

ספר הזהר

על חמשה חומשי תורה

מהתנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי ז"ל

עם סתרי תורה ומדרש הנעלם ועם פקודי אורייתא מרעיא מחימנא ותוספתא על קצת פרשיות. עם מראה מקום לכל פסוקי תנ"ך ומראה מקום בזוהר עצמו מהרב מהרח"ו ז"ל וממהר"ם קורדובירו ז"ל ואמרי בינה מהרמ"ז ז"ל ובאיזה מקומות פירושים ממהר"י לוריא ז"ל ע"פ דרך אמת ועם הגהות מהרח"ו ז"ל אשר נמצאו כתובות בכ"י קדשו על גליון הזהר שלו.

יוצא בעת לאור במהדורה חדשה מאירת עיניים בה תוקנו שגיאות רבות ובתוספת הערות והארות וליקוטי נוסחאות של דפוסים ישנים וגליונות מרבתינו הקדמונים וכן תרגום מדוייק ללש"ה"ק.

וראה זה חדש: ליקוט הערות מה שהיה על הגליון של דפוסים הישנים של האריז"ל הגר"א וכן גליונות מבעל ה"לשם שבו ואחלמה", ובנוסף תמצית של דברי הרמ"ק האריז"ל, הרמ"ז, אור החמה, מ"מ, הגר"א, הגרמ"מ, הגרי"א"ח והלש"ו ומראי מקומות למקום לכתביהם בהם הם מאריכים לבאר ומשם פתח להבין את דברי הרשב"י באור חדש שלא נסדר עד כה

כל זאת פעלתי מאוצר מתנת חינוס

יהושע ליפשיץ

ירושלים

שנת תשפ"ד

חלק ה

מפרשת ויקרא עד בהעלותך

מדף ב ע"א עד קנו ע"ב

ואלו הספרים אשר חברתי בעזר החונן לאדם דעת:

מאיר הפתח	על פתחי שערים לג"ר יצחק אייזיק חבר
מאיר הספרא	על ביאור הגר"א על ספרא דצניעותא
מאיר האידרא	על אד"ר ואד"ז
מאיר הלשם	על לשם שבו ואחלמה ח' חלקים
מאיר הזוהר	על זוהר ו' חלקים
מאיר העץ	על עץ חיים ג' חלקים
מאיר הנפש	על נפש החיים
מאיר הדעה	על יורה דעה הלכות נדה
מאיר הדרך	על דרך ה'
מאיר השיח	על שיח יצחק לג"ר יצחק אייזיק חבר
מאיר בשערים	על שערי אורה לג"ר יוסף ק' גיקטיליה נ"ע
מאיר הדעת	על דעת תבונות להרמח"ל
מאיר המסילה	על מסילת ישרים להרמח"ל
עדות נאמנה	על חומש רש"י תרגום ה' חלקים
אבן שלמה	
מאיר תפילה	
מאיר היצירה	על ביאור הגר"א על ספר היצירה
דרכי אמת	פירושי הרמב"ן ור' בחיי על התורה
Siach Yitzchak	A translation into English
מאיר הכוונות	שער הכוונות ח"א
מאיר המגילה	ה' מגילות
מאיר המשפט	על חושן משפט ב' חלקים (סי' רכו עד תכז)
מאיר הבאר	על באר יצחק על ליקוטי הגר"א חלק א'

כל הזכויות שמורות

בכל עניני הספר

יהושע ליפשיץ

רח' בית וגן 19 ירושלים עיה"ק

02-641-2336

Z6412336@gmail.com

<http://sifrei-meir-panim.com>

ניתן להשיג את הספרים:

ובארה"ב:

שירה - יהושע וידר

718-871-8652

בספרי הישיבה:

☎ 050-447-8716

02-581-1080

sh811080@gmail.com

פרשת ויקרא

רבי אלעזר פתח (ישעיה ז יא) שאל לך אות מעם יהוה אלהיך^ה העמק שאלה או הגבה למעלה^ה אסתכלנא בדרינ קדמאין ודרינ בתראין מה בין דרינ קדמאין לדרינ בתראין דרינ קדמאין הוו ידעין ומסתכלין בחכמתא עלאה וידעין לצרפא אתון דאתיהבו ליה למשה בסיני ואפילו חייבין דבהון בישראל^ה הוו ידעין גו אתון חכמתא עלאה וידעין גו אתון עלאין וגו אתון תתאין^ה חכמתא לאנהגא עובדין בהאי עלמא^ה:

בגין דכל את ואת דאתמסר ליה למשה הוו מתעטרין וסלקין על רישיהו דחיוון^ה עלאין קדישין^ה וכלהו חיוון הוו מתעטרי בהו^ה ופרחין גו אירא דנחתא^ה מגו אירא עלאה דקיק

רבי אלעזר פתח "שאל לך אות מעם ה' אלהיך העמק שאלה או הגבה למעלה", הסתכלתי בדורות ראשונים ודורות אחרונים, מה בין דורות ראשונים לדורות אחרונים. הדורות הראשונים היו יודעים ומסתכלים בחכמה העליונה ויודעים לצרף האותיות שנתנו למשה בסיני, ואפילו הרשעים שבישראל היו יודעים בתוך האותיות את החכמה העליונה, ויודעים בתוך האותיות העליונות, ותוך האותיות התחתונות חכמה להנהיג את המעשים בעולם הזה.

משום שכל את ואות שנמסרה למשה היו מתעטרות ועולות על ראשי החיות העליונות הקדושות, וכל החיות היו מתעטרות בהן, ופורחות לתוך האויר, שיורד מתוך האויר העליון דקיק

מאיר הזהר

אל מ"ש בלשון ישר במקום הנ"ל שיש בחי' אותיות שונות בצורתן זו מזו, כי להיות שכל המצאות נכלל בטעם"א"ל יש אותיות] עשרות [נמצאות טעמים כה ויש מנקודות כה ויש מתגין כה כל אות עשויה מטעמים או נקודות או מתגין בצורת האות, וכל אלה נכללות בשם אמון עילאין להיות כבוד כח"ב, אכן בחינות האותיות הנאמרות בינינו לס"ת מפילין ומזוהות גם כן יש ג' בחינות, שהן גדולות דהיינו כלי הבינה שבתוך זעיר, ובינוניות הן משל זעיר עלמא, וקטנות בנזק, ושלשתן נקראים "מחאין" (רמ"ז). ו. אלו מעולם העליון בינה ואלו מעולם התחתון מלכות (שער מאמרי רשב"י בראשית ג ע"ב). מפרש לקמן (יהל אור). ט. ואמר שמתוך אלו האותיות היו יודעים "חכמתא לאנהגא עובדין בהאי עלמא", מבואר כמה שקדם שהאותיות ה"ם העולמות דהיינו עולמות וכל צבא השמים והארץ, מלבד הנשמות אשר רק הנה מושפעות מן הפנימיות שהן ההיות. ויצא ענין זה על (נ"א של) סגולת פועל האותיות באמור "צגין דכל את ואת וכו'". (וגם) דע דקיל' מפוס מן הארץ וזה"ל שכללות כל ענין אותיות הוא צו"ן, שכן קרא שם גוף האצילות צעטס, והן נמשכות מו"ן דל', היינו ו' תחתונות שלה הממלכיות בתוך זעיר, וכל הכי"ב אותיות שהן הגוף והכלי של ו' ספירות הפנימיות הלא הן נחלקות בכל פרצוף צו"ן, דרך משל את א' הוא כלי אל הכתר של הפנימיות הנקרא רוח י' הענין כבוד חומר וזורה. וכן יש אותיות פרטיות שהן כלי החכמה וכן כולם וכו' כפרשת אחרי מות ע"ח ב', אמר רבי שמעון לרבי אלעזר ת"ח הני עשרין ותריין אמוון וכו' כולהו מתפרשין (בבבאי) [מאלו] עשר אמרין, שה"ם ו' ספירות הפנימיות. ועוד אמר שם, והא גליפא לון בכל אינון אמוון דרשימין וידעין בכל כתרם וכתרא. ואנו לא זכינו בהם, כי אפילו הרב"ו זלה"ה לא קיבלן רק אמר שממלא דבר נוכל להציגן מספר יצירה ומזהיר שיר השירים, באופן שיעקר מקור האותיות שמהם נעשה כל הפרצוף דזעיר הוא מו' תחתונות דל', אבל יש בהן עוד בחינת תגין שהן מג' ראשונות דל' הנקראות נפש שמתחברות אל האותיות להחיותם בחי' חיות המוכרת שהוא של קיום העולמות וכדוע אללנו כבוד (הושע יא ט) ולא אבא בעיר, שזוהי אור"א בזמן ההוא דאותיות שהוא חילוניות העולמות בינה דאבא בבינה דל', וחסר דבעו"ר זווג הנקודות שהוא חכמה דאבא בחכמה דלימא, ולכן ב"ס"ת יש תגין ואותיות שהוא המוכרת כנוכח, ומינה תגין כמה טעמים הסופרים המסמרים תגין באותיות (רמ"ז). ט. ע"י רח"ו לקמן קמט ע"ב ש"מתעטר" בכל מקום בזה ר"ל מזוהו. י. כי כל חיה תחת את א' כמ"ש למטה ובכמה מקומות (יהל אור). יא. קודם מסירתם למשה היו נעלמות קטנות למעלה, ולא היו מלאכי מרום יודעים תלייתם בשרשם העליונים וכו', ובהגיע תור נתינת התורה, האירו האותיות על ראשי החיות ונתעטרו החיות בשרשיהם העליונים (אור יקר). פ"י ו"ב מלאכים הנשאים הכסף (מ"מ). יב. האותיות הם נכללות מכל הענפים, דהיינו

א. מול"ן לבאר קל"ת ממאמר זה כיד ה' הטובה ואומר, שאין ספק שכונת פתיחה זו היא למה שנמשך אחר כך כבוד לירוף אותיות ויקרא, והקדים לומר החילוק שבין דורות הראשונים והאחרונים ואמר "דרינ קדמאין הוו ידעין וכו'". (וגם) ידוע שבזמן בית המקדש היו הרבה נשמות חדשות נמשכות מזהיר האצילות, ולכן היו יודעים "חכמתא עילאה", היא המדרגה העליונה שבחכמת הקבלה לדעת תוכיות הסודות בסמרי ההשתלשלות וסמרי האותיות וזירופיהם עד שהיו יודעים להשתמש בהם, וגם שהיו זוכים להסתכל בצורות העליונים, ועל דרך הארבעה שנכנסו לפרדס, ע"י שם כדפי"רש"י וכו': נכנסו לפרדס - עלו לרקיע על ידי שם. ח"ש "ומסתכלין", מה שלא אמר כך "בחיין", שלא אמר כי אם "היו ידעין". עוד י"ל דהאי "חכמתא עילאה", יראה מ"ש בלשון ישר כבוד ל"ב נחיצות חכמה שה"ם כ"ב אותיות המורה הנמשכות מן החכמה אל הבינה ובתוכה ו' ספירות כבוד הנקודות, והן ל"ב נחיצות ובהן נצרא העולם שהוא הזעיר. וכבר ידענו כי היסוד אבא שבתוך יסוד א' ה"ם נחיצות סוד פלא ושכיל. ועוד נלע"ד שידוע שקוד האלפא בימות הם רל"א פנים ורל"א אחר ושיניהם ג' נתי"ב, ואמנם דע כי האותיות ה"ם כלי הספירות ומהם נהוו העולמות שהוא בחי' החילוניות, אך ה' ספירות שבתוכה ה"ם הפנימיות והנשמות (רמ"ז). ב. ע"י צו"ח שיה"ש מאמר אליהו על אותיות [סם ע"ג] ותגין משם (יהל אור). ז"ל: והא תשעה הוו אלף תלת אמוון מנטרפין גו לירופא תלך ביהי סטרא ובהי סטרא לתלת תיגין סלקין ונתחין ואינון טמירין בראש יה"ו גליפא דשמא קדישא מתקקא יה"ו יה"ו יה"ו אלון גניזין בעמודא קדמא דליה עמודא דימינא יה"ו יה"ו יה"ו אלון גניזין בעמודא דשמאלא למהי כורסיא שלימא ברא דעשרין ותריין אמוון דאלפא בימא ההוא קים קדישא כניס ונטייל בצוהי ברא צ"ו ע"ד נגילה ונשמחה כך. ג. בזמן בית המקדש היו הרבה נשמות חדשות נמשכות מזהיר האצילות, ולכן היו יודעים חכמתא עילאה, היא המדרגה העליונה שבחכמת הקבלה לדעת תוכיות הסודות בסמרי ההשתלשלות וסמרי האותיות וזירופיהם עד שהיו יודעים להשתמש בהם (רמ"ז). ע"י ששה"ג הק' וכו' וכו' כלל הזמן היה רק להמשיך אלו הנשמות התחתונות, אותם שם הן הצי"ע, שהם סוד נשמת רוח נפש כדוע. אבל לעתיד לבא אחר החייה, יצאו נשמות חדשות יותר מעולות, שהם מעולם האצילות והם מבחי' הנשמה דלאצילות שהיה לאדה"ר, הנקראת בשם ויהיאל עילאה, וכו' ח"ס מ"ש ב"ס"ה פרשת פקודי (דף רג ע"א). שמיום שנחבר בית המקדש, לא נכנסו נשמות בהיכל האהבה. כי אלו החדשות דפנים צפנים מן עולם האצילות, לא נכנסו שם. אבל הנשמות שמן הצי"ע החדשות, אפשר שיצאו אפילו בזמן שלאחר החרבן. ד. כגון אלו וחזיריו (אור יקר), ע"י איכ"ר פ"ב כ"ב ה. ה. אלא הצדיקים אימא "ידעין ומסתכלין" ע"ד הד' שנכנסו לפרדס (תרגומי ד' ע"ב) צ"ד רנד ע"ב, מה שלא אמר כך בחיין, שלא אמר כי אם הוו ידעין (רמ"ז). ו. נראה שמכיון

ספר הזהר

תרגום

ולא ידוע, ועולות ויורדות אותיות גדולות ואותיות דקות. האותיות הגדולות יורדות מתוך ההיכל העליון הטמיר של הכל, והאותיות הדקות היו יורדות מתוך היכל אחר תחתון.

ואלה נמסרו למשה בסיני, וחבור האותיות שמתחברות בסתר בכל אות ואות, כמו א' אות יחידה מתחברות עמה בסתר שתי אחרות ל' פ', וכן כולן נמסרו למשה בסיני, וכולן נסותרות בתוך החברים אשריהם.

"שאל לך אות", אות ממש, שכולם היו נוסעים בסוד האותיות. וכן ברחב, מה נאמר "ונתתם לי אות אמת", זו אות ו', שזו נקראת אות אמת. ואם תאמר ששאר האותיות אינן אמת. כן, אלא האות הזו נקראת אות אמת. "העמק שאלה" זו אות ה' אחרונה שבשם הקדוש. או הגבה למעלה, זו אות יו"ד, הראש שבשם הקדוש, וזהו סוד הנאמר "שאל לך אות מעם ה' אלהיך", אות מן השם הקדוש משמע, שנאמר "מעם ה'", שזהו שמו של הקדוש ברוך הוא. אות אחת שבו, והמשכן עומד על זה.

בא וראה כשעלה הענן על המשכן, ושרה עליו כל אותו המרכבות וכל

דלא ידיע² וסלקין ונחתין² אתון רברבין ואתון דיקין אתון רברבין נחתין מגו היכלא (ע"י) [עלאה] טי טמירא דכלא ואתון דיקין הוו נחתין מגו היכלא אחרא תתאה²:

ואלין ואלין² אתמסרו ליה למשה בסיני וחבורא דאתון² דאינון מתחבראן בטמירו בכל את ואת כגון א' את יחידא מתחבראן עמה בטמירו² תרין אחרנין ל' פ' וכן כלהו אתמסרו ליה למשה בסיני וכלהו טמירין גו חבירא זכאין אינון:

שאל לך אות (ישעיה ז יא) אות ממש דכלהו הוו נטלין ברזא דאתון² וכן ברחב מה כתיב (יהושע ב יב) ונתתם לי אות אמת דא את וי² דדא אקרי אות אמת ואי תימא שאר אתון לאו אינון אמת אין אלא אות דא² אות אמת אקרי העמק שאלה² דא אות ה' בתראה דבשמא קדישא² או הגבה למעלה² דא את יו"ד² רישא דבשמא קדישא ודא איהו רזא דכתיב שאל לך אות מעם יהו"ה אלהיך² אות משמא קדישא משמע דכתיב מעם יהו"ה דדא איהו שמא דקודשא בריך הוא את חד דביה ומשכנא קאים על דא²:

תא חזי כד סליק עננא על משכנא ושרא עליו כל אינון רתיכין וכל

מאיר הזהר

חציון כנ"ל, והן י"ב, והילוכן בשם י"ב הנ"ל, ושל חיות ב' היות היודעים דמלך כו', שהן מנפ"ך (הן כספי משולשים) ואדם של האופנים בארץ, ולכן היחוד ע"י אדם אשר בארץ, והוא אופן א' בארץ, כי אינו בגלגלים כנ"ל, והוא א' ועי' בזו"ח נ ע"ב (יהל אור). כ. ר"ל במילואו כמו שמפרש והלך (יהל אור). כל. כמ"ש שאל"ך אינו בחשבון האותיות, רק הוא כלל של כל האותיות, כיודע וכמ"ש כס"י, ואלי"ך מעיד על יחודו של עולם, שהוא ראשון כמ"ש בפ' בראשית דף ג ע"ב, כל יחודי בן כו', אי ראשון ואני אחרון ומבטלי כו'. וכ"ז מעיד האלף, כי ה' מולאות אשה"ע מולא הראשון, ומולא האחרון בזמ"ק והאמצעי דטלג"מ, וראשון של ראשון א', ואמצעי של דטלג"מ ל', וסופו של בזמ"ק פ', וזהו אל"ף. וכן בכלם יש סוד בכל צירוף ומילוי, והן שתי אחרונות, ששים גבורים מסוד בוד"ק דגניו בנו אלא עטרא דגבורה, ועם י"ב אחרון דמנפ"ך ע"ב, כמ"ש בזו"ח שיה"ש ע"ש. וכל ע"ב שייך דגופא, נטלין בזון, וכן ע"ב פרקי המרכבה, וכן של העולם (יהל אור). כב. כל העולמות כולם וכל הנפלאות נעשים על ידיהן, ולכן הנסים נקראו אותיות כמ"ש הגידו האותיות לאחור (יהל אור). כג. כל נפשות הגרים הם מן המלכות נקבה, בסוד גר דקד [ע"י חיקוי] יע ע"א ולקמן ח"ג קח ע"א שדק כינוי למדת המלכות], והיא שאלה מהם, שיעלו אותה על ה"ת הוכר, הנקרא אמת, אשר משם נשמות בני ישראל (שעה"ג הק' לו). כד. ר"ל אות הוא סימן על דבר, וכן האותיות הן סימן על המדות, כמו ד' אותיות הו"ה ב"ה (ומדמו) ו' [מדחן] של עיקב, ו"ק אמת, כמ"ש תמן אמת לעיקב, וא"ו הוא ע"ב, סימן ואות על מדת אמתו (יהל אור). כה. היינו אותיות קטנות (אור יקר). כו. ישעיה אמר לאח: שָׁאֵל לָךְ אֶת מֶעַם ה' לְאֵלֶיךָ הָעֵמֶק שָׁאֵל אִי הַגִּבֹּה לְמַעְלָה. הַנִּבִּיא הִיָּה כוֹנֵנָה לְחַסְדֵּי בְּתוּבָה וּלְהַבְדִּילָהּ מֵעַ"ז וְהִיא אוֹמֶר לוֹ מִה לָךְ לִדְרוֹךְ אַחֲרֵי הַבְּעִלִּים מִפְּנֵי תוֹעֵלַת עֵינֵי עַ"ז בְּגִשְׁמוֹת וּמַעֲשֵׂה הַחוּלִים אֲשֶׁר לַעֲבֹדֵי עַ"ז, הַבְּדֵל מִמֶּנָּה וּלְעֵינֵי מִה שֶׁאֵתָה חוֹמֵד מַעֲשֵׂה הָעוֹלָם וּתְעוּמוֹתָיו אֵי אֵי לָךְ אֶת מִדּוֹ שֶׁל הַקִּבְיָה אֶם חִפְּךָ לְהַשִּׁיג עֵינֵינִי גִשְׁמִים צְעוּלִים הִזֵּה שֶׁאֵל לָךְ מֵאוֹתוֹת קִטְנוֹת, וְהִנֵּה בָּהּ מַעֲשֵׂינִי הַגִּשְׁמִים וְהַפֶּסֶף חִפְּךָ לְהַשִּׁיג עֵינֵינִי הַרוֹמֵמִים לְעוֹלָם הֵבֵא שֶׁאֵל לָךְ מֵאוֹתוֹת גְּדוּלוֹת (אור יקר). מלכות (מ"מ). כז. היינו אותיות גדולות (אור יקר). כח. אבא (מ"מ). כט. משכן שהוא רומם למט"ט קאים על הו"ה א"י משכן שצבועל הוה קאים על הו"ה זו (מ"מ).

התפשטות החיות, כדרך כל עלה שהיא כוללת את עלוליו, וכן העולות נכללים מעלתם מפני שהם יולדים ממנה, וכ"ז שלל נמנה מורה, היו העולות נבדל מעלתם והעלה נבדל מהעולות, ולא האירו האותיות צאומם המניאות הכלולים בהם, והחיות מאור האותיות, וינין שנתנו האותיות למשה, מיד ירדו האותיות מהסתרות והעלמן והאירו האותיות צחיות, והחיות צאומיות (אור יקר). יג. דהיינו לנסוד דנוק' הנק' אורא (מ"מ). יד. פי' יסוד דאימא, שכל היסודות נק' אורא (מ"מ). מבצאשית עד ויכולו דל"ת חציון, ואם נקבה תל"ד גימ' ב"פ אור, שאיר הוא זיווג עילאה אשה"ה גימ' גימ' אור חיווג מתחון יולא חיווג עליון, ח"ס צוהר וקרא ע"ב א' "ופרחין גו אורא וכו' דלא ידיע" והנה ב' אור הנ"ל שהם ב' זיווגים הנ"ל הם שמים שהן ארבע כמנין דל"ת שהוא ארבע וכן מספר ב"פ אור כנ"ל. והנה תל"ד באל"ס הוא כסא כונו למשפט כסא וזהו עד ויכולו וציוס השביעי נעלה וישב על כסא כו' ח"ס המשנה אמרה הדל"ת הרני נזירה אם נפתחת אני (יהל אור). טו. כל האותיות היו מעלות מ"ן למעלה לקבל מוספת אורן (רמ"ז). טז. בינה, ששם אותיות גדולות (יהל אור). זי. מלכות ששם אותיות קטנות בסוד אמות לנו קטנה כיודע ה' ועירא א' ועירא (יהל אור). עי' ח"ב קבו ע"א שהיכל עלאה היא אפרסמון והיכלא תתאה היא אפריון. יח. עי' בזו"ח במתניתין דטעמים (תו"ח כא ע"ג), תרין גלגלין סחרין (יהל אור). יט. שהן ע"ב פרקי המרכבה שבהן התנועה דידים ורגלים ועיקרן כ"ב כ' אצבעות, ועינים א' ומ"ש כס"י צרית המעורר (חסר - אד"ל "תלוי") צנינים כמ"ש צרית כרתי לעיני כו' וראיהיה לזכור צרית וכו', ופה וואר א', כי התחלת הפה מהואר, וראשית הרוח וקול ודבור משם, ולכן ו' אותיות הן משנים שנים, וה"ז אע"פ שהן מה', נכללים בד', כי הה"א עיקר ד' גוויגן שנגשעין ה' גוויגן, וזהו שם י"ב דפרח צהר אליהו דידים ורגלים, שבהם מעופף האדם, י"ב צקר דתחומה שבהן סלקא והוא אדני' במילואו, וכמ"ש כסא "ופרחין גו אורא וכו'", וזה ענין החיות והאופנים וקרא זה אל זה, כי החיות של הפנים מתגלגל וג"כ מתפרדן, לצד אדם שמתוודין ומכוסין, ולכן בפרטוף אדם זו"ג, וזהו שאל"ך שצדך הילוכן הקדם של כולם שור מימין, וכסדר הנ"ל, והאחרונה אדם מקדם, ולכן י"ב פרטופים, כי אדם מכוסה, וכל האדם א', לכן בכללן י"ג. וכו"ה צאופנים, ש"א אופן בתוך האופן, והיה צריך ל' גלגלים, אלא שהפנימי א"ז רק א', ושם

ה' שהיה מלכות מלך למשכן, ח"כ מלך מצוי ליה ומדכתיב
 ש"מ שבדור ה' שהיה מלכות נשלמה ונתמלאת מן הדינה. ואח"כ בזה למשכן
 שלם לעולם הזה, ו"ש דהיה שלם לעולם ותחת עם משכנא דלתחת (מ"מ). ח. פ"י
 דהיה מלכות ונחת ונחת (מ"מ) ח. דהיה מלכות ונחת ונחת (מ"מ) ח. דהיה מלכות ונחת ונחת (מ"מ) ח.

וממונה אחד הוקם על ארבע שלש ארבע למטה, לפי שכל אותם המחנות העליונים, כשיורדים למטה משנים את השם שלהם בשמות אחרים, כשהם עליונים לא משתנים לעולמים. והממונה העליון הזה צדקיא"ל עומד עליהם לפני, אות אחת נוצצת על ראשיהם, והיא א' קטנה, כשהאות הזו נוצצת כולם נוסעים לאותו מקום שנוצצת ההתנוצצות הזו.

לפנים מהם רזיא"ל הממונה הגדול, גדול המחנות שעומד לפני, תחת שלטונו של מיכאל, ועמו כל אותם מחנות שתחת ידו, וממונה אחד עומד עליהם בשער שנקרא רומיא"ל, וסובבים אותו י"ב ממונים, שלש שלש ארבע פעמים, ורזיא"ל הממונה הגדול עומד על כולם, שלא השתנה שמו. אות אחת נוצצת על ראשם של כל אותם המחנות, והיא אות ר', כשזו נוצצת כולם נוסעים לאותו הצד של אותה התנוצצות. האות הזו עומדת על העונש של מגלה הסודות וסימנך ריש וקלון. מהם יופיא"ל הממונה הגדול, גדול המחנות תחת שלטונו של מיכאל, ועמו היו מתקנים כל אותם המחנות שתחת ידו, ולא התגלו כאן בחשבון משום שלא נשלמו כאן, עד שבאו לבית עולמים, ששם כולם נשלמו והתרבו המחנות בשלמות. ומה שאמרנו כאן כל אותם המחנות שתחת ידו שנמסרו באותה עשה להיכנס עמו, וממונה אחד עומד עליהם ושמו חכמא"ל, וי"ב ממונים סובבים אותו, לכל צד שלש שלש, כמו שאמרנו. ויופיא"ל הממונה הגדול עומד על כולם, שלא משתנה שמו.

אות אחת נוצצת על ראשיהם של כל המחנות הללו, והיא האות ק', כשזו נוצצת כולם נוסעים לאותו הצד של אותה התנוצצות. האות הזו ק' תלויה באויר, נכנעת שלש פעמים ביום, ועולה ויורדת. שתי האותיות הללו ק' ר' הן אותיות שעומדות באמצע, אחת המכסה על אות א', ואחת שמכסה על אות י' שהיא אחר כך. מהם קדומיא"ל הממונה הגדול, גדול המחנות תחת שלטונו של מיכאל, ועמו היו מתקנים כל אותם המחנות שתחת ידו, וממונה אחד עומד עליהם בשער שנקרא אריא"ל, וי"ב ממונים סובבים אותו, שלש שלש לכל צד. והממונה הזה קדומיא"ל עומד עליהם, שלא משתנה שמו לעולמים. אות אחת עומדת ונוצצת על ראשיהם, והיא האות י',

ממנא אתקם על ארבע תלת² ארבע לתתא בגין דכלי² אינון משריין עלאין כד נחתין לתתא משניין שמא דלהון בשמהן אחרנין כדי אינון עלאין לא משתנין לעלמין והאי ממנא עלאה צדקיא"ל קאים עלייהו לגו את חד (ד)נציץ על רישייהו ואיהו א' זעירא² כד האי את נציץ כלהו נטלין לההוא אתר דנציץ האי נציצו:

לגו מנייהו רזיא"ל [רב ממנא] רב משריין דקיימא לגו תחות שלטנותא דמיכאל ועמיה כל אינון משריין דתחות ידיה וחד ממנא קאים עלייהו בתרעא דאתקרי בארעא² רומיא"ל וסחרין ליה י"ב ממנן תלת תלת ארבע זמנין ורזיא"ל רב ממנא קיימא על כלהו דלא אשתני שמיה את חד [נציץ] [נעיצ] על רישייהו דכל אינון משריין ואיהי את ר"י כד האי נציץ² נטלין כלהו לההוא סטרא דההוא נציצו האי את קיימא על עונשא דמגלה רזין וסימנין (משלי יג יח) ריש וקלון:

לגו מנייהו יופיא"ל רב ממנא רב משריין תחות שלטנ[ות]א דמיכאל ועמיה הוו מתתקנן כל אינון משריין דתחות ידיה ולא אתגליין הכא בחושבנא בגין דלא אשתלימו הכא עד דאתו לבית עולמים דתמן אשתלימו כלהו² ואסגו משריין בשלימו ומה דאמרן הכא כל אינון משריין דתחות ידיה דאתמסרו בההוא שעתא לאעלא עמיה וחד ממנא קיימא עלייהו וחכמא"ל שמיה וי"ב ממנן סחרין ליה לכל עיבר תלת תלת כמה דאמרן ויופיא"ל רב ממנא קיימא על כלהו דלא אשתני שמיה:

את חד נציץ על רישייהו דכל אילין משריין ואיהי את ק' כד נציץ² דא נטלין כלהו לההוא סטרא דההוא נציצו האי את ק' תלייא באוירא ואכפיא תלת זמנין ביומא וסלקא ונחתא תרין אתוון אילין ק' ר' אינון אתוון דקיימין באמצעיתא חד דחפי לאת א' וחד דחפא [על י'] (ר') דאיהי לבתר:

לגו מנייהו קדומיא"ל רב ממנא רב משריין תחות שולטנותא דמיכאל עמיה הוו מתתקנן כל אינון משריין דתחות ידיה וחד ממנא דקיימא² עלייהו [בתרעא] דאתקרי בארעא² אריא"ל וי"ב ממנן סחרין ליה תלת תלת לכל סטר והאי ממנא קדומיא"ל קיימא עלייהו דלא אשתני שמיה לעלמין חד את קיימא דנציץ² על רישייהו והוא את [י']² (ר')

מאיר הוזהר

(ד ע"א). אכל אוןן שנאמר בהם למיניה, הם אינם משתנים לעולם ואינם מתגלים לבני אדם אלא רק בצנח' השגה ושכל ולא בחוש, וזהם נתגלו להרשב"י וזללה' חז"ל צעם שחזיר את המיקוים] (דע"ה ח"צ כט ע"א). טו. כי דק' היא המלכות ולכן נק' דקדקאל וא' זעירא (דח"ו). ע"י לקמן נג ע"ב וצח"ל רלד ע"ב ללט ע"א וע"י ח"צ נח ע"א (לש"י). טז. נמחק דפ"ק. יז. ז"ל ש' (יהל אור). יח. היא ר' של רזיאל (דח"ו). יט. שמות רמא ע"א (הערע הוזהר). כ. ק' של קדומיא"ל (דח"ו). כא. קיימא (דפ"ק). כב. "דקיימא עלייהו דאתקרי בארעא" נמחק דפ"ק, ונמקומו איחא "קיימא עלייהו דאתקרי". כג. נציץ (דפ"ו). כד. י' דיופיא"ל (דח"ו).

יב. פי' עמיה דלדקיא"ל (מ"מ). יג. ד"פ שלשה שהם י"ב (מ"מ). יד. ז"ל בר אינון כו' וכן הוא בצ"ר ר"פ עה, וע"י לעיל פרשת בראשית לד רע"ב (לש"י). מנזאר צוה"ק (בראשית לד סע"א) כי יש צ' מיני מלאכים שנבראו שניהם ביום ה', והם זולת אוןן שנבראו ביום צ' המתצטלין ומתחדשים בכל יום והם מוכרים צוה"ק (בראשית יז ע"ב, ויח ע"ב) וכנ"ל ענינו, כי הם קטנים מכולם. אכל אוןן שנבראו ביום ה' הם גדולים מהם, והם צ' מינים: אחד, הנאמר עליהם (בראשית א כ) ועוף יעופף על הארץ ולא נאמר בהם למיניה, והשני הוא מה שנאמר עליהם (שם כא) ואת כל עוף כנף למיניה וכו', והרי הם משתנים ומתלבשים בגוף כגוונא דצחי' עלמא, וכמ"ש צפ' מולדות (קמ"ד ע"א) ופ' וירא (קא ע"א) וע' פ' יתרו

ספר הזהר

תרגום

ונחקקות ומתנוצצות כמו מקדם, וקול יוצא מביניהן ומתחברים הניצוצות של האותיות ויוצאות החוצה ומתגלות אל כל אותם המחנות שהיו לוקחים האותיות הללו, וכשמתחברים הניצוצות של האותיות, מכה קול ביניהם, הם נראים בחקיקותיהם לכל אותן המרכבות "אוקיר", וקול חוזר מביניהם וקורא בין אותן המרכבות, "אוקיר אנוש מפז ואדם מכתם אופיר".

אשרי חלקו של משה שראה את כל זה, אבל הצירוף הזה לא נראה לעיני משה אלא הצירוף הראשון, שהוא ויקרא, את זה משה היה רואה, זהו שנאמר ויקרא אל משה, וצירוף אלה האחרות לא גלויים לו, משום ששבחו של אדם לא מודיעים לפניו, וסימנך "צאו שלשתכם", ונאמר "ויקרא אהרן ומרים", ונאמר "פה אל פה אדבר בו", ונאמר "לא כן עבדי משה", משום שלא מודיעים שבחו של אדם לפניו. עלו האותיות וחזרו בכל אותם המחנות כדוגמא זה, בצורף הזה, אוקיר, וקול יוצא והכריז ואמר אוקיר אנוש מפז וגו'. אחר כך נמשכו האותיות, והיו נוצצות על ראשי כל אותן המרכבות, ושקטו עד שנתקנו למקומותיהן.

הראש לצד שמאל חזקיא"ל, הממונה הגדול, גדול המחנות לכל אותם שעומדים לשער המשכן תחת שלטונו של גבריא"ל, ועמו מתתקנים באותו השער את כל אותם המחנות שתחת ידו, וממונה אחד העומד על השער בחוף ושמו גזריא"ל, ועמו י"ב ממונים שסובבים אותו, שלש שלש לכל צד לארבעה צדדים, ואלו שניות של להט החרב המתהפכת בידיהם,

והממונה הזה חזקיא"ל עומד עליהם למעלה למעלה בפנים, אות אחת נוצצת על ראשם והיא האות א', שהיא אלה לא עומדים ולא שואלים אלא בסוד של א' שהיא ימין, משום ששמאל אין נוסעת אלא בימין. הימין תמיד נוסעת לשמאל, שא' אות נוצצת ויוצאת מימין, ואז נוסעים לאותו מקום שנוצצת אותה התנוצצות.

לפנים ממנו רהטיא"ל, גדול המחנות שעומד בפנים תחת שלטונו של גבריא"ל, ועמו כל אותם מחנות תחת ידו, וממונה אחד עומד עליהם בשער שנקרא קדשיא"ל, וסובבים אותו י"ב ממונים, שלש שלש ארבע פעמים, ואותו הממונה רהטיא"ל עומד על כולם, שלא משתנה שמו. אות אחת נוצצת על ראשיהם של כל המחנות הללו, והאות הזו היא ז', והיא מתחלפת בתוך תקון המשכן באות ל', זו מתחלפת בסוד של "יזל מים מדליו", ומתחלפת

מביניהן ומתחברן נציצין דאתוון ונפקי לבר ואתגליין לגבי כל אינון משריין דהוו נטלין אינון אתוון וכד מתחברן נציצין דאתוון קלא בטש ביניהו אתחזון בגלופייהו לכל אינון רתיכין אוקיר וקלא אהדר מביניהו וקרי בין אינון רתיכין (ישעיה יג יב) אוקיר אנוש" מפז ואדם מכתם אופיר:

זכאה חולקיה דמשה דחמי כל דא אבל צרופא דא לא אתחמי לעינוי דמשה אלא צרופא קדמאה דאיהו ויקרא דא הוה חמי משה הדא הוא דכתיב ויקרא אל משה וצרופא דא אחרא לא גלייאן ליה בגין [ד]שבחא דבר נש לא מודעין לקמיה וסימניך (במדבר יב ד) צאו שלשתכם וכתיב (במדבר יב ה) ויקרא אהרן ומרים וכתיב (שם ח) פה אל פה אדבר בו וכתיב (שם ז) לא כן עבדי משה בגין דלא מודעין שבחיה דבר נש לקמיה סלקין אתוון ואתהדרו בכל אינון משריין כגוונא דא בצרופא דא אוקיר וקלא נפיק ואכריז ואמר אוקיר אנוש מפז וגו' לבתר אתמשכו אתוון והוו נציצין על רישייהו דכל אינון רתיכין ואשתככו עד דאתתקנו לדוכתי[הו]:

רישא לסטר שמאלא חזקיא"ל רב ממנא רב משריין לכל אינון דקיימי לתרעא דמשכנא^כ תחות שלטנ[ות]א דגבריא"ל ועמיה כד^כ מתתקנן [בההוא] (גבי לההוא) תרעא כל אינון משריין דתחות ידיה [וחד] (ועמיה חד) ממנא אתקם על תרעא לבר וגזריא"ל שמיה ועמיה י"ב ממנן דסחרין^כ ליה תלת תלת לכל סטר לד' סטריין ואלין שנא דלהטא דחרבא דמתהפכא בידיהו:

והאי ממנא חזקיא"ל קאים עלייהו לעיל[א]^כ לגו [את חד נציץ] (מן דא אית חד דנציץ) על רישייהו ואיהי את א' דהא לא קיימי אלין ולא^כ שילי אלא ברזא דא' דאיהי ימינא בגין דשמאלא לא נטיל אלא בימינא ימינא נטיל תדיר לשמאלא דא' את נציץ ונפיק מן ימינא כדין נטלין לההוא אתר דנציץ ההוא נציצו:

לגו מניה רהטיא"ל^כ רב משריין דקיימא לגו תחות שלטנ[ות]א דגבריא"ל ועמיה כל אינון משריין תחות ידיה וחד ממנא קאים עלייהו [בתרעא] דאתקרי בארעא^כ קדשיא"ל וסחרין ליה י"ב ממנן תלת תלת ד' זמנין וההוא ממנא רהטיא"ל קיימא על כלהו דלא אשתני שמיה את חד נציץ על רישייהו דכל אלין משריין ואת דא איהו ז' ואיהו אתחלף גו תקונא דמשכנא באת ל' האי אתחלף ברזא (שם כד ז) דיזל מים^כ מדליו ואתחלף

מאיר הזהר

יט. ר"ל משה רבינו ע"ה, כמ"ש עליו המלאכים, מה אנוש כי חזכנו וכן אדם כו' (יהל אור). כ. גליין (דפ"ו). כא. כי המשכן צריאה, ושם משכן השכינה, ומאירי חן המשכן. והמלאכים שיש שם ימיניים כהנים, ושמואלים לויים, ופמח המשכן סוד פמח היסוד, והשוערים שומרים הגזירות שלא יאלו (רח"ט).
כב. נמחק דפ"ק. כג. דסחקן (דפ"ו). כד. לעילא (נוסף דפ"ו). כה. (ס"א נטלי) (נוסף דפ"ו). כו. שמות קנט ע"א (הערות הוה). כז. ע"י חז"ט י ע"ג: חר"ק חזקיא"ל רהטיא"ל קדושיא"ל. כח. נמחק דפ"ק. כט. מיסוד גזירות גשמים (יהל אור).

תרגום

ספר חזקיה

בגלופי אתוון ואקרי חלופא ל' כד האי נציץ על רישייהו דכל אלין משריין כדין כלהו נטלין לההוא סטרא דההוא נציצו:

(ו) לְגוּ מן דא קפציא"ל רב ממנא [רב] (דכל אילין) משריין תחות שלטניה דגבריאול ועמיה הוו מתתקנין כל אינון משריין תחות ידיה אינון דאתמסרו ליה בההוא שעתא וחד ממנא קאים עלייהו עזא"ל שמה וי"ב ממנן סחרין ליה לכל עיבר תלת תלת כמה דאוקימנא וקפציא"ל רב ממנא קיימא [עלייהו] (על כלהו) את חד נציץ על רישייהו דכל אינון משריין ואיהי את ד' וכלהו [נטלין] לההוא נציצו דההוא את האי את תלייא גו אורא על תריין אתוון אחרנין:

לְגוּ מן דא שמעיא"ל רב ממנא האי אתחלף לר' שמהן בגין דלא קיימא בגלפוי זמנין לסטר ימינא וזמנין לסטר שמאלא ועמיה י"ב ממנן דסחרין ליה לכל עיבר תלת תלת כמה דאוקימנא ורגשיא"ל רב ממנא על אלין י"ב (ד)תחותיה דההוא ממנא אחרא ואת חד נציץ על רישייהו לעילא ואת דא איהי את ה' ודא תליא באורא על כל שאר אתוון בההוא את ד' דקאמרן ד' (ר' דקאמרן) אלין תריין סליקו לעילא על כל שאר אחרנין וכלהו נטלין לההוא נציצו דתליא מההוא את:

לְגוּ לגו [ב]אתר דאקרי קדש נציץ את חד גו טמירו דקדש ואיהי את ה' סתימא האי נציץ בנציצו על כלהו אתוון וקלא הוא נפיק מבינייהו דאלין אתוון כדין בטש נציצו דהאי את ונטיל תריין אתוון אחרנין נציצין דתליין באורא ואינון [דה'] (יא) ואשתאר א"ל ואתחבראן באלין אחרנין דסטר ימינא ובטשו אלין באלין ונטלי כלהו ואתהדרן קדמאי כמלקדמין ונפקי לבר וכדין אקרון ויקרא' אל משה (ויקרא א א):

ויקרא אל משה וידבר יהו"ה אליו מאהל מועד לאמר רבי חייא פתח ואמר (שיר ה א) באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי וגו' האי קרא לאו רישיה סיפיה ולא סיפיה רישיה כתיב אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי לבתר אכלו רעים מאן דמזמן לאחרא כד מזונא מתתקן קמיה בתר דאיהו אכל(ה) היאך יזמן לאחרא אלא זכאין אינון ישראל' דקב"ה בעא לדכאה להון ואתרעי בהון' מכל שאר עמין עכו"ם ומדאתרעי בהון' בעא לסלקא להון מכל מקטרגי עלמא:

בחקיקות של האותיות, ונקרא חלופ ל'. כשזו נוצצת על ראשם של כל המחנות הללו, אז כולם נוסעים לאותו צד של אותה התנוצצות.

לפנים מזה קפציא"ל, הממונה הגדול, גדול המחנות תחת שלטונו של גבריא"ל, ועמו היו מתקנים כל אותם המחנות שתחת ידו, הם נמסרו לו באותה שעה, וממונה אחד עומד עליהם ששמו עזא"ל, וי"ב ממונים סובבים אותו בכל צד, שלש שלש כפי שבארנו, וקפציא"ל הממונה הגדול עומד על כולם. אות אחת נוצצת על ראשם של כל המחנות הללו, והיא האות ד', וכולם נוסעים לאותה התנוצצות של אותה האות, האות הזו תלוייה בתוך האויר על שתי אותיות אחרות.

לפנים מזו שמעיא"ל הממונה הגדול, זה מתחלף לארבעה שמות, בגלל שלא עומד בחקיקותיו, לפעמים לצד ימין ולפעמים לצד שמאל. ועמו י"ב ממונים שסובבים אותו לכל צד שלש שלש כמו שבארנו. ורגשיא"ל הממונה הגדול על אלה הי"ב, תחת אותו הממונה האחר, ואת אחת נוצצת על ראשיהם למעלה, והאות הזו היא האות ה', וזו תלוייה באויר על כל שאר האותיות. באותה האות ד' שאמרנו, ארבע אלו, שנים עולות מעל כל שאר האחרות, וכולם נוסעים לאותה התנוצצות שתלוייה מאותה האות.

לפני ולפנים במקום שנקרא קדש נוצצת אות אחת בתוך סתר הקודש, והיא האות ה' הסתומה זו, נוצצת בהתנוצצות על כל האותיות, ויוצא קול מבין האותיות הללו, אז מכה התנוצצות האות הזו ונוטלת שתי אותיות אחרות נוצצות, שתלוייה באויר, והן ד' ה', ונשאר א' ל' ומתחברות באחרות, הללו של צד ימין ומכות אלו באלו, וכולן נוסעות וחוזרות, הראשונות כבראשונה ויוצאות החוצה, ואז נקראות "ויקרא אל משה".

"ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר", רבי חייא פתח ואמר "באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי וגו'", הפסוק הזה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו. כתוב אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי, אחר כך אכלו רעים, מי שמזמין את האחר, כשמזמן מתוקן לפניו, אחר שאכל, איך יזמין את האחר. אלא אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רצה לטהר אותם, ורוצה בהם מכל שאר העמים, ומשהתרצה בהם רצה להעלותם מכל המקטרגים של העולם.

מאיר חזקיה

ולנסוף אכלו שהוא מצד ב' השקפות קשה, האחת מאן דמזמן, פי' דרך הארץ לזמן האורחים קודם האכילה, והשניה שאם אמר שאלו הכל איך זמין אחרים כי מה נשאר להם לאכול (רמ"ז). ו' זו הנעה כוללת לסוד הקרצנות שחלית כוונתם להעלות ניצוץ טהרה המתעוררים מפנימיות הטוב שבקלי' נוגה ועולים בסוד מ"ן, וזהו אומרו בעא לדכאה להון, שה"ס הצירוף שמתעורר מסיני הטומאה ומתעלה לקדושה ממטה למעלה ומתעוררים האורות העליונים להשפיע למטה (רמ"ז).

א. ש' (יהל אור). ב. ש' (יהל אור). ג. ש"ה (יהל אור). ד. שהן אותיות הנ"ל (יהל אור). ה. ששים הנה קשיותיו שהן ארבע. האחת שמתחיל לדבר עם כלמו בראש הפסוק ואחר כך מקיים בסוף דבריו לאחרים, וזה לאו רישיה סיפיה. והשניה שבסוף מזמין רעים ודודים לאכול ואת הכלה לא זמין, וזהו לאו סיפיה רישיה, שענין הסומנה שהיא בסוף לא ישנו בראש. ועוד יש שתי קשיות אחרות מן האמנע אל הסוף, ח"ש כמיז אכלתי וגו', וכלומר הצט לסדר הפסוק שאומר אכלתי

ז. פי' ממשך שפע הרצון העליון ששם מקור השפע, וזה דוקא בישראל שכל אחד אומות העולם, שנשמת ישראל מהפנימיות ויש לה כח לעורר ולקבל אור הקודש, מה שאין כן שאר הגוים שנשמתם הוא מחיצויות (רמ"א). ט. יראה כיון שהוא יתברך משפיע בהם שפע רצונו לכן משתדל שלא ידבקו בהם החיצוים ולא יקבלו אליהם מאור המושפע על ישראל, וזה נעשה ע"י הקבצות וכוונתם, שמשקשים העולמות והתחתון מתעלה לעליון והעליון לעליון ממנו עד אין סוף כבודה (רמ"א). טו. ואחר שהגיע ענין זה הכולל נמשך לפרש אותו בפרטות, ואמר "מא חזי בתר דלמעצדי וכו'", אימא בספר וזהר הרקיע פרשת כי תשא שהמשכן סודו בצדיקה, והענין שקודם לכן היה השפע בא ע"י התלשבות צדיקה בצדיקה אבל כשנעשה המשכן צבוע"ה ש"ס ה' אתרונה ששם אר נתקן עולם הצדיקה ה' ראשונה, וכדי להצות האור הקדוש הציץ אור הצדיקה על הצדיקה של המשכן שלא ע"י אמצעות היצירה (רמ"א). יז. דייקא עמיה שר"ל שאור המציץ במשכן היה של האמת העליון, והוא על דרך מה שאנו מכוונים בצמא צמא צמא כוונתו כו"ה ה"ו שהה' היא למעלה מהו', וידוע שאר תקון משה מומזר (תהלים ז' ז) ויהי נועם הנקרא שיר של פגעים, שהרי במשכן אור הצדיקה על האדם כל החיצוים נכנעים ד"ש בה רוב טוב על הרע, וכמ"ש ענין זה במ"א, שבפסוק ויהי נועם י' ה' פעמים י"ו שהוא סודלפסוף, וסמך ליה יושב בסתר גי' אכתריאל"ל שהוא צדיקה (רמ"א). יח. סוד פירוק ה'הו' בשלמה עתה מן גשם ההגל (רמ"א). מ. מש"ן רמח להתחברות שני העולמות יחדיו, ועליהם נאמר (שמות מ, יז) "הוּקַס המשכן", סתם, ואחר כך (מ, יח) וקס משה את המשכן, שהוא התחתון. ומיניה דמ"ש הוקס סתם מיידי צעליון, וזו הייתה שמחתו יתברך התקשרות העולמות ועילוי של העולם התחתון שבו עמו ישראל אשר נשמתם חוצה מכסא הכבוד, וזה עולם הצדיקה, ועל כן גדול האור מאד עד שנאמר "וילא יבול משה וכו'", כי היה מופלג אור המקיף הוא ענין ואש שמהם ממש יי"א כחצוץ (במקום אחר) [למעלה]. ועוד כבוד ה' מלא וגו', הוא יתר והעליון שם ס"ג ודוהו"ו וצדק כבוד"ל אל, והוא

עם דבשי שתייתי ייני עם חלבי כלהון אתשקיין ואתרוו ממבועא דנחלא אכלו רעים^א שתו ושכרו דודים (שיר ה ב) כל אינון דלתתא וכלהו ענפין (נ"א עלמין) כלהו אתברכו ואתזנו כד אלין אתברכו לעילא^ב ובמה מתברכאן ומתבסמאן כלהו בריחא דקרבנא:

תא חזי בשעתא דנחתת כנסת ישראל לאשרהא דיורהא בארעא קודשא בריך הוא אמר ליה [ל]האי קרא בגין דאשתכחו ברכאן וחדוה בכלהו עלמין ואתבסמת היא לנפקא מינה ברכאן לכלא דכר אלין שית אתברכאן כדין כלהו עלמין אתברכאן כחדא לתתא ומתברכאן לעילא (וכנסת ישראל) וישראלו אתברכאן] מכלהו:

דבר אחר באתי לגני אחותי כלה רבי יצחק אמר לא אזדוגלי: קודשא בריך הוא (ס"א ישראל) בכנסת ישראל אלא בזמנא דאלין שית אתרוון משקיו דנחלא^א דלא פסק רבי יהודה אמר אכלו רעים שתו ושכרו דודים אלין כל מארי דיבבא ויללה דאתבסמו כלהו ואתברכו כחדא דהא מסעודתא דמלכא מתהניין כלא ואימתי אכלי כלהו בשעתא דמלכא [אתי חדי ו]וע"ד מלכא אתחדי וחדי (נ"א אתיחדי וחדי מלכא) [איתחדי וחדי] י מטרוניתא בקדמיתא לבתר כלהו אכלן וחדאן:

רבי אבא אמר אכלו רעים שתו ושכרו דודים אלין אינון שית דקאמרן ואלין אינון דכתיב בהו (שיר א ד) הביאני המלך חדריו וגו' שתו ושכרו מההוא יין^א דרוי לכלא רבי אלעזר אמר כל אינון דלתתא דכיון דאינון שית אתברכאן כלהו דלתתא מתברכאן: **רבי** שמעון אמר כלא שפיר אבל רזא דמלה (שיר ה א) אכלו רעים לעילא^א שתו ושכרו דודים לתתא^א אמר ליה רבי אלעזר מאן אינון לעילא ומאן אינון לתתא אמר ליה [יאות שאילתא] (ואת שאיל) דא אתר עלאה דאינון באחדותא בחדוותא דלא מתפרשין לעלמין אלין אקרון רעים הדא הוא דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן ועדן והוא נהר לא מתפרשן

עם דבשי שתייתי ייני עם חלבי, כולם השקו והתרוו ממעיין הנחל. "אכלו רעים שתו ושכרו דודים", כל אותם שלמטה, וכולם ענפים (עולמות), כולם התברכו ונזונו כשאלה התברכו למעלה, ובמה מתברכים ומתבסמים כולם בריח הקרבן.

בא וראה בשעה שירדה כנסת ישראל להשרות דיורה בארץ, הקדוש ברוך הוא אמר לה את הפסוק הזה, משום שנמצאו ברכות ושמחה בכל העולמות, והיא התבשמה לצאת ממנה ברכות לכל. כשאלו הששה מתברכים, אז כל העולמות מתברכים כאחד למטה, ומתברכים למעלה (וכנסת ישראל), וישראל מתברכים מכלם.

דבר אחר באתי לגני אחותי כלה, רבי יצחק אמר אין הקדוש ברוך הוא (ישראל) מזדווג עם כנסת ישראל אלא בזמן שאלו הששה רוויים מהשקאת הנחל שלא פוסק. רבי יהודה אמר אכלו רעים שתו ושכרו דודים, אלו כל בעלי היבבה והיללה, שכולם התבשמו והתברכו כאחד, שהרי מסעודת המלך כולם נהנים, ומתי כולם אוכלים, בשעה שהמלך בשמחה, ולכן המלך שמח ומשמח את המלכה בתחילה, ואחר כך כולם אוכלים ושמחים.

רבי אבא אמר אכלו רעים שתו ושכרו דודים, אלו הם הששה שאמרנו, ואלו הם שנאמר בהם "הביאני המלך חדריו וגו'", שתו ושכרו מאותו היין המרוה את הכל. רבי אלעזר אמר כל אותם שלמטה, כיון שאותם הששה התברכו, אז כל אלו שלמטה מתברכים.

רבי שמעון אמר הכל יפה אבל סוד הדבר "אכלו רעים" למעלה, שתו ושכרו דודים למטה. אמר לו רבי אלעזר מי הם למעלה ומי הם למטה. אמר לו יפה שאלת, זה המקום העליון שהם באחדות ובשמחה שאין נפרדים לעולמים, אלו נקראים רעים, זה שנאמר "ונהר יצא מעדן", ועדן ואותו נהר אין נפרדים לעולמים,

מאיר הזהר

דך המוט שלה עד פה שלה הנה יורד דך גרון דרך פנימית ומשם ניזונים ג' דו"נ וממה שיוצא מבינה ממוח שלה ממש נמשך עד פה שלה ומשם יוצא לתוך יורד עד ר"ק של ז' ונ"א וניזונים ממנה והנה זהו היפך מן הפה דל"א כי שם היותו עליון יוצא לתוך ובכאן הוא היותו עליון הוא יורד בפנים וכו' (פע"מ יו"ה"כ ג). ועי' דע"ה ח"ב לד ע"ב: ובאמת הנה נמצא באלס ג"כ בחי' האכילה הוה, והוא ציוס התענית, כמ"ס בזה"ק (תרומה קנ"ג ע"א) ובדברי הרב בשער רוח הקודש (בכוונת תענית דף ז סע"ב ושם ע"א), כי אז נמשך המזון מעילא לתתא מן המוח אל הלב ומהלב לכל האברים, והוא מזון רוחני. והן שאכלו ישראל במדבר היה ג"כ מעילא לתתא. 3. אר"א (רמ"ו). 4. אודווגא (דפ"ו). 7. יסוד הבינה (רמ"ו). 8. (ס"א אחדי) אחי חדי ועל דא מלכא אחדיחדי וחדי (דפ"ו). 1. יין המשומר בענביו יסוד הבינה (רמ"ו). 2. דא אר"א (ע"ס שער הכללים פרק 3, ושע"ה"ק מ ע"א). 3. דא וי"נ (ע"ס שער הכללים פרק 3, ושע"ה"ק מ ע"א).

א. זוג אר"א ע"י חין וגרון כסוד אכלו רעים (שע"ה"כ זא ע"א), אכלו רעים באלס ואמא ושמו דודים לתתא ביו"נ שהיא בחי' השחייה (פע"ס שבת יח), ודע כי ב' אכילות הם למעלה וב' שחיות הם למטה והנה מן עתיק יומין דבגולגלתא דל"א נמשך סוד אכילה ומזון לתתא עד הפה של אר"א ואח"כ ילא משם ולחן כי אינו יכול להיות מוגבל לכנס בפנים ואז יוצא דרך הפה לתוך ומשם נמשך דרך הדיקנא למטה עד נגד הפה של אר"א והוא מקיף אותן כסוד הכל ומשם שואפים אר"א וניזונים ממנו ע"י שחיבה לבד והוא מזון של ג"ר שלהם ועוד יש אכילה שנייה הנמשכת ממוח דל"א ע"מא אל פיו ומשם נכנס בפנימיותו דרך הגרון שהוא כתר דל"א כנודע ומתפשט עד הפה של אר"א ואז יורד בפנימית גרונו עד הר"ק שלהם ואלו הם סוד ה' קולות הפנימיים שאמרנו לעיל שהמלכות ניזונות מהם ביה"כ ושילס אלו הם סוד אכילה כני"ל. אך מהבינה נמשכת ב' מיני שחייה לזו"נ ע"ד הנ"ל כי משם ולמטה הוא סוד המים והנה ממה שיוצא אל הבינה מלמעלה מא"א

ספר הזהר

תרגום

ונמצאים לעולמים ברצון ובאחדות ובשמחה. שנתו ושכרו דודים, אלה הם למטה שנקראים דודים, לזמנים ידועים, והרי בארנו.

בא וראה, באותם עליונים כתוב בהם אכילה בלא שתיה, למה. מי שיש לו נודות יין צריך אכילה, ומשום ששם שרוי היין המשומר, כתוב בהם אכילה. ובאותם התחתונים שצריכים השקיה, בהם כתוב שתיה, שהרי כל הנטיעות צריכות השקיה מהנחל העמוק, ולכן באלו אכילה ובאלו שתיה, אלו רעים ואלו דודים. אמר לו רבי אלעזר נראה שהדודים הם חביבות. למה הם תחתונים. אמר לו אלו שמשתוקקים זה לזה ולא תמיד נמצאים נקרא דודים, ואלו שנמצאים תמיד ולא מתכסים ולא נפרדים זה מזה נקראו רעים, ולכן אלו דודים ואלו רעים, אלו ברצון ובאחדות תמיד, ואלה בתשוקה לפעמים, וזוהי שלמות הכל, כדי שתתברר כנסת ישראל ואז שמחה בכל העולמות.

רבי חזקיה באר את הפסוק הזה בקרבנות, משום שהם סעודת המלך להקריב לפניו, ונהנים ממנה בעלי הדינים, וכולם מתבשמים, ונמצאת שמחה בכל. רבי אחא באר את הפסוק הזה בשעה שנכנסה שכינה למשכן, כשנמצאו ברכות ושמוחות בכל, ונכנסה השכינה כמו כלה לחופה, ואז נשלמו (נמצאו) ישראל למטה ונאחזו

לעלמין ואשתכחו לעלמין ברעותא באחדותא בחדוותא¹ שנתו ושכרו דודים אלין אינון לתתא דאקרון דודים לזמנין ידיען והא אוקימנא:

תא חזי באינון עלאי כתיב בהו אכילה בלא שתיה מאי טעמא מאן דאית ליה גרבי דחמרא אכילה בעיא ובגין דתמן שריא חמרא דמנטרא כתיב בהו אכילה ובאינון תתאי דבעיין שקיו כתיב בהו שתיה דהא כל נטיען שקיו בעיין מנחלא דעמיקא ועל דא באלין אכילה ובאלין שתיה אלין רעים ואלין דודים אמר ליה רבי אלעזר [אתחזין] (תא חזי) דהא דודים חביבותא אינון אמאי אינון תתאי אמר ליה אינון דתאבין דא לדא ולא משתכחין תדיר אקרי דודים ואינון דמשתכחי תדיר ולא מתכסיין ולא מתפרשן דא מן דא אקרו רעים ועל דא אלין דודים ואלין רעים אלין ברעותא באחדותא תדיר ואלין בתיאובתא לזמנין ודא הוא שלימותא דכלא בגין [דתתברך] (דאתברכא) אדיתברכא כנסת ישראל וכדין חדוותא בכלהו עלמין:

רבי חזקיה אוקים האי קרא בקרבנין בגין דאינון סעודתא דמלכא לקרבא קמיה ומתהניין מיניה מאריהון דדינין ומתבסמן כלהו ואשתכח חדוותא בכלא רבי אחא אוקים האי קרא בשעתא דעאלת שכינתא למשכנא דאשתכחו ברכאן וחדוון בכלא ועאלת שכינתא ככלה לחופה וכדין אשתלימו (ס"א אשתכחו) ישראל לתתא ואתאחדו ביה

רעיא מהימנא

רצה. אכלתי יערי¹ דא גבורה פחד יצחק עם דבשי² הוד דרגא דדוד והיינו דרועא שמאלא עם ירכא שמאלא שתיתי ייני עם חלבי גוף וברית יעקב עם שלמה לבתר (שיר ה א) אכלו רעים שנתו ושכרו דודים י"ב שבטים ב"ב ברכן תוספת ברכת המינין³ מאן אכיל לה ההוא דאתמר ביה⁴ באתי לגני אחותי כלה⁵ ואית דפליג לון ברזא אחרא (שם) אריתי מורי עם בשמי⁶ גוף וברית יערי עם דבשי שוקא ימינא עם שמאלא ייני עם חלבי דרועא שמאלא בימינא דאינון ייני גבורה חלבי חסד (ע"כ)⁷:

רצה. אכלתי יערי¹ דא גבורה פחד יצחק עם דבשי² הוד דרגא דדוד והיינו דרועא שמאלא עם ירכא שמאלא שתיתי ייני עם חלבי גוף וברית יעקב עם שלמה לבתר (שיר ה א) אכלו רעים שנתו ושכרו דודים י"ב שבטים ב"ב ברכן תוספת ברכת המינין³ מאן אכיל לה ההוא דאתמר ביה⁴ באתי לגני אחותי כלה⁵ ואית דפליג לון ברזא אחרא (שם) אריתי מורי עם בשמי⁶ גוף וברית יערי עם דבשי שוקא ימינא עם שמאלא ייני עם חלבי דרועא שמאלא בימינא דאינון ייני גבורה חלבי חסד (ע"כ)⁷:

מאיר הזהר

ט. ח"צ נה ע"א ולקמן סא ע"צ (לש"ו). י. אור"א הס כחדא נפקין וכחדא שריין, והס תריין ריעין דלא מתפרשין (וכמ"ס בספד"ש פ"א (יד ע"א), ובאד"ו ר"ע ע"ב, ופ' ויקרא דף ד' ע"א) וע' בשער אור"א (סוף פרק ו') ה' חלוקים בין אור"א לזו"ן (הקדו"ש נו ע"ד), אחר שנתקן עולם האצילות נקראו אור"א ריעים דלא מתפרשין דא מן דא וכמ"ס צוה"ק (ויקרא דף ד ע"א), וע' בע"מ (שער אור"א ספ"ו) (שער הפונה קדים פג ע"א), קבלת אור"א וייקתם הנה הוא מהמולין אשר האור"א כלולים בהם והמולין הם הדעת עלאה אשר על ידיהם מתייחדים האור"א והס ע"ו תריין ריעין דלא מתפרשין דא מן דא כמ"ס באד"ו ר"ע ע"ב (וכן הוא בפ' בשלח נ ע"ב, נה ע"א, ופ' ויקרא ד ע"א, סא ע"ב) וכ"ו הוא ע"י כלילותם צהמולין שהם הדעת עלאה דכללית האצילות והס מהמקור והשורש דכל צמי' דעת וכן הוא כ"ו צמכל שכן צהאור"א שצ"ק ע"י כלילותם צהמקורים שהוא

סוד הדעת עלאה אשר מרזא דאור א"ס (כללים ח"צ קצב ע"א). יא. יע"ר גימ' פ"ר גבורות מנצפ"ך (יהל אור). יב. דשופר הוא צשמאל כידוע קרן היוכל, והוא שם אלהים צמילואו ופשוטו וריצוהו וכשתקם ממנו פ"ר הני"ל נשאר ש"ו גימ' דב"ש, וכן אמה גבור עם מודים הוד (יהל אור). יג. צבאל אמר פי' על הגמ' ל"ש אלא נחש, אבל עקרב פוסק, כי כל עזירות אינן חמורים כמו כופר צעק, ע"כ משעמדו המינין שכפר צעק"ר, הוא עקרב, פוסק, ותקנו צרכה צאמצע התפלה (יהל אור). יד. ר"ל מלכות, ששם סביב רשעים כו' רגליה כו' (יהל אור). טו. עי' יהל אור בשם תלמידי הגר"א. טז. מורי כמ"ס רזור המור דודי כו', בשמי יסוד מצבס לנוק, יער ודבש הן צ' קרנות של היוכל כמ"ס צבד צ' רצועות של תפילין של ראש, שהן נו"ה שופר כנ"ל (יהל אור). ז. אח"ו שייך מ"ש צדף רמד ע"א צמצורל קדמחא (הערות הזהר).

תרגום

ספר הזהר

בקדוש ברוך הוא בארץ, זהו שנאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ואז התבשמו עליונים ותחתונים.

"ויקרא" אל משה, רבי שמעון פתח "הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו", בפסוק זה יש להתבונן, כיון שנאמר נראו בארץ מה זה שנאמר נשמע בארצנו, שהרי בארץ אחת מספיק. אלא "הנצנים" אלו אותן הנטיעות שהקדוש ברוך הוא עקר אותן ושתל אותן במקום אחר, וגדלו כנטיעה. כשמוציאה פרחים נראו בארץ, שהארץ הזו מתברכת מהם כראוי. ומיהו הארץ הקדושה, הארץ העליונה, ארץ ודאי.

עת הזמיר, הגיע העת לעקור את שלטון, גדולי העמים, שלא ישלטו על ישראל בשעה שהוקם המשכן. וקול התור נשמע בארצנו, זו הארץ שלמטה שירשו ישראל על ידי יהושע. מי הוא קול התור, זהו התייר העליון שהזדווג עמה כשבנה שלמה את בית המקדש למטה, ואז התעטר הקדוש ברוך הוא בעטרותיו כמו חתן עם כלה, כמו שנאמר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וגו'.

בספר האגדה אמר, קול התור זו תורה שבעל פה, שתורה שבכתב נקראת סתם תורה, תורה שבעל פה נקראת תור, כמו שנאמר ויקר ויקרא, זו שלמות וזו לא. ואני בארתי כמו שנתבאר, וכך זה. בא וראה כשירדה שכנה למשכן, נאמר "כלת משה" חסר ו', כלת משה ודאי ופרשוה. אבל סוד הדבר כלת משה זו כנסת ישראל והכל דבר אחד. ולמלך העליון, זה נאמר כיון שהוקם המשכן, עמד משה בחוץ ואמר לא ראוי להיכנס אלא ברשות. מיד ויקרא אל משה, מי זה

בקודשא בריך הוא בארעא הדא הוא דכתיב (שמות כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם^ה וכדין עלאי ותתאי אתבסמו:

ויקרא אל משה (ויקרא א א) רבי שמעון פתח (שיר ב יב) הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו האי קרא אית ביה לאסתכלא כיון דכתיב נראו בארץ מהו דכתיב נשמע בארצנו^ה דהא בחד ארץ סגיא אלא הנצנים אלין אינון נטיעני דערקן קודשא בריך הוא ושתיל לון באתרא אחרא ואתרביאוי כנטיעתא כד אפיק פרחי^ה נראו בארץ דהאי ארץ^ה מתברכא מנייהו^ה כדקא חזי ומאי איהי ארץ קדישא ארץ עלאה^ה [ארץ] ודאי:

עת הזמיר הגיע עידן לאעקרא שולטנותא דרבירבי עמין דלא ישלטון (בהון) בישראל בשעתא דאתקיס^ה משכנא וקול התור נשמע בארצנו דא ארץ דלתתא דאחסינו^ה ישראל על ידא דיהושע מאן הוא קול התור דא הוא תייר עלאה דאזדווג עמה כד בנה שלמה בי מקדשא לתתא וכדין אתעטר קודשא בריך הוא בעטרוי^ה כחתן בכלה כמה דאת אמר (שם ג יא) צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה וגו':

בספרא דאגדתא אמר קול התור דא תורה שבעל פה^ה דתורה שבכתב אקרי תורה סתם תורה שבעל פה אקרי תור כמה דאת אמר^ה ויקרא (אל משה) דא שלימו (למשכנא) ודא לאו הכי^ה [ואנא] (ו)אוקימנא^ה כמה דאתמר והכי הוא^ה תא חזי כד נחתת שכינתא למשכנא כתיב (במדבר ז א) כלת משה חסר ו'^ה כלת משה ודאי ואוקמוה אבל רזא דמלה^ה כלת משה [דא] (כד"א) כנסת ישראל וכלא חד מלה ולמלאכא עלאה אתמר כיון דאתתקם משכנא קאים משה לבר אמר לא אתחזי למיעל אלא ברשותא מיד

מאיר הזהר

זמלכות (אור יקר). ע"י ח"א לה רע"ב. ה. כי אותו המציאות הנעלם אשר צבינה אינו מתגלה בזמלכות, והכרח לזה באומרו אח"כ, וקול החור, שהוא אחר כמה עניינים כדמסיק, אם כן ננסיס, היינו נגני הספירות, ופחית פירותיהם ופעולותיהם למטה בזמלכות (אור יקר). ו. נשמר שלא לפרש נראו בארץ אל היותם נמצאים בזמלכות ממש מן הטעם הנזכר (אור יקר). ז. ולא שיהיה ממש מציאותם זה, אלא דהאי ארץ אתברכא וזהו נראו, פי' פירות העליונות, דהיינו הברכה והשפע נראו בארץ, שהיא מצורכת מהם (אור יקר). ח. וכפל ארץ קדישא וכו', פי' ארץ קדישא מזד קבלתה מאצא הנקרא קדש, כך המלכות נקרא קדש תמאה. ארץ עילאה, מזד קבלתה מאימא הנקרא עילאה (מ"מ). ט. דאתקם (דפ"ו). י. דאחסנו (דפ"ו). יא. פי' ו"א קבל מוחין מאימא (מ"מ). יב. פי' ספרא דאגדתא פליג עס רשבי"י, וס"ל קול החור, היא המלכות (מ"מ). יג. ויקר (נוסף דפ"ק). יד. ודא לאו הכי (נמחק ב"מ). טו. ר"ל אצא ס"ל הפך זה, ולעולם "וקול החור", היינו ו"א כמ"ס לעיל (מ"מ). טז. ור"ל כמו שיש הפרש בין ויקרא לויקרא, כן יש הפרש בין חור וזין חורה (מ"מ). זז. פי' ודא בחול"ס לבד, ומפרש למה היא חסרה, ואמר כלת משה ודאי, דהיינו השכינה, היא כלת משה רבינו ע"ה (מ"מ). עי' לקמן רנד ע"ה ברע"מ (לש"י). יח. ר"ל כלת משה היא כלת ו"א

א. עי' בהגר"א על מיקו"ן קו ע"ג בשם זר תרומה קמו ע"א ז"ל, אמר קב"ה רעותי לדיירא צבייהו אצל לא יכלנא עד דתמקון יהוה רוחא דילי דשריא בגוייהו ה"ד ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כו', ור"ל דושכנתי בתוכם, הכוונה בחוץ כל אחד ואחד מישראל. ב. דמשמע שארץ אחרא היא מדקאמר לעיל ארץ והשחא קאמר ארצנו (אור יקר). ג. אלו זריכים לפרש ארץ למעלה, וננסיס לאו ננסיס ממש גשמיים אלא הספירות שמציאותם צבינה ושם הם זרועים וזיעה ראשונה, ואח"כ עקרון הקב"ה משם ושתלן במקום אחר, דהיינו במקומם הראוי להם. ואח"כ מה זורק לנטיעה ואח"כ לשחילה, יהיה מיד נטיעתם במקומם, הענין, כי בהמצאם מחכמה הם דקים בתכלית דקות, אי אפשר להמציאם משם אל הגילוי העצמי לזרון הנהגת הנמצאים למטה, לכן הם נטועים צבינה ושם מקבלים גילוי קצת, ועדיין אותו גילוי אינו מספיק להנהגת התחתונים, שאי אפשר להיות הנטיעות משם פעולות למטה דהיינו פירותיהם (אור יקר). פי' ו"ק דז"א שעקרים א"ס מאצא ושתלם צאימא כמ"ס בפרשת בראשית (מ"מ). ד. דהיינו שנתגלו גילוי עצמי להיותם עושות פירות שהם הפעולות כנודע, ומלת הננסיס אפשר לפרשו על צ' דרכים: או תמלתא מציחת האילנות, והיינו נטיעתן מהחכמה אל הצבינה, או נ"ך הנטיעות השמולות דהיינו נ"ך הפירות עצמן, והיינו פעולתם המתגלות מו"ק

"ויקרא" זו אותה שהבית שלה, היא אותה כלה שכל הבית ברשותה, "וידבר ה' אליו" אותו שנקרא קול, אותו שאחוז בו משה.

"ויקרא אל משה", רבי אלעזר פתח "מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה, הקצור קצרה ידי מפדות", אשריהם ישראל שבכל מקום שנמצאו הקדוש ברוך הוא נמצא עמהם, והקדוש ברוך הוא נמצא ביניהם ומתפאר בהם בישראל, זהו שנאמר "ישראל אשר בך אתפאר".

ולא עוד אלא שישאל משלימים את האמונה בארץ, וישראל הם שלמות השם הקדוש. וכשישראל נשלמים במעשיהם, כביכול השם הקדוש נשלם. וכשישראל לא נשלמים למטה במעשיהם ומתחייבים גלות, כביכול השם הקדוש לא שלם למעלה. ששנינו זה עולה וזה יורד, ישראל שלמעלה עולה למעלה, כנסת ישראל יורדת למטה, התרחקו זה מזו, כביכול נשאר השם הקדוש בלי שלמות, והכל משום שכנסת ישראל בגלות. ואף על גב שישאל בגלות, הקדוש ברוך הוא נמצא ביניהם.

ובא ומקדים לבית הכנסת וקורא ואומר "שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם", ואין מי שיעיר את רוחו, ואז הקדוש ברוך הוא אומר, מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה הקדמתי ואין איש ואין מי שיעיר את רוחו.

בא וראה באותו יום שנתקן בית המשכן, הקדוש ברוך הוא הקדים ושרה בו, מיד ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר, וידבר ה' אליו והודיע לו שעתידים ישראל לחטא לפניו, ושיתמשכן אהל מועד הזה בחטאיהם ולא יתקיים בידיהם (איתם). זהו שנאמר "וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר", מה אמר לו מאהל מועד, מעסקי אהל מועד, שעתיד להתמשכן בחטאי ישראל ולא יעמוד בקיומו. אבל הרפואה לזה, "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'", הרי לך הקרבנות שמגנים על הכל.

רבי חזקיה היה מצוי לפני רבי שמעון, אמר לו

ויקרא אל משה מאן ויקרא דא ההיא דביתא דילה היא ההיא כלה דכל ביתא ברשותא דילה וידבר יהו"ה אליו (ויקרא א א) ההוא דאקרי [קול] (קולו של משה) ההוא דאחיד ביה משה:

ויקרא אל משה (שם) רבי אלעזר פתח (ישעיה נ ב) מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה הקצור קצרה ידי מפדות זכאין אינון ישראל דבכל אתר דאשתכחו קודשא בריך הוא אשתכח עמהון וקודשא בריך הוא אשתכח ביניהון ומתפאר בהו בישראל הדא הוא דכתיב (שם מט ג) ישראל אשר בך אתפאר:

ולא עוד אלא שישאל אשלים מהימנותא בארעא וישראל שלימו דשמא קדישא אינון^כ וכד ישראל אשתלימו בעובדיהו כביכול שמא קדישא אשתלים וכד ישראל לא אשתלימו לתתא בעובדיהו ואתחייבו גלותא כביכול שמא קדישא לא שלים לעילא דתנן דא סליק ודא נחית ישראל [ד]לעילא סליק לעילא כנסת ישראל נחיתת לתתא אתרחקו דא מן דא [כביכול] אשתאר שמא קדישא בלא שלימו וכלא בגין דכנסת ישראל בגלותא ואף על גב דישאל בגלותא קודשא בריך הוא אשתכח ביניהו:

ואתי ואקדים לבי כנישתא וקרי ואמר (ירמיה ג כב) שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם ולית מאן דאתער רוחיה כדין קודשא בריך הוא אמר מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה אקדמית ואין איש ולית מאן דיתער רוחיה:

תא חזי בההוא יומא דאשתכלל בי משכנא קודשא בריך הוא אקדים ושארי ביה מיד ויקרא אל משה וידבר יהו"ה אליו מאהל מועד לאמר וידבר [יהו"ה אליו אודע] (אליו ואודע) ליה דומינין ישראל למיחב קמיה ולאתמשכנא האי אהל מועד בחובייהו ולא [יתקיים] (אתקיים) בידיהו (ס"א בהדיהו) הדא הוא דכתיב (ויקרא א א) וידבר יהו"ה אליו מאהל מועד לאמר (ו)מאי אמר ליה מאהל מועד מעסקי אהל מועד דומין לאתמשכנא בחובייהו דישאל ולא יתקיים בקיומיה אבל אסוותא להאי (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם קרבן [ל]יהו"ה הרי לך קרבנין דאגין על כלא^כ:

רבי חזקיה הוה שכח קמיה דרבי שמעון אמר ליה

מאיר הזהר

בהשם הויה ב"ה ע"ה ע"ה השורה זו צפנימיות, ע' פ' בראשית (יג ס"א) ופ' ויקרא (ד ע"ב ז ע"א ע"ב) ופ' אחרי (עג ע"א), ולכן אמרו סנהדרין (לם ע"ב) הימנותא צידן דאפי' בפרוונקא נמי לא קצילניה (דע"ה ח"ב לא ע"ג), ע' זהר צפ' יתרו (דף פו רע"א), וצפ' תרומה (קמו ע"א), וע' צהג"ל צמיקונים (מיקון למ דף פו ע"ד) שאמר שם דאנן איצרים דהשכינה, וכן שם (דף מח ע"ג ע"ד) דהשכינה היא כלל ישראל (כללים ח"א סו ע"א), וע' לקמן ז ע"א הערה בשם לש"ו דע"ה ח"ב צ"ב ע"ד. כב. מה שחסר כאן ע' צפון הספר (הערות הוהר).

הנק' משה (מ"מ). יט. הקר' (דפ"ו). כ. פי' ש"י ישראל נתגלית אמונתו ית' בעולם (מ"מ). כל. פי' ש"י מעשיהם הטובים גורמים יחוד בין ז'ו"ן. ונודע שיה"ו הוא ז"א, וה' אחרונה היא מלכות. נמצא שעל ידם נשלם שם הו"ה. ח"ש בסמוך דא סליק ודא נחית, ישראל לעילא סליק וכו', אשתכח כביכול שמא קדישא בלא שלימות, והיינו כמ"ש, שהמלכות שהיא ה' אחרונה של שם, נפרדה מז"א, שהוא יה"ו, ונמצא שם הו"ה ח"ו לא שלים (מ"מ). ע"י שמירת התורה והמצוה הם מעמידים שמו יתברך למעלה (דע"ה ח"א נו ע"ב, ע"ש אריכות), ישראל אחידן

תרגום

ספר הזהר

האי דאקרי קרבן קירוב מבעי ליה או קריבות(א) מאי קרבן אמר ליה הא ידיע הוא לגבי חברייא קרבן מאינון כתרין קדישין⁶ דמתקריב כלהו כחדא⁷ ומתקשרן דא בדא עד דאתעבידו כלהו חד ביחודא שלים לאתקנא שמא קדישא כדקא חזי ההוא דכתיב (ויקרא א ב) קרבן ליהו"ה קרבן דאינון כתרין קדישין ליהו"ה הוא לאתקנא שמא קדישא וליחדא ליה כדקא יאות בגין דישתכחו רחמין בכלהו עלמין ושמא קדישא [יתעטר] (דאתעטר) בעטרוי לאתבסמא כלא⁸:

וכל דא בגין לאתערא רחמי ולא לאתערא דינא ובגין כך ליהו"ה הוא ולא לאלהי"ם ליהו"ה אנן צריכין לאתערא רחמי ולא לאלהי"ם רחמי בעינן ולא דינא אמר זכאה חולקי דשאלנא ורווחנא מלין אלין ודא ברירו דמלה:

אבל הא כתיב (תהלים נא יט) זבחי אלהי"ם רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהי"ם לא תבזה זבחי אלהי"ם כתיבי ולא זבחי יהו"ה אמר ליה ודאי הכי הוא קרבן אלהי"ם לא כתיב אלא זבחי אלהי"ם ועל דא שחיתתן בצפון דהא זביחה הוא בגין אלהי"ם ההוא סטר גבורה דיתבסם ויתבר רוחא דדינא ויתחלש דינא ויתגברון רחמי על דינא ועל דא זבחי אלהי"ם לתברא חילא ותוקפא דדינא קשיא דכתיב רוח נשברה למהוי ההוא רוחא תקיפא נשברה ולא יתגבר רוחיה וחיליה ותקפיה ובר נש בעי כדין למיקם על מדבחא ברוח נשברה ואכסיף⁹ מעובדיו בגין דהוי' ההוא רוחא תקיפא תבירא וכלא בגין דדינא יתבסם ויתגברון רחמי על דינא:

אדם כי יקריב מכם קרבן ליהו"ה (ויקרא א ב) אמר רבי אלעזר האי קרא הכי הוה ליה למכתב אדם כי יקריב קרבן ליהו"ה מהו מכם אלא לאפוקי אדם הראשון¹⁰ דהוא אקריב קרבנא כד ברא קודשא בריך הוא עלמא והא אוקמוה והכא מכם כתיב האי אדם

זה שנקרא קרבן היה צריך להיות קירוב או קריבות, מה זה קרבן. אמר לו הרי זה ידוע לחברים, קרבן הוא מאותם הכתרים הקדושים שנקרבים כולם כאחד ונקשרים זה עם זה, עד שכולם נעשים אחד ביחוד שלם, לתקן את השם הקדוש כראוי, זהו שנאמר "קרבן לה", קרבן של אותם כתרים קדושים לה' הוא לתקן השם הקדוש ולייחדו כראוי, כדי שימצאו רחמים בכל העולמות, והשם הקדוש יתעטר בעטרוי לבשם את הכל.

וכל זה כדי לעורר רחמים ולא לעורר דין, ולכן לה' הוא ולא לאלהים, לה' אנו צריכים לעורר רחמים ולא לאלהים, שאנו רוצים רחמים ולא דין. אמר אשרי חלקי ששאלתי והרווחתי את הדברים הללו, וזהו בירור הדבר.

אבל הרי נאמר "זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה", זבחי אלהים כתוב ולא זבחי ה'. אמר לו ודאי כך זה, קרבן אלהים לא כתוב אלא זבחי אלהים, ולכן שחיתתן בצפון, שהרי זביחה היא בשביל אלהים, אותו הצד של הגבורה שיתבשם, וישבר את רוח הדין, ויחלש הדין ויתגברו רחמים על דין, ועל כן זבחי אלהים לשבור את הכח והתוקף של הדין הקשה, שנאמר רוח נשברה, שתהיה אותה רוח התקיפה נשברה ולא יתגבר רוחה וכחה ותוקפה, ואז אדם צריך לעמוד על המזבח ברוח נשברה ויתבייש ממעשיו, כדי שתהיה אותה רוח תקיפה שבורה, והכל כדי שהדין יתבשם ויתגברו הרחמים על הדין.

"אדם" כי יקריב מכם קרבן לה', אמר רבי אלעזר כך היה לו לכתוב הפסוק הזה, אדם כי יקריב קרבן לה', מה זה מכם, להוציא את אדם הראשון שהקריב קרבן כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, והרי

מאיר הזהר

כאומרו "ה' למבול יסב". אמנם ברחמים, יתקדשו כולהו, שלא תשאר מדה שלא תשתתף בעצם בפעולות הרחמים ההיא. ועוד, ישמנה קורבנם לרחמים מקורבנם לדין, אפילו לאותם המדות המסכימות בפעולה ההיא, כי הדין בעצם יפעול הדין, והחסד תסכים לבטח עון עם השמאל. אמנם לא תחיד בפעולה, מפני שאי אפשר החסד לשנות פעולתם ולהיות גבורה ודין חזק ח"ו. אמנם ברחמים, בעצם תשמנה הגבורה לחסד, והדין תחיד בעצם עם הרחמים, מפני שיש פעולה אל הדין לשמח וכיוצא, שהיא פעולת דין טוב ורחמים, אם כן אין ההכרעה לטוב שיה עם הכרעה להפך, וזה דקדק בלשונם בלומרו "כולהו כחדא", כקורבנם תחסד כן קורבנם הגבורה (אור יקר). ג. ר"ל, תכלית היחוד הוא שאנו עושים, הוא לתקן וז"ל, שהוא שם הוי"ה, ולהביא לו מוחין מאו"א, ח"ש קרבן דאינון כתרין קדישין, לה', הוא לאתקנא שמא קדישא (מ"מ). ד. פי' שצאים לו מוחין מאו"א (מ"מ). ה. בנסבא דמשפטים תירין תירין אחר וזאת זה, למיקם על מדבחא ברוח נשברה, פי' רוח נשברה דקרא דרשין ליה להכא ולהכא, דהיינו רוח האדם תהא נשצרת, וזוהי ההוא רוחא תקיפא תהא תצירה, דהיינו מוקף הדינים יומתקו עי"ז (מ"מ). ו. ויכפך (דפ"ו). ז. דהיינו (דפ"ו). ח. פי' לנמוח שאדסה"ר, גם הוא הקריב קרבן, לכך אמר "מכס", לומר שכבר היה אדם שלא היה מכס אלא יציר כפיו ית', וגם הוא הקריב קרבן, ח"ש לאפוקי אדם אחרא, דלא הוה מכס (מ"מ).

א. פי' לקמן דף ח ע"א אמר קרבן דקריב עלמא עילאה בעלמא תחאה וכולא חד, וגודע שני"ן פשוטה היא צנינה כמ"ש בשם הרב ז"ל צ"פ פקודי דף רנד ע"ב. וכן וז"ן הס נו"ן פשוטה כמ"ש הרב ז"ל, נמצא שהנו"ן של קרבן היא לרמוז, שצנינה הנק' נו"ן פשוטה, ואבא כלול עמה, בסוד נה"י דאבא תוך נה"י דאימא, מתקשרים עם וז"ן להביא להם מוחין. ח"ש מאינון כתרין קדישין, שהם או"א חו"ן, דמתקרבין כולהו כחדא, ומתקשרן דא בדא עד דאתעבידו כולהו חד ביחודא שלים, דהיינו שאו"א בתוך וז"ן, ועשו יחוד אחד (מ"מ). ב. לשון מתקרבן לא יצדק אלא על התרחקות, ולזה נצרך שניין ענין רחוקם זו מזו, ומשם נצין ענין קרובם. והענין הוא, כי צהיות הספירות צלמי מסכימות אל פעולה אחת, יאמר רחוק צהס, כי אחר שזו לפעול דין חו לפעול רחמים ואין פעולתם ממייחסת, הרי הם רחוקות זו מזו, וזו לימין, חו לשמאל. וענין קרובם הוא היותם מתלכזות במדה אחת לפעול פעולה אחת, ומפני שגם הדין לא יפעל מלמעלה, אם לא יסכימו הימין והשמאל כאחד, ולזה יקשה, כי מאי נפקא לן מקורבנם יחד, אחר שצדין הנפעל מתקרב. לזה דקדק בלשונם ואמר "דמתקרבן כולהו", והענין שלא ישמנה קורבנם לדין לקורבנם לרחמים, שקורבנם לדין יסכים הימין בשמאל, אמנם יסתלק הכתר בהסתר פנים, אף אם הדין הנפעל יהיה מועט, כאומרו "ואני הסתר אסתר פני". ואם הדין חזק מאד, יסתר אפילו הס' ת,

ספר הזהר

תרגום

פרשוה. וכאן כתוב מכם, האדם הזה, להוציא אדם אחר שלא היה מכם, אמר לו רבי שמעון יפה אמרת וכך זה.

רבי אבא פתח "שיר מזמור לבני קרח", השיר הזה היא תישבחות למעלה על כל שאר התשבחות שזכו לשבח אותו בני קרח, שיר מזמור תישבחות על תישבחות, תישבחות שמתחלקת לשתי תשבחות, וזכו בני קרח לשבח את כנסת ישראל, והשבח של כנסת ישראל הם אומרים, ומה הוא שנאמר "גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלהינו הר קדשו". מתי נקרא הקדוש ברוך הוא גדול, בזמן שכנסת ישראל נמצאת עמו, זה שנאמר בעיר אלהינו הוא גדול, בעיר אלהינו עם עיר אלהינו.

אמר לו רבי יהודה מה עושה כאן "אלהינו", אמר לו כך זה ודאי, העיר הזו היא יראת אלהינו (כחה) ושבחה של ישראל היא. מה משמע, נשמע שמלך בלי מלכה אינו מלך, ואינו גדול, ואינו מהולל. ולכן כל מי שלא נמצא זכר ונקבה, כל השבח מסירים ממנו, ואינו בכלל של אדם, ולא עוד אלא שאינו כדאי להתברך.

נאמר "ויהי האיש ההוא גדול מכל בני קדם". שנינו בספרו של רב המנונא סבא, שבת זוגו היתה כמוהו ביראת הקדוש ברוך הוא, ומהצד של אשתו נקרא גדול. כמו כן כאן גדול ה' ומהולל מאד, ובמה הוא גדול, חזר ואמר בעיר אלהינו הר קדשו, ולכן התשבחות הזו בשני. ואם תאמר למה לא נאמר "כי טוב" בשני, משום שעתידים להפרד, וסוד הדבר "לא טוב היות האדם לבדו", בזמן שהוא לבדו כתוב לא טוב, ולכן לא כתוב כי טוב בשני.

"גדול ה' ומהולל", כפי שאמרנו. "יפה נוף משוש כל הארץ", התישבחות של הזוג שלהם, יפה נוף זה הקדוש ברוך הוא, וזה צדיק. משוש כל הארץ, אז היא שמחת הכל, וכנסת ישראל מתברכת. אלהים בארמנותיה נודע למשגב וגו' "אלו הם נצח והוד",

לאפוקי אדם אחרא דלא הוי מכם אמר ליה רבי שמעון שפיר קאמרת והכי הוא:

רבי אבא פתח (שם מח א) שיר מזמור לבני קרח האי שיר תושבחתא מעליא הוא על כל שאר תושבחת דזכו לשבחת ליה בני קרח שיר מזמור תושבחתא על תשבחתא תשבחתא דאתפלג לתרין תושבחת וזכו בני קרח לשבחתא לה לכנסת ישראל ושבחתא דכנסת ישראל קא אמרי ומאי הוא דכתיב (שם ב) גדול יהוה ומהלל מאד בעיר אלהינו הר קדשו אימתי אקרי קודשא בריך הוא גדול בזמנא דכנסת ישראל אשתכחת עמיה הדא הוא דכתיב בעיר אלהינו הוא גדול בעיר אלהינו [עם] (מאי) עיר אלהינו יא:

אמר ליה רבי יהודה אלהינו מאי בעי הכא? אמר ליה הכי הוא ודאי האי עיר דחלא אלהינו וי תושבחתא הוא דישראלי הוא מאי משמע? אשתמע דמלכא? בלא מטרוניתא לאו הוא מלכא ולא הוא גדול ולא מהולל ובגין כך כל מאן דלא אשתכח דכר ונוקבא כל שבחא אעדיו מניה ולא הוא בכללא דאדם ולא עוד אלא דלאו איהו כדאי לאתברא:

כתיב (איוב א ג) ויהי האיש ההוא גדול מכל בני קדם ותנינן? בספרא דרב המנונא סבא דבת זוגו בדחילו דקודשא בריך הוא הות כוותיה ומסטרא דאתתיה אקרי גדול אוף הכא גדול יהוה ומהולל מאד ובמה הוא גדול הדר ואמר בעיר אלהינו הר קדשו ובגין כך תושבחתא דא בשני? ואי תימא אמאי לא כתיב כי טוב בשני בגין דזמינן לאתפרשא? ורזא דמלה (בראשית ב יט) לא טוב היות האדם לבדו בזמנא דאיהו לבדו לא טוב כתיב ועל דא לא כתיב כי טוב בשני:

גדול יהוה ומהלל כדקאמרן (תהלים מח ג) יפה נוף משוש כל הארץ תושבחתא דזווגא דילהון יפה נוף דא קודשא בריך הוא ודא צדיקי משוש כל הארץ כדן הוא חדוותא דכלא וכנסת ישראל מתברכא אלהים בארמנותיה נודע למשגב וגו' (שם ד) אלין אינון נצח והוד יא:

מאיר הזהר

ומהולל מאד, דהיינו אימתי אקרי גדול אס עיר אלהינו (מ"מ). עו. ר"ל השמינו הכמוז טובא דמלכא וכו' (מ"מ). יו. תנין (דפ"י). ית. פי' שיוס שני הוא בתי' נוק, ויוס ראשון הוא בתי' דוכר, לפי שז"ל נבנה מהספקים, שהם יוס א', והמלכות מהגבורות, שהם יוס שני (מ"מ). יע. פי' להנשר, וכל זמן שלא ננשר, כאלו אין כאן נקבה, ויקרא ז"ל לבדו, ח"ש הוה, רזא דמלה "לא טוב היות אדם לבדו", ועי' בפרשת מורע דף מד ע"א, שאמר כן ר' אבא בעלמא דהדיא (מ"מ). כ. פי' כאלו אמר נוף יפה, צסוד ויהי יוסף יפה מואר (מ"מ). כל. פי' נו"ה דז"א, שהם מקבלת המלכות הטיפה, ע"י יסוד דז"א. ושיעור הכמוז, אלהים, שהיא המלכות, כח ארמנותיה, שהם הנו"ה דז"א, נשגבת ונבדלת (מ"מ).

ט. נקרא 'שכינה', משום שהיא שוכן למטה, וכמ"ש (שמות כה ח) ושנכתי צמוס, הגה היא נקראת צסס רחל ויהא נכסת ישראל (כמ"ש צפ' ויקרא ה' ע"א ופי' בלק קצו ע"א וצ"מ) כי היא שורש כל נשמת ישראל, וכל ה"צ צבטים הם מושרשים בה, ועל ידם מלא השכינה מקושו ומעון לשכון למטה לעולם, והיא שורש רחל אשת יעקב אס ישראל (הקדוש מה ע"א). י. שמות רלא (הערת הזהר). יא. עי' עוד לקמן סח ע"ב (ציאוריס ח"א סח ע"ג). יב. פי' שאלהינו הוא צבינה, והכא הכמוז מדבר במלכות, ומיך האי עיר וכו' (מ"מ). יג. שר"ל, האי דכתיב אלהינו, לפי שצריכים אנו ליירא ממנה (מ"מ). יד. "ומושבתא הוא דישראל" נמתק בדפ"ו, וצמקומו איתא "ס"א חילא) ומושבתא דישראל הוא". עו. פי' מאי קמ"ל קרא צהאי דלמר גדול ה'

תרגום

ספר הזהר

תתן כנישואת דכל ברכאן^א כנישואת דחדוותא^ב מתמן נפקא על ידא דהאי דרגא דאקרי צדיק^ג ומתמן^ד אתכנשו ברכאן לבסמא^ה להאי עיר קדישא^ו ולא תברכא מתמן^ז כי הנה המלכים נועדו (תהלים מח ה) אלן כל כתרי מלכא בכללא חדא^ח ולא תר אחרא^ט מלין אלן סלקין:

תא חזי בשעתא דבר נש מתקן עובדוי על ידי דקרנא כלא אתבסמ^י ואתקריב ואתקשר דא בדא ביחודא שלים הדא הוא דכתיב (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם כי יקריב לקשרא מלין כדקא חזי^י:

תא חזי אדם^י כי יקריב לאפוקי מאן דלא אתנסיב^י דהא קרבניה לאו קרבן וברכאן לא משתכחן לגביה^י לא לעילא ולא לתתא משמע^י דכתיב אדם כי יקריב שאני הכי דלאו איהו אדם ולא בכללא דאדם הוא ושכינתא^י לא שריא עלוהי בגין דאיהו פגים ואקרי בעל מום ומארי דמומא אתרחקא מכלא כל שכן למדבחא לקרבא קרבנא ונדב ואביהוא אוכחן דכתיב (ויקרא י ב) ותצא אש מלפני יהוה^י ובגיני כך כתיב אדם כי יקריב מכם קרבן ליהוה^י אדם דאשתכחו דכר ונוקבא האי חזי לקרבא קרבנא דא ולא אחרא^י: **ואמר** רבי אבא אף על גב דאוקמוה לנדב ואביהוא^י הכי הוא ודאי^י אבל קטרת עלאה הוא מכל קרבנין דעלמא דעליה אתברכן עלאי ותתאי וקרנא דאי לעילא מכל קרבנין ולא^י אתחזון אינון לקרבנא דהא לא אתנסיבו לקרבא^י לא אתחזון כל שכן למלין עלאין דיתברכון על ידיהו:

ואי תימא ותצא אש^י מלפני יהוה^י ותאכל אותם אמאי לבר נש

ששם כינוס של כל הברכות, התכנסות של שמחה, משם יוצאת על ידי הדרגה הזו שנקראת צדיק, ושם התכנסו הברכות לבשם את העיר הקדושה הזו ולהתברך משם, "כי הנה המלכים נועדו", אלו כל כתרי המלך בכלל אחד, ולמקום אחר הדברים הללו עולים.

בא וראה בשעה שאדם מתקן את מעשיו על ידי קרבן, הכל מתבשר ונקרב, ונקשר זה בזה ביחוד שלם, זהו שנאמר "אדם כי יקריב מכם", כי יקריב לקשר את הדברים כראוי.

בא וראה אדם כי יקריב להוציא את מי שלא נישא, שהרי קרבנו אינו קרבן, וברכות לא נמצאות אצלו (על ידו), לא למעלה ולא למטה. משמע שנאמר אדם כי יקריב שונה כאן, שאינו אדם ואינו בכלל של אדם, ושכינה אינה שורה עליו, משום שהוא פגום ונקרא בעל מום, ובעל מום מרוחק מן הכל, כל שכן למזבח להקריב קרבן, ונדב ואביהוא מוכיחים שנאמר "ותצא אש מלפני ה'", ולכן נאמר "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'", אדם שנמצאו זכר ונקבה, זה ראוי להקריב את הקרבן הזה ולא אחר.

ואמר רבי אבא, אף על גב שבארוה את נדב ואביהוא בדבר אחר כך הוא ודאי, אבל קטורת היא עליונה מכל הקרבנות של העולם, שעליה מתברכים עליונים ותחתונים, והקרבן הזה שהוא מעל לכל הקרבנות לא ראויים הם לקרבו שהרי לא נשאו, לקרבן לא היו ראויים כל שכן לדברים עליונים שיתברכו על ידם.

ואם תאמר "ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם", למה

מאיר הזהר

למעלה בסוד קשר היסוד, והיינו המלך מטטרון העולה ללמד זכותם של ישראל, כדפי' בפירק' מרכב'ה. והיינו מה שפי' צוה מרומה בפסוק, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, והיינו סוד אהבת חפלתם של ישראל, העולה דרך העולמות בסוד אכתריאל, ועם כל זה, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה (אור יקר). פי' י"ס דו"א עם י"ס דנוק' נקשרו יחד כדי להזדווג (מ"מ). ט. דהיינו שיהיה המקריב גם כן שלם בכלל דאדם וכדמסיק, ולכולהו פירושי, קשה לי טובא, דהא קראי "דהנה המלכים נועדו עברו יחדיו וגו'", לא מתיישבין כלל, ומה לו לפרש "כי הנה המלכים נועדו" אחר דסיפי דקרא לא מתיישבא, ואמאי אנטרין ליה (אור יקר). י. ששז בתשובה על ידי הקרבן, או יראה שהמקריב מתקן מעשיו, נשוי אשה וכיוצא (אור יקר). יא. היינו המתקן הדין וטהרתם מאדמימותם (אור יקר). יב. היינו קשר הספירות וייחודם, וכן שר העולמות ממטה למעלה (אור יקר). יג. כנ"ל דאדם בכלל מו', ג' שלו יה"ו, וד' שלמה ה', ונחיצותא כנ"ל, וכמ"ש זכר ונקבה בראש ויקרא את כו' (יהל אור). יד. במלת אדם הוציא מאן דלא אנסיב, שנאמר וז"ל בראש, ושניהם יחד, ויקרא את שם אדם (אור יקר). פי' הבהן המקריב קרבן, אם הוא צבור אינו משמש (מ"מ). טו. (ס"א על ידיה) (נוסף דפ"ו). טז. ממשמע (דפ"ו). יז. ושכינתיה (דפ"ו). יח. במלה אחרת (נוסף במ"מ ודפ"ו). פי' שרבוניו נחלקו למה ממו וכל א' נותן טעם לדבר (מ"מ). יט. פי' שכולם אמה, אבל טעם השיקרי הוא זה שמשפס (מ"מ). כ. דליהו (נוסף דפ"ו). כא. לא (דפ"ו). כב. לקרבנא (דפ"ו). כג. פי' אמאי המלכות הרגה אותם, ומירן

א. מזד הימין (אור יקר). ב. מזד השמאל, ואמר ארמונותי דידה יובן בענין נועד למשגב, שפי' אלהים שהיא מלכות בארמונותיה, שהם נו"ה, נודע ומיוחד בסוד האדם ידע למשגב לו לעיר הזאת (אור יקר). ג. דהיינו אומרו נודע, ולזה נקראים ארמונותיה, משום דמתמן אתכנשו ברכאן מן הימין (אור יקר). ד. ותמן (דפ"ו). ה. למתק דין המלכות (אור יקר). ו. זהו ארמונותיה שלה, של העיר (אור יקר). ז. סוד דחושא שאמר, וא"ת אמאי קאמר אלהים שהיא מדת המלכות בארמונותיה, אחר שעיקרה ביסוד, והיסוד מושך לה מהארמונות. לזה אמר, ומתמן נפקין על ידו דהאי צדיק, אחר שביסוד הצרכות הוא מקום כנוסח, והצדיק נצור למוצאם לבד, לכך ראו שיאמר אלהים בארמונותיה, ולא תחשב היסוד, שאינו ממש אלא למעבר צעלמא (אור יקר). ט. והנה אלו ההיכלות נקראים צנות וצנו"ת ירושלים וצנות ציון צהר השירים, וצנות נקראות למטה, ולזה נאמר צנות צנות עשו חיל. אמנם אינם נכללות במלכות, אלא המלכות רוצת עליהם. והיינו אומרו, ואת עליה על כולנה. וכשהם נכללים במלכות, שהיא הנקראת ירושלים, אז הם נקראות צנות ירושלים, והיא מעלה יותר גדולה אלהים. וכשהם נכנסות יותר בפנימיות, בסוד המלכות בסוד צהר האמצעית, שהיא מקום קשרה וייחודה ביסוד, שהיא סוד נקודת ציון, הם נקראות צנות ציון. ושם מרוב הדקות, הם מתבטלות מכם השגתם לרוב הדקות המתעלם בייחוד, ולזה נאמר עליהם "אלה ורלינה צנות ציון", שצאחם משם, משיגות קצת. אמנם בפנימיות, שם מתבטלות, כאומרו "כי שם קברו את העם המתאווים", כדפי' בספר ברית מנוחה, בסוד קצרות המאור. והו' שאמר "כי הנה המלכים נועדו" ובזיעוד עולים

(משל) לאדם שבא לפני המלכה לבשר לה שהמלך בא לביתה וישרה עם המלכה לשמח עמה, בא לפני המלך, ראה המלך שאותו אדם הוא בעל מומים, אמר המלך אין זה כבודי שעל ידי הפגום הזה אכנס אל המלכה.

בין כך התקנה המלכה את הבית למלך, כיון שראתה שהמלך היה מזומן לבא אליה, ואותו אדם גרם שהמלך יסתלק ממנה, אז צותה המלכה להרוג את אותו אדם. כך בזמן שנכנסו נדב ואביהוא וקטורת בידיהם, שמחה המלכה והתקנה לקבל את המלך, כיון שראה המלך אותם אנשים פגומים בעלי מומים, לא רצה המלך שעל ידם יבא לשרות עמה והסתלק ממנה המלך, כשראתה המלכה שבגללם הסתלק המלך ממנה, מיד "ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם". וכל זה משום שמי שלא נישא הוא פגום, בעלי מומים לפני המלך, קדושת המלך מסתלקת ממנו, ולא שורה בפגם. ולכן נאמר "אדם כי יקריב מכם קרבן", מי שנקרא אדם יקריב, ומי שלא נקרא אדם לא יקריב.

מן הבהמה כלל, מן הבקר ומן הצאן פרט, אחר כך אלו שכשרים לאכול ושלא כשרים לאכילה אסור להקריב, ולמקום אחר הסתלקו אותם שכשרים ואותם שלא כשרים. "אם עולה קרבנו", רבי חייא פתח "כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי". כי לא מחשבותי מחשבותיכם, מחשבתי כתוב חסר בלא ו'. בא וראה מחשבת הקדוש ברוך הוא היא עליונה וראש של הכל, ומאותה מחשבה התפשטו דרכים ושבילים להימצא השם הקדוש, ולתקנו בתקונו כראוי. ומאותה מחשבה נמשכת ויוצאת השקאת גן העדן להשקות את הכל, ומאותה מחשבה קיימים עליונים ותחתונים, ומאותה מחשבה נמצאת תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

מחשבת האדם היא הראש של הכל, ומאותה מחשבה מתפשטים דרכים ושבילים להסיט את דרכיו בעולם הזה ובעולם הבא, ומאותה מחשבה נמשכת ויוצאת זוהמת היצר הרע להרע לו ולכל, ומאותה מחשבה נמצאות עבירות חטאות וזדונות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים, ועל זה כי

דאתא קמי מטרוניתא לבשרא לה דהא מלכא אתי לביתה וישרי בה במטרוניתא למחדי עמה אתא לקמי מלכא חמא מלכא ההוא בר נש דאיהו מארי דמומין אמר מלכא לאו הוא יקרא דילי דעל ידוי דהאי פגים איעול למטרוניתא:

אדרהכי אתקנת מטרוניתא ביתא למלכא כיון דחמאת דמלכא הוה זמין למיתי לגבה וההוא בר נש גרים לאסתלקא מלכא מינה כדין פקידת מטרוניתא לקטלא לההוא בר נש כך בזמנא דעאלו נדב ואביהוא וקטרת בידיהו חדת מטרוניתא ואתתקנת לקבלא למלכא כיון דחמא מלכא אינון גברין פגימין מארי דמומין לא בעא מלכא דעל ידיהו ייתי למשרי עמה ואסתלק מינה כדין חמת מטרוניתא דבגיניהוון אסתלק מלכא מינה מיד (ויקרא י ב) ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אותם וכל דא בגין דמאן דלא אתנסיב הוא פגים מאריה דמומין קדם מלכא קדושה דמלכא אסתליק מניה ולא שריא בפגימו ועל דא כתיב (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם קרבן מאן דאקרי אדם יקריב ומאן דלא אקרי אדם לא יקריב:

מן הבהמה כללי מן הבקר ומן הצאן פרט לבתר אליו דכשרין למיכל ודלא כשרין למיכל אסיר לקרבא ולאחר אחרא אסתליקוי אינון דכשרין [ואינון דלא כשרין] אם עולה קרבנו (ויקרא א ג) רבי חייא פתח (ישעיה נה ח) כי לא מחשבתי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי כי לא מחשבתי מחשבותיכם מחשבתי כתיב חסר בלא ו' תא חזי מחשבה דקודשא בריך הוא היא עלאה ורישא דכלא ומההיא מחשבה אתפשטו ארחין ושבילין¹ לאשתכחא שמא קדישא² ולא תקנא³ ליה בתקונוי כדקא יאות ומההיא מחשבה אתנגיד ונפיק שקיו דגנתא דעדן⁴ לאשקאה כלא ומההיא מחשבה קיימין עלאין ותתאין⁵ ומההיא מחשבה משתכח תורה שבכתב ותורה שבעל פה⁶:

מחשבה דבר נש היא רישא דכלא ומההיא מחשבה אתפשטו ארחין ושבילין לאסטאה ארחוי בהאי עלמא ובעלמא דאתי ומההיא מחשבה אתנגיד ונפיק זוהמא דיצר הרע לאבאשא ליה ולכולא ומההיא מחשבה אשתכחו עבירות חטאות וזדונות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים ועל דא כי

מאיר הוזהר

פרט מן הבקר וכו' ומעט חיה, ח"ש לבשר בין אליו דכשראן כו', ירנה לאמר, שפירט הכתוב בקר ואף, אם כן, בין אליו דכשראן למיכל כיון חיה, בין דלא כשרין למיכל, שהם הטמאים, אסור לקרבא. ומ"ש ולאחר אחרא, הוא כמ"ש דפי' הא' (מ"מ). בפרשת ויגש ביאר אלו הפסוקים באריכות, שכח שם, כשמודווגים ז"ן שהם המלכים, אזי עברו יחדיו, דהיינו שמוחלים עונות בני אדם עיי"ש (מ"מ). כו. פי' אבא (מ"מ). כח. פי' ל"ב נחיצות חכמה (מ"מ). כט. ז"א (מ"מ). ל. ולאסתקנא (דפ"ו). לא. אימא (רמ"ו). לז. פי' פרלופי האלילות ופרלופי צ"ע, כולם קיימין על ידי האלות אבא (מ"מ). לג. ז"ן וסו ו"ד דיו"ד (רמ"ו ב"מ"ד).

"לצר נש וכו'" (מ"מ). כד. "מינה כד" נמחק דפ"ו, ונמקומו איתא "מלכא מינה". כה. פי' אלו כחיו מן הבהמה ולא כחיו מן הבקר ומן האלף, שהוא פרט, הוה אמינא אפילו בהמה טמאה מהיה ראוי לקרבן, כמו החלז שעולה על המזבח, שאסור באכילה, מקריבין אותו לגבוה, לכן חזר ופרט מן הבקר ומן האלף, לומר דדוקא אלו שהם טהורים (מ"מ). כו. אסתלקו (דפ"ו). כח. פי' שמהמות טהורות ונפש בהמיות דשראן הם מקלי' נוגה, ובהמות טמאות ונפש דאוי' הם מג' קלי' האחרות. ונודע שאין בירור אלא בקלי' נוגה, שיש בה טוהר, ח"ש "ולאחר אחרא וכו'". איי"ל, מן הבהמה כלל, פי' אלו כחיו מן הבהמה לחוד, הוה אמינא אפילו חיה, שהיא בכלל בהמה, ראוי לקרבן. לכן

תרגום

ספר זוהר

לא מחשבתי מחשבותיכם ובגין כך רישא דכלא כתיב (ויקרא א ג) אם עולה קרבנו מן הבקר ולא בקר ומאן איהו פר בן בקר איהו דאיהו דכר:

רבי יצחק אמר מן הבקר^א סתם וחזר ופירש זכר תמים יקריבנו זכר ולא נקבה דהא דכר אשתמודע לעילאי ונוקבא אשתמודעאי לתתאי וכן מן הצאן מן הכבשים ומן העזים מאן דאתי לעולה^ב כלהו דכר ולא נוקבא בגין דעולה עולה על הלב על הלב ודאי ואשתמודע מאן דקאים על הלב^ב ובגין כך סלקא לעילא וכלהו דכרין ועל דא פתח קרא ברישא בעולה יתיר מכל שאר קרבנין דהא מחשבה רישא דכלא:

אמר רבי יהודה אי הכי^א באתר דמחשבה דלעילאי^ב בעי לקרבא אמאי לתתא יתיר לא הוה בידיה^ג אתא לקמיה דרבי שמעון אמר ליה רישא דכלא מחשבה הוא^ד וסיומא דההיא מחשבה אתר דאקרי בקר^ה ומאי איהו ההוא סיומא דגופא דמבסס לנוקבא כך^ו מחשבה דבר נש רישא דכלא סיומא דההיא מחשבה כד אתעביד עובדא אימתי בבקר דהא הוא דכתיב (מיכה ב א) הוי חושבי און ופועלי רע אימתי על משכבותם [באור] (לאור) הבקר יעשוהו (ו) ועד" לההוא אתר דמחשבה^ז מחשבה אסתליק ועובדא מתקרבא לסיומא דמחשבה ודאי:

רבי אחא היה הולך בדרך, והיו עמו רבי יהודה. בעוד

לא מחשבתי מחשבותיכם, ולכן בראש הכל נאמר "אם עלה קרבנו מן הבקר" ולא בקר, ומיהו, הוא פר בן בקר שהוא זכר.

רבי יצחק אמר מן הבקר סתם, וחזר ופרש זכר תמים יקריבנו, זכר ולא נקבה, שהרי זכר נודע למעלה ונקבה נודעת למטה. וכן מן הצאן ומן הכבשים ומן העזים, מי שבא לעולה כולם זכר ולא נקבה, משום שעולה עולה על הלב, על הלב ודאי, ונודע מי שעומד על הלב, ולכן עולה למעלה וכולם זכרים, ולכן פתח הכתוב בראש בעולה יותר מכל שאר הקרבנות, שהרי המחשבה היא הראש של הכל.

אמר רבי יהודה אם כך, במקום של מחשבה של מעלה צריך להקריב, למה למטה יותר, לא היה בידו. בא לפני רבי שמעון, אמר לו הראש של הכל הוא מחשבה, וסיום של אותה מחשבה מקום שנקרא בקר, ומיהו, אותו סיום הגוף שמבשם את הנקבה. (כך) מחשבה של אדם ראש של הכל, הסיום של אותה מחשבה כשנועשה מעשה, מתי בבוקר, זהו שנאמר "הוי חשבי און ופועלי רע", אימתי על משכבותם באור הבוקר יעשוהו, ועל כן לאותו מקום של מחשבה המחשבה עולה והמעשה מתקרב לסיום המחשבה ודאי.

רבי אחא היה הולך בדרך, והיו עמו רבי יהודה. בעוד

מאיר זוהר

יסוד דכפרשת זכר תמים (אור יקר). יג. פ"י כיון שהעולה היא רומזת למחשבה שהוא אצל, א"כ היה ראוי להקריב דבר שרומז לאצל, שהוא מחשבה, ואמאי מקריבין מן הבקר, שהוא רומז ליסוד (מ"מ). יג. ע"י דרך חיים (אבות פ"ד מט"ז): רבי ינאי אומר אין צדיקין לא משלות הרשעים ולא לק מיסורי הדקיקים, ח"ל המהר"ל: פירוש אין צדיקין השגה על זה. יד. כתר דכ"פ וסיומא דההוא מחשבה, דהיינו סוף האצילות, יסוד סיומא דגופא, שהוא נקרא "צקר", דהיינו הבקר אור, צקר דיוסף (אור יקר). פ"י ששאל אמאי פר בן צקר לעולה, אמר פר לעולה, שהוא שהקשר הוא ע"י הפך. והענין, שאין זיווג למעלה להשפיע עד שעולה מ"מ, שהם פ"ר דינים שמעוררם הזווג ויש ז' מיני גבורות שהם מנלפ"ך העולים פ"ר א' צבינה שמעורר זיווג א"ו ומנלפ"ך אחר שנותנת אימא לנזק' להזדווג עם צעלה. ופ"י הענין שהפ"ר דינים צאמרו בן צקר שמעורר הזווג מלד הבקר שהם פ"ר היורדים מן היסוד הנק' צקר אצל של הבקר היא הדרגה וגרפה שצידוק יש ז' צבי' א' מלד הוכר וא' מלד הנוקבא שכן צ"פ קנ"א גימ' צקר שמורה שהוא מלד שבו נמניה אלו הפ"ר לה וזה שהקשה אמאי יהיה זה למתא יתיר מהפך של הצבינה אלא שהפך יתעורר מלד הבקר שהוא עטרת היסוד מאחר שאין כוונה זה הפך אלא לעורר המחשבה וצוה יובן מירוק של רשצ"י והט אונק' והבן (זהר הקדוש). טו. פ"י יסוד דז"א שבו נסתיים היסוד דלצבא כמ"ש הרב זל"ה ש' יסוד דלצבא מסתיים צידוק דז"א (מ"מ). הענין הוא כמ"ש כי ה"ס נחלקים לג' אות' אחד א' ע"ק ח' ו"א דדכו' מחכמ' עד היסוד ד' מלכות הרי שהיסוד נק' צקרו של אצברס סיום ו"א דכורא מחכיל מן חכמה (זהר הקדוש). טז. מוסגר דכ"פ ק. יז. וע"ד דכ"פ ק. יח. ור"ל כיון שאצל שהוא מחשבה נעלם וסיומא דליה הוא היסוד, לכן אנו מקריבין עולה מן הבקר, שהוא רומז ליסוד ומחשבה, שמחשבת על הקרבן היא, מחשבה עולה לאצל, והקרבן עצמו שהוא סיום עובדא, עולה ליסוד, שהוא סיומא דמחשבה (מ"מ).

א. ר' יצחק פליג דאד"ר חייא, דאי הכי מאי חו, זכר תמים, הא אסתכלל צמן הבקר. אלא אין ראוי לדקדק מלת מן, שלא פירש אלא ממנה יהיה הקרבן, מן וכו', ממין פלוגי, ויולג בלומרו מן הבקר, מן הנמשך מהצבינה, דהיינו צקר. אמנם לא פירש צו אם זכר אם נקבה, ואפשר זכר או נקבה, כי המלכות גם כן נמשכת מהצבינה. ואחר כך פ"י הכחוש ואמר, זכר תמים דווקא, דהיינו יסוד, כדכתיב איש צדיק תמים (אור יקר). פ"י מקצת צקר ראוי לקרבן עולה, לאפוקי נקבה כמ"ש זכר תמים, רבי יצחק אמר לא פליג אר' חייא, אלא מפרש הענין היטב (מ"מ). ג. ר"ל יסוד, שצביניה הוא דכר, והוא על הלג, מלכות. והוא התחלת היום, והוא סליק למחשבה, ובו נגמר סיום המחשבה של טפת הזרע שיוצא במחשבת אדם, וצידוק נוק', שם סיום המעשה, והוא סוף הלילה, ולכן הזיווג צאילת השחר, ח"ש וסיום עובדא וכו' (יהל אור). ג. דהיינו יסוד שבו ניכר הזכר (אור יקר). ד. לא אשתמודע לעילא אלא (נוסף צאור יקר). ה. לא אשתמודעא לעילא - צבינה דכ"פ ר' חייא אלא למתא, זה צבינה שפי' צוהר ויאל, כי עלמא עילאה דכורא איהי, ועד היסוד נדון בעלמא עילאה, ולכן נוק' מלכות (אור יקר). ו. הוקשה לה, סוף סוף הא אפשר להעלות נקבה ויהיה הכוונה צבינה, והיינו דווקא פ"ר שהיא צבינה (אור יקר). ז. מה (אור יקר). ח. לז הוא צבינה, ועל הלג היא חכמה, ולכן צריך זכר, ונקבה אינה ראויה בשום ענין (אור יקר). ט. הלג נוק' והזכר עליה (כח"ו). י. היינו השתא נישא מאי דפתח בעולה, משום דמתן מחשבה, דאי לר' חייא, כיון דמן הבקר, הכוונה על דמתן אמתמן וזהמא דזכר הרע, דהיינו סוד הגבורה דכ"פ. אם כן, מעשה ומחשבה שוים, שהכל הם מסנן דזכר הרע, אם כן עולה ולא חטאת אמאי (אור יקר). יא. בשלמא לר' חייא דקאמר, דמה דלמתמן ממחשבה הוא יזר הרע, דהיינו בגבורה, והיינו מן צקר, דכ"פ לעיל נישא. אלא לדידך דלמרת "דלמחשבה דלעילא צעיא לקרבא" דהיינו בחכמה, "אמאי למתא יתיר" דהיינו דכורא שהוא

ספר הוזהר

תרגום

שהיו הולכים אמר רבי יהודה, זה ששינוי בתולת ישראל, בתולה שהתברכה מן שבע (מישראל) שנקראת בת שבע, ופרשוה בכמה מקומות, ובתולה למטה יורשת שבע ברכות בגללה, והרי נאמר "ואתה בן אדם שא", קינה על בתולת ישראל ודאי, עליה נאמר על כנסת ישראל, וזה קשה מהכל, שנאמר "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל", וזה שאמרו כל החברים בדבר זה הוא יפה, אבל אם הפרשה נאמרה בדרך של נחמה, היינו אומרים כך, אבל הזו נאמר בקינה, והרי הכתוב מוכיח כך.

אמר לו ודאי כך זה, והרי היה קשה לי אותו דבר יותר מהכל, ובאנו אל רבי שמעון בחשוכות פנים, אמר לי ממראה פניך נודע מה שבלבך, אמרתי לו ודאי שפני ולבי שוים. אמר לי אמור לי דברך, אמרתי לו כתוב נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל, מי שיש לו רוגז באשתו ויצאה ממנו לא תחזור לעולמים, אם כך אוי לבנים שגרשו עמה.

אמר לי ולא מספיק לך מה שאמרו כל החברים, אמרתי הרי שמעתי דבריהם שהיו מאהבה ולא מתיישים בלבי. אמר כל מה שאמרו החברים הכל יפה ונאה, אבל אוי לדור כשהרועים אין נמצאים והצאן סוטים והולכים ולא יודעים לאיזה מקום הולכים, לא ימינה ולא שמאלה. ודאי שפסוק זה צריך להכיר וכולם גלויים לאותם שרואים בדרך התורה בדרך אמת.

בא וראה בכל הגליות שגלו ישראל לכולן שם זמן וקץ, ובכולן היו ישראל שבים לקדוש ברוך הוא, ובתולת ישראל היתה שבה למקומה. באותו זמן שגזר עליה ועכשיו בגלות האחרונה הזו אינו כך, שהרי היא לא תשוב כך, כמו כפעמים האחרות. והפסוק הזה מוכיח, שנאמר נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל, נפלה ולא אוסיף להקימה לא כתוב. משל למלך שרגז על המלכה וזרק אותה מהיכלו, לזמן ידוע כשהיה מגיע אותו זמן מיד המלכה היתה נכנסת ושבה לפני המלך, וכן פעם אחת ושנים ושלוש פעמים, לפעם האחרונה התרחקה מהיכל המלך והשליך אותה המלך מהיכלו לזמן רחוק,

אמר המלך הפעם הזו אינה כשאר הפעמים שהיא תחזור לפני כך, אלא אני אלך עם כל בני היכלי ואבקש אותה, כשהגיע אליה ראה אותה שהיתה שוכבת בעפר, מי ראה את כבוד המלכה באותו

אמר רבי יהודה הא דתנינן בתולת ישראל בתולה דאתברכא מן שבע^א (ס"א מישראל) דאקרי בת שבע ואוקמוה בכמה אתר ובתולה ירתא שבע ברכות בגינה והא כתיב (יחזקאל כז ב) ואתה בן אדם שא קינה על בתולת ישראל ודאי עלה אתמר על כנסת ישראל ודא קשיא מכלא דכתיב (עמוס ה ב) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל והאי דקא אמרי כלהו חבריא^ב במלה דא שפיר הוא אבל אי פרשתא אתמר בארע נחמה הוינן אמרי הכי אבל בהאי קינה אתמר והא קרא אוכח [הכי]:

אמר ליה ודאי הכי הוא והא [הוה] קשיא ליי^ג ההוא מלה יתיר מכלא ואתינן לגבי דרבי שמעון בחשוכן אנפין^ד אמר לי מחיזו דאנפך אשתמודע מה דבלבך אמינא ליה ודאי דאנפי ולבי שוין אמר לי אימא לי מלך אמינא ליה כתיב נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל מאן דאית ליה רוגזא בדביתהו ונפקא מניה לא תהדר לעלמין אי הכי ווי לבנין דאתתרכו עמה:

אמר לי ולא סגי לך מה דאמרו כלהו חברייא אמינא הא שמענא מלייהו [דהוא^ה מרחמין] ולא מתישבן בלבאי אמר כל מה דאמרו חברייא כלא שפיר ויאות אבל ווי לדרא כד רעיין לא משתכחין וענא אזלינן^ו ולא ידעין לאן אתר אזלי לא לימינא ולא לשמאלא ודאי האי קרא בעיא למנדע וכלהו גליין לאינון דחמאן לבארחא דאורייתא בארע קשוט^ז:

תא חזי בכלהו גלוותא דגלו ישראל לכלהו שוי זמנא וקצא ובכלהו הוי ישראל תייבין לקודשא בריך הוא ובתולת ישראל הות תבת לאתרהא בההוא זמנא דגזר עליה והשתא בגלותא דא בתראה לאו הכי דהא היא לא תיתוב הכי כזמנין אחרנין והאי קרא אוכח דכתיב נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל נפלה ולא אוסיף להקימה לא כתיב מתל למלכא דרגז על מטרוניתא ואשדי לה מהיכליה לזמנא ידיעא כד הוה מטי ההוא זמנא מיד מטרוניתא הות עאלת ותבת קמי מלכא וכן זמנא חד ותרין ותלת זמנין לזמנא בתרייתא אתרחקת מהיכלא דמלכא ואשדי לה מלכא מהיכליה לזמנא רחיקא:

אמר מלכא האי זמנא לאו הוא כשאר זמנין דהיא תיתי קמאי הכי אלא אנא איזיל עם כל בני היכלי ואתבע עליה כד מטא לגבה חמא לה דהוה שכיבת לעפרא מאן חמא יקרא דמטרוניתא בההוא

מאיר הוזהר

א. תא, וכלתני לרש"י, ואמר לי "מחזו דאנפך וכו'" נפלה ולא אוסיף להקימה לא כתיב, ולפי זה שפיר קאמר, שא קינה, על שלא תוסיף קום מאליה (מ"מ). ב. דאנפין (דפ"ו). ג. דהוה (דפ"ו). ד. סאטן ואליין (דפ"ו).

י. פ"י מלכות מתזכרת מו"ק ד"א (מ"מ). כ. לתחא (נוסף דפ"ו). כא. פ"י שרז"ל אמרו דפסקין לקרא, וה"ק נפלה לא תוסיף, אלא קום בתולת ישראל, ולכן הקשה ר"י, כיון שהכחוש אומר, שא קינה וכו', א"כ פ"י זה אין ממיישב (מ"מ). כב. פ"י ר' אשא אמר לר' יהודה, שקושיא זו כבר הקשימי

תרגום

ספר הוזהר

זמן ואת בקשות המלך כנגדה, עד שהמלך אווז אותה בידו ומקיים אותה ומביא אותה להיכלו, ונשבע לה שלא יפרד ממנה לעולמים, ולא יתרחק ממנו.

כך הקדוש ברוך הוא, כל זמן שכנסת ישראל בגלות, כשהיה מגיע הזמן היא באה וחוזרת לפני המלך, ועכשיו בגלות הזו לא כך, אלא הקדוש ברוך הוא יאחז בידה ויקיים אותה ויתפיים עמה וישיב אותה להיכלו. ובא וראה שכך זה, שהרי נאמר "נפלה לא תוסיף קום", ועל זה נאמר "ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת", היא לא תוסיף קום כמו בפעמים האחרות, אבל אני אקים אותה, ועל זה כתוב ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת, אני אקים את סוכת דוד. מי זו סוכת דוד, זו בתולת ישראל. הנופלת כמו שנאמר נפלה, וזהו כבודה של בתולת ישראל ושבחה, ואת זה למדנו באותה שעה.

אמר רבי יהודה ודאי דברת על לבי והתיישב וזהו בירור הדבר, וזה הולך כמו דבר אחד ששמעתי ושכחתי, ועכשיו הרווחתי אותו, ששנינו אמר רבי יוסי עתיד הקדוש ברוך הוא להכריז על כנסת ישראל ויאמר "התנערי מעפר קומי שבי ירושלים", כמי שאוחז בידו חבירו ויאמר התנער קום, כך הקדוש ברוך הוא יאחז בה ויאמר התנערי קומי.

אמר לו רבי אחא, וכך כל אותם בני היכל המלך פותחים בלשון זה, זהו שנאמר קומי אורי כי בא אורך. הרי המלך כאן ודאי, שאז הוא הכבוד שלה, ושמחת הכל כשהמלך מתפיים עמה. נאמר "ותבא בת שבע אל המלך החדרה", כדוגמא זה בכל אותן הפעמים היא באה אל המלך ועומדת לפניו, זהו שנאמר "ותבא לפני המלך ותעמוד לפני המלך". אבל בפעם הזו לא כך, אלא המלך ילך אליה ויתפיים עמה וישיב אותה להיכלו, זהו שנאמר "הנה מלך יבא לך" ודאי, ולא את אליו יבא לך לפי שאתה, יבא לך להקים אותך, יבא לך להשלים אותך בכל, יבא לך להכניס אותך להיכלו ולהזדווג עמך זווג עולמים, כמו שנאמר וארשתך לי באמונה.

בעוד שהיו הולכים פגש בהם רבי אבא, אמרו הרי בעל החכמה בא נקבל פני השכינה, כשקרבו אליו השתמט מהאוכף וירד אליהם. פתח ואמר "ויהי קול השופר הולך וחזק מאד וגו'", ויהי קול השופר כאן נחלקו ספרי הראשונים

זימנא ובעותין דמלכא לקבלה עד דאחיד לה מלכא בידוי ואוקים לה ואיייתי אלהו להיכליה ואומי לה דלא יתפרש מינה לעלמין ולא יתרחק מינה:

כך קודשא בריך הוא כל זמנן דכנסת ישראל בגלותא כד הוה מטי זמנא היא אתיאת והדרת קמי מלכא והשתא בגלותא דא לאו הכי אלא קודשא בריך הוא יחיד^א בידהא ויוקים לה ויתפיים בהדה ויתיב לה להיכליה ותא חזי דהכי הוא דהא כתיב (עמוס ה ב) נפלה לא תוסיף קום ועל דא כתיב (עמוס ט יא) ביום ההוא אקים את סכת דוד הנופלת היא לא תוסיף קום כזמנן אחרנין אבל אנא ואוקים לה ועל דא כתיב ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת ואני אקים את סוכת דוד מאן סוכת דוד דא בתולת ישראל הנופלת כמה דכתיב נפלה ודא היא יקרא דבתולת ישראל ותושבחתא דילה ודא אוליפנא בההיא שעתא:

אמר רבי יהודה ודאי מלילתא על לבאי ואתישבא ודא ברירו דמלה ואזלא האי כמלה חדא ורשמענא ושכחנא והשתא (דהשתא) ורוחנא לה דתנינן אמר רבי יוסי זמין קודשא בריך הוא לאכרזא על כנסת ישראל ויימא (ישעיה נב ב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלם כמאן דאחיד בידא דחבריה ויימא [התנער קום] (התנערי קומי) כך קודשא בריך הוא יוחיד בה ויימא התנערי קומי:

אמר ליה רבי אחא וכן כל אינון בני היכלא דמלכא בלישנא דא פתחין הדא הוא דכתיב (שם ס א) קומי אורי כי בא אורך הא מלכא הכא ודאי כדין הוא יקרא דילה וחדוותא דכלא כד מלכא אתפיים בהדה כתיב (מ"א א טו) ותבא בת שבע אל המלך החדרה^א כגוונא דא בכל אינון זמנן איהי אתת לגבי דמלכא וקמת קמיה הדא הוא דכתיב (שם כח) ותבא לפני המלך ותעמוד לפני המלך אבל בזמנא דא לאו הכי אלא מלכא ייתי לגבה ויתפיים בהדה ויתיב לה להיכליה (ואתי לקבלה) הדא הוא דכתיב (זכריה ט ט) הנה מלכך יבא לך ודאי ולא אנתו (את) לגביה יבא לך לפייסא לך^א יבא לך לאקמא לך^א יבא לך לאשלמא לך בכלא^א יבא לך לאעלאה לך להיכליה^א ולאזדווגא עמך זווגא דעלמין כמה דאתאמר (הושע ב כב) וארשתך לי באמונה:

עד דהוו אזלי פגע בהו רבי אבא אמרו הא מאריה דחכמתא אתי נקבל אנפי שכינתא^א כד קריבו בהדיה אשתמיט מקסטורא דקופטרא ונחת גבון פתח ואמר (שמות יט ט) ויהי קול השופר הולך וחזק מאד וגו' ויהי קול השופר הכא אפליגו ספרי קדמאי

מאיר הוזהר

(מ"מ). 1. פי' מהמוחין דל"א (מ"מ). 2. פי' כדי להזווג כמ"ש הוזהר כמ"ד, וארשמיך לי באמונה, פי' ה"א אומר למלכות, וארשמיך לי באמונה, ודריש באמונה כמו ותקעמי יחד במקום נאמן, דהיינו זווגא דלא פסיק, ו"ש זווגא דלעמין כמ"ש כו' (מ"מ). 3. פי' פירושו דפרשת תרומה דף קסג

א. יוחיד (דפ"ק). 3. מלכות (מ"מ). 4. שנכנסה אלל ז"א כדי להזדווג עמו (מ"מ). 5. "כמי (מ"א א טו) ותבא בת שבע אל המלך החדרה כגוונא דא" מוסגר דפ"ק. 6. פי' מהגלות שסבלה השכינה עם ישראל (מ"מ). 7. פי' כבוד הקמת פלופה כמ"ש הוזהר לעיל, הוקם המשכן סתם

ספר הוזהר

תרגום

וכלם בדבר אחד נתקעו, יש מי שאומר קול השופר שנים, קול אחד, השופר שנים, וזה מדויק משלא כתוב ויהי השופר הולך וחזק, אלא קול השופר קול שיוצא מהשופר, שודאי נקרא שופר, כמו שנאמר "יתקע בשופר גדול", וזהו שופר גדול, שבו יוצאים העבדים לחירות עולמים והרי פרשוה.

ויש מי ששונה ומדייק שהכל אחד, משום שנאמר קול השופר, הקול שנקרא שופר. ומנין לנו שנקרא קול, ממה שנאמר "קול גדול ולא יסף", והקול הגדול הזה נקרא שופר, ועל כן קול השופר הולך. לאן הולך, אם תאמר להר סיני או לישראל, היה צריך לכתוב אז יורד, אלא התורה יצאה מכאן, ומהמקום הזה שהוא הכלל של כל שאר הקולות נתנה. וכשיסתכלו בדברים הכל אחד, ולכן הלוחות הראשונים היו רשומים מהמקום הזה, וזהו סוד הדבר שנאמר "חרות על הַלְחֹת", אל תקרי חרות אלא חירות, חירות ממש. מקום שכל החירות תלויה בו.

ובא וראה אין לך דבר בתורה שאומרים כל החברים זה כך וזה כך שלא הולך הכל למקום אחד, ונכנס למעיין אחד. הולך כמו שנאמר "כל הנחלים הולכים אל הים", ונאמר "הכל הולך אל מקום אחד".

וחזק מאד כמו ששינוי, כלי מחזיק ארבעים סאה, וחזק מאד שאין לך דבר בתורה חלש או שבור שכאשר תסתכל ותכיר אותו, שלא תמצא אותו חזק כפטיש ששובר סלעים. ואם זה חלש זה ממך, כמו שבארוה שנאמר "כי לא דבר יָק הוּא", ואם יָק הוא מכם הוא, ועל זה וחזק מאד.

וכלהו בחד מלה אתתקעו ואית מאן דאמרו קול השופר תרי קול חד השופר תרי וודייק לה מדלא (ומאן דדחיק דלא) כתיב ויהי השופר הולך וחזק אלא קול השופר קול דנפיק משופר^א דודאי שופר אקרי כמה דאת אמר (ישעיה כז יג) יתקע בשופר גדול והאי איהו שופר גדול דביה נפקין עבדין לחירות עלמין^י והא אוקמוה:

ואית מאן דתני ודייק (ומאן דדחיק דייק) דכלא חד^י בגין דכתיב קול השופר קול דאקרי שופר^י ומגלן דאקרי קול ממה דכתיב (דברים ה יט) קול גדול ולא יסף^י והאי קול [גדול] אקרי שופר^י ועל דא קול השופר הולך (כתיב הולך) לאן הולך אי תימא להר סיני או לישראל יורד מבעי ליה אלא אורייתא מהכא נפקא^י ומאתר דא דאיהו כללא דכל שאר קלין^י אתיהיבת ואוכד יסתכלון מלי וכלא חדו ועל דא לוחי קדמאי רשימין מהאי אתר הוו ודא הוא רזא דמלה דכתיב (שמות לב טז) חרות על הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות חירות ממש אתר דכל חירו ביה תליא:

ותא חזי לית לך^י מלה ובאורייתא דאמרין כלהו חבריא דא הכי (באורייתא) ודא הכי דלא אזיל כלא לאתור חד ולמבועא חד אתכנש (ו)הולך כמה דאת אמר (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים וכתיב (שם ג כ) הכל הולך אל מקום אחד:

וחזק מאד כמה דתנינן כלי מחזיק ארבעים סאה^א וחזק מאד דלית לך מלה באורייתא חלשא או תבירא דכד תסתכל ותנדע בה דלא תשכח לה תקיפא כפטישא דמתבר טינרין ואי איהי חלשא מינך הוא כמה דאוקמוה דכתיב (דברים לב מז) כי לא דבר רק הוא ואם רק הוא מכם איהו ועל דא וחזק מאד:

מאיר הוזהר

"והאי קול" בחי' קול, זה ידעך אומרו זה שהיא "שופר", ולא יתנגד מפני שהיא קול צבחיית עזמה, והיא שופר צבחיית היוצא ממנה, ועל דא אמר הכתוב, קול השופר ולא שופר סתם ולא קול סתם (אור יקר). י. לכולהו פירוש, והיינו מוצא הדעת להגלות מצינה ב"ן י"ה, ומשום דנמי מוצא המורה דעת מחכמה, כנודע ונבלת חכמה של מעלה מורה, אם כן אמאי לא אדכר הכא חכמה (אור יקר). פ' ז' ו"א יא מהבינה כד"א כל הנחלים הולכים אל הים, וא"כ לפי זה פ' הכתוב כך הוא, ויהי קול השופר, דהיינו לכל חד כדאית ליה, הולך אל המלכות (מ"מ). י. דהיינו ג"ר כלולות צבינה, ושבע מחמתות נמי כלולים בה, ובה דנקות אלו צאלו, צדור העליה אל חיק אמו, אם כן זו ראוייה להוכר לבד ומשם המורה יורדת ומתפשטת למטה, והיינו "הולך" דאזיל עד המלכות כדמסיק לקמיה (אור יקר). י. כוונת הענין כי כמו הדרשא שדורשים החזרים צבורה, עם היות זהו אומר צבה וזה אומר צבה, עם כל זה הכל הולך אל מקום אחד. כן גם המורה, עם היות שמצינה מתפשטת הנהר אל הימין, ואל השמאל עם כל זה, הכל הולך אל מקום אחד, דהיינו יסוד האוסף ימין ושמאל ואמנע, כדי להיכנס למלכות (אור יקר). פ' הוא כמו ד"א (מ"מ). כ. פ' מ"ש וחזק מאד מלשון כלי מחזיק (מ"מ). כא. והלוחות משקלם מ' סאה ס סתומה שאז היו מכת הצינה הנק' ס כד"א מעשה אלהים המה (רמ"ו).

(מ"מ). י. פ' ו"א שילא מן הצינה הנק' שופר (מ"מ). יא. אמר הכתוב ענינו ומקום מוצאו, והכריחם לפירוש זה, דודאי שופר עיקרי בהכרח הצינה הנקראת שופר, כדכתיב יתקע בשופר גדול, וזה בהכרח צבינה (אור יקר). י. כאומרו תקע בשופר גדול לחירותינו, ומשם דאית לתתא חירות דשמיטה, שבה חופשיות, כאומרו וצבחיית יא לחפשי, פ' ואמר "נפקי עבדין לחירו לעלמין", שחירות עולם אינו אלא מצינה, ולכן הגאולה העתידה שהיא גאולה עולם, הוא על ידי צינה שהיא שופר גדול, וכיון שהוכרחנו לומר שופר צינה, ממיילא דקול ח"ת, שא"ל לומר שהיא עזמה הקול, והיא עזמה השופר המוציאה הקול, בהכרח זו סבה חו מסובצת, ועוד דעיקר קול צ"ת, וזה פשוט (אור יקר). י. דלאידך פירושא לא כתיב ויהי השופר, כיון שבמלת קול אינו נודע והולך הכתוב לפרש איזה קול, ואמר השופר. אבל לפירושם, שהוא מרי נוחא, דהכי קאמר, ויהיה קול השופר, פ' הס"ת הנק' קול ונפיק מצינה שהוא שופר (אור יקר). פ' כמ"ש קול הוא ו"א, ושופר היא צינה, והאי דקאמר ומאן דדייק, אע"פ שהוא הפ' הראשון, מ"מ כיון שרצה ר' אבא לומר ומאן דדייק בסיפא, נקט נמי צרישא מאן דדייק (מ"מ). י. פ' צינה שנק' קול גדול ונק' שופר (מ"מ). טו. הא לא שייך אלא צבינה, דאיהי נהר דנגיד ונפיק ולא פסיק מימיו לעלמין, והיינו גדול ולא יסף (אור יקר). טו. קשיא ליה אם כן, שהיא קול עם היותו גדול אינו זדוק צבה שופר שהם נגדיים, לוא אמר

תרגום

ספר הזהר

כתיב משה ידבר והאלהים יעננו בקול (שמות יט יט) באתר דא אתכללו מלין עלאין הא אוקמוה והאלהים יעננו בקול בקולו של משה בההוא קול דאחיד ביה משה^ה הכא אית לאסתכלא דהא אפכא הוה דכתיב (שם כ א) וידבר אלהים^ה והכא כתיב משה ידבר אלא אית דאמרי בגין דכתיב (שם טז) ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים ועל דא משה ידבר והאלהים יעננו בגין דלא אשתכח מלה באורייתא מפומא דמשה בלחודוי^ה ודא הוא דאוקמוה קללות שבמשנה תורה משה מפי עצמו אמרן מעצמו לא תנינן אלא מפי עצמו הללו מפי הגבורה^ה והללו מפי עצמו מפי ההוא קול דאחיד ביה^ה דאקרי הכי ושפיר מלה:

ובספרא דאגדתא דבי רב אמרי^ה אף על גב דאורייתא מפי הגבורה אתמר כולה מפי עצמו של משה כמו כן אתמר^ה ומאי איהו כגון קללות שבמשנה תורה ולבתר אתכלילן בגבורה הדא הוא דכתיב משה ידבר והאלהים יעננו בקול משה ידבר דא קולו של משה^ה והאלהים יעננו בקול דא גבורה דאודי ליה לההוא קלא הדא הוא דכתיב יעננו בקול בההוא קול דמשה והשתא מאן דפתח במלי דאורייתא אנן אחדי נודן ליה אמרו נתיב ומאן דפתח^ה לפתח ויימא יתבו:

פתח רבי אבא ואמר כתיב (ויקרא כב יב) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה וגו' זכאה חולקהון דישראל מכל עמין עכו"ם דהא קודשא בריך הוא כד ברא עלמא לא ברא ליה אלא בגיניהון דישראל בגין דיקבלון אורייתא בטורא דסיני [ויתדכון] (ותירבון) בכלא וישתכחון זכאין קמיה:

תא חזי כד אשתלים האי עלמא בהו בישראל כגוונא דלעילא^ה וההוא [אדם] (אילנא) אתנעין בארעא ורומיה מטי עד צית שמיא בעא קודשא בריך הוא לאשלמא [ס"א לאשלפא] נשמתא קדישא מעילא לתתא בגין דיתאחיד ויתקשר דא בדא^ה הדא הוא

כתיב משה ידבר והאלהים יעננו בקול, במקום הזה נכללו דברים עליונים, הרי פשוטה והאלהים יעננו בקול, בקולו של משה, באותו קול שאחז בו משה. כאן יש להתבונן, שהרי הפוך היה, שנאמר "וידבר אלהים", וכאן כתוב משה ידבר. אלא יש אומרים משום שנאמר "ויאמרו אל משה", דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים, ועל זה משה ידבר והאלהים יעננו, משום שלא נמצא דבר בתורה מפי משה לבדו, וזהו שבארוה, קללות שבמשנה תורה משה מפי עצמו אמר, אותן מעצמו לא שנינו, אלא מפי עצמו, הללו מפי הגבורה, והללו מפי עצמו. מפי אותו קול שאחז בו שנקרא כך והדבר יפה.

ובספר האגדה של בית רב אומרים, אף על גב שתורה נאמרה כולה מפי הגבורה, כמו כן נאמרה מפי עצמו של משה, ומיהו, כמו קללות שבמשנה תורה ואחר כך נכללו בגבורה, זהו שנאמר משה ידבר והאלהים יעננו בקול. משה ידבר זה קולו של משה, והאלהים יעננו בקול זו גבורה שמודה לאותו הקול, זהו שנאמר יעננו בקול, באותו קול של משה. ועכשיו מי שפותח בדברי תורה, אנחנו נחזיק לו תודות אמרו נשב ומי שפותח, יפתח ויאמר, ישבו.

פתח רבי אבא ואמר, נאמר "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה וגו'", אשרי חלקם של ישראל מכל העמים, שהרי כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם לא ברא אותו אלא בבביל ישראל כדי שיקבלו תורה בהר סיני ויטהרו בכל וימצאו צדיקים לפיו.

בא וראה כשנשלם העולם הזה בישראל כדוגמא שלמעלה, ואותו אדם ננעץ בארץ ורומו מגיע עד לב השמים, רצה הקדוש ברוך הוא להשלים (להוציא) את הנשמה הקדושה ממעלה למטה, כדי שיתאחז

מאיר הזהר

שהוא ז"ל ידבר (מ"מ). ט. "אין אחדי נודן ליה אמרו נתיב ומאן דפתח" מוסגר דפ"ק. י. פי' שיש בהם י"צ שצטט נגד י"צ בקר, וע' נפש נגד ע' חסדים המגולים, וס' רבוא נגד ו"ק כל קלה כלול וכו' ומ"ש והוא אדם וכו', פי' התחיל מלמדה"ר שהוא ראשית חיקון "ישראל שלים כגוונא דלעילא", פי' כמו שלמעלה יש בכל פרטיו פנימיות שהוא בחי' הנשמה וחילוניות שהם בחי' הגוף, כך האדם יש בו גוף ונשמה (מ"מ). יא. ע"י הערה לעיל דף ד ע"ב צבס לש"י דע"מ ח"ב לא ע"ג. כל גשם וחומר הרי הוא אינו חי בעצמו רק מוולתו, שהוא מאור נשמתו הממיה אותו. והנשמה הרי היא ג"כ אינה חי בעצמה, אלא מאורו ית"ש הממיה אותה. ויש שהוא מאיר זה ומתלבש זה מצפנים, ויש שהוא מאיר עליה רק מבחוץ, ובסוד (יחזקאל א ד) ונוגה לו סביב וכמ"ש זוה"ק (פ' יתרו סט ע"א), וע' בדברי הרב (שער המלכים פ"י) וזוה"ק תרומה (קסד ע"ב). והנה כל אינון אשר אור חיותם הוא רק מבחוץ, הם יתבטלו צניטול גמור, הם נשמתם. אבל כל אלו אשר אור חיותם מתלבש בהם מצפנים, הרי נעשו הם משכן ומעון לאור שכינתו ית"ש, כי עליהם נאמר (שמות כה ח) ושכנתי בתוכם,

א. פי' ז"ל (מ"מ). ב. פי' אלמא שהמלכות הנק' אלהים היתה מדבר, וכמ"ש הזהר צ"י וארץ דף כה והכא כתיב משה ידבר (מ"מ). ג. פי' שתחלה ידבר אלהים, שהיא המלכות, ואחר שאמרו לו ישראל דבר אתה עמנו, אזי משה ידבר, וצביל שלא יהיה נראה שהתורה נאמרה מפי משה לבדו, לכן והאלהים, שהיא מלכות, יענו בקול, שהוא ז"ל שהיה מתחבר קול ז"ל עם הקול של מרע"ה (מ"מ). ד. פי' של תורת כהנים הם ממלכות הנקרא אלהים ונק' גבורה תמאה, ולכן הם קשים יותר משל משנה תורה כמח"ל (מ"מ). ה. פי' הוא ז"ל ששם אחוז מרע"ה (מ"מ). ו. לפי מ"ש צבס הרב צ"י צשלס, שר' אבא הוא רב, ז"ל מ"ש ר' אבא הכא דצי רב, הם צעלי הישיבה כולה (מ"מ). ז. פי' גם של ח"כ שהם מפי הגבורה ג"כ נאמר מפי ז"ל (מ"מ). ח. פי' זה מירון אחר לקושיא דלעיל, ופי' הכתוב, משה ידבר, היינו ז"ל. והאלהים, שהיא גבורה תמאה, שהיא מלכות, נכללה עמו. ולפי זה מ"ש וידבר אלהים, ומ"ש משה ידבר, הכל א'. וידבר אלהים היא גבורה תמאה, שלפי שאורייתא מקטרגא דגבורה אחייהבת כמ"ש צ"י יתרו, לכן וידבר אלהים, אבל נכללה עם הו"א שנמתקה, וזהו משה

ויתקשר זה בזה, זהו שנאמר "וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה וגו'", להיות קשור זה בזה, וימצא שלם כדוגמא שלמעלה, וישלים ויתקן עצמו כך, ולכן ברא אותו זכר ונקבה, להיות שלם.

ומתי נקרא אדם שלם כדוגמא שלמעלה, בשעה שמזווג עם בת זוגו באחדות ובשמחה וברצון, ויוציא ממנו ומנקבתו בן ובת, ואז הוא אדם שלם כדוגמא שלמעלה, ומשלים הוא למטה כדוגמא שהשם הקדוש העליון, ואז נקרא (יתקיים) השם הקדוש העליון עליו, ואדם שלא רוצה להשלים את השם הקדוש למטה, טוב לו שלא נברא, שהרי אין לו כלל חלק בשם הקדוש. וכשיוצאת נשמתו ממנו, לא נאחזת בו כלל, שהרי הקטין את דיוקן רבנו, עד שיתקשר (שיחזור) ויתקן בכל.

זהו שנאמר "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וגו'". ובת כהן זהו הנשמה הקדושה שנקראת בת המלך, שהרי פרשה שהנשמה הקדושה היא מזווג של המלך והמלכה יוצאת, ולכן איך שהגוף שלמטה הוא מזכר ונקבה, אף כך הנשמה למעלה, כי תהיה אלמנה מאותו הגוף שהזדווגה בו ומת, וגרושה שגרשה מאותו החלק של השם הקדוש, וכל כך למה, משום שזרע אין לה, להימצא כדוגמא שלמעלה ולהתקשר בשם הקדוש.

ושבה אל בית אביה, מי "ושבה", ושבה סתם להתקן כמו מקודם, ואז ושבה אל בית אביה, זה הקדוש ברוך הוא כנעוריה כבראשונה מלחם אביה תאכל, להתענג בעונג של המלך, מכאן והלאה "וכל זר לא יאכל קדש". מי הוא הזר, אותו שלא (כיבד) הקים את השם הקדוש למטה, ואין לו בו חלק, לא יאכל קדש. אין בו חלק מהעונג שלמעלה שיש בו אכילה, שנאמר "אכלו רעים", אכילה שלמעלה היא העונג

דכתיב (בראשית ב ז) וייצר יהו"ה אלהים את האדם עפר מן האדמה וגו' למהוי קשיר דא בדא וישתכח שלים כגוונא דלעילא וישלם ויתקן גרמיה הכי ובגין כך ברא ליה דכר ונוקבא למהוי שלים³:

ואימתי אקרי בר נש שלים כגוונא דלעילא בשעתא דאזדווג בבת אזוגיה (זוגו) באחדותא בחדוותא ברעותא ויפיק מניה ומנוקביה בן ובת⁴ וכדין הוא בר נש שלים כגוונא דלעילא⁵ ואשלים הוא לתתא כגוונא דשמא קדישא עלאה וכדין אתקרי ס"א אתקיים⁶ שמא קדישא עלאה עליה ובר נש דלא בעי לאשלמא שמא קדישא לתתא טב ליה דלא אתברי דהא לית ליה חולקא כלל בשמא קדישא וכד נפיק נשמתייה מניה לא אתאחדא ביה כלל דהא אזערא דיוקנא דמאריה עד (דאתקשרת) ודאתקשרא (ס"א דאתהדרא) ואתתקנת בכלא:

הדא הוא דכתיב (ויקרא כב יב) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה [וגו'] ובת כהן דא נשמתא קדישא דאתקרי ברתא דמלכא דהא אוקמוה דנשמתא קדישא⁷ מזווגא דמלכא ומטרוניתא נפקת⁸ ובגיני כך [היך] גופא דלתתא מדכר ונוקבא אוף הכי נשמתא לעילא כי תהיה אלמנה מההוא גופא דאזדווגת ביה ומית וגרושה דאתרכת מההוא חולקא דשמא קדישא וכל כך למה בגין דזרע אין לה לאשתכחא כגוונא דלעילא ולאיתקשרא בשמא קדישא:

ושבה אל בית אביה מאן ושבה ושבה סתם לאותלתקנא כמלקדמין וכדין ושבה אל בית אביה דא קודשא בריך הוא כנעוריה כקדמיתא מלחם אביה תאכל לאתענגא בענוגא דמלכא מכאן ולהלאה (ויקרא כב י) וכל זר לא יאכל קדש מאן הוא זר ההוא דלא⁹ אוקים שמא קדישא לתתא ולית [ליה] ביה חולקא לא יאכל קדש לית ביה חולקא מענוגא דלעילא דאית ביה אכילה דכתיב (שיר ה א) אכלו רעים אכילה דלעילא ענוגא

מאיר הזהר

במקוים (תיקון ו דף כד רע"ג) דאימא עלאה מקנא צרכסיא בתלת ספיין עלאין, הנה מבאר הרב ז"ל על כמה פנים: א', הוא על המלכות דלעילא שכינת עוזו ית"ש והיא אימא אס ישראל כנסת ישראל, וכמו שאמרנו בפ' שמות (יב ע"א) ופ' שלח (קעד ע"ג) ופ' ויקרא (ו ע"א) תוריע (מג ע"ג), ונקרא אימא עלאה כי עיקרה הוא לעולם דלעילא (דע"ה ח"ב קטז ע"א), נולדים ויוצאים מהיסוד דהנוק' כי משם הוא כל הנשמות (כמ"ש בזה"ק ח"א י"ג סע"א וח"ב יב ע"א וח"ג ו ע"א קעד ע"ג) (כללים ח"א קו ע"ג), אותן הבי"ע שבו [שבז"א], הנה הם השורשים דכל הנשמות והעולמות אשר לבי"ע ממש שיאלו ונבראו אח"כ מהמלכות דלעילא ע"י זיווג צו"א (ע' וזה"ק ח"א כב ע"א כט ע"ג ובח"ב יב ע"א וח"ג ו ע"א יט ע"א קעד ע"ג וע' עוד ח"א יג סע"א וח"ב נה ע"א) (כללים ח"א קח ע"ג). טז. שמות יב ע"א ולקמן יט ע"א מג ע"ג קעד ע"ג וע' ח"א יג סע"א (לש"ו). יז. היא (דפ"ו). יח. (ס"א אוקיר) (נוסף דפ"ו).

הנה מתקיים נשמתם בחיות נח"י, כי אורי ית"ש אינו נפקס מהם לעולם, ונעשה החיות לעצם צה. והעיקר הוא כי גם נשמתם גופה הוא ג"כ רק ממנו ענמו ית"ש וכמ"ש בפ' ויקרא (ו ע"א) ע"ש, ולכן שוכן בתוכם גם צוה"ק, ושכנתו בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם. והרי הם מעצמות החיים גופה, ולכן הם נשארים לחי עולם, ור"ל שלם שייך צה מיתה כלל, יען שהם מעצם החיים, ולכן הם עומדים וקיימים תמיד בחיים (דע"ה ח"ב נב ע"ד). יב. פי' כמו שהז"א, המלכות משלימתו, כמ"ש הרב זלה"ה בן צדקס התחמוץ נוק' דיליה משלימתו (מ"מ). יג. פי' שכתב צ"מ שאדם ואשתו אחר שמולידים בן ובת, נעשים הם בחי' א"י, וכן ובת שלהם בחי' ז"ן, ח"ש "וכדין הוא צ"ג" וכו' (מ"מ). יד. דהיינו כשם שיש לעילא א"י חו"י, כן הוא האדם ואשתו וכן ובת שהולידו, שהם בחי' א"י חו"י (מ"מ). טו. כל הנשמות כולן הם מ"ן דהמלכות, ומהמוחין פנימים שבה שהיא כנסת ישראל וכמ"ש בזה"ק (שמות יב ע"א וכן בפ' ויקרא ו ע"א ובכ"מ) (דע"ה ח"ב לו ע"א), והנה צענין מה שאמרנו

תרגום

ספר הזהר

של הקדוש ברוך הוא, והעונג הזה שריו במקום ששרוי כאשר ריח הקרבן היה עולה.

בא וראה, בשעה שנמצא מזון למטה נמצא מזון למעלה, (משל) למלך שתיקן את סעודתו ולא תיקן לעבדיו, כשתקן לעבדיו הוא אכל את סעודתו והם אכלו את סעודתם, זהו שנאמר "אכלתי יערי עם דבשי", זו סעודת המלך, אכלו רעים שתו ושכרו דודים זו סעודתם. מריח הקרבן כשריח הקרבן היה עולה, ולכן נקרא "ריח ניחוח לה", ריח לעבדיו, ניחוח לה' (ממקום העונג של העתיק נמצא). ולכן סעודת המלך מתעכבת בגלל סעודתם של עבדיו, ולכן ישראל מפרנסים את אביהם שבשמים שנינו. ומסעודת המלך מי אוכל, אלא אותן נשמות הצדיקים.

עוד פתח ואמר "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד", אשריהם ישראל שלא נתן אותם הקדוש ברוך הוא לשר או לשליח אלא ישראל אחוזים בו, והוא אחוז בהם. ומחביבותם קרא להם הקדוש ברוך הוא עבדים, זהו שנאמר כי לי בני ישראל עבדים הם, אחר כך קרא להם בנים, זהו שנאמר "בנים אתם לה' אלהים", אחר כך קרא להם אחים, זהו שנאמר "למען אחי ורעי וגו'", ומשום שקרא להם אחים רצה לשים את מדורו בהם ולא יסור מהם, ואז נאמר הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד.

והנה הקדוש כך אמר, הנה מה טוב ומה נעים וגו', כמו שנאמר "ואיש אשר יקח את אחותו". ובספרו של רב ייבא סבא, ואיש זה הקדוש ברוך הוא, אשר יקח את אחותו, זו כנסת ישראל. וכל כך למה, חסד הוא. חסד

דקדשא בריך הוא והאי ענוגא שריא באתר דשריא⁶ כד ריחא דקרבנא הוה סליק:

תא חזי בשעתא דאשתכח מזונא לתתא⁷ אשתכח מזונא דלעילא למלכא דאתקן סעודתא דיליה ולא אתקין לעבדוהי כד אתקן לעבדוהי אכיל הוא סעודתא דיליה ואינון אכלי סעודתייהו הדא הוא דכתיב (שיה"ש ה א) אכלתי יערי עם דבשי דא סעודתא דמלכא אכלו רעים שתו ושכרו דודים דא סעודתא דידהו מריחא דקרבנא⁸ וכד ריחא דקרבנא הוה סליקא בגיני⁹ כך אקרי ריח ניחוח ליהו"ה (במדבר כח כז) ריח לעבדוהי ניחוח ליהו"ה מאתר דענוגא דעתיקא אשתכח¹⁰ ועל דא סעודתא דמלכא אתעכב בגין סעודתא דעבדוהי ובגין כך ישראל מפרנסי לאביהן שבשמי¹¹ תנינן ומסעודתא דמלכא מאן אכיל אלא אינון נשמתין דצדיקיא:

תו פתח ואמר (תהלים קלג א) הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד זכאין אינון ישראל דלא ייב לון קודשא בריך הוא לרברבא או לשליחא אלא ישראל אחיד(י)ן ביה והוא אחיד בהו' ומחביבותא דלהון קרא לון קודשא בריך הוא עבדי¹² הדא הוא דכתיב (ויקרא כה נה) כי לי בני ישראל עבדים הם לבתר קרא לון בנימ¹³ הדא הוא דכתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהו"ה אלהיכ¹⁴ לבתר קרא לון אחים הדא הוא דכתיב (תהלים קכב ח) למען אחי ורעי וגו' ובגין דקרא לון אחים בעא לשוואה מדוריה בהו ולא יעדי מנייהו כדין כתיב הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד¹⁵:

ובוצינא קדישא¹⁶ הכי אמר הנה מה טוב ומה נעים [וגו'] כמה דאת אמר (ויקרא כ יז) ואיש אשר יקח את אחותו¹⁷ (דא כ"י) ובספרא דרב ייבא סבא ואיש דא קודשא בריך הוא אשר יקח את אחותו דא כנסת ישראל וכל כך למה חסד הוא חסד הוא

מאיר הזהר

ט. פי' מנא רוח ונפש שיש בהם, ולכן נק' בני דור¹⁸ כמ"ש הרב ז"ל (מ"מ).
י. פי' אימתי טוב ונעים הדבר כששבת אחים גם יחד, שהם הקב"ה עם ישראל שנק' אחים (מ"מ). יא. וצוה"ק רשב"י מפרש הנה מה טוב הם החסידים ומה נעים הם הגבורות כמ"ש צ"ל אחרי מות דף נט וכן פי' שם הרמ"ו ז"ל בהגהותיו ואחים הם ז"ן (מ"מ). יב. פי' איש הוא ז"א, אחותו היא מלכות (מ"מ). יג. ז"ל הרב צב"ח ואמנם עיקר הנסירה היא, כי הלא כשנדבקו הדינים יחד, הנה כדי להחזירם פצ"פ, היה צריך להמשיך כל הדינים צנקה, כדי שמוכל להפריד מן הזכר. וכל אותם הדינים שנאחזו, כולם ננסקו ונתנו לה, והוא נשאר כבוד החסד והיא כבוד דייס. ואמנם כדי לדחות אותם הדינים שנאחזו הזכר, לימנע אל הנקבה, זה נעשה בכח החסד העליון של הדינה, וז"ס כי יקח את אחותו חסד הוא, וצוה"ק אחרי מות דף עז פי' כי ע"י החסד תפרישו גועין שהוא סוד האחורים שלהם ואז לקחה לאשה, ופי' הדבר כי הלא כבר ידענו שאע"פ שהאדם ישן, עכ"ז נשמחו מושכת לו חיים וחסד מלמעלה, אל אותו הכח קיסטא דחיותא הנשאר בגופו. והנה אע"פ שעתה הו"א נרדם בשינה, עכ"ז נשמחו מושכת אליו מבוד החסד של הדינה, ונתפשט כולו, ואז הדינים שנאחזו היו נדחים מאליהם ונדבקו בצמורי הנקבה, וז"ס באדרא דף קנז ע"ב ובאתרה¹⁹

א. פי' הארת או"א מגעת עד המלכות (מ"מ). ב. פי' ע"י הקרבן שעושים ישראל מטה גורמים שימשך שפע גם למעלה (מ"מ). ג. פי' שע"י הקרבן גורמים ישראל מזון למעלה, וכשמתקן המלך מזונא דיליה גם לישראל מתקן מזון. נמנא שהקרבן גרס הכל, וז"ס בקמרון ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים (מ"מ). ד. ובגיני (דפ"ו). ה. "מאתר דענוגא דעתיקא אשתכח" (מוסגר בדפ"ק). פי' שגם מאריך ממשכים הארה על ידי הקרבן, ואריך נק' עתיקא, כנודע קרא לון קב"ה עבדין, פי' מנא מט"ט הנק' עבד (מ"מ). ו. והכוונה הוא על הרצון הפשוט והמשוקף הפנימי אשר נמשך מהעובד כלל ונפש נוסף על הכוונה, הנה זה לבד אשר עולה באצילות ממש והוא כח הפנימי של האדם, זה אשר עולה למעלה לקרבן אשה ריח ניחוח לה' (ויקרא א ט), והוא אכילה דלעילא עניונה דקוב"ה כו' (דע"ח ח"ב לת ע"ד). ז. ע"י לעיל ד ע"ב צב"ח דע"ו דע"ח ח"ב לא ע"ג. ח. ע"י פע"ח שער עולם הבריאה שער ק"ש פרק יב: נשמה לנשמה היא צלה מאצא ונשמה מאמא ורוח מח"ת ונפש ממלכות הרי כי נשמה לנשמה ונשמה של אדם הם בנין של או"א ואחים גמורים של המ"ת ומלכות אמנם הרוח והנפש הם בנין גמורים של ז"י וזהו סוד למען אחי ורעי כי קראם הקב"ה לישראל אחים ורעים נגד הנשמות ובנין אחים לה' אלהים נגד רוח ונפש.

ספר הזהר

תרגום

הוא ודאי, והרי פרשוהו, ולכן הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל, גם לרבות ישראל שלמטה, כמו שאמרנו, שהרי בשעה שכנסת ישראל (באחיה) באחדות עם הקדוש ברוך הוא, ישראל שלמטה שרבים בשמחה גם הם עם הקדוש ברוך הוא, ולכן כתוב גם יחד.

ובספרו של רב המנונא סבא, "גם יחד" לרבות צדיק בה בכנסת ישראל, שהם זוג אחד והכל דבר אחד. ושנינו בפרשת "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", מהו אחד זו כנסת ישראל, שאחזה בקדוש ברוך הוא. שאמר רבי שמעון זוג של זכר ונקבה נקרא אחד, במקום שהנקבה שורה אחד נקרא. למה, בגלל שזכר בלי נקבה נקרא חצי גוף, וחצי אינו אחד. וכשמתחברים כאחד שני חצאי נעשים גוף אחד, ואז נקרא אחד, ועכשיו הקדוש ברוך הוא לא נקרא אחד.

וסוד הדבר, כנסת ישראל בגלות והקדוש ברוך הוא עולה למעלה למעלה, והזוג נפרד, והשם הקדוש לא נמצא שלם, ולא נקרא אחד. ומתי יקרא אחד, בשעה שהמלכה תמצא עם המלך ויזדווגו כאחד, זהו שנאמר "והיתה לה' המלוכה", מי המלוכה זו כנסת ישראל, שהמלכות קשורה בה, אז "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". ועל זה "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד".

"כשמן" הטוב על הראש, מי שמן הטוב, זה שמן משחת קודש ששופע ויוצא מהעתיק הקדוש שנמצא באותו נהר עליון שמניק את הבנים להדליק מנורות, ואותו שמן שופע על ראש המלך, ומראשו לכבוד של הזקן הקדוש, ומשם שופע לכל אותם לבושי כבוד שהמלך מתלבש בהם, זהו שנאמר "שירור על פי מדותיו", על פי מדותיו ממש. ואלו הם כתרי המלך שהשם הקדוש נמצא בהם.

בא וראה כל השפע וכל שמחת העולמות לא יורדים לברך אלא על ידי הכתרים הקדושים הללו, שהם שמו של המלך הקדוש, ולכן שירור על פי מדותיו, על פי מדותיו ודאי. כמו שנאמר "על פי אהרן ובניו תהיה", כך על פי מדותיו יורד ומשפיע לכל העולמות להמציא ברכות לכלם. ובא וראה השמן הטוב הזה

ודאי² והא אוקמוה ועל דא הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד קודשא בריך הוא וכנסת ישראל גם לרבות ישראל דלתתא כדאמרין דהא בשעתא דכנסת ישראל (בחדא)² [באחדותא] באחותא בקודשא בריך הוא ישראל דלתתא שריין בחדוותא גם אינון בקודשא בריך הוא ובגין כך גם יחד כתיב:

ובספרא דרב המנונא סבא² גם יחד לרבות צדיק בה בכנסת ישראל דאינון זווגא חד וכלא מלה חד ותנינן בפרשתא דשמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד (דברים ו ד) מהו אחד דא כנסת ישראל דאחיד ביה בקודשא בריך הוא דאמר רבי שמעון זווגא דדכר ונוקבא אקרי אחד באתר דנוקבא שריא אחד אקרי מאי טעמא בגין דכר בלא נוקבא פלג גופא אקרי ופלג לאו הוא חד וכד מתחברין כחדא תרי פלגי אתעבידו חד גופא וכדין אקרי אחד והשתא קודשא בריך הוא לא אקרי אחד:

ורא דמלה כנסת ישראל בגלותא וקודשא בריך הוא סליק לעילא לעילא וזווגא אתפרש ושמא קדישא לא אשתכח שלים ואחד לא אקרי ואימתי יתקרי אחד בשעתא דמטרוניתא תשתכח ביה במלכא ויזדווגון כחדא הדא הוא דכתיב (עובדיה א כה) והיתה ליהוה המלוכה מאן מלוכה דא כנסת ישראל [דמלכו] (דמלכא) בה אתקשר כדין (זכריה יד ד) ביום ההוא יהיה יהוה אחד ושמו אחד ועל דא (תהלים קלג א) הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד: **(וכתיב)** כשמן הטוב על הראש (שם ב) מאן שמן הטוב דא משח רבות קודשא דנגיד ונפיק מעתיקא קדישא² דאשתכח² בההוא נהר עלאה דינקא לבנין לאדלקא בוצינן וההוא משח נגיד ברישא דמלכא ומרישיה ליקירו דדיקנא קדישא ומתמן נגיד לכל אינון לבושי יקר דמלכא אתלכש בהו² הדא הוא דכתיב (שם) שירור על פי מדותיו על פי מדותיו ממש ואלין אינון כתרי מלכא דשמיה קדישא אשתכח בהו:

תא חזי כל נגידו וכל חידו דעלמין לא נחית לברכא אלא על ידא דאילין כתרין קדישין דאינון שמא דמלכא קדישא ובגין כך שירור על פי מדותיו על פי מדותיו ודאי כמה דאת אמר (במדבר ד כז) על פי אהרן ובניו תהיה כך על פי מדותיו נחית ונגיד לכלהו עלמין לאשתכחא ברכאן לכלא ותא חזי האי שמן

מאיר הזהר

הוא דעת הרשב"י ע"ה, ששניהם לדבר א' נכתבו (מ"מ). טז. פי' הענין שמן הס המוחין דלפנא וירדו מע"ק דרך המולא ומשם נכנס בלפנא (זהר הרקיע). יז. בלפנא נהר האור ולא מלכא רק מלכא בלפנא ואי משתכח הוי להניק הבנים כי היניקיה היא להגדיל הכלים לעשותם בתי' ח' ו"ש לאדלקא בוצינן ואמר עוד ענין אחר כי משערות דיקנא גופא דלפנא נחלים הטיפות בתוך רישא דז"א (זהר הרקיע). יח. פי' כי מלכא נק' פנימ' האור דז"א ח' ו"ש ומתמן נגיד וכו' אמר על שערות דדיק' שהוא לבוש לאור שבתוכו או לאמר ומן המוח' יורד דרך פנימ' לכל אינון לבושי יקר שהם ח' כלים דז"א ח' ו"ש ואלין כתיב דמלכא שהם כלי האלף (זהר הרקיע).

שקיע רחמי וחסד והענין כי הלא כאשר היה נמשך צו חסד היה נחדה הדין ושאר חסד שקיע במקום הדין ח' ונאמרהא שקיע רחמי וחסד עכ"ל. וצוה חבין לשון זה, וע"ד הנה מה טוב וכו'. ושיעור הכתוב אימתי מתחברים טוב שהם החסדים, עם נעים שהם הגבורות, כשנבט אחים יחד, שהם ח' ו"א, לפי שהח' נבנה מהחסדים, ומלכות מהגבורות. וכשמתחברים ח' ו"א, אזי גם החו"ג מתחברים ישראל דלתתא שריין בחדותא, גם אינון בקב"ה, פי' שנפשם ורוחם של ישראל עולים בסוד מ"ן למלכות, נמצא בשעה שהמלכות מזדווגת עם ז"א, והיא משתה, גם ישראל י' להם שמחה, שגם הם מזדווגים לאותו זוג (מ"מ). יד. (ס"ח בלחותא) (נוסף דפ"ו). טז. רז ייבא בלפנא בלפנא הענין היטב, וכן

תרגום

ספר הוזהר

טוב לא זמין עד ההוא זמנא דפולחנא דלתתא הוה סליק⁶ ואתערען דא בדא הדא הוא דכתיב (משלי כו ט) שמן וקטרת ישמח לבי שמן לעילא וקטרת לתתא⁷ כדין הוא חדוותא דכלא רבי אחא ורבי יהודה זקיפו ידין ואודו לרבי אבא:

רבי אחא פתח (בראשית כ ג) ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה וכתיב (שם ו) ויאמר אליו האלהים בחלום גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית זאת האי ויבא אלהים אל אבימלך מאי שנא⁸ באומות העולם ויבא אלהים ולישראל לא⁹:

אלא דא הוא רזא דאלהים אחרים (ואית לך למנדע דשמא דקודשא בריך הוא (ישעיה נז טו) רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו והוא בלחודוי מלכא על כלא¹⁰ מה [דאשתכח] (דאמ') בין לעילא בין לתתא והיכלא קדישא דיליה באמצעיתא אתתקן וסחרניה אית שבעין כתרין¹¹ ומנהון אתמשכו שבעין רברבין ואתמנו על שבעין עמין דעלמא למהוי כל חד וחד שליט על עמיה ועל ארעיה וקודשא בריך הוא ייב לישראל רזא דשמיא בלחודיהון והוא שליט על ישראל וירושלם הדא הוא דכתיב (דניאל ט יט) כי שמך נקרא על עירך ועל עמך ולית לעמא אחרא חולקא ביה בקודשא בריך הוא דכתיב (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם יהוה נקרא עליך וכתיב (מכה ד ה) כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו¹² וגו' וכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו וגו':

אלא הכי תנינן¹³ כל אלהים דהכא¹⁴ ההוא חילא רברבא דממנא עלייהו הוה כגוונא דא¹⁵ (במדבר כב כ) ויבא אלהים אל בלעם לילה ההוא חילא דאתפקד עליה¹⁶ ואי תימא ויאמר אליו האלהים בחלום הכי הוא ודאי גם אנכי ידעתי גם אמאי הכא אלא לרבות קא אתא דאף על גב דלעילא ממנא ידיע גם אנכי ידעתי ואחשוך גם אנכי גם לרבות¹⁷:

אינו מוכן עד אותו זמן שהעבודה שלמטה היתה עולה ונפגשים זה בזה, זהו שנאמר "שמן וקטורת ישמח לב", שמן למעלה [מ]למעלה וקטורת [מ]למטה, אז זו שמחת הכל. רבי אחא ורבי יהודה זקפו ידיהם והודו לרבי אבא.

רבי אחא פתח "ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה", ונאמר "ויאמר אליו האלהים בחלום גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית זאת". "ויבא אלהים אל אבימלך" הזה, מה שונה באומות העולם, "ויבא אלהים", ולישראל לא.

אלא זהו סוד של אלהים אחרים, (ויש לך לדעת שהשם של הקדוש ברוך הוא "רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו", והוא לבדו מלך על כל מה שנמצא, בין למעלה בין למטה, וההיכל הקדוש שלו באמצע נתקן, וסביבו יש שבעים כתרים, ומהם נמשכו שבעים שרים ונפקדו על שבעים עמי העולם, להיות כל אחד ואחד שולט על עמו ועל ארצו, והקדוש ברוך הוא נתן לישראל סוד של שמו, להם בלבד, והוא שולט על ישראל וירושלים, זהו שנאמר "כי שמך נקרא על עירך ועל עמך", ואין לעם אחר חלק בו בקדוש ברוך הוא, שנאמר "וראו כל עמי הארץ כי שם יי נקרא עליך", ונאמר "כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו וגו'", ונאמר "כי חלק יי עמו וגו'".

אלא כך שנינו, כל אלהים של כאן, היה אותו כח גדול שממונה עליהם, כדוגמא זה "ויבא אלהים אל בלעם לילה", אותו כח שנפקד עליו. ואם תאמר ויאמר אליו האלהים בחלום, כך זה ודאי, גם אנכי ידעתי למה כאן גם, אלא שבא לרבות, שאף על גב שלמעלה ממני ידוע, גם אנכי ידעתי, ואחשוך גם אנכי, גם לרבות.

מאיר הוזהר

ח"צ ב ע"ד). י. הגה"ה מנחם ואל גרסי ליה צרוב הספרים, וכוונתו לפרש ענין השר ונבר בראינו בו כל הצורך לעיל (אור יקר). יא. בהגהות הארז"ל צוטטת הוזהר כאן ישנם ב' גרסאות אס לגרס המצות "הכי תניין" א"ל, ואין צדינו להכריע. יב. שלא זכה לנבואה (אור יקר). יג. נמי מתרצין אומרו "ויבא", שהיה השר, ועליו יצדק ויבא. אמנם הנביאים מזכירים ועולים (אור יקר). יד. כשידוק דבריו, יראה השר עליון גבוה, וממנו כח נמשך באומות, נקשר הכח ההוא במלך. ולהכי לעיל קאמר "הוא חילא רברבא דממנא ביה", וכאן אמר, כי הנביא לא יצדק בכל השר, אלא דווקא צנחנימו השורה על מלך האומות. ולהכי שניה ולא אמר "רברבא" כדקאמר לעיל, אלא "הוא חילא דאחפקד עליה, מאי טעמא", כלומר מאי זה הכרח. פירשו כך בעלי הברייתא, כיון שלא הקשו מלת "בא" לזה אמר "אי תימא", שהוקשה להם בחלום אל אבימלך, בלי ספק שהיה שרו, צוולת הטעם הנזכר, והיינו לשון אי תימא, שהם ב' טעמים (אור יקר). טו. "גם לרבות" את עצמנו, כי עיקר ידיעה למעלה, "גם לרבות", ולזה ועתה, לפי פירושו קשה, כי עיקר חטא אינו תלוי אלא בקבלה המנוגת, שהוא הצורא שזוה שצב מנחת צני נח, אס כן איך אמר "מחטו ליי" (אור יקר).

א. פ' קטורת שהיו עושים למטה (מ"מ). ב. פ' שמן שהוא אבא, וקטרת שהיא אימא, ישמח לב שהוא ז"א, וכן פ' הרצ בליקוטיו (מ"מ). ג. קטורת דסליק מלמטה ושמן דנחית מאבא אל אימא דפגעין זה בזה כמ"ש צוהר ישמח לב אימא ונחתין בשכינה תתאה כמו דסליק הרים ממנה (בהגר"א על חו"ט מג ע"ד). ד. כי "ויבא" מורה מעלה שגא אליו למטה (אור יקר). ה. כלומר, לא נמצא דרך זה לנביאי ישראל, עם היות דכתיב, הנני בא אליך, וכו' פירטי (אור יקר). ו. "אלא דא הוא רזא דאלהים אחרים" מוסגר בדפ"ק. ז. כל (דפ"ק). ח. ע' מלאכים סובבים הכסא, והם ע' שרי או"ה, וכמ"ש בפדר"א (פרק ד) וע' זוה"ק ויקרא (דף ח ע"א), וכח צפסר קהלת יעקב ערך ס"מ בשם מהרמ"ו ז"ל, כי כל הע' שרים הם תחת רשות ס"מ ורהב, שהם שרי עשיו ושמעאל וכמ"ש ברע"מ (פנחס רמו ע"ב), כי כן הוא עשו ושמעאל הם השורש של כל הע' כמ"ש הגר"א בחיקויים (חיקון לב דף פד ע"ג) (דע"ה ח"ב קז ע"א). ט. מעשיהם אינם גורמים אלא רק עד השר שלהם לבד, ולכן אמר היתבי אליהו לאיוב (שם לה ה) הצט שמים וראה ושר שחקים גבהו ממך, וז"ל בנותן העולמות אשר למעלה משרשך, וצפרט צעולם האצילות אשר שם אין חלק כלל לשום אומה ולשון אלא רק לזרע אברהם יצחק ויעקב לבד. (דע"ה

ספר הוזהר

תרגום

"אותך" מחטו ל" מחטו חסר אל"ף כתיב, מה אמר, משום שחטא אינו עומד בכח, אלא כך למדנו בחטאי העם שלמטה נפגם למעלה, בחטאי העם שלמטה עובר השר שלהם שלמעלה משלטונו, זהו שנאמר ואחשוך גם אנכי אותך, שאף על גב שלמעלה ממני תלוי הדבר, "גם אנכי" לרבות לעצמו.

"מחטו" ל" כדי שלא ימצאו אצלי כמו המחט הזו הנוצצה בבשר, שלא תגרום לי אתה בחטאך להעביר אותי משלטוני ויקוצו בי, שלא תקץ אותי במחטך, כמו שנאמר "ואקץ בס", כמו הקוצים הללו שנעוצים בבשר, מה מלמד, מלמד שבחטאי בני אדם נעשים פגמים למעלה. מה הוא, כמו שנאמר "ובפשעכם שולחה אמכם", ועל כן נקרב קרבן. איזה קרבן, זה שאמרנו, שנאמר ובפשעיהם שלחה אמכם, שהרי החטא גורם פרוד בחטאו, הקרבן מקרב את העולם העליון לעולם התחתון, והכל נעשה אחד. באו רבי אבא ורבי יהודה והוודו לו לרבי אחא.

פתח רבי יהודה ואמר "עבדו את ה' בשמחה וגו'", עבדו את ה' בשמחה כך למדנו, שכל עבודה שצריך אדם לעבוד את הקדוש ברוך הוא צריך להיות בשמחה וברצון הלב, כדי שתמצא עבודתו בשלמות. ואם תאמר שעבודת הקרבן כך היא, אי אפשר, שהרי אותו אדם שעבר על מצות רבונו ועל מצות התורה ושב לפני רבונו, באיזה פנים יעמד לפניו, הרי ודאי ברוח שבורה ברוח עצובה, איפה השמחה איפה הרננה.

אלא שם שנינו, אותו אדם שחוטא לפני רבונו ועבר על מצותיו ובא להקריב קרבן ולתקן את עצמו ברוח שבורה, צריך להמצא ברוח עצובה, ואם הוא בוכה זה יפה מהכל, הרי שמחה והרי רננה אין נמצאים. אלא במה נתקן, באותם כהנים ולוים שהרי הם משלימים שמחה ורננה בשבילו, השמחה מתקיימת בכהן, משום שהוא תמיד רחוק מן הדין, והכהנים צריכים תמיד להמצא בפנים מאירות, שמחים יותר מכל העם, שהרי הכתר שלו גורם הרננה בלויים, וכך זה שהרי הלויים נמצאים תמיד על השיר כמו שבארוה, ואלו עומדים

אותך מחטו ל"י (בראשית כ ו) מחטו חסר אל"ף כתיב מאי קאמר בגין דחטאה לאו בחילא"י קיימא"י אלא הכי אוליפנא בחוביהון דעמא דלתתא אתפגים לעילא"י בחובי עמא דלתתא אתעבר רברבא דלהון דלעילא משולטניה דהא הוא דכתיב ואחשוך גם אנכי אותך דאף על גב דלעילא מנאי תליא מלתא גם אנכי לרבות לגרמיה:

מחטו לי בגין דלא [ישתכחון] (אשתכחו) גבאי כהאי מחט דנעיצן בבשרא דלא תגרום לי את בחובך לאעברא לי משולטני ויקוצון בי [דלא תקוצן לי במחטך] כמה דאת אמר (ויקרא כ כג) ואקץ בס כהני קוצין דנעיצין בבשרא מאי משמע² משמע דבחווי בני אנשא עבדין פגימו לעילא² ומאי איהו כמה דאת אמר (ישעיה נ א) ובפשעכם שלחה אמכם ועל דא קרבן אתקריב מאי קרבן האי דקאמרן דכתיב ובפשעכם שלחה אמכם דהא חטאה² גרים פירודא בחוביה קרבן (ד)קריב עלמא עלאה [בעלמא] (לעלמא) תתאה ואתעביד כלא חד אתו רבי אבא ורבי יהודה ואודו ליה לרבי אחא:

פתח רבי יהודה ואמר (תהלים ק ב) עבדו את יהו"ה בשמחה וגו' עבדו את יהו"ה בשמחה והכי אוליפנא דכלו פולחנא דבעי בר נש למפלח לקודשא בריך הוא ובעל (בשמחה) בחדוותא ברעותא דלבא בגין דישתכח פולחניה בשלימו ואי תימא פולחנא דקרבנא הכי הוא לא אפשר דהא ההוא בר נש דעבר על פקודא דמאריה על פקודא דאורייתא ותב לקמי דמאריה במאן אנפין יקום קמיה הא ודאי ברוח תבירא ברוח עציב אן הוא שמחה אן הוא רננה²:

אלא תמן תנינן ההוא בר נש דחטי קמי מאריה ועבר על פקודי ואתי לקרבא קרבנא ולתקנא גרמיה ברוח תבירא ברוח עציבא ובעי לאשתכחא ואי בכי שפיר מכלא הא שמחה הא רננה לא אשתכח אלא במאי אתתקן בהנהו כהני וליואי דהא אינון אשלימו שמחה ורננה בגיניה שמחה בכהנא אתקיים בגין דהוא רחיקא מן דינא תדיר² וכהנא בעיא לאשתכחא תדיר באנפין נהירין חדאן יתיר מכל עמא דהא כתרא דיליה גרים רננה בליואי² והכי הוא דהא ליואי משתכחי על שיר לעלמין כמה דאוקמוה ואילין קיימין

מאיר הוזהר

מועלת למדנו מזה, ומאי קמ"ל (מ"מ). כל. ר"ל דאשמועינן טובא, כמ"ש מחטואו ל"י, שהוא לשון מחט ללמדנו שצחיזח דלתתא פוגמים לעילא דמקום שהם אחוים זו, כגון אצמילך שאחא כס"א, היזק לס"א, וישראל פוגמים ח"ו בקדושה (מ"מ). כל. טעא (דפ"ו). כל. פ"י שמחה צחק, רננה בגבורה (מ"מ). כל. פ"י שהכחן אינו עושה רק דברים שגורמים הכחמים קרבנות וכדומה, אצל הדין רחוק ממנו, כמ"ש הזהר בפרשת נשא, שאפילו שחיתת הקרבן זר שחט, וכהנא אסיר ליה למיעיד דינא, ולכן שמחה שהוא חסד כהנא אתקיים (מ"מ). כל. פ"י מלמד טעם הראשון עוד מפני שמדמו חסד לכן שמחה היא כהנא (מ"מ).

טו. ש"מ שהקב"ה הוא שאמר לו כן, שמנעו כדי שלא יחטא לפניו, ואם נפרש אלהים הוא ס"א, אין הכחמו מתיישב. ולכן מקשה "ואי חימא וכו'", ומיין הכי הוא ודאי, ר"ל לעולם על הס"א מדבר, כמו אלהים הנאמר צלעם, וכל הפסוק מפרשו על הס"א (מ"מ). יו. דיה (מ"מ). יט. ור"ל ששני הכרחים יש שלא נפרש מחטואו לשון חטא, כי הוא חסר א'. ועוד "צגין דחטאה וכו'", דהיינו כיון שהס"א הוא המדבר, אין יאמר מחטואו לי לשון חטא, דהא לאו דיה קיימא, א"כ, ע"כ שאינו לשון חטא אלא הכי אוליפנא שהוא לשון מחט (מ"מ). יט. הנשמות לאומה מהשר וכו' פוגמים (אור יקר). כ. כלומר הכלל, כי החתומים הגשמיים פוגמים במקום התלושם בעליונים וכו' (אור יקר). פ"י מה

עליה⁶ וביה אשתלים פולחנא לקודשא בריך הוא כהנא קאים עליה וכוונ' מילין בחדוותא ברעותא ליחדא שמא קדישא כדקא יאות וליואי בשיר כד'ין כתיב (תהלים ק ג) דעו כי יהו"ה הוא אלהי"ם: דא הוא קרבן לקרבא רחמי בדינא ומתבסם כלא':

השתא דלא אשתכח קרבנא מאן דחטי קמי מאריה ותב לגביה ודאי במרירו דנפשא בעציבו בבכיה ברוח תבירא היאך אוקים שמחה ורננה⁷ הא לא אשתכחו גביה אלא הכי אוקמוה דתושבחן דמאריה וחדוותא דאורייתא⁸ ורננה דאורייתא דא הוא שמחה ורננה והא תנינ' ולא מתוך עצבות וכו' דלא יקום בר נש קמי מאריה בעציבו והא לא יכיל ומאי תקנתיה⁹:

אלא רזא דמלה הא תנינ' לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים וכו' ויצלי צלותיה הדא הוא דכתיב (משלי ח לד) לשמור מזוזות פתחי שני פתחים סלקא דעתך¹⁰ אלא אימא שיעור שני פתחים¹¹ כאן רמז למה שאמר דוד (תהלים כד ז) שאו שערים ראשיכם אינן מעון ומכון דאינן גו לגו שירותא דדרגין חסד ופחד¹² ואינן פתחין דעלמא על דא אצטריך בר נש דיתכוין בצלותיה לקבל קדש קודשין דאינן שמא קדישא ויצלי צלותיה והנהו אלין ושיעור תרין פתחין¹³ תרין כתרין [שיעור תרין פתחין]:

ואית דמתני'¹⁴ הכי שמחה דא כנסת ישראל ושמחה הא אוקמוה כדכתיב (ישעיה נה יב) כי בשמחה תצאו וגו' וזמנין ישראל לנפקא מן גלותא בהאי שמחה ומאי¹⁵ איהי כנסת ישראל ועל דא עבדו את יהו"ה בשמחה (תהלים ק ב) כמה דכתיב (ויקרא טז ג) בזאת יבא אהרן אל הקדש וכלא חד באו לפניו ברננה (תהלים

עליו, ובהם נשלמת העבודה לקדוש ברוך הוא, הכהן עומד עליו ומכוון דברים בשמחה וברצון לייחד את השם הקדוש כראוי, והלויים בשיר, אז נאמר "דעו כי ה' הוא אלהים", זהו קרבן לקרב רחמים לדין, והכל מתבסם.

עכשיו שלא נמצא קרבן, מי שחוטא לפני רבונו ושב אליו ודאי במרירות הנפש בעצב בבכיה ברוח שבורה, איך מקיים שמחה ורננה, הרי אין הם נמצאים אצלו. אלא כך פרשוה, שתשבחות רבונו ושמחת התורה ורננות התורה, זוהי שמחה ורננה. והרי שנינו ולא מתוך עצבות וכו', שלא יעמוד אדם לפני רבונו בעצבות, והרי לא יכול, אז מה תקנתו.

אלא סוד הדבר הרי שנינו (ברכות ח ע"א) לעולם יכנס אדם שעור שני פתחים וכו' ויתפלל תפלתו, זהו שנאמר "לשמור מזוזות פתחי". החשבת שני פתחים, אלא אמור שעור שני פתחים, כאן רמז למה שאמר דוד שאו שערים ראשיכם, הם מעון ומכון, שהם לפני ולפנים. ראשית הדרגות חסד ופחד, והם הפתחים של העולם, על כן צריך אדם שיתכוון בתפלתו כנגד קדש הקדשים, שהם השם הקדוש, ויתפלל תפלתו, ואלה הם שעור שני פתחים, שני כתרין.

ויש ששונה כך, שמחה זו כנסת ישראל, ושמחה הרי פרשוה כנאמר "כי בשמחה תצאו וגו'", ועתידים ישראל לצאת מהגלות בשמחה הזו. ומי זו, כנסת ישראל, ולכן "עבדו את ה' בשמחה", כמו שנאמר "בזאת יבא אהרן אל הקדש", והכל אחד. "באו לפניו ברננה",

מאיר הזהר

ורז הספרים המדויקים לא גרסי ליה. והוא מפרש ד' פתחים, חסד וגבורה, דיינו שמחה ורננה מזד הכהן והלוי, והספלה צנינה בסוד היכל קדש הקדשים, והאמת אין פירוש זה מכון עם מה שפירש הרשב"י צוהר. ועוד מי הכניס הפתחים האחרים דקאמר יכנס ד' פתחים, דהא אשתארו חמש, הוה ליה למימר יכנס שבעה פתחים (דהא אשתארו חמש), ועד השתא כניסמו קא מיירי, והוא חוץ מכולם. לכן ודאי דהאי פ' לא דייק שפיר, ומה שפ' צוהר פרשת פקודי, שהספלה צהיכל קדש הקדשים, מפני שכבר נכנס שיעור ההיכלות כולם צתפלה מיושג כדפ' חסד, ושיעור ד' פתחים לאו צהי עסקא, אלא צנכנס סתם להספלה, שייכנס ד' פתחים כדמסיק, שהם מלכות שמה¹⁶, ורננה¹⁷ מהיסוד כדכתיב רגנו צדיקים, והמלכות מזד היסוד נקראת רננה, והכוונה שלא ייחד בשיעור פתח אחד שאין שם יסוד גמור, אלא יכנס שיעור ד' פתחים שהם מלכות ויסוד, ולמעלה מהם ה"ת ושם יתפלל, רואה לומר ייחד עמהם, דהיינו קשר האמת, ואל ענין הפסוק עבדו את ה' בשמחה, יראה שלא יהיה העבודה אל ה"ת צלי כניסמו עם המלכות שהם ושלום זה מפריד אלף וחיב מיתה (אור יקר). והנה ענין קדושה דיוצר הוא השעה קצוות דנמטערין וכו' ואח"כ בשמע ישראל נקראת יחודה דיליה, וכו' אח"כ עולה צהיכל ק"ק דתמן מתייחד עולמא עילאה צינה וחסמה וחסר שהם צכסא הכבוד, ומתייחדים עם הו' [הו'] קצוות צהיכל ו', ואו העמידה לקבל עולמא עילאה. ואו יכנס שיעור שני פתחים דעולמא עילאה והס גבורה וחסד (עולת תמיד יב ע"א). יג. ומאן (דפ"ו). יד. פ' שהמלכות צנינה מהגבורות הגוף רננה (מ"מ). עו. פ' שמחה היא צמלכות והיא צלב שיואלת נגד לב של ז"א, כמ"ש הרב ז"ל צמחה דוכתי, ורננה, שהם הגבורות, הם צפה, כמ"ש הרב צליקוטיס,

א. הכניס ולוים על קרבנו, ומתקן וגשם על ידם, שמחה ורננה צקרבן (אור יקר). ב. קשיא ליה, צשלמא הוי ממש משור, אמנס הכהן מה ענין שמחתו הנה, לזה אמר, שמתקן חס לכוין בסוד הקרבן, לייחד למעלה צשמחה צמעמקי צבו (אור יקר). ג. לא אמר האלהים הוא ה', שורה לקרב השכינה אל ה"ת, אלא ה' הוא האלהים, דהיינו לקרבא רחמי צדינא (אור יקר). פ' למתק גבורה שהיא אלהים על ידי חסד שהוא הוי"ה (מ"מ). ד. כי כורך הרחמים לדן כלורן הדין לרחמים, כענין שפירשו לעיל, שכינה צתחמונים כורך גבורה, והיינו סוד ה' הוא האלהים, יסוד מ"ת ומלכות (אור יקר). ה. תשובה אחת ממנוט עשה צבתורה, וכמו שאמר המנוט לריכות שמחה וכו' (אור יקר). ו. כלומר לעולם יאה לבו דואר צקרבנו על רוע מעללי, אמנס צהיותו עוסק צבתורה ומנגן צה, יקיים שמחה ורננה צשמחה לבו צבתורה (אור יקר). ז. אם כן גם צתפלמו, צריך שלא יאה מתוך עצבות, חס צויה ועצב צתפלמו ומתחנן על מטאין, ולא זו צלבד אלא משס למדנו שלהקביל שכינה עליו צריך שלא יאה עצב אס כן צוה אין יתוקן (אור יקר). ח. אסור לאדם להספלה תפילמו צעצנון, ואס נעשה כך אין נפשו יכול לקבל האור העליון הנמשך עליו צעת התפילה. אמנס צעת צמתודה היודי, ומפרט מטאין, או טוב להסעע צלבד, אצל צשאר התפילה נמשך לו נוק צפלל גדול על ידי עצבותו (שעה"כ א ע"צ). ט. והלא כמה צתי הכנסיות יש שאין לה אלא פתח א' (מ"מ). י. פ' שלא יצב סמוך לפתח אלא יכנס שיעור ד' פתחים (מ"מ). יא. פ' כמ"ש הרב ששני שלישי חסד נעשו חכמה דז"א, וצ' שלישי הגבורה נעשו צינה, וודע שכבר אינו מן המניין, נמנא חסד וגבורה הם שירותא דדרגין (מ"מ). יב. ממש"כ שני פתחים וכו' עד כאן נראה מתוך לשונו שהוא הגה"ה מצחוק,

ספר הוזהר

תרגום

זו השלמות שלה, של שמחה בלב, ורננה בפה, וזוהי שלמות יתרה, והשלמות של השמחה הזו הרי ידועה ונודעת, וזהו התקון של האדם לפני רבנו, ואז "דעו כי ה' הוא האלהים".

והכל בא בדבר אחד, שצריך אחר כך ליחד את השם הקדוש כראוי, ולקשר זה בזה, להיות הכל אחד, וזוהי עבודת הקדוש ברוך הוא. אמרו לו רבי אחא ורבי אבא ודאי כך הוא, אשרי חלקם של הצדיקים שעוסקים בתורה ויודעים דרכי הקדוש ברוך הוא, כמו והלכו אחרי רבי אבא שלשה מילין.

פתח רבי אבא ואמר "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך", כך פרשוה שלא צריך אדם להיכנס לבית הכנסת אלא אם נמלך בראשונה באברהם ויצחק ויעקב, משום שהם תקנו את התפלה לפני הקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "ואני ברב חסדך אבוא ביתך". "אבוא ביתך", זה אברהם. "אשתחווה אל היכל קדשך", זה יצחק. "ביראתך", זה יעקב. ("ואני ברוב חסדך" זה אברהם. "אבא ביתך" זה יעקב. "אשתחווה אל היכל קדשך" ביראתך, זה יצחק). וצריך להכליל בתחלה ויכנס לבית הכנסת ויתפלל תפלתו, אז נאמר "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר".

אם עולה קרבנו מן הבקר, אמר רבי יוסי מה שונה מן הבקר לעולה ומן הצאן לעולה ומן העוף לעולה, אם הכל אחד, מפני מה שונים זה מזה, שהרי מהכל נעשה דבר אחד. אלא מי שהשיגה ידו את זה מקריב מן הבקר, ואם לא יכול אז מן הצאן, ואם לא יכול אז מן העוף, שהרי נאמר "ואם דל הוא ואין ידו משגת", שהרי הקדוש ברוך הוא אין מטריח על האדם יותר בדבר שלא יכול.

אמר רבי אלעזר כמו שהיה החטא כך היה מקריב, עשיר שלבו גס בו לפעמים היה מקריב שור, משום שלבו חושב יותר לחטא לפני רבנו. הבינוני מקריב מן הצאן, משום שרצונו אינו גס בו כל כך לחטא. העני שלבו לא גס בו רצונו נמוך מהכל מקריב מאותו הקל מהכל. ונודעו הקרבנות שלהם לכלם, כל אחד ואחד לבדם, והקדוש ברוך הוא דן דינו של כל אחד ואחד במשקל ישר.

רבי אלעזר שאל את רבי שמעון אביו, אמר לו הרי שנינו שעל שלשה חטאי העולם הרעב בא לעולם, וכל החטאים אינם נמצאים אלא רק בעשירים, משום שלבם גס בהם, ולא נמצאים בעניים. מה הדין

(שם) דא שלימו דילהי דשמחה בלב ורננה בפיהי ודא הוא שלימו יתיר ושלימו דהאי שמחה הא אשתמודעא והא ידיעי ודא הוא תקונא דבר נש לקמי' מאריה כדין (תהלים ק ג) דעו כי יהו"ה הוא אלהי'ם:

וכלא בחד מלה אתיא דבעי לבתר ליחדא שמא קדישא כדקא יאות ולקשרא דא בראי' למהוי כלא חד ודא הוא פולחנא דקודשא בריך הוא אמרו ליה רבי אחא ורבי אבא ודאי הכי הוא זכאה חולקיהון דצדיקייא דמשתדלי באורייתא וידעי ארחוי דקודשא בריך הוא קמו ואזלו אבתריה דרבי אבא תלת מילין:

פתח רבי אבא² ואמר (תהלים ה ח) ואני ברוב חסדך אבא ביתך הכי אוקמוה דלא לבעי ליה לבר נש למיעל לבי כנישתא

אלא אי אימלך בקדמייתא באברהם ויצחק [ויעקב] בגין דאינון תקינו צלותא לקמי דקודשא בריך הוא הדא הוא דכתיב ואני ברוב חסדך אבא ביתך אבא אברהם אשתחווה אל היכל קדשך דא יצחק [ביראתך דא יעקב] וס"א ואני ברוב חסדך דא אברהם אבא ביתך דא יעקב אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך דא יצחק ובעא לאכללא לון ברישא ויעול לבי כנישתא ויצלי צלותיה כדין כתיב (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר:

אם עולה קרבנו מן הבקר (ויקרא א ג) אמר רבי יוסי מאי שנא מן הבקר לעולה ומן הצאן לעולה ומן העוף לעולה אי כלא חד [אמאי] ובגין מהו (אי) שנייא דא מן דא³ דהא מן כלא אתעביד חד מלה אלא מאן דאדבק ידיה לדא מקריב מן הבקר ואי לא יכיל מן הצאן ואי לא יכיל מן העוף דהא כתיב (שם יד כא) ואם דל הוא ואין ידו משגת דהא קודשא בריך הוא לא אטרח עליה דבר נש יתיר במלה דלא יכיל:

אמר רבי אלעזר כמה דהוה חטאה⁴ הכי [הוה] מקריב עתירא דזמנין דלביה גס ביה הוה מקריב תורא בגין דלביה חשיב יתיר למחטי קמי מאריה בינוני מקריב מן הצאן בגין דרעותיה לאו גס ביה כל כך למחטי מסכנא דלביה לא גס ביה רעותיה נמוך מכלא מקריב מההוא קליל מכלא ואשתמודען קרבניהון דכלהו כל חד וחד בלחודייהו וקודשא בריך הוא דאין דינא כל חד וחד במתקלא ישרה:

רבי אלעזר שאיל לרבי שמעון אבוי אמר ליה הא תנינן דעל תלת חובי עלמא רעב בא לעולם וכלהו חובי לא משתכחי אלא בעתירי בגין דלבייהו גס בהו ולא משתכחי במסכני מה דינא

מאיר הוזהר

להקריב אפילו מן עוף לעולה, למה עשתה המורה ג' פרשיות, מן הבקר ומן האל, ומן העוף, כיון שאפילו עשיר יכול להקריב אפילו מן העוף, ומירץ שהעשיר מן הבקר דווקא, ומינה מן האל לבינוני, ומן העוף לעני (מ"מ). כב. פי' ר"א פליג אר' יוסי שאמר שהמורה נותנה לפי הממון, אלא הטעם לפי התמון כדמפרש (מ"מ).

שהגזירות הם ה' מולאות הפה דז"א (מ"מ). טז. ידיעא (דפ"ו). יז. לקמיה (דפ"ו). יח. פי' לזווג ז"א הנק' הו"ה, עם המלכות הנק' אלהים (מ"מ). יט. דהיינו לייחד יה"ו שהוא ז"א עם ה' אחרונה, שהיא המלכות, ולכן אמר "ולייחדא שמה קדישא", "ולקשר דא גדא" פי' לקשר מלכות עם ז"א (מ"מ). כ. הקדמה יא (הערות הוזהר). כא. פי' אם כל אדם, צין עני צין עשיר יכול

תרגום

ספר הזהר

הוא דקודשא בריך הוא קטיל למסכני וקאים לעתירי דהא מהשתא יוספון למחטי קמיה⁶ אמר ליה יאות שאלת והא אוקמוה חברייא ואמרו כד בעא קודשא בריך הוא לאתפרעא מן רשיעיא ולאובדא להו מן עלמא כדין יהיב להו שלום⁷ ואשלים להו בכלא⁸:

אבל תא חזי דכל בני עלמא לא משתכחין קריבין למלכא עלאה כאלין מאנין דאיהו אשתמש בהו⁹ ומאן אינון (תהלים נא יט) לב נשבר ונדכה (ישעיה נז טו) ואת דכא ושפל רוח אלין אינון מאני דמלכא¹⁰ וכד אשתכח בצורת בעלמא וכפנא [ודינא] אתתקף על מסכני כדין בכאן וגעאן קמי מלכא וקודשא בריך הוא קריב לון יתיר מכלא הדא הוא דכתיב (תהלים כב כה) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני¹¹:

וכדין קודשא בריך הוא פקיד על (עלמא ואתיא מותנא¹² לעלמא או) ומה אתיא¹³ כפנא לעלמא¹⁴ ווי לאינון חייביא דגרמי האי כד אתער מלכא לאשגחא בעלמא על קלא דמסכני¹⁵ רחמנא לישזבן מגייהו ומעולבנייהו כדין כתיב (שמות כב כב) שמוע אשמע צעקתו שמוע אשמע תרי זמני חד לאשגחא בקליהון וחד לאתפרעא מן אינון דגרמין לון האי הדא הוא דכתיב (שם כו) ושמעתי כי חנון אני (שם כג) וחרה אפי וגו' ועל דא בשעתא דכפנא אשתכח בעלמא ווי לאינון עתירי חייביא בקליהון דמסכני לקמי קודשא בריך הוא:

תא חזי דההוא קרבנא דמסכנא קליל¹⁶ ונ"א קריבא מכלא בגין דלביה תביר ואף על גב דחשיב למחטי אתעבר מניה דהא די ליה בצעריה ודאנשו¹⁷ (ובאנשי) ביתיה ועל דא כל קרבנא וקרבנא כל חד וחד בלחודוי אשתמודען כלהו לגבי כהנא:

שהקדוש ברוך הוא יהרג את העניים ויעמיד את העשירים, שהרי מעכשיו יסיפו לחטא לפניו. אמר לו יפה שאלת, והרי פרשוה החברים ואמרו, כשרוצה הקדוש ברוך הוא להפרע מהרשעים ולאבדם מן העולם, אזי נותן להם שלום ומשלים להם בכל.

אבל בא וראה, שכל בני העולם לא נמצאים קרובים למלך העליון ככלים הללו שהוא משתמש בהם, ומי הם "לב נשבר ונדכה", "ואת דכא ושפל רוח", אלו הם כלי המלך. וכשנמצאת בצר¹⁸ בעולם והרעב והדין מתחזקים על העניים, אזי בוכים וגועים לפני המלך, והקדוש ברוך הוא מקרב אותם יותר מהכל, זהו שנאמר "כי לא בזה ולא שקץ ענות עני".

ואז הקדוש ברוך הוא פוקד על מה בא הרעב לעולם, אוי לאותם הרשעים שגרמו לזה, כשמתעורר המלך להשגיח בעולם על קולות העניים, הרחמן יצילנו מהם ומעלבונם. אז נאמר "שמוע אשמע צעקתו", שמוע אשמע שתי פעמים, אחת להשגיח על קולם, ואחת להפרע מאותם שגורמים להם את זה, זהו שנאמר "ושמעתי כי חנון אני", "וחרה אפי וגו'", ולכן בשעה שרעב נמצא בעולם אוי לאותם העשירים הרשעים, [מ]קולם של העניים לפני הקדוש ברוך הוא.

בא וראה שאותו קרבן של העני קל (קרוב) מהכל משום שלבו שבור, ואף על גב שחשב לחטוא, זה עבר ממנו, שהרי די לו בצערו ושל אנשי ביתו, ולכן כל קרבן וקרבן כל אחד ואחד לבדו כולם ידועים אצל הכהן.

מאיר הזהר

ושוכנת בהם דפירשנו (אור יקר). ה. העניים שולדו בחסרון הלכנה (אור יקר ח"א י ע"ב). היו שבעזבו למזרים, שהסג"א שלטה על הקדושה עד שזא משה רב"ה הוא סוד הארת שם מ"ה שנגנס לתקן הכלים הנשברים ולהוציאם מן הסג"א, והם מאנין מצדין דקוב"ה שנקראים עניים כמ"ש (שמות ג יז) אעלה אתכם מעני מזרים וגו' (פס"ש פינמיית וחינויות ז'). ז"ע אס נכלל בדצרו, שהאדם יעמיד את עצמו כשבר כלי, שהוא בכלל הו' מלכין קמדין המפסל למיקון. ו. עי' ח"א קסח ע"ב: ללווא דעני [אקדימת] (אקדימו) קמי קב"ה מכל ללוואין דעלמא בגין (כך) [ד]כתיב (שם כב כה) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני וגו'. ז. פי' שאחר מיתת העניים ברעב, ממית העשירים שגורמים מיתת העניים (מ"מ). ח. רעב של כליה שמכלה גם העשירים, וזוהר מדויק גרים "וכדין קב"ה פקיד על מה אמי כפנא לעלמא" ור"ל שהקב"ה פוקד על העשירים עונם שהם גרמו לבא רעב לעולם (מ"מ). ט. למעלה ולמטה, למעלה השכינה כאומרו שמעו הרים את ריב ה' דכפי' צמיקוים, שהשכינה ציוותה עניה, היא ריב ה', וכתיב יחוק צמיעוי יעשה שלום לי וכו'. ולמטה אותם העניים הנוכרים, שהם מרכבה אליה, וכיון שהשפע הוא מסתקן בעון הרשעים מהשכינה, מיד רעה בזה, לעולם מאנין דאשתמש בזה מקבלין הרעה ההיא, והקב"ה שומע קול עליון, ותחתון מיד מתעורר כדין על הגורמין ואין להם תקנה אלא לשוב בתשובה ולרסם על העניים בממוסם, והיינו תשובה ודקה ועקפה לרסם, תשובה בצנייה, דקה במלכות, עקפה קול תחנונים ודוים לקשרם (אור יקר). י. עי' לעיל ח ע"ב, וכן לקמן ט

א. בראותם שהם בשלום, ועודי ה' מתגוללים ברעב, יאמרו ידינו רמה, ושאז עבוד אלהים (אור יקר). ב. שלום (אור יקר). לפורעם כל טובה שעשו כדי שיהיו אבודים מכל וכל, והאדוקים נותן להם רעה בעולם הזה, לפורעם איזה חטא שעשו בגוף זה, או קודם כבוד הגלגולים, ולהעניב להם לעולם הבא (אור יקר). ג. אמרו רז"ל ארורים הרשעים שהמפסיד מדה"ר למדה"ד שגא' וה' המעיר וכו', והיינו שצעת שנפרע הוא ית' מן האומה כי נתמלא סאתה או מעצירה מן העולם, והוא הטוב לעולם כדי שלא ילמדו מעשיהם ובענין שזוהי הוא ית' לא תחיי כל נשמה, וכן עוגש דור המבול ואנשי סדום וכו' והוא העצרת הסג"א ורוח הטומאה מן העולם, וממלא שלום מקבים גם מדת המסד שבו הכח בשלימות (אפיקי יס ע"ז ד ע"א). ז"ע אס כלול בזה, שעלם הטובה שה' נותן להם היא סיבה לדון, ולכלייתם. ד. הענין כי השכינה היא השוכנת בעולם התחתון, והיא הפועלת הנהגתה בתחתונים, ומרכבתה צבית העניים לשתי כפות: האחת, שהיא עניה, והם עניים, היא רוכבת עליהם והם מרכבתה ולבם נשבר בקרצם, יצר הרע והתאוים רחוקים מהם, והיא רודפת אחר הטהרה ולב הנשבר לשכון בו, מפני שאין אל זר בקרבנו, ולכן הם העניים כלי תשמישה. השנית, שהיא עניה וכל פגם שיש בה אינה סובלת אותה, אלא מיד מורידו, ולמי מורידו, אל אותם בני אדם שיש להם יסורים, והיינו סוד יסורים של אהבה, ירלה יסורין שהשכינה שהיא נקראת אהבה, שהיא אהבת אותם, ומתוך אהבתה עמהם, מייסרת אותם, אס ישובין מאוין, והיא מטרתה עצמה מהפגם ההוא, והם מדווכאים מהפגם הנשפע עליהם, ולכן היא קרבה אליהם

ספר הוזהר

תרגום

מעשה באותו עשיר שהקריב לפני הכהן שני יונים, כשראה אותו הכהן, אמר לו הקרבן הזה אינו שלך. הלך לביתו והיה עצוב, אמרו לו אחיו למה אתה עצוב, אמר להם שהכהן לא הקריב את קרבני. אמרו לו ומה הוא. אמר להם שני יונים. אמרו לו, והרי זה של עני ולא שלך, שהרי נאמר "ואם דל הוא ואין ידו משגת וגו'", אלא הקרב קרבנך. אמר לה ומה הוא. אמרו לו שור אחד. אמר להם ומה כל כך חמורה מחשבת החטא, נדרתי שלא אעלה על לבי מחשבת חטא.

משם והלאה, מה עשה כל יום התעסק בסחורה ובלילה היה ישן, כשהתעורר היה קורא לאחיו ולימדו אותו דברי תורה, והיה לומד עד שיעלה היום, ונמצא שלמד תורה והיו קוראים לו יהודה האחר.

יום אחד פגש בו רבי ייסא סבא, והיה מפרש נכסיו חצי לעניים וחצי לסחורה על הים עם אותם אנשים שפורשים לימים והיה יושב ולומד תורה. פתח ואמר "ויאמר שאול אל הקיני", מי הוא הקיני, אלו בני יתרו, חמיו של משה, שעשו קן במדבר כמו הדרור הזה, כמו שנאמר "ודרור קן לה", כדי ללמד תורה, שתורה לא צריכה תפנוקים ולא סחורה אלא לעמול בה יומם ולילה, לכן נסעו למדבר מהעונג של יריחו, זהו שנאמר "ובני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים וגו'".

"ואתה" עשית חסד עם כל בני ישראל, משום שנתן למשה להנות בביתו, ומשה היה כלל של כל ישראל. ועוד משום שלמד עוד פרשה אחת בתורה, ובזה עשה חסד עם ישראל. למה בא הדבר הזה כאן במלחמת עמלק, אלא אמר שאול כשיצאו ישראל ממצרים לא היה מי שיזדווג עם ישראל לקטרג להם מכל שאר אומות העולם אלא רק עמלק, והוא עשה רע לישראל ולחם בהם, ואתה הקדמת להם שלום ועשית חסד עם כולם, ולכן אין אתה כדאי להתחבר עמהם.

ולא עוד אלא מה כתוב ביתרו "ויקח יתרו חותן משה עולה וזבחים לאלהים", שהוא הקריב קרבן לקדוש ברוך הוא ובא להתגיייר. במה מדובר, שקרבנו

עובדא בההוא עתירא דקריב קמי כהנא תרין יונין כד חמא ליה כהנא אמר ליה לאו דידך הוא האי קרבנא אתא לביתיה והוה עציב אמרו ליה אחוי אמאי את עציב אמר להו דלא קריב לי כהנא קרבנא דיילי אמרו ליה ומאי איהו אמר להו תרין יונין אמרו ליה והא מן מסכנא איהו ולא דידך דהא כתיב (ויקרא יד כא) ואם דל הוא ואין ידו משגת וגו' אלא קריב קרבנך אמר להו מאי איהו אמרו ליה חד תורא אמר להו ומה^ה כל כך חמירא מחשבה דחטא^ה נדרנא דלא אסלק על לבאי מחשבה דחטא^ה:

[מתמן] (מכאן) ולהלאה מה עבד כל יומא אשתדל בסחורתא ובליילא הוה נאים כד אתער הוה קרי לאחוי ואוליפו ליה מלי דאורייתא והוה לעי עד דסליק יממא וואשתכח דאוליף אורייתא והוה קארו ליה יהודה אחרא:

יומא חד איערע ביה רבי ייסא סבא והוה פריש נכסוי פלגו למסכני ופלגו לסחורתא על ימא באינן גברין פרישי ימין והוה יתיב ולעי באורייתא פתח ואמר (ש"א טו ו) ויאמר שאול אל הקני מאן הוא קני אלין בני יתרו חמוי דמשה דעבדו קנא במדברא^ה כהאי דרור כמה דאת אמר (תהלים פד ד) ודרור קן לה בגין למלעי באורייתא דאורייתא לא בעיא תפנוקין ולא סחורתא אלא לאעמלא בה יממא ולילי בגין כך נטלו למדברא ומעינוגא דיריחו (מיריחו) הדא הוא דכתיב (שופטים א טז) ובני קני חותן משה עלו מעיר התמרים וגו':

ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל (שמואל א' טו ו) בגין דאהני למשה בביתיה ומשה כללא דכל ישראל הוה^ה ותו (ותנינן) בגין דאוליף פרשתא חדא יתיר באורייתא ויבדא עבדו (ועביד) חסד עם ישראל אמאי קא אתא הכא מלה דא במלחמתא דעמלק אלא אמר שאול כד נפקן ישראל ממצרים מכל שאר אומין דעלמא לא הוה מאן דאזדווג להו לישראל לקטרגא להו אלא עמלק והוה עבד ביש לישראל ואגח קרבא בהו ואנת אקדמת להו שלם ועבדת חסד עם כלהו^ה ובגיני כך לית אנת כדאי לאתחברא בהו:

ולא עוד אלא מה כתיב ביה ביתרו (שמות יח יב) ויקח יתרו חותן משה עולה וזבחים לאלהים^ה דהוא אקריב קרבנא לקודשא בריך הוא ואתא לאתגייירא מאי קא מיירי דקרבניה

מאיר הוזהר

ועד שית פרשה אחת בתורה, וסידך ד"עשית חסד" לא קאי לטעם פן אוסיפך, אלא על לכו סורו וכו', וקאמר להו שאול אין אהם ראויס להיות שכנים לעמלק, דהוה עבד ציט לישראל ואנת אקדימת להו שלם, ועגדת חסד עם כולהו, ואיך ראוי להתחבר בהם (מ"מ). יד. כל מי שעושה חסד עם א' מגדולי ישראל [תלמיד חכם - מדרש שמואל ית] מעלין עליו כאלו עושה חסד עם כל ישראל (ויק"ר פל"ד סי' טו). ע"י הערה צמלואיס אות ב.

ע"ב, וז"ע שאין שם נ"א. יא. "להו ומה" נמתק באור יקר. יב. "חמירא מחשבה דחטא" נמתק באור יקר, וצמקומו איתא "על חד מחשבת". יג. פי' מדבר יהודה וכדמפרש שהניחו דושנה של יריחו ועלו למדבר יהודה אלל יעבן ללמוד תורה כמשנ"ל ח"ש צמקון "נטלו למדברא מיריחו אמאי קא אתא הכא מלה דא", פי' מדכתיב ואתה עשית חסד וכו', משמע בשביל זה הוא שניצל. והלא צלחו הכי אינו חייב מיתה, כי הם נדיקים, ואין צריך לטעם חסד שעשה עם משה,

תרגום

ספר הזהר

חשיב קמי קודשא בריך הוא ובגין דאיהו אקריב קרבנא לקודשא בריך הוא כתיב (שמות יח יב) ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפני האלהים לפני האלהים דייקא מכאן אוליפנא דכל מאן דאקריב קרבנא ברעותא דלכא קודשא בריך הוא אודמן לקבליה:

תא חזי קרבנא דמסכנא חשיב קמי קודשא בריך הוא דהא הוא קריב תרי קרבנין לקמיה חד חלביה ודמיה וחד ההוא דקריב דהא לית ליה למיכל והוא אייתי קרבנא קרבנא ודענא קליל מכלא תרין תורין או תרי בני יונה ואי לאו זעיר קמחא ומתכפר ביה ובההיא שעתא מכריזין ואמרי (תהלים כב כה) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני כל^א כך למה [בגין] דקרבנא דעני עדיף מכלא דהא הוא גרים לי למהוי בעדביה דקודשא בריך הוא הוא גרים לי למהוי בחולקא דאורייתא בגין כך פליגנא כל נכסי וס"א פליגנא נכסי פלגנא למסכני דהא אינן גרמו לי כולי האי:

כמה דמסכנא ארתח חלביה ודמיה כך ההוא קמחא מרתחין ליה במשח רבות והכא אוליפנא דאפילו כל בר נש מקריב האי מנחה על המחבת ומנחת מרחשת בגין דכמה דחטאה ארתח חלביה ודמיה באשא דיצר הרע וכל שיפוי רחמי באשא כך קרבנא דא כהאי גוונא ממש:

ועיקרא דקרבנא כגוונא דחטאה ולקרבא קמי קודשא בריך הוא רעותא דלביה ורוחיה ונפשיה דהאי חביבא מן כלא קמיה זכאה חולקיהון דצדיקייא דאינן מקרבין בכל יומא ויומא האי קרבנא לקמי קודשא בריך הוא ומאי איהו גרמייהו ונפשייהו דמקרבין קמיה [ואנא] (ואנן) בעינא לקרבא האי קרבנא ממש^י ודא בעי קודשא בריך הוא ומבר נש בהאי עלמא ועם כל דא קרבנא דכלא וס"א ממש^י עדיף בגין דיתברכון עלמין כלהו^י:

תו פתח ואמר (תהלים קלה כא) ברוך יהו"ה מציון שוכן ירושלם הללויה וכי מציון הוא ברוך^י והאי מנהרא^י עמיקא עלאה^י איהו ברוך^י אלא ברוך יהו"ה כד נהיר סיהרא^י מנהירו דשמשא ומתקריב דא בדא^י ולא אעדיאו^י נהורא דא מן דא ולזמנין דסיהרא

חשוב לפני הקדוש ברוך הוא, ומשום שהוא הקריב קרבן לקדוש ברוך הוא, נאמר "ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם עם חותן משה לפני האלהים", לפני האלהים דווקא. מכאן למדנו שכל מי שמקריב קרבן ברצון הלב, הקדוש ברוך הוא מזדמן לעומתו.

בא וראה, קרבן העני חשוב לפני הקדוש ברוך הוא, שהרי הוא הקריב שני קרבנות לפניו, אחד חלבו ודמו, ואחד אותו שהקריב, שהרי אין לו לאכול, והוא הביא קרבן. קרבן העני קל מהכל, שני תורים או שני בני יונה, ואם לא, מעט קמח ומתכפר בו, ובאותה שעה מכריזים ואומרים, "כי לא בזה ולא שקץ ענות עני", כל כך למה, כי קרבן העני עדיף מהכל, שהרי הוא גרם לי להיות בגורלו של הקדוש ברוך הוא, והוא גורם לי להיות בחלק של התורה, לכן חלקתי כל נכסי (חלקתי נכסי, חצי) לעניים, שהרי הם גרמו לי כל זה.

כמו שהעני הרתיח חלבו ודמו, כך אותו הקמח מרתיחים בשמן משחה. וכך למדנו, שאפילו כל אדם מקריב את המנחה הזו על המחבת ומנחת מרחשת, משום שכמו שהחטא הרתיח את חלבו ודמו באש היצר הרע, וכל איבריו רתחו באש, כך הקרבן הזה כדוגמא זה ממש.

ועיקר הקרבן כדוגמת החטא, ולהקריב לפני הקדוש ברוך הוא רצון לבו ורוחו ונפשו, שזה חביב מהכל לפניו, אשרי חלקם של הצדיקים שמקריבים בכל יום ויום את הקרבן הזה לפני הקדוש ברוך הוא, ומהו, עצמם ונפשם שמקריבים לפניו, ואני רוצה להקריב את הקרבן הזה (ממש), וזה רוצה הקדוש ברוך הוא מאדם בעולם הזה, ועם כל זה קרבן של הכל (ממש) עדיף כדי שיתברכו כל העולמות.

עוד פתח ואמר "ברוך ה' מציון שוכן ירושלם הללויה", וכי מציון הוא ברוך והרי מהנהר העמוק העליון הוא ברוך, אלא ברוך ה' כשמאירה הלבנה מאור השמש ומתקריבם זה לזו, ולא מסירים את האור זו מזו, ולפעמים שהלבנה נקראת בשם המלך, כמו שהוא

מאיר הזהר

מציון שהוא יסוד (מ"מ). ט. השמא מפרש ה' תפארת, שם נן ארבע כמשמעו, ולהכי קשיא ליה, שאינו ברוך אלא מצינה. ולעמים ממנה ומחכמה, וספע החכמה עובר דרך צה, וזהו שאמר "דעמיקא" שעומקי הנהר היא חכמה, ולעמים מכמה, ועובר דרך חכמה וציה, וזה רמז באומרו "עילאה", בענין שנשלש מלות אלו כלולות ג' ראשונות אחתות זו בזו וזו מומטה למעלה, וזהו שאמר "מנחלא" ציה, "עמיקא" האחות עם החכמה, "עילאה" אחות עם הכתר (אור יקר). י. חירון הקושיא, כי טעם ברכת ה'ת, הוא מפני שמצד המלכות, כי בסגת השפעמו צה משפיעים בו, ודקדק אל ג' ענינים באומרו "כד סיהרא אחתהיר משמשא", דהיינו השפעת ה'ת מנחלות (אור יקר). יא. השנית אמר "ומתקרבין דא בדא", היינו יחודם עוד על ידי היסוד (אור יקר). יב. השלישית "ולא אעדיו וכו'", היינו היות יחודם מדיר. והולך לפרש ג' אלו, לרמז אל מלת

א. וכל (מ"מ). ב. מוסגר דפ"ק. פי' קרבן זה שהוא גרמייהו ונפשייהו (מ"מ). ג. עם היות שפירשתי שהמקריב עלמנו צמורה משוגת, עכ"ז קרבן כלל המורה ומעשה הקרבן יחד משוגת יותר, ולכן צוה ה' תורה וקרינות. או ילצה, עם היות שפי' שקרבן המנחה מורה ממש על הרחמת יצר הרע, ועל הכל קרבן האדם גופו ונפשו על ידי התקרבנו להקצ"ה ותורמו, אם כן יקשה שנמצאו שאר קרבנות לצטלה, לזה אמר כי עכ"ז "קרבנא דכולא עדיף", פי' צמינת הקרבן עשיר לעשיר וצנוני לצנוני (אור יקר). פי' הקרבן ממש (מ"מ). ד. לכל קרבן וקרבן יש צמי' לעצמו בעולמות העליונים (אור יקר). ה. פי' קס"ד ברוך ה' הוא הו"א הנק' הו"ה, ולכן מקשי, וכי מציון שהוא היסוד, הוא ברוך (מ"מ). ו. והלא (מ"מ). ז. מנחלה (אור יקר). ח. שהוא יסוד דלימא, איהו ברוך. ומירק, אלא ברוך ה' וכו', ור"ל שה' דקרא היא המלכות, ולכן אמר ברוך ה', שהיא מלכות,

נקרא יהוה, כך היא נקראת יהוה, כמו שנאמר "וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מן השמים". ולא זה לבדו, אלא אפילו שליח אחד לפעמים (ממש) נקרא בשם המלך.

דבר אחר ברוך ה' מציון, מאיזה מקום נודע הקדוש ברוך הוא שהוא ברוך, חזר ואמר מציון, שמציון נודע שהוא ברוך, למה, משום שנאמר "כי שם צוה ה' את הברכה וגו'". אמר לו רבי ייסא, אשרי חלקך שזכית לכל זה, אשרי אותם שעוסקים בתורה, שכל מי שעוסק בתורה כאילו אווז בקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום".

אם זבח שלמים קרבנו, רבי יהודה פתח "ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים וגו'", בא וראה בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ברא שבעה רקיעים למעלה, ברא שבע ארצות למטה, שבעה ימים, שבעה נהרות, שבעה ימים, שבעה שבועות, שבע שנים, שבע פעמים, שבעה אלפי שנים יהיה העולם, והקדוש ברוך הוא בשביעי של הכל.

שבעה שחקים (רקיעים) למעלה, ובכל אחד ואחד כוכבים ומזלות ושמשים שמששים בכל רקיע ורקיע, ובכולם מאלו מרכבות אלו על אלו לקבל עליהם עול מלכות רבונם, ובכל הרקיעים יש מרכבות ושמשים משונים זה מזה אלו על אלו, מהם בשש כנפים ומהם בארבע כנפים, מהם בארבע פנים ומהם בשתי פנים ומהם באחת, מהם אש לוהט ומהם מים, מהם רוח זהו שנאמר "עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט", וכל הרקיעים אלו על אלו כגלדי בצלים, אלו למטה ואילו למעלה, וכל רקיע ורקיע הולך ורועש מאימת רבונם.

על פיו נוסעים ועל פיו עומדים, ולמעלה מכולם הקדוש ברוך הוא שנושא הכל בכחו ותקפו, כדוגמא זה שבע ארצות למטה, וכולם בישוב, רק

אתקרי בשמא דמלכא [כמה דאיהו איקרי יהוה היכי איהי אתקריאת את ה' כמה] וכמה דאיהו איקרי יהוה כך היא נקראת יהוה כמה דאת אמר (בראשית יט כד) ויהוה" המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת יהוה" מן השמים ולא דא בלחודוהי אלא אפילו חד שליחא ולזמנין ממשש אתקרי בשמא דמלכא:

דבר אחר ברוך יהוה מציון מאן אתר אשתמודע דקודשא בריך הוא הוא ברוך הדר ואמר מציון מאתר דציון אשתמודע דהוא ברוך מאי טעמא בגין דכתיב (תהלים קלג ג) כי שם צוה יהוה את הברכה וגו' אמר ליה רבי ייסא זכאה חולקך דזכית לכולי האי זכאין אינון דמשתדלין באורייתא דכל מאן דאשתדל באורייתא כאילו אחיד בקודשא בריך הוא" הדא הוא דכתיב (דברים ד) ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כלכם היום":

אם זבח שלמים קרבנו (ויקרא ג א) רבי יהודה פתח (בראשית א ו) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים וגו' תא חזי בשעתא דברא קודשא בריך הוא עלמא ברא שבעה רקיעין לעילא" ברא שבעה ארצות לתתא שבעה ימים שבעה נהרות שבעה יומין שבעה שבועות שבעה שנים שבעה פעמים שבעה אלפי שנים דהוי עלמא קודשא בריך הוא בשביעאה דכלא":

שבעה שחקים וס"א רקיעין לעילא ובכל חד וחד כוכבים ומזלות ושמשים דמשמשין בכל רקיעא ורקיעא ו[ב]כלהו מאלין רתיכין אלין על אלין לקבלא עלייהו עול מלכותא דמאריהון ובכלהו רקיעין אית רתיכין ושמשין משניין דא מן דא אלין על אלין מנהון בשית גדפין ומנהון בארבע גדפין מנהון בארבע פנים ומנהון בתרין פנים ומנהון בחד מנהון אשא דלהיט מנהון מייא מנהון רוחא הדא הוא דכתיב (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט וכלהו רקיעין אלין על אלין כגלדי בצלים אלין לתתא ואלין לעילא" וכל רקיעא ורקיעא אזלא ורעשא מאימתא דמאריהון:

על פומיה נטלין ועל פומיה קיימין ועילא מכלהו קודשא בריך הוא דנטיל כלא בחיליה ותוקפיה כגוונא דא שבעה ארצות לתתא וכלהו בישובא בר

מאיר הזהר

שנאמר (ישעיה ו) שש כנפים לאחד, ולפי מ"ש כאן יש שמלאכים ב' גדפים וש ד' לא קשה מדי (מ"מ). כל. דע כי כל העולמות הם צבחי עיגולים זה בתוך זה כגלדי צללים, וכל הקרב אל הא"ס צ"ה הוא עליון ומשוח יתיר מחזירו. עד שנמצא כי עולם הזה החומרי הוא מיכונה תוך כל העיגולים כולם, והוא מרוחק מן הא"ס הרבה. חס נזכר צוהר ויקרא דף ט וכן צפרשת צראשית טו ז"ל, וכולא מוחא לגו וכמה קליפין חפין על מוחא וכו', ואע"פ שמשם נראה שיותר פנימי הוא המוח, והחופף עליו הוא הגרוע ממנו, י"ל כי שם מדבר צערכנו אנוחנו, אשר היומר קרוב אלינו נקרא קליפה צערך המוח אשר לפנינו ממנו. ועד"ז אשר נמצא, כי הא"ס צ"ה לפני ולפנים, והוא המוח הפנימי לכולם. אבל צבחי העולמות צעם, הפנימי שכולם הוא הקלי', והסובב עליו הוא המוח (מ"מ).

אין, שהוא יסוד ומלכות צחי' נקודה האמצעית, ששניהם דבוקים בה, צמה שיהיו בה עם הת"מ ג' (אור יקר). יג. היא מלכות (מ"מ). יד. היא ז"א (מ"מ). טו. מוסגר דפ"ק. טז. מפני שבינה רודפת לידבק בו (אור יקר). יז. מזד הבינה, ומשם מושכים נפש ורוח וגשמה (אור יקר). יח. פי' רקיעים שצבולם הוא (מ"מ). יט. ערבות (מ"מ). כ. הקשו צבחי' חגיגה (יג ע"ג): כחז אחד אומר שש כנפים שש כנפים לאחד וכחז אחד אומר וארבעה פנים לאחת וארבע כנפים לאחת להם לא קשיא כאן צומן צבית המקדש קיים כאן צומן שאין צית המקדש קיים כביכול שנתמעטו כנפי החיות. ונתנחומא (אמור טז): כחז וארבעה פנים לאחת וד' כנפים לאחת להם (יחזקאל א) מה כחז שם ורגליהם רגל ישרה וכף רגליהם ככף רגל עגל וצביל כפרתן של ישראל הוסיף להם עוד שתי כנפים

תרגום

ספר הזהר

דאלין עלאין ואלין תתאין וארץ ישראל עלאה מכלא וירושלם עלאה מכל ישובא וחבירנא יתבי דרומא חמו בספרי קדמאי ובספרא דאדם^א דהכי מחלק כל אינון ארצות דכלהו משתכחי לתתא כגוונא דאינון רקיעין דלעילא אלין על אלין ואלין על אלין ובין כל ארעא וארעא רקיע דמלתאפרש בין דא לדא וואעל דא כלהו ארצות פרישן בשמהן^ב וביניהו גן עדן וגיהנם^ג ואית ביניהו בריין משניין אלין מן אלין כגוונא דלעילא מנהון בתרין אנפין ומנהון בארבע ומנהון בא' וחיוו דאלין לאו כאלין:

ואי תימא^א הא כל בני עלמא מאדם נפקו לאו הכי דלא^א ווכין נחית אדם הראשון לכלהו ארצות ואוליד בנין וכמה נשין הוו ליה^א אלא אדם לא אשתכח אלא בהאי עלמא עלאה מכלהו דאקרי תבל^א כדאמרינן דכתיב ויצו^א לתבל ארצו והאי תבל אחידא ברקיע(א) דלעילא^א ואתאחידא בשמא עלאה^א הדא הוא דכתיב (תהלים ט ט) והוא ישפוט תבל בצדק בצדק ודאי בגין כך בנוי דאדם אשתכחו בהאי ארעא עלאה דאקרי תבל ואינון עלאין על כלא כגוונא דלעילא:

מאי טעמא כמה דלעילא לכלהו רקיעים אית רקיע עלאה מכלהו ולעילא אשתכח כסא דקב"ה^א כמה דאת אמר (יחזקאל א י) כמראה אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם ועליו מלמעלה אוף הכא בהאי תבל אשתכח מלכא דכלא ומאי^א איהו אדם מה דלא אשתכח בכלהו תתאין ואינון תתאין מאן אתו אלא מקסטורא^א [נ"א מקטורא]^א דארעא^א וסיועא דרקיעא דלעילא נפקין בריין משניין אלין מן אלין מנהון בלבושין מנהון בקליפין כאלין תולעין דמשתכחי בארעא מנהון בקליפין סומקין אוכמין חיוורין ומנהון מכל גוונין כך כל בריין כגוונא דא ולא אשתכחו בקיומא בר עשר שנין או יתיר^א:

שאלו עליונים ואלו תחתונים, וארץ ישראל עליונה מהכל, וירושלים עליונה מכל ישוב, וחבירנו יושבי הדרום ראו בספרי הקדמונים ובספרו של אדם שכך מחלקים כל הארצות הללו, שכולם נמצאים למטה כדוגמת אותם הרקיעים שלמעלה, אלו על אלו, ואלו על אלו, ובין כל ארץ וארץ רקיע מפריד בין זה לזה, ולכן כל הארצות מפורשים בשמותם, וביניהן גן עדן וגיהנם, ויש ביניהן בריות משונות אלו מאלו, כדוגמא שלמעלה מהן בשתי פנים, ומהן בארבע ומהן באחת, ומראה של אלה אינו כאלה.

ואם תאמר הרי כל בני העולם יצאו מאדם, (אינו כך שלא) וכי ירד אדם הראשון לכל הארצות והוליד בנים וכמה נשים היו לו. אלא אדם לא נמצא אלא בעולם העליון הזה מכלם שנקרא תבל, כמו שאמרנו שנאמר "משחקת בתבל ארצו", והתבל הזו אחוזה ברקיע שלמעלה, ונאחזת בשם העליון, זהו שנאמר "והוא ישפוט תבל בצדק", בצדק ודאי. לכן בניו של אדם נמצאים בארץ העליונה הזו שנקראת תבל, והם עליונים על הכל, כדוגמא שלמעלה.

למה כדוגמא שלמעלה, לכל הרקיעים יש רקיע עליון מכלם, ולמעלה נמצא כסאו של הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "כמראה אבן ספיר דמות כסא, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה". אף כאן בתבל הזו נמצא המלך של הכל, ומיהו אדם, מה שלא נמצא בכל התחתונים, ואותם תחתונים מאיפה באו, אלא מלחות האדים (מעשן) של הארץ והסיוע של הרקיע שלמעלה יוצאים בריות משונות אלו מאלו, מהם בלבושים, מהם בקליפות כתולעים הללו שנמצאות בארץ, מהן בקליפות אדומות שחורות ולבנות, ומהן מכל הצבעים, כך כל הבריות כדוגמא זה, ולא נמצאים בקיום רק עשר שנים (או יותר).

מאיר הזהר

רקיעים שפי', מה שאין כן ב' הנשאות, שאין עליהם רקיע א' בין ארץ לארץ דכפי' לעיל (אור יקר). פי' בערבות, לפי שחבל היא עליונה שגארות, וערבות היא עליון דנקיעים (מ"מ). י. כי ארץ זו היא נגד המלכות, דק. ולדק דן אותה ומשפיעה, והרקיע נגד ה"ת, מה שאין כן בשאר ארצות, שהם חנוניות, ואין דק דן אותן (אור יקר). פי' מלכות, ח"ש ה"ה"ד והוא ישפוט תבל בצדק (מ"מ). יא. ולתתא הוא ירושלים שהוא כסא ושאין הן ישראל אחד כמ"ל ג' ע"ב (יהל אור), פי' מלכות דאלימות (מ"מ). יב. ומאן (דפ"ו). יג. נמחק באור יקר וגורם את המוסגר. יד. נמחק ב"מ. טו. פי' מתענת הגלגל וד' יסודות שחמיו גורם הרבנות, ואינם הויים מוכר ונקבה אלא מתקיימן כך, או אפשר שכוונתו שהם מוכר ונקבה, אלא קיום הרבנות הוא מתענת הגלגל והרבנות ד' יסודות, ומיתוס מעט, כענין הרשעים ורמשים המתהווים באשפות והנבלות וכיוצא, וסבירא זו פליגא אהיה עובדא דפרשת יואל, דהתם מוכר דממש את בני שאר צדיעה ומכמה ובארץ שנים, צעלי צ' ראשים. והשלישית צעלי שלשה ראשים, וצדיעית צעלי ד' וכן כולם (אור יקר). פי' מלכות הארץ יוצאים כמו תולעים (מ"מ). טז. "או יתיר" מוסגר דפ"ק. ס"א מעט או פחות מעט (נוסף דפ"ו).

א. עי' חז"ה ע"ד: בספר ריזאל בשעור קומה דליהו הוה ספרא דאדם קדמאה. ועי' הק' לעמק המלך, ועי' ח"ב ערה ע"ב ספרא דחנן וכו'. ב. ארקא גיא נשיה חרב וכו', משמות אלו מוכרם שאין כוונתם על ז' אקלימין אלא ממש ז' ארצות כגלי צללים (אור יקר). ג. לא ידעתי עניינו, אם לא שנאמר גיהנם למטה ונראה לעין, וכן פירשו ר"ל, וגן עדן למעלה כמרחו של עולם, וממאן גן עדן וגיהנם בין הארצות והרקיעים כגלי צללים (אור יקר). גראה שכל ארץ וארץ יש לה ג"ע וגיהנם לאותם היוצאים בארץ היא (מ"מ). ד. יש צוהר מקומות רבים תירין לקושיא, יש מקום שמפרש דממש אדם הראשון בעון חטאו הורידו הקב"ה לכולם, והיה מוליד מלילות וכדומה בארצות הם, שבהם נמצאים שדים ומינים כריחות, ומזיקין שהם הרשעים שנכרת נפשם מכל וכל. ואותם שמתו בלא בנים ברשעים דכפי' וכו', שגארה הם בני בניו של קין. ואפשר שנגד אותה סברה שאמרנו, שירדו אדם או קין שם בעונם הקשה (אור יקר). ה. "לאו הכי דלא" מוסגר דפ"ק. ו. כלומר אף אם נאמר שירד, דוחק לומר שירדה אשתו עמו להוליד שם, ולומר שהיתה אשה אחת (אור יקר). ז. עי' ז"ח בראשית [ט ע"ב] בסתרי אומיות בארובה בזה (לש"ו). ועי' כללים ח"ב נב ע"ב. ח. (ס"א משחקת בתבל ארצו) ויאל (דפ"ו). ט. ב' ז'

ספר הזהר

תרגום

ובספרא דרב המנונא סבא פריש יתיר דהא כל ישובא מתגלגלא בעיגולא ככדור אלין לתתא ואלין לעילא¹ וכל אינון בריין משניין בחזווייהו משינויא דאורא כפום כל אתר ואתר וקיימין בקיומיהו כשאר בני נשא ועל דא אית אתר בישובא כד נהיר לאלין חשיך לאלין לאלין יממא ולאלין ליליא: **ואית** אתר [דכולא] ודכוליה [דכולהו] יממא² ולא אשתכח ביה ליליא בר בשעתא חדא זעירא והאי דאמר בספרי קדמאי ובספרא דאדם הראשון הכי הוא דהכי כתיב (תהלים קלט יד) אודך על כי נוראות נפילתי נפלאים מעשיך וכתוב (שם קד כד) מה רבו מעשיך ה' ועל דא כלא שפיר ורזא דא אתמסר למאריהון דחכמתא ולא למפלגי תחומין³ בגין דאיהו רזא עמיקא דאורייתא כגוונא דא אית בימא דאית ביה כמה בריין משניין דא מן דא הדא הוא דכתיב (שם כה) זה הים גדול ורחב ידיים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות שם אניות יהלכון לויתן [וגו'] וכלא תליא דא בדא ומתקשרא דא בדא⁴ וכלא כגוונא דלעילא ובכלהו עלמין לא שלטא בכלא בר אדם וקב"ה עליה:

רבי נהוראי סבא פריש לימא רבא ואתרגיש ימא ואתאבידו כל אינון דהוו בארבא ואתרחיש ליה ניסא ונח(י)ת בשבילין ידיען בלבא דימא ונפק תחות ימא לישובא חדא וחמא מאינון בריין כלהו זעירין והוו מצלי צלותא ולא ידע מאי קא אמרי אתרחיש ליה ניסא וסליק אמר זכאין אינון צדיקייא דמשתדלי באורייתא וידעין סתימין דרזי עלאי ווי לאינון דאפליגו על מליהון ולא מהימני:

מההוא יומא כד הוה אתי לבי רב ואמרי מלתא דאורייתא הוה בכי אמרי ליה אמאי קא בכית אמר לון בגין דעברנא על מהימנותא דמלי דרבנן ומסתפינא מדינא דההוא עלמא: **ויאמר** אלהי"ם יהי רקיע בתוך המים (בראשית א ו) רבי יהודה אמר אלמלא ההוא רקיעא⁵ דאפריש בין מיין עלאי⁶ לתתאי⁷ הוה פליגו בעלמא מנייהו⁸ אבל

ובספרו של רב המנונא סבא פרש יותר, שהרי כל הישוב מתגלגל בעיגול כמו כדור, אלה למטה ואלו למעלה, וכל אותן בריות משונות במראיהן משנוי האויר, כפי כל מקום ומקום, ועומדות בקיומן כמו שאר בני אדם, ולכן יש מקום בישוב כשמאיר לאלה, חשוך לאלה, לאלה יום ולאלה לילה.

ויש מקום שכולו יום ולא נמצא בו לילה פרט לשעה אחת קטנה, וזה שאמר בספרי הקדמונים ובספרו של אדם הראשון כך הוא, שכך נאמר "אודך על כי נוראות נפילתי נפלאים מעשיך", ונאמר "מה רבו מעשיך ה'", ולכן הכל יפה. וסוד זה נמסר לבעלי החכמה, ולא למחלקי תחומים, משום שהוא סוד עמוק של התורה, כדוגמא "זה הים גדול ורחב ידיים משונות זו מזו, זהו שנאמר "זה הים גדול ורחב ידיים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות שם אניות יהלכון לויתן וגו'", והכל תלוי זה בזה, (ומתקשר זה בזה), והכל כדוגמא שלמעלה, ובכל העולמות אין שולט בכל רק אדם והקדוש ברוך הוא מעליו.

רבי נהוראי סבא פרש לים הגדול, והתרעש הים ונאבדו כל אותם שהיו בספינה, והתרחש לו נס וירד בשבילים ידועים בלב הים, ויצא תחת הים לישוב אחד, וראה מאותן הבריות כולן קטנות, והיו מתפללים תפלה ולא ידע מה אומרים. התרחש לו נס ועלה, אמר אשריהם הצדיקים שעוסקים בתורה ויודעים סתרי הסודות העליונים, אוי לאותם שחולקים על דבריהם ולא מאמינים.

מאותו יום כשהיה בא לבית רב ואומרים דבר תורה, היה בוכה, אמרו לו למה אתה בוכה, אמר להם משום שעברתי על אמונת דברי חכמים ופוחד מהדין של אותו העולם.

"ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים", רבי יהודה אמר אלמלא אותו רקיע שמפריד בין מים העליונים למים התחתונים היתה מחלוקת בעולם בגללם, אבל

מאיר הזהר

יאר להם היום כלל כדפי' צוה בעלי המכונה. וכן הולך היום וגדל עד התקרבו אל זד כפון קצת, ואחר שנוגע שחשך הלילה הוא מלל הארץ ימנא השמש סובב כז"ד שעות הכדור על ידי הגלגל היומי, והלילה סובבת כדרך סביב הגלגל עם השמש (אור יקר). יט. שמתלקים העולם לו' חלקים, ואינו כן כ"א זה על גבי זה, וצו"ח פרשת בראשית דף טו ע"ב [טו ע"א] במדרש הנעלם דעלמא גלגל הוא ככדורא דא וכד נפיק שמשא מורחא חילן בסגלגלותא עד דמטה לתחת כו' ע"ש שצליה נהיר לאינון דדריס תחות לן לפי כדור השבוע (רס"ו). כ. ומתקשרא דא דא (מוסגר דפ"ק). כא. פי' יסוד דז"א (מ"מ). כב. פי' מיין עילאין הס החסדים שיוצרים עד היסוד בן, ועולים בסוד אור חוזר להגדיל ז"א (מ"מ). כג. הס הגבורות שיוצרים ליסוד ויוצאות ממנו, אל הנוק' דרך נקב שצחמה דז"א, נמצא שע"י היסוד נפרשים מיין עילאין מתתאין (מ"מ). כד. לפי שמנגדים זה לזה אלו חסדים ואלו גבורות (מ"מ).

יז. דעת הטבעיים, שהארץ כדוריית, וזני אדם הולכים ראשם לרקעים ורגליהם לארץ, צענין שסר רגליהם עם רגליהם, וסבבא זו דרב המנונא אולא כההיא דלעיל, דו' ארצות אינון ו' חלקים ככדור הארץ, ואמריא כו' יהודה דקאמר לעיל, ולא כדעת חכמי הדרוס, ור' שמעון מיוסצי הדרוס הוא כדפי', שהלך ר' עקיבא לדרוס ולימד ה' תלמידים, וא' מהם ר' שמעון, ולפיכך ככל הזהר דעתו ממסים כדעת חכמי הדרוס. ומעשה חצירו ר' ישמעאל ור' עקיבא וכן אולא כיוסצי הדרוס, ומעשים רבים נראים כן, ומעובדא דר' נהוראי אין להוכיח כלל שאפשר שיא מהים לגד הישוב ה' שהים סובב הארץ, והקיף חצי העולם דרך מטה ממזרח למערב או מנפון לדרוס, או אפשר שירד אל צפון הארץ מקום שאר ארצות לדעת אחר ואין הכרח (אור יקר). יט. לגד דרוס העולם ויהיה כולו יום צומן החורף אליו, שהחכמה מתקרבת לדרוס בתקופת טבת, ואז לגד צפון "כולא ליליא", וכמעט שמאיר השמש כחצי שעה, וימנא מקום צעולם שכל ו' חדשים לא

תרגום

ספר הזהר

הרקיע הזה עושה שלום ביניהם, והעולם אינו מתקיים אלא על שלום. בא וראה הקדוש ברוך הוא נקרא שלום. הוא שלום ושמנו שלום, והכל נקשר בשלום.

רבי אבא אמר ראיתי שהשם העליון הקדוש הכל הוא שלום, והכל אחד, והדרכים נפרדות לצד הזה ולצד הזה. יו"ד של השם הקדוש קשורה בשלשה קשרים, לכן ה' הזו קוץ אחד למעלה וקוץ אחד למטה ואחד באמצע, משום ששלשה קשרים השתלשלו (התקשרו) בה קוץ אחד למעלה, כתר עליון, שהוא עליון מעל כל העליונים, הראש של כל הראשים, והוא עומד על הכל.

קוץ אחד באמצע שהוא ראש אחר, משום שהם שלשה ראשים וכל אחד ואחד ראש לבדו, ולכן הקוץ של האמצע זהו ראש אחר שיוצא מהקוץ שלמעלה, והוא ראש של כל שאר הראשים, שיבנה (ממנו) השם הקדוש, והראש הזה הוא סתום מהכל. ראש אחר תחתון הוא ראש להשקות את הגן, והוא מעיין המים שכל הנטיעות נשקות ממנו, וזהו ' בשלשה קשרים, ולכן נקראת שלשלת, כמו השלשלת הזו שנקשרה זה בזה והכל אחד.

שנינו בספרו של חנוך, בשעה שהראו לו חכמת הסודות העליונים, וראה את האילן של גן עדן, הראו לו חכמה בסוד עליון, וראה שכל העולמות היו נקשרים זה בזה. שאל אותם על מה קיימים, אמרו לו כולם עומדים על 'י, ממנה נבנו והשתלשלו (נבראו ונתקנו), שנאמר "כולם בחכמה עשית", וראה שכולם מזדעזעים מאימת רבונם, ועל שמו כולם נקראו.

ובספרו של שלמה המלך אמר ההגעה היא בשלשלת של שלשה שכולים בדבק וקשר של גופו, אחד פחד (שלמות) של הכל, אחד סותם שבילים, ואחד נהר עמוק. אחר כך פרט באותיות (של אלף) הבית בשכלולו, יו"ד ה"א הבנין של הכל, (אחד) סתום השבילים ואחד נהר עמוק (לכל) שלמות השם הקדוש.

י' ראש של הכל, אב לכל. ו' הבן שהוליד, ויצא ממנו, וממנו נמצא ד', בת המלכה, שכל הדינים (הדיינים)

האי רקיע עבד שלמא בינייהו ועלמא לא מתקיימא אלא על שלום תא חזי קב"ה אקרי שלום [הוא שלום] ושמיה שלום ואתקשר כלא בשלום:

רבי אבא אמר חמינא דהאי שמא קדישא עלאה כלא הוא שלום וכלא חד וארחן מתפרשאן להאי סטרא ולהאי אסטרא (ס"א כאן חסר התחלת המאמר) (סטר) יו"ד דשמא קדישא אתקשר בתלת קשרין בגין ודא הא' (דהאי) 'י קוצא חד לעילא⁶ וקוצא חד לתתא וחד באמצעיתא בגין דתלת קשרין⁷ אשתלשלו ונ"א אתקשרו בה חד קוצא לעילא וכתרא עלאה⁸ דהוא עלאה מכל עלאין (לאחזאה כתרא עלאה דהוא) רישא דכל רישין והוא קאים על כלא:

חד קוצא באמצעיתא דהוא רישא אחרא בגין דתלת רישין [הוין] (הוא) וכל חד וחד רישא בלחודוי ועל דא קוצא דאמצעיתא⁹ דא הוא רישא אחרא דנפיק מקוצא דלעילא והוא רישא לכל שאר רישין ולאתבנהא (לאתבנהא) שמא קדישא והאי רישא סתימא דכלא רישא אחרא תתאה¹⁰ הוא רישא לאשקאה לגנתא והוא מבועא¹¹ דמיין דכל נטיען אשתקיין מניה ודא הוא ו' (יו"ד) בתלת קשרין¹² ועל דא שלשלת איקרי כהאי שלשלת דאתקשר דא בדא וכלא חד: **תאנא** בספרא דחנוך בשעתא דאחזיאו ליה חכמתא דרוזין עלאין וחמא אילנא דגנתא דעדן אחזיו ליה חכמתא ברזא עלאה וחמא דכלהו¹³ עלמין הוו מתקשראן דא בדא שאיל לון על מה קיימין אמרו ליה על 'י קיימי כלהו ומניה אתבניאו ואשתלשלו (נ"א אתבריאוו ואשתכללו) דכתיב (תהלים קד כד) כלם בחכמה עשיתו וחמא דכלהו מזדעזעו מדחילו דמאריהון ועל שמיה אתקרון כלהו:

ובספרא דשלמה מלכא אמר מטון די בקטפורה ודלתא (דלתתא) דכלילן ובקוטפא (בקיטפין) דגופיה¹⁴ חד דחילו וס"א שלימו דכלא¹⁵ חד סתים שבילין חד נהר עמיקא¹⁶ לבתר פריט¹⁷ באתון ודאלפא ביתא [בשכלוליה] (בשכלולא) יו"ד [ה"א] (דא) בנינא דכולא (חד סתים שבילין וחד נהר עמיקא לכל) שלימו דשמא קדישא:

[י'] רישא דכלא אב לכלא ו' בן דאוליד ונפק מניה ומניה אשתכח ד' בת מטרוניתא דכל דינין וס"א דיינין בידהא אשתכחו

מאיר הזהר

מקום דדחילו וברחמינו, י"ה, אכל כאן קאי על כתר כמ"ש למטה חד דחילו כו' (יהל אור). ג. כתר (דח"ו). ד. חכמה (דח"ו). ה. דעת (דח"ו). ו. מנוע (דח"ו). ז. חכו עלמנו סוד קוצא גועא ושכילא (דח"ו). ח. שכל העולמות הס' ד' אותיות הו"ה וכמ"ש "ועל שמי' וכו'", ובה' תחתונה של עולם שלמעלה הוא כתר שלהן, והוא אלוקות שכל עולם, וכן יחידה בלשון יעל אלהים וכו' (יהל אור). ט. כתר עליון (דח"ו). י. חכמה בנחיצותיה (דח"ו). יא. יסוד דאבא (דח"ו). יב. וזה נכלל הכל, ג"ר חו"ג ג"ר בעצמותו, חו"ג במילואו שכן טיפה דמוחא

א. האות 'י ששם שהוא המציאות הראשון והכנה לכל האותיות, וישנו בזה' ג' קוץין (כמ"ש בזה"ק (ויקרא י' ע"ב וי"א ע"ב) ופע"ח (שער התפילין פ' ט"ו ט"ז בלחוכה) חד לעילא שהוא כתר אשר מקומו הוא בקוץ העליון של 'י, וחד באמצעיתא שהוא גוף ה' ע"מ, שהוא החכמה, וקוצא חד לתתא שהוא צינה הכלולה בחכמה, והי' מיוחד החכמה בכתר ע"י קוץ העליון (הקדוש"ש לה ע"ד), ע"י לקמן סה ע"ב (ציאוריס ח"ב סד ע"א). ב. כח"ב, וחכמה נקרא יראה, וכן לתתא ומקדשי מירא, חכמת שלמה, כמ"ש בהקדמת תיקון¹⁸, את שצמותי כו', ח"ש בכל

ספר הוזהר

תרגום

בידיה נמצאים, טמירה בכל העולמות (עליונים יוצאים ועליונים ותחתונים), שעליונים יוצאים ועליונים ותחתונים נזונים ממנה, הרי יו"ד שלמות הכל, והשם הקדוש נתקן בו, ונמצא נסתם בתוכו. אחר כך יו"ד הוציאה הכל, ושלשלה הכל בקשר אחד זה עם זה, והרי בארה הנר הקדוש י' הוציאה אותו הנר שנאמר בו, "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן".

(כדוגמא) זו ה' סוד הבינה, והיא האם העליונה, ואותו נהר מוציא שני בנים כמו שנתבאר, וממנה נזונים, אחר כך יוצאים שני בנים, והבת נזונית מבן, זה ו', הרי בן המלך הזה שהשלום כולו שלו, סוד של תפארת. ואחר כך נמצאת ה' שזונית מן ו', והרי פרשוה (אחר כך יוצאים שנים בן ובת ו"ה, זה בן המלך ששלמות הכל שלו, וזו ה' הבת נזונה מן ו' והרי פרשוה) נמצא שי' עיקר ושושן ושלמות הכל, זהו מה שנאמר "בחכמה יבנה בית".

שנינו עשרה שמות השתכללו ויצאו מהיו"ד הזו, י' שהיא העשירית של האותיות, ואת כולם הכניסה לאותו נהר קדוש כשהתעברה. ועשרה שמות סתומים באחד, וכולם סתומים בי', י' כוללת אותם, י' מוציאה אותם הוא אב לכל, אב לאבות, ממנו יצאו (בו עשר תבות) ו"ד, רמז לעשרה בחשבון אותיות יו"ד, כוללות להן ו"ד (יו"ד) שלמות, הכל ו"ד, זכר ונקבה, דו קוראים להם, שנים. ולכן אדם נברא דו פרצופים, ואותם פרצופים זכר ונקבה היו, כדוגמא שלמעלה. ו"ד ממעלה למטה, ד"ו ממטה למעלה, והכל דבר אחד. י"ג מדות תלויים בו, ועל כן יו"ד כולל ו"ד כמו שנתבאר, והרי פרשוה.

ובא וראה עשרה שמות הם כנגד עשר אותיות, ובספרו של רב המנונא סבא הם שמונה, ושתי דרגות כנגד שני רקיעים, ומשתנים השמות עשרה ותשעה ושמונה ושבעה. הראשון י"ה משום שי' כוללת ה', וה' יוצאת מי', לכן חכמה נקרא י"ה.

השני יהו"ה שנקרא אלהים, משום שאותו נהר רחמים ומשום שדינים מתעוררים ממנו, (אלהים ויצאו) כתובות אותיות הרחמים עם נקוד של אלהים, ולא אלהים דין.

טמירא בכלהו עלמין (על הא"י נפקין ועלאין ותתאין) ודעלאין נפקין ותתאין מנה אתונזי הא יו"ד שלימוי דכלא ושמא קדישא אשתכלל ביהי ואשתכח סתים בגויה לבתר יו"ד אפיק כלא ושלשל כלא בקשורא חדא דא בדא והא ואוקמיהו (אוקמוה) בוצינא קדישא י' אפיק ההוא נהר דכתיב ביה (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן:

(כגוונא) דא ה' רזא דבינה והיא אימא עלאה וההוא נהר אפיק תרינן בנים כמה דאתמר ומנה אתונזי לבתר נפקין תרינ בנים וברתא אתונזת מבן דא ו' והא (ה') בן האי מלכא דשלמא כלא דיליה [רזא דתפארת] ולבתר אשתכח ה' דאתונזת מן ו' והא אוקמוה וס"א לבתר נפקין תרינ ברא וברתא ו"ה האי ברא מלכא דשלמא כלא דיליה והיא ה' ברתא אתונזת מן ו' והא אוקמוהו אשתכח ד' עיקרא ושרשא ושליו דכלא הדא הוא דכתיב (משלי כד ג) בחכמה יבנה בית:

תנן עשרה שמות אשתכללו ונפקו מהאי (יו"ד) י' דהיא עשיראה דאתונן וכלהו אעיל לון לההוא נהר קדישא כד אתעברא ועשרה שמהן כלהו סתימין בחד וכלהו סתימין בי' י' כליל לון י' אפיק לון והוא (האי) אב לכלא אב לאבהן מניה נפקו (וביה יתבין) וביה עשר תבין ו"ד רמז לעשרה בחשבון אתונן יו"ד כליל לון ו"ד (ס"א יו"ד) שלימו דכלא ו"ד דכר ונוקבא דו קרינן לון תרינ ועל דא אדם דו פרצופין אתברי ואינון פרצופין דכר ונוקבא הוו כגוונא דלעילא ו"ד מעילא לתתא ד"ו מתתא לעילא"י וכלא חד מלה י"ג מכילנן תליין ביה ועל דא יו"ד כליל ו"ד כמה דאתמר והא אוקמוה:

ותא חזי עשרה שמהן אינון לקבל עשר אתונן ובספרא דרב המנונא סבא תמניא אינון ותרינ דרגין לקבל תרינ רקיעין ומשתניין שמהן עשרה ותשעה ותמניא ושביעאה קדמאה י"ה בגין ד' כליל ה"ה וה' נפקא מן י"י בגין כך חכמה י"ה אקריי:

תנינא יהו"ה דאקריי [אלהי"ם] בגין דההוא נהר רחמי ובגין דדינין מתערי מניה ואלהי"ם ונפקו (ונפקו) אתונן [ד]רחמי כתיב ונקוד אלהי"ם [ולא אלהי"ם] דינא (דכתיב אדני"י יהו"ה):

מאיר הוזהר

ע"ב וע"ש גס נתבאר צפ' נש"א דר"מ בדר קמ"ו ע"צ (שער מאמרי רש"י). וכן ע"י פע"מ כו ע"א. יק. ע"י מלואים אות ג. כ. כל גילוי שמומיו ית"ש הוא רק ע"י פעולותיו וכמ"ש בשמור"ך (פרק ג סימן ו) שאמר הקב"ה למשרבע"ה שמי אתה מבקש לידע לפי מעשי אני נקרא וע' זוה"ק ויקרא דף י' וי"א ופ' פינחס דף רנ"ו ע"ב (כללים ח"ב קג ע"ד). ע"י מלואים אות ד. כא. ה"ס יו"ד שצמח ה' נכלל ו"ד שהוא ה' (רמ"ו). כב. הוא המוכר לקמן ציור ה' שחמילה כותב י' ואחר כך ה' יוצא ממנו, והוא סוד ה' בן בחכמה וחכם צביה (רמ"ו). כג. ע"י מלואים אות ה. כד. י"א י"ו (גליון דפ"ו). כה. ע"י מלואים אות ו. כו. ח"ב סד סע"א ולקמן סה ע"א (לש"ו).

(יחל אור). יג. "על הא" נמחק דפ"ו, ובמקומו איתא "עלאין". יד. יו"ד צמילואה (רס"ו). טו. כל ההו"ה (רס"ו). טז. הו"ד דמילוי יו"ד שצאנא הס שורש הו"ן שצאנא, וה' ראשונה דהאימא שהוא נורא ד"ו הס שורש הו"ן שצאנא, וכמ"ש בספד"ש (פרק ד כט ע"ב), וצוה"ק ויקרא (דף י ע"ב) וצאנ"ו (דף רלא רז ע"ב) (כללים ח"ב נ ע"ד). יז. גס בחכמה וצביה יס רפ"ח מנא הו"ת הכלולים בהם, כי בחכמה הם כלילין צו"ד דמילוי יו"ד, וכמ"ש בספד"ש (פ"ד ל ע"א) יו"ד נפקין מניה דכר ונוקבא ו"ד כו, ע"ש וצוה"ק (ויקרא י ע"ב), וכן צביה הם כלילין צה' שהוא ד', אונס כלילואס צוה"ב הוא רק צכח וצעהלס אצל ישנס שס עכ"פ (דע"ה ח"ב קמא ע"ב). יח. נתבאר בצדקת האזינו בדר רפ"ט

תרגום

ספר חזקיה

תליתאה א"ל² והוא גדרולה (הגדול) והוא אקרי הא"ל הגדול:

רביעאה אלהי"ם³ דדינן ביה אתערן והוא דינא תקיפא:

חמישאה יהו"ה כללא דכל שלימו דמהימנותא ודא הוא רחמי בשלימו [ודא הוא תפארת]:

שתיתאה ושביעאה צבאות אקרן:

תמינאה א"ל חי כמה דאת אמר (תהלים קלג ג) כי שם צוה יהו"ה את הברכה חיים וגו' ודא צדיק דכל חיים נפקין מתמן ואקרי יהו"ה כמה דאת אמר (שם יא ה) יהו"ה [צדיק יבחן] (הצדק) ודא היא ו' זעירא דשמא קדישא בגין כך ו'וין תרין:

תשיעאה [אדנ"י] (אד') ודא מלכות קדישא דדינן נפקין מתמן לעלא ודא הוא וכתרא בתראה דכלהו שמהן:

ושם אהי"ה כללא וסתימא דקדמיתא ודא הוא כתרא עלאה רישא דכל רישין שמיה סתים ולא אתגליא ואתמר ובספרא דאגדתא עשר שמהן כתיבן בגוונא אחרא ואנא לא תנינא הכי:

רבי אבא פתח (שיר ד טז) עורי צפון ובאי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו עורי צפון אלין עולות דנשחטות בצפון בגין דאינון מחשבות בצפוני לבא ובאתר דינא בגין דמחשבה אשתכח בליליא בזמנא דדינא אשתכח (ו)רוח צפון מנשבא בפלגותא דליליא כד מתערי אנשי וכנור דוד מנגן מאליו, ומחשבות בני אדם מתעוררות.

ובאי תימן אלין שלמים דנשחטין בדרום בגין דאינון שלמא דכלא שלמא דעלאי ודתתאי ואלין שלימוי דסטרי עלמא שלימו דכלא מסטרא דמהימנותא ושלמים בגין דאינון שלמא דכלא בעלים אכלין מנייהו ומתהניין מנייהו דהא שלמא הוא ליה ולכלי עלמא דדרגא חדא חטאות ואשמות נאכלין לכהני בגין דאינון זמינן לכפרא עלייהו ולאעברא חובייהו ומכל קרבני לא חביבין קמי קודשא בריך הוא כמו שלמים בגין דאשתכח שלמא בעלאי ותתאי:

ועילא מכלהו קטרת דאיהו שלים מכלא ולא אתיא לא על חטא ולא על אשם ולא על עון אלא על שמחה כמה דאת אמר (משלי כז ט) שמן וקטרת ישמח לב והא אוקמוה ועל דא קטרת

השלישי אל, והוא גדולה, והוא נקרא האל הגדול.

הרביעי אלהים שדינים מתעוררים בו, והוא הדין הקשה.

החמישי יהו"ה הכלל של כל שלמות האמונה, וזהו רחמים בשלמות, וזהו תפארת.

ששי ושביעי צבאות נקראים.

השמיני א"ל ח"י כמו שנאמר "כי שם צוה ה' את הברכה חיים וגו'", וזה צדיק, שכל החיים יוצאים משם, ונקרא יהו"ה כמו שנאמר "ה' צדיק יבחן", וזהו ו' קטנה של השם הקדוש, לכן ו'ו שני ווי"ם.

התשיעי אדנ"י, וזו מלכות הקדושה, שדינים יוצאים משם לעולם, וזהו הכתר האחרון של כל השמות.

ושם אהי"ה הכלל והסתום שבראשונה, וזהו כתר עליון, הראש של כל הראשים, שמו סתום ולא נגלה, ונתבאר. ובספר האגדה עשרה שמות כתובים בצורה אחר, ואנו לא שנינו כך.

רבי אבא פתח "עורי צפון ובאי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו". עורי צפון, אלו עולות שנשחטות בצפון, משום שהן מחשבות, בצפונות הלב, ובמקום הדין, משום שמחשבה נמצאת בלילה בזמן שהדין נמצא. רוח צפון נושבת בחצות הלילה כשמתעוררים אנשים, וכינור דוד מנגן מאליו, ומחשבות בני אדם מתעוררות.

ובאי תימן, אלו שלמים שנשחטים בדרום, משום שהם השלום של הכל, שלום העליונים והתחתונים, ואלו הם השלמות של צדדי העולם, השלמות של הכל מצד האמונה. ושלמים משום שהם השלום של הכל, הבעלים אוכלים מהם ונהנים מהם, שהרי שלום הוא לו ולכל העולם בדרגה אחת. חטאות ואשמות נאכלים לכהנים, משום שהם עתידים לכפר עליהם, ולהעביר את חטאיהם, ומכל הקרבנות אין חביבים לפני הקדוש ברוך הוא כמו שלמים, משום שנמצא שלום בעליונים ובתחתונים.

ומעל כולם קטורת, שהיא שלימה מהכל, ולא באה לא על חטא ולא על אשם ולא על עון, אלא על שמחה, כמו שנאמר "שמן וקטורת ישמח לב", והרי פירושו. ולכן קטורת

מאיר חזקיה

לשם אלהים בלשון רבים דדינן רבים זיה מתערי פירוש עמה הם מתעוררים דין צבינה דין צהוד דין צמלכות דין צבעלי הדין המתחמקים והכל תלוי בגבורה שהיא מעוררת הכל, וקשיא ליה אדרבה צבינה מתעוררים אליה לזה אמר "והוא גבורה תקיפא", והיינו פירוש לשם אלהים לשון חזק, והכוונה שלמעלה מתעוררים דנקות וצנחמ וצנחמיה מתחמקים ונגלים הדינים (אור יקר). ג. יז ע"א (הערות הזהר). ד. לכל (דפ"ו).

א. וקשה לפי דבריו שגם היסוד נקרא אל ומה בין האי להאי לזה אמר "ודא הוא אל גדול" והאל שציתוד אינו גדול והטעם שיש חסדים גדולים והם חסדי חסד ויש חסדים שאינם גדולים והם חסדי היסוד, ולכן אל חסד והוא גדול ואל ציתוד ואינו גדול, והכרח הענין ממה שאנו אומרים האל הגדול ואין ספק שאין הכוונה האל הגדול האל הגבור שהם שני הפכים גבורה דין אל חסד, אלא הכוונה האל הגדול לאפוקי אל שאינו גדול דהיינו היסוד (אור יקר). ב. טעם

ספר הזהר

תרגום

לא קרבה אלא בזמן ששמן קרב, זהו שנאמר "והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבוקר בבוקר בהיטבו את הנרות יקטירנה", ונאמר "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה", משום שנמצאים שמן וקטורת כאחד. בא וראה שלמים הוא שלום בכל, וקטטה וקטרוג לא מתעוררים בעולם, אבל קטורת קושרת את קשר האמונה.

רבי אלעזר אמר כל עשרת השמות כתובים, ואנו שנינו שהראשון אהיה זה הסתום העליון, כמי שאומר אני מי שאני ולא נודע מי הוא. אחר כך אשר אהיה, אני שעתיד להתגלות באותם הכתרים (האחרים), שהרי בראשונה סתום ואחר כך מתחיל להתגלות, עד שמגיע לגלוי של השם (של שלמות) הקדוש, וכך כתוב במשה אהיה בראשונה הסתום של הכל אני הוא מי שאני. אחר כך אשר אהיה, אני עתיד להתגלות אחר כך. אהיה אחרון וזה כשהאם מתעברת ועדיין הוא סתום, מתי מתגלה, בזמן שנאמר "לך ואספת את זקני ישראל, ואמרת אליהם ה' אלהי אבותיכם וגו'", זו שלמות הכל, וכאן הוא הגלוי והקשר של השם הקדוש, לכן הראשון של הכל אהיה.

השני יה, משום שחכמה מוציאה ה' ונסתמת בה, ולא נפרדת ממנה לעולמים, והרי פרשוה שנאמר "ונהר יצא מעדן", כדוגמא זה ה' וכך למדתי, מאבא י' כמו שנתבאר, אחר כך י"ה שלא נפרדים לעולמים, י' מוציאה ה', כדוגמא זה ה' הרי י', ואותו נהר שיוצא ממנו ונמשך ממנו, ולמטה שני בנים שיוצאים מהם מצד האב, י' יוצא בן, שהרי אוחד בו ב', ואוחד באותו נהר. ומצד האם יוצאת בת, שהיא הנהר התחתון. והבן הזה נמשך אחר כך יוצא מהם,

לא מתקרב אלא בזמנא דשמן מתקרב הדא הוא דכתיב (שמות ל ז) והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבקר בבקר בהיטבו את הנרות יקטירנה וכתיב (שם ח) ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה בגין דאשתכחו שמן וקטרת כחדא תא חזי שלמים בכלא הוא שלמא [וקטטא] וקטרוגא לא אתער בעלמא אבל קטרת קשיר קשירו דמהימנותא:

רבי אלעזר אמר כליו עשרה שמהן וכתובו (כתיבו) ואנן תנינן קדמאה אהיה דא סתימא עלאה כמאן דאמר אנא מאן דאנא ולא אתיידע מאן הוא לבתר אשר אהיה אנא דזמין לאתגליא באינן כתרין (אחרנין) דהא בקדמיתא סתים ולבתר שרי לאתגליא עד דמטי לגלויא דשמא (ס"א דשלימו) קדישא וכך כתיב במשה אהיה בקדמיתא סתימו דכלא אנא הוא מאן דאנא לבתר אשר אהיה אנא זמין לאתגליא לבתר אהיה בתראה ודא כד אימא מתעברא ועדיין הוא סתים אימתי אתגליא בזמנא דכתיב (שמות ג טז) לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אליהם יהוה אלהי אבותיכם וגו' דא שלימו דכלא והכא הוא גלויא וקשורא דשמא קדישא בגין כך קדמאה דכלא אהיה:

תניינא י"ה בגין דחכמה אפיק ה' וסתים ביה ולא אתפרשא לעלמין מניה והא אוקמוה דכתיב (בראשית ב ז) ונהר יוצא מעדן כהאי גוונא ה"ו והכי אוליפנא מאבא י' כמה דאתמר לבתר יה דלא מתפרשן לעלמין י' אפיק ה' כהאי גוונא וְיָצָא (ה) הרי י' וההוא נהר [נדפיק מניה ואתמשך מניה ולתתא תרין בנין נדפקין מנייהו מסטרא דאבא י' נפיק בן דהא אחיד וביהו (בה) בי' ואחיד בההוא נהר ומסטרא דאימא נפקת בת דאיהוי' נהר תתאה והאי בן אתמשך לבתר ונפיק מנייהו

מאיר הזהר

לאות ה' נרין לכבוד תחלה אות י' ואח"כ ממשיך ממנה הנהר שהוא הצינה ולפי שאמר יוצא ולא אמר יצא הורה לנו שאעפ"י שצנה אותה חוזר ומתלבש וספסם זה שנעשית לו היכל ולא מתפרשין לעלמין שלעולם אור החכמה הוא סתום צנינה וכבר ידעת שהסוחרין של ז"ל מקבלין ע"י אימא ממש פי' שהחכמה מתלבש צנינה ואח"כ נעשה חכמה לז"א נמצוין למדין ש"ה הם מחכמה שהיוד כוללת ה"ה וג"כ מתלבשת בתוכה וגם למעלה בתחילה יציאת אצל מחו"ס היתה כוללת עמו. וזהו פי' כדא נפקין שילאה הצינה כלולה בתוך חכמה ולזה אנו אומרים חכמה י"ה פי' נון י' של שם נעשה ה' ולבתר כותבין י' אחרת וממשיך ממנה הנהר שהוא גג העליון של ה' ויקרא (בראשית ז י) נהר יוצא מעדן שלעולם יוצא מן ה' דלא מתפרשין לעלמין א"כ מ"ש לבתר י"ה אין פי' שם י"ה אלא פי' מן י' נעשה י"ה כזה ה' וזהו י' אפיק ה' כבהאי גוונא ר"ל מציאות ה' בשלימות ולזה אמר הרי יוד והנהר שהמשיך ממנה והשנים פי' שיוציאין מהם מזד א"ו יוצא הזכר להורות שרגל ימין של ה' יוצא מעוקב י' ומהנהר שנמשך ממנה שהוא הגג אמנם הנוק' נמשכת מן הנהר שהוא צינה וקרא למלכות נהר תתאה לפי שבה' אחרונה יש גג ג"כ ואותו הגג נקרא מלכות והרגל של ימין הוא הת"ת שצנה אותה וצנינת ממנו וכן ו' שבתוכה רומן לז"ק דצריאה (זהר הקדוש). יא. נמחק דפ"ק. וְיָצָא (דפ"ו). יב. שמות רי ע"ב (הערת הזהר).

ה. ר"ל מ"ש הראשון ש' שמות מתחילין מן י"ה ואח"ה הוא כללם שהוא רומן בכל העולמות ובכל התורה לא מצינו שמכר א"א כלל כמ"ש בדר"ר ולזה אמר כל ה' שמות הם ככותבי צמורה והראשון הוא אהי"ה אצל אינו רומן לא"א אלא רומן למציאות ז"א בתחילת מציאותו כסוד המתקלף בא"א (זהר הקדוש). אהי"ה אשר אהי"ה כח"ב, אהי"ה ב' דז"א, ומחכמה ולמטה הוי"ה ושלמה [אפשר דז"ל שלימו (דז"ל), ועי' זו"ת שיה"ש נב ע"א] פירש הכל ז"א בעודו סתום צמח אצל, ובשעת זיווג ובשעת עיבור אהי"ה אשר אהי"ה ובשעת לידה הג'. ואח"כ שנוגד כולו הוי"ה ח"ש בגמ' (ברכות ט ע"ב) אני הייתי צמחיים כו' בשעבוד מלכיות, כי כן הוא בגלות. ובצמחים היה סתום יותר צלל תורה ושיעבוד גדול, אצל בשעת התחלת הגאולה, אז היתה לידה, ח"ש ואמרת אליהם כו' ואח"כ צינחת מצרים וזה הולך כו' (יהל אור). ו. סה ע"א (הערת הזהר). ז. עי' מלואים אות ו'. ח. עי' מלואים אות ת. ט. וזהו מ"ש "לבתר שארי לאלולא" ולא כתיב "אשר השתא יפוק ויתמקן כולא". ופירושו, אחר שילא נתקן הכל ותגלה לבתר נדפיק כולא אתמקין וכו' שנק' כולא. ואמר הויה וכו'. פי' עד עתה שלא התחיל ללכת אלא גולגולת שלו אינו נקרא גילוי ועדיין אינו אומר אהי"ה ואחר שילא הכל אינו נק' עוד אהי"ה אלא הוי"ה (זהר הקדוש). י. פי' מציאות הצינה יצא ע"י החכמה שנאמר (בראשית ז י) ונהר יוצא מעדן ש' צנינת משל יוד כמ"ש עתה שהכותב שם הויה כשנמנע

תרגום

ספר הזהר

והוא ו', וזה יורש את האב, והאם ונקשרת בו אמונת הכל, וממנו נזונית הבת, מאותה ירושה שהוא יורש.

ולכן צריך לכתוב את השם הקדוש י' בראשונה קוץ אחד למעלה, וקוץ אחד באמצע, וקוץ אחד למטה, והרי נתבאר. אחר כך י', שאין נפרדים זה מזו לעולמים, כמו כן ה', כדי שימצאו שניהם בשלמות הכל, אב ואם בן ובת, כדוגמא זה י"ה (ו"ה). הרי לך כל שלמות האמונה.

אחר כך מתפשטת האמונה ויוצאים שני בנים מכלל אחד בדרכיהם, הבן יוצא משניהם, והוא ו' של השם הקדוש, הבת יוצאת מצד האם, והיא ה' אחרונה של השם הקדוש, ואין נשלמת אלא עם ו', משום שממנו היא נזונית, ולכן צריך לכתוב ו', ואחר כך ה'. כדוגמא זה ה' הרי ו', ואותה ההתפשטות שיוצאת ממנו, כדוגמת אותו נהר שיוצא מ', משום שממנו נזונית ו', הרי בן שיוצא ממנו למטה.

והדברים הללו באר אותם אבי, והרי נתבאר, ואני כשמגיע לדברים הללו אומר אותם, משום שצוואת אבי כך, וכך צריך אדם להזהר בשם הקדוש, שיכתוב את השם הקדוש. כדוגמא זה, וזהו כראוי, ואם לא אינו נקרא שם קדוש ונקרא פגום, ומי שפוגם את השם הקדוש טוב לו שלא נברא.

השלישי יהו"ה שנקרא אלהים, כמו שנאמר רחמים ויוצא ממנו דין, וזהו אותו נהר ששופע ויוצא מעדן. הרביעי אל גדול, והרי נאמר וזו גדולה. החמישי אלהים, ובכל מקום הוא גבורה. השישי יהו"ה רחמים שלמות הכל, העיקר של הכל, קשר האמונה אחוז לכל הצדדים, וזו תפארת ישראל.

והוא ו' ודא ירית לאבא ולאיימא ואתקשר ביה מהימנותא דכלא ומניה אתזנת ברתא מההוא ירותא דאיהו ירית:

ועל דא מאן דבעי למכתב שמא קדישא י' בקדמיתא קוצא חד לעילא וקוצא חד באמצעיתא וקוצא חד לתתא⁶ והא אתמרי לבתר י"ה דלא מתפרשן דא מן דא לעלמין כגוונא דא ו' בגין דישתכחו תריווייהו בשלימו דכלא אב ואם בן ובת⁷ כגוונא דא י"ה וס"א ו"ה הרי לך כל שלימו דמהימנותא:

לבתר אתפשט מהימנותא⁸ ונפקין תרין בנים מכללא חד בארחייהו בן נפיק מתריווייהו והוא ו' דשמא קדישא בת נפקת מסטרא דאיימא והיא ה' בתראה דשמא קדישא ולא אשתלימת אלא עם ו' בגין דמניה אתזנת ועל דא בעי למכתב ו' ולבתר ה' כגוונא דא [ס"י ה] ו' [ו"ה] הרי ו' וההוא אתפשטותא דנפיק מניה כגוונא דההוא נהר דנפיק מן י' בגין דמניה אתזנת ו' הרי בן דנפיק מניה לתתא:

והא מלין אלין אוקים לון אבא והא אתמרו ואנא כד מטינא למלין אלין אימא לון בגין דפקדונא דאבא הכי והכי בעי בר נש לאזדהרא בשמא קדישא דיכתוב שמא קדישא כגוונא דא ודא איהו כדקא חזי ואי לאו לא אקרי שמא קדישא ואקרי פגים ומאן דפגים שמא קדישא טב ליה דלא אתברי:

תליתאה יהו"ה דאקרי אלהי"ם כמה דאתמר רחמי ונפיק מניה דינא ודא הוא ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן רביעאה א"ל גדול והא אתמר ודא גדולה חמישאה אלהי"ם ובכל אתר הוא גבורה שתיתאה יהו"ה רחמי שלימו דכלא עקרא דכלא קשרא די מהימנותא אחיד לכל סטרין ודא תפארת ישראל:

מאיר הזהר

שאר העצמו' הולך ומתפשט בכל המדרגות מתחלת בחכמה ועושה אותה פלגוף בכת צוניה דקדושתא ואח"כ לבינה מתפשט עוד ומתקן עוד למטה שיוצאין הב' בנים מבניה הבן היוצא משניהם כנזכר והמלכות מאיימא ח"ש צפ' אחרי וזהו ה' של השם דירית צ' חולקין ומלכות ה' אחרונה ולהורות שניזוין ממנה דצריך לכתוב ו' אחת רגל הימין שלה ואח"כ ימשך ממנה הגג העליון שהוא מלכות שהת"ת צא להודווג עמה חן אותה חזו פי' בעי למכתב ו' ואח"כ ו' פי' שיכתוב ו' ויעשה ה' הרי בן שיוצא ממנה למטה לרמח לו' קצוות דבריאה (זהר הרקיע). ה. כה ו' (דס"ו). ו. הוא סוד צנימין אצל צקו ימין הוא יוסף והוא בנה (כבעלה) וע"י מודווגת בחול והוא מט"ט בשרשו והשמי לתתא סגל צ' כרובים משא"כ בשבת שהוא"ו של שם עצמו מודווג בנה ח"ש דאשתאיר לה מד כרוב (יהל אור). ז. צריך לדעת מה נשמנה ספי' הת"ת משאר העשר ספירות להיות זה שם ההוי"ה בשלימותא. הנה נודע כי יש הוי"ה אחת כוללת כל הי"ם וספירת הת"ת נרמז באות ו' של ההוי"ה היא כנודע והנה המלכות שהיא ה' אחרונה שבהוי"ה הנו' היא דבוקה באחורי זו ה' הנקראת ת"ת והרי אף הת"ת כולל שתי אותיות ו"ה של ההוי"ה. גם נתבאר אללנו כי ז"ל בזהומו בן ששה קצוות צלי מוחין וכאשר הגדיל עלו חג"ת שבו ונעשו חכמה ובינה ודעת שבו והיה"י שבו עלו במדרגת חג"ת שבו אחר ההגדלה ואח"כ נתקופסו לו נה"י מחדש כבוד כוון שמים בתצוה ונמצא

א. קדר הכמיצה היא כך כי בתחילה יכתוב אות ה' של הוי"ה ויעשה תחילה קוץ העליון ואח"כ קוץ אמצעי הנקרא גוף הוי"ד ואח"כ קוץ השלישי התחתון וטעם הדבר הוא לרמח כי באות הוי"ד כלול' ג' ראשונות בשלשה קוץין שבה גם רומזין אל שלשה אותיות שיש במילוי אות וי"ד אשר הם כוללן כל עשר ספירות כנודע כי אות וי"ד עם ג' קוץיה כוללים כתר חכמה ובינה ואת ו' כוללת שש קצוות ואת ד' היא המלכות גם יוד צנימ' עשרים שהם צנינת עשר ספירות ממעלה למטה וממטה למעלה ואח"כ יכתוב אות הא ראשונה באופן זה ה' כי תחילה יכתוב אותה הנקודה שעומדת באחורי הה"א שהיא כעין י' ואח"כ יכתוב קו ווג העליון של הה"א וימשיכנה וידבקנה עם יוד הנו' ואח"כ ישלים לכתוב קו הימין שעומד ואח"כ יכתוב קו השמאלי שעומדו אצל לא ידבקין עם הגג רק ישאר תלוי ועומד כנודע, ע"י המשך לשונו מדבריו במלואים אות ט (שער מאמרי רש"י). ב. פי' כבר כתוב למעלה לכתב י"ה פי' שיעשה י' וימשך הנהר ממנה רמז לאבא הבא להודווג עם אימא ולתת לה מה שנעלם בו דהיינו וי"ד מילוי היוד חזו ונהר יוצא מעדן ואח"כ ימשך רגל ימין של ה' ויכוין שהוא ת"ת כליל מו"ק היוצא מאבא ומלכות ההעלם הד' שהגג העליון משמש לבינה ומלכות שגם הוא נהר כנזכר ורגל ימין שאמרנו שהוא רמז לת"ת משמש ג"כ למלכות שממנה נבנית (זהר הרקיע). ג. כולם צה' שאבא צא להודווג עם אימ' כנזכר (זהר הרקיע). ד. ר"ל

ספר הוזהר

תרגום

השביעי והשמיני צבאות, ולכן יהו"ה קרוב בכל אחוז בכל הצדדים, לפעמים ה' אלהים, שהרי הם

קרובים תפארת לגבורה, לפעמים ה' צבאות שהרי הם קרובים תפארת לנצח והוד שנקראים צבאות, והרי נתבאר שנודעים דברי הנביאים הנאמנים מפיהם, כשאומרים כה אמר ה' אלהים, וכשאומרים כה אמר ה' צבאות, והיו יודעים מאיזה מקום באים הדברים.

התשיעי (א"ל) שדי, שאמר לעולם די, שהרי די סיפוק הוא, והסיפוק לא בא לעולם אלא מצדיק, שהוא יסוד העולם, שאמר לעולם די. העשירי אדנ"י, שהרי דין המלכות דין ודאי, וזה ללחום את קרבות המלך בעולם, וזו גבורה תחתונה, וזהו צדק. ואלו הם העשרה שמות שבהם נקרא הקדוש ברוך הוא, קשורים זה בזה ביחוד שלם, ואלו הם הכתרים הקדושים של המלך, שהוא נודע בהם, והם שמו, והוא הם. וכשנקשרים כולם כאחד על ריח הקטורת, אז נקראת קטורת הקשר שנקשרים כאחד. אשרי חלקם של הצדיקים שיודעים את דרכי התורה, ויודעים להכיר בכבוד רבונם, עליהם נאמר "ובאו וראו את כבודי".

ואם זבח שלמים קרבנו, רבי שמעון אומר נאמר "עשרה עשרה הכף בשקל הקדוש". עשרה עשרה למה זה בא, אלא עשרה למעשה בראשית, ועשרה למתן תורה. עשרה מאמרות במעשה בראשית, ועשרה מאמרות במתן תורה. במה זה מדובר, משום שהעולם לא נברא אלא בשביל התורה, וכל זמן שישראל עוסקים בתורה העולם מתקיים, וכל זמן שישראל מתבטלים מהתורה, מה נאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת".

בא וראה עשרה מאמרות למעשה בראשית כפי ששינו, בעשרה מאמרות נברא העולם, עשרה מאמרות למתן תורה, אלו עשרת הדברות נאמר "אנכי ה' אלהיך", ונאמר במעשה בראשית "יהי אור ויהי אור", זו אמונת הקדוש ברוך הוא

שביעאה ותמינאה צבאות ועל דא יהו"ה קריב בכלא אחיד בכל סטרין לזמנין יהו"ה אלהי"ם דהא קריבין אינון תפארת לגבי גבורה לזמנין יהו"ה צבאות דהא קריבין אינון תפארת לגבי נצח והוד דאקרון צבאות והא אתמר דאשתמודען מילי נביאי מהימני מפומייהו כד אמרי כה אמר יהו"ה אלהי"ם וכד אמרי כה אמר יהו"ה צבאות והוו ידעין מאן אתר אתיין מלין:

תשיעאה ונ"א א"ל שדי דאמר לעלמא די דהא די ספוקא הוא וספוקא [לא אתי לעלמא אלא] (דא אתי) מן צדיק דאיהו יסוד עולם דאמר לעולם די עשיראה אדנ"י דהא דינא דמלכותא דינא ודאי והאי לאגחא קריבין דמלכא בעלמא ודא גבורה תתאה ודא איהו צדק ואלין אינון עשרה שמהן דקודשא בריך הוא אקרי בהו מתקשרן דא בדא ביחודא שלים ואלין אינון כתרין קדישין דמלכא דהוא אשתמודע בהו ואינון שמהו והוא אינון וכד מתקשרן כלהו כחדא על ריחא דקטרת כדין אקרי קטרת קשורא דמתקשרין כחדא זכאה חולקיהון דצדיקייא דידעין ארחין דאורייתא וידעין לאשתמודעא ביקרא דמאריהון עלייהו כתיב (ישעיה סו יח) ובאו וראו את כבודי:

ואם זבח שלמים קרבנו (ויקרא ג א) רבי שמעון אומר כתיב (במדבר ז פו) עשרה עשרה הכף בשקל הקדש עשרה עשרה למאי קא אתיא אלא עשרה למעשה בראשית ועשרה למתן תורה עשרה מאמרות במעשה בראשית ועשרה מאמרות במתן תורה. במאי קא מירי בגין דעלמא לא אתברי אלא בגין אורייתא וכל זמנא דישאל מתעסקי באורייתא עלמא מתקיימא וכל זמנא דישאל מתבטלי מאורייתא מה כתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת:

תא חזי עשרה מאמרות למעשה בראשית כדתנן בעשרה מאמרות נברא העולם עשרה מאמרות למתן תורה ואלו עשרת הדברות כתיב (שמות כ ב) אנכי יהו"ה אלהיך וכתיב במעשה בראשית (בראשית א ג) יהי אור ויהי אור דא מהימנותא דקודשא בריך הוא

מאיר הוזהר

ע"ב, וכן הוא ג"כ ברע"מ פ' בא מצ ע"ב (דע"ה ח"א נה ע"ד), ע"י ח"ב פו ע"א ודף 5 ע"ב (דע"ה ח"א עט ע"ב). יב. ח"ב פו ע"א ד ע"ב ולקמן ג' ע"ב (לש"י). יג. ע"י ח"ב ג' ע"ב (ביאורים ח"א עב ע"ב). יד. ר"ל ז"ל שניהם בעשרה וכן ב' השקל אצל לחוד הוא מחצית השקל עשרה גרה (יהל אור). ע"י עוד בששון ה"י מאמרות בחו"מ (דף לה ע"ג) וצ"ר (ר"פ ז ס' א) (כללים ח"א מט ע"ב). טו. אצל לפי גמ' שלנו בראשית מאמר ראשון וע' פנים לתורה ובראשית הוא אנכי שהוא יחוד אנכי נוטה שמים כ' יהי אור ויבדל כ' לא יהיה לך וכן כולם וכמ"ל צמד"ר וש"מ (יהל אור). טז. פקדי דר"פ פ"ג ע"י רד"ל שם (לש"י).

כי בשלים העליון של ה"מ דגלות יש בו בחינת היסוד הראשון אשר בו מזדווג עם ל"ה בחפלת המנחה דחול כמנואר במקומו (שער מאמרי רש"י). ח. ע"י לעיל ח"א סד ע"ב (הקדוש"ס כו ע"ד). ט. הנה שמעתי ממורי זל"ה כי שם אדנ"י מדרגתו למעלה מאלהי"ם כי שם אדנ"י הוא כתר דמלכות והא' הוא משם אלהי"ה החופה על דין מאדנ"י וצ"ע כ"ן משמע להיפך (והר הקדש). י. ע"י ח"ב קנט ע"ב (הקדוש"ס נה ע"ג). יא. ע"י מלואים אות ה. האצילות כולו הנה הוא ע"ס כל השמות כולם גופה, והם שמו של המאציל, וי"ו הוא מעת המיקון דיציאת השם מ"ה אשר מלא ולהל"ה המיוחד המאציל באצילות ונעשה חד עמהם ונקרא בשמם, וכמ"ס ברע"מ פנחס רנו

תרגום

ספר הזהר

אור אקרי דכתיב (תהלים כז א) יהו"ה אורי וישעי ממי אירא וגו' כתיב (שמות כ ג) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני וכתב במעשה בראשית (בראשית א ו) יהי רקיע בתוך המים וגו' יהי רקיע אליו ישראל דאינון חולקא דקודשא בריך הוא דאחדין בההוא אתרא דאקרי שמים^ב:

והיינו רזא דזמנא חדא שאל רבי ייסא סבא לרבי אלעאי אמר הא שאר עמין יהב לון קודשא בריך הוא לרברבין ממנן שליטין ישראל באן אתר יהב לון שלח ליה (שם יז) ויתן אתם [פי' אתם] אלהי"ם ברקיע השמים ושפיר שלח ליה בתוך המים בין מלולי אורייתא^א ויהי מבדיל^ב בין מים למים בין קודשא בריך הוא דאקרי (באר) מים חיים ובין עבודה זרה דאקרי (ירמיה ב יג) בורות נשברים וגו' דאינון מים (סרוחין) והמרים מים עכורין [מכונסים] ומכונסים סרוחים ומטונפים ועל דא ישראל קדישין מבדילין בין מים למים:

כתיב (שמות כ ז) לא תשא את שם יהו"ה אלהיך לשוא וכתב במעשה בראשית (בראשית א ט) יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד תא חזי כל מאן דאומי בשמא קדישא לשקרא כאילו פריש אימא מאתרה לעילא וכתרין קדישין לא מתיישבי בדוכתייהו כמה דאת אמר (משלי טז כח) ונרגן מפריד אלוף ואין אלוף אלא קודשא בריך^ה הוא וכתב יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד לא תשוי פרודא בגין אומאה דשקרא אל מקום אחד כדקא חזי^י באתר דקשוט ולא באתר אחרא לשקרא ומאי שקרא הוא דאזלין מיא לאתר אחרא דלאו איהו דיליה:

כתיב (שמות כ ח) זכור את יום השבת לקדשו וכתב במעשה בראשית (בראשית א יא) תדשא הארץ דשא עשב אימתי אתרביאת ארעא קדישא ואתעטרת בעטרהא הוי אומר ביום השבת

נקראת אור, שנאמר "ה' אורי וישעי ממי אירא וגו'". נאמר "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", ונאמר במעשה בראשית "יהי רקיע בתוך המים וגו'", יהי רקיע אלו ישראל שהם חלקו של הקדוש ברוך הוא, שאוחזים באותו מקום שנקרא שמים.

והיינו הסוד שפגעם אחת שאל רבי ייסא סבא לרבי אלעאי, אמר הרי את שאר העמים נתן הקדוש ברוך הוא לשרים ממונים שליטים, ישראל באיזה מקום נתן אותם. שלח לו, "ויתן אותם אלהים ברקיע השמים", ויפה שלח לו. בתוך המים בין דיבורי התורה. ויהי מבדיל בין מים למים, בין הקדוש ברוך הוא שנקרא באר מים חיים, ובין עבודה זרה שנקראת "בארות נשברים וגו'", שהם מים המרים, מים עכורים מכונסים סרוחים ומטונפים, ועל כן ישראל הקדושים מבדילים בין מים למים.

נאמר "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא", ונאמר במעשה בראשית "יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד". בא וראה כל מי שנשבע בשם הקדוש ברוך הוא לשקר, כאילו הפריד את האם ממקומה למעלה, והכתרים הקדושים אינם מתיישבים במקומם, כמו שנאמר "ונרגן מפריד אלוף", ואין אלוף אלא הקדוש ברוך הוא. ונאמר יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד, אל תשים פרוד בגלל שבועת שקר אל מקום אחד, כראוי במקום אמת, ולא במקום אחר לשקר, ומהו השקר, שהולכים המים למקום אחר שאינו שלהם.

נאמר "זכור את יום השבת לקדשו", ונאמר במעשה בראשית "תדשא הארץ דשא עשב". מתי מתגדלת הארץ הקדושה ומתעטרת בעטרותיה, הוי אומר ביום השבת,

מאיר הזהר

דדכיו דטירה כו' וצין מים דמסאכו כו', ועלייהו אומר לא יהיה לך אלהים אחרים כו', וכן במיקון מ' (ז ע"א) צין מיין מתקין לצין מיין מריין כו' ע"ש, וכן בסוף מיקון ס"ו (קד ע"א) צין מי דכיל למי נדה ע"ש, וכן במיקון ע' (קמ ע"א) סמוך לתחילתו היכלא תניינא כו', ע"ש ובהגרא^א (דע"ה ח"ב סה ע"ד). השפע הנמשך מנד הגבורות, הוא מתפשט להצלינים ג"כ, וע"י זוהמת הנמש הקדמוני הנמערב בהמציאות, הנה נעשה השפע הנמשך להם למים עכורים, מים המרים סרוחים ומטונפים, ועל זה נאמר (בראשית א ו) ויהי מבדיל בין מים למים, כי צריך לוהר מאד לאפרשא ציניהון ולהצחין ולהבדיל בין זה לזה, וכמ"ש בזה"ק ויקרא (יב ע"א) ע"ש וכן במיקונים (מיקון ל סמוך לסופו פג ע"ב ובמיקון מ פט ע"ב ובסוף מיקון סו קד ע"א), וכאן הוא הסכנה עצום ונורא מאד, שלא להחליף ח"ו וכנ"ל (דע"ה ח"ב כז ע"א). ועי' דע"ה ח"ב קלג ע"ב. ו. עי' ח"א פ ע"א סו ע"א (לש"ו). שמות קצת (הערת הזהר). ז. שהם ישראל מבדילים בפעולת המ"ת מנד החכמה, והיינו לא יהיה לך מנד החכמה, וכן יהי רקיע (אור יקר). ח. פי' צינה (מ"מ). ט. פי' הם המסדים שבאים מיסוד, שהוא תחת המ"ת, הנק' שמם (מ"מ). י. היא המלכות (מ"מ). יא. פי' אל מלכות דווקא ולא לסט"א, וזהו "לא תשא את שם וכו'", ר"ל לא תשא האריות

א. פי' ולכן נק' ישראל רקיע (מ"מ). ב. ואם תאמר מאי קא מצעיא ליה, והא כתיב "כי חלק ה' עמו". וי"ל, צאי זו ספירה פרטית קא מצעיא ליה, ופשיט ליה בת"ת, המתפשט מחכמה, צענין שהם אחוזים בת"ת, בסוד תורה הנמשכת מחכמה (אור יקר). ג. רקיע מנד חכמה, השמים מנד צינה (אור יקר). ד. יראה שהרקיע מתפשט והולך בתוך דברי תורה, שהם סוד הת"ת ומלכות, וסוד הדעת נשמה אליהם, ומתפשט בצורה בהם, וישראל הם ממש כבוד נשמתם מהרקיע הזה, שממש נמנאו (אור יקר). ה. במיקון פירוש שהמ"ת יש בו כח לייחד הימין והשמאל, ואגב אורחיה מפרש צין סטרא שמאלא דעומאה אל הקדושה, וכך הוא ודאי, כי צהיות המ"ת אוחז הגבורה ומכריעה להסד, נמנא נועלתה מלהשפיע בצלינים, והם נבדלים מהקדושה (אור יקר). ו. עניינים נעשה ע"י ספי' הגבורה דיוס צ': אחד הוא ענין המיקון, והוא מה שצריך את כל המציאות דיוס א' מחלאת הרע והטהור שבהם, ונברר הטוב שבהם בפני' והרע נדחה למטה. והוא סוד ההבדלה הנאמר דיוס צ', כי אז נפרד ונבדל הטוב בפני' והרע בפני' ע, וכמ"ש בזה"ק (ויקרא יב ע"א) ויהי מבדיל בין מים למים, צין קצ"ה כו' וצין עצ"ו כו', וע' תרומה (קמט ע"ב) וויקהל (קלז ע"ב), וכן הוא במיקונים ככ"מ, בסוף מיקון ל' (פג ע"ב) ויהי מבדיל בין מים למים, צין מים

ספר הזהר

תרגום

דהא כדין אתחברת כלה ונ"א מטרוניתא במלכא לאפקא דשאין וברכאן לעלמא:

כתיב (שמות כ יב) כבד את אביך ואת אמך וכתוב במעשה בראשית (בראשית א יד) יהי מארת ברקיע השמים מאי קא מיירי אלא אלין מאורות דא הוא אביך ואמך דא שמשא אמך דא סיהרא ואין שמשא אלא קודשא בריך הוא" דכתיב (תהלים פד יב) כי שמש ומגן יהו"ה אלהי"ם ולית סיהרא אלא כנסת ישראל דכתיב (ישעיה ס כ) וירחך לא יאסף ועל דא כלא חד:

כתיב (שמות כ יג) לא תרצח וכתוב במעשה בראשית (בראשית א כ) ישרצו המים שרץ נפש חיה ואנת לא תקטול בר נש דאקרי הכי דכתיב (שם ב ז) ויהי האדם לנפש חיה ולא תהוו כדגים הללו דרברבי בלעי לזוטרי:

כתיב (שמות כ יג) לא תנאף וכתוב במעשה בראשית (בראשית א כד) תוצא הארץ נפש חיה למינה מכאן אוליפנא דלא ישקר בר נש באנתו (ד)אחרא דלאו איהי בת זוגיה ועל דא כתיב תוצא הארץ נפש חיה [למינה] דלא תוליד אתתא אלא ממינה ומאן איהו מינה דא [בן זוגה] (בת זוגו):

כתיב (שמות שם) לא תגנוב וכתוב במעשה בראשית (בראשית א כט) ויאמר אלהי"ם הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע ומאין (מאן) דיהבית לכו ואפקדית"י לכו יהא לכו ולא תגנובו מה דהוא מאחרא:

כתיב (שמות שם) לא תענה ברעך עד שקר וכתוב במעשה בראשית (בראשית א כו) ויאמר אלהי"ם נעשה אדם בצלמנו מאן דהוא בדיוקנא דמלכא לא תסהיד בו שקר ומאן דאסהיד שקר בחבריה כאילו אסהיד לעילא:

כתיב (שמות כ יד) לא תחמוד אשת רעך וכתוב במעשה בראשית (בראשית ב יח) לא טוב היות האדם לבדו [וגו'] הא בת זוגך לקבלך ועל דא לא תחמוד אשת רעך:

והיינו עשרה מאמרות"י למעשה בראשית ועשרה מאמרות למתן תורה והיינו דכתיב (במדבר ז פו) עשרה עשרה הכף בשקל הקדש אתקלו כחדא בשקולא חדא ובגין כך קאים עלמא ואשתכח ביה שלמא ועל דא (ויקרא ג א) ואם זבח שלמים קרבנו לקיימא עלמא בשלמא ולא עוד אלא דמכפר על מצות עשה ועל מצות לא תעשה בגין לאטלא שלום על כלא:

כתיב (איוב כה ב) המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו האי קרא אוקמוה חברייא אבל המשל דא

שהרי אז מתחברת הכלה (המלכה) עם המלך, להוציא דשאים וברכות לעולם.

נאמר "כבד את אביך ואת אמך", ונאמר במעשה בראשית "יהי מאורות ברקיע השמים". במה מדובר, אלא אלו המאורות זהו אביך ואמך, אביך זה השמש אמך זו הלבנה, ואין שמש אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר "כי שמש ומגן ה' אלהים", ואין לבנה אלא כנסת ישראל שנאמר "וירחך לא יאסף", ועל כן הכל אחד.

נאמר "לא תרצח" ונאמר במעשה בראשית "ישרצו המים שרץ נפש חיה", ואתה אל תהרג אדם שנקרא כך, שנאמר "ויהי האדם לנפש חיה". ואל תהיה כדגים הללו שגדולים בולעים את הקטנים.

נאמר "לא תנאף", ונאמר במעשה בראשית "תוצא הארץ נפש חיה למינה", מכאן למדנו שלא ישקר אדם באשה אחרת שאינה בת זוגו, ולכן כתוב תוצא הארץ נפש חיה למינה, שלא תוליד אשה אלא ממינה ומינה מינה זה בן זוגה.

נאמר "לא תגנוב", ונאמר במעשה בראשית "ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע", מה שנתתי לכם וצויתי לכם יהיה לכם, ואל תגנובו מה שהוא של אחר.

נאמר "לא תענה ברעך עד שקר", ונאמר במעשה בראשית "ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו", מי שהוא בדיוקן המלך אל תעיד בו שקר, ומי שמעיד שקר בחבירו כאלו העיד למעלה.

נאמר "לא תחמוד אשת רעך", ונאמר במעשה בראשית "לא טוב היות האדם לבדו וגו'", הרי בת זוגך כנגדך ולכן לא תחמוד אשת רעך.

והיינו עשרה מאמרות למעשה בראשית, ועשרה מאמרות למתן תורה, והיינו שנאמר "עשרה עשרה הכף בשקל הקודש", נשקלו כאחד במשקל אחד, ולכן עומד העולם ונמצא בו שלום, ועל כן "אם זבח שלמים קרבנו", להעמיד העולם בשלום. ולא עוד אלא שמכפר על מצוות עשה ועל מצוות לא תעשה כדי להטיל שלום על הכל,

נאמר "המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו". הפסוק הזה פרשוהו החברים, אבל המשל זה

מאיר הזהר

טו. ואפקידת. טז. העשרה מאמרות דמעשה בראשית (ע' סדרן צפדר"א פרק ג וצ"ר ר"פ י"ז וצוה"ק ויקרא י"ב ע"א וצוה"ס ל"ה ע"ב וצוה"א צפ"י אבות רפ"ה) הנאמר בכל א' ויאמר אלהי"ם (כללים ח"ב קל"ו ע"ב).

של סס ה' אלקים, שהיא המלכות, לשוא, שהיא הסט"א (מ"מ). יב. הוא יסוד דו"א, שעל ידו מתחברים ז'ין (מ"מ). יג. ע"י מלואים אות יא. יד. פי' הסקדים יהיו ממשיכים רחש של נפש חיה שהם הנשמות דישאל (מ"מ).

תרגום

ספר הזהר

אברהם דכתיב ביה (בראשית כג ו) נשיא אלהי"ם אתה בתוכנו וכתביב^ב (שם יב ב) ואברכך ואגדלה שמך ופחד דא יצחק דכתיב (שם לא מב) ופחד יצחק היה ליי (איוב כה ב) עושה שלום במרומיו דא יעקב דכתיב (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב וכתביב (זכריה ח יט) והאמת והשלום אהבו דאמת ושלום קשיר דא בדא ועל דא הוא שלימותא דכלא^ז:

דבר אחר המשל דא מיכאל ופחד דא גבריאל דא יסודא דיליה ממיא ודא יסודא דיליה מאשא וקודשא בריך הוא עביד שלמא בניייהו דכתיב עושה שלום במרומיו ושלמים שלימותא הוא ושלמא דכלא ומאן דנא[קריב שלמים אסגי שלמא בעלמא יעקב איהו עביד שלום כמה דאמרן בגין דאחיד להאי ולהאי ושלמים אחידן במצות עשה ובמצות לא תעשה^ה בהאי סטרא ובהאי סטרא ועל דא אקרי שלמים ורזא דמלה דכתיב (בראשית כה כז) ויעקב איש תם גבר שלים שלים לעילא ושלים לתתא^ו רבי אחא אמר כתיב (ויקרא ז יב) אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה וגו' מאי קא מיירי כמה דאת אמר (שם ה ה) והתודה אשר חטא עליה עליה דייקא^ו ועל דא (ויקרא ב ד) חלת מצות וגו' וחלת^ז מצות הא אוקמוה ועל מה אתיא מצת^ח וחלת כתיב חסר^ח בגין דחטא עליה:

תאני רבי חייא כתיב (ויקרא ז יג) על זבח תודת שלמיו דא שלימו דכלא שלמיו תרי תודה אתידע^ב אמר ליה רבי יהודה תודה ידיע שלמיו מהו תרי אמר ליה תרינן וויין וי"ו דהיינו שלמיו שלמא דכלא אמר רבי יצחק תודת שלמיו דאטיל שלמא בכלא ואתער רחמי בכלהו עלמין תודת שלמיו רבי יוסי אמר הא דאמר רבי חייא שפיר דכנסת ישראל אתברכא מאינן (א)תרי דאינון^ז שלמא דכלא רבי יוסי אמר לחם חמץ הא ידיע והא אתמר כמה דהוה חטאה כך הוה מקרב בההוא גוונא ממש:

אברהם שנאמר בו "נשיא אלהים אתה בתוכנו", ונאמר "ואברכך ואגדלה שמך". ופחד זה יצחק שנאמר "ופחד יצחק היה ליי". "עושה שלום במרומיו", זה יעקב שנאמר "תתן אמת ליעקב", ונאמר "והאמת והשלום אהבו", שאמת ושלום קשורים זה עם זה, ולכן הוא שלמות הכל.

דבר אחר, "המשל" זה מיכאל, "ופחד" זה גבריאל, זה יסודו ממים וזה יסודו מאש, והקדוש ברוך הוא עושה שלום ביניהם, שנאמר "עושה שלום במרומיו". ושלמים הוא שלמות והשלום של הכל, ומי שמקריב שלמים מרבה שלום בעולם. יעקב עשה שלום כמו שאמרנו, משום שאחז את זה ואת זה, ושלמים אחוזה במצוות עשה ובמצוות לא תעשה, בצד הזה ובצד הזה, ועל כן נקרא שלמים. וסוד הדבר שנאמר "ויעקב איש תם", איש שלם, שלם למעלה ושלם למטה. רבי אחא אמר נאמר "אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה וגו'", במה מדובר, כמו שנאמר "והתודה אשר חטא עליה", עליה דווקא. ועל זה חלות מצות וגו' וחלות מצות הרי פרשוה, ועל מה באה מצת וחלת כתובים חסר, משום שחטא עליה.

שנה רבי חייא, נאמר "על זבח תודת שלמיו", זו שלמות הכל, שלמיו שנים, תודה נודע. אמר לו רבי יהודה תודה ידוע, שלמיו למה זה שנים. אמר לו שני ווי"ם, ו' ו', שהיינו שלמיו השלום של הכל. אמר רבי יצחק תודת שלמיו, שמטיל שלום בכל, ומתעוררים רחמים בכל העולמות. תודת שלמיו, אמר רבי יוסי מה שאמר רבי חייא יפה, שכנסת ישראל מתברכת מאותם שְׁנִיָּם שהם השלום של הכל. רבי יוסי אמר, לחם חמץ הרי ידוע, והרי נתבאר, כמו שהיה חטא כך היה מקריב באותו צורה ממש.

מאיר הזהר

יעקב ויוסף, שלמים ותודה בנזק. ולכן זה ד' מינין הנכללין בה, וכולהו מעשר, ורביעי שלה, הוא מחמץ, וגדולה ככל הג' מינין, כמ"ס ב"מ נ"ח ע"ג בהאי פן אתכלילו כו'. ורבוה שמן כשניהם, שהוא הג' באמצע, וימין כלולות, ושמאל משוחות, וכן להט כו', שהן בידא דנער, כמ"ס פ' ע"א. והן מ' חלות, ועי' ב"מ ה ע"ג, ר"א דה"א חזין ד', ואלין ד' דלתתא כו', אשתכח האי נקודה דאשלים לכל סטרא לעשרה כו'. ויזר הרע אינו שולט אלא בחדש אשר בארץ, ושם מגיע פגם, ובפסעם כו', ולכן הוא לחם חמץ. והמזבח נקראת ב' זאת המזבח, ולמזבח, שהיא אשלים ה' אחרונה להו"ה, ועי' רע"מ טז ע"א, והיא בעצמה החמישית דקיימא על הד' (הוא) (ה"א - שמואל לוריא) מהמזבח, ושלמים שנים, נדר ונדבה, ונכללין כא', דגוף וזרית כחדא כו'. והענין שבין רגלים הוא הפסק משא"כ כאן, וענין תודה על חטא, כמ"ס א"ל"ס מדרך פשעם, וכנגד הד' ד' זריכין להודות, וכל א' לפני עשרה (יהל אור). ו' פ"י מכריע בין בינה ובין מלכות (מ"מ). מש"כ לעיל "ד"ה המשל דא" עד "שלום במרומיו" מופיע כאן דפ"ק. ו' פ"י בשביל שפגם במלכות (מ"מ). ח' וחלות (דפ"ו). ט' פ"י מזה היא במלכות (מ"מ). י' פ"י למה היא חסירה בשביל שפגם בה (מ"מ).

א. דכתיב (דפ"ו). ב. מש"כ לקמן "ד"ה המשל דא" עד "שלום במרומיו" מופיע כאן דפ"מ. ג. עיקר עבודה לקשור שלום באמת, כאומרו "אהבו". והטעם, מפני שעיקר קשר ושלום הספירות על ידי שלום, שהם עולים וקושרים כל שלשה ימיני הספירות עם ג' שמאליים, וקושר נקבות חכרים ומכריעים ההכרעות, נמצא הכל תלוי, באהבת אמת ושלום (אור יקר). ד. שאם אמת לעצמו ושלום לעצמו אי אפשר להשלים לוולתם כיון שהם בעצמם אינם שלימים וזהו שאמר והאמת והשלום אהבו זה לזה וזהו אמת ושלום (ואהבים זה לזה) זו עיקר עבודה ולא עוד אלא אפילו כל מדה ומדה אינה שלימה וזהו שאמר שלימותא דכולא הוא שלימות המדות הוא תלוי בכללותם זו מזה וכל אחת משתלמת מכללותה מחברתה ושלמות זה תלוי בשלום המדות זו עם זו (אור יקר). ה. שפ"י שלמים הוא משלומין, שכל הקרבוניות באים על חטא. עולה ומנחה, על מזות עשה. ועי' לעיל ט ע"ג. וחסותא ואשם על מזות לא תעשה, כל א' במקומו. אלא שג"מ ה"ה, הן של נזק, לכן מנחה נאמר היא וכן חטאת. שלמים אינן באים רק לתשלום הנדר, כמ"ס ואם נדר הוא נדבה, ועי' נאמר כי תדור נדר כו' מולא שפתיך. ולכן לא נאמר שם רק שלמים, וכולהו אחי מדרשא ב"ק דר"ה. ח"ס אחידן ב', והוא

ספר הוזהר

תרגום

בא וראה חלת מצת חסר כמו שנאמר, בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן (ורקיקי מצות) למאי קא רמיזא? אמר רבי שמעון הני אינון (בראשית ג כד) להט החרב המתהפכת וגו', בגין דכלהו אתמנן על ארחייהו דבני נשא על אינון דעברין על פקודי אורייתא ועל דא [כולא] סלת בלולה בשמן¹ לאמשכא משח רבות מאתר עלאה לתתא ויתברכון כלהו כחדא מההוא משח רבות קדשא ודא הוא יין לנסך² והא אוקימנא רביעית ההין³:

ובמקום אחד תלוי יין ושמן ומים לנסוך והרי בארנו (את הדברים), מים להשקות את הגן ואת כל אותן הנטיעות, ועל כן יש מים ויש מים. יין יש מקום שהוא טוב, ויש מקום שהוא להעניש, שהוא דין, על כן מי שרואה יין בחלומה, יש למי שהוא טוב ויש למי שהוא דין. אם תלמיד חכם הוא נאמר "יין ישמח לבב אנוש", ונאמר כי טובים דודין מיין, וזהו יין המשומר, שמשמח את הכל. ואם לא "תנו שכר לאובד ויין למרי נפש", יש יין אחר שהוא דין, ועל כן נאה להקריב את הדברים הללו בקרבנו כדי שיעבור הדין ויתעוררו רחמים, עובר יין ובא יין, וכן בכל.

ושמן אינו סר מקרבנות לעולמים פרט למנחת קנאות, שנאמר "לא יצוק עליו שמן וגו'", שהרי כאן לא צריכים רחמים שהרי הכל דין, שנאמר "וצבתה בטנה ונפלה ירכה", ונאמר "יתן ה' וגו'", ועל זה, "וזאת תורת זבח השלמים", "אם על תודה יקריבנו".

רבי חזקיה היה יושב לפני רבי יצחק, קמו בחצות הלילה ללמוד תורה. פתח רבי יצחק ואמר "הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו'", הפסוק הזה הרי פרשוהו החברים, והרי נתבאר. אבל השבח הזה הוא של כל בני האמונה, ומי הם בני האמונה, אותם שעוסקים בתורה ויוודעים לייחד את השם הקדוש כראוי, והשבח של אותם בני האמונה, אותם שעומדים בחצות הלילה לעסוק בתורה

תא חזי חלת מצת חסר כמה דאתמר בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן (ורקיקי מצות) למאי קא רמיזא? אמר רבי שמעון הני אינון (בראשית ג כד) להט החרב המתהפכת וגו', בגין דכלהו אתמנן על ארחייהו דבני נשא על אינון דעברין על פקודי אורייתא ועל דא [כולא] סלת בלולה בשמן¹ לאמשכא משח רבות מאתר עלאה לתתא ויתברכון כלהו כחדא מההוא משח רבות קדשא ודא הוא יין לנסך² והא אוקימנא רביעית ההין³:

ובאתר⁴ חד⁵ (תלי) ומלוי יין ושמן⁶ ומים לנסוך והא אוקימנא מלי מים לאשקאה גנתא וכל אינון נטיען ועל דא אית מים ואית מים יין אית אתר דאיהו טוב ואית אתר דאיהו לאענשא דאיהו דינא על דא מאן דחמי יין בחלמיה אית למאן דאיהו טב ואית למאן דאיהו דינא אי תלמיד חכם הוא כתיב (תהלים קד טו) ויין ישמח לבב אנוש וכתוב (שיר א ב) כי טובים דודין מיין ודא הוא יין דמנטרי דחדי לכלא⁷ ואי לא (משלי לא ג) תנו שכר לאובד ויין למרי נפש אית יין אחרא דאיהו דינא ועל דא יאות לקרבא אלין מלין בקרבניה בגין דיתעבר דינא ויתער רחמי אעבר יין ואייתי יין וכן בכלא:

ושמן לא אעדי⁸ מקרבניה לעלמין בר ממנחת קנאות דכתיב (במדבר ה טו) לא יצוק עליו שמן וגו' דהא הכא לא בעיא רחמי דהא כלא דינא דכתיב (שם כז) וצבתה בטנה ונפלה ירכה וכתוב (שם כא) יתן יהוה וגו' ועל דא (ויקרא ז יא-יב) וזאת תורת זבח השלמים אם על תודה יקריבנו:

רבי חזקיה הוה יתיב קמיה דרבי יצחק קמו בפלגות לילא למלעי באורייתא פתח רבי יצחק ואמר (תהלים קלד א) הנה ברכו את יהוה כל עבדי יהוה וגו' האי קרא הא אוקמוה חברייא והא אתמר אבל האי שבחא הוא דכל אינון בני מהימנותא ומאן אינון בני מהימנותא אינון דמשתדלי באורייתא וידעין ליחדא שמא קדישא כדקא יאות ושבחא דאינון בני מהימנותא אינון דקיימין בפלגו ליליא למלעי

מאיר הוזהר

דאורייתא וי' מינה - כמ"ס למעלה מנחם וסלת כתיב חסר כו' (יהל אור). יא. דלמדיד (יהל אור). יב. ר"ל דמורה ככ"י הוא (יהל אור). יג. פי' רקיקין דקרא (מ"מ). שמות רכג ע"א. יד. ויוצן ע"פ מה שכתוב במיקין¹ ס"ת, דמט"ט שהוא כלל ד' הסיות, הוא להט החרב המתהפכת כו', והס אלו הד' מינין: סלות מנחם ורקיקין ורצוכה על סלות, לחס חמץ סלות ורקיקין (בגלות משוחים [סלות] בגלות רקיקים משוחים), הס אריה שור ורצוכה הוא נשר אמנע, טעון שמן (צהע"א כשניהס), ולחס חמץ הוא פני אדם, וחוה על לחס חמץ, וזרין שמן למתקן והסן (יהל אור). וצביאור הגר"א על אגדות ברכות במאמר ד' צריכים להודות: ור"ל דאינון ד' חיות, והן חסר ו' דאינון בנוק, וכד איזי מלאה מנחה כו', וג' הן בשמים דאין יזר הרע שס, וד' בחדס לכס לחס חמץ, וצהאי פן אחלילו כולא, לכן צו עשרונים נגד כולא דהיא פני אדם, נוק, דכלילא כולא, וג' מיניס דמנח נגד שמא סתים ל' סלות, וי' דחמץ נגד שמא מפרש, ואינון ג' כו', ומ"ס

דהוי טפיס כך כו', ר"ל כמ"ס צרע"מ, כפוס ההוא טפס כו', לא חמץ אי זריק טפין צהר דלאו דיליה, ועל אינון דלחמילו חזיקין לון צהרם דלא איצטריך כו', ואינון לחמי תודה כו'. ור"ל צנשג"ז (נגד שפחה גויה וזה) ג' דלאו כו', ואינון לא אחמילו כו', עיי"ש בצריכות (יהל אור). טו. פי' מציאים מאבא למלכות ולמתקן (מ"מ). טז. פי' שא"ל, הס כחדא שרין, ולכן יין ושמן הם בא"ל, בשניהס, ולכן אע"פ שמדבר צאבא, שהוא משח רבות, אחר, ודא הוא יין לנסך (מ"מ). יז. פי' לחיקין המלכות, שהיא רגל רביעי (מ"מ). יח. ואחר (דפ"ו). יט. דכולהו מה' עילאה ומתחלק בצפי, וי' מה' מתאה, ומתחלק בעולמתאן, ג"כ מים כו' (יהל אור). כ. פי' צא"ל הס מיניס אלו (מ"מ). כא. לכלהו (דפ"ו). כב. ששמן אינו יכול להעצב צו שום פסולת, ולעולם הוא טוב, וכמ"ס במד"ר שיה"ש, ולכן ר"ע נכנס בשלוס ויזא בשלוס ועליו נאמר משכני כו' שקדס ליה נאמר לריח שמנין כו' (יהל אור).

תרגום

ספר הזהר

ונדבקים בכנסת ישראל לשבח את הקדוש ברוך הוא בדברי תורה.

בא וראה בשעה שאדם קם בחצות הלילה לעסוק בתורה, ורוח צפון מתעוררת בחצות הלילה, אותה אילה עומדת ומשבחת את הקדוש ברוך הוא, ובשעה שהיא עומדת כמה אלפים וכמה רבבות עומדים עמה במקומם, וכולם מתחילים לשבח את המלך הקדוש.

אותו מי שזכה וקם בחצות הלילה לעסוק בתורה, הקדוש ברוך הוא מקשיב לו כמו שבאורה, שנאמר "היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני", וכל אותם אוכלוסים של מעלה, וכל בני התישבות שמזמרים לרבונם, כולם נשקטים בשביל התישבות של אותם שעסקו בתורה, ומכריזים ואומרים "הנה ברכו את ה' כל עבדי ה'", אתם ברכו את ה', אתם שבחו את המלך הקדוש, אתם עטרו את המלך, ואותה האילה מתעטרת באותו אדם, ועומדת לפני המלך ואומרת ראה באיזה בן באתי לפניך, באיזה בן התעוררתי אליך.

ומי הם שהשבח כולו שלהם לפני המלך, וחוזר ואומר העומדים בבית ה' בלילות, אלו נקראים עבדי ה', אלו ראויים לברך את המלך, וברכתם ברכה, זהו שנאמר "שאו ידיכם קודש וברכו את ה' וגו'", אתם ראויים שהמלך הקדוש יתברך על ידיכם, והברכה שעל ידיכם ברכה היא.

"שאו" ידיכם קודש", מהו קודש, המקום העליון שמעיים הנחל העמוק יוצא ממנו, שנאמר "ונהר יוצא מעדן", להשקות, ועדן הוא שנקרא קדש עליון, לכן שאו ידיכם קודש. ואדם שעושה כן זוכה לזה, מה מכריזים עליו "יברך ה' מציון", אתה תברך את הקדוש ברוך הוא ממקום שנקרא קדש עליון, והוא

באורייתא ומתדבקי בה בכנסת ישראל^א לשבחא ליה לקודשא בריך הוא במלי דאורייתא:

תא חזי בשעתא דבר נש קם בפלגות ליליא למלעי באורייתא ורוח צפון^ב אתער^ג בפלגות ליליא^ד ההיא אילתא^ה קיימא ומשבחא ליה לקודשא בריך הוא^ו ובשעתא דהיא קיימא כמה אלף וכמה רבבן קיימין עמה בקיומיהו וכלהו שארן^ז לשבחא למלכא^ח קדישא^ט:

ההוא מאן דזכי וקם בפלגות ליליא למלעי באורייתא קודשא בריך הוא אצית ליה כמה דאוקמוה דכתיב (שיר ח יב) היושבת בגנים^י חברים^{יא} מקשיבים לקולך^{יב} השמיעני וכל אינון אוכלוסין לעילא וכל בני תושבחתא דמזמרינ למאריהון כלהו משתככי בגין תושבחתא דאינון דלעו באורייתא ומכרזי ואמרי (תהלים קלד א) הנה ברכו את יהוה כל עבדי יהוה אתון ברכו את יהוה אתון שבחו למלכא קדישא^{יג} אתון אעטרודי ליה^{יד} [למלכא] וההיא איילתא מתעטרא ביה^{טו} בההוא בר נש וקמת קמי מלכא ואמרת חמי במאי ברא אתינא לקמך במאי ברא אתערנא לגבך:

ומאן אינון דשבחא כלא דלהון קמי מלכא הדר ואמר העומדים בבית יהוה בלילות אלין אקרון עבדי יהוה אלין אתחזון לברכא למלכא וברכתא דלהון ברכתא דהא הוא דכתיב (שם ב) שאו ידיכם קדש וברכו את יהוה וגו' אתון אתחזון דמלכא קדישא יתברך על ידייכו וברכתא דעל ידייכו ברכתא היא:

שאו ידיכם קדש מהו קדש אתר עלאה^{טז} דמבועא דנחלא עמיקא נפיק מיניה^{יז} דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות ועדן הוא דאקרי קדש עלאה בגין כך שאו ידיכם קדש ובר נש דעביד כן זכי להאי מאי קא מכרזי עליה (תהלים קכח ה) יברכך יהוה מציון את תברך לקודשא בריך הוא מאתר דאקרי

מאיר הזהר

יב. אותה העוסק בתורה (אור יקר). הם הקצ"ה ומלאכי השרת כדמפרש (מ"מ). יג. ז"א (מ"מ). יד. אטעטרו (מ"מ). טו. פי' שע"י תורתם ממשיכים מוחין לז"א (מ"מ). טז. פי' בסוד מ"ן (מ"מ). יז. פי' אבא (מ"מ). יח. הנה בחצות הלילה נעשה זיווג א"ו"א ליתן מוחין לבניהם ז"ו, להזדווג גם הם. ו"שאו ידיכם" הוא כמרגומו (נ"א: שמרגומו) שאמא תעלה מ"ג, שהם הדיס שלה, שהם הדי"ג, ה' אצבעות כנודע, לקודש, שהוא אבא. וי"ש אחר עילאה אבא שהוא המקום דמבוע דנחלא יסוד דאבא ונחלא עמיקא נפיק מניה שהיא אימא לכן לא הוזכר הכבוד אימא כי אבא עיקר ואימא מאבא יצאת לכן לא הוזכר אלא העיקר. ובר נש הוזהר לעשות זיווג זה דא"ו"א מכריזין עליו (תהלים קכח ה) יברך יי מציון אחר שהוא גרם צרכה ומוחין לז"ו גם הוא יצורק מציון יסוד ז"א וגם מגיע לו מטוב ירושלים שהוא יסוד דנוקב' וזכה לז' שולחנות וכשם שגרם זיווג לז"ו שהם צנים לא"ו והם הוילאו נשמות שנקר' צני צנים כן יזכה לזני צנים וכשם שגרם שלום דהיינו זיווג לא"ו ולזעיר ונוק' שהם עילא ותמא כן תהיה גורם שלו לעילא בועיר אנפין ושלוס לתמא בישראל (זהר דקריע). פי' צינה (מ"מ).

א. פי' רחל שהיא משבחת צלילה, אבל לאה היא מזדווגת עם יעקב (מ"מ). ב. ת"ת מזד הגבורה (אור יקר). ג. פי' ה"ג דאימא (מ"מ). ד. שהלילה היא נחלת על ידי התורה לשני תלמים, תהיה ליל, חשך ודין מעורבת בחלוצים, חמור נוער וכלבים צועקים, ותהיה לילה, דהיינו שהיא מתאחדת ברוח צפון, ומנגנת בסוד שיר שצח (אור יקר). ה. כאומרו אילת השחר בחינתה הימנית שהיא מזד הנחל "קיימא" משכינתה בתוך החלוצים להשפיעם עד חצות, ועמה קמה מציניהם למעלה אל ההנהגה הקדושים (אור יקר). פי' רחל (מ"מ). ו. בסוד "למען יזמיר כבוד ולא ידוס", והיינו סוד ההתעוררות שהיא מעורר חכמה ליחד צינה ותכמה כדפי' בזהר שיה"ש, ומכאן אני אומר שיחוד חצות לילה היא אל הת"ת והמלכות למטה בנן עדן תחתון, מפני שהם מתרחקים למטה לעורר משם היחוד צין צינה ותכמה, שזהו תכלית שצחא כדפי' (אור יקר). ז. שארין (דפ"ו). ח. צינה (מ"מ). ט. מיוחד עם חכמה בסוד שיר השירים אשר לשלמה (אור יקר). י. פי' רחל היושבת צני צנים גן עליון וגן תחתון (אור יקר ומ"מ), שהם צריאה ועשייה והדקדקים שצבועים הוה, גם הם משבחים עמה (מ"מ). יא. לדיקים שצנים שהם חצרים עם השכינה כולם (אור יקר).

ספר הזהר

תרגום

יברך אותך ממקום שנקרא ציון, שאתה והמלכה תתברכו כאחד, כמו שהזווג שלכם היה כאחד, לשבח את המלך, כך מאותו מקום שמתברכת כנסת ישראל, מאותו מקום יזמין לך ברכות, זהו שנאמר "יברך ה' מציון", (ולא עוד אלא) וראה בטוב ירושלים.

מי הוא טוב ירושלים, אותן ברכות שיוצאות לה מהמלך על ידי אותה דרגת צדיק הקדוש, ועל כן יברך ה' מציון וראה בטוב ירושלים, והכל דבר אחד. (ולא עוד אלא) "וראה בנים לבניך וגו'", וראה בנים לבניך יפה, מה זה שלום על ישראל, מה צריך כאן "על ישראל", אלא משום שמרבה שלום למעלה, שכאשר הוא זוכה לכל זה מרבה שלום למעלה ולמטה, שלום על ישראל סתם. והשלום הוא שבחם של עליונים ותחתונים, שבה הוא של כל העולמות, ודברי תורה מרבים שלום בעולם, שנאמר (שם כט) "ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום".

נפש כי תחטא, רבי יוסי פתח "עד שיפוח היום ונסו הצללים וגו'", כמה יש להם לבני אדם להזהר מחטאיהם שלא לחטא לפני רבונם, שהרי בכל יום ויום יוצא כרוז וקורא העירו בני העולם את לבכם לפני המלך הקדוש, העירו להזהר מחטאיכם, העירו את הנשמה הקדושה שנתן בתוכם מהמקום העליון הקדוש, ששיניו בשעה שמוציא הקדוש ברוך הוא נשמה להורידה לבני אדם, הוא מעיד בה בכמה תוכחות בכמה שוטרים כדי לשמור את מצוותיו, ולא עוד אלא שמעביר אותה באלף ושמונה עולמות להשתעשע ולראות בהם את כבוד אותם שעוסקים בתורה, (יוצאת) ועומדת לפני המלך בלבוש נכבד בדמות של העולם הזה, בלבוש נכבד עליון, מסתכלת בכבוד המלך בכל יום, ומעטר אותה בכמה עטרות.

בשעה שמגיע זמנה לרדת לעולם, הוא עושה מדורה בגן עדן של הארץ שלשים ימים לראות את כבוד רבונם של הצדיקים, ועולה למקומה למעלה, ואחר כך יורדת לעולם,

קדש עלאה והוא יברך לך מאתר דאקרי ציון דאת ומטרוניתא תתברכון כחדא כמה דזווגא דילכון הוה כחדא לשבחא למלכא כך מההוא אתר דמתברכא וכןסת ישראל מההוא אתר יזמין לך ברכאן הדא הוא דכתיב יברך יהוה מציון (תהלים קכח ה) ולא עוד אלא וראה בטוב ירושלים:

מאן הוא טוב ירושלים אינן ברכאן דנפקא לה ממלכא על ידא דההוא דרגא קדישא דצדיק ועל דא יברך יהוה מציון וראה בטוב ירושלם וכלא חד מלה ולא עוד אלא (שם ו) וראה בנים לבניך וגו' וראה בנים לבניך שפיר מהו שלום על ישראל מאי קא בעי הכא על ישראל אלא בגין דאסגי שלמא לעילא דכד הוא זכי לכולי האי אסגי שלמא לעילא ותתא שלום על ישראל סתם ושלום שבחא הוא דעלאי ותתאי שבחא הוא דכל עלמין ומילי דאורייתא אסגיאן שלמא בעלמא דכתיב (שם כט יא) יהוה עז לעמו יתן יהוה יברך את עמו בשלום:

נפש כי תחטא (ויקרא ד ב) רבי יוסי פתח (שיר ב יז) עד שיפוח היום ונסו הצללים וגו' כמה אית ולהו (ליה) לבני נשא לאזדהרא [מחובייהו] ומחוביהו (מחובי) דלא למחטי קמי מאריה דהא בכל יומא ויומא כרוזא נפיק וקארי אתערבו בני עלמא לבייכו לקמי מלכא קדישא אתערבו לאזדהרא מחובייכו אתערבו נשמתא קדישא דיהב בגווייכו מאתר קדישא עלאה דתנינן בשעתא דקודשא בריך הוא אפיק נשמתא לנחתא בבני נשא אסהיד בה בכמה יעודין בכמה קסטורין בגין לנטרא פקודי ולא עוד אלא דאעבר לה באלף ותמניא עלמין לששתעשעא ולמחמי בהו יקרא דאינן דמשתדלי באורייתא נפקא וקיימא קמי מלכא בלבוש יקרי (ולבחר הכי) בדיוקנא דהאי עלמא [בלבוש יקר] (בההוא נהורא) עלאה אסתכלת ביקרא דמלכא כל יומא ואעטר לה בכמה עטרין:

בשעתא דמטי זמנא לנחתא לעלמא עבדת מדורנהא בגנתא דעדן [דארעא] תלתין יומין למחמי יקרא דמאריהו דצדיקיא וסלקא לאתרהא [לעילא] ובתר דא נחתת לעלמא

מאיר הזהר

אחיות. נמלא שעולמות אלו הם נגד תרי"ג מלות התורה, ולכן אפשר זהו כדי לראות מעלת התורה. א"י י"ל צאלף היא בריאה, שיש בה אל שדי שצמילואו גימ' אלף, וז' הם יצירה ועשיה, שהם ז"א ומלכות, שבהם הו"ה אדני, והם ח' עולמות הנשארים (מ"מ). הוא ט"פ ע"ב בט"ש (ז"ל ט"פ ק"ב דג' שמות ר"ל אהיה יהוה אדני גימ' יצ"ק) - ש"ל, והוא ג' שמות הנו' בור' שהיה ש' העולים תת"ר צמילואו, וא' כוללן שהיא הרביעית, והעשירית הכוללן הגין, ר"ל הג' שמות פשוטים גימ' גין עדן. וסוד תת"ר סימן שירו חמשה ואלף, כי הדעת הוא כלל ופרט וכלל כידוע, והן ה"ח וכלילתן ביסוד א', וכן א' דעתה, אלא ששם אלף רבתי, סוד אלף, וביסוד א' זעירא (יהל אור). כו. מוסגר דפ"ק. כו. ר"ל נפקא מאותם העולמות הנו' (מ"מ). כח. דהיינו שעומדת אחר שיאה מאותו עולם בלבוש יקר שהוא בדיוקנא דהאי עלמא (מ"מ).

יט. ולא עוד אלא (מוסגר דפ"ק). כ. פי' מלכא שיקבלו הארה מאין שהוא יסוד דז"א, עוד יקבלו הארה מחלק שקבלה מלכות לעממה מוסוד דז"א (מ"מ). כא. ולא עוד אלא (מוסגר דפ"ק). כב. וסוד הענין שכתב הרב ז"ל, שנה"י נק' בני בני, ואינם באים אלא ע"י חוספת המוחין, ולכן כשהיו המוחין לז"א ומקנהו נה"י ידיה, שהם בני בני, גם למטה זכו לבני בני (מ"מ). כג. פי' שסוד דאימא נק' שלום כמ"ש הרב, ושלוש על ישראל, היינו שנמשכו המוחין לז"א הנק' ישראל, ושיעור הכתוב, וראה בני לבניך, ואז ודאי שלום נמשך על ישראל, שהוא ז"א, שע"י ריבוי המוחין, נתרבו הרחמים ואריכות ימים בעולם, עד שרואה בני לבני (מ"מ). כד. מאריהו (דפ"ו). כה. בודאי נדע שכבר היה שלום על ישראל צאלף וז' עלמין, אלף הם חו"ג שהם ח"ק וח"ק כנודע, והם עשה ול"ת. ותמניא הם שורש ה' חסדים וה' גבורות, שהם ב' הויות, שבהם ח'

אעטר לה מלכא^א קדישא בשבע עטרין^ב עד דאתת ועאלת בגו גופא דבר נש וכד איהי בגופא דבר נש וחבתו (ותבת) בהאי עלמא ואשתדלת בחשוכהא אורייתא תוואה עלה ואמרת ומה כל יקרא דא וכל אשלמותא אשלים לנפשטא מלכא עלאה והיא חבאת קמיה:

נפש כי תחטא (ויקרא ד ב) מה דין הוא דתחטא אמר רבי יוסי נפש כי תחטא אהדרנא לקרא עד שיפוח היום^א (שיר ב יז) עיטא להאי נפש לאזדהרא מחובהא ותיחב לאתדכאה עד שיפוח היום עד שלא יפוח יומא דהאי עלמא וייתי ההוא יומא תקיפא דיתבע לה מלכא דינא לנפקא מהאי עלמא ונסו הצללים דא הוא רזא ובין (ד)חברייא דקא אמרי [ד]בשעתא דמטי זמנא דבר נש לנפקא מן עלמא צולמא דבר נש אתעבר מניה הדא הוא דכתיב עד שיפוח היום עד ודלא ינשוף יומא (דינשוף זמנא) לנפקא מהאי עלמא ונסו הצללים דאתעבר צולמא יתוב קמיה מאריה:

רבי אלעזר אמר תרין צולמין אית ליה לבר נש כד איהו בקיומיה חד רברבא וחד זעירא ודכתיב הצללים תרי וכד [וכד] (ו)משתכחי כחדא כדין הוא בר נש בקיומיה ועל דא ונסו הצללים כתיב כדין בעי בר נש לאסתכלא בעובדיו ולתקנא לון קמי מארי^א ויודי עלייהו בגין דקודשא בריך הוא אקרי רחום וחנון ומקבל לאינון דתבין קמיה ודא הוא עד שיפוח היום ונסו הצללים דכיון דאינון צללים מתעברן מיניה ואיהו תפיס בקולרא תשובה היא אבל לא מעליא כל כך כזמנא דקאים איהו בקיומיה:

וישלמה מלכא אכריז ואמר (קהלת יב א) וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה וגו' ועל דא עד שיפוח היום דבעי בר נש לאתקנא עובדיו דכד מטון יומיו לאסתלקא מן עלמא קודשא בריך הוא תוואה עליה ואומר ונפש כי תחטא ושמצה קול אלה והא אומינא לה באומאה דשמי דלא לשקרא בי ואסהדית בה כד נחתת לעלמא והוא עד ודאי מכמה זמנין דאסהדית בה לנטרא פקודי בגין כך הואיל ובר נש הוא עד בשעתא דיתוב קמי מלכא:

והמלך הקדוש מעטר אותה בשבע עטרות, עד שבאה ונכנסת לתוך גוף של אדם, וכשהיא בגוף של אדם וחוטאת בעולם הזה ומתעסקת בחושך שלה, התורה תמנה עליה ואומרת ומה כל הכבוד הזה וכל השלמות שהשלים לנפש (הזו) המלך העליון והיא חוטאת לפניו.

נפש כי תחטא, מה הדין הוא שתחטא. אמר רבי יוסי נפש כי תחטא, חזרנו לכתוב "עד שיפוח היום" העצה לנפש הזו להזהר מחטאיה ותשוב להטהר, "עד שיפוח היום", עד שלא יפוח היום של העולם הזה, ויבא אותו היום הקשה שיתבענה המלך דין לצאת מהעולם הזה, "ונסו הצללים", זהו סוד שאומרים בין החברים שבשעה שמגיע זמנו של אדם לצאת מן העולם, צלם האדם עובר ממנו, זהו שנאמר עד שיפוח היום, טרם שינשוף היום לצאת מהעולם הזה, ונסו הצללים שיעבור הצלם, ישוב לפני רבונו.

רבי אלעזר אמר שני צלמים יש לאדם כשהוא בקיומו, אחד גדול ואחד קטן, שנאמר הצללים, שנים. וכשנמצאים כאחד, אזי האדם בקיומו, ועל זה כתוב ונסו הצללים, אזי צריך אדם להסתכל במעשיו ולתקנם לפני אדונו ויודה עליהם, משום שהקדוש ברוך הוא נקרא רחום וחנון ומקבל את אותם ששבים לפניו, וזהו עד שיפוח היום ונסו הצללים, שכיון שאותם צללים עברו ממנו והוא תפוס בקולר, זו תשובה, אבל לא כל כך מעולה, כמו בזמן שהוא עומד בקיומו.

ושלמה המלך מכריז ואומר "וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה וגו'", ועל זה "עד שיפוח היום", שצריך אדם לתקן מעשיו, שכשגיעים ימיו להסתלק מהעולם הקדוש ברוך הוא תוואה עליו ואומר, "ונפש כי תחטא ושמצה קול אלה", והרי השבעתי אותה בשבועה של שמי שלא לשקר בי, והעדתי בה כשירדה לעולם, והוא עד ודאי מכמה פעמים שהעדתי בה לשמור מצוותי, לכן הואיל והאדם הוא עד בשעה שישוב לפני המלך.

מאיר הזהר

דאזא ואלס דאימא כנודע וכולס הס כלס אחד כי שניהם הס מקיפס זכ"א, וזהניג עת פטירת האדם אז חוזרין המקיפין לתקומם כנחמה כדי שכולס ירגישו זכר המיתה ועונשה ח"ס מוסף רוחס יגועון וכו' (שעה"מ ויחי). הגוף הפנימי נקרא צאמת כלס, הגה הוא נעשה מהצארת נה"י דאמא תוך היסוד של הנוקבא דז"א, והוא הנקרא חומס המלכות. והס ז' חומס מוך חומס, שהוא חומס ציטוד שזה, וחומס צמלכות שזה. ומאלו החומסים נעשין תרין דיוקנין אל הנפשות, אחד רב ואחד זעיר כמזכר בהרבה מקומות צוהר (והס פ' זוריע דף מג ע"א, אמור קד ע"א, וכאן, ויקהל דף יז) והס הגדול מייסוד והקטן ממלכות (ע"מ שער כו פרק ג). ה. קמיה (דפ"ו). ו. חומס צמון חומס הס יסוד ומלכות שזה, ומאלו החוממות נעשין תרין דיוקנין אל הנפשות, א' רב וז' זעיר, הגדול מייסוד דנוק', והקטן ממלכות שזה (מ"מ). ז. היינו שלשים יום קודם פטירתו (אור יקר). ח. מלריה (דפ"ו).

א. היינו צת שצב, שכניה, הללוה משצב מדות למעלה מראשומיו (אור יקר). ב. הס ד' מוחין שהס ד' היו"ת דעסמ"ב, ולבושיהם הס ג' אה"ה כנדוד, והס ז' עטרין. א"י הס ז"ק דז"א (מ"מ). כתר שלו [דז"א] הוא מת"ת דרדל"א שהוא שורש של כל הפרלופים ויודע כי ת"ת כולל כל ו"ק וכן כאן ת"ת דרדל"א שהוא כתר דע"ק הוא כולל כל ז"ת דרדל"א ונמצא שכולל ז' עטרין צימד לזה קרלו עטרא דעטרין ואמר עוד עטרין דכל עטרין (צ"ב קא ע"צ). ג. עי ח"א נט ע"ב, רכ ע"א, ח"ב יז ע"א, ושעה"כ סוכות ז'. ד. עד שיפוח היום ונסו הצללים, ר"ל, צעה"ו, כריך האדם לעשות תשובה ולחזור לש"ת קודם מותו, עד שיפוח היום ונסו הצללים, שהס הרוח והנשמה (ספר הליקוט'ס חז"ת הצרכה צ). והנה ל' יום קודם פטירת האדם מסתלקים מעל ראשו צמיגת המקיפס שהס צמיגת ז"ל על ראשו של אדם צסוד עד שיפוח היום ונסו הצללים כמזכר צוהר פרשת ויחי. ואמר כללים צלשון רבים לפי שיש צ' צמיגות צזה הצלס והס כלס

זֶהַר וִיקְרָא חֶלֶק א'

2	וִיקְרָא
132	צו
184	שְׁמִינִי
219	תְּזַרִיעַ
274	מִצֹּרֶעַ
295	אַחֲרֵי מוֹת
474	אִמּוֹר
587	בִּהְרַ
613	בַּחֲקָתִי
633	בַּמִּדְבָּר
658	נִשְׂא
697	אֲדָרָא רַבָּא
814	בַּהֲעֵלוֹתָךְ
862	מִלֹּאִים

זהר ויקרא חלק א'

ויקרא	ב/א
רבי אלעזר פתח "שאל לך אות מעם ה' אלהיך העמק שאלה או הגבה למעלה", הסתכלתי בדורות ראשונים ודורות אחרונים, מה בין דורות ראשונים לדורות אחרונים. הדורות הראשונים היו יודעים ומסתכלים בחכמה העליונה ויודעים לצרף האותיות שנתנו למשה בסיני, ואפילו הרשעים שבישראל היו יודעים בתוך האותיות את החכמה העליונה, ויודעים בתוך האותיות העליונות, ותוך האותיות התחתונות חכמה להנהיג את המעשים בעולם הזה.	רבי אלעזר פתח (ישעיה ז יא) שאל לך אות מעם יהוה אלהיך העמק שאלה או הגבה למעלה ¹ אסתכלנא בדרין קדמאין ודרין בתראין מה בין דרין קדמאין לדרין בתראין דרין קדמאין הוו ידעין ומסתכלין בחכמתא עלאה וידעין לצרפא אתון דאתיהבו ליה למשה בסיני ² ואפילו חייבין דבהון בישראל ³ הוו ידעין ⁴ גו אתון חכמתא עלאה וידעין גו אתון עלאין וגו אתון תתאין ⁵ חכמתא לאנהגא עובדין בהאי עלמא:
משום שכל אות ואות שנמסרה למשה היו מתעטרות ועולות על ראשי החיות העליונות הקדושות, וכל החיות היו מתעטרות בהן, ופורחות לתוך האויר, שיורד מתוך האויר העליון דקיק ולא ידוע, ועולות ויורדות אותיות גדולות ואותיות דקות. האותיות	בגין דכל את ואת דאתמסר ליה למשה הוו מתעטריין ⁶ וסלקין על רישיהו דחיוון ⁷ עלאין קדישין ⁸ וכלהו חיוון הוו מתעטרי בהו ⁹ ופרחיין גו אוירא דנחתא ¹⁰ מגו אוירא עלאה דקיק דלא ידעין ¹¹ וסלקין ונחתיין ¹² אתון רברבין ואתון

¹ עי' בז"ח שיה"ש מאמר אליהו על אותיות [סח ע"ג] ותבין משם (יהל אור). ז"ל: והא תשעה הוו אלא תלת אתון מצטרפין גו צירופא חדא בהאי סטרא ובהאי סטרא תלת תיבין סלקין ונחתין ואינון טמירין ברזא יה"ו גליפו דשמא קדישא מחקא יה"ו יה"ו אלין גניזין בעמודא קדמא דאיהו עמודא דימינא יה"ו יה"ו אלין גניזין בעמודא דשמאלא למהו כורסייא שלימא ברזא דעשרין ותרין אתון דאלפא ביתא ההוא קים קדישא כניש ונטיל בגויה ברזא בך וע"ד נגילה ונשמחה בך.

² בזמן בית המקדש היו הרבה נשמות חדשות נמשכות מזוהר האצילות, ולכן היו יודעים חכמתא עילאה, היא המדרגה העליונה שבחכמת הקבלה לדעת תוכיות הסודות בסתרי ההשתלשלות וסתרי האותיות וצירופיהם עד שהיו יודעים להשתמש בהם (רמ"ז). עי' שעה"ג הק"ו: אין בנו כח בכל הזמן הזה רק להמשיך אלו הנשמות החדשות, אותם שהם מן הברי"ע, שהם סוד נשמה רוח נפש כנודע. אבל לעתיד לבא אחר התחיה, יבואו נשמות חדשות יותר מעולות, שהם מעולם האצילות והם מבחי' הנשמה דאצילות שהיה לאדה"ר, הנקראת בשם זיהרא עילאה, וכו' וז"ס מ"ש בס"ה פרשת פקודי (דף רנג ע"א), שמיום שנחרב בית המקדש, לא נכנסו נשמות בהיכל האהבה. כי אלו החדשות דפנים בפנים מן עולם האצילות, לא נכנסו שם. אבל הנשמות שמן הברי"ע החדשות, אפשר שיבואו אפילו בזמן שלאחר החרבן.

³ כגון אחז וחביריו (אור יקר), עי' איכ"ר פ"ב סי' ה.

⁴ אצל הצדיקים איתא "ידעין ומסתכלין" ע"ד הד' שנכנסו לפרדס (חגיגה יד ע"ב זהר ח"ב רנד ע"ב), מה שלא אמר כך בחייבין, שלא אמר כי אם הוו ידעין (רמ"ז).

⁵ אלו מעולם העליון בינה ואלו מעולם התחתון מלכות (שער מאמרי רשב"י בראשית ג ע"ב). מפרש לקמן (יהל אור).

⁶ עי' רח"ו לקמן קמט ע"ב ש"מתעטר" בכל מקום בזהר ר"ל מזדווג.

⁷ כי כל חיה תחת אות א' כמ"ש למטה ובכמה מקומות (יהל אור).

⁸ קודם מסירתם למשה היו נעלמות סתומות למעלה, ולא היו מלאכי מרום יודעים תלייתם בשרשם העליונים וכו', ובהגיע תור נתינת התורה, האירו האותיות על ראשי החיות ונתעטרו החיות בשרשיהם העליונים (אור יקר). פי' י"ב מלאכים הנושאים הכסא (מ"מ).

⁹ האותיות הם נכללות מכל הענפים, דהיינו התפשטות החיות, כדרך כל עלה שהיא כוללת את עלולין, וכך העלולים נכללים מעלתם מפני שהם יוצאים ממנה, וכ"ז שלא נתנה תורה, היו העלולים בהבדל מעלתם והעלה בהדל מהעלולים, ולא האירו האותיות באותם המציאות הכלולים בהם, והחיות מאור האותיות, וכיון שנתנו האותיות למשה, מיד ירדו האותיות מהסתרים והעלמן והאירו האותיות בחיות, והחיות באותיות (אור יקר).

¹⁰ דהיינו ליסוד דנוק' הנק' אוירא (מ"מ).

¹¹ פי' יסוד דאימא, שכל היסודות נק' אוירא (מ"מ). מבראשית עד ויכולו דל"ת תיבות, ואם נקבה תל"ד גימ' ב"פ אויר, שאויר הוא זיווג עילאה אחע"ה גימ' ק' גימ' אויר וזיווג תחתון יוצא מזיווג עליון, וז"ס בזהר ויקרא ב ע"א "ופרחין גו אוירא וכו' דלא ידעין" והנה ב' אויר הנ"ל שהם ב' זיווגים הנ"ל הם שתים שהן ארבע כמנין דל"ת שהוא ארבע וכן מספר ב"פ אויר כנ"ל. והנה תל"ד באלב"ם הוא כסא כונן למשפט כסאו וזהו עד ויכולו וביום השביעי נתעלה וישב על כסא כו' וז"ס המשנה אמרה הדל"ת הריני נזירה אם נפתחת אני (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

הגדולות יורדות מתוך ההיכל העליון הטמיר של הכל, והאותיות הדקות היו יורדות מתוך היכל אחר תחתון.	דקיין אתון רברבין נחתין מגו היכלא (ע"י) [עלאה] ¹³ טמירא דכלא ואתון דקיין הוו נחתין מגו היכלא אחרא תתאה ¹⁴ :
ואלה ואלה נמסרו למשה בסיני, וחבור האותיות שמתחברות בסתר בכל אות ואות, כמו א' אות יחידה מתחברות עמה בסתר שתי אחרות ל' פ', וכן כולן נמסרו למשה בסיני, וכולן נסתרות בתוך החברים אשריהם.	ואלין ואלין ¹⁵ אתמסרו ליה למשה בסיני וחבורא דאתון ¹⁶ דאינון מתחבראן בטמירו בכל את ואת כגון א' את יחידא מתחבראן עמה בטמירו ¹⁷ תרין אחרנין ל' פ' ¹⁸ וכן כללו אתמסרו ליה למשה בסיני וכללו טמירין גו חבריא זכאין אינון:
"שאל לך אות", אות ממש, שכולם היו נוסעים בסוד האותיות. וכן ברחב, מה נאמר "ונתתם לי אות אמת", זו אות ו', שזו נקראת אות אמת. ואם תאמר ששאר האותיות אינן אמת. כן, אלא האות הזו נקראת אות אמת. "העמק שאלה" זו אות ה' אחרונה שבשם הקדוש. או הגבה למעלה, זו אות יו"ד, הראש	שאל לך אות (ישעיה ז יא) אות ממש דכלהו הוו נטלין ברזא דאתון ¹⁹ וכן ברחב מה כתיב (יהושע ב יב) ונתתם לי אות אמת דא את ו ²⁰ דדא אקרי אות אמת ואי תימא שאר אתון לאו אינון אמת אין אלא אות דא ²¹ אות אמת אקרי העמק שאלה ²² דא אות ה' בתראה דבשמה קדישא ²³ או

¹² כל האותיות היו מעלות מ"ן למעלה לקבל תוספת אורן (רמ"ז).

¹³ בינה, ששם אותיות גדולות (יהל אור).

¹⁴ מלכות ששם אותיות קטנות בסוד אחות לנו קטנה כידוע ה' זעירא א' זעירא (יהל אור). עי' ח"ב קכז ע"א שהיכלא עלאה היא אפרסמון והיכלא תתאה היא אפריון.

¹⁵ עי' בזו"ח במתניתין דטעמים, תרין גלגלין סחרין (יהל אור).

¹⁶ שהן ע"ב פרקי המרכבה שבהן התנועה ידיים ורגלים ועיקרן כ"ב כ' אצבעות, ועינים א' ומ"ש בס"י ברית המעור (חסר – אדצ"ל "תלו") בעינים כמ"ש ברית כרתי לעיני כו' וראיתיה לזכור ברית וכו', ופה וצואר א', כי התחלת הפה מהצואר, וראשית הרוח וקול ודבור משם, ולכן ו' אותיות הן משנים שנים, וה"ב אע"פ שהן מה', נכללים בד', כי הה"א עיקרו ד' גווינן שנעשין ה' גווינן, וזהו שם "ב דפרח בהו אליהו בידים ורגלים, שבהם מעופף האדם, י"ב בקר דתחותה שבהן סלקא והוא אדני" במילואו, וכמ"ש כאן "ופרחין גו אורא וכו'", וזה ענין החיות והאופנים וקרא זה אל זה, כי החיות של הפנים מתגלין וג"כ מתפרדין, לבד אדם שמחוברין ומכוסין, ולכן בפרצוף אדם זו"נ, וזהו שנא", שבדרך הילוכן הקדם של כולם שור מימן, וכסדר הנ"ל, והאחרונה אדם מקדם, ולכן "ב פרצופים, כי אדם מכוסה, וכל האדם א', לכן בכללן ג. וכה"ב באופנים, שכל"א אופן בתוך האופן, והיה צריך לד' גלגלים, אלא שהפנימי א"צ רק א', ושם חיבורן כנ"ל, והן "ב, והילוכן בשם י"ב הנ"ל, ושל חיות בג' הויות היודעים דמלך כו', שהן מנצפ"ך (הן בספי' משולשים) ואדם של האופנים בארץ, ולכן היחוד ע"י אדם אשר בארץ, והוא אופן א' בארץ, כי אינו בגלגלים כנ"ל, והוא א' ועי' בזו"ח נ ע"ב (יהל אור).

¹⁷ ר"ל במילואו כמו שמפרש והולך (יהל אור).

¹⁸ כמ"ש שאל"ף אינו בחשבון האותיות, רק הוא כלל של כל האותיות, כידוע וכמ"ש בס"י, ואל"ף מעיד על יחודו של עולם, שהוא ראשון כמ"ש בפ' בראשית דף ג ע"ב, כל יחודי בך כו', אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי כו'. וכ"ז מעיד האלף, כי ה' מוצאות אחה"ע מוצא הראשון, ומוצא האחרון בומ"ף והאמצעי דטלנ"ת, וראשון של ראשון א', ואמצעי של דטלנ"ת ל', וסופו של בומ"ף פ', וזהו אל"ף. וכן בכולם יש סוד בכל צירוף ומילוי, והן שתין אתון, ששים גבורים מסוד בוצד"ק דגניז בגו אמא עטרא דגבורה, ועם י"ב אתון דמנצפ"ך ע"ב, כמ"ש בזו"ח שיה"ש ע"ש. וכל ע"ב שייפין דגופא, נטלין בהון, וכן ע"ב פרקי המרכבה, וכן של העולם (יהל אור).

¹⁹ כל העולמות כולם וכל הנפלאות נעשים על ידיהן, ולכן הנסים נקראו אותיות כמ"ש הגידו האותיות לאחור (יהל אור).

²⁰ כל נפשות הגרים הם מן המלכות נקבה, בסוד גר צדק [עי' תיקו"ז יט ע"א ולקמן ח"ג קח ע"א שצדק כינוי למדת המלכות], והיא שאלה מהם, שיעלו אותה על הת"ת הזכר, הנקרא אמת, אשר משם נשמות בני ישראל (שעה"ג הק' לו).

²¹ ר"ל אות הוא סימן על דבר, וכן האותיות הן סימן על המדות, כמו ד' אותיות הוי"ה ב"ה (ומדתו) [ו' מדתו] של עיקב, ו"ק אמת, כמ"ש תתן אמת ליעקב, וא"ו הוא ע"ב, סימן ואות על מדת אמתו (יהל אור).

²² היינו אותיות קטנות (אור יקר).

²³ ישעיה אמר לאחז: שאל לך אות מעם ה' אלהיך העמק שאלה או הגבה למעלה. הנביא היה כוונתו להחזירו בתשובה ולהבדילו מע"ז והיה אומר לו מה לך לרדוף אחרי הבעלים מפני תועלת עניני ע"ז בגשמיות ומעשה התולים אשר לעובדי ע"ז, הבדל ממנה ולענין מה שאתה חומד מעשה העולם ותענועיו אני אתן לך אות מידו של הקב"ה אם חפצך להשיג עניינים גשמיים בעולם הזה שאל לך מאותיות קטנות,

זהר ויקרא חלק א'

שבשם הקדוש, וזהו סוד הנאמר "שאל לך אות מעם ה' אלהיך", אות מן השם הקדוש משמע, שנאמר "מעם ה'", שזהו שמו של הקדוש ברוך הוא, אות אחת שבו, והמשכן עומד על זה.	הגבה למעלה ²⁴ דא את יו"ד ²⁵ רישא דבשמא קדישא ודא איהו רוא דכתיב שאל לך אות מעם יהו"ה אלהיך אות משמא קדישא משמע דכתיב מעם יהו"ה דדא איהו שמא דקודשא בריך הוא את חד דביה ומשכנא קאים על דא ²⁶ :
בא וראה כשעלה הענן על המשכן, ושרה עליו כל אותן המרכבות וכל	תא חזי כד סליק עננא על משכנא ושרא עלוי כל אינון רתיבין וכל
	ב/ב
אותם כלי המשכן שלמעלה, כולם היו בתוך הענן. מה נאמר "ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן" ונאמר "ויבא משה בתוך הענן".	אינון מאני משכנא דלעיל כלחו הוו גו עננא ²⁷ מה כתיב (שמות מ לה) ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכתיב [(שם כד יח) ויבא משה בתוך הענן]:
"ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה", אם משה לא היה יכול להיכנס למשכן, למה היה יושב בהר כל אותם ארבעים הימים. אלא (אינו) (כדי לקבל התורה בפעם אחרת, שהרי שני לוחות נשברו בראשונה, ועתה היה בהר כבראשונה.	ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה (שמות כד יח) אי משה לא הוה יכול לאעלא למשכנא אמאי הוה יתיב בטורא כל אינון ארבעין יומין אלא (בגין לקבלא אורייתא זמנא אחרא דהא תרין לוחין אתברו בקדמיתא השתא הוה בטורא כמלקדמין:
אמר רבי יוסי אם כן והרי נאמר "ויקם משה את המשכן" וכו' ונאמר "ולא יכול משה לבא אל אהל מועד", ונאמר "ויהי משה בהר ארבעים יום" וגו', ונאמר "ויקרא אל משה" וגו'. משמע שמשה היה בהר באותו זמן שקרא לו, ונאמר "מאהל מועד", ואהל מועד לא היה בהר סיני, שהרי בין ישראל היה. אמר לו באותו זמן נשלמו ארבעים ימים, וארבעים ימים היה משה בהר, וענן אחר עליון היה מתקן את המשכן ומתקן את השלחנות, מכל אותן רוחות קדושות להתקין מקום, שהרי שני עננים היו (ס"א ענן המאיר וענן המחשיך), אחד שנכנס בו משה, ואחד ששרוי היה על המשכן.	אמר רבי יוסי אי הכי והא כתיב (שם מ יח) ויקם משה את המשכן וגו' וכתיב ולא יכול משה לבא אל אהל מועד וכתיב ²⁸ ויהי משה בהר ארבעים יום וגו' וכתיב (ויקרא א א) ויקרא אל משה וגו' משמע דמשה בטורא הוה בההוא זמנא דקרא ליה וכתיב (שם) מאהל מועד ואהל מועד לא הוה בטורא דסיני דהא בינייהו דישראל הוה אמר ליה בההוא זמנא אשתלימו ארבעין יומין וארבעין יומין הוה משה בטורא עננא אחרא עלאה הוה מתקן משכנא ותקין פתורי מכל אינון רוחין קדישין לאתתקנא אתר דהא ²⁹ תרי ענני הוו ³⁰ [ס"י ענן דנהיר וענן דחשיך] חד דעאל ביה משה ³¹ וחד דשארי על משכנא ³² :

ותהנה בה מענייני הגשמיים ואפם חפצך להשיג ענייני הרוחניים לעולם הבא שאל לך מאותיות גדולות (אור יקר). מלכות (מ"מ).

²⁴ היינו אותיות גדולות (אור יקר).

²⁵ אבא (מ"מ).

²⁶ משכן שהוא רומז למט"ט קאים על הוי"ה א"נ משכן שבעולם הזה קאים על הוי"ה זו (מ"מ).

²⁷ הכוונה להורות יחוד העולמות בהשתלשלותם, ואמר שמקדש של מעלה ירד ושרה ונתייחד עם מקדש של מטה, וזה רמז בפסוק (שם מ לד) ויכס הענן את אהל מועד, הוא התחתון, וכבוד ה', שהוא כל אותן הרתיבין ומאני מקדשא דלעיל, מלא את המשכן העליון שהיה שם בתוך הענן (רמ"ז).

²⁸ נמחק בדפ"ק.

²⁹ (ס"א אינו) (נוסף בדפ"ו).

³⁰ הן שכינה של אצילות ושל בריאה, שבהר סיני של בריאה שם עאל משה ושם ניתן התורה מצד אימא דמקנן בכורסייא ושם הוא הפה כמ"ש בזו"ח שה"ש שהוא בינה כידוע, ושם יצירת הולד במ' יום, ולכן ניתן התורה למ' יום. וענן המשכן של אצילות לא יכול משה לבא שלא היה במדרגתו אלא בבריאה שמשם התורה כידוע בהרבה מקומות (יהל אור).

³¹ סוד ענן מלכות (רח"ו).

תא חזי מה כתיב (שמות מ לד) וכבוד יהוה מלא את המשכן, לא כתוב מלא אלא מלא, שהיה שלם למעלה ולמטה עם המשכן שלמטה, תיקון טמיר שירד למטה ונתקנה השכינה. ארבעה צדדים של מחנות נגנזו, תקון ראשון של משמרה אחת מאותן ארבע מחנות, הכל עד שנתקנו הראש לצד ימין, צדקיא"ל הממונה הגדול, גדול המחנות, שהוא תחת שלטונו של מיכאל"ל, ועמו היו נתקנים כל אותם המחנות תחת ידו. וממונה אחד הוקם על ארבע שלש ארבע למטה, לפי שכל אותם המחנות העליונים, כשירידים למטה משנים את השם שלהם בשמות אחרים, כשהם עליונים לא משתנים לעולמים. והממונה העליון הזה צדקיא"ל עומד עליהם לפנים, אות אחת נוצצת על ראשיהם, והיא א' קטנה,	תא חזי מה כתיב (שמות מ לד) וכבוד יהוה מלא את המשכן מלא לא כתוב מלא אלא מלא, שהיה שלם למעלה ולמטה עם המשכן שלמטה, תיקון טמיר שירד למטה ונתקנה השכינה. ארבעה צדדים של מחנות נגנזו, תקון ראשון של משמרה אחת מאותן ארבע מחנות, הכל עד שנתקנו הראש לצד ימין, צדקיא"ל הממונה הגדול, גדול המחנות, שהוא תחת שלטונו של מיכאל"ל, ועמו היו נתקנים כל אותם המחנות תחת ידו. וממונה אחד הוקם על ארבע שלש ארבע למטה, לפי שכל אותם המחנות העליונים, כשירידים למטה משנים את השם שלהם בשמות אחרים, כשהם עליונים לא משתנים לעולמים. והממונה העליון הזה צדקיא"ל עומד עליהם לפנים, אות אחת נוצצת על ראשיהם, והיא א' קטנה,

32 בינה (רח"ו). ר"ל שענן שהיה בהר שנכנס בו משה היה ענן של מלכות, וענן שהיה במשכן דכתיב ביה ולא יכול משה לבוא הוא ענן הבינה (מ"מ).

33 פי' דאי כפשטיה דקרא שכבוד ה' שהוא מלכות מלא למשכן, א"כ מלא מבעי ליה ומדכתיב מלא ש"מ שכבוד ה' שהיא מלכות נשלמה ונתמלאת מן הבינה. ואח"כ באה למשכן שבעולם הזה, וז"ש דהוה שלים לעילא ותתא עם משכנא דלתתא (מ"מ).

34 פי' הארת הבינה שירדה למלכות ומשם נתקנה (מ"מ).

35 בהיכל הרצון (רח"ו). ענין ד' חיות הקודש עילאין על כולא ויתבין על ד' פתחין בהיכל הרצון לד' סטרא עלמא ואינון לפני מן הפתחים והם נפש דהיכל הרצון דבריא ושארי חיילין דתמן הם ענפי' להם כי אלו הם העיקרים וכולם נקרא נפש היכל הרצון וההיכל עצמו הוא הגוף ולמעלה מהם הוא רוח ההיכל והוא רזאל רוחא עילאה ואינו רזאל הנמנה עם י"ב חיות הקודש והנשמ' היא בחי' הגוף של הת"ת דאצי' דהיינו כלי הפנימי מן הג' כלים ולבושים שיש לת"ת דאצי' היא נעשה בכאן נשמה עי' המשך לשונו במלואים אות (א) (זהר הרקיע).

36 ר"ל ד' חיות הקודש הן ד' מלאכים ארגמ"ן כידוע, והן מתפרשין ל"ב, כמ"ש בפ' ויקהל פקודי (רכח ע"א רנד ע"ב), ש"כ"א מתפרש לתלת, וכן כ"א מאלו הד' מתפרש ל"ב, וכן לעולם כמ"ש שם (רכח ע"ב). ומפ' כאן שמיכאל שהוא פני אריה אל הימין, תחתיו ד' מלאכים לד' סטרי עלמא, כמ"ש וארבע פנים לאחת, ותחת כ"א תחתיו ממונה א' בארץ, י"ב מלאכים ממונים תלת לכל סטר, והממונה אשר בשמים, מושל על אשר בארץ ועל כל י"ב ממונים שלו. ואותן שבשמים הן ד' כללים, ועליהם ד' אותיות, וכולם תחת מיכאל, וע"ג אות א', שמושל על כולם, והוא אות שמושל ע"ג מיכאל, שהוא על כולן. וכן בד' חיות הקודש בכללם א' ע"ג, בסימן ארגמ"ן, מט"ט נוריא"ל כידוע, וכן כאן הוא ג"כ בגבריא"ל, כמ"ש לקמן דף ג' ע"א ע"ש. וכן הוא בכל ד' חיות הקודש, דד' סטרי. וזה סדרן:

א	ר	ק	י	י	ס	ל	ש	ה
נדיאל	רוזאל	יופאל	קדמאל	מכאל	גבראל	חזקאל	קפניאל	שמעאל
תחתיו א'	רופיאל	חכמיאל	אריאל	גוראל	קדש"אל	חזקאל	עזאל	רעואל

וסדרן בימין מלמעלה למטה ויקרא, ובשמאל להיפך, כי שמאל סדרן למפרע, כידוע בסוד שם ע"ב, וסוד תשר"ק. וכן שם המ"ם באמצע, ונתהפך למ"ם פתוחה, לפי שהוא תחלת השם של משה. ובכ"א ה' אותיות סוד ה"ח וה"ג כידוע (יהל אור).

37 פי' תיקון הראשון מאותם ד' מחנות כולם אחר שנתקנו הוא צדקיא"ל (מ"מ).

38 פי' עמיה דצדקיא"ל (מ"מ).

39 ד"פ שלשה שהם י"ב (מ"מ).

40 פי' דקשה ליה למה לא הזכיר שם הד' כמו מיכאל"ל ורזאל"ל. ותיירץ שד' שהם לתתא משתנה שמם לכך לא הזכיר שמם אבל רזאל"ל ומיכאל שאין שמם משתנה לכך הזכירם (מ"מ).

41 צ"ל בר אינון כו' וכן הוא בב"ר ר"פ עח, ועי' לעיל פרשת בראשית לד רע"ב (לש"ו). מבואר בזוה"ק (בראשית לד סע"א) כי יש ב' מיני מלאכים שנבראו ביום ה', והם זולת אותן שנבראו ביום ב' המתבטלין ומתחדשים בכל יום והם נזכרים בזוה"ק (בראשית יז ע"ב, ויח ע"ב) וכן"ל ענ"ט, כי הם קטנים מכולם. אבל אותן שנבראו ביום ה' הם גדולים מהם, והם ב' מינים: אחד, הנאמר עליהם (בראשית א כ) ועוף יעופף על הארץ ולא נאמר בהם למינהו, והשני הוא מה שנאמר עליהם (שם כא) ואת כל עוף כנף למינהו וכו', והרי הם משתנים ומתלבשים בגוף כגוונא בהאי עלמא, וכמ"ש בפ' תולדות (קמד ע"א) ופ' וירא (קא ע"א) ועי' פ' יתרו (צד ע"א). אבל אותן שנאמר בהם למינהו, הם אינם משתנים לעולם ואינם מתגלים לבני אדם אלא רק בבחי' השגה ושכל ולא בחוש, [והם נתגלו להרשב"י זללה"ה וזיע"א בעת שחיבר את התיקונים] (דע"ה ח"ב כט ע"א).

עלאה צדקיא"ל קאים עלייהו לגו את חד (ד)נציין על רישייהו ואיהו א' זעירא⁴² כד האי את נציין בלהו נטלין לההוא אתר דנציין האי נציצו:	כשהאות הזו נוצצת כולם נוסעים לאותו מקום שנוצצת ההתנוצצות הזו.
לגו מנייהו רזיא"ל [רב ממנא] רב משרייאן דקיימא לגו תחות שלטנותא דמיכאל ועמיה כל אינון משריין דתחות ידיה וחד ממנא קאים עלייהו בתרעא דאתקרי בארעא⁴³ רומיא"ל וסחרין ליה י"ב ממנן תלת תלת ארבע זמנין ורזיא"ל רב ממנא קיימא על בלהו דלא אשתני שמיה את חד [נציין] (נעייז) על רישייהו דכל אינון משריין ואיהי את ר' כד האי נציין⁴⁴ נטלין בלהו לההוא סטרא דההוא נציצו האי את קיימא על עונשא דמגלה רזין וסימניך (משלי יג יח) ריש וקלון:	לפנים מהם רזיא"ל הממונה הגדול, גדול המחנות שעומד לפנים, תחת שלטונו של מיכאל"ל, ועמו כל אותם מחנות שתחת ידו, וממונה אחד עומד עליהם בשער שנקרא רומיא"ל, וסובבים אותו י"ב ממונים, שלש שלש ארבע פעמים, ורזיא"ל הממונה הגדול עומד על כולם, שלא השתנה שמו. אות אחת נוצצת על ראשם של כל אותם המחנות, והיא אות ר', כשזו נוצצת כולם נוסעים לאותו הצד של אותה התנוצצות. האות הזו עומדת על העונש של מגלה הסודות וסימנך ריש וקלון.
לגו מנייהו יופיא"ל רב ממנא רב משריין תחות שלטנותא דמיכאל ועמיה הוו מתתקנן כל אינון משריין דתחות ידיה ולא אתגליין הכא בחושבנא בגין דלא אשתלימו הכא עד דאתו לבית עולמים דתמן אשתלימו בלהו⁴⁶ ואסגו משריין בשלימו ומה דאמרן הכא כל אינון משריין דתחות ידיה דאתמסרו בההוא שעתא לאעלא עמיה וחד ממנא קיימא עלייהו וחכמיא"ל שמיה וי"ב ממנן סחרין ליה לכל עיבר תלת תלת כמה דאמרן ויופיא"ל רב ממנא קיימא על בלהו דלא אשתני שמיה:	לפנים מהם יופיא"ל הממונה הגדול, גדול המחנות תחת שלטונו של מיכאל"ל, ועמו היו מתקנים כל אותם המחנות שתחת ידו, ולא התגלו כאן בחשבון משום שלא נשלמו כאן, עד שבאו לבית עולמים, ששם כולם נשלמו והתרבו המחנות בשלמות. ומה שאמרנו כאן כל אותם המחנות שתחת ידו שנמסרו באותה שעה להיכנס עמו, וממונה אחד עומד עליהם ושמו חכמיא"ל, וי"ב ממונים סובבים אותו, לכל צד שלש שלש, כמו שאמרנו. ויופיא"ל הממונה הגדול עומד על כולם, שלא משתנה שמו.
את חד נציין על רישייהו דכל אילין משריין ואיהי את ק' כד נציין⁴⁷ דא נטלין בלהו לההוא סטרא דההוא נציצו האי את ק' תלייא באוירא ואכפיא תלת זמנין ביומא וסלקא ונחתא תרין אתוון אילין ק' ר' אינון אתוון דקיימין באמצעיתא חד דחפי לאת א' וחד דחפא [על י'] (ר') דאיהי לבתר:	אות אחת נוצצת על ראשיהם של כל המחנות הללו, והיא האות ק', כשזו נוצצת כולם נוסעים לאותו הצד של אותה התנוצצות. האות הזו ק' תלויה באויר, נכנעת שלש פעמים ביום, ועולה ויורדת. שתי האותיות הללו ק' ר' הן אותיות שעומדות באמצע, אחת המכסה על אות א', ואחת שמכסה על אות י' שהיא אחר כך.
לגו מנייהו קדומיא"ל רב ממנא רב משריין תחות שולטנותא דמיכאל עמיה הוו מתתקנן כל אינון משריין דתחות ידיה וחד ממנא דקיימא⁴⁸ עלייהו [בתרעא] דאתקרי בארעא⁴⁹ אריא"ל וי"ב ממנן סחרין ליה תלת תלת לכל סטר והאי ממנא	לפנים מהם קדומיא"ל הממונה הגדול, גדול המחנות תחת שלטונו של מיכאל"ל, ועמו היו מתקנים כל אותם המחנות שתחת ידו, וממונה אחד עומד עליהם בשער שנקרא אריא"ל, וי"ב ממונים סובבים אותו, שלש שלש לכל צד. והממונה הזה קדומיא"ל עומד עליהם, שלא משתנה שמו לעולמים. אות

⁴² כי צדק היא המלכות ולכך נק' צדקיא"ל וא' זעירא (רח"ו). עי' לקמן נג ע"ב ובח"א רלד ע"ב רלט ע"א ועי' ח"ב נח ע"א (לש"ו).

⁴³ נמחק בדפ"ק.

⁴⁴ צ"ל ש' (יהל אור).

⁴⁵ היא ר' של רזיאל (רח"ו).

⁴⁶ שמות רמא ע"א (הערת הזהר).

⁴⁷ ק' של קדומיא"ל (רח"ו).

⁴⁸ קיימא (דפ"ק).

⁴⁹ "דקיימא עלייהו דאתקרי בארעא" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "קיימא עלייהו בתרע דאתקרי".

זהר ויקרא חלק א'

אחת עומדת ונוצצת על ראשיהם, והיא האות י',	קדומיא"ל קיימא עלייהו דלא אשתני שמיא לעלמין חד את קיימא דנציץ ⁵⁰ על רישייהו והוא את [י'] ⁵¹ (ר')
ג/א	
כשזו נוצצת כולם נוסעים לאותה התנוצצות שנוצצת.	כד האי נציץ נטלין כלהו להווא נציצו דנציץ:
האות ק' כפי שאמרנו. מכסה על האות הזו י', ר' מכסה על א' לפני ולפנים, במקום שנקרא קדש. נוצצת אות אחת בסתר ובגניזה, והיא האות ו'. והאות ו' הזו נוצצת בהתנוצצות על כל האותיות, וקול יוצא מביניהן של האותיות הללו, ואז מכה ההתנוצצות של האות ו' להתנוצצות של האות י', ויוצאת אותה התנוצצות מתוך מקום (שנקרא קדש) הקדש, ומכה לתוך ההתנוצצות של האות י', ואז התנוצצות האות	אות ק' ⁵² דקאמרן דחפיא על האי את [י'] ⁵³ (ר' ⁵⁴) וי' רין חפיא על א' ⁵⁵ לגו לגו ⁵⁶ באתר דאקרי קדש ⁵⁷ (הוא) נציץ חד את בטמיר ⁵⁸ ובגניזו ואיהו את ו' והאי את ו' נציץ בנציצו על כלהו אתוון וקלא נפיק ⁵⁹ מביניהו דאלין אתוון כדין בטש נציצו דאת ו' לנציצו דאת י' ⁶⁰ ונפק ההוא נציצו מגו אתר ⁶¹ דקדש ובטש לגו נציצו דאת י' ⁶² וכדין נציצו דאת י' ⁶³ בטש לגו נציצו [דהאי ק'] ⁶⁴ (דאת

⁵⁰ נציץ (דפ"ו).

⁵¹ י' דיופיאל"ל (רח"ו).

⁵² דהיינו בינה לבוש והיכל החכמה, וכן הוא סוד אות ר' שהוא במקום וא"ו, שמכסה על אל"ף, והטעם שסוד אל"ף צריכה העלם כדפי' (אור יקר). קדומיא"ל (רח"ו).

⁵³ יופיאל (רח"ו).

⁵⁴ רזיאל (רח"ו). ולפי זה הגדול חופה על הקטן לשומרו, לפי שהם מתחילים ממטה למעלה, צדקיא"ל הוא הקטן, והגדול לפניו ממנו, הוא רזיאל, וכן האחרים, כמ"ש הזהר לגו מניה רזיאל"ל וכו', לגו מניה יופיא"ל. הרי בהדיא שהם עולים ממטה למעלה, ולכן ר' חופה על א' שהוא רזיאל"ל על צדקיא"ל, וכן ק' קדומיא"ל חופה על י' שהוא יופיא"ל, שהגדול חופה על הקטן (מ"מ).

⁵⁵ וסוד האותיות ה"ו, וכאשר יקדם ו' של ויקרא, יהיה יסוד זה וה"ו כאשר נבאר (אור יקר). צדקיא"ל (רח"ו).

⁵⁶ מפני שסוד יקרא היינו סוד יה"ה, ושם זה הוא בת"ת כנודע, ולבוש הוא שם יה"ה שבת"ת לסוד אות ו' עיקרית לשמות הספירות כדפי' בספר פרדס רמונים בשער שם בן ד' ושער השמות, ועם כן ימצא שאות ו' נשמה לאותיות יה"ה, וכיוצא בזה ויקרא"א יקרא"א שם יה"ה, ו' היא נשמה בתוכם (אור יקר).

⁵⁷ היינו עצם הפנימיות הספירה (אור יקר).

⁵⁸ היא הנותנת הנהגה לכל האותיות הנזכרות, והיא את ו', והיא אל שאר האותיות כנשמה בתוך הגוף שמתנוצצת ופועלת בהם, ואין ספק שאלו האותיות לבוש לאצילות וכינוי לשם ההו"ה בהעלם, בסוד הבריאה המתנוצצת ביצירה, כענין סוד נשמת היצירה, שהוא ניצוץ עליון מתפשט ומתלבש. ומקור הנצוצות מספירת הת"ת, לכן עניינו כענין הת"ת, דהיינו סוד ויקרא"א, כענין ו' יה"ה ממש (אור יקר). כי הפרטים דומה לכלל כמו בד' החיות, א' על גביהם, שהן נגד ד' ספירות חג"ת מלכות, וע"ג נגד בינה, הכסא שע"ג החיות, שד"ס אות הד' שבה"א, ד' חיוון ונקודה שבתוך הה"א, הוא שע"ג. ועי' בזו"ח סתרי אותיות דף ה ע"ג [א ע"ג] רזא דה' אינון ד' כו' ע"ש כל המאמר, וכן כאן באותיות שהן חגת"ס, אות חמישי מסט' דקדש בינה (יהל אור).

⁵⁹ שהרי סוד קו"ל הוא בת"ת, ולכן קול מתהווה לנבואת מרע"ה מסוד ספירת אספקלריא המאירה, שסוד נבואת מרע"ה צומחת מסוד נשמת הת"ת, דהיינו מחלק ו' מההויה הכוללת עשר הספירות כולם. וכיון שהיא דקה כנשמה בתוך הגוף, כך אות ו' יסוד שם יה"ה שבת"ת, והיא פועלת בתוך יה"ה. והנה כשיבא שם יה"ה לקבל הפעולות מאות ו', נשמתא תקבל ראשונה על ידי י' שבו, כענין המוח שהוא מקבל ראשונה הכח מן הנשמה על ידי כלי השכל הרוחני שבו, ולכן י' של יקרא, דהיינו י' של יה"ה, מקבל ראשונה מאות ו' שהיא נשמתא (אור יקר).

⁶⁰ הנה עד כאן נעלם פעולת הנשמה בשכל, דהיינו שהכל סוד קדש, המורה על החכמה הנעלמה, ותוכיות פנימי ופעולה הרוחנית דקה, ויוצא מתוכיות זה, דהיינו ו' אל סוד י', דהיינו עצם שם יה"ה, שהוא יציאת ההשפעה מן הכח הדק לפועל, בערך שם יה"ה דהיינו יקרא (אור יקר).

⁶¹ מלכות דאצילות (רח"ו). (ס"א דאקרי קדש) (נוסף בדפ"ו).

⁶² והרי יצאו ההנהגות והנבואה והקול, שהכל ענין א', אל מציאות שם יה"ה, אל בחינה ראשונה דהיינו י' דקה ודאי (אור יקר).

⁶³ דהיינו חכמה מחשבה בערך אל ה"ה הנשארים (אור יקר).

⁶⁴ דהיינו אותה בחינה הנגדיית לה' ראשונה, דהיינו הבינה, כדפי'. ועד כאן היה נשמה ומחשבה דקה, ואין להתפשטות הנבואה ולא להוות שם קול אלא רוח בחשאי נביע בתוכיות החיך כנודע, אמנם כשבא אל סוד ק' דהיינו בינה כדפי' אז נתהווה הויה נגלת והיה סודה קול (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

ק' וקלא הוא נפיק) ונפקא נציצו דאת ק' ובמש לגו נציצו דאת ר' ונפקי נצוצין כלהו ומתחברין לגו נציצו דאת א' דקיימא וקלא הוא נפיק ובמש בכל אינון נציצין דאתון כחדא נציצו דאת ו' ב' נציצו ד' בק' נציצו דק' בר' נציצו דר' בא' ומתחברין גליפין דנציצין ונפקי לבתר:	י' מכה לפנים התנוצצות האות ק' (וקול יוצא) ויוצאת התנוצצות האות ק' ומכה לתוך התנוצצות האות ר', ויוצאים כל הניצוצות, ומתחברים לתוך התנוצצות דאות א' שעומדת, והקול היה יוצא ומכה בכל אותם הניצוצות של האותיות כאחד. התנוצצות האות ו' ביו"ד, התנוצצות של יו"ד בק', התנוצצות של ק' בר', והתנוצצות של ר' בא'. ומתחברים חקוקי הניצוצות, ואחר כך יוצאים.
ובתר דמתחברין בניצוציהון נפיק קלא מביניהון ומתחברין ברוא דא (ויקרא א א) ויקרא אל משה⁶⁵ ומשה הוה מסתכל כל אינון יומין דלא עאל לבתר (ד)אתהדרו אתון ווהו מתגלגלין בקולפוי בצרופין דאתון דאתמסרו לאדם בגנתא דעדן:	ואחר שמתחברים בניצוצותיהם, יוצא קול מביניהם ומתחברים בסוד זה, "ויקרא אל משה". ומשה היה מסתכל כל אותם הימים שלא נכנס, אחר כך חזרו האותיות והיו מתגלגלות במקלו בצרופי האותיות שנמסרו לאדם בגן עדן.
את א' ודא לאעלא⁶⁶ בגו טמירא לאתר דאקרי קדש ונפק ו' ויהיב דוכתא לאת א' ואתחבר א' לגו ו' דבתריה קר וי' עאל בין ק' ור' ואשתכח קיר ואתגליפו ואתנציצו כמלקדמין וקלא נפיק מביניהו ומתחברין נציצין דאתון ונפקי לבר ואתגליין לגבי כל אינון משריין דהו נטליין אינון אתון וכד מתחברין נציצין דאתון קלא בשש ביניהו אתחזון בגלופייהו לכל אינון רתיכין אוקיר וקלא אהדר מביניהו וקרי בין אינון רתיכין (ישעיה יג יב) אוקיר אנוש⁶⁷ מפז ואדם מכתם אופיר:	האות א' להיכנס לתוך הסתר למקום שנקרא קודש, ויוצאת ו' ונותנת מקום לאות א', ומתחברת א' לתוך ו' שאחריה, קר וי' נכנסת בין ק' ור', ונמצא קיר, ונחקקות ומתנוצצות כמו מקדם, וקול יוצא מביניהן ומתחברים הניצוצות של האותיות ויוצאות החוצה ומתגלות אל כל אותם המחנות שהיו לוקחים האותיות הללו, וכשמתחברים הניצוצות של האותיות, מכה קול ביניהם, הם נראים בחקיקותיהם לכל אותן המרכבות "אוקיר", וקול חוזר מביניהם וקורא בין אותן המרכבות, "אוקיר אנוש מפז ואדם מכתם אופיר".
זכאה חולקיה דמשה דחמי כל דא אבל צרופא דא לא אתחמי לעינוי דמשה אלא צרופא קדמא דאיהו ויקרא דא הוה חמי משה הדא הוא דכתיב ויקרא אל משה וצרופא דא אחרא לא גלייא⁶⁸ ליה בגין [ד]שבחא דבר נש לא מודעין לקמיה וסימניך (במדבר יב ד) צאו שלשתכם וכתוב (במדבר יב ה) ויקרא אהרן ומרים וכתוב (שם ח) פה אל פה אדבר בו וכתוב (שם ז) לא כן עבדי משה בגין דלא מודעין שבחיה דבר נש לקמיה סלקין אתון ואתהדרו בכל אינון משריין כגוונא דא בצרופא דא אוקיר וקלא נפיק ואכריז ואמר אוקיר אנוש מפז וגו' לבתר אתמשכו אתון והו נציצין על רישייהו דכל אינון רתיכין ואשתככו עד דאתתקנו לדוכתי[הו]:	אשרי חלקו של משה שראה את כל זה, אבל הצירוף הזה לא נראה לעיני משה אלא הצירוף הראשון, שהוא ויקרא, את זה משה היה רואה, זהו שנאמר ויקרא אל משה, וצירוף אלה האחרות לא גלויים לו, משום ששבחו של אדם לא מודיעים לפניו, וסימנך "צאו שלשתכם", ונאמר "ויקרא אהרן ומרים", ונאמר "פה אל פה אדבר בו", ונאמר "לא כן עבדי משה", משום שלא מודיעים שבחו של אדם לפניו. עלו האותיות וחזרו בכל אותם המחנות כדוגמא זה, בצרופה הזה, אוקיר, וקול יוצא והכריז ואמר אוקיר אנוש מפז וגו'. אחר כך נמשכו האותיות, והיו נוצצות על ראשי כל אותן המרכבות, ושקטו עד שנתקנו למקומותיהן.

⁶⁵ ר"ל צירוף ויקרא, זהו שנתגלה אל משה, שבעוד צירוף הראשון ויקרא מתנוצץ, לא יכול משה לבא אל אהל מועד כמש"ן, ואח"כ ויקרא אז אל משה, וקראו שיכנס בתוכו (יהל אור).

⁶⁶ לעאלא (דפ"ו).

⁶⁷ ר"ל משה רבינו ע"ה, כמ"ש עליו המלאכים, מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כו' (יהל אור).

⁶⁸ גליין (דפ"ו).

רישא לסטר שמאל חזקיא"ל רב ממנא רב משריין לכל אינון דקיימי לתרעא דמשכנא⁶⁹ תחות שלטננות]א דגבריא"ל ועמיה כד⁷⁰ מתתקנן [בהוא] (גבי להוא) תרעא כל אינון משריין דתחות ידיה [וחד] (ועמיה חד) ממנא אתקם על תרעא לבר וגזריא"ל שמיה ועמיה י"ב ממנן דסחרין⁷¹ ליה תלת תלת לכל סטר לד' סטרין ואלין שננא דלהטא דחרבא דמתהפכא בדייהו:	הראש לצד שמאל חזקיא"ל, הממונה הגדול, גדול המחנות לכל אותם שעומדים לשער המשכן תחת שלטונו של גבריא"ל, ועמו מתתקנים באותו השער את כל אותם המחנות שתחת ידו, וממונה אחד העומד על השער בחוץ ושמך גזריא"ל, ועמו י"ב ממונים שסובבים אותו, שלש שלש לכל צד לארבעה צדדים, ואלו שנינות של להט החרב המתהפכת בדייהם,
והאי ממנא חזקיא"ל קאים עליהו לעיל[א]⁷² לגו [את חד נציין] (מן דא אית חד דנציין) על רישיהו ואיהי את א' דהא לא קיימי אלין ולא⁷³ שיילי אלא ברזא דא' דאיהי⁷⁴ ימינא בגין דשמאלא לא נטיל אלא בימינא ימינא נטיל תדיר לשמאלא דא' את נציין ונפיק מן ימינא כדין נטילין להוא אתר דנציין ההוא נציין:	והממונה הזה חזקיא"ל עומד עליהם למעלה למעלה בפנים, אות אחת נוצצת על ראשם והיא האות א', שהרי אלה לא עומדים ולא שואלים אלא בסוד של א' שהיא ימין, משום ששמאל אין נוסעת אלא בימין. הימין תמיד נוסעת לשמאל, שא' אות נוצצת ויוצאת מימין, ואז נוסעים לאותו מקום שנוצצת אותה התנוצצות.
לגו מניה רהטיא"ל⁷⁵ רב משריין דקיימא לגו תחות שלטננות]א דגבריא"ל ועמיה כל אינון משריין תחות ידיה וחד ממנא קאים עליהו [בתרעא] דאתקרי בארעא⁷⁶ קדשיא"ל וסחרין ליה י"ב ממנן תלת תלת ד' זמנן והוא ממנא רהטיא"ל קיימא על כלהו דלא אשתני שמיה את חד נציין על רישיהו דכל אלין משריין ואת דא איהו ז' ואיהו אתחלף גו תקונא דמשכנא באת ל' האי אתחלף ברזא (שם כד ז') דיזל מים⁷⁷ מדליו ואתחלף	לפנים ממנו רהטיא"ל, גדול המחנות שעומד בפנים תחת שלטונו של גבריא"ל, ועמו כל אותם מחנות תחת ידו, וממונה אחד עומד עליהם בשער שנקרא קדשיא"ל, וסובבים אותו י"ב ממונים, שלש שלש ארבע פעמים, ואותו הממונה רהטיא"ל עומד על כולם, שלא משתנה שמו. אות אחת נוצצת על ראשיהם של כל המחנות הללו, והאות הזו היא ז', והיא מתחלפת בתוך תקון המשכן באות ל', זו מתחלפת בסוד של "יזל מים מדליו", ומתחלפת
ג/ב	
בגלופי אתוון ואקרי חלופא ל' כד האי נציין על רישיהו דכל אלין משריין כדין כלהו נטילין להוא סטרא דהוא נציין:	בחקיקות של האותיות, ונקרא חלופ ל'. כשזו נוצצת על ראשם של כל המחנות הללו, אז כולם נוסעים לאותו צד של אותה התנוצצות.
(ו)לגו מן דא קפציא"ל רב ממנא [רב] (דכל אילין) משריין תחות שלטניה דגבריא"ל ועמיה הו מתתקנין כל אינון משריין דתחות ידיה אינון דאתמסרו ליה בהוא שעתא וחד ממנא קאים עליהו עזא"ל שמיה וי"ב ממנן סחרין ליה לכל עיבר תלת תלת כמה דאוקימנא וקפציא"ל רב	לפנים מזה קפציא"ל, הממונה הגדול, גדול המחנות תחת שלטונו של גבריא"ל, ועמו היו מתקנים כל אותם המחנות שתחת ידו, הם נמסרו לו באותה שעה, וממונה אחד עומד עליהם ששמו עזא"ל, וי"ב ממונים סובבים אותו בכל צד, שלש שלש כפי שבארנו, וקפציא"ל הממונה הגדול עומד על

⁶⁹ כי המשכן בריאה, ושם משכן השכינה, ומאירים תוך המשכן. והמלאיכם שיש שם ימיניים כהנים, ושמאלים לויים, ופתח המשכן סוד פתח היסוד, והשוערים שומרים הגבורות שלא יצאו (רח"ו).

⁷⁰ נמחק בדפ"ק.

⁷¹ דסחרין (דפ"ו).

⁷² לעילא (נוסף בדפ"ו).

⁷³ (ס"א נטלי) (נוסף בדפ"ו).

⁷⁴ שמות קנט ע"א (הערת הזהר).

⁷⁵ עי' תז"ח י ע"ג: חר"ק חזקיא"ל רהטיא"ל קדושיא"ל.

⁷⁶ נמחק בדפ"ק.

⁷⁷ מיסוד גבורות גשמים (יהל אור).

כולם. אות אחת נוצצת על ראשם של כל המחנות הללו, והיא האות ד', וכולם נוסעים לאותה התנוצצות של אותה האות, האות הזו תלויה בתוך האויר על שתי אותיות אחרות.	ממנא קיימא [עלייהו] (על כלו) את חד נציץ על רישיהו דכל אינון משריין ואיהי את ד ⁷⁸ וכלו [נמלין] להווא נציצו דהווא את האי את תלייא גו אוירא על תרין אתוון אחרנין:
לפנים מזו שמעיא"ל הממונה הגדול, זה מתחלף לארבעה שמות, בגלל שלא עומד בחקיקותיו, לפעמים לצד ימין ולפעמים לצד שמאל. ועמו י"ב ממונים שסובבים אותו לכל צד שלש שלש כמו שבארנו. ורגשיא"ל הממונה הגדול על אלה הי"ב, תחת אותו הממונה האחר, ואות אחת נוצצת על ראשיהם למעלה, והאות הזו היא האות ה', וזו תלויה באויר על כל שאר האותיות. באותה האות ד' שאמרנו, ארבע אלו, שנים עולות מעל כל שאר האחרות, וכולם נוסעים לאותה התנוצצות שתלויה מאותה האות.	לגו מן דא שמעיא"ל רב ממנא האי אתחלף לד' שמהן בגין דלא קיימא בגלפוי זמנין לסטר ימינא וזמנין לסטר שמאלא ועמיה י"ב ממנן דסחרין ליה לכל עיבר תלת תלת כמה דאוקימנא ורגשיא"ל רב ממנא על אלין י"ב (ד)תחתיה דהווא ממנא אחרא ואת חד נציץ על רישיהו לעילא ואת דא איהי את ה' ודא תליא באוירא על כל שאר אתוון בהווא את [ד ⁷⁹ דקאמרן ד] (ר' דקאמרן) אלין תרין סליקו לעילא על כל שאר אחרנין וכלו נמלין להווא נציצו דתליא מהווא את:
לפני ולפנים במקום שנקרא קדש נוצצת אות אחת בתוך סתר הקודש, והיא האות ס' הסתומה זו, נוצצת בהתנוצצות על כל האותיות, ויוצא קול מבין האותיות הללו, אז מכה התנוצצות האות הזו ונוטלת שתי אותיות אחרות נוצצות, שתלויות באויר, והן ד' ה', ונשאר א' ל' ומתחברות באחרות, הללו של צד ימין ומכות אלו באלו, וכולן נוסעות וחוזרות, הראשונות כבראשונה ויוצאות החוצה, ואז נקראות "ויקרא אל משה".	לגו [ב]אתר דאקרי קדש נציץ את חד גו טמירו דקדש ואיהי את ס' סתימא האי נציץ בנציצו על כלו אתוון וקלא הוא נפיק מבינייהו דאלין אתוון כדין בטש נציצו דהאי את ונטיל תרין אתוון אחרנין נציצין דתליין באוירא ואינון [דה ⁸⁰] (יא) ואשתאר א"ל ואתחבראן באלין אחרנין דסטר ימינא ובטשו אלין באלין ונטיל כלו ואתהדרן קדמאי כמלקדמין ונפקי לבר וכדין אקרון ויקרא ⁸¹ אל משה (ויקרא א א):
"ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר רבי חייא פתח ואמר (שיר ה א) באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי וגו', הפסוק הזה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו. כתוב אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי, אחר כך אכלו רעים, מי שמזמין את האחר, כשמוזן מתוקן לפניו, אחר שאכל, איך יזמין את האחר. אלא אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רצה לטהר אותם, ורוצה	ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר רבי חייא פתח ואמר (שיר ה א) באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי וגו' האי קרא לאו רישיה סיפיה ולא סיפיה רישיה ⁸² כתיב אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי לבתר אכלו רעים מאן דמוזן לאחרא כד מוזנא מתתקן קמיה בתר דאיהו אכל(ה) היאך יזמן לאחרא אלא זכאין אינון ישראל ⁸³ דקב"ה בעא לדכאה להון ואתרעי

⁷⁸ ש' (יהל אור).

⁷⁹ ש' (יהל אור).

⁸⁰ שה (יהל אור)

⁸¹ שהן אותיות הנ"ל (יהל אור).

⁸² שנים הנה קושיותיו שהן ארבע. האחת שמתחיל לדבר עם כלתו בראש הפסוק ואחר כך מסיים בסוף בדברו לאחרים, וזה לאו רישיה סיפיה. והשניה שבסוף מזמין רעים ודודים לאכול ואת הכלה לא יזמין, וזהו לאו סיפיה רישיה, שענין ההזמנה שהיא בסוף לא ישנו בראש. ועוד יש שתי קושיות אחרות מן האמצע אל הסוף, וז"ש כתיב אכלתי וגו', וכלומר הבט לסדר הפסוק שאומר אכלתי ולבסוף אכלו שהוא מצד ב' השקפות קשה, האחת מאן דמזמן, פי' דרך הארץ לזמן האורחים קודם האכילה, והשניה שאם אמר שאכל הכל איך יזמין אחרים כי מה נשאר להם לאכול (רמ"ז).

⁸³ זו הצעה כוללת לסוד הקרבנות שתכלית כוונתם להעלות ניצוצי טהרה המתבררים מפנימיות הטוב שבקלי' נוגה ועולים בסוד מ"ן, וזהו אומרו בעא לדכאה להון, שה"ס הביורר שמתברר מסיגי הטומאה ומתעלה לקדושה ממטה למעלה ומתעוררים האורות העליונים להשפיע למטה (רמ"ז).

בהן⁸⁴ מכל שאר עמין עכו"ם ומדארתעי בהן⁸⁵ בעא לסלקא להון מכל מקטרגי עלמא:	בהם מכל שאר העמים, ומשהתרצה בהם רצה להעלותם מכל המקטרגים של העולם.
תא חזי (בתר דאתעבר משכנא⁸⁶) וביומא דאתקם משכנא לתתא בההוא יומא אתתקם ומשכנא אחרא לעילא עמיה⁸⁷ דכתיב (שמות מ יז) הוקם המשכן⁸⁸ סתם וההוא יומא חדרותא דקודשא בריך הוא⁸⁹ הוה כיון ודאתקם (דאתחנך בו) משכנא מה כתיב (שם לה) ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד כד חמא קודשא בריך הוא כך אמר ומה על ידא דמשה אתקם ואיהו לבר מיד ויקרא אל משה אמר ליה משה חנוכא דביתא במאי הוה בסעודתא:	בא וראה (אחר שנעשה המשכן) ביום שהוקם המשכן למטה, באותו יום הוקם משכן אחר למעלה עמו, שנאמר "הוקם המשכן" סתם, ואותו יום היה שמחתו של הקדוש ברוך הוא. כיון שהוקם המשכן, מה נאמר "ולא יכול משה לבא אל אהל מועד", כשראה הקדוש ברוך הוא כך אמר, ומה על ידי משה הוקם והוא בחוץ, מיד ויקרא אל משה אמר לו משה חנוכת הבית במה היא, בסעודה.
אדם כי יקריב מכם קרבן ליהו"ה (ויקרא א ב) והדא הוא דכתיבא באתי לגני אחותי כלה וגו' (והא אוקמוה האי קרא אבל) וד"א באתי לגני דא גן עדן דלעילא אחותי כלה דא כנסת ישראל⁹⁰ דבההוא יומא אזדווגו זוגין בכלא⁹¹ אזדווגו זוגין בההוא גן עדן בגין דאתברכו כלהו משקיו דנחלא⁹² ואתקשרו כל חד בחבריה הדא הוא דכתיב אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי:	"אדם כי יקריב מכם קרבן לה'", זהו שנאמר "באתי לגני אחותי כלה וגו'", והרי בארנו הפסוק הזה. אבל "באתי לגני", זה גן עדן שלמעלה, אחותי כלה זו כנסת ישראל, שבאותו יום הזדווגו זוגים בכל, הזדווגו זוגים באותו גן עדן, משום שכולם התברכו מהשקאת הנחל, ונקשרו כל אחד בחבירו, זהו שנאמר אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי

⁸⁴ פי' ממשיך שפע הרצון העליון ששם מקור השפע, וזה דוקא בישראל מכל שאר אומות העולם, שנשמת ישראל מהפנימיות ויש לה כח לעורר ולקבל אור הקודש, מה שאין כן שאר הגוים שנפשותם הוא מחיצוניות (רמ"ז).

⁸⁵ ירצה כיון שהוא יתברך משפיע בהם שפע רצונו לכן משתדל שלא ידבקו בהם החיצונים ולא יקבלו חלילה מאור המושפע על ישראל, וזה נעשה ע"י הקרבנות וכוונתם, שמקשרים העולמות והתחתון מתעלה לעליון והעליון לעליון ממנו עד אין סוף כנודע (רמ"ז).

⁸⁶ ואחר שהציע ענין זה הכולל נמשך לפרש אותו בפרטות, ואמר "תא חזי בתר דאתעביד וכו'", איתא בספר זוהר הרקיע פרשת כי תשא שהמשכן סודו בבריאה, והענין שקודם לכן היה השפע בא ע"י התלבשות בריאה ביצירה אבל כשנעשה המשכן בעוה"ז שה"ס ה' אחרונה שבשם אז נתקן עולם הבריאה ה' ראשונה, וכדי להרבות האור והקדושה האיר אור הבריאה על המשכן התחתון שלא ע"י אמצעות היצירה (רמ"ז).

⁸⁷ דייקא עמיה שר"ל שאור המאיר במשכן היה של המשכן העליון, והוא על דרך מה שאנו מכוונים במוצאי שבת במלת כוננהו כונ"ן ה"ו, שהה' היא למעלה מהו', וידוע שאז תקן משה מזמור (תהלים צ יז) ויהי נועם הנקרא שיר של פגעים, שהרי בהמשך אור הבריאה על האדם כל החיצונים נכנעים דיש בה רוב טוב על הרע, וכמ"ש ענין זה במ"א, שבפסוק ויהי נועם יש ה' פעמים נ"ו שהוא סנדלפון, וסמך ליה יושב בסתר גי' אכתריאל שהוא בבריאה (רמ"ז).

⁸⁸ סוד פרצוף הנוק' נשלמה עתה מן פגם העגל (רח"ו).

⁸⁹ הנה כשהיו ישראל במדבר היו ז"נו א"ב א"ב שהם ב' ריבוע אלה"ם וריבוע אלה"ם גימ' ר' וב"פ ר' גימ' משכ"ן שהוא המלכות שהוקמה עם ז"א בסוד פרצוף א"ב בא כי עד עתה היתה בסוד נקודה (זהר הרקיע).

⁹⁰ הנה לעיל אמר האי קרא לאו רישא סיפא כי לכאורה נראה שהגן הוא מלכות וא"כ היינו אחותי כלה וא"כ על מה אמר באתי לגני אבל לפי דברי הזוהר נראה שאמר באתי לגני דא ג"ע דלעילא כי גן נקר' אימא ולכן גני גימ' ס"ג ואבא נק' עדן והנה נודע כי לאה היא בחי' קשר של תפילין דריש' דז"א והארת א"ו מתפשטת ובוקעת בראש הז"א ונעשה לו מוחין וזהו באתי לגני הוא דברי החתן ז"א שעולה ומקבל מוח מצד א"ו הנקר' ג"ע כנזכר. והנה ו"ק דלאה הם בגופא דז"א ואז הוא סוד (ש"ה ה א) אריתי מורי א' עם בשמי ב' אכלתי יערי ג' עם דבשי ד' שתיתי ייני ה' עם חלבי ו' והם ו' דברים שהם ו' מדות שלאה תופסת בו ואח"כ (ש"ה ה א) שתו ושכרו דודים שהם ז"נו חתן וכלה וגם כי יעקב באין לו מוחין מלאה כי קשר של תפילין הוא ברישא דז"א ושם עולה יעקב וכשמזדווג יעקב עם רחל שהיא כלתו אמיתית אז הוא אומר לה אחותי כלה. דע כי באתי לגני ועליתי שם בגני שהיא לאה מלכות דתבונה כי גני גימ' ס"ג ומספר לה איך שכבר נזדווג עם לאה (זהר הרקיע). רחל (רח"ו).

⁹¹ בלאה ורחל (רח"ו).

⁹² מיסוד הבינה (רח"ו).

זהר ויקרא חלק א'

רעיא מהימנא: פתח ואמר באתי לגני כלה⁹³ אחותי כלה איהי מלכות אדני⁹⁴ אריתי מורי דא [חסד] דרגא דאברהם דאתמר עליה (שה"ש ד ו) אלך לי אל הר המור⁹⁴ עם בשמי דא [נצח] דרגא דאהרן דכתיב ביה (שמות ל כג) ואתה קח לך בשמים ראש⁹⁵ ואינון דרועא ימינא בירכא ימינא ורזא דמלה (תהלים טז יא) נעימות בימינך⁹⁶ נצח ואינון⁹⁷ תרין ברכין לקבליה חד מגן אברהם ותניינא עבודה⁹⁸ דהוא	פתח ואמר "באתי לגני אחותי כלה", היא מלכות אדני⁹⁴, "אריתי מורי" זה חסד, הדרגה של אברהם, שנאמר עליו "אלך לי אל הר המור". עם בשמי, זה נצח הדרגה של אהרן, שנאמר בו "ואתה קח לך בשמים ראש", והם זרוע ימין בירך ימין. וסוד הדבר "נעימות בימינך נצח", ואותן שתי הברכות כנגדו אחת מגן אברהם, והשניה עבודה שהיא
ד/א זהר:	
עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי כלהון אתשקיין ואתרוו ממבועא דנחלא אכלו רעים⁹⁹ שתו ושכרו דודים (שיר ה ב) כל אינון דלתתא וכלהו ענפין (נ"א עלמין) כלהו אתברכו ואתזנו כד אלין אתברכו לעילא¹⁰⁰ ובמה מתברכאן ומתבסמאן כלהו בריחא דקרבנא:	עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי, כולם השקו והתרוו ממעיין הנחל. "אכלו רעים שתו ושכרו דודים", כל אותם שלמטה, וכולם ענפים (עולמות), כולם התברכו ונזונו כשאלה התברכו למעלה, ובמה מתברכים ומתבשמים כולם בריח הקרבן.
תא חזי בשעתא דנחתת כנסת ישראל לאשרהא דיורהא בארעא קודשא בריך הוא אמר ליה [להאי קרא בגין דאשתכחו ברכאן וחדוה בכלהו עלמין ואתבסמת היא לנפקא מינה ברכאן לכלא דכד אלין שית אתברכאן כדן כלהו עלמין אתברכאן כחדא לתתא ומתברכאן לעילא	בא וראה בשעה שירדה כנסת ישראל להשרות דיורה בארץ, הקדוש ברוך הוא אמר לה את הפסוק הזה, משום שנמצאו ברכות ושמחה בכל העולמות, והיא התבשמה לצאת ממנה ברכות לכל. כשאלו הששה מתברכים, אז כל העולמות מתברכים כאחד למטה, ומתברכים למעלה (וכנסת ישראל), וישראל

⁹³ באתי לגני אחותי כלה איהי מלכות אדני⁹⁴ וכו'. דע כי הוא מפרש מלת לגני היא מל' אדני⁹⁵ היינו מל' שירדה בבריאה בסוד לכי ומעטי את עצמך והיא נק' אדני⁹⁶ שדנה את העולם והיא ג'ן פרשיות ואחותי כלה הוא נוקבא דאצי' (זהר הרקיע).

⁹⁴ המוריה (יהל אור).

⁹⁵ כמ"ש (אסתר ה' הק' אות י') אהרן ראש לכל הנמשכחים (יהל אור).

⁹⁶ ר"ל חסד (יהל אור).

⁹⁷ אינון (דפ"ק).

⁹⁸ שהיא דווקא באהרן (יהל אור).

⁹⁹ זווג אר"א ע"י חיק וגרון בסוד אכלו רעים (שעה"כ צה ע"א), אכלו רעים באבא ואמא ושתו דודים לתתא בז'ן שהיא בחי' השתייה (פע"ח שבת יח), ודע כי ב' אכילות הם למעלה וב' שתיות הם למטה והנה מן עתיק יומין דבגולגלתא דא"א נמשך סוד אכילה ומזון לתתא עד הפה של א"א ואח"כ יצא משם ולחוץ כי אינו יכול להיות מוגבל לכנוס בפנים ואז יוצא דרך הפה לחוץ ומשם נמשך דרך הדיקנא למטה עד נגד הפה של אר"א והוא מקיף אותן בסוד הבל ומשם שואבים אר"א וניזונים ממנו ע"י שאיבה לבד והוא מזון של ג"ר שלהם ועוד יש אכילה שנייה הנמשכת ממוח דא"א עצמו אל פיו ומשם נכנס בפנימותו דרך הגרון שהוא כתר דאר"א כנודע ומתפשט עד הפה של אר"א ואז יורד בפנימית גרונו עד הו"ק שלהם ואלו הם סוד ה' קולות הפנימים שאמרנו לעיל שהמלכות ניזונית מהם ביה"כ ושנים אלו הם סוד אכילה כנ"ל. אך מהבינה נמשכת ב' מיני שתייה לז'ן ע"ד הנ"ל כי משם ולמטה הוא סוד המים והנה ממה שיורד אל הבינה מלמעלה מא"א דרך המוח שלה עד פה שלה הנה יורד דרך גרון דרך פנימית ומשם ניזונים ג"ר דזו"ג וממה שיורד מבינה ממוח שלה ממש נמשך עד פה שלה ומשם יוצא לחוץ ויורד עד ו"ק של ז'ן וניזונים ממנה והנה זהו היפך מן הפה דא"א כי שם היותר עליון יוצא לחוץ ובכאן הוא היותר עליון הוא יורד בפנים וכו' (פע"ח יוה"כ ג). ועי' דע"ה ח"ב לד ע"ב: ובאמת הנה נמצא באדם ג"כ בחי' האכילה הזה, והוא ביום התענית, כמ"ש בזוה"ק (תרומה קנג ע"א) ובדברי הרב בשער רוח הקודש (בכוונת תענית דף ז סע"ב ושם ע"א), כי אז נמשך המזון מעילא לתתא מן המוח אל הלב ומהלב לכל האברים, והוא מזון רוחני. וכן המן שאכלו ישראל במדבר היה ג"כ מעילא לתתא.

¹⁰⁰ אר"א (רח"ו).

מתברכים מכלם.	(וכנסת ישראל) וישראל אתברכאן] מכלהו:
דבר אחר באתי לגני אחותי כלה, רבי יצחק אמר אין הקדוש ברוך הוא (ישראל) מזדווג עם כנסת ישראל אלא בזמן שאלו הששה רויים מהשקאת הנחל שלא פוסק. רבי יהודה אמר אכלו רעים שתו ושכרו דודים, אלו כל בעלי היבבה והיללה, שכולם התבשמו והתברכו כאחד, שהרי מסעודת המלך כולם נהנים, ומתי כולם אוכלים, בשעה שהמלך בשמחה, ולכן המלך שמח ומשמח את המלכה בתחילה, ואחר כך כולם אוכלים ושמחים.	דבר אחר באתי לגני אחותי כלה רבי יצחק אמר לא אדווגו ¹⁰¹ קודשא בריך הוא (ס"א ישראל) בכנסת ישראל אלא בזמנא דאלין שית אתרוון משקיו דנחלא ¹⁰² דלא פסק רבי יהודה אמר אכלו רעים שתו ושכרו דודים אלין כל מארי דיבבא ויללה דאתבסמו כלהו ואתברכו כחדא דהא מסעודתא דמלכא מתהניין כלא ואימתי אכלי כלהו בשעתא דמלכא [אתי חדי ווע"ד מלכא אתחדי וחד (נ"א אתיחדי וחד מלכא)] (איתחדי וחד) ¹⁰³ למטרוניתא בקדמיתא לבתר כלהו אכלן וחדאן:
רבי אבא אמר אכלו רעים שתו ושכרו דודים, אלו הם הששה שאמרנו, ואלו הם שנאמר בהם "הביאני המלך חדריו וגו'", שתו ושכרו מאותו היין המרוה את הכל. רבי אלעזר אמר כל אותם שלמטה, כיון שאותם הששה התברכו, אז כל אלו שלמטה מתברכים.	רבי אבא אמר אכלו רעים שתו ושכרו דודים אלין אינון שית דקאמרן ואלין אינון דכתיב בהו (שיר א ד) הביאני המלך חדריו וגו' שתו ושכרו מההוא יין ¹⁰⁴ דרוי לכלא רבי אלעזר אמר כל אינון דלתתא דכיון דאינון שית אתברכאן כלהו דלתתא מתברכאן:
רבי שמעון אמר הכל יפה אבל סוד הדבר "אכלו רעים" למעלה, שתו ושכרו דודים למטה. אמר לו רבי אלעזר מי הם למעלה ומי הם למטה. אמר לו יפה שאלת, זה המקום העליון שהם באחדות ובשמחה שאין נפרדים לעולמים, אלו נקראים רעים, זהו שנאמר "ונהר יצא מעדן", ועדן ואותו נהר אין נפרדים לעולמים, ונמצאים לעולמים ברצון ובאחדות ובשמחה. שתו ושכרו דודים, אלה הם למטה שנקראים דודים, לזמנים ידועים, והרי בארנו.	רבי שמעון אמר כלא שפיר אבל רוא דמלה (שיר ה א) אכלו רעים לעילא ¹⁰⁵ שתו ושכרו דודים לתתא ¹⁰⁶ אמר ליה רבי אלעזר מאן אינון לעילא ומאן אינון לתתא אמר ליה [יאות שאילתא] (ואת שאיל) דא אתר עלאה דאינון באחדותא בחדוותא דלא מתפרשין לעלמין אלין אקרין רעים הדא הוא דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן ועדן והוא נהר לא מתפרשן לעלמין ואשתכחו לעלמין ברעותא באחדותא בחדוותא ¹⁰⁷ שתו ושכרו דודים אלין אינון לתתא דאקרין דודים לזמנין ידיען והא אוקימנא:
בא וראה, באותם עליונים כתוב בהם אכילה בלא שתיה, למה. מי שיש לו נודות יין צריך אכילה, ומשום ששם שרוי היין המשומר, כתוב בהם אכילה. ובאותם התחתונים שצריכים השקיה, בהם כתוב שתיה, שהרי כל הנטיעות צריכות השקיה מהנחל העמוק, ולכן באלו אכילה ובאלו שתיה, אלו רעים ואלו דודים. אמר לו רבי אלעזר נראה שהדודים הם חביבות. למה הם תחתונים. אמר לו אלו שמשותקים זה לזה	תא חזי באינון עלאי כתיב בהו אכילה בלא שתיה מאי טעמא מאן דאית ליה גרבי דחמרא אכילה בעיא ובגין דתמן שריא חמרא דמנטרא כתיב בהו אכילה ובאינון תתאי דבעיין שקיו כתיב בהו שתיה דהא כל נטיען שקיו בעיין מנחלא דעמיקא ועל דא באלין אכילה ובאלין שתיה אלין רעים ואלין דודים אמר ליה רבי אלעזר [אתחזי] (תא חזי) דהא דודים חביבותא

¹⁰¹ אדווגא (דפ"ו).

¹⁰² יסוד הבינה (רח"ו).

¹⁰³ (ס"א אתחדי) אתי חדי ועל דא מלכא איתחדי וחד (דפ"ו).

¹⁰⁴ יין המשומר בענביו יסוד הבינה (רח"ו).

¹⁰⁵ דא אר"א (ע"ח שער הכללים פרק ב, ושעה"ק מ ע"א).

¹⁰⁶ דא זר"נ (ע"ח שער הכללים פרק ב, ושעה"ק מ ע"א).

¹⁰⁷ ח"ב נה ע"א ולקמן סא ע"ב (לש"ו).

ואינו אמאי אינון תתאי אמר ליה אינון דתאבין דא לדא ולא משתכחין תדיר אקרי דודים ואינון דמשתכחי תדיר ולא מתכסיין ולא מתפרשן דא מן דא אקרו רעים¹⁰⁸ ועל דא אלין דודים ואלין רעים אלין ברעותא באחדותא תדיר ואלין בתיאובתא לזמנין ודא הוא שלימותא דכלא בגין [דתתברך] (דאתברכא) ודיתברכא כנסת ישראל וכדין חדותא בכלהו עלמין;	ולא תמיד נמצאים נקראו דודים, ואלו שנמצאים תמיד ולא מתכסים ולא נפרדים זה מזה נקראו רעים, ולכן אלו דודים ואלו רעים, אלו ברצון ובאחדות תמיד, ואלה בתשוקה לפעמים, וזוהי שלמות הכל, כדי שתתברך כנסת ישראל ואז שמחה בכל העולמות.
רבי חזקיה אוקים האי קרא בקרבנין בגין דאינון סעודתא דמלכא לקרבא קמיה ומתהניין מיניה מאריהון דדינין ומתבסמן כללו ואשתכח חדותא בכלא רבי אחא אוקים האי קרא בשעתא דעאלת שכינתא למשכנא דאשתכחו ברכאן וחרוון בכלא ועאלת שכינתא ככלה לחופה וכדין אשתלימו (ס"א אשתכחו) ישראל לתתא ואתאחדו ביה:	רבי חזקיה באר את הפסוק הזה בקרבנות, משום שהם סעודת המלך להקריב לפניו, ונהנים ממנה בעלי הדינים, וכולם מתבשמים, ונמצאת שמחה בכל. רבי אחא באר את הפסוק הזה בשעה שנכנסה שכינה למשכן, כשנמצאו ברכות ושמחות בכל, ונכנסה השכינה כמו כלה לחופה, ואז נשלמו (נמצאו) ישראל למטה ונאחזו
רעיא מהימנא:	
רצה אכלתי יערי¹⁰⁹ דא גבורה פחד יצחק עם דבשי¹¹⁰ הוד דרגא דדוד והיינו דרועא שמאלא עם ירכא שמאלא שתיתי ייני עם חלבי גוף וברית¹¹¹ יעקב עם שלמה לבתר (שיר ה א) אכלו רעים שתו ושכרו דודים י"ב שבטים ב"ב ברכן תוספת ברכת המינין¹¹² מאן אכיל לה ההוא דאתמר ביה¹¹³ באתי לגני אחותי כלה¹¹⁴ ואית דפליג לון ברזא אחרא (שם) אריתי מורי עם בשמי¹¹⁵ גוף וברית יערי עם דבשי שוקא ימינא עם שמאלא ייני	רצה. אכלתי יערי זו גבורה פחד יצחק. עם דבשי הוד, הדרגה של דוד, והיינו זרוע שמאל עם ירך שמאל. שתיתי ייני עם חלבי גוף וברית, יעקב עם שלמה. אחר כך "אכלו רעים שתו ושכרו דודים", י"ב שבטים ב"ב ברכות תוספת. ברכת המינים מי אוכל אותה, אותו שנאמר בו באתי לגני אחותי כלה. ויש מי שמחלק אותם בסוד אחר, "אריתי מורי עם בשמי", גוף וברית, יערי עם דבשי שוק ימין עם שמאל, ייני עם חלבי זרוע שמאל עם ימין, שהם ייני גבורה, חלבי חסד.

¹⁰⁸ א"א הם כחדא נפקין וכחדא שריין, והם תרין ריעין דלא מתפרשין (וכמ"ש בספד"צ פ"א יד ע"א), ובאד"ז ר"צ ע"ב, ופ' ויקרא דף ד' ע"א) וע' בשער א"א (סוף פרק ז') ה' חילוקים בין א"א לזו"ן (הקדו"ש נו ע"ד), אחר שנתקן עולם האצילות נקראו א"א ריעים דלא מתפרשין דא מן דא וכמ"ש בזוה"ק (ויקרא דף ד ע"א), וע' בע"ח (שער א"א ספ"ז) (שער הפונה קדים פג ע"א), קבלת א"א ויניקתם הנה הוא מהמזלין אשר הא"א כלולים בהם והמזלין הם הדעת עלאה אשר על ידיהם מתייחדים הא"א והם ע"ז תרין ריעין דלא מתפרשין דא מן דא כמ"ש באד"ז רצ ע"ב (וכן הוא בפ' בשלח נ ע"ב, נה ע"א, ופ' ויקרא ד ע"א, סא ע"ב) וכ"ז הוא ע"י כלילותם בהמזלין שהם הדעת עלאה דכללית האצילות והם מהמקור והשורש דכל בחי' דעת וכן הוא כ"ז במכל שכן בהא"א שבא"ק ע"י כלילותם בהעקודים שהוא סוד הדעת עלאה אשר מרזא דאור א"ס (כללים ח"ב קכב ע"א).

¹⁰⁹ יע' ר גימ' פ"ר גבורות מנצפ"ך (יהל אור).

¹¹⁰ דשופר הוא בשמאל כידוע קרן היובל, והוא שם אלהים במילואו ופשוטו וריבועו וכשתקח ממנו פ"ר הנ"ל נשאר ש"ו גימ' דב"ש, והן אתה גבור עם מודים הוד (יהל אור)

¹¹¹ כמ"ש (מגילה טז ע"ב) שלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו, ור"ל ישראל סבא ת"ת, ע' ענפין, בסוד ע' נפש דיעקב והוא יינא דמנטרא דגדלות דאימא, אבל יוסף יסוד בסוד נער, וכן שלמה והוא בסוד חלב לפי שבגדלות נשאר יסוד יתום מאמו ונשאר ביניקה, והן אתה קדוש עם שים שלום יסוד (יהל אור).

¹¹² בכאן אמר פי' על הגמ' ל"ש אלא נחש, אבל עקרב פוסק, כי כל עבירות אינן חמורים כמו כופר בעקר, ע"כ משעמדו המינין שכפר בעק"ר, הוא עקרב, פוסק, ותקנו ברכה באמצע התפלה (יהל אור).

¹¹³ ר"ל מלכות, ששם סביב רשעים כו' רגליה כו' (יהל אור).

¹¹⁴ עי' יהל אור בשם תלמידי הגר"א.

¹¹⁵ מורי כמ"ש צרור המור דודי כו', בשמי יסוד מבשם לנוק', יער ודבש הן ב' קרנות של היובל כמ"ש בסוד ב' רצועות של תפילין של ראש, שהן נו"ה שופר כנ"ל (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

עם חלבי דרועא שמאלא בימינא דאינון ייני גבורה חלבי חסד (ע"כ) ¹¹⁶ :	
ד/ב	
בקודשא בריך הוא בארעא הדא הוא דכתיב (שמות כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ¹¹⁷ וכדין עלאי ותתאי אתבסמו:	בקדוש ברוך הוא בארץ, זהו שנאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ואז התבשמו עליונים ותחתונים.
ויקרא אל משה (ויקרא א א) רבי שמעון פתח (שיר ב יב) הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו האי קרא אית ביה לאסתכלא כיון דכתיב נראו בארץ מהו דכתיב נשמע בארצנו ¹¹⁸ דהא בחד ארץ סגיא אלא הנצנים אלין אינון נטיען ¹¹⁹ דערקן קודשא בריך הוא ושתיל לון באתרא אחרא ואתרביאו ¹²⁰ כנטיעתא כד אפיק פרחין ¹²¹ נראו בארץ דהאי ארץ ¹²² מתברכא מנייהו ¹²³ כדקא חזי ומאי איהי ארץ קדישא ארץ עלאה ¹²⁴ [ארץ] ודאי ¹²⁵ :	"ויקרא אל משה", רבי שמעון פתח "הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו", בפסוק זה יש להתבונן, כיון שנאמר נראו בארץ מה זה שנאמר נשמע בארצנו, שהרי בארץ אחת מספיק. אלא "הנצנים" אלו אותן הנטיעות שהקדוש ברוך הוא עקר אותן ושתל אותן במקום אחר, וגדלו כנטיעה. כשמוציאה פרחים נראו בארץ, שהארץ הזו מתברכת מהם כראוי. ומיהו הארץ הקדושה, הארץ העליונה, ארץ ודאי.
עת הזמיר הגיע עידן לאעקרא שולטנותא דרברבי עמין דלא ישלטון בהון) בישראל בשעתא דאתקים ¹²⁶ משכנא וקול התור נשמע בארצנו דא ארץ דלתתא דאחסינו ¹²⁷ ישראל על	עת הזמיר, הגיע העת לעקור את שלטון, גדולי העמים, שלא ישלטו על ישראל בשעה שהוקם המשכן. וקול התור נשמע בארצנו, זו הארץ שלמטה שירשו ישראל על ידי יהושע. מי הוא קול התור, זהו התייר העליון שהזדווג

- ¹¹⁶ אח"ז שייך מ"ש בדף רמד ע"א בחבורא קדמאה (הערת זהר).
- ¹¹⁷ עי' בהגר"א על תיקר"ז קו ע"ג בשם זהר תרומה קמו ע"א ז"ל, אמר קב"ה רעותי לדיירא בינייהו אבל לא יכלנא עד דתתקון ההוא רוחא דילי דשריא בגוייהו הה"ד ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כו', ור"ל דושכנתי בתוכם, הכוונה בתוך כל אחד ואחד מישראל.
- ¹¹⁸ דמשמע שארץ אחרא הוי מדקאמר לעיל ארץ והשתא קאמר ארצנו (אור יקר).
- ¹¹⁹ אנו צריכים לפרש ארץ למעלה, ונצנים לאו נצנים ממש גשמיים אלא הספירות שמציאותם בבינה ושם הם זרועים זריעה ראשונה, ואח"כ עקרון הקב"ה משם ושתלן במקום אחר, דהיינו במקום הראוי להם. וא"ת מה צורך לנטיעה ואח"כ לשתילה, יהיה מיד נטיעתם במקומם, הענין, כי בהמצאם מחכמה הם דקים בתכלית דקות, אי אפשר להמציאם משם אל הגילוי העצמי לצורך הנהגת הנמצאים למטה, לכך הם נטועים בבינה ושם מקבלים גילוי קצת, ועדיין אותו גילוי אינו מספיק להנהגת התחתונים, שאי אפשר להיות הנטיעות משם פעולות למטה דהיינו פירותיהם (אור יקר). פי' ו"ק דז"א שעקרום א"ס מאבא ושתלם באימא כמ"ש בפרשת בראשית (מ"מ).
- ¹²⁰ דהיינו שנתגלו גילוי עצמי להיותם עושות פירות שהם הפעולות כנודע, ומלת הנצנים אפשר לפרשו על ב' דרכים: או תחלת צמיחת האילנות, והיינו נטיעתן מהחכמה אל הבינה, או נ"ץ הנטיעות השתולות דהיינו ציץ הפירות בעצמן, והיינו פעולתם המתגלות מו"ק במלכות (אור יקר). עי' ח"א לה רע"ב.
- ¹²¹ כי אותו המציאות הנעלם אשר בבינה אינו מתגלה במלכות, והכרח לזה באומרו אח"כ, וקול התור, שהוא אחר כמה עניינים כדמסיק, אם כן נצנים, היינו נצני הספירות, ופרחי פירותיהם ופעולותיהם למטה במלכות (אור יקר).
- ¹²² נשמר שלא לפרש נראו בארץ אל היותם נמצאים במלכות ממש מן הטעם הנזכר (אור יקר).
- ¹²³ ולא שיהיה ממש מציאותם בה, אלא דהאי ארץ אתברכא וזהו נראו, פי' פירות העליונות, דהיינו הברכה והשפע נראו בארץ, שהיא מבורכת מהם (אור יקר).
- ¹²⁴ וכפל ארץ קדישא וכו', פי' ארץ קדישא מצד קבלתה מאבא הנקרא קדש, כך המלכות נקרא קדש תתאה. ארץ עילאה, מצד קבלתה מאימא הנקרא עילאה (מ"מ).
- ¹²⁵ פי' שכתב הרב שאה"ה דאלפי"ן גימ' ארץ, ומצד אהי"ה דאלפי"ן שבאימא נקרא המלכות ארץ. וז"ש ארץ ודאי, דא ארץ דלתתא, פי' א"י. ובזה מתורץ הכפל דמ"ש ברישא הנצנים נראו בארץ, היינו ו"ק נראו במלכות, עת הזמיר הגיע, שהגיע עת כריתת ממשלת ע' שרים, והיינו כשהוקם המשכן. ומ"ש בסיפא, וקול התור, בא להשמיענו כשנכנסו לארץ ובנה שלמה המלך ע"ה בהמ"ק, נתגלית הארת ז"א ביתר שאת, יותר מבראשונה, עד שהגיעה לארץ ישראל התחתונה (מ"מ).
- ¹²⁶ דאתקם (דפ"ו).
- ¹²⁷ דאחסנו (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

ידא דיהושע מאן הוא קול התור דא הוא תייר עלאה דאזדווג עמה כד בנה שלמה בי מקדשא לתתא וכדין אתעטר קודשא בריך הוא בעטרוי¹²⁸ כחתן בכלה כמה דאת אמר (שם ג יא) צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה וגו':	עמה כשבנה שלמה את בית המקדש למטה, ואז התעטר הקדוש ברוך הוא בעטרותיו כמו חתן עם כלה, כמו שנאמר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וגו'.
בספרא דאגדתא אמר קול התור דא תורה שבעל פה¹²⁹ דתורה שבכתב אקרי תורה סתם תורה שבעל פה אקרי תור כמה דאת אמר¹³⁰ ויקרא (אל משה) דא שלימו (למשכנא) ודא לאו הכי¹³¹ [ואנא] (ו)אוקימנא¹³² כמה דאתמר והכי הוא¹³³ תא חזי כד נחתת שכינתא למשכנא כתיב (במדבר ז א) כלת משה חסר ו¹³⁴ כלת משה ודאי ואוקמוה אבל רזא דמלה¹³⁵ כלת משה [דא] (כד"א) כנסת ישראל וכלא חד מלה ולמלכא עלאה אתמר כיון דאתתקם משכנא קאים משה לבר אמר לא אתחזי למיעל אלא ברשותא מיד ויקרא אל משה מאן ויקרא דא ההיא דביתא דילה היא ההיא כלה דכל ביתא ברשותא דילה וידבר יהו"ה אליו (ויקרא א א) ההוא דאקרי [קול] (קולו של משה) ההוא דאחיד ביה משה:	בספר האגדה אמר, קול התור זו תורה שבעל פה, שתורה שבכתב נקראת סתם תורה, תורה שבעל פה נקראת תור, כמו שנאמר ויקר ויקרא, זו שלמות וזו לא. ואני בארתי כמו שנתבאר, וכך זה. בא וראה כשירדה שכינה למשכן, נאמר "כלת משה" חסר ו', כלת משה ודאי ופרשוה. אבל סוד הדבר כלת משה זו כנסת ישראל והכל דבר אחד. ולמלך העליון, זה נאמר כיון שהוקם המשכן, עמד משה בחוץ ואמר לא ראוי להיכנס אלא ברשות. מיד ויקרא אל משה, מי זה "ויקרא" זו אותה שהבית שלה, היא אותה כלה שכל הבית ברשותה, "וידבר ה' אליו" אותו שנקרא קול, אותו שאחז בו משה.
ויקרא אל משה (שם) רבי אלעזר פתח (ישעיה נ ב) מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה הקצור¹³⁶ קצרה ידי מפדות זכאין אינון ישראל דבכל אתר דאשתכחו קודשא בריך הוא אשתכח עמהון וקודשא בריך הוא אשתכח ביניהון ומתפאר בהו בישראל הדא הוא דכתיב (שם מט ג) ישראל אשר בכך אתפאר:	"ויקרא אל משה", רבי אלעזר פתח "מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה, הקצור קצרה ידי מפדות", אשריהם ישראל שבכל מקום שנמצאו הקדוש ברוך הוא נמצא עמם, והקדוש ברוך הוא נמצא ביניהם ומתפאר בהם בישראל, זהו שנאמר "ישראל אשר בכך אתפאר".
ולא עוד אלא דישראל אשלים מהימנותא בארעא¹³⁷ וישראל שלימו דשמא קדישא אינון¹³⁸	ולא עוד אלא שישראל משלימים את האמונה בארץ, וישראל הם שלמות השם

¹²⁸ פי' ז"א קבל מוחין מאימא (מ"מ).

¹²⁹ פי' ספרא דאגדתא פליג עם רשב"י, וס"ל קול התור, היא המלכות (מ"מ).

¹³⁰ ויקר (נוסף בדפ"ק).

¹³¹ ודא לאו הכי (נמחק במ"מ).

¹³² ר"ל אנא ס"ל הפך זה, ולעולם "וקול התור", היינו ז"א כמ"ש לעיל (מ"מ).

¹³³ ור"ל כמו שיש הפרש בין ויקרא לויקר, כן יש הפרש בין תור ובין תורה (מ"מ).

¹³⁴ פ' והיא בחול"ם לבד, ומפרש למה היא חסרה, ואמר כלת משה ודאי, דהיינו השכינה, היא כלת משה רבינו ע"ה (מ"מ). עי' לקמן רנד ע"א ברע"מ (לש"ו).

¹³⁵ ר"ל כלת משה היא כלת ז"א הנק' משה (מ"מ).

¹³⁶ הקצר (דפ"ו).

¹³⁷ פי' שע"י ישראל נתגלית אמונתו ית' בעולם (מ"מ).

¹³⁸ פי' שע"י מעשיהם הטובים גורמים יחוד בין ז'ן. ונודע שיה"ו הוא ז"א, וה' אחרונה היא מלכות. נמצא שעל ידם נשלם שם הוי"ה. וז"ש בסמוך דא סליק ודא נחית, ישראל לעילא סליק וכו', אשתאר כביכול שמא קדישא בלא שלימות, והיינו כמ"ש, שהמלכות שהיא ה' אחרונה של שם, נפרדה מז"א, שהוא יה"ו, ונמצא שם הוי"ה ח"ו לא שלים (מ"מ). ע"י שמירת התורה והמצוה הם מעמידים שמו יתברך למעלה (דע"ה ח"א נו ע"ב, ע"ש אריכות), ישראל אחידן בהשם הויה ב"ה עצמו השורה בו בפנימיותו, ע' פ' בראשית (יג סע"א) ופ' ויקרא (ד ע"ב ז ע"א ע"ב) ופ' אחרי (עג ע"א), ולכן אמרו סנהדרין (לח ע"ב) הימנותא בידן דאפי' בפרונוקא נמי לא קבילניה (דע"ה ח"ב צא ע"ג), עי' זהר ב' יתרו (דף פז רע"א), ובפ' תרומה (קמו ע"א), וע'

וכד ישראל אשתלימו בעובדיהו כביכול שמא קדישא אשתלים וכד ישראל לא אשתלימו לתתא בעובדיהו ואתחייבו גלותא כביכול שמא קדישא לא שלים לעילא דתנן דא סליק ודא נחית ישראל [דלעילא סליק לעילא כנסת ישראל נחיתת לתתא אתרחקו דא מן דא [כביכול] אשתאר שמא קדישא בלא שלימו וכלא בגין דכנסת ישראל בגלותא ואף על גב דישאל בגלותא קודשא בריך הוא אשתכח בינייהו:	הקדוש. וכשישראל נשלמים במעשיהם, כביכול השם הקדוש נשלם. וכשישראל לא נשלמים למטה במעשיהם ומתחייבים גלות, כביכול השם הקדוש לא שלם למעלה. ששנינו זה עולה וזה יורד, ישראל שלמעלה עולה למעלה, כנסת ישראל יורדת למטה, התרחקו זה מזו, כביכול נשאר השם הקדוש בלי שלמות, והכל משום שכנסת ישראל בגלות. ואף על גב שישאל בגלות, הקדוש ברוך הוא נמצא ביניהם.
ואתי ואקדים לבי כנישתא וקרי ואמר (ירמיה ג כב) שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם ולית מאן דאתער רוחיה כדין קודשא בריך הוא אמר מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה אקדמית ואין איש ולית מאן דיתער רוחיה:	ובא ומקדים לבית הכנסת וקורא ואומר "שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם", ואין מי שיעיר את רוחו, ואז הקדוש ברוך הוא אומר, מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה הקדמית ואין איש ואין מי שיעיר את רוחו.
תא חזי בההוא יומא דאשתכלל בי משכנא קודשא בריך הוא אקדים ושאר ביה מיד ויקרא אל משה וידבר יהו"ה אליו מאהל מועד לאמר וידבר [יהו"ה אליו אודע] [אליו ואודע] ליה דומינן ישראל למיחב קמיה ולאתמשכנא האי אהל מועד בחובייהו ולא [יתקיים] [אתקיים] בידיהו (ס"א בהדיהו) הדא הוא דכתיב (ויקרא א א) וידבר יהו"ה אליו מאהל מועד לאמר (ו)מאי אמר ליה מאהל מועד מעסקי אהל מועד דומין לאתמשכנא בחובייהו דישאל ולא יתקיים בקיומיה אבל אסוותא להאי (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם קרבן [ל]יהו"ה הרי לך קרבנך דאגין על כלא¹³⁹:	בא וראה באותו יום שנתקן בית המשכן, הקדוש ברוך הוא הקדים ושרה בו, מיד ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר, וידבר ה' אליו והודיע לו שעתידים ישראל לחטא לפניו, ושימשכן אהל מועד הזה בחטאיהם ולא יתקיים בידיהם (איתם), זהו שנאמר "וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר", מה אמר לו מאהל מועד, מעסקי אהל מועד, שעתיד להתמשכן בחטאי ישראל ולא יעמוד בקיומו. אבל הרפואה לזה, "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'", הרי לך הקרבנות שמגנים על הכל.
רבי חזקיה הוה שכיח קמיה דרבי שמעון אמר ליה	רבי חזקיה היה מצוי לפני רבי שמעון, אמר לו
ה/א	
האי דאקרי קרבן קירוב מבעי ליה או קריבות(א) מאי קרבן אמר ליה הא ידע הוא לגבי חבריאי קרבן מאינן כתרין קדישין¹⁴⁰ דמתקרבי כלהו כחדא¹⁴¹ ומתקשרן דא בדא עד דאתעבידו	זה שנקרא קרבן היה צריך להיות קירוב או קריבות, מה זה קרבן. אמר לו הרי זה ידוע לחברים, קרבן הוא מאותם הכתרים הקדושים שנקרבים כולם כאחד ונקשרים זה עם זה, עד

בהגר"א בתיקונים (תיקון לח דף פז ע"ד) שאמר שם דאגין איברים דהשכינה, וכן שם (דף מח ע"ג ע"ד) דהשכינה היא כלל ישראל (כללים ח"א סו ע"א), ועי' לקמן ז ע"א הערה בשם לש"ו דע"ה ח"ב צב ע"ד.
¹³⁹ מה שחסר כאן עי' בסוף הספר (הערת הזהר).

¹⁴⁰ פי' לקמן דף ח ע"א אמר קרבן דקריב עלמא עילאה בעלמא תתאה וכולא חד, ונודע שנו"ן פשוטה היא בבניה כמ"ש בשם הרב ז"ל בפ' פקודי דף רנד ע"ב. וכן זו"ן הם נו"ן פשוטה כמ"ש הרב ז"ל, נמצא שהנו"ן של קרבן היא לרמז, שבינה הנק' נו"ן פשוטה, ואבא כלול עמה, בסוד נה"י דאבא תוך נה"י דאימא, מתקשרים עם זו"ן להביא להם מוחין. וז"ש מאינן כתרין קדישין, שהם אר"א וזו"ן, דמתקרבי כולהו כחדא, ומתקשרן דא בדא עד דאתעבידו כולהו חד ביחודא שלים, דהיינו שאר"א בתוך זו"ן, ועשו יחוד אחד (מ"מ).

¹⁴¹ לשון מתקרבי לא יצדק אלא על התרחקות, ולזה צריך שנבין ענין רחוקם זו מזו, ומשם נבין ענין קרובם. והענין הוא, כי בהיות הספירות בלתי מסכימות אל פעולה אחת, יאמר ריחוק בהם, כי אחר שזו לפעול דין וזו לפעול רחמים ואין פעולתם מתייחסת, הרי הם רחוקות זו מזו, זו לימין, וזו לשמאל. וענין קרובם הוא היותם מתלבשות במדה אחת לפעול פעולה אחת, ומפני שגם הדין לא יפעל מלמעלה, אם לא

כלהו חד ביחודא שלים לאתקנא שמא קדישא כדקא חזי¹⁴² ההוא דכתיב (ויקרא א ב) קרבן ליהויה קרבן דאינון כתרין קדישין ליהויה הוא לאתקנא שמא קדישא וליחדא ליה כדקא יאות בגין דישתכחו רחמין בכלהו עלמין ושמא קדישא [יתעטר] (דאתעטר) בעטרוי לאתבסמא כלא¹⁴³:	שכולם נעשים אחד ביחוד שלם, לתקן את השם הקדוש כראוי, זהו שנאמר "קרבן לה'", קרבן של אותם כתרים קדושים לה' הוא לתקן השם הקדוש ולייחדו כראוי, כדי שימצאו רחמים בכל העולמות, והשם הקדוש יתעטר בעטרותיו לבשם את הכל.
וכל דא בגין לאתערא רחמי ולא לאתערא דינא ובגין כך ליהויה הוא ולא לאלהי"ם ליהויה אנן צריכין לאתערא רחמי ולא לאלהי"ם רחמי בעינן ולא דינא אמר זכאה חולקי דשאיילנא ורווחנא מלין אלין ודא ברירו דמלה:	וכל זה כדי לעורר רחמים ולא לעורר דין, ולכן לה' הוא ולא לאלהים, לה' אנו צריכים לעורר רחמים ולא לאלהים, שאנו רוצים רחמים ולא דין. אמר אשרי חלקי ששאלתי והרווחתי את הדברים הללו, וזהו ברור הדבר.
אבל הא כתיב (תהלים נא יט) זבחי אלהי"ם רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהי"ם לא תבזה זבחי אלהי"ם כתיב¹⁴⁴ ולא זבחי יהויה אמר ליה ודאי הכי הוא קרבן אלהי"ם לא כתיב אלא זבחי אלהי"ם ועל דא שחיתתן בצפון דהא זביחה הוא בגין אלהי"ם ההוא סטר גבורה דיתבסם ויתבר רוחא דדינא ויתחלש דינא ויתגברון רחמי על דינא ועל דא זבחי אלהי"ם לתברא חילא ותוקפא דדינא קשיא דכתיב רוח נשברה למהוי ההוא רוחא תקיפא נשברה ולא יתגבר רוחיה וחיליה ותקפיה ובר נש בעי כדן למיקם על מדבחא ברוח נשברה ואכסוף¹⁴⁵ מעובדוי בגין דהוי¹⁴⁶ ההוא רוחא תקיפא תבירא וכלא בגין דדינא יתבסם ויתגברון רחמי על דינא:	אבל הרי נאמר "זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה", זבחי אלהים כתוב ולא זבחי ה'. אמר לו ודאי כך זה, קרבן אלהים לא כתוב אלא זבחי אלהים, ולכן שחיתתן בצפון, שהרי זביחה היא בשביל אלהים, אותו הצד של הגבורה שיתבשם, וישבר את רוח הדין, ויחלש הדין ויתגברו רחמים על דין, ועל כן זבחי אלהים לשבור את הכח והתוקף של הדין הקשה, שנאמר רוח נשברה, שתהיה אותה רוח התקיפה נשברה ולא יתגבר רוחה וכחה ותוקפה, ואז אדם צריך לעמוד על המזבח ברוח נשברה ויתבייש ממעשיו, כדי שתהיה אותה רוח תקיפה שבורה, והכל כדי שהדין יתבשם ויתגברו הרחמים על הדין.
אדם כי יקריב מכם קרבן ליהויה (ויקרא א ב) אמר רבי אלעזר האי קרא הכי הוה ליה למכתב	"אדם כי יקריב מכם קרבן לה'", אמר רבי אלעזר כך היה לו לכתוב הפסוק הזה, אדם כי יקריב קרבן לה', מה זה מכם, להוציא את

יסכימו הימין והשמאל כאחד, ולזה יקשה, כי מאי נפקא לן מקורבתם יחד, אחר שבדין הנפעל יתקברו. לזה דקדק בלשונו ואמר "דמתקרבן כולהו", והענין שלא ישתנה קורבתם לדין לקורבתם לרחמים, שקורבתם לדין יסכים הימין בשמאל, אמנם יסתלק הכתר בהסתר פנים, אף אם הדין הנפעל יהיה מועט, כאומרו "ואני הסתר אסתור פני". ואם הדין חזק מאד, יסתיר אפילו הת"ת, כאומרו "ה' למבול ישב". אמנם ברחמים, יתקברו כולהו, שלא תשאר מדה שלא תשתתף בעצם בפעולות הרחמים ההיא. ועוד, ישתנה קורבתם לרחמים מקורבתם לדין, אפילו לאותם המדות המסכימות בפעולה ההיא, כי הדין בעצם יפעול הדין, והחסד תסכים לסבת עון עם השמאל. אמנם לא תתיחד בפעולה, מפני שאי אפשר החסד לשנות פעולתם ולהיות גבורה ודין חזק ח"ו. אמנם ברחמים, בעצם תשתנה הגבורה לחסד, והדין תתיחד בעצם עם הרחמים, מפני שיש פעולה אל הדין לשמח וכיוצא, שהיא פעולת דין טוב ורחמים, אם כן אין ההכרעה לטוב שוה עם הכרעה להפך, וזה דקדק בלשונו באומרו "כולהו כחדא", כקורבת החסד כן קורבת הגבורה (אור יקר).

¹⁴² ר"ל, תכלית היחוד הזה שאנו עושים, הוא לתקן ז"א, שהוא שם הוי"ה, ולהביא לו מוחין מאו"א, וז"ש קרבן דאינון כתרין קדישין, לה', הוא לאתקנא שמא קדישא (מ"מ).

¹⁴³ פ'י שבאים לו מוחין מאו"א (מ"מ).

¹⁴⁴ בסבא דמשפטים תירץ תירוצ' אחר זולת זה, למיקם על מדבחא ברוח נשברה, פ'י רוח נשברה דקרא דרשינן ליה להכא ולהכא, דהיינו רוח האדם תהא נשברת, ובזה ההוא רוחא תקיפא תהא תבירא, דהיינו תוקף הדינים יומתקו עי"ז (מ"מ).

¹⁴⁵ ויכסף (דפ"ו).

¹⁴⁶ דיהוי (דפ"ו).

אדם כי יקריב קרבן ליהוה מהו מכם אלא לאפוקי אדם הראשון¹⁴⁷ דהוא אקריב קרבנא כד ברא קודשא בריך הוא עלמא והא אוקמוה והכא מכם כתיב האי אדם לאפוקי אדם אחרא דלא הוי מכם אמר ליה רבי שמעון שפיר קאמרת והכי הוא:	אדם הראשון שהקריב קרבן כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, והרי פרשוה. וכאן כתוב מכם, האדם הזה, להוציא אדם אחר שלא היה מכם, אמר לו רבי שמעון יפה אמרת וכך זה.
רבי אבא פתח (שם מה א) שיר מזמור לבני קרח האי שיר תושבחתא מעליא הוא על כל שאר תושבחת דזכו לשבחה ליה בני קרח שיר מזמור תושבחתא על תושבחתא תושבחתא דאתפלג לתרין תושבחת וזכו בני קרח לשבחה לה לכנסת ישראל¹⁴⁸ ושבחה דכנסת ישראל קא אמרי ומאי הוא דכתיב (שם ב) גדול יהוה ומהלל מאד בעיר אלהינו¹⁴⁹ הר קדשו אימתי אקרי קודשא בריך הוא גדול בזמנא דכנסת ישראל אשתכחת עמיה הדא הוא דכתיב¹⁴⁹ בעיר אלהינו¹⁵⁰ הוא גדול בעיר אלהינו¹⁵⁰ [עם] (מאי) עיר אלהינו¹⁵⁰:	רבי אבא פתח "שיר מזמור לבני קרח", השיר הזה היא תושבחות למעלה על כל שאר התשבחות שזכו לשבח אותו בני קרח, שיר מזמור תושבחות על תושבחות, תושבחות שמתחלקת לשתי תושבחות, וזכו בני קרח לשבח את כנסת ישראל, והשבחה של כנסת ישראל הם אומרים, ומה הוא שנאמר "גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלהינו הר קדשו". מתי נקרא הקדוש ברוך הוא גדול, בזמן שכנסת ישראל נמצאת עמו, זהו שנאמר בעיר אלהינו הוא גדול, בעיר אלהינו עם עיר אלהינו.
אמר ליה רבי יהודה אלהינו¹⁵¹ מאי בעי הכא אמר ליה הכי הוא ודאי האי עיר דחלא אלהינו¹⁵² ותושבחתא הוא דישאל¹⁵³ הוא מאי משמע¹⁵⁴ אשתמע דמלכא¹⁵⁵ בלא מטרוניתא לאו הוא מלכא ולא הוא גדול ולא מהולל ובגין כך כל מאן דלא אשתכח דכר ונוקבא כל שבחה אעדיו מניה ולא הוא בכללא דאדם ולא עוד אלא דלאו איהו בדאי לאתברכא:	אמר לו רבי יהודה מה עושה כאן "אלהינו", אמר לו כך זה ודאי, העיר הזו היא יראת אלהינו (כחה) ושבחה של ישראל היא. מה משמע, נשמע שמלך בלי מלכה אינו מלך, ואינו גדול, ואינו מהולל. ולכן כל מי שלא נמצא זכר ונקבה, כל השבחה מסירים ממנו, ואינו בכלל של אדם, ולא עוד אלא שאינו כדאי להתברך.
כתיב (איוב א ג) ויהי האיש ההוא גדול מכל בני קדם ותנינ¹⁵⁶ בספרא דרב המנונא סבא דבת זוגו בדחילו דקודשא בריך הוא הות כוותיה ומספרא דאתתיה אקרי גדול אוף הכא גדול יהוה ומהולל מאד ובמה הוא גדול הדר ואמר בעיר	נאמר "ויהי האיש ההוא גדול מכל בני קדם". שנינו בספרו של רב המנונא סבא, שבת זוגו היתה כמוהו ביראת הקדוש ברוך הוא, ומהצד של אשתו נקרא גדול. כמו כן כאן גדול ה' ומהולל מאד, ובמה הוא גדול, חזר ואמר בעיר אלהינו הר קדשו, ולכן התשבחות הזו בשני. ואם תאמר למה לא

¹⁴⁷ פי' לרמוז שאדה"ר, גם הוא הקריב קרבן, לכך אמר "מכם", לומר שכבר היה אדם שלא היה מכם אלא יציר כפיו ית', וגם הוא הקריב קרבן, וז"ש לאפוקי אדם אחרא, דלא הוה מכם (מ"מ).

¹⁴⁸ נקרא 'שכינה', משום שהיא שוכן למטה, וכמ"ש (שמות כה ח) ושכנתי בתוכם, הנה היא נקראת בשם רחל והיא כנסת ישראל (כמ"ש בפ' ויקרא ה' ע"א ופ' בלק קצ"ז ע"א ובכ"מ) כי היא שורש כל נשמת ישראל, וכל ה"ב שבטים הם מושרשים בה, ועל ידם מצא השכינה מקום ומעון לשכון למטה לעולם, והיא שורש רחל אשת יעקב אם ישראל (הקדו"ש מה ע"א).

¹⁴⁹ שמות רלא (הערת הזהר).

¹⁵⁰ עי' עוד לקמן סח ע"ב (ביאורים ח"א סא ע"ג).

¹⁵¹ פי' שאלהינו הוא בבינה, והכא הכתוב מדבר במלכות, ותירץ האי עיר וכו' (מ"מ).

¹⁵² שר"ל, האי דכתיב אלהינו, לפי שצריכים אנו ליירא ממנה (מ"מ).

¹⁵³ "ותושבחתא הוא דישאל" נמחק בדפ"ן, ובמקומו איתא "ס"א חילא) ותושבחתא דישאל הוא".

¹⁵⁴ פי' מאי קמ"ל קרא בהאי דאמר גדול ה' ומהולל מאד, דהיינו אימתי אקרי גדול אם עיר אלהינו (מ"מ).

¹⁵⁵ ר"ל השמיענו הכתוב טובא דמלכא וכו' (מ"מ).

¹⁵⁶ תנינן (דפ"ו).

אלהינו¹⁵⁷ הר קדשו ובגין כך תושבחתא דא בשני¹⁵⁷ ואי תימא אמאי לא כתיב כי טוב בשני בגין דזמינין לאתפרשא¹⁵⁸ ורזא דמלה (בראשית ב יט) לא טוב היות האדם לבדו בזמנא דאיהו לבדו לא טוב כתיב ועל דא לא כתיב כי טוב בשני:	נאמר "כי טוב" בשני, משום שעתידים להפרד, וסוד הדבר "לא טוב היות האדם לבדו", בזמן שהוא לבדו כתוב לא טוב, ולכן לא כתוב כי טוב בשני.
גדול יהוה ומהלל כדקאמרן (תהלים מח ג) יפה נוף משוש כל הארץ תושבחתא דזווגא דילהון יפה נוף דא קודשא בריך הוא ודא צדיק¹⁵⁹ משוש כל הארץ כדן הוא חדותא דכלא וכנסת ישראל מתברכא אלהים בארמנותיה נודע למשגב וגו' (שם ד) אלין אינון נצ"ח והו"ד¹⁶⁰	"גדול ה' ומהולל", כפי שאמרנו. "יפה נוף משוש כל הארץ", התישבחות של הזוג שלהם, יפה נוף זה הקדוש ברוך הוא, וזה צדיק. משוש כל הארץ, אז היא שמחת הכל, וכנסת ישראל מתברכת. אלהים בארמנותיה נודע למשגב וגו' "אלו הם נצח והוד",
ה/ב	
דתמן כנישותא דכל ברכאן¹⁶¹ כנישותא דחדוותא¹⁶² מתמן נפקא על ידא דהאי דרגא דאקרי צדיק¹⁶³ ומתמן¹⁶⁴ אתכנשו ברכאן לבסמא¹⁶⁵ להאי עיר קדישא¹⁶⁶ ולאבתברכא מתמן¹⁶⁷ כי הנה המלכים נועדו (תהלים מח ה) אלין כל כתרי מלכא בכללא חדא¹⁶⁸ ולאחר אחרא¹⁶⁹ מלין אלין סלקין:	ששם כינוס של כל הברכות, התכנסות של שמחה, משם יוצאת על ידי הדרגה הזו שנקראת צדיק, ושם התכנסו הברכות לבשם את העיר הקדושה הזו ולהתברך משם, "כי הנה המלכים נועדו", אלו כל כתרי המלך בכלל אחד, ולמקום אחר הדברים הללו עולים.

- ¹⁵⁷ פי' שיום שני הוא בחי' נוק', ויום ראשון הוא בחי' דוכרא, לפי שז"א נבנה מהחסדים, שהם יום א', והמלכות מהגבורות, שהם יום שני (מ"מ).
- ¹⁵⁸ פי' להנסר, וכל זמן שלא ננסרו, כאלו אין כאן נקבה, ויקרא ז"א לבדו, וז"ש הזהר, רזא דמלה "לא טוב היות אדם לבדו", ועי' בפרשת תזריע דף מד ע"א, שאמר כן ר' אבא בעצמו בהדיא (מ"מ).
- ¹⁵⁹ פי' כאלו אמר נוף יפה, בסוד ויהי יוסף יפה תואר (מ"מ).
- ¹⁶⁰ פי' נ"ה דז"א, שמהם מקבלת המלכות הטיפה, ע"י יסוד דז"א. ושיעור הכתוב, אלהים, שהיא המלכות, בכח ארמנותיה, שהם הנ"ה דז"א, נשגבת ונבדלת (מ"מ).
- ¹⁶¹ מצד הימין (אור יקר).
- ¹⁶² מצד השמאל, ואמר ארמנותה דידה יובן בענין נודע למשגב, שפי' אלהים שהיא מלכות בארמנותיה, שהם נ"ה, נודע ומיוחד בסוד האדם ידע למשגב לו לעיר הזאת (אור יקר).
- ¹⁶³ דהיינו אומרו נודע, ולזה נקראים ארמנותיה, משום דמתמן אתכנשו ברכאן מן הימין (אור יקר).
- ¹⁶⁴ ותמן (דפ"ו).
- ¹⁶⁵ למתק דין המלכות (אור יקר).
- ¹⁶⁶ זהו ארמנותיה שלה, של העיר (אור יקר).
- ¹⁶⁷ סוד חדותא שאמר, וא"ת אמאי קאמר אלהים שהיא מדת המלכות בארמנותיה, אחר שעיקרה ביסוד, והיסוד מושך לה מהארמנות. לזה אמר, ומתמן נפקין על ידו דהאי צדיק, אחר שבישול הברכות הוא מקום כנוסן, והצדיק צנור למוצאם לבד, לכך ראוי שיאמר אלהים בארמנותיה, ולא תחשב היסוד, שאינו ממש אלא למעבר בעלמא (אור יקר).
- ¹⁶⁸ והנה אלו ההיכלות נקראים בנות ובנו"ת ירושלים ובנות ציון בשיר השירים, ובנות נקראות למטה, ולזה נאמר רבות בנות עשו חיל. אמנם אינם נכללות במלכות, אלא המלכות רובצת עליהם. והיינו אומרו, ואת עלית על כולנה. וכשהם נכללים במלכות, שהיא הנקראת ירושלים, אז הם נקראות בנות ירושלים, והיא מעלה יותר גדולה אליהם. וכשהם נכנסות יותר בפנימיות, בסוד המלכות בסוד בחי' האמצעית, שהיא מקום קשרה וייחודה ביסוד, שהיא סוד נקודת ציון, הם נקראות בנות ציון. ושם מרוב הדקות, הם מתבטלות מכח השגתם לרוב הדקות המתעלם בייחוד, ולזה נאמר עליהם "צאנה וראינה בנות ציון", שבצאתם משם, משיגות קצת. אמנם בפנימיות, שם מתבטלות, כאומרו "כי שם קברו את העם המתאווים", כדפי' בספר ברית מנוחה, בסוד קברות התאוה. וזהו שאמר "כי הנה המלכים נועדו" וביעוד עולים למעלה בסוד קשר הייחוד, והיינו המלאך מטטרון העולה ללמד זכותם של ישראל, כדפי' בפרק"י מרכב"ה. והיינו מה שפי' בזהר תרומה בפסוק, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, והיינו סוד אהבת תפלתם של ישראל, העולה דרך העולמות בסוד אכתריאל, ועם כל זה, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה (אור יקר). פי' "ס דז"א עם י"ס דנוק' נתקשרו יחד כדי להזדווג (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

תא חזי בשעתא דבר נש מתקן עובדו¹⁷⁰ על ידי דקרנא כלא אתבסס¹⁷¹ ואתקריב ואתקשר דא בדא ביחודא שלים הדא הוא דכתיב (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם כי יקריב לקשרא מלין בדקא חזי¹⁷²:	בא וראה בשעה שאדם מתקן את מעשיו על ידי קרבן, הכל מתבסס ונקשר, ונקשר זה בזה ביחוד שלם, זהו שנאמר "אדם כי יקריב מכם", כי יקריב לקשר את הדברים כראוי.
תא חזי אדם¹⁷³ כי יקריב לאפוקי מאן דלא אתנסיב¹⁷⁴ דהא קרבניה לאו קרבן וברכאן לא משתכחן לגביה¹⁷⁵ לא לעילא ולא לתתא משמע¹⁷⁶ דכתיב אדם כי יקריב שאני הכי דלאו איהו אדם ולא בכללא דאדם הוא ושכינתא¹⁷⁷ לא שריא עלוהי בגין דאיהו פגים ואקרי בעל מום ומארי דמומא אתרחקא מכלא כל שכן למדבחא לקרבא קרבנא ונדב ואביהוא אוכחן דכתיב (ויקרא י ב) ותצא אש מלפני יהוה ובגיני כך כתיב אדם כי יקריב מכם קרבן ליהוה אדם דאשתכחו דכר ונוקבא האי חזי לקרבא קרבנא דא ולא אחרא:	בא וראה אדם כי יקריב להוציא את מי שלא נישא, שהרי קרבנו אינו קרבן, וברכות לא נמצאות אצלו (על ידו), לא למעלה ולא למטה. משמע שנאמר אדם כי יקריב שונה כאן, שאינו אדם ואינו בכלל של אדם, ושכינה אינה שורה עליו, משום שהוא פגום ונקרא בעל מום, ובעל מום מרוחק מן הכל, כל שכן למזבח להקריב קרבן, ונדב ואביהוא מוכיחים שנאמר "ותצא אש מלפני ה'", ולכן נאמר "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'", אדם שנמצאו זכר ונקבה, זה ראוי להקריב את הקרבן הזה ולא אחר.
ואמר רבי אבא אף על גב דאוקמוה לנדב ואביהוא¹⁷⁸ הכי הוא ודאי¹⁷⁹ אבל קטרת עלאה הוא מכל קרבנין דעלמא דעליה אתברכין עלאי ותתאי וקרנא דא¹⁸⁰ לעילא מכל קרבנין ולא¹⁸¹ אתחזון אינון לקרבנא דהא לא אתנסיבו לקרבא¹⁸² לא אתחזון כל שכן למלין עלאין דיתברכין על ידיהו:	ואמר רבי אבא, אף על גב שבארוה את נדב ואביהוא בדבר אחר כך הוא ודאי, אבל קטורת היא עליונה מכל הקרבנות של העולם, שעליה מתברכים עליונים ותחתונים, והקרבן הזה שהוא מעל לכל הקרבנות לא ראויים הם לקרבו שהרי לא נשאו, לקרבן לא היו ראויים כל שכן לדברים עליונים שיתברכו על ידם.
ואי תימא ותצא אש¹⁸³ מלפני יהוה ותאכל אותם אמאי לבר נש דאתא קמי מטרוניתא לבשרא לה דהא מלכא אתי לביתה וישרי בה במטרוניתא למחדי עמה אתא לקמי מלכא חמא	ואם תאמר "ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם", למה (משל) לאדם שבא לפני המלכה לבשר לה שהמלך בא לביתה וישרה עם המלכה לשמח עמה, בא לפני המלך, ראה המלך שאותו אדם הוא בעל מומים, אמר

¹⁶⁹ דהיינו שיהיה המקריב גם כן שלם בכללא דאדם וכדמסיק, ולכולהו פירושי, קשה לי טובא, דהא קראי "דהנה המלכים נועדו עברו יחדיו וגו'", לא מתיישבן כלל, ומה לו לפרש "כי הנה המלכים נועדו" אחר דסיפי דקרא לא מתיישבא, ואמאי אצטריך ליה (אור יקר).

¹⁷⁰ ששב בתשובה על ידי הקרבן, או ירצה שהמקריב מתקן מעשיו, נשוי אשה וכיוצא (אור יקר).

¹⁷¹ היינו המתקת הדין וטהרתם מאדמימותם (אור יקר).

¹⁷² היינו קשר הספירות וייחודם, וכן שר העולמות ממטה למעלה (אור יקר).

¹⁷³ כנ"ל דאדם נכלל מז', ג' שלו יה"ו, וד' שלמה ה', ובחיבורא כנ"ל, וכמ"ש זכר ונקבה בראם ויקרא את כו' (יהל אור).

¹⁷⁴ במלת אדם הוציא מאן דלא אנסיב, שנאמר ז'נ בראם, ושניהם יחד, ויקרא את שמם אדם (אור יקר). פי' הכהן המקריב קרבן, אם הוא בחור אינו משמש (מ"מ).

¹⁷⁵ (ס"א על ידיה) (נוסף בדפ"ו).

¹⁷⁶ ממשמע (דפ"ו).

¹⁷⁷ ושכינתיה (דפ"ו).

¹⁷⁸ במלה אחרא (נוסף במ"מ ודפ"ו). פי' שרבותינו נחלקו למה מתו וכל א' נותן טעם לדבר (מ"מ).

¹⁷⁹ פי' שכולם אמת, אבל טעם העיקרי הוא זה שמפרש (מ"מ).

¹⁸⁰ דאיהו (נוסף בדפ"ו).

¹⁸¹ לא (דפ"ו).

¹⁸² לקרבנא (דפ"ו).

¹⁸³ פי' אמאי המלכות הרגה אותם, ותירץ "לבר נש וכו'" (מ"מ).

מלכא ההוא בר נש דאיהו מארי דמומין אמר מלכא לאו הוא יקרא דילי דעל ידוי דהאי פנים איעול למטרוניתא:	המלך אין זה כבודי שעל ידי הפגום הזה אכנס אל המלכה.
אדהכי אתקנת מטרוניתא ביתא למלכא כיון דחמאת דמלכא הוה זמין למיתי לגבה וההוא בר נש גרים לאסתלקא מלכא מינה כדין פקידת מטרוניתא לקטלא לההוא בר נש כך בזמנא דעאלו נרב ואביהוא וקטרת בידיהו חדת מטרוניתא ואתתקנת לקבלא למלכא כיון דחמא מלכא אינון גברין פנימין מארי דמומין לא בעא מלכא דעל ידיהו ייתי למשרי עמה ואסתלק מינה כד¹⁸⁴ חמת מטרוניתא דבגיניהון אסתלק מלכא מינה מיד (ויקרא י ב) ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אותם וכל דא בגין דמאן דלא אתנסיב הוא פנים מאריה דמומין קדם מלכא קדושה דמלכא אסתליק מינה ולא שריא בפנימו ועל דא כתיב (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם קרבן מאן דאקרי אדם יקריב ומאן דלא אקרי אדם לא יקריב:	בין כך התקינה המלכה את הבית למלך, כיון שראתה שהמלך היה מזומן לבא אליה, ואותו אדם גרם שהמלך יסתלק ממנה, אז צותה המלכה להרוג את אותו אדם. כך בזמן שנכנסו נרב ואביהוא וקטורת בידיהם, שמחה המלכה והתתקנה לקבל את המלך, כיון שראה המלך אותם אנשים פגומים בעלי מומים, לא רצה המלך שעל ידם יבא לשרות עמה והסתלק ממנה המלך, כשראתה המלכה שבגללם הסתלק המלך ממנה, מיד "ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם". וכל זה משום שמי שלא נישא הוא פגום, בעלי מומים לפני המלך, קדושת המלך מסתלקת ממנו, ולא שורה בפגם. ולכן נאמר "אדם כי יקריב מכם קרבן", מי שנקרא אדם יקריב, ומי שלא נקרא אדם לא יקריב.
מן הבהמה כלל¹⁸⁵ מן הבקר ומן הצאן פרט לבתר אליו דכשרין למיכל ודלא כשרין למיכל אסיר לקרבא ולאחר אסתליק¹⁸⁶ אינון דכשרן [ואינון דלא כשרן] אם עולה קרבנו (ויקרא א ג) רבי חייא פתח (ישעיה נה ח) כי לא מחשבתי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי כי לא מחשבתי מחשבותיכם מחשבתי כתיב חסר בלא ו' תא חזי מחשבה דקודשא בריך הוא¹⁸⁷ היא עלאה ורישא דכלא ומההיא מחשבה אתפשטו ארחין ושבילין¹⁸⁸ לאשתכחא שמא קדישא¹⁸⁹ ולא תקנא¹⁹⁰ ליה בתקונוי בדקא יאות ומההיא מחשבה אתנגיד ונפיק שקיו דגנתא דעדן¹⁹¹	מן הבהמה כלל, מן הבקר ומן הצאן פרט, אחר כך אלו שכשרים לאכול ושלא כשרים לאכילה אסור להקריב, ולמקום אחר הסתלקו אותם שכשרים ואותם שלא כשרים. "אם עולה קרבנו", רבי חייא פתח "כי לא מחשבתי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי". כי לא מחשבתי מחשבותיכם, מחשבתי כתוב חסר בלא ו'. בא וראה מחשבת הקדוש ברוך הוא היא עליונה וראש של הכל, ומאותה מחשבה התפשטו דרכים ושבילים להימצא השם הקדוש, ולתקנו בתקונוי כראוי. ומאותה מחשבה נמשכת ויוצאת השקאת גן העדן להשקות את הכל, ומאותה מחשבה קיימים עליונים ותחתונים, ומאותה מחשבה נמצאת

¹⁸⁴ "מינה כד" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "מלכא מינה".

¹⁸⁵ פי' אלו כתיב מן הבהמה ולא כתיב מן הבקר ומן הצאן, שהוא פרט, הוה אמינא אפילו בהמה טמאה תהיה ראויה לקרבן, כמו החלב שעולה על המזבח, שאסור באכילה, מקריבין אותו לגבוה, לכך חזר ופרט מן הבקר ומן הצאן, לומר דדוקא אלו שהם טהורים (מ"מ).

¹⁸⁶ אסתלקו (דפ"ו). כמ"ש הרב, שבהמות טהורות ונפש בהמיות דישראל הם מקלי' נוגה, ובהמות טמאות ונפש דא"ה הם מג' קלי' האחרות. ונודע שאין בירור אלא בקלי' נוגה, שיש בה טו"ר, וז"ש "ולאחר אחרא וכו'". א"נ י"ל, מן הבהמה כלל, פי' אלו כתיב מן הבהמה לחוד, הוה אמינא אפילו חיה, שהיא בכלל בהמה, ראויה לקרבן. לכך פרט מן הבקר וכו' ומעט חיה, וז"ש לבתר בין אליו דכשראן כו', ירצה לאמר, שפירט הכתוב בקר וצאן, אם כן, בין אליו דכשראן למיכל כגון חיה, בין דלא כשרין למיכל, שהם הטמאות, אסור לקרבא. ומ"ש ולאחר אחרא, הוא כמ"ש בפ' הא' (מ"מ). בפרשת ויגש ביאר אלו הפסוקים באריכות, שכתב שם, כשמזדווגים זו"ן שהם המלכים, אזי עברו יחדיו, דהיינו שמוחלים עונות בני אדם עיי"ש (מ"מ).

¹⁸⁷ פי' אבא (מ"מ).

¹⁸⁸ פי' ל"ב נתיבות חכמה (מ"מ).

¹⁸⁹ ז"א (מ"מ).

¹⁹⁰ ולא תקנא (דפ"ו).

¹⁹¹ אימא (רח"ו).

זהר ויקרא חלק א'

תורה שבכתב ותורה שבעל פה.	לאשקאה כלא ומההיא מחשבה קיימין עלאין ותתאין ¹⁹² ומההיא מחשבה משתכת תורה שבכתב ותורה שבעל פה ¹⁹³ :
מחשבת האדם היא הראש של הכל, ומאותה מחשבה מתפשטים דרכים ושבילים להסיט את דרכיו בעולם הזה ובעולם הבא, ומאותה מחשבה נמשכת ויוצאת זוהמת היצר הרע להרע לו ולכל, ומאותה מחשבה נמצאות עבירות חטאות וזדונות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים, ועל זה כי	מחשבה דבר נש היא רישא דכלא ומההיא מחשבה אתפשטו ארחין ושבילין לאסטאח ארחוי בהאי עלמא ובעלמא דאתי ומההיא מחשבה אתנגיד ונפיק זוהמא דיצר הרע לאבאשא ליה ולכולא ומההיא מחשבה אשתכחו עבירות חטאות וזדונות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים ועל דא כי
לא מחשבתי מחשבותיכם, ולכן בראש הכל נאמר "אם עלה קרבנו מן הבקר" ולא בקר, ומיהו, הוא פר בן בקר שהוא זכר.	ו/א לא מחשבתי מחשבותיכם ובגין כך רישא דכלא כתיב (ויקרא א ג) אם עולה קרבנו מן הבקר ולא בקר ומאן איהו פר בן בקר איהו דאיהו דכר:
רבי יצחק אמר מן הבקר סתם, וחזר ופרש זכר תמים יקריבנו, זכר ולא נקבה, שהרי זכר נודע למעלה ונקבה נודעת למטה. וכן מן הצאן ומן הכבשים ומן העזים, מי שבא לעולה כולם זכר ולא נקבה, משום שעולה עולה על הלב, על הלב ודאי, ונודע מי שעומד על הלב, ולכן עולה למעלה וכולם זכרים, ולכן פתח הכתוב בראש בעולה יותר מכל שאר הקרבנות, שהרי המחשבה היא הראש של הכל.	רבי יצחק אמר מן הבקר ¹⁹⁴ סתם ¹⁹⁵ וחזר ופירש זכר תמים יקריבנו זכר ולא נקבה דהא דכר אשתמודע לעילא ¹⁹⁶ ונוקבא אשתמודעא ¹⁹⁷ לתתא ¹⁹⁸ וכן מן הצאן מן הכבשים ומן העזים ¹⁹⁹ מאן ²⁰⁰ דאתי לעולה ²⁰¹ כלוה דכר ולא נוקבא בגין דעולה עולה על הלב על הלב ודאי ואשתמודע מאן דקאים על הלב ²⁰² ובגין כך סלקא לעילא וכלוה דכרוין ועל דא פתח קרא ברישא ²⁰³ בעולה יתיר מכל שאר קרבנין דהא מחשבה רישא דכלא:

¹⁹² פי' פרצופי האצילות ופרצופי ב"ע, כולם קיימין על ידי האורות אבא (מ"מ).

¹⁹³ ז'ו"ן והם ר"ד דיו"ד (רח"ו במ"מ).

¹⁹⁴ ר' יצחק פליג אדר' חייא, דאי הכי מאי תו, זכר תמים, הא אתכליל במן הבקר. אלא אין ראוי לדקדק מלת מן, שלא פירש אלא ממה יהיה הקרבן, מן וכו', ממין פלוני, וירצה באומרו מן הבקר, מן הנמשך מהבינה, דהיינו בקר. אמנם לא פירש בו אם זכר אם נקבה, ואפשר זכר או נקבה, כי המלכות גם כן נמשכת מהבינה. ואחר כך פי' הכתוב ואמר, זכר תמים דווקא, דהיינו יסוד, כדכתיב איש צדיק תמים (אור יקר). פי' מקצת בקר ראוי לקרבן עולה, לאפוקי נקבה כמ"ש זכר תמים, רבי יצחק אמר לא פליג אר' חייא, אלא מפרש הענין היטב (מ"מ).

¹⁹⁵ ר"ל יסוד, שבגינה הוא דכר, והוא על הלב, מלכות. והוא התחלת היום, והוא סליק למחשבה, ובו נגמר סיום המחשבה של טפת הזרע שיוצא במחשבת אדם, וביסוד נוק', שם סיום המעשה, והוא סוף הלילה, ולכן הזיווג באילת השחר, וז"ש וסיום עובדא וכו' (יהל אור).

¹⁹⁶ דהיינו יסוד שבו ניכר הזכר (אור יקר).

¹⁹⁷ לא אשתמודע לעילא אלא (נוסף באור יקר).

¹⁹⁸ לא אשתמודעא לעילא - בבינה כדפי' ר' חייא אלא לתתא, וזה במה שפי' בזהר ויצא, כי עלמא עילאה דכורא איהו, ועד היסוד נדון בעלמא עילאה, ולכך נוק' מלכות (אור יקר).

¹⁹⁹ הוקשה לו, סוף סוף הא אפשר להעלות נקבה ויהיה הכוונה בבינה, והיינו דווקא פר"ה שהיא בבינה (אור יקר).

²⁰⁰ מה (אור יקר).

²⁰¹ לב הוא בינה, ועל הלב היא חכמה, ולכך צריך זכר, ונקבה אינה ראויה בשום ענין (אור יקר).

²⁰² הלב נוק' והזכר עליה (רח"ו).

²⁰³ היינו השתא ניחא מאי דפתח בעולה, משום דתמן מחשבה, דאי לר' חייא, כיון דמן הבקר, הכוונה על דמתמן אתמשך זוהמא דיצר הרע, דהיינו סוד הגבורה כדפי'. אם כן, מעשה ומחשבה שוים, שהכל הם מסט' דיצר הרע, אם כן עולה ולא חטאת אמאי (אור יקר).

אמר רבי יהודה אי הכי²⁰⁴ באתר דמחשבה דלעילא²⁰⁵ בעי לקרבא אמאי לתתא יתיר לא הוה בידה²⁰⁶ אתא לקמיה דרבי שמעון אמר ליה רישא דכלא מחשבה הוא²⁰⁷ וסיומא דההיא מחשבה אתר דאקרי בקר²⁰⁸ ומאי איהו ההוא סיומא דגופא דמבסס לנוקבא כך²⁰⁹ מחשבה דבר נש רישא דכלא סיומא דההיא מחשבה כד אתעביד עובדא אימתי בבקר הדא הוא דכתיב (מיכה ב א) הוי חושבי און ופועלי רע אימתי על משכבותם [באור] (לאור) הבקר יעשוהו ועד²¹⁰ לההוא אתר דמחשבה²¹¹ מחשבה אסתליק ועובדא מתקרבא לסיומא דמחשבה ודאי:	אמר רבי יהודה אם כך, במקום של מחשבה של מעלה צריך להקריב, למה למטה יותר, לא היה בידו. בא לפני רבי שמעון, אמר לו הראש של הכל הוא מחשבה, וסיום של אותה מחשבה מקום שנקרא בקר, ומיהו, אותו סיום הגוף שמבשם את הנקבה. (כך) מחשבה של אדם ראש של הכל, הסיום של אותה מחשבה כשנעשה מעשה, מתי בבוקר, זהו שנאמר "הוי חשבי און ופועלי רע", אימתי על משכבותם באור הבוקר יעשוהו, ועל כן לאותו מקום של מחשבה המחשבה עולה והמעשה מתקרב לסיום המחשבה ודאי.
רבי אחא הוה אזיל בארחה והוה עמיה רבי יהודה עד דהוי אזלי אמר רבי יהודה הא דתנינן בתולת ישראל בתולה דאתברכא מן שבע²¹² (ס"א מישראל) דאקרי בת שבע ואוקמוה בכמה אתר ובתולה²¹³ ירתא שבע ברכות בנינה והא כתיב (יחזקאל כז ב) ואתה בן אדם שא קינה על בתולת ישראל ודאי עלה אתמר על כנסת ישראל ודא קשיא מכלא דכתיב (עמוס ה ב) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל והאי דקא אמרי כלהו חבריא²¹⁴ במלה דא שפיר הוא אבל אי פרשתא	רבי אחא היה הולך בדרך, והיו עמו רבי יהודה. בעוד שהיו הולכים אמר רבי יהודה, זה ששנינו בתולת ישראל, בתולה שהתברכה מן שבע (מישראל) שנקראת בת שבע, ופרשה בכמה מקומות, ובתולה למטה יורשת שבע ברכות בגללה, והרי נאמר "ואתה בן אדם שא", קינה על בתולת ישראל ודאי, עליה נאמר על כנסת ישראל, וזה קשה מהכל, שנאמר "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל", וזה שאמרו כל החברים בדבר זה הוא יפה, אבל אם הפרשה נאמרה בדרך של נחמה, היינו אומרים כך, אבל הזו נאמר

²⁰⁴ בשלמא לר' חייא דקאמר, דמה דאתמשך ממחשבה הוא יצר הרע, דהיינו בגבורה, והיינו מן בקר, כדפי' לעיל ניחא. אלא לדידיך דאמרת "דאמחשבה דלעילא בעיא לקרבא" דהיינו בחכמה, "אמאי לתתא יתיר" דהיינו דכורא שהוא יסוד כדפרשת זכר תמים (אור יקר).

²⁰⁵ פי' כיון שהעולה היא רומזת למחשבה שהוא אבא, א"כ היה ראוי להקריב דבר שרומז לאבא, שהוא מחשבה, ואמאי מקריבין מן הבקר, שהוא רומז ליסוד (מ"מ).

²⁰⁶ עי' דרך חיים (אבות פ"ד מט"ז): רבי ינאי אומר אין בידינו לא משלות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים, וז"ל המהר"ל: פירוש אין בידנו השגה על זה.

²⁰⁷ כתר כדפי' וסיומא דההוא מחשבה, דהיינו סוף האצילות, יסוד סיומא דגופא, שהוא נקרא "בקר", דהיינו הבקר אור, בקר דיוסף (אור יקר). פי' ששואל אמאי פר בן בקר לעולה, אמר פר לעולה, שהוא שהקשר הוא ע"י הפר. והענין, שאין זיווג למעלה להשפיע עד שעולה מ"נ, שהם פ"ר דינים שמעוררם הזווג ויש ב' מיני גבורות שהם מנצפ"ך העולים פ"ר א' בבינה שמעורר זיווג א"ו ומנצפ"ך אחר שנותנת אימא לנוק' להזדווג עם בעלה. ופי' הענין שהפ"ר דינים באמרו בן בקר שמעורר הזווג מצד הבקר שהם פ"ר היורדים מן היסוד הנק' בקר אבל של הבקר היא הדרגא ונראה שביסוד יש ב' בחי' א' מצד הזכר וא' מצד הנוקבא שכן ב"פ קנ"א גימ' בקר שמורה שהוא מצד שבו נתינה אלו הפ"ר לה וזה שהקשה אמאי יהיה זה לתתא יתיר מהפר של הבינה אלא שהפר יתעורר מצד הבקר שהוא עטרת היסוד מאחר שאין כוונת זה הפר אלא לעורר המחשבה ובזה יובן תירוץ של רשב"י והטא אזנך והבן (זהר הרקיע).

²⁰⁸ פי' יסוד דז"א שבו נסתים היסוד דאבא כמ"ש הרב זלה"ה שיסוד דאבא מסתיים ביסוד דז"א (מ"מ). הענין הוא כמ"ש כי ה"ס נחלקים לג' אות' אחד א' ע"ק ח' ז"א דדכו' מחכמ' עד היסוד ד' מלכות הרי שהיסוד נק' בקר של אברהם סיום ז"א דכורא מתחיל מן חכמה (זהר הרקיע).

²⁰⁹ מוסגר בדפ"ק.

²¹⁰ ועי' ד (דפ"ק).

²¹¹ ור"ל כיון שאבא שהוא מחשבה נעלם וסיומא דיליה הוא ביסוד, לכך אנו מקריבין עולה מן הבקר, שהוא רומז ליסוד ומחשבה, שמחשבין על הקרבן ההיא, מחשבה עולה לאבא, והקרבן עצמו שהוא סיום עובדא, עולה ליסוד, שהוא סיומא דמחשבה (מ"מ).

²¹² פי' מלכות מתברכת מז"ק דז"א (מ"מ).

²¹³ לתתא (נוסף בדפ"ו)

²¹⁴ פי' שרז"ל אמרו דפסקינן לקרא, וה"ק נפלה לא תוסיף, אלא קום בתולת ישראל, ולכך הקשה ר"י, כיון שהכתוב אומר, שא קינה וכו', א"כ פי' זה אין מתיישב (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

אתמר בארץ נחמה הוינן אמרי הכי אבל בהאי קינה אתמר והא קרא אוכח [הכי]:	בקינה, והרי הכתוב מוכיח כך.
אמר ליה ודאי הכי הוא והא [הוה] קשיא לי²¹⁵ ההוא מלה יתיר מכלא ואתינן לגבי דרבי שמעון בחשוכן אנפין²¹⁶ אמר לי מחיזו דאנפך אשתמודע מה דבלבך אמינא ליה ודאי דאנפי ולבי שוין אמר לי אימא לי מלך אמינא ליה כתיב נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל מאן דאית ליה רוגזא בדביתהו ונפקא מניה לא תהדר לעלמין אי הכי ווי לבנין דאתתרכו עמה:	אמר לו ודאי כך זה, והרי היה קשה לי אותו דבר יותר מהכל, ובאנו אל רבי שמעון בחשכות פנים, אמר לי ממראה פניך נודע מה שבלבך. אמרתי לו ודאי שפני ולבי שוים. אמר לי אמור לי דברך, אמרתי לו כתוב נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל, מי שיש לו רוגז באשתו ויצאה ממנו לא תחזור לעולמים, אם כך אוי לבנים שגרשו עמה.
אמר לי ולא סגי לך מה דאמרו בלהו חברייא אמינא הא שמענא מלייהו [דהוא]²¹⁷ מרחמין ולא מתישבין בלבאי אמר כל מה דאמרו חברייא כלא שפיר ויאות אבל ווי לדרא כד רעיין לא משתכחין וענא אזלינן²¹⁸ ולא ידעין לאן אתר אזלי לא לימינא ולא לשמאלא ודאי האי קרא בעיא למנדע וכלהו גליין לאינן דחמאן ובארחא דאורייתא בארץ קשומא:	אמר לי ולא מספיק לך מה שאמרו כל החברים, אמרתי הרי שמעתי דבריהם שהיו מאהבה ולא מתיישרים בלבי. אמר כל מה שאמרו החברים הכל יפה ונאה, אבל אוי לדור כשהרועים אין נמצאים והצאן סוטים והולכים ולא יודעים לאיזה מקום הולכים, לא ימינה ולא שמאלה. ודאי שפסוק זה צריך להכיר וכולם גלויים לאותם שרואים בדרך התורה בדרך אמת.
תא חזי בכלהו גלוותא דגלו ישראל לכלהו שוי זמנא וקצא ובכלהו הוי ישראל תייבין לקודשא בריך הוא ובתולת ישראל הות תבת לאתרהא בההוא זמנא דגזר עלה והשתא בגלותא דא בתראה לאו הכי דהא היא לא תיתוב הכי בזמנין אחרנין והאי קרא אוכח דכתיב נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל נפלה ולא אוסיף להקימה לא כתיב מתל למלכא דרגו על מטרוניתא ואשדי לה מהיכליה לזמנא ידיעא כד הוה מטי ההוא זמנא מיד מטרוניתא הות עאלת ותבת קמי מלכא וכן זמנא חד ותרין ותלת זמנין לזמנא בתרייתא אתרחקת מהיכלא דמלכא ואשדי לה מלכא מהיכליה לזמנא רחיקא:	בא וראה בכל הגלויות שגלו ישראל לכולן שם זמן וקץ, ובכולן היו ישראל שבים לקדוש ברוך הוא, ובתולת ישראל היתה שבה למקומה. באותו זמן שגזר עליה ועכשיו בגלות האחרונה הזו אינו כך, שהרי היא לא תשוב כך, כמו כפעמים האחרות. והפסוק הזה מוכיח, שנאמר נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל, נפלה ולא אוסיף להקימה לא כתוב. משל למלך שרגז על המלכה וזרק אותה מהיכלו, לזמן ידוע כשהיה מגיע אותו זמן מיד המלכה היתה נכנסת ושבה לפני המלך, וכן פעם אחת ושתיים ושלוש פעמים, לפעם האחרונה התרחקה מהיכל המלך והשליך אותה המלך מהיכלו לזמן רחוק.
אמר מלכא האי זמנא לאו הוא כשאר זמנין דהיא תיתי קמאי הכי אלא אנא איזיל עם כל בני היכלי ואתבע עלה כד מטא לגבה חמא לה דהוה שכיבת לעפרא מאן חמא יקרא דמטרוניתא בההוא	אמר המלך הפעם הזו אינה כשאר הפעמים שהיא תחזור לפני כך, אלא אני אלך עם כל בני היכלי ואבקש אותה, כשהגיע אליה ראה אותה שהיתה שוכבת בעפר, מי ראה את כבוד המלכה באותו
ו/ב	
זימנא ובעותין דמלכא לקבלה עד דאחיד לה	זמן ואת בקשות המלך כנגדה, עד שהמלך אווז אותה בידו ומקיים אותה ומביא אותה

²¹⁵ פי' ר' אחא אמר לר' יהודה, שקושיא זו כבר הקשיתי אותה אני, והלכתי לרשב"י, ואמר לי "מחזו דאנפך וכו'" נפלה ולא אוסיף להקימה לא כתיב, ולפי זה שפיר קאמר, שא קינה, על שלא תוסיף קום מאליה (מ"מ).

²¹⁶ דאנפין (דפ"ו).

²¹⁷ דהוה (דפ"ו).

²¹⁸ סאטן ואזלין (דפ"ו).

25

מלכא בידוי ואוקים לה ואייתי ולה להיכליה ואומי לה דלא יתפרש מינה לעלמין ולא יתרחיק מינה:	להיכלו, ונשבע לה שלא יפרד ממנה לעולמים, ולא יתרחק ממנו.
כך קודשא בריך הוא כל זמני דכנסת ישראל בגלותא כד הוה מטי זמנא היא אתיאת והדרת קמי מלכא והשתא בגלותא דא לאו הכי אלא קודשא בריך הוא יחיד²¹⁹ בידהא ויוקים לה ויתפיים בהדה ויטיב לה להיכליה ותא חזי דהכי הוא דהא כתיב (עמוס ה ב) נפלה לא תוסיף קום ועל דא כתיב (עמוס ט יא) ביום ההוא אקים את סכת דוד הנופלת היא לא תוסיף קום כזמנין אחרנין אבל אנא ואוקים לה ועל דא כתיב ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת ואני אקים את סוכת דודו מאן סוכת דוד דא בתולת ישראל הנופלת כמה דכתיב נפלה ודא היא יקרא דבתולת ישראל ותושבחתא דילה ודא אוליפנא בההיא שעתא:	כך הקדוש ברוך הוא, כל זמן שכנסת ישראל בגלות, כשהיה מגיע הזמן היא באה וחוזרת לפני המלך, ועכשיו בגלות הזו לא כך, אלא הקדוש ברוך הוא יאחז בידיה ויקיים אותה ויתפיים עמה וישיב אותה להיכלו. ובא וראה שכך זה, שהרי נאמר "נפלה לא תוסיף קום", ועל זה נאמר "ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת", היא לא תוסיף קום כמו בפעמים האחרות, אבל אני אקים אותה, ועל זה כתוב ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת, אני אקים את סוכת דוד. מי זו סוכת דוד, זו בתולת ישראל. הנופלת כמו שנאמר נפלה, וזהו כבוד של בתולת ישראל ושבתה, ואת זה למדנו באותה שעה.
אמר רבי יהודה ודאי מלילתא על לבאי ואתישבא ודא ברירו דמלה ואזלא האי כמלה חדא ודשמענא ושכחנא והשתא (דהשתא) רווחנא לה דתנינן אמר רבי יוסי זמין קודשא בריך הוא לאכרזא על כנסת ישראל ויימא (ישעיה נב ב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלם כמאן דאחיד בידא דחבריה ויימא [התנער קום] (התנערי קומי) כך קודשא בריך הוא יוחד בה ויימא התנערי קומי:	אמר רבי יהודה ודאי דברת על לבי והתיישב וזהו ברירו הדבר, וזה הולך כמו דבר אחד ששמעתי ושכחתי, ועכשיו הרווחתי אותו, ששנינו אמר רבי יוסי עתיד הקדוש ברוך הוא להכריז על כנסת ישראל ויאמר "התנערי מעפר קומי שבי ירושלים", כמי שאוחז בידי חבירו ויאמר התנער קום, כך הקדוש ברוך הוא יאחז בה ויאמר התנערי קומי.
אמר ליה רבי אחא וכן כל אינון בני היכלא דמלכא בלישנא דא פתחין דא הוא דכתיב (שם ס א) קומי אורי כי בא אורך הא מלכא הכא ודאי כדן הוא יקרא דילה וחדוותא דכלא כד מלכא אתפיים בהדה כתיב (מ"א א טו) ותבא בת שבע²²⁰ אל המלך החדרה²²¹ כגוונא דא²²² בכל אינון זמנין איהי אתת לגבי דמלכא וקמת קמיה דא הוא דכתיב (שם כח) ותבא לפני המלך ותעמוד לפני המלך אבל בזמנא דא לאו הכי אלא מלכא ייתי לגבה ויתפיים בהדה ויטיב לה להיכליה (ואתי לקבלה) דא הוא דכתיב (זכריה ט ט) הנה מלכך יבא לך ודאי ולא ואתו (את) לגביה יבא לך לפייסא לך²²³ יבא לך לאקמא	אמר לו רבי אחא, וכך כל אותם בני היכל המלך פותחים בלשון זה, זהו שנאמר קומי אורי כי בא אורך. הרי המלך כאן ודאי, שאז הוא הכבוד שלה, ושמחת הכל כשהמלך מתפייס עמה. נאמר "ותבא בת שבע אל המלך החדרה", כדוגמא זה בכל אותן הפעמים היא באה אל המלך ועומדת לפניו, זהו שנאמר "ותבא לפני המלך ותעמוד לפני המלך". אבל בפעם הזו לא כך, אלא המלך ילך אליה ויתפייס עמה וישיב אותה להיכלו, זהו שנאמר "הנה מלכך יבא לך" ודאי, ולא את אליו יבא לך לפייס אותך, יבא לך להקים אותך, יבא לך להשלים אותך בכל, יבא לך להכניס אותך להיכלו ולהזדווג עמך זוג עולמים, כמו שנאמר וארשתיך לי באמונה.

²¹⁹ יוחד (דפ"ק).

²²⁰ מלכות (מ"מ).

²²¹ שנכנסה אצל ז"א כדי להזדווג עמו (מ"מ).

²²² "כתיב (מ"א א טו) ותבא בת שבע אל המלך החדרה כגוונא דא" מוסגר בדפ"ק.

²²³ פי' מהגלות שסבלה השכינה עם ישראל (מ"מ).

לך²²⁴ יבא לך לאשלמא לך בכלא²²⁵ יבא לך לאעלאה לך להיכליה²²⁶ ולאזדוגא עמך זוגא דעלמין כמה דאת אמר (הושע ב כב) וארשתיך לי באמונה:	
עד דהוו אזלי פגע בהו רבי אבא אמרו הא מאריה דחכמתא אתי נקבל אנפי שכינתא²²⁷ כד קריבו בהדיה אשתמיט מקסטורא דקופטרא ונחת גבון פתח ואמר (שמות יט יט) ויהי קול השופר הולך וחזק מאד וגו', ויהי קול השופר כאן נחלקו ספרי הראשונים וכולם בדבר אחד נתקעו, יש מי שאומר קול השופר שנים, קול אחד, השופר שנים, וזה מדויק משלא כתוב ויהי השופר הולך וחזק, אלא קול השופר קול שיוצא מהשופר, שודאי נקרא שופר, כמו שנאמר "יתקע בשופר גדול", וזהו שופר גדול, שבו יוצאים העבדים לחירות עולמים והרי פרשוה.	
ואית מאן דתני ודייקן (ומאן דדחיק דייקן) דכלא חד²³¹ בגין דכתיב קול השופר קול דאקרי שופר²³² ומנלן דאקרי קול ממה דכתיב (דברים ה יט) קול גדול ולא יסף²³³ והאי קול [גדול] אקרי שופר²³⁴ ועל דא קול השופר הולך (כתיב הולך)	ויש מי ששונה ומדייק שהכל אחד, משום שנאמר קול השופר, הקול שנקרא שופר. ומניין לנו שנקרא קול, ממה שנאמר "קול גדול ולא יסף", והקול הגדול הזה נקרא שופר, ועל כן קול השופר הולך. לאן הולך, אם תאמר להר סיני או לישראל, היה צריך לכתוב אז יורד, אלא התורה יצאה מכאן,

²²⁴ פי' בסוד הקמת פרצופה כמ"ש הזהר לעיל, הוקם המשכן סתם (מ"מ).

²²⁵ פי' מהמוחין דא"א (מ"מ).

²²⁶ פי' כדי להזווג כמ"ש הזהר כמ"א, וארשתיך לי באמונה, פי' הז"א אומר למלכות, וארשתיך לי באמונה, ודריש באמונה כמו ותקעתי יחד במקום נאמן, דהיינו זוגא דלא פסיק, וז"ש זוגא דלעמין כמ"ש כו' (מ"מ).

²²⁷ עי' פירושו בפרשת תרומה דף קסג (מ"מ).

²²⁸ פי' ז"א שיצא מן הבינה הנק' שופר (מ"מ).

²²⁹ אמר הכתוב ענינו ומקום מוצאו, והכריחם לפירוש זה, דודאי שופר עיקרי בהכרח הבינה הנקראת שופר, כדכתיב יתקע בשופר גדול, וזה בהכרח בבינה (אור יקר).

²³⁰ כאומרו תקע בשופר גדול לחירותינו, ומשם דאית לתתא חירות דשמיטה, שבה חופשיות, כאומרו ובשביעית יצא לחפשי, פי' ואמר "נפקי עבדין לחירו לעלמין", שחירות עולם אינו אלא מבינה, ולכך הגאולה העתידה שהיא גאולת עולם, הוא על ידי בינה שהיא שופר גדול, וכיון שהוכרחנו לומר שופר בינה, ממילא דקול ת"ת, שא"א לומר שיהא עצמה הקול, והיא עצמה השופר המוציאה הקול, בהכרח זו סבה וזו מסובבת, ועוד דעיקר קול בת"ת, וזה פשוט (אור יקר).

²³¹ דלאידך פירושא לא כתיב ויהי השופר, כיון שבמלת קול אינו נודע. והוצרך הכתוב לפרש איזה קול, ואמר השופר. אבל לפירושם, שהוא תרי ניחא, דהכי קאמר, ויהיה קול השופר, פי' הת"ת הנק' קול ונפיק מבינה שהוא שופר (אור יקר). פי' כמ"ש קול הוא ז"א, ושופר היא בינה, והאי דקאמר ומאן דדייק, אע"פ שהוא הפי' הראשון, מ"מ כיון שרצה ר' אבא לומר ומאן דדייק בסיפא, נקט נמי ברישא מאן דדייק (מ"מ).

²³² פי' בינה שנק' קול גדול ונק' שופר (מ"מ).

²³³ הא לא שייך אלא בבינה, דאיהי נהר דנגיד ונפיק ולא פסיק מימיו לעלמין, והיינו גדול ולא יסף (אור יקר).

²³⁴ קשיא ליה אם כן, שהיא קול עם היותו גדול אינו צודק בה שופר שהם נגדיים, לזה אמר "והאי קול" בחי' קול, זה יצדק אומרו בה שהיא "שופר", ולא יתנגד מפני שהיא קול בבחינת עצמה, והיא שופר בבחינת היוציאם ממנה, ועל דא אמר הכתוב, קול השופר ולא שופר סתם ולא קול סתם (אור יקר).

לאן הולך אי תימא להר סיני או לישראל יורד מבעי ליה אלא אורייתא מהבא נפקא²³⁵ ומאתר דא דאיהו כללא דכל שאר קליין²³⁶ אתיהיבת וואכד יסתכלון מלי וכלא חדו ועל דא לוחי קדמאי רשימין מהאי אתר הוו ודא הוא רזא דמלה דכתיב (שמות לב טז) חרות על הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות חירות ממש מקום שכל החירות תלויה בו. תליא:	ומהמקום הזה שהוא הכלל של כל שאר הקולות נתנה. וכשיסתכלו בדברים הכל אחד, ולכן הלוחות הראשונים היו רשומים מהמקום הזה, וזהו סוד הדבר שנאמר "חרות על הלחת", אל תקרי חרות אלא חירות, חירות ממש. מקום שכל החירות תלויה בו.
ותא חזי לית לך²³⁷ מלה ובאורייתא דאמרין כלהו חבריא דא הכי (באורייתא) ודא הכי דלא אזיל בלא לאתר חד ולמבועא חד אתכנש (ו)הולך כמה דאת אמר (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים וכתיב (שם ג כ) הכל הולך אל מקום אחד:	ובא וראה אין לך דבר בתורה שאומרים כל החברים זה כך וזה כך שלא הולך הכל למקום אחד, ונכנס למעיין אחד. הולך כמו שנאמר "כל הנחלים הולכים אל הים", ונאמר "הכל הולך אל מקום אחד".
וחזק מאד כמה דתנינן כלי מחזיק²³⁸ ארבעים סאה²³⁹ וחזק מאד דלית לך מלה באורייתא חלשא או תבירא דכד תסתכל ותנדע בה דלא תשכח לה תקיפא כפטישא דמתבר טיגריין ואי איהי חלשא מינך הוא כמה דאוקמוה דכתיב (דברים לב מז) כי לא דבר רק הוא ואם רק הוא מכס איהו ועל דא וחזק מאד:	וחזק מאד כמו ששנינו, כלי מחזיק ארבעים סאה, וחזק מאד שאין לך דבר בתורה חלש או שבור שכאשר תסתכל ותכיר אותו, שלא תמצא אותו חזק כפטיש ששבור סלעים. ואם זה חלש זה ממך, כמו שבארוה שנאמר "כי לא דבר רק הוא", ואם רק הוא מכס הוא, ועל זה וחזק מאד.
ז/א	
כתיב משה ידבר והאלהים יעננו בקול (שמות יט יט) באתר דא אתכללו מלין עלאין הא אוקמוה והאלהים יעננו בקול בקולו של משה בהוא קול דאחיד ביה משה²⁴⁰ הכא אית לאסתכלא דהא אפכא הוה דכתיב (שם כ א) וידבר אלהים²⁴¹ והכא כתיב משה ידבר אלא אית דאמרין בגין דכתיב (שם טז) ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים ועל דא משה	כתיב "משה ידבר והאלהים יעננו בקול", במקום הזה נכללו דברים עליונים, הרי פרשוה והאלהים יעננו בקול, בקולו של משה, באותו קול שאוחז בו משה. כאן יש להתבונן, שהרי הפוך היה, שנאמר "וידבר אלהים", וכאן כתוב משה ידבר. אלא יש אומרים משום שנאמר "ויאמרו אל משה", דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים, ועל זה משה ידבר והאלהים יעננו, משום שלא נמצא דבר בתורה מפי משה

²³⁵ לכולהו פירושי, והיינו מוצא הדעת להגלות מבינה ב"ן י"ה, ומשום דנמי מוצא התורה דעת מחכמה, כנודע נובלת חכמה של מעלה תורה, אם כן אמאי לא אדכר הכא חכמה (אור יקר). פי' ז"א יצא מהבינה כד"א כל הנחלים הולכים אל הים, וא"כ לפי זה פי' הכתוב כך הוא, ויהי קול השופר, דהיינו לכל חד כדאית ליה, הולך אל המלכות (מ"מ).

²³⁶ דהיינו ג"ר כלולות בבינה, ושבע תחתונות נמי כלולים בה, ובה דבקות אלו באלו, בסוד העליה אל חיק אמם, אם כן זו ראויה להזכר לבד ומשם התורה יורדת ומתפשטת למטה, והיינו "הולך" דאזיל עד המלכות כדמסיק לקמיה (אור יקר).

²³⁷ כוונת הענין כי כמו הדרשא שדורשים החברים בתורה, עם היות שזה אומר בכה וזה אומר בכה, עם כל זה הכל הולך אל מקום אחד. כן גם התורה, עם היות שמבינה מתפשט הנהר אל הימין, ואל השמאל עם כל זה, הכל הולך אל מקום אחד, דהיינו יסוד האוסף ימין ושמאל ואמצע, כדי להיכנס למלכות (אור יקר). פי' הוא כמו ד"א (מ"מ).

²³⁸ פי' מ"ש וחזק מאד מלשון כלי מחזיק (מ"מ).

²³⁹ והלוחות משקלם מ' סאה ס סתומה שאז היו מכח הבינה הנק' ס כד"א מעש האלהים המה (רח"ו).

²⁴⁰ פי' ז"א (מ"מ).

²⁴¹ פי' אלמא שהמלכות הנק' אלהים היתה מדבר, וכמ"ש הזהר בפ' וארא דף כה והכא כתיב משה ידבר (מ"מ).

ידבר והאלהים יעננו בגין דלא אשתבח מלה באורייתא מפומא דמשה בלחודי²⁴² ודא הוא דאוקמוה קללות שבמשנה תורה משה מפי עצמו אמרן מעצמו לא תנינן אלא מפי עצמו הללו מפי הגבורה²⁴³ והללו מפי עצמו מפי ההוא קול דאחיד ביה²⁴⁴ דאקרי הכי ושפיר מלה:	לבדו, וזהו שבארוה, קללות שבמשנה תורה משה מפי עצמו אמר, אותן מעצמו לא שנינו, אלא מפי עצמו, הללו מפי הגבורה, והללו מפי עצמו. מפי אותו קול שאחז בו שנקרא כך והדבר יפה.
ובספרא דאגדתא דבי רב אמרי²⁴⁵ אף על גב דאורייתא מפי הגבורה אתמר כולה מפי עצמו של משה כמו כן אתמר²⁴⁶ ומאי איהו כגון קללות שבמשנה תורה ולבתר אתכלילן בגבורה הדא הוא דכתיב משה ידבר והאלהים יעננו בקול משה ידבר דא קולו של משה²⁴⁷ והאלהים יעננו בקול דא גבורה דאורי ליה לההוא קלא הדא הוא דכתיב יעננו בקול בההוא קול דמשה והשתא מאן דפתח במלי דאורייתא אנן אחדי נודן ליה אמרו נתיב ומאן דפתח²⁴⁸ ליפתח ויימא יתבו:	ובספר האגדה של בית רב אומרים, אף על גב שתורה נאמרה כולה מפי הגבורה, כמו כן נאמרה מפי עצמו של משה, ומיהו, כמו קללות שבמשנה תורה ואחר כך נכללו בגבורה, זהו שנאמר משה ידבר והאלהים יעננו בקול. משה ידבר זה קולו של משה, והאלהים יעננו בקול זו גבורה שמודה לאותו הקול, זהו שנאמר יעננו בקול, באותו קול של משה. ועכשיו מי שפותח בדברי תורה, אנחנו נחזיק לו תודות אמרו נשב ומי שפותח, יפתח ויאמר, ישבו.
פתח רבי אבא ואמר כתיב (ויקרא כב יב) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה וגו' זכאה חולקהון דישראל מכל עמין עכו"ם דהא קודשא בריך הוא כד ברא עלמא לא ברא ליה אלא בגיניהון דישראל בגין דיקבלון אורייתא בטורא דסיני [ויתדכון] (ותירבון) בכלא וישתכחון זכאין קמיה:	פתח רבי אבא ואמר, נאמר "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה וגו'", אשרי חלקם של ישראל מכל העמים, שהרי כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם לא ברא אותו אלא בשביל ישראל כדי שיקבלו תורה בהר סיני ויטהרו בכל וימצאו צדיקים לפניו.
תא חזי כד אשתלים האי עלמא בהו בישראל כגוונא דלעילא²⁴⁹ וההוא [אדם] [אילנא] אתנעיין בארעא ורומיה מטי עד צית שמיא בעא קודשא בריך הוא לאשלמא [ס"א לאשלפא] נשמתא	בא וראה כשנשלם העולם הזה בישראל כדוגמא שלמעלה, ואותו אדם ננעץ בארץ ורומו מגיע עד לב השמים, רצה הקדוש ברוך הוא להשלים (להוציא) את הנשמה הקדושה ממעלה למטה, כדי שיתאחז ויתקשר זה בזה, זהו שנאמר "וייצר ה' אלהים את האדם עפר

²⁴² פי' שתחלה וידבר אלהים, שהיא המלכות, ואחר שאמרו לו ישראל דבר אתה עמנו, אזי משה ידבר, ובשביל שלא יהיה נראה שהתורה נאמרה מפי משה לבדו, לכך והאלהים, שהיא מלכות, יעננו בקול, שהוא ז"א שהיה מתחבר קול ז"א עם הקול של מרע"ה (מ"מ).

²⁴³ פי' של תורת כהנים הם ממלכות הנקרא אלהים ונק' גבורה תתאה, ולכך הם קשים יותר משל משנה תורה כמרז"ל (מ"מ).

²⁴⁴ פי' הוא ז"א ששם אחוז מרע"ה (מ"מ).

²⁴⁵ לפי מ"ש בשם הרב בפ' בשלח, שר' אבא הוא רב, צ"ל מ"ש ר' אבא הכא דבי רב, הם בעלי הישיבה כולה (מ"מ).

²⁴⁶ פי' גם של ת"כ שהם מפי הגבורה ג"כ נאמר מפי ז"א (מ"מ).

²⁴⁷ פי' זה תירוץ אחר לקושיא דלעיל, ופי' הכתוב, משה ידבר, היינו ז"א. והאלהים, שהיא גבורה תתאה, שהיא מלכות, נכללה עמו. ולפי זה מ"ש וידבר אלהים, ומ"ש משה ידבר, הכל א'. וידבר אלהים היא גבורה תתאה, שלפי שאורייתא מסטרא דגבורה אתייהבת כמ"ש בפ' יתרו, לכך וידבר אלהים, אבל נכללה עם הז"א שנמתקה, וזהו משה שהוא ז"א ידבר (מ"מ).

²⁴⁸ "אנן אחדי נודן ליה אמרו נתיב ומאן דפתח" מוסגר בדפ"ק.

²⁴⁹ פי' שיש בהם י"ב שבטים נגד י"ב בקר, וע' נפש נגד ע' חסדים המגולים, וס' רבוא נגד ו"ק כל קצה כלול וכו' ומ"ש וההוא אדם וכו', פי' התחיל מאדה"ר שהוא ראשית תיקון "ישראל שלים כגוונא דלעילא", פי' כמו שלמעלה יש בכל פרצוף פנימיות שהיא בחי' הנשמה וחיצוניות שהם בחי' הגוף, כך האדם יש בו גוף ונשמה (מ"מ).

קדישא מעילא לתתא בגין דיתאחיד ויתקשר דא בדא²⁵⁰ הדא הוא דכתיב (בראשית ב ז) וייצר יהו"ה אלהים את האדם עפר מן האדמה וגו' למהוי קשיר דא בדא וישתכח שלים כגוונא דלעילא וישלם ויתקן גרמיה הכי ובגין כך ברא ליה דכר ונוקבא למהוי שלים²⁵¹:	מן האדמה וגו'"/, להיות קשור זה בזה, וימצא שלם כדוגמא שלמעלה, וישלים ויתקן עצמו כך, ולכן ברא אותו זכר ונקבה, להיות שלם.
ואימתי אקרי בר נש שלים כגוונא דלעילא בשעתא דאזדווג בבת וזוניה (זונו) באחדותא בחדוותא ברעותא ויפיק מניה ומנוקביה בן ובת²⁵² וכדין הוא בר נש שלים כגוונא דלעילא²⁵³ ואשלים הוא לתתא כגוונא דשמא קדישא עלאה וכדין אתקרי וס"א אתקיים שמא קדישא עלאה עליה ובר נש דלא בעי לאשלמא שמא קדישא לתתא טב ליה דלא אתברי דהא לית ליה חולקא כלל בשמא קדישא וכד נפיק נשמתיה מניה לא אתאחדא ביה כלל דהא אזערא דיוקנא דמאריה עד (דאתקשרת) ודאתקשרא (ס"א דאתהדרא) ואתתקנת בכלא:	ומתי נקרא אדם שלם כדוגמא שלמעלה, בשעה שמזדווג עם בת זוגו באחדות ובשמחה וברצון, ויוציא ממנו ומנקבתו בן ובת, ואז הוא אדם שלם כדוגמא שלמעלה, ומשלים הוא למטה כדוגמא שהשם הקדוש העליון, ואז נקרא (יתקיים) השם הקדוש העליון עליו, ואדם שלא רוצה להשלים את השם הקדוש למטה, טוב לו שלא נברא, שהרי אין לו כלל חלק בשם הקדוש. וכשיצאת נשמתו ממנו, לא נאחזת בו כלל, שהרי הקטין את דיוקן רבונו, עד שיתקשר (שיחזור) ויתקן בכל.
הדא הוא דכתיב (ויקרא כב יב) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה [וגו'] ובת כהן דא נשמתא קדישא דאתקרי ברתא דמלכא דהא אוקמוה דנשמתא קדישא²⁵⁴ מזווגא דמלכא ומטרוניתא	זהו שנאמר "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וגו'". ובת כהן זו הנשמה הקדושה שנקראת בת המלך, שהרי פרשה שהנשמה הקדושה היא מזווג של המלך והמלכה

²⁵⁰ עי' הערה לעיל דף ד ע"ב בשם לש"ו דע"ה ח"ב צא ע"ג. כל גשם וחומר הרי הוא אינו חי בעצמו רק מזולתו, שהוא מאור נשמתו המחיה אותו. והנשמה הרי היא ג"כ אינה חי בעצמה, אלא מאורו ית"ש המחיה אותה. ויש שהוא מאיר בה ומתלבש בה מבפנים, ויש שהוא מאיר עליה רק מבחוץ, ובסוד (יחזקאל א ד) ונוגה לו סביב וכמ"ש בזוה"ק (פ' יתרו סט ע"א), וע' בדברי הרב (שער המלכים פ"י) ובזוה"ק תרומה (קסד ע"ב). והנה כל אינון אשר אור חיותם הוא רק מבחוץ, הם יתבטלו בביטול גמור, הם ונשמתם. אבל כל אלו אשר אור חיותם מתלבש בהם מבפנים, הרי נעשו הם משכן ומעון לאור שכינתו ית"ש, כי עליהם נאמר (שמות כה ח) ושכנתי בתוכם, הנה מתקיים נשמתם בחיות נצחי, כי אורו ית"ש אינו נפסק מהם לעולם, ונעשה החיות לעצם בהם. והעיקר הוא כי גם נשמתם גופה הוא ג"כ רק ממנו עצמו ית"ש וכמ"ש בפ' ויקרא (ז ע"א) ע"ש, ולכן שוכן בתוכם גם בעוה"ז, ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם. והרי הם מעצמות החיים גופה, ולכן הם נשארים לחיי עולם, ור"ל שלא שייך בהם מיתה כלל, יען שהם מעצם החיים, ולכן הם עומדים וקיימים תמיד בחיים (דע"ה ח"ב צב ע"ד).

²⁵¹ פי' כמו שהז"א, המלכות משלימתו, כמ"ש הרב זל"ה כן באדם התחתון נוק' דיליה משלימתו (מ"מ).
²⁵² פי' שכתב בר"מ שאדם ואשתו אחר שמולידים בן ובת, נעשים הם בחי' או"א, ובן ובת שלהם בחי' זר"ן, וז"ש "וכדין הוא ב"ר וכו' (מ"מ).

²⁵³ דהיינו כשם שיש לעילא או"א וזר"ן, כן הוא האדם ואשתו ובן ובת שהולידו, שהם בחי' או"א וזר"ן (מ"מ).

²⁵⁴ כל הנשמות כולן הם מ"ן דהמלכות, ומהמוחין פנימים שבה שהיא כנסת ישראל וכמ"ש בזוה"ק (שמות יב ע"א וכן בפ' ויקרא ז ע"א ובכ"מ) (דע"ה ח"ב צו ע"א), והנה בענין מה שאמרו בתיקונים (תיקון ו דף כד רע"ב) דאימא עלאה מקננא בכרסייא בתלת ספירן עלאין, הנה מבאר הרב ז"ל על כמה פנים: א', הוא על המלכות דאצילות שכינת עוזו ית"ש והיא אימא אם ישראל כנסת ישראל, וכמו שאמרו בפ' שמות (יב ע"א) ופ' שלח (קעד ע"ב) ופ' ויקרא (ז ע"א) תזריע (מג ע"ב), ונקרא אימא עלאה כי עיקרה הוא לעולם באצילות (דע"ה ח"ב קטז ע"א), נולדים ויוצאים מהיסוד דהנוק' כי משם הוא כל הנשמות (כמ"ש בזוה"ק ח"א י"ג סע"א וח"ב יב ע"א וח"ג ז ע"א קעד ע"ב) (כללים ח"א קו ע"ג), אותן הבי"ע שבו [שבז"א], הנה הם השורשים דכל הנשמות והעולמות אשר לבי"ע ממש שיצאו ונבראו אח"כ מהמלכות דאצילות ע"י זווגא בז"א (ע' זוה"ק ח"א כב ע"א כט ע"ב ובח"ב יב ע"א וח"ג ז ע"א יט ע"א קעד ע"ב וע' עוד ח"א יג סע"א וח"ב נה ע"א) (כללים ח"א קח ע"ג).

זהר ויקרא חלק א'

נפקת²⁵⁵ ובגיני כך [היך]²⁵⁶ גופא דלתתא מדכר ונוקבא אוף הכי נשמתא לעילא כי תהיה אלמנה מההוא גופא דאזדווגת ביה ומית וגרושה דאתרכת מההוא חולקא דשמא קדישא וכל כך למה בגין דזרע אין לה לאשתכחא כגוונא דלעילא ולא תקשרא בשמא קדישא:	יוצאת, ולכן איך שהגוף שלמטה הוא מזכר ונקבה, אף כך הנשמה למעלה, כי תהיה אלמנה מאותו הגוף שהזדווגה בו ומת, וגרושה שגרשה מאותו החלק של השם הקדוש, וכל כך למה, משום שזרע אין לה, להימצא כדוגמא שלמעלה ולהתקשר בשם הקדוש.
ושבה אל בית אביה מאן ושבה ושבה סתם לאותותקנא כמלקדמין וכדין ושבה אל בית אביה דא קודשא בריך הוא כנעוריה כקדמיתא מלחם אביה תאכל לאתענגא בענוגא דמלכא מכאן ולהלאה (ויקרא כב י) וכל זר לא יאכל קדש מאן הוא זר ההוא דלא²⁵⁷ אוקים שמא קדישא לתתא ולית [ליה] ביה חולקא לא יאכל קדש לית ביה חולקא מענוגא דלעילא דאית ביה אכילה דכתיב (שיר ה א) אכלו רעים אכילה דלעילא ענוגא	ושבה אל בית אביה, מי "ושבה", ושבחה סתם להתקן כמו מקודם, ואז ושבחה אל בית אביה, זה הקדוש ברוך הוא כנעוריה כבראשונה מלחם אביה תאכל, להתענג בעונג של המלך, מכאן והלאה "וכל זר לא יאכל קדש". מי הוא הזר, אותו שלא (כיבד) הקים את השם הקדוש למטה, ואין לו בו חלק, לא יאכל קדש. אין בו חלק מהעונג שלמעלה שיש בו אכילה, שנאמר "אכלו רעים", אכילה שלמעלה היא העונג
ז/ב	
דקודשא בריך הוא הוי והאי ענוגא שריא באתר דשריא²⁵⁸ כד ריחא דקרבנא הוה סליק;	של הקדוש ברוך הוא, והעונג הזה שרוי במקום ששרוי כאשר ריח הקרבן היה עולה.
תא חזי בשעתא דאשתכח מזונא לתתא²⁵⁹ אשתכח מזונא דלעילא למלכא דאתקן סעודתא דיליה ולא אתקין לעבדוהי כד אתקן לעבדוהי אכיל הוא סעודתא דיליה ואינון אכלי סעודתייהו הדא הוא דכתיב (שיה"ש ה א) אכלתי יערי עם דבשי דא סעודתא דמלכא אכלו רעים שתו ושכרו דודים דא סעודתא דידהו מריחא דקרבנא²⁶⁰ וכד ריחא דקרבנא הוה סליק בגיני²⁶¹ כך אקרי ריח ניחוח ליהו"ה (במדבר כח כז) ריח לעבדוהי ניחוח ליהו"ה מאתר דענוגא דעתיקא אשתכח²⁶² ועל דא סעודתא דמלכא אתעכב בגין סעודתא דעבדוהי ובגין כך ישראל מפרנסי לאביהן שבשמים²⁶³ תנינן ומסעודתא דמלכא מאן אכיל אלא אינון נשמתין דצדיקייא:	בא וראה, בשעה שנמצא מזון למטה נמצא מזון למעלה, (משל) למלך שתיקן את סעודתו ולא תיקן לעבדיו, כשתקן לעבדיו הוא אכל את סעודתו והם אכלו את סעודתם, זהו שנאמר "אכלתי יערי עם דבשי", זו סעודת המלך, אכלו רעים שתו ושכרו דודים זו סעודתם. מריח הקרבן כשריח הקרבן היה עולה, ולכן נקרא "ריח ניחוח לה'", ריח לעבדיו, ניחוח לה' (ממקום העונג של העתיק נמצא). ולכן סעודת המלך מתעכבת בגלל סעודתם של עבדיו, ולכן ישראל מפרנסים את אביהם שבשמים שנינו. ומסעודת המלך מי אוכל, אלא אותן נשמות הצדיקים.
תו פתח ואמר (תהלים קלג א) הנה מה טוב	עוד פתח ואמר "הנה מה טוב ומה נעים

²⁵⁵ שמות יב ע"א ולקמן יט ע"א מג ע"ב קעד ע"ב ועי ח"א יג סע"א (לש"ו).

²⁵⁶ היא (דפ"ו).

²⁵⁷ (ס"א אוקיר) (נוסף בדפ"ו).

²⁵⁸ פ' הארת או"א מגעת עד המלכות (מ"מ).

²⁵⁹ פ' ע"י הקרבן שעושים ישראל מטה גורמים שימשך שפע גם למעלה (מ"מ).

²⁶⁰ פ' שע"י הקרבן גורמים ישראל מזון למעלה, וכשמתקן המלך מזונא דיליה גם לישראל מתקן מזון, נמצא שהקרבן גרם הכל, וז"ש בסמוך ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים (מ"מ).

²⁶¹ ובגיני (דפ"ו).

²⁶² "מאתר דענוגא דעתיקא אשתכח" (מוסגר בדפ"ק). פ' שגם מאריך ממשיכים הארה על ידי הקרבן, ואריך נק' עתיקא, כנודע קרא לון קב"ה עבדיו, פ' מצד מט"ט הנק' עבד (מ"מ).

²⁶³ והכוונה הוא על הרצון הפשוט והתשוקה הפנימית אשר נמשך מהעובד בלב ונפש נוסף על הכוונה, הנה זה לבד אשר עולה באצילות ממש והוא כח הפנימי של האדם, וזה אשר עולה למעלה לקרבן אשה ריח ניחוח לה' (ויקרא א ט), והוא אכילה דלעילא עינוגה דקוב"ה כו' (דע"ה ח"ב לח ע"ד).

ומה נעים שבת אחים גם יחד²⁶⁴, אשריהם ישראל שלא נתן אותם הקדוש ברוך הוא לשר או לשליח אלא ישראל אחוזים בו, והוא אחוז בהם. ומחביבותם קרא להם הקדוש ברוך הוא עבדים, זהו שנאמר כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם, אחר כך קרא להם בנים, זהו שנאמר "בנים אתם לה' אלהיכם", אחר כך קרא להם אחים, זהו שנאמר "למען אחי ורעי וגו'", ומשום שקרא להם אחים רצה לשים את מדורו בהם ולא יסור מהם, ואז נאמר הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד.	וזה נעים שבת אחים גם יחד²⁶⁵ הכי אמר הנה מה טוב ומה נעים [וגו'] כמה דאת אמר (ויקרא כ יז) ואיש אשר יקח את אחותו²⁶⁹ (דא כ"י) ובספרא דרב ייבא סבא ואיש דא קודשא בריך הוא אשר יקח את אחותו דא כנסת ישראל וכל כך למה חסד הוא ודאי, והרי פרשוה, ולכן הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל, גם לרבות ישראל שלמטה, כמו שאמרנו, שהרי בשעה שכנסת ישראל (באחיה) באחדות עם הקדוש ברוך הוא, ישראל שלמטה שרויים בשמחה גם הם עם הקדוש ברוך הוא, ולכן כתוב גם יחד.
ובוצינא קדישא²⁶⁸ הכי אמר הנה מה טוב ומה נעים [וגו'] כמה דאת אמר (ויקרא כ יז) ואיש אשר יקח את אחותו²⁶⁹ (דא כ"י) ובספרא דרב ייבא סבא ואיש דא קודשא בריך הוא אשר יקח את אחותו דא כנסת ישראל וכל כך למה חסד הוא ודאי²⁷⁰ והא אוקמוה ועל דא הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד קודשא בריך הוא וכנסת ישראל גם לרבות ישראל דלתתא כדאמרין דהא בשעתא דכנסת ישראל (בחדותא)²⁷¹ [באחדותא] ובאחותא בקודשא בריך הוא ישראל דלתתא שריין בחדותא גם אינן	והנר הקדוש כך אמר, הנה מה טוב ומה נעים וגו', כמו שנאמר "ואיש אשר יקח את אחותו". ובספרו של רב ייבא סבא, ואיש זה הקדוש ברוך הוא, אשר יקח את אחותו, זו כנסת ישראל. וכל כך למה, חסד הוא. חסד הוא ודאי, והרי פרשוה, ולכן הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל, גם לרבות ישראל שלמטה, כמו שאמרנו, שהרי בשעה שכנסת ישראל (באחיה) באחדות עם הקדוש ברוך הוא, ישראל שלמטה שרויים בשמחה גם הם עם הקדוש ברוך הוא, ולכן כתוב גם יחד.

²⁶⁴ עי' לעיל ד ע"ב בשם לש"ו דע"ה ח"ב צא ע"ג.

²⁶⁵ עי' פע"ח שער עולם הבריאה שער ק"ש פרק יב: נשמה לנשמה היא באה מאבא ונשמה מאמא ורוח מת' ונפש ממלכות הרי כי נשמה לנשמה ונשמה של אדם הם בנים של א"א ואחים גמורים של הת' ומלכות אמנם הרוח והנפש הם בנים גמורים של ז"ל וזהו סוד למען אחי ורעי כי קראם הקב"ה לישראל אחים ורעים נגד הנשמות ובנים אתם לה' אלהיכם נגד רוח ונפש.

²⁶⁶ פי' מצד רוח ונפש שיש בהם, ולכן נק' בנים דז"ל כמ"ש הרב ז"ל (מ"מ).

²⁶⁷ פי' אימתי טוב ונעים הדבר כששבת אחים גם יחד, שהם הקב"ה עם ישראל שנק' אחים (מ"מ).

²⁶⁸ ובוצד"ק רשב"י מפרש הנה מה טוב הם החסדים ומה נעים הם הגבורות כמ"ש בפ' אחרי מות דף נט וכן פי' שם הרח"ו ז"ל בהגהותיו ואחים הם ז"ל (מ"מ).

²⁶⁹ פי' איש הוא ז"א, אחותו היא מלכות (מ"מ).

²⁷⁰ ז"ל הרב בסה"כ ואמנם עיקר הנסירה היא, כי הלא כשנדבקו הדינים יחד, הנה כדי להחזירם פב"פ, היה צריך להמשיך כל הדינים בנקבה, כדי שתוכל להפרד מן הזכר. וכל אותם הדינים שבאחוריו, כולם נסדרו ונתנו לה, והוא נשאר בסוד החסד והיא בסוד דינים. ואמנם כדי לדחות אותם הדינים שבאחוריו הזכר, ליתנם אל הנקבה, זה נעשה בכח החסד העליון של הבינה, וז"ס כי יקח את אחותו חסד הוא, ובזוהר אחרי מות דף עז ע"ב פי' כי ע"י החסד אתפרשו גזעין שהוא סוד האחורים שלהם ואז לקחה לאשה, ופי' הדבר כי הלא כבר ידענו שאע"פ שהאדם ישן, עכ"ז נשמתו מושכת לו חיים וחסד מלמעלה, אל אותו הכח קיסטא דחיותא הנשאר בגופו. והנה אע"פ שעתה הז"א נרדם בשינה, עכ"ז נשמתו מושכת אליו מסוד החסד של הבינה, ונתפשט בכלול, ואז הדינים שבאחוריו היו נדחים מאליהם ונדבקים באחוריו הנקבה, וז"ש באדרא דף קמב ע"ב ובאתרה' שקיע רחמי וחסד והענין כי הלא כאשר היה נמשך בו החסד היה נחדה הדין ונשאר החסד שקוע במקום הדין וז"ש ובאתרהא שקיע רחמי וחסד עכ"ל. ובזה תבין לשון זה, וע"ד הנה מה טוב וכו'. ושיעור הכתוב אימתי מתחברים טוב שהם החסדים, עם נעים שהם הגבורות, כששבת אחים יחד, שהם ז"ל, לפי שהז"א נבנה מהחסדים, ומלכות מהגבורות. וכשמתחברים ז"ל, אזי גם החו"ג מתחברים ישראל דלתתא שריין בחדותא, גם אינן בקב"ה, פי' שנפשו ורוחם של ישראל עולים בסוד מ"ן למלכות, נמצא בשעה שהמלכות מזדווגת עם ז"א, והיא שמחה, גם ישראל יש להם שמחה, שגם הם מזומנים לאותו זווג (מ"מ).

²⁷¹ (ס"א באחוותא) (נוסף בדפ"ו).

בקודשא בריך הוא ובגין כך גם יחד כתיב: ובספרא דרב המנונא סבא²⁷² גם יחד לרבות צדיק בה בכנסת ישראל דאינון זווגא חד וכלא מלה חד ותנינן בפרשתא דשמע ישראל יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד (דברים ו ד) מהו אחד דא כנסת ישראל דאחיד ביה בקודשא בריך הוא דאמר רבי שמעון זווגא דדבר ונוקבא אקרי אחד באתר דנוקבא שריא אחד אקרי מאי טעמא בגין דדבר בלא נוקבא פלג גופא אקרי ופלג לאו הוא חד וכד מתחברן כחדא תרי פלגי אתעבידו חד גופא וכדין אקרי אחד והשתא קודשא בריך הוא לא אקרי אחד:	ובספרו של רב המנונא סבא, "גם יחד" לרבות צדיק בה בכנסת ישראל, שהם זווג אחד והכל דבר אחד. ושנינו בפרשת "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", מהו אחד זו כנסת ישראל, שאחווה בקדוש ברוך הוא. שאמר רבי שמעון זווג של זכר ונקבה נקרא אחד, במקום שהנקבה שורה אחד נקרא. למה, בגלל שזכר בלי נקבה נקרא חצי גוף, וחצי אינו אחד. וכשמתחברים כאחד שני חצאי נעשים גוף אחד, ואז נקרא אחד, ועכשיו הקדוש ברוך הוא לא נקרא אחד.
ורזא דמלה כנסת ישראל בגלותא וקודשא בריך הוא סליק לעילא לעילא וזווגא אתפרש ושם קדישא לא אשתכח שלים ואחד לא אקרי ואימתי יתקרי אחד בשעתא דמטרוניתא תשתכח ביה במלכא ויזדווגון כחדא הדא הוא דכתיב (עובדיה א כה) והיתה ליהו"ה המלוכה מאן מלוכה דא כנסת ישראל [דמלכו] (דמלכא) בה אתקשר כדין (זכריה יד ד) ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד ועל דא (תהלים קלג א) הנה מה טוב ומה נעים שבת אלים גם יחד:	וסוד הדבר, כנסת ישראל בגלות והקדוש ברוך הוא עולה למעלה למעלה, והזווג נפרד, והשם הקדוש לא נמצא שלם, ולא נקרא אחד. ומתי יקרא אחד, בשעה שהמלכה תמצא עם המלך ויזדווגו כאחד, זהו שנאמר "והיתה לה' המלוכה", מי המלוכה זו כנסת ישראל, שהמלכות קשורה בה, אז "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". ועל זה "הנה מה טוב ומה נעים שבת אלים גם יחד".
(וכתיב) כשמן הטוב על הראש (שם ב) מאן שמן הטוב דא משה רבות קודשא דנגיד ונפיק מעתיקא קדישא²⁷³ דאשתכח²⁷⁴ בההוא נהר עלאה דינקא לבנין לאדלקא בוצינין וההוא משה נגיד ברישא דמלכא ומרישיה ליקירו דדיקנא קדישא ומתמן נגיד לכל אינון לבושי יקר דמלכא אתלבש בהו²⁷⁵ הדא הוא דכתיב (שם) שיורד על פי מדותיו על פי מדותיו ממש ואלין אינון כתרי מלכא דשמיא קדישא אשתכח בהו:	"כשמן הטוב על הראש", מי שמן הטוב, זה שמן משחת קודש ששופע ויוצא מהעתיק הקדוש שנמצא באותו נהר עליון שמניק את הבנים להדליק מנורות, ואותו שמן שופע על ראש המלך, ומראשו לכבוד של הזקן הקדוש, ומשם שופע לכל אותם לבושי כבוד שהמלך מתלבש בהם, זהו שנאמר "שיורד על פי מדותיו", על פי מדותיו ממש. ואלו הם כתרי המלך שהשם הקדוש נמצא בהם.
תא חזי כל נגידו וכל חידו דעלמין לא נחית לברכא אלא על ידא דאילין כתרינן קדישין דאינון שמא דמלכא קדישא ובגין כך שיורד על פי מדותיו על פי מדותיו ודאי כמה דאת אמר (במדבר ד כז) על פי אהרן ובניו תהיה כך על פי מדותיו נחית ונגיד לכלהו עלמין לאשתכחא	בא וראה כל השפע וכל שמחת העולמות לא יורדים לברך אלא על ידי הכתרים הקדושים הללו, שהם שמו של המלך הקדוש, ולכן שיורד על פי מדותיו, על פי מדותיו ודאי. כמו שנאמר "על פי אהרן ובניו תהיה", כך על פי מדותיו יורד ומשפיע לכל העולמות להמציא ברכות לכלם. ובא וראה השמן הטוב

²⁷² רב יבא סבא ביאר הענין היטב, וכן הוא דעת הרשב"י ע"ה, ששניהם לדבר א' נתכוונו (מ"מ).

²⁷³ פי' הענין שמן הם המוחין דאבא וירדו מע"ק דרך המזלא ומשם נכנס באבא (זהר הרקיע).

²⁷⁴ בהאי נהר האיר ולא מצדה רק מצד אבא ואי משתכח הוי להניק הבנים כי היניקה היא להגדיל הכלים לעשותם בחי' י' וז"ש לאדלקא בוצינין ואמר עוד ענין אחר כי משערות דיקנא גופא דא"א נוזלים הטיפות בתוך רישא דז"א (זהר הרקיע).

²⁷⁵ פי' כי מלכא נק' פנימ' האור דז"א וז"ש ומתמן נגיד וכו' אמר על שערות דדיק' שהוא לבוש לאור שבתוכם או יאמר ומן המוח' יורד דרך פנימ' לכל אינון לבושי יקר שהם ז' כלים דז"א וז"ש ואלין אינון כתרי דמלכא שהם כלי האצ"י (זהר הרקיע).

זהר ויקרא חלק א'

הזה	ברכאן לכלא ותא חזי האי שמן
ח/א	ח/א
אינו מוכן עד אותו זמן שהעבודה שלמטה היתה עולה ונפגשים זה בזה, זהו שנאמר "שמן וקטורת ישמח לב", שמן למעלה [מ]למעלה וקטורת [מ]למטה, אז זו שמחת הכל. רבי אחא ורבי יהודה זקפו ידיהם והודו לרבי אבא.	טוב לא זמין עד ההוא זמנא דפולחנא דלתתא הוה סליק ²⁷⁶ ואתערען דא בדא הדא הוא דכתיב (משלי כז ט) שמן וקטורת ישמח לב ²⁷⁷ שמן לעילא וקטורת לתתא ²⁷⁸ כדין הוא חדוותא דכלא רבי אחא ורבי יהודה זקיפו ידין ואודו לרבי אבא:
רבי אחא פתח "ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה", ונאמר "ויאמר אליו האלהים בחלום גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית זאת". "ויבא אלהים אל אבימלך" הזה, מה שונה באומות העולם, "ויבא אלהים", ולישראל לא.	רבי אחא פתח (בראשית כ ג) ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה וכתיב (שם ו) ויאמר אליו האלהים בחלום גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית זאת האי ויבא אלהים אל אבימלך מאי שנא ²⁷⁹ באומות העולם ויבא אלהים ולישראל לא ²⁸⁰ .
(אלא זהו סוד של אלהים אחרים, ויש לך לדעת שהשם של הקדוש ברוך הוא "רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו", והוא לבדו מלך על כל מה שנמצא, בין למעלה בין למטה, וההיכל הקדוש שלו באמצע נתקן, וסביבו יש שבעים כתרים, ומהם נמשכו שבעים שרים ונפקדו על שבעים עמי העולם, להיות כל אחד ואחד שולט על עמו ועל ארצו, והקדוש ברוך הוא נתן לישראל סוד של שמו, להם בלבד, והוא שולט על ישראל וירושלים, זהו שנאמר "כי שמך נקרא על עירך ועל עמך", ואין לעם אחר חלק בו בקדוש ברוך הוא, שנאמר "וראו כל עמי הארץ כי שם יי' נקרא עליך", ונאמר "כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו וגו'", ונאמר "כי חלק יי' עמו וגו'".	אלא דא הוא רזא דאלהים אחרים ²⁸¹ (ואית לך למנדע דשמא דקודשא בריך הוא (ישעיה נז טו) רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו והוא בלחודוי מלכא על כל ²⁸² מה [דאשתכח] (דאמ') בין לעילא בין לתתא והיכלא קדישא דיליה באמצעיתא אתתקן וסחרניה אית שבעין כתריין ²⁸³ ומנהון אתמשכו שבעין רברבין ואתמנו על שבעין עמין דעלמא למהוי כל חד וחד שליט על עמיה ועל ארעיה וקודשא בריך הוא יהב לישראל רזא דשמיה בלחודיהון והוא שליט על ישראל וירושלם הדא הוא דכתיב (דניאל ט יט) כי שמך נקרא על עירך ועל עמך ולית לעמא אחרא חולקא ביה בקודשא בריך הוא דכתיב (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם יהוה נקרא עליך וכתיב (מיכה ד ה) כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו וגו' וכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו וגו' ²⁸⁵ .

²⁷⁶ פ' קטורת שהיו עושים למטה (מ"מ).

²⁷⁷ פ' שמן שהוא אבא, וקטרת שהיא אימא, ישמח לב שהוא ז"א, וכן פ' הרב בליקוטים (מ"מ).

²⁷⁸ קטורת דסליק מלמטה ושמן דנחית מאבא אל אימא דפגעין זה בזה כמ"ש בזוהר ישמח לב אימא ונחתין בשכינה תתאה כמו דסליק הריח ממנה (בהגר"א על תז"ח מג ע"ד).

²⁷⁹ כי "ויבא" מורה מעלה שבא אליו למטה (אור יקר).

²⁸⁰ כלומר, לא נמצא דרך זה לנביאי ישראל, עם היות דכתיב, הנני בא אליך, זהו פרטי (אור יקר).

²⁸¹ "אלא דא הוא רזא דאלהים אחרים" מוסגר בדפ"ק.

²⁸² כל (דפ"ו).

²⁸³ ע' מלאכים סובבים הכסא, והם ע' שרי או"ה, וכמ"ש בפדר"א (פרק כד) וע' זוה"ק ויקרא (דף ח ע"א), וכתב בספר קהלת יעקב ערך ס"מ בשם מהר"ח ז"ל, כי כל הע' שרים הם תחת רשות ס"מ ורהב, שהם שרי עשיו וישמעאל וכמ"ש ברע"מ (פנחס רמו ע"ב), כי כן הוא עשו וישמעאל הם השורש של כל הע' כמ"ש הגר"א בתיקונים (תיקון לב דף פד ע"ג) (דע"ה ח"ב קיז ע"א).

²⁸⁴ מעשיהם אינם גורמים אלא רק עד השר שלהם לבד, ולכן אמר היטיב אליהוא לאיוב (שם לה ה) הבט שמים וראה ושור שחקים גבהו ממך, [ור"ל באותן העולמות אשר למעלה משרשך, ובפרט בעולם האצילות אשר שם אין חלק כלל לשום אומה ולשון אלא רק לזרע אברהם יצחק ויעקב לבד.] (דע"ה ח"ב ב ע"ד).

²⁸⁵ הגה"ה מבחוץ ולא גרסי ליה ברוב הספרים, וכוונתו לפרש ענין השר וכבר ביארנו בו כל הצורך לעיל (אור יקר).

אלא) הכי תנינן²⁸⁶ כל אלהי"ם דהבא²⁸⁷ ההוא חילא רברבא דממנא עלייהו הוה כגוונא דא²⁸⁸ (במדבר כב כ) ויבא אלהי"ם אל בלעם לילה ההוא חילא דאתפקד עליה²⁸⁹ ואי תימא ויאמר אליו האלהי"ם בחלום הכי הוא ודאי גם אנכי ידעתי גם אמאי הכא אלא לרבות קא אתא דאף על גב דלעילא ממנא ידיע גם אנכי ידעתי ואחשוך גם אנכי גם לרבות²⁹⁰:	אלא) כך שנינו, כל אלהים של כאן, היה אותו כח גדול שממונה עליהם, כדוגמא זה "ויבא אלהים אל בלעם לילה", אותו כח שנפקד עליו. ואם תאמר ויאמר אליו האלהים בחלום, כך זה ודאי, גם אנכי ידעתי למה כאן גם, אלא שבא לרבות, שאף על גב שלמעלה ממני ידוע, גם אנכי ידעתי, ואחשוך גם אנכי, גם לרבות.
אותך מחטו לי²⁹¹ (בראשית כ ו) מחטו חסר אל"ף כתיב מאי קאמר בגין דחטאה לאו בחילא²⁹² קיימא²⁹³ אלא הכי אוליפנא בחוביהון דעמא דלתתא אתפגים לעילא²⁹⁴ בחובי עמא דלתתא אתעבר רברבא דלהון דלעילא משולטניה דא הוא דכתיב ואחשוך גם אנכי אותך דאף על גב דלעילא ממנא תליא מלתא גם אנכי לרבות לגרמיה:	"אותך מחטו לי" מחטו חסר אל"ף כתיב, מה אמר, משום שחטא אינו עומד בכח, אלא כך למדנו בחטאי העם שלמטה נפגם למעלה, בחטאי העם שלמטה עובר השר שלהם שלמעלה משלטונו, זהו שנאמר ואחשוך גם אנכי אותך, שאף על גב שלמעלה ממני תלוי הדבר, "גם אנכי" לרבות לעצמו.
מחטו לי בגין דלא [ישתכחו] (אשתכחו) גבאי כהאי מחט דנעיין בבשרא דלא תגרום לי את בחובך לאעברא לי משולטני ויקוצון בי [דלא תקיין לי במחטך] כמה דאת אמר (ויקרא כ כג) ואקץ בם כהני קוצין דנעיין בבשרא מאי משמע²⁹⁵ משמע דבחווי בני אנשא עבדין פגימו לעילא²⁹⁶ ומאי איהו כמה דאת אמר (ישעיה נ א)	"מחטו לי" כדי שלא ימצאו אצלי כמו המחט הזו הנעוצה בבשר, שלא תגרום לי אתה בחטאך להעביר אותי משלטוני ויקוצו בי, שלא תקץ אותי במחטך, כמו שנאמר "ואקץ בם", כמו הקוצים הללו שנעוצים בבשר, מה מלמד, מלמד שבחטאי בני אדם נעשים פגמים למעלה. מה הוא, כמו שנאמר "ובפשעכם שולחה אמכם", ועל כן נקרב

²⁸⁶ בהגהות האר"ז"ל בנוסח הזהר כאן ישנם ב' גרסאות אם לגרוס התיבות "הכי תנינן" א"ל, ואין בידינו להכריע.

²⁸⁷ שלא זכה לנבואה (אור יקר).

²⁸⁸ נמי מתרצינן אומרו "ויבא", שהיה השר, ועליו יצדק ויבא. אמנם הנביאים מזדככים ועולים (אור יקר).
²⁸⁹ כשידודק דבריו, ירצה השר עליון גבוה, וממנו כח נמשך באומתו, נקשר הכח ההוא במלך. ולהכי לעיל קאמר "הוא חילא רברבא דממנא ביה", וכאן אמר, כי הביאה לא יצדק בכל השר, אלא דווקא בבחינתו השורה על מלך האומה. ולהכי שינה ולא אמר "רברבא" כדקאמר לעיל, אלא "ההוא חילא דאתפקד עליה, מאי טעמא", כלומר מאי זה הכרח. פירשו כך בעלי הברייתא, כיון שלא הקשו מלת "יבא", לזה אמר "אי תימא", שהוקשה להם בחלום אל אבימלך, בלי ספק שהיה שרו, בזולת הטעם הנזכר, והיינו לשון אי תימא, שהם ב' טעמים (אור יקר).

²⁹⁰ "גם לרבות" את עצמו, כי עיקר ידיעה למעלה, "גם לרבות", ולזה ועתה, לפי פירוש קשה, כי עיקר חטא אינו תלוי אלא במצוה המצות, שהוא הבורא שצוה שבע מצות בני נח, אם כן איך אמר "מחטו לי" (אור יקר).

²⁹¹ ש"מ שהקב"ה הוא שאמר לו כן, שמנעו כדי שלא יחטא לפניו, ואם נפרש אלהים הוא ס"א, אין הכתוב מתיישב. ולכך מקשה "ואי תימא וכו'", ותירץ הכי הוא ודאי, ר"ל לעולם על הס"א מדבר, כמו אלהים הנאמר בבלעם, וכל הפסוק מפרשו על הס"א (מ"מ).

²⁹² ביה (מ"מ).

²⁹³ ור"ל ששני הכרחים יש שלא נפרש מחטוא לשון חטא, כי הוא חסר א'. ועוד "בגין דחטאה וכו'", דהיינו כיון שהס"א הוא המדבר, איך יאמר מחטוא לי לשון חטא, דהא לאו ביה קיימא, א"כ, ע"כ שאינו לשון חטא אלא הכי אוליפנא שהוא לשון מחט (מ"מ).

²⁹⁴ הנשמות לאומה מהשר ובו פוגמים (אור יקר).

²⁹⁵ כלומר הכלל, כי התחתונים הגשמיים פוגמים במקום התלותם בעליונים וכו' (אור יקר). פי' מה תועלת למדנו מזה, ומאי קמ"ל (מ"מ).

²⁹⁶ ר"ל דאשמועינן טובא, כמ"ש מחטוא לי, שהוא לשון מחט ללמדנו שבחובין דלתתא פוגמים לעילא במקום שהם אחוזים בו, כגון אבימלך שאחוז בס"א, היזק לס"א, וישראל פוגמים ח"ו בקדושה (מ"מ).

ובפשעכם שלחה אמכם ועל דא קרבן אתקריב מאי קרבן האי דקאמרן דכתיב ובפשעכם שלחה אמכם דהא חטאה²⁹⁷ גרים פירודא בחוביה קרבן (ד)קריב עלמא עלאה [בעלמא] (לעלמא) תתאה ואתעביד כלא חד אתו רבי אבא ורבי יהודה ואודו ליה לרבי אחא:	קרבן. איזה קרבן, זה שאמרנו, שנאמר ובפשעכם שלחה אמכם, שהרי החטא גורם פרוד בחטאו, הקרבן מקרב את העולם העליון לעולם התחתון, והכל נעשה אחד. באו רבי אבא ורבי יהודה והודו לו לרבי אחא.
פתח רבי יהודה ואמר (תהלים ק ב) עבדו את יהוה בשמחה וגו' עבדו את יהוה בשמחה והכי אוליפנא דכל פולחנא דבעי בר נש למפלא לקודשא בריך הוא ובעי (בשמחה) בחדוותא ברעותא דלבא בגין דישתכח פולחניה בשלימו ואי תימא פולחנא דקרבנא הכי הוא לא אפשר דהא ההוא בר נש דעבר על פקודא דמאריה על פקודא דאורייתא ותב לקמי דמאריה במאן אנפין יקום קמיה הא ודאי ברוח תבירא ברוח עציב אן הוא שמחה אן הוא רננה²⁹⁸:	פתח רבי יהודה ואמר "עבדו את ה' בשמחה וגו'", עבדו את ה' בשמחה כך למדנו, שכל עבודה שצריך אדם לעבוד את הקדוש ברוך הוא צריך להיות בשמחה וברצון הלב, כדי שתמצא עבודתו בשלמות. ואם תאמר שעבודת הקרבן כך היא, אי אפשר, שהרי אותו אדם שעבר על מצות רבונו ועל מצות התורה ושב לפני רבונו, באיזה פנים יעמד לפניו, הרי ודאי ברוח שבורה ברוח עצובה, איפה השמחה איפה הרננה.
אלא תמן תנינן ההוא בר נש דחטי קמי מאריה ועבר על פקודיו ואתי לקרבא קרבנא ולתקנא גרמיה ברוח תבירא ברוח עציבא ובעי לאשתכחא ואי בכי שפיר מכלא הא שמחה הא רננה לא אשתכחא אלא במאי אתתקן בהנהו כהני וליואי דהא אינון אשלימו שמחה ורננה בגיניה שמחה בכהנא אתקיים בגין דהוא רחיקא מן דינא תדיר²⁹⁹ וכהנא בעיא לאשתכחא תדיר באנפין נהירין חדאן יתיר מכל עמא דהא כתרא דיליה גרים רננה בליואי³⁰⁰ והכי הוא דהא ליואי משתכחי על שיר לעלמין כמה דאוקמוה ואילין קיימין	אלא שם שנינו, אותו אדם שחוטא לפני רבונו ועבר על מצוותיו ובא להקריב קרבן ולתקן את עצמו ברוח שבורה, צריך להמצא ברוח עצובה, ואם הוא בוכה זה יפה מהכל, הרי שמחה והרי רננה אין נמצאים. אלא במה נתקן, באותם כהנים ולוים שהרי הם משלימים שמחה ורננה בשבילו, השמחה מתקיימת בכהן, משום שהוא תמיד רחוק מן הדין, והכהנים צריכים תמיד להמצא בפנים מאירות, שמחים יותר מכל העם, שהרי הכתר שלו גורם הרננה בלוים, וכך זה שהרי הלויים נמצאים תמיד על השיר כמו שבארוה, ואלו עומדים
ח/ב	
עליה³⁰¹ וביה אשתלים פולחנא לקודשא בריך הוא כהנא קאים עליה וכוון³⁰² מילין בחדוותא ברעותא ליחדא שמא קדישא כדקא יאות וליואי	עליו, ובהם נשלמת העבודה לקדוש ברוך הוא, הכהן עומד עליו ומכוון דברים בשמחה וברצון לייחד את השם הקדוש כראוי, והלויים בשיר, אז נאמר "דעו כי ה' הוא

²⁹⁷ חטא (דפ"ו).

²⁹⁸ פ' שמחה בחסד, רננה בגבורה (מ"מ).

²⁹⁹ פ' שהכהן אינו עושה רק דברים שגורמים הרחמים כקרבנות וכדומה, אבל הדין רחוק ממנו, כמ"ש הזהר בפרשת נשא, שאפילו שחיטת הקרבן זר שוחט, וכהנא אסיר ליה למיעבד דינא, ולכך שמחה שהוא חסד כהנא אתקיים (מ"מ).

³⁰⁰ פ' מלבד טעם הראשון עוד מפני שמדתו חסד לכך שמחה היא בכהנא (מ"מ).

³⁰¹ כהנים ולוים על קרבנו, ונתקן ונשלם על ידם, שמחה ורננה בקרבן (אור יקר).

³⁰² קשיא ליה, בשלמא הלוי ממש משורר, אמנם הכהן מה ענין שמחתו הנה, לזה אמר, שמטיב את לבו לכוון בסוד הקרבן, לייחד למעלה בשמחה במעמקי לבו (אור יקר).

אלהים", זהו קרבן לקרב רחמים לדין, והכל מתבסם.	בשיר כדין כתיב (תהלים ק ג) דעו כי יהוה הוא אלהים³⁰³ דא הוא קרבן לקרבא רחמי בדינא ומתבסם בלא³⁰⁴:
עכשיו שלא נמצא קרבן, מי שחוטא לפני רבונו ושב אליו ודאי במרירות הנפש בעצב בבכיה ברוח שבורה, איך מקיים שמחה ורננה, הרי אין הם נמצאים אצלו. אלא כך פרשוה, שתשכחות רבונו ושמחת התורה ורננות התורה, זוהי שמחה ורננה. והרי שנינו ולא מתוך עצבות וכו', שלא יעמוד אדם לפני רבונו בעצבות, והרי לא יכול, אז מה תקנתו.	השתא דלא אשתכח קרבנא מאן דחמי קמי מאריה ותב לגביה ודאי במרירו דנפשא בעציבו בבכיה ברוח תבירא היאך אוקים שמחה ורננה³⁰⁵ הא לא אשתכחו גביה אלא הכי אוקמוה דתושבחן דמאריה וחדוותא דאורייתא³⁰⁶ ורננה דאורייתא דא הוא שמחה ורננה והא תנינן³⁰⁷ ולא מתוך עצבות וכו' דלא יקום בר נש קמי מאריה בעציבו והא לא יכיל ומאי תקנתיה³⁰⁸:
אלא רזא דמלה הא תנינן לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים וכו' ויצלי צלותיה הדא הוא דכתיב (משלי ח לד) לשמור מזוזות פתחי שני פתחים סלקא דעתך³⁰⁹ אלא אימא שיעור שני פתחים³¹⁰ כאן רמז למה שאמר דוד (תהלים כד ז) שאו שערים ראשיכם אינן מעון ומכון דאינן גו לגו שירותא דדרגין חסד ופחד³¹¹ ואינן פתחין דעלמא על דא אצטריך בר נש דיתכוין בצלותיה לקבל קדש קודשין דאינן שמא קדישא ויצלי צלותיה והנהו אלין ושיעור תרין פתחין תרין בתרין [שיעור תרין פתחין]:	אלא סוד הדבר הרי שנינו (ברכות ח ע"א) לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים וכו' ויתפלל תפלתו, זהו שנאמר "לשמור מזוזות פתחי". החשבת שני פתחים, אלא אמור שיעור שני פתחים, כאן רמז למה שאמר דוד שאו שערים ראשיכם, הם מעון ומכון, שהם לפני ולפנים. ראשית הדרגות חסד ופחד, והם הפתחים של העולם, על כן צריך אדם שיתכוון בתפלתו כנגד קדש הקדשים, שהם השם הקדוש, ויתפלל תפלתו, ואלה הם שיעור שני פתחים, שני כתרים.
ואית דמתני³¹² הכי שמחה דא כנסת ישראל ושמחה הא אוקמוה בדכתיב (ישעיה נה יב) כי	ויש ששונה כך, שמחה זו כנסת ישראל, ושמחה הרי פרשוה כנאמר "כי בשמחה תצאו

³⁰³ לא אמר האלהים הוא ה', שיעור לקרב השכינה אל הת"ת, אלא ה' הוא האלהים, דהיינו לקרבא רחמי בדינא (אור יקר). פי' למתק גבורה שהיא אלהים על ידי החסד שהוא הו"ה (מ"מ).

³⁰⁴ כי צורך הרחמים לדין כצורך הדין לרחמים, כענין שפירשנו לעיל, שכינה בתחתונים צורך גבוה, והיינו סוד ה' הוא האלהים, יחוד ת"ת ומלכות (אור יקר).

³⁰⁵ תשובה אחת ממצות עשה שבתורה, וכמו ששאר המצות צריכות שמחה, גם מצות התשובה היא צריכה שמחה, ועיקר המצוה היא לדאוג ולהתעצב על עוונותיו, אם כן איך יהיה במצוה זו שמחה, וזהו שאמר "היך אוקים וכו'" (אור יקר).

³⁰⁶ כלומר לעולם יהא לבו דואג בקרבו על רוע מעלליו, אמנם בהיותו עוסק בתורה ומגן בה, יקיים שמחה ורננה בשמחת לבו בתורה (אור יקר).

³⁰⁷ אם כן גם בתפלתו, צריך שלא יהא מתוך עצבות, וזה בוכה ועצב בתפלתו ומתחנן על חטאיו, ולא זו בלבד אלא משם למדנו שלהקביל שכינה עליו צריך שלא יהא עצב אם כן בזה איך יתוקן (אור יקר).

³⁰⁸ אסור לאדם להתפלל תפילתו בעצבון, ואם נעשה כך אין נפשו יכול לקבל האור העליון הנמשך עליו בעת התפילה. אמנם בעת שמתודה הוידוי, ומפרט חטאיו, אז טוב להתעצב בלבד, אבל בשאר התפילה נמשך לו נזק נפלא גדול על ידי עצבותו (שעה"כ א ע"ב).

³⁰⁹ והלא כמה בתי הכנסיות יש שאין לה אלא פתח א' (מ"מ).

³¹⁰ פי' שלא ישב סמוך לפתח אלא יכנס שיעור ב' פתחים (מ"מ).

³¹¹ פי' כמ"ש הרב ששני שלישי החסד נעשו חכמה דז"א, וב' שלישי הגבורה נעשו בינה, ונודע שכתר אינו מן המנין, נמצא שחסד וגבורה הם שירותא דדרגין (מ"מ).

³¹² ממש"כ "שני פתחים וכו' עד כאן" נראה מתוך לשונו שהוא הגה"ה מבחוח, ורוב הספרים המדויקים לא גרסי ליה. והוא מפרש ב' פתחים, חסד וגבורה, דהיינו שמחה ורננה מצד הכהן והלוי, והתפלה בבניה בסוד היכל קדש הקדשים, והאמת אין פירוש זה מכוון עם מה שפירש הרשב"י בזהר. ועוד מי הכניסו הפתחים האחרים דקאמר יכנס ב' פתחים, דהא אשתארו חמש, הוה ליה למימר יכנס שבעה פתחים (דהא אשתארו חמש), ועד השתא בכניסתו קא מיירי, והוא חוץ מכולם. לכך ודאי דהאי פי' לא דייק שפיר, ומה שפי' בזהר פרשת פקודי, שהתפלה בהיכל קדש הקדשים, מפני שכבר נכנס שיעור ההיכלות כולם בתפלה מיושב כדפי' התם, ושיעור ב' פתחים לאו בהכי עסקא, אלא בנכנס סתם להתפלל, שיכנס ב' פתחים

בשמחה תצאו וגו' וזמינין ישראל לנפקא מן גלותא בהאי שמחה ומאי³¹³ איהי כנסת ישראל ועל דא עבדו את יהוה בשמחה (תהלים ק ב) כמה דכתיב (ויקרא טז ג) בזאת יבא אהרן אל הקדש וכלא חד באו לפניו ברננה (תהלים שם) דא שלימו דילה³¹⁴ דשמחה בלב ורננה בפה³¹⁵ ודא הוא שלימו יתיר ושלימו דהאי שמחה הא אשתמודעא והא ידיע³¹⁶ ודא הוא תקונא דבר נש לקמי³¹⁷ מאריה כדין (תהלים ק ג) דעו כי יהוה הוא אלהים³¹⁸.	וגו', ועתידים ישראל לצאת מהגלות בשמחה הזו. ומי זו, כנסת ישראל, ולכן "עבדו את ה' בשמחה", כמו שנאמר "בזאת יבא אהרן אל הקדש", והכל אחד. "באו לפניו ברננה", זו השלמות שלה, של שמחה בלב, ורננה בפה, וזוהי שלמות יתרה, והשלמות של השמחה הזו הרי ידועה ונודעת, וזהו התקון של האדם לפני רבונו, ואז "דעו כי ה' הוא האלהים".
וכלא בחד מלה אתיא דבעי לבתר ליחדא שמא קדישא כדקא יאות ולקשרא דא בדא³¹⁹ למהוי כלא חד ודא הוא פולחנא דקודשא בריך הוא אמרו ליה רבי אחא ורבי אבא ודאי הכי הוא זכאה חולקיהון דצדיקייא דמשתדלי באורייתא וידעי ארחוי דקודשא בריך הוא קמו ואולו אבתריה דרבי אבא תלת מילין:	והכל בא בדבר אחד, שצריך אחר כך לייחד את השם הקדוש כראוי, ולקשר זה בזה, להיות הכל אחד, וזוהי עבודת הקדוש ברוך הוא. אמרו לו רבי אחא ורבי אבא ודאי כך הוא, אשרי חלקם של הצדיקים שעוסקים בתורה ויודעים דרכי הקדוש ברוך הוא, קמו והלכו אחרי רבי אבא שלשה מילין.
פתח רבי אבא³²⁰ ואמר (תהלים ה ח) ואני ברוב חסדך אבא ביתך הכי אוקמוה דלא לבעי ליה לבר נש למיעל לבי כנישתא אלא אי אימלך בקדמיתא באברהם ויצחק [ויעקב] בגין דאינון תקינו צלותא לקמי דקודשא בריך הוא דהא הוא דכתיב ואני ברוב חסדך אבא ביתך אבא ביתך דא אברהם אשתחוה אל היכל קדשך דא יצחק [ביראתך דא יעקב] וס"א ואני ברוב חסדך דא אברהם אבא ביתך דא יעקב אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך דא יצחק ובעא לאכללא לון ברישא ויעול לבי כנישתא ויצלי צלותיה כדין כתיב (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל	פתח רבי אבא ואמר "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך", כך פרשוה שלא צריך אדם להיכנס לבית הכנסת אלא אם נמלך בראשונה באברהם ויצחק ויעקב, משום שהם תקנו את התפלה לפני הקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "ואני ברב חסדך אבוא ביתך". "אבוא ביתך", זה אברהם. "אשתחוה אל היכל קדשך", זה יצחק. "ביראתך", זה יעקב. ("ואני ברוב חסדך" זה אברהם. "אבא ביתך" זה יעקב. "אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך", זה יצחק.) וצריך להכלילם בתחלה ויכנס לבית הכנסת ויתפלל תפלתו, אז נאמר "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר".

כדמסיק, שהם מלכות שמח"ה, ורננ"ה מהיסוד כדכתיב רננו צדיקים, והמלכות מצד היסוד נקראת רננה, והכוונה שלא ייחד בשיעור פתח אחד שאין שם יחוד גמור, אלא יכנס שיעור ב' פתחים שהם מלכות ויסוד, ולמעלה מהם הת"ת ושם יתפלל, רוצה לומר ייחד עמהם, דהיינו קשר האמיתי, ואל ענין הפסוק עבדו את ה' בשמחה, ירצה שלא יהיה העבודה אל הת"ת בלי כניסתו עם המלכות שחס ושלום זה מפריד אלוף וחייב מיתה (אור יקר). והנה ענין קדושה דיוצר הוא הששה קצוות דבמטטרון וכו' ואח"כ בשמע ישראל נקראת יחודה דיליה, וכו' אח"כ עולה בהיכל ק"ק דתמן מתייחד עלמא עילאה בינה וחכמה וכתר שהם בכסא הכבוד, ומתייחדים עם הז' [הו'] קצוות בהיכל ז', ואז העמידה לקבל עלמא עילאה. ואז יכנס שיעור שני פתחים דעלמא עילאה והם גבורה וחסד (עולת תמיד יב ע"א).

³¹³ ומאן (דפ"ו).

³¹⁴ פי' שהמלכות בניינה מהגבורות הנק' רננה (מ"מ).

³¹⁵ פי' שמחה היא במלכות והיא בלב שיוצאת נגד לב של ז"א, כמ"ש הרב ז"ל בכמה דוכתי, ורננה, שהם הגבורות, הם בפה, כמ"ש הרב בליקוטים, שהגבורות הם ה' מוצאות הפה דז"א (מ"מ).

³¹⁶ ידיעא (דפ"ו).

³¹⁷ לקמיה (דפ"ו).

³¹⁸ פי' לזווג ז"א הנק' הוי"ה, עם המלכות הנק' אלהים (מ"מ).

³¹⁹ דהיינו לייחד יה"ו שהוא ז"א עם ה' אחרונה, שהיא המלכות, ולכן אמר "ולייחדא שמא קדישא", "ולקשר דא בדא" פי' לקשר מלכות עם ז"א (מ"מ).

³²⁰ הקדמה יא (הערת הזהר).

אשר כך אתפאר: אם עולה קרבנו מן הבקר (ויקרא א ג) אמר רבי יוסי מאי שנא מן הבקר לעולה ומן הצאן לעולה ומן העוף לעולה אי כלא חד [אמאי] ובגין מהו (אי) שנייא דא מן דא³²¹ דהא מן כלא אתעביד חד מלה אלא מאן דאדבק ידיה לדא מקריב מן הבקר ואי לא יכיל מן הצאן ואי לא יכיל מן העוף דהא כתיב (שם יד כא) ואם דל הוא ואין ידו משגת דהא קודשא בריך הוא לא אטרח עליה דבר נש יתיר במלה דלא יכיל:	אם עולה קרבנו מן הבקר, אמר רבי יוסי מה שונה מן הבקר לעולה ומן הצאן לעולה ומן העוף לעולה, אם הכל אחד, מפני מה שונים זה מזה, שהרי מהכל נעשה דבר אחד. אלא מי שהשיגה ידו את זה מקריב מן הבקר, ואם לא יכול אז מן הצאן, ואם לא יכול אז מן העוף, שהרי נאמר "ואם דל הוא ואין ידו משגת", שהרי הקדוש ברוך הוא אין מטריח על האדם יותר בדבר שלא יכול.
אמר רבי אלעזר כמה דהוה חטא³²² הכי [הוה] מקריב עתירא דזמנין דלביה גס ביה הוה מקריב תורא בגין דלביה חשיב יתיר למחטי קמי מאריה בינוני מקריב מן הצאן בגין דרעותיה לאו גס ביה כל כך למחטי מסכנא דלביה לא גס ביה רעותיה נמוך מכלא מקריב מההוא קליל מכלא ואשתמודען קרבניהון דכלהו כל חד וחד בלחודיהו וקודשא בריך הוא דאין דינא כל חד וחד במתקלא ישרה:	אמר רבי אלעזר כמו שהיה החטא כך היה מקריב, עשיר שלבו גס בו לפעמים היה מקריב שור, משום שלבו חושב יותר לחטא לפני רבונו. הבינוני מקריב מן הצאן, משום שרצונו אינו גס בו כל כך לחטא. העני שלבו לא גס בו רצונו נמוך מהכל מקריב מאותו הקל מהכל. ונודעו הקרבנות שלהם לכלם, כל אחד ואחד לבדם, והקדוש ברוך הוא דן דינו של כל אחד ואחד במשקל ישר.
רבי אלעזר שאיל לרבי שמעון אבוהי אמר ליה הא תנינן דעל תלת חובי עלמא רעב בא לעולם וכלהו חובי לא משתכחי אלא בעתירי בגין דלביהו גס בהו ולא משתכחי במסכני מה דינא	רבי אלעזר שאל את רבי שמעון אביו, אמר לו הרי שנינו שעל שלשה חטאי העולם הרעב בא לעולם, וכל החטאים אינם נמצאים אלא רק בעשירים, משום שלבם גס בהם, ולא נמצאים בעניים. מה הדין
מ/א	
הוא דקודשא בריך הוא קטיל למסכני וקאים לעתירי דהא מהשתא יוספון למחטי קמיה³²³ אמר ליה יאות שאלת והא אוקמוה חברייא ואמרו כד בעא קודשא בריך הוא לאתפרעא מן רשיעייא ולאובדא להו מן עלמא כדין יהיב להו שלום³²⁴ ואשלים להו בכלא³²⁵:	שהקדוש ברוך הוא יהרג את העניים ויעמיד את העשירים, שהרי מעכשיו יוסיפו לחטא לפניו. אמר לו יפה שאלת, והרי פרשוה החברים ואמרו, כשרוצה הקדוש ברוך הוא להפרע מהרשעים ולאבדם מן העולם, אזי נותן להם שלום ומשלים להם בכל.
אבל תא חזי דכל בני עלמא לא משתכחין	אבל בא וראה, שכל בני העולם לא נמצאים קרובים למלך העליון ככלים הללו

³²¹ פי' אם כל אדם, בין עני בין עשיר יכול להקריב אפילו מן עוף לעולה, למה עשתה התורה ג' פרשיות, מן הבקר ומן הצאן, ומן העוף, כיון שאפילו עשיר יכול להקריב אפילו מן העוף, ויתירץ שהעשיר מן הבקר דווקא, ומינה מן הצאן לבינוני, ומן העוף לעני (מ"מ).

³²² פי' ר"א פליג אר' יוסי שאמר שהתורה צוותה לפי הממון, אלא הטעם לפי החטא כדמפרש (מ"מ).

³²³ בראותם שהם בשלוח, ועובדי ה' מתגוללים ברעב, יאמרו ידינו רמה, ושוא עבוד אלהים (אור יקר).

³²⁴ שלוח (אור יקר). לפרעם כל טובה שעשו כדי שיהיו אבודים מכל וכל, והצדיקים נותן להם רעה בעולם הזה, לפרעם איזה חטא שעשו בגוף זה, או קודם בסוד הגלגולים, ולהטיב להם לעולם הבא (אור יקר).

³²⁵ אמרו רז"ל ארורים הרשעים שמהפכים מדה"ר למדה"ד שנא' וה' המטיר וכו', והיינו שבעת שנפרע הוא ית' מן האומה כי נתמלא סאתה אז מעבירה מן העולם, והוא הטוב לעולם כדי שלא ילמדו מעשיהם וכענין שצויה הוא ית' לא תחי' כל נשמה, וכן עונש דור המבול ואנשי סדום וכו' והוא העברת הסט"א ורוח הטומאה מן העולם, ונמצא שלזה מסכים גם מדת החסד שבו הכח בשלימות (אפיקי ים ע"ז ד ע"א). צ"ע אם כלול בזה, שעצם הטבה שה' נותן להם היא סיבה לדין, ולכלייתם.

קריבין למלכא עלאה כאלין מאנין דאיהו אשתמש בהו³²⁶ ומאן אינון (תהלים נא יט) לב נשבר ונדכה (ישעיה נז טו) ואת דכא ושפל רוח אלין אינון מאני דמלכא³²⁷ וכד אשתכח בצורת בעלמא וכפנא [ודינא] אתתקף על מסכני כדין בכאן וגעאן קמי מלכא וקודשא בריך הוא קריב לון יתיר מכלא הדא הוא דכתיב (תהלים כב כה) כי לא בזה ולא שקין ענות עני³²⁸:	שהוא משתמש בהם, ומי הם "לב נשבר ונדכה", "ואת דכא ושפל רוח", אלו הם כלי המלך. וכשנמצאת בצרת בעולם והרעב והדין מתחזקים על העניים, אזי בוכים וגועים לפני המלך, והקדוש ברוך הוא מקרב אותם יותר מהכל, זהו שנאמר "כי לא בזה ולא שקין ענות עני".
וכדין קודשא בריך הוא פקיד על (עלמא ואתיא מותנא³²⁹ לעלמא או) ומה אתיא כפנא לעלמא³³⁰ ווי לאינון חייביא דגרמי האי כד אתער מלכא לאשגחא בעלמא על קלא דמסכני³³¹ רחמנא לישזבן מנייהו ומעולבנייהו כדין כתיב (שמות כב כב) שמוע אשמע צעקתו שמוע אשמע תרי זמני חד לאשגחא בקליהון וחד לאתפרעא מן אינון דגרמין לון האי הדא הוא דכתיב (שם כו) ושמעתי כי חנון אני (שם כג) וחרה אפי וגו' ועל דא בשעתא דכפנא אשתכח בעלמא ווי לאינון עתירי חייביא בקליהון דמסכני לקמי קודשא בריך הוא:	ואז הקדוש ברוך הוא פוקד על מה בא הרעב לעולם, אוי לאותם הרשעים שגרמו לזה, כשמתעורר המלך להשגיח בעולם על קולות העניים, הרחמן יצילנו מהם ומעלבונם. אז נאמר "שמוע אשמע צעקתו", שמוע אשמע שתי פעמים, אחת להשגיח על קולם, ואחת להפרע מאותם שגורמים להם את זה, זהו שנאמר "ושמעתי כי חנון אני", "וחרה אפי וגו'", ולכן בשעה שרעב נמצא בעולם אוי לאותם העשירים הרשעים, [מ]קולם של העניים לפני הקדוש ברוך הוא.
תא חזי דההוא קרבנא דמסכנא קליל³³² ונ"א קריבו מכלא בגין דלביה תביר ואף על גב דחשיב למחטי אתעבר מניה דהא די ליה בצעריה ודאנשי³³³ (ובאנשי) ביתיה ועל דא כל קרבנא וקרבנא כל חד וחד בלחודוי אשתמודען כלהו	בא וראה שאותו קרבן של העני קל (קרוב) מהכל משום שלבו שבור, ואף על גב שחשב לחטוא, זה עבר ממנו, שהרי די לו בצערו ושל אנשי ביתו, ולכן כל קרבן וקרבן כל אחד ואחד לבדו כולם ידועים אצל הכהן.

³²⁶ הענין כי השכינה היא השוכנת בעולם התחתון, והיא הפועלת הנהגתה בתחתונים, ומרכבתה בבית העניים לשתי סבות: האחת, שהיא עניה, והם עניים, היא רוכבת עליהם והם מרכבתה ולבם נשבר בקרבם, יצר הרע והחצונים רחוקים מהם, והיא רודפת אחר הטהרה ולב הנשבר לשכון בו, מפני שאין אל זר בקרבו, ולכן הם העניים כלי תשמישה. השנית, שהיא עניה וכל פגם שיש בה אינה סובלת אותו, אלא מיד מורידו, ולמי מורידו, אל אותם בני אדם שיש להם יסורים, והיינו סוד יסורים של אהבה, ירצה יסורין שהשכינה שהיא נקראת אהבה, שהיא אוהבת אותם, ומתוך אהבתה עמהם, מייסרת אותם, אם ישובון מאון, והיא מטהרת עצמה מהפגם ההוא, והם מדוכאים מהפגם הנשפע עליהם, ולכן היא קרבה אליהם ושוכנת בהם כדפירשנו (אור יקר).

³²⁷ העניים שנולדו בחסרון הלבנה (אור יקר ח"א י ע"ב). היו בשעבוד למצרים, שהסט"א שלטה על הקדושה עד שבא משה רב"ה הוא סוד הארת שם מ"ה שנכנס לתקן הכלים הנשברים ולהוציאם מן הסט"א, והם מאנין תבירין דקוב"ה שנקראים עניים כמ"ש (שמות ג יז) אעלה אתכם מעני מצרים וגו' (פת"ש פנימיות וחיצוניות ז). צ"ע אם נכלל בדבריו, שהאדם יעמיד את עצמו כשבר כלי, שהוא בכלל הז' מלכין קמדאין המצפים לתיקון.

³²⁸ עי' ח"א קסח ע"ב: צלותא דעני [אקדימת] (אקדימו) קמי קב"ה מכל צלותין דעלמא בגין (כך) [ד]כתיב (שם כב כה) כי לא בזה ולא שקין ענות עני וגו'.

³²⁹ פ' שאחר מיתת העניים ברעב, ממית העשירים שגורמים מיתת העניים (מ"מ).
³³⁰ רעב של כלייה שמכלה גם העשירים, ובזהוהר מדויק גריס "וכדין קב"ה פקיד על מה אתי כפנא לעלמא" ור"ל שהקב"ה פוקד על העשירים עונם שהם גרמו לבא רעב לעולם (מ"מ).

³³¹ למעלה ולמטה, למעלה השכינה כאומרו שמעו הרים את ריב ה' כדפי' בתיקונים, שהשכינה בהיותה עניה, היא ריב ה', וכתיב יחזק במעוזי יעשה שלום לי וכו'. ולמטה אותם העניים הנזכרים, שהם מרכבה אליה, וכיון שהשפע הוא מסתלק בעון הרשעים מהשכינה, מיד רעה באה, לעולם מאנין דאשתמש בהו מקבלין הרעה ההיא, והקב"ה שומע קול עליון, ותחתון מיד מתעורר בדין על הגורמין ואין להם תקנה אלא לשוב בתשובה ולרחם על העניים בממונם, והיינו תשובה וצדקה וצדקה לרחם, תשובה בבינה, צדקה במלכות, צדקה קול תחנונים ודוים לקשרם (אור יקר).

³³² עי' לעיל ח ע"ב, וכן לקמן ט ע"ב, וצ"ע שאין שם נ"א.

לגבי כהנא: עובדא בההוא עתירא דקריב קמי כהנא תרין יונין בד המא ליה כהנא אמר ליה לאו דידך הוא האי קרבנא אתא לביתיה והוה עציב אמרו ליה אחוי אמאי את עציב אמר להו דלא קריב לי כהנא קרבנא דילי אמרו ליה ומאי איהו אמר להו תרין יונין אמרו ליה והא מן מסכנא איהו ולא דידך דהא כתיב (ויקרא יד כא) ואם דל הוא ואין ידו משגת וגו' אלא קריב קרבנך אמר להו מאי איהו אמרו ליה חד תורא אמר להו ומה³³³ כל כך חמירא מחשבה דחטאה³³⁴ נדרנא דלא אסלק על לבאי מחשבה דחטאה:	מעשה באותו עשיר שהקריב לפני הכהן שני יונים, כשראה אותו הכהן, אמר לו הקרבן הזה אינו שלך. הלך לביתו והיה עצוב, אמרו לו אחיו למה אתה עצוב, אמר להם שהכהן לא הקריב את קרבני. אמרו לו ומה הוא. אמר להם שני יונים. אמרו לו, והרי זה של עני ולא שלך, שהרי נאמר "ואם דל הוא ואין ידו משגת וגו'", אלא הקרב קרבנך. אמר לה ומה הוא. אמרו לו שור אחד. אמר להם ומה כל כך חמורה מחשבת החטא, נדרתי שלא אעלה על לבי מחשבת חטא.
[מתמן] (מכאן) ולהלאה מה עבד כל יומא אשתדל בסחורתא ובליליא הוה נאים בד אתער הוה קרי לאחוי ואוליפו ליה מלי דאורייתא והוה לעי עד דסליק יממא וואשתכח דאוליף אורייתא והוה קארו ליה יהודה אחרא:	משם והלאה, מה עשה כל יום התעסק בסחורה ובלילה היה ישן, כשהתעורר היה קורא לאחיו ולימדו אותו דברי תורה, והיה לומד עד שיעלה היום, ונמצא שלמד תורה והיו קוראים לו יהודה האחר.
יומא חד איערע ביה רבי ייסא סבא והוה פריש נכסוי פלגו למסכני ופלגו לסחורתא על ימא באינון גברין פרישי ימין והוה יתיב ולעי באורייתא פתח ואמר (ש"א טו ו) ויאמר שאול אל הקני מאן הוא קני אלין בני יתרו חמוי דמשה דעבדו קנא במדברא³³⁵ כהאי דרור כמה דאת אמר (תהלים פד ד) ודרור קן לה בגין למלעי באורייתא דאורייתא לא בעיא תפנוקין ולא סחורתא אלא לאעמלא בה יממא ולילי בגין כך נטלו למדברא ומעינוגא דיריחו (מיריחו) הדא הוא דכתיב (שופטים א טז) ובני קני חותן משה עלו מעיר התמרים וגו':	יום אחד פגש בו רבי ייסא סבא, והיה מפריש נכסיו חצי לעניים וחצי לסחורה על הים עם אותם אנשים שפורשים לימים והיה יושב ולומד תורה. פתח ואמר "ויאמר שאול אל הקניני", מי הוא הקניני, אלו בני יתרו, חמיו של משה, שעשו קן במדבר כמו הדרור הזה, כמו שנאמר "ודרור קן לה", כדי ללמד תורה, שתורה לא צריכה תפנוקים ולא סחורה אלא לעמול בה יומם ולילה, לכן נסעו למדבר מהעונג של יריחו, זהו שנאמר "ובני קני חותן משה עלו מעיר התמרים וגו'".
ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל (שמואל א' טו ו) בגין דאהני למשה בביתיה ומשה כללא דכל ישראל הוה³³⁶ ותו (ותנינן) בגין דאוליף פרשתא חדא יתיר באורייתא וובדא עבידו (ועביד) חסד עם ישראל אמאי קא אתא הכא מלה דא במלחמתא דעמלק אלא אמר שאול כד נפקו	"ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל", משום שנתן למשה להנות בביתו, ומשה היה כלל של כל ישראל. ועוד משום שלימד עוד פרשה אחת בתורה, ובזה עשה חסד עם ישראל. למה בא הדבר הזה כאן במלחמת עמלק, אלא אמר שאול כשיצאו ישראל ממצרים לא היה מי שיזדווג עם ישראל לקטרג להם מכל שאר אומות העולם אלא רק

³³³ "להו ומה" נמחק באור יקר.

³³⁴ "חמירא מחשבה דחטאה" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "על חד מחשבת".

³³⁵ פי' מדבר יהודה וכדמפרש שהניחו דושנה של יריחו ועלו למדבר יהודה אצל יעבץ ללמוד תורה כמשרז'ל וז"ש בסמוך "נטלו למדברא מיריחו אמאי קא אתא הכא מלה דא", פי' מדכתיב ואתה עשית חסד וכו', משמע בשביל זה הוא שניצול. והלא בלאו הכי אינו חייב מיתה, כי הם צדיקים, ואין צריך לטעם חסד שעשה עם משה, ועד שיתר פרשה אחת בתורה, ותיקן ד"עשית חסד" לא קאי לטעם פן אוסיפך, אלא על לכו סורו וכו', וקאמר להו שאול אין אתם ראויים להיות שכנים לעמלק, דהוא עבד ביש לישראל ואנת אקדימת להו שלם, ועבדת חסד עם כולוהו, ואינך ראוי להתחבר בהם (מ"מ).

³³⁶ כל מי שעושה חסד עם א' מגדולי ישראל [תלמיד חכם – מדרש שמואל יח] מעלין עליו כאלו עושה חסד עם כל ישראל (ויק"ר פל"ד סי' ח).

ישראל ממצרים מכל שאר אומין דעלמא לא הוה מאן דאזדווג להו לישראל לקטרגא להו אלא עמלק והוא עבד ביש לישראל ואנח קרבא בהו ואנת אקדמת להו שלם ועבדת חסד עם כלהו³³⁷ ובגניי כך לית אנת כדאי לאתחברא בהו:	עמלק, והוא עשה רע לישראל ולחם בהם, ואתה הקדמת להם שלום ועשית חסד עם כולם, ולכן אין אתה כדאי להתחבר עמם.
ולא עוד אלא מה כתיב ביה ביתרו (שמות יח) ויקח יתרו חותן משה עולה וזבחים לאלהים³³⁸ דהוא אקריב קרבנא לקודשא בריך הוא ואתא לאתגניירא מאי קא מיירי דקרבניה	ולא עוד אלא מה כתוב ביתרו "ויקח יתרו חותן משה עולה וזבחים לאלהים", שהוא הקריב קרבן לקדוש ברוך הוא וכא להתגיייר במה מדובר, שקרבנו
ט/ב	
חשיב קמי קודשא בריך הוא ובגין דאיהו אקריב קרבנא לקודשא בריך הוא כתיב (שמות יח) ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפני האלהים³³⁸ לפני האלהים דיוקא. מכאן למדנו שכל מי שמקריב קרבן ברצון הלב, הקדוש ברוך הוא מזדמן לעומתו.	חשוב לפני הקדוש ברוך הוא, ומשום שהוא הקריב קרבן לקדוש ברוך הוא, נאמר "ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם עם חותן משה לפני האלהים", לפני האלהים דיוקא. מכאן למדנו שכל מי שמקריב קרבן ברצון הלב, הקדוש ברוך הוא מזדמן לעומתו.
תא חזי קרבנא דמסכנא חשיב קמי קודשא בריך הוא דהא הוא קריב תרי קרבני לקמיה חד חלביה ודמיה וחד ההוא דקריב דהא לית ליה למיכל והוא אייתי קרבנא קרבנא ודעניו קליל מכלא תרין תורין או תרי בני יונה ואי לאו זעיר קמחא ומתכפר ביה ובההיא שעתא מכריזין ואמרי (תהלים כב כה) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני כל³³⁸ כך למה [בגין] דקרבנא דעני עדיף מכלא דהא הוא גרים לי למהוי בעדביה דקודשא בריך הוא הוא גרים לי למהוי בחולקא דאורייתא בגין כך פליגנא כל נכסי וס"א פליגנא נכסי פלגא למסכני דהא אינון גרמו לי כולי האי:	בא וראה, קרבן העני חשוב לפני הקדוש ברוך הוא, שהרי הוא הקריב שני קרבנות לפניו, אחד חלבו ודמו, ואחד אותו שהקריב, שהרי אין לו לאכול, והוא הביא קרבן. קרבן העני קל מהכל, שני תורים או שני בני יונה, ואם לא, מעט קמח ומתכפר בו, ובאותה שעה מכריזים ואומרים, "כי לא בזה ולא שקץ ענות עני", כל כך למה, כי קרבן העני עדיף מהכל, שהרי הוא גרם לי להיות בגורלו של הקדוש ברוך הוא, והוא גורם לי להיות בחלק של התורה, לכן חלקתי כל נכסי (חלקתי נכסי, חצי) לעניים, שהרי הם גרמו לי כל זה.
כמה דמסכנא ארתח חלביה ודמיה כך ההוא קמחא מרתחין ליה במשח רבות והכא אוליפנא דאפילו כל בר נש מקריב האי מנחה על המחבת ומנחת מרחשת בגין דכמה דחטאה ארתח חלביה ודמיה באשא דיצר הרע וכל שייפוי רתחי באשא כך קרבנא דא כהאי גוונא ממש:	כמו שהעני הרתיח חלבו ודמו, כך אותו הקמח מרתיחים בשמן משחה. וכך למדנו, שאפילו כל אדם מקריב את המנחה הזו על המחבת ומנחת מרחשת, משום שכמו שהחטא הרתיח את חלבו ודמו באש היצר הרע, וכל איבריו רתחו באש, כך הקרבן הזה כדוגמא זה ממש.
ועיקרא דקרבנא כגוונא דחטאה ולקרבא קמי קודשא בריך הוא רעותא דלביה ורוחיה ונפשיה דהאי חביבא מן כלא קמיה זכאה חולקיהון דצדיקייא דאינון מקרבין בכל יומא ויומא האי קרבנא לקמי קודשא בריך הוא ומאי איהו	ועיקר הקרבן כדוגמת החטא, ולהקריב לפני הקדוש ברוך הוא רצון לבו ורוחו ונפשו, שזה חביב מהכל לפניו, אשרי חלקם של הצדיקים שמקריבים בכל יום ויום את הקרבן הזה לפני הקדוש ברוך הוא, ומהו, עצמם ונפשם שמקריבים לפניו, ואני רוצה להקריב את הקרבן הזה (ממש), וזה רוצה הקדוש

³³⁷ עי' הערה במלואים אות (ב).

³³⁸ וכל (מ"מ).

גרמייהו ונפשייהו דמקרבין קמיה [ואנא] (ואנן) בעינא לקרבא האי קרבנא ממש³³⁹ ודא בעי קודשא בריך הוא ומבר נש בהאי עלמא ועם כל דא קרבנא דכלא וס"א ממשו עדיף³⁴⁰ בגין דיתברכון עלמין כלהו³⁴¹:	ברוך הוא מאדם בעולם הזה, ועם כל זה קרבן של הכל (ממש) עדיף כדי שיתברכו כל העולמות.
תו פתח ואמר (תהלים קלה כא) ברוך יהו"ה מציון שוכן ירושלם הללויה וכי מציון הוא ברוך³⁴² והא³⁴³ מנהרא³⁴⁴ עמיקא עלאה³⁴⁵ איהו ברוך³⁴⁶ אלא ברוך יהו"ה בד נהיר סיהרא³⁴⁷ מנהירו דשמשא ומתקרבי דא בדא³⁴⁸ ולא אעדיאו³⁴⁹ נהורא דא מן דא ולזמנין דסיהרא אתקרי בשמא דמלכא [כמה דאיהו איקרי יהו"ה היכי איהו אתקריאת את ה' כמה] וכמה דאיהו איקרי יהו"ה כך היא נקראת יהו"ה כמה דאת אמר (בראשית יט בד) ויהו"ה³⁵⁰ המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת יהו"ה³⁵¹ מן השמים ולא דא בלחודוהי אלא אפילו חד שליחא ולזמנין ממש³⁵² אתקרי בשמא דמלכא:	עוד פתח ואמר "ברוך ה' מציון שוכן ירושלים הללויה", וכי מציון הוא ברוך והרי מהנהר העמוק העליון הוא ברוך, אלא ברוך ה' כשמאירה הלבנה מאור השמש ומתקרבים זה לזו, ולא מסירים את האור זו מזו, ולפעמים שהלבנה נקראת בשם המלך, כמו שהוא נקרא יהו"ה, כך היא נקראת יהו"ה, כמו שנאמר "וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מן השמים". ולא זה לבדו, אלא אפילו שליח אחד לפעמים (ממש) נקרא בשם המלך.
דבר אחר ברוך יהו"ה מציון מאן אתר אשתמודע דקודשא בריך הוא הוא ברוך הדר ואמר מציון מאתר דציון אשתמודע דהוא ברוך מאי טעמא בגין דכתיב (תהלים קלג ג) כי שם צוה יהו"ה את הברכה וגו' אמר ליה רבי ייסא זכאה חולקך דזכית לכולי האי זכאין אינון דמשתדלין	דבר אחר ברוך ה' מציון, מאיזה מקום נודע הקדוש ברוך הוא שהוא ברוך, חזר ואמר מציון, שמציון נודע שהוא ברוך, למה, משום שנאמר "כי שם צוה ה' את הברכה וגו'". אמר לו רבי ייסא, אשרי חלקך שזכית לכל זה, אשרי אותם שעוסקים בתורה, שכל מי שעוסק בתורה כאילו אוהז בקדוש ברוך

³³⁹ מוסגר בדפ"ק. פי' קרבן זה שהוא גרמייהו ונפשייהו (מ"מ).
³⁴⁰ עם היות שפירשתי שהמקריב עצמו בתורה משובח, עכ"ז קרבן כלל התורה ומעשה הקרבן יחד משובח יותר, ולכך צוה ה' תורה וקרבנות. או ירצה, עם היות שפי' שקרבן המנחה מורה ממש על הרתחת יצר הרע, ועל הכל קרבן האדם גופו ונפשו על ידי התקרבו להקב"ה ותורתו, אם כן יקשה שנמצאו שאר קרבנות לבטלה, לזה אמר כי עכ"ז "קרבנא דכולא עדיף", פי' בחינת הקרבן עשיר לעשיר ובנוני לבנוני (אור יקר). פי' הקרבן ממש (מ"מ).

³⁴¹ לכל קרבן וקרבן יש בחי' לעצמו בעולמות העליונים (אור יקר).
³⁴² פי' קס"ד ברוך ה' הוא הז"א הנק' הו"ה, ולכך מקשי, וכי מציון שהוא היסוד, הוא ברוך (מ"מ).
³⁴³ והלא (מ"מ).
³⁴⁴ מנחלה (אור יקר).
³⁴⁵ שהוא יסוד דאימא, איהו ברוך. ותיקן, אלא ברוך ה' וכו', ור"ל שה' דקרא היא המלכות, ולכך אמר ברוך ה', שהיא מלכות, מציון שהוא יסוד (מ"מ).
³⁴⁶ השתא מפרש ה' תפארת, שם בן ארבע כמשמעו, ולהכי קשיא ליה, שאינו ברוך אלא מבינה. ולעתים ממנה ומחכמה, ושפע החכמה עובר דרך בה, וזהו שאמר "דעמיקא" שעומקי הנהר היא חכמה, ולעתים מכתר, ועובר דרך חכמה ובינה, וזה רמז באומרו "עילאה", בענין שבשלש מלות אלו כלולות ג' ראשונות אחוזות זו בזו וזו בזו ממטה למעלה, וזהו שאמר "מנחלא" בינה, "עמיקא" האחוזה עם החכמה, "עילאה" אחוזה עם הכתר (אור יקר).
³⁴⁷ תירוץ הקושיא, כי טעם ברכת הת"ת, הוא מפני שמברך המלכות, כי בסבת השפעתו בה משפיעים בו, ודקדק אל ג' ענינים באומרו "כד סיהרא אתנהיר משמשא", דהיינו השפעת הת"ת במלכות (אור יקר).
³⁴⁸ השנית אמר "ומתקרבי דא בדא", היינו יחודם עוד על ידי היסוד (אור יקר).
³⁴⁹ השלישית "ולא אעדיו וכו'" היינו היות יחודם תדיר. והוצרך לפרש ג' אלו, לרמוז אל מלת ציון, שהוא יסוד ומלכות בחי' נקודה האמצעית, ששניהם דבוקים בה, במה שיהיו בה עם הת"ת ג' (אור יקר).
³⁵⁰ היא מלכות (מ"מ).
³⁵¹ היא ז"א (מ"מ).
³⁵² מוסגר בדפ"ק.

באורייתא דכל מאן דאשתדל באורייתא כאילו אחיד בקודשא בריך הוא³⁵³ הדא הוא דכתיב (דברים ד) ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כלכם היום³⁵⁴:	הוא, זהו שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום".
אם זבח שלמים קרבנו (ויקרא ג א) רבי יהודה פתח (בראשית א ו) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים וגו' תא חזי בשעתא דברא קודשא בריך הוא עלמא ברא שבעה רקיעין לעילא³⁵⁵ ברא שבעה ארצות לתתא שבעה ימים שבעה נהרות שבעה יומין שבעה שבועות שבעה שנים שבעה פעמים שבעה אלפי שנין דהוי עלמא קודשא בריך הוא בשביעאה דכלא³⁵⁶:	"אם זבח שלמים קרבנו", רבי יהודה פתח "ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים וגו'", בא וראה בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ברא שבעה רקיעים למעלה, ברא שבע ארצות למטה, שבעה ימים, שבעה שבועות, שבע נהרות, שבעה ימים, שבעה שבועות, שבעה שנים, שבע פעמים, שבעה אלפי שנים יהיה העולם, והקדוש ברוך הוא בשביעי של הכל.
שבעה שחקים וס"א רקיעין לעילא ובכל חד וחד כוכבים ומזלות ושמשים דמשמשין בכל רקיעא ורקיעא ונב[בלהו מאלין רתיבין אלין על אלין לקבלא עליהו עול מלכותא דמאריהון ובבלהו רקיעין אית רתיבין ושמשין משניין דא מן דא אלין על אלין מנהון בשית גדפין ומנהון בארבע גדפין³⁵⁷ מנהון בארבע פנים ומנהון בתרין פנים ומנהון בחד מנהון אשא דלהיט מנהון מייא מנהון רוחא הדא הוא דכתיב (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט וכלהו רקיעין אלין על אלין כגלדי בצלים אלין לתתא ואלין לעילא³⁵⁸ וכל רקיעא ורקיעא אזלא ורעשא מאימתא דמאריהון:	שבעה שחקים (רקיעים) למעלה, ובכל אחד ואחד כוכבים ומזלות ושמשים שמשמשין בכל רקיע ורקיע, ובכולם מאלו מרכבות אלו על אלו לקבל עליהם עול מלכות רבונם, ובכל הרקיעים יש מרכבות ושמשים משונים זה מזה אלו על אלו, מהם בשש כנפים ומהם בארבע כנפים, מהם בארבע פנים ומהם בשתי פנים ומהם באחת, מהם אש לוחט ומהם מים, מהם רוח זהו שנאמר "עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט", וכל הרקיעים אלו על אלו כגלדי בצלים, אלו למטה ואלו למעלה, וכל רקיע ורקיע הולך ורועש מאימת רבונם.
על פומיה נטלין ועל פומיה קיימין ועילא מכלהו קודשא בריך הוא דנטיל כלא בחיליה ותוקפיה כגוונא דא שבעה ארצות לתתא וכלהו בישובא בר	על פיו נוסעים ועל פיו עומדים, ולמעלה מכולם הקדוש ברוך הוא שנושא הכל בכחו ותקפו, כדוגמא זה שבע ארצות למטה, וכולם בישוב, רק
י/א	

³⁵³ מפני ששכינה רודפת לידבק בו (אור יקר).

³⁵⁴ מצד הבינה, ומשם מושכים נפש ורוח ונשמה (אור יקר).

³⁵⁵ פי' רקיעים שבעולם הזה (מ"מ).

³⁵⁶ ערבות (מ"מ).

³⁵⁷ הקשו בגמ' חגיגה (יג ע"ב): כתוב אחד אומר שש כנפים שש כנפים לאחד וכתוב אחד אומר וארבעה פנים לאחת וארבע כנפים לאחת להם לא קשיא כאן בזמן שבית המקדש קיים כאן בזמן שאין בית המקדש קיים כביכול שנתמעטו כנפי החיות. ובתנחומא (אמור טז): כתיב וארבעה פנים לאחת וד' כנפים לאחת להם (יחזקאל א) מה כתיב שם ורגליהם רגל ישרה וכף רגליהם ככף רגל עגל ובשביל כפרתן של ישראל הוסיף להם עוד שתי כנפים שנאמר (ישעיה ו) שש כנפים לאחד, ולפי מ"ש כאן יש שמלאכים בו' גדפים ויש בד' לא קשה מדי (מ"מ).

³⁵⁸ דע כי כל העולמות הם בבחי' עיגולים זה בתוך זה כגלדי בצלים, וכל הקרב אל הא"ס ב"ה הוא עליון ומשובח יותר מחבירו. עד שנמצא כי עולם הזה החומרי היא תיכונה תוך כל העיגולים כולם, והוא מרוחק מן הא"ס הרבה. וזה נזכר בזהר ויקרא דף ט וכן בפרשת בראשית טו ז"ל, וכולא מוחא לגו וכמה קליפין חפיין על מוחא וכו', ואע"פ שמשם נראה שיותר פנימי הוא המוח, והחופף עליו הוא הגרוע ממנו, י"ל כי שם מדבר בערכנו אנחנו, אשר היותר קרוב אלינו נקרא קליפה בערך המוח אשר לפניו ממנו. וכעד"ז אשר נמצא, כי הא"ס ב"ה לפני ולפנים, והוא המוח הפנימי לכולם. אבל בבחי' העולמות בעצם, הפנימי שכולם היא הקלי', והסובב עליו היא המוח (מ"מ).

דאלין עלאין ואלין תתאין וארץ ישראל עלאה מכלא וירושלם עלאה מכל ישובא וחבירנא יתבי דרומא חמו בספרי קדמאי ובספרא דאדם³⁵⁹ דהכי מחלק כל אינון ארצות דכלהו משתכחי לתתא כנוונא דאינון רקיעין דלעילא אלין על אלין ואלין על אלין ובין כל ארעא וארעא רקיע דמותופרש בין דא לדא וועל דא כללהו ארצות פרישין בשמהן³⁶⁰ וביניהן גן עדן וגיהנם³⁶¹ ואית ביניהן ברין משניין אלין מן אלין כנוונא דלעילא מנהון בתרין אנפין ומנהון בארבע ומנהון בא' וחיוו דאלין לאו כאלין:	שאלו עליונים ואלו תחתונים, וארץ ישראל עליונה מהכל, וירושלים עליונה מכל ישוב, וחבירנו יושבי הדרום ראו בספרי הקדמונים ובספרו של אדם שכך מחלקים כל הארצות הללו, שכולם נמצאים למטה כדוגמת אותם הרקיעים שלמעלה, אלו על אלו, ואלו על אלו, ובין כל ארץ וארץ רקיע מפריד בין זה לזה, ולכן כל הארצות מפורשים בשמותם, וביניהן גן עדן וגיהנם, ויש ביניהן בריות משונות אלו מאלו, כדוגמא שלמעלה מהן בשתי פנים, ומהן בארבע ומהן באחת, ומראה של אלה אינו כאלה.
ואי תימא³⁶² הא כל בני עלמא מאדם נפקו לאו הכי דלא³⁶³ וכו' נחית אדם הראשון לכלהו ארצות ואוליד בנין וכמה נשין הוו ליה³⁶⁴ אלא אדם לא אשתכח אלא בהאי עלמא מכלהו דאקרי תבל³⁶⁵ כדאמרינן דכתיב ויצו³⁶⁶ לתבל ארצו והאי תבל אחידא ברקיע(א) דלעילא³⁶⁷ ואתאחידא בשמא עלאה³⁶⁸ הדא הוא דכתיב (תהלים ט ט) והוא ישפוט תבל בצדק בצדק ודאי בגין כך בנוי דאדם אשתכחו בהאי ארעא עלאה דאקרי תבל ואינון עלאין על כלא כנוונא דלעילא:	ואם תאמר הרי כל בני העולם יצאו מאדם, (אינו כך שלא) וכי ירד אדם הראשון לכל הארצות והוליד בנים וכמה נשים היו לו. אלא אדם לא נמצא אלא בעולם העליון הזה מכלם שנקרא תבל, כמו שאמרנו שנאמר "משחקת בתבל ארצו", והתבל הזו אחוזה ברקיע שלמעלה, ונאחזת בשם העליון, זהו שנאמר "והוא ישפוט תבל בצדק", בצדק ודאי. לכן בניו של אדם נמצאים בארץ העליונה הזו שנקראת תבל, והם עליונים על הכל, כדוגמא שלמעלה.
מאי טעמא כמה דלעילא לכלהו רקיעים אית רקיע עלאה מכלהו ולעילא אשתכח כסא דקב"ה³⁶⁹ כמה דאת אמר (יחזקאל א י) כמראה אבן ספיר דמות כסא, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה". אף כאן בתבל הזו נמצא המלך של הכל, ומיהו אדם, מה	למה כדוגמא שלמעלה, לכל הרקיעים יש רקיע עליון מכלם, ולמעלה נמצא כסאו של הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "כמראה אבן ספיר דמות כסא, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה". אף כאן בתבל הזו נמצא המלך של הכל, ומיהו אדם, מה

³⁵⁹ עי' תז"ח ע"ד: בספר רזיאל בשעור קומה דאיהו הוה ספרא דאדם קדמא. ועי' הק' לעמק המלך, ועי' ח"ב ערה ע"ב ספרא דחנוך וכו'.

³⁶⁰ ארקא גיא נשיה חרב וכו', משמות אלו מוכרח שאין כוונתם על ז' אקלימין אלא ממש ז' ארצות כגלדי בצלים (אור יקר).

³⁶¹ לא ידעתי עניינו, אם לא שנאמר גהינם למטה ונראה לעין, וכן פירשו רז"ל, וגן עדן למעלה במזרחו של עולם, ונמצא גן עדן וגהינם בין הארצות והרקיעים כגלדי בצלים (אור יקר). נראה שכל ארץ וארץ יש לה ג'ע וגיהנם לאותם היושבים בארץ ההיא (מ"מ).

³⁶² יש בזוהר מקומות רבים תירוץ לקושיא זו, יש מקום שמפרש דממש אדם הראשון בעון חטאו הורידו הקב"ה לכולם, והיה מוליד מלילית וכדומה בארצות הם, שבהם נמצאים שדים וחייבים כריתות, ומזיקין שהם הרשעים שנכרת נפשם מכל וכל. ואותם שמתו בלא בנים ברשעתם כדפי' וכו', שבארקא הם בני בניו של קין. ואפשר שכנגד אותה סברא שאמרנו, שירדו אדם או קין שם בעונם הקשה (אור יקר).

³⁶³ "לאו הכי דלא" מוסגר בדפ"ק.
³⁶⁴ כלומר אף אם נאמר שירד, דוחק לומר שירדה אשתו עמו להוליד שם, ולומר שהיתה אשה אחרת (אור יקר).

³⁶⁵ עי' ז"ח בראשית [ט ע"ב] בסתרי אותיות בארוכה בזה (לש"ו). ועי' כללים ח"ב נב ע"ב.

³⁶⁶ (ס"א משחקת בתבל ארצו) ויצא (דפ"ו).

³⁶⁷ בז' רקיעים שפי', מה שאין כן בו' הנשארות, שאין עליהם אלא רקיע א' בין ארץ לארץ כדפי' לעיל (אור יקר). פי' בערבות, לפי שתבל היא עליונה שבארצות, וערבות היא עליון ברקיעים (מ"מ).

³⁶⁸ כי ארץ זו היא נגד המלכות, צדק. וצדק דן אותה ומשפיעה, והרקיע נגד הת"ת, מה שאין כן בשאר ארצות, שהם חצונות, ואין צדק דן אותן (אור יקר). פי' מלכות, וז"ש הה"ד והוא ישפוט תבל בצדק (מ"מ).

³⁶⁹ ולתתא הוא ירושלים שהוא כסא ושם הן ישראל אחד כמש"ל צג ע"ב (יהל אור), פי' מלכות דאצילות (מ"מ).

כמראה אדם ועליו מלמעלה אף הכא בהאי תבל אשתכח מלכא דכלא ומאי³⁷⁰ איהו אדם מה דלא אשתכח בכלהו תתאין ואינון תתאין מאן אתו אלא מקסטורא³⁷¹ [נ"א מקטורא]³⁷² דארעא³⁷³ וסיועא דרקיעא דלעילא נפקין בריין משניין אלין מן אלין מנהון בלבושין מנהון בקליפין כאלין תולעין דמשתכחי בארעא מנהון בקליפין סומקין אוכמין חורין ומנהון מכל גוונין כך כל בריין כגוונא דא ולא אשתכחו בקיומא בר עשר שנין או יתיר³⁷⁴:	שלא נמצא בכל התחתונים, ואותם תחתונים מאיפה באו, אלא מלחות האדים (מעשן) של הארץ והסיוע של הרקיע שלמעלה יוצאים בריות משונות אלו מאלו, מהם בלבושים, מהם בקליפות כתולעים הללו שנמצאות בארץ, מהן בקליפות אדומות שחורות ולבנות, ומהן מכל הצבעים, כך כל הבריות כדוגמא זה, ולא נמצאים בקיום רק עשר שנים (או יותר).
ובספרא דרב המנונא סבא פריש יתיר דהא כל ישובא מתגלגלא בעיגולא ככדור אלין לתתא ואלין לעילא³⁷⁵ וכל אינון בריין משניין בחזווייהו משינויא דאורא כפום כל אתר ואתר וקיימין בקיומיהו כשאר בני נשא ועל דא אית אתר בישובא כד נהיר לאלין חשיך לאלין לאלין יממא ולאלין ליליא:	ובספרו של רב המנונא סבא פרש יותר, שהרי כל הישוב מתגלגל בעיגול כמו כדור, אלה למטה ואלו למעלה, וכל אותן בריות משונות במראהן משנוי האור, כפי כל מקום ומקום, ועומדות בקיומן כמו שאר בני אדם, ולכן יש מקום בישוב כשמאיר לאלה, חשוך לאלה, לאלה יום ולאלה לילה.
ואית אתר [דכולא] ודכוליהו (דכולהו) יממא³⁷⁶ ולא אשתכח ביה ליליא בר בשעתא חדא זעירא והאי דאמר בספרי קדמאי ובספרא דאדם הראשון הכי הוא דהכי כתיב (תהלים קלט יד) אודך על כי נוראות נפילתי נפלאים מעשיך וכתוב (שם קד כד) מה רבו מעשיך ה' ועל דא כלא שפיר ורוא דא אתמסר למאריהון דחכמתא ולא למפלגי תחומין³⁷⁷ בגין דאיהו רוא עמיקא דאורייתא	יש מקום שכולו יום ולא נמצא בו לילה פרט לשעה אחת קטנה, וזה שאמר בספרי הקדמונים ובספרו של אדם הראשון כך הוא, שכך נאמר "אודך על כי נוראות נפילתי נפלאים מעשיך", ונאמר "מה רבו מעשיך ה'", ולכן הכל יפה. וסוד זה נמסר לבעלי החכמה, ולא למחלקי תחומים, משום שהוא סוד עמוק של התורה, כדוגמא זה יש בים שיש בו כמה בריות משונות זו מזו, זהו

³⁷⁰ ומאן (דפ"ו).

³⁷¹ נמחק באור יקר וגורס את המוסגר.

³⁷² נמחק במ"מ.

³⁷³ פי' מתנועת הגלגל וד' יסודות שתחתיו גורם הרכבתם, ואינם הווים מזכר ונקבה אלא מתקיימין כך, או אפשר שכוונתו שהם מזכר ונקבה, אלא קיום הרכבתם הוא מתנועת הגלגל והרכבת ד' יסודות, וחיותם מעט, כענין הרחשים ורמשים המתהווים באשפות והנבלות וכיוצא, וסברא זו פליגא אהיא עובדא דפרשת ויצא, דהתם מוכרח דממש אית בני נשא בידעה וחכמה ובארץ שנית, בעלי ב' ראשים. והשלישית בעלי שלשה ראשים, וברביעית בעלי ד' וכן כולם (אור יקר). פי' מלחות הארץ יוצאים כמו תולעים (מ"מ).

³⁷⁴ "או יתיר" מוסגר בדפ"ק. ס"א מעט או פחות מעט (נוסף בדפ"ו).

³⁷⁵ בדעת הטבעיים, שהארץ כודריית, ובני אדם הולכים ראשם לרקעים ורגליהם לארץ, בענין שהם רגלים עם רגלים, וסברא זו דרב המנונא אזלא כהיא דלעיל, דז' ארצות אינון ז' חלקים בכדור הארץ, ואתייא כר' יהודה דקאמר לעיל, ולא כדעת חכמי הדרום, ור' שמעון מיושבי הדרום הוא כדפי', שהלך ר' עקיבא לדרום ולימד ה' תלמידים, וא' מהם ר' שמעון, ולפיכך בכל הזהר דעתו מסכים כדעת חכמי הדרום. ומעשה חבירו ר' ישמעאל ור' עקיבא וכן אזלא כיושבי הדרום, ומעשים רבים נראים כן, ומעובדא דר' נהוראי אין להוכיח כלל שאפשר שיצא מהים לצד הישוב הב' שהים סובב הארץ, והקיף חצי העולם דרך מטה ממזרח למערב או מצפון לדרום, או אפשר שירד אל בטן הארץ מקום שאר ארצות לדעת אחר ואין הכרע (אור יקר).

³⁷⁶ לצד דרום העולם ויהיה כולו יום בזמן החורף אלינו, שהחכמה מתקרבת לדרום בתקופת טבת, ואז לצד צפון "כולא ליליא", וכמעט שמאיר השמש כחצי שעה, וימצא מקום בעולם שכל ו' חדשים לא יאיר להם היום כלל כדפי' בזה בעלי התכונה. וכן הולך היום וגדל עד התקרבו אל צד צפון קצת, ואחר שנודע שחשך הלילה הוא מצל הארץ ימצא השמש סובב בכ"ד שעות הכדור על ידי הגלגל היומי, והלילה סובבת כדרך סיבוב הצל עם השמש (אור יקר).

³⁷⁷ שמחלקים העולם לז' חלקים, ואינו כן כ"א זה על גבי זה, ובזו"ח פרשת בראשית דף טו ע"ב [טו ע"א] במדרש הנעלם דעלמא גלגל הוא ככדורא דא וכד נפיק שמשא מזרח איזל בסגלגלותא עד דמטה לתחת כו' ע"ש שבילילה נהיר לאינון דדרים תחות לן לפי כדור הישוב (רח"ו).

שנאמר "זה הים גדול ורחב ידיים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות שם אניות יהלכון לויתן וגו'", והכל תלוי זה בזה, (ומתקשר זה בזה), והכל כדוגמא שלמעלה, ובכל העולמות אין שולט בכל רק אדם והקדוש ברוך הוא מעליו.	כגוונא דא אית בימא דאית ביה כמה בריין משניין דא מן דא הדא הוא דכתיב (שם כה) זה הים גדול ורחב ידיים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות שם אניות יהלכון לויתן [וגו'] וכלא תליא דא בדא ומתקשרא דא בדא ³⁷⁸ וכלא כגוונא דלעילא ובכלהו עלמין לא שלטא בכלא בר אדם וקב"ה עליה:
רבי נהוראי סבא פרש לים הגדול, והתרעש הים ונאבדו כל אותם שהיו בספינה, והתרחש לו נס וירד בשבילים ידועים בלב הים, ויצא תחת הים לישוב אחד, וראה מאותן הבריות כולן קטנות, והיו מתפללים תפלה ולא ידע מה אומרים. התרחש לו נס ועלה, אמר אשריהם הצדיקים שעוסקים בתורה ויודעים סתרי הסודות העליונים, אוי לאותם שחולקים על דבריהם ולא מאמינים.	רבי נהוראי סבא פריש לימא רבא ואתרגיש ימא ואתאבידו כל אינון דהוו בארבא ואתרחיש ליה ניסא ונח(י)ת בשבילין ידיען בלבא דימא ונפק תחות ימא לישובא חדא וחמא מאינון בריין כללהו זעירין והוו מצלי צלותא ולא ידע מאי קא אמרי אתרחיש ליה ניסא וסליק אמר זכאין אינון צדיקיא דמשתדלי באורייתא וידעין סתימין דרוי עלאי ווי לאינון דאפליגו על מליהון ולא מהימני:
מאותו יום כשהיה בא לבית רב ואומרים דבר תורה, היה בוכה, אמרו לו למה אתה בוכה, אמר להם משום שעברתי על אמונת דברי חכמים ופוחד מהדין של אותו העולם.	מההוא יומא כד הוה אתי לבי רב ואמרי מלתא דאורייתא הוה בכי אמרי ליה אמאי קא בכית אמר לון בגין דעברנא על מהימנותא דמלי דרבנן ומסתפינא מדינא דההוא עלמא:
"ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים", רבי יהודה אמר אלמלא אותו רקיע שמפריד בין מים העליונים למים התחתונים היתה מחלוקת בעולם בגללם, אבל	ויאמר אלהי"ם יהי רקיע בתוך המים (בראשית א ו) רבי יהודה אמר אלמלא ההוא רקיעא ³⁷⁹ דאפריש בין מיין עלאי ³⁸⁰ לתתאי ³⁸¹ הוה פליגו בעלמא מנייהו ³⁸² אבל
	י/ב
הרקיע הזה עושה שלום ביניהם, והעולם אינו מתקיים אלא על שלום. בא וראה הקדוש ברוך הוא נקרא שלום, הוא שלום ושמו שלום, והכל נקשר בשלום.	האי רקיע עביד שלמא בינייהו ועלמא לא מתקיימא אלא על שלום תא חזי קב"ה אקרי שלום [הוא שלום] ושמיה שלום ואתקשר כלא בשלום:
רבי אבא אמר ראיתי שהשם העליון הקדוש הכל הוא שלום, והכל אחד, והדרכים נפרדות לצד הזה ולצד הזה. יו"ד של השם הקדוש קשורה בשלשה קשרים, לכן הי' הזו קוץ אחד למעלה וקוץ אחד למטה ואחד באמצע, משום ששלשה קשרים השתלשלו (התקשרו) בה קוץ אחד למעלה, כתר עליון,	רבי אבא אמר חמינא דהאי שמא קדישא עלאה כלא הוא שלום וכלא חד וארחן מתפרשאן להאי סטרא ולהאי סטרא (ס"א כאן חסר התחלת המאמר) (סטרא) יו"ד דשמא קדישא אתקשר בתלת קשרין בגין ודא האי (דהאי) י' קוצא חד לעילא ³⁸³ וקוצא חד לתתא וחד באמצעיתא בגין

³⁷⁸ ומתקשרא דא בדא (מוסגר בדפ"ק).

³⁷⁹ פי' יסוד דז"א (מ"מ).

³⁸⁰ פי' מיין עילאין הם החסדים שיורדים עד היסוד בו, ועולים בסוד אור חוזר להגדיל ז' א (מ"מ).
³⁸¹ הם הגבורות שיורדות ליסוד ויוצאות ממנו, אל הנוק' דרך נקב שבחזה דז"א, נמצא שע"י היסוד נפרשים מיין עילאין מתתאין (מ"מ).

³⁸² לפי שמנגדים זה לזה אלו חסדים ואלו גבורות (מ"מ).

³⁸³ האות י' שבשם שהוא המציאות הראשון והכנה לכל האותיות, וישנו בהי' ג' קוצין (כמ"ש בזוה"ק (ויקרא י' ע"ב וי"א ע"ב) ופע"ח (שער התפילין פ' ט"ו ט"ז בארוכה)) חד לעילא שהוא כתר אשר מקומו הוא בקוצו העליון של י', וחד באמצעיתא שהוא גוף הי' עצמו, שהוא החכמה, וקוצא חד לתתא שהוא בינה הכלולה בחכמה, והרי מיוחד החכמה בכתר ע"י קוץ העליון (הקדו"ש לה ע"ד), עי' לקמן סה ע"ב (ביאורים ח"ב סד ע"א).

זהר ויקרא חלק א'

שהוא עליון מעל כל העליונים, הראש של כל הראשים, והוא עומד על הכל.	דתלת קשרין ³⁸⁴ אשתלשלו ונ"א אתקשרו בה חד קוצא לעילא וכתרא עלאה ³⁸⁵ דהוא עלאה מכל עלאין (לאחזאה כתרא עלאה דהוא) רישא דכל רישין והוא קאים על כלא:
קוץ אחד באמצע שהוא ראש אחר, משום שהם שלשה ראשים וכל אחד ואחד ראש לבדו, ולכן הקוץ של האמצע זהו ראש אחר שיוצא מהקוץ שלמעלה, והוא ראש של כל שאר הראשים, שיבנה (ממנו) השם הקדוש, והראש הזה הוא סתום מהכל. ראש אחר תחתון הוא ראש להשקות את הגן, והוא מעיין המים שכל הנטיעות נשקות ממנו, וזהו י' בשלשה קשרים, ולכן נקראת שלשלת, כמו השלשלת הזו שנקשרה זה בזה והכל אחד.	חד קוצא באמצעיתא דהוא רישא אחרא בגין דתלת רישין [הוון] (הוא) וכל חד וחד רישא בלחודוי ועל דא קוצא דאמצעיתא ³⁸⁶ דא הוא רישא אחרא דנפיק מקוצא דלעילא והוא רישא לכל שאר רישין ולאתבנהא (לאתבנהא) שמא קדישא והאי רישא סתימא דכלא רישא אחרא תתאה ³⁸⁷ הוא רישא לאשקאה לגנתא והוא מבועא ³⁸⁸ דמיין דכל נטיעין אשתקין מניה ודא הוא וי' (יו"ד) בתלת קשרין ³⁸⁹ ועל דא שלשלת איקרי כהאי שלשלת דאתקשר דא בדא וכלא חד:
שנינו בספרו של חנוך, בשעה שהראו לו חכמת הסודות העליונים, וראה את האילן של גן עדן, הראו לו חכמה בסוד עליון, וראה שכל העולמות היו נקשרים זה בזה. שאל אותם על מה קיימים, אמרו לו כולם עומדים על י', ממנה נבנו והשתלשלו (נבראו ונתקנו), שנאמר "כולם בחכמה עשית", וראה שכולם מזדעזעים מאימת רבונם, ועל שמו כולם נקראו.	תאנא בספרא דחנוך בשעתא דאחזיאו ליה חכמתא דרוין עלאין וחמא אילנא דגנתא דעדן אחזיו ליה חכמתא ברוא עלאה וחמא דכלהו ³⁹⁰ עלמין הוו מתקשראן דא בדא שאיל לון על מה קיימין אמרו ליה על י' קיימי כלהו ומניה אתבניאו ואשתלשלו (נ"א אתבריאן ואשתכללו) דכתיב (תהלים קד כד) כלם בחכמה עשיתו וחמא דכלהו מזדעזעו מדחילו דמאריהון ועל שמיה אתקרון כלהו:
ובספרו של שלמה המלך אמר ההגעה היא בשלשלת של שלשה שכלולים בדבק וקשר של גופו, אחד פחד (שלמות) של הכל, אחד סותם שבילים, ואחד נהר עמוק. אחר כך פרט באותיות (של אלף) הבית בשכלולו, יו"ד ה"א הבנין של הכל, (אחד סתום השבילים ואחד נהר עמוק לכל) שלמות השם הקדוש.	ובספרא דשלמה מלכא אמר מטון די בקמפורא ודתלתא (דלתתא) דכלילין ובקוטפא (בקיטפין) דגופיה ³⁹¹ חד דחילו וס"א שלימון דכלא ³⁹² חד סתים שבילין חד נהר עמיקא ³⁹³ לבתר פריט ³⁹⁴ באתוון ודאלפא ביתא [בשכלוליה] (בשכלולא) יו"ד [ה"א] (דא) בניינא דכולא (חד סתים שבילין וחד נהר עמיקא לכל) שלימו דשמא קדישא:
י' ראש של הכל, אב לכל. ו' הבן שהוליד,	[י'] רישא דכלא אב לכלא ו' בן דאוליד ונפק

³⁸⁴ כח"ב, וחכמה נקרא יראה, וכן לתתא ומקדשי תיראו, חכמת שלמה, כמ"ש בהקדמת תיקו"ז, את שבתותי כו', וז"ש בכל מקום בדחילו וברחימו, י"ה, אבל כאן קאי על כתר כמ"ש למטה חד דחילו כו' (יהל אור).

³⁸⁵ כתר (רח"ו).

³⁸⁶ חכמה (רח"ו).

³⁸⁷ דעת (רח"ו).

³⁸⁸ מבוע (דפ"ו).

³⁸⁹ וזהו עצמו סוד קוצא גזעא ושבילא (רח"ו).

³⁹⁰ שכל העולמות הם בד' אותיות הוי"ה וכמ"ש "ועל שמי' וכו'", ובחי' תחתונה של עולם שלמעלה הוא כתר שלהן, והוא אלקות שבכל עולם, וכן יחידה באדם ויעל אלהים וכו' (יהל אור).

³⁹¹ כתר עליון (רח"ו).

³⁹² חכמה בנתיבותיה (רח"ו).

³⁹³ יסוד דאבא (רח"ו).

³⁹⁴ ובזה נכלל הכל, ג"ר וזו"נ ג"ר בעצמותו, וזו"נ במילואו שהן טיפה דמוחא (יהל אור).

מניה ומניה אשתכח ד' בת מטרוניתא דכל דינין וס"א דיינין בידהא אשתכחו טמירא בכלהו עלמין (על הא³⁹⁵ נפקין ועלאין ותתאין) ודעלאין נפקין ותתאין מנה אתוני הא יו"ד שלימו³⁹⁶ דכלא ושמא קדישא אשתכלל ביה³⁹⁷ ואשתכח סתים בגויה לבתר יו"ד אפיק כלא ושלשל כלא בקשורא חדא דא בדא והא ואוקמיה (אוקמוה) בוצינא קדישא י' אפיק ההוא נהר דכתיב ביה (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן:	ויצא ממנו, וממנו נמצא ד', בת המלכה, שכל הדינים (הדיינים) בידה נמצאים, טמירה בכל העולמות (עליונים יוצאים ועליונים ותחתונים), שעליונים יוצאים ועליונים ותחתונים נזונים ממנה, הרי יו"ד שלמות הכל, והשם הקדוש נתקן בו, ונמצא נסתם בתוכו. אחר כך יו"ד הוציאה הכל, ושלשלה הכל בקשר אחד זה עם זה, והרי בארה הנר הקדוש י' הוציאה אותו הנהר שנאמר בו, "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן".
(כנוונא) דא ה' רוא דבינה והיא אימא עלאה וההוא נהר אפיק תרין³⁹⁸ בנין כמה דאתמר ומנה אתונו לבתר נפקין תרין בנין וברתא אתונת מבן דא ו' והא (ה') בן האי מלכא דשלמא כלא דיליה [רוא דתפארת] ולבתר אשתכח ה' דאתונת מן ו' והא אוקמוה וס"א לבתר נפקין תרין ברא וברתא ו"ה האי ברא מלכא דשלמא כלא דיליה והאי ה' ברתא אתונת מן ו' והא אוקמוה אשתכח ד' עיקרא ושרשא ושלמו דכלא הדא הוא דכתיב (משלי כד ג) בחכמה יבנה בית:	(כדוגמא) זו ה' סוד הבינה, והיא האם העליונה, ואותו נהר מוציא שני בנים כמו שנתבאר, וממנה נזונים, אחר כך יוצאים שני בנים, והבת נזונית מבן, זה ו', הרי בן המלך הזה שהשלום כולו שלו, סוד של תפארת. ואחר כך נמצאת ה' שזונית מן ו', והרי פרשוה (אחר כך יוצאים שנים בן ובת ו"ה, זה בן המלך ששלמות הכל שלו, וזו ה' הבת נזונה מן ו' והרי פרשוה) נמצא ש' עיקר ושורש ושלמות הכל, זהו מה שנאמר "בחכמה יבנה בית".
תנן עשרה שמות אשתכללו ונפקו מהאי (יו"ד) י' דהיא עשיראה דאתון וכלהו אעיל לון לההוא נהר קדישא כד אתעברא ועשרה שמהן כלהו סתימין בחד וכלהו סתימין ב' י' כליל לון י' אפיק לון והוא (האי) אב לכלא אב לאבהן מניה נפקו (וביה יתבין) וביה עשר תבין ו"ד רמו לעשרה בחשבון אתון יו"ד כליל לון ו"ד³⁹⁹ (ס"א יו"ד) שלימו דכלא ו"ד דכר ונוקבא דו קרינן לון תרין ועל דא אדם דו פרצופין אתברי ואינון פרצופין דכר ונוקבא הו כנוונא דלעילא ו"ד מעילא לתתא ד"ו מתתא לעילא⁴⁰⁰ וכלא חד מלה י"ג מכילין⁴⁰¹	שנינו עשרה שמות השתכללו ויצאו מהיו"ד הזו, י' שהיא העשירית של האותיות, ואת כולם הכניסה לאותו נהר קדוש כשהתעברה. ועשרה שמות סתומים באחד, וכולם סתומים ב', י' כוללת אותם, י' מוציאה אותם הוא אב לכל, אב לאבות, ממנו יצאו (בו עשר תבות) ו"ד, רמו לעשרה בחשבון אותיות יו"ד, כוללות להן ו"ד (יו"ד) שלמות, הכל ו"ד, זכר ונקבה, דו קוראים להם, שנים. ולכן אדם נברא דו פרצופים, ואותם פרצופים זכר ונקבה היו, כדוגמא שלמעלה. ו"ד ממעלה למטה, ד"ו ממטה למעלה, והכל דבר אחד. י"ג מדות תלויים בו, ועל כן יו"ד כולל

³⁹⁵ "על הא" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "עלאין".

³⁹⁶ יו"ד במילואה (רח"ו).

³⁹⁷ כל ההו"ה (רח"ו).

³⁹⁸ ה"ד דמילוי יו"ד שבאבא הם שורש הזו"ן שבאבא, והה' ראשונה דהאימא שהוא צורת ד"ו הם שורש
 הזו"ן שבאימא, וכמ"ש בספד"צ (פרק ד כט ע"ב), ובזוה"ק ויקרא (דף י ע"ב) ובאד"ז (דף רצא רצ ע"ב)
 (כללים ח"ב נ ע"ד).

³⁹⁹ גם בחכמה ובינה יש רפ"ח מצד הז"ת הכלולים בהם, כי בחכמה הם כלילן בו"ד דמילוי יו"ד, וכמ"ש
 בספד"צ (פ"ד ל ע"א) יו"ד נפקין מניה דכר ונוקבא ו"ד כו', ע"ש ובזוה"ק (ויקרא י ע"ב), וכן בבינה הם כלילן
 בה' שהוא ד' ו', אמנם כלילותם בחו"ב הוא רק בכח ובהעלם אבל ישנם שם עכ"פ (דע"ה ח"ב קמא ע"ב).
⁴⁰⁰ נתבאר באדרת האזינו בדף רפ"ט ע"ב וע"ש גם נתבאר בפ' נשא בר"מ בדף קמ"ו ע"ב (שער מאמרי
 רשב"י). וכן עי' פער"ח כז ע"א.

⁴⁰¹ וענינם כי בז"א בן בעצמו ע"ס ועם ג"ר עצמם שהן נכללים בו, לפעמים הן י"ג ולכן נעשה בו י"ג
 תיקונים משא"כ בלא ג"ר ונוק' הוא ט' לבדו וג"ר לא שריין ביה בלא נוק' וז"ס תתן אמת כו' שהן לבד, והן
 ג' אבהן למעלה וימי קדם דסלקא למעלה למעלה הנוק' ששם שרשה ברדל"א וכן ישוב ירחמנו כו' שהוא
 ג"ר שלו וכ"ה בכל ע"ס בכללן עם אר"א וא"א עשר ועם ג"ר של רדל"א י"ג וכן בכולם והכל ביו"ד י' שהוא
 עשר, ובמילואו ו"ד הן עשר כי הוא ר"ק והיא ד' בג' מוחין כנ"ל ויר"ד ג' קשרים הנ"ל וז"ש "וע"ד יו"ד כליל
 ו"ד כו' ות"ח י' שמהן" מכאן שהן כולן בז"א, וז"ש וכלהו אעיל כו' כד אתעברא (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

ו"ד כמו שנתבאר, והרי פרשוה.	תליין ביה ועל דא יו"ד כליל ו"ד כמה דאתמר והא אוקמוה:
ובא וראה עשרה שמות הם כנגד עשר אותיות, ובספרו של רב המנונא סבא הם שמונה, ושתי דרגות כנגד שני רקיעים, ומשתנים השמות עשרה ותשעה ושמונה ושבעה. הראשון י"ה משום שי' כוללת ה', וה' יוצאת מי', לכן חכמה נקרא י"ה.	ותא חזי עשרה שמהן ⁴⁰² אינון לקבל עשר אתוון ובספרא דרב המנונא סבא תמניא אינון ותרין דרגין לקבל תרין רקיעין ומשתניין שמהן עשרה ותשעה ותמניא ושביעאה קדמאה י"ה ⁴⁰³ בגין די' כליל ה' ⁴⁰⁴ וה' נפקא מן י"ה ⁴⁰⁵ בגין כך חכמה י"ה אקרי ⁴⁰⁶ .
השני יהו"ה שנקרא אלהים, משום שאותו נהר רחמים ומשום שדינים מתעוררים ממנו, (אלהים ויצאו) כתובות אותיות הרחמים עם נקוד של אלהים, ולא אלהים דין.	תנינא יהו"ה דאקרי ⁴⁰⁷ [אלהי"ם] ⁴⁰⁸ בגין דההוא נהר רחמי ובגין דדינין מתערי מניה ⁴⁰⁹ ואלהי"ם ונפקו (ונפקו) אתוון [ד]רחמי כתיב ונקוד אלהי"ם [ולא אלהי"ם] דינא (דכתיב אדני יהו"ה):
	יא/א
השלישי אל, והוא גדולה, והוא נקרא האל הגדול.	תליתאה א"ל והוא וגדולהו (הגדול) והוא אקרי הא"ל הגדול:
הרביעי אלהים שדינים מתעוררים בו, והוא הדין הקשה.	רביעאה אלהי"ם דדינין ביה אתערן והוא דינא תקיפא:
החמישי יהו"ה הכלל של כל שלמות האמונה, וזהו רחמים בשלמות, וזהו תפארת.	חמישאה יהו"ה כללא דכל שלימו דמהימנותא ודא הוא רחמי בשלימו [ודא הוא תפארת]:
ששי ושביעי צבאות נקראים.	שתיתאה ושביעאה צבאות אקרין:
השמיני א"ל ח"י כמו שנאמר "כי שם צוה ה' את הברכה חיים וגו'", וזה צדיק, שכל החיים יוצאים משם, ונקרא יהו"ה כמו שנאמר "ה' צדיק יבחן", וזהו ו' קטנה של השם הקדוש, לכן ו"ו שני ווי"ם.	תמינאה א"ל חי כמה דאת אמר (תהלים קלג ג) כי שם צוה יהו"ה את הברכה חיים וגו' ודא צדיק דכל חיים נפקין מתמן ואקרי יהו"ה כמה דאת אמר (שם יא ה) יהו"ה [צדיק יבחן] (הצדק) ודא היא ו' זעירא דשמא קדישא בגין כך ו"ו וויין תרין:
התשיעי אדני, וזו מלכות הקדושה, שדינים יוצאים משם לעולם, וזהו הכתר האחרון של כל השמות.	תשיעאה [אדני] (אד') ודא מלכות קדישא דדינין נפקין מתמן לעלמא ודא הוא ובתראו בתראה דכלהו שמהן:
ושם אהי"ה הכלל והסתום שבראשונה, וזהו כתר עליון, הראש של כל הראשים, שמו סתום ולא נגלה, ונתבאר. ובספר האגדה עשרה שמות כתובים בצורה אחר, ואנו לא שנינו כך.	ושם אהי"ה כללא וסתומא דקדמיתא ודא הוא בתרא עלאה רישא דכל רישין שמיא סתים ולא אתגליא ואתמר ובספרא דאגדתא עשר שמהן כתיבן בגוונא אחרא ואנא לא תנינא הכי:
רבי אבא פתח "עורי צפון ובאי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל	רבי אבא פתח (שיר ד מז) עורי צפון ובאי תימן

⁴⁰² כל גילוי שמותיו ית"ש הוא רק ע"י פעולותיו וכמ"ש בשמו"ר (פרק ג סימן ו) שאמר הקב"ה למשרבע"ה שמי אתה מבקש לידע לפי מעשי אני נקרא וע' זוה"ק ויקרא דף י' וי"א ופ' פינחס דף רנ"ז ע"ב (כללים ח"ב קג ע"ד). עי' מלואים אות (ג).

⁴⁰³ כל אלו השמות הם בסוד הבלים שהם הספירות אבל הויות בנקודות פתח וקמץ הם הנשמה שלהם (רמ"ז).

⁴⁰⁴ ה"ס יו"ד שבתוך הה' נכלל ו"ד שהוא ה' (רמ"ז).

⁴⁰⁵ הוא הנזכר לקמן בציור ה' שתחילה כותב י' ואחר כך ה' יוצא ממנו, והוא סוד הבן בחכמה וחכם בבניה (רמ"ז).

⁴⁰⁶ עי' מלואים אות (ד).

⁴⁰⁷ נ"א יה"ו (גליון דפ"ו).

⁴⁰⁸ עי' מלואים אות (ה).

⁴⁰⁹ ח"ב סד סע"א ולקמן סה ע"א (לש"ו).

פרי מגדיו. עורי צפון, אלו עולות שנשחטות בצפון, משום שהן מחשבות, בצפונות הלב, ובמקום הדין, משום שמחשבה נמצאת בלילה בזמן שהדין נמצא. רוח צפון נושבת בחצות הלילה כשמתעוררים אנשים, וכינור דוד מנגן מאליו, ומחשבות בני אדם מתעוררות.	הפיהי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו עורי צפון אליו עולות דנשחטות בצפון בגין דאינון מחשבות בצפוני לבא ובאתר דדינא בגין דמחשבה אשתכח בליליא בזמנא דדינא אשתכח (ו) רוח צפון מנשבא בפלגותא דליליא כד מתערי אנשי וכנור דדוד מנגן מאליו ומחשבתן דבני נשא מתערי:
ובאי תימן, אלו שלמים שנשחטים בדרום, משום שהם השלום של הכל, שלום העליונים והתחתונים, ואלו הם השלמות של צדדי העולם, השלמות של הכל מצד האמונה. ושלמים משום שהם השלום של הכל, הבעלים אוכלים מהם ונהנים מהם, שהרי שלום הוא לו ולכל העולם בדרגה אחת. חטאות ואשמות נאכלים לכהנים, משום שהם עתידים לכפר עליהם, ולהעביר את חטאיהם, ומכל הקרבנות אין חביבים לפני הקדוש ברוך הוא כמו שלמים, משום שנמצא שלום בעליונים ובתחתונים.	ובאי תימן אליו שלמים דנשחטין בדרום בגין דאינון שלמא דכלא שלמא דעלאי ודתתאי ואליו שלימו⁴¹⁰ דסטרי עלמא שלימו דכלא מסטרא דמהימנותא ושלמים בגין דאינון שלמא דכלא בעלים אכלין מנייהו ומתהניין מנייהו דהא שלמא הוא ליה ולכל⁴¹¹ עלמא בדרגא חדא חטאות ואשמות נאכלין לכהני בגין דאינון זמינן לכפרא עלייהו ולאעברא חובייהו ומכל קרבני לא חביבין קמי קודשא בריך הוא כמו שלמים בגין דאשתכח שלמא בעלאי ותתאי:
ומעל כולם קטורת, שהיא שלימה מהכל, ולא באה לא על חטא ולא על אשם ולא על עון, אלא על שמחה, כמו שנאמר "שמן וקטורת ישמח לב", והרי פרשוה. ולכן קטורת לא קרבה אלא בזמן ששמן קרב, זהו שנאמר "והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות יקטירנה", ונאמר "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה", משום שנמצאים שמן וקטורת כאחד. בא וראה שלמים הוא שלום בכל, וקטטה וקטרוג לא מתעוררים בעולם, אבל קטורת קושרת את קשר האמונה.	ועילא מכלהו קטרת דאיהו שלים מכלא ולא אתיא לא על חטא ולא על אשם ולא על עון אלא על שמחה כמה דאת אמר (משלי כו ט) שמן וקטרת ישמח לב והא אוקמוה ועל דא קטרת לא מתקרב אלא בזמנא דשמן מתקרב הדא הוא דכתיב (שמות ל ז) והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה וכתיב (שם ח) ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה בגין דאשתכחו שמן וקטרת כחדא תא חזי שלמים בכלא הוא שלמא [וקטמא] וקטרוגא לא אתער בעלמא אבל קטרת קשיר קשירו דמהימנותא:
רבי אלעזר אמר⁴¹² בלח עשרה שמנה וכתביו (כתיבו) ואנן תנינן קדמאה⁴¹³ אהיה דא סתימא עלאה כמאן דאמר אנא מאן דאנא ולא אתיידע מאן הוא לבתר אשר אהיה⁴¹⁴ אנא דזמין	רבי אלעזר אמר כל עשרת השמות כתובים, ואנו שנינו שהראשון אהיה זה הסתום העליון, כמי שאומר אני מי שאני ולא נודע מי הוא. אחר כך אשר אהיה, אני שעתידי

⁴¹⁰ יז ע"א (הערת הזהר).

⁴¹¹ לכל (דפ"ו).

⁴¹² ר"ל מ"ש הראשון שי' שמות מתחילין מן י"ה ואה"ה הוא כללא שהוא רומז בכל העולמות ובכל התורה לא מצינו שנזכר א"א כלל כמ"ש באד"ר ולזה אמר כל הי' שמות הם כתובי' בתורה והראשון הוא אה"ה אבל אינו רומז לא"א אלא רומז למציאות ז"א בתחילת מציאותו בסוד המתקלא בא"א (זהר הרקיע). אה"ה אשר אה"ה כח"ב, אה"ה ב' דז"א, ומחכמה ולמטה הוי"ה ושלמה [אפשר דצ"ל שלימו (רד"ל), ועי' ז"ח שיה"ש נב ע"א] פירש הכל ז"א בעודו סתום במוח אבא, ובשעת זווג ובשעת עיבור אה"ה אשר אה"ה ובשעת לידה הג'. ואח"כ שנוולד כולו הוי"ה וז"ש בגמ' (ברכות ט ע"ב) אני הייתי במצרים כו' בשעבוד מלכות, כי כן הוא בגלות. ובמצרים היה סתום יותר בלא תורה ושיעבוד גדול, אבל בשעת התחלת הגאולה, אז היתה לידה, וז"ש ואמרת אליהם כו' ואח"כ ביציאת מצרים וה' הולך כו' (יהל אור).

⁴¹³ סה ע"א (הערת הזהר).

⁴¹⁴ עי' מלואים אות (ו).

לאתגליא⁴¹⁵ באינן כתרין (אחרנין) דהא בקדמיתא סתים ולבתר שרי לאתגליא⁴¹⁶ עד דמטי לגלוייא דשמא (ס"א דשלימו) קדישא וכך כתיב במשה אהיה בקדמיתא סתימו דכלא אנא הוא מאן דאנא לבתר אשר אהיה אנא זמין לאתגליא לבתר אהיה בתראה ודא כד אימא מתעברא ועדיין הוא סתים אימתי אתגליא בזמנא דכתיב (שמות ג טז) לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אליהם יהוה אלהי אבותיכם וגו' דא שלימו דכלא והכא הוא גלוייא וקשורא דשמא קדישא בגין כך קדמא דכלא אהיה:	להתגלות באותם הכתרים (האחרים), שהרי בראשונה סתום ואחר כך מתחיל להתגלות, עד שמגיע לגלוי של השם (של שלמות) הקדוש, וכך כתוב במשה אהיה בראשונה הסתום של הכל אני הוא מי שאני. אחר כך אשר אהיה, אני עתיד להתגלות אחר כך. אהיה אחרון וזה כשהאם מתעברת ועדיין הוא סתום, מתי מתגלה, בזמן שנאמר "לך ואספת את זקני ישראל, ואמרת אליהם ה' אלהי אבותיכם וגו'", זו שלמות הכל, וכאן הוא הגלוי והקשר של השם הקדוש, לכן הראשון של הכל אהיה.
תניינא י"ה בגין דחכמה אפיק ה' וסתים ביה ולא אתפרשא לעלמין מניה⁴¹⁷ והא אוקמוה	השני י"ה, משום שחכמה מוציאה ה' ונסתמת בה, ולא נפרדת ממנה לעולמים, והרי

⁴¹⁵ ר"ל, עד עתה היה סתים אבל עתה שהתחיל להוציא ר"ד מן י' מזומן הוא להתגלות שתכלית זאת ההתחלה הוא להתגלות וזה ע"י התחברותו באי' ומזדווג עמה ומתעברת ממנו בזו"ן ותכלית הדברים הוא מ"ש כאן ושם הוא שבמ' אשר אהי"ה הוא שמתעברת אימא וכו' כך פי' שם לבתר נפיק מניה שירותא שרומז לז"ד הנז' והוא מלת אשר שהוא ראש והוא שירותא (זהר הרקיע). מה שנתעברה. דאל"כ איך יאמר מזומן להתגלו' אלא וודאי שנתעברה במלת אשר אהי"ה כמ"ש שם וכלל העולה במלה א' שאמר בלשון זמין לאתגלי' ר"ל כבר הוא מזומן להתגלות בה שלא היה עד עתה שהכל סתים ולפי שנתקשה לו כיון שאמר במלת אשר אהי"ה מוכן ומזומן לא יש זה אלא אחר גילוי ואיך קרא לו אהי"ה לזה תירץ ואמר שאמת הוא שאהי"ה הב' הוא פרטי שבערך אהי"ה הראשון הנק' כללא דכולא זה פרטי שהראשון הוא א"א וזה מציאות הז"א אלא שהז"א בעודו באימא ואפי' כשמתחיל לצאת הגולגול' כמ"ש שם כל שלא יצא מציאותו ומתיישבין מדרגותיו כל א' במקומו אינו נק' הויה לפי שהויה מורה על שכבר נתהווה ולזה אמר כד אימא מתעברה ועדיין הז"א סתום ועדיין היא מעוברת יקרא סתום. וזהו מה שנלע"ד בכללות המאמר דוק ותשכח א"כ שם הא' הוא אהי"ה כתר דז"א שאלו הי' שמות הם בז"א שהוא כללות כל האצי' שחכמה שלו נעשה ע"י אבא ובינה שלו נעשה ע"י אימ' וכתר שלו נעשה ע"י א"א שבינה שלו יורדת ועושה לו כתר נמצ' כל האצי' בכללו הוא בז"א דוק ותשכח וזה הכתר דז"א שאמרנו הוא אהי"ה בתראה (זהר הרקיע). ועי' בהגרי"א על ספד"צ כ ע"ב, ז"ל, הויה הוא דרגא דז"א שבו מנהיג העולם, והוא שמו של א"ס, ועל ידו מתגלה, וכל הדרגין שקודם לו הכל דרגין אליי שיתגלה, שעיקר הכוונה של א"ס הוא שיתגלה שמו בעולם וכו', ולכן שם של ז"א הוא עיקר השם המיוחד, וכל השמות שקודמין לו אהי"ה ושאר השמות הן טפלין לו אע"פ שהן גבוהין יותר ממנו, והענין כי כל מה שיותר נעלם אין לו שם, עד שא"ס אין לו רמז לא בהרהור ולא במחשבה, וכל מה שמתחיל להתגלות יותר קונה לו שם יותר, כי השם הוא הגילוי, וכל שמות עד ז"א הם אינן שמות בעצמן רק על ז"א שיתגלה, שכאן רמז קצת על גילוי, כמ"ש במאמר הנ"ל (אחרי מות סה ע"ב) ואינן שם העצם אלא בז"א, ששם השם בעצמו מתגלה, וכן השמות מורין כן אהי"ה שאהיה אח"כ ולא עכשיו והויה הוא יהיה בהוה [ועי' בהגרי"א על אר"ח סי' ה.]. כי יהיה לשון הוה כמו ככה יעשה איוב (איוב א ה), ונתחלף הי' לו' הואיל ונעשה מפעולה שם כמו מן חיה חוה כי היא אם כל חי (בראשית ג כ), וכל השמות הוא בז"א ששם הוא גילוי, וזהו כוונתו, וכל השמות שקודם הוא ששם מורה שיתגלה, וכל מה שמתגלה יותר הוא יותר גדול. עיקר כל הגילוי דאצילות הוא רק בז"א שיצא ממנה (הקדו"ש לח ע"ד).

⁴¹⁶ וזהו מ"ש "לבתר שארי לאולדא" ולא כתיב "אשר השתא יפוק ויתתקן כולא". ופירושו, אחר שיצא נתקן הכל ונתגלה לבתר דנפיק כולא אתתקין וכו' שנק' כולא. ואמר הויה וכו'. פי' עד עתה שלא התחיל לצאת אלא גולגולת שלו אינו נק' גילוי ועדיין אני אומר אהי"ה ואחר שיצא הכל אינו נק' עוד אהי"ה אלא הויה (זהר הרקיע).

⁴¹⁷ פי' מציאות הבינה יצאת ע"י החכמה שנאמר (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן שה' נבנית משל יוד כמ"ש עתה שהכותב שם הויה כשמגיע לאות ה' צריך לכתוב תחלה אות י' ואח"כ ממשיך ממנה הנהר שהוא הבינה ולפי שאמר יוצא ולא אמר יצא הורה לנו שאע"פ שבנה אותה חוזר ומתלבש ונסתם בה שנעשית לו היכל ולא מתפרשין לעלמין שלעולם אור החכמה הוא סתום בבינה וכבר ידעת שהמוחין של ז"א מקבלין ע"י אימא ממש פי' שהחכמה מתלבש בבינה ואח"כ נעשה חכמה לז"א נמצינו למדין ש"ה הם מחכמה שהיוד כוללת ה"ה וג"כ מתלבשת בתוכה וגם למעלה בתחילה יציאת אבא מחו"ס היתה כוללת עמו. וזהו פי' כחדא נפקין שיצאה הבינה כלולה בתוך חכמה ולזה אנו אומרים חכמה י"ה פי' נון י' של שם נעשה ה' ולבתר כותבין י' אחרת וממשיך ממנה הנהר שהוא גג העליון של הה' ונקרא (בראשית ב י) נהר יוצא מעדן שלעולם יוצא מן ה' דלא מתפרשין לעלמין א"כ מ"ש לבתר י"ה אין פי' שם י"ה אלא פי' מן י' נעשה י"ה כזה ה' וזהו י' אפיק ה' ככהאי גוונא ר"ל מציאות ה' בשלימות ולזה אמר הרי יוד והנהר שהמשיך ממנה והשנים פי' שיוצאין מהם מצד א"ו יוצא הזכר להורות שרגל ימין של הה' יוצא מעוקץ י' ומהנהר שנמשך

פרשה שנאמר "ונהר יצא מעדן", כדוגמא זה ה'. וכך למדתי, מאבא י' כמו שנתבאר, אחר כך י"ה שלא נפרדים לעולמים, י' מוציאה ה', כדוגמא זה ה' הרי י', ואותו נהר שיוצא ממנו ונמשך ממנו, ולמטה שני בנים שיוצאים מהם מצד האב, י' יוצא בן, שהרי אוחז בו ב', ואוחז באותו נהר. ומצד האם יוצאת בת, שהיא הנהר התחתון. והבן הזה נמשך אחר כך ויוצא מהם,	דכתיב (בראשית ב ז) ונהר יוצא מעדן כהאי גוונא ⁴¹⁸ והכי אוליפנא מאבא י' כמה דאתמר לבתר יה דלא מתפרשן לעלמין י' אפיק ה' כהאי גוונא ו"ו (ה) הרי י' וההוא נהר [ד]נפיק מניה ואתמשך מניה ולתתא תרין בנין דנפקין מניהו מסטרא דאבא י' נפיק בן דהא אחיד וביה (בה) ב' ואחיד בההוא נהר ומסטרא דאימא נפקת בת דאיהו ⁴¹⁹ נהר תתאה והאי בן אתמשך לבתר ונפיק מניהו
והוא ו', וזה יורש את האב, והאם ונקשרת בו אמונת הכל, וממנו נזונית הבת, מאותה ירושה שהוא יורש.	י'א/ב
ולכן צריך לכתוב את השם הקדוש י' בראשונה קוץ אחד למעלה, וקוץ אחד באמצע, וקוץ אחד למטה, והרי נתבאר. אחר כך י'ה, שאין נפרדים זה מזו לעולמים, כמו כן ה', כדי שימצאו שניהם בשלמות הכל, אב ואם בן ובת, כדוגמא זה י"ה (ו"ה). הרי לך כל שלמות האמונה.	והוא ו' ודא ירית לאבא ולאימא ואתקשר ביה מהימנותא דכלא ומניה אתזנת ברתא מההוא ירותא דאיהו ירית:
אחר כך מתפשטת האמונה ויוצאים שני בנים מכלל אחד בדרכיהם, הבן יוצא משניהם, והוא ו' של השם הקדוש, הבת יוצאת מצד האם, והיא ה' אחרונה של השם הקדוש, ואין נשלמת אלא עם ו', משום שממנו היא נזונית, ולכן צריך לכתוב ו', ואחר	ועל דא מאן דבעי למכתב שמא קדישא י' בקדמיתא קוצא חד לעילא וקוצא חד באמצעיתא וקוצא חד לתתא ⁴²⁰ והא אתמר ⁴²¹ לבתר י"ה דלא מתפרשן דא מן דא לעלמין כגוונא דא ו"ו בנין דישתכחו תרווייהו בשלימו דכלא אב ואם בן ובת ⁴²² כגוונא דא י"ו וס"א ו"ה הרי לך כל שלימו דמהימנותא:
לכתוב אתפשט מהימנותא ⁴²³ ונפקין תרין בנין מכללא חד בארחייהו בן נפיק מתרווייהו והוא ו' דשמא קדישא בת נפקת מסטרא דאימא והיא ה' בתראה דשמא קדישא ולא אשתלימת אלא עם ו'	לכתוב אתפשט מהימנותא ⁴²³ ונפקין תרין בנין מכללא חד בארחייהו בן נפיק מתרווייהו והוא ו' דשמא קדישא בת נפקת מסטרא דאימא והיא ה' בתראה דשמא קדישא ולא אשתלימת אלא עם ו'

ממנה שהוא הגג אמנם הנוק' נמשכת מן הנהר שהוא בינה וקרא למלכות נהר תתאה לפי שבה' אחרונה יש גג ג"כ ואותו הגג נקרא מלכות והרגל של ימין הוא הת"ת שבנה אותה ונבנית ממנו וכן ו' שבתוכה רומז לו"ק דבריא (זהר הרקיע).

⁴¹⁸ נמחק בדפ"ק. ו"ו (דפ"ו).

⁴¹⁹ שמות רי ע"ב (הערת הזהר).

⁴²⁰ סדר הכתיבה היא כך כי בתחילה יכתוב אות ה' של הו"ה ויעשה תחילה קוץ העליון ואח"כ קוץ אמצעי הנקרא גוף הו"ד ואח"כ קוץ השלישי התחתון וטעם הדבר הוא לרמוז כי באות הו"ד כלולו' ג' ראשונות בשלשה קוצין שבה גם רומזין אל שלשה אותיות שיש במילוי אות יו"ד אשר הם כוללין כל עשר ספירות כנודע כי אות יו"ד עם ג' קוציה כוללים כתר חכמה ובינה ואות ו' כוללת שש קצוות ואות ד' היא המלכות גם יוד בגימט' עשרים שהם בחינת עשר ספירות ממעלה למטה וממטה למעלה ואח"כ יכתוב אות הא ראשונה באופן זה ה' כי תחילה יכתוב אותה הנקודה שעומדת באחורי הה"א שהיא כעין י' ואח"כ יכתוב קו וגג העליון של הה"א וימשיכנה וידבקנה עם יוד הנז' ואח"כ ישלים לכתוב קו הימין שמעומד ואח"כ יכתוב קו השמאלי שמעומד אבל לא ידביקנו עם הגג רק ישאר תלוי ועומד כנודע, עי' המשך לשונו במלואים אות (ז) (שער מאמרי רשב"י).

⁴²¹ פי' כבר כתוב למעלה לבתר י"ה פי' שיעשה י' וימשך הנהר ממנה רמז לאבא הבא להזדווג עם אימא ולתת לה מה שנעלם בו דהיינו ו"ד מילוי היוד וזהו ונהר יוצא מעדן ואח"כ ימשיך רגל ימין של הה' ויכוין שהוא ת"ת כליל מו"ק היוצא מאבא ומלכות ההעלם הד' שהגג העליון משמש לבינה ולמלכות שגם הוא נהר כנזכר ורגל ימין שאמרנו שהוא רמז לת"ת משמש ג"כ למלכות שממנה נבנית (זהר הרקיע).

⁴²² כולם בה' שאבא בא להזדווג עם אימ' כנזכר (זהר הרקיע).

⁴²³ ר"ל שאור העצמו' הולך ומתפשט בכל המדריגות מתחלת בחכמה ועושה אותה פרצוף בכח בוצינא דקרדינותא ואח"כ לבינה מתפשט עוד ומתקן עוד למטה שיוצאין הב' בנים מבינה הבן היוצא משניהם כנזכר והמלכות מאימא וז"ש בפ' אחרי וזהו הו' של השם דרית ב' חולקין ומלכות ה' אחרונה ולהורות שניזונו ממה צריך לכתוב ו' אחת רגל הימין שלה ואח"כ ימשיך ממנה הגג העליון שהוא מלכות שהת"ת בא להזדווג עמה וזן אותה וזהו פי' בעי למכתב ו' ואח"כ וה' פי' שיכתוב ו' ויעשנה ה' הרי בן שיוצא ממנה למטה לרמוז לו' קצוות דבריא (זהר הרקיע).

בגין דמניה אתזנת ועל דא בעי למכתב ו' ולבתר ה⁴²⁴ כנוונא דא [ס"י ה] ו' (ו"ה) הרי ו' וההוא אתפשטותא דנפיק מניה כנוונא דההוא נהר דנפיק מן י' בגין דמניה אתזנת ו' הרי בן דנפיק מניה לתתא⁴²⁵.	כך ה'. כדוגמא זה ה' הרי ו', ואותה ההתפשטות שיוצאת ממנו, כדוגמת אותו נהר שיוצא מ', משום שממנו נזונית ו', הרי בן שיוצא ממנו למטה.
והא מלין אלין אוקים לון אבא והא אתמרו ואנא כד מטינא למלין אלין אימא לון בגין דפקדונא דאבא הכי והכי בעי בר נש לאזדהרא בשמא קדישא דיכתוב שמא קדישא כנוונא דא ודא איהו בדקא חזי ואי לאו לא אקרי שמא קדישא ואקרי פנים ומאן דפנים שמא קדישא טב ליה דלא אתברי:	והדברים הללו באר אותם אבי, והרי נתבארו, ואני כשמגיע לדברים הללו אומר אותם, משום שצוואת אבי כך, וכך צריך אדם להזהר בשם הקדוש, שיכתוב את השם הקדוש. כדוגמא זה, וזהו כראוי, ואם לא אינו נקרא שם קדוש ונקרא פגום, ומי שפוגם את השם הקדוש טוב לו שלא נברא.
תליתאה יהו"ה דאקרי אלהים כמה דאתמר רחמי ונפיק מניה דינא ודא הוא ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן רביעאה א"ל גדול הוא אתמר ודא גדולה חמישאה אלהים ובכל אתר הוא גבורה שתיתאה יהו"ה רחמי שלימו דכלא עקרא דכלא קשרא די מהימנותא אחיד לכל סטרינ ודא תפארת ישראל⁴²⁶.	השלישי יהו"ה שנקרא אלהים, כמו שנאמר רחמים ויוצא ממנו דין, וזהו אותו נהר ששופע ויוצא מעדן. הרביעי אל גדול, והרי נאמר וזו גדולה. החמישי אלהים, ובכל מקום הוא גבורה. השישי יהו"ה רחמים שלמות הכל, העיקר של הכל, קשר האמונה אחוז לכל הצדדים, וזו תפארת ישראל.
שביעאה ותמינאה צבאות ועל דא יהו"ה קריב בכלא אחיד בכל סטרינ לזמנין יהו"ה אלהים דהא קריבין אינון תפארת לגבי גבורה לזמנין יהו"ה צבאות דהא קריבין אינון תפארת לגבי נצח והוד דאקרון צבאות והא אתמר דאשתמודען מילי נביאי מהימני מפומייהו כד אמרי כה אמר יהו"ה אלהים וכד אמרי כה אמר יהו"ה צבאות והוו ידעין מאן אתר אתיין מלין:	השביעי והשמיני צבאות, ולכן יהו"ה קרוב בכל אחוז בכל הצדדים, לפעמים ה' אלהים, שהרי הם קרובים תפארת לגבורה, לפעמים ה' צבאות שהרי הם קרובים תפארת לנצח והוד שנקראים צבאות, והרי נתבאר שנודעים דברי הנביאים הנאמנים מפייהם, כשאומרים כה אמר ה' אלהים, וכשאומרים כה אמר ה' צבאות, והיו יודעים מאיזה מקום באים הדברים.
תשיעאה ונ"א א"ל שדי דאמר לעלמא די דהא די ספוקא הוא וספוקא [לא אתי לעלמא אלא] (דא אתי) מן צדיק דאיהו יסוד עולם דאמר לעולם די עשיראה אדנ"י⁴²⁷ דהא דינא דמלכותא דינא⁴²⁸	התשיעי (א"ל) שדי, שאמר לעולם די, שהרי די סיפוק הוא, והסיפוק לא בא לעולם אלא מצדיק, שהוא יסוד העולם, שאמר לעולם די. העשירי אדנ"י, שהרי דין המלכות דין ודאי, וזה ללחום את קרבות המלך בעולם, וזו גבורה תחתונה, וזהו צדק. ואלו

⁴²⁴ כזה ה' (רח"ו).

⁴²⁵ הוא סוד בנימין אבל בקו ימין הוא יוסף והוא בנה (כבעלה) וע"י מזדווגת בחול והוא מט"ט בשרשו והשני לתתא סנדל ב' כרובים משא"כ בשבת שהוא"ו של שם עצמו מזדווג בה וז"ש דאשתאר לה חד כרוב (יהל אור).

⁴²⁶ צריך לדעת מה נשתנה ספי' הת"ת משאר העשר ספירות להיות בה שם ההו"ה בשלימותא. הנה נודע כי יש הו"ה אחת כוללת כל ה"ס וספירת הת"ת נרמז באות ו' של ההו"ה ההיא כנודע והנה המלכות שהיא ה' אחרונה שבהו"ה הנז' היא דבוקה באחורי זו הו' הנקראת ת"ת והרי איך הת"ת כולל שתי אותיות ו"ה של ההו"ה. גם נתבאר אצלינו כי ז"א בהיותו בן ששה קצוות בלי מוחין וכאשר הגדיל עלו חג"ת שבו ונעשו חכמה ובינה ודעת שבו והנה"י שבו עלו במדרגת חג"ת שבו אחר ההגדלה ואח"כ נתוספו לו נה"י מחדש בסוד כונן שמים בתבונה ונמצא כי בשליש העליון של הת"ת דגדלות יש בו בחינת היסוד הראשון אשר בו מזדווג עם לאה בתפלת המנחה דחול כמבואר במקומו (שער מאמרי רשב"י).

⁴²⁷ עי' לעיל ח"א סד ע"ב (הקד"ש כז ע"ד).

⁴²⁸ הנה שמעתי ממורי זלה"ה כי שם אדנ"י מדריגתו למעלה מאלה"ם כי שם אדנ"י הוא כתר דמלכות והא' הוא משם אה"ה החופה על דין מאדנ"י וצ"ע כאן משמע להיפך (זהר הרקיע).

ודאי והאי לאנחא קרבין דמלכא בעלמא ודא גבורה תתאה⁴²⁹ ודא איהו צדק ואלין אינון עשרה שמהן⁴³⁰ דקודשא בריך הוא אקרי בהו מתקשרין דא בדא ביחודא שלים ואלין אינון כתרין קדישין דמלכא דהוא אשתמודע בהו ואינון שמיה והוא אינון⁴³¹ וכד מתקשרין כלהו כחדא על ריחא דקטרת כדין אקרי קטרת קשורא דמתקשרין כחדא זכאה חולקיהון דצדיקיא דידעין ארחין דאורייתא וידעין לאשתמודעא ביקרא דמאריהון עלייהו כתיב (ישעיה סו יח) ובאו וראו את כבודי:	הם העשרה שמות שבהם נקרא הקדוש ברוך הוא, קשורים זה בזה ביחוד שלם, ואלו הם הכתרים הקדושים של המלך, שהוא נודע בהם, והם שמו, והוא הם. וכשנקשרים כולם כאחד על ריח הקטורת, אז נקראת קטורת הקשר שנקשרים כאחד. אשרי חלקם של הצדיקים שיודעים את דרכי התורה, ויודעים להכיר בכבוד רבונם, עליהם נאמר "ובאו וראו את כבודי".
ואם זבח שלמים קרבנו (ויקרא ג א) רבי שמעון אומר כתיב (במדבר ז פו) עשרה עשרה הכף בשקל הקדש עשרה עשרה למאי קא אתיא אלא עשרה למעשה בראשית ועשרה למתן תורה עשרה מאמרות במעשה בראשית ועשרה מאמרות במתן תורה⁴³² במאי קא מיירי בגין דעלמא לא אתברי אלא בגין אורייתא וכל זמנא דישאל מתעסקי באורייתא עלמא מתקיימא וכל זמנא דישאל מתבטלי מאורייתא מה כתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת:	"ואם זבח שלמים קרבנו", רבי שמעון אומר נאמר "עשרה עשרה הכף בשקל הקודש". עשרה עשרה למה זה בא, אלא עשרה למעשה בראשית, ועשרה למתן תורה. עשרה מאמרות במעשה בראשית, ועשרה מאמרות במתן תורה. במה זה מדובר, משום שהעולם לא נברא אלא בשביל התורה, וכל זמן שישראל עוסקים בתורה העולם מתקיים, וכל זמן שישראל מתבטלים מהתורה, מה נאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת".
תא חזי עשרה מאמרות⁴³³ למעשה בראשית כדתנן בעשרה מאמרות נברא העולם עשרה מאמרות למתן תורה ואלו עשרת הדברות כתיב (שמות כ ב) אנכי ה' אלהיך⁴³⁴ וכתוב במעשה בראשית (בראשית א ג) יהי אור ויהי אור⁴³⁵ דא מהימנותא דקודשא בריך הוא	בא וראה עשרה מאמרות למעשה בראשית כפי ששנינו, בעשרה מאמרות נברא העולם, עשרה מאמרות למתן תורה, אלו עשרת הדברות נאמר "אנכי ה' אלהיך", ונאמר במעשה בראשית "יהי אור ויהי אור", זו אמונת הקדוש ברוך הוא
יב/א	
אור אקרי דכתיב (תהלים כז א) יהוה אורי וישעי ממי אירא וגו' כתיב (שמות כ ג) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני וכתוב במעשה בראשית (בראשית א ו) יהי רקיע בתוך המים וגו' יהי רקיע	נקראת אור, שנאמר "ה' אורי וישעי ממי אירא וגו'". נאמר "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", ונאמר במעשה בראשית "יהי רקיע בתוך המים וגו'", יהי רקיע אלו ישראל שהם חלקו של הקדוש ברוך הוא, שאוחזים באותו מקום שנקרא שמים.

⁴²⁹ עי' ח"ב קנט ע"ב (הקדו"ש נא ע"ג).

⁴³⁰ עי' מלואים אות (ד). האצילות כולו הנה הוא עצם כל השמות כולם גופה, והם שמו של המאציל, וכ"ז הוא מעת התיקון דציאת השם מ"ה אשר מאז ולהלאה התייחד המאציל באצילות ונעשה חד עמהם ונקרא בשמם, וכמ"ש ברע"מ פנחס רנז ע"ב, וכן הוא ג"כ ברע"מ פ' בא מב ע"ב (דע"ה ח"א נה ע"ד), עי' ח"ב פו ע"א ודף צ ע"ב (דע"ה ח"א עט ע"ב).

⁴³¹ ח"ב פו ע"א ד ע"ב ולקמן צג ע"ב (לש"ו).

⁴³² עי' ח"ב צג סע"ב (ביאורים ח"א עב ע"ב).

⁴³³ ר"ל ז' שנים שניהם בעשרה והן ב' השקל אבל לחוד הוא מחצית השקל עשרה גרה (יהל אור). עי' עוד בחשבון ה' מאמרות בתז"ח (דף לה ע"ג) ובב"ר (ר"פ יז ס' א) (כללים ח"א מט ע"ב).

⁴³⁴ אבל לפי גמ' שלנו בראשית מאמר ראשון וע' פנים לתורה ובראשית הוא אנכי שהוא יחוד אנכי נוטה שמים כו' יהי אור ויבדל כו' לא יהיה לך וכן כולם וכמ"ש במד"ר וש"מ (יהל אור).

⁴³⁵ פרקי דר"א פ"ג עי' רד"ל שם (לש"ו).

אלין ישראל דאינון חולקא דקודשא בריך הוא דאחדין בהווא אתרא דאקרי שמים⁴³⁶:	
והיינו רוא דומנא חדא שאל רבי ייסא סבא לרבי אלעאי אמר הא שאר עמין יהב לון קודשא בריך הוא לרברבין ממנן שליטין ישראל באן אתר יהב לון⁴³⁷ שלח ליה (שם יז) ויתן אתם [פי' אתם] אלהים ברקיע השמים⁴³⁸ ושפיר שלח ליה בתוך המים בין מלולי אורייתא⁴³⁹ ויהי מבדיל⁴⁴⁰ בין מים למים⁴⁴¹ בין קודשא בריך הוא דאקרי (באר) מים חיים ובין עבודה זרה דאקרי (ירמיה ב יג) בורות נשברים וגו' דאינון מים (סרוחין) והמרים מים עכורין [מכונסים] ומכונסים סרוחים ומטונפים ועל דא ישראל קדישין מבדילין בין מים למים⁴⁴²:	והיינו הסוד שפַעם אחת שאל רבי ייסא סבא לרבי אלעאי, אמר הרי את שאר העמים נתן הקדוש ברוך הוא לשרים ממונים שליטים, ישראל באיזה מקום נתן אותם. שלח לו, "ויתן אותם אלהים ברקיע השמים", ויפה שלח לו. בתוך המים בין דיבורי התורה. ויהי מבדיל בין מים למים, בין הקדוש ברוך הוא שנקרא באר מים חיים, ובין עבודה זרה שנקראת "בארות נשברים וגו'", שהם מים המרים, מים עכורים מכונסים סרוחים ומטונפים, ועל כן ישראל הקדושים מבדילים בין מים למים.
כתיב (שמות כ ז) לא תשא את שם יהוה אלהיך לשוא וכתיב במעשה בראשית (בראשית א ט) יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד תא חזי כל מאן דאומי בשמא קדישא לשקרא כאילו פריש אימא מאתרה לעילא וכתרין קדישין לא מתייבשי בדוכתייהו כמה דאת אמר (משלי טז כח) ונרגן מפריד אלוף ואין אלוף אלא קודשא בריך⁴⁴³ הוא וכתיב יקוו המים מתחת השמים⁴⁴⁴	נאמר "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא", ונאמר במעשה בראשית "יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד". בא וראה כל מי שנשבע בשם הקדוש ברוך הוא לשקר, כאילו הפריד את האם ממקומה למעלה, והכתרים הקדושים אינם מתיישבים במקומם, כמו שנאמר "ונרגן מפריד אלוף", ואין אלוף אלא הקדוש ברוך הוא. ונאמר יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד, אל תשים פרוד בגלל

⁴³⁶ פי' ולכן נק' ישראל רקיע (מ"מ).

⁴³⁷ ואם תאמר מאי קא מבעיא ליה, והא כתיב "כי חלק ה' עמו". וי"ל, באי זו ספירה פרטית קא מבעיא ליה, ופשיט ליה בת"ת, המתפשט מחכמה, בענין שהם אחוזים בת"ת, בסוד תורה הנמשכת מחכמה (אור יקר).

⁴³⁸ רקיע מצד חכמה, השמים מצד בינה (אור יקר).

⁴³⁹ ירצה שהרקיע מתפשט והולך בתוך דברי תורה, שהם סוד הת"ת ומלכות, וסוד הדעת נשמה אליהם, ומתפשט באורו בהם, וישראל הם ממש בסוד נשמתם מהרקיע הזה, שמשם נמצאו (אור יקר).

⁴⁴⁰ בתיקו"ז פירוש שהת"ת יש בו כח לייחד הימין והשמאל, ואגב אורחיה מפריש בין סטרא שמאלא דטומאה אל הקדושה, וכך הוא ודאי, כי בהיות הת"ת אוחוז הגבורה ומכריעה לחסד, נמצא נוטלתה מלהשפיע בחצונם, והם נבדלים מהקדושה (אור יקר). ג' עניינים נעשה ע"י ספי' הגבורה דיום ב': אחד הוא ענין התיקון, והוא מה שבירר את כל המציאויות דיום א' מחלאת הרע והתוהו שבהם, ונברר הטוב שבהם בפנ"ע והרע נדחה למטה. והוא סוד ההבדלה הנאמר ביום ב', כי אז נפרד ונבדל הטוב בפנ"ע והרע בפנ"ע, וכמ"ש בזוה"ק (ויקרא יב ע"א) ויהי מבדיל בין מים למים, בין קב"ה כו' ובין עבו"ז כו', וע' תרומה (קמט ע"ב) וויקהל (קצח ע"ב), וכן הוא בתיקונים בכ"מ, בסוף תיקון ל' (פג ע"ב) ויהי מבדיל בין מים למים, בין מים דדכיו דטהרה כו' ובין מים דמסאבו כו', ועלייהו אתמר לא יהיה לך אלהים אחרים כו', וכן בתיקון מ' (צ ע"א) בין מיין מתיקין לבין מיין מרירן כו' ע"ש, וכן בסוף תיקון ס"ז (קיד ע"א) בין מי דכיא למי נדה ע"ש, וכן בתיקון ע' (קמ ע"א) סמוך לתחילתו היכלא תניינא כו', ע"ש ובהגר"א (דע"ה ח"ב סה ע"ד). השפע הנמשך מצד הגבורות, הוא מתפשט להחיצונים ג"כ, וע"י זוהמת הנחש הקדמוני הנתערב בהמציאות, הנה נעשה השפע הנמשך להם למים עכורים, מים המרים סרוחים ומטונפים, ועל זה נאמר (בראשית א ו) ויהי מבדיל בין מים למים, כי צריך לזהר מאד לאפרשא ביניהון ולהבחין ולהבדיל בין זה לזה, וכמ"ש בזוה"ק ויקרא (יב ע"א) ע"ש וכן בתיקונים (תיקון ל סמוך לסופו פג ע"ב ובתיקון מ פט ע"ב ובסוף תיקון סז קיד ע"א), וכאן הוא הסכנה עצום ונורא מאד, שלא להחליף ח"ו וכנ"ל (דע"ה ח"ב צב ע"א). ועי' דע"ה ח"ב קלג ע"ב.

⁴⁴¹ עי' ח"א פ ע"א סו ע"א (לש"ו). שמות קצח (הערת הזהר).

⁴⁴² שהם ישראל מבדילים בפעולת הת"ת מצד החכמה, והיינו לא יהיה לך מצד החכמה, וכן יהי רקיע (אור יקר).

⁴⁴³ פי' בינה (מ"מ).

⁴⁴⁴ פי' הם החסדים שבאים מיסוד, שהוא תחת הת"ת, הנק' שמים (מ"מ).

שבועת שקר אל מקום אחד, כראוי במקום אמת, ולא במקום אחר לשקר, ומהו השקר, שהולכים המים למקום אחר שאינו שלהם.	אל מקום אחד ⁴⁴⁵ לא תשוי פרודא בגין אומאה דשקרא אל מקום אחד כדקא חזי ⁴⁴⁶ באתר דקשוט ולא באתר אחרא לשקרא ומאי שקרא הוא דאזלין מיא לאתר אחרא דלאו איהו דיליה:
נאמר "זכור את יום השבת לקדשו", ונאמר במעשה בראשית "תדשא הארץ דשא עשב". מתי מתגדלת הארץ הקדושה ומתעטרת בעטרותיה, הוי אומר ביום השבת, שהרי אז מתחברת הכלה (המלכה) עם המלך, להוציא דשאים וברכות לעולם.	כתיב (שמות כ ח) זכור את יום השבת לקדשו וכתיב במעשה בראשית (בראשית א יא) תדשא הארץ דשא עשב אימתי אתרביאת ארעא קדישא ואתעטרת בעטרהא הוי אומר ביום השבת דהא כדן אתחברת כלה ונ"א מטרוניתא במלכא לאפקא דשאין וברכאן לעלמא:
נאמר "כבד את אביך ואת אמך", ונאמר במעשה בראשית "יהי מאורות ברקיע השמים". כמה מדובר, אלא אלו המאורות זהו אביך ואמך, אביך זה השמש אמך זו הלבנה, ואין שמש אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר "כי שמש ומגן ה' אלהים", ואין לבנה אלא כנסת ישראל שנאמר "וירחך לא יאסף", ועל כן הכל אחד.	כתיב (שמות כ יב) כבד את אביך ואת אמך וכתיב במעשה בראשית (בראשית א יד) יהי מארת ברקיע השמים ⁴⁴⁷ מאי קא מיירי אלא אלן מאורות דא הוא אביך ואמך אביך דא שמשא אמך דא סיהרא ואין שמשא אלא קודשא בריך הוא ⁴⁴⁸ דכתיב (תהלים פד יב) כי שמש ומגן יהוה אלהים ולית סיהרא אלא כנסת ישראל דכתיב (ישעיה ס ב) וירחך לא יאסף ועל דא כלא חד:
נאמר "לא תרצח" ונאמר במעשה בראשית "ישרצו המים שרץ נפש חיה", ואתה אל תהרג אדם שנקרא כך, שנאמר "ויהי האדם לנפש חיה". ואל תהיה כדגים הללו שגדולים בולעים את הקטנים.	כתיב (שמות כ יג) לא תרצח וכתיב במעשה בראשית (בראשית א כ) ישרצו המים ⁴⁴⁹ שרץ נפש חיה ואנת לא תקטול בר נש דאקרי הכי דכתיב (שם ב ז) ויהי האדם לנפש חיה ולא תהוו כדגים הללו דרברבי בלעי לזומרי:
נאמר "לא תנאף", ונאמר במעשה בראשית "תוצא הארץ נפש חיה למינה", מכאן למדנו שלא ישקר אדם באשה אחרת שאינה בת זוגו, ולכן כתוב תוצא הארץ נפש חיה למינה, שלא תוליד אשה אלא ממינה ומיהו מינה זה בן זוגה.	כתיב (שמות כ יג) לא תנאף וכתיב במעשה בראשית (בראשית א כד) תוצא הארץ נפש חיה למינה מכאן אוליפנא דלא ישקר בר נש באנתו (ד) אחרא דלאו איהו בת זוגיה ועל דא כתיב תוצא הארץ נפש חיה [למינה] דלא תוליד אתתא אלא ממינה ומאן איהו מינה דא [בן זוגה] [בת זוגו]:
נאמר "לא תגנוב", ונאמר במעשה בראשית "ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע", מה שנתתי לכם וצויתי לכם יהיה לכם, ואל תגנובו מה שהוא של אחר.	כתיב (שמות כד) לא תגנוב וכתיב במעשה בראשית (בראשית א כט) ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע ומאן (מאן) דיהבית לכו ואפקדי ⁴⁵⁰ לכו יהא לכו ולא תגנובו מה דהוא מאחרא:
נאמר "לא תענה ברעך עד שקר", ונאמר	כתיב (שמות כה) לא תענה ברעך עד שקר

⁴⁴⁵ היא המלכות (מ"מ).

⁴⁴⁶ פ' אל מלכות דווקא ולא לסט"א, וזהו "לא תשא את שם וכו'", ר"ל לא תשא הארות של שם ה' אלקים, שהיא המלכות, לשוא, שהיא הסט"א (מ"מ).

⁴⁴⁷ הוא יסוד דז"א, שעל ידו מתחברים ז'ין (מ"מ).

⁴⁴⁸ את המאור הגדול לממשלת היום, שהוא באצילות [כי שם הנה הוא שליטת המ"ה כמ"ש אליהו זל"ט מלגאו איהו יר"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו ארח אציל] ואת המאור הקטן לממשלת הלילה שהוא בעולמות ב"ע (ע' פע"ח בכוונת מה נשתנה וע' זוה"ק ח"א לד ע"א ובח"ג י"ב א' ובכ"מ וכן הוא בתיקונים תיקון מ"ד) והרי העיד הכתוב על שליטת הז'ין שהוא שליטת דהמ"ה וב"ן כנז' (כללים ח"ב קלה ע"ב).

⁴⁴⁹ פ' החסדים יהיו ממשיכים רחש של נפש חיה שהם הנשמות דישראל (מ"מ).

⁴⁵⁰ ואפקידת

במעשה בראשית "ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו", מי שהוא בדיוקן המלך אל תעיד בו שקר, ומי שמעיד שקר בחבירו כאלו העיד למעלה.	וכתיב במעשה בראשית (בראשית א כו) ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו מאן דהוא בדיוקנא דמלכא לא תסהיד בו שקר ומאן דאסהיד שקר בחבריה כאילו אסהיד לעילא:
נאמר "לא תחמוד אשת רעך", ונאמר במעשה בראשית "לא טוב היות האדם לבדו וגו'", הרי בת זוגך כנגדך ולכן לא תחמוד אשת רעך.	כתיב (שמות כ יד) לא תחמוד אשת רעך וכתיב במעשה בראשית (בראשית ב יח) לא טוב היות האדם לבדו [וגו'] הא בת זוגך לקבלך ועל דא לא תחמוד אשת רעך:
והיינו עשרה מאמרות למעשה בראשית, ועשרה מאמרות למתן תורה, והיינו שנאמר "עשרה עשרה הכף בשקל הקודש", נשקלו כאחד במשקל אחד, ולכן עומד העולם ונמצא בו שלום, ועל כן "אם זבח שלמים קרבנו", להעמיד העולם בשלום. ולא עוד אלא שמכפר על מצוות עשה ועל מצוות לא תעשה כדי להטיל שלום על הכל,	והיינו עשרה מאמרות ⁴⁵¹ למעשה בראשית ועשרה מאמרות למתן תורה והיינו דכתיב (במדבר ז פו) עשרה עשרה הכף בשקל הקדש אתקלו כחדא בשקולא חדא ובגין כך קאים עלמא ואשתכח ביה שלמא ועל דא (ויקרא ג א) ואם זבח שלמים קרבנו לקיימא עלמא בשלמא ולא עוד אלא דמכפר על מצוות עשה ועל מצוות לא תעשה בגין לאטלא שלום על כלא:
נאמר "המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו". הפסוק הזה פרשוהו החברים, אבל המשל זה	כתיב (איוב כה ב) המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו האי קרא אוקמוה חברייא אבל המשל דא
יב/ב	
אברהם שנאמר בו "נשיא אלהים אתה בתוכנו", ונאמר "ואברכך ואגדלה שמך". ופחד זה יצחק שנאמר "ופחד יצחק היה לי". "עושה שלום במרומיו", זה יעקב שנאמר "תתן אמת ליעקב", ונאמר "והאמת והשלום אהבו", שאמת ושלום קשורים זה עם זה, ולכן הוא שלמות הכל.	אברהם דכתיב ביה (בראשית כג ו) נשיא אלהים אתה בתוכנו וכתיב ⁴⁵² (שם יב ב) ואברכך ואגדלה שמך ופחד דא יצחק דכתיב (שם לא מב) ופחד יצחק היה לי ⁴⁵³ (איוב כה ב) עושה שלום במרומיו דא יעקב דכתיב (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב וכתיב (זכריה ח יט) והאמת והשלום אהבו ⁴⁵⁴ דאמת ושלום קשיר דא בדא ועל דא הוא שלימותא דכלא:
דבר אחר, "המשל" זה מיכאל, "ופחד" זה גבריאל, זה יסודו ממים וזה יסודו מאש, והקדוש ברוך הוא עושה שלום ביניהם, שנאמר "עושה שלום במרומיו". ושלמים הוא שלמות והשלום של הכל, ומי שמקריב שלמים מרבה שלום בעולם. יעקב עשה שלום כמו שאמרנו, משום שאחז את זה ואת זה, ושלמים אחוזים במצוות עשה ובמצוות לא תעשה, בצד הזה ובצד הזה, ועל כן נקרא	דבר אחר המשל דא מיכאל ופחד דא גבריאל דא יסודא דיליה ממיא ודא יסודא דיליה מאשא וקודשא בריך הוא עביד שלמא בינייהו דכתיב עושה שלום במרומיו ושלמים שלימותא הוא ושלמא דכלא ומאן דא[קריב שלמים אסגי שלמא בעלמא יעקב איהו עביד שלום כמה דאמרן בגין דאחיד להאי ולהאי ושלמים אחידן במצוות עשה ובמצוות לא תעשה ⁴⁵⁵ בהאי סטרא ובהאי סטרא

⁴⁵¹ העשרה מאמרות דמעשה בראשית (ע' סדרן בפדר"א פרק ג וב"ר ר"פ י"ז ובזוה"ק ויקרא י"ב ע"א ובתז"ח ל"ה ע"ב ובהגר"א בפ"י אבות רפ"ה) הנאמר בכל א' ויאמר אלהים (כללים ח"ב קלז ע"ב).

⁴⁵² דכתיב (דפ"ו).

⁴⁵³ מש"כ לקמן "ד"א המשל דא" עד "שלום במרומיו" מופיע כאן בדפ"מ.

⁴⁵⁴ עיקר עבודה לקשור שלום באמת, כאומרו "אהבו". והטעם, מפני שעיקר קשר ושלום הספירות על ידי שלום, שהם עולים וקושרים כל שלשה ימיני הספירות עם ג' שמאליים, וקושר נקבות וזכרים ומכריעים ההכרעות, נמצא הכל תלוי, באהבת אמת ושלום (אור יקר).

⁴⁵⁵ שפי' שלמים הוא תשלומין, שכל הקרבנות באים על חטא. עולה ומנחה, על מצוות עשה. ועי' לעיל ט ע"ב. וחטאת ואשם על מצוות לא תעשה, כל א' במקומו. אלא שג"ת נה"י, הן של נוק', לכן מנחה נאמר היא

ועל דא אקרי שלמים ורוא דמלה דכתיב (בראשית כה כז) ויעקב איש תם גבר שלים שלים לעילא ושלים לתתא⁴⁵⁶ רבי אחא אמר כתיב (ויקרא ז יב) אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה וגו' מאי קא מיירי כמה דאת אמר (שם ה ה) והתודה אשר חטא עליה עליה דייקא⁴⁵⁷ ועל דא (ויקרא ב ד) חלת מצות וגו' וחלת⁴⁵⁸ מצות הא אוקמוה ועל מה אתיא מצת⁴⁵⁹ וחלת כתיב חסר⁴⁶⁰ בגין דחטא עליה:	שלמים. וסוד הדבר שנאמר "ויעקב איש תם", איש שלם, שלם למעלה ושלם למטה. רבי אחא אמר נאמר "אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה וגו'", במה מדובר, כמו שנאמר "והתודה אשר חטא עליה", עליה דווקא. ועל זה חלות מצות וגו' וחלות מצות הרי פרשוה, ועל מה באה מצת וחלת כתובים חסר, משום שחטא עליה.
תאני רבי חייא כתיב (ויקרא ז יג) על זבח תודת שלמיו דא שלימו דכלא שלימו תרי תודה אתידע⁴⁶¹ אמר ליה רבי יהודה תודה ידיע שלימו מהו תרי אמר ליה תריין) וויין ו'ו' דהיינו שלימו שלמא דכלא אמר רבי יצחק תודת שלימו דאטיל שלמא בכלא ואתער רחמי בכלהו עלמין תודת שלימו רבי יוסי אמר הא דאמר רבי חייא שפיר דכנסת ישראל אתברכא מאינן (א) תרי דאינן⁴⁶² שלמא דכלא רבי יוסי אמר לחם חמץ הא ידיע והא אתמר כמה דהוה חטא כך הוה מקרב בההוא גוונא ממש:	שנה רבי חייא, נאמר "על זבח תודת שלמיו", זו שלמות הכל, שלימו שנים, תודה נודע. אמר לו רבי יהודה תודה ידוע, שלימו למה זה שנים. אמר לו שני ווי"ם, ו' ו', שהיינו שלימו השלום של הכל. אמר רבי יצחק תודת שלימו, שמטיל שלום בכל, ומתעוררים רחמים בכל העולמות. תודת שלימו, אמר רבי יוסי מה שאמר רבי חייא יפה, שכנסת ישראל מתברכת מאותם שנים שהם השלום של הכל. רבי יוסי אמר, לחם חמץ הרי ידוע, והרי נתבאר, כמו שהיה חטא כך היה מקריב באותו צורה ממש.
תא חזי חלת מצת חסר כמה דאתמר בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן (ורקיקי מצות) למאי קא רמיזא⁴⁶³ אמר רבי שמעון הני אינן (בראשית ג כד) להט החרב המתהפכת⁴⁶⁴ וגו' בגין	בא וראה חלת מצת חסר כמו שנאמר, בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן, למה זה רומז. אמר רבי שמעון הרי הם "להט החרב המתהפכת וגו'", משום שכולם התמנו

וכן חטאת. שלמים אינן באים רק לתשלום הנדר, כמ"ש ואם נדר הוא נדבה, וע"ז נאמר כי תדור נדר כו' מוצא שפתיך. ולכן לא נאמר שם רק שלמים, וכולהו אתי מדרשא בפ"ק דר"ה. וז"ש אחידן ב', והוא יעקב ויוסף, שלמים ותודה בנוק'. ולכן בה ד' מינין הנכללין בה, וכולהו מעשר, ורביעי שלה, הוא מחמץ, וגדולה ככל הג' מינין, כמ"ש בזו"ח נ ע"ב בהאי פן אתכלילו כו'. ורבוכה שמן כשניהם, שהוא הג' באמצע, וימין בלולות, ושמאל משוחות, והן להט כו', שהן בידא דנער, כמ"ש ל ס ע"א. והן מ' חלות. ועי' בזו"ח ה ע"ג, רזא דה"א אינן ד', ואלין ד' דלתתא כו', אשתכח האי נקודה דאשלים לכל סטר לעשרה כו'. ויצר הרע אינו שולט אלא באדם אשר בארץ, ושם מגיע פגם, ובפשעכם כו', ולכן הוא לחם חמץ. והתודה נקראת בפ' זאת התורה, ולמלואים, שהיא אשלים ה' אחרונה להו"ה, ועי' רע"מ טז ע"א, והיא בעצמה החמישית דקיימא על הד' (הוא) [ה"א – שמואל לוריא] מהתודה, ושלמים שנים, נדר ונדבה, ונכללין כא', דגוף וברית כחדא כו'. והענין שבין רגלים הוא הפסק משא"כ כאן, וענין תודה על חטא, כמ"ש אוילים מדרך פשעם, וכנגד הד' ד' צריכין להודות, וכל א' לפני עשרה (יהל אור).

⁴⁵⁶ פי' מכריע בין בינה ובין מלכות (מ"מ). מש"כ לעיל ד"א המשל דא" עד "שלום במרומי" מופיע כאן בדפ"ק.

⁴⁵⁷ פי' בשביל שפגם במלכות (מ"מ).

⁴⁵⁸ וחלות (דפ"ו).

⁴⁵⁹ פי' מצה היא במלכות (מ"מ).

⁴⁶⁰ פי' למה היא חסירה בשביל שפגם בה (מ"מ). דאפריד ו' מינה – כמ"ש למעלה מצת וחלת כתיב חסר כו' (יהל אור).

⁴⁶¹ דאטיידע (יהל אור).

⁴⁶² ר"ל תודה בכ"י הוא (יהל אור).

⁴⁶³ פי' רקיקין דקרא (מ"מ). שמות רכג ע"א.

⁴⁶⁴ ויובן ע"פ מה שכתוב בתיקו"ז ס"ח, דמט"ט שהוא כלל ד' החיות, הוא להט החרב המתהפכת כו', והם אלו הד' מינין: חלות מצות ורקיקי ורבוכה על חלות, לחם חמץ חלות ורקיקי (בלולות משוחים) [חלות] בלולות רקיקים משוחים, הם אריה שור ורבוכה הוא נשר אמצעי, טעון שמן (בהע"א כשניהם), ולחם חמץ הוא פני אדם, וזהו על לחם חמץ, וצריך שמן למתקן והבן (יהל אור). ובביאור הגר"א על אגדות ברכות

זהר ויקרא חלק א'

דכלהו אתמנן על ארחייהו דבני נשא על אינון דעברין על פקודי אורייתא ועל דא [כולא] סלת בלולה בשמן⁴⁶⁵ לאמשכא משה רבות מאתר עלאה לתתא ויתברכון כללו כחדא מההוא משה רבות קדשא ודא הוא יין לנסך⁴⁶⁶ והא אוקימנא רביעית ההין⁴⁶⁷:	על דרכי בני אדם, על אותם שעוברים על מצוות התורה, ועל כן הכל סולת בלולה בשמן, להמשיך שמן משחה מהמקום העליון למטה, ויתברכו כולם כאחד מאותו שמן משחת קדש, וזהו יין לנסך, והרי בארנו רביעית ההין.
ובאתר⁴⁶⁸ חד⁴⁶⁹ (תלי) ומלין יין ושמן⁴⁷⁰ ומים לנסוך והא אוקימנא מלי מים לאשקאה גנתא וכל אינון נטיעין ועל דא אית מים ואית מים יין אית אתר דאיהו טוב ואית אתר דאיהו לאענשא דאיהו דינא על דא מאן דחמי יין בחלמיה אית למאן דאיהו טב ואית למאן דאיהו דינא אי תלמיד חכם הוא כתיב (תהלים קד טו) ויין ישמח לבב אנוש וכתיב (שיר א ב) כי טובים דודיך מיין ודא הוא יין דמנטרי דחדי לבלא⁴⁷¹ ואי לא (משלי לא ג) תנו שכר לאובד ויין למרי נפש אית יין אחרא דאיהו דינא ועל דא יאות לקרבא אלין מלין בקרבניה בגין דיתעבר דינא ויתער רחמי אעבר יין ואייתי יין וכן בכלא:	ובמקום אחד תלוי יין ושמן ומים לנסוך והרי בארנו (את הדברים), מים להשקות את הגן ואת כל אותן הנטיעות, ועל כן יש מים ויש מים. יין יש מקום שהוא טוב, ויש מקום שהוא להעניש, שהוא דין, על כן מי שרואה יין בחלומו, יש למי שהוא טוב ויש למי שהוא דין. אם תלמיד חכם הוא נאמר "ויין ישמח לבב אנוש", ונאמר כי טובים דודיך מיין, וזהו יין המשומר, שמשמח את הכל. ואם לא "תנו שכר לאובד ויין למרי נפש", יש יין אחר שהוא דין, ועל כן נאה להקריב את הדברים הללו בקרבנו כדי שיעבור הדין ויתעוררו רחמים, עובר יין ובא יין, וכן בכל.
ושמן לא אעדי⁴⁷² מקרבניה לעלמין בר ממנחת קנאות דכתיב (במדבר ה טו) לא יצוק עליו שמן וגו' דהא הכא לא בעיא רחמי דהא כלא דינא דכתיב (שם כז) וצבתה בטנה ונפלה ירכה וכתיב (שם כא) יתן יהו"ה וגו' ועל דא (ויקרא ז יא-יב) וזאת תורת זבח השלמים אם על תודה יקריבנו:	ושמן אינו סר מקרבנות לעולמים פרט למנחת קנאות, שנאמר "לא יצוק עליו שמן וגו'", שהרי כאן לא צריכים רחמים שהרי הכל דין, שנאמר "וצבתה בטנה ונפלה ירכה", ונאמר "יתן ה' וגו'", ועל זה, "וזאת תורת זבח השלמים", "אם על תודה יקריבנו".
רבי חזקיה הוה יתיב קמיה דרבי יצחק קמו בפלגות לילא למלעי באורייתא פתח רבי יצחק ואמר (תהלים קלד א) הנה ברכו את יהו"ה כל עבדי יהו"ה וגו' האי קרא הא אוקמוה חברייא והא אתמר אבל האי שבחא הוא דכל אינון בני מהימנותא ומאן אינון בני מהימנותא אינון	רבי חזקיה היה יושב לפני רבי יצחק, קמו בחצות הלילה ללמוד תורה. פתח רבי יצחק ואמר "הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו'", הפסוק הזה הרי פרשוהו החברים, והרי נתבאר. אבל השבח הזה הוא של כל בני האמונה, ומי הם בני האמונה, אותם שעוסקים בתורה ויודעים לייחד את השם

במאמר ד' צריכים להודות: ור"ל דאינון ד' חיות, והן חסר ו' דאינון בנוק', וכד איהי מלאה מצוה' כו', וג' הן בשמים דאין יצר הרע שם, וד' באדם לכס לחם חמץ. ובהאי פן אתכלילו כולא, לכן בו עשרונים נגד כולא דהיא פני אדם, נוק', דכלילא כולא, וג' מינים דמצה נגד שמא סתים ל' חלות, וי' דחמץ נגד שמא מפרש, ואינון ג' כו'. ומ"ש דהוי חטאים כך כו', ר"ל כמ"ש ברע"מ, כפום ההוא חטא כו', לא חמיץ אי זריק טפין באתר דלאו דיליה, ועל אינון דאחמיצו וזריק לון בארת דלא איצטריך כו', ואינון לחמי תודה כו'. ור"ל בנשג"ז (נדה שפחה גויה זונה) ג' דלאו כו', ואינון לא אחמיצו כו', עיי"ש באריכות (יהל אור).

⁴⁶⁵ פי' מביאים מאבא למלכות ולמתק (מ"מ).

⁴⁶⁶ פי' שאו"א, הם כחדא שריין, ולכך יין ושמן הם באו"א, בשניהם, ולכך אע"פ שמדבר באבא, שהוא משח רבות, אמר, ודא הוא יין לנסך (מ"מ).

⁴⁶⁷ פי' לתיקון המלכות, שהיא רגל רביעי (מ"מ).

⁴⁶⁸ ואתר (דפ"ו).

⁴⁶⁹ דכולהו מה' עילאה ומתחלק בספי', וי' מה' תתאה, ומתחלק בעולמתאן, ג"כ מים כו' (יהל אור).

⁴⁷⁰ פי' באו"א הם מינים אלו (מ"מ).

⁴⁷¹ לכלהו (דפ"ו).

⁴⁷² ששמן אינו יכול להתערב בו שום פסולת, ולעולם הוא טוב, וכמ"ש במד"ר שיה"ש, ולכן ר"ע נכנס בשלום ויצא בשלום ועליו נאמר משכני כו' שקודם לזה נארמ לריח שמניך כו' (יהל אור).

הקדוש כראוי, והשבח של אותם בני האמונה, אותם שעומדים בחצות הלילה לעסוק בתורה	דמשתדלי באורייתא וידעין ליחדא שמא קדישא כדקא יאות ושבחא דאינון בני מהימנותא אינון דקיימין בפלגו ליליא למלעי
יג/א	
ונדבקים בכנסת ישראל לשבח את הקדוש ברוך הוא בדברי תורה.	באורייתא ומתדבקי בה בכנסת ישראל ⁴⁷³ לשבחא ליה לקודשא בריך הוא במלי דאורייתא:
בא וראה בשעה שאדם קם בחצות הלילה לעסוק בתורה, ורוח צפון מתעוררת בחצות הלילה, אותה אילה עומדת ומשבחת את הקדוש ברוך הוא, ובשעה שהיא עומדת כמה אלפים וכמה רבבות עומדים עמה במקומם, וכולם מתחילים לשבח את המלך הקדוש.	תא חזי בשעתא דבר נש קם בפלגות ליליא למלעי באורייתא ורוח צפון ⁴⁷⁴ אתער ⁴⁷⁵ בפלגות ליליא ⁴⁷⁶ ההיא אילתא ⁴⁷⁷ קיימא ומשבחת ליה לקודשא בריך הוא ⁴⁷⁸ ובשעתא דהיא קיימא כמה אלף וכמה רבבן קיימין עמה בקיומיהו וכלהו שארין ⁴⁷⁹ לשבחא למלכא ⁴⁸⁰ קדישא ⁴⁸¹ :
אותו מי שזכה וקם בחצות הלילה לעסוק בתורה, הקדוש ברוך הוא מקשיב לו כמו שבארוה, שנאמר "היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני", וכל אותם אוכלוסים של מעלה, וכל בני התישבחות שמזמרים לרבונם, כולם נשקטים בשביל התישבחות של אותם שעסקו בתורה, ומכריזים ואומרים "הנה ברכו את ה' כל עבדי ה'", אתם ברכו את ה', אתם שבחו את המלך הקדוש, אתם עטרו את המלך, ואותה האילה מתעטרת באותו אדם, ועומדת לפני המלך ואומרת ראה באיזה בן באתי לפניך, באיזה בן התעוררתי אליך.	ההוא מאן דזכי וקם בפלגות ליליא למלעי באורייתא קודשא בריך הוא אצית ליה כמה דאוקמוה דכתיב (שיר ח יב) היושבת בגנים ⁴⁸² חברים ⁴⁸³ מקשיבים לקולך ⁴⁸⁴ השמיעני וכל אינון אוכלוסין לעילא וכל בני תושבחתא דמזמרין למאריהון כלהו משתככי בגין תושבחתא דאינון דלעו באורייתא ומכרזי ואמרי (תהלים קלד א) הנה ברכו את יהוה כל עבדי יהוה אתון ברכו את יהוה אתון שבחו למלכא קדישא ⁴⁸⁵ אתון אעטרו ⁴⁸⁶ ליה ⁴⁸⁷ [למלכא] וההיא איילתא מתעטרא ביה ⁴⁸⁸ בההוא בר נש וקמת קמי מלכא ואמרת חמי במאי ברא אתינא לקמך במאי ברא אתערנא לגבך:
ומי הם שהשבח כולו שלהם לפני המלך, וחוזר ואומר העומדים בבית ה' בלילות, אלו	ומאן אינון דשבחא כלא דלהון קמי מלכא הדר ואמר העומדים בבית יהוה בלילות אלין אקרין

⁴⁷³ פי' רחל שהיא משבחת בלילה, אבל לאה היא מזדווגת עם יעקב (מ"מ).

⁴⁷⁴ ת"ת מצד הגבורה (אור יקר).

⁴⁷⁵ פי' ה"ג דאימא (מ"מ).

⁴⁷⁶ שהלילה היא נחצת על ידי התורה לשני חצאים, חציה ליל, חשך ודין מעורבת בחצונים, חמור נוער וכלבים צועקים, וחציה לילה, דהיינו שהיא מתאחדת ברוח צפון, ומנגנת בסוד שיר שבח (אור יקר).

⁴⁷⁷ כאומרו אילת השחר בחינתה הימנית שהיא מצד הנצח "קיימא" משכיבתה בתוך החצונים להשפיעם עד חצות, ועתה קמה מביניהם למעלה אל הנהגת הקדושים (אור יקר). פי' רחל (מ"מ).

⁴⁷⁸ בסוד "למען יזמרך כבוד ולא ידום", והיינו סוד ההתעוררות שהיא מעורר חכמה לייחד בינה וחכמה כדפי' בזהר שיה"ש, ומכאן אני אומר שיחוד חצות לילה היא אל הת"ת והמלכות למטה בגן עדן תחתון, מפני שהם מתרחקים למטה לעורר משם היחוד בין בינה וחכמה, שזהו תכלית שבחה כדפי' (אור יקר).

⁴⁷⁹ שארין (דפ"ו).

⁴⁸⁰ בינה (מ"מ).

⁴⁸¹ מיוחד עם חכמה בסוד שיר השירים אשר לשלמה (אור יקר).

⁴⁸² פי' רחל היושבת בשני גנים גן עליון וגן תחתון (אור יקר ומ"מ), שהם בריאה ועשייה והצדיקים שבעולם הזה, גם הם משבחים עמה (מ"מ).

⁴⁸³ צדיקים שבגנים שהם חברים עם השכינה כולם (אור יקר).

⁴⁸⁴ אותה העוסק בתורה (אור יקר). הם הקב"ה ומלאכי השרת כדמפרש (מ"מ).

⁴⁸⁵ ז"א (מ"מ).

⁴⁸⁶ אתעטרו (מ"מ).

⁴⁸⁷ פי' שע"י תורתם ממשיכים מוחין לז"א (מ"מ).

⁴⁸⁸ פי' בסוד מ"ן (מ"מ).

עבדי יהוה אלן אתחזון לברכא למלכא וברכתא דלהון ברכתא הדא הוא דכתיב (שם ב) שאו ידיכם קדש וברכו את יהוה וגו' אתון אתחזון דמלכא קדישא יתברך על ידיכו וברכתא דעל ידיכו ברכתא היא:	נקראים עבדי ה', אלו ראויים לברך את המלך, וברכתם ברכה, זהו שנאמר "שאו ידיכם קודש וברכו את ה' וגו'", אתם ראויים שהמלך הקדוש יתברך על ידיכם, והברכה שעל ידיכם ברכה היא.
שאו ידיכם קדש מהו קדש אתר עלאה⁴⁸⁹ דמבועא דנחלא עמיקא נפיק מיניה⁴⁹⁰ דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות ועדן הוא דאקרי קדש עלאה בגין כך שאו ידיכם קדש ובר נש דעביר כן וזכי להאי מאי קא מכרזי עליה (תהלים קכח ה) יברכך יהוה מציון את תברך לקודשא בריך הוא מאתר דאקרי קדש עלאה והוא יברך לך מאתר דאקרי ציון דאת ומטרוניתא תתברכון כחדא כמה דיווגא דילכון הוה כחדא לשבחא למלכא כך מההוא אתר דמתברכא וכנסת ישראל מההוא אתר יזמין לך ברכאן הדא הוא דכתיב יברכך יהוה מציון (תהלים קכח ה) ולא עוד אלא⁴⁹¹ וראה בטוב ירושלם⁴⁹²:	"שאו ידיכם קודש", מהו קודש, המקום העליון שמעיין הנחל העמוק יוצא ממנו, שנאמר "ונהר יוצא מעדן", להשקות, ועדן הוא שנקרא קדש עליון, לכן שאו ידיכם קודש. ואדם שעושה כן וזוכה לזה, מה מכריזים עליו "יברכך ה' מציון", אתה תברך את הקדוש ברוך הוא ממקום שנקרא קדש עליון, והוא יברך אותך ממקום שנקרא ציון, שאתה והמלכה תתברכו כאחד, כמו שהזווג שלכם היה כאחד, לשבח את המלך, כך מאותו מקום שמתברכת כנסת ישראל, מאותו מקום יזמין לך ברכות, זהו שנאמר "יברכך ה' מציון", (ולא עוד אלא) וראה בטוב ירושלים.
מאן הוא טוב ירושלם אינון ברכאן דנפקא לה ממלכא על ידא דההוא דרגא קדישא דצדיק ועל דא יברכך יהוה מציון וראה בטוב ירושלם וכלא חד מלה ולא עוד אלא⁴⁹³ (שם ו) וראה בנים לבניך וגו' וראה בנים לבניך שפיר מהו שלום על ישראל מאי קא בעי הכא על ישראל אלא בגין דאסני שלמא לעילא דכד הוא זכי לכולי האי אסני שלמא לעילא ותתא⁴⁹⁴ שלום על ישראל סתם⁴⁹⁵ ושלום שבחא הוא דעלאי ותתאי שבחא הוא דכל עלמין ומילי דאורייתא אסניאו שלמא בעלמא	מי הוא טוב ירושלים, אותן ברכות שיוצאות לה מהמלך על ידי אותה דרגת צדיק הקדוש, ועל כן יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים, והכל דבר אחד. (ולא עוד אלא) "וראה בנים לבניך וגו'", וראה בנים לבניך יפה, מה זה שלום על ישראל, מה צריך כאן "על ישראל", אלא משום שמרבה שלום למעלה, שכאשר הוא זוכה לכל זה מרבה שלום למעלה ולמטה, שלום על ישראל סתם. והשלום הוא שבחם של עליונים ותחתונים, שבח הוא של כל העולמות, ודברי תורה מרבים שלום בעולם, שנאמר (שם כט) "ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום".

⁴⁸⁹ פ' אבא (מ"מ).

⁴⁹⁰ הנה בחצות הלילה נעשה זיווג א"ו א ליתן מוחין לבניהם ז"ו, להזדווג גם הם. ו"שאו ידיכם" הוא כתרוממו (נ"א: שתרוממו) שאמא תעלה מ"נ, שהם הידים שלה, שהם הה"ג, ה' אצבעות כנודע, לקודש, שהוא אבא. וז"ש אתר עילאה אבא שהוא המקום דמבוע דנחלא יסוד דאבא ונחלא עמיקא נפיק מניה שהיא אימא לכן לא הזכיר הכתוב אימא כי אבא עיקר ואימא מאבא יצאת לכן לא הזכיר אלא העיקר. ובר נש הזוכה לעשות זיווג זה דא"ו א מכריזין עליו (תהלים קכח ה) יברכך יי מציון אחר שהוא גרם ברכה ומוחין לז"ו גם הוא יבורך מציון יסוד ז"א וגם מגיע לו מטוב ירושלים שהוא יסוד דנוקב' ויזכה לב' שולחנות וכשם שגרם זיווג לז"ו שהם בנים לא"ו והם הוציאו נשמות שנקר' בני בנים כן יזכה לבני בנים וכשם שגרם שלום דהיינו זיווג לא"ו א ולזעיר ונוק' שהם עילא ותתא כן תהיה גורם שלו לעילא בזעיר אנפין ושלום לתתא בישראל (זהר הרקיע). פ' בינה (מ"מ).

⁴⁹¹ ולא עוד אלא (מוסגר בדפ"ק).

⁴⁹² פ' מלבד שיקבלו הארה מציון שהוא יסוד דז"א, עוד יקבלו הארה מחלק שקבלה מלכות לעצמה מיסוד דז"א (מ"מ).

⁴⁹³ ולא עוד אלא (מוסגר בדפ"ק).

⁴⁹⁴ וסוד הענין שכתב הרב ז"ל, שנה"י נק' בני בנים, ואינם באים אלא ע"י תוספת המוחין, ולכן כשהיו המוחין לז"א ונתקנו נה"י ידיה, שהם בני בנים, גם למטה יזכו לבני בנים (מ"מ).

⁴⁹⁵ פ' שיסוד דאימא נק' שלום כמ"ש הרב, ושלום על ישראל, היינו שנמשכו המוחין לז"א הנק' ישראל, ושיעור הכתוב, וראה בנים לבניך, ואז ודאי שלום נמשך על ישראל, שהוא ז"א, שע"י ריבוי המוחין, נתרבו הרחמים ואריכות ימים בעולם, עד שרואה בנים לבניו (מ"מ).

דכתיב (שם כט יא) יהו"ה עוז לעמו יתן יהו"ה יברך את עמו בשלום:	
נפש כי תחטא (ויקרא ד ב) רבי יוסי פתח (שיר ב יז) עד שיפוח היום ונסו הצללים וגו' כמה אית להו (ליה) לבני נשא לאזדהרא [מחוביהו] ומחוביהו (מחובוי) דלא למחמי קמי מאריה⁴⁹⁶ דהא בכל יומא ויומא כרוזא נפיק וקארי אתערו בני עלמא לבייכו לקמי מלכא קדישא אתערו לאזדהרא מחובייכו אתערו נשמתא קדישא דיהב בגווייכו מאתר קדישא עלאה דתנינן בשעתא דקודשא בריך הוא אפיק נשמתא לנחתא בבני נשא אסחיד בה בכמה יעודין בכמה קסטורין בגין לנטרא פקודיו ולא עוד אלא דאעבר לה באלף ותמניא עלמין⁴⁹⁷ לאשתעשעא ולמחמי בהו יקרא דאינון דמשתדלי באורייתא נפקא⁴⁹⁸ וקיימא קמי מלכא בלבוש יקר⁴⁹⁹ (ולבתר הכי) בדיוקנא דהאי עלמא⁵⁰⁰ [בלבוש יקר] (בההוא נהורא) עלאה אסתכלת ביקרא דמלכא כל יומא ואעטר לה בכמה עטרין:	"נפש כי תחטא", רבי יוסי פתח "עד שיפוח היום ונסו הצללים וגו'", כמה יש להם לבני אדם להזהר מחטאיהם שלא לחטא לפני רבונם, שהרי בכל יום ויום יוצא כרוז וקורא העירו בני העולם את לבכם לפני המלך הקדוש, העירו להזהר מחטאיכם, העירו את הנשמה הקדושה שנתן בתוכם מהמקום העליון הקדוש, ששנינו בשעה שמוציא הקדוש ברוך הוא נשמה להורידה לבני אדם, הוא מעיד בה בכמה תוכחות בכמה שוטרין כדי לשמור את מצוותיו, ולא עוד אלא שמעביר אותה באלף ושמונה עולמות להשתעשע ולראות בהם את כבוד אותם שעוסקים בתורה, (יוצאת) ועומדת לפני המלך בלבוש נכבד בדמות של העולם הזה, בלבוש נכבד עליון, מסתכלת בכבוד המלך בכל יום, ומעטר אותה בכמה עטרות.
בשעתא דמטי זמנא לנחתא לעלמא עבדת מדור[ה]א בגנתא דעדן [דארעא] תלתין יומין למחמי יקרא דמאריהו דצדיקייא וסלקא לאתרהא [לעילא] ובתר דא נחתת לעלמא	בשעה שמגיע זמנה לרדת לעולם, הוא עושה מדורה בגן עדן של הארץ שלשים ימים לראות את כבוד רבונם של הצדיקים, ועולה למקומה למעלה, ואחר כך יורדת לעולם,
יג/ב	
אעטר לה מלכא⁵⁰¹ קדישא בשבע עטרין⁵⁰² עד דאתת ועאלת בגו גופא דבר נש וכו' דאיהי בגופא דבר נש וחבתו (ותבת) בהאי עלמא ואשתדלת בחשוכהא אורייתא תוהא עלה ואמרת ומה כל יקרא דא וכל אשלמותא אשלים לנפשתא מלכא	והמלך הקדוש מעטר אותה בשבע עטרות, עד שבאה ונכנסת לתוך גוף של אדם, וכשהיא בגוף של אדם וחוטאת בעולם הזה ומתעסקת בחושך שלה, התורה תמהה עליה ואומרת ומה כל הכבוד הזה וכל השלמות שהשלים לנפש (הזו) המלך העליון והיא חוטאת לפניו.

⁴⁹⁶ מאריהו (דפ"ו).

⁴⁹⁷ בודאי נדע שכבר היה שלום על ישראל באלף וח' עלמין, אלף הם חו"ג שהם ת"ק ות"ק כנודע, והם עשה ול"ת. ותמניא הם שורש ה' חסדים וה' גבורות, שהם ב' הויות, שבהם ח' אותיות. נמצא שעולמות אלו הם נגד תרי"ג מצות התורה, ולכן אעבר בהו כדי לראות מעלת התורה. א"נ י"ל באלף היא בריאה, שיש בה אל שד"י שבמילואו גימ' אלף, וח' הם יצירה ועשיה, שהם ז"א ומלכות, שבהם הו"ה אדנ"י, והם ח' עולמות הנשארים (מ"מ). הוא ט"פ ע"ב בט"ש (צ"ל ט"פ קי"ב דג' שמות (ר"ל אה"ה יהו"ה אדנ"י גימ' יב"ק) – ש"ל), והוא ג' שמות הנז' בזו"ח שיה"ש העולים תתר"ו במילואן, וא' כוללן שהיא הרביעית, והעשירית הכוללן הג"ן, ר"ל הג' שמות פשוטים גימ' ג"ן עד"ן. וסוד תתר"ו סימן שירו חמשה ואלף, כי הדעת הוא כלל ופרט וכלל כידוע, והן ה"ח וכלילתן ביסוד א', וכן א' בדעת, אלא ששם אלף רבתי, סוד אלף, וביסוד א' זעירא (יהל אור).

⁴⁹⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁹⁹ ר"ל נפקא מאותם העולמות הנז' (מ"מ).

⁵⁰⁰ דהיינו שעומדת אחר שיצאה מאותו עולם בלבוש יקר שהוא בדיוקנא דהאי עלמא (מ"מ).

⁵⁰¹ היינו בת שבע, שכינה, הכלולה משבע מדות למעלה מראשותיו (אור יקר).

⁵⁰² הם ד' מוחין שהם ד' הויות דעסמ"ב, ולבושיהם הם ג' אה"ה כנודע, והם ז' עטרין. א"נ הם ז' ק"ד דז"א (מ"מ). כתר שלו [דז"א] הוא מת"ת דרדל"א שהוא שורש של כל הפרצופים ונודע כי ת"ת כולל כל ו"ק וכן כאן ת"ת דרדל"א שהוא כתר דע"ק הוא כולל כל ז"ת דרדל"א ונמצא שכולל ז' עטרין ביחד לזה קראו עטרא דעטרין ואמר עוד עטרין דכל עטרין (ב"ע קא ע"ב).

עלמה והיא חבאת קמיה: נפש כי תחטא (ויקרא ד ב) מה דין הוא דתחטא אמר רבי יוסי נפש כי תחטא אהדרנא לקרא עד שיפוח היום⁵⁰³ (שיר ב יז) עיטא להאי נפש לאזדהרא מחובהא ותיתוב לאתדכאה עד שיפוח היום עד שלא יפוח יומא דהאי עלמא וייתי ההוא יומא תקיפא דיתבע לה מלכא דינא לנפקא מהאי עלמא ונסו הצללים⁵⁰⁴ דא הוא רזא ובין (ד)חברייא דקא אמרי (ד)בשעתא דמטי זמנא דבר נש לנפקא מן עלמא צולמא דבר נש אתעבר מניה הדא הוא דכתיב עד שיפוח היום עד ודלא ינשוף יומא (דינשוף זמנא) לנפקא מהאי עלמא ונסו הצללים דאתעבר צולמא יתוב קמי⁵⁰⁵ מאריה:	"נפש כי תחטא", מה הדין הוא שתחטא. אמר רבי יוסי נפש כי תחטא, חזרנו לכתוב "עד שיפוח היום" העצה לנפש הזו להזהר מחטאיה ותשוב להטהר, "עד שיפוח היום", עד שלא יפוח היום של העולם הזה, ויבא אותו היום הקשה שיתבענה המלך דין לצאת מהעולם הזה, "ונסו הצללים", זהו סוד שאומרים בין החברים שבשעה שמגיע זמנו של אדם לצאת מן העולם, צלם האדם עובר ממנו, זהו שנאמר עד שיפוח היום, טרם שינשוף היום לצאת מהעולם הזה, ונסו הצללים שיעבור הצלם, ישוב לפני רבונו.
רבי אלעזר אמר תרין צולמין אית ליה לבר נש כד איהו בקיומיה חד רברבא וחד זעירא⁵⁰⁶ ודכתיב הצללים תרי וכדו [וכד] (ו)משכתחי כחדא כדין הוא בר נש בקיומיה ועל דא ונסו הצללים כתיב כדין בעי⁵⁰⁷ בר נש לאסתכלא בעובדוי ולתקנא לון קמי מארי⁵⁰⁸ ויודי עלייהו בגין דקודשא בריך הוא אקרי רחום וחנן ומקבל לאינן דתבין קמיה ודא הוא עד שיפוח היום ונסו הצללים דכיון דאינן צללים מתעברן מיניה ואיהו תפס בקולרא תשובה היא אבל לא מעליא כל כך כזמנא דקאים איהו בקיומיה:	רבי אלעזר אמר שני צלמים יש לאדם כשהוא בקיומו, אחד גדול ואחד קטן, שנאמר הצללים, שנים. וכשנמצאים כאחד, אזי האדם בקימו, ועל זה כתוב ונסו הצללים, אזי צריך אדם להסתכל במעשיו ולתקנם לפני אדונו ויודה עליהם, משום שהקדוש ברוך הוא נקרא רחום וחנן ומקבל את אותם ששבים לפניו, וזהו עד שיפוח היום ונסו הצללים, שכיון שאותם צללים עברו ממנו והוא תפוס בקולר, זו תשובה, אבל לא כל כך מעולה, כמו בזמן שהוא עומד בקיומו.
וישלמה מלכא אכריז ואמר (קהלת יב א) וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה וגו' ועל דא עד שיפוח היום דבעי בר נש לאסתלקא עובדוי דכד מטון יומוי לאסתלקא מן עלמא קודשא בריך הוא תוהא עליה ואומר ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והא אומינא לה	ושלמה המלך מכריז ואומר "וזכור את בוראיך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה וגו'", ועל זה "עד שיפוח היום", שצריך אדם לתקן מעשיו, שכשמגיעים ימיו להסתלק מהעולם הקדוש ברוך הוא תוהא עליו ואומר, "ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה", והרי השבעתי אותה בשבועה של שמי

⁵⁰³ עי' ח"א צט ע"ב, רכ ע"א, ח"ב יז ע"א, ושעה"כ סוכות ז'.

⁵⁰⁴ עד שיפוח היום ונסו הצללים, ר"ל, בעה"ז, צריך האדם לעשות תשובה ולחזור לשל"ת קודם מותו, עד שיפוח היום ונסו הצללים, שהם הרוח והנשמה (ספר הליקוטים וזאת הברכה ב). והנה ל' יום קודם פטירת האדם מסתלקים מעל ראשו בחינת המקיפים שהם בחינת צ"ל על ראשו של אדם בסוד עד שיפוח היום ונסו הצללים כנזכר בזוהר פרשת ויחי. ואמר צללים בלשון רבים לפי שיש ב' בחינות בזה הצלם והם צלם דאבא וצלם דאימא כנודע וכולם הם צלם אחד כי שניהם הם מקיפים זב"ז, ובהגיע עת פטירת האדם אז חוזרין המקיפין למקומם כבתחלה כדי שכולם ירגישו צער המיתה ועונשה וז"ס תוסף רוחם יגועון וכו' (שעה"מ ויחי). הגוף הפנימי נקרא באמת צלם, הנה הוא נעשה מהארת נה"י דאמא תוך היסוד של הנוקבא דז"א, והוא הנקרא חותם המלכות. והם ב', חותם תוך חותם, שהוא חותם ביסוד שבה, וחותם במלכות שבה. ומאלו החותמים נעשין תרין דיוקנין אל הנפשות, אחד רב ואחד זעיר כנזכר בהרבה מקומות בזוהר (והם פ' תזריע דף מג ע"א, אמור קד ע"א, וכאן, ויקהל דף רי) והם הגדול מיסוד והקטן ממלכות (ע"ח שער כו פרק ב).

⁵⁰⁵ קמיה (דפ"ו).

⁵⁰⁶ חותם בתוך חותם הם יסוד ומלכות שבה, ומאלו החותמות נעשים תרין דיוקנין אל הנפשות, א' רב וא' זעיר, הגדול מיסוד דנוק', והקטן ממלכות שבה (מ"מ).

⁵⁰⁷ היינו שלשים יום קודם פטירתו (אור יקר).

⁵⁰⁸ מאריה (דפ"ו).

באומאה דשמי דלא לשקרא בי ואסהדית בה כד נחתת לעלמא והוא עד ודאי מכמה זמנין דאסהדית בה לנטרא פקודי בגין כך הואיל ובר נש הוא עד בשעתא דיתוב קמי מלכא:	שלא לשקר בי, והעדתי בה כשירדה לעולם, והוא עד ודאי מכמה פעמים שהעדתי בה לשמור מצוותי, לכן הואיל והאדם הוא עד בשעה שישוב לפני המלך.
או ראה⁵⁰⁹ או ידע⁵¹⁰ או ראה אינון חובין דעבד ואסתכל בהו או ידע בבירורא דמלה דעבר על פקודא דמאריה אם לא יגיד⁵¹¹ אם לא יודי עליהו קמי מאריה מה כתיב⁵¹² כד יפוק מהאי עלמא ונשא עונו (ויקרא ה יז) וכד ישא עונו היאך פתחין ליה פתחא⁵¹³ והאיך יקום קמי מאריה⁵¹⁴ ועל דא נפש כי תחטא כתיב:	"או ראה או ידע", או ראה אותם חטאים שעשה והתבונן בהם, או ידע בברור הדבר שעבר על מצות רבונו, אם לוא יגיד אם לא יודה עליהם לפני רבונו, (מה כתוב) כשיצא מן העולם הזה "ונשא עונו", וכשישא עונו איך יפתחו לו פתח, ואיך יעמד לפני רבונו, ועל זה כתוב נפש כי תחטא.
נפש כי תחטא (ויקרא ד ב) רבי אבא פתח (תהלים מד יח) כל זאת באתנו⁵¹⁵ ולא שכחנוך ולא שקרנו בבריתך⁵¹⁶ כל זאת באתנו כל אלו באו עלינו⁵¹⁷ מבעי ליה אלא כל דינין דלעילא⁵¹⁸ אתו עלנא ולא שכחנוך ולא אנשינא מילולי אורייתך מכאן אוליפנא כל מאן דאנשי מילולי אורייתא ולא בעי למלעי בה כאלו אנשי לקודשא בריך הוא דהא אורייתא כולה שמא דקודשא בריך הוא הוי⁵¹⁹:	"נפש כי תחטא", רבי אבא פתח "כל זאת באתנו ולא שכחנוך ולא שקרנו בבריתך". כל זאת באתנו, היה צריך להיות כל אלו באו עלינו, אלא כל הדינים שלמעלה באו עלינו ולא שכחנוך, ולא שכחנו דברי תורתך, מכאן למדנו כל מי ששוכח דברי תורה ולא רוצה לעסוק בה, כאלו שכח את הקדוש ברוך הוא, שהרי כל התורה היא שמו של הקדוש ברוך הוא.
ולא שקרנו בבריתך ודכל מאן דמשקר ביה בהאי את קיימא קדישא דרשים ביהו (דלא למשקר בהאי את קיים קדישא דרשים ביה דכל מאן דמשקר ביה) כאלו משקר בשמא דמלכא⁵²⁰ בגין דשמא דמלכא אתרשים ביה בבר נש וקרא אחרא אודי ביה בהאי קרא דכתיב (שם כא) אם שכחנו שם אלהינו ונפרוש כפינו לאל זר אם	"ולא שקרנו בבריתך", שכל מי שמשקר באות ברית הקדש הזו שרשומה בו, כאלו שמשקר בשמו של המלך, משום ששמו של המלך רשום באדם. ומקרא אחר מודה בפסוק זה שנאמר "אם שכחנו שם אלהינו ונפרש כפינו לאל זר", אם שכחנו שם אלהינו כמו שנאמר ולא שכחנוך (וזוהי התורה שהיא שם אלהינו), ונפרש כפינו לאל זר כמו שנאמר ולא שקרנו בבריתך, והכל דבר אחד, מה

⁵⁰⁹ שעבר במזיד (אור יקר).

⁵¹⁰ שעבר בשוגג ואח"כ נתברר לו (אור יקר).

⁵¹¹ כדי שעל ידי וידוי יורידם מנשמתו לתוך מצולות ים (אור יקר).

⁵¹² מה כתיב (מוסגר בדפ"ק).

⁵¹³ היכלות (אור יקר).

⁵¹⁴ עד ימרק עונו בגיהנם (אור יקר).

⁵¹⁵ היא נקבה, ובה כל דינין תלויים, כאומרו והוא ישפוט תבל בצדק, ולפי זה הם בפסוק ג' מדות "כל זאת" כל בחינת המלכות דהיינו כל צדדי דיניה "באתנו" ועכ"ז "לא שכחנוך" ת"ת שהוא תורה (אור יקר).

⁵¹⁶ יסוד השקול כתורה (אור יקר).

⁵¹⁷ פי' כל דינים של מדת "זאת" הנקבה, באתנו, והשתא א"ש דנקט באתנו לשון נקבה (רח"ו).

⁵¹⁸ היינו זא"ת שהיא מדת המלכות (אור יקר).

⁵¹⁹ עי' ח"ב צ ע"ב. ברמב"ן (הקדמה לפירוש על התורה) נאמר "שמותיו" כלומר בלשון רבים, ללמדך שכל מילה ואות הם שמותיו של הקב"ה. אמנם עי' במקורות האחרים שמביא רבינו כאן, הזהר יתרו ומשפטים, וכן עי' בבהגר"א על ס"י פ"א מ"א ריש אופן ג' שזה שמו של הקב"ה בלשון יחיד, משמע שכל התורה היא התפרטות שם הוי"ה ב"ה בלבד. עי' בבהגר"א על ס"י ג ע"א ז"ל, כל השמות והתורה הכל בשם הוי"ה ב"ה והוא שם המפורש, ע"כ. ועי' בבהגר"א על ספד"צ כח ע"ג ד"ה וז"ש באתוון, שאפילו אה"ה היא עתידה להתגלות בשם הוי"ה. אמנם עי' יונת אלם פרק א', ז"ל, כאן כל התורה כלה שם א' בסוד אצילות נעלם אין עסק בה לזולתו ית', ע"כ. משמע שאה"נ באצילות הכל נכלל בגילוי א' אמנם מה שנתגלה לנו למטה הוא שכל התורה כולה כלולה משמותיו ית' וצ"ע.

⁵²⁰ דהיינו שם יהו"ה ת"ת דהיינו כל התורה כולה (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

השקר כאן שפרש כפיו לרשות אחרת ומשקר בברית הזו, ולכן התורה אוהזת בזה, שכל מי ששומר את הברית הזו כאילו שומר את כל התורה, ומי שמשקר בזה כאלו משקר בכל התורה.	שכחנו שם אלהינו⁵²¹ כמה דאת אמר ולא שכחנוך ודא היא אורייתא דאיהי שם אלהינו⁵²¹ ונפרוש כפינו לאל זר כמה דאת אמר ולא שקרנו בבריתך וכלא חד מלה מאי שקרא הכא דפריש כפיו לרשותא אחרא⁵²² ומשקר בהאי ברית ועל דא אורייתא אחידת בהאי דכל מאן דנטיר האי ברית כאלו נטיר אורייתא כולה ומאן דמשקר בהאי כאלו משקר באורייתא כולה:
בא וראה טרם שנמול אברהם הרי לא נאמר שהוא שמר את התורה, כיון שנמול מה נאמר "עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרותי מצוותי חוקותי ותורותי", והכל משום שנמול, ונרשם בו הרושם הקדוש, ושומר אותו כראוי, מעלה עליו כאלו שמר את כל התורה. אף ביצחק	תא חזי אברהם עד לא אתגזר הא [לא] אתמר דאיהו נטיר אורייתא כיון דאתגזר מה כתיב (בראשית כו ה) עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרותי מצוותי חקוטי ותורותי וכלא בגין דאתגזר ואתרשים⁵²³ ביה רשימא קדישא ונטיר ליה בדקא יאות סליק ליה כאלו נטר אורייתא כולה⁵²⁴ יצחק
י"ד/א	
כך נאמר "ואת בריתי אקים את יצחק", ועל זה נקראת התורה ברית. בא וראה משום שיוסף שמר את הברית הזו ולא רצה לשקר בה, זכה לכבוד בעולם הזה ולכבוד בעולם הבא. ולא עוד אלא שהקדוש ברוך הוא השרה את שמו בתוכו, שנאמר "עדות ביהוסף שמו", וזכה לברכת העולם הזה ולברכת העולם הבא.	אוף הכי כתיב (שם יז כא) ואת בריתי⁵²⁵ אקים את יצחק ועל דא אורייתא אקרי ברית תא חזי יוסף בגין דנטר ליה להאי ברית ולא בעא לשקרא ביה זכה ליקרא בהאי עלמא⁵²⁶ וליקרא לעלמא דאתי ולא עוד אלא דקודשא בריך הוא⁵²⁷ אשרי שמייה⁵²⁸ בגויה דכתיב (תהלים פא ו) עדות ביהוסף שמו וזכה לברכתא⁵²⁹ דהאי עלמא ולברכתא דעלמא דאתי:
אמר רבי יצחק נאמר "בכור שורו הדר לו וגו'", משום שיוסף שמר את הברית הזו זכה בשור שהוא ראשון לקרבן. אמר לו רבי יהודה אם כך למה התברך בדבר שהוא שמאל, היה צריך להיות בימין שהרי נאמר "ופני שור מהשמאל". אמר לו כדי שיגן על חטאי ירבעם. אמר לו סוד למדנו בכתוב הזה,	אמר רבי יצחק כתיב (דברים לג יז) בכור שורו הדר לו וגו' יוסף ובגין דנטיר להאי בריתו זכה בשור דאיהו קדמאה לקרבנא [שור שהקריב אדם הראשון] אמר ליה רבי יהודה אי הכי אמאי אתברך במלה דאיהי שמאלא בימינא מבעי ליה

⁵²¹ ודא היא אורייתא דאיהי שם אלהינו (מוסגר בדפ"ק).

⁵²² כופר באלוה ומשקר חותמו שהוא מהול וקורא עצמו גוי ערל (אור יקר). "אל זר" נוק' דקלי', והפורש כפיו היינו בועל נכרית, כפיו הם ה"ח וה"ג ונותנם לאל זר (רח"ו).

⁵²³ אתרשים (דפ"ו).

⁵²⁴ כל מה שעסק במצות, היו אותם המאורות חשוכים מפני הערלה, ואח"כ כשנמול העלה עליו כאלו קיימם מחדש מפני שהאירם והעירם מחשך ערלתם (אור יקר).

⁵²⁵ פי', דריש בריתי להאי גיסא ולהאי גיסא בשביל בריתי שעם יצחק, וג"כ בריתי שהיא התורה אקים את יצחק, וז"ש וע"ד אורייתא איקרי ברית (מ"מ).

⁵²⁶ מלכות בעולם הזה ומלכות לעולם הבא, כדכתיב וצדיקים ירשו ארץ (אור יקר).

⁵²⁷ בינה (אור יקר).

⁵²⁸ יה"ו דהיינו בינה, בן י"ה, יה"ו כדפי' ברע"מ (אור יקר).

⁵²⁹ היינו על ידי הת"ת הקושר מבינה עד המלכות, יוסף זכה מפני זכות הברית, זכה אל השור ראשון לקרבנות ולזה הקשה, אי הכי מעיקרא סליק אדעתין דברכת בכור שורו, אינה בזכות הברית אלא שכל השבטים משולים לחיות ויוסף לשור, השתא דאמרת זכה אם כן למה שור ולא אריה שהוא ימין, שהיסוד בימין נאחז כנודע, לזה אמר שזכה למעלה ולא עלה עד הימין כדי שיהיה שם להגין, יבא שור דיוסף יסוד נטיל לשמאלא ויבטל שור נגח שהחטיא ירבעם לישראל (אור יקר).

דהא כתיב (יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל אמר ליה בגין דיגין על חובי דירבעם⁵³⁰ אמר ליה רזא אוליפנא בהאי קרא דכיון דיוסף נטר ליה להאי ברית דהאי ברית⁵³¹ אחיד בתרין דרגין⁵³² ואינון תרין דרגין לעילא בשמהן אתקרון ואוליפנא בפרשת פרה אדומה דהאי פרה חד דרגא ומאינון תרין דרגין עילאין⁵³³ הוי וזווגא דפרה שור אקרי⁵³⁴ ודא הוא בכור שורו [הדר לו] וקרני ראם קרני הדר לו ודאי⁵³⁵ ולא הא כי שור דעלמא אלא וקרני ראם קרני קרנא עלאה⁵³⁶ הוא על כל אחרנין ועל דא בהם (דברים לג יז) עמים ינגח יחדיו אפסי ארץ:	שכיון שיוסף שמר את הברית הזו, שהברית הזו אחוזה בשתי דרגות, ואותן שתי דרגות למעלה נקראו בשמות, ולמדנו בפרשת פרה אדומה, שהפרה הזו היא דרגה אחת מאותן שתי דרגות עליונות, והזווג של פרה נקרא שור, וזהו בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו, הדר לו ודאי. ולא כמו השור הזה של העולם, אלא וקרני ראם קרניו, קרן עליונה היא על כל האחרות, ועל כן בהם "עמים ינגח יחדיו אפסי ארץ".
אמר רבי אבא משמע שכל מי ששומר את אות הרושם הקדוש, אותן שתי דרגות עליונות נקשרות בו, לשמור אותו בכל, ולעטרו בכבוד עליון. ולכן זכה בשתי מלכיות, אחת הוא ואחת בנו, שכיון ששלמה המלך נדבק בנשים נכריות, נתנה המלכות לירבעם, ולכן הברית חביבה מהכל, לכן אמר רבי שמעון האדם הזה שמוליד בן נקשר לשכינה, שהיא הפתח של כל הפתחים. (והתינוק הזה שנמול נקשר בשכינה שהיא פתח של כל הכתרים) העליונים. הפתח שנקשר בשם הקדוש, (שאמר רבי שמעון) ואותו דם שיוצא מאותו תינוק שמור לפני הקדוש ברוך הוא, ובשעה שמתעוררים דינים בעולם משגיח הקדוש ברוך הוא באותו דם ומציל את העולם, ולכן נאמר "ובן שמונת ימים ימול לכם כל זכר וכו'", ונאמר "ואם בגבורות שמונים שנה", והכל עולה במשקל אחד.	אמר רבי אבא משמע שכל מי ששומר את אות הרושם הקדוש, אותן שתי דרגות עליונות נקשרות בו, לשמור אותו בכל, ולעטרו בכבוד עליון. ולכן זכה בשתי מלכיות, אחת הוא ואחת בנו, שכיון ששלמה המלך נדבק בנשים נכריות, נתנה המלכות לירבעם, ולכן הברית חביבה מהכל, לכן אמר רבי שמעון האדם הזה שמוליד בן נקשר לשכינה, שהיא הפתח של כל הפתחים. (והתינוק הזה שנמול נקשר בשכינה שהיא פתח של כל הכתרים) העליונים. הפתח שנקשר בשם הקדוש, (שאמר רבי שמעון) ואותו דם שיוצא מאותו תינוק שמור לפני הקדוש ברוך הוא, ובשעה שמתעוררים דינים בעולם משגיח הקדוש ברוך הוא באותו דם ומציל את העולם, ולכן נאמר "ובן שמונת ימים ימול לכם כל זכר וכו'", ונאמר "ואם בגבורות שמונים שנה", והכל עולה במשקל אחד.

⁵³⁰ כי הדינים אינם מתמתקים אלא בשרשם (רח"ו).

⁵³¹ פי' יסוד (מ"מ).

⁵³² יסוד ומלכות (אור יקר), נו"ה (רח"ו במ"מ).

⁵³³ יסוד (רח"ו).

⁵³⁴ כי הסריס אין לו זקן והוא יש לו הדרו (רח"ו).

⁵³⁵ דרגא עלאה - פי' יסוד שעולה עד הדעת יותר מכל הספירות כולם (מ"מ).

⁵³⁶ נו"ה (מ"מ).

⁵³⁷ לך לך צג (הערת הזהר).

⁵³⁸ פי' ירבעם כדמפרש, והאי דלא קאמר הזהר יהושע בן נון, לפי שירבעם נמשכה מלכותו הוא ובנו ובן בנו, ועוד יהושע נביא היה ורבן של ישראל ולא מלך, ומלך הראשון של ישראל הוא שאול (מ"מ).

⁵³⁹ המכוון בפסוקים אלו לומר ע"י מילה, שהיא בן שמנת ימים ניצול העולם מהגבורות של הבינה, שהיא שמינית ממטה למעלה, ומהגבורות של המלכות, שהיא שמינית מלמעלה למטה (מ"מ).

⁵⁴⁰ פי' מביא ראיה למ"ש אתקשר בשכינתא מפסוקים אלו דכתיב ואם בגבורות וכו', והיא הבינה דדינים מתערין מינה, וממנה עד המלכות ח' ספירות, ולכן רמז לנו הכתוב ובן שמנת ימים וכו', דהיינו כשימול לח' ימים יזכה למלכות שהיא שמירת מהבינה (מ"מ).

תאנא בההוא דמא זכי עלמא לאתבסמא בחסד וקיימין כלהו עלמין דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ וגו' אם לא בריתי תינח יומם ולילה למה אמר רבי שמעון תנינן תרין כתרין⁵⁴¹ אתאחדן כחדא ואינון פתחא דכל שאר כתרין⁵⁴² ותאנא חד דינא⁵⁴³ וחד רחמי⁵⁴⁴ ומתבסמא⁵⁴⁵ דא בדא⁵⁴⁶ דכר ונוקבא (ס"א ותאנא חד דכר וחד נוקבא חד דינא וחד רחמי) בסטרא דדכורא שריא חסד⁵⁴⁷ בסטרא דנוקבא שריא דינא (ובגין כך) חד חורא וחד סומקא (ובגין לאתבסמא דא בדא (בגין כך) מתקשרן דא בדא והאי ברית אחיד בהו ביומם ולילה⁵⁴⁸ דינא וחסד דינא בקדמיתא⁵⁴⁹ וולבית שריא ביה בחסד⁵⁵⁰ ואתבסם בכלא ודא הוא ברית דאקרי יומם ולילה דאחיד בתרווייהו וומאן דזכי לנטרא להאי ברית כדקא יאות ולא חטי ביה כל יומי אחיד בהו ביומם ולילה וזכי לתרין עלמין עלמא דא ועלמא דאתי:	שנינו באותו הדם זוכה העולם להתבשם בחסד, וכל העולמות עומדים, שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ וגו'", אם לא בריתי נחא, אבל למה יומם ולילה. אמר רבי שמעון שנינו, שני כתרים מתאחדים כאחד, והם הפתח של כל הכתרים אחרים, ושנינו אחד דין ואחד רחמים, ומתבשמים זה עם זה, זכר ונקבה. (ושנינו אחד זכר ואחד נקבה, אחד דין ואחד רחמים). בצד הזכר שרוי חסד, ובצד הנקבה שרוי דין, (ולכן) אחד לבן ואחד אדום, וכדי להתבשם זה עם זה (לכן) הם מתקשרים זה בזה, והברית הזו אוחדת בהם ביומם ולילה, בדין וחסד. בדין בראשונה ואחר כך שורה בחסד ומתבשם בכל, וזוהי הברית שנקראת יומם ולילה, שאוחדת בשניהם. ומי שזוכה לשמור את אות הברית הזו כראוי ולא חוטא בה כל ימיו, הוא אוחד ביומם ולילה, וזוכה לשני עולמות, העולם הזה והעולם הבא.
ועל דא אקרי אברהם שלים דכתיב (בראשית יז א) התהלך לפני והיה תמים ואימתי אקרי שלים כד זכה בתרווייהו ביומם ולילה דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהו"ה חסדו ובלילה שירה עמי ותרווייהו אחסין אברהם ולא אתקיימא ביה חסד בקיומא שלים עד דאתגזר כיון דאתגזר אתקיים ביה וזכה לתרווייהו ואקרי שלים כמה דתנינן דכתיב (בראשית יח א) והוא יושב פתח האהל כחום היום פתח האהל דא הוא כתרא עשיראה דמלכא דאיהו פתחא לכל משכנא קדישא דשאר כתרין וקרייה דוד מלכא⁵⁵¹ פתחא (נ"א צדק) דכתיב (תהלים קיח יט) פתחו לי שערי צדק וכתיב זה השער ליהו"ה כחום היום⁵⁵² כד [נהורא	ולכן אברהם נקרא שלם שנאמר "התהלך לפני והיה תמים", ואימתי נקרא שלם, כשזכה בשניהם ביומם ולילה, שנאמר "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי", ושניהם ירש אברהם ולא התקיים בו החסד בקיום שלם עד שנמול, כיון שנמול התקיים בו זכה לשניהם ונקרא שלם. כמו ששנינו שנאמר "והוא יושב פתח האהל כחם היום", פתח האהל זהו הכתר העשירי של המלך, שהיא פתח לכל המשכן הקדוש של שאר הכתרים. ודוד המלך קורא (לזה) פתח (צדק), שנאמר "פתחו לי שערי צדק", ונאמר זה השער לה'. כחום היום, כשמאיר האור של החסד חולק גורלו, כמו שישב בזה יושב בזה, מתי התקיימו בו, כשנמול, ולכן נקראת ברית יומם ולילה.

⁵⁴¹ זר"ן (מ"מ).

⁵⁴² פי' ששם מתגלים א"א ואו"א (מ"מ).

⁵⁴³ פי' מלכות שבניינה מהגבורות (מ"מ).

⁵⁴⁴ פי' ז"א שבניינו מהחסדים (מ"מ).

⁵⁴⁵ בגין לאתבסמא (מ"מ).

⁵⁴⁶ פי' שכתב הרב כי סוד הזווג למתק הגבורות דנוק' ע"י החסדים דז"א (מ"מ).

⁵⁴⁷ לך לך צד (הערת הזהר).

⁵⁴⁸ פי' שע"י מתחברים זר"ן, נמצא שאחיד בשניהם (מ"מ).

⁵⁴⁹ פי' שהמלכות מעלה הגבורות בסוד מ"ן תחילה, א"נ י"ל שהיסוד לצד הגבורות, כמ"ש הרב, נמצא

שהדין היה ביסוד תחלה, ואח"כ קיבל החסדים שנכללים בו, וז"ש "לבתר שרייא ביה בחסד" (מ"מ).

⁵⁵⁰ היינו אח"כ יורדים החסדים בסוד מ"ד ליסוד, ונותנם אל המלכות (מ"מ).

⁵⁵¹ (להאי) (נוסף בדפ"ו).

⁵⁵² נמחק במ"מ.

דחסד] ונהרא נהירא דחסדו (נהרא חסד) חולק עדביה כמא(ן) דיתיב בהאי⁵⁵³ יתיב בהאי⁵⁵⁴ אימתי אתקיימו ביה כד אתגזר ובגין כך אקרי ברית יומם ולילה:	
תאנא כתיב (שמות יב כג) ופסח יהו"ה על הפתח⁵⁵⁵ ומאי ופסח יהו"ה על הפתח דשריא על האי פתחא חסד לאתבסמא ובגין כך (שמות יב כג) ולא יתן המשחית וגו' אמר רבי אלעזר הא תנינן גיורא כד אתגזר ועייל תחות גרפי דשכינתא אקרי גר צדק ולא יתיר גר צדק ודאי זכי למיעל בההוא	שנינו נאמר "ופסח ה' על הפתח", מה זה ופסח ה' על הפתח, ששורה על הפתח הזה, חסד להתבשם, ולכן "ולא יתן המשחית וגו'". אמר רבי אלעזר הרי שנינו כשגר נמול ונכנס תחת כנפי השכינה, הוא נקרא גר צדק, ולא יתר. גר צדק ודאי זוכה להיכנס לאותו
יד/ב	
כתרא דצדק ואת אמרת יומם ולילה דזכו לתרווייהו אמר ליה רבי שמעון אלעזר ברי לא דמי⁵⁵⁶ מאן דאתי משרשא קדישא ומגזעא דקשוט למאן דאתי מגזעא בישא ומשרשא דגעלי בישין תקיפין בישראל כתיב בהו (ירמיה ב כא) ואנכי נטעתיו שורק⁵⁵⁷ כלה זרע אמת⁵⁵⁸ בא[ו]מות עכו"ם כתיב (יחזקאל כג כה) אשר בשר חמורים בשרם⁵⁵⁹ וזרמת סוסים זרמתם ובגין כך ישראל קדישין⁵⁶⁰ זרעא דקשוט⁵⁶¹ גזעא דאתבסמו⁵⁶² בטורא דסיני ואתפסק מנייהו כל זוחמא כלהו מתבסמין⁵⁶³ וכלהו עיילי בקיימא קדישא דיומם ולילה למהוי שלמים בכלא אבל באומות עכו"ם קשיא למעבר מנייהו וזוחמא ואפילו עד תלת דרין	כתר של צדק, ואתה אומר יומם ולילה, שזכו לשניהם. אמר לו רבי שמעון, אלעזר בני אינו דומה מי שבא משורש קדוש ומגזע אמת, למי שבא מגזע רע ומשורש של גיעולים רעים קשים. בישראל כתוב בהם "ואנכי נטעתיו שורק כולה זרע אמת", באומות נאמר "אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם", ולכן ישראל קדושים זרע של אמת גזע שהתבשמו בהר סיני ופסקה מהם כל הזוחמא, כולם מתבשמים וכולם נכנסים בברית הקדושה של יומם ולילה להיות שלמים בכל. אבל באומות, קשה להעביר מהם את הזוחמא, ואפילו עד שלשה דורות, ולכן שנינו טוב שבגוים וכו', ולכן גר צדק ודאי.

⁵⁵³ ור"ל, כמו שאברהם חסד דז"א הוא מדתו (מ"מ).

⁵⁵⁴ היא המלכות שנותן לה החסדים לבסמה ודריש כ' של כחום כף הדמיון (מ"מ).

⁵⁵⁵ פי' פתיחה לשון רחמים ויתגלה פסח זה על הפתח (רח"ו).

⁵⁵⁶ ואם תאמר, תינח לבן ישראל הנולד, אברהם שהיה אב לגרים ונולד שלא בקדושה מאי איכא למימר.
וכבר פרשו בזהר, שאברהם גר היה, ומדתו במלכות. אמנם עם כל זה לפי דבריו הוא בסוד מילתו נכנס
במדת יומם ולילה, והדרא קושיא לדוכתין. ויש לומר, שמילת הגר הוא פתח כניסתו לעבודה ולידת בן
ישראל, הוא ג"כ פתח כניסתו, ולזה הגר עולה בשכינה ובן ישראל ביסוד, אמנם אברהם לא היה פתח
כניסתו לעבודה במצות המילה, אלא מקודם היה אוהבו של הקב"ה, וכבר פסק זוהמתו באור כשדים
ובכמה נסיונות, ולזה במילה נכנס במדרגה עליונה כעליית עם בני ישראל (אור יקר).

⁵⁵⁷ ביסוד (אור יקר).

⁵⁵⁸ מהת"ת (אור יקר)

⁵⁵⁹ הם החצונים, והטעם לזה הם שלשה עניינים המקדשים זרע קדוש, האחת קדושת אביו במאכלו
ומשתהו (אור יקר).

⁵⁶⁰ קדושתם בזווגם על ידי טהרת הנדה קידושין שבע ברכות (אור יקר).

⁵⁶¹ מהתורה וחוקותיה, שורש טהור מאבות אבותם שעמדו בהר סיני ופסקה זוהמתן דהיינו טומאת הנחש
(אור יקר).

⁵⁶² לכך הם בדין הנמתק בחסד (אור יקר).

⁵⁶³ ומצד המתקתם שהטבע בעצמו רחמן שזה מדת ישראל רחמנים בני רחמנים והיינו המתקת הדין,
בישנים בני ביישנים והיינו העברת הקלי' שהוא עזות פנים, לזה אמר הם נכנסים במקום המתקת הדין,
וזהו שאמר עאלין בקיימא קדישא דיומם ולילה, דהיינו המתקת הדינים, אבל אומות העולם וכו' העיקר
בדברי רב המנונא סבא, שאם כפי פשוטי דבריו קשה, אם כן לא יכנסו אפילו במלכות, שכיון שאין זוהמתן
נפסקת, מי התיר לערב קודש בחול, וטמא בטהור, נימא שהם בחוץ, אלא כדמפרש רב המנונא ואמר,
שהענין הוא בהדרגה כיון שאומות העולם הם שואבים רוח אליהם ממדרגות הטומאה, מפני שאחזיתן
בהם (אור יקר).

[ובגין כך תנינן טוב שבעכו"ם הרוג] (ובגין כך גר צדק ודאי):	
דאמר רב המנונא סבא אומות עכו"ם עד לא אתגזרו שריין בכתרין תתאין דלא קדישין ורוח מסאבא⁵⁶⁴ שריא עליהו כיון ודאתגזרו (דאתגזרו) שריין בכתרא קדישא (של שכינתא) דשריא על שאר כתרין תתאין ורוחא קדישא שריא עליהו⁵⁶⁵ אבל ישראל קדישין בני קדישין דגזעין ושרשין ואתבסמו בטורא דסיני ועאלו במהימנותא שלימתא קדישתא בשעתא דאתגזרו שריא בכלא דכתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם חיים כלכם היום:	שאמר רב המנונא סבא אומות טרם שנמולו שריים הם בכתרים תחתונים שאינם קדושים, ורוח טומאה שורה עליהם. כיון שהתגזרו ונמולו הם שורים בכתר הקדוש (של השכינה), ששורה על שאר הכתרים התחתונים, ורוח קדושה שורה עליהם. אבל ישראל קדושים בני קדושים של גזעים ושרשים, והתבשמו בהר סיני, ונכנסו לאמונה השלמה הקדושה, בשעה שנמולים הם שורים בכל, שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום".
והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה וגו' (ויקרא ח כג) רבי יוסי אמר (ישעיה נד ט) כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח. הפסוק הזה קשה, נאמר "ומי המבול היו על הארץ", ונאמר "ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול". כתוב מי המבול ולא מי נח, וכאן כתוב כי מי נח זאת לי. זאת לי, היה צריך להיות "הם לי".	והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה וגו', רבי יוסי אמר "כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח". הפסוק הזה קשה, נאמר "ומי המבול היו על הארץ", ונאמר "ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול". כתוב מי המבול ולא מי נח, וכאן כתוב כי מי נח זאת לי. זאת לי, היה צריך להיות "הם לי".
אלא הכי תאנא כד זכאין סגיאן בעלמא קודשא בריך הוא חדו ומשתבח בהו דתנינן כד שארי זכאה בעלמא ואשתבח ביה כביכול אמיל שלמא בעלמא⁵⁶⁶ וכל עלמא מתברכא בגיניה⁵⁶⁷ ואמיל שלמא בפמליא של מעלה:	אלא כך שנינו, כשצדיקים מתרבים בעולם, הקדוש ברוך הוא שמח ומשתבח בהם, ששנינו כששרוי צדיק בעולם, ונמצא בו, כביכול הוא מטיל שלום בעולם, וכל העולם מתברך בגללו, ומטיל שלום בפמליא של מעלה.
מנא לן דכתיב (ישעיה כז ה) או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי תרין שלמין אמאי הכא אלא יעשה שלום לי דאשרי דכר ונוקבא שלום יעשה לי דמתברכאן אבהן מאי איכא בינייהו אמר רבי יוסי כד מתברכאן אבהן שלום יעשה לי דאקדים שלמא בכלא ובגין כך שלום קדים⁵⁶⁸ יעשה שלום לי מאי טעמא לא אקדים	מגין לנו, שנאמר "או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי", שני שלומות כאן למה. אלא יעשה שלום לי, שמשרה זכר ונקבה, שלום יעשה לי שהאבות מתברכים, מה יש ביניהם. אמר רבי יוסי כשהאבות מתברכים, שלום יעשה לי, שמקדים שלום בכל, ולכן שלום קודם יעשה, "שלום לי" למה לא הקדים כאן שלום, אלא כדי שיעבר

⁵⁶⁴ בטהרתם עולים ומחליפים שניהם (אור יקר).

⁵⁶⁵ ופתח כניסתם בזה הוא מצד המלכות, שהוא בית שורש לכל הבחינות שבעולם, והחצונים יש להם שורש מתוק שתול בפלגי מימי הטהרה והקדושה כדפי' בפרשת שלח לך בפסח שני עיי"ש. ולכך יש באומות העולם ג' בחינות: הא', הטמאים, והם כענפים. והב', חסידי אומות העולם, והם נכנסים דרך גזעם פנימה יותר ועדיין בקלי'. הג', הגרים, והם נאחזים במדת המלכות מצד שורש אשר לחצונים בה, כי ממנה יצוא והם מושרשים בה בטהרה וקדושה, וז"ש "שכינתא דשליטא וכו' דלא קדישין". ודרך אותה בחינה אשר לה, היא שולטת עליהם, הם נכנסים בה, מה שאי אפשר למעלה שאין הענין הזה, וזה עד שלשה דורות שהם משתלשלים ועולים מדרגה אחר מדרגה. אמנם ישראל הם בעצמם קדישים, ומצד אבותם בני קדישין, ואבות אבותם גזעין כבר נכנסו, וקושי הטורח הזה היה לשלשה אבות, אברהם יצחק ויעקב, כמה טרחו עד עלותם מלכות אברהם יצחק יסוד יעקב ת"ת כדפי' בסבא, לכך "בשעתא דאתגזרו" היינו היום ממש ביומם חיים (אור יקר).

⁵⁶⁶ לעילא (אור יקר). מפני שהוא מרכבה לצדיק הנק' שלום והוא משלים בין ב' הקצוות ומייחדם כדפי' לעיל בפסוק אם לא בריתי ובענין שלמים ובה מבטל הדין ומגביר הרחמים (אור יקר).

⁵⁶⁷ בשפע הנפשע על ידה (אור יקר).

⁵⁶⁸ פי' כשמתברכים חג"ת ויורדת הטיפה מהמוח לחג"ת צריך שיקדים שלום שהוא היסוד תחלה לפי שהוא עולה בסוד הדעת והוא מושך הטיפה (מ"מ).

שלום הכא אלא בגין ודיתעברו (דאתעבר) חוויא דשריא בנוקבא בקדמיתא וייתי דכורא למשרי באתריה ובגין כך יעשה אקדים⁵⁶⁹ ולבתר שלום⁵⁷⁰:	הנחש ששרוי בנקבה בראשונה, ויבא הזכר לשרות במקומו, ולכן הקדים יעשה ואחר כך שלום.
תאנא בזמנא דזכאה שארי בעלמא דינין לא מתערין ולא שלטין בעלמא משום דההוא בר נש זכאה הוא אות בעלמא וקודשא בריך הוא בעי ביקריה ועלמא מתקיים בגיניה תניא אמר רבי יוסי בזמנא דבני עלמא אשתכחו חייבין קמי קודשא בריך הוא ההוא זכאה דאשתכח בעלמא (בעי) קודשא בריך הוא (ל)אשתעי בהדיה בגין דיבעי רחמין על עלמא ויתפיים בהדיהו מה עבד קודשא בריך הוא אשתעי בהדיה על אינון חייבי עלמא אמר ליה לאוטבא ליה בלחודוי ולשיצאה לכלהו מה ארחיה דההוא בר נש זכאה שביק דידה ונסיב לדכולי עלמא בריל דיתפיים קודשא בריך הוא בהדיהו:	שנינו בזמן שצדיק שרוי בעולם הדינים לא מתעוררים ולא שולטים בעולם, משום שאותו איש צדיק הוא אות בעולם, והקדוש ברוך הוא רוצה בכבודו, והעולם מתקיים בשבילו. שנינו אמר רבי יוסי, בזמן שבני העולם נמצאים רשעים לפני הקדוש ברוך הוא, אותו הצדיק שנמצא בעולם, (רוצה) הקדוש ברוך הוא מדבר עמו כדי שיבקש רחמים על העולם ויתפיים עמם. מה עושה הקדוש ברוך הוא, מדבר עמו על אותם הרשעים של העולם, אומר לו להיטיב עמו לבדו ולהשמיד את כולם. מהי דרכו של אותו צדיק, עוזב את שלו ולוקח את של כל העולם, כדי שיתפיים הקדוש ברוך הוא עמם.
מנא לן ממשה [ד]אמר ליה קודשא בריך הוא חבו ישראל (שמות לב ח) עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו וגו' [תנ] אמר ליה (דברים ט יד) הרף ממני ואשמידם וגו'. באותה שעה אמר משה, אם בשביל כבודי ישמדו ישראל מן העולם, טוב לי מות ולא יאמרו שעזבתי את זה של כל העולם בשביל כבודי, מיד "ויחל משה את פני ה' אלהיו", והושיט עצמו למיתה בכמה מקומות בשביל ישראל, שנאמר "ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך וגו'", ושנינו לא זו משה משם עד שמחל הקדוש ברוך הוא לישראל, זהו שנאמר "וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו", ונאמר (במדבר יד) "ויאמר ה' סלחתי כדברך".	מנין לנו, ממשה, שאמר לו הקדוש ברוך הוא חטאו ישראל, "עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו וגו'", עוד אמר לו "הרף ממני ואשמידם וגו'". באותה שעה אמר משה, אם בשביל כבודי ישמדו ישראל מן העולם, טוב לי מות ולא יאמרו שעזבתי את זה של כל העולם בשביל כבודי, מיד "ויחל משה את פני ה' אלהיו", והושיט עצמו למיתה בכמה מקומות בשביל ישראל, שנאמר "ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך וגו'", ושנינו לא זו משה משם עד שמחל הקדוש ברוך הוא לישראל, זהו שנאמר "וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו", ונאמר (במדבר יד) "ויאמר ה' סלחתי כדברך".
ואלו בנח כתיב (בראשית ו יג) ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא	ואלו בנח נאמר "ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא"
ט/ו א	
לפני וגו' אמר ליה נח ולי מה את עביד אמר	לפני וגו', אמר לו נח ולי מה אתה עושה. אמר לו "והקימותי את בריתי אתך וגו'",

⁵⁶⁹ ר"ל כשנכרת הערלה ונראית ראש העטרה אזי יעשה שלום לי ר"ל יתקן הברית ואזי שלם לי (רח"ו). ור"ל שקודם המילה החסדים סתומים בתוך הדעת ולא ירדו ליסוד הנק' שלום. ואחר המילה, אזי יורדים החסדים ליסוד ונותנם למלכות. ושיעור הכתוב אומרת המלכות יעשה שלום לי, דהיינו כשמתקן הברית, אזי שלם לי, שהחסדים ירדו ליסוד ונותנה לי, ומ"ש "שלם יעשה לי", היינו בשעת הזווג שמתברכים חג"ת כבר שלום קדים שהמשך הטיפה מהמוח לחג"ת (מ"מ).
⁵⁷⁰ ויקרא פא ע"ב ושם מתחיל זה המאמר (הערת זהר).

ליה (שם יח) והקימותי את בריתי אתך וגו' (שם יד) עשה לך תבת עצי גפר ולא בעא⁵⁷¹ רחמי על עלמא ונחיתו מיא ואובידו בני עלמא ובגין כך מי נח כתיב (ישעיה נד ט) מי נח ודאי דביה הוו תליין דלא בעא רחמי על עלמא מכאן אמר רבי יוסי מאי דכתיב (בראשית ט כ) ויחל נח איש האדמה ויחל כמה דאת אמר (במדבר ל ג) לא יחל דברו דאתעביד חול איש⁵⁷² האדמה דבגניה אשתציאו בני עלמא דלא בעא רחמי עלייהו דבר אחר איש האדמה⁵⁷³ דבגניה אתקיימת לבתר דאשתציאו קדמאי דכתיב (בראשית ח כא) לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם וגו'.	"עשה לך תבת עצי גפר", ולא בקש רחמים על העולם, ויורדו המים והאבידו את בני העולם, ולכן נאמר "מי נח", מי נח ודאי, שבו הם היו תלויים, שלא בקש רחמים על העולם. מכאן אמר רבי יוסי מה שנאמר "ויחל נח איש האדמה", ויחל כמו שנאמר "לא יחל דברו", שנעשה חול. איש האדמה, שבגללו השמידו בני העולם, כי לא בקש עליהם רחמים. דבר אחר, איש האדמה, שבשבילו התקיימה לאחר שהשמידו הראשונים, שנאמר "לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם וגו'".
תאנא מי נח אקרין דהוא גרים דאקרין על שמיא אמר רבי יוסי זאת לי מה קא מיירי אלא אמר קודשא בריך הוא מי נח גרמו לי דאנלי זאת בעלמא דכתיב (ישעיה נט כא) ואני זאת בריתי אותם (בראשית ט יב) זאת אות הברית וגו' (שם יג) את קשתי נתתי בענן כלומר לית מאן [דאשגח אלא] (דישגח) ליקרא דשמי דרמיזא בזאת ומאן גרים לי מי נח מכאן סימנא לחסידא זכאה דלא [אתגלייא] (יתגלייא) והאי קשת בימיו ולא אצטריך עלמא ביומיו להאי אות ומאן איהו [יצטריך עלמא להאי זאת ומאי ניהו] ההוא דבעי רחמי על עלמא ואתחזי לאנגא עליו כגון רבי שמעון ובר יוחאי דלא אצטריך עלמא ביומיו להאי אות [ברית] דהא הוא אות [ברית] סימנא בעלמא [הוה] דלא הוה גזרה דאתגזר על עלמא לעילא דלא מבטל לה והיינו דכתיב (ש"ב כג ג) מושל באדם קודשא בריך הוא מושל באדם ומי מושל בקודשא בריך הוא כביכול צדיק דקודשא בריך הוא גזיר ואיהו מבטל:	שנינו הם נקראו מי נח, שהוא גרם שנקראו על שמו. אמר רבי יוסי "זאת לי" במה מדובר, אלא אמר הקדוש ברוך הוא, מי נח גרמו לי שאגלה זאת בעולם, שנאמר "ואני זאת בריתי אותם", "זאת אות הברית וגו'", "את קשתי נתתי בענן", כלומר אין מי שמשגיח אלא לכבוד שמי שרמוז בזאת. ומי גרם לו, מי נח. מכאן סימן לחסיד צדיק שלא מתגלה הקשת הזו בימיו, ולא צריך העולם בימיו לאות זו (הזאת). ומי הוא אותו שמבקש רחמים על העולם וראוי להגן עליו כמו רבי שמעון בן יוחאי, שלא צריך העולם בימיו את האות הזאת, שהרי הוא היה אות סימן בעולם, שלא היתה גזרה שנגזרה על העולם למעלה שלא מבטל אותה. והיינו מה שנאמר "מושל באדם", הקדוש ברוך הוא מושל באדם, ומי מושל בקדוש ברוך הוא כביכול צדיק, שהקדוש ברוך הוא גזיר והוא מבטל.
כגון רבי שמעון בר יוחאי דיומא חד הוה יתיב אבבא דתרעא (נ"א דמערטא) דלוד זקף עינוי חזא שמשא דנהיר ואסתים נהורא תלת זמנין אדהכי אתחשך נהורא ואתחזי ביה בשמשא אוכמא וירוקא אמר ליה לרבי אלעזר בריה תא אבתראי ברי ונחמי דהא ודאי גזרה אתגזר לעילא וקודשא בריך הוא בעי לאודעא לי דודאי תלתין יומין תליא ההוא מלתא דאתגזר לעילא ולא עביד קודשא בריך הוא עד דאודעיה לצדיקיא הדא הוא דכתיב (עמוס ג ז) כי לא יעשה יהוה אלהים	כמו רבי שמעון בן יוחאי, שיום אחד היה יושב על הדלת של שער (מערט) לוד, הרים עינו וראה שהשמש מאירה והסתירה אורה שלש פעמים, בינתיים נחשך האור ונראה בשמש שחור וירוק. אמר לו לרבי אלעזר בנו בא אחרי בני, ונראה שהרי ודאי נגזרה גזרה למעלה והקדוש ברוך הוא רוצה להודיע לי, שודאי שלשים יום תלוי אותו הדבר שנגזר למעלה, והקדוש ברוך הוא אינו עושה עד שמודיע לצדיקים, זהו שנאמר "כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים".

⁵⁷¹ בעי (דפ"ו).

⁵⁷² בראשית נח ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁷³ בראשית נח ע"ב (הערת הזהר).

דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים: עד דהו אזלי עאלו בההוא כרם חמו חד חויא דהוה אתי ופומיה פתיחא ונ"א והוה לחיש בלישניהו ומלהטא בארעא בעפרא אשתניק רבי שמעון וקטפר ידי ברישיה דחויא שכיך וחויא מאיך פומיה וחמא לישניה מרחיש אמר ליה חויא חויא זיל ואימא לההוא חויא ועילאהו דהא רבי שמעון בן⁵⁷⁴ יוחאי בעלמא שכיח עייליה לרישיה לחד נוקבא דעפרא אמר גוזר אנא כשם דתתאה אתחזר לנוקבא דעפרא כן עלאה יתחזר לנוקבא דתהומא רבא:	בעוד שהיו הולכים נכנסו לאותו כרם ראו נחש אחד שהיה בא ופיו פתוח, (והיה לוחש בלשונו) ומלהט בארץ בעפר, רבי שמעון ננער בבגדיו והכה בידיו לראש הנחש, ושכך הנחש והשפיל את פיו וראה לשונו רוחשת. אמר לו נחש נחש לך ואמור לאותו הנחש העליון שרבי שמעון בן יוחאי מצוי בעולם, הכניס את ראשו לנקב של עפר אחד, ואמר גוזר אני כשם שהתחתון חזר לנקב העפר כך העליון יחזר לנקב תהום רבה.
רחיש רבי שמעון בצלותא עד דהו מצלי שמעו חד קלא פוטקרא דקיטפא⁵⁷⁵ עולו לאתרייכו קטפירא דבורייני⁵⁷⁶ לא שראן בעלמא דהא רבי שמעון בן⁵⁷⁷ יוחאי בטיל לון זכאה את רבי שמעון דמאריך בעי ביקרך על כל בני עלמא במשה כתיב (שמות לב יב) ויחל משה וגו' דמשמע דאחיד ליה פרגודא ואנת רבי שמעון גוזר וקודשא בריך הוא מקיים הוא גוזר ואנת מבטל:	דיבר רבי שמעון בתפלה, בעוד שהיו מתפללים שמעו קול אחד של א' הממונים על הכריתיה וההיזק, הכנסו למקומכם הקשר של הפריצים אנשים ריקים לא שורות בעולם, שהרי רבי שמעון בן יוחאי ביטל אותן. אשריך רבי שמעון שרבונוך רוצה בכבודך מעל כל בני העולם, במשה כתוב "ויחל משה וגו'", שמשמע שאחז אותו פרגוד, ואתה רבי שמעון גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים. הוא גוזר ואתה מבטל.
אדהכי חמא דנהיר שמשא ואתעבר ההוא אוכמא אמר רבי שמעון ודאי הא עלמא אתבסם עאל לביתיה ודרש (תהלים יא ז) כי צדיק יהו"ה צדקות⁵⁷⁸ אהב ישר יחזו פנימו מאי טעמא כי צדיק יהו"ה צדקות אהב משום דישר יחזו פנימו מאי פנימו פנים ועלאין דבני עלמא [בעון] למבעי רחמי ומניהו (עלייהו) על כל מה דאצטריכן אמר ליה רבי אלעזר בריה אי הכי⁵⁷⁹ ישר יחזה פנימו מבעי ליה או ישרים יחזו מאי ישר יחזו אמר ליה רזא עלאה⁵⁸⁰ דאינון ימי קדם⁵⁸¹ דעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין וימי עולם דזעיר אנפין⁵⁸²	בין כך ראה שהאיר השמש ועבר אותו השחור, אמר רבי שמעון ודאי שהעולם התבסם. נכנס לביתו ודרש "כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו", למה, "כי צדיק ה' צדקות אהב", משום ש"ישר יחזו פנימו". מה זה פנימו, הפנים העליונים של בני העולם, שצריכים לבקש רחמים ממנו על כל מה שצריכים. אמר לו רבי אלעזר בנו, אם כך היה צריך להיות ישר יחזה פנימו או ישרים יחזו, מה זה ישר יחזו, אמר לו סוד עליון שאותם ימי קדם של העתיק הקדוש סתום כל הסתומים, וימי עולם של ז"א, שהם נקראים פנימו, (שהם) רואים בדרך ישר מה שצריך

⁵⁷⁴ בר (דפ"ו).

⁵⁷⁵ פוסקרא דקיטפא - קיבוץ החיצונים (אור יקר).

⁵⁷⁶ בורירי - חיצונים.

⁵⁷⁷ בר (דפ"ו).

⁵⁷⁸ בראשית כג ע"א (הערת הזהר).

⁵⁷⁹ אי אמרת בשלמא כדאמרן פרשת בראשית נג ע"א וז"ל, (תהלים יא ז) ישר, איהו ישר, כד"א (דברים לב, ד) צדיק וישר, וע"ד יחזו פנימו כל בני עלמא ויתקנו ארחייהו למיהך בארח מישר. ור"ל שכולם יביטו את פניהם אם הם רשומים בעונות ויתקנו דרכיהם לישא פניהם ממום, ואתי שפיר יחזו פנימו, אבל לפי דבריק הניחא פנימו שנוכל לפרשו כמו פניו וכדכתב הרד"ק, אבל ישר יחזו קשה דהול"ל ישר יחזה או ישרים יחזו (רמ"ז).

⁵⁸⁰ כל בחינת פנים של תחתון הוא מסוד יסוד העליון ממנו, וז"ש לשון רזא, שסתמו ביסוד (רמ"ז).

⁵⁸¹ ה"ס ז' תיקוני גולגלתא הנתקנים מעתיק יומין שהוא ימי קדם, ולהיותו סוף עולם א"ס לכך קראו סתימא דכל סתימין, שהוא סותם בתוכו כל הסתומים העליונים שלמעלה ממנו. וז' התחתונות שלו נקראים ימי קדם (רמ"ז).

⁵⁸² הם סוד אור ז' תיקוני עתיק המשתלשל ממדרגה למדרגה עד שיכנס ויאיר בז' דגולגלתא דזעיר, ובין בעתיק ובין בז"א ז' התיקונים של הגולגלתא מאירים בפניהם בדיקנא שלהם, ואלה אקרון פנימו. ונראה

לראות.	דאינון אקרון פנימו (דאינון) חמאן בארח מישר מה דאצטריך למחמי ⁵⁸³ .
ששנינו, בשעה שהקדוש ברוך הוא משגיח בעולם ורואה שכשרים מעשיהם של בני האדם למטה, מתגלה העתיק הקדוש בזעיר אנפין, ומסתכלים כל אותם הפנים בפנים סתומים, וכולם מתברכים. למה מתברכים משום שמסתכלים אלו באלו בדרך ישר, שלא סוטים ימינה ושמאלה. זהו שנאמר	ודתאנא בשעתא דקודשא בריך הוא אשגח בעלמא ⁵⁸⁴ וחמא דמתכשרן עובדיה ⁵⁸⁵ דבני נשא לתתא אתגלייא עתיקא קדישא בזעיר אנפין ומסתכלין ⁵⁸⁶ כל אינון אנפין ⁵⁸⁷ באנפין סתימין ⁵⁸⁸ ומתברכן כלהו ⁵⁸⁹ מאי טעמא מתברכן משום דמסתכלין אלין באלין בארח מישר ⁵⁹⁰ דלא סטו לימינא ולשמאלא הדא הוא דכתיב
	ט/ו ב
"ישר יחזו פנימו", וכולם מתברכים ומשקים זה את זה, עד שמתברכים כל העולמות, וכל העולמות נמצאים כאחד, ואז נקרא "ה' אחד ושמו אחד". וכשחטאי העולם מתרבים, (אז) העתיק הקדוש נסתר ואין משגיחים פנים בפנים, ואז מתעוררים הדינים בעולם, והכסאות מושלכים, ועתיק הימים	ישר יחזו פנימו ⁵⁹¹ (תהלים יא ז) ומתברכן כלהו [ומשקיין] (ומסתכין) דא לדא עד דאתברכן כלהו עלמא ⁵⁹² ומשתכחי כלהו עלמין כחד וכדין אתקרי (זכריה יד ט) יהו"ה אחד ושמו אחד וכד ⁵⁹³ חובי עלמא סניאו אסתים עתיקא קדישא ולא משגחין אנפין באנפין וכדין דינין מתערי בעלמא

שאמר פנימו ולא אמר פניהם, כי פנימו הוא לשון יותר מיוחד ויותר נודע, וכן בכאן אלו הפנים היותר מיוחדים ועיקרים בעולמות שבהאירם אז כולם מאירים וכמ"ש בסמוך (רמ"ז).

⁵⁸³ ה"ס אור ישר המתפשט בעולמות הקדושה שהם צריכין להשגחתו יתברך לאפוקי עולמות החיצונים. ולפי זה אמר הפסוק כי צדיק ה' צדקות אהב, ירצה חפץ ורוצה במעשה הצדיקים שכולם צדקות וזכויות, ולכן עליהם ישגיח, ובאמת וביושר יחזו פנימו, פ' הפנים הנעלמים (נ"א העליונים) המה יביטו יחזו אותם להיטיב להם, והוא על דרך (כו, ט) ופניתי אליכם וגו' והרבתי אתכם, שנראה שהפניה לבד היא דבר גדול, כי על כן לא אמר להרבות אתכם, ודוק (רמ"ז).

⁵⁸⁴ היא המלכות, אבל מעשי ישראל עולים לה (רמ"ז).

⁵⁸⁵ פ' (נ"א מפני) שנעשים רק לשם שמים, וכל שכן אם יש להם כוונות אמיתיות, כי אז אעפ"י שבני אדם הם למטה בעוה"ז החומרי הם מתהווים רוחניים ופנימיים (רמ"ז).

⁵⁸⁶ נראה שה"ס הסתכלות המצחים הנזכר בייחוד דיודין והוויין, והוא שאור בינה דעתיק מאיר במצחא דאריך שה"ס דעת שבגולגלתא דיליה ושם נגזר יסוד דעתיק, ואותו האור הגדול נמשך למצחא דא"א ונמשך לז"א, ואז יש כח לזעיר להסתכל במצחא דאריך (רמ"ז).

⁵⁸⁷ פ' דא"א ודזעיר (רמ"ז)

⁵⁸⁸ מצחא דעתיק המאיר במצחא דאריך (רמ"ז).

⁵⁸⁹ ה"ס הזווגים הנעשים בא"א וזו"ן. אי נמי זיווגי המצחים שכל מצח סוד יסוד ודעת (רמ"ז).

⁵⁹⁰ שכל זה הוא בקו האמצעי ולא מן הצדדין, וידוע שעיקר השפע הוא של האמצעי. וז"ש דלא סטאן לימינא ולשמאלא, כי הימין והשמאל שהם חו"ב אין אורם עצמי רק הארה נמשכת אליהם, וכמו שנזכר בסוד אחסנתא דא"א. וגם סוף התפשטותם הם עד הרגלים נ"ה ששם יש סתימא, מה שאין כן באור האמצעי מהמצח שבו יסוד העליון ממנו שהוא פתוח וחלול בסוף התפשטותו, וגם בו מתקבצים אורות חו"ב וחו"ג, כנודע מד' פרשיות דתפילין הנתונים במצח וכו' שכשמסתכלים א"א או ז"א במצח דאריך אז הזווגים שלהם שלימים והם שלימים ושיום בקומתם, וכשמסתכלים בפנים ולא במצח אז אין זווגם שלם, ולכן אמר בכאן מסתכלן בארח מישור, דהיינו מצחא במצחא, דלא סטאן לימינא ולשמאלא, היינו לשני הפנים. וז"ש כי צדיק ה', שכל קו האמצעי נקרא צדיק, כי בראשו יסוד א"א ובאמצעיתו יסוד דישאל ובסופו יסוד ז"א. צדקות אהב, שמחבר שתי הצדקות לאה ורחל שנעשות פרצוף אחד ואז היא שוה לו, וטעמו מפני שישר יחזו פנימו (רמ"ז).

⁵⁹¹ אינו יכול לומר ישר יחזה או ישרים יחזו, כי אין ישר הנזכר כאן איש ישר שהוא יראה פניו, אלא הראיה והמחזה מוסב אל הפנים שהם יחזו וביושר ובמישור. ואמנם בהסתכלות פנים של זה בפנים של זה, נתון של זה בזה ושל זה בזה, ואם כן כל הפנים כפולים. וזהו (משלי כז יט) כמים הפנים לפנים, ירצה הפנים המתראים במים שפני האדם מתראים בהם, וגם הם חוזרים ומתראים בפני האדם, באופן שבכל אחד מהם יש שני פנים, והם ממש כמים שכלולים זכרים ונקבות, וכן מים מ"ם יו"ד מ"ם גם המילוי עולה מ"ם ושוניהם גי' פני"ם (רמ"ז).

⁵⁹² עלמא (דפ"ו).

⁵⁹³ ע"י מעשי הרשעים נעשה עבודת כל צבאות העליונים בעמל ויגיעה רבה מצד כח הבחירה שנעשה אז גם בהם וכנז', ומזה נפיק הנהר דינור אשר על ראש רשעים יחול, וכמ"ש בזוה"ק (ויקרא טו ע"ב) כד חובי עלמא וכו' (דע"ה ח"א עה ע"א).

וכרסון רמיו ועתיק יומין אסתים ולא אתגלייא הדא הוא דכתיב (דניאל ז ט) חזה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב עד די כרסון רמיו דאינון כתרין עלאין דמשקיין לכלהו אחרנין לאוקומי בקיומיהו ומאן אינון אבהן ועתיק יומין יתיב ולא אתגלייא וכדין מהפכין חייבי עלמין רחמי לדינא:	סתום ולא מתגלה, זהו שנאמר "חזה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב עד די כרסון רמיו" [הייתי רואה עד שהכסאות מושלכים ועתיק הימים יושב עד שהכסאות מושלכים] שאותם הכתרים העליונים שמשקים את כל האחרים להעמידם בקיומם, ומי הם האבות, ועתיק הימים יושב ולא מתגלה, ואז הרשעים של העולם מהפכים את הרחמים לדין.
תאנא מסטרא דאימא נפקין גרדינין נימוסין [קליפין]⁵⁹⁴ (גליפין) ואחדון בקולפוי דגבורה⁵⁹⁵ שלטין על רחמי כמה דאת אמר (במדבר טז לה) הנועדים על יהו"ה על יהו"ה ממש וכדין אשתכחו עלמין חסרין (ס"א קטירין) דלא שלמין וקטטותא אתער בכלהו⁵⁹⁶ וכד בני עלמא מכשרין עובדיהון לתתא מתבסמן דינין ומתעברן ומתערי רחמי ושלטן על ההוא בישא דאתער מן דינא קשיא וכד מתערן רחמי הדוא⁵⁹⁷ וניחומין משתכחן משום דשליטין על ההוא בישא הדא הוא דכתיב (שמות לב יד) וינחם יהו"ה על הרעה וינחם משום (דשלמא על הרעה) דאתכפיא דינא קשיא ושלטין רחמי:	שנינו מצד האם יוצאים שומרי החוקים הקליפות, ואוחזים במקל של הגבורה ושולטים על הרחמים, כמו שנאמר "הנועדים על ה'", על ה' ממש. ואז נמצאים העולמות חסרים (קשורים), שאינם שלמים ומתעוררת בכלם קטטה. וכשבני אדם מכשירים מעשיהם למטה, אזי מתבשמים הדינים ועוברים ומתעוררים רחמים ושולטים על אותו הרע שמתעורר מן הדין הקשה. וכשמתעוררים רחמים נמצאים שמחה ונחומים, משום ששולטים על אותו הרע, זהו שנאמר "וינחם ה' על הרעה". וינחם משום (ששולט על הרעה) שנכנע הדין הקשה ושולטים הרחמים.
תאנא בשעתא דמתבסמן דינין ושלטין רחמי כל כתר וכתרא⁵⁹⁸ תב בקיומיה ומתברכאן בלהו כחדא וכד תייבין כל חד וחד לאתריה ומתברכאן בלהו כחדא ומתבסמא אימא בקלדיטי גליפין⁵⁹⁹ ותייבין לסטרהא (ו) כדין אקרי תשובה שלימא⁶⁰⁰ ואתכפר עלמא דהא [אימא] (אמא) בחדוותא	שנינו בשעה שהדינים מתבשמים, ושולטים הרחמים, כל כתר וכתר שב לקיומו, וכולם מתברכים כאחד. וכששבים כל אחד ואחד למקומו וכולם מתברכים כאחד, והאם מתבשמת במפתחות, החקוקים ושבים לצדה, אז נקראת תשובה שלימה, והעולם מתכפר. שהרי האם יושבת בשמחה שלימה, שנאמר

⁵⁹⁴ שיוצאים קליפות מינים ממינים שונים (דע"ה ח"א עה ע"א).

⁵⁹⁵ סטרא דאמא היינו יסוד דאמא ונק' סטר' שהוא סוף וסיום דילה ומשם יוצאין כחות הטומאה מאחור
דז"א ונאחזין באחור דגבורה דהיינו אחור אה"ה העולה דם כי ה"ג כולם הם והאחור הלבוש שעליהם
משם יונקים כל הכחות הנז'. וז"ש ואחדין בקולפי דגבורה. פי' לבוש הב' אחור הלבוש דשמא קליפא וזהו
קולפ"י (זהר הרקיע). שנאחזים במטה ושבת הגבורות שהם קוי הדין (דע"ה ח"א עה ע"א).

⁵⁹⁶ שנעשה קטטות ומריבות בכל העולמות ע"י התקרבות וכניסת הרע בהם, ועי"ז הוה עבודתם בעמל
ויגיעה רבה, ומזה הוא ג"כ זיעתן של חיות ונפיק מזה הנהר דינור אשר על ראש רשעים יחול (דע"ה ח"א
עה ע"א).

⁵⁹⁷ חדוה (דפ"ו).

⁵⁹⁸ עי' לעיל יא ע"ב שהמילה "כתרין" כינוי לספירות.

⁵⁹⁹ פי' כי הנה הכסף התפשטותו למטה טוב והזהב כל עוד שמתפשט למטה מתחזק הדין דהיינו ה"ג לכן
צריך לזהב ארמאה וזהו התנופה ארמותא כי צריך להעלותו לשרשו ביסוד אימ' ששם הדינין מתבסמ'
וביסוד אימ' שהם נ' שערים שהם הה"ג כ"א כלולה מ' וזהו קלדיטי. פי' מפתחות השערים גליפין אותן
שערים שהם חקוקים ביסוד שלה כי אלו השערים הם שורש ה"ג ושם הדינין ומתבסמים כד תייבין
לסטראה ואמר בלשון רבים משום שביסוד שלה הם הנ' שערים שאמרנו (זהר הרקיע).

⁶⁰⁰ ר"ל תשובה ה' כי אימ' היא ה' ותשוב היינו שיחזרו ה"ג לעלות לה' עילאה שהיא אימ' וגם תשוב ה'
שהם הה"ג שחוזרים שם וכאשר אין תשובתו שלימה גורם להחזיר ה"ג לנוקב' דז"א או לאיזה בחי' פחות
או יותר הכל לפי מה שהגיע תשובתו וממתקת ה"ג בחזרם אבל אין המיתוק שלם אלא דווקא כשהיה
תשובתו שלימה שגורם להחזיר ה"ג ליסוד דאימ' כי שם מתבסמין היטב מאחר ששרשם שם ואז מתכפר
העולם דהא אימא בחדוותא שלימתא בסוד יין המשמח אבל כשה"ג מתפשטות ואינם חוזרים לשרשם אז
הוא בסוד יין המשכר וזהו שאמר בחדוותא ואז הוא יום הכיפורים שהוא באימ' שאז חוזר' הגבורות
להתבסם באימא (זהר הרקיע).

שלימתא יתבא דכתיב (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה וכדין אתקרי יום הכפורים דכתיב ביה (ויקרא טז ל) לטהר אתכם מכל חטאתיכם ומתפתחין חמשי תרעין דסמרינ גליפין:	אם הבנים שמחה, ואז נקרא יום הכפורים, שנאמר בו "לטהר אתכם מכל חטאתיכם", ונפתחים חמשים שערים של צדדים חקוקים.
תאנא כתיב (ויקרא ה כג) והיה כי יחטא ואשם מהו כי יחטא ולבסוף ואשם אלא הכי תאנא כי יחטא מאינן חובין דאקרון חטא דכתיב (במדבר ה ו) מכל חטאות האדם ואשם כמה דאת אמר (במדבר ה ח) האשם המושב ליהו"ה ואשם ויתקן כלומר אם יתקן עובדיו והשיב את הגזלה אשר גזל (ויקרא ה כג) אמר רבי יוסי [מ]משמע דכתיב והשיב וישיב לא כתיב אלא והשיב (דווקא):	שנינו, נאמר "והיה כי יחטא ואשם", מה זה כי יחטא ולבסוף ואשם, אלא כך שנינו, כי יחטא מאותם חטאים שנקראו חטא, שנאמר "מכל חטאת האדם". ואשם, כמו שנאמר "האשם המושב לה" ואשם ויתקן, כלומר אם יתקן את מעשיו "והשיב את הגזלה אשר גזל", אמר רבי יוסי ממשמע שנאמר והשיב לא כתוב וישיב אלא והשיב, והשיב דווקא.
תניא בארבע תקופות השנה הקול נפסק ומתעוררים הדינים והתשובה תלויה, עד שמתקן, וכשהדינים מתעוררים יוצא קול וארבע זויות (פעמים) העולם עולים ויורדים. הכרוז קורא ואין מי שישגיח ויתעורר, והקדוש ברוך הוא מזומן, אם ישובו ישוב, ואם לא הכל (ס"א הקול) נפסק, והדינים נעשים, ואז נקרא ויתעצב, ויתעצב בבתיים החיצונים. אמר רבי יהודה שנינו, מיום שנחרב בית המקדש אין יום שלא נמצא בו כעס רע. למה, משום ששנינו, אמר רבי יודאי אמר רבי ייסא נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יכנס בירושלים של מעלה עד שיכנסו ישראל לירושלים של מטה, ולכן נמצאת רתחה בעולם.	תניא בארבע תקופות השנה הקול נפסק ודינין מתעריין ותשובה תליא עד דאתתקן וכד דינין מתעריין קלא נפיק וארבע זווין (ס"א זמנין) דעלמא סלקין ונחתין כרוזא קרי ולית מאן דישגח ויתער וקודשא בריך הוא זמין אם יתובון יתוב ואי לאו בלא (ס"א קלא) אתפסק ודיניא אתעבידו וכדין אתקרי ויתעצב ויתעצב בבתי בראי⁶⁰¹ אמר רבי יהודה תנינן מן יומא דאתחרב בי מקדשא לית יומא דלא אשתכח ביה רתחא בישא מאי טעמא משום דתנינן אמר רבי יודאי אמר רבי ייסא נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יכנס בירושלם דלעילא עד שיכנסו ישראל בירושלם דלתתא⁶⁰² ובגין כך רתחא אשתכחת בעלמא:
אמר רבי יוסי כתיב (ויקרא יח ו) ערות אביך וערות אמה לא תגלה וכתיב אמה לא תגלה ערותה ותנינן אמה היא ודאי הא אם גלה ערייתה למאן בעי לאתבא לה ודאי לתקנא מאן⁶⁰³ דגלי דתניא כד סגיא יצרא בישא בבר נש לא סגי⁶⁰⁴ אלא באינן עריין וכלהו חובי אחידן בההוא ערייא וכתיב לא תגלה כד אתתקן אתתקן לקבל ההוא דגלי ודא אקרי תשובה:	אמר רבי יוסי נאמר "ערות אביך וערות אמה לא תגלה", ונאמר "אמה לא תגלה ערותה", ושנינו אמה היא ודאי, הרי אם גלה ערותה מי צריך להשיב אותה, ודאי לתקן את מה שגלה. ששנינו כשמתגבר יצר הרע באדם, אינו מתגבר אלא באותן עריות, וכל החטאים אחוזים באותה ערוה, ונאמר לא תגלה. כשמתקן מתקן כנגד אותו שגלה, וזו נקראת תשובה.
אמר רבי יצחק כל חובי עלמא אחידן (דא) בדא עד דאימא אתגליא בניניהון וכד איהי אתגלייא כל אינן בנין אתגליין (בגין)ה וכתיב	אמר רבי יצחק כל חטאי העולם אחוזים זה בזה, עד שהאם מתגלה בגללם, וכשהיא מתגלה, כל אותם הבנים מתגלים (בשבילה),

⁶⁰¹ עי' פרשת שמות יח רע"א ופרשת נח סא ע"ב ויחי רמח ע"ב ופרשת ויצא קסג ע"א ועי' עוד לקמן קמד ע"א (לש"ו). ועי' הקדר"ש כד ע"ד, כז ע"ד.

⁶⁰² נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלם של מעלה, וה"ס זווג אבא באימא הנקרא ירושלם של מעלה, עד שיכנס בירושלם של מטה, וה"ס זווג ז"א בנוק' הנק' ירושלם שלמטה. ומצינו בזו במ"א דלעילא באר"א לא מתפרשן לעלמין וזווגיהו תדיר, בסוד ונהר יוצא מעדן יוצא תדיר ולא פסיק. אך אמנם זה הזווג דלא פסיק הוא זווג חיות העולמות כנ"ל (שעה"כ כג ע"א).

⁶⁰³ מאי (דפ"ו).

⁶⁰⁴ סגיא (דפ"ו).

(דברים כב ו) לא תקח האם על הבנים וכד אתתקן עלמא לתתא אתתקן כלא עד דסלקא תקונא לאימא קדישא ומתתקנא ואתכסייא ממה דאתגליא ובגין כך כתיב (תהלים לב א) אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכדין אקרי תשובה תשובה ודאי וכדין יום הכפורים אתקרי כמה דכתיב (ויקרא טז ל) מכל חטאתיכם לפני יהוה תטהרו אמר רבי	ונאמר "לא תקח האם על הבנים". וכשנתקן העולם למטה הכל מתקן, עד שעולה התיקון לאם הקדושה ומתתקנת ומתכסית ממה שהתגלתה, ולכן נאמר "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה", ואז נקראת תשובה, תשובה ודאי. ואז נקרא יום הכפורים, כמו שנאמר "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו". אמר רבי
טז/א	
יהודה אימתי אתקרי תשובה⁶⁰⁵ בד אימא מתכסייא וקיימא בחדא ועל בגין דכתיב (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה ותבאת בקיומא ומאן [דהוה] (דהוא) סגיר תב לאתריה וכלהו תבין (ל)חד (ו)לחד ומתברכאן כל חד וחד וכדין אתקרי תשובה (שלימא) תשובה סתם לאכללא כלא:	יהודה מתי נקראת תשובה, כשהאם מתכסה ועומדת בשמחה על הבנים, שנאמר "אם הבנים שמחה", ושבה לקיום. ומי שהיה סגור, שב למקומו, וכולם שבים אחד לאחד, ומתברכים כל אחד ואחד, ואז נקראת תשובה (שלימה), תשובה סתם להכליל הכל.
אמר רבי יצחק בד [מתכשר] (מתקשר) עלמא כוליה ומתכשרו כחדא כתיב (תהלים קח ה) כי גדול מעל שמים חסדך מעל שמים דסלקא לעילא מאתר דאקרי שמים ומאי איהו דא איהי אימא והיינו דאקרי תשובה רבי יהודה אמר דיקא דכתיב מעל שמים אלמלא כתיב על שמים משמע ההוא אתר דקיימא על שמים ולא יתיר כיון דאמר מעל שמים משמע ההוא אתר דקיימא [על השמים] ועל השמים לעילא לעילא (ומאי איהו איהי אימא והיינו דאקרי תשובה) ודאנא בההוא זמנא דמתכשרן עובדין לתתא ואימא בחדוותא אתגלייא עתיקא קדישא ותב נהורא לזעיר אנפין וכדין כלא בחדוותא כלא בשלימו כלא אשתכחו בברכאן ורחמין זמינין ועלמין כלהו בחדוותא דהא הוא דכתיב (מיכה ז יט) ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו מאן ישוב ישוב עתיקא קדישא לאתגלייא בזעירא ישוב לאתגלייא דהוה סתים בקדמיתא וכלא אתקרי תשובה⁶⁰⁶:	אמר רבי יצחק כשמכשר העולם, כלו מתכשר כאחד. נאמר "כי גדול מעל שמים חסדך", מעל שמים, שעולה למעלה מהמקום שנקרא שמים, ומיהו, זוהי האם, והיינו שנקראת תשובה. רבי יהודה אומר מדיוק שנאמר מעל שמים, אלמלא כתוב על שמים משמע אותו מקום שעומד על שמים ולא יותר, כיון שאמר מעל שמים, משמע אותו מקום שעומד על השמים למעלה למעלה. ומאי, היא אמא, וזהו שנקרא תשובה, ששנינו באותו זמן שמכשרים המעשים למטה והאם בשמחה, מתגלה העתיק הקדוש, ושב האור לזעיר אנפין, ואז הכל בשמחה, הכל בשלמות, הכל נמצאים בברכות, והרחמים מזומנים, וכל העולמות בשמחה, זהו שנאמר ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו, מי ישוב ישוב העתיק הקדוש להתגלות בזעיר, ישוב להתגלות שהיה סתום בראשונה, והכל נקרא תשובה.
אמר רבי יהודה כלא בכלל כלא סתם וכתיב (דברים יג יח) למען ישוב יהוה מחרון אפו ונתן לך רחמים אמר רבי יצחק כלא הוא ודאי והא אוקימנא מלי קמיה⁶⁰⁷ דרבי שמעון והשיב את	אמר רבי יהודה הכל בכלל, הכל סתם, ונאמר "למען ישוב ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים". אמר רבי יצחק הכל הוא ודאי, והרי בארנו את הדברים לפני רבי שמעון. "והשיב את הגזלה", שם שאלו החברים מפני מה

⁶⁰⁵ ע"י ה"ג מדות הרחמים מתקבל התשובה, ונקרא ע"ז הבינה בשם תשובה כנודע, וכמש"כ בזה"ק ויקרא (טז ע"א) ע"ש וברע"מ (פ' נשא דף קכב וקכג). וכן כל ה"ג תיקונים הם נפקין מהבינה דהמ"ס וכמ"ש בשער א"א (פרק י), ובהם מתקיים העולם, והוא מדת התשובה שאמר הפרד"א שעל ידו נתקן הכל. והכוונה הוא על האור הדעת עלאה אשר ממנו הוא השם מ"ה אשר יצא בעת התיקון (דע"ה ח"ב ג ע"ד).

⁶⁰⁶ אמרו בזה"ק (פרשת ויקרא טז ע"א) על ה"ג תיקונים, וכלא אתקרי תשובה ע"ש, ומהם נתקנו כל המלכין קדמאין כנודע בספד"צ פ"א. והרי אמר הפרד"א ג"כ כי יסודות כל הבריאה הנה הם נעשו קודם שנברא העולם והוא בסוד כל דברינו הנז' (דע"ה ח"א א ע"ג).

⁶⁰⁷ קמי (דפ"ו).

הגזלה (ויקרא ה כג) תמן שאילו חברייא מפני מה בגזלה כתיב והשיב את הגזלה ולא יתיר אלא הא אוקימנא דא שוי דחילו עלאה כתתאה ודא דגניב שוי דחילו תתאה לקבליה ולא דחילו עלאה מה כתיב לעילא נפש כי תחטא⁶⁰⁸ (ויקרא ד ב) כדקאמרן דאורייתא וקודשא בריך הוא תוהין עליה ואמרי נפש כי תחטא וגו' וכתוב (ויקרא ה טו) נפש כי תמעול מעל וגו' (שם ד) או נפש כי תשבע וגו':	בגזלה, נאמר "והשיב את הגזלה" ולא יותר. אלא הרי בארנו שזה שם יראה העליונה כמו התחתונה, וזה שגונב שם את היראה התחתונה כנגדו ולא היראה העליונה. מה כתוב למעלה, "נפש כי תחטא" כמו שאמרנו שהתורה והקדוש ברוך הוא תמהים עליו, ואומרים "נפש כי תחטא וגו'", ונאמר "נפש כי תמעול מעל וגו'", או "נפש כי תשבע וגו'".
אמר רבי יצחק נפש⁶⁰⁹ כתיב ולא רוח ולא נשמה והכא גופא (ס"א רוחא) ונפש דכתיב (ויקרא ה כג) והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה מאן דבעי לתקנא עובדוי כמה דאמרן והשיב מאן והשיב אלא כמאן דיתקן עובדין בגין דיתבי מבועי מייא לאתרייהו לאשקאה נטיען דהא הוא גרים בחובוי לאתמנעא מנייהו ועל דא והשיב את הגזלה וגו' כמה דאתמר וע"כ:	אמר רבי יצחק כתוב נפש ולא רוח ולא נשמה, וכאן גוף (רוח) ונפש, שנאמר "והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה", מי שרוצה לתקן את מעשיו כמו שאמרנו. והשיב, מי זה והשיב, אלא כמי שיתקן מעשים כדי שישבי מעיינות המים למקומם, להשקות את הנטיעות, שהרי הוא גרם בחטאיו למנוע מהם, ועל זה והשיב את הגזלה וגו' כמו שנכתב.
רבי אבא הוה יתיב קמיה דרבי שמעון עאל רבי אלעזר בריה אמר רבי שמעון כתיב (תהלים צב יג) צדיק כתמר יפרח וגו' צדיק כתמר מאי כתמר דהא מכל אילני עלמא לית דמתעכב לאפרחא כמו תמר דסליק לשבעין שנין מאי טעמא כתמר אלא אף על גב דקרא אסחיד חברייא כלהו לא בעו לגלואה אבל צדיק כתמר יפרח על גלותא דבבל אתמר דהא לא תבת שכינתא לאתרהא אלא בסוף שבעין שנין דהא הוא דכתיב (ירמיה כט י) כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם ודא הוא צדיק כתמר יפרח דסליק דכר ונוקבא לשבעין שנין:	רבי אבא היה יושב לפני רבי שמעון, נכנס רבי אלעזר בנו, אמר רבי שמעון נאמר "צדיק כתמר יפרח וגו'", צדיק כתמר, מה זה כתמר, שהרי מכל האילנות של העולם אין מי שמתעכב לפרוח כמו תמר, שעולה לשבעים שנים. למה כתמר, אלא אף על גב שהכתוב מעיד, החברים כולם אין רוצים לגלות, אבל צדיק כתמר יפרח, זה נאמר על גלות בבל, שהרי לא שבה שכינה למקומה, אלא לסוף שבעים שנה, זהו שנאמר "כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם", וזהו צדיק כתמר יפרח, שעולה זכר ונקבה לשבעים שנה.
צדיק דא קודשא בריך הוא דהא הוא דכתיב (תהלים יא ז) כי צדיק ה' צדקות אהב וכתוב (שמות ט כז) יהוה הצדיק וכתוב (ישעיה ג י) אמרו צדיק כי טוב (תהלים צב יג) כארו בלבנון	צדיק זה הקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "כי צדיק ה' צדקות אהב", ונאמר "ה' הצדיק", ונאמר "אמרו צדיק כי טוב". "כארו בלבנון ישגה", מה זה ארו, זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר "בחור כארזים" (שירושלם על

⁶⁰⁸ יג ע"ב (הערת הזהר). הנפש היא קרובה להקליפה, ובסוד (ויקרא ד ב) נפש כי תחטא (כמ"ש הרב בשער עקודים (פרק ב) וכן הגר"א בספד"צ (פ"ד דף כט ע"א) והוא בזוה"ק ויקרא טז ע"א) שכל החטאים הם בנפש וכן כל העונשים הם בנפש משום שהיא בעץ הדעת טו"ר, והיא קרובה אל הקליפה (דע"ה ח"ב צ ע"ג).

⁶⁰⁹ אחר כך יתודה סדר הוידי על עונותיו וצריך להתודות מעומד כנודע וכו' כשאתה מתודה, צריך שתכוין שאתה עומד בעולם העשיה, ונודע שהנפש הוא מעולם העשיה. גם נודע שהנפש היא החוטאת, בסוד ונפש כי תחטא. והנה בחי' נפשך היא האומרת עתה הוידי הזה, וסוד הענין הוא לפי שעתה רוצה האדם לישן, והשינה היא אחד מס' במיתה. ובפרט עתה שכונתך היא להעלות נפשך בסוד מ"ן למעלה כנז' בדורשים שקדמו, ולכן צריך שתחשוב בעצמך כאלו עתה אתה נפטר מן העולם, ורצונך להעלות נפשך למעלה כנז'. והנה בהיות החטאים מצויים בנפש הקלי' דביקים בה ואינן מניחי' אותה לעלות, ולכן באמרך הוידי בלב שלם, מתפרדין הקלי' מנפשך אשר בעולם העשיה, ואז ע"כ תוכל לעלות לעולמות העליונים, ותכוין בלב שלם כאלו אתה עומד לפני ב"ד ונידון לפנייהם ונתחייב מיתה, ואתה מוסר עצמך לקבל מיתה בסבר פנים יפות ע"י ב"ד לכפר עונות וכו' (שעה"כ נה ע"א). ועי' עוד פי' הרמב"ן על התורה (ויקרא ד ב). לקמן כה ע"ב (לש"ו), ועי' פרדס רמונים - שער לא פרק י.

כסא של יעקב השלם). "בלבנון ישגה", בלבנון ודאי, וזהו העדן שלמעלה, שעליו נאמר "עין לא ראתה אלהים זולתך", והארץ הזו באותו מקום עליון ישגה, וזה בגלות האחרונה הוא כמו הארץ הזו שמתעכב לעלות, ומשעה שעולה עד שעומד בקיומו הוא יום, ותחילת היום האחר, עד שעושה צל באור היום, והארץ לא עולה אלא בעדון של המים, כמו שנאמר "כארזים עלי מים" כך "ארץ בלבנון ישגה", שמשם יוצא מעיין ונהר של המים להשקות, וארץ זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר "בחור כארזים".	ישגה מהו ארץ דא קודשא בריך הוא ודכתיב (שה"ש ה טו) בחור כארזים (דיתוב על כרסיי דיעקב שלימא) בלבנון ישגה בלבנון ודאי ודא הוא עדן [עילאה] (דלעילא)⁶¹⁰ דעליה כתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך והאי ארץ בההוא אתר עלאה ישגה ודא בגלותא בתראה הוא כהאי ארץ דאתעכב לסלקאה ומשעתא דסליק⁶¹¹ עד דקאים בקיומיה הוא יומא ושירותא דיומא אחרינא עד דעביד צל בנהורא דיממא וארץ לא סליק אלא בעדונא דמיא כמה דאת אמר (במדבר כד ו) כארזים עלי מים כך ארץ בלבנון ישגה ודמתמן (ומתמן) נפיק מבוטא ונהרא דמיא לאשקאה וארץ דא קודשא בריך הוא דכתיב (שיר ה טו) בחור כארזים:
"שתולים בבית ה'", לזמנו של מלך המשיח. "בחצרות אלהינו יפריחו", בתחיית המתים. "עוד ינובון בשיבה", באותו יום שהעולם ימצא חרוב. "דשנים ורעננים יהיו", לאחר שנאמר "השמים החדשים והארץ החדשה", ואז "ישמח ה' במעשיו" כתוב, וכל כך	שתולים בבית יהו"ה לזמנא דמלכא משיחא בחצרות אלהינו יפריחו בתחיית המתים עוד ינובון בשיבה בההוא יומא דישתכח עלמא חרוב דשנים ורעננים יהיו לבתר דכתיב (ישעיה סו כב) השמים החדשים⁶¹² והארץ החדשה וכדין (תהלים קד לא) ישמח יהו"ה במעשיו כתיב וכל כך
מז/ב	מז/ב
זהר:	זהר:
למה להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו בור".	למה להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו בור".
עוד פתח ואמר, "איש תהפוכות ישלח מדון ונרגן מפריד אלוף". איש תהפוכות ישלח מדון, כמו שאמרנו הרשעים עושים פגם	עוד פתח ואמר, "איש תהפוכות ישלח מדון ונרגן מפריד אלוף". איש תהפוכות ישלח מדון, כמו שאמרנו הרשעים עושים פגם

⁶¹⁰ אבא, ואמר "עילאה" לאפוקי חכמה דז"א (יהל אור).

⁶¹¹ ר"ל, אלוף שנה של הגלות ועוד חצי היום עד חצי שעה אחר חצות, שאז מתחיל היום להעריב (יהל אור).

⁶¹² משורש הדינין אשר בהמלכות, הנה הוא כל סוד הצמצום אשר מזה נמשך כל תכונת העביות, שהוא כל ענין דגוף וכלים. וע"י השתלשלות המדרגות של המלכיות אשר מפרצוף לפרצוף ומעולם לעולם, הנה נתגלמו שרשי הדינין שבה להוציא מהם כל תכונת העביות וגוף וכלים הראוי לכל עולם. אך ע"י המתקת הדינין אשר ע"י התיקונים דלעתיד. [והתיקונים הנה הם ע"י אחד מב' דברים, אם ע"י התורה והמצוה, אם ע"י כל המאורעות והעונשים אשר בעוה"ז ובעולם הנפשות, וכנודע כ"ז בדברינו בספר הקדוש ובספר הדע"ה, אך ע"י אלו ב' דברים הנה יושלם התיקון עכ"פ.] ויתמתקו ויתבסמו כל הדינין, ואז הנה יתוקן ג"כ כי יתבטל ויזדכך כל העביות, ויתוקן ויתעלה כל חומר לצורה וכל גוף לנשמה, והוא חידוש העולם דלעתיד, ע' זוה"ק ויקרא (טז סע"א) ובסוף פ' ואתחנן (דף ער ע"ב), ובפדר"א (פרק נא) (כללים ח"ב נ ע"א).
⁶¹³ הוא הבלתי קיים בעבודת ה' והמתהפך מטוב לרע ותוהא על מעשים טובים שעשה, והוא מהפך סדרו של עולם שהוא שהקדושה תגבר על החיצונים (רמ"ז).

⁶¹⁴ המשתמשים בקבלה מעשיית בלי כוונת וידיעת יחודי השמות למעלה, הנה הם מקצצים בנטיעות, ועליהם נאמר (משלי טז כח) ונרגן מפריד אלוף (כמ"ש בזוה"ק ויקרא טז ע"ב, ופ' צו לא ע"א, ופ' אחרי עד ע"א, וכן בהשמטות זוהר בראשית רסב ע"א) (הקדוש נב ע"ד), בכח הבחירה הניתן בהבריאה שהיא מסוד הפירוד, ובסוד שנאמר (משלי טז כח) ונרגן מפריד אלוף (ע' זוהר ח"א לד ע"א וח"ג טז ע"ב, לא ע"א, עד ע"א), והנה יוצא ע"ז מציאות הרע אשר מסוד עולם התוהו מן הכח אל הפועל תמיד בכל תוקפו (כללים ח"א לה ע"ג).

ישלח מדון כמה דאמרן חייביא עבדי פנימו לעילא⁶¹⁵ ונרגן מפריד אלוף מפריד אלוף של עולם ורא קודשא בריך הוא דבר אחר איש תהפוכות ישלח מדון, מה זה ישלח, ישלח את אותן נטיעות מדון שיונקים מן הצד של הדין. ונרגן מפריד אלוף, כמו שאמרנו הרשעים עושים פגם למעלה, מפריד שהיחוד לא נמצא, מפריד את המלכה מהמלך, ואת המלך מהמלכה.	ולכן לא נקרא אחד, שאחד אינו נקרא אלא כשהם בזווג אחד, אוי לאותם הרשעים שעושים פירוד למעלה, אשרי אותם הצדיקים שמעמידים את הקיום שלמעלה, ואשרי בעלי התשובה שמשיבים הכל למקומם. ועל זה שנינו, המקום שבעלי תשובה יושבים צדיקים גמורים לא יושבים בו. למה, אלא ההם התתקנו במקום עליון, במקום משם נמצאת השקאת הגן, וזוהי תשובה, ועל זה נקראים בעלי תשובה.
ובנין כך לא אקרי אחד דאחד לא אקרי אלא כד אינון בזווגא חדא ווי לאינון חייביא דעבדין פרודא לעילא זכאין אינון צדיקיא דאינון מקיימין קיומא דלעילא וזכאין אינון מאריהון דתשובה דתייבין כלא לאתריהו ועל דא תנינן אתר דבעלי תשובה יתבי צדיקים גמורים לא יתבי ביה ומאי טעמא אלא אינון אתתקנו באתר עלאה⁶¹⁶ באתר דשקיו דגנתא משתכח מתמן וודא (מה) הוא תשובה ועל דא אקרון בעלי תשובה:	ואלו מתתקנים במקום אחר שנקרא צדיק, ועל זה אלה יושבים במקום עליון, ואלה יושבים במקום קטן. למה, אלו משיבים מים למקומם מהמקום העליון של הנהר העמוק, עד אותו מקום שנקרא צדיק, וצדיקים גמורים נמשכים מאותו מקום שהם יושבים לעולם הזה, ועל כן אלו עליונים ואלו תחתונים, אשרי חלקם של בעלי התשובה, ואשרי חלקם של הצדיקים, שבגללם העולם עומד.
ואלין אתתקנו באתר אחרא דאקרי צדיק ועל דא אלין יתבין באתר עלאה ואלין יתבין באתר זוטרא מאי טעמא אלין תייבין מיא לאתריהו מאתר עלאה דנהרא עמיקא⁶¹⁷ עד ההוא אתר דאקרי צדיק וצדיקים גמורים נגדין לון מההוא אתר⁶¹⁸ (ממש) דאינון יתבי להאי עלמא ועל דא אלין עלאין ואלין תתאין זכאה חולקהון דמארי תשובה וזכאה חולקהון דצדיקיא דבגנייהון עלמא מתקיימא:	זהו שנאמר "והיה כי יחטא ואשם וגו'", מה כתוב למעלה, "או מצא אבירה וכחש בה וגו'", שהרי בשביל זה מסתלק הקדוש ברוך הוא מהכל. כביכול הקדוש ברוך הוא לא נמצא בקיומו, שהרי כנסת ישראל נפרדה ממקומה, זהו שנאמר "אבדה האמונה", מה זו האמונה, זו כנסת ישראל כמו שנאמר
הדא הוא דכתיב (ויקרא ה כג) והיה כי יחטא ואשם וגו' מה כתיב לעילא (ויקרא ה כב) או מצא אבדה וכחש בה וגו' דהא בנין דא אסתלק קודשא בריך הוא מכלא כביכול קודשא בריך הוא לא אשתכח בקיומיה דהא כנסת ישראל אתפרשא	זהו שנאמר "והיה כי יחטא ואשם וגו'", מה כתוב למעלה, "או מצא אבירה וכחש בה וגו'", שהרי בשביל זה מסתלק הקדוש ברוך הוא מהכל. כביכול הקדוש ברוך הוא לא נמצא בקיומו, שהרי כנסת ישראל נפרדה ממקומה, זהו שנאמר "אבדה האמונה", מה זו האמונה, זו כנסת ישראל כמו שנאמר

⁶¹⁵ שמחסיר משם כל אותו האור והשפע של המעשים הטובים שעשה, ומורידו למטה ומגביר כח הקליפות להעיז ולהתגרות על הקדושה. והענין הוא שמתחילה כשנתהוו הקליפות הושפע בהן די חיותן בצמצום ובזה היו נכנעות אל הקדושה כי כן היה רצונו של מקום, אבל כדי שתהיה בחירה ושכר ועונש המציא בהם כח תאוה וחשק לפתות את בני אדם ולהחטיאו, והוא ממש ענין המשל שהמשיל בזה פרשת תרומה קסג ע"א מאותה זונה שצוה אותה המלך לפתות את בנו וכו', (רמ"ז).

⁶¹⁶ פי' בינה וז"ש באתר דשקיו דגנתא משתכח מתמן דהיינו בינה שהז"א השקאתו היא משם (מ"מ). וז"ש (ברכות ל"ד ע"ב) במקום שבע"ת עומדים שם אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, כי הצדיקים הגמורים הם בסוד מדריגת הרוח שתלוי בעבודה בסטרא דכזרא, אבל בע"ת צריכים לעלות לבינה בבחינת סיוע עליון בסוד מ"ש שחותר חתירה מתחת כסה"כ מקום ששם אין בחירה ועבודה ואינו תלוי ביד האדם, ומשם הוא תיקונו, וכן הוא בסוד אלף הז' שאז מלכות סלקא לבינה, הוא ג"כ בסוד התשובה למקום שאין שם עבודה, ובינה מעברת ממנה כל הקלקולים שהיו דבוקים בה בסוד דנפקא מאתלטיא, ונותנת בה אורות חדשים מה שלא היה בתחילה, והיינו סוד הגדרים וסייגים שצריך בע"ת מה שאינו לפי הגבול של התורה בחיוב העבודה, וז"ס ההפרש שבין תיקוני גלגלתא ובין תיקוני הדיקנא, והענין סוד נורא מאד (פת"ש א"א לא).

⁶¹⁷ ע"ל י ע"ב חד נהרא עמיקא כו' (יהל אור).

⁶¹⁸ מצדיק (יהל אור).

מאתרהא הדא הוא דכתיב (ירמיה ז כח) אבדה האמונה מאי אמונה דא כנסת ישראל⁶¹⁹ כמה דאת אמר (תהלים צב ג) ואמונתך בלילות אבדה האמונה כמה דאת אמר (ירמיה ט יא) על מה אבדה הארץ וכלא חד והא אוקימנא אבדה ולא נאבדת⁶²⁰ ולא אבודה כגוונא דא (ישעיה נז א) הצדיק אבד אבוד או נאבד לא כתיב אלא אבד הדא הוא דכתיב (ירמיה ז כח) אבדה האמונה בגין כך והשיב את הגזלה או את האבדה וגו':	"ואמונתך בלילות". אבדה האמונה, כמו שנאמר "על מה אבדה הארץ", והכל אחד. והרי בארנו אבדה ולא נאבדת ולא אבודה, כדוגמא זה "הצדיק אבד", לא כתוב אבוד או נאבד אלא אבד, זהו שנאמר "אבדה האמונה", בשביל כך "והשיב את הגזלה או את האבדה וגו'".
רעיא מהימנא:	
אמר רעיא מהימנא דוכתין אית בגיהנם רשימין למחללי שבתות בפרהסיא ולא חזרין בתויבתא מאותו חלול וממנן עליהו ואוף הכי דוכתין אית בגיהנם לאינן דמגלי עריין⁶²¹ ולאיןן דמגליין פנים בתורה שלא כהלכה ולאיןן דשפכין דם נקי ולאיןן דאומין לשיקרא ולאיןן דשכבין עם נדה או בת אל נכר או זונה או שפחה ואוף הכי לעובר על שס"ה לא תעשה לכל חובא אית דוכתא בגיהנם וממנא עליה ושטן יצר הרע דיליה ממנא על כלהו חובין ודוכתין וממנן דיליה:	אמר הרועה הנאמן, מקומות יש בגיהנם רשומים למחללי שבתות בפרהסיא ולא חוזרים בתשובה מאותו חלול, וממונים עליהם. וכמו כן כאן יש מקומות בגיהנם לאותם שמגלים עריות, ולאותם שמגלים פנים בתורה שלא כהלכה, ולאותם ששופכים דם נקי, ולאותם שנשבעים לשקר, ולאותם ששוכבים עם נדה או בת אל נכר או זונה או שפחה. וכמו כן כאן למי שעובר על שס"ה לא תעשה, לכל חטא יש מקום בגיהנם וממונה עליו, ושטן יצר הרע שלו ממונה על כל החטאים, והמקומות והממונים שלו.
ואי הדר בתויבתא [מה כתיב] (ישעיה מד כב) מחיתי כעב פשעיך אתמחו [רשימין] ורשימו דרשיעיא [רשיעיא] דדוכתא דגיהנם מכל חובה וחובה ואית חובין רשימין לעילא⁶²² ולא לתתא⁶²³ ואית דרשימין לתתא ולא לעילא ואית דרשימין לתתא ולעילא אתמחו לתתא (אוף) אתמחו לעילא בתר דאהדר בתויבתא ועוד אוקמוה מארי מתניתין רשע עונותיו חקוקים לו על עצמותיו⁶²⁴ צדיקים זכויותיו חקוקים לו על עצמותיו ואמאי⁶²⁵ בגין למהוי רשימין בין בעלי חובין[הון] לאשתמודעא בהון):	ואם חוזר בתשובה, מה נאמר "מחיתי כעב פשעיך", נמחו הרשומים של הרשעים של המקום של הגיהנם מכל חטא וחטא, ויש חטאים רשומים למעלה ולא למטה, ויש שרשומים למטה ולמעלה. נמחו למטה נמחו למעלה, אחר שחזר בתשובה. ועוד בארו בעלי המשנה, רשע עוונותיו חקוקים לו על עצמותיו, צדיקים זכויותיו חקוקים לו על עצמותיו, למה כדי להיות רשומים בין בעלי החטאים שלהם, להודיע בהם.
וקלא נפיק עליה האי רשע איהו ישרפו עצמותיו בגיהנם ואוקימנא נשמות של רשעים הן	וקול יוצא עליו, זהו רשע ישרפו עצמותיו בגיהנם, ובארנו נשמות של רשעים הן הן

⁶¹⁹ אור קדושתו ית"ש המתפשט ושורה אצל כותל מערב, הנה זה עומד אחר כולנו (כמ"ש בשמו"ר פ"ב סי' ב'), ומשם מתפשט ושוכן בישראל, והוא השכינה הקדושה אמונת ישראל כנסת ישראל, כי היא כלל ישראל כנ"ל, והיא נקרא אמונה (כמ"ש בפ' ויקרא טז ע"ב, ופ' בהר קי ע"ב, ופ' בלק קצח ע"ב) (דע"ה ח"א פא ע"א).

⁶²⁰ פ' שאבדה לבעלה שאינו מזדווג עמה א"נ אבד השפע שהיה בא לו תחלה (מ"מ).
⁶²¹ חשיב כאן ה' עבירות חמורות דהיינו ע"ז ג"ע ש"ד חילול שבת ושבועת שקר, שהן ה' עבירות שכנגדן ה' של ה'שטן החמורות מכלם, ובכאן אמר עמ"ש רז"ל השט"ן עולה שס"ד דביוה"כ לית ליה רשום וכו', והנה יש שס"ה ל"ת עם הל"ת שיש ביוה"כ רק לא נאמר בלשון ל"ת משום טעם רז"ל ודו"ק (יהל אור).
⁶²² ר"ל לעילא בגיהנם של מעלה (יהל אור).

⁶²³ בגיהנם של מטה בארץ, והן כנגד הפגמים אם בשמים ת"ת או בארץ מלכות או בשניהן כמ"ש יגלו שמים כו' (יהל אור).

⁶²⁴ משום דאחר כליון הפשר נשאר העצמות ושל צדיק יש לו מנוחה משא"כ ברשע (יהל אור).

⁶²⁵ אמאי (דפ"ו).

המזיקים בעולם, והדין שלהם בארו עליהם בעלי המשנה, שנשמתם נשרפת ונעשית אפר תחת כפות רגלי הצדיקים, ובמה נשרפים באש הכסא, שנאמר בו "כרסייה שביבין די נור גלגלוהי נור דלק" [כסא ניצוצים של אש גלגליו אש דולק] (ונהר דינור שופע ויוצא) מארבע חיות של אש שסובבים את כסא הדין, שהוא אדנ"י, דין של המלכות דין.	הן המזיקים בעולם ודינא דלהון אוקמוה עלייהו מארי מתניתין דנשמתהון נשרפת ונעשית אפר תחת כפות רגלי הצדיקים ובמאי אתוקדון באש דכרסייא דאתמר ביה (דניאל ז ט) כרסייה שביבין די נור גלגלוהי נור דליק ונהר דינור [נגיד ונפיק ⁶²⁶ מארבע חיון דאשא דסחרין לכורסייא דדין דאיהו אדנ"י דינא דמלכותא דינא:
ואותו נהר, נאמר בו נהר דינור שופע ויוצא מלפניו, נשמות הצדיקים טובלות ונטהרות בו, ונשמות הרשעים נדונים בו, ובווערים לפניו כמו קש לפני אש, והיינו אש אוכלת אש יְהוָה הוּא חֲמָה, ונרתיקו אדנ"י	וההוא נהר ⁶²⁷ אתמר ביה נהר די נור נגיד ונפיק מן קדמוהי נשמתהון דצדיקייא טבלין ⁶²⁸ ומתדכין ביה ונשמתהון דרשיעי נידונין ביה [ואתעבידון] (ואתבעירו) קמיה כקש לפני אש והיינו אש אוכלת אש יְהוָה הוּא חֲמָה ⁶²⁹ נרתיקה דיליה אדנ"י:
	יז/א
	רעיא מהימנא:
והיינו הסוד שפרשוהו לעתיד לבא מוציא הקדוש ברוך הוא חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאין בה ורשעים נדונים בה.	והיינו רזא דאוקמוה לעתיד לבא מוציא הקדוש ברוך הוא חמה מנרתיקה צדיקים מתרפאין בה ורשעים נדונין בה:
ומהחיות של כסא הדין היה יורד אריה של אש לאכול את הקרבנות, אותם הממונים על כל אבר שחטא מחבל קטגור אחד. כמו שבארוה עשה עבירה אחת קנה לו קטגור אחד, ומיד שיורדת אש של גבוה ושורפת את אותם איברים ופדרים ואמורים של פרים וכבשים, ועתודים ועזים, יהו"ה שיורד כאריה של אש לשרוף אותם נשרפים, האיברים שלהם נשרפים המשחיתים שממונים עליהם ומתכפרים חטאי ישראל, שהם אברי השכינה.	ומחיוון דכרסייא דדינא הוה נחית אריה דאשא למיכל קרבנין [אינון] דממנן על כל אבר דחב מחבל קטיגור אחד כמה דאוקמוה עשה עבירה אחת קנה לו קטיגור אחד ומיד דנחת אש של גבוה ואוקיד לון לאלין אברים ופדרין ואמורין דפרים וכבשים ועתודים ⁶³⁰ ועזים ⁶³¹ יהו"ה דנחית כאריה דאשא לאתוקדא ⁶³² לון אתוקדון אברים דלהון אתוקדון מחבלים ⁶³³ דממנן עלייהו [ומתכפרין] (ומתוקדן) חובין דישראל דאינון אברים דשכינתא:
באותו זמן מתקרבות החיות הממונות על הזכויות שהם מכסא הרחמים שהיא תשובה, האם העליונה, ובמה מתקרבים, בשם יהו"ה שנכנס בהם, ולכן הקרבן ליהו"ה, שאין מי שיכול לקרב חיות ויסודות להכניס שלום ביניהם, אלא שמו שמקרב בשמו, מים לאש, ולא מכבים זה את זה, ומקרב רוח לעפר ולא מפריד אותו. באותו זמן אלו השלמים חיות	בההוא זמנא חיוון מתקרבין דממנן על זכוון דאינון [מכרסייא] (דכרסייא) דרחמי דאיהו תשובה אימא עלאה ובמה [מתקרבין] (אתקרבא) בשם יהו"ה דעאל בהון ובגין דא קרבן ליהו"ה דלית מאן דיכיל לקרב [חיוון] (חילין) ויסודין ⁶³⁴ לאעלאה שלם בינייהו אלא שמיה דקריב

⁶²⁶ ונהר דינור נגיד ונפיק (מוסגר בדפ"ו).

⁶²⁷ ר"ל שהוא ג"כ אש (יהל אור).

⁶²⁸ כמ"ש שהטבילה באש שנאמר (במדבר לא כג): כל דבר אשר וכו' [יבא באש תעבירו באש וטהר] (יהל אור).

⁶²⁹ דשני כסאות הן, כסא רחמים וכסא דין, והן בינה ומלכות וכל א' כלול בשני' ובמלכות הן נוקבין חמה ולבנה ובבינה הן דכורין שמש וירח כמ"ש בתיק'ז (יהל אור).

⁶³⁰ "וכבשים ועתודים" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "ואלים וכבשים".

⁶³¹ כנגד ד' אותיות השם, וכצ"ל [אלים] ולא עתודים כי הם עזים ודוק (יהל אור).

⁶³² לאוקדא (דפ"ו).

⁶³³ אתוקדון מחבלן (דפ"ו).

⁶³⁴ שהן בשם הו"ה כמ"ו (יהל אור).

בשמינה] מים לאש ולא מכבה דא לדא וקריב רוחא לעפרא ולא מפריד ליה בההוא זמנא אינון שלמים⁶³⁵ חיון ויסודין ואתקריאו קדשים דלית טמאים ביניהם⁶³⁶:	ויסודות ונקראים קדשים שאין טמאים ביניהם.
ועוד שלמים דא ה' בתראה דאיהו שלימו דעמודא דאמצעיתא בכל הויות דכלילן [ביה] לכל שית סטריין דיליה דאינון שית ספיראן ורזא דמלה חתם רום ופנה למעלה ביה"ו לימינא דחסד⁶³⁷ בה"ו לשמאלא דגבורה [וי"ה] [וה"י] בעמודא דאמצעיתא יו"ה בנצח בהוד הי"ו ביסוד [וה"י] [וי"ה] אילנא דאחיד לון כלהו תפארת עץ עושה פרי (בראשית א יא) ובגין דא (קהלת יא ג) מקום שיפול העץ שם יה"ו.	ועוד שלמים זו ה' האחרונה, שהיא שלמותו של העמוד האמצעי בכל ההויות שכלולות בו, לכל ששת הצדדים שלו, שהן שש ספירות. וסוד הדבר חתם רום ופנה למעלה ביה"ו לימין של חסד, בהו"י לשמאל של גבורה, וה"י בעמוד האמצעי, יו"ה בנצח, בהוד הי"ו, ביסוד וי"ה. האילן שאוחז את כולם תפארת עץ עושה פרי, ולכן מקום שיפול העץ שם יה"ו.
ואוף הכי בכל הויה ה' בתראה שלמים לה ולכל הוויין דאחידן בה כנונא דא יה"ו עם ה' יהו"ה הו"י עם ה' הויה וה"י עם ה' והי"ה ואוף הכי שאר הוויין ואינון ח"י אתוון דשית סטריין דכלילן בצדיק חי עלמין⁶³⁸ ועם ה' אתעביד ח"י ורזא דמלה [איהי ה'] כגון תיבת נח⁶³⁹ דאתכניש בה מכל מין ומין דאינון שנים שנים⁶⁴⁰ שבעה שבעה לקרבנא שנים שנים ארבעה שבעה ארבעה עשר הא י"ח [והתיבה ה' בה אשתלים חיה] (ה' אשתלים י"ח):	וכמו כן כאן בכל הויה ה' אחרונה שלמים לה, ולכל ההויות שאחוזים בה, כדוגמא זה יה"ו עם ה' יהו"ה, הו"י עם ה' הויה, וה"י עם ה' והי"ה, וכמו כן כאן שאר ההויות, והם ח"י אותיות של ששת הצדדים שכלולים בצדיק חי העולמים, ועם ה' נעשה ח"י. וסוד הדבר היא ה', כמו תבת נח, שכנס בה מכל מין ומין, שהם שנים שנים, שבעה שבעה לקרבן, שנים שנים ארבעה, שבעה שבעה ארבעה עשר, הרי י"ח, ותיבה ה', בה נשלמת חיה.
[ס"א פתח ואמר (שיה"ש ה א) באתי לגני וגו'] וצדיק איהו כליל ו' דרגין ובגין דא תקינו למפתר ביה חלמא בתלת שלומות בתלת פדיונות [דאינון] (דאיהו) ו' בחושבן ו' ואיהו סלם דחלמא דיעקב כליל ו' ספיראן מוצב ארצה (בראשית כח יב) שכינתא תתאה ודא ה' תתאה וראשו דא י' ביה איהו צדיק שביעי⁶⁴¹ מגיע השמימה דא אימא	(פתח ואמר "באתי לגני וגו'") והצדיק כולל שש דרגות, ולכן תקנו לפתור בו חלום בשלשה שלומות, בשלשה פדיונות, שהוא ו', בחשבון ו', והוא הסולם של חלום יעקב, כולל שש ספירות. "מוצב ארצה", שכינה תחתונה, וזו ה' התחתונה, וראשו זה י', בו הוא צדיק שביעי מגיע השמימה, זו האם העליונה, וזו ה' העליונה, שמצד החלום ה'

⁶³⁵ ר"ל לשון שלום ולשון שלימים (יהל אור).

⁶³⁶ דלא מפריד הס"א ביניהן (יהל אור).

⁶³⁷ למעלה בנצח – כצ"ל, והשמות מוטעין כאן ועי' בספר יצירה [פ"א מ"ג] בירר שלש אותיות מן הפשוטות בסוד שלש אמות אמ"ש, וקבעם בשמו הגדול, וחתם בהם ששה קצוות. חמש חתם רום ופנה למעלה וחתמו ביה"ו, שש חתם תחת ופנה למטה וחתמו בה"ו, שבע חתם מזרח ופנה לפניו וחתמו בוי"ה, שמונה חתם מערב ופנה לאחוריו וחתמו בוה"י, תשע חתם דרום ופנה לימינו וחתמו ביו"ה, עשר חתם צפון ופנה לשמאלו וחתמו בהו"י, והכלל דבימין מתחילין בי' ובשמאל בה' ובאמצע בו' והצירופין כסדר (יהל אור). עי' לקמן רמג ע"ב (לש"ו), שם איתא שוה"י ביסוד, ועי' שביבי נוגה. ועי' מלואים אות (ח).

⁶³⁸ שמעתי בשם מורי הרב זלה"ה על ענין זה כי ששה צדופי שם יה"ו אשר בשית סטריין אם תחבר בכל הויה מהם אות ה' אחרונה יהיו ששה הויות שהם בגימטריא יוס"ף שהוא ביסוד חי עלמין (שער מאמרי רשב"י). וכל אלו השמות דח"י אותיות הם כלולים בהיסוד, שלכן נקרא היסוד ח"י עלמין, כמ"ש הגר"א בספר יצירה שם (פרק א משנה י"ג סוף אופן א' יב ע"ב) וכן הוא בזוה"ק (פרשת ויקרא יז ע"א ופ' פנחס רמג ע"ב ובתיקונים טז ע"ב). ושורש כל אלו ה"ח הוא הח"י משחתין דשם הויה דעיינין (ביאורים ח"ב פ ע"ד).

⁶³⁹ שתיבה היא מלכות ונח יסוד (יהל אור).

⁶⁴⁰ שהוא הויה פשוטה י"ה עם ו"ה שנים שנים ועוד פשוטו עם מלואו שהן ז' ז' כידוע (יהל אור).

⁶⁴¹ ר"ל י' על הו' הוא ז' ולכן נקרא צדיק שבת שביעי והוא מסט' דתגא דס"ת כמ"ל (יהל אור).

עלאה ודא ה' עלאה דמסמרא⁶⁴² דחלמא ה' שלמא על י' דאיהו רישא דסולמא ה' מן אלהי"ם⁶⁴³ ובגין דא (בראשית כח יב) והנה מלאכי אלהי"ם עולים וגו' ולא מלאכי יהו"ה אתוון כסדרן עולים בחלם⁶⁴⁴ דאיהו כתר על ד' אתוון דאתפשטותא דלהון מחכמה עד מלכות קדישא בגין דחכמה איהי י' בינה ה' שית ספיראן ו' מלכות ה' בתראה חלם כתר על [כל] אתוון ע"כ [ועוד ויחלום וגו'] עד ברעותא חדא ומשם דף רמו ע"ב פרשת פנחס ד"א ויחלום]:	שולטת על י', שהוא ראש הסולם, ה"י מן אלהים, ולכן "והנה מלאכי אלהים עולים וגו'". ולא מלאכי יהו"ה, האותיות כסדרן עולות בחלום, שהוא כתר על ארבע אותיות שהתפשטות שלהן מחכמה עד המלכות הקדושה, משום שחכמה היא י', בינה ה', שש ספירות ו', מלכות ה' אחרונה, חולם כתר על כל האותיות.
זהר:	
אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם רבי אבא פתח (שיר א ז) הגידה לי שאהבה נפשי וגו' אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך וגו' הני קראי אוקמוה חברייא במשה⁶⁴⁵ בשעתא דהוה סליק מעלמא דאמר (במדבר כז טז) יפקוד יהו"ה אלהי הרוחות לכל בשר וגו' אשר יצא לפנייהם וגו' ותנינן דעל גלותא אתמר⁶⁴⁶:	אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם, רבי אבא פתח "הגידה לי שאהבה נפשי וגו'", "אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך וגו'". את הפסוקים הללו בארו החברים במשה בשעה שהיה עולה מן העולם, שאמר "יפקוד ה' אלהי הרוחות לכל בשר וגו'", "אשר יצא לפנייהם וגו'", ושנינו שזה נאמר על הגלות.
ותא חזי הני קראי כנסת ישראל אמרן למלכא קדישא הגידה לי שאהבה נפשי כמה דאת אמר (שיר ג ג) את שאהבה נפשי ראיתם ולמלכא קדישא אתמר ואנתו שאהבה נפשי איכה תרעה בספרא דרב המנונא סבא אמר כל זמנא דכנסת ישראל אשתכחא ביה בקודשא בריך הוא⁶⁴⁷ כביכול קודשא בריך הוא בשלימו ורעי ברעותא ליה (ולאחרנין זן ליה)⁶⁴⁸ לגרמיה מההוא יניקו דחלבא⁶⁴⁹ (ס"א דמלכא) דאימא עלאה ומההוא יניקו דאיהו יניק אשקי לכל שאר אחרנין ויניק לון:	ובא וראה הפסוקים הללו אמרה אותם כנסת ישראל למלך הקדוש, "הגידה לי שאהבה נפשי", כמו שנאמר "את שאהבה נפשי ראיתם", ולמלך הקדוש נאמר, אתה שאהבה נפשי איכה תרעה. בספרו של רב המנונא סבא אומר כל זמן שכנסת ישראל נמצאת עם הקדוש ברוך הוא, כביכול הקדוש ברוך הוא בשלמות ורועה ברצון אותו, (ואת האחרים הוא זן) את עצמו מאותה יניקת החלב (של המלך) של האם העליונה, ומאותה יניקה שהוא יונק משקה את כל שאר האחרים ומניק אותם.
ואוליפנא דאמר רבי שמעון כל זמנא דכנסת ישראל אשתכחת בקודשא בריך הוא קודשא בריך הוא בשלימו בחדווה ברכאן ביה שריין ונפקין מניה לכל שאר אחרנין וכל זמנא דכנסת ישראל לא אשתכחת ביה בקודשא בריך הוא⁶⁵⁰ כביכול ברכאן אתמנעו מניה ומכל שאר אחרנין	ולמדנו שאמר רבי שמעון כל זמן שכנסת ישראל נמצאת עם הקדוש ברוך הוא, הקדוש ברוך הוא בשלמות בשמחה, שריות בו ברכות, ויוצאות ממנו לכל שאר האחרים, וכל זמן שאין כנסת ישראל נמצאת עם הקדוש ברוך הוא, כביכול הברכות נמנעות ממנו ומכל שאר האחרים. וסוד הדבר בכל מקום

⁶⁴² והו"ה שבכאן הוא היר"ה (יהל אור).

⁶⁴³ א' בכתר פלא, ל' חכמה, ה' בינה, י' יסוד כנ"ל, מ' מלכות (יהל אור).

⁶⁴⁴ ר"ל יסוד (יהל אור).

⁶⁴⁵ פ' שמשה רבינו ע"ה אמר להקב"ה הגידה לי אתה שאהבה נפשי אותך איכה תרעה, דהיינו מי הוא שאתה ממנה אותו פרנס על הציבור (מ"מ).

⁶⁴⁶ פ' כדמפרש, ות"ח דהניא קראי וכו' (מ"מ).

⁶⁴⁷ עי' כל הענין בארוכה לקמן עד ע"ב (לש"ו).

⁶⁴⁸ ולאחרי קביל (י"ג זן ליה) (אור יקר).

⁶⁴⁹ נמחק באור יקר וגורס את המוסגר.

⁶⁵⁰ מ"ש הרב [מטי ולא מטי פרק ד] בסוד הצדיק אבד, הוא בזוה"ק בראשית (נה ע"ב) נח (סז ע"א) ופ' שמות (ט ע"ב יא ע"א) פ' בשלח (נז סע"א) פ' בהעלותך (קנ ע"ב), וע' פ' ויקרא (יז ע"א) ופ' אחרי (עד ע"ב) (ביאורים ח"ב סח ע"ג).

זהר ויקרא חלק א'

ורוא דמלתא בכל אתר דלא אשתכח דכר ונוקבא ברכאן לא שראן עלוי ועל דא קודשא בריך הוא געי ובכי כמה דאת אמר (ירמיה כה ל) שאג ישאג על נהו⁶⁵¹ ומאי אומר אוי שהחרבתי את ביתי⁶⁵² ושרפתי את היכלי וכו'.	שאין נמצאים זכר ונקבה אין ברכות שורות עליו, ולכן הקדוש ברוך הוא גועה ובוכה, כמו שנאמר "שאג ישאג על נהו", ומהו אומר, אוי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי וכו'.
יז/ב ובשעתא דכנסת ישראל נפקת בגלותא אמרת קמיה הגידה לי שאהבה נפשי אנת רחימא דנפשאן⁶⁵³ אנת דכל רחימו דנפשי בך איכה תרעה איך תזון את עצמך מעומק הנחל שלא פוסק, איך תזון את עצמך מהאור של העדן העליון, איכה תרביץ בצהרים, איך תזון את כל אלו האחרים שנשקים ממך תמיד, ואני הייתי נזונית ממך בכל יום ונשקית, ומשקה את כל אותם התחתונים, וישראל נזונו בי.	ובשעה שכנסת ישראל יצאה לגלות, אמרה לפניו הגידה לי שאהבה נפשי, אתה אהוב נפשי, אתה שכל אהבת נפשי בך, איכה תרעה, איך תזון את עצמך מעומק הנחל שלא פוסק, איך תזון את עצמך מהאור של העדן העליון, איכה תרביץ בצהרים, איך תזון את כל אלו האחרים שנשקים ממך תמיד, ואני הייתי נזונית ממך בכל יום ונשקית, ומשקה את כל אותם התחתונים, וישראל נזונו בי.
והשתא שלמה אהיה כעוטיה איך אהוי מתעטפא בלא ברכאן כד יצטרכון⁶⁶³ אינון ברכאן ולא ישתכחון בידי על עדרי חבריך היך⁶⁶⁴ איקום עליהו⁶⁶⁵ ולא אהיה רעיא להו וזנא להו עדרי חבריך אלין אינון ישראל דאינון בני אבהן דאינון רתיבא קדישא לעילא:	ועכשיו שלמה אהיה כעוטיה, איך אהיה מתעטפת בלי ברכות, כשיצטרכו אותן ברכות ולא ימצאו בידי על עדרי חבריך, איך אעמוד עליהם, ולא אהיה רועה להם וזנה אותם, עדרי חבריך אלו הם ישראל, שהם בני האבות, שהם המרכבה הקדושה למעלה.

⁶⁵¹ פי' שואג על המלכות שהיא נהו (מ"מ).

⁶⁵² פי' בחי' ירושלים נק' ביתי, ובחי' ציון נק' היכלי, והם יסוד ומלכות דנוק' כנודע (מ"מ).

⁶⁵³ ואם תאמר, למה בחינת נפש ולא בחינת גוף. אמר אנת "דכל רחימו דנפשא", פי' באותה בחינה יש חשק לו ולשאר הספירות, מפני שמקבלת מכולם. אמנם בחי' נפש אינה מקבלת מזולתו, ולכך "כל רחימו דנפשי בך" ולא לספירה אחרת כלל (אור יקר).

⁶⁵⁴ היינו הבינה האחוזה בחכמה (אור יקר), פי' בינה (מ"מ).

⁶⁵⁵ היינו מה שמאיר הכתר בחכמה, והכתר "עדן עילאה" בבחינת חכמה הנעלמה בו, שהוא נמשך לחכמה בסוד חכמות בחוץ תרונה, עדן עילאה ועדן תתאה, תרי מוחי (אור יקר). אבא (מ"מ).

⁶⁵⁶ לשון תרביץ החצר, לשון רביבי מים המשקים מקום היבש הצמא, וזהו שאמר "איך תזון לכל אינון כו". ומלת "צהרים" לשון אורות, שהם שאר הספירות למטה ממנו. ואפשר שהת"ת נקרא צהרים, שהוא בין בוקר דאברהם וערב דיצחק, ועל שם שיונקים ממנו נקראים על שמו צהרים, וז"ש "לכל אינון וכו" (אור יקר).

⁶⁵⁷ ולפי זה, איכה תרציץ, דהיינו כמו המכבד ומרביץ, דהיינו שממתיק הדינים שמתעוררים בצהרים, ובזה ממשיך ז"א שפע לכל הספירות ולמלכות ולב"ע (מ"מ).

⁶⁵⁸ שאין להם מקום אלא ממך, ונקראים צהרים על שמך, עוד דייק לשון "תדירא", שהם מאירים תדיר כצהרים, איך יעמדו עתה אפילו רגע אחד בלי אור, אחר שהיו צהרים מאירים תדיר (אור יקר).

⁶⁵⁹ היינו בחי' שפע מזונה ממש, שע"י היא מתפרנסת ומעמדת עצמה, שלא תהיה סוכת דוד הנופלת. ואפשר שבחי' זו נכללת באומר "שלמה אהיה כעוטיה" (אור יקר).

⁶⁶⁰ "אתזנא" הוא מזון, "ומתשקייא" הוא שפע המתרבה לה להשקות נטיעות הגן שבה, והוא תוספת על המזון. ואפשר שתי בחינות בסוד אכלו רעים שתו ושכרו, אכילה ושתייה (אור יקר).

⁶⁶¹ נטיעות הגן, ובכללם השרים הממונים על פקודת העולם, ובכללם שרי האומות מקבלים ממנה, כל א' לזון ולפרנס אומה שלו, ולכך כנה אותו בשם השקאה, לא בשם מזון, מפני שהוא יוצא לשני (אור יקר).

⁶⁶² שאינם נזונים מהשרים אלא מהשכינה, ולא נקט בהו אשתקייין, מפני שאינם נותנים לאחרים אלא זנים עצמם (אור יקר).

⁶⁶³ לתקן מלת אהיה, ולא אמר שלמה אני, עם היות שכבר היתה יוצאת בגלות, אלא אהיה (אור יקר).

⁶⁶⁴ היאך (דפ"ו).

⁶⁶⁵ היינו מלת על עדרי, ועניינו שולחה אמכם, גלו לבבל שכינה עמהם וכו', והם עדרים שצריכים רעיה והיינו מילת "עדר" (אור יקר).

אמר ליה קודשא בריך הוא שבוק את ידידי דהא ידי מלה טמירא הוא לאתידע אבל אם לא תדעי לך לגרמך הרי לך עיטא היפה בנשים כמה דאת אמר (שיר א טו) הנך יפה רעיתי (שם ח) צאי לך בעקבי הצאן אלין אינון צדיקייא דאינון נדשין בין עקבין ובגיניהון יהיב לך חילא לקיימא (ועם כל דא) ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים (שם) אלין אינון תנוקות של בית רבן דעלמא מתקיימא⁶⁶⁶ בגיניהון ויהיבין חילא לכנסת ישראל בגלותא משכנות הרועים אלין בתי רבן⁶⁶⁷ אתר בית מדרשא דאשתכח אורייתא בהון תדירא:	אמר לה הקדוש ברוך הוא, תעזבי את את שלי, שהרי שלי הוא דבר סתום מלהודע, אבל אם לא תדעי לך לעצמך, הרי לך עצה, היפה בנשים, כמו שנאמר "הנך יפה רעיתי", "צאי לך בעקבי הצאן", אלה הם הצדיקים שהם נדשים בין העקבים, ובשבילם נתן לך כח לעמוד, (ועם כל זה) "ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים", אלו הם תינוקות של בית רבן, שהעולם מתקיים בשבילם, ונותנים כח לכנסת ישראל בגלות. משכנות הרועים אלו בתי רבן, מקום בית המדרש שתמיד נמצאת בהם התורה.
דבר אחר אם לא תדעי לך היפה בנשים וגו' (שם) תא חזי בשעתא דצדיקייא אשתכחו ובעלמא ואינון תנוקות של בית רבן משתכחי ולעאן באורייתא יכלא כנסת ישראל לקיימא עמהון ובגלותא (בעלמא) ואי לאו כביכול היא ואינון לא יכלי לאתקיימא בעלמא ואי זכאין אשתכחו אינון אתפסן בקדמיתא ואי לאו אינון גדיין דעלמא מתקיימא בגיניהון מתפסין בקדמיתא וקודשא בריך הוא סליק לון מעלמא אף על גב דלא אשתכח בהו חובה:	דבר אחר "אם לא תדעי לך היפה בנשים וגו'", בא וראה בשעה שצדיקים נמצאים בעולם, ואותם תינוקות של בית רבן נמצאים ועוסקים בתורה, כנסת ישראל יכולה לעמוד עמם בגלות, ואם לא כביכול היא והם אין יכולים להתקיים בעולם, ואם נמצאים צדיקים, אז הם נתפסים בראשונה, ואם לא אותם הגדיים שהעולם מתקיים בשבילם נתפסים בראשונה, והקדוש ברוך הוא מסלק אותם מן העולם, אף על גב שאין נמצא בהם חטא.
ולא דא בלחודוי אלא רחיק מניה לכנסת ישראל ואתגליא בגלותא הדא הוא דכתיב (ויקרא ד ג) אם הכהן המשיח⁶⁶⁸ יחטא לאשמת העם אמאי [יחטא] לאשמת העם בגין חובי עלמא⁶⁶⁹ דגרמו האי לאשמת העם ודאי⁶⁷⁰ ולא לאשמה דיליה⁶⁷¹ יחטא יגרע טוביה ודאין דיניה בכלא כמה דאת אמר (מ"א א כא) והייתי אני ובני שלמה חטאים דבר אחר אם הכהן המשיח דא קודשא בריך הוא⁶⁷² בדקאמרן יחטא יגרע מן כנסת ישראל⁶⁷³ ומעלמא דלא יהיב לון ספוק ברכאן אמאי איהו לאשמת העם ודאי בגין חובה^(ז) דעמא היא:	ולא זה בלבד אלא מרחיק ממנו את כנסת ישראל, וגולה לגלות, זהו שנאמר "אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם", למה יחטא לאשמת העם, משום חטאי העולם שגרמו את זה. לאשמת העם ודאי, ולא לאשמתו. יחטא, יגרע טובו ודן דין בכל, כמו שנאמר "והייתי אני ובני שלמה חטאים". דבר אחר "אם הכהן המשיח", זה הקדוש ברוך הוא כפי שאמרנו, "יחטא" יחסר מכנסת ישראל ומהעולם, שלא נותן להם ברכות כדי סיפוקן, למה זהו לאשמת העם ודאי, זה בשביל החטא של העם.
אם הכהן המשיח יחטא (ויקרא ד ג) רבי יצחק פתח (שמות לב יג) זכור לאברהם ליצחק	"אם הכהן המשיח יחטא", רבי יצחק פתח "זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך", הפסוק הזה קשה, כך היה צריך לכתוב זכור

⁶⁶⁶ מתקיימת (דפ"ו).

⁶⁶⁷ ולפי זה פי' הנאמר "ורעי את גדיותיך", ורעי בשביל תינוקות של בית רבן שעוסקים בתורה, שהם יהיבין חילא לכנסת ישראל בגלותא, ועוד ורעי על משכנות הרועים, החכמים הגדולים הרועים בהוראות (מ"מ).

⁶⁶⁸ פי' מלכות (מ"מ).

⁶⁶⁹ עלמי (דפ"ו).

⁶⁷⁰ פי' אם הכהן שהוא מלכות נגרע ממנה הארותיה, וזהו יחטא, היינו בשביל אשמת העם (מ"מ).

⁶⁷¹ ר"ל אינו כמו קטרוג הלבנה, שהיא גרמה לעצמה לשיגרע אורה (מ"מ).

⁶⁷² ז"א (מ"מ).

⁶⁷³ פי' שהז"א סלק הארתו ממלכות ובי"ע (מ"מ).

ולאברהם וליצחק ולישראל, מה זה "ליצחק", אלא כך שנינו, בכל מקום השמאל נכלל בימין, והוא בכלל של הימין, שהימין הזה מתוקן לעולמים להכליל בו את השמאל, ועל כן לא חילק כדי להכליל אותו באברהם, ולכן לאברהם ליצחק (דוקא) כלל אחד, (אבל) ולישראל שהרי הוא אוחד אותם בכנפיו (בכתפיו), והוא שלם בכל.	ולאברהם וליצחק ולישראל עבדיך האי קרא קשיא הכי מבעי ליה למכתב זכור לאברהם וליצחק ולישראל מאי ליצחק אלא הכי תנינן בכל אתר שמאלא אתכליל בימינא ובכללא דימינא הוא דהאי ימינא אתתקנת לעלמין לאכללא ביה שמאלא ועל דא לא פליג ⁶⁷⁴ בגין לאכללא ליה ביה באברהם ובגין כך לאברהם ליצחק וכללא חדו (דייקא כלל אחד אבל) ולישראל דהוא בתרווייהו (ד)אחיד לון בגדפוי (ס"א בכתפוי) והוא שלים בכלא:
"אשר נשבעת להם בך", שבועה נשבע הקדוש ברוך הוא לאבות באבות שלמעלה, זהו שנאמר אשר נשבעת להם בך, באותם שלמעלה, באותם ששורים בך. ותדבר אליהם ארבה את זרעכם וגו', "אשר אמרתי" היה צריך להיות "אשר אמרתי", אלא הקדוש ברוך הוא אמר כך לאבות פעם ופעמיים אשר אמרתי שרציתי, ברצון נפשי, שהרי אמירה זהו רצון, זהו שנאמר "אדני אמר לשכון בערפל", ועוד "מה תאמר נפשך ואעשה לך ונחלו לעולם". מה זה "לעולם", העולם שלמעלה שאחוזו בו אותה ארץ, ונזונית מאותו עולם, ואם הארץ הזו מתגרשת, במה זה, לאשמת העם הוא נהיה.	אשר נשבעת להם בך (שמות לב יג) אומאה אומי קודשא בריך הוא לאבהן ובאבהן דלעילא (בדא) ⁶⁷⁵ הדא הוא דכתיב אשר נשבעת להם בך באינון דלעילא באינון (דעמך בך דייקא) דשראן בך ותדבר אליהם ארבה את זרעכם וגו' אשר אמרתי אשר אמרתי מבעי ליה ⁶⁷⁶ אלא קודשא בריך הוא אמר כך לאבהן זמנא ותרין זמנין אשר אמרתי דצביתי ברעו נפשי דהא אמירה רעותא הוא הדא הוא דכתיב (מ"א ח יב) אדני אמר לשכון בערפל ועוד (ש"ב כ ד) מה תאמר נפשך ואעשה לך ונחלו לעולם מאי לעולם עולם דלעילא דאחידא ⁶⁷⁷ ביה ⁶⁷⁸ וההיא ארץ ואתזנת מההיא עולם ואי האי ארץ אתרכת ⁶⁷⁹ במאי הוא לאשמת העם הוא דהוי:
רבי יצחק אמר אם הכהן המשיח יחטא, זה הכהן שלמטה שנתקן לעבודה ונמצא בו חטא, זה ודאי לאשמת העם, אוי לאותם שסומכים עליו.	רבי יצחק אמר ⁶⁸⁰ אם הכהן המשיח יחטא דא כהן דלתתא דאתתקן לעבודה ואשתכח ביה חטאה לאשמת העם הוא דהוי ודאי ווי לאינון דסמיכין עליה
כדוגמא זה שליח צבור שנמצא בו חטא, (משום שהעם לא נמצאו צדיקים לפני הקדוש ברוך הוא), אוי לאותם שסומכים עליו. אמר רבי יהודה וכל שכן הכהן, שכל ישראל והעליונים והתחתונים כולם אחוזים (מחכים)	יח/א כנונא דא שליחא דצבורא ודאשתכח (ואשתכח) ביה חטאה (בגין דעמא לא אשתכחו זכאין קמי קודשא בריך הוא) ווי לאינון דסמיכין עליה אמר רבי יהודה וכל שכן כהנא דכל ישראל

⁶⁷⁴ פ' לא אמר "וליצחק" בו, דהיינו שיצחק אינו נכלל באברהם, אלא תמיד כלולה הגבורה עם החסד (מ"מ).

⁶⁷⁵ פ' הם אבות העולם, שנשבע להם הקב"ה בחג"ת דז"א כדמפרש, והאי דאמר דלעילא, לפי שהם עליונים על כל הצדיקים, שהם ראשית האמונה. א"נ לאבהן דלעילא הם חג"ת, ונשבע להם בחב"ד, וז"ש באינון דלעילא באינון דעמך (מ"מ).

⁶⁷⁶ פ' קס"ד שהם דברי משה רבינו ע"ה, שאמר להקב"ה וכל הארץ וכו', וא"כ אשר אמרתי מבעי ליה. ותיק, אלא הקב"ה אמר, דהיינו מ"ש וכל הארץ הזאת אשר אמרתי, משה אומר נוסח דבריו של הקב"ה, שהיה אומר לאבות העולם בלשון הזה, וכל הארץ הזאת אשר אמרתי אליכם כמה פעמים אתן לזרעכם (מ"מ).

⁶⁷⁷ דאחידת (מ"מ).

⁶⁷⁸ והיינו ז"א הנק' עולם, ומלכות אחוזה בו וניזונת ממנו, ושיעור הנאמר "ונחלו לעולם", היינו ארץ הנזכר, שרומזת למלכות מחברים ומאחזים אותה עם הז"א הנק' עולם, וזהו ונחלו לעולם (מ"מ).

⁶⁷⁹ אתברכת (מ"מ).

⁶⁸⁰ פ' רבי יצחק ס"ל אם הכהן המשיח היא מלכות, כפירושא קמא דלעילא (מ"מ).

ועלאין ותתאין כלהו אחידן ונ"א מחכאן ומצפאן לאתברכא על ידי דהא תנינן בשעתא דכהנא שארי לכוונא מלין ולקרבא קרבנא עלאה כלא אשתכחו בברכתא ובחדוותא ימינא שארי לאתערא שמאלא אתכליל בימינא וכלא אתאחיד ואתקשר דא בדא ואתברכון כלהו כחדא אשתכח דעל ידא דכהנא מתברכאן עלאי ותתאי והא אוקמוה ובגין כך בעי לקרבא קרבנא עליה בגין דיתכפר חוביה:	ומצפים להתברך על ידו, שהרי שנינו בשעה שהכהן מתחיל לכוון דברים ולהקריב קרבן עליון, הכל נמצאים בברכה ובשמחה, הימין מתחיל להתעורר, השמאל נכלל לימין, והכל נאמר ונקשר זה עם זה, וכולם מתברכים כאחד. נמצא שעל ידי הכהן מתברכים העליונים והתחתונים, והרי פרשה, ולכן צריך להקריב קרבן עליו כדי שיתכפר חטאו.
אמר רבי יוסי הא תנינן דעל ידא דכהנא אתכפר חובא דבר נש כד קריב קרבנא השתא דאיהו חטי מאן מקריב עליה ומאן יכפר עליה אי תימא דאיהו מקריב על נפשיה הא איהו אתקלקל ולא איהו כדאי דיתברכון עליה עילאי ותתאי תתאי לא יתברכון על ידיה כל שכן עלאי:	אמר רבי יוסי הרי שנינו שעל ידי הכהן מתכפר חטאו של אדם כשמקריב קרבן, עכשיו כשהוא חוטא מי מקריב עליו ומי יכפר עליו. אם תאמר שהוא מקריב על נפשו, הרי הוא התקלקל ואינו כדאי שיתברכו עליו עליונים ותחתונים, התחתונים לא יתברכו על ידו כל שכן העליונים.
אמר רבי יהודה ולא והא כתיב (ויקרא טז ו) וכפר בעדו ובעד ביתו אמאי בעווא לכפרא עליה בגין דאיהו חב יכפר על גרמיה דכתיב וכפר בעדו אמר רבי חייא הא ידיע באן אתר אתקשר כהנא רבא ובאן אתר אתקשר כהנא אחרא וההוא דאקרי סגן ידיעא בגין כך וכהן אחרא קא מקריב קרבניה ובקדמיתא וסליק ליה עד ההוא אתר דאתקשר ביה בתר דכהנא סליק לההוא אתר לא מעכבין ליה לסלקא לאתריה ולאיתכפרא חוביה ועל דא אחרא קא מקריב עליה קרבניה כיון דאחרא הוא מקריב ולא מסתפקין כל כך על ידיה ולבתר איהו מקריב ואינון עלאין כלהו מתחברין לכפרא חוביה ומלכא קדישא אסתכס על ידיהו כגוונא דא המתפלל וטעה יעמוד אחר תחתיו:	אמר רבי יהודה ולא, והרי נאמר "וכפר בעדו ובעד ביתו". למה צריך לכפר עליו, משום שהוא חטא, יכפר על עצמו, שנאמר וכפר בעדו. אמר רבי חייא הרי ידוע באיזה מקום נקשר הכהן הגדול ובאיזה מקום נקשר כהן אחר, ואותו שנקרא סגן ידוע, לכן כהן אחר כשמקריב את קרבנו בראשונה, ומעלה אותו עד אותו מקום שנקשר בו, ואחר שהכהן עלה לאותו מקום, לא מעכבים אותו לעלות למקומו ולכפר על חטאו. ולכן אחר מקריב עליו את קרבנו. כיון שאחר הוא המקריב, ולא מסתפקים כל כך על ידו, אחר כך הוא מקריב, ואותם העליונים כולם מתחברים לכפר את חטאו, והמלך הקדוש מסכים על ידם, כדוגמא זה המתפלל וטעה יעמוד אחר תחתיו.
רבי אלעזר ורבי אבא הוו יתבי אמר רבי אלעזר חמינא לאבא ביומי דראש השנה ויום הכפורים דלא בעי למשמע צלותא מכל בר נש⁶⁸¹ אלא אי קאים עליה תלתא יומין קודם לדכאה ליה⁶⁸² דרבי שמעון הוה אמר הכי בצלותא דהאי בר נש דאנא מדכנא⁶⁸³ אתכפר עלמא וכל שכן	רבי אלעזר ורבי אבא היו יושבים. אמר רבי אלעזר ראיתי את אבא ביום ראש השנה ויום הכפורים שאינו רוצה לשמוע תפלה מכל אדם, אלא אם עמד עליו שלשה ימים קודם לטהר אותו, שרבי שמעון היה אומר כך, בתפלת האדם הזה שאני מטהר מתכפר העולם, וכל שכן בתקיעת השופר, שאינו

⁶⁸¹ אפילו שיהיה השליח צבור עצמו או חכם גדול, קאים עליה, רשב"י, תלת יומין, השליח צבור היה עומד עליו. וג' ימים הם בסוד נה"י, שהם סוד מלכויות זכרונות ושופרות, שהם תיקון הנוק' וכדאיתא בריש מאמר הפסיעות (רמ"ז).

⁶⁸² וענין הטהרה היה מפני שידוע שאלה הימים הם ימי דין, וצריך להתעצם שלא יתאחזו ח"ו החיצונים ולגרשם מעל הקדושה, וזה בין בודיויים ותשובה ובין בייחודים שהיה מוסר להם, כעין דנוצר חסד לאלפים, וכעין דב' אלקי"ם בנקודותם וכיוצא בהם (רמ"ז).

⁶⁸³ ידוע שיש נשמות מקוריות שהן כוללות גדול ולכן תיקון שלהם מועיל לכל העולם, ויש נשמות פרטיות שצריכות לתיקון פרטי השייך להם, וכנודע אצלנו שהרב זלה"ה היה מוסר כוונות פרטיות לכמה מתלמידיו, אבל קבלנו שכל אותן שמסר לרח"ו זלה"ה מועילות לכל אחד ואחד, וזה להיותו מבחינת היסוד שהוא כולל הכל, דכל אקרי, וכל שכן הרשב"י שהיה בסוד כוללות הדעת, ולזה היה מטהר בתחילה לאותו

בתקיעה⁶⁸⁴ דשופר דלא מקבל תקיעתא דבר נש דלאו איהו חכים למתקע ברזא דתקיעה דתנינן רבי ייסא סבא אמר הכי⁶⁸⁵ תקיעתא כסדרן⁶⁸⁶ קדמאה כלילא מכלא⁶⁸⁷ תניינא חדא כסדרא וחדא כסדרא⁶⁸⁸ [גבורה] גדולה בינייהו תליתאה חד הכא וחד הכא גבורה בינייהו⁶⁸⁹.	מקבל תקיעה של אדם שאינו חכם לתקוע בסוד התקיעה, ששנינו רבי ייסא סבא אומר התקיעות הללו כסדרן, הראשונה כלולה מהכל, השניה אחת כסדר ואחת כסדר, גבורה גדולה, ביניהם שלישית אחת כאן ואחת כאן וגבורה ביניהם.
פוסקא סלקא⁶⁹⁰ קו(מ)טרא נחתא⁶⁹¹ חד תקיפא⁶⁹² וחד רפיא⁶⁹³ והא אוקמוה⁶⁹⁴ ואינון עשרה ואינון תשע חד כללא דכלא ובהאי יומא מתעטרא יצחק והוא רישא לאבהן בהאי יומא כתיב (ישעיה לג יד) פחדו בציון חטאים בהאי יומא יצחק אתעקד ועקיד(ת) כלא ושרה מלילת (ס"א מיללת) וקול שופרא תקיף לחדא זכאה חולקיה מאן דעבר בינייהו ואשתזיב מנייהו:	ההפסק עולה והקימוט יורדת, אחת קשה ואחת רפה, והרי פרשוה, והן עשר, והן תשע כלל אחד של הכל. וביום הזה מתעטר יצחק, והוא הראש לאבות, ביום הזה נאמר "פחדו בציון חטאים", ביום הזה יצחק נעקד, ועקד הכל, ושרה מדברת (מִלֵּלֶת) וקול שופר חזק מאד, אשרי חלקו של מי שעובר ביניהם וניצל מהם.
אמר רבי אבא בגין כך קרינן פרשתא דיצחק בהאי יומא דבהאי יומא אתעקד יצחק לתתא ואתקשר בההוא דלעילא ונ"א באברהם אימתי אתקשר בשעתא דכתיב (בראשית כב ט) ויעקוד את יצחק בנו וגו' אמר רבי אלעזר בהאי יומא	אמר רבי אבא, לכן קוראים פרשת יצחק ביום הזה, שביום הזה נעקד יצחק למטה, ונקשר באותו שלמעלה (באברהם). מתי נקשר בשעה שנאמר "ויעקוד את יצחק בנו וגו'", אמר רבי אלעזר ביום הזה מעטר יצחק את אברהם, שנאמר והאלהים נסה את

השליח ציבור בייחודים פרטיים השייכים לו ואחר כך היה מלמדו יחודים כוללים משלו, ולכן היה אומר האי בר נש דאנא מדיכנא, הרי פרט וכלל, ובזה אתכפר עלמא כולו (רמ"ז).

⁶⁸⁴ משום שבשופר יש כוונה פרטית למלכות וכמ"ש בסמוך גבי ואינון עשרה וכו'. ויש כוונות כוללות לזעיר ולאה ורחל וליחוד או"א, וכנגד זה אמר ברזא דתקיעה, כי הנה תכלית התקיעה בקיצור הוא לזווג או"א בסוד תק"ע י"ה. ועוד להמשיך הז' הבלים אל יסוד אימא שהיא עצמות השופר, וכל זה נרמז ברזא שה"ס זווג וייחוד (רמ"ז).

⁶⁸⁵ הני (דפ"ו).

⁶⁸⁶ זהו סדר התקיעות בדרך יושר וכללות ליודעים (רמ"ז).

⁶⁸⁷ הרי זה כלל גדול דקיימא לן תשר"ת היא בראש זעיר שבו מושפעים כחב"ד (נ"א משפיעים בחב"ד) ידיה כל הד' מוחין כנודע אצלנו, וזה אחר שעשינו זווג לאו"א, וגם נמשכות אורות למלכות בשברים. ועוד כי שברים ה"ס דיני לאה ותרועה דיני רחל והוא כוללם, והרי בשלימות כלילא מכלא (רמ"ז).

⁶⁸⁸ זהו סי' תש"ת שהוא להמתיק דיני לאה שהיא כנגד חל"ת שמשם היא נבנית, וחג"ת ה"ס א"ל אלקי"ם הו"ה, ולכן שתי הפשוטות משני קצוות הגבורה שהיא בינייהו (רמ"ז).

⁶⁸⁹ היינו תר"ת, שהוא להמתיק דיני רחל ולתת לה מוחין שהם חב"ד דילה, וחז"ב הם מאירים מנ"ה שהם חסדי דוד, ולכן ממתיקים דעת שלה שהוא גבורה כנודע, ולפי שאין הוד חסד ורחמים מטבעו אלא מפני החסד המתפשט בו, לכן לא אמר כאן כסדרא כמ"ש בחג"ת שסדרם הוא כן, א"ל מצד זה והו"ה מצד זה ואלקי"ם באמצע (רמ"ז).

⁶⁹⁰ מצאתי כתוב, ממונה, ובזהר הרקיע גריס פיסקא, דהיינו לשון שברים ופסקי. ואמר "סלקא", משום דגופא דלאה נבנית מחג"ת ומוחיה מכנגד חב"ד דזעיר בסוד נשיאות כפיים, אבל תר"ת נחתא, שכן מתחלת (נ"א מתחלקת) מנה"י ויורדת משם ולמטה (רמ"ז). הוא שברים דתש"ת שהם פיסקי פיסקי. ואמר "סלקא", מפני ששרש לאה הוא בעורף קשר של תפילין (רמ"ז).

⁶⁹¹ היא התרועה דסי' תר"ת והיא יורדת לנה"י. קוטרא לשון קשר, שכן התרועה הטרמוטין שלה הם מקושרים זה בזה בלי הפסק, וכן בתיקונים נה ע"ב אמר, תרועה שלשלת (רמ"ז).

⁶⁹² שברים, דינא קשיא, היא לאה כידוע, ולכן פסקיה ולא במהירות (נ"א באריכות) (רמ"ז).

⁶⁹³ היא תרועה דינא רפיא ולכן היא במהירות (רמ"ז).

⁶⁹⁴ רוצה לומר כמה טעמים יש למה שדינים לאה תקיפים ושל רחל רפים, כי לאה במקום החסדים המכוסים ורחל במקום הנגלים, וגם לאה היא מאחורי בינה שנפלו בעת השבירה (נ"א השברים) ורחל נקודה עיקרית. באופן שקיצור הדברים הוא שבתחילה אמר סוד סדרן תשר"ת כלל ותש"ת ותר"ת פרט, אחר כך אמר פוסקא וכו', והוא ענין המוחין שמקבלות שתי הנקבות, כי לאה היא עולה לקבלם אחר שנבנה מגופה מחג"ת, ורחל יורדת, פי' שהוא בדרך אור ישר מתחלת מן הראש ומתפשטת עד סיום כל פרצופה. וגם זה טעם אחר למה שדיני לאה תקיפין, שהוא על דרך אור חוזר ממטה למעלה, ורחל אור ישר (רמ"ז).

זהר ויקרא חלק א'

אעמר יצחק לאברהם דכתיב (שם א) והאלהים נסה את אברהם מאי נסה כמה דאת אמר (ישעיה מט כב) ואל עמים ארים נסי (שמות יז טו) ויקרא שמו יהוה נסי מאי קמשמע לן בגין דאשתכליל ימינא ואשתלים הדא הוא דכתיב (בראשית כ בא) והאלהים נסה את אברהם והאלהים דייקא ודא הוא (בראשית לא מב) ופחד יצחק;	אברהם, מה זה נסה, כמו שנאמר "ואל עמים ארים נסי", "ויקרא שמו ה' נסי". מה בא להשמיענו, משום שהימין נתקן ונשלם, זהו שנאמר והאלהים נסה את אברהם, והאלהים בדיק, וזהו "ופחד יצחק".
רבי אבא אמר כתיב (תהלים עה ח) כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים כי אלהים שופט (ו) אלמלא דאעבר דינא ודיצחקן באתר דיעקב שארי ואת(ח)סי (ס"א ויתסחי)⁶⁹⁵ תמן ווי לעלמא דיערע בדיניה ורוא דמלה (ישעיה סו יז) כי באש יהוה נשפט ודא הוא אתבסמותא דעלמא וכיון דעאל באתרא דיעקב ויעקב אחיד	רבי אבא אמר נאמר "כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים", כי אלהים שופט, אלמלא שעבר הדין של יצחק במקום שיעקב שורה ונרפא שם אוי לעולם שיפגש בדינו, וסוד הדבר "כי באש ה' נשפט", וזוהי התבשמות של העולם. וכיון שנכנס למקומו של יעקב, ויעקב אוחז
יח/ב	
ביה כדין שכיך אשא⁶⁹⁶ ואצטננו גומריה⁶⁹⁷ לבר נש דהוה רניז⁶⁹⁸ וחגר וזיין גרמיה⁶⁹⁹ ונפק ברוגזיה⁷⁰⁰ לקטלא לבני נשא⁷⁰¹:	בו, אז האש שוככת, והגחלים מצטננים. [משל] לאדם שהיה רוגז וחגר ושם על עצמו כלי זין, ויצא ברוגז להרוג אנשים.
חד חכימא⁷⁰² קם על פתחא⁷⁰³ ואחיד ביה אמר אלמלא⁷⁰⁴ לא אחיד בי ואתתקף בי הא קטולא בבני נשא⁷⁰⁵ אשתכח בעוד דאתתקפו דא בדא⁷⁰⁶ ואחיד דא בדא⁷⁰⁷ אצטנן⁷⁰⁸ רוגזיה על דנפק לקטלא נפק לאוכחא⁷⁰⁹ מאן סביל רוגזא⁷¹⁰ ותוקפא דדינא דההוא בר נש הוי אימא דא דקאים אפתחא:	חכם אחד עמד על הפתח ואחז בו, אמר אלמלא לא החזיק בי ותפס אותי הרי היה נמצא הרג של אנשים. בעוד שהחזיקו זה בזה ואחזו זה בזה, הצטנן רגזו, על שיצא להרוג, יצא להוכיח. מי סובל את הרוגז וחוזק הדין של אותו אדם, הוה אומר זה שעמד על הפתח.

⁶⁹⁵ ואתסחי (ס"א ואתסחי ס"א ואתבשם) (דפ"ק).

⁶⁹⁶ שהוא דין הגבורה (אור יקר).

⁶⁹⁷ שהם כחות הדין הנדלקים מאש הגבורה, וכיון שהאש הנשפע אליהן אש נחה מצננות מחוזק דין פעולתם, והם הם מארי דיללה ומארי דיבבא דקאמרן בכמה מקומות (אור יקר).

⁶⁹⁸ סוד הגבורה (אור יקר).

⁶⁹⁹ היינו כחות הדין שהם ג"כ מתעוררים לפעול על ידי אשא (אור יקר).

⁷⁰⁰ בתוקף הדין שבה (אור יקר).

⁷⁰¹ מפני שאינם זכאים והדין מחייבם (אור יקר).

⁷⁰² ת"ת (אור יקר).

⁷⁰³ שהוא על המלכות, שדרך בה מוצא הדינים מהגבורה, ואינו נותן כח אל הגבורה לפעול על ידו, שהוא בעל הפתח, בעל המלכות, ואינו רוצה שיפעול על ידו, ויצא בפתחו עד שיתרצה. והגבורה מוכרחת לקיים גזרתו, וזהו שאמר "קם על פתחא" (אור יקר).

⁷⁰⁴ שאין ענין זה אלא דווקא בהיות הגזרה קשה יותר מדאי, אבל דין רפה מתנהג העולם בו (אור יקר).

⁷⁰⁵ סתם הורג רעים וטובים ח"ו, כדפי' רז"ל משנתן רשות וכו' (אור יקר).

⁷⁰⁶ בתחלה מקטרגין דין ורחמים, אח"כ נכללים (אור יקר).

⁷⁰⁷ ואח"כ (אור יקר).

⁷⁰⁸ שנמזג ברחמי הת"ת ולא שמתבטל הדין מכל וכל, אלא שמצטנן כמו שהוכיח לעיל אלהים שופט (אור יקר).

⁷⁰⁹ סוף סוף מוכיח יסודין במקום מיתה, ובזה פליגא עליה, דר' אלעזר סבירא ליה שהמתקת הדין בחסד מתבטל מכל וכל, ואין הנהגת העולם אלא בחסד כדפירש ר' אלעזר. ור' אבא סבירא ליה שהמתקת הדין בת"ת, לכך אינו מתבטל מכל וכל, אלא נמתק מעט כדפי' (אור יקר).

⁷¹⁰ עם היות שהחסד מצנן, וזהו שאמר אדהכי אצטנן, עכ"ז לא יתייחס ענין אלא לההוא דקאים על פתחא, שהוא מעכב שלא יצא בתוקפו כדפי' (אור יקר).

כך אמר קודשא בריך הוא⁷¹¹ לישראל⁷¹² בני לא תדחלון הא אנא קאים על פתחא אבל אזדרון בהאי יומא והבו לי חילא⁷¹³ ובמה בשופר דאי אשתכח קול שופר⁷¹⁴ בדקא יאות ומכווני ביה לתתא⁷¹⁵ ההוא קלא סליק וביה מתעטרי אבהן⁷¹⁶ וקיימי במשכניה דיעקב⁷¹⁷ ועל דא בעי לאזדהרא⁷¹⁸ בשופרא ולמנדע⁷¹⁹ בההוא קלא ולכוונא (ביה) ולית לך קלא⁷²⁰ בשופרא דלא סליק רקיעא חד⁷²¹:	כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, בני אל תפחדו, הרי אני עומד על הפתח, אבל הזדרו ביום הזה, ותנו לי כח. במה, בשופר. שאם נמצא קול השופר כראוי ומכוונים בו למטה, אותו הקול עולה ובו מתעטרים האבות ועומדים במשכנו של יעקב, ולכן צריך להזהר בשופר, ולדעת את אותו הקול ולכוון (בו), ואין לך קול בשופר שלא עולה רקיע אחד.
וכל אינון אכלוסין⁷²² דההוא רקיעא יהבין אתר לההוא קלא ומאי קא אמרי (יואל ב יא) ויהו"ה נתן קולו⁷²³ לפני חילו וגו' וקאים ההוא קלא בההוא רקיע עד דאתי קלא אחרא⁷²⁴ ואתעתדו (ס"א ואתער) כחדא וסלקין בזוונא⁷²⁵ לרקיעא אחרא ועל דא תנינן אית קול דסליק קול ומאי איהו ההוא קלא דתקיעתא דישראל דתתא וכיון דמתחברין כל אינון קלין דלתתא וסלקין לההוא רקיעא עלאה⁷²⁶ דמלכא⁷²⁷ קדישא⁷²⁸ שארי ביה מתעטרין וס"א מתעתדון כלהו קמי⁷²⁹ מלכא וכדין כורסון רמיו⁷³⁰ וכורסיי אחרא דיעקב קאים ואתתקן:	וכל אותם ההמונים של אותו רקיע נותנים מקום לאותו קול. ומה אומרים, "וה' נתן קולו לפני חילו וגו'", ועומד אותו הקול באותו הרקיע עד שבא קול אחר ונועדו ונפגשו יחדיו, ועולים בזווג לרקיע אחר. ועל זה שנינו יש קול שמעלה קול, ומהו. אותו הקול של תקיעתם של ישראל שלמטה, וכיון שמתחברים כל הקולות הללו שלמטה, ועולים לאותו רקיע עליון שהמלך הקדוש שורה בו, מתעטרים (מתכוונים) כולם לפני המלך, ואז הכסאות עולים, וכסא אחר של יעקב עומד ונתקן.
על דא אשכחנא בספרא דרב המנונא סבא	ועל זה מצאנו בספרו של רב המנונא סבא, באותן תפלות של ראש השנה שהיה אומר,

⁷¹¹ ת"ת (אור יקר).

⁷¹² בתורה (אור יקר).

⁷¹³ כענין צור ילדך תשי, וכענין רוכב שמים בעזרך, שהמדות תלויות תגבורת אחת על חברתה במעשה התחתונים (אור יקר).

⁷¹⁴ קול שופרא כחדא – ירצה קדושת היום ותקיעת שופר ותיקוני התוקעים בתשובה (אור יקר).

⁷¹⁵ ירצה כוונת אל המדות כפי הראוי (אור יקר).

⁷¹⁶ מבינה וסוד העיטור אל המדות (אור יקר).

⁷¹⁷ ירצה מתייחדים ומתועדים במלכות, וזה להכרח שיעקב עיקר סוד הקול, והוא נושא דגל התקיעות (אור יקר).

⁷¹⁸ לאזדהרא לרדוף אחר השופר (אור יקר).

⁷¹⁹ בסוד התקיעות ולכוון בהם בעת תקיעתם (אור יקר).

⁷²⁰ תקיעה ספירה אחת, שברים ספירה אחרת, תרועה ספירה אחרת, תקיעה ספירה אחרת, על דרך שפי' לעיל, או על דרך שפי' בפרשת אמור, והכל בסוד קו"ל שהוא ת"ת נושא הדגל כדפי' (אור יקר).

⁷²¹ ספירה אחת, ובהתקבץ הקול, כן יתקבצו המדות ויוקשרו זה בזה ממטה למעלה (אור יקר). היינו שכל קול וקול עולה למדה אחת, והקול ההוא עומד בספירה ההיא, פועלת בה ומקשטת בה (אור יקר).

⁷²² הם חיילי הספירות בהיכלות כנודע, היכל וחייליו למדה מדה (אור יקר).

⁷²³ לייחד הקול לבעל הקולות על ידי שם (אור יקר).

⁷²⁴ שהוא בספירה למעלה מאותה ספירה הקודמת, ומעלה אותו קול עמו כדי לקשר מדה במדה זו בזו וזו בזו, כדרך קשרם ומציאותם זו בזו, יסוד במלכות, ומלכות ויסוד בהוד, ושלשתם בנצח וכן כולם (אור יקר).

⁷²⁵ מתחברין כולהו רקיען בת"ת בעל הקולות (אור יקר).

⁷²⁶ סוד הדעת, דהיינו קול דנפיק מגו שופר בינה (אור יקר). פי' בינה, שהז"א הוא שורה שם (מ"מ).

⁷²⁷ בינה (אור יקר).

⁷²⁸ על ידי חכמה (אור יקר).

⁷²⁹ קשר הספירות בבינה וייחודם (אור יקר).

⁷³⁰ היינו כסא דין, והכוונה שעומד מכסא דין, והדין מתבטל. וכורסון רמיו הם הנאחזים בכחות הדין, שמשליכם אותם מכחם, ומי גם החצונים, רמו ודאי, ויושב על כסא רחמים, ת"ת, והנאחזים בו (אור יקר). פי' כסאות של הדין (מ"מ).

באינן צלותי ודראש השנה דהוה אמר צלותא וקל שופרא⁷³¹ דאפיק ההוא זכאה דאשתכח מרוחיה ומנפשיה בההוא שופרא דההוא קול סליק לעילא ובההוא (דהוה אמר צלותא דקל שופרא דההוא קול דאפיק מרוחיה ומנפשיה בההוא שופרא זכאה לסלקא לעילא בההוא) יומא קיימין ומשתכחי מקטרגין לעילא וכד סליק ההוא קלא דשופרא כלהו אתדחיין קמיה ולא יכלין לקיימא זכאה חולקהון דצדיקייא דידעין לכוונא רעותא לקמי מאריהון וידעין לתקנא עלמא בהאי יומא בקל שופרא ועל דא כתיב (תהלים פט טז) אשרי העם יודעי תרועה יודעי ולא תוקעי:	התפלה וקול השופר (שאותו קול) שמוציא אותו הצדיק שנמצא מרוחו ונפשו באותו השופר, של אותו הקול שעולה למעלה, ובאותו יום עומדים ונמצאים מקטרגים למעלה, וכשעולה אותו קול השופר, כולם נדחים לפניו ולא יכולים לעמוד. אשרי חלקם של הצדיקים שיודעים לכוון את הרצון לפני רבונם, ויודעים לתקן עולם ביום הזה בקול שופר, ועל זה נאמר "אשרי העם יודעי תרועה", יודעי ולא תוקעי.
בהאי יומא בעי עמא לאסתכלא בבר נש שלים מכלא דידע ארחוי דמלכא קדישא דידע ביקרא דמלכא⁷³² דיבעי עלייהו בעותא⁷³³ בהאי יומא ולומנא קל שופרא בכלהו עלמין בכוונא דלבא⁷³⁴ בחכמתא⁷³⁵ ברעותא⁷³⁶ בשלימו⁷³⁷ בגין דיסתלק דינא על ידוי מן עלמא ווי לאינן דשליחא דלהון לא אשתכח⁷³⁸ בדקא יאות דהא חובי עלמא ונ"א עמא אתיין לאדכרא בגיניה דהא הוא דכתיב (ויקרא ד ג) אם הכהן המשיח יחטא דהוא שליחא דכל ישראל לאשמת העם הוא בגין דדינא שריא עלייהו וכד שליחא הוא זכאה כדקא יאות זכאין אינן עמא דכל דינן מסתלקין מנייהו על ידיה כל שכן כהנא דעליה מתברכאן עלאי ותתאי:	ביום הזה צריך העם להסתכל באדם שלם מכל, שיודע את דרכי המלך הקדוש, שיודע בכבוד המלך שיבקש עליהם בקשה ביום הזה, ולזמן קול שופר בכל העולמות בכוונת הלב, בחכמה ברצון בשלמות, כדי שיסתלק הדין מן העולם על ידו. אוי לאותם שהשליח שלהם לא נמצא כראוי, שהרי חטאי העולם (העם) באים להיזכר בגללו, זהו שנאמר "אם הכהן המשיח יחטא", שהוא שליח של כל ישראל. לאשמת העם הוא, משום שהדין שורה עליהם, וכשהשליח הוא צדיק כראוי, אשרי העם שעל ידו כל הדינים מסתלקים מהם, כל שכן הכהן שעליו מתברכים עליונים ותחתונים.
אמר רבי אלעזר ועל דא כהן ולוי עד לא יסלק לפולחנא בדקין אבתריה וידעין ארחוי ועובדוי ואי לא לא סליק לפולחנא וכן בסנהדרין למידן דינא ואי אשתכח כדקא יאות יהבין עליה חומרא דמקדשא ואי לא לא סליק לפולחנא דהא הוא דכתיב (דברים לג ח) וללוי אמר תומיך ואוריך לאיש חסידך (הדר ואמר) מפני מה זכה (אהרן) לאורים ולתומים ולמפלח פולחנא הוי אומר (שם) אשר נסיתו וגו' האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו וגו' (שם ט) וכיון דאשתכחו באלין דרגין כדין יורו משפטיך ליעקב וגו' ישימו קטורה וגו' (שם י)	אמר רבי אלעזר ועל זה כהן ולוי טרם שיעלה לעבודה בודקים אחריו ויודעים דרכיו ומעשיו, ואם לא אינו עולה לעבודה. וכן בסנהדרין כדי לדון דין, ואם נמצא כראוי נותנים עליו חומרות המקדש, ואם לא אינו עולה לעבודה, זהו שנאמר "וללוי אמר תומיך ואוריך לאיש חסידך", למה זכה (אהרן) לאורים ולתומים ולעבוד עבודה, הוי אומר "אשר נסיתו וגו'" "האומר לאביו ולאמו לא ראיתו וגו'", וכיון שנמצאו בדרגות הללו, אז "יורו משפטיך ליעקב וגו' ישימו קטורה וגו'", לשכך את הרוגז ולזמן שלום. וכליל על מזבחך, כדי שהכל יתבשמו וימצאו ברכות

⁷³¹ דקל שופרא – פי' שבתוך סדרים של שופר יש תפלות עם וידויים שתיקן הרב לאומרם בין סימן תשר"ת לתש"ת וכו' (מ"מ).

⁷³² במציאות הספירות בעצמם (אור יקר).

⁷³³ להתפלל ט' ברכות (אור יקר).

⁷³⁴ כמשמעו הכוונה שלא יטרידיהו מחשבה (אור יקר).

⁷³⁵ שידע לכוון (אור יקר).

⁷³⁶ שיהיה הכוונה מכוונת אל הענין מלב ומנפש (אור יקר).

⁷³⁷ שיהיה בעל מעשים וכל זה הכנה (אור יקר).

⁷³⁸ מוציא ידי חובתו הגון וראוי (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

בכל העולמות אז "ברך ה' חילו וגו'".	לשכבא רוגזא ולזמנא שלמא וכליל על מזבחך בגין דיתבסמון כלא וישתכחון ברכאן בכלהו עלמין כרין (שם יא) בריך יהו"ה חילו וגו'.
"ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם וגו'", רבי שמעון פתח "נשים שאננות קומנה שמענה קולי וגו'", כמה יש לו לאדם להתבונן בכבוד רבונו, כדי שימצא בריה שלימה לפני הקדוש ברוך הוא, שכאשר ברא הקדוש ברוך הוא את האדם,	ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם וגו' (ויקרא ד יג) רבי שמעון פתח (ישעיה לב ט) נשים שאננות קומנה שמענה קולי וגו' כמה אית ליה לבר נש לאסתכלא ביקרא דמאריה בגין דישתכח בריה שלים קמיה ⁷³⁹ קודשא בריך הוא דכר ברא קודשא בריך הוא לבר נש
	י"ט/א
הוא ברא אותו שלם, כמו שנאמר "אשר עשה האלהים את האדם ישר וגו'", את האדם זכר ונקבה, ונקבה נכללת בזכר, ואז נאמר ישר, אחר כך והמה בקשו חשבונות רבים.	ברא ליה שלים כמא דאתמר (קהלת ז כט) אשר עשה האלהים את האדם ישר וגו' את האדם דכר ונקבא ונקבא אתכלילת בדכורא וכדין ישר כתיב לבתר והמה בקשו חשבונות רבים:
בא וראה מנקב תהום רבה עליון נמצאת נקבה א', רוח של כל הרוחות. ובארנו ששמה לילית, והיא נמצאה לראשונה אצל אדם, ובשעה שנברא אדם ונשלם גופו, הזדמנו על אותו הגוף אלף רוחות מצד השמאל, זה רצה להיכנס בו, וזה רצה להיכנס בו, ולא היו יכולים עד שגער בהם הקדוש ברוך הוא, ואדם היה שוכב גוף בלי רוח ומראהו היה ירוק, וכל אותן רוחות סובבות אותו.	תא חזי מנוקבא דתהומא רבא ⁷⁴⁰ עלאה אשתכחת חד נוקבא רוח(ת)א ⁷⁴¹ דכל רוחין ⁷⁴² והא אוקימנא לילית שמה ⁷⁴³ והיא אשתכחת בקדמיתא לגבי אדם ⁷⁴⁴ ובשעתא דאתברי אדם ואשתלים גופיה ⁷⁴⁵ אזדמנו על ⁷⁴⁶ ההוא גופא אלף רוחין ⁷⁴⁷ מסטרא דשמאלא דא בעא לאעלא ביה ודא בעא לאעלא ביה ולא הוי יכלי עד דגער בהו קודשא בריך הוא ⁷⁴⁸ ואדם הוה שכיב גופא בלא רוחא ⁷⁴⁹ וחיזו דיליה ירוקא הוה וכל אינון רוחין סחרן עליה:
באותה שעה ירד ענן אחד ודחה (וזרק) את כל אותן הרוחות, ובשעה הזו נאמר "ויאמר	בההיא שעתא נחית עננא חד ודרחא (וזרק)

⁷³⁹ קמי (דפ"ו).

⁷⁴⁰ מדור הקלי', מקום שבו תה"ו בה"ו וחש"ך על פני תהו"ם (אור יקר). פי' בינה דבריאה דקלי' כמ"ש הרב ז"ל בכמה דוכתי (מ"מ).

⁷⁴¹ החוה ראשונה הנז', משום שהיא נוקבא אשר בה גובר הדין לעולם, לכן נקראת היא בזוהר (בראשית לד ע"ב) וכן בפ' ויקרא (יט ע"א) בשם לילית, משום שהיא היתה יותר קרובה לקליפה מאדם קדמא בעלה (דע"ה ח"ב כ ע"ב).

⁷⁴² אימא דשידי, כמו שמהנקבה העליונה יוצאים המלאכים הקדושים, כן מזו יוצאים מלאכי חבלה ושדים, ודע ששתי לילות הם האחת עליונה שהיא בחצונים, כמו מלכות בקדושה, והיינו גם את זו לעומת זו עשה האלקים, והשנית לילת קטנה למטה, שהיא אימא דשדי, והנראה שעל לילית תתאה קאמר (אור יקר).

⁷⁴³ לשון לילה שהיא שולטת באשון לילה ואפלה כדרך השדים, והגאונים פירשו לשון יללה שהיא לעולם מיללת (אור יקר).

⁷⁴⁴ בראשית לד ע"ב פקודי רלא ע"ב (לש"ו).

⁷⁴⁵ מפני שלא היתה בריאתו ברגע כענין יהי כך ויהי כך, אלא שעה ראשונה שעה כך וכו', כדפי' רז"ל בבראשית רבה, וזהו שאמר דאתברי אדם ונשלמה בריאתו (אור יקר).

⁷⁴⁶ מטעם דסטרא דשמאלא רודפים להיותם נכללים בדמות גוף שאין להם, ואינם נכללים אלא בשם אדם ולא בשם איש, והיינו טעמא דטומאת מת (אור יקר).

⁷⁴⁷ בסוד יפול מצדך אלף, ולהפך איכה ירדוף אחד אלף (אור יקר). שיונקים מאלהים דהה"ן באחוריים לכך הם אלף (מ"מ).

⁷⁴⁸ פי' ע"י עננא חד שאמר בסמוך, כליל מתרין סטרין, פי' מז"א וממלכות (מ"מ).

⁷⁴⁹ אפשר שהוא טעם אל מרד הרוחות הטמאים שחשבו שמת שהיה מוטל כמת, ובענין הכנס בגוף גער בהם הקב"ה, ולפיכך אינם נכנסים עתה בגופי המתים אם לא יעוררים, לפיכך מצוה לשמור את המת, וגערה זו היתה כדי שלא יכנסו, אמנם היו סובבים אותו כדרך טומאת מת עתה בזמן הזה (אור יקר).

לכל אינון רוחין ובשעתא דא כתיב (בראשית א כד) ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה ויהא אוקימנא דנוקבא אתעברת מן דכורא⁷⁵⁰ מן ההוא נפש דאדם והיא אפיקת ההוא רוחא לנשבא ביה באדם כליל מתרין סטרין כדקא חזי הדא הוא דכתיב (שם ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה לנפש חיה ממש⁷⁵¹ ומאן דאסתפק בהאי בגין דלא ידע אי חיה זו היא חיה תתאה או חיה דשמה ישראל או מדכורא או מנוקבא אבל לא כתיב לנפש חיה אלא לנפש חיה סתם דמשמע כלא:	אלהים תוצא הארץ נפש חיה". והרי בארנו שנקבה מתעברת מן הזכר, מן אותה נפש של אדם, והיא מוציאה אותה הרוח לנשב אותה באדם, כלולה משני צדדים כראוי, זהו שנאמר "ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה", לנפש חיה ממש. ומי שמסתפק בזה כי אינו יודע אם החיה הזו היא החיה התחתונה או החיה ששמה ישראל, או מהזכר או מהנקבה, אבל לא כתוב לנפש חיה אלא לנפש חיה סתם שמשמע הכל.
וכד קם אדם הות נוקבתיה תקועה בסטרוי וההיא נשמתא וקדישא דביהו (דביה קדישא) הוה אסני להאי סטרא ולהאי סטרא וסני להאי ולהאי בגין דהכי אתכלילת לבתר נסר קודשא בריך הוא לאדם ותקין לנוקביה הדא הוא דכתיב (שם כב) ויבן יהוה אלהים את הצלע וגו' את הצלע הא אוקימנא⁷⁵² כמה דאת אמר (שמות כו כ) ולצלע המשכן ויביאה אל האדם בתקונה ככלה לחופה⁷⁵³ כיון דחמת לילית דא ערקת⁷⁵⁴ והיא בכרכי ימא ועד כען אייה זמינא לאבאשא בני עלמא וכד זמין קודשא בריך הוא להרבא (רומי רשיעתא ולמהוי חורבן ל)עלמין יסלק להאי לילית וישרי לה להאי חורבא בגין דהיא חורבנא דעלמא הדא הוא דכתיב (ישעיה לד יד) [אך] שם הרגיעה לילית ומצאה לה מנוח:	וכשעמד אדם, היתה נקבתו תקועה בצדו, ואותה הנשמה הקדושה שבו היתה מתפשטת לצד הזה ולצד הזה, והיתה מספיקה לזה ולזה, משום שכך נכללה. אחר כך נסר הקדוש ברוך הוא את האדם ותקן את נקבתו, זהו שנאמר "ויבן ה' אלהים את הצלע וגו'". את הצלע הרי בארנו, כמו שנאמר "ולצלע המשכן" "ויביאה אל האדם", בתקונה, כמו כלה לחופה, כיון שראתה לילית כך ברחת. והיא בכרכי הים, ועד עכשיו היא מזומנת להרע לבני העולם. וכשעתיד הקדוש ברוך הוא להחריב את רומי הרשעה, ושתחרב לעולמים, הוא יעלה את לילית הזו וישים אותה בחרבן הזה, משום שהיא חרבנו של העולם, זהו שנאמר "אך שם הרגיעה לילית ומצאה לה מנוח".
ובספרי קדמאי אמרי דאיהי ערקת מן אדם מקדמת דנא ואנן לא תנינן הכי בגין דהא נוקבא דא אשתכחת עמיה אבל עד לא קמת האי נפש וס"א דהא נוקבא דא לא אשתכחת עמיה אבל עד לא אתתקנת נוקבא דא עמיה דאדם כדקא יאות [הות מזדווגת] (הוה מסדווג) עמיה⁷⁵⁵:	ובספרי הראשונים אמרו שהיא ברחת מן האדם מקודם לכן, אבל אנו לא שנינו כך, משום שהרי נקבה זו נמצאה עמו. אבל טרם שקמה הנפש הזו, (שהרי נקבה זו לא נמצאה עמו, אבל טרם שתקנה הנקבה הזו) עם אדם כראוי, היתה מזדווגת עמו.
וכד האי אתתקנת עמיה כדקא יאות ערקת היא לימא זמינא לאבאשא בני עלמא אסוותא	וכשזו נתקנה עמו כראוי, היא ברחת לים, ומזומנת להזיק לבני העולם. הרפואה לזה באותה שעה שאדם מזדווג עם אשתו, יכוון

⁷⁵⁰ עי' מלואים אות (ט).

⁷⁵¹ פי' ז"א הנק' חיה והנוק' נק' חיה ג"כ כדמפרש, ומ"ש לא כתיב לנפש חיה, פי' דמשמע הוא ז"א הידוע, ולכך החיה, ה' הידיעה. ומדכתיב חיה, ש"מ שעל שניהם מדבר. ולפי זה פי' הכתוב דלעיל, ויאמר אלהים, היא בינה, תוצא הארץ היא מלכות, נפש שקבלה מז"א, וזו"ן אלו הם חיה והנפש היא משניהם (מ"מ).

⁷⁵² בראשית כח ע"א תזריע רכה (דרך אמת). עי' פקודי רנח רע"ב (לש"ו).

⁷⁵³ פי' כמ"ש בפ' בראשית ויביאה גימ' כ"ד קישוטי כלה (מ"מ).

⁷⁵⁴ חוה ראשונה היא מלאה, ולכך שלטו בה הקלי'. וחוה השנית היא מרחל שהיא דינא רפא (מ"מ).

⁷⁵⁵ פי' קודם שלא ננסרה חוה זו השנית הנק' נפש היה מזדווג עם חוה ראשונה (מ"מ).

להאי בההיא שעתא דאזדווג בר נש באתתיה יכוין לביה לקדושה דמאריה⁷⁵⁶ ולימא הכי עטיפא בקטפא⁷⁵⁷ אזדמנת [שארי שארי] (שרי שרי)⁷⁵⁸ לא תעול⁷⁵⁹ ולא תנפוק לא דידך⁷⁶⁰ ולא בעדבך⁷⁶¹ תוב תוב⁷⁶² ימא ואתרגישא⁷⁶³ (ארגישת) גלגלוי לך קראן⁷⁶⁴ בחולקא⁷⁶⁵ קדישא⁷⁶⁶ אחידנא בקדושה דמלכא⁷⁶⁷ אתעטפנא ולחפיא ליה לרישיה ולאנתתיה עד שעתא חדא וכן בכל זמנא עד תלת יומין לקליטה⁷⁶⁸ דכל הרכבה דלא קולטת לתלת יומין תוב ליתא קולטת:	לבו בקדושת רבנו, ויאמר כך העטופה בסדין הזדמנה מתרת מתרת אל תכנסי ואל תצאי לא שלך ולא בחלקך שובי שובי הים רועש הגלים שלו קוראים לך בחלק קדוש אני אחוז ובקדושת המלך התעטפתי ולכסות את ראשו ואת אשתו עד שעה אחת. וכן בכל פעם עד שלשה ימים לקליטה, שכל הרכבה שאין קולטת לשלשה ימים שוב אין קולטת.
ובספרא דאנח אשמדאי לשלמה מלכא אמר תלתין יומין ואמר דלבתר דסיים עובדא לישדי מיין צלילן סוחרניה לערסיה ונטורא דכלא (לבתר)⁷⁶⁹ מאן דינקא לרביא לא תזדווג לבר נש אלא בשעתא דרביא נאים ולבתר לא תניק ליה עד שעתא חדא כתרי מילין או חד מיל (ו)אי לא יכלא בגין צערא דרביא בזמנא דאיהו בכי ובדא לא מסתפי מנה לעלמין זכאין אינון צדיקיא דקודשא בריך הוא אולף לון רוין עמיקין דלעילא ותתא וכלא בגין אורייתא דהא אורייתא מאן דישתדל בה מתעטר [בעטרי] ובעטריין (בעטרא) דשמא קדישא⁷⁷⁰ דהא אורייתא שמא קדישא הוא ומאן דישתדל בה אתרשים ואתעטר בשמא קדישא וכדין ידע ארחין סתימין ורוין עמיקין דלעילא ותתא ולא מסתפי לעלמין:	ובספר שהניח אשמדאי לשלמה המלך אומר שלשים יום. ואמר שלאחר שסיים את המעשה, ישפוך מים צלולים סביב מטתו, וזו שמירה של הכל. (אחר כך) מי שמיניקה תינוק לא תזדווג עם אדם אלא בשעה שהתינוק יושן, ואחר כך אל תניק אותו עד שעה אחת, כמו שני מילין או מיל אחד, אם לא יכולה בשביל צער התינוק בזמן שהוא בוכה, ובוזה לא יפחד ממנה לעולמים. אשרי הצדיקים שהקדוש ברוך הוא מלמד אותם סודות עמוקים שלמעלה ולמטה, והכל בשביל התורה. שהרי מי שמתעסק בתורה מתעטר בעטרות של השם הקדוש, שהרי התורה היא שם קדוש, ומי שמתעסק בה נרשם ומתעטר בשם הקדוש, ואז יודע דרכים סתומות וסודות עמוקים שלמעלה ולמטה ולא פוחד לעולמים.
יט/ב	
תא חזי בההוא יומא אתפקדו על אילנא חד	בא וראה באותו יום נצטוו על עץ אחד

⁷⁵⁶ בקדושה דמאריה (דפ"ו).

⁷⁵⁷ עטיפא המעוטפת בסדין אזדמנת שמזדמנת ליכנס בסדין לעשוק הטפין (מ"מ).

⁷⁵⁸ פ"י תתיר עטיפא וקישור שלך ואמר ב"פ שרי א' נגד ג' קלי' ושנית נגד קלי' נוגה (מ"מ).

⁷⁵⁹ פ"י הסדין ולא תנפוק הנשמות לחוץ לעשות מהם שדים ח"ו (מ"מ).

⁷⁶⁰ פ"י כי הם של הקדושה, ולא יהיה לך כח לעשוק אותם הנשמות (מ"מ).

⁷⁶¹ פ"י שאינם בגורלך אפילו לפי שעה, ואף אם יצאו יחזרו שנית להיות קדושה (מ"מ).

⁷⁶² פ"י חזור לנוק' דתהומא רבא. ואמר ב' פעמים, א' לזכר וא' לנקבה דסט"א (מ"מ).

⁷⁶³ היא אימא עילאה בשם אחוריים דאה"ה גימ' ד"ם, חו"ל גבול לים, ועי"כ תחזור לנוק' דתהומא רבא (מ"מ).

⁷⁶⁴ פ"י גלי הים לך קוראים, והם דין בסוד גלים, והם קוראים לרצץ מוחך (מ"מ).

⁷⁶⁵ בחקלא (מ"מ).

⁷⁶⁶ היא נוק' דז"א ואשתו דוגמתה (מ"מ).

⁷⁶⁷ פ"י בסוד טלית, שת"ח מאפיל בטליתו כדי שלא יאחזו החיצונים, ויכוין שהוא דוגמת ז"א, ויכוין תיבות הלחש כ"ו גימ' הוי"ה. האותיות קי"ו נגד י' יה"ו יה"ו גימ' ע"ב, א' א"ה אה"י אה"ה גימ' ד"ם, הכל קי"ו ע"י שמות אלו תבריא הקלי' (מ"מ).

⁷⁶⁸ ס"ל לר"ש שאין האשה מתעברת אלא סמוך לטבילתה, אלא שאין אנו יודעים אם נקלטה הטיפה היום א' או ביום ב' או ביום ג', ולכך אינו מחפה ראשו הוא ואשתו רק עד ג' ימים, שאם לא נקלטה אז ודאי נסרחה וכמ"ש בש"ס שבת דף פו, ואז אינה מתעברת עד טבילה אחרת (מ"מ).

⁷⁶⁹ פ"י מלבד מ"ש בשעה שרוצה להתעבר השמירה מעולה מהכל אחר הלידה היא זו (מ"מ).

⁷⁷⁰ פ"י מתעטר במוחין דז"א (מ"מ).

ועברו על מצות רבונם, ובגלל שהאשה חטאה בראשונה, ובא עליה אותו הנחש, נאמר "והוא ימשל בך". מכאן והלאה בכל הפעמים שאנשים נמצאים רשעים לפני הקדוש ברוך הוא, הרי בארנו שאותן נשים (שלמעלה) שמצד הדין הקשה מזומנות לשלוט עליהם מצד הדין הקשה, זהו שנאמר "עמי נוגשיו מעולל ונשים משלו בו", נשים משלו בו ודאי.	ועברו על פקודא דמאריהון ובגין דאתתא היא חבת בקדמיתא ואתא עלה ההוא נחש⁷⁷¹ כתיב (בראשית ג טז) והוא ימשל בך⁷⁷² מכאן והלאה בכל זמנין דגוברין אשתכחו חייבין קמי קודשא בריך הוא הא אוקימנא [ד]אינון נשים (דלעילא) ומסטרס דדינא קשיא זמינין לשלמא עליהון⁷⁷³ מסטרס דדינא קשיא דא הוא דכתיב (ישעיה ג יב) עמי נוגשיו מעולל ונשים משלו בו נשים משלו בו ודאי⁷⁷⁴:
ואלין אקרון⁷⁷⁵ להט החרב⁷⁷⁶ המתהפכת לאו דאינון חרב המתהפכת⁷⁷⁷ אלא להט מההוא חרב דאקרי (ויקרא כו כה) חרב נוקמת נקם ברית (ישעיה לז ו) חרב ליהויה מלאה דם וההוא להט החרב (ה)מתהפכת לזמנין גוברין ולזמנין נוקבין⁷⁷⁸ והא אוקימנא ווי לעלמא כד אינון נשין שלטן בעלמא כד חמי נביאה דישראל מעקמי ארחייהו ואינון אשתכחו בחובין קמי מאריהון כדן אמר נשים שאננות היך אתון שקיטאן היך אתון יתבן דלא לאתערא בעלמא קומנה:	ואלה נקראות להט החרב המתהפכת, לא שהם חרב המתהפכת, אלא להט מאותה חרב, שנקרא "חרב נוקמת נקם ברית". "חרב לה" מלאה דם", ואותו להט החרב המתהפכת לפעמים גברים ולפעמים נקבות, והרי בארנו אוי לעולם כשאותן נשים שולטות בעולם, כשראה הנביא שישראל מעקמים את דרכיהם, והם נמצאים בחטאים לפני רבונם, אז אמר נשים שאננות, איך אתן שאננות, איך אתן יושבות, שלא להתעורר בעולם, תקומו.
ובאתר אחרא⁷⁷⁹ אוקימנא להאי קרא וכאן חסר⁷⁸⁰ והא אוקמוה חברייא⁷⁸¹ אבל לא אתמר⁷⁸² אלא כמה דאשכחן בדבורה דכתיב (שופטים ד ד) היא שופטה את ישראל בעת ההיא ועל דא תנינן ווי לבר נש דאתתא קא מברכא ליה לפתורא כך דבורה היא שופטה את ישראל בעת ההיא ווי לדרא דלא אשתכח בהו מאן דדאין לעמא אלא חד נוקבא:	ובמקום אחר בארנו את הפסוק הזה והרי פרשוהו החברים, אבל לא נאמר אלא כמו שמצאנו בדבורה, שנאמר "היא שפטה את ישראל בעת ההיא". ועל כן שנינו אוי לאדם שאשה מברכת לו בשלחנו, כך דבורה היא שפטה את ישראל בעת ההיא, אוי לדור שלא נמצא בהם מי שידון את העם אלא רק נקבה אחת.

⁷⁷¹ אין דברים אלו כפשטן, אלא הכוונה שהיא נמשכה אחר הקלי', ושלט בה הנחש, והיינו דאמרין שכח הנחש הזה מכשכש במעהא עד שנזקק לה אדם הראשון, ונתגשם הרוח בקין, שהיא קינא דמסאבותא, והיינו ממש על דרך שפירשנו, שהפגם שהוא באב או באם פוגם הבן (אור יקר).

⁷⁷² שמתחילה היו שניהם שוים משתררת היא לפניו, ואח"כ נטלה שררה הימנה ונתנה לו (אור יקר).

⁷⁷³ הם חו"ב דנוגה דבי"ע והם שתיים נשים זונות (מ"מ).

⁷⁷⁴ היינו בחי' נוק' דסט"א, עי' לקמן ס ע"ב. ועי' לקמן סב ע"ב שיש בחי' דכורא דסט"א, והענין שדכורין נקראין מרגלים ונוקבין זונות, כידוע שדכורין דסט"א אינן מפתין לאדם כמ"ש בזהר, שהן דיקין ואינן יכולין לפתות, אלא נוקבין מפתין וכו', אבל דכורין שלהן הן המקטרגים (בהגר"א בספד"צ לא ע"ג).

⁷⁷⁵ אם היו מצד הטהרה ניחא אבל הם מצד החוצה הדין הקשה כדמיסק (אור יקר).

⁷⁷⁶ פירוש חרב מלכות מצד הדין, וז"ש "דאיקרי חרב נוקמת" וכו', והלהט הוא כח המתפשט הימנה, ומלת מתהפכת אהדרת ללהט, שהם אותם כחות הדין, שהם מתהפכין (אור יקר).

⁷⁷⁷ פי' שהם אינם נקראים חרב, שהמלכות היא החרב, אלא הם להט של המלכות הנק' חרב (מ"מ).

⁷⁷⁸ והמתהפכת שקרא קאי על הלהט (מ"מ).

⁷⁷⁹ כדפי' בגמ' הני נשי במאי זכיין וכו' (אור יקר).

⁷⁸⁰ פי' בפרשת שלח לך דף קסז ע"ב שפירשו שם הרוחות לר"ש נשים שאננות הם היכלות של ביתה וכו' (מ"מ).

⁷⁸¹ לקמן קסז (דרך אמת).

⁷⁸² פי' שהפירוש העיקרי הוא שמדבר על הלהט שהם נשים הנזכרות, והפסוק הזה נאמר כמו בדור שהיתה דבורה שופטה את ישראל, שלא היה בהם שום איש שיודע תורה ומשפט, אלא חד נוק', ולכך אמר להם נשים שאננו קומנה לעורר הדין (מ"מ).

תא חזי תרין נשין אינון דאשתכחו בעלמא ואמרו⁷⁸³ תושבתתא דקודשא בריך הוא דכל גוברין דעלמא לא יימרון הכי ומאן אינון דבורה וחנה חנה אמרה (ש"א ב ב) אין קדוש כיהו"ה כי אין בלתך וכלהו קראי דהיא פתחת⁷⁸⁴ פתחא דמהימנותא⁷⁸⁵ לעלמא כגון (שם ח) מקים מעפר דל⁷⁸⁶ מאשפות ירים אביון⁷⁸⁷ הא פתחא דמהימנותא להושיבי⁷⁸⁸ עם נדיבים⁷⁸⁹ הא מהימנותא דלעילא באתר דאבהן שריין מאן נדיבים אלין אבהן כדכתיב (תהלים מז ט) נדיבי עמים נאספו:	בא וראה שתי נשים הן שנמצאו בעולם ואומרות תישבתתו של הקדוש ברוך הוא, שכל הגברים שבעולם לא יאמרו כזו, ומי הן דבורה וחנה. חנה אמרה "אין קדוש כה' כי אין בלתך", וכל הפסוקים שהיא פתחה את פתח האמונה לעולם, כמו "מקים מעפר דל מאשפות ירים אביון", הרי הפתח של האמונה, להושיבי עם נדיבים, הרי האמונה שלמעלה, במקום ששרויים האבות. מי הנדיבים, אלו האבות, ככתוב "נדיבי עמים נאספו".
דבר אחר להושיבי עם נדיבים נבאה על שמואל דאיהו זמין לאתק(ד)שא עם משה ואהרן דכתיב (שם צט ו) משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו (שמואל א' ב ח) וכסא כבוד ינחילם מאן ינחילם דא שמואל דאחסין⁷⁹⁰ יקרא דמלכותא לתרין מלכין דבר אחר וכסא כבוד ינחילם⁷⁹¹ דא קודשא בריך הוא דהוא אחסין כורסיא דיליה לעבדוהי דא הוא דכתיב וכסא כבוד ינחילם:	דבר אחר להושיבי עם נדיבים, נבואה על שמואל, שהוא עתיד להיות שקול כמשה ואהרן, שנאמר "משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו". "וכסא כבוד ינחילם", מי ינחילם זה שמואל, שהוריש כבוד המלכות לשני מלכים. דבר אחר וכסא כבוד ינחילם, זה הקדוש ברוך הוא שהוריש את כסאו לעבדיו, זהו שנאמר וכסא כבוד ינחילם.
[עוד⁷⁹² יהו"ה] יחתו מריבו (שם י) מריבו חסר מאי קא מיירי אלא מריבו תנינן מריב ו' ודא מלכא קדישא⁷⁹³ ורוא דחכמתא אתמר הכא בשעתא דדינין מתערין ושלטיין שלטין על רחמי ורחמי אתכפיין ובשעתא דקודשא בריך הוא אתברך ממבועא דנחלא⁷⁹⁴ כדין גברין רחמי ואתכפיין דיני דא הוא דכתיב יהו"ה יחתו מריבו מריב ו' עליו בשמים ירעם עליו מהו⁷⁹⁵ עליו	"ה' יחתו מריבו", מרבו חסר. במה מדובר, אלא מריבו, שנינו מריב ו', וזה המלך הקדוש, וסוד החכמה נאמר כאן, בשעה שהדינים מתעוררים, והשלטיים שולטים על הרחמים, והרחמים נכנעים. ובשעה שהקדוש ברוך הוא מתברך ממעיין הנחל, אזי גוברים הרחמים ונכנעים הדינים, זהו שנאמר "ה' יחתו מריבו", מריב ו'. עליו בשמים ירעם, "עליו" מה זה "עליו", בשעה שהטל של העתיק

⁷⁸³ דאשתכחי בעלמא ואמרי (דפ"ו).

⁷⁸⁴ למדה להתפלל דרך המדות (אור יקר).

⁷⁸⁵ מלכות ויסוד, שהם דל ואביון. או מלכות שהיא אתר דמסכני (אור יקר).

⁷⁸⁶ פי' מלכות, כי ד"ל הוא [מספר אותיות] מילוי המילוי דאדנ"י. ועפר הוא בריאה כנודע. ומ"ש מאשפות וכו' שיש פעמים שיונקים הקלי' מיסוד כבזמן הגלות, והקב"ה מרים אותו מהם, שלא יקבלו ממנו שום הארה (מ"מ).

⁷⁸⁷ יסוד נק' אביון כנודע (מ"מ).

⁷⁸⁸ פי' להושיב המלכות עם האבות, רגל רביעי במרכבה, מקים אותה מעפר שהיא בגלות בתוך הקלי', שהם האשפות (אור יקר).

⁷⁸⁹ ניבאה על שמואל (מ"מ).

⁷⁹⁰ במדת המלכות כאומרו למען יזמר כבוד, והיינו כבוד המלכות, מדתו של מלך (אור יקר).

⁷⁹¹ השתא אפשר דאהדר לנדיבים ולכל כיוצא, וזהו שאמר "אחסין כורסיא דיליה לעבדוהי", וכל הבא לאחוז במדה זו, והשתא ניחא דאהדר למקימי מעפר (אור יקר).

⁷⁹² מוסגר בדפ"ו.

⁷⁹³ דאיהו ו' של שם, והוא מדת רחמים. וה"מריב עמו" הוא הדין, ויחתו מריבו (אור יקר).

⁷⁹⁴ מהחכמה המשפעת בבינה ומבינה אליו, ובזה גוברים הרחמים על הדין כדפי' לעיל (אור יקר).

⁷⁹⁵ מאי (דפ"ו).

הקדוש שורה עליו וממלא את ראשו, באותו מקום שנקרא שמים, אזי ירעם, ישבר את כחם ותוקפם של הדינים הקשים, "ויתן עוז למלכו", זה הקדוש ברוך הוא, "וירם קרן משיחו" זו כנסת ישראל, שנקראת קרן היובל כמו שבארנו. משיחו כמו שנאמר "משיח אלהי יעקב", לכן קרן משיחו והרי נתבאר.	בשעתא דמלא דעתיקא קדישא⁷⁹⁶ שריא עליה ומליא רישיה בההוא אתר דאקרי שמים⁷⁹⁷ כדין ירעם⁷⁹⁸ יתבר חיליהון ותוקפיהון דדינין תקיפין ויתן עז למלכו דא קודשא בריך הוא⁷⁹⁹ וירם קרן משיחו⁸⁰⁰ (שם) דא כנסת ישראל דאקרי קרן היובל וס"א ל"ג היובל כמה דאוקימנא משיחו כמה דאת אמר (ש"א כג א) משיח אלהי יעקב⁸⁰¹ בגין כך קרן משיחו והא אתמר:
דבורה שבאה לשבח את שבח המלך הקדוש, "ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום", מלמד שהקדוש ברוך הוא הזמין את כל שאר העמים לקבל תורה ולא רצו, וכי לא היה גלוי לפניו שלא רוצים. אלא שלא יהיה להם פתחון פה, שאלמלא היה נותן להם הקדוש ברוך הוא את התורה היו שומרים אותה, וכל אותם פסוקים שאמרה דבורה, הכל הם בסוד החכמה. עד אותה שעה ששבחה את עצמה, שנאמר "עד שקמתי דבורה, שקמתי אם בישראל", שהרי בארו שהסתלקה ממנה רוח הנבואה, ולכן "עורי עורי דבורה", עורי עורי דברי שיר.	דבורה דאתת לשבחה שבחא דמלכא קדישא (שופטים ה ד) יהו"ה בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום מלמד דקודשא בריך הוא אזמין לכל שאר עמין לקבלא לאורייתא ולא בעו וכי לא היה גלי קמיה דלא בעאן אלא דלא יהא לון פתחון פה דאלמלא יהב לון קודשא בריך הוא אורייתא הו נטרי לה וכל אינון קראי דאמרה דבורה כלאו ברוא דחכמתא עד ההוא שעתא דשבחת גרמה שנאמר עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל (שם ז) דהא אוקמוה דאסתלק מינה רוח נבואה ובגין כך (שם יב) עורי עורי דבורה עורי דברי שיר:
וכל זה כשנמצאו הגברים בחטא, ואינם ראויים להשרות עליהם רוח הקודש ודאי.	וכל דא כד אשתכחו גוברין בחטאה ולא אינון בדאין למשרי עליהו רוח קדשא⁸⁰² ודאי
כ/א	זהר:
"ואם כל עדת ישראל ישגו וגו'", כמו שבארנו, בהוראה שטעו בה. אבל ואם כל עדת ישראל ישגו, היה צריך להיות ואם כל ישראל ישגו, מה זה כל "עדת" ישראל, אלא אותם (כלם) שנמצאים בירושלים, שהרי משם יוצאת תורה לכל העם. ואם אותם שהיו שם טועים, אז כל ישראל טועים. ושנינו, שכיון ששם טועים, כל העם טועים, משום שכולם נמשכים אחריהם. ונעלם דבר מעיני הקהל, עיני הקהל אלו הסנהדרין, אלו הם שממונים על ישראל.	ואם כל עדת ישראל ישגו וגו' (ויקרא ד יג) כמה דאוקימנא בהוראה דטעו בה אבל ואם כל עדת ישראל ישגו ואם כל ישראל ישגו מבעי ליה מאי כל עדת ישראל אלא אינון (כלהו) דאשתכחו בירושלם דהא מתמן נפקא אורייתא לכל עמא ואי אינון דהו תמן טעאן כל ישראל טעאן ותנינו דכיון דתמן טעאן כל עמא טעאן בגין דכלהו משכי אבתריהו ונעלם דבר מעיני הקהל עיני הקהל אליו סנהדרין) אליו אינון דממנן על ישראל:

⁷⁹⁶ היינו שפע כתר עליון, ובחי' ט"ל סוד יה"ו יר"ד ה"א וא"ו, והיינו ממציאות חכמה ובינה ודעת שבכתר (אור יקר). פי' בשעה שנמשכים שערי דרישא דא"א עד רישא דז"א, ומזילים טל ברישא דז"א הנק' שמים. וזהו עליו בשמים ירעם, ר"ל בכח שנמשך הטל מאריך שהוא עליו עד שהגיע לז"א, שהוא שמים כזה ירעם לקלי' (מ"מ).

⁷⁹⁷ ת"ת בסוד תרין עטרין והיינו סוד יה"ו שבו, ושם "מליא לרישיה". ושיעור הנאמר "עליו" כתר, שהוא על תפארת, "בשמים" שהוא ת"ת (אור יקר).

⁷⁹⁸ לכחות הדין ויכניעם ויבטלם (אור יקר).

⁷⁹⁹ פי' ז"א, והנותן הוא א"ס ב"ה (מ"מ).

⁸⁰⁰ פי' מלכות נק' בב' שמות קרן ומשיחו, א"נ משיחו הוא דוד המלך ע"ה, וקרן הוא השכינה (מ"מ).

⁸⁰¹ פי' שהמלכות נקראת משיח, והטעם שהיא יונקת מן החכמה, ששם משח רבות, ונקראת קרן מצד הבינה, קרן היובל. ונמצא שמתייחסות שתים אלו, קרן משיחו, שהיא מלכות מצד חכמה ובינה (אור יקר).

⁸⁰² קודשא (דפ"ו)

רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי בארחה עד דהוו אזלי אמר רבי יוסי לרבי חייא נשתדל במלי דאורייתא במלי דעתיק יומין⁸⁰³ פתח רבי חייא ואמר (תהלים לב ה) חטאתי אודיעך וגו' מכאן אוליפנא דכל בר נש דמכסי חטאוי⁸⁰⁴ ולא מפרש לון קמי מלכא קדישא⁸⁰⁵ ויתבע [עליהו] (ליה) רחמי⁸⁰⁶ לא יתבין ליה למפתח⁸⁰⁷ פתחא דתשובה⁸⁰⁸ בגין דאיהו אכסיף אנ"א מכסי' מיניה ואי איהו פריש לון קמי קודשא בריך הוא קודשא בריך הוא חייס עליה ויתגברון רחמי⁸⁰⁹ על דינא⁸¹⁰ וכל שכן אי איהו בכי⁸¹¹ דהא כל פתחין סתימין [איהו פתח] (ואיהו פתוח) ואתקבל צלותיה ועל דא פרישו דחטאוי יקרא הוא דמלכא לאגברא רחמי על דינא ועל דא כתיב (שם נ כג) זובח תודה יכבדנני מהו יכבדנני⁸¹² תרין כבודין אינון חד לעילא וחד לתתא חד בעלמא דין וחד בעלמא דאתי:	רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך, בעוד שהיו הולכים אמר רבי יוסי לרבי חייא, נעסוק בדברי תורה, בדברי עתיק הימים. פתח רבי חייא ואמר "חטאתי אודיעך וגו'", מכאן למדנו שכל אדם שמכסה את חטאיו ואינו מפרש אותם לפני הקדוש ברוך הוא ומבקש עליהם רחמים, לא נותנים לו לפתוח פתח של תשובה, משום שהוא מתבייש (מכוסה) ממנו. ואם הוא מפרש אותם לפני הקדוש ברוך הוא, הקדוש ברוך הוא חס עליו ומתגברים הרחמים על הדין, וכל שכן אם הוא בוכה, שהרי כל הפתחים הסתומים הוא פותח, ותפלתו מתקבלת. ועל זה פרישת חטאיו, כבוד הוא למלך, להגביר רחמים על דין. ועל זה נאמר "זובח תודה יכבדנני". מה זה יכבדנני, שני כבודים הם, אחד למעלה ואחד למטה, אחד בעולם הזה ואחד בעולם הבא.
האי קרא קשיא בכלא בסגיאות מלין דהא באודה עלי פשעי סגי מהו חטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי ולבתר אודה עלי פשעי ליהו"ה ועוד דהא אודה עלי פשעי ליהו"ה לך מבעי ליה:	הפסוק הזה קשה בכל, בריבוי דברים שהרי ב"אודה עלי פשעי" מספיק, מה זה "חטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי", ואחר כך "אודה עלי פשעי לה". ועוד שהרי אודה עלי פשעי לה, היה צריך להיות "לך".
אלא דוד כל מלוי ברוח הקדש אמרן ולמלכותא דשמיא אמר⁸¹³ בגין [דאיהו] (דאיהו) שליחא מתתאי לעלאי ומעלאי לתתאי⁸¹⁴ ומאן דבעי למלכא [לה] (ליה) אודע בקדמיתא ועל דא חטאתי אודיעך [למלכותא דשמיא קאמר] ועוני לא כסיתי מצדיקו של עולם אמרתי אודה עלי פשעי ליהו"ה דא מלכא קדישא דשלמא כלא	אלא דוד אמר את כל דבריו ברוח הקדש, ואמר את זה למלכות השמים, משום שהוא שליח מהתחתונים אל העליונים, ומעליונים אל התחתונים, ומי שרוצה את המלך, הוא מודיע לה בראשונה. ועל כן חטאתי אודיעך (למלכות השמים אמר), ועוני לא כסיתי, מצדיקו של עולם. אמרתי אודה עלי פשעי לה, זהו המלך הקדוש, שכל השלום שלו. והשלום שצריך אדם להכניס לפניו בהודאה,

⁸⁰³ ענין התשובה, שהיא אחוזה עד הכתר (אור יקר).

⁸⁰⁴ ומניחם בפגם בסתר המדות, ולא מפרש להורידם אל הנגלות (אור יקר).

⁸⁰⁵ שאין בו פגם קדוש, לא יגורך רע, קמי למטה מקום הפגם (אור יקר).

⁸⁰⁶ לכפרם ולטהרם ממקומם אל מקום החצונים (אור יקר).

⁸⁰⁷ נמשכת ממה שהבינה שבה אל הבנים ונפתחת במקוריה ושולחת שפעה אל מקום הבנים הפוגמים לטהרם, כאומרו כי ביום הזה יכפר וכו', והשתא קאמר שמפני כבודו לא רצה להתודות על עונו (אור יקר).

⁸⁰⁸ שהיא הבינה לטהר אותו, ואפשר היות הטעם כי הכניסה אל הבינה היא הוד, משום דאימא עילאה עד הוד אתפשטת, ולכך צריך תחלה (להתודות) [להודות], שהיא הוד, ואז נפתחת הבינה שהיא מגעת עד הוד (אור יקר).

⁸⁰⁹ שהם מקורות החסד והת"ת (אור יקר).

⁸¹⁰ שהוא מקור הגבורה כדפי' לעיל (אור יקר).

⁸¹¹ ששערי דמעה לא ננעלו, והטעם שהם שערי מימי החסד והרחמים (אור יקר).

⁸¹² בתרין נוגין (אור יקר).

⁸¹³ בעולמות ב"ע הוה עיקר השליטה מהמלכות שהיא הב"ן, כי היא אדון כל הארץ (יהושע ג יא) ואלה"י כל הארץ (ישעיה נד ה) יקרא (וכמ"ש בפ' משפטים קו ע"א תרומה קעא ע"ב תצוה קפו ע"א ע"ב וע"פ' בשלח נא ע"א ויקרא כ ע"א אחרי מות עד סע"א ובאד"ז רצו ע"א ופ' בראשית כט ע"ב) (ביאורים ח"ב כז ע"ג).

⁸¹⁴ בשלח נא ע"א בארוכה (לש"ו).

שהרי כך נקרבם שלמים בהודאה, שנאמר "על זבח תודת שלמיו", ואתה נשאת עוון חטאתי סלה, זה למעלה למעלה, המקום שהעתיק הקדוש שריו. לכן הפסוק הזה אווזו בכל.	דיליה ושלמא דבעי בר נש לאעלא קמיה באודאה דהא שלמים הכי מתקרבין באודאה דכתיב (ויקרא טו ו) על זבח תודת שלמיו ⁸¹⁵ ואתה נשאת עון חטאתי סלה דא לעילא לעילא אתר דעתיקא קדישא שריא בגין כך האי קרא אחיד בכלא:
כדוגמא זה מי שמבקש בקשתו למלך, צריך לייחד את השם הקדוש ברצונו ממטה למעלה וממעלה למטה, ולקשר את הכל בקשר אחד, ובאותו קשר נמצאת בקשתו.	כנוונא דא מאן דיתבע בעותיה למלכא בעי ליהדא שמא קדישא ברעותיה ומתתא לעילא ומעילא לתתא ולקשרא כלא בחד קשרא ובההוא קשורא אשתכח בעותיה:
אמר רבי יוסי מי החכם לבקש בקשתו כמו דוד המלך, שהוא היה שומר את פתח המלך. אמר לו רבי חייא ודאי כך הוא ועל כן התורה למדה אותנו את דרכי	אמר רבי יוסי מאן הוא חכימא למתבע בעותיה כדוד מלכא דהוא הוה נטיר פתחא דמלכא אמר ליה רבי חייא ודאי הכי הוא ועל דא אורייתא אולף לן ארחי:
	רעיא מהימנא:
מצוה זו להביא קרבן על סנהדרין גדולה שטעו, תנאים ואמוראים, שבעים סנהדרין גדולה היו ומשה עליהם, ושבעים סנהדרין קטנה היו ואהרן עליהם, ולכן אמרו בעלי המשנה שמה היה שושבין המלך, וזו תפארת, משם סנהדרין גדולה. אהרן שושבין המלכה, וזו מלכות ה"א קטנה קוראים לה, כמו "אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה", ועל שמה נקראת סנהדרין קטנה.	פקודא דא להביא קרבן על סנהדרין גדולה שטעו (ו)תנאין ואמוראין ע' סנהדרין גדולה היו ומשה עליהם ⁸¹⁶ ושבעים סנהדרין קטנה היו ואהרן עליהם ובגין דא אמרו מארי מתניתין משה שושביןא דמלכא הוה ודא תפארת מתמן סנהדרין גדולה אהרן שושביןא דמטרוניתא ודא מלכות ה"א זעירא קרינן ל(י)ה כגון (בראשית כט יח) אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה (ועל שמה) (וע"ד שמא דא) אתקרי סנהדרין קטנה:
ומשם היו יודעים סנהדרין שבעים לשון, שהן שבעים פנים לתורה. שיש שבעים לשון מצד של המלכות הרשעה וכו', והכל בפירוד, זהו שנאמר "מאלה נפרדו איי הגוים בארצותם ללשונותם", כל שבעים הלשון בפירוד זה מזה, אבל בתורה שבעים פנים לתורה בלשון אחת, וזה יסוד, ו', הלכה אחת, חכמה קטנה, מלכות שבה שבעים לשון,	ומתמן הוו ידעין סנהדרין שבעים לשון דאינון שבעים פנים לתורה דאית שבעים לשון מסמרא דמלכות [הרשעה] וכו' כלא בפרודא דא הוא דכתיב (שם י ה) מאלה נפרדו איי הגוים בארצותם ללשונותם כלהו [שבעים] לשון בפרודא דא מן דא אבל באורייתא שבעים פנים (לתורה) בלשון חד ⁸¹⁷ ודא יסוד ו' הלכה חדא ⁸¹⁸ חכמה

⁸¹⁵ פי' ת"ת ויסוד, כמ"ש הזהר לעיל, דא לעילא פי' באימא, לעילא פירש באבא, וז"ש "אתר דעתיקא קדישא שריא", שא"א בהם מתלבש א"א הנק' עתיקא קדישא, ולפי זה ואתה הם או"א כמ"ש באד"ז, שאבא נק' אתה, ואימא כלולה עמו, בסוד הבן בחכמה וכו', לפי מש"כ הרב בכוונת סלה, ס' הם חב"ד חג"ת, ל' הם נה"י, ה' היא מלכות, וכללות המלה בעתיקא, עכ"ל, א"כ אתי שפיר מ"ש הכתוב, ואתה נשאת עון חטאתי סלה, שא"א נרמז בסלה, וזה שאמר הזהר בג"כ האי קרא אחיד בכוונא, דהיינו בכל הפרצופים כולם (מ"מ).

⁸¹⁶ משה רבנו ע"ה היה מפרקין קדמאין דנ"ה דז"א מן הפנים שלהם, ולכן נקרא שושביןא דמלכא. ואהרן היה יונק גם מפרקין קדמאין הנזכר, אך לא בזעיר עצמו, רק מהארתם בחו"ב דנוק', שהם כנגד פרקי קדמאין דנ"ה דז"א, ולכן הוא בסוד שושביןא דמטרוניתא. והנה אותם הפרקין קדמאין דנ"ה הם חו"ב דנ"ה, ותחתיהן תרין פרקין אמצעיים ותחתונים שהם סוד ו"ק (נ"א נ"ה) שלהם, ומשם שבעים סנהדרין גדולה, ומשה על גביהם שהוא יונק מחו"ב דנ"ה, והשבעים זקנים מתרין פרקין האחרים, וה"ה בסנהדרין קטנה דמצד אהרן, והוא עליהם בסוד חו"ב דמטרוניתא. ומפני שחו"ב בכל מקום מתייחדים בדעת, ודעת מתפשט בז' קצוות, לכן משם שבעים פנים לתורה. והסנהדרין היו יודעים שבעים לשון, שהדעת הוא ברית הלשון בייחוד גמור, לאפוקי מלכות הרשעה דכתיב בה (משלי יט, ב) גם בלא דעת נפש לא טוב, ואין שם זווג וייחוד לכן נפרדו (רמ"ז).

⁸¹⁷ המאמר הזה מהופך וכלל המאמר שאמרו שבעים פנים לתורה בלשון א' על הלכה חדא על מלה זעירא, ומפ' לשון יסוד כידוע הלכה מל' והיא מלה זעירא שהיא חכמה זעירא ואמר מלה מצד הלשון (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

זעירא מלכות [דבה] (רבא) שבעין לשון כחושבן סוד ⁸¹⁹ מן יסוד ויסוד איהו לשון הקדש סוד המרכבה בשבעין קתדראין ⁸²⁰ :	כחשבון סוד מן יסוד, ויסוד הוא לשון הקודש, סוד המרכבה בשבעים כסאות.
עליהו אתמר כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו קורעים לו גזר דינו של שבעים שנה ⁸²¹ לשון חד איהו שבעים לשון ⁸²² [על מדה זעירא דחכמה זעירא דאיהי י' עלמא זעירא דחכמה] (כל מדה דחכמה זעירא דאיהי י' זעירא) ⁸²³ תרין תרין שפון דבהון דעת ותבונה בהון אשתלימו שבעין ותריין ⁸²⁴ (ע"כ):	עליהם נאמר כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו קורעים לו גזר דינו של שבעים שנה, לשון אחד היא שבעים לשון, על מדה קטנה של חכמה קטנה, שהיא י' על מדה קטנה של חכמה קטנה, שהיא י' על מדה קטנה של חכמה, ב' שתי שפתים שבהן דעת ותבונה בהן נשלמו שבעים ושתיים.
כ/ב	
דמלכא קדישא בגין דננדע למיהך אבתריה כמה דאת אמר (דברים יג ה) אחרי יהו"ה אלהיכ"ם תלכו וגו':	המלך הקדוש כדי שנדע ללכת אחריו, כמו שנאמר "אחרי ה' אלהיכם תלכו וגו'".
רבי יוסי פתח ואמר (ירמיה לא יד) כה אמר יהו"ה קול ברמה נשמע נהי בכי וגו' כה אמר יהו"ה הא אוקמוה ⁸²⁵ בכל אתר דנביאה שרי למללא הוו ⁸²⁶ מלוי אשתמודען ⁸²⁷ והכא (על) האי כה אמר יהו"ה ⁸²⁸ קודשא בריך הוא ומה אמר קול ברמה נשמע:	רבי יוסי פתח ואמר "כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי וגו'", כה אמר ה' הרי פרשוה, בכל מקום שנביא מתחיל לדבר היו דברים נודעים, וכאן כה אמר ה' הזה, הקדוש ברוך הוא, ומה אמר, קול ברמה נשמע.
הכי תנינן דבההוא יומא דאתחרב בי מקדשא לתתא וישראל אזלו בגלותא ריחיין על צואריהון וידיהון מהדקן לאחורא וכנסת ישראל אתתרכת מבית מלכא למיהך בתריהון בשעתא דנחתת אמרת איהך בקדמיתא ואבכה על מדוראי ⁸²⁹ ועל בני ⁸³⁰ ועל בעלי ⁸³¹ כד נחתת ⁸³² חמת אתרהא	כך שנינו, שבאותו יום שנחרב בית המקדש למטה, וישראל הלכו לגלות, רחיים על צואריהם וידיהם מהדקות לאחור, וכנסת ישראל גורשה מבית המלך ללכת אחריהם. בשעה שירדה, אמרה אלך בראשונה ואבכה על מדורי ועל בני ועל בעלי, כשירדה ראתה את מקומה חרב, וכמה דם של חסידים שפוך

⁸¹⁸ הכוונה כי טפת מוח החכמה מתפשט תוך הים שהיא הלכה כולל ו"ק ועם ה' הרי ז' וכשמתפשט היסוד תוך המלכות נעשה ע' פנים ונלע"ד שהמרכבה יסוד שרוכב על המלכות ועם ע' קתדראון דהיינו י' פעמים ז' (זהר הרקיע).

⁸¹⁹ וי' מן יסוד הוא י' דחכמה זעירא כמש"ו (יהל אור).

⁸²⁰ עי' בהגר"א בתיק"ז סוף תיקון לד.

⁸²¹ הן שבעים הנ"ל שכולן נק' שנה (יהל אור).

⁸²² ר"ל, כי המלכות מתפשטת בבריאה, ויש לה ז' קצוות, כל א' כלול מ', הרי ע' פנים לתורה, שהיא נקר' תורה, וע' לשון עולם הבריאה מכח ז' ק' שיש לה בבריאה, ונקר' ע' לשון ממש (זהר הרקיע).

⁸²³ על מדה זעירא דחכמה זעיר דאיהי י' על מדה זעירא דחכמה (דפ"ק).

⁸²⁴ קנב ע"ב פקודא דא שחיטת הפסח וגו' (דרך אמת). שהן ע"ב דכורסיא שם ע"ב (יהל אור).

⁸²⁵ לעיל יא (דרך אמת).

⁸²⁶ הוי (דפ"ו).

⁸²⁷ כפי השם הנזכר בנבואה, משם נמשך נבואתו, ובזה אמר "יהו"ה", מורה דהיינו "קב"ה", הת"ת, המודיע לנו צער השכינה בגלות, כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁸²⁸ פי' על המלכות הנקרא "כה", אומר ז"א, שהוא ה', וז"ש הזהר "אמר ה' קב"ה", דהיינו ז"א הנק' קב"ה, ומפרש ומה אמר הז"א על המלכות הנקרא "כה", ואמר קול ברמה נשמע דהיינו קול של המלכות נשמע, עד הבינה הנקרא רמה (מ"מ).

⁸²⁹ מקומה הגנוז שהיתה בתוכו בסתר המדרגה, כל כבודה בת מלך פנימה (אור יקר).

⁸³⁰ שהם היו משם מייחדים אותה למעלה (אור יקר).

⁸³¹ היחוד עצמו שאינו (אור יקר).

⁸³² שהיא עלתה למעלה לסבת עונות ישראל כדפי' עשר מסעות נסעה שכינה (אור יקר).

חריב⁸³³ וכמה דמא דחסידי⁸³⁴ אתושד בגווה והיכלא קדישא וביתא אתוקד⁸³⁵ באשא כדין ארימת קלא⁸³⁶ ואתרגישו⁸³⁷ עלאי ותתאי ומטא קלא לעילא עד אתר דמלכא שרי ביה⁸³⁸ ובעא מלכא⁸³⁹ לאהדרא עלמא לתהו ובהו:	בתוכו, וההיכל הקדוש והבית נשרף באש, אז הרימה קול ורעשו עליונים ותחתונים, והקול הגיע למעלה עד למקום שהמלך שרוי בו, ורצה המלך להחזיר את העולם לתהו ובהו.
עד דנחתו כמה אוכלוסין⁸⁴⁰ וכמה משריין לקבלה ולא קבלה תנחומין מנייהו⁸⁴¹ הדא הוא דכתיב (ירמיה לא יד) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה דלא קבלה מנייהו תנחומין כי איננו⁸⁴² בגין דמלכא קדישא הוה סליק לעילא⁸⁴³ לעילא⁸⁴⁴ ולא אשתכח בגווה הדא הוא דכתיב (שם) כי איננו ולא כתיב כי אינם:	עד שירדו כמה אוכלוסים וכמה מחנות כנגדה, ולא קבלה תנחומים מהם, זהו שנאמר קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים, רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה, שלא קבלה מהם תנחומים. כי איננו, משום שהמלך הקדוש היה עולה למעלה למעלה, ולא נמצא בתוכה, זהו שנאמר "כי איננו", ולא כתוב כי אינם.
אמר ליה רבי חייא מאי רחל מבכה על בניה⁸⁴⁵ אמר ליה אוליפנא [דהיא] (דדא) כנסת ישראל ודא אנתו דיעקב ודאי דכתיב (בראשית כט יח) ויאהב יעקב את רחל וכתוב (שם לא) ורחל עקרה וכתוב התם (תהלים קיג ט) מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה:	אמר לו רבי חייא מה זה רחל מבכה על בניה, אמר לו למדנו שהיא כנסת ישראל, וזו אשתו של יעקב ודאי, שנאמר ויאהב יעקב את רחל, ונאמר "ורחל עקרה", ונאמר שם "מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה".
דבר אחר כי איננו כמה דאתמר (בראשית לט ט) איננו גדול בבית וגו'⁸⁴⁶ איננו דהא אסתלק לעילא ואתרחיק מכלא איננו בזווגא בה איננו לאשתכחא שמיה רבא⁸⁴⁷ אמר רבי חייא מאן	דבר אחר כי איננו, כמו שנאמר "איננו גדול בבית וגו'", איננו שהרי הסתלק למעלה והתרחק מהכל, איננו בזווג עמה, איננו שימצא שמו הגדול. אמר רבי חייא מאיזה

⁸³³ מאין אדם (אור יקר).

⁸³⁴ אחר שנשפך דמן כאומרו נתנו את נבלת עבדיך וגו' (אור יקר).

⁸³⁵ שזהו חילול גדול יותר מהכל (אור יקר).

⁸³⁶ לעורר למעלה (אור יקר).

⁸³⁷ שאין בקולה יחוד אלא התעוררות דין, מפני שאין ישראל הגונים ועונם גרם זה, ויתקלקלו מנשמותיהם אם יאריך אפו יותר, עד שיהיו כשאר עמא דארעא (אור יקר).

⁸³⁸ זהו פי' ברמה, ולומר שעל ת"ת לבד קאמר, מאי רמה שייך התם, ועוד הוה ליה למימר רם לשון זכר, ועוד ברמה, לרמה הוה ליה למימר, לזה נאמר כי הת"ת בעת החרבן לא היה במקומו, אלא נסתלק בסוד ו"י הו"י או"י כדפי' בפרשת אחרי מות, ופירשנו בספר פרדס רמונים וכו', מקום שהיה כעת, והיינו שנסתלק אפילו מבינה, כי "הוי" הוא הת"ת בבינה, ו"אוי" הוא סילוקו משם, דהיינו דלא תליא בתשובה כדפי' שם, וז"ש קול ברמה נשמע, היינו ברם ה' ברמות הבינה, דהיינו מקום שנסתלק שם הת"ת, דהיינו אוי, אלף בינה, שהיא רמה על בחי' ה', ושם עלה ההתעוררות קול זה, (וטבע) [ונובע] הקול הוא נהי בכי תמרורים כדפי' אתרגישו וכו' (אור יקר). פי' לבינה ששם שורה ז"א (מ"מ).

⁸³⁹ מפני שאין העולם הגון לגאולה והיא אינה חפצה בגלות, אם כן יחרב העולם ויחזרו ההויות לאחור, ואין פגם ואין שכר (אור יקר).

⁸⁴⁰ לנחמה להיות עמה חברים בגלות (אור יקר).

⁸⁴¹ שייחודה עם הת"ת תלוי בבינה, ואין זולתם מועילים לזה כלל (אור יקר).

⁸⁴² ואין מייחד אלא הם, ואין אכלוסין אלו מעלים או מורידים כלל (אור יקר).

⁸⁴³ שתים רעות אינו במקומו אפילו, אלא סליק לעילא לעילא בסוד הו"י או"י שפי' עלה ממקומו להו"י, ומשם לאו"י במקום שהיה מקודם למטה עמה בין שדיה, וזה שאמר "ולא אשתכח וכו'" (אור יקר). פי' לאימא (מ"מ).

⁸⁴⁴ פי' לאבא וכדמוכח בסמוך (מ"מ).

⁸⁴⁵ פי' אם היא רחל העליונה, או רחל התחתונה שבעולם הזה (מ"מ).

⁸⁴⁶ פי' הוא יסוד שהוא יוסף, והיינו מה בין פי' הא' לב', שלפי הא' "כי איננו", היינו ז"א, ולפי' זה, היינו יסוד (מ"מ).

⁸⁴⁷ שמות קסה ע"ב תמצא פי' שמיה רבא (דרך אמת).

אתר שריא [לאתגלא⁸⁴⁸] (לאתגלייא) אמר ליה מבי מקדשא ודתמן שריא ולבתר אסחרת כל ארעא דישראל לבתר כד נפקת מן ארעא קמת על מדברא ויתיבת תמן תלת יומין דברת אוכלוסהא ומשירייהא [ומתיבתהא] ויתבהא מבי מלכא וקראת עלה (איכה א א) איכה ישבה בדד וגו' בכו רבי חייא ורבי יוסי:	מקום התחילה לגלות, אמר לו מבית המקדש, ששם שרתה. ואחר כך סובבה בכל ארץ ישראל, אחר כך כשיצאה מן הארץ עמדה על המדבר וישבה שם שלשה ימים, הנהיגה את אוכלוסיה ומחנותיה (וישיבותיה) ותושביה מבית המלך, וקראה עליה "איכה ישבה בדד וגו'", בכו רבי חייא ורבי יוסי.
[אמר רבי יוסי] (אמרו) לא גלו ישראל מארעא ולא אתחרב בי מקדשא עד דישראל כלחו אשתכחו בחיובא [קמי מלכא] ועד דדברי עלמא אשתכחו בחיובא בקדמיתא הדא הוא דכתיב (ישעיה ג יב) עמי מאשריך מתעים ודרך ארחותיך בלעו דכיון דרישי עמא אזלין בחיובא כל עמא אתמשכו אבתרייהו:	אמר רבי יוסי לא גלו ישראל מהארץ ולא נחרב בית המקדש עד שכל ישראל נמצאו חייבים לפני המלך, ועד שמנהיגי העולם נמצאו חייבים בראשונה, זהו שנאמר "עמי מאשריך מתעים ודרך ארחותיך בלעו", שכיון שראשי העם הולכים ברשע, כל העם נמשכים אחריהם.
רבי חייא אמר מהכא (ויקרא ד יג) ואם כל עדת ישראל ישגו במאי הוי בגין (שם) ונעלם דבר מעיני הקהל דעיני עמא אינון רישיהו ודכלו (וכל) עמא אתמשכון אבתריהו אזלו עד דהוו אזלי חמו חד אתר מדשנא בעשבין ונהר מיא דהוה נגיד ביה יתבו עד דהוו יתבי פרח חד עופא ורחיש קמיייהו אמר רבי חייא ניקום מהכא דודאי [נגדי] (נגדי) טורייא הכא משתכחין קמו ואזלו עד דאהדרי רישיהו חמו אינון לסטין דרהטין אבתריהו אתרחיש לון ניסא ואשכחו קמיייהו חד טינרא וחד מערתא ביה (ו)עאלו תמן יתבו כל ההוא יומא וכל ליליא:	רבי חייא אמר מכאן, "ואם כל עדת ישראל ישגו", במה זה היה, משום ונעלם דבר מעיני הקהל, שעניי העם הם ראשיהם, שכל העם נמשכים אחריהם. הלכו בעוד שהיו הולכים, ראו מקום אחד מדושן בעשבים, ונהר מים שהיה נמשך בו, ישבו בעוד שהיו יושבים, פרח עוף אחד ורחש לפנייהם, אמר רבי חייא נקום מכאן, שודאי חוצבי הרים נמצאים כאן. קמו והלכו עד שהחזירו ראשיהם ראו אותם לסטים שרצים אחריהם, התרחש להם נס ומצאו לפנייהם סלע אחד, ובו מערה אחת, נכנסו לשם וישבו כל אותו יום וכל הלילה.
פתח רבי חייא ואמר (ירמיה ל י) ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו' כי הנני מושיעך מרחוק מרחוק מקרוב מבעי ליה⁸⁴⁹ והא אוקמוה האי קרא מרחוק כמה דאת אמר⁸⁵⁰ ושבו מארץ מרחק אבל מרחוק כההוא דכתיב (שם לא ב) מרחוק יהוה נראה לי וכתיב (משלי לא יד) ממרחק תביא לחמה:	פתח רבי חייא ואמר "ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו' כי הנני מושיעך מרחוק". מרחוק, היה צריך להיות מקרוב, והרי בארו את הפסוק הזה מרחוק, כמו שנאמר ושבו מארץ מרחוק, אבל מרחוק כאותו שנאמר, "מרחוק ה' נראה לי", ונאמר "ממרחק תביא לחמה".
ומאן היא⁸⁵¹ עמיקא ודנחלא (דנהרא)⁸⁵² אתר דההוא נהר⁸⁵³ נגיד ונפיק⁸⁵⁴ ושב יעקב כיון	ומי היא עומק הנחל, המקום שאותו נהר יוצא ונמשך. ושב יעקב כיון שנאמר "אל

⁸⁴⁸ נ"א נמחק (דרך אמת).

⁸⁴⁹ פי' דהיינו מזמן קרוב, אבל מרחוק, כההוא דכתיב מרחוק וכו', פי' אבא נקרא רחוק (מ"מ).

⁸⁵⁰ עי' רמ"ז לקמן מ ע"ב, שפעמים הרבה שומרים הטעמים ולא המלות, שהרי איתא בישיעיה יג ה, באים מארץ מרחק, ובירמיה לא טו, ושבו מארץ אויב.

⁸⁵¹ בראשית רכא ע"א (הערת הזהר).

⁸⁵² אבא שממנו יצא יסוד דאימא (מ"מ). אבא, והוא נקרא מרחוק ושם סליק בגלותא, וז"ש מרחוק ה' נראה לי, שאין נגלה לנביא כמו למרע"ה בדרגיה, אלא בהיותו כלול בחכמה (באימא – אדצ"ל רד"ל), שהוא נעלם מאד וכן ממרחק תביא לחמה, הוא טפה דמוחא שבא לה ע"י דצדיק כמ"ש לקמן (יהל אור).

⁸⁵³ ר"ל שממנו נגיד כו' (יהל אור).

תירא עבדי יעקב", מהו ושב יעקב, אלא כמו ששנינו הקדוש ברוך הוא עלה למעלה למעלה, כמו שנאמר "למה ה' תעמוד ברחוק", ומאותו מקום רחוק הנני מושיעך, ושב יעקב למקומו (לכסאו) להזדווג עם כנסת ישראל. ושקט, זה יסוד ושאנן להשרות דיורו בה. ואין מחריד, מיצחק, כמו שנאמר "ויחרד יצחק חרדה גדולה",	דכתיב (ישעיה מד ב) אל תירא עבדי יעקב מהו ושב יעקב אלא כמה (דאמרן כי הנני מושיעך מרחוק) דתנינן קודשא בריך הוא סליק לעילא ⁸⁵⁵ לעילא ⁸⁵⁶ כמה דכתיב (תהלים י א) למה יהו"ה תעמוד ברחוק ומההוא אתר רחוק הנני מושיעך ושב יעקב לאתריה (לכורסייה) לאזדווגא בכנסת ישראל ושקט דא יסוד ושאנן למשרי דיוריה בה ואין מחריד מיצחק כמה דאת אמר (בראשית כז לג) ויחרד יצחק חרדה גדולה:
ועל זה נאמר "ופחד יצחק", וכשמתעורר אותו הפחד, מסתלק היסוד למקום אחר, זהו שנאמר "פחדו בציון חטאים", בציון דווקא. ועל זה, "ואין מחריד".	כא/א
ועכשיו הקדוש ברוך הוא הציל אותנו מרחוק והסתיר אותנו במקום הזה בהשקט ובשלוח, ואין מחריד מהכל, שכאשר הקדוש ברוך הוא עושה נס בכל הוא עושה.	ועל דא (בראשית לא מב) ופחד יצחק כתיב וההוא פחד כד אתער אסתלק יסוד ⁸⁵⁷ לאתר אחרא הדא הוא דכתיב (ישעיה לג יד) פחדו בציון חטאים בציון דייקא ועל דא ואין מחריד (ויקרא כז ו):
רבי יוסי פתח "ויאמר אליה ברק אם תלכי עמי והלכתי וגו'", במה מדובר, אלא אמר ברק, הואיל ורוח הקדושה שורה עליה, בזכותה אנצל ולא ישרה עלי נזק. ומה ברק סמוך על אשה להנצל בגללה, אנו שהתורה עמנו, שהיא שמו של המלך הקדוש, על אחת כמה וכמה, ישבו בתוך אותה המערה כל אותו היום, וכשהחשיך הלילה, האירה הלבנה במערה, עברו שני סוחרים וחמוריהם טעונים מיין וממאכל לעצמם, נחו על מטענם ואומרים זה לזה, גלון כאן.	והשתא קודשא בריך הוא שויב לון מרחוק ו[א]סתיר לן בהאי אתר בהשקט ובשלוח ואין מחריד מכלא דכד קודשא בריך הוא עביד ניסא בכלא עביד:
נתנו אוכל ומשתה לחמורים ואנו נכנס למערה הזו, אמר לו חבירו טרם שנכנס, תאמר הפסוק הזה שאינו מיושב, אמר לו מה הוא, אמר לו דבר אחד שנאמר "אודך לעולם כי עשית וגו'", מהו "כי עשית" ולא כתוב מה (שעשה). ונאמר "כי טוב נגד חסידיך", וכי לאחר אינו טוב. לא היה בידו. אמר אוי לסחורתנו שעזבנו את הקדוש ברוך הוא	רבי יוסי פתח (שופטים ד ח) ויאמר אליה ברק אם תלכי עמי והלכתי וגו' מאי קא מיירי ⁸⁵⁸ אלא אמר ברק הואיל ורוח קדישא שריא עלה בזכותה אשתזיב ולא לישרי עלי נזקא ומה ברק סמך על אתתא לאשתזיבה בגינה אנן דאורייתא עמנא דהיא שמיה דמלכא קדישא על אחת כמה וכמה יתבו גו ההוא מערתא כל ההוא יומא כד רמש ליליא אתנהיר סיהרא במערתא עברו תרי טייעי וחמריהון טעינן מחמרא ומכלא ⁸⁵⁹ לגרמייהו שארי על מטולא אמרי האי להאי נבית הכא:
[ניהב מיכלא ומשתייא] (הן לן למיכלא ולמשתייא) לחמרי ואנן נעול למערתא דא אמר ליה חבריה עד לא [ניעול] תימא האי קרא דלא מתישבא אמר ליה מאי הוא אמר ליה מלה חד דכתיב (תהלים נב יא) אודך לעולם כי עשית וגו' מהו כי עשית ולא כתיב מה וכתוב (תהלים נב יא)	נחנו אוכל ומשתה לחמורים ואנו נכנס למערה הזו, אמר לו חבירו טרם שנכנס, תאמר הפסוק הזה שאינו מיושב, אמר לו מה הוא, אמר לו דבר אחד שנאמר "אודך לעולם כי עשית וגו'", מהו "כי עשית" ולא כתוב מה (שעשה). ונאמר "כי טוב נגד חסידיך", וכי לאחר אינו טוב. לא היה בידו. אמר אוי לסחורתנו שעזבנו את הקדוש ברוך הוא

⁸⁵⁴ והז"א בחרבן עלה עד אבא, ולכ"א כי הנני מושיעך מרחוק, דהיינו ממקום רחוק שהוא אבא, משם אושיעך כדי שתחזור להזדווג עם המלכות (מ"מ).

⁸⁵⁵ דהיינו אימא (מ"מ).

⁸⁵⁶ דהיינו אבא, ואע"פ שאמרנו לעיל שז"א עלה לת"ת, י"ל כיון שא"א גו אבא נמצא הכל אמת (מ"מ).

⁸⁵⁷ פי' עולה למעלה בשביל הקלי' שלא יינקו ממנו. ומ"ש "פחדו בציון חטאים", פי' פחדו אותם החטאים בשביל ציון, שלא יעלה ע"י עוונכם (מ"מ).

⁸⁵⁸ פי' למה רצה בהליכתה, וכי בעל מלחמה היתה (אור יקר).

⁸⁵⁹ ומיכלא (דפ"ו).

בגללה. כי טוב נגד חסידיך וכי לגבי אחרא לאו איהו טוב⁸⁶⁰ לא הוה בידיה אמר ווי למיוענא דשבקנא לקודשא בריך הוא בגיניה:	
רבי חייא ורבי יוסי דהוו יתבי במערתא חדו אמר רבי חייא לרבי יוסי ולא אמרית לך דכד עבד קודשא בריך הוא ניסא בכלא עבד נפקו כד נפקו אקדים רבי חייא ופתח (ישעיה נז יט) שלום שלום לרחוק תרי שלמא⁸⁶¹ הכא חד לרחוק וחד לקרוב וכלא חד לרחוק דאתעבד קרוב⁸⁶²:	רבי חייא ורבי יוסי שהיו יושבים במערה שמחו, אמר רבי חייא לרבי יוסי ולא אמרתי לך, שכשעושה הקדוש ברוך הוא נס בכל הוא עושה. יצאו, כשיצאו הקדים רבי חייא, ופתח "שלום שלום לרחוק", שני שלומות כאן, אחד לרחוק ואחד לקרוב, והכל אחד, לרחוק שנעשה קרוב.
(תו לרחוק) דא הוא מאריה דתשובה קודם הוה רחוק והשתא איהו קרוב תו רחוק כד בר נש אתרחיק מאורייתא רחיק הוא מקודשא בריך הוא ומאן דקריב לאורייתא קריב אליהו (ל)קודשא בריך הוא בהדיה והשתא אתחברו עמנא ועולו למערתא אתו אינון טייעין ואשתתפו ועמהון (ס"א ואשתתחו) קמיהו) אשתנקלו⁸⁶³ לחמרייהו ואתקנו למיכל נפקו כולהו לפום מערתא:	(ועוד לרחוק) זהו בעלי התשובה שקודם היה רחוק ועכשיו הוא קרוב, ועוד רחוק כשאדם מתרחק מהתורה, רחוק הוא מהקדוש ברוך הוא, ומי שקרוב לתורה מקרב אותו הקדוש ברוך הוא עמו. ועכשיו התחברו עמנו ותכנסו למערה, באו אותם סוחרים והשתתפו עמם שחררו את המשא מחמוריהם ותקנו להם אוכל, ויצאו כולם לפי המערה.
אמר חד מן טייעין לימרו⁸⁶⁴ לן מארי דאורייתא האי קרא (תהלים נב יא) אודך לעולם כי עשית ואקוה וגו' כי עשית מהו כי עשית ולא כתיב מה וכתיב (שם) כי טוב נגד חסידיך וכי לגבי אחרא לאו הוא כי טוב⁸⁶⁵ אמר רבי חייא כי עשית ודאי ומה עשית לעולם⁸⁶⁶ דבגין האי עולם דעבד קודשא בריך הוא ואתקן ליה אודי בר נש לקודשא בריך הוא בכל יומא:	אמר אחד מהסוחרים יאמרו לנו בעלי התורה את הפסוק הזה, "אודך לעולם כי עשית ואקוה וגו'". כי עשית, מה זה כי עשית, ולא כתוב מה. ונאמר "כי טוב נגד חסידיך", וכי לגבי אחר אינו כי טוב. אמר רבי חייא כי עשית ודאי, ומה עשית, לעולם שבגלל זה העולם שעשה הקדוש ברוך הוא והתקין אותו, מודה אדם לקדוש ברוך הוא בכל יום.
ואקוה שמך כי טוב נגד חסידיך הכי הוא ודאי לקבלי אינון זכאין שמא דקודשא בריך הוא טוב ולא לקבלי חייביא⁸⁶⁷ דמבזין ליה בכל יומא ולא	ואקוה שמך כי טוב נגד חסידיך, כך זה ודאי, כנגד אותם צדיקים שמו של הקדוש ברוך הוא הוא טוב, ולא כנגד הרשעים

⁸⁶⁰ ירצה שאפילו לרשעים מטיב, או ירצה אפילו שאינם חסידים אלא צדיקים הוא טוב להם (אור יקר).
⁸⁶¹ להבטיחו בשלום עתה שנתקרב, וג"כ יהיה לו שלום מצד אותו זמן שהיה רחוק, שלא יענישוהו כיון שבא, והיינו שלום ג"כ בהיותו רחוק. וכן בבעל תשובה ג"כ יהיה לו שלום מצד הזמן שהיה רחוק שזדונות נעשו לו כזכיות, וכן מי שנתרחק מן התורה ואח"כ נתקרב אליה, שלום יהיה לו ג"כ מצד אותו זמן, אחר שנתקרב. והנה הם ג' פירושים: האחת, במלכות גר צדק. השנית, בבניה בעל תשובה. והשלישי, בתורה ת"ת. ובשלשת המדות האלו, שלום, שהוא היסוד, מזדווגת לה, אם בעל תשובה יסוד ח"י עם הבניה ודאי, אם גר צדק מצד המלכות, יסוד שלום מזדווג עמה, אם הת"ת שלום עמו לעולם (אור יקר).

⁸⁶² גר צדק (אור יקר). פי' שהם היו רחוקים מתחלה ואח"כ נעשו קרוב, שנתקרבו אצל ר' חייא ור' יוסי (מ"מ).

⁸⁶³ פרקו (אור יקר).

⁸⁶⁴ טייען נימרו (דפ"ו).

⁸⁶⁵ נמחק בדפ"ו.

⁸⁶⁶ פי' לאו כדקא סלקא דעתך, לעולם, תמיד, אלא עולם ממש, ופי' אודך כי עשית העולם, ומלת לעולם, ירצה בשביל העולם (אור יקר).

⁸⁶⁷ ירצה כי חסידיך לאו דווקא חסידים, אלא לשלול הרשעים, שטובתן אינה טובה אלא רעה, או אפשר טוב אינו הטובה, שהקב"ה מטיבן, אלא חשוב טוב בעיני החסידים, שעוסקים בו יומם ולילה, והרשעים מבזים התורה (אור יקר).

105

משתדלי באורייתא אמר ליה יאות הוא אבל⁸⁶⁸ מלה שמענא מבתר [כותלא] (שכינתא) ומסתפינא לגלאה אמרו ליה רבי חייא ורבי יוסי אימא מילך דאורייתא לאו איהו ירותא לאתר חד:	שמבזים אותו בכל יום, ואינם עוסקים בתורה. אמר לו זה יפה, אבל שמעתי דבר מאחורי הכותל, ואני פוחד לגלות. אמרו לו רבי חייא ורבי יוסי אמור דברך, שתורה אינה ירושה למקום אחד.
אמר לון יומא חד הוינא אזיל ללוד עאלנא למתא ואסמכנא גרמאי בתר כותלא חד ורבי שמעון בן יוחאי הוה בההוא ביתא ושמענא מפומיה האי קרא אודך לעולם כי עשית אודך [דוד המלך ע"ה לקודשא בריך הוא] (רקודשא) אמרו על ההוא עולם בתראה⁸⁶⁹ דאיהו עבד דדוד מלכא אחיד ביה בההוא עולם וביה ירית מלכותא⁸⁷⁰ ואקוה שמך כי טוב דא קודשא בריך הוא (ביסודא) [ביחודא] דהאי עלמא דאקרי טוב⁸⁷¹ אימתי אקרי טוב נגד חסידיך:	אמר להם יום אחד הייתי הולך ללוד ונכנסתי לעיר וסמכתי את עצמי אחר כותל אחד, ורבי שמעון בן יוחאי היה באותו הבית, ושמעתי מפיו את הפסוק הזה, אודך לעולם כי עשית. אודך דוד המלך עליו השלום (לקדוש ברוך הוא) אמרו על אותו עולם אחרון שהוא עשה, שדוד המלך אחוז בו, באותו עולם, ובו ירש את המלכות. ואקוה שמך כי טוב, זה הקדוש ברוך הוא, ביחוד של העולם הזה, שנקרא טוב. מתי נקרא טוב, נגד חסידיך.
מאן אינון חסידיך אלא אית חסד ואית חסד ואלין אקרון חסדי דוד⁸⁷² הנאמנים וכד אלין חסדי דוד [אתגליין] (אתמליין) מההוא טיבו⁸⁷³ דנגידו דעתיקא קדישא כדין אקרי יסוד טוב כדין אשתכח טוב לגבייהו) דהא (כד אשתכח בכמה⁸⁷⁴ דאיהו ביה הוא) וכמה דאשתכח דאיהו ביה הכי איהו מבסס להאי עלמא בתראה⁸⁷⁵ וכלא אשתכח בברכה ועל דא דוד הוא⁸⁷⁶ מחכה להאי דרגא דנהיר להאי עולם דאיהו אחיד ביה	מי הם חסידיך, אלא יש חסד ויש חסד, ואלו נקראו חסדי דוד הנאמנים, וכשחסדי דוד הללו מתמלאים מאותו טוב שנמשך של העתיק הקדוש, אזי נקרא היסוד טוב, אזי נמצא להם טוב, שהרי (כשנמצא כמו שהוא בו) כמו שנמצא שהוא בו, כך הוא מבשם את העולם האחרון הזה, והכל נמצא בברכה. ועל כן דוד היה מחכה לדרגה הזו שמאירה לעולם הזה, שהוא אחוז בה. הדברים הללו כך שמעתי אותם, אלא שלא ידעתי מה זה. באו רבי חייא ורבי יוסי ונשקו אותו בראשו, אמר רבי

⁸⁶⁸ ר"ל הילוך, ואופן הפשט הוא נכון, כי בו יתיישב כל מה שהקשיתי. אבל כוונתי לשאול הפירוש על דרך האמת, כי חשבתי שאחד מכם יאמרו. דוד המלך ע"ה להקב"ה אמרו, ירצה לא כמו שאמרת שהוא ענין כולל לכל אדם ושכל אחד יוכל לאומרו בעבור כללות העולם, אבל אמיתות הענין שדוד אמרו על עצמו (רמ"ז).

⁸⁶⁹ מלכות, ודרך הכתוב כדרך שפי' ר' חייא לעיל, ואודך לקב"ה קאמר, שהוא האציל ועשה מדה זו, והטעם שהוא מודה על מדה זו, משום דדוד מלכא אחיד וכו' (אור יקר). ה"ס רחל עולם האחרון, פי' בתיקונו ובבניינו, לאפוקי עולם התוהו שגם שכולו בסוד המלכות כמ"ש (בראשית לו, לא) ואלה המלכים וגו', ואז הכל נתהווה (נ"א נתאוה) ע"י אימא הנקראת ארץ אדום, ומשם היה שרש שאול, ולכן היתה מלכותו שאולה, אבל דוד מושרש במדת המלכות בנויה ומתוקנת ונעשית ע"י זעיר כנודע, וז"ש דאיהו עבד, והוא כללות העשיה דעולם האצילות, והיינו כי עשית (רמ"ז).

⁸⁷⁰ ולא בהשאלה כשאול (רמ"ז).

⁸⁷¹ פי' קב"ה היא מלכות שמתייחדת עם יסוד, ושיעור הכתוב, ואקוה שמך, שהיא מלכות, לייחד עם טוב, שהוא יסוד (מ"מ).

⁸⁷² ויחי ריט תרומה קסט (הערת הזהר).

⁸⁷³ פי' שהבינה נק' עתיקא קדישא בהשאלה, ונודע ששני חסדים המגולים יורדים מיסוד הבינה לנ"ה דז"א הנק' חסדי דוד, ומשם יורדים אל היסוד, והיסוד נותנם למלכות, וז"ש וכד אלין חסדי דוד, שהם נ"ה, דז"א אתמלין מההוא טיבו דנגידו דעתיקא קדישא, ר"ל מהחסדים של אימא, כמ"ש, כדין איקרי יסוד טוב, ר"ל אחר שנמשכים אל היסוד נק' טוב (מ"מ).

⁸⁷⁴ כמה (דפ"ו).

⁸⁷⁵ פי' שנותנם היסוד למלכות, א"נ יש לפרש מ"ש דנגידו דעתיקא קדישא, יובן במ"ש הרב ספר הכוונות, שנו"ה דז"א יש בהם נ"ה דעתיק ודא"א ודא"א, וכשאנו אומרים איהו בנצח ואיהו בהוד, היינו כל הנצחים כולם וכו', אם כן א"ש שהארץ נ"ה דא"א בנו"ה דז"א הנק' חסדי דוד (מ"מ).

⁸⁷⁶ הוה (דפ"ו).

מלין אלין הכי שמענא לון אבל לא ידענא מאי הוא ⁸⁷⁷ אתו רבי חייא ורבי יוסי ונשקו ליה ברישיה אמר רבי	
כא/ב	
חייא מאן חפי עינך בעפרא ⁸⁷⁸ רבי שמעון בן יוחאי דאנת באתרך ואנת מרעיש טורייא עלאי ואפילו צפורי שמיא וכלא חדאן במלולך ווי לעלמא בהדיא שעתא כד תסתלק מניה:	חייא מי מכסה עיניך בעפר רבי שמעון בן יוחאי, שאתה במקומך ואתה מרעיש ההרים העליונים, ואפילו ציפורי השמים וכולם שמחים בדבוריך, אוי לעולם באותה שעה כשתסתלק ממנו.
תו פתח ואמר ההוא גברא הא מלה אחרא שמענא מניה בהדיא שעתא בקרא דכתיב (דניאל ט יז) ועתה שמע אלהינו אל תפלת עבדך ואל תחנוניו וגו' למען אדני ואמר הכי אי שמא דא (מעליא) [לעילא] מכלא שפיר הוא דהכי אמרין עבדך בדיל מלכא אבל שמא דא הא ידיע דהוא אתר בי דינא ⁸⁷⁹ דמניה נפיק דינא לעלמא מאן חמא דאמרין למלכא עבדך בגין עבדך או בגין מלה זעירא מנך:	עוד פתח ואמר אותו האיש, הרי שדבר אחר שמעתי ממנו באותה שעה, בפסוק שנאמר "ועתה שמע אלהינו אל תפלת עבדך ואל תחנוניו וגו' למען אדני". ואמר כך, אם השם הזה מעלה (למעלה) מהכל יפה הוא, שכך אומרים עושה למען המלך. אבל השם הזה הרי ידוע שהוא מקום של בית דין שממנו יוצא דין לעולם, מי ראה שאומרים למלך עשה למען עבדך, או בשביל דבר קטן ממך.
אלא הכי אצטריך דשמא דא אתקין ביתא למלכא ⁸⁸⁰ ובי(תא ד)מקדשא לתתא ⁸⁸¹ ודא אחיד בדא ⁸⁸² בגין דאתקשר דא בדא וכד מקדשא ⁸⁸³ לתתא קאים בקיומיה האי שמא לעילא קאים בקיומיה ודא הוא כמאן דאמר למלכא בני ביתא דא והיכלא דא בגין דלא ישתכחת מטרוניתא דיתבא לבר מהיכלא אופ הכא (דניאל ט יז) והאר פניך על מקדשך השמם למען [אדני] (י"י) מאי טעמא למען [אדני] (י"י) דלא ישתכח לבר מן דיוריה ⁸⁸⁴ :	אלא כך צריך, שהשם הזה מתקן את בית המלך, ובית המקדש למטה, וזה אחוז בזה, משום שנקשר זה בזה. וכשהמקדש למטה עומד במקומו, השם הזה למעלה עומד במקומו, וזהו כמי שאומר למלך, בנה את הבית הזה ואת ההיכל הזה, כדי שהמלכה לא תמצא יושבת מחוץ להיכלה. כמו כן כאן "והאר פניך על מקדשך השמם למען אדני", למה למען אדני, שלא ימצא מחוץ למדורו.
תוהו רבי חייא ורבי יוסי וחדו בההוא ליליא בתר דאכלו פתח חבריה טייעא ואמר אימא קמייכו מלה חד דאשתדלנא ביה האי יומא האי קרא דכתיב (תהלים סג א) מזמור לדוד בהיותו	תמהו רבי חייא ורבי יוסי ושמחו באותו לילה, אחר שאכלו פתח חבירו הסוחר ואמר אמור לפניכם דבר אחד שעסקתי בו היום הזה. הפסוק הזה שנאמר "מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה", דוד אמר שירה

⁸⁷⁷ מפני ענוה שבו אמר כן, דאם לא היה גברא רבא, לא יוכל לידע אותם הסודות אות באות כמו שאומרים רבי שמעון בשמיעה בעלמא (מ"מ).

⁸⁷⁸ פי', וכי יוכל העפר לכסות עיניך, או ירצה, מי יערב לבו לגשת אליך בעת פטירתך (אור יקר).

⁸⁷⁹ מלכות, בבחי' הדין השולט בעולם, דינא דמלכותא, אדני (אור יקר).

⁸⁸⁰ שבית הוי"ה וכסא הוא אדני, בסוד שם יאהדונה, שאם אין המלכות בו, אין הת"ת בו. אלא שכינה שוכנת, והיא נעשית כסא אל הת"ת (אור יקר). פי' היא בית דז"א, בסוד בית יעקב בית ז"א (מ"מ).

⁸⁸¹ והם קשורים זה בזה, אם יהיה בהמ"ק של מטה, המלכות, נתקנת, אז ז"א יש לו מנוחה, דכתיב זאת מנוחתי וכו'. ולכך אמר, למען אדני, שלא תהיה לבר, ויש לך היזק ח"ו. א"נ י"ל שתחלה קס"ד, למען אדני, היינו בשביל כבוד אדני. ולכך הקשה, מאן חמא וכו'. אבל השתא מפרשים למען אדני, לחון בשביל צער אדני, שהיא לבר מאתרא (מ"מ).

⁸⁸² פי' מדה זו שוכנת בתחתונים כדי שתהיה היא [מייחדת] (מתייחדת אל) העליונים בתחתונים, ומטעם זה נקראת שכינה, שהיא משכנת המדות למטה (אור יקר).

⁸⁸³ כי מעשה הקרבנות העולה בסוד ההתעוררות על ידי המלכות, גורם קשר ויחוד ד' אותיות יהו"ה, בסוד קרבן ליהו"ה שפי' לעיל (אור יקר).

⁸⁸⁴ ג"כ העליונות בלי תיקון, אלא שלא רצה לפרש (אור יקר).

כשהיה בורח מחמיו, למה אמר "אלהים אלי אתה אשחרך צמאה לך נפשי וגו'", אלהים אלי אתה, שהרי בגבורה אחוזה תמיד.	במדבר יהודה דוד אמר שירתא כד הוה עריק מחמיו אמאי אמר (תהלים סג ב) אלהים אלי אתה אשחרך צמאה לך נפשי וגו' אלהים אלי אתה דהא בגבורה אחידא תדירא ⁸⁸⁵ :
אשחרך, וכי איך יכל דוד לשחר את הקדוש ברוך הוא בארץ רחוקה וגורש מהארץ שבה שרויה השכינה. אלא אף על גב שגורש משם, לא עזב את שלו לשחר את הקדוש ברוך הוא. ואני שמעתי אשחרך, כמי שאומר אלך להראות לפניך, רק שלא יכולתי.	אשחרך וכי דוד היך יכיל לשחרא ליה לקודשא בריך הוא בארעא רחיקא ואתתריך מארעא דשכינתא שריא אלא אף על גב דאתתריך מתמן לא שביק ⁸⁸⁶ דידיה לשחרא ליה לקודשא בריך הוא ואנא שמענא אשחרך כמאן דאמר איזיל לאתחזאה קמך בר דלא יכולנא:
כך אשחרך, רק שאני מחוץ למקום, ששם שורה שכינה. צמאה לך נפשי שהרי נפשי וגופי משתוקקים אליך להראות לפניך ולא יכולתי, כי אני בארץ ציה ועיף בלי מים, שהרי ארץ ציה ועיף נקרא מחוץ למקום ששורה שכינה, משום שמים חיים אין מצויים כאן, ומי הם המים החיים, זו שכינה שנאמר בה "באר מים חיים", ועל זה ארץ ציה ועיף בלי מים כתוב.	כך אשחרך בר דאנא לבר מאתר דשכינתא ⁸⁸⁷ שריא צמאה לך נפשי דהא נפשאי (תאיב' לגבך) וגופא דילי ותאיבין לגבך לאתחזאה ⁸⁸⁸ קמך ולא יכולנא בגין דאנא בארץ ציה ועיף בלי מים דהא ארץ ציה ועיף אקרי לבר מאתר דשכינתא שריא בגין דמים חיים לא שכיח הכא ומאן אינון מים חיים דא שכינתא דכתיב בה (שיר ד טו) באר מים חיים ועל דא ארץ ציה ועיף בלי מים כתיב:
אמרו רבי חייא ורבי יוסי, ודאי שהדרך תקינה לפנינו, נכנסו למערה וישנו. בחצות הלילה שמעו את קול חיות המדבר שנוהמות התעוררו. אמר רבי חייא הרי עת היא לסייע לכנסת ישראל, שמשבחת את המלך. אמרו כל אחד ואחד יאמר דבר ממה ששמע, וידע בתורה.	אמרו רבי חייא ורבי יוסי ודאי אורחא תקינא קמן עאלו למערתא ודמכו בפלגו ליליא שמעו קל חיותא במדברא דנהמי אתערו אמר רבי חייא הא עי[ן]הווא לסייעא לכנסת ישראל דהיא משבחת למלכא אמרו כל חד וחד לימא מלה ממה דשמע וידע באורייתא:
ישבו כולם, פתח רבי חייא ואמר "למנצח על אילת השחר מזמור לדוד", מי זו אילת השחר, זו כנסת ישראל שנקראת "אילת אהבים ויעלת חן". וכי אילת השחר ולא בכל	יתבו כלהו פתח רבי חייא ואמר (תהלים כב א) למנצח על אילת השחר מזמור לדוד מאן אילת השחר דא כנסת ישראל דאקרי (משלי ה יט) אילת אהבים ⁸⁸⁹ ויעלת חן וכי אילת השחר ולא

⁸⁸⁵ פי', מלכות שהיא אלי אתה, מדת דוד ודאי. ואמר אלהים להראות על קשרה עם הגבורה, הנק' אלהים בלשון רבים, או ירצה אליהם גבורה אלי בינה אתה מלכות. ואמר שמות אלו, מפני שדוד היה אחוז בגבורה. שהם ג' אלו, מפני שלעולם היה לוחם מלחמות ה', או ירצה "אחידא תדירא" מדת מלכות, שהיא אחוזה וקשורה בגבורה ובינה, שהם אלהים אלי כדפי' (אור יקר). פי' דקשה ליה, למה קרא למלכות אלהים הול' אלי אתה לחוד, שהוא מידתו, ולכך אמר דהא בגבורה וכו' ולכך קראה אלהים (מ"מ).

⁸⁸⁶ במזמוריו כאומרו בהיותו במדבר יהודה, בהיותו במערה תפלה, בברחו מפני אבלשום, וכיוצא רבים (אור יקר).

⁸⁸⁷ פי', שעיקר שכינה בירושלים, ולכך מדבר יהודה קרי לבר, אע"פ שהוא מארץ ישראל (מ"מ).

⁸⁸⁸ נפשאי וגופא דילי תאיבין לגבך לאתחזאה" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "נפשא תאיבא לך לגבך וגופא דילי לאתחזאה". נפשא תאיבא - להדבק נפש בנפש, כי הנפש במלכות. וגופא דילי לאתחזאה - לא להדבק, שאי אפשר אלא כענין יראה כל זכורך (אור יקר).

⁸⁸⁹ פי' לאה המקבלת מהיסוד הנק' שחר, א"נ שחר הוא החסד ולאה מקבלת מהחסד (מ"מ). השכינה הקדושה אשר היא נקראת אז בעת תגבורות הדינין, והוא כל זמן הגלות בשם אילת השחר, על שם שהיא אילת אהבים ויעלת חן, כי תרעין דילה סתימן משום שפתחה סתום ורחמה צר (דע"ה ח"ב קכא ע"ב). נקראת אז אילת השחר ע"ש קדרותא דשחרא, וכמ"ש בפ' בשלח (מו ע"א) ופ' תרומה (קמ ע"א) ע' שם ושם. והוא בעת הקטנות, ונעשה אז הלידה, ר"ל הקריעה ופתיחת הרוח, ע"י סוד הנחש, ובסוד ב' הנשיכין הנ"ל וכמ"ש בפ' בשלח (נב ע"ב) (דע"ה ח"ב ככו ע"א).

[כל] יומא אלא אילת מההוא אתר דאקרי שחר⁸⁹⁰ כמה דאת אמר (הושע ו ג) כשחר נכון מוצאו ודוד מלכא⁸⁹¹ על כנסת ישראל קא אמר דא דהא לא אמר⁸⁹² כנסת ישראל דא וס"א דאקרי אילת אהבים ויעלת חן והיא באה מאותו מקום שנקרא שחר, כמו שנאמר "כשחר נכון מוצאו", ודוד המלך אמר את זה על כנסת ישראל משמע שנאמר "על אילת השחר".	היום, אלא אילת מאותו מקום שנקרא שחר, כמו שנאמר "כשחר נכון מוצאו". ודוד המלך אמר את זה על כנסת ישראל, שהרי לא אמרה כנסת ישראל את זה (שנקרא אילת אהבים ויעלת חן, והיא באה מאותו מקום שנקרא שחר, כמו שנאמר "כשחר נכון מוצאו", ודוד המלך אמר את זה על כנסת ישראל) משמע שנאמר "על אילת השחר".
תא חזי בשעתא דרמש ליליא פתחין סתימין⁸⁹³ דעלאי ותתאי משתכחי⁸⁹⁴ (ס"א משתככי⁸⁹⁵) וכל אינון רחיקין⁸⁹⁶ מתערין ואזלין ושטאן כל עלמא ומהדרין על גופי בני נשא⁸⁹⁷ וסחרי לאתרייהו ולערסייהו וחמאן דיוקנא דמלכא קדישא ומסתפי דהא אתקפו בערסייהו במלי דשמא קדישא ובני נשא נשמתהון סלקין כל חד וחד בדחוי ליה והא אוקמוה זכאה חולקהון דצדיקא דנשמתהון סלקין לעילא ולא מתעכבי באתר אחרא דלא אצטריך:	בא וראה בשעה שנחשך הלילה, פתחים הסתומים של עליונים ותחתונים נמצאים (שוככים), וכל אותם רחוקים מתעוררים והולכים ושטים בכל העולם, ומחזרים על גופות בני אדם, וסובבים למקומותיהם ולמטותיהם, ורואים את דיוקן המלך הקדוש, ופוחדים שהרי התחזקו במטותיהם בדברי השם הקדוש. ובני אדם נשמותיהם עולות כל אחת ואחת כראוי לה, והרי פרשוה. אשרי חלקם של הצדיקים שנשמותיהם עולות למעלה ולא מתעכבות במקום אחר שלא צריך.
כד אתפלג ליליא כרוזא קאים וכריז ופתחין פתיחו כדין רוחא חד דסטר צפון⁸⁹⁸ אתער ואקיש	כשנחלק הלילה, הכרוז עומד ומכריז ונפתחים הפתחים, אז רוח אחת של צפון מתעוררת ומקשה
כבא	
בכנור דדוד⁸⁹⁹ ומנגן מאליו ושבחת למלכא וקודשא בריך הוא משתעשע⁹⁰⁰ בצדיקייא בגנתא דעדן זכאה חולקיה מאן דאתער בההוא זמנא ואשתדל באורייתא וכל מאן דקאים בההוא זמנא ואשתדל באורייתא אקרי חבריה דקודשא בריך הוא וכנסת ישראל⁹⁰¹:	בכנור דוד ומנגן מאליו ומשבחת את המלך, והקדוש ברוך הוא משתעשע עם הצדיקים בגן עדן. אשרי חלקו של מי שמתעורר באותו זמן ועוסק בתורה, וכל מי שעומד באותו זמן ועוסק בתורה נקרא חבריו של הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל.

⁸⁹⁰ נצח, וכן פירשו בזהר בוקר באברהם, ששם האומר, אמנם שחר נכון מוצאו הוא תחלת הארת האור בנצח ומלכות, ומלכות מסט' דנצח אתקריאת אילת השחר, ונקראת אילת אהבים, מצד השמאלו תחת לראשי (אור יקר).

⁸⁹¹ עם היות ששרים ומזמורים, הרבה הם שממש השכינה משוררת הכא במזמור זה, הוא מוכרח שדוד משורר אותו על השכינה (אור יקר).

⁸⁹² אמרה (דפ"ו).

⁸⁹³ נעילת שערי שמים ושערי גן עדן והיכלות (אור יקר). פי' יסוד ומלכות דנוק', שנק' ציון וירושלים (מ"מ).

⁸⁹⁴ פי', עילאי הם מלאכים קדושים, ותתאי הם שאינם קדושים, ולכן פתחין סתימין שלא יינק מהם (מ"מ).

⁸⁹⁵ שאין [משבחים] (מתשבחים) לא עילונים ולא תחתונים (אור יקר).

⁸⁹⁶ החצונים הקלי', וכחותיה ומלאכי חבלה ושדים (אור יקר).

⁸⁹⁷ להדבק וליכנס בהם מחשקם להדבק בגוף כדפי' לעיל, או להחטיאם בקרי או לפוגע בהם לחבלם (אור יקר).

⁸⁹⁸ פי' ה"ג דאימא (מ"מ).

⁸⁹⁹ מלכות (אור יקר). פי' מלכות שהיא רחל, משבחת בלילה, וז"ש ושבחת למלכא (מ"מ).

⁹⁰⁰ היינו סוד השפע הבא אליו מהתעוררות נשמתם של צדיקים, להתפרנס ולקשט עצמם (אור יקר). פי' יעקב מזדווג עם לאה, והצדיקים הם שם בסוד מ"ן (מ"מ).

⁹⁰¹ כאומרו חברים מקשיבים לקולך, ועוד שנוטל חלק שפע עם הת"ת ועם המלכות, וזהו כוונת חברים שיש להם חברה כדפי' בענין השפע, והם ג' בחי': חברים אחים רעים, והם זו גדולה מזו, חברים יש להם

ולא עוד אלא דאלין אקרון אחים ורעים ליה⁹⁰² דכתיב (תהלים קכב ח) למען אחי ורעי⁹⁰³ אדברה נא שלום בך⁹⁰⁴ וואקרון חברים⁹⁰⁵ ובהדי מלאכין עלאין ומשריין עלאין דכתיב⁹⁰⁶ (שיר ח יג) חברים מקשיבים לקולך כד אתי יממא כרוזא קאים וכריו ופתחין דסטר דרומא⁹⁰⁷ אתפתחו ומתערין כוכבים ומזלות⁹⁰⁸ ופתחין דרחמי⁹⁰⁹ אתפתחו ומלכא יתיב⁹¹⁰ וקביל תושבחין⁹¹¹:	ולא עוד אלא שאלו נקראים אחים ורעים שלו, שנאמר "למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך", ונקראים חברים של המלאכים העליונים והמחנות העליונים, שנאמר "חברים מקשיבים לקולך". כשבא היום, הכרוז עומד ומכריז, והפתחים של צד דרום נפתחים ומתעוררים כוכבים ומזלות, ופתחי הרחמים נפתחים, והמלך יושב ומקבל תשבחות.
כדין כנסת ישראל וגמלא לאינון מלין וסלקאן וכל אינון חברים אחידן בגדפהא⁹¹² ומלייהו אתיין⁹¹³ ושריין בחיקא דמלכא⁹¹⁴ כדין פקיד מלכא ולמיכתב כל אינון מלין ובספרא כתיבו⁹¹⁵ כל אינון בני היכליה וחוטא דחסד אתמשך עלייהו⁹¹⁶ דמההוא חוטא אתעטר בר נש בעטרא דמלכא ומניה דחלין עלאין ותתאין והוא עאל בכל תרעי מלכא ולית מאן דימחי בידיו ואפילו בזמנא דמאריהון דדינא קיימין למידן עלמא (הוא עאל בכל תרעי מלכא ולית מאן דימחי בידיו ואינון מראיהון דדינא) לא דיינין עליה דינא בגין דהא אתרשים ברשימו דמלכא דאשתמודעא [דאיהו]	אזי כנסת ישראל נוטלת את אותם דברים ועולה, וכל אותם חברים אחוזים בכנפיה ודבריהם באים ושורים בחיק המלך, אז מְצִנָה המלך לכתוב את כל אותם הדברים, ובספר כתובים כל אותם בני היכלו, וחוט של חסד נמשך עליהם, שמאותו חוט מתעטר אדם בעטרת המלך, וממנו פוחדים עליונים ותחתונים, הוא נכנס לכל שערי המלך ואין מי שימחה בידו, ואפילו בזמן שבעלי הדין עומדים לדון את העולם, אין דנים עליו דין משום שהרי נרשם ברושם של המלך, שנודע שהוא מהיכל המלך, ולכן לא דנים עליו דין. אשרי חלקם של הצדיקים שעוסקים בתורה, וכל שכן בזמן שהמלך תאב לדברי תורה.

שותפות אבל נפרדים, אחים הם יותר בחברה באחיה, בני מקום א' משורשם, ריעים כעין שפי' בריש הפרשה בפסוק אכלו ריעים, והם ממש הדבקים ביחוד העליון (אור יקר).

⁹⁰² פי' שכתב הרב שהצדיקים מפני שיש להם חיה ונשמה מאר"א, נק' אחים וריעים לזו"ן, ואינו זוכה לקום בתמידות בחצות אלא מי שיש לו מן נשמה ולמעלה דאצילות, וכן איתא ג"כ בספר ראשית חכמה (מ"מ).

⁹⁰³ פי' ז"א אומר למלכות, למען אחי ורעי למען הנשמות העולות בך, שהם אחי ורעי, שעולים בסוד מ"ן בשבילם, "אדברה נא שלום בך" שהוא היסוד (מ"מ).

⁹⁰⁴ הם ממש המייחדים קב"ה ושכינתיה על ידי היסוד, מה שאין כן חברים, שאין להם אלא הבאת שפע וברכה אליה (מ"מ).

⁹⁰⁵ פי' חברים של מעלה, הם הקב"ה והצדיקים שבג"ע, שמקשיבים לקול תורת הצדיקים שבעולם הזה, ומדקרי להקב"ה והצדיקים שהם חברים, ש"מ שישאל שבעולם הזה, נק' גם הם חברים (מ"מ).

⁹⁰⁶ שאין זה היחוד אלא ריעים, אדברה נא שלום בך, שלום בתוכך (אור יקר).

⁹⁰⁷ שערי חסד השולט בבוקר (אור יקר).

⁹⁰⁸ דכתיב ברוך יחד ככבי בוקר, וכתוב הללוהו כל ככבי אור (אור יקר).

⁹⁰⁹ שערי הת"ת (אור יקר).

⁹¹⁰ ת"ת (אור יקר).

⁹¹¹ תפילתן של ישראל ושאר שבחי העולמות והמלאכים הנותנים שירה, ושאר שרי חיות ועופות וכל הבריות בסוד פרק שירה, והיינו שהם מושכים שפעם על ידי זה (אור יקר).

⁹¹² כל א' כפי בחי' נשמתו כנז' בתיקו"ז, אית דתליין ברישא אית בעיינין אית בנימין אית באודנין אית באנפין אית בידין אית בגופא אית בשוקין, וזהו "בגדפהא" כפי בחינת נשמתו, כן מקשט האבר ההוא, וכן נאחז לעלות לפני המלך בתפלתו ומצותו ויחודו (אור יקר).

⁹¹³ זהו בסוד רוחניות האותיות המתהוות מהבל הנשמה, כשאדם מוציא הדברים בפיו ממש האותיות, והקולות נעשות ועולות ונכנסות לפני המלך, וזהו סוד, וכל העם רואים את הקולות (אור יקר).

⁹¹⁴ כי הת"ת תורה, ורוחניות האותיות תורה, לכך כח התעוררותם על ידי התורה עולה בחי' המלך בבחי' פנימית בת"ת, בין ב' זרועות, בחיקו בפנימיותו (אור יקר).

⁹¹⁵ ספר זכרון לפניו, והיינו היות צורתם חקוקה בספר הזה, ומציאות נשמתם מאירה במציאות היחוד ת"ת ומלכות, על ידי היסוד (אור יקר).

⁹¹⁶ מדה כנגד מדה, כמו שהם גרמו על ידי יחוד לילה שהיא מלכות מחצות, שהיא יונקת מרוח צפונית, ויחודה עם היום, שהוא חסד. כן מזה נמשך להם חוט של חסד, ולכך העושה זאת צריך שלא להפסיק בשינה שהיא מיתה, ופירוד בין יום ובין לילה (אור יקר).

(דההוא) מהיכלא דמלכא ובגין דא לא דיינין עליה דינא זכאה חולקוון דצדיקייא דמשתדלי באורייתא וכל שכן בזמנא דמלכא תאיב על מלי דאורייתא:	
תא חזי רזא דמלה לא קיימא כנסת ישראל קמי מלכא אלא באורייתא וכל (דהא כל) זמנא דישאל בארעא אשתדלו באורייתא כנסת ישראל שראת עמהון כד אתבטלו ממלי אורייתא לא יכלא לקיימא עמהון שעתא חדא בגיני כך בשעתא דכנסת ישראל אתערת לגבי מלכא ובאורייתא אתקיף חילה⁹¹⁷ ומלכא קדישא חדי לקבלא ולהו (לון) וכל זמנא דכנסת ישראל אתת לקמי מלכא ואורייתא לא אשתכחת עמה כביכול תשש חילהא⁹¹⁸ ווי לאינון דמחלישין חילא דלעילא בגיני כך זכאין אינון דמשתדלי באורייתא וכל שכן בההיא שעתא דאצטריך ולאשתתפא בה בכנסת ישראל כדין קודשא בריך הוא קארי עליה (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בכ אתפאר:	בא וראה סוד הדבר אין עומדת כנסת ישראל לפני המלך אלא בתורה, וכל זמן שישאל בארץ עסקו בתורה, כנסת ישראל היתה שרויה עמהם. כשבטלו מדברי תורה, לא יכלה לעמוד עמהם שעה אחת, לכן בשעה שכנסת ישראל מתעוררת למלך בתורה, מתחזק כחה והמלך הקדוש שמח לקבל אותה, וכל זמן שכנסת ישראל באה לפני המלך ואין התורה נמצאת עמה, כביכול תשש כחה, אזי לאותם שמחלישים את הכח שלמעלה, לכן אשרי אותם שעוסקים בתורה, וכל שכן באותה שעה שצריך להשתתף עם כנסת ישראל, אזי הקדוש ברוך הוא קורא עליו "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בכ אתפאר".
רבי יוסי פתח ואמר (שם כא יא) משא דומה אלי קורא משעיר שומר מה מלילה שומר מה מלילה⁹¹⁹ האי קרא אוקמוה חברייא בכמה אתר אבל משא דומה כל זמנין דישאל אשתכחו בגלותא אתידע זמנא וקצא דלהון וזמנא וקצא דההוא גלותא וגלותא (והאי גלותא) דאדום הוא משא דומה דלא אתגלייא ולא אתידע כאינון אחרנין קודשא בריך הוא אמר אלי קורא משעיר קלא שמענא בגלותא דשעיר אינון דדחקי בינייהו⁹²⁰ אינון דשכבי לעפרא:	רבי יוסי פתח ואמר "משא דומה אלי קרא משעיר שומר מה מלילה שומר מה מלילה", את הפסוק הזה בארו החברים בכמה מקומות, אבל "משא דומה" כל הפעם שישאל נמצאו בגלות, נודע הזמן והקץ שלהם, וזמן וקץ של אותה גלות. וגלות אדום הוא משא דומה שלא התגלה ולא נודע כאותן האחרות, הקדוש ברוך הוא אומר אלי קורא משעיר, קול שמעתי בגלות שעיר, אותם שדחוקים ביניהם, אותם ששוכבים בעפר.
ומאי אמרי שומר מה מלילה שומר מה מלילה אינון תבען לי על מטרוניתא מה עבדית מן מטרוניתא דילי כדין קודשא בריך הוא כניש לפמליא דיליה ואמר חמו בני רחימי דאינון דחיקין בגלותא ושבקין צערא דלהון ותבעין לי על מטרוניתא ואמרי שומר אנת דאקרי שומר⁹²¹ אן הוא שמירה ודילן (דילן) אן הוא שמירה דביתך	ומה הם אומרים, שומר מה מלילה שומר מה מלילה, הם תובעים אותי על המלכה מה עשיתי, מהמלכה שלי, אזי הקדוש ברוך הוא מאסף את הפמליא שלו ואומר, ראו בני אהובי שהם דחוקים בגלות, ועוזבים את הצער שלהם ומבקשים ממני על המלכה, ואומרים שומר, אתה שנקרא שומר, איפה השמירה שלך, איפה השמירה של ביתך. "מה מלילה" מה עשית מלילה, כך שמרת אותה.

⁹¹⁷ חילהא (מ"מ). כח ההתעוררות מין נוקבין שואל בלי בושת, תנו לי בשביל בני, וזהו רוכב שמים בעזר (אור יקר).

⁹¹⁸ שאין לה התעוררות ולא מ"ן, ואם שואלת מיד החצונים, תובעים חלק בראש, כאומרו והיה כי תריד ופרקת וכו', כדפי' בתרגום, והיינו סוד צור ילדך תשי (אור יקר).

⁹¹⁹ שהיא שכינתא כד אדמנת לקבלא דכורא, בסוד ג' גווינן דקשת, דכתיב בהו וראיתיה לזכור ברית עולם, וסימנין שלו הם לה מבית המלך, וזהו כד קבילת עלה דכורא, לא יחוד ממש (אור יקר).

⁹²⁰ פי' משעיר, אותם היושבים בגלות [בשעיר, אותם השכונים לעפר שם בגלות] כאומרו (אותם) שחי ונעבורה (אור יקר).

⁹²¹ פי' יסוד כמ"ש בפ' תרומה (מ"מ).

"מה מליל" שהרי לפעמים נקראת לילה ולפעמים נקראת ליל, זהו שנאמר "ליל שמרים הוא", ונאמר "הוא הלילה הזה".	מה מלילה מה עבדת מלילה הכי נשרת לה מה מליל דהא לזמנין אתקרי לילה⁹²² ולזמנין אתקרי ליל דהא הוא דכתיב (שמות יב מב) ליל שמורים הוא וכתיב (שמות יב מב) הוא הלילה הזה:
אזי הקדוש ברוך הוא משיב להם, הרי שמירתי נמצאת, שהרי אני עתיד לקבל אותה ולהמצא עמה, זהו שנאמר "אמר שומר", אותו ששומר את הבית, בא בוקר וגם לילה, שהרי בהתחלה הסתלק למעלה למעלה, והעולה את אותו בוקר שמזומן אצלו תמיד, עכשיו בא בוקר, והרי הוא מזומן להתחבר עם הלילה. וגם לילה הרי היא זמינה, אבל בגללכם מתעכבים, ואם אתם רוצים את זה, על מה אתם מתעכבים, שובו שובו בתשובה, אז אתיו באו אלי, ונהיה כלנו במדור אחד, וכלנו נשוב למקומנו, זהו שנאמר "ושב ה' אלהיך את שבותך". "והשיב" לא נאמר	כדין קודשא בריך הוא אתיב לון הא שמירה ידי אשתכח דהא אנא זמין ולקבלהו (לקבלא) ולאשתכחא בהדה דהא הוא דכתיב (ישעיה כא יב) אמר שומר ההוא דנטיר ביתא אתא בקר⁹²³ וגם לילה⁹²⁴ דהא בקדמיתא אסתלק(ת) לעילא⁹²⁵ לעילא⁹²⁶ [וסליק] (וסלקת) לההוא אתר⁹²⁷ (ס"א בקר) דאזדמן ביה⁹²⁸ תדירא השתא אתא בקר הא זמין לאתחברא בלילה וגם לילה הא זמינא היא אבל בניניכון אתעכבו ואי אתון בעאן דא על מה אתון מתעכבי שובו שובו בתשובה כדין אתיו אתו לגבאי ונהוי כלא במדורא חדא וכלנא נתוב לאתרנא דהא הוא דכתיב (דברים ל ג) ושב יהו"ה אלהיך את שבותך והשיב לא נאמר:
כב/ב	
אלא "ושב" פעמיים, ושב ושב כתוב כאן, אלא אחד לכנסת ישראל ואחד לקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "ושב ה' אלהיך את שבותך [ורחמך] ושב וקבצך מכל העמים".	אלא ושב תרין ושב ושב כתיב הכא אלא חד לכנסת ישראל וחד לקודשא בריך הוא דהא הוא דכתיב (דברים ל ג) ושב יהו"ה אלהיך את שבותך ושב וקבצך מכל העמים:
פתח אותו סוחר ואמר "ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים". בא וראה כשהקדוש ברוך הוא בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן, כל דברי העולם התחתון (העליון) וכל העליונים והתחתונים מתעוררים כנגדו, וכל האילנות שבגן עדן פותחים בשבח כנגדו, זהו שנאמר "אז ירננו עצי היער מלפני ה' כי בא". ואפילו עופות הארץ כולם רוחשים שבח לפניו, אזי יוצאת שלהבת ומכה בכנפי התרנגול והוא קורא ומשבח את המלך	פתח ההוא טייעא ואמר (איוב לח ז) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים תא חוי כד קודשא בריך הוא אתי לאשתעשעא עם צדיקיא בגנתא דעדן כל מלי דעלמא תתאה⁹²⁹ (ס"א עלאה⁹³⁰) וכל עלאין ותתאין מתערין לקבליה וכל אילני⁹³¹ דבגנתא דעדן פתחי שבחא⁹³² לקבליה דהא הוא דכתיב (ד"ה א טז לג) אז ירננו עצי היער [מ]לפני יהו"ה כי בא ואפילו עופי דארעא כלהו

⁹²² כפי עניינה כד לא קבילת עלה דכר אתקריא ליל בלא ה', דלא נטרט סימנין דדכורא, דאינון ה', תלת ווין, ימין ושמאל ואמצע, בסוד שמאלו תחת לראשי וכו'. כד קבילת עלה דכורא אתקריאת לילה, והכא קאמר שומר שהוא הת"ת (אור יקר).

⁹²³ ז"א (מ"מ).

⁹²⁴ מלכות (מ"מ).

⁹²⁵ אמא (מ"מ).

⁹²⁶ אבא (מ"מ).

⁹²⁷ בקר (דפ"ק).

⁹²⁸ שהז"א מדורו בהיכל הבינה (מ"מ). עד ע"ב (הערת הזהר).

⁹²⁹ נמחק באור יקר, וגורס את המוסגר.

⁹³⁰ פי' מציאות הספירות אשר בבינה, כולם מתעוררין להשפיע וכן מתעוררין לקבל על ידי סוד ההתעוררות, שמעלמא תתאה עולה ההתעוררות לעלמא עילאה שהיא בינה, וזה על ידי ו' שבין ה' לה', והיינו כחצות הלילה, והתעוררות התחתונות העולה הוא סוד אומרו "וכל עילאין וכו'" (אור יקר).

⁹³¹ הכל סוד הכחות התחתונים שהם מעוררים שיר ושבח (אור יקר). אילנין (דפ"ו).

⁹³² הם הה"ג מנצפ"ך שעולה כמנין יע"ר, כי שם השיר והרינה כנזכר (זהר הרקיע).

זהר ויקרא חלק א'

מרחשי שבחא קמיה כדין ושלחובא נפק ובטש בגדפוי⁹³³ דתרנגולא (תרנגולא בטש בגדפוי) וקרי ושבח למלכא קדישא וקרי לבני נשא דישתדלון באורייתא ובשבחא דמאריהון ובפולחניה:	הקדוש, וקורא לבני אדם שיעסקו בתורה, ובשבחו של אדונם ובעבודתו.
זכאה חולקיהון דמאן דקיימין מערסייהו לאשתדלא באורייתא כד אתי צפרא פתחין דדרומא נפתחין⁹³⁴ ותרעי דאסוותא⁹³⁵ נפקין לעלמא ורוחא דמזרח⁹³⁶ אתער ורחמי אשתכחו וכל אינון כוכביא [ומזלי] דממנן⁹³⁷ תחות שולטניה דהאי בקר כלהו פתחין שבחא וזמרינן למלכא עלאה הדא הוא דכתיב (איוב לח ז) ברן יחד ככבי בקר וגו'⁹³⁸:	אשרי חלקם של מי שעומדים ממטותיהם לעסוק בתורה, כשבא הבוקר פתחי הדרום נפתחים, ושערי רפואה יוצאים לעולם, ורוח המזרח מתעוררת, ונמצאים רחמים. וכל אותם כוכבים ומזלות שממונים תחת שלטונו של הבוקר הזה, כולם פותחים בשבח ומשבחים למלך העליון, זהו שנאמר "ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים".
מה בעאן הכא בני אלהי"ם דאינון מזמנין תרועה בהאי בקר [והא] (דהא) כל דינין אתעברו בזמנא דחסד אתער בעלמא אלא ויריעו⁹³⁹ כל בני אלהי"ם הא אתבר תוקפא דדינין קשיין⁹⁴⁰ אתבר חילא דלהון⁹⁴¹ כמה דאת אמר (ישעיה כד יט) רועה התרועעה ארץ וכל כך בגין דהאי בקר אתער בעלמא ואברהם אתער ואתי למנטע אשל⁹⁴² בבאר שבע⁹⁴³ מלה דא הכי שמענא לה בבאר שבע ודאי⁹⁴⁴ וכתוב (בראשית כא לג) ויקרא שם בשם יהו"ה אל עולם⁹⁴⁵:	מה רוצים כאן בני אלהים, שהם מזמינים תרועה בבוקר הזה, והרי כל הדינים עברו בזמן שחסד מתעורר בעולם. אלא ויריעו כל בני אלהים, הרי נשבר תוקף הדינים הקשים נשבר כחם, כמו שנאמר "רועה התרועעה הארץ". וכל כך משום שהבוקר הזה התעורר בעולם, ואברהם מתעורר ובא לנטוע אשל בבאר שבע, את הדבר הזה כך שמעתי, בבאר שבע ודאי, ונאמר "ויקרא שם בשם ה' אל עולם".
פתח חבירו הסוחר ואמר "הבוקר אור והאנשים שלחו וגו'", מה זה הבוקר אור. כך למדנו, מה זה בוקר, אלא בזמן שבא הבוקר והדינים עוברים וחסד רוצה להתעורר, כל אותם שבאים מהצד הזה, מבקרים (פוקדים)	

⁹³³ התרנגול הוא יסוד דדכורא בסוד ה"ג, לכן התרנגול נקר' גבר, מפני שהוא מתעורר בשעה זו אל הזיווג בסוד ה"ג (זהר הרקיע).

⁹³⁴ היינו כחות החסד עד מיכאל (אור יקר).

זהו לזיווג היום בסוד ה"ח, ובוקר הנזכר כאן הוא יסוד שלו (זהר הרקיע).

⁹³⁵ מצד רפאל (אור יקר).

⁹³⁶ היינו ת"ת הנקשר עם הדרום חסד, ועם המערב שהיא מלכות, והיינו כל סוד הרחמים, וזהו שאמר "ורחמי אשתכחו" (אור יקר).

⁹³⁷ לאפוקי אחרות שהם מצד הגבורה, אלא דווקא כוכבי בוקר (אור יקר).

⁹³⁸ ויריעו כל בני אלהי"ם (דפ"ו).

⁹³⁹ אינו תרועה, דהיינו היותם פועלים דין, אלא לשון שבירה (אור יקר).

⁹⁴⁰ ואע"ג דויריעו פועל יוצא, והל"ל וירועו, דהוא כמו ויתרועעו. אלא שהיה מן הקל, עכ"ז אינה קושיא, דפי' ויריעו לקל' שתחתיהם, וח"ו שהם מתרועעים (רח"ו). ומורינו זלה"ה פי', ויריעו קאי אכוכבי בוקר דרישא דקרא, שהם החסדים כנודע, והם ממתיקים את הגבורות הנק' בני אלהים (מ"מ).

⁹⁴¹ אתברו כל כחות הגבורה ונכנעו לפני החסד, והיינו לשון רוע התרועעה וכו' (אור יקר).

⁹⁴² עץ החיים ת"ת (אור יקר).

⁹⁴³ מלכות, והיינו היחוד על ידי החסד בבוקר (אור יקר). הנה אין רחוק שיהיה נטיעת אשל בבאר שבע הוא הכנסת העטרה (רח"ו).

⁹⁴⁴ פי' מלכות נקראת באר שבע, שהיא ז' לו"ק, ובאר הוא יסוד דידה (מ"מ).

⁹⁴⁵ "ויקרא שם" במלכות, "בשם" הוי"ה ת"ת, "אל עולם" חסד מבינה (אור יקר). הוא דרגיה, ומאינון ימי עולם, ו' של ע"ק, נקרא אל עליון (יהל אור).

⁹⁴⁶ פי' לא ידענא דבוקר הוא בתחלת האור (אור יקר).

דאטיין מסטרא דא מבקרי וס"א מפקדיו לאתרייהו⁹⁴⁷ לזמנא ברכאן לעלמא ודא הוא הבקר אור דהא רחמי⁹⁴⁸ מתישבי לעלמא⁹⁴⁹ וחסד קאי באתריה⁹⁵⁰ כדין הוא בקר אור וכתוב (שם א ד) וירא אלהים את האור כי טוב⁹⁵¹:	את מקומותיהם לזמן ברכות לעולם, וזהו הבוקר אור, שהרי הרחמים מתישבים לעולם, והחסד בא אחריו, אזי הוא בוקר אור, ונאמר "וירא אלהים את האור כי טוב".
תא חזי כלא הוא בדרגין ידיען ליליא הא ידיעא⁹⁵² בקר אור והא ידיעא⁹⁵³ והוא דרגא עלאה⁹⁵⁴ דאשתכח ביה תדירא אימתי כד נהיר שמשא⁹⁵⁵ שמשא ידיעא והוא דרגא עלאה דמבשם⁹⁵⁶ לכלא ונהיר לכלא כמה דאת אמר (תהלים פד יב) כי שמש ומנן יהוה אלהים והאי בקר אור⁹⁵⁷ נהיר משמשא⁹⁵⁸ ודא נהיר [ל]ליליא בגין כך כלא תליא דא בדא:	בא וראה הכל הוא בדרגות ידועות, הלילה הרי ידוע, בוקר אור הרי ידוע, והוא דרגה עליונה שנמצאת בו תמיד, מתי כשמאירה השמש, השמש ידוע, והיא דרגה עליונה שמבשמת את הכל ומאירה לכל, כמו שנאמר "כי שמש ומנן ה' אלהים". והבוקר אור הזה מאיר מהשמש, וזהו מאיר ללילה, ולכן הכל תלוי זה בזה.
והאי בקר אור כד אתער כל בני עלמא אתאחדן באחדותא בחדותא ומשתכחי בעלמא והשתא הא נהיר יממא עדן⁹⁵⁹ רעותא הוא למהך באורחא בריכו לון רבי חייא ורבי יוסי ונשקו לון ברישיהו ושדרו לון אמר רבי חייא לרבי יוסי בריך רחמנא דתקין ארחנא קמן ודאי קודשא בריך הוא שדר לון גבן זכאין אינון דמשתדלי באורייתא ולא ארפין מינה שעתא חדא נפקו רבי חייא ורבי יוסי ואזלו⁹⁶⁰ לארחיהו אמר רבי יוסי ודאי רחימותא דלבאי קשיר באלין טייעי אמר רבי חייא לא תוהנא על דא דהא ביומוי דרבי שמעון אפילו צפרי שמייא מרחשן חכמתא דהא מלוי אשתמודען לעילא ותתא:	והבוקר אור הזה, כשהוא מתעורר כל בני העולם מתאחדים באחדות ובשמחה, והם נמצאים בעולם, וכעת הרי מאיר היום, עת רצון היא ללכת בדרך. ברכו אותם רבי חייא ורבי יוסי ונשקו להם בראשיהם, ושלחו אותם. אמר רבי חייא לרבי יוסי ברוך הרחמן שתיקן דרכנו לפנינו, ודאי הקדוש ברוך הוא שלח אותם אלינו. אשרי אותם שעוסקים בתורה ולא מרפים ממנה שעה אחת. יצאו רבי חייא ורבי יוסי והלכו לדרכם. אמר רבי יוסי ודאי אהבת לבי קשורה בסוחרים הללו. אמר רבי חייא לא תמהתי על זה, שהרי בימי רבי שמעון אפילו ציפורי השמים מרחשות חכמה, שהרי דבריו נודעים למעלה ולמטה.
פתח רבי חייא ואמר (דברים לא טז) ויאמר יהוה אל משה הנך שוכב עם אבותיך וגו' תא חזי	פתח רבי חייא ואמר "ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבותיך וגו'", בא וראה כל זמן

⁹⁴⁷ פי' הם מזדמנים ומכינים עצמם אל השפע הבא להם, כדי לקבל מלמעלה ולהשפיע למטה. ובוקר לשון ביקור (אור יקר).

⁹⁴⁸ פי' מלת אור, ירצה בפועל היות חסד משפיע להם, ותחלת הוא בוקר לבד, ואח"כ הוא סוד האור (אור יקר).

⁹⁴⁹ היינו ת"ת (אור יקר).

⁹⁵⁰ דהיינו חסד ביסוד, כמו שהוא נקרא א"ל ח"י (אור יקר).

⁹⁵¹ "וירא אלהים" להוכיח מלת אור ביסוד, שזהו כוונתו. וזהו שאמר לעיל "רחמי מתישבן בעלמא" דהיינו ת"ת, "אלהים את האור" דהיינו חסד, "כי טוב" נמשכת אל היסוד הנקרא טוב, דכתיב אמרו צדיק כי טוב, והכי מוכח לקמן (אור יקר).

⁹⁵² נוק' (רח"ו).

⁹⁵³ פי' בוקר הוא היסוד, אור הוא טיפת החסדים שבו (מ"מ). יסוד (יהל אור).

⁹⁵⁴ יסוד (רח"ו).

⁹⁵⁵ פי' ת"ת דז"א, ששם מתגלה היסוד דאימא. וז"ש והוא דרגא עילאה דמבסם לכולא (מ"מ). ת"ת, ונק' בקר אור שטפה דחסד מתגליא באמה, ובהתחלת היום, וז"ש הבקר אור, וז"ש "דאשתכח ביה תדירא" דלא פסיק מבירא לעלמין (יהל אור).

⁹⁵⁶ דמבסם (דפ"ו).

⁹⁵⁷ יסוד (רח"ו).

⁹⁵⁸ מת"ת דז"א (רח"ו).

⁹⁵⁹ עידן (דפ"ו).

⁹⁶⁰ ואזלו (דפ"ו).

שמושה היה קיים בעולם, היה מוחה בידי ישראל כדי שלא ימצאו בחטא לפני הקדוש ברוך הוא, ומשום שמושה נמצא ביניהם לא יהיה כמו אותו הדור עד הדור שיבא המלך המשיח, שיראו את כבוד הקדוש ברוך הוא כמותם, שהם נדבקו. מה שלא נדבקו דורות אחרים, ששנינו ראתה שפחה על הים מה שלא ראתה עינו של יחזקאל הנביא. אם הם כל כך נדבקו, נשות ישראל כל שכן, בניהם כל שכן, והגברים כל שכן, הסנהדרין כל שכן, הנשיאים וכל שכן הנביא העליון הנאמן משה, שהוא על הכל.	כל זמנא דהוה משה קיים בעלמא הוה ממחי בידיהו דישראל בגין דלא ישתכחון בחיובא קמי קודשא בריך הוא ובגין דמשה אשתכח בינייהו לא יהא כההוא דרא עד דרא דייתי מלכא משיחא דיחמו יקרא דקודשא בריך הוא כוונתיהו דאינון אתדבקו מה דלא אתדבקו דרין אחרנין דתנינן חמאת שפחה חדא על ימא מה דלא חמאת עינא דיחזקאל נביאה אי אינון אתדבקו כל כך נשיהו דישראל כל שכן בנייהו כל שכן גוברין וכל שכן סנהדרין כל שכן נשיאים (כל שכן סנהדרין) כל שכן וכל שכן נביאה עלאה מהימנא משה דאיהו על כלא:
ועתה אלו סוחרי המדבר רוחשים כל כך הרבה חכמה, כל שכן חכמי הדור, כל שכן אלו שעומדים לפני רבי שמעון ולומדים ממנו בכל	והשתא אלן טייעי מדברא מרחשין חכמתא כל כך כל שכן חכמי דרא כל שכן אינון דקיימי קמיה דרבי שמעון ואולפי מניה בכל
יום, כל שכן וכל שכן רבי שמעון שהוא עליון על הכל.	כנ/א יומא כל שכן וכל שכן רבי שמעון דהוא עלאה על כלא:
אחר שמת משה מה נאמר "וקם העם הזה וזנה וגו'", כך אוי לעולם כשיסתלק ממנו רבי שמעון, שמעיינות החכמה יסתתמו מן העולם, וירצה אדם דבר חכמה ולא ימצא מי שיאמר. וכל העולם טועים בתורה משום שלא ימצא ביניהם מי שמתעורר בחכמה. על אותו זמן נאמר "ואם כל עדת ישראל ישגו", ואם ישגו בתורה ולא ידעו את דרכיה במה זה, משום "ונעלם דבר מעיני הקהל", שלא ימצא מי שיוודע לגלות עמקות התורה ודרכיה, אוי לאותם הדורות שימצאו אז בעולם.	בתר דמית משה מה כתיב (דברים לא טז) וקם העם הזה וזנה וגו' כך ווי לעלמא כד יסתלק מניה רבי שמעון דמבועי דחכמתא יסתתמו מעלמא ⁹⁶¹ ויבעי בר נש מלה דחכמתא ולא ישכח מאן דיימא וטעאן כל עלמא באורייתא בגין דלא ישתכח בינייהו מאן דאתער בחכמתא על ההוא זמנא כתיב (ויקרא ד יג) ואם כל עדת ישראל ישגו ואם ישגו באורייתא ולא ינדעון ארחא במאי הוא בגין ונעלם דבר ⁹⁶² מעיני הקהל דלא אשתכח מאן דידע ⁹⁶³ לגלאה עמיקתא דאורייתא אורחא ⁹⁶⁴ ווי לאינון דרין דמשתכחי כרין בעלמא:
אמר רבי יהודה עתיד הקדוש ברוך הוא לגלות סודות עמוקים של התורה בזמן שיבא מלך המשיח, משום "שמלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונאמר "ולא ילמדו עוד	אמר רבי יהודה זמין קודשא בריך הוא ⁹⁶⁵ לגלאה רזין עמיקין דאורייתא בזמנא דמלכא משיחא בגין (ישעיה יא ט) דמלאה הארץ דעה את

⁹⁶¹ ויסתלק להאיר בגן עדן של צדיקים (אור יקר). עי' לעיל ח"ב פו ע"ב. עי' לעיל ח"א קכג ע"ב: זכאה חולקיהו דצדיקא בעלמא דאתי דכך היא אורייתא בלבהו כמבועא רבא דמיא דאף על גב דמסתימין ליה מסגיאות מייא פתחי מבועין דנבעין לכל עיבר. ועיי"ש רח ע"ב: כד יובלא אפתח מבועי דכל אינון תרעין כלהו קיימי בשמים. הם ה' מקורות אלו שבתוכיותה שהם ה' ספירות חמשים שערי בינה, והיינו שהיא חמשים וכוללם בת"ת והת"ת עם החסד והגבורה והנצח וההוד ה' כולל חמשים, והיסוד כל כולל החמשים ומשפיעם למלכות ה"א בענין שהם מהחמשים בינה, לחמשים ת"ת בחמשים יסוד לחמשה מלכות (אור יקר שם). פי' יסוד דאימא הנקרא יובלא כמ"ש הרב ז"ל, והוא נפתח ומתגלה בת"ת דז"א. וז"ש דכל אינון תרעין כולהו קיימי בשמים כי ה' חסדים נקרא נ' שערי בינה, וכן ה' גבורות נקרא נ' שערי בינה כמ"ש הרב ז"ל והם מתגלים בת"ת הנקראים שמים, וז"ש דכל אינון תרעין כולהו קיימי בשמים (מ"מ שם).

⁹⁶² היינו אור דר' שמעון, ששכינה עמו, שנקראת דבר נעלם, ונשקע אורו (אור יקר)

⁹⁶³ כדי שילמד אחרים ויזכך עצמו כדי שיאירו ממנו אחרים כדפי' (אור יקר).

⁹⁶⁴ ואורחא (דפ"ו).

⁹⁶⁵ ויהיה המקורות ומעיינות החכמה נגלים על הכל, ולא יקבלו זה מזה, לא בדרך נסתר ולא בדרך נגלה (אור יקר).

יהו"ה כמים לים מכסים וכתוב (ירמיה לא לג) ולא ילמדו עוד איש את אחיו ואת רעהו לאמר דעו את יהו"ה כי כלם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם אמן כן יהי רצון:	איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם, אמן כן יהי רצון.
אשר נשיא יחטא ועשה אחת וגו' בשגגה ואשם (ויקרא ד כב) תני רבי יצחק מאי שנא בכל אתר דכתיב בהו ואם כמה דאת אמר (ויקרא ד ג) אם הכהן המשיח יחטא (שם יג) ואם כל עדת ישראל ישגו והכא אשר נשיא יחטא (שם כב) ולא כתיב ואם נשיא יחטא מאי קא מיירי אלא אלין כהנייא לא משתכחי הכי בחטאה דהא כהן נטיר גרמיה תדירא בגין דמטולא דמאריה עליה בכל יומא ומטולא דישראל כלהו ומטולא דכל חד וחד ועל דא תוואה איהו כד יחטא ובגין כך ואם כתיב וכן ואם כל עדת ישראל ישגו תוואה הוא דכלהו ישתכחו בחובא חד דאי אלין יחטאון אלין לא יחטאון ובגניי כך ואם כתיב אבל הכא אשר נשיא יחטא ודאי בגין דלביה גס ביה⁹⁶⁶ ועמא אזלין⁹⁶⁷ אבתריה (ואתמנון) (ויתמנון) תחותיה⁹⁶⁸ ועל דא אשר נשיא יחטא כגון דעבר על מצות לא תעשה והוא עביד חד מנייהו ועל דא לא כתיב ביה ואם דהא מלוי לא בספקא הוו:	"אשר נשיא יחטא ועשה אחת וגו' בשגגה ואשם", שנה רבי יצחק מה שונה שבכל מקום כתוב בהם "ואם", כמו שנאמר "אם הכהן המשיח יחטא", "ואם כל עדת ישראל ישגו", וכאן "אשר נשיא יחטא", ולא כתוב ואם נשיא יחטא. במה מדובר, אלא שהכהנים הללו אינם נמצאים כל כך בחטא, שהרי הכהן שומר את עצמו תמיד משום שמשאו של אדונו עליו בכל יום, והמשא של כל ישראל, והמשא של כל אחד ואחד, ולכן התמיהה הוא כשיחטא, ולכן נאמר "ואם", וכן "ואם כל עדת ישראל ישגו" תמיהה היא, שכולם ימצאו בחטא אחד, שאם אלה יחטאו אלו לא יחטאו, ולכן כתוב ואם. אבל כאן אשר נשיא יחטא, ודאי משום שלבו גס בו, והעם הולכים אחריו, והתמנו תחתיו, ועל כן אשר נשיא יחטא, כגון שהוא עבר על מצוות לא תעשה, והוא עשה אחת מהן, ולכן לא כתוב בו ואם, שהרי דבריו לא היו בספק.
רבי יהודה פתח (שמות לה כז) והנשיאים הביאו את אבני השם ואת אבני המלואים לאפוד ולחשן מאי שנא דמלין אלין אקריבו נשיאים ולא בר נש אחרא והא כתיב (שם ה) כל נדיב לבו יביאה את תרומת יהו"ה וכתוב (שם כז) ואבני שהם ואבני מלואים לאפוד ולחשן אלא אמר קודשא בריך הוא אף על גב דבכלל תליא האי נדבה סליקו אלין אבנים לנשיאים מאי טעמא בגין דעל לבא דכהנא אשתכחו:	רבי יהודה פתח "והנשיאים הביאו את אבני השם ואת אבני המלואים לאפוד ולחשן", מה שונה שאת הדברים הללו הקריבו הנשיאים ולא אדם אחר, והרי נאמר "כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'", ונאמר "ואבני שהם ואבני מלואים לאפוד ולחשן". אלא אמר הקדוש ברוך הוא, אף על גב שהנדבה הזו תלויה בכולם, האבנים הללו עולות לנשיאים, למה משום שהן נמצאות על לב הכהן.
אמר קודשא בריך הוא ליתו נשיאים דלבייהו גס בהו וייתון אלין אבנים דאינון משתכחי על לבא ודכהנא ויתכפר עלייהו מגסות לבייהו וכתוב (שם כח) והיו על לב אהרן בבאו לפני יהו"ה ועל דא והנשיאים הביאו את אבני השם ואת אבני המלואים לכפרא עלייהו ובגין כך אשר נשיא יחטא ודאי ועשה אחת מכל מצות יהו"ה אלהיו אשר לא תעשינה כמה דאוקמוה דעבר על מצות לא תעשה או הודע אליו חטאתו דבגין דלביה גס	אמר הקדוש ברוך הוא יבואו נשיאים שלבם גס בהם, ויביאו את האבנים הללו שנמצאות על לבו של הכהן, ויתכפר עליהם מגסות לבם. ונאמר "והיו על לב אהרן בבאו לפני ה'", ועל זה והנשיאים הביאו את אבני השם ואת אבני המלואים לכפר עליהם. ולכן אשר נשיא יחטא, ודאי ועשה אחת מכל מצוות ה' אלהיו אשר לא תעשינה, כמו שבארורה, שעבר על מצות לא תעשה. או הודע אליו חטאתו, שמשום שלבו גס בו, לא משגיח בחטאיו, ואחר כך נודע לו, ועשה מזה

⁹⁶⁶ והגאון סרסור גדול לחטא (אור יקר).

⁹⁶⁷ וחטא קטן שלו מחטיא הרבים, שכולם עושים כמוהו (אור יקר).

⁹⁶⁸ שחטא כולם תלוי בו, או ירצה שהחטא המועט פוגם יותר, מפני שהוא ראש לרבים. וצריך שיהיה מנוקה ולא יפגם אפילו כחוט השערה, והמעט עושה רושם גדול (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

תשובה.	ביה לא אשגח בחטאיה ולבתר אתידע ליה ועבד מניה תשובה:
רבי יהודה ורבי יוסי היו יושבים לילה אחד ועוסקים בתורה, אמר רבי יהודה לרבי יוסי ראיתי שצחות התורה בלילה יותר מאשר ביום למה זה. אמר לו משום שהצחות של תורה שבכתב היא תורה שבעל פה, ותורה שבעל פה שולטת בלילה, ומתעוררת יותר מאשר ביום. ובזמן שהיא שולטת, אז היא הצחות של התורה.	רבי יהודה ורבי יוסי היו יתבי חד ליליא ולעאן באורייתא אמר רבי יהודה לרבי יוסי חמינא דצחותא ⁹⁶⁹ דאורייתא בליליא הוא יתיר מביממא אמאי אמר ליה בגין דצחותא דתורה שבכתב תורה שבעל פה הוא ⁹⁷⁰ ותורה שבעל פה בליליא שלטא ואתערת ⁹⁷¹ יתיר מביממא ובזמנא דאיהי שלטא כדן איהו צחותא דאורייתא:
פתח רבי יוסי ואמר "ולא אמר איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה", בא וראה בשעה שמתעוררת רוח צפון ונחלק הלילה, הרי בארו ששלהבת אחת יוצאת ומכה תחת כנפי התרנגול ומקיש את כנפיו, וקורא, ואותה שלהבת בזמן שמגיעה אליו ומתעוררת כנגדו מסתכל בה, ומזדעזע וקורא ומסתכל ומשגיח בשביל כבוד רבונו, כדי לעשות רצונו, וקורא לבני האדם. ולכן נקרא שכו', השגחה, ונקרא גבר שמתעורר בשלהבת	פתח רבי יוסי ואמר (איוב לה י) ולא אמר איה אלוה עושי נותן [זמירות] (וגו') בלילה תא חזי בשעתא דאתער רוח צפון ⁹⁷² ואתפלג ⁹⁷³ ליליא ⁹⁷⁴ הא אוקמוה דשלהובא חד נפיק ובטש תחות גרפוי דתרנגולא ⁹⁷⁵ ואקיש גרפוי ⁹⁷⁶ וקארי וההוא שלהובא ⁹⁷⁷ בזמנא דמטי גביה ואתער לקבליה אסתכי ביה ⁹⁷⁸ ואודעזע וקארי ואסתכי ואשגח בגין יקרא דמאריה למעבד רעותיה וקארי לון לבני נשא ⁹⁷⁹ ועל דא אקרי שכו' אשגחא ⁹⁸⁰ ואקרי גבר בגין דאתער (דיתער) בשלהובא
	כנ/ב
הגבורה, בצד של הגבורה הוא בא לעורר את העולם, ואז אותם בני האמונה עומדים ונותנים גבורה וכח לכנסת ישראל, ואז נקראת רנת התורה. ולכן דוד ירש את המלכות הוא	דגבורה ⁹⁸¹ בסטרא דגבורה קא אתיא לאתערא בעלמא כדן אינון בני מהימנותא קיימינ ויהבין גבורה [וחילא] לכנסת ישראל וכדן אקרי רנה

⁹⁶⁹ השכל צח להשכיל בתורה, דהיינו תורה שבעל פה ותורה שבכתב יחד. ולזה קשיא ליה. ולזה תירץ שניהם כא' באומרו "בגין צחותא וכו'", ירצה שצחות והשכלת התורה שבכתב שהוא מדת יום, היא בתורה שבעל פה, שהוא מדת לילה (אור יקר).

⁹⁷⁰ היא (דפ"ו), דהיינו על ידי המלכות תורה שבעל פה אנו מתצחצחים ומשכילים בתורה שבכתב, ששם אדני מפרש שם הו"ה (אור יקר). פי' מלכות שהיא תורה שבעל פה מגלה הארת ז"א (מ"מ).

⁹⁷¹ בלבות בני אדם העוסקים בה בלילה יותר מביום (אור יקר).

⁹⁷² ת"ת מצד הגבורה (אור יקר), הם ה' גבורות דאימא המתעוררים בחצות (מ"מ).

⁹⁷³ ואתפליג (דפ"ו).

⁹⁷⁴ מלכות חציה בגבורה חזקה, וחצי השנית בגבורה רפה, ואז מהתעוררות הגבורה הרפה שבה (אור יקר).

היינו ה"ג שבנוקב' בסוד רוחא דשדי בגווה (זהר הרקיע).

⁹⁷⁵ שהם חיילי גבריא, המלאך הנק' תרנגול (אור יקר). הם ה"ג שבו, שהם מתקבצין ליסוד שלו, שהוא התרנגול, ולכן נק' גבר, משום דאתער בשלהובא דגבורה (זהר הרקיע).

⁹⁷⁶ כל חייליו מתעוררים לזמר לקונם, והשלהבת הזה מתעוררת מצד הדין דרך השמאל, עד הגיעו אל מקום גבריא (אור יקר).

⁹⁷⁷ ה"ג ממותקות בסוד יין המשמח, ולכן נקרא אז לילה. והן באות ליסוד דכורא, ובו ב' בחינות מסטרא דגבורות, שבו מקום לקבל הגבורות, נקרא כבר (צ"ל גבר), שרשו של תרנגול. ולכן קארי שדרכן לארמא קלא יין, ש' שורקת, ובאור היום, ה"ח. ולכן אז זמן תפלה בחשאי. אבל בלילה אז שירת הלויים (אולי צ"ל המלאכים – רד"ל), וז"ש יומם כו' ובלילה כו', וז"ש לקמן כד נהר יממא כו' (יהל אור).

⁹⁷⁸ פי' גבריא"ל מביט בשלהובא הנז' (מ"מ).

⁹⁷⁹ שנותן ההתעוררות לכל בני אדם, שאין אדם שאין מתעורר בחצות לילה אלא במתעצל, ועוד נתן טבע בתרנגול הגשמי לקרוא, ויש בו ב' בחי': האחת, שמסתכל לסבתו למעלה, וזה נקרא שכו' לשון ראייה, והסתכלות שמסתכל בסבתו וזהו שאמר "אשגח וכו'". השנית, משפיע אל התחתונים שיתעוררו לזמר בתורה, וזה נקרא "גבר" כדמסיק (אור יקר).

⁹⁸⁰ פי' דריש שכו' לשון הבטה, כמו הבט נא, תרגומו איסתכי (מ"מ).

⁹⁸¹ פי' שלא נתעורר גבריא"ל בלילה רק ע"י השלהובא, ומ"ש בסטרא דגבורה, פי' ששרשו הוא מגבורה של מעלה (מ"מ).

ובניו לעולמים, ולדורי דורות. דאורייתא ועל דא ירית דוד מלכותא הוא ובניו לעלמין ולדרי דרין:	
וכד תרנגולא קארי ובני נשא ניימי בערסייהו ולא מתערי תרנגולא קארי לבתר ואמר מה דאמר והא אוקמוה⁹⁸² לבתר בטש בגדפוי ואמר ווי לפלניא נזיף דמאריה שבקא דמאריה⁹⁸³ דלא אתער רוחיה ולא אשגח ליקרא דמאריה כד נהיר יממא כרוזא קרי עליה ואמר ולא אמר איה אלו"ה עושי נותן זמירות בלילה⁹⁸⁴ לסייעא ליה באינון תושבחן ולמהוי כלא בסיועא חדא עושי עושני מבעי ליה מהו עושי אלא בשעתא דבר נש קם⁹⁸⁵ בפלגות ליליא ואשתדל ברנה דאורייתא דרנה דאורייתא לא אתקרי אלא בליליא וכד איהו אשתכח באורייתא כד נהיר יממא קודשא בריך הוא וכנסת ישראל מתקני ליה בחד חוטא דחסד⁹⁸⁶ לאשתזבא⁹⁸⁷ מכלא ולנהרא ליה בין עלאין ותתאין:	וכשהתרנגול קורא, ובני אדם ישנים במטותיהם ואינם מתעוררים, התרנגול קורא אחר כך ואומר מה שאומר, והרי פרשוה. אחר כך מכה בכנפיו ואומר אוי לפלוני הנזוף של רבונו, שעזב את רבונו ולא עורר את רוחו, ולא משגיח על כבוד רבונו. כשמאיר היום הכרוז קורא עליו ואומר, ולא אמר איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה, לסייע לו באותן התשבחות, ושיהיה הכל בסיוע אחד. עושי, היה צריך להיות עושני, מה זה עושי, אלא בשעה שאדם קם בחצות הלילה ועוסק ברינת התורה, שרנת התורה לא נקראת אלא בלילה, וכשהוא נמצא בתורה כשמאיר היום, הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל מתקנים לו בחוט אחד של חסד להנצל מן הכל, ולהאיר לו בין העליונים והתחתונים.
רבי יהודה אמר אני שמעתי שאמר רבי אבא האי קרא איה אלו"ה עושי עושה לי מבעי ליה מהו עושי אלא כמה דאמרת בשעתא דאיהו קם בפלגות ליליא ואשתדל באורייתא כד נהיר⁹⁸⁸ יממא אתער אברהם בההוא חוטא דיליה דכתיב [ביה] (בראשית יד כג) אם מחוט ועד שרוך נעל⁹⁸⁹ וגו' וקודשא בריך הוא וכנסת ישראל מתקני ליה ועבדי ליה בכל יומא בריה חדשה⁹⁹⁰ הדא הוא דכתיב אלו"ה עושי והא אוקמוה⁹⁹¹ א"ל ו"ה א"ל דא אברהם דכתיב (ביה) האל הגדול ו' דא קודשא בריך הוא ה' דא כנסת ישראל ודא הוא	רבי יהודה אמר אני שמעתי שאמר רבי אבא את הפסוק הזה איה אלוה עושי, היה צריך להיות עושה לי, מהו עושי, אלא כמו שאמרת, בשעה שהוא קם בלילה ועוסק בתורה, כשמאיר היום מתעורר אברהם באותו חוט שלו, שנאמר בו "אם מחוט ועד שרוך נעל וגו'", והקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל מתקנים אותו ועושים אותו בכל יום בריה חדשה, זהו שנאמר אלוה עשי. והרי פרשוה א"ל ו"ה, א"ל זה אברהם שנאמר (בו) האל הגדול, ו' זה הקדוש ברוך הוא, ה' זו כנסת ישראל, וזהו אלוה, והם עושים את האדם ומתקנים אותו בכל יום, ולכן כתוב עושי, כמו

⁹⁸² קעא ע"ב (דרך אמת).

⁹⁸³ פ' מאריה עזב אותו דומיא דנזיף דמאריה (מ"מ).

⁹⁸⁴ יעסוק בתורה בחצות, כדי לסייע למלכות המשבחת בחצות ג"כ, וזה שאמר "לסייעא ליה באינון תושבחן" (מ"מ).

⁹⁸⁵ היינו זה לא אמר ולא החשיב "איה אלוה" כלומר במה עוסקים עתה אלוה עושי, שתי ספירות, שהם ת"ת ומלכות, העושים לו בחוט של חסד. כל פעם שאני נותן זמירות בלילה. וכיון שהם עוסקים בשיר ושבח, אשתתף עמהם. ואפשר "אלוה" במלכות, "עושי" עם הת"ת, והיא עתה נותן זמירות, גם אני אתחבר עמה, ופ' סגולת חוט של חסד ואמת, שהם האחת, שהוא מתפשט אותו חוט מחדש עד מציאותו למטה, ולזה עובר אותו החוט ופועל בכל עולם ועולם, בסגולה במציאות העשיה ששם החצונים (אור יקר).

⁹⁸⁶ בסוד טיפת החסדים הנמשכין דרך חוט היסוד, שבאים אליו גם האורות ההם (זהר הרקיע).

⁹⁸⁷ במציאות האצילות והבריאה והיצירה (אור יקר).

⁹⁸⁸ נהיר (דפ"ו).

⁹⁸⁹ אפשר דהכי קאמר מחוט המתפשט מחדש ומגיע עד מטטרון הנקרא נעל, ושם החוט של אור נעשה שרוך של עור בסוד כותנות עור או אור, וזה לא רצה שיכנס בו מלך סדום, מפני שהוא סמאל, ואין לו חלק בו, כאומרו "ואם אקח מכל אשר לך". וחוט זה מתפשט מחדש דרך הת"ת והמלכות, ושניהם עושים אותו בריה חדשה על ידי החוט (אור יקר).

⁹⁹⁰ והיינו כענין, המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, שהוא חוט של חסד, שבכל יום לו מציאות חדש, שקונה אותו היום מאור הבא מחדש. והמציאות הם בסוד מציאות הימים, כענין ויקרבו ימי ישראל, ויקרבו ימי דוד, ימים יוצרו, כדפי' במקומו (אור יקר).

⁹⁹¹ לך לך צד ע"א (דרך אמת).

אלו"ה ואינון עבדין ליה לבר נש ומתקנין ליה בכל יומא ובגין כך כתיב עושי כמה דאת אמר (תהלים קמט ב) ⁹⁹² ישמח ישראל בעושי אמר רבי יוסי ודאי כך הוא וכלא חד מלה:	שנאמר "ישמח ישראל בעושי". אמר רבי יוסי ודאי כך הוא והכל דבר אחד.
רבי יהודה פתח ואמר או הודע אליו חטאתו אשר חטא הודע אליו מסטרא דמאן או ידע ונ"א נודע חטאתו מבעי ליה מהו הודע אליו אלא קודשא בריך הוא פקיד לכנסת ישראל ⁹⁹³ לאודעא ליה לבר נש ההוא חובא דהוא חב ובמה מודע ליה בדינהא כמה דאת אמר (איוב כ כו) יגלו שמים עונו ⁹⁹⁴ וארץ מתקוממה לו ⁹⁹⁵ הודע אליו כמאן דפקיד לאחרא:	רבי יהודה פתח ואמר, או הודע אליו חטאתו אשר חטא, הודע אליו מצד של מי, היה צריך להיות או ידע (נודע) חטאתו, מה זה הודע אליו, אלא שהקדוש ברוך הוא מצוה את כנסת ישראל להודיע לאדם אותו החטא שהוא חטא, ובמה מודיעה לו, בדיניה. כמו שנאמר "יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו", הודע אליו כמי שמצוה לאחר.
דתנינן בשעתא דבר נש חב קמי קודשא בריך הוא ולא אשגח בחטאיה לאהדרא בתיובתא ⁹⁹⁶ קמי מאריה ואשדי ליה בתר כתפיה נשמתיה ממש סלקת ⁹⁹⁷ ואסהידת קמי(ה) קודשא בריך הוא כדין פקיד מלכא לכנסת ישראל ואמר או הודע אליו חטאתו אשר חטא אושית [דינך] [דינא] עליה ואודע ליה חוביה כמה דאת אמר (יחזקאל טז ב) הודע את ירושלם את תועבותיה:	ששנינו בשעה שאדם חוטא לפני הקדוש ברוך הוא ולא משגיח על חטאו לחזור בתשובה לפני רבונו, וזורק אותו אחר כתפו, נשמתו ממש עולה ומעידה לפני הקדוש ברוך הוא, ואז מצוה המלך לכנסת ישראל ואומר, או הודע אליו חטאתו אשר חטא, הושיטי את הדין עליו והודיעי לו את חטאו, כמו שנאמר "הודע את ירושלם את תועבותיה".
בתר דמטי עליה דינא כדין אתער רוחיה ⁹⁹⁸ למהדר בתיובתא קמי מאריה ואתכנע למקרב קרבנא דהא מאן דלביה גס ביה חטי ואנשי חטאיה ולא אשגח עליה וקודשא בריך הוא זמין לקבליה ופקיד לאודעא ליה לההוא חובא בגין דלא יתנשי מיניה:	אחר שמגיע עליו הדין, אז מתעוררת רוח לחזור בתשובה לפני רבונו, ונכנע להקריב קרבן, שהרי מי שלבו גס בו חוטא ושוכח חטאו ולא משגיח עליו, והקדוש ברוך הוא מזומן כנגדו, ומצוה להודיע לו את אותו החטא כדי שלא ישתכח ממנו.
אמר רבי יוסי הכי הוא ודאי (מנא לן ⁹⁹⁹ מדוד) והכי אשכחנא בדוד דכיון דעבד ההוא עובדא דבת שבע לא אשגח ביה אמר ליה קודשא בריך הוא את ¹⁰⁰⁰ אנשית ליה אנא אדכרנא לך מיד מה	אמר רבי יוסי כך זה ודאי, (מנין לנו שכך) וכך מצאנו בדוד, שכיון שעשה אותו מעשה של בת שבע, ולא השגיח בו, אמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה שכחת אותו, אני אזכיר לך, מיד מה נאמר "אתה האיש כה אמר ה'", אתה האיש שלא זכרת אותו, אתה האיש ששכחת

⁹⁹² ישמח ה' במעשיו (נוסף באור יקר). הנשמות המזמרות בלילה, ומחדשים ביום בעושי שלש מדות (אור יקר).

⁹⁹³ השפעת הדין מהת"ת על המלכות, ששניהם בעלי ההשגחה, זה פועל בדקות וזה פועל על ידי הנפרדים בפועל, ויש יסורים שהם למרק, כעין תשובה תולה ויסורים ממרקין, והיינו תשובה קודמת, ואין אלו היסורים דקאמרן אלא יסורין הקודמין לתשובה, שהם לעורר מחשבתו לפשפש במעשיו, ואלו אם שב אחר כך, נחשבים לו למירוק (אור יקר).

⁹⁹⁴ "שמים" ת"ת, "עונן" עונש עונו למלכות, ואז "ארץ" שהיא מדת המלכות, "מתקוממה לו" בדיניה ויסוריה לעוררו לשוב (אור יקר).

⁹⁹⁵ או (נוסף במ"מ). או גימ' ז', היא נוק' שביעית (רח"ו).

⁹⁹⁶ אז פוגם הנשמה התלוי בתשובה בינה (אור יקר).

⁹⁹⁷ הענין, שאדם חוטא ופוגם בעון, או בחטא או בפשע, ופוגם בנפש ורוח לבד, מפני ששיעור פגם החטא במלכות שמשם נפש, ושיעור פגם העון והפשע בת"ת ויסוד שמשם רוח מו"ק, ומכאן ואילך, אם ישוב נשמה שהיא מבינה, אינה מעידה מפני שאינה נפגמת (אור יקר).

⁹⁹⁸ רוחא (דפ"ו).

⁹⁹⁹ דהאי (נוסף בדפ"ו).

¹⁰⁰⁰ אנת (דפ"ו).

כתיב (ש"ב יב ז) ואתה האיש כה אמר יהוה אתה האיש¹⁰⁰¹ (אתה האיש) דלא דכרת ליה אתה האיש דאנשית ליה¹⁰⁰² ובמה אודע ליה בדינא אופ הכא קודשא בריך הוא קאמר (או) הודע אליו חטאתו אשר חטא ושפיר מלה והכי הוא ודלא כתיב או נודע אליו כמה דכתיב (שמות כא לו) או נודע כי שור נגח הוא ומאן דקאים בליליא למלעי באורייתא אורייתא קא מודעא ליה חוביה¹⁰⁰³ ולא בארז דינא אלא כאימא דאודעא לברה במלה רכיך והוא לא אנשי ליה ותב בתיובתא קמי מאריה ואי תימא דוד דהוה קם בפלגו ליליא אמאי אתערו עליה בדינא אלא שאני דוד דאיהו עבר במה דאתקשר¹⁰⁰⁴ ובעא דינא ובמה דעבר אתדן הוא חטא לקבליה דמלכותא קדישא¹⁰⁰⁵ ולגבי ירושלם קדישא¹⁰⁰⁶ [אתתרך] ובגין דא אתתרך (אתרך) מירושלם ומלכותא אעדיו מניה עד דאתתקן כדקא יאות (ואתענש¹⁰⁰⁷):	אותו, ובמה הודיע לו בדין. כמו כן כאן הקדוש ברוך הוא אומר הודע אליו חטאתו אשר חטא, והדבר יפה. וכך הוא שלא כתוב או נודע אליו כמו שנאמר "או נודע כי שור נגח הוא". ומי שעומד בלילה לעסוק בתורה, התורה מודיעה לו את חטאו, ולא בדרך של דין, אלא כמו אם שמודיעה לבנה, בדבר רך. והוא אינו שוכח אותו, ושב בתשובה לפני רבונו. ואם תאמר דוד שהיה קם בחצות הלילה, למה התעוררו עליו בדין, אלא דוד שונה שהוא עבר במה שנקשר, וצריך דין. ובמה שעבר הוא נדון, הוא חטא כנגד המלכות הקדושה ולירושלים הקדושה, ולכן גורש מירושלים והמלכות הוסרה ממנו, עד שהתקן כראוי (ונענש).
כדא	
אמר רבי יהודה מהו דקודשא בריך הוא אעניש ליה לדוד על ידא דבריה דכתיב (ש"ב יב יא) הנני מקים עליך רעה מביתך אמר רבי יוסי הא אוקימנא בגין דאי יקום עליה בר נש אחרא לא ירחם עליה אמר ליה והא אבשלום¹⁰⁰⁸ בעא לקטלא לאבוי בכמה עיטין ובישינ¹⁰⁰⁹ עליה יתיר מבר נש אחרא (דבר נש עליה) אמר ליה לא שמענא אמר ליה אנא שמענא דוד חטא בבת שבע סתם אמר קודשא בריך הוא ליתי ברא דבת אל נכר וינקום נוקמתא¹⁰¹⁰ ומאן איהו דא אבשלום דבריה דיפת תואר¹⁰¹¹ הוה מקרבא	אמר רבי יהודה מה זה שהקדוש ברוך הוא העניש את דוד על ידי בנו, שנאמר "הנני מקים עליך רעה מביתך". אמר רבי יוסי הרי בארנו, משום שאם יעמוד עליו איש אחר לא ירחם עליו. אמר לו, והרי אבשלום רצה להרוג את אביו בכמה עצות רעות (דבר) עליו יותר מאדם אחר. אמר לו לא שמעתי. אמר לו אני שמעתי, דוד חטא בבת שבע סתם. אמר הקדוש ברוך הוא יבא בן של בת אל נכר וינקם נקמה, ומיהו, זה אבשלום, שהיה בנה של יפת תואר, מקרב. מכאן למדנו מי שלוקח האשה הזו בקרב וחומד אותה, לסוף יוצא ממנה בן סורר ומורה. למה, משום שעד עכשיו לא פסקה ממנו זוהמא, והרי פרשה.

¹⁰⁰¹ שהיל"ל אתה הוא, ויוסב (נ"א ויושב) למ"ש קודם (יב ה) בן מות האיש העושה זאת, אלא ר"ל אתה עשית כמעשה איש סתם העלול לחטוא כגשמי ולא זכרת מתחילה (רמ"ז).

¹⁰⁰² כל עצמו, ולזה לא הספיק הודעת הנביא אלא בדינא, כדי מתוקף עונו ישא קל וחומר בעצמו, גודל החטא, כיון שגדול כל כך עונשו (אור יקר).

¹⁰⁰³ זכות עסק התורה מביא בשכלו להסתכל בגודל העון ופרט ענינו ולשוב, ואח"כ אם יצדק יסורין למרק, הם יסורין בדרך אחרת, שלא יהיה בהם ביטול תורה (אור יקר).

¹⁰⁰⁴ דוד היה מרכבה למלכות, במה שהיה קם בחצות לילה, ופגם במדה ההיא בחטא בת שבע, ולכך אין קטיגור נעשה סניגור עליו, ואדרבה להועיל קומו בחצות לתקן מדתו, צריך יסורים, וממנו ראיה לשכמותו (אור יקר). היא נוק' (רח"ו).

¹⁰⁰⁵ פי' שפגם במלכות (מ"מ).

¹⁰⁰⁶ פי' שירושלים היא בחינת המלכות (מ"מ).

¹⁰⁰⁷ ואתעניש (דפ"ו).

¹⁰⁰⁸ פי' תינח טעם זה לגבי דוד שנחה דעתו כשראה שהיה בנו שקם עליו ולא עבד או ממזר שלא ירחם עליו, ועל כן אמר מזמור, ולא קינה, בברחו מפני אבשלום בנו, וכדאיתא פ"ק דברכות (ז ע"ב), אבל זה לא יספיק לגבי קב"ה שהכיר רשעתו של אבשלום שודאי היה הורגו אם יפול בידו (רמ"ז).

¹⁰⁰⁹ (דבר) (נוסף בדפ"ו).

¹⁰¹⁰ נקמתא (דפ"ו).

¹⁰¹¹ נוק' דנוגה (רח"ו).

מכאן אוליפנא מאן דנטיל אתתא דא בקרבא וחמיד בה לסוף נפיק מינה בן סורר ומורה¹⁰¹² מאי טעמא בגין דעד כען לא פסקה מינה זוהמא והא אוקמוה:	
רבי יוסי פתח ואמר (ישעיה סב ח) נשבע יהו"ה בימינו ובזרוע עזו האי קרא אוקמוה אבל תא חזי כל זמנא דבר נש חטי קמיה דקודשא בריך הוא אית דרגא דאשתמודעא לעילא לקבליה) האי חטאה לדינא ליה¹⁰¹³ לבר נש ואסתכל (ס"א ואסתכס) עליה אי תב בתיובתא שלימתא קמי מאריה אתעבר חוביה ודינא לא שלטא עלוי ולא מאטי עלוי אי לא תב אתרשים ההוא חטאה לגבי ההוא דרגא:	רבי יוסי פתח ואמר "נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו", הפסוק הזה פרשוהו, אבל בא וראה כל זמן שאדם חוטא לפני הקדוש ברוך הוא, יש דרגה נודעת למעלה כנגד החטא הזה לדון את האדם, ומסתכלת (ומסכימה) עליו, אם שב בתשובה שלימה לפני רבונו עובר חטאו ואין הדין שולט עליו ולא מגיע עליו. ואם לא שב, נרשם אותו החטא לאותה הדרגה.
אוסף למחטי הא דרגא אחרא אודמן לקבליה ואסתכס בדרגא קדמאה כדין בעיא תשובה יתיר (ואי לא תב) ואי אוסף למיחטי אוסף דרגא על דרגא עד ראשלים לחמשה דרגין כיון דאתתקן ימינא לקבליה ואסתכס עליה¹⁰¹⁴ הא שמאלא¹⁰¹⁵ זמינא לאסכמא בימינא ולאסתכלא ביה כיון דשמאלא אסתכס בימינא כדין לא תליא בתשובה והא אוקמוה:	אם הוסיף לחטא, הרי דרגה אחרת מזדמנת כנגדו ומסכימה עם הדרגה הראשונה, ואז צריך תשובה יתרה, (ואם לא שב) ואם מוסיף לחטא מוסיף דרגה על דרגה, עד שמשלים לחמש דרגות, כיון שהימין נתקן כנגדו והסכים עליו, הרי השמאל מזומן להסכים עם הימין ולהכלל בו. כיון שהשמאל מסכים עם הימין, אז כבר לא תלוי בתשובה, והרי פרשוה.
וכדין כלא אסתכמו עליה בדינא ודינא שריא עליה וכד דינא אשתלים ושריא עליה דבר נש כדין אסתיים ואתתקנו אצבען חמש בגו חמש ימינא בשמאלא¹⁰¹⁶ לאחזאה דהא כלא אסתכמו עליה בההוא דינא וידוי מתישרן לאחזאה מלה בלא כוונה דבר נש ולא יתכוון ביה ועל דא כתיב (שמות טו ו) ימינך יהו"ה נאדרי בכח ימינך יהו"ה תרעץ אויב לאתכללא שמאלא בימינא ואשלים דינא וכדין הוא קיימא דכלא ועל דא כד בעא קודשא בריך הוא לקיימא כלא כתיב (ישעיה סב ח) נשבע יהו"ה בימינו ובזרוע עזו וגו':	ואז הכל מסכימים עליו בדין, והדין שורה עליו. וכשהדין נשלם ושורה על האדם, אז מסתיים ומתתקנות האצבעות חמש בתוך חמש, ימין בשמאל, להראות שהרי הכל הסכימו עליו באותו דין, וידוי מתיישרות להראות דבר בלי כוונת האדם, ולא התכוון בו, ועל זה נאמר "ימינך ה' נאדרי בכח, ימינך ה' תרעץ אויב", לכולל שמאל בימין, ונשלם הדין, ואז זוהי עמידה של הכל. ולכן כשורצה הקדוש ברוך הוא לקיים הכל, נאמר "נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו וגו'".
רבי יהודה פתח כתיב (ויקרא כג מ) פרי עץ הדר כפות תמרים פרי עץ הדר מאן הוא דא אתרוג וכי אתרוג מעץ הדר הוא¹⁰¹⁷ והא כמה	רבי יהודה פתח נאמר "פרי עץ הדר כפות תמרים", פרי עץ הדר, מהו, זה אתרוג. וכי אתרוג מעץ הדר הוא, והרי כמה קוצים יש סביבו מכאן ומכאן, ואתה אמרת פרי עץ הדר.

¹⁰¹² בא מקלי' נוגה (רח"ו).

¹⁰¹³ נ"ל שמדה זו הוד והולך ומונ' עד לחסד והם בחי' ה"ח שעל הר' הפגם בהם (רח"ו).

¹⁰¹⁴ כיון שגרם החטא עד שגם ספי' החסד מסכים עליה לדינא (כללים ח"א עז ע"ד). עי' בראשית (טז ע"ב) ובפ' וארא (כו סע"ב) ע"ש, ובפ' ויקרא (כד ע"א), ופ' קרח (קעח ע"א), וברע"מ עקב (רעא ע"ב). בפ' תרומה (קנט ע"ב) (ביאורים ח"א עז ע"ד).

¹⁰¹⁵ אז ה' גבורות עומדים על ה"ח (רח"ו).

¹⁰¹⁶ ה"ח בתוך ה"ג (רח"ו).

¹⁰¹⁷ אע"ג דהדר מצי קאי אפרי שהוא הדור, מכל מקום לא ניחא ליה כיון שאינו יכול להיות מוסב גם אל העץ, יקשה כי בודאי כל עוד שהפרי יהיה באילן לא יכון לקוראו הדר כיון שהוא מסובב כולו בקוצין (רמ"ז).

קוצין אית סחרניה מכאן ומכאן ואת אמרת פרי עץ הדר אלא רוא דמלה¹⁰¹⁸ דכתיב (בראשית ב כב) ויבן יהוה אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויביאה אל האדם וכתיב (שם כג) עצם מעצמי ובשר מבשרי¹⁰¹⁹ ודא הוא פרי עץ הדר:	אלא סוד הדבר שנאמר "ויבן ה' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויביאה אל האדם", ונאמר "עצם מעצמי ובשר מבשרי", וזהו פרי עץ הדר.
מנלן דאדם עץ אקרי¹⁰²⁰ דכתיב (דברים כ יט) כי האדם עץ השדה כפות תמרים¹⁰²¹ דסליק לשבעין שנין¹⁰²² וביה אשתכלל¹⁰²³ שבעין שנין עלאין ודא אכפת ואתקשר לעילא ותתא¹⁰²⁴ ועל דא אקרי כפות כמה דאת אמר (דניאל ג כא) כפיתו דסליק להכא ולהכא הדא הוא דכתיב (דהי"א כט יא) כי כל בשמים ובארץ דייקא:	מנלן לנו שאדם נקרא עץ, שנאמר "כי האדם עץ השדה כפת תמרים", שעולים לשבעים שנים, ובו נתקנו שבעים שנים עליונות, וזה כפות, נקשר למעלה ולמטה, ולכן נקרא כפות, כמו שנאמר "כפיתו דסליק להכא ולהכא [כפיתו שעולה לכאן ולכאן]", זהו שנאמר "כי כל בשמים ובארץ", דווקא.
רבי יוסי אומר פרי עץ הדר דא מזבח¹⁰²⁵ דעביד פירין וסליק איבין לכל סטריין מאי טעמא בגין דכל שבעין שנין¹⁰²⁶ יהבין לה חולקא ואתברכא מכלהו מאי קא מיירי בגין דמאן דחמי לגבי מזבח בכלא¹⁰²⁷ חמי דהא כפית לקבל ההוא דכפית לעילא¹⁰²⁸ ועל דא אתקשר דא בדא פרי עץ הדר כפת תמרים ולא כתיב וכפת תמרים כתיב (ויקרא ז לה) זאת משחת אהרן ומשחת בניו מאי קא מיירי אלא זאת דא מזבח דאתמשח¹⁰²⁹	רבי יוסי אמר פרי עץ הדר זה מזבח שעושה פירות ומעלה פירות לכל הצדדים. למה, משום שכל שבעים השנים נותנים לה חלק, והיא מתברכת מכולם. כמה מדובר, משום שמי שחוטא אל המזבח הוא חוטא בכל, שהרי כפות כנגד אותו שכפות למעלה, ולכן נקשרו זה עם זה, פרי עץ הדר כפות תמרים, ולא כתוב וכפות תמרים. נאמר "זאת משחת אהרן ומשחת בניו", כמה מדובר, אלא "זאת" זה מזבח שנמשח על יד אהרן, שנאמר "ומשחת את מזבח העולה", ואת כל כליו,

¹⁰¹⁸ ירצה שעיקר הכוונה הוא מובן על פי הסוד שהוא ענין הצלע הניטל מן ת"ת זעיר שהוא בעצם הדס (נ"א הדר) ות"ת, וזה הצלע מקורו בלב הת"ת, וכן האתרוג דומה ללב, וידוע שעיקר הזעיר הוא ו"ק, דהיינו חב"ד גג"ת, שהרי גג"ת נתעלה לחב"ד ונה"י לגג"ת, ונמצא הצלע סוד העטרה, ולזה רמז באומרו רזא דמלה, כי כל רזא סודו ביסוד. ואומנם גם יש מציאות לקוצים שהרי משם התחלת אחיזת החיצונים, ולהיותם מתחזקים בעולם התחתון לכן נראים ונאחזים סביבות האתרוג, אבל למעלה בשורשו הוא פרי עץ הדר, שהוא ת"ת [הת"ת], והוא מתפאר בפארותיו כעץ השולח שלחיו וענפיו, והוא סוד שם מ"ה אד"ם הוא המלך הדר וזוגתו מהטבאל סוד מ"ה ב"ן (רמ"ז).

¹⁰¹⁹ כי הנקבה פרי הזכר הנקרא עץ הדר (רח"ו).

¹⁰²⁰ כי בזה יתקרב הסוד יותר אל הפשט כשנמצא שאדם נקרא עץ, ויכון לקוראו עץ הדר, שהוא הדור מכל שאר העצים. וגם מצינו שאדם נמשל לעץ וכמ"ש (תהלים א ג) והיה כעץ שתול, אף יצירתו מן האדמה כשאר כל העצים, מכל מקום רוצה להביא פסוק מפורש שיקרא בשם עץ, ומביא (דברים כ יט) כי האדם עץ השדה, שאעפ"י שלפי רש"י ולפי התרגומים הפירוש בו, שאין האדם עץ השדה, ע"ע, מכל מקום לפי הזוהר הוא מתבאר בניחותא וכמ"ש בפרשת בלק ר"ב ב' עיין שם מה שכתבתי שם (רמ"ז).

¹⁰²¹ כפת תמרים, ה"ס היסוד שבחזה זעיר דהיינו בגדלותו שעולים גג"ת ונה"י למקום חב"ד וגג"ת, שה"ס ו"ק דזעיר בגדלו שאז הוא ממש עץ הדר, ואתרוג סוד עטרת יסוד זה, והיינו הצלע הנזכר שכנגד הלב ה"ס המלכות, ולפי שבכאן שני יסודות דא"א לכן נאמר כפת תמרים זכר ונקבה, וכמ"ש בזוהר פרשת לך לך פ"ב א', תמר לא סליק אלא דכר ונוקבא (רמ"ז).

¹⁰²² גדול לע' שנין הוא יסוד כלול בו ז"ס ה"ח ויסוד ועטרה (רח"ו). היינו שמתעלה עד הדעת בסוד (תהלים פט, א) משכיל, כנזכר בספר הכוונות, ודעת גג"ת נה"י הרי ע' (רמ"ז).

¹⁰²³ היינו ה' חסדים שנכללים בו (נ"א בו') ובכללות יסוד ומלכות הם ע' (רמ"ז).

¹⁰²⁴ בז"א ונוק' (רח"ו). מדעת עד יסוד והוא חוט השדרה המסתעף בכל הגוף, ולהיותו העיקר שהוא קו האמצעי להשפיע בכל הגוף לכן עליו מברכים (רמ"ז).

¹⁰²⁵ היינו יסוד דנוק' והוא העושה חירות ממה שמקבלת מיסוד דכורא הנק' עץ הדר (רח"ו).

¹⁰²⁶ ע' חסדים (רח"ו).

¹⁰²⁷ גם ביסוד דז"א (רח"ו).

¹⁰²⁸ יסוד הקושר בת"ת קשור גם בו (רח"ו).

¹⁰²⁹ הפירוש כך הוא כי בניו הם למעלה מן היסוד ונמצא שאהרן יסוד אבא מושח במשן את דעת זאת וזאת הנז' נמשחת בשמן בניו שהם נה"ה דאבא כי נה"ה דאבא אלעזר ואיתמר משפיעים ביסוד הנז' (רח"ו).

זהר ויקרא חלק א'

על ידא דאהרן דכתיב (שמות מ י) ומשחת את מזבח העולה ואת כל כליו ומשחת (זו משחת) בניו דהא מכלהו אתמשח ואתרבי ואתברכא ואתדכא:	ומשחת (זו משחת) בניו, שהרי נמשח מכלם ומתגדל ומתברך ומטהר.
תא חזי בחג סובבים את המזבח זמנא חדא בכל יומא ושבעה זמנין לבתר מאי קא מיירי אלא למלכא דזמין אושפיזין ואתעסק בהו והוה ליה למלכא בת יחידאה אמרה ליה מארי מלכא בגין אושפיזין לא אשגחת עלי אמר ליה חייך ברתי פרקמא חדא אסליק לך בכל יומא דשוי ככלהו	בא וראה בחג סובבים את המזבח פעם אחת בכל יום ואחר כך שבע פעמים, במה מדובר, אלא (משל) למלך שהזמין אורחים והתעסק עמהם, והיתה למלך בת יחידה, אמרה לו אדוני המלך משום האורחים לא שמת לב אלי. אמר לה חייך בתי מנחה אחת אעלה לך בכל יום ששוה ככולם.
כד/ב	
זהר:	
כך בכל יומא ויומא דחג מקריבין ישראל [לגבי] ולקבלו (ל) אומין דעלמא:	כך בכל יום ויום של החג מקריבים ישראל כנגד אומות העולם.
אמר מזבח ¹⁰³⁰ למלכא קדישא לכלהו משתכחי מ(א)נין וחולקין ולי מה אנת יהיב אמר לה בכל יומא ויומא יסובבון לך ¹⁰³¹ שבעה [יומין] ¹⁰³² (מינין) עלאין לברכא לך ויהבין לך שבעה חולקין ¹⁰³³ (בכל יומא) רבי יוסי אמר שבעין חולקין בכל יומא ¹⁰³⁴ לקבל שבעים פרים דמתקרבין בחג:	אמר המזבח למלך הקדוש, לכלם נמצאים מנות וחלקים, ומה אתה נותן לי. אמר לה בכל יום ויום יסובבו אותך שבעה ימים (פעמים) עליונים לברך אותך, ונותנים לך שבעים חלקים (בכל יום). רבי יוסי אמר שבעים חלקים בכל יום, כנגד שבעים פרים שנקרבים בחג.
רבי יהודה אמר שבעה בכל יום, משום שהרי מתברכת (ממקום) מכלם, ולסוף שבעה הימים מתברכת ממקום ששמן המשחה נמצא, (ואחר כך) שבע פעמים כנגד כל אותם שבעה ימים, כדי להעמיד לה ברכות ממעין הנחל שזורם תמיד ולא פוסק. נמצא שמתברכת (תמיד) בכל יום ויום, עד שבעה	

¹⁰³⁰ יסוד דנוק' (רח"ו).

¹⁰³¹ ז"ס דז"א (רח"ו).

¹⁰³² (נ"א זימנין) (נוסף בדפ"ו).

¹⁰³³ כל חסד כלול מז' (רח"ו). ואע"פ שכתב על מלת שבעה יומין, ז' ספירות דז"א, והכא אמר כל חסד וכו', דמשמע שמקבלת החסדים, וא"כ ה"ל לפרש ברישא ז' יומין הם ז' חסדים. "ל כיון שז' חסדים הם מתפשטים בז' ספירות דז"א כנודע, א"כ הז"ס שהם ז' יומין, הם המברכים למלכות, ונותנים לה מהחסדים שבתוכם, בכל יום חסד א' כלול מז' (מ"מ).

¹⁰³⁴ פי' שכל יום נכנס חסד כלול מז', וכל א' מאותם ז' כלול מ' ספירות, הם ע'. וקשה שהרי ר' יוסי אמר פרי עץ הדר דא מזבח דעביד פירין, וסיים דרשתו עד ויהבין לך ז' חולקין בכל יומא. וא"כ מאי קאמר ר' יוסי אמר ע'. ו"ל שעיקר הפתיחה של פרי עץ הדר ר' יוסי פתח לה כדלעיל ופי' רבי יהודה שנוקבא דז"א בכללותה היא פרי עץ הדר, ורצה לסיים הענין של ד' מינים שבלולב, ולא שבקיה ר' יוסי לסיימי מלתיה, וחלק עליו ואמר פרי עץ הדר היא יסוד דנוק' כדלעיל, ואח"כ חזר ר' יהודה לדבריו אומר, כתיב זאת משחת אהרן ומשחת בניו, לומר שהמלכות הנק' זאת ונק' מזבח, נמשחת על ידי אהרן ובניו, וסיים עד ויהבין לך ז' חולקין בכל יומא. ור' יוסי חלק עליו גם כן בדבר זה, ואמר לו ע' חולקין בכל יומא, וחזר ר' יהודה לדבריו שאמר ז' וסיים דרשתו (מ"מ).

¹⁰³⁵ פי' שביום הושענא רבה מקבלת המלכות מבינה ששם מצוי הארת אבא הנק' שמן, וז"ש מאתר דמשח רבותא אשתכח (מ"מ).

¹⁰³⁶ פי' אחר שעושים הקפה בכל יום, לסוף ביום הו"ר אנו עושים ז' הקפות, כדי לקבל מכללות ז' חסדים (מ"מ).

¹⁰³⁷ כי ביום ה"ר אז כללות ה"ח דיסוד אימא (רח"ו). הכוונה כי ע"י הקפה שבכל יום נכנס חסד א' עד יום הו"ר בהקפה ראשונה הגענו לבינה, ולכך אמר לעיל ולסוף ז' יומין מתברכ' מאתר וכו', אח"כ ע"י ז' הקפות שבהו"ר, אזי מתברכת ג"כ מן הבינה, ולכך אמר לעיל ולבתר ז' זמנין לקבל כל אינון ז', בגין לקיימא לה

זהר ויקרא חלק א'

ימים, שמתברכת ממעיין הנחל. וכן פעם אחרת, שבע פעמים כאחד, ומתקיימות בה הברכות.	(תדיר) בכל יומא ויומא עד שבעה יומין דאתברכא ממבועא דנחלא וכן זמנא אחרא שבעה זמנין כחדא ואתקיימו ברכאן;
אחר כך, מהמקום העליון שהמעין יוצא ולא פוסק, כפי שאמרנו בכל יום מכריזים עליה ואומרים "עד עקרה ילדה שבעה ורבת בנים אמללה". עד עקרה ילדה שבעה, זו כנסת ישראל שמתברכת משבעה בכל יום, ועולה לחשבון עליון. ורבת בנים אמללה, אלו אומות עובדי עבודה זרה, שעולים ביום הראשון לחשבון גדול, ואחר כך מתמעטים והולכים בכל יום ויום, ולכן המזבח מכפר על חטאי ישראל, המזבח מטהר אותם ומריק להם ברכות ממעלה למטה.	לבתר מאתר עלאה דמבועא נפיק ולא פסק כדקאמרן בכל יומא מכריזין עלה ואמרין (ש"א ב ה) עד עקרה ילדה שבעה ורבת בנים אמללה עד עקרה ילדה שבעה דא כנסת ישראל דאתברכא משבעה בכל יומא וסליק לחושבן עלאה ורבת בנים אמללה אלן אומין עעכו"ם דסלקין ביומא קדמאה לחושבן רב ולבתר מתמעטין ואולין בכל יומא ויומא ועל דא מזבח מכפר על חוביהון דישאל מזבח מדכי להון ואריק להון ברכאן מעילא לתתא;
"וענף עץ עבות", זה המלך הקדוש שאחוז לשני צדדים, ולכן הדס שלשה ענפים שיעשה ענף עץ עבות, שאחוז לכל צד. וערבי נחל אלו שני עמודים, שמכאן יוצא לכפות תמרים, כפות תמרים אחוז למעלה ואחוז למטה, והרי נתבאר אתרוג יוצא מתוך הקוצים של האילן, וכך זה גם כפות תמרים אוחז בהם ודאי, כל מה שיוצא לעולם מכאן יוצא ומכאן באים (נזון).	וענף עץ עבות (ויקרא כג מ) דא מלכא קדישא דאחיד לתרין סטרין ובגין כך הדס תלת ענף ודיתעבידו (דאתעביד) ענף עץ עבות דאחיד לכל סטרא וערבי נחל ¹⁰³⁸ אלן תרין קיימין דמהכא [נפיק] (נפקין) לכפת תמרים כפות ¹⁰³⁹ תמרים אחיד(א) לעילא ואחיד(א) לתתא והא אתמר אתרוג נפקא מגו כובין דאילנא ¹⁰⁴⁰ [ו]הכי הוא כפת תמרים הכי נמי ¹⁰⁴¹ (ו)אחיד בהו ודאי כל מה דנפיק מעלמא מהכא נפקא ומהכא אתיין (ס"א אתון);
רבי יוסי פתח "ואבואה אל מזבח אלהים", מי זה מזבח אלהים, זהו המזבח שלמעלה, מזבח אלהים ודאי. והיינו באר של יצחק, ולפעמים מזבח ה', כמו שנאמר "קם מלפני מזבח ה'". ועל זה יורשים העולמות מכאן דין ורחמים, משום שהיא יונקת בצד הזה ובצד הזה, והרי בארו את הדבר.	רבי יוסי פתח (תהלים מג ד) ואבואה אל מזבח אלהים מאן מזבח אלהים דא הוא מזבח דלעילא מזבח אלהים ודאי והיינו באר דיצחק ולזמנין מזבח יהוה כמה דאת אמר (מ"א ח נד) קם מלפני מזבח יהוה ועל דא ירתין עלמין מהכא דינא ורחמי בגין דהיא ינקא בהאי סטרא ¹⁰⁴² ובהאי סטרא והא אוקמוה מלה ¹⁰⁴³ ;
"נפש כי תמעול מעל וגו'", רבי יצחק אמר הרי פרשוה נפש ודאי, נאמר "והיתה נפש	נפש כי תמעול מעל וגו' (ויקרא ה טו) רבי יצחק אמר הא אוקמוה נפש ודאי ¹⁰⁴⁴ כתיב (ש"א כה

ברכאן ממבוע' דנחלא. וכן אח"כ פי' הדברים היטב ואמר אשתכח דאתברכ' וכו' ממבועא דנחלא, וכן זמנא אחרא ז' זמנין כחדא וכו' (מ"מ).

¹⁰³⁸ פי' נ"ה וצ"ע איך נ"ה בבחי' ערבות ומשפיעים ליסוד והרי אין בהם לא טעם ולא ריח (רח"ו). הכוונה הוא על תרין ביעין וכן התרין כולין שהם נ"ה הפנימיים ומה שהערבות אין בהם לא טעם ולא ריח הוא אעל נ"ה החיצונים (עי' שער השמות פ"ו סמוך לסופו) ונ"ה החיצונים אין בהם לא טעם ולא ריח כדי שלא ינקו הקלי' מהם כי שם הוא אחיזתן (לש"ו). עיקרן דנה"י הם דינין, כנודע בסוד ערבי נחל בפ' צו לא ע"ב, וע"ש עוד כד ע"ב ובדברי הרב בא"א פרקים ה ו (כללים ח"א עז ע"ג).

¹⁰³⁹ כפת (דפ"ו).

¹⁰⁴⁰ בסוד סבוני כדבורים (רח"ו).

¹⁰⁴¹ כי ע' תמרים הם ע' שרים והיסוד באמצע בסוד וסביביו נשערה מאד ונמצא דקאי ביני כובי (רח"ו).

¹⁰⁴² חסדים וגבורות (רח"ו).

¹⁰⁴³ כי יסוד דנוק' יש בו לפעמים חסדים ולפעמים גבורות (רח"ו).

¹⁰⁴⁴ כי אחיזת החיצונים אינם אלא בה כי רגליה יורדות מות משא"כ ברוח ולכן ייחס החטא לנפש ולא לרוח (רח"ו). פי' שדוקא הנפש היא החוטאת ולא הרוח וכל שכן הנשמה, וכנזכר בספר הגלגולים (פרק ו),

אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך", ונאמר "ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע".	כט) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את יהוה אלהיך וכתוב (שמואל א כה כט) ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע:
אשריהם הצדיקים שיש להם חלק עליון בקדוש ברוך הוא, בחלק הקדוש בקדושי המלך, משום שהם מקדשים את עצמם בקדושת רבונם. וכל מי שמתקדש, הקדוש ברוך הוא מקדש אותו, שנאמר "והתקדשתם והייתם קדושים", אדם מקדש עצמו מלמטה מקדשים אותו מלמעלה. וכשמתקדש אדם בקדושת רבוננו, מלבישים (מורשים) אותו נשמה קדושה ירושת הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל, ואז יורש את הכל, ואלו הם שנקראים בנים לקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "בנים אתם לה' אלהיכם", והרי פרשוה.	זכאין אינון צדיקייא דאית לון חולקא עלאה בקודשא בריך הוא ובחולקא קדישא בקדושי מלכא בגין דאינון מקדשי גרמיהו בקדושה¹⁰⁴⁵ דמאריהו¹⁰⁴⁶ וכל מאן דאתקדש קודשא בריך הוא מקדש ליה דכתיב (ויקרא כ ז) והתקדשתם והייתם קדושים בר נש מקדש גרמיה מלרע (ו) מקדשי¹⁰⁴⁷ ליה מלעילא וכד אתקדש בר נש בקדושה דמאריה מלבישין ונ"א ירתין ליה נשמתא קדישא אחסנא דקודשא בריך הוא וכנסת ישראל וכדין ירית כלא ואלין דאקרון בגין לקודשא בריך הוא כמה דכתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהוה אלהיכם והא אוקמוה¹⁰⁴⁸:
בא וראה נאמר "תוצא הארץ נפש חיה", ופרשוה נפש חיה סתם, ומאותו חלק ירש דוד המלך ונקשר בקשר עליון, וירש מלכות, כמו שנאמר. ולכן והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים, והרי פרשוה שנפש נקשרת	תא חזי כתיב (בראשית א כד) תוצא הארץ נפש חיה ואוקמוה נפש חיה סתם ומההוא חולקא ירית דוד מלכא¹⁰⁴⁹ ואתקשר בקשורא עלאה¹⁰⁵⁰ ואחסין מלכותא כמה דאתמר ובגין כך והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים והא אוקמוה דנפש אתקשר
	רעיא מהימנא:
מצוה זו המועל בהקדש, צריך להביא קרן וחומש, זהו שנאמר "ואת חמישיתו יוסף עליו". קרן ו', החומש שלו ה', וזו "קרן היובל", קרן שהיתה במצחו של אותו פר שהקריב אדם הראשון, זהו העקר של כל הקרבנות, הקרן קיימת לו לעולם הבא, והפירות שלו בעולם הזה וזה ה' ה'.	פקודא דא המועל בהקדש צריך להביא קרן וחומש¹⁰⁵¹ הדא הוא דכתיב (ויקרא ה טז) ואת חמישיתו יוסף עליו קרן ו' חומש דיליה¹⁰⁵² ה' ודא (יהושע ו ה) קרן היובל קרן דהוה¹⁰⁵³ במצחיה דההוא פר דהקריב אדם הראשון האי איהו עקרא¹⁰⁵⁴ דכל קרבניא הקרן קיימת¹⁰⁵⁵ לו לעולם

וטעמו מפני שרק במלכות שממנה הנפש יש אחיזה לחיצונים (רמ"ז). ז"ל הספר הגלגולים: הענין של כרת אינו אלא בחלק הנפש, שהיא מעולם העשיה, ששם הוא תוקף הקלי', ואפשר בה להיות נכרת. אמנם הרוח והנשמה שהם מיצירה ובריאה אין בהם כרת וכו'.

¹⁰⁴⁵ בקדושי (דפ"ו).

¹⁰⁴⁶ שהוא פרוש וקדוש כמו שאמרו רז"ל, ופרוש ר"ל מובדל מן החיצונים, וקדוש מושפע במוחין, וזש"ה והתקדשתם, בפרישות, והייתם קדושים, בשפע העליון (רמ"ז).

¹⁰⁴⁷ מקדשין (דפ"ו).

¹⁰⁴⁸ יט ע"א ע"ב (דרך אמת).

¹⁰⁴⁹ בסוד נפש דוד אע"פ שמשם עד נפש דעשיה הרבה מדרגות עכ"ז היה הכל בבחי' נפש דאצי' בלבד כנודע (רח"ו).

¹⁰⁵⁰ בסוד רוח דז"א (רח"ו).

¹⁰⁵¹ ה"ס יסוד אבא שבתוך יסוד אימא שה"ס קרן היובל, הנכנס בתוך זעיר עד דעתו או עד ת"ת שלו, והיינו ו', שכל יסוד סתמו ו', וגם זעיר הוא ו' בכללות, ודעת או ת"ת שלו הוא ו' בפרטות. חומש דיליה ה', היא הנוק' שלו (רמ"ז).

¹⁰⁵² שהיא רובע ישראל, רובע מלגאו משלמת לחומש מלבר ולכן היא ה' (יהל אור).

¹⁰⁵³ ר"ל יובל בינה וקרן ת"ת דהוא כליל בה כידוע בן י"ה בינה (יהל אור).

¹⁰⁵⁴ ר"ל הפר כידוע והוא הראשון מד' מינים הנ"ל והוא בבינה ששם הו"ה מתחיל בה' כנ"ל (יהל אור).

¹⁰⁵⁵ ר"ל הקרן הוא ו' כנ"ל עץ עושה פרי שהוא קיים ופריו הן י'. ו' סליק לבינה וזהו לעולם הבא י' נחית לעולם הזה, חכמה זעירא והעולם הזה ועולם הבא הן ב' הה"ן הרי כל השם וז"ש ודא ה' ה' (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

הבא ופירות דיליה בעלמא דין [ודא] ה' ה' ע"כ ¹⁰⁵⁶ :	
כה/א	
ברוך ¹⁰⁵⁷ ורוח בנשמה ונשמה בקודשא בריך הוא ¹⁰⁵⁸ זכאה חולקיה מאן דירית ירותא דא עלאה ווי לאינון רשיעיא דנפשאן דלהון לא זכאן בעלמא דין כל שכן בעלמא דאתי עליהו כתיב (ש"א כה כט) ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע דאזון ושטאן בעלמא ולא אשכחן אתר ולנייהאן לאתקשרא ביה ואסתאבן ונ"א ואשתאבן בנו סטרא דמסאבותא וכרוזא קארי ואמר נפש כי תמעול מעל ביהו"ה ¹⁰⁵⁹ מקדש יהו"ה טמא דהא בקדושה לא עייל ולא אתכליל ואינון מזיקי עלמא בגין דמתדבקן בהו ומסתאבן:	ברוך, ורוח עם נשמה, ונשמה עם הקדוש ברוך הוא. אשרי חלקו של מי שיורש הירושה העליונה הזו, אוי לאותם הרשעים שנפשותיהם אינן זוכות בעולם הזה וכל שכן בעולם הבא, עליהם נאמר "ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע", שהולכים ומשוטטים בעולם, ולא מוצאים מקום למנוחה להתקשר בו, ונטמאים (ונשאבים) בתוך צד הטומאה, והכרוז קורא ואומר "נפש כי תמעול מעל בה'", מקדש ה' טמא, שהרי לקדושה לא נכנס ולא נכלל, והם מזיקי העולם משום שנדבקים בהם ונטמאים.
רבי יצחק אמר הא אוקמוה נפש כד מתעטרא כנסת ישראל במלכא קדישא אתעטר ואקרי צורא דחיי ¹⁰⁶⁰ בגין דבה אתקשר בלא:	רבי יצחק אמר הרי פרשוה נפש כשכנסת ישראל מתעטרת, במלך הקדוש מתעטרת, ונקראת צרור החיים, משום שבה הכל נקשר.
רבי אלעזר אמר שכינתא כד נטלא באבהתא נטלא ¹⁰⁶¹ הדא הוא דכתיב (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים ההולך וגו' רבי אבא אמר בלא אתעביד חד עטרא ¹⁰⁶² בגין דיתעטרי) כחדא ושמא קדישא ¹⁰⁶³ אתחזי בגווייהו (ס"א בגיננו ובגונוי ¹⁰⁶⁴) בההיא שעתא אקרי (שיר ב ג) כתפוח בעצי היער ¹⁰⁶⁵ כן דודי בין הבנים והו חמאן ישראל זיו יקרא עלאה נטיל קמיהו ודא הוא דתנינן (דברים ד לו) ויוציאך בפניו בכחו הגדול ממצרים אליו אבהתא ובגין כך האי שמא ¹⁰⁶⁶ מתבר טורין ומתבר טנרין ואית ביה לטב ולביש ¹⁰⁶⁷ זכאה חולקהון דישראל:	רבי אלעזר אמר כששכינה נוסעת, היא נוסעת עם האבות, זהו שנאמר "ויסע מלאך האלהים ההולך וגו'", רבי אבא אמר הכל נעשה עטרה אחת, כדי שיתעטר כאחד, והשם הקדוש נראה בתוכם (בצבעיו), באותה שעה נקרא "כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים", והיו ישראל רואים את זיו הכבוד העליון נוסע לפניהם, וזהו ששנינו "ויוציאך בפניו בכחו הגדול ממצרים", אלו האבות, ולכן השם הזה משבר הרים ומשבר סלעים, ויש בו לטוב ולרע אשרי חלקם של ישראל.
תא חזי עז לקרבנא אמאי והא אמר רבי שמעון עז שמא דיליה גרים לאולף מן שמיה דהא סטרא	בא וראה למה עז לקרבן, והרי אמר רבי שמעון, עז השם שלו גורם, ללמד משמו,

¹⁰⁵⁶ פרשת בא מא ע"ב קדש לי כל בכור וכו' (דך אמת).

¹⁰⁵⁷ פירוש שנפש האדם קשורה עם רוחו והרוח בנשמה ונשמה במלכות (מ"מ).

¹⁰⁵⁸ שהנשמה היא בסוד מ"ן מלכות וכמ"ש הזהר בפרשת תרומה קמב ע"ב ע"ש (מ"מ).

¹⁰⁵⁹ כי שרשו של כל נפש ביסוד דנוק' והוא הנק' מקדש, ובמעל אשר מעל טמא אותו (רח"ו).

¹⁰⁶⁰ פי' צרור החיים של חי העולמים בתוכה (רח"ו).

¹⁰⁶¹ ויהי פי' צרור החיים שצרור בגוה ג' ווי"ן דויסע ויבא ויט גימ' ח"י (רח"ו). פי' חג"ת נעשו עטרה א' (מ"מ).

¹⁰⁶² פי' שסוד צרור המור הוא בחי' ובכן הרביעי, שה"ס ע"ב תיבות, והיינו צרור ממש, האותיות נצטרות לתיבות, ואז היא כוללת כל הג', ונמצא ד' פעמים ח"י שהוא ע"ב, וגם חיי"ם בד' אותיות (רמ"ז).

¹⁰⁶³ היא מלכות "אתחזי בגווייהו" שנכללת בהם ונעשו בה שמות (מ"מ).

¹⁰⁶⁴ בגונוי (דפ"ו).

¹⁰⁶⁵ פי' כיון שהתפוח יש בו ג' גוונים, "כן דודי" שהוא ז"א יש בו ג' גוונים דחג"ת, שהם חוור סומק ירוק (מ"מ).

¹⁰⁶⁶ פי' שם בן ע"ב שהם ע"ב שמות (מ"מ).

¹⁰⁶⁷ פי' בע"ב שמות יש מהם שסגולתם להטיב לבני אדם, ויש מהם שסגולתם לכלות האויבים, וזהו לטב ולביש (מ"מ).

שהרי צד רע הוא מין רע, אלא כך אמר רבי שמעון, את זה צריך להקריב שהרי אם עוברת עליו רוח טומאה או שהתעסק בו, הרי עז קרבנו, באותו צורה שהוא חטא בו.	בישא זינא בישא הוא אלא הכי אמר רבי שמעון דא בעי לקרבא דהא אי אעבר עליה רוחא דמסאבא או אתעסק ביה האי עז קרבניה בההוא גוונא דאיהו חטי ביה:
ואמר רבי שמעון, הרי שנינו יש מי שזוכה בנשמה, ויש מי שזוכה בהתעוררות הרוח, ויש מי שאינו זוכה אלא רק בנפש, זה מי שלא זוכה אלא רק בנפש ולא עולה יותר, זה נדבק באותו צד של הטומאה, וכשהוא יושן אותם צדדים רעים באים ונדבקים בו ומודיעים לו בחלום דברים של העולם, מהם כוזבים ומהם אמת, ולפעמים שצוחקים עמו ומראים לו דברי שקר ומצערים אותו בחלומו, ועל כך אומות עובדי עכו"ם מהם שרואים בחלום דברי אמת, משום אותו צד שנדבקים בו, וכולם דברים לזמן קרוב.	ואמר רבי שמעון הא תנינן אית מאן¹⁰⁶⁸ דזכה בנשמה ואית מאן דזכה באתערותא דרוח ואית מאן דלא זכי¹⁰⁶⁹ ואלא בנפשו (יתיר) האי מאן דלא זכי אלא בנפש ולא סליק יתיר הא אתדבק בההוא סטרא מסאבא וכד איהו נאים אינון סטרינן בישין אתיין ומתדבקן ביה ומודעין ליה בחלמא מלין דעלמא מנהון כדיבין ומנהון קשומ¹⁰⁷⁰ ולזמנין דחייבן ביה¹⁰⁷¹ ואחזיאו ליה מלי שקר וצערין ליה בחלמיה ועל דא אומין עעכו"ם מנהון דחמאן בחלמייהו מלי קשומ בגין ההוא סטרא דמותא דבין ביה וכלהו מלין לזמן קריב¹⁰⁷²:
בא וראה, במינים הרעים הללו יש שלש דרגות אלו על אלו, הדרגה העליונה שלהם הם אותם שתלויים באויר, הדרגה היותר תחתונה שלהם הם אותם שצוחקים עם בני אדם ומצערים אותם בחלומותיהם, משום שכולם חצופים כמו כלבים ויש דרגה עליונה עליהם שהם מעליונים ומתחתונים, ואלו מודיעים לאדם דברים, מהם כוזבים ומהם אמיתיים.	תא חזי באלין זינין בישין¹⁰⁷³ אית תלת דרגין אלין על אלין דרגא עלאה דלהון¹⁰⁷⁴ והנהו (הוא) דתליאן] באוירא¹⁰⁷⁵ דרגא תתאה דילהון¹⁰⁷⁶ אינון דחייבן בבני נשא וצערן להו בחלמייהו בגין דכלהו חציפין ככלבי ואית דרגא עלאה עליהו¹⁰⁷⁷ דאינון מעלאי ותתאי¹⁰⁷⁸ ואלין (ואלין) מודעי ליה לבר נש מלין מנהון כדיבין ומנהון קשומ:
ואלו הדברים האמתיים כולם לזמן הקרוב,	ואינון מלי דקשומ כללהו לזמן קריב וההוא

¹⁰⁶⁸ בראשית סט ע"א שמות כד ע"ב ועיין צא ע"ב (הערת הזהר).

¹⁰⁶⁹ פ' שאין לו אלא נפש החיונית ולא נפש דעשיה שהיא גדולה (מ"מ).

¹⁰⁷⁰ שהם מהמדרגה האמצעי' (מ"מ).

¹⁰⁷¹ היינו מדרגה התתאה דחייבן בבני נשא, כמ"ש הזהר בסמוך (מ"מ).

¹⁰⁷² פ' שא"ה משיגים גם מדרגה האמצעי' (מ"מ).

¹⁰⁷³ נראה לי שענין ג' דרגין אלו הוא במ"ש [ע"ח שער מג פ"א], ששם אמר שכללות הארץ הוא סוד מלכות דעשיה ושג' ספירות העליונות שבה הן דוגמת היכל שביעי [הנקרא] קדש הקדשים, וכנגד ג' קליפות העליונות דמלכות העשיה, ולכן אויר העולם נחלק לג' אוירין כנודע בשמושא דהיכלין דשידין, ועיין בפרשת בלק קצ"ד א', והם ג' מיני אוירין, וכל בחי' החיצוניות שלהם זו מעולה מזו, עכ"ל. ומכתיבת יד הרח"ו נמצא בהביאו ראיה שעיקר מושב הקליפות והס"א הוא לצד צפון כתב וז"ל, גם כן יש ראיה מפרשת ויקרא כה ע"א שאמר שיש בשידים ומזיקים ג' דרגין אלין על אלין והיותר עליון תלי באוירא ומאן דזכי לרוח קדישא תבר באינון דאוירא ועאל בין מלאכי עילאי, וכל אלו הדרגין הם כולם שדין רוחין ולילין דרגין תתאין ואינם (נ"א ואינון) מכלל ה' דרגין וז' היכלין דטומאה, ואמר שהם באוירא ובעבור הרוח שעולה למעלה מהם פוגם (נ"א פוגע) במלאכים עילאין. נראה מזה כי הקליפות הן בצד צפון ולזה אינו פוגע (נ"א פוגם) בהם וכו'. עד אומרו (נ"א עוד אמרו) שדוקא הקליפות הן בצפון אבל אלו הדרגין הנקראים שדין ורוחין הם מתפשטים בכל אויר העולם לבד מעל ארץ ישראל כנזכר בפרשה זו מעבר לדף, והוא כדוגמת האגוז הנזכר בפרשת תרומה ק"מ וקמ"א בסוד הקליפות הסובבות את האגוז (רמ"ז). עי' לקמן קמג ע"ב ואלו הג' הן בג' אוירין (יהל אור).

¹⁰⁷⁴ פ' הם הגדולים שבהם (מ"מ).

¹⁰⁷⁵ עו ע"ב שמות רסא ע"א רסז ע"א צא ע"ב (הערת הזהר). יש קליפות השוכנים באויר ומקומם הוא רק באויר, והם אינם כ"כ קשים כהשוכנים בארץ, וכמ"ש בפ' ויקרא (כה ע"א) תזריע (מח ע"ב) אחרי (עו ע"ב) ובאד"ר (קמג ע"ב) (דע"ה ח"ב קב ע"ב). לקמן מח ע"ב קמג ע"ב (לש"ו).

¹⁰⁷⁶ פ' התחתונים שבג' דרגין אלו (מ"מ).

¹⁰⁷⁷ ר"ל דרגא האמצעי שלהן (יהל אור).

¹⁰⁷⁸ שר"ל שיש בהם בחי' מהעליונים ובחי' מהתחתונים, ולכך אלו האמצעי מודיעין ליה לב"נ מלין מנהון כדיבין ומנהון קשומ, הוא מהבחינות שיש בהם מהעליונים (מ"מ).

דרגא מאינא דתליין באוירא דאינאן עלאין יתיר (ו)ההוא דלא זכי יתיר אלא בנפש וההוא נפש בעי לאתתקנא לקבלא רוחא עד לא רווח ליה נפקא מה דנפקא מההוא נפש ואתפשט בעלמא ובעא לסלקא ולא בעי עד ודאערע (דיערע) בהו באינאן דאוירא ואינאן מודעין ליה מלין מנהון קריבין ומנהון רחיקין יתיר ובההוא דרגא אזיל ואתקשר בחלמיה עד דקני רוח:	ואותה דרגה מאותם התלויים באויר שהם יותר עליונים, אותו שלא זוכה יותר מאשר בנפש, ואותה נפש רוצה להתתקן ולקבל רוח טרם שהרויחה אותה, יוצא מה שיוצא מאותה הנפש ומתפשטת בעולם, ורוצה לעלות ולא רוצה, עד שפוגשת באותם שבאויר, והם מודיעים לה דברים, מהם קרובים ומהם יותר רחוקים, ובאותה דרגה הוא הולך ונקשר בחלמו, עד שקונה רוח.
כיון דקנה רוחא ההוא רוחא נפיק מתבר שורין וטנרין סליק ואתפשט ואעיל בין מלאכי¹⁰⁷⁹ עלאי קדישי ותמן ידע מה דידע ואולף מלין ואתהדר לאתריה כדין הוא קשורא דבר נש בקדושה עד דזכי בנשמה וקני לה כיון דקנה נשמה היא סלקא לעילא לעילא¹⁰⁸⁰ ונטורי פתחין לא מעכבי לה ואזלא ומתפשטא וועיילא בין אינאן צדיקייא דצירין בצרורא דחיי¹⁰⁸¹ ותמן חמי ענוגא דמלכא ומתהניא מן זיוא עלאה וכד אתער איילתא¹⁰⁸² קדישא ברוח צפון¹⁰⁸³ נחתא וקם ההוא זכאה דקני לה ואתגבר כאריה תקיפא באורייתא עד דאתי צפרא ואזיל בההיא איילתא קדישא לאתחזאה קמי מלכא לקבלא חד חוטא דחסד ומאי	כיון שקונה רוח, אותה רוח יוצאת משבר הרים וסלעים, עולה ומתפשטת ונכנס בין מלאכים עליונים קדושים, ושם יודע מה שיודע, ולומד דברים וחוזר למקומו, אז הוא קשר של בן אדם בקדושה, עד שזוכה בנשמה וקונה אותה. כיון שקונה נשמה היא עולה למעלה למעלה, ושומרי הפתחים לא מעכבים אותה, והולכת ומתפשטת ונכנסת בין אותם הצדיקים שצרוצים בצרור החיים, ושם רואה את עונג המלך, ונהנית מן הזיו העליון. וכשמתעוררת האילה הקדושה ברוח צפון, יורדת ועומד אותו צדיק שקנה אותה ומתגבר כמו אריה חזק בתורה, עד שבא הבוקר והולך עם אותה האילה הקדושה, להראות לפני המלך לקבל חוט אחד של חסד, ומיהו,
כח/ב איהו דא¹⁰⁸⁴ חוטא דאברהם דהוא קני ליה דכתיב (בראשית יד כג) אם מחוט ועד שרוך נעל הוא לא אתהני מאחרא כלום ואמר אם מחוט זכה להאי חוטא ודא אקרי חוטא דאברהם וכד אתי ההוא זכאה בהאי אילתא כדין אתעטר עמה קמי מלכא ודוד קאמר (תהלים כב א) למנצח על אילת השחר דא כנסת ישראל אילת השחר שירתא דכנסת ישראל¹⁰⁸⁵ דקאמרי בגלותא (תהלים כב ב) אלי אלי למה עזבתני וגו'¹⁰⁸⁶:	זה חוט של אברהם שהוא קנה אותו, שנאמר "אם מחוט ועד שרוך נעל", הוא לא נהנה מאחר כלום, ואמר אם מחוט, זכה לחוט הזה, וזה נקרא החוט של אברהם. וכשבא אותו צדיק עם האילה הזו, אזי מתעטר עמה לפני המלך, ודוד אמר "למנצח על אילת השחר", זו כנסת ישראל אילת השחר, השירה של כנסת ישראל שאומרים בגלות, "אלי אלי למה עזבתני וגו'".
אמר רבי שמעון זכאין אינאן מארי דנשמתא¹⁰⁸⁷ מארי דאורייתא¹⁰⁸⁸ בני פולחנא¹⁰⁸⁹ דמלכא	אמר רבי שמעון אשריהם בעלי הנשמה בעלי התורה, בני עבודתו של המלך הקדוש.

¹⁰⁷⁹ כי הרוח הוא ביצירה ששם המלאכים (רח"ו). פי' הם האמצעים שהם עליונים על התחתונים (מ"מ).

¹⁰⁸⁰ בכסא דתמן אימא (רח"ו).

¹⁰⁸¹ כאשר זוכה הנשמה בתורה ומעשים טובים, הרי יוצא מעוה"ז להתעדין ולהתענג בעדן גן אלהים להנות שם מזיו השכינה, והיא צרורה שם בצרור החיים וכמ"ש בפ' בשלח (נט ע"א) ובפ' ויקרא (כה ע"א) (דע"ה ח"ב סט ע"ג)

¹⁰⁸² לאה (רח"ו).

¹⁰⁸³ בה' גבורות המתעוררות בחצות (רח"ו).

¹⁰⁸⁴ חוט היורד דרך השדרה מחסד שבמוח (רח"ו).

¹⁰⁸⁵ פי' לאה כדלעיל (מ"מ).

¹⁰⁸⁶ פי' שירה שאומרת המלכות בגלות שהיא אלי אלי למה עזבתני, גם אנו אומרים אותה בגלות, ודוד המלך אמר ברוה"ק זה על הגלות (מ"מ).

¹⁰⁸⁷ פי' שיש בהם נשמה מבריא (מ"מ).

¹⁰⁸⁸ פי' שיש בהם רוח דיצירה ששם מקנן ז"א הנק' תורה (מ"מ).

קדישא¹⁰⁹⁰ ווי לאינזן חייביא דלא זכאן לאתדבקא במאריהון ולא זכאן באורייתא דכל מאן דלא זכי באורייתא לא זכי לא ברוח ולא בנשמה¹⁰⁹¹ ואתדבקותא דילהון בההוא סטרא זינין בישין והאי לית ליה חולקא במלכא קדישא לית ליה חולקא דקדושא¹⁰⁹² ווי ליה כד ייפוק¹⁰⁹³ מהאי עלמא דהא אשתמודע הוא לגבי אינזן זינין בישין מארי חציפותא תקיפי ככלבא שלוחי דנורא דגיהנם דלא מרחמי עלייהו:	אוי לאותם הרשעים שאין זוכים להדבק ברבונם, ולא זוכים בתורה, שכל מי שלא זוכה בתורה לא זוכה לא ברוח ולא בנשמה, וההדבקות שלהם באותו הצד של המינים הרעים, ולזה אין חלק במלך הקדוש, אין לו חלק של קדושה. אוי לו כשיצא מן העולם הזה, שהרי הוא מוכר לאותם המינים הרעים בעלי החוצפה, עזים כמו כלב, שלוחי אש הגיהנם שאין מרחמים עליהם.
תא חזי מה בין ישראל לעמין עעכו"ם¹⁰⁹⁴ ישראל אף על גב דלא זכי בר נש [ישראל] אלא בנפש (ב)דרגא ועלאהו קאים [עליה¹⁰⁹⁵ ואי] (עלייהו) איהו בעי למקני רוח [ואי] איהו בעי למקני נשמה וקני זכי¹⁰⁹⁶ בה אבל עמין עעכו"ם לא קניין לעלמא בר אי אתגזר דקני נפש (תחת נפש) מאתר אחרא¹⁰⁹⁷ וישראל דקיימי בדרגא ותתאה בנפשו (יתיר) אי איהו לא בעי למזכי יתיר עונשיה סגיא ווי לההוא חייבא דאנשי פקודי דאורייתא ולא אשתדל באורייתא אנשי למאריה עליה כתיב (שם קד) יתמו חטאים מן הארץ ותא חזי אית בני נשא דאתדבקן בהאי סטרא¹⁰⁹⁸ בגין ההוא (נ"א בהאי¹⁰⁹⁹) נפש דלא זכאן יתיר וכד אעבר עלייהו ההוא רוחא מסאבא אשרי עלייהו ואתדבקו ביה כדין (אי) ההוא חטאה דחטי בר נש והוא (הוי) מסטרא דההוא רוח מסאבא ווקרבניה איהו חד עז¹¹⁰⁰ בגין דאיהו בעירא דאתי מההוא סטרא¹¹⁰¹ לכפרא על חוביה:	בא וראה, מה בין ישראל לעמים עובדי עכו"ם, ישראל אף על גב שלא זוכה איש ישראל אלא בנפש, דרגה עליונה עומדת עליו, ואם הוא רוצה לקנות רוח, ואם הוא רוצה לקנות נשמה הוא קונה וזוכה בה. אבל עמים עובדי עכו"ם לא קונים לעולמים, פרט לאם נמול, שאז קונה נפש (תחת נפש) ממקום אחר. וישראל שעומדים בדרגה תחתונה בנפש, אם אינו רוצה לזכות יותר, ענשו רב, אוי לאותו רשע ששכח את מצוות התורה ולא עסק בתורה, שכח את אדונו, עליו כתוב יתמו חטאים מן הארץ. ובא וראה יש בני אדם שנדבקים בצד הזה, משום אותה (בזו) נפש שלא זכו יותר, וכשעוברת עליהם, אותה רוח טומאה שורה עליהם ונדבקים בה, אזי אותו החטא שחוטא האדם, הוא מצד של אותה רוח טומאה, וקרבנו הוא עז אחת, משום שהיא בהמה שבאה מאותו צד, לכפר על חטאו.

- ¹⁰⁸⁹ פי' שיש להם נפש ממלכות ששם פלחונא (מ"מ).
- ¹⁰⁹⁰ פי' שע"י עבודה שבמלכות משיג לז"א הנק' מלכא קדישא (מ"מ).
- ¹⁰⁹¹ פי' אבל נפש דעשיה יש לו, ועכ"ז נענש לפי שלא זכה לתורה, כדי שישגי רוח ונשמה, ולכך נדבקים בו זינין בישין, שהם דרגא דתלייא באוירא, שהוא הא' מתלת זינין בישין דלעיל (מ"מ).
- ¹⁰⁹² דקדושה (דפ"ו).
- ¹⁰⁹³ יפוק (דפ"ו).
- ¹⁰⁹⁴ שאין נפשם מאור השרשים אלא מהארה, ושל ישראל מקו האמצעי, ונפ"ש בא"ת ב"ש טו"ב, אהו"ה, (משלי יט ב) וגם בלא דעת נפש לא טוב (רמ"ז).
- ¹⁰⁹⁵ פי' אע"פ שאין לו אלא נפש, יכול לעלות במדרגות העליונות ע"י מעשיו הטובים, לקנות הרוח ונשמה וכדמפרש הזהר דקני נפש תחת נפש, פי' אחר שנימול קונה נפש הקדושה תחת נפש הטמאה שהיתה בו (מ"מ).
- ¹⁰⁹⁶ זוכה (דפ"ו).
- ¹⁰⁹⁷ פי' שזוכה לבחי' נפש משעשוע הצדיקים בג"ע (רח"ו).
- ¹⁰⁹⁸ פי' שנדבקים בסט"א ומפרש הטעם בגין ההוא נפש דלא זכאן יתיר, פי' שיש בו נפש, ולפי שלא זכה לרוח ונשמה, לכך נדבק בו סט"א כמ"ש הזהר לעיל דאערע באינזן דתליין וכו' (מ"מ).
- ¹⁰⁹⁹ לפי הנ"א "בגין ההוא" נמחק.
- ¹¹⁰⁰ פי' משום דעז הוא מן י"א סממני הקטורת שבתוך הקליפות דעשיה לכן הם הם י"א יריעות עזים כי בחי' זו דעז מהקדושה שמתערבת עמהם ולכן קרבנו עז (זהר הרקיע). ז' פעמים ו"ה, ז' מלכים דמיתו, והן י"א יריעות בסוד ו"ה (רמ"ז).
- ¹¹⁰¹ יובן בהקדים מ"ש בזהר פרשת שמיני דף מא ע"ב וז"ל ואיתימא האי עז דשריא עליה לגו וכו', וכתב הרב בק"י כי עזים הם זו"ן דנוגה דב"ע, ובזה מובן לשון זה מ"ש דאתי מההוא סטרא, היינו שהם מן זו"ן

אמר ליה רבי אלעזר בריה והא כתיב (דברים כא כג) לא תלין נבלתו על העץ וגו' ולא תטמא את אדמתך בגין דארעא דארעא היא קדישא (ובאתרא דשארין) וזוהר מסאבא¹¹⁰² לא [ישתכח] (אשתכח) וישתכח אתרא בארעא קדישא ולמשרי עלוי אין (אוף) הכי כיון דההוא בעירא שארי עליה רוח מסאבא ואתי מסטרהא¹¹⁰³ אמאי מקריבין ליה לסטר קודשא:	אמר לו רבי אלעזר בנו, והרי נאמר "לא תלין נבלתו על העץ וגו' ולא תטמא את אדמתך", משום שהארץ היא קדושה, (ובמקום ששורה) ורוח טומאה לא תמצא מקום בארץ הקדושה לשרות עליו. אם כך, כיון שעל אותה בהמה, שורה רוח טומאה, והיא באה מצדיה. למה מקריבים אותה לצד הקדושה.
אמר ליה יאות שאלת¹¹⁰⁴ אבל תא חזי ברי כתיב (שם ד כד) כי יהוה אלהיך אש אוכלה הוא אית אשא אכיל אשא¹¹⁰⁵ אשתא דקודשא בריך הוא אכיל אשא אחרת ותא חזי אית מלאכין דאמרין שירתא קמי קודשא בריך הוא¹¹⁰⁶ ואינון מתבטלי כד [מ]סיימי ההוא שירתא בניצוצא דאשא אכלא לתתא זמין קודשא בריך הוא אשא דמדבחה והאי אשא אכלא ושעי לכל ההוא סטרא ואתבטל ההוא סטרא בההוא שלהובא דאשא ולא אשאר מניה בעלמא וההוא בר נש דמקרב קרבניה קאים עליה ובההוא ריחא וקרבתא דסליק אתעבר מניה סטרא דרוח מסאבא דשריא עלוי ויתכפר בגיני כך כלא אתבטיל וישתעי ולית מאן דקאים לגבי ההוא אשא:	אמר לו יפה שאלת, אבל בא וראה, בני נאמר "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא", יש אש אוכלת אש, האש של הקדוש ברוך הוא אוכלת אש אחרת. ובא וראה יש מלאכים שאומרים שירה לפני הקדוש ברוך הוא ומתבטלים, כשהם מסיימים את אותה השירה בניצוצ' של אש אוכלת למטה, מזמין הקדוש ברוך הוא אש של המזבח, והאש הזו אוכלת ומשמדה את כל אותו הצד, ואותו הצד מתבטל באותה שלהבת של אש, ולא משאירה ממנו בעולם. ואותו אדם שמקריב את קרבנו, עומד עליו, ובאותו הריח של הקרבן שעולה עובר ממנו הצד של רוח הטומאה ששורה עליו, ומתכפר, לכן הכל מתבטל ומשמיד, ואין מי שעומד בפני אותה אש.
רבי אחא הוה אזיל בארחא ורבי חייא ורבי יוסי אערעו כחדא אמר רבי אחא ודאי אנן תלת זמינן לקבלא אנפי שכינתא אתחברו כחדא ואזלו אמר רבי אחא כל חד וחד לימא מלה דקטורא דאורייתא וגזיל פתח רבי חייא ואמר (ישעיה מ"ח) הרעיפו שמים ממעל וגו' האי קרא	רבי אחא היה הולך בדרך, ורבי חייא ורבי יוסי נפגשו כאחד, אמר רבי אחא ודאי אנו שלשה עתידים לקבל פני שכינה, התחברו יחד והלכו. אמר רבי אחא כל אחד ואחד יאמר דבר קשור לתורה ונלך. פתח רבי חייא ואמר "הרעיפו שמים ממעל וגו'", הפסוק הזה הוא סוד של חכמה, שלמדנו מהנר הקדוש הרעיפו שמים ממעל. מה זה הרעיפו,

דנוגה דב"ע, ועוברת בתוכם רוח מסאבא מהג' קלי' האחרות, שמהם בהמות טמאות אבל עוברת מעבר בעלמא לכך שרי לן למיכל (מ"מ).

¹¹⁰² כגון ישראל מת, אע"פ שהוא טהור, כיון שעוברת הטומאה בתוכו אחר מיתה, כתיב ביה לא תלין וכו', הכי נמי האי עז, כיון שעוברת בתוכם רוח הטומאה של ג' קלי' החיצונות, אמאי מקריבין ליה וכו' (מ"מ).

¹¹⁰³ פי' מזרין דנוגה דב"ע (מ"מ).

¹¹⁰⁴ תירוץ לו רשב"י, שהשכינה שהיא אש אוכלת אכלה לההוא סטרא מסאבא שבתוך העז, ולא נשאר בו אלא הנוגה, ונעשה כמו בהמות טהורות דעלמא ומקריבים אותם ע"ג המזבח (מ"מ).

¹¹⁰⁵ מלאכין שליטין לפום שעתא דאתבריו בשני וקיימין למיכלא דהאי בהמה, בגין דאית אשא אכלא אשא, כי אלו המלאכים הם מסטרא דגבורה, שעליהם נאמר (שם ד) משרתיו אש לוהט, והם למיכלא דהאי בהמה שהיא שם ב"ן, ועליה נאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא (דברים ד כד), אש אוכל אש (יומא כא ע"ב) (דע"ה ח"ב סב ע"ג).

¹¹⁰⁶ המלאכין שליטין לפום שעתא שאמרו בזוה"ק (בראשית יז ע"ב יח ע"ב יט ע"א ובפ' תרומה קמד ע"ב ויקרא כה ע"ב פנחס ריז ע"א וכן בכ"מ), הענין הוא ע"פ מה שכתבנו לעיל ח"א דרוש ו', כי כל הניצוצין שירדו למטה במיתת המלכים, והוא בירידתן במקום העולמות ב"ע של עתה, אשר אז לא היו עדיין העולמות ב"ע כלל, הנה פעלו ועשו שם את השרשים העיקריים דכל המציאויות כולם דכל העולמות ב"ע בפרטות ופרטי פרטות כל אשר היו עתיד לצאת בכל משך זמן דששת אלפים שנה, והוציאו אז את כולם בבת אחת בלי סדר כלל, אלא כולם בפעם אחת (דע"ה ח"ב סד ע"ב).

רזא הוא דחכמתא דאוליפנא מבוצינא קדישא הרעיפו שמים ממעל מאי הרעיפו¹¹⁰⁷ כמה דאת אמר (דברים לב ב) יערוף כמטר לקחי ועל סטרא דמטרא ד(ה)הוא מזונא דכלא קאמר ועל דא כל עיני עלמא מצפן לקודשא בריך הוא ולמזוני בגין דאיהו יחיב מזונא לכלא וזן כל כמה דאת אמר (תהלים קמה טו) עיני כל אליך ישברו וגו' (בגין דא דאיהו מזונא דכלא):	כמו שנאמר "יערוף כמטר לקחי", ועל הצד של המטר שהוא המזון של הכל הוא אמר, ועל כן כל עיני העולם מצפים לקדוש ברוך הוא למזונות, משום שהוא נותן מזון לכל, וזן את הכל כמו שנאמר "עיני כל אליך ישברו וגו'".
ואי תימא דבאתר דא דאקרי שמים תליא מלתא הא תנינן דלאו בזכותא תליא מילתא וזכותא הא אוקמוה צדקה ותרגום צדקה זכותא וזכותא ושמים חד מלה הוא והכא הרעיפו שמים (ואי תימא דביה תליא) כתיב ממעל ממעל ודאי מעתיקא קדישא קא	ואם תאמר שבמקום הזה שנקרא שמים הדבר תלוי, הרי שנינו שלא בזכות הדבר תלוי, וזכות הרי פרשוה זו צדקה, ותרגום של צדקה זכות. וזכות ושמים זה דבר אחד. וכאן הרעיפו שמים (ואם תאמר בו תלוי), כתוב ממעל, ממעל ודאי, מהעתיק הקדוש זה
כ/א	
אתיאי ולא מההוא אתר דאקרי שמים ואקרי זכותא אלא ממעל דייקא:	בא, ולא מאותו מקום שנקרא שמים ונקרא זכות, אלא ממעל דווקא.
ושחקים יזלו צדק (ישעיה מה ח) דכד שמים נטיל ליה ממעל מההוא אתר עלאה דשארי עלוי כדין שחקים יזלו צדק מאן שחקים¹¹⁰⁸ אתר דטחנין מנא לצדיקא ומאן נינהו נצח והוד¹¹⁰⁹ דאינון ודאי טחנין מנא לצדיקא למאן לההוא אתר דאקרי צדיק דהא אינון טחנין ליה לההוא מנא דאתיא מלעילא וכל ההוא טיבו מתכניש בגווייהו למיהב ליה לדרגא דצדיק בגין דיתברכון צדק מההוא נזילו דלהון ועל דא טחנין מנא לצדיקא מאן צדיקא דא צדיק וצדק יוסף ורחל דכד מזדווגן כחדא צדיקים אקרו:	"ושחקים יזלו צדק", שכאשר שמים נוטל אותו, ממעל מאותו מקום עליון ששורה עליו, אזי שחקים יזלו צדק. מי השחקים, זה המקום שטוחנים מן לצדיקים, ומיהם נצח והוד, שהם ודאי טוחנים מן לצדיקים. למי, לאותו מקום שנקרא צדיק, שהרי הם טוחנים את אותו המן שבא מלמעלה, וכל אותו טוב נכנס בתוכם, לתת אותו לדרגה של צדיק, כדי שיתברכו צדק מאותה נזילה שלהם, ועל זה טוחנים מן לצדיקים. מיהם הצדיקים, זה צדיק וצדק, יוסף ורחל, שכאשר מזדווגים כאחד, נקראו צדיקים.
ואלין טחנין מן לצדיקא ודאי ועל דא ושחקים יזלו צדק כדין תפתח ארץ¹¹¹⁰ לתתא ויפרו ישע בני עלמא וצדקה תצמיח יחד (ו)כל רחמי וכל טיבו דעלמא סגיא ומזונייהו דבני נשא משתכחי	ואלו טוחנים מן לצדיקים ודאי, ועל כן ושחקים יזלו צדק, אז תפתח ארץ למטה ויפרו ישע בני העולם וצדקה תצמיח יחד, כל הרחמים וכל הטוב של העולם מתרבים, ומזונותיהם של בני אדם מצויים בעולם, אז

¹¹⁰⁷ פי' רעיפת הטיפה מן המוח והוא הנקרא ממעל לשמים הנק' ת"ת (רח"ו).
¹¹⁰⁸ השחקים ששוחקים מ"ן לצדיקים וצדק כמ"ש בזוה"ק (ס"פ ויקרא כו ע"א), אמנם היא נלקחת מכל הז'ת (כללים ח"ב כ ע"ד, ועיי"ש ח"א מו ע"ב). המעלה ומטה הוא נצח והוד, וכמ"ש בהקדמת תיקונים (דף טז ע"ב) נטיל ליה ירכא ימינא ואסתכל ביה לעילא כו' נטיל ליה ירכא שמאלא ואסתכל לתתא כו' ע"ש, וכן בזוה"ק (פרשת פנחס רלו ע"א) שהם הב' ריחים עליון ותחתון דטוחנים מן לצדיקים, וכן הוא בפ' ויקרא (דף כו ע"א) (ביאורים ח"א נט ע"ב). עצם מציאות כל ולד וכל אור ונשמה שהוא מטיפה הזרעית דהעליון, הרי הוא מהנה"י דהעליון, כי הנצח הוד שהם התרין ביעין הם השחקים ששוחקים מ"ן לצדיקים שהם צדיק וצדק כמ"ש בפ' ויקרא (כו ע"א) וכן בפ' פנחס (רלו ע"א), והתחלת היסוד הוא מהטבור על ב' הכליות כמ"ש הגר"א בתיקונים (דף נ ע"ד), והרי נמשך מציאות טיפה הזרעית מהטבור ולמטה. והגם שבאמת הנה היא נמשך מכל קומת הפרצוף העליון כולו, וכנודע בסוד אור מים רקיע בזוה"ק (תרומה קסז סע"א ורע"ב), אך מציאותה בסוד רקיע, שאז נעשה ראוי להיות ולד ממנה, הוא נגמר ונעשה רק בהנה"י, ע' דרושי מ"ן ומ"ד (דרוש ה) ובפרקי הצלם (פרק א) ובשער המוחין (פרק ה) (ביאורים ח"ב פט ע"ד).
¹¹⁰⁹ תרי ביעי (רח"ו).
¹¹¹⁰ בסוד מיעכה באצבע (רח"ו).

נוספת שמחה על שמחה, וכל העולמות מתברכים. אמר רבי אחא אלמלא לא באתי אלא לשמע את זה די לי.	בעלמא כדין חדווה על חדווה אתוסף וכל עולמין מתברכאן אמר רבי אחא אלמלא לא אתינא אלא למשמע דא די:
פתח רבי יוסי ואמר "לבי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ברכו ה'". בא וראה כל הרצון וכל הלב שצריך אדם להריק ברכות ממעלה למטה ליחד את השם הקדוש, לבקש בתפלה לקדוש ברוך הוא ברצון ובכוונת הלב, להשפיע מאותו הנחל העמוק, כמו שנאמר "ממעמקים קראתיך ה'", ששם העומק של הכל, בעומקים העליונים, שהם הראשית העליונה שאב ואם מזדווגים. כמו כן כאן לבי לחוקקי ישראל, מי הם חוקקי ישראל, לא כתוב חוקקי ישראל, אלא לחוקקי, אלו אבא ואמא, שהם מחוקקים לישראל הקדוש שנמשך מביניהם.	פתח רבי יוסי ואמר (שופטים ה ט) לבי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ברכו יהוה תא חזי כל רעותא וכל לבא דבעי בר נש לארקא ברכאן מעילא לתתא ¹¹¹¹ ליחדא שמא קדישא ¹¹¹² לבעי בצלותא לקודשא בריך הוא וברעותא ובכוונה דלבא לנגדא מההוא נחלא עמיקא כמה דכתיב (תהלים קל א) ממעמקים קראתיך יהוה דתמן עומקא דכלא בעמיקי עלאי דאינון שרותא עלאה דאבא ואימא מזדווגין אוף הכא לבי לחוקקי ישראל מאן חוקקי ישראל לא כתיב חוקקי ישראל אלא לחוקקי אלין אבא ואימא דאינון מחקקי לישראל קדישא דאיהו נגיד מבינייהו:
המתנדבים בעם, אלו הם האבות שנקראים נדיבים, כמו שנאמר "נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם", אז ברכו ה', להמשיך ממנו ברכות למטה, וימצאו ברכות בעולם כולם, שכשכאן נמצאות ברכות מלמעלה, אז הכל בשמחה, והכל בשלמות, אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא מריק עליהם ברכות ומקשיב לתפילתם, ועליהם נאמר "פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם וגו'".	המתנדבים בעם אלין אינון אבהן דאקרון נדיבים כמה דאת אמר (שם מז י) נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם כדין ברכו יהוה לנגדא מיניה ברכאן לתתא ¹¹¹³ וישתכחון ברכאן בעלמא כלהו דכד הכא משתכחין ברכאן מלעילא כלא הוא בחדוותא כלא הוא בשלימו זכאה חולקהון דישאל דקודשא בריך הוא מריק עליהון ברכאן וציית צלותהון ועלייהו כתיב (שם קב יח) פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם וגו':
פרשת צו:	
"זאת תורת העולה וגו'", רבי שמעון פתח ואמר, "צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה וגו'", הפסוק הזה פרשנוהו ונתבאר. בא וראה העולה הזו מעלה וקושרת את כנסת ישראל למעלה, והדבקות שלה בתוך העולם הבא, להיות הכל אחד בקשר אחד בשמחה,	זאת תורת העולה וגו' (ויקרא ו ב) רבי שמעון פתח ¹¹¹⁴ ואמר (תהלים לו ז) צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה וגו' ¹¹¹⁵ האי קרא אוקימנא ליה ואתמר תא חזי האי עולה סליקו וקשירו דכנסת ישראל לעילא ¹¹¹⁶ ודבוקא דילה ¹¹¹⁷ בנו

¹¹¹¹ פי' מאר"א וז"ש ממעמקים וכו' וכדמפרש הזהר (מ"מ).

¹¹¹² פי' ז"א הנק' שמא קדישא וע"י המוחין שבאים לו מאר"א מתייחד עם המלכות (מ"מ).

¹¹¹³ פי' המשיכו ברכות לתחתונים מה' (מ"מ).

¹¹¹⁴ לשון זה הובא בפרשת פקודי רלח ע"ב [זאת תורת העולה] ושם פרשנוהו (מ"מ).

¹¹¹⁵ פקודי רלח ע"ב ושם מוגה (הערת הזהר).

¹¹¹⁶ שעולים ט' נקודותיה מן הבריאה (רח"ו פקודי). כל סוד עולה ה"ס לאה שהיא עליונה ושם הדינים קשים כולם, ולכן באה עולת התמיד כנגדה למתק דיניה. וקשה שהרי שעיקר זווג של שחרית הוא דיעקב ורחל. אך נראה לי שלעולם כן הוא שזיווג הבוקר עיקרו ברחל אבל הוא לא לבד כנגד נה"י דזעיר אלא גם כן עולה עד כנגד הדעת שלו ותופסת מקום לאה שהוא כנגד חג"ת כנודע מסוד חזרת העמידה, ולכן צריך למיתוק דיני לאה כדי שלא תהא שום מניעה לרחל לתפוס מקומה, וזה שאמר בכאן סליקו וקשירו דכנסת ישראל לעילא, היא רחל העולה מעולמות התחתונים. ואתקשרא באצילות ואדבקת גו עלמא דאתי, היא לאה הנעשה ממלכות תבונה, ואז קשר זה הוא בחידו, שגם לאה נהנית בעלייה זו שנמתקו דיניה. וגם כי בסגולת הקרבן מאירים כל המדות כמו שיבוא, ולאפוקי בלילה שאז לאה תופסת מקום רחל ומתלבשת בכליה, ורחל יורדת לבריאה בזמן הגלות בסוד גלות, ובזמן בית המקדש לתת טרף לביתה, כי כן נגזר עליה בגזירת מיעוטה, לבי ומעטי את עצמן, ואז התפשטות לאה במקום רחל אינו בחידו, אבל של שחרית הוא קשר באחדות ובשמחה מפני שהוא התקשרות כל העולמות עד אין סוף כנזכר בסמוך, שהוא הוא הנרצה בכאן באמרו ובגין דסלקא וכו'. והענין הוא במה שהודיענו הרב זלה"ה בכמה דרושים, שיש לאר"א שתי

זהר ויקרא חלק א'

ומשום שעולה למעלה למעלה, כתוב זאת תורת, סוד של זכר ונקבה יחד, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, לעלות בחביבות כשמתעוררת צד צפון כמו שבארנוהו, שנאמר "שמאלו תחת לראשי", אזי היא עולה בחביבות ומתעטרת בימין, ומתחברת עם האמצעי, והכל מאיר מסוד של קודש הקדשים, וזה מתוך סוד של אדם ברצון הכהן ובתפלה ובשירה.	עלמא דאתי למהוי כלא חד¹¹¹⁸ בקשורא חדא בחידו ובגין דסלקא¹¹¹⁹ לעילא¹¹²⁰ לעילא¹¹²¹ כתיב זאת תורת (העולה) רוא דכר ונוקבא¹¹²² כחדא תורה שבכתב ותורה שבעל פה¹¹²³ לסלקא בחביבותא כד אתער סטרא דצפון¹¹²⁴ כמה דאוקימנא דכתיב (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי כדן איהי סלקא בחביבותא ואתעטרא בימינא¹¹²⁵ ואתחברת באמצעיתא¹¹²⁶ ואתנהיר כלא מרוא דקדש הקדשים¹¹²⁷ ודא מגו דרוא דאדם¹¹²⁸ ברעו דכהנא¹¹²⁹ ובצללותא ובשירתא¹¹³⁰:
והרי בארנו שעולה קדש קדשים, בסוד הרוח העליונה, משום ששלש רוחות קשורות כאחת, הרוח התחתונה שנקראת רוח הקודש, הרוח שלפנים באמצע שנקראת רוח חכמה ובינה, וכן הרוח התחתונה, אבל הרוח הזו שיוצאת מתוך שופר כלולים באש ומים, הרוח העליונה שהיא סתומה בחשאי, שבה מתקיימים כל הרוחות הקדושות, וכל הפנים מאירות, ולכן חוזרת העולה רוח ממש.	והא אוקימנא¹¹³¹ (כמה) דעולה קדש קדשים ברוא דרוח עלאה בגין דתלת רוחין קשירין¹¹³² כחדא רוח תתאה¹¹³³ דאקרי רוח הקדש¹¹³⁴ רוח דלגו באמצעיתא דאקרי רוח חכמה ובינה¹¹³⁵ וכן אקרי רוח תתאה אבל האי רוח דנפיק מגו שופר כלילון באשא ומיא רוח עלאה¹¹³⁶ דאיהו סתים בחשאי¹¹³⁷ דביה קיימין כל רוחין קדישין וכל אנפין נהירין¹¹³⁸ ובגין כך אהדרת עולה רוח ממש: ולבתר מרוא דבהמה¹¹³⁹
ואחר כך מסוד של הבהמה	כ/ב
מקבלים סיפוקם ונזונים להתקשר לרוח	מסתפקי ואתזנו לאתקשרא רוחא אחרא

בחינות זוגים, האחד בסוד החיצוניות לחיות העולמות והוא בבחינת יש"ס ותבונה, ולזה אין צריך העלאת מ"ן אלא מעצמו נעשה, שאם יחסר רגע חלילה חרבו הנמצאות. והזוג השני הוא בסוד הפנימיות והנשמות להוריד שפע חדש מלמעלה, ולזה צריך שיעלו מ"ן ז"ן, זעיר לאבא בסוד שם מ"ה ונוק' לאי' בסוד שם ב"ן (רמ"ז).

¹¹¹⁷ שמתקשרת פב"פ בז"א ואח"כ עולים שניהם ליסוד הבינה בסוד מ"ן כדי לקבל מוחין חדשים וז"ש הזהר ודבקו דיליה בגו עלמא דאתי (רח"ו פקודי).

¹¹¹⁸ כל הד' פרצופים או"א וזו"ן (רח"ו פקודי).

¹¹¹⁹ מלכות (רח"ו פקודי).

¹¹²⁰ ז"א (רח"ו פקודי).

¹¹²¹ אימא (רח"ו פקודי).

¹¹²² ת"ת ומלכות (רח"ו פקודי).

¹¹²³ שניהם למ"ן (רח"ו פקודי).

¹¹²⁴ זרוע שמאל גבורה דז"א (רח"ו פקודי).

¹¹²⁵ חסד דז"א (רח"ו פקודי).

¹¹²⁶ ת"ת דז"א (רח"ו פקודי).

¹¹²⁷ יסוד דאימא נק' קדש הקדשים כדאיתא בפרשת אחרי מות (רח"ו פקודי).

¹¹²⁸ פי' זה הענין נעשה בסוד אדם התחתון (רח"ו פקודי).

¹¹²⁹ חסד כהן (רח"ו פקודי).

¹¹³⁰ בזהר פקודי איתא: ובשירתא דליואי ובצללותא דישראל, ופי' הרח"ו: לוי גבורה, ישראל ת"ת.

¹¹³¹ שמתקשרת באימא (רח"ו פקודי).

¹¹³² קשירין (דפ"ו).

¹¹³³ מלכות (רח"ו פקודי).

¹¹³⁴ ת"ת (רח"ו פקודי).

¹¹³⁵ שהת"ת נמשך מחכמה ובינה (רח"ו פקודי).

¹¹³⁶ ג"כ רוח חכמה ובינה לפי שגם היא נמשכת מאו"א (רח"ו פקודי).

¹¹³⁷ בינה (רח"ו פקודי).

¹¹³⁸ שעל ידו חיים (רח"ו פקודי).

¹¹³⁹ כי עי"כ מלכות עולה עד בינה הנק' רוח (רח"ו פקודי).

דאיהי גו מסאבו מאינן תרבין ושמןנין¹¹⁴⁰ כמה דאתמר ובגין כך עולה קדש קדשים שאר קרבנין למעבד שלמא בעלמא כלהו מכמה סטרין ומארי דינין לאתעברא ולא תנהרא מגו רעותא לאתבסמא אקרי קדשים קלים בגין דלא מתעטרי לעילא לעילא בקדש הקדשים ועל דא אינן קדשים קלים ונכיסו דלהון בכל אתר כמה דאוקמוה אבל עולה דאיהי רוא דקדש הקדשים לאו איהי כשאר קרבנין דכל עובדנהא קדש:	אחרת שהיא בתוך הטומאה, מאותם חלבים ושמונים כמו שנתבאר. ולכן עולה קדש קדשים, שאר הקרבנות כולם כדי לעשות שלום בעולם מכמה צדדים, ולהעביר בעלי דינים, ולהיות נאור מתוך הרצון, להתבשם ונקראים קדשים קלים, משום שלא מתעטרים למעלה למעלה בקודש הקדשים, ועל זה הם קדשים קלים, ושחיתתם בכל מקום כמו שבארוה. אבל העולה שהיא סוד של קדש הקדשים, אינה כשאר קרבנות שכל מעשיה קדש.
תא חזי מה כתיב (ויקרא ו ג) ולבש הכהן מדו בד אליו לבושים מיוחדים לקדושה כד¹¹⁴¹ יחידאי מיוחדא לקדושה וכתוב (שם טז ד) בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם מאי טעמא דא קדש אלא רוא דמלה כדקאמר דאיהי קדש קדשים דסלקא כלא ואתעטרא בקדש הקדשים בקשורא חדא ולבתר מפני ואעבר רוח [דמסאבא דמסאב] (מסאבא מסאב) כלא דלא שלמא ולא ית[קריב] גו מקדשא ואתעברו [ואתעבד] מכל סטרי [ד]קודשא ואשתאר כלא קדש בקדושה יחידאי:	בא וראה מה נאמר "ולבש הכהן מדו בד", הלבושים הללו מיוחדים לקדושה, בד יחידי מיוחד לקדושה. ונאמר "בגדי קודש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם", למה זה קודש, אלא סוד הדבר כמו שאמר שהיא קדש קדשים, שהכל עולה ומתעטר בקדש הקדשים, בקשר אחד. ואחר כך מפנה ומעביר רוח טומאה שמטמא הכל, שלא ישלט ולא יקרב לתוך המקדש, ועובר מכל צדי הקדושה, והכל נשאר קודש בקדושה יחידה.
ואמר רבי שמעון הא אתמר¹¹⁴² דכתיב (תהלים לו ז) אדם ובהמה תושיע יהוה והכי סלקא רוא דאדם מסטרא [דאדם ובהמה מסטרא] דבהמה ובגין כך כתיב (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם אדם ודאי דדא [קרבניה] [קרבנא] לעילא לקשרא קשרא ולבתר מן הבהמה וכלא איהו בקרא אדם ובהמה ודא איהו רוא דאצטריך לקרבנא אדם ובהמה כדקאמר:	ואמר רבי שמעון הרי נתבאר שנאמר "אדם ובהמה תושיע ה'", וכך עולה סוד של אדם מצד של אדם, ובהמה מצד של בהמה, ולכן נאמר "אדם כי יקריב מכם", אדם ודאי, שהרי קרבנו למעלה לקשר קשר, ואחר כך מן הבהמה, והכל הוא בכתוב אדם ובהמה, וזהו סוד שצריך לקרבן אדם ובהמה כמו שאמר.
תא חזי כד ברא קודשא בריך הוא עלמא הכי עבד [אדם ובהמה] ואי תימא והא כתיב (בראשית א ב) ועוף יעופף על הארץ והא מנייהו מקרבין קרבנא ואפילו עולה כמה דכתיב (ויקרא א יד) ואם מן העוף עולה קרבנו תא חזי מכל אינן עופין לא מקרבין אלא מן התורים או בני יונה אלא רוא דא מה דאתכשר בדא פסיל בדא דא ימינא ודא שמאלא וכלא חד:	בא וראה כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם כך עשה, אדם ובהמה. ואם תאמר הרי נאמר "עוף יעופף על הארץ", שהרי מהם מקריבים קרבן, ואפילו עולה, כמו שנאמר "ואם מן העוף עולה קרבנו". בא וראה מכל אותם עופות אין מקריבים אלא מן התורים או בני יונה, אלא סוד זה מה שכשר בזה פסול בזה, זה ימין וזה שמאל והכל אחד.

¹¹⁴⁰ לקמן כז ע"א כח ע"א, פנחס רמ ע"ב רמח ע"ב רכז ע"ב רנה ע"א רנח ע"ב רמב ע"א ועי' פרשת פקודי רלח ע"ב רלט ע"ב רסח ע"ב רסט ע"א ועי' רכו ע"א לד ע"א קפא ע"ב ועי' זר"ח פרשת צו וכן הוא לעיל פרשת תרומה קמא ע"א וקל ע"א (לש"ו). מאברין ופדרין דמתאכלין כל הלילה, הנה נהנין מהם החיצונים ג"כ, וכן אמרו בפ' תרומה (קל ע"א) ומכאן אתזנו כמה חבילי טהירין דנפקין ושלטין בלילה כו' ע"ש, וכן שם (קמא ע"א) אמרו ג"כ אברין ופדרין דמתאכלין בלילה לאתזנא זינן אחרנין כו', וכן הוא בזהר חדש (סוף פ' צו מו ע"ג) וכן הוא מבואר בכמה וכמה מקומות בזה"ק, כי מהקרבנות היו נהנים החיצונים ג"כ [ע' ח"א סד ע"א פט ע"ב וח"ב לד ע"א קפא ע"ב רלח ע"א ושם סע"ב בהגהות מהר"ח ורלט ע"ב רסח ע"ב רסט ע"א ובח"ג דף כו רע"ב כז ע"א כח ע"א רמ ע"ב רמב ע"ב] (דע"ה ח"ב קנו ע"ב).

¹¹⁴¹ בד (דפ"ו).

¹¹⁴² נח סד (הערת הזהר).

עוף יעופף על הארץ¹¹⁴³ על הארץ¹¹⁴⁴ הא אוקימנא דאינון רזא דרתיכא¹¹⁴⁵ ובהו תסתלק רוח הקודש¹¹⁴⁶ לסלקא לעילא¹¹⁴⁷ דאינון תרי חד לימינא וחד לשמאלא עוף לימינא ודא מיכאל¹¹⁴⁸ יעופף לשמאלא ודא גבריאל¹¹⁴⁹ דא לימינא ודא לשמאלא ובגין כך מקרבין תריין אלין לסלקא רוח קודשא ושמאלא מעטר וזיין לתתא להווא סטר שמאלא וימינא לימינא ואתקשרת אתתא בבעלה למהוי חד וכלא מסתלק ומתקשר כחדא לעילא ותתא וקודשא בריך הוא אסתלק בלחודוי ואתתקף ובספרי קדמאי מסכנא לא יהיב חולקא לאתזנא אלא לעילא לאתקשרא אבל כלא לעילא [ותתא] כל חד מתקשר לסטריה כדקא יאות והא אוקימנא:	"עוף יעופף על הארץ", הרי בארנו שהם סוד המרכבה, ובהם תתעלה רוח הקודש לעלות למעלה, שהם שנים, אחד לימין ואחד לשמאל. העוף לימין וזה מיכאל, יעופף לשמאל וזה גבריאל, זה לימין וזה לשמאל, ולכן מקריבים שני אלה כדי להעלות את רוח הקודש, והשמאל מעטר ומזין למטה לאותו הצד של השמאל, וימין לימין, ואשה נקשרת לבעלה להיות אחד, והכל מתעלה ומתקשר כאחד למעלה ולמטה, והקדוש ברוך הוא מתעלה לבדו ומתחזק. ובספרים הקדמונים, העני לא נותן חלק להזין אלא להתקשר למעלה, אבל הכל למעלה ולמטה, כל אחד נקשר לצדו כראוי, והרי בארנו.
רבי אלעזר שאל את רבי שמעון אבוי¹¹⁵⁰ ואמר הא קשורא דכלא אתקשר בקדש הקדשים לאתנהרא אתדבקותא דרעוא דכהני ליואי וישראל לעילא עד היכן איהו סלקא אמר ליה הא אוקימנא עד אין סוף¹¹⁵¹ דכל קשורא ויחודא ושלימו לאצנעא בההוא צניעו דלא אתדבק ולא אתידע דרעוא דכל רעוין [ביה] (בידיה) אין סוף לא קיימא לאודעא ולא למעבד סוף ולא למעבד ראש [נ"א כמה] דאין ונ"א ראש כמה דאין קדמא	רבי אלעזר שאל את רבי שמעון אביו ואמר, הרי הקשר של הכל נקשר בקודש הקדשים כדי להאיר הדבקות של הרצון של כהנים לזים וישראלים למעלה, עד היכן היא עולה. אמר לו הרי בארנו, עד אין סוף, שכל קשר ויחוד ושלמות להצניע באותה צנעה שאינה מושגת ולא נודעת, שבה רצון כל הרצונות. אין סוף אינו עומד להודיע ולא לעשות סוף ולא לעשות ראש של אין (ראש כמו שאין). הראשון הוציא ראש וסוף, מי

¹¹⁴³ יסוד דז"א ויסוד דנוק' כל א' נק' עוף אך ההפרש הוא כי היסוד דז"א נק' עוף ע"ש שיש לו ו' הוית' שהם ג' גבורות וג' חסדים מגולים, והחסדים ממתיקים הגבורות, אבל כשיורדים ביסוד דנוק' אז נקרא היסוד שלה יעופף, שהוא מיעוט רבים שנים, ב' פעמים עוף א' שלה וא' של הז"א וכו' בעוד שהג' ב"ן הם עדיין ביסוד דז"א אז נק' היסוד עו"ף, גימ' ג' ב"ן כמספר יוסף, אבל בעת שהנוק' מקבלת אותם הג' ב"ן ביסוד שלה, אז היסוד נקרא יעופף, ששם ביסוד שלה נעשים הג' ב"ן כפולים ומתרבים לאין קץ (מ"מ).

¹¹⁴⁴ בתוך הנוק' שנק' ארץ בסוד אסתר קרקע עולם היתה, אזי נק' היסוד שלה יעופף (מ"מ).

¹¹⁴⁵ הוא סוד המרכבה שאין רוכב הזכר על הנקבה (מ"מ).

¹¹⁴⁶ מלכות (מ"מ).

¹¹⁴⁷ כדי להתגדל הנוק' שתוכל להזווג פב"פ (מ"מ).

¹¹⁴⁸ הוא חסד ירצה שהיסוד דז"א נק' מיכאל כי מיכאל שר ישראל (מ"מ).

¹¹⁴⁹ גבורות (מ"מ).

¹¹⁵⁰ שמות רלט ע"א (הערת הזהר).

¹¹⁵¹ עי' אריכות בעולת תמיד ח ע"ב. נודע מ"ש הרב בפירוש מאמר זה בפרשת פקודי רלח ע"ב (מ"מ). ועי' בהגר"א בספד"צ א ע"ב, ומאיר הספרא הערה 33. והנה זהו מה שגורם הקרבן תיקון ואור וברכה בהעולמות ב"ע, וכן בעוד יותר הרבה הנה גורם האדם המקריב את הקרבן אור ברכה ויחוד למעלה למעלה שהוא באצילות ג"כ, כי ע"י שמקריב את הקרבן לה' והרי מיוחד עי"ז את כל הכחות דהב"ע אליו ית"ש, שיהיו כולם קודש לה'. וכל הכחות דהב"ע הנה כולם הם מהמלכות דאצילות, ועי"ז הנה מעלה היא מ"ן למעלה מהבירורין שעלו בה, [ואלו הבירורין שעולין בה הוא בסוד מ"ש ג"כ בזהר פנחס (רמ ע"ב) הנ"ל דהקרבנות הוא בסוד הבהמה דרביעא על אלף טורין, ואלף טורין אכלית בכל יומא], ועי"ז אלו המ"ן נעשה יחוד בהזר"ן, וכן עולים בירורים מה ששייך לאר"א ונעשה יחוד באר"א, וכן למעלה למעלה וכמ"ש בדרושי מ"ן ומ"ד (דרוש יא) ובחשמל (פרק ג), וגורם עי"ז יחוד בכל הפרצופים. ונוסף ומתחדש עי"ז אור באצילות לאין קץ, כי כל מה שמתגדל היחוד מתגדל הגילוי דא"ס ית"ש בכל אצילות כולו. והרי נעשה ע"י כל קרבן תוספות אור וקדושה למעלה למעלה, ומתכפייא ומתדחייא הסטרא אחרא עי"ז הרבה מאד, וכמ"ש פ' צו (דף כז ע"ב) ובפ' פנחס (רכד סע"א ברע"מ) ופ' פקודי (רלז ע"א ושם רלט ע"א), ע' במקומות הנז' שמבואר שם כי ע"י הקרבנות מתכפייא הסטרא אחרא ואתבר חילה ותוקפה, ואשא דמדבחא מבערא רוח מסאבא, וזינין בישין מעלמא וסלקא רוח קודשא ואתעטרא לעילא ונהיר דא בדא, עד סוד א"ס ית"ש כמ"ש בפ' פקודי (רכז ע"א ושם רלט ע"א) (דע"ה ח"ב קנו ע"ד).

אפיק ראש וסוף מאן ראש דא נקודה עלאה דאיהי רישא דכלא סתימאה דקיימא גו מחשבה ועביד סוף דאקרי סוף דבר אבל להתם אין סוף לאו רעותין לאו נהורין לאו בוצינין בהווא אין סוף כל אלין נהורין ובוצינין תליין לאתקיימא בהו ולא קיימי לאתדבקא מאן דידע ולא ידע לאו איהו אלא רעו עלאה סתימאה דכל סתימין (אין):	הראש זו הנקודה העליונה, שהיא ראש של הכל, הסתום שעומדת בתוך המחשבה, ועושה סוף שנקרא סוף דבר, אבל לשם אין סוף אין רצונות ואין אורות ואין נרות, באותו אין סוף כל האורות והמאורות הללו תלויים להתקיים בהם, ולא עומדים להשגה, מי שיודע ולא יודע, אינו אלא רצון עליון סתום של כל הסתומים (אין).
[וכד] (וחד) נקודה עלאה ועלמא דאתי אסתלקו לא ידעין בר ריחא כמאן דארח ריחא דאתבסם¹¹⁵² ולא¹¹⁵³ דא נייחא¹¹⁵³ דהא כתיב (ויקרא כו לא) ולא אריח בריח ניהחכם דהא ריח ניהח ריחא דרעותא דכל הני רעותא [בצלוחא] ודצלוחא [וצלוחא] ורעותא דשירתא¹¹⁵⁴ ורעותא דכהנא דכלהו רוא דאדם כדין כלהו אתעבידו רעותא חדא והווא אקרו ניהח רעותא כתרגום כדין כלא אתקשר ואתנהיר כחדא כדקא יאות כמה דאתמר ועל דא אתיהיבת בהאי סטרא אחרא בידא דכהנא דכתיב	וכשהנקודה העליונה והעולם הבא התעלו, אינם יודעים פרט לריח, כמי שהריח ריח והתבשם, ואין זה נחת (ניחוח), שהרי נאמר ולא אריח בריח ניהחכם, שהרי ריח ניהוח (הוא) ריח של רצון שכל הרצונות הללו, של תפלה ורצון, של שירה ורצון. הכהנים שכולם סוד של אדם, אזי כולם נעשים רצון אחד, וההוא נקרא ניהוח, רצון, כתרגומו. אז הכל נקשר ומאיר כאחד כראוי, כמו שנתבאר. ועל כן נתן הצד האחר ביד הכהן, שנאמר
כז/א	
זהר:	
צו את אהרן ואת בניו לאמר (ויקרא ו ב) רוא הכא דהא אוקימנא לית צו אלא עבודה זרה והכא אתייהיבת ליה לאתנוקדא ההוא מחשבה רעה ולאעברא ל(י)ה מגו קודשא בהאי רעותא דסלקא לעילא ובהאי תננא ותרבינ דאתנוקדן בגין לאתעברא מן קודשא והאי צו ברשותיהו קיימא [לאפרשא לה מן קודשא מגו האי קרבנא¹¹⁵⁵]:	"צו את אהרן ואת בניו לאמר". סוד כאן, שהרי בארנו אין צו אלא עבודה זרה, וכאן נתן לו לשרוף את אותה מחשבה רעה, ולהעבירה מתוך הקודש ברצון הזה שעולה למעלה, ובעשן הזה ובחלבים שנשרפים, כדי שיעברו מן הקודש. וה"צו" הזה עומד ברשותם להפרידו מן הקודש מתוך הקרבן הזה.
[ואי תימא צו את בני ישראל הכי נמי דהא ברשותיהו קיימא¹¹⁵⁶ כל זמנא דעבדי רעותא דמאריהון דלא יכלא לשלטא עליהו והאי קרא כלא אתיא לאחזאה רוא דמלה לאעטרא להאי רוח קודשא לעילא [לעילא] ולאפרשא [לה] לדא רוח טומאה לנחתא ל(י)ה לתתא לתתא דא ברעותא ובצלוחא [כ]דקאמרן ודא בעובדא כלא כדקחוי ליה והאי קרא מוכחא עליהו דכתיב צו את אהרן ואת בניו לאמר צו דא עבודה זרה רוח מסאבא¹¹⁵⁷ לאמר דא אתתא דאקרי יראת יהו"ה	ואם תאמר צו את בני ישראל, כך גם, שהרי ברשותם עומד להפריש אותה מן הקדושה, כל זמן שעושים רצון רבונם, שלא יוכל לשלוט עליהם. והפסוק הזה הכל בא להראות סוד הדבר, לעטר את רוח הקודש למעלה למעלה, ולהפריד את רוח הטומאה הזו ולהורידה למטה, וזה ברצון ובתפלה כפי שאמרנו, וזה במעשה, הכל כמו שראוי לו. והכתוב הזה מוכיח עליהם, שנאמר צו את אהרן ואת בניו לאמר, צו זו עבודה זרה, רוח הטומאה. לאמר, זו האשה שנקראת יראת ה'. כתוב כאן לאמר, ונאמר שם "לאמר הן ישלח

¹¹⁵² בריחא ואתבסם (דפ"ו).

¹¹⁵³ (ס"א ניהח) (נוסף בדפ"ו).

¹¹⁵⁴ דשירותא (דפ"ו).

¹¹⁵⁵ נעשה ע"י כל קרבן תוספות אור וקדושה למעלה למעלה, ומתכפייא ומתדחייא הסטרא אחרא עי"ז הרבה מאד, וכמ"ש פ' צו (דף כז ע"ב) ובפ' פנחס (רכד סע"א ברע"מ) ופ' פקודי (רלז ע"א ושם רלט ע"א) (דע"ה ח"ב קנו ע"ד).

¹¹⁵⁶ לאפרשא לה מן קודשא (נוסף בדפ"ו).

¹¹⁵⁷ בראשית לח, נח ס (הערת הזהר).

כתיב הכא לאמר וכתיב התם (ירמיה ג א) לאמר הן ישלח איש את אשתו והא אוקמוה בגין כך כלא אתמר וכהנא קיימא לאתתקנא כלא ברזא דאדם ובהמה זכאה חולקהון דצדיקא בעלמא דין ובעלמא דאתי דאינון ידעי אורחי דאורייתא ואולי ובהו בארע קשוט עליהו כתיב (ישעיה לח מז) יהוה עליהם יחיו מאן עליהם אלין ארחי דאורייתא יחיו יתקיימו בעלמא דין ובעלמא דאתי:	איש את אשתו", והרי פרשוה, לכן הכל נאמר. והכהן עומד לתקן את הכל בסוד של אדם ובהמה, אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, שהם יודעים את דרכי התורה והולכים בה בדרך אמת, עליהם נאמר "אדני עליהם יחיו". מי עליהם, אלו דרכי התורה. יחיו, יתקיימו בעולם הזה ובעולם הבא.
תא חזי כתיב (ויקרא ו ב) זאת תורת העולה אמר רבי חייא [האי קרא] (העולה) אוקימנא ליה בהאי גוונא (זאת תורת דא כנסת ישראל העולה דהיא סלקא ומתעטרא לעילא לעילא לאתקשרא כדקא יאות עד אתר דאקרי קדש קדשים דבר אחר) זאת תורת דא כנסת ישראל¹¹⁵⁸ העולה דא מחשבה רעה דאיהי סלקא על רעותא דבר נש לאסמא ליה מארע קשוט:	בא וראה נאמר "זאת תורת העולה", אמר רבי חייא הפסוק הזה בארנוהו בצורה הזו, (זאת תורת, זו כנסת ישראל. העולה, שהיא עולה ומתעטרת למעלה למעלה להתקשר כראוי עד המקום שנקרא קדש קדשים). (דבר אחר) זאת תורת, זו כנסת ישראל. העולה, זו מחשבה רעה שהיא עולה על רצונו של האדם להסיט אותו מדרך אמת.
היא העולה היא דסלקא ואסמאית ליה לבר נש וובעי לאוקדא ל(י)ה בנורא בגין דלא יתייב ל(י)ה דוכתא לאסמא ובגין כך על מוקדה על המזבח כל הלילה מאן לילה דא כנסת ישראל [דאיהי זאת בגין] (דאתי) לדכאה לבר נש מההוא רעותא על מוקדה בגין דנהר דינור [איהו] אתר לאוקדא לכל אינון דלא קיימי בקיומיהו דהא עאלין לון בההוא נורא דדליק ומעברי שולטניהון מעלמא ובגין דלא ישלוט אצטריך על מוקדה על המזבח כל הלילה ואנת]כפיא ולא שלטא ועל דא כד אתכפיא האי סלקא כנסת ישראל דאיהי רוח קודשא דסלקא ואתעטרא לעילא דהא סליקו דיל(י)ה כד אתכפיא האי חילא אחרא ואתפרש מנה ובגין כך בעינן ברזא דקרבנא לוא]פרשא להאי סטרא מרוח קודשא ולמיהב לה חולקא¹¹⁵⁹ בגין דרוח קודשא תסתלק לעילא:	היא העולה, היא שעולה ומשטינה על האדם וצריך לשרוף אותה באש כדי לא לתת לה מקום להשטין, ולכן על מוקדה על המזבח כל הלילה. מי הלילה, זו כנסת ישראל, שהיא "זאת", משום שבאה לטהר את האדם מאותו רצון. על מוקדה, משום שנהר דינור הוא מקום לשרוף כל אלו שלא עומדים בקיומם, שהרי מכניסים אותם באותה אש בוערת, ומעבירים את שלטונם מן העולם. וכדי שלא ישלט, צריך על מוקדה על המזבח כל הלילה, ונכנע ולא שולט. ולכן כשזה נכנע, עולה כנסת ישראל, שהיא רוח הקודש שעולה ומתעטרת למעלה, שהרי עלייתה כשנכנע הכח האחר הזה ונפרד ממנה, ולכן צריכים בסוד הקרבן להפריד את הצד הזה מרוח הקודש, ולתת לו חלק כדי שרוח הקודש תתעלה למעלה.
רבי אחא פתח ואמר והאש על המזבח תוקד בו וגו' (ויקרא ו ב) והאש על המזבח תוקד בו [אמאי]¹¹⁶⁰ ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר אמאי וכהנא אמאי והא תנינן אשא בכל אתר¹¹⁶¹	רבי אחא פתח ואמר, "והאש על המזבח תוקד בו וגו'". והאש על המזבח תוקד בו למה, ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר למה, וכהן למה, והרי שנינו אשא בכל מקום

¹¹⁵⁸ כפול דף כט ע"ב פקודי רלט ע"ב (הערת הזהר).

¹¹⁵⁹ עי' לעיל כו ע"ב הערה בשם הדע"ה ח"ב קנו ע"ב.

¹¹⁶⁰ שלש הנה קושיותיו. א', שהנה המזבח סודו הוא במלכות דיצירה בראש העשיה, ואם כן למה יצוה ה' שתהיה אש תמיד עליו שהרי כל מגמתו הוא להמתיק גבורות המלכות. והב', מצד הזמן שהוא בבקר שעת החסד. והג', מצד האדם שהוא כהן איש החסד (רמ"ז).

¹¹⁶¹ פ' שיש כמה מיני אשים כנגד כמה מיני גבורות, כגון אש לבנה גבורה שבחסד וכיוצא, אבל תמיד הוא סוד גבורות (רמ"ז).

דינא הוא וכהנא מסטרא דימינא¹¹⁶² קא אתי ורחיקא הוא מן דינא¹¹⁶³ דהא כהנא לא אודמן בדינא¹¹⁶⁴ לעלמין והכא הוא בעי לאוקרא דינא בעלמא דכתיב (ויקרא ו ה) ובער עליה הכהן אלא הכי אוליפנא בר נש דאתי למחטי קמיי¹¹⁶⁵ מאריה הוא אוקיד גרמיה בשלהוביתא¹¹⁶⁶ דיצר הרע ויצר הרע מסטרא דרוח:	היא דין, והכהן בא מצד הימין ורחוק הוא מן הדין, שהרי אין כהן מזדמן לדין לעולמים, וכאן הוא צריך לשרוף דין בעולם, שנאמר "ובער עליה הכהן". אלא כך למדנו, אדם שבא לחטוא לפני רבונו, הוא שורף את עצמו בשלהבת היצר הרע, ויצר הרע בא מצד של רוח
רעיא מהימנא:	
פקודא לעשות העולה כמשפטה ועלה אתמר זאת תורת העולה [וגו'] (ויקרא ו ב) חמש אשים הוו נחתין על קרבנא¹¹⁶⁷ אש אוכל ואינו שותה אש שותה ואינו אוכל אש אוכל ושותה אש אוכל לחים ויבשים אש שאינו אוכל ואינו שותה¹¹⁶⁸ לקבליהו אינו¹¹⁶⁹ זאת תורת העולה חד [הוא] (היא) העולה¹¹⁷⁰ על מוקדה על המזבח (ג') [ב'] כל הלילה (ד') [ג'] ואש המזבח [ד'] תוקד בו ה' ואוקמוה מארי מתניתין עולה כולה סלקא לגבוה ודא בינה¹¹⁷¹ ה' ה' מראות דילה¹¹⁷² י' בת¹¹⁷³	מצוה לעשות העולה כמשפטה, ועליה נאמר "זאת תורת העולה וגו'". חמשה אשים היו יורדים על הקרבן, אש אוכל ואינו שותה, אש שותה ואינו אוכל, אש אוכל ושותה, אש אוכל לחים ויבשים, אש שאינו אוכל ואינו שותה. כנגדם הם זאת תורת העולה אחת, היא העולה על מוקדה שטים, על המזבח שלש, כל הלילה ארבע, ואש המזבח תוקד בו חמש. ופרשוה בעלי המשנה, העולה כולה, עולה לגבוה, וזו בינה, ה', ה' מראות שלה, י' בת יחידה. "ומראה כבוד ה' כאש אוכלת", ו' אור של בת עין והיא אש

¹¹⁶² ר"ל חסד שבחסד דחכמה הוא כהן גדול, וחסד שבחסד דחסד הוא סגן, וחסד שבחסד דנצח הוא כהן הדיוט (רמ"ז).

¹¹⁶³ כי כל מדות חח"ן אפילו של שמאל כולן חסדים (רמ"ז).

¹¹⁶⁴ וירצה שאין שום כח דין מזדמן ויוצא מצד החסד, שהרי הגבורה כל עוד שמתפשטת למטה מתחזקת עד שנעשית קליפה ממנה, מה שאין כן החסד שאעפ"י שיש קצת אחיזה בה לקלי', מכל מקום אין ממנה קליפה וכו', ואברהם לא יצא ממנו ישמעאל אלא קודם שנקרא אברהם שאז נתייסד בחסדים, וגם שהולידו מהגר, אבל עשו יצא מיצחק אפילו אחרי עקידתו ונולד מרבקה. וכנגד זה אמר לא אודמן בדינא לעלמין, אפילו במדרגה התחתונה (רמ"ז).

¹¹⁶⁵ קמי (דפ"ו).

¹¹⁶⁶ יצר הטוב ויצה"ר שניהם מן הטוב והרע שבקליפת נוגה, דהיינו יצר הטוב מן הימין וה"ס הליחות השרשי שבאדם המשקה את כל הגוף, ויצה"ר מן השמאל ובסוד חום הטבעי, וידוע שממנו כח הכעסני והתאוני, וזו היא שלהבת היצה"ר, ר"ל שכשמשתמש באשו לחטוא כי אז מתגברת השלהבת והיא כאש הקדחת המכלה את האדם ואז הוא נקרא יצה"ר, וז"ש ויצר הרע מסטרא דרוח מסאבא קא אתיא, הוא צד השמאל של נגה שממש ניזונות שאר השלש קליפות, ולכן נקרא סטרא דרוח מסאבא (רמ"ז).

¹¹⁶⁷ הנה כאן הוזכרו ה"פ אש זה בחי' הזיווג הנעשה (בלילה) כלילה בסוד הה"ג והם ה' אש שהוזכרו הכא וזה הזיווג נעשה בבריאה ששם הם עולין משא"כ יצירה ועשיה הם ירידה למטה ע"ש תורת העולה כי בחי' המלכות עולה למעלה לבריאה לצורך זיווג זה. והנה בכל ימי החול מלכות דאצילות כלולה בבריאה ונפרדת מבעלה בעוונתו ומשתוקקת לבעלה ומשבחת עד חצות לילה שאז נקר' אלה"ם וז"ש (תהילים פג ב) אלהים אל דמי לך ומחצות ואילך אמר (תהילים פג ב) אל תחרש ואל תשקוט אל מחצות עד בקר שאז נקר' א"ל ואינו עולה בעולם האצי' אלא בליל שבת (זהר הרקיע). ובגמ' (יומא כא ע"ב) חשיב שש וכאן לא חשיב אש דשכינה שהיא כלל כל האשים (יהל אור). ז"ל הגמ': תנו רבנן שש אשות הן: יש אוכלת ואינה שותה, ויש שותה ואינה אוכלת, ויש אוכלת ושותה, ויש אוכלת לחין כיבשין, ויש אש דוחה אש, ויש אש אוכלת אש. יש אש אוכלת ואינה שותה, הא דידן. שותה ואינה אוכלת, דחולין. אוכלת ושותה, דאליהו דכתיב ואת המים אשר בתעלה לחכה. אוכלת לחין כיבשין, דמערכה. יש אש דוחה אש, דגבראל. ויש אש אוכלת אש, דשכינה.

¹¹⁶⁸ זהו אש דוחה שאמרו בגמ', וחמש הם מסט' דה' שבשם (יהל אור).

¹¹⁶⁹ נ"ל שצ"ל זאת תורת העולה עד הלילה, א'. ור"ל מוקדש הוא אש א', ואש המזבח כו' ב'. אש תאכל האש, ג'. והאש על המזבח כו' ד'. אש תמיד כו' ה'. ה' פעמים אש. וכן דרשו בגמ' (יומא מה ע"א) ה' פעמים אש הנ"ל על מערכה גדולה, ושני' וקיום אש ואברים ופדרים ומנורה ע"ש (יהל אור).

¹¹⁷⁰ ב' (נוסף בדפ"ו).

¹¹⁷¹ שנק' גבוה, בגבהי מרומים כידוע (יהל אור).

¹¹⁷² ר"ל ה' דהעולה רומז על ה' מראות שהן אשל"ת (אדום, שחור, לבן, ירוק, תכלת), ה' גוונים מסטרא דה' עילאה והן ה' פעמים שנאמר בסנה ראיא אצל משה וירא וירא ואראה המראה לראות (יהל אור).

יחידה¹¹⁷⁴ (שמות כד יז) ומראה כבוד יהו"ה כאש אוכלת¹¹⁷⁵ ו' אור דבת עינא והיא אש:	
כז/ב	
זהר:	
מסאבא קא אתיא והא שריא ביה רוח מסאבא ולומנין אשתמודעין¹¹⁷⁶ [קרבני דאתיין] (קרבניה דאתיין) מהאי סטרא ובעא לקרבא על מדבחה¹¹⁷⁷ כדדמי ליה ולא אשתצי ולא אתבטל ההוא רוח מסאבא בין מבר נש ובין מההוא סטרא דאתי מניה אלא באשא דמדבחה דההוא אשא מבערא רוח מסאבא וזינין בישין מעלמא וכהנא בדא אתכוון לתקנא אשא דיבער זינין בישין מעלמא ועל דא בעי דלא ידעכון ליה לעלמין ולא יתחלש חילא ותוקפא דיליה לתברא חילא דתוקפא אחרא בישא מעלמא ועל דא לא תכבה וכהנא יסדר עליה אשא בבקר בבקר בזמנא דשלטא סטרא דיליה ואתער בעלמא בגין לבסמא עלמא (ס"א¹¹⁷⁸ דינא) ואתכפיין דינין¹¹⁷⁹ ולא מתערי בעלמא (ו)על דא תנינן אית אשא אכלא אשא אשא דלעילא אכלא אשא אחרא אשא דמדבחה אכלא אשא אחרא ועל דא אשא דא לא תכבה לעלמין וכהנא מסדר ליה בכל יומא:	הטומאה, והרי שורה בו רוח טומאה, ולפעמים נודעים הקרבנות שבאים מהצד הזה, וצריך להקריב על המזבח את מה שדומה לו ולא מתכלה, ולא מתבטלת אותה רוח הטומאה, בין מהאדם ובין מאותו הצד שבא ממנו, אלא רק באש של המזבח, שאותה האש מבערת את רוח הטומאה ומינים רעים מן העולם. והכהן מתכוון בזה, לתקן אש שתבער מינים רעים מן העולם, ולכן צריך שלא תכבה לעולמים, ולא יחלש הכח והתוקף שלה כדי לשבור הכח התוקף של הרע האחר מן העולם, ולכן לא תכבה. והכהן יסדר עליה אש בבוקר בבוקר, בזמן ששולט הצד שלו, ומתעורר בעולם, כדי לבשם את העולם, (ולבשם הדין) והדינים נכנעים ולא מתעוררים בעולם, ועל זה שנינו יש אש אוכלת אש, אש שלמעלה אוכלת אש אחרת. אש המזבח אוכלת אש אחרת. ועל זה האש הזו לא תכבה לעולמים, והכהן מסדר אותה בכל יום.
רעיא מהימנא:	
שותה¹¹⁸⁰ כל מיין דאורייתא ואוכלת¹¹⁸¹ [כל] קרבנין דצלותא ואוכלת לחין ויבשין אינון פשטי דאורייתא (ד)אינון כעצים יבשים ורזי אורייתא אינון כעצים לחים והאי איהו אש אוכלת לחין ויבשין ועוד אוכלת לחים כל קרבנין דהוה קרבין	שותה כל המים של התורה, ואוכלת את כל הקרבנות של התפלה, ואוכלים לחים ויבשים, אותם פשטי התורה שהם כמו עצים יבשים, וסודות התורה הם כמו עצים לחים, וזוהי אש האוכלת לחים ויבשים. ועוד אוכלת לחים, כל הקרבנות שהיו קרבים בתפלה על מצוות עשה, ויבשים כל הקרבנות שהיו

¹¹⁷³ נמחק בדפ"ק.

¹¹⁷⁴ ר"ל מראה עצמה היא מלכות שהיא מ' דמראה מ' יום שעמד משה בהר מ' יום דיצירה הולד (יהל אור). ר"ל בת עין שכל השם בעין ששני בת עין הן: א' החיצון פני אדם מלכות ה' אחרונה. וא' נקודה פנימאה חכמה יו"ד של השם וה' מראות ה' ראשונה אור הוא ו' כמש"ו והחיצונה הנ"ל הוא המראה (יהל אור).

¹¹⁷⁵ וז"ש אש אוכלת אש דשכינה (יהל אור).

¹¹⁷⁶ עי' לעיל כז ע"א מש"כ בשם דע"ה קנו ע"ד.

¹¹⁷⁷ והוא שעירי חטאת כמ"ש לקמן כח ע"א ועי' עוד בפרשת פקודי רלז ע"א (לש"ו).

¹¹⁷⁸ ולבסמא (נוסף בדפ"ו).

¹¹⁷⁹ עי' הערה לעיל כז ע"ב בשם לש"ו דע"ה. ע"י שמקריבין לה' את השעיר שהוא מסטרא דיליה, הרי מוציאין בזה את בלעו מפיו, ולא עוד אלא שנעשה בו דין ע"י שמקריבין את האימורין ע"ג המזבח, וע"ד שאמרו ב' פקודי (רלז ע"א) דהא כד אתעביד דינא בסטרא דא אתכפיין כל אינון דשלטין מסטרא כו' ע"ש, וכן ב' צו (כז ע"ב) שכל קרבן שהוא מסטרא דיליה כשהוא נקרב על המזבח הנה אשא דמדבחה מבערא רוח מסאבא וזינין בישין מעלמא, והרי מתרחק עי"ז הס"מ מהשכינה הקדושה, ונדחה והולך לו. פעולה השנית הוא הפכו ממש, והיינו כי מאחר שע"י הקרבן שער הוא נדחה מגשת אל הקודש, הרי יזעק חמס ושוד על שברו, ויתחזק בכל תוקף ועוז להלשין ולקטרג בכל האפשרי (דע"ה ח"ב קנז ע"א).

¹¹⁸⁰ עכשיו מפרש כל ה' אשים הנ"ל בשכינה (יהל אור).

¹¹⁸¹ ובזה נתבאר ד' אשים הנ"ל אוכלת או שותה או שניהן ואינו אוכל ולא שותה הן הפסולין שאינה מקבלת קרבן וז"ש דוחה הפסולין מע"ג המזבח (יהל אור).

בצללותא על מצות עשה ויבשין כל קרבנין דהו קרבין בצלותא על מצות לא תעשה והאי איהו סקילה¹¹⁸² שריפה הרג וחנק על מצות [עשה ועל מצות] לא תעשה אלן אינון קרבניא דשכינתא (ד)צללותא דפקודין דעשה ולא תעשה ולקבל¹¹⁸³ מראות אלן תקינו ה' צלותי ביומא דכפורי ולקבל בת עינא אינון [עשרת] ימי וחותשובה [יהו"ה] (נ"א ה') [(ה') וי"ה]¹¹⁸⁴ לקבל אור¹¹⁸⁵ [דבת עינא] ה' ענויין לקבל ה' בתראה:	קרבנים בתפלה על מצוות לא תעשה, וזהו סקילה שרפה הרג וחנק, על מצוות עשה ועל מצוות לא תעשה, אלו הם הקרבנות של השכינה, תפלה, על מצוות עשה ולא תעשה. וכנגד חמש המראות הללו תקנו חמש תפלות ביום הכפורים. וכנגד בת עין, אותם עשרת ימי תשובה, חמש עשרה כנגד האור של בת עין, חמשה ענויים כנגד ה' אחרונה.
פקודא בטר דא לעשות החטאת כמשפטה תנאים ואמוראים¹¹⁸⁶ אתון דמסמרא דמדות דקודשא בריך הוא אתיתו ד(א)טרחתון סגי לנקאה ברתא דילי דאיהי הלכה [[נ"א דיליה] מ]אלין קליפין דערב רב¹¹⁸⁷ קושיין בישין דלית לון תירוץ ולא פרוקא דעלייהו אתמר (קהלת א טו) מעוות¹¹⁸⁸ לא יוכל לתקון¹¹⁸⁹ וחסרון¹¹⁹⁰ לא יוכל להמנות אלא אתמר תיקו בהון וכל תיקו¹¹⁹¹ דאסורא לחומרא ואיהו תיקו חסר [ן]¹¹⁹² דלית ל(י)ה תיקון חסר נו"ן דאיהו עלמא דאתי דתיקו [ד]עלמא¹¹⁹³ דאתי שתיקה [כגון] (כלומר) שתוק כך עלה במחשבה:	המצוה אחר זו לעשות את החטאת כמשפטה. תנאים ואמוראים, אתם שמצד מדותיו של הקדוש ברוך הוא באתם, שטרחתם הרבה לנקות את הבת שלי שהיא הלכה מאותן הקליפות של ערב רב, שהן קושיות רעות שאין להם תירוץ ולא פרוק, שעליהם נאמר (קהלת א) מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות, אלא נאמר בהם תיקו. וכל תיקו של איסור לחומרא, והוא תיקו חסר ן', שאין לו תיקון, חסר נון, שהוא העולם הבא. שתיקו של העולם הבא שתיקה, כמו שתוק כך עלה במחשבה.

- ¹¹⁸² והן הקרבנין שמוסרין עצמם למיתה וכו' ומסטרא דלת יבש ונהר יחר ויבש (יהל אור).
¹¹⁸³ שיוה"כ בבינה תקינו כל אלו נגד השם שבבינה נגד העין שבאלו הימים השם מציץ מן החרכים (יהל אור).
¹¹⁸⁴ ו' (יהל אור).
¹¹⁸⁵ ור"ל ו' שבשם לקבל אור שמדליקין ביוה"כ כמ"ש באורים כבדו ה' ביוה"כ והוא כנגד אור של העין כנ"ל, ועשי"ת נגד בת עין שמשם הדמעות ששעריהן אינן ננעלין, וכן עשי"ת השערים פתוחים כמ"ש דרשו ה' בהמצאו כו' (ר"ה יח ע"א) שבאלו הימים אל תדום בת עיניך, ונגד בינה תפלה כמש ממעמקים קראתיך עומקא עילאה כידוע, ונגד ה' אחרונה ה' עינויין כמ"ש ועניתם את נפשותיכם שמשם הנפש כידוע ואור הוא שמש ת"ת (יהל אור).
¹¹⁸⁶ עי' יהל אור ח"א ל ע"ד ז"ל: דגם בדורות הראשונים היו תנאים ואמוראין אף בימי יהושע ברייתות ומימרות וגם הם היו מסדרים אלו הברייתות ומימרות.
עי' זו"ח לו ע"ב: בגין דתרין מתיבתין אית לעילא מתיבתא דההוא נער מטטרו"ן ומתיבתא עילאה דקב"ה ובכל אתר דתנינן מתיבתא עילאה דא הוא דקב"ה מתיבתא דרקייע דא מטטרו"ן. ועי' דברי רבינו בתיקו"ז נג ע"ב: תנאין ואמוראין - הן תרין מתיבתין.
¹¹⁸⁷ כי הלכה היא מלכות וכל קושיא היא קליפה והוא מסטרא דערב רב שנתערבו בישראל וכן למעלה הקלי' וכן נתערב הקושיא בהלכה והתירוץ הוא תיקון הקלי' ההיא וקושיא דל"ל תירוץ אלו הן הקלי' דל"ל תיקון כלל וכן הרשעים בישראל שאמרו עליהם גיהנם כלה והם אינם כלים (יהל אור).
¹¹⁸⁸ הוא הקושיא שהלכה נתעוות ע"י (יהל אור).
¹¹⁸⁹ הוא התירוץ כמש"ו (יהל אור).
¹¹⁹⁰ הן החסורי מחסרא שבגמ' שע"י נתקנה הקושיא כמש"ו אבל כאן לא יוכל להמנות בכלל החסורי מחסרא (יהל אור).
¹¹⁹¹ שכל ענין האסורים הוא לה להפרישה מהקלי' ולכך הוא לחומרא (יהל אור).
¹¹⁹² נ' שערי בינה (יהל אור).
¹¹⁹³ ר"ל שכל תיקון הוא מצד בינה שמשם אין שטן כו' אבל באלו הקושיין כד מגיעין לבינה אומרים שתוק כך עלה במחשבה בינה בג"ר עולם המחשבה שהוא עולם הנעלם שא"א להשיג למטה התירוץ (יהל אור).

[ואית] [ואלין] קושיין¹¹⁹⁴ דאינון לבושין דהלכה [דאקרון בהון] דאתמר בהון [דאקרון] משבצות זהב¹¹⁹⁵ הדא הוא דכתיב (תהלים מה יד) כל כבודה בת מלך פנימה¹¹⁹⁶ ממשבצות זהב לבושה ואתון פסקין לון בכמה פסקות [ולבתר מתקנין] ומפרקין לון בכמה פרוקין ואי חסר שום פסק ממתניתא כמה דאוקמוה זה חסר מן המשנה אתון מתקנין [לון] והאי הוא חסרון שיוכל להמנות ואי ייתי טפש ויפיק שום ביש על ההוא אומנא דחתיך לבושין ויימא וכי אורייתא איהי חסר והא כתיב (שם יט) תורת יהוה תמימה וכלל (דכל) אברין¹¹⁹⁷ דגופא דאינון רמ"ח פקודין הדא הוא דכתיב (שיר ד ז) כלך יפה רעיתי ומום אין בך תמימה בלבושה ואיך חסר מן המשנה ואתון (לא) תימרון ליה דוק ותשכח חתיכה ותשכח לה מעורבת בשאר פסקות ומשניות דאורח אומנא¹¹⁹⁸ למחתך לבושין בכמה חתיכות ותלמיד דלאו איהו בקי למקשר ההלכה באלין¹¹⁹⁹ חתיכות מתחלפי ליה פסקות וקושיין ולא אשכח לון פרוקא עד דייתי אומנא ופריק לון כל אלין ספקות דלהון בההוא זמנא הלכה דאיהי בריתא סליקת קדם מלכא שלימא בכלא בגופא בלבושא¹²⁰⁰ ובתכשיטה (ובתכשיטה) ואתקיים בה (בראשית ט ז) וראייתה לזכור ברית עולם (או) וולומנין אית לאומנא תלמיד בקי¹²⁰¹ דישר ליה לתקנא לון;	ויש קושיות שהן הלבושים של הלכה, שנאמר בהם משבצות זהב, זהו שנאמר "כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה". ואתם פוסקים אותם בכמה פסקים, ואחר כך מתקנים ומיישבים אותם בכמה פרוקים. ואם חסר פסק כלשהו מן המשנה כמו שבארוה, זה חסר מן המשנה, אתם מתקנים אותם, וזהו חסרון שיוכל להמנות. ואם יבא טפש ויוציא שם רע על אותו אומן שחותך לבושים, ויאמר וכי התורה היא חסרה, והרי נאמר תורת ה' תמימה, תמימה בכל אברי הגוף, שהם רמ"ח מצוות, זהו שנאמר "כלך יפה רעיתי ומום אין בך", תמימה בלבושה, ואיך חסר מן המשנה. אתם תאמרו לו, דייק ותמצא חתיכה, ותמצא אותה מעורבת עם שאר פסקים ומשניות, שדרך האומן לחתוך לבושים לכמה חתיכות, והתלמיד שאינו בקי לקשר את ההלכה בחתיכות הללו מתחלפות לו פסקות וקושיות, ולא מוצא להם פרוק, עד שיבא האומן ומפרק אותם את כל הספקות הללו שלהם, באותו זמן הלכה שהיא בת עולה לפני המלך שלימה בכל, בגופה בלבושה ובתכשיטה, ומתקיים בה "וראיתה לזכור ברית עולם", ולפעמים יש לאומן תלמיד בקי שישלח לו לתקן אותם.
קמו בלהו ואמרו ודאי אנת הוא אומנא רעיא מהימנא דאתמר בך משה קבל תורה מסיני ומתמן ואילך [כלה] וכלהו (כל) תלמידים [אינון] דילך מן יהושע עד סוף כל דרין הדא הוא דאמרינן ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים עד סוף כללהו תלמיד ובקי דילך מאן והוא הא (והא דהא) חזינא דאתמר הכל יהא מונח עד	קמו כולם ואמרו, ודאי שאתה הוא האומן רועה הנאמן, שבך נאמר משה קבל תורה מסיני, ומשם ואילך כל התלמידים הם שלך, מיהושע ועד סוף כל הדורות, זהו שאמר ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים, עד הסוף של כולם. התלמיד הבקי שלך מי הוא, הרי ראינו שנאמר הכל יהא מונח עד שיבא אליהו. אמר להם ודאי כך זה, שהוא תלמיד חבר, שעליו נאמר "בן אהרן

¹¹⁹⁴ הן שיש להם תירוץ כנ"ל (יהל אור).

¹¹⁹⁵ כמ"ש לקמן דפסקין מכמה חתיכות כמו משבצות (יהל אור).

¹¹⁹⁶ הלכה דבגאו (יהל אור).

¹¹⁹⁷ ר"ל הלכה בריתא דמלכא (יהל אור).

¹¹⁹⁸ שנותנין לו בגד בחתיכה אחת והוא חותם מכאן ונותן לכאן ואם נותנין לאדם שאינו בקי דומה לו שהוא חסר וז"ש ותלמיד דלאו (יהל אור).

¹¹⁹⁹ באינון (דפ"ו).

¹²⁰⁰ בלבושה (דפ"ו).

¹²⁰¹ ר"ל כמ"ש (חולין ז ע"א) מקום הניחו לו להתגדר בו, ורומז על אליהו שהוא יתרץ כל הקושיות והאומן מרע"ה כמ"ו וכן כל הת"ח תלמידיו (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

שיבא אליהו אמר לון ודאי הכי הוא דאיהו תלמיד חבר דעליה אתמר (במדבר כה יא) בן אהרן¹²⁰² הכהן כגוונא דאתמר באהרן (שמות ד טז) הוא יהיה לך לפה (דאיהי)	הכהן", כדוגמא שנאמר באהרן, "הוא יהיה לך לפה"
כח/א	
רעיא מהימנא:	
(אורייתא) הכי נמי בריה יהיה [לי] לפה דאיהי אורייתא דבעל פה בגין [דהיכי דהוינא בקדמיתא¹²⁰³ כבד פה] (דכי הוינא כבד פה בקדמין) וכבד לשון הכי¹²⁰⁴ יוקים לי קודשא בריך הוא כבד פה באורייתא דבעל פה וכבד לשון באורייתא שבכתב דלא יימרו¹²⁰⁵ אלין דלא אשתמודעין לי אחרא איהו ואליהו [הוא] יהיה לי לפה ייתי לתקנא כל אלין ספיקות ולפרקא לון בההוא זמנא זאת תורת העולה¹²⁰⁶ (ויקרא ו ב) ברתא דהות מהדקא שפלה בגלותא סליקת על כל דרגין ודולעילא דהא הוא דכתיב (משלי לא כט) רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה¹²⁰⁷ וסליקו דילה תהא לאבא¹²⁰⁸ דאיהו לימינא חסד דביה הרוצה להחכים ידרים מתמן חכמ"ה כ"ח מ"ה¹²⁰⁹:	כך גם פנו יהיה לי לפה, שהיא התורה שבעל פה, משום שאין שהייתי בראשונה כבד פה וכבד לשון, וכך יקים אותי הקדוש ברוך הוא כבד פה בתורה שבעל פה, וכבד לשון בתורה שבכתב, שלא יאמרו אלו שלא מכירים אותי, זה משהו אחר. ואליהו הוא יהיה לי לפה, יבא לתקן את כל הספקות הללו וליישב אותם, באותו זמן זאת תורת העולה, הבת שהיתה בחוץ, שפלה בגלות, עולה על כל הדרגות שלמעלה, זהו שנאמר (משלי לא) רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה, ועלייתה תהיה לאבא, שהוא לימין של חסד, שבו הרוצה להחכים ידרים משם חכמ"ה כ"ח מ"ה.
אמר חד תנא אחד ודאי שבגלל כך נאמר בך "מוליך לימין משה", משום הכלה שלך שלא תהיה לך שלמות אלא עמה, שכאשר אתה תהיה שלם עמה נאמר בך "פה אל פה אדבר בו, ומראה ולא בחידות". במראה, כדוגמת כלה שפושטת מלבושיה ומתייחדת עם בעלה בקירוב בשר ברמ"ח איברים שלה, ולא מכסה אבר אחד שלה, וזהו במראה, רמ"ח בחשבון.	אמר חד תנא אחד ודאי שבגלל כך נאמר בך "מוליך לימין משה", משום הכלה שלך שלא תהיה לך שלמות אלא עמה, שכאשר אתה תהיה שלם עמה נאמר בך "פה אל פה אדבר בו, ומראה ולא בחידות". במראה, כדוגמת כלה שפושטת מלבושיה ומתייחדת עם בעלה בקירוב בשר ברמ"ח איברים שלה, ולא מכסה אבר אחד שלה, וזהו במראה, רמ"ח בחשבון.

¹²⁰² ר"ל שנאמר פנחס הוא אליהו בן אלעזר בן כו' ב"פ בן שהוא ג"כ בן אהרן מטסרא דנדב ואביהו כידוע. ור"ל כאן בן אהרן ברא כרע דאבוה, כמ"ש אצל אהרן שהו איהיה לו לפה שמרע"ה היה כבד פה, ור"ל שהיה אומר ההלכה בסתימות ואהרן מפרשה, כן יהיה לע"ל שאליהו יפרש דעכשיו מרע"ה כבד פה בגלות, ור"ל שאין עכישו הלכה ברורה במקום א' כמ"ש בגמ' (שבת קלח קלט) ומרע"ה בתוך הת"ח כמש"ל (יהל אור).
¹²⁰³ בקדמין (דפ"ק).

¹²⁰⁴ והכי (דפ"ו).

¹²⁰⁵ ר"ל, התורה החדשה שעתידיה להתגלות, לא תהיה ח"ו תורה אחרת, אלא שעתידיה להתפרש היטיב, לא כמו שהוא עכשיו, ויהיה חדשה לנו, ויאמר כל ההלכות כמ"ש אצלינו עכשיו, ואליהו יפרש, ולא יאמר ההלכה ברורה שלא יצטרך לפירוש, כדי שלא יאמרו שאינה התורה של עכשיו (יהל אור).

¹²⁰⁶ ר"ל זאת ברתא דמלכא, הלכה, וזה "תורת", שהיא עכשיו בגלות, שאין הלכה ברורה (יהל אור).
¹²⁰⁷ כמ"ש בתיקו"ז דהלכה למשה מסיני היא סלקא על כל דרגין (יהל אור), בפנימיותה, שהוא עתה נעלם בה, הנה היא באחדותה לעולם למעלה למעלה, ובסוד (ישעיה מד ו) אני ראשון ואני אחרון, והיא סליקת על כל דרגין דלעילא, כמ"ש (משלי לא כט) ואת עלית על כלנה (זוה"ק ח"ג כח ע"א), כי בהעלם הנה היא שורש הכל, כי היא עולה עד המלכות דא"ס, וכמ"ש ברע"מ פינחס (רנו ע"ב), ועי' פ' תרומה (קנח ע"א) ופ' בראשית (כד ע"א ע"ב), ותלוי עלייתה למעלה וגילוי אחדותה בהמלכות דא"ס כאשר יושלם תיקונה בכל הג' תיקונים שאמרנו לעיל (כללים ח"ב נ ע"ב).

¹²⁰⁸ שמשם התורה, חכמה עילאה כמש"ו (יהל אור).

¹²⁰⁹ ר"ל, שהיא כח מלכות שנק' מ"ה, גימ' אדם, חיה הרביעית (יהל אור).

¹²¹⁰ הם רמ"ח פקודין, שהוא יודע כל רזין וטעמין דלהון באתגליא (יהל אור).

כסיאת אבר חד מינה והאי איהו במרא"ה רמ"ח בחושבן¹²¹¹:	
[אמר בוצינא קדישא בקדמיתא אתחזי לך האי חזיו דאתמר בה אתחזי לך דאתמר ביה¹²¹² המראה הגדול¹²¹³ בסנה דאדכר ביה חמש זמני¹²¹⁴ הסנה וכע¹²¹⁵ אתגלייא לך חזיו דא דרמ"ח¹²¹⁶ פקודין דאינון¹²¹⁷ בחמשה חומשי תורה] ולא בחידות דאינון לבושין דילה דבהון חזו כל נביאי דלית ארח לאתגלאה כלה בקירוב בשר אלא לחתן דילה בההוא זמנא יתקיים בהו (בראשית ב כה) ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו¹²¹⁸ ולא יתבששו כגון אדם ואשתו דכבר אתעבר ערבוביא בישא ערב רב קושיא בישא מעלמא דאינון [ערייות] [עריין] דקודשא בריך הוא [ושכינתיה] עריות¹²¹⁹ דישראל:	אמר הנר הקדוש, בראשונה נראה לך המראה הזה שנאמר בו במראה, שהוא לך המראה הגדול בסנה, שנזכר בו חמש פעמים הסנה, וכעת התגלה לך המראה הזה ברמ"ח מצוות, שהם בחמשה חומשי תורה. ולא בחידות, שאותם לבושים שלה, שבהם ראו כל הנביאים, שאין דרך שתתגלה כלה בקרוב בשר אלא לחתן שלה, באותו זמן יתקיים בהם "ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבששו", כמו אדם ואשתו שכבר העביר הערבוב הרע של ערב רב, קושיה רעה מן העולם, שהם העריות של הקדוש ברוך הוא ושכינתו, העריות של ישראל.
כל שכן עריין דילך רעיא מהימנא ומהלכה דילך דבגינייהו צריך לכסאה רזין דאורייתא כמה דאוקמוה (משלי כה ב) כבוד אלהי"ם הסתר דבר¹²²⁰ עד דמתעברין מעלמא ולית מלכים אלא¹²²¹ ישראל כמה דאוקמוה כל ישראל בני מלכים הם בההוא זמנא וכבוד מלכים חקור דבר [אמר] רעיא מהימנא בריך אנת לעתיק יומין דמתמן אנת כענפא דאתפשט מאילנא הכי נשמתין ענפא מנ[י]ה¹²²²:	כל שכן העריות שלך, רועה הנאמן, ומההלכה שלך, שבשבילם צריך לכסות את סודות התורה כמו שבארוה, "כבוד אלהים הסתר דבר", עד שעוברים מן העולם, ואין מלכים אלא ישראל. כמו שבארוה, כל ישראל בני מלכים הם, באותו זמן וכבוד מלכים חקור דבר. אמר הרועה הנאמן ברוך אתה לעתיק הימים, שמשם אתה כענף שמתפשט מן האילן, כך הנשמות ענף ממנו.
תנאים ואמוראין [הא] [הם] ודאי עולה וחטאת¹²²³ ואשם תלת פקודין אינון תלת אבהן [שלמים מטרוניתא אתר דאיהו תשלומין דכלא כגוונא דיומא קדמאה¹²²⁴ דחג מי שלא חג ביום ראשון אין¹²²⁵ תשלומין¹²²⁶ לראשון ושאר יומין	תנאים ואמוראים, הרי ודאי עולה וחטאת ואשם הן שלש מצוות שלשה אבות, שלמים המלכה. (מקום שהוא תשלומים של הכל כדוגמת) אבר שהיא תשלומים של כל איבר, כדוגמת היום הראשון של חג, מי שלא חג ביום טוב ראשון אין לו תשלומים לראשון,

¹²¹¹ (נ"א אתחזי לה דאתמר ביה) (נוסף בדפ"ו).

¹²¹² "אתחזי לך דאתמר ביה" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "במראה דאיהו לך".

¹²¹³ שנאמר ואראה את המראה הגדול, ונאמר "הגודל", לפי שהוא לימין משה, שמשם האל הגדול (יהל אור).

¹²¹⁴ נגד ה' חומשי תורה כמש"ו (יהל אור).

¹²¹⁵ ר"ל, ז"ש ומראה ולא בחידות, בתחלה במראה, ואח"כ ולא בחידות (יהל אור).

¹²¹⁶ ברמ"ח (דפ"ק).

¹²¹⁷ ולכן ראו כל הנביאים בחידות, כמ"ש (יחזקאל יז ב) חוד חידה (יהל אור).

¹²¹⁸ ר"ל, מרע"ה עם הלכה, שיגלה הכל בפירוש, ולא כמ"ש התורה עכשיו בלבוש הסיפורים, בשביל הע"ר, שלא ילמדו הפנים כמש"ו דבגינייהו (יהל אור).

¹²¹⁹ עריין (דפ"ק).

¹²²⁰ הוא הלכה הנ"ל, דבר ה' זו הלכה (יהל אור).

¹²²¹ בלא (דפ"ו).

¹²²² מקוב"ה (יהל אור).

¹²²³ עולה בימינא, וחטאת בשמאל, ואשם תלוי באמצע כמש"ו (יהל אור).

¹²²⁴ בתראה (יהל אור ולש"ו).

¹²²⁵ הן (יהל אור ולש"ו).

¹²²⁶ ונקט ב' הדעות שבגמ' (חגיגה ט ע"א) תשלומין לראשון ותשלומין זה לזה (יהל אור).

תשלומין זה בזה ובהון ווחרסון לא יוכל להמנות¹²²⁷ אבל (אינון שלמים איהו מטרוניתא אבר דאיהי תשלומין דכל אבר בעינא¹²²⁸ דיומא קדמאה¹²²⁹ דחג מי שלא חגג¹²³⁰) יום טוב הראשון של חג עליה¹²³¹ אתמר (קהלת א טו) מעוות לא יוכל לתקון וחרסון לא יוכל להמנות והאי איהו חטאת דמעכב לעולה¹²³²:	ושאר הימים תשלומין זה בזה, ובהם "וחרסון לא יוכל להמנות", אבל מי שלא חג יום ראשון של חג, עליו נאמר "מעוות לא יוכל לתקון וחרסון לא יוכל להמנות", וזוהי החטאת שמעכבת את העולה.
(מאי טעמא) חטא איהו דכר חטאת נוקבא ולומנין דהא¹²³³ אתבסם חטאת ואתפרש מעולה בההוא שעיר¹²³⁴ דאתמר (במדבר כח טו) ושעיר עזים אחד לחטאת אשם תלוי אחד בתרוייהו כמאן דאחיד לכאן ולכאן ואיהו תלוי באמצעיתא כגון הכל תלוי עד שיבא אליהו וואפריש¹²³⁵ (ומפריש) ליה מתמן הכי אשם תלוי איהו אחיד בתרוייהו עד דיהבין ליה מזונא דיליה שוחד דיליה¹²³⁶ ויתפרש מתמן ומתקרבין אברין דכלה דא לדא דהכי איהו אשם וחטאת כסרכות דאחידן בריאה ולא מניחין לה לפרחא ולסלקא¹²³⁷ לגבי עילא לנשבא ברוחא דקודשא:	(למה), החטא הוא זכר, החטאת נקבה, ולפעמים שהרי החטאת מתבשמת ונפרדת מעולה, באותו שעיר שנאמר "ושעיר עזים אחד לחטאת". אשם תלוי אחוז בשניהם, כמי שאחוז לכאן ולכאן, והוא תלוי באמצע, כמו הכל תלוי עד שיבא אליהו, ויפרידו משם. כך אשם תלוי הוא אחוז בשניהם, עד שנותנים לו את מזונו, השוחד שלו, ויפרד משם ומתקרבים האיברים של הכלה זה לזה, שכך הוא אשם וחטאת, כמו סרכות שאחוזות בריאה ולא מניחים אותה לפרוח, לעלות כלפי מעלה, לנשב ברוח הקודש.
שה איהו לעולה דכתיב (בראשית כב ז) ואיה השה לעולה ואתמר ביה (שמות יב ה) שה תמים זכר הדא הוא דכתיב (ויקרא ה טו) איש תמים והא צריך למשאל דהא [שה] (שור) איהו לימינא שעיר איהו לשמאלא דהיינו שעיר עזים אחד לחטאת ואית שעיר ואית שעיר שער אחד ליהו"ה ושעיר אחד לעזאזל והיינו שנאמר "ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל".	השה הוא לעולה, שנאמר "ואיה השה לעולה", ונאמר בו "שה תמים זכר", זהו שנאמר "איש תמים". והרי צריך לשאול, שהרי שה הוא לימין, והשעיר הוא לשמאל, שהיינו שעיר עזים אחד לחטאת. ויש שעיר ויש שעיר. שעיר אחד לה', ושעיר אחד לעזאזל. והיינו שנאמר "ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל".
ובההוא שעיר אתמר בעשו (בראשית כז יא) איש שעיר ודא כבד דנטיל כל אינון שמרים [דרם] (דמתמן) שחין אבעבועות פורחות ספחות¹²³⁸ וכל מיני צרעת והיינו דכתיב (ויקרא טז כב) ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזירה ואינון	ובאותו שעיר נאמר בעשו, "איש שעיר", וזה הכבד שנוטל את כל אותם השמרים של הדם, (שמשם) שחין אבעבועות פורחות ספחות וכל מיני צרעת, והיינו שנאמר "ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזירה", והם עונות תם, שהוא הלב, ואז נפרד

¹²²⁷ וכן בכל יום (יהל אור).

¹²²⁸ כגוונא (דפ"ק).

¹²²⁹ בתראה (יהל אור ולש"ו).

¹²³⁰ חג (דפ"ק).

¹²³¹ "מי שלא חג יום טוב הראשון של חג עליה" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "ביומא בתראה דחג מי שלא חג ביר"ט האחרון".

¹²³² עי' מלואים אות (י).

¹²³³ עי' מלואים אות (יא).

¹²³⁴ עי' מלואים אות (יב).

¹²³⁵ ויפריש (דפ"ו).

¹²³⁶ עי' הערה שלנו כו רע"ב בשם דע"ה ח"ב קנו ע"ב.

¹²³⁷ לסלקא (דפ"ו).

¹²³⁸ ספחת (דפ"ו).

מלהתערב בלב, ואז מתבשם והוא כבד בחטאים הללו, ולא קל לעלות אל יעקב איש תם. שמחו בעלי המשנה של הישיבות שירדו עם התנאים והאמוראים.	עונות תם דאיהו לבא וכדין אתפרש [מ]לערבא בלבא וכדין אתבסס ואיהו כבד באילין חובין ולא קל לסלקא לגבי יעקב איש תם חרו מארי מתניתין דמתיבתא דקא נחתי עם תנאין ואמוראין ¹²³⁹ :
קם אחד מהם ואמר רועה הנאמן תן לי רשות לשאול, אחר שזכיתי לשמוע דברים נכבדים אלו מפיו, שהתורה הזו שיוצאת מפיו "יקרה היא מפנינים וכל חפציו לא ישוו בה". ועם כל זה הלכה היא וללמוד אני צריך, הרי שער לעזאזל זה נאה, אך אשם תלוי באיזה מקום הוא. אמר לו ברוך אתה בני יפה שאלת, אלא מה העמוד האמצעי אחוזים בו ימין ושמאל, שהם חסד וגבורה, כמו גוף שאחוז בין שתי הזרועות של האדם, או כמו נשר שאחוזים בו שתי כנפיים לפרוח בהן, וכמו יונה שאחוזים בה שתי כנפיים שנמשלה לתורה, וכנפיה	קם חד מנייהו ואמר ¹²⁴⁰ רעיא מהימנא הב לי רשו למשאל בתר דזכינא למשמע מלין יקירין אלין מפומך דאורייתא דא [ד]נפקת מפומך (משלי ג טו) יקרה היא מפנינים וכל חפציו לא ישוו בה ועם כל דא הלכה היא וללמוד אני צריך הא שער דעזאזל שפיר אשם תלוי באן אתר איהו אמר ליה בריך אנת ברי שפיר קא שאלת אלא מה עמודא דאמצעייתא אחיד [בין] [ביה] ימינא ושמאלא דאינון חסד וגבורה כגופא [דאחיד] (אחידא) בין תרין דרועין ודברא [בבר] נש או כנשר דאחידן ביה תרין גרפין [לפרחא בהון וכיונה דאחידת בה תרין גרפין] דאמתילת לאורייתא וגרפין
כח/ב	
רעיא מהימנא:	
למצוות עשה, ובהן היא העולה ופורחת למעלה.	דילה למצות [עשה] ובהון היא העולה ¹²⁴¹ ופרחת לעילא:
כך מצוות לא תעשה הן האסורים שלה, כמו ציפורים הנאחזות בפח, וכל האסורים שלה שמעכבות אותה מלפרוח נקראות סרכות, כמו הסרכות הללו שמעכבות את כנפי הריאה מלנשב, כך אשם, שישראל אחוזים בכנפי השכינה שהן חיות הכסא, שלא תהיה עולה בהם בזכויות של ישראל לקדוש ברוך הוא, ומעכבים אותה ומכבידים את כנפיה. ח"ת ח"ת החטאות שלהם ואשם אמם של ערב רב, הסרכה האחוזה בכסא ששם המלכה, ולא מניחה אותה לעלות מן הגלות, והזכויות אחוזות בה להעלותה, ונשארת באויר כמו סרכה שתלויה באויר, וזהו העמוד האמצעי (שהוא אויר), כך אשם	הכי פקודין דלא תעשה אינון תפישו דיל(י)ה כגון צפרים הנאחזים בפח וכל תפשין דילה דמעכבין לה לפרחא אתקריאו סרכות כאלין סרכות דמעכבי לכנפי ריאה לנשבא הכי אשם ¹²⁴² דישאל אחיד בגרפוי דשכינתא דאינון חיוון דכרסיא דלא תהא עולה בהון בזכוון דישאל לגבי קודשא בריך הוא ומעכבין [לה] ומכבידין ח"ת ח"ת ¹²⁴³ (ומכבידין לה גרפחא) חטאות דלהון ואשם ¹²⁴⁴ אן[מא] דערב רב סרכא אחידת בכרסיא דתמן ¹²⁴⁵ מטרוניתא ולא מנחת לה לסלקא מגלותא וזכוון אחידן בה לסלקא

¹²³⁹ עי' בהגר"א בתיקו"ז נג ע"ב: תנאין ואמוראין - הן תרין מתיבתין, ועי' זו"ח לו ע"ב: בגין דתרין מתיבתין אית לעילא מתיבתא דההוא נער מטטרין ומתיבתא עילאה דקב"ה ובכל אתר דתנינן מתיבתא עילאה דא הוא דקב"ה מתיבתא דרקיע דא מטטרין, ועי' ריש תיקו"ז: כד אתכנשו למעבד האי חבורא רשותא אתיהיב לון ולאליהו עמהון ולכל נשמתין דמתיבתאן לנחתא בינייהו.

¹²⁴⁰ אמר (דפ"ו).

¹²⁴¹ וזהו העולה, שבא על מ"ע, דע"י סלקת. וחטאת, לשון ירידה כנ"ל, על מל"ת, שתופסה בגרפין, כמש"ו וע"ז נצטוו במ"ע ול"ת, ל"ת דלא ליהוו להו אחיזה בגרפין, ומ"ע לסלקא היונה בגרפי, וז"ש מה יונה כנפי' כו' (יהל אור).

¹²⁴² חטאת (יהל אור). ר"ל, כמו הסרכות (יהל אור).

¹²⁴³ פ' חיה חיה מטטרון וסנדלפון חיות דמטרוניתא (דרך אמת). ר"ל, החיות דכרסיא בחטאת, שר"ת שלהן ח' (יהל אור).

¹²⁴⁴ שאשם אחוזה בגוף הכסא, כמו גוף היונה כנ"ל (יהל אור).

¹²⁴⁵ ר"ל, שגרפין דשכינתא אינון חיוון, אבל גוף השכינה א"א לומר ח"ו גופא ממש, דשם, והזר הקרב יומת, אלא גוף הכסא מקום השכינה, כמ"ש בפיקודין הנ"ל (יהל אור).

תלוי בצדיק שהוא אחוז בין שמים וארץ.	אשתארת באוירא כגון סרכא תלויה באוירא ודא עמודא דאמצעיתא¹²⁴⁶ (דאיהו אוירא) הכי אשם תלוי בצדיק דאיהו אחיד בין שמיא וארעא:
החטאת היא יותרת הכבד, מכבידה עליה בחטאות של לכלוכים של חטאי ישראל, כדוגמת שהכבד מכביד על השמרים שהם דמים על העורקים של הלב, כך החטאות הללו מכבידות על כנפי השכינה שהן מצוות עשה שדומות לכנפי יונה, ולא תעשה כשהן מכבידות על עשה שהן כשחטאי ישראל מרובים מן הזכויות, נאמר בתורה שהיא גוף, "ותשלך אמת ארצה". והיא צווחת "נתנני ה' בידי לא אוכל קום", "נפלה לא תוסיף קום".	חטאת איהי¹²⁴⁷ יותרת הכבד אכבידת על(י)ה בחטאות דלכלוכין דחובין דישראל כגוונא דכבד¹²⁴⁸ מכביד [שמרים דאינון דמים] (דמים דאינון שמרים) על ערקין דלבא הכי (אלין) חטאות מכבידין על גרפוי דשכינתא דאינון פקודין דעשה דדמיין לכנפי יונה לא תעשה כד אינון מכבידין על עשה דאינון [כד] חובין דישראל מרובין מזכוון אתמר באורייתא דאיהו גופא (דניאל ה יב) ותשלך אמת ארצה ואיהי צווחת (איכה א יד) נתנני יהוה בידי לא אוכל קום (עמוס ה ב) (ו)נפלה לא תוסיף קום:
ולכן תיקנו תנאים ואמוראים תפלות במקום קרבנות, להעביר ממנה חטאות ואשמות, ולכן תיקנו תפלת שחרית כמו קרבן השחר, ותפילת מנחה כמו קרבן בין הערבים, ותפלת ערבית כמו אמורים ופדרים שהיו מתאכלים כל הלילה, ושלשת האבות שתיקנו שלש תפלות כנגד המרכבה שהם קשורים בה כמו שבארוה האבות הן הן המרכבה שהם פני אריה אל הימין לארבעתם.	ובגין דא¹²⁴⁹ תקינו תנאים ואמוראים צלותין באתר דקרבנין לאעברא חטאות ואשמות מ[י]נה ובגין דא תקינו צלותא דשחרית [בקרבת] (בקרבת) השחר וצלותא דמנחה [בקרבת] (בקרבת) בין הערבים וצלותא דערבית [ב]אמורים ופדרים דהוו מתאכלים כל הלילה ותלת אבהן דתקינו תלת צלותין לקבל מרכבתא דאינון קטירין בה כמה דאוקמוה האבות הן הן המרכבה דאינון פני אריה אל הימין לארבעתם וגו' (ע"כ)¹²⁵⁰:
זהר:	
"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", רבי חייא פתח "ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר בני וגו'", ויאמר אביו שלש פעמים של יצחק, ויאמר אחד של אברהם, למה זה כך. אלא שלשה למעשה בראשית שהם היו השלש של יצחק, ואחד של אברהם ברביעי שנאמר הנני בני דחוק (ודוקא) הנני. ונאמר "יהי מארת ברקיע	אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", רבי חייא פתח "ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר בני וגו'", ויאמר אביו שלש פעמים של יצחק, ויאמר אחד של אברהם, למה זה כך. אלא שלשה למעשה בראשית שהם היו השלש של יצחק, ואחד של אברהם ברביעי שנאמר הנני בני דחוק (ודוקא) הנני. ונאמר "יהי מארת ברקיע

¹²⁴⁶ דסמכין לה בגלותא, והן מצד הבינונים, שהן תלויין ועומדין, מחצה זכיות ומחצה עוונות (יהל אור).
¹²⁴⁷ דתרין נוקבין בס"א, נגד ב' הה"ן בקדושה, חמה ולבנה, שעליהן נאמר וחפרה הלבנה כו'. ויותרת הכבד נוק' תתאה, כידוע מסטרא דרשעים, עוונות מרובים, מורידה ח"ו למטה (יהל אור).
¹²⁴⁸ כשמתגבר מחלאת הלב, וכל הגוף (כמ"ש בריש כל מרעין כו'), ועיקר הלב, שהוא מרגיש יותר שהוא שכינה (יהל אור).
¹²⁴⁹ שחר נגד עולה, מנחה נגד חטאת, זמן הדין. ערבית נגד אשם תלוי, דרגא דיעקב, ולכך מתאכלין אברים ופדרים, מזוונא דילי' כנ"ל (יהל אור).
¹²⁵⁰ קיא ע"א והתנחלתם אותם פקודא לעבוד בעבד כנעני (דרך אמת).
¹²⁵¹ ידוע, כי ד' דרגין הן אותיות השם, בין בדכורא בין בנקב', בדכורא ג' דחסדים יה"ו, וא' דגבורה, ה' תתאה. ובנוק' להיפוך, וכאן (במזבח) [במזרח] דנוק' ד' גומדין דלקמן (ל ע"א) והן ג' דיצחק וא' דאברהם, ג' ויאמר אמר יצחק, וא' אמר אברהם, ויאמר יצחק אל אברהם שנכלל באברהם, והוא, יהי אור ויהי אור, שהן אברהם ויצחק, כמ"ש בח"א טז ע"ב, ויאמר אבי נכלל באברהם, ויצחק, והוא סוד רקיע בתוך המים, כמ"ש בז"ח נח ע"א, מים איהו לימינא כו', וכדין מים כו', ויאמר הנה האש הוא יבשת המים (ר"ל, יקוו המים ותראה היבשה – נראה שהיא הגהת הרמ"ש) ויאמר הנני אמר אברהם, הוא חטף קמץ (ס"א הוא יהי מראת), וז"ש למעלה מארת חסר כתיב, וכמ"ש נח ע"ב, משום דהוא דנוק', והן (כסדר) שאמר (ל ע"א) חד לסטר מזרח כו' עד דרום (יהל אור).

(שם א יד) יהי מארת ברקיע השמים מארת חסר ואי תימא ויאמר ויאמר יתיר אינון אלא אינון סתימין הו במחשבה ואלין אתגליין מגו חשוכא ויאמר יצחק אל אברהם וכתוב (שם ג) ויאמר אלהי"ם יהי אור ויהי אור ויאמר אבי [וכתיב] (שם א ו) ויאמר אלהי"ם יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים (שם כב ז) [ויאמר הנה האש (שם א ט) ויאמר אלהי"ם יקוו המים (שם כב א) ויאמר הנני (שם א יד) ויאמר אלהי"ם יהי מארת]:	השמים", מארת חסר, ואם תאמר ויאמר ויאמר הם יותר, אלא שהם היו סתומים במחשבה, ואלו התגלו מתוך החשכה. "ויאמר יצחק אל אברהם", ונאמר "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור". "ויאמר אבי", ונאמר "ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים". "ויאמר הנה האש", "ויאמר אלהים יקוו המים". "ויאמר הנני", "ויאמר אלהים יהי מארת".
רעיא מהימנא:	
[ועוד] אש תמיד תוקד על המזבח (ויקרא ו ו) דא אורייתא¹²⁵² דאתמר בה (ירמיה כג כט) הלא כה דברי כאש נאם יהוה לא תכבה ודאי דעבירה אינה מכבה תורה, אבל עבירה מכבה מצוה. ומי שעושה עבירה שמכבה מצוה שהיא נר, כך מכבה את נרו שנאמר בה "נר ה' נשמת אדם מגופו", וזהו כבוי שנשאר הגוף בחשכה. וכך מי שמסלק שכינה ממקומה גורם כבוי (לכל העולם) וחשיכה לאותו מקום, וחשיכה היא עבירה, "ושפחה כי תירש גברתה". ועליית המצוה מצד של עמי הארץ מכבה להם את המצוה, לקיים בהם "ורשעים בחושך ידמו", אבל לבעלי תורה אין לה כבייה עולמית בהם, שמאירים לה בכמה סודות של התורה, שאור נקרא ר"ז, ומצוות התורה שמקיימים אותן חכמים, זו תורה לגביהם, לילה ויומם לא תכבה עליהם, משום שמקיימים בה "והגית בו יומם ולילה".	ועוד "אש תמיד תוקד על המזבח וגו'", זו התורה שנאמר בה "הלא כה דברי כאש נאם ה'". לא תכבה ודאי, שעבירה אינה מכבה תורה, אבל עבירה מכבה מצוה. ומי שעושה עבירה שמכבה מצוה שהיא נר, כך מכבה את נרו שנאמר בה "נר ה' נשמת אדם מגופו", וזהו כבוי שנשאר הגוף בחשכה. וכך מי שמסלק שכינה ממקומה גורם כבוי (לכל העולם) וחשיכה לאותו מקום, וחשיכה היא עבירה, "ושפחה כי תירש גברתה". ועליית המצוה מצד של עמי הארץ מכבה להם את המצוה, לקיים בהם "ורשעים בחושך ידמו", אבל לבעלי תורה אין לה כבייה עולמית בהם, שמאירים לה בכמה סודות של התורה, שאור נקרא ר"ז, ומצוות התורה שמקיימים אותן חכמים, זו תורה לגביהם, לילה ויומם לא תכבה עליהם, משום שמקיימים בה "והגית בו יומם ולילה".
ועשן דסליק מפומיהו במילי דאורייתא איהו עשן המערכה דמסדרין לה [ומעריכין לה] לגבי	והעשן שעולה מפיהם בדברי תורה הוא עשן המערכה, שמסדרים אותה ועורכים אותה לבעלה, כמו "בהעלותך את הנרות"

¹²⁵² שנאמר בה, והגית בו יומם ולילה (יהל אור).

¹²⁵³ ר"ל לא שהנשמה נכבית בעצמה, אלא שהנשמה מסתלקת מגופיה, והיא כפיי' לגופי', כמו נר, שאין האור בעצמו נכבה, אלא שמסתלק מהפתילה, והוא כבוי לפתילה. וכ"ה בשכינה כמש"ו, דח"ו אצלה, לא יגורך רע, אלא שמסתלקת ח"ו, מאתרה שהוא הכסא, ומנשמתא שהוא ג"כ אתרה, והכל א', שהנשמה חצובה משם. וכשמכבה הפתילה, לא דיו שגורם לפתילה חשך, אלא שמאפיל לכל הבית. כן גורם חשך בכסא, וכן לכל העולמות, שמאירין הכל ממנה. וכן בעולם הזה שמאירין מהנשמה של האדם, מגיע חשך לכלם, וז"ש הא גרים כו' (יהל אור).

¹²⁵⁴ ר"ל, החושך הוא אינו הסתלקות האור לבד, כמו שסוברין קצת בני אדם. אלא כיון שמסתלק האור, בא החושך, שהשם עשה הבדלה ביניהם שלא ישכנו יחד, ולאום מלאום יאמץ, וכן למעלה באה עבירה שהוא חשך ושורה, ושפחה כו' (יהל אור)

¹²⁵⁵ ר"ל, המצוה שכינה מסתלקת משם, וזהו דווקא לע"ה (יהל אור)

¹²⁵⁶ בדרגא דידהון במקום אחיזת נשמתן למעלה, אבל בת"ח אין יכול העבירה לסלקא המצוה כמש"ו (יהל אור).

¹²⁵⁷ ר"ל, לשכינה שנקרא מצוה (יהל אור).

שנאמר בהם "להעלות נר תמיד", ובעשן המערכה ובענן הקטורת, שהתורה הוא העשן שלה, יתעורר מהלב לחכמה שהוא כדוגמת מח, כמו הענן שהתעוררות של הענן היא מהלב, זהו שנאמר "ואד יעלה מן הארץ", ואחר כך "והשקה את כל פני האדמה". כך יתעורר עשן מבינה שהיא בלב, שבארוה אצלו הלב מבין, ועולה לחכמה שהיא	בעלה (ומעריכין לה) כגון (במדבר ח ב) בהעלותך¹²⁵⁸ את הנרות דאתמר בהון (שמות כז ב) להעלות נר תמיד¹²⁵⁹ ובעשן המערכה [וענן] הקטרת דאורייתא עשן דילה יתער ומלבא (מלכא) לגבי חכמתא דאיהו כמוחא כגוונא [דעננא] (בעננא) דאתערותא דעננא מלבא דא הוא דכתיב¹²⁶⁰ (בראשית ב ו) ואד יעלה מן הארץ ולבתר והשקה את כל פני האדמה הכי יתער עשן מבינה דאיהו כלבא¹²⁶¹ דאוקמוה לגבי(יה) הלב מבין וסליק לגבי חכמה דאיהי:
	כט/א רעיא מהימנא:
(במח) כמו מח. (ומה) ומי העשן, זה (דעת) העמוד האמצעי דעת. לב מבין דעת. אחר שיורד עשן חכמה לבינה, שהם זה לשמאל וזה לימין, הוא יורד מלא מאבא ואמא, מלא י"ה, לשרוף עצים שהם תלמידי חכמים מצד של עץ החיים, שהם איברים של הגוף, ששם ה' העצים ודאי. לשרוף אותם בשלהבות התורה, שנאמר בה "הלא כה דברי כאש נאם ה'", בשלהבות של נר מצוה באהבה.	ובמוחא (כמוחא) ומאי עשן דא [דעת] (דא) עמודא דאמצעייתא (דעת) לב מבין דעת¹²⁶² לבתר דנחית עשן חכמה לגבי בינה דאינון דא לשמאלא ודא לימינא איהו נחית מלא מאבא ואמא מלא י"ה¹²⁶³ לאוקרא עצים דאינון תלמידי חכמים מסטרא דעץ חיים דאינון אברים דגופא דתמן ה' העצים ודאי לאוקרא לון בשלהובין דאורייתא דאתמר ב(י)ה (ירמיה כג כט) הלא כה דברי כאש נאם יהו"ה בשלהובין דנר מצוה ברחימו¹²⁶⁴ (ע"כ):
מצוה להקריב בכל יום תמידים, ואחריו להדליק אש, זהו שנאמר "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", ואחריו תרומת הדשן, ואחריו קרבן נדר או נדבה. תנאים ואמוראים, כל אלו תמידים הם מדותיו של הקדוש ברוך הוא, שצריכים להיות להם נחת, ואף על גב שכל הספירות כולן אחת, מכל מקום כל ספירה וספירה ממונה על שבתות וזמנים וימים טובים, ואותה מדה ששולטת באותו	פקודא¹²⁶⁵ להקריב בכל יומא תמידין ואבתריה להדליק אש דא הוא דכתיב אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה (ויקרא ו ו) ואבתריה תרומת הדשן ואבתריה קרבן נדר או נדבה תנאים ואמוראים כל אלין תמידין אינון מדות דקודשא בריך הוא דצריכי למהוי לון נייחא ואף על גב דכל ספירן כלהו חד מכל מקום כל ספירה וספירה

¹²⁵⁸ ר"ל, דסלקין הנר לגבי בעלה, ששם האור רזין כנ"ל, דאור גימ' ר"ז, לכך אין יכול לכבות (יהל אור).

¹²⁵⁹ ר"ל, תמיד, והגית כנ"ל (יהל אור).

¹²⁶⁰ ר"ל שהענן עולה מן הארץ, ואח"כ יורד ומשקה, כן העשן עולה אל המות, ואח"כ יורד ומשקה כל הגוף כידוע (יהל אור).

¹²⁶¹ בלבא (דפ"ו).

¹²⁶² עי' מדרש אותיות רבי עקיבא: למ"ד אל תקרא למד אלא לב מבין דעת מלמד שהלב שקול כנגד כל אבריו של אדם וכו' ששנים עשרה דברים יש בו באדם ואלו הן לב מבין דעת ותבונה. ועי' בהגר"א בתיקו"ז נה ע"ד: ואמר לב מבין כו', ואמרו לב יודע לב רואה ר"ל בזה דלב כוללת כל חב"ד דכוללין הכל.

¹²⁶³ עי' מלואים אות (יג).

¹²⁶⁴ תרומה קנז ע"ב תנאין ואמוראין (דרך אמת). עי' ח"ב קפב ע"ב שמשמע שזה גבורות. ועי' לקמן רל ע"א שזה דווקא בתפילה, ולא בתורה, וצ"ע. ועי' פת"ש נתיב הקל' פתח כו: אמרו (סוכה נב ע"ב) [תנא דבי רבי ישמעאל אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח אם ברזל הוא מתפוצץ] אם אבן הוא [נימוח דכתיב הוי כל צמא לכו למים וכתוב אבנים שחקו מים אם ברזל הוא מתפוצץ דכתיב הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע], וכו', נימוח ע"י מים חסדים של הדעת, ואם ברזל הוא בסוד כבד כועס, מתפוצץ ע"י אש התורה עט' דגבורות שנא' (ירמיה כג כט) הלא כה דברי כאש כו', ועי"ש נתיב קיצור אבי"ע פתח ט: יסוד האש התשוקה והאהבה ליצרו ולקיום מצותיו ולעסק התורה כמ"ש (ירמיה כג כט) הלא כה דברי כאש וגו', ואמרו ג"כ בתלמידי חכמים (תענית ד' ע"א) אורייתא הוא דמרתחי להו, וכן ענין הכעס וקנאה לנקום מרשעים ולבער החוטאים.

¹²⁶⁵ שייך לדף [קו] (קי) ע"ב (דרך אמת).

ממנא על שבתות וזמנין ויומין טבין וההיא מדה דשלטנותא דההוא זמנא כל ספירן אתכלילו בה ואתקריאו כלוהו על שם ההיא מדה בחסד חסדים בגבורה גבורות וכן בכל מדה.	זמן, כל הספירות נכללות בה, וכולן נקראות על שם אותה מדה, בחסד חסדים, בגבורה גבורות, וכן בכל מדה.
ואית השבתת מלאכה כגון שור דאית ליה עול וחמור דאית ליה משאוי בין עול מלכות שמים כגון תפילין בין עול מלכות [הרשעה] (וכו')¹²⁶⁶ כפום עובדיהו באלין יומין אית לון השבתת מלאכה ונייחא [מאן דלא אתעסק באורייתא ובפקודין אית ליה עול מלכות הרשעה]¹²⁶⁷ ומאן דאתעסק באורייתא ובפקודין אית לון עול מלכות שמים דאיהי ה' בתראה מלכות שמים אתקריאת עול מצות איהי ודאי בגין דבה אתבריא כל בריין דשמיא וארעא¹²⁶⁸ הדא הוא דכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם [בה בראם]:	ויש השבתת מלאכה כמו שור שיש לו עול, וחמור שיש לו משא, בין עול מלכות שמים כמו תפילין, בין עול מלכות הרשעה כפי מעשיהם. בימים הללו יש להם השבתת מלאכה ומנוחה, מי שלא עוסק בתורה ובמצוות יש לו עול מלכות הרשעה, ומי שעוסק בתורה ומצוות יש לו עול מלכות שמים, שהיא ה' אחרונה שנקראת מלכות שמים. עול מצוות היא ודאי, משום שבה נבראו כל הבריות של שמים וארץ, זהו שנאמר "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" בה' בראם.
וכד ייתי שבת ויום טוב נחתת בינה דאיהו יה"ו על ה' דאיהו מלכות שמים נשמה יתרה ואיהו (שמות לב טז) חרות על הלוחות אנכי ביציאת מצרים ופרישת נדפהא על ברתא ועל משריין דיל(י)ה ואית לון נייחא ואתמר במשריין דסמאל ונחש (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם יהוה נקרא עליך ויראו ממך אות תפילין ואות שבת ואות דיומין טבין ואות ברית כלוהו שקילין:	וכשיבא שבת ויום טוב, יורדת בינה שהיא יה"ו על ה' שהיא מלכות שמים, נשמה יתרה, והיא "חירות על הלוחות". אנכי ביציאת מצרים, ופורשת כנפיה על הבת, ועל המחנות שלה, ויש להם מנוחה. ונאמר במרכבותיו של סמאל ונחש, "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", אות תפילין, ואות שבת, ואות ימים טובים, ואות ברית, כולם שקולים.
ואית אות דשד"י דאיהו מטטרו"ן עבד וכמה עבדין (ד)תליין מניה דממנא על אלין דעבדין פקודי על מנת לקבל פרס מטטרו"ן ומשריין דיליה ממנן עלייהו בגינייהו אתמר (שמות כג יב) למען ינוח שורך וחמורך ועבדך ואמתך אבל אינון דעבדין פקודין שלא על מנת לקבל פרס אינון [בנוי] (כבר) דמלכא ומטרוניתא ואינון כתרין ותנין [על] (ל)רישא דעבדין ביומין דחול ובגינייהו אתמר ודאשתמש בתגא חלף והזר הקרב [לגבייהו] יומת דשבתות אתקריאו לגבי עבדין:	ויש אות של שד"י שהוא מטטרו"ן עבד, וכמה עבדים תלויים ממנו, שממונה על אלו שעושים מצוות על מנת לקבל פרס, מטטרו"ן והמחנות שלו ממונים עליהם, בשבילם נאמר "למען ינוח שורך וחמורך ועבדך ואמתך". אבל אותם שעושים מצוות שלא על מנת לקבל פרס, הם בני המלך והמלכה, והם הכתרים והתגים על הראש העבדים בימות החול, ובשבילם נאמר ודאשתמש בתגא חלף, והזר הקרב אליהם יומת, שנקראים שבתות אל העבדים.
ובגין דא אם כבנים אם כעבדים אם כבנים דאתמר בהון (דברים יד א) בנים אתם ליהוה	ולכן אם כבנים אם כעבדים, אם כבנים שנאמר בהם "בנים אתם לה' אלהיכם", אם

¹²⁶⁶ עכ"ם (דפ"ו).

¹²⁶⁷ עכ"ם (דפ"ו).

¹²⁶⁸ הוא מה שאמרו רז"ל (מנחות כט ע"ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אל תקרי בהבראם אלא בה' בראם, והוא בה' בתראה דהשם הו"ה ב"ה וכמ"ש בזוה"ק (פ' צו כט ע"א) דה' בתראה הוא מלכות שמים, ובה אתבריא כל בריין דשמיא וארעא, והיא הה' דהבראם, וכן הוא בפ' תזריע (דף מג ע"א) ובאד"ז (דף רצח ע"א). ומה שאמרו (מנחות כט ע"ב) העוה"ב נברא ב' והעולם הזה נברא בה', ר"ל כי בינה שהיא ה' עלאה, והיא העוה"ב (ע' זהר שמות דף כז) (הקדו"ש נא ע"ב), והוא כמ"ש הרב בטנת"א (ריש פרק ג) כי כל העולמות נבראו ע"י כ"ב אותיות שבהמלכות. והוא ע"י הרל"א שערים שבהכ"ב אותיות, כי הם כולם בהמלכות דאצילות, ומהם נבראו כל העולמות ב"ע (הקדו"ש סח ע"ג).

אלהיכ"ם אם כעבדים (ויקרא כה נה) כי לי בני ישראל עבדים ולא שאר אומין אבל אינן חייביא דלא משתדלין באורייתא ומצות ולית עלייהו עול תורה ועול תפילין ושאר פקודין אינן עבדין לאומין דעלמא ומשתעבדין בהו כגון (דברים ו כא) עבדים היינו לפרעה במצרים ואי נטרי שבתות וימים טובים אתמר בהו ויוציאנו יהו"ה אלהינו ויתקיים בהו (שמות כג יב) למען ינוח שורך וחמורך חמור בתורה ובמצות וינפש בן אמתך ובהמתך עם הארץ בהמה אקרי¹²⁶⁹ ולבתר דייעול גרמיה תחות אדם בתורה יתקיים ביה (תהלים לו ז) אדם ובהמה תושיע יהו"ה אם [הוא] כסוס דרכיב עליה מאריה וסביל ליה ולא מבעט [במאריה] (למאריה):	כעבדים "כי לי בני ישראל עבדים", ולא שאר האומות. אבל אותם הרשעים שאין עוסקים בתורה ובמצוות, ואין עליהם עול תורה ועול תפילין ושאר מצוות, הם עבדים לאומות העולם ועוסקים בהם, כמו "עבדים היינו לפרעה במצרים". ואם שומרים שבתות וימים טובים, נאמר בהם "ויוציאנו ה' אלהינו", ויתקיים בהם "למען ינוח שורך וחמורך", חמור בתורה ובמצוות. "וינפש בן אמתך ובהמתך", עם הארץ נקרא בהמה, ואחר שיכניס את עצמו תחת אדם בתורה, יתקיים בו "אדם ובהמה תושיע ה'", אם הוא כמו סוס שרוכב עליו אדונו וסובל אותו ולא בועט באדונו.
ומאי סבילו דעם הארץ לתלמיד חכם בגין דתלמיד חכם כיום שבת צריך איהו דלית ליה מדיליה ואי עם הארץ סביל ליה בממוניה ואתנהיג ביה כפום רעותיה לשמשא ליה (ו)לאתנהגא בפקודין כפום רעותיה יתקיים ביה אדם ובהמה תושיע יהו"ה יושיע ליה משור וגזלה יושיע ליה [ממלאך המות] (ממדת הדין) דלא שליט עליה וישחוט ליה בסכין פגום [דיליה וכל מאן דשחית בסכין פגום נבלה איהו] (ודאיתמר ביה) (שמות כב ל) לכלב תשליכון אותו דאיהו סמא"ל:	ומהו הסבל שעם הארץ לתלמיד חכם, משום שתלמיד חכם כמו יום השבת הוא צריך שאין לו משלו. ואם עם הארץ סובל אותו בממונו, ונוהג בו כפי רצונו לשמש אותו, ולהתנהג במצוות כפי רצונו, יתקיים בו אדם ובהמה תושיע ה', יושיע אותו משור ומגזלה, יושיע אותו ממלאך המות, שלא ישלוט עליו, וישחוט אותו בסכינו הפגומה. וכל מי שנשחט בסכין פגומה, הוא נבלה, שנאמר בו "לכלב תשליכון אותו", שהוא סמא"ל.
ונפש דתלמיד חכם אתקריאת שבת מלכתא נפש יתירה דשבת [ועונג דיליה נשמת חיים ורוח שכלי ואינון (נ"א ואית) נשמה יתירה] (עונג דיליה נשמת חיים ורוח שכלי והכי נשמה יתר) רוח יתירה על נשמה ורוחא ונפשא דאינון עבדין דשליטין בגופא דיומין דחול נשמה יתירה נשמת כל חי¹²⁷⁰ כתר בראש צדיק דאיהו יום שבת:	והנפש של תלמיד חכם נקראת שבת המלכה, נפש יתרה של שבת, והעונג שלה נשמת חיים, ורוח שכלי, והם נשמה יתרה רוח יתרה על נשמה, ורוח ונפש שהם עבדים ששולטים בגוף של ימות החול, נשמה יתרה נשמת כל חי, כתר בראש צדיק, שהוא יום השבת.
[ובהאי] (בכל ה)נשמה יתירה תהלל יה דאינון אבא ואימא דעלה אתמר (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהי"ם זולתך בגין דאיהו מרכבה לעלת העלות דאיהו מכוסה ולא שליט עליה עינא ובגין דא עין לא ראתה רוחא יתירה נהר דנפיק מעדן מבין אבא ואימא ומהלכו [חמש] מאה שנין ומטי	ובנשמה היתרה הזו תהלל יה, שהם אבא ואמא, שעליהם נאמר "עין לא ראתה אלהים זולתך", משום שהיא מרכבה לעילת העילות, שהוא מכוסה ולא שולטת עליו העין, ולכן עין לא ראתה. רוח יתרה, הנהר שיוצא מעדן מבין אבא ואמא, ומהלכו חמש מאות שנה, ומגיע לששי שהוא צדיק, להשקות את הגן, שהיא נפש יתרה מלכות. הנשמה ששולטת

¹²⁶⁹ הרשעים נמשלו לבהמות כמ"ש בחולין (ה ע"א) מן הבהמה להביא בני אדם שדומים לבהמה, מכאן אמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כו'. וכן (שם ע"ב) מסיק הגמרא שם דכל היכא דכתיב בהמה לחודיה גריעותא הוא ע"ש, וכן הוא בזוה"ק (בראשית מז ע"א) בהמה ורמש וחיתו ארץ אלן שאר עמים עכ"ל כו', וכן ברע"מ (פ' צו דף כט ע"א) עם הארץ בהמה אקרי, וכ"ז הוא משום ששורש העופות הם מהחסדים ושורש הבהמות הם מהגבורות וכנ"ז (דע"ה ח"ב מו ע"א).

¹²⁷⁰ רמב ע"ב (דרך אמת).

בימות החול על עבד ה' היא מכסא הכבוד כמו שבארוה,	לשתיאתה דאיהו צדיק להשקות את הגן דאיהי נפש יתירה מלכות שמא ¹²⁷¹ [נ"א כנשמה] דשלטא ביומין דחול(א) ועל(ב) עבד יהו"ה איהי מכסא הכבוד כמה דאוקמוה:
	כט/ב
	רעיא מהימנא:
בעלי המשנה כל הנשמות גזורות מתחת כסא הכבוד, ורוח ששולטת בימות החול על עבד ה', היא מעבד המלך מטטרו"ן, כולל ששה סדרי משנה, והיא שש מעלות לכסא. והנפש ששולטת בימות החול היא מכסא דין סנדלפו"ן, תכלת שבציצית, כמעשה לבנת הספיר.	מארי מתניתין כל הנשמות [גזורות] מתחת כסא הכבוד ¹²⁷² ורוח דשלטא ביומי דחול על עבד יהו"ה איהי מעבדא דמלכא מטטרו"ן כליל שית סדרי משנה ואיהי שש מעלות לכסא ונפש דשליט בחול איהי מכסא דין סנדלפון תכלת שבציצית כמעשה לבנת הספיר:
אבל בת המלך בפסח היא נפש השכלית, ליל שמורים, מצה שמורה, ורוח שמור, כנגדה היא יום טוב, והיא יום שבת, זכור ושמור, משום שהיא אצילות ממלכות.	אבל ברתא דמלכא בפסח איהי נפש השכלית ליל שמורים מצה שמורה ורוח שמור לקבליה איהי יום טוב ואיהי יום שבת זכור ושמור בגין דאיהי אצילות ממלכות:
וכך תלמידי חכמים בני המלך והמלכה נקראו שבתות וימים טובים, ואין להם משלהם שאינם בעלי מלאכה, כמו שאר העבדים, בני החולין, שכרם בעולם הזה ובעולם הבא לענג אותם בכל מיני מאכל ומשתה ולכבדם בלבושים יפים, כמו ששבת שנאמר בה כבדהו בכסות נקיה, כל מה שעושה אדם לשבתות וימים טובים יש לעשות להם, ומי שמחלל שבת חייב סקילה, וכן מי שמשתמש בכתר חולף. וכך מי שמשתמש במי ששונה הלכות שמחלל את תורתו, וכל שכן המבזה אותו כאילו מבזה שבתות ומועדות, ופרשוה בעלי המשנה כל המבזה את המועדות כאלו כופר בעקר.	והכי ת"ח בנוי דמלכא ומטרוניתא ¹²⁷³ אתקריאו שבתות ¹²⁷⁴ וימים טובים ולית לון מדילהון דלאו אינון בני [נ"א בעלי] מלאכה ¹²⁷⁵ כשאר עבדין בנוי דחולין אגרא דילהון בעלמא דין ובעלמא דאתי לענגא לון בכל מיני מאכל ומשתה ולאוקרא לון בלבושין שפירין כגוונא דשבת דאתמר ביה כבדהו בכסות נקיה כל מה דעבד בר נש לשבתות וימים טובים אית למעבד לון ומאן דמחלל [שבת] [לון] חייב סקילה [ו]הכי מאן דאשתמש בתנא חלף והכי הוא המשתמש במי ששונה הלכות דמחלל תורתיה וכל שכן והמבזהו (דמבזה) ליה כאילו מבזה שבתות

¹²⁷¹ נשמה (דפ"ק).

¹²⁷² עי' ספר הליקוטים - פרשת האזינו: ודע, כי יש מקום שקורא אותנו בנים למקום, ויש מקום שקורא אותנו עבדים, לסוד ד' עולמות אב"ע. כי יש נשמה לנשמה, ונשמה ורוח ונפש, ע"ד אב"ע זה למעלה מזה. ומי שהוא מאצילות, נקרא בחינת בנים. ובת למעלה מכסא הכבוד, ומתלבשת בנשמה, מבריא החצובה מתחת כסא הכבוד. ועל זה הכסא אדם מלמעלה, ומשם הנשמה לנשמה, הנקרא אדם. והאחרת, שהיא הנשמה הנקרא דמות אדם. ותחתיה עולם היצירה, הוא עולם המלאכים, הוא הרוח מלבוש לנשמה, ושם הוא הרקיע, שעל ראש החיות, הנושאים הכסא. ושם הם מקום השרפים עומדים, והמלאכים, כמ"ש ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. ותחתם הנפש הבהמית, מלבוש הרוח מעולם הגלגלים, ותחתם הד' יסודות אש רוח מים עפר, ומשם הוא העור והבשר והגידים, שהם מלבוש חיצון לנפש. וכולם רמוזים בד' אותיות השם, שבכל אות ברא עולם. וזהו רמז בנפשו הוא, ונפש בדם. ר"ל, כי הכל ברשות האדם, אם ירצה יעשה החומר נפש, או להפך, ע"כ. עי' בהגר"א בת"ח יז ע"ב כזוהר עד חיותא - ר"ל שהאופנים הן נפש, וחיות רוח. "אל אשר יהיה שמה הרוח כו' כי רוח החיה באופנים". וזוהר הרקיע הוא רקיע שע"ג החיות, שמשם נשמתא, ששם הכסא כמ"ש וממעל לרקיע כו' דמות כסא, ומן הרקיע הזה הנשמות, כמ"ש (זהר ח"ג כט ע"ב) הנשמות חצובות מתחת כסא הכבוד, והוא מזה הרקיע. ועי' רמ"ז לקמן צה ע"א: הוא בת"ת זעיר, במקום שמסתיים יסוד אמא, ושם מאיר אורה ומתגלה יסוד אבא.

¹²⁷³ נמחק במ"מ.

¹²⁷⁴ כל המצות שאדם עושה באמצע השבוע, או אם קורא בתורה הרבה, אז יש לו אפילו בחול תוספת קדושה, כל מה שיכול עם הארץ, וכללות בני האדם, להשיג בתוספת שבת, כמ"ש רשב"י, ת"ח יש לו בכל יום נפש של עם הארץ שביום השבת (פרי עץ חיים - שער השבת א).

¹²⁷⁵ עי' ברכות ה ע"א לא כל א' זוכה לב' שלחנות.

ומועדות ואוקמוה מארי מתניתין כל המבזה את המועדות כאילו כופר בעיקר:	
וכגוונא דכל מאני בית המקדש אתקריאו¹²⁷⁶ קדש הכי כל אינון דמשמשי תלמידי חכמים אתקריאו קדש ותלמידין) דרב דאינון לקבל אברים ודגופא (דגופיה) אתקריאו קדש קדשים¹²⁷⁷ ורוא דמלה קא רמזי בהון (שמות כו לג) והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים ומטטרו"ן את ומשריין דילך צריכין לקרבא לון קרבנא קדם יהו"ה בכל ליליא עשייה לקבל עליה עול מלכות שמים דא קבלת יסורין דעניות לתלמידי חכמים איהו מות לגופא דבעירן דמוזנא דאורייתא איהו מוזנא דנשמתא ורוחא ונפשא שכליים דאינון כהן לוי וישראל כהן ביה י' חכמה ודאי לוי ביה ה' (ב) תבונה ישראל ביה דעת ודא ו' נפש יתירה ה' בתראה:	וכדוגמת שכל כלי בית המקדש שנקראו קודש, כך כל אותם שמשמשים תלמידי חכמים נקראים קודש, ותלמידי רב שהם כנגד אברי הגוף נקראו קודש קדשים, וסוד הדבר רמזו בהם "והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים", ומטטרו"ן אתה ומחנותיך צריכים להקריבם קרבן לפני ה' בכל לילה, עשיה לקבל עליו על מלכות שמים, זו קבלת יסורים של עניות לתלמיד חכמים שהוא מות לגוף הבהמות, שמזון התורה הוא מזון של הנשמה ורוח ונפש השכליים, שהם כהן לוי וישראל, הכהן בו י' חכמה ודאי, הלוי בו ה' תבונה, ישראל בו דעת וזו ו', נפש יתרה ה' אחרונה.
[רמ"ח מצות עשה] ושם"ה לא תעשה ותורה דא אדם הדא הוא דכתיב (במדבר יט יד) זאת התורה אדם ודא כליל שמא מפרש יו"ד ה"א וא"ו ה"א האי איהו אורייתא מוזנא לאדם בארבע אנפין דיליה מוזנא דבעירן נהמא וחמרא ובשרא וכל מיני פירות (קהלת ז יד) זה לעמת זה עשה האלהים:	רמ"ח מצוות עשה ושם"ה לא תעשה, ותורה זו אדם, זהו שנאמר "זאת התורה אדם", וזה כולל את השם המפורש יו"ד ה"א וא"ו ה"א, זוהי התורה מזון לאדם בארבע הפנים שלו, מזון הבהמות לחם ויין ובשר וכל מיני פירות, "זה לעומת זה עשה האלהים".
וצריך בר נש לקרבא בכל ליליא קרבן נפשא ורוחא ונשמתא דבעירן קדם יהו"ה ויתודה בכמה מיני ודויין ויסלק לון במחשבתיה קרבנא קדם יהו"ה לאפקא לון בקריאת שמע (בלב אחד) לקמי קודשא בריך הוא ויפיק רוחיה דדפיק בערקין דלבא נפש יכוון בשריפתה ובשחיתתה ובנחירתה דהו נחירין כבנייא¹²⁷⁸ הדא הוא דכתיב (ויקרא ח ח) ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל ווהיינו חנק ותלתא [מיתות] אלין (מיתתן) הו כמרה סומקא ירוקא אוכמא דאינון בכבד כמרה בטחול ואינון כתלת קליפין דאנוזא [וקודם דא] (קודם) יתקן מזבח אבנים ויכוון למעבדה סקילה ממרה	וצריך אדם להקריב בכל לילה קרבן נפש ורוח ונשמה של בהמות לפני ה', ויתודה בכמה מיני וידויים, ויעלה אותם במחשבתו, קרבן לפני ה' להוציא אותם בקריאת שמע (בלב אחד) לפני הקדוש ברוך הוא, ויוציא את רוחו שדופק בעורקי הלב הנפש, יכוון בשריפתה ובשחיתתה ובנחירתה, שהיו הכהנים נוחרים, זהו שנאמר "ומלק את ראשו ממול ערפו, ולא יבדיל", והיינו חנק. ושלש המיתות הללו היו כמו מרה אדומה ירוקה ושחורה, שהם בכבד כמרה ובטחול, והם כשלש קליפות האנוז. וקודם לכן יתקן מזבח אבנים, ויכוון לעשות סקילה כמרה הלבנה ששולטת בכנפי ריאה, באותן סרכות שאותן הבהמות תפוסות שם, ויורדת אש תכלת

¹²⁷⁶ ואתקריאו (דפ"ו).

¹²⁷⁷ האמנם ענין הכסא הוא ענין ג' אורות שנמשכין ויורדין מן אימא דמקנא בכורסיא בג"ס כנז' בתיקונים (כד ע"ב), ואותם השלש אורות הם נשמת הבריא, והם הנק' כסא הכבוד, והם נקראים קודש קדשים, קדש חד, קדשים תרין, הא תלת (שעה"כ יד ע"ד). ענין המצוה הזאת לייחד אנשים לעבוד ה' ולעסוק בתורתו כמו שהיה הענין בכהנים שנאמרו להם לכו עבדו את ה', וכל מחסורכם עלינו רק לא ימוש ספר וכו' והיו במינינו דוגמת הכהנים אז נגלות חרפת מצרים מעלינו כמש"ה כי חק לכהנים וכו' וברע"מ נתן טעם לזה ת"ח בנוי דמלכא וכו' ויתר השכר למחזיקים בה בפ' ויחי דף רמו מאן דסעיד למארי דאורייתא נטיל ברכאן מעילא וכו', ובפ' דייני גזירות אמרו ע"ה אינם חיים וכו' מצאתי להם תקנה מן התורה ואתם הדבקים וכו' (מ"מ).

¹²⁷⁸ כהניא (דפ"ו).

ומכלה אותם, ויהיו החיות והבהמות והעופות טהורים לקרב לה', ולהשרות שמו עליהם. באותו זמן יתקיים בהם, "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים", ויהיו כמו סוס שאדונו רוכב עליו, זהו שנאמר "כי תרכב על סוסך מרכבותיך ישועה". ובאותו זמן "אדם ובהמה תושיע ה'".	חורא דשלמת בכנפי ריאה באינן סרכות דאלין בעירן תפוסין תמן ונחיתת אשא תכלא וישצי לון ויהון חיון ובעירן ועופין דכין לקרבא ליהו"ה ולשרייא שמה עליהו בההוא זמנא יתקיים בהו (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם חיים ויהון כסוסיא דרכיב מאריה [עליהו] הדא הוא דכתיב (חבקוק ג ח) כי תרכב על סוסך מרכבותיך ישועה ובההוא זמנא (תהלים לו ז) אדם ובהמה תושיע יהו"ה:
והתלמיד חכם שקול לכל בעלי התורה, וכך צריך לשקול עצמו מצדה של התורה ומצד האיברים של הגוף, צריך לשקול עצמו לכל עמי הארץ, כמו שבארוה בעלי המשנה, לעולם יראה אדם עצמו כאלו כל העולם כלו תלוי בו, ויכוון בנפשו וברוחו ובנשמתו לעשות אותם קרבנות עם כל בני העולם. והקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה טובה למעשה, ובוזה אדם ובהמה תושיע ה'. כמו כל התנאים והאמוראים אליו ואמרו כולם בקול אחד, אתה הוא הרועה הנאמן שיש לך רשות לעשות את כל זה שאתה, שקול ככל ישראל ולכן שלח אותך הקדוש ברוך הוא ביניהם.	ות"ח איהו שקיל לכל מארי תורה והכי צריך למהוי שקיל גרמיה מסטרא דאורייתא ומסטרא [דאברים] (דאברהם) דגופא צריך למישקל גרמיה לכל עמי הארץ כמה דאוקמוה מארי מתניתין לעולם יראה אדם עצמו כאילו כל העולם כלו תלוי [בו ויכוין בנפשיה ורוחיה ונשמתיה¹²⁷⁹] (עליו ויכוין ברוחיה) למעבד לון קרבנין עם כל בני עלמא וקודשא בריך הוא מצרף מחשבה טובה למעשה ובדא אדם ובהמה תושיע יהו"ה כמו בלהו תנאין ואמוראין לגביה ואמרו בלהו בקלא חדא אנת הוא רעיא מהימנא דאית לך רשו למעבד כל דא דאנת שקיל לכל ישראל ובגין דא שלח לך קודשא בריך הוא בינייהו (ע"כ)¹²⁸⁰:
תוספתא:	תוספתא:
"זאת תורת העולה", אמר רבי חייא את הפסוק הזה בארנו בצורה הזה, זאת תורת זו כנסת ישראל, העולה זו מחשבה רעה שעולה על רצונו של אדם להסיטו מדרך האמת, היא העולה היא היא שעולה ומסטין את האדם ורוצה לשרוף אותו	זאת¹²⁸¹ תורת העולה (ויקרא ו ב) (על מוקדה) אמר רבי חייא האי קרא אוקימנא ליה בהאי גוונא זאת תורת דא כנסת ישראל העולה דא מחשבה רעה¹²⁸² דאיהי סלקא על רעותא דבר נש לאסטאח ליה מארחא דקשוט היא העולה היא היא דסלקא ואסטייה ליה לבר נש בעי לאוקדא ליה:
ל/א	ל/א
תוספתא:	תוספתא:
באש כדי שלא ינתן לו מקום להשטין, ולכן "על המזבח כל הלילה". מי הלילה, זו כנסת ישראל, שהיא "זאת" לטהר את האדם מאותו רצון על מוקדה, משום שנהר דינור הוא מקום לשרוף את כל אלו שלא עומדים בקיומם, שהרי מכניסים אותם לאותה אש בוערת ומעבירים את שליטתם מן העולם, וכדי שלא תשלוט צריך על מוקדה כל הלילה	בנורא בגין דלא יתיהיב ליה דוכתא לאסטאח ובגין כך (ויקרא ו ב) על המזבח כל הלילה מאן לילה דא כנסת ישראל דאיהי זאת לאתדכאה בר נש מההוא רעותא על מוקדה בגין דנהר דינור איהו אתר לאוקדא לכל אינן דלא קיימי בקיומיהו דהא עאלין לון [בההוא נורא דדליק

¹²⁷⁹ וברוחיה ובנשמתיה (דפ"ק).

¹²⁸⁰ קכא ע"ב מבן שלשים שנה וכו' (דרך אמת).

¹²⁸¹ נדפס לעיל דף כו ע"א ובפרשת פקודי רלט ע"ב (דרך אמת).

¹²⁸² עי' חלק ב' רלט ע"ב. ועי' ז"ח מו ע"ב: ובסטר שמאלא קיימא דרגא אחרא דבסטר מסאבא דאקרי אוף הכי מחשבה ואקרי מחשבה רעה. בגין דדרגא דעלה איהו רע ובג"כ איקרי מחשבה רעה. הכא קיימא כל רעותין בישינ וכל הרהורין בישינ וכל בישינ דעלמא. ועי' שעה"ק פו ע"ב.

זהר ויקרא חלק א'

ומעברי שלטניהון מעלמא ובגין דלא [תשלום אצטריך] (ישלטון) על מוקדה כל הלילה וא[ת]כפייא ולא שלמא (ע"כ):	ותכנע ולא תשלוט.
זהר:	
כתיב (מ"א יט יא) והנה יהו"ה עובר וגו'¹²⁸³ ורוח גדולה וחזק וגו' רוח גדולה דאמר¹²⁸⁴ וכתיב (שם) לא ברוח יהו"ה ואחר הרוח רעש דכתיב (יחזקאל ג יב) ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול הרי רעש אבתריה דרוח ואחר הרעש אש דא הוא דכתיב (דניאל ז י) נהר די נור נגיד ונפק מן קדמוהי וגו' רבי יצחק אמר היינו דכתיב (יחזקאל א יג) ודמות החיות¹²⁸⁵ (ו) מראיהן כגחלי אש בוערות כמראה הלפידים היא מתהלכת בין החיות ונגה לאש ומן האש יוצא ברק¹²⁸⁶ ואחר האש קול דממה דקה קול דא קול בתראה דהיא דממה דלית לה מלה פרטא אלא היא דממה מגרמה¹²⁸⁷ וכד מתכנשי עלה היא אשתמע בכלהו עלמין וכלהו מזדעזעי מנה דממה דקה אמאי היא דקה בגין [דאיהי] (דאיתא) זעירא מכלא:	נאמר "והנה ה' עובר וכו' ורוח גדולה וחזק וגו'", רוח גדולה שאמרנו, ונאמר לא ברוח ה'. ואחר הרוח רעש שנאמר "ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול", הרי רעש אחר הרוח. ואחר הרעש אש, זהו שנאמר "נהר די נור יוצא ושופע מלפניו וגו'". רבי יצחק אמר היינו שנאמר "ודמות החיות מראיהם כגחלי אש בוערות כמראה הלפידים היא מתהלכת בין החיות ונגה לאש", ומן האש יוצא ברק, ואחר האש קול דממה דקה, הקול הזה קול אחרון שהוא דממה שאין לה דבר פרטי, אלא היא דוממת מעצמה. וכשמתכנסים עליה היא נשמעת בכל העולמות, וכולם מזדעזעים ממנה. דממה דקה לממה היא דקה, משום (שהיא) (שבאה) הקטנה מכולן.
רבי חייא אמר אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה (ויקרא ו ו) דא אשו דיצחק¹²⁸⁸ דכתיב (בראשית כב ו) הנה האש והעצים והיינו אש תמיד דקיימא תדיר והעצים אלין עצים דאברהם¹²⁸⁹ דכתיב (ויקרא ו ה) ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר תנן מאשא דיצחק נגיד ומטי להאי מזבח ונפיק גומרא חד לסטר מזרח¹²⁹⁰	רבי חייא אמר "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", זה אשו של יצחק, שנאמר "הנה האש והעצים", והיינו אש תמיד שעומדת תמיד. והעצים, אלו העצים של אברהם, שנאמר "וביער עליה הכהן עצים בבוקר בבוקר". שנינו מהאש של יצחק שופע ומגיע למזבח הזה, ויוצאת גחלת אחת לצד מזרח וגחלת אחת לצד מערב וגחלת אחת לצד צפון

¹²⁸³ והוא סיום המאמר הנ"ל, ג' של רוח כו', ורביעי דממה מסט' דחסד, והוא ג"כ כסדר הנ"ל, רוח הוא רוח קדים (מזרח), רעש ואשמע אחרי, אחרי דייקא (מערב הנק' אחר – נראה מהרמ"ש) (ס"א ואש הוא צפון) ואות הרביעית (ס"א ה' אחרונה) בסט' דחסד (דרום) וכאן הוא סוד בת היתה לו לאברהם אבינו (דרום) (ס"א וה' הנ"ל) [ועי' בזו"ח שיה"ש דף נח ע"א ותבין זה כמשחז"ל שיתין מחוללין ויורדין עד תהום – נראה מהרמ"ש] (יהל אור).

¹²⁸⁴ עי' בפ' בראשית דף טז ע"א מ"ש שם באריכות שהם נגד ג' קלי' רוח סערה ענן ואש מתלקחת וכן אלו הם ג' רוח גדולה רעש אש (מ"מ).

¹²⁸⁵ פי' שהחיות הם בקדושה לפנים מהד' קלי' ומ"ש הוא מתהלכת בין החיות פי' המלכות מתהלכת בין החיות שהיא המחיה אותם כמ"ש בפ' בראשית, ומ"ש ונוגה לאש, פי' שהנוגה הוא לפנים מן האש, שהאש היא קלי' ג' ונוגה היא רביעי (מ"מ).

¹²⁸⁶ פי' בהיקות הקדושה הוא מתגלה מתוך האש, וטעם שלא אמר שהוא מתגלה מתוך הנוגה, לפי שהנוגה הוא קלי' דקה, ויש בה טוב בכלל המוח חשיב לה, וכמ"ש בפ' יתרו על פ', ומתוכה כעין החשמל מתוך האש ומתוכה ומגוה. ומ"ש, ואחר האש קול דממה דקה, פי' המלכות נק' קול דממה דקה כדמפרש הזהר, והיא אחר האש. ומה שלא הזכיר נוגה, הוא מטעם הנ"ל, א"נ י"ל מ"ש רבי יצחק, ודמות החיות בא לפרש אש שאחר הרעש, הם החיות שהם כגחלי אש, וא"כ רוח גדולה ורעש ג"כ, הם בחי' דקדושה, ולפי זה הכא הפך מ"ש בפ' בראשית שהם ג' קלי' (מ"מ).

¹²⁸⁷ פי' דלית לה מגרמה כלום אלא מה דיהבי לה וז"ש וכד מתכנשי עלה וכו' (מ"מ).

¹²⁸⁸ פי' הגבורות שבאים מהגבורה הנק' יצחק למלכות שהיא המזבח (מ"מ)

¹²⁸⁹ פי' החסדים שבאים מחסד הנק' אברהם, ומ"ש הכתוב, הנה האש והעצים, ר"ל שהגבורות התחברו עם החסדים להמתק (מ"מ).

¹²⁹⁰ דע כי המזבח הוא פרצוף הנוקב', וגם המזבח התפארת שלה, ושם יורד אשא דיצחק סוד גבורה א' הכוללת הה"ג בגוה. ואח"כ עולים ומתפשטים בה באור חוזר כנודע. נמצא גומרא חד לצד מזרח היינו

וגומר א חד לסטר מערב וגומר א חד לסטר צפון וגומר א חד לסטר דרום לארבע זווין דמדבחה וכהנא אסחר לה לארבע זווין;	וגחלת אחת לצד דרום לארבע קרנות המזבח, והכהן מסובב אותה לארבע קרנות.
במדבחה (במזרח) אית כבש חד בדרגין ידיען¹²⁹¹ ודרגא תתאה מטי ונחית לתהומא עלאה¹²⁹² מגו שית חד¹²⁹³ ובשעתא דאינון גומרין מטו לארבע זווין חד זיקא אתער ונחית לההוא תהומא עלאה ובההוא אתר¹²⁹⁴ אית חיילין חיילין דאמרי קדוש¹²⁹⁵ בקל רב¹²⁹⁶ עלאה ומסטר אחרא אמרי קדוש בקל נעימותא¹²⁹⁷ עלאה ומסטר אחרא חיילין אחרנין דאמרי קדוש וכן לארבע זווין שית מאה אלף רבוון חיילין בכל זוויה אשתכח ועלייהו חד ממנא וכלהו מתלבשי אפודא וקיימי לסדרא פולחנא דמדבחה לקב(י)ל תתאי:	במזבח (במזרח) יש כבש אחד בדרגות ידועות, והדרגה התחתונה מגיעה ויורדת לתהום העליון. מתוך שש אחת, ובשעה שאותן הגחלים מגיעות לארבע הקרנות, רוח אחת מתעוררת ויורדת לאותו התהום העליון, ובאותו מקום יש צבאות צבאות שאומרים קדוש בקול גדול עליון, ומצד אחר אומרים קדוש בקול נעימות עליונה, ומצד אחר צבאות אחרים שאומרים קדוש, וכן לארבע הקרנות. שש מאות אלף רבבות צבאות בכל קרן נמצאים, ועליהם ממונה אחד וכולם לובשים אפוד, ועומדים לסדר עבודת המזבח כנגד התחתונים.
באתר אחרא אשתכחי גלגלי ימא דנהמין ונחתין בדרגין ידיען ותמן חיילין אמרין בקל נעימותא (יחזקאל ג יב) ברוך כבוד יהו"ה ממקומו וכלהו משבחי בשירתא ולא משתככי ביממא ובליליא וכלהו מסדרי שבחא בקל נעימותא באתר אחרא משתכחי חיילין חיילין קיימין בדחילו בזיע ברתת כמה דאת אמר (שם א יח) ונגה להם [ויראה להם]¹²⁹⁸ וכלהו מסתכלי לגבי ההוא מדבחה דלעילא:	במקום אחר נמצאים גלי הים שנוהמים ויורדים בדרגות ידועות, ושם צבאות שאומרים בקול נעימות "ברוך כבוד ה' ממקומו". וכולם משבחים בשירה ולא שוקטים ביום ובלילה, וכולם מסדרים שבח בקול נעימות. במקום אחר נמצאים צבאות צבאות עומדים בפחד בזיע ברתת, כמו שנאמר "ונגה להם ויראה להם", וכולם מסתכלים אל אותו מזבח שלמעלה.
ובשעתא דמטי אשא דיצחק על גבי מדבחה כמה זיקין סלקין ונחתין לכל עיבר ומתלהטין מנייהו כמה תקיפין מארי דחילא גיברין דעלמא ואלמלא דכהנא קאים על מדבחה ומסדר אעין לא	ובשעה שמגיעה האש של יצחק על גבי המזבח, כמה רוחות עולים ויורדים לכל צד, ולוהטים מהם כמה תקיפים בעלי כח גיבורים של העולם. ואלמלא שהכהן עומד על המזבח ומסדר עצים, לא יכול העולם לעמוד לפנייהם, מאלה הגחלים והזיקים שיוצאים לוהטים על

גבורה חד שנשאר בת"ת ואח"כ משם נתפשטו בשאר הג' קצוות חסד גבורה נ"ה והם ארבע קצוות המזבח (זהר הרקיע).

¹²⁹¹ פי' הם ו' מעלות לכסא דבריא ודרגא תתאה היינו יסוד דבריא וז"ש ונחית לתהומא עילאה שמתלבשת בראש היצירה והוא חסד דיצירה כי ביצירה לא נתגלו ג"ר כנזכר בדרוש אב"ע (זהר הרקיע).

¹²⁹² בריאה ששם השרפים, וגלגלי ימא יצירה ששם החיות, וחיילין אלין האופנים בעשיה, וגומרין הן ה' גבור' שעיקרן ד', דנ"ה נכללים כחדא (בסוד יצחק ד' בני"ם – נכתב על הגליון). ואח"כ מסט' דימינא כו' ה"ח ומתבסמא עלמא (יהל אור). והוא ביסוד דבינה דנוק' דבריא והיא נק' תהומא רבא כי יסודה למטה הוא תהום התחתון (יהל אור). וב' נוק' בינה ומלכות הן ב' תהומין, ובשניהן הוא הדעת וכמ"ש (משלי ג כ) בדעתו תהומות נבקעו, שנבקע הפה והוא תהום עילאה, ויסודה שהוא פה של מטה תהום התחתון, וע"ש (לב ע"ב) ואית בס"א דתהומין סלקין כו' (בהגר"א על תיקו"ז מד ע"ב).

¹²⁹³ הוא יסוד (יהל אור).

¹²⁹⁴ הוא כנגד חסד אית חיילין וכו' ובחסד עצמו מתפרשין לד' כמ"ש בריש פ' ויקרא (זהר הרקיע).

¹²⁹⁵ והוא בבריא ששה השרפים כידוע, והכל בנוק' (יהל אור ובהגר"א בתיקו"ז מד סע"א), ועי' תז"ח ב ע"ג.

¹²⁹⁶ נגד חסד דחסד (זהר הרקיע). מסט' דדרום שנקרא גדול (יהל אור).

¹²⁹⁷ נגד גבורה אמר קל נעימותא סוד השיר גבורה גלגלי ימא היינו גבורה דמלכות דיצירה הנק' ים (זהר הרקיע), ובצפון "קל נעימותא" נעים זמירות (יהל אור).

¹²⁹⁸ והכל במלכות דב"ע (בהגר"א בתיקו"ז מד ע"ב).

גביהם של אותן חיות, כמו שנאמר "ודמות החיות מראיהם כגחלי אש בוערות כמראה הלפידים". מצד ימין של אותן החיות מתעוררת רוח אחת מלמעלה נושבת, ויושבת באותה האש ומתלהטת ומתבשמת ולוהטת ושוככת בזיו מכובד, ומאירה לכמה צבאות שעומדים בצד ימין. ומצד השמאל מתעוררת רוח אחרת חזקה משברת סלעים ונושבת (ויושבת) באותה האש, ומתחזקת ומתגברת, ואז מתלבשת ממנה אותה רוח שמצד שמאל ומאירה (ולוהטת) לכמה צבאות שעומדים באותו צד. וכן לארבעת הצדדים לארבע מחנות, וכולם מתבשמים בשעה שהכהן עולה על המזבח.	יכיל עלמא למיקם קמייהו מאלין גומדין וזיקין דנפקין¹²⁹⁹ מתלהטן גביהון דאינון חיוון כמה דאת אמר (שם יג) ודמות החיות מראיהם כגחלי אש בוערות כמראה הלפידים מסטרא דימינא דאינון חיוון אתער רוחא חדא¹³⁰⁰ מלעילא [נשיב] ויתיב בההוא אשא ומתלהטא ומתבסמא ולהיט ושכיך בזיווא יקרא ונהיר לכמה חיילין דקיימין בסטרא דימינא מסטרא דשמאלא אתער רוחא אחרא תקיפא מתבר טנרין ונשיבו [ויתיב] בההוא אשא ואתתקף ואתגבר כדין אתלבש מניה ההוא מסטרא דשמאלא ונהיר (ס"א ולהיט) לכמה חיילין דקיימין לההוא סטר וכן לארבע סטריין לארבע משריין וכלהו מתבסמן בשעתא דכהנא סליק על מדבחא:
אמר רבי אבא שני מזבחות הם למטה ושנים למעלה, אחד פנימי של הכל	אמר רבי אבא תרין מדבחאן אינון לתתא ותרין לעילא חד פנימאה דכלא
ל/ב	ל/ב
שנקרבת בו הקטורת הפנימית ודקה, קשר האמונה, והכהן העליון מהכל קושר (מקטיר) את הקטורת הזו בקשר האמונה, וזה נקרא מזבח הזהב. ומכאן נקטר ונקשר קשר האמונה בקשר אחד. ומזבח אחד אחר שנקרא מזבח הנחשת, וזהו בחוץ (גדול עליון) ומיכאל השר הגדול מקריב עליו קרבן ניחוח של הקדוש ברוך הוא. ולמטה מזבח הזהב ומזבח הנחשת, בזה קטורת ובוזה חלבים ואמורים, ועל זה נאמר "שמן וקטורת ישמח לב", ולא כתוב שמן וחלבים ואמורים ישמח, אף על גב שהם התבשמות של הרוגז והדין. אבל שמן וקטורת הם שמחת הכל, ולא מצד הרוגז והדין.	דמתקריב ביה קטרת פנימאה ודקה קשורא דמהימנותא¹³⁰¹ וכהנא מכלא¹³⁰² אתקשר ונ"א אקשרו קטורתא דא בקשורא דמהימנותא ודא אתקרי מזבח הזהב ומהכא אתקטר ואתקשר קשרא דמהימנותא בחד קשרא וחד מדבחא אחרא¹³⁰³ ואקרי מזבח הנחשת ודא הוא לבר (ס"א רברבא עלאה) ומיכאל השר הגדול מקריב עליה קרבנא נייחא דקב"ה ולתתא מזבח הזהב ומזבח הנחשת בדא קטרת ובדא חלבין ואמורין ועל דא כתיב (משלי כז ט) שמן וקטרת ישמח לב ולא כתיב שמן וחלבין ואמורין ישמח אף על גב דאתבסמותא דרוגזא ודינא אינון אבל שמן וקטרת חדוותא דכלא איהו ולא מסטרא דרוגזא ודינא:
והמזבח הזה שהוא פנימי של קטורת (שהם פנימיות הקטרת), דקה בדקות של הכל בקשר האמונה, נקרא קול דממה דקה. ומשום שהוא המזבח הפנימי שנקשר בקשר האמונה. מזבח אחר נקרא מזבח החיצון, והפנימי נקרא מזבח ה', האחר נקרא מזבח הנחשת כמו שנאמר "מזבח הנחשת אשר לפני ה' קטן מהכיל וגו'". רבי יוסי אמר מכאן "וכליל על	ודא מדבחא דאיהו פנימאה דקטרת (ס"א דאינון פנימאה דקטרת) דקה בדקותא [דכלא בקשורא] (קשורא) דמהימנותא אקרי קול דממה דקה¹³⁰⁴ וזבגין דאיהו¹³⁰⁵ מדבחא פנימאה דאתקשר בקשורא דמהימנותא מדבחא אחרא אקרי מזבח החיצון ופנימאה אקרי מזבח יהו"ה

¹²⁹⁹ פי' מאלו הגחלים וניצוצי אש בוערות גבי החיות מהאש (רח"ו).

¹³⁰⁰ אור ז"א המתלבש ביצירה (זהר הרקיע).

¹³⁰¹ פי' ע"י הקטרת מתקשרים הספירות כולם (מ"מ).

¹³⁰² פי' חסד דז"א (מ"מ).

¹³⁰³ פי' מלכות דאצילות (מ"מ).

¹³⁰⁴ פי' הכא מפ' קול דממה דקה, היא בינה, לפי שהיא נעלמת יותר. הפך מ"ש לעיל שהיא מלכות (מ"מ).

¹³⁰⁵ דאיהו (דפ"ו).

מזבחך", שנים, ונאמר "על מזבחותי לרצון". אחרא אקרי מזבח הנחשת כמה דאת אמר (מ"א ח סד) מזבח הנחשת אשר לפני יהו"ה קטן מהכיל וגו' רבי יוסי אמר מהכא (דברים לג י) וכליל על מזבחך¹³⁰⁶ תרי וכתוב (ישעיה נו ז) על מזבחותי¹³⁰⁷ לרצון¹³⁰⁸:	
רבי אבא אמר כתיב (שמות יז טו) ויבן משה מזבח¹³⁰⁹ וגו' לקבל ההוא פנימאה בנה¹³¹⁰ האי ועל דא אתקרי יהו"ה נסי מהו נסי דרשים רשימא דאת קיימא [קדישא]¹³¹¹ דבשעתא דעמלק אתא לא(ת)עברא האי רשימא קדישא מנייהו [דישראל] האי מזבח קיימא לקבליה לנקמא ההוא נוקמא דאת קיימא ועל דא אתקרי (ויקרא כו כה) חרב נוקמת נקם ברית ודא א(ת)תקנת להו לישראל רשימא קדישא ומשה בנה לקבל האי מזבח וקרי ליהו (ואקרי) יהו"ה נסי¹³¹² ודא הוא מזבח פנימי¹³¹³ (מ"א יט יג) קול דממה דקה ועל דא (ויקרא ו ו) אש תמיד תוקד על המזבח וגו' אש דאשתכח תדירא ומאי איהו אשא דיצחק וכדין שמא דא אדנ"י וכד יסדר עלה כהנא ואינון אעין אתבסמא בשמא יהו"ה¹³¹⁴ וקרינן לה בשמא דרחמי ויהו"ה וקרינן לה [בשמא יהו"ה בשמא דרחמי ולזמנין קיימא כגוונא דא] (בשמא דא) ולזמנין קיימא כגוונא דא ולזמנין קיימא כגוונא דא¹³¹⁵ רבי שמעון אמר¹³¹⁶ תרי הוו ופנימאה קיימא על ההוא דלבר ומנה אתון ואתקשרא דא בדא:	רבי אבא אמר כתוב "ויבן משה מזבח וגו'", כנגד אותו פנימי בנה את זה, ועל זה נקרא ה' נסי. מה זה נסי, שרשם את הרושם של אות הברית הקדוש, שבשעה שעמלק בא להעביר את הרושם הקדוש הזה מישראל, המזבח הזה עומד כנגדו, לנקום אותה נקמה של אות הברית, ולכן נקרא "חרב נוקמת נקם ברית". וזו התקינה לישראל רושם קדוש, ומשה בנה כנגדה מזבח וכו' וקרא לו ה' נסי, וזהו מזבח הפנימי, "קול דממה דקה". ועל כן "אש תמיד תוקד על המזבח וגו'", אש שנמצאת תמיד, ומיהו, האש של יצחק. ואז השם הזה אדנ"י, וכשיסדר עליו הכהן אותם עצים, הוא מתבשם בשם וקוראים לו בשם הרחמים, י"י, וקוראים לה בשם הזה, ולפעמים עומדת כדוגמא זה, ולפעמים עומדת כדוגמא זה. רבי שמעון אמר שנים היו, והפנימי עומד על אותו אחד שבחוץ, וממנו נזון ונקשרים זה עם זה.
זה קרבן אהרן (ויקרא ו יג) רבי חזקיה פתח (תהלים קמה יז) צדיק יהו"ה בכל דרכיו וחסידי בכל מעשיו צדיק יהו"ה בכל דרכיו הא תנינן כמה אית לון לבני נשא לאסתכלא ביקרא דמאריהון¹³¹⁷ ולא יסטו¹³¹⁸ מארחיהו לבר¹³¹⁹	"זה קרבן אהרן", רבי חזקיה פתח "צדיק ה' בכל דרכיו וחסידי בכל מעשיו". צדיק ה' בכל דרכיו, הרי שנינו כמה יש לבני אדם להתבונן בכבוד רבונם, שלא יסטו מדרכם החוצה, שהרי בכל יום ויום הדין תלוי בעולם, משום שהעולם נברא ועומד על הדין,

- ¹³⁰⁶ פי' מדלא ניקדו בפתח [אלא בסגול] ש"מ תרי (מ"מ).
¹³⁰⁷ לשון הפסוק הוא "מזבחי" וכן הגיה המקדש מלך בדברי הזוה"ק עצמם.
¹³⁰⁸ פסוק הוא בישעיה (נו ז) וזבחייהם לרצון על מזבחי, ויליף לה מהניקוד כמו בפ' א', מדלא נקוד מזבחי אלא מזבחי (מ"מ).
¹³⁰⁹ שמרע"ה כשהיה בונה מזבח בעולם הזה, היה מתקן מדת המלכות שהיא נגד בינה (מ"מ).
¹³¹⁰ האי פי' נגד הבינה (מ"מ).
¹³¹¹ פי' מלכות עשתה רושם ועמידה למילה ע"י הנקמה דעמלק (מ"מ).
¹³¹² פי' כנגד הבינה בנה המזבח, ומ"ש ואיקרי ה' ניסי, פי' ה' שהיא מלכות, נתקנה ועשתה הנקמה בשביל המילה הנק' נס (מ"מ).
¹³¹³ פי' קאי על הבינה כדלעיל (מ"מ).
¹³¹⁴ נמחק בדפ"ק.
¹³¹⁵ פי' כשיש בה גבורות נקראת אדנ"י, וכשיש בה חסדים נקרא בשמא דהו"ה (מ"מ).
¹³¹⁶ פי' מסייע לר' אבא (מ"מ).
¹³¹⁷ לבעבור תהיה יראתו על פניהם לבלתי יחטאו, שהיראה סבה להרגיז יצר הטוב על יצר הרע וללכת דרך ישרה בעבודת הבורא (אור יקר).
¹³¹⁸ אחר שתהיה דרך היראה דרכם, צריכים ליזהר שלא לנטות ממנה (אור יקר).

דהא בכל יומא ויומא דינא תלי בעלמא¹³²⁰ בגין דעלמא על דינא אתברי וקיימא¹³²¹ ועל דא בעי בר נש לאסתמרא מחובוי דלא ידע זמנא דדינא שריא עלוי יתיב בביתיה דינא שריא עלוי נפק מביתיה לבר דינא שריא עלוי ולא ידע אי יתוב לביתיה אי לאו נפק לארחא על אחת כמה וכמה דהא כדין דינא נפקא קמיה הדא הוא דכתיב (שם פה יד) צד(י)ק לפניו יהלך בגין כך בעי לאקדמא ולמבעיא רחמי קמי מלכא בגין דישתזיב מן דינא בשעתא דשריא בעלמא דהא כל יומא ויומא שריא דינא בעלמא הדא הוא דכתיב (שם ז יב) ואל זועם בכל יום:	ולכן צריך אדם להשמר מחטאיו, שלא ידע את הזמן שהדין שורה עליו, יושב בביתו, הדין שורה עליו, יוצא מביתו החוצה הדין שורה עליו, ולא ידע אם ישוב לביתו ואם לא. יוצא לדרך על אחת כמה וכמה, שהרי אז הדין יוצא כנגדו, זהו שנאמר "צדק לפניו יהלך", לכן צריך להקדים ולבקש רחמים מלפני המלך כדי שינצל מן הדין בשעה שהוא שורה בעולם, שהרי בכל יום ויום שורה הדין בעולם, זהו שנאמר "ואל זועם בכל יום".
השתא אית למימר הא תנינן ואתערו חברייא אל בכל אתר¹³²² חסד הוא כמה דאת אמר (דברים י יז) האל הגדול ודא נהירו דחכמה עלאה¹³²³ ואת אמרת¹³²⁴ ואל זועם בכל יום שביק קרא כל אלין שמחן ואחיד בהאי אי הכי לא קיימין מילי ועוד דכתיב (ישעיה ט ה) אל גבור או נוקים ליה דינא או נוקים ליה רחמי אלא הכי שמענא חייביא מהפכי רחמי לדינא¹³²⁵ דלית לך ובכל אינון כתרין עלאין דמלכא קדישא דלא כלילן ורחמי בדינא ודינא ברחמי וחייביא (הדא בחברתה ועל דא חייבין) מהפכי רחמי לדינא:	עתה יש לומר, הרי שנינו והתעוררו החברים, "אל" בכל מקום חסד הוא, כמו שנאמר "האל הגדול", וזה אור של חכמה עליונה. ואתה אמרת ואל זועם בכל יום. הפסוק עזב כל אלו השמות ואחז בזה, אם כן לא עומדים הדברים. ועוד שנאמר "אל גבור", או שנעמיד אותו בדין או שנעמיד אותו ברחמים. אלא כך שמענו, הרשעים מהפכים רחמים לדין, שאין לך בכל אלו כתרים עליונים של המלך הקדוש שלא כלולים רחמים בדין ודין ברחמים, ורשעים מהפכים רחמים לדין.

¹³¹⁹ לצד חוץ מן הדרך, אמנם לצד פנימה להרבות בכל יום סייגים וגדרים ועבודות זו היא העבודה השלמה שהדרך רחב והאדם נכנס בה בכל יום יותר פנימה אם יוסיף בעבודה (אור יקר).

¹³²⁰ עתים ידועים ביום שהדין תלוי בעולם ממש, ח"ו אם ימצא מקטרג יפעול כרגע, והיינו כענין שפי' במסכת ברכות בבלעם. ואין ענין לדון שזה לעולם הוה בכל עת ובכל רגע, אלא תלי הוה לפעול. ולכך היה פועל על ידי קללת בלעם וכיוצא, וענין הנפגעים בו, הוא כעין ויש נספה בלא משפט, שאותו הרגע הם הקלי' נאחזות במלכות הנקראת צדק, ויונקות ממנה, והיא אז משפעת קללות ודאי, ואז משפט מסתלקת ממנה, כאומרו לא יגורך רע. ולזה פירשו בגמ', שענין זה ניכר בתרגום, דהיינו התרגום נק' גבר, שהוא תלוי במלאך גבריאל, שהוא שר על כל אלו הבעלי דינים. וכמו שניכר בו סוד חצות לילה כדפי' בפרשת ויקרא, מפני המשכת כח גבריאל אל התרגום, כך נמשך עליו ביום, בעת שהמלכות צדק בלא משפט, ואז יש נספה, אינו צדיק גמור שיוכל לעמוד נגד המעוררים הדינים בכח זכויותיו המרובים, ודאי נספה. אמנם יש צדיקים שהם יכולים לעמוד נגד הדין, ואדרבה הם ממתיקים דיני הצדק כדפי' ר"ש בעת פטירתו, כל יומא אצטערנא דלא יוקיד עלמא בדינו דצדק, ולזה ישראל ח"ו אם היו החצונים יונקים מהמלכות, ובלעם מקלל מפני עוונותם, היו נכשלים, אלא שמעולם לא נפרד משפט מצדק באותם הימים, ולא היה יכול לעורר הדינים (אור יקר).

¹³²¹ פי' שהעולם הזה על דין המלכות היא עומדת, שהמלכות דנה את העולם (מ"מ).

¹³²² איתא בספר הכוונות בכוונת יום כפורים, שכל האור היורד לעולמות מתפשט ע"י החסד שבחכמה, שה"ס אור קדמא המאיר מסוף העולם ועד סופו, ועל ידו מתפשט השפע בבניה כולה. ואחר כך חסד של בינה מתפשט בזעיר, וחסד דזעיר במלכות. נמצא שהחסד של חכמה הוא האור הגדול ומתפשט בכל, וז"ש "בכל אתר", שכחו בכל מקום. וגם הוא "נהירו רב", שהוא גדול מכולם (רמ"ז).

¹³²³ פי' שחסד הוא קו החכמה דלא כלילן חדא בחברתה, פי' שגם החסד יש בו כללות הגבורות, לכך אמר אל זועם, ואל גבור, שהרשעים הפכו אותו להיות דין גובר בו, וז"ש וע"ד חייבא מהפכי וכו' (מ"מ).

¹³²⁴ קיט ע"ב (הערת הזהר).

¹³²⁵ לקמן סה ע"א (לש"ו). ישנו בחי' התכללות ימינא בשמאלא ושמאלא בימינא לרעה ג"כ רח"ל, והוא בסוד שאמר ב"ר (פל"ג סי' ג) אוי להם לרשעים שהם הופכים מדת רחמים למדת הדין, וכן הוא בזה"ק (פ' צו ל ע"ב ופ' אחרי סה ע"א). והרי ישנו התכללות ימינא בשמאלא ושמאלא בימינא על שני פנים, כי הם ע"פ הזכות והמעשים כנז', וע' פ' שמיני (טל ע"ב) ופ' וארא (כו ע"ב) (כללים ח"א עז ע"ד).

אמר לו רבי יהודה זה טוב, בזה שנאמר אל גבור, אלא אל זועם בכל יום מהו, שהרי בכל יום ויום עומד בדין, בין שבני העולם צדיקים בין שלא צדיקים, לא היה בידו. באו ושאלו לו לרבי שמעון, אמר להם ודאי אל זועם בכל יום, והרי בארוה החברים, לעתים הוא דין ולעתים הוא	אמר ליה רבי יהודה שפיר בהווא דכתיב אל גבור אלא אל זועם בכל יום מהו דהא בכל יומא ויומא קיימא וברינא בין דבני עלמא זכאין בין דלא זכאין לא הוה בידיה אתו שאילו ליה לרבי שמעון אמר לון ודאי אל זועם בכל יום והא אוקמוה חברייא לזמנין הוא דינא לזמנין הוא לא/א
רחמים, אם בני העולם צדיקים הרי אל עומד והוא חסד, ואם לא צדיקים, הרי אל עומד ונקרא גבור, ועל זה עומד בכל יום. אבל דבר נאה הוא, אל בכל מקום זהו אור (רב) החכמה העליונה, ועומד בקיומו בכל יום, שנאמר "חסד אל כל היום".	רחמי אי זכאין בני עלמא הא אל קיימא והוא חסד ואי לא זכאין הא אל ¹³²⁶ קיימא ואקרי וגבור (דינא) ועל דא קיימא בכל יומא אבל מלה שפיר הוא אל בכל אתר נהירו (רב) דחכמתא עלאה הוא וקיימא בקיומיה ¹³²⁷ ובכל יומא דכתיב (תהלים נב ג) חסד אל כל היום:
ואלמלא שאל הזה מתעורר בעולם, לא יכול העולם לעמוד אפילו שעה אחת מלפני הדינים הקשים שמתעוררים בעולם בכל יום, זהו שנאמר "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", אל תקרי בהבראם אלא באברהם, בהתעוררות של אברהם עומדים. וכשמתעורר אברהם בעולם, כל אותם הדינים שנמצאים בכל יום ויום הוא דוחה אותם החוצה, ולא עומדים לפניו.	ואלמלא דהאי אל ¹³²⁸ אתער בעלמא לא יכיל עלמא למיקם אפילו שעתא חדא מקמי דינין תקיפין דמתערין בעלמא בכל יומא דהא הוא דכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אל תקרי בהבראם אלא באברהם באתערותא דאברהם קיימי ¹³²⁹ וכד אתער אברהם בעלמא ¹³³⁰ כל אינון דינין דמשתכחי ¹³³¹ בכל יומא ויומא דחי להו לבר ¹³³² ולא קיימין קמיה:
זהו שנאמר, "ואל זועם בכל יום". לא כתוב נזעם או זעום בכל יום, אלא זועם. בכל	דהא הוא דכתיב (תהלים ז יב) ואל זועם בכל יום נזעם [או זעום] בכל יום ¹³³³ לא כתיב אלא זועם

¹³²⁶ מהא משמע קצת דזמנין אל הוא בחי' גבורה ויתיישבו קצת דביר הרשב"א פ"ק דברכות עפ"ע דף יד ע"ד ועי' במאורי אור מא"י (נ"א), עי' מבו"ש א"א טז (לש"ו).

¹³²⁷ תמיד הוא מתקיים ואינו משתנה ממדרגה למדרגה כי כל כך אורו למטה כמו למעלה כנזכר שם בספר הכוונות. ואיתא תו התם ששם אה"ה דיודין שבראש הבינה הוא מתליבש בחסד זה של חכמה, עיין שם. וידוע שעיקר שם אה"ה דיודין הוא שם אי"י והוא בגי' א"ל (רמ"ז).

¹³²⁸ דייקא האי א"ל, שהוא חסד דחכמה, כי הוא לבדו מבסס הדינים החזקים והתקיפים כנודע אלה תולדות, שאמרו רז"ל אלה פסל תוהו ובוהו, ומתחיל עולם התיקון שה"ס [החסד] שם של מ"ה, והיינו אברהם אב"ר מ"ה, כח של מ"ה. אל תקרי בהבראם, כי מלת בהבראם מיותרת שהיה די שיאמר אלה תולדות וגו' ביום עשות וגו'. ועוד שבזמן הבראם שהוא יום א' לא הולידו כי אם אחר כך בששה ימים, ולכן אמר שהרמז למדת אברהם שצירופו הבראם, לרמז מה שאמרו רז"ל בה' בראם, שה"ס ה' חסדים הכלולים ביסוד. ועוד נלע"ד במה שנז"ל שפנימיות חסד של חכמה הוא אה"ה שבראש הבינה שהיא ה', ולכן נתווסף ה' באברהם מפני שתוכיות החסד דחכמה הוא ה', וה' יש לה ג' מלואים ה"י ה"א ה"ה שעולים א"ל, והוא נהירו דחכמתא, שמאיר בתוך החכמה, וזה רמז במלת אלה, א"ל ג' המלואים וה' השורש להם (רמ"ז).

¹³²⁹ וכמש"ה (תהלים פט, ג) עולם חסד יבנה, וכלומר שמציאות וקיום עולם הוא חסד דחכמה, שהוא יבנה באור פנימי של בינה, וזהו יבנה אותיות בינה, ובזה העולם עומד תמיד (רמ"ז).

¹³³⁰ שהוא בבקר (רמ"ז).

¹³³¹ משיורי הלילה (רמ"ז).

¹³³² חוץ לעולם הקליפות (רמ"ז).

¹³³³ שאם הכוונה כנראה מפשט הפסוק שהוא הדין ומתמלא רוגז שהוא פועל דין, קשיא חדא שהיה די שיאמר שופט צדיק וזועם. ועוד שהל"ל נזעם או זעום, כי זועם הוא פועל יוצא ור"ל ששם אל הנז"ל זועם וגוער בכל יום, אבל י"ל דלא הזכיר הפסוק במי זועם, ונראה דקיימא לן אדם נידון בכל יום, ועוד שבזמן שיש דין אז מתעוררים החיצונים כאמור בכוונת ראש השנה וזש"ה (תהלים ז, יב) אלקים שופט צדיק, פי' הוא צדיק בדינו, ואז שהדינים מתעוררים אל זועם בהם, ובכל יום מוסב גם אל ראש הפסוק, שאלקים שופט ואל זועם בכל יום. ובזה תבין היטב הנז"ל אינון דינין דמשתכחי בכל יומא ויומא. הה"ד (תהלים מב,

יום ויום שנמצא דין דוחה אותם החוצה, והוא עומד ומבשם את העולם, זהו שנאמר "יומם יצוה ה' חסדו", ואלמלא זה העולם לא יכול לעמוד אפילו רגע אחד. ולכן הכל עומד בגלל אברהם, וזהו שנאמר אל גבור, לא שהוא גבור אלא הפסוק הזה רמז הוא שרומז לאבות, ורמז הוא שרומז לאמונה העליונה הקדושה, שנאמר "פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום". פלא זו החכמה העליונה שמפליאה ומכסית מהכל, כמו שנאמר "כי יפלא ממך דבר". יועץ, זהו נהר עליון שנמשך ויוצא ולא פוסק, וזה יועץ לכל ומשקה את הכל.	בכל יומא ויומא דדינא אשתכח (ו)דחי לון לבר וקיימא הוא ומבסם עלמא הדא הוא דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהו"ה חסדו ואלמלא האי לא יכיל עלמא למיקם אפילו רגעא חדא ועל דא כלא קיימי בניניה דאברהם והאי דכתיב אל גבור לאו דאיהו גבור אלא והאי קראו רמז הוא דקא רמז לאבהן ורמיזא הוא דקא רמז למדינותא עלאה קדישא דכתיב (ישעיה ט ה) פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום פלא דא חכמתא עלאה דהיא פליאה ואתכסיא מכלא כמה דאת אמר (דברים יז ח) כי יפלא ממך דבר יועץ דא הוא נהר עלאה דנגיד ונפיק ולא פסקא ודא יועץ לכלא ואשקי לכלא¹³³⁴:
אל, זה אברהם כמו שבארנו האל הגדול. גבור, זה יצחק שנאמר הגבור. אבי עד, זה יעקב שאוחז בצד הזה ובצד הזה ועומד בקיום שלם. שר שלום, זה צדיק שהוא השלום של העולם, שלום הבית שלום המלכה. באו רבי חזקיה ורבי יהודה ונשקו את ידו, בכו ואמרו אשרי חלקנו ששאלנו את זה, אשרי הדור שאתה שרוי בתוכו.	אל דא אברהם כמה דאוקימנא האל הגדול גבור דא יצחק דכתיב הגבור אבי עד דא יעקב דאחיד להאי סטרא ולהאי סטרא וקיימא בקיומא שלום שר שלום דא צדיק דאיהו שלמא דעלמא שלמא דביתא שלמא דמטרוניתא אתו רבי חזקיה ורבי יהודה ונשקו ידוי בכו ואמרו זכאה חולקנא דשאינא האי זכאה הוא דרא דאת שארי בגווייהו:
אמר רבי שמעון כתוב "זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה'". בא וראה הרשעים של העולם גורמים לקדוש ברוך הוא להסתלק מכנסת ישראל, זהו שנאמר "איש תהפוכות ישלח מדון ונרגן מפריד אלוף". מי האלוף, זה הקדוש ברוך הוא, (שהוא אלוף של עולם) כמו שנאמר "אלוף נעורי אתה", והם (הרשעים) מפרידים את זאת מזה, שהיא שלום הבית, והם זווג אחד.	אמר רבי שמעון כתיב (ויקרא ו יג) זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו ליהו"ה תא חזי חייבי עלמא גרמין ליה לקודשא בריך הוא לאסתלקא מכנסת ישראל הדא הוא דכתיב (משלי טז כח) איש תהפוכות ישלח מדון ונרגן מפריד אלוף¹³³⁵ מאן הוא אלוף דא קודשא בריך הוא (דאיהו אלוף של עולם) כמה דאת אמר (ירמיה ג ד) אלוף נעורי אתה ואינן (חייבי מפרשי) ומפרישין לזאת מזה דאיהו שלמא דביתא ואינן זווגא חדא:
בא אהרן הקדוש ובניו, ועל ידיהם נקריבים שניהם ומזדווגים זה עם זאת, זהו שנאמר "בזאת יבא אהרן אל הקדש", זה קרבן אהרן	אתא אהרן קדישא ובניו ועל ידיהו מתקרבין תרוייהו ואזדווג זה בזאת הדא הוא דכתיב (ויקרא

(ט) יומם יצוה ה' חסדו, שלא נאמר ביום אלא יומם, שהוא חסד הגדול של חכמה הכולל כל החסדים, יצוה ה' חסדו (רמ"ז).

¹³³⁴ עצה הוא השקאה כמ"ש בפ' צו (לא ע"א) יועץ דא נהר כו' ואשקי לכולא, והענין שהיועץ הכל ניזונים וחיים ומתנהגים בעצתו וכן נקראים כליות יועצות שהן אפיקי מים והכל מצד הנהר מימי החסד דאשקי לכלא ונק' בינה יועץ בשם התואר שיועץ תמיד דלא פסיק ונהר יוצא מעדן (בראשית ב י) אשר לא יכזבו מימיו והחסד עצה שם המקרה כי המים הוא העצה כנ"ל וכמ"ש מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה כי השותה המים אלו יחכם שהם כסט' דחכמה דהיא בימינא הרוצה להחכים ידרים (ב"ב כה ע"ב) ולכן ושומע לעצה חכם ואת נועצים חכמה (בהגר"א על תיקו"ז קכד ע"ג). יכזבו מימיו והחסד נק' עצה כו' ע"ש (יהל אור).

¹³³⁵ המשתמשים בקבלה מעשיית בלי כוונת וידיעת יחודי השמות למעלה, הנה הם מקצצים בנטיעות, ועליהם נאמר (משלי טז כח) ונרגן מפריד אלוף (כמ"ש בזוה"ק ויקרא טז ע"ב, ופ' צו לא ע"א, ופ' אחרי עד ע"א, וכן בהשמטות זוהר בראשית רסב ע"א) (הקדו"ש נב ע"ד), נעשה בה דבר והפוכו, שהוא קלקול ותיקון, כי הרי בכח הבחירה הניתן בהבריאה שהיא מסוד הפירוד, ובסוד שנאמר (משלי טז כח) ונרגן מפריד אלוף (ע' זוהר ח"א לד ע"א וח"ג טז ע"ב, לא ע"א, עד ע"א) (כללים ח"א לה ע"ג).

ובניו, והם מזווגים את המלך הקדוש העליון במלכה, ועל ידיהם מתברכים עליונים ותחתונים, ונמצאות ברכות בכל העולמות, ונמצא הכל אחד בלי פרוד. ואם תאמר למה לא כתוב זאת קרבן, לקרב זאת למקומה. לא כך, שהרי הכהן ממעלה מתחיל להביא את הזווג לכנסת ישראל, עד שמגיע לזו ה"זה" לזווגו עם "זאת" ולקרבם כאחד, ולכן הכהן משלים את הקרבן ומקרב את הזווג, אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.	מז ב) בזאת יבא אהרן אל הקדש זה קרבן אהרן ובניו ואינן מזווגי למלכא וקדישא עלאה במטרוניתא ועל ידיהו מתברכאן עלאין ותתאין ומשתכחין ברכאן בכלהו עלמין ואשתכח כלא חד בלא פירודא ואי תימא אמאי לא כתיב זאת קרבן לקרבא זאת לאתריה לאו הכי דהא כהנא מעילא קא שרי לאייתאה זווגא לה לכנסת ישראל עד דמטי להאי זה לאזדווגא בזאת ולקרבא לון כחדא ובגין כך כהנא אשלים קרבנא וקריב זווגא זכאה חולקיהון בעלמא דין ובעלמא דאתי:
רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים מאושא לטבריה, אמר רבי חייא כתוב "כי בחר ה' בציון וגו' זאת מנוחתי וגו'", לפעמים קוראים את זה כל החברים זכר, משום שהוא (שציון הוא) רחמים, וכאן הכתוב קורא אותו נקבה. אמר רבי יוסי כך נשמע לי מהנר הקדוש, (אבל) בשעה שהזווג מזדווג כאחד להראות שהנקבה נכללת בו בכלל אחד, הנקבה נקראת בשם (הזכר), שהרי אז נמצאות הברכות של המלכה, ואין בה פרישות כלל. ועל כן כתוב "למושב לו", ונאמר "כי בחר ה' בציון", בציון בדיוק, באותו שיש בתוכו ששורה בו, ולא כתוב לציון, והכל אחד, בין שקורא לזה בשם של זכר ובין שקורא לזה בשם של נקבה, הכל אחד, ועומדים בדרגה אחת. (פתח רבי יוסי ואמר) ועל זה כתוב "ולציון יאמר איש ואיש יולד בה", אחד לדין ואחד לרחמים, כשמזדווגים כאחד בזווג אחד, אז נקרא ציון, וציון וירושלים ידועים ונמצא שזה תלוי בזה.	רבי חייא ורבי יוסי (אסי) הוו אזלי מאושא לטבריא אמר רבי חייא כתיב (תהלים קלב יג) כי בחר יהוה בציון וגו' זאת מנוחתי וגו' לזמנין קארון¹³³⁶ להאי חבריא כללו דכורא בגין דאיהו (ס"א דציון איהו) רחמי והכא קרא נוקבא קרא ליה אמר רבי יוסי הכי שמיע לי מן בוצינא¹³³⁷ קדישא (אבל) בשעתא דזווגא אזדווג כחדא לאחזאה דהא נוקבא אתכלילת ביה בכללא חדא אתקרי נוקבא ובשמא דדכורא דהא כדין ברכן דמטרוניתא אשתכחו ולא הוי בה פרישותא כלל ועל דא למושב לו (שם) כתיב וכתיב (שם) כי בחר יהוה בציון בציון דייקא בההוא דאית בגויה דשריא ביה ולא כתיב לציון וכלא חד בין דקרא להאי בשמא דדכורא ובין דקרא להאי בשמא דנוקבא כלא חד ובדרגא חד קיימין (פתח רבי יוסי ואמר) ועל דא כתיבו (שם פז ה) ולציון יאמר איש ואיש יולד בה חד לדינא וחד לרחמי כד מזדווגי כחדא בזווגא חד כדין ציון אקרי וציון וירושלם (בירושלים) אשתמודע ואשתכח ודא בדא (וחד בחד) תליא:
פתח רבי יוסי ואמר נאמר "והתקדשתם"	פתח רבי יוסי ואמר כתיב (ויקרא כ ז) והתקדשתם
ל/א/ב	ל/א/ב
והייתם קדושים", מי שמקדש את עצמו מלמטה מקדשים אותו מלמעלה, ומי שמטמא את עצמו מלמטה מטמאים אותו מלמעלה. מקדשים אותו מלמעלה נאה, שהרי קדושת רבונו שורה עליו, אבל מטמאים אותו, מאיזה מקום. ואם תאמר מלמעלה, וכי טומאה שורה מלמעלה. אמר רבי חייא זה ששנינו, במעשה שלמטה מתעורר מעשה שלמעלה. אם המעשה שלמטה בקדושה, מתעוררת קדושה למעלה ובאה ושורה עליו ומתקדש בה.	והייתם קדושים מאן דמקדש גרמיה מלרע מקדשין ליה מלעילא מאן דמסאיב גרמיה מלרע מסאבין ליה מלעילא מקדשין ליה מלעילא יאות דהא קדושה דמאריה שריא עליה אבל מסאבין ליה מאן אתר ואי תימא מלעילא וכי מסאבותא שריא לעילא אמר רבי חייא היינו דתנינן בעובדא דלתתא אתער עובדא לעילא אי עובדא [דלתתא] היא בקדושה אתער קדושה לעילא ואתי ושריא

¹³³⁶ קארן (דפ"ו).

¹³³⁷ מבוצינא (דפ"ו).

עליה ואתקדש ביה:	
ואי איהו אסתאב לתתא אתער רוח מסאבותא לעילא ואתי ושריא עליה ואסתאב ביה דהא בעובדא תליא מלתא דהא לית לך טב וביש קדושה ומסאבותא דלית ליה עקרא ושרשא לעילא ובעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא מה דתלא בעובדא בעובדא אתער לעילא ואתעביד עובדא ומה דתלי במלין במלין כד אתגזר [במלה] אתער הכי לעילא ואי תימא מלה מה אתער אלא הכי כתיב (ישעיה נח יג) ודבר דבר ההוא דבר אתער מלה אחרא לעילא [דאקרי] (ואקרי) דבר (הושע א א) דבר יהוה אשר היה (ש"א ג א) ודבר יהוה היה יקר (תהלים לג י) בדבר יהוה שמם נעשו דהא תנינן ההיא מלה סלקא ובקע רקיעין עד דסלקא (ס"א דאטישבא) בדוכתיה ואתער מה דאתער אי טב טב אי ביש ביש [ועל דא כתיב] (כמה דכתיב) (דברים כג י) ונשמרת מכל דבר רע:	ואם הוא מטמא למטה, מתעוררת רוח טומאה למעלה ובאה ושורה עליו ונטמא בה, שהרי הדבר תלוי במעשה, שהרי אין לך טוב ורע קדושה וטומאה שאין להם עיקר ושורש למעלה, ובמעשה שלמטה מתעורר מעשה שלמעלה. מה שתלוי במעשה, במעשה מתעורר למעלה ונעשה מעשה, ומה שתלוי בדיבורים, בדיבורים כשנגזר בדיבור מתעורר כך למעלה. ואם תאמר מה הדבר מעורר, אלא כך כתוב "ודבר דבר", אותו הדבר מעורר דבר אחר למעלה שנקרא דבר. "דבר ה' אשר היה", "ודבר ה' היה יקר", "בדבר ה' שמם נעשו", שהרי שנינו אותו הדבר עולה ובוקע רקיעים עד שעולה (שמתישב) במקומו, ומעורר את מה שמעורר, אם טוב טוב ואם רע רע, ועל זה כתוב "ונשמרת מכל דבר רע".
ארבעה מינים בלולב ואינון שבעה¹³³⁸ ואי תימא דשבעה מינים אינון¹³³⁹ לאו הכי אלא ארבעה נינהו¹³⁴⁰ ואינון מתפרשין לתלתא אחרנין ובעובדא דילהון אתערו שבעה אחרנין לעילא¹³⁴¹ לאוטבא עלמא¹³⁴² בכמה סטריין¹³⁴³ כנסת ישראל אף על גב דאיהי בכללא¹³⁴⁴ מתברכא מכלהו (ואינון) שית וולאתברכא מאינון שיתו ומנחלא דעמיקא¹³⁴⁵ דמבועא דנגיד ולא פסיק לעלמין¹³⁴⁶	וארבעה מינים בלולב והם שבעה. ואם תאמר ששבעה מינים הם, לא כך אלא ארבעה הם, והם נפרדים לשלשה אחרים, ובמעשה שלהם מתעוררים שבעה אחרים למעלה להיטיב את העולם בכמה צדדים. כנסת ישראל אף על גב שהיא בכלל, מתברכת מכל הששה (ולתברך מאותם ששה), ומהנחל העמוק של המעיין ששופע ואינו פוסק את מימיו לעולמים (מלהשפיע), שמשפיע עליהם ומניק לבת, שמשום שהיא בת לעולם העליון

¹³³⁸ ירצה שארבעה מינים סודם ז' חסדים שבז' קצוות דזעיר, וז"ש ואינון שבעה (רמ"ז).

¹³³⁹ פ' הרי הם ז' חסדים, ולמה לא יש כי אם ארבעת מינים הו"ל להיות ז' מינים משונים ומה רומזים לאלו הארבעה שנכללו בהם כל השבעה (רמ"ז).

¹³⁴⁰ איתא בספר הכוונות שד' המינים הם כנגד אותיות הו"ה. ונלע"ד שהם בחג"ת דהיינו יה"ו בחג"ת וה' אחרונה בשורש כתר רחל שבתוך הת"ת ששם העטרה של יסוד ישראל והיא בסוד הל"ב, ולכן אתרוג דומה ללב, ולפי שעיקר הלב הוא לבנין רחל, על כן האתרוג נפרד מהג' אחרים, שהם נאגדים ומחוברים תמיד מה שאין כן האתרוג, שכשנבנה כתר רחל הוא בפני עצמו, אבל בעת עשיית המצוה נחברו לשלשה לייחד ד' אותיות הו"ה. וגם בנענועים נביא הלולב עד החזה ששם שורש רחל. ועוד יש חילוק אחר כי חג"ת הם אורות מכוסים ובמקום הלב מתחיל הגילוי. ואינון מתפרשין, הם נה"י שהם ענפים מחג"ת והרי ז' החסדים. ואעפ"י שבספר הכוונות נראה שמונה החסד השביעי למטה בעטרה, ואם כן הו"ו להו נה"י"ם וכאן אמר מתפרשים לתלתא, לא קשיא שהרי עיקר שורש העטרה הוא בסוד כתר רחל, וכמו שמצינו שיש שני מאמרות ביום השלישי של מעשה בראשית (רמ"ז).

¹³⁴¹ היינו במעשה שנעשה בהם שהוא הנענועים מתעוררים למעלה בדעת ז' שורשי החסדים כנודע (רמ"ז).

¹³⁴² ובין בז' קצוות של השרשים בין בז' של הענפים (רמ"ז).

¹³⁴³ קצוות (רמ"ז).

¹³⁴⁴ שכן הוא סוד אחד מן המינים דהיינו אתרוג, לא די לנו בחסד הפרטי שלו אלא מתברכא מכלהו שית, כי על כן אנו מביאים הלולב עד כנגד הלב להשפיע בה מכל שאר הו"ק (רמ"ז).

¹³⁴⁵ המבוע הוא יסוד אבא והנחל הוא יסוד אימא ששניהם בדעת זעיר (רמ"ז).

¹³⁴⁶ הוא נתינת טעם לאמור, שכיון שאינו פוסק מלנגדא על הקצוות, בהכרח הוא שבהתפשטות הקצוות שבדעת יתפשט גם שפע מאו"א (רמ"ז).

ולתחתון היא מתברכת מהם, בהתעוררות הזו, שהרי בשעה שכנסת ישראל מתברכת מהם, כל העולמות מתברכים, ועל כן סובבים את המזבח כמו שנתבאר.	מימיו ודנגדא עלייהו [מלנגדא עלייהו] וינקא לבת¹³⁴⁷ דהא בגין [דאיהי בת] (דאטייהבת) לה¹³⁴⁸ לעלמא עלאה ותתאה אתברכא מנייהו באתערותא דא¹³⁴⁹ דהא בשעתא דכנסת ישראל אתברכא מנייהו¹³⁵⁰ כלהו עלמין אתברכן על דא סובבים את המזבח¹³⁵¹ כמה דאתמר:
ועוד בהתעוררות הזאת מתברכים כל הששה במים להנות בו, וכולם שואבים מהמעין של (של הים) היין (של המים) (של הנחל) העמוק של הכל לרדת לעולם, ולכן צריכים כולם לחים ולא יבשים, למשוך ברכות לעולם, משום שהאילנות הללו כולם לחים תמיד, והעלים שלהם נמצאים תמיד, וזמן השמחה שלהם בזמן הזה.	ועוד באתערותא דא ושיתא כלהו (שתא כלא (ס"א שיתא כלהו)) מתברכא במיא לאסתפקא ביה ואשתאבין כלהו ממבועא ודיינא (ס"א דנחלא) [דימא] (דמיא) עמיקא דכלא לנחתא לעלמא ובגין כך בעיין כלהו לחין ולא יבשין לאמשכא ברכאן לעלמא [בגין] דאילני אלן כלהו לחין תדירא וטרפין [(דילהון)] משתכחין תדירא וזמן חרוותא דלהון בהאי זמנא:
ושנינו בספרו של רב המנונא סבא, שהרי אותו כח שהופקד על האילנות הללו, כל אחד ואחד מאלו לא נוטל ברכות של שמחה למעלה אלא בזמן הזה, והשמחה שלהם כולם למעלה, ושמחת האילנות הללו למטה. כולם בזמן הזה הוא. וההתעוררות שלהם תלויים באותם קדושי המלך, וכשישראל נוטלים אותם, הכל מתעורר בזמן הזה, והעולם מתברך, וכנסת ישראל מתברכת להוריק ברכות לעולם.	ותנינן בספרא דרב המנונא סבא דהא ההוא חילא דאתפקדא על אילנין אלן כל חד וחד מאלן לא נטיל ברכאן דחרוותא לעילא אלא בזמנא דא וחרוותא דילהון [כולהו] לעילא וחרוותא דאילנין אלן לתתא [כולהו] בזמנא דא הוא ואתערותא דלהון באינן [מלאכי קדישין] וקדושי מלכא (קדישי מלאכי עלאין) תליין וכד ישראל נטלי לון כלא אתער בזמנא דא ועלמא מתברכא (וכנסת ישראל מתברכא) לארקא ברכאן לעלמא:
כתוב "קול ה' על המים אל הכבוד", אמר רבי יוסי זה אברהם. "קול ה' בכח", זה יצחק. "קול ה' בהדר", זה יעקב. "קול ה' שובר ארזים", זה נצח. "קול ה' חוצב להבות אש", זה הוד. "קול ה' יחיל מדבר", זה צדיק. "קול ה' יחולל אילות", זה צדק.	וכתיבו (תהלים כט ג) קול יהוה על המים אל הכבוד אמר רבי יוסי דא אברהם קול יהוה בכח דא יצחק קול יהוה בהדר דא יעקב קול יהוה שובר ארזים דא נצח קול יהוה חוצב להבות אש דא הוד קול יהוה יחיל מדבר דא צדיק קול יהוה יחולל אילות דא צדק:
וכולם גדלים על הים (המים) ונשקים במים כדי לגדול, זהו שנאמר "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן". וכל אלה מעוררים ברכות לעולם מאותה ההשקאה שכולם משקים, בא וראה שבעת הקולות הללו תלויים בדבור הפה בשאר ימות השנה, ועכשיו אין תלויים אלא במעשה, ואנו צריכים מעשה ולא דיבור,	וכלהו מתגדלי על [ימא] (מיא) ואתשקיין במיא לגדלא דהא הוא דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וכלהו הני מתערי ברכאן לעלמא מההוא שקיו דאשתקיין¹³⁵² כלהו תא חזי הני שבע קלין תליין במלה דפומא בשאר יומי שתא והשתא לא תליין אלא בעובדא ואנן עובדא

¹³⁴⁷ זהו טעם לשבח למ"ש שכנסת ישראל מתברכת יותר מכל הו', שכל אחד מהם מתברך משלו אבל רחל מכולם (רמ"ז).

¹³⁴⁸ שכל הכוונה של אלו החסדים לגדל את המלכות, "בין מעלמא עילאה" היא אמא, "בין מעלמא תתאה" הוא דעת זעיר וקצוותיו, והיא מתברכת מכולם (רמ"ז).

¹³⁴⁹ דהיינו בנענועים שמעוררים השרשים להתפשט בקצוות (רמ"ז).

¹³⁵⁰ מפני שהיא סיום (נ"א אסם) הברכות וממנה מושפע השפע לכל העולמות (רמ"ז).

¹³⁵¹ וידוע שיש בהקפות ג' בחינות, האחת הדיבור שבו ממשיכים שפע אמא, והלולב מדעת זעיר, והגוף המקיף גופא דמלכא ו"ק, והם ג' ההשפעות הנז"ל מ' המינין וז' אחרנין ונחלא דעמיקא (רמ"ז).

¹³⁵² דאשתקיין (דפ"ו).

משום שבזמן הזה מברך את כל השנה.	קא בעינן ולא מלה בגין דבזמנא דא מברך לכל שתא:
ביום השביעי של החג הוא סיום הדין של העולם, והפתקים יוצאים מבית המלך, והגבורות מתעוררות ומסתיימות ביום הזה, וערבי נחל (תלויים) בהם, וצריכים לעורר גבורות למים ולהקיף שבע פעמים כדי לרוות את המזבח הזה מהמים של יצחק, משום שהבאר הזו של יצחק מתמלאת מים, וכשמתמלאת כל העולם מתברך במים, וביום הזה צריכים גבורות למים, ולסיים אותה אחר כך. שהרי	(ו)ביומא שביעאה דחג הוא סיומא דדינא דעלמא ופתקין נפקין מבי מלכא וגבורין מתערי ומסתיימן (ומסתיימי) בהאי יומא וערבי נחל (תליין) בהו ¹³⁵³ ובעינן לאתערא גבורין (בעינן גבורין לאתערא) למיא ולסחרא שבעה זמנין לרואה להאי מזבח ממיא דיצחק בגין דאתמליא מיא האי בירא דיצחק וכד הוא אתמליא כל עלמא אתברכא במיא ובהאי יומא גבורות בעינן למיאי ולסיימא לון לבתר דהא
	לב/א
ביום הזה מסתיים הדין, ולכן צריכים לחבוט אותם בקרקע ולסיים אותם שלא ימצאו, שהרי זהו יום של התעוררות וסיום, ולכן התעוררות וסיום הוא שעושים בערבי נחל. אמר רבי חייא ודאי כך הוא ויפה, וערבי נחל מהצד של נחל יוצאות גבורות, וביום הזה מתעוררים ומסתיימים.	בהאי יומא מסתיימי דינא ובגין כך ¹³⁵⁴ בעינן לבטשא לון בארעא ולסיימא לון ¹³⁵⁵ דלא משתכח ¹³⁵⁶ דהאי יומא אתערותא וסיומא הוא ועל דא אתערותא וסיומא ¹³⁵⁷ הוא דעבדינן בערבי נחל אמר רבי חייא ודאי הכי הוא ושפיר וערבי נחל מסטרא דנחל ¹³⁵⁸ נפקי גבורין ובהאי יומא מתערי ומסיימי:
ביום הזה כתוב "וישב יצחק ויחפור את באר המים". באר כתוב חסר. "וישב" מה זה וישב, אלא היום הראשון של החודש,	בהאי יומא כתיב (בראשית כז יח) וישב יצחק ויחפור את באר המים באר כתוב חסר ¹³⁵⁹ וישב מהו וישב ¹³⁶⁰ אלא יומא קדמאה ¹³⁶¹ דירחא

¹³⁵³ לעיל כד ע"ב (לש"ו). עיקר דנה"י הם דינין (כנודע בסוד ערבי נחל בפ' צו לא ע"ב וע"ש עוד כד ע"ב ובדברי הרב בא"א פרקים ה' ו' ובכ"מ) (כללים ח"א עז ע"ג).

¹³⁵⁴ ענין החבטה מבואר בספר הכוונות (שעה"כ קח סע"א) ובסוד חביט חביט ולא בריך, שאמר הרב ז"ל שס"ת עולה ט"ל וצריך לכוין בשם יו"ד ה"א וא"ו, ולא פירש בו כלום. ונלע"ד שהכונה אל דעת זעיר שמשם ניתנות הגבורות. אי נמי אל מוחא סתימאה טלא דבדולחא שהיא הגבורה הראשונה שבאצילות ומשם ימשך כח אל אחרית האצילות בסוד א"ן ואנ"י, וה' פעמים ט"ל גי' קצ"ה, והיינו מן הקצה אל הקצה. וגם ג' פעמים אדנ"י שיש ביסוד המלכות עולה קצ"ה (רמ"ז).

¹³⁵⁵ אחרי נתינתן של ה' גבורות צריך לסגור בעדה (נ"א בעדם) בחותם הנזכר (רמ"ז).

¹³⁵⁶ פי' אינם נמצאות בזה אל החיצונים, שיש חותם וחומת ותחום והכל ענין אחד (רמ"ז).

¹³⁵⁷ ההתעוררות הוא הרמת הערבה וסיומא החבטה בקרקע (רמ"ז).

¹³⁵⁸ הרב זלה"ה ציין בכאן ויחי רכ ע"ב, ושם אמרו וערבי נחל אלין אינון גבורין דאחידן ביה ביצחק דאתיין מסטרא דההוא נחל עלאה ולא מסטרא דאבא, ע"כ לענייננו. ונלע"ד לפרשו במ"ש באדם ישר בסוד שילוח הקן שתחילת גילוי ק"ך צירופי אלק"ם בסוד ה' פעמים כ"ד הוא מגבורה דתבונה ולמטה, אבל בחסד שלה אינם יכולים להתגלות, ואם כן הו' להו' ה' גבורות בבחי' ה' חילוקי הצירופים, ואחידן ביצחק, הוא שמתחילין מגבורה, וערבי נחל גי' פח"ד יצחק ואלק"ם ביודין, ונחל ה"ס תבונה וכמ"ש במאמר הפסיעות על פסוק (תהלים קי ז) מנחל בדרך ישתה, ונקרא נחל על שם יסודה שהוא עיקר מקום השפעתה, וידוע שמקום השפעתה הוא בחזה דזעיר ששם סוד דם האדם, וב' פעמים ד"ם הוא נח"ל. וגם אמא מושרשת במוחא סתימאה שיסוד שלה הוא נ'וצר חסד ל'אלפים ור"ת נח"ל, ולפי שאין גילוי ה' גבורות הנזכר אלא בבחי' אחורי התבונה לכך אמר מסטרא דנחל, ולא אמר מהנחל (רמ"ז).

¹³⁵⁹ נראה שהכוונה שידוע שיסוד ומלכות דנוק' הם זה בתוך זה כנודע מענין חותם בתוך חותם, ועכשיו רוצה לפרש הפסוק על כוונת המלכות שה"ס הבאר היותר חיצון. והטעם שלא נרמז בפסוק עשיית הבאר היותר תיכון שהוא יסוד הנוק', נראה שהוא משום שזה נעשה בהיות הנוק' בתוך אמא ביום הכפורים, ועוד שנעשה מאליה בלי שום מעשה מה שאין כן בחותם השני שנעשה למטה בהיות כבר רחל במקומה וגם שנעשה ע"י מעשה הערבה (רמ"ז).

¹³⁶⁰ דלא ניחא ליה לפרש דנאמר כך לגבי אברהם, וכמ"ש הראב"ע בפסוק (בראשית כד, ה) ההשב אשיב את בנך, חדא דהתם לימא דהשבה היא לגבי אליעזר, ועוד שמלת וישב היא יתירה לגמרי כי מה חסר הפסוק אם יאמר ויחפור יצחק וגו' (רמ"ז).

ראשית הדין היה בכל העולם, ויצחק עומד לכסא לדון את העולם ביום הזה. וישב יצחק לעורר דינים ולסיים דינים, ויחפור את בארות המים להריק גבורות לכנסת ישראל, לעורר את המים, שהרי מים יורדים לעולם בגבורות.	שירותא דדינא הוה בכל עלמא ויצחק קיימא¹³⁶² ולכורסיא (על כורסיא) למידן עלמא בהאי יומא וישב יצחק לאתערא¹³⁶³ דינן ולסימא דינן ויחפור את בארת המים לארקא גבורן לכנסת ישראל ולאתערא למיא דהא מיא בגבורן נחתן¹³⁶⁴ לעלמא:
ומשום שהגבורות הללו אין יורדות אלא בעננים, ויום המעונן לא נחה רוחם של עמודי העולם, רק משום שהעולם צריך אותם. למה, משום שהעולם נברא בדין, והכל כך צריך, לכן הכל תלוי במעשה. ועל כן הכהן במעשה ובתקון שהוא עושה למטה מתעוררים עליונים ותחתונים לתקן אותם, והם מתתקנים על ידו.	ובגין דאינון¹³⁶⁵ גבורן לא נחתין אלא בעיבא ויומא דעיבא לא נייחא רוחיהון דקיימי עלמא אלא בגין דעלמא אצטריך להו מאי טעמא בגין דעלמא בדינא אתברי וכלא בעיא הכי בגין כך כלא בעובדא תליא מלתא ועל דא כהנא בעובדא ותקונא דאיהו עביד לתתא אתערו עלאין ותתאין לתקנא לון ומת[ת]קני על ידוי:
אמר רבי יוסי הרי שנינו הערבה שדומה לשפתיים ביום הזה, ומאי. אמר רבי חייא אף על גב שלדרש הוא בא, כך זה ודאי, שהרי ביום הזה זה תלוי בשפתיים, ביום הזה מצוה המלך לתת פתקים לשוטר, והדינים מסתיימים ונסתם לשון הרע מהעולם. ביום הראשון של החודש הוא ראשית הדין, והסיום הוא ביום הזה והרי נתבאר.	אמר רבי יוסי הא תנינן ערבה דדמיא לשפון בהאי יומא מאי¹³⁶⁶ היא אמר רבי חייא אף על גב דלדרשא הוא דאתי הכי הוא ודאי דהא בהאי יומא בשפון תליא¹³⁶⁷ בהאי יומא פקיד מלכא למיהב פתקין לסנטירא ומסתיימי דינן ואסתים לישנא בישא [מעלמא שירותא] (בעלמא שירותא) וביומא קדמא דירחא שירותא דדינא הוא וסיומא הוא בהאי יומא והא אתמר:
בא וראה ביום הזה העמים משלימים ומסיימים את הברכות שלהם ושורים בדין, וישראל ביום הזה מסיימים את הדינים שלהם ושורים בברכות, שהרי ליום אחר עתידים להשתעשע עם המלך ליטול ממנו ברכות לכל השנה. ובאותה שמחה לא נמצאים עם המלך רק ישראל לבדם, ומי שיושב עם המלך, ונוטל אותו לבדו, כל מה שרוצה שואל ונותן לו.	תא חזי ביומא דא שלמין ומסתיימי עמין עכו"ם ברכאן דילהון ושראן בדינא וישראל ביומא דא מסיימי (ויומא דא מסיימי ישראל) דינן דלהון ושראן בברכתא דהא ליומא אחרא זמינן לאשתעשעא במלכא לנטלא מניה ברכאן לכל שתא ובהוא חדוותא לא משתכחי במלכא אלא ישראל בלחודיהו ומאן דיתיב עם מלכא ונטל ליה בלחודיה כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה:
ועל כן ישראל מתחילים ועמים עובדי	ועל דא ישראל שראן ועמין עכו"ם מסיימי וועל

¹³⁶¹ והענין שבראש השנה נעשה החותם של לאה אלא שאין כוונתנו אליו בעצם וראשונה, כי רחל היא העיקרית ועליה כל מחשבותינו כדי שתהיה מתוקנת לחג עצרת, וגם דבשל לאה אין בו מעשה מצדנו אלא בדברים שנתפלל כתבנו בספר וכו', שיסוד לאה נעשה בין הזרועות ולכן הוא נקרא כתיבה כנזכר בספר הכוונות, ועל כן לא נכתב בתורה בפירוש רק ברמז מלת וישב, כלומר כבר קדם יצחק לחפור באר אחרת והוא בראש השנה שאז היה שירותא דדינא הוא בכל עלמא, פי' שאז נעשית הנסירה מראש זעיר עד ראש רחל ונסרה כל לאה, וזהו ענין (רמ"ז).

¹³⁶² ה"ס בינה דזעיר ועטרה דגבורה שלו שכשמסתלקים מזעיר נה"י דאימא נשאר חכמה וחסדים שלו סוד מקיף על ראשו והבינה וגבורה נכנסים בכל הפרצוף עד ראש רחל, וז"ש כסא דין למידן עלמא בהאי יומא, של הושענא רבה (נ"א ר"ה) (רמ"ז).

¹³⁶³ ויצדק אומרו וישב שהוא מעין מה שעשה בראשונה שגם היא חפירת באר דהיינו יסוד לאה, ועכשיו חזר לעשות כן שהוא כוונות יסוד רחל. ועוד ירמוז וישב יצחק לאתערא דינן וכו', הוא מה שנזכר למעלה שגם הגבורות שכבר הן בה מזמן הנעילה חוזרות וניעורות, באופן שגם בהושענא רבא יכון אומרו וישב, לפי שהעיר דיני היסוד וסיים דיני המלכות (רמ"ז).

¹³⁶⁴ נחתין (דפ"ו).

¹³⁶⁵ דאלין (דפ"ו).

¹³⁶⁶ ומאי (דפ"ו).

¹³⁶⁷ ס"מ רוצה לקטרג בתפלות ישראל (רח"ו).

עבודה זרה מסיימים, ועל כן כתוב "אהבתי אתכם אמר ה' וגו'". אמר לו הרי אני רואה את עשו בשלוח במלכות בכרכים עליונים ושולט על העולם, ואתה אמרת "ואשים את הריו שממה". אמר לו בכל מקום זה כך, כיון שהמלך הקדוש גזר גזירה, ושם אותה גזירה בפתק שלו, הכתוב מעיד כמו שנעשה, ועל כן ואשים את הריו שממה, שהרי שמתי את זה בפתק שלי. וכן כל אותן טובות שגזר על ישראל, שנאמר "אני ה' דברתי ועשיתי".	דא' כתיב (מלאכי א ב) אהבתי אתכם אמר יהוה וגו' ואמר ליהו (אי תימא) הא חמינא ליה לעשו בשלוח במלכו בכריכן עלאין ושליט על עלמא ואת אמר (שם ג) ואשים את הריו שממה ואמר ליהו (אלא) בכל אתר הכי הוא כיון דמלכא קדישא גזר גזרה ושוי ההיא גזרה בפתקיה קרא אסהיד כמה דאתעביד ועל דא ואשים את הריו שממה הא שויתי בפתקא דילי וכן כל אינון טבן דגזר עליהו דישראל דכתיב (יחזקאל יז כד) אני יהוה דברתי ועשיתי:
"וזאת תורת האשם" "וזאת תורת המנחה" "וזאת תורת זבח השלמים" "וזאת תורת החטאת". רבי יצחק אמר הרי פרשוה, אם למטה זו בכל, ואם למעלה זו בכל. ומי שעוסק בתורה נוטל לחלקו בכל, ונאחז בכל הצדדים, ולא צריך להקריב קרבן על נפשו, והרי נתבאר. רבי יצחק פתח "הכהנים לא אמרו איה ה' ותופשי התורה לא ידעוני והרועים פשעו בי". הכהנים, אלו הכהנים שמשמשים בכהונה גדולה ומקריבים דברים קדושים למקומם ומייחדים היחוד כל אחד ואחד כראוי. ותופשי התורה, מי הם תופשי התורה, וכי כהנים אינם תופשי התורה.	וזאת תורת האשם (ויקרא ז א) וזאת תורת המנחה (שם ו ז) וזאת תורת זבח השלמים (שם ז יא) זאת תורת החטאת (שם ו יח) רבי יצחק אמר הא אוקמוה אי לתתא דא בכלא אי לעילא דא בכלא ומאן דאשתדל באורייתא נטל לחולקיה בכלא ואתאחיד בכל סטרין ולא בעיא לקרבא קרבנא על נפשיה והא אתמר רבי יצחק פתח (ירמיה ב ח) הכהנים לא אמרו איה יהוה ותופשי התורה לא ידעוני והרועים פשעו בי הכהנים אלין כהנים דמשמשיין בכהונה גדולה ומקריבין מלין קדישין לאתרייהו ונמייחדין יחודא כל חד וחד כדקא חזי ותופשי התורה מאן אינון תופשי התורה וכי כהני לאו תופשי התורה נינהו:
אלא אלו הם הלויים שתופשים את הכנורות שבאים מצד של התורה, והתורה נתנה מהצד שלהם, והם ממונים על השבח של תושבחתו של המלך הקדוש, לייחד אותו יחוד שלם כראוי. "והרועים פשעו בי", אלה הם גדולי העמים שהם רועים את העם, כמו רועה שמנהיג את צאנו, ואלה הם שלש דרגות שצריכות תמיד להמצא על הקרבן (כדי) למצא רצון למעלה ולמטה, ושימצאו ברכות בכל העולמות. הכהן מקריב קרבן ומתכוון לייחד את השם הקדוש כראוי, ולעורר את הצד שלו, והלויים מתכוונים בשיר לעורר את הצד שלהם	אלא אלין אינון ליואי דתפשי בכנורות דאתיין מסטרא דאורייתא ואתיהיבת מסטרא דלהון אורייתא ואינון ממנן על שבחא דתושבחתא דמלכא קדישא ליחדא ליה יחודא שלים כדקא יאות והרועים פשעו בי אלין אינון רברבי עמא דאינון רעיין לעמא כרעיא דמדבר עאניה ואלין אינון תלת דרגין דבעיא לאשתכחא תדיר על קרבנא לאשכחא רעוא לעילא ותתא ולאשתכחא ברכאן בכלהו עלמין כהנא מקרב קרבנא ואתכוון ליחדא שמא קדישא כדקא חזי ולאשתכחא סטרא דיליה וליואי אתכוון בשיר לאשתכחא סטרא דילהון
לכ/ב	
ולהכלל בצדו של הכהן, וישראל מכוון לבו ורצונו לתשובה שלימה ונכנע לפני המלך הקדוש, וזה נוטל הכל ומתכפר חטאו, ונמצאת שמחה בעליונים ובתחתונים.	ולאתכללא בסטרא דכהנא וישראל אתכוון לבא ורעותא לתיובתא שלימתא ואתכנע קמי מלכא קדישא והא¹³⁶⁸ נטיל כלא ואתכפר חוביה ואשתכחא חדוותא בעלאי ותתאי:
רבי יהודה פתח "המקרה במים עליותי וגו'", כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם,	רבי יהודה פתח (תהלים קד ג) המקרה במים

¹³⁶⁸ והאי (דפ"ו).

עליותיו וגו' קודשא בריך הוא כד ברא עלמא מגו מיא¹³⁶⁹ אפיק ליה וסדר¹³⁷⁰ ליה על מיא מה עבד פלג מיא לתרין פלגותא לתתא ופלגותא לעילא ועבד מנייהו עובדין מפלגותא תתאה עבד ותיקן עלמא דא וסידר ליה על פלגותא דא ואתקין ליה לעילא עלייהו דא הוא דכתיב (שם כד ב) כי הוא על ימים יסדה ופלגו אחרא סלקיה לעילא ותקר וביהו (עליה) תקראין עלאין דא הוא דכתיב המקרה במים עליותיו וגו':	הוציא אותו מתוך מים וסידר אותו על המים. מה עשה, חילק את המים לשנים, מחצית למטה ומחצית למעלה, ועשה מהם מעשים. מהמחצית התחתונה עשה ותיקן את העולם הזה וסידר אותו על המחצית הזאת, ותיקן אותו למעלה עליהם, זהו שנאמר "כי הוא על ימים יסדה". ואת המחצית האחרת העולה למעלה, וקירה בו את התקרות העליונות, זהו שנאמר "המקרה במים עליותיו וגו'".
ועבד רקיע¹³⁷¹ בין תרין פלגותייהו אלן דא הוא דכתיב (בראשית א ו) יהי רקיע בתוך המים וגו' ועלייהו אתקין וסדר [עלאין ותתאין עילאין קדישין] (עלאי קדישי) מגו טיפי טיפי¹³⁷² ברוחא דאתגזר בב(ו)סימא¹³⁷³ (ס"א בבוצינא) וסדר מלאכי עלאי קדישי מגו רוחא דאתגזר מפומיהו דכתיב (תהלים לג ו) וברוח פיו כל צבאם¹³⁷⁴ ובאלן אתקין וסדר מזמרי תושבחתיה ביומא ואתערבו בשלהובי אשא ואינון גדודי חיילין אמרין שירתא ביומא (ו)תושבחן בצפרא וזמירן ברמשא כד מטי ליליא כלהו פסקי שירתא לעילא מנייהו גדודין דאשא בשלהובא תקיף קיימין	ועשה רקיע בין שני החצאים הללו, זהו שנאמר "יהי רקיע בתוך המים וגו'", ועליהם תיקן וסידר עליונים קדושים מתוך טיפות טיפות ברוח שנגזרה בתואר (במאור) (וסדר מלאכים עליונים קדושים מתוך רוח שנגזרה מפיו), שנאמר "וברוח פיו כל צבאם". ובאלו תיקן וסידר המזמרים את תושבחתו ביום, והתערבו בשלהבות אש, ואותם גדודי הצבאות אומרים שירה ביום, תושבחות בבוקר וזמירות בערב. כשמגיע הלילה כולם מפסיקים את השירה מעליהם, גדודי אש בשלהבת חזקה עומדים ומריחים אש אוכלת וחוזרים למקומם.

¹³⁶⁹ לפי הנראה שמלת קב"ה קאמר השתא לאלהות כולו בכללו, דהיינו עשר ספירות רוכב על כסא רם ונשא, כענין כסא הכבוד, שפי' שקדם לעולם. ומשם ולמטה קא עסיק לפי הנראה. ועל הנמצאים מתחת כסא הכבוד, שהם מעולם המלאכים, אמר דרך כלל "עולם", וזהו שאמר "קב"ה כד ברא עלמא מגו מיא וכו'", ענין המים האלו, הם כח החסד, כענין אומרו אמרתי עולם חסד יבנה. ועם היות דאמרן לעיל דעלמא אתברי בדינא, לא פליגי, שהן אמת כח חסד הוא שנתפשט, ועצם תולדת החסד מתחלק לחלקים רבים למינים שונים, וחלקיו הם מצד הגבורה, והגבורה היא הפועלת. והשתא נחא אומרו בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, דהיינו דרך כלל הנמצאות, כח החסד שנתפשט, ובו היה כח שמים וכח ארץ, וזהו בסוד ראשית שהוא כח החסד, דהיינו חכמה בשיתוף הבינה על ידי החסד, אמנם אחר כך ויאמר אלהים ובו ל"ב נתיבות בשם אלהים כדפי', וגשם ראשון שהוא דקות העומד להוות ממנו אפילו המלאכים, שהוא כח החסד. אמנם חלקי שמתחלק ונעשה ממנו חלק החומרי התחתון, וחלק רוחני העליון, היינו חלקי המציאות ופרטיו, זהו מכח הגבורה, המחלקת חלקי החסד, דהיינו סוד חסד גבורה, חסד ע"ב גשם א', גבורה ר"ו, אותיות נחלק למינים הרבה, כל אות ואות לעצמו. וכן תמצא דרך כללו חסד, דרך פרטיו גבורה. והנה הגשם ההיולי הזה הנברא ראשון, אין ספק שעם היות שמכנים אותו בשם מים, אין הכוונה ממש מים, אלא נקרא מים על שם שורשו שהוא חסד, אמנם הוא גשם דק נאות להתהוות ממנו, אפילו המלאכים כדמסיק, ונודע שהנמצאות כולם נמצאו מכח זוג קב"ה ושכינתיה, שם הו"ה ושם אדנ"י, בסוד כח הזכר וכח הנקבה המשתתפים יחד ומולידים זה כזה בייחודם כזה יאהדונה", ותערובת כחם יחד נמצאו מים, דהיינו עם התיבה עולה כשתי שמות הנזכרים, והיינו סוד מ' פתוחה ס' סתומה, וי' יסוד קושר ב' מימים מים זכרים עם מים נקבות ופותח הזכר מימיו משפיע על ידיו הי', יסוד, מים לנקבה וכו' (אור יקר). פשוט שהעולם היתה מים וכתוב ויקו המים ותראה היבשה (מ"מ).

¹³⁷⁰ וסידר (דפ"ו).

¹³⁷¹ הוא הרקיע שבין מים העליונים למים תחתונים, וסוד הענין שמים העליונים הם חסדים מ"ד ומים תחתונים הם הגבורות מ"ן, ורקיע היא היסוד שמבדיל בין מים למים (מ"מ).

¹³⁷² פי' שהמלאכים ונשמות הצדיקים שהם עילאי קדישי כולם נתנו מאותם הטפות של מים העליונים ומים התחתונים שהם חו"ג (מ"מ).

¹³⁷³ פי' בכח המלכות שנק' רוח"ק (מ"מ).

¹³⁷⁴ רק ברוח פיו ית"ש נעשה הכל ומתחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, וכמו שמבואר בזה"ק (אחרי מות סח סע"א וכן בפ' צו לב ע"ב ע' שם ושם) (דע"ה ח"ב סא ע"ב), והנה נמשך אותו האור דהמ"ה אשר לצורך המלאכים הללו מהפה דא"א ואח"כ מהפה דהזר"ן, וזהו שנאמר (תהלים לג ו) וברוח פיו כל צבאם (וכמ"ש באד"ר קמא ע"א, ופ' אחרי מות סח סע"א, ופ' צו דף לב ע"ב ע"ש) (דע"ה ח"ב סא ע"ב).

ומריחין אשא דאכלא (אשא) ואהדרי לאתרייהו:	
ואית בסטרא אחרא דתהומין סלקין אלין על אלין ואית תהומא עלאה ותהומא תתאה¹³⁷⁵ ובכלהו שארן מאריהון דדינין מסטרא דדינא קשיא ואית בגו סטרא דתהומא תתאה [שלחובן] דאוקדין זיקין נורין (שלחובין) ממנן על דינין דעלמא לאוקדא לחייב¹³⁷⁶ בנורא דנגדי מההוא נהר דינור וכלהו אשא וחיוזו דילהון אשא דלחיט וקיימין בין עלאי ותתאי וכד תננא דמדבחא¹³⁷⁷ סליק מתעברן וסלקין מההוא דרגא דקיימין לשיצאה ולאובדא וההוא נגידו דאשא תקיפא דנהר דינור דאיהו תקיף ועלאה אהדר לאתריה וכלהו מתהניין מתננא דמדבחא בגין דאתתקנת לקבלי [ס"א מדבחא] מלכא עלאה¹³⁷⁸ (מלאכי עלאי) ובגין כך מתהניין מניה ואינן קרבין להבא¹³⁷⁹ ותננא אחרא סליק¹³⁸⁰ ווהא (ודא) אוקימנא¹³⁸¹:	ויש בצד האחר שתהומות עולים אלו על אלו, ויש תהום עליון ותהום תחתון, ובכולם שורים בעלי הדינים מצד של הדין הקשה, ויש בתוך צד התהום התחתון שלהבות ששורפות זיקים של אש הממונים על דיני העולם, לשרוף את הרשעים כאש שיוצאת מאותו נהר דינור, וכולם אש ומראיהם אש לזהות, ועומדים בין עליונים ותחתונים. וכשעולה עשן המזבח עוברים ועולים מאותה דרגה שעומדים לכלות ולהאביד, ואותו זרם של אש חזקה של נהר דינור, שהוא תקיף ועליון חוזר למקומו, וכולם נהנים מעשן המזבח משום שנתתקן כנגד (המזבח) המלך העליון, ולכן הם נהנים ממנו, והם קרבים לכאן. ועשן אחר עולה, והרי בארנו.
לכל חד וחד רעותא דכלא דסלקא לעילא דאיהו נייחא דרוחא [לקמין] [לגבי] מלכא קדישא (ו)הא אתמר [ד]במדבחא¹³⁸² סלקא¹³⁸³ ואתחזי אוריאל כחיוזו דחד אריא תקיפא רביע על טרפיה והווי חמאן כהני וישראל וחדאן דהווי ידעין דאתקבל ברעוא קמי מלכא קדישא ואשא אחרא עלאה קדישא נחית לקבלא אשא תתאה כדין בר נש (ד)אזיל ונ"א דחילו ואזדעזע קמי מאריה ותב בתיובתא שלימתא למלכא דשדרו ליה דורנא ואתיישר קמיה אמר לעבדיה זיל וטול דורון דא דאיתיאו לי כך אמר קודשא בריך הוא לאוריאל זיל וקביל דורנא דבני מקריבין¹³⁸⁴ קמאי כמה חדוה משתכחי בכלא כמה בסימותא בכלא ומשתכח כד כהנא (משתכחי וכהנא) וליואה וההוא דמקריב קרבנא מכווני לקרבא קרבנא בדקא יאות ביחודא שלים:	לכל אחד ואחד הרצון של הכל שעולה למעלה, שהוא נחת רוח למלך הקדוש. הרי נתבאר שבמזבח עולה ונראה אוריאל כמו מראה של אריה אחד חזק רובץ על טרפו, והיו הכהנים וישראלים רואים ושמים, שהיו יודעים שהתקבל ברצון לפני המלך הקדוש. ואש אחרת עליונה קדושה יורדת כנגד האש התחתונה, ואז אדם הולך (ירא) ומזדעזע לפני אדונו ושב בתשובה שלימה. (משל) למלך ששלחו לו דורון ראוי לפניו, אמר לעבדו לך וטול את הדורון הזה שהביאו לי. כך אמר הקדוש ברוך הוא לאוריאל, לך וקבל את הדורון שבני מקריבים לפני. כמה שמחה נמצאת בכל, כמה התבשמות נמצאת בכל, כשהכהן והלוי ואותו שמקריב קרבן מכוונים להקריב קרבן כראוי ביחוד שלם.
תא חזי כתיב (ויקרא ט כד) ותצא אש מלפני יהו"ה ותאכל על המזבח את העולה וגו' דא	בא וראה, כתוב "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה וגו'", זה אוריאל"ל שיוורד במראה של אש בשלהבת עד

¹³⁷⁵ הם בריאה ועשיה (מ"מ).

¹³⁷⁶ לחייביא (דפ"ו).

¹³⁷⁷ פי' שהוא נגד מלכות דאצילות (מ"מ).

¹³⁷⁸ פי' בינה (מ"מ).

¹³⁷⁹ פי' ליהנאות מהמלכות. ועשן זה הוא עשן הקרבנות דסליק בלילה, ועקים לצד צפון כדי להנאות ממנו החיצונים, ולכן אמר "וכלהו מתהניין מתננא דמדבחא" (מ"מ).

¹³⁸⁰ היינו של יום דסליק באורח מישר, ואין לחיצונים הנאה ממנו (מ"מ).

¹³⁸¹ המ"מ מצרף "הא אוקימנא" לפיסקא הבאה, וצ"ע.

¹³⁸² דמדבחא (מ"מ).

¹³⁸³ דהיינו ע"י הקרבנות שבמזבח, עולה נחת רוח הנז' (מ"מ).

שיוורד למזבח לקבל את הדורון, ונראה כמו אריה גדול רובץ על הקרבן. וכשישראל לא נמצאו צדיקים, או שאותו מקריב הקרבן לא הקריב כראוי ולא התקבל קרבנו, היו רואים שהעשן לא עולה בדרך ישרה, והיתה עומדת רוח אחת מנקב הצפון ונכנסת למזבח, והיו רואים דמות של כלב אחד חצוף רובץ על הקרבן, ואז היו יודעים שלא התקבל ברצון אותו הקרבן.	אוריא"ל דנחית בחיזו דאשא בשלהובא עד דנחית למדבחה לקבלא דורונא ואתחזי כאריה רברבא רביע על קרבנא וכד ישראל לא אשתכחו זכאין ¹³⁸⁴ או ההוא דמקריב קרבנא לא קריב כדקא יאות ולא אתקבל קרבניה הוו חמאן דלא סליק תננא בארע מישר ¹³⁸⁵ והוה קם חד רוחא מנוקבא דצפון ועאל למדבחה והוו חמאן דיוקנא דחד כלבא חציפא רביע על קרבנא כדין הוו ידעי דלא אתקבל ברעוא ההוא קרבנא:
(משל) למלך ששלחו לו דורון, ראה אותו המלך שאינו כדאי לקרבו לפניו, אמר המלך סלקו את אותו הדורון ותנו אותו לכלב, שאינו כדאי להיכנס לפני. כך בשעה שנקרב הקרבן ולא התקבל ברצון, הדורון נמסר לכלב, ולכן היו רואים את דיוקן הכלב על גבי המזבח.	למלכא דשדרו ליה דורון חמא ליה מלכא דלאו איהו כדאי לקרבא קמיה אמר מלכא אסיקו ההוא דורונא והבו ליה לכלבא דלאו איהו כדאי לאעלא קמאי כך בשעתא דקרבנא אתקריב ולא אתקבל ברעוא דורונא לכלבא אתמסר ובגין כך הוו חמאן דיוקנא דכלבא על גבי מדבחה:
	לג/א
	זהר:
בא וראה כתוב "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה", אמר רבי יהודה זה אוריא"ל שנראה בשלהבת אש על המזבח, כמו שנאמר רובץ על הקרבן. ואז היתה שמחה בכל, שהרי התקבל ברצון, כמו שנאמר "וירא כבוד ה' אל כל העם". ואם לא היתה הערכוביא של בני אהרן מיום שיצאו ישראל ממצרים, לא נמצא רצון כך למעלה	ותא חזין כתיב ותצא אש מלפני יהו"ה ותאכל על המזבח את העולה (ויקרא ט כד) אמר רבי יהודה דא אוריא"ל ¹³⁸⁶ דאתחזי בשלהוביתא דאשא על מדבחה ¹³⁸⁷ [כמה דאתמר] רביע על קרבנא וכדין דהוותא ¹³⁸⁸ הוה בכלא דהא אתקבל ברעוא ¹³⁸⁹ כמה דכתיב (שם כג) וירא כבוד יהו"ה

¹³⁸⁴ מכאן נראה שבבית ראשון עצמו כד לא הוו זכאין או אין הקרבן כדקא יאות, מצד המקריבו, אז היה דמות כלב על המזבח. ומ"ש רז"ל דבבית ב' היה דמות כלב, אבל בבית א' היה דמות אריה, שהוא אוריא"ל, מלתא דנהיגא על הרוב נקטו, אבל אה"נ אפילו בבית א' לזמנין כד לא הוו זכאין וכו', היה דמות כלב, וסוד הענין של כלב ואריה, ע"י בפרשת בראשית דף ו ע"ב ומ"ש בשם הרח"ו (מ"מ).

¹³⁸⁵ ח"ב קל ע"א קמא ע"א רמב ע"ב (לש"ו).

¹³⁸⁶ כבר כתבתי על סוד אש המזבח לעיל פרשת צו דכ"ז ודכ"ח, ואמרתי שהיו ב' אשים, דהדיוט משם מ"ב ודשמים משם י"ה. והנה במאמרנו נזכר אש אחר יותר עליון שבו יצדק לומר מלפני ה', כלומר ממי שהוא קודם לו. והענין כי אש מן השמים הוא מסוד י"ה שבפנימיות גבורת זעיר, שממנו נעשה (שיה"ש ח ו) שלהבת י"ה כנזכר בספר הכוונות בענין רחיצת ערב שבת, ועליו נאמר בסודם (בראשית יט כד) מאת ה' מן השמים, מאת דייקא ממה שהוא אתנו עמו בפנימיותו, אבל בכאן כתוב מלפני ה', והיינו מאמא שיש בה שם קס"א וס"ג שיש בהם ב' שמות פנימיים דהיינו אי"י וגם יא"י שהם ב' שמות א"ל, שמכל אחד מהם יוצא א"ש בהתרבות כל אות מעצמה, א' פעמים א' י' פעמים י' וכו', וכן בשם יא"י, והכל א"ש אחד לפי שהוא מן אמא שכולה גבורות, ה' דאבא וה' דידה, כידוע מסוד התכללותם זה בזה. והנה העשירית של א"ש הוא א"ל והוא סוד הגבורה הראשונה שבכל ה' גבורות שהיא חסד שלהם ולכן נקרא א"ל, והיינו אוריא"ל (רמ"ז).

¹³⁸⁷ פ"י היה נראה בשלהבת שהוא דשם י"ה שהוא היה אש מן השמים שהיה תמיד על המזבח, אבל זה הנקרא אוריא"ל היה דוקא רביע על קרבנא, וכמ"ש לעיל בדף הקודם, ואתחזי כאריה רברבא רביע על קרבנא, ולכן יש בהגהה כמה דאתמר, דקאי לעיל. וגם אריה ג' א"ל וא"ל מלא אל"ף למ"ד, והיינו (יחזקאל א, י) אריה אל הימין, וידוע שמבינה דהיינו אמא ח' מידות עד סוף העולם וח' פעמים א"ל ג' אוריא"ל. אי נמי אוריא"ל בת"ת ז"א, ואם תמנה מאמא עד ת"ת תמצא שמונה בסוד יחיד רוכב על שבעה. ונמצא שהיו שם ג' מיני אש, של בינה ושל ת"ת ושל מלכות, ולכן כולם נרמזו בפסוק ותצא אש מלפני ה', ס"ת א"ש י"ה, הרי דזר"ן, וא"ש שבפסוק הרי ג' אוריא"ל (רמ"ז).

¹³⁸⁸ כל שמחה היא מן הגבורות המתוקות סוד יין המשמח, ופועל השמחה התעלות הנשמות למקורן בכח הגבורות, וכמו שנאמר (מלכים ב ג, טו) ויהי כנגן המנגן, וכן היה בכאן שנתעלו הגבורות עד שרשן (רמ"ז).

¹³⁸⁹ ה"ס מזל נוצר חסד שבו שורש יצחק בבחי' השערות וכדאיתא בליקוטי תורה פרשת תולדות, והוא סוד ריח ניחוח שהוא העלאת הגבורות למתקן (רמ"ז).

אל כל העם ואי לאו הוה ערבוביא דבני אהרן מן יומא דנפקו ישראל ממצרים לא אשתכח רעוא¹³⁹⁰ הכי לעילא ותתא:	ולמטה.
רעיא מהימנא:	
פקודא דא לשרוף קדשים באש ואבתריה והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף (ויקרא ז יז) תנאין ואמוראין בסתרי תורה אית [קדש ואית קדשים וקדש] אקדש ואית קדשים ואית קדש קדשים מה הנאה אית לקודשא בריך הוא בקדשים דאתוקדו אי תימא בגין יצחק דבשעתא דישאל בעקו סליק אפרו של יצחק קמיה דאי חייבין שריפה אשתזיבו בגיניה האי לדרשא איהו [ואי תימרין בגין]¹³⁹¹ (ואי בגין) בני אהרן דהוו שריפת קדשים דכתיב בהון (ויקרא י ב) ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אותם וימותו ומיתתהון כפרה לישאל כמו שריפת קדשים אוף דא לדרשא קא אתי:	מצוה זו לשרוף קדשים באש, ואחריה, "והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף". תנאים ואמוראים בסתרי תורה, יש קודש ויש קדשים ויש קודש קדשים. מה הנאה יש לקדוש ברוך הוא בקדשים שנשרפו, אם תאמר בשביל יצחק, שבשעה שישאל בצרה עולה אפרו של יצחק לפניו, שאם חייבים שרפה ינצלו בגללו, זהו לדרוש. ואם תאמרו משום (הצדיקים) (ואם משום) בני אהרן שהיו שרפת קדשים, שנאמר בהם "ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימותו", ומיתתם כפרה לישאל כמו שריפת קדשים, גם זה בא לדרוש.
אלא תלת אשין בשרגא אשא חוורא ואשא אוכמא ואשא תכלתא לקבל תורה נביאים וכתובים לקבל כהן לוי וישאל ותכלת איהי שכינתא קריבא לן ואיהי אחידא באינון פתילות בכנפי מצוה¹³⁹² דאתמר בהון (במדבר טו לח) ועשו להם ציצית והאני תכלת דאיהי שכינתא איהי דינא דאכילת קרבנין ועלוון אי אשכחת בני נשא דאינון עצים יבשים כגוונא דאינון פתילות יבשין בלא משחא דאיהי אורייתא רחמי¹³⁹³ איהו לון (דלידונון) שריפה ואוקידת לון ובגין דעמי הארץ אינון בעירן כמה דאוקמוה דאינון שקץ¹³⁹⁴ תכלת דאיהי [אדני] (אד) אוקידת לון בגין דקרבין¹³⁹⁵ לגבה עם שרץ דאיהו יצר הרע זר הדא הוא דכתיב (שם ג י) והזר הקרב יומת:	אלא שלשה אשים (יש) בנר, אש לבנה ואש שחורה ואש תכלת, כנגד תורה נביאים ונאמרים, כנגד כהן לוי וישאל. ותכלת היא שכינה קרובה לנו, והיא אחוזה באותן פתילות בכנפי מצוה, שנאמר בהם "ועשו להם ציצית". והתכלת הזו שהיא שכינה היא דין שאוכלת קרבנות ועולות, אם מוצאת בני אדם שהם עצים יבשים, כדוגמת אותן פתילות יבשות בלי שמן, שהיא תורה ורחמים, היא להם (שידונו) שרפה ושורפת אותם ומשום שעמי הארץ הם בהמות, כמו שבארוה, שהם שקץ, תכלת שהיא אדני שורפת אותם, משום שקרבים אליה עם שרץ שהוא יצר הרע, זר, זהו שנאמר "והזר הקרב יומת".
ואי במיתתהון חזרין בתיובתא כד שחיט לון ונ"א כד שחיט לון מלאך המות מיכאל [מלאך] מיכאל דאיהו כהנא רבא אריה¹³⁹⁶ דאכיל קרבנין	ואם במיתתם חוזרים בתשובה כששוחט אותם (מלאך המות מיכאל), המלאך מיכאל שהוא כהן גדול, האריה שאוכל קרבנות יורד עליהם להקריבם קרבן לפני ה', ולפני שתצא

¹³⁹⁰ דאע"ג שכבר היה מתן תורה, י"ל דשאני התם שירדה שכינה לאותו יום בלבד ועכשיו ירדה בקבע, ועוד שאז היה שלא ע"י ישראל אלא ברצונו יתברך ועכשיו הם גרמו השראת השכינה ע"י מעשה המשכן ותשובתם (רמ"ז).

¹³⁹¹ (צדיקיא) (נוסף בדפ"ו).

¹³⁹² שהן פתיל ותכלת וכן ישראל נקראו פתילות כידוע (יהל אור).

¹³⁹³ ראמי (יהל אור).

¹³⁹⁴ ועל בנותיהם נאמר כו' (פסחים מט ע"ב) (יהל אור). ז"ל: ולא ישא בת עמי הארץ מפני שהן שקץ ונשותיהן שרץ ועל בנותיהן הוא אומר ארור שכב עם כל בהמה.

¹³⁹⁵ ז"ש זבח רשעים כו' שצריך להתוודות ולהשליך החטא קודם, וכן במיתה דוגמת הקרבן כמש"ו (יהל אור). דקריבין (דפ"ו).

¹³⁹⁶ אוריאל (יהל אור).

נחית עליהו לקרבא לון קרבנא קדם יהו"ה וקדם דתפוק נשמתיה מתוודה בכמה ודויין וכד נפיק נשמתיה הוא הוה מתכוין לגמור את השם שמע ישראל וברוך שם לקרבא נשמתיה מאנא ונ"א קרבנא לשם [יהו"ה] (י'י):	נשמתו מתוודה בכמה וידויים, וכשיוצאת נשמתו הוא היה מתכוון לגמור את השם, שמע ישראל וברוך שם, להקריב את נשמתו כלי (קרבן) לשם יהו"ה.
וצריך למתודה ולקודשא בריך הוא לקבלא ה'1397 בשמיה דאכיל ולאחזרה] [לקרבא ה' דשמיה חד דאכיל ושצי ולא חזרה] בתיובתא לגבי יהו"ה1398 אהי"ה בחושבן מ"ב1399 [דאדנ"י] (דאד') קרינן ליה דינא דמלכותא דינא ויכוון בשמא מפרש דאיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א (אחד) בלב וביה יפוק] [בלב אחד1400 וביה יפוק רוחיה] בנפש דיליה מקבל עליה מיתה ויסורין ובנשמתא מודה בכמה ודויין ומתחרט בנפש (בנפש) מקבל1401 עליה מיתה שחיטה שריפה:	וצריך להתוודות אל הקדוש ברוך הוא לקבל, ולקרב ה' שבשמו שאוכלת ומכלה, ולהחזיר בתשובה ליה"ו אהי"ה כחשבון מ"ב. שאדנ"י קוראים דין של מלכות דין, ויכוון בשם המפורש שהוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א בלב אחד, ובו תצא רוחו, בנפש שלו מקבל עליו מיתה ויסורים, ובנשמה מודה בכמה וידויים ומתחרט. בנפש מקבל עליו מיתה שחיטה שריפה.
ואי צריך1402 ארבע מיתות בית דין ודאינן סקילה שריפה הרג וחנק מקבל [לון מאדנ"י] (ליה מאד') בנפש דיליה ובנשמתיה מודה בכמה ודויין וחזור בתיובתא לגבי אהי"ה דאחיד1403 בתרין שמהן יהו"ה יהו"ה במחשבתיה יכוין לאפקא וידוי וקבלת מיתה עליה] (יכול לאפקא עליה וידוי וקבלת מיתה) בלב אחד דאיהו שמא מפרש כגוונא דא יו"ד ה"א וא"ו ה"א (כבוד ביה כורעים ומשתחווים כהנים) [ביה כהנים כורעים ומשתחווים] על פניהם ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד כבוד איהו ל"ב1404 בחושבן וביה [היה] מתכוין לגמור את השם (וא"ו איהו אחד בלב):	ואם צריך ארבע מיתות בית דין, שהם סקילה שרפה הרג וחנק, מקבל אותם מאדנ"י בנפש שלו. ובנשמתו מודה בכמה וידויים וחזור בתשובה אל אהי"ה, שאחוז בשני שמות יהו"ה יהו"ה במחשבתו, יכוין להוציא וידוי, וקבלת מיתה עליו בלב אחד, שהוא שם המפורש כדוגמא זה יו"ד ה"א וא"ו ה"א (כבוד), שבו הכהנים כורעים ומשתחווים על פניהם ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. כבוד הוא ל"ב בחשבון, ובו היה מתכוון לגמור את השם (וא"ו הוא אחד בלב).
ותנאין ואמוראין אינך תימרון וכי עם הארץ מנא (הוה) ידע דא אלא ודאי עם הארץ איהו כשור או שה או עז או פר] [תור] או יונה מה בעירן לא ידעי אורייתא דאיהי שם יהו"ה הכי עם הארץ לא ידע אלא מיכאל כהנא רבא איהו עביד ליה עולה וקרבנא קדם יהו"ה ואיהו מכוון בשמא מפרש בסליקו דרוחיה דתיפוק [בלב אחד] (בלבד) כגוונא דכד נפיק רוחא דבר נש בכל ליליא ובגין דא אוקמוה רבנן שוב יום אחד לפני מיתתך דבכל	ותנאים ואמוראים, אם תאמרו, וכי עם הארץ מניין יודע את זה, אלא ודאי עם הארץ הוא כמו שור או שה או עז או פר] תור או יונה, מה בהמות אין יודעות תורה שהיא שם יהו"ה, כך עם הארץ לא יודע, אלא מיכאל כהן גדול הוא עושה אותו עולה וקרבן לפני ה', והוא מכוון בשם המפורש בעליית רוחו, שתצא בלב אחד כדוגמא, שכאשר יוצאת רוח האדם בכל לילה, ולכן פרשוה החכמים שוב יום אחד לפני מיתתך, שבכל יום ויום צריך אדם לחזור בתשובה ולמסור את רוחו אליו

1397 מיתה (יהל אור).

1398 לגבי בינה תשובה ששם יה"ו כמ"ש בפקודין הקודמין ונשלם השם בשם אדנ"י שהיא ה' וכן שם אהי"ה שם (יהל אור).

1399 שהוא בבינה כידוע (יהל אור).

1400 גימ' מ"ה כמשי"ו, בלב הוא הרוח, וז"ש וביה יפוק כו' (יהל אור).

1401 ומקבל (יהל אור).

1402 כמשי"ל מחמת סרכות דמרה חוורא (יהל אור).

1403 ר"ל שהוא בגימ' יה"ו ועם ה' נשלם (יהל אור).

1404 כאן שייך מ"ש בח"א סימן מ"ו (הערת הזהר).

זהר ויקרא חלק א'

שיצא באחד, זהו שנאמר "בידך אפקיד רוחי".	יום ויום צריך בר נש לאהדרא בתיובתא ולממסר רוחיה לגביה דיפוק באחד הדא הוא דכתיב (תהלים לא ו) בידך אפקיד רוחי:
ואם הוא תלמיד חכם עליו נאמר "יודע צדיק נפש בהמתו", שאין חכם כמו הכהן כמו שבאורו, הרוצה להחכים ידרים. ואם תלמיד חכם הוא צריך שיהיה בו חסד, ועם י' שהיא חכמה חסיד, ומי	ואם הוא תלמיד חכם עליה אתמר (משלי יב י) יודע צדיק נפש בהמתו ¹⁴⁰⁵ דלית חכם ¹⁴⁰⁶ [כמו] (כמה) כהנא כמה דאוקמוה הרוצה להחכים ידרים ואם תלמיד חכם הוא ¹⁴⁰⁷ צריך שיהא ביה חסד ועם י' דאיהו חכמה חסיד ומאן
	לג/ב
	רעיא מהימנא:
שאיין בו חכמה אינו חסיד, ולכן פרשוה ולא עם הארץ חסיד. ואם יש בו ה' חמשה חמשי תורה שנתנו משמאל נקרא גבור בתורה וירא חטא, ואם הוא בור נאמר בו אין בור ירא חטא.	דלית ביה חכמה לאו איהו חסיד ובגין דא אוקמוה ולא עם הארץ חסיד ואי אית ביה [ה'] חמשה חומשי תורה דאטייהבו משמאלא אתקרי גבור בתורה וירא חטא:
ומי שזוכה לתפארת, שהוא ר', והוא חכם מבין בתורה וירא חטא, הוא יורש את מלכותו שהיא ה"א, מצות המלך. אם עושה את מצוות המלך, כיון שזוכה לשם יהו"ה, זוכה לשם המפורש שנקרא אדם, וזה יו"ד ה"א וא"ו ה"א. באותו זמן שולט על גופו, שהוא שותף של נפש הבהמית ורוח הבהמית, שבנפש הבהמית עשיית הבלי העולם רוח שמדברת בהבלי העולם, (נשמה שבה כל ההרהורים והמחשבות של הבלי העולם), ותלמיד חכם שולט עליהם, זה שנאמר "וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ".	ואי איהו בור אתמר ביה אין בור ירא חטא ומאן דזכי לתפארת דאיהו [ו'] ואיהו חכם מבין בתורה וירא חטא ירית מלכותיה דאיהו ה"א מצות המלך [אי עביד פקודי מלכא כיון] (אעביד פקודי מלכא וכיון) דזכי לשם יהו"ה זכי לשמא מפרש דאתקרי אדם ודא יו"ד ה"א וא"ו ה"א בההוא זמנא שליט על גופיה דאיהו שותפו דנפש הבהמית ורוח הבהמית דבנפש הבהמית [עשיית] הבלי עלמא רוח ממללא בהבלי עלמא (נשמה דבה כל הרהורין ומחשבות דהבלי עלמא) ותלמיד חכם שליט עליהו הדא הוא דכתיב (בראשית א כו) וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ:
מה זה ובכל הארץ, זה הגוף עולם קטן, ופוחדים ממנו, זה שנאמר "ומוראכם וחתכם", מצד הימין שולט עליהם, בו וירדו, כמו שנאמר וירד מים עד ים. מצד השמאל פוחדים ממנו, זה שנאמר ומוראכם וחתכם, ועליו נאמר "יודע צדיק נפש בהמתו", אחר שהוא צדיק לא נותן לו שכר מצוות, אין לו שכר בעולם הזה ולא מזון כבהמות, שעני חשוב כמו מת, הוא עם השכינה בקביעות שלה, עמה על הכל.	[מאי ובכל הארץ] דא גופא ¹⁴⁰⁸ עולם קטן ורחלין מניה הדא הוא דכתיב (שם ט ב) ומוראכם וחתכם מסטרא דימינא שליט עליהו ביה וירדו כמה דאת אמר (תהלים עב ח) וירד מים ¹⁴⁰⁹ עד ים מסטרא דשמאלא דחלין מניה הדא הוא דכתיב ומוראכם וחתכם ועליה אתמר (משלי יב י) יודע צדיק נפש בהמתו ¹⁴¹⁰ בתר [דאיהו] (ד) צדיק לא יהיב ליה שכר מצוות לית [ליה] אנרא בעלמא דא ולא מזונא לבעירן דעני חשוב כמת איהו עם שכינתא בקביעו [דילה] עמה על כלא:
"כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא", האש הזו	כי יהו"ה אלהיך אש אוכלה הוא (דברים ד ט)

¹⁴⁰⁵ שהוא בעצמו יודע האיך לממסר נפש בהמתו (יהל אור).

¹⁴⁰⁶ ר"ל שהוא מכוין על הקרבן כ"ז (יהל אור).

¹⁴⁰⁷ "ואם תלמיד חכם הוא" נמחק ביהל אור.

¹⁴⁰⁸ ר"ל שנפשא שלטא על גופא (יהל אור).

¹⁴⁰⁹ שהוא מסטרא דימינא מים (יהל אור).

¹⁴¹⁰ שהוא ידוע בעני, כמ"ש יודע צדיק דין דלים, וז"ש בתר כו' (יהל אור).

הוא צריך להיות תמיד עמה, שאין לה כביה, שהוא אוכל כל הקרבנות של התפלות, ודברי תורה שהיא השכינה היא פרנסתו, ובמה, בתפלה, זה שנאמר "פתחי לי". פתחי לי בתפלה, שנאמר בה "אדני שפתי תפתח", שהיא "אחותי רעייתי", ואין רעייתי אלא פרנסתי, שבה הבנים הקדושים מתקנים מאכלים של קרבנות של המלך בכמה מיני מאכלים, בלחם של התורה שנאמר בה "לכו לחמו בלחמי", מימין, וביין שהוא יין התורה משמאל, בניסוך המים ויין התורה שבכתב ובעל פה, מהעמוד האמצעי שכולל את שניהם.	האי אש צריך ליה תמיד עמה דלית ליה כביה דאיהו אכיל כל קרבנין דצלותין ומלין דאורייתא דאיהי שכינתא איהו¹⁴¹¹ פרנסה דיליה [ובמה] (באין) בצלותין הדא הוא דכתיב (שיר ה ג) פתחי לי [וכו' פתחי לי] בצלותא דאתמר בה (תהלים נא יז) אדני שפתי תפתח דאיהי אחותי רעייתי ולית רעייתי אלא פרנסתי [דבה מתקנן] (דביה מתתקנן) מאכלין דקרבנין דמלכא בנין קדישין בכמה מיני מאכלין [בנהמא] (בבהמה) דאורייתא דאתמר ב(י)ה (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי מימינא ובחמרא [דאיהו] (דידו) יינא דאורייתא משמאל בנסוך המים ויין דאורייתא דבכתב ובעל פה¹⁴¹² מעמודא דאמצעיתא דכליל תרווייהו¹⁴¹³:
בבשר שהוא בשר הקודש בכמה קרבנות, שעליה פרושו בעלי המשנה שעוסקים בבשר היורד מן השמים. מה זה מן השמים, זה העמוד האמצעי, שעליו נאמר "ובשר מבשרי", וזה בשר הקודש שדולקת בכמה שלהבות מצד הגבורה, באהבת בעלה נשרפת, באהבה של אהבה, בקריאת שמע באהבת היחוד שלילה ויום לא תכבה. והחברים, בחייכם "אל תתנו דמי לו" לקדוש ברוך הוא שהוא יהיה בשלהבות של אהבה של יחודו בקריאת שמע, לקיים בו "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה".	בבשרא דאיהי בשר הקדש בכמה קרבנין דעלה אוקמוה מארי מתניתין בבשר היורד מן השמים עסקינן מאי מן השמים¹⁴¹⁴ עמודא דאמצעיתא דעל(י)ה אתמר (בראשית ב כג) ובשר מבשרי ודא בשר הקדש דאדליקת¹⁴¹⁵ בכמה שלהובין מסטרא דגבורה ברחימו דבעלה¹⁴¹⁶ אתוקדת ברחימו דאהבה בקריאת שמע ברחימו דיחודא [דליליא (נ"א דא דליליא)] ((דא ליליא)) ויומם לא תכבה וחברייא בחייכון אל תתנו דמי לו לקודשא בריך הוא למהוי איהו בשלהובין דרחימו דיחודיה דקריאת שמע לקיימא ביה אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה (ויקרא ו ו) ע"כ¹⁴¹⁷:
בא וראה אף על גב שבני אהרן מתו באותה שעה, זה היה ראוי בכמה אופנים, אחד שלא היתה זו שעת הקטורת, שהרי קטורת אינה עולה אלא בזמנים ידועים, שכתוב "והקטיר עליו אהרן קטורת סמים	זהר: תא חזי¹⁴¹⁸ אף על גב דבני אהרן מתו שעתא יאות הוה בכמה גוונין חדא דלא הוה שעתא דקטרת דהא קטרת לא סלקא אלא בזמנין ידיען דכתיב (שמות ל ז) והקטיר עליו אהרן קטרת

¹⁴¹¹ ר"ל של עד"א (יהל אור).

¹⁴¹² מפרש מהו נסוך המים והיין, כתב ובע"פ, שהן ימינא ושמאלא (יהל אור).

¹⁴¹³ הקבלה הוא חיבור שני התורות שמביא סודות קבלה שבע"פ במקרא, ולכן כל עסקן של ראשונים במדרשי המקראות, וכ"ה בפשוטי המדרשות כמו ספרא וספרי שמביא הלכות שבע"פ הכל במקרא, ולכן התחיל התורת כהנים ב"ג מדות, וכולו הולך אל ה"ג מדות, כי יסוד בו "ג תיקונין, ה' חומשי תורה בה"ס מחסד עד הוד כנ"ל, ומדרשי המקראות ביסוד והן נגד ו' תיבות של פסוק שמע ישראל (דברים ו ד), ה' תיבות בה"ס, אחד ביסוד, שמחבר כאחד, אחד גי' "ג כמ"ש בתז"ח (טו ע"ג), ואח"כ ו' תיבות ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד במלכות נגד תורה שבעל פה, ששה סדרים ו"ק דילה. אבל בתורה שבכתב, יסוד כליל משניהם, לפי שכולו גנוז במלכות, לכן הוא בע"פ, מדרשי המקראות, וכ"ז הוא בסודות קבלה כמו שמפרש והולך (עי' בהגר"א בתיקו"ז לו ע"ג).

¹⁴¹⁴ עי' דע"ה ח"ב לה ע"ב.

¹⁴¹⁵ ר"ל זהו הדלקת בשר ע"ג המזבח והוא שמדליק בו שלהובין דרחימותא בשר קודש יסוד רצוף אהבה (יהל אור).

¹⁴¹⁶ והמלכות נוק' כשהיא פב"פ עם ז"א (דע"ה ח"ב לה ע"ב).

¹⁴¹⁷ ועוד אש תמיד וכו' כח ע"ב (דרך אמת).

¹⁴¹⁸ לח ע"ב (הערת הזהר).

סמים בבקר בבקר [ואימת] (שמות ל ז) בהטיבו את הנרות וגו' לאשתכחא שמן וקטרת כחדא¹⁴¹⁹ וכתוב (שם ח) ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה וגו' ובזמנין אלין אתקריב ולא בזמנא אחרא בר בזמנא דמותנא שריא בעלמא כמה דאערע דכתיב (במדבר יז יא) ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש וגו' ובני אהרן לא קריבו בשעתא דשמן וקטרת משתכחי כחדא¹⁴²⁰ ועוד דדחקו שעתא בחיי דאבוהון ועוד דלא אנסיבו והוון [פנימין] [פנימין]:	בבוקר בבוקר, ומתי "בהטיבו את הנרות וגו'", שימצא שמן וקטורת כאחד, וכתוב "ובהעלת אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה וגו'". ובזמנים הללו נקרכת ולא בזמן אחר, פרט לזמן שהמוות שרוי בעולם, כמו שקרה, שכתוב "ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש וגו'". ובני אהרן לא הקריבו בשעה ששמן וקטורת נמצאים כאחד. ועוד שדחקו את השעה בחיי אביהם, ועוד שלא היו נשואים והיו פגומים,
רעיא מהימנא:	
לית מצורע¹⁴²¹ אלא ההוא דאתעביד¹⁴²² [בזיבותא] (בזנות) דחמש דמים¹⁴²³ אינון דדם נדה מסאבין דאינון כלהו דם טמא וחמש דמין דכין ומאן דאעבר עלייהו כאלו אעבר על עשר דברות¹⁴²⁴ דאינון כלל¹⁴²⁵ תרי"ג פקודין:	אין מצורע אלא אותו שנעשה בזיבה, שישחמשה דמים של דם נדה שמטמאים, שכולם הם דם טמא, וחמשה דמים טהורים. ומי שעובר עליהם, כאלו עבר על עשרת הדברות, שהם כלל של תרי"ג מצוות.
ושפחה יצר הרע איהי מלייא מומין ובגין דא (ויקרא כא) כל אשר בו מום לא יקרב ובגין דא כהנא לא הוה צריך [לקרבא לגבי מאן דאית] (למהוי) ביה מומא מכל מומין דעלמא בגין¹⁴²⁶ דמטרוניתא אתמר בה (שיר ד) כלך יפה רעיתי ומום אין בך הכי לא צריך לקרבא לגבה מאן דאית ביה מום ואוף¹⁴²⁷ הכי לא צריך למקרב לגבה זר (במדבר ג י) והזר הקרב יומת והיינו ממז"ר¹⁴²⁸ מום זר מום נוקבא זר זכר ובגין דא מני (ויקרא יח יט) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב	ושפחה יצר הרע היא מלאה במומים, ולכן "כל אשר בו מום לא יקרב", ולכן הכהן לא היה צריך לקרב אל מי שיש בו מום מכל המומים שבעולם, משום שנאמר במלכה "כלך יפה רעיתי ומום אין בך", כך לא צריך לקרב אליה מי שיש בו מום, וכמו כן כאן לא צריך לקרב אליה זר, "והזר הקרב יומת", והיינו ממז"ר, מו"ם זר, מום נקבה, זר זכר, ולכן צוה "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב", ועל אותם שקרבים אליה כתוב בהם, "ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם, ותצא אש מלפני ה'".

¹⁴¹⁹ עי' לקמן לח ע"ב והערה שלנו שם בשם הדע"ה ח"ב קא ע"ב.
¹⁴²⁰ ונבאר עתה כוונת נר"א מה היה כי הלא נודע כי כל בנינה של המלכות אינו אלא מנה"י דאמא נמצא כל תקון המלכות אינה אלא מנה"י דאמא ששם בחינת נר"א ולהיות כי כבר בארנו כי הם סוד נפש דאצילות של אדה"ר שחטא והפרידה מבעלה לכן חזרו נר"א שהם בחינת נפש הראוי אל המלכות ורצו לתקנה ע"י עצמם. והנה כבר הודעתין בפ' שמן וקטרת ישמח לב כי מוחין דאבא הם שמן ומוחין דאמא הם קטורת לכן רצו להקטיר שניהם קטורת כדי לתקן את המלכות ולקשרה עם בעלה על ידם כי הם הנאותים לזה, ואמנם לפי שמוחין דאמא הם באים מלובשים בנה"י דאמא כנודע והם סוד ג' אה"ה בג' מלואים שהם גימ' תנ"ה לכן נתנו הקטורת שהם מוחין מצד אמא ונתנו תוך המחתה שהם נה"י דאמא הלבושין של המוחין שהם גימ' תנ"ה [וכן מלת מחת"ה גי' תנ"ה ע"ה] והולכיה למזבח שהוא המלכות לתקנה ולקשרה בבעלה וכו' (ליקוטי תורה ויקרא).
¹⁴²¹ פקודי רס (הערת הזהר).
¹⁴²² שנוולד (יהל אור).
¹⁴²³ והן ה"ח וה"ג הידועין (יהל אור).
¹⁴²⁴ דבולוחות ג"כ י' דברות ה' מימין וה' משמאל (יהל אור).
¹⁴²⁵ כידוע (יהל אור).
¹⁴²⁶ היפוך נוק' דסט"א (יהל אור).
¹⁴²⁷ דהוא יצר הרע דכורא כמש"ו (יהל אור).
¹⁴²⁸ שנוולד משניהם כמש"ו (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

ועל אינון דקריבין לה כתיב בהון (ויקרא י א-ב) ויקריבו לפני יהו"ה אש זרה ¹⁴²⁹ אשר לא ¹⁴³⁰ צוה אותם ותצא אש מלפני יהו"ה:	
לד/א	
זהר:	
דמאן ¹⁴³¹ דלא אנסיב פנים הוא ולא הוא כדאי לאשתכחא ברכאן בעלמא על ידי עלוי לא שריין כל שכן על ידי לאחרים ועוד דהא תנן רווי חמרא הווי ובגין כך (ויקרא י ב) ותצא אש מלפני יהו"ה ותאכל אותם וגו' דהא קטרת חביב הוא מכלא ¹⁴³² וחדוותא דעלאין ותתאין וכתיב (משלי כז) שמן וקטרת ישמח לב:	שמי שלא נשוי הוא פגום ואינו כדאי שימצאו ברכות על ידו בעולם, עליו הן לא שורות, כל שכן על ידו לאחרים. ועוד שהרי שנינו שהיו שתויי יין, ולכן "ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וגו'", שהרי הקטורת היא חביבה מן הכל, והיא שמחת העליונים והתחתונים, וכתוב "שמן וקטורת ישמח לב".
רעיא מהימנא:	
ותאכל אותם וימותו ¹⁴³³ :	ותאכל אותם וימותו".
וקרבן דאתון אינון י' באיש ה' באשה ו' בבן חתן ה' בכלה זכאה איהו מאן דקרינ[ב] ¹⁴³⁴ אתון דיהו"ה ביה ובאתתיה [ו]בבריה ובברתיה בקדושה ובברכה בנקיו בענוה ובבשת פנים בכל מדות טבין דכתיבין על מארי מתניתין ומתחממין באשין קדישין דאיש ואשה דאינון אש עולה ויורד ¹⁴³⁵ אש קדש ¹⁴³⁶ דעצי המערכה דאינון עצי הקדש אברין קדישין:	וקרבן של אותיות הם י' באיש ה' באשה ו' בבן חתן ה' בכלה, אשרי מי שמקריב אותיות יהו"ה בו ובאשתו ובכנו ובכתו בקדושה ובברכה, בנקיות בענוה ובבושת פנים, בכל מדות טובות שכתובות על בעלי המשנה, ומתחממים באישים קדושים, שאיש ואשה, שהם אש עולה ויורד, אש קודש ועצי המערכה, שהם עצי הקודש, איברים קדושים.
ואש של גבוה יורד, שהיא קודש הקדשים, ובשביל שני האשים הללו, אמר הנביא "באורים כבדו ה'", שהם האשים של השכינה, שבה כתוב "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא", והם אש עליון כסא רחמים, אש תחתונה כסא דין, והם בינה ומלכות. מלכות אש עולה, בינה אש יורד, יהו"ה עמוד האמצעי אוחד בשניהם. בינה יה"ו, ה' מלכות.	

¹⁴²⁹ הוא אש דאיש ואשה שבכל א' אותיות אש ונשאר י' לו וה' לה כמש"ל דהשם בו ובאשתו ובבן ובבת (יהל אור). עי' לקמן לז ע"ב.

¹⁴³⁰ כמ"ש אשר לו צויתי (יהל אור).

¹⁴³¹ עי' זהר ח"א דף עג רע"ב, קצב ע"א, וח"ב קצג ע"א, וח"ג לג ע"ב לז ע"ב, לח ע"ב, נו ע"ב, נז ע"ב, ס ע"א (דע"ה ח"ב פד ע"ג).

¹⁴³² והיה ראוי שלא יהיו פוגמין בד' דברים: שלא בזמנו, ושלא נישאו, ובחיי אביהם, ובשכרות, "זאת" מלכות, "משחת" מצד החכמה, שמשם השמן, ואהרן מושך אותו מלמעלה על ידי כהונתו שהוא מימין, נמצאת זאת משוחה ודאי, דהיינו משחת. ופועל אהרן בן שתי הפעולות, הא' להביא מהחכמה למדתו, והשנית להורידו למלכות (אור יקר).

¹⁴³³ כמש"ל והזר הקרב יומת (יהל אור).

¹⁴³⁴ דאקריב (דפ"ק).

¹⁴³⁵ עולה בנוק', מ"ן, ויורד בזכר, מ"ד (יהל אור).

¹⁴³⁶ ר"ל מה שמביא מן ההדיט, מ"מ אש קודש, כמ"ש אש זרה שנטלו מכיריים (יהל אור).

¹⁴³⁷ ה' אלהיך שהוא המלכות דאצילות (כמ"ש פרשת יתרו פו ע"א, ופרשת צו לד ע"א, וע' בראשית נא ע"א) הנה היא אש אוכלה, שהיא אש אכלא אשא, כי בכח הגבורות הממותקים שבה שהם שלהובין דרחימו, היא מכלה את הקליפות והחיצונים ומברר את הברורים מהם שהם הניצו"ק אשר הם מאש הגבורות, ואוכלת אותן בסוד (יומא כא ע"ב) אש אוכלה אש, וזהו עלייתם וכל תיקונם שעולים בה (דע"ה ח"ב נה ע"ג).

עולה [מלכות בינה אש] (בינה) יורד יהו"ה עמודא דאמצעיתא אחיד בתרווייהו¹⁴³⁸ בינה יהו"ה ה' מלכות תפארת כד אחיד לון שריא עליה חכמה דביה כ"ח מ"ה [מ"ה איהו]¹⁴³⁹ יו"ד ה"א וא"ו ה"א:	כאשר התפארת אוחזת אותם, שורה עליו חכמה, שבה כ"ח מ"ה, מ"ה הוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א.
כ"ח דיליה יו"ד וא"ו דל"ת ה"א אל"ף וא"ו אל"ף וא"ו ה"א אל"ף וכלהו¹⁴⁴⁰ מ"ב אתוון משתכחין בבר נש ובאתתיה ובבנוי ובגין דא לית בר נש שלים אלא בבן ובת ומאן דלית ליה בן דאיהו ו' אסתלק י' [מיניה] ומאן דלית ליה בת [דאיהו ה'] (לית ליה ה' דאיהו בת) אסתלק ה' עלאה דאיהו אם מן בת זוגיה דאתוון לא שריין דא בלא דא ובגין דא באיש ואשה בן בת¹⁴⁴¹ דאתעבידו כדקא יאות¹⁴⁴² שריא עליהו יהו"ה ואתקריאו (בנים לקודשא בריך הוא הדא הוא דכתיב) בנים אתם ליהו"ה אלהיכ"ם (שם יד א) ע"כ:	כ"ח שלו יו"ד וא"ו דל"ת ה"א אל"ף וא"ו אל"ף וא"ו ה"א אל"ף, וכולן ארבעים ושנים אותיות נמצאות באדם ובאשתו ובבניו, ולכן אין אדם שלם אלא בבן ובת, ומי שאין לו בן שהוא ו', מסתלקת ממנו י'. ומי שאין לו בת שהיא ה', מסתלקת ה' העליונה, שהיא אם מבת זוגו, שהאותיות לא שורות זו בלי זו, ולכן באיש ואשה בן ובת שנעשו כראוי, שורה עליהם יהו"ה, ונקראים (בנים לקדוש ברוך הוא זה שנאמר) "בנים אתם לה" אלהיכם".
זהר:	
זאת משחת אהרן ומשחת בניו (ויקרא ז לה) רבי יוסי אמר זאת ודאי משיחותא דאהרן¹⁴⁴³ דהא אהרן אתמשה [ואייתו]¹⁴⁴⁴ ממשח רבות עלאה מעילא ונגיד ליה לתתא ועל ידא דאהרן אתמשה [מ]משיחותא קדישא לאתברכא ועל דא זאת משחת אהרן ומשחת בניו ודאי:	"זאת משחת אהרן ומשחת בניו", רבי יוסי אמר זאת ודאי משיחת אהרן, שהרי אהרן נמשח ובא משמן משחה עליו מלמעלה, ונמשך לו למטה ועל ידי שאהרן נמשח ממשיחה קדושה להתברך, ועל זה "זאת משחת אהרן ומשחת בניו" ודאי.
רבי יהודה פתח (מ"ב ד ב) ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך הגידי לי מה יש לך בבית מהכא אוליפנא דלית ברכתא שריא בפתורא ריקניא¹⁴⁴⁵ ועל מלה ריקנית ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן (שם) אמר לה ודאי סיועא דנסא הוא דהא ודאי באתריה הוא ומתמן ברכאן נפקין ושריין¹⁴⁴⁶:	רבי יהודה פתח "ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך הגידי לי מה יש לך בבית", מכאן למדנו שאין הברכה שורה בשלחן ריק ועל דבר ריקני. ותאמר "אין לשפחתך כל בבית, כי אם אסוך שמן", אמר לה ודאי זהו סיוע של נס, שהרי ודאי במקומו הוא, ומשם ברכות יוצאות ושורות.

¹⁴³⁸ והוא העצים שאחיד בב' האשים והוא עץ החיים, ושפע קדושה דנחית הוא חכמה דשריא עלי', כמש"ו. וכן בן הנוצר משני האשיים בדרגא דעד"א, ושריא עליה חכמה (יהל אור).

¹⁴³⁹ והוא בעד"א כידוע, וכח הוא בחכמה כח מ"ה (יהל אור).

¹⁴⁴⁰ יה"ו באשה (נגד בינה, בן י"ה, שהוא יה"ו – מצאתי כתוב על הגליון), ה' בבית, כ"ח באיש, מ"ה בבן כנ"ל (יהל אור).

¹⁴⁴¹ ובת (דפ"ו).

¹⁴⁴² ר"ל בקדושה (יהל אור).

¹⁴⁴³ פ', מלכות הנק' "זאת", משח אותה אהרן מהארות אבא לפי שאהרן הוא יסוד אבא כנודע (מ"מ).

¹⁴⁴⁴ "אהרן אייתי" מחכמה, "ונגיד ליה" מחסד למלכות, ולא שתהיה זאת ברכתה ח"ו, שא"א שעדיין לא שמשו לה, אלא הכנתה להתברך על ידו אחר כך, וז"ש "משיחותא קדישא לאתברכא" דהיינו קשוטיה להתברך אח"כ (אור יקר).

¹⁴⁴⁵ בסוד ההתעוררות שצריך מהתחתונים ובית קבול לברכה, וכל מקום ריק הוא החצונים כדאמרין, שהם משתחווים להבל וריק, וזהו סוד לחם הפנים, שלא היה חסר אפילו רגע (אור יקר).

¹⁴⁴⁶ "באתריה הוא חכמה" מקום הברכות, ומשם יוצאים על ידי הבינה, ולכן היא הכנה טובה למטה, השמן לשרות עליו הברכות (אור יקר).

176

מה כתוב "הם מגישים אליה והיא מוצקת", והיא מוצקת סתם. רבי יוסי אמר ויעמוד השמן, היה צריך לומר ותעמוד, אלא ויעמוד ודאי בעמידה להמשיך ברכות השמן, כמו שבארוה, שכתוב "בקרן בן שמן", וכתוב "שמן תורק שמך", להראות שהרי מהשמן הזה נמשכות ברכות על יד הכהן, והכהן ממשיך אותן למטה, ומושח (ונמשך) לזאת הזו, זה שנאמר "זאת משחת אהרן ומשחת בניו", וכתוב "כשמן הטוב על הראש", והרי נתבאר.	מה כתיב (שם ה) הם מגישים אליה והיא מוצקת והיא מוצקת סתם¹⁴⁴⁷ רבי יוסי אמר ויעמוד השמן (שם ו) ותעמוד מבעי ליה¹⁴⁴⁸ אלא ויעמוד ודאי בקימא לאנגדא ברכאן השמן כמה דאוקמוה דכתיב (ישעיה ה יא) בקרן בן שמן¹⁴⁴⁹ וכתיב (שיר א ג) שמן תורק שמך¹⁴⁵⁰ לאחזאה דהא מהאי שמן נגידין ברכאן על ידא דכהנא וכהנא נגיד להו לתתא ואמשה (ס"א ואתמשך) להאי זאת הדא הוא דכתיב (ויקרא ז לה) זאת משחת אהרן ומשחת בניו וכתיב (תהלים קלג ב) כשמן הטוב על הראש¹⁴⁵¹ והא אתמר:
"קח את אהרן ואת בניו איתו ואת הבגדים", רבי חייא פתח "כי עמך מקור חיים באורך נראה אור". "כי עמך מקור חיים", זה השמן העליון שנשמך ואינו פוסק לעולמים, ששרוי בתוך החכמה העליונה של הכל, זה שנאמר כי עמך, עמך שרוי ולא נפרד ממך לעולמים, בחביבות של הכל, מקור חיים, משום שהיא מקור ומעיין החיים, להוציא חיים לעץ העליון, ולהדליק את הנרות. ועל זה אותו העץ נקרא עץ חיים, האילן שנטוע ונשרש, משום אותו מקור החיים, ועל זה באורך נראה אור. באורך זה, האור שגנוז לצדיקים לעתיד לבא, שכתוב "וירא אלהים את האור כי טוב", ומאותו אור עתידים ישראל להאיר בעולם הבא.	קח את אהרן ואת בניו ואת הבגדים (ויקרא ח ב) רבי חייא פתח (תהלים לו י) כי עמך מקור חיים באורך נראה אור כי עמך מקור חיים דא שמן עלאה¹⁴⁵² דנגיד¹⁴⁵³ ולא פסיק לעלמין דשריא בגו חכמה עלאה דכלא¹⁴⁵⁴ הדא הוא דכתיב כי עמך עמך שריא¹⁴⁵⁵ ולא מתפרשא מנך לעלמין בחביבותא דכלא מקור חיים בגין דהיא מקורא ומבועא דחיים לאפקא חיים¹⁴⁵⁶ לאילנא עלאה ולאדלקא בוצינין ועל דא ההוא אילנא אקרי עץ חיים אילנא דנטיע ואשתרשא בגין ההוא מקורא (דמים) [דחיים] ועל דא באורך נראה אור (שם) באורך דא אור דנגיד לצדיקיא לזמנא דאתי דכתיב (בראשית א ד) וירא אלהים את האור כי טוב ומההוא נהירו זמינין ישראל לאנהרא לעלמא דאתי:
לדב	לדב
דבר אחר "כי עמך מקור חיים וגו'", זה הקדוש ברוך הוא, שהוא עץ עליון באמצע	דבר אחר כי עמך מקור חיים וגו' (תהלים לו י) דא קודשא בריך הוא¹⁴⁵⁷ דאיהו אילנא עלאה

¹⁴⁴⁷ פי' מלכות בכח הארת אבא, שהוא שמן, עשתה לאשת עובדיה הנס (מ"מ).
¹⁴⁴⁸ פי', כיון שהיא נוק' דהיינו המלכות, ותירץ אלא ויעמוד וכו', שר"ל שהיתה כדכורא בקיום והעמדה. ושיעור הכתוב, המלכות היא שיעמוד כדכורא, והיתה עושה נס. ובכח מי, בכח השמן, שהוא אבא (מ"מ).
¹⁴⁴⁹ פי' מלכות נקראת קרן ומקבלת מאבא הנק' שמן (מ"מ).
¹⁴⁵⁰ פי' שמן שהוא אבא יורד עד המלכות הנק' שמך (מ"מ).
¹⁴⁵¹ פי' כשמן הטוב, שהוא אבא, הנמשך ברישא דז"א, ומשם על פי מדותיו עד המלכות, כמ"ש בפ' ויקרא דף ז ע"ב (מ"מ).
¹⁴⁵² הוא בחכמה, והטעם ששמן זה הוא במקום שאין שם שדי שאמר לשמנו די, אלא "נגיד ולא פסק וכו'" (אור יקר). פי' אבא (מ"מ).
¹⁴⁵³ שאינו כשמן התחתון שצריך לכתוש הזיתים, דהיינו הספירות העליונות והם אברי הזכר, אמנם כאן "נגיד" נמשך מאליו, בלי לעזור אבר מהאברים, מפני שהשפע למטה צריך זמן וגבול בין השפעה להשפעה, ולזה אמרו בספר הבהיר, שאסור לעמוד בנשיאות כפים עד כך שעות [אות קלח: אסור לו לאדם לשהות שלש שעות כפיו פרושות השמים], כדי לתת זמן שיחזרו הספירות לקבל (אור יקר).
¹⁴⁵⁴ פי' שאבא יונק ממזל הח' דדיקנא, והוא ממזל"ס (מ"מ).
¹⁴⁵⁵ פי' שאומרים לאבא, כי עמך מקור חיים שהיא אימא (מ"מ).
¹⁴⁵⁶ פי' הם המוחין הנק' חיים שבאים לז"א, והם גימ' חיי"ם, שהם אהי"ה הוי"ה אהי"ה כנודע גימ' חיים, ולכך ז"א נק' עץ חיים עץ שיונק מהמוחין שהם חיים (מ"מ).
¹⁴⁵⁷ פי' ז"א, ולפי זה אומרים לז"א, כי עמך מקור חיים, שהיא אימא, שנה"י דאימא בתוך ז"א (מ"מ).

במציעות גנתא דאחיד לכל סטריין¹⁴⁵⁸ מאי טעמא בגין דאחיד ביה ההוא ונ"א בההוא מקור חיים ואעטר ליה בעטריין עלאין סחרניה דגנתא¹⁴⁵⁹ כאימא דמעטרא לבריה¹⁴⁶⁰ על כלא הדא הוא דכתיב (שיר ג יא) צאינה וראינה בנות ציון וגו' ובגין כך כי עמך מקור חיים ועל דא באורך נראה אור:	הגן, שאוחז את כל הצדדים. למה, משום שאחוז בו אותו (באותו) מקור חיים ומעטר אותו בעטרות עליונות סביב הגן, כמו אם שמעטרת את בנה על הכל, זה שנאמר "צאינה וראינה בנות ציון וגו'", ולכן "כי עמך מקור חיים". ועל זה באורך נראה אור.
רבי יצחק אמר כי עמך מקור חיים דא כהן גדול לעילא¹⁴⁶¹ לקבליה כהן גדול לתתא בגין כך אנגיד כהנא משח רבות עלאה קדישא¹⁴⁶² לתתא ואדליק בוצינין לעילא ודוכהן גדול שלים בשלימו דשבעה יומין עלאין¹⁴⁶³ לאתעטרא על כלא לקביל דא שבעה ימי מלואים לכהנא דלתתא לאשתכח כלא כנוונא דלעילא ועל דא ימי מלואים אקרין יומי אשלמותא בגין [דישתלים (נ"א די שלים)] (דאשתלים) כהנא בשאר יומין אחרנין לאשלמא שבעה כחדא ואלין ימי מלואים אקרין בגין דאתאחדן שאר אחרנין ביה:	רבי יצחק אמר "כי עמך מקור חיים", זה הכהן הגדול, למעלה כנגדו כהן גדול למטה, לכן ממשיך שמן משחת קדש עליון למטה ומדליק מנורות למעלה, שהכהן הגדול שלם בשלמות של שבעת הימים העליונים, להתעטר על הכל. כנגד זה שבעה ימי מלואים לכהן שלמטה, שימצא הכל כדוגמא שלמעלה, ועל זה ימי המלואים נקראו ימי ההשלמה, כדי שישתלם הכהן בשאר הימים האחרים, להשלים שבעה כאחד. ואלה נקראים ימי מלואים, משום שאוחזים בו שאר האחרים.
מאי קא מיירי דכד כהנא אתער כל שאר אחרנין מתערין עמיה ובגין כך כתיב (ויקרא ח לג) ומפתח אהל מועד וגו' עד יום מלאת וגו' שבעה יומין ודאי כדן אתעטר כהנא לתתא בכלא כנוונא דלעילא בגין דבשעתא דכהנא דלתתא אתער כלא יתערון על ידיה לעילא וישתכחון ברכאן לעילא ותתא רבי אבא אמר מאי שנא דמשה משה לאהרן אלא בגין דאיהו ברא [דההוא] ואחיד בההוא (אחיד ליה לההוא) אתר¹⁴⁶⁴ מקורא דחיי וכתיב (ישעיה סג יב) מוליך לימין משה¹⁴⁶⁵ זרוע תפארתו ומשה שמש כל אינון שבעה ימי מלואין לאשראה כלא עמיה דאהרן:	במה מדובר, שכאשר הכהן מתעורר, כל שאר האחרים מתעוררים עמו, ולכן כתוב "ומפתח אהל מועד וגו'", "עד יום מלאת וגו'", שבעה ימים ודאי. אז מתעטר הכהן למטה בכל כדוגמא שלמעלה, משום שבשעה שמתעורר הכהן שלמטה, הכל יתעוררו על ידו למעלה, וימצאו ברכות למעלה ולמטה. רבי אבא אמר מה שונה שמשח משה את אהרן, אלא משום שהוא הבן של אותו (אחוז באותו) מקום, מקור החיים, וכתוב "מוליך לימין משה זרוע תפארתו", ומשה שמש כל אותם ימי מלואים להשרות הכל עם אהרן.
רבי חזקיה הוה יתיב קמיה דרבי אלעזר אמר ליה כמה נהוריין¹⁴⁶⁶ אתבריאו עד לא אברי עלמא אמר ליה שבעה ואלין אינון אור תורה¹⁴⁶⁷ אור	רבי חזקיה היה יושב לפני רבי אלעזר, אמר לו כמה אורות נבראו טרם שנברא העולם, אמר לו שבעה, ואלו הם אור תורה,

¹⁴⁵⁸ פי' ז"א מכריע בין בינה ובין מ', בסוד עד תאות גבעות עולם (מ"מ).
¹⁴⁵⁹ פי' שאימא אווזת ז"א ומעטרת אותו במוחין, והוא סביב הגן, שהיא המלכות. ולפי זה, מ"ש לעיל במציעות גנתא, היא מלכות שהז"א הוא בתוכה, שהיא מתלבשת אותו מהחזה ולמטה (מ"מ).
¹⁴⁶⁰ לברה (דפ"ו).
¹⁴⁶¹ פי' חסד דז"א (מ"מ).
¹⁴⁶² פי' שהחסד מושך הארת אימא הנק' משח רבות, ע"ש אבא הנק' שמן (מ"מ).
¹⁴⁶³ פי' שהחסד הוא כולל כל ה"ק בסוד יומא דכליל כולהו יומי, א"נ כה"ג הוא חסד שלים בשלימו וכו', הם ז"ק של הבינה, ולכ"א "לאתעטרא על כולא" שבהם מתעטר החסד (מ"מ).
¹⁴⁶⁴ פי' מרע"ה הוא בחי' הת"ת, והוא בן הבינה (מ"מ).
¹⁴⁶⁵ פי' שאהרן הוא בימין משה, לפי שהוא בחי' החסד, א"נ מביא הזהר ראייה שמשה כולל חג"ת דכתיב מוליך לימין שהוא החסד. זרוע הוא גבורה, תפארתו כמשמעו, נמצא שכולל חג"ת (מ"מ).
¹⁴⁶⁶ לומר דמבעיא ליה על דרך הפשט סתם אי אפשר, דמסיק בתר הכי "שבעה וכו'" (אור יקר).
¹⁴⁶⁷ פי' והם כנגד ז"ק דז"א, וראוי לסדרם על סדר הז"ק (מ"מ).

גיהנם¹⁴⁶⁸ אור גן עדן אור כסא הכבוד אור בית המקדש אור תשובה אורו של משיח ואלין אתבריא עד לא אתברי עלמא שבעה נהורין¹⁴⁶⁹ בוצינין¹⁴⁷⁰ אתאחדו ביה באהרן והוא אדליק בוצינין מעילא לתתא:	אור גיהנם, אור גן עדן, אור כסא הכבוד, אור בית המקדש, אור תשובה, אורו של משיח. ואלה נבראו בטרם שנברא העולם, שבעה אורות, ומאורות שנאחזו באהרן, והוא מדליק מנורות ממעלה למטה.
רבי אלעזר פתח (קהלת ג כא) הכל היה מן העפר¹⁴⁷¹ והכל שב אל העפר הא תנינן הכל היה מן העפר אפילו גלגל חמה מאן העפר ההוא דשריא תחות כורסי יקרא קדישא¹⁴⁷² בספרא דבי רב ייסא סבא הכל היה מן העפר אתר דכניש לכלא מלמד דנפקו שבילין להאי סטרא ולהאי סטרא ואתכנשו לאנהרא כעפרא דא דורקין לה לכל עבר ועל דא הכל היה מן העפר:	רבי אלעזר פתח "הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר", הרי שנינו הכל היה מן העפר, אפילו גלגל חמה. מי העפר, אותו ששרוי תחת כסא הכבוד הקדוש. בספרו של בית [מדרשו של] רב ייסא סבא, הכל היה מן העפר, מקום שכונס את הכל, מלמד שיצאו שבילים לצד הזה ולצד הזה, והתכנסו להאיר, כמו העפר הזה שזורקים אותו לכל צד, ועל זה "הכל היה מן העפר".
והכל שב אל העפר ודאי אלא מן העפר דבי מקדשא קדישא והאי עפר מעפרא עלאה¹⁴⁷³ כמה דאת אמר (איוב כח ו) ועפרות זהב¹⁴⁷⁴ לו כמה דאשתכח עובדא לתתא הכי נמי הוא לעילא כגוונא דא ואוקימנא עפר עפר דבי מקדשא דעלמא דא בה' אתברי¹⁴⁷⁵ ועל דא אפילו גלגל חמה כמה דאת אמר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם בה' בראם ובגיני כך הכל היה מן העפר מאן עפר ההוא דשאר תחות כורסי יקרא קדישא:	"והכל שב אל העפר" ודאי, אלא מן העפר של בית המקדש הקדוש, והעפר הזה מהעפר העליון, כמו שנאמר "ועפרות זהב לו", כמו שנמצא מעשה למטה, כך הוא למעלה, כדוגמא זה. ובארנו עפר, עפר של בית המקדש, שהעולם הזה נברא בה"א, ועל זה אפילו גלגל חמה, כמו שנאמר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם בה' בראם, ולכן הכל היה מן העפר, איזה עפר, אותו ששרוי תחת כסא הכבוד הקדוש.
כתיב (שיר ד ז) כלך יפה רעיתי ומום אין בך כלך יפה רעיתי דא כנסת ישראל ומום אין בך אלו סנהדרין דאינון לקביל שבעין ותרין שמהן¹⁴⁷⁶ שבעים נפש דנחתו עם יעקב וקודשא בריך הוא	כתוב "כלך יפה רעיתי ומום אין בך", כלך יפה רעיתי זו כנסת ישראל, ומום אין בך אלו סנהדרין, שהם כנגד שבעים ושנים שמות. שבעים נפש שירדו עם יעקב, והקדוש ברוך הוא על כולם, ועל זה אין בודקין מן

¹⁴⁶⁸ ר"ל על האש היסודי שבו שהוא נעשה בעת עולם התווה, אבל אשו ושריפתו לא התחיל אלא רק ביום שני דמע"ב ונשלם ביום ג' (דע"ה ח"ב יב ע"ג), הזכירו רז"ל בפסחים (נד ע"א) וכן בנדרים (טל ע"ב) את הגן עדן קודם להגיהנם, כי הרי לפי דברינו צריך לחשוב את הגיהנם קודם, כי הרי עיקרו של גן עדן הוא היה נעשה בתחילה רק מהגיהנם עצמו. הנה בפד"א (פרק ג) וכן בזה"ק (פ' צו דף לד ע"ב) וכן בתדא"ר (פרק לא) חשבו שם באמת את הגיהנם קודם, ומה שחשבו בגמרא את הגן עדן קודם, הוא רק מפני חשיבותו (דע"ה ח"ב יב ע"ד).

¹⁴⁶⁹ פי' ז"ק דז"א כלולים באהרן לפי שהחסד כוללם (מ"מ).
¹⁴⁷⁰ ולומר דמבעיא ליה על דרך האמת כמה ספירות הם מה. השיב שבעה עשרה הם, ועוד עד עתה לא ידע רבי חזקיה ענין זה, והוא היה אחד מהעשרה חברים החשובים, והוא אחד מהג' שנפטרו בעת האדרא ונשארו ז' וכו' (אור יקר).

¹⁴⁷¹ עי' זהר ח"א קע ע"א (דע"ה ח"ב צג ע"א), המלכות נוק' דז"א שהיא נקראת עפר וכמ"ש בפ' צו (דף לד ע"ב) ובכ"מ, ועי' המוחין דגדלות נתקן ונעשה פרצוף המלכות שהיא נקרא עפר (ביאורים ח"א סג ע"ד).
¹⁴⁷² פי' המלכות היא עפר שתחת ז"א שהוא כסא לבינה, ור' ייסא פליג וס"ל העפר אתר דכניש כולא והוא הנוגה וכו' ולכן ר"א חזר ואמר אלא מן העפר דבי מקדש קדישה שהיא מלכות ורצה לחזק פי' הראשון שלו, שהוא הפך רבי ייסא סבא (מ"מ). פרקי דר"א פ"ג ושמו"ר פ"ג סי' א (לש"ו).

¹⁴⁷³ פי' מלכות נתקנת מבינה והביא ראיה מעפרות זהב לו, שעפר שהיא מלכות היא מזהב שהיא בינה, וז"ש ואוקימנא עפר עפר דבי מקדשא (מ"מ).

¹⁴⁷⁴ עפר של הקדושה, אשר כל איבין וכל טיבו דעלמא נפקי מיניה, והוא עפרא דשריא תחות כורסי יקרא קדישא, עפרות זהב, ע' וישלח (קע ע"א) צו (לד ע"ב) פקודי (רסו ע"ב) (דע"ה ח"ב פט ע"ב).

¹⁴⁷⁵ פי' עולם הזה ע"י המלכות נברא שהיא ה' דבהבראם, ולכ"א בסוף "מאן עפר ההוא דשאר וכו'" דהיינו מלכות שתחת ז"א שהוא כסא לבינה, כפי' הראשון שלו (מ"מ).

¹⁴⁷⁶ פי' שהשני סופרים הם כנגד שנים הנשארים מע"ב שמות (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

הסנהדרין ולמעלה.	על כלא ועל דא אין בודקין מן הסנהדרין ולמעלה:
שנינו כתוב "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", מי זו ממלכת כהנים, כמו שנאמר "זאת משחת אהרן ומשחת בניו", שכאשר מתברכת כנסת ישראל על יד הכהנים, אז נקראת על שמם, זה שנאמר ממלכת כהנים.	תנן כתיב (שמות יט ו) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש מאן ממלכת כהנים כמה דאת אמר זאת משחת אהרן ומשחת בניו (ויקרא ז לה) דכד אתברכא כנסת ישראל על ידא דכהני כדין אתקרי על [שמיהון] ¹⁴⁷⁷ (שמהן) הדא הוא דכתיב ממלכת כהנים:
רבי שמעון אמר בא וראה, מלכות כהנים לא נקראת אלא ממלכת, שהמליכו אותה הכהנים, ועשו אותה מלכה על הכל. אבל מלכות כהנים לא נקראת, שהרי מן השמים נקראת מלכות, מלכות שמים ודאי. וכאן ממלכת, כמו שנאמר שכהנים המליכו אותה ומחברים אותה עם המלך, ואז היא ממלכת על כל גנזי המלך, ממלכת על כל כלי זיני המלך,	רבי שמעון אמר תא חזי [מלכות] כהנים לא אקרי ¹⁴⁷⁸ אלא ממלכת [דאמלכו לה] (דא מלכות) כהני ועבדו לה גבירתא על כלא אבל [מלכות] כהנים לא אקרי דהא מן השמים אקרי מלכות ¹⁴⁷⁹ מלכות שמים ודאי והכא ממלכת כמה דאת אמר דכהני אמלכו לה ומחבראן לה במלכא וכדין היא ממלכת על כל גנזי מלכא ממלכת על כל זייני מלכא
	לה/א
ממלכת בעליונים ובתחתונים ממלכת על כל העולם.	ממלכת בעלאי ותתאי ממלכת על כל עלמא:
רבי יוסי אמר כתוב "ואגודתו על ארץ יסדה". ואגודתו, כשמזדווג המלך כנגדה בכל אותן העטירות הקדושות, בכינוס אחד, אזי ואגודתו כתוב. רבי יצחק אמר, ואגודתו כמו שנאמר "ולקחתם אגודת אזור", במה מדובר, שכאשר מתחברים כאחד ומתברכת מהם, אזי שולטת על הכל, ומאירה למעלה ולמטה, והכל בשעה שהכהן עובד את העבודה ומקריב קרבן, ומקטיר קטורת, ומכוון דברים לקרב הכל כאחד, אזי כתוב ואגודתו על ארץ יסדה.	רבי יוסי א(ו)מר ¹⁴⁸⁰ כתיב (עמוס ט ו) ואגדתו על ארץ יסדה ¹⁴⁸¹ ואגדתו כד אזורוג מלכא [לקבלה] ¹⁴⁸² בכל [לקבלא לכל] אינון עטרין קדישין בכנופיא חד כדין ואגדתו כתיב רבי יצחק אמר ואגדתו כמה דאת אמר (שמות יב כב) ולקחתם אגדת אזור מאי קא מיירי דכד מתחבראן כחדא ואתברכא(ן) מנייהו כדין שלטא על כלא ונהרא לעילא ותתא וכלא בשעתא דכהנא פלח פולחנא ואקריב קרבנא ואקטר קטרת ומכוון מלין לקרבא כלא כחדא כדין כתיב ואגדתו על ארץ יסדה:
רבי יוסי אמר כשאהרן נוסע, הכל נוסעים עמו, עד שמתברכת כנסת ישראל, ומתברכים עליונים ותחתונים, אזי כתוב "ברוך ה' מציון	רבי יוסי אמר כד נטל אהרן כלא נטלין עמיה עד דאתברכא כנסת ישראל ואתברכאן עלאי

¹⁴⁷⁷ פי' כיון שהכהנים מברכים המלכות, נק' המלכות על שמם, כמש"ה ממלכת כהנים. ור"ש חלק על זה ואמר, אלו כתיב מלכות כהנים, הוה אמינא הכי. אבל כיון דכתיב ממלכת, ר"ל מי גרם לה שהיא ממלכת על כל גנזי המלך כהנים (מ"מ).

¹⁴⁷⁸ ר"ל, ולמה לא אמר הכתוב מלכות, ונפרש נק' על שם הכהנים (מ"מ). ע"י ה"ב שבטים וכלל ישראל שהם מאור פנימיותה היה נמשך ומתגלה אורה בכל העולמות ב"ע עצמן, שהם מהחיצונית שבה, והיה מתייחד הפנימית בהחיצונית והיו כל העולמות כולן קודש לה' (הקדו"ש מז ע"ג).

¹⁴⁷⁹ פי' שלא תקרא אלא ע"ש בעלה הנק' שמים, ולכך אנו אומרים מ' שמים ולא ע"ש הכהנים (מ"מ).
¹⁴⁸⁰ כללות ו"ק במלכות נמי משמע מהכא אומרו "ואגודתו" דהיינו ו"ק מתגדלים ומתייחדים יחד (אור יקר).

¹⁴⁸¹ על ידי היסוד. ולפי דברי ר' שמעון היא עולה למעלה כאומרו אמלכו לה ומחברן לה במלכא, דהיינו עולה אליו. ולפי דברי ר' יוסי ור"ה הם יורדים אליה, כאומרו "כד אזורוג מלכא לקבלה" ולהכי קרבן, דהיינו יחודה ועלותה, והב' קטורת דהיינו קשר לכל הספירות, וב' יחודים הם ע"י הכהן כדפי' (אור יקר).
¹⁴⁸² (אור יקר).

ותתאי כדין כתיב (תהלים קלה כא) ברוך יהוה מציון¹⁴⁸³ שוכן ירושלם הללויה (שם עב יט) וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן:	שוכן ירושלם הללויה", "וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן".
רבי אלעזר הוה אזיל מקפוטקיא ללוד והוה עמיה רבי ייסא ורבי חזקיה פתח רבי אלעזר ואמר (ישעיה נא טז) ואשים דברי בפוך ובצל ידי כסיתך וגו' תנינן כל בר נש דאשתדל במלי דאורייתא¹⁴⁸⁴ ושפוטתיה מרחשן¹⁴⁸⁵ אורייתא קודשא בריך הוא חפי עליה¹⁴⁸⁶ ושכינתא¹⁴⁸⁷ פרשא עליה גרפהא הדא הוא דכתיב ואשים דברי בפוך ובצל ידי כסיתך ולא עוד אלא דהוא מקיים עלמא¹⁴⁸⁸ וקודשא בריך הוא חדי עמיה כאלו ההוא יומא נטע שמיא וארעא הדא הוא דכתיב (ישעיה נא טז) לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי¹⁴⁸⁹ אתה מכאן אוליפנא דישיראל אקרון בשמא דציון דכתיב ולאמר לציון עמי אתה (ו)חמינא¹⁴⁹⁰ דכנסת ישראל אקרי בשמא דציון דכתיב (שם א כז) ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה:	רבי אלעזר היה הולך מקפוטקיא ללוד, והיו עמו רבי ייסא ורבי חזקיה. פתח רבי אלעזר ואמר "ואשים דברי בפוך ובצל ידי כסיתך וגו'", שנינו כל אדם שעוסק בדברי תורה ושפוטתיו מרחשות תורה, הקדוש ברוך הוא מכסה עליו, ושכינה פורשת כנפיה עליו, זה שנאמר ואשים דברי בפוך ובצל ידי כסיתך. ולא עוד, אלא שהוא מקיים את העולם, והקדוש ברוך הוא שמח עמו, כאלו אותו יום נטע שמים וארץ. זה שנאמר "לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה", מכאן למדנו שישיראל נקראו בשם של ציון, שכתוב ולאמר לציון עמי אתה, וראיתי שכנסת ישראל נקראת בשם של ציון, שכתוב "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה".
תו פתח ואמר¹⁴⁹¹ (שם ח טז) צור תעודה¹⁴⁹² חתום תורה בלמודי צור תעודה דא סהדותא דדור	עוד פתח ואמר "צור תעודה חתום תורה בלומדי". צור תעודה, זו עדות של דוד, שנאמר "ועדותי זו אלמדם". צור, היא קשר,

¹⁴⁸³ אין הכוונה שממש אליה כאומרו "כד אזדווג מלכא לקבלה", ולהכי פליג ר' יצחק ואמר, הן אמת שהם נמשכים אליה אחר יחודם, אמנם על ידו היא מסתלק, וזהו שאמר "כד מתחברן וכו'", והכריחו הענין מהכהן, בב' עבודות, הא' קרבן, דהיינו יחודה ועלותה, והב', קטורת דהיינו קשר לכל הספירות, וב' יחודים הם על ידי הכהן כדפי', ור' יוסי מהדר לאוכוחי דעתיה מהאי קרא, ואמר "כד נטיל" שאינה עולה למעלה, אלא הם נוסעים ובאים אליה על ידי הכהן, ולא שתעלה היא למעלה ויתברכו הספירות התחתונות ממנה ח"ו, אלא שהם מתברכים בסבתה, וראיה לזה אומרו "ברוך ה' מציון", ואין הכוונה שממש מתברך הת"ת מציון, אלא בסבת הברכה, שהוא משפיע בציון כדפי' בפרשת ויקרא, ועכ"ז תחלה "ברוך ה' ת"ת, ו"ק, ואח"כ ברוך שם כבוד מלכותו כנודע ולעולם לא סלקא כדפי' (אור יקר).

¹⁴⁸⁴ בעיון (אור יקר).

¹⁴⁸⁵ שיוציא בשפתיו (אור יקר).

¹⁴⁸⁶ מהמקטרג (אור יקר).

¹⁴⁸⁷ הטעם שהוא מיוחד שניהם יחד (אור יקר).

¹⁴⁸⁸ דכתיב אם לא בריתי יומם ולילה (אור יקר).

¹⁴⁸⁹ עתה "עימי" בשותפות בבריאת שמים וארץ, והכי דריש בפרשת קדושים (אור יקר).

¹⁴⁹⁰ להכריח כי כל מה שתכונה השכינה יכונה ישראל, והטעם שהם מוצא היסוד אל השכינה, ושניהם יחד נקראים ציון (אור יקר).

¹⁴⁹¹ כוונת כל פסוק זה הוא על תיקון רישא דנוק' דהיינו כחב"ד דידה שאחוזים ונבנים מתנה"י ידיה, והתחיל ב"צור תעודה", שהוא יסוד זעיר הבונה דעת (נ"א כתר) רחל, ועליו אמר "דא סהדותא דדוד", וכמ"ש בזוהר בכמה מקומות, דעת אסהיד בפומא (נ"א באנפוי) דמלכא, כי דעת ועדת שוים באותיותיהם, כי הדרת פנים נמשך מהיסוד דכתיב ביוסף (בראשית לט, ו) יפה תואר וגו', ומשם רחל היתה גם כן כך, כי דעתה קשורה ביסוד הזכר, ועל כן נאמר אם ישמרו בניך בריתי ועדותי זו אלמדם, ולעומת כן אמר [צור תעודה] (רמ"ז).

¹⁴⁹² היא המלכות, והוא מלשון עדות, והיא נקראת כך מפני שהיא מעידה על אותם הזוכים אליה, והיינו סהדותא דדוד (אור יקר).

דכתיב (תהלים קלב יב) ועדותי זו אלמדם צור היא קישורא¹⁴⁹³ כמאן דקטר קיטורא באתר חד¹⁴⁹⁴ חתום תורה בלמודי חתום תורה חתימה דאורייתא וכל נגידו ורבו דנגיד מלעילא באן ונ"א בין חתימה דיליה בלמודי בגין דתמן אתכנש רבו ומשחא בין תרין קיימין דתמן שריין אתר כנישו דכל רבות ומשח דנגיד מלעילא לאשדאה ליה בפומא דאמה ולארקא ליה בהאי תעודה¹⁴⁹⁵ וכדין אתקשר כלא קשרא חד מהימנא¹⁴⁹⁶:	כמי שקושר קשר במקום אחד. "חתום תורה בלמודי", חתום תורה, חתימה של התורה, וכל המשכה וגדולה שנמשך מלמעלה, באיזו (בין) חתימה שלו, בלומדי, משום ששם מתכנס גדולה ושמך בין שני עמודים, ששם מונחים, מקום הכינוס של כל שמן משחה, ששופע ממעל לשפוך אותו לפי האמה, ולהריק אותו בתעודה הזאת, ואז נקשר הכל קשר אחד נאמן.
תא חזי מה בין אינון דמשתדלי באורייתא לנביאי מהימני (ד)אינון דמשתדלי באורייתא עדיפי מנביאי בכל זמנא מאי טעמא דאינון קיימי בדרגא עלאה יתיר מנביאי אינון דמשתדלי באורייתא קיימי לעילא באתרא דאקרי תורה ונ"א ת"תו דהוא קיומא דכל מהימנותא ונביאי קיימי לתתא באתר דאקרון נצח והוד ועל דא (אקרון) אינון דמשתדלי באורייתא עדיפי מנביאי ועלאין מנהון יתיר דאלין קיימין לעילא ואלין קיימין לתתא אינון דאמרי מלין ברוח הקדש קיימי לתתא מכלהו:	בא וראה מה בין אותם שעוסקים בתורה לנביאים נאמנים, אותם שעוסקים בתורה עדיפים מנביאים בכל פעם. למה, שהם עומדים בדרגה עליונה יותר מנביאים, אלו שעוסקים בתורה עומדים למעלה במקום שנקרא תורה (תפארת), שהוא קיומה של כל האמונה, ונביאים עומדים למטה במקום שנקראו נצח והוד. ועל כן (נקראו) אותם שעוסקים בתורה עדיפים מנביאים, ועליונים יותר מהם. שאלו עומדים למעלה, ואלו עומדים למטה. ואותם שאומרים דברים ברוח הקודש, עומדים למטה מכולם.
(ועל דא) זכאין אינון דמשתדלי באורייתא דאינון בדרגא עלאה יתיר על כלא (ועל דא) מאן דלעי באורייתא לא אצטריך לא לקרבנין ולא לעלוון דהא אורייתא עדיף מכלא וקישורא דמהימנותא דכלא ועל דא כתיב (משלי ג יז) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום:	אשרי אותם שעוסקים בתורה, שהם בדרגה יותר עליונה על הכל, (על זה) מי שעוסק בתורה לא צריך לא לקרבנות ולא לעולות, שהרי התורה עדיפה מהכל, וקשר של האמונה של הכל, ועל זה כתוב "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".
וכתיב (תהלים קיט קסה) שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול עד דהו אולי אשכחו חד	וכתוב "שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול", בעוד שהיו הולכים, מצאו איש אחד שהיה בא ושלשה ענפי הדס בידו, קרבו אליו

¹⁴⁹³ והנה התחיל בבחינת היסוד שהוא המתחיל בבנין הנקבה שהיא בסוד נקודה, ומאיר בה תחילה סוד היסוד לתיקון דעתה כנזכר אצלנו בכוונת ברוך שבתחילת העמידה. אך צריך להקדים מ"ש באוצרות חיים בתיקון רחל, והוא שה' הגבורות יורדות ליסוד זעיר, ושם הן נקבצות יחד, וזה בכח הארת יסוד אבא המתגלה מהחזה ולמטה, והוא מקשרם ומחברם יחד, והוא ממתק הדינים הקשים שבהם, זהו תמצית הענין הנזכר. ועל כן פירש הענין בכאן ואמר "כמאן דקטר קיטורא באתר חד", ירצה שהיסוד נקרא צור, שר"ל קשר על שם שבו נעשה קשר במקומו (נ"א בקומתו), ומזה נמשך שגם בהנתן הגבורות מן היסוד אל הדעת, נשארות גם כן נקשרות יחד שם ומתמתקות וכנזכר באוצרות חיים, ע"ע. ולרמוז לשתי בחינות אלו הפך בכאן הסדר ופירש תחילה מלת תעודה [סהדותא], מפני שתכלית התקשרות הגבורות ביסוד הוא כדי שתהינה קשורות בדעת רחל ומשם מתפשטת הארתן בגופא דנוק', ולכן מקדים פירוש שם תעודה שהוא תכלית הקשר הנרמז בצור, וכלומר כשתשכיל סוד תעודה אז תבין סוד צור (רמ"ז).

¹⁴⁹⁴ היינו יחודה על ידי היסוד, לא יחוד שלם אלא קשר א', ושאר הקשר הוא על ידי "חתום ואתר חד", היינו יסוד מדה אחת שוה (אור יקר).

¹⁴⁹⁵ ה"ס יסוד שלה, שגם הוא נקרא תעודה, כמו שיסוד זעיר נקרא עד כמ"ש הרב זלה"ה בפרשת וארא בפסוק (ישעיה כו ד) בטחו בה' עדי עד. ובר מן דין דעת ויסוד כולם דבר אחד וכמ"ש (בראשית ד כה) וידע אדם (רמ"ז).

¹⁴⁹⁶ פ' מה שאין כן בבחינה הראשונה שפירש סוד תעודה לעיל שאינו קשר גמור, כי אם בסוד הזווג שאז הוא הייחוד הגמור והביסוס המוחלט כי גם הגבורות הנוקביות שהן מ"ן דילה מתבסמות (רמ"ז).

אמרו לו, למה לך את אלה, אמר להרויח אבדה. אמר רבי אלעזר יפה אמרת, אבל שלשה אלה לשם מה, אמר לו אחד לאברהם אחד ליצחק ואחד ליעקב, וקשרתי אותם יחד, והרחתי בהם משום שכתוב "לריח שמניך טובים שמן תורק שמך", משום שברית הזה עומדת חולשת הנפש, ובאמונה הזו מתקיימת ונמשכות ברכות ממעלה ומטה. אמר רבי אלעזר אשרי חלקם	גברא דהוה אתי ותלת ענפי הדס בידיה קריבו גביה אמרי ליה למה לך האי אמר לרווח¹⁴⁹⁷ אובדא אמר רבי אלעזר שפיר קאמרת אבל תלת אלין למה אמר ליה חד לאברהם חד ליצחק וחד ליעקב וקשרנא להו כחדא וארחנא בהו בגין דכתיב (שיר א ג) לריח שמניך טובים שמן תורק שמך (ו) בגין דבהאי ריחא אתקיים חולשא דנפשא ובהימנותא דא אתקיימא (במהימנותא דא ואתקיימא) ואתננידו ברכאן מעילא ותתא אמר רבי אלעזר זכאה חולקהון
של ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.	לה/ב
בא וראה אין העולם (הנפש) מתקיים אלא על ריח, ומהריח הזה נודע ריח אחר, שהרי בשעה שיוצאת שבת (נתפרדה החבילה) ועולה הנפש היתרה, ונשארו הנפש והרוח נפרדות עצובות. בא הריח הזה ומתקרבים זה לזה, ושמחים, ועל זה צריך רוח אחר, רוח לקבל ריח, כיון שמתקבל ריח מתקרבים כאחד, ושמחים כגון זה ריח של הקרבנות, בריח (זה) מתקרבים כולם כאחד, ונדלקים הנרות ושמחים.	דישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי:
בא וראה, שני נרות אחד למעלה ואחד למטה, אם מלהיט אדם את אותו הנר שלמטה והוא נכבה לו, אותו עשן שעולה (מהנר התחתון) מלהיט אותו הנר העליון, כך עשן הקרבנות, העשן הזה שעולה מלהיט המאורות העליונים, ומתלהטים באחד, וכולם מתקרבים כאחד. בריח הזה, ולכן ריח ניחוח לה' (אשה), והרי פרשוה, ועל כן ריח הקרבן הוא קיום של הכל, וקיום העולם, והקרבן על יד הכהן שמקריב הכל, ולכן שבעה ימי המילואים נשלמו בו, כדי שכולם יתברכו בעבודתו, וימצאו שמחות וברכות למעלה ולמטה.	תא חזי תרי בוציני חד לעילא וחד לתתא אי להיט בר נש האי בוצינא דלתתא וכבי לה¹⁴⁹⁹ ההוא תננא דסליק¹⁵⁰⁰ [נ"א מבוצינא תתא] להיט ההוא בוצינא עלאה כך תננא דקרבנין האי תננא דסליק להיט בוציני עלאי ומתלהטין בחד ומתקרביין כלהו כחדא בריחא דא ובגין כך ריח ניחח ליהו"ה (אשה) והא¹⁵⁰¹ (הא) אוקמוה¹⁵⁰² ועל דא ריחא דקרבנא קיומא דכלא וקיומא דעלמא וקרבנא על ידא דכהנא דמקרב כלא ובגין כך ושבעה יומי אשלמותא אשתלימו ביה בגין דיתברכון כלהו בפולחניה וישתכחו חדוואן וברכאן לעילא ותתא:
כתוב "ה' אלהי אתה ארוממך וגו'", הפסוק הזה פרשוהו, ה' אלהי אתה, שצריך	כתיב (ישעיה כה א) יהו"ה אלהי אתה ארוממך וגו'¹⁵⁰³ האי קרא אוקמוה [יהו"ה] אלהי

¹⁴⁹⁷ לרווחא (דפ"ו).

¹⁴⁹⁸ פי' רוח של האדם מחזר אחר ההדס שהוא סוד חג"ת דז"א, הנק' רוח, כדי לקבל ריח טוב, ואזי מתחבר עם הנפש שהוא בחי' המלכות ג"כ (אור יקר).

¹⁴⁹⁹ "וכבי לה" נמחק במ"מ. ("להווא דלעילא") נוסף בדפ"ו.

¹⁵⁰⁰ ור"ל אם היו ב' נרות וכבתה א', העשן מדליקה ומדלקת השלהבת על ידי העשן, ונדלקת חברתה מהתחתונה, וכן העשן של הקרבנות שבעולם הזה מדליק ספי' העליונים (מ"מ).

¹⁵⁰¹ אשא הא (מ"מ).

¹⁵⁰² פי' לשון אשה היא המלכות המתקרבת לבעלה כמ"ש בפרשת נח, א"נ מלשון אישים, שהם נהנים מהקרבן (מ"מ).

¹⁵⁰³ מדבר לא"ס ב"ה, ולכך א"ל כי עשית פלא וכו' שהוא אבא (מ"מ).

אתה דבעי בר נש לאודאה לשמא קדישא¹⁵⁰⁴ ולשבחא ליה על כלא ומאן אתר שבחא דיליה כמה דאוקמוה והכא מעמיקא דכלא¹⁵⁰⁵ דכתיב (שם) כי עשית פלא פלא כמה דכתיב (שם ט ה) ויקרא שמו פלא והא אתמר עצות מרחוק¹⁵⁰⁶ [עצות] כמה דאת אמר יועץ מרחוק דכתיב (ירמיה לא ב) מרחוק יהוה נראה לי וכתיב (משלי לא יד) ממרחק תביא לחמה:	אדם להודות לשם הקדוש, ולשבח אותו על הכל, ומאיזה מקום השבח שלו, כמו שבארוה. וכאן מהעמק של הכל, שכתוב "כי עשית פלא", פלא כמו שכתוב "ויקרא שמו פלא", והרי נאמר עצות מרחוק, עצות כמו שנאמר יועץ מרחוק, שכתוב "מרחוק ה' נראה לי". וכתוב "ממרחק תביא לחמה".
אמונה אמן כמה דאת אמר (דברים לב ד) אל אמונה ואין עול ואוקמוה אמונה בלילה כמה דאת אמר (תהלים צב ג) ואמונתך בלילות וכתיב (איכה ג כג) חדשים לבקרים רבה אמונתך¹⁵⁰⁷ וזמין קודשא בריך הוא לדכאה לון לישראל מחוביהון כמה דכתיב (יחזקאל לו כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם:	אמונה, אמן, כמו שנאמר "אל אמונה ואין עול", ופרשוה אמונה בלילה, כמו שנאמר "ואמונתך בלילות", וכתוב "חדשים לבקרים רבה אמונתך", ועתיד הקדוש ברוך הוא לטהר את ישראל מחטאיהם, כמו שכתוב "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם".
ברוך ה' לעולם אמן ואמן:	ברוך ה' לעולם אמן ואמן
פרשת שמיני:	
ויהי ביום השמיני וגו' (ויקרא ט א) רבי יצחק פתח (איוב לח ז) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהי¹⁵⁰⁸ זכאין אינון ישראל דקודשא בריך הוא יהיב לון אורייתא קדישא¹⁵⁰⁹ חדוותא דכלא¹⁵¹⁰ חדוותא¹⁵¹¹ דקודשא בריך הוא ואטיילותא¹⁵¹² דיליה¹⁵¹³ דכתיב (משלי ח ל) ואהיה שעשועים יום יום¹⁵¹⁴ ואורייתא וכלא חד	"ויהי ביום השמיני וגו'", רבי יצחק פתח "ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים", אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא נתן להם תורה קדושה שמחת הכל, שמחתו של הקדוש ברוך הוא והשעשוע שלו, שכתוב "ואהיה שעשועים יום יום", וכל התורה היא שם אחד של הקדוש ברוך הוא. ובתורה נברא העולם, שכתוב "ואהיה אצלו אמן", אל תקרי אמן אלא אומן.

¹⁵⁰⁴ פי' ז"א הנק' ה' אלהי (מ"מ).

¹⁵⁰⁵ פי' אבא (מ"מ).

¹⁵⁰⁶ פי' שהבינה הנקרא עצות מקבלת מרחוק שהוא אבא וממשכת למלכות הנק' אמונה, אומן (מ"מ).

¹⁵⁰⁷ עי' ח"ב ריג סע"ב (לש"ו).

¹⁵⁰⁸ תרגום יב"ע – בזמן שמשבחים יחד כוכבים בוקר ומריעים כל כיתי המלאכים.

¹⁵⁰⁹ מחכמה הנקראת קדש, דכתיב קדש ישראל לה' ראשית תבואתו (אור יקר). גם עתיק סודו ממש ישראל שה"ס ז' קצוות, ולכן זכו אל אורייתא קדישא, היינו שורש התורה ונשמת הסוד בעצמו, שכמו שיש ה' בחינות לנשמה ח"י נר"ן, כך ישנם לתורה פרד"ס כנגד אבי"ע, והפנימיות התיכון לנגד בחינת היחידה הוא עתיק ואריך, שה"ס כתר דאצילות (רמ"ז).

¹⁵¹⁰ מצד הבינה, פי' כל העולמות שאפילו חכמה ובינה מתייחדים בה, וכן תו"מ, שהם שאר הספירות, וכן עולמות תחתונים מתקיימים על ידה, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה (אור יקר).

¹⁵¹¹ כל האורות נבחנים לשתי בחינות, אור פנימי ואור מקיף, וכנגד אור פנימי אמר חדוותא, שכן פירש בספר הכוונות (פע"ח זמירות א) בפסוק (דבה"י א' טז כז) עוז וחדוה, כי חדוה הוא יסוד, ולפי שהוא הצנור העצמי להמשיך אור פנימי לכן קראה חדוותא. ולפי שישוד זה הוא הפנימי שבכל היסודות אמר שהוא דכל חדוותא (רמ"ז).

¹⁵¹² אטיילותא (אור יקר).

¹⁵¹³ פי' ת"ת בסוד הדעת הוא גורם השפע מכתר אל החכמה ומהחכמה אל הבינה (אור יקר). כנגד האור מקיף אמר אטיילותא דיליה, רמז לאור המתפשט והולך ויוצא מבלי התגדר בכלי לשוט ולהתרחב עד אין חקר (רמ"ז).

¹⁵¹⁴ יום יום, שהם ב' ספירות קודם אל מציאות אצילות העולם, שהם מחסד ולמטה, כדכתיב עולם חסד יבנה. וענין שעשוע הוא סוד ההתעוררות אל הייחוד (אור יקר). ועל שני האורות אמר ואהיה שעשועים יום יום, שתי בחינות שעשוע פנימי ומקיף (רמ"ז). ענין השעשוע הזה הוא שנשמותיהן עולות בסוד מ"ן ומעוררות הזווג והוא משתעשע בהם (שעה"כ דרושי הלילה ד, ועי' עוד ע"ח שער ציור העולמות פרק ג).

שמה קדישא איהו (שמה) דקודשא בריך הוא ובאורייתא אתברי עלמא ¹⁵¹⁵ דכתיב (שם) ואהיה אצלו אמן אל תקרי אמן אלא אומן:	
ובאורייתא אתברי בר נש הדא הוא דכתיב (בראשית א כו) ויאמר אלהים נעשה אדם ¹⁵¹⁶ אמר קודשא בריך הוא לאורייתא בעינא למברי אדם אמרה קמיה האי בר נש זמין ולמחטי ולארנזא (לארנזא) קמך ¹⁵¹⁷ אי לא תאריך רונך ¹⁵¹⁸ עליה היך יקום בעלמא אמר לה אנא ואת ¹⁵¹⁹ נוקים ליה בעלמא דהא לאו למגנא אותקרינא ארך אפים וס"א דהא כל זמנא דישתדלון באורייתא מתקיימי בעלמא:	ובתורה נברא אדם, זה שנאמר "ויאמר אלהים נעשה אדם", אמר הקדוש ברוך הוא לתורה, אני רוצה לברא אדם, אמרה לפניו האדם הזה עתיד לחטא ולהרגיז לפניך, אם לא תאריך רוגזך עליו, איך יעמד בעולם. אמר לה, אני ואת נעמיד אותו בעולם, שהרי לא לחנם נקראתי ארך אפים, (שהרי כל זמן שיעסקו בתורה יתקיימו בעולם).
רבי חייא אמר תורה שבכתב ותורה שבעל פה ¹⁵²⁰ אוקמוה ליה לבר נש בעלמא הדא הוא דכתיב (בראשית א כו) נעשה אדם בצלמנו כדמותנו רבי יוסי אמר מהכא (קהלת ב יב) את אשר כבר עשוהו ודאי ודא הוא צלם ודמות צלם בדכורא דמות בנוקבא ועל דא שירותא דאורייתא ב' ואוקמוה רבי יצחק אמר מפני מה ב' פתיחא וסתימא אלא בשעתא דבר נש אתי	רבי חייא אמר תורה שבכתב ותורה שבעל פה העמידו את האדם בעולם, זה שנאמר "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". רבי יוסי אמר מכאן "את אשר כבר עשוהו", עשוהו ודאי. וזהו צלם ודמות, צלם בזכר דמות בנוקבה, ועל זה התחלת התורה בב', ופרשוה רבי יצחק אמר מפני מה ב' פתוחה וסתומה, אלא בשעה שאדם בא
ל/א	
לאתחברא באורייתא ¹⁵²¹ הרי היא פתיחא ¹⁵²² לקבלא ליה ¹⁵²³ ולאשתתפא בהדיה ובשעתא דבר	להתחבר עם התורה, הרי היא פתוחה לקבל אותו ולהשתתף עמו. ובשעה שאדם

¹⁵¹⁵ הוא בסוד הבריאה, ר"ל השתלשלות האורות עד מדרגת הבריאה (רמ"ז). פי' בבינה שהיא אורייתא נברא עולם האצילות ובי"ע (מ"מ).

¹⁵¹⁶ כל המציאות הנמצאים בכ"ב אותיות וכן בהם נברא האדם על ידי גלגול האותיות וצירופם בשם הו"ה וכו' לכך כתיב ויאמר אלהים, בינה, אל התורה, ת"ת, נעשה אדם (אור יקר). ויאמר אלהים פי' אבא אמר לבינה הנק' אלהים, וכאלו אמר ויאמר לאלהים, וז"ש אמר קב"ה שהוא אבא לאורייתא שהיא בינה, בעינא למברי אדם, והיינו נעשה אדם (מ"מ).

¹⁵¹⁷ פי' יחטא, ועל ידי עוונותיו יפגום בשבע ספירות שהם לפניך (אור יקר).

¹⁵¹⁸ מפני שהתעוררות הדין מצד הבינה עם הגבורה, ואם יתאריך תשפיע סוד א"א במקורות הדין, ואז עיינין אתסחיין בחלבא דאמא והדין נמתק. או ירצה שיתמזג הדין בחדש שהיא ארוכה, וגבורה קצרה, ות"ת בנוני, ותאריך, ירצה שתמשך הדין ורוגז הגבורה דרך החסד, כדי שיתמתק ויתבטל (אור יקר).

¹⁵¹⁹ פי' התורה להישיירו שלא יחטא, ואם יחטא, הבינה, שהיא תשובה, עומדת לו (אור יקר). פי' אבא אמר לבינה, וזה הפך ממ"ש בפרשת בראשית כב ע"א (מ"מ).

¹⁵²⁰ רמז על תורה קדומה שהוא חכמה שהאציל את ת"ת ומלכות זכר ונוק' הנקר' אדם וז"ש (משלי ח ל) ואהיה שעשועים יום יום שהוא החכמה כנודע וז"ש ויאמר אלהים שהוא בינה אמרה לחכמה נעשה אדם כנזכר תיקונים ואלו הב' אוקמוה ליה לבר נש בעלמא ור' חייא פליג ואמר כי האמת הוא שהם הם הבוראים אותו ואמנם המקיים אח"כ הם ת"ת ומלכות שהם כנגדם זכר ונוק' ומביא ראיה מן (בראשית א כו) בצלמינו כדמותינו שהם תפארת ומלכות ור"י ס"ל כר"ח אך הוסיף ראיה מן הפסוק (קהלת ב יב) את אשר כבר עשוהו שהם ב' ולא אמר עשהו בלשון יחיד ולכן התחלת התורה בב' לרמז על השנים שהם זכר ונקבה שבהם נתקיים העולם או יחזיר מלת וע"ד שירותא לעיל יען שנבראת בתורה הקדומה שהיא חכמה כנזכר התחיל התורה בב' שהיא כנגדה כנודע ור' יצחק פי' הטעם איך הב' רומזת לתורה כנזכר לקמן רבי יהודה אמר כי הב' ב' גגין אחד למעלה וא' למטה וא' עמוד האוחז בשניהם ת"ת בריח התיכון מבריש מקצה בינה לקצה מלכות (זהר הרקיע).

¹⁵²¹ בבינה, על ידי הת"ת והמלכות, תורה שבכתב, ותורה שבעל פה (אור יקר). ידוע שפתיחת הצנורות הוא בכח החסד, והתורה היא מצד החסד ששרשה באבא, ולכן אות הב' שרומזת לאבא שהוא הפרצוף השני של האצילות, פתוחה לצד ימין דידה וסתומה לשמאל כי אין אחיזה לחיצונים בו, ולכן הבא [להתעורר] וליטהר ולבוא דרך ימין ימצא פתח פתוח ובכח תורתו מתקבל ונכנס בחדרי התורה והיא

נש סתם עיניו ממנה והולך לארחא¹⁵²⁴ אחרא הרי היא סתימא מסטרא אחרא [כמה דאת אמר אם יום תעזבני יומים מעזבך] ולא ישכח פתחא עד דיתוב לאתחברא¹⁵²⁵ בה באורייתא אנפין באנפין ולא יתנשי מנה¹⁵²⁶ ועל דא אורייתא פתחת קמי בני נשא ואכרזא וקרי להון (משלי ח ד) אליכם אישים אקרא וגו' וכתוב (שם א) בראש הומיות תקרא בפתחי שערים בעיר אמריה תאמר:	סותם עיניו ממנה והולך לדרך אחרת, הרי היא סתומה מהצד האחר, כמו שנאמר (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה, ספרי עקב סי' מח) "אם יום תעזבני יומיים מעזבך", ולא ימצא פתח עד שישוב להתחבר עם התורה פנים בפנים ולא ישכח ממנה, ולכן התורה פותחת לפני בני אדם ומכריזה וקוראת להם, "אליכם אישים אקרא וגו'", וכתוב "בראש הומיות תקרא בפתחי שערים בעיר אמריה תאמר".
רבי יהודה¹⁵²⁷ אמר ב' תרין גגין וחד דאחיד לון מאי קא מיירי אלא חד לשמיא¹⁵²⁸ וחד לארעא¹⁵²⁹ וקודשא בריך הוא אחיד וקביל לון¹⁵³⁰ רבי אלעזר¹⁵³¹ אמר תלת נהורין¹⁵³² ((ס"א צדדין) אלין) [אינון] עלאין¹⁵³³ קדישין¹⁵³⁴ דאחידן כחדא¹⁵³⁵ ואינון כללא דאורייתא¹⁵³⁶ ואלין פתחין¹⁵³⁷ פתחא לכלא פתחין פתחא למהימנותא¹⁵³⁸ ואלין ביתא דכלא¹⁵³⁹ ועל דא	רבי יהודה אמר, ב', שני גגות ואחד שאוחז אותם, כמה זה מדובר, אלא אחד לשמים ואחד לארץ והקדוש ברוך הוא אחיד ומקבל אותם. רבי אלעזר אמר שלשה אורות (צדדים אלו) אלו עליונים קדושים שאוחזים כאחד, והם הכלל של התורה, ואלו פותחים פתח. לכל פותחים פתח לאמונה, ואלה הבית של הכל, ועל זה נקראו בית, שאלה הם הבית, לכן התחלת התורה ב', שהרי התורה היא (בו הם הרפואה) רפואת העולם, ולכן מי שעוסק

משתתפת בו, וכו' ואם אדם פונה לחיי שעה ומתרפה ממנה, הולך לו לצד צפון שנכנס בקליפה ששם השכחה מצויה, וצריך לו טורח [גדול] וכפול לשוב לקדושה (רמ"ז).

¹⁵²² שכן דרך מדרגות הסולם לעלות אל הבינה עולם הבא (אור יקר).

¹⁵²³ אחר שיעלה ויכנס יקבלנו בתוכיותה, וכן ישתתף עמו בעלייתו בעזרתה עד יגיע אל תוכיותה, והיינו לא זו אף זו, אין צריך לומר אחר עלותו אליה, שהיא מקבלת אותו, אלא גם בתחלתו היא משתתפת עמו (אור יקר).

¹⁵²⁴ "לארחא אחרא" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "לאחורא". סוד אחוריים שבהם אחוזים הקלי' שם חשך, ולא שאין השגחה שם כלל (אור יקר).

¹⁵²⁵ לאתחבר (דפ"ו).

¹⁵²⁶ וקשה מן הראשון, שזה צריך לשוב, ועוד שצריך חיזוקים מפני שיצא פעם אחרת, וזה אמר ולא יתנשי כדרכו (אור יקר).

¹⁵²⁷ רבי יהודה מיירי בצורת הב', ואמר שצורתה תרין גגין ועמוד אחד אוחזם, וירמוז שבכח התורה אדם מייחד אמא עילאה המכוסה (נ"א הפרוסה) ביסודה על ראש ז"א דאיהו ו', ואז הו' הזה (נ"א הוא) משפיע במלכות שה"ס גג עולמות התחתונים (רמ"ז).

¹⁵²⁸ בינה (רח"ו). ת"ת (אור יקר).

¹⁵²⁹ מלכות (אור יקר ורח"ו).

¹⁵³⁰ ת"ת (רח"ו). יסוד (אור יקר).

¹⁵³¹ ר"א פ' לה בג' אבות שבבינה (אור יקר). ג' נהורין הם, ג' המוחין חב"ד בסוד ג' ווין, והיינו חכמה למעלה בינה למטה ודעת המחברם (רמ"ז).

¹⁵³² ג' ווין ויסע ויבא ויט (אור יקר). בא ר"א לסייע לר' יהודה (מ"מ).

¹⁵³³ מציאותם שבבינה (אור יקר).

¹⁵³⁴ מציאותם שבחכמה (אור יקר).

¹⁵³⁵ בסוד הת"ת זו מימין וזו משמאל, ולכן הם ג' ווין בצורת ב' שהם אחוזות זו בזו וזו בזו ונכללות בבינה ששם שרשם נקשרת בחכמה (אור יקר).

¹⁵³⁶ מצות עשה בימין ומצות לא תעשה בשמאל תורה באמצע (אור יקר).

¹⁵³⁷ לדין ולרחמים ולחסד ודרך במ נפתחים החכמה והבינה (אור יקר).

¹⁵³⁸ כי למעלה בחכמה דרגא דלא קיימא לאשאלה ולא לאתבא ובבינה עצמה דרגא דקיימא לאשאלה ולא לאתבא לכך פתח האלהות נסגר, אמנם באלו שהם שרשי הפעולות תחלת ההשגה להימנותא, והוצרך לזה כדי שלא נפרש ב' בעצם החכמה או הבינה, ששם אין פתיחה אלא בבחי' אלו שבהם (אור יקר).

¹⁵³⁹ שלא נפרש ב' במלכות ובה מציאות ג' ווין כענין צורת ה' והיא פתיחה למהימנותא והיא ודאי בית כמשמעו, לזה אמר "ואינון ביתא לכולא" ששם בית מתייחס בהם לפי האמת שאין בריאה בעולמות שלא יהיה מכללם, והשתא קשה שלפי האמת תורה היא הת"ת לזה אמר שעם כל זה תחלת התורה מבינה ב' במציאות ג' שרשים אלו (אור יקר).

בית אקרו דאלין אינון ביתא ובגין כך שירותא דאורייתא ב¹⁵⁴⁰ דהא היא אורייתא¹⁵⁴¹ [ביה] הוי ואסותא¹⁵⁴² דעלמא¹⁵⁴³ ובגין כך מאן דאשתדל באורייתא כאלו אשתדל [ביה] בשמא קדישא¹⁵⁴⁴ והא אתמר דאורייתא כלא אחדו שמא קדישא עלאה ואיהי¹⁵⁴⁵ (הוי) ובגין דאיהי שמא קדישא פתחת בבי"ת דאיהי וכללאו שמא¹⁵⁴⁶ קדישא בתלת קשרי¹⁵⁴⁷ מהימנותא¹⁵⁴⁸:	בתורה כאלו עוסק בשם הקדוש. והרי נתבאר שכל התורה היא שם קדוש אחד עליון, ומשום שהיא שם קדוש, היא פותחת בבית, שהיא הכלל של השם הקדוש בשלשת קשרי האמונה.
תא חזי כל אינון דמשתדלי באורייתא מתדבקין ביה בקודשא בריך הוא¹⁵⁴⁹ ומתעטרי בעטרי דאורייתא ואתרחימו לעילא ותתא וקודשא בריך הוא אושיט לון ימיניה (ס"א וקודשא בריך הוא ארשים לון) כל שכן אינון דמשתדלי באורייתא נמי בליליא:	בא וראה כל אלו שעוסקים בתורה דבקים בקדוש ברוך הוא ומתעטרים בעטרות התורה ואהובים למעלה ולמטה, והקדוש ברוך הוא מושיט להם את ימינו (והקדוש ברוך הוא רושם אותם), כל שכן אותם שעוסקים בתורה גם בלילה.
והא אוקמוה דאינון משתתפי בשכינתא ונ"א בכנסת ישראל ואתחברו כחדא וכד אתי צפרא קודשא בריך הוא מעטר(א) להו בחד חוטא דחסד לאשתמודעא בין עלאין ותתאין וכל אינון ככבי צפרא בשעתא דכנסת ישראל וכל אינון דלעאן באורייתא אתאן לאתחזאה קמי מלכא כלהו מזמרי כחדא הדא הוא דכתיב (איוב לח ז) ברוך יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהי"ם מאי ויריעו כמה דאת אמר (ישעיה כד יט) רועה התרועעה הארץ דאינון דינין מתברין ואתברו כלהו מקמי בקר כד אתער בקר בעלמא כמה דאת אמר (בראשית כב ג) וישכם אברהם בבקר ועל דא ויריעו כל בני אלהי"ם:	והרי פרשוה שהם משתתפים עם השכינה (בכנסת ישראל) ומתחברים כאחד, וכשבא הבוקר הקדוש ברוך הוא מעטר אותם בחוט אחד של חסד להודיע בין עליונים ותחתונים, וכל אותם כוכבי בוקר בשעה שכנסת ישראל וכל אותם שעוסקים בתורה באים להראות לפני המלך, כולם מזמרים כאחד, זה שנאמר "ברוך יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים". מה זה ויריעו, כמו שנאמר "רועה התרועעה הארץ", שאותם דינים נשברים, וכולם נשברים מלפני הבוקר, כשמתעורר בוקר בעולם, כמו שנאמר "וישכם אברהם בבוקר", ועל כן ויריעו כל בני אלהים.
רבי אלעזר הוה אזיל בארחא אשכחיה לרבי פנחס בן יאיר דהוה אתי געא חמריה אמר רבי פנחס ודאי בטקולא ונ"א בקלא דחדוותא דחמרא וחמינא אנפין חדתינן ישתכחון הכא (חמית) כיון דנפק מבתר ענפוי דטורא חמא ליה לרבי אלעזר ודהוה אתי אמר ודאי טקולא ונ"א קלא דחדוותא	רבי אלעזר היה הולך בדרך, מצא את רבי פנחס בן יאיר שהיה בא, געה חמורו. אמר רבי פנחס ודאי במשקל (בקול) של שמחת החמור אני רואה, שפנים חדשות ימצאו פה, כיון שיצא מאחר ענפי ההר, ראה את רבי אלעזר שהיה בא, אמר ודאי משקל (קול) של שמחה נשלם, ירד רבי אלעזר אליו ונשק לו,

¹⁵⁴⁰ בחינת שורשה ותחלתה (אור יקר).

¹⁵⁴¹ כדכתיב ואל תטוש תורת אמך (אור יקר).

¹⁵⁴² אסותא (דפ"ו).

¹⁵⁴³ אם כן ראוי שתהיה תשובה תחלת הבריאה והתורה (אור יקר).

¹⁵⁴⁴ כל שם הוי"ה עם היות י' חכמה ה' בינה מפני שהתורה מושרשת בשניהם (אור יקר).

¹⁵⁴⁵ התורה אינה בת"ת לבדו אלא יש חלק בו וכולה יחד שמא קדישא עילאה כל שם הוי"ה הקדוש מהחכמה עילאה מהבינה כדפי', שאם היתה תורה ת"ת היה ראוי שיפתח בו' אמנם עתה שהיא כוללת כל השם פתח בבי"ת שהיא בחי' כל השם (אור יקר).

¹⁵⁴⁶ דשמא

¹⁵⁴⁷ עי' לקמן לז ע"ב פירוש המילה.

¹⁵⁴⁸ משורשו העליון, פתיחת אלהות כלו (אור יקר).

¹⁵⁴⁹ סוד ב' עטרין דירית ת"ת מאר"א, והם סוד י"ה שבו והם חו"ג הנעלמות בחר"ב ועטרות אלו הם בנשמתם וגופם (אור יקר).

187

אמר לו אם צורת הדרך האחת אליך, נצרך ונתחבר כאחד, ואם לא קח אתה דרכך ולך, אמר לו ודאי שכנגדך אני הולך, כיון שמצאתי אותך אלך אחריך ונתחבר כאחד.	אשתלים נחת רבי אלעזר לגביה ונשיק ליה אמר ליה אי טופסא דארחא וחדו לגבך נזיל (הבא) ונתחבר כחדא ואי לאו טול וארחא (ארחא) 1550 וזיל אמר ליה ודאי לקבלך אזילנא כיון דאשכחנא לך א[נ]י זיל אבתרך ונתחבר כחדא:
פתח רבי פנחס ואמר יברכך ה' מציון וראה בטוב וגו', יברכך ה' מציון למה מציון, משום שהרי משם שורות ברכות להשתתף (להמצא), זה שנאמר "כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם", ולכן "יברכך ה' מציון", שהרי משם יוצאות ברכות לכל.	פתח רבי פנחס ואמר (תהלים קכח ה) יברכך יהוה מציון וראה בטוב וגו' יברכך יהוה מציון מאי טעמא מציון בגין דתמן שראן ברכאן לאשתתפא וס"א לאשתכחא הדא הוא דכתיב (תהלים קלג ג) כי שם צוה יהוה את הברכה חיים עד העולם ובגין כך יברכך יהוה מציון דהא מתמן נפקי ברכאן לכלא:
וראה בטוב ירושלים, שבגלל ציון ירושלים מתברכת, שכיון שציון התמלא ברכות, אז ירושלים מתברכת ונמצאים בה רחמים, וכשירושלים מתברכת, כל העולם מתברך. כל ימי חיך, שלא תראה קשת בימיך כמו לאביך, ועל זה וראה בטוב ירושלים כל ימי חיך. וראה בנים לבניך, יראי חטא חסידים קדושים, אז שלום על ישראל. מה זה שלום על ישראל, אלא כמי שאומר שלום על ראש המלך, שלא יחסר כל כך שלום על ישראל בזמן שצדיקים ימצאו בעולם.	וראה בטוב ירושלים דבגיני וציון ירושלם (כך) אתברכא [ציון] דכיון דציון אתמלי ברכאן כדן ירושלם אתברכא ואשתכחו בה רחמין וכד ירושלם אתברכא כל [על]מא אתברכא כל ימי חיך דלא יתחזי קשת ביומך כמה לאביך ועל דא וראה בטוב ירושלם כל ימי חיך וראה בנים לבניך דחלי חטא חסידין קדישין כדן שלום על ישראל מאי שלום על ישראל אלא כמאן דאמר שלמא על רישיה דמלכא דלא יחסר כלא כך שלום על ישראל בזמנא דצדיקיא ישתכחון בעלמא:
פתח רבי אלעזר ואמר "עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם". בנים הרי בארנו, בני בנים אלו שאר כתרי המלך, כמו שנאמר "וכל בניך למודי ה'", וכתוב "בני ציון היקרים" כמו שנאמר "ותפארת בנים אבותם". אין מתעטרים הבנים אלא באבות, מכאן למדנו שבנים לא מתעטרים ולא מושקים מהשקית הנחל, אלא בזמן שהאבות מתעטרים ומברכים, זה שנאמר	פתח רבי אלעזר ואמר (משלי יז ו) עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם בנים הא אוקימנא בני בנים אלן שאר כתרי מלכא כמה דאת אמר (ישעיה נד יג) וכל בניך למודי יהוה וכתיב (איכה ד ב) בני ציון היקרים כמה דאת אמר 1551 ותפארת בנים אבותם לא מתעטרין בנין אלא באבהן מכאן אוליפנא דבנין לא מתעטרי ולא משתקיין משקיו דנחלא אלא בזמנא דאבהן מתעטראן ומתברכאן הדא הוא דכתיב
ל/ב	
"ותפארת בנים אבותם".	ותפארת בנים 1552 אבותם (משלי יז ו):
בעוד שהיו הולכים הגיע זמן תפלה, ירדו והתפללו. בעוד שהיו מתפללים נכרך נחש	עד דהוו אזלי מטא עדן צלותא נחתו וצלו עד דהוו מצלי קפטר 1553 חד חויא 1554 ברגלוי דחמרא

1550 ארעך (דפ"ו).

1551 כמה דאת אמר (מוסגר בדפ"ו).

1552 דהיינו היותם מתפארין בשפע העליון מתעטרין משם הוא על ידי אבותם היותם משתרשים בשורשם העליון באימא עלאה (אור יקר).

1553 לשון שלשלת ירצה נקשר ונשתלשל (אור יקר).

1554 שענין חמורו של רבי פנחס בן יאיר מבואר בהקדמת סודות הגלגול בבעלי חיים וכו' שרפב"י היה ניצוץ של אברהם אבינו ע"ה ושקליפת אברהם היא חמ"ר, זה לעומת זה, וישמעאל נתגלגל באותו חמור דרפב"י וכו', עיי"ש. והנה אברהם אבינו ע"ה שסודו מאבא כל עיקרו הוא התורה ועיונה, ולכן נענש החמור על שגרם לבעליו שיפסיק תורתו בזמן עוברו במקום הטינופת ברגליו, ובהם נענש, והמתינו לו עד שתהא

דרכי פנחס קסמא (ס"א קפמא) וגנא¹⁵⁵⁵ תרי זמני בתר דסיימו צלותא אמר רבי פנחס ודאי צערא הוא לבעירא דילי ודהא (דוראי) יומא דא אקדימנא והוינא מרחיש באורייתא ואעבר לי באתר דלכלוכא שריא והשתא מצערי לה קמו וחמו חד חויא וקמירא (קסמא) ארגליה:	אחד ברגלי חמורו של רבי פנחס, בעט (מכה) וגעה פעמיים, אחר שסיימו את התפלה, אמר רבי פנחס ודאי צער הוא לבהמה שלי, שהרי היום הזה הקדמתי והייתי מרחש בתורה והעביר אותי במקום ששורה לכלוך, ועכשיו מצערים אותו, קמו וראו נחש אחד קשור על רגליו.
אמר רבי פנחס חויא חויא זיל ואסחר (ס"א ואסמא) קומרך¹⁵⁵⁶ בקטפורה דחורא אדהכי אתנשר חויא ונפל קפסירי¹⁵⁵⁷ קפסירי¹⁵⁵⁸ אמר רבי אלעזר ומה כל כך מדקדק קודשא בריך הוא בצדיקיא¹⁵⁵⁹ אמר ליה ודאי קודשא בריך הוא מדקדק בהו בצדיקיא ונמיר לון ובעא לאוספא לון קדושה על קדושתיהו והשתא האי חמרא על דלא נמר קדושתא דילי אצמער ודא חויא שליחא חויא וכמה שלוחין¹⁵⁶⁰ אית ליה לקודשא בריך הוא ובכלהו עביר שליחותיה¹⁵⁶¹ ואפילו בחיות ברא הדא הוא דכתיב (ויקרא כו כב) והשלחתי בכם את חית השדה ושכלה אתכם ואפילו ביד עכו"ם הדא הוא דכתיב (דברים כח מט) ישא יהוה עליך גוי מרחוק מקצה הארץ:	אמר רבי פנחס נחש נחש לך וסובב (וצדד) את קשרך בקשר החור בינתיים נשר הנחש ונפל חתיכות חתיכות. אמר רבי אלעזר ומה הקב"ה מדקדק כל כך בצדיקים, אמר לו ודאי שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים ושומר אותם, ורוצה להוסיף להם קדושה על קדושתם, ועכשיו החמור הזה שלא שמר את הקדושה שלי, הוא הצטער והנחש הזה היה שליח, וכמה שליחים יש לקדוש ברוך הוא, ובכלם הוא עושה את שליחותו. ואפילו בחיות השדה, זה שנאמר "והשלחתי בכם את חית השדה ושכלה אתכם", ואפילו ביד גוי, זה שנאמר "ישא ה' עליך גוי מרחוק מקצה הארץ".
אמר רבי אלעזר ובידא דישראל עביר שליחותא אמר ליה אין כגון רשע בידא דצדיק¹⁵⁶² אבל רשע בידא דישראל רשע אחרא¹⁵⁶³ לא עביר	אמר רבי אלעזר וביד ישראל עושה שליחות, אמר לו כן, כמו רשע ביד צדיק. אבל רשע ביד ישראל, רשע אחר לא עושה בו שליחות, אלא בזמן שאינו מכוון בו, זה

שעת התפילה, דאפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, כדי שיקבל החמור ענשו, שאילו היה בזמן אחר היה רבי פנחס מגרש הנחש מהרה ולא היה עושה הנחש שליחותו בשלימות, אבל כשהשלימו אז אתנשר חויא, נתרפה מעל החמור. אי נמי נשר ונפל (רמ"ז).

¹⁵⁵⁵ בועט וצועק (אור יקר).

¹⁵⁵⁶ אפטר קוטרך – התר קשרך (אור יקר). קוטרך בקטפורה - פי' שתי ידות ערך קטפירי, שהוא לשון תחתיות. ולפי זה נראה לי דהכי פירושו, לך וסבב בעיגול קוטרך, מקל שלך, שגופו של נחש כמקל בתחתית החור (רמ"ז).

¹⁵⁵⁷ קטפירי - אבירי (אור יקר).

¹⁵⁵⁸ נתחים חתיכות, ואולם ענין חמרי דר' פנחס היה ענין מתמיה וכי הבהמה היא בת עונישם וכן שאר הענינים, האמנם מזה יתבאר סוד הגלגול, כי לסבת הכרת כאומרו הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה, מלבישים הנפש בחיה ובבהמה, פעמים טמאה ופעמים טהורה ובעוף ובכל החי מכל בשר, הכל לפי העון. ותתלבש שם עד ירצה עונה. ולפעמים לא יספיק זה אלא יגזר עליה מיתת עצמה, אם ישרה בעיני בוראה כבהמה לקרבן, ואם לאו לאכילה ואם לאו נבלה לכלבים, ואם לאו בגמל ובחמור, ואם לאו במיתה קשה אפילו בחמור או בכלב הכל לפי הענין. וזה היה כח חמורו של ר' פנחס, וזכה שם להטהר קצת, ומענישים הנפש ההיא כראוי לה, והנפש המתלבשת בבהמה ישיג ויראה כשד מן השדים, מפני שאין קשרה בחומר בהמה כקשר הנפש בגוף האדם, והוא ענין גלגול ועיבור באדם תתגלגל ובבהמה תתעבר, ויש לה פירוד מהחומר קצת ושם מצטער צער גדול לא ישוער לאדם (אור יקר).

¹⁵⁵⁹ חושש לכבודם, שתובע עלבונם אפילו מבעל חיים, ותירך דלענין קדושים שאני כדמפרש ואזיל (אור יקר). פי' מדקדק בהם לשומרם (מ"מ).

¹⁵⁶⁰ משלחת מלאכים רעים (אור יקר).

¹⁵⁶¹ בד' יסודות במבול במים, בסדום באש, בבני איוב ברוח וכיוצא באבנים, וכל כיוצא שהם דומם ויתלבש הכח בהם בקלות, ולא זה אלא אפילו "בחיות ברא" שהם חיים ויש להם קצת מהבחירה אפילו בהם, ולא זה אלא אפילו בבני אדם הבחיריים, וזהו שאמר אפילו ביד גוי אינו פועל הרעה אלא בלחש מלמעלה (אור יקר).

¹⁵⁶² בית דין מכין ועונשים (אור יקר).

¹⁵⁶³ כגון פלגש בגבעה כדמסיק "לא" עד שיתבערו הרשעים מהם (אור יקר).

בִּיה שְׁלִיחוֹתָא אֵלָא בּוֹמְנָא דַּאִיהוּ לֹא מְכוּוֹן בִּיה הִדָּא הוּא דְכְּתִיב (שְׁמוֹת כ"א יג) וְאִשֶּׁר לֹא צִדָּה וְהָאֱלֹהִים אָנָּה לִידּוֹ וְאִשֶּׁר לֹא צִדָּה דִּיִּקָּא דְלֹא לְקַטְלָא לִיה [דָּא הָאֱלֹהִים אָנָּה] (וּדְאִי וְהָאֱלֹהִים אָנָּה) לִידּוֹ בְּגִין לֹא־עֲנִשָּׂא לְתִירוּיָהּ¹⁵⁶⁴:	שְׁנֵאמַר "וְאִשֶּׁר לֹא צִדָּה וְהָאֱלֹהִים אֵינָה לִידּוֹ", וְאִשֶּׁר לֹא צִדָּה דְּוֹקָא, שְׁלֹא לְהִרְגֹּתוֹ, זֶה וְהָאֱלֹהִים אֵינָה לִידּוֹ, כְּדִי לְהַעֲנִישׁ אֶת שְׁנֵיהֶם.
אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר הִיכִי עֲבִיד¹⁵⁶⁵ קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁלִיחוֹתָא בִּידָא דְהֵנִי וּבִידָא דְעִבּוֹ"ם אָמַר לִיה וְאִבִּיךְ לֹא קָאֻמַּר לְךָ אָמַר לִיה עַד לֹא שְׁאִילְנָא פִּתְחָא וְאָמַר (אִיּוֹב ל"ד כ"ט) וְהוּא יִשְׁקִיט וּמִי יִרְשִׁיעַ וְגו' וְהוּא יִשְׁקִיט בּוֹמְנָא דְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב שְׁקִיטוֹ וְשִׁלּוּהָ לְבַר נֶשׁ מֵאֵן הוּא רִשְׁאִי לֹא־בִּאֲשָׁא לִיה וְלִמְעַבְדָּא לִיה קְטִיגוֹרִיָּא וְיִסְתֵּר פְּנִים וּמִי יִשׁוּרְנוּ וּבּוֹמְנָא דַּאִיהוּ אִסְתֵּר עֵינֵיהָ מִלֹּא־שִׁנְחָא עֲלִיהָ מֵאֵן הוּא דִּישְׁנָח עֲלִיהָ לְנִטְרָא לִיה וְלִמְעַבְדָּא לִיה נִטְרָא וְאִרְחֵי דְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּדָּא עַל גּוֹי וְעַל אָדָם יַחַד בֵּין לְעֵלְמָא כְּלָא¹⁵⁶⁶ בֵּין לְעֵמָא חַד¹⁵⁶⁷ בֵּין לְחַד בְּלַחוּדוֹ¹⁵⁶⁸:	אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר אֵיךְ עוֹשֶׂה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלִיחוֹת בִּידֵי אֱלֹהִים וּבִידֵי גוֹי. אָמַר לוֹ וְאִבִּיךְ לֹא אָמַר לְךָ, אָמַר לוֹ טֶרֶם שְׁאִלְתִּי, פִּתְחָא וְאָמַר "וְהוּא יִשְׁקִיט וּמִי יִרְשִׁיעַ וְגו'", וְהוּא יִשְׁקִיט, בְּזִמָּן שֶׁהַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן שְׁקִיט וְשִׁלּוּהָ לְאָדָם מִי הוּא, שְׂרָשָׁאִי לְהִרְעֵ לוֹ וּלְעֲשׂוֹת לוֹ קְטֹרוֹג. וְיִסְתֵּר פְּנִים וּמִי יִשׁוּרְנוּ, וּבְזִמָּן שֶׁהוּא מְסַתֵּר אֶת עֵינָיו מִלְּהַשְׁגִּיחַ עֲלָיו, מִי הוּא שִׁישְׁגִּיחַ עֲלָיו לְשִׁמּוֹר אוֹתוֹ, וּלְעֲשׂוֹת לוֹ שְׁמִירָה וּדְרָכֵי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא בִּזֶּה, עַל גּוֹי וְעַל אָדָם יַחַד, בֵּין לְכָל הָעוֹלָם בֵּין לְעַם אֶחָד, בֵּין לְאֶחָד לְבַדּוֹ.
תָּא חַזִּי בּוֹמְנָא דְבְּנֵי נִשָּׂא מִתְכַּשְּׁרֵן עוֹבְדִין לְתַתָּא אַתְעָר לְגַבִּיָּהּ לְעִילָא יִמִּינָא דְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּדִין מִתְעֲרוֹן כְּמָה רַחוּמִין כְּמָה נְטוּרִי עֲלֵמָא כְּמָה נְטוּרִי דְבַר נֶשׁ מִיִּמִּינָא וּמִשְׁמַאלָא וְאִוְכְדִין אַתְכַּפִּיא שְׁמַאלָא וְלֹא יִכְלָא לְשִׁלְטָא:	בָּא וְרֵא, בְּזִמָּן שְׁבִנֵי אָדָם כְּשֵׁרִים מַעֲשִׂיהֶם לְמַטָּה, מִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה יִמִּינוּ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִזּוֹ מִתְעוֹרְרִים כְּמָה אוֹהֲבִים, כְּמָה שׁוֹמְרֵי הָעוֹלָם, כְּמָה שׁוֹמְרֵי הָאָדָם מִיִּמִּין וּמִשְׁמַאל, וְאִזּוֹ נִכְנַע הַשְּׁמַאל, וְלֹא יִכּוֹל לְשִׁלּוֹט.
וּבּוֹמְנָא דְבְּנֵי אִנְשָׁא לֹא מִתְכַּשְּׁרֵן עוֹבְדִין לְתַתָּא שְׁמַאלָא אַתְעָר¹⁵⁶⁹ וְכָל אִינוּן דַּאֲתוּ מִסְטְרָא דְשְׁמַאלָא כְּלָהּ אַתְעָרוּ וְכְלָהּ אַתְעִבְדוּ שְׁלּוּחִין וְלֹא־בִּאֲשָׁא לְגַבִּיָּהּ דְבְּנֵי נִשָּׂא דַּהּ אִינוּן דְּעִבְרוּ עַל פִּתְגָמֵי אוּרִיָּתָא¹⁵⁷⁰ כְּלָהּ רִשְׁמִין בְּאַנְפִּיָּהּ¹⁵⁷¹ וְאַשְׁתַּמּוּדְעֵן לְגַבִּי אִינוּן דְּמִתְעֲרִי מִסְטְרָא דְשְׁמַאלָא וּבְגִין כִּךְ חִיוּתָא וְעִבּוֹ"ם וְכָל אִינוּן דַּאֲתוּ מִסְטְרָא דְשְׁמַאלָא כְּלָהּ אִקְרוּן וְגו' אִינוּן שְׁלּוּחִין לְגַבִּי אִינוּן רִשְׁמִין דְּמִתְעֲרִי לָהּ:	וּבְזִמָּן שְׁבִנֵי אָדָם אֵין כְּשֵׁרִים מַעֲשִׂיהֶם לְמַטָּה מִתְעוֹרֵר הַשְּׁמַאל, וְכָל אֵלּוּ שְׁבָאוּ מִצַּד הַשְּׁמַאל, כּוֹלָם מִתְעוֹרְרִים וְכוֹלָם נַעֲשִׂים שְׁלּוּחִים לְהִרְעֵ לְבִנֵי הָאָדָם, שֶׁהִרִי אוֹתָם שֶׁעָבְרוּ עַל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה, כּוֹלָם רְשׁוּמִים בְּפָנֵיהֶם, וְנוֹדְעִים לְאוֹתָם שְׁמַעוֹרְרִים מִצַּד הַשְּׁמַאל, וְלִכְּן הַחִיּוֹת וְגוֹי וְכָל אוֹתָם שְׁבָאִים מִצַּד הַשְּׁמַאל, כּוֹלָם נִקְרָאִים (הֵם) שְׁלּוּחִים לְאוֹתָם הַרְשׁוּמִים שֶׁמִּתְעוֹרְרִים אוֹתָם.
וְיִשְׂרָאֵל אָף עַל גַּב דְּלָא מְכַשְּׁרֵן עוֹבְדִין¹⁵⁷² כְּלָהּ מִן סְטְרָא דִּיִּמִּינָא קָא אַתִּיין וּבְגִין דַּאֲתַכְפִּיא יִמִּינָא בְּעוֹבְדֵיהּ שְׁלֵמָא עֲלִיָּהּ שְׁמַאלָא וְכָל אִינוּן דַּאֲתוּ מִסְטְרָא דְשְׁמַאלָא וְעַל דָּא שְׁלִיחוֹתָא בִּידָא	וְיִשְׂרָאֵל אָף עַל גַּב שְׁאִין מַעֲשִׂיהֶם כְּשֵׁרִים, כּוֹלָם בָּאִים מִצַּד הַיָּמִין, וּמִשׁוֹם שֶׁהִימִין נִכְנַע בְּמַעֲשִׂיהֶם, שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם הַשְּׁמַאל, וְכָל אוֹתָם שְׁבָאִים מִצַּד הַשְּׁמַאל, וְלִכְּן הַשְּׁלִיחוֹת בִּידֵי הַחִיּוֹת וְהַגּוֹי וְכָל שְׂדוּמָה לָהֶם שֶׁהֵם מִצַּד

¹⁵⁶⁴ זֶה בְּמִיתָה זֶה בְּגִלּוֹת כְּדִפִּי רַז"ל (אוּר יִקְר).

¹⁵⁶⁵ יִרְצָה אִיזָּה דְרָךְ יִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם הַהִשְׁגָּחָה לְהַעֲנִישׁ (אוּר יִקְר).

¹⁵⁶⁶ פִּי הֵינּוּ יַחַד דְּקָרָא, דְּהֵינּוּ כָּל הָעוֹלָם כּוֹלּוּ (מ"מ).

¹⁵⁶⁷ פִּי הֵינּוּ עַל גּוֹי דְּקָרָא (מ"מ).

¹⁵⁶⁸ הֵינּוּ עַל אָדָם דְּקָרָא (מ"מ).

¹⁵⁶⁹ הַגְּבוּרָה וְכָל הַבָּאִים מִחֲמַתָּה עַד הַחֲצוֹנִים וְכָל הַנִּמְשָׁכִים מֵהֶם עַד הַגִּשְׁמִיִּים, וְהַשְׁתָּא קֶשֶׁה וְכִי יִתְלַבֵּשׁ הַקֹּדֶשׁ בַּחוּץ לְהוֹדִיעַ שִׁיעוֹר הָעוֹנֵשׁ (אוּר יִקְר).

¹⁵⁷⁰ וְהָרוּשׁ הַהוּא כְּמַכְרִיז שִׁיעוֹר עוֹנֵשׁוֹ כֵּךְ, וְהַפּוּגַע מֵהֶם מַעֲנִישׁוֹ שִׁיעוֹר עוֹנֵשׁ הַכְּתוּב בְּפָנָיו (אוּר יִקְר).

¹⁵⁷¹ דְּאַנְפִּיָּהּ (דפ"ו).

¹⁵⁷² טַעַם לָמָּה אֵין הַשְּׁלִיחוֹת נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל רִשָּׁע (אוּר יִקְר).

השמאל, ולא ביד של ישראל, שאף על גב שהוא רשע, הוא בא מצד הימין.	דחיוותא [וגוי] וכל דדמי לון דאינון מסטרא דשמאלא ולא בידא דישראל דאף על גב דחייבא ואיהו (נינהו) מסטרא דימינא קא ואתי (אתו):
וישראל רשע שנפל ביד ישראל רשע אחר, בזמן שלא התכוון בו, כדי ששניהם יענשו ויקבלו עונש לטהר אותם. אמר רבי אלעזר מנין לנו, אמר לו הם בימין ולא נדבקו בשמאל ולא התערבו עמו לעולמים, ולכן לזמן אחר הם יעברו. אמר רבי אלעזר מנין לנו, אמר לו בא וראה מפילגש בגבעה, שאף על גב שהיו רשעים לא רצה הקדוש ברוך הוא שיתעוררו אליהם רשעי ישראל אחרים, ולכן מתו (מישראל) כל אותם, פעמים שמתו, עד שכל הרשעים שהתעוררו עליהם מתו ונאבדו ונשארו אותם	וישראל חייבא דנפל בידא דישראל חייבא אחרא בזמנא דלא אתכוון ביה ¹⁵⁷³ בגין דיתענשו תרווייהו ויקבלון עונשא לדכאה לון אמר רבי אלעזר מנלן אמר ליה אינון בימינא ¹⁵⁷⁴ ולא אתדבקו בשמאלא ולא אתערבו בהדה לעלמין ועל דא לזמנא אחרא אתעברו ¹⁵⁷⁵ אמר רבי אלעזר מנא לן אמר ליה תא חזי מן פלגש בגבעה דאף על גב דחייבי נינהו לא בעי קודשא בריך הוא דיתערו גבייהו חייבי ישראל אחרנין ועל דא מיתו (מישראל) כל אינון זמנין דמיתו עד דכלהו חייבין דאתערו לגבייהו מיתו ואתאבדו ואשתארו אינון
ל/א	
צדיקים יותר, שיעשו את הדבר בדרך אמת.	זכאין יתיר דיעבדון מלה בארח קשומ:
ואף על גב שהם צדיקים, לא ניתן הדבר אלא לאותם שנתן כששקולים העולמות כאחד, העולם התחתון כדוגמת העולם העליון, ובאותו הזמן לא נמצאו העולמות שקולים כאחד, ועל כן רשעים של ישראל לגבי רשעים אחרים אינם שלוחי המלך, שהרי אינם באים מצד השמאל.	ואף על גב דזכאין אינון לא אתייהיב מלה אלא לאינון דאתייהיב כד שקיל ¹⁵⁷⁶ עלמין כחדא עלמא תתאה כנוונא דעלמא עלאה וההוא זמנא לא אשתכחו עלמין שקילין ¹⁵⁷⁷ כחדא ועל דא חייבין דישראל לגבייהו דחייבין אחרנין לאו אינון שלוחי מלכא דהא לא אתיין מסטרא דשמאלא:
משל לבני אדם שחטאו למלך, התעורר השוטר אליהם לתפוש אותם ולהעניש אותם לאותם שחטאו למלך, קם חכם אחד מהם והתערב עם בני השוטר, הרים השוטר את עיניו וראה אותו, אמר לו מי נתן אותך בינינו, והרי אינך מאותם שחטאו למלך, הרי אתה תענש בראשונה. לקחו אותו והרגו אותו, כך ישראל באים מצד הימין, ולא נדבקו בשמאל, ולא התערבו עמו לעולמים. וכשהם גורמים בעוונותיהם שנכנע הימין, והשמאל מתעורר, וכל אותם שבאים מצדו, אם אחד מישראל עומד להתערב עמם, הם מכירים אותו ואומרים לו אינך מאותם שבאים מצד הימין	[מתל] לבני נשא דחבו למלכא אתער סנטירא לגבייהו לתפשא לון ולאענשא לון לאינון דחבו למלכא קם חכים חד ומנייהו (בינייהו) ואתערב בהדי בני סנטירא זקף סנטירא עינוי וחמא ליה אמר ליה מאן יהבך לגבן ולאו אנת מאינון דחבו למלכא הא אנת אנת[ענש בקדמיתא שקילו ליה וקטלוהו] (וקטלינהו) כך ישראל מסטרא דימינא קא אתיין ולא אתדבקו בשמאלא ולא אתערבו בהדא לעלמין וכד אינון גרמין בחובייהו דאתכפייא ימינא ואתער שמאלא וכל אינון דאתו מסטריה אי חד מישראל קם לאתערבא בהדייהו

¹⁵⁷³ שאין החטא בבחירתו אלא שמגלגלין חוב על ידי חייב, אמנם בכוונה זהו רשע גמור, ועונשו גדול כאומרו, קול דמי אחיך, וכאומרו וקבע את קובעיהם נפש, והיינו כל ההלכות חובל ומזיק, אם בכוונה עונשו גדול, אם בשוגג מאת השם להעניש שניהם, זה בצערו וזה בעונותיו, ודרך זה לכל העניינים. ועכ"ז צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע, אפילו בבחירתו, וזהו שאמר פחת נבילה לניזק (אור יקר).

¹⁵⁷⁴ פי' בתחלה השיבו ר' פנחס מסברא, לפי שישראל אפילו יהיו רשעים הם בימינא, ואין הימין שולט בימין, וא"ל ר"א הביא לי ראייה והביא לו מפילגש בגבעה (מ"מ).

¹⁵⁷⁵ פי' קאי על השמאלא דהיינו בזמן המשיח אתעברו כולם שאז הימין שולט ולא השמאל א"נ י"ל מ"ש לזמנא אחרא אתעברו ר"ל לזמן אחר דהיינו בימי פלגש בגבעה שבאו ישראל להנקם מישראל אתעברו ישראל שבאו להלחם עם בנימין ואח"כ פי' הענין היטב דפלגש בגבעה (מ"מ).

¹⁵⁷⁶ שקילן (דפ"ו).

¹⁵⁷⁷ שקילן (דפ"ו).

שנכנע מהעוונות שלהם, ואינך מאותם שחטאו למלך, מי נתן אותך אצלם, נמצא שהוא נענש בראשונה.	אשתמודען ביה אמרי ליה לאו אנת מאינן דקא אתיין מסטרא דימינא דאתכפייא מחוביייהו ולאן אנת מאינן רחבו למלכא מאן יהבך לגבן אשתכח דאיהו א[ת]ענש בקדמיתא:
ושלמה המלך צווח כנגדם ואומר "עת אשר שלט האדם באדם לרע לו ודאי לרע לו, מכיון שאינו שליח המלך, ולא בא מאותו הצד. אמר רבי אלעזר ודאי כך הוא, שהרי שנינו שיש ימין ויש שמאל, רחמים ודין, ישראל ועמים, ישראל לימין ועמים לשמאל. ישראל אף על גב שהם רשעים ונכנעים הם בימין ולא נדבקים בשמאל, ולא מתערבים עמו לעולמים, ולכן כתוב "הושיעה ימינך וענני". שכאשר מתעלה הימין ישראל שנדבקים עמו, יתעלו ויתעטרו בו, אז נכנע השמאל וכל אותם שבאים מצדו, זה שנאמר "ימינך ה' תרעץ אויב".	ושלמה מלכא צווח לקבלייהו ואמר (קהלת ח ט) עת אשר שלט האדם באדם לרע לו ודאי בגין דלאו שליחא דמלכא איהו ולא אתי מההוא סטרא אמר רבי אלעזר ודאי הכי הוא דהא תנינן דאית ימינא ואית שמאלא רחמי ודינא ישראל¹⁵⁷⁸ ועמין עכו"ם (ישראל ימינא ועמין עע"ז) לשמאלא ישראל אף על גב דחייבי נינהו וואתכפייין אינן בימינא ולא אתדבקן בשמאלא ולא אתערבון בהדה לעלמין ובגין כך כתיב (תהלים ס ז) הושיעה ימינך וענני דכד אסתלק ימינא ישראל דאתדבקן בהדיה יסתלקון ויתעטרון בה כדין אתכפייא שמאלא וכל אינן דאתו מסטריה דהא הוא דכתיב (שמות טו ו) ימינך יהוה תרעץ אויב:
פתח רבי אלעזר ואמר, "ויהי ביום השמיני קרא וגו' (ויקרא ט א) ויהי ביום השמיני מאי יום השמיני¹⁵⁷⁹ אלא כתיב (ויקרא ח לג) ומפתח אהל מועד וגו' כי שבעת ימים ימלא את ידכם כי שבעת בשבעת ימים מבעי ליה או שבעת¹⁵⁸⁰ ימים ימלא את ידכם מאי כי שבעת ימים וימלא אלא זכאין אינן כהני דמתעטרי בעטרוהי דמלכא קדישא¹⁵⁸¹ ומשיחין במשח רבות קדישא¹⁵⁸² בגין דאתער	פתח רבי אלעזר ואמר, "ויהי ביום השמיני קרא וגו'". "ויהי ביום השמיני", מה זה ביום השמיני. אלא כתוב, "ומפתח אהל מועד וגו'", כי שבעת ימים ימלא את ידכם. "כי שבעת" היה צריך להיות בשבעת ימים, או שבעה ימים ימלא את ידכם, מה זה "כי" שבעת ימים ימלא, אלא אשרי הכהנים שמתעטרים בעטרות המלך הקדוש ומשוחים בשמן משחת קודש, משום שמתעורר השמן

¹⁵⁷⁸ (לימינא) (דפ"ו).

¹⁵⁷⁹ הוקשה לו למה לא אמר בשביעי שהוא המספר השלם, ועוד שיותר היה נכון לומר באיזה יום לחודש היה וכמ"ש בהקמת המשכן שהיה בר"ח ניסן והוא זה של כאן. ועוד אם תאמר שרומז לימים העליונים שואל לאיזו מידה רומז בכאן יום השמיני. והשיב שיובן בביאור פסוק כי שבעת ימים ימלא דאי קאי לקב"ה הול"ל בשבעה ימים ימלא, ואם רוצה לסתום יאמר ימלא (רמ"ז). [גליון - ימלא את ידכם, כי הנפעל יוכל להאמר על שלמות הפעולה בכללה ולכן לא יצטרך לפרש שהפעולה המשך זמן עשייתה (נ"א לפרט שם פועלה והמשך זמן שהיתה), ולא יקשה מה שלא אמר בשבעה (נ"א למד בשבעת), אבל באמור ימלא, צריך להזכיר בפרטות זמן מילואו, כי צריך הוא לזמן לפעול, ובפרט יזכיר מי הוא הפועל. (רמ"ז).

¹⁵⁸⁰ שבעה (דפ"ו).

¹⁵⁸¹ ידוע שהכהנים מצד ימין הם ומשם כל הארתם וכו', וידוע שביסוד אבא יש י' חסדים דהיינו ה' מדידה וה' משל אימא בסוד התכללות, שחסי אימא הן גבורות דאבא וגבורות דאבא חסדים דאימא, ועיקר העטרין הוא בתוך עטרת היסוד, ונמצא שיש בעטרה דיסוד אבא תרי עטרין. וז"ש "דמתעטרי בעטרוי דמלכא קדישא", הוא יסוד אבא כנודע (רמ"ז).

¹⁵⁸² הוא הוא הנז"ל בפרשת ויקרא דף ז ע"ב, דנגיד ונפיק מעתיקא קדישא וכו', ופירש בו הרב זלה"ה שהוא בסוד דיקנא דא"א המגיע עד טבורא דליביה, ושם הוא רישא דמלכא הוא ז"א, ואותו המשח רבות דעתיקא מאיר במוחי זעיר ומתפשט בדיקנא דידיה שה"ס בגדי כהונה, וזש"ה (תהלים קלג, ב) שיורד על פי מדותיו, כנזכר שם בויקרא. וכנגד זה אמר ומשיחין במשח רבות קדישא בגין דאתער משחא אחרא עלאה, פי' שמלבד אור יסוד אבא הנקרא שמן בסוד (משלי כז ט) שמן וקטורת ישמח לב, עוד מאיר שמן אחר יותר עליון שהוא דיקנא קדישא דנטפא על רישיה דמלכא ומשקי לכל ז' מדות דז"א דהיינו כחב"ד גג"ת, שעד שם מתפשט דיקנא דז"א עד טבורא דליבא, ומלבד מה שמתפשט בתוך הז' מהארת המוחין עוד נבלע שם גם המשחא דדיקנא בתוכן כד"א (תהלים קט, יח) וכשמן בעצמותיו, ובזה נמצאו כל הז' מדות מאירות ומזהירות מבית ומחוץ (רמ"ז)

1583 משחא (אחרא) עלאה דמשקי לכל שבעה¹⁵⁸³ ואתמשחן מההוא רבות קדישא ואתדלקו מניה כל אינון שבעה בוצינין והאי משח רבות הוא כללא דכל שבעה וכלהו ביה אתכלילו:	(האחר) העליון שמשקה את כל השבעה, ונמשחים מאותו משחת קודש, ונדלקים ממנו כל אותם שבעה מנורות, ושמן המשחה הזה הוא הכלל של כל השבעה, וכולם נכללו בו.
ותנינן שיתא אינון וכלהו אתכלילן בהאי ודא הוא כללא דכלהו ובגין כך שבעת ימים [אלא] ימלא דהא בהאי תליין ועל דא אקרי כנסת ישראל בת שבע [מההיא] ומאי איהו (בת מאינון) שבע דאיהי כלילא משיתא אחרנין כיון דהאי שבעה אשלים להו לכהני ואעטר לון ומשח לון בכלא כד מטו לכנסת ישראל דאיהי תמינאה אתפקד אהרן לקרבא עגל בגין דאיהו בריה דפרה¹⁵⁸⁴ לכפרא על ההוא חובא דעגל אחרא דעבד אהרן וחב לגבי פרה דאיהי [תמינאה שלימו דאמוני] (תמימה שלימו דממוני) ישראל ואשתכח כהנא שלים בכלא בתמינא מיני לבושין דיקר שלים בכל כתרין שלים לעילא שלים לתתא ובכלא בעי לאחזאה עובדא ועל דא אתעביד ביה באהרן עובדא לתתא בגין דיתער הכי לעילא וישתכח כלא בגוונא חד וזכדין אתברכאן עלמין כלהו ומשתכחין ברכאן על ידא דכהנא והכא אשתלים כהנא בכלא כדקא חזי:	ושנינו שהם ששה, וכולם כלולים בזה, וזה הכלל של כולם. ולכן שבעת ימים ימלא, שהרי בזה הם תלויים, ועל כן נקראת כנסת ישראל בת שבע. מה היא בת שבע, שהיא כלולה מששה אחרים. כיון שהשבעה הזו משלים את הכהנים ומעטר אותם, ומושח אותם בכל, כשמיניעים לכנסת ישראל שהיא השמינית, הצטווה אהרן להקריב עגל, משום שהוא בנה של הפרה, לכפר על אותו חטא העגל האחר, שעשה אהרן, וחטא אל הפרה שהיא שמינית, שלמותם של ממוני (של אמוני) ישראל, ונמצא הכהן שלם בכל, בשמונה מיני לבושי כבוד שלם, בכל הכתרים. שלם למעלה שלם למטה, ובכל צריך להראות מעשה, ולכן נעשה באהרן המעשה למטה כדי שיתעורר כך למעלה, והכל ימצא בצורה אחד, ואז כל העולמות מתברכים ונמצאות ברכות על ידי הכהן, וכאן משתלם הכהן בכל כראוי.
[עגל] (איל) למה דכתיב (ויקרא ט ב) עגל בן בקר לחטאת בגין ההוא חטאת דעבד בקדמיתא ואיל לעולה מאי טעמא איל בגין (ד)איל דיצחק דהוא עולה תמימה והאי אתחזי לקרבא לאשלמא כלא והאי אתר מסטרא דיצחק אשתאב והאי איל בגין איל דיצחק מתקרבא עולה (בגין דאיהי עולה) ודהא עולה לעילא סלקא ובגין לאעטרא לה בשלימותא עגל ואיל עגל בגינה כדקאמרן איל לאשלמא	למה עגל, שכתוב "עגל בן בקר לחטאת", משום אותה החטאת שעשה בראשונה. ואיל לעולה, למה איל, משום אילו של יצחק, שהיה עולה תמימה. ואת זה ראוי להקריב כדי להשלים את הכל, והמקום הזה נשאב מצדו של יצחק, והאיל הזה בשביל האיל של יצחק נקרב עולה (משום שהיא עולה), שהרי (קרבן) עולה עולה למעלה, וכדי לעטר אותה בשלמות. עגל ואיל, עגל בשבילה כמו שאמרנו, איל להשלים

¹⁵⁸³ היינו מבפנים, ואתמשחן מההוא רבות קדישא, זה מבחוץ. ואז אתדלקו מניה כל שבעה בוצינין, שהם הכלים הנקראים בוצינין, כמו שפירש הרב זל"ה אהא דויקרא הנ"ל. והנה עתה בא להטעים שאם הימים הם הפועלים (נ"א המופעלים) הול"ל שבעה ימים ימלאו את ידכם, ולכן אמר והאי משח רבות הוא כללא דכל שבעה וכלהו ביה אתכלילו, נראה דר"ל שמשני טעמים נקט קרא לשון יחיד, האחד שזה השמן המקודש כולל כל השבעה ומקיפם ואוגדם מבחוץ, וגם בתוכיותם כלהו ביה אתכלילו, והרי הם כגוף אחד וכמנורה בחוליותיה (נ"א בכליה) ונורותיה. והטעם השני שבר מן דין הכתר עצמו הוא הכולל כל שתחתיו וגם כל המדות מושרשות בו, שהרי לפי בחינת הפרצוף בעצמו אין אנו מתחילים למנות כי אם מחכמה ולמטה, ונמצא דשיתא אינון חב"ד גג"ת שהם עיקרו של פרצוף לעצמו, כי נה"י הם נקראים מלבר שסתמם לתיקון הפרצוף שלמטה ממנו. באופן שמשני טעמים נקרא הכל אחד, האחד מפני האור משחא דעתיקא שעל רישא דמלכא הוא הכתר, וזה המשח רבות כולל כל שבעה מבית ומחוץ כאמור, וה"ס (במדבר ו, ז) נזר אלקיו על ראשו, נז"ר גי' ע"ב שהוא הוי"ה מלאה ביודין בסוד אור אבא הנכנס בתוכיות, ועוד א"ל מלא העולה קפ"ה שה"ס אור דיקנא עילאה שסודה שם א"ל כידוע, וע"ב קפ"ה גי' נז"ר, וכן עולה אהרן כולל. והטעם השני מצד הכתר בעצמו שגם הוא סוד הנזר, והוא כולל כל מדות פרצופו ומקיפם, דהיינו כתר לשון סבוב, וגם שרשיהם נשרשים בו, וה"ס עסמ"ב שעולים רל"ב, שה"ס ד' המוחין וסוד חבת"ם, ועם הוי"ה פשוטה שבכתר הרי רנ"ח, נז"ר ע"ה (רמ"ז).

¹⁵⁸⁴ עי' פרשת פקודי רלז ע"א (לש"ו).

ל/זב	
לה בשלימו דיצחק כדקא חזי וישראל דחבו עמיה דכהנא בהאי מקריבין כגוונא דא דכתיב (ויקרא ט ד) ושור ואיל לשלמים לזבח לפני יהוה ושורו (חד) על מה דחבו ואילו (וחד) לאשלמא להאי אתר בשלימו דיצחק;	אותה בשלמות של יצחק כראוי. וישראל שחטאו עם הכהן בזה מקריב כדוגמא זה, שכתוב "ושור ואיל לשלמים לזבח לפני ה'". שור על מה שחטאו, ואיל להשלם את המקום הזה בשלמותו של יצחק.
מאי שנא בכהנא דכתיב ביה (שם ב) עגל לחטאת ולא כתיב בישראל שור לחטאת אלא ישראל הא קבילו עונשא בקדמיתא ובגין דקבילו עונשא בכמה אתר על דא קודשא בריך הוא לא בעא לאדכרא לון חוביהו כדקדמיתא ועל דא לא כתיב הכא לחטאת אלא לשלמים בגין לאחזאה שלמא דהא קודשא בריך הוא בשלמא בהו בישראל על דא:	מה שונה בכהן שכתוב בו "עגל לחטאת" ולא כתוב בישראל שור לחטאת, אלא ישראל הרי קיבלו עונש בראשונה, ומשום שקבלו עונש בכמה מקומות, על כן הקדוש ברוך הוא לא רצה להזכיר להם את חטאיהם כבראשונה, ועל כן לא כתוב כאן לחטאת, אלא לשלמים כדי להראות שלום, שהרי הקדוש ברוך הוא בשלום עם ישראל על זה.
אבל אהרן דהא לא קביל עונשא בצלותא דמשה דכתיב (דברים ט כ) ובאהרן התאנף יהוה וגו' וכתוב (שם) ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא ועד כען חובא הוי תלי כתיב (ויקרא ט ב) ועגל בן בקר לחטאת לחטאת ודאי (ואיל לעולה) בגין דיכפר חוביה ויתדכי וישתלים בכלא ובהוא יומא אשתלימו עלאין ותתאין ואשתכח שלמא בכלא בחדוותא דלעילא ותתא ואלמלא דאשתכח ערבוביא דבני אהרן בהוא יומא מן יומא דאסתלקו ישראל מן ימא לא אשתכח חדוותא דעלאי ותתאי כהוא יומא:	אבל אהרן שהרי לא קבל עונש מתפילתו של משה, שכתוב "ובאהרן התאנף ה' וגו'", וכתוב "ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא", ועד עכשיו החטא היה תלוי, כתוב "ועגל בן בקר לחטאת", לחטאת ודאי, (ואיל לעולה) כדי שיכפר את חטאו ויטהר וישתלם בכל. ובאותו היום נשלמו העליונים והתחתונים, ונמצא שלום בכל בשמחה שלמעלה ולמטה, ואלמלא שנמצאת הערבוביה של בני אהרן באותו היום, מיום שעלו ישראל מן הים לא נמצאה שמחה בעליונים ובתחתונים כבאותו היום.
בהוא יומא אתעבר ההוא חובא מן עלמא ואשתכחו כהני וישראל מתדכאן מניה (כל) [ב]ההוא יומא אתעברו כל אינון מקטרגין דלעילא והוו אזלין ושאטן בסחרנייהו דישראל ולא אשתכחו בההוא עדנא עד דגרים שעתא וקמו נדב ואביהוא ועכבו (ס"א וערבבו) חדוותא דכלא ואשתכח רוגזא בעלמא דהא הוא דכתיב (ויקרא ט כג) וירא כבוד יהוה אל כל העם מיד (שם י א) ויקחו שני בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו וגו'.	באותו היום הועבר אותו החטא מן העולם, ונמצאו כהן וישראל מטהרים ממנו. (כל) אותו היום העברו כל אותם המקטרגים שלמעלה והיו הולכים ומשוטטים סביבם של ישראל, ולא נמצאו באותו זמן עד שגרמה השעה, וקמו נדב ואביהוא ועכבו (וערבבו) את שמחת הכל, ונמצא רוגז בעולם, זה שנאמר "וירא כבוד ה' אל כל העם", מיד "ויקחו שני בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו וגו'".
תנן בההוא יומא חדוותא דכנסת ישראל הוות לאתקטרא בקיטורא דמהימנותא בכלהו קשרין קדישין¹⁵⁸⁵ דהא קטרת קשיר כלא כחדא ובגין כך	שנינו באותו היום היתה שמחתה של כנסת ישראל להיקשר בקשר האמונה בכל הקשרים הקדושים, שהרי קטורת קושרת הכל כאחד, ולכן נקראת קטורת. והם באו וקשרו את כל

¹⁵⁸⁵ פי' לקשר המלכות עם הספירות כולם ע"י הקטרת (מ"מ).

אקרי קטרת ואיננו אתו וקשירו כל איננו אחרנין כחדא¹⁵⁸⁶ ושרו לה לבר דלא וקשרו (קטרו) לה בהדיהו וקשירו מלה אחרא:	אותם האחרים כאחד, והניחו אותה בחוץ, שלא קשרו אותה עמם, וקשרו דבר אחר.
ובגין כך אזהר לון (ו)לכהני לבתר דכתיב (ויקרא טז ג) בזאת יבא אהרן אל הקדש ובכמה גוונים ערבבו חרותא דכנסת ישראל חר דלא אתנסיבו ולא אתחזיין לקרבא ולא תברכא עלמין על ידיהו וחד דלא הוה שעתא¹⁵⁸⁷ כדקא יאות וחד דדחקו שעתא וחד דהא מקדמת דנא נפק נמוסא דילהון¹⁵⁸⁸ ויקריבו לפני יהו"ה אש זרה וגו' (שם י א) ודאי מלה אחרא¹⁵⁸⁹ אתקשרו בקשורא דא ושרו (דשרו) לכנסת ישראל לבר¹⁵⁹⁰:	ולכן הזהיר אחר כך את הכהנים, שכתוב "בזאת יבא אהרן אל הקודש", ובכמה אופנים ערבבו את שמחתה של כנסת ישראל אחד, שלא נשאו ולא היו ראויים להקריב ושיתברכו העולמות על ידם, ואחד, שלא היתה השעה כראוי, ואחד, שדחקו את השעה, ואחד, שהרי מקודם לכן יצא גזר דינם. "ויקריבו לפני ה' אש זרה וגו'", ודאי שדבר אחר קשרו בקשר הזה, והשאירו את כנסת ישראל בחוץ.
אמר ליה רבי פנחס לא תימא דאיננו שארו לה לבר¹⁵⁹¹ אלא כנסת ישראל לא אתקשרא על ידיהו דהא בכל אתר דלא אשתכח דבר ונוקבא כנסת ישראל לא שריא בינייהו כלל בגין כך אזהר לכהני דכתיב (ויקרא טז ג) בזאת יבא אהרן אל הקדש דישתכח דבר ונוקבא ועל דא לא ייעול כהנא לקודשא עד דיתנסיב בגין דישתתף בקשורא דכנסת ישראל דמאן דלא אנסוב שארי לה לכנסת ישראל לבר והיא לא אשתתפא בהדיה ועל דא אשתכח ערבוביא בההוא יומא לגבייהו:	אמר לו רבי פנחס, אל תאמר שהם השאירו אותה בחוץ, אלא שכנסת ישראל לא נקשרה על ידיהם, שהרי בכל מקום שאין נמצא זכר ונקבה, כנסת לא שורה ביניהם כלל, לכן הזהיר את הכהנים, שכתוב "בזאת יבא אהרן אל הקדש", שימצא זכר ונקבה. ועל כן לא יכנס הכהן לקודש עד שינשא, כדי שישתתף עם הקשר של כנסת ישראל, שמי שלא נשא משרה את כנסת ישראל בחוץ, והיא לא משתתפת עמו, ועל כן נמצאה אצלם באותו יום ערבוביה.
ויהי ביום השמיני (ויקרא ט א) רבי יוסי פתח ואמר (שיר ב ב) כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות כשושנה בין החוחים, זו כנסת ישראל, והרי פרשוה שהקדוש ברוך הוא משבח את כנסת ישראל, וחביבותו של הקדוש ברוך הוא כנגדה להדבק בה, ועל כן מי שנושא צריך	"ויהי ביום השמיני", רבי יוסי פתח ואמר "כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות". כשושנה בין החוחים, זו כנסת ישראל, והרי פרשוה שהקדוש ברוך הוא משבח את כנסת ישראל, וחביבותו של הקדוש ברוך הוא כנגדה להדבק בה, ועל כן מי שנושא צריך

¹⁵⁸⁶ פי' שקשירו כל הספירות והניחו המלכות שלא קישורה עמהם (מ"מ). שכל הט' עליונות יחדו כהוגן (דע"ה ח"ב פד ע"ג).

¹⁵⁸⁷ פי' דבבוקר כתיב (מ"מ).

¹⁵⁸⁸ פי' ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו (מ"מ).

¹⁵⁸⁹ הקליפה (מ"מ). מלכות הרשעה (דע"ה ח"ב פד ע"ג).

¹⁵⁹⁰ כל הט' עליונות יחדו כהוגן לבד המלכות, כי המלכות היא מתפשט בב"ע, ובה הוא סוד היין הצריכין שמירה חותם בתוך חותם (ע"ז לא ע"א) כמ"ש הרב בתיקון הירח (פרק ג) (דע"ה ח"ב פד ע"ד). וע' עוד בת"כ (פ' שמיני שם) ובגמרא עירובין (סג ע"א) ובמדד (ויק"ר פ' כ) ובזוה"ק (פ' צו לג סע"ב) (דע"ה שם).

¹⁵⁹¹ ר"ל שלא תאמר שהם כוונו לכך ח"ו (דע"ה ח"ב פד ע"ג).

¹⁵⁹² ירצה יש בשושנה ענינים שיתייחדו לכנסת ישראל כגון חמשה עלין ירוקין ו"ג עלין ותפוח ועצו, כל זה פירוש בתיקון^ז ובריש פרשת שיה"ש, ואם כן באומרו "כשושנה" ירצה לשבחה במלת שושנה עצמה שיש בה כל ענינים רוחניים אלו שיש בשושנה (אור יקר). ענין דרשה זו מוסב למה שאמר למעלה, שאין כהן גדול יכול לבוא אל הקדש אם לא יהיה נשוי, שזהו היה פגמם של נדב ואביהוא דלא אתנסיבו, כי תכלית העבודה לשמים הוא תיקון המלכות שהיא סוד יום השמיני, וכמ"ש רבי יהודה לקמן לבתר דאשתלים אהרן וכו', שנשתלם בהתכללו בכל הז' החסדים עד עטרת זעיר, ואז נזדרז לתיקון המלכות ששרשה הראשון באותה העטרה, [ואז היה] בראש חדש ניסן שסודו גולגלתא דרחל כנזכר אצלנו, ובו ביום הוקם המשכן שנתקנו על ידי משה ואהרן ששניהם מיסוד אבא דאיהו יסד ברתא, כי כל מגמת העליונים היא לתקן את המלכות שתהיה מוכנת לקבל אור השפע ע"י זעיר בעלה, והוא גם הוא כל ישעו וכל חפצו בה ומשבח אותה בפסוק זה שהיא המעולה והמהוללה, ולא כמו שתרגם המתרגם, ובעידן די אנא סטיא מן אורחא דתקנן קדמוהי ואיהו מסלק שכינת קודשיה מני אנא מתילא לורדא דמלבלבא ביני סלוייא דנעיצת

זהר ויקרא חלק א'

לשבח את הקדוש ברוך הוא ולשבח את כנסת ישראל, שהרי שנינו בכל צריך להראות מעשה, כמו שאדם נדבק עם בת זוגו וחביבותו כנגדה, כך כשבא לעבוד לפני המלך הקדוש, הוא מעורר זוג אחר, שהרי הקדוש ברוך הוא חביבותו להדבק בכנסת ישראל.	לקבלה ¹⁵⁹³ לאתדבקא בה ועל דא מאן דאנסיב בעי לשבחא ליה לקודשא בריך הוא ¹⁵⁹⁴ ולשבחא לה לכנסת ישראל דהא תנינן בכלא בעי לאחזאה עובדא כמה דאיהו בר נש ¹⁵⁹⁵ מתדבק בבת זוגיה וחביבותא דיליה לקבלה כד אתי ¹⁵⁹⁶ למפלח קמי מלכא קדישא הוא אתער ¹⁵⁹⁷ זוגא אחרא דהא קודשא בריך הוא חביבותא דיליה ¹⁵⁹⁸ לאתדבקא בכנסת ישראל:
ומי שמעורר הדבר, הקדוש ברוך הוא מברך אותו וכנסת ישראל מברכת אותו, והרי נתבאר. ועל כן השבח שהקדוש ברוך הוא משבח את כנסת ישראל, כשושנה שהיא בין החוחים, שהיא מעולה ועולה על הכל, כך כנסת ישראל בין שאר האוכלוסים, משום שהיא עולה	ומאן דאתער מלה ¹⁵⁹⁹ קודשא בריך הוא מברך ל[י]ה וכנסת ישראל מברכא ליה והא אתמר ועל דא שבחא ¹⁶⁰⁰ דקודשא בריך הוא דמשבח לה לכנסת ישראל כשושנה דאיהי בין החוחים דאיהי מעליא וסלקא על כלא כך כנסת ישראל בין שאר אוכלוסין בגין דהיא סלקא
ומתעטרת על הכל, וזו שושנה בין החוחים, ואתרוג בין החוחים להראות את שבחה של כנסת ישראל על הכל.	לח/א
בא וראה, כנסת ישראל מתברכת על ידי הכהן, וישראל מתברכים על ידי הכהן, והכהן	ומתעטרא על כלא ¹⁶⁰¹ ודא שושנה בין החוחים ¹⁶⁰² ואתרוג בין החוחים ¹⁶⁰³ לאחזאה שבחא דכנסת ישראל על כלא:
	תא חזי כנסת ישראל אתברכא ¹⁶⁰⁴ על ידא דכהנא ¹⁶⁰⁵ וישראל מתברכאן על ידא דכהנא

עפייהא ובזיעת וכו', אלא כן דרך מאמרנו אלא מפרשו לשבח וכדסמוך. ואין ספק ששבח זה מוסיף אומץ (נ"א אומר) בה להתעלות עד למעלה (רמ"ז).

¹⁵⁹³ פ' תמיד בכל שעה הוא משתוקק לה להתייחד עמה בדביקה שלא תתפרד, כי רצון החסדים להשפיע תמיד בלי הפסק ועיכוב כלל (רמ"ז).

¹⁵⁹⁴ ירצה הקב"ה רוצה וחפץ שיהיה נשוי המתפלל לפניו, ובפרט הדומה לכהן שהוא שליח צבור (רמ"ז).

¹⁵⁹⁵ ר"ל שכל עוד שהוא מתייחד ומיוחד בבת זוגו באהבה ובצניעות, שמחשבותיו ודאי פנויות וקדושות ואין דעתו רק להמשיך נשמות טהורות מלמעלה (רמ"ז).

¹⁵⁹⁶ בבואו לעבוד לפני יוצרו ולהתפלל אין ספק שיעתר לו לנוכח אשתו, וישראל (נ"א וישאל) בנים קדושים לעבודתו (רמ"ז).

¹⁵⁹⁷ צדיק האחוז במדת היסוד יכול לגרום זוג למעלה אפילו בימות החול, ואין לך פרטי שיותר יאחז במדת היסוד כאיש הנשוי בזמנו ואוהב בת זוגו כגופו וכל דרכיו בצניעות ואהבה, ולכן אמר הוא אתער זוגא אחרא (רמ"ז).

¹⁵⁹⁸ ולכן ככל שיהיה אדם מוכן מצד עצמו לגרום הזוג העליון יעשה ויצליח, כי זה הוא מרצונו ב"ה להשפיע אורות ונשמות לעולם (רמ"ז).

¹⁵⁹⁹ כלומר שכל מי שיפה כחו לעורר אהבה אעפ"י שלא תמלא משאלתו להיות לו בנים, מכל מקום הוא מבורך מקב"ה ושכינתיה (רמ"ז).

¹⁶⁰⁰ סיום זה נמשך ממה שאמר שיש כח ביד איש צדיק לגרום זוג ז'ין בכל עת, שמזה נראה כי נכון הדבר לפניו יתברך למהר לעשותו, לכן מסיים ואמר שגדול כח השכינה בזכות הצדיק לעלות ברגע ולקבל השפע אעפ"י שהוא אחר זמן התפילה שהעולמות יורדים למטה, מכל מקום יפה כוחה (נ"א כוחם), ודימה אותם לשושנה בין החוחים, שהוא מעולה ועומדת תמיד להלקט (רמ"ז).

¹⁶⁰¹ עולה למעלה ומקבלת השפע שסודו מתרין עטרין (רמ"ז).

¹⁶⁰² ירצה שכנסת ישראל הנזכרת היא ממש שושנה בין החוחים, שיורדת למטה עד העשיה ששם הוא מקום הקליפות (רמ"ז).

¹⁶⁰³ סודו בעטרת זעיר כמבואר בכוונת הלולב, ושם יש השורש הראשון לאחיזת המלכות בזעיר. וגם עליה יכון לומר שהוא בין החוחים מכמה בחינות: א', בבחינת הערלה החופפת עליה. ב', שבירידת ר"ק דזעיר לקנן ביצירה היא במלכות היצירה, ששם הוא עץ הדעת טוב ורע. ג', שמלכות היצירה נקשרת בראש העשיה כמבואר אצלנו. ומכל בחינות אלו האתרוג בין החוחים. וידוע שעיקר העטרה הוא להשריש שם הנקבה הקדושה ולכן האתרוג ניטל בשמאל, כי הנוק' משמאל אתייה וכו' (רמ"ז).

וכהנא מתברכא על ידא דכהנא עלאה הדא הוא דכתיב (במדבר ו כז) ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם כתיב (תהלים כה ו) זכר רחמיך יהוה וחסדיך כי מעולם המה זכר רחמיך דא יעקב וחסדיך דא אברהם כי מעולם המה (ו) מעולם נטל לון¹⁶⁰⁶ קודשא בריך הוא וסליק לון לעילא ועבד מנייהו רתיכא קדישא לאגנא על עלמא¹⁶⁰⁷ ובגין דהוו מעולם¹⁶⁰⁸ הוא דכיר להון לאגנא ולרחמא על עלמא כנוונא דא נטיל (ל) קודשא בריך הוא ולוצדיקייא מן עלמא וסליק לון לעילא לאגנא על עלמא¹⁶⁰⁹:	מתברך על ידי הכהן העליון, זה שנאמר "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם". כתוב "זכור רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה". זכור רחמיך, זה יעקב. וחסדיך, זה אברהם. כי מעולם המה, ומעולם נטל אותם הקדוש ברוך הוא, והעלה אותם למעלה, ועשה מהם מרכבה קדושה להגן על העולם. ומשום שהיו מעולם, הוא זכר אותם להגן ולרחם על העולם. כדוגמא זה הקדוש ברוך הוא נטל את הצדיקים מן העולם ומעלה אותם למעלה כדי להגן על העולם.
ואי תימא יצחק אמאי לא אדכר¹⁶¹⁰ הכא אלא אשתא¹⁶¹¹ לאתפרעא מאינון דעאקין לבנוי הדא הוא דכתיב (שם פ ג) עוררה את גבורתך וכתוב (ישעיה מב ג) יהוה כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה וגו' ודא הוא יצחק דאסתלק מהבא:	ואם תאמר למה לא נזכר כאן יצחק, אלא נשאר להיפרע מאותם שמציקים לבניו, זהו שנאמר "עוררה את גבורתך", ונאמר "ה' כגיבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה וגו'", וזהו יצחק שהסתלק מכאן.
רבי חייא אמר¹⁶¹² זכור רחמיך יהוה וחסדיך אלן אינון יעקב ואברהם דבעינון להון לאגנא על¹⁶¹³ אכל יצחק למעבד קרבין קיימא ובגיני כך לא בעינון ליה לגבייהו דבר אחר כי מעולם המה דכר ברא קודשא בריך הוא עלמא נטל יצחק¹⁶¹⁴	רבי חייא אומר זכור רחמיך ה' וחסדיך, אלו הם יעקב ואברהם, שצריכים אותם להגן עלינו, אבל יצחק עומד כדי לעשות קרבות, ולכן לא צריכים אותו עמם. דבר אחר, כי מעולם המה, שכשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, נטל את יצחק וברא בו את העולם. ראה שלא יכול לעמוד לבדו, נטל את אברהם

¹⁶⁰⁴ זה גם כן אחד מגדולי שבחיה שאעפ"י שברכת כהנים סודה להמשיך השפע בדיקנא ותרי רישין בפסוק הראשון ולז"א בפסוק השני ולנוק' בפסוק השלישי, מכל מקום עיקר המצוה היא (במדבר ו, כג) כה תברכו, וכן בפסוק השלישי יש כ"ה אותיות להורות שתכלית הברכה הוא לנוק' (רמ"ז).

¹⁶⁰⁵ כל מיני שפע משתנים ברדתם למטה מה שאין כן בבחינת החסד שאינו מתעבה ואורו למטה גדול כמו למעלה, ואם כן זהו שבח כנסת ישראל שמתברכת ע"י הכהן, וגם כן ישראל כן והכהן ע"י החסד שבחכמה, וז"ש ושמו את שמי וגו', פי' שמי ממש ואסור להסתכל שם (רמ"ז).

¹⁶⁰⁶ ידוע שקודם שבאו האבות לעולם היה הזעיר במדרגת יניקה ואחר כך שבאו לעולם נקרא אלקי אברהם וכו', שסודו שחג"ת נתעלו לחב"ד, וזהו "וסליק לון לעילא", ואין ספק שלא נתקיים גדלות זה אלא עד שנפטרו האבות מהעוה"ז, וכמו שאמרו רז"ל שאין הקב"ה מייחד שמו על החיים, וזהו זכור, שעלו למקום הזכירה הוא במוחין דתמן ע"ב קס"א גי' זכ"ר. והיינו "רתיכא קדישא", דייקא חו"ב וחו"ג, לאפוקי רתיכא תניינא חגת"ם (רמ"ז).

¹⁶⁰⁷ ואז [בגדלות] יש בהם כח לאגנא על עלמא, בסגולת כח הגדלות, שבמוחין יש ג' שמות א"ל, [א"ל שד"י א"ל הו"ה א"ל אדנ"י, וג' פעמים א"ל גי' מג"ן. גם] ידוע שג' א"ל הללו מתפשטים בג' עולמות ב"ע, וזהו לאגנא על עלמא (רמ"ז).

¹⁶⁰⁸ פי' שכיון שהיו בעוה"ז והעלו ניצוצותיהם בחייהם לכן יש להם כח לעורר הזווג העליון וכו', שהצדיקים אחר פטירתם מייחדים כאשר כבר עשוהו בהיותם בחיים וכמ"ש בזהר פרשת שמות (טז ע"ב), שאלמלא תפלת המתים לא נתקיימו החיים, אבל להיות האבות שרשי ישראל לכן יש בהם כח "לאגנא ולרחמא על עלמא", שלא די שמגינין מפני הצרות אלא עוד עדיף חילייהו להמשיך שפע ורחמים לעולם (רמ"ז).

¹⁶⁰⁹ פי' בבחינה הזאת השנית נעשו בכל הצדיקים שמתעלים למעלה ומועילים להגין, וכמשה"ה (ישעיה נז א) כי מפני הרעה נאסף הצדיק, אבל אין להם שייכות עם הבחינה הראשונה להיות מרכבה העליונה ותדירה (רמ"ז).

¹⁶¹⁰ שהוא בינה וגבורה (רמ"ז).

¹⁶¹¹ שלא העלה מ"ן, ונכנס בנוק' לגדל כוחה ולעמוד נגד המקטרגים על בניה (רמ"ז).

¹⁶¹² נראה שהוא מפרש כי מעולם, שהם מבוקשים ונשאלים מבני עולם שבוחרים בהם מפני שמדותם רק להיטיב (רמ"ז).

¹⁶¹³ שמובטחים אנו כי חסדו לא ימוש (רמ"ז).

¹⁶¹⁴ בעולם התווהו (רמ"ז).

וברא ביה עלמא חמא דלא יכיל למיקם בלחודוי נטל אברהם¹⁶¹⁵ וקיים ביה עלמא הדא הוא דכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אל תקרי בהבראם אלא באברהם חמא דבעיין קיומא יתיר נטל ליעקב ושתף ליה ביצחק וקיים עלמא הדא הוא דכתיב ביום עשות יהו"ה אלהים ארץ ושמים ועל דא באברהם ויעקב אתקיים עלמא ובגין כך כי מעולם המה:	והעמיד בו את העולם, זה שנאמר "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", אל תקרי בהבראם אלא באברהם. ראה שצריכים יותר קיום, לקח את יעקב ושיתף אותו עם יצחק וקיים את העולם, זה שנאמר "ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים". ועל זה באברהם ויעקב התקיים העולם, ולכן כי מעולם המה.
רבי יהודה פתח ויהי ביום השמיני (ויקרא ט א) לבתר דאשתלים אהרן באינן שבעה יומין¹⁶¹⁶ ואתער ב(ה)הו ומשה רבות קדישא עלאה יומא תמינא¹⁶¹⁷ בעיית לאשתלמא מן שבעה דאשלמותא על ידא דכהנא ועל דא פולחנא בתמינא לאתערטא מן שבעה ולאשתקנא כהנא על ההוא [נ"א חובא] דחב וס"א דקבילו בקדמיתא הדא הוא דכתיב (ויקרא ט ב) ויאמר אל אהרן קח לך עגל (ו)הא אוקמוה (ד)עגל ודאי לכפרא על ההוא עגל דכתיב (שמות לב ד) ויעשהו עגל מסכה בן בקר מאי טעמא בן בקר ולא בן פרה אלא איהו בעי לאשתקנא לגבי פרה לא אתחזי לקרבא מינה לגבה מאן דשרד דורון למלכא חמיתון דנסיב מבי מלכא ויהיב למלכא אלא דורונא לשדרא למלכא מבי אחרא אצטריך ולא מבי מלכא רבי יוסי אמר מדידה לדידיה לא אתחזי אמר רבי יהודה בגין כך בן בקר ודאי ולא בן פרה לחטאת לדכאה על ההוא חובה דחב ביה ואיל לעולה תמימים תמימים מבי ליה:	רבי יהודה פתח, "ויהי ביום השמיני", אחר שהשתלם אהרן באותם שבעה ימים והתעטר בהם (באותו שמן משחת קדש עליון), היום השמיני צריך להשתלם מן שבעה, שההשלמה על ידי הכהן. ועל זה העבודה בשמיני להתעטר מן שבעה, ושהכהן יתקן על אותו (חטא) שחטא (שקיבל) בראשונה, זה שנאמר "ויאמר אל אהרן קח לך עגל". הרי פרשוה עגל ודאי, לכפר על אותו עגל, שכתוב "ויעשהו עגל מסכה". בן בקר, למה בן בקר ולא בן פרה, אלא שהוא צריך לתקן אצל הפרה, לא ראוי להקריב ממנה אליה. (משל ל)מי ששלח דורון למלך, ראיתם שיקח מבית המלך ויתן למלך, אלא דורון לשלוח למלך צריך מבית אחר ולא מבית המלך. רבי יוסי אמר משלו לשלו לא ראוי. אמר רבי יהודה לכן בן בקר ודאי ולא בן פרה, לחטאת לטהר על אותו החטא שחטא בו. ואיל לעולה תמימים, "תמימים" היה צריך להיות תמים.
אי תימא דעל איל ועגל קאמר לאו הכי דהא תרוייהו לא סלקין לעולה דהא כתיב (ויקרא ט ב) לעולה תמימים ועגל לחטאת סלקא מהו תמימים וכתיב איל אלא אילו דיצחק לקרבא לגבי פרה דאדכר תרי זימני בקרא חד דכתיב (בראשית כב יג) וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל נאחו בסבך בקרניו [הא חד] וחד וילך אברהם ויקח את	אם תאמר שאמר על עיל ועגל לא כך, שהרי שניהם לא עולים לעולה, שהרי כתוב "לעולה תמימים", ועגל עולה לחטאת. מה זה תמימים, וכתוב איל. אלא אילו של יצחק, להקריב אל פרה שזכר פעמיים בכתוב, אחד שכתוב "וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל וכו'" הרי אחד, ואחד "וילך אברהם ויקח את האיל", הרי שנים. "ויעלהו לעולה", ועל

¹⁶¹⁵ הדר, סוד יסוד דאורכיה רמ"ח עלמין, וגם הוא אברהם"ם בהברא"ם, בלשון בריאות ותיקון, והוא הנעשה בסגולת אברהם, וזהו הלשון אל תקרי, פי' לא תפרש בהבראם לשון בריאה שהיא נעשית ע"י יצחק אלא לשון בריאות הנעשה בסגולתו של אברהם. ולפי שהחסדים גרועים מהגבורות בסוד הכסף והזהב וכמבואר אצלנו, נטל ליעקב, ה"ס בחינת ת"ת שבין החור"ג לעשות ייחוד בין החור"ג וכנ"ל בדרוש השופר, ובזה נמתק יותר יצחק החסדים לגבורות, וזהו ה' אלקים. ולפי שעיקר תיקון הגבורות הוא לצורך הנוק' לכן נאמר ארץ ושמים, ארץ תחילה. ולפי שבכח קדימה זו שגרמה המתקה גדולה נשתנו לשבח זר"ן, לפיכך לא נאמר השמים והארץ אלא ארץ ושמים, כלומר לא הנז"ל אלא אחרים משתנים לטוב, וארץ ושמים גי' רל"ב תנ"ה, דהיינו סוד החור"ג (רמ"ז).

¹⁶¹⁶ ה"ס כחב"ד גג"ת דזעיר, כנ"ל בדף שקודם לזה (ע"א), שהוא הוא עצמו דזעיר, כי משם ולמטה הוא לצורך רחל כנודע (רמ"ז).

¹⁶¹⁷ ה"ס כתר רחל היוצא מת"ת ז"א, והוא חודש ניסן שסודו בכתר רחל כידוע מענין חדשי השנה כנזכר בראש כוונות ראש השנה (רמ"ז).

כך איל לעולה תמימים, שני אלים, שהוא שנים, ועל כן שנינו גבורות ומהם נפרדים לכמה אחרים.	האיל הא תרי ויעלהו לעולה ועל דא איל לעולה תמימים תרי איל דאיהו תרי ועל דא גבורות תנינן ומנייהו מתפרשין לכמה אחרנין:
"ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת". היה צריך להיות "עגל לחטאת" כדוגמת הכהן, אלא ישראל הרי קבלו עונש, ועל כן לא כתוב בהם עגל לחטאת. אלא עגל לעולה למה, משום שכל אלו שחטאו בו קבלו עונש, בין בדיבור בין במעשה בין בעבודה, ואפילו אלו שלא עשו דבר אלא שהעלוהו ברצון לבם לעבוד אותו נענשו, כמו שכתוב "וישק את בני ישראל".	ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת (ויקרא ט ג) עגל לחטאת מבעי ליה כגוונא דכהנא אלא (ד)ישראל הא קבילו עונשא ועל דא לא כתיב בהו עגל לחטאת אלא עגל לעולה מאי טעמא דכל אינון דחבו ביה קבילו עונשא בין במלולא בין בעובדא בין בפולחנא ואפילו אינון דלא עבדו מדי ¹⁶¹⁸ אלא דסליקו ליה ברעותא דלבייהו למפלח ליה אתענשו כמה דכתיב (שמות לב כ) וישק את בני ישראל:
אבל כל אלו שהעלו אותו ברצון שלא לעבוד אותו, אלא שהעלו אופן של רצון ממנו, כאן נטהרים ומקריבים אותו	אבל כל אינון דסליקו ליה ברעותא דלא למפלח ליה אלא דסליקו גוונא דרעותא מניה הכא אתדכן ומקריבין ליה
	לח/ב
לעולה ולא לחטאת. אבל "קחו שעיר עזים לחטאת", למה, אלא משום שהיו מקריבים ראשונה לשעירים ששולטים על ההרים הרמים, וזהו לחטאת. וצריכים להטהר מאותו החטא. ולא עוד אלא שצריך לחידוש הלבנה.	לעולה ולא לחטאת אבל קחו שעיר עזים לחטאת (ויקרא ט ג) אמאי אלא בגין דהוון מקריבין בקדמיתא לשעירים דשלטין על טורי רמאי ודא הוא לחטאת ובעיין לאתדכאה מההוא חובא ולא עוד אלא לחדתותי דס[נ]הרא אצטריך ¹⁶¹⁹ :
"ושור ואיל לשלמים", שור ולא פר, משום ששור הוא שלם, להראות שלום, זה שנאמר לשלמים. רבי יוסי אמר שור ואיל מצד השמאל הם באים, שור מצד השמאל שכתוב "ופני שור מהשמאל". איל משום אילו של יצחק, ועולים לשלמים להשלים אותם לכנסת ישראל, ועל כן שור ואיל לשלמים.	ושור ואיל לשלמים (ויקרא ט ד) שור ולא פר בגין דשור שלים איהו לאחזאה שלמא הדא הוא דכתיב לשלמים רבי יוסי אמר שור ואיל מסטרא דשמאלא קא אתיין שור מסטרא דשמאלא דכתיב (יחזקאל א י) ופני השור מהשמאל איל בגין אילו דיצחק וסלקין לשלמים לאשלמא לון לכנסת ישראל ועל דא שור ואיל לשלמים:
אמר רבי יהודה הכל משום שכנסת ישראל מתעטרת ומתברכת על ידי הכהן בשלמות, והיום הזה היה שמחתם של כולם, שמחתה של כנסת ישראל עם הקדוש ברוך הוא, שמחת העליונים והתחתונים. וכמו שנשלם הכהן למטה, כביכול נשלם הכהן למעלה. רק שנדב ואביהו שעוררו ערבוביה בין המלכה והמלך, ולכן "ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וגו'".	אמר רבי יהודה כלא בגין דכנסת ישראל מתעטרא ומתברכא על ידא דכהנא באשלמותא והאי יומא חדוותא דכלא הוה חדוותא דכנסת ישראל בקודשא בריך הוא חדוותא דעלאין ותתאין [וכמה] (וקיומא) דאשתלים כהנא לתתא כביכול אשתלים כהנא לעילא בר נדב ואביהו דאתערו ערבוביא ¹⁶²⁰ בין מטרוניתא ומלכא ובגין כך (ויקרא י ב) ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אותם וגו' [חסר שם]:

¹⁶¹⁸ מידי (דפ"ו).

¹⁶¹⁹ וזה היה שעיר בפני עצמו כי ג' שעירים נקרב בו ביום כנודע (לש"ו).

¹⁶²⁰ עי' ח"א דף עג רע"ב, קצב ע"א, ח"ב קצג ע"א, לעיל לז ע"ב, לקמן נז ע"ב, לעיל לג סע"ב ולד רע"א, לקמן ס ע"א, לקמן נו סע"ב (דע"ה ח"ב פד ע"ג).

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱלֶעָזֶר וְאֶל אֲנִי תִמְרָא רֵאשִׁיכֶם אֶל תִּפְרְעוּ וְגו' כִּי שֶׁמֶן מִשְׁחַת יְהוָה עֲלֵיכֶם¹⁶²¹ (ויקרא י ז) רַבִּי אַבָּא אָמַר הָא תַנִּינָן בְּעוּבְדִין דְּלִתְתָא אַתְּעֵרוֹן עוּבְדִין דְּלֵילָא¹⁶²² וְעוּבְדָא דְּלִתְתָא בְּעִי לְאַתְחִזָּא כְּנוּנָא דְּעוּבְדָא דְּלֵילָא:	"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱלֶעָזֶר וְאֶל אֲנִי תִמְרָא רֵאשִׁיכֶם אֶל תִּפְרְעוּ וְגו'" "כִּי שֶׁמֶן מִשְׁחַת ה' עֲלֵיכֶם". רַבִּי אַבָּא אָמַר, הֲרִי שְׁנִינּוּ, שְׁבַמְעֵשִׁים שְׁלִמְטָה מִתְעוֹרְרִים מְעֵשִׁים לְמַעַלְהָ. וְהַמְעֵשָׂה שְׁלִמְטָה צְרִיךְ לְהִרְאוֹת כְּדוּגְמָא הַמְעֵשָׂה שְׁלִמְעֵלָה.
תָּא חֲזִי כָל חֲדוּתָא¹⁶²³ דְּלֵילָא תְּלִיא בַּהּ הוּא שְׁמָנָא קְדִישָׁא דְּמִתְמֵן נִפִּיק חֲדוּהָ וּבְרַכְאָן¹⁶²⁴ לְכַלְהוּ בּוּצִינִין¹⁶²⁵ וְכַהֲנָא עֲלָאָה¹⁶²⁶ (מְנִיָּה) אַתְּעֵטֵר בְּנִגְיָדוֹ דְּמִשְׁחָא¹⁶²⁷ וּבִגְנִין כֶּךָ כַּהֲנָא דְּרַבּוּ מִשְׁחָא אַתְּנַגִּיד עֲלֵיהָ כְּנוּנָא דְּלֵילָא בְּעִי לְאַתְחִזָּא חֲדוּ וְנִהִירוּ דְּאַנְפִּין (יְתִיר מְכֻלָּא) וְלֹא יִתְחַזִּי גְרַעוּנָא בְּרִישִׁיָּה וְלֹא בְּלַבּוּשִׁיָּה אֲלֵא לְמַהוּי כְּלָא שְׁלִים כְּנוּנָא דְּלֵילָא וְלֹא יִתְחַזִּי בִּיהָ פְּגִימוּ כְּלָל בְּגִין דְּלֹא יַעֲבִיד פְּגִימוּ בְּאַתֵּר אַחֲרָא:	בָּא וְרָאָה, כָּל הַשְּׁמִיחָה שְׁלִמְעֵלָה תְּלוּיָה בְּאוֹתוֹ שֶׁמֶן קָדוֹשׁ, שְׁמֵשׁ יִצְאוֹת שְׁמִיחָה וּבְרִכּוֹת לְכָל הַמְּאֻרּוֹת. וְהִכְהֵן הָעֲלִיּוֹן (מְמֵנו) מִתְעַטֵּר בְּהַמְשָׁכָה שֶׁל שֶׁמֶן, וְלִכְּן הִכְהֵן שֶׁשֶׁמֶן מִשְׁחָה נִמְשָׁךְ עָלָיו כְּדוּגְמָא שְׁלִמְעֵלָה, צְרִיךְ לְהִרְאוֹת שְׁמִיחָה וְהִאֲרַת פָּנִים (יֹתֵר מֵהַכֹּל), וְשֶׁלֹּא יִרְאֶה חֲסֵרוֹן בְּרִאשׁוֹ וְלֹא בְּלַבּוּשׁוֹ, אֲלֵא לְהִיטֵּת הַכֹּל שֶׁלֹּם כְּדוּגְמָא שְׁלִמְעֵלָה, וְאֵל יִרְאֶה בּוֹ פֶּגֶם כְּלָל, כְּדִי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה פֶּגֶם בַּמָּקוֹם אַחֵר.
תָּא חֲזִי אֲלִמְלָא אֱלֶעָזֶר וְאִיתְמַר אַתְּחִזּוֹן פְּגִימוּ בַּהֲהִיא שְׁעָתָא בְּלַבּוּשִׁיהוֹן אוֹ בְּרִאשִׁיהוֹן לֹא	בָּא וְרָאָה אֲלִמְלָא אֱלֶעָזֶר וְאִיתְמַר הִרְאוּ פֶּגֶם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה בְּלַבּוּשָׁם אוֹ בְּרִאשִׁיהֶם, לֹא

¹⁶²¹ אדה"ר וכו' נכשל בב' ענינים: אחד, בסדר הכוונה אשר היה מכוון ומייחד להשלים בתיקון האצילות, ולא כוון בסדר הראוי, ונעשה ע"ז פגמים רבים בכל בנין האצילות כולו, וכן ניתן כח ע"ז להחיצונים להתקרב ולניק מן הקדושה, ונעשה ע"ז פגם גדול בהעולמות ב"ע במציאות עץ הדעת. וכאשר ראה אדה"ר מה שפגם בכ"ז, הנה עלה בדעתו ללחום מלחמת מצוה עם הס"מ וחיילותיו, לדחותו ולהורידו בכל האפשרי, ונכשל בזה שנית עוד יותר מהראשון וכו'. והנה באלו ב' הדברים נכנסו אח"כ ג"כ נדב ואביהוא לתקן את הפגם דאדה"ר, וכן נכנסו בזה ג"כ כל הד' שנכנסו לפרדס וכו', הכניסו את עצמן בהנסיון הזה, וכדי לתקן את החטא דאדה"ר, וכמו שבארנו שם, והוא פגם אחד. והשני, הוא כי דחקו את עצמן לתקן את המלכות ולייחדה עם ז"א בהיחוד דפב"פ, והוא ענין הקרבת הקטורת שהקריבו נדב ואביהוא, כי הקטורת הם המוחין דז"ן דמצד אימא (ע"י שעה"כ דרושי תפילין דרוש ד'), וכן נדב ואביהוא שרשם היה ג"כ מהנצח הוד דאימא המתלבש בז"ן, ולכן עלה בדעתם כי להם יאתה להקטיר קטורת ולהמשיך את המוחין דמצד אימא בהז"ן וכדי לייחדם בהזווג דפב"פ. אבל באמת הרי שגו בזה הרבה, כי היחוד דפב"פ העיקרי הוא ע"י המוחין דמצד אבא דוקא וכו"ל ענף כ"ג, והמוחין דמצד אבא הם בסוד שמן (שעה"פ משלי), והוא סוד הכתוב (משלי כז ט) שמן וקטורת ישמח לב, וצריך לאשתכחא שמן וקטורת כחדא וכמ"ש ברע"מ (פ' צו לג ע"ב). והיה ראוי הקרבת הקטורת רק לאהרן וכו', ואז היו שמן וקטורת כחדא, וזה שנאמר (ויקרא י א) אשר לא צוה אותם, אותם לא צוה אבל לאהרן צוה וכמ"ש בזוה"ק (פרשת אחרי ס ע"א). וכן אלעזר ואיתמר היו ג"כ שרשם מאבא, ר"ל מהנצח הוד המלוכשים בז"א, אלא אורם היו סתומים מאד, כי נז"ה דאבא הם מלוכש בנז"ה דאימא, ושניהם בתוך קו"י ז"א. אך היו ג"כ מצד אבא עכ"פ, ולכן נאמר עליהם (ויקרא י ז) כי שמן משחת ה' עליכם, וכמ"ש בזוה"ק פ' שמני (לח ע"ב) ע"ש. אבל הקרבת הקטורת היה ראוי רק לאהרן, כי הוא היה מהדעת דז"א שמצד אבא, שהוא השמן, והיה מתקיים בו שמן וקטורת ישמח לב, והיה גורם ע"ז המשכת המוחין דמצד אבא, שהוא המוחין דגדלות שני בז"ן, והיו מתייחדים ע"ז בהיחוד דפב"פ העיקרי. אבל נדב ואביהוא לא היו ראויים לזה כלל, וכמ"ש הרב כ"ז בלק"ת (פ' ויקרא) ובשער הפסוקים (פ' שמני) (דע"ה ח"ב קא ע"ב).

¹⁶²² מלה זו של הערה נהוגה מאד בכל הזהור לרמוז וללמד יסוד גדול בהמשכת השפע מלמעלה למטה, וזה כי בהורדת האור וטוב העולם נמשך מהמדות העליונות, אבל רק האדם השלם יש לו כח להמשיכו מהם ולהעירם בהמשיכו עליהם המוחין המחיים אותם ומעוררים חפצם להמטיר על העולם הכל לפי המעשה. אך בתנאי שלם שהפועל בעי לאתחזא וכו', שיהיה מכוין ומקבל לעובדא דלעילא, דומה בדומה, וכמו שהזכיר ממשיתח כהן גדול שהוא דוגמא דזעיר (רמ"ז).

¹⁶²³ וזש"ה (משלי כז ט) שמן וקטורת ישמח לב, ולא אמר ישמחו לב, מפני שהעיקר הוא, ההוא שמנא, שה"ס מוח אבא שהוא מבחר (נ"א מכתר) וראשית המוחין, וכן ישמ"ח ל"ב בגי' שמ"ן, ולכן אמר כל חדוותא, שהוא כולל הכל, וכמ"ש (תהלים קד, כד) כלם בחכמה עשית, ובו שורש כל קדושה, והמשכן וכל כליו נתקדשו בו (רמ"ז).

¹⁶²⁴ הוא אור מקיף ואור פנימי (רמ"ז).

¹⁶²⁵ הם הכלים דאצילות, ועיין לעיל (ז ע"ב) (רמ"ז).

¹⁶²⁶ ה"ס זעיר שעיקרו החסדים והוא מושרש בחכמה כ"ח מ"ה (רמ"ז).

¹⁶²⁷ שרש שמן הוא ממוחא סתימאה שנמשך ע"י דיקנא דאריך ב"ג תיקוניו, בסוד יא"א דשם מ"ה, שהוא במוחא סתימאה (רמ"ז).

אשתזיבו בההיא שעתא דהא שעתא קיימא למעבד דינא ועל דא תנינן בשעתא דמותנא אערע בעלמא לא יתער אינש גרמיה למלא בעלמא בגין דלא יתערון עליה בר אי אתער גרמיה לטב ויכיל [לדחייא] (לדחקא) שעתא דהא בזמנא ושעתא דדינא קיימא בעלמא מאן דיערע ביה לקמי ליה ויסתלק מעלמא ובגין כך ולא תמותו (ויקרא ח לה) כתיב ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה (ויקרא י ו) בגין דאינון לא אתיין מסטרא דכהני ולא מתזקי:	נצולו באותה שעה, שהרי השעה עמדה לעשות דין. ועל כן שנינו בשעה שהמגפה קוראת בעולם, לא יעורר אדם את עצמו לדבר בעולם, כדי שלא יתעוררו עליו. פרט אם עורר את עצמו לטוב, ויכול לדחות (לדחוק) את השעה, שהרי בזמן ובשעה שהדין עומד בעולם, מי שפוגע בו לוקטים אותו ומסתלק מן העולם. ולכן כתוב "ולא תמותו", "ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה", משום שהם לא באים מצד הכהנים, ולא ינזקו.
רבי אלעזר פתח (שמות ו כג) ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה ויקח אהרן כלא כמה דאצטריך כלא כגוונא דלעילא תא חזי ראויה היתה בת שבע לדוד מיומא דאתברי עלמא ראויה היתה אלישבע לאהרן מיומא דאתברי עלמא מה בין האי להאי אלא כלא חד אבל התם לדינא הכא לרחמי כד אתחברא בדוד לדינא לאגחא קרבין לאושדא דמין הכא באהרן לשלמא לחדוה לנהירו דאנפין לאתברכא ועל דא אתקרי (הכי) התם בת שבע הכא אלישבע (אלישבע) דאתחברא בחדס (תא חזי) בת שבע לדינא לירתא מלכותא ולא תקפא:	רבי אלעזר פתח "ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה", ויקח אהרן, הכל כמו שצריך, הכל כדוגמא שלמעלה. בא וראה ראויה היתה בת שבע לדוד מיום שנברא העולם, ראויה היתה אלישבע לאהרן מיום שנברא העולם. מה בין זה לזה, אלא הכל אחד, אבל שם לדין וכאן לרחמים. כשהתחברה עם דוד, זה לדין, ללחום קרבות ולשפוך דמים. כאן באהרן לשלום לשמחה להארת פנים להתברך, ועל כן נקראת (כך) שם בת שבע, וכאן אלישבע. אלישבע שהתחברה עם חסד, (בא וראה) בת שבע לדין לרשת מלכות ולהתגבר.
אמר רבי שמעון הא דתנינן דכתיב (שמות יט יט) קול השופר שפיר הוא¹⁶²⁸ ודא הוא יעקב דאסתלק במחשבה דאבהן¹⁶²⁹ ונפקו כחדא מגו שופר דהא שופר אפיק מיא ואשא (רוחא)¹⁶³⁰ כחדא [ברוחא חדא] ואתעביד מנייהו קלא כך אימא עלאה אפיק לאבהן בקל חד ומגו מחשבה אסתלקו כחדא בחד קול וההוא קול אקרי קול השופר ודא יעקב דכליל לאבהן כחדא ואקרי קול ותרי קלי נינהו¹⁶³¹ דהא מגו¹⁶³² קלא נפיק קלא אבל קול חד דאקרי קול השופר ומהכא נפקו שאר קולות מגו ההוא שופר בזווגא	אמר רבי שמעון, זה ששנינו שכתוב "קול השופר", יפה הוא, וזהו יעקב שעלה במחשבה של האבות, ויצאו כאחד מתוך שופר. שהרי שופר מוציא מים ואש ורוח כאחד, ונעשה מהם קול. כך האם העליונה מוציאה את האבות בקול אחד, ומתוך מחשבה התעלו כאחד בקול אחד, ואותו קול נקרא קול השופר. וזה יעקב שכולל את האבות כאחד, ונקרא קול. ושני קולות הם, שהרי מתוך קול יוצא קול, אבל קול אחד שנקרא קול השופר, ומכאן יצאו שאר הקולות, מתוך אותו השופר בזווג
למ/א	
דמחשבה ושבעה קולות נינהו דנפקין בזווגא דמחשבה בשופר ודא שופר [ד]אשקי לון ורוי לון לאבהן בקדמיתא ולבתר לבנין והא אוקמוה מלה:	של המחשבה. ושבעה קולות הם שיוצאים בזווג של המחשבה עם השופר, והשופר הזה שמשקה אותם ומרוה את האבות בתחילה,

¹⁶²⁸ פי' קול דנפיק משופר (רח"ו).

¹⁶²⁹ מחשבה אבא (רח"ו).

¹⁶³⁰ ורוחא (דפ"ו).

¹⁶³¹ ת"ת ויסוד (רח"ו).

¹⁶³² הענין שקול כלול חג"ת אמ"ש, וזהו כ"ז שבתוך הפה, וממנו יוצא לחוץ ונתגלה, וזהו נה"י שמתגלה ואבהן סתימין הן והולך הקול עד מקום התפשטותו ואח"כ חוזר בכח כמו שזרק אבן בכותל וחזרה הוא בת קול, ונקרא אור חוזר, וכולא כליל בג"ר ברעותא ומחשבה וקול דאזיל בלחישו בגרון תמיד ונהר יוצא וכו', וז"ש (לט ע"א) ושבעה קולות וכו' (יהל אור).

תא חזי ויקח אהרן את אלישבע¹⁶³³ (שמות ו כג) לבסמא לה¹⁶³⁴ למחרי לה¹⁶³⁵ לחברא לה¹⁶³⁶ במלכא בזווג שלם, שימצאו ברכות לכל העולמות על ידי אהרן, לכן צריך הכהן להמצא בהארת פנים בשמחת הכל, כדוגמא שלמעלה, שהרי על ידו ברכות ושמחות נמצאות, ולכן מרחיקים ממנו דין ורוגז ועצב, כדי שלא יפגם מאותו מקום שנקשר בו, ועל זה "ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השרפה", ולא הכהן. עליהם כתוב "ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה וגו'".	ואחר כך את הבנים, והרי בארו את הדבר.
יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך וגו' אמר רבי יהודה מגו פרשתא דא¹⁶⁴⁹ שמעינן דנרב ואביהוא רוי חמרא הוו מדאזהר [לון] לכהני בהא רבי חייא פתח (תהלים קד טו) ויין ישמח לבב אנוש וגו' אי בעי כהנא למחרי¹⁶⁵⁰ ולאשתכחא בנהירו דאנפין יתיר מכלא¹⁶⁵¹ אמאי אסיר ליה חמרא דהא חידו ביה אשתכח נהירו דאנפין ביה אשתכח אלא שירותא דחמר' חדותא סופיה עציבו ועוד דין מסטרא דליואי אתי מאתר דחמרא שרי דהא אורייתא וחמרא דאורייתא	"יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך וגו'", אמר רבי יהודה מתוך הפרשה הזו שומעים שנדב ואביהוא היו שתויי יין, משהזהיר בזה את הכהנים. רבי חייא פתח "ויין ישמח לבב אנוש וגו'", אם צריך הכהן לשמחה ולהימצא בהארת פנים יותר מהכל, למה אסור לו יין, שהרי שמחה נמצאת בו, והארת פנים נמצאת בו. אלא ראשיתו של יין שמחה וסופו עצבות, ועוד שייך בא מצד הלויים, מהמקום שייך שורה, שהרי תורה ויינה של תורה הם מצד הגבורה. (סופו עצבות, והכהן תחלה וסיום צריך שמחה והארת פנים, יין בא מצד

- ¹⁶³³ היא נקראת אלישבע מצד היות בה שפע הדין מתוק בכללות שבע מדות בה וכו', אל"י היינו א"ם, שכן עולה. והיינו שפע הבינה וכו' בת עמינדב, היינו בריתא דאברהם (אור יקר).
- ¹⁶³⁴ פ' שאהרן הוא חסד מבסם גבורות שבה (מ"מ).
- ¹⁶³⁵ היינו ע"י ה' חסדים שנותן לה בסוד תחדהו בשמחה וכו' (מ"מ).
- ¹⁶³⁶ בסוד החבוק כדאמרן אחות נחשון, והאי אחתיה דהוא נחש בריח המברח בתוך הקרשים מן הקצה אל הקצה והיינו נחש ו"ן על ידי היותו אווז משך ו"ק עד הבינה, ושם נעלמים ששה והיינו ו' י' על ו' לו לחנשון לאשה לזווגא לו כדפי' (אור יקר). פ' כי חסד הוא שושבין המזווג ז"ן יחד (מ"מ).
- ¹⁶³⁷ חסד שהכהן מרכבה אליו (אור יקר).
- ¹⁶³⁸ מצד החכמה (אור יקר).
- ¹⁶³⁹ מצד הבינה מפני שהוא קושר ז' ספירות בשרשם העליון (אור יקר).
- ¹⁶⁴⁰ מצד הימין (אור יקר).
- ¹⁶⁴¹ מצד השמאל (אור יקר).
- ¹⁶⁴² שלא יהיה אכזרי (אור יקר).
- ¹⁶⁴³ שלא יהיה כועס (אור יקר).
- ¹⁶⁴⁴ כמשמעו שיהיה עולם לפניו כאפס ולא יעצב עלי ענייניו ומקרי, והטעם שבאכזריות פוגם המדות ומשפיעם דין, ברוגז הוא הדין קודם פעולתו והאכזריות פועלת הדין, העצבות מורה סילוק השפע. ושלשתם הפך החסד השלום (אור יקר).
- ¹⁶⁴⁵ ירצה שהכהן יפגם וירד מהמדות למטה וזה לתלות הפגם בו, או ירצה שהכהן איש החסד קשור בבינה ואם יהיה עציבו או רוגזא או דינא מורה שנשפע לו דין מהמקור שהוא נקשר בו (אור יקר).
- ¹⁶⁴⁶ להשפיעם השפע והכח למטה, א"נ "ברך ה'" חכמה, "חילו", חיל ו', בינה המשפעת כח וחיל לאות ו' תפארת (אור יקר).
- ¹⁶⁴⁷ קשרם ויחודם המדות העליונות, א"נ דהיינו המלכות המתחבטת בין ב' זרועות (אור יקר).
- ¹⁶⁴⁸ מחץ מתנים קמיו – ביטול המנגדים הגורמין העצבות והרוגז, א"נ "תרצה" והגורמין הפירוד "מחץ וכו'" והיינו ככל הנדרש לעיל (אור יקר).
- ¹⁶⁴⁹ מסמיכות הענין ועוד אומרו ואל תמותו ור' יהודה פליג (אור יקר).
- ¹⁶⁵⁰ כדמוכח מאומרו ראשיכם אל תפרעו וכו' (אור יקר).
- ¹⁶⁵¹ כאומרו וכל בית ישראל יבכו (אור יקר).

מסמרא דגבורה הוא וס"א סיפיה עציבו וכהנא שירותא וסיומא בעי חדוותא ונהירו דאנפין יין אתי מסמרא דליואי וסמרא דכהנא מיין צלילין נהירין רבי יוסי אמר כל חד אוזיף לחבריה וכליל כללא דא בדא ובגין כן חמרא שרי חדווא¹⁶⁵² בגין דכליל מגו מייא [ו]לבתר אהדר לאתריה ועציב ורגזי ודאין דינא (וכהנא שירותא וסיומא בעי חדוותא ונהירו דאנפין):	הלוויים). וצד הכהן מים צלולים מאירים. רבי יוסי אמר כל אחד מלוה לחברו, והכל כלול זה בזה, ולכן יין משרה שמחה, משום שכלול מתוך מים, ואחר כך חוזר למקומו. ועצוב ורגז ודן דין (והכהן תחלה וסיום צריך שמחה והארת פנים).
רבי אבא אמר מאתר חד נפקו יין ושמן¹⁶⁵³ ומים (דבש וחלב), מים ושמן ולימינא נטלי כהני ויירתי לון ושמן יתיר מכלא דאיהו חדוותא שירותא וסיומא דכתיב (שם קלג ב) כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן ויין לשמאלא ורתני ליואי לארמא קלא ולזמרא ולא לשתוק דהא חמרא לא שתיק לעלמין ושמן בחשאי הוא תדיר מה בין האי להאי אלא שמן דאיהו בחשאי בלחישו תדיר אתי מסמרא דמחשבה דאיהו בלחישו תדיר ולא אשתמע והוא בחשאי ועל דא הוא מימינא ויין דאיהו¹⁶⁵⁵ לארמא קלא וולא שתיק¹⁶⁵⁶ לעלמין אתי מסמרא דאימא וירתין ליואי לסמרא שמאלא וקיימי ולזמרא לארמא קלא וקיימי בדינא ובגין כך כתיב (דברים כא ה) ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע:	רבי אבא אמר ממקום אחד יצאו יין ושמן ומים (דבש וחלב), מים ושמן לימין, הכהנים נוטלים ויורשים אותם, ושמן יתיר מהכל, שהוא שמחה בתחילה וסוף, שכתוב "כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן". ויין לשמאל יורשים הלוויים, להרים קול ולזמר ולא לשתוק, שהרי יין לא שותק לעולמים, ושמן הוא תמיד בחשאי. מה בין זה לזה, אלא שמן שהוא בחשאי בלחש תמיד בא מצד המחשבה, שהיא תמיד בלחש ולא נשמעת והוא בחשאי, ועל כן הוא מימין, ויין שהוא להרים קול ולא שותק לעולמים בא מצד האם, ויורשים הלוויים לצד השמאל, ועומדים לזמר להרים קול ועומדים בדין. ולכן כתוב "ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע".
בגין כך כהנא כד ייעול למקדשא למפלח פולחנא אסיר ליה למשתי חמרא דהא עובדוי בחשאי אינון¹⁶⁵⁷ ובחשאי [אתוון ואתכוון (נ"א אתחזוואתוון ואתכוון)] (אתחזוואן ואתכוון) ובחשאי אתכוון במה דאתכוון וזווג למאן דזווג ונגיד ברכאן לעלמין כללו וכלא בחשאי (ועוד) דעובדוי כללו ברזא וחמרא מגלי ריזין [הוא]¹⁶⁵⁸ דהא כל עובדוי לארמא קלא קאים:	לכן כשכהן יכנס למקדש כדי לעבוד את העבודה, אסור לו לשתות יין, שהרי מעשיו הם בחשאי, ובחשאי (נראה) הם באים, ומתכוון (ובחשאי מתכוון במה שמתכוון) ומזווג את מי שמזווג, ונמשך ברכות לכל העולמות, והכל בחשאי. (ועוד) שכל מעשיו בסוד, ויין הוא מגלה רזים, שהרי כל מעשיו קיימים כדי להרים קול.
רבי יהודה ורבי יצחק הוו אולי בארחא מבי מבית מרון לציפורי, והיה ילד אחד מצוי	רבי יהודה ורבי יצחק היו הולכים בדרך מבית מרון לציפורי, והיה ילד אחד מצוי

¹⁶⁵² חדוותא (דפ"ו).

¹⁶⁵³ פי' מא"א יצאו אלו המינים (מ"מ). וסדרן שמן יין חלב ומים ודבש, וחלב הוא מקרא ושאר הוא פרד"ס, וז"ש על בן זומא דבש מצאת כו' ובכ"א שמאל נכלל בימין, ולכן אלו שהציצו בשמאל לבד נפגעו ור"ע משכני כו' כמ"ש לריח כו' משכני כו' ועי' ח"א כו' ע"ב (יהל אור).

¹⁶⁵⁴ הדבש הוא הדינן דגדלות שהם ש"ך דינים עם ה"ד כמבואר אצלנו בדרוש השופר דר"ה שהוא ש"ו כנגד דבש ועם ה"ד פרקי אצבעות היד האוחזים בשופר הם ש"ך הרי ש"ו מן שופר ופ"ר הם דינים אחרים כנודע (שער המצות ויקרא).

¹⁶⁵⁵ קרח קעו (הערת הזהר).

¹⁶⁵⁶ הוראת דאותיות חשמ"ל, ע"ש האורות דח"ג, כי אותיות ח"ש הוא ע"ש החסדים, שמן, בחשאי, דאיהו מסמרא דימינא, והוא בחשאי תדיר. ומ"ל הוא ע"ש הגבורות דאיהו יין, לארמא קלא ולא שתיק לעלמין, וכמ"ש בזוהר (פרשת שמיני טל ע"א) (דע"ה ח"א סא ע"ד).

¹⁶⁵⁷ פי' זה טעם שלישי למה נאסר היין לכהנים דלעיל אמר ב' טעמים א' שסיפיה עציבו וסוד דיין מסמרא דליואי אתי וכאן מפרש טעם ג' (מ"מ).

¹⁶⁵⁸ הוא טעם רביעי (מ"מ).

מרוניא לצפורי והיה רבייא חד שכיח בגוון (ס"א לגבייהו) בחמרא בקינטא דדובשא אמר רבי יהודה נימא מלה דאורייתא ונזיל פתח רבי יצחק ואמר (שיר ז י) וחכך כיינ הטוב כתיב הולך לדודי למישרים וגו' וחכך כיינ הטוב דא יינא דאורייתא דאיהו טב דהא יינא אחרא לאו איהו טב ויינא דאורייתא טב לכלא טב לעלמא דא וטב לעלמא דאתי ודא הוא יינא דניחא ליה לקודשא בריך הוא יתיר מכלא ובזכו דא מאן דמרוי מיינא דאורייתא יתער לעלמא דאתי¹⁶⁵⁹ ויזכי לאחייא¹⁶⁶⁰ בד יוקים קודשא בריך הוא לצדיקייא:	אצלם עם חמור הנושא כד דבש. אמר רבי יהודה נאמר דבר תורה ונלך. פתח רבי יצחק ואמר "וחכך כיינ הטוב הולך לדודי למישרים וגו'", וחכך כיינ הטוב זה יינה של תורה, שהוא טוב שהרי יין אחר אינו טוב, ויינה של תורה טוב לכל, טוב לעולם הזה וטוב לעולם הבא, וזהו היין שנוח לו לקדוש ברוך הוא יותר מהכל. ובזכות זה מי שנרוה מיינה של התורה, יתעורר לעולם הבא ויזכה להחיות כשיקים הקדוש ברוך הוא את הצדיקים.
אמר רבי יהודה¹⁶⁶¹ דובב שפתי ישנים הא תנינן דאפילו בההוא עלמא¹⁶⁶² יזכי למלעי באורייתא הדא הוא דכתיב (שם) דובב שפתי ישנים אמר ההוא רבייא אי כתיב וחכך מיין הטוב¹⁶⁶³ הוינא אמרי הכי אבל (שם) כיינ הטוב כתיב¹⁶⁶⁴ ולא מיין אשגחו ביה אמר רבי יהודה ברי אימא מילך דשפיר קא אמרת אמר אנא שמענא דמאן דאשתדל באורייתא ודביק בה וההיא מלה דאורייתא אשתמע בפומיה ולא לחיש לה	אמר רבי יהודה דובב שפתי ישנים, הרי שנינו שאפילו באותו עולם יזכה לעסוק בתורה, זה שנאמר "דובב שפתי ישנים", אמר אותו ילד, אם כתוב וחכך מיין הטוב היינו אומרים כך, אבל כתוב "כיינ הטוב" ולא מיין. השגיתו בו, אמר רבי יהודה, בני אמור דברך שיפה אמרת. אמר אני שמעתי שמי שעוסק בתורה ודבק בה, ואותו דבר התורה נשמע בפיו ולא
למ"ב בלחישו אלא ארים קליה בה דאורייתא הכי בעיא לארמא קלא דכתיב (משלי א כא) בראש הומיות תקרא לארמא רנה דאורייתא ולא בלחישו כיינ הטוב כחמר טב דלא שתיק והוא עתיד לארמא קלא כד יפוק מהאי עלמא:	לוחש אותו בלחש, אלא מרים בו את קולו, שכך צריכה תורה להרמת קול, שכתוב "בראש הומיות תקרא" להרים את רינת התורה ולא בלחש, כיינ הטוב, כמו יין טוב שלא שותק, והוא עתיד להרים קול כשיצא מן העולם הזה.
הולך לדודי למישרים (שיר ז י) דלא יסמי לימינא ולשמאלא ולא ישתכח דימחי בידוי דובב שפתי ישנים אפילו בההוא עלמא שפוטתיה מרחשן אורייתא תו שמענא וחכך כיינ הטוב האי קרא לכנסת ישראל אתמר ובתושבחתא אתמר:	"הולך לדודי למישרים", שלא יסטה לימין ולשמאל, לא ימצא שימחה בידיו. דובב שפתי ישנים, ואפילו באותו עולם שפתותיו מרחשות בתורה. עוד שמעתי, וחכך כיינ הטוב, הפסוק הזה נאמר לכנסת ישראל, ונאמר בתישבחות.
אי הכי מאן הוא דמשבח לה בהאי אי קודשא בריך הוא מהו (שם) הולך לדודי הולך אלי מבעי ליה אלא ודאי קודשא בריך הוא קא משבח לה לכנסת ישראל כמה דהיא קא משבחת ליה דכתיב (שם ה טז) חכו ממתקים כך קודשא בריך	אם כך, מי הוא שמשבח אותה בזה. אם הקדוש ברוך הוא, מה זה "הולך לדודי", היה צריך להיות הולך אלי, אלא ודאי שהקדוש ברוך הוא משבח את כנסת ישראל, כמו שהיא משבחת אותו. שכתוב "חכו ממתקים", כך הקדוש ברוך הוא משבח את כנסת ישראל,

¹⁶⁵⁹ פי' זהו מש"ה הולך לדודי למישרים (מ"מ).

¹⁶⁶⁰ זהו מש"ה דובב שפתי ישנים, דהיינו הישן שהוא המת יחיה ויהיו שפתותיו דובבות (מ"מ).

¹⁶⁶¹ ר' יהודה מפרש דאפילו בעולם הזה דובבות שפתותיו בקבר כמרז"ל (מ"מ).

¹⁶⁶² לפי שר' יצחק קאי אזמן התחיה לכך אמ"ל אפילו בההוא עלמא שהוא עולם הזה שנק' כך לגבי עולם התחיה שבה עסיק ר' יצחק (מ"מ).

¹⁶⁶³ פי' כיון שאמרת מאן דמרוי מיינא דאורייתא א"כ מיין הטוב מבעי ליה שר"ל וחכך כשהיא מרוי מיין הטוב שהיא התורה אז הולך לדודי (מ"מ).

¹⁶⁶⁴ נמחק בדפ"ו.

204

(שכתוב) "וחכך כייין הטוב", יין הטוב שהוא יין המשומר.	הוא משבח לה לכנסת ישראל (דכתיב (שם ז י)) וחכך כייין הטוב יין הטוב דהוא חמרא דמנטרא:
הולך לדודי, זה יצחק שנקרא ידיד מבטן, למישרים, כמו שנאמר "אתה כוננת מישרים", להכליל שמאל בימין. וזהו מישרים, שבגלל השמחה של אותו היין הטוב, נכלל השמאל בימין, וכולם שמחים, (דובב שפתי ישנים) שהרי הכל מתעוררים בשמחות וברכות, וכל העולמות נמצאים בשמחה ומתעוררים להריק ברכות למטה.	הולך לדודי דא יצחק דאקרי ידיד מבטן למישרים כמה דאת אמר (תהלים צט ד) אתה כוננת מישרים לאתכללא שמאלא בימינא¹⁶⁶⁵ ודא הוא מישרים דבנין חדוותא דההוא חמר טב אתכליל שמאלא בימינא וחדאן כלא (דובב שפתי ישנים) דהא כלא מתערי בחדוואן וברכאן ועלמין כלהו משתכחי בחדו ומתערי לארקא ברכאן לתתא:
באו רבי יהודה ורבי יצחק ונשקו לו את ראשו ושמחו עמו, אמרו לו מה שמך, אמר לו ייסא. אמרו (אתה) תהיה רבי ייסא, ותהיה מצוי בעולם יותר מרבי ייסא חברנו שהסתלק מבינינו. אמרו לו, ומי אביך. אמר לו, נפטר מן העולם, והיה מלמד אותי כל יום שלשה דברי תורה, ובליילה שלשה דברי חכמה של אגדה.	אתו רבי יהודה ורבי יצחק ונשקו ליה רישיה וחדו עמיה אמרו ליה מה שמך אמר לון ייסא אמרו רבי ייסא תהא יתיר תהא שכיח בעלמא מרבי ייסא חברנא דאסתלק מביננא אמרו ליה ומאן אבוך אמר לון אפטר מעלמא והוא אוליף לי כל יומא תלת מלין דאורייתא ובליליא תלת מלין דחכמתא דאגדתא:
והדברים הללו למדתי מאבי, וכעת אני גר עם אדם אחד שמונע אותי מן התורה, ואני הולך כל יום לעבודה, ובכל יום אני חוזר על אותם הדברים שלמדתי מאבי. אמרו לו, אותו אדם יודע בתורה, אמר להם לא, הוא זקן ולא יודע לברך את הקדוש ברוך הוא, ויש לו בנים, ולא שם אותם בבית הרב.	והני מלי אוליפנא מאבא והשתא דיורי בחד בר נש וסליק לי מאורייתא ואנא אזיל כל יומא לעבידתא ובכל יומא אהדרנא אינון מלין דאוליפנא מאבא אמרו ליה ההוא בר נש ידע באורייתא אמר לון לאו סבא הוא ולא ידע לברכא ליה לקודשא בריך הוא ואית ליה בנין ולא שוי לון בבי רב:
אמר רבי יהודה אם לא היה כך, הייתי נכנס לכפר הזה לדבר עליך, עכשיו אסור לנו לראות את פניו, זרוק ממך את החמור, ואתה לך אלינו. אמרו לו מי אביך, אמר רבי זעירא מכפר ראמין. שמע רבי יהודה ובכה, אמר אני הייתי בביתו ולמדתי ממנו שלשה דברים בכוס, ולמדתי ממנו שנים במעשה בראשית. אמר רבי יצחק ומה מהילד הזה בנו למדתי, ממנו לא כל שכן. הלכו ואחזו בידו, ראו שדה אחד וישבו שם, אמרו לו אמור דבר אחד מאותם שלימד אותך אביך במעשה בראשית.	אמר רבי יהודה אי (לאו) [לא (נ"א אלו)] הוה הכין אילו הוה הכי הוה אעילנא לגבי האי כפר למללא עלך השתא אסיר לן למחמי אנפוי שדי חמרא מנך ואת זיל לגבן אמרו ליה מאן הוא אבוך אמר רבי זעירא דכפר ראמין שמע רבי יהודה ובכה אמר אנא הוינא בביתיה ואוליפנא מניה תלת מלין בכסא דברכה ואוליפנא מניה במעשה בראשית תרי אמר רבי יצחק ומה מהאי רביא בריה אוליפנא מניה לא כל שכן אזלו ואחידו בידיה חמו חד חקל ויתבו תמן אמרו ליה אימא חד מלה מאינון דאוליף לך אבוך במעשה בראשית:
פתח ואמר "ויברא אלהים את התנינים הגדולים וגו'", ויברא אלהים, כל מקום של דין נקרא אלהים, ואותו מקום עליון, המקום שיצאו ממנו, כך קורא לו כאן. ואף על גב שהוא רחמים, יוצאים ממנו דינים, ובו הם תלויים. את התנינים הגדולים, אלו האבות	פתח ואמר "ויברא אלהים את התנינים הגדולים וגו'", ויברא אלהים, כל מקום של דין נקרא אלהים, ואותו מקום עליון, המקום שיצאו ממנו, כך קורא לו כאן. ואף על גב שהוא רחמים, יוצאים ממנו דינים, ובו הם תלויים. את התנינים הגדולים, אלו האבות

¹⁶⁶⁵ ישנו התכללות ימינא בשמאלא ושמאלא בימינא ע"פ הזכות והמעשים כנז', ועי' פ' שמיני (טל ע"ב) ופ' וארא (כו ע"ב) (כללים ח"א עז ע"ד).

שהם משקים בראשונה, ומשתרשים על הכל.	הוא מניה נפקו דינין וביה תליין את התנינים הגדולים אליו אבה ¹⁶⁶⁶ דאינון מתשקין בקדמיתא ¹⁶⁶⁷ ומשתרשין על כלא ¹⁶⁶⁸ :
"ואת כל נפש החיה הרומשת", ואת כל נפש החיה, זו הנפש שאותה הארץ העליונה הוציאה מאותה חיה עליונה על הכל, שכתוב "תוצא הארץ נפש חיה", וזוהי הנפש של אדם הראשון, שמשך בתוכו. הרומשת, זוהי החיה הרוחשת בכל ההרים (הצדדים) למעלה ולמטה. אשר שרצו המים, שאותו נהר עליון שופע ויוצא מעדן ומשקה את העץ הזה, להשתרש בשרשיו על הכל, ושימצא בו מזון לכל.	ואת כל נפש החיה הרומשת ואת כל נפש החיה דא נפש דההיא ארץ עלאה ¹⁶⁶⁹ אפיקת מההיא חיה עלאה על כלא דכתיב (בראשית א כד) תוצא הארץ נפש חיה ודא איהו (דא) נפש דאדם קדמא דמשיך בגויה ¹⁶⁷⁰ (החיה) הרומשת דא איהו חיה דרחשא בכל טורין (ס"א סטריין) לעילא ¹⁶⁷¹ ותתא ¹⁶⁷² אשר שרצו המים דההוא נהר עלאה נגיד ונפיק מעדן ואשקי להאי אילנא לאשתרשא בשרשוי על כלא ולאשתכחא ביה מזונא לכלא:
דבר אחר החיה הרומשת, זהו דוד המלך, שנאמר בו "לא אמות כי אחיה וגו'". ואת כל	דבר אחר החיה הרומשת דא הוא דוד מלכא דכתיב ביה (תהלים קיח יז) לא אמות כי אחיה וגו'

¹⁶⁶⁶ יש לדקדק חדא דאמאי קרי לאבהן בשם תנינים, ותו דאטו עד השתא שהוא יום ה' לא אתבריא אבהן. אם כן מאן נינהו יום א' ב' וג' וכל מאי דנברא בהו. ויש לומר דבקרא קשה דאמאי לא מקצר ואמר ישרצו המים וגו' ויהי כן, שהרי בשרץ נפש חיה אתכלילו גם התנינים, ועוד דמתחיל בנפש שרץ חיה ומסיים בנפש חיה, לכך קאמר דכל הנזכר בפסוק זה הוא דבר מחודש שלא נזכר בפסוק ישרצו המים. והענין מובן בהקדים דרוש המתקת הגבורות הנזכר בדברי הרב ז"ל בכמה מקומות ובפרט בספר אדם ישר ואציענו לפניך בדרך קצרה. דע שאחרי שירדו והתפשטו החסדים המגולים בתנ"ה דז"א מיד ירדו שלשתם, דהיינו ב' חסדים ושליש לתוך היסוד ומיד יצאו הגבורות מיסוד אימא וירדו ג' העליונות שהן חג"ת ליסוד, וגם שירדו שלשתם זו ע"ג זו, הנה ביסוד נעשו בבחינת קוים בסדר חג"ת, ואז נמתקו ב' חסדים שהיו שם, ואמנם ב' גבורות הנשארות שהן דנ"ה נמתקו אחר כך בעליית החסדים כנזכר שם, ע"ע. ואנן קיימינן השתא ביום ה' שה"ס התפשטות החסדים עד הוד ומיד היה מיתוק הג' (נ"א בה') גבורות, והן הן אבהן הנזכרים שה"ס חג"ת שהם העיקר בהמתקה, ולהיותם בסוד גבורות לכן קראם תניני"ם, ועולים תק"ס שה"ס ב' פעמים מנצפ"ך, דהיינו חו"ג רמז למיתוק אותיות הסתומות בפתוחות. וגם תניני"ם גדול"ם גי' אברה"ם ויצחק"ק ויעקב"ב עם ג' כוללים. ואומרו ויברא, הוא על שם יציאתם מיסוד אימא וגם על מיתוקם, דהיינו הבראתם (נ"א הבראתם) ובריותם (רמ"ז).

¹⁶⁶⁷ פ' שהם ממתיקים תחילה במי (נ"א בחי') החסדים (רמ"ז).

¹⁶⁶⁸ ר"ל שיצדק לקראם גדולים בסוד הגדולה שהוא שם החסד שבו נעשו בריאים, וגם על שם שהן משתרשים בין ב'ז"א ובין בנוק', שהרי דעת דזעיר כלול מחו"ג ודעת דנוק' כל עצמו גבורות, וגם בהתחיל פרצוף הנוק' להבנות הם משתרשים תחילה כנודע מסוד מלת ברוך שבעמידה, דהיינו כ"ו ק"ל ע"ב כנזכר במקומו. ואולם אחרי שנמתקו הגבורות אז האירה נפש אדה"ר בסוד נפש חיה, שהוא בבחי' גילוי עטרה דיסוד אבא מחוץ ליסוד אימא מחזה זעיר ולמטה, וידוע שחיה סודה באבא בסוד נר"ן ח"י, ונפש חיה הוא ממש בחי' מלכות אבא דהיינו העטרה שלו, והיא היוצאת והמוצאת חוץ לעטרת יסוד אימא שהוא ההיא ארץ עילאה בסוד מלכות התבונה, דאפיקת מההיא חיה עלאה, הוא יסוד אבא, וגם שאבא מוריש לברתא שם כ"ג (נ"א ג"כ) הרמז בר"ת הו"ה, (משלי ג, יט) ה' ב'חכמה יסד ארץ, דהיינו מילוי דמילוי שם ב"ן כמ"ש הרח"ו על פסוק הנזכר והוא אצלי בליקוטים משלי, וזהו נפש חיה גי' כ"ג, ועל זה נאמר החיה הרומשת וכו' לעילא ותתא, אבא וברתא (רמ"ז).

¹⁶⁶⁹ ר"ל נפש של אדה"ר שמלכות אפיקת מת"ת וזהו חיה עילאה והוא מ"ש דא חי' דרחשא וכו' (יהל אור).

¹⁶⁷⁰ אפשר שרומז לאותו חלק שנשאר באדה"ר אחר חטאו בסוד חלתו של עולם, שהיא בחי' נפש לבד הנמשכת מהאצילות עד סוף העשיה בתוכיות כל ב"ע כנזכר בספר הגלגולים ח"א פ"ד ופ"כ ופכ"א, והיינו דמשיך בגויה, שהמשיכה מן האצילות בתוכו. עוד נלע"ד במה שידוע שאין כל פרצוף ופרצוף אלא ג' כלים חיצון תיכון ופנימי שבהם מתלבשים סוד נר"ן, אבל בחי' חיה אינה מתלבשת בכלי אלא מקיפה מבחוץ. ואם תאמר והרי יסוד אבא מבריה בכל קו האמצעי [דזעיר] בתוך יסוד אי', וי"ל שאין זה אלא בסוד אחוריים שלו שעל פנימיותו נאמר (שמות לג, כג) ופני לא יראו, וכל אחוריים בחינת נפש הם, וז"ש "נפש דאדם דמשיך בגויה", שבחינה זו מתלבשת בתוך הפנימיות ומתגלה בתוך הז"א, וכל שכן בצאת עטרת אבא חוץ ליסוד אימא שהוא אז ממש נפש חיה שהוא בחינת מלכות דיסוד אבא (רמ"ז).

¹⁶⁷¹ חג"ת טורין עלאין (יהל אור).

¹⁶⁷² נר"ה כמ"ש בתז"ח עד ע"ד (יהל אור).

עוף כנף למינהו, אלו כל אותם המלאכים הקדושים שמצויים לקדש את שם אדונם בכל יום ויום, שנאמר בהם "שש כנפים שש כנפים לאחד", ומהם טסים בעולם לעשות רצון רבונם, כל אחד ואחד כראוי לו. אמר רבי יהודה ודאי לילד הזה לא ראוי כל כך, אבל אני רואה בו שיעלה למקום עליון.	ואת כל עוף כנף למינהו אלין כל אינון מלאכין קדישין דמשתכחי לקדשא שמא דמאריהון בכל יומא ויומא דכתיב בהו (ישעיה ו ב) שש כנפים שש כנפים לאחד ומנהון טאסין בעלמא למעבד רעותא דמאריהון כל חד וחד כדקא חזי אמר רבי יהודה ודאי כל כך להאי רביא לא אתחזי אבל אנא חמי ביה דלאחר עלאה יסתלק:
מ/א	מ/א
אמר רבי יצחק ודאי החיה (הרומשת) דא היא חיה עלאה על כלא¹⁶⁷⁴ דהא אחרא ארץ קרייה קרא הכא דכתיב (בראשית א כב) והעוף ירב בארץ בארץ ודאי ולא במים דהא ההוא נהר נגיד ונפיק ואשקי בלא פירודא עד ההוא אתר דאקרי ארץ ומתמן כתיב (בראשית ב י) ומשם יפרד וגו' והעוף, ואותו עוף בארץ הזו תלויים, ומשם יפרד וגו' וזה שנאמר, והעוף ירב בארץ. קמו והלכו, אמר רבי יהודה נשתף את הילד הזה עמנו, וכל אחד ואחד יאמר דבר תורה.	אמר רבי יצחק ודאי החיה (הרומשת) זוהי החיה העליונה על הכל, שהרי האחרת הכתוב קרא לה ארץ כאן, שכתוב "והעוף ירב בארץ", בארץ ודאי ולא במים, שהרי אותו נהר נמשך ויוצא ומשקה בלי פרוד, עד אותו מקום שנקרא ארץ, ומשם כתוב "ומשם יפרד וגו'". והעוף, ואותו עוף בארץ הזו תלויים, ומשם יפרד וגו' וזה שנאמר, והעוף ירב בארץ. קמו והלכו, אמר רבי יהודה נשתף את הילד הזה עמנו, וכל אחד ואחד יאמר דבר תורה.
פתח רבי יהודה ואמר "סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים וגו'", הפסוק הזה הרי נתבאר ויפה, אבל כנסת ישראל אמרה את זה בגלות. סמכוני, מה זה סמכוני, אלא מי שנופל צריך לסמוך אותו, זה שנאמר "סומך ה' לכל הנופלים וגו'", ולכן כנסת ישראל שנפלה שכתוב "נפלה לא תוסיף קום", צריכה לסמיכה, והיא אומרת סמכוני.	פתח רבי יהודה ואמר "סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים וגו'", הפסוק הזה הרי נתבאר ויפה, אבל כנסת ישראל אמרה את זה בגלות. סמכוני, מה זה סמכוני, אלא מי שנופל צריך לסמוך אותו, זה שנאמר "סומך ה' לכל הנופלים וגו'", ולכן כנסת ישראל שנפלה שכתוב "נפלה לא תוסיף קום", צריכה לסמיכה, והיא אומרת סמכוני.
למי היא אומרת, לישראל בניה, שהם עמה בגלות. ובמה, באשיות, אלו הם האבות	למי היא אומרת, לישראל בניה, שהם עמה בגלות. ובמה, באשיות, אלו הם האבות

¹⁶⁷³ וז"ש גדולים צדיקים ממלאכי השרת, דצדיקים מת"ת שקיבל מהנהר, ומלאכי השרת מארץ (יהל אור).
¹⁶⁷⁴ ר' יצחק ס"ל כפי' קמא דלעיל שפי' ההוא רבייא ע"ה (מ"מ).
¹⁶⁷⁵ דע כי היודע לייחד יחודים משפיע שפע רב אל המלכות, שהיא כמעט נופלת בגלות, וע"י יחודים סומך אותה ומעמידה לפי שמושך לה שפע מהבינה, בסוד סומך ה' לכל הנופלים, וסומך היא הבינה (מ"מ).
¹⁶⁷⁶ דבר הלמד מעניינו הוא, דקאי אדרשא דההוא רביא בפירוש התנינים דה"ס חג"ת דגבורה. וז"ש "אינון אבהן", פי' אותם שזכר זה התינוק, אבל לא אותם (נ"א אמר) דאשתקין כמ"ש הרביא, משום דפסוק סמכוני מפרשו על זמן הגלות, ואז יורדות הגבורות קודם לחסדים כנזכר בדרוש חטא אדה"ר, ולכן אמר ד"אינון אתמליין" וכו', שהיין (נ"א להיותם) סוד הגבורות, אבל מכל מקום יש כח בחסדים המתייחדים להמשיך מיתוק החסדים שהם התפוחין סוד חג"ת כנודע מסוד חק"ל תפוחין (רמ"ז). ב' אשות, אש לבנה ואש שחורה, חסד וגבורה, כמ"ש בפ' שמניי אשיות אינון אבהן אבל רזא דא אשישה עייל חמרא וכו'. ואשישה א' פי' רד"ק ורז"ל אמרו גרברא דחמרא א"כ מ"ש כאן אשישה עייל חמרא הוא גרברא, אבל רש"י ז"ל פי' סמכוני באשיות סולת נקייה, א"כ מ"ש כאן אשישה עייל חמרא, ר"ל כשיאכל אדם אשישה מסולת נקייה, אז עייל חמרא. משא"כ אם לא יאכל, לא יוכל לשותות יין הרבה (מ"מ). בינה עילאה נקראת סמ"ך, והיא סומכת לתבונה עם זר"ן ע"י שם אכדט"ם, חלוף שם אלה"ם, והוא גימ' ע"ד. וזה פי' הפסוק, בטחו בה' עדי עד, כי המלכות בוטחת על ז"א בעלה כביכול, שהוא יסמוך אותה על ידי בינה שנק' ע"ד, שבחג"ת דבינה הוא זה השם (מ"מ).

1677 אתמליין בקדמיתא מההוא חמר טב דמנטרא וכו' אינון אתמליין הא ברכאן משתכחי לגבה על ידא דחד דרגא דאיהו צדיקן ומאן דידע ליחדא שמא קדישא אף על גב דברכן לא משתכחי בעלמא ואיהו סמיך וסעיד לה לכנסת ישראל בגלותא רפדוני בתפוחים כלא חד¹⁶⁷⁸ כמה דאמרן אבל רזא דא אשישא עייל חמרא תפוח אפיק חמרא ומכוון רעותא:	שמתמלאים בראשונה מאותו יין טוב המשומר, וכשהם מתמלאים הרי הברכות מצויות אליה על ידי דרגה אחת, שהיא צדיק. ומי שיודע לייחד את השם הקדוש, אף על גב שברכות לא מצויות בעולם, הוא סומך וסועד את כנסת ישראל בגלות. רפדוני בתפוחים, הכל אחד כמו שאמרנו. אבל הסוד הזה אשישה מכניסה יין תפוח מוציא יין ומכוון רצון.
ועל דא אשישות ותפוחים אשישות לרוואה מחמרא תפוחים לכוונא רעותא דלא יזיק חמרא¹⁶⁷⁹ וכל דא למה כי חולת אהבה אני (שיה"ש ב ה) ובגלותא ומאן דמיחד שמא קדישא בעי ליחדא דינא ברחמי ולאכללא לון כדקא חזי לאתבסמא ולאנתקנא כלא כדקא יאות ודא סמיך¹⁶⁸⁰ לה לכנסת ישראל בגלותא:	ועל כן אשישות ותפוחים, אשישות לרוות מיין, תפוחים לכוון את הרצון, שהיין לא יזיק. וכל זה למה, "כי חולת אהבה אני" בגלות, ומי שמייחד את השם הקדוש, צריך לייחד דין עם רחמים ולהכלילם כראוי, שיתבשם ויתתקן הכל כראוי, וזה הסומך את כנסת ישראל בגלות.
רבי יצחק פתח (דברים לב לה) אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם זכאין אינון ישראל דאינון קדישין וקודשא בריך הוא בעי לקדשא לון תא חזי ישראל קדישין כל חיי עלמא דירתין כלא תליין בההוא עלמא דאתי בגין דאיהו חייין דכלא לעילא ותתא והוא אתר דיין דמנטרא שארי (ואקרי יין) ומתמן נפקין חייין וקדושה לכלא ויין דישאל בגין יין דישאל אחרא ודא בדא תליא דהא ישראל לעילא ביה נטיל¹⁶⁸¹ חייין ובגין כך אקרי עץ חיים:	רבי יצחק פתח "אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם", אשריהם ישראל שהם קדושים, והקדוש ברוך הוא רוצה לקדש אותם. בא וראה ישראל קדושים, כל חיי עולם שיושרים, הכל תלויים באותו העולם הבא, משום שהוא חיים של הכל, למעלה ולמטה, והוא המקום שהיין המשומר מתחיל, (ונקרא יין) ומשם יוצאים חיים וקדושה לכל, ויין של ישראל, בשביל יין של ישראל אחר, וזה תלוי בזה, שהרי ישראל למעלה בו נוטל חיים, ולכן נקרא עץ חיים.
עץ מההוא אתר דאקרי חיים ונפקי ומתמן חייין ועל דא מברכין ליה לקודשא בריך הוא ביין ויין	עץ מאותו מקום שנקרא חיים, ויוצאים משם חיים. ועל כן מברכים את הקדוש ברוך

1677 פי' הם חג'ת שמתפשטים בהם הגבורות דאימא הנק' חמר טב, כמ"ש הרב ז"ל שגבורה דחסד וגבורה דגבורה וגבורה דת'ת הם בחג'ת, ואנו יראים שמא יינקו מהם החיצונים, לפי שתאוותם לינק מהגבורות, לכך ממתיקים אותו היין שהם הגבורות ע"י ג' חסדים המתפשטים בחג'ת. גם נמצא שאשישות ותפוחים כולם בחג'ת, וז"ש כאן "רפדוני בתפוחים כלא חד" כדקאמרן. אבל אשישה רומז על הגבורות המתפשטים בחג'ת, כמ"ש אשישה עייל חמרא. ותפוחים רומזים על החסדים המתפשטים בחג'ת, שממתיקים היין, שהם הגבורות, שלא יזיק. כמו התפוח שכשהאדם מריח בו אפיק חמרא ומכוין רעותא, וענין זה נעשה כשמיחד האדם המלכות עם בעלה, וז"ש "ומאן דמיחד שמא קדישא", שהוא סוד הזווג, "בעי ליחדא דינא ברחמי", שסוד הזווג הוא למתק הגבורות שהם דינים, ע"י החסדים שהם רחמים (מ"מ).

1678 ר"ל שבין אשישות ובין תפוחין הם במקום אחד דהיינו סוד גג'ת, אלא שהאשישות הוא כלי לקבל היין והתפוח מפיג כחו ומבסמו (רמ"ז). דתפוח ג'כ רמיז לאבהן, ג' גוויין, כמ"ש באד"ר, אלא שהן מסט' דימינא באור פני מלך חיים, וזהו מ"ש ביצחק ויבא לו יין, ואח"כ כריח שדה כו', ומתרגמינן חקל תפוחים, ואמר בזו"ח שיה"ש [סה ע"א] ג' ריח שם, ריח בגדיו כו' ע"ש [תלת ריחין אסתלקו הכא חד ריח בגדיו ב' ריח בני ג' ריח שדה אשר ברכו ה' וכולהו תלת סליקו לגבי דיצחק בשעתא דעאל יעקב לגביה] (יהל אור).

1679 פי' כי בעל היחודים ממשיך שפע גדול מהבינה אל המלכות, אבל צריך לזכר שלא יקלקל ח"ו, כי אם לא תהיה הכוונה טובה, מלבד שאינו מביא השפעה אלא אדרבא מגביר הדינים ומזיק למלכות ח"ו, ולכן צריך המייחד להמשיך ב' מיני שפע: א', להמשיך שפע גדול למלכות. וכדי שלא יינקו הקלי' מהשפע, צריך לכוין ייחוד אחר כדי להכרית יניקת הקלי' וכו'. ונלע"ד שזהו אשישה, עייל חמרא, שהוא השפע הבא ע"י היחוד, וכדי שלא ינקו הקלי', צריך לעשות יחוד אחר להכריתם, וזהו השפע השני שמכרית הקלי', וזה נקרא תפוח, דמכוין דעתא שלא יזיק חמרא, עכ"ל מוריננו, ונלע"ד פי' אחר וכו' (מ"מ).

1680 סמוך (דפ"ו).

1681 נטל (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

הוא ביין. ויין של ישראל למטה כדוגמא זה, גוי עובד ע"ז שהוא טמא, ומי שקרוב עמו יטמא, כשיקרב ליין של ישראל הרי נטמא ואסור, כל שכן אותו היין שהוא עושה. ולכן אל תאמר שזה הוא בלבדו, אלא כל מה שעושים ישראל למטה הכל הוא כעין דוגמא שלמעלה, כל שכן יין שעומד במקום עליון דוגמת היין המשומר, לכן ישראל שותים יין של ישראל שנעשה כראוי בקדושה, כדוגמת ישראל למעלה, ששותה ונשרש ומתברך באותו יין עליון קדוש, ולא שותים יין שנעשה בטומאה ומצד הטומאה, שהרי בו שורה רוח הטומאה (ואיננו מצד ישראל).	דישראל לתתא כהאי גוונא [גוי] (עובד עכו"ם) דאיהו מסאב ומאן דקריב בהדיה יסתאב כד יקרב ביין דישראל הא אסתאב ואסיר כל שכן ההוא יין דאיהו עביד ועל דא לא תימא דדא הוא בלחודוי אלא כל מה דעבדי ישראל לתתא כלא הוא כעין דוגמא דלעילא כל שכן יין דקאי באתר עלאה דוגמא דיין דמנטרא בגין כך ישראל שתיין יין דישראל דאתעביד בדקא חזי בקדושה כגוונא דישראל לעילא דשתי ואשתרשא ואתברכא בההוא יין עלאה קדישא ולא שתאן יין דאתעביד במסאבותא ומסטרא דמסאבותא דהא ביה שרייא רוחא דמסאבותא (ולאו הוא מסטרא דישראל):
ומי ששותה אותו (איתם) נטמאת רוחו, והוא נטמא ואינו מצד של ישראל, ואין לו חלק לעולם הבא, שהרי אותו עולם הבא הוא יין המשומר. ועל כן ישראל קדושים צריכים לשמור את זה על הכל, משום שנקשר במקום העולם הבא, ולכן הקדוש ברוך הוא מתברך ביין יותר מכל, משום שהוא משמח את צד השמאל, ובתוך שמחתו נכלל בימין. וכשהכל נעשה ימין, אז השם הקדוש בשמחה וברכות נמצאות בכל העולמות, ובמעשה שלמטה יתעורר מעשה שלמעלה, ועל כן מזמינים יין כנגד יין, ומשום שהוא שמור למעלה צריך לשמור אותו למטה.	ומאן דשתי אליהו (בהדיהו) אסתאב רוחיה ואסתאב איהו וולאו הוא מסטרא דישראל ולית ליה חולקא בעלמא דאתי דהא ההוא עלמא דאתי יין דמנטרא איהו ועל דא ישראל קדישין בעיין לנטרא דא על כלא בגין דאתקשר(ו) באתר דעלמא דאתי ובגין כך ביין אתברך קודשא בריך הוא יתיר מכלא בגין דאיהו חדי לסטרא שמאלא ובגו חדוותא דיליה אתכלול בימינא וכד אתעביד כלא ימינא כדין שמא קדישא בחידו וברכאן משתכחי בכלהו עלמין ובעובדא דלתתא יתער עובדא דלעילא ועל דא מזמני יין לקביל יין ובגין דאיהו מנטרא לעילא בעי לנטרא ליה לתתא:
וכל שמירתו היא קדושה לישראל, ומי שפוגם אותו למטה בצד הטומאה, הוא יטמא בעולם הזה, ואין לו חלק לעולם הבא. המקום ששורה אותו היין המשומר, הוא לא שומר אותו, הוא לא ישתמר לעולם הבא.	וכל נטירו דיליה קדושה הוא לישראל ומאן דפגים ליה לתתא בסטרא דמסאבותא יסתאב איהו כהאי עלמא ולית ליה חולקא בעלמא דאתי אתר דההוא יין דמנטרא שריא הוא לא נטיר ליה לא יתנמר הוא לעלמא דאתי:
מ/ב	
הוא טימא אותו, יטמאו אותו באותו העולם, ולא יהיה לו חלק באותו יין של העולם הבא. אשריהם ישראל שמקדשים את נפשם בקדושה עליונה, ושומרים מה שצריך לשמור, ומקדישים את המלך בשמירה העליונה הזו, אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא.	הוא סאיב ליה יסאבון ליה בההוא עלמא לא יהא ליה חולקא בההוא יין דעלמא דאתי זכאין אינון ישראל דמקדשי נפשיהו בקדושה עלאה ונטרי מה דאצטריך לאתנטרא ומקדשו (דנטרי למאן דמנטרא דמקדשי) למלכא בנטירו עלאה דא זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי:
פתח אותו הילד ואמר, "מלך במשפט יעמיד ארץ" וגו'. מי ה"מלך", זה הקדוש ברוך הוא. "במשפט", זה יעקב, שהוא הכלל	פתח ההוא רביא ואמר (משלי כט ד) מלך במשפט יעמיד ארץ וגו' מאן מלך דא קודשא בריך הוא¹⁶⁸² במשפט דא יעקב¹⁶⁸³ דאיהו כללא

¹⁶⁸² פי' בינה (מ"מ).

¹⁶⁸³ פי' ז"א, ולפי זה יעמיד ארץ היא מלכות (מ"מ).

דאבהן ואיש תרומת, תרומת כתיב¹⁶⁸⁴ כמה דאת אמר (שמות כה ג) וזאת התרומה ואיש תרומות דא עשו¹⁶⁸⁵ דבעי על תרומות ועל מעשרות כל יומא ולא עביד מדי ואיש תרומות דלאו איהו משפט¹⁶⁸⁶ דהא תרומה אסתלקותא דרחמי:	של האבות. "ואיש תרומות", כתוב תרומת, כמו שנאמר "וזאת התרומה", ואיש תרומות זה עשו ששואל על תרומות ומעשרות כל יום, ולא עושה כלום. ואיש תרומות שאינו משפט, שהרי תרומה היא הסתלקות הרחמים.
בגין דא לא אתיא במשפט כמה דאת אמר (משלי יג כג) ויש נספה בלא משפט ועל דא ואיש תרומת יתרסנה ואי תימא הא דוד מלכא איש תרומה¹⁶⁸⁷ הוה אלא (כלהו) ברחמי ולא עוד אלא וס"א דוד מלכא איש תרומה הוה וארעא אתקיימא בגיניה הכי הוא ודאי אבל כלא ברחמי הוהו דהא כתיב (ישעיה נה ג) חסדי דוד הנאמנים כמה דאתדבק בהאי אתדבק בהאי¹⁶⁸⁸:	לכן לא באה במשפט, כמו שנאמר "ויש נספה בלא משפט", ועל כן "ואיש תרומות יתרסנה". ואם תאמר, הרי דוד המלך היה איש תרומה, אלא ברחמים. ולא עוד אלא (דוד המלך איש תרומה היה, והארץ התקיימה בשבילו, כך הוא ודאי, אבל הכל ברחמים היה), שהרי כתוב "חסדי דוד הנאמנים", כמו שנדבק בזה נדבק בזה.
תא חזי כל יומי דדוד מלכא הוה משתדל (בגין) דהאי תרומה יתקשר במשפט ויזדווגון כחדא (בגין דיתקיים בארעא) אתא שלמה וזווג לון כחדא וקיימא סיהרא באשלמותא וקיימא ארעא בקיומא אתא צדקיהו ואפריש לון ואשתארת ארעא בלא משפט ואתפגימת סיהרא ואתחריבת ארעא כדין ואיש תרומת יתרסנה ותא חזי שמן לכחני ויין לליואי לא בגין דבעיין יין אלא מיין דמנטרא (ד)אתי¹⁶⁸⁹ לסטרא דילהון¹⁶⁹⁰ לחברא בלא כחדא ולמחדי עלמין כלהו לאשתכחא בהו כלא ימינא ושמאלא כליל דא בדא לאשתכחא בהו חביבותא דכלא ורחימותא דבני מהימנותא מאן דאתדבק רעותיה בהאי הוא שלים בהאי עלמא ובעלמא דאתי וישתכח כל יומי דאתדבק בתשובה¹⁶⁹¹ אתר דיין ושמן משתכחי¹⁶⁹² כדין לא [יתדבק] (אתדבק) בתר עלמא דא לא לעותרא ולא לכסופא דיליה:	בא וראה כל ימי דוד המלך היה עוסק (בשביל) שהתרומה הזו תתקשר למשפט, ויזדווגו כאחד (כדי שיתקיים בארץ). בא שלמה וזווג אותם כאחד, ועמדה הלבנה בשלמות, ועמדה הארץ בקיום. בא צדקיהו והפריד אותם ונשארה הארץ בלא משפט, ונפגמה הלבנה, ונחרבה הארץ, אז ואיש תרומת יתרסנה. ובא וראה שמן לכהנים, יין ללויים, לא משום שצריכים יין, אלא מיין המשומר בא לצד שלהם, כדי לחבר הכל כאחד, ולשמות את כל העולמות, שהכל ימצא בהם, ימין ושמאל כלולים זה עם זה, שימצא בהם חביבות לכל, ואהבה של בני האמונה. מי שרצונו נדבק בזה, הוא שלם בעולם הזה ובעולם הבא, וימצא כל ימיו שדבוק בתשובה, המקום שיין ושמן מצויים, אז לא ידבק אחרי העולם הזה, לא לעושר ולא לתשוקה שלו.
ושלמה המלך צווח על דא ואמר (משלי כא יז) אוהב יין ושמן לא יעשיר דהא עתרא אחרא יזדמן ליה למהוי ליה חולקא ביה ולמהוי ביה חולקא בעלמא דאתי אתר דיין ושמן שריין בעלמא דא	ושלמה המלך צווח על כך ואמר, "אוהב יין ושמן לא יעשיר", שהרי עושר אחר יזדמן לו, שיהיה לו חלק בו, ולהיות לו חלק בעולם הבא, המקום שיין ושמן שורים בעולם הזה ובעולם הבא. ומי שאוהב את המקום הזה, לא

¹⁶⁸⁴ ר"ל, ואיש שהוא ס"מ היונק מתרומה, שהיא המלכות (מ"מ).

¹⁶⁸⁵ זה פי' אחר (מ"מ).

¹⁶⁸⁶ הוא פי' ג', דהיינו שמרומם משפט שהוא ז"א, ואינו משפיע למלכות שהיא דינים, ולכן יתרסנה (מ"מ).

¹⁶⁸⁷ פי' שדוד המלך ע"ה מדתו היא צדק, ולכאורה יאמר האומר, למה אחז בצדק שהוא דינים ולא אחז בז"א, לכן אמר שדוד אחז גם בז"א, והיה ממשיך ב' חסדים המגולים שבנו"ה דז"א למלכות, ולכן נקרא ע"ש חסדי דוד (מ"מ). מלכות (דע"ה ח"ב נג ע"ד).

¹⁶⁸⁸ דהיינו כמו שאחז במלכות אחז בז"א, אלא שעיקרו ממלכות (מ"מ).

¹⁶⁸⁹ פי' מ"ש יין ללואי וכו' לא יין המשכר שהיא גבורה, דא"כ הלויים הם גבורה, והיין הוא גבורה, ואדרבה יהיה דין קשה. אלא יין שאמרנו, הוא יין דמנטרא, שהיא הבינה, שהוא יין המשמח (מ"מ).

¹⁶⁹⁰ דלהון (דפ"ו).

¹⁶⁹¹ פי' בינה (מ"מ).

¹⁶⁹² פי' שהיין הוא בבינה וכן השמן ג"כ מקבלת אותו מאבא (מ"מ).

ובעלמא דאתי ומאן דרחים ליה להאי אתר לא בעי עתרא ולא רדיף אבתריה זכאין אינון צדיקיא דמשתדלי בעותרא עלאה כל יומא דכתיב (איוב כח יז) לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז האי בהאי עלמא לבתר (משלי ח כא) להנחיל אהבי יש ואוצרותיהם אמלא:	צריך עושר ולא רודף אחריו. אשרי הצדיקים שעוסקים בעושר העליון כל יום, שכתוב "לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז", זה בעולם הזה, אחר כך "להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא".
תו פתח ואמר (שמות כד יב) ויאמר יהוה אל משה עלה אלי ההרה וגו' והתורה דא תורה שבכתב¹⁶⁹³ והמצוה דא תורה שבעל פה¹⁶⁹⁴ להרתם כתיב חסר כמה דאת אמר (שיר ג ד) ואל חדר הורתי הכא אית לאסתכלא להורתם דמי אי תימא הורתם דישראל לאו הכי דהא ישראל לא אדכרו בהאי קרא אלא הורתם דתורה ומצוה¹⁶⁹⁵:	עוד פתח ואמר "ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה וגו'", והתורה זו תורה שבכתב, והמצוה זו תורה שבעל פה. להרתם כתיב חסר, כמו שנאמר "ואל חדר הורתי". כאן יש להתבונן, להורתם של מי, אם תאמר הורתם של ישראל, לא כך שהרי ישראל לא נזכרו בפסוק הזה, אלא הורתם של תורה ומצוות.
ומאי היא דא (אתר) יין דמנטרא¹⁶⁹⁶ בגין דכל כתיבה דספר עלאה¹⁶⁹⁷ תמן שריא¹⁶⁹⁸ ומתמן נפקא תורה¹⁶⁹⁹ ועל דא קרינן תורה שבכתב ודא הוא אשר כתבתי להרתם להרתם ודאי (כמה דאת אמר ואל חדר הורתי) תורה שבעל פה תורה¹⁷⁰⁰ אחרא¹⁷⁰¹ דקיימא על פה מאן איהו פה¹⁷⁰² דא הוא דעת¹⁷⁰³ דאיהו פה דספר וכתיבה ותורה דא היא תורה אחרא דאקרי תורה שבעל פה¹⁷⁰⁴ דאיהו קיימא על ההוא פה דאיהו תורה שבכתב¹⁷⁰⁵ בגין כך אסתליק משה בכלא על כל שאר נביאי מהימני דכתיב (שמות כד יב) ואתנה לך לך דייקא:	ומה היא, זהו (מקום) יין המשומר, משום שכל כתיבה של הספר העליון, שרויה שם, ומשם יצאה תורה, ועל זה קוראים תורה שבכתב. וזהו אשר כתבתי להורתם, להורתם ודאי, (כמו שנאמר "ואל חדר הורתי"). תורה שבעל פה תורה אחרת שעומדת על פה, מהו פה, זהו דעת שהיא פה של ספר, וכתיבה. ותורה זו היא תורה אחרת שנקראת תורה שבעל פה, שהיא עומדת על אותו הפה שהוא תורה שבכתב, לכן התעלה משה בכל על כל הנביאים הנאמנים, שכתוב "ואתנה לך", דווקא לך.
כתיב (משלי כה ד-ה) הגו סיגים מכסף ויצא לצורף כלי הגו רשע לפני מלך ויפון בחדסד כסאו תא חזי בשעתא דאסגיא חייבין בעלמא כרסייא דמלכא קדישא אתתקנת בדינא ואסתאבת (ס"א	כתוב "הגו סיגים מכסף ויצא לצורף כלי, הגו רשע לפני מלך ויפון בחדסד כסאו". בא וראה בשעה שמתרבים הרשעים בעולם, כסאו של המלך הקדוש נתקן בדין ונטמא (ונשאב) (ועומד) בדין, ושלהבותיו שורפות את העולם. ובשעה שהרשעים עוברים מן

¹⁶⁹³ ז"א (מ"מ).

¹⁶⁹⁴ מלכות (מ"מ).

¹⁶⁹⁵ בינה (רח"ו).

¹⁶⁹⁶ פי' יסוד תבונה שבו סוד ההריון ושם הגבורות (רמ"ז).

¹⁶⁹⁷ הוא יסוד דאבא (רח"ו).

¹⁶⁹⁸ פי' שישוד דאבא הוא בתוך אימא (מ"מ).

¹⁶⁹⁹ פי' מבינה יצא ז"א הנק' תורה (מ"מ).

¹⁷⁰⁰ הוא ת"ת דאבא (רח"ו).

¹⁷⁰¹ דעת שלהם (רח"ו).

¹⁷⁰² שזה ג' ספרים דריש ספר יצירה, ספר דחכמה הוא מה שנצטייר בסופר הכותב במחשבתו, ואיהו הכתב (נדצ"ל וספר דבינה איהו הכתב – המסדר), ודעת הוא הסיפור ועי' ח"ב ר ע"א (יהל אור). ועניני ב' ספרים וסיפור הוא כי בדיבור בפעם א' נתגלה מחשבתו, אבל בספר ב' פעמים, אחד כשכותב ונתגלה מחשבתו בעולם, אבל עדיין סתום הספר, ושני כשקורין הספר, אז נתגלה, אבל בדיבור כולל שניהם בפעם א' (בהגר"א על ספד"צ א ע"א).

¹⁷⁰³ יסוד ז"א שהוא דעת דיעקב ודעת רחל, כמו (נ"א בסוד) (תהלים עח ה) ויקם עדות ביעקב (רמ"ז).

¹⁷⁰⁴ נקרא' בינה פה (רח"ו).

¹⁷⁰⁵ כי הנתיב נעלם בו (רח"ו).

זהר ויקרא חלק א'

העולם, אז ויכון בחדס כסאו, בחדס ולא בדין. איך זה משמע, משמע שהעולם התחתון תלוי בעולם העליון, והעולם העליון לפי דרכי העולם התחתון, ויכון בחדס	ואשתאבת) וס"א וקיימא בדינא ושלחובי אוקדין עלמא ובשעתא דאתעברו ¹⁷⁰⁶ חייביא מעלמא בדין ויכון בחדס כסאו ¹⁷⁰⁷ בחדס ולא בדינא ¹⁷⁰⁸ מאי משמע ¹⁷⁰⁹ משמע דעלמא תתאה ¹⁷¹⁰ תליא בעלמא עלאה ועלמא עלאה לפום ארחי דעלמא תתאה ויכון בחדס
מא/א	
כסאו. מי שרוצה לברך אותו, לתקן את כסאו בחדס ולא בדין.	כסאו מאן דבעי לברכא ליה וולאתקנא בורסייה בחדס ולא בדינא:
איך זה משמע, שכאשר נכנס כהן לבית המקדש, שיכנס בחדס שהוא מים, ולא יכנס ביין ששותה שהוא גבורה, יכנס בדבר זה, במים, ואל יכנס ביין. באו רבי יהודה ורבי יצחק ונשקו ראשו, ומאותו היום לא נפרד מבית רבי יהודה, וכשהיה נכנס לבית המדרש היה עומד רבי יהודה לפניו, אמר למדתי ממנו דבר וראוי לנהוג בו כבוד. אחר כך התעלה בין החברים, והיו קוראים לו רבי ייסא ראש הפטיש השובר סלעים ומוציא שלהבות לכל צד. והיה רבי אלעזר קורא עליו "בטרם אצרך בבטן ידעתיך".	מאי משמע (משמע) דכד עייל כהנא לבי מקדשא דייעול בחדס דאיהו מייא ¹⁷¹¹ ולא ייעול ביין ורשתיו דאיהו גבורה ייעול ובהאי מלה ¹⁷¹² במייא ולא ייעול בחמרא אתו רבי יהודה ורבי יצחק ונשקו רישיה ומההוא יומא לא אתפרש מבי רבי יהודה וכד הוה עייל לבי מדרשא הוה קם רבי יהודה קמיה אמר מלה אוליפנא מניה ויאות לאנהגא ביה יקר לבתר אסתלק בין חברייא והוה קארן ליה רבי ייסא רישא דפטישא דמתבר טנרין ואפיק שלחובין לכל סטר והוי קרי עליה רבי אלעזר (ירמיה א ה) בטרם אצרך בבטן ידעתיך:
"וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם זאת החיה אשר תאכלו וגו' (ויקרא יא א-ב) מאי שנא הכא אהרן אלא בגין דאיהו קיימא תדיר לאפרשא בין מסאבא ובין דכיא דכתיב (שם מז) להבדיל בין הטמא ובין הטהור רבי אבא פתח ואמר (תהלים לד יג) מי האיש החפץ חיים וגו' נצור לשונך מרע וגו' סור מרע וגו' וכתוב (משלי כא כג) שומר פיו ולשונו וגו'.	וידבר יהו"ה אל משה ואל אהרן לאמר אליהם זאת החיה אשר תאכלו וגו' (ויקרא יא א-ב) מאי שנא הכא אהרן אלא בגין דאיהו קיימא תדיר לאפרשא בין מסאבא ובין דכיא דכתיב (שם מז) להבדיל בין הטמא ובין הטהור רבי אבא פתח ואמר (תהלים לד יג) מי האיש החפץ חיים וגו' נצור לשונך מרע וגו' סור מרע וגו' וכתוב (משלי כא כג) שומר פיו ולשונו וגו':

¹⁷⁰⁶ דאתעברון (דפ"ו).

¹⁷⁰⁷ צ"ע שהרי אין פסוק זה במקרא אלא (משלי כה, ה) ויכון בצדק כסאו, ונלע"ד שהוא על דרך מה שכתבתי לעיל דף ו ע"א גבי בתולת ישראל, שפעמים הרבה שומרים הטעמים ולא המלות, והכוונה היא בכאן לפי דהוקשה לו דלפי מאי דקיימא לן בכמה מקומות שצדק הוא דין, ואם כן איך אפשר שיאמר שאחר שהוסרו הרשעים ותמו חטאים שאז יכון בדין כסאו, אלא ודאי דצדק דהאי קרא הוא דין מתוק בחדס וכמו (נ"א וכיון) שהוא צדקה, ומצינו שרז"ל אומרים כך בפסוק (תהלים יז טו) אני בצדק אחזה פניך. ועל כרחך לומר כעין זה, דאי סבר דבחדס כתיב אם כן למה אמר בחדס ולא בדינא, וגם מאי בעי מאי משמע, אם מקרא מלא הוא, אלא ודאי דידע דבצדק כתיב ומפרש אותו בצדקה, ואמנם ידוע שאחורי אבא ה"ס פק"ד שעם י' תיבותיו הוא צד"ק וכנזכר באוצרות חיים גבי עש"ו שסודו גי' צד"ק יעק"ב. והנה אותיות עיקר השם עולים ע"ב ושל המילוי יב"ק, וידוע שתמיד המילוי דין ושל העיקר יותר רחמים, באופן שבסוד צדק יש שתי בחינות, חסד ודין, ובשעת רצון גוברות להאיר אותיות העיקר (רמ"ז).

¹⁷⁰⁸ פ' יכון הכסא בהארת אותיות העיקר שעולה חס"ד, ולא כשל המילוי שהן סוד דין (רמ"ז).

¹⁷⁰⁹ פ' לפי האמת למה לא נאמר ויכון בחדס ולמה נכתב בצדק (רמ"ז).

¹⁷¹⁰ ר"ל שמלכות שהוא עולם התחתון תלויה בעולם העליון [הוא אבא], והיינו שרחל יוצאה במקום גילוי מלכות אבא היא עטרת יסודו, והיינו בהארת האחוריים שסודם פק"ד דהיינו צד"ק, וגם להיותה סוד עטרה שייך שפיר בה שם צדק. ועוד עלמא עלאה לפום אורחי דעלמא תתאה, ירצה שאור אבא המאיר ברחל נקרא על שמה (רמ"ז).

¹⁷¹¹ ר"ל בקידוש ידים ורגליים, ובשניהם נאמר ולא ימותו (יהל אור).

¹⁷¹² מוסגר בדפ"ו.

מי האיש החפץ חיים (תהלים לד יג) מאן חיים [אלא] אלין (אלא) חיים דאקרון עלמא דאתי וחיים תמן שריין ועל דא תנינן עץ חיים היא אילנא מאינון חיים אילנא דאתנטע באינון חייז ועל דא מי האיש החפץ חיים כתיב אוהב ימים לראות טוב מאן ימים אלא דא הוא שמא דמלכא קדישא דאחידא באינון יומין עלאין דאקרון ימי השמים על הארץ (דברים יא כא) ימי השמים ודאי על הארץ ודאי מאן דבעי חיים דלעילא למהוי ליה חולקא בהו ומאן דבעי יומין ועלאין לאתדבבא בהו ולרחמא להו ינטר פומיה¹⁷¹³ מכלא:	"מי האיש החפץ חיים", איזה חיים, אלא אלו חיים שנקראים העולם הבא, והחיים שורים שם, ועל כן שנינו עץ חיים הוא, עץ מאותם החיים, העץ שנטוע באותם חיים, ועל כן כתוב מי האיש החפץ חיים. אוהב ימים לראות טוב, מי הימים, אלא זהו שמו של המלך הקדוש, שאוחז באותם ימים עליונים, שנקראו "ימי השמים על הארץ", ימי השמים ודאי, על הארץ ודאי. מי שרוצה חיים שלמעלה, שיהיה לו חלק בהם, ומי שרוצה ימים עליונים להדבק בהם ולאהוב אותם, שישמור את פיו מהכל.
ינטר פומיה ולישניה¹⁷¹⁴ ינטר פומיה ממיכלא וממשתיא דמסאב לנפשא [ומרחק לבר נש] (וירחק אניש) מאינון חייז ומאינון יומין וינטר (פומיה¹⁷¹⁵) ולישניהו ממלין בישין דלא יסתאב בהו ויתרחק מנייהו ולא יהא ליה חולקא בהו תא חזי פומא ולישן אתר (אחרא) עלאה הכי אקרי ובגין כך לא יפגים איניש פומיה ולישניה וכל שכן לאסתאבא נפשיה וגרמיה בגין דאסתאב הוא בעלמא אחרא והא אוקימנא:	ישמור פיו ולשונו, וישמור פיו ממאכל ומשתה שמטמאים את הנפש ומרחיקים את האדם מאותם חיים ומאותם ימים, וישמור (פיו ולשונו) לשונו מדברים רעים שלא יטמא בהם ויתרחק מהם, ולא יהיה לו חלק בהם. בא וראה, פה ולשון כך נקרא מקום (אחר) עליון, ולכן לא יפגם אדם את פיו ולשונו, וכל שכן לטמא את נפשו ועצמו, משום שנטמא הוא בעולם האחר והרי בארנו.
זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה וגו' (ויקרא יא ב) האי קרא לאו רישיה סיפיה¹⁷¹⁶ ולאו סיפיה רישיה¹⁷¹⁷ זאת החיה בקדמיתא ולבתר (ו)מכל הבהמה אלא אמר קודשא בריך הוא בכל זמנא¹⁷¹⁸ דישראל מנטרי נפשיהו וגרמייהו דלא לסאבא לון ודאי זאת החיה¹⁷¹⁹ אשר תאכלו יהון שכיחין בקדושה ועלאהו¹⁷²⁰ לאתדבבא בשמי¹⁷²¹	"זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה וגו'", פסוק זה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו. בהתחלה (כתוב) זאת החיה, ואחר כך (כתוב) מכל הבהמה, אלא אמר הקדוש ברוך הוא, בכל זמן שישראל שומרים על נפשם ואת עצמם שלא לטמא אותם, ודאי זאת החיה אשר תאכלו, יהיו מצויים בקדושה עליונה להדבק בשמי, בבחירה של אותה בהמה

¹⁷¹³ פומא (דפ"ו).

¹⁷¹⁴ ר"ל אכילה ודיבור, שהן דו"נ, קנה וושט, לבן ואדום, עולם הזה ועולם הבא, וביוה"כ ה' קולות דה' תפילות ה' ענויין שראשן אכילה (יהל אור).

¹⁷¹⁵ ולישניה (נוסף בדפ"ו).

¹⁷¹⁶ שמתחיל בחיה ונמשך בבהמה (רמ"ז).

¹⁷¹⁷ כי בסופו כולל מכל הבהמה ובראשו מפרש זאת החיה, היה לו לפרש שיאמר זאת החיה או זאת הבהמה אשר תאכלו, וכמו שנאמר בפרשת ראה (יד, ד) זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים וגו'. [וכמו כן יאמר זאת החיה אשר תאכלו כל מפרסת פרסה וגו']. ואם תאמר זה היה אומרו בזה זאת החיה, הוה קשה על פרשת ראה שנאמר שם זאת הבהמה. יש לומר דלזה יש התירוץ הנזכר לקמן בין על דרך הפשט ובין על דרך האמת, ע"ע. אבל בכאן לא הוקשה לו אלא האי קרא בלבד שקורא חיה ובהמה בפסוק אחד (רמ"ז).

¹⁷¹⁸ פ' אפילו בזמן הזה שגדל כח הקליפה ויש עירוב טוב ורע, אם ישראל שומרים נפשם מהרהורים וגופם מאיסורים, אי נמי שאוכלים האיסורים, אוסרין ומטמאים גוף ונפש וכמ"ש (יא, מג) אל תשקצו את נפשותיכם וגו' [ונטמאתם בם, ודוק אומרו נפשותיכם, שמוכן כנזכר לקמן הקדמה רביעית], וזהו נפשותיכם הבהמית והאנושית, הבהמית הוא את הגוף והאנושית הוא השכלית, וזהו נפשיהו וגרמייהו (רמ"ז).

¹⁷¹⁹ לשון חיות כפי' רש"י בפסוק זה וז"ל, לפי שישראל דבוקים במקום וראויים להיות חיים וכו', ע"כ. ואומות העולם אוכלים זבחי מתים ג' קליפות הרעות כדלקמן (רמ"ז).

¹⁷²⁰ מצויים תמיד כי ה' שומרם, קל וחומר מחמורו של רבי פנחס בן יאיר (רמ"ז).

¹⁷²¹ ה"ס מילוי דמילוי שם ב"ן, וכמו שיבואר (רמ"ז).

בברירו דההיא בהמה¹⁷²² דברירנא לכו למיכל לא תסתאבו בהו¹⁷²³ ותהוון דבקין בשמי וכל זמנא דלאו אינון נטרין נפשיהו וגרמייהו¹⁷²⁴ ממיכלא ומשתיא¹⁷²⁵ יתדבקון באתר אחרא¹⁷²⁶ מסאבא לאסתאבא בהו ובגין כך כתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל¹⁷²⁷ מכל ודאי¹⁷²⁸ דאיהו רזא דשמא קדישא לאתדבקא ביה מכל הבהמה אשר על הארץ (ויקרא יא ב) בגין דהאי מיכלא דהאי בהמה אשתכח דכייא ולא יסאב לכו יהא לכו חולקא בשמי לאתדבקא ביה:	שבחרתי לכם לאכול, אל תטמאו בהם ותהיו דבקים בשמי. וכל זמן שאינם שומרים את נפשם ואת עצמם ממאכל ומשתה, הם ידבקו במקום אחר טמא להטמא בהם, ולכן כתוב זאת החיה אשר תאכלו, מכל, מכל ודאי, שהוא סוד השם הקדוש, להדבק בו "מכל הבהמה אשר על הארץ", משום שהאוכל של הבהמה הזו טהור ולא יטמא אתכם, ויהיה לכם חלק בשמי להדבק בו.
תו זאת החיה אשר תאכלו בפרעה כתיב (שמות ו יט) בזאת תדע כי אני יהוה הא זאת לקבלך לאתפרעא מנך אוף הכא זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה הא זאת לקבליכון לאתפרעא מנייכו אי תס(ת)אבון נפשכון מאי טעמא בגין דנפשתא מנה הו ואי אתון [תסאבון לההוא] (תסתאבון דהוא) דילה הא זאת לקבלייכו אי לטב היא קיימא לגבייכו אי לביש היא קיימא לגבייכו אמר רבי אלעזר זאת החיה¹⁷²⁹ אשר תאכלו מכל הבהמה מכל אינון דאחידן מן סטר דא¹⁷³⁰ שארי לכו למיכל וכל אינון דלא אתיין	ועוד "זאת החיה אשר תאכלו", בפרעה כתוב "בזאת תדע כי אני ה'", הרי "זאת" כנגדך להיפרע ממך. כמו כן כאן, זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה, הרי "זאת" כנגדכם להפרע מכם. למה (נאמר) אם תטמאו את נפשכם, כי הנפשות הן ממנה. ואם אתם תטמאו את אותה (בחינה) שלה, הרי זאת כנגדכם, אם לטוב היא עומדת אצלכם, ואם לרע היא עומדת אצלכם. אמר רבי אלעזר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה, מכל אותם האחוזים מהצד הזה מותר לכם לאכול, וכל אותם שלא באות

¹⁷²² פי' שהש"ת בירר והבדיל פסולת מתוך האוכל, וכמ"ש (יא, מז) להבדיל בין הטמא ובין הטהור, והם הג' קליפות הרעות, וז"ש בברירו שהוא הפסולת שלה (רמ"ז).

¹⁷²³ הן הג' הרעות, ולכן אמר בהו בלשון רבים ותהוון דבקין בשמי (רמ"ז).

¹⁷²⁴ פי' אפילו בזמן שאין כח הקלי' עצום (רמ"ז).

¹⁷²⁵ הוסיף בכאן השתיה, חדא משום דשתיה בכלל אכילה, ככתוב בפרשת מעשר (דברים יד, כו) ואכלת שם, דקאי גם ליין, וכוונתו להחמיר בשתיית האיסור כבאכילתו. ועוד שגם היין סודו בשם ב"ן כידוע מסוד ע' רבתי דשמע ישראל (רמ"ז).

¹⁷²⁶ הענין שמשונה טומאת אכילת האיסור מכל טומאות שבתורה, שכולן יש להן תקנה כטומאת מת באפר הפרה והמצורע והזבים, אבל של האכילה היא דבוקה ואדוקה בנפש ובגוף. ודוק שלא אמר באתר אחדא שאז ירצה לומר בצד אחד, אבל אמר באתר אחרא, שהוא כולל הרבה והיינו ג' הקליפות הגסות. ולכן אמר לאסתאבא בהו בלשון רבים לכלול את כולם (רמ"ז).

¹⁷²⁷ כי מלת מכל אינה מדויקת לפי הפשט, שהיל"ל מן הבהמה, אלא שרומז לשני מיני אכילה דהיינו אכילה ושתיה שהם שני דברים הכוללים חיות ומזון האדם, וזהו מכל, פי' מכל הנקרא אכילה, זהו לפי הפשט. ולפי הסוד אמר מכל ודאי דאיהו וכו', ידוע שמלת כל רומזת ליסוד הנקרא רזא דשמא קדישא, ועליו נאמר (תהלים קמה, טז) ומשביע לכל חי רצון. ויתכן לומר שיסוד רחל נקרא חיה בלשון נקבה כמו שיסוד זעיר נקרא חי זכר. ועוד כי שם ב"ן שה"ס שם בהמ"ה שעיקרו ביסוד המלכות (רמ"ז).

¹⁷²⁸ מכל ע"ה גימ' אמן (רח"ו).

¹⁷²⁹ כוונת רבי אלעזר ליישב הקושיה הנ"ל דפתח בחיה ולבתר מכל הבהמה (רמ"ז).

¹⁷³⁰ ולתירוצא אמר מכל אינון דאחידן, ולהבין הדברים צריכים אנו להקדים כמה הקדמות. האחת שידוע שארבע קליפות הן, רוח סערה וענן גדול ואש מתלקחת ונוגה, והשלש נקראות רעות וטמאות והן שלש קליפות האגוז שאינן ראויות להאכל, אבל הרביעית הנקראת נוגה היא הקרובה לקדושה שצד פנימיותה סובב את המוח שהוא האוכל ולכן היא נוחה להתקן. וההקדמה השניה הוא מ"ש בספר אדם ישר, שהבהמות הטהורות באות מנוגה והטמאות משלש קליפות האחרות הרעות. וההקדמה השלישית שנוגה בפנימיותה שקרובה לקדושה מקבלת משם ב"ן דהוי"ה ושלש האחרות מב"ן דאלקים, ולפי שיש ג' מילואי אלקים דיודין דאלפין ודההין, והם ג' מיני בנים, הם כח הג' קליפות. וההקדמה הרביעית שנפש הבהמית של ישראל שהיא הניזונית מן האכילה, היא מושפעת מתוכיות הטוב של נוגה והיא לבוש לנפש האנושית של ישראל, אבל הבהמית שלהם היא תבונה לנפש של הבהמות הטהורות, אבל נפש הבהמית של אומות העולם היא מתוכיות ג' הקליפות הרעות, והבהמות הטמאות הן החיצוניות אלו ג' קליפות המושפעות מג' בני אלקים הנזכר, אבל של ישראל מב"ן דהוי"ה, ולכן בפרשת ראה קודם מצות המאכלים כתוב (יד, א)

מא/ב	
מסטרס דא אסיר לכו למיכל בגין דאית בעירין¹⁷³¹ דאיתיין מסטרס דא ואית דאיתיין מסטרס אחרס מסאבא וסימנא דלהון דכתיב (ויקרא יא ג) כל מפרסת פרסה וגמרינן כלהו רשימין¹⁷³² וכלהו ארשים להו קרא ובגין כך כל מאן דאכיל מאינון דאיתיין מסטרס דא מסאבא אסתאב בהו וסאיב לנפשיה דאיתיין מסטרס דכייא:	מצד הזה אסור לכם לאכול, משום שיש בהמות שבאות מצד זה ויש שבאות מצד אחר הטמא. והסימן שלהם, שכתוב "כל מפרסת פרסה", ולמדנו שכולם רשומים, ואת כולם רשם הכתוב, ולכן כל מי שאוכל מאותם שבאים מהצד הטמא הזה, הוא נטמא בהם, ומטמא את נפשו שבאה מצד טהור.
רבי שמעון אמר כלל כלא¹⁷³³ כמה דאית עשר כתרין דמהימנותא לעילא כך אית עשר כתרי דחרישי מסאבא לתתא וכל מה די בארעא מנייהו אחידן בסטרס דא ומנייהו אחידן [בסטרס אחרס דא] [בסטרס אחרס] (בסטרס דא) ואי תימא האי עז¹⁷³⁴ דשריא עליה¹⁷³⁵ רוח מסאבא [לגו] לאו הכי¹⁷³⁶ דאי רוח מסאבא שריא ביה אסיר לן למיכל אלא אעברן בגווייהו¹⁷³⁷ ויתחזון לקבליהון ולא שריא לדיירא בהו¹⁷³⁸ דכד אינון שריין רוח אחרס אעבר עליהו ופרישן מגרמייהו ובגין כך אתחזון לקבלייהו ומקטרגי¹⁷³⁹ בגווייהו ולא שלטי בהו בגרמייהו ועל דא שרי לן למיכל:	רבי שמעון אמר כלל של הכל, כמו שיש עשרה כתרים של אמונה למעלה, כך יש עשרה כתרים של כשפים טמאים למטה, וכל מה שבארץ, יש מהם אחוזים בצד הזה, ויש מהם אחוזים בצד ההוא. ואם תאמר והעז הזו ששורה עליה רוח טומאה בפנים לא כך, שאם רוח טומאה שורה בה אז אסור לנו לאכול, אלא שעוברים בתוכן ונראים כנגדן ולא שורים לדור בהן, שכאשר הם שורים רוח אחרת עוברת עליהן ונפרדים מעצמן, ולכן נראות כנגדן ומקטרגות בתוכן, ולא שולטות בעצמן, ולכן מותר לנו לאכול אותן.
תא חזי כיון דאיתיין לשלטאה בהו אעבר רוחא חדא¹⁷⁴⁰ זקפן עיינין וחמאן רשימין דלהון¹⁷⁴¹	בא וראה, כיון שהן באות לשלוט בהן, עוברת רוח אחת זוקפות עיניים ורואות את רשומיהן ונפרדים מהן, אבל נראים כנגדן ולא

בנים אתם לה' אלקיכם, ואחר כך נאמר כי עם קדוש אתה, פי' מהמושפעים מבני אלקים, וגם מושפע בו בעולם הקדושה ששפע עצמי ומוח פנימי מה שאין כן בס"א, וע"ם קדו"ש גי' י' פעמים שם ב"ן (רמ"ז).

¹⁷³¹ לא כמו שפי' ר' אבא, שאפילו הטמאות ממנה, דלדידה קשה היאך מטמא עצמו, אם הנפש ממנה ובהמה טמאה ממנה (אור יקר).

¹⁷³² רשימין (דפ"ו).

¹⁷³³ כלומר בדברי ויכללו דברי ר' אבא ודברי ר' אלעזר, שהן אמת הקב"ה ברא טמאים וטהורים, אלו מצד זה ואלו מצד זה, והכל תחת ממשלתו, כאומרו "גם את זה לעומת זה עשה האלהים", ועל ידי כתרין אלו ברא בעולם הגשמיים, לא שהחצונים בראו דבר ח"ו, אלא הקב"ה ברא אלו אחוזים באלו ואלו אחוזים באלו. ואי תימא, לפי דברין שהכל נברא בקדושה, אלא שיתאחזו אלו באלו ברצון בורא הכל, א"כ העז עם היותו נברא בטוהר נאחז בטמא, למה מותר, שזה דרך כל הטמאים (אור יקר).

¹⁷³⁴ עזים הם ז' דנוגה דבי"ע (מ"מ).

¹⁷³⁵ ר"ל שמתלבשת בתוכם רוח מג' קלי' האחרות, שמהם בהמות טמאות, כמ"ש האריז"ל, ולכך הקשה שלא נאכל אותם מפני זה (מ"מ).

¹⁷³⁶ כדקא סלקא דעתך שרוח מסאבא שריא עליה, שאם כן לא היה בהם סימן טהרה, אלא היה בהם סימן טומאה כשאר המינים הטמאים שנבראו בקדש, ושריא עלייהו הטומאה, אלא "אעבדן בגווייהו" וכו' (אור יקר).

¹⁷³⁷ הענין שהעזים למעלה כחות הדין, ובחיות הקלי' רוצות להדבק בכחות הדין הכשרים, אינם נאחזים ונקשרים אלא דרך העברה יונקים משם, ורוח טהור מימין ממתיק בעלי הדין, ומעביר מהם החצונים, והיינו העזים למטה, ולכך ימצאו למטה השידים מן העזים, וזהו שאמר ובגיני כך וכו' (אור יקר).

¹⁷³⁸ ולכך הותרו כמו בהמות טהורות, שהם מנוגה, ועי' בפרשת ויקרא דף כה ע"ב (מ"מ).

¹⁷³⁹ מקטרגי (דפ"ו).

¹⁷⁴⁰ פי' רוח מצד הקדושה (מ"מ).

¹⁷⁴¹ סימני טהרה שבהם, שהם סוד קדושת השם, הקושרם בימין. אבל הם החצונים "אתאחזון לקבלייהו", מפני שהם מצד הגבורה נגדיים לקדושים בעלי הדין, ולא יספיק זה לאוסרם, וזהו שאמר "ולא אסיר" וכו' (אור יקר). פי' רואים שהם מפרסת פרסה, שהוא סימן טהרה, והוא מורה שהם מקלי' נוגה שיש בה טוהר, ולכך רוח מסאבא שבתוכם, שהיא מג' קלי', שרובם רע מיד אתפרשן מנייהו (מ"מ).

ואתפרשן מנייהו אבל אתחזו לקבליהון ולא אסירון לן למיכל¹⁷⁴² בין בבעירי בין [בחיותא]¹⁷⁴³ (בחיותא) בין בעופי בין בנוני ימא בכלהו אתחזון¹⁷⁴⁴ ימינא ושמאלא (רחמי ודינא) וכל מאן דאתי מסטרא דימינא (מסטרא דרחמי) שארי לן למיכל וכל אינון דאתיין מסטרא דשמאלא (מסטרא דדינא) כלהו אסיר לן למיכל בגין ודרגא (דגרמא) דכלהו מסאבא וכלהו מסאבין ורוח מסאבא שריא בגווייהו¹⁷⁴⁵ ודרי בהו ועל דא רוחא קדישא דישאל לא יתערב בהו¹⁷⁴⁶ ולא יסתאב בהו בגין דישתכחון קדישין [וישתמודעון] (ויתשמודעון) לעילא¹⁷⁴⁷ ותתא¹⁷⁴⁸ זכאה חולקהון דישראל דמלכא קדישא אתרעי בהו¹⁷⁴⁹ ובעי לדכאה להו¹⁷⁵⁰ ולקדשא להו על כלא בגין דאחידן ביה¹⁷⁵¹:	אסורים לנו למאכל, בין בבהמות בין בחיות בין בעופות בין דגי הים, ככולם נראים ימין ושמאל (רחמים ודין), וכל מי שבא מצד הימין (מצד הרחמים) מותר לנו למאכל, וכל אותם שבאים מצד השמאל (מצד הדין) אסורים כולם לנו למאכל, משום שהדרגה (שעצם) של כולם טמאה, וכולם טמאים, ורוח טומאה שרויה בתוכם וגרה בהם, ולכן רוח הקדושה של ישראל לא תתערב בהם ולא תטמא בהם, כדי שימצאו קדושים ויודעו למעלה ולמטה, אשרי חלקם של ישראל שהמלך הקדוש רוצה בהם ורוצה לטהר אותם ולקדש אותם על הכל, משום שהם אחוזים בו.
תא חזי כתיב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר¹⁷⁵² אי קודשא בריך הוא מתפאר בהו בישראל היך אתיין לאסתאבא ולאדבקא בסטרא מסאבא ועל דא כתיב (ויקרא יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ולא תשקצו את נפשותיכם וגו מאן (דיתיב) ודאיהו בדיוקנא דמלכא לא לבעי ליה לאתפרשא מאורחוי דמלכא¹⁷⁵³ ובגין כך רשים¹⁷⁵⁴ להו קודשא בריך הוא לישראל כל אינון דאתיין מסטרא דא וכל אינון דאתיין מסטרא¹⁷⁵⁵ אחרא זכאה חולק(י)הון דישראל דכתיב בהו (שם סא ט) כל רואיהם יכירום¹⁷⁵⁶ כי הם זרע ברך יהו"ה ברך יהו"ה ממש¹⁷⁵⁷ ברך יהו"ה בכלא¹⁷⁵⁸:	בא וראה כתוב "ישראל אשר בך אתפאר", אם הקדוש ברוך הוא מתפאר בישראל איך באים להטמא ולהדבק בצד הטומאה, ועל זה כתוב "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני". ולא תשקצו את נפשותיכם וגו' מי (שיושב) שהוא בדמות המלך לא צריך להיפרד מדרכי המלך, ולכן רשם הקדוש ברוך הוא את ישראל, כל אותם שבאים מצד זה, וכל אותם שבאים מצד אחר, אשרי חלקם של ישראל שכתוב בהם "כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה'", ברך ה' ממש, ברך ה' בכל.

¹⁷⁴² פי' ולכן לא נאסרו באכילה, אע"פ שרוח מסאבא עוברת בתוכם (מ"מ).

¹⁷⁴³ הוא דבוק אמאי דסמך ליה, וה"ק בין בבעירי וכו' (מ"מ).

¹⁷⁴⁴ סימני טהרה או סימני טומאה, שהם רומזים בקדש, ובפי' הפרשה אשר לנו אאריך בע"ה (אור יקר).

¹⁷⁴⁵ והאוכל מהם נעשה בשרם חלק אבר וחיותם חלק נפש, ומרבה הטומאה בגופו ונפשו (אור יקר).

¹⁷⁴⁶ נפש הבהמית שבישראל ובהמות טהורות הם מקלי' נוגה, ובהמות טמאות ונפש של או"ה הם מי' קלי' אחרות (מ"מ).

¹⁷⁴⁷ בנפשם (אור יקר).

¹⁷⁴⁸ בגופם הטהורה והקדושה (אור יקר).

¹⁷⁴⁹ קודם טהרתם רצה בהם (אור יקר).

¹⁷⁵⁰ טהרתם, ואח"כ לקדשם במצוות שצווים (אור יקר).

¹⁷⁵¹ כשרצה בהם (אור יקר).

¹⁷⁵² ירצה אני מקשט ומפאר עצמי בנשמתכם, שאני כולל אתכם במדותי, שהם כלולים מכם, ועוד "אתפאר" לשון פארות פארי המגבעות, וירצה אסתעף בכם, ענפי ספירותי הם בחינתכם המצויירת שם (אור יקר).

¹⁷⁵³ מה הוא נקשר בקדושים ונבדל מהטמאים, אף ישראל כן, והוא הדין לכל המצות (אור יקר).

¹⁷⁵⁴ בעת הבריאה נתן סימנים בהם, כדי שיכירו מקום אחיזת הטמאים ויבדלו מהם, או ירצה "רשים להו" למד להם סימניהם (אור יקר).

¹⁷⁵⁵ מסטרא (דפ"ו).

¹⁷⁵⁶ נח עא פ (הערת הזהר).

ותא חזי כל מאן דאכיל מאינזן מאכלי דאסירי אתדבק בסטרא אחרא¹⁷⁵⁹ וגעיל נפשיה וגרמיה¹⁷⁶⁰ ורוח מסאב שרייא עליה¹⁷⁶¹ ואחזי גרמיה¹⁷⁶² דלית ליה חולקא באלהא עלאה ולא אתי מסטריה¹⁷⁶³ ולא אתדבק ביה [ואי יפוק הכי] (ואי לא יפוק דכי) מהאי עלמא אחידן ביה כל אינזן דאחידן בסטר וס"א דאתיין מסטרא דמסאבא ומסאבין ליה ודיינין ליה כבר נש דאיהו געלא דמריה געלא בהאי עלמא וגעלא בעלמא דאתי ועל דא כתיב (ויקרא יא מג) ונטמתם במ¹⁷⁶⁴ בלא א' דלא אשתבח אסוותא לגעוליה ולא נפיק ממסאבותיה לעלמין ווי לון ווי לנפשיהו דלא יתדבקון בצרורא דחיי לעלמין דהא אסתאבו:	ובא וראה כל מי שאוכל מאותם מאכלים אסורים נדבק בצד האחר ומתעב נפשו ועצמו, ורוח טומאה שורה עליו ומראה את עצמו שאין לו חלק באלוה העליון, ולא בא מהצד שלו ולא נדבק בו, ואם יצא כך מהעולם הזה אוחזים בו כל אותם האחוזים בצד (שבאות מצד) הטומאה ומטמאים אותו, ודנים אותו כאדם שהוא נתעב של רבונו, נתעב בעולם הזה ונתעב בעולם הבא, ועל זה כתוב "ונטמתם במ", בלי א', שלא נמצאת רפואה לתועבתו, ולא יוצא מטומאתו לעולמים. אוי להם אוי לנפשם, שלא ידבקו בצרור החיים לעולמים, שהרי נטמאו.
ווי לגרמייהו עליהו כתיב (ישעיה סו כד) כי תולעתם לא תמות וגו' והיו דראון לכל בשר מאי דראון סרחונא מאן גרים ליה ההוא סטר דאתדבק ביה ישראל אתיין מסטרא דימינא אי אתדבקן בסטרא שמאלא הא פג(י)מין לסטר דא ופג(י)מין לגרמייהו ופג(י)מין לנפשיהו פגמיין בעלמא דין ופגמיין בעלמא דאתי כל שכן מאן דאתדבק בסטרא דמסאבא דכלא אחיד דא בדא וכתיב (דברים יד כא) כי עם קדוש אתה ליהו"ה אלהיך וגו':	אוי לעצמם, עליהם כתוב "כי תולעתם לא תמות וגו' והיו דראון לכל בשר". מה זה דראון, סרחון. מי גרם לו, אותו הצד שנדבק בו. ישראל באים מצד הימין, אם נדבקים בצד השמאל, הרי פוגמים את הצד הזה, ופוגמים את עצמם, ופוגמים את נפשם. פגומים בעולם הזה ופגומים בעולם הבא, כל שכן מי שנדבק בצד הטומאה, שהכל אחוז זה בזה, וכתוב "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך וגו'".
רבי יוסי פתח ואמר (קהלת ו ז) כל עמל אדם לפיהו וגו', הסתכלתי בדברי שלמה המלך, וכולם אחוזים בחכמה עליונה. "כל עמל אדם לפיהו", הפסוק הזה בשעה שדנים את	רבי יוסי פתח ואמר (קהלת ו) כל עמל אדם לפיהו וגו', הסתכלתי בדברי שלמה המלך, וכולם אחוזים בחכמה עליונה. "כל עמל אדם לפיהו", הפסוק הזה בשעה שדנים את
מב/א	
לבר נש בההוא עלמא כתיב כל ההוא דינא וכל מאי דסביל בההוא עלמא ונקמין מיניה נקמתא דעלמא לפיהו בגין פיהו דלא נטיר ליה וסאיב ליה לנפשיה ולא אתדבק בסטרא דחיי בסטרא דימינא וגם הנפש לא תמלא לא תשתלים	האדם באותו העולם נאמר, כל אותו הדין וכל מה שסובל באותו העולם, ונוקמים ממנו נקמת העולם, "לפיהו", בשביל פיהו, שלא שמר אותו וטימא אותו. את נפשו ולא נדבק לצד החיים לצד הימין, וגם הנפש לא תמלא, לא תשתלים דינה לעולם ולעולמי עולמים.

¹⁷⁵⁷ הם בעצם ברח' ה', והשפיעם דרך היסוד במלכות, בענין שהם זרעו שזרע בנקבה, בסוד ברוך יסוד, וכן הם מבורכים בשאר מעשיהם, שאינם אוכלים אלא מהנשפע דרך המקום הזה (אור יקר). פי' ה' שהוא ז"א, ישראל הם בניו, לפי שרוח ונפש דישראל הם מזו"ן, ולכן כיון שהם זרע שלו, לכך בירך אותם (מ"מ).

¹⁷⁵⁸ ר"ל שמברכם מהמוחין דא"א שבו (מ"מ).

¹⁷⁵⁹ ולא בשאר העבירות שהאדם נדבק, אמנם זאת מפני שהיא מה שמכניס דרך פיו, להעשות חלק אבר (אור יקר).

¹⁷⁶⁰ גוף ונפש, כדפי' מצד הנפש (אור יקר).

¹⁷⁶¹ מצד הגוף (אור יקר).

¹⁷⁶² ולא יראה תערובת שיהיה קדש ונטמא, אלא מרבה הטומאה כל כך, עד שמכחיש צד הקדש שבו (אור יקר).

¹⁷⁶³ ולא זו בלבד, אלא אפילו אינו מורה שהיה מקודם דבק ונפרד, אלא כאלו מעולם לא אתדבק ביה (אור יקר).

¹⁷⁶⁴ פי' שמתמטמים האדם האוכלם ובורחת הקדושה ממנו ונעשה געלא דמאריה (מ"מ).

דבר אחר לא תמלא, לא תשתלם לעלות למקומה לעולמים, משום שהרי היא נטמאה ונדבקה לצד האחר.	דינהא לעלם ולעלמי עלמין דבר אחר לא תמלא לא תשתלים¹⁷⁶⁵ לסלקא לאתרהא לעלמין בגין דהא אסתאבת ואתדבקת בסטרא אחרא:
רבי יצחק אמר כל מי שנטמא בהם כאלו עבד לעבודה זרה שהיא "תועבת ה'", וכתוב "לא תאכל כל תועבה". מי שעובד לעבודה זרה יוצא מצד החיים, יוצא מרשות הקדושה ונכנס לרשות אחרת. אף מי שנטמא במאכלות הללו יוצא מצד החיים ויוצא מרשות הקדושה ונכנס לרשות אחרת, ולא עוד אלא שנטמא בעולם הזה ובעולם הבא, ולכן כתוב ונטמאתם בם בלי א', וכתוב "ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא". מה זה לטמא, לטמא את העמים, שהרי הם טמאים והם באים מצד הטומאה וכל אחד נדבק במקומו.	רבי יצחק אמר כל מאן דאסתאב בהו כאלו פלח לעבודה זרה דאיהו (דברים ז כה) תועבת יהוה וכתוב (שם יד ג) לא תאכל כל תועבה מאן דפלח לעבודה זרה נפיק מסטרא דחיי נפיק מרשותא קדישא ועייל ברשותא אחרא אוף מאן דאסתאב בהני מיכלי נפיק מסטרא דחיי ונפיק מרשו קדישא ועייל ברשותא אחרא ולא עוד אלא דאסתאב בהאי עלמא ובעלמא דאתי ועל דא ונטמאתם בם כתיב בלא א' וכתוב (ויקרא כ כה) ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה אשר הבדלתי אתכם¹⁷⁶⁶ לטמא מאי לטמא לטמא לעמין עכו"ם דהא אינון מסאבין ומסטרא דמסאבא קא אתיין וכל חד אתדבק באתריה:
רבי אלעזר היה יושב לפני רבי שמעון, אביו אמר לו זה ששנינו עתיד הקדוש ברוך הוא לטהר את ישראל, במה, אמר לו במה שכתוב "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וגו'". כיון שנטהרים מתקדשים וישראל שנדבקים בקדוש ברוך הוא, נקראו קדוש שכתוב "קדוש ישראל לה' ראשית תבואתה", וכתוב "ואנשי קודש תהיון לי". אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא אומר עליהם והייתם קדשים כי קדוש אני ה', משום שכתוב "ובו תדבק", וכתוב "לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום הללויה".	רבי אלעזר הוה יתיב קמיה דרבי שמעון אבוי אמר ליה הא דתנינן זמין קודשא בריך הוא לדכאה להו לישראל במה אמר ליה במה דכתיב (יחזקאל לו כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וגו' כיון דאתדכאן מתקדשן וישראל דאתדבקן ביה בקודשא בריך הוא קדש אקרון דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה וכתוב (שמות כב ל) ואנשי קדש תהיון לי זכאין אינון ישראל דקודשא בריך הוא קאמר עליהו והייתם קדושים כי קדוש אני יהוה בגין דכתיב (דברים י כ) ובו תדבק וכתוב (תהלים קמו כ) לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום הללויה:
רביא מהימנא:	
דגים וחגבים אינם טעונים שחיטה אלא אסיפתם היא המתרת אותם, כך בעלי הישיבה אין צריכים שחיטה, אלא שנאמר בהם "ויגוע ויאסף אל עמיו". מה דגי הים חיותם בים אף תלמידי חכמים בעלי המשנה חיותם בתורה, ואם נפרדים ממנה מיד מתים, (תנאי) תניני המשנה שהתרבו בה כדגי הים.	דגים¹⁷⁶⁷ וחגבים אינון טעונין שחיטה אלא אסיפתם היא המתרת אותם הכי מארי מתיבתא אין צריכין שחיטה אלא דאתמר בהון (בראשית מט לג) ויגוע ויאסף אל עמיו מה נוני ימא חיותן בימא¹⁷⁶⁸ אף תלמידי חכמים¹⁷⁶⁹ מארי מתניתין

¹⁷⁶⁵ תשתלם (דפ"ו).

¹⁷⁶⁶ לכם (דפ"ו).

¹⁷⁶⁷ נדפס פרשת כי תבא רעח ע"ב (דרך אמת).

¹⁷⁶⁸ במיא (דפ"ו).

¹⁷⁶⁹ תיקר"ז נז (הערת הזהר).

חיותייהו באורייתא ואי אתפרשן מנה מיד מתים¹⁷⁷⁰ תנינא דמתניתין¹⁷⁷¹ דבה אתרבי כנוני ימא:	
ואי אינון [ד]ביבשתא¹⁷⁷² יעלון למיא ולא ידעין לשטטא אינון מייתין אבל אדם¹⁷⁷³ דאיהו לעילא מכלהו אתמר ביה (שם א כו) וירדו בדגת הים ובעוף השמים [ד]אינון מארי מתניתין תנינא¹⁷⁷⁴ א התנין הגדול (ישעיה כו א) נחש בריח לקבל (שמות כו כח) וזהב בריח התיכון בתוך הקרשים בזמנא דתנינן מארי משנה אית בהון מחלוקת ומקשין דא לדא בלע לחבריה¹⁷⁷⁴ והאי איהו [תלמיד] זעיר (תלמיד) שלא הגיע להוראה ומורה חייב מיתה ואי אינון שוין דא לדא [ואית] (ואין) בהון מחלוקת וקושיא אתמר בהון¹⁷⁷⁵ (במדבר כא יד) את זהב בסופה אוקמוה אהבה בסופה ע"כ:	ואם אלו שביבשה יעלו למים ולא יודעים לשוט הם מתים, אבל אדם (שהם בעלי קבלה הללו שלמעלה) שהוא למעלה מכלם נאמר בו "וירדו בדגת הים ובעוף השמים", שאותם מורי המשנה התנינים, התנין הגדול, "נחש בריח", כנגד "זהב בריח התיכון בתוך הקרשים", בזמן שהתנינים בעלי המשנה יש בהם מחלוקת ומקשים זה על זה, אחד בולע את חבריו, וזהו תלמיד קטן שלא הגיע להוראה ומורה חייב מיתה. ואם הם שוים זה לזה, ויש בהם מחלוקת וקושיא, נאמר בהם (לבסוף) "את זהב בסופה", ופרשוה (קידושין ל ע"ב) אהבה בסופה.
פרשת תזריע:	
וידבר יהוה אל משה לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וגו' (ויקרא יב ב) רבי אלעזר פתח¹⁷⁷⁶ (שיר ג א) על משכבי בלילות בקשתי וגו' על משכבי במשכבי מבעי ליה מהו על משכבי¹⁷⁷⁷ אלא כנסת ישראל אמרה קמי קודשא בריך הוא ובעואות מניה על גלותא¹⁷⁷⁸ בגין דהיא יתבה בין שאר עמין¹⁷⁷⁹ עם בנהא ושכיבת לעפרא¹⁷⁸⁰ ועל	"וידבר ה' אל משה לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וגו'", רבי אלעזר פתח "על משכבי בלילות בקשתי וגו'". על משכבי, היה צריך להיות במשכבי, מה זה על משכבי, אלא כנסת ישראל אמרה לפני הקדוש ברוך הוא ומבקשת ממנו על הגלות משום שהיא יושבת בין שאר העמים עם בניה ושוכבת לעפר, ועל שהיא שוכבת בארץ טמאה אחרת, אומרת על

¹⁷⁷⁰ (נ"א תנאין) (נוסף בדפ"ו).

¹⁷⁷¹ ר"ל זהו שאומרים בגמ' על המתני' תנינא שהוא תנין שבים (יהל אור).

¹⁷⁷² ר"ל דאינון שבים הן התלמידים שהגיעו להוראה ר"ל שיכולים לשוטט ים התלמוד ואותן שביבשה הן אותן שלא הגיעו להוראה (יהל אור).

¹⁷⁷³ ר"ל הוא הרב (יהל אור). (דאינון מארי קבלה אינון לעילא) (נוסף בדפ"ו).

¹⁷⁷⁴ ר"ל אותו שהגיע להוראה לאותו שלא הגיע כמש"ו וז"ש (ע"ז ד ע"א) מה דגים שבים כל הגדול מחבירו בולע, כו' אבל אם אינו גדול ז"ש ואי כו' (יהל אור).

¹⁷⁷⁵ (ס"א לבסוף) (נוסף בדפ"ו).

¹⁷⁷⁶ טעם פתיחה זו לפי שרוצה לפרש אשה כי תזריע קאי על השכינה, דהיינו כשמעשה התחתונים הגונים, אזי המלכות מתקשטת בקישוטים נאים, ואז הזכר מתעורר ע"י אותם הקישוטים הטובים, ותאוותו מרובה והמ"ד גוברים, ולכך וילד זכר, כמ"ש לקמן מה ע"ב. ולכך הביא פסוקים אלו שמדברים על השכינה פסוק זה, דעל משכבי, וכן אשת חיל דלקמן שכולם מדברים על השכינה (מ"מ).

¹⁷⁷⁷ שפירושו על ענין משכבי (רח"ו). עם היות שפסוק זה ידבר על הגלות, אין ספק שכל שיר השירים נאמר בהיותה שוכבת בחיק המלך, אלא בהיותה מתנפלת על גלותה, גלוי לה שעתיד להיות (אור יקר).

¹⁷⁷⁸ ידוע ששיר השירים קדש קדשים והוא בסוד חכמה, וכו' כנגד אצילות וכו'. ואמנם בימי שלמה הוה קיימא סיהרא באשלמותא, ורחל היתה תמיד פב"פ עם בעלה, אכן מאז בהיותה קמי קב"ה ממש לפניו, ובעאת מיניה על גלותא, פי' על הגלות המעותד לבא, שמאז הקדימה תפילה לצרה. והיתה הכוונה על הגלות הארוך הלזה (רמ"ז).

¹⁷⁷⁹ ירדה בעוה"ר עד המלכות דקלי' ונפלו כל המ"ן שלה, והיינו עם בנהא (רמ"ז).

¹⁷⁸⁰ היינו חורבן בית המקדש שאין לה כסא וכו' יש עפר יפה קדוש ויש עפר תחת קרקע המשכן שהוא עפר שאינו עושה פירות ויש בו קללה שנאמר בו ויתן אל המים (אור יקר). ושכיבת לעפרא, הרי עיקר הצרה שהיא שפלה בתחתית השפלות, והוא לשון משכבי [לפי זה מש"כ בפסוק "בלילות" פי' ב' הנקבות של הטומאה נקראות נוקבי דתהומא, והן הן לילית רבתא כנגד בינה ולילית זעירתא לעומת רחל, והיינו בלילות, פי' בשני הלילות (רמ"ז). שירדה לבריאה הנקרא עפר בסוד העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, ולפי' זה על משכבי, ר"ל המלכות אומר על שכיבתי בעפר בגלות שנק' לילות בקשתי וכו' אבל ר' יצחק דלקמן מפרש על משכבי הוא על ענין הזווג שנפסק בגלות ולכך בקשתי וכו' (מ"מ).

מִשְׁכְּבִי אֲנִי מִבְקֶשֶׁת, שְׁאֲנִי כּוֹאֶבֶת (שׁוֹכֶכֶת) בְּגִלּוֹת, וְעַל זֶה בִּקְשָׁתִי אֶת שְׁאֵהְבָה נִפְשִׁי, וְלִהְיָא אֹתִי מִמֶּנּוּ, "בִּקְשָׁתִי וְלֹא מִצָּאֲתִי", שְׁאִין דְּרִכּוּ לְהַזְדוּג	דְּהִיא שְׁכִיבַת בְּאַרְעָא אַחֲרָא ¹⁷⁸¹ מִסְאֲבָא ¹⁷⁸² אִמְרָה עַל מִשְׁכְּבִי בְּעִינָא [דְּכִאֲבִנָא] (דְּסִאֲבִנָא) וְנִ"א דְּשְׁכִיבִנָא בְּגִלּוֹת ¹⁷⁸³ וְעַל דָּא בִּקְשָׁתִי אֶת שְׁאֵהְבָה נִפְשִׁי ¹⁷⁸⁴ לְאַפְקָא ¹⁷⁸⁵ לִי מִנִּיהּ בִּקְשָׁתִי וְלֹא מִצָּאֲתִי ¹⁷⁸⁶ (שֵׁם) דְּלֹא אֹרְחִיהּ לְאַזְדוּגָא
עֲמִי אֵלֹא בְּהִיכְלוֹ. קְרֵאֲתִי וְלֹא עֲנִי, שֶׁהִנֵּה בֵּין עַמִּים אֲחֵרִים אֲנִי יוֹשֶׁבֶת, וְאִין שׁוֹמְעִים אֶת קוֹלִי אֵלֹא בְּנִי, שְׁכָתוֹב "הַשְׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים וְגו'".	מִב/ב
רַבִּי יִצְחָק אָמַר עַל מִשְׁכְּבִי בְּלִילֹת אִמְרָה כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל, עַל מִשְׁכְּבִי הַתְּרַעַמְתִּי לִפְנֵי, רַבִּי יִצְחָק אָמַר ¹⁷⁹⁰ עַל מִשְׁכְּבִי בְּלִילֹת אִמְרָה כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל עַל מִשְׁכְּבִי אֶתְרַעַמְנָא קְמִיהּ ¹⁷⁹¹	בִּי אֵלֹא בְּהִיכְלִיהּ ¹⁷⁸⁷ קְרֵאֲתִי וְלֹא עֲנִי דְּהֵא בְּנִי עֲמִין אַחֲרֵינִין יִתִּיבִנָא ¹⁷⁸⁸ וְקִלְיָהּ לֹא שְׁמַעִין אֵלֹא בְּנִי ¹⁷⁸⁹ דְּכִתִּיב (דְּבָרִים ד' לֵג) הַשְׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים וְגו':

¹⁷⁸¹ היינו רשות השרים (אור יקר).

¹⁷⁸² שאינם טהורים אלא החצונים שליטת הקלי' (אור יקר).

¹⁷⁸³ ירצה שאין פירוש בקשתי את שאהבה נפשי שבקש לת"ת, שהרי היא עמו קמיה כדפירשנו, אלא בקשתי בקשה זו מהת"ת שנקרא שאהבה נפשי, והבקשה היא דכאיבנא בגלות והיינו כאב שאוחז את הגוף המלומד לשכב על גבי מצע ועתה לעפר וזהו שאמר על משכבי העכור הגורם לי כאב דהיינו משכבי הגליות דהיינו בלילות בקשתי על תיקון ענין זה מת"ת שהוא את שאהבה נפשי (אור יקר). הכונה שהיא חולה וכמוטלת על ערש דוי, שכן מצינו לשון משכב אצל חולה וכו', וכמו כן טומאת ארץ הטמאה גורם לה חולי וכאב, כי זו היא מדת טומאת הנדות שמסבבת צירים וחבלים לנקבה, וכו', והוא מחמת התעוררות הגבורות הקשות וכו'. אך זהו סימן טהרתה, רצוני לומר שהחיצונים סוברים שכיון שהושפלה עד תכלית השפלות שאין עוד תקוה לגאולתה שהרי היא מגואלה ביניהם, ואינו כן שח"ו אין להם שליטה אלא בחיצוניות אבל תוכיות הקדושה בל ישלוט זר במעין חתום, כי על כן נקראת בתולה. והעד על זה מה שהיא נכאבה תמיד (רמ"ז).

¹⁷⁸⁴ ירצה מחמת שאני מרגשת שפלותי ושאני מוטלת על משכבי לכן בקשתי את שאהבה נפשי, ה"ס ההוא רוחא [דשביק] דבגוה [עי' ע"ח שער המוחין פרק ה' וזהר ח"ב קא ע"א] הנקרא נפשה ממש ושה נעשית כלי לבעלה, כי אם ח"ו היתה נטמעת בין האומות כסברתם הלא הם אינם חפצים בחיבור החסדים כי אין בהם יכולת להתבסס, והם במדרגת הנפש הנכרתת שאין לה עוד שייכות עם הרוח כידוע מסוד הכרת, אבל אני נפשי אוהבת וחושקת לצאת מן הגלות לשוב להתחבר עם בעלי (רמ"ז).

¹⁷⁸⁵ ולאפקא (דפ"ו). על ידי שיתייחד עמי בגלות וע"י ייחודו אתרפא, שבהיות ייחוד המלכות עם הת"ת אין גליות, וזהו שדקדק ואמר לאפקא לי מיניה בקשתי את שאהבה נפשי, שפי' שאהבה נפשי ירצה אהבת המלכות הנקראת נפש והוא סוד החבוק שע"י אותה האהבה המתעוררת מימין ומשמאל נגמר הייחוד ויהיה הענין שבשלותה היא מתנפלת על היחוד באותו הזמן כאלו הוא זמן הגלות וצערו והיא מתפללת על תיקונה ולא נמצא וזהו שאמר בקשתי (אור יקר).

¹⁷⁸⁶ היינו על ענין התעוררותה בגלות אל הייחוד, ומפני חסרון תיקונה אי אפשר, וזהו שאמר דלאו אורחיה לאזדווגא בי אלא בהיכליה (אור יקר). עודנה בתוך הגלות, שישראל נותנים לה עוז ותעצומות בתורתם ותפילתם ועשייתם המצות וכוונתם לייחד ייחודים ולעשות זוג ז"ן, ואין לאל ידם לעשותו בשלימות כי אין כח בימי הגלות רק לחדש נשמות ישנות ומגולגלות וכו', אבל זוג עצמי לא יעשה עד ביאת משיחנו במהרה בימינו ועוד י"ל דמ"ש ולא אורחיה וכו', אף בזמן הגלות קאמר, דאע"ג דיש זוג לז"ן כשל שבתות וימים טובים, הלא אין אותו הזוג במקומם דז"ן אלא שמתעלים להיכלא דא"א, כי אין אופן להעשותו במקומם מפני שליטת החיצונים, והיינו דקאמר דלאו אורחיה, ר"ל בגלות, אלא בהיכליה, הוא בהתעלותו להיכל א"א וזה לא נחשב הזוג שלו, ולעומת כן אמרה בקשתי, פי' במקומו, ולא מצאתי, פה כי עלה למעלה (רמ"ז).

¹⁷⁸⁷ בהיות בה קישוטיה והיא בהיכלא בתיקוני קשוטיה מקדש היכל וקרנן והיא בת מלך פנימה שאז אין חלק לחצונים בייחוד ההוא אמנם בגלות חוץ מהיכלו אין דרכו מפני שימצאו שם הזרים והנה אמר בקשתי (אור יקר). עודנה בתוך הגלות, שישראל נותנים לה עוז ותעצומות בתורתם ותפילתם ועשייתם המצות וכוונתם לייחד ייחודים ולעשות זוג ז"ן, ואין לאל ידם לעשותו בשלימות כי אין כח בימי הגלות רק לחדש נשמות ישנות ומגולגלות וכו', אבל זוג עצמי לא יעשה עד ביאת משיחנו במהרה בימינו ועוד י"ל דמ"ש ולא אורחיה וכו', אף בזמן הגלות קאמר, דאע"ג דיש זוג לז"ן כשל שבתות וימים טובים, הלא אין אותו הזוג במקומם דז"ן אלא שמתעלים להיכלא דא"א, כי אין אופן להעשותו במקומם מפני שליטת החיצונים, והיינו דקאמר דלאו אורחיה, ר"ל בגלות, אלא בהיכליה, הוא בהתעלותו להיכל א"א וזה לא נחשב הזוג שלו, ולעומת כן אמרה בקשתי, פי' במקומו, ולא מצאתי, פה כי עלה למעלה (רמ"ז).

¹⁷⁸⁸ ואין ראוי שיפגם ויטנף קולו בהם שאין קולו נשמע אלא לטהורים וזהו שאמר וקליה לא שמעין אלא בנ"י (אור יקר).

¹⁷⁸⁹ שעם היות שהיתה נבואה לנביאי האומות לא בקול ח"ו אלא בקרי ולא בקריאה ולזה קליה לא שמעין אלא בנ"י ואלו שהם מצרנים אלי פסולים לשמוע קולו לכך אין קולו מתפשטת למטה אלי ביניהם בגלות (אור יקר).

שהיה מזדווג עמי לשמח אותי ולברך אותי בשמחה שלימה, שכך שנינו, שמזווג של המלך עם כנסת ישראל כמה צדיקים ירשו ירושת נחלה הקדושה, וכמה ברכות נמצאות בעולם.	דיהא מזדווג עמי למחדי לי ולברכא לי בחידו שלים דהכי תנינן ד[מ]זווגא דמלכא בכנסת ישראל כמה צדיקים ירתי ¹⁷⁹² ירותת אחסנתא קדישא וכמה ברכאן משתכחי בעלמא:
רבי אבא היה הולך לכפר קניא [בסחורה] למערת לוד, והיו עמו רבי יוסי ורבי חייא. אמר רבי יוסי כתוב "אשת חיל עטרת בעלה וגו'", אשת חיל זו כנסת ישראל, וכרקב בעצמותיו מבישה אלו, [זו האמונה של שארן העמים שאין הקדוש ברוך הוא יכול לסבול אותם בעולם, כמו שנאמר "ואקוץ בם", כאותם קוצים ודרדרים שדוחקים את האדם ולא יכול לסבול אותם.	רבי אבא הוה אזיל לכפר קניא (ס"א בפרקמטיא) ולמערתא (במערתא) דלוד והוה עמיה רבי יוסי ורבי חייא אמר רבי יוסי כתיב (משלי יב ד) אשת חיל עטרת בעלה וגו' אשת חיל דא כנסת ישראל וכרקב בעצמותיו מבישה ¹⁷⁹³ אלין ונ"א דא מהימנותא דשארן עמין עכו"ם דקודשא בריך הוא לא יכיל למסבל לון בעלמא כמה דאת אמר (ויקרא כ כג) ואקוץ בם כהני קוצין וגובין דדחקין ליה לבר נש ולא יכיל למסבל לון:
אמר רבי אבא כך זה ודאי, אשת חיל זו כנסת ישראל שהיא המושלת על כמה חיילות וכמה מחנות שנמצאים בעולם, עטרת בעלה כמו שנאמר "עטרת תפארת והכל אחד" (אשת חיל זו כנסת ישראל, שהרי בזווג המלך הוציאה כמה חיילות כמה מחנות כמה צדיקים בעולם, וכולם נקראים בנים להקדוש ברוך הוא ולכנסת ישראל כמו שכתוב "בנים אתם לה' אלהיכם").	אמר רבי אבא והכי הוא ודאי אשת חיל דא כנסת ישראל דהיא גבירתה ¹⁷⁹⁴ מכמה חיילין וכמה משריין דמשתכחי בעלמא עטרת בעלה כמה דאת אמר (ישעיה סב ג) עטרת תפארת וכלא חד (אשת חיל דא כנסת ישראל דהא בזווגא דמלכא אפיקת כמה חיילין כמה משריין כמה צדיקים בעלמא וכלהו אקרונ בנים לקודשא בריך הוא ולכנסת ישראל כמה דכתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהוה אלהיכם):
בעוד שהיו הולכים אמר רבי אבא כל אחד יאמר דבר בכנסת ישראל, רבי אבא פתח ואמר "אשת חיל מי ימצא" זו כנסת ישראל שהיא אשת חיל כמו שאמרנו. מי ימצא, כמו שנאמר "אשר ימצא אתכם באחרית הימים", (מי ימצא ללחום בו קרב). מי ימצא, מי יזכה להיות עמה בשלמות ולהמצא עמה תמיד, כמו שנאמר "מי יעלה בהר ה' וכו'".	עד דהוו אזלי אמר רבי אבא כל חד לימא מלה בכנסת ישראל רבי אבא פתח ואמר (משלי לא י) אשת חיל מי ימצא דא כנסת ישראל דאיהי אשת חיל כמה דאמרן מי ימצא כמה דאת אמר (בראשית מט א) אשר ימצא ¹⁷⁹⁵ אתכם באחרית הימים ¹⁷⁹⁶ (מי ימצא לאנחא ביה קרבא) מי ימצא מאן יזכה למהוי בה בשלימו ולאשתכחא עמה

¹⁷⁹⁰ הנה הוא מפרש משכבי מלשון זווג, ואין ספק שגם הוא מורה מה שנז"ל מחוסר הזווג בזמן הגלות, אבל מפרשו על זווג שנעשה בגלות בחסד ה' וכמעט שאינו ע"י בני אדם, והוא של יעקב ולא שגדול כחו (רמ"ז).

¹⁷⁹¹ שאינו מקיים עמי מצות עונה שדרכו היה דהוה מזדווג עמי למחדי לי מצד הבינה צד השמאל ולברכא לי מצד הימין והחסד והיינו אומרו את שאהבה נפשי מימין ומשמאל בחידו שלים מהאמצע ששם שלום משתי צדדים יחד, והיינו קראתיו ולא ענני (אור יקר). בלילה הזווג עם לאה, ורחל היא תחת המטה ומשכבה היא בבריאה וכו' לכן השכינה אמנו רחל מרעמת מה שהוא על משכבי בלילות שהוא אחר חצות ואז אני צריכה לירד לבריאה והזיווג הוא על משכבי באצילות וכו' אם היה עמי הזיווג היה יוצא ממנו נשמות לכמה צדיקים משא"כ כשהזווג עם לאה אין יוצאים נשמות וכו' (מ"מ).

¹⁷⁹² ירתו (דפ"ו).
¹⁷⁹³ אלין שאר עמין בני לילית אשת זנונים והיא מבישה וירצה רקב בעצמותיו שהעצמות העליונות הם תיקוני האברים העליונים שהם ספירות עליונות ובהם בחינות בסוד רמ"ח אברים ולילית ובניה הם מעיקין ופוגמין למעלה בהיותם נזונים משם והיינו קוצים שהם עוקצים למעלה בצעקתם הב הב (אור יקר).
¹⁷⁹⁴ דרש חיל לשון חיילות (רח"ו). הוא על בחינתה בעטרת זעיר שהוא שרשה התחתון שלה בזעיר, ואז היא יורדת לבי"ע ששוררת על הכל (רמ"ז).
¹⁷⁹⁵ לשון הפסוק: יקרא.

¹⁷⁹⁶ מביא ראייה מה אשר ימצא אתכם דהתם קאי על המלכות דכתיב באחרית הימים והיא המלכות שהיא סוף האצילות גם מי ימצא דהכי קאי על המלכות והיא הנק' אשת חיל (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

תדיר וכמה דאת אמר (תהלים כד ג) מי יעלה בהר יהו"ה וגו' 1797:	
ורחוק מפנינים מכרה מכרה מקחה מבעי ליה 1798 אלא לכל אינון דלא אתדבקן בה בשלימו ולא שלמין בהדה היא מכרה לון ואסגר 1799 לון 1800 בידא דעממין אחרנין כמה דאת אמר (ש"א יב ט' 1801) ויעזבו בני ישראל את יהו"ה וימכור אותם ביד סיסרא וכדין בלהו רחיקין מאלין פנינים עלאין קדישין דלא יהא לון חולקא בהו הדא הוא דכתיב ורחוק מפנינים מכרה רבי חייא פתח קרא אבתריה ואמר (משלי לא יא) בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר בטח בה לב בעלה דא קודשא בריך הוא דבגיני כך מני לה על עלמא לאתדברא עלה כל זיונין דיליה אפקיד בידהא וכל אינון מגיחי קרבא ועל דא ושלל לא יחסר 1802:	"ורחוק מפנינים מכרה", מכרה, היה צריך להיות מקחה, אלא לכל אותם שלא נדבקו עמה בשלמות ולא שלמים עמה, היא מכרה אותם והסגירה אותם בידי עמים אחרים, כמו שנאמר "ויעזבו בני ישראל את ה' וימכור אתם ביד סיסרא", ואז התרחקו כולם מאותן פנינים עליונות קדושות שלא יהא להם חלק בהן, זה שנאמר ורחוק מפנינים מכרה. רבי חייא פתח בפסוק אחריו ואמר, "בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר". בטח בה לב בעלה, זה הקדוש ברוך הוא, שלכן מנה אותה על העולם להנהיג אותו, וכל כלי הזיין שלו הפקיד בידה, וכל אותם לוחמי הקרב, ועל כן ושלל לא יחסר.
רבי יוסי פתח קרא אבתריה ואמר (שם יב) גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה גמלתהו טוב היא זמינת טב לעלמא 1803 זמינת טב להיכלא דמלכא 1804 ולבני היכליה 1805 ולא רע בגין דכתיב (בראשית ב ט) ועץ הדעת טוב ורע 1806 טוב אימתי בזמנא דאינון ימי השמים 1807 נהרין עלה ומזדווגן עמה בדקא יאות דאינון ימי חייה בגין דעץ החיים שדר לה חיים ונהיר לה ובההוא זמנא גמלתהו טוב ולא רע 1808 אמר רבי אבא שפיר הוא וכלהו קראי בכנסת ישראל אתמרו:	רבי יוסי פתח בפסוק אחריו ואמר, "גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה". גמלתהו טוב היא הכינה טוב לעולם הכינה טוב להיכל המלך ולבני היכלו. ולא רע, משום שכתוב "ועץ הדעת טוב ורע". מתי טוב, בזמן שאותם ימי השמים מאירים עליה ומזדווגים עמה כראוי, שהם ימי חייה משום שעץ החיים שולח לה חיים ומאיר לה. ובאותו זמן גמלתהו טוב ולא רע. אמר רבי אבא יפה הוא, וכל הפסוקים נאמרו על כנסת ישראל.
אשה כי תזריע (ויקרא יב ב) תנינן אשה מזרעת תחלה יולדת זכר. רבי אחא אמר הרי שנינו שהקדוש ברוך הוא גזר על הטפה ההיא אם היא זכר אם היא נקבה, ואתה אומר אשה	"אשה כי תזריע", שנינו אשה מזרעת תחלה יולדת זכר. רבי אחא אמר הרי שנינו שהקדוש ברוך הוא גזר על הטפה ההיא אם היא זכר אם היא נקבה, ואתה אומר אשה

1797 כל עטרה דנוק' נקרא הר, ובסוד (תהלים כד ג) מי יעלה בהר ה', כמ"ש בפ' תזריע (מב ע"ב) ופ' אחרי מות (סח ע"ב) (דע"ה ח"ב קכה ע"ב).

1798 פי' שר"ל יותר מפנינים שקשה לאדם לקנותם מקחה של המלכות גדול מהם, לפי שמי יוכל לזכות בה (מ"מ).

1799 ואסגרא (דפ"ו).

1800 ומכרה כמו מכירתה (רח"ו). שיעור הכתוב מי שהוא רחוק מפנינים שהיא התורה ומצותיה מוכרת אותו לאו"ה וע"ד ושלל לא יחסר (מ"מ).

1801 ז"ל: וישכחו את ה' אלהיהם. ועי' רמ"ז לעיל מ ע"ב: פעמים הרבה שומרים הטעמים ולא המלות.

1802 שמוציאים ניצוצות הקדושה מן הקלי' שהיה תחלה שלול בידה כמ"ש ושביט שביו שבי ששבה הוא (רח"ו).

1803 לעולם הזה (מ"מ).

1804 ב"ע (מ"מ).

1805 פי' לשרפים וחיות ואופנים שבב"ע (מ"מ).

1806 פי' היא המלכות שרגליה יורדת מות הנק' רע (מ"מ).

1807 ר"ק דז"א (רח"ו).

1808 אע"פ שהיא עץ הדעת טו"ר, עכ"ז כשנמשכים ו"ק אליה, אז היא טוב ולא רע, ונותנת לתחתונים שפע טוב וכאלו נותנת לז"א ולכל א' (מ"מ).

1809 פי' כמש"ל מ' יום קודם יצירת הוולד המלאך מביא הטיפה לפני הקב"ה וגוזר מה תהא עליה, אלמא שהקב"ה גוזר אם יהיה זכר (מ"מ).

מזרעת תחלה יולדת זכר. אמר רבי יוסי ודאי שהקדוש ברוך הוא מבחין בין טפה של זכר ובין טפה של נקבה, ומשום שמבחין בה גזור עליה אם תהיה זכר או נקבה. אמר רבי אחא וילדה זכר, וכי כיון שמזרעת יולדת, שכתוב וילדה. [אלא] הפסוק הזה כך היה צריך להיות, אשה כי תהר וילדה זכר [תזריע ויהיה זכר], מהו כי תזריע וילדה. אמר רבי יוסי, אשה מיום שמתעברת עד היום שמולידה אין לה בפיה אלא הילוד שלה, אם יהיה זכר, ועל כן אשה כי תזריע וילדה זכר.	דבר אי איהי נוקבא ואת אמרת אשה מזרעת תחלה יולדת זכר אמר רבי יוסי ודאי קודשא בריך הוא מבחין בין טפה דדכורא ובין טפה דנוקבא ובגין דאבחיין ליה גזר עליה אי להוי דבר אי נוקבא ¹⁸¹⁰ אמר רבי אחא וילדה זכר וכי כיון דמזרעת יולדת דכתיב וילדה (אלא) האי קרא הכי מבעי ליה אשה כי תהר וילדה זכר (ס"א תזריע ויהיה זכר) מהו כי תזריע וילדה אמר רבי יוסי אתתא מן יומא דאתעברת עד יומא דיולדת לית לה בפומא אלא ילידו דילה אי להוי דבר ועל דא אשה כי תזריע וילדה זכר:
"אשה כי תזריע", רבי חזקיה פתח "מה רבו מעשיך ה'", כמה רבים מעשי המלך הקדוש בעולם. משל לאדם שלקח בידו כמה	אשה כי תזריע רבי חזקיה פתח (תהלים קד כד) מה רבו מעשיך יהו"ה כמה סגיאין עובדותי דמלכא קדישא בעלמא מתל ¹⁸¹¹ לבר נש דנמיל בידוהי כמה
קשרים [של זרעים] יחד וזרע אותם בפעם אחת, ואחר כך יוצא כל אחד ואחד לבדו. כך הקדוש ברוך הוא עשה מעשיו בחכמה, ובחכמה נטל הכל יחד וזרע אותם, ואחר כך יצאו כל אחד ואחד בזמנו, זה שנאמר "כולם בחכמה עשית".	מג/א מקמורין ¹⁸¹² כחדא וזרע לון בזמנא חדא ולבתר נפיק כל חד וחד בלחודוהי כך קודשא בריך הוא עביד עובדותי בחכמה ¹⁸¹³ ובחכמה נטיל כלא כחדא ¹⁸¹⁴ וזרע לון ¹⁸¹⁵ ונלבתר נפקין ¹⁸¹⁶ כל חד וחד בזמניה הדא הוא דכתיב (תהלים קד כד) כלם בחכמה עשית:
אמר רבי אבא "מה רבו מעשיך ה'", כמה רבים מעשי המלך הקדוש, וכולם סתומים	אמר רבי אבא ¹⁸¹⁷ מה רבו מעשיך יהו"ה כמה סגיאין אינון עובדותי דמלכא קדישא וכלהו

¹⁸¹⁰ המלאך אינו יודע מי הזריע תחלה ולכן שואל טפה זו וכו' (רח"ו).

¹⁸¹¹ משל (דפ"ו).

¹⁸¹² הם צרורי זרעים כל אחד ואחד ממין אחר, וכשהוא עת הזרע זורעם יחד ביום אחד, אבל יציאתם וצמיחתם הוא בזמנים שונים כאשר נראה במוחש (רמ"ז).

¹⁸¹³ יש שני זווגים, זווג האחד הוא לעשות כלי ביסוד הנוק' להשפיע בו ההוא רוחא וזהו מסוד ג' ע"ב דסמ"ב ועולים גבור"ה, והשני הוא ע"ב דע"ב שהוא חס"ד ובו כח ההולדה להוליד נשמות מכל הד' בחי' דד' ע"ב שמהם נעשים המוחים, וכמ"ש באדם ישר. ותו איתא בכללי הרח"ו סי' נ"ד שהזווג הראשון הוא בסוד ר"ו אתוון של ויסע ויבא ויט והשני הוא בסוד ע"ב השמות, וז"ס עיבור ע"ב ר"ו, ונמצא ששם ע"ב זה כולל כל הד' בחי' של רפ"ח. וז"ש שהקב"ה עושה מעשיו בחכמה, שהרי אין הולדה אלא בה כאמור (רמ"ז).

¹⁸¹⁴ היינו בהארת חכמה דא"ק שנתלבשה במלכות א"ק ונאצלו כל העולמות כמ"ש בע"ח שער סדר האצילות כי שם נדרש פסוק זה על כך (רח"ו). ה"ס התכללות הר"ו אתוון בשם ע"ב (רמ"ז).

¹⁸¹⁵ בכאן לא אמר בזמנא חדא, מפני שלפי האמת הם שני זמנים, אבל הוא דוגמא למשל שאמר בזמנא חדא, מפני שבזווג השני שהוא העיקר כולל בעצמו כל הזווג הראשון ונותן בו כח וחיות חדש להיות גם הוא נזרע (נ"א נכלל), שהרי כל נשמה נכללת מכל הרפ"ח כנודע (רמ"ז).

¹⁸¹⁶ זה כמ"ש בספר הכוונות בכוונת עצרת שהשפע נקלט ונעצר ברחם הנוק' שלכן היא נקראת עצרת, אבל הלידה אינו בזמן אחד שיש לבו ביום ויש לכמה ימים ויש לו' חדשים כמסוכות לפסח, עיי"ש. וז"ש ולבתר נפקו כל חד וחד בזמניה הה"ד כלם בחכמה עשית, כי מלת כולם לפי הפשט אינה מחדשת כלום, שהיל"ל מה רבו מעשיך ה' ובחכמה עשית, אלא הכוונה כי כל עשיה ומעשה הוא במלכות שבה נגמר כל פועל ובה הוא הריבוי כנז"ל, וזהו "מה רבו מעשיך", אבל כדי שלא תבין שזה הריבוי נמשך ממנו לכן אמר כלם בחכמה עשית, והוא מ"ש ובחכמה נטיל כלא כחדא (רמ"ז).

¹⁸¹⁷ ר"ל דלא צריך לייחס הריבוי למדת המלכות כמ"ש רבי חזקיה, אלא גם בחכמה יצדק, וז"ש "כמה סגיאין אינון", כלומר הם בעצמם, ולכן לא אמר בעלמא כמ"ש רבי חזקיה. והענין שידוע שיש בחכמה שורש דין מבחינת חכמה סתימאה, ולזה כל ההיות במחשבה אתברירו, וניחא לרבי אבא שמתייחס הריבוי למעשי ה' מפאת עצמם ולא מצד מקום השפעתם, אבל יקשה איך ייחס מעשים לאבא שהם מבחינת עשיה, ועוד שידוע שהחכמה היא נעלמת מאד, לכן אמר "וכלהו סתימין בחכמה", ירצה לא תחשוב

בחכמה. זה שנאמר כולם בחכמה עשית, כולם כלולים בחכמה ולא יוצאים החוצה אלא בשבילים ידועים כלפי הבינה, ומשם נעשים הכל ונתתקנים, זה שנאמר "ובתבונה יתכונן", ועל זה "כולם בחכמה עשית". בבינה מלאה הארץ, הארץ זו כנסת ישראל, שמשם מתמלא מהכל, כמו שנאמר "כל הנחלים הולכים אל הים וגו'". קנינך, שהיא מוציאה אותם אחר כך, זה שנאמר "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", בה' בראם, לכן מלאה הארץ קנינך.	סתימין בחכמה הדא הוא דכתיב כלם בחכמה עשית כלם בחכמה כלילין ולא נפקי לבר אלא בשבילין ידיעין¹⁸¹⁸ לגבי בינה ומתמן אתעבידו כלא ואתתקנו הדא הוא דכתיב (משלי כד ג) ובתבונה יתכונן ועל דא כלם בחכמה עשית¹⁸¹⁹ בבינה מלאה הארץ הארץ דא כנסת ישראל דמתמן אתמליא מכלא כמה דאת אמר (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים וגו' (מלאה הארץ) קנינך^(י) דהיא אפיקת לון לבתר הדא הוא דכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם בה' בראם בניני כך מלאה הארץ קנינך^(י)ך:
בא וראה בשעה שאדם בא להתקדש להזדווג בנקבתו (בכוונה) ברצון קדוש שלו, מתעוררת עליו רוח (אחרת) קדושה כלולה מזכר ונקבה, ורומז הקדוש ברוך הוא לשליח אחד הממונה על הריונות של בני האדם, ומפקיד בידו אותה הרוח, ומודיע לו לאיזה מקום יפקוד אותו. זה שנאמר "והלילה אמר הורה גבר", הלילה אמר לאותו ממונה הורה גבר מפלוני, והקדוש ברוך הוא מפקיד לו את אותה הרוח כל מה שמפקיד, והנה פרשוה.	תא חזי בשעתא דבר נש אתי לאתקדשא לאזדווגא בנקביה (בכוונה) ברעותא קדישא דיליה אתער עליה רוחא (אחרת) קדישא כליל דבר ונקבא ורמזי קודשא בריך הוא לחד שלוחא ממנא על עדוייהון דבני נשא ומני בידיה ההוא רוחא ואודע ליה לאן אתר יפקוד ליה הדא הוא דכתיב (איוב ג ג) והלילה אמר הורה גבר הלילה אמר לההוא ממנא הורה גבר מפלניא וקודשא בריך הוא אפקיד ליה לההוא רוחא כל מה דאפקיד והא אוקמוה:
אז יורדת רוח וצלם אחד עמה, אותו שעומד בדיוקנו למעלה, באותו צלם נברא (התגדל) באותו צלם הולך בעולם הזה, זה שנאמר "אך בצלם יתהלך איש", בעוד שהצלם הזה נמצא עם האדם, בצלם שלו עומד בעולם הזה שמתחברים כאחד. (נמצא עמו אדם עומד בעולם הזה, ושנים הם שמתחברים כאחד.) ושלמה המלך מזהיר את בני האדם ואומר "עד שיפוח היום ונסו הצללים", שנים.	כדין רוחא נחתא וחד צולמא עמיה¹⁸²⁰ ההוא דקאים בדיוקניה לעילא בההוא צולמא אתברי וס"א אתרבינן בההוא צולמא אזיל בהאי עלמא הדא הוא דכתיב (תהלים לט ז) אך בצלם יתהלך איש בעוד דהאי צולמא אשתכח¹⁸²¹ עמיה דבר נש בצולמא דיליה קאים בהאי עלמא דמתחברן כחדא וס"א אשתכח עמיה בר נש קאים בהאי עלמא ותרין אינן דמתחברן כחדא ושלמה מלכא אזהר לבני נשא ואמר (שיר ב יז) עד שיפוח היום ונסו הצללים תרי:
ובספר הכשפים של אשמדאי מצאנו	ובספרא דחרשין דאשמדאי אשכחנא דאינן

שהריבוי בעצם הוא בחכמה, אלא בבחי' כוללות להיותה מקור כל ההיות אבל הוא בהעלם גדול. והענין הוא שבה שרשי כל הנמצאים אך הוא בדרך כוללות, על דרך מ"ש בהיולי שבו הכל, רק שהוא בהתכוללות ובהעלם, וכמו שהחושים מושרשים בהעלם בחוש המשותף. הה"ד כלם בחכמה עשית (רמ"ז).
¹⁸¹⁸ יסוד אבא (רח"ו).

¹⁸¹⁹ הנה החכמה הוא האומר ובינה הוא העושה כנודע והענין הוא כי כבר ידעת כי יסוד דאבא נעלם ומתלבש תוך היסוד של בינה. כמבואר אצלנו בדרוש המוחין של ז"א ונמצא כי יסוד בינה הוא המתגלה והוא העושה כל הדברים ואם כן מ"ש כולם בחכמה עשית אין פירושו שהחכמה הוא העושה אלא שהחכמה בהיותה מתלבשת בבינה עושה הבינה כל המעשים וזמ"ש כולם בחכמה עשית בבינה כלומר בהיותה מלובשת בתוך הבינה (שער מאמרי רשב"י). הוקשה גם זה להם מי נתן העשיה בחכמה לכן אמר כולם הם בחכמה ואח"כ עשיה היתה בבינה כי הנה כל הקודם לא"א הוא אצילות אדם קדמון לכל הקדומים א"א בריאה אבא יצירה אימא עשיה וזהו שאמר כולם בחכמה עשית בבינה (זהר הרקיע).
¹⁸²⁰ קד ע"ב (הערת הזהר).

¹⁸²¹ ויחי רכ ע"א (הערת הזהר).

דידעי וס"א דבעו לחרשא חרשין מסטר שמאלא ולא תדבקא בהו יקום לנהורא דשרגא או באתר דיתחזון אינון צולמין דיליה ויימא אינון מלין ודמתקני לאינון חרשין ויקרי לון לאינון סטרינ מסאבין בשמהן מסאבין דלהון [ויזמין צולמין] (ויזמי צולמין) דיליה לאינון דקארי ויימא ודהא אתתקן [דהא מתקן ברעותיה] (דהא מתקן ברעותיה) להו לפקודיהו וההוא בר נש נפק מרשו דמאריה ופקדונא דיליה יהב לסטר מסאבא:	שאותם שיודעים (שרוצים) לכשף כשפים מצד השמאל ולהדבק בהם, יקום לאור הנר או במקום שיראו אותם הצלמים שלו, ויאמר אותם דברים שמתקנים לאותם הכשפים, ויקרא להם לאותם צדדים טמאים בשמות הטמאים שלהם, ויזמין (וישביע) הצלמים שלו לאותם שקורא, ויאמר שהוא מתקן ברצונו להם למצותם, ואותו האיש יוצא מרשות רבונו ופקדונו נותן לצד האחר.
ובאינון ומלין דחרשין דאיהו יימא ויזמי¹⁸²² לון לצו[למי אתחזון תרינ רוחין ומתקנין באינון צולמין] דיליה בחיזו דבני אנשא ומודעין ליה מלין לאבאשא ומלין לאוט(ו) בא לזמנין ידיעין ואילין¹⁸²³ תרי רוחין דלא אתכלילו בכללא דגופא (ו)השתא אתכלילן באלין צולמין ומתקנין בהו ומודעין ליה לבר נש מלין ולאבאשא ודא הוא דנפיק מרשותא דמאריה ופקדונא דיליה יהיב¹⁸²⁴ לסטר מסאבא:	ובאותם דיבורים של כשפים שהוא יאמר ויזמין (וישביע) אותם לצלמים, נראים שתי רוחות ומתקנים באותם צלמים שלו במראה של בני אדם, ומודיעים לו דברים להרע, ודברים להיטיב, לזמנים ידועים. ואלו שתי הרוחות שלא נכללו בכלל של גוף, עכשיו נכללים בצלמים הללו, ונתקנים בהם, ומודיעים לו לאדם דברים להרע, וזהו שיוצא מרשות רבונו ופקדונו נותן לצד הטמא.
תא חזי אסיר ליה לבר נש לאשדאה מאני דביתיה ולאפקדא ליה לסטרא אחרא דלא אצטריך או מלה אחרא דכוותיה (ס"א דביתיה לקבלא ליה) דהא כמה גרדיני נימוסין זמינין לההוא מלה לקבלא ליה ומההוא זמנא לא שארי עליה ברכאן דהא מסטרא אחרא הוא כל שכן מאן דאזמין וברעותיהו על ההוא טיבו עלאה¹⁸²⁵ דיליה לאחרא ולסטרא אחרא דהא מההוא דאזמין ליה הוי וכד [קריבו] (קדים) יומין דבר נש [לנפקא מהאי עלמא] ההוא צולמא עלאה דיהבו ליה¹⁸²⁶ אתיא ההוא רוחא [ל]בישא דהוה מתדבק ביה בכל יומא ונטיל ליה ולההוא צולמא ואתתקן ביה ואזיל ליה ולא אתחזר ביה בבר נש לעלמין כדין ינדע [לההוא צולמא] דהא אתדחיא הוא מכלא:	בא וראה אסור לאדם לזרוק כלי הבית ולהפקידו לצד האחר שלא צריך או דבר אחר שכמותו (של ביתו לקבל אותו), שהרי כמה שומרי הכללים מזומנים לדבר ההוא לקבל אותו, ומאותו זמן לא שורים עליו ברכות, שהרי הוא מצד אחר. כל שכן מי שמזמין ברצונו על אותו הטוב העליון שלו לאחר ולצד האחר, שהרי הוא מאותו שהזמין אותו, וכשמתקרבים ימי האדם לצאת מן העולם הזה, אותו הצלם העליון שנותנים לו, באה אותה רוח רעה שהיה נדבק בה בכל יום ונוטלת אותו הצלם ומתקן בו והולך לו, ולא חוזר לאדם לעולמים, אז ידע שהרי הוא נדחה מן הכל.
תא חזי בשעתא דנשמתא נחתא לאעלא ליה בהאי עלמא נחתא בגנתא דעדן דארעא וחמאת יקרא דרוחיהון דצדיקיא קיימין שורין שורין לבתר אזלא לגיהנם וחמאת להו לרשיעייא דצווחין ווי ווי ולא מרחמי עליהו ובכלא אסהידו בה סהדותא וההוא צולמא קדישא קיימא עליה	בא וראה, בשעה שהנשמה יורדת להיכנס לו בעולם הזה, יורדת לגן העדן של הארץ ורואה את כבודם של רוחות הצדיקים עומדים שורות שורות, אחר כך הולכת לגיהנם ורואה את הרשעים שצווחים אוי ואוי ולא מרחמים עליהם, ובכל מעידים בה עדות, ואותו הצלם הקדוש עומד עליה עד שיוצאת לעולם.

¹⁸²² מוסגר בדפ"ו, ובמקומו איתא "ויזמין".

¹⁸²³ ואלין (דפ"ו).

¹⁸²⁴ יהב (דפ"ו).

¹⁸²⁵ נפשו (רח"ו).

¹⁸²⁶ ח"א ריז ע"ב רכז ע"א (לש"ו).

עד דנפיק לעלמא:	
מג/ב	
כד נפיק לעלמא אודמן ההוא צולמא לגביה [ואשתתף בהדיה ואתרבי] (וישתתף בהדיה ויתרבי) עמיה כמה דאתמר (תהלים לט ז) אך בצלם יתהלך איש¹⁸²⁷ ובההוא צלם [אשתתפו] (אשתכחו) יומיו דבר נש¹⁸²⁸ ותליין ביה הדא הוא דכתיב (איוב ח ט) כי תמול אנחנו ולא נדע כי צל ימינו עלי ארץ כי צל ימינו ודאי. ומיום שמתעברת האשה עד היום שמולידה, לא יודעים בני אדם את מעשי הקדוש ברוך הוא כמה הם גדולים, וכמה הם עליונים, זה שנאמר "מה רבו מעשיך ה' וגו'".	
תא חזי כל רוחין דעלמא כלילין דכר ונוקבא וכד נפקין דכר ונוקבא נפקין ולבתר מתפרשן בארחייהו אי זכי בר נש לבתר מזדווגי כחדא והיינו בת זוגו ומתחברין [כגוונא¹⁸²⁹ חד בכלא] (בזווגא חד וכלא) רוחא וגופא דכתיב (בראשית א כד) תוצא הארץ נפש חיה למינה ומאי למינה ההוא רוחא דבר נש דנפיק זוגיה דדמי ליה ומאי הארץ כמה דאת אמר (תהלים קלט טו) רקמתי בתחתיות ארץ והא אוקמוה תוצא הארץ ודאי דהא מנה¹⁸³⁰ נפקין נפש חיה כמה דאוקימנא דא רוחיה דאדם קדמאה היינו דכתיב (בראשית ג ג) ומפרי העץ אשר בתוך הגן¹⁸³¹ ומפרי העץ דא קודשא בריך הוא אשר בתוך הגן אשר בתוך האשה:	בא וראה כל רוחות העולם כלולות זכר ונקבה, וכשיוצאות, יוצאות זכר ונקבה, ואחר כך נפרדים בדרכיהם. אם זוכה האדם אחר כך, מזדווגים יחד, והיינו בת זוגו, ומתחברים בזווג (בצורה) אחד, בכל, רוח וגוף, שכתוב תוצא הארץ נפש חיה למינה, מה זה למינה, אותה רוח האדם שיוצאת זוגו שדומה לו. ומה זה הארץ, כמו שנאמר "רקמתי בתחתיות ארץ", והנה פרשוה. תוצא הארץ ודאי, שהרי ממנה יוצאים נפש חיה כמו שבארנו, זו רוחו של אדם הראשון, זה שנאמר "ומפרי העץ אשר בתוך הגן", ומפרי העץ זה הקדוש ברוך הוא אשר בתוך הגן, אשר בתוך האשה.
תנינן היינו אשה כי תזריע וילדה זכר (ויקרא יב ב) כתיב ולא כליל דכר ונוקבא כפום ארחוי¹⁸³² דעלמא (דאינון גרמו ליה) [דלא מתחבראן כחדא כמה דנפקן מלעילא זוגות בגין דאדם קדמאה בזווג דיליה חבו לקודשא בריך הוא ועל דא	שנינו, היינו "אשה כי תזריע וילדה זכר" כתוב, ולא כולל זכר ונקבה, כפי דרך העולם שהם גרמו לו, שלא מתחברים כמו שיוצאים מלמעלה זוגות, משום שאדם הראשון זוגו חטאו לקדוש ברוך הוא, ועל כן נפרדים כשיוצאים מלמעלה, עד שיהיה רצון מלפני

¹⁸²⁷ תלוי תיקון הצלמים רק במציאות הזמן, ואינו מתקן הצלם דכל נשמה רק בהגיע עתו וזמנו לצאת בהעוה"ז (דע"ה ח"א עו ע"ד), ישנו בחי' צל"ם מכל עולם לעולם מהעליון לתחתון, וכן מכל פרצוף לפרצוף מכל עליון לתחתון, עי' דרושי הצלם (סוף דרוש ח) ובשעה"ק (דף סד ע"ג סוף דרוש יז) ע"ש, והוא פשוט ונודע. וכן ישנו בחי' צלם גם באדם התחתון ג"כ, ובסוד (תהלים לט ז) אך בצלם יתהלך איש, כמ"ש בזה"ק (פרשת תזריע מג רע"ב) ובכ"מ, וכנודע בדברי הרב בשער הצלם (פרקים א ב) (כללים ח"א כט ע"א), הלבושים הנה הם החלוקא דרבנן אשר על ידה עולה הנשמה ליהנות מזוהר אור דאספקלריא המאירה, ובלתי זה אי אפשר לה לעלות וליהנות כלל וכמ"ש בפ' נח (סו ע"א), וע' פ' תרומה (קמא ע"ב וקמב ע"ב וק"נ ע"א ועוד בכ"מ), וע' עוד בפ' תזריע (מג רע"ב) שאמרו שם על אלו הלבושים שהם הצלמים דהנר"נ (כללים ח"א קו ע"ד).

¹⁸²⁸ עי' זהר הרקיע מב ע"א (לש"ו). הובא דבריו במלואים אות (יד).

¹⁸²⁹ בגוונא (דפ"ו).

¹⁸³⁰ מלכות (רח"ו).

¹⁸³¹ שם ב"ן ע"ה גימ' ג"ן (רח"ו).

¹⁸³² אורחוי (דפ"ו).

מתפרשין כד נפקי מלעיל עד דהוי רעוא קמי קודשא בריך הוא אי זכה בר נש יהבין ליה זוגתו ואי לא מפרישין לה מניה ויהבין לה לאחרא ומולידין בנין דלא כדקא יאות ועל דא כתיב (שם ו ג) לא ידון רוחי באדם מאי רוחי רוחו מבעי ליה אינון תרין רוחי דנפקי זוגות לא יזדווגון כחדא ועל דא כתיב אשה כי תזריע וילדה זכר ולא כלל דכר ונוקבא כפום אורחוי דעלמא דאינון גרמו¹⁸³³:	הקדוש ברוך הוא, אם זוכה אדם נותנים לו זוגתו, ואם לא מפרידים אותה ממנו ונותנים אותה לאחר ומולידים בנים שלא כראוי, ועל זה כתוב "לא ידון רוחי באדם". מה זה רוחי, היה צריך להיות רוחו, אותן שתי רוחות שיוצאות זוגות, לא ידונו יחד, ועל זה כתוב וילדה זכר, ולא כולל זכר ונקבה כפי דרך העולם שהם גרמו.
רבי אלעזר אומר לאו הכי דהא כלא דכר ונוקבא כלילין כחדא ומתפרשין לבתר אבל וילדה זכר כלילין כחדא מסטרא דימינא ואם נקבה תלד כלילין בחד נוקבא ודכר מסטרא שמאלא דשלמא [סטר שמאלא] על סטר ימינא יתיר ודכורא אתכפיא¹⁸³⁴ בימינא דלא שלמא וכדין ההוא דכר דנפיק מגו נוקבא מסטר שמאלא כל אורחוי בנוקבא¹⁸³⁵ (ולא אקרי דכר) אבל דכר דנפיק מגו ימינא¹⁸³⁶ הוא שלמא ונוקבא דנפקא מניה אתכפיא דהא סטר שמאלא לא שלמא ועל דא וילדה זכר כתיב:	רבי אלעזר אומר לא כך שהרי הכל זכר ונקבה כלולים יחד, ואחר כך נפרדים. אבל וילדה זכר כלולים יחד מצד הימין, ואם תלד נקבה כלולים באחד, נקבה וזכר מצד השמאל, שיותר שולט צד השמאל על צד הימין, והזכר נכנע בימין שלא שולט, ואז אותו הזכר שיוצא מן הנקבה מצד השמאל כל דרכיו כמו נקבה, (ולא נקרא זכר), אבל הזכר שיוצא מתוך הימין הוא שולט, והנקבה שיוצאת ממנו נכנעת, שהרי צד השמאל לא שולט, ועל כן כתוב וילדה זכר.
וכמה אלף ורבעין נפקי בזמנא חדא לעלמא ומן יומא דאפקת לון לא אקרון נפשן עד דאתיישבן בגופא וכמה הוא ל"ג ימים¹⁸³⁷ היינו דכתיב (ויקרא יב ד) ושלשים יום ושלשת ימים וגו' וטמאה שבעת ימים דהא כל שבעת ימים לא עאלין [רוחין] לגבה לאתקשרא בה וכל אלין שבעת ימים רוחא אזלא בגופא לאשכחא אתריה וכדין כתיב (ויקרא כב כז) והיה שבעת ימים תחת אמו וביומא תמינאה אתהדרו¹⁸³⁸ רוחא וגופא לאתחזאה קמי מטרוניתא ולא תקשרא בה ובדכורא (ו) בגופא וברוחא ושלשים יום ושלשת ימים תשב על דמי טהרה לאתישבא רוחא בגופא:	וכמה אלפים ורבעות יוצאים בפעם אחת בעולם, ומהיום שמוציאה אותם לא נקראים נפשות עד שהן מתיישרות בגוף, וכמה הוא, שלשים ושלשה ימים. היינו שכתוב "ושלשים יום ושלשת ימים וגו' וטמאה שבעת ימים", שהרי כל שבעת ימים לא נכנסים אליה רוחות להתקשר בה, וכל שבעת הימים הללו הרוח הולכת בגוף למצא את מקומה, ואז כתוב "והיה שבעת ימים תחת אמו", וביום השמיני חוזרים הרוח והגוף להראות לפני המלכה ולהקשר עמה, ובזכר בגוף וברוח ושלשים יום ושלשת ימים תשב על דמי טהרה, שתתישב הרוח בגוף.

¹⁸³³ דאינון גרמו ליה דלא מתחבראן כמה דנפקן מלעילא זוגות בגין דאדם קדמא וזוג דיליה חבו לקודשא בריך הוא ועל דא מתפרשין כד נפקין מלעילא עד דהוה רעוא קמי קודשא בריך הוא אי זכה בר נש יהבין ליה זוגתו ואי לא מפרישין לה מניה ויהבין לה לאחרא מולידין בנין דלא כדקא יאות ועל דא כתיב (שם ו ג) לא ידון רוחי באדם מאי רוחי רוחו מבעי ליה אינון תרין רוחי דנפקי זוגות לא יזדווגון כחדא ועל דא כתיב וילדה זכר ולא כלל דכר ונוקבא כפום אורחוי דעלמא דאינון גרמו (דפ"ק).

¹⁸³⁴ הא למה הדבר דומה לאיטר יד ימינו, מפני שעיקר הרוח החיוני קבוע בשמאלא ולכן היא גוברת. וז"ש ההוא דכר דנפיק וכו', שקרא לצד הימין סטר שמאלא, משום דלגבי איטר יד ימינו היא יד כהה, וכמ"ש בתפילין שהאטר מניחן בשמאלו שהוא ימין של כל אדם (רמ"ז).

¹⁸³⁵ פי' מדותיו כשל הנקבה דדעתו קלה וכחו תשוש ונוטה לכליות ולעצלות וכיוצא, ולזה רמזו רז"ל באומרם אוי לו למי שבניו נקבות, פי' שהזכרים שלו הם מצד הנוק' (רמ"ז).

¹⁸³⁶ הוא מטפת זעיר שכללותו חסדים, וגם הוא לימין האצילות, על דרך איהו בנצח ואיהו בהוד (רמ"ז).

¹⁸³⁷ וסודן כי ז' ימים ז"ת דנוק' ז' ימים תחת אמו, וה' תתאה ז' הוא, ואח"כ נכנס בהיכל ק"ק ארון הברית דשם הברית, משא"כ בז' ימים שתחת אמו, כי הראשונה כלולה משנים לבנה ושמש (ב' נדצ"ל וספיר, ור"ל היכל ראשון לבנת הספיר), ואח"כ בג' ימים עדיין הוא בג"ר שלה, אף שכלול ברית שם וכן היא נק' ברית ואח"כ בנה"י דכורא שהן שלה עד מ' יום (יהל אור).

¹⁸³⁸ אתהדר (דפ"ו).

ושלשה ימים מה עושים, אלו שלשת ימי המילה שלתינוק כואב והרוח לא שמה את מדורה בגוף כבשאר הימים, ועל כן ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה. בתחילה בדמי טהרה, ואחר כך ימי טהרה. בדמי טהרה אלו דמי מילה, דם אחר דם שבא מהתינוק, והקדוש ברוך הוא שומר אותם דמים כל הימים הללו, זה שנאמר "תשב בדמי טהרה", טהרה סתם ולא הזכיר ה"א האחרונה, שלא תאמר הטהרה של המלכה, אלא טהרה סתם. דמי טהרה נקראים דמי הטהור הללו.	ותלת ימים מאי עבדתייהו אלא תלת ימים דמילה דרביא כאיב ורוחא לא שריא מדוריה בגופא כשאר יומין ועל דא ושלשים יום ושלשת ימים תשב ובדמי טהרה בדמין (על דמי טהרה על דמי) טהרה בקדמיתא ולבתר ימי טהרה [בדמין] (על דמי) טהרה אלין דמי מילה דמא בתר דמא דאתי מרביא וקודשא בריך הוא נטיר לאינון דמי כל אלין יומין הדא הוא דכתיב (ויקרא יב ד) תשב [בדמין] (על דמי) טהרה טהרה סתם ולא אדכיר ה"א בתראה ¹⁸³⁹ דלא תימא טהרה דמטרוניתא אלא טהרה סתם דמי טהרה אקרון אלין דמי דכיא:
"בכל קדש לא תגע ואל המקדש וגו'", בא וראה בכל יום ויום כנסת ישראל נוטלת מבית המלך מזון לרוחות בני האדם וזנה	בכל קדש לא תגע ואל המקדש וגו' (ויקרא יב ד) תא חזי בכל יומא ויומא כנסת ישראל נטלא מבי מלכא ¹⁸⁴⁰ מזונא לרוחיהון דבני נשא וזנת:
	רעיא מהימנא:
"וביום השמיני ימול בשר ערלתו", מצוה זו למול לשמנה ימים, מילת ברית הקדש סוד עליון, שכתוב "סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם". למי, לאותם יראיו, אותם יראי חטא, שהרי סוד הברית הקדוש לא ראוי לגלות רק להם, ואת סוד הברית הקדוש הרי פרשוהו ונתבאר בכמה מקומות. וסוד זה לשמנה ימים, הוא חיוב על העולם לכל העם הקדוש, שכתוב וביום השמיני ימול בשר ערלתו. יום השמיני, זהו אות ברית הקדש, והוא שמיני לכל הדרגות, ומילת אותו הברית, להעביר אותה ערלה	וביום השמיני ימול בשר ערלתו (שם ג) פקודא דא למגזר לתמניא יומין גזירו דקיימא ¹⁸⁴¹ קדישא רזא עלאה ¹⁸⁴² (כמה) דכתיב (תהלים כה יד) סוד יהו"ה ליראיו ובריתו להודיעם למאן לאינון יראיו אינון דחלי חטאה דהא רזא דקיימא קדישא לא אתחזיו ¹⁸⁴³ לגלאה בר להו ורזא דקיימא קדישא הא אוקמוה ואתמר בכמה דוכתין ורזא דא לתמניא יומין איהו חיובא על עלמא לכל עמא קדישא ¹⁸⁴⁴ דכתיב וביום השמיני ימול בשר ערלתו יום השמיני דא הוא את קיימא קדישא ואיהו תמינאה ¹⁸⁴⁵ לכל דרגין וגזירו דההוא קיימא לאעברא [ההוא] ערלה:
	מד/א
	זהר:
אותם בקדושה, פרט לאלה שעד שמתייבשות בגוף אותן רוחות אחר שלשים	להו בקדושה בר להני עד דאתיישבן בגופא אינון רוחין בתר תלתין ותלת יומין ¹⁸⁴⁶ אשנחת

¹⁸³⁹ דריש אם למסורת דמי טהרה והיינו כאלו נקוד שב"א בה"א והיינו דם טוהר דם טהור של ה"ח דמילה דאתגליין בפום אמה וכאלו אין כאן מפיק וז"ש לא אדכיר ה' בתראה (רח"ו).

¹⁸⁴⁰ המלכות דאצילות שכינת עוזו ית"ש והיא אימא אם ישראל כנסת ישראל, וכמו שאמרו בפ' שמות (יב ע"א) ופ' שלח (קעד ע"ב) ופ' ויקרא (ז ע"א) תזריע (מג ע"ב), ונקרא אימא עלאה כי עיקרה הוא לעולם באצילות (דע"ה ח"ב קטז ע"א).

¹⁸⁴¹ ברית (יהל אור).

¹⁸⁴² ר"ל שהוא נקרא סוד, ולכן נק' יסוד, י' זעירא וסוד, וז"ש סוד כו' כמש"ו והטעם שנק' סוד לפי שהוא בהעלם משא"כ בכל האברים (יהל אור).

¹⁸⁴³ משא"כ בשאר דחציפין ביה, וז"ש דחלי חטאה שמתיראין לבא לידי עבירה וכמ"ש אל תתן את פיך כו' (יהל אור).

¹⁸⁴⁴ שהוא פתחא דמהימנותא ומניה נפקין וביה עאלין לקדושה (יהל אור).

¹⁸⁴⁵ שחכמה היא ראשית (יהל אור).

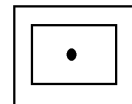
¹⁸⁴⁶ כי אחר ל' יום יוצא מחזקת נפל (רח"ו). ולפי זה מ' יום אלו שמנה הכתוב הם כך, וטמאה ז' ימים, היינו ז' ימים מאלו השלשים יום שעדיין לא יצא מכלל נפל. הנשמה אינה מקבלת ג"כ מהמלכות. וכן ג'

ושלשה ימים, היא משגיחה עליהם כל יום, שהרי הרוחות נקשרות בגוף כשאר בני העולם, כמו שהיא לא שורה אלא במקום שלם, כך כל מעשיו, כדוגמא זה עד שנשלמים "בכל קדש לא תגע", להשגיח עליהם.	עלייהו כל יומא [דהא] (והא) רוחין מתקשראן בגופא כשאר בני עלמא כמה דהיא לא שרייא ¹⁸⁴⁷ אלא באתר שלים כך כל עובדיו ¹⁸⁴⁸ כהאי גוונא עד דאשתלימו בכל קדש לא תגע (ויקרא יב ד) לאשגחא עלייהו:
"ואם נקבה תלד", כמו שבארנו, שצד השמאל שולט יותר והימין נכנע, ועל כן הכל על כל אחד שנים, רחוקה הנקבה מן הזכר לקשר הרוח בגוף, שהרי השמאל אינו מתיישב כך כמו הימין, ונמצא בתוקף יותר.	ואם נקבה תלד (שם ה) כמה דאוקימנא דשלטא סטר שמאלא יתיר ואתכפיא ימינא ועל דא בלא על חד תריין ¹⁸⁴⁹ רחיקא נוקבא מדכורא לאתקשרא רוחא בגופא דהא שמאלא לא אתישבא הכי וכימינא (בימינא) ואשתכחת בתוקפא יתיר:
"אשה כי תזריע וילדה זכר וגו'", רבי יהודה פתח "אין קדוש כה" כי אין בלתך ואין צור כאלהינו", הפסוק הזה קשה, אין קדוש כה', משמע שיש קדוש אחר, משום שכתוב כה'. ואין צור כאלהינו, משמע שיש צור אחר, אלא ודאי אין קדוש כה', שכמה קדושים הם, קדושים למעלה שכתוב "ומאמר קדישין שאלתא", ישראל הם קדושים שכתוב "קדושים תהיו", וכולם קדושים ולא קדושים כה', ולמה, משום שכתוב "כי אין בלתך".	אשה כי תזריע וילדה זכר וגו' (ויקרא יב ב) רבי יהודה פתח (ש"א ב ב) אין קדוש כיהו"ה כי אין בלתך ואין צור כאלהינו" האי קרא קשיא אין קדוש כיהו"ה משמע דאיכא קדוש(א) אחרא בגין דכתיב כיהו"ה ואין צור כאלהינו" משמע דאיכא צור אחרא ¹⁸⁵⁰ אלא ודאי אין קדוש כיהו"ה דכמה קדישין נינהו קדישין לעילא דכתיב (דניאל ד יד) ובמאמר קדישין [שאלתא] (פתגמא) ישראל קדישין נינהו דכתיב (ויקרא יט ב) קדושים תהיו וכלהו קדישין ולא קדישין כיהו"ה ומאי טעמא בגין דכתיב (שמואל א' ב ב) כי אין בלתך:
מה זה "כי אין בלתך", אלא קדושת הקדוש ברוך הוא בלתי הקדושה שלהם,	מאי כי אין בלתך אלא קדושה דקודשא בריך הוא ¹⁸⁵¹ בלתי קדושה דהווא לא אצטריך

ימים שאחר המילה דכאיב רבייא, אינה מקבלת ג"כ מהמלכות רק הארה קצת, הרי עשרה ימים, ול' שיצא מכלל נפל, הרי מ'. נמצא כפי הסוד אין כאן אלא שלשים יום, אבל קחשיב ברישא ז' ימים ואח"כ ג' ימים הנז', ול' הוא כללות הכל כדי שיצא מכלל נפל (מ"מ).

¹⁸⁴⁷ טעם לענין, וכמו שהיא סוד מ' לשכינה, בסוד כסא הכבוד, ואליה תשע שורין לכל סטר כדפי' בזהר ויצא (אור יקר).

¹⁸⁴⁸ ולכן כדי ליגע בקדש, לנפשות אלו צריכים להשלים מ' יום כדפי' (אור יקר).
¹⁸⁴⁹ ואם תאמר, דמי מילה אין לנקבה, הענין שד' מדרגות אלו הנזכרות הם לנקבה סוד מ"ם במלואה, דהיינו כל א' מד' אותיות יהו"ה, עשר ממטה למעלה, ועשר ממעלה למטה, והיינו מ"ם שהוא ארבעים נגד ארבעים ממעלה למטה מ' פתוחה, ממטה למעלה ס' סתומה, דין, אור מהופך כדפי' בספר הפרדס בשער ממטה למעלה. ועם היות שאין לנקבה דמי מילה צריכה היא להשלים המרכבה כדי לעלות אל מקום הקדוש. ומה גם שבזכר הוצרכנו לשבע לבד, מפני שנתגלה בה סוד הברית. אמנם בנקבה י"ד שהם עשר ממעלה למטה ואחרי' ד' שהיא מלכות יסוד נצח הוד שהם ד' על עשר, ומיד שם הת"ת מלכות עם בעלה ששם בעלה במדרגותיה, ועדיין צריכה היא לעלות שמונים יום עד מלאת שני פעמים ארבעים, דהיינו סוד יהו"ה הוה"י, שהיא סוד היות הנקבה כנודע, ולכן הימין גרם שהיא סוד הנקבות שם מהופך שיכפל המספר

מ"ם (אור יקר). ואם תאמר איך יתבאר בה ענין דמי טהרה שאמר למעלה, שה"ס דמים של המילה וכאן אין שייכות להם. ונלע"ד במה שנז"ל, כי הזכר והנקבה הם פרצוף אחד, או חו"ג דזעיר או דנוק', ולפי זה אפשר שזכות הזכר יועיל לזוגתו (רמ"ז).

¹⁸⁵⁰ עי' ח"ב סד ע"א, כי בינה נקרא צור ע"ש אלהים דהה"ן וכנ"ל, וכן הז"א נקרא צור ע"ש הויה בהכאה וכמ"ש בשער ז"א (ריש פרק ד), וכן המלכות נקרא ג"כ צור (דע"ה ח"ב קכח ע"ב).

¹⁸⁵¹ מפני שהם עומדים מכחו מתפרנסים בהשפעתו ומתקדשים מקדושתו. אבל הקב"ה אינו צריך להם כלל. ואם תאמר מלתא דפשיטא היא, מהיכא תסק אדעתין לדמות בורא לנבראיו. והנה כשנדקדק שלא אמר אין קדוש כאלה"ם, נראה שבשם ה' יצדק ענין זה, כי שם אלהינו הוא קדוש מצד מעשה התחתונים, מפני שקדושתם של תחתונים עולה עד הבינה שהיא תשובה, שעד התשובה תלוי במעשה התחתונים,

לקדושה דלהון אבל אינון לאו אינון קדישין בלתך ודא הוא כי אין בלתך אין קדושה דלהון בלתך¹⁸⁵² ואין צור כאלהינו¹⁸⁵³ (שם) כמה דאוקמוה דקודשא בריך הוא צר צורה בגו צורה ותקין לה ונפת רוחא דחיי ואפיק ליה לאוירא דעלמא דבר אחר ואין צור כאלהינו¹⁸⁵⁴ אית צור דאקרי צור (ישעיה נא א) הביטו אל צור חוצבתם¹⁸⁵⁵ (שמות יז ו) והכית בצור¹⁸⁵⁶ הגני עומד לפניך שם על הצור בחורב ואין וכלהו אקרין צור ואין צור בכלהו כאלהינו¹⁸⁵⁷ דיליה שולטנו ומלכותא על כלא:	שהוא לא צריך את הקדושה שלהם, אבל הם אינם קדושים בלתך, וזהו כי אין בלתך, אין הקדושה שלהם בלתך. "ואין צור כאלהינו", כמו שבארוה, שהקדוש ברוך הוא צר צורה בתוך צורה, ומתקין אותה ונופת רוח חיים ומוציא אותה לאויר העולם. דבר אחר, ואין צור כאלהינו, יש צור שנקרא צור, "הביטו אל צור חוצבתם", והכית בצור, הגני עמד לפניך שם על הצור בחורב, וכולם נקראים צור, ואין צור בכלם כאלהינו, שלו השלטון והמלכות על הכל.
רבי חייא ורבי אחא (אבא) הוו יתבי ליליא חד קמיה דרבי ואבא (אחא) קמו בפלגות ליליא למלעי באורייתא עד דנפקו לבר חמו חד ככבא דהוה בטש תלת זמני בככבי אחרא וסתים נהוריה אדהכי שמעו תרי קלי בתרי סטרי קלא חד לסטר צפון לעילא וקלא:	רבי חייא ורבי אחא היו יושבים לילה אחד לפני רבי אבא, קמו בחצות הלילה לעסוק בתורה. עד שיצאו החוצה, ראו כוכב אחד שהיה מכה שלש פעמים בכוכב אחר וסותם אורו, בינתיים שמעו שני קולות בשני צדדים, קול אחד לצד צפון למעלה, וקול
רעיא מהימנא:	
מקמי ברית דהא בההוא זמנא דמתכנשי עמא קדישא לאעברא ההוא ערלה מקמי ברית קודשא בריך הוא כניש כל פמליא דיליה ואתגלי ודאי [לאעברא] לההוא ערלה לעילא מקמי ברית קיימא קדישא דהא כל עובדין דישראל עבדין לתתא מתערי עובדא לעילא ובההוא זמנא אתדחייא ההוא ערלה מכל עמא קדישא לעילא ולההוא ערלה מתקני מאנא חדא בעפרא לאשראה ההוא ערלה בגויה ברזא דכתיב (ישעיה סה כה) ונחש עפר לחמו (בראשית ג יד) ועפר תאכל כל ימי חיך מכאן דלא אצטריך לאנהגא קלא בההוא אתר¹⁸⁵⁷:	מלפני הברית, שהרי באותו הזמן שמתכנסים העם הקדוש להעביר אותה הערלה מלפני הברית, הקדוש ברוך הוא מכניס את כל הפמליא שלו ומתגלה ודאי להעביר את אותה הערלה למעלה מלפני ברית הקדוש, שהרי כל המעשים שישראל עושים למטה מעוררים מעשה למעלה. ובאותו זמן נדחית אותה הערלה מכל העם הקדוש למעלה. ומתקנים לאותה הערלה כלי אחד עם עפר להשרות אותה הערלה בתוכו, בסוד הכתוב "ונחש עפר לחמו", "ועפר תאכל כל ימי חיך", מכאן שלא צריך לנהוג בזיון במקום ההוא.

ומשם הם מקדשים ומתקדשים עליונים ותחתונים. אמנם כיה"ה סודו כ' כתר י' חכמה ה' בינה ו' ו"ק ה' מלכות, וספירות אלו כסא לאין סוף, ולכן אמר כה', בכך, כדפי' בתיק'ז, וקדושת הספירות בבחינה זו, אין קדוש כה', שאין קדושתם תלויה בתחתונים. אמנם הספירות בבחינת אלהינו¹⁸⁵², שהם פועלות בעולם התחתון, בחינתם למטה קדושתם תלויה בנו, היינו מה שבין שבת ליום טוב, שבת קדש ולא אמרינן מקדש ישראל שאדרבה שבת מקדש ישראל, אמנם יו"ט (ל)ישראל קדשינו ליו"ט שהוא מועדי ה' בינה עד המלכות, ושם אמרינן מקדש ישראל והזמנים דהיינו ישראל קדשינהו לזמנים אשר תקראו אותם (אור יקר).

¹⁸⁵² ושיעור הכתוב, אין קדוש כה'. ושם אמר, והרי מלאכי השרת קדושים גם הם, לכן אמר כי אין בלתך, שמלאכי השרת אין קדושתם בלתך, אלא הכל ממך. אבל הקב"ה אינו צריך לאחרים ח"ו (מ"מ).

¹⁸⁵³ בינה (רח"ו).

¹⁸⁵⁴ ת"ת (רח"ו). ר"ל שיהיה ההכאה מהת"ת אל המלכות וכמ"ש בליקוטי תורה פרשת בשלח שם, ועי' ח"ב סד ע"א (לש"ו).

¹⁸⁵⁵ מלכות (רח"ו), וטעם שבינה ומלכות נק' צור, לפי שכתב הרב ז"ל בק"י שאלהים במילוי ההי"ן וי', צו"ר ע"ה. ונודע שבינה ומלכות נק' אלהים. דטעם שהת"ת נק' צור, כתב הרב שהו"ה בהכאה כזה: י' פעמים י', וי' פעמים ה', ה' פעמים ה', ה' פעמים ו', ו' פעמים ו', ו' פעמים ה', ה' פעמים ה', הכל גימ' צו"ר, ועי' בפרשת בשלח סד ע"א (מ"מ).

¹⁸⁵⁶ פי' כבינה הנק' אלהינו (מ"מ).

¹⁸⁵⁷ תיקון סא (הערת הזהר).

אף על גב דמעברין ליה מקמי האי ברית ודוכתיה כד מתעברא מהאי ברית עפרא איהו¹⁸⁵⁸ [דהא] ודהרין (דאיהו) בתר דההוא נחש אתעבר מקמי אדם קודשא בריך הוא שוי ליה מדוריה בעפר דכתיב (כי עפר אתה) (בראשית ג יד) ועפר תאכל כל ימי חיך וכיון דקודשא בריך הוא כד אעבר ליה מקמי אדם שוי מדוריה בעפרא ואתקין ליה כך בההוא גוונא ממש אנן צריכין כד מעברין לערלה לאתקנא ליה עפרא למהוי ביה מדוריה:	אף על גב שמעבירים אותו מלפני הברית הזו, ומקומו כאשר נפרד מהברית הזו, הוא עפר, שהרי אחר שהנחש ההוא העובר מלפני האדם, הקדוש ברוך הוא שם לו את מדורו בעפר, שכתוב "ועפר תאכל כל ימי חיך". וכיון שהקדוש ברוך הוא, כשהעביר אותו מלפני אדם, שם מדורו בעפר והתקין אותו, כך באותו צורה ממש, אנן צריכים כשמעבירים את הערלה להתקין לה עפר שיהיה בו המדור שלו.
כל בר נש אצטריך לקרבא ההוא ברא קרבנא לקודשא בריך הוא בחדוה ברעו דלבא למיעל ליה תחות גדפוי דשכינתא ואתחשב קמי קודשא בריך הוא דאיהו קרבנא שלים לאתקבלא ברעו וקרבנא דא¹⁸⁵⁹ כגוונא דקרבנא דבעירא דא לח' יומין ודא לח' יומין דכתיב (ויקרא כב כז) ומיום השמיני והלאה ירצה במאי ירצה במעבר עליה חד שבתא כיון דאעבר עליה חד שבתא כדין ירצה דא לקרבנא ודא לקרבנא אמאי בגין דאתדבק¹⁸⁶⁰ ואזדמן לגבי ההוא שבת רזא דברית קדישא¹⁸⁶¹ ועל דא כלא ברזא עלאה [איהו] ע"כ¹⁸⁶²:	כל אדם צריך להקריב אותו הבן קרבן לקדוש ברוך הוא בשמחה ברצון הלב, להכניסו תחת כנפי השכינה, ונחשב לפני הקדוש ברוך הוא שהוא קרבן שלם שיתקבל ברצון. והקרבן הזה כמו קרבן הבהמה, זה לשמנה ימים וזה לשמנה ימים, שכתוב "ומיום השמיני והלאה ירצה", בזה שעוברת עליו שבת אחת, כיון שעוברת עליו שבת אחת, אז זה ירצה לקרבן. ולמה זה לקרבן, משום שנדבק ונזדמן אל אותה השבת סוד ברית הקודש, ועל כן הכל הוא בסוד עליון. (ע"כ רעיא מהימנא)
מ"ב/ב חד לתתא¹⁸⁶³ וההוא קלא אכרין ואמר עולו ואתכנישו לאתריכו השתא אסתמרותא דנוקבא פתיחא¹⁸⁶⁴ קודשא בריך הוא עאל ולטיילא בגנתא¹⁸⁶⁵ לאשתעשעא (לגינתא לאשתעשעא לטיילא) בצדיקיא די בגנתא¹⁸⁶⁶ אעבר ההוא קלא ושכיך:	אחד למטה. והקול ההוא מכריז ואומר, הכנסו והתכנסו למקומכם, עכשיו שמירת הנקבה פתוחה, הקדוש ברוך הוא נכנס לטייל בגן להשתעשע עם הצדיקים שבגן, עבר אותו הקול ושכך.

¹⁸⁵⁸ כמ"ש ומהעפר אשר יהיה בקרקע המשכן (יהל אור).

¹⁸⁵⁹ שהוא אדם ובהמה רבה דרביעא על אלף טורין וברין כוללן (יהל אור).

¹⁸⁶⁰ דברית נקרא שבת, כמ"ש אות היא ברית עולם (יהל אור).

¹⁸⁶¹ עי' ח"ב צב ע"א בגליון שם (לש"ו), ז"ל: וכן הוא ברע"מ ח"ג מד סע"א, ועי' פרשת פנחס רמג ע"ב, ועי' תיקו"ז תיקון מ"ח, ועי' עוד תיקו"ז תיקון ט' וברע"מ פנחס רנז ע"א (לש"ו).

¹⁸⁶² רעז ע"ב פקודא דא חתן למחדי וכו' (דרך אמת).

¹⁸⁶³ פי' שכולם לסטר צפון אלא שקול א' היה למעלה בצד צפון והשני נשמה בצד צפון, וז"ש לעיל שמעו תרי קלי בתרי סטרי (מ"מ).

¹⁸⁶⁴ פי' בתחלת הלילה שער היכל לבנת הספיר ננעל מפני שהחצונים, שהם למטה פנימה, דנוק' דתהומא רבא יוצאין מנקביהן ומתפשטין בעולם, לכך השער הזה פתח לכל הקדושה ננעל ונסגר ובחצות לילה, שכל החצונים נכנסים בנקביהן שער היכל לבנת הספיר נפתח, והיינו "אסתמרותא דנוקבא פתיחא" (אור יקר). פי' משתמרת, שער הנוק' דתהומא רבא, שהיה פתוח עד עתה בר מינן. ולעד"ן שר"ל משמרת הנקבה שהיא יסודה פתוח, והיינו דקב"ה עאל לגן עדן (רמ"ז), פי' שבחצות הראשון, נוק' דתהומא רבא פתוח, לפי שהקלי' יש להם שליטה, ובחצות השני יש שמירה על נקבה הפתוח, שאין יוצא ואין בא (מ"מ).

¹⁸⁶⁵ והיינו סוד יחודו עם השכינה, למטה בגן עדן בנשמות הצדיקים, ושם הם מולידים נפשות לגרים, כדפי' בארוכה בפרשת בלק (אור יקר), פי' יעקב נכנס אצל לאה (מ"מ).

¹⁸⁶⁶ פי' שמשמע שבענשמות הצדיקים שעולים ללאה בסוד מ"ן, והכא א"א לפרש פי' הב' שאמרנו בשם הרב ז"ל בכמה דוכתי, שרחל יורדת לבריא הנק' גנתא, כדי להשתעשע בתורת הצדיקים שבעולם הזה, דא"כ הול"ל לאשתעשעא בצדיקא סתם, ומדקאמר די בגנתא משמע ודאי שעל יעקב ולא מדבר (מ"מ).

אהדרו רבי [אבא] [אחא] ורבי חייא אמרו הא ודאי עדן רעותא דאתערותא¹⁸⁶⁷ דכנסת ישראל עדן¹⁸⁶⁸ הוא לאתחברא במלכא קדישא¹⁸⁶⁹ אמר רבי אחא ודאי לא (אתחברת) [אנגידת ולה] לה כנסת ישראל בקודשא בריך הוא אלא מגו שירתא¹⁸⁷⁰ מגו שבחא דילה לגביה עד דאתי צפרא¹⁸⁷¹ ואושיט לה מלכא חוטא דחסד ורזא דמלה כמה דאמרינן (אסתר ה ב) ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב¹⁸⁷² אשר בידו וגו' ולא תימא דלה בלחודהא אושיט לה מלכא דא אלא לה ולכל אינון דמתחברן בה¹⁸⁷³ תא ונתחבר כחדא יתבו:	חזרו רבי אחא ורבי חייא אמרו, הנה ודאי עת רצון, שהתעוררות של כנסת ישראל (זמן) היא להתחבר עם המלך הקדוש. אמר רבי אחא, ודאי לא (מתחברת) מושפעת לה כנסת ישראל עם הקדוש ברוך הוא אלא מתוך שירה ומתוך השבח שלה אליו, עד שבא הבוקר ומושיט לה המלך חוט של חסד. וסוד הדבר כמו שאמרנו, "ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב אשר בידו וגו'", ואל תאמר שלה לבדה מושיט המלך את זה, אלא לה ולכל אותם שמתחברים עמה, בא ונתחבר וישבו יחד.
פתח רבי אחא ואמר (בראשית ב יח) ויאמר ה' אלהי'ם לא טוב היות האדם לבדו וגו' אמאי פתח קרא הכי¹⁸⁷⁴ [אלא] (אמר ליה) הא אתמר דעל דא לא כתיב כי טוב בשני בגין דומין אדם לאתפרשא¹⁸⁷⁵ וכתיב לא טוב היות האדם לבדו¹⁸⁷⁶ וכי לבדו הוה והא כתיב (שם ה ב) זכר ונקבה בראם ותנינן אדם דו פרצופין אתברי ואת אמרת לא טוב היות האדם לבדו אלא דלא אשתדל בנוקביה ולא [הות] [הוה] ליה סמך לקבליה בגין דהות בסטרוי והוה כחדא מאחורא וכדין [הוה] [הות] האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו (בראשית ב יח):	פתח רבי אחא ואמר "ויאמר ה' אלהים לא טוב היות האדם לבדו וגו'", למה פתח הפסוק כך, אלא הנה נתבאר שעל זה לא כתוב כי טוב (יום) שני, משום שעתידי אדם להיפרד, וכתוב לא טוב היות האדם לבדו. וכי לבדו היה, והרי כתוב "זכר ונקבה בראם", ושנינו אדם דו פרצופים נברא, ואתה אומר לא טוב היות האדם לבדו. אלא שלא עסק עם נקבתו ולא היתה לו עזר כנגדו, משום שהיתה בצדו, והיו יחד מאחור, ואז היה האדם לבדו, "אעשה לו עזר כנגדו".
מהו כנגדו לקביל¹⁸⁷⁷ אנפוי לאתדבקא דא בדא אנפין באנפין מה עבד קודשא בריך הוא	מה זה כנגדו, כנגד פניו להדבק זה עם זה פנים בפנים. מה עשה הקדוש ברוך הוא, נסר אותו ונטל הנקבה ממנו, זה שנאמר "ויקח

¹⁸⁶⁷ פי' רצון השכינה להתעורר, ולא שתתחבר בלילה כלל כדמסיק לקמיה (אור יקר).

¹⁸⁶⁸ מסוגר בדפ"ו.

¹⁸⁶⁹ פי' יעקב (מ"מ).

¹⁸⁷⁰ פי' אין לאה מזדווגת עם יעקב אלא ע"י השירה שמשבחתו, והגם שכתב הרב שרחל היא המשוררת בחצות הב', עכ"ז לאה ג"כ משבחתו בשעת הזווג, כדי לעוררו אל הזווג. אבל רחל אין לה זווג, אלא החצות כולו משבחת לז"א (מ"מ).

¹⁸⁷¹ הרי שהתעוררות הוא כל חצות לילה, ואין זווג ממש אפילו באור הבוקר, אלא חוט של חסד. אמנם הזווג האמיתי הוא ביום דווקא בברכת שים שלום, ואין בחצות לילה אלא שהיא מתעוררת להתחבר, דהיינו השיר, ועכ"ז יש יחוד הת"ת למטה במלכות, דהיינו אומרו קב"ה עאל לגנתיה (אור יקר). פי' שאז הוא עיקר הזווג בסוד ויהי בבקר והנה היא לאה (מ"מ).

¹⁸⁷² בינה נקראת זהב, שרביט היסוד, חוט המתפשט מהזהב, דהיינו סוד צדיק בחסד אל מתפשט מעולם הבא דהיינו "אשר בידו" חסד (אור יקר).

¹⁸⁷³ בלילה, לעורר זווגה על ידי נשמתם, נגמר היחוד שהם מקשטים אותה, ונותן להם חלק מהזווג (אור יקר).

¹⁸⁷⁴ ב"לא טוב" (אור יקר).

¹⁸⁷⁵ היינו מיעוט הלבנה, כי זכר ונקבה בראם, ושניהם יחד אדם, וע"י גהינם ומחלוקת שנברא ביום שני "זמין אדם לאתפרשא" ולהיות מאור קטן ומאור גודל והטוב בטל, וקרוב לענין זה הוא היות דו פרצופין, שלא היתה לנגדו כיד להזדווג (אור יקר). להנסר (רח"ו במ"מ).

¹⁸⁷⁶ פי' שיום א' הוא חסד שהוא דכר, ויום ב' גבורה שהיא נוקבא, ולכך ביום ב' לא נאמר כי טוב, לפי שעדיין לא נסרה הנוק', כדי להזדווג עמו, ולכך כתיב "לא טוב", לומר שעיקר הטובה הוא אחר הנסירה, שאז ראויה להזדווג (מ"מ).

¹⁸⁷⁷ לקבל (דפ"ו).

נסר ליה ונמיל נוקבא מניה הדא הוא דכתיב (שם ב כא) ויקח אחת מצלעותיו מהו אחת דא נוקבא דיליה וכמה דאת אמר (שיר ו ט) אחת היא יונתי תמתין ויביאה אל האדם אתקין לה¹⁸⁷⁸ ככלה ואייתי לה למהוי לקביל אנפוי נהירין אנפין באנפין ובעוד דהוה מתדבקא נוקבא בסטרוי [הוה] (הוא) האדם לבדו לבתר סליקו תרין וקמו ושבעו (תלת (ס"א שית)) כחדא¹⁸⁷⁹:	אחת מצלעותיו". מה זה אחת, זו הנקבה שלו, כמו שנאמר, "אחת היא יונתי תמתי", ויביאה אל האדם, התקינה ככלה והביא אותה להיות כנגד פניו המאירות, פנים בפנים. ובעוד שהיתה דבוקה הנקבה בצדו, היה האדם לבדו. אחר כך עלו שנים וקמו שבע יחד.
תא חזי בשעתא דאתכנש (ס"א דאתתקנת) לגבי אדם קודשא בריך הוא בריך לון הדא הוא דכתיב (בראשית א כח) ויברך אותם אלהים כחזן דמברך לכלה בשבע ברכות מכאן אוליפנא חתן וכלה כיון דאתברכן בשבע ברכות אתדבקן כחדא כדוגמא דלעילא ועל דא מאן דאתי לאתחברא באנתו [ד]אחרא הא פנים זווגא (כביכול עביר שתי רשויות לעילא) דהא זווגא דכנסת ישראל ביה בקודשא בריך הוא בלחודוי בזמנא דאיהו ברחמי ובזמנא דאיהו בדינא:	בא וראה בשעה שנכנסה (שנתקנה) אצל אדם, הקדוש ברוך הוא בריך אותם, זה שנאמר "ויברך אותם אלהים", כחזן שמברך את הכלה בשבע ברכות. מכאן למדנו חתן וכלה, כיון שמתברכים בשבע ברכות, נדבקים יחד, כדוגמא שלמעלה. ועל כן מי שבא להתחבר עם אשתו של אחר, הנה פוגם את הזווג, (כביכול עושה שתי רשויות למעלה), שהרי הזווג של כנסת ישראל עם הקדוש ברוך הוא לבדו, בזמן שהוא ברחמים ובזמן שהוא בדין.
תא חזי מאן דמתחבר באנתו [ד]אחרא כאלו משקר ביה בקודשא בריך הוא ובכנסת ישראל ועל דא קודשא בריך הוא לא ומכפר ליה בתשובה (יהיב ליה תשובה) ותשובה תלייא עד דיסתלק מעלמא הדא הוא דכתיב (ישעיה כב י) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון ואימתי בשעתא דעאל בתשובה לההוא עלמא ואית ליה לקבלא עונשא¹⁸⁸⁰ רבי אלעזר אמר מאן דמשקר בכנסת ישראל לא יתקבל בתשובה עד דיתדן בדינא דגיהנם כל שכן מאן דמשקר בכנסת ישראל ובקודשא בריך הוא וכל שכן אי אטרח ליה לקודשא בריך הוא למעבד דיוקנא דממזר באנתו דאחרא ואכחיש פומבי דמלכא:	בא וראה מי שמתחבר באשתו של אחר, כאילו משקר בקדוש ברוך הוא ובכנסת ישראל, ועל זה הקדוש ברוך הוא לא מכפר לו בתשובה, והתשובה תלויה עד שיסתלק מן העולם, זה שנאמר "אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון". ומתי, בשעה שנכנס בתשובה לעולם ההוא, ויש לו לקבל עונש. רבי אלעזר אמר מי שמשקר בכנסת ישראל לא יתקבל בתשובה, עד שידון בדין של גיהנם, כל שכן מי שמשקר בכנסת ישראל ובקדוש ברוך הוא. וכל שכן אם מטריח את הקדוש ברוך הוא לעשות דמות של ממזר באשתו של האחר ומכחיש את גילוי המלך.
רבי חייא פתח ואמר (משלי כח כד) גוזל אביו ואמו וגו' אביו דא קודשא בריך הוא אמו דא כנסת ישראל מאי גוזל כמה דאת אמר (ישעיה ג יז) גזלת העני בבתיכם ומאן איהו מאן דחמיד אתתא אחרא דלאו איהו בת זוגיה תמן תנינן כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו גוזל לקודשא בריך הוא וכנסת ישראל דכתיב גוזל אביו ואמו וגו' כל הנהנה מן העולם הזה כלל דא איהו ואינתו מאן דאתדבק באנתו למחני מנה ואף על גב דאיהי פנויה ואהני מנה בלא ברכה כאלו	רבי חייא פתח ואמר "גוזל אביו ואמו וגו'", אביו זה הקדוש ברוך הוא. אמו זו כנסת ישראל. מה גוזל, כמו שנאמר גזלת העני בבתיכם, ומי היא, מי שחומד אשה אחרת שאינה בת זוגו. שם שנינו, כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו גוזל את הקדוש ברוך הוא ואת כנסת ישראל, שכתוב גוזל אביו ואמו וגו', כל הנהנה מן העולם הזה, כלל זה הוא האשה, מי שנדבק באשה להנות ממנה, ואף על גב שהיא פנויה ונהנה ממנה בלא ברכה, כאלו גוזל את הקדוש ברוך הוא ואת כנסת ישראל.

¹⁸⁷⁸ בנא"י, דסליק לכ"ד לקבל כ"ד מיני דתכשיטי דכלה, מתקשטת בהו דייקא לה (רמ"ז).

¹⁸⁷⁹ דהיינו אדם וחווה, קין ותאומתו, הבל וב' תאומות וכן ארז"ל (מ"מ).

¹⁸⁸⁰ פי' אע"פ שעשה תשובה, מוכרח ליענש בגיהנם, וכן הוא דעת רבי אלעזר ג"כ (מ"מ).

גוזל קודשא בריך הוא וכןסת ישראל:	
מאי טעמא בגין דזווגא דלהון בשבע ברכות הוא ומה על פנויה כך מאן דיתדבק באנתו אחרא דקאים כגוונא דלעילא בזווגא דשבע ברכות על אחת כמה וכמה חבר הוא לאיש משחית (משלי כח כד) דא ירבעם כמה ¹⁸⁸¹ דאוקמוה ואומר אין פשע (שם) דאמר הא פנויה היא אמאי אסיר ¹⁸⁸² בגין דא גוזל אביו ואמו [הוי] ולא עוד אלא דחבר הוא לאיש משחית מאן הוא איש משחית דפנים דיוקנא ותקונא דלעילא כל שכן מאן דחמיד לאנתו דחבריה לאתדבקא בה (ס"א ואתדבק בה):	למה, משום שהזווג שלהם הוא בשבע ברכות, ומה על פנויה כך, מי שנדבק באשתו של אחר שעומד כדוגמא שלמעלה, בזווג של שבע ברכות, על אחת כמה וכמה, "חבר הוא לאיש משחית", זה ירבעם. כמו שבארוה, ואמר אין פשע, שאומר הנה היא פנויה למה אסור, לכן הוא גוזל אביו ואמו, ולא עוד אלא שחבר הוא לאיש משחית. מי הוא איש משחית, שפוגם הדמות והתקון של מעלה, כל שכן מי שחומד את אשתו של חברו להדבק (ונדבק) בה,
מה/א	
דפנים יתיר ועל דא אתפנים הוא לעלמין ¹⁸⁸³ איש משחית דפנים לעילא ¹⁸⁸⁴ ופנים לתתא ¹⁸⁸⁵ ופנים לנפשיה ¹⁸⁸⁶ (הדא הוא) דכתיב משחית וכתיב (משלי ו לב) משחית נפשו הוא יעשנה:	שפוגם יותר, ועל זה הוא נפגם לעולמים, איש משחית שפוגם למעלה ופוגם למטה ופוגם את נפשו, שכתוב משחית וכתוב "משחית נפשו הוא יעשנה".
רבי אבא פתח ואמר (בראשית לב כו) ויאמר שלחני כי עלה השחר וגו' ויאמר שלחני וכי עקוד הוה בידיה דיעקב אלא זכאין אינון צדיקייא דקודשא בריך הוא חס על יקרא דלהון ולא שביק לון לעלמין ¹⁸⁸⁷ הדא הוא דכתיב (תהלים נה כג) לא יתן לעולם מוט לצדיק ¹⁸⁸⁸ והא כתיב (בראשית לב כו) ותקע ¹⁸⁸⁹ כף ירך יעקב אלא לדידיה [גבה] ¹⁸⁹⁰ (גרם) והא אתמר כתיב (בראשית לב כב) והוא לן בלילה ההוא במחנה וכתוב (שם כג) ויקחם ויעבירם את הנחל:	רבי אבא פתח ואמר, "ויאמר שלחני כי עלה השחר וגו'". ויאמר שלחני, וכי קשור היה בידו של יעקב, אלא אשריהם הצדיקים שהקדוש ברוך הוא חס על כבודם ולא עוזב אותם לעולמים, זה שנאמר "לא יתן לעולם מוט לצדיק". והנה כתוב, ותקע כף ירך יעקב, אלא את שלו גבה, והנה נתבאר, כתוב "והוא לן בלילה ההוא במחנה", וכתוב "ויקחם ויעבירם את הנחל".
מאי הוה דעתיה דיעקב למעברא להון בנחלא בלילא אלא חמא מקטרגא אזיל בין משרייא	מה היתה דעתו של יעקב להעבירם בנחל בלילה, אלא ראה את המקטרג הולך בין המחנה שלו, אמר יעקב אעבר לצד האחר של

¹⁸⁸¹ וכמה (דפ"ו).

¹⁸⁸² אסור (דפ"ו).

¹⁸⁸³ אפשר דא"אשת איש" קאי שנאמר בו מעוות, שמעוות את עצמו ופגם נפשו, ופגם צורתו העליונה לא יוכל לתקון. ומה גם אם הוליד בן פרץ בה כדפי', דאהדר למי שבא על פנויה, שגם תשובתו קשה, שגורם ממנה זווג פגומה הברית במקצת, ואם הוליד יבא אחר כך לשפיות דמים, והבן בעצמו פגום במקצת, ועוד שאפשר להנשא לאחיו מאביו או לאחותו מאביו (אור יקר).

¹⁸⁸⁴ בספירות בדיוקנא אם הוליד שמחתים מה שאינו, צורת צלם אלה"ם במי שאינו, ואם לא הוליד פנים תיקונא כדפי', דהיינו סוד ז' ברכות, תיקון הת"ת והמלכות (אור יקר).

¹⁸⁸⁵ גופו בו רשום העבירה, ומצחו מצח אשה זונה, ברשימין דעבירה (אור יקר).

¹⁸⁸⁶ מב' צדדים מצד מעלה מהספירות ומצד מטה מגופו, וזה הכלל אין צד התר להכנס אות ברית ולהוציא זרע, אם לא באשתו בחופה וקידושין וז' ברכות ואל היותר פגם (אור יקר).

¹⁸⁸⁷ וראיה מיעקב, שאפילו בשעה הראויה שיניחנו הקב"ה לכתו וחילו, לא הניחו אלא עזרו, וכדמסיק לקמיה "דאתגבר חיליה דיעקב" מפני אחיזתו בקב"ה (אור יקר).

¹⁸⁸⁸ מאי לעולם, אלא לרבות אפילו בשעה הראויה להתמוטט לא יתן (אור יקר).

¹⁸⁸⁹ כלומר, ואם תאמר אי לא שביק היאך ותקע כף ירך יעקב (מ"מ).

¹⁸⁹⁰ עי' מדרש הנעלם וישלח קע ע"ב ואולי הנוסחא גבר וע"ש או אולי מטעם גבייה (הערת הזהר). כלומר, אל שלו נטל, והיינו עוון ב' אחיות, ובא בעל חוב וגבה את חובו (אור יקר). פי' שיעקב נשא ב' אחיות והיה קצת פגם, ח"ו בירך שלו, ולכך ס"מ לא היה לו קצת כח אלא בירך יעקב (מ"מ).

דיליה אמר יעקב אעבר לגיסא אחרא דנהרא דלמא לא ישתכח¹⁸⁹¹ ערבוביא מאי קא חמא חמא שלהובא ראשא¹⁸⁹² מלהטא אזלא וטאס בין משרייתיה אמר יעקב מוטב לנטלא מהכא ונהרא פסיק בנוון¹⁸⁹³ ולא ישתכח¹⁸⁹⁴ ערבוביא מיד ויקחם ויעבירם את הנחל ויותר יעקב לבדו (שם כד) מכאן אוליפנא מאן דאשתכח בלחודוי בביתא בליליא או ביממא בביתא מיחדא¹⁸⁹⁵ כל שכן בליליא מאי מיחדא מיחדא משאר ביתין או מאן דאזיל בלחודוי בליליא¹⁸⁹⁶ יכול לאתזקא:	הנהר, אולי לא ימצא ערבוביה. מה ראה, ראה שלהבת של אש לוהטת הולכת וטסה בין מחנותיו. אמר יעקב, מוטב לנסוע מכאן והנהר מפסיק בינינו ולא תמצא ערבוביה, מיד ויקחם ויעברם את הנחל. "ויותר יעקב לבדו", מכאן למדנו מי שנמצא לבדו בבית בלילה או ביום בבית מיוחד כל שכן בלילה, מה זה מיוחד, מיוחד משאר הבתים, או מי שהולך לבדו בלילה, יכול להנזק.
תא חזי ויותר יעקב לבדו כדין ויאבק איש עמו וגו' תנינן מסטרא דדינא קא אתי¹⁸⁹⁷ ושולמניה בסטר ליליא¹⁸⁹⁸ מאי בסטר ליליא לאעלא גלותא [ג"א בגלותא] כיון דסליק נהורא תשש חיליה ואתגבר עליה חיליה דיעקב וג"א הוא דהא מסטרא דליליא קא אתי ובזמנא דהוה ליליא לא הוה יכול ביה יעקב¹⁸⁹⁹ כד סליק נהורא¹⁹⁰⁰ אתקף¹⁹⁰¹ חילא דיעקב ואחיד ביה ואתגבר עליה:	בא וראה, ויותר יעקב לבדו, אז ויאבק איש עמו וגו'. שנינו הוא בא מצד הדין ושלטונו בצד של הלילה, מה זה בצד הלילה, להיכנס גלות (לגלות). כיון שעלה האור, תשש כחו ומתגבר עליו הכח של יעקב (הוא), שהרי מצד הלילה הוא בא. ובזמן שהיה לילה, לא היה יכול לו יעקב, כשעלה האור התחזק הכח של יעקב ואוחז בו והתגבר עליו.
חמא ליה יעקב דהא שליחא הוא אמר ליה שבוק לי דלא יכילנא לך¹⁹⁰² מאי טעמא לא יכיל ליה¹⁹⁰³ בגין דהוה סליק נהורא ואתבר חילא דידיה דכתיב (איוב לח ז) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים מאי ויריעו דאתברו כל אינון דאתיין מסטרא דדינא כדין א[ת]תקף יעקב	ראה אותו יעקב שהנה הוא שליח, אמר לו תעזוב אותי שאיני יכול לך, למה לא יכל לו, משום שהיה עולה האור ונשבר הכח שלו, שכתוב "ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים". מה זה ויריעו, שנשברו כל אותם שבאים מצד הדין, אז התחזק יעקב ואחז בו. אמר לו "שלחני כי עלה השחר", הגיע הזמן

- ¹⁸⁹¹ שמא המקום גורם ויפסיק הנחל התחום (אור יקר).
- ¹⁸⁹² באותה הלילה היה רואה יעקב אבינו ע"ה, כעין שלהבת אש לוהט שהיה משוטט בתוך המחנות שלו, והרי ראה והבין מה שעומד לפניו מחמת עכשוב אחיו עשו איש חמסים, ולכן עשה כל מה שעשה בהמנחה וההכנעה לפניו כדי להיות סימן לבנים איך להתנהג בכל משך ימי הגלות (דע"ה ח"ב קלו ע"ג).
- ¹⁸⁹³ כי השדים אינם עוברים הנהרות (רח"ו).
- ¹⁸⁹⁴ ירצה ממה שאתגורר ואתקוטט עמו וימצא אי זו ערבוביא יותר טוב, להסתלק מן הקטטה (אור יקר).
- ¹⁸⁹⁵ חוץ מן הישוב, אבל באורחא לא, דלא שכיחי מזיקין (אור יקר).
- ¹⁸⁹⁶ אפילו בישוב (אור יקר). משום דשכיחי מזיקין בליליא אפילו בשדה או בדרכים, ומביא ראיה לא' מהם מיעקב וכל שכן האחרות (אור יקר).
- ¹⁸⁹⁷ מאותם הכחות שהם תחת ממשלת גבריאל שר הגבורה, והם ע' שרים, ועל ע' אומות, והם חזקים מצד הגבורה (אור יקר).
- ¹⁸⁹⁸ דהיינו בחושך או חשך ממש או חשך הגלות שהכל נקרא לילה, וכל עוד שישראל בגלות מתחזק שרו של עשו ובאור הבוקר שהוא חסד הוא בגאולה שהכל ענין א' שולט הימין מיכאל שר החסד וכל קדושיו (אור יקר).
- ¹⁸⁹⁹ השר בעצמו עם יעקב וגם יעקב לא נתחזק מהשר אלא היו שניהם שווים עם היות שליטת כח השר (אור יקר).
- ¹⁹⁰⁰ אז נתחזק יותר ממנו נמצא יעקב חזק מהשר שהשר בזמן שליטתו לא יכול עם יעקב ויעקב נתגבר עליו בזמן בא השחר שליטת יעקב (אור יקר).
- ¹⁹⁰¹ אתתקף (דפ"ו).
- ¹⁹⁰² שתגבר ממני (אור יקר).
- ¹⁹⁰³ הוקשה לו למה בזמן כחו, דהיינו בלילה לא יכול לעם יעקב, והיה יכול יעקב לעמוד כנגדו, וכעלות השחר לא עמד המלאך ורפו ידיו, היה ראוי שכמו שיעקב לא רפו ידיו בזמן שליטת המלאך, ועמד חילו בו ולא נצח ולא נתנצח, כן המלאך לא יתנצח לפני יעקב, לזה אמר שהכל תלוי בשורש, ושורש יעקב מדת רחמים ושורש המלאך מדת הדין, לזה יעקב אינו שולט וגם אינו נכנע אלא שוין, אמנם בעלות השחר מדת רחמים גוברת ומבטלת הדין (אור יקר).

ואחיד ביה אמר ליה שלחני כי עלה השחר (שם כו) מטא זמנא לשבחא שבחא דקודשא בריך הוא ולא תכנשא (שם) ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני אם תברכני מבעי ליה מאי אם ברכתני:	לשבח את שבחו של הקדוש ברוך הוא ולהתכנס. "ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני", היה צריך להיות אם תברכני, מה זה אם ברכתני.
אלא אמר ליה יעקב ודאי אבא בריך לי אינון ברכאן דבעא לברכא לעשו ומסתפינא מינך על אינון ברכאן אי אודית עליהו [או] אי לאו או תשתכח עלי מקטרגא בגיניהון מיד אמר ליה (שם כח) ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך מאי קאמר ליה אלא הכי קאמר ליה לאו בחכימו ולא ביעוקבא (דילך) רווחת לאינון ברכאן לא יאמר עוד שמך יעקב דהא לאו ביעוקבא הוה כי אם ישראל ישראל ודאי אודי עלך ומניה נפקו ברכאן בגין דאנת אחיד ביה ועל דא אנא וכל שאר אכלוסין אודינא עליהו:	אלא אמר לו יעקב, ודאי שאבא בריך אותי אותן הברכות שרצה לברך את עשו, ואני פוחד ממך על אותן הברכות, אם תודה לי עליהן (או) אם לאו, או שימצא עלי מקטרג בגללם. מיד אמר לו, "ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך", מה אמר לו, אלא כך אמר לו, לא בהתחכמות ולא במרמה (שלך) הרווחת את אותן הברכות. לא יאמר עוד שמך יעקב, שהרי לא בעקבות זה היה, כי אם ישראל, ודאי ישראל הודה עליך, וממנו יצאו הברכות, משום שאתה אחוז בו, ועל זה אני וכל שאר האוכלוסין הודינו עליהן.
כי שרית עם אלהי"ם ועם אנשים ותוכל (שם כח) עם אלהי"ם כל אינון דאטיין מסטרא דדינא קשיא ועם אנשים דא עשו ואכלוסין דיליה ותוכל יכילת להון ואינון לא יכלין לך ולא שביק ליה יעקב עד דאודי ליה על אינון ברכאן דהא הוא דכתיב (שם כט) ויברך אותו שם (ו)תא חזי בשעתא דסליק נהורא אתכפיין כל אינון מארי דינין ולא משתכחי וכנסת ישראל משתעי ביה בקודשא בריך הוא¹⁹⁰⁴ וההיא שעתא עידן דרעוא הוא ולכלא (דכלא) ואושיט לה מלכא ולכל אינון דמשתכחי עמה שרביטא דחוטא דחסד לאשתכחא בשלימו ובמלכא (דמלכא) קדישא והא אתמר:	"כי שרית עם אלהים ואם אנשים ותוכל", עם אלהים כל אותם שבאים מצד הדין הקשה, ועם אנשים זה עשו והאוכלוסים שלו. ותוכל, יכולת להם, והם לא יכלו לך. ולא עזב אותו יעקב עד שהודה לו על אותן הברכות, זה שנאמר "ויברך אתו שם". בא וראה, בשעה שעלה האור נכנעים כל אותם בעלי הדינים ואינם נמצאים, וכנסת ישראל מספרת עם הקדוש ברוך הוא, ואותה השעה היא עת רצון לכל, ומושיט לה המלך ולכל אותם שנמצאים עמה שרביט של חוט של חסד להמצא בשלמות עם המלך הקדוש, והנה נתבאר.
[דתא] (ותא)¹⁹⁰⁵ חזי בשעתא דקודשא בריך הוא אשתכח בה בכנסת ישראל באינון זמנין דאשתכח עמה והיא מתערת רעותא לגביה בקדמיתא¹⁹⁰⁶ ומשכאת ליה לגבה בסניאות חבתא [ותיאובתא]¹⁹⁰⁷ כדין אתמליא מסטרא דימינא¹⁹⁰⁸ וכמה אכלוסין משתכחי בסטרא	בא וראה בשעה שהקדוש ברוך הוא נמצא עם כנסת ישראל, באותם הזמנים שנמצא עמה, והיא מעוררת רצון אליו בראשונה, ומושכת אותו אליה ברוב חיבה ותשוקה, אז מתמלאת מצד הימין. וכמה אוכלוסים נמצאים בצד הימין בכל העולמות, וכשהקדוש ברוך הוא מעיר חביבות ורצון בראשונה, והיא

¹⁹⁰⁴ הוא זווג יעקב ולאח כמ"ש לעיל (מ"מ).

¹⁹⁰⁵ תא (דפ"ק).

¹⁹⁰⁶ פי' כמ"ש בריש הפרשה שכשמעשה התחתונים הגונים המלכות מתקשטת בקישוטים נאים והזכר מתעורר מאליו אל הזווג והמ"ד גוברים ולכך וילדה זכה (מ"מ). עי' פרשת ויחי רמה ע"א ושם ע"ב וכן שם רלה ע"א (לש"ו).

¹⁹⁰⁷ והוא ע"י העלאת מ"ן דמעשים טובים של צדיקים או ע"י נשמות הצדיקים עצמן כשעולים למעלה בעת פטירתם וכמ"ש בזוה"ק ויחי (רלה ע"א) (כללים ח"ב כב ע"ד).

¹⁹⁰⁸ הוא סוד אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, כי נשמות הצדיקים הם מסטרא דדכורא (כללים ח"ב כב ע"ד)

זהר ויקרא חלק א'

דימינא בכלהו עלמין וכד קודשא בריך הוא אתער חביבותא ¹⁹⁰⁹ ורעותא בקדמיתא והיא	
מה/ב	
אתערת לבתר ¹⁹¹⁰ ולא בזמנא דאיהו אתער ¹⁹¹¹ כדין כלא בסטרא דנוקבא אשתכח ¹⁹¹² ושמאלא אתער וכמה אכלוסין קיימי ומתערי בסטרא דשמאלא בכלהו עלמין:	מעירה אחר כך, ולא בזמן שהוא מעיר, אז הכל נמצא בצד הנקבה, והשמאל מתעורר וכמה אוכלוסים עומדים ומתעוררים בצד השמאל בכל העולמות.
כהאי גוונא כתיב ונ"א הדא הוא דכתיב אשה כי תזריע וילדה זכר וגו' (ויקרא יב ב) מאי טעמא תנינן עלמא תתאה כגוונא דעלמא עלאה אשתכח ודא כדוגמא דדא ¹⁹¹³ ועל דא קודשא בריך הוא [גזר דכר או נוקבא] (ברא דכר ונוקבא) לאשתכחא רעותא בעלמא ובכלא בעי בר נש לאשתכחא רעותא לעילא לגבי קודשא בריך הוא לאשתכחא רעון בעלמא זכאה חולקהון דצדיקייא דאינון ידעין לאדבקא רעותהון לגבי מלכא קדישא עליהו כתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם חיים כלכם היום:	כדוגמא זה כתוב (זה שנאמר) "אשה כי תזריע וילדה זכר וגו'", למה, שנינו העולם התחתון נמצא כדוגמת העולם העליון, וזה כדוגמא של זה, ועל זה הקדוש ברוך הוא גוזר זכר או נקבה שימצא רצון בעולם, ובכל צריך אדם להדביק רצון למעלה אל הקדוש ברוך הוא, שימצאו רצונות בעולם. אשרי חלקם של הצדיקים שהם יודעים להדביק את רצונם אל המלך הקדוש, עליהם כתוב "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום".
אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת וגו' (ויקרא יג ב) רבי יהודה פתח ואמר (שיר א ו) אל תראוני שאני שחרחרת ששופתני השמש האי קרא אתמר אבל בשעתא דסיחרא אתכסיא בגלותא היא אמרה אל תראוני לאו דאיהי פקידת דלא למחמי לה אלא בגין דאיהי חמת תיאובתא דישראל לגבה למחמי נהורא היא אמרת אל תראוני לא תיכלון למחמי לי אל תראוני ודאי מאי טעמא בגין שאני שחרחרת בגין דאנא בקדרותא:	"אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת וגו'", רבי יהודה פתח ואמר "אל תראוני שאני שחרחרת ששופתני השמש". הפסוק הזה נתבאר, אבל בשעה שהלבנה מתכסית בגלות, היא אומרת אל תראני, לא שהיא מצווה שלא לראות אותה, אלא משום שהיא רואה את תשוקתם של ישראל אליה לראות את אורה, היא אומרת אל תראני, לא תוכלו לראות אותי, אל תראוני ודאי. למה, משום שאני שחרחרת, משום שאני בחושך.
מאי שחרחרת שחורה מבעי ליה אלא תרין קדרותי חד ששופתני השמש דאסתלק מני שמשא ¹⁹¹⁴ לאנהרא לי ולאסתכלא בי וחד דבני	מה זה שחרחרת, היה צריך להיות שחורה, אלא שתי חשכים, אחת ששופתני השמש, שהסתלק ממני השמש להאיר לי

¹⁹⁰⁹ פי' בסוד קרב צדק מאלו כשאין מעשה התחתונים הגונים אלא הז"א מתעורר לזווג בלי העלאת מ"ן תחלה אזי הדינים מתגברים ולכך ואם נקבה תלד (מ"מ).

¹⁹¹⁰ והוא כשאין מעשים טובים לתתא להעלות מ"ן (כללים ח"ב כב ע"ד).

¹⁹¹¹ זה סוד גדול ולזה רמזו רז"ל אשה מזרעת וכו' (רח"ו). והכוונה כמ"ש, דהיינו כשאין מעשה התחתונים הגונים, ומ"ש "ולאו בזמנא דאיהו אתער", ר"ל כמ"ש בפ' ויחי, דדכורא רדיף בתר נוק', ולכך כשמתעורר לרדוף אחריה, והיא יש בה קשויים נאים בסוד מ"ן, אזי וילדה זכר. וכשמתעורר לדרוף אחריה, והיא אין בה מ"ן, עד שצריך הז"א לקרב צדק מאליו לזווג, אזי ואם נקבה תלד (מ"מ).

¹⁹¹² כאשר שהיא צריכה לילד, הוא סאון ורעש גדול מחמת הקטרוג והדינין, ע"י שהוא שלא ע"י זכות ומעשים טובים כלל, וע"ד שהיה בסוד קריעת ים סוף, ולכן נעשה אז הלידה בדינים רבים (דע"ה ח"ב קד ע"ג).

¹⁹¹³ ור"ל כמו שהוא הענין למעלה שהוא ע"פ סוד הנז', כן הוא הענין ג"כ למטה בעוה"ז, כי כל הנהגת דעוה"ז הוא נתייסד הן בכלל והן בפרט, וכמו שהוא בכלל כן הוא ג"כ בפרט. וכל הנעשה בכל א' בפרט הוא ג"כ ע"פ שנעשה כ"ז בשורש נשמתו אשר למעלה למעלה, והוא ע"פ כבשי דרחמנא אשר נעלם ההנהגה הזה מכל בריה (כללים ח"ב כב ע"ד).

¹⁹¹⁴ פי' שהז"א, הנק' שמש, אינו מאיר למלכות (מ"מ).

ולהסתכל בי, ואחת ש"בני אמי נחרו בי". ששזפתני, היה צריך להיות שזפתני, אלא רמז הוא רומז בשש, שכאשר מאיר השמש בששה אורות הוא מאיר, וכשמסתלק כל אותם ששת האורות מסתלקים. בני אמי, אלו הם שבאים מצד הדין הקשה. נחרו בי, כמו שנאמר "נחר גרונני".	אמי נחרו בי¹⁹¹⁵ (שם) ששזפתני שזפתני מבעי ליה אלא רמז הוא דקא רמזו בשש דכד נהרא שמשא בשש נהורין נהיר וכד אסתלק כל אינון שית נהורין אסתלקו בני אמי (נחרו בי) אלין אינון דאתיין מסטרא דדינא קשיא נחרו בי כמה דאת אמר (תהלים סט ד) נחר גרונני¹⁹¹⁶:
זה שנאמר "על צוארנו נרדפנו", שכאשר היו ישראל נכנסים לגלות, היו הולכים ידיהם מהדקות לאחר ורחיים על צוארם, ולא יכלו לפתוח את הפה. "שמוני נוטרה את הכרמים" ללכת לגלות, לשמור את שאר העמים בשביל ישראל, כרמי שלי לא נטרתי, שהרי לא יכולתי לשמור אותם כבראשונה, בראשונה שמרתי את כרמי שלי, וממנו נשמרו שאר הכרמים. עכשיו אני שומרת את שאר הכרמים בשביל כרמי שלי, שיהיה שמור ביניהם.	הדא הוא דכתיב (איכה ה ה) על צוארנו¹⁹¹⁷ נרדפנו דכד הוו עיילין ישראל בגלותא הוו אזלי ידיהו מהדקן לאחורא וריחין על צואריהו¹⁹¹⁸ ולא יכילו לאפתחא פומא שמוני נוטרה את הכרמים (שיה"ש א ו) למהך בגלותא לנטרא לשאר עמין בגיניהו דישאל כרמי שלי לא נטרתי דהא לא יכילנא לנטרא להון וכד בקדמיתא בקדמיתא נטירנא כרמי שלי¹⁹¹⁹ ומניה אתנטרו שאר כרמין השתא נטירנא שאר כרמין בגין כרמי שלי דלהוי נטיר בגיניהו:
רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך, כשהגיעו לשדה אחת ראו עץ אפרסמון אחד בצד ימין הדרך. אמר רבי יוסי, עטיפה של עשן מצויה בעיניים, אין לנו רשות לראות בשמחה מיום שחרב בית המקדש. פתח ואמר "לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה", כיון שאמר לה' הארץ ומלואה למה תבל ויושבי בה, וכי תבל איננה מן הארץ.	רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי בארחא כד מטו חד בי חקל חמו חד דפטירא דקיטפא¹⁹²⁰ בין ארחא לסטר ימינא אמר רבי יוסי עטיפא דקומרא בעינין שכיה¹⁹²¹ לית לן רשו למחמי בתדוותא מיומא דאתחריב בי מקדשא פתח ואמר (תהלים כד א) ליהו"ה הארץ ומלואה תבל ויושבי בה כיון דאמר ליהו"ה הארץ ומלואה אמאי תבל ויושבי בה וכי תבל לאו מן ארעא הוא:
אלא כך אמר, לה' הארץ ומלואה, זו הארץ הקדושה שנקראת ארץ החיים, תבל ויושבי בה אלו שאר הארצות, כמו שנאמר "והוא ישפוט תבל בצדק", שתבל תלויה בצדק,	אלא הכי קאמר ליהו"ה הארץ ומלואה דא ארעא קדישא¹⁹²² דאקרי ארץ החיים תבל ויושבי בה דא שאר ארעאן¹⁹²³ כמה דאת אמרו (ארעא

¹⁹¹⁵ פי', הם מוחין דקטנות שהם ג' אלהים, וכל אלהים פשוט ומלא ומילוי המילוי הם ב"ן כמ"ש הרב בליקוטים על פסוק בני האלהים, וכשיש מוחין דקטנות, אזי המלכות מלאה דינים (מ"מ).

¹⁹¹⁶ נחר גימ' ג' אלהים (רח"ו).

¹⁹¹⁷ פי' בשביל המוחין דקטנות שהם בצואר, ועל ידם נתגברו הדינים לכך נרדפנו (מ"מ).

¹⁹¹⁸ אחר שפי' הזהר סוד הפסוק חזר לפשט (מ"מ).

¹⁹¹⁹ בזמן שבית המקדש היה קיים הנה היה יניקת הקליפה שבכל עולם מהקדושה שכנגדה רק ע"י המלאך גבריאל, אבל מאחר החורבן ולהלאה, הנה מתלבש קב"ה ושכינתיה השורה בכל עולם, והוא הזו"ן שבכל עולם, הנה מתלבשים הם בהי' ספי' דקליפה שבכל עולם, ע"ד שישראל הם בגלות בין א"ה, וכמ"ש (ישעיה סג ט) בכל צרתם לו צר, והוא בגין לנטרא לישראל שלא ישלוט הקליפה על ישראל כ"כ הרבה, ועומד הקליפה שבכל עולם תחת רשות קב"ה ושכינתיה השורה בכל עולם, כדי לקיים (תהלים מז ח) כי מלך כל הארץ אלהים ומלכותו בכל משלה. והנה מקבל אז הקליפה דכל עולם את יניקתו לא ע"י מלאך אלא ע"י קב"ה ושכינתיה השורה באותו העולם ומתלבשים בו כנז'. ועל זה מקונן השכינה הקדושה ואומרת (שיה"ש א ו) שמוני נוטרה את הכרמים [ועי' עוד לקמן רט ע"ב] (דע"ה ח"א ע"ב) (ע"ב)

¹⁹²⁰ אילן של קטף יפה משמח הלב (רח"ו).

¹⁹²¹ פי' כסוי וקשר וענן (נ"א ועשן) לעינים, והכונה לעינים העליונים (רמ"ז).

¹⁹²² ארץ ישראל שבעולם הזה (מ"מ).

¹⁹²³ חו"ל כפשטה (מ"מ).

וכלא כמה דאמרינן (שם ט ט) והוא ישפוט תבל בצדק דתבל בצדק תליא¹⁹²⁴ וכלא חד מלה רבי חייא אמר ליהו"ה הארץ ומלואה הארץ תינת ומלואה מאי היא¹⁹²⁵ אלא אלן נשמתין דצדיקייא תבל ויושבי בה תבל דא ארעא דלתתא ויושבי בה אלן אינון בני נשא אמר רבי יוסי אי הכי¹⁹²⁶ במאי אוקימנא (תהלים כד ב) כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה:	והכל דבר אחד. רבי חייא אמר לה' הארץ ומלואה, הארץ מובן, מה זה ומלואה. אלא אלו נשמות הצדיקים, תבל ויושבי בה, תבל זו הארץ שלמטה, ויושבי בה אלו הם בני האדם. אמר רבי יוסי, אם כך במה בארנו, "כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה".
אמר ליה ודאי הכי הוא דהיינו¹⁹²⁷ [נ"א דהוא] ארץ החיים על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה¹⁹²⁸ דכלהו נפקי מההוא נהר עלאה¹⁹²⁹ דנגיד ונפיק מעדן ובהו אתתקנא¹⁹³⁰ לאתעטרא במלכא קדישא¹⁹³¹ ולמיון עלמין (ובגין כך) (תהלים כד ג-ד) מי יעלה בהר יהו"ה וגו' נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא [נפשי] (נפשו) וגו' נפשו כתיב מהו נפשי ונפשו אלא כלא חד מלה כמה דאת אמר (עמוס ו ט) נשבע יהו"ה בנפשו (ש"א ב לה) וכאשר בלבבי ובנפשי (אשר בלבבי ובנפשי) יעשה ודוד מלכא אתאחיד בההוא לב ובההוא נפש ועל דא לא נשא לשוא נפשו:	אמר לו ודאי כך זה, שאותה ארץ החיים על ימים יסדה, ועל נהרות יכוננה, שכולם יוצאים מאותו הנהר העליון שנמשך ויוצא מעדן, ובהם מתקנת להתעטר עם המלך הקדוש, ולזון את העולמות. (ולכן) "מי יעלה בהר ה' וגו', נקי כפים ובר לבב, אשר לא נשא נפשי וגו'", כתוב נפשו, מה זה נפשי ונפשו, אלא הכל דבר אחד כמו שנאמר "נשבע יהו"ה בנפשו", כאשר "בלבבי ובנפשי יעשה". ודוד המלך נאחז באותו לב ובאותה נפש, ועל כן לא נשא לשוא נפשו.
עד דהוו אזלי אערעו בחד בר נש ואנפוי מליין מכתשין והוה קם מתחות אילנא חד אסתכלו ביה וחמו	בעודם הולכים פגשו באיש אחד, ופניו מלאות במכות, והיה קם מתחת אילן אחד, הסתכלו בו וראו
מ/א	
אנפוי סומקין באינון מכתשין אמר רבי חייא מאן אנת אמר ליה יודאי אנא אמר רבי יוסי חטאה הוא דאי לאו הכי לא אתרשימו אנפוי באלין מרעין בישין ואלין לא אקרין יסורין דאהבה אמר רבי חייא הכי הוא ודאי דיסורין דאהבה מתחפיין אינון מבני נשא:	פניו אדומות באותן המכות. אמר רבי חייא מי אתה, אמר לו אני יהודי. אמר רבי יוסי חוטא הוא, שאם לא כך לא נרשמו פניו באלו החלאים הרעים, ואלו לא נקראים יסורים של אהבה. אמר רבי חייא, כך הוא ודאי, שיסורים של אהבה מכוסים הם מבני אדם.

¹⁹²⁴ פי' שח"ל יש בה דיני המלכות שנק' צדק, אבל בארץ ישראל יש בה הארת המוחין הנק' חיים, ועל כן נקרא ארץ החיים (מ"מ).

¹⁹²⁵ פי' ר' חייא קפריך לר' יוסי, לדברך שהארץ היא א"י, א"כ מאי "ומלואה", "ויושב בה" מבעי ליה כסיפא דקרא. אלא ודאי הארץ דקרא הוא מלכות, ומלואה הם נשמות הצדיקים הממלאים אותה בסוד מ"ן, ותבל הם ב"ע עם הארץ הלזו וכדמפרש (מ"מ).

¹⁹²⁶ פי' אי אמרת בשלמא "הארץ" הוא ארץ ישראל, אתי שפיר קרא ד"כי הוא על ימים יסדה", אבל לדברך שהיא המלכות האי על ימים, תירץ לו ר"ח דגם המלכות על ימים יסדה (מ"מ).

¹⁹²⁷ דההיא (דפ"ק).

¹⁹²⁸ ימים ז' היכלות דדכורא, נהרות ז' היכלות נוק' (רח"ו). ור"ל ז' היכלות דכורא דבריאה, וז' היכלות נוק' דבריאה (מ"מ).

¹⁹²⁹ יסוד דז"א (מ"מ).

¹⁹³⁰ פי' שעל ידם מתקנת המלכות כדי להזדווג עם בעלה (מ"מ).

¹⁹³¹ אבל אין לפרש שר' יוסי דאמר ארעא קדישא היא מלכות, ותבל הם ב"ע, ור' חייא לא בא לחלוק אלא לפרש מלת ומלואה, דא"כ מאי "אי הכי" דקא"ל, הרי כולוהו בשיטה חדא קיימא. אלא ודאי כמ"ש, עכ"ל מוריננו זצוק"ל. ונלע"ד ד"ל כפי' שני, והאי "אי הכי" אין בה אי אמרת בשלמא, ור"ל, כיון דפי' הפ' כך הוא, צריך לדעת מהו "על ימים", אלא כולה חד מלה. פירוש כפי' המסורת, נפשות כתיב, היינו המלכות הנק' נפש ו', וכפי המקרא דקרינן נפשי דוד, אמר אל המלכות דקרי לה נפשי (מ"מ).

תא חזי [ד]כתיב (ויקרא יג ב) אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת הא תלת זי(י)נין הכא ו(ב)כלהו אקרון נגע צרעת הדא הוא דכתיב (שם) והיה בעור בשרו לנגע צרעת מאי נגע צרעת סגירו סגירו בכלא וכתיב (שם) והובא אל אהרן הכהן וגו' אבל אינון דיתחזון לבר כתיב (שם ג) וראהו[נ] הכהן וטמא אותו דהא ודאי אינון דיתחזון לבר בבני נשא מסטרא דמסאבא קא אתיין ולא יסורין דאהבה נינהו:	בא וראה, שכתוב "אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת", הנה שלשה מינים כאן, וכולם נקראים נגע צרעת. זה שנאמר והיה בעור בשרו לנגע צרעת, מה זה נגע צרעת, הסגרה, הסגרה בכל. וכתוב "והובא אל אהרן הכהן וגו'", אבל אותם שיראו לחוץ, כתוב "וראהו הכהן וטימא אותו", שהרי ודאי אותם שיראו בחוץ בבני אדם הם באים מצד הטומאה, ואינם יסורים של אהבה.
אמר רבי יוסי מנא לן אמר רבי חייא דכתיב (משלי כו ה) טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת אי ההיא תוכחת מאהבה ונ"א אינהו תוכחת מאהבה כד איהו מסותרת מבני נשא כגוונא דא מאן דאוכח לחבריה ברחימותא בעי לאסתרא מלוי מבני נשא דלא יכסוף מנייהו חבריה ואי ומלוי אינון באתגלייא קמי בני נשא לאו אינון ברחימותא (מלוי אינון באתגלייא דיכסוף קמי בני נשא) כך קודשא בריך הוא כד אוכח לבר נש [בכלא] (לכלא) אוכח ברחימותא בקדמיתא מחי ליה בגרמיה דלגו אי הדר ביה מוטב ואי לאו מחי ליה תחות תותביה ואלין ובעורו אקרון יסורין דאהבה אי הדר ביה מוטב ואי לאו מחי ליה באתגלייא באנפוי קמי כלא בגין דיסתכלון ביה וינדעון דהא חטאה איהו ולא רחימא דמאריה הוא:	אמר רבי יוסי מנין לנו, אמר רבי חייא שכתוב "טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת", איזוהי תוכחת מאהבה (זוהי תוכחת מאהבה כאשר היא) מסותרת מבני אדם. כדוגמא זה, מי שמוכיח את חבריו באהבה צריך להסתיר דבריו מבני אדם, שלא יתבייש מהם חבריו. ואם דבריו הם בגלוי לפני בני אדם אינם באהבה. כך הקדוש ברוך הוא, כשמוכיח את האדם בכל הוא מוכיח באהבה, בראשונה מכה אותו בגופו בפנים, אם חוזר בו מוטב, ואם לא מכה אותו תחת לבושו, ואלו (בעורו) נקראים יסורים של אהבה. אם חזר בו מוטב, ואם לא מכה אותו בגלוי בפניו לפני כולם, כדי שיסתכלו בו וידעו שהנה הוא חוטא והוא לא אהוב של רבונו.
אמר לון ההוא בר נש בקיטרא דעיטא חד אתיתון גבאי ודאי לאו אתון אלא מאינון דדיריהון בבי רבי שמעון בר יוחאי דלא דחלין מכלא אי בניי¹⁹³² דאתיין אבתראי יקטרגו בכו איך מליכו באתגלייא אמרו ליה אורייתא הכי הוא דכתיב (שם א כא) בראש הומיות תקרא בפתחי שערים בעיר אמריה תאמר ומה אי במלי דאורייתא אנן דחלי [מ]קמך הא נשתכח בכסופא קמי קודשא בריך הוא ולא עוד אלא דאורייתא בעי צחותא:	אמר להם אותו האיש בקשר של עצה אחת באתם אלי, ודאי אינכם אלא מאותם שדירום בבית רשב"י, שלא פוחדים מהכל. אם בני שבאים אחרי יתגרו בכם, איך דבריכם בגלוי. אמר לו התורה כך היא, שכתוב "בראש הומיות תקרא בפתחי שערים בעיר אמריה תאמר". ומה אם בדברי תורה אנו פוחדים מפניך, הרי נמצא בבושה לפני הקדוש ברוך הוא. ולא עוד אלא שהתורה צריכה צחות.
פתח ההוא גברא ואמר (מיכה ז יח) מי אל כמוך נושא עון וגו' (מ)ארים ידיו ובכה¹⁹³³ אדהכי מטון בנוי אמר בריה זעירא סיעתא דשמיא הכא פתח ואמר (קהלת ז טו) את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובר בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו האי קרא אוליפנא בי רבי דוסתאי סבא	פתח אותו האיש ואמר, "מי אל כמוך נושא עון וגו'", הרים ידיו ובכה בינתיים הגיעו בניו. אמר בנו הקטן, יש כאן סיוע שמימי, פתח ואמר "את הכל ראיתי בימי הבלי", יש צדיק אובר בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו. הפסוק הזה למדנו בבית רבי דוסתאי סבא, שהיה אומר משמו של רבי ייסא סבא, את הכל ראיתי בימי הבלי, וכי שלמה המלך

¹⁹³² בני (דפ"ו).

¹⁹³³ ובכי (דפ"ו).

דהוה אמר משמיה דרבי ייסא סבא את הכל ראייתי בימי הבלי וכי שלמה מלכא דהוה חכים על כלא איך אמר הכי דאיהו חמא כלא בזמנא דאיהו¹⁹³⁴ אזיל בחשוכי עלמא דהא כל מאן דאשתדל בחשוכי עלמא לא חמי מדי¹⁹³⁵ ולא ידע מדי¹⁹³⁶:	שהיה חכם על הכל, איך אמר שהוא ראה הכל בזמן שהוא הולך בחשכים של העולם, שהרי כל מי שעוסק בחשכים של העולם לא רואה דבר ולא יודע דבר.
אלא הכי אתמר¹⁹³⁷ ביומוי דשלמה מלכא קיימא ס[נ]הרא באשלמותא ואתחכם¹⁹³⁸ שלמה על כל בני עלמא וכדין חמא כלא וידע כלא ומאי חמא¹⁹³⁹ חמא כ"ל דלא אעדי מן סיהרא והוה נהיר לה שמשא¹⁹⁴⁰ (ס"א ליה כשמשא) דהא הוא דכתיב (קהלת ז טו) את הכל ראייתי בימי הבלי¹⁹⁴¹ מאן הבלי¹⁹⁴² דא סיהרא¹⁹⁴³ דאתכלילת מן כלא מן מייא ואשא ורוחא¹⁹⁴⁴ כחדא כהבל דנפיק מן פומא דכליל מכלא והוא חמא כ"ל¹⁹⁴⁵ בהווא הבלי דיליה דאחיד ביה¹⁹⁴⁶ יש צדיק אובר בצדק¹⁹⁴⁷:	אלא כך נתבאר בימי שלמה המלך, עמדה/התקיימה הלבנה בשלמותה, ושלמה התחכם על כל בני העולם, ואז ראה הכל וידע הכל. ומה ראה, ראה כ"ל, שלא זו מן הלבנה, והיה מאיר לה השמש (לה כשמש), זה שנאמר "את הכל ראייתי בימי הבלי", מה זה הבלי, זו הלבנה שנכללת מן הכל, ממים ואש ורוח יחד, כהבל שיוצא מן הפה, שכלול מן הכל. והוא ראה כל באותו ההבל שלו, שראה בו יש צדיק אובר בצדק.

¹⁹³⁴ היינו בזמן שהיה הדיוט, שזהו פשט ימי הבלי, ואז בודאי חשך אור שכלו, ואיך אמר שראה את הכל, בין יהיה פי' ראיתי בעין או לשון התבוננות (רמ"ז).

¹⁹³⁵ כי אין לו נחת רוח להסתכל בשום דבר (רמ"ז). מידי (דפ"ו).

¹⁹³⁶ אם יובן ראיתי מלשון התבוננות (רמ"ז). מידי (דפ"ו).

¹⁹³⁷ פי' ימי הבלי הוא סוד גדול ויובן בהקדים מאי דקאמר ביומי וכו' קיימא סיהרא וכו', ה"ס התעלות רחל בכל קומת זעיר שאז היא מלבשת יש"ס ותבונה והזעיר מלביש או"א עילאין (רמ"ז)

¹⁹³⁸ שידוע שלא היה כן מימי עולם. ונלע"ד שכל מלכי בית דוד היו מושרשים באורות מלכות שהם בתוך הז"א, ואיתא בכמה מקומות ששלשה מקומות הם מקורות המלכות בתוך זעיר דהיינו דת"י שלו. ועוד צריך שתדע מ"ש בספר אדם ישר שאו"א עלאין שהם בסוד יו"ד הם נקראים חכמה, ולכן שלמה נתחכם על כל באי עולם, וחכמת שלמה היינו אור או"א המאיר ברחל בגדלותה, ושורש שלמה היה בדעת זעיר ששם יסוד אבא גנוז ביסוד א', והיינו דשלמא מלכא, כלא דיליה (רמ"ז).

¹⁹³⁹ ירצה ומהו זה שאמר בכאן שראה, אם תאמר שהוא כפשוטו שראה הכל, הול"ל הכל ראיתי שאז היה מובן על כוללות הכל, אבל את מורה על פרטיות הדבר שהוא נקרא הכל. ואמר שכן הוא שראה [דבר] פרטי אחד ששמו כל, והוא יסוד זעיר האמיתי המזווג עם רחל במקומה למטה במקום הגילוי, לאפוקי כשמתעלמים לעולם הנעלם שהוא באו"א, כמו שהוא במוסף שבת שאז אומרים זכר למעשה בראשית, אבל הם בהסתר שמה עד שאומרים המלאכים איה מקום כבודו. אך זה שראה שלמה היה במקום הנגלה שעליו יכון לומר הכל בה"א הידיעה, וגם [הכל] ראיתי (רמ"ז).

¹⁹⁴⁰ לפי דעתי הוא אור [יסוד] אבא המאיר בזעיר. ולס"א ליה כשמשא, ר"ל שזה הכל היה לו כשמש, הוא עטרת אבא המתעלם ביסוד זעיר, ולפי שאינה בחינת היסוד אלא העטרה, לכן לא אמר נהיר ליה שמשא אלא כשמשא, והוא פשוט (רמ"ז).

¹⁹⁴¹ שבאור הבהיר יוכל לראות היטב (רמ"ז).

¹⁹⁴² נראה שהוא דבר הבלי וריק (רמ"ז).

¹⁹⁴³ יש לפרשו בשני אופנים, האחד שגלגלתא דרחל נעשית מהבל פי זעיר כנודע מספר הכוונות בסוד חדש ניסן, והשני בסוד הנשיקין שכלולים מחב"ד שעליהם נאמר (שיה"ש א, ב) ישקני מנשיקות פהו, פ"י ה"י וי"ו [המילוי] ג' ה"ב, ו"ה ב"ת למ"ד ג' מלכ"ת (רמ"ז).

¹⁹⁴⁴ הם סוד חב"ד שמהם מתהווה הדיבור והם ר"ת אמ"ר, והם סוד חג"ת שבדעת כדאיתא בכוונת השופר. ושם הוא מקום שלמה, ולכך חיבר שלשה ספרים שהם ממש סוד תלת מוחין. ולכן קרא זמנו ימי הבלי, כי כל סגולתו היתה הדיבור (רמ"ז).

¹⁹⁴⁵ פי' שזכה לזווג הפנימי שאז לא יש כי אם הבלי אחד הכלול מכל הז' (רמ"ז).

¹⁹⁴⁶ ירצה עודנו נאחז ומושרש בתוכו והזווג ברחל הפנימית, ועיין בראש ספר זוהר הרקיע (רמ"ז).

¹⁹⁴⁷ כללות כוונת הפסוק הזה לומר שני עניינים משונים מן הקצה אל הקצה אשר ימצאו והיו בעולם העליון, האחד כשהוא בתכלית השלימות, והשני להפך בהיותו חסר ובלתי השלימות, הלא האחד הוא כשיש ייחוד בכל המדות והפרצופים ושהזווג הוא ע"י היסוד האמיתי ובפנימיות הפנימיות דהיינו ייחוד רוחא ברוחא, וכמו שהיה בימי שלמה שזכה לשיר השירים קדש הקדשים. והתחיל בפסוק ישקני מנשיקות פיהו, שה"ס ז' ההבלים שהתחיל גם בהם ספר קהלת וכנגדם ז' תיבות בפסוק ישקני, ולפי שזו המעלה

בא וראה בזמן שמתרבים הצדיקים בעולם, הכל הזה לא זו מהלבנה לעולמים, והכל הזה נוטל כל שמן ומשחה ושמחה שלמעלה ומתמלא, ושמח וגדל כדי להזדווג עם הלבנה, והוא מרויח בשבילה.	תא חזי בזמנא [דאסניאו זכאין] (דסניאי זכאין דישראל) בעלמא האי כ"ל לא אעדי מן סיהרא לעלמין ¹⁹⁴⁸ והאי כ"ל נטל כל משח ורבו וחרו דלעילא ואתמלי (ידוי ¹⁹⁴⁹) וחדי ורבי בגין לאזדווגא בסיהרא והוא רווח בגינה:
ובזמן שמתרבים הרשעים בעולם, והלבנה נחשכת, אז הצדיק אובד בצדקו. לא כתוב צדיק נאבד, אלא צדיק אובד, שהרי לא נראה (מתחבר) בלבנה, ולא נוטל שמן ומשחה ושמחה למלא אותה ולהזדווג עמה. ועל זה צדיק אובד בצדקו, זו הלבנה שבגלל הלבנה שלא נמצאת להזדווג עמו הוא אובד, שלא שואב מהשמחה כמו שהיה עושה, ואז מתעורר כל צד השמאל והרשעים מאריכים בשלוח	ובזמנא דאסניאו חייבין בעלמא וסיהרא אתחשכת כדין צדיק אובד בצדקו צדיק נאבד לא כתיב אלא צדיק אובד דהא לא אתחזי ונ"א אתחברו בסיהרא ולא נטיל משח ורבו וחרו למלייא לה ולאזדווגא עמה ועל דא צדיק אובד בצדקו דא סיהרא [דבגין סיהרא דלא אשתכחת] (אשתכח) לאזדווגא עמיה הוא אביד דלא שאיב מחידו כמה דהוה עביד וכדין כל סטר שמאלא אתער וחייבין מאריכין בשלוח
בעולם, זה שנאמר "ויש רשע מאריך ברעתו", מה זה ברעתו, באותו הצד (באותה רעה) שנדבק בו.	מ/ב
עוד יש צדיק אובד בצדקו, שכאשר הרשעים רבים בעולם והדין תלוי (בחטאיהם), הצדיק אובד בצדקו, הוא נתפס בחטאם כמו אבא שנתפס בחטאי בני עירו,	בעלמא דהא הוא דכתיב (קהלת ז טו) ויש רשע ¹⁹⁵⁰ מאריך ברעתו מאי ברעתו ¹⁹⁵¹ בההוא סטר ¹⁹⁵² ונ"א בההיא רעה דאתדבק ביה:
	תו יש צדיק ¹⁹⁵³ אובד בצדקו דכד חייבין סניאו בעלמא ¹⁹⁵⁴ ודינא תליא ¹⁹⁵⁵ (בחובייהו) צדיק אובד בצדקו ¹⁹⁵⁶ איהו אתפס בחובייהו ¹⁹⁵⁷ כגון

המעולה לא זכה העולם לה אלא בימי שלמה, לכך ייחס הענין לעצמו ואמר את הכל ראיתי בימי הבל וכו'ל. ואחר כך דיבר במדרגה ההפכית שהיא הגרועה ובעוה"ר נמצאת הרבה בכמה זמנים, והיא מה שנפרש ביש צדיק אובד. ולהורות שכוונת הפסוק היא על שני העניינים המעולה והגרוע לכן חזר [והכליל] מ"ש בפירוש את הכל ראיתי, ואחר כך נמשך בשל הזמן החסר (רמ"ז).

¹⁹⁴⁸ ואמנם אמר שכשיש זכויות רבות האי כ"ל לא אעדי וכו', ירצה שיש יחוד בכל הה' פרצופים שמשפיעים ביסוד שאז הוא נקרא כל בעצם, לפי שמקבל מאריך ואו"א וזעיר ומשפיע תמיד במלכות בריאה שכולל הכל (רמ"ז).

¹⁹⁴⁹ ורוי (נוסף בדפ"ו).

¹⁹⁵⁰ דייק יתור מלת ויש, שהיה די שיאמר ורשע מאריך, אלא שאם אומר כך הייתי אומר ששניהם נמצאים יחד, וכלומר שזה נמשך מזה, שכשצדיק אובד הרשע מאריך מחמת אבידת הצדיקים. ואם כן לא יהיה אלא שמהעדר התשובה נמשכת אריכות הרעה, לכן אמר שאינו כן אלא יש ויש שתי מציאויות משונות ונמצאות בעצם, דהיינו חולשת צד הקדושה ותגבורת צד הטומאה בעצם, והיינו מאריך ברעתו (רמ"ז).

¹⁹⁵¹ דאי ר"ל בחטאיו היל"ל ברשעתו כמ"ש ויש רשע (רמ"ז).

¹⁹⁵² וירצה שאיזה זכות שיש לרשע מגדיל ומשפיע כח במדרגת אותה קלי' שנדבק בה בעוונותיו, באופן שמתהוות שתי רעות משונות, שאין צדקת הצדיק מועילתו וזכות הרשע מהנה אותו להוסיף פשע ולהגדיל קלי' בר מינו, שמתגדלת ומתפשטת כרצונו בההוא סטר שהוא נוק' דקלי' המנגדת לקדושת מלכות (רמ"ז). ¹⁹⁵³ כללות הענין הוא שידוע שצדעת באה על עוון לשון הרע, ועכשיו אומר שלא לבד תבוא על הדיבור אלא גם על העדר הדיבור הטוב הוא התוכחה, כי גדול כוחה למתק הדינים בהחזרת הרשעים בתשובה. ולכן עוון זה פוגם בדעת ששם מיוחדים החר"ג, וממילא הפגם במדת הצדיק כיון שנפגם מקורו הוא הדעת, ואז המלכות בלתי מיתוק ולא תקרא צדקה כי אם צדק, וזהו צדיק אובד בצדקו (רמ"ז).

¹⁹⁵⁴ דאז מוכרחת התוכחה (רמ"ז).

¹⁹⁵⁵ הוא כח הצדק כח דין לדון העולם (רמ"ז).

¹⁹⁵⁶ לפי שהוא היה צדיק וגנז צדקו לו לבדו, ולא קיים תואר צדיק שהוא מההפעיל וכלומר שמצדיק לאחרים. והנה ידוע שכל מעשה האדם מושרשים ונרשמים במלכות בין הטובים ובין העוונות, ואמנם הפגמים בה וגם מעשה הצדיק נרשם שם, ולזה מתקוממים הדינים ותגבורת שבמלכות נגד אותו הצדיק שהיה כעין גרמא להם (רמ"ז).

¹⁹⁵⁷ שהעוונות תופסים אותו ממש להפרע ממנו שהוא היה סיבה להם, וכל סיבה קודמת למסובב, וגם כדי שישארו הרשעים בלי מגן ויתחזק הדין בהם, ואז הצדיק אובד בצדקו, פי' שלו לבדו היה צדקו שלא היה מהנה אחרים ממנו (רמ"ז).

אבא דאתפס בחובייהו דבני מ[א]תיה דהו כלהו חציפין (לגביה) והוא לא אסהיד בהו ולא אכסיף להו לעלמין ומחי בידון [נ"א בידן] דלא ונתגרין (נגדי) בהו ברשיעייא ונ"א ולא מחי בידהון דלא מתגרין בהו והוה אמר לון [נ"א לן] (תהלים לו א) לדוד אל תתחר במרעים ואל¹⁹⁵⁸ תקנא בעושי עולה אמר אבוי ודאי קודשא בריך הוא אעניש לי בדא דהא הוה רשו בידי למחאה בידיהו ולא עבדית ולא אכסיפנא ונ"א אוכיחנא להו לא בטמירו ולא באתגלייא:	שכולם היו חצופים (אליו), והוא לא התרה בהם ולא בייש אותם לעולמים, ומחה בידינו שלא נתגרה ברשעים (ולא מחה בידם שלא להתגרות בהם). והיה אומר לנו, "לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עוולה". אמר אבי, ודאי הקדוש ברוך הוא העניש אותי בזה, שהרי היתה רשות בידי למחות בידיהם ולא עשיתי ולא ביישתי (הוכחתי) אותם, לא בסתר ולא בגלוי.
תו פתח בריה אחרא ואמר (בראשית ב ז) וייצר יהו"ה אלהים את האדם עפר מן האדמה וגו' וייצר יהו"ה אלהים בתרי יודין בתרין יצירין¹⁹⁵⁹ יצר טוב ויצר רע חד לקביל מיא וחד לקביל אשא יהו"ה אלהים שם מלא¹⁹⁶⁰ את האדם¹⁹⁶¹ כליל דכר ונוקבא עפר מן האדמה דא עפרא דארעא קדישא¹⁹⁶² דמתמן אתברי¹⁹⁶³ והוא אתר דבי מקדשא¹⁹⁶⁴ ויפח באפיו נשמת חיים (שם) דא נשמתא קדישא דאתמשכא מאינון חיים דלעילא¹⁹⁶⁵ ויהי האדם לנפש חיה אדם אתכליל¹⁹⁶⁶ בנפשא קדישא מחיה עלאה דאפיקת ארעא דכתיב (שם א כד) תוצא הארץ נפש חיה נפש ודההיא (ראיהי) חיה עלאה:	עוד פתח בנו אחר ואמר, "וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה וגו'". וייצר ה' אלהים בשני יודיים, בשני יצרים, יצר טוב ויצר רע. אחד כנגד מים ואחד כנגד אש. ה' אלהים שם מלא. את האדם כולל זכר ונקבה. עפר מן האדמה, זה עפר הארץ הקדושה, שמשם נברא, והוא מקום בית המקדש. "ויפח באפיו נשמת חיים", זו הנשמה הקדושה שנמשכת מאותם החיים שלמעלה. ויהי האדם לנפש חיה, אדם נכלל בנפש הקדושה מהחיה העליונה שהוציאה הארץ, שכתוב "תוצא הארץ נפש חיה", הנפש של החיה העליונה ההיא.

¹⁹⁵⁸ אל (דפ"ו).

¹⁹⁵⁹ שהם נמשכים מחו"ג ושהם מים ואש, אבל אחד מן היודין נקוד ונדגש (נ"א ונרגש) והשני נסתר, רמז שחפץ ה' שיצאה"ר יהיה נכלל ביצר הטוב ונכנע לו (רמ"ז).

¹⁹⁶⁰ הפשט הוא הו"ה ואלקיים חו"ג (רמ"ז).

¹⁹⁶¹ "את", סוד הנוק', והאדם סוד הזכר (רמ"ז).

¹⁹⁶² הוא מ"ש בספר הגלגולים פ"ח דף כה ע"א, כי בעת שנברא אדה"ר לא היה מעפר מזה בית המקדש התחתון דהאי עלמא אלא מעפרא דבי מקדשא דלעילא שה"ס ג' עולמות ב"ע בבחינת עילוי שלהם באותה שעה, וכל מה שתחת האצילות נקרא עפר המקדש שה"ס מלכות האצילות (רמ"ז).

¹⁹⁶³ כלומר אעפ"י שהיה מקום גבוה ומעולה מכל מקום משם נברא ולא מעפר העוה"ז שלמטה, וז"ש לקמן דף פג ע"א אדם קדמא לא הוה ליה מהאי עלמא כלום (רמ"ז).

¹⁹⁶⁴ נראה שר"ל שגם בזמן הזה הוא מקום בית המקדש, מפני שארץ ישראל מושפעת מעולם היצירה ומקום בית המקדש מושפע מעולם הבריאה (רמ"ז).

¹⁹⁶⁵ הם או"א כמ"ש בפרשת משפטים צד ע"ב, נשמת חיים אינון י"ה, דעלייהו אתמר (תהלים קנ, ו) כל הנשמה תהלל יה, י' פעמים ה' עולה כ"ל. והענין שאעפ"י דקיימא לן שנשמה היא מבינה, אין הכוונה מבינה לבד כי בר מינון זו היא בחינת הצרעת שחסר אור החכמה ועיין לקמן מט ע"ב, אלא שנשמה היא מאי, ואבא נכלל עמה. ועל דרך שאנו אומרים בסוד הצלם דאבא שסודו קס"א שנקרא על שם אימא שמלבשת את אבא. וכן הוא בנשמה והיינו כל הנשמה, פי' בשלמותה והיינו י"ה. ולכן הבן שאבא סוד שם ע"ב ואם תנקדנו בפתח שה"ס נקודת חכמה יעלה קל"ב, ושל אימא ס"ג, ואם תנקדנו בצירי שהוא נקודת אימא עולה רס"ג ועם קל"ב גי' שצ"ה והיינו נשמ"ה. וז"ש בכאן נשמת חיים דלעילא, כי (קהלת ז, יב) החכמה תחיה בעליה, ובינה אלקים חיים (רמ"ז).

¹⁹⁶⁶ זו מעלה המעולה שהיתה באדה"ר והיא הנקראת בשם זיהרא עלאה, ועיין מה שרשמתי סוף פרשת ואתחנן דף ע"ה ע"ב. והוא כוללות נר"ן דאצילות שסתמו נקרא חיה, כי נר"ן הם ב"ע וחיה סוד אצילות בסדר יחנר"ן. ואמנם שם נפש כולל כל הג' בחי' דנר"ן דזיהרא, וז"ש אתכליל בנפשא קדישא מחיה עילאה, ה"ס אבא הנקרא חיה עילאה כנזכר בתיקונים, ומלכות נקראת חיה תתאה, ועיין בפרדס בערך חיה. ועוד י"ל שנקרא נפש ע"ש דאפיקת ארעא, הוא מלכות שהיא נפש. אבל כתיב נפש חיה למינה לרמוז לכל נר"ן, וגם במאי דקיימא לן אבא יסד ברתא, יכון אומרו תוצא הארץ נפש חיה למינה (רמ"ז).

תא חזי בכל זמנא דהאי נשמתא קדישא אתדבקת ביה בבר נש רחימא הוא דמאריה כמה נטורין נטורין ליה מכל סטרינ רשימא הוא לטב לעילא ותתא ושכינתא קדישא שריא עלוי ובזמנא דאיהו אסטי ארחוי שכינתא אסתלקת מניה ונשמתא קדישא לא אתדבקת ביה ומסטרא דחויא בישא תקיפא אתער רוחא חד דשט ואזיל בעלמא דלא שריא אלא באתר דקדושה עלאה אסתלק מתמן וכדין אסתאב בר נש ואתפגים בבשריה בחיזו דאנפוי בכלא ותא חזי בגין דהאי נפש חיה איהי קדישא עלאה כד ארעא קדישא משכא לה (בגוה) ואתכלילת [בגוה] כדין קרינן לה נשמה ודא היא דסלקא לעילא וממללא קמי מלכא קדישא ועיילא בכל תרעין ולית דימחי בידהא:	בא וראה בכל זמן שהנשמה הקדושה הזו נדבקת באדם, אהוב הוא לרבונו, כמה שומרים שומרים אותו מכל הצדדים, רשום הוא לטוב למעלה ולמטה, והשכינה הקדושה שורה עליו. ובזמן שהוא מסיט את דרכו, השכינה מסתלקת ממנו, והנשמה הקדושה לא נדבקת בו, ומצד הנחש הרע התקיף מתעוררת רוח אחת שמשוטטת והולכת בעולם, שלא שורה אלא במקום שהקדושה העליונה הסתלקה משם, ואז האיש נטמא ונפגם בבשרו במראה פניו בכל. ובא וראה, משום שנפש חיה הזו היא קדושה עליונה, כשמושכת אותה הארץ הקדושה ונכללת בתוכה, אז קוראים לה נשמה, וזו היא שעולה למעלה ומדברת לפני המלך הקדוש, ונכנסת בכל השערים ואין מוחה בידה.
ועל דא אתקרי רוחא ממללא דהא כל שאר נפשתא לית לון רשו למללא קמי מלכא בר האי ועל דא אורייתא אכריות ואמרת (תהלים לד יד) נצור לשונך מרע וגו' וכתוב (משלי כא כג) שומר פיו ולשונו וגו' בגין דאי שפוותיה ולישניה ממללן מלין בישין אינן מלין סלקין לעילא:	ועל כן נקראת רוח מדברת, שהרי לכל שאר הנפשות אין להם רשות לדבר לפני המלך, פרט לזו. ועל כן התורה מכריזה ואומרת, "נצור לשונך מרע וגו'", וכתוב "שומר פיו ולשונו וגו'", משום שאם שפתותיו ולשונו מדברים דברים רעים, אותם הדיבורים עולים למעלה.
ובשעתא דסלקין כלא מכריזין ואמרין אסתלקו ומוסחרניה דמלה בישא דפלניא פנון אתר לארחה דחויא תקיפא כדין נשמתא קדישא אתעברת מניה ואסתלקת ולא יכלא למללא כמה דאת אמר (תהלים לג ג) נאלמתי דומיה החשיתי מטוב:	ובשעה שעולים, הכל מכריזים ואומרים, הסתלקו מסביב הדיבור הרע של פלוני, פנו מקום לדרכו של הנחש התקיף. אז הנשמה הקדושה עוברת ממנו, ומסתלקת ולא יכולה לדבר, כמו שנאמר "נאלמתי דומיה החשיתי מטוב".
וההיא נשמתא סלקא בכסופא בעאקו דכלא ולא יחבין לה אתר כמלקדמין ועל דא כתיב שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו ודאי ההיא דהוה¹⁹⁶⁷ ממללא אתעבידת משתוקא בגין מלולא בישא וכדין חויא אזדמן דכלא לאתריה אתהדר:	ואותה הנשמה עולה בבושה בצרה של הכל, ולא נותנים לה מקום כמקדם. ועל זה כתוב, שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. נפשו ודאי, אותה שהיתה מדברת נעשתה משותקת, משום הדיבור הרע, ואז מזדמן הנחש, שהכל חוזר למקומו.
וכד ההיא מלה בישא סלקא באורחין ידיעין ושאר קמיה דחויא תקיפא כמה רוחין מתערין בעלמא ורוחא נחתא מההוא סטרא ואשכח דההוא בר נש אתער ליה במלה בישא והא רוחא ממללא קדישא אתעברת מניה כדין שריא עלוי וסאיב ליה וכדין הוא סגיר כמה דעונשא [דהאי בר נש] (דבר נש האי) בגין מלה בישא כך ענשיה בגין מלה טבא דאתי¹⁹⁶⁸ לידיה ויכיל למללא ולא מליל בגין דפגים לההוא רוחא ממללא דהיא	וכשאותו הדיבור הרע עולה בדרכים ידועות ושורה לפני הנחש התקיף, כמה רוחות מתעוררות בעולם, ורוח יורדת מהצד ההוא ומוצאת אותו האיש מעורר אותו בדבור רע, והרוח המדברת קדושה עוברת ממנו, אז שורה עליו ומטמאת אותו, ואז הוא סגור. כמו שענשו של האיש הזה, משום דבור רע, כך ענשו משום דבור טוב שבא לידו ויכל לדבר ולא דיבר, משום שפגם אותה הרוח המדברת, שהיא מתוקנת לדבר למעלה ולדבר למטה, והכל בקדושה.

¹⁹⁶⁷ דהות (דפ"ו).

¹⁹⁶⁸ דקאתי (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

אתתקנת למללא לעילא ולמללא לתתא וכלא בקדושה:	
כל שכן אי עמא אזלין בארחא עקימא והוא יכיל למללא להו וולאוכחא להו ושתיק ולא מליל כמה דאמינא דכתיב נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר נעכר במכתשין דמסאבותא ודא(י) הוא דאמר דוד	כל שכן אם העם הולכים בדרך עקומה, והוא יכול לדבר להם ולהוכיח אותם ושותק ולא מדבר, כמו שאמרנו, שכתוב נאלמתי דומיה, החשיתי מטוב וכאבי נעכר, נעכר במכות של טומאה, וזהו שאמר דוד
מ/זא	
מלכא אלהי בהאי ואתפני מניה דכתיב (תהלים פו טז) פנה אלי ¹⁹⁶⁹ וחנני מהו פנה אלי כמה דאת אמר (במדבר יב י) ויפן אהרן נחתו רבי חייא ורבי יוסי ונשקוהו אזדונו כחדא כל ההוא ארחא קרא רבי חייא עליהו (משלי ד יח) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום:	המלך, מלקה בזה ומתפנה ממנו, שכתוב "פנה אלי וחנני". מה זה פנה אלי, כמו שנאמר "ויפן אהרן". ירדו רבי חייא ורבי יוסי ונשקוהו, התחברו יחד כל אותה הדרך, קרא עליהם רבי חייא, "ואורח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום".
נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן (ויקרא יג ט) אמר רבי יוסי האי נגע כל גוונין ¹⁹⁷⁰ ודיליהו אתערו בהו חברייא וכהנא הוה ידע בהו לדכיא ולמסאבא הוה ידע אינון דהוו יסורין דרחימותא ¹⁹⁷¹ או אינון דאשתכחו במאן דמאים ¹⁹⁷² ביה מריה ורחיק ביה ודהא לפום ארחוי דבר נש גרים נגע בעלמא:	"נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן", אמר רבי יוסי הנגע הזה בכל הצבעים שלו התעוררו החברים בו, והכהן היה יודע בה לטהר ולטמא. היה יודע אותם שהיו יסורים של אהבה או אותם שנמצאו במי שרבנו מאס בו והרחיק אותו, שהרי לפי דרכי האיש גורם נגע בעולם.
כתיב (תהלים קמא ד) אל תט לבי לדבר רע (וגו' אל תט לבי לדבר רע) להתעולל עלילות ברשע מכאן תנינן בארחא דבר נש בעי למיהך בה מדברין ליה ¹⁹⁷³ אמר רבי יצחק האי קרא קשיא וכי קודשא בריך הוא אסמי ליה לבר נש ¹⁹⁷⁴ למהך בארח הטאה ולמעבד עובדין בישין אי הכי לית דינא בעלמא דא ולא בעלמא דאתי ואורייתא לא אתתקנת דכתיב בה (דברים כח א) אם תשמע (שם טו) ואם לא תשמע:	כתוב "אל תט לבי לדבר רע להתעולל עלילות ברשע", מכאן שנינו, בדרך שבה רוצה אדם ללכת, בה מנהיגים אותו. אמר רבי יצחק הפסוק הזה קשה, וכי הקדוש ברוך הוא מסיט את האדם ללכת בדרך של חטא ולעשות מעשים רעים, אם כך אין דין בזה העולם ולא בעולם הבא, והתורה לא מתוקנת, שכתוב בה "אם תשמע" "ואם לא תשמע".
אלא דוד אזהר (ליה ו) ללביה ¹⁹⁷⁵ לדברא ליה בארח קשוט כמה דאת אמר (דברים ל א) והשבות אל לבבך מאי והשבות אלא זמנא חד ותרין ותלת לאהדרא לקבליה ולדברא ולאזהר	אלא דוד הזהיר את לבו להנהיגו בדרך אמת, כמו שנאמר "והשבות אל לבבך", מה זה והשבות, אלא פעם אחת ופעמיים ושלש לחזור כנגדו, ולהוליך ולהזהיר אותו, וכך אמר לו אל תט לבי לדבר רע, ללבו אמר דוד

¹⁹⁶⁹ כי דוד נצטרע ו' חדשים והקב"ה טהרו (רח"ו).

¹⁹⁷⁰ שאת ותולדתה, וספחת ותולדתה, ומראות טהורים כדאיתא במסכת נגעים (אור יקר).

¹⁹⁷¹ היו יסורין ונגעים בלתי מטמאים, והטמאים יסורין שאינם של אהבה (אור יקר).

¹⁹⁷² הטמאים הם באים על ידי כח הטמא מכה ומטמא, הטהורים על ידי כח שמכה ואינו מטמא כשאר החוליים (אור יקר).

¹⁹⁷³ פי' מדאצטריך דוד לומר להקב"ה אל תט לבי וכו' מכלל שבדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, ולשמא ח"ו בשום פעם ירצה לילך לדבר רע, לכך מבקש שיעשה ה' עמו לפניו משורת הדין ולא יניחהו, ע"ד רגלי חסידיו ישמור (מ"מ).

¹⁹⁷⁴ דכוונת דוד לומר אע"פ שבדרך שאדם וכו' כמש"ל (מ"מ).

¹⁹⁷⁵ פי' ר' יצחק פליג אדר' יוסי ומפרש שדוד ללביה קאמר אבל ר' יוסי לא קאמר ליה קושית ר' יצחק (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

(כלומר) אל תטה לפי דרכי האדם, (וכך אמר לו לבי אל תט לדבר רע, שהרי דבר רע) גורם נגע בעולם, והדין שורה בעולם, והיינו נגע צרעת.	ליה והכי קאמר ליה אל תט לבי לדבר רע ללביה קאמר דוד (כלומר) אל תט לפום ארחוי דבר נש ונ"א והכי קאמר ליה לבי אל תט לדבר רע דהא דבר רע גרים נגע בעלמא ודינא שריא בעלמא [והיינו] (דהיינו) נגע צרעת:
נגע צרעת, הנה התעוררו החברים, אבל צרעת כתרנומו. אמר רבי יהודה מה זה כתרנומו, הסגרה, שסוגר ולא פותח. וכשהוא סוגר ולא פותח הוא נקרא נגע. רבי יוסי אמר שאין האבות נהנים, כל שכן הבנים.	נגע צרעת הא אתערו חברייא אבל צרעת כתרנומו אמר רבי יהודה מאי כתרנומו סגירו דסגיר ולא פתח¹⁹⁷⁶ וכד סגיר הוא ולא פתח נגע הוא דאקרי רבי יוסי אמר דלא מסתפקין אבהן¹⁹⁷⁷ כל שכן בנין:
והיינו שכתוב, "נגע צרעת כי תהיה באדם", באדם ממש, ומכאן יורד למי שיורד. נמצא נגע לכל מאותה ההסגרה. אמר רבי יצחק ודאי זהו סוד הדבר, שנאמר "נֶאֱרַךְ מִקְדָּשׁוֹ", למה, משום שבני העולם גרמו את זה, שכתוב "את מקדש ה' טמא", טמא ממש. אמר רבי אלעזר, טמא משום שהסתלקה (השכינה ממנו), מי שהסתלקה והנחש התקיף שריו ומטיל זוהמא, ומטמא את מי שטמא, וכולם משום חטאי העולם.	והיינו דכתיב¹⁹⁷⁸ (ויקרא יג ט) נגע צרעת כי תהיה באדם [ב]אדם ממש¹⁹⁷⁹ ומכאן נחית למאן דנחית¹⁹⁸⁰ אשתכח ונגע לכולא מההוא סגירו אמר רבי יצחק ודאי דא הוא רוא דמלה דכתיב (איכה ב ז) נאר מקדשו¹⁹⁸¹ מאי טעמא משום דבני עלמא גרמו והאין (היינו) דכתיב (במדבר יט כ) את מקדש יהוה טמא טמא ממש אמר רבי אלעזר (מאי) טמא משום דאסתלקת (שכינתא מניה) ומאן דאסתלק¹⁹⁸² והוייא תקיפא שרייא ואטיל זוהמא וסאיב למאן דסאיב וכלהו בגין חובי עלמא:
למדנו, כשמתחיל הנחש (החזק) להתגלות, מסתלקים העמודים והבנינים ועוברים, ובא הנחש התקיף ומטיל זוהמא,	תאני כד שארי חויא (תקיפא) לאתגלאה מסתלקין סמכין¹⁹⁸³ ובניינין ומתעברין ואתי חוייא

¹⁹⁷⁶ אמר כן, משום דגם יש התעלות מ"ן שהוא ממטה למעלה, אלא אדרבא הוא לעילוי, כדקיימא לן שהזעיר כשהוא בסוד השינה, מוחיו מושכין אור וחיים, כמ"ש בכוונת ראש השנה בסוד הדורמיטא, ואז הוא סגיר ופתח, אבל בכאן הוא סגיר ולא פתח. "וכד סגיר הוא ולא פתח", חזר ואמר זה ללמד, שזה האור המסתלק אינו מאיר בפנים דרך הפתחים והצנורות, אלא מוציא כח דין לאחוריים, ולכן נרמז בפירוש לשון התרגום, וכמ"ש צרעת כתרנומו סגירו, מפני שכל תרגום ה"ס אחוריים (רמ"ז). פי' כמס"ל בשם הרב שנסגרו אורות דאבא ולא באו לז"א (מ"מ).

¹⁹⁷⁷ ג"ר דזעיר באים בבחינת תוספת כדי שיוכלו להסתלק בעת העוונות ולא יגיעם פגם שאם כן יהיה העונש של החוטא גדול. ומעתה תדע כמה חמור עוון לשון הרע שפוגם במוחין דזעיר דהיינו שמסלק מהם אור החכמה וכנזכר לקמן דף מ"ט ע"ב, ע"ע. וז"ש דלא מסתפקין אבהן, שהם המוחין שדרכם שלא להפגם. כל שכן בנין, הם ו"ק שאלו עלולים ומוכנים להיות נפגמים (רמ"ז).

¹⁹⁷⁸ הלא נזכר לקמן מ"ט ע"ב שג' הנגעים הם יוצאים מג' אלפין שבשם מ"ה שהם בדת"י וה"ס אד"ם כנודע. ורבי יוסי נקט קרא דנגע צרעת ולא הפסוק הקודם אדם כי יהיה בעור בשרו, משום דהתם כתיב בעור שהוא חיצוניות זעיר שסודו עור, יר"ד פעמים ה"א, ק"ך. ה"א פעמים וא"ו, ע"ח. וא"ו פעמים ה"א, ע"ח. סך הכל עו"ר, והוא מקום שנראים שם הנגעים, אבל כאן מיירי במה שנפגם הפנימיות אפילו דאבהן, ומשום הכי איירי האי קרא בשאת שהיא כנגד לאה שהיא הנשאת והגבוהה, והיא יוצאת מכנגד אבהן (רמ"ז).

¹⁹⁷⁹ כלומר אינו מדבר על היוצא בעור האדם אלא בו בפנימיותו אבל אין שם נגע ח"ו, אלא מכאן נחית למאן דנחית, הכל לפי בחינת הנגע. ואפשר ששם נגע רומז נהר גן עדן מלמטה למעלה, נהר דעת גן בינה עדן חכמה, ומורה הסתלקות אבהן חב"ד ולכן היא במלמטה למעלה, אבל ענ"ג הוא ביושר השפע, עדן חכמה מקור השפע, נהר המשפיע, גן הוא המקבל דהיינו בינה, אבל נג"ע הוא בהיפוך דהיינו התהפכות האור (רמ"ז). פי' ז"א הנק' אדם (מ"מ).

¹⁹⁸⁰ פי' לאדם שבעולם הזה (מ"מ).

¹⁹⁸¹ פי' מקדש של מטה בשביל עוונות ישראל מטמאים אותו, וז"ש "מאי טמא" משום דאסתלקת שכינתא מניה, דהיינו אחר שנסתלקה השכינה מהמקדש אז שלטה בו הקלי' (מ"מ).

¹⁹⁸² "מאן דאסתלק" הוא ס"א בדפ"מ.

¹⁹⁸³ הם נה"י דז"א שנכנסו בנוק' מסתלקי' כדי שלא יהיה בהם פגם ע"י הנוק' (רח"ו).

זהר ויקרא חלק א'

תקיפא ואטיל זוהמא וכדין אשתכח מקדשא מסאב¹⁹⁸⁴ מאן מקדשא כמה ודאתמרו (דאת אמר) (ויקרא יד לד) ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם¹⁹⁸⁵ וכתוב (בראשית ג א) והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה ה' אלהים ויאמר אל האשה אל האשה ממש, שמקום המקדש נאחז בתוכה, והיינו את מקדש ה' טמא, משום חטאו, משום שהתגלה הנחש התקיף.	ואז נמצא המקדש טמא. מי המקדש, כמו שנאמר "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם", וכתוב "והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה ה' אלהים ויאמר אל האשה", אל האשה ממש, שמקום המקדש נאחז בתוכה, והיינו את מקדש ה' טמא, משום חטאו, משום שהתגלה הנחש התקיף.
מאן חובוי דא לישנא בישא דבנין לישנא בישא חוייא אודמן בין לעילא בין לתתא דכתיב (במדבר כא ו) וישלח יהוה בעם את הנחשים הרפים השורפים [או הרופים] לא כתיב¹⁹⁸⁷ אלא הרפים מאן שרפים דכתיב (תהלים עד יג) ראשי תנינים (תרי חד אתאחיד לעילא וחד לתתא) (ס"א תרי חד אתחזרו לזמנין) וכתוב (ישעיהו ב) שרפים עומדים ממעל לו¹⁹⁸⁸ ממעל לו ודאי כמה דאת אמר (איוב א ו) להתיצב על יהוה:	מה חטאו, זה לשון הרע, שבגלל לשון הרע הנחש מזדמן בין למעלה בין למטה, שכתוב "וישלח ה' בעם את הנחשים הרפים". השורפים או הרפים לא כתוב אלא הרפים, מי הרפים, שכתוב "ראשי תנינים" (שנים), אחד נאחז למעלה ואחד למטה, נ"א שנים אחד חוזרים לפעמים), וכתוב "שרפים עומדים ממעל לו", ממעל לו ודאי, כמו שנאמר "להתיצב על ה'".
וכדין סגירו בכלא ולית מאן דפתח ועל דא כתיב (משלי ל ב) כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה וגו' מאי מנאפת מנאפת ממש ודאי אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און אמר רבי חייא אמר רבי יצחק וברעותא (גרירותא) דכלא לא אשתכח לתתא אלא בגין דאשתכח לעילא ולעילא לא אשתכח אלא כד אשתכח לתתא בחובי עלמא דילפינן דכלא תלייא האי בהאי והאי בהאי:	ואז הסגירה בכל ואין מי שפותח. ועל זה כתוב, כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה וגו', מה זה מנאפת, מנאפת ממש, ודאי אכלה ומחתה פיה, ואמרה לא פעלתי און. אמר רבי חייא אמר רבי יצחק ברצון של הכל לא נמצא למטה אלא משום שנמצא למעלה, ולמעלה לא נמצא אלא כשנמצא למטה בחטאי העולם, שלמדנו שהכל תלוי זה בזה וזה בזה.
ואיש כי ימרט ראשו וגו' (ויקרא יג מ) רבי חייא פתח ואמר (קהלת ב יג) וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות וגו' בכמה אתר אסתכלנא במלוי דשלמה מלכא ואשגחנא בחכמתא	"ואיש כי ימרט ראשו וגו'", רבי חייא פתח ואמר "וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות וגו'", בכמה מקומות התבוננתי בדברי שלמה המלך והשגחתי בחכמה
מז/ב	
סגיאה דיליה ואסתים מלוי בגו לגו היכלא קדישא האי קרא אית לאסתכלא ביה אמאי אמר וראיתי אני (קהלת ב יג) וכי שאר בני עלמא לא	הרבה שלו, וסתם דבריו בתוכו, לתוך ההיכל הקדוש. בפסוק זה יש להתבונן, למה אמר "וראיתי אני", וכי שאר בני העולם לא יודעים ולא רואים את זה. אפילו מי שלא ידע

¹⁹⁸⁴ מלכות הנק' מקדש (מ"מ).

¹⁹⁸⁵ ירושלים ולא ציון (רח"ו).

¹⁹⁸⁶ פי' כי חוה רומזת למלכות, כמ"ש הרב שהמלכות היא מילוי שם מ"ה, שהוא גימ' י"ט, כמנין חו"ה, וז"ש "דאתר מקדשא" שהיא המלכות אתחיד בגויה (מ"מ).

¹⁹⁸⁷ פי' כמז"ל, שהנחשים שהיה הענין הורג החייה אותם הקב"ה ושלחם בישראל, לכך הקשה הול"ל השופרים דמשמע הנחשים שורפים אחרים או הרופים לרמוז למרז"ל (מ"מ).

¹⁹⁸⁸ והכוונה על שנים אנשים מרגלים חרש המתעל' לטמא מקדש (רח"ו). ב' אנשים מרגלים הם חר"ב דדכורא דנוגה, ולכן אמר הזהר חד אתאחד לעילא שהיא מוח החכמה וחד אתאחד לתתא הוא מוח בינה (מ"מ).

ידעי ולא חמאן דא אפילו מאן דלא ידע חכמתא מן יומיו ולא אשגח בה ידע האי שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך, והוא משבח את עצמו ואומר ראיתי אני.	ידעי ולא חמאן דא אפילו מאן דלא ידע חכמתא מן יומיו ולא אשגח בה ידע האי שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך, והוא משבח את עצמו ואומר ראיתי אני.
אלא כך למדנו, מי חכם כמו שלמה שבשבע דרגות של חכמה נקרא כדוגמא שלמעלה, ששה ימים למעלה, שביעי עליון עליהם. ששה ימים למטה שביעי עליהם. שש דרגות לכסא, הוא על הכסא, שכתוב "וישב שלמה על כסא ה'". למלך שבעה כתרים של ימים למעלה, ואז כנגדם שבעה שמות לשלמה, להראות בו החכמה הקדושה, ולכן נקרא שבעה שמות שלמה, ידידיה, אגור, בן יקה, למואל, איתיאל, קהלת.	אלא הכי תאנא מאן חכים כשלמה דבשבעה דרגין דחכמה ¹⁹⁸⁹ אתקרי ¹⁹⁹⁰ כגוונא דלעילא שיתא יומין לעילא ¹⁹⁹¹ שביעאה [עלאה] עלייהו ¹⁹⁹² שיתא יומין לתתא ¹⁹⁹³ שביעאה עלייהו ¹⁹⁹⁴ שיתא דרגין לכורסיא ¹⁹⁹⁵ הוא ¹⁹⁹⁶ על כורסיא ¹⁹⁹⁷ דכתיב (דה"א כט כג) וישב שלמה על כסא יהוה למלך שבעה כתרין דיומין לעילא ¹⁹⁹⁸ וכדין לקבליהון שבעא שמהן לשלמה לאתחזאה ביה חכמתא קדישא ¹⁹⁹⁹ ובגין כך אתקרי שבע שמהן שלמה ידידיה אגור בן יקה למואל איתיאל קהלת:
ואמר שבעה הבלים, ומה שהוא ראה לא ראה אדם אחר. וכשכנס חכמה והתעלה לדרגות החכמה נקרא קהלת, ושבעה הבלים, אמר כנגד שבעה כתרים שלמעלה, וכל הבל נעשה ממנו קול, והעולם אינו מתקיים אלא בהבל.	ואמר שבעה הבלים ומה דאיהו חמא לא חמא בר נש אחרא וכד כנש חכמתא ואסתלק בדרגין דחכמתא אקרי קהלת ושבעה הבלין אמר לקביל שבעה כתרין דלעילא וכל הבל קלא אתעביד מניה ועלמא לא מתקיימא אלא בהבל:
ולמדנו משמו של רבי שמעון, ההבל מוציא קול ברוח ומים שבו, ואין קול אלא עם הבל. ולמדנו בשבעה הבלים מתקיימים העליונים והתחתונים. ולימד רבי יצחק, בא וראה שעל ההבל מתקיים העולם, שאלמלא לא היה הבל שיוצא מן הפה, לא התקיים אדם אפילו שעה אחת.	ותאנא משמיה דרבי שמעון הבל אפיק קלא ברוחא ומיין דביה ולית קלא אלא בהבל ותאנא בשבעה הבלין אתקיימין עלאין ותתאין ותאני רבי יצחק תא חזי דעל הבל מתקיים עלמא דאלמלא לא הוה הבל דנפיק מפומא לא אתקיים בר נש אפילו שעתא חדא:

¹⁹⁸⁹ נמחק באור יקר.

¹⁹⁹⁰ כנגד ז' ספירות (אור יקר).

¹⁹⁹¹ מחסד עד יסוד (אור יקר). ו"ק דז"א (מ"מ).

¹⁹⁹² בינה (אור יקר, מ"מ), ואפשר היות השביעי היא הנקודה האמצעית ת"ת בעל הקצוות (אור יקר).

¹⁹⁹³ ששת ימי חול (אור יקר). בבריאה (רח"ו במ"מ), והיינו ו' היכלות דבריאה (מ"מ).

¹⁹⁹⁴ ואפשר דעל ההיכלות קאמר שהם ו' היכלות ששת ימי חול דמטטרון, "שביעאה עלייהו", היכל קדש הקדשים כנגד השבת, ובין אלו לאלו, דהיינו כסא הכבוד, אמצעית בין אצילות להיכלות כדפי' בשער אבי"ע (אור יקר). פי' היכל ק"ק דבריאה (מ"מ).

¹⁹⁹⁵ כי ו"ק דבריאה והכסא הוא אור מתנה"י דמלכות דאצילות שמתלבש בכחב"ד דבריאה, וה"ס הכסא והמלכות רוכבת על הכסא, וז"ש "הוא על כרסיא" כמ"ש באוצרות חיים (מ"מ).

¹⁹⁹⁶ שלמה (אור יקר).

¹⁹⁹⁷ מקבל מז' עליונים ומשפיע לז' תחתונים (אור יקר).

¹⁹⁹⁸ לכאורה היה נראה שז' כתרים הם הספירות, האמנם ממה שאמר "לאתחזאה ביה", משמע מדרגה למעלה מהימים, שהימים הם ז' כדפי' לעיל, כתרין אלו הם ז' ספירות, כתרים ושרשים אל הספירות, והם נסתרים בבינה, ומשם היה נקרא שלמה בז' שמות, כדי שיהיה מרכבה לחכמה, שהחכמה נראית בז' כתרים אלו, והכתרים האלו הם מראה, שבהם נראות ספירות אלו (אור יקר). פי' הם ז' מלויים דס"ג הנז', ומהם נתקן דעת ז"א, וז"ש וכל הבל קלא אתעביד מניה בז' הבלים וכו', הם ז' מלויים דס"ג הנז', ומהם נתקן דעת ז"א (מ"מ).

¹⁹⁹⁹ מורה שלא דבר אלא בבינה שהיא קרובה לחכמה (אור יקר). ומפני שהם ב' חכמות: האחת, חכמת שלמה. השנית, חכמת אלהים, כאומרו ותרב חכמם שלמה, שהיא חכמה תתאה מחכמת כל בני קדם, שמשם מתרבת ומאירה, ולזה חכמה זו אשר לשלמה נקראת "חכמתא קדישא", שהוא החכמה העליונה, כאומרו כי חכמת אלהים בקרבו, וזה בחינתה הקדש, כאומרו קדש ישראל ה' ראשית תבואתה, כדפי' בזהר משפטים (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

כדוגמא זה אמר שלמה דבריו, שהעולם מתקיים בהם, בהבל הזה מתקיים העולם, וההבל הזה שמתקיים בו העולם בא מן ההבלים שלמעלה, זה שנאמר "הבל הבלים", הבל מההבלים שלמעלה. וכל דבריו היו כך, ובהבלים שלמעלה כתוב, "כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם". מה זה מוצא פי ה', זה ההבלים שלמעלה.	כנוונא דא אמר שלמה מלוי דעלמא מתקיימי בהו ²⁰⁰⁰ בהאי הבל ²⁰⁰¹ דמתקיים ביה עלמא והאי הבל דמתקיים ביה עלמא מהבלים דלעילא קאתי ²⁰⁰² הדא הוא דכתיב (קהלת א ב) הבל הבלים הבל מהבלים דלעילא וכל מלוי הכי הוו ובהבלים דלעילא כתיב (דברים ח ג) כי על כל מוצא פי יהוה יחיה האדם מאי מוצא פי יהוה דא הבלים דלעילא:
ולמדנו "וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות", מן הסכלות ממש באה תועלת לחכמה, שאלמלא לא נמצאה שטות בעולם לא נודעה החכמה ודבריה.	ותניא (קהלת ב יג) וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות (כלומר) מן הסכלות ממש אתי תועלתא לחכמתא דאלמלא לא אשתבח שטותא בעלמא לא אשתמודע חכמתא ומלוי ²⁰⁰³ :
ולמדנו חיוב הוא על אדם שלמד חכמה ללמוד מעט מן השטות ולדעת אותו, משום שבאה תועלת לחכמה בשבילו, כמו שבאה תועלת לאור מן החשכה, שאלמלא החשכה לא נודע האור, ולא באה (נראית) לעולם תועלת ממנו.	ותאנא חיובא הוא על בר נש ²⁰⁰⁴ דאוליף חכמתא למילף וזעירו מן שטותא ולמדע לה בגין דאתי תועלתא לחכמתא בגיניה כמה דאתי תועלתא לנהורא מחשוכא דאלמלא חשוכא לא אשתמודע נהורא ולא אתיאי (נ"א אתחזי) תועלתא לעלמא מניה:
שנינו שיש יתרון לחכמה, לחכמה סתם, שאמר רבי שמעון לרבי אבא, בא וראה סוד הדבר, לא מאירה החכמה שלמעלה ולא מוארת, אלא בשביל השטות שמתעוררת ממקום אחר. ואלמלא זה אור ומשחה רבה ויותר לא היתה (להיות), ולא נראתה תועלתה של החכמה.	תאנא שיש יתרון לחכמה לחכמה סתם ²⁰⁰⁵ דאמר רבי שמעון לרבי אבא תא חזי רזא דמלה לא נהיר חכמתא דלעילא ולא אתנהיר אלא בגין שטותא ²⁰⁰⁶ דאתער מאתר אחרא ואלמלא האי נהירו ורבו סגיא ויתיר לא והוהו (להוי) ולא אתחזיא תועלתא דחכמתא:
ומשום השטות מאיר יותר, ומאירים לו יותר, זה שנאמר שיש יתרון לחכמה, לחכמה סתם, מן הסכלות סתם. וכך למטה, אלמלא לא היתה שטות מצויה בעולם לא היתה	ובגין שטותא אתנהיר יתיר ונהירין ליה יתיר הדא הוא דכתיב שיש יתרון לחכמה לחכמה סתם מן הסכלות סתם וכך לתתא ²⁰⁰⁷ אלמלא לא הוה

²⁰⁰⁰ העולם הזה מתקיים ע"י אותם הבלים, ומפ' כיצד הוא הענין, ואמר "בהאי הבל דמתקיים ביה עלמא", דהיינו שהמלכות מקבלת מאותם הבלים והיא מקיימת העולם (מ"מ).

²⁰⁰¹ ר"ל, שהמלכות מקבלת מהבלים שבכל פרצוף ועל ידה מתקיים העולם (מ"מ)

²⁰⁰² והיינו כמ"ש שהמלכות מקבלת ז' הבלים הנז', ועל ידם מתקיים העולם, ובהבלים דלעילא כתיב, כי על כל מוצא פי ה', פי' שז' מילויים הנז' יוצאים מפי הבינה, ועל ידם יחיה ז"א, כמש"ה ימיה וכו', זהו מה שנלע"ד. אבל הרח"ו כתב על מ"ש הזהר, ותנא בז' הבלים אתקיימן עילאין ותתאין, נ"ל שהם ז' הבלים היוצאים מב' עינים וב' אזנים וב' נקבי החוטם והפה, ומכל א' מהם יוצא הבל, וזה בכל פרצוף, עכ"ל. ולפי זה מ"ש דעלמא מתקיימא בהו, ר"ל שהעולם הזה מתקיים ע"י ז' הבלים שבכל פרצוף, שהם ז' הבלים שבכל פרצוף, ולפי זה מ"ש "ובהבלים דלעילא כתיב כי על מוצא פי ה'", פי' ז' הבלים שבכל פרצוף נקראים מוצא פה ה', בין דאזנים בין דעינים בין דחוטם, ופי' יחיה האדם, הוא הפרצוף, כן נראה כוונת הרח"ו ז"ל (מ"מ).

²⁰⁰³ תיקר"ז ככ ע"א (הערת הזהר).

²⁰⁰⁴ פי' צריך האדם לפרש תחלה הפי' שנשמרים ממנו רש"י ז"ל או תוספת, ואח"כ יפרש האמת, וכן בכל ענין בין בזהר בין במדרשים (מ"מ).

²⁰⁰⁵ פי' מלכות (מ"מ).

²⁰⁰⁶ פי' שע"י הברורים שנבררים מסט"א הנק' שטותא, מתעטרת המלכות, וז"ש "ואלמלא האי", דהיינו הברורים נהירו ורבי סגי ויתיר לא ליהוי (מ"מ).

²⁰⁰⁷ פי' כמו שהמלכות אינה מתקשרת אלא מן הברורים שבקלי' שנק' שטותא כך לתתא בעולם הזה (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

שמותא שכיח בעלמא לא הוי חכמתא שכיח בעלמא²⁰⁰⁸ והיינו דרב המנונא סבא כד הוה ילפין מניה חברייא רזי דחכמתא הוה מסדר קמייחו פרקא דמלי דשטותא בגין דייתי תועלתא לחכמתא בגיניה הדא הוא דכתיב (קהלת י א) יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט משום דהיא תקונא דחכמתא ויקרא דחכמתא ועל דא כתיב (שם ב ג) ולבי נוהג בחכמה ולאחוז בסכלות:	החכמה מצויה בעולם, והיינו שרב המנונא סבא, כשהיו לומדים ממנו החברים סודות החכמה, היה מסדר לפנייהם פרק של דברי שטות כדי שתבא תועלת לחכמה בשבילו, זה שנאמר "יקר מחכמה ומכבוד סכלות מעט", משום שהיא התקון של החכמה וכבוד החכמה, ועל זה כתוב "ולבי נוהג בחכמה ולאחוז בסכלות".
רבי יוסי אמר יקר מחכמה ומכבוד כלומר יקרא דחכמתא ונוי דילה ויקרא דכבוד דלעילא מאי היא סכלות מעט זעיר דשטותא אחזי וגלי יקרא דחכמתא וכבוד דלעילא יתיר מכל ארחין דעלמא כיתרון האור מן החשך תועלתא דנהורא לא אתיין (נ"א אתחזי) אלא מן חשוכא (ולעולם) תקונא דחוורא מאי היא אוכמא אלמלא אוכמא לא אשתמודע חוורא ובגין אוכמא אסתליק חוורא ואתיקר אמר רבי יצחק משל למתוק במר דלא ידע אינש טעמא דמתיקא עד דטעים מרירא מאן עביד להאי מתיקא הוי אומר האי מרירא והיינו דכתיב (שם ז יד) גם את זה לעומת זה עשה האלהים וכתוב	רבי יוסי אמר יקר מחכמה ומכבוד, כלומר כבוד החכמה והנוי שלה והיקר של הכבוד שלמעלה, מה הוא סכלות מעט, מעט של שטות, מראה ומגלה את כבוד החכמה, והכבוד שלמעלה יותר מכל דרכי העולם. כיתרון האור מן החשך, תועלת האור לא באה (נראית) אלא מתוך החשכה, (ולעולם) תקון הלבן מהו, השחור. אלמלא השחור לא נודע הלבן, ומשום השחור מתעלה הלבן ונהיה מכובד. אמר רבי יצחק, משל למתוק במר, שאין יודע איש טעם המתוק עד שטועם את המר, מי עושה את זה מתוק, הוה אומר זה המר, והיינו שכתוב, "גם את זה לעומת זה עשה האלהים", ונאמר
מח/א טוב אשר תאחוז בזה וגם מזה אל תנח ירך (שם ז יח):	"טוב אשר תאחוז בזה וגם מזה אל תנח את ירך".
תאנא בכמה דרגין אתקרי בר נש אדם²⁰⁰⁹ גבר²⁰¹⁰ אנוש²⁰¹¹ איש²⁰¹² גדול שבכלם אדם (משום) דכתיב (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו וכתוב (שם ט ו) כי בצלם אלהים עשה את האדם²⁰¹⁴ ולא כתיב גבר אנוש איש אמר רבי יהודה אי הכי והא כתיב (ויקרא א	שנינו בכמה דרגות נקרא בן אדם, אדם, גבר, אנוש, איש. גדול שבכולם אדם, (משום) שכתוב "ויברא אלהים את האדם בצלמו", וכתוב "כי בצלם אלהים עשה את האדם", ולא כתוב גבר אנוש איש. אמר רבי יהודה, אם כך והרי כתוב "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'" (ולא גבר אנוש איש), מי צריך להקריב

²⁰⁰⁸ והיינו כמ"ש משום דהיא תקונא דחכמתא וכו' ושיעור הפ' יקר מחכמה ומכבוד, ר"ל תיקון החכמה וכו' שלה הוא ע"י סכלות מעט, ר"א יקר וכו' רבי יוסי פליג וסבירא ליה דהכי פירושא, יקר דחכמה שהיא מלכות ויקר של הכבוד שהוא ז"א הוא על ידי סכלות מעט, ומלת יקר חוזרת על חכמה ועל כבוד (מ"מ).
²⁰⁰⁹ הם סוד אבי"ע, "כל הנק' בשמ", אדם דנשמתיא דאצילות נקרא אדם, א"נ אדם י' חכמה, מ"ה אד"ם (אור יקר).

²⁰¹⁰ "בראתיו" אדם דבריא, דאית ביה נשמה דבריא נקרא גבר סוף סוף גובר, א"נ גבר ה' דתמן יסוד הגבורה (אור יקר).

²⁰¹¹ "אף עשיתיו", אדם דעשיה, דאית ביה נפש דעשיה, נקרא אנוש, אנוש הוא ודאי, א"נ אנוש, ה' אנושה מכותיה (אור יקר).

²⁰¹² "יצרתיו", אדם דיצירה, דאית ביה רוח דיצירה נקרא איש, כענין המלאכים והאיש גבריאל, א"נ איש, ו' דהיינו סוד ה' איש (אור יקר).

²⁰¹³ "ויברא אלהים" בינה, "את האדם בצלמו" שצלם ורוחניות הבינה היא החכמה ומכח החכמה ברא האדם, והיינו לפי מה שפירשתי אדם מ"ה חכמה, ולמה שפי' כל הנקרא בשמי וכו', "ויברא אלקים" בסוד הכסא שעולה בחשבון אלהים, את האדם בצלמו, שצלם הכסא הוא האצילות, ואדם נברא בצלם ההוא (אור יקר).

²⁰¹⁴ אחר שבאו מוחין לז"א נקרא אדם שלם ב"ס, ואז הצלם נקרא צלם אדם, ובהיות ז"א כן ר"ק נק' איש, והצלם של אז נק' "אך בצלם יתהלך איש" (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

קרבן, מי שהוא חוטא ונאמר אדם. (ב) אדם כי יקריב מכם קרבן ליהוה (ולא גבר אנוש איש) מאן בעי למקרב קרבנא מאן דאיהו חטאה וכתוב אדם²⁰¹⁵;	
אמר רבי יצחק תא חזי קיומא דעלמא דעילאין ותתאין הוא קרבנא נייחא דקודשא בריך הוא ומאן אתחזי למקרב קמיה האי נייחא הוי אומר האי אדם דיקרא מכלא אמר ליה אי הכי הא כתיב (ויקרא יג ב) אדם כי יהיה בעור בשרו וגו'²⁰¹⁶ והיה בעור בשרו לנגע צרעת:	אמר רבי יצחק בא וראה קיום העולם של עליונים ותחתונים הוא הקרבן, הנחת של הקדוש ברוך הוא, ומי ראוי להקריב לפניו את הנחת הזו, הוה אומר זה אדם שמכובד מן הכל. אמר לו אם כך, הנה כתוב "אדם כי יהיה בעור בשרו וגו', והיה בעור בשרו לנגע צרעת".
אמר ליה להאי בעי קודשא בריך הוא לדכאה יתיר מכלא דמאן דאיהו בדרגא עלאה דכלהו לא לזוהיב הכי ובגין כך כתיב באדם והובא אל הכהן (שם ט) ובא לא כתיב אלא והובא דכל מאן דחמי ליה אתחייב ביה לאקרובי קמי כהנא דדיוקנא קדישא לא ליתייב הכי וכתוב (שם כט) איש או אשה כי יהיה בו נגע וגו' (שם ב) ואיש או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרות וגו' ולא כתיב בהו והובא:	אמר לו, את זה הקב"ה צריך לטהר יותר מהכל, שמי שהוא בדרגה עליונה של כולם, לא ישאר כך, ולכן כתוב באדם "והובא אל הכהן", לא כתוב ובא אלא והובא, שכל מי שרואה אותו מתחייב בו להקריבו לפני הכהן, שהדמות הקדושה לא תשאר כך. וכתוב "איש או אשה כי יהיה בו נגע וגו'", "איש או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרות וגו'", ולא כתוב בהם והובא.
אמר ליה והא כתיב (במדבר יב ג) והאיש משה (שמות לב א) [כי זה משה האיש] (האיש משה) אמאי לא אקרי אדם אמר ליה משום דאקרי עבד למלכא דכתיב (במדבר יב ז) לא כן עבדי משה (יהושע א ב) משה עבדי ואוף הכין (אוף הכא) אקרי איש לגבי אדם דלעילא אמר ליה אי הכי והא כתיב (שמות טו ג) יהוה איש מלחמה ולא כתיב אדם:	אמר לו והרי כתוב "והאיש משה", "כי זה משה האיש", למה לא נקרא אדם. אמר לו משום שנקרא עבד למלך, שכתוב "לא כן עבדי משה", "משה עבדי". וכמו כן כאן נקרא איש כלפי אדם שלמעלה. אמר לו אם כך, הרי כתוב "ה' איש מלחמה", ולא כתוב אדם.
אמר ליה (תהלים כה יד) סוד יהוה ליראיו²⁰¹⁷ אמר ליה אי הכי אנא בינייהו²⁰¹⁸ [אתיבו] בכלא²⁰¹⁹ ובאתר דא לא זכינא אמר ליה זיל לרבי אבא דאנא אוליפנא מניה על מנת דלא לגלאה אזל לגבי דרבי אבא אשכחיה דהוה דריש ואמר אימתי אתקרי שלימותא דלעילא ונ"א דכולא כד יתיב קודשא בריך הוא בכורסיא²⁰²⁰ ועד דלא יתיב בכורסיא לא אשתכח שלימותא דכתיב	אמר לו "סוד ה' ליראיו". אמר לו אם כך אני ביניהם (יושב) משיב בכל, ובמקום הזה לא זכיתי. אמר לו לך לרבי אבא, שאני למדתי ממנו על מנת שלא לגלות. הלך אצל רבי אבא, מצא אותו שהיה דורש ואומר מתי נקראת שלמות שלמעלה (של הכל), כשיושב הקדוש ברוך הוא בכסא, ועד שלא יושב בכסא לא נמצאת שלמות, שכתוב "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה", משמע שכתוב אדם שהוא הכלל ושלמות

²⁰¹⁵ לפי דבריו, מי שהוא במדרגה כזה, אין חטא בא על ידו. והשיב, אדרבה אין קרבן ראוי ליקרב אלא על ידי מדרגה זו, שעל ידו מתקיימין "עלאין ותתאין", והקושר הכל הוא אדם שעולה אפילו בחכמה, וכל שכן באצילות, לעשות נייחא לקב"ה, וצריך לעלות עד למעלה בקרבנו (אור יקר).

²⁰¹⁶ ולפי מה שפירש באדם אין ראוי לשנאמר שיהיה שולטת נגע צרעת מפני מעלתו במקום שאין השגת הקלי', וקושיית פסוקים אלו הם כסדר המקראות, תחלה פרשת ויקרא, ואח"כ בפרשת תזריע, ולפירוש זה אי הכי אהדר לרישא לקושיא ראשונה, אי אמרת בשלמא שאין המשובח שבכולן אדם וכו' (אור יקר).

²⁰¹⁷ דלהכי נקרא ז"א לגבי א"א, ועל סוד זה אמרו רז"ל שנראה בים כבחור וכו', כי בהיות ז"א בעל ו"ק נקרא איש, אבל בהיותו בגדלותו, שאז מגיע עד א"א, נקרא אדם, ולכן במתן תורה נדמה כזקן (רמ"ז).

²⁰¹⁸ (ס"א יתיב) (נוסף בדפ"ו).

²⁰¹⁹ בדרך אמת יש נ"א שבו התיבות "אתיבו בכלא" ליתנהו.

²⁰²⁰ שמזדווג בנוק' שהיא כסא לבעלה, ואז חוה עם שם הו"ה משלמת מספר אדם (רח"ו במ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

(יחזקאל א כו) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה משמע דכתיב אדם דהוא כללא ושלמותא דכלא אמר רבי יהודה בריך רחמנא דאשכחית לך בהאי:	הכל. אמר רבי יהודה ברוך הרחמן שמצאתי אותך בזה.
אמר ליה אי הכי הא כתיב (שמות טו ג) יהו"ה איש מלחמה ולא כתיב אדם אמר ליה יאות שאלת תא חזי התם לא אשתכח שלימותא דכלא ובגיני כך אקרי איש²⁰²¹ אבל הכא שלימותא דכלא וכללא דכלא בגין כך אקרי אדם קארי עליה (תהלים קיט עב) טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף:	אמר לו אם כך הרי כתוב "ה' איש מלחמה", ולא כתוב אדם, אמר לו יפה שאלת. בא וראה שם לא נמצאת שלמות של הכל ולכן נקרא איש, אבל כאן שלמות הכל והכלל של הכל, לכן נקרא אדם. קרא עליו טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף.
[תו] אמר ליה (תו) כתיב (שם לו ז) אדם ובהמה ולא כתיב איש ובהמה אמר ליה ולא והכתיב (שמות יא ז) למאיש ועד בהמה [אבל] (אמר ליה) מה דכתיב אדם ובהמה כמה דכתיב (מ"א ה יג) מן הארז אשר בלבנון עד האזוב אשר בקיר אורחיה דקרא הוא דנקיט עלאה מכלהו ונמיך מכלהו אופי הכא עלאה דכלא ואדם ונמיך מכלא בהמה (ונמיך מכלא):	עוד אמר לו, כתוב "אדם ובהמה", ולא כתוב איש ובהמה. אמר לו ולא, והרי כתוב "למאיש ועד בהמה", אבל מה שכתוב אדם ובהמה, כמו שכתוב "מן הארז אשר בלבנון עד האזוב אשר יוצא בקיר". דרך הכתוב, הוא שלוקח העליון מכולם והנמוך מכולם, כמו כן כאן העליון של הכל, אדם, והנמוך מהכל בהמה.
אמר ליה והא כתיב (בראשית ב ה) ואדם²⁰²² אין לעבוד²⁰²³ את האדמה אמר ליה תא חזי דכל מה די בעלמא לא הוי אלא בגיניה דאדם וכלהו בגיניה מתקיימי [ולא] (ו) אתחזיאו בעלמא וכלהו אתעכבו עד דייתי ההוא דאקרי אדם הדא הוא דכתיב (בראשית ב ה) וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וגו' טרם עד לא כתרגמו משום דדיוקנא עלאה לא אתחזי הדא הוא דכתיב (שם) ואדם אין כלומר כללו אתעכבו בגיניה דהאי דיוקנא עד דאתחזי ובגין כך לא אתחזי ונ"א אתבריו האי דיוקנא אלא בדיוקנא ודאתחזי (דיתחזי) ליה הדא הוא דכתיב (שם ז) וייצר ה' אלהים את האדם בשם מלא כמה דאוקימנא דאיהו שלימותא דכלא וכללא דכלא:	אמר לו, והרי כתוב "ואדם אין לעבוד את האדמה", אמר לו בא וראה, שכל מה שבעולם אינו אלא בשביל האדם, וכולם בגללו מתקיימים, ולא נראים בעולם. וכולם התעכבו עד שיבא אותו שנקרא אדם, זה שנאמר "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וגו'", טרם, כתרגמו "עד שלא", משום שלא נראתה הדמות העליונה, זה שנאמר "ואדם אין", כלומר כולם התעכבו בשביל הדמות הזאת עד שנראתה, ולכן לא נראתה (נבראה) הדמות הזו אלא בדמות שראויה לה, זה שנאמר "וייצר ה' אלהים את האדם", בשם מלא כמו שבארנו, שהוא שלמות הכל והכלל של הכל.
תאנא בששי נברא אדם בשעה שנשלם הכסא ונקרא כסא²⁰²⁴ דכתיב (מ"א י יט) שש מעלות לכסא ולפיכך נברא האדם בששי שהוא ראוי	למדנו בששי נברא אדם בשעה שנשלם הכסא ונקרא כסא, שכתוב "שש מעלות לכסא", ולפיכך נברא האדם בששי, שהוא ראוי לישוב על הכסא. ולמדנו כיון שנברא

²⁰²¹ כי אז היה ז"א בזמן הקטנות כבפסח, ואז נק' איש, ובזמן הגדלות נק' אדם (רח"ו במ"מ).
²⁰²² פי' ומי דרכו לעבוד את האדמה, הוא מי שאינו חשוב, והול"ל ואיש אין לעבוד וכו', ומתרץ, דכל מה דבעלמא לא הוי אלא בגיניה דאדם וכו', ור"ל שהמטר לא ירד לגדל האילנות והעשבים, לפי שאדם שהוא מתקן המלכות, הנק' אדמה (מ"מ).
²⁰²³ שנשלם הכסא, פי' מלכות, שהיא כסא לז"א, שהוא ראוי לישוב על הכסא, פי' שאדם שהוא דוגמת ז"א, שהוא יושב על המלכות, הנק' כסא, כמ"ה ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם (מ"מ).
²⁰²⁴ ח"א כ סע"א (לש"ו).

אדם, הכל נתקן, וכל מה שלמעלה ולמטה והכל נכלל באדם. שנינו אמר רבי יוסי כתוב "ודמות פניהם פני אדם", הכלל של הכל, והכל כלולים בדמות הזאת. אמר רבי יהודה, והרי כתוב "ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור	לישב על הכסא ותאנא כיון דנברא אדם אתותקן בלא וכל מה דלעילא ותתא ²⁰²⁵ וכלא אתכליל באדם תניא אמר רבי יוסי כתיב (יהזקאל א י) ודמות פניהם פני אדם כללא דכלא ²⁰²⁶ וכלא כלילן בהאי דיוקנא אמר רבי יהודה והא כתיב (שם) ופני אריה ²⁰²⁷ אל הימין לארבעתם ופני שור
מהשמאל לארבעתן". אמר לו הכל היו פני אדם, ובאותה דמות של אדם נראים כל הגוונים וכל הדמויות, כמו ששנינו פניו פני נשר, לא שהוא נשר אלא שנראה בדמות של אדם משום שכולל את כל הגוונים וכל הדמויות.	מח/ב
אמר רבי יצחק בא וראה כל מי שהוא תחת שלטונו של אדם נקרא איש, משום שנתקן בדוגמת אדם, מדרגה אחרת שהיתה לו בראשונה, שלמדנו בסוד עליון בספרא דצניעותא, כשנברא אדם ירד בדמות קדושה עליונה, וירדו עמו שתי רוחות משני צדדים מימין ומשמאל.	מהשמאל לארבעתן אמר ליה [כל (נ"א כלא אפי)] וכלא אפיו (כלפי (ס"א אפי)) אדם הו ²⁰²⁸ ובההוא דיוקנא דאדם אתחזיין כל גוונים וכל דיוקנין כמה דתנינן אנפוי אנפי נשרא לא ודהוא (דהוה) נשרא אלא דאתחזי בדיוקנא דאדם משום דכליל כל גוונים וכל דיוקנין:
הכלל של אדם והרוח של הימין נקראת נשמה קדושה, שכתוב "ויפח באפיו נשמת חיים", והרוח של השמאל נקראת נפש חיה, והיתה הולכת ויורדת ממעלה למטה, ולא מתיישבת עם האחרת. כאשר נכנסה השבת ואדם חטא, נעשו (נמשכו) מאותה רוח	אמר רבי יצחק תא חזי כל מא ²⁰²⁹ דאיהו תחות שולמני דאדם אתקרי איש ²⁰³⁰ משום דאתתקן ובגוונא (בגינה) דאדם מדרגא אחרא ²⁰³¹ דהוה ביה בקדמיתא דתניא ברוז עלאה ²⁰³² בספרא דצניעותא כד אתברי אדם נחת בדיוקנא קדישא עלאה ונחתו עמיה תרין רוחין מתרין סטרין מימינא ומשמאלא ²⁰³³ :
הענין שלא יקרא איש בחי' אחת ממנו, אלא כאשר תסתלק מהאדם סוד נשמה קדושה, המחייבת לו שם אדם, כל מה שלמטה ממנו בכלל יקרא איש, מפני שאדם למעלה מאיש ושליט עליו, ותיקונו של איש הוא מאדם, ומדרגת אדם למעלה ממדרגת איש. ואיש הוא תחות שולטניה דאדם, כי אדם הוא מימין כדמיסק, ואיש משמאל כאשר יתבאר, ואדם אחרי חטאו נסתלק ממנו שם אדם ונשאר איש (אור יקר).	כללא דאדם ורוחא דימינא אתקרי נשמתא קדישא דכתיב (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים ורוחא דשמאלא אתקרי נפש חיה והוה אזיל ונחית ²⁰³⁴ מעילא לתתא ולא אתיישבא בהדי אחרא ²⁰³⁵ כד הוה עייל (ל)שבתא והוה חב אדם

²⁰²⁵ בחתימת מעשה בראשית נשלם הכל על תיקונם, והוא מה שחתם התורה וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד (כללים ח"א קז ע"ד), אז הנה נתעלו העולמות כולם בכל העילוי הנורא הנ"ל והיו כולם במקומם העיקרי וכו'. וכן כ"ז הוא ג"כ הענין מה שהיה שולט ומאיר אז אור היחוד דשמה שלם וכו', והוא ג"כ משום העילוי הגדול דהעולמות כולם שהיה אז, והוא מעת שהכניסו הקב"ה בגן עדן עד החטא (כללים ח"א קח ע"א), וזה"ל בראשית (כ סע"א) וכן בפ' תזריע (מח ע"א) כי גמר תיקון העולמות אבי"ע היה תלוי בבריאת האדם, משום דכולם כלולים בו והוא כלל כולם (כללים ח"ב פ ע"ד), תיקון הבריאה לא נעשה רק אלא בבריאת אדה"ר, לכן אנו אומרים ברה"ה זה היום תחלת מעשיך (כללים ח"א לז ע"א).

²⁰²⁶ מכאן ומתיקונים משמע בהדיא כסברת הרמב"ם, כי החיות הם צורת אדם דווקא, והכוונה בשור ונשר ואריה, הוא על היות להם הבטה כעין שור ונשר אריה, ולעולם הם דווקא צורת אדם (רח"ו במ"מ).
²⁰²⁷ פי' קס"ד שפני אריה ממש וכו' ולכך הקשה על ר' יוסי שאמר שכולם הם צורת אדם (מ"מ).
²⁰²⁸ ור"ל כמ"ש שפניהם פני אדם, ומ"ש ופני אריה היינו הבטת אריה וכו' (מ"מ).
²⁰²⁹ מה (אור יקר).

²⁰³⁰ הענין שלא יקרא איש בחי' אחת ממנו, אלא כאשר תסתלק מהאדם סוד נשמה קדושה, המחייבת לו שם אדם, כל מה שלמטה ממנו בכלל יקרא איש, מפני שאדם למעלה מאיש ושליט עליו, ותיקונו של איש הוא מאדם, ומדרגת אדם למעלה ממדרגת איש. ואיש הוא תחות שולטניה דאדם, כי אדם הוא מימין כדמיסק, ואיש משמאל כאשר יתבאר, ואדם אחרי חטאו נסתלק ממנו שם אדם ונשאר איש (אור יקר).
²⁰³¹ פי' שתחלה היה נק' אנוש או גבר, ועכשיו נק' איש שהיא מדרגה מעולה מהם הסמוכה לאדם (מ"מ).
²⁰³² תרומה קעח ע"ב מו ע"ב (הערת הזהר).

²⁰³³ פי' רוח א' מצד החסדים הנק' ימין, ורוח א' מצד הגבורות הנק' שמאל (מ"מ).
²⁰³⁴ פי' אדה"ר הוה נחית מעילא לתתא, דהיינו שירד לג"ע הארץ ששם היה (מ"מ).
²⁰³⁵ פי' אותו רוח השמאלי לא נמתק ע"י הימני שמצד החסד, לפי שחטא אדה"ר באותו יום שנולד, ולכך גרם שלא נמתק השמאל בימין, ואלו לא חטא היה נתקן הכל, וז"ש כד הוה עייל וכו' (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

אתעבידו ונ"א אתנגידו²⁰³⁶ מההוא רוחא שמאלא (מההוא רוחא) בריין מתפשטן בעלמא ולא אסתימו גופא דלהון ואתחברו בהאי גופא דאדם בדכורא ונוקבא²⁰³⁷ ואתיילידו בעלמא ואלין אקרון נגעי בני אדם²⁰³⁸ תנא²⁰³⁹ עלאין מנייהו דלא אתדבקו לתתא ותליין באורא²⁰⁴⁰ ושמעין מה דשמעין מלעילא ומנייהו ידעין ואינון אחרנין לתתא:	השמאל בריות שמתפשטות בעולם, וגופם לא הסתיים והתחברו עם גוף האדם הזה בזכר ונקבה, ונולדו בעולם, ואלו נקראים נגעי בני אדם. למדנו, העליונים מהם שלא נדבקו למטה ותלויים באויר ושומעים מה ששומעים מלמעלה, ומהם יודעים אותם האחרים למטה.
תנא מן בוצינא דקרדינותא²⁰⁴¹ נפקין תלת מאה ועשרין וחמש ניצוצי מתגלפין ומתאחדן כחדא מסטרא דגבורה²⁰⁴² דא(ת)קרון גבורות²⁰⁴³ [ומתלכדן] (ומתחברן) כחדא ואתעבידו²⁰⁴⁴ חד (גופא) וכד עיילין אלין בגופא אקרי איש²⁰⁴⁵ [ודא] דתנינן איש] (ולא איש דא תנינן איש) תם וישר²⁰⁴⁶ איש צדיק ואיש דהבא איש מלחמה (שמות טו ג) כתיב דכלא וסליקן דינא וכלא חדא:	למדנו מהנר הקשה יוצאים שלש מאות ועשרים וחמשה ניצוצות חקוקים, ואחוזים יחד מצד הגבורה שנקראים גבורות, (ומתלכדים יחד) ונעשו אחד (גוף), וכשאלה נכנסים לגוף הוא נקרא איש, ולא איש ששנינו. תם וישר איש צדיק, והאיש של כאן כתוב "איש מלחמה", שהכל עולה [ב]דין והכל כאחד.
אמר רבי יהודה אמאי²⁰⁴⁷ לא הוה בידיה (דרבי יצחק) אתו שאילו קמיה דרבי שמעון אמר לון תו קשיא דהא תנינן כתיב (בראשית ב כג) לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת ותנינן מאן איש דא חסד והבא אמריתו דהוא דינא אלא הכי תאנא כלא הוא בחד מתקלא סלקא וכלא חדו ומשום דדיני תתאי מתאחדן [ומתלכדן] (ומתחברן) בשערוי דהאי אקרי הוא דינא קשיא²⁰⁴⁸:	אמר רבי יהודה למה לא היה בידו (של רבי יצחק), באו שאלו לפני רבי שמעון, אמר להם עוד קשה שהרי שנינו שכתוב "לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת", ושנינו מי זה איש חסד, וכאן אמרתם שהוא דין. אלא כך למדנו, הכל הוא עולה במשקל אחד, והכל אחד, ומשום שהדינים התחתונים אחוזים (ומתלכדים) ומתחברים בשערותיו של זה, הוא נקרא הדין הקשה.

²⁰³⁶ נמקח במ"מ.

²⁰³⁷ באדם ובחיה (מ"מ).

²⁰³⁸ ולקמן עו ע"ב (לש"ו). כה ע"א (הערת הזהר).

²⁰³⁹ תאנא (דפ"ו).

²⁰⁴⁰ יש קליפות השוכנים באויר ומקומם הוא רק באויר, והם אינם כ"כ קשים כהשוכנים בארץ, וכמ"ש בפ' ויקרא (כה ע"א) תזריע (מח ע"ב) אחרי (עו ע"ב) ובאד"ר (קמג ע"ב) (דע"ה ח"ב קב ע"ב).

²⁰⁴¹ פי' מבינה הנק' בוצד"ק בהשאלה נפקין שכ"ה ניצוצין, וכתב באוצרות חיים שהם ש"כ ניצוצים עם ה' אלפים דאה"ה הממתקים אותם גימ' שכ"ה (מ"מ). עי' כ"ז בגלאנטי (בספר קול בוכים על איכה) בפסוק כי לא ענה מלבו דף טל ע"ב (לש"ו). ז"ל: נתן טעם להמתקת הדינים, ואחר כי לא ענה מלכו, אין הענויים והתגונות והדאגות לבבי איש באים מסוד הלב, כלומר מעצמו של שם זה ממש, אלא היסורין באים מהחיצונים, שהוא ברא משחית לחבל את עצמו, כמ"ש ותמוגנו ביד עונינו ממש, וע"י היסורין האדם שב בתשובה, ר"ל ששב אל מקום שיצא משם, שבעונו יצא אל החיצונים וכו', ע"כ. שורש הדברים אשר אמר הרב דהש"ך ניצוצין הם נפקו מחכמה, הנה הוא בזוה"ק פ' פקודי (דף רנד סע"ב) וכמו שיובא דבריו ויתבאר למטה, וכן נזכר עוד בזוה"ק בכ"מ בפ' תזריע (דף מח ע"ב) ובאד"ר נשא (דף קלב ע"ב), וכן באד"ר (דף רצב ע"ב), ומדבר הרב בזה בארוכה בשער רפ"ח (פרק ה) ועוד בדדושי מ"ן (דרוש א) ובכ"מ מדבריו (ביאורים ח"א סו ע"א).

²⁰⁴² פי' מהבינה הנק' סטרא דגבורה (מ"מ).

²⁰⁴³ גבורה (ע"ח רפ"ח ה').

²⁰⁴⁴ ואתעביד (דפ"ו).

²⁰⁴⁵ היינו בזמן קטנות ז"א (רח"ו). א"נ לנוק' קרא בשם איש (מ"מ).

²⁰⁴⁶ ור"ל איש זה שאמרנו אינו כמו איש תם וישר וכו', שמורה על הרחמים, אבל איש דכא, איש מלחמה כתיב (מ"מ).

²⁰⁴⁷ פי' מי גרם לקטנות הזה, שבשבילה נק' איש (מ"מ).

²⁰⁴⁸ דהיינו בשביל הקליפות היונקות משעורת הז"א, ולכך הוא דין קשה (מ"מ).

וכד אתעבר מניה שער דרישא אתבסם ודינן דלתתא לא אודמנו ובגין כך אקרי טהור דלא אקרי טהור אלא וכד נפיקן מסטרא דמסאבא וכד נפיק מן מסאבא אקרי טהור דכתיב (איוב יד ד) מי יתן טהור מטמא מטמא ודאי והכא כתיב (ויקרא יג מ) ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא:	וכשעובר ממנו, השער של הראש נמתק, והדינים של מטה לא מזדמנים, ולכן נקרא טהור, שלא נקרא טהור אלא כשיוצא מצד הטומאה. וכשיוצא מהטומאה נקרא טהור, שכתוב "מי יתן טהור מטמא", מטמא ודאי. וכאן כתוב, "ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא".
ותא חזי [ב]רישא דהאי איש²⁰⁴⁹ בוצינא דקרדינותא ובגין כך גולגלתא דרישא דהאי סומקא כלא כוורדא ושערי סומקי בגו סומקי²⁰⁵⁰ ותליין מניה כתרין תתאין דלתתא דמתערין דינן בעלמא וכד אתעבר מניה שער ואתגליש מחסד עלאה²⁰⁵¹ אתבסם כלא ואתקרי וטהור על שמיה אמר רבי יהודה אי אתקרי על שמיה קדוש אתקרי ולא טהור אמר ליה לאו הכי דקדוש לא אתקרי אלא כד תלי שער²⁰⁵² דקדושה בשערא תלי דכתיב (במדבר ו ה) קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו והאי אקרי טהור מסטרא דתליין לתתא מניה²⁰⁵³ ובגין כך אתעבר מניה שער ואתדכיא:	ובא וראה בראש האיש הזה ניצוץ הקשה, ולכן גולגלת הראש של זה אדומה כולה כשושנה, והשערות אדומות בתוך אדומות, ותלויים ממנו כתרים תחתונים שלמטה שמעוררים דינים בעולם. וכשעובר ממנו השער ונהיה קרח, מהחסד העליון הכל נמתק, ונקרא טהור על שמו. אמר רבי יהודה אם נקרא על שמו, קדוש נקרא ולא טהור. אמר לו לא כך, שקדוש לא נקרא אלא כשהשער תלוי, שהקדושה תלויה בשער, שכתוב קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו, וזה נקרא טהור מהצד שתלויים למטה ממנו, ולכן עובר ממנו השער ונטהר.
ותא חזי כל מאן דאיהו מסטרא דדינא ודינן מתאחדין ביה לא אתדכי עד דאתעבר מניה שער²⁰⁵⁴ ומדאתעבר מניה שער אתדכי ואי תימא אדם לאו הכי דהא הוא שלימותא דכלא ורחמי אשתכחו ביה בגין כך לאו הכי דכלהו קדושאן וקדישין אתיחדו ביה אבל האי [איהו] (הוא) דינא ודיני אתאחדן ביה לא אתבסם עד דאתעבר מניה שער:	ובא וראה כל מי שהוא מצד הדין והדינים נאחזים בו, לא נטהר עד שעובר ממנו השער, ומשעובר ממנו השער נטהר. ואם תאמר אדם לא כך, שהרי הוא שלמות הכל ונמצאים בו רחמים, לכן לא כך, שכל הקדושות והקדושים התייחדו בו, אבל זה הוא דין, והדינים אחוזים בו. לא נמתק עד שעובר ממנו השער.
תא חזי דהא ליואי דאתו מהאי סטרא דדינא לא מתדכאן עד דאתעברון מנהון שער דכתיב (שם ח ז) וכה תעשה להם לטהרם הזה עליהם מי חטאת והעבירו תער על כל בשרם וגו' ובגין דיתבסמון יתיר בעי כהנא דאתי מסטרא דחסד עלאה לארמא ולון (ליה) דכתיב (שם יא) והניף	בא וראה שהרי הלויים שבאו מצד הדין הזה לא נטהרים עד שעובר מהם השער, שכתוב "וכה תעשה להם לטהרם הזה עליהם מי חטאת והעבירו תער על כל בשרם וגו'", וכדי שימתקו יותר, צריך הכהן שהוא בא מצד החסד העליון להרים אותם, שכתוב "והניף אהרן את הלויים תנופה לפני ה'", כמו

²⁰⁴⁹ הענין כי איש הוא יסוד, ועי' בספד"צ בריש פרק ב' כתיב ולא עבר כו', ויסוד ומלכות, שניהם מסט' דגבורה, ולכן בשניהם אש, וה' דאשה הוא ה"ג, וי' דאיש הוא טפת החסדים, ונכלל בו ה"ג, לכך הוא י' ומתחלה מקבל ה' גבורות נק' איש מלחמה בשערוי דלתתא דהוא צמר, ואח"כ כשמקבל טיפת החסדים, שאז הוא מ"ל (נ"ל בסוד חשמ"ל) והוא נק' חסד, ועי' באד"ר רמב ע"א (יהל אור).

²⁰⁵⁰ מכאן משמע דאיירי בנוק' דלת ראשך כארגמן, דאלו בז"א הם שחורות אלא דקשה שהקלי' נאחזות בז"א בשערות ולא בה כנודע (רח"ו).

²⁰⁵¹ פי' מכח החסדים שנמשכים לז"א, מתבטל יניקת הקלי' מהשערות (מ"מ).

²⁰⁵² פי' כמו הנזיר שרומז לא"א, קווצותיו תלתלים (מ"מ).

²⁰⁵³ פי' מצד הקלי' שהיו ינוקים ממנו ונטהר מהם, לכך נקרא טהור (מ"מ).

²⁰⁵⁴ מבואר ממאמר זה, כי שערות הראש הם מורים על הדינים, ומי שאינו מגלח ערב שבת נותן כח לזרים לשלוט עליו, ועיקר הדבר לכוון לסוד הנאמר בפ' ויחי, עד לא גליש דא רישא דמאריה ועד לא מריט למטרוניתא, אשר להיותנו בצלם אלהים, הוזהרנו לגלחון דוגמת העברת השערות השחורות, שנאמר בהם קווצותיו תלתלים שחורות כעורב, כנודע לבאים בסוד ה', כי ע"כ נאמר וסביביו נשערה מאד (מ"מ).

255

שהוא לאיש הזה שלמעלה, שכאשר רוצה להתמתק	אהרן את הלוי תנופה לפני יהו"ה כמה דאיהו להאי איש דלעילא דכר בעי לאתבסמא
מ/מ/א	
יותר מתגלה בו חסד עליון ונמתק, והוא ממתיק למטה.	יתיר ²⁰⁵⁵ אתגלייא ביה חסד עלאה ואתבסם ²⁰⁵⁶ ומבסם ²⁰⁵⁷ הוא לתתא:
והאיש הזה הוא בכללו של האדם. וכשהקב"ה רוצה לערוך מלחמה, באיש הזה הוא עורך בהם מלחמה, שכתוב ה' איש מלחמה, באיש הזה ממש. ולא נלחם בהם בקרב עד שעובר לו שער הראש, כדי שישתלשלו מהשתלשלותם וישברו כל אותם הכתרים האחוזים בשערות, זהו שכתוב ביום ההוא יגלח אדנ"י וגו', בעברי נהר במלך אשור את הראש ושער הרגלים וגם את הזקן תספה.	והאי איש בכללא דאדם ²⁰⁵⁸ הוא וכר בעי קודשא בריך הוא לאנחא קרבא ²⁰⁵⁹ בהאי איש ²⁰⁶⁰ אנח בהו קרבא ²⁰⁶¹ דכתיב (שמות טו ג) יהו"ה איש מלחמה בהאי איש ממש ולא אנח בהו קרבא עד דאעבר ליה שער דרישא בגין דישתלשון משלשוליהון ויתברון כל אינון כתרינ דמתאחדן בשערי הדא הוא דכתיב (ישעיה ז כ) ביום ההוא יגלח ה' וגו' ²⁰⁶² בעברי נהר במלך אשור את הראש ²⁰⁶⁴ ושער הרגלים ²⁰⁶⁵ וגם את הזקן ²⁰⁶⁶ תספה:
למדנו "וכה תעשה להם לטהרם", מה זה "וכה". כדוגמא שלמעלה, הזה עליהם מי	תאנא וכה תעשה להם לטהרם (במדבר ח ז) מאי וכה ²⁰⁶⁷ (תעשה להם) כגוונא דלעילא הזה

²⁰⁵⁵ הם ג' בחינות: הא', העברת השער שהוא ביטול הכחות החזקים הנאחזים בו. הב', ביחוד יתיר, דהיינו היותו מתמתק דין שבו על ידי גילוי מצח הרצון אליו, וזהו שאמר "אתגליא חסד עילאה" (אור יקר).

²⁰⁵⁶ בקודם (אור יקר).

²⁰⁵⁷ שממתיקות דיניו ימתיק דינים אחרים למטה במלכות ושאר בתי דינים (אור יקר).

²⁰⁵⁸ ירצה שזרוע שמאל לאדם הוא איש, והענין שכל הספירות יחד הם צורת אדם, ובכל אבר מאבריו צורת אדם, שכל סוד האדרא נמצא בכל מדה מהמדות, ולכל מדה גולגולתא וגופא ודרועין ורגלין וכו', ועתה יתיישב סוד שיה"ש, שיש כלה ורעיה שהם ת"ת ומלכות, ויש דוד לרעיה ודוד ללה, והם ת"ת וחכמה, ולכל א' מהם תיקונים ואברים והכל יחד אדם אחד, ולזה עם היות שאיש פירשנו בו אבריו וגולגולתו ושערותיו, לפי האמת הוא חלק אחד מאדם, ולזה מתמתק ונכלל באדם ואדם נתקן בו, ואם ח"ו הוא מתגולל בדיניו אין יחד שהנקבה היא יונקת דין ממנו ואדם אינו אדם אחר שאינם זכר ונקבה כדפי' (אור יקר). ר"ל, דגוף וברית חדא נינהו, ועיקר הוא גופא ושם נכלל (יהל אור).

²⁰⁵⁹ ירצה כשהרחמים מתעוררים לרחם על ישראל, הצדיקים וצריך דין להנקם מן האומות והרשעים היאך יהיה ענין זה, שהם ב' הפכים דין לרשעים, והם הם האחוזים בכחות הדין ורחמים לצדיקים, לזה עושה הקב"ה ענין א' (אור יקר).

²⁰⁶⁰ זה גבורה היא דין ממציאותה וצנורותיה ושערותיה כח לרשעים, מה עושה הקב"ה מגלח ומעביר השער הזה ומבטל שורשם משם, ובדין הנשאר באיש עצמו מתנקם מהם אחר העברתם, וזהו שאמר "ולא אגח עד וכו'" (אור יקר).

²⁰⁶¹ כאן משמע שעל המלכות מדבר, וכן פי' חכם א' שמו מהר"ב זלה"ה (רח"ו).

²⁰⁶² בעל הרחמים לצדיקים (אור יקר).

²⁰⁶³ בתער השכירה (נוסף באור יקר). היא מלכות, שעל ידי יחודה הוא הגילוח. בעבר הנהר מצד הבינה, שמשם התעוררות הדין (אור יקר).

²⁰⁶⁴ הכחות האחוזים בחסד וגבורה שבגבורה, האחוזים בשם י"ה רישא חכמה ובינה שבה כדפי' לעיל (אור יקר).

²⁰⁶⁵ הם האחוזים בנו"ה שבגבורה (אור יקר).

²⁰⁶⁶ הם סוד שער האחוזים בבינה לבדה שבגבורה, וכולם בעלי דין, כל א' למיניהם משפחות משפחות (אור יקר).

²⁰⁶⁷ שמאחר שהכוונה על אותו המציאות שמפרש והעביר וכו', אם כן אמאי קאמר, וכה תעשה, לימא ועשה להם לטהרם, הזה וכו'. אלא "וכה" אהדר למקום אחר, ירצה "וכה כגוונא דלעילא" עשה להם, וכה ירצה, כאומרו המציאות העליון. או ירצה וכה תעשה, יש כ"ה וכ"ה, יש כ"ה מימין וכ"ה משמאל, והם סוד ויפן כ"ה וכ"ה, שהם חמשים מצד הבינה, כ"ה לצד החסד וכ"ה לצד הגבורה. ומצד ימין הוא כ"ה בלא ו', רישא דכלא, כ"ה תברכו את בני ישראל, ומצד שמאל וכ"ה תדבר. וכן בלעם היה רוצה להאחז בכה, אקרי כה, וללויים וכה תעשה להם לטהרם, כעין טהרת אותו כ"ה. והנה בהיותה אל הדין, ה"ך מהופך לרעה להכות, והיינו מתוך ההפכה דהיינו, הפך כ"ה ולתקנה כה תברכו, וחסדיך יברוכה, וזהו שאמר "כגוונא דלעילא" (אור יקר).

עליהם מי חטאת שיורי טלא דבדולחא²⁰⁶⁸ (ד)הכא מי חטאת²⁰⁶⁹ דאינון שיורי טלא לומנא דאתי כתיב (יחזקאל לו כה) וזרקתי עליכם מים טהורים²⁰⁷⁰ וכבסו בגדיהם כגוונא דלעילא דתקונוי דהאי איש אתסחן בחדסד עלאה ואתדכי מכלא ותנינן אמאי כתיב בתער ולא במספרים אלא משום דיתעבר שערא בשרשוי ויתעברון מניה דינין תתאין משלשוליהון:	חטאת, שיורי הטל של הבדולח. כאן מי חטאת, שהם שיורי הטל. לעתיד לבא כתוב "וזרקתי עליכם מים טהורים". "וכבסו בגדיהם", כדוגמא שלמעלה, שתקוני האיש הזה רוחצים בחדסד עליון ונטהר מן הכל, ושנינו למה כתוב בתער ולא במספרים, אלא משום שיעבור השער בשרשו, ויעברו ממנו הדינים התחתונים מהשתלשלותם.
ולומנא דיתכשרון עובדין לתתא זמין קודשא בריך הוא שערא דא לאעברא ליה ולמגלשיה בגין דלא יצמח וירבה דכתיב (ויקרא יג מ) כי ימרט ראשו אמר רבי יצחק רב מכל ליואי קרח הוא דעבדיה קודשא בריך הוא לתתא כגוונא דלעילא וקרייה קרח אימתי בשעתא דגליש בגיניה להאי איש דכתיב (שם) קרח הוא:	ובזמן שיכשרו המעשים למטה, עתיד הקדוש ברוך הוא להעביר לו את השער הזה ולגלח אותו, כדי שלא יצמח וירבה, שכתוב "כי ימרט ראשו". אמר רבי יצחק, גדול מכל הלויים היה קרח, שהקב"ה עשה אותו למטה כדוגמא שלמעלה, וקרא לו קרח. מתי, בשעה שגלח בשבילו את האיש הזה, שכתוב "קרח הוא".
וכד חמא קרח רישיה בלא שערא וחמא לאהרן מתקשט בקשוטי מלכין אתזולזל בעיניה וקנא לאהרן אמר ליה קודשא בריך הוא אנא עבדיה לך כגוונא דלעילא לא בעית לאעלאה בעלאין חות לתתא והוי בתתאין דכתיב (במדבר טז לג) וירדו חיים שאולה מאי איהו שאול גיהנם דתמן צווחין חייבין ולית מאן דנמ[רחמי עליהו וזמינין אינון לאחייא ולאעלא כד יתער קודשא בריך הוא לעמיה ולאחייא להו דכתיב (ש"א ב ו) יהו"ה ממית ומחיה מוריד שאול ויעל:	וכשראה קרח את ראשו בלי שער, וראה את אהרן מתקשט בקשוטי מלכים, נעשה מזולזל בעיניו, וקנא לאהרן. אמר לו הקדוש ברוך הוא, אני עשיתי אותך כדוגמא שלמעלה, לא רצית לעלות לעליונים, רד למטה ותהיה בתחתונים, שכתוב "וירדו חיים שאולה". מהו שאול, גיהנם. ששם צווחים הרשעים ואין מי שמרחם עליהם. ועתידים הם לחיות ולעלות כשיעורר הקדוש ברוך הוא את עמו ולהחיותם, שכתוב "ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל".
ואם מפאת פניו ימרט ראשו (ויקרא יג מא) תאנא אית פנים ואית פנים ומאן פנים הללו אלין אינון דאקרון פנים של זעם וכל אלין דתליין מאינון פנים חציפין כלהו תקיפין כלהו דלא מרחמי וכד אתעבר שערא מסטרא דאינון פנים מתעברן כלהו ואתב(ד)רו דתניא²⁰⁷¹ כל אינון דתליין²⁰⁷² משערא דרישא אינון על אחרנין ולא חציפין כוותיהו וכל אינון דתליין מסטרא דשערא דאינון פנים כלהו חציפין ותקיפין ובגין כך אנפוי מתלהטן כאשא משום ניצוצא דבוצינא דקרדינותא ובהאי כתיב (איכה ד טז) פני יהו"ה חלקם (תהלים לד יז) פני יהו"ה בעושי רע:	"ואם מפאת פניו ימרט ראשו", למדנו יש פנים ויש פנים, ומי הפנים הללו. אלו הם שנקראים פנים של זעם, וכל אלו שתלויים מאותם פנים חצופים, כולם תקיפים, כולם לא מרחמים. וכשעובר השער מצד אותם הפנים, כולם עוברים ונשברים. שלמדנו כל אותם שתלויים מהשער של הראש, הם עליונים על האחרים ולא חצופים כמותם, וכל אותם שתלויים מצד השער של אותם הפנים, כולם חצופים ותקיפים, ולכן פניו מתלהטים כאש משום הניצוץ של הניצוץ הקשה. ובזה כתוב "פני ה' חלקם", "פני ה' בעושי רע".
אמר רבי יצחק מהו "נגע לבן אדמדם", נגע ממש הוא, אם נראה לבן והאדום לא עבר	

²⁰⁶⁸ פי' הארות של מוחא סתימאה הנק' טלא דבדולחא (מ"מ).

²⁰⁶⁹ מ"ד מים חיים עם הארת ה"ג הקדושות אל כלי יסוד נוק' הנק' חטאת הרי מי חטאת והם שיורי טלא (רח"ו).

²⁰⁷⁰ מיסוד א"א עצמו (רח"ו).

²⁰⁷¹ קלא ע"ב קמא (הערת הזהר).

²⁰⁷² וז"ס בהרת עזה כשלג כו' ועי' באד"ר קלא ע"ב (יהל אור).

משמע, שכתוב לבן אדמדס. אמר רבי יוסי, שהלבן לא נראה אלא עם אדום, כדוגמת הלבן והאדום. רבי יצחק אמר אף על גב שהלבן נראה, אם האדום לא הולך נגע הוא, שכתוב "אם יהיו חטאים כשנים כשלג ילבינו", וכשמלבין כל הרחמים נמצאים, ודינים לא נמצאים [שהרי נעקרו].	מב) נגע ממש הוא אי חוורא אתחזי וסומקא לא אתעבר²⁰⁷³ משמע דכתיב לבן אדמדס אמר רבי יוסי דחוורא לא אתחזי אלא בסומקא²⁰⁷⁴ כגוונא חוורא וסומקא רבי יצחק אמר²⁰⁷⁵ אף על גב דחוורא אתחזי אי סומקא לא אזיל נגע הוא דכתיב (ישעיה א יח) אם יהיו חטאים כשנים כשלג ילבינו²⁰⁷⁶ וכד אתחוויר(ו) כלא רחמי אשתכחו ודינין לא אשתכחו (ס"א²⁰⁷⁷ אתעקרו):
רבי אבא לימד, כתוב "נגע הוא", וכתוב נגע היא, אחד זכר ואחד נקבה. אלא כשהנקבה נטמאת משום חטאי התחתונים כתוב נגע היא, וכשהזכר לא נטהר משום חטאי התחתונים כתוב נגע הוא. והדברים הללו נודעים לכהן, הדינים שבאים מזה, והדינים שבאים מזה, ונודעים הקרבנות שצריך להקריב, שכתוב "זכר תמים", וכתוב "נקבה תמימה יביאנה", שהרי הדברים נודעים מאיפה באו הדינים, ומאיפה אותם החטאים שאחוזים בזה או בזה. ועל כן כתוב "זבחי אלהים רוח נשברה", להוציא שאר הקרבנות, שלא כתוב רוח נשברה, שהם שלום לעולם ושמחת העליונים והתחתונים.	תאני רבי אבא כתיב (ויקרא יג כב) נגע הוא וכתיב²⁰⁷⁸ נגע היא חד דכר²⁰⁷⁹ וחד נוקבא אלא כד נוקבא אסתאבת בגין חובי תתאי כתיב נגע היא וכד דכר לא אתדכי בגין חובי תתאי כתיב נגע הוא ואשתמודען מלין אלין ולגבי כהנא דינין (ס"א דינין) דאתו מהאי ודינין דאתו מהאי ואשתמודען קרבני דבעיין לקרבא דכתיב (ויקרא א ג) זכר תמים וכתיב (שם ה לב) נקבה תמימה יביאנה דהא אשתמודעאן מלי מאן אתו דינין ומאן ואינון (איתו) חובי דאתאחדן בהאי או בהאי ועל דא כתיב (תהלים נא יט) זבחי אלהים רוח נשברה לאפקא שאר קרבנין דלא כתיב רוח נשברה דאינון שלמא לעלמא וחדווה דעלאין ותתאין:
ואם יראנה הכהן (ויקרא יג כא) תאנא רבי יוסי כתיב	"ואם יראנה הכהן", שנה רבי יוסי, כתוב
ממ/ב	
שומע תפלה עדיך וגו' (תהלים סה ג) שומע תפלה דא קודשא בריך הוא רבי חזקיה אמר שומע תפלה שומע תפלות מבעי ליה מהו שומע תפלה [אלא] תפלה דא כנסת ישראל דאיהי תפלה דכתיב (שם קט ד) ואני תפלהו ((שם סט יד) ואני תפלותי) ודוד בגין כנסת ישראל קאמר לה ומה דאמר ואני [תפלה] כלא חד ועל דא שומע תפלה ודא תפלה של יד דכתיב (שמות יג מז) על ידכה בה"א:	"שומע תפלה עדיך וגו'", שומע תפלה זה הקדוש ברוך הוא. רבי חזקיה אמר שומע תפלה, היה צריך להיות שומע תפלות, מה זה שומע תפלה. אלא תפלה זו כנסת ישראל, שהיא תפלה, שכתוב "ואני תפלה" ("ואני תפילתי"), ודוד אמר אותה בשביל כנסת ישראל. ומה שאמר ואני תפלה הכל אחד. ועל זה שומע תפלה, וזו תפלה של יד, שכתוב "על ידכה" בה"א.

²⁰⁷³ זה יורה על תוקף הדינים שלא הספיק הלובן להעביר אדמומיתו (אור יקר).
²⁰⁷⁴ פי' ר' יוסי פליג על ר' יצחק, דס"ל לר' יצחק כיון שתחילה היה הנגע אדום, ואח"כ ראה בו הלובן, אע"פ שאותו הלובן הוא זך בבלי חוטים אדומים, כיון שלא הספיק להעביר אדמומיתו, עדיין הוא טמא. אבל ר' יוסי ס"ל הלובן בעצמו מעורב בו האדום, לכך הוא טמא. משמע לדידה, שאם היה הלובן שנראה בנגע זך לגמרי, אע"פ שלא הספיק להעביר אדמומיתו שבצד האחר, טהור (מ"מ).
²⁰⁷⁵ חזר לחזק סברתו (מ"מ).
²⁰⁷⁶ כולו הפך לבן טהור הוא (רח"ו).
²⁰⁷⁷ דהא (נוסף בדפ"ו).
²⁰⁷⁸ נדצ"ל וקריא.
²⁰⁷⁹ בתמיה, פעם קורא הנגע לשון זכר ופעם לשון נקבה, ותירץ "אלא כד נוקבא וכו'", דהיינו כשנפגמת המלכות ח"ו, כתיב נגע היא. וכשז"א לא אתדכי, כתיב נגע הוא. ובז"א לא שייך בו ח"ו טומאה, לכך דווקא בנוק' אמר ואסתאבה, ובז"א לא אתדכי (מ"מ).

עדיך כל בשר יבואו בשעתא דגופא שריא בצערא במרעין במכתשין כמה דאת אמר (ויקרא יג ב) ובשר כי יהיה בעורו את הנגע בעור הבשר הבשר החי ובגין כך לא כתיב כל רוח יבוא אלא כל בשר יבואו מהו עדיך אלא כמה דאתמר (ויקרא יג ט) והובא אל הכהן דא הוא קודשא בריך הוא הדא הוא דכתיב (שם כא) ואם יראנה הכהן תא חזי באתר חד אהרן הכהן ובאתרא אחרא הכהן סתם ודא קודשא בריך הוא אמר רבי יצחק והא כתיב (ויקרא יג ט) נגע צרעת כי תהיה באדם [והובא אל הכהן] (וגו') אי הכי דא קודשא בריך הוא²⁰⁸⁰ אמר ליה אין בגין דביה תליא כל דכיותא וכל קדושה אמר ליה אי הכי אמאי והובא והועלה מבעי ליה אמר ליה כמה דאת אמר (שמות כז ז) והובא את ובריו (בדים) בטבעות דעייל דא בגו דא אוף הכא והובא דיכנסון ליה לכהנא ולדכאה ליה (לדכיא ליה כד אהדר ביה) ויעלון מלה קמיה²⁰⁸¹:	עדיך כל בשר יבואו, בשעה שהגוף שרוי בצער במחלות ומכות, כמו שנאמר "ובשר כי יהיה בעורו", את הנגע בעור הבשר, הבשר החי, ולכן לא כתוב כל רוח יבואו, אלא כל בשר יבואו. מה זה "עדיך" אלא כמו שנאמר, "והובא אל הכהן", זהו הקדוש ברוך הוא, זה שנאמר "ואם יראנה הכהן". בא וראה, במקום אחד אהרן הכהן, ובמקום אחר הכהן סתם, וזה הקדוש ברוך הוא. אמר רבי יצחק, והרי כתוב "נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן", אם כך זה הקדוש ברוך הוא. אמר לו, כן. משום שבו תלויה כל טהרה וכל קדושה. אמר לו אם כך למה והובא, היה צריך להיות והועלה. אמר לו כמו שנאמר, "והובא את בדיו בטבעות", שמכניס זה לתוך זה, כמו כן כאן "והובא" שיכנסו לכהן לטהר אותו, (כשחוזר בו) ויכניסו דבר לפניו.
אמר רבי יצחק הכי תנינן נגע צרעת נגע הוא	אמר רבי יצחק כך שנינו נגע צרעת נגע

²⁰⁸⁰ איתא באוצרות חיים בסוד הנגעים דרוש ארוך על סוד הצרעת ואני אקצר ואכתוב בקיצור מה שיצטרך להבין סוד זאת המאמר שלפנינו, ששם מבואר הוא בפירוש כאשר נזכיר בעז"ה. ידוע ששם מ"ה הוא בזעיר ויש בו ג' אלפין והוא אחד בדעת שני בת"ת ושלישי ביסוד, ובשלש מקומות אלו אחיזת לאה ורחל, דהיינו ללאה אחד שהוא אור אחד היוצא אחורי הדעת לבנותה, והשנים שני אורות לרחל שמקומם בת"ת ויסוד ז"א, אבל אין כח באורות אלו לבנות שתי הנקבות כי אם בהיות כבר בז"א מוחין מצד אבא, אבל אם אינם בו אז ה"ס שלש נגעים, שאת כנגד לאה וספחת ובהרת לעומת שני אורות של רחל דבת"ת וביסוד. ואמנם כתב עוד באוצרות חיים וז"ל, הנגעים אינם הטומאה עצמה רק בחינת דינא קשיא קדוש אשר ממנו יניקת החיצונים הטמאים ואינו נתקן אלא ע"י אהרן הכהן אבא עלאה, ואחר כך אמר וז"ל, נגע הזה הוא קדושה אלא שהוא דין והוא דוחה את רוח הטומאה אשר באדם או בבית המנוגע, והגורם לנגע זה הוא הצרעת שתרגמו סגירו, כי סגירו דנהורא [עילאה] שהם מוחי מצד אבא [חכמה עילאה] שלא נגלו בזעיר הוא גרמת הצרעת שהוא אחיזת החיצונים וכו'. ותו אמר לקמיה וז"ל, והנה כאשר יש סגירו דנהורא עילאה שהם המוחין מצד אבא ואין שם מוחין אלא מצד אימא אז הוא נג"ע, והוא מ"ש בזוהר שהוא כח דדינא קשיא דקדושה עילאה המגרשת את החיצונים והקלי' כנודע, כי בחינת הבינה דוחה את החיצונים בסוד [כח] התכלת אלא שאין כח הזה בבינה רק בהיותה יחד עם החכמה, אבל עתה שהיא לבדה בלתי החכמה אינו כך, ע"כ. והרי נראים דבריו סותרים זה את זה, כי תחילה אמר שמשם יונקים החיצונים ואחר כך אמר שדוחה את רוח הטומאה. ונלע"ד שתוכן הדברים הוא שיסורים אלו דצרעת הוכנו בעצם וראשונה לעם ה' הנקרא אדם, והכוונה בהם לעורר נפש החוטא שישבו בתשובה, ואם הוא שב לה' ממחר וקורא לכהן ששרשו מאבא ואז יש כח בדין הקשה ההוא לדחות את החיצונים, שכבר יש התעוררות להאיר אור אבא ולעשות תשובה דתשובה ה' עלאה ליו"ד. והבן ענין גדול שאין טומאת הצרעת ככל שאר הטומאות, שזו אין טומאתו נודעת ולא מטמאה עד שיבוא הכהן כנודע, ואם כן אין כח לחיצונים לינק או להאחז שם עד בוא הכהן ואז כבר יש כח לדחותם. אבל אין ספק שאם בא הכהן וטמא והוא לא שב לה' אז יתאחזו שם כל החיצונים. ואחרי הקדימנו זה נבוא לבאר המאמר לפי הנזכר באוצרות חיים ובתוספת קצת מן ההדיוט. בתחילה נדקדק מאי אולמיה דהאי קרא דוהובא אל הכהן, דהקשה ממנו רבי יצחק מפסוק ובה אל הכהן, שכבר הוזכר ונתבאר דדא הוא קב"ה וכו' (רמ"ז).

²⁰⁸¹ פ' שהוא ע"ד שביארנו בענין נתינת התרומה אל הכהן שהוא חזרת האור למקומו בזעיר אנפין וכן הוא הכוונה בכאן כי על ידי הבאתו אל הכהן התחתון הוא גורם ורומז למעלה שאותן אורות אימא היוצאין לחוץ ונעשים נגעים ועל ידי הראותם לכהן גורם שיחזרו אותם האורות למקומם ולחברם אל היסוד דאימא שהם שורש כל החסדים שהוא סוד הכהן. וז"ש דיכנסין ליה לכהנא ויעלין מלה קמיה והכוונה כי האור לא יצא לחוץ ויפסוק ממקורו ח"ו רק שיהיה במטי ולא מטי יוצא וחוזר ונכנס ונדבק במקורו ועל ידי זה אין כח לחיצונים לינק בעודו דבוק שם בשרשו ע"ד שביארנו בענין התרומה כשנותנה לכהן וע"ש וז"ש (ויקרא יג ט) והובא אל הכהן דא כהן דלתתא פ' שהם החסדים שבתוך יסוד הבינה בהיותה עם ה"ח למטה בזעיר אנפין ושאר לשון הזוהר יובן בדרך זה (זהר רקיע).

דינא תקיפא (ד)שריא בעלמא צרעת סגירו כמה דאתמר סגירו דנהורא עלאה סגירו דטיבו עלאה דלא נחית לעלמא כי תהיה באדם באדם סתם והובא אל הכהן דא כהן דלתתא דהוא אתתקן למפתח ההוא סגירו ולאדלקא בוציניא [דישתכחו] (דאשתכחו) על ידי ברכן לעילא ולתתא ויתעבר ויסתלק²⁰⁸² ההוא נגע וישרי נהירו דרחמי על כלא ובגין כך והובא אל הכהן:	הוא, הדין הקשה שרוי בעולם, צרעת הסגירה כמו שנאמר הסגר האור העליון, הסגר של הטוב העליון שלא יורד לעולם. כי תהיה באדם, באדם סתם, והובא אל הכהן, זה הכהן שלמטה, שהוא מתקן לפתוח אותו הסגר ולהדליק מאורות, שימצאו על ידו ברכות למעלה ולמטה, ויעבור ויסתלק אותו הנגע וישרה אור של רחמים על הכל, ולכן והובא אל הכהן.
אמר רבי אבא חמינא לאינהו בני עלמא דלא משגחין ולא ידעין ביקרא דמאריהון כתיב בהו בישראל (ויקרא כ כד) אשר הבדלתי אתכם מן העמים להיות לי וכתוב (שם ז) והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני יהו"ה אי אינון מתרחקין אן הוא קדושה דילהון הא רעותא דילהון אתרחקת מניה וקרא אכריז ואמר (תהלים לב ט) אל תהיו כסוס כפרד אין הבין במה אתפרשן בני נשא מסוס ופרד בקדושה דגרמיהו לאשתכחא שלימין ורשימין²⁰⁸³ מכלא ועל דא זווגא דבני נשא הוא בזמנין ידעין לכוונא רעותא לאתדבקא ביה בקודשא בריך הוא:	אמר רבי אבא ראיתי אותם בני העולם שלא משגיחים ולא יודעים בכבוד רבונם, כתוב בישראל "אשר הבדלתי אתכם מן העמים להיות לי", וכתוב "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה'". אם הם מתרחקים, איפה הקדושה שלהם, הרי רצונם התרחק ממנו, והכתוב מכריז ואומר "אל תהיו כסוס כפרד אין הבין", במה נפרדים בני אדם מסוס ופרד, בקדושת עצמם, שימצאו שלמים ורשומים מהכל, ועל כן זוגם של בני אדם הוא בזמנים ידועים, לכוון הרצון להדבק בקדוש ברוך הוא.
והא אתעורו בפלגות ליליא קודשא בריך הוא עאל בגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקייא [ו]כנסת ישראל משבחת ליה לקודשא בריך הוא והוא שעתא דרעותא לאתדבקא בהו וחברייא דמשתדלי באורייתא משתתפי בה בכנסת ישראל לשבחה למלכא קדישא ואתעסקן באורייתא:	והרי התעוררו בחצות הלילה, הקדוש ברוך הוא נכנס לגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, וכנסת ישראל משבחת את הקדוש ברוך הוא, והיא עת רצון לדבק בהם. והחברים שעוסקים בתורה משתתפים עם כנסת ישראל לשבח את המלך הקדוש ועוסקים בתורה.
שאר בני נשא כדין עדן²⁰⁸⁴ רעותא לאתקדשא בקדושה דקודשא בריך הוא ולכוונא רעותא לאתדבקא ביה ואינון חברייא דמשתדלי באורייתא²⁰⁸⁵ זווגא דילהון בשעתא דזווגא אחרא אשתכח²⁰⁸⁶ והאי משבת לשבת לכוונא רעותא לאתדבקא ביה בקודשא בריך הוא ובכנסת ישראל דהווא עידן רעותא דמתברכין כלא עלאי ותתא:	שאר בני האדם, אז עת רצון להתקדש בקדושת הקדוש ברוך הוא, ולכוון רצון לדבק בו. ואותם החברים שעוסקים בתורה, הזווג שלהם בשעה שנמצא זוג אחר, וזה משבת לשבת, לכוון הרצון לדבק בקדוש ברוך הוא ובכנסת ישראל, שהיא עת רצון שהכל מתברכים, העליונים והתחתונים.
אי בני נשא אתרחקו מניה ועבדן כבעירי אן	אם בני אדם התרחקו ממנו ועושים כבהמות, איפה הקדושה שלהם, שימצאו

²⁰⁸² ויסתליק (דפ"ו).

²⁰⁸³ ורשומין (דפ"ו).

²⁰⁸⁴ עידן (דפ"ו).

²⁰⁸⁵ עי' לקמן פא ע"א ועי' עוד פרשה וישב קפ סע"ב וקפא ע"א ועי' פרשת יתרו פט ע"א וע"ב ולקמן פב ע"א (לש"ו).

²⁰⁸⁶ עי' לש"ו ביאורים ח"ב יא ע"ד.

קדושים. איפה הנפשות הקדושות שמושכים מלמעלה. ושלמה המלך צווח ואומר, "גם בלא דעת נפש לא טוב", גם בלא דעת, מי הוא הדעת, זה הקדוש ברוך הוא, נפש לא טוב, זוהי הנפש שהם מושכים במעשיהם, לא טוב, שהרי מהצד האחר נמשכות עליהם, נפש שאינה טוב, משום שלא מכוונים לבם לקדוש ברוך הוא.	הוא קדושה דלהון לאשתכחא קדישין אן אינון נפשתי²⁰⁸⁷ קדישין דמשכן מעילא ושלמה מלכא צווח ואמר (משלי יט ב) גם בלא דעת נפש לא טוב גם בלא דעת מאן הוא דעת דא קודשא בריך הוא נפש לא טוב דא הוא נפש דאינון משכין בעובדיהו לא טוב דהא מסטרא אחרא אתמשכאון עלייהו נפשתיא דלאו איהו טוב בגין דלא מכווני לבייהו לקודשא בריך הוא:
מי שמתלהט ביצר הרע בלי רצון וכוונת הלב לקדוש ברוך הוא, נמשכת עליו נפש מהצד של יצר הרע שאינה טוב, זה שנאמר גם בלא דעת נפש לא טוב. ואין ברגלים חוטא, מי שהוא אף ברגלים, ודוחה את השעה בלי רצון קדוש, חוטא, חוטא ודאי בכל. ועל זה שורות מכות רעות בבני אדם, ומעידים בפניהם על חוצפתם, להראות שהנה הקדוש ברוך הוא מואס בהם, ואין דעתו בהם עד שהם זוכים	מאן דאתלהיט ביצר הרע (הוא) בלא רעותא וכוונא דלבא לקודשא בריך הוא (ו)מסטרא דיצר הרע אתמשך עלייהו [[נראה עליה]] נפשא דלאו איהו טוב דהא הוא דכתיב גם בלא דעת נפש לא טוב ואין ברגלים חוטא מאן דאיהו אף ודחי שעתא בלא רעותא קדישא חוטא חוטא ודאי בכלא ועל דא שריין מכתשין בישין בבני נשא ואסחידו באנפיהו בחציפותא דילהון לאחזאה דהא קודשא בריך הוא מאיס בהו ולא דעתיה בהון עד דאינון זכא(י)ן
ומכשירים את מעשיהם כמקדם, ומתברכים (ומטהרים). ועל זה נודעות המכות לכהן, אותן שבאות מצד הטומאה, ואותן שבאות מהצד האחר. כדוגמא זה כתוב "כי תבאו אל ארץ כנען וגו' ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם", וכי שכר טוב הוא שימצא באותם שזוכים להיכנס לארץ, אלא הנה פרשה למצא מטמונים שהטמינו בביתם ולהנאות בהם את ישראל.	ומכשרין²⁰⁸⁸ עובדיהו כמלקדמין ומתברכן וס"א ומתדכאון ועל דא אשתמודען מכתשין לגבי כהנא אינון דאתיין מסטרא דמסאבא ואינון דאתיין מסטרא אחרא כגוונא דא כתיב (ויקרא יד לד) כי תבאו אל ארץ כנען וגו' ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם²⁰⁸⁹ וכי אנר טב הוא דישתכח באינון דזכאן למיעל בארעא אלא הא אוקמוה²⁰⁹⁰ לאשכחא מטמונין דאטמרון בביתיהו ולאחזאה לון לישראל:
אבל בא וראה אשריהם ישראל שהם מתדבקים לקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא אוהב אותם, שכתוב "אהבתי אתכם אמר ה'". ומתוך אהבתו הכניס אותם לארץ הקדושה להשרות שכינתו ביניהם, ושיהיה דיוור עמהם, וישראל שימצאו קדושים על כל בני העולם.	אבל תא חזי זכאין אינון ישראל דאינון מתדבקן ביה בקודשא בריך הוא וקודשא בריך הוא רחים להו דכתיב (מלאכי א ב) אהבתי אתכם אמר יהוה ומגו רחימותא דיליה אעיל להו לארעא קדישא לאשראה שכינתיה בינייהו ולמהוי דיוריה עמהון וישראל דישתכחון קדישין על כל בני עלמא:
בא וראה, כתוב "וכל הנשים אשר נשא לבן וגו'", בשעה שהיו עושים מעשה היו	תא חזי כתיב (שמות לה כו) וכל הנשים אשר

²⁰⁸⁷ נפשאן (דפ"ו).

²⁰⁸⁸ ומכשראן (דפ"ו).

²⁰⁸⁹ עי' לעיל מז ע"א והערה שלנו שם.

²⁰⁹⁰ והוא אמת, אלא שיש ב' מיני נגעים, קצתם היה ליסורים לבד, וקצתם הוא לאשכחא מטמונים, ולפי שלפעמים לטמון מטמונים מזכירים שם טומאה והם מושכין שם רוח הטומאה, היו צריכין ההכנה הזו לטהר, ולפעמים היה ממש רוח הטומאה בלי מטמון ולפעמים לסבת עון לבד (אור יקר).

נשא לבן וגו' בשעתא דהו עבדין עבדתא הו אמר²⁰⁹¹ דא למקדשא דא למשכנא דא לפרוכתא וכן כל אינון אומנין בגין [דתשרי קדושה] (דשרייא קדושה) על ידיהו ואתקדש ההוא עבדתא וכד סליק לאתריה²⁰⁹² בקדושה סליק²⁰⁹³ כגוונא דא מאן דעביד עבדתא לעבודה זרה או לסטרא אחרא דלא קדישא כיון דאדכר ליה על ההוא עבדתא הא רוח מסאבא שריא עלוי וכד סליק עבדתא במסאבא סליק:	אומרים זה למקדש זה למשכן וזה לפרוכת, וכן כל אותם האומנים כדי שתשרה קדושה על ידיהם ומתקדשת אותה עבודה, וכשעולה למקומו עולה בקדושה. כדוגמא זה, מי שעושה עבודה לעבודה זרה או לצד האחר שאינו קדוש, כיון שמזכיר אותו על אותו המעשה, הרי רוח טומאה שורה עליו, וכשעולה המעשה, עולה בטומאה.
כנעניים פלחי לעבודה זרה אינהו ומתדבקן כלהו כחרא ברוח מסאבא בעבודה זרה והו בניוין בניין²⁰⁹⁴ לפרצופיהו (ס"א לטנופיהו²⁰⁹⁵) ולגעוליהו לסטר מסאבא לעבודה זרה וכד שראן למבני הו אמרי מלה וכיון דאתדכר בפומיהו סליק עליה רוח מסאבא כד אסתליק עבדתא ברוח מסאבא אסתליק:	הכנעניים הם עובדי עבודה זרה, ומדבקים כולם יחד ברוח טומאה בעבודה זרה, והיו בונים בנין לפרצופיהם (לטנופיהם) ולגעוליהם לצד הטמא לעבודה זרה, וכשמתחילים לבנות היו אומרים דיבור, וכיון שנזכר בפיהם עולה עליו רוח של טומאה, כשעולה המעשה הוא עולה ברוח טומאה.
כיון דעאלו ישראל לארעא בעא קודשא בריך הוא לדכאה לון ולקדשא לון ארעא וולאפנאהו (ולמפני (ס"א ולמבני)) אתר לשכינתא דלא תשרי שכינתא גו מסאבא ועל דא בההוא נגע צרעת הו סתרין בניינין דאעין ואבנין ודאתעבידו במסאבא:	כיון שנכנסו ישראל לארץ, רצה הקדוש ברוך הוא לטהר אותם ולקדש להם את הארץ, ולפנות מקום לשכינה שלא תשרה השכינה בתוך הטומאה, ועל כן באותו נגע צרעת היו סותרים בנינים של עצים ואבנים שנעשו בטומאה.
תא חזי אי עובדא דא הוה לאשכחא מטמונין בלחודוי יהדרון אבנין לבתר כמה דאינון לאתרייהו ועפרא לאתריה אבל קרא כתיב (ויקרא	בא וראה אם המעשה הזה היה למצא מטמונים בלבד, יחזירו האבנים אחר כך כמות שהם למקומם, והעפר למקומו, אבל הפסוק כותב וחלצו את האבנים, וכתוב "ועפר אחר

²⁰⁹¹ כל מה שעושה בס"ת ובתפילין ובמזוזה ובציצית הכל צריך להיות לשמן שכוונה למעט החולין מן המצות, והקדשים שחולין כולם חיצונים, ודע בני שגם בשעה שמתחיל לכתוב יאמר בפה הכל לש"י וכ"ש האזכרות לקדשם בפה ולומר לשם קדושת. המחשבה היא בכח ולא די בכח אלא גם בפועל שכל הרוחניות כולם היו בכח ויצאו לפועל בגזירות הגזר (ספר הקנה עט). במצוה יש תורה, ולכן צריך לומר קודם עשיית מצוה, הריני עושה כאשר צוני ה' בתורתו (יהל אור ח"א כח ע"ד).

²⁰⁹² פ' להעשות פרוכת ולהיותו משכן כסא לקדושה כבר קדמה קדושה עליו על ידיהן (אור יקר).
²⁰⁹³ סליק ודאי ואגב אורחין, למדנו שהדבור פועל כסגולה להמשיך כח הדבר. אם דבור קדוש, מושך כח קדושה. ואם דבור טמא, מושך כח הטומאה, ולפעמים הכוונה גם כן לבד היא פועלת, אלא שאינה פועלת בחזקה כדבור כדמסיק לקמיה. ועוד למדנו שאין צורך הדיבור תמידי אלא בעת היחוד לבד, ואח"כ מאליו נגמר כפי היחוד, וזהו שאמר "וכד סליק עבדתא וכו'" (אור יקר).

²⁰⁹⁴ בנין (דפ"ו).

²⁰⁹⁵ מה שנותן הליצין כח בליצנותו נותן כח לק"ך אלהים שהם כמנין לץ, לפיכך נופל בגיהנם, והרמז לזה כי מלת בגיהנם גימטריא ל"ץ, וזהו אמרנו נופל בגיהנם שהם הדינין. ולכן ארז"ל, כל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דעבודה זרה (מגילה כה ע"ב) שהלואי ישלטו בה הדינין (עמק המלך ש"י פ"ד). ענין ע"ז, הנה כח ע"ז במקום שאין בו חיות כלל, כי אע"פ שנפלו רפ"ח נצוצין בעמקי הקליפה, בבחי' הע"ז אין שם כלל מן הניצוצות לחיות, וע"כ נק' זבחי מתים, ועי"כ נק' צואה. כי הנה מאכל אדם כל מה שהוא אוכל יש בו חיות עליון, ולפי שהאדם בגופו הוא גשם, גם המאכל הוא גשמי. ואחר שניזון הגוף מן החיות שבו, המותר שלא נשאר בו שום חיות כלל יוצא לחוץ, ולכן אוכלי המן לא היו מוציאים כלל רעי, כי כל המן היה אוכל בלי פסולת. אבל שאר המאכלים, אחר שנברר חיות לזון את האדם, יוצא הפסולת לחוץ בלי שום חיות, וכן הענין בעצמו בע"ז, שאין שם חיות כלל, ולכן המודה בע"ז כאילו כופר בכל התורה, כי זאת הטומאה היותר חזקה וקשה בלי שום קדושה מעורב בתוכה (טעמי מצות יתרו – עה"פ לא יהיה לך). ועי' מלואים אות (טו).

יד מ) וחלצו את האבנים וכתוב (שם מב) ועפר אחר יקח בגין דיתעבר רוח²⁰⁹⁶ מסאבא ויתפני ויתקדש השתא כמלקדמין וישתכחו ישראל בקדושה ובדיורא קדישא למשרי בנייהו שכינתא ועל דא מאן דבני בני(י)ן כד שארי למבני בעי לאדכרא בפומיה דהא לפולחנא דקודשא בריך הוא הוא בני בגין דכתיב (ירמיה כב יג) הוי בונה ביתו בלא צדק²⁰⁹⁷ וגו' וכדין סייעתא דשמיא שארי עלוי וקודשא בריך הוא זמין עליה קדושתא²⁰⁹⁸ וקארי עליה שלם²⁰⁹⁹ הדא הוא דכתיב (איוב ה כד) וידעת²¹⁰⁰ כי שלום אהלך וגו':	יקח", כדי שתעבור רוח הטומאה ויתפנה ויתקדש כעת כמקדם, וימצאו ישראל בקדושה ובדיוור קדוש להשרות שכינה ביניהם, ועל כן מי שבונה בנין, כשמתחיל לבנות צריך להזכיר בפיו, שהרי לעבודת הקדוש ברוך הוא הוא בונה, משום שכתוב "הוי בונה ביתו בלא צדק וגו'", ואז סיוע שממי שורה עליו, והקדוש ברוך הוא מזמין עליו קדושה, וקורא עליו שלום, זה שנאמר "וידעת כי שלום אהלך וגו'".
מהו (איוב ה כד) ופקדת²¹⁰¹ נוך הא אוקמוה אבל ופקדת לאפקדא מלה בפומא כד איהו בני וכדין ולא תחטא²¹⁰² (שם) כתיב ואי לאו הא זמין לביתיה סטרא אחרא כל שכן מאן דבני ורעותיה בגוונא אחרא בגין דמייחד(א) ביתא [לסטרא אחרא] לאסתאבא ביה הא ודאי שריא ביה רוח מסאבא ולא נפיק ההוא בר נש²¹⁰³ מעלמא עד דאתענש בההוא ביתא ומאן דדייר ביה יכיל לאתזקא דהא ההוא דירה רוח מסאבא שריא ביה ואזיק מאן דאש(ת)כח ביה:	מה זה "ופקדת נוך", הרי פרשוה, אבל ופקדת להפקיד דיבור בפה כשהוא בונה, ואז כתוב "ולא תחטא". ואם לא הרי מזמין לביתו את הצד האחר. כל שכן מי שבונה ורצונו בצורה אחרת, משום שמייחד הבית לצד האחר, להטמא בו. הרי ודאי שורה בו רוח של טומאה, ולא יוצא אותו אדם מן העולם עד שנענש בבית ההוא, ומי שדר בו יכול להנזק, שהרי בדירה ההיא שורה בה רוח טומאה ומזיקה מי שנמצא בה.
ואי תימא במה ידיע²¹⁰⁴ כגון דאתזק בההוא ביתא ההוא דבני ליה או אנשי ביתיה או בנוקי דגופא או בנוקי ממונא הוא ותרין²¹⁰⁵ אחרנין אבתריה הא ודאי יערוק בר נש לטורא ולא ידור ביה ידור בטיחלא דעפרא ולא ידור ביה ובגין כך קודשא בריך הוא חס עלייהו דישאל דאינון לא ידעין מלה בכל אינון בתי והוא אמר אתון לא ידעין אנא ידענא וארשימנא לון כנגע [נגע] דייר בביתא²¹⁰⁶:	ואם תאמר במה ידוע, כגון שנזוק בבית ההוא אותו שבנה אותו או אנשי ביתו, או בנוקי גוף או בנוקי ממון הוא. ושני אחרים אחריו. הרי ודאי יברח אדם להר ולא ידור בו, ידור במחלת בתל עפר ולא ידור בו. ולכן הקדוש ברוך הוא חס על ישראל שהם לא יודעים דבר בכל אותם הבתים, והוא אומר אתם לא יודעים, אני יודע, ורשמתי אותם כנגע, נגע דר בבית.

²⁰⁹⁶ רוחא (דפ"ו).

²⁰⁹⁷ מדת המלכות המזומנת לכל דבר שהוא עבודת ה' ולכן בהיותו בונה לעבודת ה' היינו שיש קדושה סתם נמשכת מאת השכינה שם (אור יקר).

²⁰⁹⁸ דהיינו קדושה ידועה ואחר שנעשה היחוד הזה שאותה הקדושה מאת צדק נמשכת שם כדי שיהיה היחוד שלם (אור יקר).

²⁰⁹⁹ שהוא זכר, והיינו "פולחנא דקב"ה" עבודתו שהוא היחוד ממש נעשה היחוד בבנין הגשמי במחנהו כדפי' (אור יקר). שלום (דפ"ו).

²¹⁰⁰ הם ג' דברים: הא', השותק ולא מכוון דבר, שזה אפילו אפילו לא יכוון אל הדבר המזיק (אור יקר).

²¹⁰¹ השנית המזכיר לטובה והיינו "ופקדת וכו'" (אור יקר).

²¹⁰² הג', המזכיר שם הטומאה או כל דבר טמא שאז מתחזק כח הטומאה יותר ויותר, שאז צריך לשרש אחריה ולשנות הבית אפילו באבנים אחרים ועפר אחר, מה שאין כן השותק (אור יקר).

²¹⁰³ הבונה עצמו בהכרח נענש על ידי עונו ממש, חופר גומא בה יפול, אבל אחר שלא גרם אלא "דדאיר בה" אפשר גם שיענש מפני ששוכן שם, וז"ש "יכיל לאתנזקא" (אור יקר).

²¹⁰⁴ עתה בזמנינו זה שאין דיני נגעים נוהגים (אור יקר).

²¹⁰⁵ דבתלתא הויא חזקה (אור יקר).

²¹⁰⁶ פי' היא הקלי' שהיתה בבית (מ"מ).

הנה נגע אחר תקיף שיוציא אותו ויעביר אותו מן העולם, ואז "ונתן את הבית את אבניו ואת עציו", כיון שהולך לו למה ונתן את הבית, אלא בכל זמן שאותו בנין יהיה קיים	הא נגע אחר תקיף ²¹⁰⁷ דיפיך ליה ויעבר ליה מן עלמא וכדין (ויקרא יד מה) ונתן את הבית את אבניו ואת עציו כיון דאזיל ליה מאי טעמא ונתן את הבית אלא בכל זמנא דההוא בניין ליהוי קיים
שלו הוא, ויכול לחזור זה. בארץ הקדושה כל שכן בארץ אחרת שרוח הטומאה מצויה יותר, ויכול אדם להנזק. אמר רבי אלעזר, וכל שכן שקורא בקליפות של חבריו האחרים להמצא שם, ואפילו דפיקות בכלים לא מעבירים אותו מאותו הבית, ולכן הפסוק הזה מכריז ואומר, "הוי בונה ביתו בלא צדק", הוי ודאי שאומרים כל יום בבית ההוא.	נ/ב
רבי יוסי נכנס יום אחד לבית אחד, הגיע למפתן (טרח בטיפוס) ונכנס פנימה. שמע קול אחד שאומר התכנסו והכנסו, הנה אחד מהחולקים עלינו, התחברו ונזיק אותו לפני שיצא. אמרו לא נוכל, אלא אם דיורו כאן.	דיליה הוא ויכיל לאהדרא האי בארעא קדישא כל שכן בארעא אחרא דזמינא רוח מסאבא יתיר ויכיל בר נש לאתזקא אמר רבי אלעזר וכל שכן דקארי בקלפוי דחברוי ²¹⁰⁸ אחרנין לאשתכחא תמן ואפילו מורפי דקספתא לא מעברין ליה מההוא ביתא ובגין כך האי קרא אכריו ואמר (ירמיה כב יג) הוי בונה ביתו בלא צדק הוי ודאי קאמרי כל יומא בההוא ביתא:
יצא רבי יוסי ופחד אמר, ודאי מי שעובר על דברי החברים מתחייב בנפשו. אמר לו רבי חייא והרי הגוים ושאר בני אדם דרים בתוכו ונשלמו. אמר לו, הם באים מצדם, אבל מי שירא חטא יכול להנזק, ואפילו הם אם יעכבו את דיורם בו לא יצאו בשלום.	רבי יוסי עאל חד יומא בחד ביתא מטא כספתא ²¹⁰⁹ (ס"א אטרח בטיפסא) עאל לגו שמע חד קלא דאמר אתכנשו עולו הא חד פלונתא דילן סיפתו ונ[נ]זיק ליה עד לא ינפוק אמרו לא ניכול אלא אי דיוריה הבא:
אמר לו, והרי כתוב "בתיים שלום מפחד", אמר לו כגון שהיה מאחר ונבנה מצדק. והפסוק כך הוא, בתיים שלום מפחד, כשבתיים שלום מפחד שבט אלוה לא שורה עליהם. "ובא אשר לו הבית והגיד וגו'", "והגיד" היה צריך להיות "ויאמר", או "וידבר", מה זה "והגיד".	נפק רבי יוסי ודחיל אמר ודאי מאן דאעבר על מלוי דחברייא אתחייב בנפשיה אמר ליה רבי חייא והא עכו"ם ושאר בני נשא דיירי בגווייה ואשתלימו אמר ליה אינון מסטרייהו קא אתיין אבל מאן דדחיל חטאה יכיל לאתזקא ואפילו אינון אי יעכבו דיוריהון ביה ²¹¹⁰ לא יפקון בשלם:
	אמר ליה והא כתיב (איוב כא ט) בתיים שלום ²¹¹¹ מפחד אמר ליה כגון דהוה מאחרא ואתבני מצדק וקרא הכי הוא בתיים שלום מפחד [כשבתיים] (כשבתיים) שלום מפחד שבט אלוה לא שריא עליהם ובא אשר לו הבית והגיד וגו' (ויקרא יד לה) והגיד ויאמר מבעי ליה או וידבר מהו והגיד:

²¹⁰⁷ פי' היה שולח הקב"ה מקטרג עם ההוא סטרא בישא בעוד שמקטרגים זה עם זה מתגלה אותו הרשע ששם נעלם, וצריכים אנו לומר שיש מינים שונים זה חזק מזה יש בהקצוע את האבנים בורח ומסתלק יש שצריך יותר שצריך ונתן את הבית וכו', הכל לפי מה שהוא מושרש שם כדמפרש "מ"ט ונתן וכו'" (אור יקר). פי' הוא נגע הקדוש משעת הבנין (מ"מ).

²¹⁰⁸ ירצה עתה שנתעוררה קטטה זו בין הנגע הנתן מה' ובין השוכן שם ממש, הוא קורא "קליפוי דחברוי" ע"י בני גילו רבים שכמותו לעזרתו, ויש לו [הכרח] [הכרח] מעובדא דר' יוסי דלקמן, ובמה יראה אם הלך אם לא הלך בהיותו חוזר הנגע דהיינו דקארי הוי בונה וכו' (אור יקר).

²¹⁰⁹ סיפתא – מזוזת הבית (אור יקר). בספתא (דפ"ו).

²¹¹⁰ כדרך החצונים שמשביע הרשעים בתחלתם ומצליחם וסופם לבהלה, אבל הצדיק מיד מתגרה עמו (אור יקר).

²¹¹¹ מורה שממש שלום שוכן שם ולא שבט אלוה עליהם לא בתחלתם ולא בסופם, ותיירך דהיינו בתיים שנבנו בצדק דשריא עליה שלום כדפי' לעיל, ואותם הרשעים כששוכנים בבתיים שלום ירצה בבתיים שנבנו כראוי בקדושה שוכן שם שלום שאין להם פחד המקנטרים והחצונים, אפילו שהם רשעים גמורים שהיה ראוי שיענשו מצד מעשיהם המקולקלים ולא שבט אלוה עליהם, ומזה היה מתרעם כי כשבתיים הם בלא צדק אין תרעומת שהכל סופן לרעה מצדם (אור יקר).

אלא בכל אתר מלה דחכמתא הוא והא אוקמוה כנגע נראה לי בבית (שם) כנגע נגע מבעי ליה נראה לי יש לי מבעי ליה דהא כתיב (שם לד) ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם דיתחזי לכלא אמאי כנגע נראה לי אלא בשעתא דהאי עייל אחרא אתגליא²¹¹² ומקטרגא דא בדא ועל דא נראה לי²¹¹³ ההוא ודאתכסי²¹¹⁴ (דמתכסי) אתגליא²¹¹⁵ ודאתגליא²¹¹⁶ אתכסי²¹¹⁷:	אלא בכל מקום דבר של חכמה הוא, והנה פרשוה. כנגע נראה לי בבית, "כנגע" היה צריך להיות "נגע", "נראה לי" היה צריך להיות "יש לי", שהרי כתוב "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם", שיראה לכל. למה "כנגע נראה לי", אלא בשעה שזה נכנס, אחר מתגלה ומקטרגים זה בזה, ועל זה נראה לי אותו שהתכסה התגלה, ושהתגלה התכסה.
ולבתר מתחזי ליה²¹¹⁸ בדיוקנא דההוא נגע דביתא ואתכסיא אחרא ועל דא והגיד לכהן [דמלה דחכמתא היא²¹¹⁹ וכדין אתי כהנא וירמון ביתא וינתצון ליה אבנין ואעין וכלא כיון דאנתצון ואתדכן כללא ומתברכאן כדין כתיב (דברים ח יב) ובתים טובים תבנה וישבת אליו אקרון טובים²¹²⁰ דהא קדמאי²¹²¹ לאו אינון טובים ולאו בכללא דקדושה ודכיו ניהו:	ואחר כך נראה לו בדמות אותו הנגע של הבית, ואחר מתכסה, ועל זה "והגיד לכהן", שדבר חכמה הוא, ואז בא הכהן ויפילו את הבית וינתצו לו האבנים והעצים, והכל כיון שנתצו וטהרו הכל מתברכים, אז כתוב "ובתים טובים תבנה וישבת", אלו נקראים טובים, שהרי הראשונים אינם טובים ואינם בכלל של קדושה וטהרה.
אמר רבי יהודה אי הכי²¹²² במאי מוקמינן קרא דכתיב (שם ו יא) ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאות אי רוח מסאבא שריא בגווייהו היך מלאים כל טוב אמר רבי אלעזר מלאים כל טוב בממונא בכספא ובדהבא ובכללא כמה דאת אמר (בראשית מה ב) כי טוב כל ארץ מצרים:	אמר רבי יהודה אם כך במה מפרשים את הפסוק שכתוב "ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאות", אם רוח טומאה שורה בתוכם איך מלאים כל טוב. אמר רבי אלעזר מלאים כל טוב בממון בכסף ובזהב ובכל, כמו שנאמר "כי טוב כל ארץ מצרים".
ואמר רבי יהודה והא כל בתי דמצראין מליין חרשין וטעוון הוו אלא בגין עותרא דארעא אתמר אוף הכא בגין עותרא וממונא הוא תריין עותרין²¹²³	ואמר רבי יהודה, והנה כל בתי המצרים היו מלאים כשפים ותועבות, אלא עבור העושר של הארץ זה נאמר, כמו כן כאן עבור העושר והממון הוא שני עושרים נטלו

²¹¹² פי' דהאי עיילא הוא נגע הקדוש שדוחה את הטמא שהיה כבר בבית וזהו "אחרא אתגליא" (מ"מ).

²¹¹³ נתגלה הנסתר לי (אור יקר).

²¹¹⁴ ונבלע בכותל הבית (אור יקר).

²¹¹⁵ הוא נגע בקירות הבית (אור יקר), היינו הטמא שהיה מכוסה בכותל נתגלה עתה בשביל שנכנס הטהור לכותל ודחה אותו (מ"מ).

²¹¹⁶ שבא מבחוץ (אור יקר). הוא הטהור עליו נאמר "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ וכו'" והיה מגולה אתכסי נכנס לדחות את הטמא (מ"מ).

²¹¹⁷ ונבלע ונשאב בכותלי הבית להוציא האחד שיראה לחוץ, אלא שקשה כי אותו שבא מבחוץ מה נעשה בו, אם נשאר שם הרי טומאה תחת טומאה ואם יוצא במה יוצא, לזה נאמר שהבא מבחוץ מתעכל שם עם השני להראות חוצה וזה שלוח מאת ה' שיתעכל שם שיעור עד העברת הטמאה הנשאב לבד ולא יותר ממנו מאומה (אור יקר).

²¹¹⁸ פי' אחר שנתכסה "אתחזי ליה בדיוקנא דנגע דביתא" דהיינו אחר שנתכסה בכותל נתוצה בדיוקן נגע הטמא, והלך הטמא לגמרי, וז"ש "ואתכסיא אחרא" נמצא כלל הדברים נגע הקדוש ניתן בכותל מבחוץ תחלה ואח"כ נכנס לפנים ודחה את הטמא לחוץ ונתכסה הוא בכותל ונתגלה הטמא ואח"כ יצא הטהור לחוץ ודחה את הטמא לגמרי ומ"ש הכתוב כנגע נראה לי פי' כנגע הקדוש שאתם רואים כך נראה לי הטמא (מ"מ).

²¹¹⁹ ואף כאן בחכמה ידבר האיש הזה מפני שנגע זה מורה סתרי החצונים הנעלם שם (אור יקר).

²¹²⁰ מסטרא דטוב (אור יקר).

²¹²¹ הם מסטרא דרע (אור יקר).

²¹²² טעמא דנגע משום סטרא דרע דהוה סלקא דעתין דטעמא משום מטמונות וסטרא דטוב בבית ועל דא קאמר מלאים כל טוב ממש מסטרא דטוב, ולזה תירץ דיש סטרא דטוב במטלטלים והעד מטוב מצרים כדמסיק ור' שמעון עשה פשרה בשתי הדעות (אור יקר).

²¹²³ להכריח שלא על הבתים נאמר ממה שהשוו עותרא דמצרים לעותרא דארעא (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

ישראל, אחת כשיצאו מגלות מצרים, ואחת כשנכנסו לארץ.	נמלו ישראל חד כד נפקו מגלותא דמצרים וחד כד עאלו לארעא:
רבי שמעון אמר כל זה ודאי היה לקדש את הארץ ולהעביר רוח הטומאה מן הארץ, ומתוך ישראל, וכשהבית היה מנותץ, היה נמצא בו ממון לבנות אותו ולמלא את ביתו, כדי שלא יצטער על הבית, וישהו בדיוור של קדושה.	רבי שמעון אמר כל דא ודאי [הוה] 2124 ולא תקדשא [הוא לא תקדשא] ארעא ולא עברא רוח מסאבא מארעא ומגו ישראל וכד ביתא הוה נתיץ הוה אשתכח בה ממונא למבני ליה ולמלייא ביתיה בגין דלא יצטער על ביתא וישרון בדיוורא דקדושה:
"ואיש או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרות וגו'", רבי יוסי אמר כמו מקום גבוה שמוקף בבהרת עזה, מראה שנינו, ובמראה נדון, באותם הצבעים. אמר רבי יצחק, שלש מאות טעמים, יש מי שגורס בבהרת עזה, וכולם למדתי מאבי, פרט לשערה (לבנה) אחת טמאה, עד אחד, שנים שני עדים וטהור, מכאן והלאה אפילו מאה כשנים, ושנים כמאה.	ואיש [או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרות] (כו בהרת) וגו' (ויקרא יג ב) רבי יוסי אמר כסילתא דמוקפי בבהרת עזה 2125 חזיו תנינא ובחזיו אתדן באינון גוונין אמר רבי יצחק שלש מאה טעמי אית מאן דגרים בבהרת עזה וכלהו אוליפנא [מאבא בר חזור (נ"א חזור, ר"ל שער)] (מהכא כד חזור) חד סאיב 2126 סהדא חד תרין תרי סהדי ודכי (א) מכאן ולהלאה אפילו מאה כתרי ותרי כמאה:
וזה למדנו לאחר שכתוב "לא יקום עד אחד באיש וגו'", "על פי שנים עדים וגו'". רבי חזקיה היה יושב לפני רבי שמעון, אמר כתוב "נגע לבן אדמדם", אז הוא נגע, שהרי הלבן לא עומד בעינו. פתח רבי שמעון ואמר, כתוב "אם יהיו חטאיכם כשנים וגו'", אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה לטהר אותם בכל, כדי שלא ימצאו בדין לפניו, ובעלי הדין לא ישלטו בהם, שהרי הכל הולך אחר מינו, אדום לאדום ולבן ללבן, ימין לימין ושמאל לשמאל. בעשו כתוב "ויצא הראשון אדמוני", ועל כן שורה בו מינו.	ודא אוליפנא לבתר דכתיב (דברים יט טו) לא יקום עד אחד באיש וגו' על פי שנים עדים וגו' רבי חזקיה הוה יתיב קמיה דרבי שמעון אמר כתיב (ויקרא יג מב) נגע 2127 לבן אדמדם כדן הוא נגע דהא חזורא לא קאים בעיניה פתח רבי שמעון ואמר כתיב (ישעיה א יח) אם יהיו חטאיכם כשנים וגו' זכאין אינון ישראל דקודשא בריך הוא בעי לדכאה לון בכלא בגין דלא ישתכחון בדינא קמיה ומאריהון דדינא דלא ישלטון בהון דהא כלא אזיל בתר זיניה סומקא לסומקא וחזורא לחזורא ימינא לימינא ושמאלא לשמאלא בעשו כתיב (בראשית כה כה) ויצא הראשון אדמוני ועל דא שריא ביה זי(י)ניה:
ואם תאמר אדמוני כתוב בעשו, וכתוב בו בדוד "ויביאהו והוא אדמוני". אלא זה נעשה	נא/א
	ואי תימא אדמוני כתיב בעשו וכתוב ביה בדוד (ש"א טז יב) ויביאהו (ויראהו) והוא אדמוני 2128

2124 פי' הנגע על זה היה עיקרו ולא על ממון ומה שאמרו הקדמונים מענין ממון הכוונה "וכד ביתא הוה נתיץ וכו'" (אור יקר).

2125 "סלתא", פי' גובה. "מוקפי" פי' נפוח. ור"ל שהנגע לבן ונראה כמו עמוק וסביבו גובה כמו נפוח ובאמת אינו כן רק שנראה כך וזה שאמר חזיו תנינא ובחזיו אתדן ואמר ר' יצחק ש' הלכות למד מאביו ודבר זה למד מעצמו וזהו הדבר למה שיער א' אינו סימן טומאה אלא ב' וכן שיער שחור דווקא ב' ואח"כ למדתי שדינו כמו עד א' וכו' (זהר הרקיע).

2126 צ"ע שאם נפרש חזור חד הוא שער א' ותריץ הם ב' שערות א"כ היכי קאמר תרין תרי סהדי ודכייא הא אם היו שני שערות לבנות בנגע טמא מוחלט ואפשר שהוא בתמיה וכי תרי ודכייא (מ"מ).

2127 בדף נ' ע"ב משמע דצרעת הוא רוח הטומאה והנגע אינו טומאה אלא ניצוץ אחד של דינא קשיא טהור שנגלה שם לדחות רוח הטומאה ולהעבירו משם וזה ענין נגע צרעת הנזכר בפסוק ופעם אחת אומר נגע לבדו ופעם מזכיר צרעת לבדו (שעה"מ תזריע).

2128 עת אשר שלט האדם באדם לרע לו, כי האדם הוא אדם בליעל, והם החיצונים, ושולטים באדם הקדוש, בנשמות הקדושות, מחמת עון אדם וקין והבל בניו, שעירבו טוב ברע. וכפי גדלות הנשמה

אלא דא מוזהמא דדהבא²¹²⁹ אתעביד ודא בזוהרא דדהבא²¹³⁰ אתדבק [בעשו] כתיב ביה אדמוני כלו כאדרת שער²¹³¹ בזוהמא דהתוכא²¹³² נפק וביה כתיבו (וכתיב ביה) בדוד (שמואל א' טז יב) עם יפה עינים וטוב ראיה²¹³³:	מזוהמת הזהב, וזה נדבק בזוהר הזהב. כתוב בעשו אדמוני כלו כאדרת שער, יצא בזוהמת הסיגים. בדוד כתוב, "עם יפה עינים וטוב רואי".
תא חזי אמאי טעמא גוונא חוורא אשתמודע וגוונא סומקא אשתמודע סומקא בקדמיתא²¹³⁴ והא אתחזי ביה חוורא הא דכיותא אתיליד ביה ושאר ל'אתדכא חוורא בקדמיתא²¹³⁵ ואתחזי ביה סומקא הא שארי לאסתאבא וכתיב (ויקרא יג ח) וטמאו הכהן²¹³⁶ דהא אתיליד ביה סומקא לאסתאבא וכחנא הוה ידע²¹³⁷ בכל אינון גוונין ולזמנין דאתחזי ביה גוונא דכיותא ויסגר ליה למחמי אי אתיליד ביה גוונא אחרא ואי לא מדכי ליה דהא הוא דכתיב (שם ו) וטהרו הכהן וגו'²¹³⁸:	בא וראה למה הצבע הלבן נודע והצבע האדום נודע. (אם הנגע) אדום בראשונה והנה נראה בו לבן, הרי טהרה נולדה בו ומתחיל להטהר. (ואם הנגע) לבן בראשונה ונראה בו אדום, הנה מתחיל להטמא, וכתוב "וטמאו הכהן", שהנה נולד בו אדום להטמא. והכהן היה יודע בכל אותם הצבעים, ולפעמים שנראה בו צבע של טהרה ויסגירו לראות אם יולד בו צבע אחר, ואם לא מטהר אותו, זה שנאמר "וטהרו הכהן וגו'".
רבי יצחק ורבי יהודה הוו אזלי בארחא אמר רבי יהודה כתיב (מ"ב ה כז) וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך לעולם וגו' אי הוא חטא בנוי אמאי ילקון אמר ליה אלישע יתיר משאר נביאי חמא	רבי יצחק ורבי יהודה היו הולכים בדרך, אמר רבי יהודה כתוב "וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך לעולם וגו'". אם הוא חטא למה ילקו בניו. אמר לו, אלישע ראה יותר משאר הנביאים, ראה שלא יצא מגיחזי בן מעולה,

הקדושה, כן גדלות הרע שלה, כי כפי האבר שנאחזת בקדושה, כן תתערב באבר שכנגדו בטומאה. וז"ס כל הגדול מחבירו, יצרו גדול ממנו. וזה ג"כ היה ענין דוד הע"ה, שהיתה נשמה גדולה, ובפגם אדם נתערבה ברע גדול מאד בעמקי הקליפות, ולכן יצא אדמוני (שער הגלגולים - הקדמה לח). מן המצר עד התחלת הפסוק כל גוים הן ט' תקונין דדיקנא דז"א, ולאלין אצטריך דוד להכניע כל הגוים בכל המלחמות, שלכן היה אדמוני (בהגר"א בספד"צ כד ע"ג).

²¹²⁹ מסיגי הגבורות בזוהרא דדהבא שהמלכות בניינה מהגבורות ודוד הוא ממלכות (מ"מ).

²¹³⁰ אורו היפה ויש תחתיו שמרים (אור יקר).

²¹³¹ מח ע"ב (הערת הזהר).

²¹³² ששם אדמימות עשו, וזה תלוי, דוד בייחוד, דהיינו "יפה עינים וטוב רואי" טוב הגוונים וטוב רואי, נצוץ אור, והוא יפה עינים מצד נ"ה, וטוב רואי מצד היסוד (אור יקר).

²¹³³ עי' לקמן רסב ע"ב. דוד המע"ה היה מצד הנוקבא ולכן היה אדמוני מצד ה' גבורות דנוקבא וע"כ היה שופך דם ועכ"ז אמר הכתוב עם יפה עינים וטוב ראי שהי' אוחד גם ביסוד הנקרא יפה תואר וזש"ה אשר מנעני מבוא בדמים כי הוא יהי' בא מן הב' דמים אשר בנוקבא שהוא דם טהור ודם טמא (ליקוטי הש"ס סנהדרין). מלך ביופיו תחזינה עיניך שעיקר היופי הוא חיור וסומק דין ורחמים כמ"ש דודי צח ואדום כו' וכן דוד המע"ה כתיב בי' אדמוני עם יפה עיני' וטוב רואי ר"ל שהיו בו ב' הגוונים ולכן בצד הדין שבו הי' מנצח האומות ובצד החסד עושה משפט וצדקה לעמו (ב"ע ריז ע"א).

²¹³⁴ היינו אודם הגבורה מתלבנת (אור יקר).

²¹³⁵ הוא לובן החסד המתאדמת (אור יקר).

²¹³⁶ יסורים אלו דצרעת הוכנו בעצם וראשונה לעם ה' הנקרא אדם, והכוונה בהם לעורר נפש החוטא שישוב בתשובה, ואם הוא שב לה' ממהר וקורא לכהן ששרשו מאבא ואז יש כח בדין הקשה ההוא לדחות את החיצונים, שכבר יש התעוררות להאיר אור אבא ולעשות תשובה דתשוב ה' עלאה ליו"ד. והבן ענין גדול שאין טומאת הצרעת ככל שאר הטומאות, שזו אין טומאתו נודעת ולא מטמאה עד שיבוא הכהן כנודע, ואם כן אין כח לחיצונים לינק או להאחז שם עד בוא הכהן ואז כבר יש כח לדחותם. אבל אין ספק שאם בא הכהן וטמאו והוא לא שב לה' אז יתאחזו שם כל החיצונים (רמ"ז לעיל מט ע"ב).

²¹³⁷ שהוא איש החסד ראש לגוונין שכל הספירות והגוונים נאצלים דרך בו ויודע אי זה מן הטהור ואי זה מן הטמא (אור יקר).

²¹³⁸ עי' תיקו"ז יג ע"ב: ענ"ג שבת בהפוכא נג"ע מאן דאית ליה ולא מקיים ליה אתהפך ליה לנג"ע צרעת שפחה דחריבת ביתיה ונתן את הבית את אבניו ואת עציו (ויקרא יד מה) ודא הוא עניותא דאיהו באתר דנגע צרעת. חזר בתיובתא וטהרו הכהן דא מיכא"ל כהן גדול ממנא תחות יד חסד ענ"ג איהו נ"הר יוצא מע"דן להשקות את הג"ן (בראשית ב י) דאיהו עדון נשמתין ו' נהר דנפיק מעדן מבין י"ה. בהגר"א: דחריבת ביתיה - ר"ל גופיה, והוא מיתה, וז"ש ונתן כו' כי השפחה היא חרבא דמלאך המות או עניות שעני חשוב כמת (נדרים סד ע"ב).

ועל כן קלל את כולם.	חמא דלא נפיק מגחזי ברא דמעליא ועל דא לייט לבלהו ²¹³⁹ :
ולא עוד אלא אמר לו אני עבדתי בשמוש עליון אצל אליהו, וזכיתי בשני חלקים, שהרי עבדתי אותו באמת. ואתה רשע פגמת אותי, נשבעת לשקר וחמדת, הרי עברת על כל התורה כולה, ומי שעובר על זה מת הוא לעולם הבא. אבל משום שעבדת אותי, השמוש שלך לא יהיה לחנם, תהיה מיתתך בעולם הזה ולא בעולם הבא, ולכן וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך.	ולא עוד אלא אמר ליה אנא פלחנא בשמושא עלאה לגבי אליהו וזכינא בתרין חולקין דהא פלחנא ליה בקשוט ואנת רשע פגימת לי אומית לשקרא וחמידת הא עברת על אורייתא וכלאן (כלה) ומאן דאעבר על דא מית הוא לעלמא דאתי אבל בגין דפלחת לי שמושא דילך לא להוי למגנא תהוי מית[ה דילך] בעלמא דין ובעלמא דאתי לא ובגין כך וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך:
(צבע הלבן נודע וצבע האדום נודע). אמר רבי יוסי, בגד הצמר או הפשתים למה. אמר רבי יצחק בכל שורה ובכל שולט, ויש כדוגמא זה שכתוב "דרשה צמר ופשתים", ולכן שלטונו של אותו נגע שיוצא ממקום עליון זה, שולט בכל, בשני אופנים, בצמר ובפשתים, ולכן זאת תורת נגע הצרעת, בגד הצמר או הפשתים.	(גוונא דחורא אשתמודע וגוונא דסומקא אשתמודע) אמר רבי יוסי בגד הצמר או הפשתים אמאי אמר רבי יצחק בכלא שריא ²¹⁴⁰ ובכלא שלטא ²¹⁴¹ ואית כגוונא דא דכתיב (משלי לא יג) דרשה צמר ופשתים ובגין כך שולטניה דההוא נגע דנפיק מאתר עלאה ²¹⁴² דא שלטא בכלא בתרי גוונא ²¹⁴³ בצמר ובפשתים ובגין כך זאת תורת נגע הצרעת בגד הצמר או הפשתים:
רבי יצחק היה הולך לגינת ביתן אביו. ראה איש אחד שסטה עם קשר של משא על כתפו, אמר לו למה יש קנים של עצים על כתפך. לא אמר לו דבר. הלך אחריו ראה שנכנס למערה אחת, נכנס אחריו. ראה קיטור של עשן שהיה עולה מתחת לארץ, ונכנס האיש ההוא לנקב אחד והתכסה ממנו. פחד רבי יצחק ויצא לפי המערה. בעודו יושב, עברו רבי יהודה ורבי חזקיה, ראה אותם וקרב אליהם, סיפר להם את המעשה.	רבי יצחק הוה אוזיל לקטפורא ²¹⁴⁴ דאבוי חמא חד בר נש דסאמי בקוטרא דמשולא אכתפוי אמר ליה שורטא דקישטא בכתפך אמאי לא אמר ליה מידי אזל אבתריה חמא דעייל במערתא חדא עאל אבתריה חמא קטורא דתננא דהוה סליק ומותחות ארעא ועאל ההוא בר נש בנוקבא חד ואתכסיא מניה דחיל רבי יצחק ונפק לפום מערתא עד דהוה יתיב אעברו רבי יהודה ורבי חזקיה חמא לון וקריב גביהון סח לון עובדא:
אמר רבי יהודה ברוך הרחמן שהצילך, זוהי מערת המצורעים של סרוניא, וכל יושבי העיר ההיא הם מכשפים, ובאים למדבר לנחשים השחורים שהם בני עשר שנים או	אמר רבי יהודה בריך רחמנא דשובך האי מערתא דסגיר ודוסרוניא היא וכל יתבי ההיא קרתא חרשין אינון ואתיין למדברא לחויין ²¹⁴⁵

²¹³⁹ עי' ח"א עט ע"א.

²¹⁴⁰ אם יפגמו בני אדם בדבורם וישליטו כדפי' לעיל (אור יקר).

פי' שהצמר הוא בחי' החסדים והפשתים הוא בחי' הגבורות והנגע שולט בכולם לפי שכשאינם באים מוחין דאבא לז"א ואין בו אלא מוחין דאימא אזי נעשים מהם הנגעים כמ"ש הרב וזה בין בחסדים בין בגבורות שהם בחינת צמר ופשתים (מ"מ).

²¹⁴¹ אחר שיתנו לה חניה אם ימסרהו לה בדבורו, אמנם העיקר שמראה בה הנגע הוא מה שהוא מסוים לקדושה, דהיינו צמר ופשתים מסוים לעבודה עליונה, דהיינו מדת המלכות בבגדי כהונה, והיא יצאה משם, לכך עיקר חנייתה צמר ופשתים, וז"ש "ואית כגוונא וכו'" וכמו שהמדה העליונה שולטת בכל שהכל נברא ממה וכל פעל ה' למענהו כן החצונית נגע (אור יקר).

²¹⁴² דומה לה וכמו שדרשה אשת חיל צמר ופשתים לעבודתה כן היא (אור יקר).

²¹⁴³ ע"ל פו ע"ב והענין כי צמר ידוע שהוא דרגא דשאת דינא דקודשא השור ופשתן הוא לבושיה כתלג חיור וידוע שסוד לבושיה לבוש בד והוא שרשא דחמור ה' דסט"א וז"ס שני השעירים וכן קין והבל והבל בסוד שעיר הנשחט וקין שעיר החי (יהל אור).

²¹⁴⁴ לקטפורי (דפ"ו).

²¹⁴⁵ לחוייא (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

יותר לעשות כשפים, ולא נשמרים מהם ונעשים מצורעים. וכל מיני כשפים שלהם הם במערה הזו.	אוכמין דאינון בני עשר שנים או יתיר למעבד חרשין ולא מנטר ²¹⁴⁶ מנייהו ואתעבידו סגירין וכל זייני חרשין דלהון בהאי מערתא אינון;
הלכו, בעודם הולכים פגשו באיש אחד שהיה בא ובנו שהיה חולה קשור על החמור, אמרו לו מי אתה. אמר להם יהודי, וזה הוא בני שקשור על החמור. אמרו לו למה הוא קשור. אמר להם מגורי הוא בכפר אחד שהוא מבני הרומאים, ובני הזה היה לומד תורה בכל יום, והיה חוזר הביתה ולומד את אותם הדברים.	ואזלו עד דהוו אזלי אערעו ²¹⁴⁷ בחד בר נש דהוה אתי ובריה דהוה מרע קטיר על חמרא אמרו ליה מאן את אמר להו יודאי ודא הוא ברי דאיהו קטיר על חמרא אמרו ליה אמאי הוא קטיר אמר לון דיורי הוא בחד כפר דאיהו מבני רומאי והאי ברי הוה אוליף אורייתא בכל יומא והוה אהדר לביתא ולעי לון לאינון מלין;
ושלש שנים היו מגורי בבית ההוא, ולא ראיתי דבר. וכעת יום אחד נכנס בני לבית לחזור על הדברים עברה רוח אחת לפניו והזיקה לו, התעקמו פיו ועיניו וידי התעקמו, ולא יכל לדבר, ובאתי למערת המצורעים של סרוניא אולי ילמדו אותי דבר של רפואה. אמר לו רבי יהודה ובאותו	ותלת שנים הוה דיורי בההוא ביתא ולא חמינא מידי והשתא יומא חד עאל ברי לביתא לאהדרא מלין אעבר חד רוחא קמיה ונזיק ליה אעקם פומיה ועינוי וידוי אתעקמו ולא יכיל למללא ואתינא לגבי מערתא דסגירו דסרוניא דילמא ילפון לי מלה דאסוותא אמר ליה רבי יהודה ובההוא
	נא/ב
הבית האם ידעת מקודם אם נזוק בו איש אחר. אמר לו ידעתי, שהרי מכמה ימים נזוק בו איש אחד, והיו אומרים שהיה חולה, ומהם אומרים שרוח של הבית. ואחר כך נכנסו בו כמה אנשים ולא נזוקו. אמרו זהו שאומרים החברים, או לאותם שעוברים על דבריהם.	ביתא ידעת מן קדמת דנא דאתנזק ביה בר נש אחרא אמר ליה ידענא דהא מכמה יומין אתנזק ביה חד בר נש והוו אמרי דמרעא הוה ומנייהו אמרי דרוחא דביתא ולבתר עאלו ביה כמה בני נשא ולא אתנזיקו אמרו היינו דאמרי חברייא ²¹⁴⁸ ווי לאינון דעברין על מלייהו;
פתח רבי יהודה ואמר "הוי בונה ביתו בלא צדק", שהרי בכל מקום שנמצא בו צדק כל הרוחות וכל מזיקי העולם בורחים ממנו ולא נמצאים לפניו. ועם כל זה, מי שמקדים ונוטל המקום או חזו בו. אמר לו רבי חזקיה, אם כך שקול השם הקדוש כרוח הטומאה, אמר לו לא כך, אלא השם הקדוש לא שורה במקום טמא, ולכן אם השם הקדוש נוטל המקום מקודם, לכן כל הרוחות וכל מזיקי העולם לא	פתח רבי יהודה ואמר (ירמיה כב יג) הוי בונה ביתו בלא צדק דהא בכל אתר דאשתכח ביה צדק כל רוחין וכל מזיקי עלמא ערקין מניה ולא משתכחי קמיה ועם כל דא מאן דאקדים ²¹⁴⁹ ונטיל אתר אחיד ביה אמר ליה רבי חזקיה אי הכי ²¹⁵⁰ שקיל שמא קדישא כרוח מסאבא אמר ליה לאו הכי אלא שמא קדישא לא שריא באתר מסאבא

²¹⁴⁶ מנטרא (דפ"ו).

²¹⁴⁷ אערערו (דפ"ו).

²¹⁴⁸ שכיון שניזוק אדם בבית א' הזק רוח רעה, אפילו שידורו שם כמה בני אדם ולא נזוקו, אי אפשר מפני זה לומר שלא ינזק, שאפשר שאותם שלא נזוקו יהיו צדיקים הרבה וזכותם עמדה להם. או אפשר שהם רשעים ומין במינו אינו חושש. או אפשר שהרוח הטמא אשר שם יתעורר מזמן לזמן לסבות ידועות, ויקרה מקרהו שלא נתעורר מזמן לזמן לסבות ידועות, ויקרה מקרה שלא נתעורר כל אותו זמן ועתה יתעורר ויזיק, או אפשר שלא מצא עת פנאי להזיק לאותם שהיו דרים עד עתה, מפני שלא נשאר עולם שם אדם יחידי, ואם נשאר יחידי לא היה בעת כחו, שיש עת שכחם נוספת, ויש עת שאין כחם כל כך, כמו חצות היום חצות לילה, או במילוי הלבנה או חסרונה, או עת בשנה ידועה או זמן גרוע שכחות הדין מתעוררים, ולזה שומר נפשו ירחק משם (אור יקר).

²¹⁴⁹ ואפילו ירצה לעשות שם משכן צדק לא יוכל, כיון שנתאחז שם הטמא ולזה יקשה "אי הכי וכו'" (אור יקר).

²¹⁵⁰ ותירץ שאינו מפני שיש כח לחצוני לעמוד בפני מדת צדק, אלא שאין מדת צדק עושה שם משכן אחר שנטמא המקום, וזה כחו שימאסם, אמנם אם תחלה שכן צדק, הם בורחים מהקדושה, שאינם יכולים להראות במקום הקדש (אור יקר).

ובנין כך (אי רוח מסאבא [קדים] נטיל אתר שמא קדישא לא שריא ביה דהא לאו אתריה ו)אי שמא קדישא נטיל אתר מקדמת דנא כל רוחין וכל מזיקין דעלמא לא יכלין לאתחזאה ביה כל שכן לקרבא בהדיה:	יכולים להראות בו, כל שכן לקרב עמו.
ואי רוח מסאבא קדים נטיל אתר שמא קדישא לא שריא ביה דהא לאו אתריה וכד הוה נחית נגע צרעת הוה מדכי אתרא ואפיק לרוח מסאבא מאתריה ולבתר מנתצי ביתא אבנין ואעין וכלא ובני לה כמלקדמין בסטר קדישא בצדק [דדכיר] (דרחיל) ליה לשמא קדישא ולשרי עליה קדושה ועם כל דא בעפרא אחרא וירחיק ביתא מאתריה מיסודא קדמאה תרי טפחים²¹⁵¹:	אם רוח טומאה קודם ונוטל את המקום, השם הקדוש לא שורה בו, שהרי אינו מקומו. וכשהיה יורד נגע צרעת היה מטהר את המקום, ומוציא את רוח הטומאה ממקומו. ואחר כך מנתצים את הבית האבנים והעצים והכל ובונה אותו כמקדם בצד הקדוש בצדק, שמזכיר את השם הקדוש ומשרה עליו קדושה. ועם כל זה בעפר אחר, וירחיק את הבית ממקומו מהיסוד הראשון שני טפחים.
השתא דלא אתחזי ולא נחית מאן דמקטרג ביה בההוא רוח מסאבא לאפקא ליה מאתריה מאי תקנתיה אי יכיל לנפקא מהאי ביתא שפיר ואי לאו יבנה ליה כמלקדמין באבנין אחרנין ואעין וכלא ויפיק וירחיק ליה מאתר קדמאה ויבני ליה על שמא קדישא ועם כל דא לא נפיק²¹⁵² ההוא רוחא מן אתר קדמאה בגין דקדושה²¹⁵³ לא שריא על אתר מסאבא:	עכשיו שלא נראה ולא יורד מי שמטקרג באותה רוח טומאה להוציאה ממקומו, מה תקנתו. אם יכול לצאת מן הבית הזה יפה, ואם לא יבנה אותו כמקדם באבנים אחרות ועצים והכל, ויוציא וירחיק אותו מהמקום הראשון ויבנה אותו על השם הקדוש. ועם כל זה לא יוצאת אותה הרוח מן המקום הראשון, משום שקדושה לא שורה על מקום טמא.
אמר רבי יצחק למה ליה לאטרחא כולי האי בזמנא דא כתיב (קהלת א טו) מעוות לא יוכל לתקון וגו' מיומא דאתחרב בי מקדשא לא אשתכח אסותא²¹⁵⁴ בעלמא²¹⁵⁵ בניני כך בעי בר נש לאזדהרא²¹⁵⁶ כי היכי דלהוי נטיר אמרי נזיל²¹⁵⁷ בהדי האי בר נש ונחמי:	אמר רבי יצחק למה לו לטרוח כל זה, בזמן הזה כתוב "מעוות לא יוכל לתקון וגו'", מיום שנחרב בית המקדש לא נמצאה רפואה בעולם, לכן צריך אדם להזהר, כך שיהיה שמור. אמרו נלך עם האיש הזה ונראה.

²¹⁵¹ דין זה לא נזכר כלל בגמ' (רח"ו).

²¹⁵² מפני שאין עתה טהרת צרעת הבתים, ועכ"ז יתקן מעט שיחליש כחו שלא יוכל להזיק, או שמשנים דירתו וימאס המקום כדי שלא לקטרג בקדושים, ופעמים מסתלק, ואחר סילוקו יבא שם צדק (שם), אמנם כל זמן שעומד שם החצוני, לא יבא שם הקדושה "בגין דקדושה וכו'" (אור יקר).

²¹⁵³ אמר ר' יצחק לפי דבריך שהוא כולי האי ואולי, למה ליה לאטרחא מה שאפשר שלא יועילהו ויתחזק החצוני כיון שהוא מוציא הוצאות מחדש, אם כן יקח לו בית במקום אחר שיהיה שמור שמירת קונו (אור יקר).

²¹⁵⁴ אסוותא (דפ"ו).

²¹⁵⁵ בפרק הקורא את המגלה ומה ראו לומר רפואה בשמינית, אמר ר' אחא מתוך שנתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה לפיכך קבעוה בשמינית, הרי שהמילה צריכה רפואה וכו', והסוד הנעלם בברכת הרפואה שהרי הלבנה פגומה כי הטיל הנחש זוהמתו בחוה וטמא המקדש, ועתיד הקב"ה לרפאת המכה ההיא ולמלא פגימתה וחסרונה, והגורם הפגם והחסרון יעביירו מן העולם, ואז יהיה אור הלבנה כאור החמה בסוד והיה אור הלבנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים. והסוד כי יתיחד השם בכבודו, והכנפים מבחוץ כעבדים משמשים את מלכם, ואור שבעת הימים העליונים יתאצל על החמה, ואז יתמלא פגם הלבנה והאם העליונה תגלה בשעריה עליהם ואז יהיה יי אחד ושמו אחד. ובאר סבת זה ואמר ביום חבש יי את שבר עמו ומחץ מכתו, היא מכת הנחש הגורם פגימת הלבנה וטומאת המקדש, וזה סבת החרבן והגלות (עבה"ק ח"ב פ"י).

²¹⁵⁶ לאזהרא (דפ"ו).

²¹⁵⁷ קא סלקא דעתייהו שמותר לראות, כאומרו לא תלמד לעשות, אבל אתה למד להבין ולהורות, ורבי יצחק פירש שהיה אסור אפילו להסתכל בהם מפני שאסור להסתכל בפני אדם רשע, ואותם שהיו לומדים

אמר רבי יצחק אסור לן אי הוה אזיל לגבי גברא רבא דחיל חטאה כגון נעמן לגבי אלישע נזיל אבתריה השתא דאיהו אזיל לגבי רחיקי עלמא רחיקי אורייתא געלי מכלא אסיר לן לאתחזאה קמיייהו בריך רחמנא די שויב לן מנייהו והאי בר נש אסיר ליה²¹⁵⁸:	אמר רבי יצחק אסור לנו, אם היה הולך לאיש גדול ירא חטא כמו נעמן לאלישע, נלך אחריו. עכשיו שהוא הולך לרחוקי העולם, רחוקי התורה, מגועלים מן הכל, אסור לנו להראות לפניהם, ברוך הרחמן שהציל אותנו מהם. והאיש הזה אסור לו.
אמר רבי יהודה והא תנינן בכל מתרפאין²¹⁵⁹ חוץ מעצי אשרה וכו' אמר ליה ודא עבודה זרה איהו ולא עוד אלא דהא כתיב (דברים יח י) לא ימצא בכ מעביר בנו ובתו באש וגו' אזלו לארחייהו²¹⁶⁰ אזל ההוא בר נש להחיא מערתא הוא ובריה שרי ליה במערתא עד דנפק אבוי לקטרא לחמריה נפק קיטורא דאשא²¹⁶¹ ומחא ליה ברישא וקטליה אדהכי עאל אבוי ואשכחיה מית נטל ליה ולחמריה ואזל ליה ואשכח להו לבתר יומא חד לרבי יצחק ולרבי יהודה ורבי חזקיה דהוו אזלי בכה קמיייהו וסח לון עובדא:	אמר רבי יהודה והרי שנינו בכל מתרפאים חוץ מעצי אשרה וכו', אמר לו וזהו עבודה זרה. ולא עוד אלא שהרי כתוב, "לא ימצא בכ מעביר בנו ובתו באש וגו'". הלכו לדרכם, הלך אותו האיש למערה ההיא, הוא ובנו, שם אותו במערה, עד שיצא אביו לקשר את חמורו יצא קיטור של אש והכה אותו בראשו והרג אותו, בינתיים נכנס אביו ומצא אותו מת, לקח אותו ואת חמורו והלך לו, ומצא אחרי יום אחד את רבי יצחק ואת רבי יהודה ואת רבי חזקיה שהיו הולכים, בכה לפניהם וסיפר להם את המעשה.
אמר רבי יצחק ולא זמנין סגיאיין אמינא לך דאסיר למיהך תמן בריך רחמנא (דניאל ד לד) די כל מעבדוהי קשוט וארחתיה דין²¹⁶² זכאין אינון צדיקיא דאזלין בארע קשוט בעלמא דין ובעלמא דאתי ועלייהו כתיב (משלי ד יח) וארע צדיקים כאור נגה וגו':	אמר רבי יצחק והאם לא אמרתי לך פעמים רבות שאסור ללכת לשם, ברוך הרחמן "די כל מעבדוהי קשוט וארחתיה דין [שכל מעשיו אמת ודרכיו אמת]" אשריהם הצדיקים שהולכים בדרך האמת בעולם הזה ובעולם הבא, ועליהם כתוב "וארע צדיקים כאור נגה וגו'".
אמר רבי אלעזר²¹⁶³ בכל עובדוי דבר נש ליבעי ליה דלהוון כלהו לשמא קדישא מאי לשמא קדישא לאדכרא בפומיה שמא קדישא על כל מה דאיהו עביר דכלא הוא לפולחניה ולא (ל)ישרי עלוי סטרא אחרא בגין דאיהו זמין תדירא²¹⁶⁴ לגבי בני נשא ויכיל לאשראה על ההוא עבדתא ועל דא השתי או הערב הוה אסתאב ושריאי	אמר רבי אלעזר בכל מעשי האדם צריך שכולם יהיו לשם הקדוש. מה זה לשם הקדוש, להזכיר בפיו את השם הקדוש, על כל מה שהוא עושה, שהכל הוא לעבודתו, ולא ישרה עליו הצד האחר, משום שהוא תמיד מזומן לבני האדם, ויכול לשרות על אותו המעשה. ועל כן השתי או הערב היה נטמא ושורה

היו לומדים חכמים קדושים ולא היו פועלים בהם, ואם היה הפעולה על ידי הקדושה כמו נעמן על ידי אלישע, היה טוב ולהסתכל בהם לראות אסור לנו, וזהו שאמר "אסיר לן לאתחזאה" (אור יקר).

²¹⁵⁸ אין צריך לומר אנן, שאין לנו עסק שם, אלא אפילו זה הצריך אסור לו זה (אור יקר).
²¹⁵⁹ ודא ע"ז שעושים הקטורת בנחשיהם, ולא עוד אלא כל מיני קסם אסור. ומה שאמר בכל מתרפאין, היינו לעשות מיני משיחה או כיוצא בעצי איסור, חוץ מעצי אשרה כדפי' (אור יקר).

²¹⁶⁰ לאורחייהו (דפ"ו).

²¹⁶¹ עמוד אש בצורת ראש א' שהיה רוח טמא שם, ואביו ראהו מת וראה אחר כך הצורה ההיא עומדת שם אצלו, והבין שהוא הרגו (אור יקר).

²¹⁶² הם ב' ענינים: הא', מעשה אמת, אפילו זה שמת על ידי החצוני לא נאמר שלא נתחייב מיתה אלא חייב היה, ולפיכך נתן רשות לזה שפגע בו להמיתו. וגם דרכיו שגרם שניזוק כדי שיצטרך לבא עד הנה "ארחתיה דין" ואם היה יודע ללכת בדרך אמת, שהוא להתרחק מהבית ההוא, לא היה בא לידי אחד מאלו, והקב"ה היה מאריך לו אפו, עד ישוב מאותו העון שגרם לו זה, וזהו שאמר "זכאין אינון" (אור יקר).

²¹⁶³ הוקשה לו, שלפי מה שנאמר לעיל בנגעי בתים, נמצא שאין ראוי ענין זה להמצא, אלא דווקא במעשה הגוים, אבל במעשה ישראל ובנין ישראל לא. ואם כן שתי וערב שטוה אותו ישראל מאי איכא למימר, לכך פירש שאפילו בסתמא שורה שם הטמא, שאין רוח קדושה שורה אלא אם יזמינוהו שם, וזה שלא הזמין הקדושה והזכיר שם שמים על מעשהו, לא בא שם הקדושה והיה מקום ריקן, ונזדמן לו החצוני (אור יקר).
²¹⁶⁴ וכל מקום שמוצא ריקן, שורה שם כדפי' (אור יקר).

271

נב/א	
עליה רוח מסאבא ומה בהאי כך מאן דפקיד מלוי לסטרא אחרא ²¹⁶⁵ דלא אצטריך על אחת כמה וכמה ובגין כך כתיב (דברים כג י) ונשמרת מכל דבר רע:	עליו רוח טומאה, ומה בזה כך, מי שמפקיד דבריו לצד האחר שלא צריך על אחת כמה וכמה, ולכן כתוב "ונשמרת מכל דבר רע".
רבי אלעזר הוה אוזיל למחמי לאבוי (ס"א לחמוי) והוה עמיה רבי אבא אמר רבי אבא נימא מלין דאורייתא ונוזיל פתח רבי אלעזר ואמר (בראשית יב יג) אמרי נא אחותי את האי קרא קשיא [וכי] (ומה) אברהם דאיהו דחיל חטאה רחיו דקודשא בריך הוא הוה אמר הכי על אתתיה בגין דיוטבון ²¹⁶⁶ ליה:	רבי אלעזר היה הולך לראות את אביו (חמיו), והיה עמו רבי אבא. אמר רבי אבא, נאמר דברי תורה ונלך. פתח רבי אלעזר ואמר "אמרי נא אחותי את", הפסוק הזה קשה, וכי אברהם שהוא ירא חטא, אהבו של הקדוש ברוך הוא, היה אומר כך על אשתו, כדי שייטיבו לו.
אלא אברהם אף על גב דהוה דחיל חטאה לא סמך על זכותו, ולא רצה מהקדוש ברוך הוא להוציא מזכותו, אלא על זכות אשתו, שירויח בשבילה ממון של שאר העמים, שהרי הממון זוכה לו האדם באשתו, זה שנאמר "בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת".	אלא אברהם אף על גב שהיה ירא חטא, לא סמך על זכותו, ולא רצה מהקדוש ברוך הוא להוציא מזכותו, אלא על זכות אשתו, שירויח בשבילה ממון של שאר העמים, שהרי הממון זוכה לו האדם באשתו, זה שנאמר "בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת".
מאן דזכי באשה משכלת זוכה בכלא וכתוב (שם לא יא) בטח בה ²¹⁶⁸ לב בעלה [ושלל לא יחסר] ²¹⁶⁹ (וגו') ואברהם הוה אוזיל בגינה למיכל שללא משאר עמין וסמך על זכותא דילה דלא יכלון לאענשא ליה ולחייבא בה ובגיני כך לא יהיב מידי למימר אחותי היא ולא עוד ²¹⁷⁰ אלא דחמא חד מלאכא אוזיל קמה ואמר ליה לאברהם לא תדחל מנה קודשא בריך הוא שדר לי לאפקא לה ממונא דשאר עמין ולנטרא לה מכלא וכדין לא דחיל אברהם מאתתיה אלא מניה דלא חמא עמיה מלאכא אלא עמה אמר הא היא מתנטרא	מי שזוכה באשה משכלת זוכה בכל, וכתוב "בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר". ואברהם היה הולך בשבילה לאכול השלל משאר העמים, וסמך על זכותה שלא יוכלו להענישו ולצחק בה. ולכן לא נתן דבר לומר אחותי היא, ולא עוד אלא שראה מלאך אחד הולך לפניה, ואמר לאברהם אל תפחד עליה הקדוש ברוך הוא שלח אותי להוציא לו את ממון שאר העמים ולשמור אותה מהכל, ואז לא פחד על אשתו, אלא עליו, שלא ראה עמו מלאך אלא עמה, אמר הרי היא שמורה ואני לא שמור, ולכן אמר "אמרי נא אחותי את וגו'".

²¹⁶⁵ שמוסר אותו לשטן, והיינו ונשמרת שבכעס לא תאמר דבר דבור רע שמזדמן שם, ובענין אברהם קשה שתים: האחת, שאפילו וחיתה נפשי, וכי ימסרנה כדי להציל עצמו, וגדולה מזו אומר, יטב לי בעבורך, שמורה שגם על הממון היה חושש, והנה הקשה זו הגדולה וכל שכן הקטנה, ותירץ שניהם, ואמר שלא היה מוסרה מפני שמירתה, ואדרבה היה אוכל שלל בעבורך שכן הדין (אור יקר).

²¹⁶⁶ דיוטבין (דפ"ו).

²¹⁶⁷ לפי דרך זה מ"ש (בראשית יב יג) למען ייטב לי, לא ר"ל שהוא היה פונה להנאות, אלא פירוש כיון שכן היא המדה שמה' אשה משכלת והון וכל טוב בא בזכותה, אם כן אמר אברהם אל תעצבי על אומרי לך שתאמרי אחותי, כי אני יודע שבזה תצילני ויתנו לי מתנות (רמ"ז).

²¹⁶⁸ שלא תמסר מפני זכותה (אור יקר).

²¹⁶⁹ עם היות שלא תמסר, ועם כל זה ברשות עשה כדמסיק (אור יקר).

²¹⁷⁰ וזה כפי פשט הכתוב, ועוד שלא תלה הטובה בגוים, שהיה לו לומר יטבו לי, אלא השמירה שעמה מאת הבורא, וייטב אהדר לקב"ה, והיינו תירוץ ב', והיינו, ועוד דקאמר לעיל, שהוא טענה שנית לתקן הכל (אור יקר).

ואנא לא נמירנא ובגיני כך אמר אמרי נא אחותי את וגו' ²¹⁷¹ (בראשית יב יג):	
יִיטב לִי יִיטבו לִי מִבְּעֵי לִיָּה דְּכִתִּיב (שם יב) וְהִיָּה כִּי יִרְאוּ אוֹתְךָ הַמִּצְרִים וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וְעַל דָּא יִיטבו לִי מִבְּעֵי לִיָּה אֲלֵא יִיטב לִי דָא דְּאִזִּיל קִמֵּךְ יִיטב לִי בְּהָאֵי עֲלֵמָא קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמִמוֹנָא וְחִיתָה נִפְשִׁי בְּהָהוּא עֲלֵמָא ²¹⁷² בְּגַלְלֵךְ דְּלֵא תִסְטִי ²¹⁷³ מִן אוֹרְחָא דְקִשּׁוּט דָּאֵי אִזְכִּי בְּגִינֵךְ בְּמִמוֹנָא בְּהָאֵי עֲלֵמָא וְתִסְטִי אֲנִת בְּאוֹרְחָא הָא מִיתָא זְמִינָא בְּהָהוּא עֲלֵמָא אֲלֵא תִסְתַּמֵּר דִּתְחִי נִפְשִׁי בְּהָהוּא עֲלֵמָא בְּגַלְלֵךְ:	"יִיטב לִי", הִיָּה צְרִיךְ לִהְיוֹת יִיטְבוֹ לִי, שְׁכֹתוֹב "וְהִיָּה כִּי יִרְאוּ אוֹתְךָ הַמִּצְרִים וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת", וְעַל כֵּן צְרִיךְ לִהְיוֹת יִיטְבוֹ לִי. אֲלֵא יִיטב לִי, זֶה שֶׁהוֹלֵךְ לִפְנֵיךְ, יִיטב לִי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּמִמוֹן, וְחִיתָה נִפְשִׁי בְּאוֹתוֹ הַעוֹלָם בְּגַלְלֵךְ, שְׁלֵא תִסְטִי מִדְּרֹךְ הָאֲמִת, שְׁאֵם אִזְכָּה בְּגַלְלֵךְ בְּמִמוֹן בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵת תִּסְטִי בְּדֶרֶךְ, הִרִי מִיתָה זְמִינָה בְּעוֹלָם הַהוּא, אֲלֵא תִשְׁמְרִי שְׁתַּחֲוִי נִפְשִׁי בְּעוֹלָם הַהוּא בְּגַלְלֵךְ.
ובגין דההוא מלאכא אוזיל קמה לנטרא לה מה כתיב (בראשית יב יז) וינגע יהוה את פרעה וגו' על דבר ²¹⁷⁴ שרי ודאי דהות אמרת למלאכא מחי והוא מחי ועל דא לא דחיל אברהם מנה כלום דהא היא מתנטרא ומה דדחיל מגרמיה דחיל דלא חמא ²¹⁷⁵ עמיה נטורא הכי תא חזי עשר ²¹⁷⁶ זמנין פקידת שרה למלאכא למחאה לפרעה ובעשר מכתשין אלקי סימנא עבדת שרה לבנהא בתרהא דמצרים:	וּמִשּׁוּם שֶׁהַמֶּלֶאךָ הַהוּא הֵלֵךְ לִפְנֵיהֶם לְשֹׁמֵר אוֹתָהּ, מִה כְּתוּב "וַיִּגְעַע ה' אֶת פְּרֹעַה וְגו'" עַל דְּבַר שְׂרִי, וְדָאֵי שֶׁהִיָּתָה אוֹמֶרֶת לְמֶלֶאךָ הַכֹּהֵן הוּא מִכָּה, וְעַל כֵּן לֹא פָּחַד אֲבִרָהֶם עֲלֶיהָ כְּלוּם, שֶׁהִרִי הִיא שְׁמֹרָה. וְמָה שֶׁפָּחַד עַל עֲצָמוֹ פָּחַד, וְלֹא רָאָה עֲמוֹ שְׁמִירָה כְּזוֹ. בָּא וְרָאָה עֶשֶׂר פְּעָמִים צוּוֹתָהּ שְׂרָה לְמֶלֶאךָ לִהְיוֹת אֶת פְּרֹעַה, וּבְעֶשֶׂר מִכּוֹת לָקָה, סִימָן עֲשֵׂתָה שְׂרָה לְבָנֶיהָ אַחֲרֶיהָ בְּמִצְרַיִם.

²¹⁷¹ ויקח את שרה. דע, כי מה שנלקחה שרה בארץ פלשתים שלקחה אבימלך ולא קרב אליה, ועצור עצר ה' בעד כל רחם לבית אבימלך, וארז"ל אפילו לנקביהם לא היו יכולים לצאת, עד שנתפלל עליהם אברהם, ונתן לאברהם צאן ובקר ועבדים ושפחות, והשיב לו את שרה אשתו, כי לא די לצדיקים שמחזירים להם את שלהם, אלא שמוסיפין על שלהם. וכן לעתיד (ישע' ס"ו ב') תחת הנחשת אביא זהב, וכתיב והביאו (שם ס' ז') את כל אחיכם מנחה לה', וכן ביציאת מצרים (שמות י"ב ל') וינצלו את מצרים וכו'. ודע, כי כמו שנלקחה שרה, והחזירה בכסף זהב כדי שיתפלל אברהם בעדם, ויפתח את רחמם ה', כן ג"כ היה בזמן ישראל, כשלקחו הארון פלשתים דוגמת שרה, והיה בשדה פלשתים ט' חדשים, וגם בהם עשה ה' שפטים ובאלהיהם. כי (שמואל א' ה' ד') רק דגון נשאר עלי, והם הוכו בעפולים ולא היו יכולים לצאת לנקביהם כי עצור נעצרו, והעכברים מסרסים אותם, ואינם מולידים עד שהחזירוהו, דוגמת אבימלך זקנם, שהשיב את שרה במנחה ורכוש, כדי שיתפלל אברהם בעדם. ולכן לקחו גם הם זאת העצה ביניהם, והשיבוהו ברכוש טחורי זהב ועכברי זהב ובקר העגלות לעולם, ובזה נתרפאו. והבן (ספר הליקוטם וירא כ).

²¹⁷² הוא בסוד ההוא רוחא דשביק בה, דאקרי נפש כדכתיב ברחל, והיינו נפשי, פי' נפש שלי שנתתי בך (רמ"ז).

²¹⁷³ שלא יפתנה יצרה ויסתלק השמירה, ויהיה למפרע הכל עון ופגם (אור יקר).

²¹⁷⁴ במאמר פיה שהיה מצוה למלאך שמירתה הכה תכה (אור יקר).

²¹⁷⁵ הטעם הוא מפני שירד למצרים בלי רשות כמ"ש בפרשת לך לך פא ע"ב (רמ"ז). הנה הגם כי שם כתוב כן, אבל הוא רק דעת ר' יהודה אבל שם דף פג ע"א ע"ב בדברי הרשב"י (וכן בדברי ר' יצחק שם פב ע"א), מבואר שדעתם הוא אינו כן ע"ש היטיב, והטעם דלא חמא עמיה נטורא כי רצון הקב"ה הנה היה שיעמוד בעצמו בנסיון הנורא הזה וכן היה כי יצא לשלום כמבואר שם, וכל דברי ר' יהודה שם פא ע"ב הוא קודם ששמע את דברי הרשב"י, אבל אח"כ הרי הסכים עמו כמבואר שם פג סע"ב עש"ה ותמצא (לש"ן). הנה בזוה"ק (פ' לך לך דף פא ע"ב) הנה מבואר שם כי ירדת אברהם אבינו למצרים היה ג"כ שלא ברשות ע"ש. אמנם הוא כי שם הוא דברי ר' יהודה, ואמר כ"ז קודם ששמע את דברי רשב"י אשר שם (פג עמוד א ב), אבל אח"כ הרי הסכים עמו והוטב לפניו את כל דברי רשב"י בזה מאד מאד וכמבואר שם (פג סע"ב), עש"ה ותראה שכן הוא. וכן דברי ר' יצחק שם (פג ע"א) דבגין כך כו', וכן כל דברי הזוהר בפ' תזריע (נב ע"א) ע"ש, הנה כ"ז הוא לא כדברי ר' יהודה בזה ע"ש בכ"ז היטיב ותמצא שכן הוא (דע"ה ח"ב פג ע"ד).

²¹⁷⁶ לתרץ טעם יפה שכל ענין ירדת אברהם למצרים סימן לגלות בניו, ולקחת שרה סימן תחלת הגלות, ושליטת פרעה להביאה אל ביתו, ואח"כ לא ישלוט בה אלא יכה אותו עשר מכות, סימן שלא ישלוט בישראל ויוכה בעבורם עשר מכות, ושלל שלקח סימן ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, והכל סימן יפה לבניהם אחריהם, ואין לתמוה כלל על עניינם, וכן פירש ר' אבא שענין מצרים סימן לגאולה העתידה (אור יקר).

רבי אבא פתח (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, עתיד הקדוש ברוך הוא להראות גאולה לבניו כאותם הימים ששלח הקדוש ברוך הוא להוציא את ישראל, והראה את אותן המכות למצרים והלקה אותם בגלל ישראל.	רבי אבא פתח (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, עתיד הקדוש ברוך הוא להראות גאולה לבניו כאותם הימים ששלח הקדוש ברוך הוא להוציא את ישראל, והראה את אותן המכות למצרים והלקה אותם בגלל ישראל.
בא וראה, מה בין הגאולה הזו לגאולת מצרים. גאולת מצרים היתה במלך אחד, ובמלכות אחת. כאן בכל המלכים של העולם. ואז יתכבד הקדוש ברוך הוא בכל העולם, וידעו הכל שלטונו של הקדוש ברוך הוא, וכולם ילקו במכות עליונות על אחת שמים, מפני שיסרבו כולם את ישראל, ואז יתגלה שלטונו של הקדוש ברוך הוא, שכתוב "והיה ה' למלך על כל הארץ", ואז כולם יתנדבו את ישראל לקדוש ברוך הוא, זה שנאמר "והביאו את כל אחיכם וגו'", אז יעמדו האבות בשמחה לראות את גאולת בניהם כמקדם, זה שנאמר כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, אמן כן יהי רצון.	תא חזי מה בין פורקנא דא לפורקנא דמצרים פורקנא דמצרים הוה בחד מלכא ובמלכו חדא הכא בכל מלכין דעלמא וכדין יתייקר קודשא בריך הוא בכל עלמא וינדעון כלא שלטנו דקודשא בריך הוא וכלהו ילקון במכתשין עלאין על חד תרין בגין דיסרבון כלהו בישראל וכדין יתגלי שולמניה דקודשא בריך הוא דכתיב (זכריה יד ט) והיה יהוה למלך על כל הארץ וכדין כלהו יתנדבון בהו בישראל לקודשא בריך הוא הדא הוא דכתיב (ישעיה סו כ) והביאו את כל אחיכם וגו' כדין קיימין אבהן בחדווא למחמי פורקנא דבנייהו כמלקדמין הדא הוא דכתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות אמן כן יהי רצון.
ברוך ה' לעולם אמן ואמן ימלך ה' לעולם אמן ואמן:	ברוך ה' לעולם אמן ואמן ימלך ה' לעולם אמן ואמן:
נב/ב	
פרשת תורת המצורע:	
וידבר יהוה אל משה לאמר זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו וגו' (ויקרא יד ב) רבי אבא פתח ²¹⁷⁷ (איוב יט כט) גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון שדון שדון שדין כתיב ²¹⁷⁸ כמה אית לון לבני נשא לאסתמרא ארחיהו ²¹⁷⁹ ולדחלא מקמי קודשא בריך הוא ²¹⁸⁰ דלא יסטי מארחא דכשרא ²¹⁸¹ ולא יעבור על פתגמי אורייתא ²¹⁸² ולא יתנשי מנה ²¹⁸³ :	"וידבר ה' אל משה לאמר, זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו וגו'". רבי אבא פתח "גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון שדון". שדון, כתוב שדין, כמה יש לבני אדם לשמור את דרכיהם ולפחד מפני הקדוש ברוך הוא, שלא יסטו מדרך כשרה ולא לעבור על דברי תורה, ולא תשכח ממנו.

²¹⁷⁷ שמות כו ע"א (הערת הזהר).

²¹⁷⁸ נראה שכוונתו להוכיח מ"ש אחר כך שצריך האדם ליראה מהגבורות של הקדושה ולא מכח השתלשלותם עד מקום החיצונים וכמ"ש בפרשת ויקהל רטז ע"א גבי (יט יד) ויראת מאלקיק, וכמ"ש [שם] בזהר הרקיע. והענין שהגבורות הקדושות בהם יתכן לומר הוא הדין והוא הדיין, וכמו שאנו אומרים המלך המשפט, וכמ"ש מעין זה הב"י ריש הלכות ראש השנה בשם הר"ר מנוח. והנה מלת דין פירשו המפרשים תואר. על משקל (משלי יד, יד) סוג לב, (במדבר לה, לב) לנוס אל עיר מקלטו, ור"ל דיין. ואם כן אם תפרשהו על הגבורות הקדושות אתי שפיר הכתיב והקרי (רמ"ז).

²¹⁷⁹ ירצה כי כל אדם המקיים מצות יוצרו בתדירות שם לו דרך למטה בין החיצונים להעלות משם ביוריו דבר יום ביומו, וכן מכין אורח למעלה להעלותם להתקן, ועל כן צריך לשמור אורחותיו שיהיו מסוקלים ממכשולים אבן נגף (רמ"ז).

²¹⁸⁰ הוא הדבר אשר הקדמתי כי אעפ"י שהוא נכנס בעמקי הקלי' להעלות ניצוצים, לא יירא את אלהי העמים וכנזכר בפרשת ויקהל הנז"ל, אלא יירא ממלכות היצירה ולמעלה שהיא לפני הקב"ה, מה שאין כן בכח המובלע במצולות (רמ"ז).

²¹⁸¹ נראה שהוא מה שאמרו רז"ל בטוב וישר, טוב בעיני שמים וישר בעיני הבריות. ולפי דעתי בכעין אלו העניינים שהם לפני משורת הדין וכדאמרין בבבא מציעא (פג ע"א) גבי (משלי ב כ) למען תלך בדרך טובים וגו', יש בזה תיקון לחיצוניות העולמות שהוא הנראה והנודע לעיני הבריות, ואם כן (נ"א ואי נמי)

שכל מי שלא לומד תורה ולא עוסק בה, הוא נזוף מהקדוש ברוך הוא, רחוק הוא ממנו, ולא שורה עמו שכינה. ואותם השומרים שהולכים עמו, מסתלקים ממנו, ולא עוד אלא שמכריזים לפניו ואומרים, הסתלקו מסביב לפלוני שלא חושש על כבוד רבונו, אוי לו שהרי עזבו אותו עליונים ותחתונים, אין לו חלק בדרך החיים.	דכל מאן דלא לעי באורייתא ²¹⁸⁴ ולא ישתדל בה ²¹⁸⁵ נזיפא הוא מקודשא בריך הוא ²¹⁸⁶ רחיקא הוא מניה ²¹⁸⁷ לא שרייא שכינתא עמיה ²¹⁸⁸ ואינון נטורין ²¹⁸⁹ דאזלין עמיה אסתלקו מניה ולא עוד אלא דמכריזי קמיה ²¹⁹⁰ ואמרי אסתלקו סוחרניה דפלניא ²¹⁹¹ דלא חש על יקרא דמאריה ווי ליה דהא שבקוהו עלאין ²¹⁹² ותתאין ²¹⁹³ לית ליה חולקא בארחה דהיי ²¹⁹⁴ :
וכשהוא עוסק בעבודת רבונו ולומד תורה, כמה שומרים מזמנים כנגדו לשמור אותו, ושכינה שורה עליו, וכולם מכריזים לפניו ואומרים, תנו כבוד לדמות המלך, תנו כבוד לבן המלך, שמור הוא בעולם הזה ובעולם הבא, אשרי חלקו.	וכד איהו אשתדל בפולחנא דמאריה ולעי באורייתא כמה נטורין ²¹⁹⁵ זמינין לקבליה לנטרא ליה ושכינתא שריא עליה וכלא מכריזי קמיה ²¹⁹⁶ ואמרי הבו יקרא לדיוקנא דמלכא ²¹⁹⁷ הבו יקרא לבריה דמלכא ²¹⁹⁸ אתנטיר הוא בעלמא דין ובעלמא דאתי זכאה חולקיה:
בא וראה בלשון הרע שאמר הנחש לאשה, גרם לאשה ולאדם לגזור עליהם מיתה ועל כל	תא חזי בלישנא בישא ²¹⁹⁹ דאמר נחש לאתתא גרים לאתתא ולאדם למגזר עלייהו מיתה ועל כל

יכון לכל הגזרות והסייגים שגזרו רז"ל, שהם ממש גדרות להישיר את ישראל באורח מישור שלא יסטו ימין ושמאל, ובזה מוסיפים כח בשכינה בהיותה בגלות (רמ"ז).

²¹⁸² הוא מצות התורה המעשיות שבהם נתקנה בחינת הנפש שהיא חיצונית הפנימיות (רמ"ז).

²¹⁸³ הוא הלימוד בה והעיון בדבריה, שבקריאה מתוקן הרוח ובכוונות והעיון תתוקן הנשמה (רמ"ז).

²¹⁸⁴ הוא ההגיה בה והעיון (רמ"ז).

²¹⁸⁵ הוא קיום המצוות והעסק בהם (רמ"ז).

²¹⁸⁶ מנודה מבית דין של מעלה שהוא באי, וזה כנגד העיון (רמ"ז).

²¹⁸⁷ ה' רחוק ממנו, והיינו כנגד הקריאה (רמ"ז).

²¹⁸⁸ זה כנגד העסק במצוות (רמ"ז).

²¹⁸⁹ הם שני המלאכים המלוים את האדם, שעליהם נאמר (תהלים צא, יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמך, כי בהיות האדם צדיק גם יצה"ר נעשה שומר שלו, כי גדול כחו להמתיק הגבורות, ובזה היצה"ר שנמשך מהן נכנע ומתייחד עם היצר הטוב הנמשך מהחסדים (רמ"ז).

²¹⁹⁰ יש על האדם שני מקיפים בסוד ל' ומ', וסודם מז' יודין דע"ב קס"א כנזכר באדם ישר, ולכן יוצא כרז"ש עולה ע"ב קס"א (רמ"ז). ועי' ספר עמק המלך (שי"ד פ"א): יצא כרוז מאת שר התשובה, שהיא בינה של עולם התוהו הנקרא כרוזיא"ל, כי הכרוז יוצא מאבא ואמא ליסר הבנים או לגזור גזירה, הן לקיום עולם הן לשממון ולדראון עולם. וכרוז הוא אותיות זכור שהוא ע"ב קס"א דהיינו הויה דיודין במילואו עולה ע"ב הוא באבא, ואהי"ה במילואו ביודין עולה קס"א הוא באמא, ומבין שניהם יוצא הכרוז.

²¹⁹¹ הוא העלאת והסתלקות השני אורות המקיפים וסובבים את האדם (רמ"ז).

²¹⁹² כל המדות הקדושות (רמ"ז).

²¹⁹³ מלאכיו שומריו (רמ"ז).

²¹⁹⁴ הוא הקו האמצעי שהוא אורח החיים סוד היסודות (רמ"ז).

²¹⁹⁵ היינו שבהתעסקו בתורה ומעשים טובים מידי פעם בפעם זוכה לעיבור נשמות הצדיקים המתעברים בו, וכל נשמה מתלוית במלאכיה השומרים אותה וכולם שומרים אותו (רמ"ז).

²¹⁹⁶ בין מלאכי החסד ובין מלאכי הדין, ולא כאל הרשע דלא הכל מכריזים (רמ"ז).

²¹⁹⁷ הוא בסוד הצלם והדמות (רמ"ז).

²¹⁹⁸ כי התורה סוד הת"ת ולכן העוסק בה נקרא בן להקב"ה וזוכה לכנוי זה של בן (רח"ו). כנגד פנימיות הנשמה, אי נמי הוא בסוד (תהלים קכב, ח) אחי ורעי, שישאל אחים לזעיר וגם נקרא בניו (רמ"ז).

²¹⁹⁹ ידוע שכל מגמת הנחש היתה לפגום בדעת הקדוש ולהמשיך אור גבורותיו עד עץ הדעת טוב ורע לערב הקדושה בטומאה, פי' להמשיך הגבורות עד סוף ההשתלשלות, וז"ש (בראשית ג ה) והייתם כאלהים, כלומר ולא תצטרכו אל ייחוד ה' אלקים, כי כן יפה לכם להיות כלולים מטוב ורע, וכמו שהש"ת בורא רע. וזה שאמרו רז"ל שאמר לה מאילן זה אכל וברא את העולם, דאלמלא (נ"א דאם) עיקר השליטה היא מעץ החיים ולמעלה איך היה מציאות לרע, ואם כן חטא בלשה"ר ופגם בברית המעור, ודוקא שדבק לאיתתא, שבה היתה כוונתו להמשיך כחו (נ"א כחה) לחיצונים. והנה הלשון נקרא חרב, ולכן עמד כנגד חרב ה' שהיא הנקבה הקדושה, שהרי דעת הרשב"י היא שהסיף היא המיתה הרביעית כנגד ה' אחרונה וכנזכר בסנהדרין (פ"ז מ"א). ולשיטתיה אזיל רעיא מהימנא בריש פרשת שופטים (רעד ע"ב). וה"ס (תהלים קמט ו) חרב

עלמא בלישנא בישא כתיב (תהלים נז ה) ולשונם חרב חדה בגין כך גורו לכם מפני חרב מפני לישנא בישא כי חמה עונות חרב מאי כי חמה עונות חרב דא חרב ליהו"ה דתנן חרב אית ליה לקודשא בריך²²⁰⁰ הוא דביה דאין לחייביא הדא הוא דכתיב (ישעיה לד ו) חרב ליהו"ה מלאה²²⁰¹ דם (דברים לב מב) וחרבי תאכל בשר ובגין כך (איוב יט כט) גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון:	העולם. בלשון הרע כתוב "ולשונם חרב חדה", לכן גורו לכם מפני חרב, מפני לשון הרע. כי חמה עונות חרב, מהו כי חמה עונות חרב, זו חרב לה', ששנינו יש לקדוש ברוך הוא חרב, שבה הוא דן את הרשעים, זה שנאמר "חרב לה' מלאה דם", "וחרבי תאכל בשר", ולכן "גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון".
שדון ושדן כתיבו בגין דתדעון דהכי אתדן מאן דאית ליה חרב בלישניה אודמן ליה חרב וס"א אתדן בההוא חרבא דשצי כלא הדא הוא דכתיב זאת תהיה תורת המצורע:	שדון, כתוב שדן, כדי שתדעו שכך נדון מי שיש לו חרב בלשונו, מזדמנת לו חרב (נידון באותה חרב) שמשמידה הכל, זה שנאמר זאת תהיה תורת המצורע.
רבי אלעזר פתח (קהלת ט יב) כצפרים²²⁰² האחויות בפח כהם יוקשים בני אדם האי קרא הא אתמר אבל תא חזי בני נשא לא ידעין ולא שמעין ולא מסתכלי ברעותא דמאריהון וכרוזא כל יומא קארי קמייהו ולית מאן דציית ליה ולית מאן דיתער רוחיה לפולחנא דמאריהו בשעתא דרמש ליליא ותרעין סתימין²²⁰³ אתער נוקבא דתהומא רבא וכמה חבילי טריקין משתכחי בעלמא כדין אפיל קודשא בריך הוא שינתא על כל בני עלמא ואפילו על כל די בהון אתערותא דחיי ואינון שאטן בעלמא ומודיעין להו לבני נשא מלין מנהון כדיבין²²⁰⁴ ומנהון קשוט ובני נשא אתקטרו בשינתא:	רבי אלעזר פתח, "וכציפורים האחויות בפח כהם יוקשים בני האדם", הפסוק הזה הרי נתבאר, אבל בא וראה, בני אדם לא יודעים ולא שומעים ולא מסתכלים ברצון אדונם, והכרוז קורא כל יום לפניהם ואין מי שמקשיב לו, ואין מי שמעיר את רוחו לעבודת אדונו, בשעה שיוורד הלילה והשערים נסתמים, מתעורר נקב של תהום רבה, וכמה קבוצות של מחבלים נמצאים בעולם, אז מפיל הקדוש ברוך הוא שינה על כל בני העולם, ואפילו על כל שבהם התעוררות של חיים, והם משוטטים בעולם ומודיעים לבני אדם דברים, מהם כוזבים ומהם אמת, ובני אדם קשורים בשינה.
וכד אתער רוחא דצפון ואתפליג ליליא שלהובא נפקא ובטש תחות גדפוי דתרנגולא וקרי וקודשא בריך הוא עאל בגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקייא וכדין כרוזא נפיק וקרי וכל בני עלמא מתערי בערסייהו אינון די בהון אתערותא דחיי קיימין לפולחנא דמאריהון ועסקי באורייתא ובשבחא דקודשא בריך הוא עד דאתי צפרא (כד אתער רוחא דצפון ואתפליג ליליא כרוזא נפיק וקב"ה עאל בגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקייא וכדין (שלהובא נפקי ובטשי) [שלהובא נפקא ובטש] גדפוי דתרנגולא וקרי וכל בני עלמא מתערי בערסייהו ולית מאן דיתער רוחיה	כשמתעוררת רוח צפון ונחלק הלילה, השלהבת יוצאת ומכה תחת כנפי התרנגול, והוא קורא, והקדוש ברוך הוא נכנס לגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, ואז הכרוז יוצא וקורא, וכל בני העולם מתעוררים במטותיהם, אותם שיש בהם התעוררות של חיים עומדים לעבודת רבונם ועוסקים בתורה ובשבחו של הקדוש ברוך הוא עד שבא הבוקר.

פיפיות וכמ"ש שם. ולכן כתוב כי חמה עונות חרב, שהרי בד' קליפות הנזכרים בפסוק (שם עת, לח) והוא רחום (רמ"ז).

²²⁰⁰ חרב נקרא שם ב"ן דנוק' (רח"ו).

²²⁰¹ לשון נקבה (רח"ו).

²²⁰² וכצפרים (דפ"ו).

²²⁰³ דגן עדן (רח"ו).

²²⁰⁴ כדיבין (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

לפולחנא דמאריה)	
כד אתי צפרא וכל חיילין (כרוזא קרי וחיילין) ומשריין דלעילא משבחין ליה לקודשא בריך הוא הדא הוא דכתיב (איוב לח ז) ברן יחד ככבי בקר וגו' כדין כמה תרעין אתפתחו לכל סטריין ²²⁰⁵ ותרעא דאברהם אתפתח ב(י)ה בכנסת ישראל לזמנא לכל בני עלמא הדא הוא דכתיב (בראשית כא לג) ויטע אשל בבאר שבע:	כשבא הבוקר (כרוז קורא וכל) כל החיילות והמחנות שלמעלה משבחים את הקדוש ברוך הוא, זה שנאמר ברן יחד כוכבי בוקר וגו', אז כמה שערים נפתחים לכל הצדדים, והשער של אברהם נפתח לכנסת ישראל לזמן את כל בני העולם, זה שנאמר "ויטע אשל בבאר שבע".
ומאן ודלא יתער רוחיה בפולחנא דמאריה בהיך	ומי שלא מעיר את רוחו לעבודת רבונו, באיזה
גנ/א	
אנפין יקום קמי מלכא כד יתערון עליה בדינא ויתפסון ²²⁰⁶ ליה בקולרא ולא ישתכח עליה זכותא לאשתזבא כדין כתיב (קהלת ט יב) וכצפרים האחוזות בפח כהם יוקשים בני האדם:	פנים יעמוד לפני המלך כשיתעוררו עליו בדין, ויתפסו אותו בקולר ולא תמצא עליו זכות להנצל, ואז כתוב "וכצפרים האחוזות בפח כהם יוקשים בני האדם".
ועד לא ינפוק בר נש מהאי עלמא בכמה דינין אתדן נפשא עם גופא עד לא יתפרשון דא מן דא ולית מאן דישגח (אפילו) בההוא זמנא דמטא שעתא לאתפרשא לא נפקא נפשא מן גופא עד [דתתגלי] (דאתגלי) עליה שכינתא ונפשא מגו חדותא וחביבותא דשכינתא נפקא מגופא לקבלהא:	וטרם שיצא אדם מן העולם הזה בכמה דינים הוא נדון, הנפש עם הגוף טרם שיפרדו זה מזה ואין מי שישגיח (אפילו) באותו זמן שמגיעה שעת ההפרדה, לא יוצאת הנפש מן הגוף עד שמתגלה עליו שכינה, והנפש מתוך שמחה וחביבות של השכינה יוצאת מן הגוף כנגדה.
אי זכאה הוא אתקשר ²²⁰⁷ בה ואתדבק בה ואי לאו שכינתא אזלא והיא אשתארת ואזלת ומתאבלת על פרישותא דגופא מתלא אמרי שונרא מאשא לא מתפרשא חדדי לסכינא אזלא אבתריה:	אם הוא צדיק הוא נקשר ונדבק בה, ואם לא, השכינה הולכת והיא נשארת והולכת ומתאבלת על פרידת הגוף. משל אומרים, חתול לא נפרד מאש, חדר את הסכין והוא ילך אחריו.
לבתר ואתדנו תרווייהו (אתדנת בכמה דינין עד דאשתארת בגיהנם) על ידי דדומה (ו)גופא אתדן בקברא עד דתב לעפרא ונפשא באשא דגיהנם בכמה דינין עד ההוא זמנא ודאתגזר עלה לקבלא עונשא (דקבילת עונשא לאתרחקא מאתר דיתבין ביה צדיקיא) בתר דקבילת עונשא ומטי זמנא לאתדכאה כדין אסתלקת ²²⁰⁸ מגיהנם ואתלבנת מחובהא:	אחר כך נדונים שניהם על ידי דומה, הגוף נדון בקבר עד ששב לעפר, והנפש באש הגיהנם בכמה דינים עד אותו זמן שנגזר עליה לקבל עונש, אחר שקבלה עונשה ומגיע הזמן להטהר, אז עולה היא מהגיהנם ומתלבנת מחטאיה.
כפרזלא דאתלבן בנורא וסלקין עמה עד דעאלת לגנתא דעדן דלתתא ואסתחי תמן באינון מיא ואסתחי בבוסמין דתמן כמה דאת אמר (שיר ג ו) מקטרת מר ולבונה וקיימא תמן עד זמנא דאתגזר עליה לאתרחקא מאתר דיתבין ביה הצדיקים.	כמו ברזל שמתלבן באש, ועולים עמה עד שנכנסת לגן עדן שלמטה, ורוחצת שם באותם מים ורוחצת בבשמים ששם, כמו שנאמר "מקטרת מר ולבונה", ועומדת שם עד הזמן שנגזר עליה להתרחק מהמקום שיושבים בו הצדיקים.

²²⁰⁵ פתח היסוד פתח האהל ואברהם יושב שם בסוד טפת לובן דאתגלייא בפום אמה (רח"ו).

²²⁰⁶ ויתפסון (דפ"ו).

²²⁰⁷ מתקשר (דפ"ו).

²²⁰⁸ אסתלקא (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

צדיקיא:	
וכשמגיע הזמן לעלות, אז עולים עמה דרגה אחר דרגה עד שנקרבת כקרבן על המזבח, זה שנאמר "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן", הכהן העליון שלמעלה. הנפש הזו שלא נטמאה כל כך בעולם הזה, לזו יש תקנה כדוגמא זה, ואם לא אז "מעוות לא יוכל לתקון וגו'".	ובכך מטא זמנא לסלקא כדין סלקין עמה ודרגא בטר דרגא עד דאתקריבת כקורבנא²²⁰⁹ על מדבחא²²¹⁰ הדא הוא דכתיב (ויקרא יד ב) זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן כהנא עלאה²²¹¹ דלעילא האי נפשא דלא אסתאב כל כך בהאי עלמא האי אית ליה תקנתא כגוונא דא ואי לאו (קהלת א טו) מעוות לא יוכל לתקון וגו'.
זאת תהיה תורת המצורע רבי יצחק פתח (שם ה) וזרח השמש ובא השמש וגו' האי קרא אתמר ואוקימנא ליה בנשמתא דבר נש²²¹² בשעתא דהיא קיימא עמיה דבר נש בהאי עלמא²²¹³ כדין וזרח השמש²²¹⁴ ובא השמש²²¹⁵:	"זאת תהיה תורת המצורע", רבי יצחק פתח, "וזרח השמש ובא השמש וגו'", פסוק זה נתבאר ובארנו אותו על נשמת האדם, בשעה שהיא עומדת עם האדם בעולם הזה, אז וזרח השמש ובא השמש.
בזמן שיוצא אדם מן העולם הזה ונמצא בתשובה, אז אל מקומו שואף, זורח הוא שם. אם הוא צדיק כמו שנאמר "ובא השמש וטהר, ואחר יאכל מן הקדשים".	בזמנא דנפיק בר נש מהאי עלמא ואשתכח בתשובה²²¹⁶ כדין אל מקומו שואף²²¹⁷ זורח הוא שם²²¹⁸ אי זכא אי הו²²¹⁹ כמה דאת אמר (ויקרא כב ז) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים:

²²⁰⁹ מ"ן (רח"ו).

²²¹⁰ יסוד דנוק' (רח"ו).

²²¹¹ מיכאל המקריב אותה (רח"ו).

²²¹² הם שני דברים, ד"אתמר" הוא מה שאמרו רז"ל עד שלא שקעה שמשו של פלוני וכו', והכרחם חדא מהכפל ב' פעמים השמש משמע שהם שנים משונים, ועוד דהו"ל להתחיל בסדר עולם ויהי ערב והו"ל ובא תחילה, ועוד כמ"ש קודם דור הולך ודור בא. ונקראו החכמים שמש באור תורתם וזהו הדבר האחד. אמנם השני הוא מ"ש "ואוקימנא ליה בנשמתא" וכו', וירצה שאפילו באיש אחד יש לפרש הפסוק בענין הנשמה שהיא מאירה לעולם והיא מתחדשת בכל יום בסוד (איכה ג כג) חדשים לבקרים, ובלילה היא עולה למעלה בכח מעשים ותורה שחידש אותו היום, ואז היא משונה לטובה ממה שהיתה בשחרית. ובזה יכון מ"ש השמש שתי פעמים, וגם יצדק לקראה שמש בעוה"ז לגבי מעלתה אחר מותה שמתדבקת לאור הגנוז, וכמש"ה (תהלים לא כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך (רמ"ז).

²²¹³ אבל בעלותה למקומה אז זורח הוא שם במקום הגנוז. ודוק אומרו בשעתא דהיא קיימה, דהיינו מי שמקיים את (נ"א אז) נשמתו עמו שהולך ומוסיף תורה ומעשים טובים ואז נכון לקורא בשם שמש ב' פעמים, משום דאשתנית למעליותא. ועוד יש לומר במ"ש בספר הכוונות בסוד השכיבנו, שבלילה קודם חצות אין ת"ת מזדווג עם מלכות אלא רק היסוד לבדו אבל ביום הוא זווג ת"ת, וידוע שבין ת"ת ובין היסוד נקראים שמש, וזה סוד בין השמשות, וגם השמש ב' פעמים. יתר על כן איתא בכמה מקומות בספרי הרב זלה"ה ובפרט באדם ישר, שכל המצוות אינם אלא לצרף ולברר את הצלם והחומר אך הצורה אינה צריכה תיקון כלל ולא הוצרכה להתלבש בצלם וחומר רק להמשיך בהם אור לתקנם, וזה סוד ירידת הנשמה לעולם. ונמצא לפי זה שהנשמה בעצמותה היא אור הגנוז אבל מפני אורה שמאירה בצלם וחומר נקראת שמש, וז"ש בשעתא דהיא קיימא וכו', שאז נקרא שמש שהיא משמשת להאיר אור בצלם שודאי ערכו של אור זה המאיר בצלם הוא בערך אור השמש אל אור הגנוז (רמ"ז).

²²¹⁴ באור תורה ומעשים טובים שעסק ביום (רמ"ז).

²²¹⁵ ששוקע מהעוה"ז ובא למעלה ומאיר שם בין הצדיקים ומקבל אור חדש וחוזר וזורח למטה ממה שקבל למעלה, וזהו שם שמש, ישר והפוך ממעלה למטה וממטה למעלה (רמ"ז).

²²¹⁶ פי' כשעשה תשובה ממש דהיינו שהשיב את הניצוצות למקומם שהוא לאי' גן עדן העליון שמשם ירדו רפ"ח ניצוצין ואי' נקראת תשובה (רמ"ז).

²²¹⁷ ופי' שואף יש בו ענין תקוה (איוב ז, ב) כעבד ישאף צל, וענין המשכת הנשימה (ירמיה ב, כד) שאפה רוח. ותרווייהו איתניהו בפסוקנו, ור"ל מייחל ומקוה לשוב אל מקומו ושאליו שואף וממשיך אותם הניצוצין (רמ"ז).

²²¹⁸ ירצה שבהתעלות הנפש והצלמים למעלה אז מתלבשים בלבושי גן עדן עליון ותחתון ואז נתווסף האור למעלה והוא אור מתמיד, ולא כשל העוה"ז שהיה בו חסרון זורח ובא, אבל שם כל הניצוצות מתחברות יחדיו והאור רב ומופלא מאד (רמ"ז).

בא וראה על כל חטאי העולם הקדוש ברוך הוא מכפר בתשובה, פרט מאותו לשון הרע שמוציא שם רע על חבריו. והרי פרשוה שכתוב זאת תהיה תורת המצורע, זאת היא תורתו של מוציא שם רע.	תא חזי כל חובי עלמא קודשא בריך הוא מכפר עליהו בתשובה ²²²⁰ בר מההוא לישנא בישא (ו)דאפיק שום ביש על חבריה והא אוקמוה דכתיב זאת תהיה תורת המצורע זאת היא תורתו של מוציא שם רע:
רבי חייא אמר כל מי שמוציא לשון הרע מטמאים לו את כל איבריו, וראוי לסגור משום שאותו דיבור רע עולה ומעורר רוח טומאה עליו והוא נטמא. הבא להטמא מטמאים אותו, בדיבור שלמטה מתעורר דיבור אחר.	רבי חייא אמר כל מאן דאפיק לישנא בישא אסתאבן ליה כל שייפוי ויתחזי לסגרא בגין ודההוא (דההוא) מלה בישא סלקא ואתער רוחא מסאבא עלוי ואסתאבא אתי לאסתאבא מסאבין ליה במלה דלתתא אתער מלה אחרא:
פתח ואמר "איכה היתה לזונה קריה נאמנה וגו'", מי שהיתה נאמנה לבעלה הפכה לזונה. מלאתי משפט, משפט זה ודאי הקדוש ברוך הוא, צדק זו כנסת ישראל, ומשום שהעירה דבר אחר הסתלק ממנה הקדוש ברוך הוא, ושרתה בה רוח של רוצחים, זה שנאמר "ועתה מרצחים". ומה ירושלים עיר הקדוש כך, שאר בני אדם על אחת כמה וכמה, זה שנאמר זאת תהיה תורת המצורע.	פתח ואמר (ישעיה א כא) איכה היתה לזונה קריה נאמנה וגו' מאן דהות מהימנא לבעלה אהדרת לזונה מלאתי משפט משפט ודאי דא קודשא בריך הוא צדק דא כנסת ישראל [וגו] בגין דאתערת מלה אחרא אסתלק מנה קודשא בריך הוא ושריא בה רוחא דקטול ²²²¹ הדא הוא דכתיב (ישעיה א כא) ועתה מרצחים ומה ירושלים קרתא קדישא כך שאר בני נשא על אחת כמה וכמה הדא הוא דכתיב זאת תהיה תורת המצורע:
רבי יהודה אמר זאת תהיה, ודאי כנגדו להפרע ממנו של אותו מוציא שם רע. ביום טהרתו והובא אל הכהן, מה בא להשמיענו, משמיע מי שיש לו לשון הרע תפלתו אינה נכנסת לפני הקדוש ברוך הוא, שהרי עורר עליו רוח טומאה, כיון שחזר בתשובה וקיבל עליו תשובה מה כתוב, "ביום טהרתו והובא אל הכהן וגו' וראה הכהן וגו'".	רבי יהודה אמר זאת ²²²² תהיה ודאי לקבליה לאתפרעא ²²²³ מניה דההוא מוציא שם רע ביום טהרתו והובא אל הכהן מאי קא משמע לן משמע מאן דאית ליה לישנא בישא צלותיה לא [עאלת] (אעלת) קמי קודשא בריך הוא דהא אתער עליה רוחא מסאבא כיון דאהדר בתשובה וקביל עליה תשובה מה כתיב (ויקרא יד ב) ביום טהרתו והובא אל הכהן וגו' וראה הכהן וגו':
"וצוה הכהן ולקח למטהר שתי ציפורים חיות", רבי יצחק ורבי יוסי היו מצויים לפני רבי שמעון. יום אחד אמר לו, עץ ארז הרי ידוע כמו שנאמר "מן הארז אשר בלבנון", שהרי אותו עץ ארז לא נשרשים נטיעותיו אלא בלבנון, והרי נתבאר.	וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות (שם) רבי יצחק ורבי יוסי הוו שכיחי קמיה דרבי שמעון יומא חד אמרו ליה עץ ארז הא ידיע כמה דאת אמר (מ"א ה יג) מן הארז אשר בלבנון דהא ההוא עץ ארז ²²²⁴ לא אשתרשן נטיעותיו אלא בלבנון ²²²⁵ והא אתמר:

²²¹⁹ ירצה שזה נאמר במי שכבר השלים תיקונו בגמר זמנו הניתן לו להשתלם כנודע אצלנו, שמספר ימי האדם קצוב לו לפי מספר ניצוציו השקועים בנוגה ותשלום שנותיו הוא כמספר הימים הצריכים לתשלום תיקונו ואז הוא זך בלי שמרים (רמ"ז).

²²²⁰ ר' יהודה לקמן פליג אהאי וס"ל דיש לו תשובה (רח"ו).

²²²¹ זה רוח עושים במקום רוח"ק ולעתיד כתיב ושפכתי את רוחי על בית דוד בסוד ההוא רוחא דשביק בגו' וזהו ורוח נכון חדש בקרבי (רח"ו).

²²²² נוק' (רח"ו).

²²²³ כי לשון הרע פוגם בתבונה כנודע ד' כתות אינם מקבלים פני שכינה, וז"ש לקבל' (רח"ו).

²²²⁴ עץ ארז נקרא הז"א כי הו"ק הם כנטיעות שהיו בלבנון והז"א כוללם (רח"ו).

²²²⁵ עץ ארז הוא בדעת המושרש ביסודי אר"א, ל"ב נו"ן, ואר"ז גי' ח' פעמים הו"ה, דהיינו יחיד הרוכב על ז' (רמ"ז).

זהר ויקרא חלק א'

אזוב למה ומהו, פתח ואמר "ולקח למטהר שתי ציפורים חיות טהורות ועץ ארז ושני תולעת	אזוב למה ומאי הוא פתח ואמר ולקח ²²²⁶ למטהר שתי צפרים חיות טהורות ועץ ארז ושני תולעת
	נג/ב
ואזוב", בא וראה אדם שעוסק בעבודת רבונו ועוסק בתורה הקדוש ברוך הוא שורה עליו והשכינה משתתפת עמו. כיון שאדם בא להטמא השכינה מסתלקת ממנו, הקדוש ברוך הוא מתרחק ממנו, וכל צד הקדושה של רבונו מתרחקים ממנו, ושורה עליו רוח טומאה וכל צד הטומאה. אם בא להטהר, מסייעים אותו. אחר שנטהר וחזר בתשובה, אותו שהסתלק ממנו חוזר ושורה עליו.	ואזוב תא חזי בר נש דמשתדל בפולחנא ²²²⁷ דמאריה ואשתדל באורייתא קודשא בריך הוא שארי עלוי ושכינתא אשתתפא בהדיה ²²²⁸ כיון דבר נש אתי לאסתאבא ²²²⁹ שכינתא אסתלקת מניה ²²³⁰ קודשא בריך הוא אתרחיק מניה ²²³¹ וכל סטרא דקדושא ²²³² דמאריה מרחקין מניה ושארי עליה רוח מסאבא ²²³³ וכל סטרא דמסאבא אתי לאתדכאה ²²³⁴ מסייעין ליה בתר דאתדכי ²²³⁵ ואהדר בתשובה ²²³⁶ ההוא דאסתלק מניה אהדר ושארי עלוי:
בא וראה כתוב "ולקח למטהר שתי ציפורים חיות טהורות", כיון שאמר שתי ציפורים לא ידענו שהן חיות. אלא הרי פרשה, אבל חיות חיות ממש, כמו שנאמר "וארא החיות", כנגד המקום שיונקים מהם הנביאים הנאמנים. ועץ ארז הרי נתבאר.	תא חזי כתיב (ויקרא יד ד) ולקח ²²³⁷ למטהר שתי צפרים חיות טהורות כיון דאמר שתי צפרים לא ידענא דאינון חיות אלא הא אוקמוה אבל חיות חיות ממש ²²³⁸ כמה דאת אמר (יחזקאל א טו) וארא (ה את) החיות לקבל אתר דינקי מנייהו נביאי מהימני ועץ ארז הא אתמר:
ושני תולעת הצד האדום של גבורה	ושני תולעת סטר סומקא דגבורה דאשתתף

²²²⁶ והן ב' צפרים ומים חיים ותולעת וארז ואזוב וכולן נטבלין במים החיים וכלי חרס מקבלן (יהל אור).

²²²⁷ הוא בעל תורה ומעשים טובים (רמ"ז).

²²²⁸ השכינה בזכות המעשה וזעיר בזכות התורה. ומלת משתתפים מורה שזו"ן והצדיק הם שותפים כביכול זה נהנה מזה, והצדיק זוכה וזו"ן משפיעים אור וקדושה וגם עוז ותעצומות להמשיך תורה ומעשים טובים בלי מונע, אבל אין ספק שעיקר השותפות הוא לשכינה כי היא מקננת בעשיה. "אשתתפא בהדיה", עושה עמו שותפות כשני שותפים שכל אחד מתעסק להרויח, שבעילוי (נ"א שבמילוי) הניצוצות בכח מעשים טובים השכינה נותנת בהם כח להתעלות (רמ"ז).

²²²⁹ לא במחשבה לבד אלא בהתנועעו ללכת ולחטוא בפועל (רמ"ז).

²²³⁰ כבורחת שלא יתאחזו בה החיצונים כי היא קרובה להם (רמ"ז).

²²³¹ הוא אור היצירה, מתרחק ממנו, וכמו שהיצירה מתרחקת מן הרע הסובבה (רמ"ז).

²²³² הם מלאכיו ואיזה ניצוץ דקדושה שהיה בו (רמ"ז).

²²³³ היא נוגה ושאר הקלי', ובכל זאת הוא כפוף ואסור ביד החיצונים (רמ"ז).

²²³⁴ סיוע זה הוא הנרמז בסוד (קהלת ח, ט) שלט האדם באדם לרע לו, והיינו שמעלה עמו ניצוצי קדושה מתוך הקלי', וגם השפע המושפע על אותם הניצוצות בהיותם בתוך הטומאה אז מתרבה כדי לעזור בעלייתם, והכל הוא סיוע גדול לאותו שרוצה לשוב ליוצרו (רמ"ז).

²²³⁵ שיצא מתוך הטומאה לגמרי (רמ"ז).

²²³⁶ היינו שמתקן פגמו ומתעלה במ"ן עד מקום שפגם שלכן נסתלק מעליו, אבל בהבדלו מן הטומאה והדבקו במקור שפגם אז דווקא "ההוא אסתלק וכו'", ר"ל כי לא די לו בהטהרו אלא שצריך לו תשובה גמורה ואז גדול כחו להחזיר עטרה ליושנה (רמ"ז).

²²³⁷ מכללות הענין נדע אמיתות ההקדמה, כי תחילה צריך לו שיטהר ויבדל מהעוון וכמ"ש (יד ג) ונרפא נגע הצרעת מן הצרוע, כלומר לא על דרך מקרה או שנאמר שכבר נתמרק ביסוריו, אלא צריך שמן הצרוע עצמו תהיה רפואתו שימלט מהטומאה, וזהו מטהר, שהוא מהתפעל כנודע, ואחר כך ימשך התיקון למעלה. והתחיל לפרש הדבר בהעיר כיון דאמר שתי צפרים וכו', כלומר ממה שנאמר בהן ושחט ושלח ידענו שתהיינה חיות, אלא הא אוקמוה, דאמרו רז"ל חיות ולא טריפות (רמ"ז).

²²³⁸ כי השני צפרים יונקים מסוד דדי בהמה שהם נו"ה ונקרא חיות נו"ה בכ"מ בזהר (רח"ו). פי' שאם הכוונה שלא תהיינה טריפות שמסוכנות למיתה אלא שתהיינה בריאות, היל"ל חיות בח' קמוץ כמו (שמות א, יט) כי חיות הנה, אבל מדכתב בפתח מוכח שהוא רומז לחיות הקדש שיש להן כנפים דוגמת הצפורים, ולהיותן רק שתיים, סודו לקביל אתר דינקי וכו', שמשם הדיבור הקדוש לנביאים, והן בסוד נו"ה דאימא המאירים בחו"ב דזו"ן (רמ"ז).

שהשתתף עמו בראשונה. ואזוב, זו ו' קטנה שמיניקה את כנסת ישראל, ולכן עץ ארז ואזוב הולכים יחד, ועל כן ו' ו' נמצאו כאחד, אחד עליון ואחד קטן, וקוראים להם ו' עליונה ו' תחתונה, וכולם חוזרים לשרות עליו, משום שהרי נטהר כנגד אלה למטה. (מהם) עץ ארז ואזוב ושני תולעת, נמצאו (בשם) בגידול הזו, ותלויים מהעליונות הללו.	בהדיה בקדמיתא ואזוב דא ו' זעירא דיניק לה לכנסת ישראל ובגין כך עץ ארז ואזוב²²³⁹ אזלא²²⁴⁰ כחדא ועל דא ו' ו' כחדא אשתכחו חר עלאה וחד זעירא וקריין לון ו' עלאה ו' תתאה וכלהו (וכלא) אהדרו לשרייתא עלוי בגין דהא אתדכי לקבל אלין לתתא (מנייהו) עץ ארז ואזוב ושני תולעת אשתכחו (בשמא) וברביותא דא ותליין מאלין עלאין:
רבי יהודה ורבי יצחק היו הולכים בדרך, ישבו באותו שדה והתפללו. אחר שסיימו את התפלה, קמו והלכו. פתח רבי יהודה בדברי תורה ואמר, "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר". עץ חיים זו התורה שהיא עץ עליון גדול וחזק.	רבי יהודה ורבי יצחק היו הולכים בדרך, ישבו באותו שדה והתפללו. אחר שסיימו את התפלה, קמו והלכו. פתח רבי יהודה בדברי תורה ואמר, "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר". עץ חיים זו התורה שהיא עץ עליון גדול וחזק.
תורה, למה נקראת תורה, משום שמורה ומגלה את מה שהיה סתום ולא ידוע. חיים, שכל החיים שלמעלה נכללו בה, וממנה יוצאים.	תורה אמאי אקרי תורה בגין דאורי וגלי במאי דהוה סתים דלא אתידע²²⁴¹ חיים דכל חיים דלעילא²²⁴² ביה²²⁴³ אתכלילו ומנה נפקין:
למחזיקים בה, את אותם שאוחזים בה, שמי שאוחז בתורה אוחז בכל, אחוז למעלה ולמטה.	למחזיקים בה לאינן דאחדין בה דמאן דאחיד באורייתא אחיד בכלא אחיד לעילא ותתא:
ותומכיה מאושר, מי זה תומכיה, אלו אותם שמטילים מלאי לכיסם של תלמידי חכמים כמו שבארוה. ותומכיה זוכה שיצאו ממנו נביאים נאמנים. מאושר, אל תקרי מאושר אלא מראשו, אותם התומכים של התורה מראשו ועד סופו, מראשו זה הראש של הכל שנקרא ראש, שכתוב "מעולם נסכתי מראש", וראש זו חכמה, שהיא הראש לכל הגוף, והגוף מתפשט בה עד הסיום של ששת הצדדים.	ותומכיה מאושר מראש אל תומכיה, אלו אותם שמטילים מלאי לכיסם של תלמידי חכמים כמו שבארוה. ותומכיה זוכה שיצאו ממנו נביאים נאמנים. מאושר, אל תקרי מאושר אלא מראשו, אותם התומכים של התורה מראשו ועד סופו, מראשו זה הראש של הכל שנקרא ראש, שכתוב "מעולם נסכתי מראש", וראש זו חכמה, שהיא הראש לכל הגוף, והגוף מתפשט בה עד הסיום של ששת הצדדים.
ותומכיה כמו שנאמר, "שוקיו עמודי שש", שאותם שמטילים מלאי לכיסם של תלמידי חכמים, הם תומכים את התורה מהראש עד סיום הגוף וכל האמונה תלויה בו, ונתמך וזוכה לבנים, שראויים (להיות) נביאים נאמנים.	ותומכיה כמה דאת אמר (שיר ה טו) שוקיו עמודי שש דאינן דמטילין מלאי לכיסן של תלמידי חכמים אינן תמכין לאורייתא מרישא עד סיומא דגופא וכל מהימנותא ביה תלייא ואתמך וזכי לבנין דיתחזון לנביאי מהימני:
רבי יצחק פתח, "ויקרא אל משה וידבר ה'	רבי יצחק פתח (ויקרא א א) ויקרא אל משה

²²³⁹ גוף וברית (רח"ו).

²²⁴⁰ אזלן (דפ"ו).

²²⁴¹ כי הארת יסוד דרדל"א שבחוורתי דא"א משם מאירים תרי"ג אורחין שבז"א תרי"ג מצות ואתגליין בז"א וז"ש דלא אתיידע (רח"ו).

²²⁴² ע' "זה"ק תרומה (קעד ע"א), וכן הוא בברכות (יח סע"א) צדיקים במיתתן נקראו חיים, ועם צדיקים אחרים הם מדברים ג"כ, וכמ"ש בשבת (קנב ע"ב) וכן הוא בברכות (יח ע"ב) כי מתייחדת הנשמה בהם לעולם ע"י יחודם בהתורה כהראוי בהיותם בהעוה"ז, והתורה היא מקור החיים כמ"ש בזוה"ק (ח"ג דף נג ע"ב) דכל חיים דלעילא בה אתכלילו ומנה נפקין (הקדו"ש סא ע"ב).

²²⁴³ בה (דפ"ו).

²²⁴⁴ כי תומכי גופא נה"ה (רח"ו).

אליו מאהל מועד לאמר. למה יש ל"ויקרא" אלף קטנה, אלא כדי להראות מיהו אותו שקרא אותו ששרוי במקדש, ואז זימן את משה, כמו שמזמין אורח. כאן א' קטנה, שם א' גדולה, "אדם שת אנוש" (אדם) זו שלמות הכל.	וידבר יהו"ה אליו מאהל מועד לאמר ויקרא אלף זעירא אמאי אלא בגין לאחזאה מאן הוא²²⁴⁵ ההוא דקרא ההוא דשרי במקדשא וכדין זמין למשה כמאן דזמין אושפיזא הכא א' זעירא²²⁴⁶ התם א' רבתא²²⁴⁷ (דהי"א א א) אדם שת אנוש [אדם דא] (התם (ס"א אדם)) שלימו דכלא:
בא וראה מה בין משה לאהרן, מי מהם (יותר) עליון, אלא משה הוא העליון, משה הוא שושבין המלך, ואהרן שושבין המלכה. משל למלך שהיתה לו מלכה עליונה, מה עשה נתן לו שושבין לתקן אותה ולהסתכל בדברי הבית, ועל כן כשנכנס השושבין הזה למלך לא נכנס אלא רק עם המלכה, זה שנאמר "בזאת יבא אהרן וגו'".	תא חזי מה בין משה לאהרן הי מנייהו עלאה אלא משה עלאה משה שושבינא דמלכא²²⁴⁸ אהרן שושבינא דמטרוניתא מתל למלכא דהוה ליה מטרוניתא עלאה מה עבד יהב לה שושבינא לתקנא לה ולאסתכלא במלי דביתא ועל דא כד עייל שושבינא דא למלכא לא עייל אלא עם מטרוניתא דא הוא דכתיב (ויקרא טז ג) בזאת יבא אהרן וגו':
משה הוא שושבין המלך, לכן הזדמן כאורח, ואחר כך וידבר ה' אליו. אהרן הוא שושבין של המלכה, וכל דבריו היו לפייס את המלך עם המלכה, ויתפייס המלך עמה, ועל כן משום שהוא שושבין שלה, הוא שם מדורו עמה לתקן את הבית ולעיין תמיד בדברי הבית. ועל כן נתקן כדוגמא שלמעלה, ונקרא כהן גדול.	משה שושבינא למלכא בגין כך אזדמן כאושפיזא וולבית וידבר יהו"ה אליו אהרן הוא שושבינא למטרוניתא וכל מלוי הוו לפייסא למלכא במטרוניתא ויתפייס מלכא בהדה ועל דא בגין דאיהו שושבינא לה שוי מדוריה בהדה לתקנא ביתא ולעיינא תדיר במלי דביתא ועל דא אתתקן כגוונא דלעילא ואקרי כהן גדול:
מנין לנו, שכתוב "אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק", ולכן כל מה שצריך מבית המלך הוא נוטל, ואין מי שימחה בידו. ולכן הוא עומד לטהר את כל אותם שנכנסים לבית המלכה כדי שלא	מנא לן דכתיב (תהלים קי ד) (ו)אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק²²⁴⁹ ובגין כך כל מה דאצטריך מבי מלכא נטיל ולית מאן דימחי בידיה ועל דא הוא קאים לדכאה לכל אינון דעאלין לבי מטרוניתא בגין דלא
תמצא טומאה באותם בני ההיכל, ולכן כתוב "ולקח למטהר שתי ציפורים וגו'".	נד/א
רבי יהודה פתח ואמר, "יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו". יושב בשמים ישחק, יצחק שבא מצד היין, מאיר בראשונה וצוחק,	ישתבח מסאבא באינון בני היכלא ובגין כך כתיב (ויקרא יד ד) ולקח למטהר שתי צפרים וגו':
רבי יהודה פתח ואמר, "יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו". יושב בשמים ישחק, יצחק שבא מצד היין, מאיר בראשונה וצוחק,	רבי יצחק²²⁵⁰ דאתי מסטרא דחמרא נהיר

²²⁴⁵ נמחק בדפ"ו.

²²⁴⁶ בסוד חכמה זעירא וחכמה רבתי (יהל אור).

²²⁴⁷ משרבע"ה הנה נסתלק ממנו ג"כ תתקצ"ט חלקים ממעלתו הגדולה שבתחילה, ולא נשאר אלא בחלק אחד מאלף מהאור הגדול שהיה לו בתחילה, והוא אלף זעירא דויקרא שזה אשר נתגלה לו (אבל א' רבתא הוא מדרגת אדם קודם החטא, והיה עומד להתתקן ע"י משרבע"ה אלולא חטא העגל, והוא א' רבתי דאדם בדברי הימים א' א א) וכמ"ש בזה"ק פ' מצורע (נג ע"ב) ופ' בשלח (נח ע"א), ועי' מאמרי רשב"י באד"ר קל"ב בסופו (דף מד ע"ב) ובספר הליקוטים פ' תשא (דף פג ע"א ע"ב) (כללים ח"ב ח ע"ג).

²²⁴⁸ השושבינן הן נר"ה אספקלריא המאירה ושאינה מאירה נביא וחזזה וע"ל צד ע"א (יהל אור).

²²⁴⁹ פי' לצורך דברת הנוק' הנק' צדק ותהי' י' של דברתי נוספת וכן י' של מלכי שפי' על דברת מלך צדק או כמו נסכתי מלכי על ציון וסרה קנאת אפרים והיתה לראש פינה (רח"ו).

²²⁵⁰ ירצה הגבורה שהוא אתי מחמרא דהיינו הבינה והכוונה שאם אמר יושב שמים הוה משמע על הת"ת עצמו אבל עתה שאמר יושב בשמים היינו הגבורה הרוכבת על הת"ת שהוא נקרא שמים, או ירצה "דא דאתי וכו'" ת"ת מצד הגבורה, ואם אמר יושב שמים ירצה הת"ת כולו שהוא יושב אש ומים אבל עתה שאמר בשמים ירצה חלק א' מאש ומים דהיינו צד הגבורה (אור יקר). שהתשועה שלע"ל תהיה ע"י בינה

זהר ויקרא חלק א'

ואחר כך זועם ומגרש, זהו שנאמר יושב בשמים ישחק, ולא כתוב יושב שמים ישחק. מאיר וצוחק, ועל כן הדין מאיר וצוחק להם לרשעים.	בקדמיתא וחייד ולבתר זעים ותריך הדא הוא דכתיב יושב בשמים ולא כתיב יושב שמים²²⁵¹ ישחק נהיר וחייד ועל דא דינא נהיר וחייד להו לרשיעייא:
ואחר כך מה כתוב, "אז ידבר אלימו באפו ובחרונו יבהלמו", וכך דרכי הרשעים, הקדוש ברוך הוא מאיר להם בעולם הזה, ומאיר להם פנים כמו יין שמאיר בראשונה, ואחר כך זועם והורג, והקדוש ברוך הוא מושך את הרשעים, אם יחזרו כנגדו יפה, ואם לא הוא מכלה אותם מאותו העולם הבא, ואין להם בו חלק, וישמידו מהכל.	ולבתר מה כתיב (תהלים ב ה) אז ידבר אלימו באפו ובחרונו יבהלמו וכך ארחוי²²⁵² דחייביא קודשא בריך הוא נהיר להו בהאי עלמא ונהיר לון אנפין כחמרא דנהיר בקדמיתא ולבתר זעים וקטיל וקודשא בריך הוא משיך לון²²⁵³ לחייביא אי יהדרון לקבליה יאות ואי לא שצי לון מההוא עלמא דאתי ולית לון ביה חולקא וישתצון מכלא:
הבאים להטהר מסייעים להם והקדוש ברוך הוא מטהר אותם ומקרב אותם אליו, וקורא עליהם שלום, זהו שנאמר "שלום שלום לרחוק ולקרוב וגו'".	אתון לאתדכאה מסייעין לון וקודשא בריך הוא מדכי לון וקריב לון לגביה וקארי עלייהו שלום הדא הוא דכתיב (ישעיה נז יט) שלום שלום לרחוק ולקרוב וגו':
"ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה וגו'", רבי חייא פתח ואמר "הנה יום בא לה' וחלק שללך בקרבך", הפסוק הזה כך היה צריך להיות, הנה יום יבא, מה זה הנה יום בא. אלא שכבר בא טרם שנברא העולם, והוא היום שבו יעשה דין לרשעים, והוא היום שבו יפרע הקדוש ברוך הוא מאותם שהציקו להם לישראל היום הזה, בא ועומד לפני הקדוש ברוך הוא ומבקש ממנו לעשות דין ולכלות עמים, ונתנת לו רשות, כמו שנאמר "ואספתי את כל הגוים אל ירושלים למלחמה וגו'".	ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה וגו' (ויקרא טו כה) רבי חייא פתח ואמר (זכריה יד א) הנה יום²²⁵⁴ בא ליהוה²²⁵⁵ וחלק שללך בקרבך האי קרא הכי מבעי ליה הנה יום יבא מאי הנה יום בא אלא שכבר בא²²⁵⁶ עד לא אברי עלמא והוא יום דביה [יעביד דינא] (עבד דינא [נ"א קב"ה כד אקדים]) לחייביא והוא יום דביה יתפרע קודשא בריך הוא מאינן דעקון לון לישראל האי יום בא וקאים קמי קודשא בריך הוא ותבע מניה למעבד דינא ולשיצאה עמין²²⁵⁷ ואתידיב ליה רשו כמה דאת אמר (שם ב) ואספתי את כל הגוים אל ירושלים למלחמה וגו':
רבי יצחק אמר שני ימים הם לקדוש ברוך הוא, אחד שרוי עמו ואחד בא לפניו, ובאלו	רבי יצחק אמר תרין יומין²²⁵⁸ אינון לקודשא בריך הוא²²⁵⁹ חד שארי עמיה²²⁶⁰ וחד אתי

עלאה באמצעות גבורה. ובינה נקרא ש שורקת, והיא תתלבש ביצחק שהוא גבורה לעשות נקמה, ולכך יושב בשמים ישחק כתיב בש' ולא בצ' לרמוז על זה (רח"ו). ועי' בפ' בשלח דף צה ע"ב וז"ש הזה כאן דא יצחק דאתי מסטרא דחמרא, שהוא גבורה ששרשה מהבינה והבינה מתלבשת בה, והיא עושה נקמה בגוים (מ"מ).

²²⁵¹ אלא יושב בשמים א' מבחי' ר"ק הנקרא שמים כד"א יושב העיר שפי' א' מיושבי העיר (רח"ו). ור"ל אלו כתיב יושב שמים הוה אמינא שעל הבינה מדבר כמו רוכב שמים אבל כיון דכתיב יושב בשמים על הגבורה מדבר (מ"מ).

²²⁵² ארחי (דפ"ו).

²²⁵³ הוקשה לו כי למה ירמה אותם הקב"ה בשחוק זה, לזה תירץ דהיינו מאריך אפיה ומשיך לון לראות אם יחזור בתשובה והיינו ישחק כדי שיחזרו ולא יאבדו בדינו (אור יקר).

²²⁵⁴ מלכות (אור יקר).

²²⁵⁵ דהיינו הת"ת וע"י היא נקמתו מן הרשעים והיא התובעת הדין והיינו אומרו אל ירושלים למלחמה. והכוונה בזה לבאר פסוק "ואשה כי יזוב זוב דמה" שהיא שופעת הדין ועת נדתה הוא היום הידוע, ובלא עת נדתה הוא שאר הזמנים שהיא פועלת ושופעת דין (אור יקר).

²²⁵⁶ פי' מלכות (מ"מ).

²²⁵⁷ עכ"ם (דפ"ו).

²²⁵⁸ הם גבורה עילאה וגבורה תתאה, גבורה עילאה "שארי עמיה" ממש שהיא דרוע שמאל של הקב"ה כנודע (אור יקר). הם בינה ומלכות (מ"מ).

לְקַמִּיָּה²²⁶¹ וּבְאֵלֶּיךָ עֲבִיד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא קִרְבִּין בְּכֹל־אֵל וְכֹד הָאֵי יוֹמָא²²⁶² אֲתִי לֵאנְחָא קִרְבָּא אֲזִדּוּג בַּהֲהוּא יוֹמָא אַחֲרָא²²⁶³ וְנִטִּיל זִינִין עַל זִינִיָּה וְאִנְחָ קִרְבָּא בְּכֹל־אֵל בְּאִינּוֹן רֵאמִין וְנִמּוּכִין²²⁶⁴ הָדָא הוּא דְכִתִּיב (יִשְׁעִיָּה ב יב) כִּי יוֹם לִיהוֹ"ה צְבָאוֹת עַל כָּל גֹּאֵה וְרַם גֹּאֵה וְרַם וְעַל כָּל נִשְׂא וְשָׁפֵל:	עוֹשֶׂה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא קִרְבּוֹת עִם הַכֹּל, וְכִשְׁבָּא הַיּוֹם הַזֶּה לְלַחֹם קִרְבָּא הוּא מִזְדוּג עִם אוֹתוֹ יוֹם אַחֵר וְנוֹטֵל כָּלִי זִינִין עַל כָּלִי זִינִין, וְלֹחֶם קִרְבָּא בְּכֹל־אֵל בְּאִינּוֹן וְנִמּוּכִים, זֶהוּ שְׁנֵאמַר "כִּי יוֹם לֵה' צְבָאוֹת עַל כָּל גֹּאֵה וְרַם וְעַל כָּל נִשְׂא וְשָׁפֵל".
רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, "וְאִשָּׁה כִּי יִזּוֹב זֹבֵב דְּמָה וְגו' (וִיקְרָא טו כה) הֵינּוּ דְכִתִּיב (יִשְׁעִיָּה ל"ד ו) חֲרֵב לִיהוֹ"ה מְלָאָה דֶּם²²⁶⁵ (הוֹדֶשְׁנָה מַחֲלָב) מְלָאָה דֶּם וְדָאִי דְכִתִּיב כִּי יִזּוֹב זֹבֵב דְּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת נִדְתָּה הֵינּוּ דְכִתִּיב (דְּנִיָּאֵל ט יד) וְיִשְׁקֹד יְהוֹ"ה עַל הָרַעָה וְיִבְיָאָה עֲלֵינוּ דִתְנִינִן קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא [אֲקִידִים] (כד מִיִּיתִי) פּוֹרְעֵנוֹתָא לְעֵלְמָא חֵיבְיָא מִקְדָּמִין פּוֹרְעֵנוֹתָא בַּחֲבוּבִיהוֹן לְמִיתִי לְעֵלְמָא:	רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, "וְאִשָּׁה כִּי יִזּוֹב זֹבֵב דְּמָה וְגו'", הֵינּוּ שְׁנֵאמַר "חֲרֵב לֵה' מְלָאָה דֶּם", מְלָאָה דֶּם וְדָאִי, שְׁנֵאמַר "כִּי יִזּוֹב זֹבֵב דְּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת נִדְתָּה", הֵינּוּ שְׁנֵאמַר "וְיִשְׁקֹד ה' עַל הָרַעָה וְיִבְיָאָה עֲלֵינוּ", שְׁשֵׁנִין הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא מִקְדִּים פּוֹרְעֵנוֹת לְעוֹלָם, הַרְשָׁעִים מִקְדִּים אֶת הַפּוֹרְעֵנוֹת בַּחֲטָאִיהֶם לְבֹא לְעוֹלָם.
אוֹ כִּי תִזּוֹב עַל נִדְתָּה וְהֵינּוּ (הָדָא הוּא דְכִתִּיב) (וִיקְרָא כו יח) וְיִסְפְּתִי לִיסְרָה אֲתַכֶּם מִהוּ וְיִסְפְּתִי לִיסְרָה אוֹסִיף דִּינָא עַל דִּינָא²²⁶⁶ וְאֲתָן דְּמָא עַל דְּמָא יִתִּיר עַל מָה דְאִית בַּהֲהוּא חֲרֵב לִיהוֹ"ה מְלָאָה דֶּם:	"אוֹ כִּי תִזּוֹב עַל נִדְתָּה", הֵינּוּ "וְיִסְפְּתִי לִיסְרָה אֲתַכֶּם". מָה זֶה וְיִסְפְּתִי לִיסְרָה, אוֹסִיף דִּין עַל דִּין, וְאֲתָן דֶּם עַל דֶּם, יוֹתֵר עַל מָה שִׁישׁ בְּאוֹתָהּ הַחֲרֵב לֵה' מְלָאָה דֶּם.
כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית ח כא) לֹא אוֹסִיף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם מִהוּ לֹא אוֹסִיף אֲלֵא לֹא אֲתָן עוֹד תּוֹסַפְתָּ לְאוֹתָהּ חֲרֵב אֲלֵא כְּדוּגְמָא שִׁיכּוֹל הָעוֹלָם לְסָכוֹל. וְהָרִי נֵאמַר וְיִסְפְּתִי, אֲלֵא כְּתוּב לִיסְרָה וְלֹא לְכָלוֹת, זֶהוּ שְׁנֵאמַר "אוֹ כִּי תִזּוֹב עַל נִדְתָּה כָּל יְמֵי זֹבֵב טוֹמְאָתָה".	כְּתוּב "לֹא אוֹסִיף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם", מָה זֶה לֹא אוֹסִיף, אֲלֵא לֹא אֲתָן עוֹד תּוֹסַפְתָּ לְאוֹתָהּ חֲרֵב אֲלֵא כְּדוּגְמָא שִׁיכּוֹל הָעוֹלָם לְסָכוֹל. וְהָרִי נֵאמַר וְיִסְפְּתִי, אֲלֵא כְּתוּב לִיסְרָה וְלֹא לְכָלוֹת, זֶהוּ שְׁנֵאמַר "אוֹ כִּי תִזּוֹב עַל נִדְתָּה כָּל יְמֵי זֹבֵב טוֹמְאָתָה".
מִהוּ כָּל יְמֵי זֹבֵב טוֹמְאָתָה אֲלֵא חֵיבְיָא מִסַּבִּין בַּחֲבוּבִיהוֹן לְגִרְמִיָּהוֹן וּמִסַּבִּין לְאַתֵּר אַחֲרָא כְּמָה דְאֵת אָמַר (בְּמִדְבָּר יט כ) כִּי אֶת מִקְדָּשׁ יְהוֹ"ה טָמֵא וְאַתְעֵר רוּחַ מִסַּבָּא עֲלֵיהּ וּלְזִמְנָא דְאֵתִי זְמִין קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא לְדַכָּאָה לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל וּלְאַעֲבָרָא לְהַהוּא רוּחָא מִסַּבָּא מְעֵלְמָא דְכְּתִיב	מָה זֶה "כָּל יְמֵי זֹבֵב טוֹמְאָתָה", אֲלֵא שְׁהַרְשָׁעִים מִטְּמָאִים אֶת עֲצָמָם בַּחֲטָאִיהֶם וּמִטְּמָאִים מְקוֹם אַחֵר, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר "כִּי אֶת מִקְדָּשׁ ה' טִימָא", וּמַעוֹרְרִים רוּחַ טוֹמָאָה עֲלֵיהֶם וְלַעֲתִיד לְבָא, עֲתִיד הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל וְלַהֲעִבִיר אֶת אוֹתָהּ רוּחַ טוֹמָאָה מִן הָעוֹלָם, שְׁנֵאמַר "לֹא יוֹסִיף יָבֹא בֶן

²²⁵⁹ אימא (רח"ו). פ' לז"א שהבינה משפעת בו והמלכות מקבלת ממנו בסוד עד תחת גבעות עולם, כמ"ש בריש פ' וארא וז"ש חד שארי עמיה שהוא בינה שנה"י דידה בתוכו, וחד אתי לקמיה היא מלכות שהיא לפני ז"א כמ"ש הזהר בכ"מ לפני ה' היא מלכות, וא"ש מ"ש "וכד האי יומא" שהיא מלכות אזורג ביומא אחרא שהיא בינה, שלדברי הרח"ו קשיא רישא אסיפא, דברישא כתב תרין יומין הם ז'ין ובסיפא משמע תרין יומין הם מלכות ובינה שאמר אזורג בההוא יומא אחרא שהיא בינה, וטעם פתיחה זו הנה יום בא לפי שמפרשו על המלכות וכן ואשה כי יזוב זוב דמה הי אהמלכות ג"כ כמ"ש הזהר לקמן (מ"מ).

²²⁶⁰ ת"ת (רח"ו).

²²⁶¹ הוא גבורה תתאה שהיא יום בא לה' הנדרש לעיל (אור יקר). מלכות (רח"ו).

²²⁶² מלכות (רח"ו).

²²⁶³ היינו גבורה תתאה דינקא מגבורה עילאה (אור יקר). בינה (רח"ו).

²²⁶⁴ פ' השרים העליונים שהם על התחתונים אשר בעולם השפל שאין הקב"ה נפרע מאומה אלא אם כן נפרע מאלהיה תחלה כדכתיב ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים (אור יקר).

²²⁶⁵ י' אה"ה בריבוע הם י' דמים דגבורות בכללות הגבורה בגווה (רח"ו). ור"ל אע"פ שי' דמים הם לבושי ה' חסדים וה' גבורות, מ"מ כיון שהם אה"ה בריבוע דרך כלל הם גבורות, ולכן אמר י' דמים גבורות ר"ל שכולם גבורות כיון שהם באחוריים ודוק (מ"מ).

²²⁶⁶ כי כל היום אלף שנים נגזר שתהיה דוה בנדתה ופשעינו האריכו קצנו (רח"ו).

זהר ויקרא חלק א'

עוד ערל וטמא", ונאמר "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", מן הארץ ודאי. (מי שבא להטמא מטמאים אותו ודאי).	(ישעיה נב א) לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא וכתוב (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ מן הארץ ודאי (מאן דאתי לאסתאבא מסאבין ליה ודאי):
רבי חזקיה היה יושב לפני רבי אלעזר, לילה אחד קמו בחצות הלילה לעסוק בתורה, פתח רבי אלעזר ואמר, "ביום טובה היה בטוב וגו', גם את זה לעומת זה עשה האלהים וגו'".	רבי חזקיה הוה יתיב קמיה דרבי אלעזר ²²⁶⁷ ליליא חד קמו בפלגות ליליא למלעי באורייתא פתח רבי אלעזר ואמר (קהלת ז יד) ביום טובה היה בטוב וגו' [גם את זה לעומת זה עשה האלהים וגו']:
"ביום טובה היה בטוב", בזמן שהקדוש ברוך הוא מרבה חסד בעולם, צריך אדם ללכת בשוקים ולהראות לפני הכל, שהרי כשמתחיל טובו של הקדוש ברוך הוא בעולם, הוא שורה בכל, ובכל הוא עושה טוב, ומרבה אותו בעולם, ולכן יראה אדם בגלוי בשוקים ויעשה טוב שישרה עליו טוב אחר, זהו שנאמר "ביום טובה היה בטוב", היה בטוב ודאי.	ביום טובה היה בטוב בזמנא דאסגי קודשא בריך הוא חסד בעלמא בעי בר נש למיהך בשוקי ולאסתחזא קמי כלא דהא כד שארי טיבותא דקודשא בריך הוא בעלמא בכלא שארי ובכלא עביד טיבו ואסגי ליה בעלמא ובגין כך יתחזי בר נש באתגלייא בשוקי ויעביד טיבו דלשרי עליה טיבו אחרא דהא הוא דכתיב ביום טובה היה בטוב היה בטוב ודאי:
"וביום רעה ראה" לא כתוב וביום רעה היה ברע, אלא ביום רעה, ראה, שהרי בשעה שהדין תלוי בעולם אדם צריך לא להראות בשוק	וביום רעה ראה לא כתיב וביום רעה היה ברע אלא ביום רעה ראה דהא בשעתא דדינא תלייא בעלמא לא לבעי ליה לאיניש לאסתחזא בשוקא
	נד/ב
וללכת יחידי בעולם, שהרי כשדין שרוי בעולם, הוא שורה על הכל, ומי שפוגע בו ונפגש לפניו, ידון באותו הדין, ואז נאמר "ויש נספה בלא משפט", שהרי משפט הסתלק מצדק ולא שורים זה עם זה על העולם.	ולמזוהך יחידא בעלמא דהא כד דינא שריא בעלמא על כלא שארי ומאן דפגע ביה ואערע קמיה יתדן בההוא דינא וכדין כתיב (משלי יג כג) [ויש נספה בלא משפט דהא משפט אסתלק מצדק ולא שריין דא בדא על עלמא:
ועל כן ראה, ראה והיה שמור, השגח ועיין לכל צד, והיה יודע שבכלם שרוי הדין, ואל תצא החוצה, ואל תראה בשוק, כדי שלא ישרה עליך.	ועל דא ראה ראה והוי נטיר אשגח ועיין לכל סטר והוי ידע דבכלהו שריא דינא ולא תפוק לבר ולא תתחזי בשוקא בגין דלא ישרי עלך:
למה, משום ש"גם את זה לעומת זה עשה האלהים", כמו שכאשר שורה הטוב בעולם, הוא שורה על הכל, כך כששורה הדין בעולם, הוא שורה על הכל, ומי שפוגש בו נתפס.	מאי טעמא בגין דגם את זה לעומת זה עשה האלהים (קהלת ז יד) כמה דכד שארי טיבו בעלמא שרי על כלא כך כד שריא דינא בעלמא שרי על כלא ומאן דאערע ביה אתפס:
בא וראה, כשדין שרוי בעולם כמה חרבות תלויות, שיוצאות מאותה חרב עליונה, וזוקפים ראש ורואים, שהרי אותה חרב עליונה היא אדומה מלאה דם בכל הצדדים, ואז גוזרים גזרות, וכמה חרבות מתעוררים (אז פועלים חרבות וכמה גזירות מתעוררים), כמו שנאמר "איש חרבו על ירכו", ונאמר "וחרבו שלופה בידו", וכולם מצויים לעשות דין, ומי שפוגש בהם נזוק.	תא חזי כד דינא שריא בעלמא כמה סייפין תליין דנפקי מההוא חרב עלאה וזקפין רישא וחמאן דהא ההוא חרב עלאה סומקא מלייא דמא בכל סטריין כדין גזרין נימוסין וכמה סייפין ^[א] אתערין ²²⁶⁸ (ס"א כדין פסירן סייפין וכמה נימוסין אתערין) כמה דאת אמר (שיר ג ח) איש חרבו על ירכו וכתוב (יהושע ה יג) וחרבו שלופה בידו וכלהו משתכחי למעבד דינא ומאן דיערע בהו

²²⁶⁷ שייכות ענין זה לפ' זו משום מתי דמסיק ת"ח הכי ילפינן מנגע דביתא (מ"מ).

²²⁶⁸ על הגורמים זה המעשה (רח"ו).

אתזק:	
כתוב "הנה נא מצא עבדך חן בעיניך ותגדל חסדך וגו'", למה, משום שבכל מקום שהדין שרוי, הוא שורה בכל, בין בעיר בין במדבר וסביב העיר.	כתיב (בראשית יט יט) הנה נא מצא עבדך חן בעיניך ותגדל חסדך וגו' מאי טעמא ²²⁶⁹ בגין דבכל אתר ²²⁷⁰ דדינא שריא בכלא שריא בין במתא בין במדברא ובסחרנא דמתא:
עוד פתח ואמר "שימני כחותם על לבך וגו'", שימני כחותם, כנסת ישראל אמרה את זה לקדוש ברוך הוא, שימני כחותם, מי הוא החותם, זהו חותם הטבעת של האמת.	תו פתח ואמר (שיר ח ו) שימני כחותם על לבך וגו' שימני כחותם כנסת ישראל אמרה דא לקודשא בריך הוא שימני כחותם מאן הוא חותם דא חותם דגושפנקא דקשומ:
כחותם על לבך, זהו חותם של תפלין, שמניח אדם על לבו, כחותם על זרוע, זו יד כהה, שמניח באותה זרוע, ומיהו יצחק. וכנסת ישראל אומרת, שימני כחותם, היה צריך להיות חותם, מה זה כחותם, כאותן תפלין של ראש שמביא שבח לכל הגוף, ועל כך תפלין בזרוע על הלב, ובוזה נמצא אדם שלם כדוגמא שלמעלה.	כחותם על לבך דא חותם של תפילין ²²⁷¹ דאנח בר נש על לביה כחותם על זרועך דא יד כהה ²²⁷² דמנח בההוא זרוע ומנו יצחק וכנסת ישראל קאמר שימני כחותם חותם מבעי ליה מאי כחותם כאינון תפילין דרישא ²²⁷³ דאתי שבחא לכל גופא ועל דא תפילין בזרוע על הלב ובדא אשתכח בר נש שלים כגוונא דלעילא:
"כי עזה כמות אהבה", מה זה כי עזה כמות. אלא לא נמצאת קשיות בעולם כמו פרידת הנפש מהגוף כשרוצים להיפרד, (ועל זה) כך אהבת כנסת ישראל לקדוש ברוך הוא, שלא נפרדים לעולמים, ולכן תפלה של יד נקשרת בזרוע, לקיים את הכתוב "שמאלו תחת לראשי".	כי עזה כמות אהבה (שיר"ש ח ו) מאי כי עזה כמות אלא לא אשתכח קשיותא בעלמא כמה דפרישו דנפשא מגופא כד בעיין לאתפרשא (ועל דא) [וכך] אהבת כנסת ישראל לקודשא בריך הוא דלא אתפרשן לעלמין ובגין כך תפלה של יד (ל)אתקשרא בזרוע לקיימא דכתיב (שם ב ו) שמאלו תחת לראשי:
"קשה כשאל קנאה", בכל דרגות הגיהנם, אין קשה כמו השאל, שיוורד למטה מכולם, פרט לאותה מדרגה שנקראת אבדון, וזה וזה השתתפו כאחד, וזה קשה לרשעים מהכל.	קשה כשאל קנאה (שם ח ו) בכל דרגין דגיהנם לא [אית קשיא] (אתקשי בכלא) כשאל ²²⁷⁴ דנחית לתתא מנייהו בר ההוא דרגא דאקרי אבדון ²²⁷⁵ ודא ודא אשתתפו כחדא ודא קשיא להו לחייביא מכלא:
כך קשה כשאל קנאה, שאין קנאה אלא באהבה, ומתוך אהבה באה קנאה, ומי שמקנא לאותו שאוהב ביותר, קשה לו להיפרד ממנו מאותה דרגה שנקראת שאל, שהיא קשה	כך קשה כשאל קנאה דלית קנאה אלא ברחימותא ומנו רחימותא אתי קנאה ומאן דקני לההוא דרחים ²²⁷⁶ יתיר קשיא ליה ולא תפרשא

²²⁶⁹ פי' מ"ט אמר לו "ותגדיל חסדיך וכו'", הא כיון שיצא מסדום כבר ניצול, וא"כ מהו הגדלת החסד (מ"מ).
²²⁷⁰ ור"ל כיון שניתן רשות למחבל חפ' בסחרני דמתא, ניתן לו רשות ומן הראוי היה נענש, לזה אמר ותגדל חסדיך (מ"מ).

²²⁷¹ פי' כתב הרב שביום באים מוחין לז"א, ואחר התפלה מסתלקים המוחין על ראשו, והרשימו של המוחין לבד הוא שנשאר, ובליילה עושה רשימו דז"א למעלה על ראשו, ורשימו דמלכות בתוך החזה דז"א כנגד הלב ובבוקר עולה כתר דנוק' עד שמאל דז"א ונקשר שם ונכנס בו רשימו דמלכות שהוא כנגד הלב, ואז ז"א מתקנא גם הוא ושואב רשימו דיליה וז"ס התפלין שהם רשימו דמוחין דאתמול. ועי' בפ' ויחי דף רמה ע"א מ"ש שם וז"ש דא חותם של תפילין שהוא רשימו דמוחין של מלכות שהם תפילין של יד (מ"מ).

²²⁷² פי' כתר דנוק' שהוא קשור בזרוע שמאל דז"א ובו נכנסים רשימו דמוחין (מ"מ).
²²⁷³ פי' שהרשימו של המוחין דנוק' הם ברשימו דמוחין דז"א שהם תפלין של ראש (מ"מ).
²²⁷⁴ יסוד דסט"א (רח"ו).

²²⁷⁵ מלכות דסט"א (רח"ו). ור"ל ששאל הוא קשה מן הראשונים ואבדון קשה משאל (מ"מ).

²²⁷⁶ פי' המקנא לאשתו הוא מפני אהבתה אינו רוצה שתהא יצאנית ופרוצה אבל היא קשה הדבר בעיניה, וזהו קשה כשאל קנאה כמה דשאל קשה לחייביא כך מאן דקני לההוא דרחים, קשה בעיניו זאת הקנאה יותר משאל שקשה לרשעים (מ"מ).

מכל דרגות הגיהנם.	מניהו מההוא דרגא דאקרי שאול דאיהו קשיא מכל דרגין דגיהנם:
רשפיה רשפי אש שלהבת יה", ומי היא שלהבת יה, זו אש שיוצאת מתוך שופר כלולה מרוח ומים, ומתוך אותה השלהבת כשמתלהטת בכנסת ישראל, שורפת העולם בשלהבת, בקנאה של הקדוש ברוך הוא. ובשעה שהיא מקנאה לו, אוי לפוגש בשלהבת שהוא ישרף בהם.	רשפיה רשפי אש שלהבת יה (שיה"ש ח ו) ומאן איהו שלהבת יה ²²⁷⁷ דא אשא דנפיק מגו שופר ²²⁷⁸ כליל מרוחא ומיא ומגו ההוא שלהובא כד מתלהטא בכנסת ישראל אוקיד עלמא בשלהוביתא ²²⁷⁹ בקנאה דקודשא בריך הוא ובשעתא דהיא מקנאה ליה ווי דאערע בשלהוביתא דאיהו יתוקד בהו:
עוד פתח ואמר, "מים רבים לא יוכלו לכבות וגו'", מים רבים זו זרוע ימין, שצריך לקשר בה קשר של תפלה על זרוע שמאל לקיים "וימינו תחבקני".	תו פתח ואמר (שם ח ז) מים רבים לא יוכלו לכבות וגו' מים רבים דא דרועא ימינא ²²⁸⁰ דבעי לקשרא ביה קשרא דתפלה על דרועא שמאלא לקיימא וימינו תחבקני (שם ג):
דבר אחר, "מים רבים", זהו הנהר העליון שממנו יוצאים נהרות לכל העברים, וכולם שופעים ונמשכים ממנו, כמו שנאמר "מקולות מים רבים", מאותם קולות של מים רבים שיוצאים ונמשכים ממנו, כמו שנאמר "נשאו נהרות וגו'".	דבר אחר מים רבים דא [הוא] נהר עלאה ²²⁸¹ דמניה נפקין נהרין לכל עבר וכלהו נגדין ואתמשכן מניה ²²⁸² כמה דאת אמר (תהלים צג ד) מקולות מים רבים מאינן קולות דמים רבים דנפקין ואתמשכן מניה ונהרות כמה דאת אמר (תהלים צג ג) נשאו נהרות וגו':
"אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה", שאוהבת כנסת ישראל את הקדוש ברוך הוא, יבוזו לו. בוז יבוזו לו, היה צריך להיות יבוז, מהו יבוזו לו. אלא אם יתן איש, זה הקדוש ברוך הוא, "את כל הון ביתו", כמו שנאמר "כל הון יקר ונעים", באהבה של כנסת ישראל אליו, ולא להתקשר עמה.	אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה (שיה"ש ח ז) דרחים כנסת ישראל לקודשא בריך הוא יבוזו לו בוז יבוזו לו יבוז מבעי ליה מאי יבוזו לו אלא אם יתן איש דא קודשא בריך הוא את כל הון ביתו כמה דאת אמר (משלי כד ד) כל הון יקר ונעים באהבה דכנסת ישראל לגביה ולא

²²⁷⁷ ח"א רמה ע"א ח"ב קיד ע"א (לש"ו).

²²⁷⁸ פי' הגבורות שיוצאים מבניה ונק' שלהבת שהם דינים ונק' א"ש לפי שהם שלשים גבורות כל א' כלולה מעשר הם ש', ועם הכולל הם א"ש, ועי' בפרשת בשלח דף קנו ע"א ומ"ש שם (מ"מ).

²²⁷⁹ בשלהובתא (דפ"ו).

²²⁸⁰ פי' חסד דז"א ושיעור הכתוב מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, היינו הגבורות שבה שמחממים אותה לזיווג, ולכאורה כשמאיר בה חסד דז"א אנו אומרים שכלים הגבורות הראשונים שגורמים האהבה כמ"ש הרב ז"ל משל למעיין הנוטף טיפין וטפין וארובות השמים נפתחו עליו שאינם נראים אותם הטיפים, ולפי דבר אחר מים רבים הוא בינה יתפרש ג"כ על ענין זה וכמ"ש בפ' ויצא שאפילו הווי ליה כסותי מרקמן וכו' שפי' שם שהאורות של המלכות נקראים תבן ולבנים לגבי האורות הבינה ולכך אמר לא יוכלו לכבות וכו' (מ"מ).

²²⁸¹ בינה (רח"ו).

²²⁸² הה"ג מתעוררים מסטרהא שהם הנה"י שלה שנקראים סטרהא וידוע שהחכמה שהוא סוד החסד שנעשו ממנו חכמה הוא מקבל תחלה כל השפע וממנו יוצא הדעת מזיווגו עם הבינה שנמצא שהחסד שה"ס החכמה שם המים רבים שהם גבורות בינה, וחסד נקרא אהבה וזהו מים רבים גבורות דבינה והטעם שנקראים מים רבים, מפני שעל ידי ההשתלשלות למטה נאחזים בגבורות ההם החיצונים שהם נקראים רבים וזהו מים רבים. גם חסד הוא הוא שורש לחג"ת וכולם מקבלים על ידו, וכמה רבים תלתא, וז"ש מים רבים דגבורות הבינה לא יוכלו לכבות את האהבה דחסד ואינו בכל מציאות האהבה שיש בו או יש לפרש כמ"ש שעיקר האהבה והשלהובין דרחימו באים מהתעוררות הגבורות בסוד שמאלו תחת לראשי, וממנו באים השלהובים דרחימו ואהבת דודים, והוה אמינא כיון שבאים הה"ג דבינה, אז בכל מציאות השלהובין דרחימו הבאים מגבורה, כי אין הדין נמתק אלא בשרשו, ואז בטל מציאות אישין דרחימו, לכן אומר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה שבאה מחמימות הגבורות דאישין דרחימו, לכן אומר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה שבאה מחמימות הגבורות דמכבות. ואדרבה כשבאים הה"ג דבינה במלכות מוסיפים הבל חמימות אהבה שלהובין דרחימו בסוד אהבה רבה (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

לאתקשרא בהדה:	
תוספתא:	
בוז יבוזו לו מאי בוז יומא תניינא ויומא שתינא ויומא שביעאה דסכת ²²⁸³ דבהון הוו מנסכי מים ויין דשבע יומין דסכות ²²⁸⁴ בהון הוו מקרבין ישראל שבעים פרים לכפר על שבעין ממנן בנין דלא	"בוז יבוזו לו", מה זה בוז, יום שני ויום ששי ויום שביעי של סוכות, שבהם היו מנסכים מים ויין של שבעת ימי הסוכות, בהם היו מקריבים ישראל שבעים פרים לכפר על שבעים ממונים כדי שלא
נה/א	
זהר:	
בוז יבוזו לו כל אינון אכלוסין וכל אינון משריין דלעילא לההוא הון יקר ²²⁸⁵ דהא לית רעותא ²²⁸⁶ לכולהו ²²⁸⁷ אלא בשעתא דכנסת ישראל מתקשרא ביה בקודשא בריך הוא ²²⁸⁸ ומתעטרא בהדיה ²²⁸⁹ כדין כל אינון אכלוסין ²²⁹⁰ וכל אינון משריין ²²⁹¹ וכלהו עלמין ²²⁹² כלהו בחד ²²⁹³ בנהירו ²²⁹⁴ בברכאן ²²⁹⁵ (ועל דא אמר ²²⁹⁶) וכתיב (שיה"ש ב ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני ²²⁹⁷ :	"בוז יבוזו לו", כל אותם אוכלוסים וכל אותם מחנות שלמעלה לאותו הון יקר, שהרי אין רצון לכלם אלא בשעה שמתקשרת כנסת ישראל עם הקדוש ברוך הוא ומתעטרת עמו, ואז כל אותם האוכלוסים וכל אותם המחנות וכל העולמות, כולם בשמחה באור ובברכות, (ועל זה אמר) כתוב "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני".
מאן דאנח תפילין כד מנח תפלה של יד בעי לאושטא דרועא שמאלא לקבלא ²²⁹⁸ לה לכנסת	מי שמניח תפלין, כאשר מניח תפלה של יד, צריך להושיט זרוע שמאל לקבל את כנסת ישראל ולקשר קשר עם הימין, כדי לחבק

²²⁸³ דסוכות (דפ"ו).

²²⁸⁴ דסוכות (דפ"ו).

²²⁸⁵ נשמר דלמאי דהשתא מפרשינן "איש דא קב"ה" לא מתיישבא "יבוזו לו" לאיש ח"ו, לזה אמר כי יבוזו אהדר אל ההון שלא יתרצו בו, וז"ש "לההוא הון יקר" ואם תאמר למה, וכי הם נהנים אלא מהשפע והרי השפע למה יבוזו (אור יקר).

²²⁸⁶ וירצה מהשפע, דהיינו הון, הוא נשפע מהבינה על ידי הת"ת להמלכות בחייליה. אמנם שפע רצון הכתר אינם משיגים אלא בהיות היחוד "דהא לית רעותא" דהיינו שפע הרצון (אור יקר).

²²⁸⁷ יושפע לכל העולמות כולם יחד, ויתרצו ממנו (אור יקר).

²²⁸⁸ לא קב"ה בכנס"י שזהו אהבתו אליה, שעליה נאמר לא יוכלו לכבות את האהבה, אלא "כנס"י מתקשרא ביה בקב"ה" דהיינו אהבתו וחבוקה אליו, שעל זה נאמר "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה" תמורת אהבה זו "בוז יבוזו", והטעם כי אחרי השנות האהבה מכופלת ממנו אליה, ואח"כ ממנה אליו כדפי' (אור יקר).

²²⁸⁹ שמקבלת כל מה שבתוכו בה, דהיינו סוד עיטורין כדפי' בפרשת נח, וכל מה שמצוייר בזכר מצטייר בנקבה, ומחתים בה כל צורתו, ואז הרצון מתפשט בכל העולמות כולם, דרך כלל ופרט (אור יקר).

²²⁹⁰ דלית אכלוסא פחותה מס' רבוא (אור יקר).

²²⁹¹ רבוא רבון מתחלקת האוכלוסין למחנות, והעד, דגלי ישראל, וכן לא זו בלבד, אלא אפילו מציאות העולם ששכונים בו האוכלוסין והמשריין (אור יקר).

²²⁹² שכל מציאות המקום והעולם ששכונים בו גם כן חי בעצמו, ונהנה מהרצון הנשפע כדפי' (אור יקר).

²²⁹³ מצד הבינה השמאלית (אור יקר).

²²⁹⁴ מצד הדעת האמצעי (אור יקר).

²²⁹⁵ מצד החכמה הימנית שהם ג' מקורו מהכתר חכמה ותבונה ודעת שורש לחסד גבורה ת"ת (אור יקר).

²²⁹⁶ הוקשה לו, כי לפי הנראה אין ענין זה מהאהבה ממש אלא מה שנעשה אחר האהבה שהוא היחוד והשפעת הרצון, אם כן אמאי תלי בדלא תניא, לימא אם יתן איש את כל הון ביתו ברצון לא באהבה כיון שאינו העיקר, לזה אמר כדבריו לעיל "אלא בשעתא וכו'" שאותה השעה יגרום כל הטובה הנזכרת, ולזה ידוע להם שבאהבה תלוי הכל, שמיד בהיות האהבה מיד תהיה הרצון, ומטעם זה גם כן היא בעצמה לא תשאל מאת הת"ת הרצון או היחוד אלא האהבה לבד, שיודעת היא שאחר היותה בין תרין דרועין דמלכא תו לא צריכא דממילא תבא אליה (אור יקר).

²²⁹⁷ וכן פי' בענין שתפלת ערבית רשות והביא ראייה ממעשה המצוה "מאן דאנח וכו'" שעושה בהניח היד החבוק הזה ומיד הראש בא יבא אליה ברנה אחר חבוק היד בין ב' זרועות (אור יקר).

²²⁹⁸ לקבלה (דפ"ו).

ישראל ולקשרא קשרא עם ימינא בגין לחבקה לה לקיימא דכתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני לאתחזאה בר נש כגוונא דלעילא²²⁹⁹ ולאתעטרא בכלא²³⁰⁰ וכדין בר נש שלים בכלא בקדושה עלאה וקודשא בריך הוא קארי עליה (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר:	אותה, לקיים את הכתוב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני, שיראה האדם כדוגמא שלמעלה, ולהתעטר בכל. ואז האדם שלם בכל, בקדושה עליונה, והקדוש ברוך הוא קורא עליו "ישראל אשר בך אתפאר".
רבי חזקיה פתח ואמר (תהלים יז א) שמעה יהוה צדק וגו' כמה חביבה כנסת ישראל קמי קודשא בריך הוא דבכל זמנא²³⁰¹ כנסת ישראל אתת לקמיה דקודשא בריך הוא²³⁰² קודשא בריך הוא אזדמן²³⁰³ לקבלה הדא הוא דכתיב שמעה יהוה צדק הקשיבה רנתי האזינה תפלתי:	רבי חזקיה פתח ואמר, "שמעה ה' צדק וגו'", כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שבכל זמן שכנסת ישראל באה לפני הקדוש ברוך הוא, הקדוש ברוך הוא מזדמן כנגדה, זהו שנאמר שמעה ה' צדק הקשיבה רנתי האזינה תפלתי.
אמר דוד, אני התקשרתי עם כנסת ישראל, כמו שהיא נמצאת לפניך, גם אני כך נמצא, ולכן שמעה ה' צדק בראשונה, ואחר כך "הקשיבה רנתי האזינה תפלתי בלא שפתי מרמה".	אמר דוד, אני התקשרתי עם כנסת ישראל, כמו שהיא נמצאת לפניך, גם אני כך נמצא, ולכן שמעה ה' צדק בראשונה, ואחר כך "הקשיבה רנתי האזינה תפלתי בלא שפתי מרמה".
מאי בלא שפתי מרמה אלא הכי תנינן כל מלה ומלה²³⁰⁵ ודעלותא דאפיק בר נש מפומיה סלקא לעילא²³⁰⁶ ובקעא רקיעין²³⁰⁷ ועאלת לאתר דעאלת ותמן אתבחנת ההיא מלה אי היא מלה דכשרא אי לא אי איהי מלה דכשרא עאלין לה קמי מלכא קדישא למעבד רעותה ואי לאו סאטין לה ולבר ואתערו (לסטרא אחרא לאתערא) בההיא מלה רוחא אחרא:	מהו בלא שפתי מרמה, אלא כך שנינו, כל דיבור ודיבור של תפלה שמוציא אדם מפיו עולה למעלה ובוקע רקיעים ונכנס למקום שנכנס, ושם נבחן אותו הדיבור, אם זה דיבור כשר אם לא, אם זה דיבור כשר מכניסים אותו לפני המלך הקדוש לעשות רצונו, ואם לא מסטים אותו החוצה ומתעוררת באותו דיבור רוח אחרת.
ותא חזי כתיב ביה ביוסף (שם קה יח) ענו בכבל רגלו וגו' עד אימתי ענו בכבל רגלו עד עת בא דברו אמרת יהוה צרפתהו²³⁰⁸ עד עת בא דברו דמאן אלא עד עת בא דברו (דיוסף ואתבחינן) ההיא מלה הדא הוא דכתיב (תהלים קה יט) אמרת יהוה צרפתהו כדין שלח מלך ויתירהו	ובא וראה, ביוסף כתוב "ענו בכבל רגלו וגו'", עד מתי ענו בכבל רגלו, "עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו", עד עת בא דברו של מי, אלא עד עת בא דברו (של יוסף ונבחן), אותו דיבור, זהו שנאמר "אמרת ה' צרפתהו", ואז שלח מלך ויתירהו, "מושל עמים ויפתחהו".

²²⁹⁹ בסוד חיבוק (אור יקר).

²³⁰⁰ בהנחת הראש ואז נמשך אליו כל הקדושה העליונה שהכל תלוי בזה כדפי' (אור יקר).

²³⁰¹ שאין עכוב הזווג מצדו אלא מצדה שאין לה הכנה (אור יקר).

²³⁰² ואם תאמר ולמה ידחה אותה דקאמר "דכל זמנא" ויש לומר דהיינו שיש בעולם בלתי הגונים ועכ"ז כיון שיש לה מציאות מועט להתעורר לבא אל היכל המלך "אזדמן לקבלה" ואינו מסתלק ממנה ומתעלם ממנה אלא כאשר אין לה עזר כלל (אור יקר).

²³⁰³ בהתעוררות הזווג אינו מחזיר פניה ריקם בלך ושוב אלא קב"ה אזדמן להזדווג עמה בסוד השפע והעיקר כי התעוררות הזווג תלוי במעשים הטובים ובהם מאירה פניה נגד בעלה בסוד אור חוזר (אור יקר).

²³⁰⁴ בסוד אור ישר (אור יקר).

²³⁰⁵ אור תורה או תפלה וכיוצא (אור יקר).

²³⁰⁶ כל עובי האויר עד הרקיע (אור יקר).

²³⁰⁷ עד עלותה להיכלות ושם היא נבדקת כפי ענינה ומהותה, אם דבור בטל או מצוה, אם רע אם תפלה בכוונה וכיוצא, ואם טהורה היא, מעלים אותה עוד אל לפני המלך דהיינו למעלה מההיכלות (אור יקר).

²³⁰⁸ פי' שהמלכות בחנה בדברי יוסף ובתפלתו ומצאתו צדיק, ואזי שלח מלך ויתירה הפרשה א"נ כמ"ש בפ' מקץ שלח למלך הוא ז' א מושל עמים היא מלכות, שז"א שלח למלכות להתיר יוסף ממאסר (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

מושל עמים ויפתחהו:	
אדהכי [הוה] אתא צפרא אמר רבי אלעזר כתיב (ש"א כה כט) והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים נפש אדני סתם²³⁰⁹ כמה דאת אמר (תהלים כד ד) אשר לא נשא לשוא ונפשו (נפשו) הא עדנא²³¹⁰ ובצפרא לאתקשרא כנסת ישראל ולאתחברא בבעלה זכאין אינון צדיקיא דמשתדלין באורייתא ובלילא²³¹¹ ואתאן לאתקשרא ביה בקודשא בריך הוא ובכנסת ישראל עליהו כתיב (משלי כג כה) ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך:	בינתיים היה בא הבוקר, אמר רבי אלעזר כתוב והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים, נפש אדני סתם, כמו שנאמר "אשר לא נשא לשוא נפשו", הרי הזמן בבוקר לקשר את כנסת ישראל ולחברה לבעלה, אשרי הצדיקים שעוסקים בתורה כלילה, ובאים להתקשר עם הקדוש ברוך הוא ועם כנסת ישראל, עליהם כתוב "ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך".
אמר רבי אלעזר כתיב (ויקרא טו לא) והזרתם את בני ישראל מטומאתם וגו' בטמאם את משכני אשר בתוכם והזרתם כהאי זר דאיהו זר מכלהו ולא אתחבר במה דליתיה דיליה:	אמר רבי אלעזר כתוב "והזרתם את בני ישראל מטומאתם וגו' בטמאם את משכני אשר בתוכם". והזרתם, כמו הזר הזה שהוא זר מכולם ולא מתחבר במה שאינו שלו.
ותא חזי בשעתא דמסתאבין בני נשא לתתא מסאבין לון בכלא²³¹² והא אתמר אבל בשעתא דרוח מסאבא אתער חשבתון זר אלא רוח²³¹³ מסאבא דלתתא אתער רוח מסאבא אחרא ואתיהיב ליה רשותא לנחתא לעלמא:	ובא וראה בשעה שאנשים מטמאים למטה, מטמאים אותם בכל, והרי זה נאמר, אבל בשעה שרוח הטומאה מתעוררת נחשבתם כזר, אלא רוח טומאה שלמטה מעוררת רוח טומאה אחרת ונותנת לה רשות לרדת לעולם.
מאי רשותא רשותא דקדושה דהוה נחית ומחי ביה לא אשתכח ואסתלק וכדין אתגלייא דינא לקבליהון דחייבין ואוסיף דינא על [דיניה] (דינא) וכדין תרין רוחין משתכחין בעלמא חד רוחא דדינא וחד רוחא דמסאבא:	איזו רשות, רשות של קדושה, שהיה יורד ומכה בו, לא נמצא ומסתלק, ואז מתגלה הדין כנגד הרשעים, ומוסיף דין על דינו, ואז שתי רוחות נמצאות בעולם, אחת רוח הדין ואחת רוח הטומאה.
אמר רבי אלעזר אצטריכנא הכא למימר מלה דאוליפנא מאבא תא חזי הכא ילפינן מנגע דביתא דכד רוחא מסאבא שריא בביתא וקודשא בריך הוא בעי לדכאה ליה שדר נגע צרעת בבית²³¹⁴ לקטרגא דא בדא וההוא נגע לא אעדי מביתא ואף על גב דרוח מסאבא אסתלק מההוא ביתא עד דינתצון ביתא אבנין ואעין וכלא כדין אתדכי אתרא:	אמר רבי אלעזר הצטרכתי כאן לומר דבר שלמדתי מאבי, בא וראה, כאן למדנו מנגע הבית, שכאשר רוח טומאה שורה בבית, והקדוש ברוך הוא רוצה לטהר אותו, שולח נגע צרעת בבית, לקטרג זה עם זה, ואותו הנגע לא סר מהבית, ואף על גב שרוח טומאה הסתלקה מאותו בית, עד שינתצו את הבית האבנים והעצים והכל, אז נטהר המקום.
כהאי גוונא מאן דאסתאב ואתער רוח מסאבא ושאר עילוי כד בעי קודשא בריך הוא לדכאה עלמא אתער רוח דינא תקיפא ואשתכח בעלמא ושריא על ההוא רוח מסאבא ומקטרגי דא בדא עד	כדוגמא זה, מי שנטמא ומעורר רוח טומאה ושורה עליו, כשרוצה הקדוש ברוך הוא לטהר את העולם, מתעוררת רוח דין קשה, ונמצאת בעולם ושורה על אותה רוח טומאה ומקטרגים זו עם זו, עד

²³⁰⁹ פי' מלכות שהיא צרורה בצרור החיים שהיא היסוד שיש בו מוחין דא"א, הנקראים חיים (מ"מ).

²³¹⁰ עידנא (דפ"ו).

²³¹¹ בליליא (דפ"ו).

²³¹² כלא (דפ"ו).

²³¹³ "חשבתון זר אלא רוח" נמחק במ"מ, ובמקומו גורס "לתתא אתער רוח כו", ומובא בדפ"ו כנ"א.

²³¹⁴ פי' נגע הקדוש כמ"ש בפ' תזריע (מ"מ). בביתא (דפ"ו).

290

זהר ויקרא חלק א'

תוספתא:	
ישתאר עלמא חרוב מנייהו הדא הוא דכתיב (במדבר כט יב) ובחמשה עשר יום וגו' והקרבתם עולה אשה וגו' (ע"כ):	ישאר העולם חרוב מהם, זהו שנאמר "ובחמשה עשר יום וגו' והקרבתם עולה אשה וגו'".
נה/ב	
דיתעבר מעלמא ²³¹⁵ וההוא רוח דינא תקיפא לא אסתליק מאתריה עד דינתין אתר שייפין וגרמין וכלא כדין אתדכי עלמא ואתעברו מניה ²³¹⁶ רוחין מסאבין ועלמא אשתכח בדכיו:	עד שתעבור מן העולם, ואותה רוח הדין הקשה לא מסתלקת ממקומה, עד שינתן את המקום איברים ועצמות והכל, ואז נטהר העולם ועוברות ממנו רוחות של טומאה, והעולם נמצא בטוהר.
ועל דא תנינן אתא לאסתאבא מסאבין ליה ודאי ²³¹⁷ ווי וליה לבר נשו (לגרמיה) כד שארי עליה רוח מסאבא ואשתכח ביה בעלמא דודאי לינדע דקודשא בריך הוא בעי לבערא ליה מן עלמא זכאין אינון צדיקיא דכלהו קדישין ²³¹⁸ ואשתכחו בקדושה קמי מלכא קדישא ושריא עליהו רוח קדישא בהאי עלמא ובעלמא דאתי כיון דאתא צפרא קמו אזלו:	ועל זה שנינו, הבא לטמא מטמאים אותו ודאי, אוי לאדם כששורה עליו רוח טומאה, ונמצא בה בעולם, שודאי ידע שהקדוש ברוך הוא רוצה לבערו מן העולם, אשרי הצדיקים שכולם קדושים ונמצאים בקדושה לפני המלך הקדוש, ושורה עליהם רוח הקדוש בעולם הזה ובעולם הבא, כיון שבא הבוקר קמו והלכו.
עד דהוו אזלי פתח רבי אלעזר ואמר (בראשית לב ב) ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים ויעקב הלך לדרכו דהוה אזיל לקבל אבוהי ²³¹⁹ :	בעוד שהיו הולכים, פתח רבי אלעזר ואמר "ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים", ויעקב הלך לדרכו, שהיה הולך כנגד אביו.
תא חזי כל זמנא דיעקב ²³²⁰ אשתכח לגביה דלבן לא מליל עמיה קודשא בריך הוא (ולא אשתכח לגביה):	בא וראה כל זמן שיעקב נמצא אצל לבן לא דיבר עמו הקדוש ברוך הוא (ולא נמצא אצלו).
ואי תימא והא כתיב (שם לא ג) ויאמר יהו"ה אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך [וגו'] האי בסופא הוה בזמנא דבעא לאתפרשא מלבן וכד אתפרש מניה אתו לקבליה אינהו ²³²¹ מלאכי ואזפוחו בארחא:	ואם תאמר, הרי נאמר "ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך וגו'", זה היה בסוף, בזמן שרצה להיפרד מלבן, וכשנפרד ממנו באו לקראתו אותם מלאכים ולווחו בדרכו.
תא חזי כתיב (בראשית לב א) ויפגעו בו ויפגעו במלאכי אלהים מבעי ליה מאי בו ²³²² אלא אינהו	בא וראה, כתוב "ויפגעו בו", היה צריך להיות ויפגע במלאכי אלהים, מה זה "בו",

²³¹⁵ היינו היסורים הנשפעים על האדם לטהרת עונותיו (רח"ו).

²³¹⁶ מיניה

²³¹⁷ בטומאה אחת כדי לטהרו מסאבין ליה בטומאה אחרת קשה ודין חזק, ואז שם יעמוד עד יבער אותו מן העולם, ולפעמים לא ינתן הבית צא ולמד סתום מן המפורש מבתי המנוגע אלא דנקט בדברה מיניה (אור יקר).

²³¹⁸ במעט קדושה שהם עוסקים בה, ואחר כך מקדשים אותה יותר, וז"ש "ואשתכחו וכו'", ונוסף על הכל "בהאי עלמא" כשיעורו, "ובעלמא דאתי" כשעורו כדפי' (אור יקר).

²³¹⁹ ירצה שדקדק הכתוב בזה, שמפני שהלך לדרכו, דהיינו היותו פורש מלבן ומתקרב אל הקדושה יצחק, לכך ויפגעו בו מלאכי אלהים, והיינו "קדושה על קדושתיה" דאמרן לעיל (אור יקר).

²³²⁰ תימא דהא כתיב אנכי אהיה עמך ושמרתיך וכו', ויש לומר דשמירתו והשגחתו ודאי היה עמו, אלא הכוונה לדבר עמו לרוח הקדש ואו להיותו עליו כענין ויעל מעליו אלהים זה לא היה לו בבית לבן, וזהו "ולא ישתכח לגביה" דקאמר (אור יקר).

²³²¹ אינון (דפ"ו).

²³²² מורה על עצמות גופו (אור יקר).

אלא הם באו להכלל בו (וליווהו בדרך), מה זה להיכלל בו, אלא הם באו מצד הגבורה, שנאמר מלאכי אלהים. וראה מצד אחר מלאכי רחמים, ונכללו בו רחמים ודין.	אתו לאתכללא ביה ²³²³ מאי לאתכללא ביה אלא אינון מסטרא דגבורה קאטיין דכתיב מלאכי אלהים וחמא מסטרא אחרא מלאכי דרחמי (פניו מבעי ליה אלא אתו לאתכללא ביה ואוזפיהו בארעה מאי לאתכללא ביה אלא מסטרא דגבורה קאטיין דכתיב מלאכי אלהים) ואתכללו ביה רחמי ודינא:
בא וראה, בראשונה "מחנה אלהים" זה אחד, אחר כך ויקרא שם המקום ההוא מחנים, שנים, אחד מצד הדין ואחד מצד הרחמים. מלאכים מן הצד הזה, ומלאכים מן הצד הזה. ועל זה כתוב ויפגעו בו, בו, דווקא.	תא חזי בקדמיתא ²³²⁴ (שם ב) מחנה אלהים זה חד לבתר ויקרא שם המקום ההוא מחנים תרי חד מסטרא דדינא וחד מסטרא דרחמי מלאכין מהאי גיסא ומלאכין מהאי גיסא ועל דא כתיב ויפגעו בו בו דייקא:
ויאמר יעקב כאשר ראם, היה צריך להיות ראה אותם, מה זה ראם, אלא ראה אותם כלולים כאחד, נדבקים זה בזה, מחוברים זה בזה, ולכן כתוב ראם, וכולם באו ללוות אותו ולהצילו מיד עשו.	ויאמר יעקב כאשר ראם ראה אותם מבעי ליה מאי ראם אלא חמא לון כלילן כחדא מתדבקן דא בדא מתחברן דא בדא ועל דא כתיב ראם ²³²⁵ וכלהו אתו לאוזפא ליה ולשיזבא ליה מידא דעשו:
כתוב בעשו "ויצא הראשון אדמוני", ויצא הראשון, אם תאמר שיעקב היה מטיפה ראשונה, לא כך שהרי נאמר ויצא הראשון, ולא כתוב ויצא ראשון. ומשום שיצחק בא מצד הדין הקשה, יצא עשו אדמוני אדום, שאם יעקב היה בכור, אותה טפה ראשונה איך יצאה כך אדומה, אבל טפה שניה היה,	כתיב ביה בעשו (שם כה כה) ויצא הראשון אדמוני ויצא הראשון אי תימא דיעקב טפה קדמאה ²³²⁶ הוה לאו הכי דהא כתיב ויצא הראשון ולא כתיב ויצא ראשון ובגין דיצחק אתי מסטרא דדינא קשיא נפק עשו אדמוני סומקא דאי יעקב הוה בוכר[א] ההיא טפה קדמאה ²³²⁷ היכי נפקא

²³²³ הענין שכל זמן שהיה בבית לבן לא היה מרכבתו אל הת"ת שלימה, ועתה היה נשלם במרכבה אל הת"ת, ולכן באו המלאכים מלאכי חסד מימין ומלאכי גבורה משמאל להקשר בו, והיינו "ויפגעו בו". ואם תאמר ולמה לאברהם, שהיה מרכבה לחדסד, או ליצחק לא היה כך, שלא פגעו בו מלאכים. לזה אמר, שגם באברהם היה כמדתו וליצחק כמדתו, אלא שיעקב היה בטורח צריך שמירה, לכך נתגלו אליו "ואוזפיה באורחא" ועוד כי בו היו נכללים ב' כתות רחמי ודינא כדמפרש ואזיל (אור יקר).

²³²⁴ שהם המושגים ראשונה תחלת המדרגות הם מחנה דין מפני שהם מצד אלהים מלכות, כי מלכות וגבורה ענין א', וחסד ות"ת גם כן ענין א', ולכך אמר "מחנה אלהים זה", כי תחלת הראותם נראה ראש המדרגות, וז"ש "כאשר ראם" מיד. אמנם אחר הסתכלות ועיון, ראה שהיו נכללים של רחמים בשל דין על ידו, לכך קראם מחנים, שגם מחנה ה' היה שם עמהם, ולכך כשדקדק אומרו "ויפגעו בו מחנה אלהים" הוא עצמו רחמים, מרכבה לת"ת, ובו מחנה אלהים שהם מלאכין דשכינתא, לכך בו נעשו מחנים, וטעם אומרו מחנים שנראה שהם ב' מחנות א"כ אינם נכללים בו (אור יקר).

²³²⁵ ר"ת רפאל אוריאל מיכאל הרי ג' קוים דהיינו רפאל בבחי' קו הגבורה ממותקות כך שמעתי (רח"ו).
²³²⁶ פ' כמז"ל שיעקב הוא מטיפה א' ועשו מטיפה ב' משל לשפופרת וכו' א"כ ויצא ראשון מב"ל מאי הראשון בה' הידיעה דמשמע דעשו מלבד שהוא פטר רחם ג"כ הוא ראשון ליצירה (מ"מ).

²³²⁷ ר"ל עוד הכרח אחר, אם יעקב הוא ראשון לטיפה כדז"ל, א"כ היכי נפקא הכי סומקא דהיינו טיפה של עשו למה היא סומקא, כיון שיצחק אבינו הוא גבו', מסתמא כל הרתיוחות והגבורות שבו יהיו בטיפה ראשונה, א"כ טיפה ראשונה ראוי שתהיה סומקא ולא שניה שהיא עשו. אלא האמת הוא שעשו ראשון ג"כ לטיפה, ולכך ויצא הראשון אדמוני, בה' הידיעה וסומקא, הפך מדברי רז"ל. ואם תמאר לפי סברת הזהר ראוי היה יעקב שיהיה פטר רחם כמשל השפופרת, וי"ל שזה יתורץ במה שתירצו המפרשים קושיא אחרת בענין ראובן ותאומתו. שהקשו רז"ל מי היה טיפה ראשונה אם נאמר ראובן, א"כ תאומתו תהיה פטר רחם כמשל השפופרת, וקרא כתיב ראובן בכורי אתה. ואם נאמר התאומה היתה טיפה ראשונה, היכי קאמר קרא ראשית אוני, כי התאומה היא ראשית אונו. ותירצו דהני מילי בשלייא אחת לשניהם, אזי יהיה כמו שפופרת, אבל בב' שליות, יכול להיות ראשון לטיפה וראשון לפטר רחם. ובזה יתורץ ג"כ קושייתנו דיעקב ועשו בב' שליות, ועשו ראשון לטיפה וראשון לפטר רחם. אני מצאתי כתוב להפך דה"מ בב' שליות, אז הרחם הוא כשפופרת והשליה הראשונה יוצאת אחרונה, כי הרחם צר ואין מקום שיתהפכו השליות עליונה למטה ותחתונה למעלה, אבל בשליה א' יכולה הטיפה להתהפך ותהיה טיפה ראשונה פטר רחם כי בשליה א' אז העובר יכול להתהפך כשמפרכסים לצאת. ודייק קראי אחי רבקה אם יעקב ועשו, מה בא ללמדנו, אלא להודיע שהיה דרך פלא כי התואמים כל א' בשליותו ויעקב ועשו שניהם שליה א' ודריש אם יעקב

זהר ויקרא חלק א'

ולכן לא יצא כך, שהרי אותה טיפה היתה מצד הרחמים, מצד זה ומצד זה, והטפה של עשו לא היתה כמו הטפה של יעקב, שזה שלם וזה לא שלם, ובאותה שעה היה יצחק	הכי סומקא אבל טפה תניינא הוה ²³²⁸ ובגין כך לא נפקא הכי דהא מסטרא דרחמי הות ההיא טפה מהאי גיסא ומהאי גיסא וטפה דעשו לא הות כטפה דיעקב דדא שלים ודא לא שלים ובההיא שעתא יצחק הוה:
רבי אלעזר ורבי יוסי חמיו היו הולכים מאושא ללוד, אמר רבי יוסי לרבי אלעזר אפשר ששמעת מאביך מה שנאמר "ויעקב הלך לדרכו וגו'", אמר לו לא ידעתי, בעוד שהיו הולכים, הגיעו למערה של לוד, שמעו אותו קול שאומר שני עופרים של האיילת, עשו לפני רצון של נחת לי, והם היו המחנה הקדוש שפגש יעקב לפניו.	תוספתא: רבי אלעזר ורבי יוסי חמיו ²³²⁹ הוו אזלי מאושא ללוד אמר רבי יוסי לרבי אלעזר אפשר שמעת מאבך מאי דכתיב (בראשית לב א) ויעקב הלך לדרכו וגו' אמר ליה לא ידענא עד דהוו אזלי ממו למערתא דלוד שמעו ההוא קלא דאמר תרי עולעין ²³³⁰ דאיילתא עבדו קמאי רעותא דניחא לי ואינן הוו משירייתא קדישא דערע יעקב קמיה:
התרגש רבי אלעזר והסתער בנפשו, ואמר רבונו של עולם, כך דרכו טוב לנו שלא נשמע, שמעתי ולא ידעתי. התרחש לו נס ושמע אותו קול שאומר, אברהם ויצחק היו, נפל על פניו, וראה את דמות אביו.	אתרגיש רבי אלעזר ואסתער בנפשו ואמר מריה דעלמא כך אורחוי טב לן דלא נשמע שמענא ולא ידענא אתרחיש ליה גיסא ושמע ההוא קלא דאמר אברהם ויצחק הוו נפל על אנפוי וחמא דיוקנא דאבוי:
אמר לו אבא, שאלתי והשיבוני, שאברהם ויצחק הם שפגשו את יעקב כשנצל מלבן, אמר לו בני הוצא את [פסקך] פתקך וקח את דברי אביך הזקן, פה מדבר גדולות היה, ולא רק זה בלבד, אלא את כל הצדיקים פוגשות נשמות של צדיקים לפנייהם להצלתם, והם מלאכים קדושים עליונים.	אמר ליה אבא שאילנא ואתיבונא דאברהם ויצחק הוו דערעו ליעקב כד אשתזיב מלבן אמר ליה ברי פוק ²³³¹ פתקך וסב סבתך פום ממלל רברבן הוה ולא דא היא בלחודי אלא לכל צדיקיא נשמתהון דצדיקיא מערעין קדמוהי לשיזבותיה ואינן מלאכיא קדישי עלאי:
ובא וראה, יצחק היה קיים באותה שעה, אבל נשמתו הקדושה נלקחה לכסא הכבוד של אדונו, כשנעקד על גבי המזבח, ואז נסתמו עיניו מראות. היינו שנאמר "לולא וגו'", ופחד יצחק היה לי."	ותא חזי יצחק קיים הוה בההיא שעתא אבל נשמתיה קדישא אתנסיבת בכורסייא יקרא דמאריה כד אתעקד על גבי מדבחה ומכדין אסתמו עיניו מחיזו היינו דכתיב (בראשית לא מב) [לולא וגו'] ופחד יצחק היה לי (ע"כ):
מכוון בסיום הדין הקשה שהוציא בצדו באורות חקוקים באיבריו, ולכן עשו זוהמא שנתהתך מהזהב. ועל כך שנינו, שצריך אדם לכוון באותה שעה ברצון של רבונו, כדי שיוציא בנים קדושים לעולם. ואם תאמר, שיצחק לא התכוון, לא כך, אלא התכוון בקדושה והתכוון בסיום של אותו מקום,	נו/א מכוון בסיומא דינא קשיא דאפיק בסטרוי בגליפוי טהירין בשייפוי ובגין כך עשו זוהמא דאתתך ²³³² מדהבא ועל דא תנינן דבעי בר נש לכוונא בההיא שעתא ברעותא דמאריה בגין דיפוק בגין קדישין לעלמא ואי תימא יצחק לא אתכוון לאו הכי אלא אתכוון בקדושה ²³³³ ואתכוון

ועשו כמו ניטלה האם שלה שפי' מקום שנקלט בו הזרע וכן היה ג"כ בראשון ועם תאומתו ובזה הכל עולה כהוגן ודוק (מ"מ).

²³²⁸ פי' יעקב (מ"מ).

²³²⁹ נח מה (הערת הזהר).

²³³⁰ עולין (דפ"ו).

²³³¹ (ס"א פסקך) (נוסף בדפ"ו).

²³³² דאתהתיך (דפ"ו).

²³³³ פי' שיצחק בשעת תשמיש היה מהרהר באילן הקדוש וכשסיים והיה מהרהר בקלי' שהוא סיום הקדושה, אזי יצאה טיפת עשו, ואח"כ חזר להרהר בקדושה ואז יצא הטיפת יעקב שהיא שניי', ומכאן ראה

זהר ויקרא חלק א'

ונמצא כשיצאה אותה טפה ראשונה באותו מקום ממש, ולכן כתוב "כולו כאדרת שער".	בסיומא דההוא אתר ואשתכח כד נפק ההיא טפה קדמאה בההוא אתר ממש ועל דא כתיב (בראשית כה כה) כלו כאדרת שער:
בא וראה, דוד יצא ביופי של אדום, ונאחז בקדושת רבונו, ועל זה כתוב, "והוא אדמוני עם יפה עיניים וטוב רואי". אבל יעקב היה בכור מעשו, לא מטפה אלא שכוון את הרצון לעץ העליון הגדול והתקיף, ועשו באותו מקום של סיום הכל, ולכן כתוב "הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד".	תא חזי דוד בשפירו דסומקא נפק ואתאחד בקדושה דמאריה ועל דא כתיב (ש"א טז יב) והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי ²³³⁴ אבל יעקב בוכרא הוה מניה דעשו לאו מטפה אלא דכוונא דרעותא ²³³⁵ באילנא עלאה רברבא ותקיף ועשו בההוא אתר דסיומא דכלא ובגין כך כתיב (עובדיה א ב) הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד ²³³⁶ :
רבי יהודה היה שונה כך, עשו נקרא ראשון, שנאמר "ויצא הראשון אדמוני כולו", והקדוש ברוך הוא נקרא ראשון, שנאמר "אני ראשון ואני אחרון", "ואת אחרונים אני הוא", ועתיד להיפרע ראשון מראשון ולבנות ראשון, שנאמר "כסא כבוד מרום מראשון", ולעתיד לבא כתוב "ראשון לציון הנה הנם ולירושלים מבשר אתן".	רבי יהודה הוה מתני הכי עשו נקרא ראשון דכתיב (בראשית כה כה) ויצא הראשון אדמוני כלו וקודשא בריך הוא אקרי ראשון דכתיב (ישעיה מד ו) אני ראשון ואני אחרון (שם מא ד) ואת אחרונים אני הוא וזמין לאתפרעא ראשון מראשון ולמבני ראשון דכתיב (ירמיה יז יב) כסא כבוד מרום מראשון ולזמנא דאתי כתיב (ישעיה מא כז) ראשון לציון הנה הנם ולירושלם מבשר אתן:
שנינו, עתידה ירושלים להיות חומתה למעלה, ולהתקרב עד כסא כבוד המלך, זהו שנאמר "בעת ההיא יקראו לירושלים כסא ה'", אז נאמר "והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים", אז "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".	תאנא זמינא ירושלם ²³³⁷ למהוי שורהא לעילא ולא תקרבא עד כורסי יקרא ²³³⁸ דמלכא הדא הוא דכתיב (ירמיה ג יז) בעת ההיא יקראו לירושלם כסא יהוה כדן כתיב (ישעיה ל כו) והיה אור הלבנה ²³³⁹ כאור החמה ²³⁴⁰ ואור החמה יהיה שבעתים ²³⁴¹ כדן (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יהוה אחד ושמו אחד:
ברוך ה' לעולם אמן ואמן ימלוך יהוה לעולם	

למ"ש הרב ע"ש או"ח שמונת להרהר בדברי תורה בשעת תשמיש ודקדק כן ממ"ש בגמ' בכל מקום מותר להרהר חוץ מבית הכסא ובית המרחץ וק' בכל לאתווי מאי אלא לרבות אפילו בשעת תשמיש אבל יזהר שלא יגע בבשרו (מ"מ).

²³³⁴ היינו בסוד התיקון סוד מהיטבאל אבל עשו סוד מלכין דמיתו בלי תיקון בסוד עשו הוא אדום (רח"ו). עיקר היופי הוא חיוור וסומק דין ורחמים כמ"ש דודי צח ואדום כו' וכן דוד המלך כתיב ב' אדמוני עם יפה עני' וטוב רואי ר"ל שהיו בו ב' הגוונים ולכן בצד הדין שבו ה' מנצח האומות ובצד החסד עושה משפט וצדקה לעמו וכן תקונים דדיקנא דז"א בהם ב' בחי' דין ורחמים רחמים לישראל ודין לאו"ה (ב"ע ריז ע"א). ²³³⁵ פי' כיון שיצחק היה מכוין באילן הקדוש שהוא בחי' יעקב נמצא שיעקב הוא בוכרא במחשבה (מ"מ). ²³³⁶ קטן נתתיך בגוים שהאדם בלא רגלין קטן הוא מאד בזוי בלא לשון וידן שכלל כל הבריאה הוא בדבור ומעשה (בהגר"א על תיקו"ז קיא ע"א).

²³³⁷ מלכות (מ"מ).

²³³⁸ בינה (רח"ו).

²³³⁹ מלכות (רח"ו).

²³⁴⁰ בינה (רח"ו). וע' עוד בפ' שמות דף י ע"א, ובפ' קרח דף קעח ע"ב, ובפע"ח שער ראש חדש סמוך לסופו דף קח סע"ד (ביאורים ח"א כט ע"א).

²³⁴¹ דהיינו ז"ת דעתיק, ועי' דבריננו בפרשת תזריע מג ע"א (מ"מ). ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים (ישעיה ל כו), ור"ל שהמלכות תתייחד עם ז"א ויאירו שניהם באור הבינה, והבינה תכלול באבא, ויאירו שניהם יחד באור ה"ג ת"ד, וזהו אור שבעתים, כי ה"ג ת"ד הם הדעת עלאה, והוא הדעת הכללי דהאצילות, וכל בחי' דעת הוא י"ד בחי', וכמ"ש בפע"ח (שער ספי' העומר פרק ב), וזהו אור שבעתים (ביאורים ח"א כט ע"א).

אמן ואמן:	
פרשת אחרי מות:	
וידבר יהוה אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגו' ויאמרו (וידבר) יהוה אל משה (שם ויקרא מז א-ב) רבי יהודה אמר כיון דכתיב וידבר יהוה אל משה אמאי זמנא אחרא ויאמר יהוה אל משה דבר אל אהרן אחיך דהא במלולא קדמא סגי:	"וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגו', ויאמר ה' אל משה". רבי יהודה אמר כיון שנאמר וידבר ה' אל משה, למה פעם אחרת ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך, שהרי בדיבור הראשון מספיק.
אלא הכי תנינן ²³⁴² כתיב (ויקרא א א) ויקרא אל משה ²³⁴³ וידבר יהוה אליו ²³⁴⁴ וכתיב (שמות כד א) ואל משה אמר ²³⁴⁵ עלה אל יהוה ²³⁴⁶ והא אוקמוה מלה דהכא דרגא חד ²³⁴⁷ ולבתר דרגא אחרא ²³⁴⁸ אופי הכא וידבר יהוה אל משה דרגא חד ולבתר ויאמר יהוה אל משה דבר אל אהרן אחיך דרגא אחרא וכלא בחד מתקלא ²³⁴⁹ סלקא ²³⁵⁰ ומן שרשא חדא ²³⁵¹ [כולא] אתחבר ²³⁵² :	אלא כך שנינו, כתוב "ויקרא אל משה, וידבר ה' אליו", ונאמר "ואל משה אמר עלה אל ה'", והרי בארו את הדבר, כאן דרגא אחת, ואחר כך דרגא אחרת. כמו כן כאן, וידבר ה' אל משה דרגא אחת, ואחר כך ויאמר ה' אל משה, דבר אל אהרן אחיך, דרגא אחרת, והכל עולה במשקל אחד ומשורש אחד, הכל התחבר.
אחרי מות שני בני אהרן (ויקרא מז א) רבי יצחק פתח (תהלים ב יא) עבדו את יהוה ביראה וגילו ברעדה וכתיב (שם ק ב) עבדו את יהוה	"אחרי מות שני בני אהרן", רבי יצחק פתח, "עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה", ונאמר "עבדו את ה' בשמחה באו לפני ברננה". הפסוקים הללו קשים זה על זה, אלא

²³⁴² בכח ה' גבורות של יסוד אימא נבקעו ה' מוצאות הפה, ובכמה מקומות אמר שחך וגרון הם יסוד ומלכות דחכמה, והם סוד אחע"ה וגיכ"ק העולים או"ר או"ר י', ונקראים אותיות רוחניות כמ"ש באיכה בזוהר חדש נ"ג א' בסוד מלת איכה, משום דלא אית בהון שותפו כלל לאו לישן ושינייים ולא שפון כלל. ולפי זה פ' שתי בחינות אלו הן מיסוד (נ"א מסוד) אבא, וה"ס הקול שיוירד מפנימיות המוחין חב"ד והוא פנימיות זעיר הנקרא קול, אך פנימיות הנוק' נקרא דיבור וכו', לשון אמירה תצדק על עצמות הענין ולשון דיבור על פועל הדיבור, וכו' והשתא דאיתת להכי תדקדק היטב וידבר ה' אל משה לאמר, וירצה שה' דיבר לו כל הפרשה מלה ומלה והיה משפיע בו כח שכל מופלא להבין ולדעת כל מה שנצטרך לידע מפירוש המצוה וכל מה שתדרש בפרטותיה, וכמו כן כל הטעמים והסודות הכמוסים בה. אבל נצטווה לאמר לישראל ולא יספיק לו הדיבור לבד, אלא צריך להבינם עצמיות הענין בכל פרטיו וכו'. ומעתה נבין טעם מאמרות דבראשית, שאין הכוונה בעצם וראשונה על הדיבור כי היה הוא לבדו יתברך, אבל יכוין לבאר לנו עצם הנמצאים שנבראו בכל יום, אבל בתורה כתוב (שמות כ א) וידבר אלקים את כל הדברים, שכוונתו יתברך היתה שישראל ישמעו מלה במלה וכו' ונלע"ד להעמיק יותר בענין זה וכו' האמירה היא באו"א עלאין והדיבור ביש"ס ותבונה [ועד חטא העגל וידבר היתה בחכמה, ויאמר בבניה, ואחר העגל וידבר ביש"ס וידבר בתבונה] (רמ"ז).

²³⁴³ מלכות (מ"מ). עי' ח"א קב ע"ב: בכל אתר דכתיב ויאמר סתם או ויקרא סתם הוא מלאכא דברית. כאשר יאמר "ויאמר ה'" ירצה ת"ת עם המלכות, אבל כאשר יאמר ויאמר סתם ישלול שהיתה המלכות בלי חברת הת"ת וטעם היות ויאמר סתם בה מפני שהיא נקבה אינה נזכרת בשם אלא סתם אמר האומר קרא הקורא (אור יקר שם).

²³⁴⁴ ז"א (מ"מ).

²³⁴⁵ מלכות (מ"מ).

²³⁴⁶ ת"ת (אור יקר מ"מ).

²³⁴⁷ שכינה (אור יקר). פי' מלכות, שהדיבור במלכות ואמירה בז"א (מ"מ).

²³⁴⁸ ת"ת (אור יקר).

²³⁴⁹ מלה (אור יקר).

²³⁵⁰ שהכל ענין א' להראות אזהרתם בכבוד השכינה ומשכנה (אור יקר).

²³⁵¹ בעל השכינה ומשכנה א"נ בעל המדות שהוא המאציל מיוחד ת"ת ומלכות, ששתיים במדה אחת ורצונו לפעול אותה פעולה עצמה על ידי מדה זו או זו, והכל פעולה אחת (אור יקר). ח"ך וגרון וכו' שהוא יסוד ועטרה דחכמה (רמ"ז).

²³⁵² קול ודיבור חו"ג (רמ"ז).

כך שנינו, עבדו את ה' ביראה, שכל עבודה שרוצה אדם לעבוד לפני רבונו, בראשונה צריך יראה לפחד ממנו, ומשום הפחד של אדונו, ימצא אחר כך שיעשה בשמחה את מצוות התורה, ועל כן כתוב "מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וגילו ברעדה", שאסור לאדם לשמוח יותר בעולם הזה, וזה בדברי העולם, אבל בדברי תורה ובמצוות, התורה צריך לשמוח, אחר כך ימצא אדם שיעשה בשמחה את מצוות התורה שנאמר "עבדו את ה' בשמחה".	בשמחה באו לפניו ברננה הני קראי קשיין אהדי²³⁵³ אלא הכי תאנא עבדו את יהו"ה ביראה דכל פולחנא ודבעי בר נש למפלה קמי מאריה בקדמיתא בעי יראה לדחלא מניה²³⁵⁴ ובגין דחלא דמאריה ישתכח ולבתר דיעביד בחדוותא (דבר נש יליף בקדמיתא לגביה דמאריה יראה לדחלא מניה ובגין דחילא דמאריה ישתכח דעביד) פקודי אורייתא²³⁵⁵ ועל דא כתיב²³⁵⁶ (דברים י יב) מה יהו"ה אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וגילו ברעדה²³⁵⁷ דאסיר ליה לבר נש למחדי יתיר בעלמא דיין²³⁵⁸ האי במלי דעלמא אבל במלי דאורייתא ובפקודי דאורייתא בעי למחדי²³⁵⁹ לבתר ישתכח בר נש דיעביד²³⁶⁰ בחדוותא פקודי אורייתא דכתיב עבדו את יהו"ה בשמחה²³⁶¹;
רבי אבא אמר "עבדו את ה' ביראה",	רבי אבא²³⁶² אמר עבדו את יהו"ה ביראה²³⁶³
נו/ב	נו/ב
סוד הדבר הוא "עבדו את ה' ביראה", איזו יראה כאן, אלא כמו שבארנו, שנאמר "יראת ה' ראשית דעת", ונאמר "ראשית חכמה יראת ה'", יראת ה' כך נקרא הקדוש ברוך הוא.	רזא דמלה הוא²³⁶⁴ עבדו את יהו"ה ביראה (תהלים ב יא) מה יראה²³⁶⁵ הכא אלא כמה דאוקימנא דכתיב (משלי א ז) יראת יהו"ה ראשית דעת²³⁶⁶ [וכתיב] (תהלים קיא י) ראשית חכמה

- ²³⁵³ עד י"ג שנה האדם בסוד נפש ונכנסות בו הגבורות, וכו' אחר השלמת הי"ג אז נשלם במדת המלכות שהוא בחינת הנפש (רמ"ז).
- ²³⁵⁴ יראה היא פתח לעבודות, והטעם שהיא בית שער לכל העבודה וכו' לא שיעשה מצותיו ביראה אלא מצות היראה עצמה (אור יקר).
- ²³⁵⁵ כל המצוות ימשכו אחריה (אור יקר).
- ²³⁵⁶ בהיות בידך יראה ממילא תשיג כל השאר (אור יקר). והוא מה שאמרו רז"ל הכל בידי שמים, הוא זעיר, חוץ מיראת שמים, שזה במדת המלכות שממנה כח ההתעוררות והעלאת מ"ן העולים להתקשר ולהתקן בשרשם (רמ"ז).
- ²³⁵⁷ היינו במלי דעלמא במקום גילה דחול שם תהא רעדה כדי שלא לתת מקום ליצר הרע (אור יקר).
- ²³⁵⁸ שרבו בו הסיגים והמותרות, שלכן צריך לו לגיל ברעדה, כי בזה יתקן בחינת החיצוניות בהעלות כל הניצוצים שבו באכילה ושתייה וכיוצא (רמ"ז).
- ²³⁵⁹ בלימוד התורה ופיקודיה שהם בסוד הפנימיות, שם אפילו [בלימוד] במצוות לא תעשה שהן סוד גבורות, הן בחי' יין המשמח שהן גבורות קדושות הרוצות להיטיב ולהשתלשל למטה, וכל שכן החסדים, שזוהי פעולת השמחה להוציא ולשלשל רוחות החיות (נ"א כוחות רוחניות) ברוחב התפשטות וגילוי, הפך העצבון שהוא מקטם (נ"א מקטמם) ומונעם (רמ"ז).
- ²³⁶⁰ דיעבד (דפ"ו).
- ²³⁶¹ אחר שנכנס בפתח מצות היראה ובא ליכנס בתורה ובמצוה יעשה אותם בשמחה לא בעצלות ועצבות ח"ו וכו' עבדו את ה' בשמחה שהיא הבינה (אור יקר).
- ²³⁶² ר' אבא פליג אדלעילא וקאמר שב' פסוקים אלו הם במדות לא על דרך הפשט כדפיר' ר' יצחק (אור יקר).
- ²³⁶³ יחוד המלכות בת"ת (אור יקר).
- ²³⁶⁴ יראת ה' נקראת המלכות שהיא יראת ה' מצד הדין, וכן הבינה נקראת יראת ה' שהיא הדין אלא שכשאנו אומרים יראת ה' על המלכות יהיה הו"ה ת"ת וכשאנו אומרים יראת ה' בינה יהיה הו"ה חכמה, והנה עבדו, ירצה סוד היחוד היא העבודה ויש ב' מיני יחוד, הא' יחוד חו"ב ועליה נאמר עבדו את ה' בשמחה וכו' השנית יחוד תו"מ ועליה נאמר עבדו את ה' ביראה (אור יקר).
- ²³⁶⁵ יראו (דפ"ו).
- ²³⁶⁶ ראשית ופתח ליכנס אל הת"ת הנקראת דעת, ומש"כ ראשית חכמה יראת ה' דהיינו הבינה פתח אל החכמה היינו בהשאלה (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

יראת יהוה יראת יהוה קודשא בריך הוא ²³⁶⁷ הכי אקרי ²³⁶⁸ :	
רבי אלעזר אמר עבדו את יהוה ביראה מאן דבעי למעבד פולחנא דמאריה ²³⁶⁹ מאן אתר שארי ²³⁷⁰ ובאן אתר יכוון ²³⁷¹ פלחנא ליחדא שמא דמאריה הדר ואמר ביראה ביראה הוא שירותא מתתא לעילא ²³⁷² :	רבי אלעזר אמר עבדו את ה' ביראה, מי שרוצה לעשות עבודת אדונו, מאיזה מקום מתחיל ובאיזה מקום יכוון את העבודה לייחד את שם רבונו, חזר ואמר ביראה, ביראה היא הראשית ממטה למעלה.
(תא חזי בני אהרן ²³⁷³ הא אוקימנא והא אתמר מלה) ²³⁷⁴ תא חזי מה כתיב הכא אחרי מות (ויקרא טז א) ולבתר (שם ב-ג) דבר אל אהרן אחיך וגו' בזאת יבא אהרן ²³⁷⁵ אלא מכאן שירותא [לאזהרא ²³⁷⁶] (לאזהרא) לכהני כל מאן דבעיין לאזהרא ובהאי זאת ודא היא יראת יהוה ה':	(בא וראה בני אהרן הרי בארנו והרי נתבאר הדבר). בא וראה, מה כתוב כאן "אחרי מות", ואחר כך "דבר אל אהרן אחיך וגו'", בזאת יבא אהרן", אלא מכאן הראשית להזהיר את הכהנים, כל מי שצריכים להזהר ב"זאת" הזו, וזוהי יראת ה'.
דבר אחר אחרי מות שני בני אהרן רבי יוסי אמר אחרי מות נדב ואביהוא ²³⁷⁷ מבעי ליה מאי טעמא שני בני אהרן והא ידיע דבנוי הו אלא הכי תאנא דעד כאן לא ברשותיהו קיימי אלא ברשותא דאבוהון ובגין כך בקרבנתם לפני יהוה וימותו דאינון דחקו שעתא בחיי דאבוהון וכלא [הוה] (הוא) בגין ההוא חובא דעבדו דכתיב (במדבר ג ד) בהקריבם אש זרה דתניא באתר חד כתיב בהקריבם אש זרה ובאתר חד כתיב (ויקרא טז א) בקרבנתם לפני יהוה והאי הוה ובגין כך כתיב הכא בני אהרן וכתיב בקרבנתם:	דבר אחר אחרי מות שני בני אהרן, רבי יוסי אמר היה צריך להיות אחרי מות נדב ואביהוא, למה שני בני אהרן, והרי ידוע שהיו בניו, אלא כך שנה, שעד כאן לא עמדו ברשותם אלא ברשות אביהם, ולכן בקרבנתם לפני ה' וימותו, שהם דחקו את השעה בחיי אביהם, והכל היה בשביל אותו חטא שעשו, שנאמר "בהקריבם אש זרה", ששנינו במקום אחד כתוב בהקריבם אש זרה, ובמקום אחד כתוב "בקרבנתם לפני ה'", וזה וגם זה היה, ולכן כתוב בני אהרן ונאמר בקרבנתם.
(תאנא) אמר רבי חייא יומא חד הוינא אויל בארחה למיהך גביה דרבי שמעון למילף מניה	(שנינו) אמר רבי חייא, יום אחד הייתי הולך בדרך ללכת אל רבי שמעון ללמוד ממנו פרשת הפסח, פגשתי בהר אחד וראיתי

²³⁶⁷ מלכות (רח"ו). ולפי זה לא קשו קראי אהדדי דיראת ה' היא מלכות וכן שמחה היא מלכות בסוד כי בשמחה תצאו (מ"מ). אבא (מ"מ).

²³⁶⁸ ועיקר שמה שמחה כדפירשנו (אור יקר).

²³⁶⁹ לייחד שם הו"ה (אור יקר). מלת עבדו היא בעבודה ומעשה ולכן צריך לפרשו על המדה הנקראת עשיה, והיא הצריכה מעשה וכו', דתיקון הנפש הוא במעשה המצוות ותיקון הרוח בלימוד התורה ותיקון הנשמה בכוונת התורה והמצוות [ע"י ע"ח שער קלי' נגה פרק ה] (רמ"ז).

²³⁷⁰ ממעלה למטה או ממטה למעלה (אור יקר).

²³⁷¹ היכל יקבץ הייחוד (אור יקר).

²³⁷² ואח"כ יחזור ממעלה למטה ויקבץ שם הכל, א"כ פסוק שאמר עבדו את ה' בשמחה היינו ממעלה למטה אחר שעבד ביראה מתתא לעילא והכל סוד עבודת היחוד (אור יקר). כלומר שאין השכינה נקראת יראה אלא בתיקון הנעשה בה, והעולה ממטה למעלה בכח מעשה וכוונות התחתונים שהם המגבירים עוז ותעצומות בשכינה בתקנם אותה כראוי, שאז היא נוראה על כל סביבותיה והחיצונים מתכנעים (רמ"ז).

²³⁷³ אם לא תתוקן [השכינה] כהוגן אז ח"ו גוברת יראת העונש הנקראת יראה רעה ולז"א תא חזי בני אהרן וכו' (רמ"ז).

²³⁷⁴ פי' שפגמו במלכות במה שהקריבו אש זרה שהיא הסט"א כדלקמן נז ע"ב וזהו סיבת מיתתם ולכן אמרו לאהרן בזאת יבוא אהרן שהיא השכינה הנקרא זאת שהיא שירותא לאעלא בר נש מתתא לעילא ולא יעשה כבניו (מ"מ).

²³⁷⁵ ומפני שנכנס בשער היראה אמר לבתר אחר שנכנס בשער זה ישמח (אור יקר).

²³⁷⁶ שלא ימות כשם שמתו בניו (מ"מ).

²³⁷⁷ ע"י לעיל ח"א דף עג רע"ב, וח"ב קצג ע"א, לעיל לז ע"ב ושם לח ע"ב, לג סע"ב ולד רע"א, ולקמן ס ע"א, ולקמן נו סע"ב (דע"ה ח"ב פד ע"ג, ועיי"ש ע"ד). התעוררו אז נדב ואביהוא ג"כ לתקן את החטא דאדה"ר (דע"ה ח"ב קא ע"א).

בקיעים וחורים בסלע אחד ושני אנשים בו, בעוד שהייתי הולך, שמעתי קול האנשים הללו שהיו אומרים, "שיר מזמור לבני קרח גדול ה' ומהולל מאד וגו'".	פרשתא דפסחא ערעית בחד טורא וחמינא בקיעין גומין בחד טינרא ותרין גוברין בה עד דהוינא אזיל שמענא קלא דאינון גוברין והוו אמרין (תהלים מח א) שיר מזמור לבני קרח גדול יהוה ומהלל מאד וגו':
מהו שיר מזמור, אלא כך שנו משמו של רבי שמעון, שיר שהוא כפול, שיר שהוא משובח משאר השירים, ועל שהוא משובח משאר השירים פעמיים נאמר בו שירה. וכן "מזמור שיר ליום השבת".	מאי שיר מזמור אלא הכי תאנא משמיה דרבי שמעון שיר דאיהו כפול²³⁷⁸ שיר דאיהו משובח משאר שירין ועל דאיהו משובח משאר שירין תרין זמנין אתמר ביה שירתא וכן (שם צב א) מזמור שיר ליום השבת²³⁷⁹:
כדוגמא זה שיר השירים אשר לשלמה, שירה למעלה משירה, שיר מזמור, שירה של הקדוש ברוך הוא שמזמרים בני קרח (על) אותם שיושבים על פתח הגיהנם. ומי הם אחיהם, שהם שיושבים בשערי הגיהנם, ועל כן השירה הזאת נאמרת ביום שני.	(וכך) כהאי גוונא שיר השירים²³⁸⁰ אשר לשלמה²³⁸¹ (דא) שירתא לעילא מן שירתא שיר מזמור שירתא דקודשא בריך הוא דקא מזמרי בני קרח (על) אינון דיתבי על פתחא דגיהנם ומאן אינון אחוהון דאינון דיתבי בתרעי דגיהנם ועל דא שירתא דא ביום שני אתמר²³⁸²:
קרבותי אליהם ואמרתי להם מה עסקיכם במקום הזה, אמרו סוחרים אנחנו, ושני ימים בשבוע אנו בדילים מהישוב ועוסקים בתורה, כי לא עוזבים אותנו בני אדם כל יום ויום, אמרתי אשרי חלקכם.	קריבנא גבייהו אמינא להו מאי עסקיכו באתר דא אמרו מזבני אנן ותרי יומי בשבתא בדילנא מישובא ונעסק באורייתא בגין דלא שבקין לן בני נשא כל יומא ויומא אמינא זכאה חולקכון:
עוד פתחו ואמרו בכל זמן שצדיקים מסתלקים מן העולם הדין מסתלק מן העולם, ומיתת הצדיקים מכפרת על חטאי הדור, ולכן פרשת בני אהרן קוראים אותה ביום הכפורים, שתהיה כפרה על חטאי ישראל.	תו פתחו ואמרו בכל זמנא דצדיקייא מסתלקי מעלמא דינא אסתלק מעלמא²³⁸³ ומיתתהון דצדיקייא מכפרת על חובי דרא ועל דא פרשתא דבני אהרן ביומא דכפורי (א) קרינן לה למהוי כפרה לחוביהון דישראל:
אמר הקדוש ברוך הוא, התעסקו במיתת הצדיקים הללו ויחשב לכם כאלו אתם מקריבים קרבנות ביום הזה לכפר עליכם, ששנינו כל זמן שישראל יהיו בגלות ולא יקריבו קרבנות ביום הזה, ואת אותם שני שעירים לא יכולים להקריב, יהיה להם זכרון של שני בני אהרן ויתכפר עליהם, שכן למדתי שנאמר, "ואלה שמות בני אהרן הכהנים וגו'", ונאמר "הבכור נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר". היה צריך להיות "ואלעזר ואיתמר" מה זה אלעזר ואיתמר, אלא שקול היה אביהוא כשני אחיו, ונדב כמו כלם.	אמר קודשא בריך הוא אתעסקו במיתתהון דצדיקייא²³⁸⁴ אלין ויתחשב לכו כאלו אתון מקריבין קרבנין בהאי יומא לכפרא עליכו דתנינן כל זמנא דישראל יהון בגלותא ולא יקרבון קרבנין בהאי יומא ואינון תרין שעירין לא יכלין לקרבא יהא להו דכרנא דתרי בני אהרן ויתכפר עלייהו דהכי אוליפנא דכתיב (במדבר ג ב) ואלה שמות בני אהרן הכהנים וגו' וכתוב (שם) הבכור נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר ואלעזר ואיתמר מבעי

²³⁷⁸ שבו רמז לזו"נ, שאר שירים הם בנקבה לבד (אור יקר). זווג דזו"ן (רח"ו).

²³⁷⁹ ביום שבת היחוד מדת יום ומדת לילה להגיד בבקר וכו' ואמונתך בלילות (אור יקר).

²³⁸⁰ מלכות (אור יקר).

²³⁸¹ ת"ת (אור יקר).

²³⁸² פי' שנבראת בו גהנם (מ"מ).

²³⁸³ ואח"כ הקב"ה רואה בדור אם מתאבלים אבליו ומורידים דמעות והם שבים בתשובה הקב"ה מקבל תשובתם, וזהו שאמר ומתתהון דצדיקייא מכפר (אור יקר)

²³⁸⁴ העסק הוא לעורר ההספד (אור יקר).

ליה מהו אלעזר ואיתמר אלא שקול הוה אביהוא כתרי אחוי ²³⁸⁵ ונדב ככלהו:	
ואית דמתני (לה אפכא ²³⁸⁶) הבכור נדב ²³⁸⁷ דא בלחודוי ואביהוא בלחודוי ²³⁸⁸ [ו]כל חד אתחשיב בעיניה כתריויהו כאלעזר ואיתמר אבל נדב ואביהוא בלחודוייהו שקולין הוי לקבל שבעין סנהדרין ²³⁸⁹ דהוו משמשיין קמי משה ובגין כך מיתתהון מכפרא על ישראל:	ויש ששונים (את זה הפוך) הבכור נדב זה לבדו, ואביהוא לבדו, וכל אחד נחשב בעיניו כשניהם כמו אלעזר ואיתמר. אבל נדב ואביהוא לבדם שקולים היו כנגד שבעים סנהדרין, שהיו משמשים לפני משה, ולכן מיתתם מכפרת על ישראל.
ועל דא כתיב (ויקרא י ו) ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה ואמר רבי שמעון הבכור נדב, כלומר אותו שכל השבט והכבוד שלו (מה שמו) נדב, ואביהוא על אחת כמה וכמה, ששני אלה לא נמצאו כמותם בישראל.	
וידבר יהו"ה אל משה אחרי מות שני בני אהרן (ויקרא טז א) רבי	"וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן", רבי
נ/א	
חזקיה פתח ואמר (ישעיה כט כב) לכן כה אמר יהו"ה ²³⁹⁰ אל בית יעקב אשר פדה את אברהם וגו' האי קרא קשיא לכן כה אמר יהו"ה אשר פדה את אברהם מבעי ליה מאי כה אמר יהו"ה אל בית יעקב אשר פדה את אברהם אלא הא אוקמוה והא אתמר דיעקב פדה את אברהם ודאי דבההיא שעתא דנפל בגו נורא דכשדאי דנו דיגיה [ס"י] ואמרו קמי קודשא בריך הוא בגין מאי ישתויב האי זכות אבהן לית ליה אמר ליה ²³⁹¹ ישתויב בגין בנוי דהכי תניא ברא מזכי אבא] אמרו הא ישמעאל דנפיק מניה:	חזקיה פתח ואמר "לכן כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם וגו'", פסוק זה הוא קשה, היה צריך להיות לכן כה אמר ה' אשר פדה את אברהם, מה זה כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם, אלא הרי פרשוה, והרי נתבאר שיעקב פדה את אברהם ודאי, שבאותה השעה שנפל בתוך אש הכשדים דנו דינו, (ס"י ואמרו לפני הקדוש ברוך הוא, למה שזה ינצל, זכות אבות אין לו. אמר להם שינצל בשביל בניו, שכך שנינו הבן מזכה את האב.) אמרו הרי ישמעאל שיצא ממנו.
אמר קודשא בריך הוא הא יצחק דיושיט קדליה על גבי מדבחא אמרו הא עשו דנפיק מניה אמר הא יעקב דאיהו כרסייא שלימתא וכל בנוהי שלימין קמאי אמרו הא ודאי בזכותא דא ישתויב	אמר הקדוש ברוך הוא, הרי יצחק שיושיט צוארו על גבי המזבח. אמרו הרי עשו שיצא ממנו, אמר הרי יעקב שהוא כסא שלם וכל בניו שלמים לפני. אמרו הרי ודאי בזכותו של זה ינצל אברהם, זהו שנאמר אשר פדה את

²³⁸⁵ נדה ואביהו הם נ"ה דאימא והם מגולים, ואלעזר ואיתמר הם נ"ה דאבא והם סתומים, ר"ל שנדב שהוא נצח דאימא שהוא מגולה שקול כשלשתם ואביהו שהוא הוד דאימא המגולה גרוע קצת מנדב ואינו שקול אלא כתרי אחוי (מ"מ).

²³⁸⁶ שלא לשבח אלא לגנאי (אור יקר).

²³⁸⁷ במספר הקדמון כמנין נדב (רח"ו). ור"ל כשתחשבו האותיות מאל"ף ועד יו"ד גימ' נ"ה ועם הכולל נ"ו גימ' נד"ב (מ"מ).

²³⁸⁸ ג' מילויים ה"י ה"ה ה"א (רח"ו). ור"ל ואביהו גימ' א"ל כמנין ג' מילויים של אות ה' והכוונה שנדב שורשו מיר"ד דהו"ה ואביהו מה' דהו"ה, וצ"ע ליישבו עם מ"ש בשם הרב שנדב הוא מנצח דאימא. ואפשר כיון שבינה דאבא נתלבשה בנצח דאימא אחר עירוב המוחין כמ"ש הרב ז"ל, נמצא שנדב שהוא נצח דאימא יש בו בינה דאבא שהוא י' דהו"ה. א"נ נדב ואביהו הם בשם י"ה של הו"ה דאימא כנודע שכל פרצוף יש בו שם הו"ה שלו (מ"מ).

²³⁸⁹ ר"ה ר"ק ומלכות (רח"ו).

²³⁹⁰ אמר מ"ז ענין זה תמצאנו בזו"ח בדפוס סאלונקי בדף סט ובשל ויניציאה דף עה והוא שם בתוספת ושינוי ע"ע (דרך אמת).

²³⁹¹ לון (דפ"ו).

אברהם. אברהם הדא הוא דכתיב אשר פדה את אברהם:	"לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו, כי בראותו ילדיו מעשה ידי בקרבו יקדישו שמי". מי הם "ילדיו מעשה וגו'", אלה הם חנניה מישאל ועזריה שהפילו עצמם לתוך האש שורפת לקדש את שמו. לא עתה יבוש יעקב, מה עושה כאן יעקב, והרי נאמר "ויהי בהם מבני יהודה", דניאל חנניה מישאל ועזריה נקראו בני יהודה, ולכן היה צריך להיות, לא עתה יבוש יהודה, מה זה "לא עתה יבוש יעקב".
אלא הכי תנינן בההיא שעתא דאנת[כפיתו למנפל בנורא כל חד ארים קליה ואמר גבי כל אינון עמין ומלכין ואפרכיא חנניה אמר (תהלים קיח ו) יהוה לי לא אירא ²³⁹² מה יעשה לי אדם יהוה לי בעוזרי ואני אראה בשונאי, טוב לחסות בה' וגו'.	אלא כך שנינו, בשעה הזו שנכפתו ליפול באש, כל אחד הרים קולו ואמר אל כל אותם עמים ומלכים ומדינות, חנניה אמר "ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם, ה' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי, טוב לחסות בה' וגו'".
מישאל פתח ואמר ואתה "אל תירא עבדי יעקב נאם ה' וגו' כי אתך אני נאם ה' להושיעך כי אעשה וגו'". באותה שעה ששמעו כולם את שם יעקב, תמהו וצחקו בליצנות.	מישאל פתח ואמר ואתה "אל תירא עבדי יעקב נאם ה' וגו' כי אתך אני נאם ה' להושיעך כי אעשה וגו'". באותה שעה ששמעו כולם את שם יעקב, תמהו וצחקו בליצנות.
עזריה פתח ואמר (דברים ו ד) שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד הוא דכתיב (ישעיה מד ה) זה יאמר ליהוה אני וגו' [זה יאמר ליהוה אני] דא חנניה וזה יקרא בשם יעקב דא מישאל וזה יכתוב ידו ליהוה ובשם ישראל יכנה דא עזריה:	עזריה פתח ואמר, "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", זהו שנאמר, "זה יאמר לה' אני וגו'", "זה יאמר לה' אני", זה חנניה. "וזה יקרא בשם יעקב", זה מישאל. "וזה יכתוב ידו לה' ובשם ישראל יכנה", זה עזריה.
ביה שעתא כנש קודשא בריך הוא פמליא דיליה אמר לון במאן מלה מאינון מלין דאמרו אלין תלתא אשויב לון:	באותה שעה כנס הקדוש ברוך הוא את הפמליא שלו, ואמר להם באיזה דיבור מאותם הדיבורים שאמרו אלה השלשה אציל אותם.
פתחו ואמרו (תהלים פג יט) וידעו כי אתה שמך יהוה לבדך עליון על כל הארץ שעתא אמר קודשא בריך הוא לכורסיא כורסיא דילי במאן מלה מאינון מלין אשויב ²³⁹³ לאינון צדיקיא:	פתחו ואמרו, "וידעו כי אתה שמך ה' לבדך עליון על כל הארץ". באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא לכסא, כסא שלי באיזה דיבור מאותם הדיבורים אציל את אותם הצדיקים.
אמר ליה בההוא מלה דכולהו חייכין בה [אשויב לון] לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו כמה דקאים יעקב לגבי דאברהם בנורא יקום השתא לגבי אלין הדא הוא דכתיב (ישעיה כט כב) כה אמר יהוה אל בית יעקב אשר פדה את אברהם לא עתה יבוש יעקב וגו' מההיא כסופא דלצנותא:	אמר לו באותו הדיבור שכולם צחקו עליו אציל אותם, לא עתה יבוש יעקב, ולא עתה פניו יחורו, כמו שעמד יעקב אצל אברהם באש יקום עכשיו אצל אלה, זהו שנאמר "כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם לא עתה יבוש יעקב וגו'", מהבושה של הליצנות.
תנא כללו דהווי חייכין ממלה דא אתוקדו	שנינו כל אותם שצחקו מהדיבור הזה

²³⁹² עי' לעיל פרשת תולדות קמב ע"א ועי' פסחים קיח ע"א (לש"ו).

²³⁹³ אשתזיב (דפ"ו).

בההוא נורא וקטל לון שביבא דנורא מאן שזיב לאלין על דהוו מצלן קמי קודשא בריך הוא ומיחדן שמיה כדקא יאות ועל דמיחדן שמיה כדקא יאות אשתזיבו מההוא נורא יקידתא:	נשרפו באותה אש, והרג אותם שביב של אש. מה הציל את אלה, על שהיו מתפללים לפני הקדוש ברוך הוא ומייחדים שמו כראוי, ועל שמייחדים שמו כראוי נצלו מאותה אש יוקדת.
תרי בני אהרן קריבו אשא נוכראה דלא אתיחדו שמיה כדקא יאות ואתוקדו בנורא רבי יצחק אמר כתיב (ויקרא טז א) אחרי מות²³⁹⁴ וכתוב (שם) וימותו כיון דאמר אחרי מות שני בני אהרן לא ידענא דהא וימותו אלא הכי תנינן תרי מיתות הוה חד לפני יהו"ה וחד דלא הוה לחו בנין דכל מאן דלא זכי לבנין מית הוא בגין כך אחרי מות וימותו²³⁹⁵:	שני בני אהרן הקריבו אש זרה שלא יחדו את שמו כראוי ונשרפו באש. רבי יצחק אמר כתוב "אחרי מות" ונאמר "וימותו", כיון שאמר אחרי מות שני בני אהרן, לא ידענו שהרי וימותו, אלא כך שנינו, שתי מיתות היו, אחת לפני ה', ואחת שלא היו להם בנים, שכל מי שלא זוכה לבנים הוא מת, לכן אחרי מות וימתו.
רבי אבא אמר מאי דכתיב (במדבר ג ד) וימת²³⁹⁶ נדב ואביהוא לפני יהו"ה בהקריבם אש זרה לפני יהו"ה במדבר סיני ובנים לא היו להם ויכהן אלעזר ואיתמר מאי דא לגבי דא²³⁹⁷ דכתיב	רבי אבא אמר מהו שנאמר, "וימת נדב ואביהוא לפני ה' בהקריבם אש זרה לפני ה' במדבר סיני, ובנים לא היו להם, ויכהן אלעזר ואיתמר". מה זה לגבי זה, שנאמר ובנים לא היו להם, ויכהן אלעזר ואיתמר, אלא סוד הדבר זה שאמרתי וימותו, שלא היו להם

²³⁹⁴ נראה שמרגיש שתי קושיות, האחת כפל שתי המיתות וז"ש כתיב אחרי מות וכתוב וימותו, והשניה שכיון שה' דבר אל משה אחרי מות שני בני אהרן פשיטא שכבר מתו ואיך יתכן לומר וימותו אחרי מות. תרי מיתות הוו חד לפני ה' וחד וכו', דע שעיקר חטא נדב ואביהוא לפי דברי הרב זלה"ה זה עניינו בקיצור, כי נדב ואביהוא שרשם בנ"ה דאימא, וגם זכו לנפש דזיהרא דאדה"ר שהיא ממלכות דאצילות וכמ"ש (במדבר ט, ז) אנחנו טמאים לנפש אדם, וזה שאמר אלישע לאליהו, שנדב ואביהוא נתעברו בו וכמ"ש בסמוך, (מלכים ב, ב, ט) ויהי נא פי שנים, נא ר"ת נ'דב א'ביהוא, ור"ת נ'פש א'דם, כנזכר בדברי הרב. ולהיות שעיקר בנין המלכות הוא מהגבורות שהם מאי' לכן חשבו שהם לבדם יוכלו לתקנה ולהביא פנים בפנים עם זעיר, וזהו במעשה הקטורת שסודו מאי', אבל העיקר חסר להם שהוא אור אבא, שהיה להם להשתתף עם משה ואהרן ושני אחיהם שכולם מושפעים מאבא. וידוע שאם חסר אור אבא בר מינן שהוא י' של שם, אז הוא (יחזקאל ז, כו) הוה על הוה, ומזה נמשך שנאחזה שם אש זרה, כי איש ואשה י"ה ביניהם, ובהסתלקו נשאר א"ש, והוא (שיה"ש ח, ו) שלהבת י"ה הנזכר בכמה מקומות בדברי הרב זלה"ה, וזהו ס"ת ותצא' אש' מלפני ה', א"ש י"ה, והוא ממש לפני ה' ממעל ממנו שה"ס א"א, ואש זרה הקדוש יצא לדחות משם האש זרה, ולכן פגעה בנדב ואביהוא שהיו גרמא לזה, ולא שכוונו לזה חלילה אלא שהיתה נסבה מטעותם אבל כוונתם היתה לשם שמים. ובזה מובן אצלי הפסוק, שתחילה אמר ויתנו בהם אש סתם ואחר כך ויקריבו לפני ה' אש זרה, והוא מבואר במה שאמרתי שהם נתנו אש קדוש שהמשיכו גבורות אמא ובסוד שם יי"א, יפ"י יפ"י אפ"א יפ"י, שהוא א"ש טהור ומקודש המושפע מאל עליון. אבל בעוה"ר שגגתם עלתה זדון שנתעוררה בת זוגו של א"ל נכ"ר גי' א"ש להתאחז בגבירתה, והיא אש זרה, זרה אפילו לבעלה אשת מדנים, ושניהם נקראו (שיה"ש ב, יז) הרי בת"ר, שאין ייחוד ביניהם, ובגי' ב' פעמים א"ש, וז' פעמים שם אלה"ם, שהם ממש זו"ן דקליפה. ונמצא שמפני קריבתם לפני ה' שכוונו להביא את המלכה אל פני המלך הם לבדם, מזה נמשך שנתקרבה מעצמה אש הזרה, ואם כן קרבתם לפני ה' הוא מה שכוונו אליו (נ"א הם), והקרבת אש זרה הוא מה שנמשך מאליו. אך מפני שכוונתם היתה מיוחדת לשם שמים לכן מתו לפני ה', כי נשארה נשמתם אדוקה במקום כוונתם דהיינו בצד הפנים. וז"ש חד לפני ה'. וחד דלא הוה לחו בנין וכו', שהבנים באים מיסוד חי העולמים, ומי שלא זוכה לבנים מית הוא. ועוד נאמר לקמן ענין אחר בזה למה נקרא מת (רמ"ז).

²³⁹⁵ ירצה בזה תבין בין כפל השתי מיתות ובין אומרו וימותו אחר אחרי מות, מפני שזו המיתה השניה שהיא לחוסר בנים לא יכון לייחסה למי שעודנו חי וראוי לבנים שאם לא יוליד היום יוליד למחר. וכן נדב ואביהוא אעפ"י שלא נשאו אשה עדיין ראויים היו לנשאה כל עוד בחיים חיותם, אבל אחרי מותם אז יצדק לקראתם מתים (רמ"ז).

²³⁹⁶ מדמייתי קרא מרישיה משמע דמרגיש עוד קושי אחר והוא ייתור לפני ה' הראשון ועליו אומר מאי דכתיב (רמ"ז).

²³⁹⁷ פי' שאין שום ענין לומר שם ויכהן אלעזר ואיתמר לא לענין מיתת נדב ואביהוא ולא לענין אותו הענין שהוא מנין הכהנים (רמ"ז).

בנים, וכך זה ודאי. אבל לא כשאר בני העולם, אף על גב שלא נשאו, שהרי אלו לא מתו אלא מיתת עצמם, אבל מיתת נפשם לא מתו.	ובנים לא היו להם ויכהן אלעזר ואיתמר אלא רזא דמלתא ²³⁹⁸ האי דאמינא וימותו דלא הוו להו בנין והכי הוא ודאי אבל לא כשאר בני עלמא אף על גב דלא אנסיבו דהא אלין לא מיתו אלא מיתת גרמיהון אבל מיתת נפשהון לא מיתו:
מנין לנו, שנאמר "ואלעזר בן אהרן	מנא לן דכתיב (שמות ו כה) ואלעזר בן אהרן
לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס, אלה ראשי אבות הלויים למשפחתם."	לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות הלויים למשפחתם:
"אלה" והרי פינחס לבדו היה, ונאמר ראשי אבות הלויים, לכן מתו מיתת עצמם ומיתת נפשם לא מתו. אמר רבי אלעזר ודאי משמע "אלה" ומשמע "ראשי", ולכן נאמר "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן", ונאמר "ופינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" היה כהן בימים ההם.	אלה והא פינחס ²³⁹⁹ בלחודוי הוה ²⁴⁰⁰ וכתיב ראשי אבות הלויים בגין כך מיתת גרמיהון מיתו מיתת נפשהון לא מיתו אמר רבי אלעזר ודאי משמע אלה ²⁴⁰¹ ומשמע ראשי ובגין כך כתיב (במדבר כה יא) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ²⁴⁰² [וכתיב] (שופטים כ כה) ופינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן היה כהן בימים ההם:
היה צריך להיות פינחס בן אלעזר הכהן, אלא בכל מקום שבא פינחס בן אהרן הכהן כתוב, ואלעזר לא כתוב, אלא אלעזר הכהן שנאמר "ולפני אלעזר הכהן", "ויאמר אלעזר הכהן וגו'", ועל כן מיתת עצמם מתו, ומיתת נפשם לא מתו.	פינחס בן אלעזר הכהן מבעי ליה אלא בכל אתר דאתא פינחס בן אהרן הכהן כתיב ובאלעזר ²⁴⁰³ לא כתיב ²⁴⁰⁴ אלא אלעזר הכהן דכתיב (שם כז כא) ולפני אלעזר הכהן (שם לא כא) ויאמר אלעזר הכהן וגו' ועל דא מיתת גרמיהון ²⁴⁰⁵ מיתו מיתת נפשהון לא מיתו:
ושנינו בסוד המשנה, שנים זוג פן חס, והרי נתבאר יו"ד קטנה בין אותיות פינחס,	ותנינן ברזא דמתניתין תרי זוג פ"ן ח"ס ²⁴⁰⁶ והא אתמר יו"ד זעירא ²⁴⁰⁷ ביני אתוון דפינחס דהאי

²³⁹⁸ דע לך שגם שנמצא בדברי רז"ל כמה סברות בחטא נדב ואביהוא, הלא הרב זלה"ה מזכי שטרא לכולהו, והיינו שתכלית כוונת כל דברי רז"ל הוא לענין אחד, שלא ייחדו או"א לתיקון המלכות אלא שזה אומר בכה וזה אומר בכה אכן הסוד אחד הוא, ע"י המשך לשונו במלואים אות (טז) (רמ"ז).

²³⁹⁹ נדב ואביהוא וכו' [חטאון] ולכן וימותו לפני ה', והוא ע"ד הנאמר באדה"ר (בראשית ב יז) כי ביום אכלך ממנו מות תמות. אמנם הנה נתקנו הם אח"כ בפינחס, וכמ"ש בזה"ק אחרי מות (נז ע"ב) ע"ש כל הענין, וע' ספר הגלגולים (פ' לו ופ' נא נב בארוכה). והוא ע"ד שנתקן גם אדה"ר בהאבות, וכמ"ש בתיקונים תיקון ס"ט (קכז ע"ב) (דע"ה ח"ב קא ע"ג).

²⁴⁰⁰ והול"ל זה ראשי וכו' ועוד קושיא אחרת דלא כתיב ראש הלויים, א"ו רומז על פינחס שנתעברו בו נשמות נדב ואביהו, לכך כתיב אלה לשון רבים, אמור מעתה אע"פ שנדב ואביהו מתו בלא בנים לא מתו מיתת נפשהון, כיון שנתקנו בפינחס, ולפי זה מיתרצא סמיכות ובנים לא היו להם, ויכהן אלעזר וכו', שר"ל אע"פ שלא היו להם בנים, הרי נתקנו ע"י אלעזר שהוליד לפינחס, שבו נתעברה נשמות נדב ואביהו (מ"מ).

²⁴⁰¹ ירצה כי מלת אלה מיוחדת לנ"ה שהם מגולים, והם (שיה"ש ה, טו) עמודי שש, ופ"ו גי' אל"ה. וגם תיבת ראשי נכונה בהם, כי נ"ה דאימא הם תרין רישין דז"א (נ"א דז"ן) (רמ"ז).

²⁴⁰² דקאי לפינחס רמז לנדב ואביהוא שהיו בניו, ולהיותם תרי פלגי גופא נקרא בן בלשון יחיד וכנז"ל (רמ"ז).

²⁴⁰³ ואלעזר (דפ"ו).

²⁴⁰⁴ זה הכרח נכון למ"ש שבן אהרן הכהן אינו ייחוס לאלעזר, שהרי במקומות שמדבר באלעזר לבדו אינו מייחסו לאביו אלא אמר אלעזר הכהן (רמ"ז).

²⁴⁰⁵ זהו סיום הענין, ור"ל שמדכתיב בן אהרן מוכח בהדיא שלא ירדו מגדולתם ונפשותם חיות וקיימות (רמ"ז).

²⁴⁰⁶ הנה ח"ס גימ' חיים והוא משיח בן דוד כמ"ש (תהילים כא ה) חיים שאל ממך חיים אותיות משיח מלבד אות ש' שהיוד שבחיים היא כפול' ופן הוא משיח בן יוסף פ"ן דמנצפ"ך גבורה דהיינו ביאור משיח' וב' משיחין היינו (משלי טז טו) באור פני מלך חיים פני משיח בן יוסף, מלך משה כמד"א (דברים לג ה) ויהי בישראל מלך, חיים משיח בן דוד (זהר הרקיע). פני היינו יעקב, פניאל. ח"ס אברהם, פינחס גימ' יצחק

י"ד כליל תרי כחדא ודא הוא רוא דמלה והא אתמר:	שהרי י"ד כוללת שנים כאחד, וזהו סוד הדבר, וזה נתבאר.
רבי אלעזר שאל לאביו אמר ליה והא תרי אינון ותרי²⁴⁰⁸ הוו אמאי לא אשתכחו תרי אמר ליה תרי פלגי גופא הוו²⁴⁰⁹ דהא לא אנסיבו ובגין כך בחד אתכלילו דכתיב (שמות ו כה) ותלד לו את פנחס אלה ראשי וגו' וי"ד דפנחס²⁴¹⁰ לא אתיהיב ביה לחברא אתוון אלא בשעתא דקני לקודשא בריך הוא ואתא לישראל עקימא דחמא דהאי את ברית קדישא עייל זמרי ברשותא אחרא ובמה דאתעקם בקדמיתא אתתקן [הכא] (ו) בנוכראה אתעקם בקדמיתא²⁴¹¹ דכתיב (במדבר ג ד) בהקריבם אש זרה הכא בנוכראה אתתקן כמה דכתיב (מלאכי ב יא) ובעל בת אל נכר מה²⁴¹² להלן אשר זרה אף כאן נמי אשה זרה:	רבי אלעזר שאל את אביו, ואמר לו והרי שנים הם ושנים היו, למה לא נמצאו שנים. אמר לו שני חצאי גוף היו, שהרי לא נשאו, ולכן הם נכללו כאחד, שנאמר "ותלד לו את פינחס, אלה ראשי וגו'", וי"ד של פנחס לא ניתן בה לחבר האותיות אלא בשעה שקינא לקדוש ברוך הוא, ובא ליישר את העקום, שראה שאת אות הברית הקדוש הזה הכניס זמרי לרשות אחרת, ובמה שהתעקם בראשונה נתקן כאן. בנכריה התעקמו בהתחלה, שנאמר בהקריבם אש זרה, וכאן בנכריה נתקנו, כמו שנאמר ובעל בת אל נכר. מה להלן אש זרה, אף כאן גם אשה זרה.
מאי אתחזי הכא אלא בקדמיתא רחיקא קריבו דכתיב בהקריבם [אש זרה] אופי הכא זמרי הוה קריב רחיקא שמא דמלכא הוה קריב גבי רחיקא מיד (במדבר כה ז) וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה הכא אתקין עקימא דקדמיתא כדין אתיהיב י"ד בשמיה לחברא אתוון כחדא ואתבשר בשלום ודכתיב (שם יב) לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום בריתי ממש²⁴¹³:	מה נראה כאן, אלא בהתחלה הקריבו את הרחוקה, שנאמר בהקריבם אש זרה, כמו כן כאן זמרי היה מקריב את הרחוקה, את שם המלך היה מקריב לרחוקה, מיד "וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה", כאן תקן את העקום שבראשונה, ואז נתנה י"ד לשמו לחבר את האותיות כאחד, והתבשר בשלום, שנאמר "לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום", בריתי ממש.

(רח"ו). ופי' תרי זוג, שני זוגות היו לו לפנחס, דהיינו יעקב שהוא פ"ן, ואברהם שהוא ח"ס, הרי זוג א'. וזוג הב', שהם נדב ואביו, רמזים גם הם במלת פנחס, שר"ל פני חס, דהיינו ע"י פנים אלו, שהם נדב ואביו שהיו גדולי ישראל, חס על ישראל, והצילם מן המיתה, ועי' ברע"מ פרשת פנחס דף רלח ע"א, אבל יצחק לא חשיב ליה בב' זוגות שכיון שקנא קנאת ה' צבאות נשתתף ביצחק, לפי שיצחק גם הוא מסר עצמו למיתה, נמצא שפנחס הוא עצמו יצחק שגימ' ר"ח (מ"מ). פן חס (דפ"ו).

²⁴⁰⁷ פי' מלכות (מ"מ).

²⁴⁰⁸ תרי (דפ"ו).

²⁴⁰⁹ ירצה כי סוד עוונם היה אחד, וכשיתייחסו הנשמות בצורך נקיותם יתגלגלו ויתעברו כא' בגוף א', וזה שאמר "תרי פלגי אינון" וירצה כי האדם אינו שלם אלא אם כן נשא אשה, דכתיב זכר ונקבה בראש, ויקרא את שמם אדם, ואלו שלא נשאו הוו "תרי פלגי דגופא", ולכן בהיותם שניהם נכללים, נעשה א' שלם, וכן היה ענין נשמתם, חציו הא' מצד הזכר וחציו הא' מצד הנקבה, דהיינו נדב ואביו, פ"ן ח"ס כדפי', ועתה ראוי לדקדק, כי כפי הנראה מדבריו, דעתו שמשמע נכללו שנים ונעשה א', ולכן הוו תרי פלגי, ולפי הכוונה הזו יקשה, כי שנים אלו זכרים הוו בין שיהיה הא' זכר מצד הת"ת והא' מצד הנקבה, סוף סוף שניהם זכרים, ואין חצי הא' משלים חצי חברו. עוד פנחס חצי מצד עצמו, ושני חצאין מנדב ואביו הם ג' חצאין, אם לא שנפרש שנסתלקה נפשו ומת ממש, ונכנסו אלו הנפשות במקומם, ויהיה עבור זה גלגול ממש, וזה דוחק גדול, כי נפש הצדיק [נעשתה] [שעשתה] המצוה תמות ותסתלק ויתגלגלו בו ב' נפשות אחרות. ונודע שיש קשר לנפש בגוף אפילו בקבר, ועתה נפרדים לפי דעת זו, עוד פנחס בנקבתו אחד שלם, וב' חצאין אלו א' הם שנים, ואם לא יקשה זה, אם כן גם לא יקשה היותם נדב ואביו שנים מצד עצמם, כי אם יסבול הגוף שנים יסבול גם ארבעה, כי היותר מא' א', הכל ענין א', עוד נקבותן של נדב ואביו מעולם לא נשלמו נדב עם בת זוגו, והיאך יעשו א' שלם וכו' (אור יקר).

²⁴¹⁰ דפינחס (דפ"ו).

²⁴¹¹ עי' לעיל ח"א דף עג רע"ב, וח"ב קצג ע"א, לעיל לז ע"ב ושם לח ע"ב, לג סע"ב ולד רע"א, ולקמן ס ע"א, ולקמן נו סע"ב (דע"ה ח"ב פד ע"ג, ועיי"ש ע"ד).

²⁴¹² ומה (דפ"ו).

²⁴¹³ בריתי ממש (מוסגר בדפ"ו). נח סו ע"ב (הערת הזהר).

מה השלום כאן, אלא באותו הכתר חטאו בתחלה, באותו הכתר העירו קטטה בתחלה, ועכשיו שנתקן, כתוב "הנני נתן לו את בריתי שלום", בריתי ממש, תהיה עמו בשלום, ולכן נתנה יו"ד קטנה בשמו, שהרי היא מהאותיות הקטנות להראות שהרי תקן מה שהתעקם בתחלה, והרי השלימה עמו. בא רבי אלעזר ונשק ידו ואמר, ברוך הרחמן ששאלתי דבר זה ולא נאבד ממני.	מאי שלום והכא אלא בההוא כתר (ד) חבו בקדמיתא (דכתיב) (שם יב) לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום בריתי ממש) בההוא כתר אתער קטמותא (ס"א קטרגיתא) בקדמיתא והשתא דאתתקן כתיב (במדבר כה יב) הנני נותן לו את בריתי שלום בריתי ממש תהא עמיה בשלום ובגין כך אתיהיב יו"ד (בשמיא) זעירא [בשמיא] דהא מאתון זעיראן היא לאתחזאה דהא אתתקן מה דאתעקם בקדמיתא והא אשלימת עמיה אתא רבי אלעזר ונשיק ידו אמר בריך רחמנא דשאלנא האי מלה ולא אתאבד מנאי:
שנינו, אמר רבי יוסי ביום הכפורים הזה תקנו לקרא פרשה זו לכפר על ישראל בגלות, בשביל זה סדר היום הזה כאן הסתדר, ומשום שמיתת בני אהרן מכפרת על ישראל, מכאן למדנו כל אותו אדם שיסורי רבונו באים עליו, כפרת חטאיו הם, וכל מי שמצטער על יסורי הצדיקים, מעבירים חטאיהם מן העולם, ועל כן ביום הזה קוראים אחרי מות שני בני אהרן, שישימו העם ויצטערו על אבדן הצדיקים, ויתכפרו להם חטאיהם.	תאנא אמר רבי יוסי בהאי יומא דכפורי אתתקן ולמקרי פרשתא דא לכפרא לישראל בגלותא בגין דא סדרא דיומא דא [הכא] אתסדר ובגין דמיתתהון דבני אהרן מכפרא על ישראל מכאן אוליפנא כל ההוא בר נש דיסורי דמאריה אתיין עליה כפרה דחובי אינון וכל מאן דמצטער²⁴¹⁴ על יסוריהון דצדיקייא מעבירים חובייא דלהון מעלמא ועל דא ביומא דא קורין אחרי מות שני בני אהרן דישמעון עמא ויצטערו על אבודהון דצדיקייא ויתכפר להון חוביייהו:
וכל דמצטער על אבודהון דצדיקייא או אחית דמעין עליהו קודשא בריך הוא מכריז עליה ואומר (ישעיה ו ז) וסר עונך וחטאתך תכופר ולא עוד אלא דלא ימותון בנוי ביומוי ועליה כתיב (שם נג י) יראה זרע יאריך ימים וגו':	וכל מי שמצטער על אבדן של הצדיקים, או מוריד עליהם דמענות, הקדוש ברוך הוא מכריז עליו ואומר, "וסר עונך וחטאתך תכופר", ולא עוד אלא שלא ימותו בניו בימיו, ועליו כתוב "יראה זרע יאריך ימים וגו'".
ויאמר יהו"ה אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש וגו' (ויקרא טז ב) רבי שמעון פתח ואמר (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא וגו' אמר רבי שמעון תוהנא על בני עלמא דהא לית להו עיינין למחזי ולבא לאשגחא ולא ידעין ולא שויין לבייהו לאסתכלא ברעותא דמאריהון היך ניימין ולא מתערי משנתייהו עד לא ייתי ההוא יומא דחפי עליהו חשוכא וקבלא ויתבע ההוא	"ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בעת עת אל הקדש וגו'", רבי שמעון פתח ואמר "כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא וגו'". אמר רבי שמעון תמהני על בני העולם, שהרי אין להם עיניים לראות ולב להשגיח ולא יודעים ולא שמים לבם להתבונן על רצון רבונו איך ישנים, ולא מתעוררים משנתם טרם יבא אותו היום שחשך ואפלה יכסו עליהם, ויתבע אותו
נח/א	
מאריה דפקדונא²⁴¹⁵ חושבנא מנייהו וכרוזא כל יומא קארי²⁴¹⁶ עלייהו ונשמתהון²⁴¹⁷ אסחידת בהון²⁴¹⁸ בכל יומא וליליא אורייתא ראמת²⁴¹⁹	בעל הפקדון מהם חשבון, והכרוז בכל יום קורא עליהם ונשמתם מעידה בהם, בכל יום ולילה התורה מרימה קולות לכל צד מכריזה

²⁴¹⁴ פי' כיון שיש לו צער בלבו על מיתת הצדיקים אע"פ שלא הוריד דמענות וג"כ אז אחית דמעין (מ"מ).

²⁴¹⁵ בעל הנפש שהוא כפקדון אתו מאת הקב"ה (אור יקר).

²⁴¹⁶ כדפי' בפרשת מצורע סי' ב' (אור יקר).

²⁴¹⁷ שהיא שוכבת בחיקו של אדם והיא המייעצת אותו (אור יקר).

²⁴¹⁸ לייסר האדם במועצותיה תמיד (אור יקר).

קליין²⁴²⁰ לכל עבר מכרות ואומרת (משלי א כב) עד מתי פתאים תאהבו פתי (שם ט ד) מי פתי יסור הנה חסר לב ואמרה²⁴²¹ לו לכו לחמו בלחמי ושתו בייין מסכתי ולית מאן דירכין אודניה ולית מאן דיתער לביה:	ואומרת, "עד מתי פתאים תאהבו פתי", "מי פתי יסור הנה חסר לב, אמרה לו לכו לחמו בלחמי ושתו בייין מסכתי", ואין מי שירכין אצלו, ואין מי שיעיר את לבו.
תא חזי זמינין דרי בתראי דייתון דיתנשי אורייתא מבינייהו וחכימי לבא יתכנשון לאתרייהו (ס"א לאדרא קדישא) ולא ישתכח מאן דסגיר ופתח ווי לההוא דרא ומכאן ולהלאה לא יהא דרא כדרא דא עד דרא דייתי מלכא משיחא ומנדעא יתער בעלמא דכתיב (ירמיה לא לג) כי כלם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם:	בא וראה עתידים הדורות האחרונים שיבואו שתשכח תורה מביניהם, וחכמי הלב יתכנסו למקומם (לחדר קדוש), ולא ימצא מי שסוגר ופותח, אוי לאותו הדור, ומכאן והלאה לא יהיה דור כמו הדור הזה, עד הדור שיבא מלך המשיח והדעה תתעורר בעולם, שנאמר "כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם".
תא חזי כתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן ותנינן מה שמיה דההוא נהר²⁴²² אוקימנא יובל שמיה דכתיב (ירמיה יז ח) ועל יובל ישלח שרשיו²⁴²³ ובספרא דרב המנונא סבא חיים שמיה דמתמן נפקין חיים לעלמא²⁴²⁴ ואינון אקרון חיי מלכא²⁴²⁵ והא אוקימנא ההוא אילנא רבא ותקיפא דמוזן לכלא ביה אקרי עין חיים אילנא דנטע שרשוי באינון חיים²⁴²⁶ וכלא הוא שפיר:	בא וראה כתוב "ונהר יוצא מעדן", ושנינו מה שמו של אותו נהר, בארנו ששמו יובל, שנאמר "ועל יובל ישלח שרשיו". ובספרו של רב המנונא סבא חיים שמו, שמשם יוצאים חיים לעולם, והם נקראים חיי המלך. והרי בארנו אותו עץ גדול וחזק שבו יש מזון לכל נקרא עץ החיים, האילן שנטע שרשיו באותם החיים, והכל הוא נאה.
ותאנא ההוא נהר אפיק נחלין עמיקין במשח רבות²⁴²⁷ לאשקאה גנתא²⁴²⁸ ולרוואה²⁴²⁹ אילנין ונטיעין דכתיב (תהלים קד טז) ישבעו עצי יהוה²⁴³⁰ ארזי לבנון אשר נטע ואינון נחלין נגדין	ושנינו אותו הנהר הוציא נחלים עמוקים בשמן המשחה להשקות את הגן, ולהרוות עצים ונטיעות, שנאמר "ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע", ואותם הנחלים שופעים ונמשכים ומתכנסים לשני עמודים (אדנים),

²⁴¹⁹ ארימת (אור יקר).

²⁴²⁰ דבריה כתובין וניתנין בקול, הם חמשה: האחת, מקרה הזמן. השני, יום המיתה. השלישי, כרוז דאף על גב דאיהו לא שמע מזליה שמע. הרביעית, נשמתו. החמישית, תורה (אור יקר).

²⁴²¹ אמרה (דפ"ו).

²⁴²² פי' יסוד אימא (מ"מ).

²⁴²³ פי' ועל יובל שהוא יסוד אימא ישלח ז"א שרשיו (מ"מ).

²⁴²⁴ פי' יסוד דאימא מסתיים בחזה דז"א ומתגלים החו"ג שבו ומאירים לז"א וגם המוחין שבשני קוים דז"א ימין ושמאל מתגלים ע"י הארת חו"ג דיסוד אימא ומוציאים הארתם לחוץ נמצא שעיקר המוחין תלוין ביסוד דאימא, ולכך אמר הזהר דמתמן נפקין חייין וכו' (מ"מ).

²⁴²⁵ עי' ע"ח שער כט פרק ט: הטעם כי המוחין נקרא חיים של ז"א שהוא המלך, ואלו החיים נמשכים לו מאו"א הנקרא חיים כנודע. עי' זהר ח"ב קיז ע"א: עץ החיים תפארת, חיים דיליה חכמה ובינה, חיי המלך ודאי. עי' בבהגר"א על ספד"צ יג ע"ד ד"ה והחיות, ועי' לג ע"ב ד"ה ואמר דכתיב. ועי' שעה"כ ו ע"ג, ח ע"ג.

²⁴²⁶ אין להחיצונים אחיזה בהם, לכן נקראים הם חיים. וכ"ז הוא משום שהם קרובים לאור א"ס, מקור החיים. ולכן הדעת כאשר שהוא למעלה נקרא עץ החיים, כי הוא האות ו' דהשם, אילנא דחיי, כמ"ש בפ' במדבר (קכא ע"א ושם קיט ע"א) וכן בפ' אחרי (נח ע"א) אילנא דנטע שרשוי באינון חיים, והוא הדעת דנפק מהחו"ב שנקראים חיים, ולכן נקרא אז עץ החיים (דע"ה ח"ב צז ע"ב).

²⁴²⁷ פי' שכתב הרב זלה"ה שיסוד דאבא בתוך יסוד דאימא וז"ש הזהר אפיק נחלין עמיקין הם האורת אימא. במשח רבות הם הארות אבא, א"נ יובן במ"ש הרב שאחר עירוב המוחין יש ביסוד אימא גבורות ידיה וגבורות דאבא שנעשו חסדים דאימא וז"ש אפיק נחלין עמיקין הם גבורות ידיה, במשח רבות הם גבורות דאבא שנעשו חסדים דאימא (מ"מ).

²⁴²⁸ פי' קו אמצעי דז"א א"נ לאשקאה גנתא הוא ז"א והיינו בסוד עיבור ויניקה (מ"מ).

²⁴²⁹ פי' שהו"ק היו נטיעות אבא כקרני חגבים ובאימא נעשו אילנין, והיינו בסוד הגדלות, ולכך נקט ולרוואה שהוא לשון שביעה (מ"מ).

²⁴³⁰ הם ר"ק דז"א א"נ אילנו הם הנשמות שהם גדולים מהמלאכים הנק' נטיעין ולפי זה מ"ש הזהר דכתיב וכו' קאי על מ"ש לאשקאה גנתא שהוא ז"א (מ"מ).

305

ואתמשכן ומתכנשין בתרין קיימין (נ"א סמכין) ואינון [ברייטין] (תרי) קרינן להו (מ"א ז בא) יכין²⁴³¹ ובע"ז²⁴³² ושפיר ומתמן נפקין כל אינון נחלין ושריין לון בחד דרגא דאקרי צדיק דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם וכלהו אזלין ומתכנשין לההוא אתר דאקרי ים והוא ימא דחכמתא הדא הוא דכתיב (קהלת א ז)²⁴³³ כל הנחלים הולכים אל הים וגו'.	ואותן בריאות (שתים) קוראים להן "יכין" ובע"ז²⁴³¹ ויפה, ומשם יוצאים כל אותם נחלים, ומשרים אותם בדרגה אחת שנקראת צדיק, שנאמר "וצדיק יסוד עולם", וכולם הולכים ומתכנסים לאותו מקום שנקרא ים, והוא ים החכמה. זהו שנאמר "כל הנחלים הולכים אל הים וגו'".
ואי תימא דהא ממי לאתר דא ופסקין ולא תייבין לבתר כתיב (שם) אל מקום שהנחלים הולכים²⁴³⁴ שם הם שבים ללכת בגין דההוא נהרא לא פסיק לעלמין הם שבים לאן אתר שבים לאינון תרין קיימין²⁴³⁵ נצח והוד ללכת בהאי צדיק לאשכחא ברכאן וחידו והיינו רוא דתנינן (תהלים קד כו) לויתן זה יצרת לשחק בו ודא צדיק²⁴³⁶:	ואם תאמר שהרי מגיעים למקום הזה ולא שבים, כתוב אחר כך "אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים", ללכת משום שאותו נהר לא פוסק לעולמים, הם שבים. לאיזה מקום הם שבים, לאותם שני עמודים, נצח והוד, ללכת בצדיק הזה, למצוא ברכות ושמחה, וזהו הסוד ששנינו, "לויתן זה יצרת לשחק בו", זה צדיק.
כלם אליך ישברון לתת אכלם בעתו (תהלים קד כז) מאן עתו (דא עתו דצדיק) דא מטרוניתא דאקרי עתו דצדיק ובגין כך כלהו מחכאן להאי עתו כלהו דאתונן [לתתא] מאתר דא אתונן ורוא דא אוקימנא (שם קמה טו) עיני כל אליך ישברו וגו' כמה דאוקימנא:	"כולם אליך ישברון לתת אכלם בעתו", מי זו "עתו" (זו עתו של צדיק), זו המלכה שנקראת עתו של צדיק, ולכן כולם מחכים לעתו הזו, כולם שנונים למטה ממקום זה נזונים, וסוד זה בארנו, "עיני כל אליך ישברו וגו'" כמו שבארנו.
תא חזי בשעתא דהאי כל מבסם לעתו ומתחברא עמיה כלהו עלמין בחדו כלהו עלמין בברכאן כדין שלמא אשתכח בעלאי ותתאי וכד גרמין חייבי עלמא דתמן לא אשתכחו ברכאן דאינון נחלי וינקא האי עת מסטרא אחרא כדין דינין מתערין בעלמא ושלמא לא אשתכח וכד בעאן בני עלמא לאתברכא לא יכלין אלא על ידא דכהנא בגין דיתער כתר דיליה ויתברך מטרוניתא וישתכחו ברכאן בכלהו עלמין:	בא וראה בשעה ש"כל" הזה מבשם את עתו, ומתחבר עמו, אז כל העולמות בשמחה, וכל העולמות בברכות, אז נמצא שלום בעליונים ובתחתונים. וכשגורמים רשעי העולם ששם לא נמצאות ברכות של אותם הנחלים, והעת הזו יונקת מצד האחר, אזי מתעוררים דינים בעולם, ולא נמצא שלום. וכשרוצים בני העולם להתברך לא יכולים, אלא רק על ידי הכהן, כדי שיעזור את הכתר שלו, ותתברך המלכה, וימצאו ברכות בכל העולמות.
תאנא בההיא שעתא (ד)בעא משה קמי קודשא	שנינו באותה שעה בקש משה מלפני

²⁴³¹ הנה יכין ושם מ"ה גימ' נצח (רח"ו). וצ"ע כי נצח יש בה י"ג יתרים וי"ל דקא חשיב עשרה אותיות דשם מ"ה וד' אותיות יכין וא' יתיר אין לדקדק (מ"מ).

²⁴³² ע"ה גימ' אלה"ם (רח"ו).

²⁴³³ שמות נ ע"ב (הערת הזהר).

²⁴³⁴ פי' למלכות ששם הנחלים הולכים תמיד הם שבים אליה (מ"מ).

²⁴³⁵ תרין ביעין (רח"ו).

²⁴³⁶ והנה ע"ד שאמרנו בהדעת אשר מהחכמה לבניה, שהוא הלוייתן נחש בריח ונחש עקלתון, שהוא שורש הכל והוא כולל ומקיף את כל הו"ק שהם עומדים רק עליו, כן הוא עד"ז בהצדיק אשר מז"א לרחל. כי הצדיק הוא ג"כ בדרגא דלוייתן, וכמ"ש בזוה"ק (אחרי מות נח ע"א) לויתן זה יצרת לשחק בו דא צדיק כו' ע"ש, וכן בתיקונים (תיקון כא דף מד ע"ב) לויתן לעילא דא צדיק (דע"ה ח"ב מה ע"ב), היסוד דקטנות דז"א הוא הנחש. כי בגדלות נקרא בשם לויתן, כמ"ש בתיקונים (תיקון כא דף מד רע"ב) לויתן לעילא דא צדיק, וכן בזוהר פ' אחרי מות (נח ע"א) ובכ"מ, והוא על שם כי אז הוא נכנס בתוך כל הים כולו ומבריא מן הקצה אל הקצה. אבל בקטנות נקרא בשם נחש, כי אינו נכנס אלא הוא רק בסוד נשיכה. וכן לויתן הוא על שם היחוד והחיבור, הפעם ילוה אישי אלי (בראשית כט לד), וכן כמער איש וליות (מלכים א' ז לו), והוא על שם החסדים אשר דרכן הוא להדביק ולייחד, והוא ע"י המוחין דגדלות (דע"ה ח"ב קכד ע"א). ועי' דע"ה ח"א סא ע"א.

306

הקדוש ברוך הוא דבר זה, אמר לו [משה] אם בני העולם ישובו לפניך על ידי מי מתברכים, אמר לו הקדוש ברוך הוא ולי אתה אומר דבר אל אהרן אחיך, שהרי בידו מסורות הברכות למעלה ולמטה.	ברוך הוא מלה דא אמר ליה אי בני עלמא יתובון קמך על ידי דמאן מתברכאן אמר ליה קודשא בריך הוא ולי את אומר דבר אל אהרן אחיך דהא בידיה מסיראן ברכאן לעילא ותתא:
”ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש וגו'”, אמר רבי אבא יש זמנים לפני הקדוש ברוך הוא שנמצאים רצונות ונמצאות ברכות ולבקש בקשות, ולפעמים שאין נמצאים רצונות ואין מזדמנות ברכות ודינים הקשים מתעוררים בעולם, ולפעמים שהדין תלוי.	ויאמר יהוה אל משה דבר אל אהרן אחיך יבא בכל עת אל הקדש וגו' (ויקרא טז ב) אמר רבי אבא זמנין אית קמי קודשא בריך הוא לאשתכחא רעוון ולאשתכחא ברכאן ולמתבע בעותי ו(ל)זמנין דרעוון לא אשתכחו וברכאן לא מזדמנן ודינין קשיין מתערין בעלמא וזמנין דדינא תליא:
בא וראה יש בשנה זמנים שנמצא רצון, ויש זמנים בשנה שהדין נמצא, ויש זמנים בשנה שהדין נמצא ותלוי, ויש זמנים בחדשים שהרצון	תא חזי זמנין אית בשתא ²⁴³⁷ דרעווא אשתכח ²⁴³⁸ וזמנין אית בשתא דדינא אשתכח ²⁴³⁹ וזמנין אית בשתא דדינא אשתכח ותליא ²⁴⁴⁰ זמנין אית בירחי דרעווא ²⁴⁴¹
נמצא בהם, ויש זמנים בחדשים שנמצאים דינים ותלויים על הכל. יש זמנים בשבועות שרצונות נמצאים, ויש זמנים בשבועות שדינים נמצאים בעולם, ויש זמנים בימים שנמצא רצון בעולם והעולם מתבשר. ויש זמנים בימים שהדינים תלויים ונמצאים, ואפילו בשעות, ועל זה כתוב ”ועת לכל חפץ וגו'”, ונאמר ”ואני תפלתי לך וגו'”, ונאמר ”דרשו ה' בהמצאו”, ונאמר ”למה ה' תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה”, ונאמר ”מרחוק ה' נראה לי”, ולפעמים שהוא קרוב, שנאמר ”קרוב ה' לכל קוראיו”, לכן ”ואל יבא בכל עת אל הקדש וגו'”.	נח/ב אשתכח בהו זמנין אית בירחי דדינין אשתכח ²⁴⁴² ותליין על כלא זמנין אית [בשבועי] (בשבבי) דרעוון משתכח ²⁴⁴³ וזמנין אית [בשבועי] (בשבבי) דדינין משתכחן בעלמא ²⁴⁴⁴ וזמנין אית ביומי דרעווא אשתכח(ו) בעלמא ועלמא אתבסמא ²⁴⁴⁵ וזמנין אית ביומי דדינין תליין ומשתכח ²⁴⁴⁶ ואפילו בשעתי ועל דא כתיב (קהלת ג א) ועת לכל חפץ וגו' וכתיב (תהלים סט יד) ואני תפלתי לך וגו' וכתיב (ישעיה נה ו) דרשו יהוה בהמצאו וכתיב (תהלים י א) למה יהוה תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה וכתיב (ירמיה לא ב) מרחוק יהוה נראה לי ²⁴⁴⁷ וזמנין דאיהו קרוב דכתיב (תהלים קמה יח) קרוב יהוה לכל קוראיו בגין כך ואל יבא בכל עת אל הקודש ²⁴⁴⁸ וגו' (ויקרא טז ב):
רבי שמעון אמר הרי בארנו הדבר בעתו,	רבי שמעון אמר הא אוקימנא מלה בעתו והכי

²⁴³⁷ גילויי כל האורות דהאצילות כולו הם מתחלפים בגילויים תמיד לפי הזמנים, וכמ"ש בזוהר (אחרי מות דף נח סע"א) וכו' והרי מתחלף גילויי כל האורות דאצילות לפי החדשים ולפי הימים שבכל חודש, אשר כ"ז הוא ע"פ חשבון הלבנה. והרי הם כולם ע"פ שליטתה דוקא (דע"ה ח"ב קנה ע"ג). ועי' כללים ח"א טז ע"ג וע"ד.

²⁴³⁸ אדר ניסן אייר סיון (רח"ו).

²⁴³⁹ תמוז אב טבת ושבט (רח"ו).

²⁴⁴⁰ אלול תשרי חשון וכסלו (רח"ו).

²⁴⁴¹ במלוי החדש (רח"ו).

²⁴⁴² י"ד ימים אחרונים (רח"ו).

²⁴⁴³ אגד"ו (רח"ו).

²⁴⁴⁴ ב"ה (רח"ו).

²⁴⁴⁵ עד חצות היום (רח"ו במ"מ).

²⁴⁴⁶ מחצות היום ואילך (רח"ו).

²⁴⁴⁷ ר"ל אע"פ שהקב"ה מתרחק ממני עכ"ז נראה לי (מ"מ).

²⁴⁴⁸ פ' אלא בעת רצון וזה כפי הפשט ולכך ר"ש חלק עליו ואמר שהכתוב מדבר ע"ד הסוד וכדמפרש (מ"מ).

הוא ודאי והכא אתא קודשא בריך הוא לאזהרה לאהרן דלא יטעי בההוא חובא דטעו בנוי דהא האי עת ידיעא בגין כך לא יטעי לחברא²⁴⁴⁹ עת אחרא לגבי מלכא דהא הוא דכתיב ואל יבא בכל עת אל הקדש כלומר אף על גב דיחמי עידן דאתמסר בידא אחרא לאתנהגא עלמא ויתמסר בידוי [לייחד] (לא יחיד) ביה לקרבא ליה לקדשא²⁴⁵⁰ דהא אנא ושמי חד הוא ובגיני כך (ס"א לקרבא ליה לקודשא בריך הוא דהא האי עת ידיע בגין כך) ואל יבא בכל עת אל הקדש:	וכך הוא ודאי. וכאן הקדוש ברוך הוא בא להזהיר את אהרן שלא יטעה באותו חטא שטעו בנוי, שהרי העת הזו ידועה, לכן לא יטעה לחבר עת אחרת למלך, זהו שנאמר ואל יבא בכל עת אל הקודש, כלומר אף על גב שיראה זמן שנמסר ליד אחר להנהיג את העולם, וימסר בידו ליחד בו לקרבו לקודש, שהרי אני ושמי אחד הוא, ולכן (לקרב אותו להקדוש ברוך הוא, שהרי העת הזו ידועה לכן) ואל יבא בכל עת אל הקודש.
ואי בעי למנדע במה ייעול בזאת (ויקרא טז ג) בזאת יבא אהרן אל הקדש דהאי זאתא היא עת דאחידת בשמי בהאי [י'] דרשימא [בשמי] (בשמיא) ייעול אל הקדש (אבל) ואל יבא בכל עת תאנא אמר רבי יוסי כתיב (קהלת ג יא) את הכל עשה יפה בעתו²⁴⁵¹ האי מלה אוקמה בוצינא (ס"א בשמיא) קדישא והכי הוא דתנינא את הכל עשה יפה בעתו והכי הוא ודאי את הכל ודאי עשה יפה בעתו דא בדא ולא יתערבון אחרנין ביניהו בעתו ממש ולא באחרא בגיני כך אזהרותא לאהרן ואל יבא בכל עת אל הקדש אבל במה ייעול בזאת כמה דאוקימנא דכתיב בזאת יבא אהרן אל הקדש:	ואם רוצה לדעת במה יכנס, "בזאת" "בזאת יבא אהרן אל הקדש", ש"הזאת" הזו היא עת שאחווה בשמי, בי' הזו שרשומה בשמי, יכנס אל הקדש, (אבל) ואל יבא בכל עת. שנינו אמר רבי יוסי כתוב, את הכל עשה יפה בעתו, דבר זה בארו המנורה (בשם) הקדושה, וכך הוא ששנינו, "את הכל עשה יפה בעתו", וכך הוא ודאי, את הכל ודאי, עשה יפה בעתו, זה עם זה, שלא יתערבו אחרים ביניהם בעתו ממש, ולא באחר. לכן אזהרה לאהרן, ואל יבא בכל עת אל הקודש, אבל במה יכנס בזאת, כמו שבארנו שנאמר בזאת יבא אהרן אל הקדש.
רבי אלעזר הוה יתיב קמי אבוה אמר ליה כתיב בכנישתא דקרח (במדבר טז לג) ויאבדו מתוך הקהל מאי ויאבדו אלא כמה דכתיב (ויקרא כג ל) והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה²⁴⁵² וס"א כתיב בבני אהרן ותצא אש מלפני יהו"ה ותאכל אותם וימותו (ויקרא י ב) וכתיב בכנישתא דקרח ואש יצאה מאת יהו"ה ותאכל את החמשים ומאתים איש (במדבר טז לה) סלקא דעתך דשקילין דא כדא אמר רבי שמעון שאני אינון בני	רבי אלעזר היה יושב לפני אביו, אמר לו כתוב בעדת קרח, "ויאבדו מתוך הקהל", מה זה ויאבדו, אלא כמו שנאמר "והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה". כתוב בבני אהרן "ותצא אש מלפני ה'", ותאכל אותם וימותו", ונאמר בעדת קרח "ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש", היעלה בדעתך ששקולים אלה כאלה. אמר רבי שמעון, שונים בני אהרן שלא כתוב בהם אבידה כאותם של עדת קרח, שנאמר בהם "ויאבדו מתוך הקהל", ונאמר "הן גוענו אבדנו כולנו

²⁴⁴⁹ עת גימ' לילת (רח"ו). כאשר שהקריבו הם, שהיה שרשם רק מאימא, וגרמו זווג בהז"ן בלתי המוחין דאבא, אז נתקרבו החיצונים שהם האש זרה, אשה זרה וכן"ל ענף כ"א סי' א', וע' זוה"ק (אחרי נח ע"ב ובהגהת מהרח"ו שם). והרי נתבאר כי החטא דנדב ואביהוא הנה היה ג"כ ע"ד החטא דאדה"ר במה שחטא (דע"ה ח"ב קא ע"ג), והנה עומדים אז הז"ן אחור באחור שלא ינקו החיצונים מהם, ואין לגרום להם אז שום זווג, שהוא זווג דקטנות, כי כשיזדווגו אז בעת שהם בתגבורות הדינין, אז יהיה כל השפע שהוא כל תולדות הזווג הזה ג"כ רק שפעת גבורות ודינין קשים, אשר מהם הוא יניקת החיצונים, ויתגברו הם ע"ז הרבה מאד רח"ל, ולכן אין לגרום להם אז שום זווג כלל, וכמ"ש (ויקרא טז ב) ואל יבוא בכל עת אל הקודש, כי אין ראוי לזה אלא רק בעת דרעווא אשתכח, וכמ"ש בפ' אחרי מות (נח ע"ב) וכדי שלא יאחזו החיצונים באותה השפע ח"ו (דע"ה ח"ב קכא ע"ב)

²⁴⁵⁰ ר"ל אע"פ שיראה הכהן שפעמים מצד מעשה התחתונים נמסר העולם ביד עת דסט"א אע"פ כן לא יחיד ביה לקרבא לקודשא (מ"מ).

²⁴⁵¹ פ"י כל שהוא יסוד ממחובר עם עתו שהיא מלכות (מ"מ).

²⁴⁵² ופ"י וכיון שבעדת קרח ר"ן איש שהקריבו הקטרת כתיב בהו ויאבדו ה"נ ח"ו נימא בנדב ואביהו שהקריבו הקטרת ויאבדו ח"ו (מ"מ).

אברהם דלא כתיב בהו אבידה כאינון דכנישתא דקרה²⁴⁵³ דכתיב בהו (שם לג) ויאבדו מתוך הקהל וכתוב (שם יז כו) הן גוענו אבדנו כלנו אבדנו לאכללא אינון דאקריבו קטרת בוסמין מאתן וחמשיין דאתאבדו ודאי ואלין לא אתאבדו:	אבדנו", להכליל את אותם שהקריבו קטורת בשמים מאתם וחמישים שאבדו ודאי, ואלה לא נאבדו.
אמר ליה כתיב (ויקרא טז ב) ואל יבא בכל עת אל הקדש²⁴⁵⁴ וכתוב (שם ג) בזאת יבא אהרן אל הקדש כיון דאמר ואל יבא בכל עת אמאי לא כתיב במה זמנא ייעול אמר ליה (ר' אלעזר) הא אתמר ומלה חד הוא וזמנא [חד הוא] הווי ידעי כהני אבל על מה דחאבו בנוי בעא לאזהרא הכא והא אתמר אמר ליה ואנא הכי סבירנא²⁴⁵⁵ ובגין לאתישבא מלה בעינא:	אמר לו כתוב "ואל יבא בכל עת אל הקדש", ונאמר "בזאת יבא אהרן אל הקדש", כיון שאמר "ואל יבא בכל עת". למה לא כתוב באיזה זמן יכנס, אמר לו, הרי נתבאר. ודבר אחד הוא, וזמן אחד הוא, שידעו הכהנים, אבל על מה שחטאו בניו רצה להזהיר כאן, והרי זה נתבאר. אמר לו ואני כך סברתי, וכדי ליישב את הדבר רציתי.
ואמר ליה אלעזר ברין תא חזי כל קרבנין וכל עלוין נייחא הוא דקודשא בריך הוא אבל לא הוה נייחא כמה דהאי קטרת דקטרת מעליא מכלא ובגין כך הווי מעלין ליה לגו בגו בלחישו והא אתמר ובגין כך לא אתענשו כל בני נשא בשאר קרבנין ועלוין כמו בקטרת דכל פולחנא דקודשא בריך הוא הכא אתקטר ואתקשר יתיר מכלא וע"ד אקרי קטרת והא אתמר (משלי כז ט) שמן וקטרת ישמח לב:	אמר לו אלעזר בני, בא וראה כל הקרבנות וכל העולות נחת הם לקדוש ברוך הוא, אבל לא היתה נחת כמו הקטורת הזו, שהקטורת היא מעולה מהכל, ולכן היו מכניסים אותה לפני ולפנים בלחש, והרי זה נתבאר, ולכן לא נענשו כל בני האדם בשאר הקרבנות והעולות, כמו בקטורת, שכל העבודה של הקדוש ברוך הוא כאן נקטרת ונקשרת יתיר מהכל, ולכן נקראת קטורת, והרי נאמר "שמן וקטורת ישמח לב".
פתח רבי שמעון (פתח) ודרש (שיר א ג) לריח שמניך טובים וגו' האי קרא אסתכלנא ביה והכי הוא לריח מאי ריח ריח דקטרת דאיהו דקיקא ומעליא ופנימאה מכלא וכד סליק ההוא ריח²⁴⁵⁶ לאתקשרא בההיא משח רבות²⁴⁵⁷ דנחלי מבועא אתערו דא בדא ואתקטרו כחדא וכדין אינון משחן טבאן לאנהרא²⁴⁵⁸ כמה דאת אמר לריח שמניך טובים²⁴⁵⁹ וכדין אתרק משחא מדרגא לדרגא באינון דרגין דאקרון שמא קדישא דא	פתח רבי שמעון ודרש, "לריח שמניך טובים וגו'", בפסוק הזה התבוננתי, וכך הוא לריח. מה זה לריח, ריח הקטורת, שהוא דק ומעולה ופנימי מהכל, וכשעולה אותו הריח להתקשר באותו שמן משחה של הנחלים הנובעים מתעוררים זה עם זה, ונקשרים כאחד, ואז הם שמנים טובים להאיר כמו שנאמר, "לריח שמניך טובים", ואז מורק שמן מדרגה לדרגה, באותן הדרגות שנקראות השם הקדוש, זהו שנאמר "שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך". מה זה עלמות, כמו

²⁴⁵³ הכי דגלי קרא דווקא אבל נדב ואביהו לא כתיב בהו אבידה והיה להם תיקון בפנחס כמ"ש הזהר לעיל (מ"מ).

²⁴⁵⁴ כתב מורינו ז"ל שר"א הוא שאמר לר"ש "כתיב ואל יבא בכל עת וכו'" שהוא דבר ראשונה והשיבו רשב"י וחזר עוד לקושיא אחרת אמאי לא כתיב במה זמנא ייעול, ולפי זה ה"ג א"ל אלעזר הא אתמר וכו' דהיינו שרשב"י השיבו שכוונת הפסוק כמש"ל ואל יבא בכל עת דהיינו עת אחרא כי אם בזאת שהיא המלכות ולא בא הכתוב לומר ולא יבוא בכל עת כי אם ביוה"כ שזה כבר היו יודעים אותו הכהנים וז"ש הווי ידעי כהני אלא כוונת הפסוק ע"ד הסוד כמ"ש (מ"מ).

²⁴⁵⁵ שר"א השיב שכן ס"ל אלא בגין לאתישבא מלה בעינא רציתי לשמוע מאדם גדול לראות אם כוונתי לדעתו אבל אם רשב"י הוא המדבר איך יאמר לאתישבא מלה בעינא וכי הרב אומר לתלמיד כך הול"ל ולחידודך בעינא אלא ודאי ר"א הוא המדבר (מ"מ).

²⁴⁵⁶ מ"ן (רח"ו).

²⁴⁵⁷ מ"ד (רח"ו). והכוונה שהבינה הנקרא קטרת מעלה מ"ן ואבא הנק' שמן מוריד מ"ד (מ"מ).

²⁴⁵⁸ פי' כשנתחברו אר"א יחד מאירים לפרצופים שתחתיהם (מ"מ).

²⁴⁵⁹ פי' לריח שהוא מ"ן של הבינה כשמתחבר עם שמניך שהוא מ"ד דאבא אזי הם טובים לאנהרא לספירות שתחתיהם באינון דרגין דאקרון שמא קדישא פי' יורדת הארת אבא הנק' שמן להאיר בספירות הז"א הנק' הו"ה (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

שבארנו עולמות, עולמות ממש. דבר אחר, על כן עלמות אהבוך, כמו שנאמר "על עלמות שיר", והכל אחד.	הוא דכתיב (שם) שמן תורק שמך [ע"י כי] (על כן) עלמות אהבוך מאי עלמות כמה דאוקימנא עלמות עולמות ממש דבר אחר על כן עלמות אהבוך ²⁴⁶⁰ כמה דאת אמר (תהלים מו א) על עלמות שיר וכלא חד:
ובספרו של רב המנונא סבא כתוב, מה זה עלמות כמו שנאמר, "ותתן טרף לביתה וחוק	ובספרא דרב המנונא סבא כתיב מאי עלמות כמה דאת אמר (משלי לא טו) ותתן טרף לביתה וחוק
	נמ/א
לנערותיה", נערותיה אלו העלמות אהבוך, לברך את שמך ולזמר לפניך, ומשם נמצאים ברכות בכל התחתונים, ומתברכים עליונים ותחתונים.	לנערותיה נערותיה הני עלמות אהבוך לברכא שמך ולזמרא קמך ומתמן אשתכחן ברכאן בכלהו תתאי ומתברכאן עלאין ותתאין:
דבר אחר על כן עלמות אהבוך, יפה הוא מי שאמר על מות אהבוך, שהרי בדבר הזה בעלי הדינים מתבשמים, ובשביל שהקטורת הזו נקשרת בשמן שלמעלה, (היא) נחשבת יותר לפני הקדוש ברוך הוא מכל הקרבנות והעולות.	דבר אחר על כן עלמות אהבוך שפיר הוא מאן דאמר [על מות] (עלמות גו') אהבוך ²⁴⁶¹ דהא במלה דא מאריהון דדינין אתבסמון ובגין דהאי קטרת אתקטר במשחא דלעילא יתיר אתחשב קמיה דקודשא בריך הוא מכל קרבנין ועלוין:
אמרה כנסת ישראל, אני כקטורת, ואתה כשמן, משכני אחריך נרוצה וגו', נרוצה כמו שנאמר, על כן עלמות אהבוך. אני וכל האוכלוסים, שהרי כולם אחוזים בי, ולכן משכני, שהרי בי הם תלויים.	אמרה כנסת ישראל אנא כקטרת ואנת כמשחא משכני אחריך נרוצה וגו' נרוצה כמה דאת אמר על כן עלמות אהבוך אנא וכל אכלוסין דהא כללהו בי אחידן ועל דא משכני דהא בי תליין:
"הביאני המלך חדריו", אם המלך יכניס אותי לחדריו נגילה ונשמחה בך, אני וכל האוכלוסים.	הביאני המלך חדריו (שיה"ש א ד) (ו)אם ייעול לי מלכא באדריו נגילה ונשמחה בך אנא וכללהו אכלוסין:
שנינו כל האוכלוסים, בשעה שכנסת ישראל שמחה ומתברכת, כולם שמחים, ואז הדין לא שרוי בעולם, ועל זה כתוב "ישמחו השמים ותגל הארץ".	תאנא כללהו אכלוסין בשעתא דכנסת ישראל חדאת ומתברכא כללהו חדאן ודינא לא שריא כדין בעלמא ועל דא כתיב (תהלים צו יא) ישמחו השמים ותגל הארץ:
"כי בענן אראה על הכפורת", אמר רבי יהודה אשריהם הצדיקים שהקדוש ברוך הוא רוצה בכבודם, ושנינו מלך בשר ודם, אם אדם רוכב על סוסו הוא בן מות, והקדוש ברוך הוא הרכיב את אליהו על שלו, שנאמר "ויעל אליהו בסערה השמים וגו'".	כי בענן אראה על הכפרת (ויקרא טז ב) אמר רבי יהודה זכאין אינן צדיקייא דקודשא בריך הוא בעי ביקריהון ותנינא מלך בשר ודם אי בר נש רכיב על סוסיא דיליה בר קטלא הוא קודשא בריך הוא ארכיב אליהו על דיליה ²⁴⁶² דכתיב (מ"ב ב יא) ויעל אליהו בסערה השמים וגו':

²⁴⁶⁰ היכלות ז' נערות אסתר (רח"ו).

²⁴⁶¹ אפילו אותם הממונים על מות אהבוך (רח"ו).

²⁴⁶² שנאמר (נחום א, ג) בסופה ובשערה דרכו, (איוב לח, א) ויען ה' את איוב מן הסערה. ולעד"ן שה"ס אור מקיף מן הגבורות שהן הן המעלות ממטה למעלה, וידוע ששם הגבורות יר"ד ה"י ו"ו ה"ה חצי ס"ג וחצי ב"ן עולה ז"ן וכו'. ויש להבין דשאני הכא [הנמשל] מן המשל שהוא שהאדם הרוכב על סוס המלך חייב מיתה, היינו כשהוא רוכב מדעת עצמו, אבל אליהו הקב"ה הרכיבו והוי מעין כבוד אחשורוש שצוה לעשות למרדכי. ויש לומר שמדייק בפסוק שאמר ויעל אליהו, ולא נאמר ויעל ה' את אליהו, וכמו שקדם תחילה לומר ויהי בהעלות ה' את אליהו בסערה, ומזה מדקדק שהוא התחטא לפני המקום כבן המתחטא על אביו. ועוד י"ל שהכתוב אומר והנה רכב אש וסוסי אש ויפרידו בין שניהם, ואם כן הול"ל ויעלו את אליהו שאז

הבא מאי כתיב²⁴⁶³ ולא ימות כי בענן אראה על הכפרת וקודשא בריך הוא עייליה למשה ביה הדא הוא דכתיב (שמות כד יח) ויבא משה בתוך הענן²⁴⁶⁴ בתוך הענן ממשי²⁴⁶⁵ כי בענן אראה על הכפרת הדא הוא דכתיב (ישעיה ד ה) וברא יהו"ה על כל מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן²⁴⁶⁶ וכתוב (שמות מ לח) כי ענן יהו"ה על המשכן יומם:	כאן מה כתוב, "ולא ימות כי בענן אראה על הכפורת", והקדוש ברוך הוא הכניסו למשה בו, זהו שנאמר "ויבא משה בתוך הענן", בתוך הענן ממש. כי בענן אראה על הכפורת, זהו שנאמר "וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן", ונאמר "כי ענן ה' על המשכן יומם".
ותאנא האי דכתיב (שם לד ה) וירד יהו"ה בענן בענן אראה על הכפרת תאנא אתר דהו²⁴⁶⁷ שראן אינון כרובי כמה דאוקימנא כרובים על את [הו] יתבין ותאנא תלת זמני²⁴⁶⁸ ביומא אתרחיש נסא בגדפייהו בשעתא דאתגלי עלייהו קדושא דמלכא²⁴⁶⁹ אינון מגרמיהו סלקין גדפייהו ופרסין לון וחפיין על כפורתא²⁴⁷⁰:	ולמדנו מה שנאמר "וירד ה' בענן", בענן אראה על הכפורת, למדנו מקום שהיו שורים הכרובים הללו כמו שבארנו, שהכרובים היו יושבים בנס, ולמדנו שלש פעמים ביום התרחש נס בכנפיהם, בשעה שהתגלתה עליהם קדושת המלך, הם מעצמם מעלים כנפיהם ופורשים אותם ומכסים על הכפורת.
לבתר קמ(י)מין²⁴⁷¹ גרפייהו ונאחזין בגדפייהו (ס"א ונאחזין לון) בגופייהו כמה דאת אמר (שם	אחר כך סוגרים כנפיהם ונאחזים בכנפיהם (ונאחזים בגופם), כמו שנאמר "והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה", ולא

היה ר"ל שהם העלוהו, אבל מדכתיב ויעל שמע מינה שמדעתו עלה, ואפשר שנתאמץ ביחודים וכוונות לעלות למעלה (רמ"ז).

²⁴⁶³ קושיא כפולה היא זו, האחת [שכפי הפשט] שה' הזהיר את אהרן מלבוא אל הקדש מפני שהוא דר תמיד בענן על הכפורת וכמש"ה (מל"א ח, יב. דה"ב ו, א) ה' אמר לשכון בערפל, וכ"כ רש"י והראב"ע [לפי הפשט], ואם כן יקשה למה ימנע מאהרן הכניסה שם מפני טעם זה, והלא כך היא דרכו יתברך להתיר לאהבו להשתמש בכבודו, וכל שכן שה' הכניס את משה בתוך הענן ר"ל שהתיר לו להכנס (רמ"ז).
²⁴⁶⁴ כלומר מדעת עצמו שזהו ויבא (רמ"ז).

²⁴⁶⁵ שבפנימיותו מושב השכינה, וכאן אסר את אהרן ליכנס לפני ולפנים פן יראה הענן מחיצוניותו (רמ"ז).
²⁴⁶⁶ כלומר שענן האמור בפסוק אינו הענן שבו בא משה אלא ענן יותר חשוב, מעין מ"ש בפסוק וברא ה' על כל מכון וגו', והוא הוא מ"ש ריש פרשת ויקרא ב ע"ב תרי ענני הו, ושם פירשנו שאותו שבא משה בתוכו הוא מסוד שם ב"ן והנזכר על המשכן הוא משם ס"ג, עי"ש. וז"ש וברא ה', והוא הנקרא ענן ה' שר"ל אור מקיף של זעיר דהיינו מאי'. והיינו דסמך כאן וכתוב כי ענן ה' על המשכן יומם, ועליו נאמר (מ, לד) וכבוד ה' מלא את המשכן, ובו לא נכנס משה וכל שכן שימנע מאהרן ושאר כהנים גדולים. וגם עליו כתוב וירד ה' שהוא זעיר, בענן הוא הנקרא ענן ה'. ואם תשכיל היטב במה שכתבתי שם בפרשת ויקרא שענן שנכנס בתוכו משה הוא תוכיות עשיה כתר שלה, וגם סערה של אליהו היתה מבחינת י' גבורות הנוק' וכנז"ל. בענן אראה וגו', מה שחזר להביא פסוק זה יכוין למה שיאמר רבי אבא לקמן, ולכן מקדים ענין הכרובים. וגם אפשר לומר שהכוונה דהיינו ענן שירד ה' בו והיינו ענן שהיה נראה בו על הכפורת (רמ"ז).

²⁴⁶⁷ ר"ל שאעפ"י שהפסוק אומר על הכפורת לא היה על כל שטח הכפורת אלא דווקא במקום עמידת הכרובים, וכן כתוב (ישעיה לז, טז) ה' צבאות אלקי ישראל יושב הכרובים. ויכוין תואר זה לפי מ"ש בליקוטי תורה פרשת תרומה, שיש אומרים שהכרובים ה"ס זר"ן ויש אומרים שהם נ"ה ויש אומרים שהם אר"א והכל אמת. ולזה היו בדמות זכר ונקבה דלא מתפרשין לעלמין והם בחי' נ"ה דאר"א הנכנסים בז"א, ע"כ. וזהו ה' צבאות. ולכן אמר שהכרובים בנס היו עומדים, כי לא היו תופסים מקום. ומפני זה היו כסא לענן ונעשו רוחניים ובעלי חיים משכילים (רמ"ז).

²⁴⁶⁸ הג' תפילות הם שיש זווג למעלה ומאיר עליהם (רמ"ז).

²⁴⁶⁹ הוא אור המוחין שממנו החיות וכח התנועה, שכן המוחין חיי המלך הם (רמ"ז).

²⁴⁷⁰ איתא בכתבי הרב זלה"ה שהכנפיים מתהוים מן האורות הסתומים למעלה מן החזה ולפי שהם במקום צר בולטים לחוץ ומהם נעשים הכנפים, וז"ש "אינון מגרמיהו", ר"ל שהמאור שבעצמותם מעלים כנפיהם ופורשים אותם בהרחבה כל כך עד שמחפים על כל הכפורת (רמ"ז).

²⁴⁷¹ אחרי שגמרו ישראל תפילתם כשהמוחין מסתלקים חוזרים לקטנותם, על דרך שנאמר (יחזקאל א, כד) בעמדם תרפינה כנפיהם, שמצמצמים אותם מפרישתם על הכפורת במה שמשפילים אותן למטה (רמ"ז).

כח ב) והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה פורשי ולא פרושי סוככים ולא סוככים דהא²⁴⁷² באת (ס"א בזאת) הו קיימי וחדאן בשכינתא:	פורשי סוככים ולא סוככים, שהרי בנס (בזאת) היו עומדים ושמחים עם השכינה.
אמר רבי אבא, מה רצה כאן, כי בענן אראה על הכפורת, ונאמר "בזאת יבא אהרן", והרי הכהן אינו רואה את השכינה בשעה כשנכנס, אלא ענן היה יורד, וכשהיה יורד מגיע על הכפורת הזו ומתעוררים כנפי הכרובים ומקישים בהם, ואומרים שירה, ואיזו שירה אומרים, כי גדול ה' ומהולל מאד נורא הוא על כל אלהים, זה כשמעלים את כנפיהם, ובשעה שפורשים אותן אומרים, כי כל אלהי העמים אלילים וה' שמים עשה.	אמר רבי אבא, מה רצה כאן, כי בענן אראה על הכפורת, ונאמר "בזאת יבא אהרן", והרי הכהן אינו רואה את השכינה בשעה כשנכנס, אלא ענן היה יורד, וכשהיה יורד מגיע על הכפורת הזו ומתעוררים כנפי הכרובים ומקישים בהם, ואומרים שירה, ואיזו שירה אומרים, כי גדול ה' ומהולל מאד נורא הוא על כל אלהים, זה כשמעלים את כנפיהם, ובשעה שפורשים אותן אומרים, כי כל אלהי העמים אלילים וה' שמים עשה.
כד חפיינ על כפורתא אמרי (שם צח ט) לפני יהו"ה כי בא לשפוט את²⁴⁷⁵ הארץ ישפוט תבל בצדק [ועמים] (ידין לאומים) במישרים וקלהון הוה שמע כהנא במקדשא כדן שוי קמרת באתריה ואתכוון במה דאתכוון בגין דיתברך כלא (וקלהון) וגדפי כרוביאי סלקין ונחתין וזמרי שירתא מחפיין לכפורתא וסלקי להו הדא הוא דכתיב (שמות כה ב) סוככים סוככים דייקא ומנא לן דקלהון אשתמע כמה דאת אמר (יחזקאל א כח) ואשמע את קול וגו':	כשמכסים על הכפורת אומרים "לפני ה'", כי בא לשפוט הארץ ישפוט תבל בצדק ועמים במישרים, וקולותיהם היה שומע הכהן במקדש, אז שם קטורת במקומה ומתכוון במה שמתכוון כדי שיתברך הכל, (וקולותיהם) וכנפי הכרובים עולים ויורדים ושרים שירים, ומכסים לכפורת, ומעלים להם, זהו שנאמר סוככים, סוככים דווקא. ומגין לנו שקולותיהם נשמעים, כמו שנאמר "ואשמע את קול וגו'".
אמר רבי יוסי ועמים במישרים מהו במישרים כמה דאת אמר (שיר א ד) מישרים אהבוך לאכללא תרין כרובין דכר ונוקבא מישרים ודאי [ועמים] ועל דא [ועמים] (ידין לאומים) במישרים וכתוב (במדבר ז פט) וישמע את הקול מדבר אליו מבין שני הכרובים וידבר אליו:	אמר רבי יוסי ועמים במישרים, מהו במישרים, כמו שנאמר "מישרים אהבוך", להכליל שני כרובים זכר ונקבה, מישרים ודאי. ועל זה ועמים במישרים, ונאמר "וישמע את הקול מדבר אליו מבין שני הכרובים וידבר אליו".
רבי יצחק אמר מכאן למדנו שבכל מקום שלא נמצא זכר ונקבה אינו כדאי לראות פני שכינה, זהו שנאמר "ישבו ישרים את פניך", ושנינו כתוב "צדיק וישר הוא", זכר ונקבה. כמו כן כאן, כרובים זכר ונקבה, ועליהם כתוב "אתה כוננת מישרים ועמים במישרים", ולכן "ופניהם איש אל אחיו", והרי בארנו.	רבי יצחק אמר מכאן למדנו שבכל מקום שלא נמצא זכר ונקבה אינו כדאי לראות פני שכינה, זהו שנאמר "ישבו ישרים את פניך", ושנינו כתוב "צדיק וישר הוא", זכר ונקבה. כמו כן כאן, כרובים זכר ונקבה, ועליהם כתוב "אתה כוננת מישרים ועמים במישרים", ולכן "ופניהם איש אל אחיו", והרי בארנו.
נמ/ב	

²⁴⁷² דא (דפ"ו).

²⁴⁷³ ואמרו (דפ"ו).

²⁴⁷⁴ לשון הפסוק בתהלים "נורא בלא וי"ו החיבור. אמנם בדבה"י א' טז כה איתא "ונורא".

²⁴⁷⁵ נמחק בדפ"ו כלשון הפסוק.

שנינו, שאמר רבי יוסי, פעם אחת היה צריך העולם למטר, באו לפני (הלכו אצל) רבי שמעון רבי ייסא ורבי חזקיה ושאר החברים, מצאוהו שהיה הולך לראות את רבי פנחס בן יאיר, הוא ורבי אלעזר בנו.	תניא אמר רבי יוסי זמנא חדא הוה צריכא עלמא למטרא אתו לקמיה וס"א אזלו לגביה דרבי שמעון רבי ייסא ורבי חזקיה ושאר חברייא אשכחוהו ²⁴⁷⁶ דהוה אזיל למחמי לרבי פנחס בן יאיר והוא ורבי אלעזר בריה:
כיון שראה אותם, פתח ואמר "שיר המעלות הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד", מה זה שבת אחים גם יחד, כמו שנאמר "ופניהם איש אל אחיו".	כיון דחמא לון ²⁴⁷⁷ פתח ואמר (תהלים קלג א) שיר המעלות הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד מאי שבת אחים גם יחד כמה דאת אמר (שמות כה כ) ופניהם איש אל אחיו:
בשעה שהיו אחד עם אחד משגיחים פנים בפנים, כתוב מה טוב ומה נעים. וכשהזכר מחזיר פניו מן הנקבה או לעולם, אז נאמר "ויש נספה בלא משפט", בלא משפט ודאי.	בשעתא דהוו חד בחד ²⁴⁷⁸ משגיחין אנפין באנפין כתיב מה טוב ²⁴⁷⁹ ומה נעים ²⁴⁸⁰ וכד מהדר ²⁴⁸¹ דכורא אנפוי מן נוקבא ווי לעלמא וכדין (כנוונא דא) כתיב (משלי יג כג) ויש נספה בלא משפט בלא משפט (כתיב) ודאי:
ונאמר "צדק ומשפט מכון כסאך", שלא הולכים זה בלי זה. וכשמשפט מתרחק מצדק, או לעולם (אז נאמר "ויש נספה בלא משפט"), ועכשיו ראיתי שאתם באתם על	וכתיב (תהלים פט טו) צדק ומשפט מכון כסאך דלא אזיל דא בלא דא וכד משפט מתרחק מצדק ²⁴⁸² ווי לעלמא (כדין כתיב ויש נספה בלא משפט ²⁴⁸³) והשתא חמינא דאתון אתיתון על

²⁴⁷⁶ אשכחוהו (דפ"ו).

²⁴⁷⁷ אלו השני חכמים היו מושרשים בנ"ה כמו שתראה מסויים בראש האדרא רבה, ולכן כשראה אותם הרשב"י אמר פסוק שבת אחים גם יחד, שסודו על זר"ן, שהם בנ"ה דא"א ודא"א כנודע, דאיהו בנצח ואיהי בהוד, והוא הוא סוד הכרובים כנזכר בליקוטי תורה פרשת תרומה, ועל כן מייתי קרא דופניהם איש אל אחיו, הנזכר בכרובים, ורומז לזר"ן כנ"ל. והנה נקראים אחים כאשר הם שוים בקומתם, שמלכות נבנית ע"י א"א ולא ע"י זעיר, ואז נה"י דא"א משפיעים בו ונה"י דיט"ס ותבונה משפיעים בה (רמ"ז).

²⁴⁷⁸ פי' שכל אחד מהם הוא מיוחד בשלו והם משגיחין אנפין באנפין, אז הוא תכלית ההצלחה שעליה נאמר מה טוב ומה נעים. ומובן במ"ש בספר הכוונות כוונת קונה הכל שלזווג יעקב ורחל מושפעים נ"ה אורות משם ע"ב כמנין ה"ל, וי"ז הנשארים הם המבוררים הנקרא טו"ב הגנוז לצדיק וצדק, ואז כל השפע הוא מבחינה זו שהיא גדולה מאד. וז"ש רז"ל עולם שכולו טוב, ודוק. ואז הוא י' פעמים טו"ב בכל העשר ספירות ובגי' ק"ע דהיינו נע"ם. והנה כשזו"ן הם בשווי האמור ומזדווגים אז נאמר שבת אחים גם יחד. אחים, מפני (נ"א מבונים) שוים, יחד, בחבורם זה עם זה, ויח"ד גי' כ"ב שה"ס י' אותיות דשם מ"ה וי"ב של אדנ"י מלא, וגם מלת זו"ג עולה יח"ד. והרי זו"ן בנ"ה וחיבורם ע"י היסוד והוא נה"י. וכן עולה ג"ם יח"ד. ואף ר"ת ש'בת אחים ג"ם י'חד גי' שד"י. ואמנם גם ענין זה מתבאר היטב בסוד אה"ה שהוא שורש החו"ג שהם עצם הזו"ן, ה' חסדים (נ"א החסדים) לו וה' גבורות (נ"א והגבורות) לה. וטו"ב, הוא השורש הכולל, ונעים, ה' חסדים וה' גבורות המסתעפים לגדלות זו"ן. ואז הם אחים, שמקורם אחד הוא הדעת. והוסיף גם יחד, לרמוז לשם אה"י שסודו אה"ה וכללות ה' חסדים כנזכר בספר הכוונות בפסוק (דברים יא, יז) א'ת ה'שמים ו'לא י'היה מטר. ולפי זה יאמר בפסוק מה טוב ומה נעים שבת אחים. וז"ש חד בחד, פי' שכל אחד מגודל בשלו שהם מבונים כל צרכם. אבל צריך עוד דבר אחר והוא משגיחין אנפין באנפין, שה"ס הזדווגם והתכללתם זה בזה, וה"ס שם אה"י שרומז התייחדם ביחוד גדול וזהו יח"ד. ובזה מיושב היטב אומרו שבת אחים, שהוא כשהם גדולים באורות המושפעים להם ממקורם. אבל צריך עוד להוסיף שגם יהיו יחד, שה"ס זווגם, וזהו תכלית הטוב (רמ"ז).

²⁴⁷⁹ חסדים (רח"ו).

²⁴⁸⁰ גבורות (רח"ו).

²⁴⁸¹ שהוא אב"א. וכו' פי' אז הוא מעין מ"ש ויש נספה בלא משפט, ולא לגמרי, לאפוקי מה שיאמר בסמוך בלא משפט ודאי, ר"ל מפני שלא נמצא המשפט הוא זעיר בסוד חסדים דאימא כנזכר בליקוטי תורה פרשת יתרו וכו', וידוע שחסידי אימא הם גבורות. ואעפ"י שנפרש משפט כמשמעו, יראה לומר גבורות זעיר שהן מתוקות, אבל צדק הם גבורות אימא שנותנן לרחל שלא ע"י זעיר, והן חזקות כנודע מסוד ראש השנה, ואלו נקראות צדק שבאות לה מצדק עילאה. ולכן לתיקון פרצוף רחל צריכות לה צדק תחילה ואחר כך משפט, ואז הכסא נכון במה שאין זה בלא זה (רמ"ז).

²⁴⁸² שהוא כאשר יורדת למטה (רמ"ז).

²⁴⁸³ הענין כי מלת יש, תוכל להתבאר על מקרה לפעמים, כמו (במדבר ט, כ) ויש אשר יהיה הענן, או גם תפורש על דבר עצמי, כמו (משלי ח, כא) להנחיל אוהבי יש. ולפי שני הפירושים מפרש פסוק ויש נספה,

שהזכר לא שורה עם הנקבה, אמר אם לשם זה באתם אלי שבו, שהרי היום הסתכלתי שיחזור הכל לשורות פנים בפנים.	דכורא לא שרייא בנוקבא אמר אי לדא אתיתון גבאי תיבו דהאי יומא אסתכלנא דיתהדר כלל למישרי אנפין באנפין:
ואם לתורה באתם, שבו לפני, אמרו לו לכל באנו לפני מורנו, ישתמט אחד מאתנו לבשר לאחינו, שאר החברים ואנו נשב לפני מורנו.	ואי לאורייתא אתיתון שרו גבאי אמרו ליה לכלא קא אתינא לגבי דמר ישתמיט חד מינן לבשרא לאחנא שאר חבריאי ואנן נתיב לקמיה דמר:
בעוד שהיו הולכים פתח ואמר, "שחורה אני ונאווה בנות ירושלים וגו'", אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שחורה אני בגלות, ונאווה אני במצוות התורה, שאף על פי שישראל בגלות, אין עוזבים אותם.	עד דהוו אזלי פתח ואמר (שיר א ה) שחורה אני ונאווה בנות ירושלם וגו' אמרה כנסת ישראל קמי קודשא בריך הוא שחורה אני בגלותא ונאווה אני בפקודי אורייתא [ד]אף על גב דישראל בגלותא לא שבקי לון:
כאהלי קדר, שאותם בני קטורה (הרים) שמשחירים פניהם תמיד, ועם כל זה כיריעות שלמה, כאותו מראה השמים לטהר, שנאמר "נוטה שמים כיריעה".	כאהלי קדר דאינון בני קטורה (ס"א טוריא) דאתקדרו אנפיהו תדירא ועם כל דא כיריעות שלמה כההוא חיזו שמיא למדכי דכתיב (תהלים קד ב) נוטה שמים כיריעה:
"אל תראני שאני שחרחרת", למה אני שחרחרת, משום ששזפתני, אל תראני משום שאני שחרחרת, ששזפתני השמש, שהשמש לא יסתכל בי להאיר לי כראוי, ומה ישראל אומרים, בני אמי נחרו בי. מי הם אותם בני אמי, אלו הממונים הגדולים המגנים על שאר העמים.	אל תראוני שאני שחרחרת (שיר"ש א ו) מאי טעמא (ש)אני שחרחרת בגין ואל תראוני בגין שאני שחרחרתו ששזפתני השמש דלא אסתכל בי שמשא לאנהרא לי בדקא יאות ישראל מה אינון אמרין בני אמי נחרו בי מאן אינון בני אמי אלין רברבין ממנן תריסין על שאר עמין:
דבר אחר בני אמי ממש, כמו שנאמר "השליך משמים ארץ וגו'", וכשהשליך משמים ארץ, שמוני נוטרה את הכרמים. למה, שכרמי לא נטרתי, ושנינו בני אמי ודאי הסכימו עלי, כלומר כשסרה ארץ משמים כמו שבארנו, שנאמר "ותתצב אחותו מרחוק", וכאן נאמר ודאי הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, ובהם בארנו (וכאן בארנו) גם יחד, כמו שנאמר "ואף גם זאת בהיותם", שבת אחים בכלל. כיון שנאמר "גם" להכליל כל אותם שלמעלה, שכל השלטון נמצא באותו מקום.	דבר אחר בני אמי ממש כמה דאת אמר (איכה ב) השליך משמים ארץ וגו' וכד השליך משמים ארץ שמוני נוטרה את הכרמים מאי טעמא בגין דכרמי שלי לא נטרתי ותנינן בני אמי ודאי אסתכמו עלי כלומר כד אתעדי ארץ משמים כמה דאוקימנא דכתיב (שמות ב ד) ותתצב אחותו מרחוק והכא אתמר ודאי הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד [ובהו אוקימנא (נ"א והכא אוקימנא)] (והא אוקימנא) גם יחד כמה דאת אמר (ויקרא כו מד) ואף גם זאת [בהיותם] שבת אחים בכלל כיון דכתיב גם לאכללא כל אינון דלעילא דכל שולטנותא כההוא אתר אשתכח:
דבר אחר, הנה מה טוב ומה נעים וגו', אלו אותם החברים, בשעה שהם יושבים כאחד, ולא נפרדים זה מזה, בהתחלה הם נראים אנשים לוחמי קרב שרוצים להרוג זה את זה, אחר כך חוזרים באהבה ואחוה. מה אומר הקדוש ברוך הוא, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, גם להכליל עמהם	דבר אחר הנה מה טוב ומה נעים וגו' אלין אינון חבריאי בשעתא דאינון יתבין כחדא ולא מתפרשן דא מן דא בקדמיתא אתחזון גוברי מגיחי קרבא דבעו לקטלא דא לדא לבתר ואתהדרו ברחימותא דאחיה קודשא בריך הוא מהו אומר הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם

האחד הוא הנז"ל כשהם אחור באחור שעדיין היא יונקת ממנו ולכן אמר כגוונא דא כנזכר, והשני הוא כד מתרחק כדין כתיב, פי' אז הוא ודאי שיש בעצם נספה שאז אין לה הארה מאורו ולא יש לה אלא דיניה שלה שה"ס צד"ק ג' פעמים אדנ"י חסר א' שה"ס א' דאה"ה הממתקה, ונספ"ה בגי' [ג"פ] אדנ"י, שאפילו הא' מסכים לדין (רמ"ז).

שכינה. ולא עוד אלא שהקדוש ברוך הוא מקשיב לדבריהם, ויש לו נחת ושמח בהם, זהו שנאמר "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו וגו'".	יחד גם לאכללא עמהון שכינתא ולא עוד אלא (ד)קודשא בריך הוא אצית למלוליהו וניחא ליה וחדרי בהו הדא הוא דכתיב (מלאכי ג טז) אז נדברו יראי יהוה איש אל רעהו ויקשב יהוה וישמע ויכתב (ב)ספר זכרון לפניו וגו'.
ואתם החברים של כאן, כמו שהייתם בחביבות ואהבה מקודם לכן, כך גם מכאן והלאה לא תפרדו זה מזה, עד שהקדוש ברוך הוא ישמח עמכם, יקרא עליכם שלום, וימצא בגללכם שלום בעולם, זהו שנאמר "למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך".	ואתון חברייא דהכא כמה דהויתון ובחביבותא ברחימותא מקדמת דנא הכי נמיו (ב)קדמיתא מקדמת דנא) מכאן ולהלאה לא תתפרשון דא מן דא עד דקודשא בריך הוא חדרי עמכון ויקרי עליכו שלם וישתכח בגינכון שלמא בעלמא דהא הוא דכתיב (תהלים קכב ח) למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך.
הלכו בעוד שהיו הולכים, הגיעו לבית רבי פנחס בן יאיר, יצא רבי פנחס ונשקו, אמר זכיתי לנשק את השכינה, אשרי חלקי. תיקן להם כרעי מטות בקשרי קליעה.	אזלו עד דהוו אזלי מטו לבי רבי פנחס בן יאיר נפק רבי פנחס ונשקיה אמר זכינא לנשקא שכינתא זכאה חולקי אתקין להו טיקלי דערסי קפטורי דקילטא:
אמר רבי שמעון התורה לא צריכה כך, העביר אותם וישבו. אמר רבי פנחס טרם שנאכל נשמע מבעל התורה דבר, שהרי רבי שמעון כל דבריו הם בנגלה, הוא איש שלא פוחד ממעלה וממטה לומר אותם, לא פוחד ממעלה שהרי הקדוש ברוך הוא הסכים	אמר רבי שמעון אורייתא לא בעי ²⁴⁸⁴ הכי אעבר להון ויתיבו אמר רבי פנחס עד לא ניכול נשמע ממאריה דאורייתא מלה דהא רבי שמעון כל מלוי באתגלייא אינון איהו גברא דלא דחיל מעילא ותתא למימר לון לא דחיל מעילא דהא קודשא בריך הוא אסתכח
על ידו, ולא פוחד ממטה כמו אריה שלא פוחד מבני הצאן.	ס/א ביה לא דחיל מתתא כאריה דלא דחיל מבני ענא:
אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו עמד בקיומך ואמר דבר חדש אל רבי פנחס ושאר החברים. קם רבי אלעזר פתח ואמר, "וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגו'", בפסוק הזה יש להתבונן, שנראה שהוא מיותר, שהרי נאמר אחריו, "ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך", מכאן ראשית הפרשה הפסוק הזה שלמעלה מה הוא, שנאמר וידבר ה' אל משה, מה הוא שאמר לו, ואחר כך ויאמר ה' אל משה.	א"ר שמעון לרבי אלעזר בריה אלעזר קום בקיומך ואימא מלה חדתא לגבי ²⁴⁸⁵ דר' פנחס ושאר חברייא קם ר' אלעזר פתח ואמר וידבר יי' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגו' (ויקרא טז א) האי קרא אית לאסתכלא ביה דאתחזי דיתירא איהו ²⁴⁸⁶ דהא כתיב בתריה ויאמר יי' אל משה דבר אל אהרן אחיך (שם ב) מכאן שירותא דפרשתא האי קרא דלעילא מאי הוא דכתיב וידבר יי' אל משה מאי הוא דאמר ליה ולבתר ויאמר יי' אל משה:
אלא בשעה שהקדוש ברוך הוא נתן קטורת בשמים לאהרן, רצה שלא ישתמש בו בחייו אדם אחר, למה, משום שאהרן מרבה שלום בעולם. אמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה רוצה להרבות שלום בעולם, על ידך ירבה	אלא בשעתא דקב"ה יהב קטרת בוסמין לאהרן בעא דלא ישתמש ביה בחייו בר נש אחרא מ"ט בגין דאהרן אסגי שלמא בעלמא א"ל קב"ה את בעי ²⁴⁸⁷ לאסגאה שלמא בעלמא על ידך יסגי

²⁴⁸⁴ בעא (דפ"ו).

²⁴⁸⁵ לגביה (דפ"ו).

²⁴⁸⁶ פי' בריש פ' זו תירץ דהכא דרגא חד ויאמר ה' אל משה דרגא אחרא, והכא ר"א בא לתרץ תירוץ אחר כדי להורות שצריך האדם לחלוק כבוד לאביו ולרבו ולא ידבר בפניהם, ואגב אורחיה תירץ הכתוב (מ"מ).
²⁴⁸⁷ בעא (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

שלום למעלה, הרי קטורת הבשמים תהיה מסורה בידך מכאן והלאה, ובחייך לא ישתמש בה אדם אחר. נדב ואביהוא הקדימו בחיי אביהם להקריב מה שלא נמסר להם, ודבר זה גרם להם שטעו בו.	שלמא לעילא הא קטורת בוסמין יהא מסור בידך מכאן ולהלאה ובחייך לא ישתמש ביה בר נש אחרא נדב ואביהוא אקדימו בחיי דאבוהון לאקרבא מה דלא [אתמסר] (אסתמר) להו ²⁴⁸⁸ ומלה דא גרים להון דטעו ביה ²⁴⁸⁹ :
ושנינו, משה היה מהרהר מה גרם להם את הטעות הזו, והיה עצוב. מה כתוב "וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן", ומה אמר לו "בקרבתם לפני ה' וימתו", בהקריבם לא כתוב אלא בקרבתם. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, זה גרם להם שדחקו את השעה בחיי אביהם וטעו בה, והיינו מה שנאמר "אשר לא צוה אותם", אותם לא צוה אבל לאהרן צוה.	ותאנא משה הוה מהרהר מאן גרם לון טעותא דא והוה עציב מה כתיב (ויקרא טז א) וידבר יי' אל משה אחרי מות שני בני אהרן ומה אמר ליה בקרבתם לפני יי' וימתו בהקריבם לא כתיב אלא בקרבתם א"ל קב"ה למשה דא גרמא להו דדחקו שעתא בחיי אבוהון וטעו בה והיינו דכתיב (ויקרא י א) אשר לא צוה אותם לא צוה אבל לאהרן צוה ²⁴⁹⁰ :
ומה שני בני אהרן על שדחקו את השעה בחיי אביהם גרמו לעצמם כל כך, אני כלפי אבא ורבי פנחס ושאר החברים על אחת כמה וכמה, בא רבי פנחס נשקו וברכו.	ומה תרין בני אהרן על דדחקו שעתא בחיי אבוהון גרמו לגרמייהו כל כך אנא לגבי אבא ור' פנחס ושאר חברייא על אחת כמה וכמה אתא ר' פנחס נשקיה וברכיה:
רבי שמעון פתח ואמר, "הנה מטתו שלשלמה ששים גיבורים סביב לה וגו'", הנה מטתו שלשלמה מאי מטתו דא כורסי ונ"א ערסא ²⁴⁹¹ יקרא ²⁴⁹² דמלכא דכתיב ביה (משלי לא יא) בטח בה לב בעלה ²⁴⁹³ שלשלמה מלכא די שלמא כלא דיליה ²⁴⁹⁴ הוא ששים גיבורים ²⁴⁹⁵ סביב לה דאתאחדן בסטרהא מדינא קשייא [ואקרין] שתין פולסי דנורא ²⁴⁹⁶ (ס"א שתין מזינין זיוני קשיין) דההוא נער ²⁴⁹⁷ אתלבש בהו:	רבי שמעון פתח ואמר, "הנה מטתו שלשלמה ששים גיבורים סביב לה וגו'", הנה מטתו שלשלמה, מי זו מטתו, זהו כסא (מטת) הכבוד של המלך, שנאמר בו בטח בה לב בעלה, שלשלמה המלך שכל השלום שלו, הוא ששים גיבורים סביב לה, שנאחזים בצדיה מן הדין הקשה, ונקראים ששים מכות של אש. (ששים מזוינים בכלי זין קשים, שאותו נער מתלבש בהם).
מימינו שנינות החרב הקשה, משמאלו גחלי אש חזקה שאחווה בחקיקותיו (במקלותיו) בשבעים אלף להטי אש אוכלת, והם ששים מזוינים בכלי זיין קשים מאותן	מימיניה שננא ²⁴⁹⁸ דחרבא תקיפא משמאליה גומרי דנורא תקיפא דמתאחדא בגליפוי (ס"א בקליפוי) בשבעין אלף ²⁴⁹⁹ להטי נורא דאכלא

²⁴⁸⁸ עי' זהר ח"א דף עג רע"ב, קצב ע"א, וח"ב קצג ע"א, וח"ג לג ע"ב לו ע"ב, לח ע"ב, נו ע"ב, נז ע"א נז ע"ב (דע"ה ח"ב פד ע"ג, ועיי"ש ע"ד).

²⁴⁸⁹ ר"ל על דבר דאקדימו בחיי דאבוהון גרם להם שטעו ועשו עון גדול מזה שהקריבו אש זרה, וז"ש בסמוך מאן גרים להין טעותא, דהיינו שמרע"ה היה תמיה מי גרם להם טעות זה שהקריבו בו אש זרה, ואמר לו הקב"ה בקרבתם וכו', שדחקו שעתא בחיי אבוהון, הוא גרם להם טעות זה שהקריבו אש זרה (מ"מ).

²⁴⁹⁰ עי' לעיל לח ע"ב והערה שלנו שם בשם הדע"ה ח"ב קא ע"ב.

²⁴⁹¹ נמחק ברח"ו במ"מ.

²⁴⁹² מלכות היורדת בבריאה ונעשית כסא לאצילות (רח"ו).

²⁴⁹³ שלא יאחזו בה החיצונים כי היא מאצילות (רח"ו).

²⁴⁹⁴ פי' ז"א (מ"מ).

²⁴⁹⁵ ה"ג המתפשטין בו"ק ונעשים בה ס' והם ה' עלין תקיפין (רח"ו). ור"ל שה' גבורות מתפשטים עד הוד והכללותם ביסוד הם ס' ומשם נתנו אליה (מ"מ).

²⁴⁹⁶ עי' שמות יד ע"ב (לש"ו).

²⁴⁹⁷ מט"ט ז"א בסוד ו"ק (רח"ו).

²⁴⁹⁸ כמ"ש יעלזו חסידים וכו' וחרב וכו' וכמ"ש בהיכלות (יהל אור).

²⁴⁹⁹ פי' ע' סנהדרין ז' נקודות אלהים (רח"ו).

זהר ויקרא חלק א'

גבורות תקיפות של אותה גבורה עליונה של הקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "מגיבורי ישראל".	ואינן שתי מזייני זיוני קשיין מאינן גבורין תקיפן ²⁵⁰⁰ דההיא גבורה עלאה דקב"ה ²⁵⁰¹ הה"ד (שיה"ש ג ז) מגבורי ישראל:
ולמדנו במטה הזו, מה כתוב בה, "ותקם בעוד לילה", כאשר יונקת מצד הימין (מצד הדין), ותתן טרף לביתה, מה הטרף כמו שנאמר וטרף ואין מציל, (זהו שנאמר) "כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה", זמינים בכל מקום לעשות דין, ונקראים בעלי יבבה ויללה.	ותאנא בהאי ערסא מה כתיב בה (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה כד ינקא מסטרא דימינא ²⁵⁰² (ס"א סטרא ²⁵⁰³ דינא) ותתן טרף לביתה (שם) מאי טרף ²⁵⁰⁴ כד"א (מיכה ה ז) וטרף ואין מציל (הה"ד) (שיה"ש ג ח) כלם אחוזי חרב מלומדי ²⁵⁰⁵ מלחמה זמינן בכל אתר למעבד דינא ואקרין מארי דיבבא ויללא ²⁵⁰⁶ :
"איש חרבו על ירכו", כמו שנאמר חגור "חרבך על ירך", גבור מפחד כלילות, הרי פרשוה מפחדה של גיהנם וכו'. אבל מפחד כלילות, כלומר את כל זה, מאיזה מקום לוקחים, מפחד. מאותו מקום שנקרא פחד, כמו שנאמר "ופחד יצחק היה לי", "וישב יעקב בפחד אביו יצחק".	איש חרבו על ירכו (שמות לב כז) כד"א (תהלים מה ד) חגור חרבך על ירך גבור ²⁵⁰⁷ מפחד כלילות הא אוקמוה מפחדה דגיהנם ²⁵⁰⁸ וגו' אבל מפחד כלילות כלומר כל דא מאן אתר נטלין מפחד מההוא אתר דאקרי פחד ²⁵⁰⁹ כד"א (בראשית לא מב) ופחד יצחק היה לי (שם נג) וישבע יעקב בפחד אביו יצחק:
כלילות, בזמנים שהם מנו לעשות דין, ולמדנו כתוב, "זממה שדה ותקחהו", זהו שנאמר, "וכל חית השדה ישחקו שם", ועל זה כתוב, "זה הים גדול ורחב ידיים וגו'", "שם אניות יהלכון וגו'", כמו שנאמר "היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה", ממרחק ודאי, מראש המח וממעלה של הראש, תביא לחמה על ידי הצדיק, כשמזדווגים כאחד, אזי שמחה בכל, זהו שנאמר "ליתן זה יצרת	כלילות בזמני ²⁵¹⁰ דאינן מתפקדין למעבד דינא ותאנא כתיב (משלי לא טז) זממה שדה ותקחהו ²⁵¹¹ הה"ד (איוב מ ב) וכל חית השדה ישחקו ²⁵¹² שם ועל דא כתיב (תהלים קד כה-כו) זה הים גדול ורחב ידיים וגו' שם אניות ²⁵¹³ יהלכון וגו' כד"א (משלי לא יד) היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה ממרחק ²⁵¹⁴ ודאי מרישא דמוחא ²⁵¹⁵ ומעילא דרישא ²⁵¹⁶ תביא לחמה ²⁵¹⁷ על

²⁵⁰⁰ גבורות האצילות (רח"ו).

²⁵⁰¹ פי' שאימא נותנת הגבורה לז"א, וע"י באה למלכות, ולכ"א מגבורי ישראל. א"נ י"ל גבורה עילאה דקב"ה גבורה דז"א (מ"מ).

²⁵⁰² פי' כשמקבלת המלכות מצד החסדים דז"א אז מחלקת המזון לתחתונים ואי גרסי מסטרא דדינא אתי שפיר ג"כ (מ"מ).

²⁵⁰³ מסטרא (דפ"ו).

²⁵⁰⁴ ר"ל שנותנת להם כח הגבורות (רח"ו). ור"ל טרף הם רפ"ח ניצוצות עם הכולל, טרף, שהם גבורות, ומ"ש וטרף ואין מציל, פי' שהמלכות מבררת רפ"ח הנז' ואין מציל מידה (מ"מ).

²⁵⁰⁵ מלומדי (דפ"ו).

²⁵⁰⁶ כי מהם מקבלים יצירה ועשיה הנקרא יבבא ויללה (רח"ו).

²⁵⁰⁷ חגור חרבך שלא ינקו הקלי' מהיסוד הנק' ירך ובפרט מיסוד דנוק', כמ"ש הרב שתאותם לינק משם, ואז תהיה גבור. וז"ש נמי איש חרבו על ירכו, דהיינו כל א' בידו חרב שהוא כח א' מהשכינה הנק' חרב, כדי לשמור הירך, ומ"ש על ירכו, לפי שכולם יונקים מהיסוד הנק' ירך, נמצא שהוא שלהם, לכן אמר איש חרבו על ירכו (מ"מ).

²⁵⁰⁸ כדי שלא יתאחזו החיצונים בחרב עליון בסוד גבוה דאצילות (רח"ו).

²⁵⁰⁹ פי' גבורה דז"א (מ"מ).

²⁵¹⁰ ושיעור הכתוב איש חרבו על ירכו ומהיכן קבלו גבורות אלו אמר מפחד שהיא גבורה דז"א, ומ"ש כלילות ר"ל אימתי שומרים שמירה זו כלילות שהיא זמן הדין (מ"מ).

²⁵¹¹ פי' זממה להיות בחי' שדה זרועה פנים בפנים, ותקחהו לה, כי כן היה (מ"מ).

²⁵¹² היא עולם הבריאה, ישחקו שם להיות מ"ן למלכות דאצילות (רח"ו).

²⁵¹³ הנשמות (רח"ו).

²⁵¹⁴ מהמוח (רח"ו).

²⁵¹⁵ פי' חכמה דז"א שהיא ראש המוחין דז"א (מ"מ). ע"י המעשים טובים דישראל ומתקנת המלכות בעטרה דגבורה ע"י העומר, הנה עולה המלכות אז למ"ן עד אבא, כי שם הוא שרשה ומקומה, וכמ"ש

זהר ויקרא חלק א'

לשחק בו".	ידא דצדיק כד מזדווגן בחד כדין חדו בכלא הה"ד (שם כו) לויתן זה יצרת לשחק בו:
למדנו אלף וחמש מאות בעלי מגנים בעלי השלטון נאחזים מהצד הזה, שהם גבורים בידי אותו שנקרא נער, ארבעה מפתחות גדולים תנינים שהולכים תחת הספינה של	תאנא אלף וחמש מאה ²⁵¹⁸ מארי תריסין ²⁵¹⁹ מארי דשולטנות ²⁵²⁰ אתאחדן ²⁵²¹ מהאי סטרא דאינון גני ברין בידוי דההוא דאקרי נער ארבע מפתחין ²⁵²² רברבן תניניא אזלין תחות ספינה ²⁵²³ דהאי
הים הגדול הזה לארבע זוויות, זה הולך לצד זה וזה הולך לצד זה, וכך כולם ארבעה מראות של פנים נראים בהם, וכשנכללים באחד כתוב "ודמות פניהם פני אדם", פניהם של כלם פנים גדולים ופנים קטנים כלולים כאחד למעלה, שנים עולים ומשוטטים, ושתי מגרפות בידיהם. אלף הרים עולים ונכנסים (אלו מכוסים נכנסים ועולים) בכל יום מהשקאת אותו הים, אחר כך נעקרים ממנה ועולים לים אחר.	ס/ב
אין חשבון לאותם הנאחזים בשערותיה, שני בנים יונקים כל יום שנקראים מרגלי	ימא רבא לארבע זווין דא אזיל לסטרא דא ²⁵²⁴ ודא אזיל לסטרא דא וכן כללו ארבע חיזו דאנפין אתחזיין בהו ²⁵²⁵ וכד אתכלילן בחד כתיב (יחזקאל א י) ודמות ²⁵²⁶ פניהם פני אדם פניהם דכלא אפי רברבי ²⁵²⁷ ואפי זוטרי ²⁵²⁸ כלילן בחד לעילא תרי סלקין ושאטין ותרין מגרופין בידיהו אלף טורין ²⁵²⁹ סלקין ועאלין (ס"א אלין טמירין עאלין וסלקין) בכל יומא משקיו ²⁵³⁰ דההוא ימא ²⁵³¹ לבתר אתעקרו מנה וסלקין לינומא אחרא ²⁵³² :
	לית חושבנא לאינון דאתאחדן בשערה ²⁵³³ תרין בנין ²⁵³⁴ ינקין כל יומא דאקרון מאללי

בכוונת מנחת שבת (דף עה ריש ע"ג) ומקבלת משם השפע לישראל, ובסוד (משלי לא יד) ממרחק תביא לחמה, ממרחק ודאי מרישא דמוחא ומעילא דרישא, וכמ"ש בפ' אחרי מות (דף ס' סוף ע"א) (דע"ה ח"א פ ע"ג), הוא ממ"ס רישא תליתאה (דע"ה ח"ב כקא ע"ד), זוה"ק פינחס (רמט ע"א) בשעתא דדחיקת לה שעתה ואצטריכת למזונא לה ולכל חיון, איהי אזלת למרחיק לארח רחיקא (ביאורים ח"ב מה ע"א).

²⁵¹⁶ כי הוא יונק מהמוחא דע"ג קרומא (רח"ו). ור"ל מאוירא דע"ג קרומא שנק' גם הוא מוחא עילאה וכמ"ש באוצרות חיים (מ"מ).

²⁵¹⁷ לחמה ג' הויות (רח"ו). ור"ל לחם גימ' ג' הויות (מ"מ).

²⁵¹⁸ הוא בסוד ה' פעמים אלקים דיודין (רמ"ז). כפלות השם אות באות (אמר המסדר – עי' מ"ש הגר"א לעיל בפרשת בראשית נה ע"ב, ובהיכל ה' שם מד ע"א ד"ה בגין דהאי להט – ש"ל) (יהל אור).

²⁵¹⁹ בסוד אל שדי אלף ושדי (רח"ו). ור"ל אל שדי במילואו גימ' אלף ומילוי שדי לבד הוא ת"ק הכל אלף ות"ק ונלע"ד שהם ט"ו גבורות דהגבורות שרשם בדעת ומתפשטים בגוף וכללותם ביסוד הם ט"ו גבורות כל א' כלולה מעשרה ועשר ממאה הם אלף ת"ק (מ"מ).

²⁵²⁰ מגן בריאה (רח"ו).

²⁵²¹ אין פועלים דין רק שומרים (רח"ו).

²⁵²² ח"ג נר"ה דיצירה (רח"ו). בנא"י פירש שהם ארגמין (רמ"ז).

²⁵²³ ימא רבא תחת מלכות דבריאה (רח"ו).

²⁵²⁴ זה פונה צפונה זה פונה נגבה (רח"ו).

²⁵²⁵ פי' שכל א' כלול מארבעתם משור נשר אריה אדם (מ"מ).

²⁵²⁶ פי' שכולם הם פני האדם שהוא העיקרי (מ"מ).

²⁵²⁷ חר"ג (רח"ו).

²⁵²⁸ נר"ה (רח"ו). זוטרי – שהן בלא זקן, נערים (יהל אור).

²⁵²⁹ נגה דבריאה נק' אלף טורין כי אל שדי בבריאה (רח"ו). כמ"ש מצמיח חציר לבהמה והן ביום השני (יהל אור).

²⁵³⁰ רחל (רח"ו).

²⁵³¹ מלכות רחל (דע"ה ח"ב סג ע"א).

²⁵³² יונקים מלאה (רח"ו). ור"ל שעי' יניקה שיונקים מרחל ולאה הם מתבררים ועולים (מ"מ). ועי' דע"ה ח"ב סג ע"א.

²⁵³³ הם הדינים שנאמר מי ימלל גבורות ה' דסגיאין אינון (רח"ו). כי השערות הם ממותרי מוחין שהם דינין ונאחזים ויונקים משם כמה שלוחי הדין לאין מספר (דע"ה ח"ב סג ע"א).

ארעא²⁵³⁵ ודא הוא רזא דספרא דצניעותא דכתיב (יהושע ב א) וישלח יהושע בן נון²⁵³⁶ מן השטים שנים אנשים מרגלים²⁵³⁷ חרש לאמר ואלין ינקין מתחות [סטרי] (סטרא) אברהא²⁵³⁸ תרין בנות²⁵³⁹ בתחות רגלהא (ס"א ואלין ינקן מסטרא דא בר הא²⁵⁴⁰ תרין בנת בתחותהא) ועל דא כתיב (בראשית ו ב) ויראו בני האלהים את בנות האדם ואלין מתאחדן בטרפי (ס"א בטופרי) דההיא ערסא ודא הוא דתנינן דכתיב (מלכים א' ג מז) אז תבאנה שתיים נשים זונות²⁵⁴¹ אל המלך אז תבאנה ולא מקדמת דנא ובזמנא דישראל לתתא אהדרון קדל מבתר קב"ה מאי כתיב (ישעיה ג יב) עמי נוגשיו מעולל ונשים משלו בו ודאי:	הארץ, וזהו סוד של ספרא דצניעותא, שנאמר "וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים חרש לאמר", ואלו יונקים מתחת צדדי איבריה שתי בנות תחת רגליה, (ואלו יונקים מצד אברהם שתי בנות בתחתיה), ועל זה כתוב "ויראו בני האלהים את בנות האדם", ואלו נאחזים פְּעָלִי (בצפוני) אותה מטה, וזהו ששנינו שנאמר "אז תבאנה שתיים נשים זונות אל המלך", אז תבאנה ולא מקודם, לכן ובזמן שישראל למטה מחזירים עורף מאחר הקדוש ברוך הוא, מה כתוב "עמי נוגשיו מעולל ונשים משלו בו", ודאי.
בידא שמאלא²⁵⁴² שבעין ענפין²⁵⁴³ דמגדלין בין נוני ימא²⁵⁴⁴ כלהו סומקי²⁵⁴⁵ בוורדא ועילא מנהון ענפא חד סומקא יתיר [דא סליק²⁵⁴⁶] (דסליק) ונחית וכלהו אתחפיין בשערהא מארי דלישנא בישא כד נחית חוייא אתעביד מקפץ על טורין²⁵⁴⁷ מרלנא על מנרי²⁵⁴⁸ עד דישיכח²⁵⁴⁹ מרפא דאחיד	ביד שמאל, שבעים ענפים שמגדלים בין דגי הים כולם אדומים כשושנה, ומעליהם ענף אחד יותר אדום, זה עולה ויורד וכולם מתכסים בשערותיה. בעל הלשון הרע, כשיורד הנחש נעשה מקפץ על ההרים מדלג על הסלעים, עד שימצא טרף שאחוז בצפרנים ויאכל, אז שוכך וחוזרת לשונו לטוב.

²⁵³⁴ שני מוחין דדכורא דנוגה דאצילות (רח"ו). קין והבל (יהל אור). התרין בנין הם הדכורין דנוגה, ולהם נמשך היניקה יותר מלמעלה, והתרין בנות הם הנוקבין דנוגה, ולהם נמשך היניקה מלמטה, ויניקתם הוא ע"י הניצוצין שבהם העולין, והם יונקים מהתפשטות הארת הקדושה ממש לצורך הקליפות נוגה, ואח"כ מקליפות נוגה מקבלים שאר הקליפות כולם, שהם הג' קליפות קשים, והכל הוא ע"י הניצוצין שבהם (דע"ה ח"ב סט ע"ב).

²⁵³⁵ כי הם בבחי' מרגלים [ע"י אריכות בבהג"ר א על ספד"צ לא ע"א] על כל אינון דעברין על פתגמי אורייתא כמ"ש שם [לקמן] סב סע"ב (דע"ה ח"ב סג ע"א).

²⁵³⁶ היא מלכות דאצילות (מ"מ).

²⁵³⁷ הם חו"ב דז"א דנוגה דאצילות שנתנה להם רשות לינק מהקדושה ביום, ולפי שהיום הוא רחמים ואין בו דין כמו הלילה לכן אמרו חרש, דהיינו בחשאי, אבל תרין צפרין שהם חו"ב דנוק' דנוגה דאצילות הם יונקים בלילה בגלוי כמ"ש בפרשת ויחי (מ"מ).

²⁵³⁸ צפרני ידים (יהל אור).

²⁵³⁹ תרין מוחין דנוק' דנוגה (רח"ו). והיינו תרין צפרין הנז' בפ' ויחי ע"ש (מ"מ), נפש חי' דאדם (יהל אור).

²⁵⁴⁰ דאברהא (דפ"ו).

²⁵⁴¹ הב' נשים הם ב' מוחין דנוגה דב"ע בין דדכורא בין דנוק', ולפי זה מ"ש הזהר והיינו דתנינן דכתיב אז וכו' אינו ר"ל דתרין בנות הנז' הם ב' נשים זונות שהרי תרין בנות הם חו"ב דנוק' דנוגה דאצילות, ושתיים נשים זונות הם חו"ב דנוגה דב"ע, אלא כוונת הזהר שמביא ראיה כמו שאלו השתיים נשים זונות שבאו לשלמה הם קלי' דנוגה גם בנות האדם דקרא הם קלי' דנוגה (מ"מ).

²⁵⁴² ע' שרים (רח"ו).

²⁵⁴³ שבעין אנפין – השרים (יהל אור)

²⁵⁴⁴ חיילים שביצירה (רח"ו). שלוחין (יהל אור).

²⁵⁴⁵ היכלות זכרים (רח"ו).

²⁵⁴⁶ כמ"ש עולה כו' (יהל אור).

²⁵⁴⁷ היכלות זכרים (רח"ו). דזו"נ שלהן, ועי' תז"ח עה ע"ב ואת נפש אויביך כו' (פי' דכתב שם כי נחש אשת זנונים מקננא בשבע סלעים ובעלה בשבע טורין ועיי"ש בביאור הגר"א – המסדר) (יהל אור).

²⁵⁴⁸ היכלות נוקבי' (רח"ו).

²⁵⁴⁹ בסוד לא תבשל, ואינון הנפילים ששניהם עז אלא שהשני קשה עזא"ל, אל קשה, והוא נופל לכן מפילים אותו ושניהם ר"ת נג"ע (פי' נופל גלוי עינים כנ"ל המסדר) ואינון בני אלהים כמ"ש ל קמ"ד אפילו בני אלהים באורא ואינון בארץ (יהל אור).

במזפרי²⁵⁵⁰ וייכול כדין שכיך ואתחזר לישניה לטב:	
זכאין אינון ישראל דמזמנין ליה טרפיה אהדר לאתריה (ס"א לבתריה) עייל בנוקבא דתהומא רבא כד וס"א סליק סלקין מארי דרמחין²⁵⁵¹ וסייפין דלית לון חושבנא סוחרנייהו דאינון שתין עלאין דסוחרניה דהאי ערסא אלף אלפין ורבוא רבוון קיימין בכל וסטרוא (סטרין) דהאי ערסא לעילא ומניה אתזונן כלהו מקמיה (ס"א ומניה אתזנו ליה פלחין כלהו קמיה) יקומון:	אשריהם ישראל שמזמנים לו טרפו חוזר למקומו (לאחריו), ונכנס לנקב תהום רבה, כשעולים (עולה עולים) בעלי הרומחים והחרבות שאין להם חשבון סביב אותם ששים עליונים, שסביב המטה הזו אלף אלפים ורבוא רבבות, עומדים בכל צד של המטה הזו למעלה, וממנה נזונים כולם מלפניה (וממנה נזונים כולם עובדים לה לפניה) יעמדו.
מתחות כלהו נפקין כמה אלף ורבבן דלית לון חושבנא ונחתין ושאמין בעלמא עד דתקעי מארי שופרא ומתכנשי והני בזוהמא דטופרי אחידן דא ערסא כליל לון דא ערסא רגלוהי אחידן בארבע סטרי עלמא כלא עאלין בכללא דאשתכח לעילא ואשתכח לתתא בשמים ממעל ועל הארץ מתחת:	מתחת לכלם, יוצאים כמה אלף ורבבות שאין להם חשבון, ויורדים ומשוטטים בעולם, עד שתוקעים בעלי השופר ומתכנסים, ואלה אחוזים בזוהמת הצפרנים המטה הזו, כוללת אותם רגלי המטה הזו, אחוזים בארבעת צדי העולם, כולם נכנסים בכלל, שנמצא למעלה, ונמצא למטה בשמים ממעל ועל הארץ מתחת.
ועל דא כתיב הנה מאי הנה בגין דזמינא לכלא לעילא ותתא ורשומא האי ערסא מכלא אדנ"י אתקרי רבונא דכלא²⁵⁵² רשימא בין חיילהא בגיני כך כהנא בעא לכוונא מלי דלעילא ליחדא שמא קדישא מאתר דבעא ליחדא ועל דא תנינן כתיב (ויקרא טז ג) בזאת יבא אהרן אל הקדש בהאי בעא לקרבא קדושה לאתריה מהאי אתר בעי בר נש לדחלא מקמי קב"ה וע"ד כתיב (דברים לב כט) לו חכמו ישכילו זאת מיד יבינו לאחריתם כלומר אי יסתכלון בני נשא בעו[נ]שא היך אחידא זאת בין חיילהא והיך אתמנו קמה כל אינון בני חיילין ואחידן בפולחנא לאתפרעא מן חייביא מיד יבינו לאחריתם ויסתמרון עובדיהון ולא יחובון קמי מלכא קדישא:	ועל זה כתוב, הנה מה זה הנה משום שמזומנת לכולם למעלה ולמטה, ורשומה המטה הזו מהכל, ונקראת אדנ"י הרבון של הכל, רשומה בין חיילותיה, לכן הכהן צריך לכוון דברים שלמעלה לייחד את השם הקדוש מהמקום שצריך ליחדו, ועל זה שנינו, כתוב, "בזאת יבא אהרן אל הקדוש", בזה צריך לקרב קדושה למקומה, מהמקום הזה צריך אדם לפחד מלפני הקדוש ברוך הוא, ועל זה כתוב "לו חכמו ישכילו זאת מיד יבינו לאחריתם", כלומר אם יסתכלו בני אדם בעונש איך זאת אחוזה בין חילותיה, ואיך התמנו לפניה כל אותם בני החילות ואוחזים בעבודה להפרע מן הרשעים, מיד יבינו לאחריתם, וישמרו את מעשיהם ולא יחטאו לפני המלך הקדוש.
תו אר"ש כל בר נש דזכי למילף אורייתא ונמיר לה ולהאי זאתא האי זאת נמירתו ליה (לבר נש) וגזר עמיה קיימא על קיימא דיליה דלא יתעדי מניה ומן בנוהי ומן בני בנוהי לעלמין הה"ד	עוד אמר רבי שמעון כל אדם שזוכה ללמוד תורה ושומר את הזאת הזו, הזאת הזו שומרת אותו וכורתת עמו ברית על בריתו, שלא תסור ממנו, ומבניו ומבני בניו לעולמים, זהו שנאמר "ואני זאת בריתי אותם וגו'",

²⁵⁵⁰ אף שנאחזין בדכורא כולם נאחזים בסט' דנוקבא אלא נגד שוקין דדכורא והוא בידין דנוקבא, שהן נגד שוקין דדכורא כידוע, שממית בידים תתפש (משלי ל כח), דכורין בידהא ונוקבין ברגלהא, וכמ"ש בפרשת אחרי מות (בהגר"א על ספד"צ כז ע"ד ד"ה ואמר אתקין ביה), מה שאנו אומרים דיציאת האורות מצפרני רגלים היה גם בהמלכים דהעגולים, כוונתינו הוא רק על הארת דעצמותם גופה, וכמ"ש הרב בשער פרצופי ז'ין (פרק ב) בענין בקיעת הבשר שתחת הצפרנים, כי משם יונקים החיצונים בהארה היוצאת משם, וכמ"ש הגר"א בס"ד (פרק ג בד"ה וענין כלל ופרט כז ע"ד ד"ה ואמר אתקין ביה) וכולן נאחזין בטופרי ידין ורגלין כו', ע"ש ובזהר אחרי מות (ס' ע"ב וע"ט ע"א) (ביאורים ח"ב קב ע"ג).

²⁵⁵¹ כחות הטומאה (רח"ו).

²⁵⁵² בנה"י נכללו כל הכתרין תתאין שהוא כל הע"ס דילהון, וכמ"ש באד"ר (קמג ע"א) ובאחרי מות (דף ס ע"ב), וע' בהגר"א סד"צ (פרק א בד"ה מלך החמישי ט ע"ד וכן בדבריו שם פרק ג בד"ה כתיב ויאמר כו ע"ב ד"ה וע"כ נסתיים) (כללים ח"א עב ע"ב).

ישבו לאכול עד שאכלו. אמר רבי שמעון לחברים כל אחד ואחד יאמר דבר חדש בתורה על השלחן לפני רבי פנחס.	(ישעיה נט כא) ואני זאת בריתי אותם וגו' יתבו למיכל עד דאכלו אר"ש לחברייא כל חד וחד לימא מלה חדתא דאורייתא על פתורא לקמיה דרבי פנחס:
פתח רבי חזקיה ואמר, "אדני יהוה נתן לי לשון למודים לדעת לעות את יעף דבר וגו'", אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם מכל שאר העמים, וקראם קדוש, שנאמר "קדוש ישראל לה" ונתן	פתח רבי חזקיה ואמר יי' אלהים נתן לי לשון למודים לדעת לעות את יעף דבר וגו' (ישעיה נ ד) זכאין אינון ישראל דקודשא בריך הוא אתרעי בהו מכל שאר עמין וקראן קדש דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליי' ויהיב
להם חלק להאחז בשם הקדוש, ולמה אחזו ישראל בשם הקדוש, משום שזכו בתורה, שכל מי שזוכה בתורה זוכה בקדוש ברוך הוא (בקדש).	סא/א
ושנינו לפני מורנו, מה זה קדש, שלמות הכל, שנקראת החכמה העליונה. ומהמקום הזה (נמשך שמן משחת קודש בשבילים ידועים למקום שנקרא בינה עליונה), ומשם יוצאים מעיינות ונחלים לכל צד, עד שמגיעים לזאת הזו, [וממקום זה מתעוררת רוח קדושה], וכשמתברכת הזאת הזו, נקראת קודש, ונקראת חכמה.	להו חולק ולאתאחדא בושמא קדישא ובמה אחידו ישראל בשמא קדישא בגין דזכו באורייתא דכל מאן דזכי באורייתא זכי ביה בקב"ה ונ"א בקדש ²⁵⁵³ :
וקוראים לה (והזאת הזו כשמתברכת ממקום עליון זה שנקרא קודש ונקרא חכמה, קוראים לו) רוח הקודש, כלומר רוח מאותו קודש שלמעלה, וכשיוצאים ומתעוררים ממנה סודות התורה, אז נקראת לשון הקודש, ובשעה שנמשך אותו משחת קדש לאותם שני עמודים שנקראים למודי ה' ונקראים צבאות, מתכנס לשם, וכשיוצא משם באותה דרגה שנקראת יסוד לאותה חכמה קטנה, אז נקראת לשון למודים ויוצאת להעיר אותם קדושים עליונים, אז נאמר "ה' אלהים נתן לי לשון למודים". ולמה, לדעת לעוות את יעף דבר.	ותנינן קמיה דמר מאי קדש שלימותא דכלא דאקרי חכמה עלאה ומהאי אתר אנגיד משח רבות קדישא בשבילין ידיען לאתר דאקרי בינה עלאה ומתמון נפקין מבויעין ונחלין לכל עבר עד דמטו להאי זאת (ומאתר דא אתער רוחא קדישא) והאי זאת כד מתברכא אקרי קדש ואקרי חכמה:
וקראן ליה ונ"א והאי זאת כד אתברכא מאתר עלאה דא דאקרי קדש ואקרי חכמה קראן להו רוח הקדש כלומר רוח מההוא קדש ²⁵⁵⁴ דלעילא וכד נפקין ומתערין מנה רזי אורייתא כדין אתקרי לשון הקדש ובשעתא דנגיד ההוא רבות קדישא לאינון תרי ²⁵⁵⁵ קיימין ²⁵⁵⁶ דאקרון ולמודי יי' ואקרון צבאות אתכנש תמן וכד נפיק מתמן בההוא דרגא דאקרי יסוד לההוא חכמה זעירא ²⁵⁵⁷ כדין אתקרי לשון למודים ונפיק לאתערא לאינון קדישי עליונים כדין כתיב (ישעיה נ ד) יי' אלהים נתן לי לשון למודים ולמה לדעת לעוות את יעף דבר:	וקראן ליה ונ"א והאי זאת כד אתברכא מאתר עלאה דא דאקרי קדש ואקרי חכמה קראן להו רוח הקדש כלומר רוח מההוא קדש ²⁵⁵⁴ דלעילא וכד נפקין ומתערין מנה רזי אורייתא כדין אתקרי לשון הקדש ובשעתא דנגיד ההוא רבות קדישא לאינון תרי ²⁵⁵⁵ קיימין ²⁵⁵⁶ דאקרון ולמודי יי' ואקרון צבאות אתכנש תמן וכד נפיק מתמן בההוא דרגא דאקרי יסוד לההוא חכמה זעירא ²⁵⁵⁷ כדין אתקרי לשון למודים ונפיק לאתערא לאינון קדישי עליונים כדין כתיב (ישעיה נ ד) יי' אלהים נתן לי לשון למודים ולמה לדעת לעוות את יעף דבר:

²⁵⁵³ רצא ע"א (הערת הזהר).

²⁵⁵⁴ והנה נאמר בשלמה (מלכים א' ג כח) כי חכמת אלהים בקרבן, והוא חכמה היורדת בבריאה, שזהו מה שירת שלמה, ולכן נאמר כי חכמת אלהים, שהוא הבריאה שנברא בשם אלהים, בראשית ברא אלהים (בראשית א א), והוא חכמה זעירא, וכמ"ש בפ' פינחס (רכג ע"א) וה' נתן חכמה לשלמה חכמה זעירא, ואמר הגר"א בספד"צ (פ"ד ל ע"ג ד"ה ואמר ובי"ד) שהוא אור היסוד (שהוא י' זעירא והוא חכמה זעירא) דהמלכות דאצילות, והוא יורד בבריאה, ואליו זכה שלמה. אבל לא שנתחכם בהמלכות שבאצילות רק בהי' זעירא שלה היורדת בבריאה, וכמ"ש בספד"צ (פ"ה לג ע"ב) דמינה אתחכם לתתא, וע' בהגר"א שם (לה ע"א ד"ה ויחכם). ואותו הי' זעירא הוא רוח הקודש, שהוא רוח מההוא קודש דלעילא, שהוא י' עלאה, חכמה עלאה אבא, כמ"ש בפ' אחרי מות (סא ע"א) ומשום שזכה לההוא י' זעירא (דע"ה ח"ב פה ע"א).

²⁵⁵⁵ תרין (דפ"ו).

²⁵⁵⁶ אל תתמה יחס תרין ביעין בלישנא דתרין קיימין כי כן הדרך בזהר (רח"ו).

²⁵⁵⁷ מלכות (רח"ו). הנקודה הוא ג"כ שורש המלכות אדנ"י, כי הי' דאדנ"י הוא מהי' דהוי"ה, והיא נקרא ג"כ חכמה, חכמה זעירא, כמ"ש בפ' אחרי (דף סא ע"א) וכן היא נקרא ג"כ ראשית, ראשית דרכו, ראשית לנבראים, כמ"ש בהקדמת תיקו"ז (שם יב סע"ב) (ביאורים ח"א סב ע"ב), הי' זעירא שהוא העטרה והוא חכמה זעירא כמ"ש בפ' אחרי (סא ע"א) ובאד"ז (רצו ע"א) (ביאורים ח"ב עח ע"ד).

וקב"ה יהיב האי לבוצינא קדישא ר"ש ועוד דסליק ליה לעילא לעילא בגין כך כל מלוי באתגלייא אתמרו ולא אתבסיין²⁵⁵⁸ עליה כתיב (במדבר יב ח) פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות²⁵⁵⁹:	והקדוש ברוך הוא נתן את זה לנר הקדוש, רבי שמעון, ועוד שהעלו אותו למעלה, ולכן כל דבריו בנגלה נאמרים, ולא מכסים עליו, כתוב "פה אל פה אדבר בו, ומראה ולא בחידות".
פתח רבי ייסא ואמר ויי' נתן חכמה לשלמה כאשר דבר לו ויהי שלום בין חירם ובין שלמה וגו' (מלכים א' ה כו) ויי' נתן חכמה לשלמה דא הוא דתנינן ביומיו דשלמה מלכא קיימא סיהרא באשלמותא כאשר דבר לו כמה [דאתמר ליה] (דאתמר) החכמה והמדע נתון לך ויהי שלום בין חירם ובין שלמה וכי מה (בין) האי להאי אלא הכי תנינן ויי' נתן חכמה לשלמה והאי חכמה במאי אוקים לה:	פתח רבי ייסא ואמר "וה' נתן חכמה לשלמה כאשר דבר לו, ויהי שלום בין חירם ובין שלמה וגו'". וה' נתן חכמה לשלמה, זהו ששנינו, בימי שלמה המלך עמדה הלבנה בשלמותה, כאשר דבר לו כמו שנאמר לו, החכמה והמדע נתון לך, ויהי שלום בין חירם ובין שלמה. וכי מה (בין) זה לזה, אלא כך שנינו, וה' נתן חכמה לשלמה, ואת החכמה הזו במה העמיד, והסביר אותה.
א"ר יוסי אוקים לה בהאי בקדמיתא דשלמה עבד דנחית לחירם מההוא דרגא דהוה אמר מושב אלהים ישבתי וגו' דתניא חירם מלך צור עבד גרמיה אלוה בתר דשלמה אתא עבד ליה בחכמתיה דנחית מההוא עיטא ואודי ליה לשלמה ובגין כך ויהי שלום בין חירם ובין שלמה:	אמר רבי יוסי, העמיד אותה בזה בראשונה, ששלמה עשה שהוריד את חירם מאותה דרגה שהיה אומר, מושב אלהים ישבתי וגו'. שלמדנו, שחירם מלך צור עשה עצמו אלוה אחר, ששלמה בא עשה לו בחכמתו שירד מאותה עצה, והודה לשלמה. ולכן כתוב ויהי שלום בין חירם ובין שלמה.
ותנינן א"ר יצחק א"ר יהודה דשדר ליה חד שידא ונחית ליה שבעה מדורין דגיהנם וסלקיה ושדר ליה פתקין בכל יומא ויומא בידיה עד דאהדר ואודי ליה לשלמה ותנינן²⁵⁶⁰ שלמה ירית לה לסיהרא בכל סטרוי בג"כ בכלא שליט בחכמתיה:	ושנינו, אמר רבי יצחק אמר רבי יהודה, ששלח לו שד אחד והוריד אותו לשבעה מדורי גיהנם, והעלה אותו, ושלח לו פתקים בכל יום ויום בידו, עד שחזר והודה לשלמה, ושנינו שלמה ירש את הלבנה בכל הצדדים, ולכן שלט בכל בחכמתו.
ור"ש בן יוחאי שליט בחכמתיה על כל בני	ורבי שמעון בר יוחאי שולט בחכמתו על

²⁵⁵⁸ לקמן עט ע"א ע"ש ועי' לקמן קלב ע"ב (לש"ו). כל הגילויים שבאדרא שהם עצמן עיקר דברי האריז"ל אין בהם שום מראה ודמיון כלל. וכן אמרו בזוה"ק (אחרי מות סא ע"א) דכל דברי הרשב"י הם באתגלייא ולא אתבסיין, עליה כתיב (במדבר יב ח) פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות (דע"ה ח"א נז ע"א).

²⁵⁵⁹ כי קודם שנתגלו הספרא דצניעותא והאדרות, הנה הוה כמעט כל אורות הא"א והא"א הכלליים נעלמים בבחי' א"ס, ולא היו נתגלו עדיין גם באצילות כלל, כי היו סתומים ונעלמים בשרשן, והנה היה אסור אז לדרוש ולחקור בהם כלל ע"ד האיסור השאלה והחקירה בא"ס, וכמ"ש בהקדמת תיקונים (דף ז ע"ב) דגם הדיוקן דאצילות הנה אין לומר בא"ס כלל, ומאן דצייר ביה דיוקנא עליו נאמר ארור האיש אשר יעשה פסל כו' ושם בסתר בסתרו של עולם, ע' ביאור הגר"א שם. וזהו מה שאסרו בכ"מ בזוה"ק החקירה בהג"ר, והיה כ"ז קודם שנתגלו האדרות, והיה אז האורות דהג"ר סתומים ונעלמים, כי היו כלולים בא"ס. אבל אח"כ כאשר נתגלו האדרות, והיה גילויים למטה ע"י שנתגלה בהם אז א"ס ית"ש באצילות, והאיר א"ס ית"ש בהם באצילות בגילוי גמור. הנה עי"ז נתגלה ידיעתם ע"י הרשב"י למטה ג"כ, והותר מאז לעסוק ולדבר בהם. וכן עד"ז שאר כל הסודות אשר באצילות כולן, הנה היו כולם גלויים בימי רשב"י, משום שנתגלה אורם באצילות ע"י גילוי דא"ס ית"ש שנתגלה והאיר בהם באצילות להדיא. וכמו כן נתגלה ידיעתם ע"י רשב"י וסיעתו למטה ג"כ, ולכן הקפיד הרשב"י מאד על הסתר אותן הסודות אז לדבר בהם בדרך חידה, וכמ"ש בפ' אחרי מות (דף עט ע"א), ועי"ש (דף סא ע"א) ובכ"מ, כי גורם ח"ו עי"ז העלאתן למעלה, כי כפי ערך הלימוד והעסק שעוסקים בהם למטה כן הם מאירים למעלה, וכמ"ש באד"ר (דף קלב ע"ב) אמר ר"ש כו' וכד אתפריש כל חד מנייהו מפומייכון אסתליק ואתתקן ואתעטר ואתטמר כו' ובעוד דכל חד מתפרש בפומייכו נהיר ואתעטר ויתיב כו' וכד אסתתי לאתפרשא סליק ואתעטר כו' עש"ה. והרי לנו כי גילויים למעלה הוא כפי ערך הלימוד והעסק שעוסקים בהם החכמים למטה, והם תלויים זב"ז, כי נמשך ידיעתם למטה ע"י שמתגלים מא"ס להאיר למעלה (ביאורים ח"א כא ע"ג).

²⁵⁶⁰ ויחי רכג רכה (הערת הזהר).

כל בני העולם, כל אותם שעולים בדרגותיו לא עולים אלא להשלים עמו (אם לא שלמים עמו).	עלמא כל אינון דסלקין [בדרגין] (בדרגין) לא סלקין אלא לאשלמא עמיה (ס"א אי לא שלמין עמיה):
פתח רבי יוסי ואמר "יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה וגו'". יונתי, זו כנסת ישראל, מה יונה לא עוזבת את בן זוגה לעולמים, כך כנסת ישראל לא עוזבת את הקדוש ברוך הוא לעולמים. בחגוי הסלע, אלו תלמידי חכמים שלא נמצאים במנוחה בעולם הזה.	פתח רבי יוסי ואמר יונתי בחגוי הסלע המדרגה וגו' (שיה"ש ב יד) יונתי דא [מה יונה לא] (כ"י דלא) שבקת בן זוגה לעלמין כך כ"י לא שבקת לקב"ה לעלמין בחגוי הסלע אלין ת"ח דלא משתכחי בניחא בעלמא דין:
בסתר המדרגה, אלו תלמידי חכמים הצנועים, שבהם חסידים יראי הקדוש ברוך הוא, ששכינה לא זזה מהם לעולמים, אז הקדוש ברוך הוא תובע את כנסת ישראל בשבילים, ואומר "הראיני את מראיך השמיעני את קולך", כי קולך ערב שאין קול, שנשמע למעלה, אלא קולם של אלו העוסקים בתורה.	בסתר המדרגה אלין ת"ח הצנועין דבהון חסידין דחלי קב"ה דשכינתא לא אעדי מנייהו לעלמין כדין קב"ה מתבע בגינייהו ולכ"ו (דכ"י) ואמר (שם) הראיני את מראיך השמיעני את קולך כי קולך ערב דלית קלא משתמע לעילא אלא קלא דאינון דמתעסקי באורייתא:
ולמדנו כל אותם העוסקים בתורה בלילה שדמותם נחקק למעלה לפני הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא משתעשע בהם כל היום, ומסתכל בהם, ואותו קול (של כאן) עולה ובוקע את כל אותם רקיעים, עד שעולה לפני הקדוש ברוך הוא, אז נאמר "כי קולך ערב ומראיך נאווה".	ותאנא כל אינון דמתעסקי באורייתא ובליליא דיוקניהון אתחקק לעילא קמי קב"ה וקב"ה משתעשע בהו וכוליהו (כל) יומא ומסתכל בהו וההוא קלא (דהכא) סליק ובקע כל אינון רקיעין עד דסליק קמי קב"ה כדין כתיב (שיה"ש ב יד) כי קולך ערב ומראיך נאווה:
ועכשיו הקדוש ברוך הוא חוקק את דיוקנו של רבי שמעון למעלה, וקולו למעלה למעלה עולה, ומתעטר בכתר הקדוש, עד שהקדוש ברוך הוא מתעטר בו בכל העולמות ומשתבח בו, עליו כתוב "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר".	והשתא קב"ה חקק דיוקנא דר"ש לעילא וקליה לעילא ולעילא סלקא ומתעטרא בכתרא קדישא עד דקב"ה מתעטר ביה בכלהו עלמין ומשתבח ביה עליה כתיב (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר:
פתח רבי חייא ואמר מה שהיה כבר הוא (נקרא שמו) ואשר להיות וגו', מה שהיה כבר, היינו מה ששנינו, שטרם שברא הקדוש ברוך הוא את העולם הזה, היה בורא עולמות ומחריבם, עד	פתח ר' חייא ואמר מה שהיה כבר הוא (נקרא שמו) ואשר להיות ²⁵⁶¹ וגו' מה שהיה כבר היינו דתנינן עד לא ברא קב"ה האי עלמא הוה בארי עלמין וחריב לון עד
	סא/ב
שעלה ברצונו של הקדוש ברוך הוא לברא את העולם הזה, ונמלך בתורה, אז הוא נתקן בתקונו והתעטר בעטרותיו, וברא את העולם	דקב"ה סליק ברעותיה ²⁵⁶² למברי האי עלמא ואמליך באורייתא כדין אתתקן הוא בתקונו וואתעטר בעטרוי וברא האי עלמא וכל מאי

²⁵⁶¹ הכל גזור מלפניו ית"ש, כי כולם הם מסוד עולם הנקודות וכנ"ל ענף י"ח, ועל זה נאמר (קהלת ג טו) ואשר להיות (כל מה שעתיד להיות) כבר היה וכמ"ש בזה"ק פ' אחרי מות (דף סא סע"א) וכן הוא בתיקונים (תיקון סט דף קיח ע"א) ואשר להיות כבר היה, ואשר איהו למהוי בהאי עלמא כבר, הוא מחויב למיהוי קדם דייתי לעלמא, כי הכל הוא מסוד עולם הנקודות, שהוא קודם זה העולם, ועליו אמר (מנחות כט ע"ב) כך עלה במחשבה לפני (דע"ה ח"ב קיב ע"ב).

²⁵⁶² עי' זהר בח"א כט ע"א, עד ע"א, פו סע"ב, קעב ע"א, רנא ע"א, ובח"ב צו ע"ב, ובח"ג סא רע"ב, בענין סדר סיבת התחלת בריאת העולם, הנה אמרו כד סליק ברעותא למברי עלמא, ואמר הרב בסוף דרושי נקודת (סוף פרק ו) שהכוונה בלשון סליק, שהוא ענין עלייה. הענין הוא כי הנה התחדשות כל מציאות הנה הוא לעולם ע"י עליית מ"ן מהתחתונים. [כי הוא מ"ש בזה"ק בכ"מ, כי הכל תלוי באתערותא דלתתא, ואמרו בפ' ויחי (רלה ע"א) דאי לא מתערין לתתא לא מתערין לעילא, ובאתערותא דלתתא אתער לעילא, כי כל אתערותא דלתתא הוא עצמו סוד עליית מ"ן]. (כללים ח"א יב ע"א). ועי' בהגר"א על ספד"צ ד' ע"ב בהגה"ה שזו "עליה אל המו"ס", ועי' דברינו שם שהוכחנו שכוונתו לזיווג של הקד"א ומו"ס, וכאן הוא שמצינו את הזיווג הראשון, הנעלם ביותר שאפשר לדבר עליו.

הזה. וכל מה שנמצא בעולם הזה, הרי היה לפניו (שהרי עלה מלפניו) והתתקן לפניו.	דאשתכח בהאי עלמא הא הוה קמיה (והא סליק מקמיה) ואתתקן קמיה:
ושנינו כל אותם מנהיגי העולם שנמצאים בכל דור ודור, טרם שיבאו לעולם הרי היו עומדים לפניו בדמותם, (וכך שנינו) אפילו כל אותן נשמות בני האדם טרם שירדו לעולם כולן חקוקות לפניו ברקיע, באותו דמות ממש שהם בעולם הזה. וכל מה שלומדים בעולם הזה הכל ידעו טרם בואם לעולם.	ותאנא כל אינון ודבריו (דארי) עלמא דאשתכחו בכל דרא ודרא עד לא ייתון ²⁵⁶³ לעלמא הא הוו קיימי קמיה בדיוקניהון (והכי תאנא) אפילו כל אינון נשמתין דבני נשא עד לא ייחתון לעלמא כלהו גליפיון קמיה ברקיעא בההוא דיוקנא ממש דאינון בהאי עלמא ²⁵⁶⁴ וכל מה דאולפין בהאי עלמא בלא ידעו עד לא ייתון לעלמא ²⁵⁶⁵ :
ושנינו זה באותם צדיקי אמת, וכל אותם שאין נמצאים צדיקים בעולם הזה, אפילו שם מרחוקים מלפני הקדוש ברוך הוא, ונכנסים לנקב תהום רבה, ודוחקים את השעה, ויורדים לעולם.	ותנינא האי באינון זכאי קשוט וכל אינון דלא משתכחין זכאין בהאי עלמא אפילו תמן מתרחקין מקמי קב"ה ²⁵⁶⁶ ועאלין בנוקבא דתהומא רבא ודחקין שעתא ונחתין לעלמא:
ואותה הנשמה שלהם, הרי למדנו כמו שהם קשי עורף בעולם הזה, כך היו טרם בואם לעולם, ואת אותו חלק קדוש שנתן להם, זרקו אותו והולכים ומשוטטים ונטמאים באותו נקב תהום רבה, ונוטלים חלקם ממש, ודוחקים את השעה ויורדים לעולם.	וההיא נשמתא דלהון הא אולפנא כמה דאינון קשי קדל בהאי עלמא כך הוו ²⁵⁶⁷ עד לא ייתון לעלמא וההוא חולקא קדישא דיהב לון רמ[א]ן ליה ואזלין ושאיין ואסתאבון בההוא נוקבא דתהומא רבא [ונטיל] [ונטיל] חולקהון מתמן ודחקין שעתא ונחתין לעלמא:
אם זוכה אחר כך ושב בתשובה לפני רבונו, הוא נוטל את אותו חלק שלו ממש, זהו שנאמר מה שהיה כבר (נקרא שמו) "ואשר להיות וגו'".	אי זכי לבתר ותבו ²⁵⁶⁸ בתשובתא קמי מאריה הוא נטיל ההוא חולקא דיליה ממש הה"ד (קהלת ג טו) מה שהיה כבר נקרא שמו ²⁵⁶⁹ (שם ו י) ואשר להיות וגו':
בא וראה לא נמצאו כמו בני אהרן בישראל פרט למשה ואהרן, והם נקראו אצילי בני ישראל, ועל שטעו לפני המלך הקדוש מתו.	תא חזי בני אהרן לא אשתכחו בישראל כוותיהו בר משה ואהרן ואינון אקרון אצילי בני ישראל ועל דטעו קמי מלכא קדישא מיתו:
וכי הקדוש ברוך הוא רצה לאבדם, והרי שנינו בסוד המשנה שהקדוש ברוך הוא עושה חסד עם הכל, ואפילו ברשעי העולם אינו	וכי קב"ה בעא לאובדא לון והא תנינן ברזא דמתניתין דקב"ה עבד חסד בכלא ואפילו ברשיעי

²⁵⁶³ אף שבאדום לא היו רק ח', קודם מרע"ה, ועד דלא ייתו ב"י, גם לאדום לא היה כלל, מ"מ כמה מלכים אחדים לאומות היו, ולא נכתבו כלל (יהל אור).

²⁵⁶⁴ עי' פרשת תרומה קנ ע"א (לש"ו).

²⁵⁶⁵ ולכן כל מה שנתחדש ע"י ר' עקיבא וחביריו בהיותן בהעוה"ז היה גלוי לפניהם מקודם כל זמן שהיה נשמתם למעלה, והיו דורשים שם אותן התילין תילין של הלכות על כל קוץ וקוץ שהם כתרי אותיות ע"פ סודם דפנימיות התורה, שהם אורות הכתרים הנז' (דע"ה ח"ב פו ע"ד).

²⁵⁶⁶ עי' זר"ח שה"ש נד ע"ג (לש"ו).

²⁵⁶⁷ כשמעשה בני אדם הם רעים, הנה מתעלם אור קדושתו יתברך מהמציאות, ויוצא עי"ז מהדינין קשים קליפות וחיצונים להרע ולהשחית רח"ל. וכן היה בענין התתקע"ד דורות, כי היה להם כח הבחירה להרע ולהטיב, אך באשר שהיו מתוקף הגבורות ובהעלם דאור א"ס כנ"ל הרשיעו הרבה. והוא ע"ד שאמרו בזה"ק (פ' אחרי מות סא ע"ב) דכל אותן שהם מורדים ופושעים בעוה"ז, כן הוא ג"כ נשמתם למעלה, גם קודם שבאו לעולם ע"ש, ובזר"ח (שיר השירים נד ע"ג סט ע"א). והוא ג"כ באותן הנשמות שהם מסטרא דגבורות ביותר, והם קרובים להחיצונים לעולם, ולכן הם נוטים להרע גם קודם שבאו לעולם. וכן עושים אח"כ בעוה"ז, הגם שיש להם כח הבחירה, ואין להם תקנה אלא לאחר מיתה ע"י גיהנם, כמ"ש בזר"ח שה"ש שם ע"ש (דע"ה ח"ב ע ע"ד).

²⁵⁶⁸ ותב (דפ"ו).

²⁵⁶⁹ נקרא שמו מוסגר בדפ"ו.

זהר ויקרא חלק א'

רוצה לאבדם.	עלמא לא בעי לאובדא לון:
וצדיקי האמת הללו, היעלה על דעתך שנאבדו מן העולם, איפה הזכות שלהם, איפה הזכות של אביהם, וזכותו של משה גם כן, ואיך הם נאבדו.	והני זכאי קשוט ס"ד דאינון אתאבידו מעלמא זכותא דלהון (ל)אן הוא זכותא דאבוהון (ל)אן הוא זכותא דמשה הכי נמי ואינון היך אתאבידו:
אלא כך למדנו מהנר הקדוש, שהקדוש ברוך הוא חס על כבודם ונשרף גופם בפנים ונשמתם לא נאבדה, והרי בארנו.	אלא הכי אוליפנא מבוצינא קדישא דקב"ה חס על יקרא דלהון ואתוקד גרמיהון לגו ונשמתהון לא אתאבידו והא אוקימנא:
ובא וראה טרם שמתו בני אהרן כתוב "ואלעזר בן אהרן לקח לו וגו'", נקרא שמו פנחס, שהיה עתיד לתקן את העקום, זהו שנאמר ואשר להיות כבר היה, ולמדנו כל צדיקי האמת טרם שיבאו לעולם כולם מתוקנים למעלה ונקראים בשמות, ורשב"י מיום שברא הקדוש ברוך הוא את העולם היה מזומן לפני הקדוש ברוך הוא ונמצא עמו, והקדוש ברוך הוא קרא אותו בשמו, אשרי חלקו למעלה ולמטה. עליו כתוב "ישמח אביך ואמך", אביך זה הקדוש ברוך הוא, ואמך זו כנסת ישראל.	ות"ח עד לא מיתו בני אהרן כתיב (שמות ו כה) ואלעזר בן אהרן לקח לו ²⁵⁷⁰ וגו' אקרי שמיה (ד)פנחס דהוה זמין לאתקנא ²⁵⁷¹ עקימא הה"ד (קהלת ג טו) ואשר להיות כבר היה ותאנא בלהו זכאי קשוט עד לא ייתון לעלמא בלהו אתתקנו לעילא ואקרון בשמהן ור' שמעון בן יוחאי מן יומא דברא קב"ה עלמא הוה אזדמן קמי קב"ה ואשתכח עמיה וקב"ה קרי ליה בשמיהו זכאה חולקיה לעילא ותתא עליה כתיב (משלי כג כה) ישמח אביך ואמך אביך דא קב"ה ואמך דא כ"י:
פתח רבי אבא ואמר "עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו", את הפסוק הזה פרשוהו החברים, בשעה שהקדוש ברוך הוא היה נמצא ומזומן בהר סיני לתת תורה לישראל, נרדי נתן ריחו, ישראל נתנו והעלו ריח טוב שעמד והגן עליהם לדורי דורות, ואמרו "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע".	פתח ר' אבא ואמר עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו (שיה"ש א יב) האי קרא אוקמוה חברייא בשעתא דקב"ה אשתכח וזמין בטורא דסיני למיהב אורייתא לישראל נרדי נתן ריחו ישראל יהבו וסליקו ריחא טב דקאים ואנין עליהו לדרי דרין ואמרו כל אשר דבר יי' נעשה ונשמע (שמות כד ז):
דבר אחר עד שהמלך במסיבו, בעוד שעלה משה לקבל תורה מהקדוש ברוך הוא ונחקקה בשני לוחות אבנים, עזבו ישראל את אותו ריח טוב שהיה מתעטר עליהם, ואמרו לעגל "אלהיך ישראל".	דבר אחר עד שהמלך במסבו בעוד משה לקבל תורה מהקדוש ברוך הוא ונחקקה בשני לוחות אבנים, עזבו ישראל את אותו ריח טוב שהיה מתעטר עליהו ואמרו לעגל אלהיך ישראל (שמות לב ד):
עכשיו פסוק זה הוא בסוד החכמה, בא וראה כתוב "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן", הנהר הזה התפשט לצדדיו, בשעה שמזדווג עמו בזווג שלם, כאשר העדן הזה (זווג) באותו נתיב שלא נודע למעלה ולמטה, כמו שנאמר נתיב לא ידעו עיט, ונמצאו ברצון	השתא האי קרא ברזא דחכמתא הוא ת"ח כתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן ²⁵⁷² להשקות את הגן האי נהרא אתפשט בסטרוי בשעתא דמזדווג(י) עמיה בזווגא שלים ²⁵⁷³ האי עדן (זווגא) בההוא נתיב דלא אתידע לעילא ותתא ²⁵⁷⁴ כד"א

²⁵⁷⁰ עי' לעיל נז ע"ב (לש"ו).

²⁵⁷¹ לאתתקנא (דפ"ו).

²⁵⁷² הנה שם הכוונה על הזווג שלהם אשר לצורך הנשמות שהוא אינו תדירי, כי אע"ג דלא מתפרשין דא מן דא לעלמין, הנה הוא רק לצורך השפע אשר לחיות וקיום לבד. אבל השפע אשר לצורך הנשמות, הוא אינו תדירי וכנ"ל, וזה נקרא זווגא שלים. וזהו שאמר בשעתא דמזדווג עמה בזווגא שלים כו' כדין כו' ובהיא שעתא כו', כי הזווג אשר לצורך השפע הזה הוא מהג"ר דא"א עלאין והוא אינו תדירי. אבל הזווג אשר לצורך החיות והקיום הוא מהו"ק דא"א עלאין, ועל זה אמרו דלא מתפרשין לעלמין ונמשך מהם השפע הזה תמיד (ביאורים ח"ב ע ע"ג).

²⁵⁷³ כדי (נוסף בדפ"ו).

²⁵⁷⁴ עי' לקמן קצג ע"ב (לש"ו).

זהר ויקרא חלק א'

(איוב כח ז) נתיב לא ידעו עימ²⁵⁷⁵ ואשתכחו ברעותא²⁵⁷⁶ דלא מתפרשן תדירא²⁵⁷⁷ חד מחד²⁵⁷⁸ כדין נפקין מבויעין ונחלין ומעטרי לבן קדישא בכל אינון כתרין כדין²⁵⁷⁹ כתיב (שיה"ש ג יא) בעטרה שעטרה לו אמו ובההוא שעתא ירית ההוא בן אחסנתא דאבוי ואמיה כדין הוא אשתעשע בההוא ענוגא ותפנוקא:	שלא נפרדים תמיד אחד מאחד, אז יוצאים מעיינות ונחלים ומעטרים את הבן הקדוש בכל אותם הכתרים, ואז נאמר "בעטרה שעטרה לו אמו", ובאותה שעה ירש אותו בן ירושת אביו ואמו, ואז הוא השתעשע באותו עונג ותפנוק.
ותאנא בשעתא דמלכא עלאה בתפנוקי מלכין יתיב בעטרוי כדין כתיב (שיה"ש א יב) עד שהמלך במסכו נרדי נתן ריחו דא יסוד דאפיק ברכאן לאזדווגא מלכא קדישא	ולמדנו בשעה שהמלך העליון בתפנוקי מלכים יושב בעטרויתו, אזי כתוב "עד שהמלך במסכו נרדי נתן ריחו", זה היסוד שמוציא ברכות לזווג את המלך הקדוש
סב/א	
במטרוניתא (בהאי²⁵⁸⁰ דרגא) וכדין אתייהבון ברכאן בכולהו עלמין (ונפקין) ומתברכן עלאין ותתאין והשתא הא בוצינא קדישא מתעטר בעטרוי ודהאי דרגא והוא וחברייא סליקו תשבחון מתתא לעילא והיא מתעטרא ובאינון תשבחון השתא אית לאפקא ברכאן לכלהו חברייא מעילא ולותתא בהאי דרגא קדישא²⁵⁸¹ ור' וס"א דר' אלעזר בריה לימא מאינון מלין מעליין דאוליף מאבוי:	עם המלכה (בדרגה הזו), ואז נתנות ברכות בכל העולמות, (ויוצאים) ומתברכים עליונים ותחתונים. ועכשיו הרי הנר הקדוש מתעטר בעטרות הדרגה הזו, והוא והחברים מעלים תשבחות ממטה למעלה, והיא מתעטרת באותן התשבחות. עכשיו יש להוציא ברכות לכל החברים ממעלה למטה בדרגה הקדושה הזו. ורבי אלעזר (שרבי אלעזר) בנו יאמר מאותם הדברים המעולים שלמד מאביו.
פתח ר' אלעזר ואמר וירא והנה באר בשדה וגו' ונאספו שמה כל העדרים וגו' ((בראשית כט ב - ג) הני קראי אית לאסתכלא בהו וברזא דחכמתא אינון דאוליפנא מאבא והכי אוליפנא וירא והנה באר בשדה מאן באר דא²⁵⁸² היא	פתח רבי אלעזר ואמר "וירא והנה באר בשדה וגו'", ונאספו שמה כל העדרים וגו'". יש להתבונן בפסוקים הללו, והם בסוד החכמה שלמדתי מאבא, וכך למדתי, וירא והנה באר בשדה, איזו באר, זהו שנאמר "באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם", והנה שם

²⁵⁷⁵ כל אר"א הנה אבא הוא נעלם ואימא נגלה, ע' זוה"ק בלק (קצג ע"ב) ופ' אחרי (סא ע"ב), כי האבא הנה עליו נאמר (איוב כח ז) נתיב לא ידעו עיט, וכן כתב ג"כ הרב בדרושי מ"ן ומ"ד (ריש דרוש י') (כללים ח"ב יח ע"א), אור הדעת עלאה העיקרי אשר הוא בהגילוי דאור א"ס עצמו, הנה הוא האוירא עלאה אוירא דלא אתפיס (ז"ח דף ע ע"א, וס"י פ"ב מ"ו), כי הוא מת"ת דרדל"א והוא הרישא תנינא, ויחודו עם המ"ס שהיא רישא תליתאה הנה הוא יחוד חו"ב, כי האוירא הוא סיום הגלגלתא יסוד דיליה, והוא נתיב לא ידעו עיט (איוב כח ז), פלא מאינון פלאות חכמה כמ"ש בפ' בלק (קנ"ג ע"ב) ופ' אחרי (סא ע"ב), והוא אור הדעת עלאה המתפשט מאור א"ס, ובו הוא היחוד דגולגלתא עם המ"ס (כללים ח"ב מב ע"ג), כי לא נודע אם שהוא לאבא או שהוא לאימא ע"י שהוא טמיר בה ולא מתפרשן דא מן דא וע' פ' בלק קצג ע"ב ובהגהות מהרח"ו שם אות ח' [פלא דא הוא חד דרגא מאינון פלאות - יסוד דאבא] וכן בפ' בראשית כ"ט ב' ובדברי הרב בשעה"כ דף ג' ע"א ובדברי הגר"א בספד"צ ב' ע"א (כללים ח"ב קיז ע"א).

²⁵⁷⁶ שמות עז נה סד ע"ב (הערת הזהר).

²⁵⁷⁷ עי' עוד אד"ז רצ ע"ב, וכן הוא בפ' בשלח נ' ע"ב נ"ה ע"א ופ' ויקרא ד' ע"א ס"א ע"ב (כללים ח"ב קכב ע"א).

²⁵⁷⁸ לעיל ד ע"א (לש"ו).

²⁵⁷⁹ שמות כד ע"א (הערת הזהר).

²⁵⁸⁰ בהא (דפ"ו).

²⁵⁸¹ הוא ר' אלעזר שהוא דוגמת היסוד שמקבל מלמעלה והוא משפיע למלכות ולב"ע כך ר' אלעזר כל מה שלמד מאביו עכשיו יאמר אותו כדי לזרז את החברים, וז"ש ורבי אלעזר בריה לימא וכו' (מ"מ).

²⁵⁸² קשיא ליה שדה נקראת המלכות באר מלכות אם כן מאן באר, ופירש כי היא בחינתה המקושטת על ידי הספירות העליונות שהם שרים ונדיבי העם החופרים הבאר הזה בשדה כדפירשנו, ופירוש באר חפרוה שרים פירשו בזוהר פירושים שונים בפרשת חוקת ובשיר השירים פסוק א' עיין שם שכל הדרכים יתיישבו לענין אחד שדרך כלל ירצה לבאר בחינתה שקשטוה המדות העליונות (אור יקר).

דכתיב (במדבר כא יח) באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה אלין אינון נצח הוד יסוד²⁵⁸³ דאלין אינון רביעין עלה וקיימין עלה²⁵⁸⁴ ומאלין אתמלייא²⁵⁸⁵ ברכאן ההיא באר כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים דהא מן האי באר²⁵⁸⁶ אתונו עלאין²⁵⁸⁷ ותתאין²⁵⁸⁸ ונ"א עלמין תתאין ומתברכאן כלהו כחדא²⁵⁸⁹.	שלשה עדרי צאן רובצים עליה, אלו הם נצח הוד יסוד, שאלו הם הרובצים עליה ועומדים עליה, ומאלה מתמלאת הבאר הזו בברכות, כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים, שהרי מהבאר הזו נזונים עליונים ותחתונים (עולמות תחתונים), וכולם מתברכים כאחד.
והאבן גדולה על פי הבאר דא הוא דינא קשייא²⁵⁹⁰ דקיימא עלה מסטרא אחרא²⁵⁹¹ לינקא לה ונ"א מינה ונאספו שמה כל העדרים אלין אינון שית²⁵⁹² כתרי מלכא דמתכנשי כלהו וונגדי ברכאן מרישא דמלכא ומריקן בה וכד אתחבראן כלהו כחדא לארקא בה כתיב ונללו את האבן מעל פי הבאר מנדיין (ס"א מונדריין) לההוא דינא קשייא ומעברן ליה מוניה והשקו את הצאן מריקין ברכאן מההוא באר לעלאין ותתאין:	"והאבן גדולה על פי הבאר", זהו הדין הקשה שעומד עליה מהצד האחר להניק לה (ממנה), ונאספו שמה כל העדרים, אלו הם ששת כתרי המלך, שכולם מתכנסים ומשפיעים ברכות מראש המלך ומריקים לתוכה, וכשכולם מתחברים כאחד להריק בה, אז נאמר ונללו את האבן מעל פי הבאר, מנדיין (גוללים) את אותו הדין הקשה ומעבירים אותו ממנה. והשקו את הצאן, מריקים ברכות מאותה באר לעליונים ולתחתונים.
לבתר והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה תב ההוא דינא לאתריה בגין דאצטריך ליה	אחר כך, והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה, ושב אותו הדין למקומו, משום שצריך לו לבשם את העולם ולתקן העולם,

²⁵⁸³ יקשה לו דאיהי בעי לאפרשא ישקו העדרים שהם המשתלשלים למטה ממלכות יונקים ממנה והשתא קאמר שלשה עדרי צאן שהם נצח הוד יסוד, לזה אמר "אילין איקרון" פירוש אלה העדרים נקראים בשם לא אמר עדרים סתם אלא קראם בשם "עדרי צאן" מפני שהם רשומין יותר מהקודמין שהם למעלה ממנה (אור יקר).

פי' נה"י דז"א שמהם נבנית המלכות הנק' באר כמ"ש הרב ז"ל שנצח דז"א ממנו נעשה קו ימיני דנוק' שהוא בג"ה ומיסוד דז"א נעשה קו אמצעי דנוק' שהוא דת"י (מ"מ).

²⁵⁸⁴ ואומרו רובצים עליה יכריח הפירוש הזה בעצמו שהם יקראו עדרי צאן מפני שהצאן התחתון תלויים בהם ומהם נמצאו ומהם היו, שכל הנמצאים על ידי נצח והוד שהם נקראים צבאות הם נמצאים למטה על ידי היסוד, ודקדק שאמר הכתוב רובצים עליה והיה לו לומר שלשה עדרי צאן עליה או שלשה עדרי צאן רובצים מאי רובצים עליה, הם שתי בחינות דהיינו האחד "רביעאן עליה" בסוד הזווג שהם רובצין בה ומזדווגים בה, השנית בסלוקן דהיינו "עליה" משפיעים לה ולא בזווג ממש ולשתי בחינות אלו אמר "רובצים עליה" וזהו שאמר רביעין עלה וקיימן עלה ומאלין אתמליא שני מיני ברכות כדפירשנו או ברכות שפע או וולדות, ואפשר שנקראים עדרי צאן פירוש עדרי המלכות שהיא נקראת צאן ואלו עדריה לפעול בה כדפירשנו, וזה רצה הכתוב באומרו רובצים עליה ומטעם זה נקראים עדרי צאן (אור יקר).

²⁵⁸⁵ אמלייא (דפ"ו).

²⁵⁸⁶ יקשה לו כי לפי פירושו שעדרי צאן הן נצח והוד האיק יתישב פירוש דבריו כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים אדרבה העדרים משקין אותה (לזה אמר) ואם היה מפרש שלשה עדרי צאן ממש הנפרדים שעומדים (על ה') [עליה] לקבל שפע הוה ניחא (אור יקר).

²⁵⁸⁷ ב"ע (רח"ו).

²⁵⁸⁸ הכוונה לפרש העדרים סתם בכל מקום שיצדק בין עדרים עליונים דהיינו ג' מדות הנזכרות בין עדרים תתאין שהם המשתלשלים למטה, והטעם שעל ידי שמשקים התחתונים נשפעים העליונות מלמעלה כנודע, והיינו טעם אל ו' עדרי צאן וכו' כי תועלת נמשך להם כי מן הבאר ההוא והתעוררותו ישקו העדרים, ישקו העדרים העליונים מפני יניקת התחתונים כענין אומרו שכינה בתחתונים צורך גבוה (אור יקר). עולם התמורות (רח"ו).

²⁵⁸⁹ אלו מלמעלה לשפיע לתחתונים ואלו מלמטה לקבל ולכן אלו רובצים להשפיע ולהיותם נשפעים כדפי' (אור יקר).

²⁵⁹⁰ הגבורה המושכת עליה דין שמשם טבע יניקתה להשפיע לכמה כחות קשים שתחתיה מהם קדושים גבורים מהם רעים, והיא מדת הדין יונקת מהגבורה (אור יקר).

²⁵⁹¹ פי' מצד אחר שהיא צד הדין (מ"מ).

²⁵⁹² פי' עדרים דהאי קרא אינו כמו עדרים דקרא דלעיל מניה דכתיב כי מין הבאר ההיא ישקו העדרים וכל א' לפני ענינו (מ"מ).

ועכשיו הרי הקדוש ברוך הוא מוריק עליכם ברכות ממעיין הנחל, ומכם מתברכים כל בני הדור, אשרי חלקכם בעולם הזה ובעולם הבא, עליכם כתוב "וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך".	לבשמה עלמא ולתקנא עלמא והשתא הא קב"ה אריק עלייכו ברכאן ממבועא דנחלא ²⁵⁹³ ומנייכו כל בני דרא מתברכין זכאה חולקיכון בעלמא דין ובעלמא דאתי עלייכו כתיב (ישעיה נד יג) וכל בניך למודי יי' ורב שלום בניך:
פתח רבי שמעון ואמר "יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם וגו'", למדנו ב"ג מדות נקשר קשר האמונה שימצאו ברכות לכל, וכל אמונתו של הקדוש ברוך הוא נסתמו בשלש, ועל זה בשלש עשרה מדות מתעטרת התורה, כמו שבארנו מקל וחמר ומגזרה שוה וכו', וכמה פעמים בארנו את זה, והשם הקדוש מתעטר בזה.	פתח [ר"ש] (רבי אלעזר) ואמר יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם וגו' (תהלים קמט ה) תאנא ב"ג מכילין אתקשר ²⁵⁹⁴ קשרא דמהימנותא לאשתכחא ברכאן לכלא וכל מהימנותא דקב"ה בתלתא אסתימו ²⁵⁹⁵ ועל האי ב"ג מכילין אורייתא ²⁵⁹⁶ מתעטרא כמה דאוקימנא מק"ו ומג"ש וכו' וכמה זמנין אוקימנא האי ושמה קדישא ²⁵⁹⁷ בהאי מתעטרא:
בא וראה באותה שעה שרצה יעקב שיתברכו בניו בשם (בקשר) האמונה, מה כתוב כל אלה שבטי ישראל שנים עשר, וזאת הרי שלשה עשר שהשתתפה עמהם שכנה, והתקיימו הברכות, והיינו שנאמר "איש אשר כברכתו בך אתם", מה זה כברכתו, באותה דוגמא של מעלה, כברכתה של כל מדה ומדה.	ת"ח בההיא שעתא דבעא יעקב דיתברכון בניו בשמא (ס"א בקשרא) דמהימנותא מה כתיב (בראשית מט כח) כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת הא תליסר דאשתתף עמהון שכינתא ואתקיימו ברכאן והיינו דכתיב (שם) איש אשר כברכתו בך אותם מאי כברכתו בההוא דוגמא דלעילא כברכתו דכל מכילא ומכילא ²⁵⁹⁸ :
ולמדנו כל אותן מדות עולות ומתעטרות ונחות בראש אחד, ושם מתעטר ראש המלך, אותו שנקרא בדרגה עליונה של חסידות, והחסידים יורשים כל אותו הכבוד שלמעלה, שנאמר יעלזו חסידים בכבוד בעולם הזה, ירננו על משכבותם בעולם הבא, רוממות אל בגרונם שיודעים לקשר את קשר האמונה כראוי, ואז חרב פיפיות בידם.	ותאנא כל אינון מכילין סלקין ומתעטריין ונייחיין ברישא חדא ²⁵⁹⁹ ותמן מתעטרא רישא דמלכא ²⁶⁰⁰ ההוא דאקרי בדרגא עלאה דחסידות וחסידים ירתינ כל ההוא כבוד דלעילא ²⁶⁰¹ דכתיב יעלזו חסידים בכבוד בהאי עלמא ירננו על משכבותם בעלמא דאתי רוממות אל בגרונם דידעין לקשרא קשרא דמהימנותא כדקא יאות וכדין חרב פיפיות בידם:
איזו "חרב פיפיות", זוהי "חרב לה'", חרבו של הקדוש ברוך הוא, פיפיות לזהטת בשני דינים, ולמה לעשות נקמה בגוים וגו'.	מאן חרב פיפיות דא הוא חרב ולוי' (תהלים קמט ו) חרבא דקב"ה פיפיות להיטא בתרין דינין ולמה לעשות נקמה בגוים וגו':
והרי רבי פנחס בן יאיר כתר החסד הראש העליון, לכן ירש את הכבוד שלמעלה, והוא	והא ר' פנחס בן יאיר כתרא דחסד רישא

²⁵⁹³ פי' בינה (מ"מ).

²⁵⁹⁴ פי' י"ג תיקוני דיקנא דאריך הם משפיעים הארה לכל פרצופי האצילות (מ"מ).

²⁵⁹⁵ פי' הם אריך ואר"א שאר"א הדיקנא דאריך חופפת עליהם והם בכלל אריך והם משפיעים שפע בכל העולמות (מ"מ).

²⁵⁹⁶ דאורייתא (דפ"ו).

²⁵⁹⁷ פי' זעיר (מ"מ).

²⁵⁹⁸ פי' כל אחד מהשבטים מקבל שפע מ"ג תיקוני דיקנא (מ"מ).

²⁵⁹⁹ היא רישא דז"א שהאורות של י"ג מכילין נייחין על ראשו בסוד אור מקיף (מ"מ).

²⁶⁰⁰ פי' אח"כ נכנסים בתוך פנימיות זעיר וחכמה דזעיר שנעשית מחסד דזעיר בסוד ב' שלישי החסד שעלו ונעשו חכמה דז"א כנודע היא מקבלת הארה תחלה (מ"מ).

²⁶⁰¹ פי' החסידים מקבלים הארת הזעיר הנק' כבד"ד לפי שמקבל מל"ב נתיבות חכמה (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

קשר קשר עליון, קשר קדוש, קשר האמונה, אשרי חלקו בעולם הזה ובעולם הבא, על השלחן הזה נאמר זה השלחן אשר לפני ה'.	עלאה בג"כ כבוד דלעילא וירית והוא קשירא (יתרין חסידים והוא) קשרא עלאה ²⁶⁰² קשרא קדישא קשרא דמהימנותא זכאה וחולקיה (חלקנא) בעלמא דין ובעלמא דאתי על האי ופתורא אתמר זה השלחן אשר לפני יי:
קם רבי פנחס ונשק לו וברך אותו, ונשק לרבי אלעזר ולכל החברים וברך אותם נטל כוס וברך, פתח ואמר תערוך לפני שלחן נגד צוררי וגו'.	קם ר' פנחס [ובריך ליה] ונשיק ליה וובריך ליה ונשיק לר"א ולכלהו חברייא ובריך לון נטל כסא ובריך פתח ואמר תערוך לפני שלחן נגד צוררי וגו':
ישבו (שמחו) שם כל אותו היום, והיו כל החברים שמחים	יתבו (ס"א חדו) תמן כל ההוא יומא והוו חברייא כללהו חדאן
	סב/ב
בדברי תורה, ושמחתו של רבי שמעון היתה רבה.	במלי דאורייתא וחדוותא דר"ש הוה סגני:
לקח רבי פנחס את רבי אלעזר ולא עזב אותו כל אותו היום וכל הלילה, והיה שמח עמו, קרא עליו אז תתענג על ה'. כל השמחה והעונג היתר הזה, של חלקי הוא (על זה שעמי הוא, על זה כתוב "אשרי העם שככה לו וגו'") עתידים באותו עולם להכריז עלי, אשרי חלקך רבי פנחס שאתה זכית לכל זה, שלום לך ושלום לעוזרך, כי עזרך אלהיך.	נטל ר' פנחס לר"א ולא שבקיה כל ההוא יומא וכל ליליא והוה חדי עמיה קרא עליה אז תתענג על יי כל וחדוותא וענוגא יתירא דא דחולקי הוא (ענוגא יתירא דחולקי ע"ד דעמי הוא ע"ד כתיב (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו ²⁶⁰³ וגו') זמינן בההוא עלמא לאכרזא עלי זכאה חולקך רבי פנחס דאנת זכית לכל האי שלום לך ושלום לעוזריך כי עזרך (יי) אלהיך:
השכימו ללכת, קם רבי פנחס ואחזו ברבי אלעזר ולא השאיר אותו ללכת, ליוה רבי פנחס את רבי שמעון וברכו ואת כל החברים, בעוד שהיו הולכים אמר להם רבי שמעון לחברים, עת לעשות לה'.	אשכימו למיזל קם ר' פנחס ואחיד ביה בר"א ולא שבקיה למיהך אוזיף ר' פנחס לר"ש וברכיה ולכלהו חברייא עד דהוו אזלי אמר להו ר"ש לחברייא עת לעשות ליי:
בא רבי אבא ושאל, כתוב "ונתן אהרן על שני השעירים גורלות וגו'", הגורלות הללו למה, ואהרן למה לו לתת גורלות, והפרשה הזו למה, והרי למדנו לפני מורנו את סדר היום והרי רוצים לדעת.	אתא רבי אבא ושאל כתיב (ויקרא טז ח) ונתן אהרן על שני השעירים גורלות וגו' הני עדבין למה ואהרן למה ליה למיהב עדבין ופרשתא דא למה ²⁶⁰⁴ והא אוליפנא קמי ²⁶⁰⁵ דמר סדרא דיומא והאי בעינא למנדע:
פתח רבי שמעון ואמר, "ויקח מאתם את שמעון ויאסור אותו לעיניהם", וכי מה ראה	פתח ר"ש ואמר ויקח מאתם את שמעון ויאסור

²⁶⁰² פי' כבוד הנז' שהוא זעיר הוא הנק' קשרא עילאה ונקט ג' לשונות אלו נגד עיבור ויניקה ומוחין דזעיר א"נ נגד ג' כלים שבו א"נ נגד חב"ד שבו א"נ קשרא עילאה נגד אבא שמקבל זעיר ממנו קשרא קדישא נגד בינה בסוד יובל היא קדש תהיה לכם קשרא דמהימנותא נגד מ' הנק' אמונה שהזעיר מכריע בין בינה ומלכות בסוד עד תאות גבעות עולם (מ"מ).

²⁶⁰³ היינו למטה שבסבה זו "ה' אלוהיך" למעלה ודמיון אליו "שככה לו" ר' אלעזר ובסבתו "ה' אלוהיך" כדמסיק, "כי עזרך אלהיך" נגד ר' אלעזר (אור יקר).

²⁶⁰⁴ פי' ענין הגורל שכתוב בפ' וענין והשעיר יעמד חי וכו' וענין ביד איש עתי וכו' מה עניינם ולמה נכתבו בתורה שכל אלה תירצם לקמן ר"ש במתק לשונו דאינון מאכלי ארעא בכל יומא ויומא ז"ל הרב בס' ק"י שנים אנשים מרגלים הם חו"ב דדכורא דנוגה דאצילות ואותו של חכמה נמתק יותר ונשאר גורל אחד לה' אך השני מוח בינה דדכורא דנוגה ניתן ביוה"ך שהוא ג"כ בחי' בינה לעזאזל שהם ז"ק דנוגה שנק' עזים בפ' תרומה וכללות שניהם נק' עזאזל כמו צלמות ואצילות צל דכורא מות נוקבא, וכשניתן השעיר לעזאזל שמחים בו ואז נאמר ותשליך במצולות ים כל חטאתם כנז' בפ' אחרי מות בד' ס"ג ע"ב יען הם מצולו' דנוקבא דקדושה עכ"ל הרב ז"ל (מ"מ).

²⁶⁰⁵ קמיה (דפ"ו).

יֹסֵף לִקְחַת אֶת שְׁמֵעוֹן עִמּוֹ יוֹתֵר מֵאֲחִיו.	אוֹתוֹ לַעֲיִנְיָהֶם וְכִי מָה חֲמָא יוֹסֵף לְמִיסֵב לְשִׁמְעוֹן עֲמִיָּה יִתִּיר מֵאֲחֻהוּ:
אלא אמר יוסף, בכל מקום שמעון (ולוי) הוא (הם) פתיחת הדין, ואותה השעה שהלכתי מאבי אל אחי, שמעון פתח בראשונה בדין, זהו שנאמר "ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא ועתה לכו וגו'", אחר כך בשכם "ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי", כולם בדין היו, טוב לקחת את זה ולא יעיר קטטה עם כל השבטים.	אלא אמר יוסף בכל אתר שמעון (ולוי) פתיחותא דדינא ואיהו (אינון) והוא שעתא דאזילנא מאבא לגביהו דאחי שמעון פתח בקדמיתא בדינא הה"ד (בראשית לו יט) ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא ועתה לכו וגו' לבתר בשכם ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי כלהו בדינא הוא ²⁶⁰⁶ טב למיסב דא ולא יתער קטטותא בכלהו שבטין:
ושנינו מה ראה שמעון להזדווג עם לוי יותר מהכל, והרי ראובן היה אחיו וסמוך לו. אלא שמעון ראה וידע שלוי בא מצד הדין, ושמעון נאחז יותר בצד הדין הקשה. אמר נתערב אחד עם אחד, ואנו נחריב את העולם.	ותנינן מאי קא חמא שמעון לאזדווגא בלוי יתיר מכלא והא ראובן ²⁶⁰⁷ הוה אחוה וסמוך ליה אלא שמעון ²⁶⁰⁸ חמא וידע דלוי מסטרא דדינא קא אתי ושמעון מסטרא דדינא קשיא יתיר אתאחד אמר נתערב חד בחד ואנן נחריב עלמא ²⁶⁰⁹ :
מה עשה הקדוש ברוך הוא, נטל לחלקו את לוי, ואמר מכאן והלאה שישב שמעון עם שלשלת הגבורה עמו לבדו. למדנו בצד האם שני שלוחי דין ומאורות [דסט"א] (מגנים) אחוזים ביד שמאל, והרי בארנו שהם מרגלים את הארץ בכל יום ויום, והיינו סוד הכתוב "שנים אנשים מרגלים", ושנינו אשרי חלקם	מאי עביד קב"ה נטיל ליה לחולקיה ללוי אמר מכאן ולהלאה שמעון ליתיב ²⁶¹⁰ בקופטרא בהדיה ²⁶¹¹ בלחודוי תאנא בסטרא דאימא ²⁶¹² תרין גרדיני ²⁶¹³ טהירין ²⁶¹⁴ (ס"א תריסין) אתאחדן בידוי שמאלא ²⁶¹⁵ והא אוקימנא דאינון מאללי ארעא ²⁶¹⁶ בכל יומא ויומא והיינו רוא דכתיב

²⁶⁰⁶ הו (דפ"ו).

²⁶⁰⁷ כלומר אם תאמר משום שהיה אחיו ישוה אליו בשנים "והא ראובן" וכו' והיה לו להזדווג עמו (אור יקר).

²⁶⁰⁸ היה מצד מדתם שהם נמשכים נשמתם משם ואותו המבט הרוחני שהם תלויים בו מנהלם לענין זה, ונודע שכחות הדין הקדושים העליונים כל ישעם וחפצם בדין הנפעל, וכמו ששני כחות עליונים מתקרבים להתחזק בדין כן שניהם מתחזקים למטה לפתיחת הדין בכל מקום (אור יקר).

²⁶⁰⁹ והענין לוי מסטרא דדינא בגבורה העליונה ועם כל זה שמעון בעצם הגבורה, אמנם לוי בתפארת שבגבורה כנודע לוי שם לווי מיוחד הימין והשמאל, ועוד לוי ממתק הדין על ידי השיר ולא שמעון שפירשנו שם עון (אור יקר).

²⁶¹⁰ שמעון ליתוזף (אור יקר). שעד עתה היו מתערבים חד בחד והיה לווי שמעון בלוי דהיינו האמצע והשמאל דין ובזה ההכרעה לצד הדין ובזה העולם חרב, הפריד לוי שהוא האמצע לצד הקב"ה נמצאת הגבורה השמאל לבדה ליתוזף ותתיחד (אור יקר).

²⁶¹¹ פירוש במה שמשלתשלו מצד עצמה, ירצה תתקשר הגבורה לבדה בכחותיה ולשון ליתוזף לשון לוי קופטרא לשון שלשלת (אור יקר).

²⁶¹² שהיא עצמה דין (אור יקר).

²⁶¹³ שוטרים מכים וחובטים (אור יקר).

²⁶¹⁴ לשון שרגא בטיהרא זהו כנוי אל המלאכים וכיוצא שהם פשוטין וירצה שהם כצהרים דקים, ופעמים משמשים אל הקדושים ופעמים אל החצונים והם שתיים (אור יקר).

²⁶¹⁵ דהיינו מצד הדין החזק (אור יקר).

²⁶¹⁶ לפי מה שפירשנו בסימן ה' מורה שהם חצונים בנוי דקין דהיינו קינא דמסאבותא וכן נראה בספרא דצניעותא, ואם כן איך יתייחס ענין זה אל שני השבטים הצדיקים כי אין ראוי שיהיו אחוזים אלא בקדש, ולפי מסקנא דסוגיין נראה כי הם שני השעירים והאחד הוא לה' והשני הוא לעזאזל ונמצא שאנו מייחסים שמעון לשעיר עזאזל וזה תימא, לזה נראה לפרש שאלו השנים אנשים מרגלים יש להם פנימיות בסוד עיני ה' המשוטטים בכל הארץ, ועם היות שהם שבעה בשבעה זכרים משוטטים ושבעה נקבות משוטטות, מפני שהם שבעה גלדי עינא והם תרין גילדי עינין, ולזה אחד נקבה ואחד זכר, העליון המתמתק זכר היורד המתפשט נקבה, והיינו גורל אחד לה' זכר וגורל אחד לעזאזל נקבה, ומהם ירד אחד מהן להתפשט ממנו ענף טמא, והוא בקדש וענפיהם החצונים הם בטמאים ושורשם בטהורים, והעד שכל ימי היותם בתוך הקדש אין השעיר המשתלח מטמא בגדים לכולי עלמא והם בסוד שער של תפילין שהם קדושים פנימה ויוצאין ומטמאין, ושני השבטים האלו הם רמז בסוד בחינתם פנימה שהם קדושים ומידי

(יהושע ב א) שנים אנשים מרגלים ותאנא זכאה חולקיהון דישראל יתיר מכל עמין עכו"ם²⁶¹⁷ דקב"ה בעי לדכאה להו²⁶¹⁸ ולרחמא עליהו ודאינון (ואינון) חולקיה ועדביה הה"ד (דברים לב ט) כי חלק יי עמו²⁶¹⁹ וגו' וכתוב (שם יג) ירכיבהו על במתי ארץ²⁶²⁰ על במתי ארץ דייקא²⁶²¹ דהא אינון אתאחדן לעילא לעילא²⁶²²:	של ישראל יותר מכל העמים עכו"ם, שהקדוש ברוך הוא רוצה לטהר אותם ולרחם עליהם, שהם חלקו וגורלו. זהו שנאמר "כי חלק ה' עמו וגו'", ונאמר "ירכיבהו על במתי ארץ", על במתי ארץ דווקא, שהרי הם אחוזים למעלה למעלה.
וע"ד קב"ה רחילותא²⁶²³ דיליה אתדבק בהו הה"ד (מלאכי א ב) אהבתי אתכם אמר יי וכתוב (דברים ז ח) כי מאהבת יי אתכם וגו' ומגו רחילותא יתירא דרחים להו יהב לון יומא חד בשתא²⁶²⁴ לדכאה להו ולזכאה להו מכל חוביהון דכתיב (ויקרא מז ל) כי ביום הזה וגו' בגין דיהון זכאין בעלמא דין²⁶²⁵ ובעלמא דאתי²⁶²⁶ ולא ישתכח בהו חובא וע"ד ביומא דא מתעטרין ישראל ושלטין על כלהו גרדינין ועל כלהו טהירין:	ועל כן אהבתו של הקדוש ברוך הוא נדבקת בהם, זהו שנאמר "אהבתי אתכם אמר ה'", ונאמר "כי מאהבת ה' אתכם וגו'", ומתוך האהבה היתרה שאוהב אותם, נתן להם יום אחד בשנה לטהר אותם, ולזכות אותם מכל חטאיהם, שנאמר "כי ביום הזה וגו'", כדי שיהיו צדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, ולא ימצא בהם חטא. ועל כן ביום הזה מתעטרים ישראל ושולטים על כל שלוחי דין ועל כל האורות [דסט"א].
תאנא ונתן אהרן על שני השעירים גורלות (ויקרא מז ח) ונתן אהרן בגין דאתא²⁶²⁷ מסטרא דחסד על שני השעירים על דייקא בגין דיתבסם²⁶²⁸ מטרוניתא²⁶²⁹:	למדנו "ונתן אהרן על שני השעירים גורלות", ונתן אהרן משום שבא מצד החסד. על שני השעירים, בדיוק "על", כדי שתתבשם המלכה.
גורל אחד ליי וגורל אחד לעזאזל והא תרין שעירין אינון אמאי חד ליי²⁶³⁰ אלא אמר קב"ה	"גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל", והרי שני שעירים הם, אז למה אחד לה', אלא אמר

צאתם לחוץ יש להם דין החזק יוצא אפילו אל הטמאים, ולזה הקב"ה אוסר אחד מהם שלא יתפשט אל בחינת החצונים והוא לוי גורל אחד לה' כדמסיק, ופוסר אחד שיתפשט לחוץ והוא יוצא אל מקום שתי הענפים שהם שנים אנשים מרגלים ואחד מהם שעיר עזאזל, והשבטים בשורשם הפנימי הקדוש, ובפעולתם לא טובה יוצאים לחוץ ומתחזק דינם כדפירשנו, 'בדלו ולא יגבר כחם, ולעולם הם קדושים ומתפשטין מהם הטמאים ופועלים על ידם כדפירשנו, ובספרא דצניעותא אאריך בע"ה (אור יקר).

²⁶¹⁷ ירצה בלא חלקם בתורה אלא מה שקדם אליהם היותם מוכנים לכל אהבת ה' עליהם ודאי מורה זכאה חולקיהון (אור יקר).

²⁶¹⁸ אפילו שהם חוטאים אינם כשאר העמים אלא הקב"ה מטהרם ומקרבם (אור יקר).

²⁶¹⁹ פי' שהזעיר לקחם לחלקו (מ"מ).

²⁶²⁰ ירצה במתי נצח והוד במות "על ארץ" שהיא מלכות, והם על במותי דהיינו בתפארת ששם אחיזתם (אור יקר).

²⁶²¹ פי' במתי ארץ הם ציון וירושלים שהם יסוד ומ' דנוקבא, "ועל במתי" הוא זעיר שהוא למעלה מהם כמ"ש בפ' יתרו דף פ"ג לחד פירושא נמצא שהם דבוקים בזעיר (מ"מ).

²⁶²² פי' "לעילא" במ' "לעילא" בזעיר (אור יקר ומ"מ). נשמת ישראל הוא חלק אלוה ממעל, וכמ"ש (דברים לב ט) כי חלק ה' עמו, ובפ' בראשית (דף כה ע"א) אלין ישראל דנשמתיהו תליין מההוא אתר דאתמר ביה ברוך כבוד ה' ממקומו (הקדו"ש יב ע"ד), שנמשך נשמתם מאורו עצמו ית"ש וכו', אבל המלאכים הם רק מחיצוניות העולמות (דע"ה ח"ב כט ע"ב).

²⁶²³ דהיינו אהבת חסד הנקשרת בתפארת (אור יקר).

²⁶²⁴ יום הכפורים מפני שהם נאחזים עד הבינה ומשם מתכפרים (אור יקר)

²⁶²⁵ מלכות (אור יקר). וע"ד ביומא וכו' מופיע כאן בדפ"מ.

²⁶²⁶ בינה (אור יקר).

²⁶²⁷ דאתי (דפ"ו).

²⁶²⁸ דתתבסם (דפ"ו).

²⁶²⁹ פי' כדי לבסס המ' שהיא למעלה משני שעירים שהם חו"ב דדכורא דנוגה דאצילות (מ"מ).

²⁶³⁰ פי' שכוין ששני שעירים הם חו"ב דדכורא דנוגה אמאי חד לה' היה לנו לשלחם שניהם לעזאזל שהם זרין דנוגה דבי"ע ואמאי אמר לה' ותרץ חד שהוא חכמה הוא המתוק יותר נשאר לה' ובינה שהוא דין שולחים אותו לעזאזל (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

הקדוש ברוך הוא, ישב זה אצלי ואחד ילך וישוטט בעולם, שאלמלא שניהם מזדווגים, לא יכול העולם לסבול.	יתיב האי גבאי ²⁶³¹ וחד יזיל וישוט בעלמא דאלמלא ²⁶³² תרוייהו מזדווגן לא יכיל עלמא למסבל:
יצא זה, הולך ומשוטט בעולם ומוצא את ישראל בכמה עבודות בכמה דרגות בכמה הנהגות, ולא יכול להם, בין כולם שלום, ולא יכול להיכנס עמהם במלשינות. (הולך ומשוטט בעולם, ומוצא את ישראל בצורה הזו) (אף ישראל למטה כך בצורה הזו). את השעיר האחר שולחים אותו עם משא של כל חטאי ישראל.	נפק האי ואזיל ושאט בעלמא ואשכח להו לישראל בכמה פולחנין בכמה דרגין בכמה נמוסין טבן לא יכיל להו כללו שלמא בינייהו לא יכיל למיעל בהו בדני למטורא (אזל ושאט בעלמא אשכח לישראל כהאי גוונא) ונ"א ישראל לתתא אוף הכי כהאי גוונא האי שעירא אחרא ²⁶³³ שלחין ליה במטולא דכל חובייהו דישראל:
למדנו כמה קבוצות מחבלים מזדווגים (מזדמנים) שהם תחת ידו, וממונים לרגל את הארץ, על כל אותם	תאנא כמה חבילי טריקין מזדווגן (נ"א מזדמנן) דאינון תחות ידיה וממנן לאללא ארעא על כל אינון
	סג/א
שעוברים על דברי התורה, ואותו יום לא מצוי המלשין (פתחון) לדבר על ישראל.	דעברין על פתגמי אורייתא וההוא יומא לא שכיח דילטורא (ס"א פטרא ²⁶³⁴) למללא בהו בישראל:
כשמגיע השעיר הזה אל ההר, כמה שמחה על שמחה, מתבשמים כולם בו, ואותו שומר שיוצא חוזר ואומר את תישבחותם של ישראל, הקטגור נעשה סגור.	כד מטא האי שעירא ²⁶³⁵ לגבי טורא כמה חידו על חידו מתבסמין כללו ביה וההוא גרדינא דנפיק ²⁶³⁶ אהדר ואמר תושבחתא דישראל קטיגורא אתעביד סניגורא:
ובא וראה לא זה לבדו הוא, אלא בכל מקום שרוצים ישראל להטהר מחטאיהם הקדוש ברוך הוא נותן להם עצה לקשר את בעלי הדין ולבשם אותם, באותם קרבנות ועולות שקרבים לפני הקדוש ברוך הוא, ואז לא יכולים להרע.	ות"ח לאו דא בלחודוי ²⁶³⁷ הוא אלא בכל אתר דבעיין ישראל לאתדכאה מחובייהו קב"ה יהיב לון עיטא לקשרא מארי דדינא ולבסמא להו באינון קרבנין ועלוון דקרביין קמי קב"ה וכדין לא יכלין לאבאשא:
ואותו יום יותר על הכל, כמו שישאל מבשמים למטה את הכל, כך מבשמים את כל אלו שלהם. יש הלשנה (פתחון) והכל הוא קרבן ועבודה של הקדוש ברוך הוא.	וההוא יומא יתיר על כלא כמה דמבסמין ²⁶³⁸ ישראל לתתא לכלא והכין מבסמין לכל אינון דאית להו דילטורא (ס"א פטרא) וכלא קרבנא הוא ²⁶³⁹ ופולחנא דקב"ה:

²⁶³¹ פי' חכמה שהוא מתוק יותר נשאר גורל א' לה' והשני שהוא מוח בינה דזעיר דנוגה דאצילות (מ"מ).

²⁶³² דאלמלי (דפ"ו).

²⁶³³ פי' שעיר שמשלחים ישראל לעזאזל שהוא דוגמת מוח בינה הנז' (מ"מ).

²⁶³⁴ פתחון פה (אור יקר).

²⁶³⁵ אין ספק שהם נהנים במה שיושפע, שפעולת אותו השעיר להמשיך באלו הפגם מלמעלה ולרחוץ את צואת בנות ציון שהם מגואלות בלכלוכי העבירות, ואותם המים מי הרחיצה יורד עם השעיר הזה אליהם אל המדבר ארץ גזירה דהיינו לתוך נוקבא דתהומא רבא ולכך הם שמחים בו (אור יקר).

²⁶³⁶ פי' מוח בינה הנז' (מ"מ).

²⁶³⁷ ירצה ענין השעיר הוא בעצם לשלוח בהם ממש אמנם בשאר קרבנות גם כן יש להם בחינה שהם נהנים ונקשרים לבלתי ישטינו (אור יקר).

²⁶³⁸ דמבסמן (דפ"ו).

²⁶³⁹ וקב"ה מחלק מהקרבת חלק לקדושים כאומרו לאישי וכיוצא היה נותן חלק לחצונים מהקרבת כגון אברים ופדרים המתאכלים כל הלילה דתנא אזיל לצד צפון, וכן קרנים וטלפים היו נקשרים עם הקרבן הכל להתחלק לצד הדין ומדרגה אחר מדרגה עד החצונים, ועיקר ענין זה כי רצונו של הקב"ה כי על ידי הקרבן יהיה קשר המלכות וממנה ולמעלה קשר המדות, ואין המדות נקשרות בעוד שהכלבים צועקים הב, אם כן צריך שבקרבת יעשה ענין זה יבדלו החצונים אל נקב התהום וינתן להם קרנים או טלפים להאכילם שלא יצעקו, ולא שיכוון הכהן ליתן חס ושלוש שזה חוטא להקב"ה ומקריב לשעירים אלא הקב"ה

למדנו, באותה שעה שנאמר "ולקח אהרן את שני השעירים וגו'", הם מתעוררים באותו יום למעלה, ורוצים לשלוט (לשוט) ולצאת לעולם, כיון שהכהן מקריב את אלו למטה, אז נקריבים אותם שלמעלה, ואז עולים הגורלות בכל הצדדים.	תאנא בההיא שעתא דכתיב (ויקרא מז ז) ולקח אהרן ²⁶⁴⁰ את שני השעירים וגו' מתערין אינון בההוא יומא לעילא ובעיין לשלמא ונ"א לשמא ונ"א ולמיפק בעלמא כיון דכהנא מקרב אלין לתתא מתקרבין אינון לעילא כדין עדבין סלקין בכל סמריין:
הכהן נותן גורלות למטה, הכהן נותן גורלות למעלה. כמו שאחד נשאר עם הקדוש ברוך הוא למטה, ואת האחד מוציאים לאותו המדבר. כך גם למעלה, אחד נשאר עם הקדוש ברוך הוא, ואחד יוצא לשוט בעולם, לאותו המדבר העליון, ואחד נקשר באחד.	כהנא יהב עדבין ²⁶⁴¹ לתתא ²⁶⁴² כהנא יהיב עדבין לעילא כמה דחד אשתאר ביה בקב"ה לתתא וחד אפקין ליה לההוא מדברא הכי נמי לעילא חד אשתאר ביה בקב"ה וחד נפק ²⁶⁴³ ושאט בעלמא (הכי נמי לעילא וחד נפק ²⁶⁴⁴ ושאט בעלמא וחד דלתתא אפקין) לההוא מדברא עלאה וחד בחד מתקשר ²⁶⁴⁵ :
כתוב "וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה עליו וגו'", לכן וסמך אהרן את שתי ידיו, שהקדוש ברוך הוא הסכים על ידו, על ראש השעיר החי, החי דווקא, להכליל אותו שלמעלה.	כתיב (ויקרא מז כא) וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה עליו וגו' בג"כ וסמך אהרן [את] שתי ידיו דקב"ה יסתכם על ידיו ²⁶⁴⁶ על ראש השעיר החי החי דייקא לאכללא ההוא דלעילא ²⁶⁴⁷ :
"והתודה עליו את כל עוונות", כמו שנאמר, "והתודה אשר חטא עליה", ובארנו	והתודה עליו את כל עוונות (שם) כמה דכתיב

נותן להם חלקם מהקרבן, ולא יתרחק היות ענין זה כנגד תרומת הדשן כאומרו ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה כאומרו הכפירים שואגים לטרף, ואחר כך הם נכנסים אל נקבי התהום והקדושה נטהרת מהם, וזה תאכיל לכלב עצם אחד או קרן או צפורן אחד ומיד לוקחו והולך לקרן זוית לאוכלו, כך הקב"ה משפיעם שפע תמצית הראוי להם ומיד הם שותקים ונכנסים בנקב התהום והם מחלקים ביניהם כקטן כגדול והוא מתעסק בזה ופורש מן הקדושה, ואחר כך מנקודה אחרונה מעשיה עד הבריאה בסוד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד נקשר הכל, ומשם בסוד היחוד מתקשר ומתייחד בסוד אשה ריח ניחוח לה' כדפי' בשיר השירים בפסוק לריח שמניך טובים, וכל זה הוא סוד הקרבן וזהו שאמר "וכולא קרבנא" וכו', האמנם נשתנה יום הכיפורים שגזר הקב"ה שממש ישלחו חלקן אל ארץ גזירה מפני היות רצונו יתברך להשפיעם ממש זוהמת העונות כאומרו ונשא השעיר עליו את כל עוונותם וכו' (אור יקר).

²⁶⁴⁰ לא מופיע בפסוק.

²⁶⁴¹ עדבא (דפ"ו).

²⁶⁴² הכהן הגשמי נותן שתי גורלות מפני שנותן לחצוני, אמנם "כהנא יהיב עדבא לעילא" גורל אחד שהוא צד חסד לתקנם של עליונים כדפירשנו, והכהן העליון מיכאל בנפרדים מדת חסד בנאצלים, והענין בזה כי יש שני השעירים הם שני בניו של קין בחוץ ולהם שרשים בפנים והם האחד ימיני והשני שמאלי, והאחד על ידי תקון המלכות מעכבין עליו שלא יתפשט בעולם והיינו קורבתו לה' שמכתתין כחו והכהן עוקד אותו למעלה ומקרבו לפני ה' שלא ישוטט בעולם, והיינו חטאת לה' קשורו בשורש, והאחד מניחין אותו שיתפשט ואין לו כח לקטרג אבל אם היו שניהם חס ושלוש היו מאבדים העולם. והם עצמם שני השעירים עם היות שזה מתפשט וזה נאסר, זה נקרב וזה נשלח, עם כל זה שניהם מתקשרים (אור יקר), פי' חסד מטיל הגורלות על חו"ב דזעיר דנוגה שהם שני שעירים שלמעלה א"נ כהנא הוא מיכאל"ל (מ"מ).

²⁶⁴³ נפיק (דפ"ו).

²⁶⁴⁴ נפיק (דפ"ו).

²⁶⁴⁵ וירצה שהם שתי בחינות כחות מיוחדים אמנם אנו מקריבים האחד אל הקדש וממתיקין אותו והיינו חלק גבורה בסוד קו האמצעי שבה שממנו מתפשט הכח ההוא המרגל האחד, והאחד שהוא בסוד הגבורה השמאלית היא מתפשטת בכחותיה עד החצונים וממנה מתפשט המרגל השני, ושניהם קשורים יחד מצד השורש העליון כנודע (אור יקר).

²⁶⁴⁶ דקב"ה עשר ספירות על ידי עשרה אצבעות והכוונה שעשר ספירות הסכימו שהעוונות של ישראל יהיו על ראש השעיר החי דייקא (רח"ו).

²⁶⁴⁷ פ' מוח בינה הנז' שהוא נגד השעיר שמשלחים לעזאזל (מ"מ).

עליה, שנטהר האדם ונשאר עליה כל אותו החטא, כמו כן כאן והתודה עליו, אחר שהתודה הכהן בעבורם של ישראל, עליו, כלומר כולם ישארו עליו.	(שם ה ה) והתודה אשר חטא עליה ואוקימנא עליה דאתדכי ב"נ ואשתאר עליה כל ההוא חובא ²⁶⁴⁸ אוף הכי והתודה עליו בתר דאודי כהנא בגינייהו דישאל עליו כלומר ישתארו כלל עליו:
אמר לו רבי אבא, אם כך והרי נאמר "ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים". אמר לו כאן שונה, ששם לשעירים היו מקריבים קרבן, ולכן לא כתוב ולא יזבחו עוד את זבחייהם שעירים, אלא לשעירים, ששם לשעירים היו עושים עבודה ושלטון, וכאן ונשא השעיר עליו את כל עוונותם, והקרבן אינו נעשה אלא לקדוש ברוך הוא.	א"ל ר' אבא אי הכי והא כתיב (ויקרא יז ז) ולא יזבחו ²⁶⁴⁹ עוד את זבחייהם לשעירים אמר ליה שאני הכא דהתם לשעירים הוו קרבין קרבנא ובג"כ לא כתיב ²⁶⁵⁰ ולא יזבחו עוד את זבחייהם שעירים אלא לשעירים דהתם לשעירים הוו עבדי פולחנא ושולטנותא והכא ונשא השעיר עליו את כל עונותם וקרבנא לא אתעביד אלא לקב"ה:
בא וראה, שבגלל הקרבן מתבשמים עליונים ותחתונים, והדין לא שורה ושולט על ישראל. למדנו "ושלח ביד איש עתי המדברה", מהו איש עתי, אלא סוד הדבר כך הוא	ת"ח דבגיני קרבנא מתבסמן עלאין ותתאין ודינא לא שריא ושלטא עלייהו דישאל תאנא ושלח ביד איש עתי המדברה (ויקרא טז כא) מהו איש עתי אלא רוא דמלה הכי הוא:
	רע"מ:
מצוה זו שיעבוד הכהן הגדול את עבודת אותו היום כמו שצריך, ולשלוח שעיר לעזאזל.	פקודא [מ"ד] דא למפלח כהנא רבא פולחנא דההוא יומא כמה דאצטריך ולמשלח שעיר לעזאזל:
הסוד הזה כמו שנאמר, כדי שיפרד מהעם הקדוש, ולא יתבע את חטאיהם לפני המלך, ולא יקטרג עליהם, שהרי אין לו תוקף ושלטון (בה) אלא רק כשמתחזק הרוגז מלמעלה, ובאותו דורון מתהפך אחר כך לאפוטרופוס עליהם, ועל כן נדחה מלפני המלך, והרי בארנו משום שהוא קץ כל בשר, והעם הקדוש נותנים לו כמו שהוא צריך, שעיר.	רוא דא כד"א בגין לאתפרשא מעמא קדישא ולא יתבע חוביהון קמי מלכא ולא יקטרג עלייהו דהא לית אליהו תקיפו ²⁶⁵¹ ושלטנו ובהו בר כד אתקף רוגזא מלעילא ובההוא דורונא אתהפך לבתר אפוטרופוסא עלייהו ועל דא אתדחייא מקמי מלכא והא אוקימנא בגין דאיהו קץ כל בשר ועמא קדישא יתבין ליה כמה ²⁶⁵² דאצטריך ליה שעיר:
וסוד זה הן עשו אחי איש שעיר, כמו שהוא בצד הקדושה זכר ונקבה, כמו כן כאן בצד הטומאה זכר ונקבה, משל אומרים, זרק עצם לכלב והוא ילחך את עפר רגלך.	ורזא דא הן עשו אחי איש שעיר כמה דאיהו בסטר דקדושה דכר ונוקבא [אוף] הכי בסטר מסאבו דכר ונוקבא [מתלא] אמרי לכלבא ארמי ליה גרמא ילחך עפרא דרגלך ²⁶⁵³ :
שאלו את בן זומא, האם מותר לסרס כלב, אמר להם ובארצכם לא תעשו, כל שבארצכם לא תעשו, כמו שהעולם צריך את זה, כך צריך	שאלו לבן זומא מהו לסרוסי כלבא אמר להם ובארצכם לא תעשו כל שבארצכם לא תעשו כמה

²⁶⁴⁸ פי' על אותה הבהמה שהיא קרבן תודה נשארו עונות אותו אדם שהקריב התורה ושיעור הכתוב והתודה אשר חטא, והיכן ישארו אותם העונות עליה (מ"מ).

²⁶⁴⁹ פי' ושלמות זה שמשלחים השעיר לעזאזל נראה כמקריב קרבן לחיצונים ח"ו ותיקן דהתם היו מקריבים לשעירים והכא לקב"ה אתעביר והקב"ה אמר לנו שנשלח אותו שוחד לעזאזל (מ"מ).

²⁶⁵⁰ פי' דאלו כתיב זבחייהם שעירים הוה משמע אפי' שעיר עזאזל בכלל לא יזבחו, אבל כיון דכתיב לשעירים משמע דוקא כהאי גוונא שהיו מקריבים קרבן לשעירים הוה דאסור אבל הכא שמקריבין אותו להקב"ה ואח"כ משלחים אותו לעזאזל אינו בכלל זה (מ"מ).

²⁶⁵¹ ר"ל לסט"א (יהל אור).

²⁶⁵² ר"ל אע"ג דחטאת נקבה וכאן שעיר (יהל אור).

²⁶⁵³ השעירים נאחזין ברגלין כמ"ש בפ' א"מ דף ס' ע"ב תרין בנות בתחות רגלהא כו' ואלין מתאחדין בטופרי כו' והני בזוהמ' דטופרי אחידין כו'. ואלו הבנות הן עצם מעצמו, כידוע בסוד חוה הראשונה. וז"ש ארמי גרמא לכלבא שעיר הנ"ל, ילחך טופרא דרגליך שאז ונחש עפר לחמו, אבק שתחת הרגל, לא ירעו ולא ישחיתו כו', ואז כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

העולם את זה. ועל זה נאמר והנה טוב מאד, זה מלאך המות, אין לבטלו מן העולם, שהעולם צריך אותו.	דאצטריך עלמא להאי הכי אצטריך עלמא להאי וע"ד אתמר והנה טוב מאד דא מלאך המות לית לבטלא ליה מן עלמא עלמא אצטריך ליה:
אף על גב שנאמר בו והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה וגו', לא יתבטלו מן העולם, הכל צריך טוב ורע. ולכן יש לנו ביום הזה לזרק עצם לכלב, עד שהוא גורר יכנס מי שיכנס להיכל המלך ואין מי שימחה בידו.	אע"ג דכתיב [ביה] (בהו) והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה וגו' לא יתבטלו מן עלמא כלא אצטריך טוב ורע ובגיני כך אית לן ביומא דא למרמי לי גרמא לכלבא עד דאיהו גריר ייעול מאן דייעול לגבי היכלא דמלכא ולית מאן דימחי בידוי:
אחר כך	לבתר
	סג/ב
בכל מה שנעשה צריך אדם להיות מזומן לאותו דבר.	בכל מה דאתעביד ²⁶⁵⁴ בעי בר נש זמין לההיא מלה:
יש אדם שהברכה מתקיימת על ידו יותר מאחר. בא וראה מה כתוב בכהן, "טוב עין הוא יבורך", אל תקרי יבורך אלא יברך, כי הוא מזומן שתתקיים ברכה על ידו בזה (ושורה הברכה בהשגחתו).	אית ב"נ דברכתא אתקיים על ידיה יתיר מאחרא ות"ח מה כתיב ביה בכהנא (משלי כב ט) טוב עין הוא יבורך אל תקרי יבורך אלא יברך ²⁶⁵⁵ בגין דהוא הוה (בגין דהאי) זמין דיתקיים ברכתא על ידיה ובהאי ²⁶⁵⁶ :
ויש אדם שמזומן שיתקיימו על ידו קללות, ובכל מה שישתכל יבאו קללות ומארה ובעתה, כמו בלעם שנקרא רע עין, שהיה מזומן לכל רע, ולא היה מזומן לטוב.	ואית ב"נ דהוא זמין לאתקיימא לווטין על ידיה ובכל מה דישגח ליתי לוויטיא ומארה ובעיתא כגון בלעם דאקרי רע עין ²⁶⁵⁷ דהוא זמין בכל ביש ולא הוה זמין לטב:
ואף על גב שבירך, ברכתו אינה ברכה ולא התקיימה, וכשהיה מקלל כל מה שקלל התקיים, ואפילו ברגע אחד. ועל זה כתוב	ואע"ג דברך ברכתיה לא ברכתא ולא אתקיים וכד הוה לייט כל מאן דלייט אתקיים ואפילו

²⁶⁵⁴ היינו כענין שפירשו בתלמוד אתמחי גברא ואתמחי קמיעא, והענין כי בזולת המעשה או הקמיע בעצמו היותו סגולה לאותה הפעולה יש לפעולה מבוא בפועל, וצריך שגם הפועל יהיה מוכן לאותו דבר לפי הכנתו, ולזה לברכה יש אדם מוכן ומזומן אל הברכה, וכן לקללה יש אדם מוכן ומזומן אליה ותתקיים על ידו יותר מעל ידי אחר, ולזה צריך שיהיה הפועל מעין הפעולה כדי שיהיה ממהר לעשות (ו)פעולתו כדפי' (אור יקר).

²⁶⁵⁵ עי' אד"ר קל ע"א: עינא דהוא קיומא דכלא ועל האי כתיב (משלי כב) טוב עין הוא יבורך אל תקרי יבורך אלא יברך, דהאי אתקרי טוב עין, ומניה מברך לכלא, ע"כ. "עינא דהוא קיומא דכלא" כנגד בחי' שפע קיום העולם שאינו נפסק (ב"ע סה ע"א). "ועל האי כתיב (משלי כב) טוב עין הוא יבורך" עיני ע"ק מכוונים "טוב עין" על שם החסד עילאה (שכן החסד הגנוז מכוונה טוב - עי' זהר תרומה קס"ח ע"ב: טוב כליל כלא בגויה, ולא אתפשט לתתא, חסד נחית ואתפשט לתתא), ה"ה הארת האוירא שמאירה לעין שלו (ב"ע סה ע"א). אל תקרי יבורך אלא יברך - הנה ידוע, שלעולם אין פרצוף מאיר לתתא מעצמו, אלא צריך הוא לעלות עוד יותר למעלה לקבל משם הארה, ואז הוא מקבל מלבד הארה לצורך עצמו גם תוספת ברכה ועי"כ מאיר לתחתונים (ב"ע סה ע"א), דהאי אתקרי טוב עין, ומניה מברך לכלא. ועי' בהגר"א על ספד"צ ב ע"ג, שב"טוב עין" תלוי הזיווג. ועי' זהר ח"ב ריח ע"א.

²⁶⁵⁶ (ס"א ושאר ברכתא באשגחותא דיליה) (נוסף בדפ"ו).

²⁶⁵⁷ עי' ח"א י ע"ב: כל מאן דחדי באינן מועדיא ולא יהב חולקיה לקב"ה ההוא רע עין שטן שונא אותו וקא מקטרג ליה וסליק. ועי"ש באור יקר, שה"רע עין" היא האדם הקמצן, א"נ ה"רע עין" הוא השטן. ועי' הגרמ"מ על זהר ח"ג עג ע"ב: ונמצא כל המדות רעות התחלתן מן העין, כי המדות נכללין בג' הקנאה והתאוה וכבוד וכו', לכן המקנא נקרא רע עין, וכן הבעל גאוה גבה עינים, והתאוה ידוע שתלוי בראית העין שעין רואה והלב חומד.

ברגעתא חדא ועל דא כתיב (במדבר כד ג) שתם העין²⁶⁵⁸ בכל אתר דעיניה שלטא אתלטיא²⁶⁵⁹:	"שתום העין", בכל מקום שעינו שלטה התקלל.
ת"ח מה כתיב (שם א) וישת אל המדבר פניו²⁶⁶⁰ בגין דיתער מההוא סטרא ההוא דשלטא תמן וייתי בדילטוריא עליהו דישראל מה כתיב בהו בכהני טוב עין הוא יבורך דהוא הוה זמין בהאי ושאר ברכתא באשגחותא דיליה ועל דא תנינן יסטי ב"נ אפילו ממאה ארחין ולא יערע בב"נ דאית ליה עינא בישא אוף הכא ושלח ביד איש עתי (ויקרא טז כא) דהוא זמין להאי ורשים להאי:	בא וראה מה כתוב "וישת אל המדבר פניו", כדי שיתעורר מאותו צד שהוא שולט שם, ויבא בהלשנה על ישראל. מה כתוב בכהנים טוב עין הוא יבורך, שהוא היה מזומן לזה, ושורה ברכה בהשגחה שלו. ועל זה שנינו, יסטה אדם אפילו ממאה דרכים ולא יפגש אדם שיש לו עין רעה, כמו כן כאן "ושלח ביד איש עתי", שהוא מזומן לזה, ורשום לזה.
וכהנא הוה אשתמודע ביה חד עינא יתיר מאחר²⁶⁶¹ פורתא [סורטא] (סטרא) דעל עינא²⁶⁶² אתחפייא בשערין סגיאין מכחלא עינא²⁶⁶³ ולא מסתכל במישר²⁶⁶⁴ האי הוא ב"נ זמין להאי וכדקא חזי ליה וע"ד כתיב (ויקרא טז כא) ביד איש עתי:	והכהן היה מכיר בו עין אחת יותר מאחרת מעט, גבות שעל העין מכסה בשערות רבות, העין מכחלת ולא מסתכל ישר, זהו האדם המזומן לכך והראוי לו, ועל זה כתוב "ביד איש עתי".
בגוש חלבא הוה בר נש דבכל אתר דמחי בידוי הוה מית ולא הוו בני נשא מקרבין בהדיה:	בגוש חלב היה אדם שבכל מקום שמכה בידו היה מת, ולא היו אנשים מתקרבים אליו.
בסוריא הוה ב"נ דבכל אתר דאסתכל אפי' לטב כלא אתהפך לביש יומא חד הוה חד ב"נ אזיל בשוקא והוו אנפוי נהירין אתא ההוא ב"נ ואסתכל ביה ואתבקע עיניה בג"כ בכלא הוה ב"נ זמין להאי ולהאי ועל דא כתיב (משלי כב ט) טוב עין הוא יבורך אל תקרא יבורך אלא יברך:	בסוריה היה אדם שבכל מקום שבו הסתכל אפילו לטוב הכל התהפך לרע, יום אחד היה איש אחד הולך בשוק והיו פניו מאירות, בא אותו איש והסתכל בו ונבקעה עינו, לכן לכל היה אדם מוכן, לזה ולזה, ועל זה כתוב "טוב עין הוא יבורך", אל תקרי יבורך אלא יברך.
ותאנא האי ב"נ דהוה אזיל למדברא כד מטא ביה בההוא שעירא הוה סליק לטורא ודחי ליה בתרין ידוי ולא הוה נחית לפלגות טורא עד דאתעביר שייפין שייפין:	ולמדנו (יומא סז ע"א) האיש הזה שהיה הולך למדבר, כשהגיע שם אותו שער היה עולה להר ודוחה אותו בשתי ידיו, ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה איברים איברים.

²⁶⁵⁸ לא אמר שתום פה שמשמע דבברכות פה או קללת פה תלוי אלא שתום העין דמשמע "דבעיניה תליא" (אור יקר). פי' מלשון משנה כדי שישתום דהיינו לשון תפיחה וכמ"ש רש"י ז"ל והיינו שתפוח עין אחר שהיתה לו להזיק לאדם (מ"מ).

²⁶⁵⁹ ונכחלא עינא פי' עיניו נראית כמו שמכחל אותם בכחול (מ"מ).

²⁶⁶⁰ פירוש אם היה הענין תלוי בדבורא אף אם לא יהפוך פניו אל המדבר היה מתעורר בדבורו, אלא מדהפך פניו משמע דבהבטת עין תליא מלתא והיה מביט אל המדבר לעורר כח העין, וכן ראיא מאומרו "טוב עין" וכו' (אור יקר). מקומו של בלעם נגד פעור הנ"ל, ולכן הוא נתן עצה לבלק להפקיר בנות מואב בכדי להכשיל את ישראל בעון פעור, והוא נקודה דחורבה, וז"ס הכתוב (שם א') וירא בלעם כי טוב וגו', וישת אל המדבר פניו נגד נקודה הנ"ל והוא יסוד דנוקבא דסט"א והוא נגד רחל דקדושה (פת"ש גדלות דז"א עה). הוא היה רוצה לקלל את ישראל ולהחזיר העולם לתוהו ובוהו וכתיב ביה וישת אל המדבר פניו לחטא העגל שנשתברו הלוחות בסוד שבירת הכלים (בית עולמים יד ע"א).

²⁶⁶¹ אחד מעיניו גדול משני (אור יקר).

²⁶⁶² היינו שיהיו על חוטמו מה שבין שתי עיניו מלא שער ששתי עפעפיו דבוקות זו לזו (אור יקר).

²⁶⁶³ פירוש שחוטמו שוקע בין שתי עיניו עד ששתי עיניו יכולים להכחל בבת אחת, או ירצה שגבות עיניו שחורות ככחולות כאלו עיניו (אור יקר).

²⁶⁶⁴ פירוש שהוא מהפך עיניו להסתכל בעקמימות (אור יקר). הוא סימן אחר שהסתכלותו אינה ביושר (מ"מ).

336

זהר ויקרא חלק א'

ואותו איש היה אומר, כך ימחו עוונות עמך וגו', ומשום שעולה אותו קטגור ונעשה סנגור של ישראל, אז הקדוש ברוך הוא את כל חטאי ישראל וכל מה שנאמר באותם פתקים שלמעלה להזכיר את חטאי בני האדם, הוא נוטל אותם וזורק אותם, כמו זה המקום שנקרא מצולות ים, זהו שנאמר "ותשליך במצלות ים כל חטאתם".	וההוא ב"נ הוה אומר כך ימחו עונות עמך וכו' ובגין דסליק ההוא²⁶⁶⁵ קטיגוריא ואתעביד סניגורא דישראל כדין קב"ה כל חובייהו דישראל וכל מה דכתיב באיגון פתקין דלעילא לאדכרא חובייהו דבני נשא נטיל לון ורמי לון כה"ג לאתר דאתקרי מצלות ים²⁶⁶⁶ הה"ד (מיכה ז יט) ותשלך במצלות ים כל חטאותם:
למדנו "ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת", ומאת עדת, כדי שיהיה מכולם ויתכפר לכלם, שהרי כל חטאי בני ישראל כאן תלויים, וכולם מתכפרים בזה.	תאנא ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת (ויקרא טז ה) ומאת עדת בגין דיהא מכלהו ויתכפר לכלהו דהא כל חובייהו דבני ישראל הכא תליין וכלהו מתכפרי בדא:
	רע"מ²⁶⁶⁷:
יכשכש בזנבו. מה כתוב "והתוודה עליו את כל עוונות בני ישראל", ונאמר "ונשא השעיר עליו את כל עוונותם".	יכשכש ליה בזנביה מה כתיב (ויקרא טז כא) והתודה עליו את כל עונות בני ישראל וכתיב (שם כב) ונשא השעיר עליו את כל עונותם:
כיון שהוא רואה את השעיר הזה תשוקתו אליו ולתקן עמו, ולא יודע מאותם החטאים שנוטל השעיר, הוא שב אל ישראל רואה אותם בלי חטאים בלי פשעים, שהרי כולם שורים על ראש השעיר, עולה למעלה ומשבח אותם לפני הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא רואה את עדות אותו המקטרג, והואיל ותשוקתו לרחם על עמו, אף על גב שהוא יודע את כל המעשה, הוא חס על ישראל, והכל שורה על זה כדי שלא יעורר את סוד הדין מלמעלה, וזה יתחזק וישמדו בני העולם, שהרי זה בא מצד הדין הקשה.	כיון דאיהו חמי האי שעיר תיאובתיה לגביה ולאשתכללא בהדיה ולא ידע מאיגון חובין דקא נטיל שעיר תב לגבייהו דישראל חמי לון בלא חובין בלא פשעין דהא כלהו שראן ברישא דשעיר סליק לעילא ושבת לון קמי קב"ה וקב"ה חמי סהדותא דההוא מקטרגא והואיל ותיאובתיה לרחמא על עמיה אע"ג דאיהו ידע כל עובדא חס עליהון דישראל וכלא שריא בדא בגין דלא יתער רזא דדינא מלעילא ויתקף האי (ו)ישצון²⁶⁶⁸ בני עלמא דהא דא מסטרא דדינא קשיא קא אתי:
ואם זה יתעורר, הוא מתעורר בחטאי בני האדם, שהרי אין לו התעוררות לעלות למעלה לעורר דין קשה, רק משום חטאי בני אדם, שהרי בשעה שאדם עושה חטא, זה מתאסף, וכמה אלפים מסייעים שלו ומתכנסים שם ונוטלים אותו ועולים למעלה הרחמן יצילנו. ועל הכל נותן הקדוש ברוך הוא עצה לישראל להנצל מכל הצדדים, ועל זה כתוב "אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו".	ואי יתער האי בחובי בני אנשא אתער דהא לית ליה אתערו לסלקא לעילא לאתערא דינא קשיא בר בדיל חובי בני נשא דהא בשעתא דב"ג עביד חובא אתכנש האי וכמה אלף סייען דיליה ומתכנפי תמן ונטלי ליה וסלקי לעילא רחמנא לישזבן ועל כלא יהב קב"ה עיטא לישראל לאשתזבא מכל סטריין וע"ד כתיב (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו אשרי העם שיי' אלהיו ע"כ:
	סד/א

²⁶⁶⁵ כמו שאותו איש עתי נעשה סניגור עם היותו מסטרא ידיה כך הוא עם היותו קטיגור מסטרא בישא נעשה סניגור (אור יקר).

²⁶⁶⁶ הם הכחות החצונים שהם למטה ממלכות הנקראת ים, אלו הם רפש וטיט שתחת הים, "וענין ותשליך במצולות ים" היינו כל זינא אזיל בתר זיניה, אותו המקטרג הנברא מהעבירה והטינוף שהיה הקדש פגום ומטונף בו, על ידי הרחמים מגרשו אל מקומו אל מצולות ים ושם הוא מין במינו מתעכל ומתבטל. "ותשליך במצולות ים" אחת משלש עשרה מדות של רחמים שבאריך אנפין שהם רמוזים בפסוק מי אל כמוך כדפירשנו באדרא (אור יקר). פי' הם זר"ן דנוגה דב"ע שהם נק' צלמות צל דכורא מות נוקבא כמש"ל בשם הרב (מ"מ).

²⁶⁶⁷ עב פקודא מה לישיב בסוכה דף קג ע"ב (דרך אמת).

²⁶⁶⁸ וישתצון (דפ"ו).

ולא סגי מבר נש חד ומאן אתר אתנסיבו מאינון קופין דבעזרה נטלין אנרא ואייתי להו מאינון דמי דהוו מכלהו וההוא שעירא אחרא דההוא אשתאר לקב"ה עבדין ליה חטאת בקדמיתא:	ולא מספיק מאיש אחד, ומאיזה מקום נלקחים, מאותן קופות שבעזרה נוטלים שכר, ומביאים אותם מאותם דמים שהיו מכולם, ואותו השעיר האחר שהיה נשאר לקדוש ברוך הוא, עושים אותו חטאת בראשונה.
והא אוקימנא באן אתר הוה מתקשרא ²⁶⁶⁹ ולבתר דא מתקרבין הני ²⁶⁷⁰ ומתבסמין כלא ²⁶⁷¹ ואשתארו ישראל זכאין קמי קב"ה מכל חובין דעבדו וחבו קמיה ²⁶⁷² הה"ד (ויקרא מז ל) כי ביום הזה יכפר עליכם וגו':	והרי בארנו, באיזה מקום היה נקשר, ואחר כך מקריבים את אלה, והכל מתבשמים, וישראל נשארים צדיקים לפני הקדוש ברוך הוא, מכל החטאים שעשו וחטאו לפניו, זהו שנאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'".
תו אמר רבי שמעון ויאמר יעקב אל רבקה אמו הן עשו אחי איש שעיר ואנכי איש חלק" (מה הוא רומז, אלא ודאי שעשו איש שעיר, והוא מאותו שנקרא שעיר, שהרי מאותו צד הוא בא.	עוד אמר רבי שמעון "ויאמר יעקב אל רבקה אמו הן עשו אחי איש שעיר ואנכי איש חלק", מה הוא רומז, אלא ודאי שעשו איש שעיר, והוא מאותו שנקרא שעיר, שהרי מאותו צד הוא בא.
ואנכי איש חלק גבר מההוא דפליג לכל שאר עמין רברבין ממנן דכתיב (דברים ד יט) אשר חלק יי' אלהיך אותם וכתיב (דברים לב ט) כי חלק יי' עמו וגו':	"ואנכי איש חלק", איש מאותו שמחלק לכל שאר העמים ממונים גדולים, שנאמר "אשר חלק ה' אלהיך אותם", ונאמר "כי חלק ה' עמו וגו'".
תו איש חלק מתרי שעירים ואשתאר חדא דכהנא פליג(ת) להו ²⁶⁷³ חד לחולקיה וחד לקב"ה אמאי בגין דיטעין על כתפוי כל חובוי דיעקב דכתיב (ויקרא מז כב) ונשא השעיר עליו את כל עונותם ועונות תם:	עוד איש חלק, משני שעירים, ונשאר אחד שהכהן חלק אותם, אחד לחלקו ואחד לקדוש ברוך הוא, למה, כדי שיטעון על כתיפו את כל חטאי יעקב, שנאמר "ונשא השעיר עליו את כל עונותם", עונות תם.
תאנא בההוא יומא כמה פתחין פתיחין לקבליהון דישראל לקבלא צלותהון זכאה חולקהון דישראל דהא קב"ה בעא לזכאה לון	למדנו באותו יום כמה פתחים פתוחים כנגד ישראל לקבל תפלותיהם, אשרי חלקם של ישראל, שהרי הקדוש ברוך הוא רוצה לטהר אותם ולזכות אותם, זהו שנאמר "כי

²⁶⁶⁹ שאין שני שעירי חטאת אלו כשעיר החטאת, כי האחד שהיה גורל לה' "הא אוקימנא באן אתר מתקשרא" ולכן עבדין ליה חטאת בקדמיתא ואינו בכלל אלו, אלא מפני שהוא מתקשר למטה בחוץ ואלו למעלה יותר (אור יקר). פי' שהוא כנגד מוח חכמה הנז' והקדושה של חכמה שבנוגה מתברר ועולה למלכות (מ"מ).

²⁶⁷⁰ למעלה (אור יקר). פי' אחר שעושים השני שעירים של מטה אזי מתקרבין שני שעירים העליוני' ומתבסמים (מ"מ).

²⁶⁷¹ אפילו קדישי עליונין (אור יקר).

²⁶⁷² שהם מתטהרין בכל המדרגות שבמציאות בין בחצונם התחתונים דהיינו שעיר עזאזל בין בחצונם שהם מתטהרין ומתעלמין דהיינו שעיר חטאת לה', בין בפנימיים דהיינו שני שעירי חטאת ושאר הקרבנות, ואם תאמר מאי האי חטאת לה' שהוא חבירו של עזאזל היה דמו קרב פנימה בשבע למטה ואחד למעלה ואמרת שהוא למטה באחד מן המרגלים, ושעיר חטאות שאין דמן נכנס אלא בארבע מתנות על ארבע קרנות של מזבח העולה אמרת שהוא פנימה יציבא בארעא וכו', ויש לומר שאין מזה ראייה כלל דהא קיימא לן עולה לה' חטאת לה' דא סלקא ודא נחתא החטאת יורדת והעולה עולה, ועם כל זה העולה שתי מתנות והחטאת ארבע מתנות, ופרים הנשרפים ושעירים הנשרפים דמן נכנס ואין בשרן נקרב וכיוצא, והכל תלוי בסוד רמיזתם שאין פעולות אלו יורו או יכריחו על מעלתם, ודרך כלל כי שעיר החטאת גורל אחד לה' אנו עולים עמו בכל האפשר כדי לתקן שורשו פנימה ובדמו אנו קושרים כל עשר ספירות מפני שעל ידי המעשים המגונים התחתונים שרומזים בו נפרעו ונפגמו וצריך לתקן על ידו כל המעוות ולכן הובא את דמו אפילו בקדש הקדשים, והוא יורד מהמדרגה שנשתוה עם שעיר עזאזל עד למעלה שמזכירים עליו את ה' לה' חטאת. כמה פתחין וכו', ירצה תקובל כל מיני תפלה זעקה רנה שועה בכיה כל מה שירצה האדם שאין שום שער ננעל (אור יקר).

²⁶⁷³ לה (דפ"ו).

ביום הזה וגו'". ביום הזה מתעטר הכהן בכמה עטרות, ביום הזה עבודת הכהן נכבדה וגדולה מכל העבודות, לכולם נותן חלק באותם הקרבנות של הקדוש ברוך הוא, ביום הזה מתעטר (מתעורר) החסד בעולם על ידי הכהן מקריב את הקרבנות על חטאי העם, על חטאו בראשונה ואחר כך על חטאי העם.	ולדכאה לון הה"ד (ויקרא מז ל) כי ביום הזה יכפר וגו' בהאי יומא אתעטר כהנא בכמה עטרין בהאי יומא פולחנא דכהנא יקירא ורב מכל פולחנין לכלא ירב חולקא באינן קרבנין דקב"ה בהאי יומא אתעטר (ס"א אתער) חסד בעלמא על ידא דכהנא מקרב קרבנין על חוביהון דעמא על חוביה בקדמיתא ולבתר על חוביהון דעמא:
הוא מקריב עולמות עליו ועל העם, והרי בארנו את הדברים. בעוד שהיו הולכים ישבו בשדה אחת והתפללו, ירד ענן אחד של אש והקיף אותם. אמר רבי שמעון הריני רואה שרצונו של הקדוש ברוך הוא כאן, נשב, ישבו והיו אומרים דברי תורה.	מקרב עלוין²⁶⁷⁴ עליה ועל עמא והא אוקימנא מלי עד דהוו אזלי יתבו בחד חקל וצלו נחת חר עננא דאשא ואסחר לון אמר רבי שמעון הא חמינא דקב"ה רעותא דיליה הכא נתיב יתבו והוו אמרי מלי דאורייתא:
פתח ואמר "מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרחק", הרי הסתכלתי בדברי שלמה המלך ואת כולם אמר בחכמה.	פתח ואמר (משלי כה כה) מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרחק הא אסתכלנא במלוי דשלמה מלכא וכלהו בחכמ' אמרין:
בא וראה שלשה ספרי חכמה הוציא שלמה לעולם, וכולם בחכמה עליונה שיר השירים חכמה, קהלת תבונה, ומשלי דעת. כנגד שלשת אלה עשה שלשה ספרים שיר השירים כנגד חכמה, כך הוא קהלת כנגד תבונה, כך הוא משלי כנגד דעת, במה זה נראה.	ת"ח ג' ספרין דחכמתא²⁶⁷⁵ אפיק שלמה לעלמא וכלהו בחכמתא ועלאה²⁶⁷⁶ שיר השירים חכמה²⁶⁷⁷ קהלת תבונה ומשלי דעת לקבל ג' א(י)לין עבד ג' ספרים שיר השירים כנגד חכמה²⁶⁷⁸ הכי הוא קהלת לקבל תבונה²⁶⁷⁹ הכי הוא משלי לקבל דעת²⁶⁸⁰ במאי אתחזי²⁶⁸¹:
אלא כל אותם הכתובים הם בשני אופנים ראש וסוף, שני אופנים נראים, וכשמסתכלים	אלא כל אינון²⁶⁸² קראי בתרי גוויני²⁶⁸³ אינון רישא וסיפא תרי גוויני אתחזיין וכד מסתכלי

²⁶⁷⁴ עלמין (דפ"ו).

²⁶⁷⁵ ירצה שעם היות שנאמר שהם חכמה ותבונה ודעת עם כל זה כולם מצד החכמה דהיינו מדתו כאומר ותרב חכמת שלמה, וכן הוא כי שאר נביאים חברו ספריהם לאיזה סבה לנבואתם לייסר וכיוצא, ושלשה ספרים אינם אלא לגלות חכמה את העם (אור יקר).

²⁶⁷⁶ שנשפכו ממדתו וכדפי', ועם כל זה היו שלשה חלקים "שיר השירים חכמה" כאומרו כל השירים קדש דהיינו מצד החכמה ושיר השירים קדש קדשים דהיינו מפנימיות החכמה, ואינם משלים מלבושים אלא פנימיות החכמה מתגלות בסתרי האצילות כולו מחובר, "קהלת תבונה" בהבלי העולם שכן מלת קהלת להבין הנמשל מהמשל לדלות תבונה בהבלי העולם ומשם לסתרי מעשיהו כי יהביל הגשמי ובו דבק הרוחני, כמה דרושים הנסתרים שהבין שלמה מהגשמי הרוחני (אור יקר).

²⁶⁷⁷ זה הפך ממ"ש בפ' בא בדף ט"ל ע"א שיר השירים לקבל חסד וכו' ונלע"ד שהכל אמת שחג"ת הם ענפי חב"ד – שיר השירים לקבל חכמה שבו רזי תורה ואהבה כנגד חכמה שהיא רחמים, קהלת יש בו דברי כבושין כנגד בינה שהיא דין, אלא משלי במה הוא רומז לדעת (מ"מ).

²⁶⁷⁸ הכי הוא שכל דבריו דברי אהבה וחיבה מצד הימין (אור יקר).
²⁶⁷⁹ הכי הוא שכל דבריו דברי מוסר ותוכחות מצד השמאל. שכפי מה שהוא מקור הנבואה כן היא ענין הנבואה (אור יקר).

²⁶⁸⁰ שהוא לרחם על האדם להישיירו בהנהגתו, וזהו מציאות הדרושים ועל ג' יסודות אלו חבר ג' ספרים שעניינם מורה על מקורם כדפי' (אור יקר).

²⁶⁸¹ בהיותו מהמדה הזאת (אור יקר).

²⁶⁸² שבמשלי הם נחלקים עסקיו לב' חלקים חציו ימיני מדבר בצדיק וחציו שמאלי מדבר ברשע וחוטא, ועל דרך זה כל עסקיו חציו בגנות וחציו בשבח, אלא שפעמים חציו הראשון שבח וחציו השנית גנות, דהיינו תחלת הימין ואח"כ השמאל או להפך חציו הראשון גנות והחציו השנית שבח דהיינו תחלה השמאל ואח"כ הימין, אמנם קשה כי למה לא ייחס אותם לחסד גבורה תפארת אלא בעליונות חכמה ותבונה ודעת, ולזה יש לומר משום דלאו חסד ודינא ממש בקראי דאם כן היה ראוי שידבר בקהלת בעונש החוטא ובשיר השירים בשכר העובד וגם בחסד השם על ברואיו אלא ודאי שהן למעלה בשרשים אל החכמה והתבונה והדעת שהם מעין חסד דין ורחמים ולא כל כך אלא בשורשי החסד לגלות סתרי המרכבות לכל הבא למלא את יד שכלו והיינו שיה"ש וקהלת בשורשי הגבורה דהיינו בבינה להציל החוטא שלא יפול ברשת הנמשכים

זהר ויקרא חלק א'

בכתובים זה כלול בזה, וזה כלול בזה, לכן שקול כנגד הדעת הפסוק הזה. אין ראשו סופו ואין סופו ראשו.	קראי דא כליל בדא ודא כליל בדא בג"כ שקיל לקבליה דדעת האי קרא לאו רישיה סיפיה ולאן סיפיה רישיה:
וכשהסתכלתי בו, הכל כלול, אחד עם אחד, בין מסופו לראשו בין מראשו לסופו. שמועה טובה מארץ מרחק, מים קרים על נפש עיפה. מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרחק, וזה נחת רוח, כמו שזה נחת רוח כך זה נחת רוח.	וכד אסתכלנא ביה כלל כלל חד בחד בין מסיפיה לרישיה בין מרישיה לסיפיה שמועה טובה מארץ מרחק מים קרים על נפש עיפה מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרחק ודא [ודא] נייחא דרוחא כמה דהאי נייחא דרוחא כך האי נייחא דרוחא:
בעוד שהיו יושבים, בא איש אחד ואמר אשתו של רבי שמעון נרפאה מחליה, והחברים שמעו קול שהקדוש ברוך הוא סלח לאותם חטאי הדור.	עד דהוו יתבי אתא חד ב"נ אמר אנתו דר' שמעון אתסיאת ממרעהא וחברייא שמעו קלא דקב"ה שבקני לאינון חובי דדרא:
אמר רבי שמעון הרי התקיים כאן הפסוק ושמועה טובה מארץ מרחק, כך זה נחת רוח, כמו מים קרים על נפש עיפה. אמר להם, נקום ונלך, שהקדוש ברוך הוא מרחיש לנו נסים.	אמר ר' שמעון הא אתקיים הכא קרא ושמועה טובה מארץ מרחק הכי הוא נייחא דרוחא כמו מים קרים ²⁶⁸⁴ על נפש עיפה אמר [להו] (ליה) נקום ונזיל דקב"ה ארחיש לן בנסין:
פתח ואמר מים קרים על נפש עיפה זו התורה, שכל מי שזוכה לעסוק בתורה ומרוה ממנה את הנפש, מה כתוב "ושמועה טובה מארץ מרחק".	פתח ואמר מים קרים על נפש עיפה דא אורייתא דכל מאן דזכי למלעי באורייתא ומרוי נפשא מנה מה כתיב (משלי כה כה) ושמועה טובה מארץ מרחק:
הקדוש ברוך הוא מכריז עליו כמה טובות להיטיב לו בעולם הזה ובעולם הבא, זהו שנאמר ושמועה טובה, מאיזה מקום, מארץ מרחק.	קב"ה אכריז עליה כמה טבאן לאוטבא ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי הה"ד ושמועה טובה מאן אתר מארץ מרחק:
ממקום שהקדוש ברוך הוא היה רחוק ממנו בתחלה, ממקום שהיה אדם בשנאה עמו בתחלה, שנאמר "וארץ מתקוממה לו", מאותו מקום	מאתר דקב"ה הוה רחיק(א) מניה בקדמיתא מאתר דהוה ב"נ בדבבו עמיה בקדמיתא דכתיב (משלי כ כז) וארץ מתקוממה לו מההוא אתר
שמקדימים לו שלום, זהו שנאמר "מארץ מרחק", ונאמר "מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד".	סד/ב מקדימין ליה שלם ²⁶⁸⁵ הה"ד (משלי כה כה) מארץ מרחק וכתיב (ירמיה לא ב) מרחוק יי' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד וכאן חסד:
"ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו", רבי יהודה פתח ואמר, "מזמור לאסף	ויצא אל המזבח אשר לפני יי' וכפר עליו

מהגבורה ופתויים, וכן הדעת מצורף מזה ומזה מגלה הנתיבות הקדושים ואורחות עקלקלות להציל האדם מרעתם כדפי' (אור יקר).

²⁶⁸³ פי' חצי הפסוק הוא לטובה כמו החסדים, וחציו לרעה רומז לגבורות (מ"מ).

²⁶⁸⁴ פי' כמו הגשמים שהם הנאה ושמחה לעולם כך שמועה טובה שהיא אשת רשב"י שנתרפאת היא שמחה ורשב"י ע"ה תלה הקטנה בגדולה שהגדולה היא הגשמים שהם מים קרים, והקטנה היא שמועה קטנה (מ"מ).

²⁶⁸⁵ ושיעור הכתוב אם עוסק בתורה אזי שמועה טובה באה לו מהמלכות הנק' ארץ שהיתה רחוקה ממנו תחלה, וכתיב מרחוק ה' נראה לי, פירוש כיון שעוסק בתורה בלילה ה' נראה לי בסיהרא פי' בלילה כדמוכח לקמן, בין הערבים בעת מנחה (מ"מ).

אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבאו".	(ויקרא מז יח) ר' יהודה פתח ואמר (תהלים נ א) מזמור לאסף אל אלהים יי' דבר ²⁶⁸⁶ ויקרא ארץ ²⁶⁸⁷ ממזרח שמש עד מבאו:
למדנו, אלף וחמש מאות וחמשים רבוא בעלי שירה מזמרים לקדוש ברוך הוא כשמאיר היום, ואלף וחמש מאות וארבעים ושמונה בצהרים, ואלף וחמש מאות ותשעים אלף רבוא באותה שעה שנקראת בין הערבים.	תאנא אלף ²⁶⁸⁸ וחמש מאה וחמשים רבוא מארי שירתא מזמרי ל'קב"ה כד נהיר יממא ואלף וחמש מאה וארבעין ותמניא בטיהרא ²⁶⁸⁹ ואלף וחמש מאה ותשעין אלף רבוא בההיא שעתא דאקרי בין הערבים:
רבי יוסי אמר כשמאיר היום, כל אותם בעלי יבבה משבחים בדברי תשבחות כנגד הבוקר הזה (כשמתעורר), שכשמתעורר הבוקר הזה כולם מתבשמים והדין שוכך, ואומרים תשבחות, זהו שנאמר ברוך יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים, ואותו זמן (אמונה) שמחה וברכות נמצאים בעולם, והקדוש ברוך הוא מעיר את אברהם להחיותו ומשתעשע עמו ומשליטו בעולם.	רבי יוסי אמר כד נהיר יממא כל אינון מארי דיבבא ²⁶⁹⁰ משבחן במלי תושבחן ²⁶⁹¹ לקבליה דהאי בקר (כד אתער וכד) ודכד אתער האי בקר כלחו מתבסמין ודינא אשתכיד ²⁶⁹² ואמרין תושבחן הה"ד (איוב לח ז) ברוך יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים וההוא זמנא (הימנותא דברכאן) וחדוותא וברכאן ²⁶⁹³ משתכחין בעלמא וקב"ה ²⁶⁹⁴ אתער לאברהם ²⁶⁹⁵ לאחייא ליה ²⁶⁹⁶ ואשתעשע ביה ואשלמיה בעלמא:
ומנין לנו שהבוקר הזה הוא של אברהם, שנאמר "וישכם אברהם בבוקר". באותו זמן של בין הערבים כל אותם אלף וחמש מאות	ומנא לן דהאי בקר דאברהם הוא דכתיב (בראשית יט כז) וישכם אברהם בבקר בההוא

²⁶⁸⁶ ירצה שלשה משמרות שהם "אל" בבוקר מצד החסד, "אלהים" מצד הגבורה בערב, "ה" בצהרים מצד התפארת (אור יקר).

²⁶⁸⁷ משפיע למלכות העתות אלו שהם עתות שנוי המשוררים כפי המדה שהיא שולטת כדפירשנו (אור יקר).

²⁶⁸⁸ המספרים האלו לא מצאתי להם יחס אלא שכך היתה קבלה, אמנם דרך כלל של בין הערבים רבו כמו רבו לפי שעיקר שירה לצורך הגבורה ועבד הלוי הוא יוכיח, ולזה בין הערבים שהוא משמרת הגבורה תתרבה שירה והמשוררים, וגם עיקר בריאת המלאכים מהגבורה שכן פירש בספר הבהיר באצילות המדות וכן פירשו רז"ל שבשני נבראו המלאכים, לכך מלאכי הגבורה רבים, וסדר המלאכים ערב ובוקר וצהרים ולכן הם מתמעטים ממשמרה אל משמרה. ור' יוסי פליג אדר' יהודה דר' יהודה קאמר דשלשה משמרות הם בוקר צהרים ערב ור' יוסי פליג עליה ואמר דלאו הכי והכריח הענין ואמר אלא בבוקר "מארי דיבבא", ומשום דקשיא ליה מארי דיבבא הוא בסטרא דדינא תיקן (אור יקר).

²⁶⁸⁹ צ"ל בליליא. והן ג' זמנים של התפלות, ערב ובקר וצהרים, נגד אבהן כמ"ש למטה. ודליליא נגד יעקב. ולאחר חצות שהוא נגד דוד כידוע, שלכן היה נזהר בזה, ובשביל זה נק' חי וקים, והוא כולל כל ג' אבהן, ולכן כל ג' מחנות אלו נכללין ביחד. ובצפרא הן מארי דיבבא כמ"ש למטה ר"א כד נהיר יממא כו'. והן דיצירה שנק' יום. [מ"כ עה"ג. כמ"ש הבקר אור. ונא' יוצר אור] ובערב הן דיללה, של עשיי' שנק' (לילה) [ס"א לילה]. דמקננין כאן יום ולילה (פי' ביצירה מקנן ז"א שהוא יום. ובאופן עשיי' מקנן שם מלכות, לילה. המסדר). ודצפרא הן בעלי שירה, ודערב הן בעלי זמרה. ואחר חצות נקראו בעלי תהלה כמ"ש [תהלה לדוד. כן נ"ל דוד] (יהל אור).

²⁶⁹⁰ הם ביצירה בסוד יוצר אור (רח"ו)

²⁶⁹¹ פי' אותם המלאכים שהם אלף ות"ק וחמשים רבוא הם משבחים להקב"ה בבקר והם תארי דיבבא שהם מיצירה, ור' יוסי בא לפרש דברי ר' יהודה ולסייעו (מ"מ).

²⁶⁹² ולכן עם היות הבוקר חסד המזמרין בעלי הדין "מארי דיבבא" אלא שמתקנים על ידי החסד, והכריח ענין זה מאומרו "ברוך יחד ככבי בוקר ויריעו כל בני אלהים" דהיינו בבוקר מארי דדינא (אור יקר).

²⁶⁹³ לתקן וכי לא נאמר פירוש ויריעו לשון הכנעה, וירצה שכחות החסד מתגברין וכחות הדין נכנעים לפניהם (אור יקר). ולא שייכא הכנעה אלא אדרבה שהם מתמתקין ומקבלים ברכות שאם לא כן שוב אינם מקבלים ברכה כל ימיהם (אור יקר).

²⁶⁹⁴ בינה (אור יקר).

²⁶⁹⁵ דהיינו מדת חסד, ואברהם בסוד נשמתו מתגבר בחסדו (אור יקר). פי' החסדים שהם בחי' אברהם שמתעוררים בבקר (מ"מ).

²⁶⁹⁶ מצד החיים שמהחכמה שמצדה התעוררות הזווג כדפי' (אור יקר).

זמנא ודבין (דאקרי בין) הערבים כל אינון אלף וחמש מאה ותשעין אלף רבוא מארי דיללה²⁶⁹⁷ אקרון (ו)מזמרינ בההיא שעתא וקטמותא שריא בעלמא וההיא שעתא אתערותא דאתער קב"ה ליצחק²⁶⁹⁸ וקם ודאין לחייביא דעברין²⁶⁹⁹ על פתגמי אורייתא ושבעה נהרי אשא נגדין ונפקין וחלין על רישיהון דרשיעיא ושלחובי גומרינ דנורא מתערין מעילא לתתא וכדין תב אברהם לאתריה כד"א (בראשית יח לג) ואברהם שב למקומו ויומא אתפני²⁷⁰⁰ וחייבי גיהנם צווחין ואמרינ (ירמיה ו ד) אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב [בההיא] (וההיא) שעתא בעי ב"נ לאזדהרא בצלותא דמנחה²⁷⁰¹:	ותשעים אלף רבוא בעלי יללה נקראים ומזמרים באותה שעה, והקטטה שורה בעולם, ואותה שעה ההתעוררות שמעיר הקדוש ברוך הוא את יצחק ועומד ודן את הרשעים שעוברים על דברי התורה, ושבעה נהרות אש זורמים ויוצאים וחלים על ראשי הרשעים, ושלהבות גחלים של אש מתעוררות ממעלה למטה, ואז שב אברהם למקומו, כמו שנאמר "ואברהם שב למקומו". והיום פונה ורשעי הגיהנם צועקים ואומרים, "אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב". ואותה שעה צריך אדם להזהר בתפלת המנחה.
בזמנא דמטי ליליא²⁷⁰² אינון אלף וחמש מאה וארבעין ותמניא אקרון (ד)מברא לפרוכתא ואמרינ שירתא כדין דינין דלתתא מתערין ואזלין ושאמין בעלמא:	בזמן שמגיע הלילה, אותם אלף וחמש מאות וארבעים ושמונה נקראים מחוץ לפרוכת ואומרים שירה, אז מתעוררים הדינים שלמטה והולכים ומשוטטים בעולם.
ואלין אמרינ שירתא עד דיתפליג ליליא משמרה ופלגא בתר דיתפליג ליליא מזדמני בלהו אחריני כחדא ואמרי תהלות כד"א (ישעיה ס ו) תהלות²⁷⁰³ יי' יבשרו:	ואלה אומרים שירה, עד שנחלק הלילה משמרת וחצי. אחר שנחלק הלילה, מזדמנים כל האחרים כאחד, ואומרים תהלות, כמו שנאמר "ותהלות ה' יבשרו".
ר' יהודה אמר כד רעוא אשתכח בצפרא²⁷⁰⁴ תהלות יי' מבשרין²⁷⁰⁵ ר' יוס²⁷⁰⁶ אמר בתר דרוחא דצפון אתער בפלגות ליליא ואזיל ליה תהלות מבשרי עד דייתי צפרא ואתער האי בקר כדין חדוותא וברכאן אשתכח בעלמא:	רבי יהודה אמר כשנמצא רצון בבוקר תהלות ה' מבשרים. רבי יוסי אמר אחר שרוח הצפון התעוררה בחצות הלילה והלכה לה, מבשרים תהלות עד שיבא הבוקר ומתעורר הבוקר הזה, ואז שמחה וברכות נמצאים בעולם.
תאנא אמר רבי אבא²⁷⁰⁷ בלהו הכי ועילא מנהון סרכין תלתא בההיא שעתא דאתער האי	למדנו אמר רבי אבא כולם כך, ומעל כולם שלשה שרים. באותה שעה שמתעורר הבוקר הזה ומעוררים תשבחות, כל אותם אלף וחמש

²⁶⁹⁷ דעשיה (רח"ו).

²⁶⁹⁸ פי' שבין הערבים הוא שעת המנחה שהיא בחינת גבורה שהוא יצחק (מ"מ).

²⁶⁹⁹ נידון משפט הרשעים בלילה (רח"ו), ור"ל שמעת מנחה מתחילים הדינים נדון הרשעים בלילה (מ"מ).

²⁷⁰⁰ פי' שחצות היום הראשון הוא בחי' חסד וחצות ואילך בזמן המנחה הדינים מתגברים (מ"מ).

²⁷⁰¹ מכאן ראינו למ"ש בסמוך שאלף ות"ק ותשעים אלף רבוא שהם משבחים בין הערביים הוא זמן מנחה (מ"מ).

²⁷⁰² מכאן ג"כ ראינו שאלף ות"ק וארבעין ותמניא דלעיל שמשבחים בסיהרא הוא בלילה משמרה ופלגא דעת הזוהר כדעת ר' נתן דס"ל בש"ס דברכות שלש משמרות הוי הלילה ולא כרבי דס"ל ד' משמרות הוי הלילה (מ"מ).

²⁷⁰³ אומרים שירות דס' תהלים (רח"ו).

²⁷⁰⁴ פי' ר' יהודה פליג על ר' יוסי שאמר מחצות לינה ואילך אומרים תהלות, ור' יהודה ס"ל שאין אומרים תהלות רק בבקר (מ"מ).

²⁷⁰⁵ אומרים שירות דמלכות תהלים (רח"ו במ"מ).

²⁷⁰⁶ פי' חזר לסברתו שמחצות אומרים תהלות (מ"מ).

²⁷⁰⁷ פי' בא לסייע לר' יוסי ולפרש ענייני הנ' כתות המ' היטב והממונא אשר עליהם חוץ ממ"ש ר' יוסי לעיל בשעתא דמטי ליליא אינון אלף וכו' ואמרינ שירתא וכו', ואלין אמרינ שירתא עד שאתפליג ליליא וכו' דר' אבא פליג וס"ל דבחצות הראשון שכיך כולא וסערא לא אשתכח עד דאתפליג ליליא משמע שלדעתו אין אומרים שירה רק מחצות ואילך ובחצות הראשון דוממים ומבשרי תהלות מחצות ואילך אומרים תהלות כסברת ר' יוסי דלעיל (מ"מ).

342

זהר ויקרא חלק א'

מאות וחמשים רבוא מתמנה עליהם ממונה אחד ושמו הימן, כנגד שלמטה.	בקר ומתערין תושבתן כל אינון אלף וחמש מאה וחמשים רבוא אתמנא עליהו חד ממנא והימן שמייה ²⁷⁰⁸ לקבליה [ד]לתתא:
ותחת ידו שרים ממונים עליהם לתקן שיר, באותה שעה שמתעורר זמן של בין הערבים ומזמרים כל אותם אלף וחמש מאות ותשעים אלף רבוא בעלי הלילה, מתמנה עליהם ממונה אחד ושמו ידותון כנגד שלמטה, ותחת ידו ממונים עליהם שרים לתקן אותו הזמר כמו שנאמר, "זמיר עריצים".	ותחת ידיה סרכין ²⁷⁰⁹ ממנן עליהו לאתקנא שירתא בההיא שעתא דאתער זמנא דבין הערבים וזמרינן כל אינון אלף וחמש מאה ותשעין אלף ריבוא מארי דיללה אתמנא עליהו חד ממנא וידותון שמייה ²⁷¹⁰ לקבליה [ד]לתתא ותחת ידיה סרכין ממנן עליהו לאתקנא ההוא זמרא כד"א (ישעיה כה ה) זמיר עריצים:
באותה שעה שמגיע הלילה מתעוררים כל אותם שמחוץ לפרוכת, ואז הכל שוכך, ופתח לא נמצא, והדינים שלמטה מתעוררים כולם מתמנים כאחד, אלה על אלה, עד שנחלק הלילה.	בההיא שעתא דמטי ליליא מתערין כל אינון דמברא לפרוכתא כדין שכיך כלא ופטר לא אשתכח ודינין דלתתא מתערין כלהו אתמנן כחדא אלין על אלין עד דאתפליג ליליא:
אחר שנחלק הלילה וכולם מתכנסים מתמנה עליהם ממונה אחד ומכניס את כל המחנות, כמו שנאמר "מאסף לכל המחנות וגו'", ושמו אסף כנגד שלמטה, ותחת ידו כל אותם שרים ממונים ומבשרים תהלות עד שבא הבוקר.	בתר דאתפליג ליליא ומתכנשי כלהו אתמנא עליהו חד ממנא וכניש לכל משריין כד"א (במדבר י כה) מאסף ²⁷¹¹ לכל המחנות וגו' ואסף שמייה לקבליה דלתתא ותחת ידיה כל אינון סרכין ממנן ומבשרי תהלות (כדין) עד דאתי צפרא:
כיון שבא הבוקר, קם אותו נע"ר ויונק משדי אמו לטהר אותם, ונכנס לשמש. כשמתעורר הבוקר, אז היא עת רצון שמדברת המלכה עם המלך, והמלך מושך ממנו חוט אחד	וכיון דאתי צפרא קם ההוא נע"ר [יונק] (ויניק) משדי אמה לדכאה להו ועאל לשמשא ²⁷¹² כד אתער בקר כדין היא שעתא דרעוא דאשתעי מטרוניתא במלכא ²⁷¹³ ומלכא משיך מניה ²⁷¹⁴ חד ²⁷¹⁵
של ברכות, ופורס על המלכה ועל אותם שמזדווגים עמה, מי הם שמזדווגים עמה, אותם שעוסקים בתורה בלילה כשנחלק.	סה/א חוטא ²⁷¹⁶ דברכאן ופרים על מטרוניתא ועל אינון דמזדווגי לה מאן אינון דמזדווגי עמה אינון דמשתדלי באורייתא בליליא כד אתפלג:
רבי שמעון אמר אשרי חלקו של מי שבא עם המלכה בשעה שבאה לקבל את פני המלך	רבי שמעון אמר זכאה חולקיה מאן דאתי עם

²⁷⁰⁸ שכתוב בו והאמין בה' כו' ומצאת את לבבו נאמן לפניך כו', כי האמונה והבטחון תלויים בחסד. וכד"א ואברהם כו' וכתוב ויבואו המלאכים כו' דבהאי שעתא אתפרש אברהם (ומ"כ עה"ג. וז"ש (לעיל) וכד אתער האי בקר כו' הימנותא דברכאן, וכמ"ש איש אמונות רב ברכות, ונא' חדשים לבקרים רבה אמונתך) (יהל אור).

²⁷⁰⁹ סרכין (דפ"ו).

²⁷¹⁰ כמ"ש (במדרש ילקוט תהלים סב) על ידותון על הדתות והדינים (יהל אור).

²⁷¹¹ שהוא דגל הרביעי וכ"ה כאן (יהל אור).

²⁷¹² כי בחול הזווג על ידי מט"ט (רח"ו).

²⁷¹³ פ' הוא זווג יעקב ולא בן סוד ויהי בבקר והנה היא לאה, א"כ זווג זה הוא זיווג יעקב ורחל הנעשים בשחרית דחול כמ"ש הרב זלה"ה (מ"מ).

²⁷¹⁴ וז"ס אור זרוע לצדיק דאיגניז בצדיק ויוצא ממנו חוט א' בכל יום בבקר, כמ"ש יומם יצוה כו', ואח"כ אסתר ירקקת היתה וחוט של חסד כו' (מגילה יג ע"א), כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט כו' [חגיגה יב ע"ב וש"מ], וכמ"ש למטה (ס"ה ע"א) ופרים כו' ועל אינון כו', שהוא מדתה, לכן באחרית ים בודדות [ובהעתק הרד"ל. בו דר"ת. כ"מ כהעתק ולפי הנראה חסר ומוטעה. דברי דוד] (יהל אור).

²⁷¹⁵

²⁷¹⁶ כי הוא יורד תוך החוט (רח"ו).

לדבר עמה, ונמצא עמה בשעה שהמלך מושיט את ימינו לקבל את המלכה, זהו שנאמר "אשא כנפי שחר אשכנה באחרית ים", מיהו אחרית הים, אותה שעה אחרית של אותו ים, היא שכשנחלק היתה ראשית והיה דין, ועכשיו האחרית הוא שלה, שמסתלקים דיניה ונכנסת לכנפי המלך, היא וכל אותם שמזדווגים עמה, זהו שנאמר "אשכנה באחרית ים".	מטרוניתא בשעתא דאתת לקבלא אנפי מלכא לאשתעי ביה ואשתכח עמה בשעתא דאוישט מלכא ימינא לקבלא למטרוניתא הה"ד (תהלים קלט ט) אשא כנפי שחר אשכנה באחרית ים מאי אחרית ים ההיא שעתא אחרית דההוא ים הוא דכד אתפלג שירותא הוה ודינא הוה והשתא אחרית הוא דילה דמסתלקין דינא ועאלת בגדפוי דמלכא היא וכל אינון דמזדווגין לה הה"ד (שם) אשכנה באחרית ים:
ולמדנו כל אותם שעוסקים בתורה בשעה שנחלק הלילה משתתפים עם השכינה, וכשבא הבוקר והמלכה מתחברת עם המלך, הוא נמצא עמה עם המלך, והמלך פורס על כולם את כנפיו, זהו שנאמר "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי וגו'".	ותאנא כל אינון דמשתדלי באורייתא בשעתא דאתפלג ליליא אשתתף בשכינתא וכד אתי צפרא ומטרוניתא אתחברת עם מלכא הוא אשתכח עמה עם מלכא ומלכא פריס על כלהו גדפוי הה"ד (תהלים מב ט) יומם יצוה יי' חסדו ובלילה שירה עמי וגו':
למדנו באותה שעה האבות מזדמנים עם המלכה, ומקדימים לַדָּבָר עמה ולהתחבר עמה, והקדוש ברוך הוא מדבר עמה עליהם, והוא קורא לה לפרוס עליה את כנפיו, זהו שנאמר "מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ וגו'", אל זה אור החכמה ונקרא חסד, אלהים זו גבורה, יהו"ה זו שלמות הכל רחמים, ועל זה דבר ויקרא ארץ וגו'.	תאנא בההיא שעתא אבהן מזדמנין במטרוניתא וקדמין לאשתעי בהדה ולאתחברא עמה וקב"ה מליל עמה בהו והוא קארי לה לפרסא לה גדפוי הה"ד (תהלים נ א) מזמור לאסף אל אלהים יי' דבר ויקרא ארץ וגו' אל דא נהירו דחכמתא ואקרי חסד אלהים דא גבורה יהו"ה דא שלימו דכלא רחמי ועל דא דבר ויקרא ארץ וגו':
רבי אלעזר היה יושב לפני רבי שמעון אביו, אמר לו הרי שנינו אלהים בכל מקום הוא דין. יו"ד ה"א וא"ו ה"א, יש מקום שנקרא אלהים כמו אדנ"י יהו"ה, למה נקרא אלהים, והרי אותיות הרחמים הן בכל מקום.	רבי אלעזר הוה יתיב קמיה דר"ש אבוי אמר ליה הא תנינן אלהים בכל אתר דינא הוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א (ד)אית אתר דאקרי אלהים כגון [אדנ"י] (אד"י) יהו"ה אמאי אקרי אלהים והא [אתוון] רחמי ²⁷¹⁷ אינון בכל אתר:
אמר לו כך זה כתוב במקרא, שנאמר "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים", ונאמר "ה' הוא האלהים". אמר לו דבר זה ידעתי, שבמקום שיש דין יש רחמים, ולפעמים במקום שיש רחמים יש דין.	אמר ליה הכי הוא כתיב בקרא דכתיב (דברים ד לט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי יי' הוא האלהים וכתיב (מלכים א' יח כד) יי' הוא האלהים אמר ליה מלה דא ידענא דבאתר דאית דינא אית רחמי ²⁷¹⁸ ולזמנא באתר דאית רחמי אית דינא:
אמר לו, בא וראה שככה זה, יהו"ה בכל מקום רחמים, ובשעה שמהפכים הרשעים רחמים לדין, אז נאמר יהו"ה וקוראים אותו אלהים.	א"ל ת"ח דהכי הוא יהו"ה בכל אתר רחמי ובשעתא דמהפכי חייביא רחמי לדינא ²⁷¹⁹ כדין כתיב יְהוָה וקרין ליה אלהים:
אבל בא וראה סוד הדבר, שלש דרגות הן, וכל דרגה ודרגה לבדה, ואף על גב שהכל אחד ומתקשרים יחד ולא נפרדים זה מזה.	אבל ת"ח רזא דמלה ג' דרגין אינון וכל דרגא ודרגא בלחודוי ואע"ג דכלא חד ומתקשרי ²⁷²⁰ בחד ולא מתפרשי דא מן דא:
בא וראה, כל הנטיעות וכל המאורות	ת"ח כלהו נטיעין וכל אינון בוצינין (דמתלהטין)

²⁷¹⁷ דרחמי (אור יקר)

²⁷¹⁸ תרומה קנט ע"ב (לש"ו).

²⁷¹⁹ לעיל ל ע"ב וב"ר פל"ג סי' ג (לש"ו). ישנו בחי' התכללות ימינא בשמאלא ושמאלא בימינא לרעה (כללים ח"א עז ע"ד).

²⁷²⁰ בא"ס המיוחדם (רח"ו).

הללו (שמתלהטים) כולם מאירים ומתלהטים ונשקים ומתברכים מאותו נהר ששופע ויוצא שהכל כלול בו, ובו כלל הכל, והנהר הזה נקרא א"ס.	כלהו נהירין ²⁷²¹ ומתלהטין ²⁷²² ומשתקין ²⁷²³ ומתברכין ²⁷²⁴ מההוא נהרא ²⁷²⁵ דנגיד ונפיק דכלא כליל ביה ²⁷²⁶ ותרי נוסחין וכללא דכלא ביה והאי נהרא אתקרי א"ס ²⁷²⁷ ;
לגן, ומעל לגן, משום שעדן משתתף עמה ולא נפרד ממנה, ולכן כל המעיינות יוצאים ונמשכים ונשקים לכל צד, ופותחים בה פתחים, ועל כן רחמים נמצאים ממנה, ורחמים פתוחים בה, ומשום שקוראים לה אם נקבה, גבורה ודין יוצא ממנה, נקראת רחמים לבדה, הרי מצדיה מתעוררים דינים, ולכן כתוב ברחמים ונקוד בדין, האותיות ברחמים, ונשפע דין מצדה, כמו כן יהו"ה הנה דרגה אחת.	לגנתא ועילא מגנתא בגין דעדן משתתף בהדה ולא פריש ²⁷²⁸ מנה ובגין כך כל מבועין ²⁷²⁹ נפקין ונגדין ואש[ת]קין לכל עיבר ופתחין בה פתיחין ²⁷³⁰ ועל דא רחמי מנה משתכחין ורחמי פתיחין בה ובגין דקרינן לה אם נוקבא גבורה ודינא מנה נפיק אקרי רחמי בלחודהא הא מסטרהא דינין מתעריין ²⁷³¹ ובג"כ כתיב ברחמי ונקוד בדינא אתוון ברחמי ואתנגיד דינא מסטרהא וכנוונא דא יהוה האי דרגא חד:
דרגה שניה מצד הראשונה הזו, יוצאת ומתעוררת דרגה אחרת שנקראת גבורה, וזה	דרגא תניינא ²⁷³² מסטרא דהאי [קדמאה] נפיק ואתער דרגא אחרא (ד)אקרי גבורה והאי אקרי

²⁷²¹ בחסד (רח"ו), אמר לי מורי זלה"ה שמלת נטיעין נאמר על ז"ו שם נטועין במעי הבינה וכן מורה הלשון בסופו שאמר דכולא כליל ביה וכללא דכולא ביה ר"ל כי הז"א כליל בתוך אימא מקודם ואפי' כשיצא ממנו' מניח שרשו בתוכה וז"ש וכללא דכולא ביה ר"ל על הבינה שהכל מונח בה הן מקוד' שיצ' הן לאחר שיצא זעיר אנפין לחוץ ונקראין זעיר אנפין ונוקבא נטיעין כמ"ש (בראשית ב ח) ויטע ה' אלהים גן בעדן (זהר הרקיע).

²⁷²² בדין (רח"ו).

²⁷²³ לצורך חיות (רח"ו).

²⁷²⁴ לצורך זיווג (רח"ו).

²⁷²⁵ הבינה גופה הנה היא הברכה העליונה אשר כל ברכאן נפקין מתמן (כמ"ש בפ' נח סד ע"ב ופ' תרומה קס"ב ע"א ופ' אחרי ס"ה ע"א ופ' ואתחנן רס"ד ע"ב וע' פ"ח שער הברכות רפ"א) (הקדו"ש כז ע"ד).

²⁷²⁶ יסוד דאבא (רח"ו). הו"ה בניקוד אלה"ם שהוא בינה כמ"ש בזוהר (ויקרא י' סע"ב) והיא אימא עלאה הכלולה מחכמה אבא (הקדו"ש כה ע"ד).

²⁷²⁷ ז"א (רח"ו). אם (לש"ו).

²⁷²⁸ סא ע"ב (הערת הזהר).

²⁷²⁹ פירוש כי כבר ידעת מה שפירש רשב"י בפ' תרומה בסוד ס"מ של אפרסמון בד' קכ"ז ע"א דבשעתא דהדרא ויתבא רביעה על בנין דלתתא לינקא לון היא עומדת בצורת ס' סתומה ומצד זה נקראת אם לגנתא כאם המניקה בניה ובשעתה דסתים ואתגניז בגויה גו נקודה עלאה לעילא כדין חיה קיימא בדיוקנא דאת סמך סתים בגויה ואתגניז ביה לסלקא לעילא ומצד זה היא לעילא מן גנתא וזמ"ש בגין דעדן אשתתף בהדא והא פריש מינה וזה נכון ולא כפירוש מורי הרמ"ק ז"ל. ע"ל שלבינה יש שתי בחינות מתחילה היתה כלולה בחכמה ואח"כ נתפשטה והולידה וכמו שנבאר ובערך ההתפשטות היא אם לגנתא ובערך קודם ההתפשטות שהיתה כלולה בתוכו נקראת עלאה מן גנתא ושני מציאות אלו עדין הם בה וזמ"ש בגין דעדן אשתתף בהא כו' (שער מאמרי רשב"י).

²⁷³⁰ נ' שערי בינה (רח"ו).

²⁷³¹ לעיל י' סע"ב (לש"ו). בינה כלולה מחו"ג (דע"ה ח"ב דף קמא ע"א), שורש הדינין הוא בבינה אימא עלאה [כמ"ש בפ' בשלח (סד סע"א), ופ' ויקרא (י' סע"ב), ופ' אחרי (סה ע"א)] (כללים ח"א טל ע"ב), סוד סירס את הזכר ואינו מתפשט אורו למטה, ונודע הוא כי תחת החזה שם הוא התחלת האימא ונמשך עד הטבור, והרי נפסק אור המזל עליון, וכן אור דהאבא העיקרי הוא נפסק מהאימא, וכן התלבשות אימא על אבא הוא מהפרסא ולמטה שבו, וע"ז נעשה לשורש הגבורות ומסטרהא דינין מתעריין (כמ"ש בפ' בשלח ס"ד סע"א ופ' ויקרא י' סע"ב ופ' אחרי סה ע"א). והוא כמו שאמר הגר"א בספד"צ (פרק א בד"ה חד לאלף יומין יב ע"ב) כי ענין סירס את הזכר הוא שגנזו ביסוד ואינו יוצא ממנו, והוא סוד הסירוס שאין היסוד מוליד (כללים ח"א פא ע"ג).

²⁷³² ר"ל כי עיקרו דז"א הוא באמת ג"כ השם הו"ה ב"ה, כי עיקר הגילוי דהשם הו"ה ב"ה הנה הוא בז"א, ע' ספד"צ רפ"ד ובהגר"א שם (כח ע"ב), ובדברינו בספר הקדו"ש שער ז פרק ד. אך עכ"ז הנה מתחיל בז"א הגילוי דשם אלה"ם ג"כ, והוא בהחיצוניות שבו, וזהו שאמר הזוה"ק הנז' וביה אתאחיד, ור"ל הגם שעיקרו הוא בשם הו"ה ב"ה, עכ"ז הנה אחוז בו השם אלה"ם ג"כ (כללים ח"א לט ע"ב). הנה אנו רואין מפורש בדברי הזוה"ק הללו כי הגילוי בשם אלה"ם התחלתו הוא מז"א דאצילות, כי הרי אמר ושירותיה מזעיר אפין הוא, וכן נמצא ג"כ בדברי הרב בשער הקדמות (דף לו ע"ב סמוך לסופו) בענין הק"כ צרופי אלה"ם,

זֶהר וִיקְרָא חֶלֶק א'

אלהים באלין אתון ממש²⁷³³ ושירותא (חד)²⁷³⁴ מזעיר אפין הוא וביה אתאחיד²⁷³⁵ ובגין דאתאחיד (האי) בהאי כתיב יי' הוא האלהים כי יי' הוא האלהים²⁷³⁶ באלין אתון והוא חד ודא הוא דרגא תניינא:	נקרא אלהים באותיות הללו ממש, והראשית (אחת) היא מזעיר אנפין, ובו נאחזה, ומשום שנאחזה (זה) בזה, כתוב ה' הוא האלהים, כי ה' הוא האלהים, באלו האותיות, והוא אחד, וזוהי דרגה שניה.
דרגא תליתאה צדק כתר ברתאה האי בי דינא דמלכא ותאנא אדני הכי כתיב והכי אקרי וכי' בהאי שמא אתקרי והאי [שמא] באתר דא אשתלים²⁷³⁷ ואלין אינון ג' דרגין דאקרון בשמהן²⁷³⁸ דדינא וכלא מתקשר חד בחד בלא פרודא כמה דאוקימנא:	דרגה שלישית, צדק כתר אחרון, הרי בית דין של המלך. ולמדנו אדניי, כך כתוב, וכך נקרא. וכנסת ישראל נקראת בשם הזה, והשם הזה במקום הזה נשלם, ואלו הן שלש דרגות שנקראות בשמות הדין, והכל נקשר אחד עם אחד בלי פירוד כמו שבארנו.
א"ל [אי] ניחא קמיה דאבא הא שמענא בהאי²⁷³⁹ דכתיב (שמות ג יד) אהיה אשר אהיה ולא קיימנא²⁷⁴⁰ ביה א"ל אלעזר ברי הא אוקמוה חברייא והשתא בחד מלה אתקשר בלא²⁷⁴¹	אמר לו, אם נוח לפני אבא הרי שמעתי על זה שנאמר "אהיה אשר אהיה", ולא עמדתי בו. אמר לו אלעזר בני, הרי פרשוה החברים, ועכשיו בדבר אחד הכל נקשר,
סה/ב	
ורזא דמלה הכי הוא:	וסוד הדבר כך הוא.
אהיה²⁷⁴² דא כללא [דכללא]²⁷⁴³ (וכד) דכד שבילין סתימין ולא מתפרשין וכלילין בחד אתר	אהיה זה כלל של הכל, שכאשר שבילים סתומים ולא מתפרשים וכלולים במקום אחד, אז נקרא אהיה, הכלל של הכל, סתום ולא

וכו' אמנם במב' ש שער הקליפות (פרק ב דף נז ע"ב) הנה אמר שם בפירוש כי הם מתחילים רק מן ז"א דבריהם ולמטה ולא למעלה ממנו וכו' (כללים ח"ב לט ע"ב).

²⁷³³ נ"ל משום דרישא דמלכא בחו"ג אתתקן ונמצא שהגבורה שירותא חד מז"א בסוד כלי הבינה (רח"ו).

²⁷³⁴ ע"ח נסירה א' גורס המוסגר.

²⁷³⁵ ע"י החטא דעץ הדעת הנה לא נמשך בז"א המוחין דהאבא הכללי המוחין דחיה שהם המוחין דגדלות שני, ולא נתייסדו הם בו בקביעות אלא רק לפעמים ולעתים, שהוא רק בעת הצורך לזווגי דפב"פ אשר דישראל עם רחל כנודע, ולא נתייסדו בו בקביעות אלא המוחין דהאימא בלבד ע' מוחין דצלם (פרק ו) ומב' ש (ש"ה ח"א פ' ט"ו), לכן הנה ישנם עתה שהוא בכל משך זמן דהעוה"ז הגילוי דשם אלהים בז"א ג"כ, וכמ"ש בזה"ק פ' אחרי (סה ע"א) (כללים ח"א קח ע"ד).

²⁷³⁶ בכל משך זמן דהעוה"ז הנה הוא גילוי והנהגתו ית"ש בהשמות דהמ"ה וב"ן וכן הוא גילויים ג"כ בהב' שמות הרי"ה אלהים וכן בהו"ה אדניי זה שמי זה זכרי (ע' זוה"ק בראשית כ' ע"א ופ' אחרי סה ע"א) (כללים ח"ב דף קכז ע"ב).

²⁷³⁷ ר"ל כי השם אדניי שהוראתו הוא אדון הכל, והוא השופט כל הארץ העושה ועשה כל המעשים, הנה נשלם פעולתו והוראתו בהמלכות, כי שם הוא גילוי ית"ש שהוא אלהי כל הארץ ואין אלהים זולתו כלל וכלל, ומסיים הזוה"ק עוד ואמר, ואלין אינון ג' דרגין דאקרון בשמהן דדינא וכלא מתקשר חד בחד בלא פרודא עכ"ל ע"ש. ונתייסד שורש הדינין בהבינה שהוא בהג"ר, ובכלל האצילות הנה הוא בהמ"ס דא"א שהיא בוצד"ק, וכן בכלל העולמות הנה נעשה היסוד להסדר דהנקודות גם בההתפשטות הא' דלהעקודים אשר הוא מהעולמות דא"ס. וכן הצמצום הראשון הנה הוא נעשה בא"ס עצמו, וכ"ז הוא הכל בסוד יתיב על כורסיא דשביבין לאכפייא לון, כי מזה הנה נמשך המתקת כל הדינין שנמתקין ומתבסמין תמיד (כללים ח"ב לט ע"ב).

²⁷³⁸ בשמהון (דפ"ו).

²⁷³⁹ יח ע"א (הערת הזהר).

²⁷⁴⁰ קיימא (דפ"ו).

²⁷⁴¹ שמות הכללים דאצילות הוא רק אהי"ה יהו"ה אדניי שהם שמות דא"א זר"ן, ע' זוה"ק אחרי מות (סה ע"א וע"ב) ובתיקונים (קמב ע"ב), אבל אר"א אין להם שמות בפנ"ע (כללים ח"א כז ע"ד).

²⁷⁴² שמות הכללים דאצילות הוא רק אהי"ה יהו"ה אדניי שהם שמות דא"א זר"ן, ע' זוה"ק אחרי מות (סה ע"א וע"ב) ובתיקונים (קמב ע"ב), אבל אר"א אין להם שמות בפנ"ע (כללים ח"א כז ע"ד).

²⁷⁴³ פי' אריך ועיין פי' ויקרא בדף י"א ע"א (מ"מ).

כדין אקרי אהיה כללא כללא סתים ולא אתגלייא בתר דנפק [מיניה] שירותא²⁷⁴⁴ וההוא נהר אתעבר לאמשכא כללא כדין אקרי אשר אהיה כלל' ע"כ אהיה אהיה זמין לאמשכא ולאולדא כללא²⁷⁴⁵:	נגלה. אחר שיצאה ממנו ראשית, ואותו נהר עבר למשוך את הכל, אזי נקרא אשר אהיה, כלומר על כן אהיה, אהיה מזומן להמשיך ולהוליד הכל.
אהיה כלומר השתא אנא הוא²⁷⁴⁶ כלל כללא [דכל] (בלא) פרטא אשר אהיה דאתעברת אמא וזמינת לאפקא פרטין כללו ולא אתגלייא שמא עלאה²⁷⁴⁷ לבתר בעא משה למנדע פרטא דמלה מאן הוא עד דפריש ואמר אהיה (ס"א יהו"ה) דא הוא פרטא²⁷⁴⁸ והכא לא כתיב אשר אהיה²⁷⁴⁹ ואשכחנא בספרא דשלמה מלכא אשר בקיטורא דעדונא²⁷⁵⁰ קסטירא²⁷⁵¹ ובחברותא עלאה (עלאה חברותא) אשתכח²⁷⁵² כד"א (בראשית ל יג) באשרי כי אשרוני בנות אהיה זמינא לאולדא²⁷⁵³:	אהיה, כלומר עכשיו אני הוא הכלל של הכל, הכלל של כל פרט. אשר אהיה, שהתעברה האם ועתידה להוציא את כל הפרטים ולגלות את השם העליון. אחר כך רצה משה לדעת מהו פרט הדבר עד שפרש ואמר, אהיה (יהו"ה) זהו פרט, וכאן לא כתוב אשר אהיה. ומצאתי בספרו של שלמה המלך, אשר בקשר של עדון הממשלה נמצאת בחברותא עליונה, כמו שנאמר "באשרי כי אשרוני בנות", אהיה עתידה להוליד.
ת"ח היך נחית מדרגא לדרגא ולאודע' רזא דשמא קדישא (לאחזאה קב"ה) למשה בקדמיתא אהיה כללא דכללא סתים דלא אתגלייא וכללו כמה דאמינא וסימן (משלי ח ל) ואהיה אצלו אמון [וגו'] וכתיב (איוב כח יג) לא ידע אנוש ערכה וגו' לבתר אפיק ורזא דשירותא עלאה ראשיתא דכללא וההוא נהרא אימא עלאה²⁷⁵⁴ אתעברת וזמינא לאולדא ואמר אשר אהיה זמינא לאולדא ולתקנא כללא:	בא וראה איך יורד מדרגה לדרגה להודיע את סוד השם הקדוש (להראות את הקדוש ברוך הוא) למשה בראשונה, אהיה הכלל של הכל, הנסתם שלא התגלה כלל כמו שאמרנו. וסימן "ואהיה אצלו אמון וגו'", ונאמר "לא ידע אנוש ערכה וגו'", אחר כך הוציא (סוד של הראשית העליונה תחלת הכל ו) אותו הנהר האם העליונה שהתעברה ועתידה להוליד ואמר אשר אהיה עתידה להוליד ולתקן הכל.
לבתר שארי לאולדא ולא כתיב אשר אלא אהיה כלומר השתא יפיק ויתתקן כללא בתר דנפיק	אחר כך התחילה להוליד, ולא כתוב אשר, אלא רק אהיה, כלומר עכשיו יוציא ויתתקן הכל אחר שהכל יצא. וכל אחד ואחד

²⁷⁴⁴ פי' אחר שיצאו מאריך אבא הנקרא שירותא וההוא נהר שהיא בינה נתעברה בזו"ן כדין אקרי אשר אהיה שהם או"א אשר אב"א שהוא ראש, ואהיה בינה (מ"מ).

²⁷⁴⁵ פי' כמ"ש הרב שאהיה מורה על העיבור (מ"מ).

²⁷⁴⁶ פי' חזר לפרש הענין היטב שאהיה הא' הוא אריך אשר אהיה הם או"א (מ"מ).

²⁷⁴⁷ פי' זעיר הנקרא הו"ה (מ"מ). הא"א הנה הוא רק השורש דכל עולם, שהרי הוא רק בהקוצו של י' דהשם הכללי שבכל עולם, וגילוי הוא באו"א וזו"ן וכנ"ל, לכן נקרא א"א בשם אהיה, שהוראתו הוא על לעתיד, אנא זמין לאתגליא כמ"ש בפ' ויקרא (יא ע"א) ופ' אחרי (סה ע"ב), והוא במה שמתגלה אח"כ בהד' פרצופים או"א זו"ן, שהם הד' אותיות דהשם הו"ה ב"ה, אבל הוא עצמו הנה הוא רק בבחי' אהיה, כי אין לו גילוי בשם הו"ה ב"ה, אלא רק בקוצו של י' (הקדו"ש לד ע"ג), נקראו אורות המקיפים רק בשמות של אהיה וכמ"ש בשער השמות (פרקים ג ד ו), כי הוראת אהיה הוא רק לעתיד, אנא זמין לאתגליא כמ"ש בזוה"ק (אחרי מות דף סה ע"ב), כי כל המקיפים הוה עיקר גילויים רק לעתיד (ביאורים ח"א כג ע"ב).

²⁷⁴⁸ פי' בינה ואהיה הג' שזה מורה על זמן הלידה דזעיר שאימא ילדתו כדמפרש בסמוך ובכך קראה פרטא, ואי גרסי' הו"ה זה היה פרטא א"ש שהוא זעיר הנק' הו"ה (מ"מ).

²⁷⁴⁹ ויחי קלה (הערת הזהר).

²⁷⁵⁰ פי' בקשר העדון שהוא אבא הנק' עדן קסטירא עילאה שהיא אימא (מ"מ).

²⁷⁵¹ אוהל כי אהל היא בינה, כמד"א באשרי פי' שבינה נק' אשר על שם שמתחברת עם חבא הנק' אשר שהוא ראש (מ"מ).

²⁷⁵² דהיינו שמתחברת עם אבא ומזדווגים ומתעברה מזעיר ולכך נכתב ע"ג בקיטורא קשר וע"ש (מ"מ).

²⁷⁵³ פי' אהיה הג' מורה על זמן הלידה וכדבסמוך (מ"מ).

²⁷⁵⁴ ור"ל שאריך הוציא אימא המזדווגת עם אבא ומתעברת בזעיר (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

כלא ואתתקן כל חד וחד באתריה שבק כלא ואמר יהו"ה דא פרטא²⁷⁵⁵ ודא קיומא ובההיא שעתא ידע משה רזא דשמא קדישא סתים וגליא ואתדבק (ב)מה דלא אתדבקו שאר בני עלמא זכאה חולקיה אתא ר' אלעזר ונשיק ידוי:	נתקן במקומו, עזב את הכל, ואמר יהו"ה זה פרט, וזה הקיום. ובאותה שעה ידע משה את סוד השם הקדוש הנסתם והנגלה, ונדבק במה שלא נדבקו שאר בני העולם, אשרי חלקו, בא רבי אלעזר ונשיק ידו.
א"ל אלעזר ברי מכאן ולהלאה אודהר דלא למכתב שמא קדישא²⁷⁵⁶ אלא כדקא יאות דכל מאן דלא ידע למכתב שמא קדישא כדקא יאות ולקשרא קשרא דמהימנותא קשרא דחד בחד בגין ליחדא שמא קדישא עליה כתיב (במדבר טו לא) כי דבר יי' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת וגו' אפי' דגרע חד דרגא או חד קשרא מאת חד מנייהו:	אמר לו, אלעזר בני מכאן והלאה הזהר שלא לכתוב את השם הקדוש אלא כראוי, שכל מי שלא יודע לכתוב את השם הקדוש כראוי, ולקשר את קשר האמונה קשר של אחד עם אחד כדי לייחד את השם הקדוש, כתוב עליו "כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת וגו'". אפילו שהחסיר דרגה אחת או קשר אחד מאות אחת מהן.
ת"ח י' בקדמיתא כללא דכלא סתים מכל סטרין שבילין לא מתפתחין כללא דדכר ונוקבא²⁷⁵⁷ קוצא דיו"ד²⁷⁵⁸ דלעילא רמיוז לאין לבתר י' דאפיק ההוא נהרא²⁷⁵⁹ דנגיד ונפיק מניה ולא תעברא מניה ה' בהאי כתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן²⁷⁶⁰ יוצא ולא יצא²⁷⁶¹ בג"כ לא בעיא לאתפרשא מניה ובג"כ [כתיב] (שיה"ש א ט) רעיתי:	בא וראה י' בראשונה הכלל של הכל, נסתר מכל הצדדים, השבילים לא נפתחים, הכלל של זכר ונקבה. קוצו של יו"ד שלמעלה רומז לאין, אחר כך י' שמוציאה את אותו הנהר שנמשך ויוצא ממנו ולהתעבר ממנו ה', בזה כתוב "ונהר יוצא מעדן", יוצא ולא יצא, לכן צריך שלא להפרד ממנו, ולכן כתוב "רעיתי".
ואי תימא נהר כתיב [משמע] חד והא הכא ג' הכי הוא ודאי²⁷⁶² י' אפיק תלתא ובתלתא אתכלל כלא י' אפיק לקמי[ה] ההוא נהר ותרין בגין דינקא להו אמא²⁷⁶³ ואתעברת מנייהו²⁷⁶⁴ ואפיק לון:	ואם תאמר כתוב נהר, משמע אחד, והרי כאן שלשה. זה כך ודאי, י' מוציאה שלשה, ובשלשה הכל נכלל. י' מוציאה לפניה אותו נהר, ושני בנים שמניקה האם והתעברה מהם,

²⁷⁵⁵ פי' זעיר הנק' הו"ה (מ"מ).

²⁷⁵⁶ פי' ר"א היה כלול בכל והיה סופר מובהק לכך אמר לו אביו "איזדהר" וכו' (מ"מ).

²⁷⁵⁷ פי' ר"ד דיו"ד הם ז'נ' נמצא שהי"ד שהוא בח' אבא הוא כולל זכר ונקבה (מ"מ).

²⁷⁵⁸ הוא אריך (מ"מ).

²⁷⁵⁹ פי' אחר שאריך רמוז בקוץ הי"ד, עוד יו"ד אפיק ההוא נהר ור"ל ר"ד דיו"ד הם ג"כ צורת ה' שהיא בינה שכלולה באבא בסוד הבן בחכמה וממנו יצאה ואעפ"י שאריך הוציא או"א מ"מ גם אבא נותן הארה לאימא כמ"ש הרב בדדוש המקיפים באוצ"ח (מ"מ).

²⁷⁶⁰ שמות פג ע"א (הערת הזהר).

²⁷⁶¹ פי' שזווג או"א תדיר ולא פסיק והא הכא ג' פי' אימא וז'נ' כולם יצאו מאבא, ואיך אמר ונהר יוצא, דמשמע אימא לבד היה שיצאה מאבא (מ"מ).

²⁷⁶² ר"ל באמצעות אימא יצאו ז'נ' מאבא ולפי שהעיקר שיצא מאבא היא בינה לכך כתוב ונהר יוצא וכו' (מ"מ).

²⁷⁶³ עי' שער מאמרי רשב"י נג ע"ב ונט רע"א (לש"ו). ז"ל נג ע"ב: הלשון הזה קשה מאד להולמו דהל"ל דאתעברת מנייהו בקדמיתא ולבתר דינקא להו כי העיבור קדם אל היניקה ועוד דמשמע דלבתר דהו בנים ממש בפועל חזרה להתעבר מהם וצריך להבין כל זה. אבל הענין יובן עם הנ"ל כי כבר נולדו בראשונ' וינקא לון ולבתר הכי אחר תשעה שנים חזרה ואתעברת מנייהו בסוד עיבור שני לצורך המוחין דהולדה כנז' ואח"כ אפיקת לון כו'. וז"ל נט ע"א: סוד הענין הוא כי בהיות אימא בקוץ התחתון של הי"ד כנז' אז הוה ינקא אימא להו לברא וברתא הרמוזים בשתי אותיות ר"ד של המילוי כנז' ולבתר רוצה לומר כשנאצלה אימא ונתישבה במקומה הראוי לה שהוא באות ה' ראשונה של הו"ה כנז' אז אתעברת מנייהו כי מאותם שתי אותיות ו"ד דמילוי הי"ד שהם ברא וברתא אתעברת מנייהו ממש ונעשית צורה ה' כנז'. וכן עי' פע"ח כו ע"ד.

²⁷⁶⁴ פי' הנהר הנמשך מן ה' שהוא גג ה' כנז' בפ' ויקרא דף י"א וב' בנין שהם ז'ון הנמשכין מן הנהר כנז' שרגל ימין של ה' הוא ז'ון נעלמת בד' ואח"כ נכללין ובאים לפתח הלידה שהוא ו' קטנה שבתוך ה'.

348

זהר ויקרא חלק א'

ומוציאה אותם.	
אחר כך ה', כדוגמא זה ה', והם בנים תחת האב, והאם אחר שהולידה הוציאה בן זכר, ושמה אותו לפניו.	לבתר ²⁷⁶⁵ ה' כנוונא דא ה' ²⁷⁶⁶ ואינון בנין תחות אבא ואמא בתר דאולידת אפיקת בן דכר ושווייה לקמה:
וצריך לכתוב ו', וזה יורש את נחלת האב והאם, ויורש שני חלקים, וממנו נזונית הבת, ועל כן צריך לכתוב אחר כך ו"ה כאחד, כמו שה"א ראשונה י"ה כאחד, ולא צריך להפרידם, כמו כן כאן ו"ה כאחד ולא צריך להפרידם, והרי בארנו את הדברים, והדברים הללו עולים למקום אחר, אשרי חלקם של הצדיקים שיודעים את הסודות העליונים של המלך הקדוש וראויים להודות לו, זהו שנאמר "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך".	ובעי למכתב ו' והאי ירית אחסנתא דאבא ואמא וירית תרין חולקין ומניה אתון ברתא ועל דא בעי למכתב לבתר ו"ה ²⁷⁶⁷ כחדא כמה דה"א קדמאה י"ה כחדא ולא בעי לאפרשא לון אוף הכא ו"ה כחדא ולא בעי לאפרשא לון והא אוקימנא מלי ולאחר אחרא סלקין הני מלי זכאה חולקהון דצדיקייא דידעין רזיון עלאין דמלכא קדישא ויתחזון לאודאה ליה הה"ד (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך:
למדנו, אמר רבי יהודה אל אלהים דבר ויקרא ארץ, שלמות הכל, שלמותם של האבות הקדושים, דבר ויקרא ארץ, להמצא עם כנסת ישראל בשלמות ובשמחה, ומאיזה מקום הוא נמצא עמה, חזר ואמר, "מציון מכלל יופי אלהים הופיע".	תאנא א"ר יהודה אל אלהים יי' דבר ויקרא ארץ שלימו דכלא שלימו דאבהן קדישי דבר ויקרא ארץ לאשתכחא בכ"י בשלימו בחדוותא ומאן אתר הוא אשתכח עמה הדר ואמר (תהלים נ ב) מציון ²⁷⁶⁸ מכלל יופי אלהים הופיע:
למדנו כשרצה הקדוש ברוך הוא לברא את העולם שלמטה, עשה הכל כדוגמא שלמעלה, עשה ירושלים מרכז כל הארץ, ומקום אחד שנקרא ציון עליה, ומהמקום הזה מתברכת, ובמקום הזה של ציון מתחיל העולם להבנות, וממנו נבנה, זהו שנאמר "אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ", ממזרח שמש עד מבואו, ומאיזה מקום, "מציון מכלל יופי	תאנא כד בעא קב"ה למברי עלמא דלתתא כלא כנוונא דלעילא עב(י)ד ליה עב(י)ד ירושלם אמצעיתא דכל ארעא ואתר חד דאקרי ציון עלה ומהאי אתר מתברכא ובהאי אתר דציון שארי עלמא לאתבנאה ומניה אתבני הה"ד (תהלים נ א) אל אלהים יי' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו ומאן אתר מציון מכלל יופי
	ס/ו א
אלהים הופיע, כלומר מציון שהיא שלמות של היופי של העולם אלהים הופיע. בא וראה לא התברכה ירושלים אלא רק מציון, וציון מלמעלה, והכל נקשר אחד עם אחד.	אלהים הופיע כלומר מציון דהוא שלימו דיופי דעלמא אלהים הופיע ת"ח לא אתברכא ירושלם ²⁷⁶⁹ אלא מציון ²⁷⁷⁰ וציון מעילא ²⁷⁷¹ וכלא חד בחד אתקשר:

ואמר דינקא להו ואתעברת מינהו. נתב' אצלינו בכמה מקומות שזהו עיבור ב' של גדלות דמוחין אחר היניקה שחוזרת להתעבר שנית מהם כדפי' בהקדמת אד"ז ע"ש (זהר הרקיע).
²⁷⁶⁵ ר"ל שמוציאה אותן אחר כל זה ואז יהיה צורת ה' כגוונ' דא ה' ולפי שלא תחשוב שהיציאה הזאת היא יציאה ממש לחוץ לזה אמר ואינון בנין תחות א"ו וא"ל שעדיין הם בכללות הה' והם תחות וכו' והנהר בתר דאולידת נקרא יציאה ממש לחוץ וז"ש ושווייה לקמיה (זהר הרקיע).

²⁷⁶⁶ בציון זה לרמז על ישס"ת (מ"מ).

²⁷⁶⁷ הציון הוא כה (רח"ו), (מ"מ).

²⁷⁶⁸ יסוד דכורא (רח"ו).

²⁷⁶⁹ מלכות (רח"ו).

²⁷⁷⁰ יסוד (רח"ו).

²⁷⁷¹ יסוד מת"ת (רח"ו).

למדנו אמר רבי יהודה "ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו", אל המזבח סתם (כביכול) כמו שנעשה למטה נעשה למעלה, והכל נקשר אחד באחד. ולמדנו, כמו שביום הזה מכפר הכהן למטה, כך גם למעלה.	תאנא א"ר יהודה ויצא אל המזבח ²⁷⁷² אשר לפני יי' וכפר עליו (ויקרא טז יח) אל המזבח סתם ²⁷⁷³ (כביכול ²⁷⁷⁴) כמה דאתעביד לתתא אתעביד לעילא וכלא אתקשר חד בחד ותאנא כמה דבהאי יומא מכפר כהנא לתתא הכי נמי לעילא:
וכאשר הכהן שלמטה מסדר את עבודתו, כך גם הכהן שלמעלה (כביכול) לא נמצא למעלה עד שנמצא למטה, וממטה מתחילה לעלות קדושת המלך העליון, וכל העולמות נמצאים אחד לפני הקדוש ברוך הוא.	וכד כהנא דלתתא מסדר פולחניה כהנא דלעילא ²⁷⁷⁵ הכי נמי (כביכול) לא אשתבח לעילא עד דאשתבח לתתא ומתתא שאר ²⁷⁷⁶ לסלקא קדושה דמלכא עלאה ומשתכחין כללו עלמין ²⁷⁷⁷ חד קמיה דקב"ה:
אמר רבי יהודה אלמלא היו יודעים ישראל למה צוה הקדוש ברוך הוא על ישראל להוכיח אותם יותר מכל שאר העמים, ידעו שהרי הקדוש ברוך הוא השאיר את שלו ולא גבה מהם אחד ממאה.	א"ר יהודה אלמלא הוו ידעין ²⁷⁷⁸ ישראל אמאי קב"ה פקיד עליהו דישאל לאוכחא להו יתיר מכל שאר עמין ינדעון דהא קב"ה שביק ידיה ולא גבי מנהון חד ממאה:
למדנו שלקדוש ברוך הוא יש כמה מרכבות וכמה חיילות וכמה שליטים ממונים שנמצאים בעבודתו, כשזימן את ישראל בעולם הזה, הכתירם בכתרים קדושים כדוגמא שלמעלה, השרה אותם בארץ הקדושה כדי שימצאו בעבודתו, וקשר את כל העליונים עם ישראל, ושמחות לא נכנסות לפניו, ועבודה לא נעשית לפניו למעלה, עד שישראל עושים למטה.	תאנא קב"ה כמה רתיבין כמה חיילין אית ליה כמה שולטנין ממנן משתכחין בפולחניה כד זמין להו לישראל בהאי עלמא אכתר לון בכתרין קדישין כגוונא דלעילא אשרי לון בארעא קדישא בגין דישתכחו בפולחניה קשיר לכולהו עלאי בהו בישראל וחדוון לא עאלין קמיה ופולחנא לא אתעביד קמיה לעילא עד דישאל עבדין לתתא:
כל זמן שישראל נמצאים בעבודת רבונם למטה, כך גם למעלה. (כביכול) בזמן שישראל מבטלים את העבודה למטה, הם מבטלים למעלה, והעבודה לא נמצאת לא למעלה ולא למטה, ועל שישראל בטלו את עבודתו של הקדוש ברוך הוא כשהיו שרויים בארץ, כך גם למעלה, כל שכן אחר כך.	כל זמנא דישאל משתכחין בפולחניה דמאריהון לתתא הכי נמי לעילא (כביכול) בזמנא דישאל בטלי פולחנא לתתא ²⁷⁷⁹ בטלי לעילא ופולחנא לא אשתבח לא לעילא ולא לתתא ועל דישאל בטלו פולחנא דקב"ה כד שראן בארעא הכי נמי לעילא כ"ש לבתר ²⁷⁸⁰ :
אמר הקדוש ברוך הוא, ישראל אם אתם יודעים כמה אוכלוסים וכמה חיילות מתעכבים בשבילכם, תדעו שאינכם ראויים	אמר קב"ה ישראל אי אתון ידעין כמה אכלוסין כמה חיילין מתעכבין בגיניכו תנדעון דלית אתון

²⁷⁷² מכיוון שלא פירש הכתוב ואמר אל מזבח הזהב וכיוצא מורה דסתם מזבח קאמר לרמוז אל המזבח העליון דהיינו המלכות והיינו אשר לפני ה' כדמסיק (אור יקר).

²⁷⁷³ יסוד דנוק' (רח"ו). ואמר הזוהר סתם לפי שבינה ג"כ נק' מזבח הפנימי, אבל סתם מזבח הוא במלכות (מ"מ).

²⁷⁷⁴ משום דהתם נמי שייך כפרה לגבי פגם העוונות ולהכי אמר כביכול (אור יקר).

²⁷⁷⁵ חסד ויש שפירשו כהן גדול בחכמה ולי [נראה] ביסוד וכבר הרחבתי בפרשת צו ענין זה בסדר העבודה אשר לי, וענין מכפר ירצה משפיע סוד שפע ואור הרחמים להאיר המדות החשוכות כדפירשנו שם ואבאר בפרשה עצמה בע"ה (אור יקר). הפנימי הוא גם משפיע על המדות ומייחדם בפירוש סדר העבודה במדות העליונות ובאותם הייחודים הרמוזים בה (אור יקר).

²⁷⁷⁶ בסוד התעוררות כדפי' בספ"ר בשער מהות והנהגה (אור יקר).

²⁷⁷⁷ בסוד שלשת עשיה יצירה בריאה אצילות (אור יקר).

²⁷⁷⁸ כדמסיק לקמיה שישראל הם בקדושה וכל העולמות הקדושי' העליונים תלויים בהם וכשהם פוגמים אלו העולמות הרוחניים נפגמין מה שאין כן באומות העולם, לכן עון ישראל קשה הרבה ולא כן עון אומות עולם כי מי הכניסם כדי שיפגמו (אור יקר).

²⁷⁷⁹ מרצונם (אור יקר).

²⁷⁸⁰ שנחרב הבית שגם כן נתבטלה עבודה עליונה (אור יקר). אחר הגלות (רח"ו).

כדאי למיקם בעלמא אפילו שעתא חדא ועב"ד מה כתיב (ויקרא כו מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים וגו' (בג"כ) ויצא אל [ה]מזבח אל המזבח סתם²⁷⁸¹ אשר לפני יי' סתם²⁷⁸² וכפר עליו לבתר²⁷⁸³ ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם וגו' (ויקרא מז כד) וכפר עליו מאי קא מיירי²⁷⁸⁴ א"ר יוסי לאתערא חסד בעלמא בקדמיתא²⁷⁸⁵:	לעמוד בעולם אפילו שעה אחת, ועל כל זה מה כתוב, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים וגו', (לכן) ויצא אל המזבח, אל המזבח סתם. אשר לפני ה' סתם, וכפר עליו, אחר כך ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם וגו' וכפר עליו, במה מדובר, אמר רבי יוסי להעיר חסד בעולם בתחלה.
תאנא כתיב (ויקרא מז מז) וכפר על הקדש מטמאות²⁷⁸⁶ בני ישראל מאי וכפר על הקדש²⁷⁸⁷ אלא א"ר אלעזר הא תנינן חייביא עבדין פגמיותא²⁷⁸⁸ לעילא ומתערין דינין וגרמין לאסתאבא מקדשא²⁷⁸⁹ וחויא תקיפא שארי לאתנלאה²⁷⁹⁰ וכדין דינין מתערין בעלמא ובהאי יומא בעי כהנא לדכאה כלא²⁷⁹¹ ולאטעטרא (ס"א ולאתעטרא) כתרא קדישא דיליה²⁷⁹² דהיא רישא דמלכא²⁷⁹³ בגין דייתי מלכא לאשראה במטרוניתא:	למדנו, כתוב "וכפר על הקודש מטמאות בני ישראל", מה זה "וכפר על הקודש" אלא אמר רבי אלעזר, הרי שנינו שהרשעים עושים פגם למעלה ומעוררים דינים וגורמים לטמא את המקדש, והנחש הקשה מתחיל להגלות, ואז מתעוררים דינים בעולם, וביום הזה צריך הכהן לטהר את הכל ולהתעטר (ולעזור) הכתר הקדוש שלו, שהוא ראש המלך, כדי שיבא המלך לשרות עם המלכה.
וכד רישא דמלכא נטיל כלא נטיל וייתי לאזדוגא במטרוניתא ולאטעטרא חידו²⁷⁹⁴ וברכא²⁷⁹⁵ בעלמא (ס"א בגין דייתי מלכא לאזדוגא במטרוניתא ולאטעטרא חידו וברכא בעלמא וכד רישא דמלכא נטיל) כלא נטיל אשתכח דכל שלמא²⁷⁹⁶ ונ"א שלימו דעילא ותתא בכהנא תליא דאי אתער כתרא דיליה כלא אתער	וכשראש המלך נוסע, הכל נוסע, ויבא להזדווג עם המלכה, ולעזור שמחה וברכות בעולם. (כדי שיבא המלך להזדווג עם המלכה ולעזור שמחה וברכות בעולם, וכשראש המלך נוסע הכל נוסע), נמצא שכל השלום (השלמות) שלמעלה ולמטה תלויה בכהן, שאם הוא מעורר את הכתר שלו, הכל מתעורר, והכל נמצא בשלמות, ועל זה כתוב

²⁷⁸¹ הוא ת"ת (רח"ו).

²⁷⁸² וסתם הו"ה הוא בת"ת לכך אמר לפני ה' סתם (מ"מ).

²⁷⁸³ דריש ליה לשון קנוח כמו לכפורי ידיה בההוא גברא והוא הזווג וכדבסמוך (מ"מ).

²⁷⁸⁴ קשיא ליה דמאי כפרה שייך לעילא (אור יקר).

²⁷⁸⁵ והתעוררות החסד יכונה בשם כפרה, ורבי אלעזר פליג עליה ופירש דממש כפרה שייך (אור יקר).

²⁷⁸⁶ מטמאת (דפ"ו).

²⁷⁸⁷ התופסתא דמייתי דייק קדש ממש לעילא שבקדושה העליונה היתה הכפרה והתיקון (אור יקר).

²⁷⁸⁸ הענין הוא בהדרגה ראשונה על ידי העון שפוגמין בעצמן ונשמתם ורוחם ונפשם הם גם כן פוגמין מקום אחיזתם ולזה מיד הפגם מעורר הגבורה מפני שבסבת הפגם מסתלק האור העליון והרחמים דבאתר פגים לא שריא, ולכן מתעורר הדין (אור יקר).

²⁷⁸⁹ שהכוונה היא היות המלכות יונקת מצד הצנור הפגום שבברית העליון כדפירשנו בספ"ר בשער הצנורות, ואחר כך מתעורר הנחש מפני שנמשך לו כח מהמלכות (אור יקר). פי' מלכות (מ"מ).

²⁷⁹⁰ ומיד הנחש בא ומלמד חובה על הפוגם ועל כל העולם שהכריח עצמו וכל העולם כולו לחובה ומיד דינים מתערים (אור יקר).

²⁷⁹¹ להעביר הפגם מכל המדות מכל העולמות קודם לכל (אור יקר).

²⁷⁹² להאירם בחסד שהיא מדתו (אור יקר). פי' חסד ומכאן משמע שכהנא דלעילא דלעיל הוא חסד ולא מיכא"ל (מ"מ).

²⁷⁹³ כבר פירשנו באידרא שרישא דמלכא היינו הבחינה שהיא מתבחנת בין שבע מדות ושלשה ראשונות מכללות כל המדות וזהו "רישא דמלכא" והיינו רישא דזעיר אנפין וזה נאחז בחסד כדכתיב כשמן הטוב על הראש שיוורד על הראש זמן אהרן (אור יקר). כי הטיפה של חסד היא (רח"ו). ונלע"ד פי' אחר שמ"ש דהיא רישא דמלכא ר"ל כי חסד הוא חכמה שהוא רישא דמלכא כנודע ששני שלישי חסד נעשו חכמה (מ"מ).

²⁷⁹⁴ חדו (דפ"ו). מצד הבינה (אור יקר).

²⁷⁹⁵ מצד החכמה (אור יקר).

²⁷⁹⁶ מצד קו האמצעי שלום ודאי (אור יקר).

זֶהר וִיקְרָא חֶלֶק א'

ההוא זמנא דאתגזר [וכד מטא] (ואע"ג דמטא) זמנא ואינן לא אתחזיין קב"ה אשנח ליקרא דשמיה ולא אנשי להו בגלותא הה"ד (ויקרא כו מב) וזכרתי את בריתי יעקוב וגו' אלין אבהן דכלא ארזא דשמא קדישא:	שנגזר, וכשמגיע הזמן והם אינם ראויים, הקדוש ברוך הוא משגיח על כבוד שמו ואינו שוכח אותם בגלות, זהו שנאמר "וזכרתי את בריתי יעקוב וגו'", אלו האבות של הכל, סוד השם הקדוש.
רבי חייא אמר מאי טעמא יעקב קדמא הכא אלא בגין דיעקב כללא דאבהן והוא אילנא קדישא ²⁸¹¹ בג"כ ו' דשמא קדישא ביה אחידא והכי קרינן יעקוב בו:	רבי חייא אמר, למה יעקב ראשון כאן, אלא משום שיעקב הוא כלל האבות, והוא העץ הקדוש, לכן ו' של השם הקדוש אחוזה בו, וכך קוראים יעקוב בו.
רבי יצחק אמר וא"ו [באתווי] (באתווי) י"ג מכילין דירית ²⁸¹² ירותא [די"ג מבועין דמבועא סתימא קדישא]:	רבי יצחק אמר וא"ו באותיותיו של עשרה מדות, שירש ירושה של שלשה עשר מעיינות של המעיין הסתום הקדוש.
רבי אבא אמר וא"ו אמאי כליל ו' א' ו' אלא ו' דיתב ²⁸¹³ על כורסיא כד"א (יחזקאל א כו) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה א' סתים בגויה ²⁸¹⁴ ולא אתגלייא ודא הוא דכתיב (בראשית כב טז) בי נשבעת ²⁸¹⁵ נאם י"י בג"כ כתיב ולא אקרי ²⁸¹⁶ [בתראה כללא דקדמא בתראה] (נ"א) ו' בתראה כללא דו' קדמא ו' בתראה) הא אוקימנא:	רבי אבא אמר וא"ו, למה כוללת ו' א' ו', אלא ו' שיושב על הכסא כמו שנאמר ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, א' סתומה בתוכו ולא מגלה, וזהו שנאמר "בי נשבעתי נאם ה'", לכן כתוב ולא נקרא, אחרון כלל של הראשון האחרון הרי בארנו. (ו' אחרונה כלל של ו' ראשונה ו' אחרונה).
דא יה"ו יסוד דאיהו סיומא דגופא וכללא דיליה וע"ד כלילין אתוון ודא בדא (חד בחד) וא"ו רישא וסיומא כמה דאוקימנא ותאנא תרין אתוון אינן כהאי גוונא וא"ו דאמינא נו"ן אוף הכי ואע"ג דאוקמוה מלה נו"ן הכי מתפרשא נ' כפופה דא מטרוניתא וסמיכא לה ו' דאיהו יסוד בגין לאתברכא מניה ו' פשוטה אתפשטותא דתפארת ועל דא כלילין אתוון ומתאחדן דא בדא ואי תימא אמאי א(ת)הדר ו' אנפוי מנו"ן כפופה ואהדר אנפיה לגבי ו' פשוטה אלא בגין יקרא דמלכא אהדר אנפוי לקבליה דמלכא ²⁸¹⁷ :	זה יה"ו יסוד, שהוא סיום הגוף והכלל שלו, ועל כן כלולות האותיות זו עם זו, וא"ו ראש וסיום כמו שבארנו. ולמדנו שתי אותיות הן כדוגמא זה וא"ו שאמרנו, נו"ן ג"כ כך. ואף על גב שבארו את הדבר, נו"ן כך מתפרשת, נ' כפופה זו המלכה, וסמוכה לה ו' שהוא יסוד כדי שתתברך ממנו, ו' פשוטה זו התפשטות התפארת ולכן כלולות האותיות ונאחזות זו בזו. ואם תאמר למה מחזיר ו' פניו מנו"ן כפופה ומחזיר פניו אל ה' הפשוטה, אלא בשביל כבוד המלך הוא מחזיר פניו כנגד המלך.
ותאנא מ"ם לא כליל בגויה [את] אחרא (בגין) אלא מ' פתוחה ס' סתומה ²⁸¹⁸ מ' פתוחה דה[ו]א	ולמדנו מ"ם לא כוללת בתוכה אות אחרת, (משום) אלא מ' פתוחה ס' סתומה. מ' פתוחה שהוא כשהזכר מתחבר עמה, ס' סתומה יובל

²⁸¹¹ יעקב הוא סוד ת"ת הכולל ו' ק דז"א, כי יעקב אבינו ע"ה היה מרכבה להו"ק, וכמ"ש האריז"ל (בפירוש לספד"צ בספר זוהר הרקיע קכא ע"ב), [וע' תיקון נוק' (פ"ב כלל י"ט), ובזוה"ק (אחרי מות סו ע"ב) ופ' ויצא (בסתרי תורה קמ"ז ע"ב) וכן שם (קנ"ז ב' בס"ת) (הקדו"ש מד ע"ד).

²⁸¹² הוא"ו שמספרו י"ג הנה הוא מורה על ה"ג תיקונים שנמשך בז"א מהאימא (ביאורים ח"א מא ע"א).
²⁸¹³ בהתכללותו לנוקבא, ועי' ז"ח ח' ע"ב, ואז נכלל ע"ק כו' כמ"ש בא"ר, ומתער ברית, אתפשטותא דג' (יהל אור).

²⁸¹⁴ היינו נה"י דא"א בגויה ולא אתגלי (רח"ו).

²⁸¹⁵ קל א (הערת הזהר). נזכר באדרא שזו שבועה בא"א דבגו ז"א (רח"ו).

²⁸¹⁶ שאינו נרגש במבטא האלף רק ב' ווי"ן (רח"ו).

²⁸¹⁷ עי' בהגר"א בתיקו"ז לט סע"ג.

²⁸¹⁸ נוק' (רח"ו).

כד ודכרן אתחבר עמה ס' סתומה יובלא דהא סתימין ארחהא²⁸¹⁹ ואע"ג דמתפשטין לזמנין ואית דמתני²⁸²⁰ בהאי²⁸²¹ כד"א (שיה"ש ד יב) גן נעול אחותי כלה [גל] [גן] נעול מעין חתום²⁸²²:	שהרי סתומים דרכיה, ואף על גב שלפעמים מתפשטים. ויש ששונים בזה כמו שנאמר, "גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום".
א"ר יצחק בשעתא דמלכא קדישא אדכר להו לישראל בנין שמיה²⁸²³ ואהדרת מטרוניתא לאתרהא (כדין) כתיב (ויקרא טז יז) וכל אדם²⁸²⁴ לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש כך כהנא בשעתא דעאל ליחדא שמא קדישא ולכפרא בקודשא לזווגא למלכא במטרוניתא²⁸²⁵ כתיב וכל אדם²⁸²⁶ לא יהיה באהל מועד וגו':	אמר רבי יצחק בשעה שהמלך הקדוש זוכר את ישראל בעבור שמו וחוזרת המלכה למקומה, (אז) כתוב "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקודש". כך הכהן בשעה שנכנס ליחד את השם הקדוש ולכפר בקודש, לזווג את המלך עם המלכה, כתוב וכל אדם לא יהיה באהל מועד וגו'.
תאנא ר' יהודה אמר כהנא אתער שלמא בעלמא לעילא ותתא ותניא עאל בדרגא חד²⁸²⁷ אסחי גופיה נפיק מהאי דרגא לדרגא אחרא אסחי גופיה אחיד שלמא בהאי ובהאי קדש ידוי ומתברכאן כחדא ובכלא בעי לאחזאה עובדא ובעי לאחזאה²⁸²⁸ לבושי דיתלבש כגוונא דעובדא דיתכוון עד דיסדר כלא כמה דאצטריך ויתברכון עלאי ותתאי:	למדנו רבי יהודה אמר, הכהן מעורר שלום בעולם למעלה ולמטה, ולמדנו נכנס בדרגה אחת, רוחץ גופו, יוצא מדרגה זו לדרגה אחרת, רוחץ גופו אוחד שלום בזה ובה, קדש ידיו ומתברכים כאחד, ובכל צריך להראות מעשה, וצריך להראות לבושו, שיתלבש כדוגמא שהמעשה שיתכוון, עד שיסדר הכל כמו שצריך ויתברכו עליונים ותחתונים.
תאנא [ר"ש פתח ד' (נ"א יו"ד)]²⁸²⁹ [פתח יו"ד] בגליפוי²⁸³⁰ אתוון בסטרין אתקשרין²⁸³¹ ביו"ד²⁸³² יו"ד²⁸³³ אזיל (ליו"ד) [לוי"ו]²⁸³⁴ יו"ד²⁸³⁵ סליק ביו"ד²⁸³⁶ יו"ד²⁸³⁷ מתכנשי בהו²⁸³⁸ ומכוון	למדנו רבי שמעון פתח (ד') (י"ד) בחקיקותיו אותיות בצדדים התקשרו ביו"ד, יו"ד הולך ליו"ד [לוי"ו], יו"ד עולה ביו"ד, יו"ד הולך לוי"ו, מתכנסים בהו, ומכוון את

- ²⁸¹⁹ כי הבינה עניינה סתום בז"א (רח"ו)
- ²⁸²⁰ ר"ל הכל בנוקבא. ופתוחה כד אתפתח לדכורא לקבלא, וסתומה כד אשתלם כמ"ש בז"ח שם ע"ש (יהל אור) (ובמ"א כתב וז"ל. ואית דמתני כו'. ר"ל הכל במלכות. מם סתומה כד איהי סתימא. פתוחה כד פתוחה. בסוד חבצלת ושושנה) (יהל אור).
- ²⁸²¹ שהכל בנוק' לחוד (רח"ו).
- ²⁸²² ואז נקרא ס סתומה (רח"ו).
- ²⁸²³ שהם אינם ראויים לכך (רח"ו).
- ²⁸²⁴ כי אין מעורר מ"ן (רח"ו).
- ²⁸²⁵ מטרוניתא (דפ"ו).
- ²⁸²⁶ כי הרי כל הדוגמא מסורה לתחתונים (רח"ו).
- ²⁸²⁷ ידוע בגדי לבן ובגדי זהב, שהן נגד קריאתו וכתובתו (יהל אור).
- ²⁸²⁸ עבודת פנים בבגדי לבן דכורא ועבודת חוץ בבגדי זהב נוק' ממשבצות זהב לבושה (רח"ו).
- ²⁸²⁹ ד' (נ"א יו"ד) נחק באור יקר.
- ²⁸³⁰ כי האותיות כולם נקשרו בראשונה (רח"ו).
- ²⁸³¹ שהכ"הג כשהיה מזכיר את השם היה אומר היר"ד במילוי וז"ש בסטורי הוא ו"ד שכולל שם הו"ק וד' מלכות (זהר הרקיע). ר"ל במילואו שכולל הכל כמ"ש בפ' ויקרא י ע"ב (יהל אור).
- ²⁸³² ר"ל שרומז לכל האצילות עד המלכות לכן נק' חכמה זעירא וז"ש יו"ד אזיל ליו"ד ו"ד דחכמה אזי' לי' דמלכות וגם היר"ד שהיא המלכות סליק ליו"ד שהוא החכמה יו"ד (זהר הרקיע), ר"ל שהכל נכלל במילואו, ו"ד שכולל כל האצילות. וזהו בסטרי הנכללין בו (יהל אור).
- ²⁸³³ י' ראשונה חכמה י' שניה א"ס (רח"ו). ד' (יהל אור).
- ²⁸³⁴ חכמה (רח"ו).
- ²⁸³⁵ מוחא סתימא (רח"ו). וא"ו (יהל אור).
- ²⁸³⁶ לוא"ו לת"ת (רח"ו). עי' מלואים אות (יז).
- ²⁸³⁷ אזיל לוי"ו (נוסף בדפ"ו).
- ²⁸³⁸ ר"ל כולם מתכנשין תוך החכמ' (זהר הרקיע). ר"ל ו"ד זו"נ שבו. ולכן בד' אמר אזיל, ומחוברת בדכורא. ובוא"ו אמר סליק ליו"ד, כי היר"ד הוא דרגא דג"ר שבו, שבהן סליק למעלה ממקומו, משא"כ בזו"נ

דעתא²⁸³⁹ אתחבר ה' בוא"ו²⁸⁴⁰ ה' עלאה אחיד ותרעוי (בתערוי)²⁸⁴¹ (בתערוי)²⁸⁴² בגלופי תכסיסין²⁸⁴³ אחדא בנהירו אלף וחמש מאה ושבעין²⁸⁴⁴ אכסדרין²⁸⁴⁵ סתימין סליק ה' ואתעטר חמישין זמנין לן' תרעין קיימין דקיימין כד אתגלף בעטרוי²⁸⁴⁶ נהרין אנפין דמלכא²⁸⁴⁷ וא"ו אתפשט לע"ב²⁸⁴⁸ גליפין מעטר ה' לוי²⁸⁴⁹ נ"א מתעטר ביו"ד ה' לוי' בע' אלף²⁸⁵⁰ וה' מאה כתרין²⁸⁵¹ דמתעטרין בחד כתר²⁸⁵² הה"ד (שיה"ש ג יא) בעטרה שעטרה לו אמו ו' בתרין רישין [רישא דגולגלתא] גליפא רישא קוצא חד לעילא וקוצא חד לתתא:	הדעת ומתחברים ה' עם וא"ו, ה' עליונה אוחת שעריה (בשעריה) בחקוקי תכסיסים, אוחת בהארית אלף וחמש מאות ושבעים אכסדרות סתומות, עולה ה' ומתעטרת חמישים פעמים לחמישים שערים הקיימים שבקיימים, כשנחקק בעטרוי מאירים פני המלך, וא"ו מתפשטת לשבעים ושתיים חקיקות, מעטרת ה' את ו' (נ"א מתעטר ביו"ד ה' לוי') בשבעים אלף וחמש מאות כתרין שמתעטרים בכתר אחד, זהו שנאמר בעטרה שעטרה לו אמו, ו' בשני ראשים, ראש הגולגלת חקוק הראש קוץ אחד למעלה, וקוץ אחד למטה.
וי' נחית לוי²⁸⁵³ (ס"א וא"ו נחית לוא"ו) גליפא דגלופין בגווייהו שבעין אנפין²⁸⁵⁴ דעטרין מעילא לתתא ביה טאסין גביעין ופרחין דא סליק ודא נחית מתגלפין חד בחד אתקשר י' בה' ה' בו' ו' בה'²⁸⁵⁵ (ס"א ו' בה' ה' בו' ו' בה') דא אחיד בדא כד"א (בראשית מט כד)²⁸⁵⁶ ותשב באיתן²⁸⁵⁷ קשתו²⁸⁵⁸ ויפזו זרועי ידיו²⁸⁵⁹ מידי אביר יעקב	וי' יורדת לו' (ו' יורד לו') חקיקת החקיקות בתוכם שבעים פנים של עטרות ממעלה למטה, בו טסים גביעים ופרחים זה עולה וזה יורד, ונחקקים אחד עם אחד, נקשרת י' עם ה', ה' עם ו', ו' עם ה' (ו' בה' ה' בו' ו' בה' ו' בה'), זה אחוז בזה כמו שנאמר, ותשב באיתן קשתו ויפזו זרועי ידיו מידי אביר יעקב, ונאמר איתן מושבך ושים בסלע

שמקומם כא'. ואמר ומתכנשי בהו. שו"ד נכללין ביו"ד כמ"ש למעלה יו"ד כ', שו"ד הן עשרה, ונכללין כיו"ד, והן מילואו שנכללין בפשוטו (יהל אור).

²⁸³⁹ ר"ל כ"ג ובזה אתחבר ה' בו' ה' (זהר הרקיע)

²⁸⁴⁰ ה' בינה ו' ת"ת (רח"ו).

²⁸⁴¹ נ' שערי בינה (רח"ו).

²⁸⁴² פ' כשתמלא ה"י הפ"י גימ' נ' שהה"ג מתפשטין לנ' שערים (זהר הרקיע).

²⁸⁴³ ר"ל שמתגלין בה כל כחותיה (זהר הרקיע).

²⁸⁴⁴ עי' מלואים אות (יח).

²⁸⁴⁵ הוא אלף אדרין דדעת. והן (ה' ה') [צ"ל נו"ה] של הדעת, ב"פ ת"ק, ב' צבאות. ותק"ע הן תפילין, [חסר י' גי' תק"ע. המסדר]. ב"פ פ"ר מנצפ"ד, ה"ח וה"ג, שכ"א הוא פ"ר, בסוד ו' ר"ב ח' ס' ד' (יהל אור).

²⁸⁴⁶ פ' הבינה שעטרוי הם המאורות המתפשטין תוך ז"א (זהר הרקיע).

²⁸⁴⁷ הוא ז"א וא"ו אתפשט לע"ב גליפין כי הו' מתפשט לו' אחרים והם י"ב פ"ו הם ע"ב (זהר הרקיע).

²⁸⁴⁸ כמ"ש בתז"ח דף עה ע"ב אב ל"ג מכילין דכלילין כו'. וענינם שני הוו"ן כ"א נכלל בוא"ו, ע"י האלף שבתוכן (יהל אור).

²⁸⁴⁹ באלף תק"ע (נוסף ביהל אור).

²⁸⁵⁰ הם כנגד ז' קצוות הבינה (זהר הרקיע).

²⁸⁵¹ היא הבינה המתפשטת תוך ז"א שמהלכו ת"ק שנה (זהר הרקיע).

²⁸⁵² הוא כתר דז"א הנעשה מן הבינה (זהר הרקיע).

²⁸⁵³ אמר שמוח החכמה יורד ג"כ (זהר הרקיע).

²⁸⁵⁴ גליפו דגליפין בגווייהו ע' אנפין. והענין שהם ז' בחי' כשיורד אור החכמה נעשה גם ו' במילוי כזה וי"ו תכה ו' בי' הרי ס' וי' הרי ע' (זהר הרקיע).

²⁸⁵⁵ יו"ד בה"א ע"י יו"ד שבה"א, ה"א בוא"ו ע"י ו' שבה"א, ו' בה' ע"י ו' שבה', אלא שבה"א ראשון הוא שמאלי, וכאן הוא ימיני, וכולם קשורין כא', והן ה' עולמות התחתוני' ע"י הכרוב, ו' שני, ותרין חיבורין לוא"ו, בה' עילאה וה' תתאה, והן סוד שתי נשים שלו (יהל אור).

²⁸⁵⁶ קישוי לדעת (רח"ו).

²⁸⁵⁷ הן התנאי' (יהל אור).

²⁸⁵⁸ בזה אור החכמה מתפשט עד היסוד הנקרא קשת להשפיע במלכות וזהו (במדבר כד כא) ושים בסלע קנך ובזה נהרין אנפין של כל העולמות (זהר הרקיע).

²⁸⁵⁹ הן תרין עטרין חו"ג, וז"ש זרועי כו' (יהל אור).

קנך, אז הכל מתקשר	וכתיב (במדבר כד כא) איתן ²⁸⁶⁰ מושבך ²⁸⁶¹ ושים בסלע קנך כדין אתקשר
ס/זא	
אחד עם אחד זה עם זה, מאירים המפתחות ומאירים כל הפנים, אז כולם נופלים על פניהם ומזדעזעים ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ולעולמי עולמים, הקול נקשר עם הכהן והוא משיב אליהם ואומר, תטהרו. תטהרו אין אומרים שאר הכהנים והעם, פרט לכהן הגדול כשנקשר בו אותו הקול.	כלא חד בחד ²⁸⁶² דא בדא נהרין מפתחין ²⁸⁶³ ונהרין אנפין בלהו כדין בלהו נפלין על אנפיהו ומזדעזעון ואמרי בריך שמא יקרא (ו)מלכותיה לעלם ולעלמי עלמין קלא מתקשר עמיה דכהנא והוא אתיב לגבייהו ואמר תטהרו תטהרו לא אמרין שאר כהני ועמא בר כהנא רבא כד אתקשר ביה ההוא קלא:
למדנו "מכל חטאתיכם לפני ה'", כיון שנאמר מכל חטאתיכם למה לפני ה'. אלא אמר רבי יצחק, לפני ה' ממש, ששנינו מראש חודש הספרים פתוחים והדיינים דנים, בכל יום ויום בתי הדין נמסרים להיפתח לדין עד אותו יום שנקרא תשעה לחודש, באותו יום כל הדינים עולים לבעל הדין ומתקנים כסא עליון של רחמים למלך הקדוש, באותו יום צריכים ישראל למטה לשמוח בשמחה לפני אדונם, שעתיד ליום אחר לשבת עליהם בכסא הקדוש של רחמים, בכסא של ותרנות.	תאנא מכל חטאתיכם לפני יי' (ויקרא טז ל) כיון דכתיב מכל חטאתיכם אמאי לפני יי' אלא א"ר יצחק ²⁸⁶⁴ לפני יי' ממש ²⁸⁶⁵ דתניא מרישא דירחא ספרין פתיחין ודייני דיינין בכל יומא ויומא בתי דינין אתמסרין לאתפתחא בדינא עד ההוא יומא דאקרי תשעה לירחא בההוא יומא סלקין דינין בלהו למארי דדינא ²⁸⁶⁶ ומתקני כורסייא עלאה ודרחמין למלכא קדישא ²⁸⁶⁷ בההוא יומא בעאן ישראל לתתא ל[מ]חדי בחדוותא לקדמות מאריהון דזמין אליומא אחרא למיתב עלייהו בכורסייא קדישא דרחמי בכורסייא דוותרנותא:
וכל אותם הספרים הפתוחים לפניו, ונאמרים לפניו את כל אותם החטאים, והוא מזכה אותם ומטהר אותם מכולם, זהו שנאמר "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו", לפני ה' ממש.	וכל אינון ספרין [ד]פתיחין קמיה וכתביבין קמיה כל אינון חובין הוא מזכי לון ומדכי לון מכלהו (ויתבון קמיה) הה"ד מכל חטאתיכם לפני יי' תטהרו לפני יי' ממש ²⁸⁶⁸ :
אותם שאומרים את הפסוק אומרים עד כאן ולא יותר, ואין רשות לאחר לומר תטהרו אלא הכהן הגדול, שעובד את העבודה וקושר את השם הקדוש בפיו. וכשהיה נקשר ומתברך בפיו, אותו קול יורד ומכה בו ומאירה המילה בפי הכהן, ואומר תטהרו.	אינון דאמרין קרא עד [הכא] (השתא) אמרין ולא יתיר ולית רשו לאחרא דלימא תטהרו אלא כהנא רבא דפלא פלחנא וקשר שמא קדישא בפומיה וכד הוה אתקשר ומתברך בפומיה ההוא קלא נחית ובטש ביה ואתנהר מלה בפומיה דכהנא ואומר תטהרו:
עבד עבודה ומתברכים כל אותם	פלא פולחנא ומתברכין כל אינון עלאין

²⁸⁶⁰ איתן וסלע - ז"ל (יהל אור).

²⁸⁶¹ בסלע מלכות (רח"ו).

²⁸⁶² פי' אחר שאמרנו שאיתן הוא יסוד מזדווג עם תח' הנק' סלע א"כ בודאי גם א"א מתקשרים גם הם ומזדווגים גם הם כי אין זווג תחתון נעשה עד שנעשה העליון ואז נהרין מתפתחן שהם נ' שערי בינה שבאים מאימא לזעיר (מ"מ).

²⁸⁶³ פי' נ' שערי בינה (מ"מ).

²⁸⁶⁴ שמות קע ע"ב (הערת הזהר).

²⁸⁶⁵ פי' בינה (מ"מ).

²⁸⁶⁶ פי' בינה (מ"מ).

²⁸⁶⁷ פי' הענין שעולין כל הדינים תוך הבינה להתמתק שם וזהו שהמלכות עולה באימא ביום זה (זהר הרקיע). פי' בינה (מ"מ).

²⁸⁶⁸ בינה (רח"ו). בס' ח"י דף ק"מ ז"ל מצאתי בזוהר בפ' אחרי מות שבר"ה אין הב"ה דן בו בעצמו אלא ב"ד של מעלה יושבין ודנין בו, אבל ביוה"כ הקב"ה בעצמו דן את ישראל שהם חלקו ונחלתו וז"ל הזוהר אר"י לפני ה' ממש וכו' וז"ל מש רז"ל כי עמך הסליחה הסליחה מפקדא אצלך וכו' (מ"מ).

העליונים שנשארו, אחר כך רוחץ גופו ומקדש ידיו להיכנס לעבודה קדושה אחרת, עד שיתכוון להיכנס למקום אחר עליון קדוש מהכל, שלש שורות מקיפות אותו, של אחיו הכהנים ולוים ומכל שאר העם, כולם (ברכות לפניו) זוקפים ידים עליו בתפלה, וקשר של זהב תלוי ברגלו.	דאשתארו ולבתר אסחי גופיה וקדש ידוי לאעלא בפולחנא אחרא קדישא עד דיתכוון למיעל לאתר אחרא ועלאהו קדישא מכלא ג' שורין סחרין ליה כהני אחוי וליואין ומכל²⁸⁶⁹ שאר עמא²⁸⁷⁰ בלהו (ברכאן קמיה²⁸⁷¹) וזקפיון ידין עליה בצלותא וקטרא²⁸⁷² דדהבא זקפא ברגליה:
נוטל שלש פסיעות וכולם עומדים במקומם ולא הולכים אחריו, (היה מקטיר קטרת) הולך שלש פסיעות אחרות (רשומה בלב), מקיף את מקומו הולך שלש פסיעות וסותם את עיניו ונקשר למעלה, נכנס למקום שנכנס, שומע קול כנפי הכרובים שמזמרים ומקישים בכנפיים הפרושות למעלה, היה מקטיר את הקטורת ושוכך קול כנפיהם ונדבקים בלחש, אם הכהן זוכה שהרי למעלה נמצא בשמחה, כמו כן כאן באותה שעה יוצא רצון האור המתבשם מריחות של הרי אפרסמון טהור שלמעלה, והולך בכל אותו המקום.	נטיל ג' פסיעין²⁸⁷³ וכלהו קיימין בקיומיהו ולא נטלין בתריה (הוה אקטיר בקטורת²⁸⁷⁴) נטיל ג' פסיעין אחרן (רשימא בלבא) אסחר לדוכתיה נטיל ג' פסיעין אסתים עיינין ואתקשר לעילא עאל לאתר דעאל שמע קוול גדפי דכרובייא מזמרין ואקישן גדפין פרישאון (לון) לעילא²⁸⁷⁵ והוה אקטיר קטורתו משתכבא קוול גדפייהו ובלחישו אתרבקן אי כהנא זכי דהא לעילא בחידו אשתכח אופי הכא בההיא שעתא נפיק רעוא דנהורא מתבסמא מריחין דטורי אפרסמונא דכייא²⁸⁷⁶ דלעילא ואזלא בכל ההוא אתר:
נכנס הריח לשני נקבי חוטמו ולבו מתיישב אז הכל הוא בלחש, ופתיחת פה (לקטרג) לא נמצא שם, הכהן פותח את פיו בתפלה ברצון בשמחה ומתפלל את תפלתו, אחר שסיים זוקפים הכרובים כמו מקדם את כנפיהם ומזמרים, אז יודע הכהן שהיה רצון ועת שמחה לכל, והעם יודעים שתפלתו	אעיל ריחא בתרי נוקבי (דחוטמיה)²⁸⁷⁷ ואתיישבא לבא כדין כלא הוא בלחישו ופטרא לא אשתכח תמן²⁸⁷⁸ פתח כהנא פומיה בצלותא ברעותא בחדוותא וצלי צלותיה בתר דסיים זקפין כרובייא כמלקדמין גרפייהו ומזמרין²⁸⁷⁹ כדין ידע כהנא דרעותא הוא ועידן

²⁸⁶⁹ מכל (דפ"ו).

²⁸⁷⁰ פי' אלו הם שלשה סודות אחד של כהנים ואחד של אחיו ואחד מכל שאר עמא (מ"מ).

²⁸⁷¹ פי' מברכין אותו (מ"מ).

²⁸⁷² שלשלת (רח"ו).

²⁸⁷³ לא נודע מהו סוד ג' פעמים שהזכיר הזוהר ג' פסיעין (מ"מ).

²⁸⁷⁴ בקטורת (דפ"ו).

²⁸⁷⁵ פי' שעל ידו הכרובים פורסים כנפיהם כמ"ש הזוהר לעיל ונמצא כאלו הוא פריש לון (מ"מ).

²⁸⁷⁶ פי' שנפק רעוא מתוך הרצון מהמצח בתוך הבינ' ומתבסמין כל הדינין מ"ג מדות של הרחמים שהם בתוך הבינ' וה"ג שרש' דין כנודע ואפרסמון הוא הבינה (זהר הרקיע). פי' מריח טוב דנה"י דאימא הנקראת אפרסמונא דכייא (מ"מ).

²⁸⁷⁷ פי' ריח הקטורת שמקריב כ"הג בב' נוק' חוטמא דז"א ששם שורש הדינין כנז' באד"ר ואתיישבא (זהר הרקיע).

²⁸⁷⁸ ר"ל פתחון פה למקטרג לא נמצא שם (זהר הרקיע).

²⁸⁷⁹ ענין הכרובים והכפורת והארון י"א שהכרובי' הם ז'ון וי"א שהם נ"ה וי"א שהם א"ו ובהיות הכל אמת דע כי הכרובים הם א"ו ולזה היו כדמות זכר ונקבה דלא מתפרשין לעלמין והם בחי' נ"ה המתפשטים בז"א ולזה היו אנפי רביא להורות שנכנסין בז"ת שאם היו א"ו במקומם למעלה היה ראוי שיהיו אנפוי סבא ולא רביא. אלא הם נ"ה הנכנסין בז"א שעליו נאמר ופרוס עלינו סוכת שלומך ר"ל סוכה שלימה וכשנשלם יסוד הבינה אז מתגלה יסוד אבא שהיא התורה והיכן הוא מתגלה בארון מלכות דאימ' וכשמוציאין התורה שהיא חכמה מהיכל שהיא המלכו' דבינה מוליכין אותה אל התיבה שהיא המלכות וכן מצינו שרפים שהם הכרובים בבריאה שהוא כנגד הבינה חיות ביצירה אופנים בעשיה ושרפים הם שנים אע"פ שמתפשטין מהם רבוא רבבות מחנות לאין מספר עצמות' אינם אלא ב' והם כנגד י"ה חכמה בתוך בינה הנכנסין בבריאה. וזה השם של י"ה הוא בעולם הבריאה כמ"ש ר"י בן אלישע ראיתי אכתריא"ל י"ה וכו' ואלו הם מיכאל וגבריאל ואלו הם נק' שרפים לפי שהם תוקף הגבורות וכן שרף עול' תק"ף והם כמנין ב"פ מנצפ"ך וכל א' כולל עצמו וחבירו עמו חיות ביצירה והחיות הם ד' והם בזה הסדר נצח כלול בחסד והוד כלול בגבורה ויסוד כלול בת"ת הרי ג' נכללין בג' והד' היא מלכות היוצא מאחורי הת"ת כי שם ביתה ועליו נאמר (ישעיה לג כ) חזה ציון קרית מועדינו שהיא המלכות היוצאות מאחורי הת"ת והיא חיה רביעית

התקבלה, כמו שנאמר "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו", והוא שב לאחריו ומתפלל תפלתו, אשרי חלקו של הכהן, שהרי על ידו שמחה על שמחה נמצאת באותו יום למעלה ולמטה, על אותה שעה כתוב "אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו".	חדוותא לכלא ועמא ידעין [דאתקבל צלותיה] כמה דכתיב (ישעיה א יח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו והוא תב לאחריה וצלי צלותיה זכאה חולקיה דכהנא דהא על ידו חדו על חדו אשתכח ההוא יומא לעילא ותתא על ההיא שעתא כתיב (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו אשרי העם שיי' אלהיו:
"והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשותיכם וגו'", רבי חייא פתח, "נפשי אויתיך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך וגו'". נפשי אויתיך בלילה, היה צריך להיות "נפשי אותך בלילה" מהו נפשי אויתיך, אף רוחי בקרבי. אשחרך היה צריך להיות ישחרך, אלא כך למדנו, הקדוש ברוך הוא, הוא רוח והנפש של הכל, וישראל אומרים נפשי ורוחי אתה, לכן אויתיך לדבק בך, ואשחרך למצא את רצונך.	והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשותיכם וגו' (ויקרא מז כט) ר' חייא פתח (ישעיה כו ט) נפשי אויתיך בלילה ²⁸⁸⁰ אף רוחי בקרבי אשחרך וגו' נפשי אויתיך בלילה נפשי אותך בלילה מבעי ליה ²⁸⁸¹ מאי נפשי אויתיך אף רוחי בקרבי אשחרך ישחרך מבעי ליה אלא הכי תאנא קב"ה רוחא ונפשא ²⁸⁸² דכלא וישראל אמרי נפשי ורוחי אנת בגין כך אויתיך לאדבקא בך ואשחרך לאשכחא רעותך:
רבי יוסי אמר בשעה שאדם יושן במטתו, יוצאת נפשו ועולה ומעידה באדם על כל מה שעשה בכל היום, הגוף אומר לנפש, "נפשי אויתיך בלילה"	ר' יוסי אמר בשעתא דב"נ נאים בערסיה נפקא נפשיה וסלקת ²⁸⁸³ ואסהידת ביה בב"נ על כל מה דעבד בכל יומא גופא אמר לנפשא ²⁸⁸⁴ נפשי אויתיך בלילה
ס/ז ב	
אף רוחי בקרבי אשחרך.	אף רוחי בקרבי אשחרך:
דבר אחר "נפשי אויתיך", אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, נפשי אויתיך בלילה, בעוד שאני בגלות בין העמים, ומנועה נפשי מכל רע, (ושבעה נפשי מכל חלק	ד"א (ישעיה כו ט) נפשי אויתיך אמרה כנסת ישראל קמי קב"ה נפשי אויתיך בלילה בעוד דאנא בגלותא ²⁸⁸⁵ ביני עממיא ומניעא נפשי מכל

וה"ג הם נה"י וכולם הם מט"ט כי שם החיה העיקרית. ואלו הם בחי' המתפשטות ממנו והם ו"ק שהם ו' וו"ן עולין ל"ו והשרפים הם למעלה מהם שנאמר (ישעיה ו ב) שרפים עומדים ממעל ל"ו והאופנים הם למטה בעשיה ואינם כי אם (יחזקאל א טו) אופן א' בארץ וממנה מתפשטין מחנו' לאין קץ ותכלית והוא כי באצ"י אי אפשר לומר שנים לשום צד אבל למטה מאצילות, אע"פ שאור א"ס מתפשט בב"ע אינו אלא ע"י מסכים בבריאה ע"י מסך א' וביצירה ע"י ב' מסכים, ובעשיה ע"י ג' מסכים ואין אור א"ס מתדבק בהם ונק' עולם הפירוד ואפשר לומר ב' או ד' כאשר הענין וכשמגיע לעולם העשיה ששם הקליפות נמצאים ביותר ונק' עלמא דמותא לזה האופנים שבעשיה אין להם חיות בעצמן לפי שהם מעלמא דמותא אלא חיותם מעולם היציר' וז"ש (יחזקאל א כ) כי רוח החיה באופנים והחיה הוא ביצירה א"כ רוחניות וחיות היצירה היא באופנים שהיא עשיה ואין באופן חיות כ"א מיצירה וזהו (יחזקאל א יט) ובלכת החיות ילכו האופנים ובלכתם ילכו ובעמדם יעמודו כי רוח החיה באופנים ומהם בא להם החיות (זהר הרקיע).

²⁸⁸⁰ טעם פתיחה זו משום דכתיב תענו את נפשותיכם בפסוק זה לכך הביא פ' נפשי אויתיך ופירשו והביא ג"כ אח"כ עובדא דר' אבא ור"ש שגם הם פירשו פסוק נפשי אויתיך, ואח"כ חזר לפסוק תענו את נפשותיכם (מ"מ).

²⁸⁸¹ פ' אותך הוא לנסתר כמדבר על הזולת ואומר נפשי מבע"ל פ' אַתְּךָ הוא לנסתר כמדבר על הזולת ואומר נפשי היא שאַתְּךָ אבל אויתיך הוא לנוכח כמדבר בעדו (מ"מ).

²⁸⁸² דהיינו שישראל אומרים להקב"ה אתה נפשי ורוחי ולכן אויתיך (מ"מ).

²⁸⁸³ סלקת (דפ"ו).

²⁸⁸⁴ לדעת ר' יוסי מפרש שאחר השינה שיצאה הנפש והרוח מהגוף אזי אומר הגוף לנפש ורוח שלו, נפשי ורוחי אויתיך ואשחרת כדי לחזור אלי (מ"מ).

²⁸⁸⁵ ושיעור הכתוב לפי דבר אחר ר"ל בעוד שאני בגלות ונפשי מנועה מן העבירות והיא ברשותי, אויתיך להחזירני למקומי ודריש בלילה לשון גלו' שהוא דומה לליל' אפרוחי בקרבי אשחרך ר"ל אע"פ שאני בגלות עכ"ז רוחי בקרבי רוח הקדש לא אתערי מנאי ולכן אשחרך (מ"מ).

בישתא (נ"א ורוינא נפשי מכל פיסתא) דקוטרא ביני²⁸⁸⁶ עממיא נפשי אויתך בגין לאתבא לאתרי:	[שבצרות] שקשורה בין העמים, נפשי אויתך כדי לשוב למקומי.
אף רוחי בקרבי אשחרך כלומר אע"ג דאינון משעבדין לבני בכל שעבודא רוחא קדישא לא אתעדי מנאי בגין למשחר לך ולמעבד פקודיך:	אף רוחי בקרבי אשחרך, כלומר אף על גב שהם משעבדים את בני בכל שעבוד, רוח הקודש לא זזה ממני, כדי לשחר אותך ולעשות מצוותיך.
רבי יצחק אמר²⁸⁸⁷ אמרו ישראל קמי קב"ה בעוד דנפשי בי אויתך בלילה מאי טעמא בלילה אלא בגין דהאי נפש בהאי שעתא אצטריך לחמדה לך:	רבי יצחק אמר, אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, בעוד שנפשי בי, אויתך בלילה. למה בלילה, אלא משום שהנפש הזו, בשעה הזו, צריכה לחמוד אותך.
אף רוחי²⁸⁸⁸ בקרבי אשחרך כד אתער בי רוחא קדישא אשחרך באתערותא למעבד רעותך כי כאשר משפטיך לארץ (ישעיה כו ט) בזמנא דמשפט²⁸⁸⁹ נחית בארעא לבשמא עלמא כדין צדק למדו יושבי תבל כלומר יכלין למסבל דינא דצדק ולא ישתצי עלמא מניה אימתי צדק למדו יושבי תבל כאשר משפטיך לארץ ר' חזקיה אמר נפשי אויתך בלילה דא כנסת ישראל²⁸⁹⁰ אף רוחי בקרבי אשרך דא קב"ה:	אף רוחי בקרבי אשחרך, כאשר מתעוררת בי רוח הקודש, אשחרך בהתעוררות לעשות רצונך. "כי כאשר משפטיך לארץ", בזמן שהמשפט יורד לארץ לבשם את העולם, אז צדק למדו יושבי תבל, כלומר יכולים לסבול את הדין של צדק, ולא ישמד העולם ממנו. מתי צדק למדו יושבי תבל, כאשר משפטיך לארץ. רבי חזקיה אמר נפשי אויתך בלילה, זו כנסת ישראל. אף רוחי בקרבי אשחרך, זה הקדוש ברוך הוא.
רבי אבא הוה יתיב קמיה דר' שמעון קם ר' שמעון בפלגו ליליא למלעי באורייתא קמו רבי אלעזר ורבי אבא עמיה פתח רבי שמעון ואמר כאיל תערוג על אפיקי מים²⁸⁹¹ כן נפשי תערוג אליך אלהים (תהלים מב ב) האי קרא אוקמוה חברייא זכאין אינון ישראל ומכל עמין דקב"ה יהב לון ואורייתא קדישא ואורית לון נשמתין קדישין (מכל עמין ע"ז) מאתר קדישא²⁸⁹² בגין למעבד פקודי ולאשתעשע²⁸⁹³ באורייתא²⁸⁹⁴ דכל מאן	רבי אבא היה יושב לפני רבי שמעון, קם רבי שמעון בחצות הלילה לעסוק בתורה, קמו רבי אלעזר ורבי אבא עמו. פתח רבי שמעון ואמר, "כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלהים", הפסוק הזה פירושו החברים, אשריהם ישראל מכל העמים שהקדוש ברוך הוא נתן להם תורה קדושה, והוריש להם נשמות קדושות ממקום קדוש כדי לעשות מצוותיו ולהשתעשע בתורה, שכל מי שמשתעשע בתורה לא פוחד מכל,

²⁸⁸⁶ בני (דפ"ו).

²⁸⁸⁷ ר"י מפרש שישראל אומרים בעוד שנפשי בי דהיינו קודם שאישן אויתך בלילה, לפי שהשעה צריכה לכך שאזי עולה הנפש למעלה (מ"מ).

²⁸⁸⁸ פי' בבוקר שבאה לי הרוח אשחרך ונקט רוח ביום ונפש בלילה שכן הוא ע"ד הסוד (מ"מ).

²⁸⁸⁹ ושיעור הכתוב כי כאשר נמשך הארת זעיר הנק' משפטיך לארץ שהיא המ', אזי צדק למדו יושבי תבל דהיינו שבני אדם יכולים לסבול דינים דצדק שהיא המ' כיון שנמתקו דיניה ע"י זעיר (מ"מ).

²⁸⁹⁰ פי' נפשי היא המ' ואומרים ישראל אתה המ' הנק' נפשי אויתך בלילה ואומרים לזעיר הנק' רוח אף רוחי בקרבי אתה הנק' רוח, ואתה בקרבי אשחרך (מ"מ).

²⁸⁹¹ סוד כל הענין הנורא דקריעת ים סוף, אשר הפליג והזהיר עליה האר"י זללה"ה הרבה מלדבר בזה, וכמ"ש בכוונת יום ז' של פסח (שעה"כ פסח דרוש יב), וכן בזה"ק העלימו והסתירו סוד הזה הרבה מאד, עד שאמר ר' שמעון בשלח (דף נב ע"ב) בהאי מלה לא תשאל כו'. הגם שדיברו בזה בכמה מקומות, אך רק ברמז ובהעלם גדול, ע' פ' בשלח שם, ומשפטים (קט ע"ב), ויקהל (ריט ע"ב), אחרי מות (סז ע"ב), פינחס (דף רמט בארוכה), וע' בהגר"א בספר יהל אור (פ' פקודי דף ל"ד) (דע"ה ח"ב כק ע"ד).

²⁸⁹² אית נשמתין קדישין דלאו מאתר קדישא דהיינו שנטו למעלה מהקו הישר כדפירשנו לעיל או אותם העשויות ביד הקליפה שמהם נשמות [הגויים] כדפי' דההוא עובדא דסבא, ואית נשמתין (ומי) [ד]לא קדישין והם מאתר קדישא וישמעאל ועשיו יוכיחו הכל לפי הכת והענין ותערובת המדרגות בעונות, לזה אמר "נשמתין קדישין מאתר קדישא" לשלול שתי חלוקות אלו (אור יקר).

²⁸⁹³ ולאשתעשע (דפ"ו).

שנאמר "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי".	דאשתעשע באורייתא לא דחיל מכלא דכתיב (תהלים קיט צב) לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי:
מי הם שעשועי תורה, שהתורה נקראת שעשועים, שנאמר "ואהיה שעשועים יום יום", וזהו ששינוי שהקדוש ברוך הוא בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן. מה זה להשתעשע, כדי לשמח עמהם, ששינוי אשרי הצדיקים שנאמר בהם, "אז תתענג על ה'", כדי להתענג מאותה השקאה של הנחל, כמו שנאמר "והשביע בצחצחות נפשך", כביכול משתעשע הקדוש ברוך הוא בהם, מאותה השקאה הנחל שבה מתענגים הצדיקים, ועל כן בא להשתעשע עם הצדיקים.	מאן אינון שעשועי אורייתא דאורייתא שעשועים אקרי דכתיב (משלי ח ל) ואהיה שעשועים יום יום ודא הוא דתנינן קב"ה אתי לאשתעשע ²⁸⁹⁵ עם צדיקיא בגנתא דעדן מאי לאשתעשעא בגין למחדי בהו דתנינן וזכאין אינון (זכאי אנון) צדיקיא דכתיב בהו (ישעיה נח יד) אז תתענג על יי' בגין לאתענגא מההוא שקיו דנחלא כד"א (שם יא) והשביע בצחצחות נפשך כביכול קב"ה משתעשע בהו מההוא שקיו דנחלא דמתענגי בהו צדיקיא ועל דא אתי לאשתעשע עם צדיקיא:
וכל מי שעוסק בתורה זוכה להשתעשע	וכל מאן דאשתדל באורייתא זכי לאשתעשע עם
	רע"מ:
אמר הרועה הנאמן, באותו זמן בעלי המשנה הללו בעלי החכמה העליונה בעלי קבלה בעלי סודות התורה, השעה דחוקה להם, וזהו שאמר כאיל תערוג על אפיקי מים, שאותם אפיקי מים של התורה אל השכינה, ואין תורה אלא עמוד האמצעי, שיהיו אפיקי המים הללו בצער ביגון ובעוני, ואלו הם חבלים צירים של יולדה שהיא השכינה, שבה נאמר "ותגל יולדתך", ובאותם החבלים תהיה בצער שלהם, ובאותם חבלים שצועקת בהם	אמר רעיא מהימנא בההוא זמנא אלין ומארי מתניתין מארי חכמתא עלאה מארי קבלה מארי רזי תורה [שעתא] דחיקת לון ²⁸⁹⁶ [והאי] (ומאי) איהו דאמר כאיל תערוג ²⁸⁹⁷ על אפיקי מים דאינון אפיקי מים ²⁸⁹⁸ דאורייתא לגבי שכינתא ולית תורה אלא עמודא דאמצעיתא דיהון אלין אפיקי מים בצערא ביגונא בעניותא ואלין אינון ²⁸⁹⁹ חבלים צירין דיולדה דאיהו ²⁹⁰⁰ שכינתא דאתמר

²⁸⁹⁴ הנשמה הקדושה מתייחסת אל המצות ואל התורה מפני שהנשמה מבינה ולבוש הבינה הם תפארת תורה ומלכות מצוה, כל התורה והמצוה עושה לבוש אל הנשמה וכדפירש הרשב"י ע"ה בתיקונים אורייתא טפילה היא לגבי נשמתא, ועם היות שלפעמים יתן הקב"ה נשמה קדושה קצת לחסידי אומות העולם או הגרים וכיוצא הבאים דמינן הוו כגון רות המואביה ונעמה העמונית וכיוצא אין להם סיוע מהנשמה כל כך כמו שיסתייע הישראל, מפני שטבע הנשמה להמשך אחר התורה והמצוה מן הטעם שפירשנו, ומפני שחשק התפארת והמלכות אחר הבינה לכן נמסרים לנשמת האדם כדי שעל ידה יתדבקו בבינה שהיא מקורם (אור יקר).

²⁸⁹⁵ היינו התעוררות מיין נוקבין דסליק מנוקבא לגבי דכורא מאורייתא ופקודין דצדיקיא, ועל ידי נשמתם עולה ההתעוררות הזה כדפירשנו בספ"ר בשער נשמה ושער הכוונה ואז על ידי ההתעוררות הזה נשפע השפע העליון ונפתח הנהר דרך הצנורות בסוד נשמתם כדפירשנו שם, והייחוד הזה שהקב"ה מתייחד עם המלכות ומשפיעה ונשפע עליו מלמעלה ובזה נשפעים הצדיקים נקרא שעשוע (אור יקר). יש זו שני פירושים כמ"ש הרב בכ"מ דהיינו או הקב"ה הוא יעקב המזדווג עם לאה הנק' גן עדן, ונשמות הצדיקים עולים בה בסוד מ"ן או הקב"ה היא רחל היורדת לבריא הנק' ג"ע ומשתעשע' בתורת הצדיקים מההוא שקיו דנמצא פי' שהקב"ה והצדיקים מקבלים הארה מיסוד דאימא וכל מאן דאשתדל באורייתא בעו"הז זכי לאשתעשעא וכו' פי' מקבל הארה מיסוד דאימא עם הצדיקים שבג"ע (מ"מ).

²⁸⁹⁶ ר"ל עניות וצרות כמש"ו (יהל אור).

²⁸⁹⁷ ר"ל שהשכינה צועקת בשבעין שנין בתראין על לומדי תורה על דוחק גדול שיהא להם כמ"ש (חגיגה טו ע"ב) בזמן שהאדם מצטער שכינה מה אומרת כו', כ"ש לצדיק. ושכינה נקרא אילה כידוע (יהל אור).

²⁸⁹⁸ ר"ל שהן מוצאי מים, התורה דעד"א אל השכינה (יהל אור).

²⁸⁹⁹ ר"ל זהו חבלי משיח (יהל אור).

²⁹⁰⁰ דאיהו (דפ"ו).

מתעוררים שבעים סנהדרין שלמעלה, עד שיתעורר קולה עד יהו"ה, ומיד קול ה' יחולל אילות, שהם בעלי המשנה, בתולדות אחריה רעותיה, כולם יהיו חיל כיולדה ממש, בדוחקים שהשעה דוחקת אותם, בכמה נשיכות של יצר הרע של נחש, שנושך אותם בכמה דחקים, באותו זמן נפתחת להוליד את המשיח, משום החבלים והדחקים של הצדיקים ובעלי מדות ובעלי רזים של התורה, בעלי בושט וענוה, בעלי יראה ואהבה, בעלי חסד אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שונאי בצע, שדחקה אותם השעה.	[בה] (משלי כג כה) ותגל יולדתך ובאינון חבלים תהא בצערא דלהון²⁹⁰¹ ובאינון חבלים דצווחת בהון אתער' שבעין²⁹⁰² [סנהדרין] דלעילא עד דיתער קול דילה עד יהו"ה ומיד קול יי' יחולל אילות דאינון מארי מתניתין בתולדות אחריה רעותיה²⁹⁰³ כלהון יהון לון חיל כיולדה ממש בדחקין דדחקה לון שעתא בכמה²⁹⁰⁴ נשיכין דיצר הרע דחויא דנשיך [לון] בכמה דחקין בהוא זמנא אתפתחת לאולדא משיח²⁹⁰⁵ בגין חבלים ודנן[חקין דצדיקין²⁹⁰⁶ ומארי מדות ומארי רזין דאורייתא מארי בושט וענוה מארי יראה ואהבה מארי חסד אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שונאי בצע דדחקה לון שעתא:
וזהו שבארוה בעלי המשנה, דור שבן דוד בא, אנשי חיל יסובכו מעיר לעיר ולא יחוננו, ויראי חטא ימאסו, וחכמת סופרים תסרח, ותהי האמת נעדרת, והגפן תתן פריה, והיין ביוקר. ומאותם קולות שהיא נותנת, שהם שבעים כנגד שבעים תבות	והאי הוא דאוקמוה מארי מתניתין דור שבן דוד בא אנשי חיל יסובכו מעיר לעיר ולא [יחוננו] (ימצאו) ויראי חטא ימאסו וחכמת סופרים תסרח ותהא האמת נעדרת והגפן תתן פריה והיין ביוקר ומאינון קלין דיהוובת דאינון שבעין לקבל שבעין תיבין
עם הצדיקים מאותה השקיית הנחל.	סח/א
למדנו "כאיל תערוג על אפיקי מים", זו כנסת ישראל, כמו שנאמר "אילותי לעזרתי חושה", "תערוג על אפיקי מים" ודאי, כדי להשקות מהשקיה של מעיינות הנחל, על ידי הצדיק תערוג, כמו שנאמר, "לערגות הבושם כן נפשי תערוג אליך אלהים", לקבל ממך	צדיקיא מההוא שקיו דנחלא:
תאנא (תהלים מב ב) כאיל תערוג על אפיקי מים דא כנסת ישראל²⁹⁰⁷ כד"א (שם כב ב) אילותי לעזרתי חושה תערוג על אפיקי מים ודאי לאשתקיא משקיו דמבועי דנחלא²⁹⁰⁸ על ידי דצדיק²⁹⁰⁹ תערוג כד"א (שיה"ש ו ב) לערוגת	תאנא (תהלים מב ב) כאיל תערוג על אפיקי מים דא כנסת ישראל²⁹⁰⁷ כד"א (שם כב ב) אילותי לעזרתי חושה תערוג על אפיקי מים ודאי לאשתקיא משקיו דמבועי דנחלא²⁹⁰⁸ על ידי דצדיק²⁹⁰⁹ תערוג כד"א (שיה"ש ו ב) לערוגת

²⁹⁰¹ וכל ירידתה [של המלכות] בב"ע בסוד (בראשית א טז) המאור הקטן, שהוא מיעוט הירח העיקרי, הנה הוא באשר שהכל הוא ממנה, ולכן אינה עוזבת אותן ואינה מנחת אותם אף רגע אחת, אלא שיורדת בכל ירידתם וסובלת כל תלאותיהם ופגמם וצערם רח"ל, ולזה אתקריאת אילת השחר²⁹⁰¹ על שם קדוותא דצפרא, דחבלים לה כיולדה, כמו הרה תקריב ללדת, תחיל תזעק בחבליה, והיא תמיד כאיל תערוג להעלות אותה ואת בניה אשר בשבילם ירדה וכמ"ש בזה"ק (פנחס רמט ע"א, וברע"מ פ' אחרי סז ע"ב וכן בכ"מ) (דע"ה ח"ב קנח ע"ב).

²⁹⁰² שהן בעד"א כמ"ש בפקודין הקודמין. ואתערא דלהון בע' קלין דצווחת בע' שנין כמש"ל (יהל אור).

²⁹⁰³ ר"ל כמו שהיא נקר' אילה, כן נק' ג"כ אילות, והן ת"ח (יהל אור).

²⁹⁰⁴ רימז אל מ"ש דאילה בשעה שכורעת לילד מכנסת ראשה בין ברכיה וצועקת עד שבא נחש ונושך לה ברחמה ואתפתחת ומולדת. והאילה היא השכינה וצועקת בעת לידתה, הן ע' שנין הנ"ל כמס"ל. וע"י נשיכת החיויא לת"ח בעניות היא יולדת משיח. שדוחקא דת"ח ממחר הגאולה כמ"ש (ברכות ו ע"ב) אגרא דכלה דוחקא, כמס"ל ק"כ נקוה לך כו'. וז"ש בגין חבלים כו' (יהל אור).

²⁹⁰⁵ משיחא (דפ"ו).

²⁹⁰⁶ נשמות הצדיקים ותלמידי חכמים שבדור כאשר שהם מחוסרים שפע ונפשם צמאה ויבשה, כי אזלי מים מני ים ונהר יחרב ויבש, והם בדוחקא וצערא ויגונא כמ"ש ברע"מ (אחרי מות סז ע"ב, ופנחס רמט ע"ב) (דע"ה ח"ב קכא ע"ב), ע"י נגיעתם [של הסט"א] הוא כל החבלין וצירין דתלמידי חכמים וצדיקים (דע"ה ח"ב קכה ע"ג, ועיי"ש עמוד ד').

²⁹⁰⁷ לעיל כא ע"ב (לש"ו).

²⁹⁰⁸ פ' שהמלכות נק' איל"ל נעשית ערוגת הבושם ע"י הארת יסוד דאימא שיורדת לנ"ה דזעיר הנק' אפיקי מים ומשם ליסוד ומשם אליה וכדמפרש (מ"מ).

²⁹⁰⁹ אמנם כאשר נמשך עת התגברות הדינין זמן רב, ונצרך העולם לרחמים, אז נאמר כאיל תערוג על אפיקי מים דא כנסת ישראל כו' כמ"ש בזה"ק אחרי מות (סח רע"א), כי השכינה הקדושה אשר היא נקרא

השקאה בעולם הזה ובעולם הבא, מעיינות הנחל.	הבושם כן נפשי תערוג אליך אלהים לאשתקייא מנך בעלמא דין ובעלמא דאתי מבועי נחלא:
מי הם, מעיין אחד למעלה, שנאמר "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן וגו'", ומשם נמשך ויוצא ומשקה את הגן, וכל אותם הנחלים נמשכים ויוצאים ומתכנסים לשני מעיינות שנקראים נצח והוד, ואלו נקראים אפיקי מים. באותה דרגה של צדיק, שממנו נמשך ויוצא ונשקה הגן, לכן איל וצבי נמצאים כאחד (איל וצבי נקראים עטרת ויסוד) צדק וצדיק.	מאן אינון מבועי ²⁹¹⁰ חד לעילא ²⁹¹¹ דכתיב (בראשית ב י) ונהר ²⁹¹² יוצא מעדן להשקות את הגן וגו' ומתמן נגיד ונפיק ומשקי גנתא ²⁹¹³ וכל אינון נחלין ²⁹¹⁴ נגדין ונפקין ומתכנשין בתרי מבועין דאקרון נצח והוד ואלין אקרון אפיקי מים ²⁹¹⁵ בההוא ²⁹¹⁶ דרגא דצדיק דמיניה נגיד ונפיק ²⁹¹⁷ (גינתא) ומשתקייא גנתא בגין כך איל וצבי ²⁹¹⁸ [עטרת ויסוד] כחדא משתכחי צדיק וצדק (נ"א איל וצבי אקרון עטרת ויסוד) צדק וצדיק:
למדנו כתוב "קול ה' יחולל אילות". אילות, כתוב אילת חסר, זו אילות השדה (נ"א זו אילת השחר) (ד"א אילות השדה). אילות השדה ששנינו, בחצות הלילה בשעה שהקדוש ברוך הוא נכנס לגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, הקול הזה יוצא ומכאיב לכל אותן האיילות שסביב הכסא הנכבד הקדוש, זהו שנאמר "ששים גיבורים סביב לה".	תאנא כתיב (תהלים כט ט) קול יי' יחולל אילות אילות אילת ²⁹¹⁹ כתיב חסר דא אילות השדה (נ"א דא אילת דשחר) ד"א אילות השדה דתניא בפלגות ליליא בשעתא דקב"ה עאל לגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקא האי קול נפיק וכאיב כל אינון אילתא ²⁹²⁰ דסחרני כורסייא יקירא קדישא הה"ד (שיה"ש ג ז) ששים גבורים סביב לה:
דבר אחר "יחולל איילות", כמו שנאמר, "חוללה ידו נחש בריח ויחשף יערות", כמו שנאמר "ביערת הדבש", ונאמר "אכלתי יערי עם דבשי", ומיניקה אותם כמו אם שמיניקה	ד"א יחולל אילות כד"א (איוב כו יג) חוללה ידו נחש בריח ²⁹²¹ ויחשוף יערות כד"א (שמואל א' יד כז) ביערת הדבש וכתיב (שיה"ש ה א) אכלתי יערי עם דבשי וינקא להו כאמא ²⁹²² דינקא לבנין:

אז בעת תגבורות הדינין, והוא כל זמן הגלות בשם אילת השחר, על שם שהיא אילת אהבים ויעלת חן, כי תרעין דילה סתימין משום שפתחה סתום ורחמה צר, כמ"ש בפ' ויקרא (כא ע"ב) (דע"ה ח"ב קכא ע"ב).²⁹¹⁰ מבוועא (דפ"ו).

²⁹¹¹ פי' יסוד דאימא (מ"מ). למטה הנחל דמשקה לנוקבא, והמבוועא אלין תרין שוקין אפיקי מים. ולמעלה הנחל דאשקי לדכורא, והמבוועא הוא העדן. שני הנחלים נק' נהר דנגיד ונפיק, והמקורות כתר ות"ת (יהל אור).

²⁹¹² פי' יסוד אימא יצא מאבא הנק' עדן להשקות את הגן שהוא זעיר (מ"מ).

²⁹¹³ פי' מזעיר בא שפע למ' הנק' גנתא (מ"מ).

²⁹¹⁴ השתא מפרש ירדת השפע מיסוד דאימא (מ"מ).

²⁹¹⁵ ור"ל על תרין ביעין (רמ"פ במ"א) (לש"ו ועי' דע"ה ח"ב קכא ע"ג).

²⁹¹⁶ דההוא (מ"מ).

²⁹¹⁷ "דמיניה נגיד ונפיק" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "דנגיד ונפיק מיניה". והיינו שיסוד נגיד מזעיר ומשפיע למ' וז"ש ומשתקי גנתא וא"ש גנתא דסיפא דומיא דרישא שכולם על המ' (מ"מ).

²⁹¹⁸ עטרת ויסוד נקרא איל וצבי (רח"ו). ר"ל איל היא המ' וצבי הוא היסוד בסוד צבי לצדיק (מ"מ).

²⁹¹⁹ מלכות (רח"ו).

²⁹²⁰ הם ע' שרים (רח"ו). ואע"פ שלא אמר הכתוב רק ס' גבורים, עשרה פנימיים לא הזכירם וכמ"ש בסוף פ' וישלח (מ"מ). וז"ש בצבאות או באילות כו'. וצבאות הן י"ב כמ"ש בז"ח ש"ה וש"מ. והן ע"ב. וי"ב הם פנימיים (יהל אור).

²⁹²¹ הם החיצונים (רח"ו). עי' ח"ב לב סע"ב הערת הרח"ו [מלבד שהע' שרים הם מקטריגים הוא מתרבה עלייהו ומקטרג יותר מהם] ולג ע"א [ישובא דארעא אתמסר לסטרין אחרנין - לע' שרים (רח"ו)] הערת הלש"ו ולקמן רנו ע"א רנט ע"א (לש"ו [כהערה על הרח"ו הזו וכן בהערה הקודמת]). שהקב"ה גוער בהחיצונים ומרעיִם, ויחשוף יערות לאעברא ההוא נחש ולאיתגלייא ההיא חיה שהיא השכינה הקדושה ביניהו, למיהך, שהיא הולכת תמיד בישראל להגן עליהם עכ"פ, וכמ"ש ג"כ בחגיגה (ה ע"ב) שהגם דכתיב ואנכי הסתר אסתיר עכ"ז ידו נטויה עלינו שנאמר ובצל ידי כסיתיך (דע"ה ח"ב קכה ע"ד).

²⁹²² ולפ"ז פי' הכתוב קול ה' יחולל חילות דהיינו החיצוני' הנק' אילות נותן להם שפע ומתקן אותם, ומפרש מהיכן היא יניקתם ואמר ויחשוף יערות דהיינו הדינים הנק' דבש כמ"ש הרב, דב"ש גימ' ש"ו דהיינו

את הבנים.	
אמר לו רבי אבא נפשי אויתך בלילה, אף רוחי בקרבי אשחרך. אויתך, היה צריך להיות אותך. אשחרך היה צריך להיות ישחרך. אמר לו הרי פרשוה, כמו שנאמר "אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש".	אמר ליה ר' אבא (ישעיה כו ט) נפשי אויתך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך אויתך אותך מבעי ליה אשחרך ישחרך מבעי ליה [א"ל] (אלא) הא ²⁹²³ אוקמוה כד"א (איוב יב י) אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש:
בא וראה הנפש והרוח נודעות (נפגשות ס"א משתתפות) כאחד לעולמים, למדנו עבודה שלימה שצריך אדם לעבוד את הקדוש ברוך הוא, כמו שלמדנו "ואהבת את ה' אלהיך וכו'", שיאהב את הקדוש ברוך הוא אהבת נפש ממש, וזוהי אהבה שלימה, אהבת נפשו ורוחו.	ת"ח נפשא ורוחא אשתמודע (ס"א אשתעי ס"א אשתתפי) כחדא לעלמין תנא פולחנא שלימתא דבעי ב"נ למפלח לקב"ה כמה דתנינן (דברים ו ה) ואהבת את ה' אלהיך וגו' דירחים ליה לקב"ה רחימותא דנפש ממש ודא הוא רחימותא שלימתא רחימותא דנפשיה ורוחיה:
כמו שאלה נדבקים בגוף, והגוף אוהב אותם, (אז) כך ידבק אדם לאהב את הקדוש ברוך הוא, אהבת נפשו ורוחו לדבק בו, זהו שנאמר "נפשי אויתך בלילה", (כלומר) נפשי ממש "אף רוחי בקרבי אשחרך" אתדבק בך באהבה רבה בלילה, שצריך אדם מאהבתו של הקדוש ברוך הוא לעמוד בכל לילה לעסוק בעבודתו, עד שיתעורר הבוקר וימשך עליו חוט של חסד.	כמה דאתדבקו אלין בגופא וגופא רחים לון (כדין) וכדו יתדבק ב"נ לרחמא ליה לקב"ה רחימותא דנפשיה ורוחיה לאדבקא ביה הה"ד (ישעיה כו ט) נפשי אויתך בלילה (כלומר) נפשי ממש אף רוחי בקרבי אשחרך (ל)אתדבקא בך ברחימותא סגיא בלילה דבעי ב"נ מרחימותא דקב"ה למיקם בכל ליליא לאשתדלא בפולחניה עד דיתער צפרא ויתמשך עליה חוטא דחסד:
שנינו אשרי חלקו של אותו אדם אהוב, שאוהב את הקדוש ברוך הוא ואלה (אותם) צדיקי האמת שאוהבים את הקדוש ברוך הוא, כך העולם מתקיים בעבורם ושולטים על כל הגזרות הקשות שלמעלה ולמטה (היא) (כדי שיתקיים העולם בעבורם).	דתניא זכאה חולקיה דההוא ב"נ דרחימותא דא רחים ליה לקב"ה והני (אינון) זכאי קשוט דמרחמין ליה לקב"ה הכי (בגין ד)עלמא מתקיימא בגיניהון ושלטין על כל גזירין קשין דלעילא ותתא והיא (בגין דיתקיים עלמא בגיניהון):
למדנו אותו צדיק שנדבק ברוחו ונפשו למעלה במלך הקדוש באהבה כראוי שולט בארץ שלמטה, וכל מה שגזור על העולם מתקיים. מנין לנו, מאליהו שנאמר "חי ה' אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי".	תאנא ההוא זכאה דאתדבק ברוחיה ונפשיה לעילא במלכא קדישא ברחימותא כדקא יאות שליט בארעא דלתתא וכל מה דגזר על עלמא אתקיים מנ"ל מאליהו דכתיב (מלכים א' יז א) חי ה' אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי:
בא וראה בשעה שבאות הנשמות הקדושות ממעלה למטה, ואותם צדיקי העולם שולפים אותם מהמלך ומהמלכה, מעטים הם שבאותה שעה שיורדת, עומדת לפני המלך ורצונו של המלך להתבונן בה כמו שבארנו, בשעה שנושב הקדוש ברוך הוא רוח בכל חיל וחיל של השמים, כל החיילות	ת"ח בשעתא דאתיין נשמתין קדישין מעילא לתתא ואינון זכאי עלמא משלפי להו ממלכא ומטרוניתא זעירין אינון דבההוא שעתא דנחית קיימא קמי מלכא ורעותא דמלכא לאסתכלא בה כמה דאוקימנא בשעתא דנשב קודשא בריך הוא רוחא בכל חילא וחילא דשמיא כלהו חיילין

ש"ו משופר והק"ב מגלה אותם הדינים הנק' יערות שהם יערות הדבש שמשם יניקתם וז"ש "וינקא לון כאימא דינקא לבנין" ויחשוף יערות כד"א ביערת הדבש וכתב אכלתי יערי וכו' בסע"ה דף נ' פירש כי פ"ר דינם דמלכות יש בהם אחיזה אל החיצונים בסוד רגליה יורדות מות, ולכן צריך להמתיקם בשרשם ע"י פ"ר דינים דאימא עילאה, ואז נעשה עץ היער שהוא במלכות בחינת עשיה ונעשה עצו ופריו שוים בסוד האתרוג שהוא ירוק מראה הבינה קו ירוק דאסחר עלמא, ולכן יער"י שהוא אילנות גי' פ"ר להורות שבחי' העץ עם הפרי שוים במספר כיון שנמתק היער בשרש' שבבינה ולפי שהדינים שבבינה שהם פ"ר דינים נמתקים ע"י י' דשם הוי"ה שהיא באבא וכו' (מ"מ).

²⁹²³ בראשית כג (הערת הזהר).

זהר ויקרא חלק א'

נעשים ועומדים בקיומם, זהו שנאמר וברוח פיו כל צבאם.	אתעבדו וקיימי בקיומיהו הדא הוא דכתיב (תהלים לג ו) וברוח פיו כל צבאם ²⁹²⁴ :
ומהן מתעכבות עד שהקדוש ברוך הוא	ומנייהו אתעכבו עד דקודשא בריך הוא
	רע"מ:
של "יענך ה' ביום צרה", נפתחת רחמה שהיא שתיים כלולה משתי בתי"ם, להוליד שני משיחים. ומכניסה את ראשה בין ברכיה, שהוא הראש שלה, העמוד האמצעי, שתי שוקיה נצח והוד, שני נביאים, משם מולידה שני משיחים. באותו זמן "ויחשוף יערות", יעבר הנחש מהעולם.	דיענך יי' ביום צרה ²⁹²⁵ (תהלים כ ב) אתפתחת רחמה דאיהי ב' ²⁹²⁶ כלילא מתרין ביתין ²⁹²⁷ לאולדא ב' משיחין ואעילת רישה בין ברכהא דאיהי רישא ²⁹²⁸ דילה עמודא דאמצעיתא תרין שוקהא ²⁹²⁹ נצח והוד תרין נביאים ²⁹³⁰ מתמן אולידת תרין משיחין בההיא זמנא ויחשוף יערות (תהלים כט ט) יתעבר ²⁹³¹ נחש מעלמא ²⁹³² ע"כ:
	סח/ב
מוריד אותן למטה.	אחית להו לתתא:
ולמדנו מיום שנברא העולם, הן עומדות לפני הקדוש ברוך הוא ומתעכבות עד שמגיע הזמן להוריד אותן לארץ, ואלו שולטות למעלה ולמטה, זהו שנאמר "חי ה' אשר עמדתי לפניו". לא כתוב אשר אני עומד, אלא אשר עמדתי, אחר כך חוזרת למקומה ונכנסת לחדרה, ואותן אחרות לא עולות עד שימותו, כי לא עמדו קודם לכן, כאותן האחרות. ולכן אליהו נעשה שליח מלאך למעלה, ואלו שמתדבקים יותר למלך.	ותאנא מיומא דאתברי עלמא קיימי קמיה דקב"ה ואתעכבו עד דמטא זמנא לאחתא לון בארעא ²⁹³³ ואלין ושלמיטו (שלמיטו) לעילא ותתא הה"ד (מלכים א' יז א) חי יי' אשר עמדתי לפניו אשר אני עומד לא כתיב אלא אשר עמדתי לבתר אהדר לאתריה ²⁹³⁴ וסליק לאדריה ואינון אחרנין לא סלקין עד דימותון בגין דלא קיימו קודם לכן כאינון אחרנין ובגין כך אליהו אתעביד שליחא מלאכא לעילא ואלין דמתדבקין יתיר למלאכא:
מצאנו בספרו של אדם הראשון, שכל הרוחות הקדושות שלמעלה עושות שליחות,	אשכחנא בספרא קדמא דאדם דכל רוחין קדישין דלעילא עבדין שליחותא וכלהו אתיין

²⁹²⁴ ישנם כת מלאכים הנבראים בכל יום מרוח פיו של הקב"ה לבד, וישנם כת מלאכים המתחדשים בכל יום מנהר דינור, והם ג"כ ע"י רוח פיו של הקב"ה כי רק ברוח פיו ית"ש נעשה הכל ומתחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, וכמו שמבואר בזה"ק (אחרי מות סח סע"א וכן בפ' צו לב ע"ב ע' שם ושם) וכו' נמשך אותו האור דהמ"ה אשר לצורך המלאכים הללו מהפה דא"א ואח"כ מהפה דהז"ן, וזהו שנאמר (תהלים לג ו) וברוח פיו כל צבאם (וכמ"ש באד"ר קמא ע"א, ופ' אחרי מות סח סע"א, ופ' צו דף לב ע"ב ע"ש), ומשום שהאור הנמשך להם להתתקן הוא רק מהפה, לכן ממונים הם רק על שירה (דע"ה ח"ב סא ע"ב), נוהג כל הענין הנ"ל עתה תמיד, ובזה מדבר הזוהר הנז' דפ' פנחס (רמט ע"א ע"ב) וכן בפ' אחרי מות (סח ע"א) ופ' ויקהל (ריט ע"ב) ומשפטים (קט ע"ב) הנה הם כולם מדברים על ענין לידת הקטנות אשר הוא נוהג עתה תמיד (דע"ה ח"ב קכה ע"ד).

²⁹²⁵ הן ע' שנין הנ"ל (יהל אור).

²⁹²⁶ שעד שהיא סתומה נקר' מ' סתומה, וכשנפתחה נקר' ב', דומה לעולם, פתוחה לצד צפון, שמשם נפתחה כנ"ל (יהל אור).

²⁹²⁷ צ"ל מתרין דלתין, א' למעלה וא' למטה. והן שני דלתות שברחם האשה כידוע. והענין של הב' הן הב' שנין שלאחר הע' שנין שבהן אולידת כמ"ש ברע"מ פ' פנחס (רמט ע"א). וע"ב שנין הן נגד שם ע"ב, אפיקי מים, בחסד שיתגלה בבקר דאברהם, כמ"ש בפ' משפטים (קט ע"ב) דלאחר השחר דשנין הנ"ל יתגלה בקר דאברהם, שכבי עד הבקר (יהל אור).

²⁹²⁸ ר"ל שאולידת ע"י עד"א, מתוך נו"ה. והן ע"ב הנ"ל, ע' דעד"א כנ"ל, וב' דנו"ה (יהל אור).

²⁹²⁹ ר"ל שמשם בנינה (יהל אור).

²⁹³⁰ ר"ל נביאים ראשונים ואחרונים (יהל אור).

²⁹³¹ וזהו יערות, אילני סרק, מסטרא דיע"ר, פ"ר כידוע. ואז יתעבר, שאין משלו אלא בעפר, ונחש עפר לחמו, וכיון שיתגלו אפיקי מים, כמים לים מכסים, אפתח טל שפיים, נהרות כו', יתעבר כו'. ולכן אמר דוד ז' קולות, מסטרא דבת שבע כלילא מע' קלין כידוע, על המים. ואז ובהיכלו כלו אומר כבוד (יהל אור).

²⁹³² סיום זה המאמר פרשת פנחס רמט ע"א ואי תימא (דרך אמת).

²⁹³³ ע"י ויקהל קצז ע"א (לש"ו).

²⁹³⁴ ויעל אליהו בסערה השמים (רח"ו).

מאתר חד דנשמתהון דצדיקייא מתרי דרגין דכלילן בחד ובג"כ סלקין יתיר ודרגיהון יתיר והכי הוא וכל אינון דהוו טמירין תמן נחתו וסליקו בחייהון כגון חנוך דלא אשתכח ביה מיתה:	וכלן באות ממקום אחד שנשמותיהם של הצדיקים הן משתי דרגות שכלולות באחת, ולכן עולות יותר ודרגתן יתרה, וכך זה. וכל אותן שהיו טמונות שם ירדו ועלו בחייהן, כמו חנוך שלא נמצאה בו מיתה.
והא אוקימנא מלה דא בחנוך ואליהו ותאנא²⁹³⁵ מאה ועשרין וחמש אלף דרגין (לצדיקייא) ולנשמתהון דצדיקייא סליקו ברעותא עד לא אתברי עלמא דקב"ה מזמנא להו בעלמא דין בכל דרא ודרא וסלקין וטאסין עלמא ומתקשרי בצרורא דחיי וזמין קב"ה לחדתא עלמא בהו עלייהו כתיב (ישעיה סו כב) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה וגו':	והרי בארנו הדבר הזה בחנוך ואליהו, ולמדנו מאה ועשרים וחמשה אלף דרגות [לצדיקים] הן לנשמות הצדיקים שעלו ברצון בטרם שנברא העולם, שהקדוש ברוך הוא מזמן אותן לעולם הזה בכל דור ודור, ועולות וטסות בעולם ונקשרות לצרור החיים. ועתיד הקדוש ברוך הוא לחדש בהן את העולם, עליהם כתוב "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה וגו'".
תענו את נפשותיכם (ויקרא טז כט) נפשותיכם קאמר²⁹³⁶ בגין דישראל משתכחין²⁹³⁷ קמי מלכא קדישא [זכאין] ויהא רעותא דלהון לגבי קב"ה ולא תדבקא ביה בגין דיתכפר להו חוביהו ועל דא מאן²⁹³⁸ דאכל ושתה בתשיעאה ומענגא נפשיה²⁹³⁹ במיכלא ומשתא אשתכח בעשיראה ענויא דנפשא בתרין חולקין ואשתכח כאילו אתעני תשיעאה ועשיראה:	"תענו את נפשותיכם", נאמר נפשותיכם, כי ישראל נמצאים צדיקים לפני המלך הקדוש, ויהיה הרצון שלהם אל הקדוש ברוך הוא ולהדבק בו, כדי שיתכפר להם חטאם. ולכן מי שאוכל ושותה בתשיעי ומענג את נפשו במאכל ובמשתה, נמצא בעשירי ענוי נפש בשני חלקים, ונמצא כאלו התענה תשיעי ועשירי.
את נפשותיכם לאכללא כלא גופא ונפשא²⁹⁴⁰ ולא תכנעא בהאי יומא לאתכפרא על חוביהון תאנא כי ביום הזה יכפר עליכם (ויקרא טז ל) ביום	את נפשותיכם, להכליל את הכל, גוף ונפש, ולהכנע ביום הזה, כדי לכפר על חטאם. למדנו "כי ביום הזה יכפר עליכם". ביום הזה, היה צריך להיות היום הזה, אלא

²⁹³⁵ כי בצלם אלהים עשה את האדם הם ק"כ צרופים וה' אותיות השרש (רח"ו).

²⁹³⁶ שהיל"ל נפשכם כמו (ישעיה נה, ג) שמעו ותחי נפשכם וזולתם. כי דוקא באומות העולם כתיב (בראשית לו, ו) נפשות ביתו, ובישראל (שמות א, ה) כל הנפש, וכמ"ש רז"ל, ולקמן יבואר טעם הריבוי. אבל הקדים תחילה סוד העינוי ואמר בגין דישראל (רמ"ז).

²⁹³⁷ והענין שידוע שישראל מושרשים ברחל הנקראת כנסת ישראל, ובסגולת הימים שמן ראש השנה עד יום הכפורים ובזכות התשובה והשופר, נעשית הנסירה שכל דיני הזכר ניתנו בה בהמתקה, ואז מתערבב השטן כי אין לו עוד אחיזה באחורי רחל, וביום הכפור היא מתעלה לתוך הבינה ומקבלת ה' גבורות פנימיות בסוד חמשה ענויים וחמש תפילות, והיינו תשובה תשוב ה', ואז ישראל משתכחין כל אותו היום קמי מלכא קדישא, לפניו על זעיר (נ"א לפני ה'). זכאין, כי אין כח לשטן עליהם ובודאי שיהא רצונם ליוצרים, ולא תדבקא ביה, ממש בסוד הפנים כדי שיתכפר להם בהמתקת כל הדינים (רמ"ז).

²⁹³⁸ פי' לפי שיפה כחם להתקן ולתקן השכינה, לכן מי שאוכל ושותה בתשיעי כאילו וכו' (רמ"ז).

²⁹³⁹ זה מובן יפה כמ"ש בספר הכוונות, שבכל השנה אנו ממשיכים שפע לרחל מא' באכילתנו והנאתנו בברכותיהם, והאכילה היא בסוד חיצוניות הבינה, אך ביום הכפורים הכל סוד רוחניות ונמשך השפע מפנימיות הבינה וכו' כנזכר שם. אך תחילה צריך שיושפעו לרחל בחי' החיצוניות שהן האכילה הגופנית כדי שתוכל לקבל הפנימיות. ועוד צריך להקדים מ"ש שם בספר הכוונות, שבימי התשובה נעשית הנסירה ספירה אחת בכל יום עד שנמצא שביום התשיעי הוא בהוד, והנה בו כלולים יסוד ומלכות שהם מחוברים תמיד ואין להפרידם ונקרא מדרגה אחת, ונמצא שברביעי האכילות של יום התשיעי שהוא הוד, נתקנה מדרגת יסוד ומלכות הכלולים בו, ונתקנו בבחי' החיצוניות ונסדרו יסוד ומלכות, ולכן יום העשירי שהוא כנגדם עולה רחל לבינה בפנימיות שה"ס ה' העינויים כנזכר, ונמצא שאכילות יום התשיעי גורם לעינוי יום העשירי שסודו יסוד ומלכות גי' עש"ר. וזהו בתרין חולקין, כי סתם נפש הוא רחל ושני חולקין שלה הם יסוד ומלכות, והיינו דכתיב נפשותיכם, מיעוט רבים שנים. אי נמי אפשר שיום תשיעי ועשירי ה"ס אלו התרין חולקין, דאמרינן כאילו התענה תשיעי ועשירי, וגם לכן נקרא יום הכפורים, שנים (רמ"ז).

²⁹⁴⁰ הענין הוא כי הרגיש מילת את דהוי יתירא ואמר דאתא לאכללא כולא כו' (שער מאמרי רשב"י).

ביום הזה דווקא, שבו מתגלה העתיק הקדוש לכפר על חטאי כלם.	הזה היום הזה מבעי ליה אלא ביום הזה דייקא דביה אתגלי עתיקא קדישא ²⁹⁴¹ לכפרא על חוביהון דכלא:
דבר אחר "תענו את נפשותיכם", רבי אבא פתח ואמר "עיר קטנה ואנשים בה מעט וגו'", עיר קטנה הרי פרשוה, אבל עיר קטנה, כמו שנאמר "עיר עז לנו ישועה ישית חומות וחיל וגו'", ונאמר "ולא אבוא בעיר".	ד"א (שם כט) תענו את נפשותיכם ר' אבא פתח ואמר עיר קטנה ואנשים בה מעט וגו' (קהלת ט יד) עיר קטנה הא אוקמוה ²⁹⁴² אבל עיר קטנה ²⁹⁴³ כד"א (ישעיה כו א) עיר עז לנו ישועה ישית חומות וחיל וגו' וכתוב (הושע יא ט) ולא אבא בעיר ²⁹⁴⁴ :
עיר קטנה, קטנה היא שהיא אחרונה מהכל ותחתונה מהכל. חומותיה גדולות חזקות קדושות, נקראת עיר הקדש. ואנשים בה מעט, מעטים אותם שזוכים להיכנס לתוכה ולשרות בה, כמו שנאמר "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו וגו'", ועל זה אנשים בה מעט.	עיר קטנה זעירא היא ²⁹⁴⁵ דהיא בתראה מכלא ²⁹⁴⁶ תתאה מכלא ²⁹⁴⁷ שורוי רברבין ²⁹⁴⁸ תקיפין קדישין עיר הקדש אקרי ואנשים בה מעט ²⁹⁴⁹ זעירין אינון דזכאין לסלקא לגווה ולמשרי בה כד"א (תהלים כד ג) מי יעלה בהר ²⁹⁵⁰ ומי יקום במקום קדשו ²⁹⁵¹ וגו' ועל דא ואנשים בה מעט:
"ובא אליה מלך גדול", זה הקדוש ברוך הוא להזדווג עמה ולשרות בה, וסבב אותה כמו שנאמר "ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב וגו'", ובנה עליה מצודים גדולים, שבנה חומותיה גדולים וחזקים נאים ויפים (מכל אבנים יקרות) וקדושים, ונקראת עיר הקדש.	ובא אליה מלך גדול (קהלת ט יד) דא קב"ה לאזדווגא בה ולמשרי בה וסבב אותה כד"א (זכריה ב ט) ואני אהיה לה נאם יי' חומת אש סביב וגו' ובנה עליה מצודים ²⁹⁵² גדולים דבנה שורוי ורברבין תקיפין יאיאן ושפיראין (מכל אבנין יקירין) וקדישין עיר הקדש אקרי ²⁹⁵³ :
ואת כל כבוד המלך הכניס לתוכה, ולכן היא לבדה כלולה מכל עטרות המלך, וכל עטרות המלך מתעטרים בה. לכן כתוב	וכל יקרא דמלכא עייל בגווה בג"כ ²⁹⁵⁴ [היא] בלחודהא כלילא מכל עטרי דמלכא וכל עטרי

²⁹⁴¹ נראה שהוא בסוד עליית ז"ן לדיקנא כמו שאנו מכוונים (מלכים א יח, לט) בה' הוא האלקים, ולכן אילו אמר היום הזה הוה משמע שעיצומו של יום, שה"ס הבינה, יכפר, אבל אומרו ביום הזה יכפר, ר"ל ביום הזה יכפר עליכם אותו הנסתר, וידוע שכל הדיקנא סודה שם א"ל, ומלת יכפר"ר גי' י' פעמים א"ל. וזהו גם כן לפני ה' תטהרו גי' כת"ר (רמ"ז).

²⁹⁴² שפירשו רז"ל על האדם וכו' (רמ"ז).

²⁹⁴³ ירצה שיותר יכון לפרש עיר קטנה על המלכות, שכן נקראת, בין מפאת (נ"א מפי) ישראל עיר עוז לנו, דהיינו ירושלים, ובין מפאת (נ"א מפי) הקב"ה ולא אבוא בעיר, ועי"ר גי' פ"ר ה' גבורות מנצפ"ך שהן הן כל עצמה וכוחה והווייתה (רמ"ז).

²⁹⁴⁴ מלכות (רח"ו).

²⁹⁴⁵ היינו בתחילת מציאותה (רמ"ז).

²⁹⁴⁶ זה בתחילת הכל בהיותה בחינת פסיעה לבר (רמ"ז).

²⁹⁴⁷ בבחי' עטרת זעיר ששם הוא שורשה הראשון כנודע. אי נמי אחרי מיעוטה שהיא ממש נקודה התחתונה מכל האצילות שהרי היא בראש הבריאה (רמ"ז).

²⁹⁴⁸ נראה שהוא פירוש לפסוק הנזכר עיר עוז לנו וגו', ויאמר שאעפ"י שנתמעטה והושפלה, ביום הגאולה יושר שיר בארץ יהודה עיר עוז לנו, שה' ישית לנו ישועה בהקיץ אותה, חומות וחיל, שהן ג', והיינו ג' כלי המלכות חיצון תיכון ופנימי כנזכר בדרוש תיקון הנוק', דהיינו משלה ומשל זעיר ומשל אי', שלה שהם החיצונים, שהם רברבין, שהאחרים בתוכו, תקיפין משל זעיר, וקדישין משל אי', ובתוכם אור אבא, שלכן עיר הקדש איקרי, בין מטעם דאבא יסד ברתא, ובין שסתם כל אימא יש בתוכה אור אבא (רמ"ז).

²⁹⁴⁹ לא אמר ואנשיה מעט, שאינו כן שהרי כל ישראל הם מושרשים בה וממנה יצאו, אלא הכוונה שמעט הם הזוכים להיות בה אנשים אנשי שם וזכרים להשפיע בה (רמ"ז).

²⁹⁵⁰ ה"ס מלכות דמלכות בשר התפוח כהר (רמ"ז).

²⁹⁵¹ הוא פנימיות היסוד ששם הקדש האמיתי, שבהזדווג הזעיר עמה היא מתקדשת באור יסוד אבא שבתוך יסוד זעיר (רמ"ז).

²⁹⁵² מצודים (דפ"ו).

²⁹⁵³ יקר היא הטיפה (רח"ו).

²⁹⁵⁴ ובג"כ (דפ"ו).

מלכא בה מתעטרין בג"כ (קהלת ט יד) ואנשים בה מעט כתיב ומצא בה איש מסכן וחכם הה"ד (תהלים כד ד) נקי כפים ובר לבב מסכן כד"א (שמות א יא) ויבן ערי מסכנות לפרעה מתעטר בעטרין תקיפין בעטרי אורייתא בעטרי פקודי:	"ואנשים בה מעט", ומצא בה איש מסכן וחכם, זהו שנאמר "נקי כפים ובר לבב". מסכן, כמו שנאמר "ויבן ערי מסכנות לפרעה", מתעטר בעטרות חזקות, בעטרות התורה, בעטרות של מצוות.
אורייתא דמלכא (ו) חכם דזכי בה²⁹⁵⁵ בהאי חכמה וחכם דהוא חכים יתיר מכלא לעיינא בפולחנא דמאריה בגין למזכי בה ולאעלא בה הה"ד (קהלת ט טו) ומלט הוא את העיר בחכמתו ומלט כמו (שמואל א' כ כט) אמלטה נא ואראה את אחי (בראשית יט כ) אמלטה נא שמה אוף הכא ומלט הוא את העיר בחכמתו ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא ואדם לא זכר למעבד פקודי אורייתא לאשתדלא באורייתא כההוא גבר מסכנא דאתחבר בכלא	תורת המלך וחכם שזוכה בה בחכמה הזאת, וחכם שהוא יותר חכם מכלם, לעיין בעבודת רבונו כדי לזכות בה ולהכנס אליה, זהו שנאמר "ומלט הוא את העיר בחכמתו". ומלט כמו "אמלטה נא ואראה את אחי", "אמלטה נא שמה", כמו כן כאן. ומלט הוא את העיר בחכמתו, ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא, ואדם לא זכר לעשות מצוות התורה לעסוק בתורה, כאותו איש עני שהתחבר בכל
סמ/א	
בגין למזכי בה:	כדי לזכות בה.
ואמרתי אני טובה חכמה [מגבורה] דהא בההוא עלמא לא יהבין רשו למיעל בר הני זכאי קשוט הני דמשתדלי בה באורייתא יומא ולילי ומתעטרי בפקודי אורייתא בהאי עלמא למיעל בהו לעלמא דאתי:	ואמרתי אני, טובה חכמה מגבורה, שהרי באותו עולם לא נותנים רשות להיכנס פרט לאותם צדיקי אמת, אלו שעוסקים בתורה ימים ולילות, ומתעטרים במצוות התורה בעולם הזה להיכנס בהם לעולם הבא.
וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים (קהלת ט טז) דהא בני נשא לא מסתכלין ביה ולא בעאן לאתחברא ביה ולאצית למלוי דתנא כל מאן דאצית למלוי דאורייתא זכאה הוא בהאי עלמא וכאילו קביל תורה מסיני ואפילו מכל בר נש ²⁹⁵⁶ נמי בעי למשמע מלוי דאורייתא ומאן דארכין אודניה לקבליה יהיב יקרא למלכא קדישא ויהיב יקרא לאורייתא ²⁹⁵⁷ עליה כתיב (דברים כז ט) היום הזה נהיית לעם ליי' אלהיך:	"וחכמת המסכן בזויה, ודבריו אינם נשמעים", שהרי בני אדם אינם מסתכלים עליו, ולא רוצים להתחבר עמו ולהקשיב לדבריו. שלמדנו כל מי שמקשיב לדברי התורה, אשריו בעולם הזה, וכאילו קבל תורה מסיני, ואפילו מכל אדם גם כן צריך לשמוע דברי תורה, ומי שמרכין אזניו כנגדו נותן כבוד למלך הקדוש, ונותן כבוד לתורה, עליו כתוב "היום הזה נהיית לעם לה' אלהיך".
תאנא יומא ²⁹⁵⁸ חד הוו אזלי חברייא עמיה דר"ש אר"ש חמינא אליון עמין בלהו עלאי וישראל	למדנו, יום אחד היו הולכים החברים עם רבי שמעון, אמר רבי שמעון ראיתי שהעמים

²⁹⁵⁵ מלכות רה"ק (רח"ו).

²⁹⁵⁶ הגם שיהיה קטן ממנו לא תהיה לו בושא לשמוע דבריו כמש"ה מכל מלמדי השכלתי והטעם כי עדותיך שהיא התורה שיחה לי והיא המדברת לי ולא המלמד, כי ממנה אני עושה עיקר לימודי (מ"מ).

²⁹⁵⁷ הכוונה כי בהיותם האדם רודף ושומע התורה אף אם לא יהיו בה דברי חידוש כל כך נותן כבוד למלך שמפני שהוא צוה על התורה הוא שומע אף אם אינם חדוש לו, וגם כן יהיב יקרא לאורייתא שיורה על מעלת התורה שאף על פי שאינו חידוש לו שומע אותו ואוהב אותו לרוממות מעלתו, וכן היה דרך הרשב"י ע"ה וחביריו היו מטים אזניהם לשמוע. אפילו דברי התינוקות ואפילו דברי החמרים לתת כבוד להקב"ה ולתורתו, והענין כי כל תורה שעוסקים בה בעולם הזה לשמה הוא מיוחד למעלה, ולזה נאמר מסיר אזנו משמוע תורה שגם התפלה אינה חידוש ועם כל זה היא מיוחדת למעלה וזהו כבוד להקב"ה וכבוד לתורה שעל ידי התורה מתייחד קב"ה בשכינתיה (אור יקר).

²⁹⁵⁸ קודם שנפרש דברי הרשב"י ע"ה ראוי שנקדים אל הדרוש הזה הקדמה אחת ואף אם הארכנו בביאור הענין בספ"ר עם כל זה נקדים הענין בקצרה, והוא להציל המעיין שלא יחשוב בראותו הדברים האלו וכיוצא בהן היות הדברים כפשוטם חס ושלום, כי הקב"ה קדוש וכי יעלה על הדעת ואפילו בהיכל קדשי

הללו כולם עליונים וישראל תחתונים מכלם, למה. משום שהמלך שלח ממנו את המלכה, והכניס שפחה במקומה, כמו שנאמר "תחת שלוש רגזה ארץ וגו', תחת עבד כי ימלוך וגו', ושפחה כי תירש גבירתה".	תתאי מבלהו מ"ט בגין דמלכא אשדר מטרוניתא מניה ואעיל אמהו באתרהא (כלומר שפחה) כד"א (משלי ל כא) תחת שלש רגזה ארץ וגו' תחת עבד כי ימלוך וגו' ושפחה כי תירש גבירתה ²⁹⁵⁹ :
מי השפחה, זוהי כתר הנכרי, שהקדוש ברוך הוא הרג את הבכור שלהם במצרים, שנאמר עד בכור השפחה אשר אחר הרחיים, בתחילה היא היתה יושבת אחר הרחיים, ועכשיו השפחה הזו תירש גברתה.	מאן שפחה היא כתר נוכראה ²⁹⁶⁰ דקטל קב"ה בוכרא דלהון במצרים דכתיב (שמות יא ה) עד בכור השפחה אשר אחר הרחיים אחר הרחיים הות יתבא ²⁹⁶¹ בקדמיתא והשתא האי שפחה תירש גבירתה:
בכה רבי שמעון ואמר, מלך בלי מלכה לא נקרא מלך, מלך שנדבק בשפחה, באמה (שלה) של המלכה, איפה כבודו. ועתיד קול לבשר למלכה ולומר, "גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא", כלומר צדיק הוא נושע, כי היה רוכב עד עכשיו במקום שאינו שלו, במקום נכרי, ומיניק אותו.	בכה ר"ש ואמר מלכא בלא מטרוניתא לא אקרי מלכא מלכא דאתדבק בשפחה באמהו (דיליה) דמטרוניתא אן הוא יקרא דיליה (רוא דמלח) וזומינא קלא לבשרא למטרוניתא ולימא (זכריה ט ט) גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא כלומר צדיק ²⁹⁶² הוא נושע בגין דהוה רכיב עד השתא באתר דלאו דיליה באתר נוכרא ²⁹⁶³ ויניק ליה:

הקדשים אין מלאך ולא שרף ולא שום בריה יכולה ליכנס ואיך יעלה על הדעת שתכנס שפחה במקום גברתה, אך הכוונה כי העולם מתנהג על פי המדות העליונות, והמדות העליונות כולם משפיעות וממשיכות שפע אל המלכות, והיינו היות התפארת בשש קצוות שהם סדר זמני ההנהגה מתייחדת עם המלכות והמלכות מחלק מזון מהשפע הנזכר מ(ה)נהגת ומנהלת העליונים והתחתונים חצונים ופנימיים, וגם בהיות ישראל על אדמתם היתה בחינה אחת אל המלכות הנקראת בבחינה זו אופן אחד בארץ ופירשנו בשיר השירים או פן חד, ופירוש בארץ פירוש בבחינה זו של המלכות היא בארץ לנהל התחתונים, ומשם רועה אבהן ובנין דישאל, וממה שרמסו ישראל ברגליהם היה נמשך אל החיצונית הארורה אויבתי לי לזון את בניה וזהו סוד פרי החג, וכאשר גרמו עוננו ונחרב בית תפארתנו הפן הזה אשר בארץ היא עמנו בגלות שוממה, פירוש שאין הנהגה על ידה אלינו אלא היא נתלבשה בלבושי גלות לבושי חול והיא מנהגת על ידי השפע ההוא התחתונים, ואותם לבושי חול שהם מצד מטטרון סביב למשכנו יחנו החיצונים הגויים ואמן המקוללת תובעת חלקה וחלק אנשיה, ואנחנו בגלותנו יונקים משריה המקוללות מפני שאנו נזונים על ידה, וזה לעומדים חוצה לארץ שהם עובדים ע"ז בטהרה שהם אומרים בך עלינו וכו' את השנה הזאת ואת כל מיני תבואתה ואין ספק ששפע הזה נתן למקוללת לזון בניה שהם עיקר ואנחנו טפלים להם ומתמציתן אנחנו נזונים, כי אין שפע מתחלק חוצה לארץ אלא ינתן לשר של אומה ההיא והמדינה ההיא כאומרו ועל המדינות בו יאמר אי זו וכו', והנה אמנו אין בידה להשפיענו מפני שנטלה ההנהגה ממנה בערך שאין ההנהגה ממנו אלינו בלתי אמצעי, ולכן ענין זה יוחס בלשון "שפחה תירש גברתה" שהיא נוטלת חלק השפעה ומחלקת לבניה כרצונה, משל לבן מלך שבהיותו בהיכל אביו היתה פרנסתו ומנת מזונותיו נתונות לאמו ואמו זנה אותו בהנהגה, וכאשר הרבה לפשוע גרשו אביו מאת פניו והוא ואמו בגולה הלכו בין הגוים, בהיותו שם המלך אביו נותן מזונותיו בצמצום על ידי השפחה ההיא שהבן בביתה והשפחה ההיא נותנת לבניה, ומותרם נותנת לבן המלך, ואין לה דעת ותבונה להשיג שכל המזון לא נתן לה אלא על ידי בן המלך שברשותה, והנה בערך נתינת המזון הרי שפחה יורשת גברתה כי הנהגת בן המלך על ידה והיא נושאת משאת בן המלך מאת פני המלך, לא שהיא תכנס לפני המלך חס ושלוש אלא שהמלך נותן את המשאת ביד השר, והשר אל העבד, ועבדו אל השפחה, ומטעם שמתוך היכל המלך יוצא החלק אל השפחה אין לך פגם גדול מזה אל המלך ואל המלכה, הנה בזה נתבאר ענין איך שפחה תירש גברתה, אמנם גלות שכינה התחלנו הנה בביאורו ולא נשלם מפני שהארכנו בספ"ר בשער אב"ע והנה הקיצור יפה (אור יקר).

²⁹⁵⁹ עיין בסה"כ דרוש ראש השנה ויוה"ך ותבין המכוון כי הוא ענין נסתר (מ"מ).

²⁹⁶⁰ מלכות הרשעה (רח"ו). מה שכתוב מכל חכמת מצרים, ואמרו בפ' ויחי (רכג ע"ב) דא חכמה תתאה דאקרי שפחה דבתר ריחיא, והוא מלכות הרשעה כתר נוכראה, כמ"ש בפ' אחרי (סט ע"א) וע' בפ' בא (לז ע"ב), והנה הוא כל ידיעת הקליפות והחיצונים (דע"ה ח"ב פה ע"ב).

²⁹⁶¹ יתבת (דפ"ו). פי' אחר מחנות שכינה ועין בפ' בא מ"ש על פ' זה (מ"מ).

²⁹⁶² יסוד (רח"ו).

²⁹⁶³ נוכראה (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

ועל דא כתיב (שם) עני ורוכב על חמור עני (דלא) הוה בקדמיתא ²⁹⁶⁴ (דלא כקדמיתא) ורוכב על חמור כמה דאוקימנא אינון כתרין תתאין דעמין עכו"ם דקטיל קב"ה בוכרא דלהון במצרים הה"ד (שמות יא ה) וכל בכור בהמה והא אוקימנא מלי:	ועל זה כתוב "עני ורכב על חמור". עני (שלא) היה בראשונה, ורוכב על חמור כמו שבארנו, אותם כתרים תחתונים של עמים עובדי כוכבים ומזלות, שהקדוש ברוך הוא הרג את הבכור שלהם במצרים, זהו שנאמר "וכל בכור בהמה", והרי בארנו הדברים.
כביכול צדיק ונושע הוא והוא ודאי יתיר מכלא בגין דעד השתא שארי צדיק בלא צדק והשתא דיזדונון כחדא צדיק ונושע הוא דהא לא יתיב בסטרא אחרא תאנא (ישעיה נז א) הצדיק אבד ואין איש שם על לב וגו' האי קרא קשיא הצדיק אבד נאבד מבעי ליה מהו אבד אלא אבד ממש ומאי אבד אבד למטרוניתא ואתדבק באתר אחרא דאקרי שפחה:	כביכול צדיק ונושע הוא, הוא ודאי יותר מהכל, כי עד עכשיו שרוי צדיק בלי צדק, ועכשיו שיזדונון כאחד, צדיק ונושע הוא, שהרי אינו יושב בצד האחר. למדנו "הצדיק אבד ואין איש שם על לב וגו'", פסוק זה קשה, הצדיק אבד, היה צריך להיות נאבד, מה זה אבד. אלא אבד ממש, ומה אבד, אבד למלכה, ונדבק במקום אחר שנקרא שפחה.
אמר רבי יצחק לר"ש אי ניהא קמיה דמר הא דתנינן דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם מאן דאמר דעל שבעה קיימין קיימא עלמא ומאן דאמר על אחדו (האי) קיימא עלמא היך מתישרן מלי:	אמר רבי יצחק לרבי שמעון, אם נוח לפני מורי, זה ששנינו שנאמר "וצדיק יסוד עולם", יש מי שאומר שעל שבעה עמודים עומד העולם, ויש מי שאומר על עמוד אחד עומד העולם, איך הדברים מתיישבים.
א"ל כלל מלה חד הוא דהא ז' אינון ובהו אית חד קיימא דאקרי צדיק וקיימי עליה ²⁹⁶⁵ ועלמא בהאי אתקיימא ²⁹⁶⁶ וכד אתקיימא עלמא עליה כאילו אתקיים על כולו שבעה ²⁹⁶⁷ ועל דא כתיב וצדיק יסוד עולם ²⁹⁶⁸ והא אוקימנא מלי בכמה אתר:	אמר לו הכל הוא דבר אחד, שהרי שבעה הם, ובהם יש עמוד אחד שנקרא צדיק, ועומדים עליו, והעולם מתקיים על זה. וכשהעולם מתקיים עליו כאלו שהתקיים על כל השבעה, ועל כן כתוב וצדיק יסוד עולם, והרי בארנו את הדברים בכמה מקומות.
ותאנא האי שפחה זמינא לשלמא בארעא קדישא דלתתא כמה דהות מטרוניתא שלמא בקדמיתא דכתיב (ישעיה א כא) צדק ילין בה והשתא שפחה כי תירש גבירתה (משלי ל כג) בכלא:	ולמדנו השפחה הזו עתידה לשלוט בארץ הקדושה שלמטה, כמו שהיתה המלכה שולטת בראשונה, שנאמר "צדק ילין בה", ועכשיו "שפחה כי תירש גבירתה", בכל.
וזמין קב"ה לאתבא למטרוניתא לאתרהא בקדמיתא וכדין ממאן הוא חדוותא הוי אימא חדוותא דמלכא וחדוותא דמטרוניתא חדוותא דמלכא בגין דיתוב לה ויתפרש משפחה כדקא אמינא וחדוותא דמטרוניתא בגין דתיתוב לאזדווגא במלכא הה"ד (זכריה ט ט) גילי מאד בת ציון וגו':	ועתיד הקדוש ברוך הוא להשיב את המלכה למקומה כבראשונה, ואז של מי היא השמחה, הוי אומר שמחת המלך, ושמחת המלכה. שמחת המלך משום ששייב אותה ויפרד מן השפחה כפי שאמרנו, ושמחת המלכה כי תשוב להזדווג עם המלך, זהו שנאמר "גילי מאד בת ציון וגו'".
ת"ח כתיב (ויקרא טז לד) והיתה זאת ולכם לחקת עולם והיתה לכם מבעי ליה ומאי זאתו (מאן)	בא וראה כתוב "והיתה זאת לכם לחקת עולם", היה צריך להיות והיתה לכם, מה זה "זאת", זה שאמרנו לחקת עולם בכל מקום

²⁹⁶⁴ פי' שבזמן הבית היה היסוד עשיר בכמה מיני הארות, ובגלות הוא בעינות עני ח"ו (מ"מ).

²⁹⁶⁵ פי' ו"ק משפיעים ביסוד הנק' צדיק (מ"מ).

²⁹⁶⁶ בהאי אתקיימא פי' מ' מתקיימת ע"י היסוד (מ"מ).

²⁹⁶⁷ עי' לקמן קמג ע"א ובח"א קפו ע"א (לש"ו).

²⁹⁶⁸ פי' יסוד הנק' צדיק הוא יסוד המ' הנק' עולם (מ"מ).

²⁹⁶⁹ מלכות (רח"ו).

זהר ויקרא חלק א'

ומקום חקת עולם נקראת גזרת המלך, שמכניס את כל הנהגותיו במקום הזה, וסותם אותם כמו שסתום הכל באוצר אחד. חקת עולם ודאי, בזאת הזו	הא דאמרין לחקת עולם בכל אתר ואתר חקת עולם אתקרי גזרת ²⁹⁷⁰ דמלכא ²⁹⁷¹ דעייל כל נימוסוי באתר דא ואסתים לון כמאן דסתים כלא באסקופא חדא חקת עולם וודאי בהאי זאתא (בהאי)
רשם וחקק את כל הגנזים שלו, ואת כל המטמונים שלו.	סמ"ב רשים וחקק כל גניזין דיליה וכל טמירין דיליה:
"בחדש השביעי בעשור לחדש", בעשור בדיוק, כמו שבארנו, "תענו את נפשותיכם", ודאי, כך זה, והרי נאמר נפשותיכם ודאי, שהרי בנפש תלוי הדבר, ולכן אכילה ושתייה מהתשיעי יותר מיום אחר.	בחדש השביעי בעשור לחדש (ויקרא טז כט) בעשור דייקא ²⁹⁷² כמה דאוקימנא תענו את נפשותיכם (ויקרא טז כט) ודאי הכי הוא והא אתמר נפשותיכם ודאי דהא בנפשא תליא מלתא ובגין כך אכילה ושתייה מתשיעא יתיר מיומא אחרא:
ואף על גב שהדבר הזה נאמר בצורה אחר, והכל יפה, וזה דבר אחד, וכל אחד במקומו, וכך זה, ולמדנו ביום הזה כל השמחה וכל האור וכל הסליחה של העולמות כולם תלויים באם העליונה, שכל המעיינות נמשכים ויוצאים ממנה, ואז מאירים כל אותם מאורות ומאירים באור ובשמחה עד שהכל מתבשם, ואז כל אותם הדינים נמצאים באור, והדין לא נעשה, ועל כן תענו את נפשותיכם.	ואע"ג דהאי מלה אתמר בגוונא אחרא וכלא שפיר והאי והאי מלה חדא ²⁹⁷³ וכל חד באתריה והכי הוא ותאנא בהאי יומא כל חידו וכל נהירו וכל וותרנותא דעלמין כלהו תליין באימא עלאה דכל מבויעין נגדין ונפקין מנה וכדין נהירין כל אינון בוצינין ונהרין בנהירו בחדוותא עד דמתבסם כלא וכדין כל אינון דינין אשתכחו בנהירו ודינא לא אתעביד ועל דא תענו את נפשותיכם:
אמר רבי אבא, הרי מורנו באר אותה מגוף המשנה, לא גלו ישראל מארצם עד שכפרו בקדוש ברוך הוא, שנאמר "אין לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי", והרי נאמר פסוק אחר, מצאנו על זה שנאמר "ראה ביתך דוד", אמר לו כך זה ודאי, בית דוד נקרא כמו שנאמר "בית יעקב לכו ונלכה באור ה'".	אמר רבי אבא הא אבא הא אוקים לה מר מן גופא דמתניתא לא גלו ישראל מארצם עד שכפרו בקב"ה דכתיב (שמואל ב' כ א) [אין] (מה) לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי והא אתמר קרא אחרינא אשכחנא בהאי דכתיב (מלכים א' יב טז) ראה ביתך דוד ²⁹⁷⁴ א"ל הכי הוא ודאי בית דוד אקרי כמה דכתיב (ישעיה ב ה) בית יעקב לכו ונלכה באור ה':
בית יעקב כמו שנאמר, "ובית תפארתי אפאר לכו ונלכה באור ה'", שנאמר "ונהר	בית יעקב ²⁹⁷⁵ כד"א (ישעיה ס ז) בית ²⁹⁷⁶ תפארתי אפאר לכו ונלכה באור יי ²⁹⁷⁷ מאי באור

²⁹⁷⁰ גזרה (דפ"ו).

²⁹⁷¹ מלכות (רח"ו).

²⁹⁷² מלכות (רח"ו). ולפ"ז מ' קראה בג' שמות לחקת עולם היא מ' בחדש הז' היא מ' הנק' חדש בעשור לחדש היא ג"כ מ' שהיא ספי' עשירית כי כמה בחי' יש במ' ונלע"ד דיש לפ' בחדש הז' היא מ' והיא מקבלת מהבינה הנק' בעשור לחדש שהוא יוה"ך שרווח לביני' וז"ש בעשור דייקא ועיין בפ' בא בדף מ' ע"ב שאמר כן בהדי' שעשור היא שכינה וממשיכים אותה לחדש שהיא המ' (מ"מ).

²⁹⁷³ פי' שודאי ביה"ך יש לו עינוי בתרין חולקין בשביל שהורגל באכילה מרובה בתשיעי אבל עכ"ז ע"י האכילה ההיא ימצא כח לסבול העינוי (מ"מ).

²⁹⁷⁴ פי' וצריך להבין מאי קאמר ומשני בית דוד איקרי שהמ' היא בית דוד המלך (מ"מ).

²⁹⁷⁵ אשת ז"א (רח"ו).

²⁹⁷⁶ ובית (דפ"ו, וכן הוא בפסוק).

זהר ויקרא חלק א'

יצא מעדן להשקות את הגן". ונטע את הגן הזה להשתעשע בו עם הצדיקים, שבו הם שרויים.	י' דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ונטע האי גן לאשתעשעא ביה עם צדיקייא דביה שריין:
למדנו כתוב "אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכיפורים הוא וגו'", ועניתם את נפשותיכם. ונאמר "והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי וגו'", נאמר "אך", מה הוא רוצה כאן.	תאנא כתיב (ויקרא כג כז) אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא וגו' ועניתם את נפשותיכם וכתיב (שם מז כט) והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי וגו' אך דכתיב ²⁹⁷⁸ מאי קא בעי הכא:
אמר לו, זה בא למעט שכיון שאמר ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש, אמר (אחר כך) אך בעשור, והיה צריך להיות אך עשור, שבעשור הדבר תלוי.	אמר ליה למיעוטא קא אתיין ארובין דאמר ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש אמר (לבתר) אך בעשור ²⁹⁷⁹ אך עשור מבעי ליה דבעשור תליין מלתא ²⁹⁸⁰ :
אמר לו אם כך "אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם", ושנינו אך חלק, חציו אסור באכילת חמץ וחציו מותר, כמו כן כאן אך בעשור לחדש, אמר שחציו אסור במלאכה (באכילה), וחציו מותר.	אמר ליה אי הכי ²⁹⁸¹ (שמות יב טו) אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם ותנינן אך חלק חציו אסור באכילת חמץ וחציו מותר אוקף הכא אך בעשור לחדש אימא דחציו אסור במלאכה ונ"א באכילה וחציו מותר:
אמר לו כמו כן כאן ב"ועניתם את נפשותיכם" זה תלוי, שהרי עינוי לא נמצא אלא מחצות היום ואילך, ויפה הוא, "אך" חלק ב"ועניתם את נפשותיכם".	א"ל אוקף הכא בועניתם את נפשותיכם תליא דהא ענוי לא אשתכח אלא מפלגות יומא ולהלאה ושפיר הוא אך חלק בועניתם את נפשותיכם:
אמר רבי אלעזר כתוב "כי ביום הזה עליכם וגו'", היה צריך להיות אכפר עליכם, אלא יכפר עליכם, להכליל את היובל שממשיך מעיינות להשקות ביום הזה לכל	א"ר אלעזר כתיב (ויקרא מז ל) כי ביום הזה יכפר ²⁹⁸² עליכם וגו' אכפר עליכם מבעי ליה ²⁹⁸³ אלא יכפר עליכם לאכללא יובלא ²⁹⁸⁴ דנגיד (מ)מבועי ²⁹⁸⁵ לאשקאה בהאי יומא לכל עיבר ²⁹⁸⁶

²⁹⁷⁷ פי' הם המוחין דא"ר הבאים לזעיר הנק' הו"ה וכדמפרש אך עשור מבע"ל פי' כיון דמעט התשיעי א"כ אך עשור מבע"ל ומשני דבעשור תליין מלתא ר"ל שעיקר התיקון של ישראל הוא ע"י הבינה שהיא יוה"ך וזהו בעשור לחדש, א"נ בעשור היא המ' כדלעיל (מ"מ).

²⁹⁷⁸ קראי פליגי אך משמע חציו לחקת עולם משמע כולו, ותירץ שבא למעט תשיעי מעינוי (אור יקר).
²⁹⁷⁹ ירצה לא לחלק העשור בעצמו לחצאים לזה לא אמר אך (ב)עשור דהאי משמע העשור בעצמו חלק, אלא תיקן הלשון ואמר "אך בעשור" ירצה מעט שבעשור לבד, וזהו שאמר "דבעשור תליא מילתא" וכו' (אור יקר).

²⁹⁸⁰ בא לומר אך חלק חציו תשיעי לאכלו כי בעשור לבד הוא מה שציויתי להתענות, וזהו שאמר אך בעשור [ולא] אך עשור דבעשור וכו', ולזה הוקשה לו מאן ביום הראשון שלא פירשו ב' דביום הראשון אלא שממש יום ראשון עצמו חלק (אור יקר).

²⁹⁸¹ דב' דבעשור לומר לא צויתי עינוי אלא בעשור, נפרש כן בבית דביום הראשון ויהיה כל יום הראשון אסור ולא שיום ראשון פי' יום י"ד וחלק חציו כנודע, לזה אמר דלגבי עינוי הכי הו"א דחציו לחוד הוי עינוי לגבי נפש דהיינו עינוי וסיגוף ממש, חציו אין בו עינוי שעדיין לא נסתגף בתענית, והיה עולה על דעתי שלא יאכל חצי תשיעי כדי שישתגף כל עשירי בתענית וסיגוף שבתחלת עשירי מיד יהיה רעב ומתענה הנפש, לזה אמר אך חלק בעינוי נפש לא בעינוי גוף, שכל היום אסור באכילה ושתיה אמנם הנפש אינה מסתגפת אלא מחציו (אור יקר).

²⁹⁸² יכפר למעלה לטהר אתכם למטה וזהו שאמר לדכאה לכוון (אור יקר).

²⁹⁸³ פי' כיון שהזעיר שהוא תורה שבכתב הוא המדבר הול"ל אכפר ותירץ יכפר הוא יובלא שהיא הבינה, ושיעור הכתוב הזעיר אומר כי ביום הזה שהוא יוה"ך שבו מתענים ישראל, יכפר עליכם הבינה וזה פי' אחר הפך דלעיל (מ"מ).

²⁹⁸⁴ שמבינה ולמעלה הוא לנסתר ולא לנוכח כענין אומרו הנני יוסיף ימך כדפירשו בזהו פרשת וירא סימן א', ואמר "לאכללא" מפני שאין ספק שהכפרה היא נמשכת מהספירות התחתונות גם כן כאומרו וסלחת לעוני לנוכח וכמוהו רבים (אור יקר).

²⁹⁸⁵ הוא סוד יו"ד נקודת המקום (אור יקר).

לרואה כלא ולאשקאה כלא²⁹⁸⁷ ודא עליכם²⁹⁸⁸ כלומר בגיניכון לדכאה לכון בהאי יומא דכתיב (ויקרא טז ל) לפני יי²⁹⁸⁹ תטהרו²⁹⁹⁰ ולא ישלוט עליכו דינא:	צד, לרוות את הכל ולהשקות את הכל, וזה עליכם. כלומר עבורכם, לטהרם ביום הזה, שנאמר "לפני ה' תטהרו", ולא ישלט עליכם הדין.
ר' יהודה אמר זכאין אינון ישראל דקב"ה אתרעי בהו ובעי לדכאה להו דלא ישתכח בהו חובא²⁹⁹¹ בגין דיהון בני היכליה²⁹⁹² וידורון בהיכליה²⁹⁹³ ולזמנא דאתי כתיב (יחזקאל לו כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וגו':	רבי יהודה אמר אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם ורוצה לטהר אותם, שלא ימצא בהם חטא, כדי שיהיו בני היכלו, וידורו בהיכלו, ולעתיד לבא כתוב, "וזרקתי עליכם מים טהורים וגו'".
רבי יהודה פתח שיר המעלות ממעמקים קראתיך יי' (תהלים קל א) תנינן בשעתא דברא קב"ה עלמא בעי למברי ב"נ אמליך באורייתא²⁹⁹⁴ אמרה קמיה תבעי למברי האי ב"נ זמין הוא למחשי קמך זמין הוא לארגזא קמך אי תעביד ליה כעובדוי הא עלמא לא יכיל למיקם קמך כ"ש ההוא ב"נ:	רבי יהודה פתח "שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'". שנינו בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, רצה לברא אדם, נמלך בתורה אמרה לפניו תרצה לברא האדם הזה, עתיד הוא לחטוא לפניך, ועתיד הוא להרגיז לפניך, אם תעשה לו כמעשיו הרי העולם לא יוכל לעמוד לפניך, כל שכן אותו האיש.
א"ל וכי למננא אתקרינא אל רחום וחנון ארך אפים ועד לא ברא קב"ה עלמא ברא תשובה אמר לה לתשובה אנא בעינא למברי ב"נ בעלמא על מנת דכד יתובון לך מחוביהון דתהוי זמינא למשבק חוביהון ולכפרא עליהו ובכל שעתא ושעתא תשובה זמינא לגבי בני נשא:	אמר לה, וכי לחינם נקראתי אל רחום וחנון ארך אפים, וטרם שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ברא תשובה. אמר לה לתשובה, אני רוצה לברא אדם בעולם על מנת שכאשר ישובו לך מחטאיהם, שתהיי עתידה לעזוב את חטאיהם ולכפר עליהם, ובכל שעה ושעה התשובה זמינה לאנשים.
וכד בני נשא תייבין מחוביהו האי תשובה תבת לגבי קב"ה וכפר על כלא ודינין אתכפיין ומתבסמאן כלהו וב"נ אתדכי מחוביה אימתי אתדכי ב"נ מחוביה בשעתא דעאל בהאי תשובה כדקא חזי:	וכשאנשים שבים מחטאיהם, התשובה הזו שבה לקדוש ברוך הוא, והוא מכפר על הכל, והדינים נכנעים, וכולם מתבשמים, ואדם נטהר מחטאו. מתי נטהר אדם מחטאו, בשעה שנכנס לתשובה הזו כראוי.
ר' יצחק אמר דתב קמי מלכא עלאה וצלי	רבי יצחק אמר ששב לפני המלך העליון

²⁹⁸⁶ הוא המשכת המקורות מהמבוע דהיינו י' בעצם הבינה כענין הווין המתפשטין מינה ובה ובחכמה הם יודין ונמשכים ווין לכל עיבר לכל שש קצוות המתגלים (אור יקר).

²⁹⁸⁷ בערך אותם הצמאים למימי הרחמים דהיינו צד הדין והגבורה ולרואה אותם שהם מצד החסד שהם שותים תמיד מימי הרחמים ועתה הם יונקים בשופע ובשובע, ולשקאה כולא הם התחתונים שאין השפע מתפשט בתמידות אליהם לכך עתה מתשקים ממש (אור יקר).

²⁹⁸⁸ קשיא ליה דעליכם כתיב דהיינו יכפר על ישראל ואם כן איך אפשר לפרש על השפעה הנשפע על המדות, ותירץ כי הכוונה בעבורכם כדי שיושפע אל ישראל הכפרה למטה שאמר לדכאה לכון ירצה בעבורכם (אור יקר).

²⁹⁸⁹ הכוונה שם לפני ה' מהבינה הקודמת אל התפארת (אור יקר).

²⁹⁹⁰ והא כיצד שיגלגל רחמיו במדותיו בענין שלא יושפע הדין עליכם בעבורכם כדפי' (אור יקר).

²⁹⁹¹ ר' יהודה פליג עליה דר' אלעזר דלא אצטריך לפירושי עליכם בעבורכם אלא עליכם ממש דהיינו שעל ישראל נשפע בסוד נשמתם למעלה הטהרה והכפרה, וזהו שאמר "דלא ישתכח לון חובין" דלדברי ר' אלעזר אין העונות בעצמם מתבטלין אלא שהדין נהפך לרחמים והעונות אינם נזכרים, ור' יהודה אמר דממש מדכי להו והענין דהא תליא בסוד הנשמה למעלה (אור יקר).

²⁹⁹² ראויים ליכנס בהיכל ולא ליכנס בעת הצורך אלא קבועים וידורון וכו' (אור יקר).

²⁹⁹³ בקבע בהיכליה דהיינו הנשמות בדיוקן שבמלכות, והכרח גמור לדעתו וזרקתי עליכם מים טהורים דהיינו עליכם ממש ואין לעקם המקרא ולפרש בעבורכם (אור יקר).

²⁹⁹⁴ היא מ' הנק' תורה שבע"פ והזעיר נמלך עמה וז"ש בסמוך אמר לה לתשובה אנא בעינא למברי ב"נ וכו' ונודע שהתשובה היא הבינה אמור מעתה מ"ש אמליך באורייתא לא קאי על הבינה אלא על המ' כמ"ש (מ"מ).

ומתפלל	ע/א
תפלה מעומק הלב, זהו שנאמר "מעמקים קראתיך ה'". רבי אבא אמר מעמקים קראתיך ה', מקום גנוז הוא למעלה, והוא עומק הבאר, ומזה יוצאים נחלים ומעיינות לכל צד. ואותו עומק העמוקים נקרא תשובה, ומי שרוצה לשוב ולהטהר מחטאיו, בעומק הזה הוא צריך לקרא לקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר מעמקים קראתיך ה'.	צלוחתא מעומקא דלבא הה"ד (תהלים קל א) ממעמקים קראתיך יי' ר' אבא אמר ממעמקים קראתיך יי' אתר נניז הוא לעילא והוא עמיקא דבירא ²⁹⁹⁷ ומהאי נפקין ²⁹⁹⁸ נחלין ומבועין ²⁹⁹⁹ לכל עיבר ³⁰⁰⁰ וההיא עמיקא דעמיקתא אקרי תשובה ³⁰⁰¹ ומאן דבעי לאתבא ולא תדכא מחובי בהאי עלמא [נ"א עומקא] אצטריך למקרי ³⁰⁰² לקב"ה הה"ד ממעמקים קראתיך יי'.
למדנו בשעה שהיה אדם חוטא לפני רבונו ומקריב קרבנו על המזבח, והכהן מכפר עליו ומבקש בקשתו עליו, מתעוררים רחמים והדינים מתבשמים, והתשובה מריקה ברכות במעיינות שנמשכים ויוצאים, וכל המאורות מתברכים כאחד, והאדם נטהר מחטאו.	תאנא בשעתא ³⁰⁰³ דהוה ב"נ חב קמי מאריה וקריב קרבניה על מדבחא וכחנא מכפר עליה ובעי בעותיה עליה מתערין רחמי ³⁰⁰⁴ ודינין מתבסמן ³⁰⁰⁵ ותשובה אריק ברכאן במבועין דנגדין נפקין ומתברכין כלהו בוצינין ³⁰⁰⁶ כחדא וב"נ אתדכי מחוביה:
בא וראה הקדוש ברוך הוא הוציא עשרה כתרים עטרות קדושות למעלה שהתעטר בהם	ת"ח קב"ה ³⁰⁰⁷ אפיק עשר כתריין ³⁰⁰⁸ ועטריין קדישין לעילא ³⁰⁰⁹ דאתעטרו (נטריין לעילא

- ²⁹⁹⁵ יקשה שיאמר מעומק קראתיך מאי עמקים מרובים (אור יקר).
- ²⁹⁹⁶ שמות סג ע"ב (הערת הזהר).
- ²⁹⁹⁷ פי' יסוד דאימא הנק' עמיקא דבירא כמ"ש בפ' בשלח בדף ס"ד ע"ב וכתב הרב שהבינה נק' עמיקא דבירא לפי שממנה נמשכים מ"ן לבאר התחתון נחלין ומבועין הם חסדים וגבורות דיסוד דאימא (מ"מ).
- ²⁹⁹⁸ ירצה כי לפי ריבוי המקורות יתייחס בהמקור בשם עמקים רבים (אור יקר).
- ²⁹⁹⁹ היינו סוד הקצוות הפנימיים בבינה שבבינה והם ממלאים בחינותיה החיצונות ומשם אל הספירות במקומם (אור יקר). כי לפי האמת מבינה הם נהרין דהיינו המשכתם בעצמותה ובהם [במדבר?] מתחלקים כל נהר ונהר לעבר חד כגון חסד שבבינה לחסד עצמו והיינו נהרין לכל עיבר ולא זו אלא אף מבועין בסוד העומק שהוא מבוע מימי הבאר משם הם שש מבועין לשש נהרין לשש עיבר והיינו "מבועין" וכו' (אור יקר).
- ³⁰⁰⁰ דהיינו אל הדרום חסד ואל הצפון גבורה וכו', והענין כי מעצם פנימותיה נמשכים בעצמותה שש קצוות נעלמים, והם יוצאים ומתפשטים החוצה אל הקצוות המתגלים כדפירשנו (אור יקר).
- ³⁰⁰¹ דהיינו בינה שבבינה הכוללת המבועין שש כדפירשנו דהיינו המעמקים נקראת "תשובה" שהיא השבה לאיתנה להניק ולהמשיך השפע בחזרתם בתשובה (אור יקר). פי' לפי שאבא נק' עמיקא גם הוא ואימא נק' עמיקא דעמיקתא שהוא עומק דאבא הנק' עמיקתא (מ"מ).
- ³⁰⁰² ירצה לא ינוח דעתו במה שיקרא אל התפארת שם יהו"ה בשש קצוות, וגם לא בשש קצוות שבבינה באר שבע, אלא במציאות העלמם בפנימיות הבינה בנקודת מקור הבאר הכוללת ששה עמקים שש מבועין לנהרין והיינו "מעמקים קראתיך ה'" ונמצא יהו"ה בתפארת עמקים בבינה כדפירשנו (אור יקר).
- ³⁰⁰³ לראיה איך שפע וברכה ותיקון העון הוא מעומק הבינה (אור יקר).
- ³⁰⁰⁴ פירוש גובר במדות צד החסד והרחמים על מדת הדין, והדין בזה מתבטל ומתמזג ומתמתק, ואחר שנתקנו המדות במקומם תכף התשובה שהיא מקור הברכות הדרא לאתרא (אור יקר).
- ³⁰⁰⁵ פירוש במדות עצמן, לסבת עון זה היו הגבורות והדינים גוברים על החסדים ופעלים על האיש הזה, והתשובה שהיא מקור הברכה לסבה זו מסתלקת וסותמת מקוה החסד והרחמים שבה, ועתה בסבת הכהן איש החסד ותפלתו והקרבת קרבנו (אור יקר).
- ³⁰⁰⁶ הכוונה במקורות היוצאין בעצמות הבינה דהיינו שש קצוות הנעלמות בה "ומתברכין כולהו בוצינין" דהיינו המדות בעצמם במקומן, ואומרו "כחדא" ירצה שאפילו מדות הדין יונקות משפע וברכה כי הגבורה בהיותה לבדה היא דין ובהיותה משותפת בכלל המדות היא פעולת הרחמים בסוד האהבה שהיא מכח הדין והיין המשמח וכיוצא ולזה אמר כולהו בוצינין שהיו דין דולק (אור יקר).
- ³⁰⁰⁷ הוא הא"ס ב"ה (רח"ו).
- ³⁰⁰⁸ ע"ס דאצילות (רח"ו).
- ³⁰⁰⁹ מפני שאל המדות שתי בחינות האחת בחינתם במקורם דהיינו הכתר והשנית בחינת מציאותם אחר התפשטם לרמז זה בזה להם שתי שמות האחד "כתריין" דהיינו עשר ספירות ממש [השנית] "עטריין"

ומתלבש בהם, והוא הם והם הוא, הוא כשלהבת האחוזה בגחלת ואין שם פרוד, כנגד זה יש עשרה כתרים שאינם קדושים למטה, והם אחוזים בזוהמת הציפורן של עטרה אחת קדושה שנקראת חכמה, ועל כן נקראו חכמות.	קדישין דמתעטרא) בהו ³⁰¹⁰ ומתלבש בהו ³⁰¹¹ והוא אינו ואינו הוא ³⁰¹² כשלהובא דאחידא בגומרא ³⁰¹³ ולית תמן פרודא לקביל דנא אית עשר כתרין דלא קדישין ³⁰¹⁴ לתתא ואינון אחידן בזוהמא [דשופרא] (דטופרא) דחד עטרא קדישא ³⁰¹⁵ דאקרי חכמה ועל דא אקרין חכמות:
ולמדנו עשרת מיני החכמות הללו ירדו לעולם, וכולם נטמאו (נשאבו) במצרים, פרט לאחד שהתפשט בעולם, וכולם הם מיני כשפים, ומהם ידעו המצרים כשפים על כל בני העולם.	ותאנא עשרה זייני חכמות אלין נחתו לעלמא וכלהו אסתאבו (ס"א אשתאבו) במצרים בר מחד דאתפשט בעלמא וכלהו זייני חרשי אינון ומנייהו ידעי ומצרים (מצראי) חרשין על כל בני עלמא:
וכשהמצרים רצו לעשות כינוס במכשפיהם למעשיהם, היו יוצאים לשדה להרים הגבוהים וזבחים זבחים ועושים גומות בארץ ומסוכבים אותו הדם סביב הגומות הללו, ושאר הדם מכניסים בגומות הללו ושמים עליהם בשר, ומקריבים את קרבנותיהם לאותם המינים הרעים, ואותם המינים הרעים מתכנסים ומתקריבים כאחד, ומתפייסים עמם באותו ההר.	וכד מצראי בעאן למעבד כנופייא ³⁰¹⁶ בחרשייהו לעובדיהון הוו נפקי לחקלא לטורי ³⁰¹⁷ רמאי ודבחין דבחין ועבדין גומין בארעא וסחרין ההוא דמא סוחרניה דהני גומין ושאר דמא מתכנפי בהנהו גומין ובשרא שוין עלייהו וקרבין קרבניהון לאינון זיינין בישין ואינון זיינין בישין מתכנשין ומתקרבין כחדא ומתפייסין בהדייהו בההוא טורא:
ישראל, שהיו משעבוד שלהם היו מתקריבים להם, ולמדו מהם והיו טועים אחריהם, והיינו מה שנאמר "כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו", וכמעשה ארץ כנען וגו', ונאמר "ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים וגו'".	ישראל דהוו בשעבודיהון הוו מקרבין ³⁰¹⁸ להון וא[ו]לפו מנייהו והוו טעאן בתרייהו והיינו דכתיב (ויקרא יח ג) כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען וגו' וכתיב (שם יז ז) ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים וגו':
למדנו בשעה שהיו מקריבים להם על גבי השדה, והיו מזמינים אותו הדם ומקריבים קרבנותיהם, היו מתכנסים כל אותם מינים רעים ורואים אותם כדוגמת השעירים, כולם מלאים בשער, ומודיעים להם מה שהם	תאנא בשעתא דהוו מקרבין להון על גבי חקלא והוו מזמני ההוא דמא ומקרבי קרבניהו הוו מתכנפי כל אינון זיינין בישין וחמן ³⁰¹⁹ להון כגוונא דשעירים כלהו מליין שערא ומודעי להו מה דאינון

בחינתם למעלה בכתר וזהו שאמר "מתעטרא בהו ומתלבשא בהו" שהם שתי בחינות, בבחינה עליונה שהם בכתר אמר "מתעטרא בהו" ואל בחינת התפשטם אמר "דמתלבשא בהו" (אור יקר).

³⁰¹⁰ באור מקיף (רח"ו).

³⁰¹¹ באור פנימי (רח"ו).

³⁰¹² בתיקונים עשר ספירות דאצילות מלכא וחיוי חד בהון וכו' כדפי' בספ"ר בשער אבי"ע והכוונה שהוא והם הכל דבר אחד, ולפי שלזה קשה לו אתה אמרת שהוא והם הכל דבר אחד אם כן איך יוחס אל המדות מספר העשר שמורה ריבוי וימשך מזה ריבוי אל המאציל המתאחד בהם (אור יקר).

³⁰¹³ והכוונה כגחלת קשורה בשלהבת, כי הגחלת מקור אל השלהבת ולא יוצדק אומרינו שמפני המצא השלהבת מעצם הגחלת הוא ענין נבדל לעצמו חס ושלוש אלא הכל ענין אחד, וכל מדה ומדה גחלת לחברתה הנאצלת ממנה וכל אחת מייחדת בחברתה וכולם יחדיו באין סוף (אור יקר). ור"ל באש היסודי של הגחלת שהם חד אלא שהשלהבת הוא גילוי וכמ"ש הגר"א בספ' יצירה פ"א מ"ז ובתיקונים (דע"ה ח"א נה ע"ד).

³⁰¹⁴ הם הקליפות הנאחזות על ידי השתלשלות המדרגות מן המלכות כענין השתלשלות הגוף באדם עד הגיע הדבר אל זוהמת הצפרנים כן למעלה יש שרים בנוניים שהם צפורנים ומה שמשתלשל מהם הם חצונים והם זוהמת הצפורנים (אור יקר).

³⁰¹⁵ מלכות (רח"ו).

³⁰¹⁶ פירוש להכין החצונים לפעולתם וכו' ומכאן ראייה שהקרבת מועיל להכין ולייחד החצונים הנפרדים כל שכן המיוחדים יחוד גמור קדושים (אור יקר).

³⁰¹⁷ נטורי (דפ"ו).

³⁰¹⁸ מתקרבין (דפ"ו).

³⁰¹⁹ וחמן (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

רוצים.	בעיין:
בא וראה מה כתוב ביצחק, "ויגש יעקב אל יצחק אביו וימושהו", אמר זה לא חסר (כאן לא מתעורר) אלא מטל השמים שנוזל על הארץ.	ת"ח יצחק מה כתיב ביה (בראשית כז כב) ויגש יעקב אל יצחק אביו וימושהו אמר (ה)דא לא אתעדי (ס"א הכא לא אתער) אלא מטלא דשמיא ³⁰²⁰ דנגיד על ארעא:
אמר רבי יוסי "ומשמני הארץ", בכל הוא ברך אותו, למה, כי ראה אותו עם שער, אמר להעביר את זה צריך ומשמני הארץ ולא זוהמת הארץ, שהרי זוהמא היא של הארץ, וכשטל השמים ומגד הארץ מתחברים, עוברת הזוהמא הזו.	אמר רבי יוסי ומשמני הארץ (בראשית כז כב) בכלא ברכיה ³⁰²¹ מ"ט בגין דחמא ליה בשערא אמר למעבד ³⁰²² דא משמני ³⁰²³ הארץ אצטריך ולא זוהמא דארעא דהאי זוהמא הוא דארעא וכד טלא דשמיא ומגדא דארעא מתחבראן ואתעברא (אתעביר) האי זוהמא:
אמר רבי חייא האחרון של אותם הכתרים התחתונים שאינם קדושים, זהו מה שנאמר "ודורש אל המתים", וזהו העשירי של הכל, שלמדנו אמר רבי יצחק אמר רבי יהודה, נפשות הרשעים אלו הם מזיקי העולם.	אמר ר' חייא בתרייתא דאינון כתרין תתאין ³⁰²⁴ דלא קדישין האי הוא הה"ד (דברים יח יא) ודורש אל המתים ודא הוא עשיראה דכלא דתניא א"ר יצחק אמר ר' יהודה נפשתא דרשיעיא אלין אינון מזיקין דעלמא:
אמר רבי יוסי, אם כך טוב לרשעים שנעשים מזיקים בעולם, איפה הוא עונש הגיהנם, איפה הרע שעתיד להם בעולם ההוא.	א"ר יוסי אי הכי טב להו להייביא דאתעבדין מזיקין בעלמא אן הוא עונשא דגיהנם אן הוא בישא דזמינא להו בההוא עלמא:
אמר רבי חייא כך שנינו, והרי בארנו את הדברים, נפשות הרשעים בשעה שיוצאים מן העולם, כמה שומרי החוקים מזדמנים כנגדם להכניסם בגיהנם, ומכניסים אותם בשלשה דינים בכל יום בגיהנם, אחר כך מזדווגים עמם והולכים ומשוטטים בעולם, ומטעים את הרשעים, לאותם שנסתמה מלפניהם התשובה, אחר כך משיבים אותם לגיהנם ונטמאים (ונדונים) שם, וכך בכל יום, אחר שהולכים עמם ומשוטטים עמם בעולם, חוזרים לקבריהם ורואים את התולעת של הגוף מנקרת את הבשר ומתאבלים עליהם, ואותם מכשפים היו הולכים לבית הקברות ומכשפים בכשפיהם, ועושים צלם אחד של האדם וזובחים לפניו שעייר אחד, אחר כך מכניסים אותו	אמר ר' חייא הכי תנינן והא אוקימנא מלי נפשתא דרשיעיא בשעתא דנפקין מעלמא כמה גרדיני נימוסין מזדמנין לקבלא להו לאעלאה ³⁰²⁵ להו לגיהנם ואעלין ³⁰²⁶ להו בתלת דינין בכל יומא בגיהנם לבתר מזדווגי בהו ואזלין ושאטין בעלמא ומטעין להו לרשיעיא לאינון דקא אסתים תשובה מקמייהו לבתר תייבין להו לגיהנם ואסתאבין ונ"א ואתדנון תמן וכך בכל יומא לבתר דאזלין בהו ושאטין בהו בעלמא מהדרין לקבריהו וחמן תולעתא דגופא מנקרי בשרא ומתאבלן עליה ³⁰²⁷ ואינון חרשין הוו אזלי לבי קברי וחרשי בחרשייהו ועבדין חד צלמא דבר נש ³⁰²⁸ ודבחין קמיה חד צפירא לבתר עאלין לההוא
	ע/ב
השעיר לאותו קבר, ואת אותו צלם משברים (מנהיגים) אותו לארבעה צדדים,	צפירא בההוא קברא וההוא צלמא מתברין (ס"א מדברין) ליה לארבע סטרין ומעלין ליה

³⁰²⁰ פי' השער הזה אין הדינים נפרדים ממנו ואינו מתעמק אלא מכח טל שבא מזעיר למ' (מ"מ).
³⁰²¹ פי' לא בירך אותו משפע הזעיר הבא אל המ' לבדו, אלא בירך אותו מהזעיר וגם מהמ' (מ"מ).
³⁰²² למעבר (מ"מ). ר"ל למתק השערות שהם דינים ולהעבירם הוא בכח הארות המ' הנק' משמני הארץ (מ"מ).
³⁰²³ משמני (דפ"ו).
³⁰²⁴ מלכות הרשעה (רח"ו).
³⁰²⁵ ולאעלאה (דפ"ו).
³⁰²⁶ ועאלין (דפ"ו).
³⁰²⁷ עלייהו (דפ"ו).
³⁰²⁸ נראה שעושים אותו בצלם אדם שרוצים להכניס אותו צפירא בקרבו (מ"מ).

ומכניסים אותו לארבע זוויות הקבר, ואז מכשפים בכשפיהם ומכניסים אותם כנוסים ואותם מינים רעים, ומביאים אותה הנפש ומכניסים לקבר ומדברים עמו.	לארבע זוויות דקברא כדין מחרשי בחרשייהו ומתכנפי אינון כנופי ואינון זינין בישין ומייתין ההיא נפשתיא ועאל בקברא ומשתעי בהדייהו:
אמר רבי יצחק אשרי הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, שהרי כולם קדושים, גופם קדוש, נפשם קדושה, רוחם קדושה, נשמתם קדש קדשים, שלש דרגות הן, כדוגמא שלמעלה. ששנינו אמר רבי יהודה כתוב "תוצא הארץ נפש חיה", זוהי נשמה (עליונה) של אדם הראשון (עליון).	אמר ר' יצחק זכאין אינון צדיקייא בעלמא דין ובעלמא דאתי דהא כלהו קדישין גופא דילהון קדישא נפשא דילהון קדישא רוחא דילהון קדישא נשמתא דילהון קדש קדשים תלת דרגין אינון כגוונא דלעילא ³⁰²⁹ דתניא א"ר יהודה כתיב (בראשית א כד) תוצא הארץ נפש חיה דא היא נשמתא (עלאה) דאדם קדמאה (עלאה ³⁰³⁰):
בא וראה שלש דרגות הן ונדבקו כאחת, נפש רוח נשמה והעליונה מהן נשמה, שאמר רבי יוסי בכל האנשים יש נפש, ויש נפש עליונה מהנפש, זכה אדם בנפש הזו מריקים עליו עטרה אחת שנקראת רוח, זהו שנאמר "עד יערה עלינו רוח ממרום", אז מתעורר אדם בהתעוררות אחרת עליונה להסתכל בנימוסי המלך הקדוש. זכה אדם באותה הרוח, מעטרים אותו בכתר קדוש עליון שכולל הכל שנקרא נשמה שנקראת נשמת אלוה.	ת"ח ג' דרגין [אינון ו]אתדבקו כחד נפש רוח נשמה ועלאה מנייהו נשמה דא"ר יוסי בכלהו ב"נ אית נפש ואית נפש עלאה מנפש ³⁰³¹ זכה בר נש בהאי נפש מריקין עליה עטרא חד דאקרי רוח ³⁰³² הה"ד (ישעיה לב טו) עד יערה עלינו רוח ממרום כדין אתער בר נש באתערותא אחרא עלאה לאסתכלא בנימוסי מלכא קדישא זכה בר נש ביה בההוא רוחא מעטרין ליה בכתרא קדישא ³⁰³³ עלאה דכליל בלא דאקרי נשמה דאתקרי נשמת אלוה:
ולמדנו בסוד הסודות, בתוך הסודות של ספרו של שלמה המלך, הפסוק הזה שנאמר "ושבח אני את המתים שכבר מתו", כיון שנאמר ושבח אני את המתים למה שכבר מתו, אלא שכבר מתו בעולם הזה בעבודת רבונם, ושם כתוב שלשה מדורים עשה הקדוש ברוך הוא לצדיקים, אחד (שזכו אותם צדיקים שלא נאכדו מהעולם הזה, וכך צריך) לנפשות אותם הצדיקים שלא הסתלקו מהעולם הזה ומצויים בעולם הזה,	ותאנא ברזא דרוין בגו ורזא דוספרא (דקהלת) דשלמה מלכא האי קרא דכתיב (קהלת ד ב) ושבח אני את המתים שכבר מתו כיון דכתיב ושבח אני את המתים אמאי שכבר מתו אלא שכבר מתו ³⁰³⁴ בהאי עלמא בפולחנא דמאריהון ³⁰³⁵ ותמן כתיב ג' מדורין עבד קב"ה ³⁰³⁶ לצדיקייא חד (דזכו אינון צדיקייא ³⁰³⁷ דלא אשתציו מהאי) ולנפשאן דאינון צדיקייא דלא אסתלקו מהאי עלמא ושכיחין בהאי עלמא ³⁰³⁸

³⁰²⁹ פי' נר"ן הם נגד מ' וזעיר ובינה (מ"מ).

³⁰³⁰ פי' נשמה לנשמה שנק' חיה הבאה מאבא וז"ש הוציא הארץ שהיא המ' נפש שקיבלה מאבא הנק' חיה וז"ש דאדם קדמאה עילאה (מ"מ).

³⁰³¹ פי' שיש נפש דעשיה ונפש דיצירה ונפש דבריאה (מ"מ).

³⁰³² פי' רוח מזעיר דאצילות וז"ש לאסתכלא בנימוסי דמלכא קדישא שהוא הזעיר (מ"מ).

³⁰³³ פי' נשמה מבינה (מ"מ).

³⁰³⁴ פי' אלו נאמר ושבח אני את המתים לחוד היה אמינא אפי' רשעים לכך כתיב שכבר מתו דהיינו שממיתים עצמם על עבודת קונם (מ"מ).

³⁰³⁵ בראשית רכז ע"ב (הערת הזהר).

³⁰³⁶ פי' הנפש בחצר מות והרוח בג"ע שלמטה שהיא עשיה והנשמה בג"ע שלמעלה שהיא בריאה (מ"מ).

³⁰³⁷ אפרש גירסא שהזכיר ואמר חד דזכו וכו' והיא הנפש שבחצר מות ואינה כמו של רשעים דכתיב בהו ונכרתה הנפש וכו' (מ"מ).

³⁰³⁸ כי סוד ונכרתה הכוונה כריתת הנפש הזאת שהיא בעולם דעשיה דכתי' ונכרתה הנפש וכו', וכאשר נעלה בדעתנו שלשה הקדמות הנזכרות הנה האחד שנפשותם של רשעים הם הם המזיקין ואין ספק שהם נפשות נכרות עד עולמי עד, שנית כי האדם ראשונה יזכה אל הנפש ולא כל הנפש אלא דאית נפש עילאה מנפש, שלישית כי בחינת הנפש שהיא עומדת בעולם הזה אפילו אחר המיתה היא הנכרתת כדפירשנו הנה ידענו באמתות סוד הכרת בשלימות, כי הנפש אשר לא תזכה אל הנפש השנית דהיינו אפילו בעולם העשיה הזדככה יותר זאת יוצדק עליה הכרת מפני שהעשיה שהוא עולם שפל הזה המתלבש בתוך הקליפות

וכשהעולם צריך רחמים ואותם החיים יושבים בצער, הם מתפללים עליהם תפלה והולכים ומודיעים את הדבר לאותם ישיני חברון, ומתעוררים ונכנסים לגן העדן של הארץ, ששם רוחות הצדיקים מלוכשות בעטרות אור, ומתיעצים עמם וגוזרים גזרה, והקדוש ברוך הוא עושה את רצונם, וחס על העולם.	וכד אצטריך עלמא רחמין ואינן חיין יתבין בצערא אינן מצלו צלותא עליהו ואזלין ומודעין מלה לאינן דמיכין דחברון ומתערין ועאלין לגן עדן דארעא דתמן רוחיהון דצדיקיא מתלבשן בעטרין דנהורא ואתעייטו³⁰³⁹ בהו וגזרינ גזרה³⁰⁴⁰ וקב"ה עביד רעותא דלהון וחס על עלמא:
ואותן נפשות הצדיקים נמצאות בעולם הזה להגן על החיים, וזו נקראת נפש, וזו לא מסתלקת (נאבדת) מן העולם הזה ומצויה בעולם הזה כדי להסתכל ולדעת ולהגן על הדור, וזהו שאמרו החברים שהמתים יודעים בצערו של העולם, ועונש הרשעים שבארץ הוא בזה שנאמר "ונכרתה הנפש ההיא מעמיה".	ואינן נפשן דצדיקיא משתכחין בהאי עלמא לאנגא על חייא והאי אקרי נפש ודא לא אסתלק³⁰⁴¹ (ס"א אשתצי) מהאי עלמא וושכיחא בהאי עלמא לאסתכלא ולמנדע ולאנגא על דרא והאי הוא דאמרו חבריאי דמתי ידעי בצערא דעלמא ועונשא דחייבין די בארעא בהאי הוא דכתיב (בראשית יז יד) ונכרתה הנפש ההיא³⁰⁴² מעמיה:
והמדור השני הוא גן העדן שבארץ, בו עשה הקדוש ברוך הוא מדורים עליונים נכבדים כדוגמת העולם הזה, וכדוגמת העולם העליון, והיכלות בשני אופנים שאין להם חשבון, ואילנות ועשבים וריחות שעולים בכל יום.	ומדורא תניינא הוא ג"ע די בארעא ביה עבד קב"ה מדורין עלאין יקירין כגוונא דהאי עלמא וכגוונא דעלמא עלאה והיכלין בתרין גוונין דלית להון חושבנא ואלנין³⁰⁴³ ועשבין וריחין דסלקין בכל יומא:
ובמקום הזה שורה אותו שנקראת הרוח של אותם הצדיקים, והמדור של אותה רוח שבו שורה, וכל רוח ורוח מתלבשת בלבוש נכבד, כדוגמת העולם הזה, וכדוגמת אותו עולם עליון.	ובהאי אתר שארי ההוא דאקרי רוח דאינן צדיקיא ומדורא דההוא רוחא ביה שארי וכל רוח ורוח מתלבש בלבוש יקירא כגוונא דהאי עלמא וכגוונא דההוא עלמא עלאה:
המדור השלישי, אותו מדור קדוש עליון שנקרא צרור החיים, ששם מתעדנת אותה	מדורא תליתאה³⁰⁴⁴ ההוא מדורא עלאה קדישא דאקרי³⁰⁴⁵ צרורא דחיי³⁰⁴⁶ דתמן מתעדנא

הטמאות בו שתי בחינות, האחד חלק האלהות המתלבש בו בסוד אופן כדפירשנו בספ"ר בשער אב"ע ומתמן נפשי, השנית חלק מסטרא דלבר שהוא האופן בעצמו, ונודע שתחת האופנים יש חלק גדול מאותם הרוחניים נכללים בכלל החצונים, ולכן נפש חלק האופן הזאת הידועה מצד האופן לא מצד אור הספירות המתלבשות באופן היא חלק הנפש הראשונה הבאה לאדם, אם יזכה הרי ימשך לה חלק הפנימי שהוא נפש בתוך נפש שעליה אמר אית נפש ואית נפש, ואם לא תזכה אל הנפש הפנימית הענין כי כמו שבעון התחתונים תסתם אור מעשיה ותסתלק, כן אל הנפש אחרי הסתלק הראשון הזה החלק לא זכה תסתם האור האלהי המתפשט מהספירות המתלבשות מעליה ונשאר בחלק אחד, ואותו החלק הנפשיי הוא מאופן ולא זכה אל קדושתו הפנימי נמשך אחר הקליפה שכנתו ונשארה כמותה והיינו הכרתתו מן האור הנזכר ונשאר מזיק כאומרו נפשותם של רשעים הן הן המזיקין כדפירשנו לעיל וזהו סוד הכרת, ולרדת אל סוף דעתנו צריך המעיין לזכור מה שבארנו בספ"ר בשער אב"ע ובשער נשמה ואז ירד אל עומק הדרוש הזה (אור יקר).

³⁰³⁹ ואתייעטו (דפ"ו).

³⁰⁴⁰ הלשון אינו מדוקדק דמשמע שנפשות הצדיקים כשיש צער ב"מ בעולם נכנסות למערת המכפלה אצל האבות ומעוררים אותם וכולם נכנסים לג"ע הארץ ששם רוחות הצדיקים ואתייעטו בהו ומבטלים הגזרה ולקמן לא אמר כך אלא שהנפשות אחרי שעוררו לאבות והודיעו אותם נכנסים כולם לג"ע נפשות הצדיקים ונפשות האבות והנפשות שלהם מודיעים לרוח שלהם, והרוח לנשמה ונשמה להקב"ה ומבטלים הגזרה, וצריך לומר שבכאן קיצר הזוהר (מ"מ).

³⁰⁴¹ אסתלקא (דפ"ו).

³⁰⁴² שחטא הנפש בכל ט' תיקונים שלה מסתלקין מהאדם בתוך הקליפה, ולכן נפש לא נתקן בגלגול, משא"כ ברוח שאינו רק נפגם. וג' מוחין מסתלק ממנו ולכן נכנס בגלגול ובסוד (נמחק תיבה אחת) (יהל אור).

³⁰⁴³ ואילנין (דפ"ו).

³⁰⁴⁴ פי' הוא בריאה שהוא ג"ע העליון ששם מדור הנשמה (מ"מ).

דרגה עליונה קדושה שנקראת נשמה, וזו דבקה להתענג בעונג העליון, עליה כתוב "אז תתענג על ה' והרכבתיך וגו'".	ההוא דרגא עלאה קדישא דאקרי נשמה והאי אתדבק לאתענגא בעדונא עלאה ³⁰⁴⁷ עליה כתיב (ישעיה נח יד) אז תתענג על יי ³⁰⁴⁸ והרכבתיך וגו':
ולמדנו בשעה שצריך העולם לרחמים, ואותם צדיקים זכאים אותה הנפש שנמצאת בעולם להגן על העולם, הנפש עולה והולכת ומשוטטת בעולם ומודיעה לרוח, והרוח עולה ומתעטרת ומודיעה לנשמה, והנשמה לקדוש ברוך הוא, ואז חס הקדוש ברוך הוא על העולם.	ותאנא בשעתא דאצטריך עלמא רחמי ואינון צדיקייא זכאין ההוא נפש דאשתכחא בעלמא לאנגא על עלמא נפש סליק ואזיל ושאט בעלמא ומודע לרוח ורוח סליק ואתעטר ומודע לנשמה ונשמה לקב"ה וכדין חס קב"ה על עלמא:
אז יורדת ממעלה למטה, והנשמה מודיעה לרוח והרוח מודיעה לנפש, ובכל שבת ושבת וראש חדש כולם מתחברות ומתעטרות כאחד, עד שמזדווגות לבא להשתחוות למלך העליון, ואחר כך חוזרות למקומן, זהו שנאמר "והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר וגו'".	כדין נחתא מעילא לתתא נשמה אודע לרוח ורוח אודע לנפשא ובכל שבתא ושבתא וריש ירחא כלהו מתחברן ומתעטרן כחד עד דאזדווגו למיתי לסגדא למלכא עלאה ולבתר תייבין לאתרייהו הה"ד (ישעיה סו כג) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר וגו':
ובשעה שהעולם צריך לרחמים, והחיים הולכים ומודיעים לנפשות הצדיקים ובוכים על קבריהם, אותם שראויים להודיע להם, למה, כי שמים רצונם להדבק נפש בנפש,	ובשעתא דאצטריך עלמא רחמי וחייא אזלי ומודעי להו לנפשייהו דצדיקייא ובכאן על קבריהו אינון דאתחזו לאודעא להו ³⁰⁴⁹ מאי טעמא דשוין רעותא דילהון לאתדבקא נפשא בנפשא
עא/א	
אז מעוררים את נפשות הצדיקים ומתכנסים והולכים ומשוטטים לשיני חברון, ומודיעים להם את צער העולם, וכולם נכנסים לאותו פתח גן העדן, ומודיעים לרוח. ואותן רוחות שמתעטרות בגן עדן, הולכים ביניהן מלאכים עליונים, וכולם מודיעים לנשמה.	כדין אתערין נפשייהו דצדיקייא ומתכנסין ואזלין ושאטין לדמיכי חברון ומודיעי להו צערא דעלמא וכלהו עאלין בההוא פתחא דג"ע ומודיעי לרוח ואינון רוחין דמתעטרן בג"ע מלאכי עלאין

³⁰⁴⁵ דאתקרי (דפ"ו).

³⁰⁴⁶ פי' מ' הנק' צרור החיים היא בבריאה, ולכך מדור זה שהוא בריאה איקרי צרורא דחיי (מ"מ).

³⁰⁴⁷ פי' הנשמה מתענגת מהבינה (מ"מ).

³⁰⁴⁸ פי' הבינה היא על ה' שהוא זעיר (מ"מ).

³⁰⁴⁹ להבין לשון זה נקדים מה דאיתא בס' ק"י וז"ל ענין השתטחות על קברי הצדיקים והתדבקות רוחא ברוחא בהם וכו' דע כשהצדיק נפטר מן העולם הנפש דגדלות דעשייה נשארת חופפת על הגוף מרחוק בסוד ונפשו עליו תאבל, עליו דייקא, ולא אמר בו, וכל זה בזמן שבשרו קיים. ולאחר עיכול הבשר, אז הנפש דמוחין דגדלות דעשייה עולה למעלה ולא נשאר בקבר כי אם הבלא דגרמי, שהוא נפש דקטנות דעשייה שנשארת שם תמיד עד התחיה, והרוח דיצירה עולה בגן עדן הארץ שהיא העשייה, ונשמה דבריאה עולה בג"ע העליון שהוא הבריאה. דבבריאה גן עליון, ועשייה גן תחתון בסוד בינה ומ'. ונרנ"ח דאצילות עולים אל שרשם באצילות אל אר"א וזו"ן דאצילות, ומייחדים ועושים זווגים עליונים, כי חיה ונשמה מזדווגים אר"א בסוד מ"ד ומ"ן, ורוח ונפש מזדווגים זו"ן בסוד מ"ד ומ"ן. וכאשר משתטח על קבר הצדיק בפשוט ידים ורגלים, גורם כי נפש דעשייה תשתטח גם היא ותתפשט תוך גוף הצדיק ממש, ואז יוכל לדבר עמו כל אשר יחפוץ. ובהיותו משתטח עליו, יעשה יחוד שירצה, ואז יתפשט נפשו בעצמותיו ויגיד לו תעלומות חכמה. ודע כי אין כל אדם זוכה לזה, אלא אם יהיה צדיק וחסיד הרבה, כדי שלא יתדבקו בו הקליפות ח". וצריך האדם שיחבר נשמת הצדיק בנשמתו בעת היחוד הנז', כי אם יודע שיש לו נר"ן, יכוין להדביקם עם הצדיק ההוא, ואם אין לו נשמה, אז יעלה נשמת הצדיק בסוד מ"ן לבדה, ואח"כ כאשר תכוין להעלות רוח ונפש של הצדיק, אז תדבק ונפש שלך בהם, ואם אין לו אלא נפש אז יעלה רוח ונשמה של הצדיק לבד, וכשתכוין להעלות נפש של הצדיק, אז תדבק נפשך עמו בסוד מ"ן, עכ"ל הרב, ובזה מובן לשון זה (מ"מ). ועי' שער היחודים פרק ד. ועי' נפה"ח ש"ג פ"ט: להשתעבד ולהתדבק באיזה עבודה לבחי' רוח"ק שבאיזה אדם נביא ובעל רוח"ק, גם זה נקרא עכומ"ז ממש.

אזלי בנייהו וכלהו מודיעין לנשמה ונשמה אודעא³⁰⁵⁰ לקב"ה וכולהו בעאן רחמי על חיינ וחם קב"ה על עלמא בניניהון ועל דא אמר שלמה (קהלת ד ב) ושבח אני את המתים שכבר מתו וגו'.	והנשמה מודיעה לקב"ה, וכולם מבקשים רחמים על החיים, והקדוש ברוך הוא חס על העולם בעבורם, ועל זה אמר שלמה, "ושבח אני את המתים שכבר מתו וגו'".
אמר ר' חייא תוהנא אי אית מאן דידע לאודעא להו למתיא בר אנן א"ר אבא צערא מודעא להו³⁰⁵¹ אורייתא מודעא להו דהא בשעתא דלית מאן דידע בהא³⁰⁵² אפקי אורייתא סמוך לקברי³⁰⁵³ ואינון מתערי על אורייתא על מה אתגלייא לההוא אתר כדין דומה³⁰⁵⁴ אודע להון³⁰⁵⁵:	אמר רבי חייא תמהני אם יש מי שיוודע להודיע למתים חוץ מאתנו, אמר רבי אבא הצער מודיע להם, התורה מודיעה להם, שהרי בשעה שאין מי שמכיר את זה, מוציאים את התורה סמוך לקברים, והם מתעוררים על התורה, על מה גלתה לאותו מקום, ואז דומה מודיע להם.
א"ר יוסי ואינון ידעי דהא עלמא בצערא וחייא לא אתחזון ולא ידעי לאודעא להו ביה שעתא כלהון צוחין על אורייתא דאתקלנא ואתגלייא לההוא אתר אי בני נשא תייבין ובכאן בלבא שלים ותייבין קמי קב"ה כלהו מתכנשי ובעאן רחמי ומודיעין לאינון דמיכי חברון ועאלין ומודיעין לרוח דבג"ע כמה דאמרן:	אמר רבי יוסי והם יודעים, שהרי העולם בצער, והחיים לא ראויים ולא יודעים להודיע להם. באותה שעה כולם צווחים על שהתורה נקלתה וגלתה לאותו מקום, אם בני אדם שבים ובוכים בלב שלם ושבים לפני הקדוש ברוך הוא, אז כולם מתכנסים ומבקשים רחמים ומודיעים לאותם ישיני חברון, ונכנסים ומודיעים לרוח שבגן עדן כמו שאמרנו.
ואי אינון לא תייבין בלבא שלים למבעי ולמבעי על צערא דעלמא ווי להון דכלהו מתכנפי לריקא אמרי מאן גרם לאורייתא קדישא דאתגלייא על ידיהו בלא תשובה וכלהו אתאן לאתחדתא (ס"א לאדכרא) חובייהו בגיני כך לא יהכון תמן בלא תשובה ובלא תעניתא למבעי בעותא קמיהו:	ואם הם לא שבים בלב שלם לבקש ולבכות על צער העולם, אוי להם, שכולם מתכנסים לריק ואומרים מי גרם לתורה הקדושה לגלות על ידיהם בלי תשובה, וכולם באים לחדש (להזכיר) חטאיהם, לכן אל ילכו לשם בלי תשובה ובלי תענית לבקש בקשה לפנייהם.
רבי אבא אמר (כלא אתלת) ובלא תלתא תעניתא³⁰⁵⁶ ר' יוסי אמר אפילו חד ובההוא יומא	רבי אבא אמר (הכל על שלש) בלי שלש תעניות, רבי יוסי אמר אפילו אחת ובאותו

³⁰⁵⁰ אודעת (דפ"ו).

³⁰⁵¹ עי' הקדו"ש כח סע"ד בענין בראשית רבא (פ"ב סימן ה').

³⁰⁵² בראשית רבא ע"א (הערת הזהר).

³⁰⁵³ משמע שמוציאים ספר תורה סמוך לקברות ולא יכניסוהו לתוך הקברות וכן דקדק מורינו ז"ל ופעם א' היה עצירת גשמים והוציאו ספר תורה, והיו מוליכים אותו מקבר צדיק זה לקבר צדיק אחר, ולא נענו ואמר להם מורינו לא נכון לעשות כן והיינו טעמא שלא נענו, וכמה פעמים אחרות היתה עצירת גשמים והוציאו ס"ת ואמר מורינו שלא יכניסו לבין הקברות רק סמוך לקברות כפשוט לשון הזהר ושבח לאל מיד נענו והיה קדוש שמו ית' בעולם (מ"מ).

³⁰⁵⁴ עי' ח"ב יח ע"א שדומה הוא שר של גהנם.

³⁰⁵⁵ שלא ידמה כי הצדיקים בפטירתם ובהיותם שוכני עפר בטלים מן העבודה והיחוד ח"ו, כי הם מייחדים תמיד בסוד נשמתם ורוחם ונפשם העולים למעלה, המיוחדים חכמה עם בינה בסוד נשמתם, ות"ת עם המלכות, [מ"ד דיליה] בסוד רוחם, ומ"נ דילה בסוד נפשם, ומה גם בחצות לילה, שהקב"ה משתעשע עם רוחות הצדיקים שבגן עדן, כמבואר אצלינו בזוהר פ' לך לך (צב ע"א), ולא עוד אלא שגם הם מזדווגים בג"ע, ומולידים נשמות לגרים, כנזכר פ' שלח לך (קסח ע"א), אלא שסוד עבודתם ויחודם בהיותם בחיים הולכים ומתחדשים ומייחדים ומוסיפים כח למעלה מדי יום ביומו, ומאירים באצילות אור [גדול] לאין ערך, בכל יום נוסף על חבירו, אמנם אחרי פטירתם מייחדים כאשר כבר עשהו בחיים חיותם, וגם הם מתפללים על החיים, כמו שמצינו באבות העולם שהם מתפללים כמו שאמרו במס' בבא מציעא (פה ע"ב) ובזוהר פ' שמות (טז ע"ב, ועיין פ' אחרי עא ע"א) שאלמלא תפלת המתים לא הוי נתקיימו החיים (שער היחודים פרק ח).

³⁰⁵⁶ פ' הכל תלוי עד שיתענו ג' תעניות (מ"מ). א"ל כי בהיותי קטן, קללתי פעם א' את אמי ע"ה, וצוה אותי להתענות ג' ימים רצופים לילה ויום, ולכוין שהם ע"ב שעות, והוא כנגד תרין עיטרין דחו"ג דא"א,

יום, ובלבד שהעולם יושב בצער יותר, אז כולם מזדווגים לבקש רחמים על העולם.	ובלבד דעלמא יתיב בצערא טפי כדין כלהו מזדוני למבעי רחמין על עלמא:
למדנו אמר רבי יהודה יום אחד היו הולכים רבי חזקיה ורבי ייסא בדרך, פגעו בגוש חלב, והיה חרב, ישבו סמוך לבית הקברות, ובידי רבי ייסא היה מקל (קשר) של ספר תורה שנקרע, בעוד שישבו רעש קבר אחד לפנייהם וצוח, אוי אוי, שהרי העולם מצוי בצער, הרי התורה גלתה לכאן, או שהחיים באו לצחק עלינו ולבייש אותנו בבושה בתורתם.	תאנא א"ר יהודה יומא חד הוה אזלי ³⁰⁵⁷ ר' חזקיה ור' ייסא באורחא ערעו בגוש חלב(א) והוה חריב יתבו סמיך לבי קברי ור' ייסא הוה בידיה חד חוטרא (ס"א קיטרא) דס"ת דאקרע עד דיתבו אתרגיש חד קברא קמיהו וצוח ווי ווי דהא עלמא בצערא שכיח הא אורייתא הכא דאתגלייא או חייא אתו לחייבא עלן ולכספא בכסופא עלן באורייתיהו:
הזדעזעו רבי חזקיה ורבי ייסא, אמר רבי חזקיה מי אתה, אמר לו אני מת, והרי התעוררתי לספר התורה שפעם אחת היה העולם יושב בצער, ובאו לכאן החיים לעורר אותנו עם ספר תורה, ואני וחברי הקדמנו אל ישיני חברון, וכשהתחברו בגן עדן עם רוחות הצדיקים נמצא לפנייהם, שאותו ספר תורה שהביאו לפנינו, אותם החיים היה פסול ומשקר בשם המלך על שנמצאה וא"ו יתרה באותו פסוק של ושעת שסע, שתי פרסות.	אזדעזעו רבי חזקיה ורבי ייסא אמר ר' חזקיה מאן את א"ל מיתא אנא והא אתערנא לגבי ס"ת דזמנא חדא הוה יתיב עלמא בצערא ואתו חייא הכא לאתערא לן בספר תורה ואנא וחבראי אקדימנא ³⁰⁵⁸ לגבי דמיכי חברון וכד אתחברו בג"ע ברוחיהו דצדיקייא אשתכח קמיהו דההוא ס"ת דאיתו לקמן אינון חייא הוה פסול ומשקר ³⁰⁵⁹ בשמא דמלכא על דאשתכח וא"ו יתיר בההוא קרא דושסעת שסע שתי פרסות ³⁰⁶⁰ :
ואמרו, שהואיל ושקרו בשם המלך שלא ישובו אליהם, ודחו אותי ואת החברים. באותו שעה הישיבה, בעוד שזקן אחד שהיה ביניהם הלך והביא את ספרו של רב המנונא סבא, ואז התעורר רבי אלעזר בן רבי שמעון שהיה קבור עמנו, והלך ובקש בגן עדן עליהם	ואמרו דהואיל ושקרו בשמא דמלכא [דלא] (ד)יתובון לגביהו ודחו לי ולחבראי בההיא שעתא מבי מתיבתא עד דחד סבא דהוה בינייהו אזל ואייתי ספרא דרב המנונא סבא וכדין אתער ³⁰⁶¹ רבי אלעזר בר"ש [דהוה] (דהוא) קביר עמנא ואזל

הגנוזים בג' אבות חג"ת, והם ע"ב כנודע, כי שם ע"ב הוא בחג"ת. ולפי שגרמתי לסלק אלו התרין עיטרין מן הבן העליון לכן אכיון להחזירם אליו ע"י אלו הע"ב שעות, שיש בג' תעניות אלו. וא"ל שאתענה אלו השלשה ימים הנז' שלשה ימים, קודם יום שבועות, ואכיון ג"כ בסוד פסוק היו נכונים. לשלשת ימים, כי אז פסקה זוהמתן של ישראל, ועל ידי התענית הזה יפסק ג"כ ממני זוהמת החומר אשר בי, כדי לקבל כח ידיעת סודות התורה בליל שבועות עמו. ובליל שבועות למדתי עמו כל אותה הלילה בסודות התורה. ולא ישנתי כלל כל אותה הלילה (שער הגלגולים - הקדמה לח).

³⁰⁵⁷ קמד ע"T צא (הערת זהר).

³⁰⁵⁸ הקדמה קודם זמן שלא כראוי ולכך גרשום מהישיבה כעמי הארץ שלא בדקו ספר תורה קודם בואם (אור יקר).

³⁰⁵⁹ ושמא המתים הללו לא היו בקיאים בתורה, ור' אלעזר שהיה בקי לא נתעורר עד שהביאו ספר תורה כשר והגון, ואלו שטעו נענשו שלא היו בקיאים בתורה ולא המתו לגדולים שבהם כגון ר' אלעזר מה יעשה (אור יקר).

³⁰⁶⁰ הנה בפ' שמיני כתיב ושעת שסע פרסת חסרים, אבל בפ' ראה כתיב ושעת שסע שתי פרסות והיינו האי קרא דמייתי הזוהר הכא ובס"ת כתיב ושעת חסר, פרסות מלא ש"מ ו' יתיר היתה במלת ושוסעת שצריכה להיות חסרה ונכתבה מלאה ר"א בר"ש דהוה קביר עמנא כאן ס"ל כאגדה ירושלמית שאמר במדרש קהלת שר"א בר"ש היה קבור אחר מותו במערה א' ובא להם הרשב"י בחלום וכו' אח"כ העלוהו למערה שהי' קבור בה רשב"י וז"ש בסמוך ומן יומ' דסליקו ליה לר"א מבי קברא דא ואתייהב לגבי אבוה וכו' אבל בגמ' בבליית בבבא מציעא בהשוכר את הפועלים איתא שאחר מותו היה ישן בעלייתו, עד שבא להם רשב"י בחלום ואז העלוהו אצל אביו (מ"מ).

³⁰⁶¹ קהלת רבה פרשת שלח לחמך (הערת הזהר). וקודם לא נתעורר מפני שהיה חכם בקי בתורה וידע בחכמתו להבחין בין קדושת ספר תורה כשר לקדושת ספר תורה פסול, וידע כי שם לא יעשו נס אם ספר תורה פסול מפני שהם פגם בתורה וחטא קטן כזה הוא מקטרג בשעת הסכנה, דהוה קביר [ביננא] [עמנא] זה בלתי אפשר שלא נקבר ממש אלא דווקא במערה אצל אביו, ושמא אותו זמן שהיה בעליה בלי קבורה שלא שלטה בו רמה והיה בגוש חלב היה חשוב לו כקבורה והיה נחשב בכלל מיתי גוש חלב, עד שנקבר אצל אביו ואז נחשב בכלל מיתי מירון (אור יקר).

ונרפא העולם, ואז התירו לנו.	ובעא בג"ע עליהו ואתסי עלמא כדין שארו לן:
ומאותו יום שהעלו את רבי אלעזר מבית הקברות הזה ונתן לאביו, אין מי שיתעורר לעמוד לפני ישיני חברון, שאנו פוחדים מאותו היום שדחו אותי ואת חברי, ועכשיו באתם אלינו עם ספר תורה עמכם, אמרנו שהרי העולם מצוי בצער, ועל כן הזדעזענו, שאמרנו מי יקדים להודיע לאותם צדיקי אמת ישיני חברון. נשמט רבי ייסא עם אותו קשר של ספר תורה, אמר רבי חזקיה חס ושלום אין העולם בצער ואנו לא באנו לכך.	ומן ההוא יומא דסליקו ליה לר"א מבי קברא דא ואתייהב לגבי אבוה לית מאן דאתער למיקם קמיהו דדמיכי חברון דמסתפינא מן ההוא יומא דדחו לי ולחברי והשתא אתיתון לגבן וס"ת גביכון אמינא דהא עלמא בצערא אשתכח וע"ד אודעזענא דאמינא מאן יקדים לאודעא לאינון זכאי קשוט דמיכי חברון אשתמיט רבי ייסא בההוא קיטרא דספר תורה א"ר חזקיה חס ושלום ³⁰⁶² לית עלמא בצערא ואנו לא אתינון להאי:
קמו רבי חזקיה ורבי ייסא והלכו, אמרו ודאי בשעה שצדיקים לא נמצאים בעולם העולם אינו מתקיים אלא בשביל המתים. אמר רבי ייסא בשעה שהעולם צריך את המטר, למה הולכים אצל המתים, והרי נאמר	קמו רבי חזקיה ורבי ייסא ואזלו ואמרו (אמרו) ודאי בשעתא דזכאין לא אשתכחו ³⁰⁶³ בעלמא עלמא לא מתקיימא אלא בגיניהון דמתייא אמר רבי ייסא בשעתא דאצטריך עלמא למטרא אמאי אזלינן לגביהון דמיתייא והא כתיב
עא/ב	עא/ב
"ודרש אל המתים", ואסור.	ודורש אל המתים (דברים יח יא) ואסיר:
אמר לו עד כאן לא ראית כנף צפור העדן, ודורש אל המתים דווקא אל המתים שהם רשעי העולם, שהם מעמים עובדי כו"ם שנמצאים תמיד מתים, אבל ישראל שהם צדיקי אמת, עליהם קרא שלמה "ושבח אני את המתים שכבר מתו", בזמן אחר ולא עכשיו, שכבר מתו ועכשיו הם חיים.	אמר ליה עד כען לא חמיתא גדפא דצפרא ³⁰⁶⁴ דעדן ודורש אל המתים אל המתים דייקא דאינון חייבי עלמא דאינון מעמין עכו"ם דאשתכחו תדיר מתים אבל ישראל דאינון זכאי קשוט שלמה קרא עליהו (קהלת ד ב) [ושבח אני את] המתים שכבר מתו בזמנא אחרא ³⁰⁶⁵ ולא השתא שכבר מתו והשתא אינון חיים:
ועוד ששאר העמים כשהם באים למתיהם, הם באים עם כשפים לעזור עליהם מינים רעים, וכשישראל באים למתיהם, באים בכמה תשובה לפני הקדוש ברוך הוא, בשברון לב ובתענית כנגדו, והכל כדי שנשמות הקדושים יבקשו רחמים לפני הקדוש ברוך הוא עליהם.	ועוד דשאר עמין כד אתאן למתיהון אתיין בחרשין לאתערא עליהו זינין בישין וכד ישראל אתאן למתיהון אתיין בכמה תשובה לקמי קב"ה בתבירו דלבא בתעניתא לקבליה וכלא בגין דנשמתהון ³⁰⁶⁶ קדישין ויובעון רחמי לקמי קב"ה עליהו:
והקדוש ברוך הוא חס על העולם בעבורם, ועל זה שנינו צדיק אף על גב	וקב"ה חיים על עלמא בגיניהון וע"ד תנינן צדיקא אע"ג דאתפטר מהאי עלמא לא אסתלק

³⁰⁶² בפי' האידרא שכתב ר' צמח ז"ל כתב וז"ל כתוב בגיליון מהרב ז"ל צריך עיון וז"ש בפ' אחרי מות בדף ע"א ע"א עם מ"ש באידרא ג' חברים מתו בחיי הרשב"י ור"א בנו והם ר' חזקיה ור' ישא ור' יוסי בר יעקב עכ"ל (מ"מ).

³⁰⁶³ כי הצדיקים בתפלתם להקב"ה יספיקו ולא יצטרכו לצער את המתים וכדמפרש ר' שמעון לקמיה "זכאין צדיקים", למטה יצטערו המתים ויתקיימו החיים בתפלת המתים (אור יקר).

³⁰⁶⁴ כי ר' ייסא לא הורגל בין חברי ר' שמעון ולא היה בקי בסתרי תורה, ולכן לא ידע דורש אל המתים הנדרש לעיל וסוד מיתי ישראל, ולזה אמר לו "עד כען לא חמיתא גדפי צפרא" פירוש כנפי השכינה שהיא נקראת צפור וכנפיה הם כגופיא ומנותיה והמשתלשל להבחין בין ימין לשמאל (אור יקר). ר"ש כנף מן הבינה שהוא צפור דעדן (רח"ו).

³⁰⁶⁵ כדמפרש לקמיה שבהיותם בחיי העולם הזה שאינם נהנים מחיי העולמות החיים הנצחיים הם מתים, ובהסתלקם מן העולם שהם נהנים מכל העולמות בסוד קשר נפש רוח נשמה וחליצת עצמות הם חיים באמת שהם חיים חיי כל העולמות כולם אם כן אינם מתים (אור יקר).

³⁰⁶⁶ דנשמתין (דפ"ו).

שנפטר מהעולם הזה לא מסתלק ולא נאבד מכל העולמות, שהרי בכל העולמות נמצא יותר מבחייו, שבחיו נמצא בעולם הזה בלבדו, ואחר כך נמצא בשלשה עולמות ומזומן אליהם, שנאמר "עלמות אהבוך", אל תקרי עלמות אלא עולמות, אשרי חלקם.	ולא אתאביד מכלהו עלמין דהא בכלהו עלמין אשתכח יתיר מחייו דבחייו אשתכח בהאי עלמא בלחודיו ולבתר אשתכח בתלת עלמין ³⁰⁶⁷ וזמין לגבייהו דכתיב (שיה"ש א ג) עלמות אהבוך אל תקרי עלמות אלא עולמות זכאה חולקהון:
למדנו כתוב "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים", והיתה נפש אדוני, היה צריך להיות נשמת אדוני. אלא כמו שאמרנו, שאשרי חלקם של הצדיקים, שהכל נקשר זה עם זה, נפש ברוח, ורוח בנשמה, ונשמה בקדוש ברוך הוא, נמצא שהנפש צרורה בצרור החיים.	תאנא כתיב (שמואל א' כה כט) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים והיתה נפש אדוני נשמת אדוני מבעי ליה ³⁰⁶⁸ אלא כמה דאמרן דזכאה חולקהון דצדיקיא דכלא אתקשר דא בדא נפש ברוח ורוח בנשמה ונשמה בקב"ה אשתכח דנפש צרורה בצרור החיים:
אמר רבי אלעזר, זה שאמרו החברים גלותו של ספר תורה אפילו מבית כנסת לבית כנסת אחר אסור, וכל שכן לרחוב. למה לרחוב.	אמר רבי אלעזר האי ודאמרו חבריא (דאמריתו) גלותא דס"ת אפילו מבי כנשתא ³⁰⁶⁹ לבי כנשתא אחרא אסיר וכ"ש לבי רחוב אמאי לבי רחוב ³⁰⁷⁰ :
אמר רבי יהודה כמו שאמרנו, כדי שיתעוררו עלינו ויבקשו רחמים על העולם.	אמר רבי יהודה כמא ³⁰⁷¹ דאמרן בגין דיתערו ³⁰⁷² עליה ויתבעון רחמי על עלמא:
אמר רבי אבא כששכינה גלתה כך גם ממקום למקום, עד שאמרה "מי יתנני במדבר מלון אורחים וגו'", כמו כן כאן, בראשונה מבית כנסת לבית כנסת, אחר כך לרחוב, אחר כך במדבר מלון אורחים.	אמר ר' אבא שכינתא כד אתגלייא הכי נמי ומאתר לאתרו (מהכא להכא) עד דאמרה (ירמיה ט א) מי יתנני במדבר מלון אורחים וגו' אוף הכא ובקדמיתא מבי כנשתא לבי כנשתא לבתר לבי רחוב לבתר במדבר מלון אורחים:
אמר רבי יהודה בני בבל פוחדים ולא מעבירים אפילו מבית כנסת לבית כנסת, כל שכן זה. למדנו אמר רבי שמעון לחברים, בימי לא יצטרכו בני העולם את זה, אמר לו רבי יוסי הצדיקים מגנים על העולם בחייהם ובמיתתם יותר מבחייהם, זהו שנאמר "וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי", ואילו לא כתוב בחייו.	א"ר יהודה בני בבל מסתפוי ³⁰⁷³ ולא קא עבדי אפילו מבי כנשתא לבי כנשתא כ"ש האי תניא אמר להו ר"ש לחבריא ביומאי לא יצטרכון בני עלמא להאי ³⁰⁷⁴ א"ל רבי יוסי צדיקיא מגינין על עלמא בחייהון ובמיתתהון יותר מחייהון הה"ד (ישעיה לו לה) וגנותי על העיר הזאת להושיעה עבדי, ואילו לא כתוב בחייו.

³⁰⁶⁷ פי' כמ"ש לעיל שהנפש בחצר מות והרוח בג"ע של מטה ונשמה בג"ע של מעלה (מ"מ). עי' מלואים אות (יט).

³⁰⁶⁸ פי' שהנשמה היא שעולה בסוד מ"ן למ' הנק' צרור החיים ותיירץ שנקשרים זה בזה ונמצא שגם הנפש עולה עד המ' (מ"מ).

³⁰⁶⁹ על דרך שפירשו במסכת תעניות שהיו מתפללים קודם בבתי כנסיות והיו גולים מבית הכנסת לבית הכנסת לפי דעת ר' אלעזר, אחר כך ברחובה של עיר, אחר כך במלון אורחים שהוא בית הקברות ששם לנים אותם שהלכו דרך העולם הזה לעולם הבא (אור יקר).

³⁰⁷⁰ כלומר גלות מבי כנשתא לבי כנשתא לעורר לבות האדם לתשובה בגלות, אמנם לבי רחוב אחרא תפוק ליה שברחוב בעצמה גלות היא למה נצטרך לרחוב אחרת (אור יקר).

³⁰⁷¹ כמה (דפ"ו).

³⁰⁷² שעל ידי גלות תורה מתעוררים המתים וכל תוספת גלות היא תוספת התעוררות, ור' אבא מוסיף אפילו שינוי מקום בבית הכנסת עצמו כענין השכינה שנסעה עשר מסעות במקדש מכרוב לכרוב וכו' עד האחרונה מדבר מלון אורחים, וכן אנו אחרונה תהיה מדבר בית הקברות כדפירשנו ובא לומר שלא נעשה מיד לבי קברי (אור יקר).

³⁰⁷³ איבעית אימא מפני צער גלות התורה בעצמה, איבעית אימא מפני שלא היו בקיאים בתורה במלאים וחסרים כההיא דלעיל ומכל צד ימשך עונש (אור יקר).

³⁰⁷⁴ כמו שאמר בעת פטירתו כל יומאי אצטערנא דלא איערע עלמא בדינוי דצדק, והטעם שהדין הוא מטעם שאין משפט בצדק ור' שמעון היה מיצר על זה והיה רודף אחר ייחודם יחד ולא יהיה צדק בלא משפט (אור יקר).

למעני ולמען דוד עבדי ואילו בחייוהי לא כתיב:	
א"ר יהודה מאי שנא הכא דכתיב (מלכים ב' יט לד) למעני ולמען דוד עבדי דשקיל האי לגבי האי ³⁰⁷⁵ אלא בגין דדוד ³⁰⁷⁶ זכה לאתקשרא ברתיקא קדישא ³⁰⁷⁷ דאבהתא ובג"כ כלא חד בריך הוא לעלם ולעלמי עלמייא:	אמר רבי יהודה, מה שונה כאן שנאמר "למעני ולמען דוד עבדי", ששקול זה לזה, אלא משום שדוד זכה להקשר למרכבה הקדושה של האבות, ולכן הכל אחד ברוך הוא לעולם ולעולמי עולמים.
כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו (ויקרא יח ג) רבי יצחק פתח (תהלים קב כב) לספר בציון שם יי' ותהלתו בירושלם תמן תנינן שמא קדישא סתים וגליא ³⁰⁷⁸ ואורייתא ³⁰⁷⁹ דהיא שמא קדישא עלאה סתים וגליא וכל קרא דבאורייתא וכל פרשתא דאורייתא ³⁰⁸⁰ סתים וגליא דתניא ³⁰⁸¹ אמר רבי יהודה מחציפותא ³⁰⁸² דצדקת חדא נפקן כמה טבאן לעלמא ומאן היא תמר דכתיב (בראשית לח יד) ותשב בפתח עיניים:	"כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו", רבי יצחק פתח "לספר בציון שם ה' ותהלתו בירושלים". שם שנינו, השם הקדוש נסתר ונגלה, והתורה שהיא השם הקדוש העליון נסתרת ונגלית, וכל פסוק שבתורה וכל פרשה של התורה נסתר ונגלה, שלמדנו אמר רבי יהודה, מחוצפתה של צדיקה אחת יצאו כמה טובות לעולם, ומי היא תמר, שנאמר "ותשב בפתח עיניים".
אמר רבי אבא פרשתא דא מוכח דאורייתא סתים וגליא והא אסתכלנא באורייתא כלה ³⁰⁸³ ולא אשכחנא אתר דאקרי פתח עינים אלא כלא סתים ורזא דרוין הוא ותניא מאי חמאת צדקת זו לעובדא דא ³⁰⁸⁴ אלא ידעת בביתא דחמוהי ³⁰⁸⁵	אמר רבי אבא פרשה זו מוכיחה שהתורה נסתרת ונגלית, והרי הסתכלתי בכל התורה ולא מצאתי מקום שנקרא פתח עינים, אלא הכל נסתר, וסוד הסודות הוא. ולמדנו, מה ראתה הצדקת הזו למעשה הזה, אלא הכירה בבית חמיה את דרכי הקדוש ברוך הוא איך מנהיג את העולם עם בני האדם, ומשום שהיא

³⁰⁷⁵ בתמיהה (אור יקר).

³⁰⁷⁶ דהיינו מלכות מדתו וחיברה בשלשה אבות, והיינו שמלך בחברון שבעה שנים שנתייחד שם עם האבות כדי לזכות אל המלכות וכדפירש בזוהר, ולכן אמר למעני דהיינו מלכות "ולמען דוד עבדי" פירוש ייחוד שייחד אותה דוד בשלשה אבות (אור יקר). מלכות (רח"ו).

³⁰⁷⁷ חג"ת (רח"ו). ולפ"ז מ"ש למעני ולמען דוד עבדי למעני הם חג"ת ולמען דוד עבדי היא המ' (מ"מ).
³⁰⁷⁸ פי' הו"ה הוא סתום ואד"ני הוא גליא (אור יקר ומ"מ), דהיינו עצם התפארת נעלם בהיכלו כדכתיב וה' בהיכל קדשו בהיכל כחשבון אדני"י (אור יקר). נגד העוה"ז והעוה"ב, ז"ל, תורה שבכתב ושבעל פה. וז"ש בפ' שמות דף ב' אינון דטעמין מיניה קיימין לעלם ולעלמי עלמין (יהל אור). ובג"כ כולא סתים וגליא (נוסף באור יקר) – פי' כל הדברים הנמצאים בעולם מפני שנמצאו מכח שתי שמות אלו יש בהם נגלה ונסתר (אור יקר).

³⁰⁷⁹ דהיינו התפארת הנקרא תורה שבכתב כנודע ואמרו ז"ל כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה ולזה היא ממש כשמותיו שיש בהם סתים וגליא סוד ופשוט (אור יקר).

³⁰⁸⁰ כי לא יהיה ענין זה בסתם לכל התורה אלא גם בפרטים אפילו פסוק או פרשה ימצא בה סתום ונגלה ואף אם יתעלם סודו מעיני שכלינו (אור יקר).

³⁰⁸¹ ר' יצחק מייטי כל האי דר' יהודה ודר' אבא וכולא עד סופא לפרושי קרא דלספר בציון דפתח ביה (אור יקר).

³⁰⁸² דהיינו כפשוטן של דברים שישבה בפתח עינים גרמה כל טוב בית דוד, ור' אבא אמר כי בסוד [היובל] [הגלגול] דבריה והכריח לזה אומרו בפתח עינים וכדמסיק, ולזה לא היה חיצופתא כלל אחר שכל כוונתה לרמז נסתר, ואפשר דר' יהודה לא פליג אדר' אבא אלא יאמר ששמה פניה כנמר לעשות בגשמי הרמז הרוחני הנסתר (אור יקר).

³⁰⁸³ כלא (דפ"ו).

³⁰⁸⁴ דלענין זנות חס ושלוש דצדקת היתה, ואם מפני שהיתה זקוקה ליבם אין הדרך לרמות לבעלה לשכב עמה היה ראוי שיתבענו בדין או חלוץ או יבם אם כן מאי חמאת (אור יקר).

³⁰⁸⁵ פירוש בהיותה בבית חמיה נתחכמה לדעת הנהגת הקב"ה בעולם השפל עם בני אדם בסוד הגלגול, וידעה עניני ער ואונן ונפילתן וקמתן על ידי יהודה עצמו כדפי' בסבא (אור יקר).

הכירה הקדוש ברוך הוא, הקים את הדבר על ידה.	ארחוי דקב"ה היך מדבר האי עלמא עם בני נשא ³⁰⁸⁶ ובגין דהיא ידעת קב"ה אוקים מלה על ידהא:
וזה הולך כמו ששנינו, מזומנת היתה בת שבע מששת ימי בראשית להיות אמו של שלמה המלך, כמו כן כאן מזומנת היתה תמר לכך מיום שנברא העולם. ותשב בפתח עינים, מי זה פתח עינים, כמו שנאמר "והוא יושב פתח האהל", ונאמר "ופסח ה' על הפתח", ונאמר "פתחו לי שערי צדק וגו'", עיניים שכל עיני העולם	ואזלא הא כמה דתנינן אודמנת ³⁰⁸⁷ הות בת שבע מו' ימי בראשית למהוי אמיא דשלמה מלכא אוף הכא אודמנת הות תמר לדא מיומא דאתברי עלמא ותשב בפתח עינים מאן פתח עינים כד"א (בראשית יח א) והוא יושב פתח האהל וכתיב (שמות יב כג) ופסח יי' על הפתח וכתיב (תהלים קיח יט) פתחו לי שערי צדק וגו' עינים דכל עינינן דעלמא
מציפים לפתח הזה, אשר על דרך תמנתה. מה זה תמנתה, כמו שנאמר "ותמונת ה' יביט", וכך בארנו, תמר הקימה הדבר למטה והפריחה פרחים ונצנצה ענפים בסוד האמונה.	עב/א
"ויהודה עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן", "ויראה יהודה ויחשבה לזונה וגו'", כמו שנאמר "כן דרך אשה מנאפת", "כי כסתה פניה", ובארנו כי כסתה פניה, כמו שנאמר "אכלה ומחתה פיה", שרפה את העולם בשלהבותיה, "ואמרה לא פעלתי און".	להאי פתחא מצפאן אשר על דרך תמנתה ³⁰⁸⁸ מאי תמנתה ³⁰⁸⁹ כד"א (במדבר יב ח) ותמונת יי' יביט והכי אוקימנא תמר אוקימת מלה לתתא ³⁰⁹⁰ ופרחת פרחין ³⁰⁹¹ ואניצת ענפין ברזא דמהימנותא:
למה, משום "כי כסתה פניה", ואין מי שיודע דרכיה להנצל ממנה. "ויט אליה אל הדרך", אל הדרך ממש, לחבר לבן באדום.	ויהודה עוד רד עם אל ³⁰⁹² ועם קדושים נאמן (הושע יב א) ויראה יהודה ויחשבה לזונה וגו' (בראשית טו ו) כד"א (משלי ל ב) כן דרך אשה מנאפת ³⁰⁹³ כי כסתה פניה ואוקימנא כי כסתה פניה כד"א (שם) אכלה ומחתה פיה אוקידת עלמא בשלהובוי ואמרה לא פעלתי און (שם):
מ"ט בגין כי כסתה פניה ולית מאן דידע אורחא לאשתזבא מנה ³⁰⁹⁴ (בראשית לח טז) ויט	מ"ט ³⁰⁹⁴ בגין כי כסתה פניה ולית מאן דידע אורחא לאשתזבא מנה ³⁰⁹⁵ (בראשית לח טז) ויט

³⁰⁸⁶ פי' הקב"ה מתנהג עם בריותיו כדי להצדיקם ומי שמת בלא בנים הקב"ה מתקן לו סוד היבום, ולכך תמר שידעה זה נשתדלה לתקן ער ואונן והקב"ה סייע בזה וז"ש ובגין דאיהי ידעת קב"ה אוקים מלה על ידהא וכן כתב בסמך בדף ע"ב ע"א (מ"מ).

³⁰⁸⁷ פי' כמו בת שבע שמוכרח שלא יצא שלמה אלא ממנה כי בת שבע היא מלכות, ושלמה מלך ישראל כך תמר אי אפשר שיצאו פרץ וזרח שהם תיקון ער ואונן אלא ממנה (מ"מ).

³⁰⁸⁸ פי' המלכות בבחינה פנימית ששם היא נכנסת הת"ת אל המלכות כאומרו ותמונת ה' יביט כי המלכות שם נקרא תמונת ה' שהיא שם בן ד' בת"ת מפני היותה כסא אליו כענין פרשיות דיד כסא אל ד' של ראש, ואומרו על דרך תמנתה פי' כי הבא ליכנס לבחינת תמונת ה' יכנס תחלה אל פתח זו (אור יקר).

³⁰⁸⁹ פי' ותמונת ה' יביא הוא פרצוף זעיר שהיה מסתכל מר"ע בו כמ"ש בפ' ואתחנן בדף רס"א ע"ב נמצא שהמ' שהיא על פתח עינים על דרך תמנתה שהוא זעיר לשמור הפתח (מ"מ).

³⁰⁹⁰ שהיתה מכוונת למטה ופועלת למעלה במדות העליונים (אור יקר). פי' כמ"ש לעיל שהיא תקנה ער ואונן וממנה נשתלשל מ' בית דוד (מ"מ).

³⁰⁹¹ שהולידה כפי הרמז פרץ וזרח דהיינו פרץ לבנה פרוצה זרח וזרח השמש ואם תמאר נהי דלא חטאה אבל החטיאה את יהודה לזה אמר הנאמר "ויהודה עוד רד אם אל" שלא קלקלה אותו במעשה ההוא שהיבמה נקנת אפילו שלא במתכוין, והיה אפשר לפרש פתח בבחינ' הת"ת ממש (אור יקר).

³⁰⁹² פי' יהודה הוא בחינת זעיר ומחובר עם המ' הנק' אל (מ"מ).

³⁰⁹³ פי' מלטה דינים, וז"ל הרב באוצ"ח כן דרך אשה וכו' פי' פסוק זה יובן כי שמות אל"הים של הקדושה משתלשלים עד הקליפות הנק' אלהים אחרים וכאשר העון גורם נכללים זה בזה עד שאותם הבחינות של אל"הים דקדושה נכנסו ביסוד דידה בסוד הגבורות שביסוד דידה, זהו כללות קיצור לשמו והענין באריכות משם תדרשנו וח"ו הקליפות יונקים מאותם שמות אלהים שביסוד דידה וזהו כן דרך אשה וכו' (מ"מ).

³⁰⁹⁴ פי' מ"ט אוקידת עלמא ובני אדם לא הכירו זה ואינם נשמרים ממנה (מ"מ).

³⁰⁹⁵ ושיעור הכתוב ויחשבה לזונה דהיינו כן דרך וכו' ואוקידם עלמא ולמה בני אדם לא ידעו זה ואינם נשמרים ממנה הטעם כי כסתה פניה (מ"מ).

אליה אל הדרך אל הדרך ממש לאתחברא חיורא בסומקא³⁰⁹⁶ (שם) ואמר³⁰⁹⁷ [הבה] (הבא) נא אבא אליך וגו' הא אוקימנא הבה בכל אתר³⁰⁹⁸ כי לא ידע כי כלתו היא (שם) כי כלתו היא דעלמא³⁰⁹⁹ מתרגמינן ארי שצייתא³¹⁰⁰ דעלמא היא מאי טעמא לא ידע בגין דהא מנהרן אנפהא³¹⁰¹ לקבלא מנויה ואודמנא לאתבסמא ולרחמא עלמא כי כלתו היא דא כלה ממש³¹⁰² דכתיב (שיה"ש ד ח) אתי מלבנון כלה:	"ויאמר הבה נא אבוא אליך וגו'", הרי בארנו הבה בכל מקום כי לא ידע כי כלתו היא, "כי כלתו היא", של העולם. מתרגמים אשר השמדת העולם היא, למה לא ידע משום שהאירו פניה לקבל ממנו, והזדמנה לבשם ולרחם על העולם. כי כלתו היא זו, כלה ממש, שנאמר "אתי מלבנון כלה".
ותאמר מה תתן לי כי תבא אלי (בראשית לח טז) השתא כלה בעיא תכשיטה ויאמר אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן (שם יז) למלכא דהוה ליה ברא מאמהו חדא ואזיל בהיכליה בעא³¹⁰³ מלכא לאתנסבא במטרוניתא עלאה ולאעלהא³¹⁰⁴ בהיכליה אמרה מאן יהיב לי [מלכא בהיכליה (נ"א ליה בהיכליה דמלכא) אמר] ובהיכליה דמלכא אמר (נ"א מאי³¹⁰⁵ יהיב ליה לדין בהיכליה דמלכא אמר מלכא) מכאן ולהלאה אשר ואתריך לברא דאמהו מהיכלא דילי:	"ותאמר מה תתן לי כי תבוא אלי", עכשיו הכלה צריכה תכשיטיה, "ויאמר אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן", (משל) למלך שהיה לו בן משפחה אחת, שהלך בהיכל רצה המלך לשאת מלכה עליונה ולהכניסה להיכלו, אמרה מי נתן את זה בתוך היכל המלך, (מי נתן את זה בהיכל המלך, אמר המלך) אמר מכאן והלאה אשלח ואגרש את בן השפחה מהיכלי.
כך נמי הכא אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן והא אוקימנא בלא תבשל גדי וכל אינון בסטרא דבכור בהמה קא אתו ועל דא לא כתיב אנכי אתן אלא אנכי אשלח אתריך ואשר ליה דלא ישתכח בהיכלי:	כך גם כאן, אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן, והרי בארנו בלא תבשל גדי. וכל אותם שמצד בכור הבהמה הם באו, ועל כן לא כתוב אנכי אתן אלא אנכי אשלח, אגרש ואשלח אותו, שלא ימצא בהיכלי.
ותאמר אם תתן ערבון עד שלחך (שם) אלין אינון סימנין דמטרוניתא דאתברכא מן מלכא בזווגהא ויאמר מה הערבון אשר אתן לך ותאמר חותמך³¹⁰⁶ ופיתילך³¹⁰⁷ ומטך³¹⁰⁸ אלין אינון קטרי	"ותאמר אם תתן ערבון עד שלחך" אלו הם סימני המלכה, שהתברכה מהמלך בזווגה. "ויאמר מה הערבון אשר אתן לך, ותאמר חותמך ופיתילך ומטך" אלו הם (צדדי)

³⁰⁹⁶ פי' זעיר יש בו חסדים והנוקבא יש בה גבורות ובשעת הזווג מתמתקים הגבורות על ידי החסדים (מ"מ).

³⁰⁹⁷ ויאמר (דפ"ו).

³⁰⁹⁸ פי' לשון הזמנה (מ"מ).

³⁰⁹⁹ פי' שמכלה העולם (מ"מ).

³¹⁰⁰ ר"ל כך צריכים אנו לתרגם ארי שצייתה דעלמא היא א"כ ל"ל מ"ש כלתו היא דעלמא וכו' ר"ל הכלה שבכל מקום בתורה תרגומה שצייתה וגם כאן נפרש אותה שצייתה לשון כליה (מ"מ).

³¹⁰¹ פי' ולכך אע"פי שהיא דינים אינם נראים מפני שאנפתא נהירין (מ"מ).

³¹⁰² ושיעור הכתוב לפי פי' זה, כי לר' ידע בענין הנז' דהיינו ויחשבה לזונה שיש בה דינים וכו' ומ"ש לא ידע זה בשביל כי כלתו היא שתמיד היא כלה, ומלא לא ידע לא ירדנו לעומקה כי איך אפשר שהזעיר לא ידע זה ואפשר דפי' כי לא ידע לא חשש לזה אע"פי שהיא מלאה דינים ברא דאמהול ס"מ (מ"מ).

³¹⁰³ בהיכלא בעי (דפ"ו).

³¹⁰⁴ ולאעלהא (דפ"ו).

³¹⁰⁵ מאן (דפ"ו).

³¹⁰⁶ יסוד (רח"ו).

³¹⁰⁷ נצח (רח"ו).

³¹⁰⁸ הוד (רח"ו). נה"י דזעיר שמהם נבנה פרצופה כנודע, ובס' אור ישראל כתב וז"ל בספר נוף עץ חיים איתא מה תתן לי אמרה לו המ' כי אני שם אד"ני ולכך שם מ"ה תתן לי, והשיב לה אנכי אשלח גדי עזים אתריך לכו"ע מן העולם אמרה לו מה הערבון אשר תתן לי עד שלחך שם מ"ה כי תחלה מקבלת לבושי המוחין שהם גי' תנ"ה, ואח"כ המוחין עצמם, והנה סוד הלבושים גי' חו"תם והוא גימ' תנה ולזה אמרה

385

הקשרים העליונים, תכשיטיה של הכלה מתברכים משלשת אלה, נצח הוד יסוד, והכל נמצא בשלשת אלה, והכלה (מנצח הוד יסוד) מתברכת מכאן.	וְנִ"א סְמְרִין עֵלָאֵי תַכְשִׁיטָהָ דְכֻלָּהּ (ל)אֲתַבְרַכָּא מִתְלַתָּא אֱלִין וְנִצַּח הוּד יִסּוּד וְכֻלָּא אֲשַׁתְכַּח בְּתַלְתָּא אֱלִין מִהֲבָא מִתְבְּרַכָּא (דְהָא כֻלָּא אֲשַׁתְכַּח בְּתַלְתָּא [וְכֻלָּהּ] (וְכֻלָּא) ³¹⁰⁹ מִהֲבָא מִתְבְּרַכָּא נִצַּח הוּד יִסּוּד):
מיד "ויתן לה ויבא אליה ותהר לו ויהי כמשלש חדשים" מה זה משלש חדשים, אחר שישלשו החדשים, והרי שלשה חדשים.	מִיד וַיִּתֵּן לָהּ וַיָּבֵא אֵלֶיהָ וְתָהֵר לוֹ וַיְהִי כְּמִשְׁלֹש חֳדָשִׁים (בְּרֵאשִׁית ל"ח כ"ד) מֵאֵן מִשְׁלֹש חֳדָשִׁים בְּתֵר דִּיתְלָתוֹן יִרְחֵא וְהָא ג' יִרְחֵין:
בארנו, וכאן כמשלש חדשים, שהתחיל החדש הרביעי לעורר דינים בעולם מחטאי בני אדם, והיא יונקת מצד האחר, אז "ויוגד ליהודה לאמר זנתה תמר כלתך" הרי כלה בצד האחר נמצאת, מה נאמר "הוציאוה", כמו שנאמר "השליך משמים ארץ תפארת ישראל", "ותשרף", בשלהבת הצהרים בגלות.	אִוקִימָנָא וְהֲבָא כְּמִשְׁלֹש חֳדָשִׁים דְּשִׁאֲרֵי יִרְחָא רְבִיעָא ³¹¹⁰ לְאַתְעֵרָא דִּינִין בְּעֵלְמָא בְּחֻבֵּי בְנֵי נִשָּׂא וְהִיא יִנְקָא מִסְטְרָא אַחֲרָא ³¹¹¹ כְּדִין ³¹¹² וַיּוֹגֵד לִיהוּדָה לֵאמֹר זָנְתָה תָמָר כִּלְתְּךָ (בְּרֵאשִׁית ל"ח כ"ד) הָא כֻלָּהּ בְּסִטְרָא אַחֲרָא אֲשַׁתְכַּחַת מִה כְּתִיב (שם) הוּצִיאוּהָ כִּמְהָ דְכְּתִיב (אִיכָה ב' א') הַשְׁלִיךְ מִשְׁמַיִם אֶרֶץ תְּפֹאֶרֶת יִשְׂרָאֵל, "וְתִשְׂרָף", בְּשִׁלְהַבַּת הַצְּהָרִים בְּגָלוּתָא:
מה נאמר "היא מוצאת" להמשך לגלות, והיא שלוחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו, לא כתוב לאיש אשר אלה ממנו, אלא לאיש אשר אלה לו, שלו הסימנים הללו המצויים, אנכי הרה מיד "ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני", צדקה ודאי.	מִה כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית ל"ח כ"ה) הִיא מוֹצֵאת לְאַתְמִשְׁכָּא בְּגָלוּתָא וְהִיא שְׁלֹחָה אֶל חַמְיָה לֵאמֹר לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶיךָ אֵלֶיךָ אֵלֶיךָ לֹא כְּתוּב אֲשֶׁר אֵלֶיךָ אֵלֶיךָ מִמֶּנּוּ, אֵלֶיךָ אֵלֶיךָ אֵלֶיךָ לֹא, שְׁלוֹ הַסִּמְנִים הַלָּלוּ הַמִּצְוִיִּים, אֲנִכִּי הִרָה מִיד "וַיִּכַּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צִדְקָה מִמֶּנִּי", צִדְקָה וְדָאִי.
והשם גורם, מה גרם לה השם הזה, חזר ואמר ממני, שנאמר "כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו", צדקה צדק ה', שממני נטלה את השם הזה, ממני ירושה, ממני נמצאת.	וְשִׁמָּא גְרִים מֵאֵן גְרִים לָהּ שְׁמָא דָּא הִדֵּר וְאִמֵּר מִמֶּנִּי דְכְּתִיב (תְּהִלִּים י"ז) כִּי צִדִּיק יי' צִדְקוֹת אֲהַב יִשְׂרָאֵל יִחְזוּ פָנֵינוּ, צִדְקָה צִדֵּק ה', מִמֶּנִּי נִטְלָה דָּא מִמֶּנִּי יִרְתָּא מִמֶּנִּי אֲשַׁתְכַּחַת:
אמר רבי יוסי למה כתוב חמיה במקום אחד ויהודה במקום אחר. אמר לו הכל נקשר זה עם זה, חמיה תלוי במקום עליון.	א"ר יוֹסִי מ"ט חַמְיָה כְּתִיב בְּאַתֵּר חַד יְהוּדָה בְּאַתֵּר אַחֲרָא א"ל כֻלָּא אֲתַקְטֵר דָּא בְּדָא חַמְיָה בְּאַתֵּר עֵלְאָה תְּלִי ³¹¹⁴ :
אמר רבי אלעזר הפרשה הזו בארנו בסוד עליון, בכמה אופנים כשיתבוננו בדברים ממנה ישמעו הסודות של דרכי הקדוש ברוך	א"ר אֱלֵעֶזֶר פִּרְשָׁתָא דָּא וְאִוקִימָנָא בְּרוּזָא (אִוקִים חֲכֻמָּה) עֵלְאָה בְּכֻמָּה גּוּוֹנִין כְּדִי יִסְתַּכְּלוּן

חותמך כי הם לבושי המוחין שהם חותם, פתילך גימט' חו"תם ואד"ני והו"ה לומר שאה"ה אני כלולה בהם עכ"ל ס' אור ישראל, ונלע"ד שדברי הזוהר יפורשו ע"פי הקדמה זו מ"ש אלן אינון סימנין דמטרוניתא הם לבושי המוחין שהם ג' אה"ה דיו"דין בנצח דהה"ן בהוד דאל"פין ביסוד (מ"מ).

³¹⁰⁹ (ס' א מנה"י) (נוסף בדפ"ו).

³¹¹⁰ פ' תמה שאז הובקעה העיר (מ"מ).

³¹¹¹ פ' מדינים קשים שהם שמות אלהים הנז' שמהם יניקת הקליפות (מ"מ).

³¹¹² נמחק בדפ"ו.

³¹¹³ פ' דאי כתיב הכי הוה משמע שבאים על ידו למ' ואינם שלו ממש לכך כתיב אלה לו לומר דיליה אינון הסימנין הנז' ומה שאמרה אנכי הרה, פ' שדינים אלו שיש בי שלו הם ונתנם לי, והורה לה ואמר צדקה ממני, וז"ש ושמה גרים שר"ל ששמה שהוא צדק מורה על הדינים, ומאן גרים לה שמה דא ממני שאני נק' צדיק והיא נקראת צדק, וזה שכתוב ממני ירתא שהזעיר נוטל פי שנים שהם חו"ג ומניה ירתא ברתא (מ"מ).

³¹¹⁴ פרוש אבא שהמלכות היא כלתו והיא קוראה לו חמיה (מ"מ).

הוא ודיניו בכל מקום, והיא ידעה והקדימה עצמה לדבר הזה, להשלים את דרכי הקדוש ברוך הוא, כדי שיצאו ממנה מלכים שליטים שעתידים לשלוט על העולם. ורות עשתה כדוגמא זה.	מלי מנה ישתמע רזין דאורחוי דקב"ה ודיניו בכל אתר והיא ידעת ואקדימת גרמאה ³¹¹⁵ למלה דא לאשלמא אורחוי דקב"ה בגין דיונפקו מנה מלכין שליטין וזמינין לשלמאה על עלמא ורות כהאי גוונא עבדת:
אמר רבי אבא פרשה זו נקשרה בסוד חכמת התורה, והכל נסתר ונגלה, וכל התורה מצויה כדוגמא זה, ואין לך דבר בתורה שלא רשום בו השם הקדוש העליון שנסתר ונגלה,	א"ר אבא פרשתא דא ברזא דחכמתא דאורייתא אתקשרת וכלא סתים וגליא ואורייתא כלא כהאי גוונא אשתכחת ולית לך מלה באורייתא דלא רשים בה שמא קדישא עלאה דסתים וגליא
	עב/ב
לכן הנסתרות שבתורה קדושי עליונים יורשים אותם ונגלית לשאר בני העולם, כדוגמא זה כתוב "לספר בציון שם ה' ותהלתו בירושלים", שהרי בציון במקדש מותר להזכיר את השם הקדוש כראוי, ובחוץ בכינויו, ולכן הכל נסתר ונגלה.	בגיני כך סתימי דאורייתא ³¹¹⁶ קדישי עליונין ³¹¹⁷ ירתין לה ואתגלייא ³¹¹⁸ בשאר בני עלמא ³¹¹⁹ כגוונא דא כתיב (תהלים קב כב) לספר בציון שם יי' ותהלתו בירושלם דהא בציון במקדשא ש(א)רי לאדכרא שמא קדישא כדקא חזי ולב(ת)ר בכנויו ועל דא כלא סתים וגליא:
למדנו כל מי שגורע אות אחת מהתורה או מוסיף אות אחת לתורה כמי שמשקר בשם הקדוש העליון של המלך.	תאנא כל מאן דגרע את חד מאורייתא או יוסיף את חד באורייתא כמאן דמשקר ³¹²⁰ בשמא קדישא ועלאהו דמלכא (עלאה):
אמר רבי יצחק מעשה של מצרים שעובדים לשפחה כמו שבארנו, מעשה של כנען שעובדים לאותו שנקרא "שבי אשר בבית הבור", ועל זה כתוב "ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו", לכן כולם מכתיבים (מברכים) (מזכרים) בדברים קדושים, ועושים מעשים (עירות) בכל. לכן "כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה וגו'".	א"ר יצחק עובדא דמצרים פלחין לשפחה כמה דאוקימנא עובדא דכנען פלחין לההוא דאקרי (שמות יב כט) שבי אשר בבית הבור וע"ד כתיב (בראשית ט כה) ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו בג"כ כלהו מכתיבין (ס"א מברכין) (ס"א מכדבין) במלין קדישין ³¹²¹ ועבדין עובדין (ס"א עריין) בכלא בגיני כך (ויקרא יח ג) כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה וגו':
רבי יהודה אמר שעושים דינים (מינים) רעים לשלוט על (לטמא) הארץ, כמו שנאמר "ולא תטמא את אדמתך", ונאמר "ותטמא הארץ".	רבי יהודה אומר אדעבדין (דא עבדין) דינין (ס"א זינין) בישין לשלמא ³¹²² על ונ"א לסאבא ארעא ³¹²³ כד"א (דברים כא כג) ולא תטמא את אדמתך וכתיב (ויקרא יח כה) ותטמא הארץ:
"כמעשה ארץ מצרים וגו'", רבי חייא פתח	כמעשה ארץ מצרים וגו' (ויקרא יח ג) ר' חייא

³¹¹⁵ גרמאה (דפ"ו).

³¹¹⁶ דהיינו סוד על דרך נסתר (אור יקר).

³¹¹⁷ פ' שהחכמים המקובלים הם שיודעים רזי התורה (מ"מ).

³¹¹⁸ דהיינו הפשט בשאר בני עלמא שהם אינם מבינים אלא פשטי התורה, והיינו לספר בציון דהיינו בבית המקדש שם ה' דהיינו תפארת שם הנעלם היה נזכר במקדש ככתבו, ותהלתו דהיינו כנויו ופשוטו בירושלים דהיינו גבולין (אור יקר).

³¹¹⁹ פ' פשט התורה שהוא נגלה הוא שהשיגו שאר בני העולם (מ"מ).

³¹²⁰ מפני שכל התורה כולה שמותיו של הקב"ה ופוגם השם בתוספת אות או חסרון אות שאותיות התורה הם ממש ענפי השם (אור יקר).

³¹²¹ שצריכים למעשיהם לערבב הכוחות כענין בלעם שהיה בא על אתונו והיה מערבב אדם בחמור, וכצבעון שמצא את הימים במדבר וכיוצא ומשם כל העריות (אור יקר).

³¹²² פירוש עושים מיני כשפים ורוחות רעות ומשליטים אותם למטה בארץ (אור יקר).

³¹²³ ר' יהודה אמר דא עבדי זינין לשלמא על ארעא (אור יקר).

פתח לאחוז בכנפות הארץ וגו' תאנא זמין קב"ה³¹²⁴ לדכאה לארעיה מכל [מ]סאבותא דעמין עכו"ם דסאיבו לה כהאי מאן דאחיד ובטליתיה (במטלת) ואנער טנופא מניה:	"לאחוז בכנפות הארץ וגו'", למדנו עתיד הקדוש ברוך הוא לטהר את ארצו מכל טומאת העמים עובדי כו"ם שטמאו אותה, כמי שאוחז בטליתו ומנער את הטנופת ממנה.
וכל אינון דאתקברו בארעא קדישא למשדי לון לבר ולדכאה ארעא קדישא מסטרא אחרא וס"א קדישא אחרא³¹²⁵ כביכול דהוה מתזנא³¹²⁶ לשאר רברבי עמין ולקבלא מסאבותא דילהון ולדברא לון וזמין לדכאה לה ולאעברא לון לבר:	וכל אותם שנקברו בארץ הקדושה, לזרוק אותם החוצה, ולטהר את הארץ מהצד האחר (קדוש אחר), כביכול שהיתה מזינה את שאר גדולי העמים ולקבל את טומאתם ולהנהיגם, ועתיד לטהר אותה ולהעבירם החוצה.
ר"ש הוה מדכי טורי (ס"א שוקי) דטברייא וכל דהוה תמן מית הוה סליק ליה ומדכי ארעא תאנא כתיב (ירמיה ב ז) ותבואו ותטמאו [את] ארצי וגו':	רבי שמעון היה מטהר את הרי (שוקי) טבריה, וכל שהיה שם מת היה מעלה אותו ומטהר את הארץ. למדנו כתוב, "ותבאו ותטמאו את ארצי וגו'".
א"ר יהודה זכאה חולקיה מאן דזכי בחייו³¹²⁷ למשרי מדורא בארעא קדישא דכל מאן דזכי לה זכי לאנגדא³¹²⁸ מטלא דשמיא דלעילא דנחית על ארעא וכל מאן דזכי לאתקשרא בחייו בהאי ארעא קדישא זכי לאתקשרא לבתר בארעא (עלאה) קדישא ועלאה:	אמר רבי יהודה אשרי חלקו של מי שזוכה בחייו להשרות מדורו בארץ הקדושה, שכל מי שזוכה לה זוכה להמשיך מטל השמים שלמעלה שיורד על הארץ, וכל מי שזוכה להקשר בחייו בארץ הקדושה הזו, זוכה להקשר אחר כך לארץ הקדושה העליונה.
וכל מאן דלא זכי בחייו ומייתין ליה לאתקברא תמן עליה כתיב (שם) ונחלתי שמתם לתועבה רוחיה נפיק ברשותא נוכראה אחרא וגופיה אתי תחות רשותא דארעא קדישא כביכול עביד קדש חול³¹²⁹ וחול קדש:	וכל מי שלא זוכה בחייו ומביאים אותו להקבר שם, עליו כתוב "ונחלתי שמתם לתועבה", רוחו יוצאה ברשות נכריה אחרת, וגופו בא תחת רשות הארץ הקדושה, כביכול עשה קודש חול וחול קודש.
וכל מאן דזכי³¹³⁰ למיפק נשמתיה בארעא קדישא ואתכפרו חוביו וזכי לאתקשרא תחות גדפוי דשכינתא דכתיב (דברים לב מג) וכפר אדמתו עמו³¹³¹ ולא עוד אלא אי זכי בחייו³¹³² זכי לאתמשכא עליה רוחא קדישא תדיר וכל מאן דיתיב ברשותא אחרא אתמשך עליה רוחא אחרא נוכראה:	וכל מי שזוכה להוציא נשמתו בארץ הקדושה, מתכפרים חטאיו, וזוכה להתקשר תחת כנפי השכינה, שנאמר "וכפר אדמתו עמו", ולא עוד אלא אם זוכה בחייו זוכה למשוך עליו רוח קדושה תמיד, וכל מי שיושב ברשות אחרת נמשכת עליו רוח אחרת נכריה.

³¹²⁴ מע"ז שבה ידועה ושאונה ידועה, וכן כל רוחות רעות וטומאות שהשליטו על ידי מעשים מקולקלים (אור יקר).

³¹²⁵ ירושלים של מעלה (אור יקר).

³¹²⁶ פירשנו בספ"ר בשער הצנורות ובשער התמורות (אור יקר).

³¹²⁷ בחייו (דפ"ו).

³¹²⁸ מושך שפע התפארת הכולל יה"ו דהיינו יו"ד ה"א וא"ו העולה ט"ל היורד על המלכות שממנה יונקת ארץ ישראל והיושבים בה (אור יקר).

³¹²⁹ נשמה שהיא רוחנית וקדושה עושה אותה חול שהוא מוסרה בחוצה לארץ ברשות הקליפות, וחול שהוא עפר הנחש שעליו נאמר ונחש עפר לחמו כי עפר אתה ואל עפר תשוב מכניסו לארץ ישראל, ואם תאמר אם כן המתים בארץ ישראל נהי דעבדי קדש קדש דהיינו שמוסרים נשמתם ברשות הקדושה סוף סוף עבדי חול קדש דהיינו הגוף הנקבר בארץ ישראל (אור יקר). פי' נשמתו שהיא קודש יצאה מהגוף בח"ל וזהו קודש חול, וחול בקודש היינו הגוף שהוא חול הענוהו ניקבר בא"י שהוא קודש (מ"מ).

³¹³⁰ דהיינו שהחול אינו חול אלא אדרבה עפר ארץ ישראל מכפר עון הנחש ומטהרו ומתקנו (אור יקר).

³¹³¹ דהיינו דוקא הנפטר בה מה שאין ענין זה אל הנפטר חוצה ולכן לא יוצדק בענין קבורתו שעושה חול קדש, ועוד טעם שני כח גופו ממש קדוש והוא קדש בקדש (אור יקר).

³¹³² ולכן גופו של זה קדוש וגופו של זה חול (אור יקר).

למדנו כשעלה רב המנונא סבא לשם, היו עמו שנים עשר בני הישיבה שלו. אמר להם אם אני הולך לדרך הזו לא על שלי אני עושה, אלא כדי להשיב הפקדון לבעליו. שנינו כל אותם שלא זכו לזה בחייהם, הם משיבים את פקדון רבונם לאחר.	תאנא כד סליק רב המנונא סבא להתם הוו עמיה תריסר בני מתיבתא דיליה אמר לון אי אנא אויל לארחא דא לאו על ידי קא עבידנא אלא לאתבא פקדונא למאריה ³¹³³ תנינן כל אינון דלא זכו להאי בחייו אתיבין פקדונא ³¹³⁴ דמאריהון לאחרא:
אמר רבי יצחק לכן כל מי שמעביר מאותם מינים רעים או רשות אחרת בארץ, הארץ נטמאת, או לאותו האיש או לנפשו, שהרי הארץ הקדושה לא תקבל אותו. אחר כך עליו כתוב "יתמו חטאים מן הארץ", בעולם הזה ובעולם הבא, "ורשעים עוד אינם", בתחית המתים, אז "ברכי נפשי את ה' הללויה".	אמר ר' יצחק בניני כך ³¹³⁵ כל מאן [דאעבר] (דעבר) מאינון זינין בישין או רשותא אחרא בארעא ארעא אסתאבת ³¹³⁶ ווי ליה לההוא גבר ווי לנפשיה ³¹³⁷ דהא ארעא קדישא לא מקבלא ליה לבתר עליה כתיב (תהלים קד לה) יתמו חטאים מן הארץ בעוה"ז ובעוה"ב ורשעים עוד אינם בתחיית המתים כדין ברכי נפשי את יי' הללויה:
"את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמורו ללכת בהם וגו'", רבי אבא אמר אשרי חלקם של ישראל, שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם מכל העמים עובדי עבודה זרה, ובשביל אהבתו עליהם נתן להם הנהגות אמת, נטע בהם את עץ החיים, והשרה שכינתו ביניהם.	את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם וגו' (ויקרא יח ד) רבי אבא אמר זכאה חולקא דישראל דקב"ה אתרעי בהו מכל עמין עכו"ם ובגין רחימותא דיליה עליהו יחיב לון נימוסין דקשומ ³¹³⁸ נטע בהו אילנא דחיי [אשרי] (שארי) שכינתא בינייהו:
למה, משום שישראל רשומים ברושם קדוש בבשרם, ונודעים שהם שלו [ונודעים] מבני היכלו, ולכן כל אותם שלא רשומים	מאי טעמא בגין דישראל רשימין ברשימא קדישא בבשריהון ואשתמודען דאינהו דיליה

³¹³³ כלומר תלמוד תורה עדיף מארץ ישראל (רח"ו), ור"ל כיון שמצא הכנה לעסוק בתורה בח"ל יותר מא"י תורה עדיפא, לכך לא הנך אלא סמוך למיתתו לאתבא פקדונא למאריה ולא קודם לכן (מ"מ).

³¹³⁴ ירצה שהם מוסרים נפשם ביד החצון, והטעם שהשרים שולטים באותו רשות ואין אפשר לנשמתם לצאת אם לא ימסר ביד השר ההוא ומשם על ידו תכנס אל היכל המלך ונמצאת מוסרה ביד החיצוני וצריך סניגורין להצילה מידו אם אינה כל כך ראויה (אור יקר).

³¹³⁵ פ' מפני שאין בארץ ישראל שדים וקליפות וחצונים כלל (אור יקר).

³¹³⁶ שהוא מכניס הצלם והקליפה בארץ ישראל על ידי שנותן להם כח במעשיו המכוערים המגבירים אותם וראויים אליהם, ולכן נמצאו הקליפות וכל החצונים שולטים בגופו ובנפשו (אור יקר).

³¹³⁷ אחר מיתתו "וי ליה וי לנפשיה נפשו" ביניהם וגופו מתנער ומתגרש (אור יקר).

³¹³⁸ ואם תאמר והרי בני נח שהם מצווין על שבע מצוות והם תורת אמת נמוסין דקשוט, לשלול מה בא באומרו יחב להו נמוסין דקשוט, ויש לומר שאין פירוש נמוסין דקשוט לשלול שאר נמוסין שנתן לבני נח הם שקר חס ושלום, שהרי שבע מצות נצטוו בני נח מפי הקב"ה והוא אמת ומצותו אמת, אמנם ראוי להקשות אחרת ובה יתורץ הכל והיא זו למה בן נח נהרג על הגזל וכיוצא בשאר מצותיו שעונשו גדול ומצותיו מועטות, ולזה נאמר כי גר תושב שהוא השומר ז' מצות אין ספק שלא יכנס לאור באור ישראל ח"ו אבל יתענג מבחוח במקום הקלי' הדקות הקרובות אל הקדושה וסביב למשכן יחנו וכמו שמשם נתן חלק אל הקלי' מהיכל המלך כן ינתן להם חלק אור מועט יאירו ויתענגו וזהו סוד גר תושב בארץ ישראל וזה חלק גן עדן לחסידי אומות העולם שהם עומדים בחומה האחת מג' חומות אשר לגן ולהיות כי חומות הגן הם סוד ששים גבורים סביב לה למטה שלמה הם מסוד הגבורה, לכך אורם מעט דהיינו מצות מעט ודינם חזק על האיש העושה רע ועובר עליהם להמיתו, אמנם לא יקראו ז' מצות אלו תורת אמת מפני שאינם מהת"ת הנק' אמת אלא מסוד ז' מקורו המושכות שפע על שבעים שרים ואינם אמת ר"ל מהת"ת אמנם ישראל נצטוו רמ"ח מצות עשה מהת"ת מצד החסד ושס"ה לא תעשה מהת"ת מצד הגבורה ויינו זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור ופ' בתיקו' שמי עם י"ה שס"ה זכרי עם ר"ה רמ"ח ומפני היותם מצד הפנימי אין חטאם במקצת הדברים בתוקף הדין ותשובתם קרובה, ואינם מתחייבים מיתה שלא בעדים והתראה מפני שאינם נמסרים למיתה אלא על ידי התראה שאז ממש מסר עצמו אליה, והוציא עצמו מכלל החיים והפקיר עצמו למיתה ונמסר לקלי' ובזולת זה הוא רחוק מהם, וכן בשאר הפרטים החמורים לבני נח יותר מישראל ויתרחב ענין זה במקום אחר בע"ה (אור יקר).

ברושם הקדוש (ואשתמודען) מבני היכליה ובגני כך כל אינון דלא רשימין ברשימא ³¹³⁹ קדישא	
ענא	
בבשריהון לאו אינון דיליה ואשתמודען דכלהו מסטרא דמסאבותא אתיין ואסיר לאתחברא בהו [ולאשתעין] (ולאשתעא) בהדיהו במלוי דקב"ה ואסיר לאודעא להו מלי דאורייתא בגין דאורייתא כלא שמא דקב"ה וכל את דאורייתא מתקשרא בשמא קדישא וכל מאן דלא ואתרשימו (ארשיי) ואתקשר בשמא (ס"א רשימא) ברשימא קדישא בבישריה אסיר לאודעא ליה מלה דאורייתא וכ"ש לאשתדלא [נ"א לאסתכלא] ביה:	בבשרם הם אינם שלו, ונודעים שכולם מצד הטומאה הם באים, ואסור להתחבר עמם ולדבר עמם בדברי הקדוש ברוך הוא, ואסור להודיעם דברי תורה, כי התורה כולה שמו של הקדוש ברוך הוא, וכל אות של התורה נקשרת בשם הקדוש, וכל מי שלא רשום ברושם הקדוש בבשרו אסור להודיעו דבר תורה, וכל שכן לעסוק (להתבונן) עמו.
ר"ש פתח זאת חקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו (שמות יב מג) וכתוב (שם מד) וכל עבד איש וגו' וכתוב (שם מה) תושב ושכיר לא יאכל בו ומה ³¹⁴⁰ פסחא דאיהו בשרא למיכלא על דאתרמיז במלה קדישא אסיר לכל הגי למיכל ביה ולמיהב להו למיכל עד דאתגזרו אורייתא דהיא קדש קדשים דקדשיא ³¹⁴¹ שמא עלאה דקב"ה עאכ"ו:	רבי שמעון פתח "זאת חקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו", ונאמר "וכל עבד איש וגו'", ונאמר "תושב ושכיר לא יאכל בו", ומה פסח שהוא בשר למאכל על שנרמז בדבר קדוש אסור לכל אלה לאכול בו, ולתת להם לאכול עד שימולו, התורה שהיא קדש קדשים (של קדשים), השם העליון של הקדוש ברוך הוא, על אחת כמה וכמה.
ר"א שאיל לר"ש אבוהי א"ל הא תנינן אסור ללמד תורה לגוי ע"ז ³¹⁴² ושפיר אתערין חברייא דבבל דכתיב (תהלים קמז ב) לא עשה כן לכל גוי ואבלו כיון דאמר מגיד דבריו ליעקב אמאי חקיו ומשפטיו לישראל:	רבי אלעזר שאל את רבי שמעון אביו, אמר לו הרי שנינו שאסור ללמד תורה לעובדי כוכבים ומזלות, ויפה העירו החברים מבבל, שנאמר "לא עשה כן לכל גוי". אבל כיון שאמר מגיד דבריו ליעקב, למה חוקיו ומשפטיו לישראל.
א"ל אלעזר ת"ח זכאין אינון ישראל דחולקא עלאה קדישא ודאונטע ³¹⁴³ בהו קב"ה דכתיב (משלי ד ב) כי לקח טוב נתתי לכם ולא לעמין עבו"ם ובגין דאיהי גניזא עלאה יקרא שמיא ממש ³¹⁴⁴ אורייתא כלא סתים וגליא ברזא דשמיא ³¹⁴⁵ וע"ד ישראל בתרין דרגין אינון סתים	אמר לו, אלעזר, בא וראה אשריהם ישראל שהחלק העליון הקדוש הזה נטע בהם הקדוש ברוך הוא, שנאמר "כי לקח טוב נתתי לכם", לכם ולא לעמים עובדי כו"מ. ומשום שהיא גנוזה עליונה נכבדה שמו ממש, התורה כולה נסתר ונגלה, בסוד של שמו, ועל כן ישראל הם בשתי דרגות, נסתר ונגלה, ששנינו שלש

³¹³⁹ ברשימו (דפ"ו).

³¹⁴⁰ ומאי (דפ"ו).

³¹⁴¹ מוסגר בדפ"ו.

³¹⁴² לעכ"ם (דפ"ו).

³¹⁴³ דא נטע (דפ"ו).

³¹⁴⁴ ישראל אחידן בהשם הויה ב"ה עצמו השורה בו בפנימיותו, ע' פ' בראשית (יג סע"א) ופ' ויקרא (ד ע"ב
ז ע"א ע"ב) ופ' אחרי (עג ע"א) (דע"ה ח"ב צא ע"ג).

³¹⁴⁵ יה"ה שהוא סתים וגליא מצד שם אדני' (אור יקר). השם אלה"ם שהוראתו הוא על גילוי ית"ש
אשר בבחי' כחות גבולים ופרטיים והתפשטות גילוייו ית"ש מבילתי גבול לגבול הוא השם הנכבד והנורא
יה"ה ית"ש כי בו הנה הוא התפשטותו ית"ש מהעלם לגילוי מהעלמותו שבבחי' א"ס לגילוי בשם אלה"ם
ולכן אמרו על השם הויה ב"ה שהוא סתים וגליא וכמ"ש בספד"צ רפ"ד ובפ' נשא קמ"ו ב' ובאד"ז רפ"ט א'
ופ' אחרי עג ע"א) ופ' שלח קנ"ט א' כי הוא סתים מצד המשכתו והתפשטותו מבחי' א"ס והוא גליי מצד
התפשטותו בהגילוי דשם אלה"ם (כללים ח"ב קכו ע"ד). באשר שכל האצילות כולו הוא מיוחד באור א"ס,
הנה הוא סתים וגליא (וכמ"ש בזוה"ק אחרי מות דף עג ע"א, ופ' נשא דף קמו ע"ב, ובאד"ז דף רפט ע"א),
והנה התחלתו אשר בהעלם הוא מעתיקא קדישא הכולל רדל"א וא"א והוא הכתר, אבל התחלתו אשר
בהגילוי הוא רק מאבא שהוא החכמה, כי הכתר נקרא ג"כ בשם א"ס משום דלית סוף לנביעו דנהוריה

זהר ויקרא חלק א'

דרגות הן שנקשרות זו בזו, הקדוש ברוך הוא תורה וישראל, וכל אחת דרגה על דרגה, נסתרה ונגלה.	וגליא דתנינן ג' דרגין אינון ³¹⁴⁶ מתקשרן דא בדא קב"ה אורייתא וישראל וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא:
הקדוש ברוך הוא דרגה על דרגה, נסתרה ונגלה, התורה גם כן נסתרה ונגלה, ישראל גם כן דרגה על דרגה, זהו שנאמר "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", שתי דרגות הן יעקב וישראל, אחד גלוי ואחד נסתרה.	קב"ה ³¹⁴⁷ דרגא על דרגא ³¹⁴⁸ סתים וגליא ³¹⁴⁹ אורייתא ³¹⁵⁰ הכי נמי סתים וגליא וישראל ³¹⁵¹ הכי נמי דרגא על דרגא הה"ד (תהלים קמז יט) מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל תריון דרגין אינון יעקב וישראל ³¹⁵² חד גליא וחד סתים:
במה מדובר, אלא כל מי שנמול ונרשם בשם (ברושם) הקדוש, נותנים לו באותם דברים שהתגלו בתורה, כלומר מודיעים לו בראשי אותיות ובראשי פרקים, נותנים עליו חומרא של מצוות התורה, ולא יותר עד שיתעלה לדרגה אחרת, זהו שנאמר מגיד דבריו ליעקב (ליעקב יפה), אבל חוקיו ומשפטיו לישראל שהוא בדרגה יותר עליונה, ונאמר "לא יקרא שמך עוד יעקב וגו'".	מאי קא מיירי ³¹⁵³ אלא כל מאן דאתגזר ואתרשים בשמא ונ"א ברשימא קדישא יהבין ליה באנון מלין דאתגליין באורייתא כלומר מודיעין ליה ברישי אתוון ברישי פרקין יהבין עליה חומרא דפקודי אורייתא ולא יתיר עד דיסתלק בדרגא אחרא הה"ד מגיד דבריו ליעקב (ליעקב שפיר) אבל חקיו ומשפטיו לישראל דאיהו בדרגא עלאה יתיר וכתוב (בראשית לה י) לא יקרא שמך עוד יעקב וגו':
"חוקיו ומשפטיו לישראל", אלו סודות התורה והנהגות התורה וסתרי תורה, שלא יצטרכו לגלות אלא למי שהוא בדרגה יותר עליונה כראוי. ומה לישראל כזה, לעמים עובדי כו"מ על אחת כמה וכמה, וכל מי שלא	חקיו ומשפטיו לישראל אלן רזי אורייתא ונמוסי אורייתא וסתרי אורייתא דלא יצטרכון לגלואה אלא למאן דאיהו בדרגא עלאה יתיר כדקא חזי ומה לישראל האי לעמין עכו"ם עאכ"ו

(וכמ"ש בפ' בא דף מב ע"ב, ופ' פקודי דף רכו ע"א, ופ' פנחס דף רנח סע"א, וכן בתיקונים סוף תיקון כב, ותיקון ע דף קמא ע"ב) (ביאורים ח"א מז ע"ג).

³¹⁴⁶ נשמת ישראל הם מעצם אור פנימיות התורה, ע"ד שהתורה היא מהתפשטות עצם אורו ית"ש, כי היא גילויי אור נשמת ישראל הם מעצם אור פנימיות התורה, ע"ד שהתורה היא מהתפשטות עצם אורו ית"ש, כי היא גילויי אור נשמת ישראל הם מעצם אור פנימיות התורה, ע"ד שהתורה היא מהתפשטות עצם אורו ית"ש, כי היא דא בדא, קב"ה אורייתא וישראל כו' ע"ש. ולכן מעוררים ישראל בגילויי ית"ש, שהם אור פנימיות התורה, כי הם מיוחדים בה (הקדו"ש קד ע"ד). מחויב כל א' לבטל שכלו ודעתו תמיד נגד כל מה שנטועה באמונת לב כל ישראל מכל הדורות שלפנינו בכל הנודע ומפורסם בתוך כלל ישראל, וכל המהרהר אחריהם גם באיזה פרט קטן וקל שבהם כאלו מהרהר אחר שכינה (דע"ה ח"ב פא ע"ב). הנביעו דאור א"ס המשקה ומרוה להאצילות תמיד הוא אור הדעת עלאה, שהוא אור פנימיות התורה המיוסד ברמ"ח ושס"ה, סוד שורש דתכונת אדם. ובאותו האור ג"כ הוא סוד נשמת האבות והשבטים, ובפרט נשמת משה רבינו ע"ה, אשר הם שורש נשמת כלל ישראל. וזהו שאמרו בזוה"ק (אחרי מות עג ע"א) קב"ה אורייתא וישראל מתקשרן דא בדא (ביאורים ח"ב יג ע"ד).

³¹⁴⁷ ואורייתא היא היא האמצעית בין קב"ה לישראל והיינו קשר שלשה אלו (אור יקר).

³¹⁴⁸ ת"ת ומלכות וה' בהיכל קדשו (אור יקר).

³¹⁴⁹ עי' מלואים אות (כ).

³¹⁵⁰ פשט וסוד (אור יקר).

³¹⁵¹ יעקב וישראל (אור יקר). פי' יעקב הם בעלי הפשט וישראל הם בעלי הסוד ובעלי הפשט אחוזים בפרצוף יעקב שהוא נגלה ובעלי הסוד אחוזים בדרגא עלאה שהוא ז"א (מ"מ).

³¹⁵² ע' ח"ב קכ"ז ששם הוא להיפך. אכל כאן יעקב הוא ישראל זוטא, נער ישראל, וז"ש כל מאן דאתגזר ואתרשים כו' (יהל אור). יעקב ונשיו, שהיו משכינתא עלאה ותתאה, והגם שהיו בגופות מחולקות, משום שהיה חסר עדיין היחוד הראוי גם למעלה, אבל עכ"פ הרי נתגלה השכינתא עלאה למטה ג"כ, ונתייחדו כולן ביעקב ובה"ב שבטים שיצאו ממנו, ועי"ז נעשה יסוד למטה להיחוד והגילוי דשכינתא עלאה ג"כ, וכן זכה יעקב עי"ז לשם ישראל ג"כ אחר שנתעברה רחל מבנימין, והיה המציאות דכל ה"ב שבטים למטה, הנה נתעלה אז להיות כלול מכל האור דהמלכות הכללי כולו, שהוא בה"ב אותיות דשם של י"ב, ואה"ה הוי"ה אדנ"י, ודמילוי אדנ"י, וכן בכל ה"ב צירופי הוי"ה שבה, ועי"ז עלה ונתגדל עד למעלה, והוא מה שזכה להשם ישראל, כמ"ש בפ' וישלח (קע"ג ע"ב) ופ' אחרי מות (עג ע"א), כי עלה ונשתלם בהאור דשכינתא עלאה ג"כ (הקדו"ש מז ע"ד).

³¹⁵³ ירצה כיון שהכוונה הנה היא להורות שאין ראוי לגלות את התורה אלא לישראל מה לו לומר חלקי התורה חקיו דבריו וכן חלקי ישראל ויעקב (אור יקר).

נמול ונותנים לו אפילו אות קטנה של התורה, כאילו החרים עולם ומשקר בשמו של הקדוש ברוך הוא, שהכל תלוי בזה, וזה בזה נקשר, שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת".	וכל מאן דלא אתגזר ויהבין ליה אפילו את זעירא דאורייתא כאילו חריב עלמא ומשקר בשמא דקב"ה ודכלא בהאי תליא ודא בדא אתקשרו דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת:
בא וראה כתוב "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל", לפני בני ישראל שם, אבל לשאר העמים לא שם, לכן דבר אל בני ישראל, "ואל בני ישראל תאמר", וכן כולם ינוחו אבות העולם, הם הלל ושמאי, שכך אמרו לאונקלוס ולא הודיעו לו דבר תורה עד שנמול.	ת"ח כתיב (דברים ד מד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל לפני בני ישראל שם אבל לשאר עמין לא שם בג"כ דבר אל בני ישראל (ויקרא כ ב) ואל בני ישראל [תאמר] (תדבר) וכן כללו ינוחון אבהן דעלמא אינון הלל ושמאי דהכי אמרו לאונקלוס ולא אודעו ליה מלה דאורייתא עד דאתגזר:
ובא וראה הדבר הראשון של התורה שנותנים לתינוקות אל"ף ב"ת, זה דבר שאין בני העולם יכולים לדבק בתבונתם ולהעלותו ברצון, וכל שכן לדבר בפיהם. ואפילו מלאכים עליונים ועליוני העליונים אין יכולים לדבק, כי הם נסתרות השם הקדוש, ואלף וארבע מאות וחמש רבבות של עולמות כולם תלויים בקוצו של אל"ף, ושבעים ושנים שמות קדושים חקוקים באותיותיו רשומים שעמדו בהם עליונים ותחתונים שמים וארץ, וכסא הכבוד של המלך תלויים מצד אחד לצד אחד, שפשיטות האלף קיומם של כל העולמות ותומכים של עליונים ותחתונים בסוד החכמה, ושבילים סתומים ונהרות עמוקים.	ות"ח מלה קדמאה דאורייתא דיהבין לינוקי אל"ף בית דא מלה דלא יכלין בני עלמא לאדבקא בסולכתנו ולסלקא ליה ברעותא וכ"ש למללא בפומיהון ואפי' מלאכי עלאי ³¹⁵⁴ ועלאי דעלאי ³¹⁵⁵ לא יכלין לאדבקא בגין דאינון סתימין דשמא קדישא ואלף וארבע מאה וחמש ³¹⁵⁶ רבבין ³¹⁵⁷ דעלמין כללו תליין בקוצא דאלף ושבעין ותריין ³¹⁵⁸ שמהן ³¹⁵⁹ קדישין ³¹⁶⁰ גליפין באתווי רשימין דקיימו בהו עלאי ותתאי שמיא וארעא וחכמין יקרא דמלכא תליין מסטרא חדא לסטרא חדא דפשיטותא דאלף קיומא דעלמין כללו וסמכין דעלאין ותתאין ³¹⁶¹ ברזא דחכמתא ושבילין סתימין ³¹⁶² ונהרין עמיקין ³¹⁶³ :
ועשר אמירות כולם יוצאים מאותו קוץ תחתון שתחת האלף, מכאן והלאה מתחיל להתפשט אלף בבי"ת, ואין חשבון לחכמה שנחקקה כאן, לכן	ועשר אמירין ³¹⁶⁴ כללו נפקין ³¹⁶⁵ מההוא קוצא תתאה דתחת אלף ³¹⁶⁶ מכאן ולהלאה שארי לאתפשטא אלף ובובית ולית חושבן לחכמתא דהכא אתגליף בגיני

³¹⁵⁴ דיצירה (רח"ו).

³¹⁵⁵ דבריאה (רח"ו).

³¹⁵⁶ פי' כי הא ציורה יו"ד וקוץ רומז לרישא שעל א"א דל"א והא' עצמה גולגלתא דא"א והם אלף ות' הם ת' נהורין המתפשטין מחוורתא משורש ד' אותיות הויה שבמוח בפנים וה' כנגד ה' בחי' שיש למוח וגולגלת הנקרא קרומא מצחא אודנין עיינין חוטמא (זהר הרקיע). דאינון את"ה (רח"ו). א'ת'ה' והוא בגלגלתא דנפיק מגו בוצינא (יהל אור).

³¹⁵⁷ היינו כי הרבבות בא"א (זהר הרקיע).

³¹⁵⁸ הוא בוא"ו כנל סו ע"ב והוא באוירא (יהל אור).

³¹⁵⁹ בואו האלף (יהל אור). הוא בוא"ו כנ"ל ס"ו ב', והוא באוירא (יהל אור).

³¹⁶⁰ פי' אור המתפשט מא"א עד אבא (זהר הרקיע).

³¹⁶¹ הן הסמכין דאות י' שכולם סלקי ברעו דמחשבה עילאה שהוא מ"ס כמ"ש בס"א דף ה' והוא קוץ הזה (יהל אור).

³¹⁶² ל"ב נתיבות חכמה (רח"ו). ומ"ש ושבילין סתימין. היינו קוץ התחתון דא' (זהר הרקיע).

ומ"ש ושבילין סתימין. אח"כ הם ל"ב נתיבות שהם סתומים בחכמא (זהר הרקיע).

³¹⁶³ נ' שערי בינה (רח"ו).

³¹⁶⁴ הם בז"א (זהר הרקיע).

³¹⁶⁵ והוא חכמתא עילאה סתימאה שממנה הכל כמ"ש באד"ז וכלהו בא"א ששם האלף (יהל אור).

³¹⁶⁶ עי' מלואים אות (כא).

זהר ויקרא חלק א'

עג/ב	
כך ואורייתא (תנינן) קיומא דכלא ומהימנותא דכלא לקשרא קשרא דמהימנותא דא בדא כדקא חזי ומאן דאתגזר אתקשר בההוא קשרא דמהימנותא ומאן דלא אתגזר ולא אתקשר ביה כתיב ביה (ויקרא כב י) וכל זר לא יאכל קדש (שמות יב מה) וכל ערל לא יאכל בו דהא אתער רוח מסאבא דמסטרין ואתי לאתערבא בקדושה בריך רחמנא דפריש לישראל בנוי רשימין ברשימא קדישא מנייהו ומזוהמא דלהון עלייהו כתיב (ירמיה ב כא) ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת ובגיני כך (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב ולא לאחרא תורת אמת לזרע אמת אתא ר' אלעזר ונשקיה על ידו:	התורה היא הקיום של הכל, ואמונת הכל, לקשר קשר של האמונה זה עם זה כראוי. ומי שנמול נקשר באותו קשר האמונה, ומי שלא נמול ולא נקשר בו, כתוב בו "וכל זר לא יאכל קדש", "וכל ערל לא יאכל בו", שהרי התעוררה רוח הטומאה שמצדו ובא להתערב בקדושה, ברוך הרחמן שהפריד את ישראל, בניו רשומים ברושם קדוש, מהם ומזוהמתם, עליהם נאמר "ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת", ולכן "תתן אמת ליעקב", ולא לאחר, תורת אמת לזרע אמת. בא רבי אלעזר ונשקו על ידו.
ר' חזקיה אמר כתיב (שמואל א' יב כב) כי לא יטוש יי' את עמו בעבור שמו וגו' כי לא יטוש יי' את עמו מ"ט ובעבור שמו הגדול בגין דכלא אתקשר דא בדא ובמה אתקשרו ישראל בקב"ה בההוא רשימא קדישא דאתרשים בבשריהון ובגיני כך לא יטוש יי' את עמו ולמה בעבור שמו הגדול דאתרשים בהו:	רבי חזקיה אמר כתוב "כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו וגו'", כי לא יטוש ה' את עמו, למה, בעבור שמו הגדול, כי הכל נקשר זה עם זה. ובמה נקשרו ישראל בקדוש ברוך הוא, באותו רושם קדוש שנרשם בבשרם, ולכן לא יטוש ה' את עמו, ולמה, בעבור שמו הגדול שנרשם בהם.
תאנא אורייתא אקרי ברית וקב"ה אקרי ברית והאי רשימא קדישא אקרי ברית וע"ד כלא אתקשר דא בדא ולא אתפרש דא מן דא:	למדנו, התורה נקראת ברית, והקדוש ברוך הוא נקרא ברית, והרושם הקדוש הזה נקרא ברית, ולכן הכל נקשר זה עם זה, ולא נפרד זה מזה.
א"ל ר' ייסא אורייתא וישראל שפיר אבל קב"ה מנלן דאקרי ברית א"ל דכתיב (תהלים קו מה) ויזכור להם בריתו והא אתיידע והא אתמר ואת חקותי תשמרו (ויקרא יח ד) חקותי אלין אינון נמוסי מלכא משפטי אלין אינון גזרי אורייתא:	אמר לו רבי ייסא, תורה וישראל יפה, אבל הקדוש ברוך הוא מנין לנו שנקרא ברית, אמר לו שנאמר "ויזכור להם בריתו", והרי נודע, והרי נתבאר. "ואת חוקותי תשמרו", חוקותי, אלו הן הנהגות המלך. משפטי, אלו הן גזרות התורה.
ר' יהודה אמר כל אינון נימוסין מאתר דאקרי צדק אקרון חקותי ואינון גזרת מלכא ובכל אתר דאקרי משפט אקרון דינא דמלכא דאיהו מלכא קדישא קב"ה מלכא ודשלמא (דעלמא) כלא דיליה הוא דהוא מלכא קדישא:	רבי יהודה אמר כל אותן הנהגות ממקום שנקראות צדק נקראו חוקותי, והן גזרת המלך. ובכל מקום שנקרא משפט, הן נקראות דינו של המלך, שהוא המלך הקדוש, הקדוש ברוך הוא המלך שכל השלום שלו, שהוא המלך הקדוש.
באתר דתרין חולקין אחידן דא בדא וע"ד כתיב (תהלים פט טו) צדק ומשפט מכון כסאך ואינון דינא ורחמי ובגיני כך חק ומשפט וע"ד כתיב (תהלים קמו יט) חקיו ומשפטיו לישראל לישראל ולא לשאר עמין:	במקום ששני חלקים אחוזים זה עם זה, ועל זה כתוב "צדק ומשפט מכון כסאך", והם דין ורחמים, ולכן חק ומשפט. ועל זה כתוב "חקיו ומשפטיו לישראל", לישראל ולא לשאר העמים.
בתריה מה כתיב (תהלים קמו כ) לא עשה כן	מה כתוב אחריו, "לא עשה כן לכל גוי", ושנינו אף על גב שנמול, ולא עשה את מצוות

התורה, הרי הוא כמו גוי בכל, ואסור ללמדו דברי תורה.	לכל גוי ותנינן אע"ג דאתגזר ולא עביד פקודי אורייתא הרי הוא כגוי ³¹⁶⁷ בכלא ואסיר למילף ליה פתגמי אורייתא:
ועל זה שנינו, "מזבח אבנים", זה מזבח אבנים ממש, והרי קשי הלב עומד במקומו, והזוהמא לא פסקה ממנו, לכן לא עולה בידו אותה מילה, ולא מועילה לו, ועל זה נאמר "כי חרבך הנפת עליה ותחללה", לכן "לא עשה כן לכל גוי סתם ומשפטים כל ידעום לעולם ולעולמי עולמים", דבר אחר, (קטן) לא נותנים להם כל שכן סודות תורה והנהגות התורה, ונאמר "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו", "אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו".	וע"ד תנינן (שמות כ כב) מזבח אבנים דא מזבח אבנים ממש והא קשיו דלביה באתריה קיימא וזוהמא לא אתפסק מניה בגיני כך לא סליק בידיה ההוא גזירו ולא מהניא ליה וע"ד כתיב (שם) כי חרבך הנפת עליה ותחללה בגיני כך לא עשה כן לכל גוי סתם ומשפטים כל ידעום לעולם ולעולמי עולמים מלה אחרא ונ"א זעירא לא יהבינן להו כ"ש רזי אורייתא ונמוסין דאורייתא וכתיב (דברים לב ט) כי חלק יי' עמו יעקב חבל נחלתו (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו אשרי העם שיי' אלהיו:
בדרכי האורות, ארבעה מפתחות נעשו לארבעת צדדי העולם בזויותיהם נמצאים, אחד לצד ארבעה, וארבעה לצד אחד נחקקים (נחלקו) בצבע אחד, באותו צבע תכלת וארגמן, וצבע זוהר ולבן ואדום.	מתניתין
זה נכנס לצבע של חבירו, ושלו רשום בו, ארבעה ראשים עלו כאחד, ובדמות אחד	בנמוסי טהירין ³¹⁶⁸ ד' מפתחין ³¹⁶⁹ שנינן נ"א שוין לארבע סטרי עלמא ³¹⁷⁰ בזויתיהון אשתכחו ³¹⁷¹ חד לסטר ארבע וארבע לסטר חד ³¹⁷² אתגלפן (ס"א אתפלגן) בחד גוונא ³¹⁷³ בההוא גוונא תכלא וארגוונא וצבע זהורי וחורא וסומקא ³¹⁷⁴ :
	דא עייל בגוונא דחבריה ודידיה ³¹⁷⁵ ביה רשים ד' רישין ³¹⁷⁶ כחדא אסתליקו ובחד דיוקנא

³¹⁶⁷ כעכו"ם (דפ"ו).

³¹⁶⁸ בהנהגת ההשגחה (הגרמ"מ).

³¹⁶⁹ הם ד' טבעות חם ולח וקר ויבש, ונקראין מפתחות לפי שהן לעומת המסגרת, בסוד לעומת המסגרת תהיינה הטבעות [שמות כה], ועל ידם מתפתחין המסגרת ממטה למעלה, כמ"ש בזהר פ' בראשית דף ל"א ע"א, אבל עיקר המפתח הוא סוד שם הוי"ה ב"ה, ד' אותיות, שורש הד' טבעות, שע"י ית' שמו מתפתחין עלמא עילאה בסוד המסגרת (הגרמ"מ).

³¹⁷⁰ הם מזרח מערב דרום צפון (הגרמ"מ).

³¹⁷¹ כלומר בהקצוות שלהם של הד' סטרי עלמא הם (נשכחים) [משתכחין] הד' טבעות הנ"ל, מזרח לח, סוד רוח, דרום חם, צפון קר, מערב יבש, והם סוד הד' רוחות העולם, ואמר בהקצוות, לפי ששם התגברותן, בקצה הדרום חם מאוד כמעט בלי מזג קר, וכן בכל הקצוות, לכן אמר בזווייתיהון אשתכחו (הגרמ"מ).

³¹⁷² נקודה עילאה הוא יריעה חדא. והיכלא הוא ארבע סטרינן כמ"ש בז"ח ש"ה (סה ע"ב). ואחתא ומודעתא כלילין דא בדא (סד"צ יד ע"א), הבן בחכמה וחכם בבניה (ס"י פ"א מ"ד) (יהל אור). למעלה הם באים ממקום אחד ומתפשטין לארבע סטרינן, ארבע רוחות העולם, וזהו חד לסטר ארבע, ואח"כ אלו הארבע מתחברין ובאים למקום אחד, וזהו ארבע לסטר חד, כמ"ש בזהר פ' בראשית דף כ"ט ע"א, נטיף לסטרא דא לעילא כו', וכן לארבע זוויין כו', למהוי חד נהרא עילאה נחית לתתא ועביד לה ימא רבה ע"ש (הגרמ"מ).

³¹⁷³ הוא אוכמתא דעינא, הוא בסוד שם הוי"ה, אור ה' שמשם ההשגחה, והמקום עצמו אינו מושג, שההשגחה הוא מא"ס ית"ש, אף שזה אין א"ס ממש, רק בערכינו נקרא א"ס, מחמת שאינו מושג אצלינו, והוא סוד מלכות דאצילות (הגרמ"מ).

³¹⁷⁴ בההוא גוונא תכלא וארגוונא וחורא וסומקא, כצ"ל. כלומר שהחושך אינו מראה בעצם כלל, רק מקבל כל ד' גוונים, והן הד' גוונים שבעין, והן ד' מיני השגחות, ד' טבעות הנ"ל (הגרמ"מ).

³¹⁷⁵ כל א' יש לו גוון שלו, וגם הוא מזוג מטבע חבירו, כמ"ש שם דף ל"א הנ"ל, מיא מרוחא ורוחא מאשא ואשא ממיא, שלכן נקרא טבעות, וכן רוחות העולם כל אחד נכנס בגבול חבירו, שלכן הד' רוחות עגול כטבעת, וכן אש יש לו ב' טבעות חם ויבש, ורוח חם ולח, ומים לח וקר, ועפר קר ויבש, נמצא בכל אחד יש לו טבע שלו וטבע חבירו, וכן בגווי דעינא, שבכל גוון יש לו גוון שלו, ומה שהוא סמוך לגוון השני יש בו

מתדבק³¹⁷⁷ חד רישא אסתליק מגו סחיו דאסתח³¹⁷⁸ תרי איילתא קציבין³¹⁷⁹ בשיעורא חד סלקן מההוא סחיותא דכתיב (שיה"ש ד ב) כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה בשערא דלהון חיו דאבן טבא³¹⁸⁰ דארבע גווינין ארבע גדפין דכסיין על גופא וידין זעירין תחות גרפייהו וחמש בחמש גליפן טאסין (ס"א שאפין) לעילא לעילא מהיכלא דשפירא בריוא ויאה למחוי חד עולנין רביא נפיק שני חרבא דמתהפכא לגוברין לנוקבין נטלין למשיחא דאיפה בין שמיא ובין ארעא לזמנין נטלין (ס"א עולין) לה בכל עלמא וכל משיחין בה משיחין דכתיב (ויקרא יט לו) איפת צדק וגו':	נדבקים, ראש אחד עולה מתוך הרחצה שרוחץ שתי איילות, קצובות בשעור אחד, עולות מאותה רחצה שנאמר "כעדר הקצובות", שעלו מן הרחצה בשער שלהם, מראה של אבן טובה של ארבעה צבעים, ארבע כנפים שמכסות על הגוף וידים קטנות תחת כנפיהם, וחמש בחמש חקוקים טסים (שואפים) למעלה למעלה מן ההיכל שהוא יפה תאר, ונאה למראה נער צעיר אחד, יוצא שינון חרב שמתהפכת לגברים ולנקבות, לוקחים מדידת האיפה בין שמים ובין ארץ, לפעמים לוקחים (עולים) לה בכל העולם, וכל המדידות מודדים בה, שנאמר "איפת צדק וגו'".
חד חיו דבדולחא קיימא על חרבא חד ברישא	מראה אחד של בדולח עומד על חרב אחת בראש, אותו ילד (חרב) מלהט אדום

מזג גם מגוון חבירו, וע"ז הסוד הם ד' (גלות) [חיות], ארבע פנים לאחת ודמות פניהם פני אדם [עי' יחזקאל א], שאדם כלול לון, וזהו חד לסטר ד' וד' לסטר חד, כמ"ש בזהר א"מ (דף עג) ע"ש, ובזה תבין מה שסומא חשוב כמת [נדרים סד ע"ב] (הגרמ"מ).

³¹⁷⁶ כלומר הם הד' שרשים, שורש ההשגחה לעולם, ושורש הנשמות לאדם, ולכל א' הוא בד' שרשים, והם סוד ב' עינים כמו שאבאר (הגרמ"מ).

³¹⁷⁷ כאשר הם חוזרין לשרשן הם כחדא איסתליקו והם נכללין בא'. אדם (הגרמ"מ). כלומר וכן כד נחתין לתתא ודמות פניהם פני אדם, וזהו שבחד דיוקנא מתדבקן (הגרמ"מ).

³¹⁷⁸ כלומר שורש א' עולה מן הרחיצה שרחץ, כלומר מי שהוא שורש מאחד מהד' שרשים, או מפני ארץ או מפני השור או מפני נשר או מפני אדם, הוא עולה מהע"ז, וכאשר עולה הוא נקרא שרחץ מגלולי הע"ז, וסוד העינים שהע"ז ט"ר, וכן טבע האדם הוא טוב ורע, וכאשר עולה לשרשו ולא נדבק בו רע מע"ז, והסיר הרע ממדותיו, והעלה כל מדותיו לשרשן, הוא דוגמת הרוחץ שרחץ מטנופיו, ועלה מן הרחצה זך ונקי תרין איילתא קציבין בשעורא חד סלקן מההוא סחיותא דכתיב [שה"ש ד] כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה. הן העינים שהם שניהם שוין ממש, ונקראין איילת שהם סוד איל דיצחק, כלומר תוקפו וכחו, כמ"ש ואת אילי הארץ לקח [יחזקאל יז], והתחלת הגבורות הם מן העינים, כמ"ש בפע"ח בסוד יח"ב, וז"ס הסבי עיניך שהם מנגדי שהם הרהיבונני [שה"ש ו], דמוקדין לי בשלהובי (לקמן פד ע"א), ששורש הגבורות הם לזיווג כמ"ש בע"ח, ולכן שמו יצחק, וכן שורש היצה"ר הוא אף מזה עדיין תליין, שהן תרין קציבין בשעורא חד, שהב' עינים א' ליראה, לירא מהעבירות, לפי שמשם אחיזת הדינין והוא סוד עין שמאלא סומקתא דעינא, והב' להשגה לתורה, והוא אהבה, ונצרכין שיהי' שניהם שוין, כמ"ש במדרש לא אתה גדולה ממני ולא אני גדולה ממך [עי' ילק"ש תהלים תתלד], וכמ"ש בכתבי אדמ"ו ע"ז כמה פעמי', וכן במשלי, וכן עיני עה"ז ועה"ב, תורה ויראה, וכאשר הם קציבין בשעורא חד אז הם סלקין מההוא סחיותא, כמ"ש עיניו כיונים על אפיקי מים רוחצות בחלב [שה"ש ה], ועיקר איסתחיותן הוא בפה, כמ"ש באד"ר [קלז ע"ב] שמהני תרין עינין נפקין תרין דמעין, ואיתבסמון בימא רבה ימא דחכמתא, והוא הפה, והוא סוד מ"ש בע"ח סוד ה"ג שמנצפך נתחלין בעינין, ונטחנין בפה בשניים ל"ב שניים וז"ס עיניו כאשר הם כיונים שניהם שוין כנ"ל, אז על אפיקי מים סוד השפתיים, שם הם רוחצות בחלב, בסוד חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב [בראשית מט], והוא דמעטא דעינא, שהי' יכול (שמאל) [שמאל] להוציא דרך הפה, וסוד הדמעין עצמן הם ז' ראיות שבמעשה שראה הטוב, וז' פעמים טוב הוא סוד דמענה, ע' פנים ומ"ט פנים, בסוד אני אעביר כל טובי על פניך [שמות לג], ושני פעמים דמע"ה כאשר יוצאין מב' עינים ונתבסמו בימא רבה ימא דחכמתא, תורה שבכתב שתלוי בעין, ותורה שבע"פ שע"י טוחן תורה שבכתב, אם אין קמח אין תורה [אבות פ"ג], אז הם כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה [שה"ש ד] סוד רח"ל, ב' פעמים דמענה, נמצא מיתוק העינים תלוי בשניים כנ"ל, ולכן אמר סלקן מההוא סחיותא דכתיב כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה [שם], והוא כתיבי בשניים, ותרין איילתא קאי על עינים, אך כמ"ש שתלית (אסחיות) [אסחיות] העינים בשניים, בסוד החיך שנתמצה בתוך הפה כמ"ש בע"ח [שי"ג פ"ב] (הגרמ"מ).

³¹⁷⁹ קציבין (דפ"ו).

³¹⁸⁰ העינין שהשערות והעינים הם ממקום א' מן המוח, אך השערא הם ממותרי מוחא, והם סוד הארבע כנפים, ומשם הם עיני ה' משוטטות בכל הארץ [דה"ב לז], והם סוד הציצית, איסתכלותא דהאי עלמא תתאה כמ"ש בר"מ פ' שלח לך דף קע"ה, והן סוד הד' סהדין ד' ציצית, והם כלל כל המצות כמ"ש וראיתם אותו וזכרתם [במדבר טו], וז"ש בר"מ איסתכלותא לאדכרא, והם סוד ציצית ראש, שהן השערות, ועיי' בפע"ח בכוונת הציצית (הגרמ"מ). תכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד [סוטה יז], וכתב כמראה אבן ספיר דמות כסא [יחזקאל א], וספיר הוא גוון התכלת, וזהו אבן טבא (הגרמ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

מתוך הבדולח	דההוא חרבא [נ"א רביא] מלהטא סומקא מגו בדולחא
	עד/א
	מתניתין
שני צדדים, מצד זה ומצד זה, נראית אותה החרב ברישומים עמוקים.	תריין סטריין מהאי גיסא ומהאי גיסא אתחזוי ההוא חרבא ברשימין עמיקין:
גבר אחד תקיף, סולם שעומד בשלשה עשר עולמות, חגור אותה החרב לעשות נקמות, ועמו חגורים ששים אחרים, כולם מחולפים (מלמדי) (שולפי) מנצחי קרב, זהו שנאמר "חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך", ונאמר "כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה וגו'", בכמה צבעים מתהפכים פניהם, שאין מכיר אותם פרט לתולעת אחת ששטה (ששורה) בין דגי הים, כל האבנים שעוברות עליהם נבקעות.	חד גבר תקיף סולמא דקיימא ב"ג עלמין חגיר ההוא חרבא למעבד נוקמין עמיה חגירין שתין אחרנין בלהו משתלחפי [נ"א מתולפין] ונ"א מתיילפין (ס"א משלפי) נצחין קרבא הה"ד (תהלים מה ד) חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך וכתוב (שיה"ש ג ח) כלם אחוזי חרב מלומדי מלחמה וגו' בכמה גוונים מתהפכין אנפיהו לית דידע לון בר חד תולעתא דשאט (ס"א דשארין) בין גוני ימא כל אבנין דאעבר עלייהו מתבקעין:
באותו זמן הקול שיוצא מאותם חגורי החרב, מבקע שמונה עשר הרים גדולים ואין מי שירכין אזניו. כל העולם סתומי עיניים אטומי לב, אין מי שישגיח שהרי הבנין סתור כשעושים מעשים שאינם כשרים, סוטים מדרך תקינה הימין סרה והשמאל שולטת, ואז מצויות עריות, אוי לרשעים שגורמים את זה בעולם, שהרי אין מתברכים למעלה עד שיכלו אותם למטה, זהו שנאמר "ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה" (עזרא כ"א).	בההוא זמנא קלא דנפיק מאינן דחגירי חרבא מבקע תמניסר טורין רברבין ולית מאן דירכין אודניה בלהו עלמא סתימין עיינין אטימין לבא לית מאן דישגח דהא בנינא לסתור כד עבדין עוברן דלא מתכשרן סאטין מארחא דתקנא ימינא אעדי ושמאלא שלטא כדין עריין אשתכחו ווי לחייביא דגרמין דא בעלמא דהא לא מתברכין לעילא עד דישתצון אינן לתתא הה"ד (תהלים קד לה) ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה (ע"ב):
	זהר
"ערות אביך וערות אמך לא תגלה", רבי חייא פתח "כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים וגו'", את הפסוק הזה בארו החברים, אבל כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שהיא משבחת אותו בזה.	ערות אביך וערות אמך לא תגלה (ויקרא יח ז) ר' חייא פתח (שיה"ש ב ג) כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים וגו' האי קרא אוקמוה חברייא אבל כמה חביבה כנסת ישראל קמי קב"ה דהיא משבחת ליה בהאי:
כאן יש להתבונן למה היא משבחת אותו בתפוח ולא בדבר אחר או בצבעים או בריח או בטעם, אבל הואיל ונאמר תפוח בכל היא משבחת אותו, בצבעים בריח ובטעם, מה תפוח הוא רפואה לכל, אף הקדוש ברוך הוא	הכא אית לאסתכלא אמאי משבחת ליה בתפוח ולא במלה אחרא או בגוונים או בריחא ³¹⁸¹ או בטעמא ³¹⁸² אבל הואיל וכתוב תפוח בכלא היא משבחת ליה בגוונים בריחא ובטעמא מה

³¹⁸¹ הוא חכמה, מקום השמן, לריח כנ"ל. ואמר בז"ח שיה"ש (נב ע"א) [סה ע"ב] דזמין לאתגלייא מגו ריחא דעלה כו' דהא ההוא ריחא עילאה סלקא כו' ע"ש. והוא חכמה (יהל אור).

³¹⁸² בינה בתוך הפה, וריחא סלקא מגו מ"ס, סוד החכמה. והן ג' מוחין דיליה, סוד יה"ו, ז"א, וה' אחרונה שכינה (ס"א שושנה) כידוע. והוא ג' אותיות, והיא אחת. וזהו בגוונים כו'. ולכן נק' מלכות חקל תפוחין קדישין, בסוד נה"י דעלה כידוע, דג' דרגין אלו מתגליין בה, שבהן סוד המוחין, שהן ג' דברים של התפשטות (ס"א. התפוחים. ול"נ שהן ג' תיבות חקל תפוחין קדישין כידוע. המסדר), וזש"א קדישין שהמוחין נק' קודש כידוע. ונאמר כריח שדה אשר ברכו ה', ואמרו שדה של תפוחים, אשר ברכו ה' דאתברכת מאלין תלתא, כמ"ש למעלה ע"ב א'. וריחא בסוד מוחא סתימאה, וטעמא בסוד גרון, וגוונים בסוד דעת. והן בסוד תריין תפוחין, ששם אסהיד גוונים דא"א. דעות עדות. והן אמ"ש שבא"א, שמשם אסוותא, כמ"ש בא"ז. ועיקר אסוותא בתפוח בריחא, כמ"ש רפדוני בתפוחים. ועיין בא"ז רפ"ט ע"א (יהל אור).

רפואה לכל.	תפוח הוא אסוותא לכלא אופ קב"ה אסוותא לכלא:
מה תפוח נמצא בצבעים כמו שבארנו אף הקדוש ברוך הוא נמצא בצבעים עליונים. מה תפוח יש בו ריח דק מכל שאר העצים, אף הקדוש ברוך הוא כתוב בו וריח לו כלבנון. מה תפוח טעמו מתוק, אף הקדוש ברוך הוא כתוב בו "חכו ממתקים". והקדוש ברוך הוא משבח את כנסת ישראל כמו שושנה.	מה תפוח אשתכח [בגונונין] ³¹⁸³ כמה דאוקימנא אופ קב"ה אשתכח בגונונין עלאין מה תפוח אית ביה ריחא דקיק מכל שאר אילני אופ קב"ה כתיב ביה (הושע יד ז) וריח לו כלבנון מה תפוח טעמיה מתיקא אופ קב"ה כתיב ביה (שיה"ש ה טז) חכו ממתקים וקב"ה משבח לה לכנסת ישראל [כשושנה] (כשושנה):
והרי בארנו את הדברים, למה כמו שושנה, והרי נתבאר. רבי יהודה אמר בשעה שמתרבים צדיקים בעולם, כנסת ישראל מעלה ריחות טובים ומתברכת מן המלך הקדוש ופניה מאירים, ובזמן שמתרבים הרשעים בעולם כביכול אין כנסת ישראל מעלה ריחות טובים, וטועמת מהצד האחר המר, אז נאמר "השליך משמים ארץ וגו'", ופניה חשוכים.	והא אוקימנא מלי אמאי כשושנה והא אתמר ר' יהודה אמר בשעתא דאסגיא זכאי בעלמא ³¹⁸⁴ כנסת ישראל סלקא ריחין טבין ³¹⁸⁵ ומתברכא ממלכא קדישא ואנפהא נהירין ³¹⁸⁶ ובזמנא דאסגיא חייבין בעלמא כ"י לא סלקא ריחין טבין ואטעמת מסטרא אחרא מרירא ³¹⁸⁷ כדין כתיב (איכה ב א) השליך משמים ארץ וגו' ואנפהא חשוכא ³¹⁸⁸ :
רבי יוסי אמר בשעה שמתרבים צדיקים בעולם, כתוב "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". ובזמן שמתרבים רשעים בעולם, כתוב השיב אחור ימינו. רבי חזקיה אמר מכאן, "ונרגן מפריד אלוף", כלומר מפריד את המלך מהמלכה, זהו שנאמר "ערות אביך	ר' יוסי אמר בשעתא דאסגיא זכאין בעלמא כתיב (שיה"ש ב ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני ובזמנא דאסגיא חייבין בעלמא כתיב (איכה ב ג) השיב אחור ימינו ³¹⁸⁹ ר' חזקיה אמר מהכא (משלי טז כח) ונרגן מפריד אלוף ³¹⁹⁰ כלומר

³¹⁸³ עבא"ר קל"ג ב', וגונונין הן סוד הדעת, כד מדיד משיחין עביד גונונין לאנהרא (זהר ח"א טו ע"א) (יהל אור).

³¹⁸⁴ הז"ן הנה שניהם לקחו עטרין דחו"ג, ונשארה היא בעטרה דגבורה לבד לצורך הנהגת התחתונים שהוא על ידה (כמ"ש בפ' בשלח נא ע"א, יתרו סח ע"ב, אחרי מות עד סע"א, אד"ז רצו ע"א) (דע"ה ח"ב קנה ע"א), כל ענינה [של השכינה] בגילוייה למטה, הנה הוא לעולם לפי ערך יחודה למעלה, וזה תלוי לפי מעשה התחתונים, וכמ"ש פ' בראשית (נג ע"א) ופ' נח (סד ע"א) ופ' אחרי (עד ע"א) (דע"ה ח"ב קנה ע"ג).

³¹⁸⁵ פ' מעלה מ"ן מכח המעשה התחתונים (מ"מ).

³¹⁸⁶ פ' ע"י המוחין שקבלה מבעלה (מ"מ).

³¹⁸⁷ ח"א נג ע"א סד ע"א ח"ב קצה ע"ב ועי' לקמן עט ע"א קצז ע"א לעיל מז ע"א ועי' שער מאמרי רשב"י בפ' האדר לא ע"ב ובדפוח"ח הוא דף מ ע"א וע"ב (לש"ו). ז"ל השער מאמרי רשב"י: חלילה מלהאמין שהזכר של הקליפה הנקרא נח"ש שבא על חוה שח"ו נכנס תוך פנימיות נקודת ציון שבה וכן להפך כאשר שפחה תירש גבירתה שהיא הבחינה הראשונה. אמנם הענין הוא כי כיון שהאלהים דקדושה הם שם ביסוד שלו וביסוד שלה בתוך חמשה גבורות מנצפ"ך דבגו נקודת ציון שבה. לכן כאשר אלו האלהים אחרים עולים ונכללים עמהם כנז'. אז אעפ"י שאינן נכנסין ח"ו בתוך נקודת ציון ממש עכ"ז היותה נכללת באלהים דקדושה אשר שם על דרך כללות פנימיות העולמות זה בזה בעת התפילה כנ"ל זה יקרא כאילו ח"ו ממש בא נחש על חוה, ע"כ. כאשר הגונונין דעיינין הם מלובש בקליפין, וכן הגונונין דקשת הרי נעשה היחוד בצירוף הקליפין רחמ"ל, והרי הוא מכניס צלם בהיכל, ועליו נאמר (במדבר יט יג) את משכן ה' טימא, ע' זוה"ק (בראשית נג ע"א) ופ' ויקהל (קצה רע"ב ורג ע"ב) ופ' אחרי (עד ע"א עט ע"א) ופ' בלק (קצז ע"א) (דע"ה ח"ב פח ע"ג), בעת שאין זכות ומעשים טובים בתחתונים, אסור אז לדחוק את עצמו לגרום היחוד דהז"ן למעלה, כי הוא אז סכנה גדולה עצומה למאד, ובסוד (משלי ל כב) עבד כי ימלוך, שהוא סוד ביאת נחש על חוה (שבת קמו ע"א), ושפחה כי תירש גבירתה (משלי ל כג) רח"ל (ע' זוה"ק בראשית נג ע"א, אחרי עד ע"א עט ע"א, בלק קצז ע"א, תשא קצד ע"ב, ויקהל קצה ע"ב, וע' מאמרי רשב"י בדפוח"ח דף מ ע"ש בארוכה) (דע"ה ח"ב קה ע"ד), הוא סוד נחש שבא על חוה וכמו שהאריך הרב בזה במאמרי רשב"י (דף מ) וכן בשער הקדמות (דף לו), וע' עוד כ"ז בשער החשמל (סוף פרק א) ובמב"ש שער הקליפות (פרק ב דף נז סע"א) (דע"ה ח"ב ככד ע"ב).

³¹⁸⁸ שק תלוי על הפתח (רח"ו).

³¹⁸⁹ שבחטא אדם הראשון ובחרבן קדמו הגבורות תחלה קודם החסדים (מ"מ).

³¹⁹⁰ עי' הקדר"ש נב ע"ד.

וערות אמך לא תגלה".	פריש מלכא מן מטרוניתא הה"ד (ויקרא יח ז) ערות אביך וערות אמך לא תגלה:
רבי אלעזר היה יושב לפני אביו, אמר לו אם פרקליט יש בעולם, הוא נמצא עם המלכה. ואם יש בעולם קטגור הוא נמצא עם המלכה. למה, אמר לו (משל) למלך שהיה לו בן מן המלכה, כל זמן שאותו הבן עושה את רצון המלך, המלך שם מדורו עם המלכה, וכל זמן שאותו בן לא עושה את רצון המלך, המלך מפריד את מדורו מן המלכה.	רבי אלעזר הוה יתיב קמי אבוי א"ל אי פרקליטא בעלמא במטרוניתא אשתכח ואי קטיגוריא בעלמא במטרוניתא אשתכח אמאי אמר ליה למלכא דהוה ליה בר ממטרוניתא כל זמנא דההוא ברא עביד רעותא דמלכא מלכא עביד מדוריה במטרוניתא וכל זמנא דלא הוה ההוא בר עביד רעותא דמלכא מלכא פריש מדוריה ממטרוניתא:
כך קב"ה וכ"י כל זמנא דישראל עבדין רעותא דקב"ה קב"ה שוי מדוריה בכנ"י וכל זמנא דישראל לא עבדין רעותא דקב"ה לא שוי מדוריה בכנסת ישראל מ"ט בגין דישראל הוא ברא בוכרא דקב"ה דכתיב (שמות ד כב) בני בכורי ישראל אימא דא היא כנסת ישראל דכתיב (משלי א ח) וואל תטוש תורת אמך:	כך הקדוש ברוך הוא עם כנסת ישראל, כל זמן שישראל עושים את רצונו של הקדוש ברוך הוא, הקדוש ברוך הוא שם מדורו עם כנסת ישראל. וכל זמן שאין ישראל עושים את רצונו של הקדוש ברוך הוא, אין הקדוש ברוך הוא שם מדורו עם כנסת ישראל. למה, כי ישראל הוא בנו הבכור של הקדוש ברוך הוא, שנאמר "בני בכורי ישראל". האם זו כנסת ישראל, שנאמר "ואל תטוש תורת אמך".
ת"ח כל זמנא דישראל רחקין מהיכלא דמלכא כביכול מטרוניתא אתרחקת עמהון מ"ט בגין דמטרוניתא לא אקדימת קיסטא להאי בר לאלקאה ליה למיהך בארח מישר בגין דמלכא לא אלקי ולבריהו (לבר נש) לעלמין אלא שבק כלא בידא דמטרוניתא³¹⁹¹ לאנהגא היכלא ולאלקאה ברה ולדברא ליה בארח קשוט לקבליה דמלכא:	בא וראה כל זמן שישראל רחוקים מהיכל המלך, כביכול המלכה התרחקה עמהם. למה, כי המלכה לא הקדימה שבטה (יסורים) לבן הזה, להלקותו כדי ללכת בדרך ישרה. כי המלך לא מלקה את בנו לעולמים, אלא משאיר הכל ביד המלכה להנהיג את ההיכל ולהלקות את בנה, ולהנהיגו בדרך האמת כנגד המלך.
עד/ב	
ורזא דמלה דכתיב (משלי לא א) דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו (אמו ודאי) דא בת שבע והא אתמר כתיב (משלי י א) משלי שלמה בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו [תוגת] אמו ודאי חמי מה כתיב בן חכם ישמח אב בעוד דהאי בר אזיל בארח מישר³¹⁹² והוא חכימא³¹⁹³ ישמח אב (כלל) דא מלכא קדישא לעילא³¹⁹⁴ ישמח אב סתם אשתכח האי בר בארחא תקלא מה כתיב	וסוד הדבר שנאמר "דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו" (אמו ודאי) זו בת שבע. והרי נאמר הכתוב "משלי שלמה בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו", תוגת אמו ודאי. ראה מה כתוב, בן חכם ישמח אב, בעוד שהבן הזה הולך בדרך ישרה והוא חכם ישמח אב (כלל), זה המלך הקדוש, למעלה ישמח אב סתם, נמצא הבן הזה בדרך כושלת. מה כתוב, ובן כסיל תוגת אמו, תוגת אמו ודאי, זו כנסת ישראל. וסוד הדבר כתוב

³¹⁹¹ לקמן רצו ע"א (לש"ו). עי' ח"א דף קנד סע"א, וח"ב דף נא ע"א (הקדו"ש מד ע"ד), הנהגת העולמות ב"ע הוא לעולם רק ע"י המלכות וכפי קבלתה מז"א, ע"י שהיא תמיד מיוחד עמו (ע' פ' בשלח נא ע"א, ופ' אחרי מות עד סע"א, ובפרט באד"ז רצו ע"א) (דע"ה ח"ב נד ע"ד), עי' זהר בפ' תצוה (קפו ע"א ע"ב) ופ' תרומה (קעא ע"ב) וע' פ' בשלח (נא ע"א) (דע"ה ח"ב קטו ע"א). ועי' בפ' בראשית כב ע"א כט ע"ב (כללים ח"א נו ע"ג), מתנהגים העולמות ב"ע על ידה ע"פ קבלתם מז"א (כללים ח"ב קל ע"א).

³¹⁹² לגבי תפארת ומלכות (אור יקר).

³¹⁹³ לגבי חכמה כי ממש הוא חכם (אור יקר).

³¹⁹⁴ כי הקדש הוא בחכמה והוא למעלה מהכל ואפשר היות הכוונה במציאות תפארת שבחכמה והכרח לזה הוא מאומרו אב סתם [ולא] כאומרו אמו ולא אב סתם, תוגת אמו ולא אביו, עם היות דלענין סילוק הברכה גם מהתפארת מסתלק כיון שאינו משמחו אבל עם כל זה לענין התוגה דהיינו הגלות אינו אלא במלכות לבד אמו ולא אביו (אור יקר).

ובן כסיל תוגת אמו ותוגת אמו ודאי דא כנסת ישראל (אמו ולא אביו) ורזא דמלה³¹⁹⁵ כתיב (ישעיה נ א) ובפשעכם שלחה אמכם (אמנם דא כנסת ישראל):	"ובפשעכם שלחה אמכם".
ת"ח לא אשתכח חדוותא קמי קב"ה כיומא דסליק שלמה³¹⁹⁶ לחכמתא ואמר שיר השירים³¹⁹⁷ כדן נהיר³¹⁹⁸ אנפוי דמטרוניתא ואתי מלכא³¹⁹⁹ למשרי מדוריה עמה הה"ד (מלכים א' ה י) ותרב חכמת שלמה וגו'³²⁰⁰:	בא וראה לא נמצאת שמחה לפני הקדוש ברוך הוא כמו היום שעלה שלמה לחכמה ואמר שיר השירים, אז האירו פני המלכה, ובא המלך להשרות את מדורו עמה, זהו שנאמר "ותרב חכמת שלמה וגו'".
מאי ותרב דסלקא שפירו³²⁰¹ דמטרוניתא ואתרביאת בדרגה³²⁰² על כל שאר דרגין בגין דמלכא³²⁰³ שוי מדוריה בה וכל כך למה בגין דאפיקת ברא חכימא דא לעלמא ונ"א למלכא ובר אפיקת ליה לשלמה³²⁰⁴ לכל ישראל אפיקת³²⁰⁵ וכלהו הוו בדרגין עלאין זכאין בשלמה (ס"א בשלמא) דקב"ה חדי בהו ואינון ביה:	מה זה ותרב, שעלה היופי של המלכה והתגדלה בדרגותיה על כל שאר הדרגות, כי המלך שם את מדורו עמה. וכל כך למה, כי הוציאה את הבן החכם הזה לעולם (למלך). וכשהוציאה את שלמה, היא הוציאה לכל ישראל, וכולם היו בדרגות עליונות צדיקים כשלמה (בשלום), שהקדוש ברוך הוא שמח בהם, והם בו.
וביומא דשכלל שלמה ביתא לתתא אתקינת מטרוניתא ביתא למלכא ושוו מדוריהון כחדא ונהירו אנפיה בחדוה שלימו כדן אשתכח חדוותא לכלא לעילא ותתא וכל כך למה בגין דכתיב (משלי לא א) משא אשר יסרתו אמו דברת ליה לרעותא דמלכא:	וביום שתקן שלמה את הבית למטה, תקנה המלכה בית למלך ושמו מדורם יחד והאירו פניה בשמחה ושלמות. אז נמצאה שמחה לכל למעלה ולמטה. וכל כך למה, כי כתוב "משא אשר יסרתו אמו", שהנהיגה אותו לרצון המלך.
וכד האי בר (נש) כמה דאמינא (ס"א דאצטריך) לא אתדבר לרעותיה דמלכא כדן היא ערייתא דכלא³²⁰⁶ ערייתא דכל סמריין³²⁰⁷ דהא	וכשהבן הזה כמו שאמרנו (שצריך) אינו מתנהג לרצון המלך, אז זו ערות הכל, ערות כל הצדדים, שהרי המלך פורש מהמלכה

³¹⁹⁵ כי שולחה דהיינו הגלות אמכם לבד דהיינו מלכות המשתלחת, ואמר אמכם ולא אם סתם וזהו שאמר "דא כנסת ישראל", ואם תאמר בתיקונים פירשו שלח תשלח תרין תירוכין הא לא קשיא שכבר פירשנו הענין במקומו ובספ"ר שער מהות והנהגה (אור יקר).

³¹⁹⁶ אפשר היות פירוש הדברים כמשמען, ואפשר גם כן לפרש שנתעלה אל המלכות הנקרא חכמה כדמסיק (אור יקר).

³¹⁹⁷ לעורר הייחוד העליון ונתעלה שם בסוד אליך ה' נפשי אשא (אור יקר).

³¹⁹⁸ נהירין – בסוד מיין נוקבין כנודע (אור יקר).

³¹⁹⁹ הורה שמא שגרם שלמה לא היתה עלית השכינה אל התפארת אלא גרם שתרד התפארת למטה, וזה יורה יופי השכינה ותיקונה שירד הוא אליה וירדוף הוא אחריה אל הזווג (אור יקר).

³²⁰⁰ אם הכוונה על הגידול לבד היה לו לומר ותגדל השתא דנקט לישנא דותרב ירצה להורות שני עניינים האחד הגידול בעצמו, והשני על הריבוי לשון הרבה ששניהם [במשמע] (אור יקר).

³²⁰¹ היינו גידול (אור יקר).

³²⁰² היינו גידולה בריבוי המדרגות עשר למאה ומאה לאלף עד אין תכלית, וכן שש לששים וששים לשש מאות ולששים אלף וכו', וכן בסוד כל הכללויות מה שלא נמצא כריבוייה בכל המדות וזהו שאמר "על כל שאר דרגין" והכרח לזה מאומרו מחכמת כל בני אדם דהיינו כל שאר דרגין כמשמעו על חכמת שאר בני האדם (אור יקר).

³²⁰³ שאם היתה היא עולה אליו היתה היא המתבטלת ונחשבת כאחד מבחינות התפארת, אמנם עתה שהתפארת בא אליה היא חשובה יותר ויותר מעלייתה שם (אור יקר).

³²⁰⁴ הוקשה לו כי אף על פי ששלמה יהיה כל כך אם ישראל אינן ראויים הם יקלקלו כל מה שיתקן שלמה ואת אמרת שהכל תלוי בשלמה, לזה אמר עם היות ששלמה עיקר ישראל גם כן היו שלימים (אור יקר).

³²⁰⁵ שהיו בני דורו ראויים למנהיג ולפרנס כמוהו דלאו בדידה לחודיה תליא מילתא (אור יקר).

³²⁰⁶ מתפארת וממלכות (אור יקר).

399

מלכא פריש ממטרוניתא ומטרוניתא אתרחקת מהיכליה³²⁰⁸ ובג"כ ערייתא היא דכלא³²⁰⁹ [וכי לא] (וכלא) ערייתא הוא מלכא³²¹⁰ בלא מטרוניתא³²¹¹ ומטרוניתא בלא מלכא³²¹² וע"ד כתיב (ויקרא יח ז) ערות אביך וערות אמך³²¹³ לא תגלה ואמך היא³²¹⁴ אמך היא³²¹⁴ ודאי ושריא עמך בגיני כך לא תגלה ערותה:	והמלכה התרחקה מהיכלו, ולכן זוהי ערות הכל. וכי אין זו ערוה, מלך בלי מלכה ומלכה בלי מלך, ועל זה כתוב "ערות אביך וערות אמך לא תגלה אמך היא", אמך היא ודאי, ושורה עמך, לכן לא תגלה ערותה.
ר"ש אקיש ידוי ובכה ואמר ווי אי אימא וגלינא רזא ווי אי לא אימא דייבדון חברייא מלה (יחזקאל יא יג) אהה יי' אלהים כלה אתה עושה את שארית ישראל מאי אהה ומאי כלה אתה עושה:	רבי שמעון הקיש ידיו ובכה ואמר, אוי אם אמור ואגלה סוד אוי אם לא אמור, שהחברים יאבדו את הדבר. "אהה ה' אלהים כלה אתה עשה את שארית ישראל". מה זה "אהה", ומה זה "כלה אתה עשה".
אלא רזא דמלה³²¹⁵ בזמנא דה' תתאה³²¹⁶ אתתרכת מהיכלא דמלכא ה' אחרא עלאה³²¹⁷ בגינה מנעת ברכתא וכדין כתיב אהה כלה אתה עושה³²¹⁸ [בגין דכד האי ה'] (בגיננו כך איהי) אתמנעת³²¹⁹ מברכאן ה' אחרא מנעת לון מכלא³²²⁰ מאי טעמא בגין דברכאן לא משתכחי אלא באתר דשריין דכר ונוקבא³²²¹ ועל דא כתיב (ירמיה כה ל) יי' ממרום ישאג וואוממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג על נהוה [על] נהוה ממש דא מטרוניתא ודא הוא ודאי:	אלא סוד הדבר, בזמן שה' תחתונה התגרשה מהיכל המלך, ה' אחרת עליונה מונעת ברכתה בגללה, ואז נאמר אהה כלה אתה עשה, משום שכשהיא (הה' הזאת) נמנעת מברכות, ה' אחרת מונעת אותם מהכל. למה, כי ברכות אינן מצויות אלא במקום ששורים זכר ונקבה, ועל זה כתוב "ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג על נהוה", על נהוה ממש, זו המלכה, וזהו ודאי.
ומאי אומר אוי שהחרבתי את ביתי וכו' ביתי זווגא דמטרוניתא ודא הוא ודאי ערות אביך וערות אמך לא תגלה דהא מכל סטריין ערייתא	ומהו אומר, אוי שהחרבתי את ביתי וכו', ביתי זהו זווג המלכה, וזהו ודאי ערות אביך וערות אמך לא תגלה, שהרי מכל הצדדים זו ערוה, ואז "לבשו שמים קדרות ושק הושם

³²⁰⁷ לא שתהיה ערוה אחת אלא שתי עריות וזהו שאמר "דכל סטריין" בין מצד התפארת לעצמו ומצד המלכות לעצמה, והטעם כדמסיק שהפירוד כפול "מלכא" תפארת "פריש ממטרוניתא" הרי ערוה אחת שהוא צד פירוד אחד (אור יקר).

³²⁰⁸ הרי צד שני אל הפירוד הם שתי עריות (אור יקר).

³²⁰⁹ בכל שאר הספירות, ופירש ואמר כי ירצה להכריח כפל העריות (אור יקר).

³²¹⁰ ת"ת (אור יקר).

³²¹¹ הרי שם מתעורר הדין והערוה להשפיע לטמאים מצדו (אור יקר).

³²¹² אלא היא משפעת לחצונים וצריך שתינק מהצנור הפגום (אור יקר).

³²¹³ שתי עריות (אור יקר).

³²¹⁴ כי היינו שגרם לה "דשריא עמך" וממך נמשך לה לכך הזהר שלא תגלה והיינו כמו טעמא דערות אביך דהא בהא תליא (אור יקר).

³²¹⁵ מ"ש הרב בסוד הצדיק אבד, הוא בזוה"ק בראשית (נה ע"ב) נח (סז ע"א) ופ' שמות (ט ע"ב יא ע"א) פ' בשלח (נז סע"א) פ' בהעלותך (קנ ע"ב), וע' פ' ויקרא (יז ע"א) ופ' אחרי (עד ע"ב) (ביאורים ח"ב סח ע"ג)

³²¹⁶ היינו מלכות היא המתגרשת ונפרדת מהת"ת (אור יקר).

³²¹⁷ היא בינה ה' ראשונה של שם מונעת הברכות מהת"ת (אור יקר).

³²¹⁸ שבהסתלק הברכות מת"ת ומלכות כל העולם כלה אבד (אור יקר).

³²¹⁹ פ' מן הראוי היה שיאמר אה לבד להורות שנסתלק השפע מת"ת אל הבינה, כי א' כתר עליון ובה נכללה החכמה וה' בינה ושם נתעכב השפע אלא דטעמא קאמר למה נסתלק השפע אל סוד אה דהיינו כתר חכמה ובינה מפני ה' תתאה (אור יקר).

³²²⁰ פ' שבינה עולה לאריך הנק' א' כמ"ש לקמן בסוד או"י ונפרדת מה' אחרונה וזהו מלת אה"ה וז"ש בסמוך אחר אחסנת וכו', שהיא בינה שמשקה לזעיר דבגלות נפסק ולבשו שמים שהוא זעיר קדרות (מ"מ).

³²²¹ ונמצאו הברכות מסתלקות ממלכות ומהת"ת (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

כסותם", שהרי מקום ירושת הברכות של מעיינות הנחלים שהיו שופעים ומשקים כראוי נמנעו.	הוא וכדין (ישעיה נ ג) לבשו שמים קדרות ושק והושם כסותם ³²²² דהא (הושת כסותם) אתר אחסנת ברכאן דמבועין דנחלין דהוו נגידין ³²²³ ושקין כדקא חזו ואתמנעו:
שנינו כשנפרד המלך מן המלכה ואין ברכות מצויות, אז נקרא וי', למה וי', שלמדנו ראש היסוד י', שהרי יסוד הוא ו' קטנה, והקדוש ברוך הוא (ת"ת) ו' גדולה עליונה, ולכן כתוב וי' שתי ווי"ם כאחד, והראש של היסוד הזה הוא י'.	תנינן כד אתפרש מלכא ממטרוניתא וברכאן לא משתכחן כדין אקרי וי' מ"ט וי' (ו"ה מ"ט) דתניא רישא דיסוד י' דהא יסוד ו' זעירא הוא וקב"ה ו' רברבא עלאה ³²²⁴ וע"ד כתיב וי' אתרין וויין כחדא ורישא דהא יסוד י' הוא ³²²⁵ :
וכשמרחקת המלכה מן המלך, והברכות נמנעות מן המלך, והזווג לא נמצא בראש, היסוד נוטל ו' העליון את הראש הזה של היסוד שהוא י' ומשפיעו אליו, ואז הוא וי', וי' לכל העליונים ולתחתונים, ועל זה שנינו מיום שחרבה ירושלים לא נמצאו ברכות בעולם, ואין לך יום שלא מצויים בו קללות, שהרי הברכות מנועות בכל יום.	וכד אתרחקא מטרוניתא ממלכא וברכאן אתמנעו [מ]מלכא וזווגא לא אשתכח ברישא דיסוד נטיל ו' עלאה להא רישא דיסוד ³²²⁶ דהא י' ונגיד ליה לגביה כדין הוא וי' ולכלא לעלאין (לעילא ³²²⁷ דכלא דעלאין) ותתאין וע"ד תנינן מיומא דאתחריב ירושלם ברכאן לא אשתכחו בעלמין ³²²⁸ ולית לך יום דלא אשתכח ביה לוויין דהא ברכאן אתמנעו בכל יום:
אמר לו או כך או"י או הו"י (או וה') מה הוא, אמר לו כשהדבר תלוי בתשובה ולא שבים, אז ה' העליונה נוטלת אותם ומשפיעה לוא"ו וי' אליה,	אמר ליה או הכי או"י או הו"י [או וה'] (מהו וה') אמר ליה כד מלה תליא בתשובה ולא תייבין כדין ה' עלאה נטיל לון ואנגיד לוא"ו וי' לגב(י)ה
ע/ה א	
כי לא שבים ואז נקרא "הו"י". "אוי" (הוא) כשהסתלק המלך למעלה למעלה וצווחים בני אדם ואין משגיח בהם.	בגין דלא תייבין כדין אקרי הוי אוי כד אסתליק מלכא לעילא לעילא וצווחין (בגין דצווחין) בני נשא ולא אשגח בהו:
ואותו העליון "אהיה" הוא הטמיר עולה לו, וי' אליו, כי לא התקבלה תפלתו, אז נקרא אוי, שהרי א' עולה לו וי' (שהיא א' עולה לה' לו' ל'), ואז אין מצויה תשובה, ולכן הסתלקה מהאותיות הללו ה', שהרי לא תלוי בתשובה.	וההוא [נ"א אהיה] עלאה [אהיה] טמירא ³²²⁹ סליק לו' וי' לגביה בגין דלא אתקביל צלותיה כדין אקרי אוי דהא א' [סליק] (אסתליק) לגביה (ו') דו' וי' (ס"א דהוא אלף סליק גביה לה' לו' ל') וכדין תשובה לא אשתכח וע"ד אסתלק מאלין אתוון ה' דהא בתשובה לא תליא:
ודאי כשהתרבו יותר חטאי העולם, ותשובה היתה תלויה בראשונה ולא רצו, אזי	ודאי כד אסגיא חובי עלמא ³²³⁰ טפי ותשובה הוה תליא בקדמיתא ולא בעו כדין אסתלק ה' וא'

³²²² לשון הפסוק: אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם.

³²²³ נגידין (דפ"ו).

³²²⁴

³²²⁵ היינו הטיפה שבראש היסוד הו"ה דיודי"ן (רח"ו).

³²²⁶ פי' שהת"ת מושך הטיפה שהיא הו"ה דע"ב שבראש היסוד אצלו, ואינו מורידה ליסוד כדי ליתנה למ' (מ"מ).

³²²⁷ פי' וי' זה הוא לעילא, ומ"ש דכולא דעילאין ותתאין, פי' וי' זה הוא לכל העליונים ותחתונים אי הכי או"י או הו"י או ו"ה מהו גרסינן (מ"מ).

³²²⁸ בעלמא (דפ"ו).

³²²⁹ פי' אריך שהוא נק' א' (מ"מ).

³²³⁰ קשיא ליה דהא קיימא לן אין לך דבר שעומד בפני התשובה לזה תירץ "והתשובה הוה תליא" וכו' (אור יקר).

הסתלקה ה', וא' עלתה לו, ויו"ד אליו, ונקרא אוי. וכשחרב בית המקדש והתשובה הסתלקה (ולא מעלה), אזי צווחו ואמרו, "אוי לנו כי פנה היום".	סליק לו' יו"ד לגביה ³²³¹ ואקרי אוי וכד חריב בי מקדשא ותשובה אסתלקת (ולאו מעלייא) כדין צווחו ואמרו (ירמיה ו ד) אוי לנו כי פנה היום:
מה זה "כי פנה היום" זהו היום העליון שנקרא תשובה, שהסתלק ועבר ולא מצוי אותו היום שנודע, לפשוט הימין לקבל הרשעים, והרי התפנה מהכל ולא נמצא, ולכן אמרו אוי ולא הוי. "כי ינטו צללי ערב", שהרי נתנה רשות לגדולי הממונים של שאר העמים לשלוט עליהם.	מאי כי פנה היום דא הוא יומא עלאה דאקרי תשובה [דאסתלק] (ואסתלק) ואתעבר ולא שכיח ההוא יומא דאשתמודע לפשטא ³²³² ימינא לקבלא חייבין והא אתפני מכלא ולא אשתכח ועל דא אמרו אוי ולא הוי כי ינטו צללי ערב (שם) דהא אתיהיב רשו לרברבי ממנן ³²³³ דשאר עמין למשלט עלייהו:
למדנו, עלתה ו' למעלה למעלה, וההיכל נשרף והעם גלה, והמלכה גרשה, והבית נחרב. אחר כך ירד ו' למקומו, השגיח על ביתו, והנה חרב, בקש את המלכה והנה התרחקה, והלכה ראה את היכלו והנה נשרף, בקש את העם והנה גלה, ראה את ברכות	תאנא סליק ו ³²³⁴ לעילא ³²³⁵ לעילא ³²³⁶ והיכלא אתוקד ועמא אתגלי ומטרוניתא אתתרכת וביתא אתחרבת לבתר כד נחית ו' לאתריה אשגח בביתיה והא אתחריב ³²³⁷ בעא ³²³⁸ למטרוניתא ³²³⁹ והא אתרחקת ואזלת חמא להיכליה ³²⁴⁰ והא

³²³¹ הוקשה לו כיון שכן היה ראוי שבהיות הדבר תלוי בתשובה יהיה ה' בניה תשובה כלומר שעדיין יש תקוה בתשובה, וכאשר תסתלק התשובה היה ראוי שיהיה ו' שפירשנו שנסתלקה מוי ה' ונשאר וי לבדו דלא תלוי בתשובה, ולזה תיקן ואמר "סליק גביה וכו'" והיינו הסתלקות התשובה כי בהסתלק וי יותר היינו שמורה שנסתמו דרכי התפלה ואין גזר דין נקרע בתשובה, ומפני שהדבר קשה למאד הכריח הענין הזה בפרטות מפסוק "אוי לנו כי פנה היום" ופירש עד עתה היה הדבר תלוי בתשובה והיה הוי והיה תשובה עם וי ונעשה הוי, ועתה כיון שפנה תשובה נעשה אוי לפי שפנה ה', והנה הכר(י)ח גמור שאף על פי שפנה ה' לא נשאר וי שהם לא אמרו וי לנו כי פנה היום אלא אוי כנראה שכשפונה הבניה למעלה מתעלה אל הכתר ונעשה אוי (אור יקר).

³²³² קשיא ליה כי יום אינו בבינה שהבינה אינה במספר הימים שהימים הם מחדס ולמטה, ורצה להסתייע לזה משני ענינים האחד כי היום בה' הידיעה וכל ה' הידיעה או רובן הם בבינה כדפירשנו בספ"ר בשער ערכי הכנויים והיינו שרמז באומרו דאשתמודע, והשנית הוא כי עיקר התשובה היא פועלת על ידי החסד הימין הפשוטה לקבל שבים וכיון שהדבר תלוי גם כן בחסד כבר שייך ביה יום שהוא על ענין הימין הפשוטה ופנה הימין והפושט הימין וזהו שאמר "לא פשטא ימינא, ינטו צללי ערב דהא ארכינו" וכו' נתינת טעם אל סילוק התשובה, כי בעוד שהיתה הגזרה לבד היה הוי והיה כח בתשובה לקרוע גזר הדין אבל עתה ודאי הוא אוי ופנה היום ואין הדבר תלוי בתשובה מפני שגזר דין נתן ביד המלאך המשחית, וכבר התחילו צללי ערב שהם כחות הקליפות ושרי האומות היונקים מן הדין והוא ערב בסוד ערב רב, וכיון שהתחילו להטות ידם על ירושלים ונתן רשות למשחית לחבל אין הדבר תלוי בתשובה אפילו בגזר דין הקל עד שינתן לו תמורתו כנודע כל שכן גזרת בית המקדש וחורבנו שאין לו תמורתו וחליפין כענין ואתן אדם תחתך (אור יקר).

³²³³ פי' ע' שרים שיונקים הק"ך צירופי אלה"ם שהם גי' צ"ל וזהו צללי ערב (מ"מ).

³²³⁴ פנימיות ז"א (רח"ו).

³²³⁵ בא לתרץ קושיא דכיון דאמר דבחורבן בית המקדש היה אוי כמו שהוכיח מפסוק אוי לנו כי פנה היום אם כן האין בריש סוגיין קאמר דבחורבן בית המקדש היה וי לבד וקשיא ידיה אדידיה, עוד שכיון שאמר שכאשר הדבר תלוי בתשובה הוא (אוי) [הוי] ואמר כי מה שמסתלק וי אל הה' או אל האלף אין הכוונה שהוא לינק משם הברכות אמנם מסתלק כדי שלא תקובל התפלה או כמו שאמר אם כן קשה על איזו בחינה יהיה וי, שהרי וי לבדו לא ימצא בשום אופן אלא הוי אם תלוי בתשובה, לזה השיב כי כאשר חרב בית המקדש קודם החרבן כשנגזרה אז סליק וא' לעילא וכו' כדי שלא תקובל התפלה כאומרו גם כי אזעק ואשוע סתם אמנם אחר החרבן כד נחית לאתריה פירוש למקומו הראוי לו וכו' (אור יקר). לאימא (רח"ו).

³²³⁶ לאריך (רח"ו).

³²³⁷ פירוש ביתו העליון שאם לא כן היינו היכל הנזכר למטה אלא הכוונה ביתו השכינה, ואין הכוונה על השכינה ממש דהיינו בעא על מטרוניתא דקאמר אלא על המרכבות והכסאות כי כולם נהפכו והושלכו ממכון שבתם בעונותינו (אור יקר).

³²³⁸ אתחריב בעי (דפ"ו).

³²³⁹ בעא על מטרוניתא - היינו עצם השכינה בעצמה (אור יקר).

³²⁴⁰ היינו היכל תחתון, ואפשר לפרש כדי שיהיו סדר החלוקות האלו כסדרן ביתיה היינו כסאו ובחינותיו וכללותיו ומאורותיו שהוא מתעטר בהם, שאין כל עצם התפארת עולה אלא דוקא בחינה אמצעית פנימית כדרך עליית הספירות או ירידתם ומציאותם אינו מתבטל, ועל מציאות הנשאר שם במקום התפארת הוא

אתוקד בעא לעמא והא אתגלי חמא לברכאן ודנחלין עמיקין (דעמיקין דנחלין) דהו נגדין והא אתמנעו כדין כתיב (ישעיה כב יב) ויקרא ה' אלהים [צבאות] ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק וכדין לבשו שמים קדרות כדין ו' ה' (ס"א ו' י') אתנגיד חד לקביל חד³²⁴¹ וה' עלאה נגיד מבועי לסטרא אחרא³²⁴² וברכאן לא משתבחין³²⁴³ דהא דבר ונוקבא לא אשתכחו ולא שריין בחדא כדין שאג ישאג על נוהו:	הנחלים העמוקים שהיו שופעים והנה נמנעו, ואז נאמר "ויקרא ה' אלהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק", ואז לבשו שמים קדרות, אזי ו' ה' (ו' י') נמשכו אחד כנגד האחד, וה' העליונה השפיעה את המעיינות לצד האחר, והברכות לא נמצאו, שהרי לא נמצאו הזכר והנקבה ולא שרויים כאחד, אזי שאג ישאג על נוהו.
בכה ר"ש ובכה רבי אלעזר אמר [רבי אלעזר] בכיה תקיעא בלבאי מסטרא חדא וחרוותא בלבאי³²⁴⁴ מסטרא אחרא דהא שמענא מלין דלא שמענא עד השתא זכאה חולקי:	בכה רבי שמעון ובכה רבי אלעזר. אמר רבי אלעזר בכיה תקועה בלבי מצד אחד ושמחה בלבי מצד אחר, שהרי שמעתי דברים שלא שמעתי עד עתה, אשרי חלקי.
ערות אשת אביך לא תגלה (ויקרא יח ח) מאן אשת אביך אמר רבי שמעון הא תנינן כל מלוי דאורייתא סתים וגליא כמה דשמא קדישא סתים וגליא אורייתא דהיא שמא קדישא הכי נמי סתים וגליא:	"ערות אשת אביך לא תגלה", מי זו אשת אביך, אמר רבי שמעון הרי שנינו כל דברי התורה נסתר ונגלה, כמו שהשם הקדוש נסתר ונגלה, התורה שהיא שם קדוש כך גם נסתר ונגלה.
הכא כלא באתגליא ידיעא³²⁴⁵ סתים כמה דאוקימנא והאי קרא הכי הוא אשת אביך תאנא כל זמנא דמטרוניתא אשתכחת במלכא וינקא לך אקרי אמך השתא דאתגליא עמך ואתרחקת מן מלכא אשת אביך אתקרי:	כאן הכל בנגלה, ידיעה נסתרת כמו שבארנו, והפסוק הזה הוא כך, אשת אביך למדנו כל זמן שהמלכה נמצאת עם המלך והיא מיניקה אותך נקראת אמך. בעת שגלתה עמך והתרחקה מן המלך, היא נקראת אשת אביך.
אנתו היא דמלכא קדישא לא אתפטרת בתרוכין מניה אנתתיה היא ודאי כמה דכתיב (ישעיה נ א) כה אמר יי' אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה אלא ודאי אנתו היא דמלכא אף על גב דאתגלייא ועל דא פקיד עלה תרי זמני חד	אשת המלך הקדוש לא נפטרת בגרושין ממנו, היא ודאי אשתו, כמו שנאמר "כה אמר ה' אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה", אלא ודאי שהיא אשת המלך, אף על גב שגלתה, ולכן צוה עליה פעמיים, אחד, כשישבה עם המלך בזווג אחד ונקראת אמך, שנאמר "ערות אמך לא תגלה", אל תעשה

נקרא מקומו וביתו, ומטרוניתא היינו השכינה עצמה שהיא שנית לבחינת ביתיה ושלישית היא היכל וד' עם ישראל (אור יקר).

³²⁴¹ פי' ז' הנקראים ו'ה נפשו מנגדים זה לזה שחזרו אחור באחור מפני חסרון המוחין דאימא (מ"מ).
³²⁴² אמר הרב בשער קליפת נוגה (סוף פרק ב) בסוד הכתוב שאג ישאג על נוהו ע"ש [אמנם נודע כי כל עבירה הנעשית למטה גורמת כנגדו למעלה וצריך להבין מה גורם למעלה. והענין בקיצור, כי כאשר ז"א מתאוה לנוקבא כמ"ש (ירמיה כה ל) שאג ישאג על נוהו, ולא מצאה למעלה בעולם אצילות כי הלכה בגלות למטה בבריאה, אז אותו נשמה יוצאת מתאות הזכר בלי ציור נקבה, ותיכף אז מזדמנת שפחה בישא, בסוד (משלי ל כג) ושפחה כי תירש גברתה, לוקחת אותה הנשמה, והבן היטב ותראה חומר העבירה מה גורם למעלה], והרי קשה כי מאחר שנעשה אז בסוד הצדיק אבד א"כ מאן ומאין נעשה הענין אשר אמר שם. אך הוא נעשה אז ע"י פגם התחתונים, כי כאשר התחתונים מגרים יצה"ר אנפשיהו ונכשלים בזה, אז גורמים שיומשך שפע לזה למעלה ג"כ כדי להמשיך לקליפה רחמ"ל, וכמ"ש בספד"צ בסופו (לו ע"ב) בסוד הכתוב (בראשית ו א) ויהי כי החל האדם לרב, ע"ש בהגר"א, וכן בשער הכוונות (דף נ"ו ע"ב). ומבואר שם כי החטא הזה הוא גורם להמשיך הטיפה מן הדעת ע"ש. וע' בזוה"ק אחרי מות (עד ע"ב עה ע"א) ואמר שם, וה' עלאה נגיד מבועי לס"א ע"ש, והרי נעשה אז למעלה המשכת השפע לצורך הס"א, והוא ע"י פגם התחתונים רחמ"ל (ביאורים ח"ב סח ע"ג).

³²⁴³ משתכחין (דפ"ו).

³²⁴⁴ בליבאי (דפ"ו).

³²⁴⁵ פי' פשט התורה ידוע מ"ש ערות אשת אביך לא תגלה ומ"ש סתים במה דאוקימנא היינו כפי הסוד פירוש אשת אביך כמה דאוקימנא דהיינו כדמפרש שהמלכות בגלות נקרא אשת אביך (מ"מ).

שיתרחקו זה מזו, ותשלח על חטאך, כמו שנאמר "ובפשעכם שלחתי אתכם".	כד יתבא במלכא ובזווגא (בזווגה) חד ואתקרי אמך דכתיב (ויקרא יח ז) ערות אמך לא תגלה לא תעביד דיתרחקון דא מן דא ותשתלח על חובך כמה דכתיב (ישעיה נ א) ובפשעכם שלחתי אתכם:
ואחד, כשהיא בגלות עמך וגלתה מהיכל המלך ונקראת אשת המלך, אף על גב שהתרחקה ממנו אל תעשה כדי שתזוז מבינה וישלטו בך שונאין, ולא תשמר עליך בגלות, זהו שנאמר ערות אשת אביך לא תגלה, למה, משום כי ערות אביך הוא, אף על גב שהתרחקה מן המלך, בה השגחת המלך תמיד, וצריך להשמר כנגדה יותר ולא תחטא אליה.	וחד כד היא בגלותא עמך ואתגלייא מהיכלא דמלכא ואתקרי אנתו דמלכא אע"ג דאתרחקת מניה לא תעביד בגין דתעדי מבינך וישלטון בך שנאך ולא תסתמר עלך בגלותא הה"ד ערות אשת אביך לא תגלה מאי טעמא בגין כי ערות אביך היא אע"ג דאתרחקת מן מלכא אשגחיתא דמלכא בה תדירא ובעיא לאסתמרא לקבלא יתיר ולא תיחוב לגבה:
רבי שמעון פתח "כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחנך להצילך וגו'", כי ה' אלהיך זו השכינה שנמצאת עם ישראל, וכל שכן בגלות להגן עליהם תמיד מכל הצדדים, ומכל שאר העמים כדי שלא ישמידו את ישראל. שלמדנו, לא יכולים	רבי שמעון פתח כי יי' אלהיך מתהלך בקרב מחנך להצילך וגו' (דברים כג טו) כי יי' אלהיך דא שכינתא דאשתכחת ³²⁴⁶ בהו בישראל וכל שכן בגלותא לאנגא עליהו תדירא מכל סטרינ ומכל שאר עמין דלא ישיצון להו לישראל דתניא לא יכלין
שונאיהם של ישראל להזיק להם עד שישראל מחלישים כח השכינה מלפני גדולי הממונים של שאר העמים, ואז יכולים להם שונאי ישראל ושולטים עליהם, וגוזרים עליהם כמה גזרות רעות.	ע"ה/ב
וכשהם שבים אליה, היא משברת הכח והתוקף שלכל אלה ממונים גדולים, ושבורת כח ותוקף של שונאי ישראל, ונפרעת להם מן הכל.	שנאיהון דישראל לאבאשא להו עד דישראל מחלישינ ³²⁴⁷ חילא דשכינתא מקמי רברבי ממנן דשאר עמין כדין יכלין להון שנאיהון דישראל ושלטין עליהו וגזרינ עליהו כמה גזרינ בישין:
ועל כן "והיה מחנך קדוש", שצריך אדם שלא יטמא בחטאיו ויעבור על דברי תורה, שאם הוא עושה כך, מטמאים אותו, כמו שנאמר "ונטמתם בם", בלי א'.	וכד אינון תייבין לקבלה היא מתברת חילא ותוקפא דכל אינון ממנן רברבין ותברת חילא ותוקפא דשנאיהון דישראל ואתפרעא להו מכלא ³²⁴⁸ :
ולמדנו מאתם ארבעים ושמונה איברים בגוף, וכולם נטמאים כשהוא נטמא, כלומר	וע"ד והיה מחנך קדוש (דברים כג טו) דבעי בר נש דלא יסתאב בחוביו ויעבר על פתגמי אורייתא דאי עביד הכי ³²⁴⁹ מסאבין ליה כמה דכתיב (ויקרא יא מג) ונטמתם בם בלא א':
	ותאנא מאתן ותמניא וארבעין שייפיין בגופא וכלהו אסתאבין כד איהו ³²⁵⁰ אסתאב כלומר [כד]

³²⁴⁶ דאשתכח (דפ"ו).

³²⁴⁷ הענין שהם חוטאים ונותנים פתחון פה לשטן נגדם ואי אפשר להליץ בעדם, והשרים שואלים שררה עלינו ונתנה להם בסבת עונותינו והיינו צור ילדך תשי (אור יקר).

³²⁴⁸ פירוש אפילו ממה שעשו לנו בהיותינו חייבים אף על פי שהיה בדין כענין אוי אשור שבט אפי', וכענין נקמת דם עבדיך השפוך והטעם שהם עשו שלא לשם שמים ושמחו לאיד (אור יקר).

³²⁴⁹ פירוש שאם בא לטמא מעט טומאה קופצת עליו כעל כרחו הרבה וראיה מן הנאמר "ונטמתם בם" שאם פי' באלף מענין טומאה משמע שהם מטמאים בעצמם אבל עתה שנכתב בלא אלף עניינו ונטמתם מלשון טומטום, שהכוונה שיטמטמו אותם הקליפות, שהטומטום גורם עוד הכשלון בענין אחר שמכיון שנטמטם סופו מכאן ואילך לפגוע בכמה איסורים חוץ מדעתו (אר יקר).

³²⁵⁰ ודאי וכי אבריו ענין אחד והוא ענין אחר, אלא הכי פירושה כיון שהוא רוצה להטמא אף אם אינו רוצה להטמא אלא על ידי אבר אחד טומאה קופצת על כל אבריו וכולם נטמאים, והרי מי שהוא משומד לעברה אחת דהיינו שמטמא אבר אחד או גיד אחד משש"ה גידים יצרו יפתנו ויטמא בכל שש"ה וכל רמ"ח (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

(ד) בעי³²⁵¹ לאסתאבא וע"ד והיה מחניך קדוש מאי מחניך אלין אינון שייפי גופא:	כשהוא רוצה להטמא, ועל כן והיה מחניך קדוש. מה זה מחניך, אלו הם אברי הגוף.
ולא יראה בכך ערות דבר מאי ערות (דבר ערייתא) [דבר ערייתא נוכראה] דהאי (ס"א דהוי) דבר³²⁵² רמז כמה דאוקימנא דאי הכי ושב מאחריך ודאי³²⁵³ וע"ד ערות אשת אביך לא תגלה³²⁵⁴ (ויקרא יח ח) מ"ט בנין דכתיב (שם) ערות אביך היא כמה דאוקימנא:	ולא יראה בכך ערות דבר, מה זה ערות דבר, ערוה נכריה, שזה (שהוא) רמז לדבר כמו שבארנו, שאם כך ושב מאחריך ודאי. ועל כן "ערות אשת אביך לא תגלה", למה, משום שנאמר ערות אביך הוא, כמו שבארנו.
תאנא³²⁵⁵ על ג' מלין מתעכבין ישראל בגלותא על דעבדין קלנא³²⁵⁶ בשכינתא בגלותא ומהדרי אנפיהו³²⁵⁷ מן שכינתא ועל דמסאבו³²⁵⁸ גרמיהו קמי שכינתא וכלהו אוקימנא במתניתא דילן:	למדנו על שלשה דברים מתעכבים ישראל בגלות, על שעושים קלון בשכינה בגלות, (ועל ש) מחזירים פניהם מהשכינה, ועל שמטמאים את עצמם לפני השכינה, ואת כולם בארנו במשנתנו.
רבי אבא הוה אזיל לקפוטקיא והוה עמיה ר' יוסי עד דהוו אזלי חמו חד בר נש דהוה אתי ורשימא חד באנפוי אמר ר' אבא נסמי מהאי אורחא דהא אנפוי דדין אסהידו עליה דעבר בערייתא דאורייתא בגיני כך אתרשים באנפוי:	רבי אבא היה הולך לקפוטקיא והיה עמו רבי יוסי, בעוד שהיו הולכים ראו איש אחד שהיה בא עם רושם אחד בפניו, אמר רבי אבא נסטה מהדרך הזו שהרי פניו של זה מעידים עליו שעבר על ערוה של התורה, לכן רושם בפניו.
א"ל ר' יוסי אי האי ורשימא (רישמא) הוה ליה כד הוה ינוקא מאי ערייתא אשתכח ביה א"ל אנא חמינא באנפוי³²⁵⁹ דאסהידו בערייתא דאורייתא קרא ליה ר' אבא א"ל אימא מלה האי רשימא דאנפך מה הוא אמר לון במטותא מנייכו לא תענשו יתיר להווא בר נש דהא חובוי קא גרמו ליה:	אמר לו רבי יוסי, אם הרושם הזה היה לו כשהיה תינוק, איזו ערוה תמצא בו. אמר לו אני רואה בפניו שמעידים על ערוה של התורה. קרא לו רבי אבא אמר לו אמור דבר הרושם הזה שבפניך מה זה, אמר להם בבקשה מכם אל תענישו יותר את אותו אדם, שהרי חטאיו גרמו לו.

³²⁵¹ הוכחה לפרש כן דאם כפשוטה מאי אומרו (אור יקר).

³²⁵² פירוש הערוה היא אל דבר שהיא השכינה הנקראת דבר ות' של ערות סמוך כפשטו, ועוד אפשר לומר שהערוה בעצמה תקרא דבר כדפירשו בגמרא אין דבר שבערוה וכו' והיינו כאומרו משום דבר אחר, יש דבר בקדושה והיא נקראת דבר אחד ויש דבר אחר מאלהים אחרים (אור יקר). פי' מ' נק' דבר ופי' ערות דבר ערוה שפוגמת בשכינה הנק' דבר (מ"מ).

³²⁵³ היה לפניך אתה מביט ביראתך והיא שומרך, ואתה הפכת פניך ממנה בענין ששב מלפניך לאחריך כענין ואותי השלכת אחר גיוון והחלשתה כוחה ותמסר ביד השרים כדפירשנו (אור יקר). פי' שבפ' שלא לך דף קס"ו ע"א אמר מה יהיה האדם צדיק השכינה נקמיה ואיהו אבתרה כשר איהו ועל דא כתיב וה' הולך לפניו יומם ובתר דחטאו ישראל מה כתיב וילך מאחריהם, ובזה יובן מ"ש דאי הכי וכו' שר"ל אם יראה בן ערוה ח"ו אזי ושב מאחריך דהיינו השכינה שהיתה לפניו חשוב ותהיה האחריך. תנח על ג' מילין מתעכבי ישראל בגלותא, על דעבדין קלנא בשכינתא וכו' בח"י דף ר"ג הביא פי' החסיד בר"א, דעבדין דלנא בשכינתא הם המדברים שיחת חולין בבה"כ וראיה מ"ש בזוהר בפ' תרומה מאק דמשמע בבי כנישתא אנהיג דלנא בתיקונא עילאה וכו', ומ"ש דאדהרו אנפיהו משכינתא הוא הפוסק ד"א על דברים בטלים כי בעוסקו בתורה או פניו נגד השכינה כמ"ש שפכי כמים לבך נוכח פני ה' וכיוצא בזה הפוסק באמצע תפלתו או בזמירות ומחזיר פניו להסתכל בצורכי עצמו כי נוגע בכבוד השכינה ועל דמסאבי וכו' ע"ש (מ"מ).

³²⁵⁴ ירצה שגם הפגם יעלה אל אביך אפילו בגלות כדפירשנו לעיל כי התפארת עם המלכות לשומרה בהשפעה מועטת והיינו אשגחותא דקאמר, והרשע בחטאו משליט שנאין דילה והיא מתחלשת, והיינו פגם גם אל התפארת שהוא שומרה ומחזיקה והם מחלישים בזה נגדו (אור יקר).

³²⁵⁵ לראיה שגם בגלות החטא פוגם (אור יקר).

³²⁵⁶ פירוש הם חוטאים ומקלים בכבודה, שהיא עמהם בגלות והיותם נמסרים לאומות ובזיונם הוא חלול בכבודה כדפירשנו (אור יקר).

³²⁵⁷ כי פנו אלי עורף ולא פנים דהיינו היותם בועטים בעבודה (אור יקר).

³²⁵⁸ שיש להם עזות לחטא בהיותה עמהם בגלות, ולא די להם שנתגרשה בסבתם אלא שגם בגלותם מוסיפין על חטאתם פשע, ואולולי היו נזהרים משלשתם מיד היו נגאלים (אור יקר).

³²⁵⁹ בחכמת השרטוט בזולת רושם המכה (אור יקר).

אמר רבי אבא מהו א"ל יומא חד הוינא אזיל בארשא אני ואחתי שרינא בחד אושפיזא ורוינא חמרא וכל ההוא ליליא אחידנא באחתי בצפרא קמנא ואושפיזאי קטט בחד גברא עיילנא בינייהו וקטרו לי דא מהאי גיסא ודא מהאי גיסא ורשימא דא הוה עייל לבי מוחא ואשתזבנא ע"י דחד אסייא דאית בגוון:	אמר רבי אבא מהו, אמר לו יום אחד הייתי הולך בדרך אני ואחותי, ושהיינו במלון אחד ושתיי יין, וכל אותו הלילה אחזתי באחותי, בבוקר קמנו ובעל בית המלון התקוטט עם איש אחד ונכנסתי ביניהם, וקשרו אותי זה מצד זה וזה מצד זה, והרושם הזה היה נכנס למח ונצלתי על ידי רופא אחד שיש בתוכנו.
אמר ליה מאן הוא אסייא אמר ליה ר' שמלאי הוא א"ל מאי אסותא יהב לך א"ל אסותא דנפשא ומההוא יומא אהדרנא בתשובה ובכל יומא חזינא אנפאי בחד חיזו ובכינא קמי קב"ה דהוא רבון עלמין על ההוא חובה ומאינון דמעין אסחינא אנפאי:	אמר לו מי הרופא, אמר לו זה רבי שמלאי. אמר לו איזו רפואה נתן לך, אמר לו רפואת הנפש, ומאותו יום חזרתי בתשובה, ובכל יום אני רואה את פני במראה אחת, ואני בוכה לפני הקדוש ברוך הוא, שהוא רבון העולמים על אותו החטא, ומאותן דמעות רחצתי פני.
אמר רבי אבא אי לאו דאתמנע מנך תשובה ³²⁶⁰ אעברנא ³²⁶¹ מאנפך ההוא רשימא אבל קרינא עליך וסר עונך וחטאתך תכופר אמר ליה ג' זמנין אימא א"ל ג' זמנין ואתעבר רשימא:	אמר רבי אבא אם לא שנמנעה ממך תשובה הייתי מעביר מפניך את אותו הרושם, אבל אני קורא עליך וסר עונך וחטאתך תכופר. אמר לו אמור שלש פעמים. אמר לו שלש פעמים, והרושם עבר.
אמר ר' אבא ודאי מארך הא בעי ³²⁶² לאעברא מנך דודאי בתשובה אשתכחת אמר ליה נדרנא מהאי יומא לאתעסקא באורייתא יממא וליליא אמר ליה מה שמך א"ל אלעזר אמר ליה ואל עזרו ודאי שמא גרים דאלהך סייעך והוה בסעדך שדריה ר' אבא וברכיה:	אמר רבי אבא ודאי אדונך רצה להעבירו ממך, שודאי נמצאת בתשובה. אמר לו נדרתי מהיום הזה לעסוק בתורה יומם ולילה, אמר לו מה שמך, אמר לו אלעזר. אמר לו אל עזר ודאי, שהשם גורם שאלקיך סייע לך והיה בעזרך, שלח אותו רבי אבא וברך אותו.
לזמנא אחרא הוה ר' אבא אזיל לגבי ר"ש עאל במאתיה אשכחיה דהוה יתיב ודריש (תהלים צב ז) איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת איש בער לא ידע וגו' כמה טפשינ אינון בני עלמא דלא משגחינ ³²⁶³ ולא ידעינ ³²⁶⁴ ולא מסתכלינ ³²⁶⁵ למנדע אורחוי דקב"ה על מה קיימינ ³²⁶⁶ בעלמא מאן מעכב להו למנדע ³²⁶⁷ טפשותא דלהון בגין דלא משתדלי באורייתא ³²⁶⁸ דאילו הו משתדלי באורייתא ינדעון אורחוי דקב"ה:	בפעם אחרת היה רבי אבא הולך אל רבי שמעון, נכנס לעירו, מצא אותו שהיה יושב ודורש, "איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת". "איש בער לא ידע וגו'", כמה טפשים אותם בני העולם שלא משגיחים ולא יודעים ולא מסתכלים לדעת את דרכי הקדוש ברוך הוא על מה הם עומדים, בעולם מי מעכב אותם לדעת, טפשותם, כי לא עוסקים בתורה, שאלו עוסקים בתורה היו יודעים את דרכי הקדוש ברוך הוא.
וכסיל לא יבין את זאת דלא מסתכל ולא ידע	"וכסיל לא יבין את זאת", שלא מתבונן ולא יודע

³²⁶⁰ שבהעביר הרושם לא תבכה עוד (אור יקר).

³²⁶¹ על ידי מאמר ותגזור אומר ויקם לך (אור יקר).

³²⁶² נתרצה הקב"ה בתשובתך, שלא כיון ר' אבא להעביר והקב"ה בסבה קלה העבירו נראה שנתרצה לפני הקב"ה על עונו, ולזה הקרוב אל הדבר קלה שבסבות יספיק (אור יקר).

³²⁶³ לראות מאורעי עולם ויתחכמו (אור יקר).

³²⁶⁴ ממה שסופר מדורות אבות לבנים (אור יקר).

³²⁶⁵ בדברי תורה שהיא גם כן מגדת (אור יקר).

³²⁶⁶ שאינם יודעים שהדין מחזר עליהם תמיד והם עומדין בדין שאלו ידעו היו מחפשין דרכיהם (אור יקר).
³²⁶⁷ היינו פירושא דקרא "איש בער" מפני שהוא בער ויש בו טפשות לא ידע, ופירושו שאין טפשות זה הלב סתם אלא אפילו יהיה חריף אם יהיה טפש לבו בתורה יקרא בער (אור יקר).

³²⁶⁸ וכן כסיל הוא החריף המאבד חריפותו בהבלי העולם כיון שלא ישיג בתורה יקרא כסיל וזהו שאמר "וכסיל דלא יסתכל" וכו' (אור יקר).

עו/א	
ההנהגות של זאת בעולם (שאף על גב) שדן את העולם בדיניו ורואים את דיניה של "זאת" הזו שמגיעים לבני אדם שהם צדיקים, ולא מגיעים על הרשעים החייבים שעוברים על דברי התורה, שנאמר "בפרוה רשעים כמו עשב" וגו', שאת העולם הזה הם יורשים אותו בכל צדדיו, והדינים לא מגיעים אליהם בעולם הזה, ואלמלא שדוד המלך הודיע אותו בסוף הכתוב לא היינו יודעים, שנאמר "להשמדם עדי עד", להשמדם מאותו העולם, ושיהיו עפר תחת רגלי הצדיקים, שנאמר "ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם".	נימוסי דזאת³²⁶⁹ בעלמא (דאף על גב) דראין³²⁷⁰ עלמא בדינוי וחמאן (וחמינא) לדינוי דהאי זאת דמטאן על בני נשא דאינון זכאין ולא מטאן על רשיעיא חייביא דעברין על פתגמי אורייתא דכתיב (תהלים צב ח) בפרוה רשעים כמו עשב³²⁷¹ וגו' דהאי עלמא ירתין ליה בכל סטרוי ודינין לא מטון עלוי בהאי עלמא ואלמלא דוד מלכא אודעיה בסופיה דקרא לא ידעין דכתיב (שם) להשמדם עדי עד לשיצאה להון מההוא עלמא ולמהוי עפרא תחות רגליהון דצדיקיא דכתיב (מלאכי ג כא) ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם:
עוד פתח ואמר "ויקם בי כחשי בפני יענה", במה מדובר. אלא אשרי חלקו של אדם שעוסק בתורה לדעת את דרכי הקדוש ברוך הוא, שכל מי שעוסק בתורה כאילו עסק בשמו ממש, מה שמו של הקדוש ברוך הוא עושה הנהגות, אף התורה גם כן.	תו פתח ואמר (איוב טז ח) [ויקם בן] (ויקום כי) כחשי בפני יענה במאי קא מיירי אלא זכאה חולקיה דבר נש דאשתדל באורייתא למנדע (אורייתא ו) אורחוי דקב"ה³²⁷² דכל מאן דאשתדל באורייתא כאילו אשתדל בשמיה ממש מה שמיה דקב"ה עביר נימוסין³²⁷³ אוף אורייתא הכי נמי³²⁷⁴:
בא וראה מי שעובר על דברי תורה, התורה עולה ויורדת ועושה באדם רשומים בפניו כדי שיסתכלו בו עליונים ותחתונים, וכולם שופכים קללות על ראשו.	תא חזי האי מאן דעבר על פתגמי אורייתא אורייתא סלקא³²⁷⁵ ונחתא³²⁷⁶ ועברא ביה בב"ג רשימין באנפוי בגין דיסתכלון ביה עלאי³²⁷⁷ ותתאי³²⁷⁸ וכלהו אושדן לוטין על רישיה:
ולמדנו כל אותם עיני ה' שהולכים ומשוטטים בעולם לדעת את דרכי בני אדם,	ותאנא כל אינון עיני יי³²⁷⁹ דאזלין ושאטין בעלמא למנדע אורחוי דבני נשא כלהון זקפין

³²⁶⁹ היינו מלכות המנהגת העולם בדיניה, ואלו יסתכל האדם בתורה ומשם יסתכל בהנהגה הבאה בדורו ממש יראה דינה צדק (אור יקר).

³²⁷⁰ היינו ייסורי הצדיקים במלת זאת שהיא מדת הדין ודיניה בצדיקים, ורשעים לא כן (אור יקר).
³²⁷¹ עם כל זה להשמדם לרשעים, והענין הוא להיות אפר, מהשמדם ידעין שכרם של צדיקים ולהכי נקט שכר זה מפני הפכו לצדיקים ועוד קרא דייק "להשמדם עדי עד" וסוף עונש שהוא עדי עד שאין עונש שני אחריו הוא אפר תחת כפות וכו' (אור יקר).

³²⁷² לאפוקי שלא לשמה (אור יקר).
³²⁷³ הנהגת העולם (אור יקר). ועי' ח"ב סג ע"א: לא שני קודשא בריך הוא נימוסוי, בר דאינון חייבי עלמא שניין לון, ומהפכי רחמי לדינא. ועי' בהגר"א על תז"ח כא ע"ד: נימוסי שמיא - ר"ל הנהגת שמים להאיר תמיד על הארץ כן מצדיקי הרבים מאורים לאחרים.

³²⁷⁴ לפי העסק בה ולפי מה שמוסרים עצמם עליה כן היא פועלת בלומדיה ולזולתם בזכותם (אור יקר).
³²⁷⁵ להעיד עליו למעלה (אור יקר).

³²⁷⁶ ומזמנת ורושמת אותו (אור יקר).
³²⁷⁷ המלאכים (אור יקר).

³²⁷⁸ החצונים ובני אדם היודעים בחכמת השרטוט (אור יקר).

³²⁷⁹ שבעה [כתות] (כחות) ותחתיהם כמה אלף רבבות מלאכים (אור יקר). עי' אד"ר קכט ע"ב שזה עיני ז"א לאפוקי עיני א"א. כאשר זוכים ישראל במעשיהם ועינא דלעילא מאיר עליהם, אזי נקראת כל ההנהגה על שמה, משא"כ אם ח"ו לא זכו ישראל, ואז אין ע"ק מאיר בז"א, ואז "עיני ה' המה משוטטים וכו'". דהיינו השגחת ז"א בלבד בלי הארת עיני ע"ק. ממילא יתפרש הפסוק "עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו" שכוונתו לחסד דע"ק, דהיינו נהירו עילאה ותתאה. וכשהם לא זכו, אזי תחת זאת נוהגת הנהגה בבחינת "עיני ה' המה משוטטות" בלשון נקבה, כי דינים באים מסט' דאימא והמה בגווני סומק ואוכם - "בכל הארץ" דהיינו יסוד ומלכות שיסוד מכונה "כל" ומלכות מכונה "ארץ", והם חותם (פי' כללות) כל הגבורות (ב"ע סז ע"א).

כולם זוקפים עיניים ומסתכלים בפני אותו האיש ורואים אותם, וכולם פותחים עליו אוי אוי, אוי לו בעולם הזה, ואוי לו בעולם הבא.	עיינין ומסתכלין באנפוי דההוא בר נש וחמאן להו וכלהו פתחין עליה ווי ווי ³²⁸⁰ ווי ליה בהאי עלמא ווי (ווי) ליה בעלמא דאתי:
הסתלקו מסביב לפלוני, שהרי עדות בפניו, ורוח טומאה שורה עליו. וכל אותם ימים שנמצא רושם בפניו לעדות, אם מוליד בן הוא שולף לו רוח מצד הטומאה, ואלו הם הרשעים של הדור, עזי הפנים, שרכונם עוזב אותם בעולם הזה להשמידם לעולם הבא.	אסתלקו מסוחרניה דפלניא דהא סהדותא באנפוי ורוחא דמסאבא שריא עלוי וכל אינון יומין ³²⁸¹ דאשתכח רשימו באנפוי לסהדותא אי אוליד בר אשליף ליה ³²⁸² רוחא מסטרא דמסאבא ואלין אינון חייבי דרא תקיפי אנפין דמאריהון שביק להון ובהאי עלמא לשיצאה להו בעלמא דאתי:
שנינו הצדיק הזכאי הזה שעוסק בתורה יומם ולילה, הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט אחד של חסד ונרשם לו בפניו, ומאותו רושם פוחדים עליונים ותחתונים.	(ו)תנינן האי צדיקא זכאה דאשתדל באורייתא יממא וליליא קב"ה משיך עליה חד חוטא דחסד ואתרשים ליה באנפוי ומההוא רשימא דחלי עלאי ותתאי:
כך גם מי שעובר על דברי תורה, מושכים עליו רוח טומאה ונרשם לו בפניו, וממנו בורחים עליונים ותחתונים, וכולם מכריזים עליו הסתלקו מסביב לפלוני שעבר על דברי תורה ועל מצוות רבונו.	הכי נמי מאן דעבר על פתגמי אורייתא משכאן עליה רוחא דמסאבא ואתרשים ליה באנפוי ומניה ערקין עלאי ותתאי וכלא מכרזי עליה אסתלקו מסוחרניה דפלניא דעבר על פתגמי אורייתא ועל פקודי דמאריה:
אוי לו ואוי לנפשו, הרי שלף רוח הטומאה שנמצאת עמו והורשה לבנו, וזהו שהקדוש ברוך הוא אין לו בו חלק, ועוזב אותו להשמידו לעולם הבא.	ווי ליה ווי לנפשיה האי אשליף רוחא דמסאבא דאשתכח עמיה ואורית ליה לבריה והאי הוא דקב"ה לית ליה ביה חולקא ושביק ליה לשיצאה ליה לעלמא דאתי:
אמר לו רבי אבא יפה אמרת, אבל מנין לך את זה, אמר לו כך למדתי, ולמדתי שהירושה הרעה הזו יורשים כל בניו אם לא שישבו, שהרי אין דבר שעומד לפני תשובה. ואני כך למדתי, שרפואה זו נתנו לי פעם אחת שהייתי רשום בפני, ויום אחד הייתי הולך בדרך ופגשתי צדיק אחד, ועל ידו עבר ממנו אותו הרושם.	אמר ליה רבי [אבא] מנא לך האי שפיר קאמרת ³²⁸³ אמר ליה הכי אוליפנא ואוליפנא דהאי ירותא בישא אחסינון כלהו בנוי אי לא יתובון ³²⁸⁴ דהא לית מלה קיימא קמי תשובה ואנא הכי אוליפנא דאסוותא דא יהבו לי זמנא חדא דהוינא רשים באנפאי ויומא חד הוינא אזיל

כל זמן שאין הארה מא"א, אזי הארת ז"א הוא בבחי' אור חוזר, כלומר שרק החלקים המתוקנים ביותר עולים למעלה לקבל את ההארה המגיעה להם על פי דין בבחי' (ברכות ז' ע"א) "את אשר אחון אחון" (לשם ביאורים ח"א פא ע"א).

³²⁸⁰ עי' יחזקאל (טז כג): ויהי אחרי כל רעתך אוי אוי לך נאם אדני' יי' הנה. ת"י: וי לך על דחבת וי לך על דלא תבת.

³²⁸¹ שלא שב בתשובה אפילו כל ימיו יהיה רשים (אור יקר).

³²⁸² מעין פגימתו ומוריש לבנו פגם והיינו על ידי נפש פגומה כי אין נפש טהורה נמשכת אלא במקום טהור, ואחר שאיש זה טמא הנגע עונו הוא מטמא בנו הנולד לו, והקב"ה מושך שם נפש לפי עניינו לכך אינה נמשכת שם אלא נפש פגומה או איזה נפש שתהיה יד הקליפות פגומה מעין זה, ולזה תיקון גדול הוא להתוודות האדם ולהטהר מעונו קודם זוגו עם אשתו כי יעביר ממנו כל רושם וכל פגם ויטהר ואחר כך יוליד בטהרה, ואם יוסיף שיהיה עוסק היום ההוא במצוה ובתורה ימשיך על עצמו משך החסד ויוריש לבנו רוח חסד וימשיך שם נפש טהורה נפש חסידה כענין מה שאמר "האי צדיקא זכאה" וכו', ועל זה לא נתמה על מי שהוליד בן פריץ כי הכל לפי מה שהיתה הכוונה בעת ההיא או קודם אליה בקרוב, ולזה רשע מוליד בן כשר ולהפך כענין שפירשו במסכת קידושין על מנת שאני צדיק גמור מקודשת וכן להפך, שבשעה קלה ישתנה אדם לכל אחד מהצדדים, ולזה בשעה קלה יוליד רשע צדיק ויוליד צדיק רשע ולא נתמה על רשע בן צדיק ולא על צדיק בן רשע (אור יקר).

³²⁸³ שפיר קאמרת מנא לך האי (דפ"ק).

³²⁸⁴ פי' שאביהם לא שב (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

באורחא ואערענא בחד זכאה ועל ידוי אתעבר מנאי ההוא רשימא:	
אמר לי מה שמך אמר ליה אלעזר וקרי עלי אל עזרו (וקרינא עליה אלעזר) אחרא ³²⁸⁵ אמר ליה בריך רחמנא דחמינא לך וזכינא למחמי לך ³²⁸⁶ בהאי זכאה חולקך בעלמא דין ובעלמא דאתי (א"ל) אנא הוא דאערענא לך אשתטח קמיה אייתיה לביתיה אתקין קמיה קורטיסא (ס"א מרכוסא) ³²⁸⁷ דנהמא ³²⁸⁸ ובשרא דעגלא תליתאה ³²⁸⁹ בתר דאכלו אמר ליה ההוא גברא רבי אימא לי חד מלה:	אמר לי מה שמך, אמרתי לו אלעזר, וקרא עלי אל עזר אחר. אמר לו ברוך הרחמן שראיתי אותך וזכיתי לראותך בזה, אשרי חלקך בעולם הזה ובעולם הבא. (אמר לו) אני הוא שפגשתי בך, השתטח לפניו והביאו לביתו, התקין לפניו סולת (מין אוכל העשוי מלחם) לחם ובשר של עגלה משולשת, אחר שאכלו אמר לו אותו האיש, רבי אמור לי דבר אחד.
חדא תורתא סומקא אית לי אימא דעגלא דבישרא דא דאכילנא ויומא חד עד לא אתעברת ואולידת ³²⁹⁰ אזלינא בתרהא למרעא למדברא עד דדברנא לה אעבר קמאי חד גברא ³²⁹¹ אמר לי(ה) מה שמ[נ]ה דתורתא דא אמינא מן יומא דאתילידת לא קרינא לה בשמא:	יש לי פרה אדומה א', אמו של העגל שאת בשרו זה אכלנו, ויום אחד טרם שהתעברה והולידה הלכתי אחריה למרעה במדבר, בעוד שאני מנהיג אותה, עבר לפני איש אחד אמר לי מה שמה של הפרה הזו, אמרתי מיום שנולדה לא קראתיה בשם.
אמר לי בת שבע ³²⁹² אם שלמה אתקרי ³²⁹³ אי תזכה לכפרה ואנא בעוד דאהדרנא רישאי לא חמינא ליה וחייבנא מההוא מלה ³²⁹⁴	אמר לי היא נקראת בת שבע אם שלמה, אם תזכה לכפרה. ואני בעוד שהחזרתי את ראשי לא ראיתי אותו, וצחקתי מאותו הדבר,
ע/ו ב	
והשתא דזכינא באורייתא אתערנא על ההיא מלה ומן יומא דאתפטר ר' שמלאי מהבא לא הוה בר נש דינהיר לן באורייתא כוותיה ואנא דחילנא למימר מלה דאורייתא דלא אוליפנא ומלה דא אסתכלנא ³²⁹⁵ דמלה דחכמתא היא ולא ידענא א"ל ודאי מלה דחכמתא היא ורמיזא עלאה היא לעילא ולתתא:	ועכשיו שזכיתי בתורה התעוררתי על הדבר ההוא, ומיום שנפטר מכאן רבי שמלאי לא היה איש שיאיר לנו בתורה כמותו, ואני פחדתי לומר דבר תורה שלא למדתי, והדבר הזה שהסתכלתי שדבר חכמה הוא, ולא ידעתי. אמר לו ודאי, שזהו דבר חכמה ורמז עליון הוא למעלה ולמטה.

³²⁸⁵ פ' תחלה היה שמו אלעזר ואח"כ קראתיו אלעזר אחרא, לפי שנעשה אחר ע"י תשובה שעשה וע"י התורה שלמד ולג' עלי הוא קרא עצמו אלעזר אקרא (מ"מ).

³²⁸⁶ שעל ידו היה הענין שנדר לעסוק בתורה והיה זכות לר' אבא שמעשיו גרמו לו (אור יקר).

³²⁸⁷ טרטיסא (אור יקר).

³²⁸⁸ חלות לחם (אור יקר).

³²⁸⁹ שלישי לבטן שבשרו מוטעם (אור יקר).

³²⁹⁰ ואולידא (דפ"ו).

³²⁹¹ אליהו ובא לעורר לתשובה שעל ידי בנו נשלמה כפרתו שבא ר' אבא לאכול עמו ולסימנא נקטיה (אור יקר).

³²⁹² במדת המלכות שהיא מצד השמאל כאומרו ופני שור מהשמאל, והיא אדומה מדת הדין גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה, והיא בת שבע כלולה משבע מדות כנודע (אור יקר).

³²⁹³ פ' שפרא אדומה היה במ', ולעיל קאמר חדא תורתא סומקא אית לי ולכך א"ל אליהו בת שבע איתקרי שהיא המ' והיא תהיה עמך אם תזכה בתשובה כמו שכתב אם תזכה לכפרה וזה החכם לא ידע שהיה אליהו ולא הבין מ"ש לו (מ"מ).

³²⁹⁴ מלא (דפ"ו).

³²⁹⁵ דאסתכלנא (דפ"ו).

אבל ת"ח בת שבע אתקרי ממש ברזא דחכמתא בג"כ כתיב בה כלל בשבע³²⁹⁶ שבע פרות³²⁹⁷ ז' שרפות³²⁹⁸ ז' הזאות³²⁹⁹ ז' כבוסים³³⁰⁰ ז' טמאים³³⁰¹ ז' טהורים³³⁰² ז' כהנים³³⁰³ ומשה ואהרן בהושבנא דהא כתיב (ויקרא טז ב) וידבר³³⁰⁴ יי אל משה ואהרן וגו':	אבל בא וראה, בת שבע נקראת ממש בסוד החכמה, לכן כתוב בה הכל בשבע, שבע פרות, שבע שרפות, שבע הזאות, שבע כבוסים, שבעה טמאים, שבעה טהורים, שבעה כהנים, ומשה ואהרן בחשבון, שנאמר "וידבר ה' אל משה ואהרן וגו'".

³²⁹⁶ דהיינו שבעה פעמים שבעה, שבע פרות מצד עצמה והיינו שנזכרה בפרשת זאת חוקת התורה שבעה פעמים פרה, וכן הן שבע שריפות דהיינו מצד היסוד נהר דינור [מצד השמאלי, ז' הזאות] מצד ההוד, שבע כבוסים מצד הנצח שבו מים מצד הימין ובהוד הזאת הדם, שבע טמאים מצד התפארת שהיא מטמא לכל העוסקים בדיניה, שבע טהורים מצד הגבורה שהיא מטהרת אותם, שבע כהנים מצד החדש ודאי שבו כהן, והכוונה שנזכרה בפרשה שבעה פעמים כהן וכן שבעה פעמים טהור ושבעה פעמים טמא (אור יקר). והן ז"פ ז' כמ"ו (יהל אור).

³²⁹⁷ כמשרז"ל במשנה [פרה פ"ג מ"ה] ז' פרות עשו לא מצאו משבע כו' [חכמים אומרים שבע מעזרא ואילך ומי עשאן שמעון הצדיק ויוחנן כהן גדול עשו שתיים שתיים אליהוועני בן הקוף וחנמאל המצרי וישמעאל בן פיאבי עשו אחת אחת] (יהל אור).

³²⁹⁸ כמ"ש"ה ושרף את הפרה כו' את עורה: בשרה, דמה, פרשה, עץ ארז, ואזוב, ושני תולעת והשליך אצל תוך שריפת הפרה (יהל אור). והן ג' דכורא וד' דנוקבא כידוע בסוד נה"ם שהן דנוק', והן בסוד המרכבה, ג' בדכורא וד' בנוק' כמ"ש בז"ח ש"ה (נ ע"ב [סג ע"א]) בסוד אופן הז' ע"ש (יהל אור).

³²⁹⁹ והוא כמ"ש והזה שבע פעמים וכמ"ש (מנחות כז) שבע הזאות שבפרה כו'. וכל אלו השביעיות הם כתובים בקרא לבד משבע פרות, שהיא שביעית האחרונה שהיא תורה שבעל פה. וענין מ"ט שבפרה, כי הנר"ן תרעין הן ה"ג כידוע, והן פ"ר דפרה, ה' מנצפ", ומ"מ אינן אלא מ"ט, אלא ה' דפרה הוא שער הנ'. וש"ך הן ל"ב נתיבות, ומ"מ ה' דשכ"ה הוא הנתיב לא ידעו עיט. והכל בנוק', אלא מסט' דאבא היא נער"ה יפה בנשים, ומסט' דאימא היא פרה אדומה, מארץ אדום, והוא בחו"ג שלה. ולכן פרה נמסרה למשה, בסוד מ"ט שערי בינה שנמסרו למשה (ר"ה כא ע"ב), ומטהרת לטמאים שהדינים נכפין בשרשן, ובה עתיד הכל ליטור. אבל בסטרא דנערה לא יכול לעמוד בה, ולכן הוציא ש"ר על נערה בסלע, כי דיבור מאבא, וידבר על לב הנערה, והכאה מאימא בצור, כי כל דיבור באבא ומעשה באמא, וכמ"ש בס' בראשית אומר ועושה, ויאמר אלקים ויעש אלקים באר"א וזהו נחש וצור שבמטה כמ"ש במדרש הנעלם פ' בשלח שנגדן נחש וקסם. וזהו שתמה שלמה בקלא דהדרא, ואמר דרך נחש עלי צור דהא איהו בדיבור ומה ענינו להקרא בהכאה שהוא בצור וזהו סמיכות פ' פרה לפ' מריבה ולכן נלקח ממנו המטה שהן שערי בינה דאשתמש במטה מ"ט ה' והוא שער החמישים שנתלבש במ"ט שהוא ה' עילאה. ושכ"ה היא נערה עולימתא שפירתא ועוד יש דרגא נ"א מסט' דאבא נקודה עלאה י"ד דל"ל חיוורא שעליה נאמר שחורה אני כו' וזהו אשה כושית שעלי' ותדבר מרים כו' והוא כו"ש ש"כ"ו וז"ש באד"ר קל"ב ב' מסתכל הוינא כו' וחד חשוק. ר"ל מלבד השכ"ה שהן נהירין וז"ש הר"ק א"ך שהוא גי' שכ"ו. והאחת היתירה הוא שזכה משה אליה ועליה השיב השם לא כן עבדי משה כו' ובה זכה לקירון עור פניו כמ"ש שם דמסתחי בנהרא עמיקא כו' והוא שם הו"ה ית' שלכן נושא עון וז"ש אם יהי' כו' במראה הוא אדני שהיא מראה והיא נערה (פ' שה"פ אדני' הוא גי' נערה. המסדר) משא"כ משה דרגא דהוי' ולכן פירש מאשה שדרגיה למעלה מנערה ואותן שכ"ו הן א' מסט' דאבא בז"א ולכן הוא שכ"ו ש"ך עם ו' שבז"א ופ"ר הוא בנוקבא בסט' דאמא לכן הוא פר עם ה' וז"ס תורה (פ' דתורה גי' שכ"ו ופ"ה. המסדר) כי תורה בגבורה ניתנה כידוע והוא נותן שניהם לנוקבא אלא דפרה הן קודם הזיוג אבל נערה בסוד זיוג זיווג כמו ביו"כ וכמ"ש בת אבי כו' ותהי לי לאשה ובמדבר היתה הבאר להם ע"י הכאה בצור דבמדבר היתה בסט' דשור מדברא תקיפא אבל לילך עתה לא"י בסוד הנערה ששם הזיווגים היה צריך דיבור לפיוסא כי א"י בסוד אריאל וז"ס מ"ש בפ' בראשית (ו ע"ב) בפ' ובניהו כו' הכה את הארי כו'. ע"כ (יהל אור). כמ"ש (יהל אור).

³³⁰⁰ היינו: השוחט הפרה, המקבל הוא המזה, והשורף, והאוסף את עפרה, והמשליך עץ ארז כו' לתוך שריפת הפרה. והמזה על הטמא. והמוזה (יהל אור).

³³⁰¹ כמ"ש: כל הבא אל האהל, וכל אשר באהל, וכל כלי פתוח, וכל אשר יגע בחלל חרב, או במת, או בעצם אדם, או בקבר (יהל אור).

³³⁰² כמ"ש"ה ולקח אזוב כו' והזה על האהל. ועל כל הכלים. ועל הנפשות. ועל הנוגע בעצם. או בחלל. או במת. או בקבר וחטאו ביום השביעי. הרי ז' טהורים (יהל אור). והזה על האוהל. ועל. ועל. או. או. או. (יהל אור).

³³⁰³ כי חמשה כהנים כתובים בפרשה, ומשה ואהרן הרי ז'. הרי שבפרשה ז' פעמים ז', הרי מ"ט, מזוקק שבעתים (נראה מהרמ"ש). ומ"ש בענין ז' כיבוסים המזה על הטמא לשון הפסוק נקט. אבל באמת המזה טהור כמשרז"ל ומאי מזה נושא. וכן מ"ש והמוזה, כמ"ש בתוספתא דשני שבילין הלך בראשון ונכנס הזה ושנה וטבל הרי שצריך טבילה אחר שהוזה עליו (יהל אור). שם בפרשה: ונתתם, ולקח, ולקח, וכבס, וטמא כו' (פ' שבכל אלו הפסוקים כתיב כהן כמבואר לעיל וע' באדרת אליהו) (יהל אור).

³³⁰⁴ לשון הפסוק "ויאמר".

ויפּה אַמר אוֹתוֹ הָאִישׁ, שְׁאָמַר בֶּת שִׁבְעָ, וְהַכֹּל הוּא סוּד שֶׁל חֲכָמָה. אָמַר לוֹ בְּרוּךְ הַרְחֵמֶן שֶׁשִּׁמְעָתִי דְּבַר זֶה בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהִרִי הַקָּדִים לִי שְׁלוֹם בְּרָאשׁוֹנָה לְזָכוֹת לְזֶה, שְׁנֵאמַר "שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוּק וּלְקָרוֹב אָמַר ה'", כִּשְׁאֲנִי הֵייתִי רַחוּק הַקָּדִים לִי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלוֹם לִהְיוֹת קָרוֹב, קָרָא עָלָיו רַבִּי אַבָּא "אַתָּה שְׁלוֹם וּבֵיתְךָ שְׁלוֹם וְכָל אֲשֶׁר לְךָ שְׁלוֹם".	וּשְׁפִיר קָאָמַר הֵהוּא גִבְרָא דְּאָמַר בֶּת שִׁבְעָ וְכֹלָא רִזָּא דְּחֲכָמָתָא הִיא א"ל בְּרִיךְ רַחֲמֵנָא דְּשִׁמְעֵנָא מְלָה דָּא בְּרִיךְ הוּא דְּהָא אַקְדִּים לִי שְׁלָם בְּקִדְמִיתָא לְמִזְכִּי לְהָאִי דְּכִתִּיב (יִשְׁעִיָּה נֹז יט) שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוּק וּלְקָרוֹב אָמַר יי' אֲנָא כִּד הוּינָא רַחוּק קב"ה אַקְדִּים לִי שְׁלָם³³⁰⁵ לְמַהוּי קָרוֹב קָרָא עָלֵיהּ ר' אַבָּא (שְׁמוּאֵל א' כה ו) אַתָּה שְׁלוֹם וּבֵיתְךָ שְׁלוֹם וְכָל אֲשֶׁר לְךָ שְׁלוֹם:
"עֲרוֹת אַחוֹת אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה", רַבִּי חִיָּיא פִּתַּח "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אַחוֹתָו בֶּת אֲבִיו אוֹ בֶּת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֲרוֹתָו וְגו'", שֵׁם שְׁנִינֹו מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה פִּרְשׁ אָדָם מֵאֲשֶׁתּוֹ וְלֹא הָיָה מוֹלִיד, מִשְׁהַרְגָּ קִין אֶת הָבֶל לֹא רָצָה אָדָם לְהַזְדוּג עִם אֲשֶׁתּוֹ.	עֲרוֹת אַחוֹת אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה (וִיקְרָא יח יב) רַבִּי חִיָּיא פִּתַּח (שֵׁם כ יז) וְאִישׁ אֲשֶׁר [יִקַּח] (יִשְׁכָּב) אֶת אַחוֹתּוֹ בֶּת אֲבִיו אוֹ בֶּת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֲרוֹתָו וְגו' תַּמָּן תַּנִּינָן מֵאָה [וּתְלָתִין] (וְעֶשְׂרִין) שְׁנִין אֶתְפַּרְשׁ אָדָם מֵאֲתֵתִיהּ וְלֹא הוּא אוֹלִיד מִדְּקָט(י)ל קִין לְהָבֶל לֹא בַּעַד אָדָם לְאִזְדוּגָא בְּאַתֵּתִיהּ:
רַבִּי יוֹסִי אָמַר מִשְׁעָתָא דְּאַתְנָזֹר עָלֵיהּ וְעַל כָּל הָעוֹלָם מִיָּתָהּ, אָמַר לְמָה אֲנִי אוֹלִיד לְבַהֲלָהּ, מִיד פִּרְשׁ מֵאֲשֶׁתּוֹ, וְשְׁתֵּי רוּחוֹת נִקְבוֹת הִיוּ בָּאוֹת וּמִזְדוּגּוֹת עִמּוֹ וְהוֹלִידוּ, וְאוֹתָם שֶׁהוֹלִידוּ הִיוּ הַמְזִיקִים שֶׁל הָעוֹלָם וְנִקְרָאִים נְגַעֵי בְּנֵי אָדָם, וְאַלֶּה מִסִּיתִים בְּנֵי אָדָם וְשׁוֹרִים בְּפִתַּח הַבַּיִת וּבְכוֹרוֹת וּבְכֹתִי הַכֶּסֶּא, וְעַל כֵּן כֵּן אָדָם שֶׁנִּמְצָא בְּפִתַּח בֵּיתוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁד"י בְּכַתְרִים עֲלִיוֹנִים, כּוֹלָם בּוֹרְחִים וּמִתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ, זֶהוּ שְׁנֵאמַר "וְנִגַּע לֹא יִקְרַב בְּאַהֲלֶךְ", מָה זֶה וְנִגַּע לֹא יִקְרַב, אֵלּוֹ נְגַעֵי בְּנֵי אָדָם.	ר' יוֹסִי אָמַר מִשְׁעָתָא דְּאַתְנָזֹר עָלֵיהּ וְעַל כָּל עֲלָמָא מִיָּתָהּ אָמַר אֲמַאי אֲנָא אוֹלִיד לְבַעֲתוֹתָא מִיד אֶתְפַּרְשׁ מֵאַתֵּתִיהּ וְתַרִּין רוּחִין נִקְבִּין הִיוּ אֲתִיין וְאִזְדוּגּוֹן עִמִּיהּ וְאוֹלִידוּ וְאִינּוֹן דְּאוֹלִידוּ הִיוּ מְזִיקִין דְּעֲלָמָא וְאִקְרוּן נְגַעֵי בְּנֵי אָדָם וְאַלִּין סַאֲמָן לְבְּנֵי אָדָם [וְיִשְׂרָאֵל] בְּפִתַּח [לְפִתַּח] דְּבֵיתָא וּבְבִירָאִי וּבְכֹתִי כֶּסֶּאִי וְע"ד בְּרַשׁ דְּאַשְׁתַּכַּח [בְּפִתַּח] [לְפִתַּח] דְּבֵיתִיהּ שְׁמָא קְדִישָׁא שְׁדִי בְּכַתְרִין עֲלִינָן כְּלָהוּ עֶרְקָאן וְאַתְרַחֲקֵן מִנִּיהּ הַה"ד (תַּחֲלִים צֵא י) וְנִגַּע לֹא יִקְרַב בְּאַהֲלֶיךָ מֵאִי וְנִגַּע לֹא יִקְרַב אֲלִין נְגַעֵי בְּנֵי אָדָם³³⁰⁶:
וּלְמַדְנֹו בְּשַׁעָה שִׁירֵד אָדָם בְּדָמוֹת עֲלִיוֹן בְּדָמוֹת קָדוֹשׁ, וְרָאוּ אוֹתוֹ עֲלִיוֹנִים וְתַחֲתוֹנִים, כּוֹלָם קָרְבוּ אֵלָיו וְהַמְלִיכוּהוּ עַל הָעוֹלָם הַזֶּה. לְאַחַר שְׁבָא הִנְחֵשׁ עַל חוּהָ וְהִטִּיל בָּהּ זֹהֵמָא, אַחֵר כֵּךְ הוֹלִידָהּ אֶת קִין, וּמִשֵּׁם (נְתִיחָסוֹ) נְתַחֲיִיבוּ כָּל דּוֹרוֹת הַרְשָׁעִים בְּעוֹלָם, וּמִדּוֹר הַשְּׂדִים וְהַרוּחוֹת מִשֵּׁם נִמְצָאוּ, וּמִצְדוֹ.	וְתֵאנָא בְּשַׁעָתָא דְּנַחַת אָדָם בְּדִיוֹקְנָא עֲלָאָה בְּדִיוֹקְנָא קְדִישָׁא וְחִמּוֹ לִיָּה עֲלָאִי וְתַתָּאִי כְּלָהוּ קְרִיבוּ גְבִיָּה וְאַמְלִכוּהוּ עַל הָאִי עֲלָמָא בְּתַר דְּאַתָּא חוּיָא עַל חוּהָ³³⁰⁷ וְאַטִּיל בָּהּ זֹהֵמָא לְבַתֵּר אוֹלִידָתָא קִין³³⁰⁸ מִתַּמָּן (נְתִיחָסוֹ) וְנְתַחֲיִיבוּ כָּל דְּרִין חִיִּיבִין דְּעֲלָמָא וּמִדּוֹרָא דְּשִׁדִּין וְרוּחִין מִתַּמָּן אֶשְׁתַּכַּחוּ וּמִסְטְרוּ:
וּלְכֵן כָּל הַשְּׂדִים וְהַרוּחוֹת חֲצִי יֵשׁ בָּהֶם מִבְּנֵי אָדָם שְׁלֵמָטָה, וְחֲצִי מִמְּלָאכִים עֲלִיוֹנִים שְׁלֵמָעֵלָה. וְכֵן כִּשְׁנוֹלְדוֹ מֵאָדָם, אוֹתָם אַחֲרִים כּוֹלָם נִמְצָאוּ כְּדוּגְמָא זֶה, חֲצִי מֵהַתַּחֲתוֹנִים וְחֲצִי מֵהָעֲלִיוֹנִים.	וּבְגִינֵי כֵךְ כָּל רוּחִין וְשִׁדִּין פְּלָגוֹתָא אִיתָּ בָּהוּ מִבְּנֵי נֶשֶׁא דְּלִתְתָּא וּפְלָגוֹתָא מִמְּלָאכִי עֲלָאִי דְּלַעִילָא וְכֵן כִּד אֲתִילִידוּ מֵאָדָם אִינּוֹן אַחֲרִינִין כְּלָהוּ אֶשְׁתַּכַּחוּ כִּהְיָ גּוֹנָא פְּלָגוּ מִתַּתָּאִי וּפְלָגוּ מֵעֲלָאִי:
אַחֵר שְׁנוֹלְדוֹ מֵאָדָם (חֲזָרוּ לוֹ קֶצֶת מֵאוֹתָן רוּחוֹת שִׁיּצָאוּ מִתְשׁוּקָתוֹ בַּחֲלוֹם) הוֹלִיד מֵאוֹתָן רוּחוֹת בְּנוֹת שְׁדוּמוֹת לְיוֹפִי הָעֲלִיוֹנִים	בְּתַר דְּאַתִּילִידוּ מֵאָדָם (ס"א אֶהֱדָרוּ לִיָּה קֶצֶת מֵאִינּוֹן רוּחִי³³⁰⁹ דְּנִפְקוּ מִתִּיאוּבִתִּיהּ בַּחֲלָמָא)

³³⁰⁵ שְׁלוֹם (דפ"ו).

³³⁰⁶ וְהֵן בְּסוּד הַשְּׁעִירִים שֶׁר"ת שֶׁלֶהֶם נ'ג'ע'. וְשִׁבְט אֲנָשִׁים הֵן בְּנֵי אֲלֻקִּים. וְז"ש וְהוֹכַחְתִּיו כו'. וְנָא וּפְקַדְתִּי

כו' (יֵהֵל אֹר).

³³⁰⁷ ח"א נד ע"א (לש"ו). עי' ח"א נה ע"א לז ע"א ח"ב קסז ע"ב (דע"ה ח"ב קמו ע"ד).

³³⁰⁸ בְּרָאשִׁית קַעַח ע"א (הַעֲרַת הַזֹּהַר).

³³⁰⁹ רוּחִין (דפ"ו).

אוליד מאינן רוחין בנתן דדמיין לשפירו דעלאי ולשפירו דתתאי וע"ד כתיב (בראשית ו ב) ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה וגו' וטעאן כלא בתרייהו וחד דכורא אשתכח דאתא לעלמא מרוחיה דסטרא דקין וקרין ליה תובל קין:	וליופי התחתונים, ועל זה כתוב "ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה וגו'", וטעו כולם אחריהן, וזכר אחד נמצא שבא לעולם מרוחו של צד קין, וקראו לו תובל קין.
וחדא נוקבא נפקת עמיה והווי בריין טעאן³³¹¹ בתראה ואתקרי ונעמ"ה מינהו (נעמה מנה) נפקו רוחין ושדין אחרנין ואינון³³¹² תליין באוירא³³¹³ ואודעין מלין לאינון אחרנין דשכיחין לתתא:	ונקבה אחת יצאה עמו, והיו הבריות טועים אחריה, ונקראת נעמ"ה, ממנה יצאו רוחות ושדים אחרים, והם תלויים באויר ומודיעים דברים לאותם אחרים שמצויים למטה.
ודא תובל קין אפיק זייני קטולא לעלמא ודא נעמה אתרגישת בריגשהא ואתדבקת בסטרהא ועד כען היא קיימא ומדורהא בין ריגשי ימא רבא ונפקת וחייכת בבני נשא ואתחממת מנייהו בחלמא בההוא תיאובתא דבר נש ואתדבקת ביה תיאובתא נטלת ולא יתיר ומההוא תיאובתא אתעברת ואפיקת זינין אחרנין לעלמא ואלין בנין דאולידת מבני נשא משתכחין לקבלי נוקבי בני נשא ומתעברן מנייהו ואולידן רוחין וכלהו אזלין ללילית קדמיתא והיא מגדלת לון והיא נפקת לעלמא ובעיא	ותובל קין הזה הוציא כלי זין להרוג לעולם, ונעמה הזו התרגשה ברגשה ונדבקה בצדה, ועד עכשיו היא קיימת ומדורה בין גלי הים הגדול, ויוצאת וצוחקת עם בני אדם, ומתחממת מהם בחלום, באותה התשוקה של אדם, ונדבקת בו תשוקה היא נוטלת ולא יותר, ומאותה תשוקה היא מתעברת ומוציאה מינים אחרים לעולם, והבנים הללו שמולידה מבני אדם נמצאים כנגד נקבות בני האדם ומתעברות מהם ומולידות רוחות, וכולם הולכים אל לילית הראשונה, והיא מגדלת אותם, והיא יוצאת לעולם, ורוצה
ע/ז א	
רבייהא וחמת רביי בני נשא ואתדבקת בהו לקטלא להו ולאשתאבא (ולאסתאבא) ברוחיהו דרביי בני נשא והיא אזלת בההוא רוחא (נ"א רביא) ואזדמן תמן ג' רוחין³³¹⁴ קדישין וטאסין קמה ונטלין ההוא רוחא ונ"א רבייא מנה ומניחין ליה קמי קב"ה ותמן ומתגלפין (מתחלפין)³³¹⁵ קמיה בגיני כך אורייתא אזהרת להו לבני נשא (ויקרא יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים ודאי:	תינוקותיה, ורואה תינוקות של בני אדם ונדבקת להם להרוג אותם, ולהשאב לרוחות תינוקות בני האדם, והיא הולכת עם אותה הרוח (תינוק) ומזדמנים שם שלש רוחות קדושות וטסים לפניה, ונוטלים ממנה אותה הרוח (תינוק) ומניחים אותה לפני הקדוש ברוך הוא, ושם נחקקים (לומדים) לפניו, לכן התורה מזהירה את בני האדם, והתקדשתם והייתם קדושים ודאי.
(ד)אי אשתכח ב"נ³³¹⁶ קדישא לא מסתפי מנה [דכדין] (וכדין) זמין קב"ה לאלין ג' מלאכין קדישין	אם נמצא אדם קדוש לא פוחד ממנה, שאז מזמין הקדוש ברוך הוא את אותם

³³¹⁰ טובת (דפ"ו).

³³¹¹ וטעאן (דפ"ו).

³³¹² בראשית צה ע"א טז ע"א קמג ע"ב כה ע"ב (הערת הזהר).

³³¹³ לעיל כה ע"א מח ע"ב ועי' שעה"פ קמג סע"ג (לש"ו). היה כוונתם בעיר ומגדל לחבר את הב' קליפות אשר באוירא וארעא המבואר באד"ר (קמג ע"ב) ופ' אחרי מות (עו ע"ב) והם דו"ן דקליפה, ורצו לבנות מגדל גבוה עד ההוא אוירא מקום הקליפות שבאויר כדי לחברם יחד (הקדו"ש נג ע"ד), יש קליפות השוכנים באויר ומקומם הוא רק באויר, והם אינם כ"כ קשים כהשוכנים בארץ, וכמ"ש בפ' ויקרא (כה ע"א) תזריע (מח ע"ב) אחרי (עו ע"ב) ובאד"ר (קמג ע"ב) (דע"ה ח"ב קב ע"ב).

³³¹⁴ הם סט"י סנסט"י ומנגל"ם וכן מוכח בכמה דוכתי ובספר בן סירא (אור יקר). הם סנוי סנסנוי סענגלוף (רח"ו).

³³¹⁵ מתאלפי - לומדים ממנו (רח"ו).

³³¹⁶ שלשה בחינות הם האחד היות האדם מכוון אל הטומאה כדמפרש ואזיל שאז הוא מביא רוח רעה בזרעו רוח טמא מאינון רוחין מסאבין ואינון בנוי דלילית, ובאלו שלטא בגופא ורוחא, השנית שאינו מכוון אל הטומאה ולא אל הקדושה אלא סתם באלו אפשר לשלוט בגופם אבל לא ברוחם, והענין כי אחר שאינו

שלשת המלאכים הקדושים שאמרנו, ושומרים את אותו התינוק, והיא לא יכולה להרע לו, זהו שנאמר "לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך".	דאמרן [ונטלין] (ונטלין) ליה להווא רבייא והיא לא יכלא לאבאשא ליה הה"ד (תהלים צא י) לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך ³³¹⁷ :
למה לא תאנה אליך רעה, משום "כי מלאכיו יצוה לך", ונאמר "כי בי חשק ואפלטתו", שאם אדם לא נמצא קדוש ושולף רוח מצד הטומאה, אזי היא באה וצוחקת עם אותו תינוק, ואם היא הורגת אותו, היא נשאבת לאותה הרוח ולא זזה ממנה לעולמים.	מ"ט לא תאונה אליך רעה בגין (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך וכתוב (שם יד) כי בי חשק ואפלטתו דאי ב"נ לא אשתבח קדישא ואשליף רוחא מסטרא דמסאבא כדין היא אתיית וחייבת ביה בהווא רבייא ואי קטילת ליה ואשתאבת (אסתאבת) בהווא רוחא ולא תעדי מניה לעלמין:
ואם תאמר אותם האחרים שהרגה אותם, והזדמנו לפניו, הם אותם שלשה קדושים, ונוטלים ממנה אותה הרוח. הרי לא נמצאו בצד הטומאה, למה היא שולטת להרוג אותם, אלא זה כשהאיש הזה אינו מתקדש, אבל לא מתכוון להטמא ולא נטמא, כי כך היא יכולה לשלוט בגוף ולא ברוח.	ואי תימא אינון אחרנין דקטילת לון ואזדמנו קמה אינון תלתא קדישין ונטלין מנה הווא רוחא הא לא בסטרא דמסאבא אשתכחו אמאי שלטא לקטלא להו ³³¹⁸ אלא האי [כד] בר נש לא אתקדש אבל לא אתכוון לאסתאבא ולא אסתאב בגין כך יכלא לשלטא בגופא ולא ברוחא:
ולפעמים נמצא שיוצאת נעמה לעולם להתחמם מבני אדם, ונמצא אדם בקשר (בקשוי) של תשוקה עמה, ומתעורר משנתו ואוחז באשתו ושוכב עמה, והרצון שלו באותה תשוקה שהיתה לו בחלומו, אז אותו הבן שמוליד בא מצדה של נעמה, שהרי בתשוקה שלה זה נמצא.	וזמנין אשתבח דנפקת נעמה לעלמא לאתחממא מבני נשא ואשתבח בר נש בקשרא ונ"א בקשוייא דתיאובתא עמה ואתער משנתיה ואחיד באנתתיה ושכיב עמה ורעותא דיליה בהווא תיאובתא ³³¹⁹ דהוה ליה בחלמיה כדין הווא בר דאוליד מסטרא דנעמה קא אתיית דהא בתיאובתא דילה אשתבח האי:
כשיוצאת לילי"ת ורואה אותו, היא יודעת הדבר ונקשרת בו, ומגדלת אותו כמו האחרים, בני נעמה, ונמצאת עמו הרבה פעמים ולא הורגת אותו, זהו איש שבכל לבנה ולבנה נחסר ולא מתייאשת ממנו לעולמים, שהרי בכל לבנה ולבנה כשהיא מתחדשת בעולם, לילי"ת יוצאת ופוקדת על כל אלה שהיא מגדלת וצוחקת בהם, ואז אותו	כד נפקת לילי"ת וחמאת ליה ידעת מלה והיא אתקטרת ביה ומגדלת ליה ובאינון (באינון) אחרנין בנוי דנעמ"ה ואשתכחת עמיה זמנין סגיאין ולא קטלא ליה האי הוא ב"נ דבכל סיהרא וסיהרא אתפנים ולא אתיאשא מניה לעלמין דהא בכל סיהרא וסיהרא כד אתחדשא בעלמא לילי"ת נפקא ופקדא על כליו דהיא מגדלת וחייבא בהו

מכוון אל קדושת קונו ויש שם קצת שליטה אל הרשעה הקב"ה מגלגל שם אותם החייבים מיתה בקטנותם והם אותם המתים על ידי לילית ואינה שולטת בנפשם חס ושלום כדפירשנו בסבא, השלישית הם אותם שאביהן מכוון אל קדושת קונם שאז מביאים נפש טהורה בני קיימא בני חיים בני קדושה ואין לה לאותה רשעה בהם שליטה כלל לא בנפש ולא בגוף מכך רגל ועד ראש (אור יקר).

³³¹⁷ באהלך (דפ"ו).

³³¹⁸ פי' אלו הי' מסטרא דמסאבא לא היו המלאכים נטלין הווא רוחא מניה אלא ודאי שקידשו עצמם א"כ אמאי שלטא לקבלא להו ה"ל למלאכי השרת לשמור הילד שלא ימות כמ"ש לעיל וז"ש הזהר "הא לא בסטרא דמסאבא אשתכחו אמאי שלטא" וכו' ותיירץ "הכא האי" וכו' וכפי זה ג' חילוקים יש מי שמקדש עצמו בשעת תשמיש אין הוולד מתיירא משום דבר רע ומי שמחשב בדבר של טומאה גם הרוח של הוולד תופסת אותו הס"א, ומי שלא חשיב לא קדושה ולא טומאה ס"א שולטת להורגו אבל מזדווגים התלת רוחין הנז' ומטלין הווא רוחא מינא (מ"מ).

³³¹⁹ הנה שתלה אל ענין זה היותו חושב אל הצורה החצונית שעלה אל דמיונו בחלומו שאז ממש מכוון לבא על החצונית, ולא גרע [מ]מחשב לבא על אשה אחרת ובא על אשתו שאלו הם נקראים בני תמורה כדפירשו רז"ל, אבל אם נתעורר וכוון למלאות תאוותו במותר לו והעביר המחשבה הרעה קודם מלבו מכל וכל לא נראה שיהיה בו הענין הזה, ועם כל זה אם יתעכב מעט עד שיהיה פונה מלבו כל מחשב מכל וכל ויהיה המעורר התאוה המותרת לו ולא החצונית יפה ויפה, כי אחד שפועל ההולדה ביצר הרע מוטב שלא תהיה גם כן ההתעוררות על ידי מחשבה רעה אלא אשתו (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

האיש פגום באותו זמן.	וכדין ההוא בר נש פגים בההוא זמנא:
אשריהם הצדיקים שמתקדשים בקדושת המלך, עליהם כתוב "והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו וגו'", את הדברים הללו גילה שלמה המלך בספרו של אשמדאי המלך. ומצאנו בו אלף וארבע מאות וחמשה מיני טומאה שנטמאים בהם בני אדם.	זכאין אינון צדיקיא דמתקדשי בקדושא דמלכא עלייהו כתיב (ישעיה סו כג) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו וגו' מלין אלין גלי שלמה מלכא בספרא דאשמדאי מלכא ואשכחנא ביה ³³²⁰ אלף וארבע מאה וחמשין ³³²¹ זיני מסאבותא ³³²² דמסתאבי בהו בני נשא:
אשמדאי גילה את זה למלך שלמה, אוי להם לבני אדם שכולם אטומים וסתומי עיניים ולא יודעים ולא שומעים ולא משגיחים איך הם עומדים בעולם.	דגלי דא אשמדאי לשלמה מלכא ווי להו לבני נשא דכלהו אטימין וסתימין עיינין ולא ידעין ולא שמעין ולא משגיחין היך קיימין בעלמא:
והנה עצה ורפואה לפניהם ואינם מסתכלים, שהרי אין אנשים יכולים להנצל אלא בעצה של התורה, שנאמר "כי יהיה בך איש אשר לא טהור מקרה לילה", אשר לא יהיה טהור דווקא, מקרה לילה דווקא. והרי בארנו את הדברים בעצת התורה הקדושה, שכך כתוב בתורה הקדושה, "והתקדשתם והייתם קדשים כי אני ה' אלהיכם".	והא עיטא ואסוותא קמיייהו ולא מסתכלין דהא לא יכלין בני נשא לאשתובא אלא בעיטא דאורייתא דכתיב (דברים כג יא) כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה אשר לא יהיה טהור דייקא מקרה לילה דייקא והא אוקימנא מלי בעיטא דאורייתא קדישא דהכי כתיב באורייתא קדישא (ויקרא כ ז) והתקדשתם והייתם קדושים כי (קדוש) אני יי' אלהיכם:
למדנו אחר שהסתלקו קין והבל, חזר אדם לאשתו והתלבש ברוח אחרת, והוליד את שת, מכאן התייחסו דורות הצדיקים בעולם. והגדיל הקדוש ברוך הוא את החסד בעולם, ולכל אחד נולדה עמו נקבה שיתיישב העולם כדוגמא שלמעלה, והרי פרשוה החברים בסתם משנה, שנאמר "ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וגו' חסד הוא", חסד הוא ודאי.	תאנא בתר דאסתלקו קין והבל אתהדר אדם לאנתתיה ואתלבש ברוחא אחרא ואוליד לשת מכאן אתייחסו דרי דצדיקיא בעלמא ואסגי קב"ה חסד בעלמא ובכל חד אתילידת נוקבא עמיה לאתישבא עלמא כגוונא דלעילא ³³²³ והא אוקמוה וחברייאן בסתימאה דמתני' דכתיב (ויקרא כ יז) ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וגו' חסד הוא חסד הוא ודאי:

³³²⁰ עט ע"א (הערת הזהר).

³³²¹ ה' פעמים מנצפ"ך עם ה' כוללים (רח"ו), ועיין בדף ע"ג ע"א (מ"מ).

³³²² הוא סוד הגבורות שהן כמנין זה כמ"ש בא"ר (קלז ע"ב) דנפקין מגו בוצינא, קוץ העליון של אלף בסוד את"ה, ה"פ אפ"ר (יהל אור).

³³²³ פי' כמו שנתמלא מ' יצאה עם זעיר כן למטה זוגתו איתילידת עיניה ונושא אותה ואיש אשר יקח את אחותו חסד הוא וכו' ז"ל הרב בס"הכ בדרוש ר"ה ואמנם ענין הנסירה הוא כי הלא כשנדבקו הדינים יחד הנה כדי להחזרם פנים בפנים היה צריך להמשיך כל הדינים בנקבה כדי שתוכל להפרד מן הזכר וכל אותם הדינים שבאחריו כולם ננסרו וינתנו לה והוא נשאר בסוד החסד והיא בסוד דינים וכו', ונחזור אל הענין כי הלא כדי לדחות אותם הדינים שבאחורי הזכר ליתנם אל הנקבה, זה נעשה בכח החסד עליון של הבינה וז"ס ואיש אשר יקח את אחותו חסד הוא, ובזוהר בפ' אחרי מות דף ע"ו ע"ב פי' כי ע"י החסד איתפרשו גזעין שה"ס האחורים שלהם ואז לקחה לאש', ופי' הדבר כי הלא ידענו כי אע"פ שהאדם ישן עכ"ל נשמתו מושבת לו איש וחסד מלמעלה אל אותו הכח קיסטא דחיותא הנשאר בגופו והנה אעפ"י שעתה הזעיר נרדם בשעה עפ"י נשמתו מושבת אליו מסוד החסד של הבינה ונתפשט בכולו ואז הדינים שבאחוריו היו נדמים מאיליה' ונדבקים באחורי הנקבה וז"ש באידרא ובאתרה אשקיע רחמי וחסד, והענין כי הלא כאשר היה נמשך בו החסד היה נדחה הדין ונשאר החסד שקוע במקום הדין וז"ש ובאחרה אשקיע רחמי וחסד עכ"ל הרב בס"הכ וז"ל הרב בליקוטים כדרך שמונים החסדים בזעיר מן היסוד שבו עד כתר שבו להגדילו כן הבורות עולות בנוקבא מתתא לעילא עד הכתר שבה נה דינה עכ"ל, ובזה נבין לשון זה מ"ש ואיש אשר יקח את אחותו חסד הוא ר"ל מי גרם לזעיר שיזדווג במ' שהיא אחותו הוא ע"י החסד דאימא שעל ידו העתה הסירה (מ"מ).

ובתר דשאר חסד³³²⁴ גזעין ושרשין נפקין³³²⁵ מתחות לעילא³³²⁶ ואתפרשן ענפין³³²⁷ וקריב אתרחק³³²⁸ כדין ענפא אסני ואתי לאתחברא בזוגא חד באילנא (ו)האי בקדמיתא האי בסתימא דעלמא בגין דכתיב (תהלים פט ג) אמרתי עולם חסד יבנה אבל מכאן ולהלאה בני נשא דישתכחון ביה ונכרתו לעיני בני עמם (ויקרא כ יז):	ואחר ששרה החסד, יצאו גזעים ושרשים מתחת למעלה, ונפרדו הענפים והקרוב התרחק, אז גדל הענף ובא להתחבר בזוג אחד עם האילן זה בראשונה, וזה בסתר העולם, משום שנאמר "אמרתי עולם חסד יבנה", אבל מכאן ולהלאה אנשים שימצאו בו, ונכרתו לעיני בני עמם".
עז/ב	
תאנא ערות אחות אביך כמה דאתגליי בסתימא כתיב (הושע יד י) כי ישרים דרכי יי' וצדיקים ילכו בם וגו' זכאה חולקיהון דצדיקייא דידעי ארחוי דקב"ה ואזלין בהו ואשתמודען גבייהו זכאה חולקיהון:	למדנו ערות אחות אביך, כמו שנתגלה בסתום, כתוב "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם וגו'", אשרי חלקם של הצדיקים שיודעים דרכי הקדוש ברוך הוא והולכים בהם ונודעים אליהם אשרי חלקם.
תאנא אתעברת ה"א עלאה ברחימותא וחיבותא דלא מתפרש מנה יו"ד לעלמין (ו)אתעברת ואפיקת וא"ו לבתר קאים קמה וינקא ליה ודא [נ"א ודיין³³²⁹ ביה עלמא] וא"ו כד נפקא בת זוגו נפקת עמיה אתיאי חסד ואתער גביהו ופריש לון³³³⁰ ונפקו גזעין מתחות לעילא ואתפשטו ענפין ואסניאו ואתעבדת ה"א תתאה³³³¹ ואתרביאת [בענפהא] (באנפהא) לעילא לעילא עד דאזדווגת באילנא עלאה ואתחברו וא"ו עם ה"א:	למדנו התעברה ה' עליונה באהבה וחיבות, שאין נפרד ממנה יו"ד לעולמים, התעברה והוציאה וא"ו. אחר כך עמד לפניה והיניקה אותו, וזו (ודן בו העולם) הוא"ו כשיצאה בת זוגו יצאה עמו, בא החסד והתעורר אליו והפריד אותם ויצאו גזעים מתחת למעלה, והתפשטו ענפים והתרבו ונעשתה ה"א תחתונה, והתרבתה בענפיה למעלה למעלה, עד שהזדווגה באילן העליון, והתחברו וא"ו עם ה"א.
מאן גרים לון חסד הוא וחסדו הוא ודאי (ד)אתחבר לון כחדא יו"ד עם ה"א עלאה לא תליא³³³² חבורא דלהון³³³³ בחסד אלא במזלא תליא חבורא דלהון וחיבותא דלהון דלא³³³⁴	מי גרם להם, חסד הוא. חסד הוא ודאי, שחברם כאחד, יו"ד עם ה"א עליונה, אין תלוי חבורן בחסד, אלא חבורן תלוי במזל, וחיבותן שלא נפרדות לעולמים, יו"ד נקשרת לה"א, וה"א נקשרת לוא"ו, וא"ו

³³²⁴ פי' של קוין בדף זה ע"ב אמר אתא חסד ופריש לון, דהיינו שע"י חסד דאימא היתה הנסירה (מ"מ).

³³²⁵ חו"ג שהן הגזע של האילן (יהל אור). נפקן (דפ"ו).

³³²⁶ פי' הם הגבורות שהיו באחורי ז'ין שלקחתם המ' לבדה ועלו מן היסוד שבה עד הכתר שבה להגדילה כמ"ש בשם הרב (מ"מ).

³³²⁷ שהיו בכותל א' וכמ"ש בא"ר קמב ע"ב. ואמר "כדין ענפא אסני". וזהו סוד מוסף (אולי צ"ל יוסף. המסדר) דנפק בתוספתא. ולכן נקרא איש חסד, דאתגליא אבר כו' (יהל אור).

³³²⁸ זה תבין ממ"ש במ"א כי הה"ג ירדו עד היסוד דז"א ומשם חזרו לעלות מתתא לעילא באור חוזר עד החזה דז"א שהוא תחלת הגילוי ששם מסתיים יסוד דאימא לכן אינם יכולין לעלות אלא עד שם ומשם נתפשטו לאחור והגדילו את נקודת המלכו' ואתפשטו בדויעין ורגלין ושאר איבריה (זהר הרקיע).

³³²⁹ ודאין (דפ"ק).

³³³⁰ עי' ע"ח שער הנסירה פרק א'.

³³³¹ ע"ש הה"ג המגדלים אותה ובזה תבין למה המלכות היא דין שהיא בסוד אור חוזר שאינו יכול להתפשט ותחלה נעשה שם פרצוף קטן ואח"כ אתרביאת לעילא עד ג"ר דז"א ואז היתה שוה אליו עד דאיזדווגת באילנא עילאה שהוא ז"א והנה החסד שהם הה"ח הם דוחין את הה"ג לחוץ ומפרידם בסוד נסירה ועל ידי כך חוזרת פ"ב וזה שכתוב (ויקרא כ יז) כי חסד הוא (זהר הרקיע).

³³³² תליא (דפ"ו).

³³³³ פי' שא"ו והזוודים ע"י מזלא דאריך שאבא מקבל ממזל הח' ואימא ממזל הי"ג כנודע (מ"מ).

³³³⁴ סא ע"ב (הערת הזהר).

מתפרשן לעלמין יו"ד אתקשר בה"א וה"א אתקשר בוא"ו וא"ו אתקשר בה"א וה"א אתקשר בכלא וכלא חד קישורא הוא וחד מלה לא אתפרשו דא מן דא לעלמין כביכול מאן דגרים פרודא כאילו חר(ו)ב עלמא ואקרי ערייתא דכלא:	נקשרת בה"א, וה"א נקשרת בכל, והכל הוא קשר אחד, ודבר אחד, לא נפרדות זו מזו לעולמים. כביכול מי שגורם את הפרוד, כאלו החריב עולם ונקרא ערות הכל.
ולזמנא דאתי זמין קב"ה לאתבא שכינתא לאתרהא ולאשתכחא כלל בזווגא חד דכתיב (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יי' אחד וגו' 3335 ואי תימא השתא לאו הוא אחד 3336 לא דהא והשתא חייבי עלמא גרמו דלא אשתכח 3337 חד דהא מטרוניתא אתרחקת מן מלכא ולא משתכחי בזווגא 3338:	ולעתיד לבא, עתיד הקדוש ברוך הוא להשיב שכינה למקומה, ושימצא הכל בזווג אחד, שנאמר "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד וגו'". ואם תאמר עכשיו אינו אחד. לא, שהרי עכשיו הרשעים של העולם גרמו שלא ימצא אחד, שהרי המלכה התרחקה מן המלך ולא נמצאים בזווג.
אימא עלאה אתרחקת מן מלכא 3339 ולא ינקא 3340 ליה בגין דמלכא בלא מטרוניתא לא מתעטר בעטרי ועמה (דאימא) כמה בקדמיתא כד אתחבר 3341 במטרוניתא דעטרת ליה בכמה עטרי 3342 בכמה זהירין 3343 בעטראן 3344 קדישין 3345	האם העליונה התרחקה מהמלך ולא מיניקה אותו, כי מלך בלי מלכה לא מתעטר בעטרותיו עמה (של האם) כמו בראשונה, כשהתחבר עם המלכה שעטרה אותו בכמה עטרות, בכמה זהירים, בעטרות קדושות עליונות, שנאמר "צאינה וראינה בנות ציון

3335 פי' שיתייחדו ז'ין והזדווגו ה' הוא זעיר ושמו הוא מ' (מ"מ), ומ"ש (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, ומשמע מזה שהוא רק לעתיד ולא עתה ח'ו, וכמ"ש בפסחים (דף נ ע"א) אטו האידנא לאו אחד הוא כו' ע"ש. אך בזוה"ק תרומה (דף קלד ע"א) מבואר שם כי הכוונה הוא כי עתה כל זמן שמתקיים הסטרא אחרא בעולם, הנה נמשך ונעשה כל יחודו ית"ש רק בהסתר ובהעלם גדול, אבל לעתיד יתגלה, ויתגלה אז גם על כל הזמן של עתה איך שהוא הכל רק ממנו לבדו ומרצונו ית"ש, ואיך שהוא הכל רק בכוונה עמוקה ממנו על התיקון האחרון. ונמצא כי כל הב' יחודים הללו הנה הם מתקיימים באמת בהסתר ובהעלם גם עתה, אלא שלעתיד יתגלה, וכמו שמבואר כ"ז בזוה"ק תרומה קלד ע"א הנז' ע"ש. וכן הוא עומק הכוונה בגמרא פסחים שם והבן. וע' עוד בזוה"ק (אחרי מות דף עז ע"ב) וכן אמרו כ"ז ג"כ בזוה"ק ואתחנן (דף רסד ע"א) שמע ישראל יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד דא איהו יחודא חד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד דא יחודא אחרא, למהוי שמיה רזא חד, ורזא דא יהו"ה הוא האלה"ם, דא כתיב כד אינן ביחודא חד (ר"ל כשהב' יחודים הנזכרים נעשים אחד) (ביאורים ח"א מב ע"ד).

3336 כלומר האין אפשר שבשם יהו"ה שהוא מורה י' חכמה ה' בינה ו' שית ספירן ה' מלכות יתייחס בו הפירוד, בשלמא בשמו אחד דהיינו במלכות יצדק אמנם בשם הנעלם עצמו קשה, לזה תירץ ואמר שהשם בערכו אין פירוד בו חס ושלום כאומרו אני יהו"ה הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן (אור יקר).

3337 כלומר הוא בעצמו אין בו פירוד אמנם אינו נמצא אלינו בייחוד אלא בפירוד, ובערך מה שנתגלה אלינו הוא הפירוד הזה הנזכר, ופירש דרך הפירוד האין היה ממטה למעלה מתפעל והולך, ראשונה "דהא מטרוניתא אתרחקת מן מלכא" דהיינו אומרו ושמו אחד אור חוזר מהמלכות ולמעלה עד כל המדרגות אינו, וכיון שזה אינו גם ו' בה' אינו, שאין ו' בה' שבשם יהו"ה אור ישר אלא על ידי אור חוזר מה' אחרונה למעלה וזהו שאמר מטרוניתא אתרחקת מן מלכא בערך המלכות המשלחת סעיפיה פוריה וענפיה בסוד אור חוזר (אור יקר).

3338 בסוד ו' בה' באור ישר וכן קשר ה' בו' אינו, וזהו שאמר "אימא עילאה" דהיינו ה' ראשונה (אור יקר).
3339 דהיינו ו' והרי פירוד שני בין ה' לו' שבשם יהו"ה, ואיך צריך לומר קשר ועיטור אל הזווג אלא אפילו יניקת אם לבן אין לו (אור יקר).

3340 שני עניינים, וכאן פירש כי פגם זה אינו אל הבינה אלא אל התפארת וזהו שאמר שיהיה הענין הזה החלטי כפירוד ה' אחרונה מן ו' אלא קצת (אור יקר).

3341 והפירוד בהדרגת אור חוזר נפרד מכל וכל, אור ישר ה' אחרונה נפרדה מן ה' עילאה קצת (אור יקר).
3342 נל"ע דהם המקיפים דקטנות ובכללם הפנימיים (מ"מ).

3343 הם הם מציאות אורות נעלמים הזוהרים ומזהירים, ואמר בכמה מפני שסוד הדעת בעל שש קצוות וגווניו גוונים ואורות משתנים מתבחנים משש אל שש עד כמה, והם שלשה בחינות (אור יקר). הם מוחין דגדלות (מ"מ).

3344 מצד הבינה (אור יקר).

3345 מצד החכמה (אור יקר).

עלאין³³⁴⁶ דכתיב (שיה"ש ג יא) צאינה וראינה בנות ציון³³⁴⁷ במלך שלמה³³⁴⁸ וגו' דאזדווג במטרוניתא כדין עטרא ליה אימא עלאה כדקא יאות:	במלך שלמה וגו', שהזדווג עם המלכה, אז עטרה אותו האם העליונה כראוי.
והשתא דלא אשתכח מלכא במטרוניתא כדין אימא עלאה נטלת כתרוא ונ"א עטראו ומנעת מניה מבויעי דנחלין ולא אשתכח בקישורא חד כביכול לא אשתכח חד ובזמנא דתיתוב מטרוניתא לאתר היכלה³³⁴⁹ ומלכא יזדווג עמה בזווגא חד כדין יתחבר כלא כחדא בלא פרודא ועל דא כתיב (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד³³⁵⁰:	וכעת שאין נמצא המלך עם המלכה, אזי האם העליונה נוטלת את כתר (עטרתה) ומונעת ממנו את מעיינות הנחלים, ולא נמצא בקשר אחד, כביכול אינו נמצא יחד, ובזמן שתשוב המלכה למקום היכלה, והמלך יזדווג עמה בזווג אחד, אז יתחבר הכל כאחד בלי פרוד, ועל זה כתוב "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".
ביום ההוא בזמנא³³⁵¹ דיתוב מטרוניתא להיכליה³³⁵² כדין כלא אשתכח חד בלא פרודא וכדין ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט וגו' דתניא אר"ש לא תיעול מטרוניתא בחדוותא בהיכליה עד דיתדן מלכותא דעשו ותיסב מניה נוקמין דגרמא כל האי לבתר תזדווג במלכא ויהא חדו שלים הה"ד (עובדיה א כא) ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו בקדמיתא ולבתר והיתה ליי' המלוכה מאן מלוכה דא מטרוניתא הה"ד (שם) והיתה ליי' המלוכה ולבתר דזדווגן כחדא מה כתיב (זכריה יד ט) והיה יי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד³³⁵³:	ביום ההוא, בזמן שתשוב המלכה להיכל, אז הכל ימצא אחד בלי פרוד, ואז ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט וגו', שלמדנו אמר רבי שמעון, לא תכנס המלכה בשמחה להיכלו עד שתדון מלכות עשו ותקח ממנו נקמות שגרמה כל זה, אחר כך תזדווג עם המלך, ותהיה שמחה שלימה, זהו שנאמר "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו" בראשונה, ואחר כך "והיתה לה' המלוכה". מי המלוכה, זו המלכה, זהו שנאמר והיתה לה' המלוכה. ואחר שיזדווגו כאחד, מה כתוב "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".
ערות אחי אביך לא תגלה (ויקרא יח יד) תאני רבי יהודה דא ישראל לתתא³³⁵⁴ ואחות אמך דא ירושלם דלתתא³³⁵⁵ דבחובין אלין יגלון ישראל ביני עממיא ויתחריב ירושלם לתתא וע"ד תנינן רחימותא דקודשא בריך הוא דקרא לישראל אחים שנאמר (תהלים קכב ח) למען אחי ורעי אדברה נא וגו', ובארנו הדברים, ושם "בת בנה ובת בתה", ואף על גב שהם בנגלה	"ערות אחי אביך לא תגלה", שנה רבי יהודה, זהו ישראל למטה. ואחות אמך, זו ירושלים שלמטה. בחטאים הללו יגלו ישראל לבין העמים ותחרב ירושלים למטה, ועל זה שנינו, אהבת הקדוש ברוך הוא שקרא לישראל אחים, שנאמר "למען אחי ורעי אדברה נא וגו'", ובארנו הדברים, ושם "בת בנה ובת בתה", ואף על גב שהם בנגלה

³³⁴⁶ מצד הכתר וכן בדין כי בבינה עטרת תפארת, ובחכמה הקדש, ובכתר עליון על כל (אור יקר). הענין כי התפארת הוא סוד וא"ו בסוד הדעת מתעלה עד הכתר, ואין ספק שאצילותו דרך החכמה והבינה ולכך לו מציאות בכתר ובחכמה ובינה, ובהיותו מתעטר הוא מתעטר ממציות אלו, והנה הוא מתעטר בחכמה במציאות החסד שבה ובתוכו סוד הדעת, ומבינה במציאות הגבורה שבה ובתוכה סוד הדעת, ועצם הכתר מהעלמו מתפשט אליו הדעת הנעלם ואוחז בשתי בחינות משתי צדדיו הימין והשמאל והתפארת מתעטר באלו וזהו שאמר "זהרין דעטרין קדישון עילאין" (אור יקר). הם מקיפים דגדלות (מ"מ).

³³⁴⁷ סא ע"ב שמות פד ע"א (הערת הזהר).

³³⁴⁸ תפארת, "שהשלום" יסוד "שלר" (אור יקר).

³³⁴⁹ היכלא (דפ"ו).

³³⁵⁰ ס"ת דוד (רח"ו במ"מ).

³³⁵¹ קעא (הערת הזהר).

³³⁵² להיכלא (דפ"ו).

³³⁵³ ס"ת דוד (רח"ו).

³³⁵⁴ פ' שהם אח לזעיר הנק' אביך ומצוה לכל אחד מישראל שלא יגרום על ידי עונו גלות ישראל (מ"מ).

³³⁵⁵ פירוש ירושלים היא אחות המלכות הנקרא אמך (מ"מ).

³³⁵⁶ מקומו בדף עח ע"ב ונמחק מכאן (רח"ו).

ובנסתר, וכן אחריו, שהרי העולם צריך להם והם ישוב העולם, כמו שנאמר "רעך ורע אביך", וזה סוד הדבר שאמר רבי שמעון אמר רבי יהודה, אם אחי למה רעי, ואם רעי למה אחי.	בנה ובת בתה ³³⁵⁸ (ואע"ג דאינון באתגלייא ובאתכסיא וכאן ³³⁵⁹ בתריה דהא עלמא אצטריך לון ואינון ישובא דעלמא כמה דאוקימנא ³³⁶⁰ (משלי כז י) רעך ורע אביך) והאי רזא דמלה דאר"ש א"ר יהודה אי אחי למה רעי ואי רעי למה אחי:
אלא למדנו, אותו דבר שלא סר לעולמים נקרא רע, כמו שנאמר "רעך ורע אביך אל תעזוב", וזהו סוד הדבר שאמר רבי שמעון, האם העליונה נקראת רעיה, כי לא זזה אהבת האב ממנה	אלא תאנא ההיא מלה דלא אתעדי לעלמין אקרי רע כד"א (משלי כז י) רעך ורע אביך אל תעזוב והאי רזא דמלה דאר"ש אימא עלאה רעיא אקרי בגין דלא [א]תעדי ³³⁶¹ רחימותא דאבא מנה
לעולמים. והאם התחתונה נקראת כלה ונקראת אחות, כמו שבארנו אחות לנו קטנה.	עח/א לעלמין ואימא תתאה כלה אקרי ואקרי אחות כמה דאוקימנא אחות לנו קטנה:
והיינו סתם משנה שלנו, שנאמר כאן "ערו את אחותך בת אביך או בת אמך", כיון שאמר בת אביך מה זה או בת אמך, אלא אם היא נמצאת מצד האב נקראת חכמה, ואם מצד האם נקראת בינה.	והיינו סתם מתניתא דילן דכתיב הכא (ויקרא יח ט) ערות אחותך בת אביך או בת אמך כיון דאמר בת אביך מאי או בת אמך אלא אי מסטרא דאבא אשתכחת חכמה אתקרי ואי מסטרא דאימא בינה אתקרי:
ועל כל פנים בין כך ובין כך היא נמצאת מהאב והאם, שהרי יו"ד אינה סרה מה לעולמים, וזהו סוד הדבר, "מולדת בית" מצד האב, "או מולדת חוץ" מצד האם.	ועכ"פ בין האי ובין האי מאימא ואבא אשתכחת דהא יו"ד לא [א]תעדי מן ה' לעלמין ודא הוא רזא דמלה (שם) מולדת בית מסטרא דאבא או מולדת חוץ מסטרא דאימא:
רבי אבא אמר "בחכמה יבנה בית", מי הבית שנבנה בחכמה, הוי אומר זה הנהר שיוצא מעדן, לכן מולדת בית או מולדת חוץ כשיצאה מו', כמו שנאמר "עצם מעצמי ובשר מבשרי", ונאמר "ויקח אחת מצלעותיו", וזהו מולדת חוץ, ממקום של זעיר אנפין.	ר' אבא אמר (משלי כד ג) בחכמה יבנה בית מאן הוא בית דאתבני בחכמה הוי אימא דא נהר ³³⁶² דנפיק מעדן בגיני כך מולדת בית או מולדת חוץ כד נפקת מן וי ³³⁶³ כמה דכתיב (בראשית ב כג) עצם מעצמי ובשר מבשרי וכתיב (שם כא) ויקח אחת מצלעותיו ודא הוא מולדת חוץ מאתר דזעיר אנפין:
נמצא כמו שנתבאר, ועל זה אמר רבי יהודה, ישראל נקראים אחים לקדוש ברוך הוא, שלא סרה אהבתם לעולמים, ירושלים שלמטה נקראת אחות אמך, כמו שנאמר	אשתכח כמה דאתמר וע"ד א"ר יהודה ישראל אחין אקרין לקב"ה דלא אעדי רחימותא דילהון לעלמין ירושלם דלתתא אחות אמך אתקרי כמה

³³⁵⁷ (ס"א מילי תמן) (נוסף בדפ"ו).

³³⁵⁸ ואוקימנא מלין ותמן בת בנה ובת בתה (מוסגר בדפ"ו).

³³⁵⁹ וכן (דפ"ק).

³³⁶⁰ דכתיב (דפ"ק).

³³⁶¹ סא ע"ב (הערת הזהר).

³³⁶² פי' בינה הנק' בית נבנית ע"י אבא הנקרא חכמה (מ"מ).

³³⁶³ ר"ל שהזעיר נק' חוץ ממ"ש הזהר חכמות בחוץ תרונה ושיעור הכתוב ערות אחותך שהיא מ' בת אביך שהוא אבא לפי שאבא יסד ברתא, או בת אמך היא בת הבינה שבבינה הוא ע"י אימא כנודע מולדת בית היינו שהכתוב מפרש בת אמך שאמרנו היינו מולדת בית, שאימא הנק' בית ילדתה או מולדת חוץ שפעמים נתקנת ע"י זעיר הנק' חוץ וזה כפי' ר' אבא, אבל לת"ק מש"ה מולדת בית או מולדת חוץ מזה הכתוב נפרש מ"ש ברישא בת אביך או בת אמך ואמר דהיינו מולדת בית שיצאה מאבא הנק' בית, או מאימא הנק' חוץ לפי שהיא נגלית יותר מאבא בגין דאזדווג בה מלכא משית סטרינ וכו' ושיעור הכתוב ירושלים הבנויה שהיא ירושלים של מטה כעיר שהיא מ' שנתחברו בה ו"ק דזעיר יחדיו ע"י היסוד שכולם משפיעים ביסוד והיסוד משפיע בה (מ"מ).

דכתיב (תהלים קכב ג) ירושלם הבנויה כעיר שחבורה לה יחדו וגו' מאי שחבורה לה יחדו בגין [דאזדווג] (דיוזדווג) בה מלכא משית סטרינ בכל סטרי מלכא בדרגא דצדיק וכל כתרי מלכא כלילן ביה והיינו שחבורה לה יחדו:	"ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדו וגו'", מה זה שחבורה לה יחדו, כדי שיזדווג עמה המלך מששה צדדים בכל צדדי המלך בדרגת הצדיק, וכל כתרי המלך כלולים בו, והיינו שחבורה לה יחדו.
ר' יצחק אמר ששם עלו שבטים שבטי יה (שם) (ד) מאן שבטים אלין תריסר תחומין³³⁶⁴ דמתפרשן מההוא אילנא רבא³³⁶⁵ ותקיף ודאחסין לון (דאתחסנון) מסטרא דאבא ואימא הה"ד שבטי יה משפר סהדותא³³⁶⁶ דאסהיד [ברא] (ביה) קדישא ונ"א³³⁶⁷ דאסהיד או"א בברא קדישא דכתיב שבטי יה עדות לישראל:	רבי יצחק אמר, "ששם עלו שבטים שבטי יה". מי השבטים, אלו שנים עשר תחומים שנפרדים מאותו אילן גדול וחזק שירש אותם מצד האב והאם, זהו שנאמר שבטי יה, מיופי העדות שמעיד הבן הקדוש (שמעיד אבא ואמא בבן הקדוש), שנאמר שבטי יה עדות לישראל.
ואינון נהרין עמיקין דנגדין ואתמשכן מן יה [וכלא] (וכ"כ למה) להודות לשם יי³³⁶⁸ (בג"כ³³⁶⁹) [כי] שמה ישבו³³⁷⁰ כסאות למשפט כסאות לבית דוד (תהלים קכב ה) לאחסנא מלכותא קדישא הוא ובנוי לדרי דרין ודא היא שירתא דאמר דוד על מלכו עלאה קדישא:	והם נהרות עמוקים, ששופעים ונמשכים מן י"ה, והכל (וכל כך למה) "להודות לשם ה'". (ולכן) "כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד", לרשת את המלכות הקדושה, הוא ובנוי לדורי דורות, וזוהי השירה שאמר דוד על המלכות העליונה הקדושה.
ר' חזקיה אמר כלא ברוא עלאה הוא לאחזאה דמאן דפגים לתתא פגים לעילא וערות כלתך לא תגלה (ויקרא יח טו) דתנינן עונתן של ת"ח משבת לשבת בגין דידעין רזא דמלה ויכוונון לבא וישתכח רעותהון שלים ובנין דאולידו אקרון בנין דמלכא:	רבי חזקיה אמר הכל בסוד עליון, הוא להראות שמי שפוגם למטה פוגם למעלה. "ערות כלתך לא תגלה", ששינוי עונתן של תלמידי חכמים משבת לשבת, מכיון שיודעים את סוד הדבר ויכווננו את הלב וימצא רצונם שלם, והבנים שמולידים נקראים הבנים של המלך.
ואי אילין פגימו מלה לתתא כביכול פג(י)מין אינון בכלה דלעילא כדין כתיב ערות כלתך לא תגלה דא בגין אינון [ד]ידעין אורחין דאורייתא³³⁷¹ שאר עמא ההוא דאתגליא כלתך ממש ובחובא דא שכינתא אסתלקת מבינייהו:	ואם אלה פוגמים דבר למטה, כביכול הם פוגמים בכלה שלמעלה, ואז נאמר ערות כלתך לא תגלה, זה בשביל אלו שיודעים את דרכי התורה, שאר העם אותו שבנגלה כלתך ממש, ובחטא הזה השכינה מסתלקת מביניהם.

³³⁶⁴ פי' י"ב צירופי הוי"ה או י"ב גבולי אלכסון שבזעיר ששרשם מא"ו (מ"מ).

³³⁶⁵ הנה כבר ידעת התלבשות אבא תוך אימא ואימ' תוך ז"א ואין התלבשו' זה אלא בסוד ו"ק ו' סטרינ דלהון כי ג"ר דא"ו אינם מתלבשין והנה ו' סטרינ דילהון הם י"ב שבטים וז"ש (שמות כח י) ששה משמותם על אבן א' וגו' ולהיותם מסוד ו"ק הנק' ו' לכן נק' שבטים כי אות ו' דומה לשבט ומטה והכל א' הוא וז"ס י"ב תחומין וי"ב גבולי אלכסון דההוא אילנא (זהר הרקיע).

³³⁶⁶ פי' מעדות היתה שהעיד זעיר דהיינו כמ"ש אידרא ואסהיד בא"ו גווי דאנפי ור"ל כל הרואה פני זעיר מאירים ידע שיש לזעיר מוחין מא"ו, ושיעור הכתוב ששם עלו שבטים שהם י"ב הנזכרים והם שבטי יה וי"ה הנז' הם עדות לישראל שהזעיר מעיד מדות יפה שיש לו מוחין מא"ו הנק' י"ה (מ"מ). כי העדות באנפין, שהוא דאבוה ואמיה, חו"ג ותרין דא"ו (ה"ה) הן י"ב. וזהו שבטי י"ה. ואמר משפר. דאינו נאה כ"א בשתייהן, כמ"ש דודי צח ואדום, וכמ"ש צחו מחלב אדמו כו'. וכמ"ש במרכבה (ז"ח יתרו לג ע"ב [לט ע"ב]) ע"כ ל"ל חיזו בשפירו כו' (יהל אור).

³³⁶⁷ רצה (הערת הזהר)

³³⁶⁸ רצה (הערת הזהר). פי' שנמשכים מא"ו לזעיר ומזעיר למ' הנק' שם ה' (מ"מ).

³³⁶⁹ ובג"כ (דפ"ו).

³³⁷⁰ פי' כי שמה במ' ישבו כסאות וכו' שדוד וזרעו ירשו המ' מכח שנדבקו במדת המ' (מ"מ).

³³⁷¹ פי' בעלי הסוד מפרשים ערות כלתך היא המ' הנק' כלה אבל המון העם ההיא דאתגלייא כלתך ממש (מ"מ).

למדנו נחקק השם הקדוש בצדדים ידועים, באותיות רשומות של עשרים ושתים " בא', א' ב', " בב', ב' ב', " בא', ה' בג', יו"ד בה"א, יו"ד בגימ"ל, ה"א ביו"ד, גימ"ל בה"א, ה"א בדל"ת.	תאנא אתגליף שמא קדישא³³⁷² בסטרין ידיע(י)ן באתוון רשימין דעשרין ותרין* " בא' א' ב' " בב' ב' ב' " בא' ה' בג' יו"ד בה"א יו"ד בגימ"ל ה"א ביו"ד גימ"ל בה"א ה"א בדל"ת:
" בא', א' ב', " בב', ב' ב', " בא', ב' בה', ו' בג', " בה', " בג', ה' ב', ג' בה', ה' בד'.	*ס"א " בא' א' ב' " בב' ב' ב' " בא' ב' בה' ו' בג' " בה' " בג' ה' ב' ג' בה' ה' בד'³³⁷³.
כולן נחקקות ביו"ד, יו"ד מעלה אותן, ה"א כלולה ביו"ד, ממנו יוצאת, אז מעטרים את האבות, נפתחת ה"א בנחלים שלה, ומעטרת את ראש הו', ששם שרויים האבות.	כלהו מתגלפי ביו"ד³³⁷⁴ יו"ד סליק לון ה"א כליל ביו"ד³³⁷⁵ מניה נפקת כדין מ(ת)עטרין לאבהן³³⁷⁶ אתפתחת ה"א בנחלוי³³⁷⁷ ואעטר לרישא דו'³³⁷⁸ דתמן שריין אבהן³³⁷⁹:
ו' כוללת שש אותיות, ואת כולם כוללת יו"ד, " נחקקת בחיקוקתיה, ועולה להתעטר בשתיים עשרה אותיות אחרות, ממנו יוצאות עשר אמירות בחקיקות שלו, וכולם שבילים של הדרך העליונה (של דרכי התורה) הנכבדה מהכל, אזי ה"א אחרת נכללת מכלם, חקוקה מצד מתוח (מתייחדת) טמיר להוליד למטה, נחקקו (נחלקו) כולם בארבעים ושתים אותיות, ואת כולם פרשנו במשנתנו, וכולם עולים לראש המלך.	ו' כליל שית אתוון³³⁸⁰ וכלהו כליל יו"ד " אתגליף בגלופי וסליק לאתעטרא בתריסר אתוון³³⁸¹ אחרנין מניה נפקן³³⁸² עשר אמירן בגלופי וכלהו שבילין דאורחא עלאה³³⁸³ (ס"א דאורחין דאורייתא) יקרא דכלא כדין ה"א אחרא³³⁸⁴ אתכלילת מן כלהו גליפא מסטרא מתיחא³³⁸⁵ (ס"א מתייחדא) (טמירא) (תדירא) לאולדא לתתא אתגליפו (ס"א אתפליגו) כלהו בארבעין ותרין אתוון³³⁸⁶ וכלהו [פרישאן] [פרישאן] (פרישא) במתניתא דידן וכלהו סלקן³³⁸⁷ ברישא דמלכא:

3372 לא ידענו ענין צירוף אלו האותיות על נכון (מ"מ).

3373 אלו שני נוסחאות מצאנו בהעתקות אשר לפנינו (הערת הזהר).

3374 פִּי כֹלֶם נַחֲקִיקִים בִּי אָבֹא הִנֵּה יוֹד (מ"מ).

3375 בִּינָה כְּלוּלָה בַּחֲכָמָה (רַח"ו).

3376 תב"ד דז"א (בח"ו)

3377 נ' שער' בינה (רח"ו).

פ' הם בלי המוחין דזעיר שהם חג"ת שנעשו חב"ד (מ"מ).

הבן עתה ענין ג' אבות מהו הנה כבר ידעת סוד ב' עטרין דאחסינו ליה א"א שהם ה"ח וה"ג והם ב' כתפין דא"א הכולל כל קומת האצילות וב' כתפין דיליה נק' אברהם ויצחק ח"ו ואלו נגזזין בנה"י דאימא ביסוד דילה הנק' (משלי יח ל) נחל נובע מקור חכמה כי בתוכו נגזז יסוד דאבא הנק' נהר דכורא ונתפתחת ה' בנחלוי שהם ה"ח וה"ג שהם י' נחלין ומתפשטין בז"א כנודע ותחלת התפשטותם הוא (זהר הרקיע). ברישא דז"א שהוא דעת יעקב וז"ש דתמן שריין אבהן אברהם ויצחק שהם ח"ו והבן כי אברהם יצחק ויעקב כולם הם בז"א אך עיקר ז"א הוא יעקב. (זהר הרקיע). פי' שהמוחין שרויים שם והם נק' אבהן כנודע (מ"מ).

3380 פ"י זעיר כולל ו"ק (מ"מ).

3381 היינו י"ב אתוון הפשוטות שבת"ת (רח"ו).

3382 היינו אמ"ש בג"ד כפר"ת י"ס דז"א (רח"ו).

³³⁸³ פ' ל"ב נתיבות שבאבא ומלת ארחא הוה יסוד דאבא ששם הם ל"ב נתיבות, ואי גרסי' דאורייתא עילאה א"ש (מ"מ).

3384 נוק' (רת"ו).

3385 יסוד דז"א (רח"ו).

3386 כִּי בִשְׁתַּצְרֵף עֲשֶׂרֶה שְׁמוֹת הַמְּנוקְדוֹת עִם ט' נְקוּדוֹת וּכ"ב אֶתְנוֹן וְהַכּוֹלֵל יִהְיֶה מ"ב (רַח"ו).

בכ"ב דז"א ו'ג שמות ע"ב אותיות בחג"ת ושוש ע"ב תיבות במלכות (רח"ו). כשהאלב"ם מתחיל למפרע, הנה מתחיל אז האתב"ש ג"כ למפרע, כי קבלת הע"ב הוא מהשם מ"ב, שהמ"ב הרי הוא בהג"ר והשם ע"ב הוא בהר"ק (הקדו"ש סז ע"א).

שבע שבתות שלמות מתפרשות בשבעים אותיות, שבעים ושנים עלו, והן עלו באות ו' (יו"ד), רשומות בפרשת ויהי בשלח פרעה בפסוק ויסע ויבא ויט, כשהשכינה נוטלת ושבעה רשומים נרשמו בה, מתעלות שבע	שבע [שבתין] (שמהן) שלימין ³³⁸⁸ מתפרשין בשבעין אתון ³³⁸⁹ שבעין ותריין ³³⁹⁰ אסתלקו אסתלקו באת ³³⁹¹ ו ³³⁹² (ס"א יו"ד) רשימן בפרשת ויהי בשלח פרעה ³³⁹³ בקרא ויסע ויבא ויט כד נטלת שכינתא ושבעה רשימין אתרשימו ביה שבעה אסתלקו
ממנה במעשים רשומים. למדנו שהתעלו האותיות ברשומים ידועים ודרכים סתומות, פרט לצדיקי אמת עמודי העולם.	עח/ב
אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בא וראה אלו עשרים ושנים האותיות שחקוקות בתורה, כולן מתפרשות (מאלו) בעשר האמירות הללו, כל אמירה ואמירה מאותן העשר, שהן כתרי המלך, כולן חקוקות באותיות ידועות (אחרות), לכן השם הקדוש מתכסה באותיות אחרות, וכל אמירה מלוה לאמירה יותר עליונה את אותיותיה, משום	מניה ³³⁹⁴ בעובדין רשימין תאנא אסתלקו אתון ברשימין ידיען וארחין סתימין בר לזכאי קשומ סמכי עלמא:
אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בא וראה אלו עשרים ושנים האותיות שחקוקות בתורה, כולן מתפרשות (מאלו) בעשר האמירות הללו, כל אמירה ואמירה מאותן העשר, שהן כתרי המלך, כולן חקוקות באותיות ידועות (אחרות), לכן השם הקדוש מתכסה באותיות אחרות, וכל אמירה מלוה לאמירה יותר עליונה את אותיותיה, משום	אר"ש לר' אלעזר ת"ח ³³⁹⁵ הני עשרין ותריין אתון דגליפין באורייתא ³³⁹⁶ כלהו מתפרשין ³³⁹⁷ בהני ³³⁹⁸ י' אמירן כל אמירה ואמירה מאלין ³³⁹⁹ דאינון כתרי מלכא ³⁴⁰⁰ כלהו גליפין באתון ידיעין ³⁴⁰¹ [אחרנין ³⁴⁰²] (אחרן) בגיני כך שמא קדישא אתכסיא באתון אחרן ³⁴⁰³ וכל אמירה אויף ³⁴⁰⁴ לאמירה עלאה מנה ³⁴⁰⁵ אתווי בגין

³³⁸⁸ נראה הם ז' חלוקות שנחלק שם ע"ב כמ"ש בפרשת בהעלותך דף קנ"ח ע"א (מ"מ).
³³⁸⁹ פירוש הם ע' אתון דפ' ויס'ע ויב"א וי"ט שיש בהם ג' ע"ב אותיות, ושנים אינם מן החשבון כי עיקר
השם הם ע' (מ"מ).
³³⁹⁰ כי ה"ב שבראש מאירות בגוף שהוא ו"ק ונעשה ו' פעמים י"ב הם ע"ב (רח"ו).
³³⁹¹ ואסתלקו באות (דפ"ו).
³³⁹² פי' שמאירים לזעיר שהוא ו' דהוי"ה (מ"מ).
³³⁹³ היינו ויסע ויבא ויט (רח"ו במ"מ).
³³⁹⁴ כי הם ז' חלוקות שנחלק שם ע"ב כנזכר בפרש' בהעלותך דף קנא ע"א (רח"ו).
³³⁹⁵ עי' ע"ח טנת"א ו: ושם נאמר כי הא אוליפנא לן כל אינון אתון דרשימין וידעין בכל כתרא וכתרא.
ואנו לא זכינו בהן, אמנם ממוצא דבר נוכל להבינם מס"י ומזוהר שיר השירים כמ"ש בע"ה, ע"כ. ועי'
ביאורים ח"א עג ע"ד, כוונתו שאיננו יודעים איזה צרופי אותיות שייכים לכל מאמר ומאמר אשר בהם
נברא, אמנם חילוקי כ"ב האותיות שב"ס דז"א ומלכות עצמן, מבואר לקמן בשער פרקי הצלם פ"ו.
³³⁹⁶ הם אותיות האלפא ביתא א"ב ג"ד ה"ו ז"ח ט"י כ"ל מ"נ ס"ע פ"צ ק"ר ש"ת דגליפאן באורייתא
שנחקקו אותיות אלו בתורה שהם לפי האמת עולמות רוחניים ובאו חקוקים בתורה, ובסוד צרופם תתהווה
התורה, בהצטרף ששה אותיות מהם יעשה בראשית וכן שאר אותיות התורה (אור יקר).
³³⁹⁷ כלומר עם היות שאינם לפי חשבון שהם כ"ב י"א זוגות, וזוג לכל מאמר יותירו שנים, ושלושה לכל
מאמר יפחיתו שמונה כדי שיהיו שלשים, אין חשש כולוה "מתפרשאן" או "מתפשטן בהני עשר אמירן"
שהם עשר ספירות והאותיות נחלקות להם (אור יקר).
³³⁹⁸ (נ"א מאלין) (נוסף בדפ"ו).
³³⁹⁹ עשר (נוסף בדפ"ו). עשר - פי' כ"ב אותיות התורה הם המתחלקים בי"ס כל ספי' יש בה אותיות
ידועות לה (מ"מ).
³⁴⁰⁰ ירצה שכל עשר מאמדות הם עשר ספירות ממש, וכל ספירה וספירה מאלו הספירות (אור יקר).
³⁴⁰¹ שיש אותיות מאלו הכ"ב שהספירה תתלבש ותתבנה באותם האותיות, ונודע שהספירות הם השם
הקדוש, והשם הוא כאלו הוא עצמותו ממש פנימיותם, והאותיות ההם כאלו הם לבוש אל השם, בענין
שהספירות יקראו יהו"ה י' חכמה ה' בינה ו' שית ספירן ה' מלכות, ולזה שם זה יתלבש בכ"ב אותיות מן
הטעם עצמו כי השם הוא הספירות והספירות יתלבשו באותיות והשם תתלבש באותיות (אור יקר).
³⁴⁰² פי' הוי"ה מלוש באד"ני (מ"מ).
³⁴⁰³ דהיינו אותיות הכנויים ושמות שאינם נמחקים וכיוצא שהם אותיות שאינם מקודשות כאותיות השם
ממש מפני היות האותיות לבוש לשם עצמו (אור יקר). אחרנין (דפ"ו).
³⁴⁰⁴ הענין שהאותיות יתחלקו לעשר מאמדות הם עשר ספירות כזה י' קוצו לכתר וגוה החכמה והן א"ב,
נמצאו בחכמה יא"ב, ובבינה ג"ד, ובתפארת ו' ובשלושה אבות זח"ט, והם גם כן בשלושה מדות
התחתונות נצח הוד יסוד, ונשארו י"ב אותיות שיתחלקו כ"ל בחסד, מ"נ בגבורה, ס"ע בתפארת, פ"צ בנצח,
ק"ר בהוד, ש' ביסוד, ת' במלכות ובזה נשלמו סוד כ"ב אותיות בספירות, וכדי להשלים שם כל אחד ואחד
מהם כל אמירה (אור יקר).

שנכללות זו עם זו, ולכן את השם הקדוש חקקנו אותו באותיות אחרות, משום שהתכסו זו בזו וזו בזו, עד שכולן נקשרות כאחת, ומי שרוצה לדעת את צרופי השמות הקדושים, שידע את אותן האותיות הרשומות בכל כתר וכתר, ואז ידע ויתקיים בכל.	דאתכליל האי בהאי וע"ד שמא קדישא³⁴⁰⁶ גליפנא ליה באתון אחרנין³⁴⁰⁷ בגין דאתכסיין דא בדא ודא בדא עד דמתקשרין כלהו כחדא³⁴⁰⁸ ומאן דבעי למנדע צרופי שמהן קדישין³⁴⁰⁹ לנדע אינון אתון דרשימין בכל כתר וכתרא וכדין לנדע ויתקיים בכלא:
והרי חקקנו אותם בכל אותן האותיות שרשומות וידועות בכל כתר וכתר, מהספר העליון של שלמה, וכך עלה בדינו. והחברים חקקו אותם (ולחברים גלינו אותם) ויפה הוא, שהרי כל כתר וכתר מלווה לחברו את אותיותיו כמו שבארנו, ולפעמים שלא צריך אלא באותם אותיות שרשומים בו, וכולם ידועים לחברים, והרי בארנו אותם.	והא גליפנא לון בכל אינון אתון דרשימין וידיעין³⁴¹⁰ בכל כתר וכתרא מספרא עלאה דשלמה והכי סליק בידן וחברייא גליפין לון (ס"א) ולחברייא גלינא לון) ושפיר הוא דהא כל כתר וכתרא אוזיף לחבריה אתווי כמה דאוקימנא ולזמנין דלא אצטריך אלא באתווי אינון דרשימין ביה וכלהו ידיעין לגבי חברייא והא אוקימנא לון:
אשרי הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, שהקדוש ברוך הוא רוצה בכבודם ומגלה להם סודות עליונים של שמו הקדוש, שלא גילה לעליונים קדושים, ועל זה יכל משה להתעטר בין קדושים, וכולם לא יכלו להתקרב אליו כאש יוקדת וגחלי אש, שאם לא כך, מי היה לו למשה לעמוד ביניהם, אלא אשרי חלקו של משה, שהרי כשהתחיל לדבר עמו, הקדוש ברוך הוא רצה לדעת את שמו הקדוש (שמותיו הקדושים) נסתר ונגלה בכל אחד ואחד כראוי, ואז נדבק וידע יותר מכל בני העולם.	זכאין אינון צדיקייא בעלמא דין ובעלמא דאתי דקב"ה בעי ביקריהון ומגלי להון רזין עלאין דשמיה קדישא דלא גלי לעלאין קדישין וע"ד יכיל משה לאתעטרא בני קדישין וכלהו לא יכלי למקרב בהדיה כנורא יקידתא וגומרי דאשא דאי לאו הכי מאן הוה ליה למשה למיקם בינייהו אלא זכאה חולקא דמשה דהא כד שארי למללא עמיה קב"ה בעא למנדע שמיה קדישא (ס"א שמוי קדישין) סתים וגלייא בכל חד וחד כדקא חזי וכדין אדבק וידע יתיר מכל בני עלמא:
בא וראה, בשעה שעלה משה לתוך הענן הנכבד, נכנס לבין קדושים, פגע בו מלאך אחד בשלהבות אש בעיניים לוהטות, וכנפיו שורפות, רצה לשאף אותו לתוכו, ושם אותו מלאך גבריאל (גזריא"ל) (גזרנא"ל), אז הזכיר משה שם קדוש אחד שהיה חקוק בשתים עשרה אותיות והזדעזע והתרגש, עד שעלה משה ביניהם, וכן לכל אחד ואחד אשרי חלקו, והרי בארנו את הדברים.	ת"ח בשעתא דסליק משה (ב)גו עננא יקירא עאל ביני קדישין פגע ביה חד מלאכא בשלהובי נורא [ב]עיינין מלהטן [וגדפוי מוקדן] [וגדפי מתוקדן] בעא לשאפא ליה בגויה וההוא מלאכא גבריאל (ס"א גזריאל) (ס"א גזרנאל) שמיה כדין אדכר משה חד שמא קדישא (דהוה) [דההוא] גליף בתריסר אתון³⁴¹¹ ואזדעזע ואתרגש עד דסליק משה בינייהו וכן לכל חד וחד זכאה חולקיה³⁴¹² והא אוקימנא מלי:

³⁴⁰⁵ כיצד ש' ביסוד וכדי שתקרא ש"ת דהיינו יסוד מלשון כי השתות אוזיף מלכות ת' שבה אל היסוד, והטעם שהמלכות נכללת ביסוד שאליו היא עולה כנודע, ועל ידי יוד שבו וש"ת יעשה ש"ת כענין שפרשו בשיר השירים, וכן ההוד נקראת ק"ר כדי לעשות שרק שבו יקח ש' ביסוד ויעשה שרק שבו כנודע (אור יקר).

³⁴⁰⁶ שהוא שם יהו"ה י' חכמה ה' בינה ו' שית ספירן ה' מלכות (אור יקר).

³⁴⁰⁷ כדפירשנו שהוא מתחקק בכ"ב אותיות אחרות על דרך הנזכר מפני שהוא מתלבש זה בזה, כיצד י' מתלבש בא"ב וה' מתלבש בג"ד כדפירשנו וכן ו' בזח"ט וכן שאר האותיות י"ב, וה' מתלבשת בת' כמבואר (אור יקר).

³⁴⁰⁸ כמו שצרפנו אותיות השם שהם יהו"ה בכ"ב אותיות כדפירש', וכמו שציירנו ציור אמיתי בשיר השירים (אור יקר).

³⁴⁰⁹ כל שם ושם בכמה ספירות הוא נאחז והאיך יוכללו בו (אור יקר).

³⁴¹⁰ וידיעין (דפ"ו).

³⁴¹¹ פי' שם בן י"ב ועיין בפ' בשלח דף נ"ח ע"א (מ"מ). ועי' בלש"ו ביאורים ח"א נה ע"ג.

³⁴¹² שמות נח ע"א (הערת הזהר).

וערות אשה ובתה לא תגלה (ויקרא יח יז) תאנא בתקוני מטרוניתא אוקימנא אלין עריין אע"ג דאינון ונ"א עריין אינון באתגלייא ובסתימא ותמן בת בנה בת בתה³⁴¹³ דהא עלמא אצטריך לון ואינון ישובא דעלמא כמה דאוקימנא:	"ערות אשה ובתה לא תגלה", למדנו בתקוני המלכה, בארנו את העריות הללו, אף על גב שהם (עריות הם) בנגלה ובנסתר, ושם בת בנה ובת בתה, שהרי העולם צריך אותם, והם ישובו של עולם כמו שבארנו.
ומאן דגלי חד ערייתא מנייהו³⁴¹⁴ ווי ליה ווי לנפשיה דהא גלי בנין דא עריין אחרנין ותניא מלה בתראה דעשר אמירין דאורייתא (שמות כ יד) לא תחמוד אשת רעך בנין דהאי כללא דכלהו ומאן דחמיד אתתא אחרא כאלו אעבר על אורייתא כלה³⁴¹⁵ ברם לא אית מלה דקיימא קמי תשובה וכ"ש אי קביל עונשיה כדוד מלכא:	ומי שמגלה ערוה אחת מהן, אוי לו ואוי לנפשו, שהרי גילה בשביל זה עריות אחרות, ולמדנו הדבור האחרון של עשר האמירות של התורה, "לא תחמד אשת רעך", כי זהו הכלל של כולם, ומי שחומד אשה אחרת כאלו עבר על כל התורה. ברם אין דבר שעומד לפני תשובה, וכל שכן אם קיבל ענשו כמו דוד המלך.
א"ר יוסי תנינן כל מאן דחב ואתפרש מההוא חובא [תשובה] קא מעלייא ליה (תשובה) טפי ואי לאו לא סליק ובידיהו (ל)תשובה ולא מעלייא ליה אי הכי דוד היך³⁴¹⁶ לא אתפרש מבת שבע לבתר:	אמר רבי יוסי, שנינו כל מי שחטא ופרש מאותו חטא, התשובה מועילה לו יותר, ואם לא לא עולה בידו תשובה, ולא מועילה לו. אם כך, אז איך דוד לא פרש מבת שבע לאחר מכן.
א"ל בת שבע דידיה הוה³⁴¹⁷ ודידיה נטיל³⁴¹⁸ דהא מית בעלה³⁴¹⁹ דתניא אודמנת הוה³⁴²⁰ בת שבע לדוד מיומא דאתברי עלמא ומה (מ)עכבא ליה דנטל ברתיא דשאול מלכא וההוא יומא נטיל³⁴¹⁹ ליה אוריה ברחמי אע"ג דלא הות דיליה:	אמר לו, בת שבע היתה שלו, ואת שלו הוא לקח, שהרי מת בעלה, שלמדנו מזומנת היתה בת שבע לדוד מיום שנברא העולם. ומה עיכב אותו, שנשא את בתו של שאול המלך, ואותו יום נשא אותה אוריה ברחמים, אף על גב שלא היתה שלו.
לבתר אתא דוד ונטיל דיליה ועל דדוד דחיק שעתא קמי קב"ה לקטלא לאוריה ולמעבד הכי אבאיש קמיה ואענש ליה לדוד דהא קב"ה בעא [לאתבא] (לאתרכא) ליה לדוד לקיימא ליה מלכותא קדישא עלאה וכד תאב לדיריה תאב:	אחר כך בא דוד ונטל את שלו, ועל שדוד דחק את השעה לפני הקדוש ברוך הוא, להרוג את אוריה ולעשות כך הרע לפניו והעניש את דוד, שהרי הקדוש ברוך הוא רצה להשיבה לדוד לקיים לו את המלכות הקדושה העליונה, וכשהשתוקק, לשלו השתוקק.
תאנא א"ר יוסי מאי דכתיב (ויקרא יח ה) אני יי' אני יי' עתיד ליתן שכר טוב לצדיקים לעתיד לבא אני יי' עתיד להפרע מן הרשעים לעתיד לבא	למדנו אמר רבי יוסי, מהו שנאמר "אני ה'", אני ה' עתיד ליתן שכר טוב לצדיקים לעתיד לבא, אני ה' עתיד להיפרע מן הרשעים לעתיד לבא, אותם שנאמר בהם "הפושעים

³⁴¹³ פי' בת בנה היא מ' דזעיר בת בתה היא מ' דנוק' כמ"ש בפ' בראשית (מ"מ).

³⁴¹⁴ מלייהו (דפ"ו).

³⁴¹⁵ כלא (דפ"ו).

³⁴¹⁶ היאך (דפ"ו).

³⁴¹⁷ הות (דפ"ו). פי' ראויה היתה בת שבע לדוד כמ"זל (מ"מ).

³⁴¹⁸ פי' שכל היוצא למלחמת בית דוד היה כותב גט כריתות לאשתו כמ"ש בסבא דמשפטי' ובזוהר בפ' בראשית דף א' ומ"ש דאוריה יהיב גט זמן לאתתיה שם פירשנו דעובדא דבת שבע הוה אחר שעבר הזמן שקבע שאם לא בא בזמן הנז' הוי גט, שאז כשהגיע הזמן ולא בא הוה ליה גט כריתות, ובזה לא קשו מאמרי הזוהר אהדדי דקרי ליה גט זמן וקרי ליה גט כריתות דאמר אפשר בגט לאנתתיה גם קושיות התוספות על רש"י ז"ל יתורצו שכיון שעבר הזמן הוא גט כריתות ממש ובהיתרה הוה כלא, גם במ"ש לאוריה רד לביתך וכו' לא חטא, להיות כשמצאה בתולה והגידה לו שאוריה מעולם לא בא בה כי מן השמים לא נתנוהו לנגוע אליה וידע ודאי הגם שירד לביתו לא יגע בה בחושיה שהוא סריס או לאיזו סיבה אלא סבר לחפות על עצמו משום חלול ה', כי העולם יאמרו שמבעלה אוריה נתערב ודייק קרא רק בדבר אוריה שהרגו בחרב בני עמון, אבל בדבר בת שבע אין לו עון אשר תשא כי שלו היתה ולא של אוריה (מ"מ).

³⁴¹⁹ פ' דאלו לא מת אוריה אע"פ שיעבר הזמן והוה ליה גא כריתות, מסתמא כשחוזרים מהמלחמה חוזרים ומקדשים נשותיהם והשתא דמת לא נשאר חשש (מ"מ).

³⁴²⁰ הות (דפ"ו).

423

זהר ויקרא חלק א'

בי", כתוב אני ה', ונאמר "אני אמית ואחיה", אף על פי	איננו דכתיב בהו (ישעיה סו כד) הפושעים בי כתיב אני יי' וכתיב (דברים לב לט) אני אמית ואחיה אע"פ
עמ/א	עמ/א
שאני במדת הרחמים, הרשעים הופכים אותי למדת הדין. שלמדנו שם מלא ה' אלהים, זכו ה' ואם לא אלהים. אמר רבי שמעון, הרשעים עושים פגם למעלה, איזה פגם, כמו שבארנו פגם ממש והרי נתבאר.	שאני ³⁴²¹ במדת הרחמים הרשעים הופכים אותי למדת הדין דתניא שם מלא יי' אלהים זכו יי' ואי לאו אלהים אר"ש חייבין עבדי פגימותא לעילא מאי פגימותא כמה דאוקימנא פגימותא ממש והא אתמר:
למדנו כתוב "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה", שנה רבי יהודה, דור שרבי שמעון בר יוחאי שרוי בתוכו כולם צדיקים חסידים, כולם הם יראי חטא, ושכינה שורה ביניהם, מה שאין כן בדורות אחרים, לכן הדברים הללו מתפרשים ולא נסתרים.	תאנא כתיב (ויקרא יח יט) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה תני רבי יהודה דרא דרשב"י שארי בגויה כלחו זכאין חסידין כלחו דחלי חטאה ניהו שכינתא שרייא ביניהו [מה] דלית כן בדרינ אחרנין בגיני כך מלין איננו מתפרשאן ולא אתמר:
בדורות אחרים לא כן, ודברים של סודות עליונים לא יכולים לגלות, ואותם שיודעים פוחדים, שכאשר היה רבי שמעון אומר סוד הפסוק הזה, עיני כל החברים נבעו דמעות, וכל הדברים שאמר היו בעיניהם גלויים, כמו שנאמר פה אל "פה אדבר בו ומראה ולא בחידות".	בדרינ אחרנין לאו הכי ומלין דרוי עלאה לא יכלין לגלאה ³⁴²² [ואיננו] [ואיננו] דידעי מסתפו דרבי שמעון כד הוה אמר רזא דהאי קרא חברייא כלחו עינוי נבעין דמעין וכלחו מלין [דאמר הו בעיניהו גליין] [דאמרין הו בין עיניהו גלי] כמה דכתיב (במדבר יב ח) פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ³⁴²³ :
שיום אחד שאל רבי ייסא אמר ביצה של אמת (מדה), שיצאה מעוף ששרוי (ונזרק) באור והתבקעה לארבעה צדדים, שנים עולים מהם ואחד מתנמך ואחד רוכץ במרבץ (מבועי	דיומא חד שאיל ר' ייסא אמר ³⁴²⁴ ביעא דקושטא ³⁴²⁵ (ס"א דקוסטא) דנפקא מעופא ³⁴²⁶ דשריא (ס"א ושרי) בגורא ואתבקע לארבע סטרין ³⁴²⁷ תריין סלקין ³⁴²⁸ מנייהו וחד מאיך ³⁴²⁹

³⁴²¹ עי' מלואים אות (כב).

³⁴²² עי' לעיל דף סא ע"א הערה בשם הביאורים.

³⁴²³ כל דברי הרשב"י הם באתגליא ולא בחידות, וכמו שנאמר במדבר"ה (במדבר יב ח) פה אל פה אדבר בו, וכמ"ש בזוהר (אחרי מות דף עט ע"א ופ' שלח קנט ע"א ובאד"ר קלב ע"ב) (ביאורים ח"א ג ע"ג), קודם שנתגלו הספרא דצניעותא והאדרות, הנה הוה כמעט כל אורות הא"א והאז"א הכלליים נעלמים בבחי' א"ס, ולא היו נתגלו עדיין גם באצילות כלל, כי היו סתומים ונעלמים בשרשן, והנה היה אסור אז לדרוש ולחקור בהם כלל ע"ד האיסור השאלה והחקירה בא"ס וכו', נתגלה ידיעתם ע"י רשב"י וסיעתו למטה ג"כ, ולכן הקפיד הרשב"י מאד על הסתר אותן הסודות אז לדבר בהם בדרך חידה, וכמ"ש בפ' אחרי מות (דף עט ע"א), וע"ש (דף סא ע"א) ובכ"מ, כי גורם ח"ו עי"ז העלאתן למעלה, כי כפי ערך הלימוד והעסק שעוסקים בהם למטה כן הם מאירים למעלה (ביאורים ח"א כא ע"ג).

³⁴²⁴ ביעא דקושטא היא ה' שהיא כביצה שאין לה פה אלא סתומה מכל צדדיה כך עולם האצילות שהיא ה' והיה סתום באויר הסתום הקדמון הנק' כתר עליון כמ"ש הזהר בטש ביה מאן דלא בטש ונתפשטה הנקודה ונשאר אור ומכח הגבורה נתבקעה הנקודה לד' אותיות (רח"ו).

³⁴²⁵ הוא סוד הדעת שהוליד' אימא ויוצא מיסוד שלה. וז"ש "מעופא דשריא בגורא" סוד דחילו ואימתני כו' (יהל אור).

³⁴²⁶ שהוא סוד היסוד דאימ' הנק' יוסף גימ' עוף דשריא בגורא ששם ה"ג מתערין כנודע ואתבקע לד' סטרין הם ח"וב ח"וג תריין סלקין מינייהו הם סוד ח"וב שהם גבוהים ומעלים ומסתלקים בריש' דז"א וחד מאיך הם ה"ח שיוצאים ומתפשטים מחסד עד הוד שבו והיינו ירידה שיורדין מן הדעת וחד רביע בימא רבא שהם ה' גבו' שיורדין לצורך בנין הנוק' ומתפשטין בגופא דילה כמבואר אצלינו (זהר הרקיע).

³⁴²⁷ הם י"ה וחד מאיך היא ה' אחרונה וחד נביע הוא ו' המשפיע תמיד דרך היסוד (רח"ו). כידוע ד' פרשיות (יהל אור).

³⁴²⁸ דחור"ב (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

המעין) של הים הגדול.	וחד רביע ³⁴³⁰ ברביעא (ס"א נביע נביעא) דימא רבא ³⁴³¹ .
אמר רבי אבא, עשית לפני רבי שמעון קודש חול, שהרי נאמר פה אל פה אדבר בו. אמר לו רבי שמעון, טרם שתבקע הביצה תסתלק מן העולם, וכך היה באדרא של רבי שמעון.	א"ר אבא ³⁴³² עבדת קמיה דר"ש קדש חול ³⁴³³ [ד]הא כתיב פה אל פה אדבר בו א"ל ר"ש עד ³⁴³⁴ לא יתבקע ביעא ³⁴³⁵ תסתלק מעלמא ³⁴³⁶ וכך הוה באדרא דר"ש:
למדנו בימי רבי שמעון היה אומר אדם לחבירו פתח פיך ויאירו דבריך, אחר שנפטר רבי שמעון היו אומרים, "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך". למדנו, אמר רבי שמעון אם בני העולם מסתכלים במה שנאמר בתורה לא יבואו להרגיז לפני רבונם, למדנו כשמתעוררים הדינים הקשים לרדת לעולם, ואל אשה בנדת טמאתה וגו'.	תאנא ביומוי דר"ש הוה אמר בר נש לחבריה פתח פיך ויאירו דבריך בתר דשכיב ר"ש הוו אמרי (קהלת ה ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ³⁴³⁷ תניא אר"ש אי בני עלמא מסתכלן במה דכתיב באורייתא לא ייתון לארגזא קמי מאריהון תאנא כד מתערין דינין קשין לאחתא בעלמא וואל אשה בנדת טמאתה וגו':
כאן כתוב, "סוד ה' ליראיו", ובאדרא (ובדור הזה) הקדושה נאמר כאן הצטרקנו לגלות, שהרי למקום הזה הסתלק, ששינוי בשעה שהנחש התקיף של מעלה התעורר בשביל חטאי עולם, התחיל להתחבר עם נקבה והטיל בה זוהמא, נפרד ממנה הזכר משום שהרי נטמאה ונקראת טמאה, ואין ראוי לזכר לקרב אליה, שאוי אם הוא נטמא עמה בזמן שהיא טמאה.	הכא כתיב (תהלים כה יד) סוד יי' ליראיו ³⁴³⁸ ובאדרא (ס"א ובהאי דרא) קדישא אתמר הכא אצטריכנא לגלאה דהא לאתר דא אסתלק ³⁴³⁹ דתנינן בשעתא דחויא תקיפא ³⁴⁴⁰ דלעילא אתער בגין חובי עלמא ³⁴⁴¹ שארי ואתחבר עם נוקבא ואטיל בה זוהמא אתפרש דכורא מנה בגין דהא אסתאבת ואתקריאת מסאבא ולא אתחזי לדכורא למקרב בהדה דווי אי אסתאב הוא בהדה בזמנא דאיהי אסתאבת:
ולמדנו מאה עשרים וחמשה מיני טומאה ירדו לעולם, שאחוזים מצדו של הנחש החזק,	ותאנא ³⁴⁴² מאה ועשרין וחמש זיני ³⁴⁴³ ניטמא מסאבותא נחתו לעלמא דמתאחדן מסטרא דחויא

³⁴²⁹ שהוא חסד שמתפשט בו (יהל אור).

³⁴³⁰ שיורד השני לנוקבא. ואמר דשריין בנורא, ששם בוצינא, ביסודה, ושם מתמתקין, ושם הנ' תרעין (יהל אור).

³⁴³¹ הנה ר"י דיבר בעניני מוחין דז"א ואמר ביעא שהוא סוד מוח הדעת שהוא ביסוד דאימא דקושטא הנוגע לז"א הנק' אמת א"כ שביסוד אמא יש שם אה"ה ואה"ה פעמים אה"ה גימ' אמת. (זהר הרקיע).

³⁴³² ר"ל שדימה עולם המחשבה לעולם לפי שרשב"י היה דבוק עם השכינה פה אל פה אדבר בו (רח"ו).
³⁴³³ כי לפניו כתיב (במדבר יב ח) ומרא' ולא בחידות ואתה נותן מקום למכשול ומי שאינו מבין יהיה בעיניו דברי' ריקנים ובדרא דר"ש אתהדרו באתגליא (זהר הרקיע).

³⁴³⁴ פי' קודם שאפרש בא"ר עניני מוחין דז"א ששם נבקע היסוד דאימא ונעשה מג' מוחין ד' תסתלק לעיל' מעלמא וכן היה שג' חברים נסתלקו באד"ר והיה ר' ייסא אחד מהם (זהר הרקיע), ר"ל קודם שיתגלה הסוד שבאידרא יסתלק (רח"ו).

³⁴³⁵ שמות סא ע"ב קעד ע"א (הערת הזהר).

³⁴³⁶ עונש הזה שנענש ר' יסא הי' על שהיה מסתיר הדברים והשומעים אפשר שיטעו בדבריו ויחשבו דברים אשר לא כן ח"ו ויותר טוב הוא או לשתוק לגמרי או לדבר בביאור ולא יטעו (שער מאמרי רשב"י).

³⁴³⁷ עי' לקמן רסט ע"א.

³⁴³⁸ רצ ע"ב (הערת הזהר).

³⁴³⁹ עי' פרשת תשא קצד ע"ב וכן כאן לעיל עד ע"א ויקהל קצה ע"ב רג ע"ב בשלח ס סע"ב נח סד ע"א בלק קצז ע"א (לש"ו).

³⁴⁴⁰ עי' זהר פ' בראשית (נד ע"א) ובפ' ויקהל (דף קצה ע"ב, ודף רג ע"ב) ולקמן קמג ע"א וכו', כל שורש הקליפות והחיצונים הוא באורות הגבורות, ושם הם נאחזים ויונקים. אמנם כשהגבורות הם נמתקים ומתבסמים בחסדים, אז אדרבה הוא שהם שורפים ומכלים את הקליפות כולם (דע"ה ח"ב קמו ע"ד).

³⁴⁴¹ דרוש זה בענין הנחש העליון אתער אין להבינו כפשוטו ח"ו שמתחבר עם הנוקבא הקדושה חלילה אבל ביאורו תבינהו ממה שביארתי באדרת נשא דף קכח ע"ב במ"ש שם יתיב על כרסייא דשביבין לאכפייא לון כו' (שער מאמרי רשב"י).

³⁴⁴² תשא קצב (הערת הזהר).

תְּקִיפָא וּשְׁבַע' וְעֶשְׂרִין רַבְרַבִּין מְנִיֵּהוּ מִתְאַחֲדִין בְּנוֹקְבֵי וְאֶתְדַבְּקוּן בְּהוּ וְוִי לְמֵאֵן דִּיקְרַב בְּהִדָּה וּבְהִוָּא זְמַנָּא דְמֵאֵן דִּיקְרַב(י) בְּהִדָּה³⁴⁴⁴ אַחֲוִי פְּגִימוֹתָא לְעִילָא דְהָא בְּחֻבָּא דָא אֶתְעַר חֲוִיָּא תְּקִיפָא לְעִילָא וְאֶשְׁדִּי זֹהֵמָא בְּאַתְרָא דְלֹא אֶצְטְרִיךְ וְאֶתְחַבֵּר בְּנוֹקְבָא וְאֶתְרַבִּי שְׁעָרִיהּ לְדַכּוּרָא וְנוֹקְבָא אֶסְתַּאבֵּת וְשְׁעָרֵהָא רַבָּא וְטוֹפְרָהָא סְגִיָּאוּ וְכִדִּין דִּינִין שְׂרִיין לְאַתְעָרָא בְּעֵלְמָא וְיִסְתַּאבּוֹן כְּלָא הֵה"ד (בְּמִדְבַר י"ט כ) כִּי אֶת מִקְדָּשׁ יִי' טַמָּא מִקְדָּשׁ יִי' אֶסְתַּאבּ בְּחֻבִּיָּהּ דְּבִנֵּי נִשְׂא:	וּשְׁבַעַה וְעֶשְׂרִים גְּדוּלִים מֵהֶם, נֶאֱחָזִים בְּנוֹקְבוֹת וְנִדְבָקִים בָּהֶם, אוֹי לְמִי שִׁיקְרַב אֵלֶיהָ בְּאוֹתוֹ זְמַן, שְׁמִי שִׁיקְרַב עִמָּה מֵרָאָה פֶּגֶם לְמַעְלָה, שְׁהָרִי בְּחֹטֵא הַזֶּה מִתְעוֹרֵר הַנֶּחֱשׁ הַקָּשֶׁה לְמַעְלָה, וּמִטִּיל זֹהֵמָא בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא צָרִיךְ, וּמִתְחַבֵּר עִם הַנִּקְבָּה וּגְדִילוֹת שְׁעָרוֹתֶיהָ שֶׁל הַזֵּכֶר, וְהַנִּקְבָּה נִטְמָאת וְשְׁעָרָהּ גְּדוּל וְצִפְרָנֶיהָ גְּדוּלוֹת, וְאִזְ הַדִּינִים שׁוֹרִים לְהִתְעוֹרֵר בְּעוֹלָם, וְנִטְמָאִים הַכֹּל, זֶהוּ שְׁנֵאמַר "כִּי אֶת מִקְדָּשׁ ה' טַמָּא", מִקְדָּשׁ ה' נִטְמָא בְּחֹטְאֵי בְּנֵי הָאָדָם.
תֵּאֲנָא מֵאִי דְכְּתִיב (בְּרֵאשִׁית ג' טו) וְאִיבָה אִשִּׁית בִּינְךָ וּבִין הָאִשָּׁה אַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִין זִינֵי מִסַּאבּוֹתָא אֲטִיל חֲוִיָּא בְּנוֹקְבָא כְּד אֶתְחַבֵּר עִמָּה כְּחוֹשְׁבֵן וְאִיבָה וְעֶשְׂרִין וְאַרְבַּע זִי(ו)נִין [דִּינִין] מִתְעָרִין לְעִילָא וְעֶשְׂרִין וְאַרְבַּע לְתַתָּא וְשְׁעָרָא רַבָּא וְטוֹפְרִין סְגִיָּאוּ וְכִדִּין דִּינִין מִתְעָרִין בְּכָלָא וְתֵאֲנָא כְּד בַּעַת אֶתְתָּא לְאַתְדַּכָּא בְּעִיָּא לְסַפְרָא הֵהוּא שְׁעָרָא דְרַבִּי בְּיוֹמָא דְאִיְהִי מִסַּאבָּא וְלְסַפְרָא טוֹפְרָהָא וְכָל הֵהוּא זֹהֵמָא דִּי בְּהוּן:	לְמַדְנוּ מֵה שְׁנֵאמַר "וְאִיבָה אִשִּׁית בִּינְךָ וּבִין הָאִשָּׁה", אַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים מִינֵי טוֹמָאָה הִטִּיל הַנֶּחֱשׁ בְּנוֹקְבָה, כְּשֶׁהִתְחַבֵּר עִמָּה כְּחֹשְׁבוֹן וְאִיבָה וְעֶשְׂרִים וְאַרְבַּעַה מִינִים (דִּינִים), מִתְעוֹרְרִים לְמַעְלָה, וְעֶשְׂרִים וְאַרְבַּעַה לְמַטָּה, וְשְׁעָרָא גְּדוּל וְצִפְרָנִים גְּדוּלוֹת, וְאִז מִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים בְּכָל, וְלְמַדְנוּ כְּשֶׁרוּצָה אִשָּׁה לְהִטְהַר, צָרִיכָה לְסַפֵּר אוֹתוֹ שְׁעָרָא שְׁגָדֵל בְּיוֹם שֶׁהִיא טַמָּאָה, וְלְסַפֵּר אֶת צִפְרָנֶיהָ, וְכָל אוֹתָהּ זֹהֵמָא שְׁבַהֵן.
דְּתֵאֲנָא בְּרִזִּי דְּמִסַּאבּוֹתָא זֹהֵמָא דְּטוֹפְרִין יִתְעַר זֹהֵמָא אַחֲרָא וּבְגִינֵי כֵךְ בְּעִיין גְּנִיזָא וּמֵאֵן דְּאֶעְבֵּר לֹון לְגַמְרִי כְּאֵלּוּ אֶתְעַר חֶסֶד בְּעֵלְמָא דְּתֵנִיָּא לֹא לְבַעִי לִיָּה לְאִינִישׁ לְמִיָּהב [דְּוִכְרָנָא] (דְּוִכְתָּא) לְזִינִין בִּישִׁין דְּתֵנִינִין³⁴⁴⁵ אֵלְפָא וְאַרְבַּעַה מֵאָה וְחֲמִשׁ זִינִין³⁴⁴⁶ בִּישִׁין מִתְאַחֲדִין בְּהִוָּא זֹהֵמָא דְּאֲטִיל חֲוִיָּא תְּקִיפָא וְכִלְהוּ מִתְעָרִין בְּהִוָּא זֹהֵמָא דְּטוֹפְרִין³⁴⁴⁷ וְאַפִּילוּ מֵאֵן דְּבַעִי יַעֲבִיד בְּהוּ חֶרְשִׁין לְבִנֵּי נִשְׂא מִשּׁוּם אֵינּוּן דְּתִלְיִין בְּהוּ וּמֵאֵן דְּאֶעְבֵּר	שְׁלֵמְדְנוּ בְּסוּדוֹת הַטוֹמָאָה, שְׁזוּהֵמָת הַצִּפְרָנִים מִעוֹרֶרֶת זֹהֵמָא אַחֲרָת, וְלִכֵּן צָרִיכִים גְּנִיזָה, וּמִי שְׁמַעְבִּירִם לְגַמְרִי כְּאֵלּוּ הָעִיר חֶסֶד בְּעוֹלָם, שְׁלֵמְדְנוּ אֵינן צָרִיךְ אָדָם לְתַת זִכֹּר לְמִינִים רַעִים, שְׁשִׁנִּינוּ אֵלְפָא וְאַרְבַּעַה מֵאוֹת וְחֲמִשָּׁה מִינִים רַעִים נֶאֱחָזִים בְּאוֹתָהּ הַזֹּהֵמָא שֶׁהִטִּיל הַנֶּחֱשׁ הַחֹזֶק, וְכוֹלָם מִתְעוֹרְרִים בְּאוֹתָהּ זֹהֵמָת הַצִּפְרָנִים, וְאַפִּילוּ מִי שְׁרוּצָה יַעֲשֶׂה בָהֶם כְּשֶׁפִּים לְבִנֵּי אָדָם, מִשּׁוּם אוֹתָם שְׁתִּלּוּיִים בָּהֶם, וּמִי שְׁמַעְבִּירִם
ע"ב	
לֹון כְּאִילוּ אֶסְגִּי חֶסֶד בְּעֵלְמָא וְדִינִין בִּישִׁין לֹא מִשְׁתַּכְּחִין:	כְּאֵלּוּ הִרְבָּה חֶסֶד בְּעוֹלָם, וְדִינִים רַעִים לֹא נִמְצְאִים.
וְיַעֲבֹר אוֹתָהּ זֹהֵמָא וְצִפְרָנֶיהָ שְׁרִשּׁוֹמוֹת בָּה, שְׁלֵמְדְנוּ מִי שְׁדוֹרֵךְ בְּרַגְלֵהּ אוּ בְּנַעֲלוּ עֲלֶיהָ יָכוֹל לְהִנָּזֵק, וּמָה בְּשִׁוְרֵי הַשִּׁירִיִּים שֶׁל	

³⁴⁴³ עִי' מְלוֹאִים אוֹת (כג).

³⁴⁴⁴ עִי' מְלוֹאִים אוֹת (כד).

³⁴⁴⁵ עַז ע"א (הַעֲרַת הַזֶּהֶר).

³⁴⁴⁶ דַּע כִּי אֵלּוּ הֵם בְּחִינַת הַקְּלִיפּוֹת הַנִּמְשַׁכּוֹת מִן הַחֲמִשׁ גְּבוּרוֹת שֶׁל מִנְצַפ"ךְ הַנּוֹדְעוֹת אֶצְלָנוּ וְאֵלּוּ הַקְּלִי יֵצְאוּ מִן הַסִּיגִים שֶׁל אֵלּוּ הַגְּבוּרוֹת וְלִכֵּן מִסְפָּרָם שֶׁל אֵלּוּ הַקְּלִיפּוֹת הֵם אֵלְפָא וְאַרְבַּעַה מֵאוֹת וְחֲמִשָּׁה כִּי הֵנָּה מִנְצַפ"ךְ הוּא בְּגַמְטְרִיָּא פ"ר וְכָל גְּבוּרָה מֵהֶם כְּלוּלָה מִכּוֹלָם הִרִי הֵם חֲמִשָּׁה פְּעָמִים פ"ר שֶׁהֵם בְּגַמְטְרִיָּא אֵלְפָא וְאַרְבַּעַה מֵאוֹת וְעַם הַשּׁוֹרֵשׁ עֲצָמוּ שֶׁהֵם חֲמִשָּׁה הִרִי אֵלְפָא וְת"ה וְכַמְבּוֹאֵר אֶצְלִי בְּאַדְרַת נִשְׂא דָף קל"ח ע"ב. בְּסוּד אֵלְפָא וְת"ה גְּבוּרָאֵן כו' וְע"ש (שְׁעָר מֵאֵמְרֵי רַשִּׁי"ב). בְּסוּד ה"ג בָּה' אֶצְבָּעוֹת וְז"ש וְכִלְהוּ מִתְעָרִין כו' (יְהִל אור).

³⁴⁴⁷ הִרְבַּ בְּשְׁעָר פְּרָצוּפֵי ז'ו"ן (פֶּרֶק ב) בְּעִנִּין בְּקִיעַת הַבֶּשֶׂר שֶׁתַּחַת הַצִּפְרָנִים, כִּי מִשּׁוּם יוֹנָקִים הַחִיצוֹנִים בְּהִאָּרָה הַיּוֹצֵאת מִשּׁוּם, וְכַמ"ש הַגְּרָ"א בְּס"ד (פֶּרֶק ג' בְּד"ה וְעִנִּין כָּל וּפְרַט כֹּז ע"ד ד"ה וְאֵמַר אֶתְקִין בִּיה) וְכוֹלֵן נֶאֱחָזִין בְּטוֹפְרֵי דִּינִין וְרַגְלֵין כו', ע"ש וּבִזְהַר אַחֲרֵי מוֹת (ס' ע"ב וְע"ט ע"א) (בִּיאוּרִים ח"ב קב ע"ג).

הזוהמא, שלמעלה כך אשה שמקבלת ומתחברת עם הנחש, והטיל בה זוהמא על אחת כמה וכמה. אוי לעולם שמקבל ממנה אותה זוהמא, לכן "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב".	דלעילא כך אתתא דמקבלא ואתחברת בחויא ואטיל בה זוהמא עאכ"ו ווי לעלמא דמקבלא מנה [מההוא זוהמא] (בההוא זמנא) בגיני כך ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב (ויקרא יח יט):
אמר רבי שמעון, אמר הקדוש ברוך הוא, הביאו עלי כפרה בראש חדש, עלי ודאי, כדי שיעבור אותו הנחש, ויתבשם מי שצריך. עלי, כמו שנאמר "שרפים עומדים ממעל לו", ועל זה כתוב בקרח "הנועדים על ה'", שבגללם מתעורר מי שמתעורר שבא מצדם, כמו כן כאן הביאו עלי כפרה, עלי ממש, כדי שיתבשם ויעבור ולא ימצא הנחש במקום ששורה, וכל כך למה, על שמעטתי את הירח, ושולט בה מי שלא צריך, ולכן כתוב "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב".	אמר ר' שמעון אמר קב"ה הביאו עלי כפרה ³⁴⁴⁸ בר"ח ³⁴⁴⁹ עלי ודאי ³⁴⁵⁰ בגין דיתעבר ההוא חויא ויתבסם מאן דבעיא ³⁴⁵¹ עלי כמה דכתיב (ישעיה ו ב) שרפים עומדים ממעל לו ³⁴⁵² וע"ד כתיב בקרח (במדבר כז ג) הנועדים על יי' דבגיניהון ³⁴⁵³ אתער מאן דאתער ³⁴⁵⁴ דאתי מסטריהו אוף הכא ³⁴⁵⁵ הביאו עלי כפרה עלי ממש בגין דיתבסם ³⁴⁵⁶ ויתעבר ולא ואשתכחו (ישתכח) חויא באתר דשאריו וכ"כ למה על שמעטתי את הירח ושלטא בה מאן דלא אצטריך ובגיני כך כתיב ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב:
אשרי הדור שרבי שמעון בן יוחאי שרוי בתוכו, אשרי גורלו בין עליונים ותחתונים, עליו כתוב, "אשריך ארץ שמלכך בן חורים", מהו בן חורים, שזוקף ראש לגלות ולפרש דברים, ואינו פוחד כזה, שהוא בן חורין.	זכאה דרא דר"ש בן יוחאי שארי בגיניה זכאה עדביה בין עלאין ותתאין עליה כתיב (קהלת י יז) אשריך ארץ שמלכך בן חורין מהו בן חורין דזקיף רישא לגלגלה ולפרשא מלין ולא דחיל כהאי דאיהו בן חורין:
ויאמר מה שהוא רוצה ולא פוחד, מי זה מלכך, זה הוא רבי שמעון בן יוחאי בעל התורה בעל החכמה, שכשהיה רבי אבא והחברים רואים את רבי שמעון, היו רצים אחריו ואומרים, "אחרי ה' ילכו כאריה ישאג".	ויימא מאי דבעיא ולא דחיל מהו מלכך דא הוא רשב"י מאריה דאורייתא מאריה דחכמתא דכד הוה רבי אבא וחברייא חמאן לרבי שמעון הוה רהטי אבתריה ואמרי (הושע יא י) אחרי יי' ילכו כאריה ישאג:
אמר רבי שמעון, כתוב "והיה מדי חדש"	אמר רבי שמעון כתיב (ישעיה סו כג) והיה מדי

³⁴⁴⁸ ענין כפרה עניינו הוא העברה וניקוי, והוא להעביר את הסטרא אחרא מאור קדושת השכינה שלא תפגם ח"ו ע"י ירידתה בהם, ותשאר נקיה לעולם בכל אור קדושתה בכל מקום (דע"ה ח"ב קנו ע"א).

³⁴⁴⁹ כל שלטת הס"מ והחיצונים וכל הקלקולים כולם הוא הכל בסיבת מיעוט הירח, אשר נתייחד בה המיעוט ביום ד' דמעשה בראשית. והרי היה כ"ז ע"י הקב"ה בעצמו, וזהו שאמרו בפ' אחרי מות (עט ע"ב) ובפ' פנחס (רמח ע"ב) אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה עלי בגיני כו' בגין סבת דילי כו', כי הקב"ה בעצמו היה המסבב את כל זה, כי הוא ית"ש יסד את מיעוט הירח אשר עי"ז ניתן מקום לשליטת היצר הרע בהאדם, ולהעשות ע"י חטא האדם כל הפגם והקלקולים כולם אשר למעלה ולמטה רח"ל (דע"ה ח"ב קנו ע"ב, עיי"ש עוד).

³⁴⁵⁰ פי' הביאו כפרה לדחות הקליפה שעלי שלא תינק מהמ' ודריש עלי סמוך לי והביא ראיה מפ' שרפים עומדים ממעל לו ומפסוק הנועדים על ה' (מ"מ). הן אחידן ומתקשרן בה, כמ"ש פ' בשלח דף ס סוף ע"א, וע' פ' נח דף סד ע"א, ופ' תשא קצד ע"ב, ופ' אחרי שם עט ע"א, ולכן הוא השעיר כדי להעבירם מעליה (דע"ה ח"ב קנו ע"א).

³⁴⁵¹ שיתבסם מאן דצריך להתבסם, והוא השכינה הקדושה, ולא יטעמו הם מהביסום מאומה (דע"ה ח"ב קנו ע"א).

³⁴⁵² והרי הוה שם הכוונה רק על הדביקות וההתקרבות ועיניהם צופיות עליו. כן הוא הכוונה כאן במה שאמר "עלי", אלא ששם הוא עמידתם כדי להפק רצונו במה שיצוה עליהם. וכאן הוא כדי להאחז ולהניק ח"ו, ואמרו הביאו כפרה עלי, ר"ל להסיר ולהדחיק את הס"א העומד עליו להאחז ח"ו (דע"ה ח"ב קנו ע"א).

³⁴⁵³ ר"ל בשביל הרשעים (דע"ה ח"ב קנו ע"א).

³⁴⁵⁴ והוא הס"א דאתער להאחז ח"ו (דע"ה ח"ב קנו ע"א).

³⁴⁵⁵ ר"ל ועוד (דע"ה ח"ב קנו ע"א).

³⁴⁵⁶ ר"ל כי מקודם אמר הכוונה במלת "עלי" שהוא בשביל העומדים עליו וכנז', אבל עתה אמר עלי ממש בגין דיתבסם (דע"ה ח"ב קנו ע"א).

חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו אמאי דא שקיל בדא אלא כלא בחד דרגא סליק³⁴⁵⁷ דא אזדווג בדא וחדוותא [ד]דא בדא לא אשתבח אלא כד אתגלי עתיקא קדישא וכדין חדוותא דכלא:	בחדשו ומדי שבת בשבתו", למה, שקול זה בזה, אלא הכל בדרגה אחת, עולה זה מזדווג עם זה, ושמחה של זה עם זה לא נמצאת אלא כשמתגלה העתיק הקדוש, אז זוהי שמחת הכל.
ותנינן כתיב (תהלים צב א) מזמור שיר ליום השבת ליום השבת ממש שבחא דקא משבח קב³⁴⁵⁸ כדין חדוותא אשתבח ונשמח אתוספת דהא עתיקא אתגלי וזווגא יודמן³⁴⁵⁹ אופ [הכי] (הכא) בחדתותי סיהרא דהא נהיר לה שמשא בחדוותא דנהירו דעתיקא לעילא³⁴⁶⁰ בגיני כך האי קרבנא הוא לעילא בגין דיתבסם כלא וישתבח חדוותא בעלמא וע"ד הביאו עלי כפרה דייקא מלה:	ושנינו כתוב "מזמור שיר ליום השבת", ליום השבת ממש, השבח שמשבח הקדוש ברוך הוא, אזי נמצאת שמחה, ונשמה מתוספת שהרי העתיק התגלה, והזווג יודמן כמו כן כאן, בחדוש הלכנה, שהרי מאיר השמש בשמחת האור של העתיק למעלה, לכן הקרבן הזה הוא למעלה, כדי שהכל יתבסם ותמצא שמחה בעולם, ועל כן הביאו עלי כפרה, דבר מדויק.
תאנא כתיב (במדבר כח י) עולת שבת בשבתו על עולת התמיד דבעי לכוונא לבא לעילא לעילא יתיר משאר יומין וע"ד על עולת התמיד דייקא³⁴⁶¹ תניא כתיב בחנה (שמואל א' א י) ותתפלל על יי על דייקא (דהא) בגין דבנין במזלא קדישא³⁴⁶² תליין כמה דאוקימנא ולית לך מלה באורייתא או את זעירא באורייתא דלא רמיזא בחכמתא עלאה ותליין מניה תלי תליין רזין דחכמתא עלאה הה"ד (שיה"ש ה יא) קווצותיו תלתלים והא אתמר:	למדנו כתוב "עולת שבת בשבתו", על עולת התמיד, שצריך לכוון את הלב למעלה למעלה, יותר מבשאר הימים. ועל זה על עולת התמיד דווקא, למדנו כתוב בחנה, "ותתפלל חנה על ה'", על דווקא, משום שהבנים תלויים במזל הקדוש כמו שבארנו, ואין לך דבר בתורה או אות קטנה בתורה שלא רמוזה בחכמה העליונה, ותלויים ממנה תלי תלים של סודות החכמה העליונה, זהו שנאמר "קווצותיו תלתלים", והרי נתבאר.
רבי יוסי אשכחיה לרבי אבא דהוה יתיב וקארי האי קרא דכתיב (תהלים נה כג) השלך על יי יחבך על דייקא דהא מזוני במזלא תליין:	רבי יוסי מצא את רבי אבא שהיה יושב וקורא את הפסוק, שנאמר "השלך על ה' יחבך", על דווקא, שהרי מזונות תלויים במזל.
ר' יהודה הוה קארי (תהלים לב ו) על זאת יתפלל כל חסיד³⁴⁶³ אליך לעת מצא על זאת ודאי³⁴⁶⁴ לעת מצא הא אוקימנא אבל לעת מצא כמה דכתיב (ישעיה נה ו) דרשו יי בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב:	רבי יהודה היה קורא, "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא", על זאת ודאי, לעת מצא, הרי בארנו. אבל לעת מצא, כמו שנאמר "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב".

³⁴⁵⁷ פי' מדי חדש היא המ' ומדי שבת הוא זעיר (מ"מ).

³⁴⁵⁸ פי' זעיר שהוא יום השבת, משבח לפרצופים העליונים (מ"מ).

³⁴⁵⁹ מכאן תבין היתר הזיווג בר"ח כמו שהוא בשבת אף שהוא ימי החול וכן יש בו תוספת נשמה מדקאמר ונשמה איתוספת ולכן יש לומר כתר דקאמר עתיקא אתגלי אלא שבשבת אתגלי ממש לכן אומרים בו א"ה מקום כבודו (זהר הרקיע).

³⁴⁶⁰ פי' כי האור ע"ק נמשך למטה אך היא אינה יכולה לעלות שם כמו בשב' וגם כי אין נהירו דע"ק אלא לה אך שמש' בעצמו אין לו חידוש כי כתר דר"ח הוא דז"א ובשב' הוא דא"א (זהר הרקיע).

³⁴⁶¹ פי' עולת תמיד במ' ועולת שבת בזעיר שהוא ע"ג המ' (מ"מ).

³⁴⁶² פי' במזלא דאריך וזהו על ה' כי ה' הוא זעיר ואריך הוא עליו וכן השלך על ה' יחבך הוא אריך ג"כ שהוא ע"ג זעיר (מ"מ).

³⁴⁶³ והביא פ' זה אגב פ' על ה' אע"ג דהתם באריך והכא בזעיר, אבל לעת מצא כמה דכתיב דרשו ה' וכו' דהיינו בעשרת ימי תשובה שהתשובה היא באימא ונה"י דאימא בזעיר ולכן אמר הכתוב על זאת שהוא זעיר יתפלל כל חסיד לעת מצא דהיינו בעשרת ימי תשובה שאזי מתגלית אימא ונה"י דאימא בזעיר (מ"מ).

³⁴⁶⁴ פי' זאת היא מ' וזעיר הוא על המ' (מ"מ).

428

ד"א לעת מצא בשעתא דנהרין³⁴⁶⁵ נגידין³⁴⁶⁶ ואתמשכאן ומסתפקי אבהן ומתברכאן כלא רק לשטף מים רבים מאן שטף מים רבים דא עמיקא³⁴⁶⁷ דמבועין ונהרין דמאן יזכה ליה ומאן יזכה לקרבא ולסלקא תמן הה"ד ביה (תהלים לב ו) רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו דהא לא זכאין ולא יכלין:	דבר אחר לעת מצא, בשעה שנהרות שופעים ונמשכים, והאבות נהנים והכל מתברכים, רק לשטף מים רבים. מה זה השטף מים רבים, זהו עומק המעינות והנהרות, שמי יזכה לו, ומי יזכה להתקרב ולעלות לשם, זהו שנאמר בו "רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו", שהרי לא זוכים ולא יכולים.
רבי יצחק אמר כתיב (תהלים כז ד) אחת שאלתי מאת יי' אותה אבקש וגו' זכאין אינון צדיקיא דכמה גניזין עלאין טמירין להו בההוא עלמא דקב"ה משתעשע בהו באינון עלמין כמה דאוקימנא בנעם יי'³⁴⁶⁸ והא אתמר:	רבי יצחק אמר כתוב, "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש וגו'", אשריהם הצדיקים שכמה גניזים עליונים שמורים להם באותו העולם, שהקדוש ברוך הוא משתעשע עמם באותם העולמות, כמו שבארנו בנעם ה', והרי נתבאר.
רבי חזקיה אמר מהכא (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו יעשה תעשה מבעי ליה אלא יעשה ודאי³⁴⁶⁹ היינו (ישעיה לח ה) יוסיף על ימין חמש עשרה שנה והיינו (תהלים נה כג) השלך על יי' יהבך וכתביב (שמואל א' י) ותתפלל על יי' וכלא חד זכאה חולקהון דצדיקיא בעלמא דין ובעלמא	רבי חזקיה אמר מכאן, "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו". יעשה, היה צריך להיות תעשה, אלא יעשה ודאי, היינו "יוסיף על ימין חמש עשרה שנה", והיינו "השלך על ה' יהבך", ונאמר "ותתפלל על ה'", והכל אחד, אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם
פ/א	
דאתי עלייהו כתיב (תהלים ה יב) וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך וכתביב (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך וכתביב (תהלים ט יא) ויבטחו בך יודעי שמך כי לא עזבת דורשיך יי': ברוך יי' לעולם אמן ואמן ימלוך יי' לעולם אמן ואמן:	הבא, עליהם כתוב "וישמחו כל חוסי בך, לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך", ונאמר "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך", ונאמר "ויבטחו בך יודעי שמך כי לא עזבת דורשיך ה'".
ברוך יי' לעולם אמן ואמן ימלוך יי' לעולם אמן ואמן:	
פרשת קדושים תהיו:	
וידבר יי' אל משה לאמר דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני יי' אלהיכם (ויקרא יט א-ב) רבי אלעזר פתח	"וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם", רבי אלעזר פתח "אל תהיו כסוס כפרד אין הבין וגו'", בכמה

³⁴⁶⁵ פי' הארות אימא היוצאים מיסוד דידה בתוך זעיר ומאירים לחג"ת וז"ש ומספיק אבהן שהם חג"ת (מ"מ).

³⁴⁶⁶ נגדין (דפ"ו).

³⁴⁶⁷ פי' לבינה עצמה אין מי ששיגנה והיא נק' שטף מים רבים ולכך אליו לא יגיעו רק לזעיר שבתוכו הארות אימא ולכך אמר הכתוב ברישא על זאת דהיינו לזעיר שהוא ע"ג המ' ונה"י דאימא בתוכו (מ"מ).

³⁴⁶⁸ פי' הארה שבאה מאריך לאימא הנק' נועם ואימא נותנת לזעיר הנק' ה' וזהו נועם ה' (מ"מ).

³⁴⁶⁹ פי' בני חיי ומזוני הם במזלא דאריך, ויעשה שהוא נסתר הוא באריך ולכך הביא ג' פסוקים יוסף על ימין וכו' היינו חיי, השלך על ה' וכו' היינו מזוני ותתפלל על ה' היינו בני וכולם במזלא דאריך תלין וכן כתב בזוהר בפ' ואתחנן דף רס"ז וז"ל יעשה למחכה לו תעשה מבע"ל וכו' נועם ה' ההוא דאתיא מעתיקא קדישא דההוא נועם מעתיקא עילאה נפקא, וכתב הרח"ו שם הבינה נק' נועם בקבלתה מן הכתר והנועם העליון ומ"ס שם הזוהר יעשה מאן הוא עתיקא סתימאה דכולא דהא ביה תליא עכ"ל. הרי בהדיא שיעשה למחכה לו הוא אריך לכך לא אמר תעשה דמשמע לבינה אומרים הנק' אלהים אלא יעשה הוא אריך (מ"מ).

³⁴⁷⁰ ר"ל בלשון נסתר ולכן ט"ו שנה משם י"ה (יהל אור).

(תהלים לב ט) אל תהיו כסוס כפרד אין הבין וגו' ³⁴⁷¹ בכמה זמנים אורייתא ואסהידת בהו בבני נשא (אתערת) כמה זמנים ארימת קלין ³⁴⁷² לכל סטרין לאתערא להו וכלהו דמיכין בשינתא בחוביהון (ס"א בחוריהון) ³⁴⁷³ לא מסתכלין ולא משניחין ³⁴⁷⁴ בהיך אנפין יקומון ליומא דדינא עלאה כד יתבע לון מלכא עלאה עלבונא דאורייתא ודצווחת לקבליהון (כד צווחת לקבלון)	פעמים התורה מעידה בבני אדם, כמה פעמים היא מרימה קולות לכל הצדדים להעיר אותם, וכולם רדומים בשינה, בחטאיהם (בחוריהם) אינם מסתכלים ואינם משגיחים באיזה פנים יעמדו ליום הדין העליון, כשיתבע אותם המלך העליון על עלבון התורה שצועקת כנגדם, ואינם מחזירים פניהם מולה, שכולם פגומים בכל, שאינם יודעים את אמונת המלך העליון.

³⁴⁷¹ להיות כי בפ' זו מתחיל להזהיר אדם בקדושה לכן פתח ר"א כאן בפ' זו כדי להזהיר את האדם שלא יהיה בזיווגם כבהמה אלא יהיו צנועים ושיקדשו עצמן בשעת תשמיש באופן שכל מעשיו יהיו בקדושה פי' שישרה עליהם קדושה של הש"י והנה פ' זה שמביא ממנו ראייה הוא רומז על מ"ש כמ"ש רז"ל שיש בסוס ג' דברים לגנאי והא' שהוא זנאי וזה רמז בפ' במתג ורסן עדיו לבלום הוא ר"ת בועל לכן צריך האדם ללמוד מן הש"י שהוא קדוש להיות ג"כ קדוש וצנוע בכל דרכיו וזהו (ויקרא יט ב) קדושים תהיו כי קדוש אני (שער מאמרי רשב"י וזהר הרקיע).

³⁴⁷² צריך להקדים להבין המשכת כל מאמר זה מה שידוע שעיקר החיות הפנימי של האדם הוא מצד אבא שהוא בחי' חיה, ואומר (קהלת ז, יב) והחכמה תחיה בעליה, שהיא התורה, ולכן איש חכם נקרא איש חי, להיות שהתורה היא חיות התיכון של החיות הפנימי. והנה כל עוד שהאדם ניעור וגם עוסק בתורה אז הוא חי בעצם כי יש בו בחינת החיה, והיא חיה בפנימיות בסגולת התורה, ולכן חיים בלשון רבים כי מי שיש בו החיה בלתי חיות התורה אין לו חיים. אבל מי שעוסק בתורה גורם קיום יסוד אבא שהוא חי בתוך זעיר, ושהוא מתארך עד יסוד זעיר, ונמצא שני חיים כלולים. ואמנם בשינה מסתלקים כל המוחין ואפילו סוד הנפש מתכנסת לתוך הלב ואינה מתפשטת בשס"ה גידים בסוד (שיה"ש ה, ב) אני ישנ"ה שעולה שס"ה וכנזכר באדם ישר, ועיין מה שכתבתי לקמן צה ע"א. והנה ידוע שלכל יום (נ"א ישראל) יש שורש במלכות שהוא כנסת ישראל, ובכל לילה אנו מעלים כל בחי' פנימיות הרוחניות שיש בנו לפקדון ביסוד רחל, בסוד (תהלים לא, ו) ב'דך א'פקיד ר'וחי ר"ת בא"ר כמבואר אצלנו. וגם נודע בכמה מקומות מן הזוהר ומבואר בדברי הרב זלה"ה שבחצות לילה מתפשטים המוחין בזעיר, ולעומת כן אמר בכמה זמנים אורייתא אסהידת, שה"ס המחודש בכל יום מעשה בראשית, דכתיב ביה (תהלים קד, כד) כלם בחכמה עשית, ואז מתחדש בכל נשמה כח חדש לחזור להחיות גופה, ולכן כל ישראל מתעוררים בחצות כנזכר בזוהר, אלא שחוזרים וישנים וכדנאמר בסמוך, וסוד התעוררות זה הוא בחינת זווג הנעשה למעלה להשפיע התחדשות לנשמות. ואם תדקדק בדרוש הקשר הרב עם החברים תמצא שיש שלשה מיני זווגים מחצות ואילך, האחד מבחי' הזווג דקודם חצות שהיה עד החזה דזעיר, והשני מבחי' יעקב ולאחרי כן אורך זעיר, והשלישי של קדרותא דצפרא. ולהיות ששלשתם הם מסוד יעקב לכן קראם בסוד תורה, כי יעקב מיסוד אבא הוא. ועל אלו התלת זמנים אמר בכמה זמנים, שהרי הם שלשה זמנים חלוקים, דקודם חצות ודאחר חצות ודצפרא. אמר עוד כמה זמנים ארימת קלין וכו', ונלע"ד שהוא מ"ש בפרשת שלח לך קעא ע"ב, בשעתא קדמא קרי ואמר (תהלים כט ד) קול ה' בכח קול ה' בהדר ובשעתא נתינא וכו', ועיין מה שכתבתי שם ותמצא שהם ממש קלין לכל סטרין, פי' לכל הו"ק. ואמר שכל כוונת ההתעוררות האמור והתפשטות אותן הקולות היא לאתערא להו לבני נשא, כי מי שאינו מתעורר בכח התעוררות הזווגים ושאינו ניתן לו כח ההתחדשות, יתעורר בכח הקולות שהם הומים במרומים, ושנקל לנשמות לשומעם שהרי הן עולות למעלה. אבל וכלהו דמיכין, שחוזרים להפך לצד אחר ולהשתקע בשינה (רמ"ז).

³⁴⁷³ שתי הגרסאות נכונות אלא שאחת תרמוז לסיבת השינה והשניה לעצמיות השינה. הלא תראה מ"ש ברע"מ פרשת פנחס רכ"ב א' שאחרי אומרו שבליה סגורים שערי גן עדן דאיהו עיינין דלבא, שפירש הרב באדם ישר שה"ס התכנסות והסגר הנפש וכוחותיה בתוך הלב, כנח בתוך התיבה מפני מי המבול שהם המצויקים, ואמר אחר כך וז"ל, בגין דחב ב"ה ואסתלק י"ה מן גופא ואשתאר אל"ם בלא ראייה ושמיעה וריחא ודיבור ורזא דמלה (תהלים לט, ג) נאלמתי דומיה וכו'. הרי שהעוון גורם הסתלקות או"א דאינון י"ה, ובאה השינה ונשאר כדומם, שחסרים ממנו כל הד' אותיות הו"ה, פי' ד' המוחין דעסמ"ב בסוד ד' חושים הנזכר כנודע אצלנו, והוא הוא עצמות השינה של הרשעים, שהוא שיש להם הסתלקות בפנימיות בשרשי החושים שהם ראשי הגידים המתפשטים מן המוחין ששם הגידים והם חלולים בדקותם, שדרך אותו החלל מתפשטת סגולת כח החושים הד' שהם בסוד חנר"ן. ולעומת כן אלקי נשמה שנתת בי טהורה וכו', והענין כי כשחוזר שם י"ה בתוך אל"ם נעשה אלקים, ולכן נאמר אלקי לרמוז לאלק"ם שלם (נ"א שלי), ואז חוזרים כל הד' חושים שסודם מסוד אלקים של יודין העולה ש' ועם י"ג האותיות והכולל הרי ג' חר"ש. ואמנם פנימיות רוחניות הוא מסוד החכמה שממנה החיות כנזכר, ולכן הם ד' ע"ב ועם שם הו"ה השרשית הרי חר"ש, והרי שהעוון גורם עצמיות השינה שהוא הסתלקות רוחניות החכמה המחיה את החושים (רמ"ז).

³⁴⁷⁴ לא בעין השכל ולא בעין המוחש כשהם רואים התגברות השינה עליהם שהיא אחד מששים למיתה, אינם מתעוררים לפקוח עיניהם כשפוקחים עיניהם בשעה שקמים ממטתם, להבין בהיך אנפין יקומון וכו' (רמ"ז).

זהר ויקרא חלק א'

ולא אהדרו אפינ לקבלה דכלהו פנימין בכלא דלא ידעו מהימנותא דמלכא עלאה:	
ווי לון ווי לנפשהון דהא אורייתא ביה אסהידת ³⁴⁷⁵ ואמרת (משלי ט טז) מי פתי יסור הנה חסר לב (ו) אמרה ³⁴⁷⁶ לו מהו חסר לב (מאן) דלית ליה מהימנותא דמאן דלא אשתדל באורייתא לאו ביה מהימנותא ופנים הוא מכלא:	אוי להם ואוי לנפשם, שהרי התורה מעידה בו ואומרת, "מי פתי יסור הנה חסר לב ואמרה לו", מה זה חסר לב, שאין בו אמונה, שמי שאינו עוסק בתורה אין בו אמונה ופגום הוא מהכל.
(ו) אמרה ³⁴⁷⁷ לו אומרה לו מבעי ליה כד"א (תהלים מב י) אומרה לאל סלעי מהו (ו) אמרה אלא לאכללא ולא תוספא ³⁴⁷⁸ אורייתא דלעילא דהיא קרייה ליה חסר לב פנים ממהימנותא:	"ואמרה לו", היה צריך להיות "אומרה לו" כמו שנאמר "אומרה לאל סלעי". מה זה אמרה, אלא להכליל ולהוסיף את התורה שלמעלה שהיא קוראת לו, חסר לב, פגום מהאמונה.
דהכי תנינן כל מאן דלא אשתדל באורייתא אסיר למקרב לגביה ולאשתתפא בהדיה ולמעבד ביה סחורתא וכ"ש למהך עמיה באורחא דהא לית ביה מהימנותא (וע"ד) תנינן כל בר נש דאזיל בארחא ולית עמיה מלי דאורייתא אתחייב בנפשיה כ"ש מאן דאזדווג בארחא עם מאן ודלית ביה מהימנותא דלא חשיב ליקרא דמאריה ודידיה דלא חס על נפשיה:	שכן שנינו, שכל מי שלא עוסק בתורה אסור להתקרב אליו ולהשתתף עמו ולעשות עמו סחורה, וכל שכן ללכת עמו בדרך, שהרי אין בו אמונה, (ועל זה) שנינו, כל אדם שהולך בדרך ואין עמו דברי תורה מתחייב בנפשו, כל שכן מי מתחבר בדרך עם מי שאין בו אמונה שלא מחשיב את כבוד אדונו ואת שלו, שלא חס על נפשו.
ר' יהודה אומר מאן דלא חס על נפשיה היך ישלח נפשא דכשרא לבריה אמר ר' אלעזר תוהנא על דרא והא אתמר מלה וכו' וע"ד כתיב (תהלים לב ט) אל תהיו כסוס כפרד אין הבין ³⁴⁷⁹ זכאין אינון צדיקיא ³⁴⁸⁰ דמשתדלי באורייתא וידעין ארחי דקב"ה ומקדשי גרמיהו בקדושה דמלכא ואשתכחו קדישין בכלא ובגין כך משלפי רוחא דקדושה מלעילא ובנייהו כללו זכאי קשוט ואקרון בני מלכא בגין קדישין:	רבי יהודה אומר, מי שלא חס על נפשו איך ישלח נפש כשרה לבנו. אמר רבי אלעזר תמהני על הדור, והרי הדבר נאמר וכו', ועל זה כתוב "אל תהיו כסוס כפרד אין הבין", אשריהם הצדיקים שעוסקים בתורה ויודעים את דרכי הקדוש ברוך הוא ומקדשים את עצמם בקדושת המלך, ונמצאים קדושים בכל. ולכן שולפים רוח של קדושה מלמעלה, וכל בניהם הם צדיקי אמת, ונקראים בני המלך, בנים קדושים.
ווי להון לרשיעיא דכלהו חציפין ועובדיהו חציפין בגיני כך ירתין בנייהו נפשא חציפא מסטרא דמסאבא כמה דכתיב (ויקרא יא מג)	אוי להם לרשעים שכולם חצופים ומעשיהם חצופים, ולכן יורשים בניהם נפש חצופה מצד הטומאה, כמו שנאמר "ונטמתם במ". הבא להטמא מטמאים אותו, אל תהיו

³⁴⁷⁵ קורא התראה בלשון עדות וכמו העד העיד בנו האיש (רח"ו).

³⁴⁷⁶ אמרה (נוסף בדפ"ו).

³⁴⁷⁷ אמרה (נוסף בדפ"ו).

³⁴⁷⁸ ולכן כתב ה' שגם ה' תשב"כ דכורא אומר כן (רח"ו). ר"ל שאלו כתיב חסר לב אמרה לו, הוה אמינא המלכות לבדה היא שאמרה לו חסר לב לכך הוסיף ו' (מ"מ).

³⁴⁷⁹ ושיעור הכתוב אל תהיו כסוס כפרד, דאם תהיו כמותם מתגרים בכם מלאכי חבלה, שהם כלבים עזי נפש, והם אין הבין. מאי טעמא, משום דלא ידעו הבין, שאינם מקדשים עצמם בשעת תשמיש וכדבסמוך (מ"מ).

³⁴⁸⁰ זכאין אינון אברי' וכו' עד למהוי בנדתה מהרע"מ נדפס בפרשת פנחס מאמר מתחיל אלא פגיעה (הערת הזהר).

כסוס כפרד שהם בעלי זנות (של טומאה) על הכל.	ונטמתם בם אתא לאסתאבא מסאבין ליה אל תהיו כסוס כפרד דאינון מארי זנותא ³⁴⁸¹ (ס"א דמסאבותא) על כלא:
אין הבין, שלא יעסקו אנשים בדרך הזו, שאם כך, כתוב כאן "אין הבין" ונאמר שם "והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה והמה רועים לא ידעו הבין" כלומר יהיו מזדמנים אותם שנקראים עזי נפש, למה משום שלא ידעו הבין.	אין הבין דלא ישתדלון בני נשא בארחא דא דאי הכי כתיב הכא אין הבין וכתיב התם (ישעיה נו יא) והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה והמה רועים לא ידעו הבין כלומר [יהו] (הא) מזדמנין אינון דאקרון עזי נפש מאי טעמא משום דלא ידעו הבין
	פ/ב
והמה רועים, מה זה רועים אלו אותם המובילים והמנהיגים את האדם לגיהנם.	והמה רועים מאי רועים אלין אינון מדברי ומנהגי לבר נש בגיהנם:
לא ידעו שבעה, כמו שנאמר "לעלוקה שתי בנות הב הב" לכן שהם הב הב, לא ידעו שבעה, "כולם לדרכם פנו, איש לבצעו מקצהו", שהרי הם תיירי הגיהנם. וכל זה, מי גרם להם, משום שלא התקדשו באותו זוג כמו שצריך.	לא ידעו שבעה כד"א (משלי ל טו) לעלוקה שתי בנות הב הב בגין כך דאינון הב הב לא ידעו שבעה כלם לדרכם פנו איש לבצעו (ישעיה נו יא) מקצהו דהא תיירי דגיהנם אינון וכל דא מאן גרים להו ³⁴⁸² בגין דלא אתקדשו בההוא זוגא כמה דאצטריך:
ועל זה כתוב "קדושים תהיו כי קדוש אני ה'", אמר הקדוש ברוך הוא מכל שאר העמים לא רציתי שידבקו בי אלא ישראל, שנאמר "ואתם הדבקים בה'", אתם ולא שאר העמים, (ועל כן כתוב כאן קדוש) לכן (קדשים תהיו דווקא). רבי יצחק פתח "הוי ארץ צלצל כנפים וגו'", וכי משום שהיא ארץ צלצל כנפים נמצא בה קנטור, שנאמר הוי ארץ.	וע"ד כתיב (ויקרא יט ב) קדושים תהיו ³⁴⁸³ כי קדוש אני יי' אמר קב"ה מכל שאר עמין לא רעיתי לאדבקא בי אלא ישראל דכתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביי' אתון ולא שאר עמין (וע"ד כתיב הכא קדוש) בג"כ קדושים תהיו כי קדוש אני יי' (ויקרא יט ב) (וע"ד כתיב הכא קדוש בג"כ קדושים תהיו כי קדוש אני יי' קדושים תהיו דייקא קדושים תהיו) רבי יצחק פתח (ישעיה יח א) הוי ארץ צלצל כנפים וגו' וכי בגין ³⁴⁸⁴ [דהיא] (דיהא) ארץ צלצל כנפים קנטורא ביה אשתכח דכתיב הוי ארץ (צלצל כנפים):
אלא אמר רבי יצחק, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם ורצה לגלות עמוקות מתוך ההסתר ואור מתוך החשכה, היו כלולים זה עם זה, ולכן מתוך החשכה יצא אור, ומתוך ההסתר יצא והתגלה העומק, וזה יצא מזה. שמתוך הטוב יוצא הרע, ומתוך הרחמים יוצא דין, והכל נכלל זה בזה. יצר טוב ויצר	אלא אמר ר' יצחק בשעתא דקב"ה [ברא] (ברי) עלמא ובעא לגלאה עמיקתא מגו מסתרתא ³⁴⁸⁵ ונהורא מגו חשוכא ³⁴⁸⁶ הוו כלילין דא בדא ובגין כך מגו חשוכא נפק נהורא ומגו מסתרתא נפק ואתגליא עמיקא ודא נפקן מן דא דמגו טב נפיק

³⁴⁸¹ נודע מ"ש חז"ל כי ששה דברים נאמרו בסוס והא' מהם הוא שאוהב את הזנות גם ר"ת ב'מתג ו'רסן ע'דיו ל'בלום הוא בוע"ל, להורות כי כוונת הפסוק הזה להזהיר את האדם שיקדש עצמו בשעת תשמיש ולא יהיה כסוס הבועל דרך זנות יותר משאר הבהמות (רח"ו).

³⁴⁸² והיינו דכתיב לא ידעו הבין בשעת תשמיש (אור יקר).

³⁴⁸³ בשעת תשמיש להוליד רוח קדוש מפני שאתם דבקים בי ואני קדוש כדמסיק (אור יקר).

³⁴⁸⁴ דאדרבה מפני שהיא צלצל כנפים דהיינו שהכנפים העליונים מצלצלים בה היה ראוי שלא יאמר עליה "הוי" פירוש "קנטורא" דהיינו קטיגוריא ודינא, דאדרבה כשהיא צלצל כנפים אין בה דין כלל, ומשום דהוה אפשר לפרש הוי ארץ צלצל כנפים אין הכוונה מפני שהיא צלצל כנפים אלא הוי לאותה הארץ שהיא צלצל כנפים והיא מעבר לנהיר והיינו סימן אל הארץ לבד (אור יקר).

³⁴⁸⁵ אור הקו מתוך הצמצום (דע"ה ח"ב סה ע"א).

³⁴⁸⁶ עולם התיקון מעולם התוהו והוא ביום א' דמע"ב (דע"ה ח"ב סה ע"א).

הרע, ימין ושמאל, ישראל ושאר העמים, לבן ושחור, והכל תלוי האחד באחד.	ביש ומנו רחמי נפיק דינא וכלא אתכליל דא בדא (ודא בדא) יצר טוב ויצר רע ימינא ושמאלא ישראל ושאר עמין חוור ואוכם וכלא חד בחד תלייא:
למדנו, אמר רבי יצחק אמר רבי יהודה, כל העולם כולו לא נראה אלא בעטרה אחת בקשריו, כשנדון העולם, בדין הוא נדון כלול ברחמים.	תאנא אמר ר' יצחק אמר ר' יהודה כל עלמא בלהו לא אתחזי אלא בחד עטירא דקוטפא (ס"א דקיטופא) בקיטרוי (ו) כד אתדן עלמא בדינא כליל ברחמי אתדן:
ואם לא, אין העולם יכול לעמוד אפילו רגע אחד, והרי בארנו את הדברים כמו שנאמר "כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל".	ואי לאו לא יכיל עלמא לקיימא אפילו רגעא חדא והא אוקימנא מלי כמה דכתיב (ישעיה כו ט) כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל:
ולמדנו, באותו זמן שהדין תלוי בעולם, וצדק מתעטר בדין, כמה בעלי כנפים מתעוררים כנגד בעלי הדין הקשה לשלוט בעולם, פורשים כנפים מהצד הזה ומהצד הזה להשתטח (להשגיח) בעולם, אז מתעוררות הכנפים לפרוש אותן ולהשאב (ולהשתתף) בדין הקשה, ומשוטטות בעולם להרע. אז נאמר, הוי ארץ צלצל כנפים.	ותאנא בההוא זמנא דדינא תלייא בעלמא וצדק אתעטרא בדינוי כמה מארי דגדפין מתערי לקבלי מארי דדינא קשיא לשלטאה בעלמא פרסין גדפין מהאי סטרא ומהאי סטרא לאשתטחא (ס"א לאשגחא) בעלמא כדן מתעריין גדפין ולמפרס לון ולאשתאבא (נ"א ולאשתתפא) (למפרש לון ולאשתאבא) בדינא קשיא ושאטין בעלמא לאבאשא כדן כתיב הוי ארץ צלצל כנפים ³⁴⁸⁷ :
אמר רבי יהודה, ראיתי בני העולם בחוצפה, פרט לאותם צדיקי האמת, ולכן כביכול הכל כך נמצא, הבא להטהר מסייעין אותו, הבא להטמא כמו שבארנו ונטמאתם בס.	אמר ר' יהודה חמינא בני עלמא בחציפותא בר אינון זכאי קשוט ובגין כך כביכול כלא הכי אשתכח אתא לאתדכאה מסייעין ליה אתא ³⁴⁸⁸ לאסתאבא כמה דאוקימנא ונטמאתם בס:
רבי יוסי היה הולך בדרך פגש בו רבי חייא, אמר לו זה שבארו החברים שנאמר בעלי, "ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם" בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה.	רבי יוסי הוה אזיל בארחא פגע ביה ר' חייא אמר ליה האי דאוקמוה חברייא דכתיב בעלי (שמואל א' ג יד) ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה עד עולם בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה:
למה, משום שדברי תורה עולים על כל הקרבנות שבעולם כמו שבארוה, שנאמר "זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים", שקולה התורה כנגד כל הקרבנות של העולם.	אמאי בגין דדברי תורה סלקין על כל קרבנין דעלמא ³⁴⁸⁹ כמה דאוקמוה דכתיב (ויקרא ז לו) (ו) זאת התורה לעולה (ו) למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים שקיל אורייתא לקביל כל קרבנין דעלמא:
אמר לו כך זה ודאי, שכל מי שעוסק בתורה אף על גב שנגזר עליו עונש מלמעלה, נוח לו מכל הקרבנות והעולות, ואותו העונש	א"ל הכי הוא ודאי דכל מאן דאשתדל באורייתא אע"ג דאתגזר עליה ³⁴⁹⁰ עונשא מלעילא

³⁴⁸⁷ הוי בזמן שהארץ העליונה מצולצלת מהכנפיים מאותם מארי גדפין דתבעין דינא לכן אמר צלצל בסוד ק"ך צרופי אלה"ם שמתגברים שעולים צלצל (רמ"ו).

³⁴⁸⁸ אתי (דפ"ו).

³⁴⁸⁹ משום שסגולת כל הקרבנות להקריב העולמות להעלותם ממטה למעלה, אבל התורה מייחדת אותם ממעלה למטה בשפע שמשפעת בהם, וכנגדם יש בה ארבע סגולות ודרכים של פרד"ס (רמ"ז).

³⁴⁹⁰ וכמו שהיה לבני עלי כגזר דין שהיה בו שבועה וכמו שאמרו רז"ל (רמ"ז).

ניחא ליה מכל קרבנין ועלוון וההוא עונשא אתקראע³⁴⁹¹ (ובגין דילעי בה לשמה קב"ה אתפייס בהדיה):	נקרע. (ומשום שעוסק בה לשמה, הקדוש ברוך הוא מתפייס עמו).
ות"ח לא אתדכי³⁴⁹² בר נש לעלמין אלא במילין דאורייתא בגיני כך מלין דאורייתא לא מקבלין טומאה³⁴⁹³ בגין דאיהי קיימא לדכאה לאלין מסאב³⁴⁹⁴ ואסוותא באורייתא אשתכח³⁴⁹⁵ דכתיב (משלי ג ח) רפאות תהי לשרך ושרקי לעצמותיך³⁴⁹⁶ (וכתיב יראת ה' תוסיף ימים):	ובא וראה האדם לא נטהר לעולמים אלא בדברי תורה, לכן דברי תורה לא מקבלים טומאה, משום שהיא עומדת לטהר את אלו הטמאים, והרפואה נמצאת בתורה, שנאמר "רפאות תהי לשרך ושרקי לעצמותיך".
דכיותא אשתכח באורייתא דכתיב (תהלים יט י) יראת יי' טהורה עומדת לעד מאי עומדת לעד דקיימא תדירא בההוא דכיותא ולא אתעדי מניה לעלמין:	וטהרה נמצאת בתורה, שנאמר "יראת ה' טהורה עומדת לעד". מה זה "עומדת לעד", שעומדת תמיד באותה טהרה ולא סרה ממנה לעולמים.
א"ל יראת יי' כתיב ולא תורה א"ל הכי הוא ודאי דהא אורייתא מסטרא דגבורה קא אתייתא³⁴⁹⁷ א"ל ומהתם נפקא מהכא נפקא דכתיב (תהלים קיא י) ראשית חכמה יראת יי' וכתיב (תהלים יט י) יראת יי' טהורה³⁴⁹⁸ ואורייתא קדושה אתקרי³⁴⁹⁹ דכתיב (ויקרא יט ב) כי קדוש אני יי' ודא אורייתא דהיא שמא קדישא עלאה	אמר לו יראת ה' כתוב ולא תורה, אמר לו כך הוא ודאי, שהרי התורה באה מצד הגבורה. אמר לו ו[כ]ן משם יצאה. מכאן יצאה, שנאמר "ראשית חכמה יראת ה'", ונאמר יראת ה' טהורה. ותורה נקראת קדושה, שנאמר "כי קדוש אני ה'", וזו התורה שהיא השם הקדוש העליון, ועל כן

³⁴⁹¹ לקמן יתבאר טעם הדבר. ולא מבעיא שנקרע גזר דינו אלא שהשי"ת מוסיף לאוהבו ומתפייס עמו שבה עוזרו שיהיה לו כח לעסוק בתורה לשמה (רמ"ז).

³⁴⁹² ידוע שהטהרה היא להעלות ניצוצי נשמתו מתוך הקלי', אבל מועטים הם המעלים כל שרשי ניצוציו לגמרי וכמ"ש בדרוש השובבים, שלזה צריך טורח ושהות, אבל סגולת התורה היא לטהרו טהרה עולמית שלא ישאר שורש הניצוצות בקלי', וזהו ענין מ"ש אתדכי בר נש לעלמין (רמ"ז).

³⁴⁹³ כל עיקר שדוהין את הטומאה (רמ"ז).

³⁴⁹⁴ שהיא ממש כמקוה מים, דכתיב בו (יא, לו) אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור, ואמרו רז"ל שהמים המחבורים לקרקע אין מקבלין טומאה, ועוד שהטובל בהם הוא מטהר וכדפי' רש"י בפרשת שמיני (רמ"ז).

³⁴⁹⁵ ירצה שהתורה מתקנת הפנימיות שהיא טהרת הנפש מחלאת החיצונים וכן מתקנת החיצוניות שהוא תחלואי הגוף (רמ"ז).

³⁴⁹⁶ שפירש בו ששני מקומות אלו צריכים רפואה, אחד חמה ואחד קרה, ואעפ"י שהם הפכיים, באופן שיש רפואות לכל מחלה, וז"ש אסוותא באורייתא אשתכח, ר"ל תמיד נמצאת בה הרפואה, ואחר כך חוזר להזכיר הטהרה לומר שגם היא תדירה, וראייתו מפסוק טהורה עומדת לעד, ומקשי מאי עומדת לעד, ומשני שגם בה יש בחינת תדירות והיא ולא אתעדי מניה לעלמין, וכדקיימא לן אין עבירה מכבה תורה (רמ"ז).

³⁴⁹⁷ השורש העליון הוא גבורה דעתיק והגילוי האחרון הוא באי' שה"ס גבורה דאריך. אבל מאמרנו מבחין הגילוי הראשון שהוא אבא, ולכן אמר אורייתא אתייהיבת מימינא, שהוא חסד דאריך שבו גילוי (נ"א תלוי) אבא כידוע (רמ"ז לקמן רעג ע"א).

³⁴⁹⁸ והחכמה היא ראש לקו הימין שהוא חסד ואיך תאמר דאתיא מגבורה, וכתיב יראת ה' טהורה, וכמו שיראת ה' דראשית היא בחכמה כך יראת ה' דטהורה היא בחכמה ולא בגבורה (רמ"ז).

³⁴⁹⁹ כלומר דע שאין דעתי בגבורה סתם דאצילות פי' דזעיר, אלא בגבורה ראשונה שמאירה באצילות שהיא גבורה דעתיק שבה מתקנת (נ"א שהיא מתקנת) חכמה סתימאה דאריך, ובה שורש התורה, והיא מוחא סתימאה דאריך, וכל מוחא נקרא קדושה, וה"ס יראת הרוממות ובה שורש קדושה (נ"א התורה). ולפי שנתקנה מגבורה דעתיק לכן סגולתה לקרוע כל גזר דין וכמו שנז"ל, ועליה אמר למעלה דענשא אתקראע, וזה בסגולת שם קר"ע שט"ן, שהוא בגבורה דעתיק המתקנת חכמה סתימאה דאריך שהוא המוח הראשון שבאצילות, וסתם מוח הוא בחכמה, ועליה נאמר ראשית חכמה יראת ה', שלפי שעיקרה בגבורה דעתיק יומין ששם סוד יראת הרוממות לכן נקרא יראת ה', וירא"ה גי' גבור"ה, דהיינו גבורה דעתיק שהיא מעולם הא"ס, והיא המתקנת החכמה הראשונה של האצילות, ולכן נקראת קדושה. ומכאן יסוד מ"ש הראב"ד שענין קדושה היא פרישות והשפעה, דהיינו פרישות מבחינת גבורה דעתיק והשפעה מבחינת חכמה סתימאה ועליה נאמר (יט, ב) כי קדוש אני ה', שהוא ההויה הראשונה שבאצילות, והיינו שמא קדישא עלאה. ועל דא מאן דאשתדל וכו', כי מבחי' גבורה דעתיק מתדכי ומבחי' מוחא סתימאה מתקדש (רמ"ז).

זהר ויקרא חלק א'

וע"ד	
פא/א	
מאן דאשתדל בה אתדכי ³⁵⁰⁰ ולבתר אתקדש דכתיב (ויקרא יט ב) קדושים תהיו קדושים היו לא כתיב אלא תהיו תהיו ודאי ³⁵⁰¹ א"ל ³⁵⁰² הכי הוא ³⁵⁰³ ומקרא (ד) כתיב (שמות יט ו) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ³⁵⁰⁴ וגוי קדוש ³⁵⁰⁵ [נכתב (שם) אלה הדברים] וגוי ³⁵⁰⁶ :	מי שעוסק בה נטהר, ואחר כך מתקדש, שנאמר "קדשים תהיו". לא כתוב קדשים היו, אלא תהיו, תהיו ודאי. אמר לו כך הוא, ומקרא כתוב "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, ונאמר אלה הדברים וגו'".
תאנא ³⁵⁰⁷ קדושה דאורייתא ³⁵⁰⁸ קדושה דסליקת על כל קדושין ³⁵⁰⁹ וקדושה ³⁵¹⁰ דחכמתא עלאה ³⁵¹¹ סתימאה סלקא על כלא ³⁵¹² :	למדנו קדושת התורה קדושה שעולה על כל הקדושות, והקדושה של החכמה העליונה הנסתר עולה על הכל.
אמר ליה ³⁵¹³ לאו אורייתא בלא חכמתא ³⁵¹⁴ ולא חכמתא בלא אורייתא ³⁵¹⁵ וכלא בחד דרגא הוא ³⁵¹⁶ וכלא חד אלא אורייתא בחכמה עלאה אשתכחת ובה קיימא ובה אתנסעו שרשאה מכל סטריין:	אמר לו אין תורה בלי חכמה ואין חכמה בלי תורה, והכל הוא בדרגה אחת, והכל אחד. אלא תורה נמצאת עם החכמה העליונה, ובה היא עומדת, ובה נטעו שרשיה מכל הצדדים.

³⁵⁰⁰ מצד המלכות שהיא טהורה והבא ליכנס בת"ת צריך טהרה קודם שהטהרה עצמו שהוא מפתחות פנימיים (אור יקר).

³⁵⁰¹ משמע לעתיד היינו אחר קדימת הטהרה הצריכה מצד מפתחות החצונים (אור יקר).

³⁵⁰² ר' יוסי לר' חייא (אור יקר).

³⁵⁰³ פי' כדאמרת שהעוסק בתורה מתטהר מצד המלכות ואח"כ מתקדש מצד הת"ת (אור יקר).

³⁵⁰⁴ מצד החסד (אור יקר).

³⁵⁰⁵ מצד מפתחות פנימיים ואמר "תהיו", אחר שתטהרו עצמיכם מצד המפתחות חצונים, שהקדושה מצד הת"ת ומצד ימין, כי החכמה ראש לקדושה דכתיב קדש ישראל לה', ולהכי קאמר ממלכת כהנים מן החסד, וגוי קדוש מן הת"ת והבינה, ראש לטהרה עד למטה, ולכך מלכות יראת ה' מצד הטהרה והת"ת שנטייתו אל הימין מצד הקדושה (אור יקר).

³⁵⁰⁶ דהיינו מצד המלכות הנקראת דבר ולכך הוא אומר להם תהיו ולא אמר ואתם לי וכו' (אור יקר). פי' שמי שעוסק בתורה מתקדש (מ"מ).

³⁵⁰⁷ לסייע שהקדושה מצד הת"ת והחכמה כדפי' (אור יקר).

³⁵⁰⁸ פי' שבכתב ושבעל פה שהם ז' ז' ז' (מ"מ).

³⁵⁰⁹ פי' אפילו שיתקדש אדם עצמו בכל מיני קדושה, קדושת התורה עולה על כל ר"ק ודאי (אור יקר).

³⁵¹⁰ כי עיקר ומקור הקדושה היא החכמה, והיתה הכוונה בתוספתא זו ללמדנו שלשה למודים: האחד, כי עיקר קדושה אינה מצד המצות דהיינו במלכות ואף אם יתקדש בם האדם אלא הקדושה היא בת"ת. למוד שני, כי הבינה ראש לטהרה לא לקדושה ממה דנקט חכמה דסליקת על הת"ת ולא אמר מדרגה שנית בין ת"ת לחכמה. למוד שלישי, כי אע"פ שקדושה בת"ת היינו בנגלה אבל נסתר עיקרו מחכמה (אור יקר).

³⁵¹¹ פי' אבא (מ"מ).

³⁵¹² שהוא מקור לכל הקדושה (אור יקר).

³⁵¹³ ר' חייא לר' יוסי (אור יקר).

³⁵¹⁴ הוצרך לומר זה, משום דפשיטא דברייתא משמע דתרין קדושות נינהו חד קדושת חכמה, וחד קדושת תורה, לזה אמר בלאו הכי, כי התורה והחכמה איש באחיהו ידובקו. וזהו שאמר "לאו אורייתא בלא חכמה", פי' שאין ת"ת נמצא לבדו בלי שייחד עמו החכמה, ולא החכמה נמצאת בלי שתתיחד עמה הת"ת. ונקט לישנא דחכמה ואורייתא כדי להוכיח הענין ממצאות הדבר בעצמו, שלא יקרא חכם בלי תורה ולא יקרא בעל תורה בלי חכם, דהאי בהאי אחידאן (אור יקר). פי' ז' ז' ז' אי אפשר להם להתקיים אלא מכא אבא הנקרא חכמה (מ"מ).

³⁵¹⁵ פי' שאבא גם הוא אי אפשר לגלות אורותיו אלא ע"י ז' ז', נמצא שזה צריך לזה לזה (מ"מ).

³⁵¹⁶ פי' הכל נמצא במקום א' ת"ת נמצא בחכמה, וחכמה בת"ת, ירצה תורה וחכמה יחד, שניהם כא' במדרגה אחת על ידי יחוד ב' מדות, ומשום דאפשר לומר, דהיינו שמציאות הת"ת בחכמה ומציאות החכמה בת"ת, ואין זה הכרח, אלא שיהיה שניהם יחד מיוחדות, לזה חזר ואמר "וכולא חד", פי' החכמה והת"ת אחד מיוחד הם בעצמם, וא"ת אם כן אמאי קאמר "וכולא בחד דרגא" לפי מה שפירשנו, כי עיקר קשר הספירות הוא על ידי כללותם זו בזו כדפי' (אור יקר).

בְּעוֹד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים מִצָּאוֹ אִישׁ אֶחָד בְּלִקְיֹט עֲצִים (בְּלִקְיֹט סְפִיחִים) רֹכֵב עַל סוֹסוֹ, הַשְּׂמִיט יָדוֹ לַעֲנָף אֶחָד שֶׁל הָאֵילָן.	עַד דִּהְיוּ אֲזָלִי אֲשַׁכְּחוּ חֵד בֵּר נֶשׁ בְּלִקְיֹטָא דְּקוֹסְטָא ³⁵¹⁷ (ס"א בְּלִקְיֹטָא דְּקִיסְחָא) רֹכֵב עַל סוֹסָא ³⁵¹⁸ אֲשֶׁתְּמִיט יָדָיו לְחֵד עֲנַפָּא דְּאֵילָנָא ³⁵¹⁹ ;
אָמַר רַבִּי יוֹסִי זֶהוּ שְׁנֵאמַר "וְהִתְקַדְּשֶׁתָּם וְהִיִּיתֶם קְדוּשִׁים", אָדָם מִקְדָּשׁ עֲצָמוֹ מִלְּמִטָּה מִקְדָּשִׁים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה, זֶהוּ שְׁנֵאמַר "קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה'".	א"ר יוסי האי הוא דכתיב (ויקרא כ ז) והתקדשתם ³⁵²⁰ והייתם קדושים אדם מקדש עצמו מלמטה מקדשים אותו מלמעלה הה"ד (ויקרא יט ב) קדושים תהיו כי קדוש אני יי':
שָׁנָה רַבִּי אַבָּא הִפְרִשָׁה הַזֹּוּ הִיא כָּלֵל שֶׁל תּוֹרָה, וְחוֹתֶם הָאֵמֶת שֶׁל הַחוֹתֶמֶת הִיא. בְּפִרְשָׁה זֹו הִתְחַדְּשׁוּ סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים שֶׁל הַתּוֹרָה, בַּעֲשֵׂר אֲמִירוֹת וּגְזֵרוֹת וְעוֹנָשִׁים וּמִצְוֹת עֲלִיוֹנוֹת, שֶׁכְּשֶׁמְּגִיעִים לְפִרְשָׁה הַזֹּוּ הִיוּ שְׂמֵחִים.	תאני רבי אבא פרשתא דא כללא דאורייתא היא ³⁵²¹ וחותמא דקושטא דגושפנקא היא בפרשתא דא אתחדשו רזין עלאין דאורייתא בעשר אמירן וגזרין וענשין ופקודין עלאין דכד מטאן חבריא לפרשתא דא הוו חדאן:
אָמַר רַבִּי אַבָּא לְמָהּ פִּרְשַׁת עֲרִיּוֹת וּפִרְשַׁת קְדוּשִׁים תִּהְיוּ סְמוּכוֹת זֹו לְזֹו, אֲלֹא כֵךְ לְמַדְנֹו, כָּל מִי שֶׁנִּשְׁמַר מִן הָעֲרִיּוֹת הִלְלוּ וְדָאִי שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּקְדוּשָׁה, וְכָל שָׁכֵן אִם מִתְקַדֵּשׁ בְּקְדוּשַׁת רַבּוּנֹו.	אמר ר' אבא מ"ט פרשתא דערייות ופרשתא דקדושים תהיו סמוכין דא לדא אלא הכי תאנא כל מאן דאסתמר מאלין עריין בקדושה אתעביד ודאי וכ"ש אי אתקדש בקדושה דמאריה:
וְהָרִי הָעִירוּ הַחֲבֵרִים מִתִּי הִיא עוֹנֶתֶם שֶׁל כּוֹלָם שִׁיתְקַדֵּשׁ אָדָם, בָּא וְרָאָה מִי שְׂרוּצָה לְהִתְקַדֵּשׁ בְּרִצּוֹן רַבּוּנֹו, אֵל יֵשֶׁמֶשׁ אֲלֹא מַחְצוֹת הַלֵּילָה וְאֵילָךְ, אוֹ בַּחֲצוֹת הַלֵּילָה.	והא אתערו חבריא אימתי עונתן דכלא לאתקדש בר נש ³⁵²² ת"ח מאן דבעי לאתקדשא ברעותא דמאריה לא לישתמש אלא מפלגות ליליא ואילך או בפלגות ליליא:
שֶׁהָרִי בְּאוֹתָהּ הִשְׁעָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִמְצָא בִּגְן עֵדֶן וְהַקְּדוּשָׁה הָעֲלִיוֹנָה מִתְעוֹרֶרֶת, וְאִזּוּ הִשְׁעָה לְהִתְקַדֵּשׁ.	דהא בההיא שעתא קב"ה אשתכח בגנתא דעדן ³⁵²³ וקדושה עלאה אתער וכדין שעתא היא לאתקדשא:
זֶה לִשְׂאֵר בְּנֵי הָאָדָם, תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים שִׂיּוּדַעִים אֶת דְּרֹכֵי הַתּוֹרָה, בַּחֲצוֹת הַלֵּילָה שַׁעֲתָם לַעֲמוּד וּלְעֶסֶק בַּתּוֹרָה לְהַזְדוּוּג עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לִשְׁבַח אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, אֶת הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ.	האי לשאר בני נשא תלמידי חכמים ארחוי דאורייתא בפלגות ליליא שעתא דלהון למיקם למלעי באורייתא לאזדווגא בכ"י לשבחה ³⁵²⁴ לשמא קדישא למלכא קדישא:
בְּלִיל שַׁבַּת שֶׁנִּמְצָא הָרִצּוֹן שֶׁל הַכֹּל, הַזְוּוּג שֶׁלָּהֶם, בְּאוֹתָהּ שַׁעֲה לְהוֹצִיא אֶת רִצּוֹנֹו שֶׁל	בליליא דשבתא דרעותא דכלא אשתכח זווגא

³⁵¹⁷ לְקִיטָא דְּקוֹסְטָא - גִּינָה זְרוּעָה שְׂאִינָה שֶׁלֹו וְהִיא מִקְלָקֵל הַזְרַעִים בְּפִרְסוֹת הַסּוֹס (רמ"ז).

³⁵¹⁸ פִּירוּשׁ כִּי הָאִישׁ הַזֶּה הִיָּה רֹכֵב עַל הַסּוֹס בְּיוֹם שַׁבַּת וְאִזּוּ אֲשֶׁתְּמִיט יָדָיו וְקִצִּץ חֵד עֲנַפָּא דְּאֵילָנָא כְּדִי לְהַכּוֹת בָּהּ אֶת הַסּוֹס וְלִהְנִיחֹו שִׁילָךְ. וְכַבֵּר יִדְעַת מ"ש ז"ל שֶׁהִטְעַם שְׂאִסְרוּ רַז"ל לְרֹכֵב עַל הַבְּהֵמָה בַּשַּׁבַּת הוּא גְזֵרָה שְׂמָא יִחְתּוֹךְ זְמוּרָה זֹהָ הָאִישׁ שֶׁעֶבֶר עַל דְּבָרֵי רַז"ל וְרֹכֵב עַל הַסּוֹס אִירַע לוֹ שַׁחְתָן זְמוּרָה וְנִתְחַיֵּב סְקִילָה וְנִמְצָא כִּי עֲבִירָה גּוֹרֶרֶת עֲבִירָה וּמִצּוּה גּוֹרֶרֶת מִצּוּה זמ"ש וְהִתְקַדְּשֶׁתָּם וְהִיִּיתֶם קְדוּשִׁים אָדָם מִקְדָּשׁ עֲצָמוֹ מִנְּמִטָּה כו' (שַׁעֲרֵי מֵאֲמָרֵי רַשִּׁי).

³⁵¹⁹ וְנִשְׁמַט עֲנָף הָאֵילָן וְגִרְמָה לוֹ עֲבִירָה גְדוֹלָה שֶׁהִזִּיק בִּידוֹ הִזִּיק גְּדוֹל יוֹתֵר לַעֲקוֹר נְטִיעוֹת חֲבִירוֹ, דִּהְיִינוּ עֲבִירָה גּוֹרֶרֶת עֲבִירָה, וְדוּמָה לוֹ וְהִתְקַדְּשֶׁתָּם (רמ"ז).

³⁵²⁰ ר"ל אַחֵר שֶׁחֲטָא לְדְרוֹס בְּגִינַת חֲבִירוֹ חֲטָא יוֹתֵר שֶׁשֶׁבֶר עֲנָפֵי אֵילָן שֶׁעֶבֶר עַל לֹא תִשְׁחִית כִּי עֲבִירָה גּוֹרֶרֶת עֲבִירָה הִפָּךְ וְהִתְקַדְּשֶׁתָּם וְהִיִּיתֶם קְדוּשִׁים (רח"ו). וּלְפִי זֶה מ"ש בְּלִקְיֹטָא דְּקוֹנְטָרָא הִיא גִּנָּה זְרוּעָה וְהַגֵּה"ה זֹו רִשָּׁם עָלֶיהָ מִהֲרַח"ו ז"ל לְפִי שִׁישׁ בַּסֵּפֶר זֶה הִגְהוֹת מַר' צִמַּח וְרַמ"ל ור' יִשְׂרָאֵל אֲשַׁכְּנָזִי לִכְן רוּשָׁם עַל כָּל אַחַת שֶׁם אוֹמְרָה (מ"מ).

³⁵²¹ כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַז"ל שְׂרׁוּב גּוֹפֵי תּוֹרָה נֹאמְרוּ בָּהּ, דִּהְיִינוּ כָּל הָעֶשֶׂר דְּבָרוֹת שֶׁחֲזָרוּ וְנֹאמְרוּ מִפְּנֵי כְּמָה חִידוּשִׁים וְסוּדוֹת שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ בָּהּ וְכַנִּז"ל (רמ"ז).

³⁵²² עֵי' בִּיאֻרִים ח"ב יא ע"ד.

³⁵²³ פִּי' בַּחֲצוֹת דְּחוּל הוּא זְוּוּג יַעֲקֹב וְלֹאָה (מ"מ).

³⁵²⁴ פִּי' לִשְׁבַח עִם רַחֵל שֶׁהִיא מִשְׁבַּחַת בַּחֲצוֹת דְּחוּל וְאִינָה מִזְדוּוּגַת (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל, כמו שנאמר, שנאמר "בנים אתם לה' אלהיכם", ואלה נקראים קדושים, שנאמר "קדשים תהיו כי קדוש אני ה'". ונאמר "והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו וגו'".	דלהון בההיא שעתא לאפקא רעותא דקב"ה וכ"י ³⁵²⁵ כמה דאתמר דכתיב (דברים יד א) בנים אתם לוי' אלהיכם ³⁵²⁶ ואלין אקרין קדישין דכתיב (ויקרא יט ב) קדושים תהיו כי קדוש אני יי' וכתיב (תהלים א ג) והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו וגו':
"קדושים תהיו", רבי אבא פתח ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ, בא וראה בכל עמי העולם לא רצה הקדוש ברוך הוא בהם פרט לישראל בלבדם, ועשה אותם עם יחיד בעולם, וקרא להם גוי אחד כשמו.	קדושים תהיו רבי אבא פתח ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ ת"ח בכל עמין דעלמא לא אתרעי בהו קב"ה בר בישראל בלחודייהו ועבד לון ועמא יחידאה בעלמא (גוי אחד) וקרא לון גוי אחד כשמה:
ומעטר אותם בכמה עטרות, וכמה מצוות להתעטר בהן, ועל כן תפלין של ראש ותפלין של זרוע, שיתעטר בהן בן אדם, כדוגמא שלמעלה, ולהמצא אחד שלם בכל.	ואעטר לון בכמה עטרין ו(ב)כמה פקודין לאתעטרא בהו ועל דא תפלין דרישא ³⁵²⁷ ותפלין דרועא ³⁵²⁸ לאתעטרא בהו בר נש כגוונא דלעילא ³⁵²⁹ ולאשתכחא חד שלים בכלא ³⁵³⁰ :
ובאותה שעה שמתעטר בהן אדם ומתקדש בהן, נעשה שלם ונקרא אחד, שלא נקרא אחד אלא כשהוא שלם.	ובההיא שעתא דאתעטר בהו בר נש ואתקדש בהו אתעביד שלים ואקרי אחד דאחד לא אקרי אלא כד איהו שלים ³⁵³¹ :
ומי שפגום לא נקרא אחד, ועל כן הקדוש ברוך הוא נקרא אחד בשלמות הכל, בשלמות האבות, בשלמות של כנסת ישראל, לכן ישראל למטה נקראים אחד.	ומאן דפגים לא אקרי אחד ועל דא קב"ה אקרי אחד בשלימו דכלא ³⁵³² בשלימו דאבהן ³⁵³³ בשלימו דכנסת ישראל ³⁵³⁴ בג"כ ישראל לתתא אקרין אחד:
שכאשר מניח אדם תפלין ומתכסה בכסוי של מצוה, אזי הוא מתעטר בעטרות קדושות, כדוגמא שלמעלה ונקרא אחד. ולכן יבא אחד ויעסוק עם אחד.	דכד בר נש אנח תפלין ³⁵³⁵ ואתחפי בכסויא ³⁵³⁶ דמצוה ³⁵³⁷ כדין אתעטר בעטרין קדישין כגוונא דלעילא ואקרי אחד ובגיני כך ליתי אחד ³⁵³⁸ וישתדל באחד:
הקדוש ברוך הוא שהוא אחד, יעסוק עם אחד, שהרי אין מלך עוסק אלא במה שראוי לו, ולכן כתוב "והוא באחד ומי ישיבנו", אין הקדוש ברוך הוא שורה ולא נמצא אלא באחד, באחד אחד צריך להיות, אלא במי שמתוקן בקדושה עליונה להיות אחד, אז הוא	קב"ה דאיהו אחד ישתדל באחד דהא לית מלכא משתדל אלא במאי דאתחזי ליה ובגין ³⁵³⁹ כך כתיב (איוב כג יג) והוא באחד ומי ישיבנו לא שארי קב"ה ולא אשתכח אלא באחד באחד אחד מבעי ליה [אלא] במאן דאתתקן בקדושה עלאה

³⁵²⁵ פי' שבחצות דשבת הוא זווג ישראל ורחל שהוא זווג המעולה (מ"מ).

³⁵²⁶ פי' שאתם בנים דז"ן שהם ישראל ורחל (מ"מ).

³⁵²⁷ דכר (רח"ו).

³⁵²⁸ נוק' (רח"ו).

³⁵²⁹ ז"ן (רח"ו).

³⁵³⁰ זכר ונקבה (רח"ו).

³⁵³¹ ת"ת ומלכות ביחד (רח"ו).

³⁵³² פי' שיש בו מוחין דא"א (מ"מ).

³⁵³³ פי' שחג"ת נכללים בו (מ"מ).

³⁵³⁴ פי' שנכללת בו ולכן נק' אחד שא"ח הוא ז"א ודל"ת היא המלכות (מ"מ).

³⁵³⁵ אין ראיה מכאן דהנחת תפלין קודמת דלא דק הכא, כי לעולם ציצית קודמת כנודע מדרוש הציצית (רח"ו).

³⁵³⁶ בכסוי (דפ"ו).

³⁵³⁷ לאו דוקא שהרי טלית קודם, ועיין שלח לך קסג ע"ב (רמ"ז).

³⁵³⁸ יבוא ויתחבר עם האדם שנקרא אחד כדמפרש (מ"מ).

³⁵³⁹ ובגיני (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

שורה באחד ולא במקום אחר.	למהוי חד כדין הוא שריא באחד ולא באתר אחרא:
ומתי נקרא אדם אחד, בשעה שנמצא זכר ונקבה ומתקדש בקדושה (בעטרות) עליונה ומתכוון להתקדש.	ואימתי אקרי ב"נ אחד בשעתא ודאשתכח דכר ונוקבא ואתקדש בקדושה (ס"א בעטרין) עלאהו (דאתקדש בקדושין) (בעטרין) עלאין) ואתכוון לאתקדשא:
ובא וראה בזמן	ות"ח בזמנא
	פא/ב
שנמצא אדם בזווג אחד, זכר ונקבה, ומתכוון להתקדש כראוי, אז הוא שלם ונקרא אחד בלי פגם. לכן צריך אדם לשמח את אשתו באותה שעה, לזמן אותה ברצון אחד עמו, ויתכוונו שניהם כאחד לאותו הדבר.	דאשתכח בר נש בזווגא חד דכר ונוקבא ואתכוון לאתקדשא בדקא יאות כדין הוא שלים ואקרי אחד בלא פגמינו בגיני כך בעי בר נש למחדי לאתתיה בההיא שעתא לזמנא לה ברעותא חדא עמיה ויתכוונו תרויהו כחד לההיא מלה:
וכשנמצאים שניהם כאחד, אזי הכל אחד בנפש ובגוף, בנפש להדבק זה בזה ברצון אחד, ובגוף כמו שלמדנו, שאדם שלא נשא הוא כמי שנחלק, וכשמתחברים זכר ונקבה אז נעשים גוף אחד, נמצא שהם נפש אחת וגוף אחד, ונקרא אדם אחד.	וכד משתכחי תרויהו כחד כדין בלא חד בנפשא ובגופא בנפשא לאדבקא דא בדא ברעותא חדא ובגופא כמה דאולפנא דבר נש דלא נסיב הוא כמאן דאתפלגי וכד מתחברין דכר ונוקבא כדין אתעבידו חד גופא אשתכח דאינהו חד נפשא וחד גופא ואקרי בר נש אחד:
אז הקדוש ברוך הוא שורה באחד, ומפקיד רוח של קדושה באותו אחד, ואלו נקראים בנים של הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר.	כדין קב"ה שארי באחד ואפקיד [ד]רוחא דקדושה בההוא אחד ואלין אקרון בנין דקב"ה כמה דאתמר:
ולכן "קדושים תהיו כי קדוש אני ה'", אשריהם ישראל שלא ביאר הדבר הזה במקום אחר, אלא בו ממש, שנאמר כי קדוש אני ה'. כדי להדבק בו ולא באחר, ועל כן קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם.	ובגיני כך (ויקרא יט ב) קדושים תהיו כי קדוש אני יי' זכאין אינון ישראל דלא אוקים מלה דא באתר אחרא אלא ביה ממש דכתיב כי קדוש אני יי' בגין לאתדבקא ביה ולא באחרא ועל דא קדושים תהיו כי קדוש אני יי' אלהיכם:
"איש אמו ואביו תיראו וגו'", הרי שנינו שפרשה זו היא הכלל של התורה. מקיש יראת אב ואם לשבתותי, אלא אמר רבי יוסי הכל אחד, מי שירא מזה שומר את זה.	איש אמו ואביו תיראו וגו' (ויקרא יט ג) הא תנינן דפרשתא דא כללא דאורייתא מקיש דחילו דאבא ואימא לשבתותי אלא אמר ר' יוסי בלא חד מאן דדחיל מהאי נטיר להאי ³⁵⁴⁰ :
איש אמו, למה הקדים אמו לאביו ביראה, כמו שבארוה. אבל האם שאין רשות בידיה	איש אמו אקדים אמו לאביו בדחילו מ"ט כמה דאוקמוה ³⁵⁴¹ אבל אימא דלית ³⁵⁴² רשו בידהא כל

³⁵⁴⁰ שנעשה כן להקיש מורא אב ואם לשבתות. ולא ניחא ליה במ"ש בגמרא אם אמרו לו אביו או אמו לעבור על המצוות וכו', דאם כן לכתוב ואת מצוותי תשמורו. וכל שכן דכשנאמר שהוקשו זה לזה [לשבתות], ממילא נשמע דעילאה גבר וכדשנינן באביו ואמו, ששקולים הם, אלא שהאב קודם לאם, מפני שגם אמו חייבת בכבוד אביו. וכל שכן שנאמר כאן סברא זו, ולא אצטריך קרא למיכתביה, ואם כן עיקר הדבר הוא להקיש [לשבתות]. וראוי לחקור מאי שייכי אהדדי, ולזה אמר רבי יוסי בלא חד וכו', והענין שידוע שאב ואם י"ה ביניהם שכן סודם בחו"ב, וידוע שכל עצמותו של שבת הוא להעלות ז' ל' למקום אר"א כמבואר אצלנו בעמידת מוסף. וגם שם י"ה בשלשת מילואיו צ"א וג' ריבויים תר"י הרי ר"ת א'ת ש'בתותי ת'שמורו ועם הכולל עולה שב"ת (רמ"ז).

³⁵⁴¹ הוא מה שפי' רש"י שהבן ירא מאביו יותר מן האם, והם דברי רז"ל. ולפי הסוד ידוע שאורות אימא מתגלים בז"א בסוד פנימיותם מה שאין כן בשל אבא דכתיב ביה (שמות לג, כג) ופני לא יראו [עי' ליקוטי תורה על הפסוק], ולכן באבא ה"ס יראת הרוממות, והזעיר נקרא נורא בסוד הקו האמצעי שלו, מפני ששם מתגלה יסוד אבא. ובזה תבין דקדוק תואר נורא, שהוא נפעל מן היראה (רמ"ז).

כל כך כמו אביו (אבל בא וראה אמו זו כנסת ישראל, ומשום שבה שורה היראה והיא נקראת יראת ה'), הקדים את יראתה.	כך כאביו וס"א אבל ת"ח אמו דא כ"י ובגין דבה שריא יראה ואיהי יראת ה' אתקריא אקדים דחילו דילה:
רבי יצחק אמר מה כתוב למעלה, "קדושים תהיו", בא אדם להתקדש עם אשתו כאחד, ממי הוא יותר שבח באותה קדושה, הוה אומר מהנקבה, לכן איש אמו ואביו תיראו.	רבי יצחק ³⁵⁴³ אמר מה כתיב לעילא (ויקרא יט ב) קדושים תהיו אתי בר נש לאתקדשא באתתיה כחד ³⁵⁴⁴ ממאן הוא שבחא יתיר בההיא קדושה הוי אימא מנוקבא בג"כ איש אמו ואביו תיראו ³⁵⁴⁵ :
רבי יהודה אמר איש אמו ואביו תיראו, כדוגמא זה "ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים", ובמקום אחר הקדים שמים לארץ, אלא להראות ששניהם כאחד נעשו. כמו כן כאן הקדים אם לאב, ובמקום אחר הקדים אם לאם, להראות ששניהם כאחד השתדלו בו.	ר' יהודה אמר איש אמו ואביו תיראו כהאי גוונא (בראשית ב ד) ביום עשות יי' אלהים ארץ ושמים ובאתר אחרא אקדים שמים לארץ אלא לאחזאה דתרווייהו כחדא אתעבידו אוף הכא אקדים אמא לאבא ובאתר אחרא אקדים אבא לאמא לאחזאה דתרווייהו כחדא אשתדלו ביה:
ואת שבתותי תשמרו, זה שקול לזה, והכל כאחד נשקל במשקל אחד, שנאמר "ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם", ונאמר "זכור את יום השבת לקדשו", אלא אחד לאב ואחד לאם, כתוב כאן "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו", ונאמר שם את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו, מהו מקדשי, כמשמעו.	ואת שבתותי תשמרו שקיל דא לדא וכלא כחדא אתקלו במתקלא חד דכתיב (שמות לא יד) ושמרתם את השבת כי קדש היא ³⁵⁴⁶ לכם וכתיב (שם כ ח) זכור ³⁵⁴⁷ את יום השבת לקדשו אלא חד לאבא וחד לאימא כתיב הכא איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו (ויקרא יט ג) וכתיב התם את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו מהו ³⁵⁴⁸ מקדשי ³⁵⁴⁹ כמשמעו:
	רע"מ:

³⁵⁴² יש לפרשו על פי הסוד במה שידוע דאימא עד הוד אתפשטת, ולא יותר כמ"ש הרב בליקוטי תורה בר"ת (בראשית לט, ו) ויהי יוסף י'פה ת'ואר וי'פה מ'ראה, שהוא ית'ם מאמו, ולכן יעלה על הדעת להקל במוראה יען אינה מתפשטת במדת ההולדה הוא היסוד. ויתר על כן י"ל במאי דקיימא לן בדרוש הצרעת שאם חסר אור אבא יש כח בחיצונים להאחז ולהנות, ואע"ג דבמקומות אחרים קיימא לן שאי' מקפת את ז"ן להגן עליהם מן החיצונים ובסוד (דברים לב, יא) כנשר יעיר קינו על גוזליו ירחף, התירוץ הוא כי דוקא באורות הפנימיים הוא דאמרינן הכי, עד שלטעם זה מן החזה ולמטה נקרא עץ הדעת טוב ורע, מפני שהאורות דאימא מתגלים והחיצונים יכולים לינק משם, אבל במקיפים אינו כן, כי גדול כוחם ואורם לכסות עיני החיצונים שאין להם יכולת להסתכל במקיפי אי'. ועוד י"ל דשאני הכא דאיכא חסרון דהיינו מקום שצריך אור אבא אם יחסר אז הוא פגם ויש כח לחיצונים, וזה אינו כן כי אם באורות הפנימיים אבל המקיפים כולם מבחי' אימא הם כנודע בסוד התפילין, ודוק היטב. ממוצא דבר נשמע שאין כח לאי' כמו שיש לאבא ולכן התורה הקדימה מוראה מפני שיכול להפגם (רמ"ז).

³⁵⁴³ רבי יצחק מפרשו באופן אחר [לא מפני מיעוט ערכה לגבי האב], והוא נמשך מהמשך הפסוק הקודם קדושים תהיו, שעיקרו הוא על האב והאם בהזדווג (רמ"ז).

³⁵⁴⁴ פי' כאשר הם מזדווגים ונעשים שניהם אחד, ושם צוה ה' מצות הקדושה שבה תלוי שלימות הבנים הנולדים כנודע, שהרי חלק האם הוא העיקר בבנים, וכעין דקיימא לן בנך הבא מבתך קרוי בנך, ואם כן יותר מסתבר לירא מהאם, והפסוק הוא על דרך לא מבעיא, לא מבעיא אמו אלא אפילו אביו (רמ"ז).

³⁵⁴⁵ לא אמר כלשון רבי יוסי בגין כך אקדים דחילו דאימא או דחילו דידה, והכוונה במה שאמרו רז"ל אשה מזרעת תחילה יולדת וכו', באופן שלזכר יש יותר שייכות באמו ממה שיש לנקבה. ולכן דייק קרא איש אמו וגו', פי' מפני שבענין קדימת האם שייך בו האיש יותר מן האשה, שאעפ"י שאמר תיראו לכלול גם את האשה, מכל מקום פירש דווקא האיש מפני הטעם האמור. ולפי הסוד הוא מש"ה (משלי ג, יט) ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. והרי שני דרכים שונים, כי לפי רבי יוסי מקדים הקטן ולפי רבי יצחק מתחיל בגדול (רמ"ז).

³⁵⁴⁶ לשון נוקבא (רח"ו).

³⁵⁴⁷ לשון דכורא (רח"ו).

³⁵⁴⁸ מה (דפ"ו).

³⁵⁴⁹ דהיינו מקדש אדני דהיינו נוקבא (רח"ו).

זהר ויקרא חלק א'

איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו פקודא דא שקיל דא בדא³⁵⁵⁰ שקיל יקרא דאב ואם ליקרא דשבת³⁵⁵¹:	"איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו", מצוה זו שקולה זו לזו, שקול כבוד אב ואם לכבוד השבת.
לאבא אקדים כבוד³⁵⁵² והאי איהו דאמר קרא (מלאכי א ו) ואם אב אני איה כבודי ואם אדונים³⁵⁵³ אני איה מורא³⁵⁵⁴:	לאב הקדים כבוד, וזהו שאמר הכתוב "ואם אב אני איה כבודי", ואם אדונים אני איה מוראי.
כבודי סליק בחושבן³⁵⁵⁵ עשר אמירן (ל"ב) ול"ב³⁵⁵⁶ אלהים דעובדא דבראשית ובכל אתר (משלי ג לה) כבוד חכמים ינחלו ואוקמוה רבנן אין כבוד אלא תורה בגין דאינון ל"ב אלהים דתורה³⁵⁵⁷ יקרא דיליה³⁵⁵⁸ ואלין ואינון חכמים דאורייתא חכמים בחכמה ירתין האי כבוד ולא טפשי דעלייהו אתמר (שם) וכסילים מרים קלון:	כבודי עולה בחשבון עשר אמירות ול"ב אלהים של מעשה בראשית, ובכל מקום "כבוד חכמים ינחלו", ופרשה רבותינו, אין כבוד אלא תורה, משום שהם ל"ב אלהים של תורה, הכבוד שלו, ואלו (הם) החכמים של התורה, חכמים בחכמה יורשים את הכבוד הזה, ולא טפשים שעליהם נאמר "וכסילים מרים קלון".
ומנלן דמאן דלא ידע באורייתא אקרי כסיל דכתיב (תהלים צב ז) וכסיל לא יבין את זאת ואין זאת אלא תורה דכתיב (דברים ד מד) וזאת התורה אשר שם משה רעיא מהימנא בגין [דחלישתא³⁵⁵⁹ פתחתנא] (דחלישתא פתחנא) לפרשתא באלין פקודין למהוי מעט עזר לך אתתקף בך דהא משריין דמתיבתאן אתאן לגבך בפקודא בטר דא דאיהו פקודא להעמיד עליך³⁵⁶⁰ מלך לעילא וקב"ה יוקים [לך] [ליך] מלך בעלאין ותתאין בדיוקניה בגין דרבנן דמתיבתא עלייהו שכינתא³⁵⁶¹ עלאה ותתאה וקב"ה מלך באמצעיתא אחיד בעלאין ותתאין הכי אנת [תהא] בדיוקניה ברא דיליה קום ביקרא דמלכא:	ומנלן לנו שמי שאינו מכיר את התורה נקרא כסיל, שנאמר "וכסיל לא יבין את זאת", ואין זאת אלא תורה, שנאמר וזאת התורה אשר שם משה רועה הנאמן, משום שחלוש אתה פתחתי את הפרשה במצוות הללו להיות לך מעט לעזר, התחזק בך שהרי המחנות של הישיבות באים אליך במצוה אחר, זו שהיא מצוה להעמיד עליך מלך למעלה, והקדוש ברוך הוא יעמיד אותך מלך בעליונים ובתחתונים בדיוקנו, משום שרבותינו מהישיבה עליהם שכינה עליונה ותחתונה, והקדוש ברוך הוא מלך באמצע אוהז בעליונים ובתחתונים, כך אתה תהיה בדיוקנו הבן שלו עמוד לכבוד המלך.
קם רעיא מהימנא וסליק ידוי לעילא ואמר יהא רעוא דילך עלת העלות³⁵⁶² דאנת מתעלה מעלוי לעלוי עד דלית עלוי אלא	עמד הרועה הנאמן והרים ידיו למעלה ואמר יהי רצונך עילת העילות, שאתה מתעלה מעלוי לעלוי עד אין עלוי, אלא
פב/א	
זהר:	

³⁵⁵⁰ לדא (דפ"ו).

³⁵⁵¹ כתר עליון כמו שמפרש והולך למטה (יהל אור).

³⁵⁵² ר"ל, חכמה שנק' כבוד כמש"ו, ומסטרטא דחכמה בינה נקראת ג"כ כבוד, ולכן אקדים לחכמה (יהל אור).

³⁵⁵³ מסטרטא דאימא ולכן הקדים מורא שם (יהל אור).

³⁵⁵⁴ בשניהם נאמר איה לכלול הכתר עמהן שהוא אל"ף כידוע וזהו א"ה (יהל אור).

³⁵⁵⁵ בחשבון (דפ"ו).

³⁵⁵⁶ עשרה מאמרות דבראשית נגד ע"ס, ששרשן בחכמה כידוע, ול"ב אלקים עד לעשות נגד ל"ב נתיבות
חכמה, שכולם בחכמה עשית (יהל אור).

³⁵⁵⁷ שהתורה מתחלת בהון (יהל אור).

³⁵⁵⁸ ר"ל התורה בה אשתמודען ליה (יהל אור).

³⁵⁵⁹ שהתעוררת מנשמתין דלעיל ותורתן הכל כפי ההתעוררות למטה וכשלמטה מחלישין ההתעוררות
מתחלשין למעלה וז"ש אתתקף בך כו' (יהל אור).

³⁵⁶⁰ ר"ל הקב"ה (יהל אור).

³⁵⁶¹ מסטרטא דתרין מתיבתין כמ"ש בתיקו"ז (יהל אור).

³⁵⁶² א"ס ב"ה הגנוז בכתר דלא"ס אין שייך לא תפלה ולא שום מחשבה ואו"א הן עלות לז"ת וכ"ע הוא
עלת העלות וזהו העלות לשון רבים (יהל אור).

תו מקדשי אלין אינן דמקדשי גרמייהו³⁵⁶³ בההיא שעתא כגוונא דא (יחזקאל ט ו) וממקדשי תחלו אל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי מה להלן ממקודשי אף כאן ממקודשי דאינן אבא ואימא:	עוד מקדשי, אלו אותם שמקדשים עצמם באותה שעה, כדוגמא זה "וממקדשי תחלו", אל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי. מה למעלה ממקודשי, כמו כן כאן ממקודשי, שהם האב והאם.
איש אמו ואביו תיראו (ויקרא יט ג) ר"ש אמר כתיב (התם) (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביי³⁵⁶⁴ וגו' זכאין אינן ישראל דמתדבקן ביה בקב³⁵⁶⁵ (אינן ולא אומין עכו"ם) ובגין דאינן מתדבקן ביה בקב"ה כלא אתדבקו כחדא דא בדא³⁵⁶⁶:	"איש אמו ואביו תיראו", רבי שמעון אמר כתוב "ואתם הדבקים בה' וגו'", אשריהם ישראל שנדבקים בו בקדוש ברוך הוא, (הם ולא אומות עובדי כוכבים ומזלות) ומשום שנדבקים בו בקדוש ברוך הוא, כולם נדבקים כאחד זה עם זה.
ת"ח בשעתא דב"נ מקדש לתתא כגון חברייא דמקדשי גרמייהו משבת לשבת בשעתא ודוונא עלאה אשתכח דהא בההיא שעתא (ד)רעוא אשתכח³⁵⁶⁷ וברכתא אודמנת³⁵⁶⁸ כדין מתדבקן כלהו כחד נפשא דשבת וגופא דאודמן בשבת ועל דא כתיב איש אמו ואביו תיראו דאינן זוונא חד בגופא³⁵⁶⁹ בההיא שעתא לאתקדשא³⁵⁷⁰:	בא וראה בשעה שאדם מקדש למטה, כמו החברים שמקדשים את עצמם משבת לשבת, בשעה שהזווג העליון נמצא, שהרי באותה השעה נמצא הרצון והברכה מזדמנת, אז כולם נדבקים כאחד, הנפש של שבת והגוף שמזדמן בשבת, ועל זה כתוב איש אמו ואביו תיראו, שהם זווג אחד בגוף, באותה השעה להתקדש.
ואת שבתותי תשמורו³⁵⁷¹ דשבת³⁵⁷² עילאה ושבת תתאה דאינן מזמני לנפשא בההוא גופא מההוא זוונא עלאה וע"ד ואת שבתותי תשמורו תרי וכלא אתדבק דא בדא זכאה חולקהון דישאלו (ואת שבתותי תשמורו אינן מזדמני לנפשא בההוא גופא וע"ד ואת שבתותי תשמורו):	ואת שבתותי תשמרו זו שבת העליונה ושבת התחתונה, שהן מזמנות את הנפש לאותו הגוף מאותו הזווג העליון, ועל כן ואת שבתותי תשמרו, שנים, והכל נדבק זה עם זה, אשרי חלקם של ישראל.
ד"א ואת שבתותי תשמורו³⁵⁷³ לאזהרה לאינן דמחכאן לזווגיהו משבת לשבת והא אוקימנא כמה דכתיב (ישעיה נו ד) לסריסים אשר ישמרו את שבתותי מאן סריסים אלין אינן חברייא דמסרסן גרמייהו כל שאר יומין בגין למלעי באורייתא ואינן מחכאן משבת לשבת הה"ד אשר ישמרו את שבתותי כד"א (בראשית לו יא)	דבר אחר, ואת שבתותי תשמרו, להזהיר את אותם שמחכים לזווגם משבת לשבת, והרי בארנו כמו שנאמר "לסריסים אשר ישמרו את שבתותי", מי הם הסריסים, אלו אותם החברים שמסרסים את עצמם כל שאר הימים כדי לעסוק בתורה, והם מחכים משבת לשבת, וזהו שנאמר אשר ישמרו את שבתותי, כמו שנאמר "ואביו שמר את הדבר", ולכן "ואת שבתותי תשמורו".

³⁵⁶³ ולפי זה מצוה לבנים שיראו מאביהם ואימם דקדשו עצמם בשעת תשמיש (מ"מ).
³⁵⁶⁴ היינו דבקותם בת"ת, אלהיכם, אלוה, מלכות שלכם. הרי דבקותם במלכות, וכן המלות בעצמם אומרו ה' אלהיכם יורה ייחודם, ואתם הדבקים ממעלה למטה אלהיכם ממטה למעלה (אור יקר).
³⁵⁶⁵ ואתם הדבקים במה בדבוק והיחוד העליון, וזהו שאמר "בה' אלהיכם" ת"ת ומלכות (אור יקר).
³⁵⁶⁶ והיינו על ידי המעשים שהם עושים גורמים יחוד המדות ודבקותם בו כדפי' (אור יקר).
³⁵⁶⁷ כתר מתגלה הנק' רצון (אור יקר).
³⁵⁶⁸ לחקל תפוחין קדישין כנודע, דאינן זווגא חדא, פי' נפש יתירה וגוף קדוש, שאין הגוף של ימי החול שוה אל גוף השבת, והעד לבוש נאה. וכנגד אלו אמר, אמו ואביו תיראו, דהיינו גוף ונפש, שהם מתלבשים בהם אביו ואמו, שהם נצוצות בת"ת ומלכות, והם זווגא חדא שמזדווגים בליל שבת, גוף ונפש, וגוף ונפש אל הזכר והנקבה, ואחר שהזהיר על הענפים שהם גוף ונפש אל האב והאם הגשמיים, הזהיר על שרשם (אור יקר).
³⁵⁶⁹ פי' שאביו ואמו קידשו גופם בליל שבת בשעת תשמיש, לכך מצוה ליירא מהם וז"ל שהם שבתותי, נתנו לו נפש בליל שבת, וז"ש ואת שבתותי וכו' (מ"מ).
³⁵⁷⁰ דאתקדשא (דפ"ו).
³⁵⁷¹ ת"ת ומלכות עצמם, שהם מזדמנים לאותה נפש יתירה, בהיותה שורה על הגוף ההוא, וזהו שאמר אינן מזדמני וכו' (אור יקר). לומר שבכל פסוק מצוה על אביו ואמו ליירא מהם (מ"מ).
³⁵⁷² דא שבת (נוסף בדפ"ו).
³⁵⁷³ ולפי זה הכתוב מצווה לאביו ואמו שיסרסו עצמם עד ליל שבת (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

ואביו שמר את הדבר ובגיני כך ואת שבתותי תשמורו:	
איש אמו ואביו תיראו (ויקרא יט ג) דא גופא ³⁵⁷⁴ ואת שבתותי תשמורו דא נפש ³⁵⁷⁵ וכלא אתדבק דא בדא זכאה חולקון דישראל:	"איש אמו ואביו תיראו", זה הגוף. ואת שבתותי תשמורו, זו הנפש, והכל נדבק זה עם זה. אשרי חלקם של ישראל.
רע"מ:	
[ד]אנת (דאיהו) לעילא מכל ענילוי (דיהב) [למיהב] לי חילא למעבד רעותך בדרגין דילך דאינון אבא ואימא ואנא ברא דלהון וביחודך תרוייהו אחד ואנת שקלת ³⁵⁷⁶ דחילו דאבא ואימא לדחילו דילך בתר [דאנת] (דאנא) באמצעיתא חד ולא תרין [בלא שותפו דאע"ג ³⁵⁷⁷ דאינון חד בשותפו דילך אבל אנת חד] בלא שותפו דתניינא ובגין דא אתמר בך (דברים לב לט) ואין אלהים עמדי:	שאתה למעלה מכל עלוי, שנותן (לתת) לי כח לעשות את רצונך בדרגותיך, שהן אב ואם, ואני הבן שלהם. וביחוד שלך שניהם אחד, ואתה השוית את יראת אב ואם ליראתך. אחר שאתה באמצע אחד ולא שנים בלי שותפות, אף על גב שהם בשותפות שלך, אבל אתה בלי שותפות של שני, ולכן נאמר בך "ואין אלהים עמדי".
הב לי חילא לאתערא ביקרך בקדמיתא ³⁵⁷⁸ ולבתר ביקרא דאבי ואמי ³⁵⁷⁹ דבשמיא דאוקמוה עלייהו גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית:	תן לי כח להתעורר בכבודך בראשונה, ואחר כך בכבוד אבי ואמי שבשמים, שעליהם בארו גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע, חבר הוא לאיש משחית.
ואוקמוה מארי מתניתין אין אביו אלא קב"ה ואין אמו אלא כנסת ישראל ויקרא דילך אבא חכמה דכליל עשר ספירות מתתא דיליה לעילא ³⁵⁸⁰ :	ופרשוה בעלי המשנה, אין אביו אלא הקדוש ברוך הוא, ואין אמו אלא כנסת ישראל. והכבוד שלך אבא חכמה, שכוללת עשר ספירות ממטה שלו למעלה.
ותרוייהו אינון [ספסל] וכרסיא ספסל (ככרסיא וספסל ³⁵⁸¹) תחותך ליקרך והכי תקינו למהוי קטן מכבד לגדול דלעילא מניה אבא איהו חכמה ³⁵⁸² הלא אב אחד לכלנו למהוי משמש תחותך:	ושניהם הם כסא ספסל תחתך לכבודך, וכך תקנו שיהיה קטן מכבד את הגדול שלמעלה ממנו, אב הוא חכמה, הלא אב אחד לכלנו, להיות משמש תחתך.
ואנת כתר עליון על רישיה ולית כתר עלך ולית אלהא אחרא:	ואתה כתר עליון על ראשו, ואין עליך כתר, ואין אלוה אחר.

³⁵⁷⁴ פי' גוף אב ואם, דהיינו ליראה מהם (אור יקר), פי' ליירא מאביו ואמו התחתונים, הנק' גופא (מ"מ).
³⁵⁷⁵ פירוש נפש אב ואם, פי' שלא יחטא ולא יפגום אותם בנפשותם, כאומרו הזנת אפרים חטאת ישראל, ופי' ישראל סבא. ואפשר דעל ת"ת ומלכות, והכי פירוש, גוף היא מלכות, ונפש אליה הוא הת"ת. ובגוף יש בחי' זכר ונקבה, ועליהם אמר איש אמו ואביו, ובנפש יש בחינת זכר ונקבה, ועליהם אמר ואת שבתותי וכו' או אפשר דגוף ונפש היינו בחינות בת"ת ומלכות מצד פנימיתם, או סתם בחינתם שהיא כגוף אל הנפש, דהיינו הבחינה הפנימית (אור יקר). פי' הם ז"ן שנק' נפשא (מ"מ).
³⁵⁷⁶ כמ"ש (קידושין ל ע"ב) שקל הכתוב מורה או"א למורא המקום, כ"ע, הנה מקום אתי כו' (יהל אור).
³⁵⁷⁷ אע"ג (דפ"ק).
³⁵⁷⁸ ולבתר ביקרא דאורייתא (לא גרסינן) (יהל אור).
³⁵⁷⁹ ר"ל תו"מ ויקרא דכ"ע הן או"א כמ"ש שקל כו' (יהל אור).
³⁵⁸⁰ "מתתא דיליה לעילא" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "מעילא לתתא ואימא דכלילא ע"ס מתתא לעילא". לכך נק' שניהן כבודי, הן ל"ב אלקים ועשר אמירן כנ"ל (יהל אור).
³⁵⁸¹ ור"ל, חכמה נק' ספסל, ואימא כסא, כידוע דאימא מקננא בכורסיא (יהל אור).
³⁵⁸² עכשיו מפרש כבוד או"א, ומביא ראיה שאבא חכמה שנאמר הלא אב כו' כמ"ש כולם בחכמה עשית (יהל אור).

והאם לשמש את האב, שהיא תחתיו להיות כסא תחתיו, "ויאמר" הוא בכל מאמר עד שלשים ושנים, "יהי כן" "ויהי כן" והיא עשתה מאמרו מיד, ומשום שעשתה מאמרו וצויו בלי עכוב כלל בל"ב שבילים שבהם נברא כל מעשה בראשית, נקראת כבוד, ובהיכלו כולו אומר כבוד, "ברוך כבוד ה' ממקומו", איה מקום כבודו להעריצו.	ואימא³⁵⁸³ לשמשא לאבא דאיהו³⁵⁸⁴ תחותיה למהוי כסא תחותיה ויאמר איהו³⁵⁸⁵ בכל מאמר עד תלתין ותריין יהי כן³⁵⁸⁶ ויהי כן³⁵⁸⁷ ואיה עבדת מאמריה מיד ובגין³⁵⁸⁸ דעבדת מאמריה וצווייה בלא עכובא [כלל] בל"ב שבילין דבהון אתברי כל עובדא דבראשית אתקריאת כבוד (תהלים כט ט) ובהיכלו³⁵⁸⁹ כלו אומר³⁵⁹⁰ כבוד³⁵⁹¹ (יחזקאל ג יב) ברוך³⁵⁹² כבוד יי' ממקומו איה מקום כבודו³⁵⁹³ להעריצו:
ותרגום כבוד אביו, יקרא דאבוהי, וזה תורת ה' תמימה, עליה נאמר "יקרה היא מפנינים".	ותרגום כבוד [אביו] יקרא³⁵⁹⁴ דאבוהי [ודא] (תהלים יט ח) תורת יי' תמימה עלה אתמר (משלי ג טו) יקרה היא מפנינים:
וישראל שנקראו בנים בכלל בן ובת מצד של תפארת ומלכות, בהם בן ובת, הכבוד של אביו ואמו, לעשות את הצווי שלו.	וישראל³⁵⁹⁵ דאתקריאו בנים בכלל בן ובת מסטרא דתפארת ומלכות דאינון בן ובת יקרא דאביו ואמו למעבד צווייה:
והצווי שלו, אותן מצוות עשה, והרי פרשה בעלי המשנה, יש מצווה ועושה, ולכן הוא נעשה ונשמע, וזהו כבוד אב ואם, שיצוה את בנו שיעשה כך, והוא עושה מיד בלי עכוב כלל.	וצווי דיליה אינון פקודין דעשה והא אוקמוה מארי מתניתין יש מצווה ועושה ובגין כך איהו נעשה ונשמע והאי איהו כבוד דאבא ואמא דצוה³⁵⁹⁶ לבריה דיעבד הכי ואיהו עבד מיד בלא עכובא כלל:
ועילת על הכל, אני רוצה לעסוק בכבודך לתקן את המדות של אבא ואמא, לכבודך תהיה בעזרי לסדר הכל כראוי, ואתה תסדר אותי ואת כל ראשי הישיבות מעלה ומטה, ומחנות המלאכים העליונים והתחתונים, להיות מתוקנים ומסודרים לכבודך ולכבוד אבא ואמא, להיות ספסל תחת רגליו, לעשות צווייו בכל מצוותיו, ולירא ממנו בכל המצוות	ועלת על כלא אנא בעי לאשתדלא ביקרך לתקן מדות דאבא ואימא ליקרך תהא בעזרי לסדרא כלא כדקא יאות ואנת תסדר לי [ולכל] (על) מארי מתיבתאן עילא ותתא ומשריין [דמלאכין] עלאין ותתאין למהוי מתקנין ומסדריין ליקרא דילך וליקרא דאבא ואמא למהוי ספסל³⁵⁹⁷ תחות רגלוי ולמעבד³⁵⁹⁸ צוויין[ה] בכל פקודין

³⁵⁸³ ואמר אמא (יהל אור).

³⁵⁸⁴ דאיהי (יהל אור). ור"ל תחות אבא, וז"ש (קידושין לא ע"א) שאתה ואמך חייבין בכבוד אביך (יהל אור).

³⁵⁸⁵ ר"ל חכמה דשם עשר אמירן (יהל אור).

³⁵⁸⁶ בחכמה (יהל אור).

³⁵⁸⁷ בבינה דשם המעשה כמש"ו ולכן כתיב אלהים בעובדא דבראשית אלקים חיים (יהל אור).

³⁵⁸⁸ מפרש למה נקרא אימא ג"כ כבוד (יהל אור).

³⁵⁸⁹ שהוא בינה היכלא עילאה (יהל אור).

³⁵⁹⁰ הן עשר אמירן (יהל אור).

³⁵⁹¹ ל"ב שבילין גימ' כבוד כנ"ל (יהל אור).

³⁵⁹² ג"כ ראייה שבבינה כבוד שהיא נקר' ברוך (יהל אור).

³⁵⁹³ ר"ל בג' ראשונות א"ה כנ"ל (יהל אור).

³⁵⁹⁴ ר"ל התורה שנאמר בה יקרה כו' כמש"ו ותורה נק' כבוד כנ"ל (יהל אור).

³⁵⁹⁵ ר"ל בנים לאר"א (יהל אור).

³⁵⁹⁶ דיצוה (דפ"ו).

³⁵⁹⁷ לפי הנז' באדם ישר כג ע"א [שער אר"א פ"ז ופ"י – לש"ו] כאן נרמזו ד' רגלי הכסא שה"ס מלכיות דאר"א ששם רג"ל תשכ"ח שהם גימ' ד"פ רג"ל ור"ח הנותרים הם סוד הפנים והוא סוד הכסא והנה רג"ל תשכח בגימ' תתקס"א וכן עולה כבוד כא"ף ב"ת וא"ו דל"ת ע"ה הוא תתקס"א והיינו כסא הכבוד (נ"א). מסטרא דכתר עליון (יהל אור).

³⁵⁹⁸ למעבד (דפ"ו). מסטרא דחכמה (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

של לא תעשה, וזהו	דיליה ולמדחל ³⁵⁹⁹ מניה בכל פקודין דלא תעשה והאי איהו
	פב/ב
	רע"מ:
"איש אמו ואביו תיראו", וסמך לו "ואת שבתותי תשמרו", ובפסוק אחר "ואת מצוותי תעשו". מצד של מצוות עשה שהם כבוד, הקדים אב לאם, וזה י"ה.	איש אמו ואביו תיראו (ויקרא יט ג) וסמך ליה ואת שבתותי תשמרו ³⁶⁰⁰ ובקרא אחרינא (ויקרא כו ג) ואת מצוותי [תעשו] (תשמרו) מסטרא דפקודין דעשה דאינון כבוד אקדים אבא לאימא ודא י"ה:
מצד של לא תעשה, הקדים אם לאב, וזה ה"י, והיינו "כבוד אלהים הסתר דבר" לאלו שאינם עוסקים בכבוד הזה, הסתר דבר מהם, ועליהם נאמר "וכסילים מרים קלון", אלו הם עמי הארץ, מאחר שאינם עוסקים בכבוד הזה של התורה, ואיך אומרים אבינו שבשמים שמע קולנו חוס ורחם עלינו וקבל תפלתנו, הרי הוא יאמר להם, "ואם אב אני איה כבודי", איה עסקכם בתורה ובמצוותי לעשות את הצוויים שלי, שמי שאינו מכיר את הצווי של אדונו איך יעשה אותו, פרט למי ששומע מחכמים ועושה, וזהו שקיבל נעשה ונשמע.	מסטרא דלא תעשה אקדים אימא לאבא ודא ה"י [והיינו] ³⁶⁰¹ (ודא) (משלי כה ב) כבוד אלהים הסתר דבר [לאלין דלא אשתדלי] ³⁶⁰² בהאי כבוד הסתר דבר מנייהו] ועלייהו אתמר (משלי ג לה) וכסילים מרים קלון ³⁶⁰³ אלין אינון עמי הארץ בתר דלא [משתדלין בהאי כבוד] (מסתכלין ביקרא) דאורייתא ואיך אמרין [אבינו שבשמים] ³⁶⁰⁴ שמע קולנו (וחוס ורחם עלינו) וקבל תפלתנו הא איהו לימא לון (מלאכי א ו) ואם אב אני איה כבודי איה אשתדלותא דלכון באורייתא ובפקודין דילי (ו) למעבד צוויי דמאן דלא ידע בצוויי ³⁶⁰⁵ דמאריה איך יעביד ליה בר ממאן דשמע מחכמים ועבד והאי איהו דקביל נעשה ונשמע:
ועם כל זה מי שלא קיבל מאדונו אלא משלוcho, יש הבדל, ואיזה הבדל יש בין זה לזה, שהרי נאמר משה קבל תורה מסיני ואחר כך מסרה ליהושע, אני קבלתי ואחר כך מסרתי לכלם.	ועם כל דא מאן דלא קביל ממאריה אלא משלוcho, איכא אפרשותא ומאי אפרשותא [אית] בין דא לדא דהא כתיב (באורייתא) משה קבל תורה מסיני [ולבתר] ומסרה ליהושע אנא קבילנא (מנך) ולבתר מסרנא ³⁶⁰⁶ לכלהו:
וכך מי שמקבל מאחר כקבלת הלבנה והכוכבים מן השמש, ובקבול הזה הוא מתמלא, ומי שמקבל יכולה להסתלק ממנו הנביעה, כמו שראיתי בשמש ובלבנה, שמסתלק האור שלהם בלילה, שאין השמש מאיר אלא ביום והלבנה בלילה.	והכי מאן דמקבל מאחרא כקבלת סיהרא [וככביא] משמשא (וככביא) ובהאי קבול אתמלי ומאן דמקבל יכיל לאסתלקא מניה נביעו כמה דחזינא בשמשא וסיהרא דאסתלקת נהורא דלהון בליליא [דלא נהיר שמשא אלא ביממא וסיהרא

³⁵⁹⁹ מסטרא דאימא (יהל אור).

³⁶⁰⁰ מסטרא דל"ת שמירה כמ"ש (עירובין צו ע"א וש"מ) כ"מ שנאמר המשר פן כו' (יהל אור).

³⁶⁰¹ ר"ל כבוד אלקים בינה, שנקרא אלקים, דשם ה' קודם לי', ור"ל דכבוד דאבא אבא (איכא כצ"ל) לעשות מצותיו, אבל באימא מסטרא דשב ואל תעשה האיך שייך כבוד, ואמר כבוד הסתר דבר (יהל אור).

³⁶⁰² משתדלי (דפ"ק).

³⁶⁰³ עי' לקמן רסח ע"ב. ההמון בחרו להם שאר התשוקות והחכמים בחרו להם הכבוד והמעלה. וזהו כבוד חכמים ינחלו כי החכמים יבחרו להם לנחלה הכבוד ושלמות החכמה וכסילים בחרו להם מה שהוא מרים קלון. ומלת ינחלו עומדת במקום שנים. כאלו אמר כבוד חכמים ינחלו וכסילים ינחלו מרים קלון (אדרת אליהו על מלאכי ג ו). כבוד חכמים ינחלו לא די לחכמים שיהיה להם כבוד אלא שמנחילין גם לבניהם הכבוד וזהו הכבוד של החכמים ינחלו לבניהם. וכסילים מרים קלון כלומר שהכבוד שנותן להם הקב"ה הוא כדי להרים קלונם אח"כ דוגמת המן שאם לא היה לו הכבוד תחילה לא היה הקלון גדול (בהגר"א במשלי).

³⁶⁰⁴ ר"ל מסטרא דכבוד כמש"ו (יהל אור).

³⁶⁰⁵ בצווייה (דפ"ו).

³⁶⁰⁶ מוסרנא (דפ"ו).

בליליא]: [ואי תימא] (ואתמר) דההוא נהורא דסיהרא משמשא איהו ודואף על גב דאתכניש נהיר בסיהרא וככביא הא חזינן מסטרא אחרא בלקותא דסיהרא ושמשא דאסתלק נהורייהו ואשתארו כגופא בלא נשמתא דאית אדון עליהם מחשיך מאוריהם אבל עקרא דנהורא ההוא [אתר] דנביע דלית פסק לנהורא דיליה ולא אית עליה אלהא אחרא למפסק מניה נהוריה:	ואם תאמר שאותו אור של הלבנה הוא מן השמש, שאף על גב שהוא נכנס, הוא מאיר בלבנה ובכוכבים, הרי ראינו מצד אחר בלקוי הלבנה והשמש, שמסתלק אורם ונשארים כמו גוף בלי נשמה, שיש עליהם אדון שמחשיך את מאוריהם, אבל עיקר האור אותו מקום שנובע שאין הפסק לאור שלו, ואין עליו אלוה אחר להפסיק ממנו את מאורו.
ועלת העלות ב(א)תר דאנת תמן לית פסק לנביעו דנהורא דאורייתא יהא רעוא דילך דלא תזוז מאבא ואימא דילי ולא מבנוי והכי מאן דאמית גרמיה על אורייתא דהיא יקרה אתקיימת ביה ולא מפסקא³⁶⁰⁷ ומניה מה דלאו הכי מאן דלא ישתדל בה אלא אף על גב דעבד צווי חכמים איהו שמש [דלהון] עבד ולא בן:	ועילת העילות, מאחר שאתה שם, אין הפסק לנביעת אור התורה, יהי רצונך שלא תזוז מאבא ואמא שלי ולא מבניו. וכך מי שממית עצמו על התורה שהיא יקרה, מתקיימת בו, ואינה מפסיקה ממנו. מה שאין כן מי שאינו עוסק בה, אלא אף על גב שעושה צווי חכמים, הוא משמש שלהם, עבד ולא בן.
אבל אי איהו מהימנא מאריה אשליט ליה בכל דיליה אבל מאן דלא אשתדל באורייתא ולא משמש חכמים למשמע מנייהו פקודין לקיים נעשה ונשמע אלא דסרח ועבר על לא תעשה איהו שקיל לאומין דעלמא עכו"ם בנוי דסמאל ונחש דאתמר בהו (משלי ג לה) וכסילים מרים קלון דלא בעו לקבלא אורייתא דכל דלית ביה תורה לית ביה כבוד דאתמר [בה] ובהם (משלי ג לה) כבוד חכמים ינחלו ועם כל דא מארי מתיבתא לא כל כבוד שוה דהא (מלאכי א ו) בן יכבד אב ועבד אדוניו:	אבל אם הוא נאמן, אדונו משליט אותו בכל אשר לו. אבל מי שלא עוסק בתורה ולא משמש חכמים לשמוע מהם מצוות, לקיים נעשה ונשמע, אלא סרח ועבר על לא תעשה, הוא שקול לאומות העולם עובדי עכו"ם, בני סמא"ל ונחש, שנאמר בהם "וכסילים מרים קלון", שלא רצו לקבל את התורה, שכל שאין בו תורה אין בו כבוד, שנאמר בהם "כבוד חכמים ינחלו", ועם כל זה ראשי הישיבה לא כל כבוד שוה, שהרי "בן יכבד אב ועבד אדוניו".
בן³⁶⁰⁸ [יכבד] על מנת דלא לקבל אנרא אבל מצווה הוא בכבוד אבא ואמא ואי לא בעי למעבד צווייה יכתש ליה אבא ואמא עד דיעבד על כרחיה ואי הוי ברא רברבא כ"ד כופין ליה דאי לא בעי למעבד מה כתיב ביה (דברים כא כ) בננו זה סורר ומורה³⁶⁰⁹ איננו שומע בקולנו ודנין ליה בסקילה:	בן יכבד על מנת שלא לקבל שכר, אבל הוא מצווה בכבוד אב ואם, ואם לא רוצה לעשות צוויי יכו אותו האב והאם עד שיעשה בעל כרחו, ואם היה בן גדול בית דין כופים אותו, שאם אינו רוצה לעשות, מה כתוב בו "בננו זה סורר ומורה איננו שומע בקולנו", ודנים אותו בסקילה.

³⁶⁰⁷ מפסקת (דפ"ו).

³⁶⁰⁸ עי' לעיל ז ע"ב כט ע"א. ועי' תיקו"ז ו ע"א: אין כבוד אלא תורה ואית כבוד נברא ואית כבוד נאצל מסטרא דאורייתא דבריהא אתמר בישראל כי לי בני ישראל עבדים (ויקרא כה נה) ומסטרא דאצילות בנים אתם לה' וגו' (דברים יד א). בהגר"א, ובגין דא כבוד כו' - ר"ל, דאמרנו דאית אורייתא דאצילות דשכינה דנקראת כבוד א"ל (זהר ח"א ח ע"א), ואורייתא דבריהא דנקראת כסא הכבוד. ועי' תז"ח כה ע"ב, ובג"ד אם כבנים, בהגר"א: וז"ש אבינו מלכנו. ועי' רמ"ז רטו ע"א: עבדים וכו', אור ז"א דאצילות ירד ובקע המסך שבין האצילות לבריהא, אבל כשירד ליצירה נחלש כחו ולא בקע רק הכה ונתנוצץ אורו ביצירה, וממנו מפנימיותו היה סוד רישא דא"א דיצירה רישא מגולה, ע"כ. ובזה נבין מה שנקראו עבדים המושפעים מן היצירה, לפי שאין ליצירה קורבה ממש עם האצילות ולכן הם עבדים, אבל המושפעים מן המטרוניתא שבתוכו הם בנים קרובים לאב העליון, שה"ס חכמה דמקנן באצילות. ולכן אומרים אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים, אם כעבדים עינינו לך תלויות, ולא למטה כי סוף אתה אדון הכל.

³⁶⁰⁹ הנגה הוא סוד הסוטה הנזכר בפרשת נשא בר"מ (דף קכד ע"א). והענין כי לנר"ן שבבי"ע הנקרא ערלה ונקרא עור כמ"ש פרשת תצא (דף רעו), יכיל קליפת נגה לאתדבקא, אבל באצילות לא יכול לאתדבקא. וז"ס

445

אבל עבד שמשמש על מנת לקבל פרס, אם אינו עושה את צווי רבו, אדונו מעביר אותו מתוך ביתו ויקח אחר, מה שלא היה יכול לעשות כך לבנו. אלא או שיעשה את הצווי שלו או שיהרג אותו.	אמר לו הנר הקדוש, מי גרם שלא יעשה את צווי, הואיל ובנו הוא. אמר הרועה הנאמן, ודאי תערוכת של רע, וסוד זה גרם לישראל לחטוא לאביהם שבשמים, וסוד זה ויתערבו בגוים, וזה גרם הרג לישראל, והחריב את בית המקדש, ולכן אין מקבלים גרים לימות המשיח, אלא "ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר", שישאל הם מעץ החיים עבד טוב, ועבד רע מצד של מטטרו". עבד טוב עבד נאמן לרבו, עבד רע סמא"ל.
אמר ליה בוצינא קדישא מאן גרים דלא יעביד צווייה הואיל ובריה הוא אמר [רעיא מהימנא] ודאי תערוכת [רע] [זרעא] ודרע ורוא דא גרם לישראל למחטי גבי אבוהון דבשמיא ורוא דא (תהלים קו לה) ויתערבו בגוים ודא גרם קטולא לישראל וחריב(ו) בי מקדשא ובגין דא אין מקבלים גרים לימות המשיח³⁶¹¹ אלא (דברים לב יב) יי' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר דישאל אינון מאילנא דחיי³⁶¹² עבד טוב ועבד רע מסטרא דמטטרו"ן עבד טוב עבד נאמן³⁶¹³ לרביה עבד רע סמאל:	מי שהוא מעץ החיים, הוא בן העולם הבא, בן מצד של ב"ן י"ה בינה, ויורש את המלכות שהיא ה', ואיך יורש אותה, אם עושה את הצווי של אבא ואמא, משום שהיא מלכות, מצות המלך, ועליו נאמר "מדוע אתה עובר את מצות המלך", היא מצוה וצווי של המלך, על עשה ולא תעשה.
מאן דאיהו³⁶¹⁴ מאילנא דחיי איהו בן העולם הבא בן מסטרא דב"ן י"ה בינה וירית מלכותא דאיהו ה' ואיך ירית לה אי עביד צווייה דאבא ואמא בגין דאיהו מלכותא מצות המלך ועליה אתמר (אסתר ג ג) מדוע אתה עובר את מצות המלך איהו מצוה וצווייה דמלכא על עשה ועל לא תעשה:	מצינה מן התורה שהיא תפארת, וכאן אין שם פרוד, הקדוש ברוך הוא אמת תורתו תורת אמת. הוא תורתו ומצוותו, כדוגמא שבינה תורתו ומצוותו של חכמה, שיש תורה של בריאה וחכמה של בריאה, ובינה של בריאה, וכך בכל המדות, בזה יכול בן בתורה הזו להיות בלי מצוה, ומצוה בלי תורה בפרוד, ומכאן בן סורר ומורה.
מצוה (דאיהי) [מ]דאורייתא דאיהו ת"ת והכא לית תמן פרודא [קב"ה אמת תורתו] (אם קב"ה תמן דאיהו אמת תורתו תמן דאיהי) תורת אמת איהי תורתו ומצותו כגוונא דבינה תורתו ומצותו דחכמה דאית תורה דבריאה וחכמה דבריאה ובינה דבריאה³⁶¹⁵ והכי בכל מדות בהאי יכיל בן [בהאי] (דהאי) אורייתא למהוי בלא מצוה ומצוה בלא תורה בפרודא ומהכא בן סורר ומורה	מצינה מן התורה שהיא תפארת, וכאן אין שם פרוד, הקדוש ברוך הוא אמת תורתו תורת אמת. הוא תורתו ומצוותו, כדוגמא שבינה תורתו ומצוותו של חכמה, שיש תורה של בריאה וחכמה של בריאה, ובינה של בריאה, וכך בכל המדות, בזה יכול בן בתורה הזו להיות בלי מצוה, ומצוה בלי תורה בפרוד, ומכאן בן סורר ומורה.

(בראשית לט י) לשכב עמה, פי' כי קליפת אש נתדבקה בנגה, ונגה נעשה בסוד ערלה על המילה, ודם נדה ביסוד דילה, ואז נתחללה, ואז (דברים כב יט) ולו תהיה לאשה, כי על ידה מתהפך משד למלאך (זהר ח"ג רעז ע"א). וע"ש פרשת תצא (דף רעז ע"א) ענין ס"מ ולילית, שהם ב' קליפות נגה שבהם היו משתמשין בדור הפלגה והמבול, וכו', ואז נטרד סמא"ל ובת זוגו, שבתחילה היה רובו טוב ומיעוטו רע ועתה נטמא, כי היה רובו רע וטמא כנזכר בתקונים (דף נד ע"א) וכו', ומשם הוא בן סורר ומורה הנמשך מנוגה הנקרא פרה סוררה כנזכר פרשת בלק (קצ"ז ע"ב) (ע"ח שער מט פרק ז).

³⁶¹⁰ שנכרת משא"כ בבן שקטין ואייתי ליה בגלגולא (יהל אור).

³⁶¹¹ עי' ח"ב קכ ע"ב, ותיקו"ז לא ע"א, וקלב ע"א.

³⁶¹² בן (נוסף ביהל אור).

³⁶¹³ מט"ט (יהל אור).

³⁶¹⁴ ר"ל מעולם הבריאה ומהכא יכול לחטוא כמש"ו (יהל אור).

³⁶¹⁵ ראש מט"ט ז"א דבריאה, ובינה דבריאה תפלין בראש דהאי ז"א. וכן נוקבא דבריאה תפלה של יד דהאי ז"א (ע"ח שער מב פרק ב). אמא של בריאה היא פרצוף שלם מ"ס, וז"ס (תיקו"ז כד ע"ב) אמא מקננא בכורסייא, כי פרצוף בינה דבריאה הנקרא כורסייא הוא נגלה בפרצוף שלם, משא"כ באותם שלמעלה ממנה שהם א"א ואבא, ולכן מכנים הבריאה אל בינה (שם פרק יד).

זהר ויקרא חלק א'

דף פג/א	
רע"מ:	
אבל מסטרא דאצילות לית אפרשותא תמן וכן מתמן אין חטא בא [על] (ל)ידו ולית בה עונש ולא שכר ולא מיתה ובגין דא אורייתא דא אילנא דחיי שכר העולם הבא:	אבל מצד של אצילות, אין הבדלות שם, וכן משם אין חטא בא על ידו, ואין בו עונש ולא שכר ולא מיתה, ולכן התורה זה עץ החיים, שכר העולם הבא.
ואילנא דא אילנא דחיי אתקרי ואתקרי העולם הבא ולא אתקרי ביה שכר בגין דאיהו בן מתמן לא אשתדל באורייתא לקבלא אגרא (ו)לא במעשה ולא בדיבור ולא במחשבה:	והאילן הזה נקרא עץ החיים, ונקרא העולם הבא, ולא נקרא בו שכר משום שהוא משם, לא עוסק בתורה לקבל שכר לא במעשה ולא בדבור ולא במחשבה.
אתא בוצינא קדישא לנשקא ליה ידיה אמר [ודאי] אנת הוא בן מתמן בדיוקנא דברא בוכרא דיליה [תפארת ברא דאבא ואמא עלאה אצילות דיליה] בלא הפסקה לא קדמך ברא אחרא לא במחשבה ולא בדיבור ולא במעשה:	בא הנר הקדוש לנשק את ידו, אמר ודאי אתה הוא בן משם, בדמות של בנו בכורו תפארת, בן של אבא ואמא העליונים, האצילות שלו בלי הפסקה, לא קדם אותך בן אחר לא במחשבה ולא בדבור ולא במעשה.
אמר רעיא מהימנא ואנת וחבריא וראשי מארי מתיבתאן דמזמנין הכא [אחי] בלא הפסקה כלל ובלא תערובת נשקו [כלהו] דא לדא ואשתמודעו באחוה ובכו:	אמר הרועה הנאמן, ואתה והחברים וראשי בעלי הישיבות שמזמנים לכאן אחים שלי בלי הפסקה כלל ובלי תערובת, נשקו כולם זה לזה והכירו באחוה ובכו.
פתח ר"ש ואמר עם כל דא ברא בוכרא חייבין כל אחוי ביקריה דהא כתיב (שמות כ יב) כבוד את אביך ואוקמוה רבנן את לרבות אחיך הגדול:	פתח רבי שמעון ואמר עם כל זה בן בכור חייבים כל אחיו בכבודו, שהרי נאמר "כבוד את אביך", ופרשוה רבותינו "את" לרבות אחיך הגדול.
ואפילו מכל סטרא [איהו מפרש עלך] [עלך מפרש] באורייתא בשגם ³⁶¹⁶ זה הבל ולא הוה לאדם קדמא ברא קדמא מניה ואוקמוה רבנן בשגם זה משה דברא דמלכא בכל אתר [אנת] בוכרא מסטרא דאילנא ודחיי דטוב ורע אנת הוא [טוב הה"ד] (בוכרא) (בראשית א ד) וירא אלהים את האור כי טוב (שמות ב ב) ותרא אותו כי טוב הוא ומתמן קרא יתך קב"ה עבד נאמן:	ואפילו מכל צד הוא מפרש עליך בתורה, בשג"ם זה הבל, ולא היה לאדם הראשון בן קדמון ממנו, ופרשוה רבותינו בשג"ם זה משה, שכן המלך בכל מקום אתה הבכור מצד של עץ החיים, של טוב ורע אתה הוא טוב (בכור), זהו שנאמר "וירא אלהים את האור כי טוב", ותרא אותו כי טוב הוא, ומשם קרא אותך הקדוש ברוך הוא עבד נאמן.
לבתר סליקת [למהוי] (דתהוי) מלכא הה"ד (דברים לג ה) ויהי בישורון מלך לבתר בן בית לעילא מלך מסטרא דמלכות דבריא בן [בית] מסטרא דבינה דבריא:	אחר כך עלית להיות מלך, זהו שנאמר "ויהי בישורון מלך", אחר כך בן בית למעלה, מלך מצד של מלכות של בריאה, בן בית מצד של בינה של בריאה.
כען [אנת מלך] (בן בית את) מסטרא דאילנא דמלכות דאצילות בן בית מסטרא דב"ן י"ה (אצילות) תפארת [דאצילות] זכאה חולקך ומאן גרים לך דא בגין דאשתדלותך בתורה ובמצוה ליחדא קב"ה ושכינתיה [לאעלא] (לא) מלכא על אתריה [ועל משרייתיה] לעילא ועל ישראל לתתא [ובגיןכ] [ובגיןך] ירתין כלהו נשמתין דאצילות	כעת אתה מלך מצד של עץ המלכות של אצילות. בן בית מצד של ב"ן י"ה, תפארת של אצילות, אשרי חלקך. ומי גרם לך את זה, משום עסקך בתורה ובמצוה, לייחד את הקדוש ברוך הוא ושכינתו, להעלות את המלך על מקומו ועל מחנותיו למעלה ועל ישראל למטה, ולכן (ובגללך) כולם יורשים נשמות של אצילות ממנו ונקראים בנים שלו, משם יהו"ה של אצילות, שאין שם פרוד

³⁶¹⁶ גימ' משה ועליו נאמר והיו ימיו מאה ועשרים שנה (יהל אור).

מניה ואתקריאו בנין דיליה משם יהו"ה דאצילות דלית תמן פרוד וקצוץ דבקדמיתא אתמר בהו [בנין לקב"ה ושכינתיה מצד יהו"ה דבריאה דאתמר ביה (ישעיה מג ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי³⁶¹⁷ בראתיו יצרתיו אף עשיתיו כגון³⁶¹⁸ בנין ליהו"ה דאצילות:	וקצוץ, שבראשונה נאמר בהם בנין לקדוש ברוך הוא ושכינתו מצד יהו"ה של בריאה, שנאמר בו "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", כגון בנין ליהו"ה של אצילות.
ובין (וביה) אתקיים פקודא דאיהי מצוה על ישראל להעמיד להם מלך, זהו שנאמר "שום תשים עליך מלך", והתקיים כך "ויהי בישורון מלך" כבראשונה, וכולם מתנהגים אחריו כמו איברים, שכולם מתנהגים בתנועת הנשמה שמתפשטת על כל איבר, משום שכתר עליון אתה תהיה מעוטר בו, שבו עילת העילות, הוא כתר על הכל, טמיר וגנוז מבפנים ממנו, וממנו מתפשט על כל הספירות ומסדר אותם, להיות זה גדול וזה קטן וזה בינוני, ומנהיג אותם לרצונו ומאיר בהם ומקשר אותם ומייחד אותם, ככה אתה תהיה מנהיג לישראל בכל המדות הטובות שלו, ותסדר כל אחד כראוי לו.	ובין (וביה) אתקיים פקודא דאיהי מצוה על ישראל להעמיד להם מלך, זהו שנאמר "שום תשים עליך מלך", והתקיים כך "ויהי בישורון מלך" כבראשונה, וכולם מתנהגים אחריו כמו איברים, שכולם מתנהגים בתנועת הנשמה שמתפשטת על כל איבר, משום שכתר עליון אתה תהיה מעוטר בו, שבו עילת העילות, הוא כתר על הכל, טמיר וגנוז מבפנים ממנו, וממנו מתפשט על כל הספירות ומסדר אותם, להיות זה גדול וזה קטן וזה בינוני, ומנהיג אותם לרצונו ומאיר בהם ומקשר אותם ומייחד אותם, ככה אתה תהיה מנהיג לישראל בכל המדות הטובות שלו, ותסדר כל אחד כראוי לו.
הבכור כבכורתו והצעיר כצעירתו ובינוני כפום דרגיה ותקשר לון קשר אחד לגבי אבוהון דבשמיא למהוי כלהו בשפה ברורה לברכא לקב"ה ולקדשיה [ולייחדיה] (ולברכיה) בדרגא דילך במחשבה דילך באצילות דילך דאתקיים כך (במדבר יא יז) ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם קום אתער בפקודא [להכרית זרעו של עמלק]³⁶²⁰:	הבכור כבכורתו והצעיר כצעירתו והבינוני כפי דרגתו, ותקשר אותם קשר אחד לאביהם שבשמים, להיות כולם בשפה ברורה לברך את הקדוש ברוך הוא ולקדשו ולייחדו בדרגה שלך, במחשבה שלך, באצילות שלך, שהתקיים כך "ואצלתי מן הרוח אשר עליך", ושמתי עליהם, קום התעורר במצוה להכרית זרעו של עמלק.
איש אמו ואביו תיראו וגו' (ויקרא יט ג) פקודא [כג] דא לכבד אב ואם דאצטריך בר נש למדחל מאבוי ומאמיה ולאוקיר לון כמה דאצטריך בר נש לאוקיר ליה לקודשא בריך הוא מסטרא דרוחא דיהב בגויה ולמדחל מניה הכי אצטריך ליה לאוקיר לאבוי ולאמיה מסטרא דגופא דיליה ולמדחל מנהון דהא אינון משתתפין בקודשא בריך הוא ועבדי ליה גופא והואיל ואינון שותפין בעובדא ליהו שותפין בדחילו ויקרא:	"איש אמו ואביו תיראו וגו'", מצוה זו לכבד אב ואם, שצריך בן אדם לירא מאביו ומאמו ולכבד אותם, כמו שצריך בן אדם לכבד את הקדוש ברוך הוא מצד הרוח שנתן בתוכו ולירא ממנו, כך צריך לכבד את אביו ואת אמו מצד של הגוף שלו ולירא מהם, שהרי הם משתתפים עם הקדוש ברוך הוא ועושים לו גוף, והואיל והם שותפים במעשה יהיו שותפים ביראה וכבוד.
כנונא דא תלת שותפין אשתכחו לעילא ברזא דאדם אדם קדמא אף על גב דגופא דיליה [והוא] (הויא) מעפרא לאו מעפרא דהכא הוה³⁶²¹ אלא	כדוגמא זה שלשה שותפים נמצאו לו למעלה בסוד של אדם, אדם הראשון אף על גב שגופו היה מעפר, לא מעפר של כאן היה,

³⁶¹⁷ כל הנקרא בשמי ולכבודי (נמחק בדפ"ו).

³⁶¹⁸ כען (יהל אור).

³⁶¹⁹ אתברך (דפ"ו).

³⁶²⁰ פ' תצא רפא ע"ב (דרך אמת), שייך לנשא קמה ע"א (הערת הזהר).

³⁶²¹ עי' מלואים אות (כה).

אלא מעפר של בית המקדש של מעלה, האב והאם נמצאו והמלך העליון השתתף עמם, ושלח בו רוח של חיים ונברא. וכדוגמא זה נמצא הכל למעלה ולמטה, ועל כן צריך אדם לירא מהקדוש ברוך הוא ולירא מאביו ואמו.	מעפרא דב ³⁶²² מקדשא לעילא אבא ואמא אשתכחו ומלכא עלאה ³⁶²³ אשתתף בהדיהו ושדר ביה רוחא דחיי ואתברי וכגוונא דא אשתכח כלא עילא ותתא וע"ד אצטריך ליה לבר נש למדחל לקב"ה ולמדחל לאבוי ולאמיה:
בסתרי תורה אדם הראשון לא היה לו מהעולם הזה כלום, צדיק אחד עשה שמוש עם נקבתו ונעשה מאותו השמוש גוף אחד שאורו יותר מכל אותם המלאכים השלוחים למעלה, וכשנברא אותו הגוף, המלך העליון שלח באותו הצדיק עשרים ושתים אותיות והשתתף עמם ויצא לעולם.	בס"ת אדם קדמא לא הוה ליה מהאי עלמא כלום ³⁶²⁴ חד צדיק עבד שמושא בנוקביה ³⁶²⁵ ואתעביד מההוא שמושא גופא חדא ³⁶²⁶ דנהירו דיליה יתיר ³⁶²⁷ מכל אינון מלאכין שליחן לעילא ³⁶²⁸ וכד אתברי ההוא גופא מלכא עלאה שדר בההוא צדיק כ"ב אתוון ואשתתף בהדיהו ונפקא ³⁶²⁹ לעלמא:
כיון שיצא ראו אותו השמש והלבנה והסתימו	כיון דנפק חמו ליה שמשא וסיהרא ואסתימו
	פג/ב
"אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם", רבי חייא פתח "אל תפן אל קשי העם הזה וגו'", אל תפן, וכי מי הוא שיאמר למלך אל תפן, והרי נאמר "כי ענינו על דרכי איש", ונאמר "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'", והרי הקב"ה משגיח בכל, ומסתכל על כל המעשים, ומכניס בדין על כולם אם טוב ואם רע, כמו שנאמר "האלהים יבא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע", ומשה אומר אל תפן, אלא כמה צריך אדם להשמר מחטאו כדי שלא יחטא לפני המלך	אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם" (ויקרא יט ד) ר' חייא פתח אל תפן אל קשי העם הזה וגו' (דברים ד כז) אל תפן וכי מאן הוא דיימא למלכא אל תפן והא כתיב (איוב לד כא) כי ענינו על דרכי איש וכתיב (ירמיה כג כד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יי' והא בכלא אשגח קב"ה וכל עובדין מסתכל ועייל בדינא על כלהו אם טב ואם ביש כד"א (קהלת יב יד) (יביא) האלהים [יביא] במשפט על כל נעלם

³⁶²² מיסוד ומלכות (יהל אור).

³⁶²³ ת"ת (יהל אור).

³⁶²⁴ ר"ל ממדרגת העוה"ז כמו שהיא עתה לא היה לו לאדה"ר מאומה (דע"ה ח"ב כח ע"ד).

³⁶²⁵ ר"ל על הזווג של יעקב ורחל אשר היו אז במדרגת יש"ס ותבונה, כי יעקב ורחל בערך כללות הזו"ן הם בחי' יסוד כמ"ש באנ"כ (פרק ט), והם ג"כ בבחי' ישסו"ת לגבי או"א כמ"ש שם (דע"ה ח"ב כח ע"ד).

³⁶²⁶ והוא ע"ד הו"ק דז"א שהוא בחי' גוף בערך היותו בגדלות, ונעשה הו"ק שהוא הגוף מישסו"ת וע' שער המוחין ובכ"מ, וכן היה גופו של אדה"ר שהיה אח"כ במדרגת הזו"ן של עתה, ונעשה הגוף שלו מיעקב ורחל של אז (דע"ה ח"ב כט ע"א).

³⁶²⁷ לעתיד לבוא היא נבזקת בכל הגוף, כי יהיו כל הגופות בסוד כתנות אור בא' כמו אדה"ר קודם החטא (כמ"ש בזהר) פ' בראשית לו ע"ב, פקודי רכט ע"ב, קדושים פג סע"א, וע' פ' שלח קסט סע"א ורע"ב, ופ' יתרו צד ע"א (דע"ה ח"א פא ע"ב).

³⁶²⁸ עי' אריכות בשער מאמרי רשב"י. מבואר בזה"ק (בראשית לד סע"א) כי יש ב' מיני מלאכים שנבראו שניהם ביום ה', והם זולת אותן שנבראו ביום ב' המתבטלין ומתחדשים בכל יום והם נזכרים בזה"ק (בראשית יז ע"ב, ויח ע"ב) וכנ"ל ענ"ט, כי הם קטנים מכולם. אבל אותן שנבראו ביום ה' הם גדולים מהם, והם ב' מינים: אחד, הנאמר עליהם (בראשית א כ) ועוף יעופף על הארץ ולא נאמר בהם למינהו, והשני הוא מה שנאמר עליהם (שם כא) ואת כל עוף כנף למינהו. והשניים, הם גדולים מן הראשונים, וכמ"ש בזה"ק שם, ועוף יעופף על הארץ אליו שליחי עלאין דאתחזון לבני נשא בחיזו דבר נש, ולכך נאמר בהם יעופף על הארץ, והרי הם משתנים ומתלבשים בגוף כגוונא בהאי עלמא, וכמ"ש בפ' תולדות (קמד ע"א) ופ' וירא (קא ע"א) וע' פ' יתרו (צד ע"א). אבל אותן שנאמר בהם למינהו, הם אינם משתנים לעולם ואינם מתגלים לבני אדם אלא רק בבחי' השגה ושכל ולא בחוש (דע"ה ח"ב כט ע"א עיי"ש כט ע"ג וע"ד וכן לב ע"א). עי' פרשת בראשית לד סע"א (לש"ו)

³⁶²⁹ ביום ו', כי אז נתעלו העולמות כולם למקומם ומדרגתם, וכמו שיהיו בתיקון העתיד. והוא מה שאמרו בזה"ק הנז' (בראשית כ סע"א) כי ביום שתיתאה עלמין כלהו אתיישבו בדוכתייהו, והיה כ"ז לצורך בריאת האדם וכמ"ש בזה"ק פ' קדושים (דף פג סע"א), ע' מאמרי רשב"י שם, ובדברינו לעיל דרוש ג' ענף י"ג. והיה כל עליית העולמות רק ביום ו' ולצורך בריאת האדם (דע"ה ח"ב קטז ע"א).

הקדוש.	אם טוב ואם רע ומשה אמר אל תפן אלא וכמה בעי בר נש (הכי חזינן כל בר נש בעי) לאסתמרא מחובוי בגין דלא יחטי קמי מלכא קדישא:
בא וראה בן אדם שעושה מצוה, אותה מצוה עולה ועומדת לפני הקדוש ברוך הוא, ואומרת אני מפלוגי שעשה אותי, והקדוש ברוך הוא מונה אותה לפניו להשגיח בה כל יום להיטיב לו בשבילה, עבר על דברי תורה, אותה עבירה עולה לפניו ואומרת אני מפלוגי שעשה אותי, והקדוש ברוך הוא מונה אותה ועומדת שם להשגיח בה לכלות אותו, זהו שנאמר "וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנתיו".	ת"ח בר נש דעביד מצוה ההיא מצוה סלקא ³⁶³⁰ וקיימא קמי קב"ה ואמרה אנא מפלוגי דעבד לי וקב"ה מני לה קמיה לאשנחא ב(י)ה כל יומא לאוטבא ליה בגינה עבר על פתגמי אורייתא ההיא עבירה סלקא קמיה ואמרה אנא מפלוגי דעבד לי וקודשא בריך הוא מני לה וקיימא תמן לאשנחא בה לשנחא ליה הה"ד (דברים לב יט) וירא יי' וינאץ מכעס בניו ובנותיו:
מה זה "וירא אותו", שעומד לפניו. שב בתשובה, מה כתוב "גם ה' העביר חטאתך לא תמות", שהעביר אותו החטא מלפניו כדי שלא יסתכל בו להיטיב לו, ועל כן "אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו". אמר רבי יוסי וכן מכאן משמע, שנאמר "נכתם עונך לפני".	מהו וירא ההוא דקיימא קמיה תב בתשובה ³⁶³¹ מה כתיב (שמואל ב' יב יג) גם יי' העביר חטאתך ³⁶³² לא תמות דאעבר ההוא חובא מקמיה בגין דלא יסתכל ביה לאוטבא ליה ועל דא (דברים ד כז) אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו אמר רבי יוסי וכן מהכא משמע דכתיב (ירמיה ב כב) נכתם עונך לפני:
רבי יוסי הקטן נכנס לפני רבי שמעון יום אחד, מצא אותו שהיה יושב וקורא, כתוב "ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל", משמע שאדם וחיה נבראו כאחד ובגוף אחד, שנאמר אשר נתתה עמדי, ולא כתוב אשר נתת לי.	רבי יוסי זעירא עאל קמיה דרבי שמעון יומא חד אשכחיה דהוה יתיב וקארי כתיב (בראשית ג יב) ויאמר האדם האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל משמע דאדם וחיה ³⁶³³ כחדא אתבריאו ובגופא חדא דכתיב אשר נתת עמדי ³⁶³⁴ ולא כתיב אשר נתת לי:
אמר לו אם כך והרי נאמר, "אני האשה הנצבת עמכה בזה", ולא כתוב הנצבת לפניך.	אמר ליה אי הכי ³⁶³⁵ והכתיב (שמואל א' א כו) אני האשה הנצבת עמכה בזה ולא כתיב הנצבת לפניך:
אמר לו אם כתוב הנתנת עמך הייתי אומר כך, כמו שנאמר אשר נתתה עמדי, אבל הנצבת כתוב.	אמר ליה אי כתיב הנתנת עמך הוה אמינא הכי כדכתיב אשר נתת עמדי אבל הנצבת כתיב:
אמר לו והרי נאמר, "ויאמר ה' אלהים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו",	אמר ליה והא כתיב (בראשית ב יח) ויאמר יי' אלהים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר

³⁶³⁰ פי' יחוד שיחד הספירות העליונות והמשיך אור נעלם ויתנהג מהיחוד והזווג, ההוא כעין מציאות נחמד בספירות חשוב ממלאך כמה אלף פעמים, והמציאות ההוא המאיר היא המצוה העומדת לפני הקב"ה וכן ההפך מן העבירה דהיינו הפגם העליון ח"ו (אור יקר).

³⁶³¹ כי על ידי התשובה האור מאיר במקום הפגם ואינו במציאות (אור יקר).
³⁶³² דהיינו הפגם המתהוה, ואין הכוונה "העביר" שבטלו מכל וכל, אלא העבירו ותקנו בערך למעלה, והיינו העברה לבד. ואם תאמר אל תפן אל מנחתם מאי איכא למימר, ויש לומר כי העברה זו אינה מחיקת הדבר מכל וכל כדפי' לעיל אלא הכוונה יסלקהו לפי שעה או לזמן נס דעת קרח לעת זו אל תפן אלא העברה, ויעמד להם לעת עלייתם כאומרו מוריד שאל ויעל (אור יקר).

³⁶³³ וא"ת וכי מהכא לחוד משתמע זיל קרי בי רב הוא דכתיב ויקח אחת מצלעותיו וכדפי' בזהר ובמדרש, ויש לומר דהשתא בא להוכיח כמאן דאמר דו פרצופין נבראו ולא היתה זנב, דאי מקרא דויבן וכו' אפשר לפרש זנב היתה (אור יקר).

³⁶³⁴ משמע אשה שלימה ממש, והיינו אומרו "משמע דאדם וחיה" (אור יקר).
³⁶³⁵ ירצה מנא לך שהאשה אשר נתתה עמדי אמציעות דו פרצופין קאי נימא דאמציעות ויביאה אל האדם קאי, ואי משום דכתיב אשר נתתה עמדי, דהיינו עמדי ממש לא היא, דהכא כתיב אני האשה הנצבת עמכה ולא כתיב לפניך (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

אעשה לו עכשיו.	כנגדו אעשה לו השתא:
אמר לו כך הוא ודאי, שאדם היה לבדו, שלא היה לו סמך מנקבתו משום שהיתה בצדו כפי שבארנו.	אמר ליה הכי הוא ודאי ³⁶³⁶ דאדם לבדו הוה דלא הוה ליה סמך מנוקביה בגין דהות בסטרוי כמה דאוקימנא:
ומה שאמר אעשה לו עזר, כך הוא שלא כתוב אברא לו עזר, משום שנאמר "זכר ונקבה בראם". אבל כתוב אעשה, ומה הוא "אעשה", אתקן משמע, שהקדוש ברוך הוא נטל אותה מצדו ותיקן אותה בתיקון והביא אותה לפניו, ואז השתמש אדם באשתו והיה לו סמך.	ומה דאמר אעשה לו עזר הכי הוא דלא כתיב אברא לו עזר בגין דכתיב (בראשית ה ב) זכר ונקבה בראם אבל אעשה כתיב ומהו אעשה אתקן ³⁶³⁷ משמע דקב"ה נטיל לה מסטרוי ותיקין לה בתקונא ואייתי לה קמיה וכדין אשתמש אדם באנתתיה והוה ליה סמך:
ושנינו יפיו של אדם כסא של הקשר העליון, מהזהר המאיר. יופיה של חוה שלא היו יכולים כל הבריות להסתכל בה, ואפילו אדם הראשון לא היה מסתכל בה עד אותו הזמן שחטאו, והוסר (והקטן) היופי שלהם, אז הסתכל בה אדם והכיר בה לשמש עמה, זהו שנאמר "וידע אדם עוד את אשתו", וידע בכל, וידע בתשמיש, וידע שהכיר בה והסתכל בה.	ותנינן שפירו דאדם קדתי' דקיטרא עלאה מזיהרא דנהרא ³⁶³⁸ שפירו דחוה דלא הוה יכלין כל בריין לאסתכלא בה ואפילו אדם ³⁶³⁹ לא הוה אסתכל בה עד ההוא ³⁶⁴⁰ זמנא דחאבו ואעדיאת (ס"א ואזעירת) שפירו דלהון כדין אסתכל בה אדם ואשתמודע בה לשמשא בה הה"ד (בראשית ד כה) וידע אדם [עוד] את (חוה) אשתו וידע בכלא וידע בתשמיש וידע דאשתמודע בה ואסתכל בה:
ושנינו אסור לו לאדם להסתכל ביפיה של אשה כדי שלא יבא להרהור רע ויעקר	ותנינן אסיר ליה לבר נש לאסתכלא בשפירו דאנתתא ³⁶⁴¹ בגין דלא ייתי בהרהורא בישא ויתעקר
	רע"מ:
את אורם, שתפוח רגלו החשיך את האור שלהם.	נהורייהו דתפוחא דרגליה אחשיך נהורא דלהון:
למה, משום שמעשה השמש והלבנה יצא, כיון שחטא נחשך והקטין עצמו והצטרך לגוף אחר בעור ובבשר, שנאמר "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם",	מאי טעמא בגין דמעובדא דשמשא וסיהרא ³⁶⁴² ועלאהו נפק כיון דחטא אתחשך ואזעיר גרמיה ואצטריך לגופא אחרא במשכא ובבשרא דכתיב

³⁶³⁶ אפשר דהוה הכרח דבריו ממלת לבדו או ממלת אעשה (אור יקר).

³⁶³⁷ מאי תיקונא בעי, בשלמא אם זנב היתה בעי תיקונא ובריאה, אלא למאן דאמר אשה ממש פרצוף היתה מאי תיקונא בעי, לזה אמר שהקב"ה יפה אותה יותר מאדם, ובהיותה אחריו לא היתה יפה (כמותו) אפילו כמוהו ואחר התיקון היתה יפה ממנו כמה פעמים כדמפרש במתניתין (אור יקר).

³⁶³⁸ כשחטא אדם הראשון, נסתלקה ממנו זיהרא עילאה, כנזכר בזוהר בסתרי תורה פרשת קדושים (פג ע"א), והיא בחי' נרנח"י מעולם האצילות (שעה"ג הק' ז). אותן הנר"ג דהאצילות של אז, שהוא כללות הנרנח"י דהאצילות של עתה, הנה הוא הנקרא בזוה"ק (פ' קדושים דף פג סע"ב) ובפרט בזוה"ק בראשית (לו רע"ב) ושיר השירים (נד ע"ד ז"ח סט ע"ב) בשם זיהרא עלאה (דע"ה ח"ב לא ע"א).

³⁶³⁹ תימא אם לא חטא לא נסתכל בה ולא נשתמש בה, אם כן למה נבראת אלא להשתמש בה (אור יקר).

³⁶⁴⁰ ההיא (דפ"ו).

³⁶⁴¹ וכי באשתו חוה מה שייך הכי, וי"ל שאין שעת תשמיש אדם הראשון ביום ששי כמו שנשתמש אלא שעת שמושם היה דווקא בליל שבת, ולכך ידיעת הזווג לא היה בו, והיה האורה מלבשת אותה מראשה ועד כף רגלה עד ליל שבת יתקדש היום, ובסוד תוספת נשמה ידע סוד זווג עליון כזווג הנשמות בגן עדן ובאותו הדרך יהיה זווגם, והיא על ידי העון ירדה למטה ונתמעטה וכן אדם הראשון ונשתמשו יחד, והיינו, והאדם ידע, וכדי להרחיק ממנו ההרהור עשה הקב"ה לבוש זה לחוה כדי שלא יסתכל בה ויבא לידי קרי, ועל דא מהדר באומרו ותנינן אסיר ליה וכו' (אור יקר).

³⁶⁴² יסוד ומלכות (יהל אור).

כמו אותו השמוש שעשה אותו צדיק עם נקבתו, לא נמצא מקודם לכן ולאחר מכן, שהרי טרם יצא לצורך אומן עד שבא חנוך ונטל אותו הקדוש ברוך הוא מן הארץ ונבררה הפסולת והזהמא מן הכסף, וכן בכל אותם הצדיקים שבארץ אחר כך, התתקן אותו המקום ונעשו רוחות ונשמות בשמושיהם, והגוף מלמטה בארץ, ועל כן בשותפות שלמעלה ולמטה בא האדם לעולם, וצריך לירא מאותם השותפים ולכבד אותם כמו שנתבאר.	(בראשית ג כא) ויעש יי' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם³⁶⁴³ [בההוא שמושא] ובההוא שמושא (בההוא זמנא) דעבר ההוא צדיק בנוקביה לא אשתכח מקדמת דנא ולבתר דנא דהא עד לא³⁶⁴⁴ נפק לצורך אומנא עד דאתא חנוך ונטיל ליה (מארעא) קב"ה [מארעא] ואבריר פסולת וקסטורא מכספא וכן בכל אינון צדיקייא די בארעא לבתר [אתתקן] (מתקן) ההוא אתר ואתעבידו רוחין ונשמתין בשמושיהו וגופא מתתא בארעא וע"ד בשותפו דלעילא ותתא בר נש אתי לעלמא ואצטריך למדחל לאינון שותפין ולאוקיר לון כמה דאתמר ע"כ³⁶⁴⁵:
לדבר אחר.	פד/א
וכך היה רבי שמעון עושה, כשהיה הולך בעיר והיו החברים הולכים אחריו וראה נשים יפות, השפיל את עיניו והיה אומר לחברים אל תפנו, וכל מי שמסתכל ביופי של אשה ביום בא להרהור בלילה.	למלה אחרא: וכך הוה רבי שמעון עביד כד הוה אזיל במתא והוה חברייא אזלין אבתריה וחמא לאינתו שפיראן מאיך עיניה והוה אמר לחברייא אל תפנו וכל מאן דיסתכל בשפירו דאנתתא ביממא אתי להרהורי בליליא:
ואם עולה אותו הרהור רע עליו, עובר משום "ואלהי מסכה לא תעשו לכם".	ואי סליק³⁶⁴⁶ ההוא הרהורא בישא עלויה אעבר משום (ויקרא יט ד) ואלהי מסכה לא תעשו לכם³⁶⁴⁷:

³⁶⁴³ עץ הדעת ט"ר בזו"ן היכן הוא ט"ר, וכל זה במלבוש שהוא העור מן הניצוצין היוצאין משם. והנה קודם שנברא אדם היו כל העולמות מבוררים ומתוקנים, ולא היו הקלי' יונקים רק שיעור מועט די חיותם בצמצום. ואם לא חטא האדם היו נגמרים להתברר לגמרי ובלע המות, והטעם לפי שהיה להם כתנות אור, פי' כי הנה הפנימיות דז"א שהוא נר"ן אינו מתלבש תוך הג' כלים עצמן דז"א, אמנם מתלבשין תוך ג' כלים דתבונה הנקרא צ' דצלם כנודע, והוא החלק שנתנה האם בבנה בסוד (יבמות עח ע"א) עובר ירך אמו, והוא לבוש אל הנר"ן. והנה העור של התבונה אינו נכנס לפנים, אמנם הוא נשאר בחוץ מלובש ע"ג העור הנקרא לבוש דז"א כנ"ל, והוא הנקרא כתנות אור, והיה נעשה מצפורניו כנזכר פרשה ויקהל (דף רכט רח ע"ב) בקדמיתא היה מאחורי דגנתא דלעילא, היא תבונה, והוא מאחוריים השניים שהוא העור. ואחר כך היה מצפרנים מאחוריים דגינתא דלתתא, שהוא נוקבא. ויובן זה בענין סדר העולמות, כי תחלה היה המלכות במקום תבונה, ואח"כ ירדה התבונה במקום המלכות כנזכר במ"א. וזה העור דתבונה נקרא חשמ"ל ונקרא כנפי נשרים, כי נשר הוא אמא עלאה, וז"ס (דברים לב יא) כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף יפרוש כנפיו כו' כנזכר במ"א. וכאשר היו רוצין הקלי' להתאחז בז"א, לא יכלו כי אין להם אחיזה (באור) [בעור] התבונה, [והבן כי] (וכן) כל החשמלים הם בחי' העור והם בחי' טוב שבקליפת נוגה שבכל עולם ועולם. והנה כפי כניסת הכלים דתבונה בפנים כן בחי' העור שלה הוא מלבוש מבחוץ. וכשחטא אדם הראשון נסתלקו ממנו המוחין, וחזר בסוד היניקה לבד, ואז גם החשמ"ל, עור דתבונה, נסתלק ונשארו הוא ואשתו ערומים, ואז יונקים ממנו החצונים, ונעשה העור ההוא ט"ר. והענין כי הלבוש שלהם אז הוא מבחינת (אלהים) קדושים (מקטנות) דיניקה, הנקרא נחש הנושך בערייתה (ב"ב טז ע"ב), בסוד קריעת י"ס שהוא בחי' (אלקים) קדושים) [קדשות] דקטנות כנזכר במ"א, לכן הלבוש הזה דקטנות כולו נקרא משכא דנחשא והבן זה. וזשרז"ל (תיקו"ז קח ע"א) כתנות עור משכא דחוייא (ע"ח שער מא פרק א).

³⁶⁴⁴ ר"ל שלא נבררו עדיין הבריורין פסולת מאוכל (יהל אור).

³⁶⁴⁵ פקודא (כד - כב דפ"ו) למהוי דכיר את יום השבת שמות צב ע"א (דרך אמת).

³⁶⁴⁶ אפשר לפרש "בשעתא דסליק" דומיא דלשון "ואי אסתלק" דקאמר דהיינו בחלמא ויהיה עניינו כמו שפירשנו בפרשת אחרי מות סימן כ', שאם נתעורר האדם בתאות הקרי, ואחז באשתו באותה תאוה, שמוליד שם ממש מבני לילית ושולטת בו, והטעם כי התאוה המעוררת לאדם בחלום היא על ידי החצונית המזדקקת לו, ואינה נבנה מן הגוף ממש אלא מתאות העבירה ולכן על ידי טיפת העבירה והלהבות העון ההוא היא מתעברת ויולדת רוחני טמא כמותה, והטעם שהזכר שלה הוא מסורס ואינו מוליד אלא שיפעלו בני אדם הרעה למטה, ולכך כדי להוליד משחיתים ומחבלים אינה יכולה אלא על ידי חטאי בני אדם, ובהיותה הטמאה דבוקה בו צריך שיצטנן ממנה ואח"כ יזדקק לאשתו, אמנם אם באותו חמום בא על

ועוד אם שמש עם אשתו בזמן שעולה בו אותו ההרהור הרע, אותם בנים שמולידים נקראים אלהי מסכה. ועל זה כתוב, "אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם".	תו אי שמש באנתתיה³⁶⁴⁸ בזמנא דסליק ביה ההוא הרהורא בישא אינון בנין דאולידו אלהי מסכה אקרון וע"ד כתיבו (ויקרא יט ד) אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם:
רבי אבא אמר אסור לו לאדם להסתכל באלילי עבודה זרה ובנשות העמים ולא להנות מהן, ולא להתרפא בהן, שאסור לו לאדם להסתכל במקום שלא צריך.	רבי אבא אמר אסיר ליה לב"נ לאסתכלא³⁶⁴⁹ באלילי ע"ז [ובנשי דעמין] ולא לאתהניא מנייהו ולא לאתרפאה בהו (וכ"ש לאסתכלא בהו) דאסיר ליה לב"נ לאסתכלא באתר דלא אצטריך³⁶⁵⁰:
רבי אבא פתח "פנה אלי וחנני תנה עזך לעבדך". פנה אלי וחנני, וכי לא היה לו לקדוש ברוך הוא בעולם יפה כדוד, שהוא אומר פנה אלי וחנני. אלא כך שנינו, יש לקדוש ברוך הוא דוד אחר, והוא ממונה על כמה אוכלוסים עליונים ומחנות, וכשרוצה הקדוש ברוך הוא לרחם על העולם, הוא מסתכל בדוד הזה ומאיר לו פנים, והוא מאיר לעולמות וחס על העולם.	ר' אבא פתח (תהלים כה טז) פנה אלי וחנני תנה עזך לעבדך פנה אלי וחנני וכי לא הוה ליה לקב"ה בעלמא שפירא כדוד דאיהו אמר פנה אלי וחנני אלא הכי תנינן דוד אחרא אית ליה לקב"ה והוא ממנא על כמה אוכלוסין עלאין ומשריין וכד בעי קב"ה לרחמא על עלמא אסתכל בהאי דוד ונהיר ליה אנפין והוא נהיר לעלמין וחיים עלמא:
ויפיו של הדוד הזה מאיר לכל העולמות, ראשו גולגלת זהב שנרקמה בשבעה תכשיטי מינים של זהב, והרי פרשוה, וחביבותו של הקדוש ברוך הוא כנגדו, ומרוב אהבתו אליו אמר לקדוש ברוך הוא, שיחזיר עיניו כנגדו ויסתכל בו, משום שהם יפים בכל, כמו שנאמר "הסבי עיניך מנגדי וגו'", הסבי עיניך מנגדי, שבשעה שהעינים הללו מסתכלות בו בקדוש ברוך הוא, אז מתעוררים בלבו חיצו בליסטראות באהבה עליונה, ומגודל השלהבת של האהבה העליונה אליו אמר, הסבי עיניך מנגדי, סובבי עיניך לצד אחר ממני, שהם שורפים אותי בשלהבות אהבה, ועל כן כתוב בדוד, "והוא אדמוני עם יפה	ושפירו דהאי דוד נהיר לעלמין בלהו רישיה גולגלתא³⁶⁵¹ דדהבא אתרקימת³⁶⁵² בשבעה תכשיטי זי(ני)נן דדהבא והא³⁶⁵³ אוקמוה וחביבותא דקב"ה לקבליה ומסגיאות רחימותא דיליה גביה אמר ליה [לקב"ה] דיהדר עינוי לקבליה ויסתכל ביה בנין דאינון שפירן בכלא כד"א (שיה"ש ו ה) הסבי עיניך מנגדי וגו' הסבי עיניך מנגדי דבשעתא דאלין עיינין מסתכלין³⁶⁵⁴ ביה בקב"ה כדן ומתערין בלביה (מתערין) קסטין [דבלסטראין] (דכל סטרא בלביה) ברחימותא עלאה ובסגיאות שלהוביתא דרחימו עלאה לגביה³⁶⁵⁵ אמר הסבי עיניך מנגדי³⁶⁵⁶ אסחר עיניך

אשתו אין שכינה נמצאת באותו זוג מפני טומאת הרשעה ההיא ונמצא הטומאה מזומנת ונותנת נפש רעה במה שהם מולידים והיינו "אלהי מסכה" (אור יקר).

³⁶⁴⁷ נקרא השד המחבל הנולד מתאות הטיפה ההיא (אור יקר).

³⁶⁴⁸ היינו ששותה בכוסו ונותן מחשבתו בכוס אשר ראה (אור יקר).

³⁶⁴⁹ היינו להסתכל בשכל איכה יעבדו הגויים כל שכן להתהנות ממנה ברפואה וכיוצא וכל שכן וכו' כדי שלא יפנה אחריה ויהרהר בעבירה כל שכן לאסתכלא אם מצויירת כראוי (אור יקר)

³⁶⁵⁰ שנמשך לו נזק כדפי' (אור יקר).

³⁶⁵¹ כי ברישא דנוק' אין בדעת שלה רק ה"ג הפך ה"ז"א שדעתו שלימה בחו"ג (רח"ו). בעת הזווג הנה צריכה לקבל היא תחילה, וע' פ' קדושים (פד ע"א) ופ' תזריע (מה סע"א) (ביאורים ח"ב עב ע"ד).

³⁶⁵² מלשון שפיר המרוקם, רוקמתי בתחתיות, והיינו ציור אבריו פרטי הראש שערא מוחא אודנין עיינין מצחא חוטמא שפון פימא שיניים כל אלו האברים הם נתקנים בשבע מיני דהבא שהם ז' ספירות המתפשטות בבינה עצמה (אור יקר)

³⁶⁵³ תיקר'ז קב יתרו עג (הערת הזהר).

³⁶⁵⁴ מסתכלי (דפ"ו).

³⁶⁵⁵ נכלל על ידו שמאלא בימינא וימינא בשמאלא (ע' זוה"ק בראשית טז ע"ב ע"ש כל הענין). והוא ג"כ בשני פנים: אחד לטובה, ואחד לרעה. וכשהוא לטובה הנה מתבסמין הגבורות בחסדים ונמתקין ונעשים לרשפי אש שלהבת י"ה, שלהובין דרחימו, ובסוד (שיה"ש ב ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני, וכמ"ש בזוה"ק ויחי (רמה ע"א) ופ' קדושים (פד ע"א), ואז הוה מציאות הגבורות וגילויים בטובה שאין למעלה מהם, כי אז הוה התכללות שמאלא בימינא וימינא בשמאלא (ע' רע"מ פ' עקב רעא ע"א וע"ב ופ' תרומה קנט ע"ב) בבחי' התהפכות דינא לרחמי, ע"ד שאמרו (ב"ר פל"ג ס' ג, וברע"מ פינחס רמח ע"א) כי הגבורות

ענינים וטוב רואי".	לסטר אחרא מני דאיןן מוקדין לי בשלהובי רחמותא ³⁶⁵⁷ וע"ד כתיב ביה בדוד (שמואל א' טז יב) והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי:
ובשביל אותו דוד עליון, הנאה אהבתו ותשוקתו של הקדוש ברוך הוא להדבק עמו, אמר דוד "פנה אלי וחנני". כדוגמא זה ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', משמע שנכנס עם יעקב גן עדן שהוא שדה התפוחים הקדושים.	ובגין (ד)הוא דוד עלאה ³⁶⁵⁸ שפירא רחמא ותיאובתא דקב"ה לאדבקא ביה אמר דוד (תהלים כה טז) פנה אלי וחנני וכגוונא דא ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו יי' משמע דעאל עמיה עם יעקב גנתא דעדן דאיהו שדה דתפוחין קדישין:
וכי איך יכול גן עדן להיכנס עמו, שהרי גן עדן כמה הוא גדול ברוחב ובאורך, כמה מינים של בתים עליונים קדושים דרגות על דרגות מדורים על מדורים יש שם.	וכי היך יכול גנתא דעדן לאעלא עמיה דהא גנתא דעדן כמה רב הוא בפותיא ובארכא כמה זנין דבייתין עלאין קדישין ודרגין על דרגין מדורין על מדורין אית תמן:
אלא יש לקדוש ברוך הוא גן אחר עליון קדוש, ואותו הגן הוא אהבתו ונדבק בו, ואינו שמור אלא לקדוש ברוך הוא לבדו, שהוא נכנס בו, וזה הוריש הקדוש ברוך הוא להמצא תמיד עם הצדיקים, וכל שכן להמצא בו עם יעקב. וזה מה שזימן לו הקדוש ברוך הוא להיכנס עמו לסייע לו.	אלא ³⁶⁵⁹ גנתא אחרא עלאה קדישא אית ליה לקב"ה והוא גנתא רחמותא דיליה ואתדבק ביה ולא אתנטיר אלא לקב"ה בלחודוי דהוא עייל ביה ודא אחסין קב"ה לאשתכחא תדיר עמהון דצדיקיא וכ"ש לאשתכחא ביה ביעקב ודא זמין ליה קב"ה (ו)לאעלאה עמיה לסייעא ליה:
כדוגמא זה "אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ וגו'", שנינו מלמד שנתקפלה לו ארץ ישראל, וכי ארץ ישראל שהיא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה איך נעקרה ממקומה וישבה תחתיו.	וכגוונא דא (בראשית כח יג) אני יי' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ וגו' (ו)תנן מלמד שנתקפלה לו ארץ ישראל וכי ארץ ישראל דאיהי ת' פרסה על ארבע מאות פרסה היך אתעקרת מאתרה ויתבה תחותיו:
אלא ארץ אחרת עליונה קדושה יש לקדוש ברוך הוא ונקראת ארץ ישראל, והיא תחת דרגת יעקב שעומד עליה, והוריש אותה הקדוש ברוך הוא לישראל בשביל אהבתם לדור עמם ולהנהיג אותם ולהגן עליהם מהכל, ונקראת ארץ חיים.	אלא ארץ אחרא עלאה קדישא אית לקב"ה וארץ ישראל אקרי והיא תחות דרגא דיעקב דקאים עלה ואחסין לה קב"ה לישראל בגין רחמותא דילהון לדיירא עמהון ולדברא להון ולאנגא להון מכלא ואקרי ארץ חיים:
בא וראה, אסור לו לאדם להסתכל במקום	ת"ח אסיר ליה לב"נ לאסתכלא באתר דקב"ה

בעצמם נעשו לטובה שאין למעלה מהם כנז', כי מהם הוא כל טוב הצפון (כללים ח"א עז ע"ג), בעליית מ"ן (ביאורים ח"ב נז ע"ג).

³⁶⁵⁶ נודע הוא שסוד הזווג הוא תלוי בהענינים וכמ"ש (שם ו ה) הסבי עיניך מנגדי, דאיןן מוקדין לי בשלהובי רחמותא וכמ"ש בפ' קדושים (פד ע"א). והוא ג"כ סוד הכתוב (בראשית ט טז) וראיתיה לזכור ברית עולם, כי ע"י הגוונין נהירין דעיינין נעשה הגוונין נהירין דהקשת, ומתקיים (שם ט יג) את קשתי נתתי בענן, שהוא סוד היחוד כנ"ל מדברי התיקונים (ת' יח לה ע"א) שאמר ומיד דיהא הקשת נהיר בגוונין נהירין (דע"ה ח"ב פח ע"ג). זהו שאמר ודברתם אל הסלע לעיניהם, כי בהסתכלותם בשכינה יגרמו יחוד עליון, ובסוד (בראשית ט טז) וראיתיה לזכור ברית עולם בסגיאות שלהוביתא דרחימו אשר נעשה ע"י הסתכלותם זב"ז, כמ"ש בזוה"ק פ' קדושים (פד ע"א) (דע"ה ח"ב קלב ע"ב).

³⁶⁵⁷ ח"א רמה ע"א (לש"ו).

³⁶⁵⁸ נמשח דוד בבית לחם, כי שם הוא קבורת רחל, ושם הוא עיקר שריית השכינה, כמ"ש בתיקונים (תיקון ו כב ע"א), ע"ש בהגר"א (דף כב ע"ב ד"ה בדרך וד"ה ועוד) ע"ש, והוא דוד עלאה כמ"ש בפ' קדושים (פד ע"א ושם פו ע"א), ועליה נאמר ואת דוד מלכם אשר אקים להם, וכמ"ש בפ' וירא (ק"ב ע"ב) וכן בפ' נח (עב ע"ב) ע"ש. ודוד המלך ע"ה היה אחיד בה, כמ"ש בסוף ח"ג (דף שב ע"א) ואמר שם, והוא יתער לההיא בת שבע דלעילא ע"ש. וע' אד"ז (רצב רע"א) ובח"א (רמח ע"ב ורנט ע"א) ולכן דוד מלך ישראל חי וקים (כללים ח"א טז ע"ב).

³⁶⁵⁹ שמות רי ע"ב (הערת הזהר).

זהר ויקרא חלק א'

מאים ביה ורחיקא ביה נפשיה ומה במה דרחים קב"ה אסור לאסתכלא ביה במה דרחיק עאכ"ו:	שהקדוש ברוך הוא מואס בו, ונפשו רחוקה ממנו. ומה במה שאוהב הקדוש ברוך הוא אסור להסתכל בו, במה שרחוק על אחת כמה וכמה.
[ד]ת"ח אסיר ליה לב"נ לאסתכלא בקשת בגין דאיהו חיוז דדיוקנא עלאה אסיר ליה לב"נ לאסתכלא באת קיימא דיליה בגין דהוא רמין לצדיקא דעלמא אסיר ליה לבר נש לאסתכלא באצבען דכהני בשעתא דפרסי ידיהו בגין דתמן שריא יקרא דמלכא עלאה:	שבא וראה, אסור לו לאדם להסתכל בקשת משום שהיא מראה של דמות עליון. אסור לו לאדם להסתכל באות הברית שלו, משום שהוא רומז לצדיק של עולם. אסור לו לאדם להסתכל באצבעות הכהנים בשעה שפורשים ידיהם, משום ששם שרוי כבוד המלך העליון.
ומה באתר קדישא עלאה אסור	ומה במקום קדוש עליון אסור
פד/ב	
לאסתכלא באתר מסאבא רחיקא לא כ"ש ³⁶⁶⁰ בגיני כך (ויקרא יט ד) אל תפנו אל האלילים:	להסתכל, במקום טמא רחוק לא כל שכן, לכן "אל תפנו אל האלילים".
ר' יצחק אמר ומה לאסתכלא בהו אסיר למפלח להו או למעבד להו עאכ"ו ובגיני כך אל תפנו אל האלילים (ו)הכא אתא לאזהרא להו לישראל כקדמיתא לקביל ³⁶⁶¹ (שמות כג) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני:	רבי יצחק אמר, ומה להסתכל בהם אסור, לעבוד אותם או לעשות אותם על אחת כמה וכמה, ולכן אל תפנו אל האלילים, כאן בא להזהיר את ישראל כבראשונה, כנגד "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני".
וואלהי מסכה לא תעשו לכם (ויקרא יט ד) לקבילו לא תעשה לך פסל (שמות כ ד) אני יי' אלהיכם (ויקרא יט ד) לקביל (שמות כ א) אנכי יי' אלהיך (ויקרא יט ג) איש אמו ואביו תיראו לקביל (שמות כ יב) כבוד את אביך ואת אמך (ויקרא יט ג) ואת שבתותי תשמרו (שמות כ ח) זכור את יום השבת לקדשו (שם) לא תשבעו בשמי לשקר (שם) לא תשוא את שם ה' אלהיך לשוא (שם) לא תגנובו (שם) לא תגנב (שם) ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו (שם) לא תענה ברעך עד שקר (שמות כ יג) מות יומת הנואף והנואפת (שם) לא תנאף (שם) לא תעמוד על דם רעך (שם) לא תרצח (שם) והרי פרשוה, ועל כן כלל התורה בפרשה הזו.	"וואלהי מסכה לא תעשו לכם", כנגד "לא תעשה לך פסל". "אני ה' אלהיכם" כנגד "אנכי ה' אלהיך". "איש אמו ואביו תיראו", כנגד "כבוד את אביך ואת אמך". "ואת שבתותי תשמרו", "זכור את יום השבת לקדשו". "לא תשבעו בשמי לשקר", "לא תשוא את שם ה' אלהיך לשוא". "לא תגנובו", "לא תגנב". "ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו", "לא תענה ברעך עד שקר". "מות יומת הנואף והנואפת", "לא תנאף". "לא תעמוד על דם רעך", "לא תרצח". והרי פרשוה, ועל כן כלל התורה בפרשה הזו.
כללא דאורייתא בפרשתא דא:	
אמר ר' חייא בקדמיתא אנכי יי' אלהיך זכור את יום השבת לא תשא לא תרצח לא תנאף לא תגנוב בלישנא יחידאי והכא אני יי' אלהיכם איש	אמר רבי חייא בתחילה "אנכי ה' אלהיך", "זכור את יום השבת", "לא תשא", "לא תרצח", "לא תנאף", "לא תגנוב", בלשון יחיד. וכאן "אני ה' אלהיכם", "איש אמו

³⁶⁶⁰ אם כן מפני חומר הענין בעצמו פתח בו, ור' יצחק פליג ואמר שהטעם שפתח בו שהוא כולל הדברות בפרשה זו, ולא יהיה לך ולא תעשה הם כלולים באל תפנו כדמסיק "ומה לאסתכלא וכו' ועל דא כללא דאורייתא" וכו' ירצה כשאמרו רבותינו הקדמונים שבפרשה זו היא נכללת כל התורה לא אמרו אלא מפני שבה הם עשרת הדברות שהם כלל התורה כולה, שאם לא כן היאך נכללה בפרשה זו כל התורה כולה, כמה מצות יש שאינם רומזות בה, אלא מפני שעשרת הדברות כלל התורה והם שנויים בה לכן היא כוללת התורה כולה, שמא שלא נאמר בה בפירוש נכלל בעשרת הדברות הרמזים בה (אור יקר).

³⁶⁶¹ פי' פסוק זה דאל תפנו בא להזהיר לישראל על ע"ז והוא כנגד מה שכתב להם בעשרת הדברות לא יהיה לך ולא תעשה לך פסל שהזהירם על ע"ז והכא נמי הזהירם על ע"ז (מ"מ).

ואביו תיראו", "ואת שבתותי תשמורו", "אל תפנו אל האלילים", בלשון רבים. אלא בא וראה, מיום שהיו ישראל מצויים בעולם, לא נמצאו לפני הקדוש ברוך הוא בלב אחד וברצון אחד כמו באותו יום שעמדו בהר סיני, ועל כן הכל נאמר בלשון יחיד, אחר כך בלשון רבים, שהרי לא נמצאו כל כך באותו הרצון.	אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו אל תפנו אל האלילים בלישנא דסגיאין אלא ת"ח מיומא דהוּ ישראל שכיחין ³⁶⁶² בעלמא לא אשתכחו קמי קב"ה בלבא חד וברעותא חדא כמה בההוא יומא דקיימו בטורא דסיני וע"ד כלא אתמר בלשון יחידאי לבתר בלישנא דסגיאין דהא לא אשתכחו כל כך בההוא רעותא:
רבי אלעזר היה הולך לראות את רבי יוסי בן רבי שמעון בן לקוניא חמיו, והיו עמו רבי חייא ורבי יוסי, כשהגיעו לפרדס אחת, ישבו תחת אילן אחד. אמר רבי אלעזר כל אחד יאמר דבר תורה.	רבי אלעזר הוה אזיל למחמי [לר' יוסי בר"ש] (לר"ש) בן לקוניא חמיו והוּ עמיה ר' חייא ור' יוסי כד ממו חד בי חקל יתבו תחות אילנא חדא א"ר אלעזר כל חד לימא מלה דאורייתא:
פתח רבי אלעזר ואמר, "ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים ואלהים זולתי לא תדע". לא כתוב אשר הוצאתיך מארץ מצרים, אלא אנכי ה' אלהיך מארץ מצרים, וכי מארץ מצרים היה להם למלך ולא מקודם לכן, והרי נאמר "ויאמר יעקב אל בניו הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם", ונאמר "ונקומה ונעלה בית אל", ואתה אמרת מארץ מצרים.	פתח ר' אלעזר ואמר (הוישע יב י) וואנכי יי' אלהיך מארץ מצרים ואלהים זולתי לא תדע לא כתיב אשר הוצאתיך ³⁶⁶³ מארץ מצרים אלא אנכי יי' אלהיך מארץ מצרים וכי מארץ מצרים הוה להו מלכא ולא מקדמת דנא והא כתיב (בראשית כד כג) ויאמר יעקב אל בניו הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם וכתיב (שם לה ג) ונקומה ונעלה בית אל ואת אמרת מארץ מצרים:
אלא מיום שהיו ישראל בעולם, לא הכירו את כבוד הקדוש ברוך הוא רק בארץ מצרים, שהיו באותה עבודה קשה וצעקו כנגדו, ולא שנו מנימוסיהם לעולמים, ושם נבחנו	אלא מן יומא דהוּ ישראל בעלמא לא אשתמודעו יקרא דקב"ה בר בארעא דמצרים דהוּ בההוא פולחנא קשיא וצווחו לקבליה ולא אשתנו

³⁶⁶² הענין שפסקה זוהמתן ונסתלקה שנאת חנם ותחרות מביניהם ולכן היו בלב אחד אלו עם אלו ונתנה להם תורה בלשון יחיד, כי כפי מה שהם התחתונים כן יעורר למעלה, וכיון שהם בלב אחד שאבו מי התורה בלשון יחיד, אמנם אחר שחטאו בעגל שלט בהם יצר הרע ותחלתו בשנאת חנם ופרוד הלבבות שהיא שקולה כנגד כל העבירות שבתורה, ולכן כשחזר הקב"ה בפרשה זו ושנאם אמרם בלשון רבים להורות שהיו בישראל ריבוי הלבבות ופרודם, וכמו שהיו הם נחלקים בדעות כך בא להם הכבוד העליון בלשון רבים, והיא היא הסבה שהוצרכו לשנות הדברות שאפילו בלבבות הרבות הם מצויים במצות, והורה עוד בזה כי פגם שנאת חנם פוגם בתורה, כי התורה נטועה בלבבותם של ישראל ובהיות הלבבות אחד הרי נטועה בארץ אחד וכן אחד ושורש אחד, ובהיות הלבבות רבות הרי היא נטיעה הנטועה בארצות רבות וגנות נפרדות, ועוד כי התורה כולה שמותיו של הקב"ה ועיקר האדם לייחד ולקשר שמו קצתו אל קצתו כאומרו קרבן ליהוה י' בה' ו' בה', וכן התורה לכל ישראל לכל אחד ואחד חלק בה ואחוז כל אחד ואחד באות אחת ממנה, ובהיות ישראל מיוחדים בלבבותם ונקשרים בקשר אהבה התורה מיוחדת בהם ושמו מיוחד ונקשר אות באות והתורה מיוחדת, ואם הם נפרדים מפרידים אותיות התורה וגורמין פירוד בשמו, וזה טעם חומר עון שנאת חנם והפגם, ולזה באה התורה בעצמה בלשון רבים להורות שהם גורמין בתורה כביכול (אור יקר).

³⁶⁶³ משמע דלאו על יציאת מצרים קאמר כיון דלא כתיב הוצאתיך כדמסיק, וצווחו לקבליה ירצה עם היות שהיו בעבודת פרך לא החליפו אמונתם, והעד היות צועקים יחד אליו כאומרו ותעל שועתם וכו' מורה שהיו כלם מאמינים באלהות, ולא אשתנו מחמת יאוש בראותם עבודת פרך. ותמן אתבחינו ועם כל זה לא שכחו אלהי אבותם, ועם היות שהיו ביניהם עובדים ע"ז כדפירשו רז"ל משכו ידיכם, לא שהיו מאמינים באלהותה אלא להתנהג בקסמים וכיוצא והיינו דקאמר "ועוד הו" וכו' ועם כל זה לא החליפו אלהותו "לא הו ידעי ביקרא" על צד החכמה אלא על צד האמונה וזהו שאמר הו "אזלי בנימוסי" וכו', וכדי להודיעם על צדדי החכמה חמו בעיניהם דהיינו צד המופת והיינו ונטל לון קב"ה לפולחניה והיינו מארץ מצרים על צד המופת, ואחר כך על צד הנבואה והיינו ואתגלי עליהו על ימא והנה צד האמונה והמופת והנבואה אחד וזהו שאמר ולא תימא אלהא אחרא וכו' (אור יקר).

מנמוסא דילהון לעלמין ותמן אתבחינו אבהתנא³⁶⁶⁴ כדהבא מגו שפכה (ס"א כהתוכא דרהבא מגו טיפסא) ועוד דהוו חמאן בכל יומא כמה חרשין כמה זינין בישין לאטעאה לון לבני נשא ולא סטו מארהא לימינא ולשמאלא³⁶⁶⁵:	אבותינו כזהב מתוך הפסולת (כסיגי הזהב מתוך השלהבת). ועוד שהיו רואים בכל יום כמה כשפים כמה מינים רעים להטעות את בני האדם, ולא סטו מן הדרך לימין ולשמאל.
ואע"ג דלא הוו ידעי כל כך ביקרא דקב"ה אלא הוו אזלין בתר נמוסי אבהתהון ולבתר חמו כמה נסין וכמה גבוראן ונטל לון קב"ה לפולחניה ובגין דכלהו חמו כמה נסין ואתין בעיניהון וכל אינון אתין וגבורן אמר וואנכי יי' אלהיך מארץ מצרים דתמן הוה באתגלייא יקרא דיליה ואתגלי עלייהו על ימא:	ואף על גב שלא היו מכירים כל כך בכבודו של הקדוש ברוך הוא, אלא היו הולכים אחר מנהגי אבותיהם, ואחר כך ראו כמה נסים וכמה גבורות, והקב"ה לקח אותם לעבודתו, ומשום שכולם ראו כמה נסים ואותות בעיניהם, וכל אותם נסים וגבורות, אמר ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים, ששם היה כבודו בהתגלות, והתגלה עליהם על הים.
וחמו זיו יקרא עלאה דיליה אפין באפין דלא תימרון אלהא אחרא הוא דמליל עמנא³⁶⁶⁶ אלא אנא הוא דחמיתון בארעא דמצרים אנא הוא דקטלנא סנאיכון בארעא דמצרים אנא הוא דעבדנא כל אינון עשר מחאן בארעא דמצרים ובגיני כך ואלהים זולתי לא תדע דלא תימא דאחרא הוא אלא אנא הוא כלא:	וראו את זיו הכבוד העליון פנים בפנים, שלא תאמרו אלוה אחר הוא שדבר עמנו, אלא אני הוא שראיתם בארץ מצרים, אני הוא שהרגתי את שונאיכם בארץ מצרים. אני הוא שעשיתי כל אותן עשר מכות בארץ מצרים, ולכן ואלהים זולתי לא תדע, שלא תאמר שאחר היה אלא אני הוא הכל.
תו פתח (ויקרא יט יג) לא תעשוק את רעך ולא תגזול לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר לא תלין פעולת שכיר אמאי אלא מקרא אחרא אשתמע דכתיב (דברים כד טו) ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש כי עני הוא ואליו הוא נושא את נפשו לא תבא עליו השמש אזדהר דלא תתכניש³⁶⁶⁷ בגינוי מעלמא עד לא ימטי זמנך לאתכנשא כד"א (קהלת יב ב) עד אשר לא תחשך השמש וגו' מהכא אוליפנא מלה אחרא מאן דאשלים לנפשא דמסכנא אפילו:	עוד פתח, "לא תעשוק את רעך ולא תגזול ולא תלין פעולת שכיר עד בוקר". למה לא תלין פעולת שכיר, אלא מפסוק אחר נשמע, שנאמר "ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש כי עני הוא ואליו הוא נושא את נפשו". "לא תבוא עליו השמש", היזהר שלא תתכנס בגללו מן העולם טרם יגיע זמנך להתכנס, כמו שנאמר "עד אשר לא תחשך השמש וגו'", מכאן למדנו דבר אחר, מי שמשלים לנפש העני אפילו
פה/א	
דמטו יומוי לאסתלקא מעלמא קב"ה אשלים לנפשיה ויהיב ליה חיין יתיר לא תלין פעולת שכיר ת"ח מאן דנטיל אגרא דמסכנא כאילו נטיל נפשיה ודאנשי ביתיה:	שהגיעו ימיו להסתלק מן העולם, הקדוש ברוך הוא משלים לנפשו ונותן לו יותר חיים. לא תלין פעולת שכיר, בא וראה מי שנוטל את שכר העני כאילו נוטל את נפשו ואת של אנשי ביתו.

³⁶⁶⁴ פי' משני סיבות אמר הכתוב ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים חדא שאע"פי שהיו באותה עבודה קשה לא שינו דתם ח"ו וניכר שה' אלהיהם ומ"ש בסמוך ובגין דכולהו חמו כמה נסין וגו' אמר ואנכי וכו' הוא סיבה אחרת ג'כ לפי שהכירו אלהותו ית' באתגלייא לכך אמר ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים (מ"מ).

³⁶⁶⁵ עי' ח"ב קסא ע"א (לש"ו).

³⁶⁶⁶ פי' שלא תאמרו אותו שדיבר עמכם בים סוף אינו ח"ו אותו שנגלה עליהם במצרים אלא אנא הוא וכו' וזה כמו פי' ג' ושיעור הכתוב ואנכי ה' אלהיך שראיתם במצרים ולא אחר ח"ו וזהו ואלהים זולתי לא תדע, דלא תתכניש בגינוי, ושיעור הכתוב לא אבא עליו השמש לא תבא בשבילו השמש דילך דהיינו שימות בלא זמנו (מ"מ).

³⁶⁶⁷ תתכנש (דפ"ו).

הוא אזער נפשייהו קב"ה אזער יומי ואזער נפשיה מההוא עלמא דהא כל אינון הבלים³⁶⁶⁸ דנפקי מפומיה כל ההוא יומא כלהו סלקין קמיה דקב"ה וקיימין קמיה לבתר סלקא³⁶⁶⁹ נפשיה ונפשייהו דאנשי ביתיה וקיימין באינון הבלים דפומיה וכדין אפילו אתגזר על ההוא ב"נ כמה יומין וכמה טבאן כלהו מתעקראן מיניה ומסתלקי מניה:	הוא הקטין את נפשו, הקדוש ברוך הוא מקטין את ימיו, ומקטין את נפשו מאותו העולם, שהרי כל אותם ההבלים שיוצאים מפיו, כל אותו היום כולם עולים לפני הקדוש ברוך הוא ועומדים לפניו, אחר כך עולה נפשו ונפשות אנשי ביתו, ועומדים עם אותם ההבלים של פיו, ואז אפילו נגזר על אותו האיש כמה ימים וכמה טובות, כולם נעקרים ממנו ומסתלקים ממנו.
ולא עוד אלא דנפשא דיליה לא סלקא³⁶⁷⁰ לעילא והיינו דאמר רבי אבא רחמנא לשזבינן מנייהו ומעלבוניהו ואוקמוה (יכול) אפילו עשיר הוא (ת"ל) ואליו הוא נושא את נפשו דייקא³⁶⁷¹ אפילו מכל ב"נ נמי וכ"ש מסכנא:	ולא עוד אלא שנפשו אינה עולה למעלה, והיינו מה שאמר רבי אבא, הרחמן יצילנו מהם ומעלבונם, ופרשוהו אפילו שהוא עשיר, ואליו הוא נושא את נפשו דווקא, אפילו מכל אדם גם כן, וכל שכן עני.
והיינו דהוה רב המנונא עביד כד הוה ההוא אגיר מסתלק מעבידתיה הוה יהיב ליה אגריה וא"ל טול נפשך דאפקידת בידי טול פקדונך ואפילו אמר יהא בידך דאנא (לא) בעינא לסלקא אגרי לא הוה בעי אמר פקדונא דנופך לא אתחזי לאתפקדא בידי כל שכן פקדונא דנפשא דהא פקדונא דנפשא לא אתיהיבת אלא לקב"ה דכתיב (תהלים לא ו) בידך אפקיד רוחי:	והיינו מה שהיה עושה רב המנונא, כשהיה אותו שכיר מסתלק מעבודתו, היה נותן לו שכרו ואומר לו טול את נפשך שהפקדת בידי טול את פקדונך, ואפילו אמר יהי בידך שאני רוצה לשלם שכרי לא היה רוצה. אמר פקדון של גופך לא ראוי להיות מופקד בידי, כל שכן פקדון הנפש, שהרי פקדון הנפש לא נתן אלא לקדוש ברוך הוא, שנאמר "בידך אפקיד רוחי".
אמר רבי חייא ובידא דאחרא שארי אמר ליה אפילו בידה בתר דיהיב כתיב (ויקרא יט יג) לא תלין פעולת שכיר וכתוב ולא תבא עליו השמש אלא הא אוקמוה³⁶⁷² אבל ת"ח לית לך יומא³⁶⁷³ ויומא דלא שלטא ביה יומא עלאה אחרא ואי איהו לא יהיב ליה נפשא דיליה ובההוא יומא כמאן דפגים לההוא יומא ועלאהו ובג"כ (דברים כד טו) ביומו תתן שכרו³⁶⁷⁴ ולא תבא עליו השמש	אמר רבי חייא ו[כין] ביד אחר מותר. אמר לו, אפילו בידו, אחר שניתן. נאמר "לא תלין פעולת שכיר", ונאמר "ולא תבא עליו השמש", אלא הרי פרשוה. אבל בא וראה, אין לך יום ויום שלא שולט בו יום אחר עליון, ואם הוא אינו נותן לו את נפשו באותו יום, כמי שפוגם את אותו יום עליון, ולכן "ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש", וזה שנאמר "לא תלין" משום שנפשו לא עולה, ועולה אותה נפש העני ושל אנשי ביתו כמו

³⁶⁶⁸ פירוש שנשימות שנושם בעבודתו ביום שהם יסוריו על עונו כלם מתקבלים לפניו לכפרת עונשו, שאין יסורין לאדם חס ושלום בלא מדה אלא הקב"ה שוקל טורחו ועונשו כפי משקל עונו (אור יקר).

³⁶⁶⁹ בלילה בעת שוכבו על מטתו, ובזה הוא ובני ביתו המעונים ברעב שוים לו (אור יקר).

³⁶⁷⁰ דאדחייא מקמי קודשא בריך הוא בעון ענוי נפשות (אור יקר).

³⁶⁷¹ פירוש אע"פ שהשכיר הוא עשיר כיון שהשכיר עצמו למלאכה זו הרי הוא בבל תלין וכו' (מ"מ).

³⁶⁷² פי' כמש"ל בגמ' לא תלין וכו' בשכיר יום הכתוב מדבר שנתן לבעל הבית י"ב שעות אחרות כדי להוציא מעות ולכך אינו עובר עד שילין פעולת שכיר עד בקר. ופי' ולא תבא איירי בשכיר לילה ולכן אינו עובר עד שתבא עליו השמש והא דאמר לא תלין פירוש כאלו אמר הכתוב לא תלין נפשך שאינה עולה בלילה בשביל פעולת שכיר, וכן פ' ולא תבא עליו השמש ר"ל לא תבא שמש שלך בשביל פעולת שכיר, נמצא שפסוקים אלו כולם לדרשא לכך לא קשו אהדדי (מ"מ).

³⁶⁷³ שיש רוחניות לימים בבחינת המדות העליונות, וכל יום ויום הוא ברוחניותו מתמצא מציאות חדש וצריך לייחד בו ייחודו ולעשות בו מצותיו ולהשלימו דהיינו שכרו, והיינו טעם חשבון הנפש בכל לילה כחשבונו בכל שנה ליום הדין והנפש עולה למעלה ומעשיו נכתבין לפניו יתברך והוא שכר כל יום ויום (אור יקר).

³⁶⁷⁴ מעשה כל יום ויום ולא תגרום שנפשך לא תעלה למעלה על ידי פעולת שכיר בענין שאין אתה נותן ליום ההוא שכרו ומעשיו הטובים כיון שנפשך אינה עולה שהיא נדחת כדפירשנו (אור יקר).

והא דאתמר לא תלין בגין דנפשיה לא סליק וסליק ההוא נפשא דמסכנא ודאנשי³⁶⁷⁵ ביתיה כמה דאתמר:	שנתבאר.
ר' חייא פתח ואמר קרא אבתריה (ויקרא יט יד) לא תקלל חרש ולפני עור וגו' האי קרא כמשמעו אבל פרשתא דא כלא אוליפנא מנה מלין אחרנין וכלהו תליין דא בדא ת"ח מאן דלייט לחבריה ואיהו קמיה ואכסיף ליה כאילו אושיר דמיה:	רבי חייא פתח ואמר את הפסוק שלאחריו "לא תקלל חרש ולפני עיור וגו'", פסוק זה כמשמעו, אבל פרשה זו כולה למדנו ממנה דברים אחרים, וכולם תלויים זה בזה. בא וראה, מי שמקלל את חברו והוא לפניו ומבייש אותו, כאילו שופך את דמו.
והא אוקימנא והאי קרא דלאו חבריה עמיה ו(ה)הוא [ד]לייט ליה ההיא מלה סלקא ודולית לך מלה ומלה³⁶⁷⁶ דנפק מפומיה דלא אית ליה קלא והוא³⁶⁷⁷ קלא סליק לעילא וכמה קסטרין מתחברין עמיה דההוא קלא עד דסלקא ואתער אתר דתהומא רבא כמה דאוקמוה וכמה מתערין עליה דההוא ב"נ ווי למאן דאפיק מלה בישא מפומיה והא אוקמוה:	והרי בארנו, ופסוק זה כשאין חברו עמו והוא קלל אותו, אותו הדיבור עולה, שאין לך דיבור ודיבור שיוצא מפיו שאין לו קול, אותו קול עולה למעלה, וכמה מלאכי חבלה מתחברים עם אותו הקול עד שעולה ומעיר את מקום התהום הגדול כמו שבארוה, וכמה הם שמתעוררים על אדם, אוי למי שמוציא דבר רע מפיו, והרי פרשוה.
ולפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט יד) כמשמעו ואוקמוהו במאן דגרים [לא]אחרא למחטי וכן מאן דמחי לבריה רבא ולפני עור לא תתן וגו' במאן דלא מטא להוראה ואורי (קאמר כמה דתנינן) דכתיב (משלי ז כו) כי רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה והאי אעבר משום ולפני עור לא תתן מכשול בגין ד[א]כשיל ליה לחבריה³⁶⁷⁸ לעלמא דאתי דתנינן מאן דאזיל בארע מישר באורייתא³⁶⁷⁹ ומאן דאשתדל³⁶⁸⁰ באורייתא כדקא יאות אית ליה חולקא טבא³⁶⁸¹	"ולפני עיור לא תתן מכשול כמשמעו", ופרשוה במי שגורם לאחר לחטוא, וכן מי שמכה את בנו הגדול. ולפני עיור לא תתן וגו', במי שלא הגיע להוראה ומורה. (אמר כמו שלמדנו) שנאמר "כי רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה", וזה עבר משום ולפני עיור לא תתן מכשול, משום שהכשיל את חברו לעולם הבא, ששינונו מי שהולך בדרך ישרה בתורה, ומי שעוסק בתורה כראוי, יש לו תמיד חלק טוב לעולם הבא, שאותו דבר התורה שהוציא מפיו הולך ומשוטט בעולם ועולה למעלה, וכמה עליונים קדושים מתחברים עם אותו הדבר, ועולה בדרך ישרה,

³⁶⁷⁵ ולאנשי (דפ"ו).

³⁶⁷⁶ הענין שההבל הוא חלק נפש מכמה מתהווה ממנו מציאות רוחני, אם הדבור יפה מלאך קדוש, אם הדבור רע כעין ליצנות ולשון הרע וקללות מתהווה ממנו מלאכים רעים, וכפי ענין המלאך המתהווה כן אותם המזדווגים ומתלויים אליו להעלות הדבור ההוא הנברא מלאך אל מקומו אם קדוש אם רע, והאיש העושה המלאך הרע מוליכים דבורו אל מקום הרעים בנוקבא דתהומא רבא ששם משכן הרע ומקטרגים עליו על דבורו (אור יקר).

³⁶⁷⁷ ההוא (דפ"ו).

³⁶⁷⁸ שמורה לו בתורה והוא חושב שיפה הורה ועושה כהוראתו ופוגם נשמתו לעולם הבא, ועל דרך זה הוא גם כן הגורם לחבירו שיחטא שפוגם נפש חברו, וכן המכה לבנו גדול שגורם שיחטא כנגדו כדפירשו רז"ל (אור יקר).

³⁶⁷⁹ שיועד לדון בה בלי טעות (אור יקר). פי' שמה שלמד מן רבותיו הוא אמת, ומ"ש ומאן דאשתדל באורייתא כדקא יאות היינו עיונו זך ונקי מסיק שמעתתא אליבא דהלכתא לכך יש לו חלק בבינה הנק' עלמא דאתי (מ"מ).

³⁶⁸⁰ שלא יתחיל ממנה אלא יודע בה ועוסק בה תדיר (אור יקר).

³⁶⁸¹ עם היות שיש מדות אחרות לזכות לחיי עולם הבא אבל בזה יש לו חולקא יתיר, והטעם שאין דרך להשיג הבינה עולם הבא אלא על ידי התורה שהיא תפארת הנאחז בבינה, וזה על ידי שיהיה ביושר עולה לנגדה ולא יזוז אלא יתמיד (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

ומתעטר בעטרה קדושה, ורוחץ בנהר של העולם הבא ששופע ויוצא מעדן ומתקבל בו ונשאב לתוכו ומתענג (ונטע), סביב אותו הנהר העץ העליון, ואז שופע ויוצא אור עליון ומתעטר עם אותו אדם כל יום, כמו שנתבאר.	תדיר לעלמא דאתי דההיא מלה דאורייתא דאפיק מפומיה אזלא ושאטא בעלמא ³⁶⁸² וסלקא לעילא ³⁶⁸³ וכמה עלאין קדישין מתחבראן בההיא מלה וסלקא בארע מישר ואתער בעטרא קדישא ³⁶⁸⁴ ואסתחי בנהרא דעלמא דאתי ³⁶⁸⁵ דנגיד ונפיק מעדן ואתקבל ביה ואשתאב בגויה ³⁶⁸⁶ ואתענג (ס"א ואתנטע) סוחרניה דההוא נהרא אילנא עלאה ³⁶⁸⁷ וכדין נגיד ונפיק נהורא עלאה ³⁶⁸⁸ ואתער ביה בההוא ב"נ כל יומא כמה דאתמר ³⁶⁸⁹ :
ומי שעוסק (שלומד) בתורה ולא עוסק בה בדרך אמת	ומאן דלעי ³⁶⁹⁰ ונ"א דילין באורייתא ולא ומשתדלן (ידע לאשתדלא) בה בארע קשוט
	פה/ב
ובדרך ישרה, אותו הדבר עולה וסוטה דרכים, ואין מי שיתחבר עמו וכולם דוחים אותו החוצה, והולך ומשוטט בעולם, ולא ימצא מקום. מי גרם לו את זה, אותו שהסיטה אותו מדרך הישר, זהו שנאמר "ולפני עיור לא תתן מכשול", ולכן כתוב "ויראת מאלהיך אני ה'".	ובארע מישר ההוא מלה סלקא וסטי אורחין ולית מאן דיתחבר ב(י)ה וכלא דחיין לה ³⁶⁹¹ לבר (נש) ואזיל ושאט בעלמא ולא ישכח אתר מאן גרים ליה האי ההוא דסאטי ליה מארע מישר הה"ד (ויקרא יט יד) ולפני עור לא תתן מכשול ובגיני ³⁶⁹² כך כתיב ויראת מאלהיך אני יי:
ומי שתשוקתו לעסוק בתורה ולא מוצא מי שילמד אותו, והוא באהבת התורה לומד אותה ומגמגם בה בגמגום שאינו יודע, כל דיבור ודיבור עולה והקדוש ברוך הוא שמח	ומאן דתיאובתיה למלעי באורייתא ולא אשכח מאן דיוליף ליה והוא ברחימותא דאורייתא לעי בה ומגמגם בה בגמגומא דלא ידע כל מלה ומלה סלקא וקב"ה חדי בההיא מלה ³⁶⁹³ וקביל לה ונטע

³⁶⁸² מפני שאי אפשר ליכנס כנגד העוסק בתורה אלא דרך שער השמים, ולכן צריך לשוטט בעולם הזה כל אותו השיעור שהוא רחוק משער השמים כאמרו זה בית אלהים וזה שער השמים (אור יקר).

³⁶⁸³ אחר שהגיע אל כנגד שער השמים עולה ואינה מתעקמת אל צד החצונים (אור יקר).

³⁶⁸⁴ מצד המלכות (אור יקר).

³⁶⁸⁵ הכוונה שהיא מתרחצת באור הבינה מחכמה, והטעם לזה כדפירש' לעיל שהבל פה חלק נפש, נמצא הבל פיו של תורה עולה אל הבינה דנפיק מחכמה וגורם להמשיך על ידי אור תורתו אור משם, ואותו האור מתהווה ממנו מציאות בשש ספירות דהיינו "אילנא" עץ החיים "סחור דההוא נהרא" והנה נעשה אליו שורש וענף, השורש הוא "אתקבל ביה" שנכנס בתוכיות הבינה שהיא נקשרת בחכמה (אור יקר). פי' ביסוד דאימא (מ"מ).

³⁶⁸⁶ היינו שנעשה שם חלק עצם הבינה והחכמה להשתרש, ומוציא ענף לחוץ אל "סחורניה דההוא נהרא" דהיינו נטיעתו, והענין היא הבינה נקודה אמצעית אל שש קצוות ולכן היא נשמה לתורה שהיא שש סדרים, וכפי' בחי' החידוש ההוא שחדש כן הוא משתרש בנקודה אמצעית בינה, ומציאותה ענף אל אחד משש קצוות דהיינו "סחורניה דההוא נהרא" כדפירשנו (אור יקר). פי' שעולה בסוד מ"ן ליסוד דאימא (מ"מ).

³⁶⁸⁷ פי' שגורם ע"י תורתו שהזעיר שהוא אילנא עילאה קבל מוחין מאימא ואדם שבע"הז שגרם זה גם הוא יקח חלקו מהמוחין הנז' וז"ש ועתער ביה בההוא בר נש (מ"מ).

³⁶⁸⁸ מעצם הספירות ממשיכים לו אור שיתער בו בעולם זה התחתון (אור יקר).

³⁶⁸⁹ יתרו נז ע"א (הערת הזהר).

³⁶⁹⁰ מתוך מאי דמפרש לקמיה מוכרח שזה יהיה על אחד משתי פנים או שהיה אפשר לו ללמוד עם רב מובהק ואינו רוצה, או שיש רב שמטעהו ואינו רוצה להתלמד עם בקי (אור יקר). פי' שלמד מרבו דבר שאינו אמת לכך כולא דחיין לההיא מלה וז"ש מאן גרים ליה האי ההוא דסאטי ליה מאורח מישור דהיינו רבו ועיין בפרשת בראשית דף ד' מה שכתבתי לתרץ לשון זה דהכא עם לישנא דהתם (מ"מ).

³⁶⁹¹ מתוך הקדושה אמנם נעשה ממנו כמה שמים וארץ דשקרא כדמפרש בפרשת בראשית ושם מקומו בארוכה (אור יקר).

³⁶⁹² ובגין (דפ"ו).

³⁶⁹³ שהרי כוונתו לשמים ובצד מה שכרו גדול שמרוב חשקו בה טובה בה ואין לו מי שילמדנו (אור יקר).

לה סחרניה³⁶⁹⁴ דההוא נחלא ואתעבידו מאלין מלין אילנין רברבין ואקרון ערבי נחל³⁶⁹⁵ הה"ד (משלי ה יט) באהבתה תשגה תמיד³⁶⁹⁶;	באותו דיבור ומקבל אותו ונוטע אותו סביב אותו הנחל, ונעשים מאותם דיבורים עצים גדולים ונקראים ערבי נחל, זהו שנאמר "באהבתה תשגה תמיד".
ודוד מלכא אמר (תהלים פו יא) הורני יי' דרכך אהלך באמתך וכתוב (שם כז יא) ונחני בארץ מישור למען שוררי זכאין אינן דידעין ארחי דאורייתא ומשתדלי בה בארץ מישור דאינן נטעין אילנין דחיין לעילא דכלהו אסוותא ובגין³⁶⁹⁷ כך כתיב (מלאכי ב ו) תורת אמת היתה בפיהו וכי אית תורה דלאו איהי אמת³⁶⁹⁸ אין כגוונא דאמרן דאורי [מאי] [מאן] דלא ידע ולא איהו קשוט והאי³⁶⁹⁹ דאוליף מלה ומיניהו אוליף מלה דלאו איהו אמת ובגין כך כתיב תורת אמת היתה בפיהו ועם כל דא מבעי ליה לב"נ למילף מלי דאורייתא מכל בר נש³⁷⁰⁰ אפילו ממאן דלא ידע בגין דעל דא יתער באורייתא וייתי למילף ממאן דידע ולבתר ואשתכח (ישתכח) דאזיל בה באורייתא בארץ קשוט ת"ח ישתדל ב"נ בעלמא באורייתא ופקודוי אפילו דלא עביד לשמה דמתוך שלא לשמה בא לשמה:	ודוד המלך אמר "הורני ה' דרכך אהלך באמתך", ונאמר "ונחני בארץ מישור למען שוררי", אשריהם אותם שיודעים את דרכי התורה ועוסקים בה בדרך ישרה, שהם נוטעים עצי חיים למעלה, שכולם רפואה, ולכן כתוב "תורת אמת היתה בפיהו", וכי יש תורה שאינה אמת, כן כדוגמא שאמרנו, שמורה מי שלא יודע ואינו אמת, ואותו שלומד ממנו לומד דבר שאינו אמת, ולכן כתוב תורת אמת היתה בפיהו, ועם כל זה צריך אדם ללמוד דברי תורה מכל אדם, אפילו ממי שאינו יודע, משום שעל כן יתעורר בתורה ויבא ללמוד ממי שיודע, ואחר כך נמצא שהולך בתורה בדרך אמת. בא וראה יעסוק אדם בעולם בתורה ובמצוותיה אפילו שאין עושה לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה.
רבי יוסי פתח קרא אבתריה ואמר לא תעשו עול במשפט וגו' (ויקרא יט טו) לא תעשו עול במשפט כמשמעו אבל הא אתמר דפרשתא דא	רבי יוסי פתח בפסוק אחריו ואמר, "לא תעשו עול במשפט וגו'", לא תעשו עול במשפט, כמשמעו, אבל הרי נאמר שבפרשה הזו יש בה דברים עליונים ונכבדים במצוות

³⁶⁹⁴ היינו לבוש את התורה במקום שמתדבק בו החצוני כענין הגן שנוטעים סביב לו לגדור אותו (אור יקר).

³⁶⁹⁵ ואותם הערבי נחל אינם עושים פירות כענין החצונים מפני שהם קרובים אל החוץ מצד שהם בעלי מכשול וטעות כקליפות, והם טהורים מצד הכוונה הטובה, וחס ושלום אין לחצונים שליטה בהם אלא שהם במקום ונוגה לו סביב דהיינו בחינה טהורה בין הטמא והטהור ובפרשת בראשית הארכתי (אור יקר). עי' תז"ח ט ע"ב: נצ"ח והו"ד אנון עבי שחקים ועליהו אתמר ערבי נחל.

³⁶⁹⁶ עי' פרדס רמונים (ש"ז פ"ה): ואנו בעניינים אלו יריאים מן השגיאה ובטוחים במחילה כי על כזה נאמר (משלי ה יט) באהבתה תשגה תמיד הם דברים שאין אדם עומד בהם אלא מתוך הקושי. ועי' ספר הבהיר אות לג: שאלו תלמידיו את ר' רחומאי מאי דכתיב (חבקוק ג, א) תפלה לחבקוק הנביא על שגיונות, תפלה, תהלה מיבעי ליה, אלא כל המפנה לבו מעסקי עולם ומסתכל במעשה מרכבה מקובל לפני הקב"ה כאלו מתפלל כל היום שנאמר תפלה, מאי שגיונות, כדכתיב (משלי ה יט) באהבתה תשגה תמיד, ומאי ניהו. מעשה מרכבה דכתיב (חבקוק ג' ב) ה' שמעתי שמעך יראתי. ועי' אור נערב (ח"א פ"ד): מעשה מרכבה, שאדם חושק בה ומרוב חשקו צופה בדברים נסתרים ואי אפשר שלא יכשל, והוא נחשב לו לצדקה וכאלו מתפלל כל היום, והטעם לזה יתבאר בסיעתא דשמיא, כי אין אדם נתפס אם יטעה בענין כזה. אמנם עי' רש"י על הפסוק: תשגה, תעסוק תמיד, והוא לשון ערבי. ועי' בהגר"א: באהבתה תשגה תמיד הוא [חלק התורה של] פשט, לכן תשגה בו תמיד בלי הפסק כלל.

³⁶⁹⁷ ובגין (דפ"ו).

³⁶⁹⁸ עי' תיקו"ז ה ע"ב: שם יהו"ה איהו עמודא דאמצעייתא אמת ושכינתא תורת אמת. ועיי"ש קיא ע"א: בעמודא דאמצעייתא תורת אמת לעילא תורת חכם לתתא חכמת שלמה. ועי' בהגר"א שם קסב ע"א: בפיהו אלמא דעמודא דאמצעייתא ושכינתא שריין בפומא קול ודבור.

³⁶⁹⁹ וההוא (דפ"ו).

³⁷⁰⁰ עי' אבות (פ"ד מ"א): בן זומא אומר, איזהו חכם, הלומד מכל אדם, שנאמר (תהלים קיט), מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי.

מלין עלאין ויקירין אית בה בפקודי אורייתא האי קרא מסופיה קא משמע³⁷⁰¹ דכתיב (שם) בצדק תשפוט עמיתך:	התורה, מסוף הפסוק הזה משמע, שנאמר "בצדק תשפוט עמיתך".
ת"ח תרי דרגין אינון הכא משפט וצדק מה בין האי להא³⁷⁰² אלא חד רחמי וחד דינא³⁷⁰³ ודא אתבסם בדא כד אתער צדק דאין דינא לכלא כחדא³⁷⁰⁴ דלית ביה רחמי ולא וותרנותא כד אתער משפט אית ביה רחמי יכול יהא כלא במשפט אתא קרא ואמר בצדק תשפוט עמיתך:	בא וראה שתי דרגות הן כאן, משפט וצדק. מה בין זה לזה, אלא אחד רחמים ואחד דין, וזה מתבשר עם זה, כשמתעורר צדק הוא דין את הכל כאחד, שאין בו רחמים ולא וותרנות. כשמתעורר משפט יש בו רחמים, יכול יהיה הכל במשפט, בא הכתוב ואומר בצדק תשפוט עמיתך.
מ"ט בגין דצדק לאו דאין לדא ושביק לדא אלא כלהו כחדא בשקולא חדא כגוונא דא (שם) לא תשא פני דל³⁷⁰⁵ ולא תהדר פני גדול אלא כלהו בשקולא חדא בצדק יכול יהא כלא דינא בצדק בלחודי אתא קרא ואמר תשפוט דבעי לחברא להו כחדא דלא ישתכח דא בלא דא והאי שלימו דדינא:	למה, משום שצדק לא דן את זה, ועוזב את זה, אלא כולם כאחד במשקל אחד, כדוגמא זה "לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול", אלא במשקל אחד, בצדק. יכול יהיה הכל דין בצדק בלבדו, בא הכתוב ואמר תשפט, שצריך לחבר אותם כאחד, שלא ימצא זה בלי זה וזהו שלמות הדין.
וכ"ב למה בגין דקב"ה שכיח תמן³⁷⁰⁶ ובגיני כך בעי לאשלמא דינא כגוונא דאיהו עביד לתתא כגוונא דיליה ממש עביד לעילא:	וכל כך למה, משום שהקדוש ברוך הוא מצוי שם, ולכן צריך להשלים את הדין כדוגמא שהוא עושה למטה, כדוגמא שלו ממש עושה למעלה.
ות"ח קב"ה שוי כורסיי דדינא³⁷⁰⁷ בשעתא דדייני יתבין הה"ד (תהלים ט ח) כונן למשפט³⁷⁰⁸ כסאו ומתמן אתתקן כורסיה דקב"ה³⁷⁰⁹ ומאן איהו כורסיה אלין אינון צדק ומשפט³⁷¹⁰ הה"ד (תהלים פט טו) צדק ומשפט מכון כסאך ומאן דדאין דינא בעי למידן (ס"א למיתב) בכורסיה דמלכא ואי פגים חד מנייהו כאלו פגים לכורסיה דמלכא וכדין קב"ה אסתלק מבינייהו דדייני ולא קאים בדייניהו ומאי אמר עתה אקום יאמר יי' וגו' ורוחא דקודשא אמר רומה על השמים אלהים:	ובא וראה, הקדוש ברוך הוא שם כסא של דין בשעה שיושבים הדיינים, זהו שנאמר "כונן למשפט כסאו", ומשם נתקן כסאו של הקדוש ברוך הוא, ומי הוא הכסא, אלו הם צדק ומשפט, זהו שנאמר "צדק ומשפט מכון כסאך", ומי שדן דין צריך לדון (לשבת) בכסא המלך, ואם פוגם אחד מהם כאלו פגם את כסא המלך, ואז הקדוש ברוך הוא מסתלק מבין הדיינים ולא עומד בדיניהם, ומה אומר עתה אקום יאמר ה' וגו', ורוח הקודש אומרת, רומה על השמים אלהים.

³⁷⁰¹ מסופו יובן "משפט" תפארת "צדק" מלכות (אור יקר).

³⁷⁰² הנראה שהכל ענין דיינות כאומרו בצדק תשפוט עמיתך וכיוצא (אור יקר).

³⁷⁰³ כלומר עם כל הנראה ששניהם ענין אחד דין ומשפט, דין התפארת משפט רחמים, ודין המלכות צדק דין מפני שהם דינים כפי מדתם (אור יקר). פי' זעיר הנק' משפט הוא רחמי ומ' הנק' צדק היא דינא (מ"מ).

³⁷⁰⁴ לא שלא כדין חס ושלום, אלא הענין כי התפארת מטה אל הרחמים ובאיזו מליץ מזכה כענין והתוית תיו על מצחות האנשים וכו' והיינו במדת משפט, ואחר כך טענה מדת הדין אם לפניך גלוי וכו' וגזרה וממקודשי וכו' והיינו דין צדק (אור יקר).

³⁷⁰⁵ ושיעור הכתוב לא תעשו עול ע"י שאתם דנים במשפט לבדו שהוא רחמים לפי שכיון שהוא רחמים ישא פני דל ויהדר פני גדול אלא יהיה הדין בצדק שהוא דין ואז לא דיין לדא ושביק לדא, ושמא תאמר אם יהיה הדין בצדק יחבר העולם לכ"א תשפוט דהיינו לחבר צדק ומשפט שהם ז"ן ועל ידם יהיה המשפט (מ"מ).

³⁷⁰⁶ וצריך שיעשו דין בשתי מדות אלו כדי שיהיו הם מרכבה לשתי המדות (אור יקר).

³⁷⁰⁷ דהיינו תרגום "כונן" שוי, "למשפט" לדינא, "כסאו" כורסייה, אמנם כסאו היינו שתי המדות יחד וזהו שאמר דתמן פירוש במעמד הדין והמשפט (אור יקר).

³⁷⁰⁸ מלת משפט אינו כנוי לתפארת אלא משפט ממש כפשוטו (אור יקר).

³⁷⁰⁹ בינה (אור יקר).

³⁷¹⁰ והשתא לא רמו קראי אהדדי דקרא חדא כתיב צדק ומשפט מכון כסאך וקרא אחרא קאמר כונן למשפט כסאו אלא כדפירשנו נחא (אור יקר).

רע"מ:	
לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך וגו' (ויקרא יט יז) פקודא [יז] דא לאוכחא לההוא דחטי [ו]למחזי ליה רחימו סגיא דרחים ליה בגין דלא יתענש איהו דהא בקב"ה כתיב (משלי ג יב) כי את אשר יאהב יי' יוכיח ויכמהו (וביון) דקב"ה עביד ואוכח למאן דרחים ליה והכי יוליף בר נש מההוא ארחא ויוכח לחבריה:	"לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך וגו'", מצוה זו להוכיח את אותו שחטא, להראות לו אהבה רבה שאוהב אותו, כדי שהוא לא יענש, שהרי נאמר בקדוש ברוך הוא, "כי את אשר יאהב ה' יוכיח". וכמו שעושה הקדוש ברוך הוא ומוכיח את מי שאוהב אותו, כך ילמד אדם מאותה הדרך ויוכיח את חבריו.
קב"ה במאי ³⁷¹¹ אוכח לבר נש אוכח ליה ברחימו בסתרא אי יקבל [ליה יאות ואי לא אוכח ליה בין רחימוי אי יקבל יאות ואי לא אוכח ליה באתגליא לעיניהון דכלא אי יקבל יאות] ואי לאו ש(א)רי ליה ולא אוכח ליה ושביק	במה מוכיח הקדוש ברוך הוא את האדם, הוא מוכיחו באהבה בסתר, אם יקבל אותו יפה, ואם לא מוכיחו בין אוהביו, אם יקבל יפה ואם לא מוכיחו בגלוי לעין כל. אם יקבל יפה, ואם לא מניח אותו ולא מוכיח אותו ועוזב
פ/א	
זהר	
פתח ³⁷¹² ואמר ויהי קול השופר הולך וגו' (שמות יט יט) ויהי קול השופר הכא אתפליגו ספרי קדמאי וכו' עד אתו רבי אבא ורבי יהודה ואודו ליה לר' אחא קמו עד דהוו אזלי א"ר אלעזר (ויקרא יט טז) לא תלך רכיל בעמך (שם יז) לא תשנא את אחיך לא תקום ולא תטור הא אוקימנא לון וכלהו אתערעו עליהו חברייא אבל נימא מלה בפרשתא דא כתיב (שם יט) את חקותי תשמורו בהמתך לא תרביע כלאים [שדך לא תזרע כלאים] ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך:	פתח ואמר "ויהי קול השופר הולך וגו'", ויהי קול השופר כאן נחלקו ספרי הקדמונים וכו', עד שבאו רבי אבא ורבי יהודה והודו לרבי אחא. קמו בעוד שהיו הולכים אמר רבי אלעזר, "לא תלך רכיל בעמך", "לא תשנא את אחיך", "לא תקום ולא תטור", הרי בארנו אותם, וכולם התעוררו עליהם החברים, אבל נאמר דבר בפרשה הזו. כתוב "את חקותי תשמורו, בהמתך לא תרביע כלאים, שדך לא תזרע כלאים, ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך".
פתח ר' אלעזר ואמר אתם עדי נאם יי' ועבדי אשר בחרתי למען תדעו ותאמינו וגו' אתם עדי אלן אינון ישראל ³⁷¹³ ותנינן אלן אינון שמייא וארעא דכתיב (דברים ד כו) העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ אבל ישראל אינון סהדין אלן על אלן ³⁷¹⁴ ושמיא [וארעא] וכלוא סהדין עליהון ³⁷¹⁵ ועבדי אשר בחרתי דא יעקב ³⁷¹⁶ דכתיב (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר וכתיב (ירמיה ל י) ואתה אל תירא יעקב עבדי ³⁷¹⁷ :	פתח רבי אלעזר ואמר, אתם עדי נאום ה' ועבדי אשר בחרתי למען תדעו ותאמינו וגו', אתם עדי אלו הם ישראל, ושנינו אלו הם שמים וארץ, שנאמר "העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ", אבל ישראל הם עדים אלו על אלו, ושמים וארץ הכל עדים עליהם. ועבדי אשר בחרתי, זה יעקב שנאמר "ויאמר לי עבדי אתה. ישראל אשר בך אתפאר", ונאמר "אל תירא עבדי יעקב".

³⁷¹¹ במה (דפ"ו).

³⁷¹² אמר המגיה, מצאתי כתוב כאן זה המאמר ויען שכבר הודפס בפרשת ויקרא דף ו ע"ב שורה כ"א ומסיים בדף ח ע"א שורה כ"ו, לא רציתי להדפיסו פעם ב'.

³⁷¹³ הוא פשוט הכתוב ותנינן אלן "שמיא" לפשר ביניהם [נימא] [שמיא] (אור יקר).

³⁷¹⁴ ללמוד שאינו יודע מהיודע (אור יקר).

³⁷¹⁵ להודיעם להחכמים על ידי נסים (אור יקר).

³⁷¹⁶ פי' שיעקב כתיב ביה אשר בך אתפאר והוא עבדי אשר בחרתי אבל לאית דאמרי פסקינן לקרא ועבדי הוא דה"ע אשר בחרתי דא דוד עילאה שהיא מ' (מ"מ).

³⁷¹⁷ עבדי יעקב (דפ"ו וכן הוא לשון הפסוק).

ואית דאמרי³⁷¹⁸ דא דוד ודוד עבדי אקרי דכתיב (מלכים ב' יט לר) למעני ולמען דוד עבדי אשר בחרתי דא דוד עלאה³⁷¹⁹ (ישעיה מג י) למען תדעו ותאמינו לי ותבינו כי אני הוא מאי כי אני הוא דאתרעיתי בההוא דוד ובההוא יעקב אנא הוא [אינון] ממשי³⁷²⁰:	ויש אומרים זה דוד, ונקרא דוד עבדי שנאמר, "למעני ולמען דוד עבדי". אשר בחרתי, זה דוד העליון. "למען תדעו ותאמינו לי ותבינו כי אני הוא", מה זה "כי אני הוא" שהתרציתי באותו דוד ובאותו יעקב, אני הוא, הם ממש.
לפני לא נוצר אל (ישעיה מג יב) דתנינן קרא קב³⁷²¹ה' ליעקב³⁷²² אל³⁷²³ דכתיב (בראשית לג כ) ויקרא לו אל אלהי ישראל קב"ה קרא ליעקב אל הה"ד לפני לא נוצר אל ואחרי לא יהיה ובגין כך אני הוא כלא כמה דאתמר (ישעיה שם) ואחרי לא יהיה דהא דוד³⁷²⁴ הכי אקרי ולא אית בתריה אחרא:	"לפני לא נוצר אל", ששנינו קרא הקדוש ברוך הוא ליעקב אל, שנאמר "ויקרא אל אלהי ישראל", הקדוש ברוך הוא קרא ליעקב אל, זהו שנאמר "לפני לא נוצר אל ואחרי לא יהיה", ולכן אני הוא, הכל כמו שנאמר. "ואחרי לא יהיה", שהרי דוד נקרא כך, ואין אחריו אחר.
ת"ח כד ברא קב"ה עלמא אתקין כל מלה ומלה³⁷²⁵ כל חד וחד בסטרוי ומני עלייהו חילין עלאין ולית לך אפי' עשבא זעירא בארעא דלית	בא וראה כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, תיקן כל דבר ודבר כל אחד ואחד בצדו, ומנה עליהם כחות עליונים. ואין לך אפילו עשב קטן בארץ שאין לו כח עליון

³⁷¹⁸ ואין זה הנכון מפני "אשר בחרתי דא דוד עילאה" אם כן עבדי היינו יעקב מרכבה לתפארת (אור יקר).
³⁷¹⁹ דוד עלאה כמ"ש בפ' קדושים (פד ע"א ושם פו ע"א), ועליה נאמר ואת דוד מלכם אשר אקים להם, וכמ"ש בפ' וירא (ק"ב ע"ב) וכן בפ' נח (עב ע"ב) ע"ש. ודוד המלך ע"ה היה אחיד בה, כמ"ש בסוף ח"ג (דף שב ע"א) ואמר שם, והוא יתער לההיא בת שבע דלעילא (כללים ח"א טז ע"ב).
³⁷²⁰ שהכל דבר אחד הכתר והתפארת והמלכות דרך קו האמצעי הכל אחד מיוחד (אור יקר). דברי הכתר נאצל ראשון וזהו שאמר "לפני" דהיינו קודם אצילות הכתר "לא נוצר" ולא נאצל א"ל (אור יקר).

³⁷²¹ הכתר (אור יקר).
³⁷²² ת"ת (אור יקר).
³⁷²³ והיינו שהכתר נקרא אל כנודע ודרך קו האמצעי משפיע לתפארת על ידי הבינה שיקרא גם כן א"ל, והכתר ותפארת כולא חד (אור יקר). ור"ל פרצוף יעקב אומר לפני לא יש פרצוף אחר שהוא אל ודוד שהוא פרצוף רחל אומר ואחרי לא יש עוד פרצוף אחר וזהו ואחרי לא יהיה (רח"ו). ומ"ש לקמן "ואחרי לא יהיה" דהא דוד הכי איקרי ולא אית בתריה אחרא הוא מסייע לפירוש הרח"ו ז"ל שאמר דוד הוא רחל ואומרת ואחרי לא יהיה שלא יש עוד פרצוף אחר לכך אמר הזהיר ולא אית בתריה אחרא, אבל לפי מורינו ז"ל שפי' שהזעיר הוא שאמר לפני וכו' מאי קאמר דהא גוג הכי איקרי ולא אית בתריה תתרא (מ"מ). מה שאמרו (מגילה יח ע"א) שהקב"ה קרא ליעקב אל, וכן הוא בזוה"ק (ח"א קלח ע"א) ע"ש. [ובב"ר (ס"פ עט סי' ח) שיעקב קרא לעצמו אל ע"ש, וע' סוד הדברים בזה בזוה"ק (ח"ג פו ע"א) ובהגהות מהרח"ו שם, ועל זו מרמז הרמב"ן בפ' וישלח (לג כ) וכן הוא ברקאנטי פ' וישלח, ע' שם ושם ותבין.] ועכ"פ הוא כי מה שקרא הקב"ה ליעקב אל הוא מעין תיקון העתיד (כללים ח"א פו ע"א). עי' ח"א קלח ע"א בגליון שם [עי' ח"ג פו ע"א ועי' ב"ר ס"פ ע"ט הלשון להיפך אך יש להעמיד שניהם כי לפי הנוסח אשר כאן הוא דברי יעקב ולפי הנוסח דב"ר הוא דברי דוד ועי' עוד ב"ר ר"פ ע"ז] (לש"ו).

³⁷²⁴ פירוש מלכות גם כן נקראת אל, נמצא כתר מלכות א"ל ראשון א"ל אחרון, קודם להם לא נאצל א"ל כלל ואחריהם אין אל כלל שזה ראש לאצילות וזהו סוף, וזהו סוד א"ן א"י, אני ראשון ואני אחרון וגומ' (אור יקר).

³⁷²⁵ פירוש כל מין למינו בלא ערבוביא (אור יקר). יש מהם [מלאכים] שאינם שלוחים כלל אלא הם שרי מעלה הממונים על כחות כל הבריאה כולה בפרטות ופרטי פרטות, וע"ד שאמרו (ב"ר פ"י סימן ו) אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל כו', וע' זוה"ק שמות (טו סע"ב) ופ' תרומה (קעא ע"ב) ופ' קדושים (פו סע"א) (דע"ה ח"ב כט ע"ב), כל מה שנעשה בכל חלקי הדצח"מ שבה, הוא הכל משפעת ממערכות השמים, וכמ"ש (איוב לח לג) הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ, ואמרו ב"ר (פ"י סי' ו) אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל. ואמרו שם, כימה מעדנת את הפירות, וכסיל מושך בין קשר לקשר, ועיש הוא ממזר את הפירות, וע' זוה"ק (שמות טו סע"ב) ופ' תרומה קעא ע"ב ופ' קדושים פו סע"א) (כללים ח"א א ע"ב), כל צבאות העליונים כולם המשמשים במרום כנ"ל, ע' זוה"ק (תרומה קעא ע"ב ופ' קדושים פו ע"א) הנה כל כחם ופעולתם הוא לעולם תמיד רק בשפעו ית"ש, המשפיע עליהם תמיד, כי הוא ית"ש הוא לכולם בבחי' נשמה לנשמה ורוח לרוח (כללים ח"א ב ע"ד).

זהר ויקרא חלק א'

למעלה, וכל מה שעושים עם כל אחד ואחד (שתי נוסחאות), וכל מה שכל אחד ואחד עושה, הכל הוא בחזק של אותו הכח העליון שממונה עליו מלמעלה.	ליה חילא עלאה לעילא וכל מה דעבדין בכל חד וחד ³⁷²⁶ תרי נוסחין וכל מה דכל חד וחד עביד ³⁷²⁷ וכלא הוא בתקיפו דההוא חילא עלאה דממנא עליה לעילא:
וכל ההנהגות גזורות מן הדין, על דין הם נוסעים, ועל הדין הם עומדים. אין מי שיוצא	וכלהו נימוסין גזירין מדינא על דינא ³⁷²⁸ נטלין ועל דינא קיימין לית מאן דנפיק
	רע"מ:
אותו, שילך ויעשה את רצונו. בראשונה מודיעה לו בסתר, כדי להוכיח אותו ולעורר אותו שלא יכיר בו בן אדם, וזה הוא בינו לבינו, אם מקבל, טוב.	ליה ייזיל ויעביד רעותיה בקדמיתא אודע ליה בסתרא בגין לאוכחא ליה ולא תערא ליה דלא ינדע ביה ב"נ ודא איהו ביניה לביניה אי מקבל יאות:
ואם לא, מודיע לו בין אוהביו, בזמן שהכהן הגדול היה בעולם נותן לו מחלה במטתו, ובאו אוהביו של הקדוש ברוך הוא ומודיעים לו, אם יש בו חובה שישב ממנה ויעיין בדבריו, אם מקבל מוטב ואם לא מוכיח אותו בגלוי בממונו בבניו, שכולם מדברים עליו, ויבואו אליו.	ואי לאו אודע ליה בין רחימיו בזמנא דכהנא ³⁷²⁹ רבא הוה בעלמא יהיב ליה מרעין בערסיה ואתו רחימיו דקב"ה ³⁷³⁰ ואודעין ליה אי אית ביה חובא דייתוב מניה ולעיין במליה אי מקבל יאות ואי לאו אוכח ליה באתגלייא בממוניה בבנוי דכלא מלחשן עליה ויתון לגביה:
אם מקבל מוטב ואם לא מתיר לו קונו לעשות רצונו, ולא מחזיק בו לעולמים. כדוגמא זה צריך לו להוכיח לחברו. בראשונה בסתר ואחר כך בין אוהביו, ולבסוף בגלוי.	אי מקבל יאות ואי לאו שארי אליהו מאריה למעבד רעותיה ולא יתקיף ביה לעלמין כגוונא דא אצטריך ליה לאוכחא לחבריה בקדמיתא בסתרא לבתר בין רחימיו לבתר באתגלייא:
מכאן ולהלאה יעזוב לו ויעשה כרצונו, ועל זה כתוב "הוכח תוכיח", הוכח בסתר שלא ידע בו בן אדם, תוכיח בין חבריו ואוהביו, את עמיתך בגלוי, ועל כן לא כתוב בראשונה תוכיח אלא הוכח, ועוד הוכח, אם הוא אדם שיתבייש לא יאמר לו ולא יוכיח אותו אפילו בסתר, אלא יאמר לפניו כמי שמספר בדברים אחרים, ובתוך אותם דברים יזכיר מי שעושה אותו החטא הוא כך וכך, כדי שהוא ידע בעצמו ויעזוב את אותו החטא, ועל כן "הוכח", ואם לא "תוכיח", ואחר כך "את עמיתך" בגלוי, מכאן ולהלאה ולא תשא עליו חטא.	מכאן ולהלאה ישבוק ליה ויעביד רעותיה וע"ד כתיב (ויקרא יט יז) הוכח תוכיח הוכח בסתרא דלא ינדע ביה ב"נ תוכיח בין חבריו ורחימיו את עמיתך באתגלייא וע"ד לא כתיב בקדמיתא תוכיח אלא הוכח תו הוכח אי [איהו] (הוא) ב"נ דיכסוף לא יימא ליה ולא יוכח ³⁷³¹ ליה אפילו בסתרא אלא יימא קמיה כמאן דמשתעי במלין אחרנין ובגו אינון מלין ידבר מאן דעבד ההוא חובא הוא כך וכך בגין דאיהו ידע בגרמיה וישתביק מההוא חובא וע"ד הוכח ואם לאו תוכיח ולבתר את עמיתך באתגלייא מכאן ולהלאה ולא תשא עליו חטא:
דבר אחר ולא תשא עליו חטא, שהרי כיון שאדם מוכיח את חבריו ומזדמן להוכיחו	[ד"א ולא תשא עליו חטא] דהא כיון דב"נ

³⁷²⁶ פי' כל הפעולות שבני אדם עושים בכל עשב ועשב הוא בכח המלאך שהוא ממונה עליו מלמעלה, ומ"ש וכל מה דכל חד וחד עביד שכל מה שעושה תעשה בעצמו דהיינו הגדלתו וענפיו שמתפשטים לכאן ולכאן היא גם כן בכח המלאך הממונה עליו גזירין מדינא, פירוש מכח המ' שהיא דינא עושיה פעולתה כמ"ש בסמוך (מ"מ).

³⁷²⁷ פירוש סגולתו ורפואתו אם להמית אם להחיות (אור יקר).

³⁷²⁸ פירוש שלא להוציא הסלקא דמות חזרת ולא חזרת דמות סלקא ולא תפוחים כמין אפרסקים ולא אפסקין כמין אגסים, אלא לכל אחד ואחד שמור חק צורתו וטעמו וריחו וסגולתו ולא ישנו את תפקידם (אור יקר).

³⁷²⁹ שהוא היה מכיר העונות ע"י הציץ כידוע (יהל אור).

³⁷³⁰ הכהנים (יהל אור).

³⁷³¹ יוכיח (דפ"ו).

בגלוי, לא יעלה לפניו אותו חטא שעשה, שאסור לו ודאי, אלא יאמר סתם ולא יעלה עליו אותו חטא בגלוי, ולא ירשם עליו חטא שהקדוש ברוך הוא חס על כבודו של אדם, אפילו ברשעים.	אוכח לחבריה ואזדמן לאוכחא ליה באתגלייא לא יסלק קמיה ההוא חובא דעביד דאסיר ליה ודאי אלא יימא סתם ולא יסלק עליו ההוא חובא באתגלייא ולא ירשים עליו חובא דקב"ה חס על יקרא דבר נש אפילו בחייביא ע"כ:
	[פקודא יח לברכא ליה לקב"ה וכו' רע ע"א ³⁷³²]:
	פ/ו ב
ממקומו החוצה, וכל הממונים מיום שנברא העולם נתמנו שליטים על כל דבר ודבר, וכולם מתנהגים על הנהגה אחרת עליונה שנוטלים כל אחד ואחד, כמו שנאמר "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה", כיון שנוטלים אותו חוק, כולם נקראים חוקות, ואותו החוק שנתן להם בא משמים, ואז נקראים "חוקות שמים".	מן קיומיה לבר וכלהו ממנן ³⁷³³ מן יומא דאתברי עלמא מתפקדן שלטונין על כל מלה ומלה וכלהו נטלין על נמוסא ³⁷³⁴ אחרא עלאה דנטלין כל חד וחד כמה דכתיב (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה ³⁷³⁵ כיון דנטלין ההוא חק כלהו אקרון חקות וההוא חק דאתיהיב להו מן שמיא קא אתי וכדין אתקרון חקות שמים (איוב לח לג) ³⁷³⁶ :
ומנין שבאים משמים, שנאמר "כי חק לישראל הוא", ועל כן כתוב "את חוקותי תשמרו", משום שכל אחד ואחד ממונה על דבר ידוע בעולם באותו החק, לכן אסור להחליף מינים ולהכניס מין במין אחר, משום שעוקר את כל כח וכח ממקומו, (ומכחיש פמליא של מעלה) ומכחיש את פרסום המלך.	ומנלן דמן שמים קא אתיין דכתיב (תהלים פא ה) כי חק לישראל הוא ועל דא כתיב (ויקרא יט יט) את חקותי תשמרו בגין דכל חד וחד ממנא על מלה ידיעא בעלמא בההוא חק בגין כך אסיר למחלף זינין ולאעלא זינא בזינא אחרא בגין דאעקר לכל חילא וחילא מאתרייהו (ואכחיש פמליא של מעלה) ואכחיש פומבי דמלכא:
כלאים, מהו כלאים, כמי שנותן משהו אחר בבית האסורים, כמו שנאמר "אל בית הכלא" כדי לא לעשות דבר כלאים, מניעה שמונע את כל אותם הכחות מן המעשה שלהם. כלאים, ערבוביה שעושה ערבוביה, בכח שלמעלה ומכחיש את פרסום המלך, כמו שנאמר (ולכן) "ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך".	כלאים מהו כלאים כמאן דיהיב אחרא בבי [מטרא] (מטרוניתא) כד"א (ירמיה לו יח) אל בית הכלא בגין דלא למעבד מידי כלאים מניעותא ³⁷³⁷ דמנע לכל אינון חילין מעבידתא דלהון כלאים ערבובייתא ³⁷³⁸ דעביד ערבובייתא בחילא דלעילא ואכחיש פומבי דמלכא כמה דאתמר (ובג"כ) ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך (ויקרא יט יט) ³⁷³⁹ :
בא וראה כתוב "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות",	ת"ח כתיב (בראשית ב יז) ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו ³⁷⁴⁰ כי ביום אכלך ממנו מות

³⁷³² ע"ב (דפ"ו).

³⁷³³ עי' הערה בעמוד א' בשם הלש"ו.

³⁷³⁴ כי כל מלאכים הממונים על ענייני העולם הם מושפעים ממלכות, והיא מנהגת אותם ונותן להן שפעם כפי פעולתם (אור יקר).

³⁷³⁵ עי' תז"ח לד ע"ג: וימד שש שעורים לתתא אנון שית סדרי משנה ואנון מאכל בעירן דאנון חיות הקדש לבתר דאיהי כנישת לון זריקת לון לגבי חילהא הדא הוא דכתיב (משלי לא) ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה וכד זריקת לון לתתא אתקריאת זרקא.

³⁷³⁶ עי' ח"א לב ע"א.

³⁷³⁷ מלשון לא תכלא רחמיק ממני (רח"ו).

³⁷³⁸ זה פי' ג' במלת כלאים (מ"מ).

³⁷³⁹ עי' תיקר'ז יג ע"א: רצועה לאלקאה איהי שפחה בישא שעטנו כלילא משור וחמור דאמר יעקב ויהי לי שור וחמור. עי' יהל אור ח"ג דף ח ע"ג ז"ל: חשך ג' קליפות שור חמור כלב, ומהן באה ש"כ'ח'ה' וכו' ושור וחמור הן ב' מדות הכוללות הכל, תאוני וכעסני שהן עשו וישמעאל, ס"ם ונחש, שהוא כועס בכבד, והיא מזנת בטחול ונותנת לו השירים וכו'.

³⁷⁴⁰ עי' תיקר'ז קיג ע"א: אבל אלין דידעין אילנא דקודשא בריך הוא דאיהו עץ החיים נטוע בגן דיליה דאיהי שכינתא דיליה דאתמר בה לא יגורך רע יכלין לנחתא חילא מתמן לגבי שכינתיה בלא ערבובייתא כלל

תמות והא אתמר דשני פקודי³⁷⁴¹ דמלכא ואחלף עין חיים דביה אשתלים כלא וביה תלייא מהימנותא ואתרבק באתר אחרא והא תנינן בכלא בעי ב"נ לאחזאה עובדא כגוונא דלעילא ולמעבד עובדא כמה דאצטריך ואי אשתני במלה אחרא הוא אנגיד עליה לשריית ביה מלה אחרא דלא אצטריך:	והרי נתבאר ששינה מצות המלך והחליף עץ חיים שבו השתלם הכל, ובו תלויה האמונה, ונדבק במקום אחר. והרי שנינו אדם צריך להראות בכל מעשה כדוגמא שלמעלה ולעשות מעשה כמו שצריך, ואם שינה בדבר אחר הוא משפיע עליו להשרות בו דבר אחר שלא צריך.
ות"ח בשעתא דב"נ אחזי עובדא לתתא בארז מישר כמה דאצטריך נגיד ונפיק ושריית עלוי רוח קדישא עלאה ובשעתא דאיהו אחזי עובדא לתתא באורחא עקימא דלית איהו ארז מישר כדין נגיד ונפיק ושריית עלוי רוח אחרא דלא אצטריך דסמי ליה לב"נ לסטר ביש מאן משיך עליה ההוא רוחא הוי אומר ההוא עובדא דאחזי בסטר אחרא:	ובא וראה, בשעה שאדם מראה מעשה למטה בדרך ישרה כמו שצריך, נמשכת ויוצאת ושורה עליו רוח קדושה עליונה, ובשעה שהוא מראה מעשה למטה בדרך עקומה שאינה דרך ישרה, אז נמשכת ויוצאת ושורה עליו רוח אחרת שלא צריכה, שמסטה את האדם לצד רע. מי מושך עליו אותה הרוח, הוה אומר אותו מעשה שהראה בצד אחר.
כתיב (משלי לא יג) דרשה צמר ופשתים דרשה מהו דרשה דבעיא ודריש על צמר ופשתים מאן דמחבר לון כחדא³⁷⁴² ואי תימא בציצית אמאי שרי הא אוקמוה אבל התם הוא ההוא לבושא בתקונוי באשלמות עובדא כדקא חזי [ודא] (תו) דרשה צמר ופשתים למעבד נוקמא במאן דמחבר	כתוב "דרשה צמר ופשתים", דרשה מהו דרשה, שמבקשת ודורשת על צמר ופשתים מי שמחבר אותם כאחד. ואם תאמר, למה בציצית מותר, הרי פרשוה, אבל שם הוא אותו לבוש בתקונו בהשלמת המעשה כראוי. (וזה) עוד דרשה, צמר ופשתים לעשות נקמה במי שמחבר אותם יחד, אבל מתי שורה,

בכל פקודא ופקודא איהו עץ פרי עושה פרי למינו (בראשית א יא) נטוע בגן בלא ערבוניא כלל ובגין דא אמר למינו אבל עץ הדעת טוב ורע לא אתמר ביה למינו אבל מעורב מין דלא במיניה ובגיניה אתמר שדך לא תזרע כלאים וכו' שעטנז לא יעלה עליך. בהגר"א: אבל אינון דידעין כו' - ר"ל, לכוין כוונות ויחודים אותן היודעים הכוונות על בורין כל שם האין יוצא משם הו"ה דעליו הם מיוסדים כל השמות דשמות הן בשכינה והו"ה בקב"ה כמש"ל סוף תיקון כ"ה וז"ש יכלין לנחתא חילא מתמן לגבי שכינתא כו' בכל מצוה ומצוה כוונה המיוחדת ומקובלת לכל מצוה כוונה אחרת בקבלה וז"ש בכל פקודא ופקודא כו' למינו כו' וההויות משונות בנקודות וכמש"ש והכל בכוונות דהוא עץ החיים כמש"ל ק' א' דתורה ומצות הוא עץ החיים גם לרבות כו' ובעה"ח אין רע לאפוקי שמושים לצרכי האדם בעץ הדעת טוב ורע כנ"ל.

³⁷⁴¹ פקודי (דפ"ו).

³⁷⁴² יובן בהקדים מ"ש הרב ז"ל בליקוטים וז"ל הנה הפשתן היא עץ כמ"ש ותטמנם בפשתי העץ וה"ס ההוא רוחא דשביק ת"ת במ' כשעשאה כלי שהוא שם ב"ן שהוא ביסוד דידה ולכן נקרא עץ והנה קין שהקריב פשתן מה שחטא הוא כי הלא שם ב"ן זה הוא לעולם שם להעלות מ"ן כדי לקבל אור עליון מ"ד ושניהם ישארו בה וקין לא העלה מ"ן רק רצה לעקור שם ב"ן משם ולהחזירו למקומו לזעיר עצמו בסוד הפשתן שמכחיש כח הקרקע בז' שנים והוא שם ב"ן שהוא כח הקרקע שהיא מ', וכל מציאות ז"ס תתאין שבה מכחיש כחן והם ז' שנים הנז' בש"ס וז"ס ויבא קין מפרי האדמה, פ' פרי אחד שהוא יונק כל כח האדמה ועקרו משם והעלהו מנחה לה' שהוא זעיר והחזירו לשורשו ונשארה המ' חסרה משם ב"ן אמנם הבל בא לתקן חטא קין והביא צמר, והענין כי הלא דעת זה שהוריש א"ו לא כנודע היא מחמת דעת עליון דמזלא דאריך המזווג א"ו ומשם מתוסף כח לזעיר ואז מזדווג עם המ' ויהיב בה ההוא רוחא נמצא כי אתה צריך לחזור כח דעת עליון שמשפיע בזעיר וגם הוא יחזור להשיב בה ההוא רוחא דעקר קין ולכך הביא מבכורות צאנו וכו' והנה סוד הדעת הוא נקרא יסוד וה"ס הכבשים כי כבש הוא שכ"ב והנה דע כי דיקנא תתאה דאריך ממנה נעשה דיקנא עילאה דזעיר וז"ש מן המצר וכו' שהיא דיקנא דזעיר שיצא מסוד אותו צמר כבשי' שהוא ביסוד דאריך ולכן אותיות מ"צ צ"מ, נמצא כי בהקריב הבל הקרבן הזה נתעורר דעת עליון ומתוסף כח ביסוד דזעיר והתיר שם ב"ן למ' עכ"ל ובזה נבין מ"ש ודרש על צמר ופשתים וכו' שהפשתים מורה על עקירת שם ב"ן מהמלכות ואז מתגברים הקליפות ח"ו והצמר מורה על חזרת שם ב"ן למ' והקליפות אז אין להם שום שליטה, ולכן כיון שמתנגדים זה לזה אסרה תורה כלאים אבל בציצית וכן בבגדי גבוה, ולכ"א הזוהר וציצית הא אוקמוה דהתם בההוא כללא דשלימותא אשתכח ולא עביד מדי, וכן אמר בדף פ"ז ע"א וכד ע"ל למקדשא אתר דשלימות' אשתכח וכו' אע"ג דאתחברו לית לן בה כמה דאמרן בציצית וכו' וז"ש הזהר לא יעלה עליך ס"א לשלטאה בך, ש"מ שהקליפות מתגברים כשלוש האדם כלאים מטעם שאמרנו ע"פ הקדמה הרב (מ"מ).

בשעה שהוא בשלמות, שנאמר ותעש בחפץ כפיה.	לון כחדא אבל אימתי שרייא בשעתא דאיהו באשלמותא דכתיב (שם) ותעש בחפץ כפיה:
וציצית הרי בארנו, ששם באותו הכלל של השלמות נמצא, ולא עושה דבר. אבל בשעה שלא נמצא בשלמות, מי שבא לחברם יחד, מעורר עליו רוח שאינה צריכה. מי מוכיח דבר זה, קין והבל מוכיחים, שזה בא מצד אחד וזה בא מצד אחר, ולכן איננו צריכים לחברם יחד (מי מוכיח דבר זה קין והבל מוכיחים).	וציצית הא אוקימנא דהתם בההוא כללא דשלימותא אשתכח ולא עביד מידי אבל בשעתא דלא אשתכח בשלימותא מאן דאתי לחברא לון כחדא אתער עליה רוחא דלא אצטריך מלה דא מאן אוכח קין ³⁷⁴³ והבל אוכחן דדא אתי מסטרא חד ודא אתי מסטרא אחרא ובגין כך לא לבעי לן לחברא לון כחדא ומלה דא מאן אוכח קין והבל אוכחן:
וקרבנו של קין התרחק מלפני קרבנו של הבל, ועל כן ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך, לא יעלה עליך סתם, לא יעלה עליך רוח אחרת לשלוט בך. וצריך לו לאדם להראות מעשה כשר כמו שראוי, ובאותו מעשה שורה עליו רוח קדושה רוח עליונה להתקדש בו. הבא להתקדש מקדשים אותו, שנאמר "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה'".	וקרבנא דקין אתרחק מקמי קרבנא דהבל וע"ד ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך לא יעלה עליך סתם לא יעלה עליך רוחא אחרא לשלטא בך ואצטריך ליה לב"נ לאחזאה עובדא דכשרא כמה דיאות ובההוא עובדא שריא עליה רוח קדישא רוח עלאה לאתקדשא ביה אתא לאתקדשא מקדשין ליה דכתיב (ויקרא כ ז) והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני יי':
כתוב "ומעץ הדעת טוב ורע", ומה על זה גרם אדם מיתה בעולם, מי שמראה מעשה אחר שלא צריך על אחת כמה וכמה. שור וחמור מוכיחים, מצד זה נקרא שור, ומצד זה נקרא חמור, ועל כן כתוב "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו". אל תעשה ערבוביה יחד, משום שמתעורר להתחבר הצד האחר כאחד להרע לעולם, ומי שמפרידם מרבה שלום בעולם.	וכתיב (בראשית ב יז) ומעץ הדעת טוב ורע ומה על דא גרים אדם מיתה בעלמא מאן דאחזי עובדא אחרא דלא אצטריך על אחת כמה וכמה שור וחמור אוכחן (ו) מסטרא דא אקרי שור ומסטרא דא אקרי חמור וע"ד כתיב (דברים כב י) לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו לא תעביד ערבוביא כחדא בגין דאתער לאתחברא סטרא אחרא ³⁷⁴⁴ כחדא לאבאשא עלמא ומאן דפריש לון אסני שלמא בעלמא:
כמו כן כאן, מי שמפריד אותם באותו אופן כמו שאמרו שלא נמצא שוע	אוף הכא מאן דפריש לון בההוא גוונא כמה דאמרו דלא אשתכח שוע
	פ/ז א
טווי ונוז כאחד, זה אדם שמרבה שלום עליו ועל כל העולם.	טווי ונוז כחדא האי ב"נ אסני שלמא עליה ועל כל עלמא:
קרבנו של קין היה פשתיים, וקרבנו של הבל היו צמר, לא זה כזה ולא זה כזה. סוד	קרבנא דקין [הוה פשתיים] ³⁷⁴⁵ (מהו פשתן מכאן ידיע דהא פשתן מסופי תיבין ודרגין קו"ף

³⁷⁴³ שלא יתחברו דינא ומסאבותא. ופשתיים הוא לבוש בד, מסט' דפנים, ולבושיה כתלג כו', שהן תקיפין, ונגעים מוכיחין. ונראה שז"ש בפ"ק דשבועות (ו ע"ב) גלימא דעמר ושחקי' סדינא דכיתן כו', ששל פשתן לבן יותר, כמו שרואין בחוש, דלא כרש"י. וזהו שנמשל שם לצמר ופשתיים. והם שנים שהן ד', דכורין ונוקבין. ודכורין הן האבות. והנוקבין הן ספחת דקרא שהן מתדבקין, ההוא נפש חייתא כו' (יהל אור).

³⁷⁴⁴ ועי' פרשת בשלח סד סע"ב (לש"ו).

³⁷⁴⁵ היה כלאים שעטנו^ז כדפירשו רז"ל והוא הקריב ממינו קינא דמסאבותא מקום ערב רב, ולקמן מפרש דהוה פשתן, ודהבל צמר ונדחה קין מפני הבל כי שניהם כאחד אי אפשר מפני שהם כלאים, והטעם שנדחה קין ולא נדחה הבל אחר שכל אחד התר בפני עצמו מפני שהבל מסטרא דקדושה וקין עצמו היה כלאים כדפירשנו (אור יקר). ז"ל הרב בליקוטים הלה אמרו רז"ל המוכר שדה מחבירו פחות מז' שנים לא יזרענה פשתן, לז' שנים יזרענה שנה ראשונה כי הפשתן לוקח כח הקרקע עד שבעה שנים ומכחישו וז"ס ויבא קין מפרי האדמה וכו' פרי א' שהוא יונק כל כח האדמה ומזה הוציאו רז"ל לומר שפשתן היה עכ"ל, ולכן מחק

רי"ש ב"ת נו"ן הא לך פשתן קרבנא וקרבנא דהבל הוה צמר³⁷⁴⁶ לאו דא בדא³⁷⁴⁷ ולא דא בדא³⁷⁴⁸ רזא ודמלהו (דכלא) קין כלאים הוה ערבוביא דלא אצטריך סטרא אחרא דלא זינא דחוה ואדם וקרובניה מההוא סטרא קא אתיא הבל מזינא חדא דאדם וחוה ובמעשה דחוה אתחברו אלין תרין סטרינ ובגין דאתחברו כחדא לא אתיא מנייהו תועלתא לעלמא ואתאבדו:	הדבר קין היה כלאים ערבוביה שאינה נצרכת, הצד האחר שאינו מינם של חוה ואדם, וקרובנו מאותו הצד הוא בא. הבל מצד אחד של אדם וחוה, ובמעשה של חוה התחברו שני הצדדים הללו, ומשום שהתחברו כאחד, לא באה מהם תועלת לעולם ונאבדו.
ועד יומא דין סטרא דלהון קיימא³⁷⁴⁹ ומאן דאחזי גרמיה בעובדא דחבורא דא אתער עליה אינון סטרינ כחדא ויכיל לאתזקא³⁷⁵⁰ ושארין עלוי רוחא³⁷⁵¹ אחרא דלא אצטריך וישראל בעאן לאתערא עלייהו רוחא קדישא למהוי קדישין לאשתכחא בשלמא בעלמא דין³⁷⁵² ובעלמא דאת³⁷⁵³:	ועד היום הזה הצד שלהם קיים, ומי שמראה את עצמו במעשה של החבור הזה מעורר עליו את אותם הצדדים כאחד, ויכול להנזק, ושורה עליו רוח אחרת שאינה צריכה. וישראל צריכים לעורר עליהם רוח קדושה להיות קדושים, להמצא בשלום בעולם הזה ובעולם הבא.
וכתיבו (ויקרא ו ג) ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד יהיו על בשרו (שם מז ד) ובאבנט בד יחגור אמאי אקרי בד יחידאי בגין דלא בעי לחברא להאי פשתים באחרא ועל דא לא כתיב מדו פשתים אלא בד יחידאה:	כתוב "ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד יהיו על בשרו", "ובאבנט בד יחגור". למה נקרא בד יחידאי, משום שלא צריך לחבר את הפשתים הזה עם אחר, ועל כן לא כתוב מדו פשתים, אלא בד יחידאי.
וכהנא אמאי³⁷⁵⁴ איהו בעי לאתחזאה בהאי אלא אלין מאני³⁷⁵⁵ בד בעי לאתחזאה בהו על	ולמה הכהן צריך להראות בזה, אלא לבושי הבד הללו צריך להראות בהם על

הרב תיבות אלו שאמר מכאן ידיע דהא פשתן מס"ת וכו', דאינו כן אלא כמ"ש הרב דמנחה כתיב ולא קרבן ועוד דגם בהבל כתיב מנחתו וכו' אלא כמ"ש בשם הרב, ה"ג לאו דא כדא וכו' (מ"מ).
³⁷⁴⁶ עי' תיקו"ז קלו ע"א: אמר רבי שמעון רבנן כל אלין בנינין תליין במחשבה כמה דאשכחנא בקין והבל קין היה עובד אדמה ומייתי בקרבנא פשתים מההוא סטרא דערוה הוה מחשבה לקרבא קמי קודשא בריך הוא ערוה ומנין דפשתים איהו מסטרא דערוה שנאמר (שמות כ"ז) ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה הבל הוה רועה צאן קריב קרבנא מבכורות צאנו הה"ד (בראשית ד') והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו [קיו ע"ב] מחשבתייה הוה בההוא אתר דאתמר ביה ועתיק יומין יתיב לבושה כתלג חוור ושער ראשה כעמר נקא וקודשא בריך הוא מחשבתייה טבא צרפה למעשה ובגין דא קביל ליה ומחשבה רעה לא מצרפה למעשה ודא הוה קרבנא דקין ובגין דא חרה לו מיד ויאמר ה' לקין למה חרה לך וכו' הלא אם תטיב שאת אם תטיב עובדך שאת אנא מאריך לך ואטול מטולך עלי ומנלן דשאת מטולא דחובין הוא דכתיב (ישעיה א') נלאיתי נשוא ואם לא תטיב עובדך לפתח חטאת רובץ (בראשית ד ז) ודא פתח דגיהנם דתמן חובין דילך שלטין עלך ואם תטיב עובדך אתה תמשול בו.

³⁷⁴⁷ כדא (דפ"ו).

³⁷⁴⁸ כדא (דפ"ו).

³⁷⁴⁹ פירוש כחות קין והבל הרוחניים כדפירשנו באדרא (אור יקר).

³⁷⁵⁰ בגוף (אור יקר).

³⁷⁵¹ עונש לנפש (אור יקר).

³⁷⁵² לגוף (אור יקר).

³⁷⁵³ לנפש (אור יקר).

³⁷⁵⁴ פירוש בד לבדו ולא צמר לבדו או צמר גפן, והוקשה לו זה עכשיו ממה דאמר כי איסור צמר ופשתים אינו מצד הצמר אלא מצד הפשתים, וזה הורה במה שנקרא בד ולא נקראת כן הצמר מורה שזה הוא הקשה וצריך להיותו לבדו ולכן קשיא "וכהנא" וכו' (אור יקר).

³⁷⁵⁵ דייק אמאי טרח קרא למיהדר למיכתב בגדי הכהן בתר דכבר כתביניהו בפרשת תצוה דתמן עיקר מצוותיהו, ומאי טעמא כתביניהו דוקא בענין הרמת הדשן. ועוד מדייק אומרו כאן בד, ובפרשת תצוה אמר שש. ויתר על כן הוקשה לו דהואיל והכהן הוא מצד החסד אמאי בעי לאתחזאה בהו, פי' בבגד פשתים שהוא מצד קין. ותירץ אלא וכו', נראה דסבירא ליה כמאן דאמר בפ"ק דיומא דף ו' א', אבנטו של כהן גדול זהו אבנטו של כהן הדיוט, פי' ששניהם של כלאים היו, וכן כתב הרמב"ם בפ"ח ה"ב מהלכות כלי המקדש, ולפי זה סבירא ליה לרבי אלעזר דמדכתיב כאן בלשון בד, משמע דכאן דוקא קפיד קרא שיהיו כל ארבע

מזבח העולה כד הוה מפני³⁷⁵⁶ קטרא (ס"א קיטמא) דרשנא דעולה דהא עולה מסטרא דעכו"ם³⁷⁵⁷ והרהורא בישא קא אתיא ובג"כ בעי לאתחזאה בהו בלחודייהו ולא בערבוביאי כמה דאמרן בגין דיתכפר ליה לב"נ כל אינון חובין דאתיין מההוא סטרא:	מזבח העולה, כשהיה מפנה את עשן (האפר) של דשן העולה, שהרי העולה באה מהצד של עכו"ם והרהור רע, ולכן צריך להראות בהם בלבדם ולא בערבוביה כפי שאמרנו, כדי שיתכפרו לאדם כל אותם חטאים שבאים מאותו הצד.
וכד עייל למקדשא³⁷⁵⁸ אתר דשלימו אשתכח וכל אינון³⁷⁵⁹ פולחני דשלימותא אע"ג דאתחברו לית לן בה כמה דאמרן בציצית בגין דתמן אשתכחו ואתחברו כל אינון זיינין דלעילא וכל אינון ומאניו (מארי (ס"א מאני) ד)מקדשא משתכחין וביהו כמה זיינין משניין דא מן דא וכלהו אתכלילו תמן כגוונא דלעילא:	וכשנכנס למקדש, המקום ששם נמצאת השלמות, וכל אותן עבודות השלמות, אף על גב שהתחברו אין לנו בזה ענין. כמו שאמרנו בציצית, משום ששם נמצאו והתחברו כל אותם המינים שלמעלה, וכל אותם כלי המקדש, נמצאים בו כמה מינים שונים זה מזה, וכולם נכללו שם כדוגמא שלמעלה.
זכאין אינון ישראל דקב"ה יהיב להו אורייתא דקשוט אורייתא דמהימנא³⁷⁶⁰ וריחם ולהו (עלייהו) מכל שאר עמין עכו"ם דכתיב (מלאכי א ב) אהבתי אתכם אמר יי':	אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא נתן להם תורת אמת תורה של אמונה ואהב אותם מכל שאר העמים עובדי כו"מ, שנאמר "אהבתי אתכם אמר ה'".
פתח ר' חייא אבתריה ואמר כי תבאו אל הארץ³⁷⁶¹ ונטעתם כל עץ מאכל וגו' ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קדש הלולים ליי' כי תבאו אל הארץ (ויקרא יט כג-כד) הא אוקמוה חברייא אבל ת"ח דהא אילנא לא עביד פירין³⁷⁶² אלא בארעא³⁷⁶³ וארעא אפיק להון ואחזי³⁷⁶⁴ ההוא איבא לעלמא וארעא לא עבדא פירין³⁷⁶⁵ אלא מגו חילא אחרא³⁷⁶⁶ דעלה כמה דנוקבא³⁷⁶⁷ לא עבדא	פתח רבי חייא אחריו ואמר, "כי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וגו', ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קודש הלולים לה'". כי תבאו אל הארץ, הרי פרשוה החברים, אבל בא וראה שהרי האילן אינו עושה פירות אלא בארץ, והארץ מוציאה אותם ומראה את אותו הפרי לעולם, ואין הארץ עושה פירות אלא מתוך כח אחר שמעליה, כמו שהנקבה אינה עושה פירות אלא מתוך כח הזכר, ואותו הפרי לא נשלם בשלמות עד שלש שנים.

הבגדים של בד בשעת הרמת הדשן, והטעם הוא שאז ניתן לחיצונים חלקם, ועל כן צריך שיהיה לבוש הכל בגדי בד שה"ס הדין, ובלי ערבוב צמר, שלא יתהנו מאור החסדים, אבל כשהוא עוסק בעבודות אחרות אז מותר באבנט של כלאים (רמ"ז).

³⁷⁵⁶ דכתיב והרים את הדשן וכו', (אור יקר).

³⁷⁵⁷ כדפירשו רז"ל שהעולה לכפר על הרהורי הלב ואין הרהור מתחשב ומצטרף למעשה אלא עבודה זרה דכתיב למען תפוס וכו' (אור יקר).

³⁷⁵⁸ פירוש שאר עבודות היה על ידי לבוש שעטנז (אור יקר).

³⁷⁵⁹ הכרח אל ענייני הכללות במקדש שהרי הכלים במ רמז לכל אחד נגד עולם עליון, והם בערבוביאי להורות על הכללות העליון ששם הכחות מיוחדים כדפירשנו לעיל (אור יקר).

³⁷⁶⁰ דמהימנותא (דפ"ו).

³⁷⁶¹ כל עצמו לא קשיא ליה אלא אמאי קאמר וכי תבואו אל הארץ כי אומרו אל הארץ תלה הענין בארץ והכי מסיק דבארעא תליא מילתא, ואחר כך בא לפרש טעם אל שלש שנים וכו' (אור יקר).

³⁷⁶² אילנא אינו מרכבה אל התפארת שהרי התפארת משפיע בארץ העליונה והארץ היא מדת המלכות אם כן האילן אינו התפארת וזהו שאמר דהא אילנא לא עביד פירין וכו' וארעא היא המלכות (אור יקר).

³⁷⁶³ פי' אילן שנוטעים בארץ אינו עושה פירות אלא בכח הקרקע שבו נטוע (מ"מ).

³⁷⁶⁴ מפני שהיה אפשר לפרש הארץ היא נגד הבינה ארץ החיים וממנה יונק העץ שהוא התפארת, לזה אמר שאי אפשר שאם [כן] היה ראוי שתהיה עוד מדרגה שנית בין הגלות הפרי והארץ וזה אינו אלא הגלות הפרי הוא על ידי הארץ, אם כן אינה הבינה אלא המלכות שהיא מגלה הדברים הנסתרים וזהו שאמר וארעא אפיק לון ואחזי וכו' אם כן יש זכר שהוא נגדי לתפארת (אור יקר).

³⁷⁶⁵ נוק' אינה יכולה לעשות פרי אם לא יש מ"ד דז"א (רח"ו). היינו ע"ד הסוד שארעא היא מ' (מ"מ).

³⁷⁶⁶ היינו שפע עליון הנשפע מהמלאכים על כל מין ומין והם זכרים על הארץ הגשמית, וכאשר הנקבה אין הזכר מזדקק לה והיא מוציאה פירות הם זנות ודאי (אור יקר).

³⁷⁶⁷ אשה שבעוה"ז (מ"מ).

פירין אלא מגו חילא דדכורא וההוא איבא לא אשתלים ³⁷⁶⁸ באשלמותא עד תלת שנין:	
וחילא לא אתפקדא עליה לעילא עד דאשתלים בתר דאשתלים אתפקדא עליה חילא וארעא ³⁷⁶⁹ אתתקנת ביה ³⁷⁷⁰ דהא עד תלת שנין ארעא לא אתתקנת ביה ולא (אשתכחת) ואשתלימתו (ס"א אתבסמת) ונ"א אסתכמת ³⁷⁷¹ עמיה בתר דאשתלים ואתתקנו כחדא כדין הוא שלימותא:	והכח לא נפקד עליו למעלה עד שנשתלם, אחר שהשתלם נפקד עליו הכח, והארץ נתקנת בו, שהרי עד שלש שנים אין הארץ נתקנת בו, ולא (נמצאת) משתלמת (מתבשמת) (מסכימה) עמו. אחר שהשתלמו והתתקנו כאחד, אזי זו שלמות.
ת"ח נוקבא עד ³⁷⁷² ג' זמנין דאתעברת איבא דמעהא לא אשתלים בתר ג' עידואן ³⁷⁷³ נוקבא אתתקנת בההוא איבא ואסתכמו כחדא כדין ההוא איבא שלימו דכלא ושפירו דכלא:	בא וראה, הנקבה עד שמתעברת שלש פעמים פרי מעיה לא נשלם, אחר שלשה הריונות הנקבה מתתקנת באותו הפרי, ומסכימים כאחד, אזי אותו הפרי הוא שלמות הכל, והיופי של הכל.
בתר דנפק עד ג' שנין לא אית ליה חילא לעילא ³⁷⁷⁴ דהא כדין אשתלים בשולא דיליה לוי ³⁷⁷⁵ אתרעי מכלא ³⁷⁷⁶ תליתאה לאמיה דאתתקנת ביה ואסתכמת (ס"א ואתבסמת) בהדיה בתר ג' שנין אתפקדת עליה ונ"א אתפקד עלה חילא עלאה לעילא ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קדש הלולים:	אחר שיצא עד שלש שנים, אין לו כח למעלה, שהרי אז נשלם הבישול שלו. לוי נרצה מהכל, שלישי לאמו, שהתתקנה בו והסכימה (והתבשמה) עמו. אחר שלש שנים התמנה עליו (התמנה עליה) כח עליון למעלה, ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קודש הלולים.
מאי קדש הלולים ³⁷⁷⁷ תושבחן לשבחא ליה לקב"ה ³⁷⁷⁸ עד הכא מכאן ואילך רזא דמלה ורובשנה	מהו קודש הלולים, תשבחות לשבח את הקדוש ברוך, הוא עד כאן. מכאן ואילך סוד הדבר, שבשנה
פז/ב	
הרביעית מזדווגת כנסת ישראל לקב"ה והלולא [חד] (דא) אשתכח דכתיב (ויקרא יט כד) קדש הלולים הלולא וחדווא בזמנא (ס"א בזווגא) חדא:	הרביעית מזדווגת כנסת ישראל עם הקדוש ברוך הוא, והלולא אחת נמצאת, שנאמר "קודש הלולים", הלולא ושמחה בפעם (בזווג) אחת.
ומאי שנה (מאן שנה הרביעית) דא קב"ה ³⁷⁷⁹ ותנינן ³⁷⁸⁰ שנה הרביעית דא כנסת ישראל ³⁷⁸¹	מה זה השנה (הרביעית), זה הקדוש ברוך הוא. ושנינו שנה הרביעית זו כנסת ישראל,

³⁷⁶⁸ ולכך אסור לאכלו (אור יקר).

³⁷⁶⁹ היינו ארץ ישראל הקדושה שהיא יונקת מן הקדושים (אור יקר).

³⁷⁷⁰ עם הפרי ההוא מפני שהוא בן זנונים (אור יקר).

³⁷⁷¹ אתבסמת ולא אסתכמת (דפוס אמסטרדם).

³⁷⁷²

³⁷⁷³ פי' ולכך שלישי לבטן הוא טוב כמ"ש בש"ס עגלא תילתא (מ"מ).

³⁷⁷⁴ חזר לדבריו דאילן אין בישולו נשלם רק עד ג' שנים (מ"מ).

³⁷⁷⁵ וז"ש הפעם ילוה כו' כנ"ל, "ואסתכמו כחדא", ועל יהודא הפעם אודה קדש הלולים כו' (יהל אור).

³⁷⁷⁶ קשה דהכא שלישי לבטן ממש ואלו התם שלש שנים ערלים ובשנה הרביעית וכו', ואפשר לומר במאי דפרשו רז"ל שלשים יום קודם חמשה עשר בשבט חשוב שנה ואז אין פרי כלל והרי שנה אחת, ושתי שנים שיש בהם פרי הם שלש שנים ושני תבואות, והפרי השלישי שהוא בשנה הרביעית יהיה כל פרי וכן לוי שלישי לבטן ורביעי לשנים כשנחשוב עיבור ולידה וטהרה וכיוצא יכנס בשנה הרביעית (אור יקר).

³⁷⁷⁷ לשון הלולא דהיינו שמחת חתן וכלה פירוש ייחוד עליון כדי להשפיע למטה (אור יקר).

³⁷⁷⁸ פירוש קודם הלולים הוא לשון שבח, ומ"ש עד הכא פירוש זה הפשט מכאן ואילך רזא דמלא (מ"מ).

³⁷⁷⁹ פירוש תפארת שהוא נקרא שנה שבו הקף י"ב חדשי הלבנה שהיא מלכות נקבה תסובב גבר, ונקרא הרביעית מפני שהוא הרביעי לשלש ראשונות חכמה ותבונה ודעת, עוד הוא רביעי לנצח הוד יסוד, עוד יקרא רביעית לשון רביעה ושכיבה שעיקר רביעה בו (אור יקר). פי' שנה סתם הוא זעיר כמ"ש בפרשת

דאיהי קיימא רביעאה³⁷⁸² לכורסייא וכלא חד דהא כדן קב"ה מזדווג בה בכ"ו וכדן היא קדש והלולא קדישא אשתבח (וקב"ה מזדווג בהרה) וכדן חיילין³⁷⁸³ אתמנן על עלמא על כל מלה ומלה כדקא חזי ליה:	שהיא עמוד רביעי לכסא, והכל אחד, שהרי אז מזדווג הקדוש ברוך הוא עם כנסת ישראל, ואז היא קודש ונמצאת הלולא קדושה, (והקדוש ברוך הוא מזדווג עמה), ואז החיילות מתמנים על העולם, על כל דבר ודבר כראוי לו.
מכאן ולהלאה מתברכאן כליו ושאר למיכל ודהא כליו בשלימותא דכלא בשלימותא דעילא ותתא³⁷⁸⁴ ועד לא אשתלים בכלא מתתא ומעילא אסיר למיכל מניה ומאן דאכיל מניה כמאן דלית ליה חולקא בקב"ה ובכ"ו דהא ההוא איבא בלא רשותא עלאה קדישא קיימא דלא שארי עליה עד דישתלים ובלא רשותא תתאה דהא לא אסתכמת (ס"א אתבסמת) חילא דארעא ביה וההוא דאכיל מניה אחזי גרמיה דלית ליה חולקא לעילא ותתא:	מכאן והלאה כולם מתברכים ומותרים למאכל, שהרי כולם בשלמות, הכל בשלמות של מעלה ומטה, ועד שלא נשלם בכל ממטה וממעלה, אסור לאכול ממנו. ומי שאוכל ממנו, כמי שאין לו חלק בקדוש ברוך הוא ובכנסת ישראל, שהרי אותו הפרי עומד בלי רשות עליונה קדושה, שאינה שורה עליו עד שישתלם, ובלי רשות תחתונה, שהרי לא הסכימה (התבשמה) כח הארץ בו, ואותו שאכל ממנו מראה את עצמו, שאין לו חלק למעלה ולמטה.
ואי בריך עליה³⁷⁸⁵ ברכה לבטלה הוא דהא קב"ה עד כאן לא שרייא עליו ולית ביה חולקא רחמנא לישזבינן מאינון דלא משגיחין ליקרא דמאריהון זכאין אינון צדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי עלייהו כתיב (משלי ד יח) וארח צדיקים כאור נגה³⁷⁸⁶ [בגין דבההוא זמנא יסתלק חויא דשריא בנוקבא בקדמיתא ויתי דכורא למשרי באתריה כדבקדמיתא וכלא יהא שלים] (תאנא בזמנא דזכאה שארי בעלמא וכו' עד צדיק כתמר יפרח)³⁷⁸⁷:	ואם ברך עליו זו ברכה לבטלה, שהרי הקדוש ברוך הוא עד עכשיו לא שורה עליו, ואין בו חלק, הרחמן יצילנו מאותם שאינם משגיחים בכבוד רבונם. אשרי הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם כתוב "ואורח צדיקים כאור נוגה", משום שבאותו זמן יסתלק הנחש ששורה עם הנקבה בתחילה, ויבא הזכר לשרות במקומו כבראשונה, והכל יהיה שלם. למדנו בזמן שצדיק שורה בעולם וכו' עד צדיק כתמר יפרח.

בהעלותך דף קנ"ב ע"א וז"ל חדש דא סיהרא שנה דא שמשא עכ"ל והכא דכתיב שנה הרביעית היינו המ' (מ"מ).

³⁷⁸⁰ שנה גימ' ספירה (רח"ו), ושיעור הכתוב ובשנה הרביעית שהיא מ' ספירה הרביעית היא קודש והלולא להו"ה שהוא זעיר דהיינו שמזדווגת עם זעיר ולכן בשנה הרביעית לנסיעת האילן שהוא רומז למ' שהיא שנה הרביעית אזי ג"כ כל פרי מעלים אותו לירושלים לאוכלו שם והיינו נטע רבעי ומשם ואילך כיון שספרי נתברך מזו"ן מותר לאוכלו (מ"מ).

³⁷⁸¹ דהיינו המלכות ונקראת רביעית דהיינו על צד הדקדוק יותר דהיינו שהיא רגל רביעי למרכבה גדולה גבורה תפארת מלכות, אם כן נמצא מלת שנה רביעית היותו צודק בתפארת ובמלכות מורה היותם מיוחדים חתן וכלתו דהיינו הלולים כדפירשנו (אור יקר).

³⁷⁸² כמש"ו. ושם ותעמוד מלדת דאתקם כורסייא (יהל אור).

³⁷⁸³ היינו חקות שמים שפירשנו לעיל (אור יקר).

³⁷⁸⁴ סוד הייחוד העליון המשפיע בצבא מרום הממונים בפרי זה "ותתא" הפרי בעצמו שלם (אור יקר).

³⁷⁸⁵ מפני שהברכות להמשיך שפע בתפארת ובמלכות ומהם אל הכחות אשר למטה הממונים על הפירות, וענין השפעה זו לא שייכא אלא בהיות הפרי ההוא נברא מאתו בכח הייחוד העליון על ידי השר הממונה ואז הברכה שורה ועושה פרי למינהו, אבל אם פרי זה אינו מלמעלה הברכה הוא לבטלה ואינה עושה פירות ומקבלים אותה הבטלים דהיינו החצונים (אור יקר).

³⁷⁸⁶ עי' ח"א נט ע"א. ועי' אד"ר קכט ע"א: בפלגותא דשערי אזיל חד ארחא וכו' דנהירין ביה צדיקיא לעלמא דאתי הה"ד (משלי ד) ואורח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום - דהיינו יסוד ועטרת היסוד מכונים "צדיקים", דהיינו צדיק (יסוד) וצדק (עטרה)³⁷⁸⁶, והם בסוד החיורתי המכונים "ארחא" שנגזו ביסוד ובעטרת היסוד. ומה שדימהו הכתוב ל'אור נוגה', ר"ל החיורתא אינה משתנה בירידתה ואינה עוברת דרך אר"א אלא בתורת מעבר בלבד, וכמש"כ (שמות לד ו) "ויעבר ה' על פניו". ממילא כאן הוא מכונה אר"ר נוג"ה ובגימ' ע"ר והיינו מעלת האור המאיר לע"ר עלמין הנ"ל. יסוד מכונה "יום", אמנם כאשר האור הגדול הזה אכן יוצא מהיסוד אזי מאחר שהוא יוצא דרך דופן הוא משתנה ומאיר לנוק' באופן זה (ב"ע מז ע"א).

³⁷⁸⁷ המגיה המאמר הזה ימצאהו המעיין בפרשת ויקרא דף יד ע"ב שורה כד ומשלים דף יו ע"א שורה כ"ב (הערת הזהר).

רבי יוסי פתח בפסוק ואמר לא תאכלו על הדם (ויקרא יט כו) הא בכמה אתר אוקמוה חברייא וכל הני קראי אבתריה וכל חד וחד באתגלייא אבל האי קרא אית לאתערא ביה דכתיב (שם לב) מפני שיבה תקום וגו' מפני שיבה שיבה דאורייתא³⁷⁸⁸ סתם תקום:	רבי יוסי פתח בפסוק ואמר, "לא תאכלו על הדם", הרי בכמה מקומות פרשוה החברים, וכל הפסוקים הללו אחריו, וכל אחד ואחד בגלוי. אבל יש להתעורר בפסוק הזה, שנאמר "מפני שיבה תקום וגו'", מפני שיבה, שיבה של התורה, סתם תקום.
דבעי וב"נ למיקם בקיומא (מכאן דבעי ב"נ למיקם) מקמי ס"ת³⁷⁸⁹ והכי (אמר) רב המנונא (ס"א ייסא) סבא כד הוה חמי ס"ת הוה קם מקמיה ואמר מפני שיבה תקום (כד הוי חמי חומש דאורייתא הוה קם מקמיה (ס"א עביר ליה הדורא) (והוה אמר (שם) והדרת פני זקן) כגוונא דא בעי ב"נ למיקם בקיומיה לקמיה דת"ח³⁷⁹⁰ בגין דאיהו קאים³⁷⁹¹ בקיומא ונ"א בדיוקנא קדישא עלאה ורמז לכהנא [עלאה]³⁷⁹² (ס"א והכא רמז לעתיקא) קדישא עלאה [דכתיב והדרת פני זקן דאיהו בעלמא]³⁷⁹³ (והדרת):	מכאן שצריך אדם לעמוד בעמדו, (מכאן שצריך אדם לעמוד) מלפני ספר תורה, וכך רב המנונא (ייסא) סבא כשהיה רואה ספר תורה היה קם מלפניו, ואומר מפני שיבה תקום. (כשהיה רואה חומש של התורה היה עומד מלפניו) (עושה לו הידור) (והיה אומר והדרת פני זקן), כדוגמא זה צריך אדם לעמוד במקומו מלפני תלמיד חכם, משום שהוא עומד במקום (בדמות) קדוש עליון, ורמז לכהן העליון (וכאן רמז לעתיק) הקדוש העליון, שנאמר "והדרת פני זקן שהוא בעולם".
אר"ש מכאן רמז לתורה שבכתב³⁷⁹⁴ ורמז לתורה שבע"פ ותו תנינן האי קרא לדרשה הוא דאתא מפני שיבה תקום כמה דאתערו ביה חברייא מפני שיבה תקום³⁷⁹⁵ אזהר ליה לבר נש עד לא יסתלק בסיבותא דיקוים בקיומא טבא בעלמא בגין דדין הוא הדורא ליה [אבל] לסוף יומי (ד)לית שבחא ליה לב"נ וכ"כ כד איהו וסיבא (סב) ולא יכיל למהוי ביש אלא שבחא דיליה כד איהו בתוקפיה ואיהו טב:	אמר רבי שמעון, מכאן רמז לתורה שבכתב ורמז לתורה שבעל פה. ועוד שנינו, הפסוק הזה בא לדרשה, מפני שיבה תקום, כמו שהעירו בו החברים. מפני שיבה תקום, הזהיר את האדם טרם שיעלה לשיבה, שיעמוד בקיום טוב בעולם, משום שזהו ההידור שלו. אבל לסוף ימיו אין לאדם שבח כל כך כשהוא זקן ואינו יכול לעשות רע, אלא השבח שלו כשהוא בכחו והוא טוב.
ושלמה מלכא צווח ואמר (משלי כ יא) גם במעלליו יתנכר נער וגו' כגוונא דא כתיב (קהלת	ושלמה המלך צווח ואומר, "גם במעלליו יתנכר נער וגו'". כדוגמא זה כתוב, "וזכור את

³⁷⁸⁸ כתרגומו מן קדם דסבר באורייתא (אור יקר).

³⁷⁸⁹ מכל שכן אם מקדם דסבר באורי' חייב לקום, ספר תורה עצמו לא כל שכן, חומש תורה שאינו כקדושת ספר תורה (אור יקר).

³⁷⁹⁰ דהיינו מחכמה וחסד, תלמיד חכם מנצח, והיינו כהן נמי מצד החסד וזקן הוא מצד החסד דכתיב על הזקן זקן אהרן (אור יקר).

³⁷⁹¹ פירוש האדם בהיותו נער נרמז במסטרון הנקרא נער, ובהיותו איש והוא לקח אשה עולה במדרגת התפארת ואשתו במדרגת המלכות, ובהיות לו בנים עלה במדרגת אב דהיינו חכמה ואשתו במדרגת הבינה ובנו במדרגת התפארת ובתו במדרגת המלכות, וכלתו במדרגת המלכות בבחינה שנית וחתנו בתפארת בבחינה שנית, ובהיותו בעל שיבה כולו הפך לבן טהור הוא עלה במדרגת עתיקא קדישא דאיהו בעל הלבן ודאי דכתיב שער ראשיה כעמר נקא, ואחר שהוא דוגמא עליונה צריך לקום מפניו (אור יקר). רמז לזעיר (מ"מ).

³⁷⁹² פי' חסד (מ"מ).

³⁷⁹³ פי' שת"ח שנקרא זקן צריך לעמוד מפניו שגם הוא רומז לזעיר (מ"מ).

³⁷⁹⁴ והדרת פני זקן והדר סוד היסוד ועטרה והם תשב"כ ותשב"ע"פ (רח"ו). נמצא שר"ש שאמר רמז לתורה שבכתב מפי' לה ממלת והדרת, ומורינו ז"ל כתב נלע"ד שר"ש דריש לה כמ"ש בס' הליקוטים מפני שיבה תקום אריך, והדרת פני זקן זעיר, ויראת מאלהיך מ', וז"ש רשב"י מכאן רומז לתורה שבכתב ותורה שבע"פ דדריש לה מוהדרת ומוראת מאלהיך שהם זר"ן (מ"מ).

³⁷⁹⁵ והיינו תורה שבכתב כדפירשנו לעיל "והדרת פני זקן" היינו תורה שבעל פה שהיא קדושה ולא כתורה שבכתב שהיא קדומה ונעלמת יותר, עד דלא פירוש שישב בתשובה ויקום במעשיו הטובים ופירוש מפני קודם (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

בֹּרֵאִיךְ בִּימֵי בַחֲוֹרֶתִיךָ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר וְדָאִי (כך הוא) שֶׁהָדָרְךְ הַזֶּה מִתּוֹקֶנֶת לִפְנֵינוּ, וְזוּהִי דְרוֹכּוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.	יב א) וְזָכוּר אֶת בּוֹרֵאִיךְ בִּימֵי בַחֲוֹרֶתִיךָ אִרְ"ר אֶלְעָזָר וְדָאִי (הַכִּי הוּא) אֶרְחָא דָא וּמִתְקַנָּא קִמְנָן וְהָאִי אֶרְחָא דְקַב"ה הוּא:
פֶּתַח וְאָמַר "כִּי יוֹדַע ה' דֶּרֶךְ צְדִיקִים וְדֶרֶךְ רָשָׁעִים תֵּאבֹד, מִה זֶה כִּי יוֹדַע ה'", אֵלָּא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹדַע וּמִשְׁגִּיחַ עַל דְּרוֹכֵי הַצְדִּיקִים לְהִיטִיב לָהֶם וּלְהִגֵּן עֲלֵיהֶם, וְהוּא הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם לְשִׁמּוֹר אוֹתָם, וְלִכְּנָן מִי שִׁיּוּצָא לְדֶרֶךְ צָרִיךְ שְׁאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ תִּהְיֶה דְרוֹכּוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְיִשְׁתַּף אוֹתוֹ עִמּוֹ, וְלִכְּנָן כָּתוּב כִּי יוֹדַע ה' דֶּרֶךְ צְדִיקִים וְדֶרֶךְ רָשָׁעִים תֵּאבֹד, הִיא מַעֲצָמָה, מִשּׁוּם שֶׁאֵין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא	פֶּתַח וְאָמַר (תְּהִלִּים א ו) כִּי יוֹדַע יי' דֶּרֶךְ צְדִיקִים וְדֶרֶךְ רָשָׁעִים תֵּאבֹד מֵאִי כִי יוֹדַע יי' אֵלָּא קַב"ה יוֹדַע וְאִשְׁנָה בִּאֶרְחָא דְצְדִיקִיָּא לְאוֹטְבָא לְהוּ וּלְאִגְנָא לְהוּ וְהוּא אוֹזִיל קְמִיֵּיהוּ לְנִטְרָא לְהוּ וּבִג"כ מֵאֵן דְּנִפִּיק לְאֶרְחָא בְּעִי דְלִהוּי הֵיאֵא אֶרְחָא ³⁷⁹⁶ דְקַב"ה וְיִשְׁתַּתֵּף לִיה בְּהַדִּיָּהּ וּבִג"כ כְּתִיב כִּי יוֹדַע יי' דֶּרֶךְ צְדִיקִים וְדֶרֶךְ רָשָׁעִים תֵּאבֹד הִיא מִגְרָמָה ³⁷⁹⁸ בְּגִין דְקַב"ה לֹא
	פח/א
מְכִיר בָּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ שְׁלֵהֶם וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ עִמָּם.	אֲשֶׁתְּמוּדַע לִיה לְהִהוּא אֶרְחָא דְלִהוֹן וְלֹא אוֹזִיל בְּהַדִּיָּהּ:
כָּתוּב דֶּרֶךְ וְנִאֲמַר אֶרֶח, מִה בֵּין זֶה לָזֶה, אֵלָּא דֶּרֶךְ שֶׁשָּׂאֵר קְרִסוּלֵי בְנֵי אָדָם הִלְכוּ בָּהּ. אֶרֶח שֶׁהוּא נִפְתַּח מִזְמָן מוֹעֵט. (זֶה אֶרֶח כְּמוֹ שֶׁנִּאֲמַר וְאֶרֶח לְחִבְרָה עִם פּוֹעֲלֵי אוֹן) וְעַל הָאֶרֶח הַזֶּה כָּתוּב, "וְאֶרֶח צְדִיקִים כְּאוֹר נִגְה הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נִכּוֹן הַיּוֹם".	כְּתִיב דֶּרֶךְ וְכְתִיב אֶרֶח מִה בֵּין הָאִי לְהָאִי אֵלָּא דֶּרֶךְ דְּשָׂאֵר קְרִסוּלֵי בְנֵי נִשְׂא אוֹזְלוֹ בִּה אֶרֶח דְּאִיהוּ אֲתַפְתַּח מִן זְמַנָּא זַעִירָא (דָּא אֶרֶח כְּד"א (אִיּוֹב לֵד ח) וְאֶרֶח לְחִבְרָה עִם פּוֹעֲלֵי אוֹן וְכְתִיב) וְעַל אֶרְחָא דָּא כְּתִיב (מִשְׁלֵי ד יח) וְאֶרֶח צְדִיקִים כְּאוֹר נִגְה הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נִכּוֹן הַיּוֹם:
	אָמֵן כֵּן יִהְיֶה רְצוֹן בְּרוּךְ יי' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן יִמְלֹךְ יי' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:
	פֶּרֶשֶׁת אֲמֹר אֵל הַכֹּהֲנִים:
"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אָמַר אֵל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאִמְרַת אֱלֹהִים לְנֶפֶשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמִּי", אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְמָה זֶה כִּנְגַד זֶה, שֶׁנִּאֲמַר לְמַעַל "וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָּהֶם אוֹב אוֹ יִדְעוֹנֵי מוֹת יוֹמָתוֹ", וְסִמּוּךְ לוֹ "אֲמֹר אֵל הַכֹּהֲנִים".	וַיֹּאמֶר יי' אֶל מֹשֶׁה אָמַר אֵל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאִמְרַת אֱלֹהִים לְנֶפֶשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמִּי (וַיִּקְרָא כֹא א) אִרְ"ר יוֹסִי מ"ט ³⁷⁹⁹ דָּא לְקַבֵּל דָּא ³⁸⁰⁰ דְכְּתִיב לְעִילָא ³⁸⁰¹ (שֶׁם כ כז) וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָּהֶם אוֹב אוֹ יִדְעוֹנֵי מוֹת יוֹמָתוֹ וְסִמּוּךְ לִיה אֲמֹר אֵל הַכֹּהֲנִים:
אֵלָּא (מִשְׁמַע) כִּיּוֹן שֶׁהִזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל לְקַדֵּשׁ אוֹתָם, בְּכָל הַזִּהְיָר אֶת הַכֹּהֲנִים לְקַדֵּשׁ	וְאֵלָּא כִּיּוֹן (מִשְׁמַע דְּכִיּוֹן) דְּאִזְהִיר לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל לְקַדֵּשׁ לְהוּ בְּכָל אִזְהִיר לְהוּ לְכַהֲנֵי ³⁸⁰² לְקַדֵּשׁ

³⁷⁹⁶ פִּירוּשׁ עַל יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה שֶׁבְּכָל מְקוֹם שִׁישׁ תּוֹרָה יֵשׁ שְׂכִינָה (אוֹר יִקְר).

³⁷⁹⁷ פִּירוּשׁ כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר יוֹדַע ה' דֶּרֶךְ צְדִיקִים וְכְתוּב אֶחָד אוֹמֵר וְאוֹרֵךְ צְדִיקִים אֲמֵאִי שְׁנֵי זְמַנִּין דֶּרֶךְ וְזַמְנִין אוֹרֵךְ, וְתִירֵץ כִּי דֶּרֶךְ הִיא הָעֲבוּדָה הַמּוֹרְגֶלֶת לְצְדִיקִים מִזְמַנִּים קְדוּמִים כְּדֶרֶךְ הַזֶּה שֶׁהוּא מְדֻרָּךְ רַגֵּל לְרַבִּים, אוֹרֵךְ הִיא הָעֲבוּדָה הַמְּחֻדָּשֶׁת בְּאוֹרֵךְ הַזֶּה שֶׁעֲדִין אֵינָה סְלוּלָה וְלִכְּנָן הוֹלֵךְ וְאוֹר מַעֵט מַעֵט, דְּבַר אַחֵר הָאוֹרֵךְ וְדֶרֶךְ אֵינוֹ עֵינִן אֶחָד שֶׁלִּשׁוֹן אוֹרֵךְ הוּא חִבְרָה וְהַכּוֹנֶנֶת שְׁאוֹרֵךְ וְחִבְרַת הַצְדִּיקִים הוּא כְּאוֹר נִגְה, שְׁבָהִיּוֹת צְדִיקִים מְרֻבִּים בַּחֲבֵרָה הִיא יוֹתֵר טוֹב וְזֶהוּ שֶׁאֲמַר הוֹלֵךְ וְאוֹר שֶׁהֵם הוֹלְכִים וּמִתְרַבִּים אוֹרֵם כְּפִי רַבּוּיִים כְּאוֹמְרוֹ אֵינוֹ דּוּמָה מְרֻבִּים הַעוֹשִׂים אֶת הַמַּצּוֹה לְמַעֲטִים הַעוֹשִׂים אֶת הַמַּצּוֹה (אוֹר יִקְר).

³⁷⁹⁸ שֶׁלֹּא אָמַר יֵאבֹד אֵלָּא תֵּאבֹד מַעֲצָמָה (אוֹר יִקְר).

³⁷⁹⁹ קִשְׁיָא לִיה תְּרַתִּי, חֲדָא מֵאִי טַעְמָא כִּפֵּל אֲמֹר וְאִמְרַת, שְׁנִית, טַעַם הָאִזְהָרָה עַל הַטּוּמְאָה (אוֹר יִקְר).
³⁸⁰⁰ כְּמוֹ שֶׁעֵינִן אוֹב הוּא מִצַּד הַמֵּתִים וְהוֹזְהִירוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לִיטְמָא לָהֶם, כֵּךְ הוֹזְהִירוֹ הַכֹּהֲנִים בְּטוּמְאַת מֵתִים סַתֵּם, דְּלִגְבֵי דִידֵהוּ מִיתָה לְבַד כְּעֵינִן אוֹב לְיִשְׂרָאֵל (אוֹר יִקְר). לְמָה הוֹזְהִירוֹ עֲכָשִׁי הַכֹּהֲנִים עַל טוּמְאַת מֵת מַה שֶׁלֹּא נִצְטָווּ עַד עֲכָשִׁי. וּמִתְרַץ אַחֵר שֶׁכֹּבֵד הוֹזְהִיר יִשְׂרָאֵל מִטּוּמְאָתָם, חָזַר עוֹד לְהוֹסִיף קְדוּשָׁה לְכֹהֲנִים שֶׁלֹּא יִטְמְאוּ עֲצָמָם בְּמֵת הַפּוֹגֵם הַנֶּפֶשׁ, דּוּמִיא דְאוֹב שְׁפּוּגִים הַנֶּפֶשׁ (מ"מ).
³⁸⁰¹ כְּמ"שׁ בְּרֹאשׁ הַפְּרָשָׁה קְדוּשִׁים תִּהְיוּ (אוֹר יִקְר).

לון וכן ללויים לכהני מניין דכתיב אמור אל הכהנים ללואי מנין דכתיב (במדבר יח כו) ואל הלויים תדבר, ואמרת אליהם, כדי שימצאו כולם צדיקים קדושים טהורים.	אמור אל הכהנים בני אהרן, למה כאן בני אהרן, וכי לא ידענו שהם בני אהרן. אלא בני אהרן ולא בני לוי, שאהרן הוא ראשיתם של כל הכהנים של העולם, שבו רוצה הקדוש ברוך הוא מהכל, כדי לעשות שלום בעולם.
אמור אל הכהנים בני אהרן ³⁸⁰⁶ ומ"ט הכא בני אהרן ³⁸⁰⁷ וכי לא ידענא דבני אהרן נינהו אלא בני אהרן ולא בני לוי דאהרן דהוא שירותא דכל כהני דעלמא דביה אתרעי קב"ה מכלא בגין למעבד שלמא בעלמא ³⁸⁰⁸ :	ומשום שאהרן דרכיו העלו אותו לזה, שכל ימיו של אהרן היה עוסק להרבות שלום בעולם, ומשום שדרכיו כך הקדוש ברוך הוא העלה אותו לזה, להכניס שלום בפמליא של מעלה, ולכן אמור אל הכהנים בני אהרן.
ובגין דאהרן ארחוי סליקו ליה להאי דכל יומיו דאהרן הוה משתדל לאסנאה שלמא בעלמא ³⁸⁰⁹ ובגין דארחוי כך סליק ליה קב"ה להאי למיעל שלמא בפמליא דלעילא ³⁸¹⁰ ובגין כך אמור אל הכהנים בני אהרן:	אמור אל הכהנים ואמרת אליהם, רבי יהודה פתח "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'", מה רב טובך, כמה עליון ונכבד אותו האור העליון שנקרא טוב, שנאמר "וירא אלהים את האור כי טוב", וזהו האור הגנוז, שבו עושה הקדוש ברוך הוא טוב בעולם, ולא מונע אותו בכל יום, מכיון שבו מתקיים העולם, ועומד עליו.
אמור אל הכהנים בני אהרן ³⁸¹¹ ואמרת אליהם רבי יהודה פתח (תהלים לא כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו' מה רב טובך ³⁸¹² כמה עלאה ³⁸¹³ ויקירא ³⁸¹⁴ ההוא ונהורא עלאה דאקרי טוב דכתיב (בראשית א ד) וירא אלהים את האור כי טוב ורא הוא (טוב דאקרי טוב יי' מה רב טובך) אור הגנוז ³⁸¹⁵ דביה עביד קב"ה טב בעלמא ³⁸¹⁶ ולא	

³⁸⁰² וא"כ לפי זה אמור אל הכהנים, ירצה אמור להם קדושים תהיו כי קדוש אני, וזה לכם בכלל ישראל, ובפרט ואמרת אליהם לנפש וכו' (אור יקר).

³⁸⁰³ וקשה מאי "תדבר ואמרת" אלא ודאי כדפי', תדבר קדושים תהיו בכלל כל ישראל, ואח"כ ואמרת אליהם בפרטות כדמסיק קרא התם בפרשת קרח (אור יקר).

³⁸⁰⁴ פי' כהנים לויים וישראל (אור יקר).

³⁸⁰⁵ כל א' כפי עניינו, ישראל כפי עניינם, כהנים תוספת על ישראל (אור יקר).

³⁸⁰⁶ דהוה קשה להו לכהניא, וכי מה שאני לן משאר ישראל, שהרבה לנו מצות וקדושה (אור יקר).

³⁸⁰⁷ ירצה בני אהרן ולא בני לוי, פי' שאפילו שהובחר שבט לוי משאר שבטי ישורון לעמוד לפני ה' לשרתו, כנודע שאפילו במצרים היו בני לוי עוסקים בעבודת התורה ולא בעבודת מצרים, עכ"ז מביניהם הובחר אהרן ולפיכך הם מתייחסים אחר אהרן, שהוא ראש לכלם, ולהם יחס בפני עצמו כדפי' (אור יקר).

³⁸⁰⁸ פי' שהוא במדרגת היסוד, ונתן טעם למה נעשה אהרן ראש לעצמו וזכה למדת שלום מצד החסד (אור יקר).

³⁸⁰⁹ ר"ל אע"פ שהוא משבט לוי, עכ"ז עלה למדרגה עליונה יותר מהלוי ומגבורה לחסד (רח"ו).

³⁸¹⁰ וחסד בפום אמה שריא ושלום יסוד כנודע ולכן זכה לכהונה (רח"ו).

³⁸¹¹ בסוד שהוא שושבינא דמלכא מייחד משפט וצדק על ידי מדת השלום, ועי"כ כל עלמין מתברכאן ומקבלין דין מן דין ומתייחדין מלאכין דקב"ה הנק' מלאכי שלום עם מלאכין דשכינתא, והיינו שלום לכל פמליא דלעילא (אור יקר).

³⁸¹² בני אהרן (נמחק בדפ"ו).

³⁸¹³ נלע"ד שענין הקדמה זו הוא להורות שמתחילה שהיה אור ה' בעולם לא היה שום דבר רע ולא מיתה, ואחרי אשר נגזר אז התעדת האדם למות וכדמסיק. אכן כוונתו הוא על יסוד אבא שהוא עיקר חיותו של זעיר ותוכיות טובו (רמ"ז).

³⁸¹⁴ כמה עילאה, דייקא, כי הוא הראשון שבדעת העליון (רמ"ז).

³⁸¹⁵ בכל דעת יש שרש היסוד הנקרא יקר בסוד הטפה (רח"ו ח"ב קצו ע"ב). והכוונה על יסוד אבא שמבריא בכל החמישים שערים (רמ"ז).

³⁸¹⁶ הוא יסוד אבא המתפשט בכל קומת זעיר עד תוך יסוד שלו, ואז יסוד זה דזעיר מעולה מאד כי בתוכו סתום תוכיות האצילות (רמ"ז).

³⁸¹⁷ "ההוא טוב" יסוד, דאיברי "טוב ה'", פי' יסוד הנמשך מת"ת, "דביה עביד קב"ה" שהוא ת"ת, "טב בעלמא" ביסוד שעל ידו נשפע השפע למלכות (אור יקר). שכן אנו אומרים ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, שעליו נאמר (תהלים קד כד) כלם בחכמה עשית (רמ"ז).

מנע ליה בכל יומא ³⁸¹⁷ בנין דביה מתקיים עלמא ³⁸¹⁸ וקאים עליה ³⁸¹⁹ :	
אשר צפנת ליראיך ³⁸²⁰ דתנן נהורא עלאה עבד קב"ה כד ברא עלמא ³⁸²¹ וגניז ליה לצדיקא ³⁸²² לזמנא ³⁸²³ דאתי ³⁸²⁴ הה"ד אשר צפנת ליראיך:	אשר צפנת ליראיך, ששנינו אור עליון עשה הקדוש ברוך הוא כשברא את העולם וגנז אותו לצדיקים לעתיד לבא, זהו שנאמר אשר צפנת ליראיך.
פעלת לחוסים כך, פעלת בזמן שנברא העולם, אותו האור היה עומד ומאיר מראש העולם לסופי העולם, כשהסתכל הקדוש ברוך הוא באותם הרשעים שעתידיים לעמוד בעולם, גנז את אותו האור, שנאמר "וימנע מרשעים אורם", ועתיד להאיר לצדיקים לעולם הבא. וזהו צפנת ליראיך, ונאמר "וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה".	פעלת לחוסים כך, פעלת בזמן שנברא העולם, אותו האור היה עומד ומאיר מראש העולם לסופי העולם, כשהסתכל הקדוש ברוך הוא באותם הרשעים שעתידיים לעמוד בעולם, גנז את אותו האור, שנאמר "וימנע מרשעים אורם", ועתיד להאיר לצדיקים לעולם הבא. וזהו צפנת ליראיך, ונאמר "וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה".
עלמא ³⁸²⁵ ההוא נהורא הוה קאים ³⁸²⁶ ונהיר מרישא דעלמא ³⁸²⁷ לסייפי דעלמא ³⁸²⁸ כד אסתכל קב"ה לאינן חייבין דזמינן לקיימא בעלמא גניז ³⁸²⁹ ליה לההוא נהורא (הדא הוא) דכתיב (איוב לח טו) וימנע מרשעים אורם וזמין לאנהרא לצדיקא לעלמא דאתי ³⁸³⁰ ודא הוא אשר צפנת ליראיך וכתיבו (הה"ד) (מלאכי ג כ) וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה ³⁸³¹ ומרפא בכנפיה ³⁸³² :	בא וראה בשעה שכן אדם עומד ללכת לאותו העולם והוא בבית חוליו, באים עליו שלשה שלוחים, ורואה שם מה שלא יכול לראות אדם כשהוא בעולם הזה, ואותו היום הוא יום הדין העליון שמבקש המלך את פקדונו.
ת"ח בשעתא ³⁸³³ דבר נש קאים למיהך לההוא עלמא והוא בבי מרעיה אתיין עליה ג' שלוחין ³⁸³⁴ וחמי תמן מה דלא יכיל בר נש למחמי כד איהו בהאי עלמא וההוא יומא יומא דדינא עלאה הוא דמלכא בעי פקדונו דיליה:	אשרי האיש שמשיב למלך את פקדונו כמו שניתן לו בתוכו, אם אותו הפקדון התטנף
זכאה ההוא בר נש דפקדוניה אתיב ³⁸³⁵ למלכא כמה דאתיהיב ליה ³⁸³⁶ בגויה אי ההוא פקדונו	

³⁸¹⁷ פ' סוד היחוד והזווג הנמצאים בכל יום (אור יקר).

³⁸¹⁸ אע"ג דגנוז, יוצא חומש החדס בכל יום. והוא ע"י חוט השדרה. והוא אור בסוד א'מ'ר' (יהל אור).
עולם עומד על עמוד א' וצדיק שמו שנ' וצדיק יסוד עולם, ועולם זה היא המלכות שאינה מתקיימת היא
וכל התחתונים אלא מתוך העמוד הזה שמשפיעה מן העליונים (אור יקר).

³⁸¹⁹ ע'י מלואים אות (כו).

³⁸²⁰ היסוד היה אורו משמש בעולם הזה השפל מצד גודל אורו הנשפע לו מהבינה וז"ש נהורא עילאה עבד
קב"ה בינה (אור יקר). וכן דף כד וכן כח (דרך אמת).

³⁸²¹ שמשו ל"ב נתיבות בבריאת עולם זה על ידי שמושא שהיה משמש היסוד במלכות וכו', ואח"כ לסבה
שפרשו רז"ל גנוז לצדיקים העומדים במדת היסוד (אור יקר).

³⁸²² צדיקים אלו הם צדיק וצדק, וה"ס הזווג הנעשה בשבת, שאז מקבלת רחל בהזדווגה עם ישראל מג'
יסודות, דהיינו יסודות דא"א שבתוך יסוד זעיר. ועל כן לא אמר לעלמא דאתי כמו שאמר בסמוך אלא
לזמנא דאתי, שהוא זמן השבתות שמשמש ובא תמיד (רמ"ז). ה' חסדים דאימא נגנזים ביסוד ידיה וידיה
וזה לצדיקא (מ"מ).

³⁸²³ לעלמא (אור יקר).

³⁸²⁴ בינה, שם נגנז האור ומשם נהנים הנשמות ביסוד ממנו (אור יקר).

³⁸²⁵ מתחילה בזמן הבריאה היה מאיר [אור הגנוז] כולו בשלימות בכל הזעיר ולא היה שום חלק צפון, וז"ש
פעלת בפועל גמור את כולו, אבל הוא נגד בני אדם, שאינם כדאים ליהנות ממנו ולכן נגנז אותו החלק
המובחר (רמ"ז).

³⁸²⁶ היינו שהיסוד היה קם בסוד והקימותי את בריתי עניין נגדיי אל הקישוי (אור יקר).

³⁸²⁷ היינו אור היסוד בסוד הו' (אור יקר).

³⁸²⁸ פ' מבינה עד המלכות (מ"מ).

³⁸²⁹ ירצה, אותו האור הנוסף ביסוד הגורם התפשטותו אל התחתונים גנוז בבינה (אור יקר).

³⁸³⁰ דייקא לעלמא דאתי, שהוא עולם הבא, שאז יאיר כולו בשלימות גדול, והוא נקרא ממש שמש צדקה
(רמ"ז).

³⁸³¹ היינו וזרחת מהבינה שמש משך וא"ו צדקה במלכות דהיינו מן הקצה אל הקצה (אור יקר).

³⁸³² לצדיקים שהם מסתופפין בכנפי השכינה (אור יקר).

³⁸³³ וראה אל האור הגנוז שהרי הוא משיג בעת פטירתו מה שלא השיג כל ימי חייו (אור יקר).

³⁸³⁴ הם ג' דיינים, הא' לזכויות, והשני לעוונות, והג' אמצעי בין שניהם (אור יקר).

³⁸³⁵ שלול ממעשים רעים (רח"ו).

אתמנף במנופי גופא מה יימא למארי פקדונא זקף עיניו וחמי למלאך המות³⁸³⁷ קאים קמיה וסייפיה³⁸³⁸ שליפא בידה קסטר בקמריין בקומטא³⁸³⁹ דההוא בר נש ולית לה לנפשא קשיו בכלא [כפרישו] (כד פרישו) דילה מן גופא ובר נש לא מית³⁸⁴⁰ עד דחמי לשכינתא ומנו סגיאיות תיאובתא דשכינתא נפשא נפקת	בטנופי הגוף מה יאמר לבעל הפקדון, מרים עיניו ורואה את מלאך המות עומד לפניו וחורבו שלופה בידו, שליח בקשר היסודות של אותו האיש, ואין לנפש קושי בכל כפרדתה מן הגוף. ואדם לא מת עד שרואה את השכינה, ומתוך גודל התשוקה לשכינה הנפש יוצאת
פח/ב	
לקבלא לשכינתא:	לקבל את השכינה.
בתר דנפק' מאן איהי נפשא דאתדבק בה³⁸⁴¹ וי(ת)קבל בגופא (ס"א בגווה) והא אוקמוה להני מילי בתר דנפקא נפשא מן גופא ואשתאר גופא בלא רוחא אסור למשבק ליה בלא קבורתא דכתיב (דברים כא כג) לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא בגין [ד]מיתא דישתהי כ"ד שעות דאינון יומם ולילה בלא קבורתא יהיב חלישותא בשייפוי דרתיכא³⁸⁴² ומעכב עבידתא דקב"ה מלמעבד:	אחר שיצאה, מי הנפש שנדבקת בה (ותתקבל) ויקבל בגוף (לתוכה). והרי בארנו את הדברים האלה, אחר שיצאה הנפש מן הגוף ונשאר הגוף בלי רוח, אסור להשאירו בלי קבורה, שנאמר "לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא", משום שמת שישתהי כ"ד שעות שהם יומם ולילה בלי קבורה נותן חולשה באיברי המרכבה ומעכב את מעשה הקדוש ברוך הוא מלהעשות.
דאפשר דקב"ה גזר עליה בגין למיתיה³⁸⁴³ בגלגולא אחרא מיד בההוא יומא דאתפטר לאוטבא ליה וכל זמנא דלא אתקבר גופא נשמתא לאו עאלת קמי קב"ה ולא יכלא למהוי בגופא אחרא בגלגולא תניינא דלא יהבין לנשמתא גופא אחרא עד דיתקבר קדמאה ודא דמי לב"נ דמיתיה³⁸⁴⁴ אתתיה לא אתחזי ליה למיסב אתתא אחרא עד דקביר לקדמת³⁸⁴⁵ ובגין דא אמרה אורייתא לא תלין נבלתו על העץ:	שאפשר שהקדוש ברוך הוא גזר עליו כדי לבא בגלגול אחרי מיד באותו יום שנפטר להיטיב לו, וכל זמן שלא נקבר הגוף הנשמה לא נכנסת לפני הקדוש ברוך הוא, ולא יכולה להיות בגוף אחר בגלגול שני, שלא נותנים לנשמה גוף אחר עד שיקבר הראשון, וזה דומה לאדם שמתה אשתו, לא ראוי לו לשא אשה אחרת עד שקובר את הראשונה, ולכן אמרה תורה לא תלין נבלתו על העץ.
דבר אחר כד אתפרשא נשמתא מן גופא ובעיא למיזל לההוא עלמא לא תיעול לההוא עלמא עד דיהבין לה גופא אחרא מנהורא ולבתר יכלא למיעל ומאליהו תנדע דהו ליה תרין גופין חד דביה אתחזי לתתא לבני נשא וחד דביה אתחזי לעילא בין מלאכין עלאין קדישין:	דבר אחר כשנפרדת הנשמה מן הגוף ורוצה ללכת לאותו העולם, לא תכנס לאותו העולם עד שנותנים לה גוף אחר מאור, ואחר כך יכולה להיכנס, ומאליהו תדע שהיו לו שני גופים, אחד שבו נראה למטה לבני אדם ואחד שבו נראה למעלה בין מלאכים עליונים קדושים.

³⁸³⁶ בערך נקיות העון, אמנם בערך המצוה ודאי צריך לקשטה (אור יקר).

³⁸³⁷ היינו סוד הקלי' (אור יקר).

³⁸³⁸ היינו כחו עמו, שעל ידו עושה נפלאותיו, וכל כח אלו ואלו אינם אלא על ידי מעשה האדם, אם עונשו מרובה יש לו קושי והחרב מצער אותו, ואם הוא צדיק מת בנשיקה (אור יקר).

³⁸³⁹ בקשר היסודות (רח"ו).

³⁸⁴⁰ הם ב' הפכיות, הקלי' שולט בגוף והשכינה הקדושה לנגדו מיד מניח הגוף לידבק בשכינה (אור יקר).

³⁸⁴¹ (ס"א ותתקבל) (נוסף בדפ"ו).

³⁸⁴² אחר שהאדם עשוי בצלם אלהים, והוא מת, מורה פגם בצורה עליונה, ועוד טעם שני, שמעכב גאולתו בגלגולו (אור יקר). פי' שגוף האדם איבריו רומזים למרכבה העליונה וכשמעלים המת נכנסים בו הקלי' וכו', א"נ בשייפוי דרתיכא כי האדם עצמו הוא מרכבה לזו"ן ומעכב עבידתא וכו' וזה טעם ב' (מ"מ).

³⁸⁴³ למיתי (דפ"ו).

³⁸⁴⁴ דמיתת (דפ"ו).

³⁸⁴⁵ לקדמיתא (דפ"ו).

וכל עוד שהגוף לא נקבר זהו צער לנשמה, ורוח טומאה מזדמנת לשרות עליו ולטמא את אותו הגוף, ומשום שאותה רוח הטומאה מזדמנת, אדם לא צריך להלין את אותו הגוף לילה אחד, כי רוח טומאה נמצאת בלילה ומשתטחת בכל הארץ למצא גוף בלי נפש לטמא אותה ונטמא יותר, ועל כן הזהיר את הכהנים ואמר, "לנפש לא יטמא בעמיו", משום שהם קדושים לא תשרה עליהם רוח טומאה ולא יטמאו.	וכל עוד שהגוף לא נקבר זהו צער לנשמה, ורוח טומאה מזדמנת לשרות עליו ולטמא את אותו הגוף, ומשום שאותה רוח הטומאה מזדמנת, אדם לא צריך להלין את אותו הגוף לילה אחד, כי רוח טומאה נמצאת בלילה ומשתטחת בכל הארץ למצא גוף בלי נפש לטמא אותה ונטמא יותר, ועל כן הזהיר את הכהנים ואמר, "לנפש לא יטמא בעמיו", משום שהם קדושים לא תשרה עליהם רוח טומאה ולא יטמאו.
אמור אל הכהנים (ויקרא כא א) ר' יצחק אמר³⁸⁵¹ אמור אל הכהנים בלחישו³⁸⁵² כמה דכל עובדיהון דכהני בלחישו כך אמירה ודלהון בלחישו אמור ואמרתו (בלחישו) זמנא חד³⁸⁵³ ותרין זמנין לאזהרא³⁸⁵⁴ להו על קדושיהו³⁸⁵⁵ בגין דלא יסתאבון³⁸⁵⁶ דמאן דמשמש³⁸⁵⁷ באתר קדישא³⁸⁵⁸ בעיא דישתבח קדישא בכלא:	"אמור אל הכהנים", רבי יצחק אמר אמור אל הכהנים בלחש, כמו שכל מעשי הכהנים בלחש, כך אמירתם בלחש. אמור ואמרת, פעם אחת ופעמיים, להזהיר אותם על קדושתם, כדי שלא יטמאו, שמי שמשמש במקום קדוש צריך שימצא קדוש בכל.
לנפש לא יטמא כמה דאוקימנא דגופא בלא רוח מסאבא הוא³⁸⁵⁹ ושאריו עליה רוח מסאבא דהא תיאובתא דרוחי מסאבא לגבי גופיהון דישראל איהו בגין דאתר(ת)ק מנייהו³⁸⁶⁰ רוחא קדישא ובמנא דקודשא אתיין לאתחברא וכהני דאינון קדישין קדושתא על קדושתא לא בעיין	לנפש לא יטמא, כמו שבארנו, שגוף בלי רוח טמא הוא, ושורה עליו רוח טומאה, שהרי תשוקתם של הרוחות הטמאות היא אל גופות ישראל, מכיון שהתרוקנה מהם הרוח הקדושה, ובכלי קודש הם באים להתחבר, והכהנים שהם קדושים קדושה על קדושה לא צריכים כלל להטמא, כי כתוב "כי נזר אלהיו על ראשו", ונאמר "כי שמן משחת אלהיו

³⁸⁴⁶ הענין כי כשנקבר הגוף נשארת הנפש שם, ומשם אם זוכה שבעה בצחצחות שהוא סוד רוחניות נעלם המתלבש בעוה"ז (רמ"ז).

³⁸⁴⁷ לאפוקי אותו שהיה לנפש עודה בחיים שהוא הצלם שלא יוכלו לשלוט בו. ונלע"ד שאותו הרוח מסאבא הוא מסיגי הבלא דגרמי שנשאר במלכין דמיתו (רמ"ז).

³⁸⁴⁸ לאיניש (דפ"ו).

³⁸⁴⁹ טעם למה מזדמנת שם רוח טומאה, והענין כי חצוניות אין לה צורת גוף, כדכתיב וייצר ה' אלהים את האדם בצלמו צלם הקדושה ודאי והרעה רודפת להיות נכללת בצורה זו, ולכך בהיות הגוף ריקן היא אזלא בתר גופא דאיהו צלם העליון (אור יקר).

³⁸⁵⁰ פי' יותר מביום מפני עצם הקלי' בלילה (אור יקר).

³⁸⁵¹ ר' יצחק פליג אדרבי יוסי דלעיל דאמר אמור ואמרת ואל הלויים תדבר והשוה המדות ולא חלק בין תדבר לאמור (אור יקר).

³⁸⁵² אמירה היא בלחישו (יהל אור).

³⁸⁵³ ר"ל אמור ואמרת, שאין מזרזין אלא למזרזין וכהנים זרזין וכו' (יהל אור).

³⁸⁵⁴ אמור ואמרת (רח"ו).

³⁸⁵⁵ כי האחת היתה בערך הזהירות אל קדושתם שיהיה זהירים בה בהיות מגמת פניהם שהם קדושים (אור יקר).

³⁸⁵⁶ שלא יטמאו עצמן (אור יקר).

³⁸⁵⁷ קשה לו שכיון שהטומאה מחלל הקדושה א"כ למה לא נזהרו הישראלים בה (אור יקר).

³⁸⁵⁸ "באתר קדישא" דהיינו הכהן, "דישתבח קדישא בכולא", פי' אפילו מטומאה בעלמא שאינו ח"ו כשאר טומאת שיש בהם חלול נפש כענין העריות והיוצא (אור יקר).

³⁸⁵⁹ פי' הוא מעצמו טמא מפני שהוא חומר בלא צורה טפה סרוחה (אור יקר).

³⁸⁶⁰ היה שם משכן הקדושה ונתרוקן והם רודפים אחר המקומות שבו היה משכן הקדושה ונתרוקנה לראות אם ידמו אל הקדש ושמא על ידי כך יתדבקו (אור יקר).

עליו אני ה'", והוא עומד למטה כדוגמא שלמעלה, שנאמר "כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן, שיוורד על פי מדותיו".	לאסתאבא כלל בגין דכתיב (במדבר ו ז) כי נזר אלהיו על ראשו ³⁸⁶¹ וכתיב (ויקרא י ז) כי שמן משחת אלהיו עליו אני יי' והוא כגוונא דלעילא ³⁸⁶² קאים לתתא דכתיב (תהלים קלג ב) כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיוורד על פי מדותיו:
הפסוק הזה בארנו, אבל כשמן הטוב על הראש, זהו שמן משחת קדש העליון שנמשך ויוצא ממקום הנהר העמוק של הכל.	האי קרא אוקמוה אבל כשמן הטוב ³⁸⁶³ על הראש דא ³⁸⁶⁴ משה רבות קדישא ³⁸⁶⁵ עלאה דנגיד ונפיק מאתר דנהרא עמיקא דכלא ³⁸⁶⁶ :
דבר אחר, שנמשך ויוצא מראש של כל הראשים, הנסתר של כל הנסתרים, "על הראש" ודאי על הראש ראשו של אדם הראשון, "יורד על הזקן" זה הזקן הנכבד כמו שבארוה. "זקן אהרן" זה הכהן הגדול שלמעלה, והרי פרשוה. ואותו שמן	ד"א דנגיד ונפיק ³⁸⁶⁷ מרישא דכל רישין ³⁸⁶⁸ סתימא דכל סתימין ³⁸⁶⁹ על הראש על הראש ודאי ³⁸⁷⁰ רישא דאדם קדמא ³⁸⁷¹ יורד על הזקן דא דיקנא יקרא ³⁸⁷² כמה דאוקמוה זקן אהרן ³⁸⁷³ דא כהן גדול דלעילא ³⁸⁷⁴ והא אוקמוה וההוא שמן רע"מ:
מצוה זו שיסדר הכהן בכל יום נרות בבית המקדש, והרי בארנו בסוד המנורה, והוא סוד כדוגמא שלמעלה, משום שהאור העליון בשמן משחה יורד על ראש הכהן בראשונה, ואחר כך הוא מדליק ומאיר את כל הנרות,	פקודא [כא] (דא) לסדרא כהנא בכל יומא בוצינין בבי מקדשא והא אוקימנא בריא [דמנורה] (דמט"ט) ואיהו רוא כגוונא [דלעילא] בגין דנהירו עלאה במשה רבו נחית על רישא דכהנא ³⁸⁷⁵

³⁸⁶¹ היינו סוד מה שהם מוכתרים בסוד הג' ראשונות והיינו על ראשו שמן משחו אלהיו היינו שפע החכמה בבינה (אור יקר). אתם ממוחין דאבא הנק' שמן כי משם שרש נשמכתם (לקוטי תורה ויקרא).

³⁸⁶² היינו ממש בסוד החסד ודבקו בספירות למעלה כן הוא הכהן הגשמי שואב רוחניותם למטה (אור יקר). שהכהן רומז לז"א ולכן לנפש לא יטמא (מ"מ).

³⁸⁶³ הכתר המיוחד בסבתו (אור יקר).

³⁸⁶⁴ היינו רישא דז"א (אור יקר).

³⁸⁶⁵ שפע חכמה אבא (רח"ו).

³⁸⁶⁶ פי' ממקום הבינה דלא היינו בינה ממש אלא מלמעלה מהמקורות הנעלמים כדמסיק ולא נהרא עמיקא סתם אלא "עמיקא מכולא" דהיינו דבקו למעלה (אור יקר). הנמשך מיסוד דאמא (רח"ו). אימא עילאה (יהל אור).

³⁸⁶⁷ "דנגיד" הוא מסט' דחכמה והוא באתפשטותיה לתתא לבינה. ובבינה שם הוא "נפיק" (ב"ע קצז ע"א).

³⁸⁶⁸ כתר עילאה מצד דבקו בראש כל (אור יקר). משערות אדם העליון א"א (רח"ו). עי' אד"ז רפח ע"א: רישא דכל רישא - כל רישא כולל ג' בחינות, וכאן הם גלגלתא, אוירא ומו"ס (בהגר"א על תיקו"ז קלח ע"ב ד"ה בהיכלא) גלגלתא דא"א זהו "רישא דכל רישא" ולמעלה ממנו רדל"א המכונה א"ס (בהגר"א על ספד"צ ג' ע"ב ד"ה רישא דכסופא).

³⁸⁶⁹ היא בחינה שהיא מתדבקת במאציל שכמעט המאציל והנאצל אחד שם (אור יקר).

³⁸⁷⁰ דק"ל בראש מיבעיא ליה דבע"ק בגולגלתא לכן אמר דא"ק הוא אבא וכאן רומז על חכמתא סתימאה הוא א"ק כמ"ש באד"ר ואלמלא חכמה סתימאה כו' ואלמלא האי אדם כו' והאי הוא על המ"ס, וממ"ס יורד לזקן כמ"ש באד"ז וז"ש יורד על כו' (יהל אור).

³⁸⁷¹ כי אדם הראשון הוא חכמה כי מ"ה הוא אדם, ויש אדם מ"ה בת"ת, כדאמר מ"ה שמו ומ"ה שם בנו, להכי פי' רישא דאדם קדמא דהיינו החכמה והטעם שנקרא מ"ה שעולה יר"ד ה"א וא"ו ה"א (אור יקר). ז"א נקרא כן [ב"ן - מ"מ] (רח"ו).

³⁸⁷² היא הבינה בבחי' המתגלת על החסד שבה סוד דיקנא דז"א. והנה ירד השמן מדרגה אחר מדרגה מכתר לחכמה ומחכמה לבינה ומבינה לחסד דהיינו זקן אהרן (אור יקר). דיקנא דא"א (מ"מ).

³⁸⁷³ והחסד דבק אל סוד הזקן הזה שהיא בחי' חכמה ובינה יחד ולזה נעשה חסד כהן גדול ודאי (אור יקר). שהם ח' תיקונים בתראים נקרא כה"ג (רח"ו). הוא חסד דז"א, והוא הנכנס לבית ק"ק אל אמא, אבל אבא הוא למעלה מק"ק, והוא מ"ש בר"ה (כתב הרד"ל. נראה צ"ל בסבא ח"ב צ"ה). אית כה"ג ואית כהן כו', ור"ל כה"ג חסד שנקרא גדול. סגן הוא בנצח, נעימות בימין, דשמש לכה"ג. כהן הדיוט הוא בנוק', והוא מיכאל, אע"ג דלתתא כה"ג הוא, למעלה הוא כהן הדיוט, כמ"ש בר"מ קנ"א ב'. וחסד ג"כ נק' זקן, בסוד ואברהם זקן כו', דהן בדיקנא חתימי (יהל אור).

³⁸⁷⁵ חכמה (יהל אור).

שנאמר "כשמן הטוב על הראש וגו'" ונאמר "כי שמן משחת אלהיו עליו וגו'", ועל כן נתנה רשות לכהן לבדו לסדר את הנרות ולהדליק אותם בכל יום פעמיים, כנגד אור היחוד פעמיים קרבן בכל יום, פעמיים מאירים הנרות בכל למעלה ולמטה,	בקדמיתא לבתר איהו אדליק ונאניהר כל בוצינין דכתיב כשמן הטוב על הראש וגו' וכתיב (ויקרא כא יב) כי שמן משחת אלהיו עליו וגו' וע"ד אתייהיב רשו לכהנא בלחודוי לסדרא בוצינין ולאדלקא להון בכל יומא תריין זמנין ³⁸⁷⁶ לקבל נהירו דיחודא תריין (זמנין) וכלא קרבנא בכל יומא ³⁸⁷⁷ תריין זמנין (וכלא) ³⁸⁷⁸ אצטריך ועל ידי דכהנא נהריין בוצינין בכלא עילא ותתא:
	פס"א
"יורד על פי מדותיו", שמאותן המדות נמשך ויוצא ויורד לתחתונים, וכדוגמא זה נמשך ומתעטר הכהן התחתון בשמן משחה למטה. הפסוק הזה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו, כתוב "אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אלהם לנפש לא יטמא", היה צריך להיות "לא יטמאו", מה זה "לא יטמא" אלא על אותו הכהן העליון מכלם, הוא אמר.	יורד על פי מדותיו (תהלים קלג ב) דמאינון משיחין ³⁸⁷⁹ נגיד ונפיק ונחית לתתאי ³⁸⁸⁰ וכנוונא דא נגיד ואתעטר כהנא תתאה במשח רבות ³⁸⁸¹ לתתא האי קרא לאו רישיה סיפיה ולא סיפיה רישיה כתיב (ויקרא כא א) אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא לא יטמאו מבעי ליה מהו לא יטמא אלא על ההוא כהן עלאה מכלהו קאמר:
אמר רבי יהודה, והרי נאמר "והכהן הגדול מאחיו", אלא ודאי כך הוא כמו שנאמר. ואמר רבי יצחק, הכהן שעומד למטה כדוגמא שלמעלה בקדושה, הוא צריך להמצא יותר מהכל כמו שנתבאר.	א"ר יהודה והא כתיב (ויקרא כא י) והכהן הגדול מאחיו (כאן חסר) אלא ודאי הכי הוא כמה דאתמר וא"ר יצחק כהנא דקאים לתתא כנוונא דלעילא בקדושה אצטריך לאשתכחא יתיר מכלא כמה דאתמר:
"ולאחותו הבתולה הקרובה אליו וגו'", מה כתוב למעלה, "כי אם לשארו הקרוב אליו וגו'". רבי אבא פתח, "מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו'", מי זה בא מאדום, עתיד הקדוש ברוך הוא ללבוש בגדי נקמה על אדום שהחריבו את ביתו ושרפו את היכלו והגלו את כנסת ישראל בין העמים ולעשות	ולאחותו הבתולה הקרובה אליו וגו' מה ³⁸⁸² כתיב לעילא ³⁸⁸³ (ויקרא כא ב) כי אם לשארו הקרוב אליו וגו' ר' אבא פתח (ישעיה סג א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו' מי זה בא מאדום זמין קב"ה ללבשא לבושי נוקמא על אדום ³⁸⁸⁴ דאחריבו ביתיה ³⁸⁸⁵ ואוקידו היכליה וגלו

³⁸⁷⁶ מסטרא דיום ולילה לאכללא מדת לילה ביום ומידת יום בלילה כמ"ש בגמ' (ברכות יא ע"ב ויב ע"א) (יהל אור).

³⁸⁷⁷ וכולא קרבנא - ר"ל וכן התמיד וקטרת (יהל אור).

³⁸⁷⁸ יכלא (דפ"ו).

³⁸⁷⁹ משיחין (דפ"ו).

³⁸⁸⁰ למלכות ולעולימיתהא (רח"ו).

³⁸⁸¹ רבותא (דפ"ו).

³⁸⁸² מאי (דפ"ו).

³⁸⁸³ הקדים זה להנעים מ"ש בסוף ב"לה יטמא", שנראה מיותר שהיה די שיאמר לנפש לא יטמא כי אם לשארו וגו' עד אשר לא היתה לאיש, ולמה חזר ואמר בסוף לה יטמא, וכל שכן שאם ירצה לחזור ולאומרו יאמר להם יטמא. ועוד ידויק שכל שאר המתים חברו יחדיו בפסוק אחד, ואחר כך הפריד מהם אחותו בפסוק אחר. והכל נכון על פי הסוד שיאמרו, וזה כי בשאר הניח הדבר תלוי ועומד אבל באחותו לבדה דיבר בלשון חיוב ואמר לה יטמא, פי' שכן יהיה ודאי (רמ"ז).

³⁸⁸⁴ כל כפיית הס"א הוא רק מסוד החשמל (דע"ה ח"א סב ע"ד).

מדייק קרא דכתיב בא מאדום, ולא אמר יבוא, ולזה אמר שמאז הוא מזומן ובא. והסוד הוא שאותה המדה שנותן ה' בה חלק יניקה לחיצונים לחיותם, היה בכוונה שיניקתם בה תהיה גרמא לאבדם מן העולם. ולהבין הדבר כבר ידוע שהספירות נקראות מדות השי"ת, שאחד מפירושיהם ר"ל מלבושים, כמשי"ה (תהלים קלג ב) על פי מדותיו, ואמנם פרצופי הנקבות הן בעצם מלבושי הזכר וכמשי"ה (שמות ג, ה) של נעלך, מפני שנה"י ידיה מתלבשים בה. והנה לאה שבה שרש משיח בן דוד, ושהיא דינים קשים, היא עתידה לעשות נקמה באדום, ועל זה נאמר (עובדיה א, כא) ועלו מושיעים וגו', הן הגבורות הנקראות

לכנסת ישראל בני עממיא ולמעבד להון נקמת³⁸⁸⁶ עלמין עד דישתכחון כל טורין מטורי עלמא מליין מקטולי עמין ולמקרי לכל עופא דשמיא עליהו וכל חיות ברא ויתזנון³⁸⁸⁷ מנייהו תריסר ירחי ועופא דשמיא שבע שנין עד דלא³⁸⁸⁸ תסבל ארעא ניוולא דידהו הה"ד (ישעיה לד ו) כי זבח ליי בבצרה וטבח גדול בארץ אדום:	להם נקמת עולמים, עד שימצאו כל ההרים מהרי העולם מלאים מהרוגי העמים, ולקרא לכל עוף השמים עליהם וכל חיות הבר יזונו מהם שנים עשר חדשים, ועוף השמים שבע שנים, עד שלא תסבול הארץ את הנוול שלהם, זהו שנאמר "כי זבח לה' בבצרה וטבח גדול בארץ אדום".
עד דאינון לבושין יסתאבון³⁸⁸⁹ הה"ד (ישעיה סג ג) וכל מלבושי אנאלתי חמוץ בגדים מבצרה בגין דמנה נפקו אכלוסין דעלמא לחיילא על ירושלם ואינון שרו לאוקרא היכלא ובני אדום מפגרין שורין ורמו אבני יסודא הה"ד (תהלים קלו ז) זכור יי לבני אדום וגו' האומרים ערו עד היסוד בה זה הדור בלבושו באינון לבושי דנוקמא דזמין לאלבשא צועה ברוב כחו:	עד שאותם לבושים יטמאו, זהו שנאמר "וכל מלבושי אנאלתי חמוץ בגדים מבצרה", משום שממנה יצאו אוכלוסי העולם לצבא על ירושלים, והם התחילו לשרוף את ההיכל, ובני אדום מהרסים את החומות ועקרו את אבני היסוד, זהו שנאמר "זכור ה' לבני אדום וגו', האומרים ערו עד היסוד בה", זה הדור בלבושו, באותם לבושי הנקמה שעתידי ללבוש צועה, ברוב כחו.
מה צועה מתבר כמה דכתיב (תהלים מה ו) עמים תחתיד יפלו וגו' אמרו ישראל לישעיה מאן הוא דין דיעביד כל כך פתח ואמר (ישעיה סג א) אני מדבר בצדקה ההוא דאיהו רב להושיע ההוא דכתיב ביה (תהלים לג ה) אוהב צדקה ומשפט ואיהו צדקה ממש³⁸⁹⁰ ואיהו רב להושיע:	מה זה צועה, משבר, כמו שנאמר "עמים תחתיד יפלו וגו'", אמרו ישראל לישעיה, מי הוא זה שיעשה כל כך, פתח ואמר "אני מדבר בצדקה", אותו שהוא רב להושיע, אותו שנאמר בו, "אוהב צדקה ומשפט", והוא צדקה ממש, והוא רב להושיע.

ישועות כנודע, שיתגלו ל'שפוט א'ת ה'ר ר'ת לא"ה כמ"ש הרב זלה"ה. וכן למ"ד אל"ף ה"ה ג'י נקמ"ה, ואיתא בספר אוצרות חיים שלא אעפ"י שהיא מכוסה מכל מקום אחוריה נוטים לחוץ בגילוי להניק את החיצונים די חיותם, ע"ע. ולפי זה יכון אומרו מי זה, שהוא סתום וגלוי (רמ"ז).³⁸⁸⁵ ירצה שבמקום שהיה להם לעזור את אחיהם ביום אידם וכמ"ש עובדיה אליהם, שהיה כח בהם אם יטיבו מעשיהם לההנות הרבה מן הקדושה, שהרי ז"ן דאצילות הקליפה ה"ס עשו ואשתו כמ"ש במרכבת יחזקאל, והוא שם אדום שבמ' דא"ק עולה סמאל וליל"ת, והם ברשעתם הרבו להרע לנו מכל הגוים וכווננו להרוס בנין הקדושה להמלא בחורבתה. ולא עוד אלא שגלו לכנסת ישראל בני עממיא, שפזרו את ישראל בכל העולם וממילא שכנה גלתה עמהם, וזהו רשעות גדול שלא היה די בעיניהם שתגלה דוקא במקומותם אלא שבדעתם להשפיל את השכינה הגלו את בניה בין כל הגוים, ולכן לקו כולם שנראה שיתקבצו שם כולם להיות ראש עולמות הקליפה, ולכן יפלו (נ"א ילקו) על ההרים שהם גבהו של עולם (רמ"ז).

³⁸⁸⁶ נוקמת (דפ"ו).

³⁸⁸⁷ יתזנון (דפ"ו).

³⁸⁸⁸ לא (דפ"ו).

³⁸⁸⁹ כל ניצוצי חיותם ידבקו באותם לבושי נקמה כדי שלא ישאר להם שום חיות לחיצונים שהיה בא להם יניקה משם ממש כנז"ל. ולפי שאלו שיורי תמצית הם ומעורבים ברע לכן יטמאו הבגדים, והוא מה שאמרו רז"ל בילקוט פסוק זה, שהקב"ה נוטל עוונות ישראל שהיו על ראש עשו, ונותנם על בגדיו, ושוב מכבסן עד שנעשים לבנים כשלג. והענין שאחר שיתקבצו כל הניצוצות של הקדושה שנפלו בעוונות ישראל וידבקו באותם הבגדים, אז יעשה הבירור והמיתוק בכח מזל (שמות לד, ז) נוצר חסד לאלפים, וישארו נקיים בכח ונקה. ולפי שהם ג' אלפים כנודע לכן יעשו כשל"ג ג'י ג' פעמים אל"ף. הה"ד וכל מלבושי אנאלתי, דייק שלא אמר טמאתי או טנפתי אלא אנאלתי דמשמע לשון טנוף ולשון גאולה, ולפי שהגאולה עתידה להיות אחר הטינוף, שאין כוונת הטינוף אלא לעשות הגאולה לאותו החיות (נ"א לאותם הניצוצות החיות), לכן הורכבה זאת המלה מעתיד ועבר, ולא נאמר הגאלתי כראוי. וריבוי מלת וכל ירמוז שכל הניצוצות אשר בנוגה הן מבחי' הצלמים והמלבושים כנזכר בספר אדם ישר, כולם עתידים להגאל ואפילו ניצוצי קדושה של חיותם, ולכן הקדים לומר ויז נצחם על בגדי, הוא חזקם ותוקפם הוא דמם ופנימיותם. ונראה לי לדקדק אומרו תחילה בגדי ואחר כך אמר מלבושי, ונוכל לומר שבגדי הם המלבושים והצלמים של ישראל שנפלו בקליפות מפני שבגדו בה, ובעת גאולתם ידבקו בה גם חיות אורות הקליפות, ויעשו הכל חיצוניות ללבוש את לבוש הנקמה, ואז נאמר וכל מלבושי אנאלתי (רמ"ז).

³⁸⁹⁰ קרא כאן צדקה לת"ת (רח"ו).

וכל כך למה בגין דגרמו לכ"י למהוי שכיבת לעפרא בגלותא ולמנפל לארעא כמה דכתיב (עמוס ה ב) נפלה ולא³⁸⁹¹ תוסיף קום בתולת ישראל [ובגין] (ובשביל) כך קב"ה ילבש לבושי נוקמא עליהו לסאבא לון בסניאו³⁸⁹² דקטולייא דכתיב (ישעיה סג ג) וכל מלבושי אנאלתי וכל כך למה דכתיב ולאחותו הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש, שאינה חלקו של עשו ולא היתה בגורלו של אותו שנאמר בו, "איש יודע ציד איש שדה", לה יטמא, באותם לבושי נקמה שעתידי להטמא בין אותם ההמונים, שנאמר בו "לה יטמא", בשבילה, משום שהיא שוכבת לעפר, והוא רוצה להקים אותה, זהו שנאמר "קומי אורי כי בא אורך", (כתוב, ביום ההוא אקים את סוכת דויד הנופלת).	וכל כך למה, משום שגרמו לכנסת ישראל להיות שוכבת לעפר בגלות ולנפול לארץ, כמו שנאמר "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל", ולכן הקדוש ברוך הוא ילבש לבושי נקמה עליהם לטמא אותם ברב ההרואגים, שנאמר "וכל מלבושי אנאלתי", וכל כך למה, שנאמר ולאחותו הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש, שאינה חלקו של עשו ולא היתה בגורלו של אותו שנאמר בו, "איש יודע ציד איש שדה", לה יטמא, באותם לבושי נקמה שעתידי להטמא בין אותם ההמונים, שנאמר בו "לה יטמא", בשבילה, משום שהיא שוכבת לעפר, והוא רוצה להקים אותה, זהו שנאמר "קומי אורי כי בא אורך", (כתוב, ביום ההוא אקים את סוכת דויד הנופלת).
לא יקרח קרחה בראשם (ויקרא כא ה) ר' יוסי אמר לא יקרח בה"א מ"ט³⁸⁹⁴ אלא ההוא שמן עלאה דאיהו משה רבות³⁸⁹⁵ קדשא³⁸⁹⁶ דאשלים לכל שבעה יומין³⁸⁹⁷ כמה דאתמר דכתיב (ויקרא ח לג) כי שבעת ימים ימלא את ידכם ההוא ושמן עלאהו אתעדי מניה ואתקרח ואין איהו אפנים רישיה בגין דרישא דכהנא עלאה ההוא שמן עלאה הוי ועל דא לא לבעי ליה לכהנא ודלתתא לאחזאה ביה בגרמיה פנימו כלל והא אתמר ובג"כ כתיב בה"א:	"לא יקרח קרחה בראשם", רבי יוסי אמר לא יקרח בה"א למה, אלא אותו שמן עליון שהוא שמן משחת קודש שמשלים את כל שבעת הימים, כמו שנאמר שנאמר, "כי שבעת ימים ימלא את ידכם", אותו שמן עליון הוסר ממנו ונקרח, אם הוא פגם את ראשו, משום שראשו של הכהן העליון, הינו אותו שמן עליון, ועל כן לא צריך לכהן שלמטה להראות בעצמו פגם כלל, והרי זה נאמר, ולכן כתוב בה"א.
פתח ואמר (תהלים קכו א) בשוב יי את שיבת ציון היינו כחולמים בשוב יי את שיבת דא בגלות בבל אתמר דלא אשתכחו יתיר בגלותא אלא שבעין שנין דכתיב (ירמיה כט י) כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם וכתיב היינו כחולמים מאי כחולמים אלא הא אתערו חברייא דאיכא שבעין שנין בחלמא³⁸⁹⁸:	פתח ואמר "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים", בשוב ה' את שיבת זה נאמר בגלות בבל, שלא נמצאו יותר בגלות אלא שבעים שנים, שנאמר "כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם", ונאמר היינו כחולמים, מה זה כחולמים, אלא הרי התעוררו החברים שיש שבעים שנים בחלום.
רע"מ:	
(ו) למחרו חדו ולאשכחא חדו בכל סטרינ באדלקותא דבוצינן [דהא תרין אלין על ידא	לשמח בשמחה, ולהמצא שמחה בכל הצדדים בהדלקת הנרות, שהרי שני אלה על

³⁸⁹¹ לא (דפ"ו).

³⁸⁹² שבהן מצוייר כל בני אדם וישתאבון בדינא על א"ה וישפיעו למדת הדין חרב והרג על אומות העולם וזהו הטומאה (יהל אור).

³⁸⁹³ (ס"א וכתיב (עמוס ט יא)) ביום ההוא אקים את סכת דוד הנפלת וגו' (נוסף בדפ"ו).

³⁸⁹⁴ הנה נודע כי הכהן סוד החסד והבינה אימא עילאה היא המעטרת כהן זה תמיד בסוד כי חפץ חסד הוא והבינה נקרא הוא כנודע גם כהן האמיתי הוא הז"א והיא אוהב' בנה בסוד כונן שמים בתבונה לכן כתב בה"א לרמוז על אימא הנק' ה' (רח"ו).

³⁸⁹⁵ בינה (רח"ו).

³⁸⁹⁶ קודשא (דפ"ו).

³⁸⁹⁷ זרין (רח"ו).

³⁸⁹⁸ פי' ע' שנה של גלות בבל היה ז"א בסוד הדורמיטא כמ"ש הרב, וז"ס בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

ידי הכהן להמציא שמחה בכל הצדדים, ואלו הם הדלקת הנרות והקטורת, והרי בארנו "שמן וקטורת ישמח לב".	דכהנא לאשתכחא חידו בכל סטרינ ואלין אינון אדלקותא דבוצינין וקטרת והא אוקימנא שמן וקטרת ישמח לב (משלי כז ט) ע"כ ³⁸⁹⁹ :
פמ/ב	
ובא וראה כתוב "כי שבעת ימים ימלא את ידכם", מי שבעת הימים, הרי נתבאר אותו מקום עליון שהוא כלל של כל ששת האחרים נקרא שבעת ימים, ונקרא תשובה.	ות"ח כתיב (ויקרא ח לג) כי שבעת ימים ימלא את ידכם ³⁹⁰⁰ מאן שבעת ימים הא אתמר ההוא אתר עלאה דהא ³⁹⁰¹ כללא דכל ש[ני]תא ³⁹⁰² אחרנין אקרי שבעת ימים ואקרי תשובה ³⁹⁰³ :
שנינו מי שיושב בתענית בשבת קורעים לו גזר דינו של שבעים שנה, ושבעים שנה הם שבע פני המלך, שאפילו הסכימו עליו (הכל) לרע נקרא אותו גזר הדין, למה, משום שאחז באותו היום, בכלל של כולם, שנקרא שבעה, ונקרא תשובה, ולכן בכלם (הוא) אחז וחזר בתשובה ונקרא גזר הדין בכלם, ועל כן ודאי שבעים שנה יש בחלום.	תנינן מאן דיתיב בתעניתא בשבתא קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה ושבעין שנה אינון שבע אנפי מלכא ³⁹⁰⁴ דאפילו אסתכמו עליה וכלא לביש (כל) ההוא גזר דינא אתקרא מ"ט בגין דאחיד ביה בההוא יומא בכללא דכלהו דאקרי שבעהו ואקרי תשובה בגין כך בכלהו אחיד ואהדר בתשובה ואתקרא גזר דינא בכלהו ועל דא ודאי שבעין שנין איכא בחלמא:
כדוגמא זה הכהן מתעטר בשבעה שנקרא שבעת ימים, אם פגם את ראשו, אותו שבעה שהוא כלל של כולם, מקריח ממנו כל אותה קדושה של כולם ששורה עליו, ועל כן הזהירו שלא יקרח קרחה בראשם וימצאו פגומים מהכל, ולכן הכהן צריך להמצא בשלמות יותר מהכל, כל שכן אותו שהוא עליון מכלם.	כגוונא דא כהנא אתעטר בשבע ³⁹⁰⁵ דאקרי שבעת ימים אי פגים רישיה ההוא שבע ³⁹⁰⁶ דאיהו כללא דכלהו אקרח מניה כל ההוא קדושה ³⁹⁰⁷ [דכולהו] דשריא עליה ועל דא אזדהרו דלא יקרח ³⁹⁰⁸ קרחה בראשם וישתכחו פגימין מכלא ובגין כך כהנא בעי ³⁹⁰⁹ לאשתכחא בשלימו יתיר מכלא כ"ש ההוא דאיהו עלאה מכלהו ³⁹¹⁰ :
אמר רבי אבא כאן בה"א תחתונה כאן בה"א עליונה, כהן גדול שהוא עליון מכלם בה"א עליונה, שנאמר "אשר יוצק על ראשו	א"ר אבא כאן בה"א תתאה ³⁹¹¹ כאן בה"א עלאה ³⁹¹² כ"ג דאיהו עלאה מכלהו בה"א עלאה

³⁸⁹⁹ פקודא כ"ב לברכא כהנא וכו' קמה ע"א (דרך אמת).

³⁹⁰⁰ ולזה הוצרך להמשך לבינה שהיא אם על השבעה ולא החכמה (אור יקר).

³⁹⁰¹ דהיא (דפ"ו).

³⁹⁰² שבעה (אור יקר), הבינה שממנה יצאו (אור יקר).

³⁹⁰³ ואליה ישובו, ולכן איקרי תשובה, וכן היא אימא רביעא עליהם, והיינו תשוב ה' עליהם (אור יקר).

³⁹⁰⁴ הם ז' ספירות, [ל]פעמים פנים של רחמים, [ל]פעמים פנים של זעם, הכל לפי מה שנשפע עליהם מלמעלה מהבינה, שבה תלוי היותם רחמים או דין כדפי' בפרשת אחרי מות, ולזה כיון שהוא ביום שבת שהיא בינה שב בתשובה ויתיב בתעניתא קורע גזר דינו של ע' שנה, שהם ז' ספירות כלולות מעשר, אפילו כל הע' עליו לדין, יש בו כח להפכם על ידי שהוא מתדבק בשבת שהיא בינה כלל הז' והע', והיא משפעת עליהם רחמים ומבטל גזרתם ומהפכם לרחמים (אור יקר).

³⁹⁰⁵ בסוד יומם יצוה ה' חסדו ויומא דאזיל עם כולהו יומי נמצא דאתעטר בשבע (רח"ו). ופשט הלשון נראה אתער בשבע היא בינה שבה עסיק בתחלה, וז"ש בסמוך "אי פגים רישיה ההוא שבע דאיהו כללא וכו'" (מ"מ).

³⁹⁰⁶ שבעה (דפ"ו).

³⁹⁰⁷ דהיינו שלא יסתלק הבינה לבד אלא גם ז' ספירות יסתלקו ממנו (אור יקר).

³⁹⁰⁸ לפי זה ירצה לא יקרח"ה כדי שלא יקרח הה"א כל ז' מעליהם (אור יקר).

³⁹⁰⁹ פי' שר' יוסי ס"ל דאפילו כהן הדיוט אי פגים רישיה פוגם בה' ראשונה, ולכן לא יקרח בה' שהיא ה' ראשונה, לכך בא ר' אבא לחלוק עליו ולומר כאן בה' עילאה כאן בה' תתאה (מ"מ).

³⁹¹⁰ כי לפי דבריו גם כהן הדיוט קרחתו בבינה מפני ז' ימי המלואים, כדפי' שכל כהן אחוז בז', וכהן גדול בבינה כנודע, ור' אבא קאמר שפסוק לא יקרח, אינו מתיישב לפי דבריו בכהן הדיוט, דלאו בה' עילאה קאים (אור יקר).

³⁹¹¹ ויש ב' פירושים בה' דיקרחה, האחת לכהן הדיוט, ה' תתאה, שהוא שושבינא דמטרוניתא (אור יקר).

³⁹¹² שהוא כהן גדול בבינה (אור יקר).

שמן המשחה ומלא את ידו וגו', ומלא ידו וגו', שנאמר "שבעת ימים ימלא את ידכם", כהן אחר בה' תחתונה, שנאמר "לא יקרח קרחה בראשם", ונאמר אחריו "ולא יחללו שם אלהיהם", והשם הזה הנו ידוע, ולכן כתוב "והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה" ללבוש את הבגדים כמו שאמרנו, ומשום שהוא קדוש כדוגמא שלמעלה כתוב, "ומן המקדש לא יצא".	דכתיב (ויקרא כא י) אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו וגו' ומלא ידו דכתיב (ויקרא ח לג) שבעת ימים ימלא את ידכם³⁹¹³ כהנא אחרא בה' תתאה ודכתיב (ויקרא כא ה) לא יקרח קרחה בראשם וכתוב בתריה (שם ו) ולא יחללו שם אלהיהם והאי שם הא ידיעא איהו ובגין כך כתיב (שם י) והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ללבוש את הבגדים כמה דאמרן ובגין דאיהו קדישא כגוונא דלעילא כתיב (שם יב) ומן המקדש לא יצא³⁹¹⁴:
רבי אבא פתח ואמר, "לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים", כהיום הזה לאיש יהודה וליושבי ירושלים, אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם מכל העמים עובדי כו"מ, ומתוך אהבתם נתן להם תורת אמת לדעת את דרך המלך הקדוש, שכל מי שעוסק בתורה כאלו עוסק בקדוש ברוך הוא, שהתורה כלה שמו של הקדוש ברוך הוא היא, ולכן מי שעוסק בתורה עוסק בשמו, ומי שמתרחק מן התורה הוא רחוק מהקדוש ברוך הוא.	ר' אבא פתח ואמר (דניאל ט ז) לך יי' הצדקה ולנו בושת הפנים כהיום הזה לאיש יהודה וליושבי ירושלים זכאין אינון ישראל דקב"ה אתרעי בהו מכל עמין עכו"ם ומנו רחימותא דלהו יחיב להו אורייתא דקשוט למנדע ארחא דמלכא קדישא וכל מאן דאשתדל באורייתא כאילו אשתדל ביה בקב"ה דאורייתא כלא שמיא דקב"ה הוי ובגין כך מאן דאתעסק באורייתא אתעסק ביה בשמיא ומאן דאתרחק מאורייתא רחיקא הוא מקב"ה:
בא וראה לך ה' הצדקה, כמו שנאמר "לך ה' הגדולה והגבורה", מי הצדקה, המקום שכל הפנים המאירות אחוזים בו, והוא אוזן בכלם, ובו נמצאים. ולנו בושת הפנים, המקום שכל הפנים המאירות מתרחקים ממנו, צדקה אמת, קשוט ואור הכל, ואור של פנים שמחת הכל. בושת, בושא והריחוק של האמת, מי שמתבייש משום שהאמת שהיא צדקה התרחקה ממנו ריחוק של פנים	ת"ח לך יי' הצדקה כד"א (דבה"י א' כט יא) לך יי' הגדולה³⁹¹⁵ והגבורה מאן צדקה³⁹¹⁶ אתר דכל אנפין (ו)נהירין אחידין ביה³⁹¹⁷ והוא אחיד³⁹¹⁸ בכלהו וביה אשתכחו³⁹¹⁹ ולנו בושת הפנים³⁹²⁰ אתר דכל אנפין (ו)נהירין אתרחקן מניה צדקה אמת³⁹²¹ קשוט ונהורא דכלא³⁹²² ונהורא דאנפין³⁹²³ חידו דכלא³⁹²⁴ בשת כספא³⁹²⁵ רחיקו

³⁹¹³ בסוד מיכאל כהנא דמט"ט (רח"ו).

³⁹¹⁴ שאין הבינה מתפשט לחוץ אלא ברתא, ולפי דבריו כהן גדול מתעטר בה' עלאה, וכהן הדיוט הוא מתעטר בה' תתאה, וכל א' נקרא כפי בחינתו, וקאמר לא יקרח ה' סתם, כל א' בה' שלו כדפי' (אור יקר).

³⁹¹⁵ ירצה כי כמו שפי' לך ה', בינה, הגדולה וכו', שבע מדות. כן, לך ה' הבינה, הצדקה ז' מדות הכלולות בה (אור יקר). פי' לך ה' שהיא בינה הגדולה והגבורה וכו' הכי נמי לך ה' הצדקה ר"ל לך ה' שהיא בינה חפץ הוא הצדקה דהיינו שהז"א מקבל המוחין ויגדל (מ"מ).

³⁹¹⁶ הת"ת, והיינו שנקרא צדקה (אור יקר). אימא עילאה (יהל אור).

³⁹¹⁷ בענין שהוא עושה צדקה עם הכל בכל מיני אור [ותפלה?], שהוא [בעל] (פעל) כל האוצרות והיינו הת"ת הכולל כל הקצוות והם ב' בחינות: אנפין ונהירין. כי הוא כולל הגבורה והגדולה בעצמו, והיינו "אנפין" ומצדס האחוזות הגבורה, והגדולה מעצם בו, והיינו "ונהירין", וכן לשאר הספירות, והיינו "אחידין ביה" (אור יקר).

³⁹¹⁸ שהקשר כפלים כדפי' בפרשת ויקרא (אור יקר).

³⁹¹⁹ שאינם חוץ ממנו, הוא והם דבר א', גוף ואבריו, אילן וענפיו. או אפשר שמציאותם כלולים בו, ואנפין ונהירין, היינו ב' בחינות לכל הספירות, נהירין בעצמם, אנפין הפנים המביטים בת"ת אל המציאות שבו, דהיינו ביה אשתכחו כדפי' (אור יקר).

³⁹²⁰ בושת הפנים מלכות בלי זיווג והארץ חנפה תחת יושביה (רח"ו). אימא דע"ר גיהנם (יהל אור).

³⁹²¹ בהכרח היותו בת"ת, כיון שפעמים מלת צדקה משמש על קשוט ואמת, כגון צדקה ממני, צדקת וכו' (אור יקר).

³⁹²² בבינה ובסוד הדעת (אור יקר).

³⁹²³ דהיינו שורשי הספירות שבה, שהם מאירים בספירות למטה הנקראות אנפין, כדפי' (אור יקר).

³⁹²⁴ מצד הבינה על ידי הדעת וענפיו שהם שרשים לתחתונות למטה כדפי' (אור יקר).

³⁹²⁵ כסיפא (דפ"ו).

מאירות.	דקשומ מאן דאכסיף בגין דאמת דאיהו צדקה אתרחק מניה רחיקו דאנפין נהירין:
בא וראה הכהן העליון צריך להראות ביופי הפנים בהארת הפנים בשמחה יותר מהכל, ולא צריך להראות בו עצבות ורוגז, אלא הכל כדוגמא שלמעלה. אשרי חלקו, שעליו כתוב "אני חלקך ונחלתך", ונאמר "ה' הוא נחלתו", ועל כן צריך להראות שלם בכל, בעצמו בלבדו שלא יפגם עצמו כלל כמו שנתבאר.	ת"ח כהנא עלאה בעי לאתחזאה בשפירו דאנפין ³⁹²⁶ ובנהירו ³⁹²⁷ (בנהור) דאנפין בחידו ³⁹²⁸ יתיר מכלא ולא בעי לאתחזאה ביה עציבו ורוגזא אלא בלא כנוונא דלעילא ³⁹²⁹ זכאה חולקיה דעליה כתיב (במדבר יח כ) אני חלקך ונחלתך וכתיב (דברים י ט) יי' הוא נחלתו וע"ד בעי לאתחזאה שלים בכלא ³⁹³⁰ בגרמיה בלבושיה דלא יפגים גרמיה כלל כמה דאתמר ³⁹³¹ :
"והוא אשה בבתוליה יקח", רבי שמעון פתח "והנה הוא שם עלילות דברים וגו'", ונאמר "וענשו אותו מאה כסף וגו'", כי הוציא שם רע על בתולת ישראל, וכי בתולת ישראל היא, בתולת אביה או בתולת בעלה היא, מה זה	והוא אשה בבתוליה יקח (ויקרא כא יג) ר"ש פתח (דברים כב יז) והנה הוא שם עלילות דברים וגו' וכתיב (שם ט) וענשו אותו מאה כסף וגו' כי הוציא שם רע על בתולת ישראל וכי בתולת ישראל היא בתולת אביה או בתולת בעלה היא מהו:
	רע"מ:
"כי אם בתולה מעמיו יקח אשה", פתח הרועה הנאמן ואמר מצוה זו שישא כהן גדול בתולה, זהו שנאמר "אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח כי אם בתולה מעמיו יקח אשה". ולמה צריכים שלא ישא אלא בתולה בלי פגם, אלא אשה היא כוס של ברכה, טעמו פגמו	כי אם בתולה מעמיו יקח אשה (ויקרא כא יד) פתח רעיא מהימנא ואמר פקודא דא למיסב כהנא רבא בתולתא הה"ד (שם) אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח כי אם בתולה מעמיו יקח אשה ואמאי בעינן דלא יסב אלא בתולתא בלא פגמיו ³⁹³² אלא ³⁹³³ אתתא איהי כוס דברכה טעמו פגמו:
	צ/א
בתולת ישראל, כאן זהו שנאמר "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך", כמו כן כאן	בתולת ישראל ³⁹³⁴ הכא הה"ד (דברים לב ז) שאל אביך ³⁹³⁵ ויגדך ³⁹³⁶ זקניך ³⁹³⁷ ויאמרו לך אופ

³⁹²⁶ מצד הת"ת (אור יקר).

³⁹²⁷ מצד שרשיו בבינה (אור יקר).

³⁹²⁸ מצד הבינה עצמה, והיינו מלת צדקה כולל הכל (אור יקר).

³⁹²⁹ סוד ז"א שאין בו גלות כשמשפעת בו הבינה, שאז נק' גדול והוא ברחמים (רח"ו).

³⁹³⁰ שפוגם בספירות כן כדפי' (אור יקר).

³⁹³¹ האי איהו בתר נישואין וכו' עד לארעא דישראל זהו קצת מאמר מרעיא מהימנא מצאתי בהעתק ונדפס באורך בפ' כי תצא כי שם ביתו מאמר מתחיל וענשו אותו (הערת הזהר).

³⁹³² בשלמא מה שאמר הכתוב גרושה וחללה זונה נחא, דודאי הם נשים פסולות, ואינם ראויים אלו שנפסלו בגט שהיא גרושה מן הקדושה או בביאה פסולה שנבעלה לפסול לה דודאי טעמה פסלה וכיוצא, אמנם מה שאמר הכתוב כי אם בתולה זה דחוק, וז"ש "ואמאי דלא יסב אלא בתולתא" מאחר שלא נבעלה בעילה פסולה דחוק למה קאסר (אור יקר).

³⁹³³ אין הטעם כדקא סלקא דעתין, דאין פוסלים אותה אלא דברים פסולים, אלא אפילו טעימה בעלמא פסלה, וזהו שאמר "אלא אתתא" שהיא מרכבה למלכות, מרכבתה באשת כהן, בסוד כוס של ברכה שהוא לימין דטעימה פוסלת בו, וא"ת יהיה דין זה שווה בכל הכהנים ואפילו ישראל (אור יקר).

³⁹³⁴ המלכות שהיא נגדיית לזו התחתונה, והטעם שהיא נקראת בתולת שאינה נבעלת לזולתו, והיא בכל פעם בתולת אליו וכו' (אור יקר).

³⁹³⁵ זה זעיר שהוא ישראל נער, והוא אבינו וכדכתיב (דברים יד, א) בנים אתם לה' אלקיכם, ז"ן (רמ"ז).

³⁹³⁶ מעשה דינה כי נבלה עשה בישראל (רח"ו). וכתב מורינו ז"ל ונלע"ד שעל המלכות ידבר שהיא נק' בתולת ישראל שהוא ז"א הנק' ישראל וסוד זה יודעים אותו הזקנים והחכמים ולכ"א הה"ד שאל אביך וכו' עכ"ל (מ"מ).

הכהן שעומד כדוגמא שלמעלה, כתוב "והוא אשה בבתוליה יקח", כך גם בבתוליה שלא תצא משער חצרה פעם החוצה והרי נתבאר	הכא כהנא דקאים כנוונא דלעילא כתיב (ויקרא כא יג) והוא אשה בבתוליה יקח ³⁹³⁸ הכי נמי בבתוליה דלא תפוק מבבא דחצרה מזמנא לבר והא ³⁹³⁹ אתמר:
רבי שמעון היה הולך בדרך והיו עמו רבי יהודה ורבי יוסי ורבי חזקיה. פתח רבי שמעון ואמר "טרף נתן ליראיו יזכור לעולם בריתו", טרף נתן ליראיו, אלו הם הצדיקים, אותם יראי הקדוש ברוך הוא, שכל מי שירא ממנו נקרא מאנשי בית המלך. ועליו כתוב, "אשרי איש ירא את ה'".	רבי שמעון הוה אזיל בארחא והווי עמיה רבי יהודה ור' יוסי ור' חזקיה פתח ר"ש ואמר (תהלים קיא ה) טרף נתן ליראיו יזכור לעולם בריתו טרף נתן ליראיו [אלין אינון] (אלא) זכאין ³⁹⁴⁰ אינון ³⁹⁴¹ דחלי דקב"ה דכל מאן דדחיל ליה ³⁹⁴² אתקרי מאינשי דביתא דמלכא ועליה כתיב (תהלים קיב א) אשרי איש ירא [את] ה' ³⁹⁴³ :
מהו "טרף נתן ליראיו", אלא כמו שנאמר, "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה", מכאן למדנו שכל אדם שעוסק בתורה בלילה וקם בחצות הלילה, בשעה שכנסת ישראל מתעוררת להתקין בית למלך, זה משתתף עמה, וזה נקרא מבית המלך, ונותנים לו כל יום מאותם תקוני הבית.	מהו טרף נתן ליראיו ³⁹⁴⁴ אלא וכמהו (הכי) דכתיב (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה מהכא אוליפנא ³⁹⁴⁵ דכל בר נש דלעי באורייתא בליליא וקם בפלגות ליליא בשעתא דכנסת ישראל אתערת ³⁹⁴⁶ לאתקנא ביתא למלכא האי אשתתף בהדה והאי אקרי מבי מלכא ויהבין ליה כל יומא מאינון תיקוני ביתא:
זהו שנאמר "ותתן טרף לביתה וחק	הה"ד (שם) ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה

³⁹³⁷ הוא ישראל סבא, ור"ל שפגם בא"י ובבתה, בתולת ישראל סבא היא אימא ובתולת ישראל היא בתה (רמ"ז).

³⁹³⁸ פי' מלבד הפשט עוד דרשינן ליה בבתוליה ולא תיפוק (מ"מ).

³⁹³⁹ והוא (דפ"ו).

³⁹⁴⁰ הכוונה על אותם שיראתם היא זכות להם ממש ומעלה גדולה, והם שמגיעים למעלת יראת הרוממות שהם דחלי דקב"ה, ולא שיראים מן העונש שאלו הם כבני אדם שיראים מן השוטרים ולא מייקרים יקרת המלך וגדולתו (רמ"ז).

³⁹⁴¹ נמחק במ"מ.

³⁹⁴² פשט הדברים הוא שהירא השלם הוא ודאי בן בית המלך שיש לו ידיעה ממעלתו ומכיר שלו תאות ההכנעה מצד עוז רוממותו. ואמנם למעלה בעולם האצילות מדרגה זו היא באבא, כי הוא הפנימיות המופלא שעליו נאמר (שמות לג, כג) ופני לא יראו, והוא המתפשט בתעלומות מסתוריו בכל האצילות ומתעלם (נ"א ומתעלה) במלכות הנקראת (משלי כב, ד) יראת ה', והיא בית המלך, שמתוך התעסקם בבית זה יודעים מקצת חדרי גנזיו ויכולים להשכיל שמץ רוממות החכמה. ולכן זעיר נקרא נורא דוקא בסוד ת"ת שבו כנודע משלש תוארים הגדול הגבור והנורא, מפני שבת"ת יש גילוי ליסוד אבא, וזעיר הוא נפעל מיראת רוממותו (רמ"ז).

³⁹⁴³ מצד גדולתו, ולא אמר ירא מה' על דרך (יט, יד) ויראת מאלקך, שזה נאמר על יראת העונש המגזמת את האדם שלא יחטא. אבל אשרי, בכל מיני אושר, איש ירא את ה' (רמ"ז).

³⁹⁴⁴ שיראים אותו מפאת גדולתו וז"ש מהו טרף וגו', אחר שהודיענו מעלת יראי ה' הנזכר, שואל מהו טרף נתן ליראיו, שאם הוא כפירוש המפרשים שהוא מזון, מה היא מעלה זו והלא הוא יתברך נותן לחם לכל בשר, אלא ודאי דבר גדול הוא, והוא הנאמר בפסוק (משלי לא, טו) ותתן טרף לביתה (רמ"ז).

³⁹⁴⁵ תחילה מפרש ענין גדול הנמצא בירא ה' והוא מ"ש מהכא אוליפנא וכו', ידוע ששתי בחינות הן בלילה בסוד התפשטות לאה, והן ליל קודם חצות ולילה אחר חצות, ועיין פרשת בא דף לח ע"ב ותבין סודם. ולעומתם צריך הצדיק ללמוד בתחילת הלילה ולקום בחצות, כי בזה יגדל כוחו מאד בתיקון מלכות שמים. אבל העיקר הגדול הוא בקימת חצות כי אז היא שעה דכנסת ישראל אתערת וכו', והענין במ"ש בספר הכוונות בכוונת קריאת שמע שעל המטה שסודה מיוסד על שני עיקרים והם להמשיך מדעת עליון דעתיק עד יסוד הנוק' אור ממזל נוצר חסד ובו ממיטים את החיצונים בעלות הנשמה למעלה וטורפים הניצוצות העשוקים בידם. והנה האור הזה הוא המתקן יסודה לעשותה כלי בשעת חצות והוא התכוננותה לזווג שיעשה בתפילת שחרית, וזהו ההתעוררות דכנסת ישראל בחצות לתקן הבית לבעלה. ולכן הצדיק שלמד בראש הלילה מתחזק בכח תורתו להמשיך אור מזלא לתיקון חצות, ובקומו ממש בחצות אז אשתתף בהדה, כי אז הוא זמן פועל התיקון בעצם (רמ"ז).

³⁹⁴⁶ שרחל נותנת זמירות אז לקונה ועי"כ היא זוכה לעלות ביום כי אז מתעלים ט' נקודות שבבריאה כנזכר בדרוש הכולל (רח"ו).

לנערתיה", מי זה ביתה, כל אותם שמשתתפים עמה בלילה נקראים ביתה, בני ביתה. ולכן טרף נתן ליראיו, מה זה טרף, טרף ממש, שהיא נוטלת ממקום רחוק עליון, שנאמר "ממרחק תביא לחמה".	מאן ביתה (ד) כל אינן דמשתתפי בהדה בליליא אקרון ביתה בני ביתה ובג"כ טרף נתן ליראיו מהו טרף טרף ממש דאיהי נטלא מאתר רחיקא עלאה ³⁹⁴⁷ דכתיב (שם יד) ממרחק תביא לחמה ³⁹⁴⁸ .
ומי זוכה לטרף הזה, סוף הכתוב מוכיח, שנאמר "יזכור לעולם בריתו", מי שמתבונן (שעוסק) בתורה, להשתתף עמה בלילה. ולא עוד אלא שצדיק אחד עליון יש לו לקדוש ברוך הוא, והוא משתתף עמו, ויורשים שניהם את כנסת ישראל, שנאמר "צדיקים לעולם יירשו ארץ".	ומאן זכי להאי טרף סופיה דקרא אוכח דכתיב (תהלים קיא ה) יזכור לעולם בריתו מאן ³⁹⁴⁹ דאסתכל (ס"א דאשתדל) באורייתא לאשתתפא בהדה בליליא ולא עוד אלא דצדיק חד עלאה אית ליה לקב"ה והוא אשתתף בהדיה וירתינ תרווייהו לכנישתא דישראל דכתיב (ישעיה ס כא) (ו) צדיקים לעולם יירשו ארץ:
עוד פתח ואמר, "ולא יחלל זרעו בעמיו כי אני ה' מקדשו". בא וראה, כל מי שמוציא זרע לבטלה לא זוכה לראות פני שכינה ונקרא רע, שנאמר "כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע", זה מי שמוציא אותו בידו או באשה אחרת שאינה כשרה.	תו פתח ואמר (ויקרא כא טו) ולא יחלל זרעו בעמיו כי אני יי' מקדשו ת"ח כל מאן דאפיק זרע לבטלה לא זכי למחמי אפי שכינתא ואקרי רע דכתיב (תהלים ה ה) כי לא אל חפץ רשע אתה ³⁹⁵⁰ לא יגורך רע האי מאן דאפיק ליה בידיה או ובאנתו אחרא דלא כשרא (במלה אחרא):
ואם תאמר שמוציא אותו באשה שאינה מתעברת כך גם, לא, אלא כמו שאמרנו, ועל כן יבקש אדם מהקדוש ברוך הוא שיזמין לו כלי כשר שלא יפגם זרעו. מי שמוציא זרע בכלי שלא כשר פוגם את זרעו, אוי למי שפוגם את זרעו. ומה בשאר בני אדם כך בכהן שעומד למטה כדוגמא שלמעלה בקדושה עליונה, על אחת כמה וכמה.	ואי תימא דאפיק ליה באנתו דלא מתעברא הכי נמי לא אלא כמה דאמרן ועל דא יבעי ב"ג מקב"ה דיזמין ליה מאנא דכשרא דלא יפגים ³⁹⁵¹ זרעיה מאן ³⁹⁵² דאפיק זרעא במאנא דלא כשרא פגים ליה לזרעיה ווי למאן דפגים זרעיה ומה בשאר בני נשא כך בכהנא דקאים לתתא כגוונא דלעילא בקדושה עלאה עאכ"ו:
"בעמיו" מה זה בעמיו, שהרי נאמר למעלה "אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח", ונאמר "ולא יחלל זרעו בעמיו", היה צריך להיות "בהם", מה זה "בעמיו" אלא דבר זה קלון בעמיו, פגם בעמיו, ועל כן כתוב "כי אם בתולה מעמיו יקח אשה", מעמיו ודאי, הכל כדוגמא שלמעלה.	בעמיו מהו בעמיו דהא כתיב לעילא (ויקרא כא יד) אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח וכתיב (ויקרא כא טו) ולא יחלל זרעו בעמיו בהם מבעי ליה מהו בעמיו אלא מלה דא קלנא בעמיו פגמו בעמיו ועל דא כתיב (שם יד) כי אם בתולה מעמיו יקח אשה מעמיו ודאי כלא כגוונא דלעילא:
"כי אני ה' מקדשו", מה זה מקדשו, אלא אני הוא אותו שמקדש אותו בכל יום, ולכן לא יפגם זרעו ולא ימצא בו פגם, (ולכן) שהרי אני ה' מקדשו, שאני רוצה לקדש אותו וימצא קדוש בכל, שקדוש ישתמש על ידי קדוש.	כי אני יי' מקדשו (שם טו) מהו מקדשו אלא אנא הוא [ההוא] דאיהו מקדש ליה בכל יומא ובג"כ לא יפגים זרעיה ולא ישתכח ביה פגמו [ובגין דא ד"א] ודהא אני יי' מקדשו דאנא בעינא

³⁹⁴⁷ עי' לעיל ס סע"א (לש"ו).

³⁹⁴⁸ היא חכמה דכתיב מרחוק ה' נראה לי (רח"ו).

³⁹⁴⁹ והכי פי' יזכור לעולם ר"ל ישפיע לעולם שהיא מלכות בריתו מי שגורם שישפיע ברית הנזכר לעולם שהיא מלכות זה זוכה לטרף הנז' (רח"ו). ומ"ש ולא עוד אלא שהוא במעשיו זוכה להיות במדרגת היסוד כי כשם שהיסוד משפיע בה כך הוא ע"י מ"ט גורם שפע להשפיע בה שהוא עושה פעולת צדיק העליון ולכן תרווייהו ירשו ארץ (מ"מ).

³⁹⁵⁰ כי הנה נודע כי טפת הזרע ה"ס כ"ז אותיות התורה כמ"ש בכוונת תיקון חצות וא"כ המוציא שז"ל פוגם בל"ז אותיות התורה וכל אות כלולה מעשר י"פ כ"ז גימ' ר"ע ולכן יגורך רע (רח"ו).

³⁹⁵¹ אפגים (מ"מ).

³⁹⁵² דמאן (מ"מ).

לקדשא ליה וישתבח קדישא בכלא דקדישא ישתמש על ידא דקדישא:	
רע"מ:	
וכהנא דקריב קרבנא קדם יי' בעי דלהוי [איהו] שלים בלא פנימו [שלים באברוי] בלא פנימו דמומין פסלין בכהניא שלים בגופיה שלים בנוקביה לקיימא ביה (שיה"ש ד ז) כלך יפה רעיתי ומום אין בך דקרבנא מנחה איהו וצריכינ ישראל למשלח מנחתא דלהון [למלכא בגבר] (בגוף) שלים דאינון בהפוכא דסטרא אחרא דהא ביד איש עתי פגים הוו שלחין ליה דורנא דכתיב (ויקרא מז ח) גורל אחד ליי' וגורל אחד לעזאזל דאלהים אחרים כלחו פנימין מסטרא דצפון ³⁹⁵³ והכי רובי דכתיב ע"ז תשכחון פנימין ³⁹⁵⁴ דבנוקבא דילהון ויהי רובא דבתי ע"ז הם פנימים בנוקבא דילהון חורבא לילית פנימותא:	וכהן שמקריב קרבן לפני ה' צריך שהוא יהיה שלם בלי פגם, שלם באיבריו בלי פגם, שמומים פוסלים בכהנים. שלם בגופו שלם בנקבתו, לקיים בה "כלך יפה רעיתי ומום אין בך", שקרבן הוא מנחה, וצריכים ישראל לשלח את מנחתם למלך עם איש (בגוף) שלם, שהם בהפך של הצד האחר, שהרי ביד איש עתי פגום היו שולחים לו דורון, שנאמר "גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל", שאלהים אחרים כולם פגומים מצד הצפון, וכן רב בתי עכו"ם הם פגומים בנקבה שלהם.
[חורבא לילית פנימותא וכו' ור"מ ³⁹⁵⁵ אלין אינון ³⁹⁵⁶] איהו ³⁹⁵⁷ ו ³⁹⁵⁸ מלא י"ה ואיהו בסדורא דא הי"ו ה' בתראה כוס ³⁹⁵⁹ מלא [ברכת ה'] מסטרא דימינא ³⁹⁶⁰ ומסטרא דגבורה דאיהו ³⁹⁶¹ דינא שכינתא (ו)אתקריאת הוי"ה הה"ד (שמות ט ג) הנה י"ד יהו"ה הוי"ה במקנך אשר בשדה קם ר"מ ואשתטח קמיה ואמר זכאה חולקי דמארי דמטרוניתא [אינהו] [אינון] בעזרי ע"כ ³⁹⁶² :	חרבה לילית פגומה וכו', הוא ו' מלא והוא בסדור זה הי"ו, ה' אחרונה כוס מלא ברכת ה' מצד הימין, ומצד הגבורה שהוא דין השכינה נקראת הוי"ה, זהו שנאמר, "הנה יד יהו"ה הויה במקנך אשר בשדה". קם רועה הנאמן והשתטח לפניו ואמר, אשרי חלקי שבעלי המלכה הם בעזרי.
צ/ב	
ת"ח קב"ה ישתמש ע"י דכהנא ³⁹⁶³ וישתבח קדישא כד אתי לשמשא ובנין דקב"ה ישתמש על ידא ודכהנא דאיהו (ד)קדישא כהנא ישתמש ³⁹⁶⁴ ע"י (ד)דכיא ³⁹⁶⁵ דאתקדש בדכיותיה ומאי איהו ליואי:	בא וראה, הקדוש ברוך הוא ישתמש על ידי הכהן וימצא קדוש כשבא לשמש, ומשום שהקדוש ברוך הוא ישתמש על ידי הכהן שהוא קדוש, הכהן ישתמש על ידי טהור, שהתקדש בטהרתו, ומיהו זה, לוי.

³⁹⁵³ דהוא אינו מקורה והן מסטרא דצפון ושם מדורא דלהון (יהל אור).

³⁹⁵⁴ נמחק באור יקר.

³⁹⁵⁵ ובסתרי תורה (יהל אור).

³⁹⁵⁶ וכו' ור"מ אלין אינון (נמחק בדפ"ק).

³⁹⁵⁷ ואיהו (יהל אור).

³⁹⁵⁸ דהוא בינה בן י"ה, ור"ל אלהים אותיות מלא י"ה, ובשם זה ה' קודם ליי', וז"ש ואיהו בסדורא כו', ר"ש
ז"ש יד ה' הויה כו' כמש"ו מצד אלהים דינא (יהל אור).

³⁹⁵⁹ גימ' אלהים (יהל אור).

³⁹⁶⁰ שמשם ברכת כהנים (יהל אור).

³⁹⁶¹ דאיהו (דפ"ו).

³⁹⁶² משפטים קיח ע"א קום רע"מ וכו' שם ש"ו ה' (דרך אמת).

³⁹⁶³ דקדישא (אור יקר), שהוא הכהן המקודש אפילו בענייני אשתו כדפי' (אור יקר).

³⁹⁶⁴ בנטיילת ידים וכיוצא (אור יקר).

³⁹⁶⁵ שהם הלויים כאומרו וקדשת את הלויים וטהרת אותם (אור יקר).

בר נש (ס"א כהנא) אחרא ישתמש³⁹⁶⁶ ע"י דקדישא אחרא בגין דישתכחון כלא בקדושה לשמשא לקב"ה זכאין אינן ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי דעלייהו כתיב (ויקרא כ כו) ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי כמה פרישן ישראל מכלא בקדושה לשמשא לקב"ה הה"ד (ויקרא כ ז) והתקדשתם והייתם קדושים כי אני יי וגו'.	אדם (כהן) אחר ישתמש על ידי קדוש אחר, כדי שכולם ימצאו בקדושה לשמש את הקדוש ברוך הוא, אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, שעליהם כתוב "ואבדל אתכם מן העמים להיות לי", כמה פרושים הם ישראל מהכל בקדושה לשמש את הקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "והתקדשתם והייתם קדושים כי אני ה' אלהיכם".
תו פתח ואמר ליי' הישועה על עמך ברכתך סלה ליי' הישועה הכי תנינן זכאין אינן ישראל דבכל אתר דאתגלו שכינתא אתגלייא בהדיהו כד יפקון ישראל מגלותא פורקנא למאן לישראל או לקב"ה אלא הא אוקמוה בכמה וקראו (קראו) והבא (תהלים ג ט) ליי' הישועה ודאי אימתי על עמך ברכתך סלה:	עוד פתח ואמר, "לה' הישועה על עמך ברכתך סלה". לה' הישועה, כך שנינו אשריהם ישראל שלכל מקום שגלו שכינה גלתה עמהם, כשיצאו ישראל מהגלות, למי הגאולה לישראל או לקדוש ברוך הוא, אלא הרי פרשוה בכמה כתובים, וכאן "לה' הישועה ודאי", מתי על עמך ברכתך סלה.
בשעתא דקב"ה ישגח ובברכאן עלייהו דישראל לאפקא לון מן גלותא ולאומבא להו וכדין ליי' הישועה ודאי ועל דא תנינן דקב"ה ייתוב עמהון דישראל מן גלותא הה"ד (דברים ל ג) ושב³⁹⁶⁷ יי' אלהיך את שבותך ורחמך:	בשעה שהקדוש ברוך הוא ישגח בברכות על ישראל, להוציא אותם מן הגלות ולהיטיב להם, אזי לה' הישועה ודאי. ועל כן שנינו, שהקדוש ברוך הוא ישוב עם ישראל מן הגלות, זהו שנאמר "ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך".
איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום (ויקרא כא יז) ר' יצחק אמר בגין דאיהו פגים ומאן דאיהו פגים ולא אתחזי לשמשא בקודשא (אסור לשמשא) והא אוקמוה דב"נ דאשתכח פגים לית ביה מהימנותא וההוא פגמו אסחיד עליה כ"ש כהנא דבעיית לאשתכחא שלים מאריה דמהימנותא יתיר מכלא והא אוקמוה:	"איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום", רבי יצחק אמר משום שהוא פגום, ומי שהוא פגום לא ראוי לשמש בקודש. והרי פרשוה, שאדם שנמצא פגום אין בו אמונה, ואותו הפגם מעיד עליו, כל שכן כהן שצריך להמצא שלם בעל אמונה יותר מהכל, והרי פרשוה.
ר' אלעזר הוה יתיב בקסטרא דבי חמוי והוא הוה אמר זילגא דבקסטירא [בעינא] (בעיטא) שכיח³⁹⁶⁸ אדהכי אעבר חד ב"נ פגים מעיניה חד אמר חמוי נשאל להאי³⁹⁶⁹ אמר פגים הוא³⁹⁷⁰ ולא מהימנא אמר נשאל בהדיה³⁹⁷¹ אתו שאילו ליה א"ל טופקא³⁹⁷² מאן הוא בעלמא אמר עתירא³⁹⁷³ [אבל] די שליף בהדה³⁹⁷⁴ אנא מכלהו (ס"א עתירא	רבי אלעזר היה יושב בגזוזטרא של בית חמוי, והוא היה אומר המזיל (דמעות) בעיניים נמצא בגזוזטרא, בין כך עבר איש אחד פגום בעין אחת, אמר חמוי נשאל את זה, אמר הוא פגום ולא נאמן. אמר נשאל אותו באו ושאלו אותו, אמר לו מיהו תקיף שבעולם. אמר העשיר, אבל כשיחלוק, איתו אני יותר מכולם (העשיר אבל אם ינתק אוי על

³⁹⁶⁶ דהיינו ענין זה אפילו לכהן הדיוט (אור יקר). פי' שלא יתן לו מים ליטול ידיו אלא מי שהוא טהור כמ"ש והזה הטהור על הטמא (מ"מ).
³⁹⁶⁷ והשיב לא נאמר אלא ושב שהוא ג"כ ישוב עמנו מהגלות (רח"ו).
³⁹⁶⁸ פי' שהיו עיניו של ר' אלעזר זולגות דמעות מצד חולי עינים (מ"מ).
³⁹⁶⁹ פי' מה רפואתך (מ"מ).
³⁹⁷⁰ ואין דבריו כלום (מ"מ).
³⁹⁷¹ פי' אמר חמוי נשאלנו על דבר אחר ונדע אם הוא מהימנא אם לא (מ"מ).
³⁹⁷² פי' תקיף (רח"ו).
³⁹⁷³ פי' עשיר (רח"ו). ור"ל שאלוהו מי הוא התקיף שבעולם אמר להם העשיר (מ"מ).
³⁹⁷⁴ ר"ל שידוע שישאר בהדיה (רח"ו). בהדיה (דפ"ו).

זה עמו אני מכולם). אמר רבי אלעזר, מדבריו נשמע שאין בו אמונה, ולא בן אמונה הוא.	אבל דישליף ווי על דא בהדה ³⁹⁷⁵ אנא מבלהו) א"ר אלעזר במלוי אשתמע דלאו מהימנותא גביה ³⁹⁷⁶ ולאו בר מהימנא הוא:
בא וראה הקדוש ברוך הוא אמר, "כל איש אשר בו מום לא יקרב", שהרי הקדושה שלמעלה אינה שורה במקום פגום. פתח ואמר לתורה ולתעודה אם לא יאמרו כדבר הזה.	ת"ח קב"ה אמר (ויקרא כא יח) כל איש אשר בו מום לא יקרב דהא קדוש' דלעילא לא שריא באתר פנים פתח ואמר לתורה ולתעודה ³⁹⁷⁷ אם לא יאמרו כדבר הזה:
לתורה ולתעודה, מי היא תורה ומי היא תעודה, אלא תורה זו תורה שבכתב, תעודה זו תורה שבעל פה, תורה שבעל פה אינה שורה במקום פגום, שהרי מתורה שבכתב נבנית.	לתורה ולתעודה מאן הוא תורה ומאן הוא תעודה אלא תורה דא תורה שבכתב תעודה דא תורה שבע"פ [תורה שבע"פ] לא שריא באתר פנים דהא ומתורה (על תורה) שבכתב אתבני:
כתוב "צור תעודה חתום תורה בלמודי", צור תעודה זו תורה שבעל פה, משום ששם נצור צרור החיים, ובתעודה נקשר קשר החיים (קשר האמונה) שלמעלה, להיות הכל אחד, ומשם למטה נפרדות הדרכים והשבילים, ומשם נפרדות הדרכים בכל העולמות, זהו שנאמר "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים".	כתיב (ישעיה ח טז) צור תעודה חתום תורה בלמודי צור תעודה דא תורה שבע"פ בגין דתמן אתצר צרורא דחי ³⁹⁷⁸ ובתעודה אתקשר קשרא דחי ונ"א קשרא דמהימנותא דלעילא למהוי כלא חד ³⁹⁷⁹ ומתמן לתתא אתפרשין אורחים ושבילים ומתמן מתפרשין אורחין בעלמין כלהו ³⁹⁸⁰ הה"ד (בראשית ב י) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים ³⁹⁸¹ (ומתמן מתפרשין אורחין בעלמין כלהו):
חתום חותמה תורה, חתימה של התורה שהיא תורה שבכתב, באיזה מקום בלמדי אלו	חתום תורה חתימה דאורייתא דאיהי תורה שבכתב באן אתר בלמוד ³⁹⁸² אלין נביאי כד"א

³⁹⁷⁵ בהדיה (דפ"ו).

³⁹⁷⁶ פי כיון שאמר מי שישאר בהדיה הממון אני אוהב אותו יותר מכולם ש"מ שאין לו בטחון ולאו מהימנא (מ"מ).

³⁹⁷⁷ קודם שאבאר דברי המאמר ראיתי לבאר הפסוק כפשוטו כי קשה הבנתו, ואומר שיובן בהזכיר הנזכר קודם לו והוא, (ח, יט) וכי יאמרו אליכם דרשו וגו' בעד החיים אל המתים, ור"ל הלא זהו דרך כל עם לדרוש למתים בעד החיים, וכמו שמצינו בשמואל שהלך לחצרמות לשאול מאביו על מעות היתומים. והתירוץ לזה הוא כי יש לאדם מעין העולמות ופנימיותם, שהרי חנר"ן הם בסוד אב"ע וד' אותיות הו"ה, וזה בבחינת הגדלות, ויש בהם ייחוד גדול. ואמנם אחרי פטירת הצדיק והזדככו תעלנה בחי' חנר"ן שלו כל אחת ואחת למקומה, ויש כח לצדיק החי לעורר אותן ביחודים, וזה בכח כוונותיו שגורם זווג העולמות בפנימיותם. והנה חצר מות כתב החסד לאברהם מעיין ד' נהר כג, שהוא מקום זך וגנוז בעולם העשיה ששם מושב הנפשות, ולשם נכנס שמואל ביחודים והתבודדות. על דרך אותם שנכנסו בפרדס, וכתב בפירוש בעל עין יעקב (מהתוס') שנכנסו על ידי שם, וזה מעלה גדולה והתייחדות רב בקדושה. אבל דע שאחרי עיכול הבשר ושחנר"ן עולים למקורם נשאר בקבר בחי' הבלא דגרמי מבחי' הקטנות שהחיצונים יכולים להאחז שם, וכנודע מסוד שמואל הנביא בענין בעלת אוב, ועיין בליקוטי נביאים. והנה אותם הפושעים לא ידעו להבחין העניינים והיו מדמים דרישת האובות אל מעלת הייחודים הנזכרים, ולא השכילו כי הייחודים הם תכלית הייחוד בכח הזווג הנעשה מזו"ן, וענין האוב הוא תכלית הפירוד הנמשך מהקטנות הגמור. וזו היא תשובת הנביא לתורה ולתעודה וגו', כלומר וזהו (נ"א וזכו) לזווג זר"ן שה"ס תורה ותעודה כנזכר כאן. וזהו אם לא יאמרו כדבר הזה, או כיוצא בו אשר אין לו שחר שהוא החשך הגדול ולא אור קדוש, אלא אחיזתו ביוצא מן הבקעים הסתומים משחיו ומבין אצילי ידיו וכנזכר בפרק ארבע מיתות, והוא פחות הרבה מהיוצא מבקיעי הידים והרגלים מבין הצפרנים. ובזה תבין מ"ש תורה שבע"פ לא שריא וכו', פי' גם שהמלכות רגליה יורדות מות אינה שורה במקום פגום שהוא ענין האוב שהוא תכלית הפירוד (רמ"ז).

³⁹⁷⁸ נקרא צרור החיים תמיד צרור עם המלכות הנק' תעודה צדיק וצדק כחדא אזלו כי ז"א בן ט"ס והיא משלימתו לעשר (רח"ו).

³⁹⁷⁹ יסוד ומלכות ומתחת המלכות דאצילות שם סוד עולם הנפרדים כנודע (מ"מ).

³⁹⁸⁰ פי' בבי"ע (מ"מ).

³⁹⁸¹ ארגמן (רח"ו).

³⁹⁸² נר"ה (רח"ו).

(מלכים א' ז כא) ויקם את העמוד הימני ויקרא שמו יכין ויקם את העמוד השמאלי ויקרא שמו בועז ומתמן אתפרשן אורחין לנביאי מהימני וקיימי אלין בקיומא לגופא לשית [מהירין] 3983 (סטרין) הה"ד (שיה"ש ה טו) שוקיו עמודי שש וכלא לא קיימא אלא בשלימו ולא שרייא קדוש' דכלא אלא בשלימו כד מתחבראן דא בדא כלא הוא שלים כלא הוא חר לא אתפגי' אתר וע"ד אקרי כ"י שלם כד"א (בראשית יד יח) ומלכי צדק מלך שלם 3984 (תהלים עו ג) ויהי בשלם סכו 3985 ובג"כ לא שרייא כלא אלא באתר שלים:	הנביאים, כמו שנאמר "ויקם את העמוד הימני ויקרא את שמו יכין", ויקם את העמוד השמאלי ויקרא את שמו בועז, ומשם נפרדות הדרכים לנביאים הנאמנים, ואלה עומדים בקיום לגוף לששת האורות, זהו שנאמר "שוקיו עמודי שש", והכל לא עומד אלא בשלמות, ולא שורה קדושה של הכל אלא בשלמות כשמתחברים זה עם זה, הכל הוא שלם, הכל הוא אחד, לא נפגם המקום, ולכן נקראת כנסת ישראל שלם, כמו שנאמר "ומלכי צדק מלך שלם", "ויהי בשלם סכו", ולכן לא שורה הכל אלא במקום שלם.
ועל דא (ויקרא כא יח) כל ואישו אשר בו מום לא יקרב כגוונא דא קרבנא דביה מומא לא יתקריב מאי מעמא דכתיב (ויקרא כב כ) כי לא לרצון יהיה לכם ואי תימא הא קודשא בריך הוא לא שארי אלא באתר תבירא במאנא תבירא דכתיב (ישעיה נז טו) ואת דכא ושפל רוח האי אתר שלים יתיר הוא מכלא 3986 (דכתיב ואת דכא ושפל רוח) בגין דמאיך גרמיה למשרי עליה גאותא דכלא גאותא עלאה 3987 ודא הוא שלים אבל לא כתיב ואת:	ועל כן "כל איש אשר בו מום לא יקרב", כדוגמא זה הקרבן שבו מום לא יתקרב, למה, שנאמר "כי לא לרצון יהיה לכם". ואם תאמר הרי הקדוש ברוך הוא לא שורה אלא במקום שבור, בכלי שבור, שנאמר ואת דכא ושפל רוח, המקום הזה הוא שלם יותר מהכל, (שנאמר "ואת דכא ושפל רוח"), משום שמנמיך עצמו להשרות עליו את גאות הכל, הגאות שלמעלה, וזהו שלם, אבל לא כתוב ואת
צא/א	
עור ושבור וחרום ושרוע אלא ואת דכא ושפל רוח מאן דמאיך גרמיה קב"ה זקיף ליה ובגיני כך כהנא דקאים לתתא כגוונא דלעילא בעי למהוי שלים יתיר מכלא ולא יתחזי פגים ועל דא אזהר להו לכהני דכתיב (ויקרא כא יז) איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום:	עיוור ושבור וחרום ושרוע, אלא "ואת דכא ושפל רוח", מי שמנמיך עצמו הקדוש ברוך הוא זוקף אותו, ולכן הכהן שעומד למטה כדוגמא שלמעלה צריך להיות שלם יותר מהכל, ולא יראה פגום, ועל כן הזהיר את הכהנים שנאמר "איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום".
תו פתח ואמר (מלאכי א ח) וכי תגישון עור לזבוח אין רע וכי תגישו פסח (אז) ווחולה אין רע וכי קב"ה אמר אין רע אי הכי טוב הוא:	עוד פתח ואמר, "וכי תגישון עור לזבח אין רע", וכי תגישו פסח וחולה אין רע, וכי הקדוש ברוך הוא אומר אין רע, אם כך טוב הוא.
אלא סיפיה דקרא אוכח דישאל באינן יומין הוו ממנן כהני מארי דמומין על גבי מדבחא ולשמשא על מקדשא ואמרי מאי אכפת ליה לקב"ה דא או אחרא ואינן הוו דאמרי אין רע וקב"ה אתיב להון ההוא מלה דהוו אמרי:	אלא סוף הכתוב מוכיח, שישאל באותם הימים היו ממונים כהנים בעלי מומים על גבי המזבח ולשמש על המקדש, ואומרים מה אכפת לקדוש ברוך הוא זה או אחר, והם היו שאומרים אין רע, והקדוש ברוך הוא השיב להם אותו דבר שהיו אומרים.
אמר ישראל אתון אמרי כד מקרבי מארי דמומין על פולחני אין רע מאי אכפת ליה לקב"ה	אמר ישראל אתם אומרים כשמקריבים בעלי מומים לעבודתי אין רע, מה אכפת לו

3983 תלת פרקין לכל א' הרי שוקיו עמודי שש (רח"ו).

3984 כי היא משלמת הבגין לעשרה (רח"ו).

3985 פ' המלכות שנק' סכו שהוא גימ' אלה"ם היא משלמת לז"א (מ"מ).

3986 ולא פסל ה' אלא בעל מום אבל מאיך גרמיה אדרבא משובח (מ"מ).

3987 כפל לשון גאותא דכולא הם זר"ן ואר"א שמקבלים מת"י נימין גימ' גאו"ת כמ"ש הרב, גאותו עילאה הוא א"א ששם הוא שורש ת"י נימין (מ"מ).

סופיה דקרא מה כתיב (מלאכי א ח) הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך בר נש מנייכו אי בעיתו לשלומי למלכא ולקרבא קמיה דורונא אתון משדרין ליה בפנימא או לא³⁹⁸⁸ הירצך או הישא פניך בההוא דורונא כ"ש וכ"ש³⁹⁸⁹ דאתון מקרבין קמאי³⁹⁹⁰ בר נש פנים לקרבא דורונא הא דורונא דילכון לכלבא אתמסר³⁹⁹¹ דודאי בר נש דאיהו פנים פנים הוא מכלא פנים הוא (מ)מהימנותא ועל דא (ויקרא כא יח) כל איש אשר בו מום לא יקרב:	לקדוש ברוך הוא, בסוף הפסוק מה כתוב "הקריבהו נא לפחתך, הירצך או הישא פניך" אדם מכם אם תרצו לשלם למלך ולהקריב לפניו דורון, אתם שולחים לו עם פגם או לא הירצך או הישא פניך, באותו הדורון כל שכן וכל שכן כשאתם מקריבים לפני אדם פגום להקריב דורון, הרי הדורון שלכם נמסר לכלב, שודאי אדם שהוא פגום, פגום הוא מהכל, פגום הוא באמונה, ועל כן "כל איש אשר בו מום לא יקרב".
אמר רבי יוסי³⁹⁹² זמין קב"ה לאשלמא להו לישאל ולשתכחא שלימין בכלא³⁹⁹³ דלא יהא בהון מארי דמומין כלל בגין דיהון תקונא דעלמא³⁹⁹⁴ כאלין מאני ולבושא דבר נש דאינון תקונא דגופא הה"ד (איוב לח יד) ויתעצבו כמו לבוש³⁹⁹⁵:	אמר רבי יוסי, עתיד הקדוש ברוך הוא להשלים עם ישראל, ושימצאו שלמים בכל, שהרי לא יהיו בהם כלל בעלי מומים, משום שיהיו תקונו של עולם כמו הכלים הללו ולבושו של אדם שהם תקון הגוף, זהו שנאמר, "ויתעצבו כמו לבוש" (דבר אחר).
(ד"א) ות"ח כד יתערון מעפרא כמה דעאלו הכי יקומון חגרינן או סומין עאלו חגרינן וסומין יקומון בההוא לבושא דלא יימרון דאחרא הוא דאתער ולבתר קב"ה ייסי לון וישתכחון שלימין קמיה וכדין יהא עלמא שלים בכלא כדין (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד:	בא וראה, כשיתעוררו מהעפר כמו שנכנסו כך יקומו, חגרים או סומים נכנסו, חגרים וסומים יקומו, באותו לבוש שלא יאמרו שאחר הוא שהתעורר, ואחר כך הקדוש ברוך הוא ירפא אותם וימצאו שלמים לפניו, ואז יהיה העולם שלם בכל, אז "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".
שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו וגו' (ויקרא כב כז) רבי יוסי פתח (תהלים לו ז) צדקתך כהררי אל משפטך תהום רבה אדם ובהמה תושיע יי האי קרא אית לאסתכלא ביה³⁹⁹⁶ אבל תא חזי צדק כתר	"שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו וגו'", רבי יוסי פתח "צדקתך כהררי אל משפטך תהום רבה אדם ובהמה תושיע ה'", בפסוק הזה יש להתבונן בו, אבל בא וראה צדק כתר קדוש עליון כהררי אל, כמו אותם הרים עליונים קדושים שנקראים,

³⁹⁸⁸ לאו (דפ"ו).

³⁹⁸⁹ התם מסדרין והכא מקרבין (אור יקר).

³⁹⁹⁰ והתם בר נש והכא "קמא" תרי כל שכן איכא (אור יקר).

³⁹⁹¹ הוא כח החצוני הנק' בלאדן, פניו פני כלב, הפך הארי שהיה רבוץ על גבי המזבח, כדפי' בזהר בראשית (אור יקר).

³⁹⁹² הענין שהמום מורה פגם בנשמה כדפי'. והטעם שבהיות האדם פגום באברים העליונים, יורח שיפגום בגופו באבר ההוא עצמו, שכן דרך הנשמה להראות פעולותיה בגוף, כדפי' בזהר יתרו פסוק ואתה תחזה, ובהיותה פגומה ופגמה במקום עליון, בהכרח יפגם הגוף, ובהיות תחית המתים ישתלמו כל הנשמות ונצטרפו ונטהרו בכור האש, ולכך ראוי להיותם כולם טהורות בלי מום ולכך ישתלמו (אור יקר).

³⁹⁹³ דכלא (נוסף בדפ"ו).

³⁹⁹⁴ כדפי' וכמו שהנשמות הם מתוקנות גם הגופים שהם לבושים יהיו בלי מום (אור יקר).

³⁹⁹⁵ שהלבוש כבוד אל הגוף שיהיה בלי מום נקדע כך הגוף מתוקן ונאות לנפש. והענין כי הנשמה השלמה בכל אבריה העליונים, לא תתלבש בגוף חסר אבר, כמו שהגוף הנאה לא יתלבש בלבוש חסר בית יד וכיוצא, וז"ש "ויתעצבו כמו לבוש" שהוא מכוון אל הגוף בשלימות (אור יקר).

³⁹⁹⁶ קשיא ביה טובה: אחת, אומרו "צדקתך", שצדק לתתא מן משפט, ואם כן איך ייחס לצדק הרוממות וצד המעלה, כאומרו הררי אל, ולמשפט יחס צד המטה, כאומרו תהום רבה. ועוד אומרו, כהררי אל, תהום בלא כ', או לימא כתהום כמו כהררי, או לימא הררי אל בלא כ' כמו תהום. עוד אומרו, הררי רבים, כתהום חד, לימא הר תהום או הררי תהומות. עוד, צדקתך חד משפטך רבים, לימא צדקותך משפטך או לימא צדקתך משפטך יחיד או רבים בשניהם. עוד בצדקתך חד נקט הרים רבים, ובמשפטך רבים נקט תהום חד. עוד אומרו אדם ובהמה, מה ענין אדם ובהמה לצדקתך ומשפטך, עוד השוה אדם לבהמה, ולתרץ כל זה אמר, אבל ת"ח וכו' (אור יקר).

קדישא עלאה³⁹⁹⁷ כהררי אל כאינון טורין עלאין קדישין³⁹⁹⁸ דאקרון טורי דאפרסמונא דכיא³⁹⁹⁹ ובגין דאיהי סלקא לאתקשרא בהו לעילא⁴⁰⁰⁰ כל דינאה בשיקולא חדא לכלא דלית בההוא דינא רחמי:	הרי אפרסמון טהור, ומשום שהיא עולה להתקשר בהם למעלה כל דיניה, במשקל אחד לכל שאין באותו הדין רחמים.
משפטין תהום רבה משפט דאיהו רחמי (ו)נחית לתתא לההוא דרגא⁴⁰⁰¹ לתקנא עלמין וחיים על כלא ועביד דינא ברחמי לבסמא עלמא ובגין דאיהו רחמי אדם ובהמה תושיע יי לכלא בשיקולא חדא אדם ובהמה הא אוקמוה מאן דהוא אדם ושוי⁴⁰⁰² לגרמיה כבהמה אדם ובהמה דין אדם ודין בהמה חד הוא:	משפטין תהום רבה, משפט שהוא רחמים, יורד למטה לאותה הדרגה לתקן עולמות, וחס על כולם ועושה דין ברחמים לבשם את העולם, ומשום שהוא רחמים, "אדם ובהמה תושיע ה'", לכל במשקל אחד. אדם ובהמה, הרי פרשוה מי שהוא אדם ושם את עצמו כבהמה, אדם ובהמה דין אדם ודין בהמה אחד הוא.
אדם (בראשית יז יב) ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר בהמה והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה ליי בגין דיעבר עלייהו שבת [חד] והא אוקמוה⁴⁰⁰³:	אדם, "ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר, בהמה והיה שבעת ימים תחת אמו, ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה'", כדי שתעבור עליהם שבת אחת והרי פרשוה.
רבי חייא פתח (שופטים ה ד) יי בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה [גם] (אף) שמים נטפו ת"ח זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי דקב"ה אתרעי בהו ואינון מתדבקין ביה ואקרון קדישין⁴⁰⁰⁴ עם וקדוש (יי) וכן עד דסליק לון לדרגא עלאה דאקרי קדש⁴⁰⁰⁵ דכתיב	רבי חייא פתח "ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה גם שמים נטפו." בא וראה אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם, והם נדבקים בו ונקראים קדושים עם קדוש, וכן עד שהעלה אותם לדרגה עליונה שנקראת קודש, שנאמר "קדש ישראל לה' ראשית

³⁹⁹⁷ פי' כתר אחרון לעשר כתרים היא המלכות, וקראה "קדישא" מפני שצדק היא מדת הדין, והיא משתמשת בדיניה עם החצונים, ליסר בני אדם, והם נקראים נגעי בני אדם, כדכתיב והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם. והנה מזה יורה היות לה יחס מה עמהם ח"ו, לכך עתה שדבר בדיניה עם התחתונים, קראה "קדישא" דלא איהי כאינון דלאו קדישין, עם היות שהיא פועלת על ידם, ומפני שיש תחתיה ג"כ היכל זכות בקדושים בתי דינים, והם מלאכים והם דנים את האדם מתוך שנאה כדפירש הרשב"י ע"ה, שעל כך נקראים עירין, כדכתיב בגזרת עירין פתגמא לכך אמר "עילאה" פי' עליונה על שאר בתי דינים דהיא דנה את האדם מתוך אהבת האם את הבן, כאומרו אשר יסרתו אמו (אור יקר). מלכות (רח"ו).

³⁹⁹⁸ פי' הספירות שש שהם למעלה ממנה והם נקראות הרים כדכתיב שמעו הרים את ריב ה' והבינה נקראת אפרסמון כדפי' בזהר (אור יקר).

³⁹⁹⁹ שהאפרסמון הוא רוכב עליהם ומשפיעם, והאפרסמון דהיינו מ' ס' כדפי' בזהר תרומה, דהיינו מ' אימא מרובעת רביעא על בנין פתיחא להשפיע, ס' שהם ששה בנינים כלולים מעשר יעשה ס' ששים וטעם היותו נקרא "דכיא" מפני שהוא במקום שאין שם כניסת החצונים, ואפשר לפרש טורי אפרסמונא בכתר שבו י"ג מקורי אפרסמונא דכיא ששם הם נהרות י"ג תיקוני דיקנא ולכך אמר "הררי אלי" שהכתר נקרא אל ויש סמך לזה בזוהר והנהרות נעשים הרים. כספירות שהם נהרות הרים לפי שינוי הבחינות, ובזוהר פרשת שמות אמר ח"י טורי אפרסמונא דכיא ואם כן הם ביסוד הנקרא אל ח"י מצד הבינה שהיא ח"י ודאי שהיא ח' שמינית, והיא המשפעת החיים כדפירשנו במקומו בספ"ר, והשתא ניחא אומרו הנה כהררי אל דהיינו יסוד הנקרא אל חי והיינו הררי מלת ח"י אל כמשמעו, ולכל הפי' יאמר כנין דאיהי פלקא או עלייתה אל היסוד ששם [שמיד] [תמיד] עלייתה שם להתמתק דיניה באפרסמון ההוא, ובני אדם במעשיהם מעכבין בה מפני רוע מעלליהם (אור יקר). בינה (רח"ו).

⁴⁰⁰⁰ צריך לדון העולם וליסרם ולהוכיחם כדי שישפיע דיניה למטה וישובו (וישובו) בני אדם ותתייחד למעלה ברחמי האפרסמון הנזכר, ומצד התחתונים היא דין למטה ותעלה למעלה ותתמתק ותתבמם באפרסמון הנזכר (אור יקר).

⁴⁰⁰¹ לההוא דרגא מוסגר כס"א בדפ"מ.

⁴⁰⁰² שאינו משיב למי שעולבו (רח"ו).

⁴⁰⁰³ הקדמה יג (הערת הזהר).

⁴⁰⁰⁴ מצד הבינה (אור יקר).

⁴⁰⁰⁵ בינה שמיני למלכות (רח"ו).

זהר ויקרא חלק א'

תבואתה" כמו שבארנו, שהרי ישראל משמונה ימים נדבקים בשמו ורשומים בשמו והם שלו, כמו שנאמר "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ".	(ירמיה ב ג) קדש ישראל ליי ראשית תבואתה כמה דאוקימנא דהא ישראל מתמניא יומין מתדבקין ביה בשמיה ורשימין בשמיה ואינון דיליה (רשימין בשמיה לתתא) כד"א (שמואל ב' ז כג) ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ:
והעמים לא נדבקים בו, ולא הולכים בהנהגותיו, והרושם הקדוש נעדר מהם, עד	ועממין לא מתדבקין ביה ולא אזלין בנימוסיה ורשימא קדישא אעדיאו מנייהו עד:
	צא/ב
שהם נדבקים לצד האחר שאינו קדוש.	דאינון מתדבקין בסטרא אחרא דלאו קדישא:
ובא וראה בשעה שרצה הקדוש ברוך הוא לתת תורה לישראל, הזמין אותה לבני עשו, אמר להם רוצים אתם לקבל תורה.	ות"ח בשעתא דבעא קב"ה למיהב אורייתא לישראל זמין בה לבני עשו אמר לון ובעאן (בען) אתון לקבלא אורייתא:
באותה שעה רגזה הארץ הקדושה, ורצתה להיכנס לנקב תהום רבה, אמרה לפניו רבונו של עולם שעשועי השמחה (של העולם) אלפיים שנים טרם שנברא העולם יזדמנו לפניו (נ"א יזדמנו, נ"א יזדמן לפני) ערלים שאינם רשומים בבריתך.	בההיא שעתא אתרגיזת ארעא קדישא ⁴⁰⁰⁶ ובעא ⁴⁰⁰⁷ לאעלא לנוקבא דתהומא רבה אמרה קמיה מארי דעלמא פסטירא דחדווה (ס"א דעלמא) תרי אלפי שנין עד לא אתברי עלמא [קטלינא נ"א קליטנא גו נ"א קלטינא קמין] וקלטינא קמי (נ"א קליטנא גו נ"א תזדמן קמין) (קטלינא כמה) ערלין דלא רשימין ⁴⁰⁰⁸ בקיומך:
אמר לה הקדוש ברוך הוא, כסא כסא יאבדו אלף אומות כמותם וברית התורה לא תזדמן לפניהם, זהו שנאמר "ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה", ודאי משום שהתורה לא נתנה (משום שהיא ברית קדושה) אלא למי שיש בו ברית קודש, ומי שמלמד תורה למי שלא נמול משקר בשתי בריתות, משקר בברית התורה ומשקר בברית של צדיק וכנסת ישראל, שהתורה נתנה למקום הזה ולא לאחר.	אמר לה קב"ה כורסייא כורסייא ⁴⁰⁰⁹ ייבדון אלף אומין כוותייהו וקיימא דאורייתא לא יזדמן קמיהו הה"ד (שופטים ה ד) יי' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה ודאי בגין דאורייתא לא אתיהיב ⁴⁰¹⁰ (בגין דאיהי קיימא קדישא) אלא למאן דאית ביה קיימא קדישא ומאן ודיליף (דיהיב) אורייתא למאן דלא אתגזר משקר בתרי קיימי ⁴⁰¹¹ משקר בקיימא דאורייתא ⁴⁰¹² ומשקר בקיימא דצדיק וכנסת ישראל דאורייתא להאי אתר ⁴⁰¹³ אתיהיבת ולא לאחרא:
רבי אבא אמר משקר בשלשה מקומות עליונים, משקר בתורה, משקר בנביאים,	רבי אבא אמר ⁴⁰¹⁴ משקר בתלת דוכתי ⁴⁰¹⁵ עלאי משקר בתורה ⁴⁰¹⁶ משקר בנביאים ⁴⁰¹⁷ משקר

⁴⁰⁰⁶ העליונה הרוחנית והיינו שקראה כורסייא (אור יקר). פי' מלכות (מ"מ).

⁴⁰⁰⁷ אם הערלים חצונים מקבלים תורה ת"ת היא ודאי יורדת לנוק' דתהומא החצונים (אור יקר).

⁴⁰⁰⁸ רשימין (דפ"ו).

⁴⁰⁰⁹ מלכות (מ"מ).

⁴⁰¹⁰ אתיהיבת (דפ"ו).

⁴⁰¹¹ משליט השקר שהיא הערלה בברית התורה ת"ת, ובברית בשר שהוא מילה מלכות, פריעה יסוד (אור יקר). פי' קיימא דאורייתא וקיימא דצדיק, והזוהר תני והדר מפרש (מ"מ).

⁴⁰¹² ת"ת (רח"ו).

⁴⁰¹³ היינו תורה שבכתב ת"ת, ותורה שבעל פה מלכות, ונקשרים על ידי היסוד (אור יקר).

⁴⁰¹⁴ פי' שלת"ק לא הזכיר נצח והוד רק ת"ת ויסוד ומלכות, ולכך ר' אבא אמר משקר בתלת דוכתי (מ"מ).

⁴⁰¹⁵ כדמסיק תורה שבכתב ת"ת ונביאים נר"ה וכתובים יסוד ומלכות, וראיה לזה כי התורה שבכתב עצמה היא יש בה תורה נביאים כתובים, לכך נצטוו בכלם, ענין זה כתוב בהם זה רמז למדתם בת"ת עצמו (אור יקר).

⁴⁰¹⁶ ת"ת (רח"ו).

⁴⁰¹⁷ נר"ה (רח"ו).

בכתובים⁴⁰¹⁸ משקר בתורה דכתיב (דברים ד מד) וזאת התורה [וגו']⁴⁰¹⁹ משקר בנביאים דכתיב (ישעיה נד יג) וכל בניך למודי יי⁴⁰²⁰ אינון למודי יי' ולא אחרא⁴⁰²¹ וכתיב (ישעיה ח טז) חתום תורה בלמודי אינון ולא אחרא משקר בכתובים דכתיב (תהלים עח ה) ויקם עדות⁴⁰²² ביעקב ותורה שם בישראל וכתיב (שם קמ יד) אך צדיקים⁴⁰²³ יודו לשמך⁴⁰²⁴ מאן צדיקים דא צדיק וכ"י דמאן דלא אתגזר ולא עאל בקיומא דלהון לא יודון לשמיה קדישא דהיא אורייתא:	משקר בכתובים. משקר בתורה שנאמר "וזאת התורה וגו'", משקר בנביאים שנאמר "וכל בניך למודי ה'", הם למודי ה' ולא אחר, ונאמר "חתום תורה בלמודי", הם ולא אחר. משקר בכתובים שנאמר, "ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל", ונאמר "אך צדיקים יודו לשמך", מי הצדיקים, זה צדיק וכנסת ישראל, שמי שלא נמול ולא נכנס לברית שלהם לא יודו לשמו הקדוש שהיא התורה.
א"ר חייא כיון דאתגלי קב"ה על טורא דסיני למיהב אורייתא לישראל שכיבת⁴⁰²⁵ ארעא ותבת [ב]נייחא הה"ד (תהלים עו ט) ארץ יראה ושקמה⁴⁰²⁶:	אמר רבי חייא כיון שהתגלה הקדוש ברוך הוא על הר סיני לתת תורה לישראל, שכיבת הארץ ושבה למנוחה, זהו שנאמר "ארץ יראה ושקמה".
ת"ח בר נש דאתיליד לא אתמנא⁴⁰²⁷ עליה וחילא (רוחא) דלעילא⁴⁰²⁸ עד דאתגזר כיון דאתגזר אתער עליה ואתערותא דרוחא דלעילא זכי לאתעסקא (רוחא)⁴⁰²⁹ אתערותא דלעילא זכי ורבי לעסוק באורייתא אתער עליה אתערותא יתיר⁴⁰³⁰ זכי ועביד פקודי אורייתא אתער עליה אתערותא יתיר⁴⁰³¹ זכי ואתנסיב זכי ואוליד בנין ואוליף לון א(ו)רחוי דמלכא קדישא הא כרין הוא ואדם שלימו (ההוא בר נש) שלימו בכלא⁴⁰³²:	בא וראה אדם שנולד לא התמנה עליו הכח שלמעלה עד שנמול, כיון שנמול מתעוררת עליו (רוח) התעוררות של רוח של מעלה, זוכה להתעסק בתורה, מתעוררת עליו התעוררות יתרה, זוכה ועושה מצוות התורה, מתעוררת עליו התעוררות יתרה, זוכה ונושא, זוכה ומוליד בנים ומלמד אותם את דרכי המלך הקדוש, הרי אז הוא אדם שלם, שלם בכל.
אבל בהמה דאתילידתו בההיא שעתא דאתיליד⁴⁰³³ ההוא חילא דאית לה בסופא אית	אבל בהמה שנולדה, באותה שעה שנולדה אותו כח שיש לה בסופה יש לה,

⁴⁰¹⁸ יסוד ומלכות (רח"ו).

⁴⁰¹⁹ שמדתו אספקלריא המאירה (אור יקר). לפני בני ישראל (יהל אור).

⁴⁰²⁰ שהם נז"ה והשלילה חתום תורה וכו' (אור יקר).

⁴⁰²¹ ר"ל אותן שנאמר וכל בניך (יהל אור).

⁴⁰²² ושם לא פירש אלא סתם אבל המדות בעצמם (אור יקר). והיא נק' תעודה כמש"ל צ ע"ב (יהל אור).

⁴⁰²³ כדמסיק (אור יקר).

⁴⁰²⁴ כמש"ו לשמך היא התורה ודייקא צדיקים כמש"ו (יהל אור).

⁴⁰²⁵ שכיכת (מ"מ).

⁴⁰²⁶ "יראה" מתחלה כשהלך לשעיר ולפארן "ושקטה" שבא לסיני (אור יקר).

⁴⁰²⁷ הענין שעם היות שבשעת ההולדה על ידי קדושת אביו, הקב"ה גוזר על הטיפה ההיא נשמה פלונית, עם כל זה אין אותה נשמה מתיישבת בגוף אלא עד שירויח אותה מעט מעט מדרגה אחר מדרגה, ולזה בעת מולדתו הוא כא"ן "דלא אתמנא" וכו' מפני שהוא אז בערלה והקליפה והוא חי חיות דק וקליש וקל להתעקר כנר הדק שהרוח הקלה עוקרו, נימול זוכה לנפש שנכנס לקדש ויצא מהערלה קצת, וכן הולך ועושה על ידי חנוך מצות ותורה עד י"ג שזוכה לנשמה ובהיותו בן עשרים שנשא והוליד זכה לנשמה דאצילות אם אין שם מונע על ידי עון, ועל ידי בניו שלומדים תורה ומצות עולה לסוד יהו"ה דהיינו י' אב ה' אם ו' בן ה' בת כדפי' (אור יקר).

⁴⁰²⁸ שאינו קונה אפילו נפש דעשיה עד דאתגזר ואז קונה הנפש (רח"ו).

⁴⁰²⁹ פי' נפש דעשיה כמ"ש (מ"מ).

⁴⁰³⁰ רוח דיצירה (רח"ו).

⁴⁰³¹ סוד נשמה דבריאה (רח"ו).

⁴⁰³² פי' שמשיג עד אצילות (מ"מ).

⁴⁰³³ דאתילידת (דפ"ו).

לה בההיא שעתא דאתיליד⁴⁰³⁴ ואתמנא עליה ובגין כך כתיב (ויקרא כב כז) שור או כשב או עז כי יולד עגל או מלה או שעיר או גדי לא אתמר אלא שור או כשב או עז ההוא דאית ליה לסופא⁴⁰³⁵ אית ליה בשעתא דאתיליד והיה שבעת ימים תחת אמו⁴⁰³⁶ (שם) בגין לאתישבא ביה ההוא חילא ואתקיים ביה ובמה יתקיים ביה כד ישרי עליה שבת חד ואי לא לא יתקיים (ועוד דאתייבש מזוהמא דאמיה⁴⁰³⁷):	באותה שעה שנולדה והתמנה עליה, ולכן כתוב "שור או כשב או עז כי יולד עגל או מלה או שעיר או גדי", לא נאמר אלא שור או כשב או עז, אותו שיש לו לסוף יש לו בשעה שנולד, והיה שבעת ימים תחת אמו, כדי לישוב בו אותו כח ומתקיים בו, ובמה יתקיים בו כשתשרה עליו שבת אחת, ואם לא לא יתקיים (ועוד שיתייבש מזוהמת אמו).
ולבתר דיתקיים ביה ההוא חילא כתיב (שם) ירצה לקרבן אשה ליי' בקיומא דשבת חד דאעבר עליה ובר נש בקיומא דשבת חד אתקיים ביה אתערותא דהאי עלמא וחילא דיליה (בר נש) בתר דאתגזר אתער עליה ואתערותא דרוחא עלאה⁴⁰³⁸ וכ"י אעבר עליה וחמאת ליה ברשימא קדישא ואתערת עליה⁴⁰³⁹ ושריין (ושארין) עליה רוחא דההוא עלמא קדישא כד"א (יחזקאל מז ו) ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך וגו' בדמיך בתרי:	ואחר שיתקיים בו אותו הכח, כתוב "ירצה לקרבן אשה לה'", בקיום של שבת אחת שעברה עליו, ואדם בקיום של שבת אחת מתקיימת בו התעוררות של העולם הזה והכח שלו, אחר שנמול מתעוררת עליו התעוררות של רוח עליונה, וכנסת ישראל עוברת עליו ורואה אותו ברושם קדוש, ומתעוררת עליו ושוורה עליו הרוח של אותו עולם קדוש, כמו שנאמר "ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך וגו'", בדמיך בשנים.
ואי תימאן התם כד נפקו ישראל ממצרים דשביח בינייהו דם פסח ודם מילה כדין כתיב (שם) בדמיך חיי הכא מאי בדמיך אלא תרין חד דמילה וחד דפריעה חד דגזירו דכנסת ישראל וחד דפריעה בצדיק יסוד עולם ואלין תרין דמין דבר נש קאים בגינייהו בקיומא דעלמא דאתי הה"ד (שם) בדמיך חיי:	ואם תאמר, שם כשיצאו ישראל ממצרים שהיו מצוי ביניהם דם פסח ודם מילה, אזי כתוב "בדמיך חיי", כאן מה זה בדמיך. אלא שנים, אחד של מילה ואחד של פריעה, אחד של מילה של כנסת ישראל ואחד של פריעה בצדיק יסוד עולם, ואלו שני דמים שאדם עומד בשבילם בקיום של העולם הבא זהו שנאמר "בדמיך חיי".
רבי שמעון אמר (תהלים כה יד) סוד יי' ליראיו ובריתו להודיעם סוד יי' ליראיו דא כנסת ישראל ובריתו להודיעם דא צדיק יסוד עולם⁴⁰⁴⁰	רבי שמעון אמר "סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם". סוד ה' ליראיו זו כנסת ישראל, ובריתו להודיעם זה צדיק יסוד עולם,

⁴⁰³⁴ דאתילידת (דפ"ו).

⁴⁰³⁵ שור בן יומו קרוי שור כשב בן יומו קרוי כשב וכן עז, מה שיש לו בעת מיתתה יש לו בעת לידה, אבל האדם נקרא ילד עלם נער אנוש איש אדם גבר, ויש לשמות אלו זמנים מחולפים לפי קניית האדם שלימותו (אור יקר).

⁴⁰³⁶ קשיא ליה כיון שבן יומו שלם אם כן מה צורך והיה שבעת ימים, ותירץ אלא להתייבש הכח בו בעצם על ידי שבת וא"ת בשלמא שבת לגבי ישראל ניחא אבל בהמה מאי איפכת ליה, ויש לומר שכל הכחות יש בהם תוספת קדושה ושפע ואור ביום שבת, שכל מעשה בראשית מתחדש במנוחה ולכן צריך שיהיה הכח מושל בו בעת היותו גובר, ואם תאמר אם כן כד נפיק שבתא להוי כשר ולא הכי דקרא קאמר שבעת ימים דבר השווה לכל, ויש לומר דשבת איהו נקודה בגו שית נקודין ולכן צריך להשלים עליו יום שבת עם כל ששת ימי ההקף שהם מכלל השבת שלו, ואחר שהשלים השבת עם ששת ימים ירצה וכו' דהיינו מיום השמיני והלאה (אור יקר).

⁴⁰³⁷ דהיינו שיצא מכלל נפל ואם לאו כמת חשוב מלחיות בטן אמו ולכך אסור גם להדיוט (אור יקר).

⁴⁰³⁸ פי' נפש דעשיה כמ"ש הרח"ו ז"ל לעיל (מ"מ).

⁴⁰³⁹ פי' שמלכות מקננת בעשיה, ויש לו הארה ממנה ג"כ (מ"מ).

⁴⁰⁴⁰ דע כי היסוד נק' כל להיותו כולל כל האצילות, והנה י' זעירא נקרא יסוד ובא לרמז כאן איך רמוז בי' כל האצ' כי הי"ד במילוי ג' אותיות היא שלימות כל האצילות, ו' חכמה ו' ת"ת המברייח מן הקצה אל הקצה ד' גנתא מלכות. נמצא כי אות י' קטנה היא שלימות כל האצילות ואמר שכשהעולם נשפע אז י' זו הקטנה במילוי כמלך בחיילותיו ומרמז כל האצ' בו וכשהעולם אינו בשפע אז נעשה י' קטנה זעירא ולא נודע כי בה שלימותא דכולא ואגב שרמז בה בי"ד בא לומר ג"כ איך בכל אות ואות דהויה כלול בו כל האצילות

צ/ב א	
בקשורא חדא ⁴⁰⁴¹ יו"ד ⁴⁰⁴² תלת אתוןן שלימותא דכלא י' ראשיתא דכלא ⁴⁰⁴³ י' עלאה דכלא ⁴⁰⁴⁴ וא"ו אמצעיתא שלימותא דכל סטריין ⁴⁰⁴⁵ מעבר לכל רוחין ⁴⁰⁴⁶ ביה תליא מהימנותא ⁴⁰⁴⁷ דל"ת גנתא צרורא דחיי ⁴⁰⁴⁸ את דא [זעירא] שלימא (זעירא) דכלא ⁴⁰⁴⁹ את דא סתימא דכל סטריין ⁴⁰⁵⁰ כד נפיק נפיק כמלא עם חילוי תב [נ"א יתיב] לבתר י' בלחודוי ביה אסתים מלה ⁴⁰⁵¹ ביה נפיק [נ"א נגיד ונפיק ופתח ⁴⁰⁵²] סגיר ופתח ה"א ⁴⁰⁵³ שלימותא [נ"א דא] דכלא לעילא ותתא ⁴⁰⁵⁵ והא אתמר והא ה' הא ידיעא ⁴⁰⁵⁶ א ⁴⁰⁵⁷	בקשר אחד, יו"ד שלש אותיות השלמות של הכל, י' ראשית הכל י' עליונה של הכל, וא"ו אמצע שלמותם של כל הצדדים מעביר את כל הרוחות, בו תלויה האמונה, דל"ת הגן, צרור החיים, האות הזו קטנה שלמות של הכל, האות הזו סתומה של כל הצדדים, כשיוצאת יוצאת כמו מלך עם חיילותיו, שבה (יושבת) אחר כך י' לבדה, בה נסתר הדבר, בה יוצא סוגר ופותח (שופע ויוצא ופותח), ה"א (זו) השלמות של הכל למעלה ולמטה, והרי נתבאר ה"א, ה' הרי ידועה, א' היא יו"ד שלמות של שלש אותיות, שהן בראש שסתומות (כיו"ד והרי פרשוה), בו ו' על גבי

כולו. ה"א שלימותא דכולא כי הא' במילוי ה"א וא' צורתה יו"ד והם אותיות יו"ד עצמ' הרי בה' כלול ג"כ האצילות (זהר הרקיע).

⁴⁰⁴¹ עי' מלואים אות (כז).

⁴⁰⁴² ר"ל סוד הוא כ"י דבה ע' לשון כחושבן סוד מן יסוד, כמ"ש ברע"מ כ ע"א וברית הוא ימא (ר"ל שזה הנקודה הוא י') דאשלים ליסוד והוא ימא דאתגלי בפום אמה והוא קושר כל הע"ס שהוא יו"ד במילואו כמש"ו והוא בחכמה וממנו יורש יסוד כד סליק לשם בסוד משכיל לאיתן כמ"ש בסבא וז"ש יו"ד תלת אתוןן כו' (יהל אור).

⁴⁰⁴³ פי' סוד הוא הבינה ס' בסוד שסותמת אור החכמה בתוכה שהיא ו"ד מילוי ה"ו ודא"כ נותנים אותם לז"ו שנק' יראיו לפי שיש בהם גבורות שרשי הדינין מתגלין בהם ובריתו יסוד אבא שהוא מודיע אותם בסוד הזיווג לאימא וז"ש להודיעם מלשון (בראשית ד כה) וידע אדם (זהר הרקיע).

⁴⁰⁴⁴ ור"ל בו ג' דרגין שהן דא ע"ג דא, ג"ר ו"ק כ"י, והן ג' אתוןן אלו כמ"ש והולך ובי' עצמו נכלל כל ג"ר הרי ע"ס (יהל אור).

⁴⁰⁴⁵ פי' ו"ק אבא שהם אמצעות שזאת הו' כוללת בתוכה ו"ק שמתפשטין בז"א שהם גנוזים בר"ק של אבא ואח"כ מתגלין ביסוד אבא ומתגלין בבינה ומשם לז"א ואז נק' שלימותא דכל סטריין לפי שכל בחי' ו"ק דבינה וז"ו ובי"ע כלולים בו' זו (זהר הרקיע).

⁴⁰⁴⁶ לפי שנכללין בזאת הו' וכבר נודע שו"ק נק' רוח (זהר הרקיע).

⁴⁰⁴⁷ פי' כל מציאת ז"ו תליא באות ו' של מילוי ה"ו וכל מקום שיש בו ח"ו נק' מהימנותא ולפי שהגבור' למטה שיש לחיצונים חלק בהם ונקר' מהימנותא לאפוקי מעלמא דשקרא דלאו איהו מהימנותא להורות שאין בהם אחיזה כלל (זהר הרקיע).

⁴⁰⁴⁸ פי' כל מציאת ז"ו תליא באות ו' של מילוי ה"ו וכל מקום שיש בו ח"ו נק' מהימנותא ולפי שהגבור' למטה שיש לחיצונים חלק בהם ונקר' מהימנותא לאפוקי מעלמא דשקרא דלאו איהו מהימנותא להורות שאין בהם אחיזה כלל (זהר הרקיע). ר"ל מלכות דאבא וכו' (יהל אור, עיי"ש באריכות).

⁴⁰⁴⁹ פי' אע"פ שהוא זעירא וקטנה הכל כלול בה ר"ל באות י' פשוטה לבדה כלול וסתום הכל ולפי שרשב"י ע"ה מפרש תמיד הדברים ממטה למעלה לזה אחר שפי' ה"ו במילוי בא לומר ג"כ שי' פשוט' הכל כלול בה וז"ש את דא זעירא שלימא דכולא (זהר הרקיע).

⁴⁰⁵⁰ פי' כי ה' יש בה ג' קוצין הא' רומז לי' הב' רומז לו' הג' רומז לד' כשיוצא מן הסתימא ומתגלה הו"ד הוא גורם שכל התחתונים יש להם חיות ונשמה מאלו והוא כמו מלך וחיילותיו וכשחוזר לסתום אורו היא י' פשוטה לבד וז"ש כד נפיק נפיק כמלא עם חילוי תב לבתר י' בלחודוי (זהר הרקיע).

⁴⁰⁵¹ אפשר שדקדק במלת מל"ה אל המלכות שנקר' כן בפר' בראשית ע"ש וז"ש בי"ה פי' בו בעצמו נק' הסגירה והפתיחה כשסתום הכל בי' פשוטה או כשפותח הכל להתפשט ו"ד ונעשה יו"ד במילוי והכל בפרצוף אבא והסגירו בא לו מצד אור הכתר שהוא סותם כל אור וסגירו והפתיחה מצד החכמה עצמה (זהר הרקיע).

⁴⁰⁵² וסגיר (נוסף ביהל אור).

⁴⁰⁵³ ר"ל כד יוצא יוצא עם מלואו, והן נהורין דנפקין מיניה שנהיר באימא שית יריעות, כי יעקב בחר לו י"ה וכשסליק בע"ק נסתם בי' פשוט ונכלל בו ג"כ כל הע"ס כי י' מנין עשר וכמ"ש בפ' ויקרא ע"כ פירש הי' ועכשיו מפרש ה' (יהל אור).

⁴⁰⁵⁴ נמחק בזהר הרקיע. נפיק סגיר ופתח (נ"א נגיד ונפיק ופתח) ה"א (דא) שלימותא (דפ"ק).

⁴⁰⁵⁵ פי' שכוללת כל מה שלמעלה ממנה וכל מה שלמטה ממנה (זהר הרקיע). ר"ל ה"א עילאה ותתאה. ומפ' שניהן כאחד, כמו בה"א עילאה למעלה, כן בתתאה למטה (יהל אור).

⁴⁰⁵⁶ עי' מלואים אות (כח).

⁴⁰⁵⁷ נדצ"ל א.

א', (שא' הרי) והרי פרשוה, והכל הוא דבר אחד. שלמות השם הקדוש הוא שלמות של מעלה, לכן לפעמים ה"א נוטלת א' בזמן שהיא מתעטרת בעטרתיו.	הוא יו"ד שלימו דתלת אתוון דאינון ברישא דסתימין (ס"א ביו"ד והא אוקמוה) ביה ו' ע"ג א' (ס"א דא' הא) ⁴⁰⁵⁸ והא אוקמוה וכלא חד מלה הוא שלימו דשמא קדישא ⁴⁰⁵⁹ הוא שלימו דעילא ⁴⁰⁶⁰ בגין כך לזמנין ה"א ⁴⁰⁶¹ נטיל א' ⁴⁰⁶² בזמנא דהיא מתעטרא בעטרוי:
בא וראה בכל אות ואות של השם הקדוש נראית בו השלמות של כל השם, יו"ד הרי נתבאר שלמות הכל.	ת"ח ⁴⁰⁶³ כל את ואת דשמא קדישא אתחזי ביה שלימו דכלא שמא ⁴⁰⁶⁴ יו"ד הא אתמר שלימו דכלא ⁴⁰⁶⁵ :
ה' שלמות של הכל, ואף על גב שאינה באל"ף ה' בלבדה, הרי נתבאר בדמות (זו ה' א' היא וכו') ה"י (היא) הוא שלמות הכל.	ה' שלימו דכלא ואע"ג דלאו איהו באלף ⁴⁰⁶⁶ ה"א בלחודי הא אתמר בדיוקנא (ס"א דא' ה' ⁴⁰⁶⁷ א' הוא כו') ה"י (ס"א איהו) ⁴⁰⁶⁸ הוא שלימותא דכלא ⁴⁰⁶⁹ :
ו' בין בצד זה בין בצד אחר שלמות הוא של הכל.	ו' בין ⁴⁰⁷⁰ בסטרא דא בין בסטרא אחרא שלימו הוא דכלא:
ו"ה היא שלמות יתרה לעטר את הכל, זה שהכל אחד, והרי התעוררו בו החברים.	וא"ו ה"א הוא שלימו יתיר ⁴⁰⁷¹ לאעטרא לכלא הא דכלא חד ⁴⁰⁷² והא אתערו ביה חברייא:

⁴⁰⁵⁸ וא"ו בגויה א' והא אוקמוהו כולא כו' - כצ"ל. ור"ל וא"ו בתוכו הא', שהוא יו"ד, והיו"ד אוקימנא שהוא שלימתא דכלא, והשני וו"ן ידיעי, גוף וברית. והא' שבתוכו אמר לעיל ס"ו ע"ב שהיא על ע"ק שבתוכו, ור"ל ד' מוחין דנחתין מע"ק, כי י' הוא חו"ב עם העוקץ התחתון. וי"ד הן ב' עטרין. ובחכמה הן בסוד ג' טפין, לכן הן יו"ד, אבל משבאו לאימא, הן מתחברין יחד, ולכן הן כלולות באות א' באלף, והן זעג"ז (יהל אור).

⁴⁰⁵⁹ פי' שלימות כל השם הוא הא' הרומז לע"ק (זהר הרקיע). ר"ל הא' שרומז על ע"ק, שהוא משלים למעלה בע"ק, ומשלים למטה בכסא, בסוד א"ה אר"ה (יהל אור).

⁴⁰⁶⁰ פי' א"ו וז"ן (זהר הרקיע).

⁴⁰⁶¹ (ס"א כסא) (נוסף ביהל אור).

⁴⁰⁶² ר"ל כיון שאמר שה' הוא משלים הכל פעמים הא' במילוי א' בזמן שנתמלאת ונשלמת ממנו דמתעטרת בעטרוי שהוא אור שמעטר אותה (זהר הרקיע). דא' מע"ק, דהן העטרין מע"ק (יהל אור).

⁴⁰⁶³ השתא חוזר לראשונה, דכל את בין בפשוטו בין במילואו כולל הכל (יהל אור).

⁴⁰⁶⁴ לקמן קו ע"א (לש"ו).

⁴⁰⁶⁵ כנ"ל בפשוטו ובמילואו (יהל אור).

⁴⁰⁶⁶ עוד אמר ואע"ג דלאו איהו באלף היא שלימות הכל כי ה' בציור כזה ה' הרי יש עוקץ י' והו' בתוכה והב' וו"ן ד' הרי פעם ב' יו"ד שהוא סוד כל האצ' וז"ש בדיוקנא איהו שלימותא דכולא שכשמציירין כך הוא הציור יו"ד כמו בא' (זהר הרקיע).

⁴⁰⁶⁷ כזה יד"ו (רח"ו).

⁴⁰⁶⁸ (ס"א דא' ה' א' הוא כו') ה"י (ס"א איהו) נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "א".

⁴⁰⁶⁹ כמ"ש בפ' ויקרא י', שבתוכו הנהר ותריין בנין. א' הוא שלימותא. ר"ל א' מילואה הוא שלימות בפועל העטרין כנ"ל (יהל אור).

⁴⁰⁷⁰ ר"ל בין ו' הראשון או השני, הוא הכולל כל שלימות, שהוא רומז בצורתו על בריח התיכון, והוא כי הת"ת הולך בציור הספירות והצינורות מכתר עד יסוד, ונאחז בצדדין בכל הספירות, וכן הוא ביסוד, דסליק למוחא, כי גוף וברית כחדא כו'. וז"ש בין בסטרא אחרא שלימא הוא דכולא וא"ו הוא שלימו יתיר כו'. ורצונו לומר שהוויין בלבד הן שלימותו. ובמילואו באלף הוא שלימותו יתיר, שהוא העטרין כנ"ל. וז"ש לעטרא לכלא. ואלו הב' ווין הן כוללין כל הר"ק, כי ת"ת מייחד בין חו"ג וכוללן, ויסוד בין נו"ה, ולכן ב' ווין בו. וא' הוא שלימות יתיר, שהן חו"ג ונו"ה בפרטות, כי חו"ג הן מב' עטרין, ונו"ה הן מחו"ב וכידוע. ולכן ת"ת הכולל חו"ג, [ר"ל בחו"ב] (צ"ל. ר"ל בחו"ג והוא פי' על בדעת) בדעת אתתקן, ויסוד בחו"ב, בסוד שבעים שנה (יהל אור).

⁴⁰⁷¹ האותיות וה' דהשם, הנה כשהם בפנ"ע אין בהם קדושת השם, אלא רק ע"י צירוף האותיות יה דוקא. ובאמת הנה מן הראוי הוא שגם הם יהיו בקדושת השם כמו האותיות יה ע' זוה"ק (אמור צב ע"א ושם קו ע"א) (דע"ה ח"ב קטז ע"ד).

⁴⁰⁷² ר"ל שכל האותיות שוות הן שכולן על ענין א' (יהל אור).

ת"ח (ויקרא כב כז) והיה שבעת ימים וגו' יו"ד ה"א וא"ו ה"א (נ"א וא"ו ה"א יו"ד ה"א) אתגלילו אתוון⁴⁰⁷³ (והיה) ו' ה' הא שבעת יומין אתכלילו בחד י' ה' שבעת יומין י' חד כללא דכלא ה"א תלת היא ותריין בנין וברא חד תריין אבהן ביה כלילן הא שיתא ברתא נוקבא חד הא שבעה:	בא וראה "והיה שבעת ימים וגו'", יו"ד ה"א וא"ו ה"א (וא"ו ה"א יו"ד ה"א) נחקקן אותיות (והיה) ו' ה', הרי שבעת ימים נכללו כאחד, י' ה' שבעת ימים, י' אחד הכלל של הכל, ה' שלשה היא, ושני בנים וכן אחד, שני אבות כלולים בו, הרי ששה, בת נקבה אחת הרי שבעה.
אשתמע דה' עלאה כללא דשיתא י"ה הא שבעה היינו דכתיב (מלכים א' ח כה) שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום והיה שבעת ימים תחת אמו תחת אמו אתעטרו שבעת ימים דכתיב (דבה"י א' כט יא) לך יי' הגדולה והגבורה וגו' וע"ד שבעת ימים לתתא ליקרא דאמא עלאה תחת אמו לתתא דכתיב (שמואל א' ב ה) עד עקרה ילדה שבעה ורבת בנים אמללה עקרא דכל ביתא ילדה שבעה אלין שבעת יומין דחג הסוכות ורבת בנים אמללה אלין קרבנין דחג דנחתין בכל יומא מן מנינא:	נשמע שה' עליונה כלל של ששה, י"ה הרי שבעה, היינו שנאמר "שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום". והיה שבעת ימים תחת אמו, תחת אמו התעטרו שבעת ימים, שנאמר "לך ה' הגדולה והגבורה וגו'", ועל כן שבעת ימים למטה לכבוד האם העליונה, תחת אמו למטה, שנאמר "עד עקרה ילדה שבעה ורבת בנים אמללה", העיקר של כל הבית ילדה שבעה, אלו שבעת הימים של חג הסוכות, ורבת בנים אמללה אלו קרבנות החג שיוורדים בכל יום מן המנין.
ות"ח אלין סלקין לעילא לעילא ואלין נחתין לתתא לתתא כד"א (עובדיה א ה) אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאם י' וישראל סלקין מתתא לעילא דכתיב (בראשית כח יד) והיה זרעך כעפר הארץ וכתיב (שם כו ד) והרביתי את זרעך ככוכבי השמים ולבתר סלקין על כלא ומתדבקן באתר עלאה על כלא הה"ד (דברים ד ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם וגו':	ובא וראה אלו עולים למעלה למעלה ואלו יורדים למטה למטה, כמו שנאמר "אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאם ה'", וישראל עולים ממטה למעלה שנאמר "והיה זרעך כעפר הארץ", ונאמר "והרביתי את זרעך ככוכבי השמים", ואחר כך עולים על הכל ונדבקים במקום עליון על הכל, זהו שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם וגו'".
ושור או שה אותו ואת בנו (ויקרא כב כח) אמר ר' יוסי כתרנומו לה ולברה דעקרא דאמא למנדע ברה ואזיל בתרה ולא אזיל בתר אבוב ואנן לא ידעינן מאן הוא לא תשחטו ביום אחד א"ר יהודה מ"ט אי תימא משום עגמת נפש דבעירא ניכוס להאי בביתא חד ולהאי בביתא אחרא או להאי השתא ולהאי לבתר:	"ושור או שה אותו ואת בנו", אמר רבי יוסי כתרנומו, אותה ואת בנה, שעיקר האם לדעת את בנה, והוא הולך אחריה ולא הולך אחר אביו, ואנו לא יודעים מיהו. לא תשחטו ביום אחד, אמר רבי יהודה, למה. אם תאמר משום עגמת נפש של הבהמה, אז נשחט את זה בבית אחד ואת ההוא בבית אחר, או את זה עכשיו ואת זה אחר כך.
א"ל אית מאן דשרי ולא הכי אלא ביום אחד ממש ת"ח תנינן יפה תענית לחלום כאש לנעורת ועקרא דתעניתא בההוא יומא ממש ולא ביומא אחרא מאי טעמא בגין דלית לך יום לתתא דלא שלטא ביה יומא אחרא עלאה וכד איהו שארי בתעניתא דחלמא אוליפנא דההוא יומא לא אתעדי עד דאתבטל ההוא גזרה ואי דחי ליה ליומא אחרא הא שולטנא דיומא אחרא הוא ולא	אמר לו יש מי שמתיר. ולא כך, אלא ביום אחד ממש, בא וראה יפה תענית לחלום כאש לנעורת, ועיקר התענית היא באותו יום ממש ולא ביום אחר. למה, משום שאין לך יום למטה שלא שולט בו יום אחר עליון, וכשהוא שרוי בתענית חלום, למדנו שאותו יום לא עובר עד שמתבטלת אותה גזרה, ואם דוחה אותה ליום אחר, הרי שלטונו של היום האחר הוא, ולא נכנס יום ביום אחר של חבירו,

⁴⁰⁷³ שהן בסוד י"ד אתוון דשמא מפרש (ר"ל שם מ"ה), בפשוטו ומילואו, כמ"ש בתז"ח (טו ע"ג), והן נחלקות ז' וז'. והוא סוד קו המדה, (כדאיתא בז"ח מ"ה ע"ג) ה' אלקינו ה'. ואח"כ מפרש שגם בפשוטו הוא ז' וז'. ואמר ר"ה הא כו'. כי ו' הוא ששה, וה' שביעית. ואח"כ כשמקבל הנוק' מדכורא, ונכלל בה הזכר, היא לבדה בת שבע. וז"ש אתכלילו בחד. ואח"כ מפרש למעלה יק כו' (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

כדוגמא זה אין לך יום שלא התמנה עליו יום עליון למעלה, וצריך אדם להשמר שלא יעשה פגם באותו היום, ולא יפגם לפני שאר הימים האחרים.	עאל יומא ביומא אחרא דחבריה כהאי גוונא לית לך יום דלא אתמנא עליה יומא עלאה לעילא ובעי בר נש לאסתמרא דלא יעביד פגמימו בההוא יומא ולא יתפנים קמי שאר יומין אחרנין:
ושנינו במעשה שלמטה מתעורר מעשה למעלה, אם אדם עושה מעשה למטה כראוי	ותנינן בעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא אי בר נש עביד עובדא לתתא כדקא
כך מתעורר כח כראוי למעלה.	צב/ב
עושה אדם חסד בעולם, מתעורר חסד למעלה ושורה באותו היום ומתעטר בו בשבילו, ואם נוהג אדם לרחם למטה מעורר רחמים על אותו יום, ומתעטר ברחמים בשבילו, ואז אותו היום עומד עליו להיות אפטרופוס עליו בשעה שיצטרך אותו.	יאות הכי אתער חילא כדקא יאות לעילא:
כדוגמא זה בהפיך של זה (ועל הכל), אם עושה אדם מעשה אכזרי, כך מעורר באותו יום ופוגם אותו ואחר כך עומד עליו כמו אכזרי לכלותו מן העולם, באותה מדה שאדם מודד בה מודדין לו.	עביד בר נש חסד בעלמא אתער חסד לעילא ושארין בההוא יומא ואתער ⁴⁰⁷⁴ ביה בגיניה ואי אתדבר בר נש לרחמי ⁴⁰⁷⁵ לתתא אתער רחמי על ההוא יומא ואתער ברחמי בגיניה וכדין ההוא יומא קאים עליה למהוי אפטרופא בגיניה בשעתא דאצטריך ליה:
שנינו שישראל נמנעה מהם אכזריות מכל שאר העמים, ולא ייראו מהם מעשה בעולם, שהרי כמה בעלי עיניים עומדים על האדם באותו המעשה, אשרי מי שמראה מעשה כשר למטה, שהרי במעשה תלוי הדבר בכל לעורר דבר אחר.	כגוונא דא בהפוכא דדא (ועל כלא) אי עביד בר נש עובדא דאכזרי הכי אתער בההוא יומא ופגים ליה ולבתר קאים עליה לאכזרי לשיצאה ליה מעלמא בההיא מדה דבר נש מודד בה מודדין ליה:
רבי שמעון פתח "וירא יעקב כי יש שבר במצרים", בפסוק זה יש סוד של חכמה, ויש לנו להתבונן בו, שאין סופו ראשו ואין ראשו סופו. אלא בא וראה, בשעה שהקדוש ברוך הוא רוצה לדון את העולם ברעב, אינו נותן דבר זה לידי הכרוז, שהרי כל הדינים האחרים של העולם הכרוז מכריז עליהם טרם שיבואו לעולם, והדין הזה לא ניתן לכרוז, אלא הקדוש ברוך הוא מכריז עליו וקורא, זהו שנאמר "כי קרא ה' לרעב".	תנן דישראל אכזריות אתמנע מנייהו מכל שאר עמין ולא יתחזון מניה עובדא בעלמא דהא כמה מארי דעיינין ⁴⁰⁷⁶ קיימין עליה דבר נש בההוא עובדא זכאה מאן דאחוי עובדא דכשרא לתתא דהא בעובדא תלייא מלתא בכלא לאתערא מלה אחרא:
מאותה שעה נפקדים על העולם ממונים אחרים בפקידת הרעב (של השערים), ואסור	רבי שמעון פתח וירא יעקב ⁴⁰⁷⁷ כי יש שבר במצרים (בראשית מב א) האי קרא רזא דחכמתא אית ביה ואית לן לאסתכלא ביה דלאו סופיה רישיה ולא רישיה סופיה אלא ת"ח בשעתא דקב"ה בעי למידן עלמא בכפנא לא יהיב מלה [דא] לידא דכרוזא דהא כל דינין אחרנין דעלמא כרוזא כריז עלוהי עד לא ייתון לעלמא ודינא דא לא אתיהיב לכרוז ⁴⁰⁷⁸ אלא קב"ה אכריז עליה וקארי הה"ד (מלכים ב' ח א) כי קרא יי' לרעב:

⁴⁰⁷⁴ פי' שאותו היום נתעטר בחסד בשביל האדם (מ"מ).

⁴⁰⁷⁵ ברחמי (אור יקר).

⁴⁰⁷⁶ אלו הע"א סנהדרין, ושאר בתי דינין נקראים מארי דעיינין, שהם משגיחים ועושים חשבון מכל מעשה בני אדם (עמק המלך ש"ז פ"כ).

⁴⁰⁷⁷ טעם פתיחה זו להביא ראיה למ"ש בעובדא דלתתא אתער עובדא לעילא, ולכך אמר יעקב לבניו למה תתראו וכו', דהיינו לאחזא שבעא דהא אתחזי פגימו לעילא. וג"כ הביא ראיה מפ' וישא אהרן את ידיו, ומפ' והעברת שופר וכו', ולכך צונו הקב"ה ולא תשחטו ביום אחד שלא לעשות מעשה אכזרי (מ"מ).

לאדם שיש לו שובע להראות בעצמו שובע, שהרי מראה פגם למעלה, ומכחיש את דבר המלך.	ובפקידו דרעב (דפקידו דתרעין) ואסיר ליה לבר נש ⁴⁰⁷⁸ דאית ליה שבעה לאחזאה ובוגרמיה (בשוקא ולאחזאה ביה) שבעא דהא אחוי פנימו לעילא ואכחיש מלה דמלכא:
וכביכול כאילו העביר את הממונים של המלך ממקומם, ועל כן אמר יעקב לבניו, "למה תתראו", למה תעשו פגם למעלה ולמטה ולהכחיש את דבר המלך, וכל אותם הממונים בכריזה שלו, אבל הנה שמעתי "כי יש שבר במצרים רדו שמה", ושם הראו את עצמכם בשובע, ואל תכחישו פמליא של מעלה כאן.	וכביכול כאלו אעבר ממנן דמלכא מאתרייהו וע"ד אמר יעקב לבניו (בראשית מב א) למה תתראו למה תעבידו פנימו לעילא ולתתא ולאכחשא מלה דמלכא וכל אינון ממנן בכריזו דיליה אבל הנה שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה (שם ב) ותמן אחזיאו גרמיכו בשבעה ולא תכחישו פמליא דלעילא הכא:
ובא וראה, כמה תבואה היתה ליעקב ולא רצה לשבור אלא בתוך הבאים, כדי שלא ימצא פגם במעשהו.	ות"ח יעקב כמה תבואה הות ליה ולא בעי לשבור אלא בתוך הבאים [בגין] דלא אשתכח פנימו בעובדא דיליה ⁴⁰⁷⁹ :
עוד פתח ואמר, "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם", ושנינו נאמר "ידו" שרצה לזקף ימין על שמאל, ולמה, להראות מעשה למטה כדי שיתעורר מעשה למעלה. כתוב "והעברת שופר תרועה בחודש השביעי וגו'", למה שופר תרועה, אלא שופר שמשבר שלשלאות, שמשבר את השלטון מכל העבדים, וצריך להראות שופר שהוא פשוט ולא כפוף, להראות חירות לכל, שהרי היום גורם.	תו פתח ואמר (ויקרא ט כב) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם ותנינן ידו כתיב דבעי לזקפא ימינא על שמאלא ואמאי לאחזאה עובדא ⁴⁰⁸⁰ לתתא בגין דיתער עובדא לעילא כתיב (ויקרא כה ט) והעברת שופר תרועה בחדש השביעי וגו' שופר תרועה [א]מאי ⁴⁰⁸¹ אלא שופר דמתבר ⁴⁰⁸² שלשלאין דמתבר שולטנותא מכל עבדין ובעיא לאחזאה שופר דאיהו פשיט ולא כפוף ⁴⁰⁸³ לאחזאה חירו לכלא דהא יומא גרים:

⁴⁰⁷⁸ מפני שאחר שהקב"ה בעצמו גוזר בפיו ומכריז על זה, אין ראוי לעבור על גזרת מלך, ואפשר לומר הטעם כי בני חיי ומזוני לא בזכותא וכו', ולכן הקב"ה בעצמו הוא הנותן או המונע ח"ו, והיינו נמי ג' מפתחות שהם ביד הקב"ה, מפתח גשמים דהיינו מזוני, ומפתח תחיית המתים דהיינו חיי, ומפתח היושבת על המשבר או עקרות דהיינו בני, ולהאי טעמא נפקא לן דהוא הדין בשעת הדבר ח"ו, אלא דהתם טעמא אחרינא נמי איכא כדמפרש בכמה דוכתי בזהר, וכדפי' רז"ל משנתן רשות וכו', וכן אל הבנים במקום שאין בנים ראוי להעלימם מעיני חשוכי בנים, ועכ"ז לא שייך הכא כל כך (אור יקר).

⁴⁰⁷⁹ מה שחסר כאן עיין בסוף הספר סימן ג (הערת הזהר). תמה המד"ל דהא כתיב (בראשית מב, ב) ונחיה ולא נמות, ולא תירץ כלום. ואני אומר דגם על גמרא שלנו יש להקשות כן דפ"ק דתענית (דף י' ע"ב) אמרינן למה אתם מראים עצמכם שבעים וכו', ואם נחיה ולא נמות הוא כמו שנראה מפשוטו וכמו שהקשה המד"ל מאי איריא דלא יתראו תיפוק ליה משום ונחיה. ועוד קשה דאם אמת שלא היה להם אלא מעט מה הוצרך לצוותם שלא יתראו דמה להו לשקר וכל שכן זרע קדש ואמת. אבל האמת הוא שבכל הארצות התחיל מיד הרעב כמו שאמרו רז"ל על פסוק (מא, נד) ותחילנה, שנרקה כל תבואתם, אבל בבית יעקב נתקיימה כל התבואה שהיתה להם ולכן חשש יעקב שבניו יתראו שבעים להודיע לבני האדם חסד ה' עליהם. ויעקב הזהירם שלא יעשו כן, חדא מהטעם הנזכר כאן וגם הוא רמז בגמרא (שם) שלא יתקנאו וכו', וטעם שני דאין סומכין על הנס דשמא ה' הטיב עמהם כל עוד שלא היה להם זמן לילך ולקנות, אבל אם יתשללו ולא ירצו לירד למצרים שמא לא יעשה להם עוד נס וימותו כלם, ולכן ונחיה ולא נמות (רמ"ז).

⁴⁰⁸⁰ היינו להגביר הימין על השמאל לתת כח למדת החסד על הגבורה אפילו בעת ששתי ידות לברכה ראוי להגבירה כדי שהברכה תהיה בחסד (אור יקר).

⁴⁰⁸¹ לימא שופר סתם דלא תרועה בלחודהא עבדין בה (אור יקר).

⁴⁰⁸² ומלת תרועה הוא לשון שברון כלשון תרועם בשבט ברזל (אור יקר).

⁴⁰⁸³ כן מצותו ביובל דהיינו בינה חירות פשוט ודאי, שאין דין ועקמימות בחירות זה שאין מונע, מה שאין כן בשופר כפוף, שעם היות בבינה מורה שאין רחמיה משולחים אלא היא כפופה, וביום הכפורים דיובל שהיא החירות הגמור, הוא שופר פשוט. אמנם בראש השנה, שהוא הוראת הדין, וצריך לעורר תשובה, הוא שופר כפוף, שעל כן אנו מתפללים המלך המפשט, ולא מלך אוהב צדקה ומשפט, שסוף סוף הקולות והשופר בדין הוא, עם היות שממתק הדין, ואין בראש השנה חירות (אור יקר), שיהיה כ של יובל צריך שיהיה השופר פשוט ולא כפוף (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

ובכלל בעי לאחזאה עובדא ועל דא שופר ולא קרן⁴⁰⁸⁴ בגין לאחזאה מאן הוא אתר [דאקרי שופר] זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאיתי דאינון ידעין לאתדבקא⁴⁰⁸⁵ במלכא קדישא ולא תערא⁴⁰⁸⁶ חילא דלעילא ולאמשכא⁴⁰⁸⁷ קדושה דמאריהון עלייהו בגין כך כתיב (דברים לג כט) אשריך ישראל מי כמוך וגו' (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביי' אלהיכם חיים כלכם היום:	וצריך להראות מעשה בכל, ועל כן שופר ולא קרן, כדי להראות מיהו המקום שנקרא שופר, אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, שהם יודעים להדבק במלך הקדוש ולעורר כח שלמעלה, ולהמשיך את קדושת רבונם עליהם, לכן כתוב "אשריך ישראל מי כמוך וגו'", "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום".
הקדמת⁴⁰⁸⁸ רע"מ:	
ושמרתם מצותי ועשיתם אותם וגו' (ויקרא כב לא) פקודין דמארי עלמא הא תנינן⁴⁰⁸⁹ דכתיב ושמרתם מצותי ועשיתם אותם אי [נמורא] (נמורא) קא בעינן עויבדא למה תו כל פקודי אורייתא אינון בתרין גוויין⁴⁰⁹⁰ דאינון חד זכור ושמור זכור לדכורא ושמור לנוקבא⁴⁰⁹¹ [וכלהו כללא חדא]:	"ושמרתם מצותי ועשיתם אתם וגו'", מצוותיו של רבוננו של עולם, הרי שנינו שנאמר ושמרתם מצותי ועשיתם אותם, אי שמירה הם צריכים למה מעשה, ועוד כל מצוות התורה הם בשני צורות, שהם אחד זכור ושמור, זכור לזכר ושמור לנקבה, וכולם כלל אחד.
[אי שמור לנוקבא] אמאי כתיב⁴⁰⁹² ושמרתם (את כל) מצותי אלא כללא כהאי קרא ושמרתם דא שמור ועשיתם דא זכור דכללא רזא חדא⁴⁰⁹³ זכירה דא אייה עשייה דהא מאן דאדכר מלה לתתא אתקין ועביד ומתמן⁴⁰⁹⁴ לההוא רזא דלעילא וכל מאן דעביד מלה לתתא ואתעביד⁴⁰⁹⁵ (ואתעבד) ההוא רזא דלעילא פקודי אורייתא אלין אינון שית מאה ותליסר פקודין דאינון כללא דדכר ונוקבא וכללא רזא חדא⁴⁰⁹⁶:	אם שמור לנקבה למה כתוב ושמרתם (את כל) מצותי, אלא הכל בפסוק הזה. ושמרתם זה שמור, ועשיתם זה זכור, שהכל סוד אחד. זכירה זוהי עשייה, שהרי מי שמזכיר הדבר למטה מתקין (עושים משם לאותו סוד שלמעלה, וכל מי שעושה דבר למטה) ונעשה אותו הסוד שלמעלה. מצוות התורה אלו הן שש מאות ושלוש עשרה מצוות, שהן כלל של זכר ונקבה, והכל סוד אחד.
צנ"א	
[דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם] אלה מועדי יי' אשר תקראו אותם מקראי קדש אלה הם מועדי (ויקרא כג ב) ר' יצחק פתח (בראשית א ה)	"אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש אלה הם מועדי", רבי יצחק פתח "ויקרא אלהים לאור יום וגו'".

⁴⁰⁸⁴ שופר בינה קרן מלכות (אור יקר ורח"ו). עי' לקמן צח ע"ב.

⁴⁰⁸⁵ היינו סוד דבקות הנפש במקורה לבד (אור יקר).

⁴⁰⁸⁶ היינו אחר הדבקות היותם מעוררים השרשים העליונים (אור יקר).

⁴⁰⁸⁷ פי' אחר התעוררות צריך להמשיכו למטה (אור יקר).

⁴⁰⁸⁸ נמחק בדפ"ו.

⁴⁰⁸⁹ עי' ספרא אמור ט: ושמרתם דא משנה, ועשיתם דא מעשה.

⁴⁰⁹⁰ מ"ע ומל"ת (יהל אור).

⁴⁰⁹¹ כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות וכו' נאמר דמיירי בלימוד התורה, כי גם היא נקראת מצוה, ומה גם תורה שבע"פ נקראת מצוה. וראיה לזה, שאמר תשמרון לעשות, וארז"ל על פסוק ושמרתם ועשיתם, ושמרתם זו משנה, ועשיתם זה מעשה המצות, כמשמעו. וכן כאן, תשמרון, שלא ישכח מכם מה שלמדתם, כדי שתקיימו, וז"ש לעשות (ספר הליקוטים עקב ח). וצריך לחברא כחדא שילמוד לעשותם (בהגר"א על התיק' פח ע"ב). ועי' סנהדרין (צט ע"ב): אמר ריש לקיש כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן רבי (אליעזר) [אלעזר] אומר כאילו עשאו לדברי תורה שנאמר ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם. כאן רואים הולדה מתוך השמירה והעשייה.

⁴⁰⁹² דלא תליא בה, אלא מל"ת (יהל אור).

⁴⁰⁹³ ר"ל זכירה. [נעה"ג. כמ"ש זכרי עם ו"ה רמ"ח מ"ע] ועשי' כמ"ש (יהל אור).

⁴⁰⁹⁴ עבידו מתמן (דפ"ו).

⁴⁰⁹⁵ שנתקן (יהל אור).

⁴⁰⁹⁶ שמות כה ע"א ולקחתם (הערת הזהר). ר"ל שלכן כתיב כל מצותיו (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

ויקרא אלהים לאור יום וגו':	
שנינו האור שהיה בראשונה היה מאיר מסוף העולם עד סוף העולם, כשהסתכל הקדוש ברוך הוא ברשעים שעתידים לעמוד בעולם, גנזו לצדיקים לעולם הבא, זהו שנאמר "וימנע מרשעים אורם", ונאמר "אור זרע לצדיק".	תנינן אור דהוה בקדמיתא ⁴⁰⁹⁷ הוה נהיר מסייפי עלמא לסייפי עלמא ⁴⁰⁹⁸ כד אסתכל קב"ה ⁴⁰⁹⁹ לחייבין דומינין ⁴¹⁰⁰ למיקם בעלמא גניז ליה לצדיקיא ⁴¹⁰¹ לעלמא דאתי הה"ד (איוב לח טו) וימנע מרשעים אורם ⁴¹⁰² וכתיב (תהלים צז יא) אור זרוע לצדיק;
בא וראה, ויקרא אלהים לאור יום ולחושך קרא לילה, הרי שנינו "יהי אור", אור שכבר היה. וכאן אם תאמר אור שהוא יום בלבדו, חזר ואמר ולחושך קרא לילה. אם תאמר כל אחד לבדו	ת"ח ויקרא אלהים לאור יום ולחושך קרא לילה (ו)הא תנינן ⁴¹⁰³ (בראשית א ג) יהי אור אור דכבר הוה ⁴¹⁰⁴ והבא אי תימא אור דאיהו יום ⁴¹⁰⁵ בלחודוי הדר ואמר ולחושך קרא לילה אי תימא כל חד בלחודוי:
רע"מ:	
"ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל וגו'" (ויקרא כב לב) פקודא דא [פז] לקדשא ליה בכל יומא לסלקא קדושתיה מתתא לעילא ⁴¹⁰⁶	ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל וגו', מצוה זו לקדש אותו בכל יום, להעלות קדושתו ממטה למעלה, כמו

⁴⁰⁹⁷ דהיינו אור מצד החכמה (אור יקר).

⁴⁰⁹⁸ היינו עולם העליון בינה, עולם תחתון מלכות, ועליהם נאמר מן העולם ועד העולם, והענין כי אור זה הוא מחכמה הנקראת אור ראשון, שעליהם נאמר יהי אור ויהי אור, ואור זה מ' היה מתפשט מסוף העולם ועד סופו, דהיינו מבחינת הבינה הנאחזת בחכמה, שהיא סופה ממטה למעלה, ומתפשט מבין הבינה דרך ו' הת"ת עד ה' תתאה, שהיא עולם תחתון עד סופו דהיינו סופו ממעלה למטה בעולם תחתון עד שהתחתונים משתמשים בו אלו נמצאו והיו (אור יקר).

⁴⁰⁹⁹ אפשר לפרשו על הכתר או על חכמה או על בינה, והנכון בכתר שהוא המאציל החכמה ומפשיטה (אור יקר).

⁴¹⁰⁰ הם הקלי' והנמשכים מהם ואחריהם (אור יקר).

⁴¹⁰¹ הענין שהאור הוא סוד ו' המתפשט מ' דרך ה' כדפי' וכן נראה בתיקונים מקומות רבים, שהת"ת נקרא אור גנוז ועניינו סוד הדעת המתעלם בבינה הנקראת עולם הבא, וענין "לצדיקים" הכוונה שהיסוד סוד ו' ודאי, והצדיקים מרכבה ליסוד ושם מקום גן עדן הנשמות כדמוכח כמה דוכתי, ולכך היסוד מקבל מהעלם הבינה דהיינו חכמה שבתוך בינה בסוד הדעת ו' הגנוז בתוכה כדפי' נמצא האור הזה גנוז לצדיקים מפני שכל שפע הת"ת נתן ליסוד כנודע והוא לעתיד בסוד בחי' היסוד בבינה בסוד יניקתו מחכמה ו' מ' וכדפי' (אור יקר).

⁴¹⁰² מדלא קאמר אור אלא אורם דווקא חלקם אבל חלק הצדיקים גנוז להם לעתיד כדפי' אור זרוע וכו', ובזה פרשת תרומה משמע שאור זה הוא סוד אור קדמא בחסד, והוא זרוע לצדיק במלכות בסוד היחוד, והכל בא אל מקום א', כי בסוד היחוד נמשך אור הגנוז על ידי היסוד למלכות, והוא מצד החסד שהיא לצד החכמה. והכל ענין א'. והיינו כאומרו לחזות בנועם ה' שהוא אור הגנוז, והיכן, ולבקר בהיכלו למטה, שהוא נראה לצדיקים, וקרובים ענינים אלו להיותם אחד (אור יקר).

⁴¹⁰³ ח"א מה ע"ב (לש"ו).

⁴¹⁰⁴ היינו הת"ת שהיה בחכמה ונתפשט אל הבינה בסוד יהי י"ה ה"י, "אור" סוד ו' שביניהם מתפשטת כזה יה ה"י והיינו סוד י"ה או"ר נתפשטה י' שהיא החכמה ונסתלקה ונעשה יהי אור וכדפי' בתיקונים בארוכה וכן בחלק שיעור קומה, אם כן "כבר הוה קודם" אל י"ה ומתפשט והולך ומשום דסלקא דעתין שיהיה האור הזה ורחמיו משמשין בעולם בין לצדיקים בין לרשעים, לזה אמר "ויקרא אלהים לאור יום" דהיינו הרחמים לצדיקים. ולחשך, מדת המלכות, שהיו סוד אור רחמים, אלו מתפשטין מסייפי עלמא ועד סייפי עלמא, עד שעוברין דרך בה ויורדין אפילו לעולם הזה שהיא ממשלת המלכות. אמר הקב"ה, יגזז האור מהעולם התחתון ומהמלכות, ומכל מה שלמטה ממנה, כדי שתהיה מדה זו מדת הדין לשפוט הרשעים בה, והיינו שהחשיכה ולחשך קרא לילה, והיינו וימנע מרשעים אורם (אור יקר). עי' בפרשת בראשית דף טז ע"ב שפי' שם שתחלה היה אבא גנוז בחסד דעתיק הנק' אויר, ויצאה י' מאויר ואשתאר אור, ואחר כך מהארת חסד דעתיק נעשה חסד דז"א ופי' חסד דא נקרא אור אור דכבר הוה דהיינו חסד דעתיק הנק' אור אחר שיצאה י' ממנו (מ"מ).

⁴¹⁰⁵ דהיינו שתהיה המלכות רחמים כת"ת וכו' (אור יקר). פי' שמא תאמר שהז"א שנבנה מהחסדים הנק' אור הוא לבדו נתקן ולא נתקנה הנוק', הדר ואמר "ולחושך קרא לילה" שגם המלכות שנבנית מהגבורות נתקנה (מ"מ).

⁴¹⁰⁶ מסט' דבני ישראל בנה"י שנקר' בני ישראל כידוע (יהל אור).

כמה דאיהו⁴¹⁰⁷ קדישא לעילא עד דסליק קדושתיה לאבהן [ובנין]⁴¹⁰⁸ ורוא דא⁴¹⁰⁹ ונקדשתי בתוך בני ישראל עילא ותתא עילא בתלת דרגין לתתא בתלת דרגין קדושה הא אוקימנא בכמה דוכתי אבל כמה דאית קדושה לעילא על כלא⁴¹¹⁰ הכי אית קדושה באמצעיתא קדושה לתתא וכלא ברוא (דלתתא) [דלתלתא]⁴¹¹¹ קדושה דלעילא לעילא ברוא חדא קדושה באמצעיתא ולתתא תלת דרגין דאינון חד קדושה איהו סטר עלאה⁴¹¹² דאשתכח ראשיתא לכל דרגין ואע"ג דאיהו⁴¹¹³ סטר טמירא ואקרי קדש⁴¹¹⁴ (ו)משם⁴¹¹⁵ אתפשט⁴¹¹⁶ פשיטו דנהיר בחד שבילא דיקא טמירא וגו' אמצעיתא⁴¹¹⁷:	שהוא קדוש למעלה עד שעולה קדושתו לאבות ובנים, וסוד זה ונקדשתי בתוך בני ישראל, מעלה ומטה. מעלה בשלש דרגות, למטה בשלש דרגות, קדושה זו הרי בארנו בכמה מקומות, אבל כמו שיש קדושה למעלה על הכל, כך יש קדושה באמצע, קדושה למטה, והכל בסוד שלמטה. (בשלשה) קדושה שלמעלה למעלה בסוד אחד, קדושה באמצע ולמטה, שלש דרגות שהן אחת, קדוש הוא צד עליון שנמצא ראשית לכל הדרגות, ואף על גב שהוא צד טמיר, ונקרא קדש, משם התפשטה התפשטות שמאירה בשביל אחד דק ונסתר תוך האמצע.
כיון דאתנהיר גו אמצעיתא כדין אתרשים חד ו' דנהיר גו האי קדש ואקרי קדוש מהאי נהירו אתפשט פשיטו לתתא סופא דכל דרגין⁴¹¹⁸ כיון דאתנהיר בסופא כדין אתרשים בנהירו חד ה' ואקרי קדושה והא אוקימנא:	כיון שמאירה תוך האמצעית, אז נרשמת ו' אחת שמאירה בתוך הקודש הזה, ונקראת קדוש. מהאור הזה מתפשטת התפשטות למטה, הסוף של כל הדרגות, כיון שמאירה בסוף, אז נרשמת באור ה' אחת ונקראת קדושה, והרי בארנוה.
ומה דאקרי קדוש קדוש קדוש דהא קדש מבעי ליה רוא [ד]ראשיתא וס"א דאיהו ראשיתא דכלא הואיל ומתמן אשתכח [ואי הכי] אמאי אקרי לעילא קדוש דהא תמן ו' לא אשתכח אלא רוא הכי הוא ודאי וישראל מקדשי לתתא כגוונא דמלאכי עלאי לעילא דכתיב בהו (ישעיה ו ג) וקרא זה אל זה ואמר קדוש:	ומה שנקרא קדוש קדוש קדוש, שהרי קדוש צריך לו הסוד של ראשית (שהוא ראשית) הכל, הואיל ומשם נמצא. ואם כך, למה נקרא למעלה קדוש, שהרי שם לא נמצאת ו', אלא הסוד כך הוא ודאי, וישראל מקדישים למטה, כמו שהמלאכים העליונים למעלה, שנאמר בהם "וקרא זה אל זה ואמר קדוש".
וכיון דישראל קא מקדשי סלקי מתתא לעילא יקרא עלאה עד דאסתלק ו' רוא דשמים עלאין לעילא כיון דאינון שמים אסתלקו לעילא נהיר ההוא קדש בהו וכדין אקרי לעילא קדוש ולבתר נהיר ההוא נהירו עלאה על כרסיא דאיהו שמים ואינון שמים תייבין לדוכתייהו ומתיישבין⁴¹¹⁹ ביה בההוא נהירו וכדין אקרי קדוש:	וכיון שישראל מקדשים מעלים ממטה למעלה את הכבוד העליון, עד שמתעלית ו' שהיא סוד של השמים העליונים למעלה, כיון שאותם השמים התעלו למעלה, מאיר בהם אותו הקדוש, ואז נקרא למעלה קדוש, ואחר כך מאיר אותו אור עליון על הכסא שהוא שמים, ואותם שמים שבים למקומם והתיישבו בו באותו האור, ואז נקרא קדוש.
לבתר נחית ההוא נהירו עד דנטיל כלא חד	אחר כך יורד אותו האור עד שנוטל הכל.

⁴¹⁰⁷ ר"ל בחג"ת (יהל אור).

⁴¹⁰⁸ חג"ת ונה"י (יהל אור).

⁴¹⁰⁹ ר"ל ונקדשתי חג"ת, בתוך ב"י נה"י. וז"ש עילא בתלת כו' (יהל אור).

⁴¹¹⁰ בכח"ב (יהל אור).

⁴¹¹¹ (ס"א בתלתא) (דפ"ו)

⁴¹¹² חכמה שנקר' קדש (יהל אור).

⁴¹¹³ ר"ל הל"ל קדש בלא ו' (יהל אור).

⁴¹¹⁴ שהוא בהעלם, ואין חל על דבר. ואח"כ קדוש בת"ת בוא"ו, ואח"כ קדושה במל', בה"א (יהל אור).

⁴¹¹⁵ מתמן (דפ"ו).

⁴¹¹⁶ דעת בת"ת (יהל אור).

⁴¹¹⁷ בין חו"ב (יהל אור).

⁴¹¹⁸ במל'. והן ג' דרגין הנ"ל, כח"ב, גג"ת, נה"י שם המל' (יהל אור).

⁴¹¹⁹ ומתיישבו (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

צדיק עליון אחד הדרגה הנכבדה לקדש הכל למטה, כיון שהוא נוטל את הכל אז נקרא קדוש, וזהו הסוד של הכל.	צדיק עלאה דרגא יקירא לקדשא כלא לתתא כיון דאיהו נטיל כלא כדן אקרי קדוש ודא איהו רזא דכלא:
ומי ששם רצונו בזה, עושה יפה. ומי ששם רצונו בשלש הדרגות של האבות בכלל אחד לייחד אותם בתוך הקדושה הזו, אם אינו יכול לשים רצונו יותר הוא עושה יפה והכל להוריד מתוך הקדושה שלמעלה למטה, שכל אחד יקדש את עצמו בקדושה הזו ולשמור אותה, לפרש את פרישת הקדושה עליו, וסוד זה ונקדשתי בתוך בני ישראל בראשונה, ואחר כך אני ה' מקדשכם.	[ומאן דשוי רעותיה בהאי שפיר קא עביד] ומאן דשוי רעותיה בתלת דרגין דאבהן ⁴¹²⁰ בכללא חדא ליחדא לון גו קדושתא דא אי לא יכיל לשואה ורעותיהו (רעותא) יתיר שפיר קא עביד וכלא לנחתא מגו קדושתא דלעילא לתתא לקדשא כל חד גרמיה בהאי קדושה [ולנטרא] (ולנטלא) ליה למפרש פרישו דקדושתא על גביה ורזא דא ⁴¹²¹ ונקדשתי בתוך בני ישראל בקדמיתא ולבתר אני יי' מקדשכם:
באיזה מקום יקדש אדם את עצמו בתוך הקדושה הזו להכליל את עצמו בה, כשמגיע אדם לשם הקדוש ה' צבאות, וסוד זה אני ה' מקדשכם. זה מצאנו בסוד של ספרי הקדמונים, ואנו לא עושים כך, אלא אחר ה' צבאות לבדו, ואחר כך כשמגיע אדם למלא כל הארץ כבודו, אז יכלל את עצמו באותה קדושה להתקדש למטה בתוך אותו הכבוד שלמטה, וסוד זה "ונקדש בכבודי".	באן אתר יקדש ב"נ גרמיה גו קדושתא דא לאכללא גרמיה בה כד [מטי ב"נ] (מלוי דבר נש) לשמא קדישא יי' צבאות ורזא דא אני יי' מקדשכם דא אשכחנא ברזא דספרי קדמאי ואנן לא עבדינן הכי אלא לבתר ⁴¹²² יי' צבאות בלחודי ⁴¹²³ ולבתר ⁴¹²⁴ כד מטי ב"נ מלא כל הארץ כבודו [כדין] (הא) יכלול גרמיה בההוא קדושה לאתקדשא לתתא גו ההוא כבוד דלתתא ורזא דא (שמות כט מג) ונקדש בכבודי ⁴¹²⁵ :
ואחר כך יעשה בדרך פרט, שיתקדש הכל כמו שאנו עושים לעומתם של המלאכים העליונים שאומרים, "ברוך כבוד ה' ממקומו", זה כבוד עליון. ואחר כך "ימלך ה' לעולם וכו'", זה הכבוד שלמטה.	ולבתר יעביד ⁴¹²⁶ ארח פרט לאתקדשא כלא כמה דאנן עבדין לעמתם דמלאכי עלאי דאמרי (יחזקאל ג יב) ברוך כבוד יי' ממקומו דא כבוד עלאה ⁴¹²⁷ ולבתר ⁴¹²⁸ (תהלים קמו י) ימלוך יי' לעולם וכו' דא כבוד דלתתא:
ובספרו של רב ייבא סבא, קדוש קדוש קדוש וכו', זוהי הקדושה שתתקדש תורה שבכתב בכלל אחד, ואחר כך לעומתם ברוך כבוד ה', אלו נביאים, ואחר כך ימלך ה' לעולם, סוד זה אנו צריכים בקדושה זו שתמצא שם קדושה וברכה ומלכות, שימצא	ובספרא דרבי ייסא סבא קדוש קדוש קדוש וכו' דא איהי קדושה לאתקדשא תורה שבכתב ⁴¹²⁹ בכללא חדא ולבתר לעמתם ברוך כבוד יי' אלין נביאים ⁴¹³⁰ ולבתר ימלוך יי' ⁴¹³¹

⁴¹²⁰ ר"ל ג"פ קדוש חג"ת (יהל אור).

⁴¹²¹ ר"ל בתחל' כתיב ונקדשתי כו' שהן ג"פ קדוש, ואח"כ כתיב תיכף כי אני כו', ה' צבאות שנקרא צבאות מסטרא דישראל, צבאות ה' (יהל אור).

⁴¹²² ר"ל לכלול נ"ה ביסוד בהאי קדושה. וכן לפי השני אחר שכולל חג"ת יכלול נה"י בה' צבאות (יהל אור).

⁴¹²³ בחילוי (יהל אור).

⁴¹²⁴ שהוא מל' (יהל אור).

⁴¹²⁵ שמות נ ע"א, רז ע"א נשא קמג ע"ב (הערת הזהר).

⁴¹²⁶ כל מה שכלל כאן (יהל אור).

⁴¹²⁷ חכמה (יהל אור).

⁴¹²⁸ מל'. לכלול רישא וסופא דכל דרגין (יהל אור).

⁴¹²⁹ חג"ת (יהל אור).

⁴¹³⁰ נה"ה (יהל אור).

⁴¹³¹ יסוד ומלכות (יהל אור).

לעולם רזא דא אנן צריכין בקדושתא דא לאשתכחא [תמן⁴¹³² קדושה ברכה⁴¹³³ ומלכות לאשתכחא] כלא כחדא קדושה כמה דאתמר קדוש ברכה ברוך כבוד יי' ממקומו מלכות ימלוך יי' לעולם וע"ד כלא אנן צריכין לאשלמא וע"ד יכוון ב"נ וישוי רעותיה בכל יומא ע"כ⁴¹³⁴:	הכל כאחד קדושה, כמו שנאמר קדוש ברכה, ברוך כבוד ה' ממקומו, מלכות ימלך ה' לעולם, ועל כן אנו צריכים להשלים את הכל, ועל כן יכוון אדם וישים את רצונו בכל יום.
צנ/ב	
הדר ואמר (בראשית א ה) ויהי ערב ויהי בקר יום אחד דלילה לית ובלא יום [לך בלא יומא] ולית יום בלא לילה ולא אקרי ואחד אלא בזווגא חד⁴¹³⁵ וקב"ה (מכאן קב"ה) וכנסת ישראל אקרי אחד ודא בלא דא לא אקרי אחד:	חזר ואמר "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד", שאין לילה בלי יום ואין יום בלי לילה, ולא נקרא אחד אלא בזווג אחד. והקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל נקרא אחד, וזה בלי זה לא נקרא אחד.
ת"ח בגין דכנסת ישראל השתא בגלותא כביכול לא אקרי אחד ואימתי אקרי אחד בשעתא דיפקון ישראל מן גלותא וכנסת ישראל אהדרת לאתרהא לאזדווגא ביה בקב"ה הה"ד (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד (בגין כך ויהי ערב ויהי בקר יום אחד דדא) ודא בלא דא לא אקרי אחד:	בא וראה, משום שכנסת ישראל עכשיו בגלות, כביכול לא נקרא אחד. ומתי נקרא אחד, בשעה שיצאו ישראל מן הגלות, וכנסת ישראל תחזור למקומה להזדווג עם הקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", (לכן ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד). וזה בלי זה לא נקרא אחד.
ת"ח מועדי יי' ואשר תקראו וגו' (ויקרא כג לו) לזמנא (לאזדווגא) כלא לאתר חד ולאשתכחא בלא (חד) בשלימו וברזא דאחדו ולמהוי ישראל לתתא (בזווגא חדא) גוי אחד בארץ (שמואל ב' ז כג) תינח קב"ה בכנסת ישראל דאקרי אחד ישראל לתתא דאינון זמינין כגונא דלעילא⁴¹³⁶ במה יקרון אחד אלא בירושלם דלתתא יקרון ישראל אחד:	בא וראה "מועדי ה' אשר תקראו וגו'", לזמן את הכל למקום אחד, ושימצא הכל בשלמות בסוד של אחד, ולהיות ישראל למטה (בזווג אחד) "גוי אחד בארץ", נניח שהקדוש ברוך הוא עם כנסת ישראל שנקרא אחד, ישראל למטה שהם מזומנים כדוגמא שלמעלה, במה יהיו נקראים אחד, אלא בירושלים של מטה יקראו ישראל אחד.
מנא לן דכתיב גוי אחד בארץ [ודאי] בארץ הם גוי אחד עמה אקרון אחד ולא אינון בלחודדיהו דהא ומי כעמך ישראל גוי אחד סגי ליה אבל לא אקרון אחד אלא בארץ בזווגא דהאי ארץ⁴¹³⁷ כגוונא דלעילא ובגין כך בלא קשיר דא בדא בזווגא חדא זכאה חולקיהון דישלמא וששת ימים תעשה מלאכה (שמות לה ב) אתמר והא אוקמוהו:	מנין לנו, שנאמר גוי אחד בארץ, ודאי בארץ הם גוי אחד עמה, הם נקראים אחד ואינם לבדם, שהרי ומי כעמך ישראל גוי אחד, מספיק לו, אבל לא נקראו אחד אלא בארץ, בזווג של הארץ הזו, כדוגמא שלמעלה, ולכן הכל קשור זה עם זה בזווג אחד. אשרי חלקם של ישראל, "ששת ימים תעשה" מלאכה נאמר והרי פרשוה.

⁴¹³² דמל' כולל יחודא כמ"ש והי' ה' למלך כו' ביום ההוא כו'. ולכן בברכה, דברוך ברכה, אשר קדשנו קדושה. ה' אלהינו יחודא, צריכה מל' [מ"כ עה"ג כי מלכא בלא מטרוניתא לאו הוא אחד כמ"ש בזוהר ויקרא ז' ע"ב ע"ש] (יהל אור).

⁴¹³³ וברכה (דפ"ו).

⁴¹³⁴ רסג ע"ב פיקודא למקרי ק"ש וכו' (דרך אמת).

⁴¹³⁵ ז"א נקרא א"ח שיש בו ט' ספירו תונוק' נקראת דל"ת שאין לה רק ד' ספירות תנה"י (רח"ו). עי' ח"א רנו ע"ב (לש"ו), עי' עוד בתיקונים תיקון מז דף צד ע"א, וע' זוה"ק ח"א רנו ע"ב, וח"ג צג ע"ב, ורלו ע"ב (כללים ח"ב לב ע"ג).

⁴¹³⁶ שעד עתה אינם נקראים אחד ולעתיד יקראו אחד (רח"ו).

⁴¹³⁷ שישראל דלעילא ת"ת כשהוא בארץ דלעיל מלכות נקראים אחד כך הם אינם נקראים א' אלא בארץ ישראל (רח"ו).

רבי יוסי ור' חייא הוו אזלי בארחה וכו' עד הושיעה ימינך וענני כבר נדפס בפרשת וארא דף לב עמוד א וצריך להוסיף אחר מלת קדישא א"ל את חמי ואנא חמינא מפומיה דר' שמעון (ו) שמענא מלה ובכינא א"ל מאי האי⁴¹³⁸ בי כדקא יאות:	
אלה מועדי יי' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדים ר' יצחק פתח (תהלים כז ח) לך אמר לבי בקשו פני את פניך יי' אבקש האי קרא אוקמוה חברייא⁴¹³⁹ בכמה אתר אבל האי קרא⁴¹⁴⁰ הכי אתמר לך אמר לבי דוד מלכא אמר⁴¹⁴¹ ודא בגין כנסת ישראל לקבל מלכא קדישא ומאי אמר לך אמר לבי⁴¹⁴² בגינך⁴¹⁴³ אמר לבי לבני עלמא ואזהר לון לבי דאיהו אחיד ביה⁴¹⁴⁴ דדא בגין מלכא עלאה⁴¹⁴⁵ אמר:	"אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אתם במועדים", רבי יצחק פתח "לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש" את הפסוק הזה בארו החברים בכמה מקומות, אבל הפסוק הזה כך נאמר "לך אמר לבי" דוד המלך אמר את זה בשביל כנסת ישראל כנגד המלך הקדוש, ומה אמר "לך אמר לבי" בשבילך, אמר לבי לבני העולם, והזהיר אותם לבי, שהוא אחוז בו, שאת זה בשביל המלך העליון הוא אמר.

⁴¹³⁸ אחר מלת דא דאתגזר (נוסף בדפ"ו).

⁴¹³⁹ אין ספק שהבנת הפסוק קשה, ואמר רבי יצחק שהחברים אמרו בו פירושים שונים מיוסדים על הקדמות אמיתיות כדרך הרבה פירושים שבספר הזוהר (רמ"ז).

⁴¹⁴⁰ נראה דר"ל שיש לו בו פירוש מקובל מרביתו וז"ש הכי אתמר, בסגנון זה (רמ"ז).
⁴¹⁴¹ צריך להקדים מ"ש בסוד (משלי ג, יט) ה' בחכמה יסד ארץ, דאבא יסד ברתא, שהוא שיסוד אבא יוצא ומתגלה מחזה זעיר ולמטה ומאיר בנוק'. וזהו אחד מהטעמים שנקראת כנסת ישראל, מפני שמקבלת אור יש"ס, ונודע שמלכא קדישא הוא יסוד אבא, ולפי שהוא מתגלה במקום קומת המלכות לכן מדבר עמו לך לנוכח, והיינו לקבל מלכא קדישא (רמ"ז).

⁴¹⁴² פי' שמלת לך פשוטה כמו אליך, והוי כאילו אמר אליך אמר לבי, ואם כן מהו שאמר אליו בקשו, חדא דבקשו בלשון רבים ולא שייך למימר כך למלכא קדישא, שמתחילה התחיל בלשון לך דהיינו יחיד, וכל שכן דמה ענין בקשת פניו (רמ"ז).

⁴¹⁴³ כי מלת לך כמו (בראשית כ, יג) אמרי לי, שפירושו בשבילי. ולהבין סוד הענין צריך לומר מ"ש בערכי הכינויים בערך לב, שהוא במלכות ובת"ת ובבינה. ותמצית הסוד הוא שבת"ת זעיר מסתיים יסוד אימא ויוצא יסוד אבא ומתנוצצים אורות אר"א ומאירים אור נמרץ, וקיבוץ אותם האורות הוא סוד הלב, ולפי הנמשך שם הוא שגם שהוא גדול הוא קטן מאד לפי מעלת המוחין, ושהוא מבחי' פק"ד קס"א, שיש בהם נ"ב אותיות, אך תסיר העיקרים שהוא אותיות ע"ב ס"ג וישארו המילויים לבדם שהם ל"ב אותיות, וה"ס הל"ב, והם בחי' אחוריים ודאי שהוא מילוי ושל רבועים. ונלע"ד שכן הם בגי' אחו"ר, ומשם הארת כתר המלכות, והרי שהוא בבינה ות"ת ומלכות. ומה שלא ייחסו גם לאור אבא, נלע"ד שהוא מפני שגוף הלב הוא מצד הבינה, וכמאי דאמרין בעלמא קמ) הלב מבין, וטעמו מפני שיסוד אבא מתפשט משם ולמטה אבל יסוד אימא מסתיים שם ועושה אותו הרושם בסימו, אבל אין ספק שגם יש שם אור אבא וכנראה שהוא מפק"ד קס"א (נ"א קס"ו), אלא שאור אבא שהוא פנימי ורוחני מאיר בחלל הימני שבו רוח החיות המתפשט בעורקים, וה"ס דפ"ק וכנזכר לקמן בפסוק (שיה"ש ה, ב) קול דודי דופק, ע"ע. ואמנם בבית השני של הלב הוא הדם מצד אימא כנודע. ובזה תבין (קהלת י, ב) לב חכם לימינו וגו', כי מצד הדם נאחז יצה"ר, דאימא דינין מתערין מינה, ולכן בשם (דברים ו, ה) לבבך אמרו רז"ל בשני יצריך, שאינו נקרא לבלב, מפני שאינו אלא אחד אלא שיש בו שני בתים, וכשאדם צדיק מהפך הדם לרוח שמגביר כח החכמה על הבינה ואז אין לו אלא לב אחד בייחוד אור אר"א יחד. וייחוד זה נעשה בהמשיך אור המוחין העליונים שהם ההיות שעיקרם מחכמה והם ממש הפנים שהמילוי הוא האחור כאמור. ובזה תבין בגינך, שהוא מלכא קדישא חכמה. אמר לבי וכו', כפל אמירה ואזהרה כנגד שני חללי הלב, כי הימני הוא בלשון רכה אמר, והשמאלי באזהרה, ולכן כלל שני פעמים לבי לבי. ונתן טעם למה שייחסו דוד לעצמו ואמר לבי, דאיהו אחיד ביה, פי' ששם אחיזת דוד בסוד כתר מלכות וכמ"ש בעל ההקפות, בזכות דוד איש ידיו חתום בכתר מלכותך, ועל כן קרא אותו לב שלו, ששם ממש אחיזתו ושרשו דהיינו בבינה שהוא עיקר הלב (רמ"ז).

⁴¹⁴⁴ כי דוד מרכבה למלכות (רח"ו).

⁴¹⁴⁵ ספירות התחתונות (רח"ו). פי' שזה התואר והשם של לב אמרו דוד בשביל מלך העליון ה"ס עטרת יסוד בינה, כי מה שאנו אומרים קמו) אבא יסד ברתא, הוא מפני הארת יסוד המתפשט בכל קו האמצעי עד היסוד דז"א, אבל עיקר שורש המלכות הוא בלב שהוא בינה (רמ"ז).

זהר ויקרא חלק א'

בקשו פני אלין עטרי מלכא⁴¹⁴⁶ דאיהו אחיד בהו ואינון ביה אינון שמיא ואיהו שמיא מלה חדא הוא בגין כך אמר דוד את פניך יי' אבקש⁴¹⁴⁷ כד"א (תהלים קה ד) דרשו יי' ועזו בקשו פניו תמיד:	"בקשו פני" אלו עטרות המלך שהוא אחוז בהן, והם בו, הם שמו, והוא ושמו, דבר אחד הוא. לכן אמר דוד "את פניך ה' אבקש" כמו שנאמר "דרשו ה' ועזו בקשו פניו תמיד".
ת"ח יאות הוא דוד מלכא למימר שירתא בגין כנסת ישראל יתיר מכל בני עלמא ולמימר מלי דכנסת ישראל למלכא ובגין דאיהו אחיד בה:	בא וראה, ראוי הוא דוד המלך לומר שירה בשביל כנסת ישראל יותר מכל בני העולם ולומר דברים של כנסת ישראל למלך, משום שהוא אחוז בה.
ד"א לך אמר לבי בקשו פני בגינך אמר לבי לבני עלמא בקשו פני וס"א את פניך יי' אבקשו אלין זמנייא וחנייא דכלהו זמין [להון לאתר]⁴¹⁴⁸ (להו אתר) דאקרי קדש בגין לעטרא לון כל חד וחד ביומיה כל חד וחד בזמניה וישאבון כלהו מההוא⁴¹⁴⁹ עמיקא דעמיקתא דנחלין ומבועין נפקין מניה בגין כך כתיבי מקראי קדש זמינין אינון לההוא אתר דאקרי קדש לאתעטרא ביה ולאשתאבא ביה בגין דיתקדשון כלהון כחדא וישתכח בהו חדוותא:	דבר אחר "לך אמר לבי בקשו פני" בשבילך אמר לבי לבני העולם בקשו פני, [את פניך ה' אבקש], אלו זמנים וחגים שכולם הזמין להם למקום שנקרא קדש, כדי לעטר אותם כל אחד ואחד ביומו, כל אחד ואחד בזמנו, וישאבו כולם מאותו עומק העמוקים שהנחלים והמעיינות יוצאים משם, לכן כתוב "מקראי קדש". מזמנים הם לאותו מקום, שנקרא קודש להתעטר בו, ולהשאב בו כדי שיתקדשו כולם כאחד ותמצא בהם שמחה.
ר' אבא אמר מקראי קדש⁴¹⁵⁰ זמינין דקדש וכד מהאי זמינין זמינין מן נחלא⁴¹⁵¹ דנגיד ונפיק למלכא דזמין בני נשא לסעודתיה אעטר קמיהו מכל זי(ני) מיכלא דעלמא אפתח להו גרבי חמרא שפיר בריחא שפיר למשתייא דהכי אתחזי מאן דמזמין למכלא ולמשתייא זמין:	רבי אבא אמר מקראי קודש, זמנים של קדש, וכשמוזה הם מזומנים הם מזומנים מן הנחל ששופע ויוצא. (משל) למלך שהזמין בני אדם לסעודתו, עטר לפניהם בכל מיני מאכלים שבעולם, פתח להם חבית יין יפה בריח ויפה למשתה, שכך ראוי מי שמזמין למאכל ולמשתה, הוא מזמין.
כך מקראי קדש כיון דאינון זמינין לסעודתא דמלכא זמינין אינון לחמרא טב ושפיר דמנטרא (כד"א (שיה"ש א ב) כי טובים דודיך מיין) וע"ד מקראי קדש כתיב אשר תקראו אותם במועדם (הכי תנינן) כתיב (שמות כב ל) ואנשי קדש תהיון לי ישראל לתתא אקרון אנשי קדש כיון דזמינין אינון מקדש דלעילא אתון אנשי קדש לתתא זמינו⁴¹⁵² להו כדן אתקינן סעודתא וחדו דהא לכו אתחזי בגין ודאתון אתקרון (דתתקרון) אנשי קדש ויהון כלהו	כך מקראי קדש, כיון שהם מזומנים לסעודת המלך, מזומנים הם ליין טוב ויפה שמשומר (כמו שנאמר "כי טובים דודיך מיין"), ועל כן כתוב מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם, (כך למדנו) כתוב "ואנשי קודש תהיון לי", ישראל למטה נקראים אנשי קודש, כיון שהם מזומנים, מקודש, שלמעלה אתם אנשי קודש, למטה הזמינו אותם אז התקינו סעודה ושמחו, שהרי לכם ראוי זה, משום שאתם נקראים אנשי קודש ויהיו כולם
צד/א	

⁴¹⁴⁶ לעיל יא ע"ב ובח"ב פו ע"א (לש"ו). הם ה"ס דאצילות (הקדו"ש ו ע"א).

⁴¹⁴⁷ ר"ל שיאר פניו אליו (הקדו"ש טו ע"ג). כל האצילות הוא נקרא פנים, ע' זוה"ק (פ' אמור דף צג ע"ב), כי שם היה פנייתו כביכול אשר פנה את עצמו להתגלה לצורך המציאות, ויסד את גילוייו להתפעל ממעשה התחתונים (שם קד ע"ד), כ"ז הוא מורה שהם חד ממש, וע"ד הפנים של האדם ששם הוא הוראת עיקר צורת נשמתו שבו (דע"ה ח"א נח ע"ד).

⁴¹⁴⁸ בינה שנקרא קדש מזמנת את ר"ק דאצילות (רח"ו).

⁴¹⁴⁹ סוד יסוד אבא הנתון תוך יסוד אימא הנק' עמיק' דעמיקתא (רח"ו).

⁴¹⁵⁰ חכמה (רח"ו).

⁴¹⁵¹ בינה (רח"ו).

⁴¹⁵² זמינא (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

מזומנים בכל הצדדים של קדש למעלה ולמטה.	זמינים בכל אסטרין דקדשו (סמרי קדש) לעילא ותתא:
דבר אחר "אלה מועדי ה'", מה זה מועדי ה', רבי שמעון אמר הם מה', שבו נקשרו ממטה למעלה וממעלה למטה, כולם קשורים בו וכולם מתעטרים [נ"א ומזמנים נ"א ומתאחדים] לקשר קשר אחד בקשר של המלך.	ד"א אלה מועדי יי' (ויקרא כג ד) מהו מועדי יי' ⁴¹⁵³ ר' שמעון אמר מיי ⁴¹⁵⁴ אינון דביה אתקשרו מתתא לעילא ומעילא לתתא כלהו ביה מתקשרן ומתעטרן (ס"א ומתעטרן) ונ"א ומתאחדן כלהו לאתקשרא קשר ⁴¹⁵⁵ חד בקשרא דמלכא:
למה, כמו שמלך יורש את האב והאם ואחוז באותו קודש ומתעטר בהם, [בשביל] כך כל אותם שאחוזים במלך צריכים להזדמן לאותו מקום עליון שנקרא קדש, כדי שכולם יתאחדו כאחד [למלך], ועל כן נקרא מועדי ה'. ואחר כך מקראי קדש, שהרי בהם מתעטר במלך אשר תקראו אותם במועד, שני חלקים יש לישראל בהם, אם מצד המלך יש לישראל חלק עליון בו, שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם וגו'", "כי חלק ה' "	מאי טעמא ⁴¹⁵⁶ כמה דמלכא ירית לאבא ולאמא ואחיד בההוא קדש ואתעטר בהו (בגין) כך כל אינון דאחידן ביה במלכא בעיין לאזדמנא בההוא אתר עלאה דאקרי קדש בגין דיתאחדו כלהו כחדא (במלכא ⁴¹⁵⁷) וע"ד מועדי יי' אקרון ⁴¹⁵⁸ ולבתר מקראי קדש דהא בהו אתעטר במלכא אשר תקראו אותם במועד תרין חולקין אית לישראל ⁴¹⁵⁹ בהו אי מסטרא דמלכא חולקא עלאה

⁴¹⁵³ טעם השאלה הוא כי ענין הכנוי והסמיכות לדבר אחד המורה יחס הפעולה אל פועלה, כגון (שמות לד, י ועוד) מעשה ה', (יהושע כב, ג ועוד) מצות ה', וכיוצא, שה' הוא העושה או המצוה. ולפעמים מורה על מעשה העושה (נ"א הנעשה) לשמו, וכגון (ישעיה נז, ז) ושמחתים בבית תפלת, שאעפ"י שרז"ל אמרו מנין שהקב"ה מתפלל וכו', מכל מקום הפשטנים ביארוהו התפלה שעושים לי, אבל אין ספק שהיותר פשוט הוא הענין הא', התייחס אם אמר מועדי לה', כמו (שמות כ, י ועוד) שבת לה', (שמות יב, מח ועוד) פסח לה'. ותיירץ מה' אינון, וכפשוטו דביה אתקשרו, כי מלת מועד שורשה יעד שר"ל ייעוד וקיבוץ, כמו (במדבר י, ג) ונועדו אליך כל העדה (נ"א שם ד) הנשיאים) והסוד על האורות שמאירים בזעיר בזמני החגים אור מקיף ואור פנימי, הפנימיים הם מתתא לעילא כי היותר קטן ותחתון הוא המתחיל לירד ואחריו שלמעלה הימנו וכו', והמקיפים הם להפך מעילא לתתא כי היותר גדול הוא הנכנס תחילה וכמ"ש בספר הכוונות בכוונת חג הסוכות, ובפסח הוא באופן אחר ואין להאריך כעת. ואלו האורות כלהו ביה מתקשרן, הוא אור פנימי שנכנס בפנימיות ודבק בכלי ממש כנפש הקשורה בתוך הגוף. ומתעטרן, הוא אור מקיף הסובב ומעטר מבחוץ. אי נמי מתעטרן הוא אור הדעת החופף עליהם. ס"א ומתעטרן וכו', פ"י שכל האורות מזומנים ברתן בכוונות (נ"א ומכונים) להתקשר יחד ביסוד זעיר שהוא קשרא דמלכא כנודע. באופן שהם נועדים יחד בשורשם שהוא הדעת, וגם מתקבצים יחד ביסוד, וז"ס אלה, שהם ו"ק ו' פעמים ו' גי' אל"ה, הם מועדי ה' בגימ' ו' הוי"ת ויוס"ף וציר"ן, באופן שהם ממש מועדי ה' ייעודי האורות שנקשרים בו (רמ"ז).

⁴¹⁵⁴ ר"ל שהעיקר הוא הת"ת הנק' הוי"ה וממנו הם מקוראים כי הוא גוף האילן ונמצא כי בו קשורים והוא עולה עמהם אל הקודש שהם או"א (רח"ו).

⁴¹⁵⁵ קשרא (דפ"ו).

⁴¹⁵⁶ פ"י ואם הדבר כך שהם אורות המאירים בזעיר למה ומהו הטעם שנצטוו ישראל לשומרם. ומתרץ כמה דמלכא ירית וכו', שידוע הוא שסדר המוחין דזעיר שנה"י דאו"א נכנסים בחב"ד דז"א, וחז"ב שלו כשיש בהם נה"י דאו"א נקראים אחסנתא דאו"א, מפני שאינם אלא (נ"א רק) הארה נמשכת לחז"ב מחז"ב דאו"א. וז"ש ירית להו, אבל בשני יסודות שלהם יש תרין עטרין חז"ג שאורותם בעצמם יורדים לדעת זעיר. אמנם ביום טוב אין אור אבא מתלבש בכלי עצמו אלא משתתף עם אור אימא ושניהם יחד בתוך כלים דאימא. וז"ש ואחיד בההוא קדש, היינו אור אבא שבתוך יסוד אימא יחדיו ושנשאר בדעת זעיר ולא מתפשט למטה בתוך זעיר כדרכו תמיד אלא שנשאר למעלה בדעת זעיר יחד עם אור אימא שביסודה, והיינו ההוא קדש, פ"י אותה בחי' של קדש המיוחדת ביום טוב. ואתעטר בהו, הם תרי עטרין המיוחדות ביסוד אי'. דאחידן ביה במלכא, הם ישראל המושרשים בזעיר קסא) זה בגדולה וזה בגבורה וזה בת"ת, כי על כן כתוב (דברים לב, ט) כי חלק ה' עמו, כל אחד בחלקו. אתר עלאה דאקרי קדש, הוא יסוד אימא שבדעת זעיר, כי גם שהוא אינו קדש בעצם, נקרא בשם קדש מפני אור אבא שבתוכו כנזכר. וגם אמר דאקרי, מפני שודאי כיון שאין אבא משתמש בכליו אינו מאיר בתקפו. בגין דיתאחדו וכו', כי צריכים ישראל לכוין בתפילותיהם אל הקדש כאמור, שבהן הוא מאיר באי' כמ"ש בספר הכוונות, כי אימא משלה מאירה בעיצומו של יו"ם ט"ב גי' ס"ג וי' אותיותיו, ועל ידי מעשינו ותפילותינו מזמנין את הקדש שהוא אבא שיכנס בתוך אי', וזהו לאזדמנא, באופן שלכן נצטוו לשמרם כדי שימשך אור הקדוש לאי' יום טוב (רמ"ז).

⁴¹⁵⁷ למלכא (דפ"ו).

⁴¹⁵⁸ אקרי (דפ"ו).

⁴¹⁵⁹ שנא' קדש ישראל ליי' (רח"ו).

עמו".	אית לישראל ביה דכתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביי' אלהיכם וגו' כי חלק יי' עמו:
ואם מצד העליון של קדש יש לישראל חלק עליון בו, שנאמר "ואנשי קדש תהיון לי". ונאמר, "קדש ישראל לה", ועל כן ראוי לכם לזמן אותם ולתקן לפניהם שמחה וסעודה ולשמח בהם, ומי שמזמין לאחר [לאורח] צריך להראות לו שמחה ופנים מאירות לעטר [לשמר] את אורחו [דרכו] של אותו האורח.	ואי מסטרא עלאה דקדש חולקא עלאה אית לישראל (ביה) ובה דכתיב (שמות כב ל) ואנשי קדש תהיון לי וכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליי' וע"ד לכו אתחזו לזמנא להו ולתקנא קמייחו חדוותא וסעודתא ולמחדי בהו ומאן דמזמן לאחרא וס"א לאורחא בעי לאחזאה ליה חידו ואנפין נהירין (לעטרא) [לנטרא] אורחיה דההוא אושפיזא:
(משל) למלך שהזמין אורח מכובד, אמר לבני היכלו כל שאר הימים הייתם כל אחד בביתו, זה עושה עבודתו וזה הולך עם סחורתו וזה הולך בשדהו, פרט לאותו יום שלי, שכולם מתעוררים [מזמנים] לשמחתי, עכשיו הזמנתי אורח עליון ומכובד, איני רוצה שתשדלו בעבודה ולא בסחורה ולא במדבריות, אלא כולם הזדמנו כדוגמא שאותו יום שלי, והתקינו עצמכם לקבל את אותו אורח בפנים מאירות בשמחה ובתישבות, התקינו לו סעודה נכבדה כדי שיהיה מזדמן אלי בכל הצדדים, כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, בני כל שאר הימים אתם עוסקים בעבודה ובסחורה, פרט לאותו יום שלי.	למלכא דזמין אושפיזא יקירא אמר לבני היכליה כל שאר יומין הויתון כל חד וחד בביתיה דא עביד עבידתיה ודא אזיל בסחורתיה ודא אזיל בחקליה בר ההוא יומא דילי [דכלכון] [דכלהון] מתערין (ס"א מתעתדי) בחדוותא דילי השתא זמינית אושפיזא עלאה ויקירא לא [בעינא] [בעיא] דתשתדלון בעבידתא ולא בסחורתא ולא במדברי אלא [כלכון] [כלהו] אזדמנו כגוונא דההוא יומא דילי ואתקינו גרמייכו לקבלא לההוא אושפיזא באנפין נהירין בחדוותא בתושבחתא אתקינו ליה סעודתא יקירא בגין דיהא זמינו ⁴¹⁶⁰ דילי בכל סטריין ⁴¹⁶¹ כך אמר קב"ה לישראל בני כל שאר יומין אתון משתדלי בעבידתא בסחורתא בר ההוא יומא דילי:
עכשיו אורח עליון ומכובד הזמנתי, אתם קבלו אותו בפנים מאירות, הזמינו אותו תקנו לו סעודתי עליונה שלחנות ערוכים, כדוגמא שאותו היום שלי לכן "תקראו אותם במועד".	השתא אושפיזא עלאה ויקירא זמינית אתון קבילו ליה באנפין נהירין זמינו ליה אתקינו ליה סעודתי עלאי פתורי מסדרן כגוונא דההוא יומא דילי בג"כ תקראו אותם במועדס (ויקרא כג ד):
בא וראה בשעה שישראל למטה שמחים במועדים הללו ומשבחים שבח לקדוש ברוך הוא, עורכים שלחנות, מתקנים עצמם בכלים נכבדים, המלאכים העליונים אומרים מה טיבם של ישראל בכך.	ת"ת בשעתא דישראל לתתא חדאן ובהני מועדיא ומשבחין שבחא לקב"ה מסדרין פתורי מתקני גרמייחו במאני יקר מלאכי עלאי אמרין מה טיבן דישראל בכך ⁴¹⁶² :
אומר הקדוש ברוך הוא, אורח עליון יש להם, יום הזה אומרים ולא שלך הוא, מאותו מקום שנקרא קודש. אומר להם, וכי ישראל אינם קודש ונקראים קודש, להם ראוי להזמין	קב"ה אמר אושפיזא עלאה אית לון יומא דא אמרי ולאן דילך הוא מההוא אתר ⁴¹⁶³ דאקרי קדש ⁴¹⁶⁴ אמר לון וכי ישראל לאו קדש נינהו

⁴¹⁶⁰ זמיני (דפ"ו).

⁴¹⁶¹ כך אמר קב"ה לישראל, בני כל שאר יומין אתון משתדלי בעבידתא בסחורתא בר ההוא יומא דילי, השתא אושפיזא עלאה ויקירא זמינית, אתון קבילו ליה באנפין נהירין, זמינו ליה אתקינו ליה סעודתי עלאי, פתורי מסדרן כגוונא דההוא יומא דילי, בג"כ תקראו אותם במועדס (רמ"ז).

⁴¹⁶² נראה שהמדבר הוא ת"ת ואמר על השכינה שהיא בעוה"ר כל ששת ימי השבוע כאורח נטה ללון ועכשיו במועד היא אושפיזא (רח"ו).

⁴¹⁶³ שחו"ב הזמינו אותם (רח"ו).

⁴¹⁶⁴ חכמה (רח"ו).

זהר ויקרא חלק א'

את האורח שלי, אחד מהצד שלי שהרי הם דבקים בי, ואחד מצד של קודש שנאמר "קדש ישראל לה".	ואקרון קדש לזן אתחזי לזמנא אושפיזא דילי חד מסטרא דילי דהא ⁴¹⁶⁵ אינון דבקים בי וחד מסטרא דקדש ⁴¹⁶⁶ דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליי:
הואיל וישראל נקראים קודש, ודאי שהוא אורח שלהם, משום שהזמנת האורח הזה היא מקודש, שנאמר "מקראי קדש". פתחו כולם ואמרו, "אשרי העם שככה לו". שלשה הם זמנים מקודשים ולא יותר, חג המצות וחג השבועות וחג הסוכות.	הואיל וישראל אקרון קדש אושפיזא דלהון הוא ודאי בגין דזמינו דהאי אושפיזא מקדש הוא דכתיב (ויקרא כג ב) מקראי קדש פתחו בלהו ואמרו (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו תלתא אינון זמינין מקדש ולא יותר חג המצות וחג השבועות וחג הסוכות:
אמר לו רבי אבא, וכי שבת אינה מקודש, מזומנת. אמר לו לא בשני צדדים, אחד שהוא ודאי נקרא קדש, שנאמר "ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם", ואחד ששבת אינה זמינה, שהרי ירושתו היא ודאי ירושה של קודש, הוא יורש ואינו מזומן, ועל כן כולם מזומנים בקודש ומתקשרים בשבת ומתעטרים בו, בזה היום השביעי מתעטר בו, ועל כן שבת אינה מזומנת.	אמר ליה רבי אבא וכי שבת לאו מקדש הוא זמין אמר ליה לאו בתרי סטריין חד דהוא ודאי קדש אקרי דכתיב (שמות לא יד) ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם וחד דשבת לאו זמין הוא דהא וירותא דילי ⁴¹⁶⁷ הוא ודאין וירותא (ודאי) דקדש הוא ויריתו ולא זמיני וע"ד בלהון זמינין בקדש ומתקשרין בשבת ומתעטרין ביה בהאי יומא שביעאה אתעטר ביה וע"ד שבת לאו זמין הוא:
(משל) לבן שנכנס לבית אביו ואמו ואכל ושתה, בשעה שהוא רוצה. (משל) למלך שהיה לו בן יחיד חביב נפשו נתן לו שושבין לשמור אותו ולהתחבר עמו. אמר המלך, נאה הוא להזמין את השושבינים הללו של בני, ולהראות את הכבוד והחביבות שלי עמם.	לברא דעאל לביתא דאבי ⁴¹⁶⁸ ואימיה ואכל ושתי בשעתא דהוא בעי למלכא דהוה ליה ברא יחידאי חביבא דנפשיה יחב ליה שושבינין ⁴¹⁶⁹ לנטרא ליה ולא תחברא בהו אמר מלכא יאות הוא לזמנא לאלין שושבינין דברי ולאחזאה יקרא וחביבותא דילי בהו:
הזמין את השושבינים הללו, הבן לא ראוי לזמן אלא להיכנס ולאכול ולשתות בבית אביו, בשעה שהוא רוצה, זהו שנאמר "מי כמוכה באלם ה' מי כמוכה נאדר בקדש".	זמין לזן להני שושבינין ברא לא אתחזי לזמנא אלא למיעל ולמיכל ולמשתי בביתא דאבוי בשעתא דאיהו בעי דה"ד (שמות טו יא) מי כמוכה באלים יי' מי כמוכה נאדר ובקדש
	צד/ב
נאדר בקדש ודאי, כבן שהתקן (שהתחזק) באביו. נאדר בקדש ולא מזומן מהקודש.	[נאדר] בקדש ודאי כבר דאתתקן (ס"א דאתתקף) באבוי נאדר בקדש ולא זמין מקדש:
"ששת ימים תעשה מלאכה", ששת ימים מה מעשיהם, אמר רבי יוסי כתוב "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ", ולא כתוב בששת, והרי פרשוה. וכל יום ויום עושה מעשהו ונקראים ימי מלאכה.	ששת ימים תעשה מלאכה (שמות כג יב) ששת ימים מאי עבידיתיהו אמר ר' יוסי כתיב (שם כ יא) כי ששת ימים ⁴¹⁷⁰ עשה יי' את השמים ואת הארץ ולא כתיב בששת והא אוקמוה וכל יומא יומא עביד עבידתיה ואקרון יומי מלאכה:
אמר רבי יצחק אם כך, למה נקראו ששת ימי חול, למה חול. אמר רבי יוסי עכשיו	א"ר יצחק אי הכי אמאי אקרון ששת ימי חול אמאי חול א"ר יוסי השתא אתנהיג עלמא ⁴¹⁷¹ ע"י

⁴¹⁶⁵ בת"ת (רח"ו).

⁴¹⁶⁶ חר"ב (רח"ו).

⁴¹⁶⁷ דיליה (דפ"ו).

⁴¹⁶⁸ דאבו (דפ"ו).

⁴¹⁶⁹ שושבינא (דפ"ו).

⁴¹⁷⁰ שהם ששת יומין עילאין ו"ק דז"א שכל א' עשה פעולתו המתייחסת לו (רח"ו).

⁴¹⁷¹ רמח (הערת הזהר).

דשלוחיהו⁴¹⁷² בג"כ יומי חול אקרון ר' חייא אמר בגין דש(א)רי למעבד בהון עבידתא [בגין דא לא] (ובגין דלא) אקרון קדש ומאן דלאו אקרון קדש חול אקרון⁴¹⁷³ וע"ד אתקיננו חברייא בהבדלה בין קדש לחול מאי הבדלה הכא אלא קדש מלה בגרמיה הוא ושאר מניה אתיין וע"ד אלין לעובדא ואלין לנטרא ואימתו אשתכח נטירו בהו⁴¹⁷⁴ בד זמינין מקדש⁴¹⁷⁵:	מתנהג העולם על ידי השלוחים שלהם, לכן נקראים ימי חול. רבי חייא אמר, משום שיותר לעשות בהם עבודה, ולכן לא נקראים קודש. ומי שלא נקרא קודש נקרא חול, ועל כן התקיננו החברים בהבדלה בין קדש לחול, מה ההבדלה כאן, אלא קודש הוא דבר בעצמו, ומתחיל ממנו האותיות, ועל כן אלו למעשה ואלו לשמור. ומתי נמצאת בהם שמירה, כשמזמנים מקדש.
א"ר יהודה חדותא ונטירותא דיוםא דשבתא ועל(ב)כלא הוא בגין⁴¹⁷⁶ דהאי יומא אתעטר באבא ואמא⁴¹⁷⁷ ואתוסף קדושה על קדושתיה מה דלא אשתכח הכי בשאר יומי דהא הוא קדש⁴¹⁷⁸ [ו]אתעטר בקדש אוסיף⁴¹⁷⁹ קדושה על קדושתיה בגין כך האי יומא חדותא דעלאי ותתאי כלא (חדאן ביה מלי) [חכאן ביה מלא] ברכאן⁴¹⁸⁰ בכלהו עלמין כלהו⁴¹⁸¹ מניה אתקנו ונ"א אתזנו:	אמר רבי יהודה השמחה והשמירה של יום השבת הוא על הכל, ומשום שהיום הזה מתעטר באבא ובאמא, ונוספת קדושה על קדושתו מה שלא נמצא כן בשאר הימים, שהרי הוא קודש ומתעטר בקודש, ומוסיף קדושה על קדושתו, לכן היום הזה הוא שמחת העליונים והתחתונים, כולם שמחים בו מלאים ברכות בכל העולמות, כולם נתקנו (נזונו) ממנו.
בהאי יומא נייחא דעלאי ותתאי בהאי יומא נייחא דחייביא דגיהנם למלא דעבד הלולא לבריה יחידאי אעטר ליה בעטרא עלאה מני ליה מלא על כלא בהאי יומא חדותא לכלא חד סנטירא דאתפקד על דינא דבני נשא הו בידיה גוברין דבעיין קטולא גוברין דבעיין לאלקאה [ו]בגין יקרא דהאי יומא דחדותא דמלא שביק דינוי ונטר לחדותא דמלא כך ההוא יומא הלולא דמלא במטרוניתא חדותא דאבא ואמא:	ביום הזה מנוחת עליונים ותחתונים, ביום הזה מנוחת הרשעים בגיהנם. (משל) למלך שעשה הלולא לבנו היחיד, עטר אותו בעטרה עליונה, מנה אותו המלך על הכל ביום הזה שמחת הכל, שוטר אחד שהיה מפקד על דינם של בני אדם, היו בידו גיבורים שצריכים הריגה, וגיבורים שהיו צריכים להלקאה, בשביל כבוד היום הזה של שמחת המלך, עוזב את דינוי ושומר את שמחת המלך, כך אותו היום הלולא המלך עם המלכה, שמחת האב והאם.
עליה חדותא דעלאי ותתאי בחדותא דמלא כלהו חדאן ולא יצטערון ביה ע"ד כתיב (ישעיה נח יג) וקראת לשבת ענג מאי ענג לא אשתכח אלא לעילא באתר דקדש עלאה שארי כד"א (שם יד) אז תתענג על יי⁴¹⁸² דהאי ענג⁴¹⁸³ על יי הוא והאי יומא [דהלולא הוא (נ"א דהוא	עליו שמחת העליונים והתחתונים בשמחת המלך, כולם שמחים, ולא יצטערו בו, על זה כתוב וקראת לשבת עונג, כמו שעונג לא נמצא אלא למעלה במקום ששורה הקדש העליון, כמו שנאמר "אז תתענג על ה'", שהרי עונג הוא על ה', והיום הזה שהוא הלולא המלך מתעטר באותה עטרה של עונג, זהו שנאמר וקראת לשבת עונג מה שאין

⁴¹⁷² שהוא מט"ט ו"ק דיצירה ששת ימי החול (רח"ו). ור"ל כמ"ש הרב שבששת ימי החול יום א' חסד דאצילות מתלבש בחסד דבריאה, וחסד דבריאה בחסד דיצירה ומשפיע בארץ ישראל ובחול מתלבש חסד דיצירה בחסד דעשייה ומשפיע לחול, לפי שא"י יונקת מיצירה וחול מעשייה, וז"ש "על ידי דשלוחיהו" ולכך נק' חול (מ"מ).

⁴¹⁷³ ר"ל אפילו שיהיו ר"ק דאצילות עצמן, הואיל ונעשה בהם מלאכה חול אקרון (רח"ו).

⁴¹⁷⁴ י"ט בששת ימי המעשה (רח"ו).

⁴¹⁷⁵ ואינם חול והכל נקראים קדש (רח"ו).

⁴¹⁷⁶ ובגין (דפ"ו).

⁴¹⁷⁷ שלוקחים זר"ן כל שיעור קומתם (רח"ו).

⁴¹⁷⁸ שהוא במקום אבא ויש לו מוחין מאבא בהיותן במקום עליון (רח"ו).

⁴¹⁷⁹ ואוסיף (דפ"ו).

⁴¹⁸⁰ מא"א הנקרא ברכות (רח"ו).

⁴¹⁸¹ כלהו (דפ"ו).

⁴¹⁸² פי' מא"וא שהם על גבי זעיר הנק' הוי"ה וז"ש דהאי ענג על ה' הוא שהתענג הוא מא"וא (מ"מ).

⁴¹⁸³ ר"ת ענג עדן נהר גן, שהוא השפעת חכמה לנהר בינה ומשם לגן ת"ת (רח"ו).

נמצא כן בשאר הימים. הלילא]] ודהוא הלולא (דהלולא הוא) דמלכא אתעטר בההוא עטרא דענג הה"ד וקראת לשבת ענג מה דלא אשתכח הכי בשאר יומין;	
ביום הזה שלש סעודות צריכים בני המלך לזמן ולערוך שלחנות בשביל כבוד המלך כמו שבארנו, וכשמזדמן בו חג או זמן לא יסדר אדם שני שלחנות בכל סעודה, אחד לשבת ואחד לאורח, משום שנאמר "על שלחן המלך תמיד הוא אוכל", יש מספיק בשלחן המלך לאותו האורח שבא אליו, ועל כן צריך אדם לערוך שלחן שלם למלך, והוא נותן ממנו לאורח.	בהאי יומא תלת סעודתאן בעיין בני מלכא לזמנא ולסדרא פתורי בגין יקרא דמלכא כמה דאוקימנא וכד אודמן ביה חגא או זמנא לא יסדר ב"נ תרי פתורי בכל סעודתא חד לשבת וחד לאושפיזא בגין דכתיב (שמואל ב' ט יג) על שלחן המלך תמיד הוא אוכל ספוקא הוא בפתורא דמלכא לההוא אושפיזא דאתיין ליה וע"ד בעי ב"נ לסדורי פתורא שלימא למלכא והוא יהיב מניה לאושפיזא:
אמר רבי אלעזר הסעודה השלישית של שבת, כשנקרה בה אורח עוזבים אותה או לא עוזבים אותה. אם לא עוזבים אותה, נמצא האורח דחוי משלחן המלך, ואם עוזבים אותה נמצא פגם בשלחן המלך.	א"ר אלעזר סעודתא תליתא דשבת כד אערע ביה אושפיזא שבקין ליה או לא שבקין ליה⁴¹⁸⁴ אי לא שבקין ליה אשתכח אושפיזא דחייא מפתורא דמלכא אי שבקין ליה אשתכח פגמו בסעודתא דמלכא:
אמר לו רבי שמעון אביו (משל) למלך שנקרה לו אורח ולקח מאכל מלפניו והעלהו לאורח, נמצא אף על גב שהמלך לא אכל עמו ממאכל המלך הוא אוכל, והמלך נתן לו לאכול, וכל זה משום שהוא אורח המלך.	א"ל ר"ש אבוי למלכא דאיערע ביה אושפיזא ונטל מיכלא מקמיה וסלקיה⁴¹⁸⁵ לאושפיזיה אשתכח אע"ג דמלכא לא אכל עמיה ממיכלא דמלכא קא אכיל ומלכא יהיב ליה למיכל וכל דא בגין ודהוא (דהוה) אושפיזיה דמלכא⁴¹⁸⁶:
ובבית רב המנונא סבא לא חוששים לאורח, בשעה זו ואחר כך עורכים שלחן	ובבי רב המנונא⁴¹⁸⁷ סבא לא חיישי לאושפיזא בשעתא דא ולבתר מסדרי פתורא לאושפיזא

⁴¹⁸⁴ כתב מורינו ז"ל דאייירי כשחל יום טוב בשבת ומקראו יום א' בשבת וכגון בר"ה שאפ' בא"י עושים ב' ימים, או בשני ימים טובים של גליות ושאל ר' אלעזר סעודה ג' מבטלין אותה או לאו אי לא שבקין וכו' דהיינו שאין אנו מבטלים אותה א"כ הוא שבע מסעודה ג' של שבת ואינו אוכל בליל י"ט שני כלום, וא"כ אשתכח אושפיזא דחייא וכו' ואי שבקין ליה דהיינו שמבטלים אותה א"כ אשתכח פגמו בסעודתא דמלכא והשיב לו ר"ש שמבטלין אותה, והאי דקשיא לך אשתכח פגמי וכו' אינה קושיא וזה דומה למלכא דאערע ביה אושפיזא וכו' והמלך הוא שנתן לו זאת הסעודה (מ"מ).

⁴¹⁸⁵ וסלקא (דפ"ו).

⁴¹⁸⁶ פ' אימתי מבטלים הסעודה היינו בכה"ג שחל יום טוב ראשון בשבת שהוא אושפיזא, אבל אם חל יום טוב ביום ראשון ושני אין מבטלים הסעודה כיון דלא הוה אושפיזיה דהיינו שלא חל י"ט בשבת עצמו (מ"מ). שר"ל שנכנס בו כחוט השערה ולכך מבטלין ורב המנונא ס"ל שאין מבטלין והקשה ר"א לדעת רב המנונא מ"ד שחל להיות בשבת, ומ"ש אע"ג דלאו איהו אושפיזיה ר"ל שלא חל י"ט בשבת לכך קרי ליה דלאו איהו אושפיזיה ולעיל שקרא ליה אושפיזיה בשביל שנכנס בו כחוט השערה כמ"ש ומ"ש הכי אמינא דאי איהו אושפיזיה וכו' ר"ל אם חל י"ט בשבת שהוא אושפיזיה באמיתו סובר רב המנונא שמבטלין ואם לאו דהיינו כשחל יום ראשון אין מבטלין, ודקשיא לך עליה מ"ד וכו' שאני פסח וכו' עכ"ל ופי' זה דחוק מכמה טעמים חדא שתחלה אמר וכל דא בגין דהוה אושפיזיה ובסמוך אמר דלאו איהו אושפיזיה ומה שתיקן הרב בזה שינוייה דחיקא הוא ותו שמפרש קושית ר"א לרב המנונא ופשטיה לא כן הוא ותו שאמר ר"ש הכי אמינא משינא שסברתו קאמר והוא פירש הכי אמינא אליבא דרב המנונא ותו מ"ש דאי איהו אושפיזיה היינו כשחל י"ט בשבת וזה דוחק גדול דמאן דכר שמיה ותו דקאמר וכל דא בגין דהוה אושפיזיה דהיינו כשחל בא' בשבת שזה נכנס וזה יוצא נחמוקי כשחל באמצע השבוע שאינו אושפיזיה שאין מבטלין וזה פשיט' וא"כ מה בא למעוטי בתיבות אלו שאמר וכל דא בגין וכו' אלא מחוורתא כפי' מורינו ז"ל (מ"מ).

⁴¹⁸⁷ פי' ר"ה ס"ל דגם כד הוה אושפיזיה דהיינו שחל בשבת עלינו אין מבטלים ולא חיישינן לאושפיזא, דהאי יומא מלולא אסיר אגב שהזכיר ר"ש ענין והבינה נק' שתיקה בסוד סייג לחכמה שתיקה ובינה נק' מהימנותא אה"ה פעמים אה"ה גי' אמ"ת, אמר ליה ר' אלעזר וכו' מקשה על סברת ר"ש אביו שאמר כשאנו אושפיזיה עושים סעודה ואין מבטלים אותה למה לא יבטל הסעודה כמו י"ד שחל בשבת שמבטלים אותה אע"ג דלאו איהו אושפיזיה וכ"ש שיקשה ג"כ על רב המנונא שאמר גם באושפיזיה אין

זהר ויקרא חלק א'

לאורח ביום הזה, אסור דיבור, זהו שנאמר "ממצא חפצך ודבר דבר", ושנינו חפצך כתוב משום שביום זה נקשרת בו כל האמונה.	בהאי יומא מלולא אסיר הה"ד (ישעיה נח יג) ממצוא חפצך ודבר דבר ותנן חפצך כתיב בגין דהאי יומא ⁴¹⁸⁸ כל מהימנותא אתקשר ביה:
אמר לו רבי אלעזר ואיך אנו עושים שלא לערוך [להעלות] סעודת המלך לאורח, שהרי ארבעה עשר שחל להיות בשבת עולה סעודת המלך לפסח, אף על גב שאינו האורח שלו. אמר לו כך אני אומר, שאם הוא האורח שלו [כל אותו יום] יכול להעלות אותו, ואם לא אינו מעלה אותו. ואם נאמר שי"ד שחל	א"ל ר"א והיך עבידנא דלא לסדרא (ס"א לסלקא) סעודתא דמלכא לאושפיזא דהא ארביסר דחל להיות בשבת סלקא סעודתא דמלכא לפסחא אע"ג דלאו איהו אושפיזיה א"ל הכי אמינא ⁴¹⁸⁹ דאי הוא אושפיזיה (כל ההוא יומא) יכלא לסלקא ליה ואי לאו לא סלקא ליה ואי נימא די"ד דחל:
להיות בשבת, נדחית סעודת המלך מלפני סעודת הפסח. שונה הפסח, שסעודת שבת נדחית מכמה טעמים אחד, בשביל מצות ומרורים, שצריך שאדם יהיה תאב, ואחד משום פסח, והרי לחם אינו נמצא משש שעות ולמעלה, שעריכת השלחן בלי לחם אינה עריכה.	צ"ה/א להיות בשבת אתדחיא סעודתא דמלכא מקמי סעודתא דפסחא שאני פסח דסעודתא דשבת אתדחיא בכמה גוונין חד בגין מצות ומרורים דבעי ב"ג דישתכח תאיבא ⁴¹⁹⁰ וחד בגין פסח ⁴¹⁹¹ והא נהמא לא אשתכח מו' שעות ולמעלה דסדורא דפתורא בלא נהמא לאו הוא סדורא:
ואם תאמר ביין, יין מותר משום שהלב תאב (שגורר ס"א שגובר), אבל מימי השתדלתי שלא בטלתי סעודת שבת אפילו אותם ימים שנמצא בו, ביום הזה שדה התפוחים הקדושים מתברך ומתברכים עליונים ותחתונים, והיום הזה הוא הקשר של התורה.	ואי תימא בחמרא חמרא שארי בגין דתאיב (ס"א דגביר וס"א דגריר) לבא אבל מימי אשתדלנא דלא במילנא סעודתא דשבת ⁴¹⁹² אפילו אינון יומי דאשתכח ביה בהאי יומא חקל דתפוחין קדישא אתברך ומתברך עלאין ותתאין והאי יומא קשורא הוא דאורייתא ⁴¹⁹³ :
אמר רבי אבא כך היה עושה רבי שמעון, בזמן שעלתה סעודת שבת, עורך שלחנו ועוסק במעשה מרכבה, והיה אומר הרי סעודת המלך שיבא לאכול אצלי, לכן נמצאת שבת עדיפה בכל מכל הזמנים והחגים ונקראת קדש, ולא מקרא קדש.	א"ר אבא הכי הוה עביד ר"ש בזמנא דאסתלק סעודתא דשבתא מסדר פתוריה ואשתדל במעשה מרכבה והוה אומר הא סעודתא דמלכא דייתי למיכל גבאי בגיני כך שבת אשתכח בכלא עדיף מכל זמנין וחגיגין ואקרי קדש ולא מקרא קדש:
אמר רבי יהודה כל המועדים קוראים בהם מקראי קדש, אבל יוצאים (מן הכלל) ראש השנה ויום כפור, שלא נמצאת בהם	א"ר יהודה כלחו מועדין מקראי קדש קרינן בהו אבל נפקי ר"ה ויומא דכפורא דלא אשתכח בהו חדותא דהא אינון דינא הוו אבל אלן תלתא

מבטלים מ"ד שחל בשבת דאע"ג דלאו אושפיזיה מבטלין ור"ה אמר דאפי' באושפיזיה אין מבטלין אבל לר"ש לא קשה ליה אנא בחדא דהיינו בדלא הוה אושפיזיה (מ"מ).

⁴¹⁸⁸ והבינה נקרא שתיקה בסוד סייג לחכמה שתיקה ובינה נקרא מהימנותא אהיה פעמים אהיה גימ' אמת (רח"ו).

⁴¹⁸⁹ פי' ר"ש פירש דבריו היטב ואמר דאי איהו אושפיזיה כל ההוא יומא יכלא לסלקא ליה דהיינו שמבטלים אותה ואי לאו דהיינו כשאינו אושפיזיא לא סלקא ליה דהיינו שאין מבטלים אותה ודקשיא כך מ"ד שחל בשבת שאני פסח וכו'. והר"מ פ' דאייירי כשחל י"ט ביום ראשון דויק מדקאמר עד אערע וכו' דמשמע שפגעו זה בזה זה נכנס וזה יוצא, ולעיל שחל י"ט בשבת אמר וכד אזדמן ביה חגא או זמנא וכו', ושאל ר"א אם מבטלים וכו' והשיב לו ר"ש שמבטלים (מ"מ).

⁴¹⁹⁰ פי' אם יאכל בשר ודגים ופירות א"כ אינו תאב בלילה למצות ומרורים (מ"מ).
⁴¹⁹¹ פי' כיון שהוא פסח שהחמץ לא שכיח א"כ אי אפשר לעשות סעודה וז"ש והא נהמא לא אשתכח וכו' (מ"מ).

⁴¹⁹² פירוש כדמפרש ר' אבא בסמוך שהיה קורא מעשה מרכבה ועולה במקום סעודת שבת, אבל אי אפשר לפרש דלא בטילנא כפשטיה דא"כ הרי אומר לעיל דבאושפיזיה מבטלים הסעודה אלא ודאי כמ"ש ובמה שתיקן ר"ש קושיא דר"א לסברתו גם רב המנונא יתיר ג"כ (מ"מ).
⁴¹⁹³ שמתקשר תורה שבכתב, ז"א, עם תורה שבעל פה, נוק' (רח"ו).

שמחה, שהרי הם דין, אבל אלו השלשה מזמונים מקודש, לשמחת הכל להשתעשע בהם בקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "ושמחתם לפני ה' אלהיכם", ונאמר "ושמחת לפני ה' אלהיך".	זמנין מקדש לחדוותא לכלא לאשתעשעא בהו בקב"ה הה"ד (ויקרא כג מ) ושמחתם לפני יי' אלהיכם וכתוב (דברים יב יח) ושמחת לפני יי' אלהיך:
ביום השבת נשכח כל הצער וכל הרוגז וכל הדחק מכל העולם, משום שהוא יום הלולת המלך, שנשמות מתוספות כדוגמת העולם הבא.	בהאי יומא דשבתא אתנשי כל צערא וכל רוגזא וכל דוחקא מכל עלמא בגין דאיהו יומא דהילולא דמלכא דנשמתין אתוספן כגוונא דעלמא דאתי ⁴¹⁹⁴ :
אמר רבי יצחק לרבי יהודה כתוב "זכור את יום השבת לקדשו", ושנינו זכרהו על היין, למה על היין. אמר לו משום שישן הוא שמחת התורה, וינה של תורה הוא שמחת הכל, והיין הזה משמח את המלך, והיין הזה מעטר את המלך בעטרותיו, זהו שנאמר "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו", ושנינו בכל צריך להראות אדם מעשה שלא נמצאת קדושה אלא ביין, כמו שנאמר "כי טובים דודיך מיין", מיין הם טובים, נזכירה דודיך מיין, ועל כן קדושה של שבת ביין, והרי פרשוה והרי נתבאר.	א"ר יצחק לרבי יהודה כתיב (שמות כ ח) זכור את יום השבת לקדשו ותנינן זכרהו על היין אמאי על היין א"ל בגין דיין חדוותא דאורייתא ויינא דאורייתא חדוותא ⁴¹⁹⁵ הוא דכלא והאי יין חרי למלכא והאי יין מעטרא למלכא בעטריה הה"ד (שיה"ש ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ותנינן בכלא בעייתא לאחזאה ב"נ עובדא דלא אשתכח קדושה אלא ביין כד"א (שם א ב) כי טובים דודיך מיין מיין אינון טבאן נזכירה דודיך מיין וע"ד קדושה דשבת ביין והא אוקמוה והא אתמר:
"ובחדש הראשון בארבעה עשר יום לחדש וגו' רבי חייא פתח "אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק וגו'", אמרה כנסת ישראל, אני ישנה בגלות מצרים, שהיו בני בשעבוד של קשי. ולבי ער, לשמור אותם שלא יכלו בגלות.	ובחדש הראשון בארבעה עשר יום לחדש וגו' (במדבר כח מז) ר' חייא פתח (שיה"ש ה ב) אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק וגו' אמרה כנסת ישראל אני ישנה בגלותא דמצרים ⁴¹⁹⁶ דהוו בני בשעבודא דקשי ⁴¹⁹⁷ ולבי ער לנטרא ⁴¹⁹⁸ להו דלא ישתיצון בגלותא ⁴¹⁹⁹ :
"קול דודי דופק", זה הקדוש ברוך הוא שאמר, "ואזכר את בריתי", פתחי לי פתח	קול דודי דופק ⁴²⁰⁰ (שיה"ש ה ב) דא קב"ה ⁴²⁰¹ דאמר (שמות ו ה) ואזכור את בריתי (ולבי ער

⁴¹⁹⁴ שיש לכל צדיק תוספת עלוי נשמה (רח"ו).

⁴¹⁹⁵ סוד המוחין הבאים מבינה לז"א עם הלבושים שלהם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן קס"א קמ"ג קנ"א ע' אותיות כמנין י"ן וזהו יין המשמח המשומר בענביו כמ"ש בכוונת הקידוש (רח"ו).

⁴¹⁹⁶ פירוש שינה יכונה במדות העליונות לרמוז אל הדין וצד החצון כי שינה אחת מששים במיתה כענין עורה למה תישן ה', והיינו סוד הדין הגורם להסתיר ההשגחה וסילוק עיני השמירה מישראל, והיינו פקח עיניך וראה, והיינו ויקץ כישן ה' כגבור מצד הגבורה, מתרונן מיין מכח הדין החזק וכן ישינה, ולהיות שמדת הדין גרמה גלות מצרים לישראל (אור יקר), בסוד דורמיטא שהוא הסתלקות המוחין כן היתה נוק' בסוד נקודה בלי מוחין וזהו אני ישינה (רח"ו).

⁴¹⁹⁷ כי אפילו שהיו בני הקב"ה מצד הקדושה עם כל זה משועבדים בגלות מצד הדין המתוח עליהם, ואין ספק שבצרתם לה צר והיא בגלות עמהם כדפירשו רז"ל גלו למצרים שכינה עמהם והיינו "אני" שהיא שכינה "ושינה" משוקעת בשינה וגלות שהיא אחד מששים במיתה (אור יקר).

⁴¹⁹⁸ הכוונה על המלכות, וכוונתה על בחינה פנימית שבה שהיא באמצע בחינותיה כלב באמצע הגוף, ועל ידי בחינה זו שלא היתה ישינה בסוד המיתה מפני שהיא בת מלך פנימה ולא שליט שם שינה לכך היא ער לנטרא שלא להניח החצונים לכלותם חס ושלון, והקדים לפרש קול דודי דופק משום שממנו הוכרח שמלת לבי בשכינה, דאי לאו הכי הוה אמינא ולבי ער תפארת, לזה אמר שהתפארת הוא קול דודי דופק אם כן ולבי ער היא השכינה העומדת (אור יקר).

⁴¹⁹⁹ בשתי דרכים, או שהגזרות לא יתחזקו עליהם יותר מדאי, או שגזרות האויבים יהיה בהם כח לסולבן (אור יקר).

⁴²⁰⁰ פירוש התפארת דופק ביסוד למלכות לעורר הגאולה, וזהו שאמר "ואזכור" תפארת הנקרא זכר"ר "את" מלכות "ברית" יסוד, והכוונה התעוררות היסוד אל הייחוד כענין אומרו והקמותי את בריתי ומבשרי אחזה אלוה (אור יקר).

לנמרא להו דלא ישתיצון בגלותא) פתחי לי פתחא כחרודא⁴²⁰² דמחטא ואנא אפתח לך תרעין עליאין פתחי לי אחותי (שיה"ש ה ב) דהא פתחא לאעלא לי בך הוא דלא ייעלון לגבאי בני אלא בך⁴²⁰³ אנת הוא פתחא⁴²⁰⁴ לאעלאה לי (בך) אי אנת לא תפתח פתחך הא אנא סגיר דלא ישכחון לי בג"כ פתחי לי פתחי לי ודאי⁴²⁰⁵:	כפתחו של מחט ואני אפתח לכם שערים עליונים. "פתחי לי אחותי", שהרי הפתח להכניס אותי הוא בך, שלא יכנסו אצלי בני אלא בך. את הוא הפתח להכניס אותי (בך). אם את לא תפתחי פתחך הרי אני סגור, שלא ימצאו אותי, לכן פתחי לי, פתחי לי ודאי.
וע"ד אמר דוד כד בעי לאעלא למלכא ואמרו (תהלים קיח יט) פתחו לי שערי צדק⁴²⁰⁶ אבא בם אודה יה זה השער לי"י דא הוא פתחא ודאי לאעלא למלכא זה השער לי"י לאשכחא⁴²⁰⁷ ליה ולאתדבקא ביה⁴²⁰⁸ וע"ד פתחי לי אחותי רעיתי שראשי וגו' בגין לאזדווגא עמך⁴²⁰⁹ ולמהוי עמך בשלם [ד]עלמין:	ועל כן אמר דוד כשרצה להיכנס למלך אמר, "פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה", זה השער לה', זהו ודאי הפתח להיכנס למלך, זה השער לה' למצא אותו ולהדבק בו, ועל כן פתחי לי אחותי רעיתי שראשי וגו', כדי להזדווג עמך, ולהיות עמך בשלום לעולמים.
ות"ח בשעתא דקב"ה הוה קטיל ולבוכרי דמצראי כל אינון דקטל בפלגות ליליא ואחית דרגין מעילא לתתא וביה שעתא עאלו ישראל בקיומא דאת קדישא אתגזרו ואשתתפו בכנסת ישראל ואתאחדו בה כדין ההוא דמא אחזיאו ליה על פתחא ותרין דמי הוו חד דפסחא וחד דמא דאתגזרו והוה רשים על פתחא רשימא דמהימנותא⁴²¹⁰ חד הכא וחד הכא וחד בינייהו והא אתמר (שמות יב ז) ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף בגין לאחזאה מהימנותא:	בא וראה בשעה שהקדוש ברוך הוא היה הורג את בכורי מצרים, כל אותם שהרג בחצות הלילה והוריד דרגות ממעלה למטה, באותה שעה נכנסו ישראל בקיום של האות הקדוש נמולו, והשתתפו עם כנסת ישראל ונאחזו בה, אז אותו הדם הראו אותו על הפתח, ושני דמים היו, אחד של הפסח ואחד הדם שנמולו, והיה רשום על הפתח רושם האמונה, אחד כאן ואחד כאן ואחד ביניהם, והרי נאמר "ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף" כדי להראות אמונה.

⁴²⁰¹ פי' זעיר (מ"מ).

⁴²⁰² דריש הכי מיתורא דלי דסגי במלת פתחי אחותי רעיתי דודאי מי שאומר פתחי לי הוא הכוונה אלא למאן, אלא הכוונה לי כל דהו ומלת לי למעט הפתיחה, והטעם כי התעוררות מעט מלמטה יעורר מלמעלה כמה וכמה, ועוד רמה באומרו לי כי פתיחתה אליו תלוי בפתיחתה למטה אל התחתונים שיכנסו בתוכה אליו, והטעם שאם היא לא תעורר ישראל התחתונים בתפלה ותתן בלבותם תשובה כענין ויאנחו בני ישראל מן העבודה כדי שיתעוררו מעט מזער מלמטה, לא תפתח היא ולא תעורר למעלה ולא יבא הוא אליה בגאולה, לכך צריך שהיא תפתח מלמטה לישראל כדי שיכנסו בתפלתם אל התפארת ויתעוררו מעט מזעיר היא הפתח לתפלתם, מכניסם אל התפארת ויקבל תפלתם ושועתם ויבא בזה אליה ויטייחדו ויגאול אותם (אור יקר).

⁴²⁰³ שהיא היא המעוררת התחתונים (אור יקר).

⁴²⁰⁴ כדפירש' בתיקונים ששם אדנ"י מפתחות חצונים ושם יהו"ה מפתחות פנימיים ומי שאין בידו מפתחות חצונים במה יכנס (אור יקר).

⁴²⁰⁵ ר"ל שהיא שומרת הפתח והכניסה נמצא פתחי לי ר"ל כשיבואו לך נמצאו באים לי וזהו לי בשבילי כדי שימצאוני בעת יבקשוני (רח"ו).

⁴²⁰⁶ המלכות הנקרא "צדק" אבא בם אודה יה למעלה, והטעם כי "זה השער לה", צדק הוא שער לה' תפארת (אור יקר).

⁴²⁰⁷ לשבחה (אור יקר).

⁴²⁰⁸ דקשיא דקרא קאמר אודה י"ה דאינון לעילא ובתר הכי קאמר זה השער לה' דאיהו לתתא מ"ה ודאי ואיפכא הוה ליה למימר, ותירץ דלגבי י"ה להודות לבד כדקאמר אודה י"ה דהיינו "לשבחה ליה" אמנם לגבי יהו"ה תפארת קאמר זה השער לה' ממש דהיינו "לאתדבקא ביה" למצוא אותו ולהתדבק בו (אור יקר).

⁴²⁰⁹ כי הטל שבראש דהיינו סוד רישא דזעיר מליא טיפי מוחא שהם רסיסי זרעא קדישא לאזדווגא ובמקום אחר אאריך (אור יקר). דהיינו על סוד טפת ההזרעה הנמשכה מטלא דבולחא שהוא המוח (רח"ו).

⁴²¹⁰ עי' פרשת בהעלותך מ"ש בענין רשימו זה (רח"ו). וז"ל הר"ח ז"ל שם, בהגהות הרמ"ק כתב כי ג' טיפות הם תלת יו"ד וזה השני דע"ב ר"ו וי"י ולי נראה שהציור הוא כזה ה' שהם בסוד ה' אחרונה דהוי"ה בסוד נערה עכ"ל שם בדף קמ"ט ע"א (מ"מ).

ובארבעה (ובחמשה) עשר, הרי נאמר, שהרי אז מבטלים חמץ ושאור, והתעלו ישראל מרשות האחרת, ונעקרו ממנה, ונאחזו במצה,	ובארבעה ו"א ובחמשה עשר הא אתמר דהא כדן מבטלין חמץ ושאור ואסתלקו ישראל מרשותא אחרא ⁴²¹¹ ואתעקרו מניה ואתאחרו במצה:
הקשר הקדוש אחר שנמולו נכנסו בה, עד שנפרעו והתגלה הרושם שלהם, ואז נתן להם קשר במקום עליון, בקשר של האמונה, במקום שנאמר "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", מן השמים דווקא, והרי פרשוה.	קשורא קדישא ⁴²¹² בתר דאתגזרו עאלו בה עד דאתפרעו ואתגליא רשימא דלהון ⁴²¹³ וכדן יהב להון קשורא באתר עלאה ⁴²¹⁴ בקשורא דמהימנותא באתר דכתיב (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם [מן השמים] ⁴²¹⁵ מן השמים דייקא והא אוקמוה:
בא וראה בארבעה (בחמשה) עשר, ובשעה שזווג הלבנה נמצא בשלמות עם השמש, והכתרים התחתונים לא נמצאים כל כך בעולם, שהרי בחדוש הלבנה נמצאים מינים רעים ומתעוררים להתפשט בעולם, ובשעה שהזווג של הלבנה נמצא באור השמש בשלמות, כולם מתכנסים למקום אחד, והקדושות של המלך מתעוררות אז נאמר "ליל שימורים הוא לה", שהרי הזווג	ת"ח בארביסר ו"א בחמיסר בשעתא דזווגא דסיהרא אשתכח ⁴²¹⁶ בשלימו עם שמשא ⁴²¹⁷ וכתרין תתאין ⁴²¹⁸ לא משתכחין כל כך בעלמא דהא בחדותותי דסיהרא ⁴²¹⁹ זינין בישין ⁴²²⁰ משתכחין ומתערי ואתפשטא בעלמא ובשעתא דזווגא דסיהרא אשתכח ⁴²²¹ בנהירו דשמשא ובשלימו מתכנשי כלהו לאתר חד וקדושי מלכא

⁴²¹¹ נתגלה אז הקב"ה בכבודו ובעצמו, והיה אז ביטול גדול להסטרא אחרא כולה, ונעקר אז היצר הרע מישראל לגמרי, וכמ"ש בזה"ק פ' אמור (צה סע"א) ע"ש כל הענין ופ' בהעלותך (קמט ע"א) ופ' בא (מדף לה עד דף מא) וכו' עקר הוא בעצמו ית"ש את היצה"ר מהם וקידש אותם אליו (דע"ה ח"ב קכב ע"ג) ושם ד"ה וזהו

⁴²¹² המלכות נקרא מצה כי אין לה רק ב' מוחין חו"ב ע"ב וס"ג גימ' קל"ה כמנין מצ"ה גם רמז שדעתם קלה ולכן מצה גימ' קל"ה והנה היא סוד קשורה קדישא כי כל קשר האצילות אינו אלא בה (רח"ו). עי' עמוד א' הערה בשם ספר הדע"ה.

⁴²¹³ דהיינו י' אות ברית יו"ד של יסוד כנודע, וממנו ולמעלה בסוד ו' נמשך ו' שהיסוד הוא "קשרא דמהימנותא" ובו כלל הכל והאוחז בו אוחז בכל מה שלמע' עד האחזם בתפארת דהיינו "מן השמים" הכולל ימין ושמאל אש ומים (אור יקר).

⁴²¹⁴ פ' בזעיר (מ"מ).

⁴²¹⁵ שנכנסו למדרגות עלמא דדכורא הנק' שמים (רח"ו). וכן הוא בזה"ק ח"א בהשמטות סי' כח דף רסב ע"ב, ופ' משפטים קטז ע"א, ובח"ג בסופו סי' יב דף שו רע"ב (דע"ה ח"ב קלג ע"ד).

⁴²¹⁶ פ' ב"ד בין הערבים שהוא זמן שחיטת פסח אזי מתחיל תיקון הכלה כדי להזדווג בלילה שעיקר הזיווג הוא בלילה וכן אמר בסמוך ובג"כ תיקונא דכלה בההוא יומא ובליילא אשתכח (מ"מ).

⁴²¹⁷ מילוי גמור בלי חסרון בסוד כ"ח עתים ללבנה הארבעה עשר היא המליאה והטובה מכלם כדפירשנו בפרשת אחרי מות (אור יקר).

⁴²¹⁸ שכן כל כח החצונים בחסרון הלבנה וכח הקדושה במלואה, והטעם כי המלכות בלא תפארת דין גמור ויונקת מצד הדין ונותנת לשועלים שהיא ראש להם, ולכך כח החצונים גוברין בעת חסרון הלבנה שאז אין ייחוד והם מתפשטין בעולם ולכך החסרון קשה לנכפין מפני שלילית וילדיה מתגברין, וכן בחדושה של לבנה יש להם תגבורת והטעם פירשנו בזה"ק פרשת בראשית (אור יקר).

⁴²¹⁹ כי בשעת חדושה של לבנה אף על פי שכבר מחודשת הלבנה מלכות עם השמש תפארת, אף על פי כן אינם מתבערים הקליפות ועדין נמצאים מפני שאין הייחוד שלם בעצם שהוא תחלת הייחוד ואין כח באור לבער הקליפות שנתפשטו בעת החסרון, ומתפשטין מפני שמחת החידוש כדפירשנו בפרשת בראשית שם (אור יקר). פ' בתחלת החדש שאז מתחדשת הלבנה זינין בישין משתכחין (מ"מ). שהוא בעת המולד (דע"ה ח"ב קנז ע"א).

⁴²²⁰ ולכן אמר הקב"ה להקריב אז שעיר עזים אחד לחטאת לה', כי השעיר הנה הוא מסטרא דס"מ וחולקא דיליה, ובסוד (בראשית כז יא) הן עשו אחי איש שעיר וכמ"ש בפ' תצוה (קפה ע"א) ופקודי (רסט ע"א) (דע"ה ח"ב קנז ע"א), אחר שנכשל האדם בהחטא דעץ הדעת, שהוא שורש לכל הקלקולים כולם, ואי אפשר שיתוקן החטא הזה אלא בביאת המשיח דוקא כנודע, הנה הוה כל יחודה עם ז"א רק לפרקים, והיא עולה ויורדת תמיד, והוא ענין חסרון הלבנה ומילואה (שם ע"ב).

⁴²²¹ פ' בליל פסח (מ"מ).

אתערו כדין כתיב (שמות יב מב) ליל שמורים הוא ליי' דהא זווגא קדישא אשתכח⁴²²² והוא שמורים בכלא:	הקדוש נמצא והוא שימורים בכל.
ר' אחא אמר בגין כך תקונא דכלא ונ"א דכלהו בההוא יומא ובליליא אשתכח ישובא דביתא ווי לאינן דלאו מבני ביתא נינהו כד אתאן לאזדווגא אורייתא (ס"א אריותא) כחדא⁴²²³ ווי לאינן דלא אשתמודען גבייהו בגין כך ישראל קדישין מתקנין לון ביתא כל ההוא יומא ועל ידיהו עיילי מאן דעיילי ואינן חדאן וזמרן חדווייהו זכאין אינן ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי:	רבי אחא אמר לכן תקון של הכל [של הכלה] הוא באותו יום, ובלילה נמצא הישוב של הבית, אוי לאותם שאינם מבני הבית, כשבאים להזדווג התורה [האריות] יחד, אוי לאותם שלא נודעים אצלם, לכן ישראל הקדושים מתקנים להם הבית כל אותו היום, ועל ידם נכנסים מי שנכנסים, והם שמחים ומזמרים שניהם, אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.
א"ר יוסי למה לן לאטרחא כולי האי קרא שלים הוא דהא בהאי ליליא זווגא עלאה קדישא אתער ואשתכח הה"ד (שמות יב מב) הוא הלילה הזה ליי' שמורים מאי שמורים תרי [זווגא בסיהרא] וזווגא דסיהרא (זווגי דסיהרא) בשמשא (שם) לכל בני ישראל לדורתם דהא מכאן ולהלאה אתאחדו ואתקשרו בקשורא דשמא קדישא ונפקו מרשותא אחרא בגיני כך בארבעה עשר מתקני גרמייהו ומבערי חמץ מבינייהו ועיילי ברשותא קדישא וכדין מתעטרי חתן וכלה בעטרוי דאימא עלאה⁴²²⁴ ובעי ב"נ לאחזאה גרמיה דאיהו בר חורין:	אמר רבי יוסי, למה לנו להטריח כל זה מקרא שלם הוא, שהרי בלילה הזה הזווג העליון הקדוש מתעורר ונמצא, זהו שנאמר הוא "הלילה הזה לה' שימורים", מה זה שימורים, שנים, הזווג של הלבנה עם השמש "לכל בני ישראל לדורותם", שהרי מכאן והלאה נתאחדו ונקשרו בקשר של השם הקדוש, ויצאו מרשות אחרת, לכן בארבעה עשר מתקנים את עצמם ומבערים חמץ מביניהם ונכנסים לרשות הקדושה, ואז מתעטרים חתן וכלה בעטרות האם העליונה, וצריך אדם להראות את עצמו בן חורין.
א"ר יוסי הני ארבע כסי דההוא ליליא אמאי א"ר אבא הא אוקמוה חברייא לקביל ד' גאולות אבל שפיר הוא בספרא דרב ייסא סבא דקאמר הואיל וזווגא קדישא אשתכח בהאי ליליא ובכל סטריין וזווגא הוא בארבע קשרין דאינן ד' דרגין⁴²²⁵ ולא מתפרשי דא מן דא:	אמר רבי יוסי ארבע הכוסות הללו של אותו הלילה למה, אמר רבי אבא הרי פרשוה החברים כנגד ארבע גאולות, אבל יפה הוא בספרו של רב ייסא סבא שאמר הואיל והזווג הקדוש נמצא בלילה הזה בכל הצדדים, והזווג הוא בארבעה קשרים, שהם ארבע דרגות, ולא נפרדים זה מזה.
כד זווגא דא אשתכח ואנן בחדוותא דלהון אתערנא בגין דהא זכינא בהו דמאן דאחיד בדא זכי בכלא וע"ד אשתני ליליא דא מכל שאר ליליון ובעינן למעבר [שמא (שנויא)] ושמא (שנויא) בכלא ולמחדי בהאי ליליא בגין דחדוותא הוא	כשהזווג הזה נמצא ואנו בשמחתם מתעוררים, משום שהרי זכינו בהם שמי שאוחז בזה זוכה בכל, ועל כן השתנה הלילה הזה מכל שאר הלילות, וצריכים לעשות שם בכל, ולשמח בלילה הזה משום ששמחה היא למעלה ולמטה.

⁴²²² ליל א' של פסח, שאז היה תשלום לידת המוחין ונזדווגו הז' כמ"ש בפ' בא (דף לח ע"ב ודף מא ע"א) ופ' אמור (דף צה ע"ב), ונתעברה אז הנוק' בכל האורות דתקות חמדת ישראל (דע"ה ח"ב כז ע"ב).

⁴²²³ תורה שבכתב ותורה שבעל פה (רח"ו).

⁴²²⁴ עם היות שבלילי פסח נכנסים כל המוחין דא"א עכ"ז בבחי' י"ט עצמו אינו רק סוד חסד דאימא כי הי"ט עצמו באימא והשבת באבא ולכן לא אמר רק בעטרוי דאימא עילאה (רח"ו). ונל"ע שיש תירוץ אחר ממ"ש הרב בס"ה למ"ש הזהר בעטרוי דאימא ולא הזכיר אבא וז"ל שם עיקר ליל פסח הם ד' כוסות שרומזים למוחין דאימא אך גדלות שני דאב' לא נכנס רק דרך רמז מועט בסוד המצה כנז' לעיל אחר שנכנסו המוחין עכ"ל ולכן לא אמר הזהר רק בעטרוי דאימא שנכנסו בזעיר בעצמות ממש ולא דרך רמז כאבא (מ"מ).

⁴²²⁵ נה"ם (רח"ו). ור"ל שהם מקבלת מנה"י דזעיר שמשם בניינה ואח"כ מזדווגת עם זעיר כמ"ש בסמוך (מ"מ).

לעילא ותתא:	
ועוד אמר דארבע אלן ארבע גאולות קרינן להו מ"ט בגין דהאי דרגא בתראה⁴²²⁶ גואל אתקרי והמלאך הגואל ולא אקרי גואל אלא [על דרגא] ועל ידא דדרגא (דרגא) אחרא עלאה⁴²²⁷ דקיימא עלה ונהיר לה ודא לא אפיק לה נהורא אלא באלן תרין דרגין⁴²²⁸ (ס"א באינון דרגין) דעליה אשתכח דארבע אלן ארבע גאולות נינהו:	ועוד אמר שארבע אלו ארבע גאולות קוראים להם למה, משום שהדרגה האחרונה הזו נקראת גואל המלאך, הגואל ולא נקראת גואל, אלא על ידי דרגה אחרת עליונה שעומדת עליה ומאירה לה, וזו לא מוציאה לה אור אלא בשתי הדרגות הללו (באותן דרגות) שעליו, נמצא שארבע אלו הן ארבע גאולות.
ר' יהודה שאל לר' אבא והא כתיב (מא)⁴²²⁹ דכתיב (שמות יב יט) ושבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם וחדוותא הוא כל שבעה אמאי לא אשתלים הלל כל ז' יומין כמו בסכות דאשתכח [ח'] (ט') יומין הלילא בשלימו דחדוותא כל יומא ויומא:	רבי יהודה שאל את רבי אבא, הרי נאמר (זהו שנאמר) "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם", ושמחה היא כל שבעה. למה לא נשלם הלל כל שבעת הימים כמו בסוכות שנמצא שמונה ימים הלל בשלמות של שמחה כל יום ויום.
א"ל שפיר קאמרת אבל ידיעא הוא דהא הכא לא אתקשרו ישראל כל כך בכלא כמה דאתקשרו לבתר בגין כך בהאי ליליא דזווגא אשתכח⁴²³⁰ ובכל אינון דרגין עלאין⁴²³¹ וחדוותא דכלא אשתכחו וישראל אתקשרו בההוא חדוותא עבדינא שלימו והלילא אשתלים אבל לבתרו (אבל באינון דרגין עלאין) אע"ג דכלהו משתכחי עד כען ישראל לא אתקשרו בהו ולא אתפרעו לאתגלייא רשימא קדישא ולא קבילו אורייתא ולא עאלו במה דעאלו לבתר בגין כך בסכות שלימו דכלא אשתכח ביה וחדוותא דכלא יתיר:	אמר לו יפה אמרת, אבל ידוע הוא שהרי כאן לא נקשרו ישראל כל כך בכל כמו שנקשרו אחר כך, לכן בלילה הזה שזווג נמצא (בכל אותן דרגות עליונות) ושמחת הכל נמצאת, וישראל נקשרו באותה שמחה, עושים שלמות וההלל נשלם (אבל באותן דרגות עליונות) אחר כך, אף על גב שכולם נמצאים עד כעת ישראל לא נקשרו בהם, ולא נפרעו לגלות את הרושם הקדוש, ולא קבלו תורה ולא נכנסו במה שנכנסו אחר כך, לכן בסוכות שלמות הכל נמצאת בו, ושמחה של הכל יותר.
אבל הכא עד כען לא זכו ולא אשתכח שלימו ביה כ"כ אע"ג דאשתכחו כל ז' לאו הוא באתגלייא וישראל עד לא אתקשרו בהו כדקא חזי וע"ד חדוותא דכלא ושלימו דהלילא ובהאי ליליא בגין ההוא חולקא דאתקשרו ביה מ"ט דכיון דבההוא ליליא זווגא אשתכח כל קשורא דכלא אשתכח בסטרא דזווגא ולא בסטרא דישראל⁴²³² דכד זווגא אשתכח בה משתכחי אלן תרין⁴²³³	אבל כאן עד עכשיו לא זכו ולא נמצאת בו שלמות כל כך, אף על גב שנמצאים כל השבעה אינו בהתגלות, וישראל טרם שנקשרו בהם כראוי, ועל כן שמחת הכל ושלמות ההלל בלילה הזה, משום אותו החלק שנקשרו בו למה, שכיון שנמצא באותו הלילה זווג, כל הקשר של הכל נמצא בצד של הזווג ולא בצד של ישראל, שכאשר זווג נמצא בה נמצאות שתי

⁴²²⁶ מלכות (רח"ו).

⁴²²⁷ היסוד נק' גואל בסוד אם יגאלך טוב יגאל (רח"ו). שמות קכו רח ע"ב (הערת הזהר).

⁴²²⁸ תרין בעיין דעליה שהם למעלה מיסוד בבחי' נו"ה (רח"ו).

⁴²²⁹ האי (דפ"ו).

⁴²³⁰ פי' בליל פסח נכנסו כל המוחין כולם שלא כטבע כמ"ש הרב ואז יש זווג ולכך אומרים הלל גמור

(מ"מ).

⁴²³¹ בשאר ימי פסח שאזי נכנס מוח חכמה דזעיר בשבוע ראשון כמ"ש הרב וכן ג"כ בשבוע ראשון נכנס בו ז' בחינות דחסד הראשון כמ"ש הרב ז"ל נמצא שדרגין עילאין שהם אותם הארות משתכחי אבל ישראל עדין לא נתקשרו בהם ולכן אין גומרין הלל בשאר ימי הפסח וז"ש בסמוך "אע"ג דאשתכחו כל ז' לאו איהו באתגלייא" וכו' (מ"מ).

⁴²³² פי' שישראל לא גרמו ע"י מעשיהם שיעשה הזווג בליל פסח אלא מאיליו נעשה כמ"ש הרב ולכך אסור הזווג בליל פסח, כיון שלא נעשה על ידינו וז"ש ולא בסטרא דישראל (מ"מ).

צ/א	
(ס"א תלת) דרגין דקיימין עלה וכד אלין משתכחי הא כל גופא אשתכח ⁴²³⁴ בהו וכדין שלימו דכלא וחדוותא מכלא והלילא אשתלים דהא כדין אתעמרת סיהרא בכלא אבל [לא] לבתר דכל יומא ויומא אשתכחי וישראל עד לא זכו בהו הא לאו הלילא שלימא כמו בזמנין אחרנין א"ל ר' יהודה שפיר הוא והכי הוא ודאי והאי זמנא אחרא שמענא ליה בהאי גוונא ואנשינא מלי:	(שלש) הדרגות הללו שעומדות עליה, וכשאלה נמצאות, הרי כל הגוף נמצא בהם, ואז שלמות הכל ושמחה מן הכל, וההלל נשלם, שהרי אז מתעטרת הלבנה בכל, אבל לא אחר כך, שכל יום ויום נמצאים, וישראל טרם שזכו בהם הרי אין ההלל שלם כמו בזמנים אחרים. אמר לו רבי יהודה יפה הוא וכך הוא ודאי, והרי פעם אחרת שמעתי אותו בצורה הזאת ושכחתי את הדברים.
השתא מלה אחרא בעינא למנדע הא חזינא ⁴²³⁵ בפסח ז' ובסכות ז' ושלימו דחדוותא ביומא אחרא ⁴²³⁶ בשבועות אמאי לא אשתכחו ביה ז' ימים והא הכא אתחזון יתיר מכלא ⁴²³⁷ פתח ואמר (שמואל ב' ז כג) מי ⁴²³⁸ כעמך כישראל גוי אחד בארץ וכי מאי שנא הכא דאקרוין ⁴²³⁹ ישראל אחד יתיר מאתר אחרא ⁴²⁴⁰ אלא כיון דשבחא דישראל אתייא לפרשא קרא לון אחד דהא בכל אתר שבחא דישראל אחד הוא:	עכשיו דבר אחר אני רוצה לדעת, הרי ראינו בפסח ז' ובסכות ז' ושלמות השמחה ביום אחר, בשבועות למה לא נמצאו בו ז' ימים והרי כאן ראויים יותר מהכל. פתח ואמר (שמואל ב' ז) "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ" וכי מה שונה כאן שישראל נקראו אחד יותר ממקום אחר, אלא כיון שהשבח של ישראל בא לפרש, קרא להם אחד, שהרי בכל מקום השבח של ישראל הוא אחד.
מאי טעמא בגין דכל קשירו דעלא ⁴²⁴¹ ותתא ⁴²⁴² בהאי אתר דאקרי ישראל אשתכח ⁴²⁴³	למה, משום שכל הקשר של עליונים ותחתונים נמצא במקום הזה שנקרא ישראל,

⁴²³³ נ"ה (רח"ו).

⁴²³⁴ פ' ת"ת שהוא קו האמצעי (מ"מ).

⁴²³⁵ שאלתו מורכבת מכמה שאלות האחד שבעה בפסח, בסוכות שבעה ואינם כעין פסח שהם שבעה ויום טוב קודם ואחר ובסוכות שבעה ולא יום טוב באחריתם, ואחר כך שמיני (אור יקר).

⁴²³⁶ ובשבועות שהיה ראוי יותר אל הכללות שהוא במדת התפארת הכולל יותר בספירות אינם שבעה עם היות שהיה ראוי אל המעלה יותר מן הפסח שבחסד ויותר מן הסוכות שבגבורה (אור יקר), פ' בשמיני עצרת (מ"מ).

⁴²³⁷ וצריך טעם למה אינם דומה לאחד מהם (אור יקר). כי הוא היו"ט היותר משובח (רח"ו).

⁴²³⁸ ומי (דפ"ו).

⁴²³⁹ קשיא תרתי חדא דכיון דלא אשתמיט (אור יקר).

⁴²⁴⁰ משמע דלאו אחרא הוא. ואם תאמר שזה בנה אב אם כן למה נתגלה ענין זה הנה ולא במקום אחר, ותיירך כי טעם למה ענין זה הנה מפני שהיה משבח לישראל [שכחם] (שבחם) בזה, ומאי דאמרת דלא אשתמיט וכו' לאו קושיא הוא שבכל מקום ישראל נקראים אחד על הסתם כדמפרש (אור יקר).

⁴²⁴¹ פירוש שלש ראשונות (אור יקר).

⁴²⁴² שבע מדות תחתונות או ירצה ממש עליונים ותחתונים כלם תלויים בתפארת שהוא נקרא עץ החיים וממנו חיים לכל חי (אור יקר). פירוש פרצופים העליונים שלמעלה מזעיר וכן פרצופים התחתונים שלמטה ממנו כולם מתקשרים בו (מ"מ).

⁴²⁴³ הוא הטעם לייחודם שנשמותיהם חצובות מתחת כסא הכבוד שהוא בת"ת זעיר, במקום שמסתיים יסוד אמא, ושם מאיר אורה ומתגלה יסוד אבא, והוא ממש אתר דאתקרי ישראל, ת"ת שבת"ת, (איכה ב א) ת"ת ישראל, ושם חקוקה צורתו של ישראל אבינו כי שם מדתו כנודע, ושם קשירו דעילאי ותתאי, שהרי הוא לב האצילות ומרכזו, וכל האצילות מתקשר שם, כי על כן ר"ת כל ה' ספירות כח"ב גג"ת נה"ם עולה בכיוון ישראל, שהוא תל שהכל פונים אליו. ועוד דאתקשר וכו', ידוע שו' של שם ההו"ה הוא בת"ת, וסגולת הו' לקשר כי סתמו ו' החיבור, ואפילו ו' ההיפוך לא יוצא מכלל חיבור כי תמיד הוא מחבר מלה במלה. ועוד דאתקשר, ר"ל עוד יש לו קשר בעצמו כי מתקשר עם הדעת למעלה ועם היסוד למטה, ו' גדולה וקטנה, או עיקרית ומילוי. ולא די שמתקשר מיניה וביה אלא מתקשר בכנסת ישראל, כי ידוע שכתר מלכות הוא מושרש בת"ת זה. וע"ד אקרי כלא אחד, שהכל מיוחד בעצם. ואח"ד גי' וא"ו שה"ס ג' הקשרים, ו' דעת א' כתר רחל שסוד א' זה הוא אה"ה ובא"ת ב"ש תצמ"ץ שעולה כת"ר, וו' דמילוי הוא ביסוד. והנה וא"ו בריבוע עולה הו"ה. ובאתר דא אשתמודע וכו', כי בת"ת מתגלה אור הפנימיות שבו כל אמונתנו. וקשורא שלימא, כי שם מתקשרים החו"ג, ונקרא לב השמים, פ' אש ומים נעשו לב אחד בייחוד. ויחודא עלאה

(ועוד) שנקשר במה שלמעלה ונקשר במה שלמטה, ונקשר בכנסת ישראל, ועל כן הכל נקרא אחד. ובמקום הזה נודעת האמונה והקשר השלם והיחוד העליון הקדוש, ועל כן היום הזה הוא קשר האמונה הקשר של הכל, ונאמר עץ חיים היא למחזיקים בה, עץ הוא שנקרא אחד, ועל כן משום שהם נקשרים במקום הזה נקרא כך, ועץ חיים הוא ודאי אחד נקרא, משום שהכל נקשר בו.	(ועוד) דאתקשר במה דלעילא⁴²⁴⁴ ואתקשר במה דלתתא⁴²⁴⁵ ואתקשר בכנסת ישראל⁴²⁴⁶ וע"ד אקרי כלא אחד⁴²⁴⁷ ובאתר דא אשתמודעא מהימנותא⁴²⁴⁸ וקשורא שלימא⁴²⁴⁹ ויהודא עלאה⁴²⁵⁰ קדישא וע"ד יומא דא קשורא דמהימנותא הוא קשורא דכלא וכתיב (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה אילנא הוא דאקרי אחד וע"ד בגין [ד]אינון (ד)מתקשרי באתר דא אקרי הכי⁴²⁵¹ ועץ חיים אחד הוא ודאי אקרי בגין דכלא ביה ואתקשרו:
ויומא (ס"א ושמא) דיליה⁴²⁵² אחד ודאי קשורא דכלא ואמצעיתא דכלא הה"ד (בראשית ב ט) ועץ החיים בתוך הגן בתוך ממש באמצע, ואחוז בכל הצדדים, ונקשר בו. ועל כן פסח וסוכות והוא באמצע, משום שהוא האמצע של הכל, וזהו השבח של התורה, ביום הזה ולא יותר. שבח האמונה וקשר של הכל.	והיום (והשם) שלו ודאי אחד, קשר של הכל, ואמצע של הכל. זהו שנאמר ועץ החיים בתוך הגן, בתוך ממש באמצע, ואחוז בכל הצדדים, ונקשר בו. ועל כן פסח וסוכות והוא באמצע, משום שהוא האמצע של הכל, וזהו השבח של התורה, ביום הזה ולא יותר. שבח האמונה וקשר של הכל.
אמר ר' יהודה בריך רחמנא דשאלנא וזכינא להני מלי א"ר יצחק חדוותא ושירתא זמינין ישראל לשבחה לקב"ה כהאי שבחה דמשבחי ישראל בליליא דפסחא דכ"י אתקדשת בקדושא	אמר רבי יהודה ברוך הרחמן ששאלתי וזכיתי לדברים הללו. אמר רבי יצחק שמחה ושירה עתידים ישראל לשבח את הקדוש ברוך הוא כמו השבח שמשבחים ישראל בליל הפסח, שכנסת ישראל מתקדשת בקדושת המלך, זהו שנאמר "השיר יהיה לכם כליל

- קדישא, ששם סוד שם ההו"ה בסדר ישר, י"ה שני יסודות דא"א ו' הוא הת"ת וה' שורש מלכות. ושם היתה נבואתו של משה רבנו ע"ה גלויה לו, שהוא שם הו"ה הנזכר בתורה (רמ"ז).
- ⁴²⁴⁴ חסד וגבורה ושלש ראשונות (אור יקר). או"א (רח"ו).
- ⁴²⁴⁵ נצח הוד יסוד, ואחד שכולל שש ספירות או תשע (אור יקר), ו"ק שכוללים בו ואתקשר בכ"י פי' במלכות (רח"ו).
- ⁴²⁴⁶ שהיא מלכות והתפארת עם המלכות נקראים אחד שפירושו א"ח ד' אם כן ראוי שהתפארת ישראל דעלמא יקרא אחד ועל שמו נקראים ישראל אחד לתתא (אור יקר), פי' במ' וז"ש בסמוך ובאתר דאשתמודעא מהימנותא שר"ל באתר דא שהוא הת"ת (מ"מ).
- ⁴²⁴⁷ פי' א"ח ד' אח הוא זעיר ד' (מ"מ).
- ⁴²⁴⁸ קשיא ליה דאי מהאי טעמא לא איריא דאם כן שאר הספירות נמי יקראו אחד שכן התפארת נקשר עמהם ומה גם המלכות, ותירץ להיות נמצא במדת זו שלשה עניינים שלא ימצאו שלשתם בשום ספירה מהספירות, האחד, "אשתמודעא מהימנותא", פירוש הודעת האלהות ופרסומו לתחתונים ועל ידו לסבת שעיקר ההנהגה על ידו כסבת המזון לכל העולם כולו מידו והוא מחיה את כולם (אור יקר), שהיא בינה ואבא כלול עמה בסוד וחכם בבינה (מ"מ).
- ⁴²⁴⁹ דהיינו קשר עליונים ותחתונים בו דהיינו שהוא אילן והספירות והנבראים ענפיו (אור יקר), הם ו"ק שנקשרים בו (מ"מ).
- ⁴²⁵⁰ השלישית הייחוד "עילאה קדישא" דהיינו ייחוד זכר ונקבה (אור יקר), ה"ס הזווג שמזדווג עם המ' (מ"מ).
- ⁴²⁵¹ פי' שגם ישראל הנקשרים בת"ת נק' אחד (מ"מ).
- ⁴²⁵² פי' יום שבועות (מ"מ).
- ⁴²⁵³ כי ת"ת בציור האילן הוא באמצע ומכריע בין ב' זרועות (רח"ו).
- ⁴²⁵⁴ חסד (רח"ו).
- ⁴²⁵⁵ גבורה (רח"ו), הוא הוד ענף הגבורה כי אז יתהפך לשלהובין דרחימו והוא זמן שמחתינו (דע"ה ח"ב נח ע"ג). ועי' עוד ברע"מ פינחס רנז רע"ב, וברע"מ ס"פ תצא רפג ע"א (כללים ח"ב לה ע"ג).
- ⁴²⁵⁶ סיון ת"ת (רח"ו).

זהר ויקרא חלק א'

התקדש חג", כליל התקדש חג דווקא, ברוך ה' לעולם אמן ואמן.	דמלכא הה"ד (ישעיה ל כט) השיר יהיה לכם כליל התקדש חג כליל התקדש חג דייקא ⁴²⁵⁷ ברוך יי' לעולם אמן ואמן:
"וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם מקרא קדש יהיה לכם וגו'", רבי שמעון פתח "אז ירננו עצי היער מלפני ה' כי בא לשפוט את הארץ", אשרי חלקם של אותם העוסקים בתורה יומם ולילה, שידועים את דרכי הקדוש ברוך הוא ונאחזים בשמו (כל יום), אוי לאותם שלא עוסקים בתורה, שהרי אין להם חלק בשם הקדוש ולא נאחזים בו לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. מי שזוכה בעולם הזה זוכה בעולם הבא, שכך שנינו "דובב שפתי ישנים", אף על גב שהם באותו עולם שפתותיהם מרחשות שם תורה.	וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה ליי' בשבועותיכם מקרא קדש יהיה לכם וגו' (ויקרא כח כו) ר"ש פתח (דבה"י א' מ' ל'ג) אז ירננו עצי היער מלפני יי' כי בא לשפוט את הארץ [זכאה] (זכאין) חולקיהון דאינון דמשתדלי באורייתא וממא וליליו (כל יומא) דידעין ארחוי דקב"ה ואתאחדן בשמיה (כל יומא) ווי לאינון דלא משתדלי באורייתא דהא לית לון חולקא בשמא קדישא ולא אתאחדן ביה לא בהאי עלמא ולא בעלמא דאתי מאן דזכי בהאי עלמא זכי בעלמא דאתי דהכי תנינן (שיה"ש ז י) דובב שפתי ישנים אע"ג דאינון בההוא עלמא שפוותיהו מרחשן תמן אורייתא:
בא וראה, עד עכשיו הקריבו ישראל תבואת הארץ, תבואת הארץ ודאי והתעסקו בה ונקשרו באותו קשר, ואף על גב שהדין נמצא, נמצא בו דין בשלום (שהעולם התנהג בו), והקריבו שעורים משום שהוא ראשון מכל שאר התבואה, ומקריבים מהראשון ולא מאותו שמתאחר, שהרי האחיזה הראשונה שישראל נאחזו בקדוש ברוך הוא היא כאן.	ת"ח עד השתא א(ת)קריבו ישראל תבואת הארץ ⁴²⁵⁸ תבואת הארץ ודאי ואתעסקו ביה ואתקשרו בההוא קשורא ⁴²⁵⁹ ואע"ג דדינא אשתכח דינא בשלמא אשתכח ביה (ס"א דעלמא אתנהגא ביה) ואקריבו שעורים בגין דאיהו קדמאה מכל שאר תבואה ⁴²⁶⁰ ומן קדמאה מתקרבא ולא מההוא דמתאחר דהא אחידו קדמאה דישאל אתאחדו ביה בקב"ה הכא הוא:
אמר הקדוש ברוך הוא אני נתתי לכם מן במדבר מאותו מקום שנקרא שמים, שנאמר "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", ואתם מקריבים לפני שעורים. וסוד הדבר, "זאת תורת הקנאת" חסר, אזהרה לנשות העולם שלא יסטו תחת בעליהן, ואם לא אז קמח שערים עתיד להקרב. ומדבר א' נודע דבר אחר, אשרי חלקם של ישראל, שהרי כנסת ישראל לא משקרת במלך הקדוש לעולמים, כנסת ישראל תמהה, "אשר תשטה אשה תחת אישה", לכן דין האשה הזו.	אמר קב"ה אנא יהבית לכו מן במדברא מההוא אתר דאקרי שמים דכתיב (שמות טו ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ואתון מקרבין קמאי שעורים ורזא דמלה (במדבר ה כט) זאת תורת הקנאת חסר אזהרותא לנשי עלמא דלא ישטון תחות בעליהון ואי לאו קמח שעורים זמינא לקרבא וממלה חדא אשתמודע מלה אחרא ⁴²⁶¹ זכאה חולקיהון דישאל דהא כ"י לא שקרת במלכא קדישא לעלמין כ"י תווה' (שם) אשר תשטה אשה תחת אישה בג"כ דינא דהאי אתתא:
	צו/ב
ממקומה היא באה, ומי הוא מקומה, אותה	מאתרהא קא אתיאי ומאן הוא אתרהא ההוא

⁴²⁵⁷ שמתקדשת המלכות הנק' חג בסוד קידושין (רח"ו).

⁴²⁵⁸ כי השעורים סוד הגבורות בסוד ב"פ מנצפ"ך גימ' שער"ה והמלכות נק' הארץ וזהו תבואת הארץ (רח"ו).

⁴²⁵⁹ פי' במלכות (מ"מ).

⁴²⁶⁰ פי' והגבו' שהם השעורים מקבלת המ' בפסח תחלה ואח"כ החסדים בשבועות בסוד החטה חטה גימ' כ"ב שהם החסדים כי כ"ב אתון הם החסדים ומנצפ"ך הם הגבורות (מ"מ).

⁴²⁶¹ "ורזא דמלה (במדבר ה כט) זאת תורת הקנאת חסר אזהרותא לנשי עלמא דלא ישטון תחות בעליהון ואי לאו קמח שעורים זמינא לקרבא וממלה חדא אשתמודע מלה אחרא" מופיע בדפ"מ כתוספתא ולא כחלק של הזהר. ונכתב בצדו פי' שזה בגליון קודם הדפוס.

דכתיב בה (משלי לא י) אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה (שם יב ד) אשת חיל עמרת בעלה והוא קמח שעורים דאייתית ההיא אתתא מנחת קנאת אתקרי חסר כנסת ישראל הכי אקרי וע"ד בפינחס כתיב (במדבר כה יג) תחת אשר קנא לאלהיו דקנאה הכא אתאחד⁴²⁶² דמאן דמשקר בהאי ברית קנאה אתערע עליה⁴²⁶³ ועל דא קנאין פוגעין בו:	שנאמר בה, "אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה", "אשת חיל עטרת בעלה", ואותו קמח שעורים שמביאה אותה אשה נקרא מנחת קנאת, נקראת חסר, כך נקראת כנסת ישראל, ועל כן כתוב בפנחס "תחת אשר קנא לאלהיו", שקנאה כאן נאחזת, שמי שמשקר בברית הזו מתעוררת עליו קנאה, ולכן קנאים פוגעים בו.
ת"ח קמח שעורים האי עומר דכיון דהוה מטא לריחין דגרוסות⁴²⁶⁴ מפיקין מניה עשרון⁴²⁶⁵ מנופה ב"ג נפה⁴²⁶⁶ ודא שבע שבתות תמימות⁴²⁶⁷ (ויקרא כג טו) לבתר דסלקן⁴²⁶⁸ שבע שבתות⁴²⁶⁹ אלין אתא מלכא⁴²⁷⁰ קדישא לאזדווגא בה בכנסת ישראל⁴²⁷¹ ואורייתא אתיהיבת וכדין אתערמ מלכא⁴²⁷² ביחודא שלימ⁴²⁷³ ואשתכח אחד לעילא ותתא וכד אתער מלכא קדישא ומטא זמנא דאורייתא כל אינון אילנין [דמבקרין]⁴²⁷⁴ (דמדבריי) אבייהו סלקין שירתא ומאי אמרי בשעתא דמלקטי להון פתחי ואמרי (תהלים קג יט) יי בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה (שם לו ו) יי בהשמים חסדך וכתיב (ישעיה נה יב) וכל עצי	בא וראה קמח שעורים העומר הזה, שכיון שהיה מגיע לרחיים של גרוסות מפיקים ממנו עשרון מנופה בשלש עשרה נפה, וזה "שבע שבתות תמימות", אחר שעולות שבע השבתות הללו, בא המלך הקדוש להזדווג עם כנסת ישראל ונתנה התורה, ואז התעטר המלך ביחוד שלם, ונמצא אחד למעלה ולמטה, וכשמתעורר המלך הקדוש ומגיע זמן התורה, כל אותם האילנות שמבכרים את הפירות שלהם, מעלים שירה, ומה הם אומרים, בשעה שלוקטים אותם פותחים ואומרים, "ה' בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה", "ה' בהשמים חסדך", ונאמר "וכל עצי השדה ימחאו כף".

⁴²⁶² פירוש יסוד הנקרא קנאה מתאחד עם המלכות (מ"מ).

⁴²⁶³ קנאה גימ' יוסף (רח"ו).

⁴²⁶⁴ ומשם פוחת והולך על ידי מה שמנקין אותה עד שלא נשאר אלא עומר עשירית האיפה על ידי היותה מנופה ב"ג נפה, יורה על נקיותה מהמדרגות הנפרדות תחתיה ומהחצונים הרודפים אחריה לאונסה חס ושלום, ועם כל זה היא נטהרת ונקיה לבעלה ולכן יוצאת מכל המדרגות עומר נקי מנופה בלי קליפה, וכיון שזו היא מדתה היא נפרעת מן הארורה הזאת שלא שמרה עצמה מהנחש הזנאי הכרוך אחריה ופגמה במקום טהור (אור יקר).

⁴²⁶⁵ פירוש עומר עשירית האיפה דהיינו שלמטה עם קליפותיה הם עשר מדרגות דהיינו שלש סאין איפה שלימה היו עושין (אור יקר).

⁴²⁶⁶ כמ"ש הרמב"ם ז"ל שעומר שעורים דפסח ב"ג נפה וסלת חטים דשבועות ב"ב נפה מפני שהיא מנחה חדשה וסלת של שאר ימות השנה שהוא דגן ישן ב"א נפה (מ"מ).

⁴²⁶⁷ מורה שכל שבע שבתות הם בנקבה מדלא קאמר תמימים אלא תמימות, ויהיה הענין שאנו מוסיפין על ספירת העומר ירצה על קישוט וספירות העומר שהיא השכינה, והיינו שהיא מתקשטת בה בעצמה בשבע ספירות דהיינו היותה בת שבע פירות מדה אחת כלולה משבע מדות, ואותם השבעה הם כלולות שבעה דהיינו מ"ט ימים מ"ט פנים טהור כולם בנקבה, והם יום אחד במלכות שבמלכות שבנקבה, יום שני ביסוד שבמלכות שבה בעצמה וכן עד שבעה, יום שמונה הוא במלכות שביסוד שבה וכן מונה והולך עד שמקשה ומגלה פן אחר פן עד שהם שבע שבתות שאנו עולין במלכות בעצמה שבע מדרגות שהם מ"ט מעלות מעלה אחר מעלה (אור יקר), ע"ב ס"ג בהם ז' יוד"ן ז' שבתות (רח"ו).

⁴²⁶⁸ דסלקין (דפ"ו).

⁴²⁶⁹ דהיינו שהיא מתקשטת בקישוטיה אלה דהיינו סימנין דדכורא סימנין דאורייתא הנדרשת במ"ט פנים (אור יקר).

⁴²⁷⁰ שהוא יום מתן תורה (אור יקר).

⁴²⁷¹ שהיא מקושטת עלינו כדפירשנו (אור יקר)

⁴²⁷² כענין צאנה וראינה בנות ציון וכו' (אור יקר).

⁴²⁷³ מפני שביום ראשון של פסח הייחוד למטה אמנם לא היה שלם מפני שישראל לא נתקנו והיא לא נתקשטה, אמנם עתה שהיא מתקשטת עליהם הייחוד מלמעלה שהיא עולה אליו ומה גם עתה שהוא מתעטר בעטרות עליונות (אור יקר).

⁴²⁷⁴ הם סוד המלאכים שהם בחיצוניות העולמות ונק' אילנין המבכרים פירותיהם בשבועות שאז נשלם ג'כ אילנ' דחיי בכל פרצופו (רח"ו).

השדה ימחאו כף:	
תו פתח ואמר (תהלים צח א) מזמור שירו ליי' שיר חדש כי נפלאות עשה שיר חדש אקרי בגין כך (ויקרא כח כו) בהקריבכם מנחה חדשה התם מנחת קנאות הכא מנחה חדשה חדשה דחדושא דכלא וס"א דכלהו הכא⁴²⁷⁵ קשורא דכלא דעילא ותתא⁴²⁷⁶ קשורא דמהימנותא ועל דא יעקב שלימא אתעטר בעטרוי⁴²⁷⁷ ואורייתא אתיהיבת וכד מטון בכורים לגבי כהנא הוה בעי בר נש למימר ולפרשא מלין על ההוא אילנא דארעא⁴²⁷⁸ דאשתלים כגוונא דלעילא בתריסר תחומין בשבעין ענפין⁴²⁷⁹ ובעא לאובדא ליה לבן ארמא דאתפגים עלמא בניניה וקב"ה שזיב ליה ואתעטר בדינוי (ס"א בבנוי) כמה דאוקימנא בגין ההוא אילנא דכל קשרא דמהימנותא ביה תלייא:	עוד פתח ואמר, "מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה", שיר חדש הוא נקרא, לכן בהקריבכם מנחה חדשה, שם מנחת קנאות כאן מנחה חדשה, חדשה שחדוש הכל (הכלה) כאן, קשר של הכל, של מעלה ומטה, קשר האמונה, ולכן יעקב השלם התעטר בעטרותיו ונתנה התורה, וכשמגיעים הבכורים לכהן, היה צריך אדם לומר ולפרש דברים על אותו העץ שבארץ שנשלם כדוגמא שלמעלה, בשנים עשר תחומים בשבעים ענפים, וצריך לאבד את לבן הארמי, שבגללו נפגם העולם, והקדוש ברוך הוא הציל אותו והתעטר בדינוי (בבניו) כמו שבארנו, משום אותו העץ שכל קשר האמונה תלוי בו.
וע"ד מנחה חדשה אתקרי מ"ט בגין דחדוותא דעילא ותתא הוא וחדוותא דסיהרא ובכל זמנא חדותי דסיהרא קשרא דמהימנותא הוא וחדוותא דילהו (דסיהרא):	ועל כן נקרא מנחה חדשה, למה, משום שהיא שמחת העליונים והתחתונים, ושמחת הלבנה, ובכל זמן של חידוש הלבנה הוא קשר האמונה ושמחתה (של הלבנה).
למלכא דהוו ליה בגין וברתא חדא אתקין סעודתא לכלהו בגין לא אשתכחת ההיא ברתא על פתורא כד אתאת אמרת למלכא מארי לכל אחי זמינת ויהבת⁴²⁸⁰ לכל חד מנין⁴²⁸¹ ידיען ולי לא יהבת חולקא בינייהו אמר לה חייך ברתי מנא דילך ישתכח על חד תרין הא בלא יתנון לך מחולקיהון אשתכח לבתר בידהא חולקין על חד תרין מכלא כך כ"י מכלא נטלא חולקין⁴²⁸² וע"ד אתקרי כלה כלולא ככלה (דכלא זמנין) [דכלהו מזמנין] לה מאנין וחולקין ותכשיטין כך היא כ"י חדותי(ה) ונ"א חדותא דילה בכלא וכלא יהבין לה חולקין ומאנין:	(משל) למלך שהיו לו בנים ובת אחת, התקין סעודה לכל הבנים, לא נמצאה אותה הבת על השלחן, כשבאה אמרה למלך אדוני את כל אחי הזמנת ונתת לכל אחד כלים ידועים, ולי לא נתת חלק ביניהם. אמר לה חייך ביתי, הכלי שלך ימצא על אחד פי שנים, הרי כולם יתנו לך מחלקם, נמצא לאחר בידיה חלקים על כל אחד פי שנים מהכל. כך כנסת ישראל מהכל נטלה חלקים, ועל כן נקראת כלה, כלולה ככלה, שכולם מזמינים לה כלים וחלקים ותכשיטים, כך היא כנסת ישראל, החדוש שלה (שמחתה) בכל, וכולם נותנים לה חלקים וכלים.
ת"ח בשעתא דמלכא קדישא⁴²⁸³ אשתכח בעטרוי⁴²⁸⁴ חדוותא⁴²⁸⁵ דכנסת ישראל הוא וכד	בא וראה בשעה שהמלך הקדוש נמצא בעטרותיו, זו שמחתה של כנסת ישראל הוא,

⁴²⁷⁵ פי' שמתחדשים ז"ן ומזדווגים (מ"מ).

⁴²⁷⁶ פי' שבת"ת מתקשרים ח"ג הנק' עילא ונ"ה הנק' תתא ועיין ריש דף צ"ד ע"א ומ"ש קישורא דמהימנותא הם א"ו וכמ"ש לעיל (מ"מ).

⁴²⁷⁷ שנכנסים בו כל המוחין ונק' יעקב שלימא (רח"ו).

⁴²⁷⁸ פי' יעקב אע"ה שהוא דוגמת זעיר (מ"מ).

⁴²⁷⁹ סוד הת"ת הנק' אילנא דחיי שבו י"ב צרופי הוי"ה וסביב לו ענפים (רח"ו), וכנגדו יעקב אע"ה יש לו י"ב שבטים וע' נפש (מ"מ).

⁴²⁸⁰ פי' שבמ"ט ימי העומר אנו מתקנים כל פרצוף זעיר ולכך אומרת לא"ו שהוא נק' מלכא (מ"מ).

⁴²⁸¹ מאנין (דפ"ו).

⁴²⁸² פי' שמקבלת חלק מכל ספי' זעיר (מ"מ).

⁴²⁸³ ז"א (רח"ו).

⁴²⁸⁴ שיש לו כל המוחין בשלימות (רח"ו).

⁴²⁸⁵ שאז ג"כ יש בה מוחין שלימים (רח"ו).

אורייתא אתיהיבת אתעטרת כנסת ישראל בעטרין עלאין⁴²⁸⁶ ובגין דכל קשרא דמהימנותא אתקשר בהאי אילנא אקרי יום אחד דכתיב (זכריה יד ז) והיה יום אחד הוא יודע ליי' יום אחד ודאי דכנסת ישראל יום אחד בקשורא דלעילא קשורא דלעילא רישא (ו) גלגלתא ומוחי⁴²⁸⁷ קשורא אחרא⁴²⁸⁸ תרין דרועין⁴²⁸⁹ וגופא דאחידן מחילא דרישא⁴²⁹⁰ ואוקמא רב המנונא בתלת קשירין דאבהתא⁴²⁹¹ קשורא אחרא תרין קיימין⁴²⁹² (נ"א כולין) דלתתא דאתמשכו במשח רבות בתרין דרגין⁴²⁹³ תרין נחלין (דאחידן מחילא דרישא ואוקמא רב המנונא סבא בתרי קשירין דאבהתא תרין קיימין דלתתא דאתמשכו בקיומא בתרי דרגין) אכנשא זרעא לאפקא בדרגא אחרא⁴²⁹⁴ בפום אמה:	וכשתורה נתנה התעטרה, כנסת ישראל בעטרות עליונות, ומשום שכל קשר האמונה נקשר בעץ הזה, נקרא יום אחד, שנאמר "והיה יום אחד הוא יודע לה'", יום אחד ודאי, שכנסת ישראל יום אחד בקשר שלמעלה, הקשר שלמעלה הראש והגולגולת והמוחין קשר אחד, שתי זרועות וגוף שאחוזים מהכח שבראש, ובארה רב המנונא (בשני) בשלשת קשרי האבות (קשר אחד) שני עמודים (כליות שלמטה) שנמשכו בשמן משחה (בקיום), בשתי דרגות לשני נחלים לכנס את הזרע, להוציא לדרגה אחרת בפי האמה.
אילנא דא⁴²⁹⁵ הוא גופא דאמצעיתא דאחיד לכל הני וכלא מתקשרין ביה⁴²⁹⁶ והוא (בהוא) [בה (נ"א בהון)] ועל דא כלא חד וכד אזורוגת ביה מטרוניתא כדין הוא אחד⁴²⁹⁸ והא אוקימנא מלי:	העץ הזה הוא גוף האמצע שאוחז את כל אלה, וכולם מקושרים בו והוא בהם, ועל כן הכל אחד, וכשמזדווגת עמו המלכה, אזי הוא אחד והרי בארנו את הדברים.
תא חזי כתיב (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת מאן עצרת אלא בההוא אתר דכלא מתקשרין כחדא אקרי עצרת⁴²⁹⁹ ומאין עצרת⁴³⁰⁰ (כנופא)⁴³⁰¹ וכנישו ואי תימא הכא דאקרי עצרת	בא וראה כתוב "ביום השמיני עצרת", מי העצרת, אלא באותו מקום שהכל נקשרים כאחד נקרא עצרת, מה זה עצרת (כנופיה התכנסות), התכנסות. ואם תאמר כאן שנקרא

⁴²⁸⁶ גולגלתא כתר מוחין חב"ד (רח"ו).
⁴²⁸⁷ ומוחין (מ"מ). ויחי רכא (הערת הזהר). גולגלתא כתר וע"ג מוחין חב"ד (רח"ו) וצריך לעיין מהו פי' רישא ונלע"ד שיובן במ"ש הרב שעיקר הכתר הוא בסוד אור מקיף על רישא דזעיר והוא נעלם וחיצוניות הכתר הוא שמלביש על המוחין שהם חב"ד ע"כ קיצור דבריו, ולכך אמר הזהר רישא וכו', רישא הם עיקריות כתר שעל רישא דזעיר, וגולגלתא ומוחין הם חיצוניות כתר שמלבישים על חב"ד (מ"מ).
⁴²⁸⁸ פי' שקשר העליון הם כחב"ד וקשר האמצעי הם חג"ת (מ"מ). אם כן פי' "קשר" הוא מתקלא, עי' בהגר"א בריש ספד"צ.
⁴²⁸⁹ חו"ג (רח"ו).
⁴²⁹⁰ פי' שחג"ת הארתם מחב"ד (מ"מ).
⁴²⁹¹ פי' בשני קשרים הנז' שהם חב"ד וחג"ת שנק' אבות קשורים עמהם נה"י (מ"מ).
⁴²⁹² קיימין דלתתא – נ"ה (רח"ו במ"מ). ומה שלא הזכיר הזהר ת"ת ויסוד לפי שת"ת הוא בכלל ח"ג והיסוד בכלל נ"ה (מ"מ).
⁴²⁹³ בתרין דרגין סוד תרין ביעין (רח"ו), ור"ל שנ"ה נמשכו ונתקיימו ע"י תרין ביעין שבהם ונתבשל הזרע יסוד (מ"מ).
⁴²⁹⁴ יסוד (רח"ו).
⁴²⁹⁵ ת"ת (רח"ו).
⁴²⁹⁶ פי' כל הקצוות כולם מתקשרים בת"ת שהוא קו אמצעי (מ"מ).
⁴²⁹⁷ שלכך נקרא ת"ת ע"ש שיוצאים ממנו פארות וענפים כנז' ע"פ אשר בך אתפאר (רח"ו). פי' שגם הוא מתקשר בהם (מ"מ).
⁴²⁹⁸ א"ח ד' (רח"ו).
⁴²⁹⁹ פי' שביום שבועות כל המוחין נתקשרו בזעיר ולכן נק' עצרת (מ"מ).
⁴³⁰⁰ פי' בשמיני עצרת (מ"מ).
⁴³⁰¹ פי' מלכות (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

עצרת למה, אלא בכל אותם ימים ימי הסעודות של ענפי האילן	מ"ט ⁴³⁰² אלא בכל (א) אינן יומין יומי סעודתי דענפי אילנא
היו, ועל כן שבעים פרים הם.	צ/א הו ו על דא שבעים פרים אינן:
אחר כך שמחת (הגוף) האילן ממש ושמחת התורה, ובגללו הוא יום אחד עצרת שמחת התורה, שמחת האילן שהוא הגוף, ועל כן אין חלק ביום הזה אלא לקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל, לכן עצרת תהיה לכם, לכם ולא לאחר.	לבתר חדוותא (דגופא) דאילנא ממש וחדוותא דאורייתא ובגיניה הוא יומא חד עצרת חדוותא דאורייתא חדוותא דאילנא דהוא גופא ועל דא לית חולקא בהאי יומא אלא לקב"ה [וכנסת] (ו) ישראל בג"כ (במדבר כט לה) עצרת תהיה לכם לכם ולא לאחרא:
(אחר כך שמחת האילן ממש, ובגללו הוא יום אחד, ואין חלק ביום הזה אלא לקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל, ולכן כתוב עצרת תהיה לכם, אף כאן ביום הזה שמחת התורה שמחת האילן, שהוא גוף והכל נמצא בו.)	ו"ס לבתר חדוותא דאילנא ממש ובגיניה הוא יומא חד ולית חולקא בהאי יומא אלא לקב"ה וכ"י וע"ד כתיב עצרת תהיה לכם אוף הכי בהאי יומא חדוותא דאורייתא חדוותא דאילנא דהוא גופא וכלא אשתכח ביה ⁴³⁰³ :
שהרי בשעה שהמלך נמצא הכל נמצא בו, ועל כן שנינו בעצרת על פירות האילן, והרי פרשה, לכן נקרא אחד, אחד ודאי כמו שאמרנו.	דהא בשעתא דמלכא אשתכח כלא אשתכח ביה ועל דא תנינן בעצרת על פירות האילן והא אוקמוה בגין כך (יום) אחד אקרי (יום) אחד ודאין כמה דאמרן:
בא וראה מה כתוב "ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וגו' סלת תהינה חמץ תאפינה", מה שונה כאן חמץ (בכנסת ישראל), אלא משום שהכל אחוזה בו, (וכן) באילן, שהרי באילן אחוזה ענפים, באילן אחוזה עלים קליפות דינים רבים בכל הצדדים, הכל נמצא בו, ומשום שהאילן הזה מכפר על יצר הרע, שהוא בבית מושב האדם.	ות"ח מה כתיבו (ועל דא תנינן מאי דכתיב) (ויקרא כג יז) ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וגו' סלת תהינה חמץ תאפינה מאי שנא הכא חמץ (בכני) אלא בגין דכלא אחידן ביה (וכן) באילנא דהא באילנא אחידן ענפין באילנא ואחידן עלין קליפין (אחידא דינא) דינן סגיאין בכל סטרין כלא אשתכח ביה ובגין ⁴³⁰⁴ דהאי אילנא מכפר על יצר הרע דהוא בבי מותביה דב"נ:
אמר רבי אלעזר מהאילן הזה נזונים כל שאר האילנות למטה, והוא השתרש על נהר אחד עמוק שנמשך ויוצא ואין פוסקים מימיו לעולמים, עליו כתוב "והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו", ועל כן נקראת תורה "עץ חיים היא וגו'", ומה זה ותומכיה מאושר, הרי פרשה אבל ותומכיה מאושר כמו שנאמר "באשרי כי אשרוני בנות".	א"ר אלעזר מהאי אילנא אתזנו כל שאר אילנין לתתא והוא אשתרש' על חד נהרא עמיקא דנגיד ונפיק ולא פסקין מימיו לעלמין עליה כתיב (ירמיה יז ח) והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ועל דא ואקרי' (כתיב ב) אורייתא (משלי ג יח) עץ חיים היא וגו' ומאי ותומכיה מאושר הא אוקמוה אבל ותומכיה מאושר כמה דאת אמר (בראשית ל יג) באשרי כי אשרוני בנות:
רע"מ:	
"והניף את העומר וגו'", מצוה זו להקריב קרבן העומר, הקרבן הזה הוא כולו בדבקות	והניף את העומר וגו' (ויקרא כג יא) פקודא

⁴³⁰² פירוש מ"ט היום הזה נק' עצרת דהא ליכא למימר כי כל המדות העליונות באים אצלה שהרי נודע כי מזומנים לקדש עילאה (מ"מ)
⁴³⁰³ יום ו' [מקביל ל]שמיני עצרת, כי יום ו' הוא יסוד הכולל עטרה עמו, חסד המתגלה בפומא דאמה, והוא שמיני עצרת, חדוותא דכולא כמ"ש בפ' אמור (צז ע"א) (דע"ה ח"ב נח ע"ג).
⁴³⁰⁴ בגין (דפ"ו).

[לב] דא לקרבא קרבן העומר קרבנא דא כלא איהו בדבקותא עילא ותתא⁴³⁰⁵ מטרוניתא [ובנהא] (וכהנא) כחדא אזלין⁴³⁰⁶ עמר דא מקרבין ישראל בדכיותא דלהון⁴³⁰⁷ וההוא קרבנא איהו מן שעורים⁴³⁰⁸ ודא אתקריב למיעל רחימו בין אתתא ובעלה אשת זנונים אתרחקת גרמה [מביניהו] (מבדיקו) דלא יכילת למיקם על גבה⁴³⁰⁹ אשת חיל קריבת גרמה לקרב(נ)א לגבי כהנא רבא⁴³¹⁰ ודאי טהורה היא (במדבר ה כח) ונקתה ונזרעה זרע⁴³¹¹ ואוסיפת חילא⁴³¹² ורחימו לגבי בעלה⁴³¹³:	מעלה ומטה, המלכה ובניה הולכים כאחד, העומר הזה מקריבים ישראל בטהרתם, ואותו הקרבן הוא משעורים, וזה הקריבו להכניס אהבה בין אשה ובעלה, אשת זנונים הרחיקה עצמה מביניהם שלא יכולה לעמוד על גבה, אשת חיל הקריבה עצמה להתקרב לכהן הגדול, ודאי היא טהורה. "ונקתה ונזרעה זרע", ומוסיפה כח ואהבה לבעלה.
אשת זנונים ערקת מן מקדשא⁴³¹⁴ דלא למקרב לגביה דאלמלא בההוא זמנא⁴³¹⁵ דאשת חיל אבדיקת גרמה⁴³¹⁶ איהי אתקריבת לגבה [ו]אתאבירת מעלמא וע"ד לא בעיא לקרבא	אשת זנונים בורחת מהמקדש שלא להתקרב אליו, שאלמלא באותו זמן שאשת חיל בודקת עצמה היא מתקרבת אליה, היתה אוכדת מן העולם, ועל כן לא רוצה להתקרב למקדש ובורחת ממנו, ונשארים ישראל זכאים בלי ערוב אחר אל סוד האמונה, סוד

⁴³⁰⁵ ר"ל שהקרבן עומר עניינו הוא לייחד את האצילות עם העולמות ב"ע, ולהעיד ולברר על כל המציאות כולו שהוא מוכשר לבוא על טהרת הקודש (דע"ה ח"א עט ע"ד). שהוא בא להורות על שהמציאות כולו, שהוא מכחות המלכות תולדותיה וצבאיה, שהיא ראויה להדבק ולהתייחד למעלה (שם פ ע"ב).

⁴³⁰⁶ הוא להורות על המלכות דאצילות שהיא אם ישראל, ובנהא שהם ישראל הם מיוחדים זב"ז, והם פב"פ. ור"ל ג"כ כי ע"י העומר הוא מתברר אם שהם ראויים להתייחד זב"ז או לא ח"ו (דע"ה ח"ב פ ע"ב).

⁴³⁰⁷ כי הוא להורות שהם טהורים ונקיים מכל צחנה חלאה וזוהמא והם ראויים לקבל מעתה אורות הגבורות, כי הם ממותקים ומבוסמים והם לרשפי אש שלהבת יה שלהובין דרחימו, וע"ז נכונים החיצונים מגחלתן ומתתקן ע"ז המציאות כולו ג"כ (דע"ה ח"ב פ ע"ב).

⁴³⁰⁸ שהוא להמשיך בה העטרה דגבורה בסוד (שיה"ש ב ו) שמאלו תחת לראשי (דע"ה ח"ב פ ע"ב).

⁴³⁰⁹ כי כאשר שנמשך בהמלכות ע"י הקרבת העומר האורות דגבורות בסוד שלהובין דרחימו, אז הם רשפי אש שלהבת יה השורף ומכלה את החיצונים, ולכן אתרחקת אז אשת זנונים מביניהו (דע"ה ח"ב פ ע"ב).

⁴³¹⁰ כהנא רבא הוא אבא, כי החסדים הם נקראים כהנים, כי כל אור א"ס ית"ש המאיר ומתגלה הוא ע"י החסדים קו ימין, והרי משמשים הם לאור א"ס ית"ש ככהנים המשמשים בביהמ"ק, ומשום שהחכמה אבא הוא הראשון לקבלת אור א"ס, כמ"ש בשער השמות (ספ"ז) נקרא הוא בשם כהן גדול הנכנס לפני ולפנים, כי הרי הוא הראשון היותר קרוב לקבלת אור א"ס. והנה ע"י המעשים טובים דישראל ומתתקנת המלכות בעטרה דגבורה ע"י העומר, הנה עולה המלכות אז למ"ן עד אבא, כי שם הוא שרשה ומקומה, וכמ"ש בכוונת מנחת שבת (דף עה ריש ע"ג) ומקבלת משם השפע לישראל (דע"ה ח"ב פ ע"ב).

⁴³¹¹ בכל עליית המלכות למ"ן היא מעלה בירורים למעלה, ועולים הבירורים להמוח שהוא אבא המוח הכללי דאצילות, ומקבלים משם תוספת אור וברכה מרזא דאור א"ס. כי המוח הוא מצרף ומלבן כאש מצרף, וזיקק אותם כזהב וכסף, ובסוד (זהר פקודי רנד ע"ב) במחשבה אתברירו, כי שם היה הבירור של כל המלכים בעת התיקון, שעלו במ"ס ונתבררו וכו' וכן הוא בעניינו, כי כאשר עולה המלכות למ"ן עד אבא, הנה מקבלת משם תוספות אור וברכה ומוחין חדשים מרזא דאור א"ס, להוליד נשמות חדשות, כי באבא מתבררים המ"ן שלה בתכלית הבירור ע"י כלילתו בהמזל עליון ובהמ"ס, ויורד השפע מאבא לאימא ומאימא לזו"ן, ומזדווגים ומולידים נשמות חדשות. וזהו שאמר ודאי טהורה היא, ור"ל ע"י הבירור הנעשה באבא כנז', ונקתה ונזרעה זרע, כי נתוסף בהמ"ן שעלו תוספות אור ומוחין, ונעשו בהזו"ן לאורות ונשמות (דע"ה ח"ב פ ע"ג).

⁴³¹² ר"ל על התוספות מוחין שניתוסף לו ע"י עליית המ"ן (דע"ה ח"ב פ ע"ג).

⁴³¹³ ע"י העטרה דגבורה הנמשך בהמלכות ע"י העומר כנ"ל, הנה ע"ז היא מברר בירורים ומעלה אותם למ"ן עד אבא, ושם נתוסף להם אור וברכה ומוחין חדשים לזו"ן ומזדווגים להוליד נשמות (דע"ה ח"ב פ ע"ג).

⁴³¹⁴ יסוד דהנוק', כי הוא נקרא מקדשא כמ"ש בפ' בשלח (נה ע"א) ע"ש בהגהות מהר"ן, ונודע הוא כי כל חשקן ותאותן דהסט"א הוא לינק מן היסוד דנוק', כמ"ש במוחין דקטנות (פרק ב'), ועל זה אמר הרע"מ, כי ע"י הגבורות הקדושים דהקרבנות העומר הנה מתרחקת ובורחת האשת זנונים משם, כי נכזית מגחלתן (דע"ה ח"ב פ ע"ד).

⁴³¹⁵ בריחא דילה כמש"ו (יהל אור).

⁴³¹⁶ כמ"ש פ' בלק (קפט ע"א) כי ע"י העומר שעורים אבדיקת ארעא אי קיימת במהימנותא או לא ח"ו (דע"ה ח"ב פ ע"ד).

זהר ויקרא חלק א'

הסתר הזה שתי אחיות, וכשהריח זו את זו בבדיקה שלה, צבתה בטנה ונפלה ירכה, שהרי בדיקת אשת חיל הוא סם המות לאשת זנונים, וזוהי העצה שנתן הקדוש ברוך הוא לבניו להקריב קרבן זה בשביל אשת חיל שתברח ממנה אשת זנונים, ונשארים ישראל בלי ערבוביה אחרת. אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא.	למקדשא וערקת מניה ואשתארו ישראל זכאין בלא ערבוביא אחרא לגבי רזא דמהימנותא⁴³¹⁷ רזא דסתרא⁴³¹⁸ דא תרתין אחתן⁴³¹⁹ וכד ארחת דא לגבי דא בבדיקו דילה צבתה בטנה ונפלה ירכה⁴³²⁰ דהא בדיקו דאשת חיל⁴³²¹ סמא דמותא לאשת זנונים ודא איהו עיטא דיהב קב"ה לבנוי לקרבא קרבנא דא בגין אשת חיל דתערוק אשת זנונים מינה ואשתארו ישראל בלא ערבוביא אחרא זכאין אינון [ישראל] בעלמא דין ובעלמא דאתי ע"כ⁴³²².
זהר:	רבי אבא ורבי חייא היו הולכים בדרך, אמר רבי חייא נאמר "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה", במה מדובר.
רבי אבא ורבי חייא היו אזלי באורחא א"ר חייא כתיב (ויקרא כג טו) וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה מאי קא מיירי:	אמר לו הרי פרשה החברים, אבל בא וראה כשהיו ישראל במצרים, היו ברשות אחרת והיו אוחזים בטומאה, כאשר הזו כשהיא יושבת בימי טמאתה. אחר שנמולו נכנסו בחלק הקדוש שנקרא ברית, כיון
א"ל הא אוקמוה חברייא אבל ת"ח ישראל כד הוו במצרים הוו ברשותא אחרא והוו אחידן במסאבותא כאתתא דא כד היא יתבא ביומי דמסאבותא⁴³²³ בתר דאתגזרו עאלו בחולקא קדישא דאקרי ברית כיון:	רע"מ:
וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' (ויקרא כג טו) פקודא [לא] דא לספור ספירת העמר הא אוקימנא [ורזא דא] (ועד) ישראל אע"ג דאתדכו למעבד פסח⁴³²⁴ ונפיקו ממסאבו (ו)לא הוו שלמין ודכיין כדקא חזי וע"ד לאו הלל גמור ביומי דפסח דעד כען לא אשתלימו כדקא יאות כאתתא דנפקא ממסאבו⁴³²⁵ וכיון (דנפיק) ודנפקא מתמן ולהלאה וספרה לה אוף הכא ישראל כד נפקו ממצרים נפקו:	"וספרתם לכם ממחרת השבת וגו'", מצוה זו לספור ספירת העומר, הרי בארנו. וסוד זה ישראל אף על גב שנטהרו לעשות פסח ויצאו מן הטומאה, לא היו שלמים וטהורים כראוי, ועל כן אין הלל גמור בימי הפסח, שעד עכשיו לא השתלמו כראוי, כמו אשה שיוצאת מטומאה, וכיון שיצאה משם והלאה וספרה לה, כמו כן כאן ישראל כשיצאו ממצרים יצאו מטומאה
צ"ב	צ"ב

⁴³¹⁷ והרי הוא הקרבת העומר בחי' בדיקו בהשכינה הקדושה, באיזה אופן שיתגלו בה הגבורות הנמשכים בה (דע"ה ח"ב פ ע"ד).

⁴³¹⁸ עי' ח"ב קסא ע"א וע"ב (לש"ו).

⁴³¹⁹ זלע"ז (יהל אור). הוא המעשה דשתי אחיות המובא במדרש נשא פ' ט' סי' ט' (דע"ה ח"ב פ ע"ד).

⁴³²⁰ כי גם הריח של הגבורות הממותקים הוא סם המות להחיצונים, ועל זה הוא המצוה דהקרבת העומר (דע"ה ח"ב פ ע"ד).

⁴³²¹ עי' לקמן קפט ע"א ברח"ו שם אות ד' (לש"ו) [ז"ל: ר"ל שהיה ניכר זה בעשן המערכה].

⁴³²² פקודא לג למעבד חג שבועות צו ע"ב (דרך אמת).

⁴³²³ עי' ז"ח ריש פרשת יתרו שנכנסו עד מ"ט מדרגות הטומאה ע"ש [קב"ה לא אתני עם אברהם אלא דיפיק ית ישראל מן גלותא דמצרים ולא מתחות שעבודא דחלא אחרא דודאי ישראל כד הוו במצרים אסתאבו ואתטנפו גרמיהון בכל זיני מסאבו עד דהוו שראן תחות ארבעים ותשע חילי דמסאבותא וקב"ה אפיק יתהון מתחות פולחן כל שאר חילין] ועי' לעיל פד ע"ב (לש"ו). עי' דע"ה ח"ב קכב ע"ג.

⁴³²⁴ פסחא (דפ"ו).

⁴³²⁵ בימי ספירתה (יהל אור).

שנאחזו בו, פסקה מהם הטומאה, כאשר הזו שפוסקים ממנה דמי טומאתה.	דאתאחדו ביה פסק מסאבותא מנייהו ⁴³²⁶ כדא אתתא כד פסקו מנה דמי מסאבותא:
אחר שפסקו ממנה מה כתוב, "וספרה לה שבעת ימים", אף כאן כיון שנכנסו בחלק הקדוש, פסקה מהם טומאה, ואמר הקדוש ברוך הוא מכאן והלאה חשבון לטהרה.	בתר דאתפסקו מנה מה כתיב (ויקרא טו כח) וספרה לה שבעת ימים ⁴³²⁷ אוף הכא כיון דעאלו בחולקא קדישא פסקא מסאבו מנייהו ואמר קב"ה מכאן ולהלאה חושבנא לדכיותא:
"וספרתם לכם", לכם דווקא, כמו שנאמר וספרה לה שבעת ימים, לה לעצמה. אף כאן לכם לעצמכם, ולמה, כדי להטהר במים קדושים עליונים. ואחר כך להתחבר עם המלך ולקבל תורה שם.	וספרתם לכם (ויקרא כג טו) לכם דייקא כד"א וספרה לה שבעת ימים לה לעצמה ⁴³²⁸ אוף הכא לכם לעצמכם ולמה ⁴³²⁹ בגין לאתדכאה ⁴³³⁰ במיין עלאין קדישין ולבתר למיתי לאתחברא ביה במלכא ⁴³³¹ ולקבלא אורייתיה והתם:
"וספרה לה שבעת ימים", כאן שבע שבתות. למה שבע שבתות, כדי לזכות להטהר במים של אותו נהר ששופע ויוצא ונקרא מים חיים.	(כתיב) וספרה לה ⁴³³² שבעת ימים (אוף) הכא שבע שבתות אמאי שבע שבתות בגין למזכי לאתדכאה במיין ⁴³³³ דההוא נהר ⁴³³⁴ דנגיד ונפיק ואקרי מים חיים:
ואותו הנהר שבע שבתות יצאו ממנו, ועל כן שבע שבתות ודאי, כדי לזכות בו, כמו שאשה טהרה בלילה לשמש עם בעלה, כך כתוב "וברדת הטל על המחנה לילה", על המחנה כתוב ולא כתוב וברדת הטל לילה, אלא על המחנה, משום שיוורד מאותה נקודה על אותם הימים שנקראו מחנה, ומתחברת עם המלך הקדוש.	וההוא נהר שבע שבתות נפקו מניה ועל דא שבע שבתות ודאי בגין למזכי ביה כמה דאתתא דכיו דילה בליליא לאשתמשא בבעלה כך כתיב (במדבר יא ט) וברדת הטל על המחנה לילה על המחנה כתיב ולא כתיב וברדת הטל לילה ואלא על המחנה בגין דיוורד מההוא נקודה על אינון יומין דאתקריאו מחנה ⁴³³⁵ ומתחברת במלכא קדישא:
ומתי יורד הטל הזה, כשקרב ישראל להר סיני, אז ירד אותו הטל בשלמות ונטהרו ופסקה זוהמתם מהם, והתחברו עם המלך	ואימתי נחת האי טלא כד קריבו ישראל לטורא דסיני ⁴³³⁶ כדין נחת ההוא טלא ⁴³³⁷ בשלימו ואדכי ואתפסקתו (ואתפסקא) וזהמתן מנייהו ⁴³³⁸

⁴³²⁶ היינו עזיבת החטא לבד כאומרו משכו וקחו לכם וכו' כדפי' רז"ל משכו ידיכם והיינו שפירשו מכל צד טומאה הדבקה עמו (אור יקר).

⁴³²⁷ וא"כ שפיר קאמר מיום הביאכם וכו' דהא ערקת אשת זנונים כמ"ש ברע"מ (רח"ו).

⁴³²⁸ שאינה נכנסת עדיין בגבול הזכר אלא בגבולה היא סופרת מעלותיה ועולה במציאות עצמה (אור יקר).

⁴³²⁹ קשיא ליה, טומאה וטהרה הם הפכים זה לזה, וכיון שאמרת שכבר נכנסו אל הקדושה מה ענין הספירה, כבר הם טהורים וקדושים ודבקים בקדושה, ואם אמת הוא שצריכים טהרה שהם טמאים היה ראוי שימנו הספירה קודם מילתן וכנסיתם לקדושה (אור יקר).

⁴³³⁰ קודם המילה אי אפשר אלא צריך שימולו ואח"כ יספרו, שאם לא היו נכנסים בקדושה כלל והיו סופרים קודם הכניסה נמצא שלעולם לא יטהרו מפני שהטהרה היא במי הקדושה והם עליונים בקדושה שאינם במדרגת הקדושה הראשונה (אור יקר).

⁴³³¹ דהיינו ת"ת בקבלת התורה (אור יקר). ביום שבועות שהיא מתעלה להיות כמוהו, והיינו למית, ואז מתחברת עם בעלה ומקבלת טפת החסדים ביסוד האמיתי, והיינו לקבלא אורייתיה, תורת חסד (רמ"ז).

⁴³³² פי' וליסגי שבעת ימים כגוונא דאתתא (אור יקר).

⁴³³³ שהוא מטהר זר"ן בליל שבועות בסוד וזרקתי עליכם מים טהורים (רח"ו).

⁴³³⁴ ואם תאמר ולמה לא יטהרו במיין תתאין וידכון, וי"ל שטהרת טומאת ישראל היה צריך במימי הבינה מפני חוזק הטומאה להם (אור יקר).

⁴³³⁵ היה יורד במחנה טל עליון לטהרם (אור יקר).

⁴³³⁶ והיינו על המחנה ד"ויחן שם ישראל נגד ההר" (רח"ו).

⁴³³⁷ מההוא נהרא על אינון יומין דאתקריאו מחנה (אור יקר), פי' בהיותם שבועות שאז כל אחת נכללת בחברתה במחנה שהם עומדים בחברה (אור יקר).

⁴³³⁸ לפי פשוטו משמע דעל ישראל קאמר אמנם בדקדק הדברים נראה דעל הספירות קאמר, והכוונה שהאחיזת החצונים בהם נטהר (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

ועם כנסת ישראל, וקבלו תורה.	ואתחברו ביה במלכא ⁴³³⁹ ויכ"ן וקבילו אורייתא ⁴³⁴⁰ (וי"י):
והרי בארנו, ובאותו זמן ודאי "כל הנחלים הולכים אל הים" להטהר ולרחץ, והכל נקשרו (התקדשו) והתחברו עם המלך הקדוש.	וזהא אוקימנא ובההוא זמנא ודאי כל הנחלים הולכים אל הים (קהלת א ז) לאתדכאה ולאסתחאה וכלא אתקשרו (ס"א אתקדשו) ואתחברו ביה במלכא קדישא:
בא וראה כל אדם שאינו מונה חשבון זה, אותן שבע שבתות תמימות לזכות לטהרה הזו, לא נקרא טהור, ואינו בכלל של טהור, ואינו כדאי להיות לו חלק בתורה.	ת"ח כל ב"נ דלא מני חושבנא דא אינון שבע שבתות תמימות ⁴³⁴¹ למזכי לדכיותא דא לא אקרי טהור ⁴³⁴² ולאו בכללא דטהור הוא ⁴³⁴³ ולאו הוא כדאי למהוי ליה חולקא באורייתא ⁴³⁴⁴ :
ומי שמגיע טהור ליום הזה, והחשבון לא נאבד ממנו, כשמגיע ללילה הזה, צריך לו לעסוק בתורה ולהתחבר עמה, ולשמור טהרה עליונה שמגיעה עליו באותו הלילה ונטהר.	ומאן דמטי טהור ⁴³⁴⁵ להאי יומא וחושבנא ⁴³⁴⁶ לא אתאביד מניה כד ומאמין (מטי) להאי ליליא לבעי ליה למלעי באורייתא ולאסתחברא בה ולנטרא דכיו עלאה דמטי עליה בההוא ליליא ואתדכי:
ולמדנו	ואוליפנא
	רע"מ:
ועשו פסח לאכול בשלחן אביהם, ומשם והלאה יעשו חשבון לקרב אשה לבעלה להתחבר עמו. ואותם חמשים ימים של טהרה להיכנס לסוד העולם הבא ולקבל תורה, ולקרב אשה לבעלה, ומשום שהימים הללו ימים של עולם הזכר, לא נמסר חשבון זה אלא לגברים לבדם.	ממסאבו ועבדו פסח ⁴³⁴⁷ למיכל בפתורא דאבוהון מתמן ולהלאה ⁴³⁴⁸ יעבדון חשבנא למקרב אתתא לבעלה [לאסתחברא בהדיה ואינון ג' יומין דרכיו לאעלא לרזא דעלמא דאתי ולקבלא אורייתא ולמקרב אתתא לבעלה] ובגין דאלין יומין וימין (יומין) דעלמא ⁴³⁴⁹ דכורא לא אתמסר חושבנא דא אלא לגברי בלחודייהו:
ולכן חשבון זה הוא בעמידה, ודברי העולם התחתון בישיבה ולא בעמידה. וסוד זה תפלת העמידה, ותפלה של מיושב.	וע"ד חושבנא דא בעמידה איהו ומלין דעלמא תתאה בישיבה ולא בעמידה ורזא דא צלותא דעמידה וצלותא מיושב:

⁴³³⁹ פי' שנכללו כולם בת"ת (אור יקר).

⁴³⁴⁰ היינו סוד אותיות מבינה ונקודות מחכמה, וטעמים מכתר, ומשם תורה נשפעת לכל הספירות (אור יקר).

⁴³⁴¹ פי' חשבון זה מאותם שבע שבתות הנק' תמימות מפני שכל אחת כלולה מכולם (אור יקר).

⁴³⁴² פי' עם היות שכבר הוא בקדושה במה שהוא נימול וחגג הפסח עכ"ז לא נקרא טהור (אור יקר).

⁴³⁴³ פי' גם חלק הטהרה שהיה לו בליל פסח או קצת הימים שמנה ואבד ממנו, מפני שלא השלים הענין ונכנס כל הצורך ואין ענין זה נקנה בחצאין (אור יקר).

⁴³⁴⁴ פי' גם חלק התורה אשר לו ממה שקיבל מסיני והיא ירושה לו מאבותיו, הוא בלתי ראוי אליה מפני שלא נהג עתה הטהרה הראויה לה (אור יקר).

⁴³⁴⁵ שמנה הספירות (אור יקר).

⁴³⁴⁶ פי' שלא הפסיק יום בלא חשבון כדי שלא יסתור יום מן הימים או ירצה שלא ישן כל ליל שבועות כדמסיק "כד מטי וכו'" (אור יקר).

⁴³⁴⁷ נראה שמכוין למ"ש יונתן בן עוזיאל בפסוק (שמות יט ד) ואביא אתכם אלי, שהשי"ת הפריח את ישראל בעננים בליל פסח אל הר המוריה ושם אכלו קרבנם. ולכן הקדים ואמר נפקו ממצרים, ואחר כך ועבדו פסח למיכל בפתורא דאבוהון, הוא במקום בית המקדש (רמ"ז). בפסח נכנסו בנוק' ובמ"ט ימים בדכורא שבועות (יהל אור).

⁴³⁴⁸ כי נסתלקו המוחין (רמ"ז).

⁴³⁴⁹ בסוד ז' בחי' כחב"ד גג"ת, שכנגד שם ממש מדרגות זעיר ומשם ולמטה שייך לנוק' וכו', והכל מפה הזכר, ולכן המצוה לאנשים ולא לנשים (רמ"ז).

והחמשים הללו הם ארבעים ותשע, כלל הפנים של התורה, שהרי ביום החמשים הוא סוד תורה ממש, ואלו הם חמשים ימים שבו שמיטה ויובל.	ואלין חמשים מ"ט אינון ⁴³⁵⁰ כלל אנפי אורייתא דהא ביומא [דנ' איהו] רוא דאורייתא ממש ⁴³⁵¹ ואלין אינון חמשים יומין דביה שמיטה ויובל:
ואם תאמר חמשים הרי הם ארבעים ותשע, אחד הוא טמיר והעולם נסמך עליו, ובאותו יום החמשים התגלה הטמיר והתכסה (ונמצא) בו, כמו מלך שבא לבית שושבינו ונמצא שם, אף כאן יום החמשים, והרי בארנו את הסוד הזה.	ואי תימא [חמשים מ"ט] (שתי) אינון חד טמירא ⁴³⁵² איהו ועלמא אסתמיך עליה ובהוא יומא דחמשים אתגליא טמירא ואתכסיא ונ"א ואשתכחו ביה כמלכא דאתי לבי שושביניה ואשתכח תמן אוף הכא יומא דחמשים והא אוקימנא רוא דא ⁴³⁵³ :
המצוה שאחר זו לעשות חג שבועות, שנאמר "ועשית חג שבועות לה' אלהיך", שבועות על שנכנסו ישראל לסוד חמשים הימים, שהם שבעה שבועות.	פקודא [לג] בתר דא למעבד חג שבועות דכתיב (דברים טז י) ועשית חג שבועות ליי' אלהיך שבועות על דעאלו ישראל לרוא דחמשים יומין דאינון ⁴³⁵⁴ שבעה שבועות:
ובקרבת העומר התבטל יצר הרע, שבורח מאשת חיל, וכששם לא נקרב, מתדבק ישראל עם הקדוש ברוך הוא ומתבטל ממעלה וממטה. ולכן נקרא בצורה זה עצרת, שיש בו בטול יצר הרע, ועל כן לא כתוב בו חטאת כמו שאר הזמנים, שנאמר בהם "חטאת" (לה').	ובקרבתא דעמר אתבטל יצר הרע דערקת מאשת חיל וכד תמן לא אתקריב מתדבקין ישראל בקב"ה ואתבטל מעילא ומתתא ובג"כ אקרי בגוונא דא עצרת דאית ביה בטול יצר הרע וע"ד לא כתיב ביה חטאת כשאר זמנין דכתיב בהו חטאת ליי' ⁴³⁵⁵ :
ואז כל האורות מתכנסים לאשת חיל, ולכן עצרת שבועות, ולא כתוב כמה הם, אלא בכל מקום שנאמר סתם, השם גורם, שהם מן שבע. ונאמר "שבעה שבועות תספור לך" למה כתוב שבועות לבדו, אלא כך צריך, שבועות סתם להכליל מעלה ומטה, שהרי בכל מקום שאלו מתעוררים, אף אלה מתעוררים עמם, טרם שהיה שלמה לא היו מתגלים.	וכדין כל נהורין אתכנשו לאשת חיל ובג"כ עצרת שבועות ולא כתיב כמה אינון אלא בכל אתר [דאתמר] סתם שמא גרים ⁴³⁵⁶ דאינון מן שבע וכתיב [(דברים טז ט) ז' שבועות תספור לך אמאי כתיב] שבועות בלחודוי אלא הכי אצטריך שבועות סתם לאכללא עילא ותתא ⁴³⁵⁷ דהא בכל אתר דאלין ⁴³⁵⁸ מתערי אלין אוף הכי מתערי עמהון עד לא הוה שלמה לא [הווי] (הוה) אתגליין:
כיון שבא שלמה עשה מהם פרט, שנאמר "שבעת ימים", ושבעת ימים זהו פרט בזמן אחר בכלל שבועות סתם, ולא צריך לאדם אחר לעשות מהם פרט חוץ משלמה, משום שהם שבעת ימים שלמטה, לא מאירים בשלמות עד שבא שלמה, ואז עמדה הלבנה בשלמותה באותם שבעת הימים. וכאן חג שבועות סתם, משום שנכללו תחתונים בעליונים ולא האירו כמו היום של שלמה.	כיון דאתא שלמה עבד מנייהו פרט דכתיב שבעת ימים ושבעת ימים דא [איהו] פרט בזמנא אחרא בכלל שבועות סתם ולא אצטריך לב"נ אחרא למעבד מנהון פרט בר שלמה בגין דאינון שבעת יומין דלתתא לא נהירו בשלימו עד דאתא שלמה וכדין קיימא סיהרא באשלמותא באינון שבעת יומין והכא חג שבועות סתם בגין

⁴³⁵⁰ בערך מקומם שהוא בראשית הם שבע ובערך ימי המלכות הם מ"ט וכו' ומפני שמ"ט אלו הם נכללים בשבע על דרך שבתות פ' אמר הכתוב שבע שבתות והוכרח ענין זה כדי לעלות אל הבינה, והוא בגין למזכי וכו' (אור יקר).

⁴³⁵¹ חמש – ר"ל חמשה חומשי תורה שכל א' כלול מעשר חמישים כידוע (יהל אור).

⁴³⁵² יסוד דחכמה עמוד עולם (יהל אור).

⁴³⁵³ פקודא לב לקרבה קרבן העומר וכו' ע"א (והוא לעיל בדף זה) (דרך אמת).

⁴³⁵⁴ דדינין (דפ"ו).

⁴³⁵⁵ מוסגר בדפ"ו.

⁴³⁵⁶ ר"ל בשבועות לשון שבע (יהל אור)

⁴³⁵⁷ ר"ל שבע דדכורא ושבע דנוק' (יהל אור)

⁴³⁵⁸ ר"ל דדכורא (יהל אור)

דאתכלילו תתאי בעלאי ולא אנהירו כיומא דשלמה:	
מצועה (ל"ד) אחר	פקודא [לד] בתר
	צח/א
שהתורה שצריך לו לעסוק בלילה הזה תורה שבעל פה, כדי שיטהרו (שיתדבק) כאחד ממעייני הנחל העמוק, אחר כך ביום הזה תבא תורה שבכתב ויתחבר (בהם) עמה, וימצאו כאחד בזווג אחד למעלה, אז מכריזים עליו ואומרים "ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפך וגו'", ועל כן חסידים הראשונים לא היו ישנים בלילה הזה, והיו עוסקים בתורה, ואומרים נביא את הירושה הקדושה לנו ולבנינו בשני עולמות. ואותו הלילה מתעטרת כנסת ישראל עליהם ובאה להזדווג עם המלך, ושניהם מתעטרים על ראשם של אותם שזוכים לזה.	דאורייתא דבעי ליה למלעי בהאי ליליא אורייתא דבע"פ⁴³⁵⁹ בגין דיותדכון (ס"א דיתדבק)⁴³⁶⁰ כחדא⁴³⁶¹ ממבועא דנחלא עמיקא⁴³⁶² לבתר בהאי יומא ליתי תורה שבכתב ויתחבר בה(ו) וישתכחון כחדא בזווגא חד לעילא כדן מכריזי עליה ואמרי (ישעיה נט כא) ואני זאת בריתי אותם⁴³⁶³ אמר יי' רוחי⁴³⁶⁴ אשר עליך⁴³⁶⁵ ודברי אשר שמתי בפך⁴³⁶⁶ וגו'⁴³⁶⁷ ועל דא חסידי קדמאי לא הוו ניימי בהאי ליליא והוו לעאן באורייתא ואמרי ניתי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבנן בתרין עלמין וההוא ליליא כנסת ישראל אתעטרת⁴³⁶⁸ עליהו ואתיא לאזדווגא ביה במלכא ותרוייהו מתעטרי על רישיהו דאינון דוכא(י)ן להכי:
רבי שמעון כך אמר, בשעה שמתכנסים החברים בלילה הזה אליו, נבוא לתקן את תכשיטי הכלה, כדי שתמצא למחר בתכשיטיה ובתקוניה אל המלך כראוי. אשרי חלקם של החברים, כשיבקש המלך את המלכה מי תקן תכשיטיה והאיר את העטרת שלה ושם את תקוניה. ואין לך בעולם מי	ר"ש הכי אמר בשעתא דמתכנשי חברייא בהאי ליליא לגביה ניתי לתקנא תכשיטי כלה⁴³⁶⁹ בגין דתשתכח למחר⁴³⁷⁰ בתכשיטה ותקונה⁴³⁷¹ לגבי מלכא כדקא יאות זכאה חולקהון דחבריא כד יתבע מלכא למטרוניתא מאן תקין תכשיטה⁴³⁷² ואנהיר עמרה⁴³⁷³ ושוי

⁴³⁵⁹ עי' בפ' בראשית דף ח דקאמר תנ"ך ואולי ר"ל דג"כ תשבע"פ צריך ללמוד (רח"ו). וכן כתב הרב שבחצות א' דליל שבועות ילמוד תנ"ך שהם כ"ד ובחצות השני יעסוק בקבלה לבד שהיא תורה שבעל פה (מ"מ).

⁴³⁶⁰ דיתברכון (אור יקר).

⁴³⁶¹ כי בהיותם נאחזים בה בעסקם בתיקוניה באותו הלילה היא מקבלת שפע הבינה וטהרתה וכולם טובלים בסוד נשמתם עמה מעמיקא דנחלא והוא סיבה שביחוד הנעשה גם הם בסוד נשמתם נמצאים בו (אור יקר).

⁴³⁶² ממבועא דנחלא פי' מיסוד דאימא בגין דאשתכח למחר בתכשיטה עי' בפ' בראשית דף ח שכתבנו שם שהם כ"ד קישוטי כלה כמ"ש הרב קישוט א' לנוק' דז"א ותכשיט היינו קישוטא ותיקונה נלע"ד הם כ"ד צרופי אדנ"י שצריך לכון צירוף בכל ספר וספר בסופו כמ"ש בדף ח בפ' בראשית (מ"מ).

⁴³⁶³ שכינתי עמהם (אור יקר).

⁴³⁶⁴ ואח"כ רוחי תפארת (אור יקר).

⁴³⁶⁵ להתייחד (אור יקר).

⁴³⁶⁶ והסבה "ודברי אשר שמתי בפך" שהם קישוט (אור יקר).

⁴³⁶⁷ המשך הפסוק: לא ימושו מפך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם. שלשה מדרגות אלו שהם מהשכינה "ברית", ומהת"ת "רוח", ומהקישוט "ודבר", תזכה לשלשתם: לך לבניך, לבני בניך (אור יקר).

⁴³⁶⁸ אתעטרא (דפ"ו).

⁴³⁶⁹ התורה בסודה היחוד העליון, שהבל פיו של אדם נעשה מלאכים רוחניים, ומשתלשלים ממטה למעלה כסדר אב"ע [עשיה, יצירה, בריאה, אצילות], והם מקשטים הכלה בסוד אליך ה' נפשי אשא, והיינו מ"ן (אור יקר).

⁴³⁷⁰ לבתר (אור יקר). היא לבדה בחיק המלך (אור יקר).

⁴³⁷¹ לא שהם יהיו עמה ממש שאין מי שיעמוד עמהם בעת זיווגם (אור יקר).

⁴³⁷² דהיינו האור המתחדש ע"י הסודות מלמעלה, שהיסוד אור ר"ז איקרי (אור יקר).

שיודע לתקן את תכשיטי הכלה אלא החברים. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.	תקונהא ולית לך בעלמא מאן דידע לתקנא תכשיטי כלה אלא חברייא ⁴³⁷⁴ זכאה חולקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי:
בא וראה החברים מתקנים בלילה הזה את התכשיטים לכלה ומעטרים אותה בעטרה שלה אל המלך, ומי מתקין למלך בלילה הזה להמצא עם הכלה להזדווג עם המלכה, הנהר הקדוש העמוק של כל הנהרות, האם העליונה, זהו שנאמר "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וגו'", אחר שהתקינה את המלך ועטרה אותו, היא באה לטוהר את המלכה ואת אותם שנמצאים עמה.	תא חזי חברייא מתקני בהאי ליליא תכשיטהא לכלה ומעטרי לה בעטרהא לגבי מלכא ⁴³⁷⁵ ומאן מתקין ליה למלכא בהאי ליליא לאשתבחה בה בכלה ⁴³⁷⁶ לאזדווגא בה במטרוניתא נהרא קדישא עמיקא דכל נהרין אימא עלאה הה"ד (שיה"ש ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וגו' לבתר דאתקינת ליה למלכא וא(ת)עטרת ליה אתיית ⁴³⁷⁷ לדכאה ⁴³⁷⁸ לה למטרוניתא ולאיןון דמשתכחי גבה:
(משל) למלך שהיה לו בן יחיד, בא לזווג אותו עם המלכה העליונה, מה עשתה אמו כל אותו הלילה נכנסה לבית גנזיה הוציאה עטרה עליונה עם שבעים	למלכא ⁴³⁷⁹ דהוה ליה בר יחידאי ⁴³⁸⁰ אתא לזוגא ⁴³⁸¹ ליה במטרוניתא ⁴³⁸² עלאה מאי עבדת [אמיה] ⁴³⁸³ (עמיה) כל ההוא ליליא ⁴³⁸⁴ עאלת לבי גניזאה ⁴³⁸⁵ אפיקת עטרא עלאה בשבעין
	רע"מ:
זו להקריב שתי הלחם, הרי בארנו שתי הלחם שתי שכינות, עליונה ותחתונה. והתחברו כאחד לגביהם שתי הלחם.	דא לקרבא שתי הלחם הא אוקימנא שתי הלחם ⁴³⁸⁶ תרתי שכינתי עילא ותתא [ואתחברין] (דאתחברין) כחדא לגביהון תרין נהמי:
בשבת שהוא מזון של אחד שנים של מעלה ומטה, ועל זה כתוב "שני העומר", לאחד לאחד ודאי, להתייחד במקום אחד, אל	בשבת מזונא דחד תרין (מזונא) דעילא ותתא ועל דא (תנינן) כתיב (שמות טז כב) שני העמר

⁴³⁷³ דהיינו האור המאיר העטרות הקודמות אליה כמנהגה בכל עת זווגה (אור יקר). פי' הם המוחין שבאים למלכות (מ"מ).

⁴³⁷⁴ מפני שהם מארי קבלה, כי מארי מקרא ביצים, מארי משנה אפרוחים, מארי תלמוד מארי קבלה בנים, ובנים לעילא מכולהו בסוד האצילות, ולכן הם ממשיכים גבוה מעל גבוה (אור יקר).

⁴³⁷⁵ מפני שכל צורכי השכינה הם מהתחתונים, ממטה למעלה (אור יקר).

⁴³⁷⁶ כי ממש בנקודה זו היא כניסת הת"ת בסוד היסוד (אור יקר).

⁴³⁷⁷ בסוד אותו חצי חסד שהוא המקוה מים טהורים וזרקתי עליהם מים טהורים (רח"ו).

⁴³⁷⁸ היינו סוד הטבילה אל הכלה שאחר ימי ספירתה צריכה טבילה וטבילה זו בליל שבועות ובכללה הם נטורים בטהרתה (אור יקר).

⁴³⁷⁹ חכמה (אור יקר).

⁴³⁸⁰ שהולידו, והאצילות בסוד ד"ו שבמילוי יו"ד "יחידאי" שהם ב' בחי' אל הספירות הא' ו' בנים ובת ואין זה בחי' הייחוד אלא הת"ת הוא כולל ו"ק שהם אבריו והיינו בר יחידאי, ואז המלכות אינה בת אלא כלה והחכמה חמיו וכן אימא עילאה חמות (אור יקר).

⁴³⁸¹ אין זווג אלא מצד החכמה, ולהכי קאמר "אתא לאזדווגא" היינו סוד מקראי קדש ודאי מזומנים מהקדש חכמה "ואתא" בהתקדש היום אמנם אינו מזווג עד אור הבוקר (אור יקר).

⁴³⁸² היינו שיש למלכות ב' בחי', ובחי' מטרוניתא הוא הזווג לבד כדפי', ובכלה הוא המצא הת"ת שם, ולהכי אעיל בכלה נקט לאשתכח (אור יקר).

⁴³⁸³ בינה (אור יקר).

⁴³⁸⁴ שהוא קודם אל הזווג (אור יקר).

⁴³⁸⁵ היינו פנימיותה הנקשרת בחכמה שמשם מעטירו (אור יקר).

⁴³⁸⁶ שתי הלחם אשר בחג השבועות שהם להמשיך את החסדים, הנה הם באו מן החיטים, כי חטה הוא גימ' כ"ב שהם הכ"ב אותיות החסדים. ולכן הם שני עשרונים, והם שתי לחם, כי הם כנגד הזר"ן להמשיך ולהשלים החסדים בשניהם, כי בשבועות נשלמים שניהם בהמוחין דגדלות, ומתמתקים אז עי"ז הגבורות ג"כ. ולכן הם נאפות חמץ, כי הם באים לתקן את הגבורות ג"כ, ולתיקון שניהם שהוא הן לז"א והן להנוק' (דע"ה ח"א פ ע"א).

לאחד לאחר ודאי לאתייחדא באתר חד לההוא דאקרי אחד⁴³⁸⁷ ומאן איהו (בראשית כז כב) הקול קול יעקב דאיהו ירית עילא ותתא תרין נהמי כחדא ובגין דשבת⁴³⁸⁸ איהו רזא דעילא ותתא וכלא איהו שבת⁴³⁸⁹ (אתקריבו תרין) [תרי] נהמי ע"ב:	אותו שנקרא אחד. ומיהו "הקול קול יעקב" שהוא יורש מעלה ומטה, שני לחמים כאחד. ומשום ששבת הוא סוד של מעלה ומטה והכל הוא שבת (נקרבו) שני לחמים.
פקודא בתר דא (דבאלין דבחד מני) להסדיר לחם (ולבונה ובהד) להקריב עומר [דכתיב וביום הניפכם את העומר] ודכתיב (ויקרא כג יב) ועשיתם ביום הניפכם את העומר (וביום הכיפורים) כבש תמים לעולה:	מצוה אחר זו להסדיר לחם ולבונה להקריב עומר, שנאמר "ועשיתם ביום הניפכם את העומר כבש תמים לעולה".
וכן בשבועות להקריב שתי הלחם והכי בכל יומין (כדקא יאות ובמוספין) וטבין להקריב קרבן דמוספין אלא ודאי (אע"ג ד) בכל יומא ד(ב)מועדייא צריך לקרבא קרבנא דיליה וצריך לקרבא עליה תוספת דאית ליה (בתוספת דאית ליה צריך לקרבא עליה) כגון תוספת⁴³⁹⁰ כתובתא ומתנתא דאוסף חתן לכלה ושבת מלכתא דאיהי כלה בשבתות ובכל יומין טבין [צריכה] (צריכין) תוספת ודאינון (ד)מוספין דקרבנין ומתנתא דאינון מתנות כהונה:	וכן בשבועות להקריב שתי הלחם, וכך בכל הימים הטובים להקריב קרבן של מוספים, אלא ודאי בכל יום של מועדים צריך להקריב את הקרבן שלו, צריך להקריב עליו תוספת שיש לו כמו תוספת כתובה, ומתנה שמוסיף חתן לכלה, ושבת המלכה שהיא כלה בשבתות, ובכל ימים טובים צריכה תוספת שהם מוספים של קרבנות, ומתנות שהן מתנות כהונה.
ובשבועות שהוא מתן תורה, שנתנו שני לוחות התורה מהצד של עץ החיים, צריך להקריב להם שתי הלחם, שהן ה"ה (ששני ימים של שבועות הם י"ו צריך להקריב להם שתי הלחם מאותן ה"ה), שזהו לחם של התורה שנאמר בו "לכו לחמו בלחמי", ה' ה' מן, "המוציא לחם מן הארץ", וזהו מאכל אדם, שהוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א.	ובשבועות שהוא מתן תורה, שנתנו שני לוחות התורה מהצד של עץ החיים, צריך להקריב להם שתי הלחם, שהן ה"ה (ששני ימים של שבועות הם י"ו צריך להקריב להם שתי הלחם מאותן ה"ה), שזהו לחם של התורה שנאמר בו "לכו לחמו בלחמי", ה' ה' מן, "המוציא לחם מן הארץ", וזהו מאכל אדם, שהוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א.
זאת התורה אדם (ויקרא א ב) אדם כי יקריב קרבן לה", עומר שעורים מאכל בהמות שהן	זאת התורה אדם, "אדם כי יקריב מכס קרבן לה", עומר שעורים מאכל בהמות שהן

⁴³⁸⁷ ר"ל לעד"א (יהל אור).

⁴³⁸⁸ דשבועות (יהל אור).

⁴³⁸⁹ בין שכינה עילאה בין תתאה נקרא שבת כידוע (גליון - וכלא איהו שבועות) (יהל אור).

⁴³⁹⁰ "עליה תוספת דאית ליה כגון תוספת" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "ליה כגוונא דתוספת כתובה ומתנה".

⁴³⁹¹ "יומין דשבועות" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "לוחין".

⁴³⁹² דאינון (יהל אור).

⁴³⁹³ ואדם הוא דלגאו שמא מפרש כמש"ו (יהל אור).

⁴³⁹⁴ ב' לחמי וז"ש למטה בלחמי והיינו שתי הלחם (יהל אור).

⁴³⁹⁵ ר"ל ה' דהמוציא בינה ה' דהארץ מלכות (יהל אור).

⁴³⁹⁶ דהוא חכמה ות"ת שנקרא שניהם אדם ובהן ניתנה אילנא דחיי והן י"ו מן השם ועם ב' הלחם נשלם השם (יהל אור).

מכם קרבן ליי' עומר שעורין מאכל בעירן דאיןון חיות הקדש ⁴³⁹⁷ דמנהון צריך לקרבא הה"ד (שם) מן הבהמה אלים מנגחים ⁴³⁹⁸ במתניתין באלין פשוטין מן הבקר פרים ⁴³⁹⁹ מנגחים במתניתין בתוקפא יתיר ומן הצאן שאר עמא קרבנא דלהון צלותין ועלייהו אתמר (יחזקאל לד לא) ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם דמארי קבלה ⁴⁴⁰⁰ [ו] מארי מדות אינן מסטר דאילנא דחייא:	חיות הקודש, שמהם צריך להקריב, זהו שנאמר "מן הבהמה אילים" מנגחים במשנה, באלו הפשטים מן הבקר, פרים מנגחים במשנה בחזוק יתר, ומן הצאן שאר העם, הקרבן שלהם תפלות, ועליהם נאמר "ואתן צאני צאן מרעיתי", אדם אתם, שבעלי קבלה ובעלי מדות הם מצד של עץ החיים.
שאר עמא מסטרא דאילנא דטוב ורע אסור והתר ובנין דא מן הבהמה מאכל	שאר העם מהצד של עץ טוב ורע, אסור והתיר, ולכן מן הבהמה מאכל
צח/ב	
זהר:	
אבני יקר ⁴⁴⁰¹ סחרנהא וא(ת)עטרת ⁴⁴⁰² ליה אפיקת לבושי ⁴⁴⁰³ [דמילת] (דמלכו) ואלבישת ליה ואתקנת ליה בתקוני דמלכין:	אבנים יקרות סביבה, ועטרה אותו הוציאה כלי מילת והלבישה אותו ותיקנה אותו בתקוני מלכים
לבתר עאלת לבי כלה ⁴⁴⁰⁴ חמאת עולימתהא דקא מתקני עטרהא ⁴⁴⁰⁵ ולבושהא ⁴⁴⁰⁶ ותכשיטה ⁴⁴⁰⁷ לתקנא לה אמרה לון הא אתקינת בי טבילה ⁴⁴⁰⁸ [היכלא לכולהו וישתבח] אתר דמיין נבעין ⁴⁴⁰⁹ וכל ריחין ובוסמין ⁴⁴¹⁰ סוחרני ⁴⁴¹¹	אחר כך נכנסה לבית הכלה ראתה את נעוריה שמתקנות את העטרה שלה ואת לבושיה ואת תכשיטיה, לתקן אותה אמרה להן, הרי התקנתי בית טבילה, מקום שמים נובעים וכל הריחות והבשמים סביב אותם המים, לטהר את כלתי שתבא כלתי המלכה

⁴³⁹⁷ ר"ל כמ"ש לקמן שש שעורים שית סדרי משנה שהן במט"ט מסט' דשכינה ובמט"ט הן החיות (יהל אור).

⁴³⁹⁸ בתורה שבעל פה כמט"ו (יהל אור).

⁴³⁹⁹ שהן בעלי הגמרא בעלי תריסין (יהל אור).

⁴⁴⁰⁰ ר"ל שהן מרעה של האדם בעלי קבלה שהן מתקנין להם צלותין (יהל אור).

⁴⁴⁰¹ הם ז' שרשים אל המדות שבבינה, והם כלולות מעשר עולים שבעים, והם מצד החכמה י' הנקראת אבן יקרה, ולכן הם אבני יקר יו"ד ודאי, והעטרה היא נקודה אמצעית שסוד האבנים בחינות הספירות (אור יקר). סוד המוחין עם המלבושים שהם ע' אותיות הם נקרא אבי יקר (רח"ו).

⁴⁴⁰² בחי' העטרה הזאת היא בסוד אשת חיל עטרת בעלה, והיא בחי' המלכות מלמעלה נעשה לו עטרה לראשו, ונודע שהיא בת שבע, לכך היא נקודה אמצעית לע' אבני יקר (אור יקר).

⁴⁴⁰³ פי' הם המקיפים דז"א (מ"מ).

⁴⁴⁰⁴ ואחר שנתפשטה סוד אימא עילאה ב"ק, והאירם בג' מיני האורות ותכשיטין הנזכר "עאלת לבי כלה" נתפשט אל המלכות, והענין שהשגחת הלילה וקדושיה אינה מחכמה כדפי' אלא מאימא, מפני שהיא שמאלית נקבה ראויה אל מדת הלילה, ולזה תתפשט בהתחלת הלילה בת"ת למעלה, שכן דבוקה בתחלת הלילה בינה עם הת"ת וכו', בתחלת הלילה בתיקוני הת"ת, ובחצות לילה, לילה שרוח צפונית מנשבת בכנור דוד דהיינו מהצפון "עאלת לבי כלה" והתחילה להשיג בה (אור יקר).

⁴⁴⁰⁵ המוחין דמלכות (מ"מ).

⁴⁴⁰⁶ מקיפים דידיה (מ"מ).

⁴⁴⁰⁷ כ"ד קישוטין הנ"ל (מ"מ).

⁴⁴⁰⁸ הנה סוד המקוה הוא סוד מ"ם ופי' מ"ם באותיותיו ממש וכו' בסוד נקודה אמצעי מלכות הנקשרת עם החכמה י' ממעלה למטה וי' מטה למעלה והיינו נקודה אמצעית וד' סטרין סחור סחור לה שהם מזרח ומערב צפון ודרום וסודם ס' דהיינו מהבינה סוד מ"ם זאת שהיא מהבינה הוא סוד היותה היא מרובעת לד' סטרין דאמרן שהם חסד מצד הדרום גבורה מצד הצפון ת"ת מן המזרח, מלכות מן המערב והם סוד מ' סאה (אור יקר).

⁴⁴⁰⁹ וסודה הוא בסוד פרשת שמע ישראל מב' היכלין עילאין מאור מתוק מתפתחין מן הדרום, ובסוד פרשת והיה אם שמוע, ע"ב היכלין, מאור מזהיר מן הצפון, ובסוד פרשת ושמתם חמשים היכלין דנהורא סגיא מתפתחין מן המזרח ובסוד פרשת ויאמר ע"ב היכלין דזיוא רבתא מתפתחין מן המערב והיינו סוד מקוה וכשנדקדק נמצא שיש ב' יחודים קריאת שמע ביום וקריאת שמע בלילה, יחודא דליליא מי מקוה ייחודא דיומא, הם בסוד הבינה הם מים חיים (אור יקר).

של בני ונערותיה, ויטהרו באותו מקום שהתקנתי באותו בית הטבילה של המים הנובעים שעמי.	אינון מיי ⁴⁴¹² לדכאה לכלת ⁴⁴¹³ ליתי כלתי מטרוניתא דברי ועולימתהא ויתדכון ⁴⁴¹⁴ בההוא אתר דאתקנת ⁴⁴¹⁵ בההוא בי טבילה דמיינ נבעין דעמי:
אחר כך תקנו אותה בתכשיטיה הלבישו אותה את לבושיה עטרו אותה בעטרה שלה. למחר כשיבא בני להזדווג עם המלכה, יתקן היכל לכלם וימצא את מדורו עמכם כאחד.	לבתר תקינו לה ובתכשיטה ⁴⁴¹⁶ (לתכשיטה) אלבישו לה לבושהא אעטרו לה בעטרהא למחר ⁴⁴¹⁷ כד ייתי ברי לאזדווגא במטרוניתא יתקין היכלא ⁴⁴¹⁸ לכלהו וישתכח מדוריה בכו בחדא:
כך המלך הקדוש והמלכה והחברים כדוגמא זה, והאם העליונה שמתקנת את הכל נמצא שהמלך העליון והמלכה והחברים מדורם כאחד ואין נפרדים לעולמים, זהו שנאמר "ה' מי יגור באהלך וגו' הולך תמים ופעל צדק", מיהו פעל צדק, אלא אלו שמתקנים את המלכה עם תכשיטיה בלבושיה ובעטרה שלה, וכל אחד נקרא פועל צדק.	כך מלכא קדישא ⁴⁴¹⁹ ומטרוניתא וחברייא כהאי גוונא ואימא עלאה דמתקנת כלא אשתכח דמלכא ⁴⁴²⁰ עלאה ומטרוניתא וחברייא מדוריהון בחדא ולא מתפרשין לעלמין הה"ד (תהלים טו א) יי' מי יגור באהלך וגו' הולך תמים ופועל צדק מאן הוא פועל צדק אלא ⁴⁴²¹ אלין אינון דמתקני למטרוניתא בתכשיטהא בלבושהא ⁴⁴²² בעטרהא וכל חד פועל צדק ⁴⁴²³ אקרי:
אמר רבי חייא, אלמלא לא זכיתי בעולם אלא לשמוע את הדברים הללו די לי. אשרי חלקם של אותם שעוסקים בתורה ויודעים את	א"ר חייא אלמלא לא זכינא בעלמא אלא למשמע מלין אלין דיי זכאה חולקהון דאינון

⁴⁴¹⁰ הנביע והמקור הוא מסוד נקודה אמצעית שהיא נובעת והריחין הם סוד תיקוני הארבעים סאה והם ריחין ובוסמין מורכבים מב' בחינות מבשמים מהבינה דהיינו מד' יסודות שהם סוד היותה מ"ם מרובעת (אור יקר).

⁴⁴¹¹ מים חיים מצד הבינה, נהר דנגיד ונפיק. "ריחין" מצד החכמה, מוחא דתמן ריחא. "בוסמין" מצד הכתר דכתיב בשמים ראש, דהיינו הכתר ראש לכל האצילות, וכתיב ראשי בשמים (אור יקר).

⁴⁴¹² ד' סטרין אל המים וכו' ועתה נבאר כי סוד ט' שהם עשרה הם בשלש שלש לכל רוח וכו' וסוד ג' ימינות וג' שמאליות וג' אמצעיות והם סוד חכמה חסד נצח לימין בג"ה לשמאל כת"י לאמצע (אור יקר).

⁴⁴¹³ לכלהו (אור יקר). הנשמות נכללות במלכות וטובלות במים הנזכרים וב' בחינות שבמלכות היינו כל"ה ומטרוניתא שכן במים ב' בחי' י' כלה מ' מטרוניתא (אור יקר).

⁴⁴¹⁴ ואידכון - מאחזת הדינים והיונקים ממנו היינו סוד הארת הבינה (אור יקר).

⁴⁴¹⁵ "דאתקנת" פנימה אל הבינה "בההוא טביל" שעם היות שבכל יום היא טובלת למטה השתא היא טובלת למעלה וזהו שאמר "בההוא טביל דמיינ דעמיקא" והבינה מתקנת זה מחדש למלכות כדפי' "לבתר תקינו לה" הנה דקדק לעיל (אור יקר).

⁴⁴¹⁶ כלומר תלבישוה ותקשטוה היא בעצמה בקישוטים ולבושים שתקנתם וגרמתם תקנתם כדפי' וכן ראוי שאם הם מלבישים מיד והיא מתקשטת מעט מעט יש כמה דוחקים, הא' שתתלבש מעט מעט ועיקר הכלה שיביאו לה הכל יחד ויקשטוה בבת א', הב' שתתקשט ותחזור ותפשטו בעצמה לבית הטבילה ותחזור ותלבש לזה אין ראוי אלא יתקינו הקישוטים וכל מיני ג' בחי' שהם תכשיטהא לבושהא עטרהא (אור יקר).

⁴⁴¹⁷ לבתר (דפי' ו).

⁴⁴¹⁸ הוא סוד המלכות בבחינותיה המתפשטות, כדכתיב ושוליו מלאים את ההיכל, והיינו בחי' יורדות כענין עשר קדושות שבארץ ישראל, וכלה הוא סוד קדש קדשים והיכל הוא מטרוניתא והר הבית וירושלים וארץ ישראל הכל סוד בחינות בה ודאי, והיינו "יתקן היכלא לכולהו" על ידי התפשטות הארתה בזווג, בענין שיהיו הם בני ההיכל, "כך מלכא" ת"ת "קדישא" מחכמה "מטרוניתא" מלכות (אור יקר).

⁴⁴¹⁹ "חברייא" נשמותם של מתקנים "כחדא כהאי גוונא" שאינם ממש במטרוניתא אלא בכנפיה דהיינו היכל כדפי' "ואימא עלאה" ג"כ אורה הופפת עליהם, אמנם חכמה לא הזכירה ממש אלא ברמז כדפי' באומרו "קדישא", והיינו שחזר ופי' "אשתכח דמלכא וכו'" (אור יקר).

⁴⁴²⁰ הנה לפי שעה גם הבינה עליהם "דמתקנא כולא", אלא שאחר כך היא מסתלקת, ומה שנמצא קיים "אשתכח דמלכא וכו' פועל צדק", הכוונה מתקן ומקשט המלכות הנקראת צדק, ועל ידי פעולתם נקרא צדקה מקושטת (אור יקר).

⁴⁴²¹ נמחק במ"מ.

⁴⁴²² נמחק במ"מ.

⁴⁴²³ שתיקן ופועל את קומת המלכות שנקרא צדק (רח"ו).

זֶהר וִיקְרָא חֶלֶק א'

דרכי המלך הקדוש, שרצונם בתורה, עליהם כתוב "כי בי חשק ואפלטתו", ונאמר "אחלצתו ואכבדהו".	דמשתדלי באורייתא וידעין אורחוי דמלכא קדישא דרעותא דלהון באורייתא עלייהו כתיב (תהלים צא יד) כי בי חשק ואפלטתו וכתוב (שם טו) אחלצתו ואכבדהו:
רע"מ:	רע"מ:
שלהם עומר לחם שעורים, "וימד שש שעורים" וישת עליה תורה שבעל פה, של ששה סדרי משנה.	דלהון עמר לחם ⁴⁴²⁴ שעורים וימד(ד) שש שעורים [וישת עליה] (רות ג טו) אורייתא דבעל פה דשית סדרי משנה:
אבל אלו של עץ החיים, שהם אדם, התורה שלהם היא לחמו של הקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "לכו לחמו בלחמי", והיינו שתי הלחם, שמחו כל התנאים והאמוראים ואמרו מי עומד לפני סיני.	[ואלין] ואבל אלין (אבל באלין) דאילנא דחיי דאינון [אדם אורייתא דלהון] (אורייתא דאינון אדם אכלי) נהמא דקב"ה דה"ד (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי והיינו שתי הלחם חדו כלהו תנאין ואמוראין ⁴⁴²⁵ ואמרו מאן קאים קמי סיני ע"כ ⁴⁴²⁶ :
רע"מ:	רע"מ:
"בחדש השביעי באחד לחדש", רבי יצחק פתח, "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו", אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא קרב אותם אליו מכל האומות עובדי כו"מ, ורוצה בהם, וממקום רחוק קירב אותם אליו, זהו שנאמר "ויאמר יהושע אל כל העם, כה אמר ה' אלהי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם", להראות שהרי ממקום רחוק רוצה בהם, וקירב אותם אליו, ונאמר ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר וגו'.	בחדש השביעי באחד לחדש (ויקרא כג כד) רבי יצחק פתח (תהלים פא ד) תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו זכאין אינון ישראל דקב"ה קריב לון לגביה מן כל אומין עכו"ם ואתרעי בהו ומאתר רחיקא קריב לון לגביה דה"ד (יהושע כד ב) ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר ה' אלהי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם לאחזאה דהא מאתר רחיקא אתרעי בהו וקריב לון לגביה וכתוב (שם ג) ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר וגו':
בפסוקים הללו יש להתבונן בהם, וכי כל ישראל לא היו יודעים את זה, וכל שכן יהושע. אלא כל התורה נסתרת ונגלית, כמו שהשם הקדוש נסתר ונגלה, משום שכל התורה היא שם קדוש, ועל כן היא נסתרת ונגלית.	הני קראי אית לאסתכלא בהו וכי כל ישראל לא הוו ידעי דא וכ"ש יהושע אלא אורייתא כולה סתים וגלייא כמה דשמא קדישא סתים וגלייא בגין דאורייתא כלא ⁴⁴²⁷ שמא קדישא היא ועל דא איהי סתים וגלייא:
אם ישראל	אי ישראל
רע"מ:	רע"מ:
"בחדש השביעי באחד לחדש וגו'", מצוה זו לתקוע שופר בראש השנה, שהוא יום הדין כמו שבארנו.	בחדש השביעי באחד לחדש וגו' (ויקרא כג כד) פקודא [מב] דא לתקוע שופר בראש השנה דהוא יומא דדינא לעלמא כמה דאוקימנא:
והרי פרשוה שנאמר "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו", והרי נתבאר שזהו יום שבו מתכסה הלבנה, והעולם עומד בדין, משום שאותו המקטרג חופה ומכסה ונועל את	והא אוקמוה דכתיב (תהלים פא ד) תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו והא אתמר דהאי איהו יומא דסיהרא אתכסי ביה וקאים עלמא

⁴⁴²⁴ כנ"ל דבפסח בנוקב' תושבפ"ע, בשבועות תורה שבכתב (יהל אור).

⁴⁴²⁵ עי' זר"ח לו ע"ב: בגין דתרין מתיבתין אית לעילא מתיבתא דההוא נער מטטרון ומתיבתא עילאה דקב"ה ובכל אתר דתנינן מתיבתא עילאה דא הוא דקב"ה מתיבתא דרקיע דא מטטרון. ועי' דברי רבינו בתיקון² נג ע"ב: תנאין ואמוראין - הן תרין מתיבתין.

⁴⁴²⁶ פקודא לשרוף קדשים הנדפס בדף לג ע"א (דרך אמת).

⁴⁴²⁷ כולה (דפ"ו).

הפתח על המלך, המקום שהדין שורה, לתבוע דין על העולם.	בדינא בגין דההוא ומקטרגא חפי וכסי ואנעל פתחא ⁴⁴²⁸ על מלכא אתר דדינא שריא למתבע דינא על עלמא ⁴⁴²⁹ :
ואם תאמר איך ניתנת רשות לאותו המקטרג לכסות ולתבוע דין, אלא ודאי ביד המקטרג הזה שם הקדוש ברוך הוא לתבוע דין על כל העולם, ושם לו יום ידוע לתבוע לפניו את כל דיני העולם, שהרי הקדוש ברוך הוא עשה אותו ושם אותו לפניו, שתהיה יראת הקדוש ברוך הוא עולה ושורה על הכל.	ואי תימא איך אתיהיב ליה רשו לההוא מקטרגא להפאה ולמתבע דינא אלא ודאי בידא דהאי מקטרגא שוי קב"ה למתבע דינא על כל עלמא ושוי ליה יומא ידיעא למתבע קמיה כל דינן דעלמא דהא קב"ה עביד ליה ושוי ליה קמיה למהוי דחילו דקב"ה סלקא ושריא על כלא:
וסוד זה והאלהים עשה שיראו מלפניו. מהו "עשה", עשה את המקטרג הזה והתקין אותו לפניו להיות חרב שנונה על כל העולם, וכל זה	ורזא דא והאלהים עשה שייראו מלפניו ומאי (ודאי) עשה עשה להאי מקטרגא ואתקין ליה קמיה למהוי סייפא שנונא על כל עלמא וכל דא
צט/א	צט/א
ויהושע היו יודעים למה כתוב "כה אמר ה'", אלא ודאי סתר הדבר [הוא] הטוב הרב שעשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל, שהתרצה באבות ועשה אותם מרכבה קדושה עליונה לכבודו, והוציא אותם מתוך נהר עליון נכבד קדוש, מאור כל המאורות, כדי שיתעטר בהם, זהו שנאמר כה אמר ה' בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, הנהר הוא אותו הנהר שמוכר ונודע.	ויהושע הוו ידעי אמאי כתיב (יהושע כד ב) כה אמר יי' אלא ודאי סתימא דמלה טיבו סגי עב(י)ד קב"ה בישראל דאתרעי בהו באבהתא ועביד לון רתיכא קדישא עלאה ליקריה ואפיק לון ⁴⁴³⁰ מנו נהרא עלאה יקירא ⁴⁴³¹ קדישא ⁴⁴³² בוצינא דכל בוצינין ⁴⁴³³ בגין דיתעטר בהו הה"ד כה אמר יי' בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם ⁴⁴³⁴ [הנהר] ההוא נהר דאשתמודע ⁴⁴³⁵ ואתידע ⁴⁴³⁶ :
"מעולם", מה הוא נצרך כאן. אלא להראות חכמה, "מעבר הנהר מעולם" אלא אותו נהר נקרא עולם, ועל כן בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, להראות הטוב והאמת שעשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל.	מעולם מאי קא בעי הכא אלא לאחזאה חכמתא מעבר הנהר מעולם אלא ההוא נהר עולם אקרי ⁴⁴³⁷ ועל דא בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם ⁴⁴³⁸ לאחזאה טיבו וקשוט דעבד קב"ה לישראל:
"ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר", במה מדובר, אלא אברהם לא נדבק באותו נהר כמו יצחק שנדבק בו בצדו	ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר מאי קא מיירי אלא אברהם לא אתדבק ביה בההוא

⁴⁴²⁸ (סיהרא) מל' (יהל אור).

⁴⁴²⁹ עי' תיקו"ז יז ע"א, ובגר"א שם.

⁴⁴³⁰ נלע"ד שרומז בכאן לכל השתלשלות מח הדעת מראשיתו ועד יסוד התבונה שהוא הנהר הנכנס בזעיר, והיינו כי תחילתו מן יסוד עתיק ומשם מושפע אל שני המזלות ומשם לאי' עילאה וממנה לתבונה ומשם יורד ליסודה ונכנס בזעיר. ונסדרו כאן ממטה למעלה, דהיינו נהרא יסוד עילאה דתבונה (רמ"ז).
⁴⁴³¹ אימא עילאה הנכללת באות יו"ד ששם שורש היוקר כי יק"ר גי' ש"י, וגם אימא נקראת כבוד ה' והיינו יקירא (רמ"ז).

⁴⁴³² ה"ס הדיקנא שני מזלות שמשם נוזלים שני המוחין דחו"ג (רמ"ז)

⁴⁴³³ הוא יסוד נוק' דעתיק שהוא הנהר היותר עליון ומופלא שבאצילות, וידוע ששם בוצינא הוא פרטי לנוק' שר"ל נר שבו קיבול השמן, והרי שמוצא המוחין הוא מנהר ושופכו עד הנהר הידוע (רמ"ז).

⁴⁴³⁴ דייקא אלקי ישראל, שה"ס המח האמצעי (רמ"ז).

⁴⁴³⁵ יסוד דאימא (מ"מ).

⁴⁴³⁶ פי' שסתם בינה ותבונה נקראים מי דקיימא לשאלה, אבל זה בהיותה למעלה במקומה על ראש זעיר, אמנם כשנכנסה בתוכו אז אשתמודע, והוסיף ואתידע להיות שהמקום דאשתמודע ביה הוא דעת דזעיר, וז"ש עוד ואתידע, ולכן הנה"ר גי' ר"ס שהוא בגי' י' היות, וגם נה"ר עולה כ"ו וס"ג וקס"ו (רמ"ז).

⁴⁴³⁷ יסוד הבינה (רח"ו). שיעור הכתוב, בעבר הנהר שהוא נק' מעולם דהיינו יסוד הבינה שם ישבו אבותיכם, שהם חג"ת (מ"מ).

⁴⁴³⁸ סוד העיבור ג' כליל בג' ואז אין ניכר רק חג"ת בבטן האם (רח"ו).

להתחזק.	נהר כמו יצחק דאתדבק ביה בסטריה לאתתקפא ⁴⁴³⁹ :
בא וראה הנהר הזה, אף על גב שאינו דין, יוצאים דינים מצדו ומתחזקים בו. וכשיצחק מתחזק (בדינו) בבניו, אז העליונים והתחתונים מתאספים לדין, וכסא הדין נתקן, והמלך הקדוש יושב על כסא דין ודן את העולם, אז "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו". אשריהם ישראל שיודעים לסלק כסא הדין ולתקן כסא של רחמים, ובמה בשופר.	ת"ח האי נהר אע"ג דלאו אייה דינא ⁴⁴⁴⁰ דינין נפקי ⁴⁴⁴¹ מסטריה ואתתקפו ביה ⁴⁴⁴² וכד יצחק אתתקף [בבנוי] ⁴⁴⁴³ בדינוי ⁴⁴⁴⁴ כדין עלאין ותתאין ⁴⁴⁴⁵ מתכנפי לדינא וכרסיא דדינא אתתקן ⁴⁴⁴⁶ ומלכא קדישא ⁴⁴⁴⁷ יתיב על כורסיא דדינא ודאין עלמא כדין (תהלים פא ד) תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו זכאין אינון ישראל דידעין לסלקא כורסיא דדינא ולתקנא כורסיא דרחמי ובמה בשופר:
רבי אבא היה יושב לפני רבי שמעון, אמר לו הרי פעמים רבות שאלתי על השופר הזה במה מדובר, ועד כאן לא התיישבתי בו. אמר לו, הרי ודאי זהו ברור הדבר, שישראל צריכים ביום הדין (הזה) שופר ולא קרן, משום שקרן הרי נודע באיזה מקום היא, ולהדבק בדין איננו רוצים. אבל הרי שנינו בדברים ובמעשים צריכים להראות ולהעיר דברים נסתרים.	רבי אבא הוה יתיב קמיה דר"ש א"ל הא זמנין סגיאיין שאילנא על האי שופר מאי קא מיירי ועד כאן לא אתישבנא ביה א"ל ודאי האי הוא ברירא דמלה דישראל בעיין ביומא דדינא ונ"א דא שופר ולא קרן ⁴⁴⁴⁸ בגין דקרן הא אתידע ובאן אתר איהו ולאתדבקא דינא לא בעינא אבל הא תנינן במלין ובעובדא בעינן לאחזאה ולאתערא מלין סתימין:
בא וראה כשאותו שופר עליון, שבו האור של הכל, מסתלק ולא מאיר לבנים, אזי מתעורר הדין והכסאות נתקנים לבית הדין, וזה השופר נקרא אילו של יצחק, תקפו	ת"ח כד ההוא שופר עלאה ⁴⁴⁴⁹ דנהירו דכלא ⁴⁴⁵⁰ ביה אסתלק ⁴⁴⁵¹ ולא נהיר לבנין כדין ודינא (דיני) אתער וכרסוון אתתקנו לבי דינא ודא שופר אילו דיצחק ⁴⁴⁵² אקרי תוקפיה

⁴⁴³⁹ ודבקתי אברהם בחכמה ויצחק הנחתי דבוק בנהר בינה, שהוא קו הגבורה (רח"ו). ור"ל שאברהם הוא חסד בקו החכמה ולא בקו הבינה, ולכן אמר הזהר אברהם לא אתדבק ביה בההוא נהר אבל יצחק הוא דבוק בבינה שהוא קו הגבורה, ולכן אמר הזהר כמו יצחק דאתדבק ביה בסטריה לאתתקפא, אבל בסה"כ בדרוש השופר [שעה"כ צח ע"ג] כתב הרב מ"ש בפ' אמרו אברהם לא אתדבק ביה בההוא נהר וכו' פי' כי חכמה וחסדנים דדעת] יצאו והקיפו לרישא דז"א משא"כ ביצחק [בינה וגבורות] שנסתלק עם הנהר בינה [אשר נשארו מלובשים תוך נה"י דאימא הנק' נהר]. ועיי"ש באריכות (מ"מ).

⁴⁴⁴⁰ שהרי הדינין אינם בפנימיות הבינה. דינין נפקי מסטריה, הוא מ"ש הרב בכמה מקומות בפרט באדם ישר בסוד שלוח הקן, שדוקא מחיצוניות תנה"י דבינה יש בחי' גילוי הדינים בסוד שם בוכ"ו העולה ד"ל, וסודו ד' פעמים ל' שהם ק"ך בסוד ק"ך צירופי אלקים, עיי"ש (רמ"ז).

⁴⁴⁴¹ הו"ה בניקוד אלהים (רח"ו).

⁴⁴⁴² ואומרו ואתתקפו ביה, ירמוז למ"ש שם שבבינה דוקא הוא שמתחילין האלקים מחיצוניות שלה אבל בתבונה מוסיפין להתגלות יותר שמתחילין מגבורה שלה ולכן הם יותר חזקים (רמ"ז).

⁴⁴⁴³ ור"ל שע"י ישראל שממשיכים שופר העליון שהיא בינה אזי יצחק יש לו קיום והעמדה לפי שנמתק, וכמ"ש לקמן כורסיא דדינא אתתקן (מ"מ).

⁴⁴⁴⁴ (בדינוי) בבנוי (דפ"ק).

⁴⁴⁴⁵ הוא מ"ש שגם הגבורות הפנימיות מתעוררות לדון. ועוד י"ל שמכוין למ"ש בדברי הרב שעיקר ראש השנה הוא לתקן את המלכות שעיקרה ובניינה הוא מן הגבורות, והכוונה לבנותה (רמ"ז).

⁴⁴⁴⁶ ה"ס המלכות שאז היא כסא דין גמור (רמ"ז).

עיינן בפ' בהעלותך דף קמט ע"ב שפי' הרח"ו שם ב' פירושים, הא' כרסיא דדינא הוא ז"א א"נ כרסיא דדינא היא מלכות והיושב על הכסא הוא בינה, וזהו קיצור לשונו, ובזה מובן ג"כ לשון זה (מ"מ).

⁴⁴⁴⁷ הוא אימא שה"ס זכר שנקראת עלמא דכורא, הוא יושב על כסא דין, ה"ס רחל (רמ"ז).

⁴⁴⁴⁸ קרן היא מלכות (רח"ו במ"מ).

⁴⁴⁴⁹ פי' כי השופר הוא נה"י דאימא (שעה"כ צח ע"ג).

⁴⁴⁵⁰ אור פנימי דמוחין דז"א (שעה"כ צח ע"ג).

⁴⁴⁵¹ הם בו בתוכו מלובשים. וכד נסתלק ויוצא מתוך רישא דז"א, ויצא למעלה, "כדין לא נהיר לבנין", שהם זר"ן, כי נסתלקה הארתם, ונשארים ישנים (שעה"כ צח ע"ג).

⁴⁴⁵² פי' שופר שהם נה"י דאימא הם התוקף דיצחק שהיא גבורה נק' יצחק שמהם מקבלת הגבורה (מ"מ).

רע"מ:	
בגין דידחלון מקמי קב"ה כלא ודא איהו סנטירא דתבע חובי בני עלמא⁴⁴⁵³ [נ"א נשא] ותבע דינא ותפיס בני נשא וקטיל לון ואלקי לון [כלא] כמה דנפיק מן דינא:	כדי שייראו כולם מלפני הקדוש ברוך הוא, וזהו השוטר שתובע את חטאי בני האדם ותובע דין ותופס בני אדם והורג אותם ומלקה אותם, הכל כפי שיוצא מן הדין.
כגוונא (דאם) ודההוא ממונה ב"ד דלתתא דאתייהיב ליה רשו לאדכרא קמי בי דינא פלוני עבד כך ופלוני ועברו (עבד) על כך ולמתבע עלייהו דינא ותנן רשו אתייהיב לההוא ממונה ב"ד לאנעלא על בי דינא פתחא עד דיגזרון דינא על כל מה דאיהו תבע ולית רשו לבית דין לדחייא ליה בגין (ישעיה סא ח) כי אני יי אוהב משפט ואיהו בעי דעלמא יתקיים בדינא ולמנדע דאית דין ואית דין:	כדוגמא אותו הממונה של בית הדין שלמטה שנתנה לו רשות להזכיר לפני בית הדין, פלוני עשה כך ופלוני עבר על כך, ולתבוע עליהם דין. ושנינו נתנה רשות לאותו ממונה בית דין לנעול על בית הדין את הפתח עד שיגזרו דין על כל מה שהוא תובע, ואין רשות לבית הדין לדחות אותו משום, "כי אני ה' אוהב משפט", והוא רוצה שהעולם יעמוד בדין, ולהודיע שיש דין ויש דין.
כהאי גוונא שוי קב"ה קמיה להאי דאיהו תבע דינא [קמי מלכא] על כל בני עלמא ו[ב]האי יומא אתייהיב ליה רשו לכסאה פתחא דמלכא וסיהרא אתחפיא לגו עד דיתגזר [דינא] (הוא) על כל בני עלמא ואע"ג דכלא אתגלי קמי קב"ה לא בעי אלא בדינא כלא כגוונא חדא עילא ותתא אתקין כרסייא דדינא כהאי יומא וסנטירא אתא ותבע דינא על כל עובדי בני עלמא כל חד וחד כפום ארחוי וכפום מה דעבד:	כדוגמא זה שם הקדוש ברוך הוא את זה לפניו, שהוא תובע דין לפני המלך על כל בני העולם, וביום הזה נתנת לו רשות לכסות את פתח, המלך והלבנה מתכסה לפניו, עד שיגזור הדין על כל בני העולם, ואף על גב שהכל גלוי לפני הקדוש ברוך הוא, לא צריך אלא בדין, הכל כדוגמא אחד, מעלה ומטה. התקין כסא דין ביום הזה, והשוטר בא ותובע דין על כל מעשי בני העולם, כל אחד ואחד כפי דרכו, וכפי מה שעשה.
וסהדין אתיין וסהדי על כל עובדי בני עלמא ואלין אינון עיני יי דאינון משטמי בכל עלמא וכמה אינון עיני יי דלית לון חושבנא דקא אזלי ומשטמי בכל עלמא וחמאן כל עובדי בני עלמא:	והעדים באים ומעידים על כל מעשי בני העולם, ואלו הם עיני ה' שהם משוטטים בכל העולם. וכמה הם עיני ה' שאין להם חשבון, שהולכים ומשוטטים בכל העולם, ורואים כל מעשי בני העולם.
ווי לאינון דלא משגיחין ולא מסתכלין [בעובדיהון] (בעובדא) דהא לגבייהו קיימין ואלין [ואזלין] סהדי מלכא ומשגיחין [וחמאן כל מה דאינון עבדין וקאמרי דהא אינון סלקי וסהדי קמי מלכא] והאי סנטירא קאים קמי מלכא ותבע דינא פלוני עבר דינא פלוני עבד כך והא הכא סהדי:	אוי לאותם שאינם משגיחים ולא מתבוננים במעשיהם, שהרי לגביהם עומדים העדים של המלך הללו ומשגיחים ורואים את כל מה שהם עושים, ואומרים שהרי הם עולים ומעידים לפני המלך והשוטר הזה עומד לפני המלך ותובע דין, פלוני עבר על דין ופלוני עשה כך, והרי כאן עדים.
ועד דקב"ה [לא] שאיל לון לית לון רשו לסהדא כדין אינון סהדי סהדותא וכלא אכתיב קמי מלכא בפתקא ובבין (דבי) מלכא אית חד היכלא היכלא דא מליא אשא חוורא והאי (ד)אשא מתגלגלא בפלקא⁴⁴⁵⁴ ולהיט שביבין והאי לא פסיק לעלמין:	ועד שהקדוש ברוך הוא לא שואל אותם, אין להם רשות להעיד, אז הם עדים של העדות, והכל נכתב לפני המלך בפתק. בבית המלך יש היכל אחד, ההיכל הזה מלא באש לבנה, והאש הזו מתגלגלת בעגול והשביבים לוחטים, וזה לא פוסק לעולמים.
[לגו האי היכלא אית היכלא אחרא מליא אשא אוכמא דלא פסיק לעלמין] תרין סופרין קיימין	בתוך ההיכל הזה יש היכל אחר מלא אש שחורה שלא פוסקת לעולמים, שני סופרים עומדים תמיד לפני המלך בשעת הדין מעידים

⁴⁴⁵³ נשא (דפ"ק).

⁴⁴⁵⁴ כפלקא - הוא פלך (יהל אור).

כל העדים לפני המלך, אותם עדים (נ"א סופרים) נוטלים	תדיר קמי מלכא בשעתא דדינא סהדין כל סהדי קמי מלכא אינון סהדין ונ"א סופרין נטלין
צט"ב	
של יצחק תישבחות האבות, כשמתעלה אותו שופר גדול שאין מניק את הבנים, אזי יצחק מתחזק ומתתקן לדון את העולם.	דיצחק תושבחתיה דאבהן ⁴⁴⁵⁵ כד אסתלק ⁴⁴⁵⁶ ההוא שופר גדול דלא ינקא לבנין כדין יצחק אתתקף ואתתקן לדינא בעלמא:
וכשמתעורר השופר הזה, וכשבני אדם שבים מחטאיהם, צריכים להמשיך קול שופר ממטה, ואותו קול עולה למעלה, אזי מתעורר שופר אחר עליון ומעורר רחמים ומסתלק הדין, וצריכים להראות מעשה בשופר לעורר שופר אחר, ולהוציא בשופר הזה למטה אותם קולות, להראות שכל אותם קולות שלמעלה, שכולם כלולים באותו שופר עליון, יתעוררו	וכד אתער האי שופר ⁴⁴⁵⁷ וכד (ו) בני נשא תייבין מחטאיהון בעיין לנגדא קול שופר ומתתקן ⁴⁴⁵⁸ וההוא קלא ⁴⁴⁵⁹ סליק לעילא ⁴⁴⁶⁰ כדין אתער שופרא אחרא ⁴⁴⁶¹ ועלאהו ואתער רחמי ואסתלק דינא ⁴⁴⁶² ובעינן לאחזאה עובדא בשופר (ו) לאתערא שופרא ⁴⁴⁶³ אחרא ⁴⁴⁶³ ולאפקא בהאי

⁴⁴⁵⁵ פי' שופר הנזכר, שהם נה"י דאימא הם תושבחתיה דאבהן שהם חג"ת (מ"מ).

⁴⁴⁵⁶ יש להבין בכאן חדא שכבר אמר זה למעלה, ותו דלעיל קארי ליה שופר עילאה והכא קארי ליה שופר גדול. ותו דלעיל אמר ולא נהיר וכאן אמר ולא ינקא. ועוד שלמעלה אמר דינן אתער וכו' וכו' ובזה אמר כדין יצחק אתתקף וכו'. ונראה לי לתרץ את הכל בהקדים מ"ש בספר הכוונות שתקיעות דמיושב הן בתבונה ושל מעומד הן בבניה. ועוד אמר שם ששופר סתם הוא בתבונה ושופר גדול בבניה. ולפי זה ינעם מאמרנו, כי בתחילה מדבר על תקיעות דמיושב וכאן מדבר על דמעומד שהן בבניה. ולא יקשה לך אומרו אסתלק בכאן אחר שכבר עלה לתבונה, כי כן הדרך שכל עוד שמתעלה הזעיר למדרגה יותר עליונה חוזר לקטנות להתכונן בתיקון נכון לאותה מדרגה עליונה, והוא הוא ההסתלקות השני האמור כאן. ולכן אמר דלא ינקא לבנין, ומובן במ"ש בכוונות הפסח שפרצוף תבונה ה"ס נה"י דאימא, וחג"ת דידה ה"ס הגדלות השני הנקרא בינה, שהוא שופר גדול הנזכר. ועל בחינה זו מתבאר שם פסוק (יחזקאל טז, ז) שדים נכונ, ולעומת כן אמר כאן דלא ינקא לבנין. כדין יצחק אתתקף, הטעם הוא שבתקיעות דמעומד עלה לאי' עילאה שהיא מלבשת גבורה דאריך, וגם היא תחות דיקנא דאריך שהוא ממוחא סתימאה דאתתקן מגבורה דעתיק, ושם הם שורש הגבורות. וכנגד גבורה דאריך אמר אתתקף, וכנגד גבורה דדיקנא אמר ואתתקן, שכאן גם הדינן נתקנין בסוד מכילן דרחמי (רמ"ז).

⁴⁴⁵⁷ מכאן מדייק בספר הכוונות שנוון להתוודות בלחש בזמן שתוקעים במיושב, והטעם כי אז השטן מעורבב, ודברי ידיו של האדם עולים למעלה על ידי השופר ולא יש קטרוג עליו, וכן הוא בהדיא בפרשת פנחס רל"א א', ועיין שם מה שכתבתי שם. וז"ש וכד אתער האי שופר, שהוא יסוד אמא ששם סוד התשובה, וירצה שהנה בזמן הדורמיטא אז מתעלה פנימיות זעיר ובאים לו מוחין יותר עליונים, דהיינו מא"א עילאין ככתוב בספר הכוונות, ע"ע. ולכן אמר האי שופר, דקאי אמאי דסליק מיניה שהוא שופר גדול. ואע"ג שזה הענין נמשך בכל זמן הדורמיטא מכל מקום יצדק לומר שהעיקר הוא בשעה הראויה לתקיעה שהיא ברגע הנץ החמה, וכמנהם של חסידי צפת תובב"א, שאז מכוונים לתקוע ואז מתעורר זעיר, פי' מתחילת התעוררות מוחיו לבוא בחידוש אורם המופלא, ובהצטרף לזה שבני אדם מכוונים להרהר תשובה בלבם אז מתעצם הכח למעלה לירש המוחין דזעיר (רמ"ז).

⁴⁴⁵⁸ היינו התקיעה הראשונה שהוא קול משוך וארוך ופשוט, ובה נכוין להוריד למטה על רישא דזעיר שני מוחין שהם בינה וגבורה, ומתחברים אל שני מוחין חכמה וחסד שהם נשארו מקיפים על ראשו וכמ"ש בסמוך בס"ד (רמ"ז).

⁴⁴⁵⁹ היוצא מפניו בשופר (רמ"ז ומ"מ).

⁴⁴⁶⁰ פי' למעלה מראשו דזעיר (רמ"ז).

⁴⁴⁶¹ ה"ס יסוד תבונה שהוא המשפיע אליו את מוחיו ממותקים, וזהו ואתער רחמי. אי נמי והוא יותר מכוון, כי בכוח התקיעה הראשונה אז החכמה והחסד מעלים מ"ן לאו"א עילאין בסוד תקיעה תק"ע י"ה, וזהו ממש ואתער רחמי, שהחכמה וחסד שהם בעלי רחמים מתעוררים ועולים במ"ן לעורר רחמי או"א (רמ"ז). פי' אור מקיף דז"ת דאימא שהוא סוד השופר כמ"ש בשעה"כ ולפי זה שופר רומז לנה"י דאימא כמש"ל ורומז ג"כ למקיף ז"ת דאימא (מ"מ).

⁴⁴⁶² פי' שאז מתעלה אמא מן הנוק', שכל עוד שזעיר בשינה אמא משפעת בנוק' דינים תקיפים שלא ע"י בעלה, אבל כשמתעוררים הרחמים אז מסתלק הדין. גם ירמוז למה שאנו מכוונים בתקע, לב' מנצפ"ך הנולדים מאו"א לתיקון הנוק', ולפי שאלו מתוקים אמר ואסתלק דינא (רמ"ז).

⁴⁴⁶³ הוא הדיקנא שכולה צנורות, ובפרט אל תיקון ואמת שהוא בחי' יסוד חכמה סתימאה, שלהיותה בחי' נוק' אל כתרא עלאה ה"ס שופר ממש. ולאפקא בהאי שופר וכו', הן הם שבעה קולות הנודעים שהם ז' הבלים מילוי דס"ג היוצאים מתיקון ואמת שה"ס ק"ל ק"ל לזו"ן וכנזכר בספר הכוונות, עיי"ש. ולכן אמר בהאי שופר, הוא דסמך ליה (רמ"ז).

לצאת.	שופר ולתתא אינון קלי לאחזאה דכל אינון קלין דלעילא ⁴⁴⁶⁴ ודובלילן כלהו בההוא שופר עלאה ויתערון לנפקא:
ובקולות הללו שלמטה נותנים ישראל כח (לרחמים מלמטה ומתעורר השופר הגדול) למעלה, ועל כן צריכים לזמן שופר ביום הזה ולערוך קולות לכוון בו, כדי לעורר שופר אחר, שבו כלולים הקולות למעלה (ולסדר קולות בשופר).	ובהני קלין דלתתא יהבין ישראל חילא לעילא ועל דא בעינן לזמנא שופר בזמא דא ולסדרא קלין לכוונא ביה בגין לאתערא שופר אחרא דביה כלילן קלי לעילא (ובהני קלין יהבין ישראל חילא לרחמי מתתא ואתער שופר גדול לעילא ועל דא בעינן לזמנא שופר ולכוונא ביה דביה כלילן קלי ובגין לאתעטר אחרא ולסדרא קלין בשופר):
סדרה ראשונה יוצא קול ומתעטר למעלה, עולה רקיעים ונבקע בין הרים רמים, ומגיע לאברהם ושורה בראשו, ומתעטר, והוא מתעורר ומתקין את הכסא.	סדרא קדמאה קלא נפיק ומתעטר לעילא סליק רקיעין ואתבקע בין טורי רמאי ומטי לגביה דאברהם ושריא ברישיה [ואתעטר] ואתער הוא ואתקן לכורסיא ⁴⁴⁶⁵ :
ובספר האגדה שנינו בשעה שאותו קול ראשון עולה, מתעורר ומתעטר אברהם ומתקין את הכסא ופוקד עליו (אבא ואמא) אבא. בינתיים עולה השני התקיף (לחבר) לשבור את הדינים הקשים, וזה הסדר השני, אותו הקול שובר בכחו, ואז עולה, וכל הדינים שמתעוררים (שנקרים) לפניו נשברים, עד שעולה למקומו של יצחק.	ובספרא דאגדתא [תנינן] (תנונן) בשעתא דההוא קלא קדמאה ⁴⁴⁶⁶ אתער [ואתעטר] אברהם ואתקן לכרסיא פקד(ין) עליה (או"א) [אבא] אדהכי סלקא תניינא תקיפא לחברא תוקפי רגיון ודא סדרא תניינא ההוא קלא תבירא בתוקפוי וכדין סלקא וכל דינין דיתערון (ס"א דאתערען) קמיה אתברו עד דסליק לאתריה דיצחק:
כיון שמתעורר יצחק ורואה את אברהם, מתקן את הכסא לעמוד לפניו, אז נכנע ושובר את התוקף הקשה, ובוה צריך מי שתוקע לכוון הלב והרצון כדי לשבור הכח והתוקף של הדין הקשה, זהו שנאמר אשרי העם יודעי תרועה, יודעי ודאי.	כיון דיצחק אתער וחמי לאברהם מתקן לכורסיה ⁴⁴⁶⁷ לקיימא קמיה כדין אתכפיא ותבר תוקפא קשיא ובהאי בעי מאן דתקע לכוונא לבא ורעותא בגין לתברא חילא ותוקפא דדינא קשיא הה"ד (תהלים פט טז) אשרי העם יודעי תרועה יודעי תרועה ודאי ⁴⁴⁶⁸ :
סדרה שלישית יוצא קול ועולה ובוקע כל אותם רקיעים ומתעוררים רחמים, ומגיע אותו קול לראשו של יעקב	סדרא תליתאה קלא נפיק וסליק ובקע כל אינון רקיעין ורחמי מתערן ומטי ההוא קלא לרישיה דיעקב
	רע"מ:
מאותו עגול של אש לבנה וכותבים עליו באותה האש השחורה, ואז המלך מעכב את הדין עד זמן ידוע, אולי בין כך ובין כך יחזור	מההוא פלקא דאשא חוורא וכתבי עליה בההוא אשא אוכמא וכדין מלכא אחמיין דינא עד זמנא ידיעא דילמא בין כך ⁴⁴⁶⁹ יהדרון בתשובה:

⁴⁴⁶⁴ שאז זר"ן בסוד קולות דשופר (רח"ו).

⁴⁴⁶⁵ והנה הכלי הזה [חסד דז"א] הוא ישן כנז' ו[תקיעה] מעורר אותו ואח"כ עולה זו התקיעה יותר למעלה עד רישיה דאברהם והוא היא עיטרא דחסדים הנשאר בסוד א"מ ע"ג רישא דז"א וכו' וכדין ההוא עיטרא דחסד הנק' ריש' דאברהם אתער גם הוא, ואז הוא ממשיך אליו אותם תרין מוחין שהם בינה ועטרא דגבורה שנסתלקו עם נה"י דאימא למעלה ומורידן עד מקומו שהז"א עומד שם למטה בסוד א"מ ואז נמצאין כל הד' מוחין יחד שם בבחי' א"מ ע"ג רישא דז"א ונעשה עתה שם בחי' כסא של ד' רגלים (שעה"כ צח ע"ג).

⁴⁴⁶⁶ סליק (נוסף בדפ"ו).

⁴⁴⁶⁷ לכורסיא (דפ"ו).

⁴⁴⁶⁸ ר"ל יודעים לשבר כח הדין ותרועה לשון תרועם בשבט ברזל (רח"ו). מפרש יודעי מלשון (שופטים ח טז) ויודע בהם את אנשי סוכות, שר"ל ששבר כוחם והכניעם, כנזכר בפרשת פקודי רנ"א א' (רמ"ז).

⁴⁴⁶⁹ ובין כך (נוסף בדפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

בתשובה.	אם יחזרו נקרעים הפתקים, ואם לא המלך יושב, וכל אותם של בית הזכות עומדים לפניו, הכרוז קם ומכריז פלוני עשה כך, מי ילמד עליו זכות, אם יש מי שילמד עליו זכות יפה, ואם לא הוא נמסר לשוטר.
אי יהדרון פתקין [נ]קרעין ואי לאו מלכא יתיב וכל אינון דבי זכותא קיימי קמיה כרוזא קם וכריז פלוני עבד כך מאן יוליף עליה זכות אי אית מאן דיוליף עליה זכות יאות ואי לאו הא אתמסר לסנטירא:	[והרי] הקדוש ברוך הוא ידוע הכל, למה צריך את כל זה, אלא כדי שלא יהיה פתחון פה לבני העולם, אלא להראות שהכל עושה בדרך אמת ונוח לפניו, מי שניצל מן הדין.
ובלא ידע קב"ה אמאי אצטריך לכל דא אלא בגין דלא יהא פטרא דפומא לבני עלמא אלא לאחזאה דכלא עביד בארע קשוט וניחא קמיה מאן דאשתניב מן דיניה:	ואם תאמר מנין לנו, זה נמסר לחכמים, ואפילו למי שאין יודעים, מי שרוצה להסתכל יתבונן במה שהוא בנגלה וידע מה שהוא בנסתר, שהרי הכל בצורה אחד, כל מה שמנה הקדוש ברוך הוא בארץ הכל הוא כדוגמא שלמעלה.
ואי תימא [מנ"ל] (מנלן) האי אתמסר לחכימין ואפי' למאן דלא ידעי מאן דבעי לאסתכלא ישגח במה דאיהו באתגלייא וידע במה דאיהו בסתרא דהא כלא כגוונא חדא כל מה דפקיד קב"ה בארעא כלא איהו כגוונא דלעילא:	היום של ראש השנה הוא יום הדין, והמלך יושב בכסא הדין, השוטר בא ומכסה את פתח המלך ותובע דין, ואף על גב שהקדוש ברוך הוא אוהב את הדין, כמו שנאמר "כי אני ה' אוהב משפט", מנצחת אהבת בניו את אהבת הדין, ובשעה שהשוטר קם לטעון דברים עליהם, הוא מצווה לתקוע בשופר כדי לעורר רחמים מלמטה למעלה באותו שופר, אותו הקול עולה כלול באש רוח ומים, ונעשה מהם קול אחד, ומתעורר קול אחר למעלה. כשאותו הקול מתעורר ממעלה וממטה, אזי כל הטענות שטוען אותו מקטרג מתערבבות.
יומא דר"ה איהו יומא דדינא ומלכא [ייתיב] (ייתי) בכרסייא דדינא סנטירא קא אתי וחפי פתחא דמלכא ותבע דינא ואע"ג דקב"ה רחים ליה לדינא כד"א (ישעיה סא ח) כי אני יי' אוהב משפט נצח רחימו ⁴⁴⁷⁰ דבנוי לרחימו דדינא ובשעתא דסנטירא קם למטען מלין עלייהו ⁴⁴⁷¹ פקיד למתקע בשופר בגין לאתערעא רחמי מתתא לעילא בההוא שופר סלקא ההוא קלא כלילא באשא ורוחא ומיא ואתעביד מנייהו קלא חדא ואתער קלא אחרא לעילא כד ההוא קלא אתער מעילא ומתתא כדין כל טענות דקא טעין ההוא מקטרגא מתערבבי:	ביום של ראש השנה יוצא יצחק לבדו, וקורא לעשו להטעים אותו תבשילים של כל העולם, כל אחד כפי דרכו, שהרי באותה השעה, "ותכהין עיניו מראות", שיצא ממנו מי שהחשיך את פני הבריות ונפרד ושוכב על מטת הדין, וקורא לעשו ואומר "וצודה לי צידה ועשה לי מטעמים", והביאה לי.
ביומא דר"ה נפיק יצחק בלחודוי וקרי לעשו לאטעמא ליה תבשילין דכל עלמא כל חד כפום ארחוי דהא בההיא שעתא (בראשית כז א) ותכהין עיניו מראות דנפק ⁴⁴⁷² מניה ומאן דאחשך (ואחשך) אפי בריין ואתפרש ושכיב על ערסיה דדינא וקרי לעשו ואמר (שם ג) וצודה לי צידה ועשה לי מטעמים והביאה לי:	ורבקה אמרה אל יעקב בנה אהוב נפשה, הבן האהוב שנמסר לה מיום שנברא העולם, ומצווה אותו שהוא יתעורר באותם מטעמים שלו, ויעקב מתעורר
ורבקה אמרה אל יעקב בנה רחימא דנפשה בנה רחימא דאתמסר לה מיומא דאתברי עלמא ופקידת ליה לאתערעא איהו באינון מטעמים דיליה ויעקב אתער	ויעקב מתעורר ורואה את אברהם מתתקן בצד האחר, אזי אותזים שניהם ביצחק, זה
ק/א	ויעקב מתעורר ורואה את אברהם מתתקן בצד האחר, אזי אותזים שניהם ביצחק, זה
זהר:	
ויעקב אתער וחמי לאברהם מתתקן בגיסא	

4470 רחימוי (דפ"ו).

כל זה שייך לפרשת תולדות ועוד ענין כזה פנחס רנח (דרך אמת).⁴⁴⁷¹

4472 דנפיק (דפ"ו).

מצד זה וזה מצד זה, ולא יכולים התוקף שלו לצאת החוצה, ושלוש הסדרות הללו הן סדרה אחת.	אחרא כדין אחידן תרוייהו ביה ביצחק דא מהאי סטרא ודא מהאי סטרא ולא יכלין תוקפוי [לנפקא] (ונפק) לבר והני תלתא סדרין כלוה סדרא חד:
סדרה אחרת קול יוצא ועולה ונוטל את אברהם ממקומו, ומשפיע אותו למטה למקום שהגבורות של יצחק שורים, ומקיימים את אברהם בתוכם.	סדרא אחרא ⁴⁴⁷³ קלא נפיק וסליק ונטיל לאברהם מאתריה ⁴⁴⁷⁴ ונגיד ליה לתתא ⁴⁴⁷⁵ לאתר דתוקפיהון דיצחק שריין ⁴⁴⁷⁶ וקיימן ליה לאברהם בגווייהו:
סדרה שניה יוצא קול שבור לא חזק כמו הראשון, לא שאותו קול שתקע חלש, אלא	סדרא תניינא ⁴⁴⁷⁷ נפיק קלא תבירא לא תקיפא בקדמאה לא דחליש [ד]ההוא קלא דתקע אלא

⁴⁴⁷³ פי' הם תר"ת השנית סדרא בתראה דבעינא לסלקא לון לאתרייהו ז"ל הרב ז"ל בסה"כ תשר"ת הם בלאה ורחל ותש"ת בלאה ות"ת ברחל וג' פעמים הם א' באצילות וא' בבריאה וא' באצילות ג"כ וז"ש הזוהר סדרא בתראה דבעי לסלקא לון לאתרייהו וכו' עכ"ל הרב ולפ"ז ר"ש שהזכיר כאן ג' תר"ת לבד תר"ת הראשון באצילות והשני בבריאה והשלישי באצילות ולכ"א לסלקא לון לאתרייהו זהו כללות הלשון אבל פרטי כל תיבה ותיבה ומה הוסיף הזוהר בסדר זה יותר מחבירו לא ירדנו לעומקו (מ"מ).

⁴⁴⁷⁴ מושך כח החסד שנתגלה ממקורו (אור יקר).

⁴⁴⁷⁵ לנצח שהוא ענף החסד, ואם תאמר כיון שכבר המשכנו אותו מגו שופר על החסד בתקיעה ראשונה מה ענין שופר עוד פעם שנית דהא השתא לאו מגו שופר דהיינו בינה נפיק, ויש לומר שזה בסוד האצילות שאחר שנאצלה חסד מבינה נתנה עוד הבינה כח בחסד להמשיך הנצח אל מקומה, וכן צריך קול דנפיק מינה לתת אל החסד כח להמשיך למטה אל הנצח לעורר חסדיה אל כנגד הוד כאשר יתבאר, ובדרך זה אל כל שאר הקולות עלייתם וירידתם על ידי כח הבינה קול דנפיק מגו שופר כדפירשנו (אור יקר).

⁴⁴⁷⁶ הוד שהיא ענף הגבורה, וכבר היה אפשר לפרש דהיינו למטה בהיכלות ויהיה התקיעה בהיכל אהבה, והתרועה ושברים בהיכל זכות והיכל לבנת הספיר, והתקיעה בהיכל הרצון והיינו "תוקפיהון דיצחק" היכל זכות שבו סוד הדין החזק ומשם יורד, ומתגלגל לחצונים, ואף אם לא נפרש השמועה כך לענין הכוונה צריך הוא לכוון גם בתיקון הדינים האלו, עוד אפשר לפרשם במלכות הכל שבה סוד יהו"ה דהיינו חסד שבה תקיעה, שברים גבורה שבה, תקיעה שנית תפארת שבה, דהיינו סוד שלשה פנים בסוד אל אלהים אדני במלכות אל אלהים יהו"ה בתפארת, והיינו "תוקפיהון דיצחק שראן", ואף אם לא נפרש השמועה כך צריך הוא לענין זה הכוונה, וכל מה שנפרש בנצח הוד יסוד דוגמתו בהיכלות ודוגמתו במלכות בסוד ימין ושמאל ואמצע שבה (אור יקר).

⁴⁴⁷⁷ בס' ח"י דף קמ"ה ז"ל מבואר הדבר למתחילים בחכמה כי שורש השופר הוא אם הבנים הנק' בינה דבה חירו דכולא, וזה הוא שורש הדבר שישראל צריכין עתה ביום הדין לתקוע בשופר לעורר שופר העליון היא הבינה להפוך הדין לרחמים אך בשופר בלבד ולא בקרן אחר שכל קרן רמז אל מדה"ד דינא דמלכותא ואין לנו עסק בדין אפס לעורר הראשונים להפוך ממשלת הדין לרחמים ע"י התרועה ולכך אמר הכתוב יום תרועה יהיה לכם ר"ל לכם ניתן התעוררות של מעלה שאתם תעוררו וזולת התעוררות שלכם לא יהיה שום התעוררות למעלה, והכוונה בזה לפי שהבינה שהיא סוד השופר הגדול מסתלקת במעלה ומסתרת את עצמה מלהניק ולהשפיע אל הבנים שהם ו"ק הבנין, ואז הגבורה פחד יצחק מתחזקת להתעורר בדין הקשה ומכין את עצמו לדון העולם ועל כן צריכים אז להתעורר פה למטה בשופר ולחזור בתשובה שלימה שזה הוא סוד תשובה תשוב ה' ר"ל להשיב ה' עליונה סוד הבינה על הבנים ו"ק הבנין וגם לתקוע בשופר לעורר אותה כנז', ובס' תשר"ת תקיעה א' לעורר החסד מדת אברהם שהוא קול פשוט חסד ורחמים פשוטים והתעוררותו לתקן הכסא כסא של רחמים ופוקדין עליו ברחמי א"ב הרחמים ואם על בנים כמ"ש בזהר, ושברים הוא לשבר תוקף הדין שבגבורה פחד יצחק ולהמזיגו במדת החסד לאברהם, ותרועה הוא לעורר הת"ת מדת הרחמים הממוזג חסד ודין יחד כי אחר שנכנעה הגבורה שהוא דין והחסד הולך וגובר צריך להם הכרעה והוא הת"ת מדת יעקב להכריע ביניהם להעמיד העולם בקו הרחמים שהוא קו הממוצע ובתרועה זו מתעטר הת"ת בבחינתו העליונה בסוד הדעת כנזכר בזהר, ואז הדין הוא כפוף באמצע דהיינו אברהם מצד ימין הת"ת ויעקב מצד אחר ויצחק באמצע ואז החסד והרחמים מאירים לספי' התחתונות והרצון מצוי בעולם ותקיעה אחרונה היא כדי לעורר הרחמים בתחלת וסוף, ותש"ת הוא בכוונה אחרת כי בתקיעה א' מתעורר החסד ואנו ממשיכים אותו ממקומו העליונה המלכות למתק הדין שבמלכות שבה ושברים תוקף הדין שבמלכות ב"ד של מטה ולהמזיגו במדת החסד לאברהם, ותקיעה אחר שנכנעו כחות הדין של מטה ע"י התגברות מדת אברהם בתוכה אז בתקיעה זאת אחרונה עולה התעוררות אל הת"ת מדת יעקב להמשיך אותו מבחינתו העליונה למטה אל המלכות ואז מדת הדין הרפה שבמלכות עומדת באמצע בין חסד לת"ת ואז פני הרחמים מאירים למעלה ולמטה וכלל צד כראוי, ות"ת הוא ליישב האבות העליונים אל מקומן כי אחר שסידרנו ב' סדרים כל אחד מתקיעה שברים תרועה כדי להכניע כח הגבורה למעלה וכך דינא דמלכותא למטה כנז' אז אנו צריכים לסדר סידור ג' תר"ת שעל ידי זה מתיישבים מדות העליונים על מכונם ולהיות פחד יצחק שמדתו הגבורה כלול בין החסד והרחמים הנרמזים בשני תקיעות אלו של תר"ת, והגבורה עמה בסימן זה היא בסוד התרועה אשר היא יושבת עתה בין חסד לת"ת ולסיבת

שאותו קול אינו אצל יצחק כבראשונה, ששם שורה התוקף התקיף, אלא רק לאותם בית דין של מעלה, שהם יותר רפויים, וכולם רואים את אברהם אצלם ונכנעים לפניו.	דההוא קלא לאו איהו [לגבי יצחק בקדמיתא דתמן תוקפא תקיפא שריא אלא לגבי אינון ובי דינא דלתתא (מותבן דינא) דאינון רפויין יתיר וכלהו חמאן לאברהם לגבייהו ואתכפיין קמיה:
בינתיים סדרה שלישית יוצא קול ועולה ומתעטר בראשו של יעקב, ומשפיע אותו לאותו מקום שאותן הגבורות שורות, ועומד כנגדן אברהם מצד זה ויעקב מצד זה, והם באמצע, ואז כולם נכנעים, ונמצאים (ושוככים) במקומם, ואלו כולם סדר אחר שני.	אדהכי סדרא תליתאה קלא נפיק וסליק ואתעטר ברישיה דיעקב ונגיד ליה לתתא לההוא אתר דאינון גבוראן שריין וקאים לקבלייהו אברהם מהאי סטרא ויעקב מהאי סטרא ואינון באמצעייתא כדין אתכפיין כלהו ומשתכחין (ס"א) ומשתכבין (ומסתכין) [באתרייהו] [לאתרייהו] והני כלהו סדרא אחרא תניינא:
סדרה אחרונה שצריך להעלותם למקומם וליישב (וליישר) ביניהם את יצחק כמקדם, משום שאת זה צריך ליישר במקומו, ולא יצא בגבורותיו החוצה, אז כל הדינים נכנעים ומתעוררים רחמים, על כן צריך לכוון את הלב והרצון בקולות הללו ולחזור בתשובה לפני רבונו.	סדרא בתראה דבעיא לסלקא לון לאתרייהו ולישבא (ס"א ולישרא) בינייהו ליצחק כמלקדמין בגין דהאי בעא לישרא ליה באתריה ולא יפוק בתוקפוי לבר כדין דינין כלהו אתכפיין ורחמין אתערו על דא בעי לכוונא לבא ורעותא בהני קלי ולמהדר ⁴⁴⁷⁸ בתיובתא קמי מאריהו:
אזי כשישראל מתקנים ומסדרים קולות ברצון הלב כראוי בשופר הזה, חוזר אותו שופר עליון, וכשחוזר מעטר את יעקב והכל נתקן, וכסא אחר עולה ואז נמצאת שמחה בכל, והקדוש ברוך הוא מרחם על העולם. אשרי חלקם של ישראל שיודעים להשפיע ולהמשיך	כדין כד ישראל מתקני ומסדרי קלין וברעותא דלבא דקא יאות בשופרא דא (וישראל ברעותא) אהדר ההוא שופר עלאה וכד אהדר מעטרא ליה ליעקב ואתתקן (על) כלא וכורסייא אחרא רמיו וכדין חידו אשתכח בכלא וקב"ה מרחם על עלמא זכאה חולקהו דישאל דידעין לנגדא ולאמשכא:
	רע"מ:
מלמטה מתלבש בתפלות ובקשות, והקול קול יעקב, באותו שופר שעולה ומתעורר יעקב אליו, ונקרב עמו.	מתתא מתלבש בצלותין ובעותין והקול קול יעקב בההוא שופר דקא סליק ואתער יעקב לגביה ואתקריב בהדיה:
"ויגש לו ויאכל" ונכללים זה עם זה, כיון שנכלל עמו, "ויבא לו יין", זה יין המשומר, היין שהוא שמחת הלב, הסוד של העולם הבא. אז "וירח את ריח בגדיו", התפלות שעולות והבקשות, "ויברכהו" נח הרוגז והלב שמח, והכל הוא רחמים.	ויגש לו ויאכל ואתכליל דא בדא כיון דאתכליל בהדיה ⁴⁴⁷⁹ (בראשית כז כה) ויבא לו יין דא יין דמנטרא יין ד(ה)הוא חדו דלבא רזא דעלמא דאתי כדין (שם כז) וירח את ריח בגדיו צלותין דסלקין ובעותין ויברכהו נח רוגזא וחדו לבא וכלא איהו רחמי:
כיון שנכלל ביעקב, כל אותם חיילות	כיון דאיהו אתכליל ביעקב כל אינון חיילין

התישבות זה נרמזה הגבורה עתה בתרועה שהוא הכנעת דין הרפה כי איננה בגבורתה כמתחלה אחר שכבר נמצע תוקף דינה בשני כיוונים הראשונים כאמור ובכן ע"י התישבות זה מתחברת הבינה השופר הגדול אם על בנים ומוציא קול שהוא שפע וברכה בכל העולמות, וכסאות הדין מושלכים מאין יושב עליהם. ומתהפך הכל לרחמים. זהו קיצור כוונת התקיעות למתחילים בחכמה והן הן פשוטי דברי הזוהר בפ' אמור סדרא קדמאה וכו' זכאה חולקיהו דישאל דידעין לנגדא ולאמשכא למאריהו מדינא לרחמי ומתקני כל עלמין על ידיהו, ואשר בתעלומות חכמת מורינו האר"י זלה"ה סוב"ר הרזים יבין לכיון עמקי סודות התקיעות לעורר הרחמים והסליחות כי על כל אלה תקנתי נוסח תפלה כוללת בקיצור נמרץ כל כוונה הרב בתקיעות וכו' ע"ש כל (דף ק' ע"ב) התפרש שבכוונת תש"ת לתשר"ת ותר"ת (מ"מ).

⁴⁴⁷⁸ ולמהדר (דפ"ו).

⁴⁴⁷⁹ בראשית קמב ע"ב (הערת הזהר).

ותוקפין ורוגזין דהוו זמינן אתבדרו ולא אשתכחו תמן וישראל נפקין מן דינא בחדוה ובברכאן (שם ל) ויהי אך יצא יצא יעקב מאת פני [יצחק] אביו (יצחק) ביומא דא בחדוה ובברכאן עלאין (שם) ועשו [אחיו] בא מצידו טעין טועני מעובדי דעלמא (שם לא) ויעש גם הוא מטעמים חדיד ל[י]שניה למטען טענות אתקין סהדי (שם) ויבא לאביו ויאמר יקום אבי (ו)יתער בדינוי ויאכל כמה עובדין בישין [דכל] [בכל] עלמא דקא אשכחנא:	וגבורות ורוגזים שהיו מזומנים התפזרו ולא נמצאו שם, וישראל יוצאים מן הדין בשמחה ובברכות, "ויהי אך יצא יצא יעקב מאת פני יצחק אביו" ביום הזה בשמחה ובברכות עליונות, ועשו אחיו בא מצידו טוען טענות ממעשי העולם, "ויעש גם הוא מטעמים", לשונו חדה לטעון טענות, מסדר עדים ויבא לאביו, ויאמר יקום אבי, יתעורר עם דינוי ויאכל כמה מעשים רעים של כל העולם שמצאתי.
ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד (שם לג) דהא לא יכיל לאתפרשא מכללא דיעקב דאיהו בחדוה ויאמר מי איפה הוא הצד ציד (שם) בכמה צלותין ובעותין ואוכל מכל בטרם תבא ואברכהו גם ברוך יהיה:	"ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד", שהרי אינו יכול להפרד מכלל של יעקב שהוא בשמחה. "ויאמר מי אפוא הוא הצד ציד", בכמה תפלות ובקשות ואוכל מכל בטרם תבוא, ואברכהו גם ברוך יהיה.
כשמוע [עשו] את דברי יצחק⁴⁴⁸⁰ אביו ויצעק צעקה וגו' (שם לד) דחמי דהא צידו לא הוה כלום עד לבתר אמר ליה (שם לט) הנה משמני הארץ יהיה וגו' אליו תקיפין ואכלוסין דשאר עמין ודא קשיא ליה מכלא:	"כשמוע עשו את דברי (יצחק) אביו ויצעק צעקה גדולה וגו'", שראה שהרי צידו לא היה כלום עד לאחר שאמר לו הנה משמני הארץ יהיה וגו', אלו החזקים וההמונים של שאר העמים, וזה קשה לו מהכל.
וישמום עשו ליעקב⁴⁴⁸¹ (שם מא) למיזל אבתריה ולקטרגא ליה תדיר ויעקב אויל באינן יומין דבין ר"ה ליום הכפורים עריק לאשתזבא מניה תב בתיובתא⁴⁴⁸² שוי גרמיה בתעניתא עד דאתי ר"ה [וי"ה] כדין ידעי ישראל דעשו בא ועמו ארבע⁴⁴⁸³ מאות איש [כלהו מקטרגי זמינן לקטרגא לון]:	"וישמום עשו את יעקב" ללכת אחריו ולהתגרות בו תמיד, ויעקב הלך באותם ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים, ברח להנצל ממנו, שב בתשובה ושם עצמו בתענית, עד שבא ראש השנה ויום הכפורים, אז יודעים ישראל שעשו בא ועמו ארבע מאות איש, כולם מקטרגים מזומנים לקטרג להם.
[מיד] ויירא יעקב מאד ויצר לו (בראשית לב ז) ואסגי בצלותין ובעותין (שם ט) ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי וגו' עד דנטיל עיטא ואמר (שם כ) כי אמר אכפרה פניו במנחה ההולכת לפני ויקח מן הבא בידו מנחה וגו' (שם יג) עזים מאתים ותישים עשרים וגו' [גמלים וגו'] (שם יד) כך [הוא] (האי) סטרא דיליה גמלים הוא נחש כמין גמל בשעתא	"ויירא יעקב מאד, ויצר לו", והרבה בתפלות ובקשות, "ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי וגו'", עד שנטל עצה ואמר, "כי אמר אכפרה פניו במנחה ההולכת לפני", ו"יקח מן הבא בידו מנחה וגו'", "עזים מאתים ותישים עשרים רחלים מאתים וגו' גמלים וגו'", כך הוא הצד שלו גמלים, הוא נחש כמין גמל, בשעה
ק/ב	
למאריהון מדינא לרחמי ולתקנא כלהו עלמין	את רבונם מדין לרחמים, ולתקן את כל

⁴⁴⁸⁰ מוסגר בדפ"ו.

⁴⁴⁸¹ את יעקב (דפ"ו).

⁴⁴⁸² מצוה להתענות ב' ימים אלו שהם דרגין דתשובה עלאה עוה"ב ואין הצווי רק מאכילה ושתייה ביום ולא בלילה והסוד עולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתייה וביוה"כ מתגלם אור הבינה לגמרי לכן אפילו בלילה אנו מתענין ואומרים בשכמל"ו בקול רם כי לילה כיום יאיר (רח"ו).

⁴⁴⁸³ הקב"ה נותן חלק להחיצונים ג"כ, הנה הוא ג"כ רק מאותו הטעם עצמו, כי ע"י שמתקן ע"י כל קרבן תיקונים רבים וגדולים למעלה ולמטה ומתכפייא ומתדחייא הסטרא אחרא הרבה מאד וכנז', הנה כדי שלא יסובב ע"ז קטרוג וצעקה מהחיצונים (דע"ה ח"ב קנו ע"ד).

⁴⁴⁸⁴ בשעיר כמש"ו (יהל אור).

העולמות על ידיהם.	על ידיהו:
בא וראה כנגד זה נפתחים שלשה ספרים ביום זה, וכמו שרחמים מתעוררים והדינים הקשים נכפים ונכנסים למקומם, כך הוא למטה כדוגמא שלמעלה, הדינים הקשים נכפים ועוברים מן העולם. ומי הם אלו, אותם רשעים גמורים שהם דינים קשים שנכפו ועברו מן העולם, ועל כן נכתבים ונחתמים וכו'. אמר רבי אבא ודאי זהו ברור הדבר, ברוך הרחמן ששאלתי והרווחתי את הדברים הללו.	ת"ח לקביל דא תלתא ספרין ⁴⁴⁸⁵ פתיחין ביומא דא וכמה דרחמין מתערין ודינין קשיין אתכפיין ועאלין לדוכתייהו כך הוא לתתא כגוונא דלעילא דינין קשיין אתכפיין ואתעברו מעלמא ומאן אינון אלין אינון רשעים גמורים דאינון דינין קשיין דאתכפיין ואתעברו מעלמא ועל דא נכתבים ונחתמים וכו' אמר ר' אבא ודאי דא הוא ברירא דמלה בריך רחמנא דשאלנא ורווחנא בהני מלי:
אמר רבי יהודה כתוב "זכרון תרועה", עושים זכרון לכוון את הלב והרצון, ישראל עושים זכרון למטה, במה במעשה כדי שיתעורר דבר באותו צורה שלמעלה.	אמר ר' יהודה כתיב (ויקרא כג כד) זכרון תרועה ⁴⁴⁸⁶ זכרון עבדין לכוונא לבא ורעותא ישראל עבדין זכרון לתתא במה בעובדא בגין דיתער מלה כההוא גוונא לעילא:
אמר רבי אלעזר כתוב "בכסה ליום חגנו", שמתכסה בו הלבנה, ואיך מתכסה. אלא כשעומד ענן והשמש אינו מאיר, אזי הלבנה מתכסה ולא מאירה, ועל כן מלפני ענן השמש אינה מאירה, כל שכן הלבנה שמתכסה ואינה מאירה, ועל כן בכסה ליום חגנו, בה"א שמתכסה הלבנה, ובמה מאירה הכל, בתשובה ובקול שופר, שנאמר "אשרי העם יודעי תרועה, אז ה' באור פניך יהלכון".	אמר ר' אלעזר כתיב (תהלים פא ד) בכסה ליום חגנו דאתכסייא [ביה] (ב) סיהרא ⁴⁴⁸⁷ והיך אתכסייא ⁴⁴⁸⁸ אלא כד קיימא ⁴⁴⁸⁹ עיבא ⁴⁴⁹⁰ ושמשא לא נהיר ⁴⁴⁹¹ כדין סיהרא אתכסייא ולא נהיר ועל דא מקמי עיבא שמשא לא נהיר ⁴⁴⁹² כ"ש סיהרא דאתכסייא ולא נהירא ועל דא בכסה ליום חגנו בה"א דאתכסייא סיהרא ובמה נהיר כלא בתיובתא ⁴⁴⁹³ ובקל שופרא דכתיב (תהלים פט טז) אשרי העם יודעי תרועה כדין יי' באור פניך יהלכון:
בא וראה ביום הזה מתכסה הלבנה ולא מאירה עד בעשור לחדש, שישראל שבים כולם בתשובה שלימה, והאם העליונה שבה ומאירה לה, והיום הזה לקחה את אור האם,	ת"ח בהאי יומא אתכסייא סיהרא ולא נהיר עד בעשור לחדש דישראל תייבין כלהו בתיובתא שלימתא ואימא עלאה תאבת ונהרת לה והאי יומא [נטלו נהירו] [נהירו] [נטלו] דאימא נטלא ⁴⁴⁹⁴

⁴⁴⁸⁵ הם חסד צדיקים גמורים, גבורה רשעים גמורים, תפארת בנוניים, וכמו שהדינים מתבטלים כן אלו הרשעים שתלויים בקליפות הם נחתמין למיתה בשעתם בהתבטל כחם הם כלים מאליהם ונכנסים בנוקבא דתהומא רבא והיינו נחתמין למיתה, אמנם צדיקים גמורים שהם רחמי חסד הם לחיים מתפשטין בכל העולם ובכל הכסאות ובכל העולמות והם גוברים, אמנם בנוניים שהם רחמי התפארת תלויים שאין ייחוד עם המלכות עד החג ולכך תלויים ולא שריין על מלכות (אור יקר), פי' נגד חג'ת שהצדיקים חסד לכך נחתמים לחיים לאלתר והרשעים בגבורה ובינוניים בת"ת (מ"מ).

⁴⁴⁸⁶ פירוש הכוונה והתשובה עיקר והמעשה דהיינו התרועה אינו אלא זכרון בעלמא (אור יקר).

⁴⁴⁸⁷ פירוש בראש השנה כדפירשנו איזהו חדש החדש וכו' (אור יקר).

⁴⁴⁸⁸ פירוש היאך אפשר שהיא מתכסת ואינה רוצה לקבל מהתפארת שאדרבה מדרך המלכות לרדוף אחר התפארת לינק ממנו (אורי קר).

⁴⁴⁸⁹ מלת אלא עוקר לאו כדקא סלקא דעתך דאתכסיא שלא לקבל מהתפארת דאי הכי קשיא אלא מתכסת שלא לקבל מהדין, וזהו שאמר כד קיימא וכו' פירוש כאשר הדין מעכב הרחמים לבלתי יושפע במלכות להנהיג העולם (אור יקר).

⁴⁴⁹⁰ פי' ה"ס הדינים (מ"מ).

⁴⁴⁹¹ פי' שמרוב הרושם גם הזעיר לא המשיך הארתו למלכות (מ"מ).

⁴⁴⁹² שהוא הדין המשחיר את השמש "ולא נהיר" הכוונה שרחמי התפארת אינם מאירים אז במלכות והיא מתכסת לבלתי תינק מן הדין שאינה רוצה לינק מכח הדינים, "ועל דא מקמי עיבא" פירוש לא כדקא סלקא דעתך דמקמי שמשא אתכסיא אלא מקמי עיבא שהוא הדין שלא ישלוט בה (אור יקר).

⁴⁴⁹³ פי' ע"י התשובה והשופר שהם באימא אז נדחים הדינים ונמשכים המוחין לז"ן ונהירין (מ"מ).

⁴⁴⁹⁴ שאז נעשה תיקונה בבינה בסוד ויבן ה' אלקים את הצלע (רח"ו).

ונמצאת שמחה בכל, ועל כן כתוב יום הכיפורים הוא יום צריך להיות יום כפור, מה זה יום הכיפורים, אלא משום ששני מאורות מאירים כאחד, המאור העליון מאיר למאור התחתון, וביום הזה מאיר מהאור העליון ולא מאור השמש, ולכן כתוב "בכסה ליום חגנו".	ואשתכח חידו בכלא⁴⁴⁹⁵ ועל דא כתיב יום הכפורים הוא יום כפור מבעי ליה מאן יום הכפורים אלא בנין דתרי נהורין נהרין⁴⁴⁹⁶ [בחד] (כחד) בוצינא עלאה⁴⁴⁹⁷ נהיר [ל]בוצינא תתאה⁴⁴⁹⁸ ו[ב]האי יומא מנה[נ]רא עלאה⁴⁴⁹⁹ נהיר ולא מנה[נ]רא דשמשא⁴⁵⁰⁰ ובנין כך (תהלים פא ד) בכסה ליום חגנו כתיב⁴⁵⁰¹:
רבי אבא שלח לרבי שמעון אמר, מתי הזווג של כנסת ישראל עם המלך הקדוש, שלח לו "וגם אמנה ואחותי בת אבי היא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה". התרגש רבי אבא הרים קולו בכה. ואמר רבי רבי נר הקדוש אוי אוי לעולם כשתצא ממנו, אוי לדור שיהיו בעולם כשתסתלק מהם וישארו יתומים ממך.	רבי אבא שלח ליה לר"ש אמר אימתי זווגא דכנסת ישראל⁴⁵⁰² במלכא קדישא⁴⁵⁰³ שלח ליה (בראשית כ יב) וגם אמנה ואחותי בת אבי היא⁴⁵⁰⁴ אך לא בת אמי⁴⁵⁰⁵ ותהי לי לאשה אתרגיש רבי אבא ארים קליה בכה ואמר ר' [ר'] (שמעון) בוצינא קדישא ווי ווי לעלמא כד תפוק מניה ווי לדרא דיהון בעלמא כד תסתלק מנהון וישתארו יתמין מנך:
אמר לו רבי חייא לרבי אבא, זה ששלח לעמיתך מה אמר, אמר ודאי שאין זווג המלך	א"ל רבי חייא לר' אבא האי דשלח לקבלך מאי קאמר⁴⁵⁰⁶ אמר ודאי לאו זווגא דמלכא

⁴⁴⁹⁵ בח"י דף רכ"ח להבין לשון הזהב דרב כד תחמי שמשא בריש דיקלא כי נודע סדר המדריגות ביוה"ק כי מ' שמים התחילה לעלות בלילה כי אז זמנה עד חזרת מוסף שאז היא בכתרה של אימא, ועדיין ת"ת ישראל לא עלה כי עיקר יום זה הוא לצורך בנין מ' שמים ותקונה מבית אימא כמ"ש בזוהר בפ' אמור בהאי יומא דר"ה אתכסיא וכו' ואח"כ מתחיל לעלות ת"ת ישראל מן המנחה ונתעלה עד חזרת הנעילה שאז אם הבנים עם בניה תעלה למעלה ראש האצילות לכתר עניון וכל האצילות העליון נק' אנג' רברבא שה"ס דיקלא בסוד אעלה בתמר וראשו ה"ס הכתר עליון רישא דאילנא ולרמוז זה אמר כד תחמי שמשא ההוא שמשא קדישא דהיינו ת"ת ישראל הנק' שמש כנודע בריש דילקא כי אותה שעה עולה עד שם הוא זמן תפלת נעילה כי הוא רחמי דכולא, כי שם נאמר כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי משא"כ במקום ת"ת ישראל שיש דין דכתיב ביה מאת ה' מן השמים אש ומים ובפ' נשא ג"כ אמרו רחמי דעתיק דעתיקין אינון רחמים גדולים, רחמי דזעיר איקרון רחמים סתם משום דאית ביה ימינא ושמאלא רחמי ודינא עכ"ל (מ"מ).

⁴⁴⁹⁶ נהרין (דפ"ו).

⁴⁴⁹⁷ בינה (מ"מ).

⁴⁴⁹⁸ מלכות (מ"מ).

⁴⁴⁹⁹ בינה (רח"ו).

⁴⁵⁰⁰ ת"ת (רח"ו).

⁴⁵⁰¹ פי' בינה שהארותיה מכוסים שנק' בכסה מאירה למ' שהיא יום חגנו, א"נ יש לפרש דקאי על מ"ש לעיל וע"ד בכסה ליום חגנו בה', דאתכסייא סיהרא ולא נהיר עד בעשור לחדש וכו' ולכן אמר כאן ובג"כ בכסה ליום חגנו כתיב דהיינו שבר"ה המ' נכסית ולא נהיר עד יוה"ק (מ"מ).

⁴⁵⁰² רחל (רח"ו).

⁴⁵⁰³ בישראל (רח"ו).

⁴⁵⁰⁴ כשיש בה ה"ח דאבא כמו פסח שבועות סוכות (רח"ו).

⁴⁵⁰⁵ לא כשהבינה נותנת הגבורות לבד במלכות כמו בר"ה ויוה"כ (רח"ו). ולפ"ז מש"ה אחותי בת אבי ר"ל אפי' בת אבי שהוא מוחין דאבא יש לה וכ"ש דאימא אך לא ביוה"ק ור"ה שהיא בת אמי לבד (מ"מ).

⁴⁵⁰⁶ פי' שר' חייא לא הבין מה שרמז ר"ש בהאי קרא אחותי בת אבי וכו' שלח לר"ש ואמר אימתי זווגא דכנ"י במלכא קדישא שלח ליה וגם אמנה אחותי בת אבי היא בספר עץ החיים דף מ"ד, ומבואר שם כי אינה מזדווגת כ"א עד אשר כשמאירים בה אורות עליונים מאבא ומצדו נקרא' אחותי כמ"ש אמור לחכמה אחותי את כי בחכמה הם דו פרצופי' בסוד מילוי יו"ד ו"ד שבו משם יוצאים ז"ן ועתה כשהיא בסוד פרצוף בגדלות נעשית כל"ה גי' שם ב"ן עם ג' מוחותיה המאירים בה ולפי שהיא כלה מקבלת מנות וקישוטים מכל ג' עולמות גם מקבלת בסוד עישור נכסים מכל הספירו' מאריך ומא"ו ומזעיר כמ"ש בע"ח ובתיקונים וז"ל הזהר אינון דמתקנין למטרונית' בתכשיטה' הם סוד כ"ד קישוטי כלה ממה שמקבלת מא"ו ממלכות שלהם ובלבושהא סוד הל' כלים מה שעולה מב"ע ועטרהא הוא סוד מה שמקבלת מאריך אז מה שמקבלת התרין עטרין ועד"ז אומר לה מה יפו דודיך אחותי כלה כי כולם נעשים לה דודים ליתן לה מתנות ונעשית כלה בהוד יופיה עם הכתר מלכות כמש"ל בזוהר בדף צ"ח ע"ב ע"ש גם כמו שמבואר בד' צ"ו ע"ב.

זהר ויקרא חלק א'

עם המלכה אלא בזמן שמאיר מהאב העליון, וכשמוארת ממנו קוראים לה קודש, שהרי מבית אבא לקחה את זה, ואז מזדווגים כאחד, משום שהמלך נקרא קודש, שנאמר "קדש ישראל לה'", שנוטל ממקום שנקרא קדש, אזי אחותי בת אבי הוא, אך לא בת אמי שהרי מבית אבא, השם הזה ולא מבית אמא, ועל כן ותהי לי לאשה להזדווג כאחד בזמן הזה ולא בזמן אחר.	במטרוניתא אלא בזמנא דנהרא מאבא עלאה וכד אתנהרא מניה קרינן ליה ⁴⁵⁰⁷ קדש דהא מבי אבא ונטלא (נטלון) האי וכדין מזדווגי כחדא בגין דמלכא קדש אקרי דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליי' [ד]נטיל מאתר דאקרי קדש כדין אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי דהא מבי אבא שמא דא ולא מבי אמא ועל דא ותהי לי לאשה לאזדווגא כחדא בזמנא דא ולא [בזמנא] (ב)אחרא:
בזמן שנוטלים מבית אבא ולא בזמן שנוטלים מבית אמא, ויום הכיפורים מוכיח שתשמיש המטה אסור, משום שאין נמצא זווג, שהרי מבית אמא נוטל ולא מבית אבא. אמר רבי חייא ודאי אשרי הדור שרבי שמעון שרוי בתוכו, אשרי אותם שעומדים לפניו כל יום.	דומנא דנטלא מבי אבא ולא בזמנא דנטלא מבי אימא ויום הכפורים אוכה דתשמיש המטה אסור בגין דזווגא לא אשתכח דהא מבי אימא נטלא ולא מבי אבא א"ר חייא ודאי זכאה דרא דר"ש שארי בגויה זכאין אינן דקיימין קמיה כל יומא:
אמר רבי אבא בראש השנה נברא אדם ועמד בדין לפני אדונו ושב	א"ר אבא בראש השנה נברא אדם וקאים בדינא קמי מאריה ותב רע"מ:
שפיתה סמא"ל את אדם, רכב על נחש כמין גמל.	דפתי סמאל לאדם ארכיב על נחש כמין גמל:
שנינו מי שרואה גמל בחלומו מיתה נקנסה עליו מלמעלה ונצול ממנה, והכל אחד, ואז חזר עשו אפטרופוס של יעקב, ויעקב לא רצה דבשו ועקצו, "יעבר נא אדני לפני עבדו", אז "וישב ביום ההוא עשו לדרכו", מתי, בשעת נעילה, שהרי נפרד מן העם הקדוש, והקדוש ברוך הוא עוזב את חטאיהם ומכפר עליהם.	[תנינן מאן דחמי גמל בחלמיה מיתה נקנסה עליו מלמעלה] ואשתזיב מינה וכלא חד וכדין אהדר עשו אפטרופוס דיעקב ויעקב לא בעא דובשיה ועוקציה (בראשית לג יד) יעבור נא אדוני לפני עבדו כדין (שם טז) וישב ביום ההוא עשו לדרכו אימתי בשעת נעילה דהא אתפרש מעמא קדישא וקב"ה שביק ולחוביהון וכפרו (לחובון ומכפר) עליהו:
כיון שאותו המקטרג הולך עם אותו דורון ונפרד מהם, רוצה הקדוש ברוך הוא לשמח עם בניו, מה כתוב "ויעקב נסע סוכותה ויבן לו בית וגו' על כן קרא שם המקום סכות", כיון שיושבים בסוכות הרי נצולו מן המקטרג, והקדוש ברוך הוא שמח עם בניו, אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.	כיון ד[ה]הוא מקטרגא אזל בההוא דורונא ⁴⁵⁰⁸ ואתפרש מניהו בעי קב"ה למחדי בבני מה כתיב (שם יז) ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית וגו' על כן קרא שם המקום סכות כיון דיתב ⁴⁵⁰⁹ בסכות הא אשתזיבו מן מקטרגא וקודשא בריך הוא חדי בבני זכאה חולקהון בהאי עלמא ובעלמא דאתי:
בתשובה והקדוש ברוך הוא קבלו.	קא/א
	בתיובתא ⁴⁵¹⁰ וקביל ליה קודשא בריך הוא:

אמר לה חייך ברתי מנא דילך ישתכח על חד תרין הא כולא יתנו לך מחולקהון כך פ' מכולא נטלא וע"ד איקרי כלה כלולה ככלה דכולהו מזמנין לה מאנין וחולקין ותכשיטין והוא מובן כמש"ל עכ"ל (מ"מ).

⁴⁵⁰⁷ לה (דפ"ו).

⁴⁵⁰⁸ עי' עמוד א' הערה בשם ספר הדע"ה.

⁴⁵⁰⁹ דיתבו (דפ"ו).

⁴⁵¹⁰ מי קבל עליו הגזירה בסבר פנים יפות ונתנחם על עונו ונתחרט והצדיק עליו את. הדין והיינו ותב כתיובתא וקביל ליה שמיד נמשך הפגם למטת ונתייחדו המדות למעלה וכן פירשו בתיקונים בריש מאמר ותוסף ללדת כתובה בפרשת בראשית בס"ד. וקביל ליה לענין שיש שיעור קצוב לעונו עד יתקן הקב"ה את

אמר לו אדם אתה תהיה סימן לבניך לדורי דורות, ביום הזה יעמדו בדין, אם ישובו אני אקבל אותם ואעמוד מכסא דין ואתקיים על כסא רחמים וארחם עליהם, ודוד אמר "אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני", ועל זה כתוב "כי עמך הסליחה למען תורא", ונאמר "כי עמך מקור חיים באורך נראה אור".	אמר לו אדם אתה תהיה סימן לבניך לדורי דורות, ביום הזה יעמדו בדין, אם ישובו אני אקבל אותם ואעמוד מכסא דין ואתקיים על כסא רחמים וארחם עליהם, ודוד אמר "אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני", ועל זה כתוב "כי עמך הסליחה למען תורא", ונאמר "כי עמך מקור חיים באורך נראה אור".
אך בעשור לחדש השביעי [הזה] יום הכפורים הוא מקרא קדש יהיה לכם (שמות יב טז) רבי חייא פתח (תהלים לב א) לדוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה לדוד משכיל הא תנינן בעשרה זיני זמרא אתקרי ונ"א אתתקן ספר תהלים בנצוח בנגון במשכיל במכתם במזמור בשיר באשרי בתפלה בהודאה בהללויה ועלאה מכלהו הללויה⁴⁵¹⁸ והא אוקמוה:	"אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכיפורים הוא מקרא קדש יהיה לכם", רבי חייא פתח, "לדוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה", לדוד משכיל הרי שנינו בעשרה מיני זמר נקרא (נתקן) ספר תהלים בנצוח, בנגון, במשכיל, במכתם, במזמור, בשיר, באשרי, בתפלה, בהודאה, בהללויה, והעליון מכלם הללויה, והרי פרשוה.
הכא משכיל אתריה ידיע מהו משכיל⁴⁵¹⁹ מייא דאחכימו לאינן דשתו להו ההוא אתר (ס"א דמשתדלין בההוא אתר) דאקרי משכיל⁴⁵²⁰ כד"א (משלי טז ב) משכיל על דבר⁴⁵²¹ ימצא טוב ובגין	כאן משכיל מקומו ידוע, מהו משכיל, מים שמחכימים את אותם ששותים אותם, אותו המקום (שעוסקים באותו מקום) שנקרא משכיל, כמו שנאמר "משכיל על דבר ימצא

עולמו ויצא מקלותיו ויחדש הנשמות לפגרים קיימים לעולם, ויחזור העולם אל מה שהיה קודם חטא אדם הראשון ויתקיים ולא יפסד כשיעור שנגזר קיומו בעת בריאתו (אור יקר).

⁴⁵¹¹ ירצה כמו שחטאו פגם כל הדורות גם תשובתו תקן שבכל דורות הנמשכים אחריו הקב"ה יעמידם ביום ההוא בכל שנה בדין וישובו ויקבלם (אור יקר).

⁴⁵¹² והסימן הוא שתקובל תשובתם אפילו בשעת מושב הדין והסימן אדם הראשון, וזה חידוש כי בשלמא קודם מושב הדיינים מודה בקנס פטור, אמנם אחר שבאו עדים מי שיודה שיפטר זהו סימן גדול לבניו שלא יתייאשו מהתשובה ויאמרו כבר באו עדים ונגזר הדין שאינו אלא גם המודה ומתודה ומתחרט אחר שבאו עדים ונגזר הדין מעיל הרבה, אם לא יתבטל הגזירה בערך הגוף תתקן בערך הנפש כענין אדם הראשון כדפירשנו (אור יקר).

⁴⁵¹³ והורה לו בזה ענין גדול שעם היות כל הנבראים נפעלים ממאמר פיו עם כל זה יוכלו הנבראים הפחותים בני אדם לפעול בו ממש, כיצד חוטאים יושב בכסא דין, שבים מקימין אותו והוא יושב בכסא רחמים, מי מקים המלך מעל כסא דין ומושיבו בכסא רחמים בני אדם וזהו שאמר "ואנא איקום מכורסיי דדינא" בינה משפעת בגבור' החזקה "ואתקיים" בלי לקום ממנו על "כורסיי דרחמי" בינה משפעת בחסד ותפארת כדפירשנו ויהיה הדבר קיים בלתי מתמוטט, והרי דרך הקב"ה לדון בראש השנה אם כן הדרך הנאות לפניו הוא לישוב על כסא, והדרך שישראל עושים הוא להקימו מן הכסא ולהושיבו בכסא רחמים, ומה שהוא רוצה מבטל מפני דעתם, ומה שהם עושים מתקיים (אור יקר).

⁴⁵¹⁴ כי לא יהיה הענין דרך עראי אלא גם להשפיעם רחמים כדפירשנו (אור יקר).
⁴⁵¹⁵ ירצה מה שאהבתי הוא שאני בטוח שישמע ה' את קולי וכו', שאין תשובה חוזרת ריקם אם מועיל בעולם הזה ואם לאו לעולם הבא ודאי ישמע, כל שאלות חוזרות פעמים ריקם ושאלת מחילת עון אינה חוזרת ריקם, אם מבטלת גזירת העולם הזה מבטלת ואם לאו אינה מבטלת אבל גזירת עולם הבא אחר המות ודאי מבטלת, שכך אנו מוכרחים מאדם הראשון עם קונו כדפירשנו (אור יקר).

⁴⁵¹⁶ פירוש בינה שמשם היא הסליחה (מ"מ).

⁴⁵¹⁷ פירוש כי עמך שהוא זעיר. מקור חיים שהיא בינה (מ"מ).

⁴⁵¹⁸ לפי שיש בו הו"ה הלל גי' ה"ס שהוא אדנ"י. והאותיות אחרות כפשטם (מ"מ).

⁴⁵¹⁹ אותיות מי שכל (רח"ו).

⁴⁵²⁰ משכיל הוא יסוד ז"א מפני שממשך האור מן הדעת ששם יסוד אימא שהיא המשכיל האמיתי שמאירים בו חו"ב והוא השכל השלם, לכן אמר סבא דמשפטים דף קי ע"א משכיל דא נהר יוצא מעדן שפשוטו הוא יסוד בינה ושם היא עליון וסתום אבל הכא בז"א הוא ידוע (מ"מ).

⁴⁵²¹ סוד היסוד דבינה נקרא משכיל (רח"ו). ויש לפ' ג"כ שמשכיל הוא היסוד דזעיר כמ"ש בסה"כ בדרוש הלולב משכיל על דבר וכו' מי שממשיך יסוד הנק' משכיל על המלכות הנק' דבר, ימצא טוב. אלא שהרב

דאקרי הכי⁴⁵²² תליא ביה סליחה חירו דחירין הה"ד (תהלים לב א) אשרי נשוי פשע כסוי חטאה מאי כסוי חטאה הא אוקמוה דהוא וכסוי (כסוי חטאה) מבני נשא ההוא וחטאה דחב לקב"ה ואודי קמי קב"הו (דחב לקב"ה):	טוב", ומשום שנקרא כך תלויה בו סליחה, חרות החרויות, זהו שנאמר "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה". מה זה כסוי חטאה, הרי פרשוה שהוא כסוי מבני אדם, אותו חטא שחטא לקדוש ברוך הוא והודה לפני הקדוש ברוך הוא.
אבל (כסוי חטאה) ת"ח כד ב"נ חטי וחב זמנא חדא ותרין ותלתא ולא אהדר ביה הא חובוי באתגלייא אינון ומפרסמי לון לעילא ומפרסמי לון לתתא וכרוזי אזלין קמיה ומכריזי) זי אסתלקו מסחרניה דפלנייא נזיף הוא ממאריה נזיף הוא לעילא נזיף הוא לתתא ווי ליה דפגים דיוקנא דמאריה ווי ליה דלא חייש ליקרא דמאריה קב"ה גלי חוביה לעילא הדא הוא דכתיב (איוב כ כו) יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו וכד בר נש אזיל בארחא דמאריה וואשתדל בפולחניה ואודמן ליה חטאה חד כלא מכסין עלוי עלאין ותת[א]ין דא אקרי כסוי חטאה:	אבל (כסוי חטאה) בא וראה, כשאדם חוטא ומתחייב פעם אחת ופעמיים ושלש ולא חוזר בו, הרי חטאיו הם בגלוי ומפרסמים אותם למעלה, ומפרסמים אותם למטה, והכרוזים הולכים לפניו ומכריזים, הסתלקו מסביב לפלוני נזוף הוא מאדונו, נזוף הוא למעלה נזוף הוא למטה, אוי לו שפגם את דמות רבונו, אוי לו שאינו חושש על כבוד רבונו. הקדוש ברוך הוא מגלה חטאו למעלה, זהו שנאמר "יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו", וכשאדם הולך בדרך רבונו ועוסק בעבודתו והזדמן לו חטא אחד, הכל מכסים עליו עליונים ותחתונים, זה נקרא כסוי חטאה.
א"ל ר' אבא עד כען לא מטית(ו) לעקרא דמלה ושפיר קאמרת והאי דקאמרו חברייא שפיר אבל אי הכי מכ[ו]סה חטאה מבעי ליה⁴⁵²³ מהו כסוי חטאה אלא תרי מלי דחכמתא אית ביה ותרוייהו הכי חד כמה דתנינן דעובדין טבין דבר נש עביר בהאי עלמא עבדין ליה בההוא עלמא לבושא יקירא עלאה לאתלבשא בהו וכד בר נש אתקין עובדין טבין וגבדין עליה עובדין בישין ואשגח ביה קב"ה ועובדוי בישין סגיאין ואיהו רשע דאשתכח חטאה קמי מאריה ותוהא על אינון טבאן דעבד בקדמיתא הא אתאביד הוא מכלא מהאי עלמא ומעלמא דאתי:	אמר לו רבי אבא, עד עכשיו לא הגעת לעיקר הדבר ויפה אמרת, וזהו שאמרו החברים יפה, אבל אם כך, היה צריך להיות מכסה חטאה, מהו כסוי חטאה. אלא שני דברי חכמה יש בו, ושניהם כך, אחד כמו ששינו, שמעשים טובים שאדם עושה בעולם הזה עושים לו באותו העולם לבוש נכבד עליון להתלבש בהם, וכשאדם מתקן מעשים טובים, וגוברים עליו מעשים רעים, והקדוש ברוך הוא משגיח בו, ומעשיו הרעים רבים, והוא רשע, שנמצא חוטא לפני אדונו ותוהא על אותן טובות שעשה בראשונה, הרי נאבד הוא מן הכל, מהעולם הזה ומהעולם הבא.

המגיה פירש על יסוד הבינה משום מ"ש בסמוך תליא ביה סליחה חירו דחורין ומוכח משם שעל יסוד הבינה מדבר (מ"מ).

⁴⁵²² כי החוטא נכנס בו רוח שטות, אבל הבעל תשובה חוזר להשכלתו. וגם שהחוטא מונע השפעת החסדים ומעלימם למעלה בתוך הדעת וכמד"א (בראשית לט, א) ויוסף הורד מצרימה כמבואר אצלנו, אך הבעל תשובה מתעלה עד יסוד אמא ששם התשובה, וממשיך החסדים עד פום אמה, וכדתנן במתניתין ומי מטהר אתכם, ומ"י דייקא, שנאמר (יחזקאל לו, כה) וזרקתי עליכם, פי' מלמעלה, מ"ם טהור"ם וטהרת"ם, גי' ש"ן כמנין ה' פעמים חס"ד, שכל ה' חסדים מתקבצים בזה המקום הנקרא משכיל. וכן נאה לדרוש בסוף המשנה, מקו"ה (רמ"ז).

עי' ספר עץ חיים (ש"ח פ"ה): וכבר ידעת כי עתה אחר חרבן אנו צריכין לחדש מוחין בכל תפלה והנה באמצע היום אין שם מוחין והם בסוד הדינין ונקרא חרן כנ"ל שהם סוד ג' אלקים וזהו אין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות שמתמלאין המוחין בסוד רוח אחרת של דין קשה.

עי' מבוא שערים (ש"ה ח"ב פ"ז): אין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות כי אין היצה"ר מתגבר באדם ונאחז בו להחטיאו אא"כ נתמלאו המוחין שלו מבחינת רוח אלהים שהוא הדין הקשה שמשם נאחז השטן וזהו רוח שטות.

⁴⁵²³ פי' לפי דברי רז"ל שאמרו כסוי חטאה היינו שעונות שעשה להקב"ה מכוסים מבני אדם שלא ידעו אותם. א"כ מכוסה מבע"ל שר"ל שעונו מכוסה מבני אדם. וכן לפירוש ר"ח ג"כ מכוסה מבע"ל שר"ל אשרי מי שאין בידו אלא עוון אחד ואזי עונו מכוסה מבני אדם שאין הקב"ה מפרסמו. ותיירץ כסוי של הצדיק הזה מהמצות של חטאה. ולפי' ב' כסוי חטאה חטאה שלו יש עליה כסוי דהיינו מצולות ים (מ"מ).

מה עביד קב"ה מאינן טבאן דעביד האי חטאה בקדמיתא אלא קב"ה אף על גב [דההוא] (דאיהו) רשע חטאה אתאביד⁴⁵²⁴ אינן טבאן וזכין לא אתאבידו אית צדיק דאזיל בארחי דמלכא עלאה ואתקין לבושי מעובדוי וועד לא אשלים לבושי אסתלקן קב"ה אשלים ליה מאינן עובדי⁴⁵²⁵ דעבד (ס"א דאביד) האי רשע חטאה ואשלים לבושי לאתתקנא בהו בההוא עלמא הה"ד (איוב כז יז) יכין וצדיק ילבש ההוא חטאה אתקין וצדיק אתחפי ממה דאיהו תקין הה"ד (תהלים לב א) כסוי חטאה (כסוי הוא מידא דחטאה אתחפי מחטאה) וע"ד לא כתיב מכון⁴⁵²⁶ אלא כסוי וחד (כד) ודאיתחפי ההוא חטאה דהאי זכאה באינן דאקרון מצולות ים⁴⁵²⁶ דהא מאן דנפיל במצולות ים לא אשתכח לעלמין בגין דמיין חפי(י)ן עליהו:	מה עושה הקדוש ברוך הוא מאותן טובות שעשה החוטא הזה בראשונה, אלא הקדוש ברוך הוא אף על גב שאותו רשע חוטא נאבד, אותן טובות וזכויות לא נאבדות. יש צדיק שהולך בדרכי המלך העליון ומתקין לבושי ממעשיו, וטרם שהשלים את לבושי הסתלק, הקדוש ברוך הוא משלים לו מאותם המעשים שעשה (שאבד) הרשע החוטא הזה, ומשלים את לבושי, שיתתקן בהם באותו עולם, זהו שנאמר "יכין וצדיק ילבש", אותו חוטא התקין והצדיק מתכסה ממה שהוא התקין, זהו שנאמר "כסוי חטאה", (הכסוי הוא מזה שחטאה מתכסה מהחטאה), ועל כן לא כתוב מכוסה אלא כסוי, ואחד שהתכסה אותו החטא של הצדיק הזה באותם שנקראים מצולות ים, שהרי מי שנופל במצולות ים לא נמצא לעולמים, משום שהמים מכסים עליהם.
(מאן מצולות ים) כד"א (מיכה ז יט) ותשליך רע"מ:	(מהו המצולות ים), כמו שנאמר "ותשליך"
פקודא [מג] דא לאתענאה ביומא דכפורי [לאכנעא גופא ונפשא ברוא ודה' ענויין דה' דרגין⁴⁵²⁷ דיומא דכפורי] דהא מקטרגא קא אתי לאדכרא חוביהון כמה דאתמר וכלהו בתיובתא⁴⁵²⁸ שלימתא קמי אבוהון כלא כמה דאתמר בכמה דוכתי ע"כ⁴⁵²⁹:	מצוה זו להתענות ביום הכפורים להכניע את הגוף ואת הנפש בסוד של חמשה ענויים של חמש דרגות של יום הכפורים, שהרי המקטרג בא להזכיר את חטאיהם כמו שנתבאר, וכולם בתשובה שלימה לפני אביהם, הכל כמו שנאמר בכמה מקומות.
קא/ב	
במצולות ים כל חטאתם⁴⁵³⁰ מאן מצולות ים אלא רוא יקירא⁴⁵³¹ הוא והא (אוקמוה ר"ש אמר) ואוקמיה ר"ש ואמרו כל אינן דאתו מסטרא תקיפא⁴⁵³² ואתאחדו⁴⁵³³ בזינן בישינ בכתרין	"במצולות ים כל חטאתם". מי הם מצולות ים, אלא סוד נכבד הוא, והרי (ביארה רבי שמעון אמר) ביאר אותו רבי שמעון ואמר, כל אותם שבאו מצד הקשה ונאחזו במינים רעים,

⁴⁵²⁴ אתעביד (דפ"ו).

⁴⁵²⁵ אובדין (דפ"ו).

⁴⁵²⁶ ור"ל שכתב הרב בס' ק"י כי זר"ן דנוגה דבי"ע הם נק' מצולות ים והם עזאזל כי הם מצולות נוקבא דקדושה הנק' ים עכ"ל ועיין בפ' אחרי מות דף ס"ב ע"ב (מ"מ).

⁴⁵²⁷ ה"ג, ה' עילאה (יהל אור).

⁴⁵²⁸ דרגא דיוה"כ בינה כידוע (יהל אור).

⁴⁵²⁹ פקודא (מב) [מד] למפלח כהנא וכו' סג ע"א (דרך אמת).

⁴⁵³⁰ ושם מתכסה ומתבטל כדמסיק, ובענין מצולות ים נאמר שהמלכות תקרא ים בבחינתה שהיא כוללת כל מציאות הנבראים כאמרו זה הים גדול ורחב ידיים להורות על טוב בחינותיה בעליונים ובתחתונים, ואמר שם רמז וכו', והנה בכללות חיות קטנות הם סוד ארבע חיות המרכבה שהם בעולם מטטרון ולמטה מ"ם זו, ובחינותיה הם מצולות ים שיש בהם רפש וטיט רמז אל הקליפות שהם למטה מעולם מטטרון וסביב למשכן יחנו וכן ביאר הרשב"י ע"ה בתיקונים עץ הדעת טוב דא מטטרון ורע דא סמאל וזה מבואר בדבריו מקומות אין מספר, והנה יצר הרע והעונות הם נמשכים מצד מה שאדם מתדבק בחצונים ומתלכלך במצולות ים, וכאשר האדם ישוב מעונו יצרו הרע מתטהר ומתתקן ולכלוך עונותיו מתלבן והטינוף ההוא נתן במצולות ים מין במינו, שסמאל וכחותיו גרמו לאיש הזה לחטא דהיינו נמי מצולות ים ובשובו נשאר העון והלכלוך במקומו ומצולות ים מכסים על עונותיו בענין שאין לו עון, וזהו סוד ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה שהוא ממש מצולות ים הנזכרים (אור יקר).

⁴⁵³¹ פי' כמ"ש בשם הרב שהם זר"ן דנוגה דבי"ע (מ"מ).

⁴⁵³² פי' הם זר"ן דנוגה דבי"ע הנז' (מ"מ).

תתאין⁴⁵³⁴ כגון עזאזל ביומא דכפורי דא(ניהו) אקרי מצולות ים כזפטא דכספא כד בחנין ליה בנורא הה"ד (משלי כה ד) הגו סיגים מכסף [כך] האי מאינון מצולות ים הוא⁴⁵³⁵ ומצולות ים אקרי מצולות מההוא ים קדישא מצולות זוהמא דכספא ועל דא כל אינון חטאין דישראל שריין לגויה (ס"א לגביה) והוא קביל לון וישתאבון בגויה מ"ט בגין דאיהו חטאה ואקרי מאי חטאה גרעונא וע"ד הוא גרעונא דכלא ונטל גרעונא דגופא ודנפשא⁴⁵³⁶ בהאי יומא נחית האי מצולות ים זוהמא (דכספא)⁴⁵³⁷ ודנפשא⁴⁵³⁸ ונטל זוהמא דגופא⁴⁵³⁹ מאן היא זוהמא דגופא דא ואינון חובין דאתעבידו על ידי דויצר הרע⁴⁵⁴⁰ דאקרי מזוהם מנוול:	בכתרים התחתונים, כמו עזאזל ביום הכפורים זה נקרא מצולות ים, כמו פסולת הכסף כשבוחנים אותו באש, זהו שנאמר "הגו סיגים מכסף", כך זה הוא מאותם מצולות ים, ונקרא מצולות ים, מצולות מאותו ים קדוש, מצולות זוהמת הכסף, ועל כן כל אותם החטאים של ישראל שורים לתוכו (אצלו), והוא מקבל אותם ונשאבים לתוכו, למה משום שהוא נקרא חוטא, מה זה חוטא. חסרון, ועל כן הוא חסרון של הכל ונטל את חסרון הגוף והנפש ביום הזה יורד מצולות הים הזה, זוהמת (הכסף) הנפש ונטל זוהמת הגוף, מי הוא זוהמת הגוף, זה אלו החטאים שנעשו על ידי יצר הרע שנקרא מזוהם מנוול.
אמר ר' יוסי תנן ונתן אהרן על שני השעירים גורלות (ויקרא טז ח) אי הכי יקרא הוא דעזאזל חמיתון עבדא דשדי עדבין במאריה ארחיה דעלמא דעבדא לא נטל אלא מה דיהיב ליה מאריה אבל בגין דסמאל זמין האי יומא בדלטורא ובגין דלא יהא ליה פטרא⁴⁵⁴¹ (בהאי עדבא הוא סלקא ביה⁴⁵⁴²) ויהבין ליה חולקא בהאי והאי עדבא מגרמיה הוא דסליק ביה דאמר ר' יהודה	אמר רבי יוסי שנינו, "ונתן אהרן על שני השעירים גורלות", אם כך כבוד הוא של העזאזל, ראיתם עבד שזורק גורלות עם רבונו, דרך העולם שאינו נוטל אלא מה שנותן לו רבונו, אבל משום שסמאל מזומן ביום הזה על מלשינות, וכדי שלא יהיה לו פתחון פה, (בגורל הזה הוא עולה בו), נותנים לו חלק בזה, והגורל הזה מעצמו הוא שעולה בו, שאמר רבי יהודה אמר רבי יצחק, דבר עליון מצאנו בגורל. בגורל של יהושע כתוב בו, על

⁴⁵³³ פ' בקליפות שתחתיהם (מ"מ).

⁴⁵³⁴ עזא ועזאל הם מהז"ן דקליפת נוגה דאצילות וכמ"ש הרב (בשער קליפת נוגה פרק ט), וע' בזהר (פ' אמור קא ריש ע"ב) כי אותן הז"ן הם השרשים, ועזא ועזאל הם הענפים והם תולדותיהם (דע"ה ח"ב כ ע"א).

⁴⁵³⁵ פ' כמו הזפטא דכספא וכו' כך האי שהוא עזאזל מאינון מצולות ים שהנוגה של אבי"ע כולם הם סיגי ים העליון שהיא מ' ועזאזל שהי' ז"ן דנוגה דבי"ע הוא ממצולו' הנז' ולכך אמר הזוהר כך האי מאינון מצולות ים (מ"מ).

⁴⁵³⁶ פ' העונות שעשו הגוף והנפש (מ"מ).

⁴⁵³⁷ נמחק במ"מ.

⁴⁵³⁸ והיינו כמ"ש בשם הרב שהוא מסיגי המלכות הנק' נפש (מ"מ).

⁴⁵³⁹ פ' העון שעשה הגוף (מ"מ).

⁴⁵⁴⁰ פ' שע"י יצה"ר נעשים העוונות (מ"מ).

⁴⁵⁴¹ פ' כדי שלא ימצא פה לקטרג על ישראל לכן אנו עושים לו מעלה ע"י הגורל (מ"מ).

⁴⁵⁴² כי ממש סמאל היה עולת בגורלו, ששני גורלות היו האחד היה כתיב בו השם והאחד היה כתוב בו עזאזל, אם כן בעלות הגורל לעזאזל במקום הראוי לו שהוא המותר והדחוי אין לו תרעומת שהרי הוא בעצמו בחר חלקו שכחו היה מברר חלקו, וזהו שאמר "ובגין דלא יהא ליה פטרא בהאי עדבא" לומר נתנו לי חלק הפגום ולא הטעימוני מחלק הקדוש, לכך הוא "סלקא ביה" הוא בעצמו ממש היה בורר חלקו שגורלו עולה ובורר חלקו, ולכך היה כתוב שמו בגורל שכל כחו נתון שם ומעצמו "זינא אזיל לזיניה" (אור יקר). ובגין דלא יהיב ליה פטרא דהא עדבא סלקא ביה - כך כתיב במקצת הספרים ופירש שלעולם אין אנו נותנים לסמאל אלא הראוי לו, ואעפ"י שהיו מגרילים על השעירים זה היה לפנים אבל לפי האמת לא היה עולה לו אלא הראוי לו כדפירשו בגמרא שגורל של שם היה בא לעולם בימין, והיה הכוונה בגורל משום מחנפין את הרשעים כדי שלא יהיה לו פתחון פה ליום הדין וילמד קטיגוריא מפני שיאמר שלא נתנו לו שעיר אלא הפחות שבהם לזה היה על פי הגורל, ואדרבה בגורל לא היה עולה לו אלא הפחות מין במינו וזהו שאמר "דלא יהיב ליה פטרא" לגמגם בו "דהא עדבא סלקא ביה" ומדנים ישבית הגורל ולעולם לא היה נותן לו אלא הראוי לו, ולא כדקא סלקא דעתין ששני השעירים ראויים לזה ולזה חס ושלוש שיהיה עבד משתוה אל אדוניו, והמותר והדחוי היה נתן לו על פי הגורל כדפירשנו, והוכיח ענין זה מתוך דברי ר' יצחק שאמר שהגורלות ממש היו צועקות זה ליהודה וזה לבנימין וכי אפשר שיחליפו הגורלות חלק יהודה לבנימין או חלק בנימין ליהודה אלא חלקו הראוי לו מששת ימי בראשית היה מברר לו (אור יקר).

א"ר יצחק מלה עלאה אשכחנא בעדבא עדבא דיהושע כתיב ביה על פי הגורל⁴⁵⁴³ ע"פ הגורל ודאי דאיהו אמר דא חולקא דיהודה דא רבנימין וכו' וכן בלהו:	פי הגורל, על פי הגורל ודאי, שהוא אמר זה חלקו של יהודה, זה של בנימין וכו', וכן כולם.
אוף הכא כיון ודכהנא שוי ידוי אינון עדבין מדלגי וסלקין בידא דכהנא (דסלקין עדבין בידא דכהנא אינון מדלגי מן ידוי) ושארן באתרייהו הה"ד (ויקרא טו י) והשעיר אשר עלה עליו הגורל ועלהו עליו⁴⁵⁴⁴ ודאי ולא דא בלחודוי אלא בכל זמנא דדלטורא זמין ואתייב ליה רשותא בעינן לשואה לקבליה במה דיתעסק ושביק לון לישראל בהאי יומא דלטורא זמין לאללא ארעא הה"ד (איוב א ז) ויאמר יי אל השטן מאין תבא והא תנינן משוט בארץ מאי הוא אלא האי הוא דלטורא ארבא מקטרגא דישראל:	אף כאן, כיון שהכהן שם ידיו, אותם הגורלות מדלגים ועולים ביד הכהן, (שעולים הגורלות ביד הכהן הם מדלגים מידיו), ושורים במקומם, זהו שנאמר "והשעיר אשר עלה עליו הגורל", עלה עליו ודאי. ולא זה בלבדו, אלא בכל פעם שמזומן המלשין וניתנת לו רשות, צריכים לשים כנגדו במה שיתעסק ויעזוב את ישראל, ביום הזה מזומן המלשין לרגל את הארץ, זהו שנאמר "ויאמר ה' אל השטן מאין תבא", והרי שנינו "משוט בארץ", מה זה, אלא זהו המלשין הגדול מקטרגם של ישראל.
והא אתערורי חברייא ובההיא (דודאי דההיא) שעתא דהוו זמינן ישראל למעבר ימא ולא תפרעא ממצראי אמר אנא אעברנא בארעא קדישא וחמינא דלא אתחזון אלין למיעל בגוה אי אנת דאין דינא דינייהו הכא וממצראי (כמצראי) מה שניין אלין מאלין או ימותון בלהו כחדא או יהדרון בלהו למצרים ולא אנת הוא דאמרת⁴⁵⁴⁵ (בראשית טו יג) ועבדום וענו אותם ת' שנה והא לא סליקו מחושבנא אלא רד"ו ולא יתיר:	והרי התעוררו החברים, (שודאי) באותה שעה שהיו ישראל מזומנים לעבור בים ולהיפרע מן המצרים, אמר אני עברתי בארץ הקדושה, וראיתי שאלה לא ראויים להיכנס לתוכה. אם אתה דן דין הדינים שלהם כאן כמו המצרים, מה שונים אלו מאלו, או שימותו כולם כאחד או שיחזרו כולם למצרים, ולא אתה הוא שאמרת, "ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה", והרי לא עלו מחשבונו אלא מאתים ועשר ולא יותר.
אמר קב"ה מאי אעביד אשתדלותא בעייא הכא ולא ייתאחו (לאייתי) לקרבא לקבליה יהיבנא ליה במה דיתעסק וישבוק בהו לבני והא אשתכח במאן דיתעסק מיד אמר ליה (איוב א ח) השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ מיד פלג ליה דלטורא במלין (שם ט) ויען השטן את יי ויאמר החנם ירא איוב אלהים:	אמר הקדוש ברוך הוא מה אעשה, כאן צריכה השתדלות להביא לקרב כנגדו, אתן לו במה שיתעסק ויעזוב את בני, והרי נמצא במי שיתעסק מיד, "אמר לו השמת לבך אל עבדי איוב, כי אין כמוהו בארץ". מיד חלק לו המלשין בדברים, "ויען השטן את ה' ויאמר החנם ירא איוב אלהים".
לרעיא דבעי לאעברא עאני⁴⁵⁴⁶ בחד נהרא אעבר זאבא לקטרגא ליה בעאניה רעיא הוה חכים אמר מאי אעביד דבעוד דאנא אעבר לטלייא יקטרג הוא בעאני זקף⁴⁵⁴⁷ עינוי וחמי בין עאנא חד תיישא מאלין תיישי ברא דהוה רב ותקיף אמר אשדי דא לקבליה ובעוד דמקטרגי דא	(משל) לרועה שרצה להעביר צאנו בנהר אחד, עבר זאב להתגרות בצאנו, הרועה היה חכם אמר, מה אעשה שבעוד שאני מעביר את הטלאים הוא יתגרה בצאן, הרים עיניו וראה בין הצאן תיש אחד מאותם תיישי הבר שהיה גדול וחזק, אמר אזרוק זה כנגדו ובעוד שמתגרים זה בזה אעביר את כל הצאן, וינצלו

⁴⁵⁴³ רוח הקדש מדברת בגורל והיה צווח זה לפלוני, והיה ענין הגורל מטעם מדנים משבית הגורל לפנים לבד הכא נמי מכל שכן לגבי סמאל הראוי לו ברר הגורל לו ולא היה הגורל עולה אלא במקום הראוי לו ברוח הקדש, ולא שיהיו חס ושלוש על צד ההזדמן והמקרה מקום שיפול שם הגורל חס ושלוש כי זה מורה שיווי העבד הפחות אל הבן הקדוש והטהור (אור יקר).

⁴⁵⁴⁴ עלה עליו מעצמו שדילג עליו (רח"ו).

⁴⁵⁴⁵ פי' קושיא אחריתי היא שתחלה הקשה מה אלו אף אלו. ועוד הקשה שלא נשלם הקץ (מ"מ).

⁴⁵⁴⁶ עאניה (דפ"ו).

⁴⁵⁴⁷ זקיף (דפ"ו).

ממנו.	בדא אעבר לכל עאנא וישתזבון מניה:
כך הקדוש ברוך הוא, אמר ודאי התיש הזה גדול אחד וחזק ואלים, אזרק כנגדו, ובעוד שהוא מתעסק עמו יעברו בני ולא ימצא קטגור עליהם, מיד ויאמר ה' אל השטן, השמת לבך. עד שהקדוש ברוך הוא זיווג אותם כאחד, שנאמר "הנו בידך", בעוד שהוא מתעסק בו עזב את ישראל ולא נמצא מקטרג אליהם. אף כאן, ביום הזה המלשין מזומן לרגל את הארץ, וצריכים לשלח כנגדו במה שיתעסק (כדוגמא שלו), ובעוד שהוא מתעסק בו, עוזב את ישראל.	כך קב"ה אמר ודאי הא תיישא חד רב ותקיף ואלים אשדי לקבליה ובעוד דהוא ישתדל ביה יעברון בני ולא ישתבח קטיגורא לגבייהו מיד ויאמר יי' אל השטן השמת לבך עד דקב"ה זווג להו כחדא דכתיב (איוב ב ו) הנו בידך בעוד דהוא אשתדל ביה שביק לון לישראל ולא אשתבח קטיגורא לגבייהו אוף הכי בהאי יומא ודלטורא זמין לאללא ארעא ובעינא לשדרא לקבליה במה דיתעסק (כנוונא דיליה) ובעוד דאיהו אשתדל ביה שביק לון לישראל:
ומשל אומרים למזלזל של בית המלך, תן לו מעט יין וישבחק לפני המלך, ואם לא יאמר למלך דיבור רע, לפעמים נוטלים את אותו דיבור עליוני בית המלך והמלך עושה בגללו דין.	ומתלא אמרא לזלזולא דבי מלכא הב ליה זעיר חמרא וישבחק קמי מלכא ואי לאו יימא למלכא מלה בישא לזמנין נטלין ליה ⁴⁵⁴⁸ לההיא מלה עלאי דבי מלכא ומלכא עביד דינא בגיניה:
רבי יצחק אמר (משל) לשוטה שעומד לפני המלך, תן לו יין ואחר כך אמר לו והראה לו כל אותן טעויות שעשית וכל אותן רעות, והוא יבא וישבח אותך, ויאמר שלא נמצא בעולם כמותך.	קב/א ר' יצחק אמר לשטייא דקאים קמי מלכא הב ליה (מ)חמרא ⁴⁵⁴⁹ ולבתר אימא ליה ואחוי ליה ⁴⁵⁵⁰ כל אינון טעוין דעבדת וכל אינון בישין והוא ייתי וישבחק ויימא דלא ישתבח בעלמא כוותך:
אף כאן הרי עומד המלשין תמיד לפני המלך, ישראל נותנים לו את הדורון הזה, ובדורון הזה פתק לכל הרעות ולכל הטעויות ולכל החטאים שעשו ישראל, והוא בא ומשבח את ישראל ונעשה עליהם סגור, והקדוש ברוך הוא מחזיר את הכל לראש הרעים של עמו, משום שנאמר "כי גחלים אתה חותה על ראשו".	אוף הכא הא קאים דלטורא תדיר קמי מלכא ישראל יהבין ליה האי דורון ובהאי דורון פתקא לכל בישין ולכל טעוין ולכל חובין דעבדו ישראל והוא אתי ומשבח להו לישראל ואתעביד סניגורא ועליהו (קמיהו) וקב"ה אהדר כלל לרישא [דבישין] דעמיה ⁴⁵⁵¹ בנין דכתיב (משלי כה כב) כי גחלים אתה חותה על ראשו:
אמר רבי יוסי, אוי לו לעם של עשו, בשעה ששולחים את השעיר הזה לאותו המלשין שממונה עליהם, שבגללו בא לשבח את ישראל, והקדוש ברוך הוא מחזיר את כל	א"ר יוסי ווי לון לעמא דעשו בשעתא דהאי שעיר משדרי לההוא דלטורא ממנא דעלייהו דבגיניה אתי לשבחא לון לישראל וקב"ה אהדר

⁴⁵⁴⁸ לה (דפ"ו).

⁴⁵⁴⁹ ר' חזקיה סבירא ליה שהכוונה כדי שילמד זכות שכשהוא מלמד זכות יש ממש בדבריו, ואמרו "מחמרא" שזה חלק השוטה המזלזל שהוא סמאל כסיל טמא ושותה מהיין משמריו דווקא מיין נסך חלקו ודאי (אור יקר).

⁴⁵⁵⁰ פ"ר יצחק בא להוסיף על תנא קמא, שאף על פי שמראה האדם כל העונות שעשה לס"א. עכ"ז ע"י השוחד שקיבל הוא משבחו (מ"מ).

⁴⁵⁵¹ פירוש כענין מה שאמרו ואתן אדם תחתיו אל תקרי אדם אלא אדום, שכיון שהוא פוטר את ישראל מן הדין מצד אחד הקליפות תובעות על העונות ההם והקב"ה נותן לחצונים גזרות הדין הראוי לבא על ישראל בעבירות ההם שעשו דינם באדום ושאר האומות, או אפשר שהוא תובע תחלה או ימותו אלו ואלו או ינצלו אלו ואלו, והקב"ה אינו רוצה אלא שינצלו ישראל לבד והדין נותן להשוות המדות, וכיון שישראל שבים בתשובה וגם השטן מלמד זכות עליהם חזר הדין ישראל ראויים לנס ומחילה ואומות העולם שהוא טען עליהם ימותו אלו ואלו או ינצלו אלו ואלו נשארו בתוך פח המוקש שאינם שבים מפשעיהם (אור יקר).

כל אינון חובין לרישא דעמיה בגין דכתיב (תהלים קא ז) דובר שקרים⁴⁵⁵² לא יכון לנגד עיני א"ר יהודה אלמלא⁴⁵⁵³ הווי ידעי אומות העולם⁴⁵⁵⁴ מהאי שער לא שבקין לון לישראל יומא חד בעלמא:	אותם החטאים על ראש עמו, משום שנאמר "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני". אמר רבי יהודה אלמלא היו יודעים עכו"ם מהשעיר הזה, לא משאירים את ישראל יום אחד בעולם.
ת"ח כל ההוא יומא משתדל⁴⁵⁵⁵ איהו בההוא שער ובגין כך קב"ה מכפר להו לישראל ודכי לון מכלא ולא אשתכח קטגוריא קמיה לבתר הוא אתי⁴⁵⁵⁶ ומשבח להו לישראל וכדין שאזיל ליה כד"א ויאמר יי' אל השטן מאין תבא אתיב בתושבתייהו דישראל וקטיגורא אתעביד סניגורא ואזיל ליה כדין קב"ה אמר לשבעין⁴⁵⁵⁷ שרין דסחרין כורסייא חמיתון האי דלטורא⁴⁵⁵⁸ היאך קאים על בני תדיר (אסתכמו) הא שעירא חדא [ד]אשתכח וס"א אשתדרו גביה בפתקא דכל חובייהו וכל טעון[ת]ייהו וכל מה דחטו וחבו קמאי והוא קביל לון כדין אסתכמו כלהו דיהדרון אינון חובין על עמיה:	בא וראה כל אותו יום הוא מתעסק עם אותו שער, ולכן הקדוש ברוך הוא מכפר לישראל ומטהר אותם מהכל, ולא נמצאת קטגוריה לפניו. אחר כך הוא בא ומשבח את ישראל, ואז שואל אותו, כמו שנאמר "ויאמר ה' אל השטן מאין תבא", משיב בתישבחותם של ישראל, והקטגור נעשה סגור והולך לו, אז הקדוש ברוך הוא אומר לשבעים השרים שסביב הכסא, ראיתם את המלשין הזה איך עומד על פני תמיד (מסכימים), הרי אחד שנמצא (שנשלח) אצלו בפתק עם כל חטאיהם וכל טעיותיהם וכל מה שחטאו וחבו לפני, והוא קבל אותם, אזי כולם מסכימים שיחזרו אותם החטאים על עמו.
רבי אבא אמר כל אינון חובין וחטאין מתדבקין ביה כמה דכתיב (מכה ז יט) ותשליך במצולות ים כל חטאתם וולבתרו (ו)כלהו מתהדרין ברישיהון דעמיה הה"ד (ויקרא טז כב) ונשא השעיר⁴⁵⁵⁹ עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה בהאי יומא מתעטר כהנא בעטרין עילאין⁴⁵⁶⁰ והוא	רבי אבא אמר כל אותם עוונות וחטאים נדבקים בו כמו שנאמר, "ותשליך במצלות ים כל חטאתם", ואחר כך כולם חוזרים על ראשי עמו, זהו שנאמר "ונשא השעיר עליו את כל עוונותם אל ארץ גזרה". ביום הזה מתעטר הכהן בעטרות עליונות, והוא עומד בין עליונים ותחתונים ומכפר עליו ועל ביתו ועל

⁴⁵⁵² שמה שהוא מלמד סניגוריא אינו על צד האמת ואפילו שהוא מלמד קב"ה זכות כיון שהוא דובר שקרים "לא יכון" אלא המלמד סניגוריא צריך שיהיה מלמד על צד האמת מחפש על זכותו ומלמד לא על צד השוחד כסמאל (אור יקר).

⁴⁵⁵³ אלמלי (דפ"ו). ואם תאמר והרי אדרבה ישליו אוהלים לשודדים ובטוחות למרגיזי אל, ויש לומר שאין הענין שייגזר עליהם רעה מיד אלא הקב"ה מחדש בכל שנה גזרות לעתים לאבד אומת אדום מן העולם וזהו שאמר "ווי לון לעמיה וכו'" (אור יקר).

⁴⁵⁵⁴ עכו"ם (דפ"ו).
⁴⁵⁵⁵ הענין שאין השעיר בשר כמשמעו לבד, אלא ממותר הנעשה. מלמעלה מושפע להם על ידי השעיר, ועל ידי שלוח השעיר מורידים הסוגים ההם אל תוך נוקבא דתהומא רבא אל ארץ גזרה ודאי, והוא עומד ומחלק אותו שפע לכל חייליו ונטרד בזה, וישראל עומדין ועוסקים בתשובתו, ובין זה לזה אינו מלמד קטיגוריא עליהם והקב"ה מתמלא רחמים ומקבל תשובתו וזהו שאמר "ובגיני כד קב"ה מכפר וכו'" (אור יקר).

⁴⁵⁵⁶ סמוך לשקיעת החמה שיום הכפורים בסופו מכפר, ובזמנינו זה ונשלמה פרים שפתינו וגם על ידי מה שאנו מספרים סדר הלוכו של שעיר ודחיפתו להר ואנו מושכים להם בחלקם ממש, והוא מלמד סניגוריא, כיון שהוא רואה שעל ידי ספור דברים אנו מתקנים בקדש וכחלק הקדש חלקו (אור יקר).

⁴⁵⁵⁷ היינו סוד בית דין העליון כדפירשנו בפרשת וירא בפסוק וה' המטיר וכן בשיר השירים והיינו כדי שיהיה הגזר דין של שבעים שנה באצילות ושבעים סנהדרין אלו, והיינו פגם העון נשפע עליהם ואוכלים טובה מיד להאבידם לעתיד. ור' אבא פליג, דתנא קמא סבירא להו שאחר השעיר הוא ענין זה, אמנם ר' אבא אמר שעם השעיר בעצמו הוא הענין (אור יקר).

⁴⁵⁵⁸ פי' שס"מ הוא עליון על כל הע' שרים והם ע' מלבד ס"מ כמ"ש בריש פ' בא אל פרעה (מ"מ).

⁴⁵⁵⁹ "השעיר" עשו, "תם" יעקב וזה על ידי השעיר ממש (אור יקר).

⁴⁵⁶⁰ שאר ימות השנה כהן סתם בחסד אמנם יום הכפורים הוא מתעטר בעטרין עילאין והיינו הבחינות הנעלמות בחסד בכתר בחכמה בבינה, ולכך הוא נכנס פנימה לקדש ומכוון למעלה כדפירשנר לקמן (אור יקר).

קאים בין עלאי ותתאי ומכפר עליה⁴⁵⁶¹ ועל ביתיה⁴⁵⁶² ועל כהני⁴⁵⁶³ ועל מקדשא⁴⁵⁶⁴ ועל ישראל בלהו⁴⁵⁶⁵:	הכהנים ועל המקדש ועל כל ישראל.
אתאנא בשעתא דעאל ובדמא דפרו (מכפר) מכויין ברישא דמהימנותא ואדי באצבעיה כמה דכתיב (שם טו) והזה אותו על הכפרת ולפני הכפרת והיך עביד בסיים בקפטא (ס"א בקטפא) דאצבעא ואדי כמצליף בטיצפין דאצבעא לסטרי קפתורא (ס"א קטעורא)⁴⁵⁶⁶ אדי ואתכוון ושאר למוני אחת אחת אחת אחת בלחודה⁴⁵⁶⁷ אחת⁴⁵⁶⁸ דכליל כלא אחת שבתא דכלא אחת דכלא אהדרן לקבלה אחת רישא דכלא לבתר אחת ואחת⁴⁵⁶⁹ (אחת ואחת) דאינון שריין כחדא ברעותא באחוותא ולא מתפרשן לעלמין:	למדנו בשעה שנכנס עם דם הפר מכוון בראש האמונה ומזה באצבעו, ככתוב "וזהה אותו על הכפורת ולפני הכפורת". ואיך עושה, טובל בראשי (בדבוק) האצבעות ומזה כמצליף בטפות האצבע לצדי הכאות (השפוע) (הכפורת), מזה ומתכוון ומתחיל למנות אחת אחת, ואחת אחת לבדה, ואחת שכוללת הכל, אחת השבח של הכל, האחת שהכל חוזרים כנגדה אחת הראש של הכל, אחר כך אחת ואחת, שהם שורים כאחד ברצון ובאחוה ולא נפרדים לעולמים.
בתר דמטא להאי ואחת דהיא אימא דכלא מכאן שארי לממני⁴⁵⁷⁰ בזווגא ומני ואמר אחת ושתים⁴⁵⁷¹ אחת ושלש⁴⁵⁷² אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע בגין לאמשכא ולנגדא להאי אחת דהיא אימא [ימא] עלאה בדרגין ידיען לכתרא (ס"א לנהרא) לאימא (דאימא) תתאה ולאמשכא נהרין עמיקין מאתריהו לכנסת ישראל וע"ד יומא דא תרין נהורין נהרין כחדא אימא עלאה נהרא לאימא תתאה וע"ד כתיב (ויקרא כג כז) יום הכפורים⁴⁵⁷³ כמא דאתמר:	אחר שמגיע ל"ואחת" הזו, שהיא אַם הכל, מכאן מתחיל למנות בזווג, ומונה ואומר אחת ושתים, אחת ושלש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע, כדי למשוך ולהשפיע לאחת הזו שהיא האַם (הים) העליונה בדרגות ידועות, לכתר (לנהר לאמא) של אמא התחתונה, ולהמשיך נהרות עמוקים ממקומם לכנסת ישראל, ועל כן ביום זה שני אורות מאירים כאחד, האם העליונה מאירה לאם התחתונה, ועל כן כתוב "יום הכפורים" כמו שנתבאר.
א"ר יצחק קפטרא חדא קשירא ברגלוי דכהנא	אמר רבי יצחק חבל אחת קשורה לרגלי הכהן בשעה שהיה נכנס שאם ימות שם

⁴⁵⁶¹ שהוא כהן גדול בחכמה (אור יקר).

⁴⁵⁶² בבינה (אור יקר).

⁴⁵⁶³ מצד החסד (אור יקר).

⁴⁵⁶⁴ מלכות מצד החסד בית הכהנים (אור יקר).

⁴⁵⁶⁵ מצד הלויים גבורה וישראל תפארת, וביתם מלכות משמאל ואמצע ולכן הוא אמצעי (אור יקר).

⁴⁵⁶⁶ (ס"א כפורתא) (נוסף בדפ"ו).

⁴⁵⁶⁷ פי' הוא אריך כמ"ש הרב שאחת הוא הכתר. וטעם שהזכיר הזוהר ה' שבחים באחת לפי שה' פרצופים הם באצילות וכל פרצוף יש לו כתר ואריך הוא כוללם כנודע (מ"מ).

⁴⁵⁶⁸ תיקון פב ע"א רע"מ קח ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁵⁶⁹ פי' הם או"א וז"ש דאינון שריין כחדא וכו' (מ"מ).

⁴⁵⁷⁰ פי' סוד הבינה אימא עילאה מקשטת ז"ת דנוקבא דאצילות עכ"ל. ומדברי הרב בסידור לא משמע הכי אלא הם ו"ק דזעיר ומלכות שאימא מקשטת אותם בגין לאמשכ' וכו' דהיא אימא עילאה בדרגין ידיען ה"ג ור"ל להמשיך הארת אימא דרך ו"ק דזעיר עד המ' הנק' אימא תתאה (מ"מ).

⁴⁵⁷¹ פי' כמ"ש הרב בסידור שאחת היא בינה ושתים הם ח"ג (מ"מ).

⁴⁵⁷² פי' אחת היא בינה ושלש הוא ת"ת. וארבע הוא נצח. וחמש הוד ושש יסוד. ושבע מ'. ואחת שבכולם היא בינה המאירה להם (מ"מ).

⁴⁵⁷³ בח"י דף ק"ף וז"ל המקובלים פירשו כפורים לשון רבים יען נאמר וכפשעיהם שולחה אמכם דא כ"י. ונמצא דיש כפרה מעלה ומטה. ובזוהר אמר שנק' כן להיות היום הזה נאחז בשני מדות עליונו' שמהם תמשך הכפרה וז"ל הזוהר בפ' אמור וע"ד יומא דא ב' נהורין וכו' הנה מבואר סודו לבאים בסוד ה' במשך היובל בת קמה באימא כחדא נפקין כחדא שריין כאמא בתה וגם ליל יוה"ך כימו לכל דבר ולילה כיום יאירו ב' המאורות הנז' לכן בלילה מתעטפין בטלית להורות על אימא החופפת על בתה בעונה ההיא. ועל כי היא עלתה מאליה ולא במעשה ידינו לכן אין מברכין עליו וכו' עיין שם (מ"מ).

בשעתא דהוה עאל דאי ימות התם יפקוהו מלבר ובמה ידעי בההוא זהוריתא ואתידע ואשתמודעו כד לא יהפך גונוני בההוא שעתא אשתמודע דכהנא אשתכח לגו בחטאה⁴⁵⁷⁴ ואי יפוק בשלם בזהוריתא אתידע ואשתמודע דיהפך גונוני לחוור כדין חדוותא היא בעלאי ותתאי ואי לאו בלהו אשתכחו בצערא והוו ידעי כלא דלא אתקבלו צלותהון:	יציאוהו מבחור, ובמה יודעים, באותה זהורית נודע וניכר, כשלא נהפך צבעו באותה שעה, נודע שהכהן נמצא בפנים בחטא, ואם יצא בשלום בזהורית ידוע וניכר שיהפך צבעו ללבן, אזי שמחה היא בעליונים ובתחתונים. ואם לא כולם נמצאו בצער, והיו כולם יודעים שלא התקבלו תפלותיהם.
א"ר יהודה כיון דהוה עאל וטמטם עיניו דלא לאסתכלא במה דלא אצטריך והוה שמע קל גדפי כרוביאי מזמרי ומשבחי הוה ידע כהנא דכלא הוה בחדוה ויפוק בשלם ועם כל דא בצלותיה הוה ידע דמלין נפקין בחדוותא ומתקבלן ומתברכן	אמר רבי יהודה כיון שהיה נכנס וסגר את עיניו שלא להסתכל במה שלא צריך, והיה שומע קול כנפי הכרובים מזמרים ומשבחים, היה יודע הכהן שהכל היה בשמחה ויצא בשלום, ועם כל זה בתפלתו היה יודע שהמלים יוצאים בשמחה ומתקבלים ומתברכים
קב/ב	
כדקא יאות וכדין חדוותא היא בעלאי ותתאי:	כראוי, ואז היא שמחה בעליונים ובתחתונים.
רבי אלעזר שאל לרבי שמעון אבוי א"ל האי יומא אמאי הוא בהאי אתר⁴⁵⁷⁵ תלי ולא בדרגא אחרא דיאות הוא למהוי בדרגא דמלכא שאר⁴⁵⁷⁶ יתיר מכלא א"ל [ר"ש] אלעזר ברי הכי הוא ודאי ויאות שאלת ת"ח מלכא קדישא שביק היכליה וביתיה בידא דמטרוניתא ושבק לבנוי עמה בגין לדברא לון ולא לקאה לון ולמשרי בגווייהו דאי זכאן מטרוניתא ועאלתו (עאל לון) בחדוותא ביקרא לגבי מלכא ואי לא זכאן היא ואינון אתהדרו בגלותא:	רבי אלעזר שאל את רבי שמעון אביו, אמר לו למה היום הזה, למה במקום הזה תלוי ולא בדרגה אחרת, שראוי הוא להיות בדרגה ששם שורה המלך יותר מהכל. אמר לו רבי שמעון, אלעזר בני כך הוא ודאי ויפה שאלת, בא וראה המלך הקדוש השאיר את היכלו וביתו ביד המלכה, והשאיר את בנוי עמה כדי להנהיגם ולהלקותם ולשרות בתוכם, שאם זוכים, המלכה נכנסת בשמחה ובכבוד אל המלך, ואם לא זוכים היא והם חוזרים לגלות.
והא אוקימנא כמה דכתיב (משלי יט כו) משדד אב יבריה אם וכתיב (ישעיה נ א) ובפשעכם שלחה אמכם וע"ד אית יומא חד בשתא לאשגחא בהו ולעינא בהו וכד אודמן האי יומא אמא עלאה דכל חירו בידהא אודמן לקבליה לאסתכלא בהו בישראל וישראל אודרו בהאי יומא בכמה פולחנין בכמה צלותין בכמה ענויין בלהו בזכותא כדין אודמן להו חירו מאתר דכל חירו בידהא דמטרוניתא בני מלכא בנהא דאתפקדן בידהא בלהו זכאין בלהו בלא חטאן בלא חובין כדין אודווגת וס"א וכד אודמן האי יומא וישראל אודמנו בהאי יומא בכמה פולחנין בכמה צלותין בכמה ענויין בלהו בזכותא כדין אמא עלאה דכל	והרי בארנו כמו שנאמר "משדד אב יבריה אם" ונאמר "ובפשעכם שלחה אמכם" ועל כן יש יום אחד בשנה להשגיח בהם ולעיין בהם, וכשמזדמן היום הזה האם העליונה שכל החירות בידיה' מזדמנת כנגדו להסתכל בישראל' וישראל מזדמנים ביום הזה בכמה עבודות בכמה תפלות בכמה עינויים, כולם בזכות, ואז מזדמנת להם חירות מהמקום שכל החירות בידיה של המלכה, בני המלך בניה שנפקדו בידיה, כולם צדיקים כולם בלי חטאים בלי עוונות, אז מזדווגת. (וכאשר מזדמן היום הזה, וישראל הזדמנו ביום הזה בכמה עבודות בכמה תפלות בכמה עינויים, הכל בזכות, אז האם העליונה שכל החירות בידיה מזדמנת כנגדו להסתכל

⁴⁵⁷⁴ בדפ"מ: (ס"א בחטאה).

⁴⁵⁷⁵ במלכות ובינה, ומפני שהוא במלכות ממש ותלוי בבינה כדפירשנו לעיל הוקשה לו שאין ענין זה עולה בדעת שיהיה יום זה בשני ההין ולא יהיה חלק בו אל הוא"ו וזהו שאמר "אמאי הוא באתר דא תלי" מציאותו במלכות ותלייתו בבינה (אור יקר). במלכות (מ"מ).

⁴⁵⁷⁶ פי' בינה ששם שורה זעיר כנודע (מ"מ).

חירו בידהא אודמנת לקבלה לאסתכלא בהו בישראל וחמאת בני מלכא בנהא (נ"א ברה) דאתפקדן בידהא דמטרוניתא בלהו זכאין בלהו בלא חטאין בלא חובין כדין אומינת להו חירו מאתר דכל חירו בידהא דמטרוניתא כדין מטרוניתא עאלתו לגבי מלכא בנהירו בחדווא בשלימו ברעותא דהא רביאת בנין למלכא עלאה בדקא יאות:	בישראל, ורואה את בני המלך, בניה (בנה), שנפקדו בידיה של המלכה, כולם זכאים בלי חטאים בלי עוונות, ואז מזומנת להם חירות ממקום של כל החירות [ש]בידיה של המלכה, ואז המלכה העליונה נכנסת) למלך באור בשמחה בשלמות ברצון, שהרי גידלה בנים למלך העליון כראוי.
וכד האי יומא לא אשתכחו בדקא יאות ווי לון ווי לשלוחיהון ווי דהא מטרוניתא אתרחקת מן מלכא ואמא עלאה אסתלקת ולא נפיק מנה חירו לעלמין זכאין אינון ישראל דקב"ה אוליה לון אורחוי בגין לאשתזבא מן דינא וישתכחון זכאין קמיה הה"ד (ויקרא מז ל) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וכתוב (יחזקאל לו כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם וגו':	וכאשר ביום הזה אינם נמצאים כראוי, אוי להם אוי לשלוחיהם. אוי שהרי המלכה התרחקה מן המלך, והאם העליונה מסתלקת ולא יוצאת ממנו חירות לעולמים, אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא לימד אותם את דרכיו כדי להינצל מן הדין וימצאו צדיקים לפניו, זהו שנאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם", ונאמר "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם וגו'".
ובחמשה עשר יום לחדש השביעי וגו' (במדבר כט יב) ר' יוסי שאל לר' אבא א"ל הני חמשה עשר יום מאי קא מיירי א"ל ודאי רזא יקרא הוא ת"ח בין לעילא בין לתתא כל חד וחד בארחה נטלא⁴⁵⁷⁷ ובארחה יתבא ובארחה אתער ועביד מה⁴⁵⁷⁸ דעביד האי עשור מכנסת ישראל אינון ויומא עשיראה⁴⁵⁷⁹ בעשיראה קיימא ועל דא (שמות יב ג) בעשור לחדש הזה⁴⁵⁸⁰ ויקחו להם איש ששה לבית וגו' והאי יומא הוא דילה⁴⁵⁸¹ וחמשה יומין⁴⁵⁸² אחרנין דמלכא הוא:	"ובחמשה עשר יום לחדש השביעי וגו'", רבי יוסי שאל את רבי אבא, אמר לו החמשה עשר יום הללו במה מדובר. אמר לו ודאי זהו סוד נכבד, בא וראה בין למעלה בין למטה, כל אחד ואחד בדרכו נוסע ובדרכו יושב ובדרכו מתעורר ועושה מה שעושה, העשור הזה הם מכנסת ישראל, והיום העשירי עומד בעשירי, ועל כן "בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש ששה לבית וגו'", והיום הזה הוא שלה, וחמשה ימים אחרים הוא של המלך.

⁴⁵⁷⁷ ז"ל הרב בס' ק"י ובע"ח ר"ו ב'. דע כי בגלות מצרים היתה המ' בבחינה שנית שהיא מהחזה ולמטה באחור וה' ראשונות אינם מאירים בה ובהגיע תור גאולת מצרים לקחו פסח בעשור להורות כי אז היתה פרצוף שלם בעשר ספירות אחב"א ולכן מקחו בעשור ואח"כ המתינו עד ה' ימים והאירו בה ה' ראשונות ואז היה ליל פסח שהוא בט"ו לחדש וז"ש בזוהר בפ' אמור דף ק"ב ע"ב על פ' ובחמשה עשר יום לחדש. ובע"ח ר"ך ב' כדין קיימא סיהרא באשלמותא ה' על עשר. פי' בהיותה אחב"א היא בחי' י"ס ושיעור קומתה אינה רק ד' תחתונות דזעיר וה' ראשונות דזעיר גבוהים עליהם וכאשר נגדלת למעלה ולוקחת מקומם נמצא שהיא עתה בבחינת ה' על י' וזה היה בליל פסח שהוא בט"ו לחדש כי אז חזרה פנים בפנים עמו בבחינה הששית ולכן אומרים הלל גמור בליל פסח עכ"ל. נמצא ששלשה בחי' היו תחלה היתה אחב"א מהחזה ולמטה וה' ראשונות אינם מאירים בה. ובחי' ב' בעשור לחדש שהיתה פרצוף שלם בי"ס אחב"א בחי' ג' בליל פסח שחזרה פנים בפנים עמו בבחי' הששית. ואפשר שלכן אמר הזוהר כל חד וחד באורחיה נטלא ובאורחיה יתבא ובאורחיה אתער וכו' כנגד ג' בחי' הנז'. וצריך לדעת שיש חלוק בין ט"ו לחדש דפסח ובין ט"ו לחדש דסכות. שבט"ו דפסח חזרה בבחי' הששית. אבל בט"ו דסכות לא חזרה פנים בפנים בבחינה הששית עד שמיני עצרת שהרי כתב הרב בסה"כ ממוצאי יוה"ך ואילך המ' היא מהחזה ולמטה בפני' שלו ואינה מזדווגת עם ישראל שהוא זעיר עד שמיני עצרת הרי מבואר כמ"ש. ואחר שהצענו דברי הרב הנז' מובן לשון זה. דמ"ש האי עשור מכ"י אינון פי' הם י"ס דמ' שהם כנגד תנה"י דזעיר (מ"מ).

⁴⁵⁷⁸ מאי (דפ"ו).

⁴⁵⁷⁹ פי' בינה שהיא יום עשירי שהוא יוה"ך מאירה במ' וז"ש בעשיראה קיימא (מ"מ).

⁴⁵⁸⁰ פי' בעשור שהיא בינה משפעת לחדש הזה שהיא מ' (מ"מ).

⁴⁵⁸¹ פי' בינה שהיא יוה"ך היא של המ' שממנה נתקנת (מ"מ).

⁴⁵⁸² פי' ה' ראשונות דזעיר שהם כח"ב ח"ג שהם למעלה ממנה ומאירים בה מיוה"ך עד הסכות לפי שמוצאי יוה"ך היא מהחזה ולמטה בפנים דזעיר. וה' עליונות מאירים בה וז"ש וה' יומין אחרנין דמלכא הוא ההוא יומא דאתי עלה שהוא זעיר (מ"מ).

ההוא יומא דאתי עלה דהא חמישאה ביה יתיב מלכא בתרעא⁴⁵⁸³ (ס"א ההוא יומא דעלה בגין דדרגא חמישאה ביה יתיב מלכא בכרסייה ובכל אתר וכו') ובכל אתר בעשור⁴⁵⁸⁴ דמטרוניתא הוא חמישה עלייהו⁴⁵⁸⁵ דמלכא הוא ההוא יומא דאתי עלה בגין כך חמישה יומין מירחא לאורייתא ואי תימא שביעאה⁴⁵⁸⁶ בזמנא דתריין אבהן⁴⁵⁸⁷ משתכחי ביה דהא מלכא בהו וכדין מתעטר בכלא וחד מלה שביעאה וחמישאה:	אותו היום שבא עליה, שהרי החמישי בו יושב המלך בשער (אותו יום שעלה בגלל שדרגה חמישי בו יושב המלך בכסאו ובכל מקום וכו'), ובכל מקום בעשור הוא של המלכה, חמישה עליהם של המלך, הוא אותו היום שבא עליה, לכן חמישה ימים מהחודש לתורה. ואם תאמר שביעי בזמן ששני אבות נמצאים בו, שהרי המלך בהם, ואז מתעטר בכל, ודבר אחד שביעי וחמישי.
ת"ח חמישאה דיליה הוא⁴⁵⁸⁸ ודאי כמה דאתמר וכדין נהיר אבא לאמא ואתנהירו מנ(י)ה חמישין תרעין⁴⁵⁸⁹ לאנהרא לחמישאה⁴⁵⁹⁰ ואי תימא שביעאה⁴⁵⁹¹ בגין דמלכא בשלימו דאבהן ועמרה ירית משביעאה⁴⁵⁹² כמה דכתיב (שיה"ש ג יא) צאינה וראינה בנות ציון וע"ד בשביעאה הוא יומא דמעטרא מלכא בעטרוי וכדין ירית מלכא לאבא ואמא דמזדווגין כחדא ועל דא כלא בחד תלייא:	בא וראה החמישי הוא שלו ודאי כמו שנתבאר, ואז מאיר האב לאם, ומאירים ממנה חמישים שערים להאיר לחמישי. ואם תאמר השביעי משום שהמלך בשלמות של האבות, ויורש עטרה מהשביעי, כמו שנאמר צאינה וראינה בנות ציון, ועל זה בשביעי הוא היום שמעטר המלך בעטרתו, ואז יורש המלך את האב ואת האם שמזדווגים כאחד, ועל כן הכל תלוי באחד.
ובחמישה עשר יום (במדבר כט יב) רבי יהודה פתח (שם כא א) וישמע הכנעני מלך ערד תנינן ג' מתנן עלאין אודמנו להו לישראל ע"י דתלתא⁴⁵⁹³ אחין משה אהרן ומרים מן בזכות משה ענני כבוד בזכות אהרן באר בזכות מרים וכולם אחוזה למעלה. מן בזכות משה, שנאמר "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים",	ובחמישה עשר יום, רבי יהודה פתח וישמע הכנעני מלך ערד, שנינו שלש מתנות עליונות הזדמנו לישראל על ידי שלשה אחים, משה אהרן ומרים, מן בזכות משה, ענני כבוד בזכות אהרן, באר בזכות מרים, וכולם אחוזה למעלה. מן בזכות משה, שנאמר "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים",

- ⁴⁵⁸³ פי' חמישאה שהיא מ' שהיא ספי' חמישית לתנה"י וז"ש דהא חמישאה ביה יתיב מלכא בתרעא. שמלכא שהוא זעיר משפיע למ' שהיא חמישאה ע"י היסוד הנק' תרעא בסוד וזה שער השמים (מ"מ).
- ⁴⁵⁸⁴ פי' כמ"ש שי"ס דמ' הם כנגד תנה"י דזעיר (מ"מ).
- ⁴⁵⁸⁵ פי' כמ"ש שה' ראשונות דזעיר הם למעלה ממנה (מ"מ).
- ⁴⁵⁸⁶ פי' למה אנו אומרים שמ' היא חמישית לתנה"י והלא ח"ג כלולים בת"ת וא"כ כשנתחיל מחסד דזעיר המלכות היא שביעית ולא חמישית (מ"מ).
- ⁴⁵⁸⁷ ור"ל כשח"ג כלולים בת"ת אזי המ' נק' שביעית לחסד. אבל כשאנו מונים מת"ת לבד שהם תנה"י אזי המ' היא חמישית וז"ש וחד מלה שביעאה וחמישאה (מ"מ). פי' שנכללים ח"ג בת"ת אנו קורים לו שביעי. ובשמונים ת"ת בלבד עם כחב"ד הרי הת"ת חמישי והכל אמת (מ"מ).
- ⁴⁵⁸⁸ פי' מ' הנקראת חמישית היא של זעיר (מ"מ).
- ⁴⁵⁸⁹ פי' נש"ב (מ"מ). פי' שנש"ב שביסוד דאימא נפתחים בת"ת הנק' חמישי (מ"מ).
- ⁴⁵⁹⁰ פירוש למ' (מ"מ). פי' כמ"ש בפ' ראשון שאינה קושיא אלא מפרש הענין (מ"מ).
- ⁴⁵⁹¹ פי' כמו ואיבעית אימא שביעאה. היינו בגין דמלכא בשלימו דאבהן ר"ל כשח"ג כלולים בת"ת אזי נק' שביעית נמצא שהמ' ה' וז' והכל אמת (מ"מ).
- ⁴⁵⁹² פי' זעיר יורש מוחין מבינה הנק' שביעאה ג"כ לפי שזעיר הוא ו"ק ובינה שביעית וז"ש וע"ד בשביעאה שהיא בינה הוא יומא דמעטרא מלכא בעטרוי. ועוד יש לפרש דהא חמישאה ביה יתיב מלכא בתרעא. חמישאה הוא ת"ת שהוא חמישי כשאנו מונים כחב"ד דזעיר והת"ת שהוא ענף הדעת הוא חמישי ולכן לעיל אמר וה' יומין אחרנין וכו' שהם כחב"ב ח"ג שעל המ' כמ"ש. והקשה לו למה לא מנינו הת"ת שהוא חמישי לכתר כמ"ש. ואמר דהא חמישאה שהוא ת"ת ביה יתיב מלכא שהוא זעיר בכללותו בתרעא שהיא מ'. או כפי ס"א בכורסייא שהיא מ'. ור"ל שהת"ת אין אנו מונין אותו מפני שבאמצעותו נותן זעיר השפע למלכות שכתרה הוא מהחזה ת"ת ומשם מקבלת הארתה. חמישה עלייהו פי' כמ"ש בפ' ראשון "ואי תימא שביעאה וכו'", פי' מקשה למה ת"ת אנו קורים אותו חמישי הרי שביעי הוא כשנמנה כחב"ד ח"ג נמצא שת"ת הוא שביעי (מ"מ). פי' בינה כמ"ש"ל ואין בין פי' זה לפי' ראשון אלא בפירוש חמישאה ושביעאה (מ"מ).
- ⁴⁵⁹³ תלתא (דפ"ו).

מממיר לכם לחם מן השמים	
קנ/א	
מן השמים (דוקא) זה משה.	מן השמים (דייקא) דא משה ⁴⁵⁹⁴ :
ענני כבוד בזכות אהרן, שנאמר "אשר עין בעין (אהרן) נראה אתה ה' וגו'", ונאמר "וכסה ענן הקטורת", מה למעלה שבעה כמו כן כאן גם שבעה, שהרי בקטורת שבעה עננים נקשרים כאחד, (ועוד) ואהרן הוא ראש לכל שבעת העננים, והוא קושר את ששת האחרים עמו בכל יום. באר בזכות מרים, שהרי היא ודאי נקראת באר.	ענני כבוד ⁴⁵⁹⁵ בזכות אהרן דכתיב (במדבר יד יד) אשר עין בעין ואהרן נראה אתה יי' [וגו'] וכתוב (ויקרא טז יג) וכסה ענן הקטרת מה להלן שבעה אף כאן נמי שבעה ⁴⁵⁹⁶ דהא בקטרת שבעה עננים מתקשרין כחדא (ועוד) ואהרן (דאהרן) רישא ⁴⁵⁹⁷ לכל שבעה עננים הוא והוא קשיר ולשית אחרנין נביה בכל יומא (בשית אחרנין) באר בזכות מרים דהא היא ודאי באר אתקרי:
ובספר האגדה [כתוב], "ותתצב אחותו מרחוק לדעה וגו'" זוהי באר מים חיים, והכל קשר אחד. מתה מרים הסתלקה הבאר, שנאמר "ולא היה מים לעדה", ובאותה שעה באר אחרת רצתה להסתלק, שהיתה מצויה עם ישראל, כשראתה ששה עננים שהיו קשורים עליה, נקשרה היא בהם. מת אהרן הסתלקו אותם עננים, והסתלק ענן הבאר עמהם.	ובספרא דאגדתא (שמות ב ד) ותתצב אחותו מרחוק לדעה וגו' דא הוא באר מים חיים וכלא קשורא חד מתה מרים אסתלק באר דכתיב (במדבר כ ב) ולא היה מים לעדה ובההיא שעתא בעאת באר אחרא לאסתלקא דהוה שכיח עמהון דישראל ⁴⁵⁹⁸ כד חמאת שתא עננין דהו קשירין עלה (ו)אתקשרת היא בהו מית אהרן אסתלקו אינון עננין ואסתלק עננא דבירא עמהון:
בא משה החזיר אותם, זהו שנאמר "עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם", לקחת מתנות ודאי, אותן מתנות שהיו בראשונה באר ועננים, באר זו בארו של יצחק, עננים אלו העננים של אהרן. אמר רבי יצחק מפני מה זכה אהרן לזה, משום שהוא קשור בעננים (ראש לעננים), והוא נקשר כל יום ויום לכולם כאחד שכולם מתברכים על ידו.	אתא משה אהרן להו הה"ד (תהלים סח יט) עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם לקחת מתנות ודאי אינון מתנות דהו בקדמיתא באר ועננין באר דא באר דיצחק עננים אלין עננים דאהרן א"ר יצחק מפני מה זכה אהרן לדא בגין דאיהו קשיר בעננים ונ"א רישא לעננים והוא אקשיר כל יומא ויומא לכלהו כחדא ודמתברכא ⁴⁵⁹⁹ כלהו על ידוי:
בא וראה על כל חסד שעשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל, קשר עמם שבעה עננים נכבדים, וקשר אותם עם כנסת ישראל, שהרי הענן שלה נקשר עם ששה אחרים, ועם כל השבעה הלכו ישראל במדבר. למה, משום שכולם הם הקשר של האמונה, ועל זה	ת"ח [על כל] חסד דעבד קב"ה בישראל קשיר עמהון ⁴⁶⁰⁰ ענני יקירן וקשיר להו בכנסת ישראל דהא עננא דילה אתקשר בשיתא אחרנין ובכלהו שבעה אזלו ישראל במדברא מ"ט בגין דכלהו קשרא דמהימנותא נינהו ועל דא (ויקרא כג מב)

⁴⁵⁹⁴ עי' ח"א רמו ע"א, ח"ב סא ע"ב קפג ע"א, ח"ג צה רע"ב, קנו ע"א רצב ע"ב (דע"ה ח"ב קלג ע"ד).

⁴⁵⁹⁵ עי' תיקו"ז פב ע"ב: ענן דא שכינתא כלילא משבעה ענני כבוד דבה מתכסין קלין וברקין ומסטרט דימינא אתקריאת עננא ומסטרטא דשמאלא ערפל הה"ד (שמות כ) ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים. ועי' ע"ח שער הארת מוחין דז"ן פרק ו.

⁴⁵⁹⁶ פי' ז' מקיפים דז"ת דז"א שבאים מאימא לז"א (מ"מ).

⁴⁵⁹⁷ פי' שחסד הוא יומא דכליל כולהו יומי ולכך מקיף דחסד שרומז לאהרן הוא ראש לכולם והוא כוללם (מ"מ).

⁴⁵⁹⁸ ר"ל על סיהרא קדישא שהיא השכינה הקדושה וכמ"ש בפ' חוקת (קפא ע"ב), והוא רחל אם ישראל כנסת ישראל, והיא באר מים חיים, כי היא מבוע דאור א"ס, והיה ברצונה להסתלק במיתת מרים (דע"ה ח"ב קלא ע"ג).

⁴⁵⁹⁹ דמתברכאן (דפ"ו).

⁴⁶⁰⁰ הג' מתנות שהם ענני כבוד והמן והבאר, היה שרשם מחג"ת, כי ענני כבוד הם מחדסד וכמבואר בזוה"ק (פ' אמור דף קג, ופ' בלק קצא ע"ב) כי הם בסוד הכתוב (תהלים מב ט) יומם יצוה ה' חסדו (דע"ה ח"ב קלג ע"ד).

בסוכות תשבו שבעת ימים מאי קא מיירי בגין דכתיב (שיה"ש ב ג) בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק⁴⁶⁰¹ ובעי ב"נ לאחזאה גרמיה דיתיב תחות צלא דמהימנותא:	"בסוכות תשבו שבעת ימים". במה מדובר, משום שנאמר "בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי", וצריך אדם להראות את עצמו שיושב תחת צל האמונה.
תא חזי כל אינון שניין דקאים אהרן הוו ישראל בצלא דמהימנותא⁴⁶⁰² תחות אלין עננין בתר דמית אהרן אסתלק עננא חד דהוא ימינא דכלא⁴⁶⁰³ וכד האי אסתלק אסתלקו כל שאר עמיה אנ"א עננין ואתחזיאו כללו בגריעותא:	בא וראה כל אותן השנים שעמד אהרן היו ישראל בצל האמונה תחת העננים הללו, אחר שמת אהרן הסתלק ענן אחד שהוא הימין של הכל, וכשזה הסתלק הסתלקו כל השאר עמו (עננים), ונראו כולם בחסרון.
והא אוקמוה דכתיב (במדבר כ כט) ויראו כל העדה כי גוע אהרן אל תקרי ויראו אלא וייראו⁴⁶⁰⁴ מיד (שם כא א) וישמע הכנעני מלך ערד⁴⁶⁰⁵ יושב הנגב⁴⁶⁰⁶ כי בא ישראל דרך האתרים שמע דאסתלקו אינון עננים ומית תיירא רברבא דכל אינון עננים אתקשרו ביה אמר רבי יצחק הכנעני מלך ערד יושב הנגב ודאי וכד אתו אינון מאללין דשרר [משה] (יהושע) אמרו (שם יג כט) עמלק יושב בארץ הנגב בגין לתברא לבייהו דהא בעמלק אתבר חליהון בקדמיתא⁴⁶⁰⁷:	והרי פרשוה שנאמר "ויראו כל העדה כי גוע אהרן", אל תקרי ויראו אלא וייראו, מיד "וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים", שמע שהסתלקו אותם העננים ומת התייר הגדול, שכל אותם העננים נקשרו עמו. אמר רבי יצחק, הכנעני מלך ערד יושב הנגב ודאי, וכשבאו אותם מרגלים ששלח משה, אמרו "עמלק יושב בארץ הנגב" כדי לשבור את לבם, שהרי בעמלק נשבר כחם בראשונה.
אמר רבי אבא וישמע הכנעני מאי קא מיירי הכא⁴⁶⁰⁸ בתר דאסתלקו אינון עננים אלא כנען כתיב ביה (בראשית ט כה) ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו⁴⁶⁰⁹ הכא אוליפנא⁴⁶¹⁰ מאן	אמר רבי אבא וישמע הכנעני במה מדובר כאן, אחר שהסתלקו אותם העננים, אלא בכנען כתוב "ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו", כאן למדנו מי שמוציא את

⁴⁶⁰¹ לחכי (נוסף בדפ"ו).

⁴⁶⁰² פ' ולא תחות [כל המקיפים], מפני שאותם העננים שהיו סובבים אותם היו של זעיר העיקרים, ואם כן לא היו תחות כל המקיפים כמונו אלא תחות אלין עננים, הידועים (רמ"ז).

⁴⁶⁰³ חסד החסדים הכולל כולם כנודע (רמ"ז).

⁴⁶⁰⁴ דאין צריך לאומרו, שהיה די שיאמר ויבכו וגו', דודאי על מיתת אהרן בכו. ועוד שלא נאמר כן במשה ובמרים, אלא השמיענו שראו בעיניהם שאהרן מת וכדברי רז"ל שהראה להם שמת אהרן וכמו שפ' רש"י בחומש וזה במה שנראו ונגלו ממחסה העננים (רמ"ז).

⁴⁶⁰⁵ כי למה לתורה להודיענו ששמע הכנעני וגו', יאמר ויצא הכנעני וגו' וילחם, אלא ודאי שהגיד לנו שדוקא שמיעתו החזיקה לבבו לבוא להלחם (רמ"ז).

⁴⁶⁰⁶ כוונתו ללמדנו כיוון ההתנגדות שהיה לעמלק באותו הפרק ולאותו מעשה. והענין יובן בהקדים מ"ש הזוהר שעמלק מחובר מע"ם דבלעם ול"ק מבלק, ושניהם מאחורי הדעת מסיגי קין והבל, בלעם משל הב"ל וכו', ולכן היה נגדי למשה, ובלק מקין שהרי היה בנו של יתרו וכו', ועמלק מתווך משניהם, נגד הבחינה האמצעית שבקדושה בין ח"ג כאמור בכוונת השופר. וכן הם שור וחמור תרי כתרי שמאלא וכלבא בישא דנפיק מתרווייהו וכו' ואמנם גם שעמלק באמצע מכל מקום ודאי שרובו מצד בלעם וכו', וערד, הוא ערוד חמור הבר, וכו' וזה שרמזה התורה יושב הנגב, שהוא בצד שורשו בס"א (רמ"ז).

⁴⁶⁰⁷ כשרפו ידיהם מן התורה, שנתנה מימינו של הקב"ה (רמ"ז). ואז היה נכנס תחת העננים, שסודם מן החסדים, והיה גונב נפשות כדרז"ל, וזה דאתבר חליהון, שיכול לפרוץ חומות הקדושות שהיו מקיפות אותם. ולכן עתה שנפטר אהרן איש החסד, נתעורר וחשב שאין להם עוד מחסה החסד ושיוכל להם (רמ"ז).

⁴⁶⁰⁸ ירצה למה מתחילה נקרא עמלק ועכשיו כנעני, מה שייכות יש לשם כנען עם ענין התקוממו עתה כנגד ישראל (רמ"ז).

⁴⁶⁰⁹ לפי הנראה מפרשת אחרי מות עב ע"ב ופרשת בא לז ע"ב, מדרגת כנען היא היותר תחתונה שבקליפת מלכות שלה, וכן אר"ץ הכנעני גי' מלכו"ת, שלהיותה נגדיית למלכות הקדושה היא ארץ ישראל לכן היתה כבושה תחתיו וכו', וכנען פגם ביסוד ולכן הורד למדרגה השפלה הזאת. וכן עמלק היה חותך המילות וזורקם כלפי מעלה, ולכן הורד ממדרגת (במדבר כד כ) ראשית גויים, והיתה אחריתו עדי אובד, שהיא המדרגה היותר תחתונה שבה האבדון המוחלט (רמ"ז).

עצמו מצל האמונה, ראוי להיות עבד לעבדי עבדים, זהו שנאמר "וילחם בישראל וישב ממנו שבי", הוא נטל עבדים מישראל לעצמו, ועל כן כתוב "כל האזרח בישראל ישבו בסוכות". כל מי שהוא משורש וגזע קדוש של ישראל ישבו בסוכות תחת צל האמונה, ומי שאינו מגזע ושורש קדוש של ישראל לא יושב בהם, ומוציא את עצמו מתחת צל האמונה.	דאפיק גרמיה מצלא דמהימנותא אתחזי למהוי עבד לעבדי עבדין הה"ד (במדבר כא א) וילחם בישראל וישב ממנו שבי הוא נטל עבדין מישראל לגרמיה ועל דא כתיב (ויקרא כג מב) כל האזרח בישראל ישבו בסוכות⁴⁶¹¹ כל מאן דאיהו משרשא וגזעא קדישא דישאל ישבו בסוכות תחת צל דמהימנותא ומאן דליתיה מגזעא ושרשא קדישא דישאל לא יתיב בהו ויפוק גרמיה מתחת צל דמהימנותא:
כתוב "כנען בידו מאזני מרמה", זה אליעזר עבד אברהם. ובא וראה כתוב "ארור כנען", ומשום שזכה כנען זה לשמש את אברהם, כיון ששמש את אברהם ישב תחת צל האמונה, זכה לצאת מאותה קללה שהתקלל. ולא עוד אלא שנאמר בו ברכה, שנאמר "ויאמרו בא ברוך ה'". במה מדובר, שכל מי שיושב תחת צל האמונה יורש חירות לו ולבניו לעולמים, ומתברך בברכה עליונה. ומי שמוציא את עצמו מצל האמונה, יורש גלות לו ולבניו, שנאמר "וילחם בישראל וישב ממנו שבי".	כתיב (הושע יב ח) כנען בידו מאזני מרמה דא אליעזר עבד אברהם ות"ח כתיב ארור כנען וזכר דזכה כנען דא לשמשא לאברהם וכיון⁴⁶¹² דשמש לאברהם יתיב תחת צל דמהימנותא זכה למיפק מההוא לטייא ולא עוד אלא דכתיב ביה ברכה דכתיב (בראשית כד לא) ויאמר בא ברוך יי מאי קא מיירי דכל מאן דייתיב תחת צל דמהימנותא אחסין חירו ליה ולבניו לעלמין ואתברך ברכתא עלאה ומאן דאפיק גרמיה מצלא דמהימנותא אחסין גלותא ליה ולבניו דכתיב (במדבר כא א) וילחם בישראל וישב ממנו שבי:
קנ/ב	קנ/ב
זהר:	זהר:
"בסכת תשבו" חסר, וזה ענן אחד שכולם קשורים בו, שנאמר "כי ענן ה' עליהם יומם", ונאמר "ובעמוד ענן אתה הולך לפניהם". יומם זהו עננו של אהרן שנקרא "יומם", שנאמר "יומם יצוה ה' חסדו", ענן אחד נוטל עמו חמשה אחרים, והם ששה. וענן אחר שנאמר "ובעמוד אש לילה", זה האיר	בסכות תשבו (ויקרא כג מב) חסר⁴⁶¹³ ודא עננא חד(א) דכלהו קשירין ביה דכתיב (במדבר י לד) כי ענן יי עליהם יומם⁴⁶¹⁴ וכתיב (במדבר יד יד) ובעמוד ענן אתה הולך לפניהם⁴⁶¹⁵ יומם דא הוא עננא דאהרן ודאקרי יומם דכתיב (תהלים מב

⁴⁶¹⁰ שהרי זה הרשע הוציא עצמו מכלל כל קדושה ולכן אבד כל טוב ולא זכה לשלוט אלא בעבדי ישראל, שכן כתיב (כא א) וישב ממנו שבי, וכמו שאמרו רז"ל ששבה מהם שפחה, ובודאי שהיתה שפחה בישא כיון שנפלה ביד זה הטמא (רמ"ז).

⁴⁶¹¹ אזר"ח גי' ר"ו ה"ס שם ע"ב דויסע ויבא ויט, שהם טפת החסדים (וגבו'), וכנזכר בכמה מקומות, ומשם נשמות ישראל, ולכן לא נקלטו הערב רב תחת העננים ואחר כך מביא ראיה מאליעזר שזכה להדבק בראש האזרחים הוא אברהם אבינו ע"ה הנקרא איתן האזרחי, שלא לבד יצא מאותו השפלות של עבד עבדים וארור, אלא שלא היה די לו שידבק באיזו מדה יותר מעולה של הקלי', וכגון בטוב של נוגה, אלא כתוב בו ברוך ה'. ושואל מאי קא מיירי, כלומר מה מתייחס זה לענייננו. ומשיב שתואר ברוך הוא ביסוד כנודע, וה"ס יסוד או"א שמשם כל החירות. ולהפך כתיב ביה וישב ממנו שבי, היא המדרגה של עבדים, ואמר בפרשת אחרי מות (עב ע"ב) הנז"ל עובדא דכנען פלחין לההוא דאקרי שבי (רמ"ז).

⁴⁶¹² כיון (דפ"ו).

⁴⁶¹³ פ' למדנו בחסרון הו' כי הסכה העיקרית הוא הראשון כי הו' טפלים לו כי הוא כולל כלם והרי כמו שאמר בסכה אחת תשב ואני מעלה עליך כאילו ישבת בכל הז' סכות כי הראשון הוא העיקר ולכן בסכת לשון רבים חסר ו' כאלו כתיב בסכה א' לשון יחיד (רח"ו).

⁴⁶¹⁴ שהוא לשון יחיד, שהכוונה על החסד העיקרי שהוא הראשון, ומכל מקום יש רמז נכון במספר שם ענן, כי הנה יש שתי בחינות, האחת היא של החסד הראשון והשניה של השאר הקשורים בו. והנה ב' פעמים סכ"ה גי' ענ"ן, הרי שרומז לשני מיני חסדים (רמ"ז).

⁴⁶¹⁵ היא השכינה הנקראת אתה, ובפרט בהיותה מאירה מאור החסדים, דכתיב בחסד (תהלים קי, ד) אתה כהן לעולם. ויצדק אומרו אתה הולך, כי הוא כנגד נ"ה שבהם ההליכה. ועל של זעיר אמר עליהם, שהם העליונים (רמ"ז).

(ט) יומם יצוה יי' חסדו (ו) עננא חד נמ[נ]ל עמיה חמש אחרנין⁴⁶¹⁶ ואינון שית ועננא אחרא דכתיב (שם) ובעמוד אש לילה דא נהרא להו לישראל מנהירו דאינון שית⁴⁶¹⁷:	לישראל מהאור של אותם הששה.
רע"מ:	
בסכות תשבו שבעת ימים וגו' פקודא [מה] דא לישב בסכה והא אוקימנא בגין לאתחזאה דישראל יתבי ברזא דמהימנותא בלא דחילו כלל דהא מקטרגא אתפרש מנייהו וכל מאן דאיהו ברזא דמהימנותא יתיב בסכה כמה דאוקימנא דכתיב (ויקרא כג מב) כל האזרח בישראל ישבו בסכות מאן דאיהו ברזא דמהימנותא ומזרעא ושרשא דישראל [ישבו] (יהא) בסכות ורזא דא אתמר בכמה דוכתי:	"בסכות תשבו שבעת ימים וגו'" מצוה זו לישב בסוכה, והרי בארנו כדי להראות שישראל יושבים בסוד האמונה בלי פחד כלל, שהרי המקטרג נפרד מהם, וכל מי שהוא בסוד האמונה יושב בסוכה כמו שבארנו, שנאמר "כל האזרח בישראל ישבו בסכות", מי שהוא בסוד האמונה ומהזרע והשרש של ישראל ישבו בסכות, והסוד הזה נאמר בכמה מקומות.
פקודא (מו) בתר דא לקרבא קרבנא בכל יומא וקרבנא דא למהוי חולקא בכלא בחדוותא⁴⁶¹⁸ [דבנוי] (בבנוי) בגין דכלהו אחידן באילנא ענפין דלתתא דלגבי שרשא דאילנא כלא אתברכין בגין אילנא אע"ג דלית בהו תועלתא כלא אתברכאן ובחדוותא⁴⁶¹⁹ דישראל באבוהון דלעילא ויהבו (הכי) חולקא דברכאן לכל אינון שאר עמין דאית לון אחידו ואתאחדון (ואתאחדו) בהו בישראל:	מצוה אחרי זו להקריב קרבן בכל יום, והקרבן הזה להיות חלק בכל בשמחת בניו, מכיון שכולם אחוזים באילן, בענפים שלמטה כנגד שרש האילן, הכל מתברכים, משום האילן אף על גב שאין בהם תועלת, כולם מתברכים, ושמחת ישראל באביהם שלמעלה נותנים חלק של ברכות לכל אותם שאר העמים שיש להם אחיזה ונאחזו בהם בישראל.
וכל אלין קרבנין למיהב מזונא לאינון ממנן דשאר עמין דהא מגו רחימו דקא רחים קב"ה לבנוי בעי דכלא יהון רחימין דלהון ורזא דא (משלי טז ז) ברצות יי' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו אפילו כל אינון מקטרגי עלאי כלהו אהדרן רחימין לישראל [וכד חיילין דלעילא אהדרו רחימין לישראל] כל אינון דלתתא עאכו"כ:	וכל הקרבנות הללו לתת מזון לאותם הממונים של שאר העמים, שהרי מתוך האהבה שאוהב הקדוש ברוך הוא את בניו, רוצה שכולם יהיו אוהבים שלהם, וסוד זה "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלם אתו", אפילו כל אותם המקטרגים העליונים כולם חוזרים להיות אוהבים את ישראל, וכשהחיילות של מעלה הופכים לאוהבי ישראל, כל אותם שלמטה על אחת כמה וכמה.
ואי תימא להון הוו מקרבי קרבנא לאו הכי אלא כלא לקב"ה סליק ומתקרב ואיהו פריש מזונא לכלהו אכלוסין דסטרין אחרנין דיתהנון	ואם תאמר להם היו מקריבים הקרבן לא כך, אלא הכל עולה לקדוש ברוך הוא, ונקרב והוא מפריד המזון לכל ההמונים של הצדדים

⁴⁶¹⁶ חסד כולל כל ה"ק (דע"ה ח"ב סה ע"א), [כתב] הרב (בסוף שער השמות), כי אין אחד מהו"ק מקבל אור הא"ס אלא רק ע"י אור החסד, והוא יומא דכולא יומין וכמ"ש בזה"ק (בראשית מו ע"א ופ' אמור קג ע"ב ופ' בלק קצא ע"ב), והרי משתמש אור א"ס בספי' החסד להתגלה על ידו בכל הו"ק כולן (דע"ה ח"ב קד ע"א), עי' בהגר"א בתיקונים עה ע"ג (כללים ח"א נז ע"א).

⁴⁶¹⁷ דבר זה נתבא' בפ' יתרו (סח ע"ב) ובפ' תרומה (קלט ע"ב). והענין הוא כי אין הבינה עלאה מתלבשת ומתפשטת תוך ז"א אם לא על ידי שתתלבש תחילה בחסד שבה, אשר הוא השורש אל כל החסדים, ולכן חסד הזה נקרא יומם דכליל כולהו שית יומין, כי החסד הוא יום והגבורה לילה. ועל ידי החסד הזה, מאירה הבינה בכל מה שתחתיה, ואי אפשר להיות זולתו, ועל החסד הזה נאמר נאם ה' לאדוני שב לימיני, כי האדון היא הבינה. אשר נאמה ואמרה לאברהם שהוא מדת החסד שב לימיני שהוא החסד שלה בקו ימין שבה הנקרא יומם. ואברהם הוא החסד המקבל תחילת הכל מן החסד שהוא ימין הבינה הנקרא יומם כנז' זמ"ש שב לימיני רוצה לומר שיקבל אברהם מימין שלה הנקרא יומם (שער מאמרי רשב"י).

⁴⁶¹⁸ שיהא הכל מוכללים בשמחתם אפילו אר"ה ושריהם כמש"ו (יהל אור).

⁴⁶¹⁹ וחדוותא (דפ"ו).

בההוא דורונא דבנוי ויתהדרון רחימין דלהון דינדעון עילא ותתא דהא לית עמא כעמא דישראל דאינון חולקיה ועדביה דקב"ה ואסתלק יקרא דקב"ה עילא ותתא כדקא יאות וכל אכלוסין עלאין פתחי ואמרי (שמואל ב' ז כג) ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ ע"כ⁴⁶²⁰:	האחרים שיהנו באותו הדורון של בניו, ויהפכו לאוהבים שלהם, שידעו למעלה ולמטה שאין עם כעם ישראל שהם חלקו וגורלו של הקדוש ברוך הוא. ומתעלה כבודו של הקדוש ברוך הוא מעלה ומטה כראוי, וכל האוכלוסים העליונים פותחים ואומרים "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ".
זהר:	
רבי אלעזר פתח⁴⁶²¹ כה אמר יי' זכרתי לך חסד נעורייך וגו' (ירמיה ב ב) האי קרא על כ"י אתמר בשעתא דהות אזלא במדברא עמהון דישראל זכרתי לך חסד דא עננא דאהרן דנטלא בחמש אחרנין דאתקשרו עלך ונהירו עלך אהבת כלולותיך דאשתכללו לך (ס"א) וכלהו אשתכללו בך⁴⁶²² ואעטרו לך⁴⁶²³ ואתקיננו לך⁴⁶²⁴ ככלה דתעדי תכשיטהא וכ"כ למה⁴⁶²⁵ בגין לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה⁴⁶²⁶:	רבי אלעזר פתח "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך וגו'", הפסוק הזה נאמר על כנסת ישראל בשעה שהיתה הולכת במדבר עם ישראל, זכרתי לך חסד זהו עננו של אהרן שנוסע עם חמשה אחרים שנקשרו עליך, ומאירים עליך. אהבת כלולתיך שנתקנו לך (וכלם נתקנו בך) ועטרו אותך, והתקיננו אותך כמו כלה שמתקשטת את תכשיטיה. וכל כך למה, בשביל לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה.
ת"ח בשעתא דב"נ יתיב במדורא דא צלא דמהימנותא⁴⁶²⁷ שכינתא⁴⁶²⁸ פרסא גדפהא⁴⁶²⁹ עליה מלעילא ואברהם וחמשה צדיקיא אחרנין שויין מדוריהון עמיה אמר ר' אבא אברהם וחמשה צדיקיא ודוד מלכא שוין מדוריהון עמיה הה"ד (ויקרא כג מב) בסכות תשבו שבעת ימים שבעת ימים⁴⁶³⁰ כתיב ולא בשבעה⁴⁶³¹ ימים כנוונא דא⁴⁶³² כתיב (שמות כ יא) כי ששת ימים	בא וראה בשעה שאדם יושב במדור הזה, צל האמונה השכינה פורסת את כנפיה עליו מלמעלה, ואברהם וחמשה צדיקים אחרים שמים את מדורם עמו. אמר רבי אבא אברהם וחמשה צדיקים ודוד המלך שמים מדורם עמו, זהו שנאמר "בסכות תשבו שבעת ימים", שבעת ימים כתוב ולא בשבעת ימים. כדוגמא זה כתוב "כי ששת ימים עשה ה' את השמים וגו'". וצריך אדם לשמח בכל יום ויום

⁴⁶²⁰ תיקונים דף קנב (הערת הזהר)

⁴⁶²¹ (ואמר) (נוסף בדפ"ו).

⁴⁶²² זהו פירוש אחר וירצה שכולם נשלמו בך, שכן הם ז' חסדים ואין מניינם נשלם אלא בך. והענין שלכל אחד מן החסדים יש ז' בחינות גג"ת נה"ם, באופן שאין להם שלימות לכל אחד מהחסדים אלא במלכות (רמ"ז).

⁴⁶²³ והשני ואעטרו לך, הוא מלשון כליל שהוא עטרת. והענין שעיקר הסוכה הוא הסכך שה"ס הכתר כאמור בספר הכוונות [ולכן יש בו כמה דינים שאינם בדפנות], והכתר כולל בו כל מה שתחתיו, והרי שתי בחינות, של פרטיות החסדים ושל הכולל שבכתר (רמ"ז).

⁴⁶²⁴ והענין השלישי ואתקיננו לך ככלה, והוא הוא הלשון הפשוט של כלולותיך שהוא לשון אירוסין. ונלע"ד שהכוונה בזה במה שנכוין בר"ת (תהלים כט, א) ה'בו ל'ה' כ'בוד ועוז ה'בו ל'ה' כ'בוד שמו, שהם ב' פעמים כל"ה, ואיתא בספר הכוונות שזעיר ואמא מקשטים את המלכות שה"ס שם ב"ן, ועיקרה כנגד נה"י דזעיר [שהם ג'], הרי ב"ן וג' גי' כל"ה, עיי"ש. וכנגד זה אמר כלולותיך בלשון רבים (רמ"ז).

⁴⁶²⁵ פי' ואם תאמר ומה ענין לכל אלו ההארות והאורות שאינם תדירות (רמ"ז).

⁴⁶²⁶ ירצה מפני שאז בזמן המדבר היתה רחל אב"א עם זעיר כנודע, והיתה מליאה דינים רבים, והוצרכה לכל אלו החסדים המזהירים כדי שתוכל אחר כך להתקן בגדלותה, ולכן תמצא בשלמה הקהיל את ישראל בחג הסוכות (מלכים א' ח ב) ואז נתחנך הבית וקיימא סיהרא באשלמותא (רמ"ז).

⁴⁶²⁷ הם המקיפים הסוככים והם מיסוד אמא ובכח יסוד אבא כנזכר, וידוע שאו"א הם פנימיות האצילות דהיינו המהימנותא, ששם כל אמונתנו (רמ"ז).

⁴⁶²⁸ או אימא עלאה או נוק' דז"א בחי' מקיף שלה (רח"ו).

⁴⁶²⁹ ששולחת אור מקיפיה לסכך על ישראל (רמ"ז).

⁴⁶³⁰ שהם הו"ס עצמן (רח"ו)

⁴⁶³¹ בשבעת (דפ"ו).

⁴⁶³² פי' כמו ששבעה ימים הם הפעולים כך ששה ימים נעשו ונפעלו עם השמים ועם הארץ, שלכן לא נאמר בששת ימים כנזכר בספר הכוונות (נ"א בכ"מ) (רמ"ז).

בפנים מאירות באורחים הללו ששורים עמו.	עשה יי' את השמים וגו' ובעי ב"נ למחדי ⁴⁶³³ בכל יומא ויומא באנפין נהירין באושפיזין אלין דשריין עמיה:
ואמר רבי אבא כתוב "בסוכות תשבו שבעת ימים", ואחר כך "ישבו בסוכות", בראשונה תשבו ואחר כך ישבו, אלא הראשון לאורחים, השני לבני העולם. הראשון לאורחים כמו שרב המנונא סבא, כשהיה נכנס לסוכה היה שמח ועומד על פתח הסוכה מבחוץ ואומר, נזמן לאורחים מסדר (נסדר) את השלחן ועומד על רגליו ומברך ואומר, בסוכות תשבו שבעת ימים, שבו אורחים עליונים שבו, שבו אורחי האמונה שבו, הרים (רחץ) ידיו ושמח ואמר, אשרי חלקנו אשרי חלקם של ישראל, שנאמר "כי חלק ה' עמו וגו' והיה יושב".	ואמר רבי אבא ⁴⁶³⁴ כתיב בסוכות תשבו שבעת ימים ולבית יושבו בסוכות בקדמיתא תשבו ולבית יושבו אלא קדמיתא לאושפיזי תניינא לבני עלמא קדמיתא לאושפיזי ⁴⁶³⁵ כי הא דרב המנונא סבא כד הוה עייל לסוכה הוה חדי ⁴⁶³⁶ וקאים על פתחא דסוכה ⁴⁶³⁷ מלגאו ואמר נזמן לאושפיזין ⁴⁶³⁸ מסדר ונ"א נסדרו פתורא וקאים על רגלוי ומברך ואומר בסוכות תשבו ושבעת ימים ⁴⁶³⁹ תיבו אושפיזין עלאין תיבו תיבו אושפיזי מהימנותא תיבו ארים (ס"א אסחי ⁴⁶⁴⁰) ידוי וחדוי ואמר זכאה חולקנא ⁴⁶⁴¹ זכאה חולקתון דישאל דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יי' עמו וגו' והוה יתיב:
[הפסוק] השני [נאמר] לבני העולם, שמי	תניינא לבני עלמא דמאן
	קד/א
שיש לו חלק בעם ובארץ הקדושה, יושב בצל האמונה לקבל את האורחים לשמוח בעולם הזה ובעולם הבא. וצריך לשמח את העניים. למה, משום שהחלק של אותם אורחים שזמן הוא לעניים, ואותו שיושב בצל הזה של האמונה ומזמין את האורחים	דאית ליה חולקא בעמא [ובארעא] קדישא ⁴⁶⁴² יתיב בצלא דמהימנותא לקבלא אושפיזין למחדי בהאי עלמא ובעלמא דאתי ובעי (ועכ"ד בעי) למחדי ⁴⁶⁴³ למסכני מ"ט בגין דחולקא דאינון אושפיזין דזמין דמסכני הוא ⁴⁶⁴⁴ והוא דיתיב

- ⁴⁶³³ שהרי הוא זמן שמחתנו בחסדי ה' אשר מאירים מאמא שה"ס שמחה (רמ"ז).
- ⁴⁶³⁴ כוונתו (לסיים ו) לקיים מ"ש בסוד שבעת ימים, והרגיש שני דברים, האחד הוא הכפל שבפסוק שהיה די שיאמר בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל, ודי, כי אחר שאמר בסוכות תשבו אין צריך לחזור ולומר עוד ישבו בסוכות, והשני תחילה תשבו בלנוכח ואחר כך ישבו שלא לנוכח (רמ"ז).
- ⁴⁶³⁵ זהו ענין אחר שלמדנו רב המנונא, שצריך לזמן את הצדיקים ההם, ולכן לא אמר שבו אלא תשבו, התוועדו לישיב שם (רמ"ז).
- ⁴⁶³⁶ להמשיך עליו אור אמא שבה (נ"א בינה ששם) סוד השמחה וכו'ל, וכדאיתא בזהר דשיר השירים ודפרשת ויקרא (רמ"ז).
- ⁴⁶³⁷ סודו יסוד אמא הנקרא (בראשית יח א) פתח האהל, ומשם יוצאים המקיפים (רמ"ז).
- ⁴⁶³⁸ היה עושה הזמנה בפה, כי כן צריך כדאיתא בינוקא דבלק (קפו ע"ב). וגם הזמנה במעשה בסידור השולחן להזמנת האורחים, ומברך קידוש וברכת הסוכה, וכל זה להמשיך שפע וקדושה (רמ"ז).
- ⁴⁶³⁹ וכלומר שלא ימלאנו לבו להזמין אם לא שכך הוא רצונו של מקום שצוה אותם (רמ"ז).
- ⁴⁶⁴⁰ נלע"ד שהיתה כוונתו ללא להאיר לה. ולפי זה היינו ארים היינו אסחי, שסודו נטילת ידים וכו'. ולכן חזר וחדל, להמשיך גם ללאה משמחת אמא (רמ"ז).
- ⁴⁶⁴¹ של התלמידי חכמים וגם חולקיהון דישאל, ולא אמר וזכאה בו', לרמוז שמועיל לכולל זכות פרטי שהוא תלמיד חכם הגון וידוע (רמ"ז).
- ⁴⁶⁴² היינו שתי בחינות האמורות, של הסוכה המכוסה והנגלה, והם הם עוה"ז ועולם הבא (רמ"ז).
- ⁴⁶⁴³ פי' עם כל העניינים המופלאים שאמרנו מכוונת הסוכות וגם הזמנת האורחים הקדושים וצריך לשמח את העניים, ולכן שינה הכתוב בשמחת סוכות משל שבועות, שבשבועות נאמר (דברים טז יא) ושמחת לפני ה' אלקיך אתה וגו', ובסוכות כתוב (שם טז יד) ושמחת בחגך, כי בשל שבועות לא חייב לשמח את העניים כי אם בשלמי שמחה ועיין ברש"י, אבל בסוכות משל עצמו ואחר כך נצטווה על שלמי חגיגה (רמ"ז).
- ⁴⁶⁴⁴ מזל"ן [משה זכותא לי נראה] שסוד ענין זה הוא מפני שז' אושפיזין שה"ס ז' החסדים כל מגמתם להאיר לנוק' לבסם ריבוי הגבורות שקבלה מן ראש השנה עד יום הכפורים ואז היא עניה דדעתה קלה. ולכן מה שהעשיר שהוא מושפע מהחסדים נותן לעניים שאחוזים בנוק' בבחינת גבורה, הוא מעין ההארה שמאירים ז' חסדים במלכות, וידוע שהעניים מושרשים בה, ואם כן אם לא ישמחו אותם נמצאת אותה הבחינה שלהם שאחזה במלכות בלי שמחה, ולכן מה שיתנו לעניים הוא החלק של האושפיזין שבו מרבים השמחה במלכות, כי בחינת העניים מאירה בשמחה בהגיע להם החלק של אלו האושפיזין קדושים (רמ"ז).

בצלל דא דמהימנותא⁴⁶⁴⁵ וזמין אושפיזין אלין עלאין⁴⁶⁴⁶ אושפיזי מהימנותא ולא יהיב לון חולקהון בלהו קיימי מניה ואמרי (משלי כג ו) אל תלחם את לחם רע עין⁴⁶⁴⁷ וגו' אשתכח דההוא פתורא דתקין דיליה הוא ולא דקב"ה עליה כתיב (מלאכי ב ג) וזריתי פרש על פניכם וגו' פרש חגיכם⁴⁶⁴⁸ ולא חגי ווי ליה לההוא בר נש בשעתא דאלין אושפיזי מהימנותא קיימי מפתוריה:	העליונים הללו, אורחי האמונה, ולא נותן להם חלקם, כולם קמים ממנו ואומרים "אל תלחם את לחם רע עין וגו'", נמצא שאותו שלחן שתיקן שלו הוא, ולא של הקדוש ברוך הוא. עליו כתוב "וזריתי פרש על פניכם וגו'", פרש חגיכם ולא חגי, אוי לו לאותו אדם בשעה שאורחי האמונה הללו קמים משלחנו.
ואמר ר' אבא אברהם כל יומי הוה קאים בפרשת אורחין לזמנא אושפיזין ולתקנא לון פתורי השתא דמוזמנין ליה ולכלהו צדיקייא ולדוד מלכא ולא יהבין לון חולקהון אברהם קאים מפתורא וקרי (במדבר טז כו) סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה וכלהו סלקין אבתריה:	ואמר רבי אבא אברהם כל ימיו היה עומד בפרשת דרכים לזמן אורחים ולסדר להם שלחנות, עכשיו שמזמינים אותו ואת כל הצדיקים ואת דוד המלך ואין נותנים להם את חלקם, אברהם עומד מהשלחן וקורא "סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה" וכולם עולים אחריו.
יצחק אמר (משלי ג כה) ובטן רשעים תחסר יעקב אמר (שם כח) פתך אכלת תקיאנה ושאר כל צדיקייא אמרי (ישעיה כח ח) כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום דוד מלכא אמר וחסר כאן ואשלים דינוי דכתיב (שמואל א' כה לח) ויהי כעשרת הימים ויגוף יי' את נבל וימת מאי קא מיירי בגין דדוד שאל לנבל⁴⁶⁴⁹ ואתעביד ליה אושפיזא ולא בעא ודא זמין ליה ולא יהב ליה חולקא ובאינון עשרה יומין דדוד מלכא דאין עלמא אתדן עליה ההוא ב"נ דאשלים ליה ביש יתיר מנבל⁴⁶⁵⁰:	יצחק אמר "ובטן רשעים תחסר", יעקב אמר "פתך אכלת תקיאנה", ושאר כל הצדיקים אומרים "כי כל שלחנות מלאו קיא צאה בלי מקום" דוד המלך אמר והשלים דינו, שנאמר "ויהי כעשרת הימים ויגף ה' את נבל וימת". במה מדובר, משום שדוד שאל את נבל ונעשה לו אורח ולא רצה, וזה הזמין אותו ולא נתן לו חלק, ובאותם עשרה ימים שדוד המלך דן את העולם, נדון עליו אותו אדם שהשלים לו רע יותר מנבל.
א"ר אלעזר (בג"כ) אורייתא לא אטרח עליה דב"נ יתיר אלא כמה דיכיל דכתיב (דברים טז יז) איש כמתנת ידו וגו' ולא לימא איניש אכול ואשבע וארווי בקדמיתא ומה דישתאר אתן למסכני אלא רישא דכלא דאושפיזין הוא⁴⁶⁵¹ ואי חדי לאושפיזין ורוי לון קב"ה חדי עמיה ואברהם	אמר רבי אלעזר (לכן) אין התורה מטריחה על אדם יותר אלא כמו שהוא יכול, שנאמר "איש כמתנת ידו וגו'", ולא יאמר אדם אכול ואשבע ואשתה בראשונה, ומה שישאר אתן לעניים, אלא ראשית הכל הוא של האורחים, ואם שמח את האורחים והשקה אותם הקדוש ברוך הוא שמח עמו, ואברהם קורא עליו "אז תתענג על ה' וגו'", ויצחק קורא עליו "כל כלי

⁴⁶⁴⁵ כי כל מקיף מורה שפע בלי קצבה שאינו מצומצם בכלי (רמ"ז).

⁴⁶⁴⁶ שה"ס החסדים שדרכם להשפיע (רמ"ז).

⁴⁶⁴⁷ שעין שלו רע על העני, וששני עיניו נכללים באחד, דהיינו עין שמאל גובר על עין ימין ופוגם בעולמותא שפירתא דלית לה עיינין, תרין, אלא חד דדעתה קלה (רמ"ז).

⁴⁶⁴⁸ כי פרש הראשון רומז למה שאדם מרבה בתענוגים, ופרש חגיכם אפילו של החגים שיש בהם מצוה מכל מקום אם חסרה הצדקה אין בהם שום רוחניות אלא הכל נהפך לפרש (רמ"ז).

⁴⁶⁴⁹ פי' מה ענין עשרת ימים אלו ומה שייכות לפסוק זה שאמרו דוד על זה שלא נתן חלק לעניים ותרץ בגין דדוד וכו' (מ"מ).

⁴⁶⁵⁰ פי' שנבל לא זמין ליה אבל זה זמין ליה ולא יהיב ליה חולקא ולכך רעתו גדולה מנבל (מ"מ).

⁴⁶⁵¹ ובפ' בראשית דף י' איתא שבכל המועדים צריך האדם ליתן לעניים חלק האושפיזין ולא בסוכה בלבד כפשוט הזהור דהכא (מ"מ).

קרי עליה (ישעיה נח יד) אז תתענג על יי' ויצחק קארי עליה (שם נד יז) כל כל⁴⁶⁵² יוצר עליך לא יצלח⁴⁶⁵³:	יוצר עליך לא יצלח.
אר"ש האי דוד מלכא א"ל בנין דכל זיינין דמלכא וקרבינ דמלכא בידוי דדוד אתפקדו אבל יצחק קאמר (תהלים קיב ב-ג) גבור בארץ יהיה זרעו וגו' הון ועושר בביתו וגו'⁴⁶⁵⁴ יעקב אמר (ישעיה נח ח) אז יבקע כשחר אורך וגו'⁴⁶⁵⁵ שאר צדיקייא אמר⁴⁶⁵⁶ ונחך יי' תמיד והשביע וגו' (שם יא)⁴⁶⁵⁷:	אמר רבי שמעון את זה דוד המלך אמר לו משום שכל כלי הזיין של המלך והקרבות של המלך נפקדו ביד דוד, אבל יצחק אמר "גבור בארץ יהיה זרעו וגו' הון ועושר בביתו וגו'", יעקב אמר "אז יבקע כשחר אורך וגו'". שאר הצדיקים אומרים "ונחך ה' תמיד והשביע וגו'".
דוד מלכא⁴⁶⁵⁸ אמר כל כלי יוצר עליך לא יצלח⁴⁶⁵⁹ דהא הוא על כל זיני עלמא אתפקד זכאה חולקיה דב"נ⁴⁶⁶⁰ דוכי לכל האי זכאה חולקיהון דצדיקייא בעלמא דין ובעלמא דאתי עליהו כתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים וגו':	דוד המלך אמר "כל כלי יוצר עליך לא יצלח", שהרי הוא נפקד על כל כלי הזין של העולם. אשרי חלקו של האדם שזוכה לכל זה, אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם נאמר "ועמך כולם צדיקים וגו'".
ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' (ויקרא כג מ) ר"ש פתח (ישעיה מג ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו כל הנקרא בשמי דא אדם דקב"ה ובראו (קארי) ליה בשמיה ונ"א בדיוקניהו דכתיב (בראשית א כז) ויברא אלהים	"ולקחתם לכם ביום הראשון וגו'", רבי שמעון פתח "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו". "כל הנקרא בשמי" זה אדם, שהקדוש ברוך הוא ברא אותו בשמו (בדמותו), שנאמר "ויברא אלהים את האדם בצלמו", וקרא לו בשמו, בשעה שהוציא אמת ודין בעולם, ונקרא אלהים,

⁴⁶⁵² הוה סבירא ליה לר' אלעזר כי מפני שהגבורה הוא מקום יניקת הקליפות לכך יצחק היה מברך אותו "כל כלי" וכו' פירוש איזו קליפה מהקליפות שיקטרג עליך לא יצלח שהשבתתם מהגבורה אין ביעור חמץ אלא שריפה, והרשב"י ע"ה אמר לו שזה נוח למלכות מפני שהקליפות יושבות תחתיה והיא נותנת להם טרפם דבר יום ביומו, לכך ברכה זו שייך אל המלכות להשבית הכחות ההם ולבטלם כאומרו ומלכותו בכל משלה לאכפיה לון כמבואר בתיקונים, וברכת יצחק "גבור בארץ יהיה" וגו', והכוונה גבור להשפיעם מהגבורה, ומפני שכח הבנים בגבורה והם נמשכות מהמלכות לכך אמר "גבור בארץ" שינתן כח הגבורה אל הנשמות האלה במלכות בענין שיהיו גבורים עומדים בפרץ כובשים את יצרם, או ירצה שיסתייע מהגבורה להמשיך לו נשמות קדושות וטהורות ולא מצד החצוני, בענין שדור ישרים יבורך גם מצד החסד הכלולה בשמאל כדפירשו בריש מסכת ברכות וצפונך תמלא בטנם בבנים הגונים ובעושר מצד הצפון, לזה אמר "הון ועושר" (אור יקר).

⁴⁶⁵³ יוצלח (דפ"ו).

⁴⁶⁵⁴ ומפני שבה תוקף הדין ואם חוטא נמצא שכרו יוצא בהפסדו לזה אמר "וצדקתו עומדת לעד" שיגבר לעולם על יצרו ומובטח לו שלא יחטא (אור יקר).

⁴⁶⁵⁵ כשרואה יעקב שאברהם מברך מצד החסד ויצחק מצד הגבורה מברך גם הוא מקו האמצעי ואומר "אז יבקע כשחר", אף אם יקטרגו עליך החצונים יבקע כשחר אורך על כרחם כשמש שבוקע חלוני רקיע דהיינו תפארת המשפיע בעל כרחם של קליפות, "וארוכתך" מצד אריך אנפין דעליה "מהרה תצמח" מצד צמח צדיק ומתחתיו יצמח, ומצד המלכות "והלך לפניך צדקך" והרי כל קו האמצעי כולו כת"ר תפארת יסוד מלכות, ובמלכות שתי בחינות מצד הדין נקראת צדק לבטל הקליפות והלך לפניך, ומצד הימין ולכך כבוד ה' יאספך כאומרו ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין (אור יקר).

⁴⁶⁵⁶ אחר שהאבות תקנו אותו והמשיכו לו מכל האצילות על תיקון זה יאה ויאה להיות נשפע מהצחצחות הנעלמות ששם משתעשעים כל הצדיקים והיינו "והשביע בצחצחות נפשך" ונודע שנפש היא מלכות והיא שבעה על ידי נצח הוד יסוד תרי בייעי דדכורא ואמה מזרע הנמשך מהצחצחות שבמוחא עילאה והיינו "ועצמותיך" הן סוד צבאות בנצח והוד "יחליק" (אור יקר).

⁴⁶⁵⁷ "והיית כגן רוה" מהמלכות "וכמוצא מים" מהיסוד [בזרע] [בשפע] היורד על ידו שהוא מוצא מימי הברכות (אור יקר).

⁴⁶⁵⁸ ליה נאה להוציא ברכה זו כמבואר לעיל (אור יקר).

⁴⁶⁵⁹ יוצלח (דפ"ו).

⁴⁶⁶⁰ יהיה מי שיהיה יש כדאי במצוה זו להנחילו כמה חיים לעולם הבא האמנם הצדיקים שכל מעשיהם כיוצא בזה בטוב כוונתם בכל המצות זכאה חולקיהון (אור יקר).

שנאמר "אלהים לא תקלל". קרא לו בשמו שנאמר "ויברא אלהים את האדם בצלמו", ויפה.	את האדם בצלמו וקרא ליה (ועוד דאקרי) בשמיה ⁴⁶⁶¹ בשעתא דאפיק קשוט ודינא בעלמא ואקרי אלהים דכתיב (שמות כב כז) אלהים לא תקלל קרא ליה בשמיה דכתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו ושפיר:
הרי בארנו שנאמר "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", בשעה שהזווג נאמר, וכך הוא בזווג של שניהם, בצלם ודמות, ואדם יצא מזכר ונקבה, "ויברא אלהים את האדם בצלמו" בספרו של שלמה המלך מצאנו שבשעה שהזווג	הא אוקימנא דכתיב (בראשית א כו) נעשה אדם בצלמנו כדמותנו בשעתא דזווגא אתמר וכך הוא בזווגא דתרווייהו בצלם ודמות ⁴⁶⁶² ואדם מדכר ונוקבא נפק ויברא אלהים את האדם בצלמו בספרא דשלמה מלכא אשכחנא דבשעתא דזווגא:
מצוה זו ליטול לולב באותו יום עם אותם המינים שלו, והסוד הזה בארנו ופרשוה החברים, כמו שהקדוש ברוך הוא נוטל את ישראל בימים הללו ושמח בהם, כמו כן כאן ישראל נוטלים את הקדוש ברוך הוא לחלקם ושמחים עמו, וזהו הסוד של הלולב והמינים שבו שהוא סוד הדמות של אדם והרי נתבאר.	רע"מ:
מצינו למטה, שולח הקדוש ברוך הוא דמות אחד כמו פרצוף אדם רשום חקוק בצלם, ועומד על אותו זוג, ואלמלא נתנה רשות לעין לראות רואה אדם על ראשו צלם אחד רשום כפרצוף של אדם.	פקודא [מז] דא ליטול לולב בההוא יומא באיננו זינן דיליה והאי רזא אוקימנא ואוקמוה חברייא כמה דקב"ה נטיל לון לישראל בהני יומין וחד די בהון אופי הכי ישראל נטיל ליה לקב"ה לחולקהון וחדאן ביה ודא הוא רזא דלולב [ומינין] (ווינין) דביה דאיהו רזא דיוקנא דאדם ⁴⁶⁶³ והא אתמר ע"כ ⁴⁶⁶⁴ :
נמצא למטה, שולח הקדוש ברוך הוא דמות אחד כמו פרצוף אדם רשום חקוק בצלם, ועומד על אותו זוג, ואלמלא נתנה רשות לעין לראות רואה אדם על ראשו צלם אחד רשום כפרצוף של אדם.	קד/ב
ובאותו צלם נברא האדם, ועד שעומד (וטרם שעומד) אותו צלם ששלח לו רבונו על ראשו, וימצא שם, לא נברא האדם, זהו שנאמר "ויברא אלהים את האדם בצלמו", אותו הצלם מזדמן כנגדו עד שיוצא לעולם, כשיוצא עם אותו צלם הוא מתגדל באותו צלם הולך, זהו שנאמר "אך בצלם יתהלך איש", והצלם הזה הוא מלמעלה.	אשתכח לתתא שדר קב"ה חד דיוקנא ⁴⁶⁶⁵ כפרצופא דב"נ רשימא חקיקא בצולמא וקיימא על ההוא זווגא ⁴⁶⁶⁶ ואלמלא אתיהיב רשו לעינא למחזי חמי ב"נ על רישיה חד צולמא רשימא כפרצופא דב"נ:
ובאותו צלם נברא האדם, ועד שעומד (וטרם שעומד) אותו צלם ששלח לו רבונו על ראשו, וימצא שם, לא נברא האדם, זהו שנאמר "ויברא אלהים את האדם בצלמו", אותו הצלם מזדמן כנגדו עד שיוצא לעולם, כשיוצא עם אותו צלם הוא מתגדל באותו צלם הולך, זהו שנאמר "אך בצלם יתהלך איש", והצלם הזה הוא מלמעלה.	ובההוא צולמא אתברי ב"נ ⁴⁶⁶⁷ ועד דקיימא (ס"א ועד לא קיימא) ההוא צולמא דשדר ליה מאריה על רישיה וישתכח תמן לא אתברי ב"נ ⁴⁶⁶⁸ הה"ד ויברא אלהים את האדם בצלמו ההוא צלם אודמן לקבליה עד דנפיק לעלמא כד נפק בההוא צלם אתרבי בההוא צלם אזיל ⁴⁶⁶⁹ הה"ד (תהלים

⁴⁶⁶¹ כענין קורא אני אליהם יעמוד יחדיו והכוונה על הבריאה הנעשת בקריאת הבורא (אור יקר). אדם גימ' מ"ה וכתוב מה שמו (רח"ו).

⁴⁶⁶² פי' צלם בדכורא ודמות בנוקבא (מ"מ).

⁴⁶⁶³ כמ"ש שדומה לעינים ושפתים ושדרה ולב, ועוד אמרו ז"ת והכל בהקב"ה (יהל אור).

⁴⁶⁶⁴ פ' ולקחתם לכם וגו' תמצא מפורש בתיקונא תליסר דף כ"ח ועוד תיקון ע דף קלג ע"א (דרך אמת).

⁴⁶⁶⁵ הוא צלם הנולד (אור יקר).

⁴⁶⁶⁶ להצטייר העובר במעי אמו כדמות צורתה ממש בסוד חכמת הפרצוף אם חכם אם טפש אם ננס אם ארוך אם קצר אם בנוני וכיוצא, וצלם זה נותן מדה לולד בהיותו במעי אמו ואף אחרי צאתו (אור יקר).
⁴⁶⁶⁷ והוא מקום הגלם הטיפה זרעית (אור יקר). לבושי דהנפש, והנה הם מתבררים ע"י עובדא ומלולא ורעותא דליבא שהוא הכוונה, כי ע"י עובדא מתברר ונתקן לבושי דהנפש, וע"י מלולא שהוא הדיבור מתברר ונתקן לבושי דהרוח, וע"י הרעותא דליבא שהוא הכוונה מתברר ונתקן לבושי דהנשמה כן נראה לי, וה"י יכפר, וע' פ' ויחי (רכו ע"ב) ופ' ויקהל (ר"י ריש ע"ב) (כללים ח"א קו ע"ד).

⁴⁶⁶⁸ במעי אמו כדפירשנו, בההוא צלם "אתרביא" בהיותו הולך וגדל עד כ' שנה (אור יקר).

⁴⁶⁶⁹ לאחר שגדל כל צרכו (אור יקר).

לט ז) אך בצלם יתהלך איש והאי צלם איהו מלעילא⁴⁶⁷⁰:	
בשעתא דאינון רוחין⁴⁶⁷¹ נפקין מאתריהו כל רוחא ורוחא אתתקן קמי מלכא קדישא בתקוני יקר בפרצופא דקאים בהאי עלמא ומההוא דיוקנא תקונא יקר נפיק האי צלם ודא תליתאה לרוחא⁴⁶⁷² ואקדימת בהאי עלמא⁴⁶⁷³ בשעתא⁴⁶⁷⁴ דזווגא אשתכח:	בשעה שאותן רוחות יוצאות ממקומן, כל רוח ורוח נתקנת לפני המלך הקדוש בתקוני כבוד, בפרצוף שעומד בעולם הזה, ומאותו דמות תיקון כבוד יוצא הצלם הזה, וזה שלישי לרוח, ומקדימה בעולם הזה בזמן שנמצא הזווג.
ולית לך זווגא בעלמא⁴⁶⁷⁵ דלא אשתכח צלם בגווייהו אבל ישראל קדישין האי צלם קדישא ומאתר קדישא אשתכח בגווייהו ולעכו"ם צלם מאינון זינין בישין מספרא דמסאבותא אשתכח בגווייהו וע"ד לא ליבעי ליה לאיניש לאתערבא צולמא דיליה⁴⁶⁷⁶ בצולמא דעובדי כו"ם בגין דהאי קדישא והאי מסאבא:	ואין לך זווג בעולם שלא נמצא בתוכם צלם, אבל ישראל קדושים הצלם הזה קדוש, וממקום קדוש הוא נמצא בתוכם. ולעובדי כוכבים ומזלות, צלם מאותם המינים הרעים מצד הטומאה נמצא בתוכם, ועל כן לא צריך לאדם לערב צלם שלו בצלמי של עובדי כו"מ, משום שזה קדוש וזה טמא.
תא חזי מה בין ישראל לעמין עובדי כו"ם וכו' עד ודמלכא (למלכא) דזמין אושפיון זה המאמר כתיב בפ' ויחי יעקב דף רכ ע"א שורה ראשונה (ושייך כאן) ואלו החלופים מצאתי בין הכתוב בהעתק לבין הכתוב שם שורה כ"ג במקום עלמין מצאתי צולמים שורה כ"ה במקום יעדי דיני גריע' שורה כ"ו במקום ידיה מצאתי דינא שורה ל"א מי יתן ערב ודא כד נהרא סיהרא וליליא אתתקן בנהורא שורה ל"ה עובדין מצאתי בריין ע"ב שורה ה' ביה חילא שורה ו' יצרתיו היינו וענף עץ עבות אף עשיתיו שורה י"ד לחירו וע"ד קרינא ליה יום הראשון דא בספרא דאגדתא ושפיר הוא שורה כ"ה דאבא בג"כ כלא יאה ולא בסימא לפירין ולא	

⁴⁶⁷⁰ כדמסיק מהיכן מוצאו ומה עניינו שאינו מלאך ואינו נפש ולא רוח ולא נשמה אלא הוא מלעילא רוחני ומציאותו כדמפרש ואזיל (אור יקר). שמות קמב ע"ב יג ע"ב מב (הערת הזהר).

⁴⁶⁷¹ פירוש הנשמות בהיותם מיוחדות בשורשם אין להם צורת גוף כלל אמנם אחר צאתם משורשם ומקום מולדתם מהיחוד העליון תצטייר ציור דיוקן הגוף וממציאות ציורה נעשה הצלם הזה, כאלו נאמר שנרצה לצייר צורה מאחת מן המתכות ויוצק המתכת ההוא במעבה האדמה הנה במקום המצייר הצורה ההיא תשאר דמיון הצורה המצויירת מחלל שבאותו החלל היתה יציקת הצורה הנראית, וכן בדמיון במקום הקדש מקום שבו נבנה ונצטייר הצורה הרוחנית בצורת אדם ממש נעשה הצלם הזה, והיינו שם צלם שזה מצטיירת הנשמה בצלמה, ועוד מלשון צל שהיא צל המצל על הנשמה והוא לבוש אליה (אור יקר).

⁴⁶⁷² שאין הצלם הזה לא נפש וכל שכן רוח אלא ענין בפני עצמו כדפירשנו, והנפש שנית לרוח והצלם שלישי לרוח ולכך הוא צלך על הגוף בחוץ כנודע (אור יקר).

⁴⁶⁷³ שאם לא כן לא תתעבר שכמו שהם צלם אל הנשמה כך הוא צלם אל הגוף (אור יקר).

⁴⁶⁷⁴ שעתא (דפ"ו).

⁴⁶⁷⁵ כי אחר שהצלם אינו הנשמה שאין נשמה ולא רוח נפש מקדימין אל הגוף אלא אדרבה מאחרים ולכך הוא מקדים כדי לתת צורה אל החומר, אם כן מוכרח הוא לומר שיש צלם אל הגוי שאם לא כן היאך הם מצטיירים במעי אמן אמנם בלי נפש, ועוד נוסף ונאמר שהצלמים מתייחסים אל הנפש הידועה שאין כל צלם אל כל נפש אלא דווקא צלמו הידועה לו המיוחסת אליו, ותחלה האדם נדון לבניו אם יוליד אם לא יוליד ובהיותו נגזר כפי מעשיו להוליד משלח הקב"ה הצלם, ובהיותו מזריע הטפה בצלם ההוא מוליד המלאך הכח הנתן מהאדם בצלם ההוא בסוד מעשיו וכוונתו בהזרעתו, והב"ה גוזר מה תהא עליה ומשם עולה וזוכה אל המדרגות הידועות (אור יקר).

⁴⁶⁷⁶ יש מפרשים שהכוונה שלא להסתפר מן העכו"ם (רח"ו).

עבִיד פִּירִין שֵׁם הָדִין צִ"ל תִּרִין שׁוֹרָה כִּי לְבִירָא ד"א שׁוֹרָה כ"ט יַעֲקֹב צִ"ל בִּירָא שׁוֹרָא ל"א דא בדא צִ"ל דא בלא דא שׁוֹרָה ל"ג צִ"ל אַע"ג דְּבִהָאִי נחל דִּינָא לא אִשְׁתַּכַּח בִּיה שׁוֹרָה ל"ה צִ"ל דְּצָדִיק אִיבָא וּכְנִישׁוּ רַבְרָבָא נִפְקִי מִנִּיהּ שׁוֹרָה ל"ו צִ"ל מִנִּיהּ לא אִיבָא וְלֹא מַעֲמָא שֵׁם וְכֹלָא שְׁפִיר וְע"ד אַתְרוּג בְּשִׁמְאָלָא וּבִסּוּף הַמֵּאמֵר מִצְאֵתִי כְּתוּב:	
[דכתיב] (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם דהא יומא דא ממלכא⁴⁶⁷⁷ הוא בלחודוי חדוותא דיליה בהו בישראל מתל למלכא⁴⁶⁷⁸ דזמין אושפיזין אשתדלו בהו כל בני היכליה לבתר אמר מלכא עד כאן אנא ואתון אשתדלנא כלהו באושפיזין וקרבתון קרבנין על שאר עמין בכל יומא מכאן והלאה אנא ואתון נחדי יומא חד הה"ד ביום השמיני עצרת תהיה לכם לכם לקרבא קרבנין עליכו אבל אושפיזי מהימנותא⁴⁶⁷⁹ במלכא משתכחי תדירא:	שנאמר "ביום השמיני עצרת תהיה לכם", שהרי היום הזה מהמלך הוא בלבדו שמחתו עם ישראל, משל למלך שהזמין אורחים והשתדלו עמהם כל בני היכלו, אחר כך אמר המלך, עד כאן אני ואתם התעסקנו כולם באורחים והקרבתם קרבנות על שאר העמים בכל יום. מכאן והלאה אני ואתם נשמח יום אחד, זהו שנאמר ביום השמיני עצרת תהיה לכם, לכם להקריב קרבנות עליכם, אבל אורחי האמונה נמצאים במלך תדיר.
וביומא דחדוותא דמלכא⁴⁶⁸⁰ כלהון מתכנפי עמיה ומשתכחין ועל דא כתיב עצרת תרגומו כנישו והאי יומא יעקב הוא רישא לחדוותא⁴⁶⁸¹ וכל אינון אושפיזי חדאן עמיה⁴⁶⁸² ועל דא כתיב (דברים לג כט) אשריך ישראל מי כמוך וכתיב (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר:	וביום של שמחת המלך, כולם מתכנסים עמו ונמצאים, ועל זה נאמר "עצרת" תרגומו "כנוס". והיום הזה יעקב הוא ראש לשמחה, וכל אותם אורחים שמחים עמו, ועל כן נאמר "אשריך ישראל מי כמוך" ונאמר "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר".

⁴⁶⁷⁷ התפארת עולה אל החכמה בסוד ישראל עלה במחשבה בהיותו מולך על המלכות בייחודה עמו, ואנו
ישראל בסוד נשמותינו נקשרים שם שהייחוד בהעלם עם נשמותינו ואינו יוצא לחוץ כלל השפע, שהיא
שמחת התורה ואין לאומות העולם ולא לשרים חלק בה כלל שדחו אותה כאומרו ה' מסיני בא וזרח
משעיר הופיע מהר פארן ולא רצו השרים בה כדפירשנו גבי דההוא עובדא דינוקא בפרשת בלק, ולכך
שמחתנו שמחת התורה ואין להם חלק בה (אור יקר).

⁴⁶⁷⁸ פ'י הם א"ו וא שזימנו ז'ון הנק' אושפיזין (מ"מ).

⁴⁶⁷⁹ הענין כי האושפיזים הם שני מינים האחד שבעים שרים והם אינם אושפיזי מהימנותא חס ושלוש
אלא אושפיזי סתם ואלו אינם נמצאים בשמחתנו כלל, והשנית הם "אושפיזי מהימנותא" שהם שבע
ספירות שבע צדיקים ואלה נמצאים בשמחתנו וזהו שאמר "אבל אושפיזי מהימנותא" וכו' והוצרך לזה
משום דקשיא ליה כי לפי המשל שהמשיל ששמחת עצרת הוא לישראל עם התפארת ושאר הימים שעברו
היתה שמחת הספירות אם כן נמצא פירוד בין התפארת לשאר הספירות, לזה אמר כי אדרבה שאר
הספירות שהם "אושפיזי מהימנותא דמלכא" הם מיוחדות עם המלך עם התפארת יחוד גמור וזהו לשון
עצרת שפירש קיבוץ הספירות, אלא החלוק הוא שעד עתה היו ראשי הסעודה אותם האושפיזין כל אחד
יומו שבעת ימים שבע ספירות ומהם יונקים שבעים שרים נגד שבעים ענפים שבספירות שכל אחד כלולה
מעשר, אמנם בעצרת ראש השמחה התפארת ושאר הספירות מיוחדות עמו לשמוח בשמחה ולעולם כולם
בייחוד בשמחה זו, ואם תאמר וכי ימי החג אינם שבעה אין ודאי, ובכל יום ויום (אינם) [אנו] חוגגים כל
שבעת ספירות ודאי הכי הוא שאם לא כן יש פירוד ואם כן מה בין יומו של תפארת אל יום שמיני חג
עצרת שהרי ביום התפארת ג"כ היו עמו שבע ספירות, לזה נאמר כי שמיני חג עצרת הוא שמחת התפארת
עם המלך בסוד הדעת הנעלם והיינו שמחת המלך בעצמו, ושבעה אושפיזין מתייחדים עמו ועולים למעלה
אל שורש השרשים כדפירשנו לעיל (אור יקר).

⁴⁶⁸⁰ כי שבעה מינים שבעה ימים הכל בסוד שבע ספירות שיונקים מהם שבעים שרים ולכך במה שאנו
משפיעים מהשמחה בינה יש להם חלקם ולכך מקריבים שבעים פרים כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁴⁶⁸¹ פ'י ת"ת דזעיר שהוא קו האמצעי שהוא העיקר (מ"מ).

⁴⁶⁸² פ'י כל כללות הו"ק (מ"מ).

ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור וגו' (שמות כו ב) א"ר אלעזר הא אוקמוה אבל⁴⁶⁸³ אסמך קב"ה פרשה דא לפרשת מועדים אלא כלהו בוצינין עלאי⁴⁶⁸⁴ כלהו בוצינין לאדלקא משח רבות עלאה⁴⁶⁸⁵ והא אתמר ועל ידיהו דישאל מתברכאן עלאין ותתאין ואדליקו בוצינין כמה דאוקמוה דכתיב (משלי כו ט) שמן וקטרת ישמח לב⁴⁶⁸⁶ חדוותא	"ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור וגו'", אמר רבי אלעזר הרי פרשה, אבל למה הסמך הקדוש ברוך הוא פרשה זו לפרשת מועדים, אלא כל המאורות העליונים כולם מאורות להדליק שמן משחה עליון, והרי נתבאר, ועל ידי ישראל מתברכים עליונים ותחתונים ונדלקים המאורות כמו שבארוה, שנאמר "שמן וקטרת ישמח לב, שמחת
קה/א	
דעלאין ותתאין⁴⁶⁸⁷:	העליונים והתחתונים.
רבי אבא פתח שמחו ביי' וגילו צדקים (תהלים לב יא) (שמחו ביי' כד"א) וכתבו (שם ק"ח כד) זה היום⁴⁶⁸⁸ עשה יי' נגילה ונשמחה בו ואוקמוה דהא בקב"ה ונ"א במועדיא בעי למחרי ולאנהרא אנפין⁴⁶⁸⁹ וישתכח בר נש בחדוהו (ליה)⁴⁶⁹⁰ ולאנהרא ליה אנפין וישתכח בר נש בחדוהו עמיה) בגין דההוא⁴⁶⁹¹ חרוא דקב"ה⁴⁶⁹² הוי דכתיב נגילה ונשמחה⁴⁶⁹³ בו ביומא בו בקב"ה⁴⁶⁹⁴ וכלא חד מלה:	רבי אבא פתח "שמחו בה' וגילו צדקים" (שמחו בה' כמו שנאמר), ונאמר "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו", ופרשה שהרי בקדוש ברוך הוא (במועדים) צריך לשמח (אותו) ולהאיר (לו) פנים, וימצא אדם בשמחה (עמו), משום שאותה שמחה היא של הקדוש ברוך הוא, שנאמר נגילה ונשמחה בו, [בן] כיום, בו בקדוש ברוך הוא, והכל דבר אחד.

⁴⁶⁸³ אמאי (נוסף בדפ"ו).

⁴⁶⁸⁴ הם הספירות מצד הדין, ואמר "כולהו בוצינין" דהיינו השבעה שהם שבעה קיני מנורה והם כולם בוצינין מצד הדין ולכך הם צמאים אל סוד השמן שתיקונם הוא בשמן ולכך הם "עילאין" שהם מתעלים אל הבינה שהיא בת שבע על שם שבעתם (אור יקר). פי' ו"ק דזעיר (מ"מ).

⁴⁶⁸⁵ פירוש לקבל השמן אין חילוק ביניהם אלא "עילאין כולהו" כולם מסתלקים בשוה "לאדלקה משח רבות" דהיינו שפע החכמה שמשם השמן על ידי מקור הכתר, והשמן הזה הוא סוד החכמה ונדלק מצד הבינה ומאיר בעצם הספירות והיינו סמיכת מועדים שהם שבע ספירות אל פרשת שמן שהוא שפע הבינה נמשך מחכמה על ידי הכתר והסוד שמן בא"ת ב"ש עולה ב"ט והוא שם קדוש יוצא מפסוק כי בי ב"י חשק ואפלט'הו, והסוד חש"ק דהיינו חולם שבא קמץ שהוא סוד יה"ו דהכי סליק דהיינו י' קמץ, ה' שבא, ו' חולם, והכל עולה סוד אה"ה דהיינו השמן הטוב על הראש בכתר, ויורד על הזקן מכתר אל חכמה, ומחכמה אל הבינה שבה סוד הזקן ושם מקבל סוד השמחה (אור יקר). פי' שהו"ק מגלים הארת אבא הנק' שמן ובזה תירץ סמיכות הפרשיות שבמועדים מזמנים ו"ק ומקבלים מאבא הנק' קדש וכן בפרש זו שמן זית זך הו"ק מקבלי' מאבא הנקראי' קדש ומגלי' הארתו (מ"מ).

⁴⁶⁸⁶ ומשם יורד על הזקן זקן אהרן איש החדסד ומהחסד על פי מדותיו עד סופא דכל דרגין (אור יקר).

⁴⁶⁸⁷ כיצד התחתונים שכולם מושרשים בל"ב כדפירשנו, העליונים שמציאות ל"ב נתיבות מחכמה והם ל"ב אלהים בבינה ומשם הם נמשכים עד ל"ב שבמלכות (אור יקר).

⁴⁶⁸⁸ אסיפא דקרא קאי דקאמר נגילה ונשמחה בו פירוש בה' הכל בתפארת והכל ענין אחד (אור יקר).

⁴⁶⁸⁹ פירוש שישמח התפארת ממקום השמחה שהיא בינה ויהיו פניו מאירות ממש וזהו ונשמחה בו בתפארת שיהיה הוא ואנחנו מקבלים שפע הבינה הנקראת שמחה (אור יקר).

⁴⁶⁹⁰ דהא בקב"ה בעי ליה וכו' - קשיא ליה בשלמא אי פרישת ביומא ממש כדקא סלקא דעתין ניחא דבהאי יומא דעבד קב"ה ניבים נגילה ונשמחה, אלא לדידך דפרשת דשמחה בקב"ה מה ענין שמחה זו (אור יקר). כי צורך גדול הוא להיות האדם שמח בקב"ה (אור יקר).

⁴⁶⁹¹ פירוש כי היום שהיא הבינה (אור יקר).

⁴⁶⁹² הוי כי משם השמחה נשפעת אל התפארת (אור יקר).

⁴⁶⁹³ פירוש "זה היום" שהיא בינה "עשה ה'" שהוא תפארת אם כן "נגילה ונשמחה" אנחנו והתפארת ביומא דהיינו עם הבינה פירוש אנו והתפארת עם הבינה (אור יקר).

⁴⁶⁹⁴ פירוש נגילה ונשמחה אנחנו התחתונים עם ה' שהוא התפארת והכל בענין אחד וקרא סתימא ארכבא אתרי רכשי (אור יקר).

שמחו בה' כד דינין⁴⁶⁹⁵ אתכפיין ורחמי אתערו⁴⁶⁹⁶ וכד מתערי רחמי כדן וגילו צדיקים (כתיב) צדיק וצדק מתברכאן כחדא דאקרון צדיקים⁴⁶⁹⁷ כמה דאתמר דהא אלין מתברכאן⁴⁶⁹⁸ וס"א מברכין לעלמין וחדאן לעלמין כלהו⁴⁶⁹⁹ והרנינו כל ישרי לב⁴⁷⁰⁰ אלין בני מהימנותא⁴⁷⁰¹ לאתקשרא בהו⁴⁷⁰² ובכלא בעי עובדא לתתא לאתערא לעילא:	שמחו בה', כשהדינים נכנעים ומתעוררים רחמים, וכאשר מתעוררים הרחמים, אזי וגילו צדיקים (כתוב), צדיק וצדק מתברכים יחד, שנקראים צדיקים כמו שנתבאר, שהרי אלו מתברכים (מברכים) לעולמים ושמחים לעולמים כולם. "והרנינו כל ישרי לב" אלו בני האמונה להקשר להם, ובכל צריך מעשה למטה לעורר למעלה.
ת"ח מאן דאמר⁴⁷⁰³ דלא בעיא עובדא בכלא או מלין לאפקא לון ולמעבד קלא בהו תיפח רוחיה והא הכא (אוכח ו)פרשתא דא⁴⁷⁰⁴ ואוכחא אדלקות בוצינייא וקטרת בוסמין (כחדא⁴⁷⁰⁵ בגין) דכתיב (משלי כו ט) שמן וקטרת ישמח לב	בא וראה מי שאומר שלא צריך מעשה בכל או דברים, להוציא אותם ולעשות בהם קול, תיפח רוחו, והרי כאן הפרשה הזו תוכיח, הדלקת הנרות וקטורת הבשמים (כאחד משום), שנאמר "שמן וקטרת ישמח לב", (ובזה) ובמעשה הזה נמצאת הדלקה למעלה ושמחה למטה (הדלקה ושמחה

⁴⁶⁹⁵ לעיל אמר שמחו בה' כדאמר זה היום עשה ה' היה הכוונה לפרש סוד השמחה מצד הבינה כדפירשנו לעיל, והיינו סוד שמחו בה' (אור יקר).

⁴⁶⁹⁶ כי הם בבינה שתי בחינות האחת בחינת הדין מצד הגבורה המשתרשת בה כנודע והיינו דינין דמתערין מינה, והשנית בחינת הרחמים מצד שורשי החסד והתפארת המושרשות בה, ואם כן בהיות השמחה מתעוררת ממנה יורה על כפיית הדין והתעוררות הרחמים (אור יקר).

⁴⁶⁹⁷ הענין כי המלכות נקראת צדק אמנם בהכנס אליה סוד הברית נקראת צדיק דצדק נטלא יר"ד בגוה ויסוד נקרא יר"ד וכד נטיל צדק לגביה נקרא צדיק ותרווייהו כחדא "איקרון צדיקים" וזהו שאמר לעיל "צדיק וצדק אתברכן כחדא" ואז על ידי ייחודם נקראות צדיקים (אור יקר).

⁴⁶⁹⁸ קשיא ליה אמאי לא פירש שמחו בה' בתפארת וגילו צדיקים ביסוד והרנינו כל ישרי לב במלכות וניחא לישנא דצדיקים דדחיקא ליה, לזה יפרש כי צדיק וצדק כחדא אזלי בין לקבל בין להשפיע ואין למנותם בשתים (אור יקר).

⁴⁶⁹⁹ זהו להשפיע אם כן הצדיקים אתרווייהו כחדא קאי כדפירשנו (אור יקר).

⁴⁷⁰⁰ הכוונה (אור יקר).

⁴⁷⁰¹ דהיינו מקשר כל הספירות הנזכרות קב"ה ושכינתיה על ידי היסוד, וזהו פירוש "ישרי" מלשון ישראל תפארת ל"ב מלכות [וא"כ אהדר לכל הנזכר שמחו בה' ישראי וגילו צדיקים לב] (אור יקר).

⁴⁷⁰² ולפי אותו הדרך שפירשנו היה בהם שלשה חלוקות האחד שמחו בה', השני וגילו צדיקים, השלישי ישרי, והשתא כולהו כחדא בישרי לב כדפירשנו (אור יקר).

⁴⁷⁰³ זהו דעת המינים שאמרו שאין במעשה רצון אלוה ועיקר הענין במחשבה במושכלות, והנה מפנות התורה הוא כי אין המחשבה פועלת ואינה שלמות והעיקר הוא בשלשה דברים האחד "עובדא" דהיינו מעשה המצוות, ויש מצות שאינם במעשה כקריית שמע ותפלה וקריאת התורה וזהו שאמר "או מילין" בקצת מצות והיינו השנית, ומפני שדברים אלו הם מעטי המעשה צריך שיהיו דברים שיחתום אותם בשפתיו וזהו שאמר "או מילין לאפקא לון שיבטא" אותם בשפתיו כגון קריית שמע ליתן ריוח בין הדבקים וכיוצא, השלישית "ולמעבד קלא בהו" דהיינו שמע השמיע לאוזניך מה שאתה מוציא מפיק כדי שיהיה בהם קול, ועניינם הוא כי הדברים התלויים בבינה וחכמה הם במחשבה ויוצאים ונשפעים על ידי תפארת ומלכות שהם קול ומעשה, ולכך להוציא ענייני החכמה והבינה שבהם שמן וקטורת צריך "עובדא" דהיינו במלכות או "מילין" דהיינו קול ודבור תפארת ומלכות, והענין כי כל הדברים צריכים גוף להתלבש, ומחשבה היא כמו נשמה וצריכה גוף להתלבש בו, והמעשה או קול ודבור הם לבוש למחשבה (אור יקר).

⁴⁷⁰⁴ ואם תאמר מה מוכיח מפרשה זו כל מעשה המצות הם כך אם כן מה ראה להוכיח עתה מפרשה זו, אלא מפני ששאר מעשה המצות יש לומר שיש בהם טעם אל האדם שהוא רואה ומעורר מחשבתו כענין ציצית לזכירת התורה, תפילין לשעבד האדם עצמו למלכות שמים וכל כיוצא בזה, אמנם פרשה זו קשה וכי לאורה הוא צריך דקאמר "ויקחו אליך שמן" וכו', ולומר שהם הוראת ענין מה לאדם, הם פנימה בהיכל אינם בעזרה כמזבח הנראה לכל שהוא שעבוד לאדם ומוסר, אמנם הוא בלי ספק מעשה פועל במדות, והראיה הוא כשנודע מעשה הנרות שהיה כסוד הקטורת שגם בקטורת קשה וכי לריח הוא צריך, וזהו שאמר "אדלקות בוצינא" שהוא הפרשה "וקטורת בוסמיא" שהוא המעשה הנעשה בחברה עמו כאומרו בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות יקטירנה וכו' (אור יקר).

⁴⁷⁰⁵ והכתוב אמר שמן דנרות וקטורת ישמח לב שממש כיון שלמה לתת טעם למה שנשתתפו שני עניינים אלו ואמר "ישמח לב", והנה יש במעשה המצות האלו שני עניינים שהם שלש, כיצד האחד בשעת מעשה ממש הדלקת הנרות הקטרת הקטורת השנית אחר המעשה שהנרות דולקות והבית ימלא עשן הקטורת השלישית שתופם יחד (אור יקר).

(ובהאי) ובעובדא דא אשתכח אדלקותא לעילא וחדוותא [לתתא] (לעילא) וס"א אדלקותא וחדוותא לעילא ותתא ואתקשרותא כחדא כדקא יאות ובעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא אמר ר' יהודה מזבח דלתתא אתער מזבח אחרא כהן דלתתא אתער כהן אחרא בעובדא דלתתא אתער עובדא לעילא:	למעלה ולמטה), והתקשרות יחד כראוי, (ובמעשה שלמטה מתעורר מעשה שלמעלה). אמר רבי יהודה המזבח שלמטה מעורר מזבח אחר, הכהן שלמטה מעורר כהן אחר, במעשה שלמטה מתעורר מעשה שלמעלה.
ר' יוסי ור' יצחק הוו אזלי באורחא אמר ר' יוסי לר' יצחק כתיב (ישעיה נח יג) וקראת לשבת ענג לקדוש יי' מכבד וגו' וכבדתו מעשות דרכיך שפיר אבל ממצא חפצך ודבר דבר מה הוא ומאי גריעותא הוא לשבת:	רבי יוסי ורבי יצחק היו הולכים בדרך, אמר רבי יוסי לרבי יצחק, כתוב "וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכבד וגו' וכבדתו מעשות דרכיך", יפה. אבל "ממצא חפצך ודבר דבר", מה זה, ומה חסרון הוא לשבת.
א"ל ודאי גריעותא הוא דלית לך מלה ומלה דנפיק מפומיה דבר נש דלית לה קלא וסלקא לעילא ואתער מלה אחרא ומאי הוא ההוא דאקרי חול (לעילא) מאינן יומין דחול וכד אתער חול ביומא קדישא גריעותא הוא ולעילא ודאי וקב"ה וכנסת ישראל שאלו עליה מאן הוא דבעי לאפרשא זוגא דילן מאן הוא דבעי חול הכא:	אמר לו ודאי שזהו חסרון, שאין לך דיבור ודיבור שיוצא מפיו של אדם שאין לו קול ועולה למעלה ומעורר דיבור אחר, ומה הוא אותו שנקרא חול (למעלה), מאותם ימים של חול, וכשמתעורר חול ביום קדוש ודאי זהו חסרון למעלה, והקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל שואלים עליו מיהו שרוצה להפריד הזווג שלנו, מיהו שרוצה חול כאן.
עתיקא קדישא לא אתחזי ולא שרייא על חול בגין כך הרהור מותר מאי טעמא בגין דהרהור לא עביד מדי ולא אתעביד מניה קלא ולא סליק אבל לבתר דאפיק מלה מפומיה ההוא מלה אתעביד קלא ובקע אוירין ורקיעין וסלקא לעילא ואתער מלה אחרא ועל דא ממצא חפצך [ודבר דבר] כתיב ומאן דאפיק מלה קדישא מפומיה מלה דאורייתא אתעביד מניה קלא וסליק לעילא ואתער קדושי מלכא עלאה ומתעטרין ברישיה וכדין אשתכח חדוותא לעילא ותתא:	העתיק הקדוש לא נראה ולא שורה על חול, לכן הרהור מותר, למה, משום שהרהור לא עושה דבר ולא נעשה ממנו קול ולא עולה, אבל אחר שהוציא דיבור מפיו אותו דיבור נעשה קול ובוקע אוירים ורקיעים ועולה למעלה ומעורר דבר אחר, ועל כן כתוב ממצא חפצך ודבר דבר, ומי שמוציא דיבור קדוש מפיו, דבר תורה, נעשה ממנו קול, ועולה למעלה ומתעוררות קדושות המלך העליון, ומתעטרות בראשו, ואז נמצאת שמחה למעלה ולמטה.
א"ל ודאי הכי הוא והא שמענא מלה אבל מאן דשארית בתעניתא בשבתא עביד גריעותא לשבת או לא אי תימא דלא עביד גריעותא הא סעודתי דמהימנותא בטיל מניה ועונשיה סגי הא חדוותא דשבת בטיל מניה:	אמר לו ודאי כך הוא, והרי שמענו את הדבר, אבל מי ששרוי בתענית בשבת עושה חסרון לשבת או לא, אם תאמר שלא עושה חסרון, הרי סעודת האמונה בטל ממנו וענשו רב, הרי שמחת השבת בטל ממנו.
א"ל מלה דא שמענא דדא הוא דאשגחן עליה מלעילא מכל בני עלמא בגין דהאי יומא חדוותא הוא לעילא ותתא חדוותא דכל חדוין⁴⁷⁰⁶ חדוותא דכל מהימנותא ביה אשתכח ואפילו רשעים דגיהנם נייחין בהאי יומא והאי בר נש לית ליה חדוה ולית ליה נייחא ושניא דא מכל עלאין ותתאין בלהו שאלין עליה מאי שניא דפלגיא הוא בצערא ובשעתא דעתיקא קדישא אתגלי בהאי	אמר לו דבר זה שמעתי, שזהו שמשגיחים עליו מלמעלה מכל בני העולם, משום שהיום הזה הוא שמחה למעלה ולמטה, שמחת כל השמחות, שמחה שכל האמונה נמצאת בה, ואפילו הרשעים של הגיהנם נחים ביום הזה, והאיש הזה אין לו שמחה ואין לו מנוחה, וזה שונה מכל, העליונים והתחתונים כולם שואלים עליו, מה שונה שפלוני הוא בצער, ובשעה שהעתיק הקדוש מתגלה ביום הזה, וזה נמצא בצער, תפלתו עולה ועומדת לפניו,

⁴⁷⁰⁶ חדוון (דפ"ו).

יִמָּא וְאִשְׁתַּכַּח הָאִי בַּצֵּרָא צְלוּתִיה סְלָקָא וְקִימָא קָמִיָּה וְכִדִּין⁴⁷⁰⁷ אֶתְקֶרְעוּ כָּל גְּזֵרֵי דִינִין דַּאֲתַגְזֵרוּ עֲלֵיהּ וְאִפִּילוּ אֶסְתַּכְמוּ בְּבִי דִינָא דְּמַלְכָּא עֲלֵיהּ לְבִישׁ כְּלָא אֶתְקֶרְעוּ בְּגִין דְּבִשְׁתָּא דַּעֲתִיקָא אֶתְגַּלִּיָּא כָּל חִירוֹ וְכָל חִירוֹ אִשְׁתַּכַּח בְּגִין דַּאֲתַגְלִיָּא בְּהַלּוּלָא דְּמַלְכָּא וְעַל דָּא תְּנִינָן קוֹרְעִין לוֹ גְּזֵר דִּינוֹ שֶׁל שְׁבַעִים שָׁנָה⁴⁷⁰⁸:	אִז נִקְרְעִים כָּל גְּזֵרֵי הַדִּינִים שֶׁנִּגְזְרוּ עֲלָיו, וְאִפִּילוֹ הִסְכִּימוּ בְּבֵית הַדִּין שֶׁל הַמֶּלֶךְ עֲלָיו לִרְעוֹ, הַכֹּל נִקְרַע, מִשּׁוֹם שֶׁבִשְׁעָה שֶׁמִּתְגַּלֶּה הָעֵתִיק נִמְצָאִים כָּל הַחִירוֹת וְכָל הַשְּׂמִיחָה, מִשּׁוֹם שֶׁמִּתְגַּלֶּה בְּהַלּוּלַת הַמֶּלֶךְ, וְעַל זֶה שֶׁנִּינּוּ קוֹרְעִים לוֹ גְּזֵר דִּינוֹ שֶׁל שְׁבַעִים שָׁנָה.
מֵאֵן שְׁבַעִים שָׁנָה אֵלָּא אַע"ג דַּאֲסַכְמוּ עֲלֵיהּ כָּל אִינּוֹן שְׁבַעִין כְּתָרֵי מַלְכָּא דְּהוּא אֶתְחַזִּי בְּהוּ כְּלָא אֶתְקֶרְעוּ בְּגִין דַּעֲתִיקָא קְדִישָׁא נְטִיל וְס"א בְּטִיל לִיהּ וְהֵנִי לִיהּ לְבַר נֶשׁ וְהֵנִי	מִי הַשְּׁבַעִים שָׁנָה, אֵלָּא אִף עַל גַּב שֶׁהִסְכִּימוּ עֲלָיו כָּל אוֹתָם שְׁבַעִים כְּתָרֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא נֹרָאָה בָּהֶם, הַכֹּל נִקְרַע מִשּׁוֹם שֶׁהָעֵתִיק הַקָּדוֹשׁ נֹטֵל (מִבְּטֵל אוֹתוֹ וּמַהֲנֶה) אֶת הָאָדָם, וְהַדְּבָרִים
קַה/ב	
מִלִּי⁴⁷⁰⁹ כִּד מִתְעַרֵּי עֲלֵיהּ בַּחֲלָמָא בְּלִילִיָּא דְּשַׁבְּתָא:	הִלְלוּ כִשְׁמַתְעוֹרְרִים עֲלָיו בַּחֲלוֹם בְּלִיל שַׁבָּת.
לְמַלְכָּא⁴⁷¹⁰ דְּעַבִּיד הַלּוּלָא⁴⁷¹¹ לְבִרְיָה⁴⁷¹² וְגִזֹּר חֲדוּוּה⁴⁷¹³ עַל כְּלָא בְּהָאִי יוֹמָא דְּהַלּוּלָא כָּל עֲלָמָא הוּוּ חֲדָאֵן וְבַר נֶשׁ חַד הוּוּ עֲצִיב תְּפִישׁ בְּקוּלְרָא אֶתָּא מַלְכָּא⁴⁷¹⁴ לְחֲדוּוּתָא חֲמָא כָּל עֲמָא חֲדָאֵן כְּמָה דְּאִיהוּ גְּזֵר זִקְף עֵינּוּי חֲמָא הָהוּא בַר נֶשׁ תְּפִישׁ בְּקוּלְרָא עֲצִיב אֲמַר וּמָה כָּל בְּנֵי עֲלָמָא חֲדָאֵן בְּהַלּוּלָא דְּבָרֵי וְדָא תְּפִישׁ בְּקוּלְרָא מִיד פְּקִיד וְנִפְקִי לִיהּ וְשָׂאֲרוּ לִיהּ מְקוּלְרִיָּה (ס"א מְקַטְרוּי) כִּךְ הָאִי דְּשָׂאֲרֵי בַתְּעִנִּיתָא בְּשַׁבְּתָא כָּל עֲלָמָא חֲדָאֵן וְאִיהוּ עֲצִיב וְהָאִי אֶתְפַּשׁ בְּקוּלְרָא בִּשְׁעֵתָא דַּעֲתִיקָא קְדִישָׁא אֶתְגַּלִּיָּא בְּהָאִי יוֹמָא וְאִשְׁתַּכַּח הָאִי בַר נֶשׁ תְּפִישׁ בְּקוּלְרָא אַע"ג דַּאֲסַכְמוּ עֲלֵיהּ כָּל אִינּוֹן שְׁבַעִין שָׁנִין דַּאֲמַרְן כְּלָא אֶתְקֶרְעוּ וְלֹא שָׂאֲרֵי עֲלֵיהּ דִּינָא:	(מִשְׁלֵ) לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה הַלּוּלָא לְבִנוֹ, וְגִזֹּר שְׂמִיחָה עַל הַכֹּל בְּיוֹם זֶה שֶׁל הַהַלּוּלָא, כָּל הָעוֹלָם הָיוּ שְׂמִיחִים וְאִישׁ אֶחָד הָיָה עֲצוּב תְּפוּס בְּקוּלָר, בָּא הַמֶּלֶךְ לְשְׂמִיחָה, רָאָה אֶת כָּל הָעָם שְׂמִיחִים כְּמוֹ שֶׁהוּא גְּזֵר, הָרִים עֵינָיו רָאָה אֶת אוֹתוֹ הָאִישׁ הַתְּפוּס בְּקוּלָר עֲצוּב, אֲמַר וּמָה כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם שְׂמִיחִים בְּהַלּוּלָא שֶׁל בְּנֵי זֶה תְּפוּס בְּקוּלָר, מִיד צוּה וְהוֹצִיָּאוּ אוֹתוֹ וְהִתִּירוּ אוֹתוֹ מְקוּלָרוֹ (מְקַטְרוּי), כִּךְ זֶה שֶׁשְּׂרָוִי בַתְּעִנִּיתָא בְּשַׁבָּת כָּל הָעוֹלָם שְׂמִיחִים וְהוּא עֲצוּב, וְזֶה נִתְּפַס בְּקוּלָר בִּשְׁעָה שֶׁהָעֵתִיק הַקָּדוֹשׁ מִתְגַּלֶּה בְּיוֹם זֶה, וְנִמְצָא הָאִישׁ זֶה תְּפוּס בְּקוּלָר, אִף עַל גַּב שֶׁהִסְכִּימוּ עֲלָיו כָּל אוֹתָם שְׁבַעִים שָׁנִים שֶׁאֲמַרְנוּ, הַכֹּל נִקְרַע וְלֹא שוּרָה עֲלָיו הַדִּין.

⁴⁷⁰⁷ כִּדִּין (דפ"ו).

⁴⁷⁰⁸ ז"ל הרב בליקוטי מ"ש הזוהר כל המתענה בשבת וכו' הענין הוא כי קר"ע גי' ש"ע כי ש"ע נהורין עילאין דאריך המתגלי' בשבת קורעין גזר דין של ע' שנה שהם שמות ע"ב ס"ג שבהם ז' יודין גי' ע' ש"נה גי' קפ"ה קס"ו אחוריים דע"ב ס"ג עם ארבע אותיות והכולל וע"י ש"ע הנז' קורעים גזר דין של אלו האחוריים של ע' שנה עכ"ל הרב ובזה מובן לשון זה מ"ש ובשעתא דעתיקא קדישא אתגלי וכו' וכדין אתקיעו וכו' דהיינו בכח ש"ע נהורין דאריך הנק' עתיקא קדישא נקרעים הדינים ולכך אמר אע"ג דאסכמו כל אינון ע' וכו' דהיינו הדינים שבאחורי ע"ב ס"ג שבה ז' יודין אפי' הכי נקרעים ע"י אריך (מ"מ).

⁴⁷⁰⁹ מילי (דפ"ו).

⁴⁷¹⁰ המשיל משל זה להורות שלא כעס עליו המלך מפני שעבר על צויו שהוא צוה שישמחו הכל והוא עצב מפני שהעצב לו הכרח מפני שהוא במאסר אלא אדרבה בטל יסוריו, אף כאן אינו חוטא במה שמתענה ועצב כיון שהראו לו השבעים דיינים הם שבעים שנה שגזרו' עליו הדין והוא מאריך במאסרו עד בא עת פקודתו, "למלכא" חכמה (אור יקר).

⁴⁷¹¹ הייחוד (אור יקר).

⁴⁷¹² תפארת עם המלכות (אור יקר).

⁴⁷¹³ להשפיע שמחת הבינה בכל הנמצאים (אור יקר).

⁴⁷¹⁴ היינו גילוי מצח הרצון מהכתר על ידי החכמה (אור יקר).

ביום אחר יש בו רשות לקרוע אותו, באותו יום כל שכן בשבת, שאין לך יום שלא נמצא בו כח, ומי ששרוי בתענית חלום באותו היום לא עולה אותו היום עד שקורע דינו, אבל לא ששבעים שנה כיום השבת, לכן באותו יום ממש ולא ביום אחר, שאין רשות ליום על יום אחר, כל יום מה שארע ביומו עושה, שלא ארע ביומו אינו עושה, ועל כן לא צריך לאדם להעלות אותו מיום זה ליום אחר, ולכן שנינו דבר יום ביומו, ולא דבר יום ליום אחר.	ביום אחר יש בו רשות לקרוע אותו, באותו יום כל שכן בשבת, שאין לך יום שלא נמצא בו כח, ומי ששרוי בתענית חלום באותו היום לא עולה אותו היום עד שקורע דינו, אבל לא ששבעים שנה כיום השבת, לכן באותו יום ממש ולא ביום אחר, שאין רשות ליום על יום אחר, כל יום מה שארע ביומו עושה, שלא ארע ביומו אינו עושה, ועל כן לא צריך לאדם להעלות אותו מיום זה ליום אחר, ולכן שנינו דבר יום ביומו, ולא דבר יום ליום אחר.
ביום אחר יש בו רשות לקרוע אותו, באותו יום כל שכן בשבת, שאין לך יום שלא נמצא בו כח, ומי ששרוי בתענית חלום באותו היום לא עולה אותו היום עד שקורע דינו, אבל לא ששבעים שנה כיום השבת, לכן באותו יום ממש ולא ביום אחר, שאין רשות ליום על יום אחר, כל יום מה שארע ביומו עושה, שלא ארע ביומו אינו עושה, ועל כן לא צריך לאדם להעלות אותו מיום זה ליום אחר, ולכן שנינו דבר יום ביומו, ולא דבר יום ליום אחר.	ביום אחר יש בו רשות לקרוע אותו, באותו יום כל שכן בשבת, שאין לך יום שלא נמצא בו כח, ומי ששרוי בתענית חלום באותו היום לא עולה אותו היום עד שקורע דינו, אבל לא ששבעים שנה כיום השבת, לכן באותו יום ממש ולא ביום אחר, שאין רשות ליום על יום אחר, כל יום מה שארע ביומו עושה, שלא ארע ביומו אינו עושה, ועל כן לא צריך לאדם להעלות אותו מיום זה ליום אחר, ולכן שנינו דבר יום ביומו, ולא דבר יום ליום אחר.
ביום אחר יש בו רשות לקרוע אותו, באותו יום כל שכן בשבת, שאין לך יום שלא נמצא בו כח, ומי ששרוי בתענית חלום באותו היום לא עולה אותו היום עד שקורע דינו, אבל לא ששבעים שנה כיום השבת, לכן באותו יום ממש ולא ביום אחר, שאין רשות ליום על יום אחר, כל יום מה שארע ביומו עושה, שלא ארע ביומו אינו עושה, ועל כן לא צריך לאדם להעלות אותו מיום זה ליום אחר, ולכן שנינו דבר יום ביומו, ולא דבר יום ליום אחר.	ביום אחר יש בו רשות לקרוע אותו, באותו יום כל שכן בשבת, שאין לך יום שלא נמצא בו כח, ומי ששרוי בתענית חלום באותו היום לא עולה אותו היום עד שקורע דינו, אבל לא ששבעים שנה כיום השבת, לכן באותו יום ממש ולא ביום אחר, שאין רשות ליום על יום אחר, כל יום מה שארע ביומו עושה, שלא ארע ביומו אינו עושה, ועל כן לא צריך לאדם להעלות אותו מיום זה ליום אחר, ולכן שנינו דבר יום ביומו, ולא דבר יום ליום אחר.

⁴⁷¹⁵ פירוש יפה תענית לחלום ויש בו כח ורשות לבטל הדין כל שכן בשבת שיש בו טעם זה נוסף על צערו (אור יקר).

⁴⁷¹⁶ כדפי' בסוד ויקרבו ימי ישראל למות, וכן ויקרבו ימי דוד וכן ימים יוצרו, ויש בחינה בספירות ובכסא ובהנהגה ששולט ביום זה ובחינה אחרת ביום השני וכן לעולם ובמקום אחר הארכת, ולזה חלם ביום זה ויצום ביום אחר מה הועיל שכבר אותו היום חלף הלך לו, וכיון ששקעה עליו חמה חתם הספר וגזרותיו והלך לו ואין לו כח ביום שני לתקן גזרתו אם לא בתשובה חזקה, וביומו ממש הוא בתענית כאש בנעורת שיש בו כח בשעה קלה לבטל גזרת הדין (אור יקר).

⁴⁷¹⁷ ועם היות שירצה האדם לומר רוצה אני להתענות היום ואני אבטל גזרת דיני היום לא יעלה בידו אם לא בתשובה הראויה אלא דווקא "בתעניתא דחלמא" מפני שממש הראו לו שתקנתו בידו וכדמסיק בסוף דבריו "ושבע ילין" וכו', אמנם שאר הימים יבטל גזרת דין יום אחד שנה אחת בחינה אחת השולטת באותו יום לבד, אמנם אם נשתתף לאותו היום דהיינו א' משבעים שנה שאר הימים ושאר שנים ונגזר הדין משבעים לא יספיק בתענית אחד (אור יקר).

⁴⁷¹⁸ והטעם כי יום שבת הוא המלך החכמה רואה וקורעת וכיון שהיא קורעת גזר דינו קורע מהשורש בינה בשבע ספירות דהיינו מכל השבעים מפני שליטת יום שבת על כל השבעים כדפירשנו (אור יקר).

⁴⁷¹⁹ כדפירשנו מה שמורה ניצוץ ובחינה השולטת אמנם בבחינה אחרת לא ישלוט מן הטעם שפירשנו (אור יקר).

⁴⁷²⁰ שאם היה כח ביום אחר היו מעוררים אותו ביום ראשון או שני וכו' ולא ביום שבת. ואם תאמר והא רשב"י ע"ה שבח עצמו בשעת פטירתו שמימו לא נצרך לתענית בשבת ומה טיבותיה הא הכא משמע שאין ביטול גזרת דין כיום שבת כדפירשנו, ועוד מורה שסגולת התענית דווקא בו ביום גזרה כי ביום אחר אין בו כח ולכן מעלה היא לו שמגלים לו ביומו שיוכל לבטל הגזרת יום, ויש לומר שלא היו מחתימים עליו גזרת דין ביום שבת שהוא כולל שבעים ענפים, ולכן לכל מי שלא יבטל שלש סעודות כיון שהוא זהיר בענג שבת שהוא עדן נהר גן כתר חכמה בינה, הב"ה מפאת בחינתו מענג שבתו העליון ולעולם הוא בענ"ג ואין בו גזרת דין כלל ולא יעסקו בדינו ביום שבת, ולר' שמעון מעולם לא נחתם עליו גזרת דין שכן אמר שם ואפילו ביום אחר כל שכן בשבת, והטעם כדפירשנו שהוא היה מכוון בענג בענין שלא היה צריך לבטל דינם מעליו שהוא בטולו משורשו תמיד (אור יקר).

⁴⁷²¹ פי' חוזר לחזק מ"ש תחלה דדוקא דיבור הוא דאסור אבל הרהור לא ממש"ה ודבר דבר דהול"ל ממצוא חפץ ומדבר דבר. מהו ודבר דבר אלא עד דיגזר מלה כדקא יאות וימלל ליה ודאי וכו' (מ"מ).

ובעלמא דאתי עליהו כתיב (ישעיה סג ח) ויאמר אך עמי המה בנים לא ישקרו ויהי להם למושיע:	
ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי וגו' (ויקרא כד י) ויצא רבי יהודה ⁴⁷²² אמר נפק מכללא דחולקא דישראל דנפק מכללא דכלא נפק מכללא ⁴⁷²³ דמהימנותא ⁴⁷²⁴ וינצו במחנה מכאן אוליפנא כל מאן דאתי מזוהמא דזרעא לסוף גלייה ליה קמי כלא ⁴⁷²⁵ מאן גרים ליה זוהמא דחולקא בישא ⁴⁷²⁶ דאית ביה דלית ליה חולקא בכללא דישראל ⁴⁷²⁷ :	"ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי וגו', ויצא", רבי יהודה אמר יצא מכלל של החלק של ישראל, שיצא מכלל הכל, יצא מכלל האמונה, וינצו במחנה. מכאן למדנו כל מי שבא מזוהמת הזרע בסוף מגלים אותו לפני הכל. מי גרם לו, זוהמת החלק הרע שיש בו, שאין לו חלק בכלל ישראל.
רבי חייא פתח (משלי כה ב) כבוד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר ⁴⁷²⁸ חקור דבר כבוד אלהים הסתר דבר ⁴⁷²⁹ דלית רשו לבר נש לגלואה מלין סתימין דלא אתמסרו לאתגלייא מלין דחפא לון עתיק יומין כד"א (ישעיה כג יח) לאכול לשבעה ולמכסה עתיק לאכול לשבעה עד ההוא אתר דאית ליה רשו ולא יתיר ועכ"ד ולמכסה עתיק למכסה עתיק ודאי:	רבי חייא פתח "כבוד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר", כבוד אלהים הסתר דבר, שאין רשות לאיש לגלות דברים סתומים שלא נמסרו לגלוי, דברים שכסה אותם עתיק הימים, כמו שנאמר "לאכול לשבעה ולמכסה עתיק", לאכול לשבעה עד אותו מקום שיש לו רשות ולא יותר, ועם כל זה ולמכסה עתיק, למכסה עתיק ודאי.
דבר אחר לאכול לשבעה אינון חברייא דידעין ארחין ושבילין למיהך בארחה מהימנותא כדקא יאות כגון דרא דר"ש שארי בגויה ולמכסה עתיק מדרין אחרנין דהא כלהון לא אתחזון לאכול ולשבעה ולא תגלייא מלין בגווייהו אלא למכסה עתיק כד"א (קהלת ה ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך:	דבר אחר, לאכול לשבעה, אותם החברים שיודעים דרכים ושבילים ללכת בדרך האמונה כראוי, כמו הדור שרבי שמעון שרוי בתוכו. ולמכסה עתיק, מדורות אחרים, שהרי כולם לא ראויים לאכול ולשבעה ושיתגלו דברים בתוכם, אלא למכסה עתיק, כמו שנאמר "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך".
ביומי ⁴⁷³⁰ דר' שמעון הוה בר נש אמר לחבריה פתח פיך ויאירו דבריך בתר דשכיב הו אמרי אל תתן את פיך וגו' ביומי לאכול לשבעה בתר	בימי רבי שמעון היה אדם אומר לחברו פתח פיך ויאירו דבריך, אחר שנפטר היו אומרים אל תתן את פיך וגו'. בימיו לאכול

⁴⁷²² ר' יהודה פליג אמאי דפירש במדרש דנפק מבית דינו של משה חייב מפני שלפי זה בא הכתוב לתת טעם לרשעתו ואין דרך הכתוב לחפות על הרשעים אלא להוסיף עון על עונם, וזהו שאמר "ר' יהודה אמר נפק מכללא דכולא" שהכחיש סבה ראשונה כלל כל הנמצאים ולא היה לו חלק בו (אור יקר).

⁴⁷²³ הכחיש גם כל צד הקדושה והם לא זו אף זו כפי תכונת עונו, קודם לכל מסתלק ממנו אין סוף ואחר כך נסתלק ממנו האצילות אחר כך נסתלק ממנו כל סטרי קדושה ונשאר כגוי מן הגוים (אור יקר).

⁴⁷²⁴ שתכחיש מציאות הספירות ולא היה לו חלק בהם (אור יקר).

⁴⁷²⁵ דכתיב במחנה חלל את השם בפרהסיא (אור יקר).

⁴⁷²⁶ הענין שגוי הבא על בת ישראל הוא תערובת שתי צלמים צלם קדוש מצד בת ישראל וצלם טמא מצד הגוי, ובהיות שתי כחות אלו בו והוא לא טרח' לבטל זוהמא לעכל חלק הטמא שבו ולכך נתעורר בו אחר כך מפני שאינו מתיישב בו וזהו שאמר "דאית ביה" (אור יקר).

⁴⁷²⁷ ירצה שאי אפשר להכלל בישראל שאינו מינו (אור יקר).

⁴⁷²⁸ הם התפארת שש קצוות ומלכות והם שתי מלכים (אור יקר).

⁴⁷²⁹ הענין כי פירוש הכתוב הזה עם הכתוב השני הוא אחד "כבוד אלהים הסתר דבר" היינו אומרו "ולמכסה עתיק" (אור יקר). שממש ולמעלה אין ראוי לדבר מן הטעם שפירשנו בספ"ר בשער מהות והנהגה וכן בפרשת ויצא (אור יקר).

⁴⁷³⁰ גילויים למעלה הוא כפי ערך הלימוד והעסק שעוסקים בהם החכמים למטה, והם תלויים זב"ז, כי נמשך ידיעתם למטה ע"י שמתגלים מא"ס להאיר למעלה. אמנם כ"ז היה רק בזמן שהרשב"י היה קיים ורק בסודות האצילות דוקא, אבל אחר שנסתלק הרשב"י הנה חזרו האורות ונתעלמו, וכמ"ש שם (דף עט ע"א) ופ' אמור (דף קה סע"ב) ובכ"מ, ולכן נתעלם כל הזוהר ונגנז עד מאה הראשון לאלף הששי (ביאורים ח"א כא ע"ג)

לשבעה, אחר שנפטר ולמכסה עתיק, שהחברים מגמגמים ולא עומדים בדברים. דבר אחר לאכול לשבעה, באותם דברים שהתגלו ולמכסה עתיק באותם דברים שהתכסו.	דשכיב ולמכסה עתיק דחברייא מגמגמי ולא קיימי במלין דבר אחר לאכול לשבעה באינן מלין דאתגליין ולמכסה עתיק באינן מלי דאתחפין:
ק/א	
"ויקוב בן האשה הישראלית את השם", מה זה "ויקוב", רבי אבא אמר ויקוב ודאי, כמו שנאמר "ויקוב חור בדלתו", נקב את מה שהיה סתום. "ושם אמו שלומית בת דברי", עד כאן נסתר השם של אמו, כיון שנאמר ויקוב, נקב את שם אמו.	ויקוב בן האשה הישראלית את השם (ויקרא כד יא) מהו ויקוב רבי אבא אמר ויקוב ודאי כד"א (מלכים ב' יב י) ויקוב חור בדלתו ⁴⁷³¹ נקיב מה דהוה סתים (ויקרא כד יא) ושם אמו שלומית בת דברי עד כאן סתים שמא דאמיה כיון דכתיב ויקוב נקיב שמא דאימיה ⁴⁷³² :
אמר רבי אבא אם לא שהנר הקדוש עומד בעולם לא הרשינו לגלות (מכאן והלאה), שהרי לא ניתן דבר זה לגלוי אלא לחברים שהם בין קוצרי השדה, (שאם לאו) תיפח רוחם של אלו שבאים לגלות לאותם שלא יודעים.	אמר רבי אבא אי לאו דבוצינא קדישא קיימא בעלמא לא ארשינא לגלאה (מכאן והלאה) ודהא לא אתיהיב מלה דא ולגלאהו אלא לחברייא דאינן בין מחצדי חקלא (דאי לאו) תיפח רוחיהון דאינן דאתיין לגלאה לאינן דלא ידעי:
בא וראה כתוב "וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי", הפסוק הזה הרי בארנו, אבל זה בן אשה אחרת של אביו, בעלה של שלומית היה, וכיון שבא עליה אותו המצרי בחצות הלילה, שב לביתו וידע את הדבר נפרד ממנה, ולא בא עליה ונשא אשה אחרת והוליד את זה, ונקרא איש הישראלי, והאחר בן הישראלית, אם הם רבו כאן יחד, מה רוצה כאן השם הקדוש, ולמה קלל את השם הקדוש.	ת"ח כתיב (ויקרא כד י) וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי האי קרא הא אוקימנא אבל דא בר אינתו ⁴⁷³³ אחרא [דאבוי] (דאבוה) בעלה דשלומית הוה וכיון דאתא ⁴⁷³⁴ ההוא מצראה עלה בפלגות ליליא תב לביתא וידע מלה אתפרש מנה ולא את(י)א עלה ונטל אינתו אחרא ואוליד להאי ואקרי איש הישראלי ואחרא ⁴⁷³⁵ בן הישראלית אי אינן אינצו הכא כחדא מאי קא בעי הכא שמא קדישא ואמאי קלל שמא קדישא:
אלא איש הישראלי אמר הדבר מאמו מתוך קטטה, מיד "ויקוב בן האשה הישראלית" כמו שנאמר, "ויקוב חור	אלא איש הישראלי אמר מלה מאמיה ⁴⁷³⁶ מגו קטטה מיד ויקוב בן האשה הישראלית (ויקרא כד

⁴⁷³¹ אם לדמיון מלת ויקוב שהוא לשון נקיבא לבד אתא לא היה לו לחזור אותו פעם אחרת, אלא ענין ממש רמז והענין כי אין בין אחד לאחר אלא שהדלת היא מלכות דלה ועניה וכן היא דלת כניסת פנימה להיכל, ואחר הוא סילוק העוקץ מהדלת שהיא סילוק היסוד והיא נעשת ריש רישות ועניות ומיד שם מזדמן החצוני האחר, והיינו ויקוב חור בדלתו אותו העוקץ שהוא סותם פתח כניסת החצונים נקב, וסוד הענין הוא נעלם מאד כמה שפירשתי בספ"ר בשער הצנורות ודרך אותו חור נכנס החצוני ובא לקבל מהקדש ומחריב את העולם, ועל ענין אותו חור נאמר אכלה ומחתה פיה ואמרה והיינו סוד נדה וזבה למעלה, והרשע הזה ממש במה שבידך השפיע משמאל הגבורה והאחיז החצונים ונקב מה שהיה סתום, ועד כאן סתם הכתוב והסתיר זנות שלומית ולא פירש אותה ולא פרסמה, אמנם כשבנה פירש ונקב הסתום מיד פרסמה הכתוב ואמר ושם אמו, מחצדי חקלא הם החברים בעלי החכמה הזאת והטעם שהמלכות היא נקראת שדה אשר ברכו ה' והיא מגדלת צמחים וצמחיה הם סודות התורה ומלקטים וקוצרים הם המחדשים תמיד חידושי תורה בחכמה הזאת ולכך נקראים מחצדי חקלא דהיינו חקל תפוחין קדישין כדפירשנו (אור יקר).

⁴⁷³² פי' קודם שעשה פעולה הרעה לא הזכיר אמו. ואחר שויקוב הזכיר אמו לומר ארור שזה ילד וכו'. א"נ י"ל מ"ש כיון דכתיב ויקוב נקיב וכו' לומר שאמו גרמה לו עד שויקוב את ה' כדבסמוך שאיש הישראלי אמר מלה מאמיה מגו קטטה ולכך ויקוב וכו' לכך לא הזכיר הכתוב אמו עד דכתיב ויקוב לרמוז על זה (מ"מ).

⁴⁷³³ פירוש איש הישראלי דקאמר (אור יקר).

⁴⁷³⁴ כדפירש במדרש (אור יקר).

⁴⁷³⁵ הנולד מהמצרי שבא על שלומית והמים בדקוהו כשנבדקו ישראל במים כדפירשנו בפרשת במדבר (אור יקר).

⁴⁷³⁶ בן המזנה עם המצרי (אור יקר).

יא) כד"א (מלכים ב' יב י) ויקוב חור בדלתו רזא דמלה נטל ה' דשמא⁴⁷³⁷ קדישא ולייט לאנגא על אמיה⁴⁷³⁸ ודא הוא נקיבא דאיהו נקיב ופרישו שמא קדישא⁴⁷³⁹ ולמחצרי חקלא אתמר:	בדלתו". סוד הדבר נטל ה' של השם הקדוש וקלל להגן על אמו, וזוהי נקיבה, שהוא נקב ופרש את השם הקדוש, ונאמר לקוצרי השדה.
ורזא דמלה כן דרך אשה מנאפת וגו' (משלי ל ב) זכאה חולקהון דצדיקייא דידעין מלה ומכסיין לה וע"ד אתמר (שם כה ט) ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל ה' בתראה הות נוקבא⁴⁷⁴⁰ דינקא בתרין סטריין⁴⁷⁴¹ בגין כך נטלא זיינין דמלכא⁴⁷⁴² ונקמת נקמה⁴⁷⁴³ ודכתיבו (ויקרא כד יד) הוצא את המקלל על דא כתיב (ויקרא יט ג) איש אמו ואביו תיראו דחילו דאמא⁴⁷⁴⁴ אקדים לאבא⁴⁷⁴⁵ וזכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי:	וסוד הדבר "כן דרך אשה מנאפת וגו'", אשרי חלקם של הצדיקים שיודעים דבר ומכסים אותו, ועל זה נאמר, "ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל", ה' אחרונה היתה נקבה שיונקת בשני צדדים, לכן נטלה את כלי זינו של המלך ונוקמת נקמותיה, שנאמר "הוצא את המקלל", על זה כתוב "איש אמו ואביו תיראו", יראת האם הקדים לאב, אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.
ואל בני ישראל תדבר לאמר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו (שם כד טו) רבי יהודה אמר הא אוקמוה אבל כי יקלל אלהיו וסתים (כתיב) ובגין דאמר אלהיו סתם לכך ונשא חטאו דהא לא ידעינן⁴⁷⁴⁶ מאן הוא אלהיו מאן דחלא דיליה אי אחד מן השרים או [חד] מן ככביא או חד מדברי עלמא:	"ואל בני ישראל תדבר לאמר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו", רבי יהודה אמר הרי פרשוה, אבל כי יקלל אלהיו סתום, ומשום שאמר אלהיו סתם, לכך ונשא חטאו, שהרי אין יודעים מיהו היראה שלו, אם אחד מן השרים או אחד מן הכוכבים או אחד ממנהיגי העולם.

⁴⁷³⁷ כל השם ברך שכן הדין שיאמר יכה יוסי את יוסי בדפירשו בגמרא, אמנם הענין שברך ממש ואמר בדרך המברכין יכה יוסי את יוסי והיה דעתו להגן על אמו כלומר מה אתה מקלל אמי וכי תמיהה היא זו כיוצא בה לבת מלך והפריד אותיות השם ונטל ה"א לבדה והשליט הערוה רע בין ו' ה' והיינו ויקב את השם, והיינו להגין על אמו אמר שהפגם שגרמה אמו גרמה לה אל הגנאי ההוא (אור יקר).

⁴⁷³⁸ איתא בליקוטים חדשים דף פ"ג א' וז"ל, סוד המקלל שעשה כן לאנגא סודו כי כשהשכינה מתלבשת בגבורות נקרא ע"ז בטהרה, ולכן זה הטמא של המקלל הוציא שם רע לאנגא מה שהיו אומרים לו על אמו שהיתה זונה והבן, עכ"ל (רמ"ז). פי' שאיש ישראלי חרפו מאמו שזינתה עם המצרי לכך הוא ויקוב וכו' לאנגא על אמיה וכמ"ש בסמוך ורזא דמלה כך דרך אשה מנאפת. וסוד הענין עמוק מאד וכבר רמזנו בו קצת בפ' אחרי מות דף ע"ב ע"א ע"ש ובאוצ"ח באותו דרוש העמיק יותר והרחיב הענין ע"ש באורך (מ"מ).

⁴⁷³⁹ מן הראוי הוא שגם ר"ה יהיו בקדושת השם כמו האותיות יה ע' זוה"ק (אמור צב ע"א ושם קו ע"א), (דע"ה ח"ב קטז ע"ד).

⁴⁷⁴⁰ כדפירש' ונתמלאה עליו דין ופגם שכן גרם הוא עצמו כדפירשנו, ושכר עבירה עבירה הדין שהשפיע שם היה מת שנתעורר עליו במיתתו מדה כנגד מדה, והיינו שעם ישראל היתה שכינה לימין והוא נקב ועשה שתינק מהשמאל (אור יקר).

⁴⁷⁴¹ ולכך הוצרך להיות גזרת דין על פי ה' דהיינו ממש משם ימשך הדין עליו ומשם הדין לכל נוקב שזה פגמו וזה עונשו (אור יקר).

⁴⁷⁴² לפרוש להם על פי ה' שהיא היא בעלת מלחמתו כדי לנקום נקמת כבודה (אור יקר).

⁴⁷⁴³ הוציא את המקלל אל מחוץ למחנה והיינו אל מקום החצונים כיון שהקל בדחילו דאימיה יטול חלקו מתחת ידיה (אור יקר). נקמתא (דפ"ו).

⁴⁷⁴⁴ שלא מטעם זה יקל אדם ראשו כנגד אמו שהוא הוא הגורם שהיא היא קדושה באחדות המדות ומי גורם לה להיותה נדה ומשפעת לחצונים פגם התחתונים (אור יקר).

⁴⁷⁴⁵ מפני שאפשר שאדם יקל ביראתה לכך תיראו, שכיון שהבנים יראים האם שוכבת בחיק האב והחצונים נבדלים וההיכל נטהר והיינו זכותן של ישראל שהם נאחזים בקדש והמטמא עצמו חלקו בטמאים (אור יקר).

⁴⁷⁴⁶ לכך לא יהרג אלא העון תלוי על צוארו (אור יקר).

אמר רבי יוסי⁴⁷⁴⁷ אי צדיק גמור הוא לא יתער (מלה⁴⁷⁴⁸) [חיליהון] וכיון דאתער מלה דא חיישינן מינות אודריקת ביה ולא ימות וס"א א"ר יוסי אפילו צדיק גמור לא ימותו על דא בגין דאיהו מלה סתים רבי יהודה אמר דאין ליה לטב בהא דאי אמר אלהי יכול למטען אלהי דהוה עד השתא⁴⁷⁴⁹ דאתמשכנא אבתריה בלבאי והשתא אהדרנא לקבלא מהימנותא עלאה אבל אי אמר יי' אלהים או יי' ונקיב ליה בשמא האי לית ליה למטען בהאי בגין דדא הוא מהימנותא דכלא וכל את ואת⁴⁷⁵⁰ דשמא קדישא דא סלקא לשמא ושלמא⁴⁷⁵¹ (ס"א לשבח⁴⁷⁵²):	אמר רבי יוסי אם הוא צדיק גמור לא יעורר (דבר) את הכח שלהם, וכיון שעורר הדבר הזה חוששים שנזרקת בו מינות. ולא ימות (אמר רבי יוסי אפילו צדיק גמור לא ימות) על זה משום שהוא דבר סתום. רבי יהודה אמר דנים אותו לטוב בזה, שאם אמר אלהי, יכול לטען אלהי שהיה עד עכשיו, שנמשכתי אחריו בלבי, ועכשיו חזרתי כנגד האמונה העליונה. אבל אם אמר יי' אלהים, או יי', ונקב אותו בשמו, זה אין לו לטעון בזה, משום שזוהי אמונת הכל, וכל אות ואות של השם הקדוש הזה עולה לשם השלם (לשבח).
ד"א ויקוב בן האשה הישראלית את השם ויקלל ר' יצחק אמר ויקוב בן האשה אמאי אלא כמה דאוקמוה⁴⁷⁵³ אבל האיש הישראלי בעלה דשלומית הוה⁴⁷⁵⁴ רבי יהודה אמר בריה דבעלה דשלומית⁴⁷⁵⁵ מאנתו אחרא הוה א"ר יצחק נצו כחדא וא"ל מלה מאימיה וכי [אבוי] (אבוה) הוה דאתקטל בשמא קדישא כמה דאוקמוה [ד]כתיב (שמות ב יד) הלהרגני אתה אומר דהא בשמא קדישא קטיל ליה משה ועל דא אושיט מלה לקבליה ודא הוא דכתיב ויקוב בן האשה הישראלית את השם ויקלל ויביאו אותו אל משה⁴⁷⁵⁶ בגין דמטא לגביה דמשה על דקטיל לאבוהי בשמא קדישא בגין כך ויביאו אותו אל משה כיון דחמא משה מיד ויניחוהו במשמר ואבא וברא נפלו בידא דמשה:	דבר אחר "ויקוב בן האשה הישראלית את השם ויקלל", רבי יצחק אמר ויקוב בן האשה למה, אלא כמו שבארוה, אבל האיש הישראלי בעלה של שלומית היה. רבי יהודה אמר בנו של בעלה של שלומית מאשה אחרת היה. אמר רבי יצחק רבו יחד, ואמר לו דבר על אמו, וכי אביו היה שנהרג בשם הקדוש כמו שבארוה, שנאמר הלהרגני אתה אומר, שזה בשם הקדוש הרג אותו משה, ועל כן הושיט דיבור כנגדו, וזהו שנאמר "ויקוב בן האשה הישראלית את השם ויקלל ויביאו אותו אל משה" למה, (אל משה משום שהרג את אביו וכו') משום שהגיע אל משה על שהרג את אביו בשם הקדוש, לכן ויביאו אותו אל משה, כיון שראה משה מיד ויניחוהו במשמר, והאב והבן נפלו בידי משה.
איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו ויצחק	"איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו",

⁴⁷⁴⁷ ר' יוסי קשיא ליה בדברי ר' יהודה דקאמר דדילמא אלהיו דקאמר על אחד מן השרים וכיוצא וזה אין ראוי שאחר שאיש זה מוחזק בכשרות למה נאמר שהוא עובד ע"ז כדי להפך בזכותו (אור יקר).

⁴⁷⁴⁸ פירוש כיון שנתעורר לברך הרי הוא יוצא מחזקתו וכיון שהוא יוצא מחזקתו נאמר שהוא מין ונזרקה בו מינות ולא נחייבהו משום מברך שהתרו בו, ור' יהודה לא בעי הכי אלא אפילו אם נחזקהו בצדיק גמור עם כל זה אנו יכולין להפך בזכותו (אור יקר).

⁴⁷⁴⁹ ועתה חזר בתשובה שאם כדברי ר' יוסי ימות שאם ברך חייב ואם מין הוא מורידין ולא מעלין והיאך נהפך בזכותו (אור יקר).

⁴⁷⁵⁰ צב ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁷⁵¹ פירוש שם אלהים יכול לכנותו לשאר דברים שיצר הרע גם כן נקרא אל זר וכן ע"ז נקרא אלהים אחרים וכן אלהי נכר הארץ וכיוצא אבל שם יהו"ה אין בו פירוש אלא לה' לבדו, מפני כי "כל את ואת סלקא לשמא" דהיינו י' חכמה שבה שם י"ה, ה' בינה שבת שם יהו"ה בנקודת אלהים, ו' תפארת שבו שם יהו"ה, ה' למלכות שבת שם אדנ"י ולכך אין לטעות או לפרש (אור יקר).

⁴⁷⁵² לשבחה (דפ"ו).

⁴⁷⁵³ שהיה בן המצרי ממזר אבל במה שפירש לעיל שהיה מתקוטט עם בן בעל אמו לאו הכי אלא היה מתקוטט עם בעל אמו ממש, ור' יהודה פליג עליה ואמר שבן בעל אמו היה כדפי' לעיל (אור יקר).

⁴⁷⁵⁴ פי' הפך מ"ש ר' אבא לעיל (מ"מ).

⁴⁷⁵⁵ מסייע לר' אבא דלעיל (מ"מ).

⁴⁷⁵⁶ (ס"א לגבי דמשה בגין דקטיל לאבוהי כו') (נוסף בדפ"ו). דמשה - ור"ל אמאי הביאוהו למשה הרי היו שם שרי אלפים וכו' ותירץ בגין דקטיל לאבוי בשמא קדישא והתחיל במצוה יגמור אותה וז"ש ואבא וברא וכו' (מ"מ).

רבי יצחק פתח "שמע עמי ואעידה בך ישראל אם תשמע לי לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר", כיון שנאמר לא יהיה בך אל זר, מה זה ולא תשתחוה לאל נכר.	פתח (תהלים פא ט) שמע עמי ואעידה בך ישראל אם תשמע לי לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר כיון דכתיב לא יהיה בך אל זר מאי ולא תשתחוה לאל נכר:
אלא לא יהיה בך אל זר, שלא יכניס אדם את היצר הרע לתוכו, שכל מי שבא להתחבר עמו, אל זר שרוי בתוכו, שהרי כשמתחבר בו אדם, מיד בא לעבור על דברי תורה, ובא לעבור על אמונת השם הקדוש, ובא אחר כך להשתחוות לאלהים אחרים, ועל זה כתוב לא יהיה בך אל זר, כיון שלא יהיה בך אל זר, לא תבא להשתחוות לאלהים אחרים ולעבור על אמונת השם הקדוש, זהו שנאמר "ולא תשתחוה לאל נכר", וזוהי אמונה רעה של האדם, ועל זה "כי יקלל אלהיו", שיכול לטעון שהוא קלל את אותו אל זר יצר הרע, שלפעמים שורה עליו, ואנו איננו יודעים אם דבריו אמת או לא, ועל זה ונשא חטאו, אבל "ונקב שם ה' מות יומת".	ק/ב
אלא לא יהיה בך אל זר, (ולא תשתחוה לאל נכר) דלא ייעול בר נש וליצר הרע בגויה (ביצר הרע) דכל מאן דאתי לאתחברא וביה ⁴⁷⁵⁷ (בגויה) אל זר ⁴⁷⁵⁸ שריא בגויה ⁴⁷⁵⁹ דהא כד אתחבר ב"נ ביה מיד אתי לאעברא על פתגמי אורייתא אתי לאעברא על מהימנותא דשמא קדישא ואתי לבתר למסגד למעוון אחרן ועל דא כתיב (תהלים פא י) לא יהיה בך אל זר כיון דלא יהיה בך אל זר לא תיתי למסגד למעוון אחרן ולמעבר על מהימנותא דשמא קדישא דהא הוא דכתיב (שם) ולא תשתחוה לאל נכר ומהימנותא בישא דב"נ דא הוא ועל דא (ויקרא כד טו) כי יקלל אלהיו דיכיל למטען דהוא לייט לההוא ואל זר יצרא (מהימנותא) בישא דשריא עליה לזמנין ואנן לא ידעינן מלוי אי קשוט או לאו ועל דא ונשא חטאו אבל (שם טז) ונקב שם יי' מות יומת:	אלא לא יהיה בך אל זר, (ולא תשתחוה לאל נכר) דלא ייעול בר נש וליצר הרע בגויה (ביצר הרע) דכל מאן דאתי לאתחברא וביה ⁴⁷⁵⁷ (בגויה) אל זר ⁴⁷⁵⁸ שריא בגויה ⁴⁷⁵⁹ דהא כד אתחבר ב"נ ביה מיד אתי לאעברא על פתגמי אורייתא אתי לאעברא על מהימנותא דשמא קדישא ואתי לבתר למסגד למעוון אחרן ועל דא כתיב (תהלים פא י) לא יהיה בך אל זר כיון דלא יהיה בך אל זר לא תיתי למסגד למעוון אחרן ולמעבר על מהימנותא דשמא קדישא דהא הוא דכתיב (שם) ולא תשתחוה לאל נכר ומהימנותא בישא דב"נ דא הוא ועל דא (ויקרא כד טו) כי יקלל אלהיו דיכיל למטען דהוא לייט לההוא ואל זר יצרא (מהימנותא) בישא דשריא עליה לזמנין ואנן לא ידעינן מלוי אי קשוט או לאו ועל דא ונשא חטאו אבל (שם טז) ונקב שם יי' מות יומת:
אמר רבי יהודה אם כך למה "ונשא חטאו", היה צריך להיות ונסלח חטאו, (אלא) אמר לו כמו שאמר אלהי, כמו שבארנו סתם ולא פרש. רבי חייא אמר כי יקלל אלהיו סתם	אמר רבי יהודה אי הכי ⁴⁷⁶⁰ אמאי ונשא חטאו ונסלח חטאו מבעי ליה ⁴⁷⁶¹ (אלא) וא"ל כגון דאמר אלהי ⁴⁷⁶² כמה דאוקימנא סתם ולא פריש רבי חייא אמר ⁴⁷⁶³ כי יקלל אלהיו סתם ולא פירש והא

⁴⁷⁵⁷ אפילו בדבר קל (אור יקר).

⁴⁷⁵⁸ שהם קליפות כולם (אור יקר).

⁴⁷⁵⁹ ויחטיאוהו מעט עד שסופו להשתחוות אל הע"ז, והם שלשה מדרגות "כד אתחבר" אפילו מעט אתי לאעברא עבירות חמורות וזהו שאמר "מיד אתי לאעברא על פתגמי אורייתא" וממנו הוא נמשך להקל באמונת ה' וזהו שאמר "אתי לאעברא" ועדין לא עבר אלא נתקרב ואחר כך עבד עבודה זרה בעצם וזה שאמר "ואתי לבתר למסגד" ואחר שעבד עבודה זרת כפר באלהות מכל וכל וזהו שאמר "ולמעבר על מהימנותא" וכו' (אור יקר).

⁴⁷⁶⁰ פירוש בשלמא לדידי דאמרית דלא טעין מידי אלא קלל סתם אלהיו, ניחא דקאמר ונשא חטאו משום דלא ידעינן אי לצד קדושה קאמר, אלא לדידך דאמרית דפריש דקאמר "לההוא מהימנותא" וכו' אם כן ונסלח חטאו הוה ליה למימר דאדרבה מה שחטא עד עתה בהיותו נמשך אחר יצר הרע הוא מתכפר לו עתה במה שקללו, אלא ודאי דקאמר סתם כדפירשנו לעיל (אור יקר).

⁴⁷⁶¹ הלשון הזה אינו מדוקדק וה"פ א"ר יהודה הכי הוא ודאי שמש"ה כי יקלל אלהיו סתם יכול למטען דלייט למהימנותא בישא דשרייא עליה לזמנין כדלעיל. דאי לת"ה ותפרש כי יקלל אלהיו היינו שקלל בהדיא לע"ז שהיתה אלהיו תחלה ונסלח מבעי ליה (מ"מ).

⁴⁷⁶² סתם ולא פירש כיוצא בזה פי' מורינן זל"ה לעיל בדף פ"ט ע"א מ"ש שם הזוהר א"ר יהודה והא כתיב והכהן הגדול מאחיו דלא קאי על מ"ש הזוהר. אלא על הפירוש שיעלה על הדעת לפרש. ודוחהו הזוהר והכי נמי הכא (מ"מ).

⁴⁷⁶³ ר' חייא פליג אכולהו דכולהו תנאי סבירא להו דטענינן ליה כדפירשנו לעיל, וקשה ונשא חטאו לר' יהודה היינו ונשא חטאו מסופק אם קאמר הכי או הכי, ור' חייא סבירא ליה דלא ספיקא הוי אלא "כי יקלל אלהיו" מפני ששם זה סתם ויש בו כלל אחרים כדפירש ר' יהודה ור' יצחק מטעם זה אפילו שכוונתו אל הקדש ונשא חטאו ודאי ראו לו שחטא כך (אור יקר), פי' מסייע לתנאים הראשונים וכולם שיטה אחת. חוץ מר' אבא דבסמוך שמפרש כי יקלל אלהיו היינו השרים ולכך כיון שמבזה לון ונשא חטאו (מ"מ).

ולא פרש, וזה ודאי ונשא חטאו, אבל ונקב שם ה' מות יומת, שהרי כאן תלויה אמונת הכל, ואין לו רשות לטעון עליו כלל.	ודאי ונשא חטאו⁴⁷⁶⁴ אבל ונקב שם יי⁴⁷⁶⁵ מות יומת דהא הכא תליא⁴⁷⁶⁶ מהימנותא דכלא⁴⁷⁶⁷ ולית ליה רישו למטען עליה כלל:
אמר רבי יוסי והכי הוא ודאי דהא שמא (ודאי מהימנותא) דא מהימנותא דעלאי ותתאי ועל דא קיימין עלמין כלהו באת חד זעירא תליין אלף אלפין ורבוא רבבין עלמין דכסופין ועל דא תנינן אתוון אלין קשירין אלין באלין וכמה⁴⁷⁶⁸ (בכמה) אלף רבבין עלאין (ס"א עלמין) תליין בכל אתא ואת⁴⁷⁶⁹ ואסתליקו ואתקשרו⁴⁷⁷⁰ במהימנותא (ואתגלייא) וסתים בהו⁴⁷⁷¹ מה דלא אתדבקו עלאין ותתאין אורייתא⁴⁷⁷² בהו תלייא עלמא דין⁴⁷⁷³ ועלמא דאתי⁴⁷⁷⁴ הוא ושמיה חד⁴⁷⁷⁵ ועל דא כתיב (תהלים לט ב) אמרתי אשמרה דרכי מחטא בלשוני וכתוב (קהלת ה ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך:	אמר רבי יוסי כך זה ודאי, שהרי השם הזה אמונת העליונים והתחתונים, ועל זה עומדים כל העולמות, באות זעירה אחת תלויים אלף אלפים ורבוא רבבות עולמות של תשוקות, ועל זה שנינו האותיות הללו קשורות אלו באלו, וכמה אלף רבבות עליונים (עולמות) תלויים בכל אות ואות, ועולות ונקשרות באמונה (בגלוי) ונסתר בהם, מה שלא השיגו העליונים והתחתונים. התורה תלויה בהם, העולם הזה והעולם הבא, הוא ושמו אחד, ועל כן כתוב "אמרתי אשמרה דרכי מחטא בלשוני", ונאמר "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך".
רבי חזקיה פתח לא תגע בו יד כי סקול יסקל או ירה יירה אם בהמה אם איש לא יחיה במשוך היובל (שמות יט יג) ומה טורא דסיני דאיהו טורא כשאר טורי עלמא בגין דאתחזי עליה יקרא דמלכא קדישא כתיב (שם) לא תגע בו יד כי סקול יסקל או ירה יירה מאן דקריב למלכא לא כ"ש ומה טורא דסיני דיכיל ב"נ לאושיט ביה ידא ארח בדרך כבוד. מי שמושיט ידו בדרך קלון כנגד	רבי חזקיה פתח "לא תגע בו יד כי סקול יסקל או ירה יירה אם בהמה אם איש לא יחיה במשוך היובל", ומה הר סיני שהוא הר כשאר הרי העולם, משום שנראה עליו כבוד המלך הקדוש כתוב "לא תגע בו יד כי סקול יסקל או ירה יירה", מי שקרוב למלך לא כל שכן. ומה הר סיני שיכול אדם להושיט בו יד דרך כבוד ביראה, כתוב בו לא תגע בו יד סתם, ואפילו בדרך כבוד. מי שמושיט ידו בדרך קלון כנגד

⁴⁷⁶⁴ ולא מספק כדפי' התנאים הקודמין (אור יקר).

⁴⁷⁶⁵ כי שם זה הוא נעלם מאד (אור יקר).

⁴⁷⁶⁶ ואין רשות לאדם לטעון שנכלל בשם זה כלל אלא קדושת המקום לכך חטאו יותר חמור ומות יומת (אור יקר).

⁴⁷⁶⁷ מפני שיש בענייני הנבראים נתלים בשם אלהים ויש נתלים בשם שדי וכן יש שהם נתלים בשם אדני' ויש בשם אל וכיוצא אמנם שם יהו"ה כולם תלויים בו מפני שהוא כמקור לכל השמות וזהו שאמר "דעילאי ותתאי על דא קיימין" מה שאין כן שאר השמות כדפירשנו בספ"ר בשער השמות, ולא היותם נמצאים ממנו בלבד אלא גם מתקיימין וחיים ממנו וזהו שאמר "על דא קיימין עלמין כולהו" כאומרו בטחו בה' עדי עד, ופירש כי בזולת זה יש בכל אות ואות שבו כמה סודות נעלמות ופלאים נכללים בו, והעד כי יו"ד שהיא אות שגופה אינה אלא כנקודה אחת והיא בסוד החכמה ועוקצה בכתר דכתיב בו אלף אלפין ישמשוניה ורבוא רבואן קודמוהי יקומון, והם עלמין דכסופין שמרוב אורם כולם חומדים להדבק בהם, ולא דווקא בה אלא מפני השתלשלות האותיות זו מזו כיוצא בה לכל אות ואות (אור יקר).

⁴⁷⁶⁸ והיינו כמה מרכבות שיש בכל אות ואות כדפירשנו בסתרי אותיות מהזוהר שפירשנו בחלק שיעור קומה, ויש מרכבות משתלשלות למטה בסוד העולמות כסאות היכלות ובסוד הייחוד נקשרות בהם בסוד שמע וברוך שם (אור יקר).

⁴⁷⁶⁹ הם למטה ותלויים למעלה (אור יקר).

⁴⁷⁷⁰ כנודע שהם נכללים עלול בעילתו עד התקשרם בשורשם (אור יקר).

⁴⁷⁷¹ פירוש בשם הזה ואותיותיו תלויים נעלמים ונגלים, ואפילו הנעלם ונסתר מעיני הנבראים העליונים (אור יקר).

⁴⁷⁷² תורה שבכתב ועל פה וסודותיה (אור יקר).

⁴⁷⁷³ שנברא בה' (אור יקר).

⁴⁷⁷⁴ שנברא בי' ותורה שבכתב ו', תורה שבעל פה ה' (אור יקר).

⁴⁷⁷⁵ שכל ארבע אותיות אחד וחד שמיה שם אדני' לבוש אליו וכל השמות לבושים לו ומתאחדים בו וכולם אחד עם היותם רבים וזהו שאמר "חד הוא" השם בעצמו "ושמיה חד", או ירצה "הוא" רוחניותו "ושמיה" לבושו והכל אחד כדפירשנו והיינו "חד הוא" העולמות ואצילות הנזכר "ושמיה חד" ארבע אותיות הרומזות אל הנאצלים כדפירשנו (אור יקר).

המלך לא כל שכן.	יקר בדחילו כתיב לא תגע בו יד סתם ואפילו בארץ יקר מאן דאוישט ידיה בארץ קלנא לקביל מלכא לא כל שכן:
רבי ייסא פתח ואמר, "אל תקרב הלם של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הו"א. ומה משה מיום שנולד לא סר ממנו הזהר הקדוש העליון, כתוב בו אל תקרב הלם, אמר לו משה עד כאן אינך כדאי להשתמש בכבודי, של נעליך. ומה משה כך שהיה מתקרב ביראה בקדושה כתוב בו כך, מי שקרב בדרך של קלון אל המלך על אחת כמה וכמה.	רבי ייסא פתח ואמר (שמות ג ה) אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא ומה משה דמן יומא דאתיליד זיהרא קדישא עלאה לא אעדי מניה כתיב ביה אל תקרב הלום אמר ליה משה עד כאן לא אנת כדאי לאשתמשא ביקרי של נעליך ומה משה כך דהוה קריב בדחילו בקדושה כתיב ביה הכי מאן דקריב בארץ קלנא לגבי מלכא על אחת כמה וכמה:
רבי אבא אמר "איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו", בא וראה כשהיו ישראל במצרים, היו מכירים את אותם הגדולים של העולם שממונים על שאר העמים, ולכל אחד ואחד היה לו יראה (ע"ז) לבדו מהם, כיון שנקשרו בקשר האמונה, והקב"ה קרב אותם לעבודתו, נפרדו מהם וקרבו לאמונה העליונה הקדושה, ולכן כתוב איש איש כי יקלל אלהיו, ואף על גב שזוהי עבודה זרה, כיון שאני הפקדתי להם ממונה להנהיג את העולם, מי שמקלל ומבזה אותם ודאי ונשא חטאו, שהרי ברשותי עומדים והולכים ומנהיגים את בני העולם.	רבי אבא אמר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו (ויקרא כד טו) ת"ח כד הווי ישראל במצרים הווי ידעי באינון רברבי עלמא דממנן על שאר עמין וכל חד וחד הוה ליה דחלא בלחודי מנייהו כיון דאתקשרו בקשרא דמהימנותא וקריב לון קב"ה לפולחניה אתפרשו מנייהו וקריבו לגבי מהימנותא עלאה קדישא ובג"כ כתיב איש איש כי יקלל אלהיו ואע"ג דפולחנא נוכראה הוא כיון דאנא פקידית ⁴⁷⁷⁶ לון ממנא לדברא עלמא מאן דלייט ומבזי לון ונשא חטאו ודאי דהא ברשותי קיימין ואזלינן) ומדברין בני עלמא:
אבל "ונקב שם ה' מות יומת", לא ונשא חטאו כמו לאלו, אלא מות יומת, מות בעולם הזה יומת בעולם הבא. לאלה ונשא חטאו, משום שמבזה מעשי ידיו, מבזה את השמשים שלי, שאני הפקדתי ואסור הוא, אבל מיתה לא התחייבה בהם.	אבל (ויקרא כד טז) ונקב שם יי' מות יומת לאו ונשא חטאו כמה לאלין אלא מות יומת מות בעלמא דין יומת בעלמא דאתי לאלין ונשא חטאו בגין דמבזי עובדי ידי מבזי לשמשי דאנא פקידית ואסיר הוא אבל מיתה לא אתחייב בהו:
רבי שמעון היה הולך בדרך והיו עמו רבי אלעזר ורבי אבא ורבי חייא ורבי יוסי ורבי יהודה, הגיעו לחריץ מים החליק רבי יוסי בבגדיו לתוך המים אמר	ר"ש הוה אזיל בארצא ⁴⁷⁷⁷ והוה עמיה רבי אלעזר ורבי אבא ורבי חייא ורבי יוסי ורבי יהודה ממו לחד טיקלי דמיא פוסקרא רבי יוסי בקטפוי ⁴⁷⁷⁸ לגו מייא אמר
קו/א	
הלואי שקשר חריצי המים לא היו נמצאים. אמר לו רבי שמעון, אסור לך, שמש	קוטרא ⁴⁷⁷⁹ דקוסט ⁴⁷⁸⁰ דמיא ולואי ולא שביח ⁴⁷⁸¹ א"ל ריש אסיר לך שמשא דעלמא הוא

⁴⁷⁷⁶ פקודת (דפ"ו).

⁴⁷⁷⁷ תימא מה שייכות עובדא זו בהאי פרשתא ולא עם שום פסוק ממנה. וי"ל שר' אבא שסידר הזהר מייתי ראייה למ"ש ונשא חטאו על מאן דלייט לרברבי עלמא ומבזי לון. מהאי עובדא דרשב"י ע"ה שאמר לר' יוסי אסיר לך שמשא דעלמא הוא ואסיר לאנהגא קלנא בשמשא דקודשא בריך הוא כמ"ש בסמוך בדף ק"ז ע"א ולכך הביא האי עובדא הכא (מ"מ).

⁴⁷⁷⁸ מצאתי כתוב שהיה מקטף בחופניו באותו טיקלי דמיא, דהיינו חריצין עם (נ"א של) מים, והיה רוצה רבי יוסי לקחת משם בחופניו ולתתם לתוך כלי לשנות, והיה טורח בדבר, ולכן אמר (לקמן קז ע"א) קוטרא דקוסטוי דמיא, פי' קשר מדות המים, כלומר שהם מעט כאילו היו צרורים שם (רמ"ז).

⁴⁷⁷⁹ לשון קשר ומדה (אור יקר).

⁴⁷⁸⁰ לשון מדות, ושיעור הענין שמדת המים מרבה והולידה דבר שלא כראוי (אור יקר).

ואסיר לאנהגא קלנא [בשמשא] (לשמשא) דקב"ה וכ"ש [דאינון עובדי קשוט ובנימוסי דקסטירא עלאה שכיחי] 4782:	של העולם הוא, ואסור לנהוג קלון בשמשו של הקדוש ברוך הוא, וכל שכן כשהם מעשים של אמת שנמצאים בנימוס השלטון העליונה.
פתח ואמר (בראשית א לא) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד 4783 (בנימוסי דקסטירא עלאה שכיחי) וירא אלהים את כל אשר עשה סתם אפילו נחשים ועקרבים ואפילו אינון דאתחזון מחבלי 4784 עלמא בכלהו כתיב והנה טוב מאד כלהו שמישי עלמא 4785 מדברי עלמא ובני נשא לא ידעי:	פתח ואמר "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". "וירא אלהים את כל אשר עשה" סתם, אפילו נחשים ועקרבים ויתושים, ואפילו אותם שנראים מחבלי העולם, בכולם כתוב והנה טוב מאד, כולם שמישי העולם מנהיגי העולם, ובני אדם אין יודעים.
עד דהוו אזלי חמו חר חויה [מדבר] (מרקד) קמיייהו אמר ר"ש ודאי דא אזיל לארחשא לן ניסא רהט ההוא חויה קמיייהו וקטר בחד אפעה בקיטרא	בעוד שהיו הולכים, ראו נחש אחד הולך לפניהם, אמר רבי שמעון ודאי זה הולך כדי שיתרחש לנו נס, רץ אותו נחש לפניהם ונקשר באפעה אחד בקשר הדרך, הסיטו (נלחמו) זה

4781 פירוש התולעים שמזיקים כגון נימי המים וכיוצא בהם מי יתן ולא היו (אור יקר), פי' הלואי שלא היו נמצאים מים כאלו בעולם. ורבי שמעון הוכיחו על שקלל אותו המקור גם שהיה קטן, וכן מצאתי אחר כך בקרית ארבע בשם הר"ח (רמ"ז). וזה אין ראוי להקל בלשונו ופיו כנגד המראה העליונה שכל זה נוגע בכבוד הבורא, אמנם אם מזיק הוא מרתיע כנגדו וכיוצא או נחש הנמצא בביתם וחצרות שהזיקם מצוי מצוה להורגם שלא יזיקו, ולא נראו אלא כדי שיהרגו ולא יזיקו כדפירשו רז"ל, ואם הנחש בשדה והולך לדרכו אין ראוי לנגוע בו שדרכו דרך שליחות כפי רצון הבורא והעד מעשה שהיה והרבה מעשיות אחרים כדפירשו במקומות רבים טוב ה' לכל אפילו שהם עושים שליחות רע אינו אלא שליחות טוב שאותה מיתה בדרך ההוא טוב לחוטא וכיוצא, ואפילו מה שאינו עושה שליחות ורחמיו הם מתפשטים על כל מעשיו שברחמים הם נזונים, ואנו חייבים ללכת בדרכיו ולרחם על כל מעשיו ולא לאבדן בידים כל זמן שאינם מזיקים, ועוד הממעיט בריותיו ממעיט רחמיו כי כפי ריבוי הבריות בכל מין ומין יתרבו הרחמים והיינו ברכת פרו ורבו, וכתבי יודוך שיש שר ממונה על כל משפחה ומשפחה ממשפחות הנבראים והשר ההוא משבח לבורא, וכפי ריבוי מחנותיו מרבה הודאתו לשם המפרנסו, והמבטל עדת דבורים או חברת זבובים או אחוזת נמלים או מרעות יתושין הרי מבטל הללו של הקב"ה, זולתי אם הם בביתו ומזיקין שאז יש לו רשות לבטל הזיקן על הדרך היותר טוב שיוכל ואפילו בזה אינו ראוי לפי מה שנראה ממסכת תענית מההוא כרכושטא דהווי בבי ר' ואמר לאמתיה שבקן ורחמיו על כל מעשיו כתיב, נראה שאפילו במזיקין כיון שאינם מזיקין לגופו של אדם כנחשים וכיוצא אלא כעכברים וחולדות להמיתם בידים בלתי נאות, יגדל האדם חתול והוא יאכלם שזהו דרך השרים העליונים זה משועבד תחת זה וזה תחת זה, ובזה נבין ואמרו בספר שירה עכבר מה הוא אומר (אצלנו בפרק שירה אי' ואתה צדיק על כל הבא עלי כי אמת עשית ואני הרשעתי, אבל נראה שבחתול היה אצלו גירסא אחרת משלנו עיין שם) חתול מה הוא אומר אם הגביה, כנשר וכו' שזה מורה שממש רצון אלהים ורחמיו נגמרים על צורך בריאתו, וכן גמר פרק שירה שדוד, זחה דעתו עליו כשגמר ספר תהלים ונזדמן לו צפרדע וכו', ואין הכוונה הצפרדע אלא שרן של צפרדעים, ואותו הכרכור שהם מכרכרים הוא ההתעוררות הבא להן משרן העליון שהוא משורר שירים ותושבחות, ומה שאמר שהוא מזמין עצמו כך הוא שהצפרדע מאכל לחסידה או עגור, והיינו עוף אחד דקאמר שמזמין עצמה לה, היינו השר עצמו מקיים רצון קונו וגורם למשפחת הצפרדעים לבלתי ימרדו והם חלשים לפני מין הגורואה לאוכלם, ומכאן שהדרך הנאות הוא לגדל בריות שהם אוכלים המזיקים כי זה ממש הדרך הנכון, ולזה כשבאה אמתיה דרבי לבטלם בידה לכבדם לאבדם אמר שבקינהו, אבל אין הכי נמי, שהיה מגדל חתולים שיאכלום דהיינו נמי ורחמיו דקאמר, וכבר דרשו רז"ל יודע צדיק נפש בהמתו וכו', ואם תאמר והרי עגל שלשחיתה עומד ועל ידי שאמר רבי טול לכך נוצרת באו יסוריו, ויש לומר כי שמא גלגול זה בתוך העגל והיה אפשר להצילו מרעתו משחיתת עד זמן [עוין] [עוון] קץ או שמא שהיה לו לחלות פני הטבח שיכוון שנקלט אליו יצילהו אותו היום לפחות ולא שנתאכזר נגדו (אור יקר).

4782 כבר פירשנו שכל הדברים הנבראים יש להם כח למעלה, ואותו הכח מושרש מעילה לעלול ושוורשו עולה ומשתרש עד המלכות שהיא בורא כל נמצא אשר ממנה ולמטה, ועץ הדעת טוב ורע ממנה יצא, והכל עשה יפה בעתו והכל שמישים עליונים נעשו לצורך ולכך אין לבזות שום נברא ואפילו נחשים ועקרבים ויתושין שתזיקן יותר מתועלתם כפי השגתנו (אור יקר).

4783 לא טוב מצד בחינת הטוב שבהם אלא טוב מאד זה מות אפילו בבחינה שהם ממיתים ומזיקים מפני שהם (אור יקר).

4784 שהזקן מצוי ותועלת אינו נראה כלל (אור יקר).

4785 והם שלוחי ההשגחה בכמה דרכים שאין בני אדם יודעים ולא משיגים ואמר "מדברי עלמא" שיש בריאה אחרת לצורך ואינה עומדת אלא על ידי זו האחרת וכיוצא בדפירשו במדרש (אור יקר).

דאורחא סמון (ס"א נצן) חד בחד ומיתו כד מסון חמו לון לתרוייהו שכיבין בארחא אר"ש בריך רחמנא דרחיש לן ניסא דהא כל מאן דאסתכל בהאי כד איהו בקיומיה או [איהו] (הוא) יסתכל בבר נש לא ישתזיב ודאי כ"ש אי יקרב בהדיה קרא עליה (תהלים צא י) לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך ו[ב]כלא עביר קב"ה (ל)שליחותא דיליה ולית לן לאנהגא⁴⁷⁸⁶ קלנא בכל מה דאיהו עבד וע"ד כתיב (תהלים קמה ט) טוב יי לכל ורחמיו על כל מעשיו וכתיב (שם י) יודוך יי כל מעשיך⁴⁷⁸⁷:	את זה ומתו, כשהגיעו ראו את שניהם שוכבים בדרך, אמר רבי שמעון ברוך הרחמן שזימן לנו נס, שהרי כל מי שמסתכל בזה כשהוא בקיומו או שהוא מסתכל באדם לא ינצל בודאי, כל שכן אם יקרב אליו. קרא עליו "לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך" ובכל עושה הקדוש ברוך הוא את שליחותו, ואין לנו לנהוג בזיון בכל מה שהוא עושה, ועל זה כתוב "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו" ונאמר "יודוך ה' כל מעשיך".
רבי שמעון פתח אני חבצלת השרון⁴⁷⁸⁸ שושנת העמקים (שיה"ש ב א) כמה חביבה כנסת ישראל קמי קב"ה דקב"ה משבח לה והיא משבחת ליה תדיר וכמה שבחין ומוזמריין (מוזמנין) אתקנת ליה למלכא תדיר זכאה חולקהון דישאל דאחידן בעדבא דחולקא קדישא כמה דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יי עמו יעקב חבל נחלתו:	רבי שמעון פתח "אני חבצלת השרון שושנת העמקים" כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שהקדוש ברוך הוא משבח אותה והיא משבחת אותו תמיד, וכמה שבחים וזמירות מתקנה למלך תמיד, אשרי חלקם של ישראל שאחוזים בגורל, החלק הקדוש, כנאמר "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".
אני חבצלת השרון דא כ"י דאקרי חבצלת דקיימא בשפירו דנוי בגנתא [דעדן] לאתנמטא השרון דהיא נטרת ונ"א שרה ומשבחת ליה למלכא עלאה:	"אני חבצלת השרון" זו כנסת ישראל שנקראת חבצלת, שעומדת ביופי של נוי בגן עדן להנטע. "השרון" שהיא שומרת (נ"א שרה) ומשבחת את המלך העליון.
ד"א (חבצלת השרון) אני חבצלת השרון דבעיית לאשתקאה משקיו דנחלא עמיקא מבועא דנחלין כד"א (ישעיה לג ט) היה השרון (כערבה) [לאגם מים] שושנת העמקים דקיימא⁴⁷⁸⁹ בעמיקתא דכלא שושנת העמקים ומאין (מאן) אינון עמקים כד"א (תהלים קל א) ממעמקים קראתיך יי חבצלת השרון מההוא אתר דשקיו דנחלין עמיקין [נפקין] ולא פסקין לעלמין שושנת העמקים שושנת דההוא אתר דאקרי עמיקא דכלא סתים מכל סטריין:	דבר אחר אחרי אני חבצלת השרון שצריכה להיות מושקה מהשקאת הנחל העמוק, מעיין הנחלים, כמו שנאמר "והיה השרון (כערבה) (לאגם מים)". "שושנת העמקים" שעומד בעומק של הכל. שושנת העמקים, מי הם העמקים, כמו שנאמר "ממעמקים קראתיך ה'". "חבצלת השרון" מאותו מקום שהשקאת הנחלים העמקים יוצאים ולא פוסקים לעולמים, שושנת העמקים של אותו מקום שנקרא עמק הכל, נסתר מכל הצדדים.
ת"ח בקדמיתא וחבצלת ירוקא (ירקרקת ירוקא כחבצלת) בטרפין ירוקין לבתר שושנה ובתרין גוונין (סומקא בגוונין) סומק וחור שושנת בשית טרפין שושנת דשניאת גוונהא ואשתניאת מגוונא לגוונא שושנת בקדמיתא חבצלת בזמנא דבעיית	בא וראה, בראשונה חבצלת ירוקה עם עלים ירוקים, אחר כך שושנה בשני צבעים, אדום ולבן. שושנת בששה עלים, שושנת ששנתה את צבעיה, ומשתנה מצבע לצבע. שושנת בראשונה חבצלת, בזמן שרוצה להזדווג עם המלך נקראת חבצלת, אחר שנדבקה עם המלך עם אותן נשיקות נקראת

⁴⁷⁸⁶ תימא אם כן היאך התיירו להרוג נחש בשבת בארץ ישראל וכיוצא, ואפשר דקלנא היינו באחד משתי דרכים או לומר דברי קלון או במעשה שבששים טעה ר' יוסי האחת שרמס כדפי' ולזה אסור בבריות הקלות שאינם מזיקות כגון זבובים ויתושין ותולעים קלים שאינם מזיקים לבני אדם לחפש(י) אחר[ה]ם להורגם (אור יקר).

⁴⁷⁸⁷ נדפס ויחי רכא (הערת הזהר).

⁴⁷⁸⁸ לשון זה כפול בפרשת ויחי דף רכ"א ושם פירשנוה (מ"מ).

⁴⁷⁸⁹ בראשית רכא ע"א (הערת הזהר).

לאזדווגא ביה במלכא אקרי חבצלת בתר דאתדבקת ביה במלכא באינון נשיקין אקרי שושנה בגין דכתיב (שיה"ש ה יג) שפתותיו שושנים (שיה"ש ב א) שושנת העמקים דהיא שניית ומשניאת גוונהא זמנין לטב וזמנין לביש זמנין לדינא וזמנין לרחמי:	שושנה, משום שנאמר "שפתותיו שושנים". שושנת העמקים, שהיא משתנה ומשנה את צבעיה, לפעמים לטוב ולפעמים לרע, לפעמים לדין ולפעמים לרחמים.
ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים וגו' (בראשית ג ו) ת"ח דהא בני נשא לא ידעין ולא מסתכלין ולא משגיחין בשעתא דברא קב"ה לאדם ואוקיר ליה⁴⁷⁹⁰ ביקירו עלאה בעא מיניה לאתדבקא ביה בגין דישתכח יחידאי ובלבא יחידאי ובאתר דדביקותא יחידא⁴⁷⁹¹ דלא ישתני ולא יתהפך לעלמין בההוא קשורא דמהימנותא יחידאה דכלא ביה אתקשר הה"ד (שם ב ט) ועץ החיים בתוך הגן:	"ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים וגו'", בא וראה שהרי בני אדם לא יודעים ולא מסתכלים ולא משגיחים, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את האדם וכיבד אותו בכבוד עליון, רצה ממנו להדבק בו כדי שימצא יחידי ובלב יחידי ובמקום של דבקות, יחידה שלא ישתנה ולא יתהפך לעולמים, באותו קשר האמונה היחידה שהכל נקשר בו, זהו שנאמר ועץ החיים בתוך הגן.
לבתר⁴⁷⁹² סאטו מאורחא דמהימנותא ושבקו אילנא יחידאה עלאה מכל אילנין ואתו לאתדבקא באתר דמשתני ומתהפך מגוונא לגוונא ומטב לביש ומביש לטב ונחתו מעילא לתתא ואתדבקו לתתא בשנויין סניאין ושבקו עלאה דכלא דהוה חד ולא אשתני לעלמין הה"ד (קהלת ז כט) אשר עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים והמה בקשו חשבונות רבים ודאי כדן אתהפך לבייהו בההוא סטרא ממש זמנין לטב זמנין לביש זמנין לרחמי זמנין לדינא	ואחר כך סטו מדרך האמונה ועזבו את העץ היחיד העליון מכל העצים, ובאו להדבק במקום שמשתנה ומתהפך מצבע לצבע ומטוב לרע ומרע לטוב, וירדו ממעלה למטה ונדבקו למטה בשנויים רבים, ועזבו את העליון של הכל, שהוא אחד ולא משתנה לעולמים, זהו שנאמר "אשר עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים" והמה בקשו חשבונות רבים ודאי, אז התהפך לבס לאותו צד ממש, לפעמים לטוב לפעמים לרע, לפעמים לרחמים לפעמים לדין,
ק/ב	
כההוא מלה דאתדבקו בה ודאי המה⁴⁷⁹³ בקשו חשבונות רבים ואתדבקו בהו:	כמו אותו הדבר שנדבקו בו ודאי, והמה בקשו חשבונות רבים ונדבקו בהם.
א"ל קב"ה ואדם שבקת חיי ואתדבקת במותא חיים⁴⁷⁹⁴ דכתיב (בראשית ב ט) ועץ החיים בתוך הגן עץ דאתקרי חיי דמאן דאחיד ביה לא טעים טעמא דמותא לעלמין ואתדבקת באילנא אחרא הא ודאי מותא הוא לקבלך הה"ד (משלי ה ה) רגליה יורדות מות וגו' וכתיב (קהלת ז כו) ומוצא אני מר ממות את האשה ודאי באתר דמותא אתדבק ושבק אתר דחיי בגין כך אתגזר עליה ועל	אמר לו הקדוש ברוך הוא, אדם, עזבת את החיים ודבקת במות, חיים שנאמר ועץ החיים בתוך הגן, העץ שנקרא חיים, שמי שאוחז בו לא טועם טעם המות לעולמים, ונדבקת בעץ אחר, הרי ודאי מות הוא כנגדך, זהו שנאמר "רגליה יורדות מות וגו'", ונאמר "ומוצא אני מר ממות את האשה" ודאי שנדבק למקום של מות, ועזב את המקום של חיים, לכן נגזר עליו, ועל כל העולם מות, אם הוא חטא מה חטאו כל העולם.

⁴⁷⁹⁰ לא עלה הרע אצל אדם למעלה לפתות אותו במקומו ובמדרגתו אשר היה אז למעלה למעלה, כי זה לא היה אפשר להרע לעלות כ"כ בשום פנים ח"ו וח"ו, אלא שירד אדם אצל הרע במקומם אשר למטה ושם נתפתה אחריהם ונדבק בהם. אבל להרע לא היה אז כח כלל לעלות אצל אדם, כי היה אז כל הרע כולו בדיוטא התחתונה, והיה אז הפסק מקום בין הרע להעולמות שיעור די' ספי' כנ"ל סימן ב', ולא היה אפשר אז להרע לעלות למעלה ממקומם כלל (דע"ה ח"ב קמו ע"ג, ועיי"ש פא ע"ג).

⁴⁷⁹¹ יחידא' (דפ"ו).

⁴⁷⁹² ולבתר (דפ"ו).

⁴⁷⁹³ והמה (דפ"ו).

⁴⁷⁹⁴ חיי (דפ"ו).

586

כל עלמא מותא אי הוא חטא כל עלמא מאי חטאו:	
אי תימא דכל בריין אתו ואכלו מאילנא דא ואתרמי(ש) מכלא לאו הכי אלא בשעתא דאדם קאים על רגלוי חמו ליה בריין כלהו⁴⁷⁹⁵ ודחלו מקמיה והוון נטלין בתריה כעבדין קמי מלכא והוא אמר לון אנא ואתון בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני יי' עושנו וכלהו אתו בתריה כיון דחמו דאדם סגיד להאי אתר⁴⁷⁹⁶ ואתדבק ביה כלהו אתמשכו אבתריה וגרים מותא ליה ולכל עלמא וכדין⁴⁷⁹⁷ אשתני אדם לכמה גוונין זמנין לטב זמנין לביש זמנין רוגזא זמנין נייחא זמנין דינא זמנין רחמי זמנין חיי זמנין מותא ולא קאים בקיומא תדיר בחד מנייהו בגין דההוא אתר גרמא ליה וע"ד אקרי להט החרב והמתהפכת מן סטרא דא לסטרא דא מן טב לביש מן רחמי לדינא מן שלום לקרבא אתהפיכת הוא לכלא ואקרי טוב ורע דכתיב (בראשית ב יז) ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו:	אם תאמר שכל הבריות באו ואכלו מהעץ הזה, ונלקח מכלם, לא כך אלא בשעה שאדם עומד על רגליו, ראו אותו כל הבריות ופחדו מפניו, והיו נוסעים אחריו כמו עבדים לפני המלך, והוא אומר להם, אני ואתם "בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו" וכולם באו אחריו, כיון שראו שאדם משתחוה למקום הזה ונדבק בו, כולם נמשכו אחריו וגרם מות לו ולכל העולם, אז השתנה האדם לכמה צבעים, לפעמים לטוב לפעמים לרע, לפעמים רוגז לפעמים נחת, לפעמים דין ולפעמים רחמים, לפעמים חיים לפעמים מות, ולא עומד בקיום תמידי באחד מהם, משום שאותו מקום גרם לו, ולכן נקרא להט החרב המתהפכת מצד זה לצד זה, מוטב לרע מרחמים לדין, משלום לקרב, היא מתהפכת לכל ונקרא טוב ורע, שנאמר ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו.
ומלכא עילאה לרחמא על עובדי ידוי אוכח ליה ואמר ליה ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו והוא לא קביל מניה ואתמשך בתר אתתיה ואתתרך לעלמין דהא אתתא לאתר דא סלקא ולא יתיר ואתתא גרים מותא לכלא ת"ח לעלמא דאתי כתיב (ישעיה סה כב) כי כימי העץ ימי עמי כימי העץ ההוא עץ דאשתמודע ביה זמנא כתיב (שם כה ח) בלע המות לנצח ומחה יי' אלהים דמעה מעל כל פנים:	והמלך העליון המרחם על מעשי ידי הוכיח אותו, ואמר לו ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, והוא לא קבל ממנו, ונמשך אחר אשתו ונתגרש לעולמים, שהרי האשה עולה למקום הזה ולא יותר, והאשה גרמה מות לכל. בא וראה לעולם הבא נאמר "כי כימי העץ ימי עמי" כימי העץ, אותו עץ שנודע. באותו זמן נאמר "בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים".
ברוך יי' לעולם אמן ואמן ימלוך יי' לעולם אמן ואמן:	
פרשת בהר סיני:	
וידבר יי' אל משה בהר סיני לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ וגו' (ויקרא כה א-ב) רבי אלעזר פתח (ויקרא ו ב) זאת תורת העולה⁴⁷⁹⁸ היא העולה⁴⁷⁹⁹ וגו' האי קרא	"וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ וגו'", רבי אלעזר פתח "זאת תורת העולה היא העולה וגו'" פסוק זה בכנסת

⁴⁷⁹⁵ ע' בספר אדיר במרום לרמ"ח לוצאטו ז"ל (בדף י"א ע"א [ל]) שאמר שם כי הבהמות שבזמן אדה"ר קודם החטא היו במדרגת בני אדם של עתה [ובדברינו לקמן יבואר הענין עוד יותר עמוק ע"ש]. וכן הוא בזה"ק (פ' ויחי רכא ע"ב, וכן בפ' אמור קז ע"ב) וכו' וכן הוא ג"כ בתיקונים (תיקון נו קד ע"א) ע"ש. ובפרקי דר' אליעזר (פרק יא) (דע"ה ח"ב כו ע"א).

⁴⁷⁹⁶ עי' דע"ה ח"ב קמה ע"ד.

⁴⁷⁹⁷ כדין (דפ"ו).

⁴⁷⁹⁸ מדבר בזמן הגלות שהמלכות בלילה מלאה דינים וז"ש תורת שהיא מלכות שעלתה מבריאה לאצילות (מ"מ).

⁴⁷⁹⁹ לפי הפשט יקשה שכיון שאין עולה באה אלא של זכר אם כן למה נקרא בשם נקבה, דאין לו ענין לא לבהמה הנקרבת שהוא זכר ולא לשם הכולל שהוא קרבן, ולכן אמר שירמוז לכנסת ישראל שבסגולת קרבן

ישראל בארנו, שהיא עולה ומתחברת עם המלך הקדוש בזווג שלם. "היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה וגו'".	בכ"י אוקימנא ⁴⁸⁰⁰ דהיא סלקא ⁴⁸⁰¹ ומתחברא במלכא קדישא בזווגא שלים ⁴⁸⁰² היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה וגו' (שם):
בא וראה כיון שנכנס הלילה והשערים סתומים, הדינים התחתונים מתעוררים בעולם והולכים ומשוטטים חמורים ואתונות וכלבים. חמורים, הרי בארנו. וכלבים ואתונות לא משוטטים ולא הולכים, אלא בהם עושים כשפים לבני אדם כמו בלעם, ופרשוה.	ת"ח כיון דעאל ליליא ⁴⁸⁰³ ותרעין סתימין ⁴⁸⁰⁴ דינין תתאין ⁴⁸⁰⁵ מתערין ⁴⁸⁰⁶ בעלמא ואזלין ושאיין ⁴⁸⁰⁷ חמרי ⁴⁸⁰⁸ ואתני וכלבי ⁴⁸⁰⁹ חמרי הא אוקימנא ⁴⁸¹⁰ וכלבי ואתני לא שאיין ⁴⁸¹¹ ולא אזלין אלא בהו עבדי חרשיא לבני נשא כגון בלעם ואוקמוה:
אז כל בני העולם ישנים, והמזבח התחתון החיצון שורף. בחצות הלילה, מתעוררת רוח	כדין ⁴⁸¹² כל בני עלמא ניימין ⁴⁸¹³ ומזבח תתאה ⁴⁸¹⁴ דלבר אתוקד ⁴⁸¹⁵ בפלגות ליליא אתער

זה היא עולה לשמי מרומים כמ"ש בפרשת צו כו ע"א, שסודה התעלות העולמות עד אין סוף, והיא מתעלה עד אבא שה"ס המחשבה שבה מתבררים הביורורים (רמ"ז).
⁴⁸⁰⁰ היינו בריש פרשת צו (רמ"ז).

⁴⁸⁰¹ היחוד אל הת"ת והמלכות על שני דרכים: הא', שיעלה המלכות למעלה אל הת"ת. והב', שירד הת"ת למטה אל המלכות. והטעם כי כשהמלכות יש לה זכויות ומ"ן היא עולה אל הת"ת ואז היחוד שלם. אמנם בהיות שהמלכות אין לה כדי לעלות יורד הת"ת אליה ואז היחוד למטה ואינו שלם שיתעוררו כמה מהחצונים לתבוע חלקם באומרים שאין זכות אל היחוד (אור יקר). ממקומה בהיכלות דבריהא היא סלקא לאצילות (רח"ו).

⁴⁸⁰² דהיינו זווג שלים שהוא באורך כל קומת זעיר וזה נקרא זווגא שלים א"נ זווגא שלים הוא זווג פנים שהוא להוליד נשמות כי בזמן שהבהמ"ק קיים היתה תמיד רחל כשיעור כל קומת זעיר פב"פ וז"ש בזווגא שלים (רח"ו).

⁴⁸⁰³ עכשיו בגלות (רח"ו). ור"ל בגלות תרעין סתימין בלילה ודינין מתערין, וכו' אבל בזמן שביה"מ קיים אין חילוק בין יום ובין לילה שהקלי' בטילה אפילו בלילה (מ"מ). ענין זה מובן עם מ"ש בפרשת צו הנז"ל (כו ע"ב), שהקרבן הוא בסוד אדם ובהמה, כי בו מושפעים פנימיות וחיצוניות העולמות, אבל שפע הפנימיות עיקרו ביום ושל החיצוניות עיקרו בלילה כי אז הוא זמן שירת המלאכים, וגם אז החיצונים מתעוררים ליקח חלקם מאינן תרביין ושמוננין כנזכר שם, שהרי ביום נעשה העיכול העיקרי ונשאר ללילה העכירות היותר גס, ומן החשוב שלו ניזונים העולמות ומן העכור יזונו החיצונים. ובכלל אומרו כי ביום היה הביור בבחינת אדם ולכן הוצרך למעשה, ובלילה הביור בבחינת ב"ן ויש בו פנימיות דהו"ה וחיצוניות דאלק"ם בסוד (איוב א ו) בני האלהים (רמ"ז).

⁴⁸⁰⁴ שערי היכלי הקדושה והוא הנק' אצל חז"ל נעילת שערי שמים והכוונה שאין אור עליון ושפעו נשפע לתחתונים משום עילה לשום עלול כלל (אור יקר). של ג"ע העליון (רח"ו). פי' שערי גן עדן העליון ששם ההיכלות והם נסגרים בלילה עד חצות לילה כנזכר בפרשת פנחס (זהר הרקיע).

⁴⁸⁰⁵ אותם שחוצץ להיכלות והם הקלי' (אור יקר).

⁴⁸⁰⁶ כדמסיק, שיש מתעוררים לבד ויש אזלין ושאיין (אור יקר). משמע מהכא שאתני וכלבי גם הם אזלין ושאיין ובסמוך אמר וכלבי ואתני לא שאיין ולא אזלין וכו' מש"כ ואזלין ושאיין קאי על מ"ש דינין תתאין ופי' שאותם הדינים אזלין ושאיין ולכך אמר בחצות שנתעוררו הרחמים אמר בסמוך ודינין תתאין אתכנשו בנוקביהו, משמע שתחלה דינין תתאין הוו אזלין ושאיין ובחצות אתכנשו בנוקביהו ומ"ש וחמרי ואתני וכלבי ר"ל שמתעוררים שלשה מינים אלו בתחלת הלילה ומפרש סדר עניינם (מ"מ).

⁴⁸⁰⁷ חמ"ר הוא זכר דקליפה זו וכו', ואתון הוא הנוק' שלו, והכלב ה"ס מ"ן דידה כנגד שם ב"ן שה"ס מ"ן דנוק' קדישא וכו'. והנה קליפות אלה אזלין ושאיין, פי' באות ועולות משפל עומקן אל עולם זה, אבל כת החמורים בראותם כי אין איש בביתו רוצים למשול, אך של הנוק' עומדת ומצפה שישתמשו בה החטאים כבלעם וחביריו (רמ"ז).

⁴⁸⁰⁸ משמרה ראשונה חמור נוער (רח"ו).

⁴⁸⁰⁹ הם סוד עשרה חמור ועשר אתונות משמרה ראשונה והכלבים עזי נפש משמרה שניה (אור יקר).

⁴⁸¹⁰ הם ההולכים ושאיין והם סוד רוח הטומאה שמהם מתפשטים בלילה להזיק (אור יקר).

⁴⁸¹¹ לא שטאן, אלא מתעוררים לבד לתת כח אל הכשוף כדמפרש ואזיל כגון בלעם שנודע שעיקר פעולתו היתה באתונו כדפירשו רז"ל, וכתוב לינו פה הלילה, שבתחלת לילה עד חצות היתה עיקר ידיעתו כדפי' הכתוב ויבא אלהים אל בעלם (אור יקר).

⁴⁸¹² בשעת נעילת השערים (אור יקר).

⁴⁸¹³ הכוונה שטועמים טעם מיתה שהמיתה שולטת באותו הזמן (אור יקר). כי הנפשות עולות למעלה כל אחת כפי מעלתה ומדרגתה (רמ"ז).

⁴⁸¹⁴ מלכות (רח"ו).

זהר ויקרא חלק א'

צפון, ומאותו המזבח התחתון יוצאת שלהבת אש, והשערים נפתחים והדינים התחתונים מתכנסים לנקבים שלהם, ואותה שלהבת הולכת ומשוטטת, ושערי גן עדן נפתחים.	רוח צפון ומההוא ⁴⁸¹⁶ מזבח תתאה [נפיק] ⁴⁸¹⁷ שלהובא דאשא ותרעין אתפתחו ⁴⁸¹⁸ ודינין תתאין ⁴⁸¹⁹ אתכנשו בנוקבייהו ⁴⁸²⁰ וההוא שלהובא ⁴⁸²¹ אזיל ושאט ותרעין דג"ע אתפתחו ⁴⁸²² :
עד שמגיעה (הבוקר), אותה השלהבת ומתחלקת לכמה צדדים של העולם, ונכנסת	עד דמטי ⁴⁸²³ ההוא שלהובא ⁴⁸²⁴ אתפלג לכמה סטרין דעלמא ועאל
	קח/א
תחת כנפי התרנגול והוא קורא, אז הקדוש ברוך הוא נמצא בין הצדיקים, וכנסת ישראל משבחת את הקדוש ברוך הוא, עד שמגיע הבוקר.	תחות גרפוי דתרנגולא ⁴⁸²⁵ וקארי כרין קב"ה ⁴⁸²⁶ אשתכח בין צדיקיא וכ"י ⁴⁸²⁷ משבחת ⁴⁸²⁸ ליה ⁴⁸²⁹ לקב"ה עד דאתי צפרא ⁴⁸³⁰ :
כיון שמגיע הבוקר נמצאים מספרים בסוד אחד, ויש לה נחת עם בעלה, זהו שנאמר "על מוקדה על המזבח כל הלילה וגו' עד הבוקר", שהרי בבוקר הדינים והשלהבות שוככים, ואז מתעורר אברהם בעולם, והיא מנוחת הכל.	כיון דאתי צפרא אשתכחו משתעין ברזא חדא ואית לה נייחא בבעלה הה"ד (ויקרא ו ב) על מוקדה על המזבח כל הלילה (וגו') [עד הבקר] דהא בצפרא ⁴⁸³¹ דינין ושלחובין אשתככו וכדין אתער אברהם ⁴⁸³² בעלמא ונייחא הוא דכלא ⁴⁸³³ :

⁴⁸¹⁵ בסוד אברים ופדרים הנאכלים כל הלילה והעשן נוטה לצד צפון, ואפשר דהיינו נמי אתוקד מדין הגבורה להשפיע לחצונים (אור יקר). "ואתוקד" שהגבורות חזקות בה (רמ"ז).

⁴⁸¹⁶ נ"ל הדברים האלה דקאמר ומההוא מזבח וכו' הם פ' אתערות רוח צפון כי יראה בו התעוררות גבורה דמ"ן והיינו שלהובא דאשא (רח"ו). ונלע"ד שיש לפרש אתער רוח צפון הם ה"ג דאימא ומ"ש ומההיא מזבח וכו' נפיק שלהובא דאשא הם ה"ג שביסוד דנוק' שעולים בסוד מ"ן (מ"מ).

⁴⁸¹⁷ בחצות לילה רחל יורדת לבריא (רמ"ז).

⁴⁸¹⁸ השערים שהם מצד אלו שבמלכות שאומרות עתה שירה והיינו פתיחת שערי בתי כנסיות הנק' אש נוגה בחצות הלילה (אור יקר).

⁴⁸¹⁹ הם החצונים ואין פחד מהם שהם נכנסים בנוקבייהו (אור יקר).

⁴⁸²⁰ שהוא נוק' דתהומא רבא שבצד צפון, ולכן נפתחים השערים (אור יקר). ואז הדינים התחתונים אתכנשו בנוקבייהו, מפני פחד ה', וידוע שיש נוק' דתהומא סתם ונוק' דתהומא רבא, ולכן ירמוז ריבוי דנוקבייהו (רמ"ז).

⁴⁸²¹ הוא כח גבריאל המלאך שהוא מצד הגבורה ויונק אז מהמלכות ויונקת מצד צפון (אור יקר). הוא התפשטות ההארה של הזווג (רמ"ז).

⁴⁸²² כדי שיבא דודי לגנו להשתעשע בנשמות הצדיקים, ואפשר היות פתיחתו על ידי כח גבריאל המלאך (אור יקר). הוא גן עדן העליון שהוא בסוד לאה. אי נמי סוד הבריא הוא גן עדן העליון (רמ"ז).

⁴⁸²³ (נ"א צפרא) (נוסף בדפ"ו).

⁴⁸²⁴ כדי לתת כח בבריאות התחתונות הם השרים הממונים על התרנגולים להתפשט כפי רבויים בעולם (אור יקר).

⁴⁸²⁵ גבריאל (רח"ו). הוא תחת בחי' חסד וגבורה שלו, שהוא בחי' הת"ת, שמשם ולמטה סוד הלהב הנזכר (רמ"ז).

⁴⁸²⁶ ת"ת (אור יקר). פ' יעקב שמשעשע בתורת הצדיקים שעולים בסוד מ"ן בלאה (מ"מ).

⁴⁸²⁷ רחל (רח"ו).

⁴⁸²⁸ משבחה (דפ"ו).

⁴⁸²⁹ בסוד אלהים אל דמי לך ובסוד איה אלוה עושי כו' (רח"ו).

⁴⁸³⁰ בתשלום השחר (רח"ו).

⁴⁸³¹ כל עוד שיש שליטת לאה יש ממשלה לדינים בבחינות שונות, עד עלות השחר שהוא שחרות דלאה, רצועה שחורה (רמ"ז).

⁴⁸³² סוד אילת השחר חוט של חסד (רח"ו). ה"ס הארת יסוד אבא שה"ס השמש, ואז בכח התפילות עולות גם ט' ספירות שירדו בשחר כשעלה הכתר דרחל (רמ"ז).

⁴⁸³³ פ' דצדיקים דקב"ה ושכינתיה דכחות הדין הקדושים לכלם נחת רוח ביחוד (אור יקר). ר"ל לכל פרצוף רחל, שאז נבנית בקומתה ומזדווגת עם יעקב בסוד החסדים, וגם אז הגבורות נוחות כי כל חפצן למיתוק בסוד (בראשית ג, טז) והוא ימשול בך (רמ"ז).

ת"ח כיון דעאלו⁴⁸³⁴ ישראל לארעא לא אשתכחו בה דינין תתאין⁴⁸³⁵ וכ"י⁴⁸³⁶ הות בה בנייחא⁴⁸³⁷ על כנפי דכרובים כמה דאתמר⁴⁸³⁸ דכתיב (ישעיה א כא) צדק ילין בה כדין הוות לה נייחא מכלא⁴⁸³⁹ דהא ישראל לא ניימין עד דמקרב קרבנא דבין הערבים ואסתליקו דינין⁴⁸⁴⁰ ועולה הוה אתוקד⁴⁸⁴¹ על מדבחא וכדין הוה לה נייחא מכלא ולא אשתכח אלא אתתא בבעלה הה"ד (ויקרא כה ב) כי תבואו וגו' ושבתה הארץ נייחא ודאי ושבתה הארץ שבת ליי⁴⁸⁴² שבת ליי ממש⁴⁸⁴³:	בא וראה, כיון שנכנסו ישראל לארץ לא נמצאו בה הדינים התחתונים, וכנסת ישראל היתה בה במנוחה על כנפי הכרובים, כמו שנאמר, שנאמר "צדק ילין בה", אז היה לה נחת מהכל, שהרי ישראל לא ישנים עד שמקריבים את הקרבן של בין הערבים, ומסתלקים הדינים, והעולה היתה בוערת על המזבח, ואז היה לה נחת מהכל, ולא נמצא אלא אשה עם בעלה, זהו שנאמר "כי תבואו וגו' ושבתה הארץ" מנוחה בודאי. ושבתה הארץ שבת לה, שבת לה' ממש.
תו פתח⁴⁸⁴⁴ ר' אלעזר (שמות כא ב) כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד וגו' בגין דכל בר ישראל דאתגזר דאית ביה רשימא קדישא⁴⁸⁴⁵ אית ליה נייחא⁴⁸⁴⁶ בשמטה דהא דיליה הוא ההוא שמטה לנייחא ביה ודא אקרי שבת הארץ ודאי חירו אית בה נייחא בה כמה דשבת נייחא הוא דכלא ה"נ שמטה נייחא דכלא נייחא הוא דרוחא וגופא⁴⁸⁴⁷:	עוד פתח רבי אלעזר "כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד וגו'" משום שכל בן ישראל שנמול שיש בו רושם קדוש יש לו מנוחה בשמיטה, שהרי שלו היא אותה שמיטה לנוח בה, וזו נקראת שבת הארץ ודאי. חרות יש בה, מנוחה בה, כמו ששבת היא מנוחת הכל, כך גם השמיטה היא מנוחת הכל, מנוחה היא של רוח וגוף.

- ⁴⁸³⁴ כל הנזכר הוא דוגמא ממש אל מה שיאמר, כי כמו שבסתם כל לילה רחל עומדת באחור כך היתה כל זמן שהיו ישראל במדבר, וכשנכנסו לארץ אז חזרה פנים בפנים (רמ"ז).
- ⁴⁸³⁵ הם כחות הקלי' שאינם בארץ ישראל כלל (אור יקר).
- ⁴⁸³⁶ נ"ל לגרוס הות יתבא בנייחא ור"ל בארעא הנז' (רח"ו).
- ⁴⁸³⁷ בטיחה - יושבת לבטח שאין מחריד מפני שאין שועלים מחבלים כרמים (אור יקר).
- ⁴⁸³⁸ נמחק באור יקר.
- ⁴⁸³⁹ פי' אפילו מהדינים סתם קדושים והטעם שהיא היתה לעולם מזדווגת עם בעלה (אור יקר).
- ⁴⁸⁴⁰ ע"י קרבן בין הערבים היתה מדת יצחק מתמתקת ודיניה נמתקין והיא ג"כ גורמת היחוד (אור יקר).
- ⁴⁸⁴¹ היינו בכח האש נמצאת הגבורה גורמת היחוד ונמצא לעולם אתתא בבעלה אם בבוקר ואם בערב (אור יקר).
- ⁴⁸⁴² שבת, מלכות. לה, ת"ת (רח"ו).
- ⁴⁸⁴³ עי' אריכות בזהר הרקיע.
- ⁴⁸⁴⁴ נראה שכוונתו לתת טעם ליציאת העבד בשנה השביעית לעבדותו ולא בשמיטה הכוללת על דרך שיוצא ביובל. ולזה אמר בגין דכל בר ישראל וכו', והענין הוא שהנה כל יסוד מושרש במלכות שלכן נקראת כנסת ישראל, שכולם כנוסים בתוכה (רמ"ז).
- ⁴⁸⁴⁵ כי צדיק שהוא סוד הברית וצדק שהוא סוד שמיטה תמיד כחדא אזלין מי שיש לו ברית יש לו שבת כי שבית' ונייחא כחדא (רח"ו).
- ⁴⁸⁴⁶ בסוד היות לו חלק ביחוד כדפי' לעיל בשמיטה בבחי' המלכות בהיותה כלולה משבע מדות וכן נקראת בת שבע ומטעם זה באיזו יחוד של כל יום ויום אין בו נייחא עד בא סוד ייחוד שמיטה דהיינו שעבד שש שנים שנתייחד ו' ואח"כ למנין שנותיו עולה בשמיטה נח בה בייחוד (אור יקר). כי צדיק שהוא סוד הברית וצדק שהוא סוד שמיטה תמיד כחדא אזלין, מי שיש לו ברית יש לו שבת כי שבית' ונייחא כחדא (רח"ו) – מ"מ).
- ⁴⁸⁴⁷ אשרי המחכה [נדצ"ל המחכם] והמדקדק בדברי הרשב"י ז"ל שדקדק באומרו נייחא דרוחא וגופא ולא אמר דנפשא ורוח או דנשמתא וגופא כי בשביעית אין עליה בסוד בינה דתמן נשמה רק במלכות שמשם נפש ואולי גם הרוח, ולכן דקדק באומרו רוחא ולא נפשא כי אם היה אומר נפש היה משמע דדוקא בחי' נפש ולא רוח ואין זה אמת כי השלילה אינה רק על הנשמה להכי קאמר דרוחא לשלול דדוקא הנשמה (רח"ו). ולכן לא אמר דנפשא ורוחא דא"כ הוה אמינא הוא הדין הנשמה אבל כיון דנקט דרוח וגופא משמע שהשלילה היא על הנשמה (מ"מ).

ת"ח ה' נייחא הוא דעלאי ותתאי בג"כ ה' עלאה⁴⁸⁴⁸ ה' תתאה נייחא דעלאין נייחא דתתאין ה' עלאה שבע שנים שבע פעמים ה' תתאה שבע שנים בלחודדיהו דא שמטה ודא יובלא⁴⁸⁴⁹:	בא וראה (אות) ה' היא מנוחת העליונים והתחתונים, לכן ה' עליונה ה' תחתונה, מנוחת העליונים מנוחת התחתונים. ה' עליונה שבע שנים, שבע פעמים. ה' תחתונה שבע שנים בלבד. זו שמיטה וזה יובל.
וכד מסתכלין מלי כלא חד בג"כ ושבתה הארץ בההוא נייחא דארעא אצטריכו עבדין נייחא ובג"כ (שמות כא ב) ובשביעית יצא לחפשי חנם חנם מהו חנם דלא יהיב למאריה כלום אלא דא רזא הכא⁴⁸⁵⁰ אוליפנא כתיב (במדבר יא ה) זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם בלא ברכה דלא הוה עלנא במצרים עול דלעילא:	וכשמסתכלים בדברים הכל אחד, לכן ושבתה הארץ, באותה מנוחת הארץ צריכים העבדים מנוחה, ולכן "ובשביעית יצא לחפשי חנם". חנם, מה זה חנם, שלא נותן לאדונו כלום, אלא סוד זה כאן למדנו, כתוב "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם", בלי ברכה, שלא היה עלינו במצרים העול שלמעלה.
ת"ח עבדין פטורין⁴⁸⁵¹ מעול מלכותא דלעילא וע"ד פטורין מן המצות מאי עול מלכות שמים אלא כהאי תורא דיהבין עליה עול בקדמיתא בגין לאפקא מניה טב לעלמא ואי לא קביל עליה ההוא עול לא עביד מדי:	בא וראה עבדים פטורים מעול המלכות שלמעלה, ולכן פטורים מן המצוות. מה זה עול מלכות שמים, אלא כאותו שור שנותנים עליו עול בהתחלה, כדי להוציא ממנו טוב לעולם. ואם לא מקבל עליו אותו עול, לא עושה דבר.
הכי נמי אצטריך ליה לב"נ לקבלא עליה עול בקדמיתא ולבתר דיפלא ביה בכל מה דאצטריך ואי לא קביל עליה האי בקדמיתא לא ייכול למפלא הה"ד (תהלים ב יא) עבדו את יי ביראה מהו ביראה כד"א (תהלים קיא י) ראשית חכמה יראת יי ודא מלכות שמים ובג"כ עול מלכות שמים:	כך גם צריך לאדם לקבל עליו עול בהתחלה, ואחר כך שיעבוד בו בכל מה שצריך, ואם לא יקבל עליו את זה בהתחלה, לא יוכל לעבוד, זהו שנאמר עבדו את ה' ביראה, מה זה ביראה, כמו שנאמר "ראשית חכמה יראת ה'", וזו מלכות שמים, ולכן עול מלכות שמים.
וע"ד האי בקדמיתא [הוא] דכלא מאן אוכח תפלה בקדמיתא של יד בגין דבהאי עייל לשאר קדושה ואי לא אשתכח לגביה לא שריא ביה קדושה לעילא:	ועל כך זוהי הראשית של הכל. מי מוכיח. תפלה, בהתחלה של יד, משום שבזה הוא נכנס לשאר הקדושה, ואם זה לא נמצא אצלו לא שורה עליו קדושה למעלה.
בג"כ (ויקרא טז ג) בזאת יבוא אהרן אל הקדש וגו' כתיב והאי עול⁴⁸⁵² לא שריא במאן דאיהו כפית באחרא וע"ד עבדין פטורין מעול מלכות שמים ואי מהאי עול פטורין מכל שאר פטורין דהא שאר לא שריא עליה דב"נ עד דאשתכח גביה בהאי עול:	לכן "בזאת יבא אהרן אל הקדש וגו'" והעול הזה לא שורה במי שכפות לאחר, ועל כן עבדים פטורים מעול מלכות שמים. ואם מהעול הזה הם פטורים, מכל השאר הם פטורים, שהרי השאר לא שורה על האדם, עד שנמצא עמו בעול הזה.
ובג"כ הו אכלי ישראל במצרים חנם אוף הכא	ולכן היו אוכלים ישראל במצרים חנם, כמו כן כאן, יצא לחפשי חנם, שהרי עבד

⁴⁸⁴⁸ פי' כי ה' הוא בחינת הנקבות, וה"ס הבאר שהוא עיקריות הנקבה וככתוב אצלי בסוד (במדבר כא יז) עלי באר (רמ"ז).

⁴⁸⁴⁹ גימ' מ"ט (רח"ו). פי' שהשמיטה אין בה אלא השמטת עבודת הארץ, והכספים, שהוא שבות פרטי לערך שביתת יום השבת, וגם לערך היובל שמוסף הוא בהשמטת העבדים והאחוזות, ולפי שאין זה נעשה אלא אחר תקיעת השופר, לכך נקרא יובל (רמ"ז).

⁴⁸⁵⁰ הכי (דפ"ו).

⁴⁸⁵¹ לאו דווקא שעבד עברי חייב תרי"ג אלא הכוונה כיון שיש עליו רשות אחרים אינו עושה המצוה כתקונה כמ"ש במסכת ברכות שהפועלים מקצרים בברכת המזון אוף הכא יצא לחפשי חנם ושיעור הכתוב עתה יצא לחפשי ממה שהיה תחלה חייב (מ"מ).

⁴⁸⁵² אולי מה שנקרא המלכות עול לפי שהוא עול על צואר ה"ב בקר שתחת הים חיות נושאות הכסא גם עול גימ' ק"ו ואולי הוא בסוד ציור שם ב"ן דהה"ן בווי"ן עולה גימ' ק"ו כמנין עולה (רח"ו).

591

זֶהָר וִיקְרָא חֶלֶק א'

היה, וכל מה שעשה חנם הוא בלי עול מלכות שמים.	יצא לחפשי חנם דהא עבדא הוה וכל מה דעביד חנם הוא בלא עול מלכות שמים:
ואף על גב שחנם היו מעשיו, יצא לחפשי, ותהיה לו מנוחה מאחר שהוא בחירות, ונמצאת בו מנוחה, נותנים עליו עול מאותו מקום שהוציא אותו לחירות.	ואע"ג דחנם הוה עובדוהי יצא לחפשי ויהא ליה נייחא לבתר דאיהו בחירו ואשתכח ביה נייחא יהבין עליה עול מההוא אתר דאפיק ליה לחירו:
ואם בן אדם יסרב לצאת לחירות כמו שנאמר "ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדני וגו'" הרי בודאי פגם את אותו מקום שעזב עול מלכות שלמעלה, ולקח את עול אדונו, ועל זה מה כתוב, והגישו אדוניו אל האלהים והגישו אל הדלת וגו', והגישו אדוניו אל האלהים, אל האלהים סתם, אל אותו המקום שפגם אותו שגם כן נקרא אלהים, ולא היה מקום יקרב אליו, אל הדלת או אל המזוזה	ואי ב"נ יסרב למיפק לחירו כד"א (שמות כא ה) ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדוני וגו' הא ודאי פגים ליה להאי אתר דשביק עול מלכותא דלעילא ונטיל עול דמאריה וע"ד ⁴⁸⁵³ מה כתוב (שמות כא ו) והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת וגו' והגישו אדניו אל האלהים אל האלהים סתם לגבי ההוא אתר דפגים ליה דה"נ אלהים אקרי ⁴⁸⁵⁴ ולאן [אתר] יתקריב לגביה אל הדלת ⁴⁸⁵⁵ או אל המזוזה
קח/ב	
משום שהמקום הזה הוא הפתח שלמעלה, ונקרא מזוזה, והרי נתבאר.	בגין דהאי אתר פתחא הוא דלעילא ומזוזה ⁴⁸⁵⁶ אקרי והא אתמר:
וכיון שהוא התכוון לפגם את המקום הזה, אותו פגם נשאר עמו בו בגופו, זהו שנאמר ורצע אדוניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם, יהיה עבד תחת רגלי אדונו עד שנת היובל. למה את אזנו, הרי פרשוה, אבל שמיעה תלויה במקום הזה, עשיה למעלה.	וכיון דאיהו אכוון לאפגמא להאי אתר ההוא פגמו אשתאר בהדיה ביה בגופיה [הה"ד] (ההוא) (שמות כא ו) ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם תהוי ⁴⁸⁵⁷ עבדא תחות רגלוי דמאריה עד שתא דיובלא את אזנו אמאי הא אוקמוה אבל שמיעה תלי בהאי אתר עשייה לעילא ⁴⁸⁵⁸ :
ומשום שישראל כשקרב להר סיני, והיו באהבת לבם להתקרב לקדוש ברוך הוא, הקדימו עשיה לשמיעה, שהרי בראשונה השמיעה ואחר כך עשיה.	ובגין דישראל כד קריבו למורא דסיני והוו ברחימו דלביהו לאתקרבא לקב"ה אקדימו עשייה לשמיעה דהא שמיעה בקדמיתא ולבתר עשייה:
השמיעה תלויה בשמיטה הזו, ועל זה שהוא פגם את השמיעה הזו, תפגם שמיעתו וישאר בו פגם, והוא לא ישאר עבד לאדונו, עד שיתקרב לאותו מקום שפגם, ויפגם הוא לפניו וישאר בו אותו פגם, ולכן והגישו אדוניו אל האלהים סתם, כמו שבארנו, ועל זה ושבתה הארץ שבת לה'.	שמיעה בהאי שמיטה ⁴⁸⁵⁹ תליא וע"ד הוא פגים להאי שמיעה יתפגים ⁴⁸⁶⁰ שמיעה דיליה וישתאר פגמו ביה ולא ישתאר הוא עבדא למאריה עד דיתקרב לההוא אתר דפגים ויתפגים הוא קמיה וישתאר ביה ההוא פגמו ובג"כ והגישו אדניו אל האלהים סתם כמה דאוקימנא וע"ד (ויקרא כה ב)

⁴⁸⁵³ ע"ד (דפ"ו).

⁴⁸⁵⁴ אלהים מלכות דינא תתאה דינא דמלכות דינא (רח"ו).

⁴⁸⁵⁵ פי' שהמלכות היא נקראת דלת לפי שהיא נגד ד' ספירות תנה"י דז"א מהחזה ולמטה כנודע וזהו אל הדלת (מ"מ).

⁴⁸⁵⁶ מזוזה גימ' אדנ"י (רח"ו).

⁴⁸⁵⁷ יהוי (דפ"ו).

⁴⁸⁵⁸ בינה (רח"ו). כי עד בינה נקרא מחשבה אבל באי' מתחיל הגילוי, וכמו שנאמר (תהלים קד, כד) כלם בחכמה עשית, ופי' כולם שורשם בחכמה, עשית בבינה (רמ"ז).

⁴⁸⁵⁹ יש לתמוה דבכ"מ מהזהר משמע שהשמיעה בבינה כי אוז"ן גימ' ס"ג והעשי' במלכות וכאן כתב להפך וצ"ע (רח"ו).

⁴⁸⁶⁰ יש לתמוה מאד כי רציעת האזן אינו פגם בשמיעה והפגם הזה הוא בתנוך וזה שאינו נוגע לשמיעה והיה לנו לעשות לו סם שיפגום שמיעתו (רח"ו)

ושבתה הארץ [שבת ליי]:	
שש שנים תזרע שדך ⁴⁸⁶¹ וגו' ובשנה השביעית שבת שבתון ⁴⁸⁶² יהיה לארץ שבת ליי (שם ג-ד) והא אוקמוה דכתיב (שמות כג יא) והשביעית תשמטנה ונטשתה ⁴⁸⁶³ וגו' מ"ט ואכלו ⁴⁸⁶⁴ אביוני עמך בגין דמסכני בהאי אתר תליין ובגין כך שביק לון למיכל:	שש שנים תזרע שדך וגו' ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה', והרי פרשוה, שנאמר והשביעית תשמטנה ונטשתה וגו', למה "ואכלו אביוני עמך", משום שהעניים תלויים במקום הזה, ולכן תשאיר אותם לאכול.
ועל דא מאן דרחים למסכנא יהיב שלמא בכנסת ישראל ואוסיף ברכתא בעלמא ויהיב חידו ⁴⁸⁶⁵ וחילא לאתר דאתקרי צדקה לארקה ברכתא לכנסת ישראל ⁴⁸⁶⁶ ואוקימנא:	ועל זה מי שמרחם על העני, נותן שלום בכנסת ישראל, ומוסיף ברכה לעולם, ונותן שמחה וכח למקום שנקרא צדקה להוריק ברכה לכנסת ישראל. ובארנו
רע"מ:	
ובשנה השביעית שבת שבתון וגו' (ויקרא כה ד) פקודא דא לשבות בשנה השביעית ואבתריה לשבות בשביעי(ת) ואבתריה להשמיט כספים בשביעית ואבתריה למנות שבע שנים [שבע פעמים] והיו ⁴⁸⁶⁷ ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה (שם ח) [הכא] (וחמשים בשנת היובל הזאת) רזא דכל שביעיות מסטרא	ובשנה השביעית שבת שבתון וגו', מצוה זו לשבות בשנה השביעית ולאחריה, לשבת בשביעי, ואחריה להשמיט כספים בשביעית, ואחריה למנות שבע שנים שבע פעמים, והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה, כאן הסוד של כל השביעיות מצד השכינה שנקראת שבע מצד הצדיק, שהוא שביעי לבניה, והיא בת שבע מצד האם

⁴⁸⁶¹ הוא כנז"ל שמצוה לעבוד את האדמה כל שש השנים, שאז פועלים בעצם ר"ק [דידה] ודידה, ולכן נרמז ש"ש שנים גם בר"ת. ויתר על כן אף תיבת ש"ש הוא שש שנים, והם ג' בחינות כנגד ג' בחינות הכלים היורדים למטה והעוסקים במלאכת הבירור, ושדה וכרם נראה לי שהם שתי בחינות שבמלכות, האחת משלה מבחינת נקודתה, ואל זו יצדק שם שדה שהוא הקרקע ובה יכון הזריעה כי אין לה מדילה כלום, והבחינה השניה היא מה שנתווסף מזעיר לעשותה פרוץ, ולא יקרא בשם עץ ואילן ובפרט שם כרם שעושה ענבים ויין שסודם גבורות כנודע, ולפיכך בו העיקר הוא לכרות הזמורות היבשות, דהיינו הקליפות האחוזות בגבורות (רמ"ז).

⁴⁸⁶² איתא בדרוש השביעית ששני דברים בכללות הם הנעשים לתיקון המלכות, האחד הוא בבינה דהיינו להעלותה מג' העולמות ולתקנה בפרצוף אחר באחור, והשני להביאה פנים בפנים. והנה על הראשון נאמר שבת שבתון, דהיינו שבתון בבחינת חייליה שבב"ע העולים אליה לשבות עמה, ושבת לה' ה"ס פנים בפנים, ולפי שהדבר הראשון נעשה מעצמו והשני על ידי מעשינו ותפילותינו כנזכר שם, לכן לא ערבבם יחד, אלא בראשון אמר יהיה לארץ, פי' מאליו, מה שאין כן בשני ולכן לא אמר בו יהיה (רמ"ז).

⁴⁸⁶³ ירצה ששני הדברים האמורים הם נרמזים בשתי תיבות אלו. ונלע"ד שמפרש מלת ונטשתה מלשון (ישעיה יח, ו) ואת הנטישות הסיר התז, שהם הסעיפים המתפשטים, וכמשה (שם טז, ח) שלוחותיה נטשו עברו ים, ומעין זה תרגם יונתן בן עוזיאל (שמות כג, יא) ושביעיתא תשמטנא מפולחנא ותפקר פירהא, שר"ל תפשוט אותם בשוק, והוא ענין הביעור שבשביעית. ואנן בדידן נאמר כי תשמטנה הוא הדבר הראשון שעליו נקרא שמיטה, דהיינו ההשמטה מלעבדה, כי היא עולה מאליה ומנחת ועוזבת מעבוד עבודותיה ומתעלה למעלה עד שבתה באחורי דודה, וזהו תשמטנה, הרפה לה ואל תתעסק בעבודתה כי היא שובתת שבת שלה. אבל ונטשתה הכוונה על הדבר השני שעושה האדם, והוא להביאה פנים אל פנים להזדווג עם דודה לפרות ולרבות ולשלח הארות מן הת"ת (רמ"ז).

⁴⁸⁶⁴ ירצה שזהו הטעם העיקרי, ולכן לא נזכרו שם לא הוא ולא בני ביתו אעפ"י שגם המה אוכלים בפירות שם, וכנזכר בפסוק (כה, ו) והיתה שבת הארץ לכם לאכלה וגו', ואפילו הכי לא הזכירה תורה אלא האביונים שהם תכלית מצות השמיטה בעצם וראשונה, ועל כן אמרו רז"ל שבא פסוק והיתה למעט, סד"א דהא דדוקא עניים אוכלים והשאר אסורים תלמוד לומר והיתה וגו' להתירה להם. ולפי הנראה מדלא כתיב לאכול אביוני עמך אלא ואכלו, משמע שהוא כעין מצוה להם שיאכלו משלה, אבל בשאר בני אדם נאמר להם לאכלה. וראה כי כאן נאמר והיתה שבת הארץ וגו', דהיינו מבחינת היותה אחור באחור ולא משל פנים בפנים שזהו נקרא שבת ה' וכנז"ל, אבל נאמר ואכלו, אחר שתי הבחינות הנרמזות בתשמטנה ונטשתה כאמור (רמ"ז).

⁴⁸⁶⁵ שמחה מימין מצד החסדים וכח מצד שמאל שהם הגבורות שאז כולל שניהם שאז מריק ברכה ע"י היסוד הנק' ברוך (רח"ו).

⁴⁸⁶⁶ ר"ל המלכות הכונסת הארת ישראל בעלה ובניה היא אחת ומלכות שבע (רח"ו).

⁴⁸⁶⁷ לך (נוסף בדפ"ו).

העליונה, שנאמר בה "שבע ביום הללתיך".	דשכינתא דאתקריאת שבע מסטרא דצדיק דאיהו שביעי לבינה ואיהי בת שבע ⁴⁸⁶⁸ מסטרא דאימא עלאה דאתמר בה ⁴⁸⁶⁹ (תהלים קיט קסד) שבע ביום הללתיך:
שבע שמות הם אבגית"ץ, ובהם ארבעים ושנים אותיות, כלל האותיות והתבות הם תשע וארבעים, האם העליונה שנת החמישים שנה, שבה "וקראתם דרור", בה תהיה שכינה תחתונה דרור, פדות, ושביטה לישראל, שנאמר בהם "והיה זרעך כעפר הארץ".	שבע שמהן אינון אב"ג ית"ץ ובהון מ"ב ⁴⁸⁷⁰ אתוון כלל אתוון ותיבין הם תשע וארבעין ⁴⁸⁷¹ אימא עלאה שנת החמישים שנה דבה (ויקרא כה י) וקראתם דרור בה תהא שכינתא [תתאה] דרור פדות ושביטה לישראל דאתמר בהון (בראשית כח יד) והיה זרעך כעפר הארץ ⁴⁸⁷² :
כל ספירה מהשבע הללו שש כנפים, שהן שש אותיות לכל אחת, ובהן הקדוש ברוך הוא (ושכינתו) בכל ספירה מהשבע הללו, "בשמים יכסה פניו ובשמים יכסה רגליו ובשמים יעופף" ובינה היא אחת, והשכינה התחתונה היא שבע, ולמעלה מבינה אחת ואחת, הרי עשר ספירות.	כל ספירה מאלין שבע שית גרפין דאינון שית אתוון לכל חד ובהון קב"ה (ושכינתיה) בכל ספירה מאלין שבע (ישעיה ו ב) בשמים יכסה ⁴⁸⁷³ פניו ובשמים יכסה רגליו ⁴⁸⁷⁴ ובשמים יעופף ⁴⁸⁷⁵ ובינה [איהי] ⁴⁸⁷⁶ אחת ושכינתא תתאה שבע ולעילא מבינה אחת ואחת הא [עשר] ספירן:
שנים ג' וד' וה' וו' וז', כאן וילך הלוך וגדל מצד זר, והמים היו הלוך וחסור, מתי, במקום שהשכינה התחתונה שורה בז', זהו שנאמר ותנח התיבה בחדש השביעי זו השכינה התחתונה.	שנים ג' וד' וה' וו' וז' [כאן] (בראשית כו יג) וילך [מכאן ואילך] הלוך וגדל מסטרא נוכראה והמים ⁴⁸⁷⁷ היו הלוך וחסור אימתי [בתר] (באתר) דשכינתא תתאה שריא בז' הה"ד (בראשית ח ד) ותנח התיבה בחדש השביעי דא שכינתא תתאה:
בשבעה עשר יום לחדש היא השביעית והעשירית שעולה בהם, אהיה שהיא בינה, שנת היובל, היא אהיה אשר אהיה, פעמיים אהיה, חשבון מ"ב, ושמונה אותיות בהם חמשים שבהם מצוה לחשוב שנת היובל, ובו מצוה לחזור לאחוזתו ביובל, בשנת היובל הזאת תשובו וגו', כל אחד יחזור בו לדרגה שלו, שנשמתו אחוזה משם, כמו שבארוה, והרוח תשוב אל האלהים וגו'.	בשבעה עשר יום לחדש איהי ⁴⁸⁷⁸ שביעאה ועשיראה (ורקיעאה) דסליק[ת] בהון אהי"ה ⁴⁸⁷⁹ דאיהי בינה שנת היובל ⁴⁸⁸⁰ איהי אהיה אשר אהיה (שמות ג יד) [תרין זמנין אהי"ה] חושבן מ"ב ותמניא אתוון בהון חמשיין דבהון פקודא לחשוב שנת היובל וביה פקודא לחזור אחזתו ⁴⁸⁸¹ ביובל [הה"ד] בשנת היובל הזאת תשובו וגו' (ויקרא כה יג) כל חד יחזור ביה לדרגא דיליה דנשמתיה אחיזא מתמן כמה דאוקמוה (קהלת יב ז) והרוח

⁴⁸⁶⁸ בת של בינה שנק' שבע מתתא לעילא דכלילא בן י"ה ז"ס (יהל אור).

⁴⁸⁶⁹ דק"ש מסט' דבינה כ"ה כ"ה כמ"ש בפ' משפטים (יהל אור).

⁴⁸⁷⁰ מסטרא דבינה אהי"ה אשר אהי"ה כמס"ל (יהל אור).

⁴⁸⁷¹ אתוון הם מ"ב אתוון ותיבין הן השמות שהן ז' הרי הכל מ"ט כמנין אותיות של שמע ובשכמל"ו דק"ש מסט' דבינה כנ"ל בפנים - נ"ל משה שלמה (יהל אור - מצאתי כתוב על הגליון).

⁴⁸⁷² ר"ל כמו עפר הארץ דאית לה נייחא ביובל כן זרעך (יהל אור).

⁴⁸⁷³ חר"ג (יהל אור).

⁴⁸⁷⁴ נר"ה (יהל אור).

⁴⁸⁷⁵ ת"ת ויסוד דסלקין לעילא (יהל אור).

⁴⁸⁷⁶ ר"ל אחת בינה אחת ואחת כ"ח [כתר וחכמה], ואח"כ אחת ושנים בינה וגדולה עד מלכות דנו"ה תרי פלגי דגופא וכליל בתחלה ג"ר יחד ואח"כ עם ז"ת (יהל אור).

⁴⁸⁷⁷ ר"ל בסט' דקדושה עד מלכות מרבין אבל ממלכות ולחוש בסט"א הולכין ומתמעטין כידוע בשמותיהן, וז"ש בתר דשכינתא וכו' (יהל אור).

⁴⁸⁷⁸ ר"ל דל"ת דקרי שביעאה ועשיראה ורביעאה (יהל אור).

⁴⁸⁷⁹ ר"ל כד סלקת לבינה היא רביעאה (יהל אור).

⁴⁸⁸⁰ דרגא דבינה (יהל אור).

⁴⁸⁸¹ לאחזתו (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

תשוב אל האלהים וגו':	
שמיטה שכינתא תתא תתא דאיהי משבע שנין יובל אימא עלאה בינה איהי לחמשיין שנין ובה אתייחסין ישראל במפקנותהון מן גלותא הה"ד (ויקרא כה י) ואיש אל משפחתו תשובו כגוונא דמפקנו [דמצרים דאינון מארי תורה] (ממצרים דהו מאיר תיובתא) בה אתמר בהון (שמות יג יח) וחמושים עלו בני ישראל ואוקמוה אחד מחמשים ושכינתא תתא איהו גאולת בתי ערי חומה [ואתמר] (דאתמר) בה (ויקרא כה לא) ובתי ⁴⁸⁸² (החצרים ותרי) [דתרין] בתי אית בלבא ⁴⁸⁸³ אם אינון ממארי תורה אתקריאו בתי ערי חומה וכגוונא דאתמר במפקנו דמצרים (שמות יד כב) והמים להם חומה מימינם	שמיטה שכינה תחתונה שהיא משבע שנים, יובל האם העליונה בינה היא לחמשים שנים, ובה מתייחסים ישראל ביציאתם מהגלות, זהו שנאמר ואיש אל משפחתו תשובו, כדוגמא שיציאת מצרים, שאותם בעלי תורה בה, נאמר בהם "וחמושים עלו בני ישראל", ופרשוה אחד מחמשים, ושכינה תחתונה היא גאולת בתי ערי חומה, נאמר בה ובתי ערי החצרים, ששני בתים יש בלב, אם הם מבעלי תורה הם נקראים בתי ערי חומה, כדוגמא שנאמר ביציאת מצרים "והמים להם חומה מימינם"
קט"א	
ומשמאלם לאחרים דלאו אינון מארי תורה אתקריאו בתי החצרים:	ומשמאלם לאחרים שאינם בעלי תורה נקראו בתי החצרים.
א"ר שמעון והא אשכחנא חצרים דאתמר [ביה] (אסתר ה א) ותעמוד בחצר בית המלך ⁴⁸⁸⁴ הפנימית נכח בית המלך ובכל אתר המלך סתם דא קב"ה ⁴⁸⁸⁵ ותעמוד אין עמידה אלא צלותא נכח בית המלך נכח בית המקדש דכל ישראל צריכין [לצללה] צלותא דלהון (לשדרא ליה) לתמן ⁴⁸⁸⁶ למהוי נכח המקדש ⁴⁸⁸⁷ הכא מאן חצר הפנימית ⁴⁸⁸⁸ (ב)ודאי תרין אינון חצרות בית ⁴⁸⁸⁹	אמר רבי שמעון, והרי מצאנו חצרים שנאמר בו "ותעמוד בחצר בית המלך" הפנימית נוכח בית המלך" ובכל מקום המלך סתם זה הקדוש ברוך הוא. "ותעמוד", אין עמידה אלא תפלה, "נוכח בית המלך" נוכח בית המקדש, שכל ישראל צריכים להתפלל תפלתם לשם, ולהיות נוכח בית המקדש. מי זו כאן חצר הפנימית, ודאי שנים הם חצרות בית ה'.
אמר ליה ⁴⁸⁹⁰ בוצינא קדישא תרין חצרים אינון חצוניים ⁴⁸⁹¹ דלבא ואינון תרין אזנים דלבא ⁴⁸⁹²	אמר לו הנר הקדוש, שני חצרים הם, החיצוניים של הלב והם שני אזנים של הלב,

⁴⁸⁸² ערי (נוסף בדפ"ו).

⁴⁸⁸³ ח"ב קז רע"ב (לש"ו).

⁴⁸⁸⁴ השתא הקשה ר' שמעון דאיהי קאמר דבית חצרים, כלומר אע"פ דאיכא בית, איכא חצר לבד, וזה אי אפשר. וראיה מדכתיב "ותעמוד בחצר בית המלך", הרי שיש בית וחצר, ועוד שיש יחוד, דהיינו תורה, ועכ"ז יש חצר (אור יקר).

⁴⁸⁸⁵ היינו ת"ת (אור יקר).

⁴⁸⁸⁶ דהיינו ליחוד, דהיינו המלך תורה בביתו, ועוד כי הוא עומד ומייחד, דהרי קאמר ותעמוד, ואין עמידה אלא צלותא, כי תפלה מעומד הוא יחוד קב"ה ושכינתיה. וא"ת נפרש דבית המלך היא בינה, בית לחכמה הנקרא ג"כ מלך, ובינה בית המלך, וחצר בית המלך מלכות, וכיון שאין יחוד שהיה מיחד, קראה חצר, לזה פירש שזה אי אפשר לפרש כן, משום דנוכח בית המלך, היינו נוכח המקדש דהכי הוי פשטא דמילתא (אור יקר).

⁴⁸⁸⁷ א"כ בית היא בשכינתא וחצר בשכינתא (אור יקר).

⁴⁸⁸⁸ זולת זה קשה ד"חצרות ה' תרי הווינ' והכא קאמר "חד בית וחד חצר" וז"ש הכא דקאמר בית כבר "מאן חצר הפנימית" דליכא אלא תרין חצרות (אור יקר). ר"ל דתרין חצרות היו בעזרה כמ"ש בפסוק, עזרת נשים ועזרת ישראל, וא"כ גם החצר הוא פנים (יהל אור).

⁴⁸⁸⁹ דהיינו ליחד קב"ה בשכינתיה (אור יקר). דהיינו נו"ה שהם למטה ממלכות בהיותה למעלה, והם חצרות אליה, והם תרין חצרות לבית אחד (אור יקר).

⁴⁸⁹⁰ רעיא מהימנא (יהל אור).

⁴⁸⁹¹ ר"ל שניהם אף עזרת ישראל נק' חצונה, אלא דלגבי עזרת נשים נקרא פנימי (יהל אור).

ותרינ בתים פנימיים⁴⁸⁹³ תרינ בתי דלבא [ותרינ אינון] (ו)בתי גוואי ותרינ אינון בתי ברא⁴⁸⁹⁴ ובזמנא דיהא פורקנא גאולה תהא לכלהו ולאינון (דאינון) קריבין ללבא דאיהו שכינתא ולאלין רחיקין דאתקריבו הה"ד (ישעיה נז יט) שלום שלום לרחוק ולקרוב ואוקמוה [לרחוק מעבירה⁴⁸⁹⁵ ולקרוב ממצוה⁴⁸⁹⁶]:	ושני בתים פנימיים, שני בתי הלב, ושנים הם הבתים הפנימיים, ושנים הם בתים חיצוניים, ובזמן שיהיה פורקן תהיה גאולה לכלם, לאותם הקרובים ללב שהיא השכינה, ולא להרחוקים שהתקרבו, זהו שנאמר "שלום שלום לרחוק ולקרוב", ופרשוה לרחוק מעבירה, ולקרוב ממצוה.
בההוא זמנא פקודא לתקוע שופר תרועה ביובל הה"ד (ישעיה יח ג) כנשוא נס הרים⁴⁸⁹⁷ תראו וכתקוע שופר תשמעו כגוונא דבתקיעת שופר דיובלא כלהו עבדין נפקי לחירות הכי בפורקנא בתרייתא בתקיעת שופר מתכנשין כל ישראל מארבע סטרי עלמא דאינון עבדין דיובלא דמאריה) תורה אית בהון עבדין על מנת לקבל פרס ואתקריאו עבדי מלכא ומטרוניתא אבל בנוי דמלכא קדישא (שמות יט ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי⁴⁸⁹⁸ [דאינון גרפי חיוון דמרכבתא:	באותו זמן מצוה לתקוע בשופר ביובל, זהו שנאמר "כנשוא נס הרים תראו וכתקוע שופר תשמעו" כדוגמא שבתקיעת שופר היובל כל העבדים יוצאים לחירות, כך בגאולה האחרונה בתקיעת שופר מתכנסים כל ישראל מארבעת צדי העולם שהם עבדי היובל, שבעלי תורה יש בהם עבדים על מנת לקבל פרס ונקראים עבדי המלך והמלכה, אבל בני המלך הקדוש "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי" שהם כנפי חיות המרכבה.
פקודא בתר דא לתת ללוים ערים לשבת ובגין דאינון לא אשתתפו בעגלא קב"ה חלק לון לגביה למהוי מנגנין ליה בכמה מיני נגון דכהנים בעבודתן ולוים לשירים ולזמרים וישראל לנויהם:	מצוה אחר זו לתת ללוים ערים לשבת, ומשום שהם לא השתתפו בעגל, הקדוש ברוך הוא חלק אותם אליו, שיהיו מנגנים לו בכמה מיני נגון, שכהנים בעבודתם ולוים לשירים ולזמרים וישראל לנויהם.
כהנים בעבודתם דאית תמן כמה פקודין פקודא חד לעשות שמן המשחה ב' לויים שומרין	כהנים בעבודתם, שיש שם כמה מצוות: מצוה אחת, לעשות שמן המשחה. ב' לויים

⁴⁸⁹² דאזן תמן דינא, והיינו ו"ה דאית בהו דינא, ותרינ בתים פנימיים הם "ה א"ד, שהם ג' ראשונות שיש בהם רחמים, דהיינו "בתי גווא" (אור יקר).

⁴⁸⁹³ ההיכל וקה"ק [נדצ"ל קה"ק] (יהל אור).

⁴⁸⁹⁴ ז' מדות הכלולות ב"ה נקראות בתי בראי, ומאי דאמרן חצרים ובתים לעיל, הכוונה חצרים שאין ביניהם תורה, שהם בסוד נ"י, דהיינו הבחינות המתפשטות ממלכות ולמטה, בסוד עולם הנפרדים שאין ביניהם תורה, דהיינו היחוד ת"ת. ובתים יש בהם תורה שהם מיוחדים, ובגאולה ימצאו בתים וחצרים קרובים לבתים, דהיינו שימצא היחוד בכל הבחינות, והיינו רחוקין ואתקרבו בסוד התשובה, ועתה ימצא חצר, דהיינו אחד וחצר לפנים מחצר, דהיינו השנים, ושתיים "חצרות בית ה'" דהיינו "וא"ד יעלה מן הארץ" דהיינו א"ד מאדנ"י שבו סוד היחוד כדפי' בתיקו"ז, והמתפלל יכנס שיעור ב' פתחים דהיינו בחצר בית המלך (אור יקר). החצרות (יהל אור).

⁴⁸⁹⁵ (עי' ברכות לד ע"ב) מעולם (יהל אור).

⁴⁸⁹⁶ בע"ת כנ"ל (יהל אור).

⁴⁸⁹⁷ הענין שבגאולה יהיו ב' בחינות: הא', שהם מעצמן יתקבצו אל ארץ ישראל בסוד הגאולה, ועליהם נאמר "כנשוא נס הרים תראו ותקוע שופר תשמעו" ויתקבצו מאליהם, ואלו הם כגוונא דציאת עבדין ביובל בתקיעת שופר, שלא היו יודעים העבדים חירותם, אלא בתקיעת שופר, מיד עבדים נרצעים יוצאים לחרות. וכן יש בישראל בחי' שהם כעבדים, שלא ישיגו בגאולה אלא בתקיעת השופר, והיינו "כתקוע שופר תשמעו" והם טורחים ובאים מאליהם לדרוש את ה' ולבקש את ה' ואת דוד מלכם לארץ, ואלו הם עבדים על מנת לקבל פרס (אור יקר).

⁴⁸⁹⁸ אמנם יש אחרים שהם מסטרא דבנים שהם מסטרא דאצילות שלא יצטרכו אל שופר להתקבץ, אלא הקב"ה שולח אליהם מלאכים קלים יקבצום מד' כנפות הארץ, ועליהם נאמר "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי", שהם ד' גרפי חיון פני נשר, וכיון שהם בנים מסטרא דאצילות רוכבים על חיות ובאים על כנפי נשרים, ולא יצטרכו אל שופר, כי השיגו הגאולה בסוד כנפי נשרים, שהם מלאכים המביאים אותם על כנפיהם לשם השם ולקדושת ביתו, ולא שיביאו כתות כתות אלא שיהיו אלו טורחים על משא הדרך, ואלו באים בעננים כדרך שהיו ישראל וערב רב בגאולת מצרים, והטעם להיותם אלו בנים ואלו עבדים (אור יקר).

במקדש ג' ישראל לירא מן המקדש ד' [דעבודת הלויים בבית המקדש ה' ולהקטירו] (לעשות) קטרת פעמים ו' [כהנים] תוקעים בחצוצרות במקדש ז' לקדש זרע אהרן במקדש ח' ללבוש בגדי כהונה במקדש ט' רחיצת ידים והיות הכהנים עושים קרבנות במקדש י"א לפדות פסולי המוקדשים י"ב קרבן היולדת ביום השמיני י"ג למלוח קרבנות במקדש י"ד לעשות העולה כמשפטה ט"ו לעשות החטאת כמשפטו ט"ז (לעשות) אכילת קדשים כמשפט לכהנים י"ז (לעשות) אכילת שירי מנחות י"ח לעשות מנחות כמצותן י"ט להביא קרבנות לב"ה כ' להביא נדר או נדבה לבית המקדש כ"א להביא קרבנות קדשים תמורות וולדות, כ"ב להקריב שני תמידין כהלכתן, כ"ג להדליק אש תמיד על המזבח, כ"ד לעשות תרומת הדשן, כ"ה להדליק נרות המנורה, כ"ו להקריב מנחה בכל יום, כ"ז להקריב מוסף בשבת, כ"ח להסדיר לחם ולבונה, כ"ט להקריב קרבן מוסף בראש חודש, ל' להקריב בשבעת ימי הפסח, ל"א להקריב ביום העומר כבש לעולה, ל"ב להקריב (קרבן) העומר (היינו ספירת העומר), ל"ג להקריב קרבן מוסף בשבועות, ל"ד להקריב שתי הלחם בשבועות, ל"ה להקריב מוסף בראש השנה, ל"ו להקריב מוסף ביום הכפורים, ל"ז להקריב מוסף בשבעת ימי החג, ל"ח להקריב מוסף בשמיני עצרת, ט"ל לשרוף את הנותר באש, מ' לשרוף קדשים שנטמאו, מ"א לעבוד כהן גדול ביום הכפורים, מ"ב המועל בהקדש קרן וחומש, מ"ג (להביא החוטא קרבן חטאת על חטאו) קרבן חטאת, מ"ד אשם תלוי על ספקו, מ"ה קרבן אשם ודאי על הידוע, מ"ו קרבן עולה ויורד, מ"ז קרבן סנהדרין גדולה שטעו, מ"ח להקריב הזב אחר שיטהר, מ"ט קרבן זבה אחר שתטהר, נ' קרבן יולדות, נ"א קרבן מצרעים משם ואילך שאר המצוות.	שומרים במקדש, ג' ישראל לירא מן המקדש, ד' עבודת הלויים בבית המקדש, ה' להקטיר קטורת פעמיים, ו' כהנים תוקעים בחצוצרות במקדש, ז' לקדש זרע אהרן במקדש, ח' ללבוש בגדי כהונה במקדש, ט' רחיצת ידים והיות הכהנים עושים קרבנות במקדש, י"א לפדות פסולי המוקדשים, י"ב קרבן היולדת ביום השמיני, י"ג למלוח קרבנות במקדש, י"ד לעשות העולה כמשפטה, ט"ו לעשות החטאת כמשפטו, ט"ז (לעשות) אכילת קדשים כמשפט לכהנים, י"ז (לעשות) אכילת שירי מנחות, י"ח לעשות מנחות כמצותן, י"ט להביא קרבנות לב"ה, כ' להביא נדר או נדבה לבית המקדש, כ"א להביא קרבנות קדשים תמורות וולדות, כ"ב להקריב שני תמידין כהלכתן, כ"ג להדליק אש תמיד על המזבח, כ"ד לעשות תרומת הדשן, כ"ה להדליק נרות המנורה, כ"ו להקריב מנחה בכל יום, כ"ז להקריב מוסף בשבת, כ"ח להסדיר לחם ולבונה, כ"ט להקריב קרבן מוסף בראש חודש, ל' להקריב בשבעת ימי הפסח, ל"א להקריב ביום העומר כבש לעולה, ל"ב להקריב (קרבן) העומר (היינו ספירת העומר), ל"ג להקריב קרבן מוסף בשבועות, ל"ד להקריב שתי הלחם בשבועות, ל"ה להקריב מוסף בראש השנה, ל"ו להקריב מוסף ביום הכפורים, ל"ז להקריב מוסף בשבעת ימי החג, ל"ח להקריב מוסף בשמיני עצרת, ט"ל לשרוף את הנותר באש, מ' לשרוף קדשים שנטמאו, מ"א לעבוד כהן גדול ביום הכפורים, מ"ב המועל בהקדש קרן וחומש, מ"ג (להביא החוטא קרבן חטאת על חטאו) קרבן חטאת, מ"ד אשם תלוי על ספקו, מ"ה קרבן אשם ודאי על הידוע, מ"ו קרבן עולה ויורד, מ"ז קרבן סנהדרין גדולה שטעו, מ"ח להקריב הזב אחר שיטהר, מ"ט קרבן זבה אחר שתטהר, נ' קרבן יולדות, נ"א קרבן מצרעים משם ואילך שאר המצוות.
מארי מתיבתאן באומאה עלייכו לא תעדו מני עד דאתקין (בכו) קרבנין לקב"ה דשכינתא איהי קרבן ליי' בכל אבר ואבר דמלכא בחבורא שלים בדכר ונוקבא בכל אברים דאינון מנהון ברישא עיינין בעיינין אודנין	בעלי הישיבות בשבועה עליכם אל תזונו ממני עד שאתקין קרבנות לקדוש ברוך הוא, שהשכינה היא קרבן לה', בכל אבר ואיבר של המלך בחבור שלם, בזכר ונקבה, בכל האיברים שהם, מהם בראש עיניים בעינים, אזנים
קט/ב	

4899 (ס"א להביא החוטא קרבן חטאת על חטאו) (נוסף בדפ"ו).

לגבי אזנים, חוטם בחוטם, פנים בפנים, פה בפה, כגון "וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו" ובזה היה מחיה את הילד, וכך ידי המלך עם ידי המלכה גוף בגוף, בכל איבריו קרבן שלם, שאדם בלי אשה הוא חצי גוף, ואין השכינה שורה עליו.	לגבי אודנין חוטמא בחוטמא אנפין באנפין פומא בפומא ⁴⁹⁰⁰ כגון (מלכים ב' ד לד) וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו ובדא הוה מחיה הילד והכי ידין דמלכא עם ידין דמטרוניתא גופא בגופא בכל אברים דיליה קרבנא שלים דב"נ בלא אתתא פלגו גופא איהו (ד') ושכינתא לא שריא עליה:
כך (כאשר) הקדוש ברוך הוא, הוא איננו בקרבה עם השכינה בכל, ישראל שהם אנשי מדות, שהם האיברים שלה, עילת העילות לא שורה שם, וכאלו לא היה הקדוש ברוך הוא אחד, מאחר שהוא אינו עם שכינתו.	הכי (כד) קב"ה לאו [איהו] בקרבנא עם שכינתא בכל ישראל ⁴⁹⁰¹ דאינון אנשי מדות דאינון אברים דיל(י)ה עלת העלות לא שריא תמן וכאלו לא הוה קב"ה חד בתר [דלאו איהו] (דלא הוה) עם שכינתיה:
ובחוצה לארץ שהשכינה מרוחקת מבעלה, נאמר כל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה, משום שאין שם קרבנות בחוצה לארץ.	ובחוצה לארץ דשכינתא מרחקא מן בעלה אתמר כל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה בגין דלית [תמן] קרבנן בחוצה לארץ:
ובזמן שהקדוש ברוך הוא יתקרב עם שכינתו, יתקיים בו הפסוק הזה "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" ועילת העילות שורה עליהם.	ולזמנא דקב"ה מתקרב עם שכינתיה אתקיים ביה האי קרא (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד ועלת העלות ושריא עלייהו ⁴⁹⁰² :
אף על גב שהאבות תקנו תפלות במקום קרבנות, זהו לקרב נפשות ורוחות ונשמות שהם שכליים לקדוש ברוך הוא, ושכינתו כאיברים לגבי הגוף.	אע"ג דתקינן אבהן צלותין באתר דקרבנן האי איהו לקרבא ונפשין ורוחין ונשמתין (ונפשיה ורוחיה ונשמתיה) דאינון שכליים לקב"ה ושכינתיה כאברין לגבי גופא:
אבל מצד הכסאות והמלאכים שהם גופים ואיברים שמחוץ למלך ומהמלכה, אין שם קרבן, ולכן נאמר בכסא "ויאמר כי יד על כס יה" (כס חסר מכס א') (ה"ו חסר משם הוי"ה) "כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו" והאיברים בפרוד מהגוף, הוא בפנים והם בחוץ, זהו שנאמר "הן אראלם צעקו חוצה" חוצה ודאי.	אבל מסטרא דכרסיין ומלאכין דאינון [בגוף] (גופין) ⁴⁹⁰³ ואברין ⁴⁹⁰⁴ דלבר ⁴⁹⁰⁵ ממלכא ומטרוניתא לית תמן קרבנא ובגין דא אתמר בכרסייא (שמות יז טז) [ויאמר] כי יד על כס יה ⁴⁹⁰⁶ (כס חסר מכס ה ⁴⁹⁰⁷) [נ"א כ"ו כ"ס ⁴⁹⁰⁸ חסר משם הוי"ה] כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו

⁴⁹⁰⁰ והענין דאברין דנוק' נרמזים בשם אדנ"י ואברין דדכורא נרמזים בשם הוי"ה ובסוד זה הוא סוד רישא דדכורא ורישא דנוק' דהיינו ג' ראשונות בהם סוד חכמה עצמה "עינים", ובינה "אזנים" ובסוד הדעת שבהן "חוטמא" וחסד וגבורה שבהם אנפין וסוד המלכות הנעלמת שם "פומא", והיינו סוד עיינין בעיינין וכו' קשר הזכר והנקבה יחד, ולהיות אברים אלו ראשיים בסוד החכמה והבינה והספירות הכלולות בה כדפי' לכך בהקשר סוד אברים אלו זכר ונקבה יש סוד דנשיבו דרוחא דחיי דהיינו שיתפשט אור הא"ס שהוא החיות אל הספירות מזכר אל נקבה והיינו בנוק' דפרדשקא דנשיב רוחא דחיי לחקל תפוחין קדישין שהם הפנים תרין תפוחין כנודע וכו' (אור יקר).

⁴⁹⁰¹ דקב"ה נשמתא ושכינתא גופא וישראל איברים ולכן כשנרחק בעו"ה נשמתא נתפזרו האיברים וגלו ישראל (יהל אור).

⁴⁹⁰² שריא עלייהו" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "תמן".

⁴⁹⁰³ כגוף (יהל אור).

⁴⁹⁰⁴ דכסא גוף ומלאכין אברין מסטרא דכסא (יהל אור).

⁴⁹⁰⁵ ר"ל כשאין הקב"ה ושכינתא שם אין קורבא שם (יהל אור).

⁴⁹⁰⁶ ר"ל דכל זמן שיה"ה חסר שם גם הכסא אינו שלם אבל מקום מקדשנו בשלימות אז כסא שלם (יהל אור).

⁴⁹⁰⁷ א' (דפ"ו).

⁴⁹⁰⁸ כ"ו כ"ס" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "ה"ר".

(ירמיה יז יב) ואברין בפרודא מן גופא איהו לגו⁴⁹⁰⁹ ואינון לבר⁴⁹¹⁰ הה"ד (ישעיה לג ז) הן אראלם צעקו חוצה חוצה ודאי:	
יהא רעוא דילך לאחורא לן לבי [מ]קדשא לקיים צלותא דאוקמוה קדמאיןן] יהי רצון מלפניך יי' אלהינו ואלהי אבותינו שתעלנו בשמחה לארצנו ותטענו בגבולנו ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו תמידין כסדרן [כל חד] (כלא) בסדורא דיליה ומוספין כהלכתן:	יהי רצון שלך להחזירנו לבית המקדש לקיים התפלה, שבארוה הקדמונים יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שתעלנו בשמחה לארצנו ותטענו בגבולנו ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו תמידין כסדרן, כל אחד בסדורו, ומוספים כהלכתם.
[דכען לבר מארעא דישראל (נ"א מארעא דמלכותא לית תמן קרבנין)] (דכאן בר מאתר דילה) לית ותמן קרבנין כגופין דבריא דקב"ה ושכינתיה מסטרא דאצילות דיליה לית תמן [פרודא ו]אפרשותא דשכינתא איהי יהודיה⁴⁹¹¹ וברכתיה וקדושתיה⁴⁹¹² ולא אתקריאת גופא (לגביה) אלא כד אתגשמו בכרסיין ומלאכין דבריא כנשמתא (לגבי גופא) דאתלבשא בגופא שפלה:	שכעת מחוץ לארץ ישראל אין שם קרבנות, כמו הגופים של הבריא שהקדוש ברוך הוא ושכינתו מצד האצילות שלו אין שם פרוד והפרדה, שהשכינה היא יחודו וברכתו וקדשתו, ולא נקראת גוף אלא כשהתגשמו בכסאות ומלאכי הבריא, כמו נשמה שמתלבשת בגוף שפל.
ובגין דא כד שכינתא איהי לבר מהיכלא [דבי] מקדשא ולבר מכרסיין דילה כביכול כאלו לא הוה חד עמיה מסטרא דכסא עליון⁴⁹¹³ דאיהו גופא לקב"ה ומלאכין דתליין מניה כאברין דתליין מן גופא דאינון דכירין ונשמתין דאתגזרו [מניה] (מן) דכורין כסא תניינא גופא דשכינתא וכל נשמתין דתליין מניה נוקבין ומלאכין דתליין מההוא כרסייא נוקבין וקריבו דלהון בקב"ה ושכינתיה:	ולכן כשהשכינה היא מחוץ להיכל בית המקדש ומחוץ לכסאותיה, כביכול כאלו לא היתה אחד עמו מצד הכסא העליון, שהוא גוף לקדוש ברוך הוא, והמלאכים שתלויים ממנו, כמו איברים שתלויים מן הגוף, שהם זכרים, והנשמות שנגזרו ממנו זכרים, הכסא השני גוף השכינה, וכל הנשמות שתלויים ממנו נקבות, והמלאכים שתלויים מאותו כסא נקבות, וקרבתם לקדוש ברוך הוא ושכינתו.
הכי יחוד קב"ה ושכינתיה אע"ג דאינון כנשמתין לגבי כרסייא ומלאכין הכי אינון לגבך עלת העלות כגופא ודאנתו (לגבך ואנת) הוא דמיחד לון ומקרב לון:	כך יחוד הקדוש ברוך הוא ושכינתו, אף על גב שהם כנשמות לגבי הכסא, והמלאכים כך הם לגבך, עילת העילות, כגוף שאתה הוא שמייחד אותם ומקרב אותם.
ובגין דא אמונה דילך בהון ואנת לית עלך נשמתא דתהוי אנת כגופא לגביה דאנת הוא נשמה לנשמות⁴⁹¹⁴ ולית (לך) נשמה עלך ולא אלהא עלך אנת לבר מכלא⁴⁹¹⁵ [ולגו מכלא ולכל] (ולא מכלא ולא מכל) סטרא ולעילא מכלא	ולכן אמונתך בהם. ואתה אין נשמה עליך שתהיה אתה כגוף אליה, שאתה הוא נשמה לנשמות, ואין נשמה עליך, ולא אלוה עליך. אתה מחוץ לכל ובתוך הכל ולכל צד ולמעלה מהכל ולמטה מהכל, ואין אלוה אחר למעלה ולמטה ומכל צד.

⁴⁹⁰⁹ ר"ל גוף הכסא (יהל אור).

⁴⁹¹⁰ באצילות כמ"ש בפרשת שמות יח רע"א (לש"ו).

⁴⁹¹¹ פי' שכלי האצילות גם הם בחינת אלקות, מה שאין כן בכלי ב"ע (רמ"ז).

⁴⁹¹² בענין יחוד ברכה קדושה, עי' פע"ח שער התפילה ז: ובברכות ק"ש שלפניה ולאחריה נקראת ברכה דיליה הם סוד יב"ק י' יחוד ב' ברכה ק' קדושה שהם כנגד הג' קצוות ראשונות בחסד הוא הברכה בגבורה הקדושה בת"ת היחוד ואז עולה בהיכל הרצון ת"ת. ועי' בהגר"א על תיקו"ז לא ע"ד: קודם בשמאל קדושה, ואח"כ ברכה בימין, ואח"כ יחוד תר"מ, ועי' לעיל ח"ב קטז ע"א, ולקמן רטז ע"ב, ולקמן רכט ע"א.

⁴⁹¹³ ת"ת דבריא כסא רחמים (יהל אור).

⁴⁹¹⁴ ח"א קג ע"ב (לש"ו). עי' מלואים אות (כט).

⁴⁹¹⁵ לקמן קכה ע"א (לש"ו).

זהר ויקרא חלק א'

ולתתא מכלא ולית אלהא אחרא עילא ותתא ומכל סטרא:	
ומלגו דעשר ספירן דמנהון כלא ובהון כלא תליא ואנת בכל ספירה [בארכה ורחבה עילא ותתא ובין כל ספירה וספירה ובעובי דכל] (מספירה ובעובי כל) ספירה וספירה:	ובתוך עשר הספירות, שמהם הכל, ובהם הכל תלוי, ואתה בכל ספירה באורכה ורחבה, למעלה ולמטה, ובין כל ספירה וספירה, ובעובי כל ספירה וספירה.
[ואנת הוא דמקרב לקב"ה ושכינתיה בכל ספירה וספירה] ובכל ענפין דנהורין דתליין מנהון כגרימין ⁴⁹¹⁶ וגידין [ועור ובשר] דתליין מן גופא ואנת לית לך גופא ולא אברים ולית לך נוקבא אלא אחד [בלא] [ולא] שני:	ואתה הוא שמקרב את הקדוש ברוך הוא לשכינתו בכל ספירה וספירה, ובכל הענפים של המאורות שתלויים מהם כעצמות וגידים ועור ובשר התלויים מן הגוף, ואתה אין לך גוף ולא איברים, ואין לך נקבה אלא אחד בלי שני.
יהא רעוא דילך דתקרב [אנת] [את] שכינתא ⁴⁹¹⁷ לגבי קב"ה בכל דרגין דאינון אצילות דילה דאינון נשמתין דבעלי מדות נשיאי ישראל ⁴⁹¹⁸ חכמים נבונים חסידים גבורים אנשי אמת נביאים צדיקים מלכים כולם מאצילות:	יהי רצון שלך שתקרב אתה שכינתו לקדוש ברוך הוא בכל הדרגות שהן אצילות שלה, שהן נשמות של בעלי מדות נשיאי ישראל, חכמים נבונים חסידים גבורים אנשי אמת נביאים צדיקים מלכים, כולם מאצילות.
דאית אחרנין דבריא דשכינתא איהי קרבן שמן המשחה מימינא שמן למאור כגון (בראשית א טז) את המאור הגדול:	שיש אחרים של בריאה, שהשכינה היא קרבן שמן המשחה מימין, שמן למאור, כגון "את המאור הגדול".
שמן משחת קדש איהו מסטרא דשמאלא דאתמר [בה] וקדשת את הלויים ⁴⁹¹⁹ :	שמן משחת קדש, הוא מצד השמאל, שנאמר בו וקדשת את הלויים.
שמן כתית איהו מסטרא דצדיק דאיהו כתיש [כתישין] (מכתשין) מאברין דאינון [זיתים] (מתים) לאחתא משחא לגבי פתילה תכלא וגבורה מתמן איהי יראה ולויים שומרים המקדש ומתמן פקודא לירא [מן] (את) המקדש ואיהי ⁴⁹²⁰ מצות עבודת הלויים במקדש בכ"ד משמרות לויים דבהון לויים בשירה ובזמרה [הוון] מזמרין קדמך לסלקא שכינתא ודאיהי שירה וזמרה בהון לויי ⁴⁹²¹ כ"ד עם שירה וזמרה כ"ו כחושבן יהו"ה ואבתריה [פקודא איהי ⁴⁹²² מצות קטרת תמיד לקב"ה קטרת תמיד] (איהי מצות קטרת לקב"ה) וקטרת כקרבנא ⁴⁹²³ :	שמן כתית הוא מצד של צדיק, שהוא כותש כתישות מאיברים שהם זיתים, להוריד שמן לגבי פתילה, פתיל תכלת והגבורה, משם היא יראה, ולויים שומרים המקדש, ומשם מצוה לירא מן המקדש, והיא מצות עבודת הלויים במקדש, בעשרים וארבע משמרות לויים, שבהן היו מזמרים לויים בשירה ובזמרה לפניך להעלות שכינה, שהיא שירה וזמרה בהם לה', כ"ד עם שירה, וזמרה כ"ו כחושבן יהו"ה, ולאחריה מצוה היא מצות קטרת תמיד לקדוש ברוך הוא, והקטורת כקרבן.

⁴⁹¹⁶ ד' דרגין אותיות השם (יהל אור).

⁴⁹¹⁷ שכינתיה (דפ"ו).

⁴⁹¹⁸ תשע מדות כסדר מכתר עד מלכות ונביאים כולל נר"ה (יהל אור).

⁴⁹¹⁹ וקדשת את הלויים, פסוק זה לא כתוב כן, אלא נראה לי שהוא פסוק (במדבר ח, יז) הקדשתי אותם לי. האמור בבכורות, וכתוב בתריה (ח יח) ואקח את הלויים, ואם כן גם בלויים אעפ"י שהם מהשמאל כתוב קדושה (רמ"ז). אין כזה פסוק, אמנם מופיע כמה וכמה פעמים בדברי רשב"י: עי' ח"ב קפח ע"א, לקמן כמו ע"ב, תיקר"ז לג ע"ב, סג ע"א, פח ע"ב, צה ע"א, קסה ע"א, אולי כוונתו לפסוק (במדבר ח ט) והקרבת את הלויים. או פסוק יג: והעמדת את הלויים, או פסוק יד: והבדלת את הלויים. והאיר לי ידי"נ הרה"ג ר' י"ד בוקשפן, שהלשון "אתמר" בזהר אפשר דקאי על לשון חז"ל ושונה מ"דכתיב", וצ"ע בדבר. ועי' רמ"ז ח"ג מ ע"ב: פעמים הרבה שומרים הטעמים ולא המלות.

⁴⁹²⁰ ואיהו (דפ"ו).

⁴⁹²¹ הם שני מיני שירה, דכלי ודפה, שהם סוד מעשה ודיבור (רמ"ז).

⁴⁹²² איהו (דפ"ו).

⁴⁹²³ דקרבנא (יהל אור).

והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה, ואמורים ופרדים שהם מתעכלים כל הלילה	והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה ואמורים [ופדרין] (ופרדין) דאינון מתאכלין כל הלילה
	ק/א
הם כפורת אברי הגוף ונפשו, שלא ישרפו בגיהנם, ולא ימסרו ביד מלאך המות. ומשום שאדם חטא ביצר הרע, שהוא צפוני, כך שחיתתו בצפון, להצילו מאותו צפוני.	אינון כפרה דאברין דגופא דיליה ונפשיה דלא יתוקדון בגיהנם ⁴⁹²⁴ ולא יתמסרון בידא דמלאך המות ובגין דב"נ (ד) חב ביצר הרע [דאיהו] (ואיהו) צפוני הכי שחיתתו בצפון לשזבא ליה מההוא צפוני:
ובקרבת קח בהם קל וחומר מנביאים, שאף על גב שהתורה היא שם יהו"ה, והנבואה שנאמר בה רוח ה' תניחנו, עם כל זה לא כל בעלי תורה שקולים, ולא כל הנביאים שקולים, שיש נביאים שנבואתם בלבושי המלך, וכך היא תורה שבעל פה, כמה בעלי ספקות ופרוקים בלבוש המלך, ויש אחרים שעולים יותר באיברי גוף המלך, שנאמר בהם ואראה וראיתי במראה בעיניים, ה' שמעתי שמעך יראתי, בשמיעה.	ובקרבתין טול בהו קל וחומר מנביאים ⁴⁹²⁵ דאע"ג דתורה איהי שם [יהו"ה] ונבואה דאתמר [בה] (ביה) (ישעיה סג יד) רוח יי ⁴⁹²⁶ תניחנו ⁴⁹²⁷ עם כל דא לאו כל מארי תורה שקילין ולא כל נביאים [שקילין] דאית נביאים דנבואה דלהון בלבושיין דמלכא ⁴⁹²⁸ והכי הוא אורייתא דבע"פ כמה מארי ספקות [ופרוקין בלבושיין ⁴⁹²⁹] (ופסוקין דלבושיין) דמלכא ואית אחרנין דסלקין יתיר באברים דגופא דמלכא דאתמר בהון ואראה וראיתי במראה בעיניין (חבקוק ג ב) יי שמעתי שמעך יראתי בשמיעה:
יחזקאל, הסתכלותו ונבואתו מהעניינים. חבקוק מהאזנים בשמיעה, ולכן ראה יחזקאל כל מראות המרכבה האלה בראיה, בעין השכל, חבקוק בשמיעה.	(ד) יחזקאל אסתכלותיה ונביאותיה מעיינין חבקוק [באודנין בשמיעה] ומאודנין בשמיעה (משמיעה באודנין) ובגין דא יחזקאל חזא כל אלין מראות דמרכבה בראייה בעין השכל חבקוק בשמיעה:

⁴⁹²⁴ ולזה ניחוח הבהמה ניחוח גופו ושרפתו נגד שריפת אש גהנום, והיינו ממש בלילה זה תמורת זה, ואם תאמר היינו דווקא בנותר מהיום אמנם ביום שהוא היחוד לא ינתחו אותה, אלא היא מתנתחת ונשרפת כל היום והנותר יהיה לענין זה, לזה אמר שאינו כן אלא מתחלה מקריבין אותו לרמז זה והעד לזה "שחיתתו בצפון וכו'" דהיינו משעת שחיטה (אור יקר).

⁴⁹²⁵ והשתא קשה, דאת אמרת "לכפרת וכו'" דהיינו תמורתו לחיצוני וזה הפך זה, לזה אמר כי בחינת הקרבנות לכמה דרכים ומדרכי הנבואה מוכיח על ידי ק"ו, ומה אם נבואה שכל הנביאים קדושים נבואה נמשכת אליהם מלמעלה משתנת לכמה בחינות מפני בחינת הנשמה כדמסיק, קרבנות, שכל אדם מקרב רעים וטובים אפילו גוים לא כל שכן שיבחנו לבחינות אין תכלית כדמסיק עד סוף השמועה. ולהבין הכל התורה דהא בהא תליא, לפי עסק האדם בתורה זוכה למעלת הנשמה, ותורה ונבואה הכל ענין א', נשפע משם הו"ה דהיינו ת"ת "רוח ה' וכו'" בהמה בבקעה תלך, דהיינו בהמ"ה סוד המלכות מצד החיות הקדוש בבקע"ה דהיינו כבהמה בבקעה תרד [רוח ה' תניחנו כן נהגת עמך לעשות לך שם תפארת] דהיינו בהמ"ה סוד המלכות מצד חיות הקדש בבקע"ה דהיינו למטה בסוד וימצאו בקע"ה ששם שליטת החיצונים כדפי' בזהר נח (אור יקר). ר"ל דכל חד לפי דרגא דיליה (יהל אור).

⁴⁹²⁶ היינו הת"ת (אור יקר).

⁴⁹²⁷ לשלוט בהם ולהנהיג לישראל, וזהו שאמר כן נהגת עמך בית ישראל ע"י הנבואה בהיותם מלובשים בעסקי העולם השפל הזה (אור יקר).

⁴⁹²⁸ בסוד ההיכלות למטה ששם סוד שתא סדרי משנה דהיינו פסקות וכו', ושם לבד נבואת כמה נביאים כגון דניאל כאומרו גבראל הבן להלז והיוצא רבים. והעולים יותר הם מצד הכסא דהיינו למעלה מהיכל קדש הקדשים בכסא הכבוד ואלו יבחנו לבחינות רבות והם נביאים ממש שהקודמין היו מדברי רוח"ק והבחינות הם לפי האברים (אור יקר).

⁴⁹²⁹ בלבושא (דפ"ו).

וְאִית [נְבִיאָה] (נְבוּאָה) דְנְבוּאָתִיה בְּפֹמָא הַה"ד (ישעיה ו ז) וַיַּגַּע עַל פִּי⁴⁹³⁰ וְנְבוּאָה אַחֲרָא מְרִיחָא דְחוּטְמָא הַה"ד (יחזקאל ב ב) וְתַבָּא בִי הָרוּחַ וְאִית דְנְבוּאָתִיה בִּיד הַה"ד (הושע יב יא) וּבִיד הַנְּבִיאִים אַדְמָה וְאַחֲרָנִין לַפְּנִים בַּחֲיִי הַמֶּלֶךְ וְאַחֲרָנִין לַפְּנִים וְלַפְּנִים:	וְיֵשׁ נְבִיא שְׁנִבּוּאָתוֹ בְּפֶה, זֶהוּ שְׁנִאֲמַר וַיַּגַּע עַל פִּי נְבוּאָה אַחֲרָת, מְרִיחַ הַחוּטִים, זֶהוּ שְׁנִאֲמַר "וְתַבָּא בִי הָרוּחַ". וְיֵשׁ שְׁנִבּוּאָתוֹ בִּיד, זֶהוּ שְׁנִאֲמַר "וּבִיד הַנְּבִיאִים אַדְמָה" וְאַחֲרִים לַפְּנִים בַּחֲיִי הַמֶּלֶךְ, וְאַחֲרִים לַפְּנִים וְלַפְּנִים.
וְהָכִי בְּאוּרִיתָא⁴⁹³¹ פֶּשְׁטִי⁴⁹³² רְאִי⁴⁹³³ דְרִשׁוּ⁴⁹³⁴ סוּדוּ⁴⁹³⁵ דְסִתְרִי תוֹרָה וְלַעֲלִילָא סִתְרִי סִתְרִים [לְה'] הָכִי בְּקֶרְבָּנִין אַע"ג דְקֶרְבָּנִין כְּלָהוּ לִיהוּ"ה אִיהוּ נְטִיל כְּלָא וּפְלִיג (לֹזן ל) קֶרְבָּנִין לְמִשְׁרִיין דִּילִיה מְנַהֵן פְּלִיג לְכַלְבִּים אִינוּן קֶרְבָּנִין פְּסוּלִין דִּיהִיב לְהוֹן לְסַמָּאֵל כְּלָב וְלִ[מִשְׁרִייתִיה וּבְגִין דָּא הוּהּ נַחֲת דְיוֹקְנָא דְכְּלָבָא וּמְנַהֵן לְשָׁדִים דָּאִית בַּהוֹן כְּבַעֲרִין וּמְנַהֵן כְּמִלְאכִי הַשֶּׁרֶת וּמְנַהֵן כְּבִנֵי נֶשֶׂא:	וְכַךְ בְּתוֹרָה פֶּשְׁטִים רְאִיִּים דְרִשׁוֹת סוּדוֹת שֶׁל סִתְרֵי תוֹרָה, וְלִמְעַלָּה סִתְרֵי סִתְרִים לְה'. כַּךְ בְּקֶרְבָּנֹת, אֵפֶךְ עַל גֵּב שְׁקֶרְבָּנֹת כּוֹלֵם לִיהוּ"ה, הוּא לּוֹקַח הַכֹּל וּמַחֲלֵק אֶת הַקֶּרְבָּנֹת לְמַחֲנוּתֵיו, מֵהֶם מַחֲלֵק לְכַלְבִּים, אוֹתָם קֶרְבָּנֹת פְּסוּלִים שְׁנוּתֵן אוֹתָם לְסַמָּאֵל הַכְּלָב וְלְמַחֲנוּתֵיו, וְלֹכֵן הִיתָה יוֹרֶדֶת דְמוּת כְּלָב. וּמֵהֶם לְשָׁדִים, שֵׁשׁ בָּהֶם כְּבַהֲמוֹת. וּמֵהֶם כְּמִלְאכֵי הַשֶּׁרֶת, וּמֵהֶם כְּבִנֵי אָדָם.
לְאִינוּן דְעוּבְדִּיהוֹן כְּשָׁדִים פְּלִיג קֶרְבָּנִיהוֹן לְשָׁדִים אֲלִין דְעוּבְדִּיהוֹן כְּמִלְאכִין פְּלִיג קֶרְבָּנִין דְלִהוֹן לְמִלְאכִים הַה"ד (בְּמִדְבָר כח ב) אֶת קֶרְבָּנִי לְחַמִּי לְאִשִּׁי דְאִינוּן קֶרְבָּנִין דְלִהוֹן לְאֹז תִּלְיִין בְּבַעֲרִין דְקֶרְבָּנִין דְבַעֲרִין (ד) אִינוּן [ד] עַמִּי הָאֶרֶץ אִינוּן קֶרְבָּנִין [ד] מִלְאכִין דְבִנֵי נֶשֶׂא [בְּמִלְאכִין] צִלּוֹתִין וְעוּבְדִין טְבִין קֶרְבָּנִין דַּת"ח מֵאִרֵּי מִדּוֹת אֲלִין מֵאִרֵּי וְרִזִּין דְאוּרִיתָא וְסִתְרִין גְּנִיזִין דְבַהוֹן קְב"ה נַחֲת הוּא בְּגִרְמִיָּה לְקַבֵּלָא קֶרְבָּנִין דְלִהוֹן דְאִיהוּ תוֹרַת יי' [תְּמִימָה] שְׂכִינְתָא קְדִישָׁא מִי מִדּוֹת:	לְאוֹתָם שְׁמַעְשֵׂיהֶם כְּשָׁדִים, מַחֲלֵק קֶרְבָּנֹתֵיהֶם לְשָׁדִים, אֵלֶּה שְׁמַעְשֵׂיהֶם כְּמִלְאכִים מַחֲלֵק אֶת קֶרְבָּנֹתֵיהֶם לְמִלְאכִים, זֶהוּ שְׁנִאֲמַר "אֶת קֶרְבָּנִי לְחַמִּי לְאִשִּׁי" שְׁאוֹתָם קֶרְבָּנֹתֵיהֶם לֹא תִלְוִיִּים בְּכַהֲמוֹת, שְׁקֶרְבָּנֹת שֶׁל בְּכַהֲמוֹת הֵם שֶׁל עַמִּי הָאֶרֶץ, אוֹתָם קֶרְבָּנֹת (שֶׁל מִלְאכִים) שֶׁל בְּנֵי אָדָם תְּפִלוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, הַקֶּרְבָּנֹת שֶׁל תִּלְמִידֵי חֲכָמִים בְּעִלֵּי מִדּוֹת אֵלֶּה בְּעִלֵּי סוּדוֹת תוֹרָה וְהַסִּתְרִים הַגְּנוּזִים שְׁבָהֶם, הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹרֵד בְּעֶצְמוֹ לְקַבֵּל אֶת קֶרְבָּנֹתֵיהֶם, שֶׁהִיא תוֹרַת ה' תְּמִימָה, שְׂכִינָה קְדוּשָׁה, מַעֲשֵׂר מִדּוֹת.
וְתִלְמִידֵי דְרַבָּנִין אִינוּן מְלִין דְלִהוֹן [כְּאֹכִילַת שִׁירֵי מִנְחוֹת וְאִית אַחֲרָנִין דְמַתְּגַבְּרִין עֲלֵיהוּ דְאוּרִיתָא דְלִהוֹן כ] אֹכִילַת מִנְחוֹת עֶצְמָן וְלֹא שִׁירֵי מִנְחוֹת:	וְתִלְמִידֵי רַבּוֹתֵינוּ, אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁלֹּהֶם כְּמוֹ אֹכִילַת שִׁירֵי מִנְחוֹת, וְיֵשׁ אַחֲרֵים שְׁמַתְּגַבְּרִים עֲלֵיהֶם, שֶׁתּוֹרַתָם כְּאֹכִילַת מִנְחוֹת עֶצְמָן, וְלֹא שִׁירֵי מִנְחוֹת.
וְאִית אַחֲרָנִין דְאוּרִיתָא דְלִהוֹן אֹכִילַת קְדָשִׁים מֵאֲכָלִים מְכַמָּה מִיָּנִין לְמִלְכָּא וְכָל מִנְחוֹת [ד] מֵאֲכָלִין דְקֶרְבָּנִין מְנִי קְב"ה (ל) קֶרְבָּא [לִיה] כְּלָהוּ בְּבִיתָא דִּילִיה דְאִיהוּ⁴⁹³⁶ שְׂכִינְתָא וְהָאִי אִיהוּ פְּקוּדָא לְקֶרְבָּא קֶרְבָּנֹת בְּבִית הַבְּחִירָה לְקִיִּים (יִרְמְיָה ט כג) כִּי אִם בּוֹזָאֵת יִתְהַלֵּל הַמֶּתְהַלֵּל וְגו':	וְיֵשׁ אַחֲרֵים שְׁתוֹרַתָם אֹכִילַת קְדָשִׁים, מֵאֲכָלִים מְכַמָּה מִיָּנִים לְמֶלֶךְ, וְאֵת כָּל הַמִּנְחוֹת שֶׁל מֵאֲכָלִים שֶׁל קֶרְבָּנֹת צוּה הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַקְרִיב לוֹ כּוֹלֵם בְּבִיתוֹ, שֶׁהִיא הַשְּׂכִינָה, וְזוּהִי הַמִּצְוָה לְהַקְרִיב קֶרְבָּנֹת בְּבִית הַבְּחִירָה, לְקִיִּים "כִּי אִם בּוֹזָאֵת יִתְהַלֵּל הַמֶּתְהַלֵּל וְגו'".
לְמִלְכָּא דְהוּו עֲבָדִי [וְאַפְרָסְכוּי] (וְאַפְרָסְכוּי) וְשִׁלְטָנִי מִלְכוּתָא שְׁלַחִי לִיה כְּמָה דוֹרוֹנִי אֲמַר מֵאֵן	(מִשָּׁל) לְמֶלֶךְ שְׁעַבְדִּי וְשִׁרִּי וְשִׁלְטָנִי מִלְכוּתוֹ הָיוּ שׁוֹלְחִים לוֹ כְּמָה דוֹרוֹנֹת, אֲמַר מִי שְׂרוּצָה לְשַׁלּוּחַ לִי דוֹרוֹן לֹא יִשְׁלַח רַק בִּידִי

⁴⁹³⁰ פִּי (דפ"ו).

⁴⁹³¹ ד' דְרָגִין נֶגֶד הַנ"ל לְבוּשָׁא וְגוּפָא וְחִיִּי הַמֶּלֶךְ וְלַפְּנִים וְלַפְּנִים (יְהִל אור).

⁴⁹³² מַצֵּד הַעֲשִׂיָה (אור יקר).

⁴⁹³³ מַצֵּד מִטְטֶרֶן (אור יקר).

⁴⁹³⁴ מַצֵּד הַבְּרִיאָה (אור יקר).

⁴⁹³⁵ מַצֵּד הָאֲצִילוֹת סוּדוֹת (אור יקר).

⁴⁹³⁶ דְאִיהוּ (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

המלכה, לקיים בה "ומלכותו בכל משלה". ולכן נקראת השכינה קרבן לה', עולה לה', אשם לה'.	דבעי למשלה לי דורונא לא ישלה אלא בידא דמטרוניתא לקיים [בה] (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה ובג"ד [אתקריאת שכינתא קרבן ליי' עלה ליי' אשם ליי'] (קרבן ליי' עולה ליי' אתקריאת שכינת' וכן חטא ליי' קרבן אשה):
ואפילו קרבן נדות ויולדות ומצורעים וזבים וזבות כלא צריך להקריב לה' ושכינתה ולבתר איהי פל(י)גת לכלא הה"ד (משלי לא טו) ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה:	ואפילו קרבן נדות ויולדות ומצורעים וזבים וזבות כלא צריך לקרבא ליי' ושכינתה ולבתר איהי פל(י)גת לכלא הה"ד (משלי לא טו) ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה:
ואפילו מזון החיות, כגון קרבן שעורים מאכל הבהמות, ומאכל עבדים ושפחות של בית המלך, ואפילו של כלבים ושל חמורים וגמלים, לקיים בה ומלכותו בכל משלה.	ואפילו מזונא דחיון כגון קרבן שעורים מאכל בעירן ומאכל עבדים ושפחות דבי מלכא ואפי' [דכלבים ו]דחמרי וגמלי לקיים בה ומלכותו בכל משלה:
ומנין לנו שעל ידיה מתחלק הכל, שנאמר ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה, משום שהקדוש ברוך הוא בן י"ה, ו' בן י"ה כולל יה"ו, ושלמותו ה', היא עולה ליהו"ה, קרבן ליהו"ה, שלמים לה', קירוב שלו שלמותו, שבו השלים יה"ו להיות יהו"ה.	ומנלן דעל ידהא פליג כלל דכתיב ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה בגין דקב"ה בן י"ה ו' בן י"ה כליל יה"ו ושליו דיליה ה' איהי עולה ליהו"ה קרבן ליהו"ה [שלמים ליי'] קריבו דיליהו שליו דיליה דביה אשתלים יה"ו ולמהוי יהו"ה:
והכל חוזר בו, ולכן "זבח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו" שלא נותן שלטון לצד האחר בקרבן, שכל אלהים אחרים הם עולם הפירוד, ואין להם קירבה ויחוד, והקדוש ברוך הוא הפרידם משמו, כמו שהפריד חשך מאור, זהו שנאמר "ויבדל אלהים בין האור ובין החשך" ומי שמקרב לקדוש ברוך הוא, מה שהפריד כמי שקירב טומאת הנדה לבעלה, וזהו סוד "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה" ולא תגלה ערותה הזו, קירוב שכל העריות שקולים לעבודה זרה, של כל הצדדים האחרים, עליהם נאמר "מאלה נפרדו איי הגוים בארצותם", ונאמר ללשונתם בארצותם בגויהם, ונאמר כי שם כלל ה' שפת כל הארץ, ומשם הפיצם ה'.	וכלל אתהדר ביה ובג"ד (שמות כב יט) זובח לאלהים יחרם בלתי ליהו"ה לבדו דלא יהיב שלטנותא לסטרא אחרא בקרבנא דכל אלהים אחרים עלמא דפרודא אינון ולית לון אקריבא (קרבנא) ויחודא וקב"ה אפריש לון משמיה כגון דאפריש חשך מאור הה"ד (בראשית א ד) ויבדל אלהים בין האור ובין החשך ומאן דקריב [לקב"ה מה] (דקב"ה) דאפריש ⁴⁹³⁷ כמאן דקריב מסאבו דנדה לבעלה והאי איהו רוא (ויקרא יח יט) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה והאי לא תגלה ערותן ק[נ]רוב דכל עריין שקילין [לע"ז] (לקרבן ע"ז) דכל סטריין אחרנין עלייהו אתמר (בראשית י ה) מאלה נפרדו איי הגוים בארצותם [וכתיב] (בראשית י כ) ללשונותם [בארצותם] בגויהם (ללשונותם וכתיב) (בראשית יא ט) כי שם כלל יי' שפת כל הארץ ומשם הפיצם יהו"ה:
וכל מי שמקריב שום קרבן לצדדים האחרים, הקדוש ברוך הוא מפרישו משמו, ואין לו חלק בשמו, שהקדוש ברוך הוא בחר בישראל מכל שאר אומות, זהו שנאמר "ובך בחר ה'" וחלקם מהם לחלקו, זהו שנאמר "כי	וכל מאן דקריב שום קרבנא לסטריין אחרנין קב"ה אפריש ליה משמיה ולית ליה חולקא בשמיה דקב"ה בחר לון לישראל מכל שאר אומין הה"ד [דברבים יד ב] ובך בחר ה' ופליג לון מנייהו לחולקיה] הה"ד (דברבים לב ט) כי

⁴⁹³⁷ [מכאן רואים] גודל האיסור לייחס או לשתף (ר"ל להתערב במחשבה וכוונה או בדיבור ואמירה) איזה קדושה בכל דבר של חול, ומכש"כ בכל דבר טמא ח"ו. ואפי' אם אין הכוונה לאיזה עבודה ח"ו, אלא רק שחושב בדעתו ושכלו שיש שם איזה קדושה מלושב בה, הנה הוא מאביזרא דעבר"ז רח"ל (דע"ה ח"א נד ע"ד).

זהר ויקרא חלק א'

דף ק"ב	
רע"מ:	
חלק י' עמו ובגין דא יהיב לון אורייתא משמיה (שמות ג טו) זה שמי לעולם ⁴⁹³⁸ וזה זכרי לדר דר והא אוקמוה י"ה עם שמי שס"ה ו"ה עם זכרי רמ"ח בכל מצוה ומצוה קשיר לון לישראל בשמיה למהוי כל אבר ואבר דלהון חולק עדביה ואחסנתיה ובג"ד (שמות כב יט) זובח לאלהים יחרם וגו':	חלק ה' עמו"ו ולכן נתן להם תורה משמו, "זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור". והרי פרשוה, י"ה עם שמי שס"ה, ו"ה עם זכרי רמ"ח, בכל מצוה ומצוה קושר את ישראל בשמו, להיות כל אבר ואבר שלהם חלק גורלו וירושתו, ולכן זובח לאלהים יחרם וכו'.
צריכין ישראל לשתפא ליי' בהליכה דלהון בהקיץ דלהון הה"ד (משלי כב) בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך:	צריכים ישראל לשתף את ה' בהליכתם בהקיצתם, זהו שנאמר "בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך".
קם ההוא תלמיד ⁴⁹³⁹ ואשתתח קמיה ואמר זכאה איהו חולקיה דמאן דזכי למשמע מלין אלין כלהו שם יי' ⁴⁹⁴⁰ בכל סטרא ולא נפיק מניה לבר בכל סטרוי ע"כ ⁴⁹⁴¹ :	קם אותו תלמיד והשתטח לפניו, ואמר אשרי הוא חלקו של מי שזוכה לשמוע דברים אלה, כולם שם ה' בכל צד, ולא יוצא ממנו החוצה בכל צדדו.
זהר:	
וכי תאמרו מה נאכל וגו' (ויקרא כה כ) ר' יהודה פתח (תהלים לו ג) בטח ביי' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה לעולם ב"נ ⁴⁹⁴² יהא זהיר ⁴⁹⁴³ במאריה וידבק לביה במהימנותא עלאה ⁴⁹⁴⁴ בגין דיהוי שלים במאריה ⁴⁹⁴⁵ דכד יהוי שלים ביה ⁴⁹⁴⁶ לא יכלין לאבאשא ליה כל בני עלמא:	וכי תאמרו מה נאכל וגו', רבי יהודה פתח "בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה" לעולם יהא אדם זהיר ברבוננו, וידבק לבו באמונה העליונה, כדי שיהיה שלם עם רבוננו, שכשיהיה שלם עמו לא יוכלו להזיקו כל בני העולם.

⁴⁹³⁸ לעולם (דפ"ו).

⁴⁹³⁹ תלמידא (דפ"ו).

⁴⁹⁴⁰ דכולן לשמו ובשמו (יהל אור).

⁴⁹⁴¹ כ"ט א פקודא להקריב וכו' (דרך אמת).

⁴⁹⁴² בן אדם, שהוא מושרש בב"ן ובמ"ה, חו"ג, שה"ס (נ"א שמהם) יצר הטוב ויצה"ר, ועיין לקמן סוד ארץ ואמונה (רמ"ז).

⁴⁹⁴³ הפך הסדר הנהוג, לרמוז לפי עניינו שהאדם עשוי בצלם אלקים שאיבריו כולם מכוונים לעיונים, ולכן יש לו שייכות והתקבלות לפעול בעולמות של מעלה יותר משאר הנמצאים. וז"ש לעולם בר נש, כלומר להיותו בן אדם נברא בחותמו של אדה"ר, שעל כן אמרו רז"ל שחביב אדם מכל הבריות מפני שנברא בצלם, ולכן ראוי לו להיות זהיר במאריה, הוא זעיר שסתמו שם אד"ם, מ"ה שמו, וה"ס התורה הבנויה בתרי"ג מצוות כנגד תרי"ג איברים. ובזה תבין מ"ש לקמן ועשיתם אותם, וזהו ענין הזהירות במאריה, שיזדרז לגדלו בכל תיקוניו, ועל דרך אומרים זהיר במצוות (רמ"ז).

⁴⁹⁴⁴ שזהו עיקר הכל, שהרי אמרו בספרי, אליו ולא למדותיו, וכמ"ש הפרדס בשער הפונה. ומרן זלה"ה למדנו שורש האמת והוא כמ"ש בפירוש ספרא דצניעותא, הובא בספר הכוונות, שצריך האדם בתפלתו שיעלה מחשבתו עד מקום השקאת עמיקא דבירא דנגיד ונפיק לז"א ע"י השביל העליון הנכנס בעומק הבינה וכו'. וה"ס פנימיות האצילות הנקרא מהימנותא, ששם כל אמונתו. ולפי שיסוד אבא שהוא השביל יוצא לחוץ מסיתומו בלבא דמלכא ששם הוא הפתח לעמיקא דבירא, ואין שם עיקר תכלית הכוונה אלא עד פנימיות דעת אבא שהוא ראש היסוד הנזכר בסוד הלולב, לכן דקדק ואמר במהימנותא עלאה, כלומר ולא ישאר בתחתונה, אבל אמר וידבק לביה, לפי שבלב הוא תכלית הגילוי, אבל יעלה עד המהימנותא עלאה (רמ"ז).

⁴⁹⁴⁵ לאפוקי אם לא יכיון באמור לא יהיה שלם בו, כי יש חסרון גדול בזה, והוא על דרך תפלה בלא כוונה כגוף בלי נשמה (רמ"ז).

⁴⁹⁴⁶ כשיגיע למדרגת בשלימות בכל פרצופו וכדוגמא של מעלה, אז ישלט על הכל וצלמו ישתלם ויגין עליו מכל סביביו (רמ"ז).

בא וראה, בטח בה' ועשה טוב, מה זה "ועשה טוב", אלא כך שנינו, במעשה שלמטה מתעורר מעשה שלמעלה, והרי פרשה ועשיתם אותם, כביכול אתם תעשו אותם, משום שבאותה התעוררות שלכם שאתם עושים למטה מתעורר למעלה, ועל זה כתוב ועשה טוב, ואין טוב אלא צדיק, שנאמר "אמרו צדיק כי טוב", כיון שאתם עושים את זה, ודאי שהטוב הזה יתעורר, ואז "שכן ארץ ורעה אמונה", והכל אחד.	ת"ח בטח ביי' ועשה טוב (תהלים לו ג) ומאי ועשה טוב⁴⁹⁴⁷ אלא הכי תנינן בעובדא דלתתא⁴⁹⁴⁸ יתער עובדא דלעילא והא אוקמוה ועשיתם אותם כביכול אתון תעבדון להון בגין ד[בה]הוא אתערותא דלכון דאתון עבדין לתתא (ו)אתער לעילא וע"ד ועשה טוב כתיב ואין טוב אלא צדיק דכתיב (ישעיה ג י) אמרו צדיק כי טוב כיון דאתון עבדין האי ודאי האי טוב אתער⁴⁹⁴⁹ כדין שכן ארץ ורעה אמונה (תהלים לו ג) וכלא חד:
"שכן ארץ" ארץ העליונה, שהרי אין לך בעולם שיכול לשרות עמה עד שיתעורר הטוב הזה אליה, כיון שמעורר אותו, כביכול הוא עושה אותו, ואז "שכן ארץ" שורה בתוכה.	שכן ארץ ארץ עלאה דהא לית לך [בעלמא] דיכול למשרי בהדה עד דיתער האי טוב לגבה כיון דיתער ליה כביכול הוא עביד ליה וכדין שכן ארץ שרי בגויה:
ואכול פריה, השתעשע עמה, "ורעה אמונה" זו ארץ, והכל אחד, כמו שנאמר "ואמונתך בלילות".	איכול איבה אשתעשע בהדה ורעה אמונה דא ארץ⁴⁹⁵⁰ וכלא חד כד"א (תהלים צב ג) ואמונתך בלילות:
"ורעה אמונה" הנהיגה בכל רצונך, ואם לא תתעורר כנגדה הטוב הזה, מתרחק ממנה ואל תתקרב אליה, אל תתקרב לתוך אש שורפת, ואם תקרב אליה בפחד, כמי שפחד מן המות, שהרי אז האש דולקת ושורפת את העולם בשלהבותיה.	ורעה אמונה הוי [דבר לה בכל] (דבר ליה לכל) רעותך ואי לא תתער לקבלה האי טוב אתרחק מנה ולא תקרב בהדה לא תקרב לגו אתון נורא יקידתא ואי תקרב בהדה בדחילו כמאן דדחיל מן מותא דהא כדין נורא דליק ואוקיד עלמא בשלהובוי:
וכיון שמתעורר כנגדה הטוב הזה, אז הוא שורה בתוכה, ואתה אל תפחד ממנה, אז "ותגזר אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור".	וכיון דאתער לקבלה האי טוב וכדין שארי בגויה ולא תדחל מנה אנתו כדין (איוב כב כח) ותגזר אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור:
בא וראה, בני האמונה מנהיגים את זאת לרצונם בכל יום. מי הם בני האמונה, אותם שמעוררים הטוב הזה כנגדו ולא חס על שלו, ויודעים שהרי הקדוש ברוך הוא יתן לו יותר, כמו שנאמר "יש מפזר ונוסף עוד".	ת"ח בני מהימנותא מדברי להאי לרעותה⁴⁹⁵¹ בכל יומא מאן אינון בני מהימנותא אינון דמתער⁴⁹⁵² האי טוב לקבלה ולא חס על דיליה וידעי דהא קב"ה יהיב ליה יתיר כד"א (משלי יא כד) יש מפזר ונוסף עוד:

⁴⁹⁴⁷ כי לא נמצא כזה בתורה אם לא שיסמוך לו הטוב בעיני ה', אבל לא נאמר טוב לבדו (רמ"ז).
⁴⁹⁴⁸ ירצה שידוע שבלך המעשה לגוף הפועלו, ולכן כחו גדול כשהוא בעשיית המצוות לתקן כל (נ"א כלי) הפרצופים העליונים, וזהו עובדא דלעילא, שבחינת הכלים הוא מצד הנקבה שעניינה עשיה, וכמ"ש לעיל מג ע"א, כלם בחכמה עשית, בבינה, ולכן סוד שיעורו של הקב"ה שהוא על הכלים הוא משם יו"ד ה"י וי"ו ה"י שהוא בתבונה כנז"ל ריש ויקרא ב ע"א. וזהו ועשיתם אותם, דהיינו תרי"ג מצוות בסוד תרי"ג בחינות האיברים. וגם אומרו כאילו עשיתם עצמכם, והיינו הך, ר"ל שבהתעלות ניצוצי הבידורים שהיו ישנים בקלי' צד המיתה, וכשיוצאים משם נייעורים ומתעלים למעלה, והחלק היותר ברור נעשה לתיקון עובדא דלעילא, הם הכלים, ושלמטה ממנו צלם האדם (רמ"ז).

⁴⁹⁴⁹ יתער (דפ"ו).

⁴⁹⁵⁰ אור קדושתו ית"ש המתפשט ושורה אצל כותל מערבי, הנה זה עומד אחר כתלנו (כמ"ש בשמ"ר פ"ב סי' ב'), ומשם מתפשט ושוכן בישראל, והוא השכינה הקדושה אמונת ישראל כנסת ישראל, כי היא כלל ישראל כנ"ל, והיא נקרא אמונה (כמ"ש בפ' ויקרא טז ע"ב, ופ' בהר קי ע"ב, ופ' בלק קצח ע"ב) (דע"ה ח"א פא ע"א).

⁴⁹⁵¹ ושכינה עושה מה שהם גוזרים (רח"ו).

⁴⁹⁵² סוד התעוררות מ"ן לכן מתעורר אז היסוד להזדווג עמה ע"י הצדקה שעושה (רח"ו).

למה, משום שזה מעורר ברכות כנגדו, ולא יאמר אם אתן את זה עכשיו מה אעשה למחר, אלא הקדוש ברוך הוא נותן לו ברכות עד בלי די כמו שבארוה, ולכן "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו'", מה כתוב "וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשית את התבואה לשלש השנים".	מ"ט בגין דהאי אתער ברכאן לקבליה ולא יימא אי אתן האי השתא מה אעביד למחר אלא קב"ה יהיב ליה ברכאן עד בלי די כמה דאוקמוה ובג"כ וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו' (ויקרא כה כ) מה כתיב (שם כא) וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית:
ועשת, היה צריך להיות ועשתה, מה זה ועשת, אלא להוציא ה' שיש לה שמיטה ומנוחה ולא עושה מעשה, כתוב "ראו כי ה' וגו' נותן לכם ביום הששי לחם יומים וגו'" כדוגמא זה "וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית וגו'".	ועשת את התבואה לשלש השנים ועשת ועשתה מבעי ליה ⁴⁹⁵³ מאי ועשת אלא לאפקא ה' דאית לה שמטה ונייחא ולא עביד עבידתא כתיב (שמות טז כט) ראו כי יי' [וגו'] נותן לכם ביום הששי לחם יומים וגו' כגוונא דא וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית וגו':
רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך, פגעו באותו הר, מצאו שני גברים שהיו הולכים, בין כך ראו איש אחד שהיה בא, ואמר להם בבקשה מכס תנו לי מזון פת לחם, ששני ימים שתעיתי במדבר ולא אכלתי דבר.	רבי חייא ור' יוסי הוו אזלי בארחא פגעו בההוא טורא אשכחו תרי גברי דהוו אזלי ארדכי חמו חד ב"נ דהוה אתי וואמר לון במטו מנייכו הבו לי מזונא פתא דנהמא דהני תרין יומין דתעינא במדבר ולא אכלנא מדי:
נשמט אחד מאותם שני גברים והוציא מזונו שהוא הביא לדרך, ונתן לו והאכיל והשקה אותו. אמר לו חבירו מה תעשה למזון, שהרי אני את שלי אני אוכל. אמר לו ומה על שלך אני הולך, ישב אצלו אותו עני עד שאכל כל מה שהיה אצלו, ואותו לחם שנשאר נתן לו לדרך והלך לו.	אשתמיט חד מאינן תרי גברי ואפיק מזוניה דאיהו אייתי לאורחא ויהיב ליה ואכיל ואשקי ליה א"ל חבריה מה תעביד מן מזונא דהא אנא ידי אכלנא א"ל ומה עלי דידך אנא אזיל יתיב גביה ההוא מסכנא עד דאכל כל מה דהוה גביה וההוא נהמא [דאשתאר] יהב ליה לאורחא ואזל ליה:
אמר רבי חייא לא רצה הקדוש ברוך הוא שדבר זה יעשה על ידינו. אמר רבי יוסי אולי נגזר דין על אותו איש, ורצה הקדוש ברוך הוא להזמין לפניו את זה כדי להצילו. בעוד שהלכו התעייף אותו איש בדרך, אמר לו חבירו ולא	א"ר חייא לא בעא קב"ה דמלה דא יתעביד על ידן א"ר יוסי דילמא דינא אתגזר על ההוא ב"נ ובעא קב"ה לזמנא קמיה האי בגין לשזבא ליה עד דהוו אזלי לאה ההוא גברא בארחא א"ל חבריה ולא
אמרתי לך שלא תתן לחם לאחר.	קיא/א
אמר רבי חייא לרבי יוסי הרי מזון עמנו ניתן לו לאכול.	אמינא לך דלא תתן נהמא לאחרא:
אמר רבי יוסי רוצה להוציא ממנו את הזכות, נלך ונראה שהרי בודאי בצורת פניו של זה, הדפוס של המות נאחז, ורצה הקדוש	א"ר חייא לרבי יוסי הא מזונא גבן ניהב ליה למיכל:
	א"ר יוסי תבעי למיפק מניה זכותא ניזיל ונחמי דהא ודאי ⁴⁹⁵⁴ בקפטורי דדא טפסא דמותא אתאחיד ובעא קב"ה לזמנא זכותיה בגין לשזביה:

⁴⁹⁵³ לא הבנתי כוונת הזהר שהרי כ"כ רומז לנוק' ועשת בלא ה' כמו פעלת כמו ועשתה בה' ועוד מאי רמז זה דלא עביד עבידתא הרי הוא עושה לשלש שנים משפע המלכות בהכרח שעל ידה בא אלינו וחלילה ע"י זולתה וא"כ מאי לאפקא וסבור הייתי שהשפע יבא ע"י היסוד לבד הנק' ברוך והיינו ברכתי ומלת ועשת נקבה תכזב זה גם זה א"א לומר שהיא ע"י יסוד זולתי המלכות עמו דצדיק וצדק כחדא אזלין (רח"ו). הנה כבר ידעת כי ו' ימי החול הם בסוד ו"ק מטטור"ן ורמוזים מחסד עד היסוד אך יום השבת הוא בסוד המלכות המושלת על ו' ימי החול ובהם יש מלאכה ובשבת אין מלאכה רק ניחא לכן ביום הו' היה נותן להם לחם משנה וכן וצויתי את ברכתי בשנה הו' ועשת את התבואה אך לא בשביעית שעליה לא כתיב אות ה' במלת ועש"ת הרמוז בה (זהר הרקיע).

⁴⁹⁵⁴ ואע"ג דלעיל אמר בלשון ספק דילמא דינא אתגזר, וכאן קיימו בלשון ודאי, נראה דגזר כך כשראה שעף ולאח בזמן מועט, שאין ספק שהוא אכל אמש ואינו דבר טבעי שלחסרון לחם זמן מועט ילאה כל כך,

ברוך הוא לזמן זכותו כדי להצילו.	
בין כך ישב אותו האיש וישן תחת אילן אחד, וחברו התרחק ממנו וישב בדרך אחרת.	אדהכי יתיב ההוא ב"נ ונאים תחות חדר אילנא וחבריה אתרחיק מניה ויתיב בדרך אחרת:
אמר רבי יוסי לרבי חייא, כעת נשב ונראה שודאי הקדוש ברוך הוא רוצה להרחיש לו נס, קמו וחכו בין כך ראו שרץ אחת של שלהבות עומדת לפניו, אמר רבי חייא אי על אותו האיש שעכשיו ימות.	א"ר יוסי לר' חייא השתא ניתיב ונחמי דודאי קב"ה בעי למרחש ליה ניסא קמו ואוריכו אדהכי חמו חדר טיפסא ⁴⁹⁵⁵ בשלהובי קאים גביה א"ר חייא ווי על ההוא ב"נ דהשתא יימות:
אמר רבי יוסי אשרי אותו האיש שהקדוש ברוך הוא ירחיש לו נס, בין כך ירד מאילן אחד נחש אחד ורצה להרגו, קמה אותה שרץ עליו והרגתו, הכה השרץ בראשה והלכה לה.	א"ר יוסי זכאה ההוא ב"נ דקב"ה ירחיש ליה ניסא אדהכי נחת מאילנא חדר חויה ובעא למקטליה קם ההוא טפסא עליה וקטליה קסטר ⁴⁹⁵⁶ ברישיה טפסא ואזל ליה:
אמר רבי יוסי, ולא אמרתי לך שהקדוש ברוך הוא רוצה להרחיש לו נס, ולא תוציא זכותו ממנו. בין כך התעורר אותו האיש וקם והלך לו, אחזו בו רבי חייא ורבי יוסי ונתנו לו לאכול, אחר שאכל הראו לו הנס שהרחיש לו הקדוש ברוך הוא.	א"ר יוסי ולא אמינא לך דקב"ה בעא למרחש ליי ניסא ולא תפוק זכותיה מניה אדהכי אתער ההוא ב"נ וקם ואזיל ליה אחידו ביה ר' חייא ור' יוסי ויהבו ליה למיכל בתר דאכל אחויאו ליה ניסא דרחיש ליה קב"ה:
פתח רבי יוסי ואמר "בטח בה" ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה" אשרי חלקו של האיש שעושה טוב, משלו שהרי מעורר טוב עם כנסת ישראל, ובמה, בצדקה.	פתח ר' יוסי ואמר (תהלים לו ג) בטח ביי' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה זכאה חולקיה דב"נ דעביד טוב מדידיה ⁴⁹⁵⁷ דהא אתער טוב בכ"י ⁴⁹⁵⁸ ובמה בצדקה ⁴⁹⁵⁹ :
שכשצדקה מתעוררת הוא טוב, אז מתעורר אל כנסת ישראל, ועל זה כתוב "וצדקה תציל ממות", למה, משום שצדקה היא עץ החיים ומתעוררת על אותו עץ המות,	דכד אתער צדקה הא טוב כדין אתער לגבי כ"י וע"ד כתיב (משלי י ב) וצדקה תציל ממות מ"ט בגין דצדקה אילנא דחיי הוא ואתער על ההוא

אלא ודאי שהיתה השגחת השם שמה. ואפשר נמי שלהיות רבי יוסי אחוז במלכות, כמ"ש הרב זלה"ה בריש אדרא, והיא אילנא דמותא ובה סוד רוח הקדש, "ל שהופיע ברבי יוסי וראה שנמתקה המלכות באותה הצדקה ושעתעשה לו פלא. ועוד שאותו האיש בגודל נדיבות לבו עשה לפניו מן השורה לתת כל שהיה וזכה שה' יעשה לו נס (רמ"ז).

⁴⁹⁵⁵ שרץ (רח"ו).

⁴⁹⁵⁶ הפך ראשו והלך לו (רח"ו).

⁴⁹⁵⁷ ירצה שמטיב לאחרים, אי נמי בבטחונו בה'. ולכן יעשה הצדקה בהתעוררות עצמו ולא שיעוררהו. אחר ממה שצריך לו לעצמו, וכענין מעשה הנז"ל, שאז נקרא עושה טוב. ועל דרך שפירשו הקדמונים במלוה לעני בשעת דוחקו, של מלוה עצמו, מה שאין כן בעצם עשיר מושפע, שכיון שה' נתן לו עושר הלא חייב הוא לעשות צדקה וכופין אותו בכמה כפיות ככתוב ביו"ד סי' רמ"ח (ס"א). והרי אם כן שאינו תלוי בעשירותו. מה שאין כן בענין הנז"ל שהוא ולא אחר בעל המעשה ועוד עביד בדידיה ולא מן הנז"ל, ואין לך מי שיאמר עליו שעושה משלו כמי שנותן לעני ממה שיש בידו לאכילתו, וכש"ה (ישעיה נח, ז) פרוס לרעב לחמך (רמ"ז).

⁴⁹⁵⁸ ירצה שבזה הוא גורם לעורר זוג ז"ן בשלימות דהיינו ישראל ורחל, שאז נקראת כנסת ישראל ככתוב אצלי בכמה מקומות. ואיתא בספר הכוונות בכוונת קונה הכל, כי כוללות טפת החד הוא שם ע"ב, שה"ס ע"ב אורות, ושזווג יעקב ברחל מאירים נ"ה אורות כמנין הכל. ונשארו י"ז כמנין טו"ב, שה"ס אור הגנוז לצדיקים צדיק וצדק ישראל ורחל. וידוע שיש כמה מעלות בנתינת הצדקה וכמו שכתב השולחן ערוך (יו"ד סי' רמז). והנה כל צדקה גורמת טוב והכל לפי בחינתה (ק"ז), כי המדרגה הגרועה גורמת טוב מבחינת יסוד, והבינונית ממשכת טוב מת"ת, והמעולה מעוררת טוב הגנוז, והרי כל הבחינות רמוזות בטוב, וז"ש אתער טוב, ודוק (רמ"ז).

⁴⁹⁵⁹ דע שהצדקה ה"ס ה' חסדים המתקבצים בזעיר ונתינים לרחל שהיא צדק על ידי צדיק המשפיע בצדק שהוא דין ועושה אותו צדקה דקבילת דכורא. והנה שם מ"ה ה"ס זעיר כשהוא אד"ם כנודע, דהיינו בגדלותו, ועיין לקמן ק"ג ב' ששם כתבתי סוד הצדקה בשם מ"ה, וגם בסוד מילואו שהוא ודאאו"א, שה"ס החסדים שמכונן בהם את חו"ה, וכן צדק"ה במ"ק, שסודו בנוק'. וז"ס בטח בה', בט"ח עולה י"ט, וזה תמלאם בשם ה'. ולכן אמרו בזוהר שהצדקה מקיים צלם האדם ואפילו לרשעים, ומייתי לה מנבוכדנצר שכל עוד ששמע לעצת דניאל נתקיים אדם (רמ"ז).

זהר ויקרא חלק א'

ולוקח אותם שאחוזים בו ומצילים מהמות.	אילנא דמותא ונמיל [אינון] [לון] דאחידן ביה ושזיב לון מן מותא:
מי גרם לאותו עץ חיים שיתעורר לזה, הוה אומר אותה צדקה שהוא עושה, כביכול הוא עושה אותו למעלה, כמו שנאמר "עשה צדקה בכל עת" והרי נתבאר.	מאן גרים לההוא אילנא דחיי דאתער להאי הוי אימא ההיא צדקה דאיהו עביד כביכול הוא עביד ליה לעילא כד"א (תהלים קו ג) עושה צדקה בכל עת והא אתמר ⁴⁹⁶⁰ :
	רע"מ:
והתנחלתם אותם לבניכם וגו' לעולם בהם תעבדו וגו', מצוה זו לעבוד בעבד כנעני, שנאמר "לעולם בהם תעבדו", והם מהצד של חם שגילה עריות, שנאמר עליו "ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו" למה עבד עבדים, אלא עבד לאותו עבד עולם, שהוא עולמו של יובל.	והתנחלתם אותם לבניכם וגו' לעולם בהם תעבדו וגו' (ויקרא כה מו) פקודא דא לעבוד בעבד כנעני דכתיב לעולם בהם תעבדו ואינון מסטרא דחם דגלי עריין דאתמר עליה (בראשית ט כה) ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו אמאי עבד עבדים אלא עבד לההוא עבד עולם ⁴⁹⁶¹ דאיהו עולמו של יובל ⁴⁹⁶² :
ואם תאמר שהיא אחיהם של שם ויפת היה, למה לא היה כך כמותם, וכן מהזרע של חם היה אליעזר עבד אברהם, למה לא היה כמותו, שיצא צדיק, והקדוש ברוך הוא הודה בברכתו כשברך אותו לבן.	ואי תימא ⁴⁹⁶³ דהא אחוה דשם [ויפת] [ועבר] הוה אמאי לא הוה הכי כוונתיה ⁴⁹⁶⁴ והכי מזרעא דחם הוה [אליעזר] עבד דאברהם אמאי לא הוי כותיה דנפק צדיק וקב"ה אודי בברכתיה ⁴⁹⁶⁵ כד בריך ליה [לבן] [אברהם]:
אלא ודאי כאן בסוד הגלגול, גולל אור מפני חשך, עבד אברהם שיצא מהחשך, וזה הזרע של חם, דיו לעבד להיות כרבו, שהוא אברהם, שיצא מתרח, עובד כו"מ. וחשך מפני אור, זה ישמעאל, שיצא מאברהם ועשו מיצחק.	אלא ודאי הכא ברזא דגלגולא גולל אור מפני חשך עבדא דאברהם דנפק מחשך ודא זרעא דחם דיו לעבד להיות כרבו דאיהו אברהם דנפק מתרח עובד כו"מ וחשך מפני אור דא ישמעאל דנפק מאברהם ועשו מיצחק ⁴⁹⁶⁶ :
וסוד תערובת טפות במקום שאינו שלו גרם את זה, מי שמערב טפה שלו בשפחה מחלת בת ישמעאל, או בבת אל נכר, שהם רע חשך, והטפה שלו טוב אור "וירא אלהים את האור כי טוב", מערב טוב עם רע, עובר על מאמר רבונו שאמר "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו" הקדוש ברוך הוא מרכיב אותו באותו שערב (רב), ומביאו בגלגול לקבל עניו, אם חזר בתשובה התעסק בתורה והפריד טוב מרע, שהם אסור והיתר, טומאה וטהרה, כשר ופסול, בזה נפרד הרע מהטוב	ורזא (ב)תערובת טפין באתר דלאו דיליה גרים דא מאן דעריב טפה דיליה בשפחה מחלת ⁴⁹⁶⁷ בת ישמעאל או בבת אל נכר ⁴⁹⁶⁸ דאינון רע ⁴⁹⁶⁹ חשך ⁴⁹⁷⁰ וטפה דיליה טוב אור ⁴⁹⁷¹ וירא אלהים את האור כי טוב (בראשית א ד) מערב טוב עם רע עבר על מימרא דמאריה דאמר ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו (בראשית ב יז) קב"ה [בההוא] (כהא) דערב ארבו ארכיב ליה [ואייתי ליה] (וארכיב ליה) בגלגולא לקבלא עונשיה חזר בתיובתא אשתדל באורייתא ואפריש טוב מרע

⁴⁹⁶⁰ חסר כאן (דרך אמת).

⁴⁹⁶¹ ר"ל בשפחה בישא דהיא עבד למט"ט שהוא עבד של עולם בריאה (יהל אור).

⁴⁹⁶² בינה מקנן בכורסייא (יהל אור).

⁴⁹⁶³ ר"ל כיון דמגזעא חדא נפקו אמאי האי טוב והאי רע (יהל אור).

⁴⁹⁶⁴ דחם (יהל אור).

⁴⁹⁶⁵ דכתיב באורייתא ועוד כמ"ש בזהר בא ברוך ה' ה' זמין שני תיבות אלו בפיו של לבן (יהל אור).

⁴⁹⁶⁶ שני טיפין דזריק אדם כמ"ש למטה וכן להיפך אברהם ואליעזר (יהל אור).

⁴⁹⁶⁷ שישמעאל משפחה בא (יהל אור).

⁴⁹⁶⁸ עשו שנתנכרו מעשיו (יהל אור).

⁴⁹⁶⁹ בישמעאל (יהל אור).

⁴⁹⁷⁰ בעשו דשם חשך כידוע (יהל אור).

⁴⁹⁷¹ היפוכא דהנ"ל (יהל אור).

דאינן אסור והתר טומאה וטהרה כשר ופסול בדא אתפרש רע מטוב:	
דאתמר ביה (בראשית ב ז) וייצר יצירה לטב ויצירה לביש באורייתא אפריש לון קב"ה ירית ליה נשמתא מניה ⁴⁹⁷² למהוי שלטא על תרוייהו ובחדו (בתר) דאיהו אור עלמא דאתי ובחדו (ובתר) דאיהו חשך עלמא דין הה"ד (בראשית ב ז) ויפח ⁴⁹⁷³ באפיו נשמת חיים וכפום זכוון וחובין כמה דאוקמוה ⁴⁹⁷⁴ העושה מצוה אחת מטיבין לו בינוני זכוון וחובי שקולין פלגו זכוון [לעילא] (לתתא ⁴⁹⁷⁵) ופלגו חובי לתתא ורוא דא (אסתר ה ו) מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש:	שנאמר בו "ויצר", יצירה לטוב ויצירה לרע, בתורה הפריד אותם, הקדוש ברוך הוא מוריש לו נשמה ממנו, שיהיה שולט על שניהם באחד, שהוא אור העולם הבא, ובאחד שהוא חשך העולם הזה, זהו שנאמר "ויפח באפיו נשמת חיים", וכפי זכויות וחובות כמו שבארוה, העושה מצוה אחת מטיבין לו, בינוני זכויות וחובות שקולים, חצי זכויות למעלה (וחצי למטה) וחצי חטאיו למטה, וזה סוד "מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש".
צדיק גמור כל זכויותיו למעלה וחובותיו למטה, רשע גמור חובותיו למעלה וזכויותיו למטה.	צדיק גמור כל זכויותיו למעלה וחובותיו למטה, רשע גמור חובותיו למעלה וזכויותיו למטה.
וב"נ דחב באתגלייא בתרין דרגין ⁴⁹⁷⁷ איהו אי חזר בתיובתא ⁴⁹⁷⁸ (וכו') באתגלייא ⁴⁹⁷⁹ בין צדיקיא	ובן אדם שחטא בגלוי הוא בשני דרגות, אם חזר בתשובה בגלוי בין צדיקים
קיא/ב	
בגין דידעין דינוי דקב"ה ונטרין גרמייהו מלמחטי ובאתכסיא בין רשיעיא לקיים בהו (איוב יא כ) ועיני רשעים תכלינה ⁴⁹⁸⁰ :	משום שידועים דיני הקדוש ברוך הוא, ושומרים עצמם מלחטא, ובמכסה בין רשעים לקיים בהם "ועיני רשעים תכלינה".
ובגין דא חובא דאדם עבר על (בראשית ב טז) ויצו יי' אלהים ואוקמוה ⁴⁹⁸¹ אין צו אלא ע"ז אעבר עליה ⁴⁹⁸² ארכיב ליה בטפת תרה ⁴⁹⁸³ דביה	ולכן החטא שאדם עבר על "ויצו ה' אלהים" ופרשוה אין צו אלא עבודה זרה, עבר עליו, הרכיב אותו בטפת תרה, שבו הרגיז את

⁴⁹⁷² ר"ל מאורייתא דטו"ר (יהל אור).

⁴⁹⁷³ ר"ל נשמת חיים בעלמא דאתי ויהי האדם לנפש חיה בעלמא דין נשמה ונפש כידוע (יהל אור).

⁴⁹⁷⁴ שאמרו (קידושין לט ע"ב) דעבדין ליה יום טב וכו' (יהל אור).

⁴⁹⁷⁵ ס"א ופלגו לתתא (דפ"ו).

⁴⁹⁷⁶ ר"ל דמניחים הזכויות לעולם הבא כנ"ל ור"ל לעילא בעולם הבא ולתתא בעולם הזה כידוע (יהל אור).

⁴⁹⁷⁷ ר"ל אם עשה תשובה או לא כמש"ו (יהל אור).

⁴⁹⁷⁸ ר"ל כמ"ש (יומא פו ע"ב) כתיב מכסה פשעיו לא יצליח וכתוב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה כאן וכו' הרי באתגלי' ובאתכסיא לעילא ולתתא (יהל אור).

⁴⁹⁷⁹ צ"ל ואי לא חזר בתיובתא דינא באתגליא וכו' (יהל אור).

⁴⁹⁸⁰ היינו התשובה אבד מהם (אור יקר). דלא לעבדו תשובה וז"ש ועיני וכו' (יהל אור).

⁴⁹⁸¹ הנה אדה"ר קלקל בע"ז ופגם בשם מ"ה לכן בא אברהם ושיבר את הצלמים לכבוד צלם העליון ותיקון שם מ"ה והיינו אבר מ"ה דאברהם נשאר בו אותיות אבר כמנין ג"ר שהיה עוד פגם באד"הר בדם האדם שהסיר אות א' משם מ"ה ונשאר דם בסוד (בראשית ט ו) שופך דם האדם כנז' אצלינו במ"א לכן יצחק פשט צווארו ע"ג המזבח ותיקן דם זה והחזיר להיות המ"ה שלם. הסר דם מיצחק נשאר קס"ד גימ' שם אהו"ה במי' יודין ע"ה שהוא גושפנקא רבא דעובד' דבראשית שהוא ר"ת (בראשית א א) את השמים ואת הארץ ונזכר בנשואין שלו (בראשית כד ג) אלהי השמים ואלהי הארץ שהחזיר מעשה בראשית לאיתנו. עוד פגם אדם ראשון בעריות ופגם בחקל תפוחין שהוציא ב' טפין קדושות ביד הקליפה ועבד יעקב בשביל כך ז' שנים בכל כחו לזווג שם מ"ה ברחל הסר מ"ה מיעקב נשאר חקל והם ג"פ מ"ה שבג"ה עם ג' כוללים ששם היה הפגם ובאו האבות ותיקנם כ"א תיקון מ"ה ויעקב כולל שלשתן שהוא הי' בחיר שבאבות (זהר הרקיע).

⁴⁹⁸² והעביר בעצמו יצר הרע ונעשה גוי ועובד ע"ז (אור יקר).

⁴⁹⁸³ גוי עובד ע"ז ונולד גוי (אור יקר).

רתח⁴⁹⁸⁴ לקב"ה דעבר על צו מע"ז הדר בתיובתא ותבר צולמין דעכו"ם וכל מזוני דיליה הוא תקין כמ⁴⁹⁸⁵ דחב ותבר חובא ובנינא⁴⁹⁸⁶ בישא דבנה⁴⁹⁸⁷ ואמליך ליה לקב"ה ושכינתיה על עלמא:	הקדוש ברוך הוא, שעבר על צו מעבודה זרה, חזר בתשובה, ושבר צלמי עבודה זרה, וכל מזונו הוא תקן במה שחטא, ושבר את החטא ואת הבנין הרע שבנה, והמליך את הקדוש ברוך הוא ושכינתו על העולם.
במאי בגין דקדיש (ית') שמיה וית' ברבים ועאל בנורא לאתוקדא גרמיה לקיים ביה (דברים ז כה) פסילי אלהיהם תשרפון באש ולא עוד אלא דלאבוי תרח⁴⁹⁸⁸ אהדר בתיובתא ואעיל ליה ולאמיה ולכל מארי דההוא דרא בגן עדן והכי אתלבן בנורא ככספא דאיהי מוניט"א דמלכא⁴⁹⁸⁹ ושקר⁴⁹⁹⁰ לה בעופרת אעיל ליה בנורא ונפק העופרת לבר ישמעאל:	במה, משום שקדש שמו יתברך ברבים, ונכנס לאש לשרוף את עצמו, לקיים בו "פסילי אלהיהם תשרפון באש". ולא עוד אלא שאת אביו תרח החזיר בתשובה, והכניס אותו ואת אמו ואת כל בעלי אותו דור לגן עדן, וכך התלבן באש ככסף שהיא מטבע המלך, וזייף אותה בעופרת, הכניס אותה לאש, ויצאה העופרת החוצה, ישמעאל.
ובגין דא נפק מצחק בע"ז ואשתאר אדם מלובן והאי איהו שינוי השם דכד אתגלגל אדם בעי למעבד ליה שינוי השם שנוי מקום ושנוי מעשה:	ולפיכך יצא מצחק בעבודה זרה, ונשאר אדם מלובן, וזהו שנוי השם, שכשמתגלגל אדם צריך לעשות לו שנוי השם, שנוי מקום, ושנוי מעשה.
לבתר אתא יצחק [ואתתקן ביה מחובא] [ואתתקף ביה בחובא] תניינא דאתמר ביה על האדם דדא שפיכות דמים ודא גרם נסיונא דיצחק בסכינא ואתברר ביה כמאן דבריר⁴⁹⁹¹ אוכל מגו פסולת ונפק פסולת לבר עשו שופך דמים:	אחר כך בא יצחק והתחזק בו מהחטא השני, שנאמר בו על האדם, שזה שפיכות דמים, וזה גרם את הנסיון של יצחק בסכין, והתברר בו כמי שבורר אוכל מתוך פסולת, ויצאה הפסולת החוצה, עשו, שופך דמים.
לבתר אתא יעקב וארכיב ליה בלבן ואתעביד עבד לגביה הה"ד (בראשית כט יח) אעבדך שבע שנים ברחל ובה[היא] סבה דאחלף לה באחותה עבד שבע שנים אחרנין לאפקא תרין טפין⁴⁹⁹² דזרק אדם באתר נכראה ודא גלוי עריות והאי איהו לאמר⁴⁹⁹³ ואפיק לון מן לבן הארמי נחש⁴⁹⁹⁴:	אחר כך בא יעקב, והרכיב אותו בלבן ונעשה עבד אליו, זהו שנאמר "אעבדך שבע שנים ברחל" ובאותה סבה שהחליפה באחותה, עשה שבע שנים אחרות, להוציא שתי טפות שזרק אדם במקום נכרי, וזה גלוי עריות, וזהו "לאמר", והוציאם מלבן הארמי נחש.
ובתלת אלין הוה לאדם שנוי השם ושנוי מקום ושנוי מעשה שנוי השם באברהם ושנוי מקום ביצחק ושנוי מעשה ביעקב:	ובשלשת אלה היה לאדם שנוי השם ושנוי מקום ושנוי מעשה. שנוי השם באברהם ושנוי מקום ביצחק ושנוי מעשה ביעקב.

⁴⁹⁸⁴ רתח אותיות תרח דאין מעלה אף כמו ע"ז דכתיב וחרה אף כו' (יהל אור).

⁴⁹⁸⁵ במה (יהל אור).

⁴⁹⁸⁶ ובנינא - ר"ל שבנה בנין הקלי' הרס עכשיו (יהל אור).

⁴⁹⁸⁷ היינו בנין רע שנבנה בעברה כענין ואנכי בראתי משחית שאמר הפייטן (אור יקר).

⁴⁹⁸⁸ גוי שנתגלגל בו בטפתו וכן לאמיה שזו הכנעה גדולה לקלי' ששלטו בנשמתו וחשבו שהרויחו ומה שהיה בידם אבדו וכנגד תשובת המשקל "עאל בנורא" (אור יקר).

⁴⁹⁸⁹ ר"ל מטבע של מלך (יהל אור).

⁴⁹⁹⁰ שקרא אלקים לע"ז (יהל אור).

⁴⁹⁹¹ שמתחלה בריר פסולת מתוך אוכל בישמעאל ונשאר פסולת עכשיו בריר אוכל מפסולת ויצא יעקב נקי רק שעדיין לא יצא לצורף כלי עד העבדות כמש"ו וכן ישראל במצרים כידוע (יהל אור).

⁴⁹⁹² קין והבל בזוהמא דחווה ולכן ארכיב ב"פ באברהם ויצחק ונפק ב"פ פסולת ויעקב דוגמת שת שתיקן שניהם כמ"ש זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין וקין והבל שניהן חטאו הבל חטא במחשבה וקין במעשה בשפיכות דמים (יהל אור).

⁴⁹⁹³ כמ"ש (סנהדרין נו ע"ב) ויצו זו ע"ז על האדם כו' (יהל אור).

⁴⁹⁹⁴ כמ"ש נחשתי כמ"ש בזהר דסליק לגבי נחשים ונחש ממונה על העריות כידוע (יהל אור).

610

זהר ויקרא חלק א'

ואם לזה שנאמר בו "אז ראה ויספרה קבל בתשובה" כל שכן לאחרים. ולכן עבד טוב, המקום גורם, ועבד רע גם כן. אבל שאר עבדים, לעולם בהם תעבודו.	ואי להאי ⁴⁹⁹⁵ דאתמר ביה (איוב כה כז) אז ראה ויספרה [קבל] בתיובתא כ"ש לאחרים ובגין דא עבד טוב ⁴⁹⁹⁶ אתרא גרים ועבד רע אוף הכי אבל שאר עבדים (ויקרא כה מו) לעולם בהם תעבודו:
קמו בעלי הישיבה ואמרו "אשרי העם שככה" בגימטריא משה, קם הרועה הנאמן ואמר "אשרי העם שה' אלהיו".	קמו מארי מתיבתא ואמרו (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו שככה ⁴⁹⁹⁷ בגימטריא משה קם רעיא מהימנא ואמר אשרי העם שיי' אלהיו ע"כ ⁴⁹⁹⁸ :
כי לי בני ישראל עבדים וגו', מצוה לעבוד בכל מיני עבודה, במקדש ומחוץ למקדש, בכל אותן עבודות שנקראות עבודה.	כי לי בני ישראל עבדים וגו' (ויקרא כה נה) פקודא לעבוד בכל מיני עבודה במקדש ולבר ממקדש (במקדש) בכל אינון פולחנין דאקרי עבודה:
בתפלה, לעסוק אחר מצוות התורה, שהכל נקרא עבודה, כעבד שעוסק אחר רבו, בכל מה שצריך.	בצללותא לאשתדלא ⁴⁹⁹⁹ בתר פקודי אורייתא דכלא אקרי עבודה כעבד דאשתדל בתר מאריה בכל מה דאצטריך:
משום שישראל [הקב"ה] קרא אותם עבדים שנאמר "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם" למה הם עבדים, משום שנאמר "אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים", ולכן כתוב בעשרת הדברות אחר כך שנאמר "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" לעבוד אותו, כעבד שעובד את רבו שפדה אותו ממות, ושפדה אותו מכל הרעות של העולם.	בגין דישאל אקרי ⁵⁰⁰⁰ לון עבדים דכתיב כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם מ"ט אינון עבדים בגין דכתיב (שמות כט מו) אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים ובג"כ כתיב בעשר אמירן לבתר דכתיב (שמות כ ב) אנכי יי' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים למפלח ליה כעבד דפלח למאריה דפריק ליה מן מותא דפרק ליה מכל בישין דעלמא:
בשני סוגים (שמות אלו) נקראים ישראל לקדוש ברוך הוא עבדים, שנאמר עבדי הם, ונקראים בנים, שנאמר "בנים אתם לה' אלהיכם" בזמן שמכיר האדם את הקדוש ברוך הוא בדרך כלל, אז הוא נקרא עבד שעושה מצות רבו, ואין לו רשות לחפש בגניזו ובסודות ביתו.	בתרין [זינין] ⁵⁰⁰¹ (אינון) ונ"א שמהן אלין אקרין ישראל לקב"ה ועבדים (אקרין עבד) דכתיב (ויקרא כה מב) עבדי הם ואקרין בנים דכתיב (דברים יד א) בנים אתם ליי' אלהיכם בזמנא דידע ליה ב"נ לקב"ה בארע כלל כדין אקרי עבד דעביד פקודא דמאריה ולית ליה רשו לחפשא בגניזו וברון דביתיה:
בזמן שמכיר אותו האדם בדרך פרט, אז נקרא בן אהוב שלו, כמו בן שמחפש בגניזו בכל סודות ביתו.	בזמנא דידע ליה ב"נ בארע פרט כדין אקרי בן רחימא דיליה כבן דחפיש בגניזו בכל רזין דביתיה:
ואף על גב שנקרא בן, בן בכור לקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר בני בכורי ישראל, אל	ואע"ג דאקרי בן ברא בוכרא לקב"ה כד"א

⁴⁹⁹⁵ ר"ל לאדם הראשון דדרג' בחכמה עילאה שהוא למעלה מתשובה בינה, קיבל בתשובה כ"ש כו' (יהל אור).

⁴⁹⁹⁶ ר"ל אע"ג דאביו רע נפיק מינ' טוב וכן בהיפוך אבל שאר עבדים לעולם כו' ר"ל בניהן ובני בניהן שוין לעולם וז"ש אבל שאר כו' (יהל אור).

⁴⁹⁹⁷ שהוא תיקן ג' אבהן בתלת ענפי שי"ן מן משה ותיקן אדם במ"ה מן משה גימ' אד"ם בסוד מה שמו כו' כידוע (יהל אור).

⁴⁹⁹⁸ משפטים קיז לא תהיה אחרי רבים וכו' (דרך אמת).

⁴⁹⁹⁹ ולאשתדלא (יהל אור).

⁵⁰⁰⁰ קרי (דפ"ו).

⁵⁰⁰¹ ר"ל מסטרא דמלכות נקר' עבד ומסטרא דת"ת אב הרחמן נק' בנים וזה אבינו מלכנו וכן כל המאמר הזה הולך על קוטב זה (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

יוציא את עצמו מכלל של עבד לעבוד את אביו בכל העבודות, שהן כבוד אביו, וכך צריך לכל בן אדם, להיות בן לגבי אביו, לחפש בגנזיו ולדעת סודות ביתו ולעסוק אחריהם, ולהיות עבד לגבי אביו.	(שמות ד כב) בני בכורי ישראל לא יפוק גרמיה מכלל דעבד למפלה לאביו בכל פולחנין דאינון יקרא דאביו והכי אצטריך לכל ב"נ למהוי לגבי אביו בן לחפשא בגנזיו ולמנדע רזין דביתיה ולאשתדלא אבתרייהו ולמהוי לגבי אביו עבד:
וסוד הדבר שתי דרגות הן למעלה שצריך בן אדם להתעטר בהן, והן סוד האמונה והן אחת.	ורזא דמלה תרין דרגין אינון לעילא דאצטריך ב"נ לאתעטרא בהו ואינון רזא דמהימנותא ואינון חד:
אחת סוד של עבד, ואחת סוד של בן.	חד רזא דעבד וחד רזא דבן:
והעבד הזה נקרא אדון כל הארץ, בן כמו שבארנו, בני בכרי ישראל, והכל סוד אחד של האמונה.	והאי עבד אקרי אדון כל הארץ בן כמה דאוקימנא בני בכורי ישראל וכלא רזא חדא דמהימנותא:
וצריך בן אדם להתעטר בדרגות הללו, להכלל בסוד האמונה, עבד לעבוד בכל מיני עבודה בתפלה שנקראת עבודה, כמו אותו עבד שהוא סוד עליון, שלא נשקט לעולמים תמיד, ומשבח ומנגן תמיד.	ואצטריך ב"נ לאתעטרא באלין דרגין לאתכללא ברזא דמהימנותא עבד למפלה בכל זיני פולחנא בצלותא דאקרי עבודה וכהאי (דהאי) עבד דאיהו רזא עלאה דלא שכיך לעלמין תדיר וקא משבחא ומנגנא תדיר:
והרי נתבאר בעבודות אחרות, שכל העבודות ודברי העולמות כולם הוא עושה ועובד, ולכן נקרא אדון, משום שהוא עבד לעבוד נקרא אדון כל הארץ.	והא אתמר בפולחנין אחרנין דכל פולחנין ומלין דעלמין כלהו איהו עביד ופלה ובג"ד אקרי אדון בגין דאיהו עבד למפלה אקרי אדון כל הארץ:
בן אדם שמתעטר בסוד	בר נש דאתעטר ברזא
	דף קיב/א
הזה, להיות עבד לעבוד עבודת רבו, הוא עולה ומתעטר להיות בדרגה הזו, ונקרא כמו כן כאן אדון, שהרי הוא מבורך בכל העבודות האלה את העולם הזה ומעמידו, ועל זה נקרא אדון (אדוני הארץ), אשרי חלקו של הבן הזה, שזוכה לעסוק לדעת בגנזי אביו ובכל סודות ביתו, כמו בן יחידי שהשליטו אביו בכל גנזיו, וזהו הכבוד ששולט על הכל.	דא למיהוי עבד למפלה פולחניה דמאריה איהו סליק ואתעטר למהוי בדרגא דא ואקרי אוף הכי אדון (כל הארץ) דהא איהו בריך בכל אינון פולחנין להאי עלמא וקיים ליה וע"ד אקרי [אדון] וס"א אדוני הארץ (אדון הארץ) זכאה חולקיה דהאי בן דוכי לאשתדלא למנדע בגנזי דאביו ובכל רזין דביתיה כברא יחידי ודאושלטיה אביו בכל גנזיו ודא איהו יקרא דשליט על כלא:
מי שעוסק בתורה לדעת את הקדוש ברוך הוא, ובאותם הגנוזים שלו נקרא בן לקדוש ברוך הוא, כל כחות השמים אין מי שימחה בידו, בכל שעה שמצטרך להיכנס אל אביו, אשרי חלקו בכל העולמות, ולכן כשעוסק להכירו בדרך פרט בסוד החכמה אז נקרא בן.	מאן דישתדל באורייתא למנדע ליה לקב"ה [ובאינון גניזין דיליה אקרי בן לקב"ה ⁵⁰⁰² וכל חיל ⁵⁰⁰³ שמיא לית מאן דימחי בידיה בכל שעתא דאצטריך למיעל לגבי אביו זכאה חולקיה בעלמין כלהו ובג"ד] (בארח כלל אית ליה למהוי עבד) כד אשתדל למנדע ליה בארח פרט ברזא דחכמתא כדין אקרי בן:
בעבודה שאדם עובד לקדוש ברוך הוא, יש עבודה שצריך אדם להכלל בשניהם, להיות עבד ובן, להתעטר בקדוש ברוך הוא. ומהו, זו עבודת התפלה, שצריך להיות בה	בפולחנא דב"נ פלה ליה לקב"ה אית פולחנא דאצטריך ב"נ לאתכללא בתרוייהו למהוי עבד ובן לאתעטרא ביה בקב"ה [ומה] (ומאן) איהו דא

⁵⁰⁰² עי' תיקו"ז ז ע"א.

⁵⁰⁰³ "וכל חיל" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "כל חיל".

עבד ובן, להכלל בדרגות העליונות הללו, לעבוד ולהתקין תפלה בסוד של עבד לעבוד את העבודה של תקון העולמות, ולהדביק רצונו בסודות החכמה להתדבק ברבו בגנוים עליונים כראוי.	פולחנא דצלותא דאצטריך למהוי בה עבד ובן לאתכללא בדרגין עלאין אלין למפלח ולאתקנא צלותא ברזא דעבד למפלח פולחנא דתקונא דעלמין וולאתדבקא רעותיה ברזין דחכמתא לאתדבקא במאריה בגניזין עלאין כדקא חזי:
בן נדבק תמיד באביו ללא פרוד כלל, אין מי שימחה בידו. העבד עושה עבודת רבו ומתקין תקוני העולם. מי שיהיה שניהם בכלל אחד, בחבור אחד, זהו אדם שמתקין את סוד כל האמונה בכלל אחד ללא פרוד כלל, ומחבר את הכל כאחד, זהו בן אדם שהקדוש ברוך הוא מכריז עליו בכל אותם חיילות ומחנות של כל העולמות ובכל אותם הרקיעים, הזהירו בפלוני נאמן בית המלך, שכל גנזי רבו בידו. אשריו בעולם הזה ואשריו בעולם הבא.	בן אתדבק תדיר באביו בלא פרודא כלל לית מאן דימחי בידיה עבד עביד פולחנא ⁵⁰⁰⁴ דמאריה ואתקין תקוני עלמא מאן דהוי תרווייהו בכללא חד בחבורא חדא דא איהו ב"נ דאתקין רזא דכל מהימנותא בכללא חדא בלא פרודא כלל ומחבר בלא כחדא דא איהו ב"נ דקב"ה אכריו עלוי בכל אלין חיילין ומשריין דכל עלמין ובכל אינון רקיעין אזדהרו בפלניא מהימנא דבי מלכא דכל גנזי דמאריה בידיה זכאה איהו בהאי עלמא וזכאה איהו בעלמא דאתי:
מאותו יום והלאה נודע האדם ונרשם בכל העולמות, בשעה שצריך כל החיילות והמחנות כולם מזהירים להיות אצלו, והקדוש ברוך הוא לא רוצה אלא אותו בלבדו, וקול מתעורר, ראוי הוא ליחיד להיות אצל היחיד, ולהתעסק יחיד ביחיד.	מההוא יומא ולהלאה אשתמודע ב"נ ואתרשים בעלמין כללהו בשעתא דאצטריך כל חילין ומשריין כללהו אזדהרין למהוי גביה וקב"ה לא בעי ⁵⁰⁰⁵ אלא איהו בלחודוי וקלא אתער ⁵⁰⁰⁶ יאות הוא ליחיד למהוי גביה דיחיד ולא אתעסקא יחיד ביחיד(א):
והסוד של שתי הדרגות האלו מצאנו בפסוק אחד, שנאמר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר, ויאמר לי עבדי אתה, הרי עבד ישראל, הרי בן, שכאשר הם כלל אחד, אז נאמר אשר בך אתפאר.	ורזא דתרין דרגין אלין אשכחנא בחד קרא דכתיב (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר ויאמר לי עבדי אתה הא עבד ישראל הא בן [דכד] (דכר) אינון כללא חדא כדין כתיב אשר בך אתפאר ⁵⁰⁰⁷ :
	ברוך יי' לעולם אמן ואמן ימלוך ה' לעולם אמן ואמן:
	פרשת אם בחקותי:
אם בחוקותי תלכו וגו', רבי חייא פתח "עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור וגו'", עמי זכר נא,	אם בחקותי תלכו וגו' (ויקרא כו ג) ר' חייא פתח עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור וגו' ⁵⁰⁰⁸ (מיכה ו ה) עמי זכר נא

⁵⁰⁰⁴ פולחניה (דפ"ו).

⁵⁰⁰⁵ ר"ל לאשתדלא אלא הוא בלבד כמ"ש באברהם בהצלתו מכבשן האש (יהל אור).

⁵⁰⁰⁶ אתער (דפ"ו).

⁵⁰⁰⁷ כנ"ל דאשתמודע בעליונים ב"ך מלכות כ"ב צנורין אתפאר בך (יהל אור). שמות קלד ע"ב פקודא ללמוד תורה (דרך אמת).

⁵⁰⁰⁸ יש לדקדק דכיון דרבי חייא דריש תואר עמי אמאי שבק עמי קדמא דפסוק עמי מה עשיתי לך ודריש לה מעמי תניינא. וי"ל לפי הפשט דאי מעמי קדמא הוה אמינא דליכא למדרש (נ"א לפרש) מיניה דלגופיה אצטריך, ופירש עמי דמעיכרא הויתון, על דרך מה שאמרו רז"ל (נחמיה ט, ז) באשר בחרת באברם, אבל עמי השני מיותר לגמרי ואתי לדרשה להורות דתמיד עמו המה. האמנם לפי הסוד נבאר בו דרך נכון ויובן במ"ש באוצרות חיים על פסוק (דברים ט, יד) ואמחה את שמם, שאמר ה' להרוס ולמחות בנין רחל שעיקר מקומה מן החזה ולמטה ששם עץ הדעת טוב ורע ויש בה אחיזה לחיצונים, והיה רוצה לבנות את לאה בבנין שלם וכו' כנזכר שם. ומשה רבנו ע"ה התחנן על זה והזכיר זכות אבות שהם בני המלכות כמבואר בפסוק (במדבר כא, יח) באר חפרוה שרים וגו', ומאז הקים ה' דבר עבדו הנאמן ושוב לא עלה במחשבה לפניו לעשות עוד כן, וכמש"ה (מלכים ב יד, כז) ולא דבר ה' למחות את שם ישראל מתחת השמים, דייקא מתחת השמים שהוא מקום רחל, וכמ"ש באוצרות חיים על פסוק ואמחה את שמם מתחת השמים. וז"ש רבי חייא זכאה חולקא דעמא דא, פי' עם זה דוקא שלא נשתנה ותמיד עמד ויעמוד. וזהו ענין כפל תואר

אשרי חלקו של העם הזה שרבונו מוכיח אותם כך, עמי זכר נא, אף על גב שאתם סוטים מדרכי, עמי אתם, שאיני רוצה לעשות לכם כמעשיכם.	זכאה חולקא דעמא דא דמאריהון אוכח לון הכי עמי זכר נא אע"ג דאתון סטאן ⁵⁰⁰⁹ מאורחי עמי אתון דלא בעינא ⁵⁰¹⁰ למעבד לכו כעובדיכו:
רבי יצחק אמר אשרי חלקו של העם שרבונו אומר להם עמי מה עשיתי לך, ומה הלאיתך, ענה בי, מה יעץ בלק מלך מואב, בכמה דברים ומעשים אמר להשמיד אתכם מהעולם, וכמה כשפים עורר כנגדכם.	ר' יצחק אמר זכאה ⁵⁰¹¹ חולקא דעמא דמאריהו אמר לון עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתך ענה בי ⁵⁰¹² מה יעץ בלק מלך מואב בכמה מלין ועובדין אמר (לך) לשיצאה לכו מעלמא וכמה חרשין אתער לקבלייכו:
אמר רבי יוסי אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, זכר נא אוי שאנו צווחים בכל יום וגו' ובוכים "זכר ה' מה היה לנו", "זכר ה' לבני אדם" ולא רוצה להשגיח עלינו.	א"ר יוסי אמר לון קב"ה לישראל זכור נא ווי דאנן צווחין בכל יומא וגענין ובכינן (איכה ה א) זכור יי' מה היה לנו (תהלים קלו ז) זכור יי' לבני

עמי, להורות ששתי פעמים נתהוו לעם ה', אחד בצאתם ממצרים, והשני אחר מעשה העגל שאמר ה' ואמחה את שמם כנז"ל. וזה היה קטרוג של בלעם שהיה אומר החליפם באומה אחרת, וזה מפני העגל שנטו אחר קליפת בל"ע בן בעור, שעם הכולל הוא עג"ל כמו שכתבתי בפרשת כי תשא. וזה שאמרו רז"ל בלעם, בלא עם, בלע עם, שכוונתו היתה שיבולע עם קדוש. ולכן הוכפל תואר עמי בענין בלעם ובלק, עמי זכר נא וגו'. ועוד י"ל כי שני עמי הנזכר בכאן הם בסוד לאה ורחל, ורצונו בזה לרמוז ששתיהן עומדות וקיימות, גם שישאל פגמו בהן אפילו הכי לא רצה הקב"ה לעשות מה שגזר למשה רבנו ע"ה לבנות את לאה מסוד אר"א בנין חדש ממש שלא יפגמו בה החטאים (רמ"ז).

⁵⁰⁰⁹ והענין כי שרשי שתי הנקבות הם בקו האמצעי, שבו יצדק לשון דרך ממש, כי השפע הולך בו ביושר. ולעומת כן אמר פסוקנו אם בחוקותי תלכו, שתי חוקות, והן הן שתי הנקבות, שדוקא בהן יתכן (נ"א יצדק) ענין החקיקה בסוד באר. ומסיים בסוף כל ההבטחות (כו, יב) ואתם תהיו לי לעם, דמשמע דוקא אם בחוקותי תלכו, תהיו לי לעם, ותזכו לתואר עמי, ואם לאו לא. ובכל זאת מצינו דקב"ה בחסדו גזים (נ"א גזיר) ולא עביר (רמ"ז).

⁵⁰¹⁰ פי' שלא הסכים הרצון הטוב והעליון לעשותו, והיינו לא בעינא למעבד לכו כעובדיכו, ירצה [גם] כי פגמתם באמותיכם הקדושות ושהיה הדין נותן שלא אשוב לתקן אותן ושימחה מקורכם כיון דאתון סטאן מארחי האמצעיים ותטו לימין או לשמאל, ואני לא כן חפצתי (רמ"ז).

⁵⁰¹¹ הנה רבי יצחק רוצה לדרוש בשבח ישראל מבחינה אחרת הגם כי הוא מיוסד על הנז"ל, וזה כי רק הם מוסיפים כח בגבורות של מעלה או להפך חלילה מפני היות שם שורשם, ולכן אמר ה' עמי מה עשיתי לך וגו', ומפורש בפרשת בלק ר"ג ב', מה עשיתי לך, שלמית לך על כל בני היכלי ושליטת לך על כל מלכין דעלמא וכו'. הרי שמפרש מלת מה עשיתי להפלות החשיבות, על דרך (תהלים קד, כד) מה רבו מעשיך ה'. ולפי זה הזכיר פסוק זה בין הטובות ובין התלאות שהיו לישראל, ועל כולן אמר ה' ענה בי. וסוד הענין כי הנה חכמי לב המשכילים ויודעים סדר השתלשלות השפע לפי ענייני הפרצופים ומדרגת עמידתן ילמדו העליון מן התחתון וגם התחתון מן העליון, כי הנה לפי מדרגת מעלות המצוות שיראו שעושים ישראל ישכילו מדרגת העליות שתתעלה השכינה ובאיזו בחינה תתחבר אל דודה אם יעקב ורחל או ישראל ורחל וכיוצא בזה. וכמו כן ידיעת ההפכיים, כי לפי מהות העוונות יבינו בחינת הפגם ואיזה הוא מצב העולמות, וגם כן אז ישכילו איזה שפע יבוא לעולם (רמ"ז).

⁵⁰¹² כלומר רק אתה תוכל לענות ולהעיד בי באיזה מצב גדולה ומעלה אני עומד, יען כי ממך הכל ומקדך אשר יקדך יקרני גם אני, וכענין משל שני תאומים מותאמים, כי משלו ישכיל את של אחיו, ואין דבר זה קשה להבחין אל נאמני הסוד, מפני כי מצות התורה מודעת סגולתן כי אחת תלויה במדה אחת ואחרת באחרת ובקיומן תלוי הכנת כלי המדות והמשכת השפע עליהם, ונמצא כי בהתקיים מצוה אחת תתאוה בחינה אחרת פרטית כנגדה. ועל דרך משל נאמר, כי בשמירת השבת כתיקונה למטה כמו כן ישמרו מלמעלה דהיינו בהתעלות העולמות. ולפי זה ינעם פסוקנו אם בחוקותי תלכו, שהרי החוקים והמצוות אשר אני מצוה אתכם הן הן מצוותי וחוקותי שאני עושה ומקיים, וכענין שאמרו רז"ל מלך בשר ודם גוזר גזירה ואינו מקיימה אבל הקב"ה אינו כן וכו'. ולא עוד אלא ועשיתם אותם, מעלה אני עליכם כאילו אתם עשיתם ותקנתם את המצוות. וגם דרשו רז"ל כאילו עשיתם את עצמכם, כי תר"ג המצוות הם כנגד תר"ג איברי הגוף ותר"ג ניצוצות הנשמה, ואלו ואלו מושרשים בפרצופים העליונים שהם הם המצוות בעצמותן. והרי כי ועשיתם אותם או ועשיתם אתם הכל דבר אחד, והקרי והכתיב אחד הוא. ואמנם לפי שבין רבי חייא ובין רבי יצחק שניהם על יסוד אחד נוסדים, והוא השתרשות ישראל למעלה על פי מה שנז"ל, כי רבי חייא מדבר על השארות שורש ישראל בתרי נוקבין ורבי יצחק על היותם במקום הזכר. לכן המתין לפרש הפסוק מה יעץ גם כן אחרי רבי יצחק, אע"ג דלא איירי אלא בפסוק מה עשיתי לך, וזה מפני שהענין שוה לשניהם, כי כוונת בלק ובלעם היתה להכחיש פמליא של מעלה, והיינו בהמשיך אחורי חסדי זעיר וגבורות, דהיינו אחורי מ"ה וב"ן, ק"ל וקד"ם העולים רע"ד כמנין בל"ק ובלע"ם, ולפגום את תרי הנוקבין רח"ל ולא"ה העולות גם כן רע"ד, ובזה חשב שיכרית זכר ישראל מן הזכר ומן הנוק' (רמ"ז).

זהר ויקרא חלק א'

אדם ולא בעי לאשגחא עלנא:	
הוא אמר [לן] [לון] בבועו זכור נא אין נא אלא ⁵⁰¹³ בעותא ואנן לא אשגחנא ביה כגוונא דא אנן צוחין זכור יי' מה היה לנו זכור יי' לבני אדם זכור עדתך קנית קדם (שם עד ב) זכרני יי' ברצון עמך (שם קו ד) ולא בעי לאשגחא עלן:	הוא אמר לנו בבקשה זכר נא, אין נא אלא לשון בקשה, ואנו לא השגחנו בו. כדוגמא זה אנו צוחים, "זכר ה' מה היה לנו", "זכר ה' לבני אדם" "זכר עדתך קנית קדם" "זכרני ה' ברצון עמך" ולא רוצה להשגיח עלינו.
ר' יהודה אמר ודאי קב"ה אשגח עלן תדיר ודכיר לן (ו)אי לאו דאיהו אשגח בהו בישראל ודכיר לון לא יקומון חד יומא בגלותא הה"ד (ויקרא כו מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו' קיב/ב	רבי יהודה אמר ודאי שהקדוש ברוך הוא משגיח עלינו תמיד וזוכר אותנו, שאם הוא לא ישגיח על ישראל וזוכר אותם לא יעמדו יום אחד בגלות, זהו שנאמר "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'",
קב"ה לא עבד [לן] [לון] כעובדנא ⁵⁰¹⁴ :	הקדוש ברוך הוא אינו עושה לנו כמעשינו.
ת"ח בלק חכים ⁵⁰¹⁵ הוה ורב חרשין בעובדי ידיו יתיר מן בלעם והכי אוליפנא כל מה דבעי ב"נ בהאי עלמא ⁵⁰¹⁶ בפולחנא דקב"ה בעי לאתערא בעובדא [לתתא] דבעובדא דלתתא אתער עובדא לעילא ועובדא דא בעי בקדושה והא אוקמוה:	בא וראה בלק חכם היה וגדול המכשפים במעשי ידיו יותר מבלעם, וכך למדנו, כל מה שרוצה אדם בעולם הזה בעבודת הקדוש ברוך הוא, צריך לעורר במעשה למטה, שבמעשה שלמטה מתעורר מעשה למעלה, והמעשה הזה צריך בקדושה, והרי פרשוה.
ובאתר דלית עובדא אית מלה ובמלה דפומא תליא עובדא לאתערא לעילא וכמה ⁵⁰¹⁷ דבעין לאתערא קדושה עלאה בעובדא ובמלה הכי נמי אינון דאתיין מסטרא דמסאבותא בעיין לאתערא סטרא דלהון בעובדא ובמלה דפומא:	ובמקום שאין מעשה יש דיבור, ובדיבור הפה תלוי המעשה, לעורר למעלה, כמו שצריכים לעורר קדושה עליונה במעשה ובדיבור, כך גם אותם שבאים מצד הטומאה צריכים לעורר את הצד שלהם במעשה ובדיבור הפה.
ואע"ג דבלעם חרשא הוה רב מכל חרשין	ואף על גב שבלעם היה המכשף הגדול

⁵⁰¹³ לשון (נוסף בדפ"ו).

⁵⁰¹⁴ פליג אדרבי יוסי דרבי יוסי קאמר דאמר לון מדה כנגד מדה זכור כנגד זכור, ור' יהודה קאמר דלא הכי "אלא דאשגח" ומה שאינו עושה הוא מפני רוע מעללינו, ועכ"ז לא כעונותינו גמל עלינו (אור יקר).

⁵⁰¹⁵ הנכון אצלי שהם דברי רבי יצחק שאמר לעיל וכמה חרשין אתער לקבלייכו, ואל זה נמשך ואמר ת"ח, להודיענו כוחם של בלק ובלעם, אלא שהפסיק הענין בשל רבי יוסי ורבי יהודה ואחר כך חזר לעניינו. האמנם מכל מקום יש לומר שגם ממנו ראה לעוצם השגחת ה' עלינו, כי הנה באותו זמן היו ז"ל אחור באחור, ובפרט בכמה עונות אשר המרוהו במדבר, ולכן גדל כח בלק ובלעם שכל עצמם יוצאים מבחי' אחוריים להיות ז"ל אחור באחור, ולכן בלע"ם ובל"ק גי' ק"ל קד"ם שהם ממש אחורי ז"ל, ואז נכנסים עקבי לאה בכתר רחל שמשם כל אחיזתם בצאת האור ההוא לחיצונים בר מינן. ואמנם כתוב בליקוטי תורה פרשת בלק, כי בלעם שרשו מהבל ובסוד אור מקיף הבל הפה וסודו משם אה"ה שה"ס אור מקיף, ובלק שרשו מקיף בסוד אור פנימי וסודו משם הו"ה, אבל הכל מבחינת האחוריים שאז הוא שיש להם אחיזה, מה שאין כן בבוא רחל פנים בפנים. ולפי זה ינעם אומרו עמי זכ"ר נא, שה"ס ע"ב קס"א מסוד הפנים. וידוע כי כל בחינת דיבור הוא תיקון לאור מקיף והמעשה לאור פנימי. ומעתה תבין מעצמך טעם היות אל בלעם כח בפיו להיותו מבחינת אור מקיף ובלק במעשה שהוא מאור פנימי, והם מבחינת קסם ונחש. ומזל"ן [ומשה זכותא לי נראה] שגם בחינת הסתכלות הוא בחינת אור מקיף, דהיינו האורות היוצאים מן העין, ולכן היו בבלעם שניהם וההסתכלות ומלה. ועוד נלע"ד כי ידיעת בלעם אותו הרגע ה"ס רגע הכנס עקבי לאה תוך כתר רח"ל, ואז יורדים אל עיניה בסוד ב' פעמים דמע"ה, וזהו כח לפועלי הדין, ולכן הם בסוד ענב"ם וכמ"ש בליקוטי תורה פסוק (בראשית כו, ה) עקב אשר שמע אברהם בקולי. ואמנם משם היה נמשך לבלעם כח ההסתכלות הפגום. ועוד איתא בדברי הרב שבלעם היה אחוז בסיגי צד ימין מרגל ימין של לאה, ולכן היה חוגר וסתום עין אחת, דהא בהא תליא, שמעקב לאה נמשך לעין ימין של רחל (רמ"ז).

⁵⁰¹⁶ במעשה המצוות מתקן האדם את הנפש שלו מפני שהיא מבחינת עולם העשיה, וכנודע מסוד ד' חלקי המעשה שאנו עושים בכל בקר שבהם משלימים חנ"ן דנפש (רמ"ז).

⁵⁰¹⁷ כמה (דפ"ו).

דעלמא חרשא עלאה מניה הוה בלק ובקסם הוה בלק רב מכל חכימין ובלעם בנחשו (והא אוקמוה) קסם ונחש תרין דרגין אינון⁵⁰¹⁸ קסם תלייא בעובדא⁵⁰¹⁹ נחש לא תלייא בעובדא⁵⁰²⁰ אלא באסתכלותא ובמלה דפומא⁵⁰²¹ וכדין מתערין עליהו רוחא⁵⁰²² מסאבא לאתלבשא בהו ועבד מה דעבד:	מכל מכשפי העולם, מכשף עליון ממנו היה בלק, בקוסם היה בלק גדול מכל החכמים, ובלעם בנחש. (והרי פרשה) קוסם ונחש שתי דרגות הן, קוסם תלוי במעשה, נחש לא תלוי במעשה אלא בהתבוננות ובדיבור הפה, ואז מעוררים עליו רוח טומאה להתלבש בהם ועושה מה שעושה.
וישראל קדישין לאו הכי אלא כלהו קדישין וכל עובדיהו לאתערא עליהו רוח קדישא כד"א (ישעיה לב טו) עד יערה עלינו רוח ממרום וע"ד כתיב (במדבר כג כג) כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל דהא אינון בסטרא דקדושה עלאה אחידן ועובדיהו בקדושה אתו וקדושה מתערי עליהו ומתלבשין בה:	וישראל הקדושים לא כך, אלא כולם קדושים וכל מעשיהם לעורר עליהם רוח קדושה, כמו שנאמר "עד יערה עלינו רוח ממרום", ועל זה כתוב "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל" שהרי הם אחוזים בצד הקדושה העליונה, ומעשיהם בקדושה באים, וקדושה מתעוררת עליהם ומתלבשים בה.
ות"ח בקסם הוה בלק רב מכל חכימין ובלעם בנחש וע"ד בשעתא דבעא בלק לאתחברא עמיה מה כתיב (שם כב ז) וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם (ובלעם עובדוי בנחש):	ובא וראה בקוסם היה בלק גדול מכל החכמים, ובלעם בנחש, ועל זה בשעה שרצה בלק להתחבר עמו, מה כתוב "וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם" (ובלעם מעשיו בנחש).
ות"ח במלה דפומא הוה בלעם (במלה דפומא) רב מכל חרשין דעלמא ובאסתכלותא דההוא נחש הוה ידע לכוונא שעתא ועל דא בעא בלק לאשלמא מלה (ס"א כלא) קסם ונחש אמר ליה קב"ה רשע הא קדמוך בני עובדא אית בגווייהו דכל סטריין בישין וזינין בישין וחרשין דעלמא לא יכלין לקרבא בהדיהו דכלהו ערקין מקמיה ומאי איהו אהל מועד ומאני קודשא ושמושי מקדשא וקטרת בוסמין דקא מבטל כל רתחא ורוגזא [דעלמא] דלעילא ותתא ועלוון וקרבנין בכל יומא ותרי ומזבחותו למעבד עובדא מזבחות ושלחן ולחם הפנים ואת הכיור ואת כנו וכמה שמושין לעובדא למלה דפומא הארון ותרי לוחייא דאורייתא ואהרן לכפרא על עמא [ב]צלותא בכל יומא:	בא וראה בדבור הפה היה בלעם גדול מכל המכשפים של העולם, ובהתבוננות אותו נחש היה יודע לכוון את השעה, ועל זה רצה בלק להשלים דבר (הכל) קסם ונחש, אמר לו הקדוש ברוך הוא רשע הרי קדמוך בני, מעשה יש בתוכם שכל הצדדים הרעים והמינים הרעים וכשפי העולם לא יכולים להתקרב אליהם, שכולם בורחים מלפניו, ומהו אהל מועד, ובגדי קדש, ושמושי המקדש, וקטורת הבשמים שמבטלת כל רתחא ורוגז של העולם שלמעלה ולמטה, ועולות וקרבנות בכל יום, ושני מזבחות לעשות מעשה מזבחות, ושלחן ולחם הפנים, ואת הכיור ואת כנו, וכמה שמושים למעשה לדבור הפה, הארון ושני לוחות התורה, ואהרן לכפר על העם בתפלה בכל יום.

⁵⁰¹⁸ פי' קסם היא נוק' דנוגה ועי' דף ריא ע"א מ"ש שם באורך (מ"מ).

⁵⁰¹⁹ וסי' וקסמים בידם (רח"ו).

⁵⁰²⁰ דע כי בלעם הוא מהאורות יסוד אבא שבוקע ביסוד דאמא מאחורי הראש דז"א ואותם האורות הם בלאה ומתפשטים בה עקבי לאה שהם בכתר דרחל והנה בלעם הוא מאותם האורות דיסוד דאבא הנמשכים עד מקום זה ולכן היה שקול כמרע"ה ובלק הוא סוד העקביים שבוקעים ובולקים [מחריבים – רש"י ישעיה כד א] בתוך כתר רחל והם מאימא ולכך בלעם הוא בנחש ובלק בקסם כי המעשה הוא באימא כנודע (רח"ו).

⁵⁰²¹ הן נגד תרין דרגין בקדושה נחש וצור, נחש באסתכלותא ובמלה דפומא וצור בעובדא כמ"ש בזו"ח כו ע"ג וע"ד ומטך אשר הכית בו את וכו' עד וחיין למארי קשוט באותה שעה דכתיב וראה אותו וחי (יהל אור).

⁵⁰²² רוח (דפ"ו).

כיון שהשגיח אותו רשע בזה, אמר "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל מ"ט יי' אלהיו⁵⁰²³ עמו ותרועת מלך⁵⁰²⁴ בו וע"ד (מיכה ו ה) עמי זכר נא בבעו [מנייכו הו דכירין] (מנה הוה דכיר) ההוא זמנא דאתחברו בלק ובלעם לשיצאה לכו ולא יכילו דאנא אחידנא בכו כאבא דאחיד בבריה ולא שביק ליה בידא דאחרא:	כיון שהשגיח אותו רשע בזה, אמר "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל", למה, "ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו", ועל זה "עמי זכר נא", בבקשה מכם זכרו אותו זמן שהתחברו בלק ובלעם להשמידכם, ולא יכלו שאני אחזתי בכם, כמו אב שאוחז את בנו, ולא משאיר אותו ביד אחר.
מן השטים ועד הגלגל מאי דא לקביל דא⁵⁰²⁵ אלא אמר קב"ה לישראל בבעו מנייכו הו דכירין כל זמנא דהויתון אחידן בי ולא יכיל ההוא רשע בחרשוי וקסמיו לשלטאה עלייכו כיון דשבקתון ידייכו לאחדא בי והויתון בשטים מה כתיב (במדבר כה ב) ויאכל העם וישתחו לאלהיהם בגלגל כד"א (הושע יב יב) בגלגל שוורים זבחו וכדין שליטו בכו שנאיכו:	"מן השטים עד הגלגל" מה זה לעומת זה, אלא אמר הקדוש ברוך הוא, ישראל בבקשה מכם תהיו זוכרים כל זמן שהייתם אחוזים בי ולא יכל אותו רשע בכשפיו וקסמיו לשלוט עליכם, כיון שעזבתם את ידיכם מלאחז בי, והייתם בשטים, מה כתוב "ויאכל העם וישתחו לאלהיהן" בגלגל, כמו שנאמר "בגלגל שורים זבחו" ואז שלטו בכם שונאיכם.
וכל דא אמאי (מיכה ו ה) למען דעת צדקות יי' כל אינון צדקות דעבדנא לכו בזמנא דאתון אחידן בי ולא שביקנא מלה דעלמא לשלטאה בכו ורוגזא דלעילא ותתא וזינין בישין לא יכלין לקרבא בכו:	וכל זה למה, "למען דעת צדקות ה'" כל אותן צדקות שעשיתי לכם בזמן שאתם אחוזים בי, ולא השארתי דבר בעולם לשלוט בכם, והרוגז שלמעלה ולמטה והמינים הרעים לא יכולים לקרב לכם.
ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר יי' אלי (במדבר כב ח) ת"ח בשעתא דעאל שמשא (ביומא) ותרעין בלהו אסתימו ועאל ליליא ואתחשך כמה חבילי (ס"א כלבי) שראן⁵⁰²⁶ משלשליהון⁵⁰²⁷ ואזלין ושטאן בעלמא וכמה רברבי⁵⁰²⁸ ממנן עליהו דמדברי להו ואית ממנא רברבא על כלא מסטרא דשמאלא וההוא רשע הוה שכיח⁵⁰²⁹ לגבי ההוא ממנא עלאה מכלא ובחרשויו והוא הוה אמר בחרשויו בליליא בזמנא דאיהו שלטא בכל סיעתא דיליה ווהוא (ו)הוה אתי לאשתכחא גביה ואודע ליה מה דאיהו בעי:	"ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר ה' אלי", בא וראה, בשעה שנכנס השמש וכל השערים נסתמים, ונכנס הלילה ומחשיך, כמה קבוצות (כלבים) מותרים משלשותיהם והולכים ומשוטטים בעולם, וכמה ממונים גדולים עליהם שמנהיגים אותם, ויש ממונה גדול על הכל מצד השמאל, ואותו רשע היה מצוי אצל אותו הממונה העליון מהכל בכשפיו, והוא היה אומר בכשפיו בלילה, בזמן שהוא שולט, בכל סיעתו, והוא היה בא להמצא אצלו, ומודיע לו מה שהוא רוצה.
קינא	
כנוונא דא ויבא אלהים אל לבן הארמי (בראשית לא כד) ההוא דשכיח גביה (שם כ ג) ויבא אלהים אל אבימלך בלחיו כנוונא דא בכל	כדוגמא זה "ויבא אלהים אל לבן הארמי" אותו שמצוי אצלו, "ויבא אלהים אל אבימלך" כולם כדוגמא זה, בכל מקום קוראים לו באותם כשפים, ועל זה היה מצוי

⁵⁰²³ ז"א (מ"מ).

⁵⁰²⁴ מלכות (מ"מ).

⁵⁰²⁵ מה ענין שטים לגלגל שהשטים הוא בעבר המזרחי והגלגל היא בעבר הירדן המערבי (מ"מ).

⁵⁰²⁶ תימא דהא בריש פרשת בהר סיני קאמר דחמרי שטאן אבל אתני וכלבי לא שטאן והכא קאמר "כלבי שראן כו" (אור יקר).

⁵⁰²⁷ נוקבא דתהומא רבא ששם מאסרם כנודע (אור יקר).

⁵⁰²⁸ משמע דלא שטאן אלא במאמר חמרי שהוא עליהם שהם למעלה מכלבי, והעד משמרה ראשונה חמור נוער וכן בלעם היה עושה מעשה חמור בא על אתונו (אור יקר).

⁵⁰²⁹ כיון שיש שולטין עליהם שהם מנהגים אותם אם כן לא שטאן אלא חמרי שטאן כיון שאין למעלה מהם, ואפשר דשטאן על ידי נחש וקסם, והיינו דקאמר התם ממש (אור יקר).

617

זהר ויקרא חלק א'

בלילה יותר מאשר ביום, והרי פרשוה.	אתר אקרון ליה באיגון חרשין וע"ד הוה שכיח בליליא יתיר מביממא והא אוקמוה:
וכל המכשפים והחכמים היו לאבימלך, שנאמר "וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון". כתוב כאן בעד החלון, ונאמר שם "בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא".	וכל הגי חרשין וחכימין הוו לאבימלך דכתיב (בראשית כו ח) וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון ⁵⁰³⁰ כתיב הכא בעד החלון וכתיב התם (שופטים ה כח) בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא:
לבן הרי פרשוה, בלעם כמו זה, ועל זה כתוב בכלם אלהים, "ויבא אלהים אל בלעם" "ויבא אלהים אל לבן" "ויבא אלהים אל אבימלך". הוא בא אליהם, ולא הם אליו, שהרי אין להם מקום מוכן.	לבן הא אוקמוה בלעם כדן ועל דא בכלהו כתיב אלהים ויבא אלהים אל בלעם (במדבר כב ט) ויבא אלהים אל לבן ויבא אלהים אל אבימלך הוא אתא לגביהו ולא איגון לגביה דהא לית להו אתר זמין ⁵⁰³¹ :
ואם תאמר, הרי נאמר אלהים, אלא שהשם הזה משתתף בכל, ואפילו עבודה זרה גם נקראת אלהים, אלהים אחרים, ובכלל של אלהים אחרים אלה ממונים, ובכלל זה היו, ולכן נקרא כך.	ואי תימא הא כתיב אלהים ⁵⁰³² אלא שמא דא אשתתף בכלא ⁵⁰³³ ואפי' ע"ז נמי אלהים אקרי ואלהים אחרים ובכלא דאלהים אחרים אלין ממנן ובכללא דא הוו ובג"כ אקרי הכי:
ואותו רשע היה אומר בכשפיו וקורא לו ובא אליו, ולכן כתוב לינו פה הלילה והשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר ה' אלי, אותו רשע משבח את עצמו, שהרי לא כתוב בו אלא ויבא אלהים.	וההוא רשע הוה אמר בחרשוי וקרי ליה ואתי לגביה ובגין כך כתיב (במדבר כב ח) לינו פה הלילה והשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר יי' אלי ⁵⁰³⁴ ההוא רשע קא משבח גרמיה דהא לא כתיב [ביה] אלא ויבא אלהים:
דבר אחר, כאשר ידבר ה' אלי, על ידי אותו שליח של הצד האחר. ואם תאמר הרי ביום נמצא אצלו, אלא ודאי בנחש ההתבוננות היתה בו, ובאותו זמן היה מתבונן לכוון את השעה, זהו שנאמר ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים.	[ד"א כאשר ידבר יי' אלי (שם) ע"י דההוא שליחא דסטרא אחרא] ואי תימא הא ביממא ⁵⁰³⁵ אשתכח לגביה ⁵⁰³⁶ אלא ודאי בנחש ⁵⁰³⁷ אסתכלותא הוה ביה ⁵⁰³⁸ ובההוא זמנא ⁵⁰³⁹ הוה מסתכל לכוונא שעתא הה"ד (במדבר כד א) ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים:
וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל, אלא שאותו יום התבונן לכוון את השעה, ולא נמצא כשאר הימים, ואז ראה	וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל (במדבר כד א) ואלא דההוא יומא אסתכל לכוונא שעתא ולא אשתכח כשאר יומי וכדין

⁵⁰³⁰ לקמן קפד ע"ב (לש"ו, וביאורים ח"ב יב ע"א).

⁵⁰³¹ פי' לא היה להם אחיזה בדברים העליונים ואפילו החצונים כדי שיהיו הם מסתלקים שם להמשיך נבואתם אלא דרך כישוף שמושכים אותו הכח אליהם (אור יקר).

⁵⁰³² שמורה שיש להם אחיזה בשם זה הקדוש ובספירה זו (אור יקר).

⁵⁰³³ פי' אל הקדושים למעלה ואל הבלתי קדושים, ואפילו בבני אדם למטה כאומרו אלהים לא תקלל, והטעם כי כל האוחזים בדין חצונים ופנימיים יקראו בשם זה מפני שהם משתלשלים מהם (אור יקר).

⁵⁰³⁴ והיה נביא לאומות עלי ידי השמאלים ויהיה המשכת הנבואה כהשתלשלות המזון לחצונים על ידי שליח (אור יקר).

⁵⁰³⁵ ואם כן קשה דאמרת לעיל דווקא בלילה ועל ידי החצונים והרי עתה ביום ואין חצונים שראן משלשוליהון (אור יקר).

⁵⁰³⁶ נמחק במ"מ, ובמקומו גורס "כד הוה לגבי בלק אלא", והובא בדפ"ו כס"א. בלק - ר"ל היכי אמרת שלא היה בא אצלו ס"מ רק בלילה, דקבלי לה הלא כשהיה אצל בלק בא ס"מ אצלו ביום (מ"מ).

⁵⁰³⁷ ר"ל שהסתכלות בעלמא היה מסתכל ע"י דכורא דנוגה הנק' נחש ולעולם לא היה בא אצלו ס"מ ביום (מ"מ).

⁵⁰³⁸ אפילו ביום ומה שהיה מסתכל בלילה שהוא עיקר שליטתם הוא לידע השעה הראויה ביום (אור יקר).

⁵⁰³⁹ פי' בלילה הוה מסתכל לכוונא שעתא הראויה אל הנחש ביום שאין כל השעות ראויות להסתכל (אור יקר).

חמא דהא רונזא רבא לא אשתכח בעלמא כדין ידע כי טוב בעיני יי' לברך את ישראל בההוא זמנא שביק גרמיה מכל נחשים דעלמא ולא אסתכל בהו והה"ד (שם) ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים:	שאין רוגז גדול נמצא בעולם, אז ידע כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל, באותו זמן עזב את עצמו מכל הנחשים של העולם, ולא הסתכל בהם, זהו שנאמר ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים.
ת"ח בההיא שעתא דרתחא אשתכח כדין שמאלא אתער והוה ידע ההוא רשע אתר לאחדא בסטרא שמאלא למילט ואסתכל בההוא זמנא ולא אשתכח כדין מה כתיב (שם כג ח) מה אקוב לא קבה אל ומה אזעום לא זעם יי' ובג"כ (מיכה ו ה) עמי זכר נא מה יעץ בלק וגו' ומה ענה אותו בלעם בן בעור (בגין כך) זכאין ואינון ישראל זכאה חולקהון ובעלמא דין ובעלמא דאתי (דמאריהון אוכח לון הכי):	בא וראה באותה שעה שהרוגז נמצא אז השמאל מתעורר והיה יודע אותו הרשע את המקום לאחז בצד השמאל לקלל, והתבונן באותו הזמן ולא מצא, ואז מה כתוב "מה אקוב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה'", ולכן "עמי זכר נא מה יעץ בלק וגו'", ומה ענה אותו בלעם בן בעור, אשריהם ישראל, אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא (שרבונם הוכיח להם כך).
אם בחקתי תלכו (ויקרא כו ג) אם בחקותי דא אתר דגזירין⁵⁰⁴⁰ דאורייתא תליין בההוא אתר כד"א (שם יט יט) (ו)את חקותי תשמורו⁵⁰⁴¹ חוק הוא דאקרי הכי וגזירין דאורייתא בה אתכלילין (שם כה יח) ואת משפטי⁵⁰⁴² תשמורו⁵⁰⁴³ משפטי דא הוא אתר אחרא עלאה⁵⁰⁴⁴ דההיא חקה (עלאה) אחידת ביה ומתחבראן דא בדא ודעילאי ותתאי (דעילא ותתא):	אם בחוקותי תלכו, אם בחוקותי זה מקום שגזרות התורה תלויות באותו מקום, כמו שנאמר "את חוקותי תשמורו" חוק הוא שנקרא כך, וגזרות התורה נכללות בו, "ואת משפטי תשמורו", משפטי זהו מקום אחר עליון, שאותה חקה אחוזה בו, ומתחברים זה בזה, של עליונים ותחתונים.
וכל פקודי אורייתא וכל גזרי אורייתא וכל קדושי אורייתא בהני אחידן בגין דהאי תורה שבכתב והאי תורה שבע"פ ועל דא אם בחוקותי כל אינון גזירין ודינין ועונשין ופקודין דאינון בההוא אתר דאקרי ותורה שבע"פ חקה:	וכל מצוות התורה וכל גזרות התורה וכל קדושות התורה אחוזים באלה, משום שזו תורה שבכתב וזו תורה שבעל פה, ועל זה אם בחוקותי, כל אותם גזרות ודינים ועונשים ומצוות, שהם באותו מקום שנקרא תורה שבעל פה, חקה.
ואת משפטי תשמורו⁵⁰⁴⁵ בההוא אתר דאקרי תורה שבכתב כד"א (תהלים פא ה) משפט לאלהי יעקב ודא אחיד בדא ודא וכלא חד ודא הוא כללא דשמא קדישא ומאן דאעבר [על] פתגמי אורייתא כאלו פנים שמא קדישא בגין דחק	ואת משפטי תשמורו, באותו מקום שנקרא תורה שבכתב, כמו שנאמר משפט לאלהי יעקב, וזה אחוז בזה וזה בזה והכל אחד, וזהו כלל השם הקדוש, ומי שעובר על דברי התורה כאילו פגם את השם הקדוש, משום שחק ומשפט, זהו השם של הקדוש

⁵⁰⁴⁰ השכינה נק' חוקה חוקה חקתי גזרה גזרתי דהא כל דינין ומארי קרבא דמלכא אתפקדו בידהא (רח"ו).

⁵⁰⁴¹ ה"ג את חקתי תשמורו בלא ו' (רח"ו). והיינו פ' דפר' קדושים את חקותי תשמורו בהמתך וכו' (מ"מ).
⁵⁰⁴² בפ' בהר סיני הוא פסוק זה ונכתב כאן בטעות ולעיל באותו פסוק נדרש דרשה זו את חקתי תעשו ואת משפטי תשמורו ומ"ש דא הוא אתר אחרא עלאה פ' ז"א הנקרא משפט (רח"ו). ונלע"ד דאין אנו צריכים לכל זה אלא פסוק זה הוא באחרי מות (יח ה) את משפטי תעשו ואת חקותי תשמורו ללכת בהם וכו' ורוצה הזהר לחבר רישא דהאי קרא עם סיפא דההוא קרא וסיפא דהאי קרא עם רישא דהתם ולכך אמר תחלה אם בחקותי תלכו וכו' כמד"א ואת חקותי תשמורו דהיינו סיפא דההוא קרא. ומ"ש ואת משפטי תשמורו היינו סיפא דהאי קרא דכתיב ואת מצותי תשמורו וכיון שחברנו אותו עם רישא דההוא קרא דכתיב את משפטי תעשו, כאלו כתיב הכא ואת משפטי תשמורו דהיינו ז"א הנק' משפט ולכך אמר הזהר ואת משפטי תשמורו (מ"מ).

⁵⁰⁴³ תשמורו (דפ"ו).

⁵⁰⁴⁴ ז"א (מ"מ).

⁵⁰⁴⁵ תשמורו (דפ"ו).

ברוך הוא, ועל זה אם בחוקותי תלכו, זו תורה שבעל פה, ואת משפטי תשמורו זו תורה שבכתב, וזהו כלל השם הקדוש.	ומשפט שמא דקב"ה הוי ועל דא אם בחקותי תלכו דא תורה שבעל פה ואת משפטי תשמורו דא תורה שבכתב ודא הוא כללא דשמא קדישא:
"ועשיתם אותם" מה זה ועשיתם אותם, כיון שאמר תלכו ותשמרו למה ועשיתם, אלא מי שעושה מצוות התורה והולך בדרכיה כביכול כאילו עשה אותו למעלה, אמר הקדוש ברוך הוא כאילו עשיתי, ופרשוה.	ועשיתם אותם (ויקרא כו ג) מאי ועשיתם אותם ⁵⁰⁴⁶ [כיון דאמר תלכו ותשמרו אמאי ועשיתם] אלא מאן דעבד פקודי אורייתא ואזיל באורחוי כביכול כאלו עבד ליה לעילא אמר קב"ה כאלו עשיתי ואוקמוה:
ועל זה ועשיתם אותם, כתוב ועשיתם אתם ודאי, והואיל ומתעוררים עליכם להתחבר זה בזה, שימצא השם הקדוש כראוי, ועשיתם אתם ודאי.	וע"ד ועשיתם אותם ועשיתם א(ו)תם [כתיב] ודאי ⁵⁰⁴⁷ והואיל ומתערי עלייכו לאתחברא דא בדא לאשתכחא שמא קדישא כדקא יאות ⁵⁰⁴⁸ ועשיתם א(ו)תם ודאי:
כדוגמא זה אמר רבי שמעון "ויעש דוד שם" וכי דוד עשה אותו, אלא משום שהלך בדרכי התורה ועשה מצוות התורה והנהיג את המלכות כראוי, כביכול עשה שם למעלה, ולא היה מלך בעולם שזכה	כנונא דא אר"ש (שמואל ב' ח יג) ויעש דוד שם ⁵⁰⁴⁹ וכי דוד עבד ליה ⁵⁰⁵⁰ אלא בגין דאזיל ⁵⁰⁵¹ בארחי דאורייתא ועבד פקודי אורייתא ואנהיג מלכותא ⁵⁰⁵² כדקא יאות כביכול עשה שם לעילא ⁵⁰⁵³ ולא הוה מלכא בעלמא דוכה
	קיג/ב
לזה כמו דוד, שהיה קם בחצות הלילה והיה משבח את הקדוש ברוך הוא עד שעולה השם הקדוש בכסא, בשעה שעולה אור היום, כביכול הוא עשה שם ממש, כמו שנאמר "ויקרב בן האשה הישראלית את השם ויקלל" ולכן "ויעש דוד שם" ועל זה כתוב "ועשיתם אתם".	להאי כדוד ודהוהו (והוה) קם בפלגות ליליא [היה] ודהוה (והא) משבח ליה לקב"ה עד דסליק ⁵⁰⁵⁴ שמא קדישא בכורסייה בשעתא דסליק נהורא [דיממא] (ביממא) כביכול הוא עבד שם ממש כד"א (ויקרא כד יא) ויקרב בן האשה הישראלית את השם ויקלל ובג"כ (שמואל ב' ח יג) ויעש דוד שם ועל דא ועשיתם א(ו)תם ⁵⁰⁵⁵ כתיב:

⁵⁰⁴⁶ עי' מלואים אות (ל).

⁵⁰⁴⁷ כי אתם מתקנים ועושים אותה חוק ומשפט הנ"ל דהיינו נוק' שהיא נקודה עושים אותה פרצוף וז"א שהוא בן ו"ק בלבד עושים אותו בן עשר ע"י מע"ט וא"כ שפיר קאמר ועשיתם אותם (רח"ו).

⁵⁰⁴⁸ ח"ב לב ע"ב (לש"ו).

⁵⁰⁴⁹ מלת "שם" היא במלכות, שהיא שם ולבוש והיכל לשם יהו"ה דהיינו אדנ"י (אור יקר).
⁵⁰⁵⁰ אלא על הדרך שפי', ועם היות שעתה יקשה שתים האחת וכי דוד לבדו עשה שם והרי כל ישראל הם אחוזים בתורה ובמצוות ועושים השם, וכל צדיקיהם, וחסידיהם זוכים בשם זה א"כ מהו אומרו ויעש דוד שם, ועוד קשה שהרי פי' ועשיתם אותם היינו שם אדנ"י ושם יהו"ה (אור יקר). פי' והלא ה' אמר לו שיעשה לו שם (רמ"ז).

⁵⁰⁵¹ שה"ס משפט וחוק, וזה בכללות בכל צדיקי ישראל (רמ"ז).

⁵⁰⁵² וזה בפרטות הנוגע לו שהגדיל את שורשו היא השכינה, בתחילה בשלשים מעלות כמספר יהוד"ה וכנגד נה"י, שלשים שנה היו לו כשמלך שאז הגיע לת"ת זעיר, וידוע מסוד ברוך אתה של תחילת העמידה שגם שעולה המלכות עד נה"י לא נקרא עלייה כי אם בזקיפה בשם שאז עולה לת"ת, וכן היתה עלייה אז לדוד. ועוד מלך בחברון שבע שנים ונתעלה לכתר מלכות, ושלשים ושלש שנים עלה לדעת, ששם לאה, והרי כל שרשי המלכות. כביכול עשה ש"ם לעילא, שד"י הו"ה, וגם הו"ה אדנ"י שסודו זו"ן (רמ"ז).

⁵⁰⁵³ פי' שדוד ע"ה ע"י מעשיו הטובים תקן המלכות ועשה אותה פרצוף (מ"מ).

⁵⁰⁵⁴ שע"י עסק התורה מעלה את המלכות מעולם הבריאה וכלול בנקודה שתחת היסוד את ט' חלקיה שבבריאה בכורסיא שבאצילות כי בלילה יורדות לבריאה בסוד ותתן טרף לבייתה (רח"ו).

⁵⁰⁵⁵ יש לדקדק דכיון דועשיתם אותם הוא מיותר כדאקשי לעיל, והוא מוסב אל החוקים והמשפטים שסודם זו"ן כמבואר לעיל, אם כן מכח הייתור הוה דרשינן דעבדי ומתקני זו"ן, דלעשיית החוקים והמשפטים למטה דהיינו קיומם לא אצטריך קרא, ואם כן למאי אצטריך דרשא דאתם כתיב. ויש לומר בדקדק עוד מאי כביכול דאמר, והרי הענין ממש כן בפועל שהצדיקים הם העולים ומעלים את המלכות והם בונים אותה ממש ומאי כביכול. ויש לומר דנהי דהתם מעלים (נ"א דגם נה"י מעלים) מ"ן מכל מקום העיקר הוא מה שהעליונים עושים, דהיינו שזו"ן מעלים מ"ן לאו"א ואו"א לאריך ואריך לעתיק וכן עד רום

ואם אתם תשתדלו לעשות אותם, להתקין את השם הקדוש כראוי, כל אותן ברכות שלמעלה ימצאו אצלכם בתקונייהן כראוי.	ואי אתון תשתדלון ⁵⁰⁵⁶ למעבד לון לאתתקנא שמא קדישא כדקא יאות כל אינון ברכאן דלעילא ישתכחון גבייכו ⁵⁰⁵⁷ בתקונייהן כדקא יאות ⁵⁰⁵⁸ :
"ונתתי גשמיכם בעתם וגו'" כל אחד ואחד יתן כחו עליכם, מי הם אותו תקון שעשיתם של אותו השם הקדוש, כדוגמא זה כתוב "ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט", וכי כיון שנאמר ושמרו דרך ה', למה לעשות צדקה ומשפט.	ונתתי גשמיכם בעתם וגו' (ויקרא כו ד) כל חד וחד ⁵⁰⁵⁹ יתן חילא דיליה עלייכו מאן אינון ההוא תקונא דעבדתון דההוא שמא קדישא וכגוונא דא (ד)כתיב (בראשית יח יט) ושמרו דרך יי' לעשות צדקה ומשפט ⁵⁰⁶⁰ וכי כיון דכתיב ושמרו דרך יי' אמאי לעשות צדקה ומשפט:
אלא מי ששומר דרכי התורה, כביכול הוא עושה צדקה ומשפט, ומה זה צדקה ומשפט, זה הקדוש ברוך הוא.	אלא מאן דנטיר אורחוי דאורייתא כביכול הוא עושה צדקה ומשפט ומאי צדקה ומשפט דא קב"ה:
בכה רבי שמעון ואמר, אוי להם לבני אדם שלא יודעים ולא משגיחים בכבוד רבונם, מי עושה השם הקדוש בכל יום, הוה אומר מי שנותן צדקה לעניים.	בכה ר"ש ואמר ווי לון לבני נשא דלא ידעין ולא משגיחין ביקרא דמאריהון מאן עביד שמא קדישא ⁵⁰⁶¹ בכל יומא הוי אימא מאן דיהיב צדקה למסכני:
בא וראה הרי פרשוה כך הוא, שהעני אחוז בדין, וכל מאכלו הוא בדין, המקום שנקרא צדק, כמו שנאמר "תפלה לעני כי יעטוף", תפלה זו תפלה של יד, ובארנו ומי	ת"ח הא אוקמוה הכי הוא דמסכנא אחיד ביה בדינא וכל מיכלייהו בדינא הוא אתר דאקרי צדק כד"א (תהלים קב א) תפלה לעני כי יעטוף תפלה

המעלות עד המשפיע הראשון, ואז כל עליון משפיע לשלמטה ממנו והכל נחשב אל הצדיק, שמעלה עליו הש"ת כאילו הוא העולה עד המדרגה העליונה וכאילו הוא המשפיע העיקרי, וסוד זה נרמז במלת אתם. ואתי שפיר אומרו כביכול, כלומר כאילו אתם עשיתם הכל בלי שום סיוע וכח מאחר (רמ"ז).
⁵⁰⁵⁶ וירצה שאין מצדכם אלא ההשתדלות לבד ואפילו הכי "כל אינון ברכאן דלעילא וכו'", זהו דבר מופלא, שאעפ"י שאתם למטה בעוה"ז אין הארתכם במדרגת הארת העשיה כעין נשמת סנדלפון שהוא שר העשיה ולא כשל מט"ט שר היצירה ולא כשל אכתריאל שר הבריאה, אלא תזכו למדרגת האצילות אפילו עד יחידה דמסטרא דאריך, וכמו שיהיה משיח צדקנו בעזה"ו (רמ"ז).

⁵⁰⁵⁷ ייחס לו שם מציאה להורות שהוא כענין מציאה, כאילו אין דעת האדם מייחלת ומקווה לזה (רמ"ז).
⁵⁰⁵⁸ דקושטא דמלתא הכי שאורות העליונים מתלבשים זה בזה שה"ס התיקונים כנודע אצלנו ועל ריבוי מיני שפע זה ואורות אלו זה בתוך זה נמשך ואמר ונתתי גשמיכם בעתם (רמ"ז).

⁵⁰⁵⁹ דוק אומרו גשמים לשון רבים ובעתם לשון יחיד, רמז ששפע האורות יהיו מלובשים זה בזה בזמן אחד. ודע כי בפסוק זה נרמזו ארבע פרצופים או"א וז"ל, והוא מ"ש ההוא תקונא דעבדתון דההוא שמא קדישא, והוא באופן זה, שני פרצופי או"א שהם סוד המשפיעים נרמזו במלת גשמיכם בלשון רבים. והענין מובן במאי דקיימא לן בכוונת ומוריד הגשם, שהוא יסוד אבא הנקרא שבי"ל ועם הכולל גי' גש"ם, וגם שם אה"ה בסוד ציורו גי' רל"ב ופל"א שעולה גש"ם כנזכר בכוונות ברכות השחר ושל הנהנין. וגם ב' פעמים גש"ם עם הכולל גי' תרפ"ז, דהיינו מוחי או"א רל"ב תנ"ה. ואחר כך ונתנה הארץ יבולה, ה"ס רחל, ועץ השדה יתן פרי, ה"ס זעיר, ומה שמקדים פרי הארץ לפרי העץ, נראה לי שיובן היטב בהציע הקדמה מעולה שיש בידנו, והוא שידעת שכל תכלית קיום התורה ומצוותיה סובב על קוטב אחד, והוא לתיקון רפ"ח ניצוצין דמלכין קדמאין, כי בכח התורה והמצוות מתעלים והולכים בסוד מ"ן ומתבררים בסגולת המחשבה העליונה, וכח בירורם הוא בקבלת כח החסדים של מלך הדר, ואז מושפעים בכל המדות והעולמות, והם בסוד מוחין כפולים, בירורי הניצוצות ואורות החדשים שהם מב"ן וממ"ה, ואם כן הוי ליה זו אף זו, לא מבעיא שתתן הארץ את יבולה דהיינו מה שאתה מוביל לה כדברי רז"ל, והם הניצוצות שמובלים (נ"א שמוגבלים) לשכינה שהיא תעלה בהם בסוד מ"ן, אלא גם עץ השדה, שהוא פרי עץ הדר, יתן פרי. והרי שכל השם הקדוש נתקן ונעשה ע"י הצדיקים (רמ"ז).

⁵⁰⁶⁰ איכפל ומייתי נמי קרא ושמרו דרך ה' לעשות וגו', משום דאיכא למידחי דקרא דועשיתם אותם לא קאי אמשפטי אלא אחקותי, ודלמא דדוקא בבחינת הנוק' שייך למימר שישראל עושים אותה אבל לא אדלעיל מיניה, קמל"ן לעשות צדקה ומשפט, דהיינו נוק' ודכורא, דידוע שרחל נקראת צדקה כשמקבלת מבעלה, דקבילת עלה דכורא (רמ"ז).

⁵⁰⁶¹ והנה רבי שמעון הוסיף עוד בחינה פרטית וגדולה שעליה יאמר בעצם, עביד שמא קדישא, ביתר שאת מן הנז"ל, חדא ההיא דלעיל צריך שיקיים חוקה ומשפט וכאן במצוה אחת עושה את השם. ועוד שלא כל יום ויום יזדמנו לו חוקים ומשפטים, אבל הצדקה יש לה מציאות בכל יום. ועוד שהוא ממש כשל מעלה שהם בסוד משפיע ומקבל, ולעומת כן אמר מאן עביד, לאפוקי הנז"ל (רמ"ז).

שנותן צדקה לעני הוא עושה למעלה שם קדוש שלם כראוי, כי צדקה זה עץ החיים, וצדקה נותן לצדק, וכשנותן לצדק, אז מתחבר זה עם זה, והשם הקדוש נמצא שלם.	דא תפלה ש"י ואוקימנא ומאן דיהיב ליה צדקה למסכנא הוא עביד לעילא שמא קדישא שלים כדקא יאות בגין דצדקה דא אילנא דחיי וצדקה יהיב לצדק וכד יהיב לצדק כדין אתחבר דא בדא ושמא קדישא אשתכח שלים:
מי שעושה זו ההתעוררות (שעושה התעוררות זו) שלמטה, בודאי כאילו עשה את השם הקדוש בשלמות, כדוגמא שהוא עושה למטה, כך מתעורר למעלה.	מאן (ד)עביד דא אתערותא [דעביד אתערותא דא] (ד)לתתא ודאי כאלו עביד שמא קדישא בשלימו כגוונא דאיהו עביד לתתא הכי אתער לעילא:
ועל זה כתוב "אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת" עושה צדקה ברוך הוא, כביכול הוא עושה אותו.	ועל דא כתיב (תהלים קו ג) אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת עושה צדקה דא קב"ה כביכול הוא עביד ליה:
בא וראה העני הרי נתבאר מהו מקומו, למה כי העני אין לו משלו כלום, אלא מה שנותנים לו, והלכנה אין לה אור משלה אלא מה שהשמש נותן לה.	ת"ח מסכנא הא אתמר מאן הוא אתריה מ"ט בגין דמסכנא לא אית ליה מדיליה כלום אלא מה דיהבין ליה וסיהרא לא אית לה נהורא ומדיליה (מדירה) אלא מה דיהיב לה שמשא:
בא וראה למה עני חשוב כמת, למה, כי אותו מקום גורם לו, שהרי במקום המות הוא מצוי, ולכן נקרא מת.	ת"ח אמאי עני חשוב כמת מ"ט בגין דההוא אתר גרים ליה דהא באתר דמותא ⁵⁰⁶² הוא שכיה ובג"כ אקרי מת:
אותו שחם עליו, הוא נותן לו צדקה, עץ החיים שורה עליו, כמו שנאמר "וצדקה תציל ממות", וכדוגמא שעושה אדם למטה כך גם הוא עושה למעלה ממש, אשרי חלקו של הזוכה לעשות שם קדוש למעלה, לכן הצדקה עולה על הכל, והדברים האלה כשהצדקה לשמה, שהרי מעורר צדקה לצדק לחברם כאחד, ושיהיה הכל שם קדוש כראוי, שהרי צדק לא מתתקן ולא נשלם אלא בצדקה, שנאמר "בצדקה תכונני" ולכנסת ישראל נאמר, ולכן "ועשיתם אתם וגו'".	ההוא דחיים עליה הוא יהיב ליה צדקה אילנא דחיי שריא עלוי בד"א (משלי י ב) וצדקה תציל ממות וכגוונא דעביד ב"נ לתתא הכי נמי עביד לעילא ממש ⁵⁰⁶³ זכאה חולקיה דוכי למעבד שמא קדישא לעילא בג"כ צדקה סליק על כלא והני מלי צדקה לשמה ⁵⁰⁶⁴ דהא אתער צדקה לצדק (ו)לחברא לון כחדא ולמהוי כלא שמא קדישא כדקא יאות דהא צדק לא אתתקן ולא אשתלים אלא בצדקה דכתיב (ישעיה נד יד) בצדקה תכונני ולכנסת ישראל אתמר בג"כ ועשיתם אותם וגו':
"ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחירי וגו'", רבי יוסי פתח "רגזו ואל תחטאו וגו'", רגזו ואל תחטאו, פסוק זה פרשוהו, שצריך אדם להרגיז יצר טוב על יצר הרע, ויפה, אבל בשעה שיורד הלילה ואדם שוכב על מטתו, כמה ממונים על החוקים מתעוררים בעולם והולכים ומשוטטים, ובני אדם צריכים להחריד מלפני הקדוש ברוך הוא ולפחד ממנו, כשביל שלא תמצא נפשו בתוכם וינצל מהם, ויצטרך לו לאדם שלא יוציא מלה בפיו מהם, כדי שלא יעורר אותם אליו ולא ימצאו עמו זהו שנאמר "אמרו בלבבכם על משכבכם	ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחירי וגו' (ויקרא כו ו) רבי יוסי פתח (תהלים ד ה) רגזו ואל תחטאו וגו' רגזו ואל תחטאו האי קרא אוקמוה דבעי בר נש לארגזא יצר טוב על יצר הרע ושפיר אבל בשעתא דרמש ליליא וב"נ שכיב על ערסיה כמה גרדיני נמוסין מתערין בעלמא ואולין ושאטין ובני נשא בעאן לאותורגזא [מ]קמי ⁵⁰⁶⁵ קב"ה ולדחלא [מיניה] בגין דלא ישתכח נפשיה בגווייהו וישתזיב מנייהו ויובעי ליה לב"נ דלא יפיק מנייהו מלה ⁵⁰⁶⁶ בפומיה בגין דלא יתער להו לגביה ולא

⁵⁰⁶² שהשכינה נק' אילנא דמותא כנודע (רח"ו).

⁵⁰⁶³ עי' מלואים אות (ל).

⁵⁰⁶⁴ לשמא (דפ"ו).

⁵⁰⁶⁵ מקמיה (דפ"ו).

⁵⁰⁶⁶ ר"ל שלא יזכיר שם אחד מהם בלילה כמ"ש הרב במצות לא ישמע על פיק (רח"ו).

זהר ויקרא חלק א'

ודמו סלה", שלא יוציא מהם דיבור בפיו.	ישתכחון בהדיה הה"ד (תהלים ד ה) אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה דלא יפיק ומנייהו מלה מפומיה:
בא וראה בשעה שנמצאים ישראל צדיקים לפני הקדוש ברוך הוא מה כתוב, "ונתתי שלום בארץ" זה למעלה, שבא הקדוש ברוך הוא להתחבר עם כנסת ישראל, אז "ושכבתם ואין מחריד", למה משום "והשבתי חיה רעה מן הארץ"	ת"ח בשעתא דאשתכחו ⁵⁰⁶⁷ ישראל זכאין קמיה קב"ה מה כתיב (ויקרא כו ו) ונתתי שלום ⁵⁰⁶⁸ בארץ האי לעילא דאתי קב"ה לאתחברא בכנסת ישראל כדין ושכבתם ואין מחריד מ"ט בגין והשבתי חיה רעה מן הארץ
קיד/א	קיד/א
זו חיה של מין רע למטה, ומהי, אגרת בת מחלת, היא וכל סיעתה, זה בלילה ביום בני אדם שבאים מצדה, זהו שנאמר "וחרב לא תעבור בארצכם".	דא חיה דזינא בישא לתתא ומאי איהי אגרת בת מחלת היא וכל סיעתא דילה האי בליליא ביממא בני נשא דאתו מסטרהא [דא] הה"ד (ויקרא כו ו) וחרב לא תעבור בארצכם:
רבי אבא אמר הרי פרשוה שאפילו חרב של שלום, כמו פרעה נכה, אבל "וחרב לא תעבור", זו הסיעה שלה.	רבי אבא אמר הא אוקמוה דאפילו חרב של שלום כגון פרעה נכה אבל וחרב לא תעבור דא סיעתא דילה:
"והשבתי חיה רעה", שלא תשלוט בארץ, ואפילו העברה בעלמא לא תעבור עליכם, ואפילו חרב של שאר העמים, ואפילו בן אדם מזויין לא יעבור עליכם.	והשבתי חיה רעה (שם) דלא תשלוט בארעא ואפילו העברה בעלמא לא תעבור עליכו ואפילו חרב דשאר עמין ואפילו בר נש מזוינא לא יעבור עליכו:
ואת זה דרש יאשיהו המלך ופרשוה, שהוא נתפס בחטאי ישראל, כמו שנאמר "רוח אפינו משיח ה' נלכד בשחיתותם וגו'", כאן יש להסתכל, שהרי שנינו אם ראש העולם הוא טוב, כל העם נצולים בגללו, ואם ראש העם לא כשר כל העם נתפסים בחטאו.	ודא דריש יאשיהו מלכא ואוקמוה דהוא ואתפס (אתפש) בחוביהו דישאל כמה דכתיב (איכה ד ב) רוח אפינו משיח יי' נלכד בשחיתותם וגו' הכא אית לאסתכלא דהא תנינן אי רישא ודעלמא (דעמא) הוא טב כל עלמא משתזבן בגיניה ואי רישא דעמא לא אתכשר כל עמא אתפסן בחוביה:
והרי יאשיהו ראש כשר היה, ומעשיו כשרים, למה נתפס בחטאי ישראל. אלא על שלא האמין בירמיהו, ולא יסר את ישראל, שחשב שכולם צדיקים כמותו, וירמיה היה אומר לו ולא האמין בו, ולכן נתפס בחטאיהם. ועוד שהלבנה הנמיכה את אורה ורצתה להסתתר.	והא יאשיהו רישא דכשרא הוה ועובדיו מתכשרן ואמאי אתפס בחוביהו דישאל אלא על דלא (אלא אתפס בחוביהו דישאל ולא) הימין ביה בירמיהו ולא כפית ⁵⁰⁶⁹ להו לישאל דחשיב דכלהו זכאי כותיה והוה אמר ליה ירמיה ולא הימין ביה ובגין כך אתפס בחוביהו ועוד דסיהרא הוה מאיך נהורא ובעיא לאסתמא ⁵⁰⁷⁰ :
"ונתתי משכני בתוכם וגו'", ונתתי משכני זו השכינה, משכני משכוני,	ונתתי משכני בתוכם וגו' (ויקרא כו יא) ונתתי משכני דא שכינתא ⁵⁰⁷¹ משכני משכונא ⁵⁰⁷² דילי

⁵⁰⁶⁷ דאשתכחון (דפ"ו).

⁵⁰⁶⁸ יסוד במלכות (רח"ו).

⁵⁰⁶⁹ נלע"ד לגרוס ולא חשיד (רח"ו).

⁵⁰⁷⁰ בסוד ואת עיני צדקיהו עור (רח"ו).

⁵⁰⁷¹ לא סבירא ליה כפי' רש"י שפירש זה בית המקדש, דביה לא שייך לומר ונתתי, שזה לא תלוי בהש"ת אלא בישראל שהם יבנו אותו, ואם הכוונה על הכבוד השוכן שם היל"ל ונתתי שיכני בתוכם, על דרך (דברים יב, ה) לשכנו תדרשו, אבל משכני הוא המקום ששוכן בו והוא צריך לישראל שיבנו אותו, לכן אמר (נ"א לכל אחד), שר"ל השכינה מדת המלכות שזעיר שוכן בקרבה. ואחר כך מרגיש לשון משכן, שלא נאמר [אלא] על דבר קיים וכמו שהיה המשכן במדבר וגם משכן שילה, אבל היל"ל מקדשי (רמ"ז).

שהתמשכנה בחטאי ישראל. ונתתי משכני, משכוני בודאי. משל לאדם שהיה אוהב אחר, אמר לו ודאי באהבה עליונה שיש לי אליך אני רוצה לדור עמך.	דהיא אתמשכנא ⁵⁰⁷³ בחובייהו דישראל ונתתי משכני משכוני ודאי ⁵⁰⁷⁴ [מתל] לב"נ דהוה רחימא לאחרא א"ל ודאי ברחימותא עלאה דאית לי גבך בעינא לדיירא עמך:
אמר איך אדע שתדור אצלי, לקח כל חמדת ביתו והביא אליו. אמר הנה המשכון אצלך, שלא אפרד ממך לעולמים. כך הקדוש ברוך הוא רצה לדור עם ישראל, מה עשה לקח את חמדתו והוריד להם לישראל.	אמר והיך (איך) אנדע דתידור גבאי נטל כל כסופא דביתיה ואייתי לגביה אמר הא משכונא לגבך דלא אתפרש מנך לעלמין כך קב"ה בעא ⁵⁰⁷⁵ לדיירא בהו בישראל מה עבד נטל כסופא דיליה ונחית להו לישראל:
אמר להם ישראל, הנה משכוני אצלכם, כדי שלא אפרד מכם לעולמים, ואף על גב שהקדוש ברוך הוא התרחק מאתנו, את המשכון השאיר בידינו, ואנו שומרים את אותה חמדתו. מי שירצה את משכוננו יבא לדור אצלנו, לכן ונתתי משכני בתוכם.	אמר לון ישראל הא משכונא דילי גבייכו בגין דלא אתפרש מנייכו לעלמין ואע"ג דקב"ה אתרחיק מנן משכונא שביק בידן ואנן נטלין ההוא כסופא דיליה מאן דיבעי משכוניה ייתי לדיירא גבן בגין כך ונתתי משכני בתוכם משכונא ⁵⁰⁷⁶

⁵⁰⁷² פי' שמשכן סודו דירת עראי כאמור, והטעם כי כל הזמן שהיה המשכן היו ז"ל אחור באחור כנזכר בדברי הרב זלה"ה, כי משכ"ן עולה ב' פעמים ה"ר, שה"ס ב' ריבועי אלק"ם עם ה' אותיותיו או ה' חלקי הריבוע, ואז ג' כלי הפרצופים יורדים לב"ע מלובשים בתוך זה ונמצאו ג' הכלים של הנוק' היותר חיצונים, והחיצונים סובבים אותם ונהנים מהם, והם בעלי חובות ישראל להפרע מהם מה שחייבים להם. והענין שהעוונות פוגמים בכלי הנוק' להיות שנשמות ישראל מושרשות בה, ולכן החוטאים פוגמים בשורשים שלהם, והחיצונים שולטים עליהם ליהנות מאור שרשיהם שהוא תשלום חובתם, וזהו כענין המשכון שביד הבעל חוב להפרע ממנו. וכללות דבר זה הוא שאם ישראל יזכו בתורה ומעשים טובים תעלה הנוק' מב"ע בעילוי העולמות לאצילות כי יתוקנו כל הניצוצות (ישעיה כה, ח) ובלע המות לנצח, וזהו ונתתי משכני בתוכם, בקדושה, ולא תהיה עוד בתוך החיצונים (רמ"ז).

⁵⁰⁷³ איהי משכונא כו' - כמ"ש בסוף פרשת בחקותי (קיד ע"א) ונתתי משכני דא שכינתא, משכני, משכונא דילי, דהיא אתמשכנא בחובא דישראל, ונתתי משכונא ודאי. דריש בה ג' אנפין לשון שכינה ולשון דאתמשכנא ולשון משכנין, דע"כ ידור בינייהו, ומפרש והולך מתל לב"נ דהוה רחימא לאחרא כו', נטל כל דביתיה ואייתי לגביה כו', הא משכונא דילי לגבייכו בגין דלא אתפרש מינייכו לעלמין, ואע"ג דקב"ה אתרחק מינן משכונא שביק גבן כו', ע"ש בארוכה (בהג"ה) על תיקו"ז סג ע"א.

⁵⁰⁷⁴ זהו ענין אחר, אבל לפי שעוד מפרשו מלשון משכון לכן לא אמר ד"א, ולעולם משכוני סודו במלכות, אבל בענין הראשון נקרא משכון בדרך תואר, לפי שהש"ת ממשכנה לתשלום חובתם של ישראל. אמנם בזה [הפירוש] השני שם משכון הוא שם עצמי לה על שם עצמותה, כי בה יכון מאד מה שאמרו רז"ל בכמה מקומות, מאי משכנתא דשכונה גביה, והוא הוא האמור בספר הכוונות במהדורא בתרא דכוונות ראש השנה, שבזעיר יש ודאי ט' ספירות, והנה להאמיץ ייחודו (נ"א אורו) בנוק' תיקן המאציל ב"ה שט' מלכיות של ט' ספירותיו תהיינה ניתנות לנוק' לכוון את בניינה, כי בזה הוא ממושכן לפקח על טובתה ולהאירה ולהזדווג עמה וכמו שיבוא בסמוך. ומן המשל נלמוד כמה דברים, האחד ללמד שכבר היתה אהבה רבה ביניהם, וזהו דהוה רחימא, והיינו שנתהוו שניהם במקור האהבה, דהיינו בבטן אימא שהיא סוד האהבה, שגם שמתחילה היו כנפרדים זה מזה כידוע מתחילת הווייתם בעולם הנקודות שהיו בבחינת רשות הרבים וז"ש רחימא לאחרא, אחר ממש. ואחר כך נעשה לו רחימא בסוד רחימותא עלאה, מאי' עילאה, אבל להיות שכאשר יצאו מבטן אמם היא היתה עדיין בסוד נקודה, היה נראה כאי אפשר שישבו יחד, ולכן הויה כאילו אמרה אליו היך אנדע וכו'. והוא נטל כל כסופא דביתיה, ה"ס ט' מלכותיו. ונקרא כסופא דיליה, מפני שבתחילה בעולם הנקודות היו כל ספירותיו של זעיר בבחינת מלכיות שלכן נקראים מלכים כנודע, והמלכיות היו כל חמדתו. אי נמי סתם מלכות נקרא חמדה, מפני שאותה חומד זעיר בעל החסדים להשפיע בה כי זו תשוקתו, והוא הדין לכל בחינות מלכות שבי' ספירות זעיר, וזהו כל כסופא. וגם חמדה שורשה חמ"ד גי' ב"ן, ובסוד י' בנים, ה' חסדים וה' גבורות, דהיינו עשרה מלכיות שבי' ספירות דזעיר, כתר חכמה חסד ת"ת נצח ה' חסדים, בינה גבורה הוד יסוד ומלכות ה' גבורות (רמ"ז).

⁵⁰⁷⁵ וירצה שמה שהיה להקב"ה עם המלכות כך היה לו יתברך עם ישראל, שגם הם היו במצרים מתבוססים בבחינת התוהו בתוך הקלי' אלהים אחרים, וגם הוא יתברך היה אז בסוד הקטנות, ובכח אימא עילאה בא להם החירות, וזכו להבנות להיות לו לעם, והוא השרה שכינתו עמהם להיותה לעולם עמהם אפילו בגלות, וכמו שגילהו להם בגלות בבל במראות יחזקאל וכנזכר בראש פרשת שמות, ע"ע. זהו כללות הענין אבל פרטות פירוש הדברים (רמ"ז).

⁵⁰⁷⁶ כלומר היינו משכוני היינו משכני, כלומר סיבת המשכון [הוא המשכן] היא הדירה, כי מפני הדירה אתן המשכון, וסיבת המשכן היא המשכון, שנתנית המשכן בתוכם תלויה בנתינת המשכון (רמ"ז).

אתן בידייכו בגין דאדור עמכון ואע"ג דישראל⁵⁰⁷⁷ השתא בגלותא משכונא דקב"ה [הוא] גביהו ולא שבקו ליה לעלמין:	משכון אתן בידכם, כדי שאדור עמכם. ואף על גב שישראל כעת בגלות, משכוננו של הקדוש ברוך הוא אצלם, ולא עזבו אותו לעולמים.
ולא תגעל נפשי אתכם (ויקרא כו יא) לב"נ דרחים לחבריה ובעא לדירא עמיה מה עבד נטל ערסא דיליה ואייתי לביתיה אמר דא ערסא [דיליה בביתך] (דילי בביתא) בגין דלא ארחיק [מנך] ערסך ומאנך כך קב"ה אמר ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם הא ערסא דילי בביתייכו כיון דערסא דילי עמכון תנדעון דלא אתפרש מנייכו ובגין כך ולא תגעל נפשי אתכם:	"ולא תגעל נפשי אתכם", (משל) לאדם שאוהב את חבירו ורוצה לדור עמו, מה עשה, לקח מטתו והביאה לביתו. אמר זו מטתי בביתך כדי שלא אתרחק ממך, ממטתך ומכליך. כך הקדוש ברוך הוא אמר, ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם, הנה מטתי בביתכם, כיון שמטתי עמכם, תדעו שלא אפרד מכם, ולכן ולא תגעל נפשי אתכם.
והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלהים (שם יב) כיון דמשכנא דילי גבייכו בודאי תנדעון דאנא [אזיל] עמכון כד"א (דברים כג טו) כי יי' אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך והיה מחניך קדוש:	"והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלהים" כיון שמשכני אצלכם, בודאי תדעו שאני הולך עמכם, כמו שנאמר "כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך והיה מחניך קדוש".
ר' יצחק ור' יהודה הוו שכיחי ליליא חד בכפר קריב לימא דטבריא קמו בפלגות ליליא א"ר יצחק לר' יהודה נימא במלי דאורייתא דאע"ג דאנן באתר דא לא בעינא לאתפרשא מאילנא דחיי:	רבי יצחק ורבי יהודה היו מצויים לילה אחד בכפר קרוב לים טבריה, קמו בחצות הלילה, אמר רבי יצחק לרבי יהודה, נאמר בדברי תורה, שאף על גב שאנו במקום זה, לא צריכים להפרד מעץ החיים.
פתח ר' יהודה ואמר (שמות לג ז) ומשה יקח את האהל ונסה לו מחוץ למחנה וגו' ומשה יקח את האהל אמאי אלא אמר משה הואיל וישראל קא משקרו ביה בקב"ה ואחליפו יקרא דיליה הא משכונא דיליה יהא בידא דמהימנא עד דנחמי במאן ישתאר:	פתח רבי יהודה ואמר "ומשה יקח את האהל ונסה לו מחוץ למחנה וגו'". ומשה יקח את האהל למה, אלא אמר משה, הואיל וישראל משקרים בקדוש ברוך הוא והחליפו את כבודו, הרי משכוננו יהיה ביד של נאמן, עד שנראה אצל מי ישאר.
א"ל ליהושע אנת תהא מהימנא בין קב"ה ובין ישראל וישתאר משכונא בידך במהימנותא ונחמי המשכון בידך בנאמנות, ונראה	אמר לו ליהושע, אתה תהיה הנאמן בין הקדוש ברוך הוא ובין ישראל, וישאר המשכון בידך בנאמנות, ונראה
קיד/ב במאן ישתאר:	אצל מי ישאר.
מה כתיב (שמות לג יא) ושב אל המחנה ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל מ"ט ליהושע בגין דאיהו כסיהרא לגבי שמשא ואיהו אתחזי לנטרא משכונא וע"ד לא ימיש מתוך האהל:	מה כתוב "ושב אל המחנה ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל", למה ליהושע, משום שהוא כלבנה לגבי השמש, והוא ראוי לשמור את המשכון, ועל זה לא ימיש מתוך האהל.
א"ל קב"ה למשה משה לא אתחזי הכי דהא משכונא דילי יהבית בידיהו אע"ג דאינון האבו לגבאי משכונא יהא לגביהו דלא יתפרשון מגיה וס"א דלא אתפרש מנייהו תבעי דאתפרש מנייהו	אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, משה לא ראוי כך, שהרי משכוני נתתי בידיהם, אף על פי שהם חטאו אלי, המשכון יהיה אצלם שלא יפרדו ממנו (שלא יפרד מהם). רוצה שאפרד מישראל ולא אשוב אליהם לעולמים,

⁵⁰⁷⁷ אין זה כפל ענין, כי למעלה אמר דקב"ה אתרחיק מינן, הוא בכל הזמנים שכתוב בנביאים שה' הזניחם ומסרם ביד זרים עודם יושבים בארצם הקדושה, אבל בכאן בגלות המר והארוך הזה הוא מדבר, ועל זה נאמר (ישעיה נד, א) רני עקרה לא ילדה וגו', ואמרו רז"ל שגדולים צדיקים שבזמן הגלות וכו' (רמ"ז).

אלא השב את משכוני אליהם, ובגללו לא אעזוב אותם בכל מקום.	דישראל ולא איתוב לגבייהו לעלמין אלא אתיב משכונא דילי לגבייהו ובניניה לא אשבוק להון (ו) בכל אתר:
אף על גב שישראל חטאו לקדוש ברוך הוא, את המשכון הזה שלו הם לא עזבו, והקדוש ברוך הוא לא לוקח אותו מביניהם, ועל זה בכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם, ועל זה כתוב ונתתי משכני בתוכם, והרי פרשוה.	אע"ג דישראל חבו לגביה דקב"ה האי משכונא דיליה לא שבקו ⁵⁰⁷⁸ וקב"ה לא נטיל ליה מביניהו וע"ד בכל אתר דגלו ⁵⁰⁷⁹ ישראל שכינה עמהון וע"ד כתיב (ויקרא כו יא) ונתתי משכני בתוכם והא אוקמוה:
פתח רבי יצחק ואמר "דומה דודי לצבי או לעופר האילים הנה זה וגו'" אשריהם ישראל שזכו שמשכון זה יהיה אצלם מהמלך העליון, שאף על גב שהם בגלות הקדוש ברוך הוא בא בכל ראש חדש ושבתות וזמנים להשגיח עליהם, ולהתבונן באותו משכון שיש לו אצלם, שהוא חמדתו.	פתח ר' יצחק ואמר דומה דודי לצבי או האילים הנה זה וגו' זכאין אינון ישראל דזכו דמשכונא דא למחוי גבייהו מן מלכא עלאה דאע"ג דאינון בגלותא קב"ה אתי בכל ריש ירחי ושבתי וזמני לאשגחה עלייהו ולאסתכלא בההוא משכונא דאית ליה גבייהו דאיהו כסופא דיליה:
(משל) למלך שסרח המלכה והוציאה מהיכלו, מה עשתה, לקחה את הבן שלו חמדת המלך אהובו, ומשום שדעת המלך עליה, השאירו בידה, בשעה שעולה רצון המלך על המלכה ועל בנו, היה עולה לעליות ויורד מדרגות, ועולה על הכתלים להסתכל ולהשגיח בין נקבי הכותל עליהם, כיון שרואה אותם הוא מתחיל לבכות מאחורי חרכי הכותל, ואחר כך הולך לו.	למלכא דסרחא מטרוניתא אפקה מהיכליה מה עבדת נטלת ברה דיליה כסופא דמלכא רחימא דיליה ובגין דרעתא דמלכא עלה שבקיה בידהא בשעתא דסליק רעותא דמלכא על מטרוניתא ועל ברה הוה סליק [אגריין] (אדריין) ונחית דרגין וסליק כתלין לאסתכלא ולאשגחא בין נוקבי כותלא ⁵⁰⁸⁰ עלייהו כיון דחמי לון ⁵⁰⁸¹ שארי בכי ⁵⁰⁸² מאחורי קוסטי כותלא [ו] לבתר אזיל ליה:
כך ישראל אף על גב שיצאו מהיכל המלך, הם לא עזבו את אותו המשכון, ומשום שרצון המלך עליהם, השאיר אותו עמהם.	כך ישראל ⁵⁰⁸³ אע"ג דאינון נפקו מהיכליה דמלכא ההוא משכונא לא שבקו ובגין דרעותא דמלכא עלייהו ⁵⁰⁸⁴ שבקיה עמהון ⁵⁰⁸⁵ :
בשעה שעולה רצון המלך הקדוש על המלכה ועל ישראל, הוא עולה עליות (מקפץ על הגבעות) יורד מדרגות ועולה על הכתלים	בשעתא דסליק רעותא ⁵⁰⁸⁶ דמלכא קדישא על מטרוניתא ⁵⁰⁸⁷ ועל ישראל ⁵⁰⁸⁸ סליק [אגריין] (אדריין מקפץ על הגבעות (שיה"ש ב ח)) נחית דרגין

⁵⁰⁷⁸ אומר אני כי ענין זה היה לישראל מפני מדתם הטובה שלא המירו דתם בעת החרבן ומתו על קדושת שמו כל אותם שמתו ושם אלהים אחרים לא הזכירו והצדיקו עליהם את הדין, ולכך ממש שכינה נטלו עמהם, הם נטלוה במה שהראו אז מאהבתם אל השם כבן הלוקה ונכנס תחת כנפי אביו המלכה (אור יקר).

⁵⁰⁷⁹ דגלי (דפ"ו).

⁵⁰⁸⁰ כותלי (דפ"ו).

⁵⁰⁸¹ ואי אפשר להתייחד עמהם ועם השכינה מפני הגלות (אור יקר).

⁵⁰⁸² וענין בכיה זו הוא סוד אומרינו במוסף מפני חטאינו גלינו מארצנו וכו' שאנו מזכירין חורבן מקדש בתוספת קדושה לדמיון בכיה זו, ונודע כי ענין הבכיה הוא התעוררות הדין, והיינו שהקב"ה מתעורר בדין על אומות העולם שהחריבו מקדש והגלו את ישראל וענו אותם ומחדש עליהם גזרות לעתיד, ואותם הדמעות נעשות אבנים לבנין המקדש שגוזר עליהם גאולה ובנין ירושלים ומקדש (אור יקר).

⁵⁰⁸³ המשל אינו דומה לנמשל דהתם כעס על המטרונה והניח הבן אצלה בשביל שעדיין רצונו בה ובנמשל כעס על ישראל והניח השכינה עמהם, אלא הכוונה שדבר החביב יניח אצל שאינו חביב (מ"מ).

⁵⁰⁸⁴ והתוכחת הוא כאב את בן (אור יקר).

⁵⁰⁸⁵ עם היות שהיה נמשך למעלה צער וביטול היחוד כנודע (אור יקר).

⁵⁰⁸⁶ מהרצון מתעורר סוד היחוד בקדושת שבת וימים טובים וראש חדש כדפי' (אור יקר).

⁵⁰⁸⁷ המתייחדת (אור יקר).

⁵⁰⁸⁸ שהם סבת היחוד, והיחוד נמנע מטעם הגלות ששכינה בגלות מתלבשת בתוך הקלי' והם עריות דהיינו ער"ה ר"ע בן ר"ה ער"ה ר"ע בין י"ה, דהיינו שאינו נכנס בירושלים של מעלה י' לגבי ה' עד שיכנס בירושלם של מטה ו' לגבי ה', ונמצא הפרוד הגדול הזה מטעם הקלי' והנה להתייחד אי אפשר בזמן הראוי אל היחוד מה הוא עושה הת"ת (אור יקר).

להסתכל ולהשגיח בין חרכי הכותל עליהם, כיון שרואה אותם, מתחיל לבכות.	וסליק בתלין לאסתכלא ולאשגחא בין קוסמי כותלא עלייהו כיון דחמי לון שארי ובכי:
זהו שנאמר "דומה דודי לצבי או לעופר האילים" לדלג מכותל לעליה ומעליה לכותל, "הנה זה עומד אחר כתלנו" בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, "משגיח מן החלונות" (שבדאי בית הכנסת צריך חלונות) "מציץ מן החרכים" להסתכל ולהשגיח עליהם, ולכן ישראל צריכים לשמוח באותו יום, שהם יודעים זה, ואומרים "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו".	הה"ד (שם ט) דומה דודי לצבי או לעופר האילים לדלגא מכתלא לאיגרא ומאיגרא לכתלא הנה זה עומד אחר כתלינו (שם) בבתי כנסיות ⁵⁰⁸⁹ ובבתי מדרשות משגיח מן החלונות (דודאי בי כנישתא בעיית חלונות ⁵⁰⁹⁰) מציץ מן החרכים לאסתכלא ולאשגחא עלייהו ובגין כך וישראלו בעו (חדווא) למחדי ⁵⁰⁹¹ בההוא יומא ודאנהו ידעי דא ואמריו (דאנן ידע דא וישראל אמרי) (תהלים קיח כד) זה היום עשה יי ⁵⁰⁹² נגילה ונשמחה בו:
"ואם בחוקותי תמאסו וגו'" רבי יוסי פתח "מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו", כמה חביבים ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שהקדוש ברוך הוא רוצה להוכיח אותם ולהנהיגם בדרך ישרה, כמו אב שאוהב את בנו, ומתוך אהבתו אליו יש בידו שרביט תמיד להנהיגו בדרך ישרה שלא יסטה לימין ולשמאל, זהו שנאמר "כי את אשר יאהב ה' יוכיח", וכאב את בן ירצה.	ואם בחקתי תמאסו [וגו'] (ויקרא כו טו) רבי יוסי פתח (משלי ג יא) מוסר יי בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו כמה חביבין ישראל קמי קב"ה דקב"ה בעי לאוכחא להו ולדברא להו בארה מישר כאבא דרחים לבריה ומגו רחימו דיליה לגביה ⁵⁰⁹³ ושרביטא בידיה תדיר (בעא) לדברא ליה בארה מישר דלא יסטי לימינא ולשמאלא הה"ד (משלי ג יב) [כי] את אשר יאהב יי יוכיח וכאב את בן ירצה:
ומי שלא אוהב את הקדוש ברוך הוא ושונא אותו, מסולק ממנו תוכחה, ומסולק ממנו את השרביט, כתוב "אהבתי אתכם אמר ה' וגו'", מתוך אהבתו יש בידו תמיד שרביט להנהיגו.	ומאן דלא רחים ליה קב"ה וסאני ליה סליק מניה אוכחה ⁵⁰⁹⁴ סליק מניה שרביטא כתיב (מלאכי א ב) אהבתי אתכם אמר יי (ואמרתם במה אהבתנו) וגו' מגו רחימותא דיליה שרביטא בידיה תדיר לדברא ליה:
"ואת עשו שנאתי" לכן סלקתי ממנו את השרביט, סלקתי ממנו תוכחה, כדי שלא אתן לו חלק בי. הוא רחוק נפשי, אבל אתם אהבתי אתכם ודאי, ולכן "מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו".	ואת עשו שנאתי בגין כך סליקת מניה שרביטא סליקת מניה תוכחתא בגין דלא אתן ליה בי חולקא רחיקא דנפשי הוא אבל אתון אהבתי אתכם ודאי ובגין כך מוסר יי בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו:
מה זה "ואל תקוץ" לא תקוץ כמו מי שבורח מתוך קוצים, שאותם דיבורים כמו קוצים אליו בעצמו.	מאי ואל תקוץ לא תקוצון ביה כמאן דערק מגו גובין דאינון מלין כגובין לגביה בגרמיה:

⁵⁰⁸⁹ בבתי כנסיות היינו שאור השכינה הוא אור בית הכנסת ואלו נתן רשות לעין לראות היו רואים אור בית הכנסת מאיר מלא מאור נוצץ מהשכינה על ראשי עם קודשם ומתעטרת על ראשם להשלים עצמה בתיקוניהם, וכאשר היה היחוד היה אור הת"ת נכנס לבית הכנסת ואור המתוק מתערב ומתייחד באור השכינה כמים מזוגים ביין, ונועם זה הוא נועם הצדיקים בגן עדן ממש כזה, אמנם עתה שאין יחוד אין הת"ת נכנס באורו להיות אור בית הכנסת אור מזוג משתי אורות כדפי' אלא משגיח מן וכו' (אור יקר).

⁵⁰⁹⁰ כדפי' בפרשת פקודי בהיכלות בהיכל תליתאה (אור יקר).
⁵⁰⁹¹ הוקשה לו כיון שהמלך בוכה לפי דבריו א"כ למה אנו שמחים בשבתות וימים טובים וראשי חדשים היה לנו ג"כ לבכות, לזה אמר שכל (השבת) [השבוע] נבכה על זה אמנם ביום שבת וראש חדש וי"ט שאנו יודעים שהקב"ה זוכר שכינתו ראוי לשמוח כיון שאנו יודעים שאהבתו עמנו ולא ישכחנו וז"ש "דאנן ידעין דא" (אור יקר).

⁵⁰⁹² שבא לראות בשכינה ובבניה אם כן עם היות שהוא בוכה ומצטער עלינו זו היא שמחתינו ולכן "נגילה וכו'" (אור יקר).

⁵⁰⁹³ לגבי (דפ"ו).

⁵⁰⁹⁴ תוכחה (דפ"ו).

בא וראה, בשעה שמתעורר צדק בדיניו, כמה צדדי רוחות מתעוררים מימין ומשמאל, כמה שרביטים יוצאים מהם, שרביטי אש שרביטי גחלים שרביטי שלהבת, כולם יוצאים ומתעוררים בעולם ומלקים בני אדם, תחתיהם ממונים אחרים בעלי חבלה ממונים של ארבעים חסר אחת משוטטים ויורדים מלקים ועולים ונוטלים רשות, נכנסים	תא חזי בשעתא דאתער⁵⁰⁹⁵ צדק בדינוי כמה⁵⁰⁹⁶ סטרי טהירין מתערין מימינא ומשמאלא כמה שרביטין נפקין מנהון⁵⁰⁹⁷ שרביטי⁵⁰⁹⁸ אשא⁵⁰⁹⁹ שרביטי גומרי⁵¹⁰⁰ שרביטי שלהובא כלהון נפקין ומתערין בעלמא ולקאן לבני נשא תחותיהו ממנן אחרנין מארי טפסין ממנן דארבעין חסר חד שאטין ונחתין לקאן וסלקין ונטלין רשותא עיילין
בנקב תהום רבה, צבעונים צורות ואש שדולקת מתחברת עמהם, יוצאים הגחלים ומשוטטים ויורדים, ונמצאים כנגד בני אדם, והיינו מה שנאמר "ויספתי ליסרה אתכם" אתן לבעלי הדין תוספת על הדין שלהם, כמו שנאמר "לא אוסיף עוד לקלל את האדמה בעבור האדם".	קטו/א
מה זה לא אוסיף, לא אתן תוספת לבעלי דין להשמיד את העולם, אלא תוספת כדוגמא שהעולם יכול לסבול. ועל זה ויספתי, אתן תוספת ודאי. למה תוספת, כדי לייסר אתכם שבע על חטאתיכם.	בנוקבא⁵¹⁰¹ דתהומא רבא מצבעין טפסי ונורא דדליק אתחבר בהו נפקי גומרינן ושאטין ונחתין ואשתכחו לקבלהון דבני נשא והיינו דכתיב (ויקרא כו יח) ויספתי ליסרה אתכם אתן למאריהון דדינא תוספת על [דינא] (תוספת) דלהון כד"א (בראשית ח כא) לא אוסיף עוד לקלל את האדמה בעבור האדם:
שבע, והרי הקדוש ברוך הוא, אם גובה את שלו, אין העולם יכול לסבול אפילו רגע אחד, זהו שנאמר "אם עונות תשמר יה אדני מי יעמוד", ואתה אמרת שבע על חטאתיכם, אלא מה תלמוד לומר שבע, אלא שבע כנגדכם, ומהי, זו שמיטה שהיא שבע שנקראת שבע, כמו שנאמר "מקץ שבע שנים	מאי לא אוסיף לא אתן תוספת למארי דינא לשיצאה עלמא אלא תוספת כגוונא דיכיל עלמא למסבל וע"ד ויספתי אתן תוספת ודאי תוספת אמאי בגין ליסרה אתכם שבע על חטאתיכם:
שבע, והרי הקדוש ברוך הוא, אם גובה את שלו, אין העולם יכול לסבול אפילו רגע אחד, זהו שנאמר "אם עונות תשמר יה אדני מי יעמוד", ואתה אמרת שבע על חטאתיכם, אלא מה תלמוד לומר שבע, אלא שבע כנגדכם, ומהי, זו שמיטה שהיא שבע שנקראת שבע, כמו שנאמר "מקץ שבע שנים	[שבע] ושבע והא קב"ה אי' (אי קב"ה) גבי ההוא דיליה לא יכיל עלמא למסבל אפי' רגעא חדא הה"ד (תהלים קל ג) אם עונות תשמר יה יי' מי יעמוד ואת אמרת שבע על חטאתיכם אלא מה ת"ל שבע אלא הא שבע לקבליכו ומאי איהי דא שמטה דאיהי שבע דאקרי שבע⁵¹⁰² כד"א (דברים

⁵⁰⁹⁵ קב"ה (נוסף באור יקר).

⁵⁰⁹⁶ כי הדין הוא בסוד וה' המטיר דהיינו הוא ובית דינו בסוד ה' הוא האלהים אין דין הוה אלא ביחוד, וצדק היא מדת המלכות והיא פועלת בשלשה מיני דינים אלו הנזכרים כל א' כפי הראוי לו כדי רשעתו והיינו מימינא דין האש הרוחני, משמאלא גומרינן, דין אמצעי שלהבת שכן דרכם ודאי והכל בסוד הדין ומפני שהם יורדים עד החצונים (אור יקר).

⁵⁰⁹⁷ הם ג' חלקי הדין לג' מדות שהם נקראים אלהים בינה גבורה ומלכות, והנה תחלת הדין וצמיחתו מהבינה (אור יקר).

⁵⁰⁹⁸ הוא מט"ה ונודע שיש מטה למטה שבו מכים הכלבים ולכך בו לקה פרעה ככלב ושבט ליגיו חסר לב (משלי י ג), והם בסוד מטטרו"ן שיש תחת רשותו מקלות להכות והיינו סוד מלאכים שתחת רשותם מלאכי חבלה כדפי' בזהר פרשת פקודי בסוד ההיכלות ושליטתם על ידי החצונים (אור יקר).

⁵⁰⁹⁹ ונאחז בגבורות ושם הם כחותיה (אור יקר).

⁵¹⁰⁰ גחלים בוערות באש הבינה וממנו ימשך הדין ולא חזק כגחלת והוא השלהבת הצומח מן הגחלת והיינו הדין שבמלכות, ולפי זה הם ג' אשות הא' רוחני אש בלא גחלים, והב' מתעבה יותר ויש גחלים, הג' רפה והוא שלהבת היוצא מהגחלים (אור יקר).

⁵¹⁰¹ שנוטלין כח להרע מהיכל הז' שלהם הנקרא נוקבא דתהומא רבא (רח"ו).

⁵¹⁰² מובן במ"ש בדרוש שביעית, שלעולם אין המלכות תחת נה"י דז"א אלא כנגד נה"י או מצד אחר או מצד פנים, ואם כן היא נקראת שבע בערך ו"ק הזעיר, לא בבחינת המקום שהרי אינה תחת היסוד שהיא הו'. ואמנם ידוע שבתחילת האצילות כשהיו בזה אחר זה אז היתה נקודת המלכות שביעית ממש, אבל אחר התיקון היא אחורי נה"י, ולכן אמר דאיהי שבע, פי' קודם התיקון, דאיכרי שבע, אחר התיקון. ולזה מביא פסוק מקץ שבע שנים, דלא מסתייה בפסוק (שמות לא, יז) כי ששת ימים עשה וגו' וביום השביעי וגו', דהוא אמינא דהתם מיירי לפי ערך ז' נקודות דעלמא קדמאה, לכן מביא פסוק דשמיטה שעיקרו בתיקון העולמות. ועוד מביא פסוק להורות דשבע האמורה הכא איירי בדוקא בבחינת השמיטה על הטעם

תעשה שמיטה", ועל זה שבע על חטאתיכם, ונקראת שבע, ונקראת בת שבע.	מו א) מקץ שבע שנים תעשה שמיטה וע"ד שבע על חטאתיכם ואקרי שבע ואקרי בת שבע ⁵¹⁰³ ;
מה בין זה לזה, אלא שבע לבדה, לעשות שמיטה ולעשות דינים, להוציא חירות, שהכל בה נקראת בת שבע, שהתחברה עם אחר כאחד, להאיר לשלוט במלכות, להודיע המלכות בארץ, ובכל בת שבע נקראת. כתוב "על כן שם העיר באר שבע עד היום הזה", באר שבע, בארו של יצחק היא, והכל הוא דבר אחד.	מה בין האי להאי אלא שבע בלחודה ⁵¹⁰⁴ למעבד שמיטה ולמעבד דינין לאפקא חירו כל ⁵¹⁰⁵ בה בת שבע ⁵¹⁰⁶ [אקרי דאתחבר באחרא] (דאתחבר) כחדא לאנהרא למשלט במלכותא לאודעא מלכותא בארעא ובכלא בת שבע אקרי כתיב (בראשית כו לג) על כן שם העיר באר שבע עד היום הזה באר שבע בארא דיצחק היא וכלא חד מלה הוא:
רבי אבא אמר, ויסרתי אתכם אף אני שבע על חטאתיכם, ויסרתי אתכם על ידי ממונים אחרים כמו שבארוה. אף אני הריני מתעורר כנגדכם, והרי שבע להתעורר עליכם.	ר' אבא אמר (ויקרא כו כח) ויסרתי אתכם אף אני שבע על חטאתיכם ויסרתי אתכם על ידא דממנן אחרנין כמה דאוקמוה אף אני [הא] אנא אתער לקבלייכו הא שבע לאתערא עלייכו:
בא וראה, את האהבה העליונה של הקדוש ברוך הוא לישראל. (משל) למלך שהיה לו בן יחידי, והיה חוטא לפני המלך. יום אחד סרח לפני המלך, אמר המלך כל הימים הללו הלקייתי אותך ולא קבלת, מכאן ואילך ראה מה אעשה לך, אם אגרש אותך מן הארץ ואוציא אותך מן המלכות, אולי יקומו	ת"ח רחמנותא עלאה דקב"ה בישראל למלכא דהוה ליה בר יחידאי והוי חטי קמי מלכא יומא חד סרח קמי מלכא אמר מלכא כל הני יומין אלקינא לך ולא קבלת מכאן ואילך חטי מה אעביד לך אי אתריך לך מן ארעא ואפיק לך ממלכותא דלמא

הנז"ל. וז"ש ועל דא שבע וכו', כלומר שעל כן אמר שבע בלשון נקבה ולא שבעה לשון זכר, דהוה קאי אימים (נ"א דהוה אמינא שגם), שגם היא נקראת יום השביעי ואינו ענין לכאן (רמ"ז).
⁵¹⁰³ ירצה שלא תמצא שתקרא בת שבעה, לפי שבבחינת שבעה תרמוז למלכות בסוד (מיכה ז, כ) ימי קדם, ואז לא היתה בחינת נוק', וכן (נ"א אכן) אחר התיקון שהיא בסוד נוק' ממשיית תקרא שבע ובת שבע. ומפרש ואזיל בחינותיהן (רמ"ז).

⁵¹⁰⁴ הודיענו בקיצור נפלא כל סוד השמיטה הסובב על שני קוטבים, האחד הוא מ"ש בדרוש שביעית שההפרש שיש בין שבת לשביעית הוא שבשבת עולים כל העולמות עד שנמצאת הנוק' במקום אבא והזעיר עולה לדיקנא, אבל בשביעית אין עלייה רק לעולמות ב"ע שהן עולמות הנוק' וכל אחד בסוד שבע היכולות, והמלכות דאצילות [לבדה] עולה למקום נה"י, [פי' שנה"י מתעלים לחג"ת שאין עליה זו נחשבת של הזכר כי הוא עיקרו (חב"ד) חג"ת הנזכר בשער התפילין], ולכן אמר שבע בלחודה. והרי הקוטב האחד, והשני הוא מ"ש עוד בדרוש שביעית כי בהתעלות העולמות בשבת עולים נה"י (נ"א נה"י) במקום חג"ת וחג"ת במקום כח"ב וכח"ב במקום נה"י וכו', אבל בשביעית אינו כך אלא עולים נה"י דעשיה במקום חג"ת ומלכות דעשיה במקום נה"י, נמצאת כי מלכות נפרדת מנה"י ואינה עולה עמהם [במקום חג"ת] רק במקום נה"י ושם נשארת לבדה. והנה לעומת כן אמר בכאן שבע בלחודה, כי היא נפרדת מנה"י אשר דרכה בשאר עליות לעלות עמהם ואז יצדק בה שם שבע בעצם, כי כן היא השביעית ממש גם בערך המקום. ואז יש בה כח למעבד שמיטה, דהיינו להעלות אליה ג' עולמות שלה, והיא והם שובתים מבחינת המלאכות השייכות לקרקע, דהיינו פעולת הבירורים השייכים לה, כי הם נעשים מעצמם בסגולת השביעית, וזה סוד (כה, ו) שבת הארץ. וגם היא מוכנת למעבד דינין, שכוין שהיא לבדה היא אש אוכלה להעשות דין, כי יחסר לה א' דשם אדנ"י הממתקה, וה"ס ש"ך דינים, ה' פעמים ד"ן בסוד שם ב"ן בהכאה יו"ד פ' ה"ה ר' ו' פעמים ה"ה ק"ך הרי ש"ך, ועם שם ב"ן בעצמו הרי שב"ע וכוונתה בכל מכה ויסורים הוא לאפקא חירו, הוא חירות הניצוצות המשוועבדות בעוון האנשים, ובכח היסורים נפרדת הקלי' ונשאר המוח נקי ומבורר, והיינו דכתיב שבע על חטאתיכם, פי' שהיא ממונה ושולטת על החיצונים. כך נלע"ד, ובספר קרית ארבע מצאתי [כתוב] בין משם הרמ"ק ובין משם הרח"ו בשטתו הראשונה שפירשו לאפקא חירו על סוד עבד עברי היוצא בשביעית, שה"ס מדת המלכות וכו' פרשת בהר סיני ק"ח א'. ולעד"ן דאיברא דקושטא הכי אבל לא נראה לי שבכאן יכוין לזה, חדא דאם כן הו"ל לאסמוכיה בתר אומרו למעבד שמיטה, ועוד דאי הוה מלתא תליתאה הו"ל ולאפקא בו' כמ"ש ולמעבד דינין, ותו דדוקא בשמיטה ודינין כתיב לישנא דשבע, אבל בעבד עברי כתיב בשביעית, ורבי יוסי לא דריש הכא אלא שבע ולא שביעית. ודע כי מלת כלא הכתובה בכאן אין בידי ליישבה, ולא (נ"א אלא) הנ"א היא הנראית נכונה, וה"ג לאפקא חירו דכלא, ובקריית ארבע גריס הרח"ו לאפקא חירו כלא בה (רמ"ז).

⁵¹⁰⁵ דכלה (דפ"ו).

⁵¹⁰⁶ כשמתחברת בבניה שהיא ז' מתתא לעילא אזי המלכות נקראת בת שבע ברתא דאימא עלאה (רח"ו).

זהר ויקרא חלק א'

עליך דובי השדה, או זאבי השדה, או לסטים, ויעבירו אותך מן העולם.	יקומון עלך דובי חקלא או זאבי חקלא או לסטין וויעברון לך מעלמא:
מה אעשה, אלא אני ואתה נצא מן הארץ, כך אף אני. אני ואתה נצא מן הארץ [אף אני ואתה נלך בגלות ונצא יחד], כך אמר הקדוש ברוך הוא ישראל, מה אעשה לכם הרי הלקיטי אתכם ולא הרכנתם אזניכם, הרי הבאתי עליהם בעלי מגנים, בעלי חבלה להלקות אתכם ולא שמעתם, אם אוציא אתכם מן הארץ לבדכם אני פוחד עליכם מכמה דובים מכמה זאבים שיקומו עליכם ויעבירו אתכם מן העולם, אבל מה אעשה לכם, אלא אני ואתם נצא מן הארץ ונלך לגלות, זהו שנאמר ויסרתי אתכם ללכת בגלות.	מה אעביד אלא אנא ואנת ניפוק [מארעא] (מעלמא) כך אף אני אנא ואנת ניפוק מארעא (אף אנא) (עמך אנא) ואנת נהך בגלותא וניפוק כחדא [כחדא כך אמר קב"ה] ישראל מה אעביר לכו הא אלקינא לכו ולא ארכיתו אדנייכו הא אני[תינא] עלייכו מארי תריסין מארי טפסין לאלקאה לכו ולא שמעתון אי אפיק לכו מארעא [לחודכון] דחילנא עלייכו מכמה דובין מכמה זאבין דיקומון עלייכו ויעברון לכו מעלמא אבל מה אעביד לכו אלא אנא ואתון ניפוק מארעא ונהך בגלותא הה"ד ויסרתי אתכם למהך בגלותא:
ואם תאמרו שאעזוב אתכם אף אני עמכם, שבע על חטאתיכם, זו שבע שתתגרש עמכם, ולמה, "על חטאתיכם". זהו שנאמר "ובפשעיכם שולחה אמכם", אמר הקדוש ברוך הוא, אתם גרמתם שאני ואתם לא נדור (בארץ) בעולם, (נגרש (מהארץ) מהעולם), הרי המלכה יצאה מהיכלה עמכם, הרי הכל נחרב, ההיכל שלי ושלכם נחרב, שהרי למלך לא ראוי להיכל, אלא כשהוא נכנס עם המלכה, ושמחת המלך אינה נמצאת אלא בשעה שנכנס להיכל המלכה, ונמצא בנה עמה, בהיכל כולם שמחים כאחד.	ואי תימרון דאשבוק לכו אף אני עמכון שבע על חטאתיכם [דא שבע דתתרך ⁵¹⁰⁷ עמכון ואמאי על חטאתיכם] הה"ד (ישעיה נ א) ובפשעיכם שלחה אמכם אמר קב"ה אתון גרמתון דאנא ואתון (לא נידור ⁵¹⁰⁸ בעלמא) [ניטרוד ⁵¹⁰⁹ מעלמא] הא מטרוניתא נפקת מהיכלה עמכון הא אתחרב כלא היכלא דילי [ודלכון] אתחרב דהא למלכא לא אתחזי היכלא אלא כד איהו עייל עם מטרוניתא וחדוה דמלכא לא אשתכח אלא בשעתא דעאל בהיכלא דמטרוניתא ואשתכח ברהא עמה בהיכלא חדאן כלחו כחדא:
עכשיו שאין נמצאים הבן עם המלכה, הרי ההיכל חרב מהכל, אלא אני מה אעשה אף אני עמכם. ועכשיו אף על גב שישראל הם בגלות, הקדוש ברוך הוא נמצא עמהם ולא עוזב אותם, שכאשר יצאו ישראל מן הגלות, הקדוש ברוך הוא ישוב עמם, שנאמר "ושב ה' אלהיך", ושב ה' אלהיך ודאי, והרי נתבאר.	השתא דלא אשתכחו ברא ומטרוניתא הא היכלא חריבא מכלא [אלא] אנא מה אעביד אף אנא עמכון והשתא אע"ג דישראל אינהו בגלותא קב"ה אשתכח עמהון ולא שביק לון (והא אוקמוה דכתיב ושב יי' אלהיך) [דכד יפקון ישראל מן גלותא קב"ה יתוב עמהון ודכתיב (דברים ל ג) ושב יי' אלהיך ושב יי' אלהיך ודאי] והא אתמר:
רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך, נפגשו באותה מערה בשדה, אמר רבי חייא לרבי יוסי, זה שנאמר "אלה דברי הברית וגו' מלבד הברית". מה זה דברי הברית, היה צריך להיות דברי גבורה (האלה). אמר לו הרי פרשוה, הללו מפי הגבורה והללו מפי עצמו של משה, והרי נתבאר.	רבי חייא ור' יוסי הוו אזלי בארעא אערעו בהיאי מערתא בחקלא א"ר חייא לר' יוסי האי דכתיב (דברים כח סט) אלה דברי הברית וגו' מלבד הברית מאי דברי הברית דברי גבורה וס"א האלהו מבעי ליה אמר ליה הא אוקמוה הללו מפי הגבורה והללו מפי עצמו של משה והא אתמר:
בא וראה, אלה ואלה היו דברי הברית,	ת"ח אלין ואלין דברי הברית הוו
	קטו/ב

⁵¹⁰⁷ דיתתרך (דפ"ו), דאיתרך (דפ"ק).

⁵¹⁰⁸ (ס"א בארעא) (נוסף בדפ"ו).

⁵¹⁰⁹ (ס"א מארעא) (נוסף בדפ"ו).

דאע"ג⁵¹¹⁰ דמפי הגבורה הוו מילין מלי ברית הוו דהא טב וביש ביה תליין⁵¹¹¹ טב דאתי מצדיק⁵¹¹² ביש דאתי מן דינא [דינא] מאתר דינא⁵¹¹³ והיינו צדק וצדיק⁵¹¹⁴ וצדק ברית אינון ברית אקרוין⁵¹¹⁵ ועל דא מלין אלין מלי ברית אינון⁵¹¹⁶ וקשיר ברית⁵¹¹⁷ כחדא ובניני כך זכור ושמור קשור כחדא זכור⁵¹¹⁸ ביום שמור⁵¹¹⁹ בלילה הא ברית כחדא ובג"כ ברית ודאי דברי הברית נינהו⁵¹²⁰ ובכל אתר ברית באתר דא איהו⁵¹²¹;	שאף על גב שהדברים היו מפי הגבורה, דברי ברית היו, שהרי טוב ורע תלויים בו. הטוב שבא מצדיק, והרע שבא מן הדין. הדין ממקום הדין, והיינו צדק. וצדיק וצדק הם ברית ונקראים ברית, ולכן מלים. אלו הן דברי ברית, וקשר הברית כאחד, ולכן זכור ושמור קשורים כאחד. זכור ביום שמור בלילה, הרי ברית כאחד. ולכן ברית ודאי, דברי הברית הם. ובכל מקום הברית היא במקום הזה.
אמר ר' חייא ודאי הכי הוא ובגין כך שבת דאיהו זכור ושמור אקרי ברית דכתיב (שמות לא טז) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם וכלא מלה חד ואתר דא⁵¹²² אקרי ברית בכל אתר⁵¹²³;	אמר רבי חייא ודאי כך זה, ולכן שבת שהיא זכור ושמור נקראת ברית, שנאמר "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם" והכל דבר אחד, והמקום הזה נקרא ברית בכל מקום.
ת"ח כתיב (ויקרא כו ו) ונתתי שלום⁵¹²⁴ בארץ⁵¹²⁵ הוא יסוד דאיהו שלמא דארעא⁵¹²⁶ שלמא דביתא⁵¹²⁷ שלמא דעלמא⁵¹²⁸ (ויקרא כו	בא וראה כתוב "ונתתי שלום בארץ" הוא יסוד, שהוא שלום הארץ, שלום הבית, שלום העולם. "ויסרתי אתכם אף אני שבע", מה זה

⁵¹¹⁰ יסוד ומלכות, ששניהם יחד נקראים ברית כדמסיק, ולזה אמר דאע"ג דמפי הגבורה, דהיינו מלכות מצד הגבורה והדין, עכ"ז "מלי ברית הוו" כי אין מלכות נפרדת מיסוד אפילו בהיותה דין, וז"ש "דהא טב וביש ביה תליין" (אור יקר).

⁵¹¹¹ פי' אע"פ שבתורת כהנים הם מפי הגבורה כיון דכתיב אלה דברי הברית, כולם הם ע"י יסוד ומלכות שנקראים שניהם ברית (מ"מ).

⁵¹¹² שהיסוד מאסף השפע העליון ומטיב המלכות והיינו מצדו, אמנם המלכות מצד עצמה דהיינו בהיותה דין "ביש" (אור יקר).

⁵¹¹³ גוברת שם בחינתה, ואז נשפע הדין בשמאל על ידי היסוד, אמנם לא מצד עצמו שהוא משפיע הטוב אלא הוא צנור ודרך בו מעבר אליה הדין, ובהיותו מסכים בהתגברות דיניה יקרא כי הברית יחד הם בדין ההוא (אור יקר).

⁵¹¹⁴ מלכות ויסוד (אור יקר).

⁵¹¹⁵ שניהם יחד כפי מה שהוא הענין הטוב מצדיק גובר על צדק הרע, הרע מצדק גובר על צדיק, ולעולם משניהם יחד הוא הכל (אור יקר).

⁵¹¹⁶ בערך שלא יתפרדו (אור יקר).

⁵¹¹⁷ כי על ידי היותם נשפעים לייסור ישראל יתקשרו יחד שהדין נשפע והם מתייחדים (אור יקר).

⁵¹¹⁸ ליסוד עם הת"ת דגוף וברית חשבינן חד, והנה השבת נקרא ברית על שם יחוד ב' מדות אלה בהשאלה (אור יקר).

⁵¹¹⁹ למלכות (אור יקר).

⁵¹²⁰ ירצה דברי הכנעות ודיני הברית לשון ודבור (אור יקר).

⁵¹²¹ יחוד היסוד והמלכות מילה ופריעה (אור יקר).

⁵¹²² יסוד ומלכות (אור יקר).

⁵¹²³ שכן מלת ברית מורה יחוד יחד (אור יקר).

⁵¹²⁴ יסוד (אור יקר).

⁵¹²⁵ מלכות (אור יקר).

⁵¹²⁶ היא הארץ העליונה והם ג' בחינות: הא', נקראת ארץ שאינו כולל אלא הארץ ממש וצאצאיה, והיינו בחינות המלכות וכל המושרשים בה. השנית נקראת "בית", והיא בחינה פרטית במלכות, דהיינו בית, שבה משכן השלום. השלישית, "עולם", דהיינו כלל כל המציאות וכולל שמים וארבע יסודות ולכל שלום היסוד המשלים, והם ג' מציאויות תתאין ועילאין ושלום הכל היסוד, וכנגד ג' אלו אמר "שלמא דארעא" מה שנכלל ביסוד העפר והיוצא ממנו (אור יקר).

⁵¹²⁷ מה שנכלל פרטי בירושלים משכן ולשכינה (אור יקר). יובן במ"ש הרב ג' בחי' נותן יסוד למלכות: א', בחי' רוחא קדמאה שהוא שם ב"ן המעלה מ"ן. בחי' ב', כלי המ"ן שהוא ע"ב קד"ם. בחי' ג', טיפה זרעית שהיא שם ע"ב שממנה נוצר הולד ולכן אמר ג' לשונות אלו ולפי זה ארעא וביתא ועלמא כולם במלכות לפי שיש בה בחי' שונות. א"נ ל"ל לפי שיש במלכות ג' כלים חיצונים אמצעי ופנימי וכולם תיקונם מהיסוד

זהר ויקרא חלק א'

שבע, זה צדק, הרי ודאי הברית, ולכן דברי הברית הם.	כח) ויסרתי אתכם אף אני ⁵¹²⁹ שבע ⁵¹³⁰ מאי שבע דא צדק הא ודאי ברית ובג"כ דברי הברית נינהו:
אמר רבי יוסי, כתוב ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו', ואף גם זאת, ואף כמו שנאמר, "אף אני" גם לרבות כנסת ישראל שנקראת זאת, שלא עוזבת אותם לעולמים. בהיותם בארץ אויביהם, בהיותם הכל כאחד.	א"ר יוסי [כתוב] (ויקרא כו מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו' ואף גם ⁵¹³¹ זאת ⁵¹³² ואף ⁵¹³³ כד"א (שם מא) אף אני ⁵¹³⁴ גם (גם) לרבות כ"י ⁵¹³⁵ דאקרי זאת דלא שבקת לון לעלמין ⁵¹³⁶ בהיותם בארץ אויביהם בהיותם כלא כחדא:
לא מאסתים ולא געלתים, כדי שלא אתחבר עמם להפר בריתי איתם, שאם לא אפדה אותם הרי בריתי מתחלקת, ולכן להפר בריתי אתם.	לא מאסתים ולא געלתים בנין דלא אתחבר בהו להפר בריתי אתם דאי לא אפרוק להו הא בריתי פליג ⁵¹³⁷ ובנין כך להפר בריתי אתם:
אמר רבי חייא אני שמעתי דבר חדש שאמר רבי אלעזר, לא מאסתים ולא געלתים לכולתם, היה צריך להיות לא הכיתים ולא הרגתים לכולתם, אלא לא מאסתים ולא געלתים, מי ששונא מישהו אחר הוא מאוס כנגדו ומגעיל בגיעול לפניו, אבל כאן לא מאסתים ולא געלתים.	אמר ר' חייא אנא שמענא מלה חדתא דאמר רבי אלעזר לא מאסתים ולא געלתים לכולתם לא [הכיתים] (הכרתים) ולא הרגתים לכולתם מבעי ליה אלא לא מאסתים ולא געלתים מאן דסאנא לאחרא ⁵¹³⁸ מאים הוא לקבליה וגעלא הוא בגיעולא קמיה אבל הכא לא מאסתים ולא געלתים:
למה, משום שחביבות נפשי ביניהם, ובגללה כולם חביבים עבדו, זהו שנאמר לכולתם. לכולתם כתוב חסר וי"ו, בגללה לא מאסתים ולא געלתים, משום שהיא אהבת נפשי, אהבתי אצלה.	מ"ט ⁵¹³⁹ בנין דחביבותא דנפשא ⁵¹⁴⁰ בינייהו ובגינה כלהו חביבין גבאי הה"ד לכולתם לכולתם כתיב חסר וי"ו בגינה לא מאסתים ולא געלתים בנין דאיהי רחיים[ת]א דנפשאי רחיים[ת]א דילי גבהא:
(משל) לאדם שאוהב אשה והיתה גרה בשוק של בורסקים, אם היא לא היתה שם לא היה נכנס לשם לעולמים, כיון שהיא שם, דומה בעיניו כמו שוק של רוכלים, שכל	לבר נש דרחים אתתא והות דיירא בשוקא דבורסקי אי לא הוות [היא] תמן לא עייל בה לעלמין כיון דהיא תמן דמי בעיניו כשוקא דרוכלי

לכן נקט ג' לשונות אלו. א"נ י"ל שלמא דארעא היא מלכות הנק' ארץ. שלמא דביתא היא בריאה הנק' בית. שלמא דעלמא הם יצירה ועשייה ועולם הזה (מ"מ).

⁵¹²⁸ שמים וארץ ד' יסודות, והיינו במלכות כלל כל המדות והיסוד אמצעי משלים עליונות בתחתונות שבה, והיינו בטוב ובברכה, ולהפך ג"כ ביחוד (אור יקר).

⁵¹²⁹ צדיק עם הת"ת המדבר בעדו (אור יקר).

⁵¹³⁰ מלכות שניהם מסכימים והיינו "דברי הברית" (אור יקר).

⁵¹³¹ הם ב' רבויים הא' לרבות כמו הם גם היא עמהם (אור יקר).

⁵¹³² היינו מלכות כנודע (אור יקר).

⁵¹³³ לרבות שאינה לפרקים אלא תמידית (אור יקר).

⁵¹³⁴ פי' שהוא ז"א כמ"ש הזהר לעיל (מ"מ).

⁵¹³⁵ ושיעור הכתוב ואף שהוא ז"א כמד"א אף אני, וגם זאת שהיא המלכות וכלם הם עמכם בגלות וז"ש בהיותם בארץ אויביהם (מ"מ).

⁵¹³⁶ היינו מרבוי ואף גם זאת (אור יקר). בין בעת שלומם בארץ אויביהם בין בעת שמד ח"ו אף גם זאת עמנו (אור יקר).

⁵¹³⁷ שאין היסוד חצי הברית הב' (אור יקר) פי' כיון שהשכינה היא עמהם בגלות ויסוד ומלכות שניהם נק' ברית כמ"ש הזהר לעיל א"כ אי לא איפרוק להו הא בריתי פליג, ויש פירוד בין יסוד ומלכות, לכך אפרוק להו בשביל שיתחברו יסוד ומלכות ויהיה השם שלם ע"ד ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו א' (מ"מ).

⁵¹³⁸ אפילו שלא ירצה לכולתו (אור יקר).

⁵¹³⁹ פי' כיון שאמר לא מאסתים לא שייך לא לגעלתים שתחלה הוא המאוס ואח"כ הגיעול, אמנם כיון שאין מיאוס כל שכן גיעול והיאך שייך אחר אומרו לא מאסתים לא געלתים שתכלית המיאוס הוא הגיעול (אור יקר). פי' אין מלת לכולתם לומר לא מאסתים לכולת אלא נתן טעם למה לא מאס (אור יקר).

⁵¹⁴⁰ פי' מפני הכלה שהיא השכינה שהיא עם ישראל בגלות ואין מלת מאסתים לישראל ח"ו שאין מאוס (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

הריחות של עולמות טובים נמצאים שם.	דכל ריחין דעלמא טבין אשתכחו תמן:
כמו כן כאן, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם, שהוא שוק של בורסקים, לא מאסתים ולא געלתים, ולמה לכלתם, בשביל כלתם, שאני אוהב אותה, שהיא אהובת נפשי, ששורה שם, ודומה עלי כמו כל הריחות הטובים של העולם, משום אותה הכלה שבתוכם. אמר רבי יוסי אלו לא באנו לכאן אלא לשמע את זה די לי.	אוף הכא ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם (ויקרא כו מד) דאיהו שוקא דבורסקי לא מאסתים ⁵¹⁴¹ ולא געלתים ⁵¹⁴² ואמאי לכלתם [בגין כלתם] דאנא רחימנא לה דאיהי רחימ[ת]א דנפשאי דשרייא תמן ודמי עלי ככל ריחין טבאן דעלמא בגין ההיא כלה דבגווייהו א"ר יוסי אלו לא אתינא הכא אלא למשמע מלה דא די:
פתח ואמר "בן יכבד אב ועבד אדניו", בן יכבד אב, כמו שנאמר "כבד את אביך ואת אמך", ופרשוה במאכל ובמשתה, ובכל זה בחייו שהתחייב בו אחר שמת.	פתח ואמר (מלאכי א ו) בן יכבד אב ועבד אדניו בן יכבד אב כד"א (שמות כ יב) כבד את אביך ואת אמך ואוקמוה במיכלא ומשתייא ובכלא האי בחייו דאתחייב ביה בתר דמית:
אם תאמר הרי הוא פטור ממנו, לא כך שאף על גב שמת התחייב בכבודו יותר, שנאמר כבד את אביך, שאם אותו הבן הולך בדרך מקולקלת, ודאי שהוא מבזה את אביו, ודאי שעושה לו קלון.	אי תימא הא פטור מניה הוא לאו הכי דאע"ג דמית אתחייב ביקריה יתיר דכתיב כבד את אביך דאי ההוא ברא אזיל בארע תקלא ודאי מבוזה לאבוי הוא ודאי עביד ליה קלנא:
ואם אותו הבן הולך בדרך ישרה ומתקן את מעשיו, ודאי שזה מכבד את אביו, מכבד אותו באותו העולם אצל בני אדם, מכבד אותו באותו העולם אצל הקדוש ברוך הוא. והקדוש ברוך הוא חס עליו ומושיב אותו בכסא כבודו ודאי.	ואי ההוא ברא אזיל בארע מישר ותקין עובדוי ודאי דא אוקיר לאבוי אוקיר ליה בהאי עלמא גבי בני נשא אוקיר ליה בההוא עלמא גבי קב"ה וקב"ה חיים עליה ואותיב ליה בכורסייא דיקריה ודאי:
"בן יכבד אב", כמו רבי אלעזר שמכבד את אביו בעולם הזה ובאותו העולם, עכשיו מתרבה שבחו של רבי שמעון בשני עולמות, בעולם הזה ובאותו העולם, יותר אשר בחייו, שזכה לבנים קדושים ולגזעים קדושים, אשרי הצדיקים שזוכים לבנים קדושים לגזעים קדושים, עליהם נקרא שכל ראייהם יכירום כי הם זרע ברוך ה' אמן	בן יכבד אב (מלאכי א ו) כגון ר' אלעזר דאיהו אוקיר ליה לאבוי בהאי עלמא ובההוא עלמא השתא אסגי שבחא דר"ש בתרין עלמין בהאי עלמא ובההוא עלמא יתיר מחייו [דזכה לבנין קדישין ולגזעין קדישין] זכאין אינון צדיקייא דזכאן לבנין קדישין לגזעין קדישין עלייהו אתקרי (ישעיה סא ט) כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברוך יי' אמן:
	ברוך ה' לעולם אמן ואמן ימלך ה' לעולם אמן ואמן:
	סליק ספר ויקרא בס"ד
	קיז/א
	פרשת במדבר:
וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד וגו', רבי אבא פתח "ויברא אלהים את האדם בצלמו וגו'" הפסוק הזה נתבאר. בא וראה בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את	וידבר יי' אל משה במדבר סיני באהל מועד וגו' (במדבר א א) ר' אבא פתח ⁵¹⁴³ (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו וגו' האי קרא

⁵¹⁴¹ מצד עצמ' (אור יקר).

⁵¹⁴² מצד מקומ' (אור יקר).

⁵¹⁴³ טעם פתיחה זו משום דק"ל בפסוק במדבר סיני באהל מועד למה הוצרך סימן בתוך סי' ומתרץ במדבר סיני הוא התורה שרומז לז"א, ובאהל מועד הוא המשכן שרומז למלכות ובא להשמיענו שישראל הם חיילין דאורייתא שהוא ז"א וחילין דמשכנא שהיא המלכות ולכך הביא פי' בצלמו בצלם אלהים, שהם ג"כ זרין שבצלמו הוא ז"א בצלם ו' בצלם אלהים היא המלכות והאדם הוא משניהם יחד וכדמסיק לקמן (מ"מ).

האדם, עשה אותו בדמות של עליונים ותחתונים, והיה כלול מהכל, והיה אורו מאיר מסוף העולם ועד סופו, והכל היו פוחדים ממנו.	אתמר ת"ח בשעתא דברא קב"ה לאדם עבד ליה בדיוקנא דעלא⁵¹⁴⁴ ותתאי⁵¹⁴⁵ והוה כליל מכלא⁵¹⁴⁶ והוה נהוריה נהיר⁵¹⁴⁷ מסייפי עלמא עד סייפי עלמא⁵¹⁴⁸ והוה דחלין [קמיה] (מניה) כלא⁵¹⁴⁹.
ואף על גב שהרי פרשוה, יש להתבונן בפסוק הזה "ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו", כיון שאמר בצלמו מה זה בצלם אלהים ברא אתו, אלא ודאי שתי דרגות שכלולות זכר ונקבה, אחת לזכר ואחת לנקבה, ולכן שני פרצופים היו בודאי, וסוף	ואע"ג דהא אוקמוה אית לאסתכלא ביה בהאי קרא ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים [ברא אותו] כיון דאמר בצלמו מאי בצלם אלהים ברא אותו אלא ודאי תרין דרגין⁵¹⁵⁰ דכלילין⁵¹⁵¹ דכר ונוקבא⁵¹⁵² חד לדכר⁵¹⁵³ וחד

⁵¹⁴⁴ א"א וא"א (מ"מ). משמים (יהל אור).

⁵¹⁴⁵ במציאות אדם הוא כלל כל הנמצאים כאלו נאמר בראשו יש כללות העליונים למטה עד קרום האמצעי המבדיל בין הכרס והריאה היא כללי האמצעי למטה הוא מציאות התחתונים וכיוצא בזה נכללו בו כל הנמצאים כולם והוא דמותם ממש, והעד על זה כי כל העולם נברא בכ"ב אותיות והעד על זה עולם שנה נפש עי' ס"י (אור יקר). ירצה להורות מעלה כוללת שבה נשתנה אדה"ר בראשיתו מכל שאר בני אדם, כי כל הנולדים אחריו ראשיתם מזער ואחריתם ישגא כידוע מסודות עיבור יניקה וגדלות, מה שאין כן באדה"ר כי מיד בשעתא דברא יתיה קב"ה מיד עבד ליה בדיוקנא וכו', כי אדם הוא דמות או"א ודמות זר"ן (רמ"ז). זר"ן (מ"מ). מהארץ וזהו דמות אדם (יהל אור).

⁵¹⁴⁶ האדם שבעולם הזה כולל כולם (מ"מ). זהו צלם של אדם (יהל אור). הוא נקבות של הד"ו פרצופים שהוא נוק' של דכורא נהוריה ודחלין הוא דכורין מהד"ו פרצופין (יהל אור).

⁵¹⁴⁷ נראה כי לקרון פניו קאמר כענין מרע"ה (אור יקר). דאור ראשון כליל משית יומין יומא דכלהו יומין וזהו מסוף העולם ועד סופו והוא דכורא דפרצופין דאתנטלא מיניה אח"כ (יהל אור).

⁵¹⁴⁸ קשר העולמות וייחודות משולבות אשה אל אחותיה יורה שפע ורב טוב בעולם והטעם כי אור א"ס מאיר ב'י' ספירות דאצילות ב'י' כסאות דבריאה ובי' כתות דמלאכים ובעשר גלגלי רקיע ועד נקודה אחרונה. אמנם טובתם של הנמצאים אינו אלא בהיות כל עלול דבק בעילתו וכל עילה משתפת בעולו וכו' אמנם בהמצא הפרוד אז אור א"ס מסתלק מהם ונסתמו מאורות כל הנמצאים והנה מטעם זה להיות באדם קשר כל הנמצאים מהמאציל הראשון עד נקודת הארץ התחתונה מדרגה אחר מדרגה כדפי' היה סבה שאור א"ס מתנוצץ בו בפרטות ומאיר בו מבחי' הראשונה שבו עד מציאות נקודה אחרונה שבו שהיא העפר והגוף הזה ולהיות כי הוא סבה קודמת לכל העולם ומאוחר לכולם ובמעשיו תלויים עליונים ותחתונים היה כל העולם כולו מאיר ממנו. "מסייפי עלמא ועד סייפי עלמא" שהוא נעשה בסיס ומכון לאור העליון וממנו יונקים האור אפילו המלאכים (אור יקר). פשוטו הוא שהיה צנור המושך השפע לכל העולמות מראש ועד סוף. והא דקארי לשני הקצוות בשם סייפי, לרמוז למה שנודע שיש שתי בחינות באורות, אור ישר ואור חוזר, באופן שבבחינת אור הישר העליון הוא ראש ובשל אור חוזר הוא סוף (רמ"ז).

⁵¹⁴⁹ היראה האמיתית הוא מהאל עושה כל, אמנם אין דרך אלינו לעבוד אותו אלא על ידי מקום המושג דהיינו מקום האצילות עד שנאמר שתהיה העבודה אליו ולא למדותיו. אמנם לא יושג לנו עבודתו אליו אלא על ידי מדותיו עצמות וכלים כי לא יצדק אמרינו אליו חננו מאתך דעה ובינה והשכל במציאות פשיטותו אלא על ידי המדה ההיא הנודעת לזה וכן רפאנו וכיוצא וע"ד זה לכל הנמצאים למטה היו שואבים שפע מאדם עד שכולם עובדים אותו לאלוה מפני שהיו אומרים שיניקתם השפע מהעילה הקודמת היה על ידי אדם עד שאדם הראשון הצילם מן הטעות הזה ואמר באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו שהוא סבה לכולהו (אור יקר). זהו ארבעה ד"ו פרצופין (יהל אור).

⁵¹⁵⁰ אלהים היא מלכות דהיינו דמות, "צלמו" ת"ת, כי צלם ודמות הם ת"ת ומלכות. ונודע כי ת"ת כלול מהמלכות ומלכות כלולה מת"ת, מפני שנאצלו יחד, ובהפרדס איש מאחיו, נמצא מציאות של זה בזה והיינו סוד ויסוגר בשר תחתנה, ואל ב' המציאותיות אלו דהיינו ב' דרגין ת"ת ומלכות "דכליל דכר ונוקבא" (אור יקר). זה מבואר במאי דקיימא לן בכמה דוכתי דשני צלמים הם, אחד מאבא ואחד מאמא, ושל אבא גם הוא נקרא בשם אה"ה דיודין, להיותו מתעלם בשל אמא, ועליו נאמר בצלמו, פי' בצלם הנסתר והוא שלו, ר"ל שגם הוא סוד קס"א, אבל על של אמא אמר בצלם אלקים, לפי שה"ס הגבורות הנכללות עם החסדים בתוך זעיר (רמ"ז). דכ"א כליל דר"נ (יהל אור).

⁵¹⁵¹ בצלמו בצלם ו' דכר, בצלם אלהים נוקבא (רח"ו). ואע"ג דנוק' אחידת בסטרוי הוא נמי כליל מתרין סטריין, פי' שאדם הוא מבחי' מ"ה וכלול עמו ב"ן דמ"ה וחיה ג"כ היא ב"ן וכלול עמה מ"ה דב"ן נמצא שכלול מכל סטרוי (מ"מ). ר"ל דבין דכר ובין נקבה כלילא מדכר ונוק' (יהל אור).

⁵¹⁵² הם כל א' כלול מת"ת ומלכות. אמר הכתוב "ויברא אלהים" מלכות את האדם בכח הת"ת שהוא צלמו, וזהו הזכר בצלם ת"ת, אלהים מלכות ברא אותו דהיינו הנקבה (אור יקר). לפי שעיקר הצלם השני הוא לתיקון הנוק' הנקרא צלם אלקים, וכו', ועל זה אמר חד לדכר וחד לנוקבא. ובזה מדויק עוד אומרו ויברא אלקים את האדם בצלמו, פי' בצלם של האדם הוא זעיר, אי נמי בצלם ו'. ועל של הנוק' אמר בצלם אלקים. והוסיף ברא אותו, מפני שגם צלם דאמא נכלל בתוך זעיר כנזכר (רמ"ז).

לנוקבא⁵¹⁵⁴ ובגין כך דו פרצופין⁵¹⁵⁵ הוו ודאי וסיפא דקרא אוכח דכתיב (בראשית א כז) זכר ונקבה ברא אותם⁵¹⁵⁶ וכליל הוה מכל סטרוי⁵¹⁵⁷ ונ"א מתרין סטריין ואע"ג דנוקבא⁵¹⁵⁸ אחידת בסטרוי הא [היא] נמי כלילא מתרין סטריין⁵¹⁵⁹ למהוי שלים בכלא⁵¹⁶⁰;	הפסוק מוכיח, שנאמר "זכר ונקבה ברא אותם" וכלול היה מכל הצדדים (משני צדדים). ואף על גב שהנקבה אחוזה בצדו, הרי היא גם כלולה משני צדדים, להיות שלם בכל.
והוה מסתכל בחכמתא לעילא⁵¹⁶¹ ותתא⁵¹⁶² כיון דסרח אתמעטו פרצופין⁵¹⁶³ וחכמתא אסתלקת מניה ולא הוה מסתכל אלא במלי דגופיה⁵¹⁶⁴ לבתר אוליד בגין מעלאי ותתאי⁵¹⁶⁵ ולא אתישבו⁵¹⁶⁶ דא ודא ובעלמא⁵¹⁶⁷ עד דאוליד בר⁵¹⁶⁸ ומניה אשתלים (ס"א אשתיל) עלמא⁵¹⁶⁹ דאקרי שת⁵¹⁷⁰ והא אוקמוה ועכ"ד עלמא תתאה לא אשתלים⁵¹⁷¹ ולא הוה שלים ולא אשתכח בקיומיה⁵¹⁷² עד דאתא אברהם⁵¹⁷³ ואתקיים	והיה מסתכל בחכמה למעלה ולמטה, כיון שסרח התמעטו הפרצופים והחכמה הסתלקה ממנו, ולא היה מסתכל אלא בדברי גופו. אחר כך הוליד בנים מעליונים ותחתונים, ולא התיישבו זה וזה בעולם עד שהוליד בן, וממנו נשלם (נשתל) העולם, שנקרא שת, וכך פרשוהו. ועם כל זה העולם התחתון לא נשלם ולא היה שלם ולא נמצא בקיומו עד שבא אברהם והעמיד העולם, אבל לא נשלם עד שאברהם נמצא בו בעולם, ואחז בו בימין,

⁵¹⁵³ לבראות הזכר (אור יקר).

⁵¹⁵⁴ לבראות הנקבה (אור יקר).

⁵¹⁵⁵ ראייה אל יחוד הת"ת והמלכות בבריאת אדם וחווה ממה שנברא דו פרצופים יחד מורה כי זכר ונקבה העליונים היו מיוחדים. ומפני שמציאות ד"ו פרצופים הוא מחלוקת אם פרצוף היתה או זנב היתה לכן הכריח שפרצוף היתה מדכתיב זכר ונקבה בראם דמשמע בשעת בריאתם יחד היו זכר ונקבה (אור יקר). זוגות, דהיינו בצלמו, צלם ו', שהוא דכורא וצלם אלהים שהוא נקבות כל א' היה זוגות (יהל אור).

⁵¹⁵⁶ ג"כ כנ"ל (יהל אור).

⁵¹⁵⁷ מסטרא דדכורא כליל בנוק' ומסטרא דנוק' כליל בדכורא (אור יקר).

⁵¹⁵⁸ זהו סיום ביאור הענין, וירצה שאעפ"י שהנקבה אחוזה ממש באמא ואליה שייכות הגבורות בעצם, בכל זאת היא (נ"א הוא) נמי כלילא מתרין סטריין, חו"ג, להיות שלם בכל, מה שאין כן בנוק' דדעת שלה ק"ל איהו, שאין בה רק הגבורות (רמ"ז).

⁵¹⁵⁹ הוא כמ"ש בפ' שמיני לה ע"ב צלם בדכורא ודמות בנוק', וע"ש שנוק' כלילא בדכורא לכן לא הזכיר בשתייהן כ"א הדכורא בצלמו בצלם אלהים, בצלם ו' ז"א דכליל ז"נ בצלם אלהים נוק' ד"א שנקרא אלהים והיא ג"כ כלילא ז"נ (יהל אור).

⁵¹⁶⁰ פי' כי הוא אמר שאדם הוה כלול מב' סטריין ואמר כי גם הנוק' כלול' מב' סטריין כמו הדכור' עם היותה אחוזה בסטרוי וטפילה לו עכ"ז גם היא כלולה מב' סטריין כמותו (זהר הרקיע).

⁵¹⁶¹ חכמת העליונים ברוחניים, וחכמת התחתונים בטבע לדעת התלות אלו באלו (אור יקר). כיון שהיה ראשו באצילות כנז"ל, היה בו כח להמשיך אור האצילות בכל קומתו, דהיינו עד סוף העולמות (רמ"ז).

⁵¹⁶² הוא אבי"ע עילאה אצילות ותתאה בי"ע והן דכר ונוק' (יהל אור).

⁵¹⁶³ כללות הזכר בנקבה ונקבה בזכר (אור יקר), דהיינו הדכורים (יהל אור).

⁵¹⁶⁴ הדברים הגשמיים צורכי הגוף (אור יקר), והוא נוקב' וגם גופים לא אשתלים (יהל אור).

⁵¹⁶⁵ הם קין והבל שהיה בהם סוד נפש דאצילות, ומשם ולמטה דהיינו עילאי ותתאי, אצילות ובי"ע, ולהיותם מעורבים מטוב ורע לא אתיישבו דא ודא, פי' לא מבעיא קין שעיקרו מן הגבורות ושהיה קינא דמסאבותא, אלא אפילו הבל שהיה רובו מהחסדים גם הוא לא נתקיים (רמ"ז). פי' לפי שבא נחש על חוה, ואח"כ בא אדם ג"כ על חוה, נמצא שאותם הבנים מטיפת המלאך ומטיפת אדם וז"ש מעילאי ותתאי (מ"מ). קין והבל, קין ממלאך נחש, והבל מאדם (יהל אור). ר"ל קין והבל שהן היו כלולים מטסרא דקדושה ומסט"א שלכן לא נתקיימו כמ"ש באד"ר עיי"ש (יהל אור).

⁵¹⁶⁶ ולא נשאר מהם כלום בעולם (יהל אור).

⁵¹⁶⁷ שנמוח כל זרע קין והבל מן העולם ולא נתקיים העולם רק על ידי שת ובניו (רח"ו).

⁵¹⁶⁸ הוא שת שעיקרו מן החסדים והוא מסוד היסוד, מלשון (ישעיה כ ד) וחשוףי שת, שהוא ענין עטרא דזעיר (רמ"ז).

⁵¹⁶⁹ ה"ס זעיר שה"ס עולם סתם (נ"א קטן) בעל ר"ק כנודע (רמ"ז).

⁵¹⁷⁰ פי' לשון יחוד שממנו הושתת העולם (אור יקר).

⁵¹⁷¹ ג' עמודים שהעולם עומד עליהם (יהל אור).

⁵¹⁷² רק קיומא והעמדתה הוא גופא דאילנא ולכן אמר ולא אשתכח בקיומא שהוא ד' דמרכבה יעקב אע"ה עד דאת' אברהם כי כיון שנולד נתגלו ה"ח אבל לא אשתלים כי לא נתפשטו ה"ח עד שזכה אברהם ע"י המילה לדרועא ימינא (זהר הרקיע).

כמי שאוחז בימינו את מי שנופל.	עלמא ⁵¹⁷⁴ אבל לא אשתלים עד דאברהם אשתכח ⁵¹⁷⁵ ביה בעלמא ⁵¹⁷⁶ ואחיד ביה בימינא כמאן דאחיד בימיניה למאן דנפיל:
בא יצחק ואחז בידי העולם בשמאל, והתקיים יותר. כיון שבא יעקב אחז באמצע הגוף ונכלל בשני צדדים, יעמיד את העולם ולא היה מתמוטט. ועם כל זה לא נשתל (נשלם) בשרשיו עד שהוליד שנים עשר שבטים ושבעים נפש, ונשתל (ונשלם) העולם. ועם כל זה לא השתלם עד שקבלו ישראל תורה בהר סיני והוקם המשכן, ואז עמדו העולמות ונשלמו והתבשמו עליונים ותחתונים, כיון שהתורה והמשכן הוקמו רצה הקדוש ברוך הוא לפקד	אתא יצחק ואחיד בידיה דעלמא בשמאל ⁵¹⁷⁷ ואתקיים יתיר ⁵¹⁷⁸ כיון דאתא יעקב ואחיד באמצעיתא בגופא ואתכליל בתרין סטריין אתקיים עלמא ולא הוה מתמוטט ⁵¹⁷⁹ ועם כל דא לא אשתיל (ס"א אשתלים) בשרשוי עד דאוליד תריסר שבטין ⁵¹⁸⁰ ושבעין נפשאן ⁵¹⁸¹ ואשתיל (ס"א ואשתלים) עלמא ועכ"ד לא אשתלים עד דקבילו ישראל אורייתא בטורא דסיני ⁵¹⁸² ואתקם משכנא ⁵¹⁸³ כדין אתקיימו עלמין ⁵¹⁸⁴ ואשתלימו ואתבסמו ⁵¹⁸⁵ עלאין ותתאין ⁵¹⁸⁶ כיון דאורייתא ומשכנא אתוקמו בעא קודשא בריך הוא למפקד
	קיו/ב

⁵¹⁷³ ויש לדקדק כפל הלשון. ונראה כי הנה נודע כי המל' צריכה להיות כלולה בב' זרועות ימין ושמאל ולבתר להתדבק בגוף עצמו ואז יש לה קיום ונק' כסא של ג' רגלים. והנה עד ימות אברהם לא אשתלים בנין פרצופה כי ה"ח בונין אותה בסוד (ישעיה טז ה) והוכן בחסד כסאו וז"ש עלמא תתאה לא אשתלים דהיינו בנין פרצופה עד דאתא אברהם. והנה עיקר בנינה שימתיקו ה"ח את ה"ג וזה ה' בסוד עקדת יצחק ואז היתה שלימה בב' זרועות ח"ו וג' כלולים זה בזה (זהר הרקיע). כמ"ש בהבראם, בה' בראם, אותיות אברהם (יהל אור).

⁵¹⁷⁴ הגם שהיו כל אותם הנקובים בראשי הדורות, שאמר הרב זלה"ה שהיו צדיקים [גמורים] גדולים, לא הועילו כלום לתקן המלכות עד שבא אברהם ואתקיים עלמא (רמ"ז).

⁵¹⁷⁵ הוא זמן מילתו שאז זכה לה' חסדים ונתעצם להעיר במלכות (רמ"ז). שבתחלת ימיו של אברהם שעדיין לא השיג מדת החסד עדיין לא נשלם העולם ואחר דאשתכח ביה בעלמא ואחיד בימינו, דהיינו שהשיג מדת החסד על ידי מעשיו הטובים כמ"ש לעיל [פ ע"א] וכו' שהיה אאע"ה עולה מדרגה אחר מדרגה עד הנגבה שהוא החסד אזי תקן העולם כמאן דאחיד בימיניה (מ"מ).

⁵¹⁷⁶ שה"ס המלכות שאז פנה להאיר לה (רמ"ז).

⁵¹⁷⁷ היינו גבורה שלה שנתפשטה בכח גבורת יצחק (רמ"ז).

⁵¹⁷⁸ כי עיקר הוא החסד ועכ"ז כיון שאינו גוף אין קיום לזרועות (זהר הרקיע). לא תקן אלא ואתקיים יתיר, כמי שאין לו כח בגוף להתקיים והוא נסמך בב' ידיו דהיינו ימין ושמאל וז"ש "ואחיד בידיה בשמאלא" (אור יקר).

⁵¹⁷⁹ אמנם כאשר בא יעקב אז היה הקיום העיקרי (אור יקר). שבסגולתו של יעקב נתפשט הרקיע השלישי הוא הת"ת שלה, ואז היתה כסא של שלש רגלים (רמ"ז).

⁵¹⁸⁰ ה"ב שבטים ה"ס ה"ב פרקים דח"ג ונ"ה הכלולים בת"ת (רמ"ז). פי' שהם נגד י"ב בקר ונגד י"ב צרופי הו"ה (מ"מ ויהל אור).

⁵¹⁸¹ ה"ס ב' חסדים וב' שלישים המאירים בכח"ב (רמ"ז). פי' שהם כנגדה חסדים המגולים שהם ב' חסדים וב' שלישים והם ע' כמ"ש הרב בכוונת המילה (מ"מ). שהם ע"ב דהיינו שבעים נפש עם יעקב ואברהם ויצחק הם ע"ב (יהל אור).

⁵¹⁸² שאז נתפשטה מלכות שבמלכות ונשתלם פרצופה בשלימות. וכו' שנתפשט אור מלכות דאצילות עד למטה בעוה"ז, ואז זכו למדרגת פנים שסודו בכללות הוא אור אצילות (רמ"ז). דהיינו מעלוי (ושמיי) (ל"ה במכתב תי' זו איך צ"ל) [ונ"ל דצ"ל ותתאי – המסדר] (יהל אור).

⁵¹⁸³ כל ענין מתן תורה היה לתיקון זעיר, אבל בהקמת המשכן נתקנה רחל, ואז ודאי אתקיימו עלמין, כי התורה כבר קבלוה ונתקיים תיקון זעיר, ואחר כך נתקנה נוק' ואז נאמר (שמות מ לה) וכבוד ה' מלא את המשכן (רמ"ז), נוק' (יהל אור).

⁵¹⁸⁴ קיום אחר, שהוא תוספת מעלה אל העולם העליון ואל העולם התחתון (אור יקר). פי' אבי"ע בבחי' העולמות (מ"מ)

⁵¹⁸⁵ ואסתכמו (אור יקר).

⁵¹⁸⁶ עילאין, הם הספירות שהם פנימיות העולמות, ותתאין הם המלאכים ובני אדם. א"נ עלאין הם פרצופי אצילות, ותתאי הם פרצופי ב"ע בבחי' פנימיות העולמות (מ"מ).

החיילות של התורה, כמה צבאות הם של התורה, כמה צבאות הם של המשכן.	חילוי דאורייתא כמה חיילין אינון דאורייתא וכמה ⁵¹⁸⁷ חיילין אינון דמשכנא ⁵¹⁸⁸ :
בא וראה כל דבר שצריך להתיישב במקומו, לא מתיישב עד שנזכר בפה ומתמנה עליו. כמו כן כאן, רצה הקדוש ברוך הוא לפקד חיילות התורה וחיילות המשכן, וכולם היו כאחד ולא נפרדים זה מזה, הכל כדוגמא שלמעלה, שהרי התורה והמשכן לא נפרדים זה מזה, והולכים כאחד.	ת"ח כל מלה דבעי לאתייבא בדוכתיה לא מתייבא עד דאדכר בפומא ואתמני עלה אופ הכא בעא קב"ה למפקד חיילין דאורייתא ⁵¹⁸⁹ וחיילין דמשכנא ⁵¹⁹⁰ וכלהו הוו כחד ⁵¹⁹¹ ולא מתפרשי דא מן דא כלל כגוונא דלעילא ⁵¹⁹² דהא אורייתא ומשכנא ⁵¹⁹³ לא מתפרשי דא מן דא ואזלין כחדא ⁵¹⁹⁴ :
ולכן חיילותיהם עולים בחשבון להודיע אליהם, פרט לאותם אחרים שאין להם חשבון, ולכן כתוב "וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד", אם באהל מועד	ובגין כך חייליהון עאלין בחושבנא ⁵¹⁹⁵ לאשתמודעא גביהו בר אינון אחרנין דלית לון חושבנא ⁵¹⁹⁶ ובגין כך כתיב (במדבר א א) וידבר יי' אל משה במדבר סיני ⁵¹⁹⁷ באהל מועד ⁵¹⁹⁸ אי

⁵¹⁸⁷ כמה (דפ"ו).

⁵¹⁸⁸ פי' ישראל שהם חיילות הז"א הנק' תורה, וחיילות המלכות הנק' משכנא (מ"מ). דב' פעמים התפקדו ישראל, ראשון פקדו משה ואהרן ונשיאי ישראל במדבר סיני כמ"ש ויפקדם במדבר סיני. ושני פקד הקב"ה בעצמו באהל מועד כמ"ש איש על דגלו כו' סביב לאהל מועד. נמצא ב' פקודים, א' לאורייתא, וא' למשכנא. וטעם ב' פעמים כי צריך להיות האדם שלם ולכלול מדבר ונוק' מעילאי ותתאי וזהו אורייתא מעילאי ומשכנא מתתאי, וכל א' כלול מדבר ונוק', לכן הקב"ה פקד למשכנא וישראל מתתאי פקדו לסני לאורייתא לעילאי והוה כולהו שלים כמ"ש וכלהו הוו כחד ולא מתפרשו (יהל אור). ר"ל של ז"א ושל נוק' שהן תריסר תחומין ד"ב צרופי הוי"ה, י"ב גבולים דז"א, ותריסר בקר דנוק', ואורייתא הוא ת"ת דז"א ומשכנא הוא ת"ת דנוק' היכל הרצון ששם י"ב הנהורין ד' דגלים וכל מספר בני ישראל, וכמספרם כמ"ש בפ' בהעלותך דף קנד ע"ש ובאותו מספר עצמו הם הי"ב גבולין דת"ת דז"א (יהל אור).

⁵¹⁸⁹ ישראל, שהם מקבלי התורה והם נגד ישראל עילאה (אור יקר).

⁵¹⁹⁰ משכן שהיא נגד משכן למלכות, ועל זה נאמר אלה פקודי המשכן וכו' כדי לקשר עליונים בתחתונים (אור יקר).

⁵¹⁹¹ ענין חיילין דאורייתא וחיילין דמשכנא הוא כמ"ש רש"י זלה"ה בפ' זה כי מנה משה את ישראל כמה פעמים בצאתם ממצרים וכשנפלו בעגל ובהשראת השכינה במשכן. והענין כי בצאתם ממצר' קודם מתן תורה מנאם לידע החיילין המקבלים התורה ואחר מ"ת נפלו בעגל מנאם לכפר עליהם ע"י נדבת המשכן וחזר ומנאם בעת הקמת המשכן לידע החיילין שעליהם שרתה שכינה בהקמת המשכן כנזכר בפ' כי תשא וכ"כ רש"י שם ומנין הג' נזכר בפ' במדבר סיני שהוא השראת השכינה. והנה עתה אמר כי ב' מנינים הם שוים והנה מנה את ישראל לקבל התורה ומנאם להשראת השכינה במשכן והנה נתן טעם כי צריך הזכרת מנין בפה ממש והנה מנין הא' שהוא לקבל התורה לא נזכר בתורה לכן אמר כי גם הוא נרמז בפ' זו דהל"ל באהל מועד שהרי המנין הי' להשראת השכינה אך במ"ש במדבר סיני לרמז מנין מ"ת שהרי במדבר סיני ניתנה התורה הרי נרמז ג"כ מנין מ"ת ונתן טעם לזה ואמר וכולהו הוו כחד לפי שהם כנגד ת"ת ומלכות כי נתינת התורה הוא השראת הת"ת תורה שבכתב בתוכם ומנין הב' להשראת השכינה ונז' שניהם יחד לסיבת אחדותן כנועד לכן הקדים מדבר סיני לאוהל מועד כי כן ראוי להקדים הת"ת למל' וגם כי מנין התורה קודם למנין המשכן. עוד נתן טעם להיות כי ב' מנינים עלו לחשבון א' לכן לא סדרם כ"א בפ"ע וז"ש כולהו הוו כחד (זהר הרקיע).

⁵¹⁹² פי' ישראל ומשכן כענין ת"ת ומלכות (אור יקר). פ' כמו שז"ן למעלה אינם נפרדים ח"ו כן אורייתא ומשכנא לא מתפרשי דא מן דא שתמיד ארון התורה הוא בתוך המשכן (מ"מ).

⁵¹⁹³ לוחות הברית שבתוך הארון שהוא עיקר המשכן דהיינו ת"ת בתוך המלכות (אור יקר).

⁵¹⁹⁴ אם ת"ת פועל רחמים, ומלכות כמוהו ואם להפך להפך, כי כל ההנהגה היא נשפעת מו"ק לה ובה בחי' לכולם (אור יקר).

⁵¹⁹⁵ קשיא ליה כי לפי מה שפירשתי אם כן נמצאת נותן מדה וגבול לבלי מדה ובלי גבול, שהרי המספר הוא גבול, ולזה תירץ שהם במספר בלי מספר, והמספר מוכרח (אור יקר). פי' אותם שהם מבין עשרים שנה ומעלה (מ"מ).

⁵¹⁹⁶ והיינו בני ישראל הפחותים מעשרים והנשים והזקים, שלא נמנו כלל ולא נודע מספרם (אור יקר ומ"מ).

⁵¹⁹⁷ מקום נתינת התורה (אור יקר).

⁵¹⁹⁸ המשכן (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

למה במדבר סיני, אלא אחד לתורה ואחד למשכן, וזה וזה באחד לחדש השני בשנה השנית, והכל אחד.	באהל מועד אמאי במדבר סיני אלא ⁵¹⁹⁹ חד לאורייתא וחד למשכנא ⁵²⁰⁰ וזהאי והאי (ובהאי ובהאי) ⁵²⁰¹ באחד לחדש השני בשנה השנית ווכלא חד ⁵²⁰² :
וזה נקרא חדש זיו, רמז לאותו חדש ושנה שמאיר ללבנה, שהרי אז כל העולמות נמצאים בשלמות. "לצאתם מארץ מצרים" להודיע שכשיצאו מארץ מצרים זה היה בחדש הראשון.	וזהאי אקרי (מ"א ו א) חדש זיו רמז לההוא ירחא ⁵²⁰³ ושנתא דנהיר לסיהרא ⁵²⁰⁴ דהא כרין עלמין כללו אשתכחו בשלימו לצאתם מארץ מצרים לאשתמודעא דהא כד נפקו ישראל ממצרים בחדש הראשון הוה ⁵²⁰⁵ :
רבי יצחק פתח "ה' זכרנו יברך את בית וגו'", ה' זכרנו יברך, אלה הגברים שהיו עולים בחשבון המדבר, והקדוש ברוך הוא מברך אותם ומוסיף עליהם בכל זמן. בא וראה מי שאומר שבח חבירו של בניו, או של ממונו, צריך לברכו ולהודות עליו בברכות. מנין לנו ממש, שנאמר "והנכם היום ככוכבי השמים לרוב", אחר כך מה כתוב "ה' אלהי אבותכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים וגו'", שתי ברכות היו, אחת ה' אלהי אבותכם וכו', הרי אחת.	רבי יצחק פתח (תהלים קטו יב) "י' זכרנו יברך את בית (ישראל) וגו' י' זכרנו יברך אלן גוברין דהוו עאלין בחושבנא דמדברא ⁵²⁰⁶ וקב"ה מברך לון ואוסיף עליהו בכל זמנא ת"ח האי מאן דאמר שבחא דחבריה דבנוי או דממוניה ⁵²⁰⁷ בעי לברכא ליה ולאודאה ⁵²⁰⁸ עליה ברכאן מנלן ממשא דכתיב (דברים א י) והנכם היום ככוכבי השמים לרוב לבתר מה כתיב (שם) י' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים וגו' תרין ברכאן הוו חד י' אלהי אבותיכם וגו' הא חד:
אחר כך, ויברך אתכם כאשר דבר לכם, להודות עליהם ברכות על ברכות. ואם הוא	לבתר ויברך אתכם כאשר דבר לכם ⁵²⁰⁹ לאודאה עליהו ברכאן על ברכאן ואי איהו מני

⁵¹⁹⁹ כי מדבר סיני ואהל מועד הוא ת"ת ומלכ' וגם הזכיר חודש הב' הוא סוד המדבר ומייחדם ונק' חודש זיו ע"ש שנותן זיו ומאיר לסיהרא ועוד רמז כי לצאתם מארץ מצרים שהי' בחודש הא' כדי לקבל התורה ועם היות שפירשתי בזה פי' אחר לעיל גם זה אמיתי (זהר הרקיע).

⁵²⁰⁰ ר"ל במדבר סיני הוא אורייתא באהל מועד משכנא ושניהם מנין ומספר א' (יהל אור).
⁵²⁰¹ בהאי ובהאי (אור יקר ומ"מ ויהל אור), פי' היה ענין הדבר למשה להיות המספר במשכן וישראל (אור יקר). פי' שישראל יש להם אחיזה בז"א הנק' תורה ובמלכות הנק' משכנא (מ"מ). ור"ל בהאי ובהאי בב' המנינים היה הכל בא' לחדש השני בשנה השנית כי מונים שנה לחמה וחודש ללבנה והשני הוא להיפך [אצ"ל להיסוד – ש"ל] והוא ב' למלכות שהיא ראשונה והיסוד שני לה (יהל אור).

⁵²⁰² ר"ל כמ"ש לקמן שהמספר הוא בשני ממטה למעלה והוא ביסוד חדש זיו ומשם אתברכו כמ"ש למטה כי שם צוה ה' את הברכה כו' ושמם וירח הוא ז"ל כידוע ושנה שהוא שנת החמה הוא בדכורא וחדש שהוא חודש הלבנה הוא בנוק' ובשניהם הוא יסוד וזהו בחדש השני בשנה השנית והן לא מתפרשין דא מן דא וסוד המספר הוא משם ובשני דרגין כמ"ש בסבא דף קה ע"א דכתיב המוצא במספר צבאם מאי במספר כו' דאלמלא מספר דא לא ישתכחון חיילין ותולדין לעלמין וע"ד כתיב מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל תרין אינון דמנו עאנא ועאלו בחושבנא על ידיהו כו' מי מנה עפר יעקב הא חד דעבד חושבנא ומספר את רובע ישראל הא מונה אחרא כו' ע"ש (יהל אור).

⁵²⁰³ "זיו" הוא הת"ת שנקרא ג"כ זיו על שם שהוא מאיר להמלכות (כללים ח"א לד ע"ב).
⁵²⁰⁴ ר"ל שהוא יסוד המאיר ללבנה ואפשר כי הנה ידוע כי ניסן סיהרא וסיון ת"ת חודש ג' אוריאל כנז' בפ' יתרו דף עח ואייר שביניהם הוא השני המייחד ת"ת ומל' או אפשר כנז' במ"א על (במדבר כח יא) ובראשי חדשיכם כי הא' הוא יעקב והב' יוסף ר"ח הב' כי חודש סיהרא במל' (זהר הרקיע).

⁵²⁰⁵ ר"ל במלכות לבד דלא עאלו בדכורא עד דאכלו מנא וקבלו אורייתא כידוע (יהל אור).
⁵²⁰⁶ פי' שהוא מפרש תיבת זכרנו לשון זכר ולשון מזכיר ר"ל שמזכיר ומנאם וצריכים ברכה גם הנשים הנק' בית ישראל יברך אותם אף שאינם נמנין וז"ש משה ב' ברכאין (דברים א יא) ה' אלהי אבותיכם חד ויברך אתכם ב' ואפשר ירמוז למ"ש אח"כ כי ב' ברכות א' קודם המנין וא' אחר המנין והטעם למה סליק מותא במנינא כי הנה ידוע שכל חשבון הוא במל' ברכה תתאה אך ברכה עלאה סוד חכמה אבא עלאה אסור לברכא על מנין כי לרוב העלמ' כתבנית נקוד' חדא דלא שייך בי' מנינא וא"כ המזכיר על המנין גורם שנסתלק ושורה שם ס"א וע"ה (זהר הרקיע).

⁵²⁰⁷ דמוניה (דפ"ו).
⁵²⁰⁸ ר"ל ליתן הודאה וקיום על ברכת ה' ית' וזהו מה שכתוב "תרין וכו'" (יהל אור).
⁵²⁰⁹ זהו הודאה על ברכת ה' ית' (יהל אור).

שִׁבְחָא דְחִבְרִיָּה וְלֹא אֹדִי עֲלֵיהּ בְּרַכְּתָּא הוּא נִתְפַּס בְּקִדְמִיתָא מְלַעִילָא וְאִי אִיהוּ מְבָרַךְ לִיהּ הוּא מְתַבְּרַךְ מְלַעִילָא וּבְרַכְתָּא בְּעִי לְבִרְכָּא לֵהּ בְּעִינָא טַבָּא וְלֹא בְּעִינָא בִּישָׁא וּבִכְלָא בְּעִי קַב"ה רַחֲמִימוּתָא דְלִבָּא⁵²¹⁰ וּמָה מֵאֵן דְּמְבָרַךְ לְחִבְרִיָּה בְּעִי קַב"ה וְדִיבְרָן (דִּי יִבְרַךְ) לִיהּ בְּעִינָא טַבָּא בְּלִבָּא טַבָּא מֵאֵן דְּמְבָרַךְ לְקַב"ה עֲאכ"ו דְּבְעִי עֵינָא טַבָּא וְלִבָּא טַבָּא וּרַחֲמִימוּתָא דְלִבָּא בְּג"כ (דְּבָרִים ו ה) וְאֵהֱבֵת אֶת יי' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ וְגו'.	מוֹנֵה אֶת שִׁבַּח חִבְרִי וְלֹא מוֹדֵה עֲלָיו בְּרִכּוֹת, הוּא נִתְפַּס בְּתַחֲלָה מִלְמַעְלָה. וְאִם הוּא מְבָרַךְ אוֹתוֹ, הוּא מְתַבְּרַךְ מִלְמַעְלָה. וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ אֶת הַבְּרָכָה בְּעֵין טוֹבָה וְלֹא בְּעֵין רָעָה, וּבְכָל רוּצָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵהֱבֵת הַלֵּב, וּמָה מִי שֶׁמְבָרַךְ אֶת חִבְרִי רוּצָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁיבְרַךְ אוֹתוֹ בְּעֵין טוֹבָה בְּלֵב טוֹב. מִי שֶׁמְבָרַךְ אֶת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה, שְׂצָרִיךְ עֵין טוֹבָה וְלֵב טוֹב וְאֵהֱבֵת הַלֵּב, בְּגִלּוֹל זֶה "וְאֵהֱבֵת אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ וְגו'".
ת"ח הָא אֻקְמוּה לִית בְּרַכְתָּא דְלַעִילָא שְׂרִיא עַל מְלָה דְּאֶתְמַנִּי וְאִי תִימָא יִשְׂרָאֵל אִיךְ אֶתְמַנּוֹן אִלָּא כּוּפְרָא נְטִילִי מְנִיחוּ וְהָא אֻקְמוּה וְחוּשְׁבִּנָא לֹא הוּי עַד דִּיתְכַּנִּישׁ כָּל הָהוּא כּוּפְרָא וְסָלִיק לְחוּשְׁבִּנָא וּבְקִדְמִיתָא מְבָרַכֵּן לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל וּלְבִתֵּר מְנָאן הָהוּא כּוּפְרָא וּלְבִתֵּר מֵהֲדָרִין וּמְבָרַכִין לוֹן לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁתְּכַחוּ דִּישְׂרָאֵל מְתַבְּרַכִין בְּקִדְמִיתָא וּבְסוּפָא וְלֹא סָלִיק בְּהוּ מוֹתְנָא:	בֹּא וְרֹאֵה הָרִי פְרִשׁוּה אֵין הַבְּרָכָה שֶׁלְמַעְלָה שׁוּרָה עַל דְּבַר שְׁנִמְנָה. וְאִם תֹּאמַר יִשְׂרָאֵל, אִיךְ נִמְנָו. אִלָּא לִקַּח מֵהֶם כּוּפֵר, וְהָרִי פְרִשׁוּה. וְהַחֲשׁוֹן לֹא הִיָּה עַד שֶׁנֶּאֱסַף כָּל אוֹתוֹ הַכּוּפֵר וְעַלָּה לְחֲשׁוֹן, וּבְתַחֲלָה מְבָרַכִים אֶת יִשְׂרָאֵל, אַחֵר כֵּךְ מוֹנִים אוֹתוֹ כּוּפֵר. אַחֵר כֵּךְ חוֹזְרִים וּמְבָרַכִים אֶת יִשְׂרָאֵל, נִמְצָא שִׁישְׂרָאֵל מְתַבְּרַכִים בְּתַחֲלָה וּבְסוּף, וְלֹא עוֹלָה בָּהֶם מִגִּפָּה.
מוֹתְנָא אִמָּאִי סָלִיק בְּמִנְיָנָא אִלָּא בְּגִין דְּבְרַכְתָּא לֹא שְׂרִיא בְּמִנְיָנָא כִּיּוֹן דְּאֶסְתַּלַּק בְּרַכְתָּא סְטָרָא אַחֲרָא שְׂאֲרֵי עֲלָיו וְיִכִּיל לְאַתְזָקָא בְּגִין דֹּא בְּמִנְיָנָא נְטִלִין כּוּפְרָא וּפְדִיּוֹנָא לְסָלָקָא עֲלֵיהּ וּמְנִיחוּ (מְנִינָא) (ס"א מְעִלִּיהּ מוֹתְנָא):	לְמָה הַמִּגְפָּה עוֹלָה בְּמִנִּין, אִלָּא מִשׁוּם שֶׁבְּרָכָה לֹא שׁוּרָה בְּמִנִּין, כִּיּוֹן שֶׁמִּסְתַּלַּקַת הַבְּרָכָה הַצֵּד אַחֲרָה שׁוּרָה עֲלָיו וְיִכִּיל לְהִנְזָק. בְּגִלּוֹל זֶה בְּמִנִּין לִקְחִים כּוּפֵר וּפְדִיּוֹן לְסָלָק אוֹתוֹ מֵהֶם [מִלְמַעְלָה מִגִּפָּה].
יְבָרַךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אֲלֵין נִשִּׁין דְּלֹא סָלִיקִין בְּמִנְיָנָא יְבָרַךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן⁵²¹¹ דְּאִינוֹן מְבָרַכִין לְעַמָּא בְּעִינָא טַבָּא וּבְלִבָּא טַבָּא וּבְרַחֲמִימוּתָא דְלִבָּא אֶת בֵּית אַהֲרֹן הַכִּי נְמִי נִשִּׁין וְדִלְהוֹן דְּאֶתְבְּרַכֵּן בְּבְרַכְתָּא (דְּלְהוֹן) יְבָרַךְ יִרְאִי יי' אֲלֵין אִינוֹן לִיּוֹאִי וּכְלָהוּ מְתַבְּרַכֵּן⁵²¹² בְּגִין דְּדַחֲלִין לִיהּ לְקַב"ה הַקְטָנִים עִם הַגְּדוֹלִים אַע"ג דְּלֹא עֲאֲלִין בְּמִנְיָנָא:	"יְבָרַךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל", אֲלוֹ הַנָּשִׁים שֶׁל עוֹלוֹת בְּמִנִּין. "יְבָרַךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן" שֶׁהֵם מְבָרַכִים אֶת הָעָם בְּעֵין טוֹבָה וּבְלֵב טוֹב וּבְאֵהֱבֵת הַלֵּב. אֶת בֵּית אַהֲרֹן כֵּךְ גַּם הַנָּשִׁים (שֶׁלָּהֶם) שֶׁמְתַבְּרָכֹת בְּבְרָכָה (שֶׁלָּהֶם). "יְבָרַךְ יִרְאִי ה'" אֵלֶּה הֵם הַלְוִיִּים, וְכוֹלֵם מְתַבְּרָכִים, כִּי הֵם יִרְאִים מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. "הַקְטָנִים עִם הַגְּדוֹלִים" אִף עַל גַּב שֶׁל עוֹלִים בְּמִנִּין.
ת"ח לֹא אֲשֶׁתְּכַח מְנִינָא בְּהוּ בִּישְׂרָאֵל דְּאֶתְבְּרַכֵּן בִּיהּ כְּהֲאִי מְנִינָא דְּהֲאִי מְנִינָא לְאַתְבְּרָכָא הוּהּ וְלֹא שְׁלָמָא שְׁלִימוּתָא דְעֵלְמִין הוּהּ וּבְאַתֵּר דְּבְרַכְּתָּא נְפִיקִין אֶתְמַנּוֹן דְּכְתִיב (בְּמִדְבָּר א א) בְּאַחַד לְחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי דְּאִיהוּ זִיּוּא דְּבְרַכְּתָּא דְעֵלְמָא דְמִנְיָה נְפִיק זִיּוּא לְעֵלְמָא וְעַל דֹּא אֶקְרִי חֹדֶשׁ זִיּוּ דִּזִּיּוּא וְדְכִלְאֵן (דְּכִלְה) נְפִיק מְנִיָּה וְעַל דֹּא כְּתִיב	בֹּא וְרֹאֵה לֹא נִמְצָא מִנִּין בִּישְׂרָאֵל שֶׁהִתְבְּרָכוּ בּוֹ כְּמִנִּין זֶה, שֶׁמִּנִּין זֶה הִיָּה לְהַתְבָּרֵךְ וְלְהַשְׁלִים שְׁלֵמוֹת הָעוֹלָמִים. וּבְמִקּוֹם שֶׁהַבְּרִכּוֹת יוֹצְאוֹת נִמְנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר "בְּאַחַד לְחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי" שֶׁהוּא זִיּוּ בְּרִכּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצֵא זִיּוּ לְעוֹלָם. וְעַל זֶה נִקְרָא חֹדֶשׁ זִיּוּ, שֶׁהִזִּיו שֶׁל הַכֹּל יוֹצֵא מִמֶּנּוּ. וְעַל זֶה כְּתוּב "יְבָרַכְךָ ה' מִצִּיּוֹן" וְהַכֹּל דְּבַר אֶחָד, וְנֶאֱמַר "כִּי שֶׁם צוּה ה' אֶת הַבְּרָכָה וְגו'".

⁵²¹⁰ הוּא ג' מִדְּרָגוֹת נר"נ רַחֲמִימוּתָא הוּא לְשׁוֹן תֹּאוּה וְהַתֹּאוּה בְּנֶפֶשׁ כִּידוּעַ וְלִבָּא טַבָּא הוּא הָרוּחַ כִּידוּעַ שֶׁנֶּק' לֵב וְעֵינָא טַבָּא הוּא הַנִּשְׁמָה לִכְן מְסִיִּים וְהוֹלֵךְ בְּכָל לִבְּךָ וְגו', וּבְכָל נֶפֶשׁ וּבְכָל מֵאֲדָה הוּא הַנִּשְׁמָה וְזֶהוּ ג' דְּבָרִים ג' מִדּוֹת בְּאֵדָם עי' רַעָה וְרוּחַ גְּבוּהָה וְנֶפֶשׁ רַחְבָּה לִכְן צָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּהִיפּוֹךְ אֱלֹהִים הַדְּבָרִים (יְהִל אור).

⁵²¹¹ כִּיּוֹן שֶׁהֵם הַכְּהֻנִּים מְבָרַכִים לְיִשְׂרָאֵל בְּעִינָא טַבָּא כו' כְּדִין שְׂצָרִיךְ לְבָרֵךְ ב"כ בְּעִינָא טַבָּא הֵם וְנִשְׁיָהֶם אֲבֵל בְּלוֹיִם אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ אֶת נִשְׁוֹתֵיהֶם שֶׁהֵם בְּכָלל נְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְלִכְן לֹא נֶאֱמַר אֲצֵל הַלְוִיִּים אֶת כְּמוֹ אֲצֵל הַכְּהֻנִּים (יְהִל אור).

⁵²¹² מְתַבְּרַכִין (דפ"ו).

(תהלים קכח ה) יברכך יי' מציון וכלא חד מלה וכתוב (שם קלג ג) כי שם צוה יי' את הברכה וגו':	
קיה/א	
רבי יהודה היה מצוי לפני רבי שמעון, אמר לו ישראל מאיזה מקום הם מתברכים, אמר לו אוי לעולם שבני אדם לא משגיחים ולא מסתכלים בכבוד המלך העליון.	רבי יהודה היה מצוי לפני רבי שמעון, אמר לו ישראל מאיזה מקום הם מתברכים, אמר לו אוי לעולם שבני אדם לא משגיחים ולא מסתכלים בכבוד המלך העליון.
בא וראה בשעה שנמצאו ישראל צדיקים לפני הקדוש ברוך הוא, והעולמות היו (עמו) מצויים בעץ אחד עליון קדוש, שהמזון של הכל בו, היה מתברך ממקום שכל הברכות כנוסות בו, ובו ננטע ונשתלו שרשיו, וישראל למטה היו מתברכים (ונשתלו שרשיו) ממקום שכל אותן ברכות יוצאות בו ולא מתעכבות לצאת, זהו שנאמר "יברכך ה' מציון", ונאמר "כטל חרמון שיוורד על הררי ציון כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם".	תא חזי בשעתא דאשתכחו ישראל זכאין קמיה קב"ה והוו עלמין (ס"א עמיה) שכיחין בחד ⁵²¹⁵ אילנא ⁵²¹⁶ עלאה קדישא דמזונא דכלא ביה הוה מתברך מאתר ⁵²¹⁷ דכל ברכאן כנישין ביה וביה אתננטעו (ואשתילו שרשיו) ⁵²¹⁸ וישראל לתתא הוו מתברכן (ואשתילו שרשיו) מאתר ⁵²¹⁹ דכל אינון ברכאן נפקין [ביה] (מניה) ולא מתעכבי למיפק הה"ד (תהלים קכח ה) יברכך יי' מציון וכתוב (שם קלג ג) כטל חרמון שיוורד על הררי ציון ⁵²²⁰ כי שם צוה יי' את הברכה חיים עד העולם ⁵²²² :
וזהו אור העולם, שנאמר "מציון מכלל יופי אלהים הופיע", הופיע, האיר, כמו שנאמר "הופיע מהר פארן", (וזה אור) וכשמאיר, מאיר לכל העולמות. וכשאר זה	ודא איהו נהירו דעלמא דכתיב (שם נ ב) מציון מכלל יופי ⁵²²³ אלהים ⁵²²⁴ הופיע הופיע נהיר כד"א (דברים לג ב) הופיע מהר פארן ודא נהירו ⁵²²⁵ [וכד ינהר ינהר] לכלהו עלמין ו[וכד האי נהירו אתער ⁵²²⁶

⁵²¹³ כוונתו שהנה בעוה"ז הגם שמלא כל הארץ כבוד ה', מכל מקום ידענו שיש לו מקום פרטי הנבחר למושב לו, ושם הוא אוצר כל חמדת העולם, וכמו כן ידוע שעולם האצילות הוא המלא אור א"ס בהדרגות שונות, ושם מקור השפע של כל העולמות, בין המחיה את כולם הנקרא אצלנו בחינת העולמות, ובין הנבחר והזך שהוא של הפנימיות והוא מקור ישראל שנקראים ראשית, פי' הראש והמעולה, ושורשם מושרש בכל עשר ספירות, וכן ר"ת שלהם כח"ב גג"ת נה"ם גי' ישראל, ולכן שאל איזו היא הבחינה או המדה העצמית שממנה תבוא הברכה לישראל, שיהיה כעין המוח שהוא מקור חיות לכל האדם (רמ"ז).

⁵²¹⁴ המתמרמר על חסרון הידיעה שהיה בעולם שודאי היה סיבה מחמת עוונות, שאנו רואים שאעפ"י שלפי האמת הגמור העולמות הם ד' אבי"ע, הלא בסיבת הגלות ודלות הזכויות נעלמה ידיעת שני העיקרים שהם אצילות בריאה, ולא נתפרסם אלא מיצירה ולמטה, ומרגלא בפומא דעלמא עולם המלאכים והגלגלים והשפל, ובעבור חוסר הידיעה חסרה כוונת המצוות והתפילה, ואמרו רז"ל שלכן לא נענין ישראל שאינם יודעים להתפלל בסוד שם המפורש, ולכן גם כוללות העולם נפסד וחסר הרבה, כי הנה בהאיר אור הפנימיות גם החיצוניות שה"ס העולם נשכר מאד, ולזה אמר שאוי לו לעולם, מפני שבני אדם לא משגיחין, כלומר אין חוששים ונותנים לב, ואין להם זכות להתענג במושכל (נ"א במושלי) החכמה האמיתית, ולחזות בנועם כבוד מלכא עילאה, הוא אבא שהוא הוא פנימיות האצילות, יען הוא הלבוש הפנימי של אריך, שסתם סודו הוא הוי"ה קמוצה העולה מל"ך, ואבא הוא כבוד שלו, ועליו נאמר (שמות לג, יח) הראני נא את כבודך, כבודך' (רמ"ז).

⁵²¹⁵ כלומר שהיו נשלמים בשלימות באחדות (יהל אור).

⁵²¹⁶ יסוד דז"א (רח"ו). הוא עד"א (יהל אור).

⁵²¹⁷ יסוד הבינה (רח"ו ויהל אור).

⁵²¹⁸ פי כי ע"י יסוד הבינה נמשכו ה' חסדים וה' גבורות ליסוד דז"א (מ"מ).

⁵²¹⁹ יסוד דז"א שכל הברכות מתקבצים שם (מ"מ ויהל אור).

⁵²²⁰ זהו נו"ה (יהל אור).

⁵²²¹ נו"ה הרים על יסוד הנקרא ציון (רח"ו).

⁵²²² משפיעים למלכות (רח"ו). מלכות משפיעים למלכים [משפיע לעלמין – ש"ל] (יהל אור).

⁵²²³ שהוא כלל היופי שלו (יהל אור).

⁵²²⁴ הוא מלכות (יהל אור).

⁵²²⁵ ודא נהירו (נמחק בדפ"ק).

⁵²²⁶ היינו עד"א (יהל אור).

כלא הוא⁵²²⁷ [בחברותא]⁵²²⁸ (בחביבותא) כלא הוא ברחימותא⁵²²⁹ כלא הוא בשלימו⁵²³⁰ כדין הוא שלמא דכלא שלמא דעילא ותתא⁵²³¹ הה"ד (תהלים קכב ז) יהי שלום בחילך שלום בארמנותיך⁵²³²:	מתעורר, הכל הוא בחברות (הכל הוא בחביבות) הכל הוא באהבה הכל הוא בשלמות, ואז הוא שלום הכל, שלום שלמעלה ושלמטה, זהו שנאמר "יהי שלום בחילך שלום בארמנותיך".
איש על דגלו⁵²³³ באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל וגו' (במדבר ב ב) רבי אלעזר פתח (ישעיה סו י) שמחו את ירושלם וגילו בה כל אהביה וגו' כמה חביבא אורייתא קמי קב"ה דהא בכל אתר דמלי דאורייתא אשתמעו קב"ה וכל חיילין דיליה בלהו צייתין למלוליה וקב"ה אתי לדיירא עמיה הה"ד (שמות כ כא) בכל המקום אשר אזכיר את שמי⁵²³⁴ וגו' ולא עוד אלא דשנאו נפלין קמיה והא אוקמוה:	"איש על דגלו יחנו בני ישראל וגו'", רבי אלעזר פתח, "שמחו את ירושלם וגילו בה כל אהביה וגו'", כמה חביבה התורה לפני הקדוש ברוך הוא, שהרי בכל מקום שדברי תורה נשמעים הקדוש ברוך הוא וכל חיילותיו כולם מקשיבים לדבריו, והקדוש ברוך הוא בא לדור עמו, זהו שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי וגו'. ולא עוד אלא ששונאיו נופלים לפניו, והרי פרשוה.
ת"ח פקודי אורייתא עלאין אינון לעילא⁵²³⁵ אתי בר נש ועביד פקודא חדא ההוא פקודא קיימא קמי קב"ה ומתעטרא קמיה ואמר פלנייא עבד לי ומן פלנייא אנא בגין דאיהו אתער ליה לעילא כגוונא דאיהו אתער⁵²³⁶ ליה לתתא ה"נ אתער לעילא ועביד שלמא לעילא ותתא כמה דאת אמר (ישעיה כז ה) או יחזק במעוזי⁵²³⁷ יעשה שלום לי שלום יעשה לי יעשה שלום לי לעילא⁵²³⁸ שלום יעשה לי לתתא⁵²³⁹:	בא וראה, מצוות התורה הן עליונות למעלה, בא אדם ועשה מצוה אחת, אותה המצוה עומדת לפני הקדוש ברוך הוא ומתעטרת לפניו, ואומרת פלוני עשה אותי, ומפלוני אני, משום שהוא עורר אותה למעלה כדוגמא שהוא עורר אותה למטה, כך גם עורר אותה למעלה, ועשה שלום למעלה ולמטה, כמו שנאמר "או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי" יעשה שלום לי למעלה, שלום יעשה לי למטה.
זכאה חולקיה דההוא בר נש דעביד פקודי אורייתא (ישעיה סו י) שמחו את ירושלם וגו' בגין דחדוה לא אשתכח אלא בזמנא דישראל קיימי בארעא קדישא דתמן אתחברת אתתא בבעלה⁵²⁴⁰ וכדין הוא חדוותא דכלא חדוותא דעילא ותתא בזמנא דישראל לא אשתכחו	אשרי חלקו של אותו אדם שעושה מצוות התורה, "שמחו את ירושלם וגו'" משום ששמחה לא נמצאת אלא בזמן שישראל עומדים בארץ הקדושה, ששם מתחברת אשה בבעלה, ואז זוהי שמחת הכל, שמחה שלמעלה ושלמטה. בזמן שישראל לא נמצאים בארץ הקדושה, אסור לאדם לשמח ולהראות שמחה, שנאמר "שמחו את ירושלם

⁵²²⁷ חסד (יהל אור).

⁵²²⁸ (ס"א כלא הוא) (נוסף בדפ"ו).

⁵²²⁹ גבורה (יהל אור).

⁵²³⁰ יסוד (יהל אור).

⁵²³¹ כדלעיל אבי"ע (יהל אור).

⁵²³² לתרץ כל אלו הכפלים נלע"ד כמ"ש האר"י זלה"ה שאין זווג ב"ז"ו א"א תחלה ונותן מוחין לא"ו ומתמן נחית לז"ו והנה בא"א כתיב (ישעיה נא ב) כי א' קראתיו ולא בשותפא דתניינא וגילה הרב ז"ל שיש בא"א הנוק' אלא שהכל בפרצוף א' צד ימין זכר צד שמאל נוקב' וכולא בפרצוף א' וכנגד הזווג העליון הנעלם אמר לעיל כד ההוא נהירו שהוא יסוד דז"א אתער להשפיע לנוקבא (זהר הרקיע).

⁵²³³ כדדריש והולך בע"ב למטה וק"ט ע"א וכמה דאתחזי עובדא לתתא הכי אתער לעילא (יהל אור).

⁵²³⁴ וכל התורה כולה שמותיו של הקב"ה ונקרא שמו (רח"ו ויהל אור).

⁵²³⁵ ר"ל לעילא לעילא (יהל אור).

⁵²³⁶ זהו סמיכות לדרוש איש על דגלו כנ"ל (יהל אור).

⁵²³⁷ הוא התורה ה' עוז לעמו יתן (יהל אור).

⁵²³⁸ יסוד דכורא (רח"ו, ויהל אור).

⁵²³⁹ יסוד דנוק' (רח"ו, ויהל אור).

⁵²⁴⁰ ואז שורה ת"ת בארץ ישראל מלכות (רח"ו). ואז שורה ת"ת בארץ ישראל מלכות וזהו ג"כ מאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא וזהו ג"כ סמיכות לדרוש הנ"ל (יהל אור).

בארעא קדישא אסיר ליה לב"נ למחדי ולאחזאה חידו דכתיב שמחו את ירושלם וגילו בה וגו' וגילו בה דייקא:	וגילו בה וגו', וגילו בה דווקא.
רבי אבא חמא חד ב"נ דהוה חדי בבי טרוניא דבבל בטש ביה אמר שמחו את ירושלם כתיב (אמר רבי אבא) בזמנא דירושלם⁵²⁴¹ בחדוה בעי בר נש למחדי ר' אלעזר לטעמיה דאמר שמחו את ירושלם היינו דכתיב (תהלים ק ב) עבדו את יי' בשמחה כתוב אחד אומר עבדו את יי' בשמחה וכתוב אחד אומר (תהלים ב יא) עבדו את יי' ביראה וגילו ברעדה מה בין האי להאי אלא כאן בזמנא⁵²⁴² דישראל שראן בארעא קדישא כאן בזמנא דישראל שראן בארעא אחרא:	רבי אבא ראה איש שהיה שמח בבית טרוניא שבבבל, הכה בו ואמר "שמחו את ירושלים" כתוב, (אמר רבי אבא) בזמן שירושלים בשמחה צריך אדם לשמח. רבי אלעזר לטעמו שאמר "שמחו את ירושלים" היינו שנאמר "עבדו את ה' בשמחה". כתוב אחד אומר "עבדו את ה' בשמחה" ונאמר אחד אומר "עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה", מה בין זה לזה. אלא כאן בזמן שישראל שרויים בארץ הקדושה, כאן בזמן שישראל שרויים בארץ אחרת.
(ד"א) עבדו את יי' ביראה דא כ"י בזמנא דאיהי בגלותא ביני עממיא⁵²⁴³ א"ר יהודה והא כתיב (ישעיה נה יב) כי בשמחה תצאו ודא היא כ"י כיון דאמר תצאו מן גלותא הוא ואקרי שמחה א"ל ודאי הכי הוא דכל זמנא דאיהי בגלותא ושכיבת לעפרא⁵²⁴⁴ לא אקרי שמחה עד דקב"ה ייתי לגבה ויוקים לה מעפרא ויימא (שם נב ב) התנערי מעפר וגו' (ישעיה ס א) קומי אורי וגו' ויתחברון כחדא (ויוקים לה מעפרא) כדין חדוותא אקרי חדוותא דכלא וכדין בשמחה תצאו ודאי כדין כמה חיילין יפקון לקבלא דמטרוניתא⁵²⁴⁵ לחדוותא דהלולא דמלכא כד"א (ישעיה נה יב) ההרים⁵²⁴⁶ והגבעות⁵²⁴⁷ יפצחו וגו' וכתוב⁵²⁴⁸ (שם נב יב) כי הלך לפניכם יי' ומאספכם וגו':	(ד"א) עבדו את ה' ביראה, זו כנסת ישראל בזמן שהיא בגלות בין העמים. אמר רבי יהודה והרי נאמר "כי בשמחה תצאו" וזוהי כנסת ישראל, כיון שאמר תצאו מהגלות הוא ונקראת שמחה, אמר לו ודאי כך הוא זה, שכל זמן שהיא בגלות ושוכבת לעפר לא נקראת שמחה עד שהקדוש ברוך הוא יבא אליה ויקימה מהעפר, ויאמר "התנערי מעפר קומי וגו'" "קומי אורי וגו'" ויתחברו כאחד (ויקימה מעפרה), ואז שמחה נקראת שמחת הכל, ואז "בשמחה תצאו" ודאי. אז כמה חיילות יצאו מול המלכה לשמחת הילולת המלך, כמו שנאמר "ההרים והגבעות יפצחו וגו'" ונאמר "כי הלך לפניכם ה' ומאספכם וגו'".
קייח/ב	
איש על דגלו באותות (במדבר ב ב) אליו ארבע משריין⁵²⁴⁹ דכנסת ישראל דאינון תריסר שבטיין⁵²⁵⁰ תריסר תחומין⁵²⁵¹ סחור סחור לה⁵²⁵² כלא כנוונא⁵²⁵³ דלעילא כתיב (תהלים קכב ד)	"איש על דגלו באותות" אלו ארבע מחנות של כנסת ישראל, שהם שנים עשר שבטים, שנים עשר תחומים סביב סביב לה, הכל כדוגמא שלמעלה. כתוב "ששם עלו שבטים שבטי יה וגו'", "ששם עלו שבטים", אלו

⁵²⁴¹ דריש רישא דקרא (יהל אור).

⁵²⁴² ר"ל דישראל עובדין ביראה כיון דלית להם שמחה (יהל אור).

⁵²⁴³ ר"ל דכ"י גופא בזמנא דאיהי בגלותא נק' יראה (יהל אור).

⁵²⁴⁴ פי' בבריאה כמ"ש העפר אשר יהיה בקרקע המשכן משכן הוא מלכות דאצילות וקרקע המשכן היא בריאה (יהל אור).

⁵²⁴⁵ כנגד לה ולו (יהל אור).

⁵²⁴⁶ מלאכים מצד הת"ת (רח"ו, ויהל אור).

⁵²⁴⁷ מלאכים מצד המלכות (רח"ו ויהל אור).

⁵²⁴⁸ ב' דברים (יהל אור).

⁵²⁴⁹ והיינו ד' מחנות שכינה שהם ארגמ"ן (יהל אור).

⁵²⁵⁰ הם י"ב מלאכים שתחת המלכות (יהל אור).

⁵²⁵¹ הם י"ב גבולי אלכסון (יהל אור).

⁵²⁵² ג' לכל צד (רח"ו).

⁵²⁵³ לעילא ולעילא ג"כ כנ"ל (יהל אור).

שנים עלו שבטים שבטי יה וגו' ששם עלו שבטים אליו י"ב שבטין י"ב תחומין דלתתא שבטי יה הא אוקמוה⁵²⁵⁴ בגין דיה⁵²⁵⁵ עדות לישראל⁵²⁵⁶ ודאי ובגין דא הראובני השמעוני י"ה בכל חד וחד אבל ודאי הכי הוא⁵²⁵⁷ דהא אילנא עלאה קדישא (בהו אחתם בתחומי) [אחתם בחותמוי] ואוקמוה דכתיב⁵²⁵⁸ (יחזקאל א י) ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אל הימין וגו' דיוקנא דאדם אתכליל בכלהו⁵²⁵⁹ ואפיין⁵²⁶⁰ הוו לד' סטרין דעלמא ומתפרשן בדיוקניהו⁵²⁶¹ וכלהו⁵²⁶² כלילן ביה באדם מיכאל מימינא⁵²⁶³ גבריאל משמאלא אוריאל לקדמייהו רפאל לאחורייהו שכינתא עליהו תריין מכאן⁵²⁶⁴ ותריין מכאן⁵²⁶⁵ והיא באמצעיתא⁵²⁶⁶:	שנים עשר שבטים, שנים עשר תחומים שלמטה, שבטי יה, הרי פרשוה משום שי"ה עדות לישראל ודאי, ולכן הראובני השמעוני י"ה, בכל אחד ואחד, אבל ודאי כך הוא, שהרי העץ העליון הקדוש, בו חתום בחותמו, ופרשוה שנאמר "ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אל הימין וגו'", דמות אדם נכללת בכולם, והפנים היו לארבעת צדדי העולם ונפרדים בדמויותיהם, וכולם כלולים בו באדם, מיכאל מימין גבריאל משמאל אוריאל לפנייהם רפאל לאחוריהם והשכינה מעליהם, שנים מכאן ושנים מכאן והיא באמצע.
כנוונא דא בארעא דלתתא תרי מכאן⁵²⁶⁷ ותרי מכאן [וי"ה] (והוא) בינייהו כיון דנטליין⁵²⁶⁸ תריין דגלים מה כתיב (במדבר ב יז) ונסע אהל מועד מחנה הלויים וגו' ולבתר אינון תריין אחרנין ד' משריין אנון לד' סטרי עלמא ואשתכחו תריסר	כדוגמא זה בארץ שלמטה, שנים מכאן ושנים מכאן וי"ה ביניהם, כיון שלוקחים שני דגלים מה כתוב "ונסע אהל מועד מחנה הלויים וגו'", ואחר כך אותם שנים אחרים, ארבע מחנות הן לארבעת צדדי העולם, ונמצאים שנים עשר. כדוגמתו כן כאן למטה,

⁵²⁵⁴ הם י"ב שבז"א ששרשם מאו"א הנק' י"ה (יהל אור).

⁵²⁵⁵ קרא המלכות י"ה כי בחכמה יסד ארץ אבא יסד ברתא וג"כ נקרא חכמת שלמה חכמה זעירא (רח"ו).

⁵²⁵⁶ שהם או"א מעידים על ישראל שהוא ז"א (יהל אור).

⁵²⁵⁷ ר"ל ד"ב שבטים שייכים דווקא בז"א שהוא ו"ק וידוע שהי"ב הם בו"ק כידוע (יהל אור).

⁵²⁵⁸ כתיב (יהל אור).

⁵²⁵⁹ פי' שהם פני שור פני נשר פני אריה היינו הבטת שור ונשר ואריה אבל לעולם הם צורת אדם כמ"ש בזהר פרשת תזריע מח ע"א (יהל אור). כמ"ש בפרשת אחרי מות שם וכד אתכלילו בחד כתיב ודמות פניה פני אדם פניה דכלא ובז"ח פרשת יתרו דף לב ע"ג וכיון דאתכלילו כולוהו דא בא אתעביד מינייהו חד גופא ואיהו רזא דאיברי אדם ואע"ג דכל אנפין משתנין בסטרייהו כו' וכד לפום שעתא מסתכלין כתיב ודמות פניה פני אדם ולבתר מתפרשין דיוקנין כל חד וחד לסטרי' וכד אתחפין כלוה דלא מסתכלין לעיל א לגו רזא דעלייהו לא אתחזי דיוקנא כלל בר דיוקנא דאדם דדא היא דיוקנא דכליל כל דיוקנין וכולוהו סתימין וכו' (יהל אור).

⁵²⁶⁰ שכל א' יש לו ד' פנים וכמ"ש וד' פנים לאחת (יהל אור).

⁵²⁶¹ ר"ל שהם פני שור פני כו' בכ"א (יהל אור).

⁵²⁶² כמ"ש שכולם פני אדם כדלעיל (יהל אור).

⁵²⁶³ מצד הימין של השכינה, ושם עומד מיכאל ומשמש, שהוא הראש והראשון מהד' מחנות המקיפין לשכינה, כמ"ש בברייתא דפרקי מרכבה (פרק ו) ובזהר חדש (בראשית דף ב ע"ב בסטרי אותיות שם ב ע"א) וע' פדר"א (פרק ד) (דע"ה ח"ב קז ע"א).

⁵²⁶⁴ חסד נצח ובהם ששה פרקים (יהל אור).

⁵²⁶⁵ גבורה הוד וג"כ ו' פרקים והם הי"ב שבטים (יהל אור).

⁵²⁶⁶ פי' שהוא כזה: •: כי שנים הם מצד האורך כזה • ושנים הם מצד הרוחב כזה • • והיא באמצעותא (זהר הרקיע). שד' חיות הן בד' זווין כמ"ש בפ' אחרי מות דף ס' תניינא אזלין תחות ספינה דהאי ימא רבא לד' זווין דא אזיל לסטרא דא ודא אזיל לסטרא דא וכן כולוהו ארבע חזיו דאנפין אתחזין בהו וכד אתכלילן בחסד כו' ע"ש ובכמה מקומות והן כמו אגוז שהן גזויות והן ב' בכל צד וכמ"ש בפרשת בראשית ופקודי עכ"ל בהיכל הששי ע"ש ובפ' שמות דף טו ע"ב אגוז דא הוא רתיכא קדישא דאינון ד' רישין דנהרין דמתפרשין מן גנתא כהאי אגוזא דאינון ד' רישין לגו' וכ' מה אינון ד' קרישין (עי' בזהר ואולי צ"ל רישין – המסדר) די באגוזא מתחברין בהאי גיזא ומתפרשין מהאי גיסא כך רתיכא מתחברין באחדותא בחדוותא בשלימות בשלימו וכו' (יהל אור).

⁵²⁶⁷ ב' זרועות ובהם ו' פרקים ו' שבטים דרום צפון ואח"כ יוצאת המלכות בחזה ואח"כ ב' שוקים ו' פרקים ששה שבטים אחרים (רח"ו).

⁵²⁶⁸ ר"ל לסייע שהיא באמצע (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

כדוגמא שלמעלה.	אוף הכי לתתא כגוונא דלעילא:
"ונסע בראשונה דגל מחנה יהודה" כנגד מחנה אוריאל, ומחנה ראובן כנגד מחנה מיכאל, זה לדרום וזה למזרח, כך גם המזבח דרומית מזרחית, ומחנה דן לצפון מחנה אפרים ימה.	ונסע בראשונה דגל מחנה יהודה לקביל משריית [דאוריאל] (דמיכאל) ומחנה דראובן לקביל משריית [דמיכאל] (דאוריאל) דא לדרום ודא למזרח מזבח ⁵²⁶⁹ ה"נ דרומית מזרחית ומחנה דן לצפון מחנה אפרים ימה:
מחנה דן כנגד מחנה גבריאלי, מחנה אפרים למערב כנגד מחנה רפאל, כך גם המזבח צפונית מערבית, הכל אחוז זה בזה, עד שהכל עולה ונאחז בשם הקדוש, שהוא הראשית של הכל, העליון של הכל, הקדוש של הכל, הכל כלול בו.	מחנה דן לקביל משריית דגבריאלי מחנה אפרים למערב לקביל משריית דרפאל מזבח ה"נ צפונית מערבית כלא אחיד דא בדא עד דסלקא כלא ואתאחד בשמא קדישא ⁵²⁷⁰ דאיהו שירותא דכלא ⁵²⁷¹ עלאה דכלא ⁵²⁷² קדישא דכלא ⁵²⁷³ כלא אתכליל ביה ⁵²⁷⁴ :
"מזרח הוא ראשית האור, הולך ומשוטט ומוציא לדרום, ודרום יוצא ותלוי בראשית המזרח.	" מזרח הוא שירותא דנהורא אזיל ושאט [ואפיק] (ונפיק) לדרום ודרום נפיק ותליא בשירותא דמזרח ⁵²⁷⁵ :
ה', דרום, ממנו יוצא דרום בעולם, ונכנס 'י בראשית המזרח ומוציא אותו, ומה' תלויים דרום וצפון, ואותו שביניהם 'י מזרח.	ה' דרום מניה [ונפיק דרום לעלמא 'י שירותא] ונפיק דרום בעלמא ועייל 'י בשירותא (נפיק דרום ועייל 'י בשירותא) דמזרח ואפיק ליה ומן ה' תליא דרום וצפון והוא (דביניהו) 'י מזרח:
"ה דרום וצפון תלויים בו, ו' באמצע, וזהו בן זכר.	[ה'] [ו'] [י'] (ה' דרום וצפון [תליין] [תליא]) ביה ⁵²⁷⁶ ו' באמצעיתא ודא הוא בן דכר:
בגלל זה הוא בין צפון לדרום, ועל זה שנינו מי שנותן מטתו בין צפון לדרום יהיו לו בנים זכרים, שהרי בן זכר הוא בין צפון לדרום, ה' עליונה, בה תלוי צפון ודרום, ובן זכר ביניהם, בסוד של יו"ה.	בג"כ איהו בין צפון לדרום וע"ד תנינן מאן דיהיב מטתו בין צפון לדרום הויין ליה בנים זכרים דהאזין בן דכר איהו בין צפון לדרום ה' עלאה בה תליא צפון ודרום ובן דכר ביניהו ברוזא ודי"ה ⁵²⁷⁷ (די"ו):

⁵²⁶⁹ דע כי במזבח היה עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד עלה חמש וכנס אמה זהו סובב עלה חמש וכנס אמה זהו סובב עלה ג' כו' וזה המדרגות כסדר מתתא לעילא וד' קרנות הוא אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה כידוע לכן אמר דרומית מזרחית שהוא התחלת הסובב צפונית מערבית בדרגא שלו שהוא יסוד (יהל אור).

⁵²⁷⁰ ד' חלוקות אלו נגד הוי"ה שירותא דכלא ראשית חכמה 'י עלאה דכלא בינה ה' קדישא דכלא ישראל ו' כלא אתכליל ב' מלכות דכלילן בה כלהו (רח"ו).

⁵²⁷¹ חכמה (יהל אור).

⁵²⁷² בינה (יהל אור).

⁵²⁷³ ישראל (יהל אור).

⁵²⁷⁴ אז"ן שכלולה משערות ומצחא ז"נ (יהל אור). אפשר שרמז לשם הויה וכנגד ה' שירותא דכולא שהוא סוד חכמה הנק' ראשית שבה רומז ה' וכנגד הה' אמר עלאה דכולא שהוא על הז' תחתונים וכנגד הו' אמר קדישא דכולא וכנגד הה' תתאה אמר כולא אתכליל ב' כי המל' הכל נכללו בה (זהר הרקיע).

⁵²⁷⁵ מזרח הוא אבא והוא ראש ה' שהוא במזרח ומן אבא נפיק חסד כמ"ש באד"ז ולקמן וזהו רגל הימני של 'י דרום (יהל אור).

⁵²⁷⁶ תליין ביה - ר"ל דמן ה' נפיק דרום וצפון שמאמא נפיק גבורה ואף עטרא דחסד דנפיק מאבא יוצא ע"י אמא כידוע וזהו רגל ימיני ושמאלי של ה', וגג הה' הוא בינה, הנהר דנפיק מעוקצא דאחורי (פי' מאחורי ה' יש עוקץ והוא 'י בסוד וחכם בבינה - המסדר) כמ"ש בפרשת אחרי מות ועיקר יציאה מבינה אינו אלא צפון (יהל אור).

⁵²⁷⁷ ר"ל שהו' הוא בן י"ה והוא ביניהם מפתחא דסתים לאימא ומן 'י נפקין דרום ומן ה' צפון והוא ביניהם (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

ה' האחרונה מערב, ועל זה הדרום אחוז במזרח, שהוא ראשית השמש, ותלוי בו.	[ה'] ה' בתראה מערב וע"ד דרום אחיד במזרח ⁵²⁷⁸ דאיהו שירותא דשמשא ותלייא ביה:
ועל זה למדנו, מצד אבא אחוז ותלוי החסד העליון, מצד האמא תלויה גבורה.	וע"ד תנינן מסטרא דאבא אחיד ותלייא חסד עלאה מסטרא דאימא תלייא גבורה:
כדוגמא זה אחוז הכל זה בזה, זויות המזבח גם כן מסובבים, ובא לו לקרן דרומית מזרחית, שהדרום כחו במזרח, שהוא ראשית השמש, וחוזק השמש אין שורה אלא בראשית מזרחית צפונית, כיון שדרום נוטל תקפו של המזרח, הוא מאיר לצפון, והצפון נכלל בדרום, שהרי שמאל נכלל בימין, צפונית מערבית, שהרי המערב שהוא בה' אחרונה, נוסע מהצפון, ועל זה הצפון נוסע למערב.	כנונא דא אחיד כלא דא בדא זווין דמדבחה ה"נ אסתחרן [ובא לו] לקרן דרומית מזרחית דדרום ⁵²⁷⁹ תוקפיה במזרח דאיהו שירותא דשמשא ותוקפא דשמשא לא שרייא אלא בשירותא מזרחית צפונית כיון דדרום נטיל תוקפיה [דמזרח] [במזרח] הוא אנהיר לצפון ⁵²⁸⁰ וצפון אתכליל בדרום דהא שמאלא אתכליל בימינא צפונית מערבית דהא מערב דאיהו [ובה'] בתראה נטלא מצפון וע"ד צפון אזיל למערב:
מערבית דרומית היא הולכת (להתחבק) להתחבר בדרום, כמו שדרום תלוי במזרח וחזקו הולך בראשית, כך גם המערב הולך (להתחבק) להאחז בדרום, זהו שנאמר וימינו תחבקני. הימין הזה הוא הדרום, בגלל זה יונק משני צדדים, מצפון ומדרום, זהו שנאמר שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני, שמאלו זהו צפון, וימינו זהו דרום.	מערבית דרומית היא אזלא ⁵²⁸¹ [לאתחברא] [לאתאחדא] בדרום כמה דדרום תלייא במזרח ותוקפיה אזיל בשירותא ה"נ מערב אזלא [לאתחבקא] [לאתאחדא] בדרום הה"ד (שיה"ש ב ו) וימינו תחבקני וימינו ⁵²⁸² דא הוא דרום בג"כ ינקא מתרין סטרין מצפון ומדרום הה"ד (שם) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני שמאלו דא הוא צפון וימינו דא הוא דרום:
וסוד זה למדנו שהקדוש ברוך הוא נותן מטתו בין צפון לדרום, ואוחזת הבן הזה בודאי, ועל זה יש לבני אדם לתת מטתם בין צפון לדרום, וזה לימד אותי אבא, שנותרים לו בנים זכרים, שהרי הוא התכוון כלפי האמונה השלמה העליונה בשלמות הכל לגבי הקדוש ברוך הוא, שהוא בין צפון לדרום, ולגבי כנסת ישראל שמאירים (שהיא) בין צפון לדרום, ודאי יהיו לו בנים זכרים.	ורזא דא אוליפנא קודשא בריך הוא יהיב מטתיה בין צפון לדרום ואחידת להאי בן ודאי וע"ד אית להו לבני נשא למיהב מטתייהו בין צפון לדרום והכי אוליף לי אבא דיהבין להו בנין דכרין דהא איהו אתכוון כלפי מהימנותא שלימא עלאה בשלימותא דכלא לגבי קודשא בריך הוא דאיהו בין צפון לדרום ולגבי כנסת ישראל דאנהירין ⁵²⁸³ בין צפון לדרום ודאי יהוון ליה בנין דכרין:
ובכל צריך להראות מעשה כדוגמא שלמעלה, וכמו שמראה מעשה למטה, כך מעורר למעלה ופרשוה. שמע רבי פנחס ונשק לרבי אלעזר, ובכה וצחק ואמר, אשרי חלקי בעולם הזה ובעולם הבא.	קיט/א ובכלא בעי לאחזאה עובדא כנונא דלעילא וכמה דאחזי עובדא לתתא ה"נ אתער לעילא ואוקמוה שמע ר' פנחס ונשקיה לר' אלעזר ובכה וחייך אמר זכאה חולקי בהאי עלמא ובעלמא דאתי:
פתח ואמר ה' אורי וישעי ממי אירא וגו', ה' אורי וישעי, כיון שאדם הסתכל (נאחז)	פתח ואמר (תהלים כז א) יי' אורי וישעי ⁵²⁸⁴ וישעי ⁵²⁸⁵ ממי אירא ⁵²⁸⁶ וגו' יי' אורי וישעי כיון דבר נש

⁵²⁷⁸ מזרח (דפ"ו).

⁵²⁷⁹ חסד מאבא הנק' מזרח (רח"ו).

⁵²⁸⁰ גבורה (רח"ו).

⁵²⁸¹ (ס"א לאתחבקא) (נוסף בדפ"ו).

⁵²⁸² ימינא (דפ"ו).

⁵²⁸³ (ס"א דאיהי) (נוסף בדפ"ו).

⁵²⁸⁴ פי' אור שלי שאני מסתכל בנהורא עילאה (אור יקר).

באור שלמעלה והקדוש ברוך הוא מאיר עליו, לא פוחד מעליונים ותחתונים, כמו שנאמר "ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה".	אסתכל ונ"א אתאחדו בנהורא דלעילא ⁵²⁸⁷ וקב"ה אנהיר עליה לא דחיל מעלאין ותתאין כד"א (ישעיה ס ב) ועליך יזרח ⁵²⁸⁸ יי' וכבודו עליך יראה:
"ה' מעוז חיי" כיון שהקדוש ברוך הוא אוזז באדם, לא יפחד באותו עולם מכל בעלי הדינים. גם אני כדוגמא זה, כיון שאחזתי באביך ובך לא אפחד, בעולם הזה ובעולם האחר, ועליך כתוב "ישמח אביך וגו'".	יי' מעוז חיי ⁵²⁸⁹ (תהלים כז א) כיון דקב"ה אחיד ⁵²⁹⁰ ביה בבר נש לא מסתפי בההוא עלמא מכל מאריהון דדינין ⁵²⁹¹ אוף אנא כהאי גוונא כיון דאחידנא באבוכ ובך ⁵²⁹² ולא (היד) אסתפינא בהאי עלמא ובעלמא אחרא ועלך כתיב (משלי כג כה) ישמח אביך וגו':
כיון שנאמר "ישמח אביך ואמך", מה זה "ותגל יולדתך", שהרי באמך מספיק, אלא "ישמח אביך" זה הקדוש ברוך הוא, "ואמך" זו כנסת ישראל, "ותגל יולדתך", יולדתך שלמטה. איפה שמחתו של רבי שמעון אביך, אלא פסוק הוא לבדו, שנאמר "גיל יגיל אבי צדיק" זה הקדוש ברוך הוא, "ויולד חכם ישמח בו" זה אביך שלמטה.	כיון דכתיב ישמח אביך ואמך מאי ותגל יולדתך דהא באמך סגינא אלא ישמח אביך דא קב"ה ⁵²⁹³ ואמך דא כנסת ישראל ⁵²⁹⁴ ותגל יולדתך יולדתך דלתתא ⁵²⁹⁵ ר' שמעון אבוכ אן חדוותא דיליה אלא קרא הוא בלחודוי דכתיב (משלי כג כד) גיל יגיל אבי צדיק דא קב"ה ויולד חכם ישמח בו דא אביך דלתתא:
דבר אחר "גיל יגיל אבי צדיק" זה אביך שלמטה, "ויולד חכם ישמח בו" כתוב בתוספת וא"ו, זה הקדוש ברוך הוא למעלה.	דבר אחר גיל יגיל אבי צדיק דא אביך דלתתא ויולד חכם ישמח בו ⁵²⁹⁶ כתיב בתוספת וא"ו ⁵²⁹⁷ דא קב"ה [הוא] לעילא:
אמר רבי אלעזר כתוב "בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה' אל אמת" יש להתבונן בפסוק	א"ר אלעזר כתיב (תהלים לא ו) בידך אפקיד רוחי פדית ⁵²⁹⁸ אותי יי' אל אמת האי קרא אית

- ⁵²⁸⁵ שהוא מאיר בי ומושיעני או ירצה לשון הבטה כענין ישעה האדם על עושהו ושוע אל ההר ירצה מאיר ומשגיח בי (אור יקר).
- ⁵²⁸⁶ שלשון ממי מורה שיש ב' בחינות עליונים ותחתונים וממי מאלו אירא (אור יקר). ממי אפחד - כי מלת ממי מורה על רבוי הבחינות (אור יקר).
- ⁵²⁸⁷ היא התורה שהיא אור הת"ת המתפשט מלמעלה ופעמים אין אדם זוכה לה ואין תורתו רצויה לזה אמר "וקב"ה אנהיר עליה", שתורתו מצלחת (אור יקר).
- ⁵²⁸⁸ ירצה לפרש שממש אור הקב"ה מתנוצץ ממש באדם כענין חכמת אדם תאיר פניו כענין נתן דצוציתא וזה בעסק התורה והמצוה (אור יקר).
- ⁵²⁸⁹ פי' הוא מבצר מעוז חיי בעולם החיים האמתיים שהם באמת נקראים חיי האדם כי חיי העולם הזה אינם חיים אמיתיים (אור יקר).
- ⁵²⁹⁰ היינו בעת סילוקו מן העולם שנשמה מתדבקת בשכינה כנודע (אור יקר).
- ⁵²⁹¹ כי רבים המה (אור יקר).
- ⁵²⁹² נראה שאפילו מחותנו של אדם מועיל בזכותו לאדם וזה דבר גדול כי בשלמא חתנו ממש שמעינן בפרשת בראשית בעובדא דר' פנחס עם ר' שמעון כשיצא מהמורה וכן בפטירת רשב"י ע"ה שעטרו לר' פנחס כמה עטרות אמנם אבי חתנו שמעינן ליה מהכא דקאמר "באבוכ ובך לא וכו'" ועוד מורה שתורתם היה מגינא אפילו לאחרים כעין שהיא מגינה לעוסקים בה ממש (אור יקר).
- ⁵²⁹³ שהוא אב לנשמתן של ישראל (אור יקר).
- ⁵²⁹⁴ שהיא אם לנשמתם של ישראל כי הנשמות אינן מזווגא דקב"ה ושכינתיה כמבואר בזהר בכמה מקומות, וכאשר הבן למטה פועל כראוי בתורה ובמצות הנה גורם שמחה וייחוד למעלה לקב"ה ושכינתיה, והיינו למעלה ישמח אביך ואמך ביחודם, ואל זה רמז שקרא למלכות כנסת ישראל שמורה ת"ת בתוך המלכות, והיינו שהיא כנסת והיכל לישראל שהוא הת"ת עוד מורה שנשמתן של ישראל מכונסות בה (אור יקר).
- ⁵²⁹⁵ שהיא אמו ממש ולגבי ידיה נקט גילה כי גילה אינה כל כך כמו השמחה כדפי' בפרשת אחרי מות, וכן מוכח קרא דישמחו השמים ותגל הארץ לגבי השמים נקט שמחה ולגבי ארץ נקט גילה והיינו נגילה ונשמחה בך ולא זו אף זו (אור יקר).
- ⁵²⁹⁶ ול"ג "וישמח בו" (רח"ו). לפי שהמקרא הוא ויולד חכם ישמח בו והמסור' הוא יולד חכם וישמח בו, והזהר קא דריש מקרא ואל מסורת כמו גיל יגיל וכו' שהוא המקרא ולא המסורת שהוא גול יגול (מ"מ).
- ⁵²⁹⁷ דהול"ל יולד חכם ישמח בו (רח"ו).
- ⁵²⁹⁸ פדיתה (דפ"ו).

הזה, ראיתם מי שמפקיד דבר בידי המלך, אלא ודאי אשרי האיש שהולך בדרכי המלך הקדוש ולא חוטא לפניו.	ליה לאסתכלא ביה חמיתון מאן דאפקיד בידא דמלכא מדי ⁵²⁹⁹ אלא ודאי זכאה הוא בר נש דאזיל באורחוי דמלכא קדישא ולא חטי קמיה:
בא וראה, כיון שנכנס הלילה, עץ המות שולט בעולם, ועץ החיים מסתלק למעלה למעלה. וכיון שעץ המות שולט בעולם לבדו, כל בני העולם טועמים טעם מות.	תא חזי כיון דעאל ליליא אילנא ⁵³⁰⁰ דמותא שליט בעלמא ואילנא ⁵³⁰¹ דחיי אסתלק לעילא לעילא וכיון דאילנא דמותא שליט בעלמא בלחודוי כל בני עלמא טעמין טעמא דמותא:
למה, משום שאותו עץ גורם, והאדם צריך להקדים ולהפקיד בידו את נפשו בפקדון, כפקדון של אדם שנותן פקדון לאחר, שאף על גב שהוא התחייב אליו יותר מאותו פקדון, לא כדאי להאחז בו, הואיל והפקדון נמסר לו, ואם יסרב בו ודאי נבדק אחריו, שאין הוא מזרע קדש, ולא מבני האמונה.	מ"ט בגין דההוא אילנא גרים ובר נש בעי לאקדמא ולמפקד בידיה ונפשיה בפקדונא (דנפשיה) כפקדונא ⁵³⁰² דבר נש דיהיב פקדונא לאחרא דאף ע"ג דאיהו אתחייב לגביה יתיר מההוא פקדונא לאו כדאי לאתאחדא ביה הואיל ופקדונא אתמסר לגביה ואי יסרב ביה ודאי נבדוק אבתריה דלאו מזרעא קדישא הוא ולא מבני מהימנותא ⁵³⁰³ :
כך אותו עץ, בני אדם מקדימים ונותנים לו פקדון נפשם, ולוקח כל נשמות בני העולם, וכולם טועמים טעם מות, משום שזה עץ המות הוא, ומשום שכל נפשות אלו, אף על גב שכולם התחייבו לו, ולא כדאי הוא להשיב הפקדון לאדם, אלא כיון שכולם נמסרו לו בפקדון, מחזיר כל הפקדונות לבעליהם.	כך ההוא אילנא בני נשא אקדימו ויהבין ליה פקדונא דנפשיהו וכל נשמתין דבני עלמא נטיל וכלהו טעמין טעמא דמותא בגין דהאי אילנא דמותא הוא ובגין דכל אינון נפשתיא אע"ג דכלהו אתחייבו לגביה ולא כדאי הוא לאתבא פקדונא לגביה דבר נש אלא כיון דכלהו אתמסרו ⁵³⁰⁴ ליה בפקדונא אתיב כל פקדונין למאריהון:
בא וראה לא כדאי לעץ המות הזה להחזיר פקדונו לאדם, אלא בשעה שעץ החיים מתעורר בעולם, ומתי מתעורר אותו עץ חיים, בשעה שעולה הבוקר, ואז כיון שזה מתעורר בעולם, כל בני העולם חיים עוזב ומחזיר אותו עץ המות כל הפקדונות שהפקדו אצלו	ת"ח לאו ⁵³⁰⁵ כדאי הוא האי אילנא דמותא לאתבא פקדונא לגביה דבר נש אלא בשעתא דאילנא [דחיי] (דמות) אתער בעלמא ואימתי אתער ההוא אילנא דחיי בשעתא דסליק צפרא

⁵²⁹⁹ מידי (דפ"ו). והרי הכל הוא שלו ומה שקנה עבד קנה רבו, וא"כ מה פקדון הפקיד בידו (אור יקר).

⁵³⁰⁰ בסוד ותתן טרף לביתו וחק לנערותיה (רח"ו).

⁵³⁰¹ ז"א נסתלק בגו אימא עלאה בסוד השינה והדורמיטא (רח"ו). ור"ל נשמת הז"א עלתה בסוד מ"ן לאימא ונלע"ד שלכך אמר הזהר אסתלק לעילא לעילא שר"ל שנשמת ז"א נסתלקה ממנו ועלתה למעלה וזהו אסתלק לעילא ומ"ש לעילא פעם שנית היינו שנסתלק לאימא (מ"מ). הדעת כאשר שהוא למעלה נקרא עץ החיים, כי הוא האות ו' דהשם, אילנא דחיי, כמ"ש בפ' במדבר (קכ"א ע"א ושם קיט ע"א) וכן בפ' אחרי (נח ע"א) אילנא דנטע שרשוי באינון חיים, והוא הדעת דנפק מהח"ב שנקראים חיים, ולכן נקרא אז עץ החיים (דע"ה ח"ב צז ע"ב).

⁵³⁰² בפקדונא (דפ"ו).

⁵³⁰³ אפשר שחוזר על השכינה שאם היא מסרבת במה שאינה שולחת לו נפשו נבדוק אבתריה דההוא גברא דוודאי כיון שלא החזירה לו נפשו הוא לסיבת היותו פגום ולא רצתה שיחזור בתשובה רק שימות בלא תשובה או חוזר לבעל הפקדון וזה יורה מ"ש נבדוק ואין בדיקה אחר מיתה והפ' אם הנפקד מעכב הפקדון בידו נבדוק אבתרי' כי העושה זה אינו בא מזרע ישראל הכשר רק משאר עממין אך הבא מזרע ישראל כשמפקדין בידו שום דבר הוא מחזירו באמונה כך השכינה אע"פ שאם תרצה לראות הדין מכל א"ו מהמפקדין בידה נשמתו בוודאי שם תשאר בדין גמור ולא בעול חלילה עכ"ל להיות מצד הקדושה העצומה עושה לפניו מן השורה ומחזרת הפקדון לבעליו (זהר הרקיע).

⁵³⁰⁴ אתמסרי (דפ"ו).

⁵³⁰⁵ ר"ל אין כח ורשות בידה לוותר כי הוא מדת הדין, ושורת הדין נותנת הנפש החוטאת היא תמות (רח"ו).

והולך לו. למה הם חיים, משום שאותו עץ החיים גרם.	וכדין כיון דהאי אתער בעלמא כל בני עלמא חיין ושביק ואהדר ההוא אילנא דמותא ⁵³⁰⁶ כל פקדונין דאתפקדו לגביה ואזיל ליה מ"ט חיין בגין דההוא אילנא דחיי גרים:
ואם תאמר הרי בני אדם רבים הם מתעוררים בלילה בעוד שעץ המות שולט, אלא ודאי אותו עץ החיים עושה את זה. למה, משום שנאמר "לראות היש משכיל דורש את אלהים", ולא יהיה פתחון פה לאדם שיאמר, אלמלא שלטתי בנפשי בלילה הייתי עוסק בתורה.	ואי תימא הא בני נשא סגיאין אינון דמתערין בליליא בעור דאילנא דמותא שליט אלא ודאי ההוא אילנא דחיי קא עביד מ"ט בגין דכתיב (תהלים יד ב) לראות היש משכיל ⁵³⁰⁷ דורש את אלהים ולא יהא ליה פתחון פה לבר נש דיימא אלמלי שליטנא בנפשאי בליליא אשתדלנא באורייתא:
אמר רבי יהודה, זה בישראל בודאי, וכך הוא. אבל באומות העולם שראינו כזה למה, אמר לו יפה מה שאמרת. פתח ואמר "מה אקב לא קבה אל ומה אזעום לא זעם ה'", בא וראה כדוגמא שיש למעלה יש למטה, למעלה יש ימין ויש שמאל, למטה ישראל והעמים.	א"ר יהודה האי בישראל ודאי והכי הוא אבל באו"ה דחמינא כהאי גוונא מ"ט א"ל ודאי שפיר הוא דקא אמרת פתח ואמר (במדבר כג ח) מה אקוב לא קבה אל ומה אזעום לא זעם יי' ת"ח כגוונא דאית לעילא אית לתתא ⁵³⁰⁸ לעילא אית ימינא ואית שמאלא ולתתא ישראל ועמין:
ישראל אחוזים לימין, בקדושת המלך הקדוש, העמים עובדי כוכבים ומזלות לשמאל, לצד רוח הטומאה, וכולם למטה מכל דרגות השמאל, וכל הדרגות אחוזות זו בזו,	ישראל ואתאחדן לימינא בקדושה דמלכא קדישא עמין עכו"ם לשמאלא לסטרא דרוח מסאבא וכלהו לתתא מכלהו דרגין ודשמאלא (לשמאלא) וכלהו דרגין אחידן דא בדא
	קיט/ב
עד שתלויות מהראש. וכדוגמא שהראש נוסע, באותו הצורה נוסע הזנב שהוא תחתון, למה, משום שאחוז בו. ולכן, העמים עובדי כוכבים ומזלות, באותו צד הטומאה שלהם, כך מתנהגים.	עד דתליין מן רישא וכגוונא דרישא נטיל בההוא גוונא נטיל זנבא דאיהו תתאה מ"ט בגין דאחיד ביה ובגין כך עמין עכו"ם בההוא סטר מסאבא דלהון הכי אתדברו:
בלעם השתמש בכל כתרים [הדרגות] התחתונות, והוא היה רואה בתחתון הזה, שהוא הזנב שלא יכול להתנהג אלא בראש, לכן אמר "מה אקוב לא קבה אל" (שהוא הראש משום) שאותו הראש העליון אינו נמצא בדין באותם הימים, ואף על גב שהאל הזה בארנו, המלכות הקדושה הזו לוקחת שם כדוגמת הכל, והטוב הזה והחסד של העולם הזה.	בלעם הוא אשתמש בכלהו כתרין (נ"א דרגין) תתאין והוא הוה חמי בהאי תתאה דאיהו זנבא [ד]לא יכיל לאתדברא אלא ברישא בגין כך אמר (במדבר כג ח) מה אקוב לא קבה אל (דאיהו רישא בגין) דההוא רישא עלאה לא אשתכח בדינא באינון יומין ואע"ג דהאי אל אוקימנא האי מלכותא קדישא נטיל שמא כגוונא דכלא והאי טב וחסד דהאי עלמא:
(בארנו במקום אחר עליון, והוא טוב וחסד של העולם, המלכות הקדושה הזו	וס"א אוקימנא באתר אחרא עלאה והוא טב

⁵³⁰⁶ פי' אע"פ שהיא מדת הדין ומפני העוונות צריך שימות האדם ועל"ז שביק אותם העוונות ואהדר פקדונא למאריה (מ"מ).

⁵³⁰⁷ פי' כדי שיוכר בין הצדיקים העומדים בלילות ובין אותם שאין עומדים לעסוק בתורה (מ"מ).

⁵³⁰⁸ תני והדר מפרש מ"ש דאית לעילא היינו ימינא ושמאלא ומה שכתב דאית לתתא היינו ישראל ועמין (מ"מ).

לוקחת שם כדוגמא שלמעלה). ולכן נקראת "אל", אלא שהוא זועם בכל יום, שנמצא בו דין.	וחסד דעלמא האי מלכותא קדישא נטל שמא כנוונא דעילא ובגין כך אקרי אל ⁵³⁰⁹ אלא דאיהו ⁵³¹⁰ זועם בכל יום דאשתכח ביה דינא:
ובא וראה א"ל שדי" בארנו שבו סיפוק [לקיום] העולם, והוא אמר לעולם די, שהרי האל זה הוא שמזדווג עמו, ולכן נקרא אל שדי, אל של שדי, ועל זה "מה אקוב לא קבה אל", לכן כדוגמא שמתעורר הראש כך מתעורר התחתון.	ות"ח אל שדי ⁵³¹¹ הא אוקימנא דביה ספוקא דעלמא ואיהו אמר לעולם די דהא האי אל הוא דאזדווג בהדיה ⁵³¹² ובגין כך אקרי אל שדי אל שדי ועל דא (במדבר כג ח) מה אקוב לא קבה אל בגין כך כנוונא דאתער רישא ה"נ אתער תתאה:
בכה רבי אלעזר, פתח ואמר "קולה כנחש ילך וגו'", כעת (כדוגמא זה) שישראל בגלות היא ודאי הולכת כנחש, נחש כשהוא (בדין) כופף ראשו לעפר, עולה הזנב שולט ומכה את כל אותם שנמצאים לפניו, כמו כן כאן כעת בגלות, כדוגמא זה הראש כפוף לעפר והזנב שולט.	בכה רבי אלעזר פתח ואמר (ירמיה מו כב) קולה כנחש ילך וגו' השתא (כהאי גוונא ⁵³¹³) דישראל בגלותא איהו ודאי אזלא כנחש חויא כד איהו [בדינא] כפיף רישא לעפרא סליק זנבא (כדין זנבא) שליט ומחי לכל אינון דאשתכחו קמיה ואוף הכי השתא בגלותא כהאי גוונא רישא כפיף לעפרא וזנבא שליט:
מי עשה שהזנב יעלה למעלה ושולט ויכה, הראש שמתכופף למטה, ועם כל זה מי מנהיג את הזנב ומי מסייעו למסעיו, זה הראש, אף על גב שהוא כפוף לעפר הוא מנהיג את מסעיו.	מאן עביד לזנבא ודיסתליקן (דאסתליק) לעילא ושליט ומחי רישא דאתכפיא לתתא ועם כל דא מאן מדבר ליה לזנבא ומאן נטיל ליה למטלנוי האי רישא אע"ג דאיהו כפיף לעפרא הוא מדבר למטלנוי:
בגלל זה, קולה כנחש ילך, ועכשיו שאר העמים, שהם אחוזים בזנב, עולים למעלה ושולטים ומכים, והראש כפוף לעפר, כמו שנאמר "נפלה לא תוסיף קום וגו'", ועם כל זה הראש הזה מנהיג את הזנב ושומר (ומסייע) אותו, כמו שנאמר "שמוני נוטרה	בגין דא וקולה כנחש ילך והשתא שאר עמין דאינון אחידין בזנבא סלקין לעילא ושלטין ומחיין ורישא כפיף לעפרא כד"א (עמוס ה ב) נפלה לא תוסיף קום וגו' ועם כל דא האי רישא מדבר לזנבא ונטיר וס"א ונטיל ליה כד"א (שיה"ש א ו)

⁵³⁰⁹ בפי' אדרא רבא דתרי עלמין הנזכרים באד"ר, שני ושלישי שסודם א"ל הו"ה וא"ל אדנ"י, גי' א"ל זוע"ם. ונלע"ד שבלעם רצה למשוך הדין מכל הג', וכשלא יכול אמר (במדבר כג, ח) מה אקוב, נגד בל"ע, ומה אזעום, נגד אל זועם (רמ"ז).

⁵³¹⁰ לעיל ל ע"ב (הערת הזהר).

⁵³¹¹ שמות רנג ע"א (הערת הזהר).

⁵³¹² הנה כתבנו לעיל כי היסוד הוא א"ל שדי" והוא הנק' מערב לשון עירוב כנז' בתיקונים וז"ש ות"ח א"ל שדי" פי' כי כל א"ל הוא בחדס אמנם גם המל' נטלא האי שמא כד עבדת חסד בעלמא ולכן נק' גם היא א"ל. והביא ראי' לזה כי הרי שגם היסוד נק' א"ל שדי" כנז' בפ' ויקרא ד"א עכ"ד היסוד אינו אלא שדי" לבד משום דמזונא וספוקא אתא מניה לעולם שהוא המל' וז"ש ואיהו אמר לעולם די אמנם א"ל הוא חסד ונק' כן היסוד כד משפיע למל' ונותן טובה וחסד למטה ונמצא כי לעולם א"ל הוא בחדס (זהר הרקיע).

⁵³¹³ עיין בדרוש אחר שביארנו בענין הקליפות של אבי"ע איך ענינם כי שם הארכנו בזה אבל הענין בקיצור הוא במה שהודעתין במקום אחר כי נוקבא דז"א לא נאצלה מתחילתה רק בסוד נקודה עשירית שבה בלבד וכאשר נתקנת בכל פעם להזדווג בז"א באים לה תשע ספי' הראשונות מתשע ראשונות של ז"א ונשלמת לעשר ספיר' גמורות אבל שרשה הראשון לא היה לה רק מלכות שבה בלבד כלולה מעשר בסוד כללות בלבד ובזמן חרבן בית שני נתמעטה נוקבא דז"א וכל זמן הגלות הזה בימי החול שלא בשעת התפילה לא נשאר בה רק מלכות שבה בלבד ושאר התשעה ראשונות שבאו לה מז"א ירדו למטה בתוך הקליפות בסוד אמלא' החרבה לא נתמלאה צור אלא מחרבנה של ירושלים ונמצא כי תשעה ראשונות שבה הנקראים רישא דילה ירדו למטה ושכיבת לעפרא תוך הקליפו' בסוד עפר המשכן וזנבא דילה שהיא מלכות שבה התחתונה נשארה זקופה למעלה באצילות כנ"ל והיא השולטת עתה בזמן הגלות ולכן ישראל הנאחזים ברישא דילה כיון שרישאה שכיבת לעפרא גם הם עומדים בגלות המר הזה אבל אומות העולם שהם זנבא נאחזין ונשפעין מצד זנבא דילה שהוא קיים וזקוף למעלה ושולט בגלות ולכן יש להם עתה שררה ומלכות (שער מאמרי רשב"י).

את הכרמים", אלה עמים עובדי כוכבים ומזלות, שהם הזנב.	שמוני נותרה את הכרמים אליו עמין עעכו"ם דאיןנון זנבא:
בא רבי יהודה ונשק ידיו, ואמר אלמלא לא שאלתי דבר בעולם אלא ששאלתי זה והרווחתי אותו, די לי, שעכשיו ידעתי עמים עובדי כוכבים ומזלות ושלטונם איך מונהג, אשרי חלקם של ישראל, שעליהם כתוב "כי יעקב בחר לו יה וגו'".	אתא רבי יהודה ונשיק ידיו אמר אלמלא לא שאלנא מלה בעלמא אלא דשאלנא דא ורווחנא ליה די לי דהשתא ידענא (ד)עמין עכו"ם ושולטנותא דלהון היך מתדבר זכאה חולקהון דישראל דעלייהו כתיב (תהלים קלה ד) כי יעקב בחר לו יה וגו':
אמר לו רבי אלעזר, מה זה "לסגולתו", אמר לו שלשת האבות הללו נקראו סגולה, בין למעלה בין למטה, כדוגמא זה כהנים לויים וישראלים, והכל אחד, ואלה סגולתו של הקדוש ברוך הוא למעלה, וסגולתו למטה, וזהו שנאמר והייתם לי סגולה מכל העמים.	א"ל רבי אלעזר מהו לסגולתו א"ל תלת אבהן אליו אקרון סגולה בין לעילא בין לתתא כגוונא דא כהנים לויים וישראלים וכלא חד ואליו סגולתו של קב"ה לעילא וסגולתו לתתא ודא הוא דכתיב (שמות יט ה) והייתם לי סגולה מכל העמים:
"ונסע אהל מועד מחנה הלויים וגו'", אחר כך מה כתוב "ונסע דגל מחנה אפרים לצבאותם ימה" היינו שכינה שרויה במערב, ופרשוה, כתוב "ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל לאמר וגו' וישם את אפרים וגו'", בך יברך ישראל, ישראל סבא.	ונסע אהל מועד מחנה הלויים וגו' 5314 (במדבר ב יז) לבתר מה כתיב (שם י כב) ונסע דגל מחנה אפרים לצבאותם ימה היינו שכינה שרויה 5315 במערב ואוקמוה כתיב (בראשית מח כ) ויברכם ביום ההוא לאמר בך יברך ישראל לאמר וגו' וישם את אפרים וגו' בך יברך ישראל ישראל סבא:
מה משמיענו, אלא לא כתוב בך יתברך ישראל, או בך יבורך ישראל, מה זה יברך ישראל, אלא ישראל הקדוש לא יברך את העולם אלא בך, שאתה במערב ונאמר "אני אל שדי פרה ורבה".	מאי קמ"ל אלא בך יתברך ישראל לא כתיב או בך יבורך ישראל מהו יברך ישראל אלא ישראל קדישא לא יברך לעלמא אלא בך דאנתא 5316 במערב וכתיב (בראשית לה יא) אני אל שדי פרה ורבה:
למדנו, שראה עמו שכינה, ואז אמר בך יברך ישראל לאמר בך יברך את העולם, ואיך ראה, והרי נאמר "ועיני ישראל כבדו מזוקן וגו'", אלא כתוב "שכל את ידיו", מה זה "שכל", אלא הימין היה זקוף והשכינה	אוליפנא דחמא עמיה שכינתא וכדין אמר בך יברך ישראל לאמר בך יברך לעלמא והאיך חמא והכתיב (בראשית מח י) ועיני ישראל כבדו מזוקן וגו' אלא (שם יד) שכל את ידיו כתיב מאי שכל

5314 ונסע אהל מועד וגו', מזל"ן [משה זכותא לי נראה] שצריך להקדים תחילה מ"ש בליקוטי תורה פרשת תרומה, שהמשכן היה בסוד רחל שאז היתה אחור באחור כנגד תנה"י דז"א, ולכן היה במדבר, ומשכ"ן ב' פעמים אלק"ם בריבוע, ב' פעמים ה"ר, עיי"ש. ועוד נציע מה שכתבנו לעיל ק"ח ב', שד' הדגלים היו בסוד תנה"י שכנגדם כחב"ד דנוק', ונמצא שדגלי יהודה וראובן שהם בסוד ת"ת נצח, הם כנגד כתר חכמה דנוק' שהם בסוד תרי רישין דילה, וכנזכר בכוונות שני ימים של ראש השנה. והנה אז היתה רחל בסוד אהל עראי, ואה"ל גי' ל"ו בסוד שם ב"ן כנודע, ומוע"ד גי' ק"ך הם צירופי אלק"ם המתחלקים בתנה"י, ל' בכל אחד כמ"ש באדם ישר בסוד שם בוכ"ו העולה ד"ל, שהוא ד' פעמים ל'. וגם אה"ל מוע"ד גי' אלק"ם עם נקודותיו. ולכן נקרא מחנה הלויים, כי ידוע שלויים מן הגבורות, ולוי"ם גי' אלק"ם. לכן לבתר מה כתיב ונסע דגל וגו', הענין מובן במ"ש באוצרות חיים בדרוש ארון וכפורת, שבחינת אפרים היא בסוד הארה היוצאת דרך צדדי דופני העטרה דיסוד זעיר שהוא כולל ה' חסדים וה' גבורות, והיינו אפ"ר מ"י, אפ"ר גבורות מנצפ"ך ומ"י ה' חסדים בכללות י' גי' כ"ל, ונמצא שבחינת אפרים היא הארת גבורות ממותקות הניתנות מיסוד לדעת רחל, וגם תיבת אפרים מורה פריה ורביה, כי זהו עצם הזווג ביסוס הגבורות כנזכר בפרשת ויחי ר"ו א', מטרוניתא אתדבקת ביה לאתבסמא, ולזה נקרא דינא רפיא. ומכאן סוד שם רפאל שהוא במערב, וגם רפא"ל עם הכולל גי' מער"ב, ששם מתערבים חו"ג. ולכן שכינה שרויה במערב, כי שם כל חשקה, וכל שכן ששם בעטרה הוא שורש רחל, כי ידוע מארבע ראשי שנים, ועל כן צוה ה' שמיד בנסוע המשכן יסמך לו דגל אפרים, שאליו תשוקת השכינה ולצרכה (רמ"ז).

5315 רחל ביסוד הנק' מערב (רח"ו).

5316 יסוד נק' מערב (רח"ו).

הסיטה כלפי אפרים, והריח ריח שכינה על ראשו, ואז אמר "בך יברך ישראל", וראה שהוא במערב, ודאי שכינה במערב, והרי בארנו, כדי שיהיה בין צפון לדרום, ולהתחבר בגוף ולהיות בזווג אחד, וצפון מקבל אותה תחת הראש, והדרום מחבק אותה, זהו שנאמר שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני, והרי בארנו ודאי.	אלא ימינא הוה זקיף וסמי ליה שכינתא כלפי אפרים וארח ריחא דשכינתא על רישיה כדין אמר בך יברך ישראל וחמא דאיהו למערב ודאי שכינתא במערב והא אוקימנא בגין דלהוי בין צפון לדרום לאתחברא ⁵³¹⁷ בגופא ולמהוי בזווגא חד וצפון מקבלא לה תחת רישא ודרום מחבקא לה הה"ד (שיה"ש ב ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני והא אוקימנא ודאי:
מטתו שלשלמה בין צפון לדרום ולהתחבר בגוף, ואז כלל אחד להתברך העולם. למדנו כל האומר תהלה לדוד שלש פעמים בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא,	(שיה"ש ג ז) מטתו שלשלמה בין צפון לדרום ולא תחברא בגופא וכדין כלולא חד לאתברכא עלמא תנן כל האומר תהלה לדוד ג"פ בכל יומא ומובטח לו שהוא בן העוה"ב
	קב/א
והרי בארנו כדי לזווג את התהלה הזו, ושתמצא בכל יום בין צפון לדרום.	והא אוקימנא בגין לזווגא לה ולהאי תהלהו ולא שתכחא ובכל יומא בין צפון לדרום:
בא אדם בבוקר, מקבל עליו עול מלכות שמים (כמו שנתבאר מסדר שבח), באותן תשבחות שאומר [עם] תהלה לדוד, וכל הללויה שהם סדור של עשר תשבחות של עשרה כתרים קדושים של השם הקדוש, ולכן עשרה הם הללויה.	אתי בר נש בצפרא מקבל עליה עול מלכות שמים ⁵³¹⁸ (כמה דאתמר מסדר שבחא) באינן תושבחן דקאמר (עם) תהלה לדוד וכלהו הללויה דאינן סדורא דעשרה תושבחן דעשרה כתרין קדישין דשמא קדישא ⁵³¹⁹ ובגין כך עשרה אינן הללויה:
אחר כך סיים בעשר תשבחות, שהן הללויה הללו אל בקדשו וגו' הללוהו וגו', מי אלה עשרה הללויה, והרי חמשה הם, אלא מתחיל שבח בהללויה ומסיים בהללויה, לאחר העלוי של סדור השבח, ב"אז ישיר משה" שיש בו הכל ובזה מקבל עליו עול מלכות הקדושה, אחר כך משרה אותה בחסד בסוף התפלה להתקדש בו.	לבתר סיים בעשרה תושבחן ⁵³²⁰ דאינן (תהלים קנ א) הללויה הללו אל בקדשו וגו' הללוהו וגו' מאן אינן עשרה הללויה והא חמשה אינן אלא שרי שבחא בהללויה וסיים בהללויה לבתר עלויא דסדור שבחא באז ישיר משה דאית ביה כלא [ובדא] (ובד') מקבל עליה עול מלכותא קדישא לבתר אשרי לה בחסד בסיומא דצלותא לאתקדשא ביה ⁵³²¹ :
אחר כך בתפלת מנחה שהגבורה תלויה והדין שורה נמצא בכל, הדרום (היום) המיטה הזו שנתונה בין צפון לדרום להתחבר בזווג,	לבתר בצלותא דמנחה דגבורה תלייא ודינא שארי אשתכחת ⁵³²² בכל [דרומא (ס"א יומא) דא

⁵³¹⁷ ולא תחברא (דפ"ו).

⁵³¹⁸ פי' עול השכינה, ומפ' ואזיל במה מקבל עליה עול השכינה ואמר מסדר שבח וכו' דהיינו ע"י הזמירות שמשבח לקונו (מ"מ).

⁵³¹⁹ פי' שכתב הרב בספר הכוונות הללי נפשי וכו' היא מלכות דיצירה הנק' נפש, הללויה כי טוב כו' הוא יסוד דיצירה, ולפי שתוקף הדינים הוא ביצירה, לכך אין מזיכירם נר"ה בפירוש רק רומזים ביסוד וז"ש לא בשוקי האיש ירצה וכו' הללו את ה' מן השמים, ת"ת, הללויה שירו לה' שיר חדש, חסד, וכליל עמו הגבורה הללו אל בקדשו ג"ר דיצירה, הרי ה' הללויה כלולים כל עשר ספירות דיצירה עכ"ל, ובזה נבין מ"ש דעשר כתרין קדישין דשמא קדישא שנודע כי ז"א מקנן ביצירה הנק' שמא קדישא (מ"מ).

⁵³²⁰ פי' מלבד שמזמור זה הללו אל בקדשו נגד ג"ר דיצירה, גם נרמזו בו עשרה שבחים כנגד עשרה פרטיות כמ"ש הרב בסידור (מ"מ).

⁵³²¹ פי' באשרי שאחר העמידה נמצא בתהלה לדוד שאומרים קודם עמידה ואחר עמידה אנו מחברים המלכות בחסד וע"י תהלה לדוד שבמנחה אנו מחברים אותה עם הגבורה וז"ש ולבתר בצלותא דמנחה תלייא וכו' (מ"מ).

⁵³²² אשתכח (דפ"ו).

מטה] (דרוחא (ס"א יומא)) דא תהיב בת בין צפון לדרום⁵³²³ לאתחברא בזווגא דא בגופא כדקא יאות ומאן דמסדר [ומחבר] לה בכל יומא כהאי גוונא ודאי הוא בן העוה"ב בגין כך האי דגל מחנה אפרים ימה ואיהו בין צפון לדרום דרום ראובן מן סטרא חד דכתיב (במדבר ב י) דגל מחנה ראובן תימנה צפון דן מסטרא אחרא דכתיב (שם כה) דגל מחנה דן צפונה:	זה בגוף כראוי, ומי שמסדר ומחבר אותה בכל יום כדוגמא, ודאי הוא בן העולם הבא, לכן דגל של מחנה אפרים ימה, והוא בין צפון לדרום. דרום ראובן מצד אחד, שנאמר "דגל מחנה ראובן תימנה", צפון. דן מצד אחר, שנאמר "דגל מחנה דן צפונה".
אפרים בין דא לדא אשתכח מערב דאיהו אפרים בין צפון לדרום כלא כגוונא דלעילא רזא ליתבי דרומא⁵³²⁴ ואחונא והכין (אחינו הכי) שדר לון ואחונא (אחינו) מסטרא דבוצינין וס"א מסדרי בוצינין ברזין קטירין⁵³²⁵ דבעיתו ליחודא יחודא במופסרא דקטרא עלאה קבילו עלייכו עול מלכותא קדישא בכל יומא בקדמיתא ובדא⁵³²⁶ תעלון⁵³²⁷ בקסורא⁵³²⁸ (ס"א בקיסטרא) קדישא דדרום ואסחרו סטרי עלמא עד דמתקשרן בקטורא חדא ובדרום תקיפו (ס"א תקיעו) דוכתא⁵³²⁹ ותמן תשרון:	אפרים בין זה לזה, נמצא מערב, שהוא אפרים, בין צפון לדרום, הכל כדוגמא שלמעלה, סוד ליושבי הדרום אחינו, וכך שלח להם, אחינו מצד המנורות (מסדרי מנורות) בסודות קשורים שרציתם לייחד יחוד, בדפוס של הקשר העליון, קבלו עליכם עול מלכות הקדושה בכל יום בהתחלה, ובזה תעלו בשולט (בקשר) קדוש של הדרום וסובבו צדי העולם, עד שיתקשרו בקשר אחד, ובדרום התחזקו (תקבעו) מקום ושם תהיו.
ר' אלעזר שאיל לר"ש אבוי א"ל סימנא לזווגא דיחודא מנין א"ל ברי אע"ג דאוקימנא מלין לכל סטר וסטר ואתבדרו הכא מלה והכא מלה סימנא דא נקוט בידך והכי הוא כעין סחרא דמדבחה דתנן ובא לו לקרן דרומית מזרחית מזרחית צפונית צפונית מערבית מערבית דרומית⁵³³⁰:	רבי אלעזר שאל את רבי שמעון אביו, אמר לו סימן לזווג היחוד מנין, אמר לו, בני, אף על גב שבארנו דברים לכל צד וצד, והתפזרו כאן דבר, וכאן דבר, סימן זה נקוט בידך, וכך זה, כמו סביב המזבח שלמדנו, ובא לו לקרן דרומית מזרחית, מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית.

⁵³²³ פי' שבשחרית הוא בחי' החסד ובמנחה הוא דין על ידם שורה בין חו"ג שהם צפון ודרום והגם דכתיב שמאלו תחת וכו' ואח"כ וימינו וכאן בתפילה מקדימים החסד קודם הגבורה כבר תירץ הרב שהתעוררות הימין קודם לשמאל (מ"מ).

⁵³²⁴ כמ"ש למטה בתחלה לקרן ואח"כ דרומית מזרחית כו', מערבית דרומית התחלה בדרום וסיום ג"כ בדרום והענין כי א"א י"ה הם מזרח וצפון וז"ל ו"ה הם דרום ומערב כמ"ל ע"ש (יהל אור).

⁵³²⁵ בסודות הקשורים (רח"ו).

⁵³²⁶ כי המילה היא ראשונה (רח"ו).

⁵³²⁷ (ס"א בקשורא) (נוסף בדפ"ו).

⁵³²⁸ חסד (רח"ו).

⁵³²⁹ ואח"כ תיחדוהו ותשאר דביקה בחסד (רח"ו). ור"ל שמערבית דרומית היינו מלכות דבוקה בחסד הנק' דרום (מ"מ).

⁵³³⁰ דע כי בתיקונים דף ל"ט כתב כי שם הויה הרומז תמיד הוא בימין שהוא חכמה חסד נצח ושם אדנ"י שהוא במלכות תמיד בשמאל בג"ה ובכל קו אמצעי הם משתתפין בחיבור א' ולהיות שכנפיהם פרודות צריכין אל היחוד לכן תחל' נקבל מלכות שמים ואח"כ מעלה עמה אל הדרום שהוא החסד כי שם הוא שם הוי' הנק' אילנא דחיי ובהיותה שם תוכל להזדווג ולבא אל בית אביה הוא החכמה ששם ג"כ שם הויה כי הבן שהוא הת"ת עיקרו מאביו שהוא שם הויה הרומז בחכמה. ואח"כ מתחלת לירד אל בית אימא הנק' צפון לשון סתרים כי כל הדברים בהסתר ובמצפון ומשם מתמלא חדרי בטן של ת"ת ע"י כל הנחלים היוצאים ממנה וז"ש (תהילים יז יד) וצפונך תמלא בטנם והנה כשיצאה הבת מן האם ג"כ בצפון שהוא הגבורה כמ"ש בסוד יום ב' בין מים למים שהם י' הויה שבחסד וי' אדנ"י שבגבורה ולכן עיקרה בשמאל ואז יורדת דרך הצפון בסוד עליה וירידה ואח"כ חוזרת למקומה ימין המחבקה לבעלה ונתגלה. נמצא כי הימין קודם ליחוד ומתעורר אח"כ השמאל להיות תחת ראשה ואח"כ חוזר הימין לחבקה נמצא כי הימין קודם לשמאל והבן זה היטב (זהר הרקיע).

זהר ויקרא חלק א'

אמר לו, והרי לא יכול עד שמקבל עליו אדם עול מלכות הקדושה בתחלה, ונותן עליו עול זה, ואתה אמרת שיבא לדרום בתחלה.	א"ל והא לא יכול עד דמקבל עליה ב"ג עול מלכותא קדישא בקדמיתא ⁵³³¹ ויהיב עליה עול דא ואת אמרת דייתי לדרום בקדמיתא:
אמר לו הכל אמרתי לך, שהרי ובא לו לקרן, אמרתי בהתחלה, והרי ידעת סוד הקרן, וזהו עול מלכות הקדושה.	א"ל כלא הא אמינא לך דהא ובא לו לקרן ⁵³³² [אמינא] בקדמיתא והא ידעת ⁵³³³ ורוא דקרן ודא הוא עול מלכותא קדישא:
אחר כך דרומית מזרחית, ששם הוא עץ החיים, וזה לזווג אותו במזרח, שהוא האב העליון, שהרי הבן מצד אבא הוא בא, ולכן מדרום למזבח, שכת הדרום הוא במזרח, וצריך להתקשר כאחד, דרום במזרח, והמזרח שמתקשר בצפון, (כמו שנאמר וצפונך תמלא בטנס), משום שזה משלים וממלא נחלים ומעיינות, ועל זה מזרחית צפונית, אלו אבא ואמא שלא נפרדים לעולם, והרי בארנו.	לבתר דרומית מזרחית דתמן הוא אילנא דחיי ⁵³³⁴ ודא לאזדווגא ליה במזרח דאיהו אבא עלאה דהא בן מסטרא דאבא קא אתי ובגין כך מדרום למזרח דתנו ⁵³³⁵ קפא דדרום במזרח ⁵³³⁵ הוא ובעי לאתקשרא כחדא דרום במזרח ומזרח דאתקשר בצפון ⁵³³⁶ (כד"א (תהלים יז יד) וצפונך תמלא בטנס) בגין דהאי אשלים ומלי נחלין ומבועין ⁵³³⁷ וע"ד מזרחית צפונית (ד) אליון אבא ואמא ודלא מתפרשן לעלמין והא אוקימנא:
ומה שנאמר צפונית, שהוא סתר עליון, ומצדה יוצא צפון, ומצדה מתעוררים הדינים, אף על גב שהיא רחמים ושמחה, והרי בארנו, וכשהיא יוצאת, צפון יוצא עמה, שהוא נכלל ונקשר בדרום, אחר כך צפונית מערבית, שהרי מצד האבא יוצא בן, ומצד האמא יוצאת בת, ולכן צפונית מערבית, וזוהי קרן של התחלה, שכעת נקשרת בצפון סתם, אחר כך צריך לקשרה בדרום, ששם הוא קשר הכל, והגוף נמצא בה ועל כך מערבית דרומית.	ומה דאתמר צפונית דאיהו טמירא עלאה ⁵³³⁸ ומסטר דילה נפיק צפון ודיגין מסטרא דילה מתערין אע"ג דהיא רחמי וחידו והא אוקימנא וכד איהי נפקת צפון נפקת ביה דאיהו אתכליל [ואתקשר] (ואקשיר) בדרום לבתר צפונית מערבית דהא(י) מסטרא דאבא נפיק בן ומסטרא דאמא נפיקת בת ובגין כך צפונית מערבית ודא הוא קרן דקדמיתא ⁵³³⁹ דהשתא אתקשר בצפון סתם לבתר בעי לקשרא לה בדרום דתמן הוא קשורא דכלא וגופא ביה אשתכח וע"ד מערבית דרומית:
נמצאת קרן זו שלש פעמים, אחת לקבל אותה אדם בתחלה, אחר כך לקשרה בשתי זרועות להתחבר בגוף, ולהיות הכל אחד, וזהו סדור של היחוד השלם, וכל צד וצד באותו קשר שראוי לו, ולא יחליף צד בצד אחר שלא ראוי לו, כדי שלא יענש.	אשתכח האי קרן ג' זמנין חד לקבלא ליה בר נש בקדמיתא ולבתר [הכי לקשרא לה] (תרי לקשרא ליה) בתרי דרועי לאתחברא בגופא ולמהוי כלא חד ודא הוא סדורא דיחודא שלים

⁵³³¹ פי' ר' אלעזר לא דקדק מלת לקרן כמש"ל בדף ק"ח ע"ב בפי' המשנה דפי' ר' אלעזר לעיל ולכך הקשה והא לא יכול וכו' (מ"מ).

⁵³³² פי' המלכות הנק' קרן כנודע (מ"מ).

⁵³³³ ידעתא (דפ"ו).

⁵³³⁴ פי' דרומית הוא ז"א שבניינו מהחסדים הנק' דרום ואנו מחברים אותו עם אבא הנק' מזרח וזהו דרומית מזרחית (מ"מ).

⁵³³⁵ פי' תוקף הז"א הנק' דרום לפי שבנינו מהחסדים הוא ע"י אבא הנק' מזרח (מ"מ).

⁵³³⁶ פי' אבא הנק' מזרח מתקשר עם אימא הנק' צפון והיינו מזרחית צפונית (מ"מ).

⁵³³⁷ פי' החסדים הנק' נחלים ומבועים שהם מהגבורות מאימא יוצאים א"נ נחלים הם הו"ק דז"א ומבועין הם הספירות דנוק' שנבועין מ"ן מתתא לעילא (מ"מ).

⁵³³⁸ פי' ולכך נק' צפונית מלשון אשר צפנת ליראך ומ"ש "ומסטר דילה נפיק צפון" הוא טעם אחר למה נק' צפונית לפי שיצא ממנה הגבורה הנק' צפון וכו' (מ"מ).

⁵³³⁹ סה ע"א (הערת הזהר).

וכל סטר וסטר בההוא קשורא דאתחזי ליה ולא יחלף⁵³⁴⁰ סטרא בסטרא אחרא דלא איתחזי ליה בגין דלא יתענש:	
ומאן⁵³⁴¹ דעביד⁵³⁴²	מי שעושה
קב/ב	
יחודא דא כדקא חזי כמה דאמינא זכאה חולקיה בהאי עלמא ובעלמא דאתי דהא ידע לסדרא שבחא דמאריה ויחודא דמאריה ולא עוד אלא דקב"ה משתבח ביה עליה כתיב (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר:	יחוד זה כראוי כפי שאמרנו, אשרי חלקו בעולם הזה ובעולם הבא, שהרי יודע לסדר שבח רבונו ויחוד רבונו. ולא עוד, אלא שהקדוש ברוך הוא משתבח בו, עליו כתוב "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר".
ר"ש פתח (תהלים כה א) לדוד אליך יי' נפשי אשא אלהי בך בטחתי וגו' מאי קא חמא דוד לסדרא האי שבחא הכי וכלהו שבחי דאינון באלפא ביתא כלהו⁵³⁴³ שלמין והאי חסרא דלא אית ביה ו' ואמאי סדורא דא למנפל על אנפין:	רבי שמעון פתח "לדוד אליך ה' נפשי אשא אלהי בך בטחתי וגו'", מה ראה דוד לסדר שבח זה ככה, וכל השבחים שהם בא"ב כולם שלמים, וזה חסר שאין בו ו', ולמה סדור זה ליפול על אפים.
אלא (תא חזי) רוא עלאה הוא גניז בין חברייא בשעתא דליליא עאל (ושלמא) אילנא תתאה דתלייא ביה מותא פריש ענפוי ומכסיא לבלא וע"ד אתחשך וכל בני עלמא טעמין טעמא דמותא ואקדים בר נש ויהיב ליה פקדונא דנפשיה ואפקדיה בידיה בפקדונא:	אלא [בא וראה], סוד עליון הוא גנוז בין החברים, בשעה שנכנס הלילה (ושולט) העץ התחתון שהמות תלוי בו, פורש ענפיו ומכסה הכל, ועל כך מחשיך, וכל בני העולם טועמים טעם המות, ומקדים אדם ונותן לו פקדון נפשו, ומפקיד בידו בפקדון.
ובגין דנטיל לון בפקדונא תב פקדונא למאריה בשעתא דאתי צפרא כד אתי צפרא ותב לגביה פקדוניה בעי לברכא ליה לקב"ה דאיהו מהימנא עלאה לבתר דקם עאל לבי כנשתא מעטר בטומפ⁵³⁴⁴ אתכסי בכיסוא⁵³⁴⁵ דציצית עאל ומדכי גרמיה בקורבנין בקדמיתא לבתר קביל עליה עול מלכותא בסדורא דשבחי דדור דאינון סדורא דעול מלכותא ובוסדורא דשבחא דא אשרא עליה ההוא עול לבתר סדורא דצללותא דמיושב וצללותא דמעומד לקשרא לון כחדא:	ומשום שלוקח אותם בפקדון, חוזר הפקדון לבעליו בשעה שמגיע הבוקר, כשמגיע הבוקר וחוזר אליו פקדונו, צריך לברך את הקדוש ברוך הוא, שהוא הנאמן העליון, אחרי שקם נכנס לבית הכנסת, מתעטר בתפלין, מתכסה בכסוי ציצית, נכנס ומטהר עצמו בקרבנות בתחלה, אחר כך מקבל עליו עול מלכות בסדור של שבחי דוד, שהם סדור של עול מלכות, ובסדור שבח זה משרה עליו אותו עול, אחר כך סדור תפלת מיושב ותפלת מעומד לקשרם כאחד.
ת"ח רוא דמלה אע"ג דצללותא תלייא במלולא ודבורא דפומא כלא תלייא בעקרא דעובדא בקדמיתא ולבתר בדבורא ובמלולא דפומא⁵³⁴⁶:	בא וראה סוד הדבר, אף על גב שתפלה תלויה במלל ודיבור הפה, הכל תלוי בעיקר המעשה בתחלה, אחר כך בדבור ובמלל הפה.

⁵³⁴⁰ יחליף (דפ"ו).

⁵³⁴¹ מאן (דפ"ו).

⁵³⁴² רצון הקב"ה מהאדם הוא שהוא יגרום ויסבב את כל הפעולות והמעשים אשר גם ממקור המקורות כולם ובבנין כל האצילות כולו (הקדו"ש מג ע"ד).

⁵³⁴³ צ"ע שהרי גם באשרי חסר נ' גם בכאן חסר ב"ק ולמה הקשה על ו' יותר מן ב"ק (רח"ו).

⁵³⁴⁴ לאו דווקא כי הציצית קודם (רח"ו). בין כאן ובין בפרשת שלח לך קע"ה ב' מקדים התפילין לציצית, וי"ל דאיירי במעלה שלהם ומקדים המעולה, אבל לדין סדר הנחתם הוא להפך דמעלין בקדש, ולכן דייק בסמוך להקדים הציצית לתפילין משום דאיירי בדין הסדר, וכן הוא בסדר הטור והשו"ע, וגם לפי הסוד אין לשנות (רמ"ז).

⁵³⁴⁵ בכיסוי (דפ"ו).

⁵³⁴⁶ עי' שעה"כ א ע"ד, וכן יא ע"ד.

מאן עובדא אלא ההוא עובדא דעביד בר נש בקדמיתא כגוונא דצלותא הוא ולא יצלי בר נש צלותא עד דיתחזי עובדא ובקדמיתא (בגוי) כגוונא דצלותא⁵³⁴⁷ ועובדא דקדמיתא (בקדמיתא עובדא) בשעתא דבר נש קאים בעי לדכאה גרמיה בקדמיתא לבתר יקבל עליה האי עול לפרשא על רישיה פרישו דמצוה לבתר יתקשר קשורא דיחודא דאינון תפלין (מהו תפילין⁵³⁴⁸) תפלה של ראש⁵³⁴⁹ ושל יד ולא תקנא לון⁵³⁵⁰ בקשורא חדא בשמאלא ועל לבא⁵³⁵¹ כמה דאוקימנא (שיה"ש ב	איזה מעשה, אלא אותו מעשה שעושה האדם בתחלה, כדוגמת תפלה הוא, ולא יתפלל אדם תפלה עד שיראה מעשה בתחלה, כדוגמת התפלה. המעשה הראשון (בראשונה מעשה) בשעה שאדם קם, צריך לטהר עצמו בתחלה. אחר כך יקבל עליו עול זה, לפרוס על ראשו פריסת מצוה, אחר כך יקשר קשר היחוד שהם תפלין, (מהו תפלין) תפלה של ראש ושל יד, ולתקנם בקשר אחד בשמאל ועל הלב כפי שבארנו, "שמאלו תחת לראשי וגו'" ונאמר "שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך", והרי בארנו, וזהו המעשה

⁵³⁴⁷ שמות רא ע"ב (הערת הזהר).

⁵³⁴⁸ תימה דאטו עד כאן לא הוינן ידעי מהו תפילין, ותו דהקדים של ראש לשל יד, ותו דלא הזכיר תקון תפילה של ראש בראש אלא רק דשל יד בשמאלא ועל לבא. ונלע"ד דהוקשה לו מה שהקשה הרב ז"ל בדרוש התפילין, דאם התפילין נעשים מהמוחין והם אינם נכנסים אלא בתפילה, אם כן איך יצויר בחינת תפילין קודם התפילה. וזהו ששואל בכאן מהו תפילין, וירצה כיון שאנו מדברים עתה בתיקונא דעובדא שקודם [התפילה] אם כן מהו ענין תפילין עכשיו (רמ"ז).

⁵³⁴⁹ והוא ממש מ"ש בדרוש התפילין בישוב קושיא זו, והענין בקיצור הוא שאעפ"י שאחר התפילה מסתלקים המוחין מזו"ן, מכל מקום נשאר הרושם שלהם כל היום ולכן הוא זמן תפילין, אבל בהגיע הלילה אז מסתלק רשימו דזעיר לגמרי ועומד על ראשו, ורשימו דראש רחל נכנס תוך חזה ז"א, והנה בשחרית שאז עולה כתר רחל מן הבריאיה ומתעלה בסוד נקודה עד שעומדת בזרוע שמאל דז"א פנים בפנים, ואז יוצא אותו הרשימו מתוך חזה זעיר ונעשה תפילין בראשה, ובה חוזרת להתייחד עמה, כי בלילה הווי בפירוד, וגם זעיר חוזר ושואב הרשימו שעל ראשו, וה"ס תפילין של ראש. נמצינו למדים שעיקר תפילין שקודם התפילה מתחיל מחזרת הארת הרשימו דנוק' שיוצא מן החזה ומאיר בנקודה שבשמאלה (נ"א שבשמאלו), שיש בזה שתי בחינות, שבבחינת זעיר הם של יד ובבחי' רחל הם של ראש ועיקרם להאיר ראשה. וז"ש תפלה של ראש ושל יד, כלומר אותה תפילה שהיא של ראש ושל יד כאחד, שאז חוזרים ונקשרים יחד זו"ן בפעם אחת וקשר אחד (רמ"ז).

⁵³⁵⁰ פי' לראש וליד, בקשורא חדא בשמאלא, ששם עלתה הנוק' (רמ"ז).

⁵³⁵¹ שמשם ההארה יוצאת ולכן מביא שני הפסוקים דשמאלו תחת לראשי וגו' ושימני כחותם וגו', ששניהם נדרשים יחדיו בדרוש התפילין על סוד זה, אלא שלפי הנזכר שם צריך להגיה בכאן שמאלו תחת ראשי שהוא הרומז לענין זה, כי פסוק תחת לראשי נדרש על החיבוק הגמור שנעשה באתה גבור כנזכר בספר הכוונות, עיי"ש. ואולם לא חשש רבי שמעון להזכיר תפילין של ראש דז"א משום דסגי ליה במה שהזכיר תחילה סוד בחינת תפילין קודם ומה שהוא עיקר, והנמשך מזה שהוא שאיבת ז"א הרשימו שעליו הוא מובן מעצמו בדרישת כל הפסוק דשימני כחותם, שבמ"ש קשה כשאל קנאה נרמזה תפלה של ראש כנזכר בדרוש התפילין, ועל זה חזר ואמר והא אוקימנא, ודוק. ואולם צריכין אנו ליישב קושיא אחת שיש בענין זה וגם הרה"ו הרגיש בה בסוף פ"ט דדרוש התפילין, והוא שלפי הנזכר תפילין אלו הקודמים הכל הוא באצילות, והנה הרב זלה"ה מסר לנו בפירוש שתש"י היא בבריאיה וש"ר באצילות, וכן מוכח מכאן ממ"ש בסמוך, ולבתר תפלה של יד דאיהי תפלה דמיושב ולבתר תפלה דרישא דהיא תפלה דמעומד, וכבר נודע דברכות יוצר הם בהיכלות הבריאיה והעמידה היא באצילות, והרה"ו זלה"ה לא תירץ כלום בפירושו בזה, אלא כתב שפעם אחרת יורדות שתי הרצועות שהם נ"ה עד תפלה של יד, ואז נעשים אליה מוחין בסוד אצילות, ופעם אחרת שמע בטעם קדימת התפילין לתפלה, שאלו התפילין הם בבריאיה מהמוחין שירדו לבריאיה בלילה, ופעם אחרת שמע שלעולם יש לזו"ן תפילין תמיד אלא שקודם הנחת תפילין ישנם לזעיר בסוד רוח [לנוקבא בסוד נפש, אבל אחר הנחתנו ישנם לז"א בסוד נשמה ולנוקבא בסוד רוח]. הרי לך ד' שמועות חלוקות בענין, והרה"ו ז"ל לא דיבר כלום ביישובם. איברא דשמועה ד' י"ל דלא פליגא על דרוש דשימני כחותם לאוקמיה שהיא שואבת רשימו לסוד הרוח וגם הזעיר שואב סוד הנשמה, אבל תרין שמועות מציעתי נראה דפליגי על הדרוש הנ"ל, וכל שכן דלפי השמועה הג' לא יש טעם לקדימת תפלה של יד לתפלה של ראש. ונלע"ד שכן הוא המשך הענין, שתחילת אותה הנקודה העצמית שירדה לבריאיה בלילה הלא באור הבקר מתקשטת ולוקחת תפילין לראשה מאותם המוחין דבריאיה שירדו שם בלילה, ואחר כך עולה לאצילות ושואלת שימני, ומושכת הארת הרשימו מן החזה כנ"ל, אבל אותה ההארה אינה אלא מצד מוחין דבריאיה שבאצילות שכל עולם כלול מאב"ע, ואחר שאיבת זעיר הרשימו שלו שמניח תפילין בראשו אז יורדים לנוק' תפילין מצד אימא שבאצילות, וזה בהארת שתי הרצועות, כנלע"ד ליישב השמועות. אבל לתירוץ הקושיא הראשונה שהקשיתי נראה דנוכל לומר דאע"ג דתפלה של יד אינה מאירה באותה נקודה עד היותה באצילות, מכל מקום כיון דתחילת עלייתה היא מהבריאיה מקרייא שפיר תיקון הבריאיה, שאין ספק שמידי עלותה לאצילות תשים דרך להאיר משם לבריאיה שהיתה שם בתחילה, וכל שכן שבלי ספק יורד כח לרחל מן האצילות כדי שתוכל לעלות לאצילות, וזה הכח הוא תיקון גדול לכללות הבריאיה (רמ"ז).

שבתחלה. (ו) שמאלו תחת לראשי וגו' וכתוב (שם ח ו) שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך והא אוקימנא ודא הוא עובדא בקדמיתא:	
ולבתרן בשעתא דב"נ עאל לבי כנישתא ויורכי גרמיה בקדמיתא בקרבנין במלולא דפומא לבתר יקבל עליה האי עול מלכות לפרשא על רישיה (פרישו דמצוה) בשבחי דדוד מלכא כגוונא דעובדא דפריש על רישיה ופרישו דמצוה ולבתר צלותא דמיושב לקבל תפלה של יד לבתר צלותא דמעומד דהיא לקבל תפלה דרישא (ולבתר תפלה של יד דאיהי תפלה שמיושב לבתר תפלה דרישא דהיא תפלה דמעומד) ודא כגוונא דדא עובדא כגוונא דדבורא ודאי בעובדא ומלולא תליא צלותא:	אחר כך בשעה שאדם נכנס לבית הכנסת, יטהר עצמו בתחלה בקרבנות בדבור הפה, אחר כך יקבל עליו עול מלכות, זה לפרש על ראשו (פריסת מצוה) בשבחי דוד המלך, כדוגמת מעשה שפורס על ראשו פריסת מצוה, אחר כך תפלת מיושב כנגד תפלין של יד, ואחר תפלת מעומד שהיא כנגד תפלין של ראש, וזה כדוגמת זה מעשה, כדוגמת דיבור, ודאי במעשה ודיבור תלויה התפלה.
ואי פנים עובדא מלולא לא אשכח אתר דשריא ביה ולא איהו צלותא ואתפנים ההוא בר נש לעילא ותתא (ולא עוד אלא) דבעינן לאחזאה עובדא (ודאי) ולמללא מלולא עליה ודא הוא צלותא שלים ווי ליה לבר נש דפנים צלותיה פולחנא דמאריה עליה כתיב (ישעיה א יב) כי תבאו לראות פני וגו' גם כי תרבו תפלה אינני שומע דהא בעובדא ובמלולא תליא מלתא:	ואם פוגם את המעשה, הדבור לא מוצא מקום ששורה בו, וזו לא תפלה, ונפגם האיש ההוא למעלה ולמטה. (ולא עוד אלא) שצריך להראות מעשה ולמלל דיבור עליו, וזוהי תפלה שלמה, אוי לאיש שפוגם בתפלתו עבודת רבונו, עליו כתוב "כי תבאו לראות פני וגו' גם כי תרבו תפלה אינני שומע" שהרי במעשה ודיבור הדבר תלוי.
ת"ח כיון דבר נש עביד צלותא וכגוונא דא (ודאי) בעובדא ובמלולא וקשיר קשורא דייחודא (ו)אשתכח דעל ידיה מתברכין עלאין ותתאין כרין בעי ליה לבר נש לאחזאה גרמיה:	בא וראה, כיון שאדם עושה תפלות, כדוגמא זה במעשה ובדיבור וקושר קשר היחוד, נמצא שעל ידו מתברכים עליונים ותחתונים, ואז צריך האדם להראות עצמו.
בתר דסיים צלותא דעמידה כאלו אתפטר מן עלמא דהא אתפרש מן אילנא דחיי וכניש רגליו לגבי ההוא אילנא דמותא דאהדר ליה פקדוניה כד"א (בראשית מט לג) ויאסוף רגליו אל המטה דהא אודי חטאוי וצלי עליהו השתא בעי לאתכנשא לגבי ההוא אילנא דמותא ולמנפל ולימא לגביה אליך יי' נפשי אשא:	אחרי שסיים תפלת עמידה, כאילו נפטר מן העולם, שהרי נפרד מעץ החיים וכנס רגליו לאותו עץ המות שהחזיר לו פקדונו, כמו שנאמר "ויאסוף רגליו אל המטה" שהרי הודה על חטאיו והתפלל עליהם, עכשיו צריך להתכנס לאותו עץ המות וליפול ולומר "אליו אליך ה' נפשי אשא",
קבא/א	
בקדמיתא יהיבנא לך בפקדונא השתא דקשירנא ייחודא ועבידנא עובדא ומלולא כדקא יאות ואודינא על חטאי הא נפשי⁵³⁵² מסירנא לך ודאי ויחזי בר נש גרמיה כאילו פטיר מן עלמא	בהתחלה נתתי לך בפקדון, כעת שקשרתי את היחוד ועשיתי מעשה ודיבור כראוי והודיתי על חטאי, הרי נפשי מסרתי לך בודאי. ויראה אדם את עצמו כאילו נפטר מהעולם, שמסר נפשו למקום המות הזה, לכן אין בו וא"ו, שוא"ו עץ החיים הוא, וזהו עץ

⁵³⁵² מפני שבוידי ותפלה כל עונותיו נמחלים זולת עון חילול השם שאינו מתכפר אלא במיתה לזה מקבל עליו המיתה בלבב שלם כדי שיתכפר לו גם כן עון חילול השם (אור יקר).

המות.	דנפשיה מסיר להאי אתר דמותא בגין כך לא אית ביה וא"ו דוא"ו אילנא דחיי הוא ⁵³⁵³ והאי אילנא דמותא הוא:
וזה בא להשמיענו שסוד הדבר (מה בא להשמיענו סוד הדבר) שיש חטאים שלא מתכפרים עד שנפטר האדם מהעולם, זהו שנאמר אם יכופר העוון הזה לכם עד תמותון, וזה נתן עצמו ודאי למות ומסר נפשו למקום זה, לא בפקדון כמו בלילה, אלא כמי שנפטר מהעולם ודאי.	והא קמ"ל דרזא דמלה (ס"א מאי קמ"ל רזא דמלה) דאית חובין דלא מתכפרן עד דאתפטר [בר נש] מעלמא הה"ד (ישעיה כב יד) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון והאי יהיב גרמיה ודאי למותא ומסיר נפשיה להאי אתר לאו בפקדונא כמה בליליא אלא כמאן דאתפטר מן עלמא ודאי:
ותקון זה צריך בכוונת הלב, ואז הקדוש ברוך הוא מרחם עליו ומכפר לו על חטאיו, אשרי האיש שיודע לפתותו ולעבוד לרבוננו ברצון ובכוונת הלב.	ותקונא דא בעי בכוונה דלבא וכדין קב"ה מרחם עליו ומכפר ליה לחוביה זכאה הוא בר נש דידע למפתי ליה [ולמפלח] למאריה ברעותא ובכוונה דלבא:
אוי למי שבא לפתות לרבוננו בלב רחוק ולא ברצון, כמו שנאמר ויפתהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו, הוא אומר אליך ה' נפשי אשא, ולא כל דבריו אלא בלב רחוק, זה גורם עליו להסתלק מהעולם טרם שהגיעו ימיו, בזמן שאילן זה מתעורר בעולם לעשות דין.	ווי ליה למאן דאתי למפתי למאריה בלבא רחיקא ולא ברעותא כד"א (תהלים עח לו) ויפתהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו הוא אומר (תהלים כה א) אליך יי' נפשי אשא ולא כל מלוי אלא בלבא רחיקא הא גרם עליה לאסתלקא מעלמא עד לא מטון יומיו בזמנא דהאי אילנא אתער בעלמא למעבד דינא:
ולכן צריך אדם להדביק נפשו ורצונו ברבוננו, ולא יבא אליו ברצון כוזב, משום שנאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני, מה זה לא יכון, בשעה שהוא מתקין עצמו לזה ולבו רחוק מן הקדוש ברוך הוא, קול יוצא ואומר לא יכון לנגד עיני.	ועל דא בעי בר נש לאדבקא נפשיה ורעותיה במאריה ולא ייתי לגביה ברעותא כדיבא בגין דכתיב (תהלים קא ז) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני מאי לא יכון אלא בשעתא דהוא אתקין גרמיה להאי ולביה רחיקא מקב"ה קלא נפיק ואמר לא יכון לנגד עיני:
(למה) זה צריך לתקן את עצמו, לא יכון, אינו רוצה שיתקן, כל שכן אם הוא בא לייחד שם הקדוש ולא מייחדו כראוי, אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם כתוב ובאו וראו את כבודי וגו', ונאמר אך צדיקים יודו לשמך וגו'.	והאי בעי לאתקנא (אמאי בעי האי לאתתקנא) גרמיה לא יכון לא בעינא דיתתקן כ"ש אי אתי ליחדא שמא קדישא ולא מיחד ליה כדקא יאות זכאה חולקהון דצדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי עלייהו כתיב (ישעיה סו יח) ובאו וראו את כבודי וגו' וכתיב (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך וגו':
בא רבי אלעזר ונשק ידו, ואמר אלמלא לא באתי לעולם רק לשמוע דברים אלו די. אמר רבי יהודה אשרי חלקי ואשרי חלק ישראל שנדבקים בקדוש ברוך הוא, שנאמר ואתם הדבקים וגו', ועמך כולם צדיקים וגו'.	אתא ר' אלעזר ונשיק ידוי אמר אלמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע מלין אלין דיי אמר ר' יהודה זכאה חולקנא וזכאה חולקהון דישראל דאינון מתדבקין בקב"ה דכתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים וגו' (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים וגו':

⁵³⁵³ העץ החיים הנה הוא מהעלמא תניינא שבתקונא קדמא דדיקנא, והוא מהעטרה דחסדים שבדעת, והוא מבחי' ז"א אות ו' דהויה, שהוא אילנא דחיי (דע"ה ח"ב מג ע"ד), הדעת כאשר שהוא למעלה נקרא עץ החיים, כי הוא האות ו' דהשם, אילנא דחיי, כמ"ש בפ' במדבר (קכא ע"א ושם קיט ע"א) וכן בפ' אחרי (נח ע"א) אילנא דנטע שרשוי באינון חיים, והוא הדעת דנפק מהח"ב שנקראים חיים, ולכן נקרא אז עץ החיים (דע"ה ח"ב צז ע"ב).

ביל"או ייל"או:	
פרשת נשא:	
וידבר ה' אל משה לאמר נשא את ראש בני גרשום⁵³⁵⁴ וגו' (במדבר ד כב) ר' אבא פתח (תהלים לב ב) אשרי אדם לא יחשוב יי' לו עון ואין ברוחו רמיה האי קרא לאו רישיה סיפיה ולא סיפיה רישיה⁵³⁵⁵ ואית לאסתכלא ביה והא אוקמוה ת"ח בשעתא דצלותא דמנחה דינא שריא בעלמא ויצחק תקן צלותא דמנחה וגבורה עלאה שלטא בעלמא⁵³⁵⁶ עד דאתי ועאל ליליא בגין לקבלא ליה (לליליא)⁵³⁵⁷ ומזמנא דשאר צלותא דמנחה אתפרש שמאלא לקבלא⁵³⁵⁸ ואתער ליליא:	וידבר ה' אל משה לאמר נשא את ראש בני גרשון וגו', רבי אבא פתח אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה, הפסוק הזה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו, ויש להתבונן בו, וכך פרשוהו, בא וראה בשעת תפלת מנחה הדין שורה בעולם, ויצחק תיקן תפלת מנחה וגבורה עליונה שולטת בעולם, עד שבא ונכנס הלילה כדי לקבל אותו (ללילה), ומזמן ששורה תפלת מנחה, נפרד השמאל לקבל (אותו), ומתעורר הלילה.
בתר דאתער כל אינון נטורי פתחין דלבר⁵³⁵⁹ כלהו מתערין בעלמא ואתפשטו וכל בני עלמא טעמין טעמא דמותא⁵³⁶⁰ והא אתמר בפלגות ליליא ממש אתער שמאלא⁵³⁶¹ כמלקדמין וורדא	אחר שמתעוררים כל אותם שומרי הפתחים שבחוץ, כולם מתעוררים בעולם ומתפשטים, וכל בני העולם טועמים טעם מות, והרי נתבאר. בחצות הלילה ממש

⁵³⁵⁴ גרשון (דפ"ו).

⁵³⁵⁵ דרישיה משמע שיש בו עון אלא שאין הקב"ה חושבו לו וסיפיה משמע שאין לו עון דכתיב ואין ברוחו רמיה א"כ מה"ת שיחשוב לו הקב"ה עון (רח"ו).

⁵³⁵⁶ ה"ס ו"ק דאימא שנכנסים בז"א שנקרא עולם, וכנגדם מתפשטת לאה והנה כל קצה כלול מכולם וה"ס אל"ה דהיינו אותיות לא"ה ו"פ לא"ה גימ' גבורה ולהיות שאז מאירים ק"ג אורות דשמאל שהם ממילוי קס"ו העולה עליון, לכן אמר גבורה עילאה (רמ"ז).

⁵³⁵⁷ פי' בעבור החשיך את הלילה, כי קבל הוא לשון חשך ואפילה, וכמו שתרגם אונקלוס (שמות י, כב) ויהי חשך אפלה, חשך קבל, וכדאמרין בסנהדרין צב ע"א, הוי קבל וקיים, ופי' רש"י הוי שפל ואפל (כלומר עניו) ותחיה. והענין כי מזמן המנחה ואילך כל הזווגים הם בלאה, אמנם עד הלילה יש בזעיר רשימו דמוחין שהם סוד החסדים המאירים, אך בלילה מסתלקים לגמרי ואז הוא לילה גמור, שכן לאה ה"ס קשר של תפילין, שאינה כי אם החיצוניות דמלכות דתבונה. ואע"י על כללות הענין והוא שד' זווגים הם ביום, שלש מהם הם בסוד לאה ואחד בסוד רחל, דהיינו דוקא דשל שחרית, אבל במנחה הוא דישראל ולא, דערבית יעקב ולא מהחזה ולמעלה, דחצות יעקב ולא בכל אורך זעיר. והתחיל מהמנחה ואמר דאז גבורה עילאה שלטא, היא לאה גבורה עליונה לאפוקי רחל שהיא תחתונה. ודוק שבכל שלשה זמנים, דלילה וחצות ושחרית, אמר לישנא דאתער מה שלא אמר כן במנחה, והטעם לפי שבכל שלשה הזמנים הנזכרים יש מוחין חדשים בקריאת שמע, כי שעל המטה היא לזווג חצות ושחרית וערבית יש בהם קריאת שמע, מה שאין כן במנחה כי אין אז רק רושם מהמוחין של שחרית, ונודע שלכל זווג דקריאת שמע צריך שהזעיר יתעורר להעלות מ"ן והיינו לישנא דאתער (רמ"ז).

המלכות מתייחדת עם התפארת מצד הגבורה (אור יקר), פי' שמהגבורה מקבלת המלכות הנקראת לילה ונותנת לה הארה (מ"מ).

⁵³⁵⁸ (לי) (נוסף בדפ"ו).

⁵³⁵⁹ עי' פרקי היכלות רבתי (פרק יז אות א) אמר רבי ישמעאל כך אמר ר' נחוניא בן הקנה בשבעה היכלות יושב טוטרסא"י [עי' ח"ב רמא ע"ב] ה' אלהי ישראל חדר בתוך חדר ובפתח כל היכל והיכל שומרי הסף שמונה ארבעה מימין המשקוף וארבעה לשמאל המשקוף, ע"כ, ועיי"ש (אות ב - ז) שמונה את כל השומרים.

⁵³⁶⁰ עי' ברכות נז ע"ב: שינה אחד מששים למיתה (אור יקר), ועי' לעיל ח"א (דף לו ע"א) הא אילנא דא ביה שריא מותא והוא אילנא דשלטא בליליא וכד איהי שלטא כל בני עלמא טעמי טעמא דמותא.

⁵³⁶¹ ומ"ש בפלגות ליליא ממש אתער שמאלא כמלקדמין, לא רצה לומר בבין הערבים במנחה, אלא הכוונה שלא תחשוב ששליטת לאה בלילה אחת היא מתחילת הלילה ועד סופו, שאין הדבר כן שהרי בחינת זווג דערבית אינו מתקיים רק עד שלש שעות בלילה, שלכן כתב הרב ז"ל שאין לו לאדם לישן עד שעה שלישית, ואם כן נמצא שאותה הבחינה מתבטלת וחוזרת לאה להבנות כאילו היה הפעם הראשונה. אי נמי ועיקר שבחצות ה"ס (בראשית ב, כב) ויבן ה' אלקים את הצלע, דהיינו דנה"י דא"א נכנסים בנזק' העומדת באחור ז"א ומגיעים עד סוף האצילות, שנעשית לאה ארוכה בשלה ובשל רחל, וזה מעין מה שנעשה בבריאת העולם, אלא שאז הכל היה בסוד רחל ובחצות הכל בסוד לאה, אבל מציאות ענין כניסת

קדישא ⁵³⁶² סלקא ריחין ⁵³⁶³ והיא ⁵³⁶⁴ משבחת וארימת קלא וכדין סלקא ושריא רישא לעילא בשמאלא ⁵³⁶⁵	מתעורר השמאל כמקדם, ושושנה הקדושה מעלה ריחות ומשבחת ומרימה קול, ואז עולה ושורה הראש למעלה בשמאל
קבא/ב	
ושמאלא מקבל לה כדין כרוזא קארי ⁵³⁶⁶ בעלמא דהא עידן הוא לאתערא לשבחה ליה למלכא וכדין ⁵³⁶⁷ ותושבחתן (תושבחהן) מתערין ואתבסמותא דכלא אשתכח ⁵³⁶⁸ זכאה חולקיה מאן דאתער לזווגא זווגא דא ⁵³⁶⁹ כד אתי צפרא וימינא אתער ומחבקה לה ⁵³⁷⁰ כדין זווגא דכלא אשתכח כחדא ⁵³⁷¹ :	והשמאל מקבלה, אז הכרוז קורא בעולם, שהרי זמן הוא להתעורר לשבח למלך, ואז תשבחות מתעוררות, ונמצאת התבשמות הכל. אשרי חלקו מי שמתעורר לזווג זווג זה, כשבא הבוקר והימין מתעורר ומחבקה, ואז זווג הכל נמצא כאחד.
ו"ס"א למלכא כד אתי צפרא וימינא אתער ומחבקה לה כדין זווגא דכלא אשתכח ותושבחתן מתערין ואתבסמותא דכלא אשתכח זכאה חולקיה מאן דאתער לזווגא זווגא דא:	(משל) למלך כשבא הבוקר והימין מתעורר ומחבקה אותה, אז נמצא זווג הכל כאחד, ואז התשבחות מתעוררות ונמצאת התבשמות הכל, אשרי חלקו של מי שמעורר (לזווג זווג זה).
ת"ח בשעתא דבני נשא דמיכין וטעמין טעמא דמותא ⁵³⁷² ונשמתא סלקא לעילא קיימא באתר דקיימא ואתבחינת על עובדהא דעבדת כל יומא וכתבין להו על פתקא:	בא וראה בשעה שבני אדם ישנים וטועמים טעם מות, והנשמה עולה למעלה, עומדת במקום שעומדת, ונבחנת על מעשיה שעשתה כל היום, וכותבים אותם על פתק.
מ"ט בנין דנשמתא סלקא לעילא ואסחידת על עוברי דב"נ ועל כל מלה ומלה דנפיק מפומיה וכד ההיא (בנין דההיא) מלה דאפיק ב"נ מפומיה	מדוע, משום שהנשמה עולה למעלה ומעידה על מעשי האדם, ועל כל דיבור ודיבור שיוצא מפיו, וכשאותו דיבור שהוציא

נה"י דאו"א בנוק' ושינת ז"א הכל אחד, ועל כן אמר כמלקדמין לעילא, דייקא לעילא, שר"ל למעלה ממקומה העיקרי שהוא מהחזה ולמטה, אבל נקודה זו עולה עד גבורה דז"א, ואמר רישא, מפני שנקודה זו שירדה בחצות ועלתה בשחר היא הכתר שלה כנודע אצלנו, והיינו רישא דוקא. וקרא לנקודה זו וורדא על שם הפסוק (שיה"ש ב, ב) כשושנה בין החוחים, שהוא רמז לגלות שכינה. אי נמי רמז כי שושנה גי' תרס"א דהיינו אדנות מלא חסר י', וכן היא עכשיו חסרה חב"ד גג"ת נה"ם שלה, שאלו נשארו ללא להתלבש בהם ככתוב אצלנו, וגם שושנה עם הכולל גי' אכתריא"ל שה"ס כתר הבריאה, ששם יורדת רחל ושם משבחת וארימת קלא. ומלבד האמור עוד יש לומר דמשבחת במה שאז מחלקת מזון לעולמות ב"ע כד"א (משלי לא, טו) ותקם בעוד לילה וגו', ואז כל רתיכין דילה פתחי שירה כנזכר בפרשת יתרו ס"ז ב', וארימת קלא, מפני שאז יש כח לחיצונים לינק ממנה, ואין ספק אצלי ששני דברים אלו תלויים במעשה התחתונים שנשמותיהם עולות למעלה ומעשיהם נכתבים ונחתמים על ידיהם (נ"א עליהם), ואז בכח התורה ומעשים טובים היא משפעת שפע לעולמות ומשבחת, אבל מפני עבירות הרשעים יונקים החיצונים והיא ארימת קלין. ולפי זה יש שייכות נכון לכל זאת ההקדמה שהקדים רבי אבא לפרש הפסוק דאין ברוחו רמיה (רמ"ז). פי' ה"ג דאימא שמתעוררים בחצות (מ"מ).

⁵³⁶² שושנה קדושה והיא השכינה שעליה נאמר כשושנה בין החוחים (דרך אמת, ואור יקר).

⁵³⁶³ היינו קישוטיה מנשמות שבגן עדן (אור יקר).

⁵³⁶⁴ רחל שירדה בבריאה (רח"ו).

⁵³⁶⁵ כתב הרב בספר הכוונות שבחצות לוקחת לאה מרחל בהלואה ט"ס שלה וכתר רחל יורד לעולם הבריאה ואחר חצות ע"י תורת הצדיקים מעלים הכתר של רחל ונקשר בזרוע שמאלי דזעיר והוא שואב הרשימו של המוחין של רחל והם תפילה של יד דזעיר עכ"ל, וז"ש כאן וכדין סלקא ושריית רישא וכו' דהיינו שכתר שלה הנק' ראש נקשר בזרוע שמאל דזעיר (מ"מ).

⁵³⁶⁶ צ"ע אם כוונתו לקריאת הגבר. עי' זהר ח"ג קעא ע"ב, ועי' באור יקר שם שכוונתו לגבריאל. אמנם בב"ע ג ע"א מובא שהדבר יוצא מאורות הפנים דאו"א.

⁵³⁶⁷ וכד (דפ"ו).

⁵³⁶⁸ עי' אד"ז רצד ע"א.

⁵³⁶⁹ פי' דיעקב ולא שנועשה בחצות הב' (מ"מ).

⁵³⁷⁰ עי' שעה"כ דרושי תפילת ערבית דרוש ב' שבתפילת שחרית יש בחי' ימינו תחבקני (שיה"ש ב ו).

⁵³⁷¹ זווג לאה ורחל הוא נעשה בעת העמידה זווג לאה בויעבור וזווג רחל בנפילת אפים (רח"ו).

⁵³⁷² היינו שיושנים יותר מחצי שעה עי' זהר ויחי (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

ואיהי כדקא יאות מלה קדישא דאורייתא וצלותא ההיא מלהו סלקא ובקע רקיעין וקיימא באתר דקיימא⁵³⁷³:	האיש מפיו הוא כראוי, דיבור קדוש של תורה ותפלה, אותו דיבור עולה ובוקע רקיעים, ועומד במקום שעומד.
עד דעאל ליליא ונשמתא סלקא ואחיד לההיא מלה ועאיל לה קמי מלכא וכד ההיא מלה לאו איהי כדקא יאות ואיהי מלה ממילין בישין מלישנא בישא ההיא מלה סלקא לאתר דסלקא וכדין אתרשים ההיא מלה וההוא חובה עליה דב"נ והה"ד (מיכה ז ה) משוכבת חיקך שמור פתחי פיך ובג"כ (תהלים לב ב) אשרי אדם לא יחשוב יי' לו עון אימתי כשאין ברוחו רמיה:	עד שנכנס הלילה, והנשמה עולה ואוחזת אותו הדבור ומכניסתו לפני המלך, וכשאותו דיבור אינו כראוי, והוא דיבור מדבורים רעים מלשון הרע, אותו הדבור עולה למקום שעולה, ואז נרשם אותו דיבור ואותו חטא על האדם, זהו שנאמר משוכבת חיקך שמור פתחי פיך, ולכן אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון, אימתי כשאין ברוחו רמיה.
רע"מ:	
מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל הבא לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא באהל מועד (במדבר ד ג) פקודא דא להיות הלויים משוררים במקדש ואע"ג דאוקימנא לעילא⁵³⁷⁴ הבא צריך לחדש מלין דהא כהן איהו מקריב קרבנא ואיהו מיכאל לוי איהו גבריאל איהו צריך לנגנא:	מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל הבא לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא באהל מועד, מצוה זו להיות הלויים משוררים במקדש. ואף על גב שבארנו למעלה, כאן צריך לחדש דברים, שהרי הכהן מקריב קרבן והוא מיכאל. לוי הוא גבריאל, הוא צריך לנגן.
ורזא דמלה (תהלים מב ט) יומם יצוה יי' חסדו דא חסד⁵³⁷⁵ כהנא רבא דמיכאל איהו כהן הדיוט⁵³⁷⁶ [למאריה] (לגבי אריה מלך דחיות הקדש איהו) ועם כל דא דהדיוט איהו אצל מאריה מלך דחיות הקדש⁵³⁷⁷ איהו וברכת הדיוט אל תהי קלה בעיניך והאי איהו יומם יצוה יי' חסדו ובלילה שירה עמי דא גבורה שירה⁵³⁷⁸:	וסוד הדבר "יומם יצוה ה' חסדו" זה חסד כהן גדול, שמיכאל הוא כהן הדיוט לגבי רבנו, ועם כל זה שהדיוט הוא אצל רבנו, הוא מלך חיות הקדש, וברכת הדיוט אל תהי קלה בעיניך (ברכות ז ע"א), וזהו יומם יצוה ה' חסדו. ובלילה שירה עמי, זו גבורה, שירה.
בכור שורו⁵³⁷⁹ הדר לו (דברים לג יז) ופני שור מהשמאל (יחזקאל א י) וגבריאל שלוחיה וצריך לשורר ולנגן בחדוה בחמרא דאורייתא (לאתעסקא לשלמא⁵³⁸⁰ קרבנא⁵³⁸¹ קמי מלכא בחדוה ומאן דלית ליה רשון⁵³⁸²) לאתעסקא באורייתא יקיים קומי רני בלילה לראש אשמורת (איכה ב יט) ויימא [ב]אשמורות (מ)כמה סליחות ותחנונים⁵³⁸³ ובקשות [בכל] (וכל) מיני רנה	בכור שורו הדר לו, ופני שור מהשמאל, וגבריאל שלוחו, וצריך לשורר ולנגן בשמחה ביין התורה, (להתעסק לשלוח קרבנות לפני המלך בשמחה, ומי שאין לו רשות) להתעסק בתורה יקים קומי רני בליל לראש אשמורת, ויאמר באשמורות כמה סליחות ותחנונים ובקשות בכל מיני רנה, בגרונו שהוא כנור, להוציא בו קול, בשש כנפי ריאה עם ורדים, בששת טבעות הקנה, וזו ו', ויוציאו מהלב

⁵³⁷³ עי' ח"ב רמא ע"ב היכל קדמאה.

⁵³⁷⁴ קט ע"ב (רמ"ז).

⁵³⁷⁵ חסד ממש ומיכאל שלוחיה (יהל אור).

⁵³⁷⁶ עי' ע"ח שער דרושי אב"ע פרק א שכהן הדיוט הוא בבחי' שם אדנ"י, וכהן גדול הוא בבחי' שם הוי"ה ב"ה.

⁵³⁷⁷ עי' שער מאמרי רשב"י יח ע"א.

⁵³⁷⁸ לוי המנגן כנ"ל (יהל אור).

⁵³⁷⁹ לשון שירה (יהל אור).

⁵³⁸⁰ לשלחא (דפ"ו).

⁵³⁸¹ שהשיר מעכב הקרבן כידוע (יהל אור).

⁵³⁸² פי' שאינו יכול (יהל אור).

⁵³⁸³ סליחות היינו וידוי, תחנונים היינו הזכרת י"ג מידות הרחמים (רמ"ז).

בגרוניה דאיהו כנור⁵³⁸⁴ לאפקא ביה קלא בשית כנפי ריאה עם וורדא⁵³⁸⁵ בשית עזקאן [דקנה] ודא ו' ויפוק ליה מלבא דתמן בינה כמה דאוקמוה מארי מתניתין הלב מבינ יפוק בן [מבינה] (מבן יה) מבן י"ה דאיהו ו' דאיהו אפרוח בשית גרפי⁵³⁸⁶ ויסלק ליה בשית עזקאן דקנה דאינון (מלכים א' א יט) שש מעלות לכסא:	ששם בינה, כמו שפרשוה בעלי המשנה, הלב מבין (ברכות סא ע"א). יוציא בן מבינה, מבן יה, שהוא ו', שהוא אפרוח בשש כנפים, ויעלה בששת טבעות הקנה, שהם שש מעלות לכסא.
וב' ברסיין⁵³⁸⁷ אינון (ירמיה יז יב) כסא כבוד⁵³⁸⁸ מרום מראשון⁵³⁸⁹ ואינון לבא ופומא ל"ב⁵³⁹⁰ (שמות יז טז) ויאמר כי יד על כס י"ה מלחמה ליי בעמלק⁵³⁹¹ [כבד סמא"ל פומא⁵³⁹² דכסא כס י"ה⁵³⁹³] ובנה"ר כבד סמא"ל פומא דכס"ה ה"ס י"הו [בנהר סמא"ל פומא בכס"ה כס"ה] (תהלים פא יד) תקעו בחדש שופר (בכסה ליום חגנו)⁵³⁹⁴ מאי שופר קנה⁵³⁹⁵ ו' קול⁵³⁹⁶ דסליק מן הקנה לגבי פומא דתמן ה' בה' מיני⁵³⁹⁷ תקונין דדבורא דאינון⁵³⁹⁸ שפון [ושינים] (שנים) וחיך:	ושני כסאות הם, כסא כבוד מרום מראשון, והם הלב והפה, ל"ב ויאמר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק, כבד סמא"ל, פה הכס"ה, כס ה', זהו שנאמר תקעו בחדש שופר וגו', מהו שופר, קנה, ו', קול שעולה מן הקנה אל הפה, ששם ה', בחמשה מיני תקוני דיבור, שהם השפתיים ושיניים וחיך.
שפון תרין שינים וטוחנות תרין מינין וחיך הא חמש דטחנין כנה[ר]⁵³⁹⁹ דאיהו קול כגוונא	שפתיים שנים, שיניים וטוחנות שני מינים, וחיך, הרי חמשה, שטוחנים כנהר שהוא קול, כדוגמא שטוחנים הרחיים להוציא

⁵³⁸⁴ ר"ל כנור דדוד שהיה פתוח אל צד צפון שהוא הלב בשמאל ובכל חצי לילה מנגן כו' ר"ל שהיה עומד בחצי הלילה כמ"ש חצות לילה כו' (יהל אור). עי' מלואים אות (לא).

⁵³⁸⁵ עי' מלואים אות (לב).

⁵³⁸⁶ ו' כנפי ריאה הנ"ל (יהל אור).

⁵³⁸⁷ והן בינה ומלכות, וכן בעולמות בריאה ועשייה, באדם לבא ופומא כמו שמפרש והולך. ועמודא דאמצעיתא (בספירות) ומט"ט (בעולמות) וקנה (באדם), הן שש מעלות לכסא. והכל כסא א' דכסא תחתון הוא שרפרף לכסא הדום רגליו כמ"ש (חגיגה יד ע"א) א' לכסא וכו' [כתוב אחד אומר כרסיה שביבין דינור וכתוב אחד אומר עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב, לא קשיא אחד לו ואחד לדוד וכו' אחד לכסא ואחד לשרפרף כסא לישב עליו שרפרף להדום רגליו שנאמר השמים כסאי והארץ הדום רגלי] (יהל אור).

⁵³⁸⁸ כסא כבוד הוא כסא התחתון ששם כבוד ה' (יהל אור). עי' תיקו"ז י ע"א, ועי' לקמן רפג ע"א.

⁵³⁸⁹ הוא כסא עליון בגבהי מרומים כידוע [תפילת עלינו לשבח] (יהל אור).

⁵³⁹⁰ כס י"ה (נוסף בגר"א).

⁵³⁹¹ ר"ל דכסא ראשון שהוא ל"ב נק' כס י"ה, דבינה נק' י"ה (עי' אד"ז רצ ע"א), והוא לב שיש לו תמיד מלחמה עם עמלק שהוא הכבד, שהכבד מייגעו בתאוות המאכל כמ"ש במדרש הנעלם (ח"א קלח ע"ב) ע"פ ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני כו'. והוא ר"ת ל"ה בעמלק, והנצחון ע"י התפילין שמניח על היד כנגד הלב כמ"ש (ברכות יג ע"ב) צריכה שתהא שימה נגד הלב, וזהו כי יד על כס י"ה, אז מלחמה לה' שהוא תפילין, כמ"ש וראו כו' כי שם ה' כו' (יהל אור).

⁵³⁹² נמחק בדפ"א.

⁵³⁹³ "דכס"ה כ"ס י"ה" נמחק בגר"א ובמקומו איתא "כסא". דשניהם נק' כס ובינה נק' י"ה כנ"ל, ומלכות נקראת כסא כס אדנ"י (יהל אור).

⁵³⁹⁴ וגו' (דפ"ו). שהוא מלכות כמ"ש (ביצה טז ע"א) שהחדש מתכסה בו שאיכסי סיהרא מלכות (יהל אור).

⁵³⁹⁵ הן שש מעלות הנ"ל (הערה 5387) (יהל אור).

⁵³⁹⁶ ר"ל שהקול הוא ו' דסליק מקנה דשם ו' עזקאן כנ"ל, ודבור ה' בה' תיקוני דפומא כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁵³⁹⁷ לא חשיב לשון וגרון רק הפה לבד (יהל אור).

⁵³⁹⁸ עי' ס"י (פ"ב מ"ג).

⁵³⁹⁹ ר"ל נהר שע"י טוחן הרחיים הוא דוגמת הקנה שמוציא קול דנהר איהו ו', כידוע ונהר יוצא כו', והרחיים הוא דוגמת הפה שמוציא הדיבור, וז"ש לאפקא קול ודבור (יהל אור).

זֶהַר וִיקְרָא חֶלֶק א'

קול ודיבור שיוצא מהבינה של הלב במחשבה, שהוא שם מפורש בעשרה מיני תלים.	דמחנין ריחייא לאפקא קול ודיבור דנפיק מבינה דלבא ⁵⁴⁰⁰ במחשבה ⁵⁴⁰¹ דאיהו שמא מפרש ⁵⁴⁰² בעשר ⁵⁴⁰³ מיני תלים:
ובשופר, אין פוחתין מעשרה שופרות, והתורה הקול שלה הדבור שלה הבינה שלה שפרשוה (חגיגה יד ע"א) איזהו חכם המבין דבר מתוך דבר, מחשבה שלו חשובה לפני הקדוש ברוך הוא מכל קרבנות ועולות, זהו שנאמר זאת התורה לעולה ולמנחה.	ובשופר אין פוחתין מעשרה שופרות ואורייתא קלא ⁵⁴⁰⁴ דילה [דיבור דילה] בינה דילה (דיבור דילה) דאוקמוה איזהו חכם המבין דבר מתוך דבר מחשבה דילה [חשיב] (סליק) קמי קב"ה מכל קרבנין ועלוון הה"ד (ויקרא ז לו) זאת התורה לעולה ולמנחה (ע"כ) ⁵⁴⁰⁵ :
	זהר:
איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וגו', בא וראה כתוב "וחבר הקיני נפרד מקין מבני חובב חותן משה וגו'", וחבר הקיני מבני בניו של יתרו היה, כמו שנאמר "ויאמר שאול אל הקיני וגו'", למה נקרא קיני, והרי פרשוה ונאמר "את הקיני ואת הקניזי", ונתבאר שעשה קין במדבר, כעוף זה כדי לעסוק בתורה, ונפרד מן העיר, נפרד מקין, נפרד מאותו עם שהיה שם קודם, ונדבק בקדוש ברוך הוא, נפרד מקין.	איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וגו' (במדבר ה ו) ת"ח כתיב (שופטים ד יא) וחבר הקיני נפרד מקין מבני חובב חותן משה וגו' וחבר הקיני מבני בניו דיתרו הוה כד"א (שמואל א' טו ו) ויאמר שאול אל הקיני וגו' אמאי אקרי קיני ⁵⁴⁰⁶ והא אוקמוה וכתוב (בראשית טו יט) את הקיני ואת הקניזי ואתמר דעבד קנא במדברא ⁵⁴⁰⁷ כעופא דא בגין למלעי באורייתא ואתפרש מן מתא נפרד מקין אתפרש מההוא עמא דהוה בקדמיתא ואתדבק ביה בקב"ה נפרד מקין ⁵⁴⁰⁸ :
אשרי האיש שזוכה בתורה ללכת ולהתדבק בדרכיו, שכשאדם הולך	זכאה ב"נ דזכי באורייתא למיזל ולא תדבקא ⁵⁴⁰⁹ באורחוי דכד בר נש אזיל
	קכב/א
בדרכי התורה מושך עליו רוח קדושה עלינו, כמו שנאמר "עד יערה עלינו רוח ממרום", וכשאדם סוטה מהדרך, מושך עליו רוח אחרת מצד אחר, שהוא צד טמאה.	באורחוי דאורייתא משיך עליה רוחא קדישא עלאה כד"א (ישעיה לב טו) עד יערה עלינו רוח ממרום וכד בר נש סטי אורחוי משיך עליה רוחא אחרא מסטרא אחרא דהוא סטרא דמסאבא:
וצד הטומאה מתעורר מצד נקב של תהום רבה, ששם מדורי רוחות רעות שמזיקים לאנשים שנקראים מזיקי העולם, שהרי מצד קין הראשון נמצאו, ויתרו בהתחלה היה כומר	וסטרא דמסאבא אתער מסטרא דנוקבא דתהומא רבא ⁵⁴¹⁰ דתמן מדורין דרוחין בישין דנזקי לבני נשא דאקרון נזקי עלמא דהא ⁵⁴¹¹

⁵⁴⁰⁰ שהוא ה' ראשונה (יהל אור).

⁵⁴⁰¹ שהוא י' כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁵⁴⁰² ר"ל שבו י' אותיות (יהל אור), עי' ת"ז ח ע"ב ששמא מפרש הוא יר"ד ה"א וא"ו ה"א.

⁵⁴⁰³ רומז הכל על י' (יהל אור).

⁵⁴⁰⁴ ר"ל אע"ג ששופר הוא ו' כנ"ל ובו ניתן התורה בשופרות, לכך אמר שכל השם הכל בחכמה, וז"ש קלא דילה דיבור דילה כו' בינה דילה כו' מחשבה כו', ולכך ניתן התורה בי' דברות (יהל אור).

⁵⁴⁰⁵ כד ע"ב פקודא דא המועל בהקדש וכו' (דך אמת).

⁵⁴⁰⁶ מכל חטא אפשר לפרוש כמו של קין, חוץ משל אדה"ר (רמ"ז).

⁵⁴⁰⁷ זה לפי פשט הענין שיתרו נקרא קיני (מ"מ), ולפי הסוד עי' אות (לג).

⁵⁴⁰⁸ עי' מלואים אות (לד).

⁵⁴⁰⁹ לאתדבקא (דפ"ו).

⁵⁴¹⁰ עי' ע"ח קלי' פרק ב', שכותב ש"תהום רבא" הוא בסוד חכמה דבריאה דקלי'. ועי' אד"ר קמ"ג ע"א, וכן בהגר"א על ספד"צ ל"א ע"א, שזהו שורש הטומאה שעיקר עניינו הוא הדכורא. ועי' בהגר"א על ספד"צ טו ע"ד ד"ה ואמר ש"תהום" הוא כינוי ליסוד דנוק', ואילו "תהומא רבא" הוא כינוי ליסוד דבינה.

⁵⁴¹¹ קמג ע"א וע"ב (הערת הזהר).

לעבודה זרה, ולאותו צד עבד, ומשך עליו רוח מאותו מקום, ולכן נקרא קיני.	מסטרא דקין קדמאה אשתכחו ויתרו בקדמיתא כומרא לע"ז הוה ולהווא סטר הוה פלח ומשיך ⁵⁴¹² עליה רוחא מההוא אתר ווע"ד אקרין (ואע"ג דאקרין) קיני:
אחר שנפרד מקין (ודאי) ונדבק (נ"א והתחבר) בקדוש ברוך הוא, (מה משמיענו) שכל מי שנדבק בקדוש ברוך הוא ועושה מצוות התורה, כביכול הוא מעמיד עולמות, עולם העליון ועולם התחתון, והרי פרשוה שנאמר "ועשיתם אותם", וכל מי שעובר על מצוות התורה כביכול פוגם למעלה פוגם למטה, פוגם את עצמו, פוגם בכל העולמות.	לבתר ⁵⁴¹³ נפרד מקין (ודאי) ואתדבק ונ"א ואתחברו ביה בקב"ה (מאי משמע) ⁵⁴¹⁴ דכל מאן דאתדבק ביה בקב"ה ועביד פקודי אורייתא כביכול הוא קיים עלמין עלמא דלעילא ועלמא דלתתא ⁵⁴¹⁵ והא אוקמוה ועשיתם אותם (ויקרא יט יז) כתיב וכל מאן דעבר על פקודי אורייתא כביכול פגים לעילא פגים לתתא פגים לגרמיה פגים לכל עלמין:
משל לאותם פורשי הים, ששטים (נ"א רוחות) באוניה, קם שוטה אחד ביניהם ורצה לעשות חור בספינה וכו', ולכן איש או אשה כי יעשו וגו', האדם וגו'.	[מתל] לאינן מפרישי ימין דשאמין ⁵⁴¹⁶ (ס"א דמסרין) בארבא קם חד שטיא בינייהו בעא לנקבא וכו' וע"ד איש או אשה כי יעשו וגו' (במדבר ה ו) [האדם וגו'] ⁵⁴¹⁷ :
(בא וראה) והמה כאדם עברו ברית, אדם עבר מצוה אחת של התורה גורם לעצמו מיתה וגורם לכל העולם פגם למעלה פגם למטה, ואותו חטא תלוי עד שיעמיד הקדוש ברוך הוא העולם כמקדם, ויעביר אותו פגם מהעולם, זהו שנאמר בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וגו'. ולכן כי יעשו מכל חטאת האדם (כתוב), האדם אדם הראשון.	(ת"ח) והמה כאדם עברו ברית (הושע ו ז) אדם עבר על פקודא חד דאורייתא גרים ליה לגרמיה מיתה וגרם לכל עלמא פגים לעילא פגים לתתא וההוא חובא תליא עד דיקיים קב"ה עלמא כמלקדמין ויתעבר ההוא פגמו מעלמא הה"ד (ישעיה כה ח) בלע המות לנצח ומחה יי' אלהים דמעה מעל כל פנים וגו' ובג"כ (במדבר ה ו) כי יעשו מכל חטאת האדם (כתיב) האדם אדם קדמאה:
למעול מעל בה' שמי שיוצא מרחמים ויונק מדין גורם פגם וכו' ולכן הרחמן יצילנו מרשעי העולם הזה ומפגמיהם כמה צדיקים מסתלקים בגללם מלבד לכל מה שגורמים למעלה ולמטה	למעול מעל ביי' (שם) [דמאן דיפוק מרחמי וינקא] (מאן דיניק מרחמי ינקא) מן דינא הוא גרים פגמו וכו' וע"ד רחמנא לישובן מחייבי דהאי עלמא ומן פגמו דלהון כמה זכאין מסתלקי בגינייהו בר כל מה דגרמי לעילא ותתא:

⁵⁴¹² ומשך (דפ"ו).

⁵⁴¹³ אע"ג שמצינו בתורה שנקרא קיני גם לאחר שעשה תשובה, אל יעלה על הדעת שנשאר בו חלק הרע של קין שהוא הקלי' אינו כן אלא נפרד מקין שהוא החלק הרע של קין ולא נשאר בו רק הטוב שבקין ומצדו נק' קיני (מ"מ).

⁵⁴¹⁴ משמע (מ"מ).

⁵⁴¹⁵ עי' ח"א כב ע"א: כמה דאת אמר "עד תאות גבעות עולם" מאן אינן "גבעות עולם", אלן אינן תרין אמהן נוקבי, יובל ושמיטה דאקרון "גבעות עולם" כמה דאת אמר "מן העולם ועד העולם" (תהלים קו מח).

⁵⁴¹⁶ דשאטי (דפ"ו).

⁵⁴¹⁷ עי' מדרש (ויק"ר פ"ד סי' ו) תני חזקיה (ירמיה נ) שה פזורה ישראל נמשלו ישראל לשה מה שה הזה לוקה על ראשו או בא' מאבריו וכל אבריו מרגישין כך הן ישראל אחד מהן חוטא וכולן מרגישין (במדבר טז) האיש אחד יחטא תני רשב"י משל לבני אדם שהיו יושבין בספינה נטל אחד מהן מקדח והתחיל קודח תחתיו אמרו לו חבריו מה אתה יושב ועושה אמר להם מה אכפת לכם לא תחתני אני קודח אמרו לו שהמים עולין ומציפין עלינו את הספינה כך אמר איוב (איוב יט) ואף אמנם שגיתי אתי תלין משוגתי אמרו לו.

רבי יצחק ור' יהודה הוו הולכים מאושא ללוד. אמר רבי יהודה⁵⁴¹⁸ נימא מלין דאורייתא ונזיל פתח ר' (יהודה) [יצחק] ואמר (שמות כא לג) כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור וגו' מה כתיב בתריה (שם לד) בעל הבור ישלם וגו' ומה על דא כך מאן דגרים לאבאשא עלמא בחובוי עאכ"ו אלא תוהנא דאע"ג דאבאיש עלמא אמאי אית ליה תשובה [כמה דכתיב] (והכתיב) (במדבר ה ו) איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם והשיב:	רבי יצחק ור' יהודה הוו הולכים מאושא ללוד. אמר רבי יהודה (נ"א יצחק) נאמר דברי תורה ונלך. פתח ר' יהודה (ס"א יצחק) ואמר כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור וגו', מה כתיב אחר כך בעל הבור ישלם וגו', ומה על זה כך מי שגרום להרע העולם בחטאיו על אחת כמה וכמה אלא תמהתי דאע"פ שקלקל את העולם, למה יש לו תשובה כמו שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את החטאתם והשיב.
אלא ודאי דא מהניא להו בגין דעביד תשובה כביכול הוא עביד ליה ממש דהא מה דפגים לעילא אתקין ליה ובמה בתשובה ודכתיב איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם והשיב ותשובה אתקין כלא אתקין לעילא⁵⁴¹⁹ אתקין לתתא⁵⁴²⁰ אתקין לגרמיה אתקין לכל עלמא⁵⁴²¹:	אלא ודאי זה מועיל לו לפי שעשה תשובה כביכול, הוא עשה לו ממש, שהרי מי שפוגם למעלה מתקנו, ובמה, בתשובה שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם והשיב ותשובה מתקן הכל, מתקן למעלה ומתקן למטה, מתקן את עצמו מתקן את כל העולם.
פתח ר' יצחק (יהודה) אבתריה ואמר (דברים ד ל) בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה וגו' בצר לך מכאן דתשובה מעליא מכלא עד לא ישרי דינא בעלמא דבתר דשרי דינא תקיף חיליה מאן יעבר ליה מעלמא ויסלק ליה דהא	פתח ר' יצחק (ס"א יהודה) אחרי וואמר "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה וגו'", בצר לך, מכאן שתשובה למעלה מכולם עד לא שורה דין בעולם חזק כחו, מי יעביר אותו מהעולם ויסלק אותו שהרי
רע"מ:	
[פקודא] (תשובה) דא היא (מצוה⁵⁴²²) ותשובה ודא אייה בינה⁵⁴²³ ובעוונותינו מדהרב בי מקדשא לא אשתאר לנא⁵⁴²⁴ אלא ודוי דברים לבד ודא מלכות⁵⁴²⁵ ומאי בינה⁵⁴²⁶ בן י"ה⁵⁴²⁷ והאי בן ו' איהו ודאי וכל מאן דחזר בתיובתא כאלו חזר את ה' לאת ו' דאיהו בן י"ה וואשתלים ביה יהו"ה ודא איהו תשובה תשוב ה' ⁵⁴²⁸ ודאי לגבי ו':	מצוה זו היא מצות תשובה, וזוהי בינה. ובעוונותינו משהרב בית המקדש לא נשאר לנו אלא וידוי דברים לבד, וזו מלכות. ומה זה בינה, [אותיות] בן י"ה, ובן זהו ו' בודאי, וכל מי שחזר בתשובה כאלו החזיר ה' לאות ו', שהיא בן י"ה, ונשלם בו יהו"ה, וזוהי תשובה, תשוב ה' ודאי לו'.

⁵⁴¹⁸ (נ"א יצחק) (נוסף בדפ"ו).

⁵⁴¹⁹ תשובה בינה (מ"מ), תשוב ה' עליונה על ו' (רמ"ז).

⁵⁴²⁰ תשובה מלכות (מ"מ), תשובה ה' אחרונה להתחבר אל ו' (רמ"ז).

⁵⁴²¹ מלבד שיסיר מעליו פגם עונותיו עוד מחסיר כח הסט"א בהעלות מתוכו גם השפע שמחיהו (רמ"ז).

⁵⁴²² מצות (דפ"ו).

⁵⁴²³ בספד"צ פ"ב (כ ע"א) בזמנא דמטא ירחא שביעאה משתכחי ירחי אלין תליסר בעלמא עלאה, שהיא בינה ע"ש בהגר"א בארוכה. וע"י ה"ג מדות הרחמים מתקבל התשובה, ונקרא ע"ז הבינה בשם תשובה כנודע, וכמש"כ בזה"ק ויקרא (טז ע"א) ע"ש וברע"מ (פ' נשא דף קכב וקכג). וכן כל ה"ג תיקונים הם נפקין מהבינה דהמ"ס וכמש"ש בשער א"א (פרק י') (דע"ה ח"ב ג ע"ד).

⁵⁴²⁴ לנו (דפ"ו).

⁵⁴²⁵ כמש"כ בשעה"כ פה ע"ג בענין ספירת העומר שבזמן בית המקדש מתקנים את הפנימיות, ובזה"ז רק המקיפים.

⁵⁴²⁶ דאיהי תשובה (יהל אור).

⁵⁴²⁷ עי' אד"ז רצ ע"א.

⁵⁴²⁸ דווקא אות ה' בה הפגם בעצם והיא היורדת לבין החיצונים והיא דצריכה לשוב להתייחד אל ו' כאמור (רמ"ז).

שאות ה' ודאי היא וידוי דברים. וסוד הדבר "קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו וגו' ונשלמה פרים שפתינו", שודאי כשאדם חוטא גורם להרחיק ה' מאות ו', שמסתלק בן י"ה, הוא יה"ו מאות ה', ולכן חרב בית המקדש והתרחקו ישראל משם, וגלו לבין העמים.	דאת ה' ודאי איהו ודוי דברים⁵⁴²⁹ ורוא דמלה (הושע יד ג) קחו עמכם דברים ושובו אל יי⁵⁴³⁰ אמרו אליו וגו' ונשלמה פרים שפתינו⁵⁴³¹ דודאי כד ב"נ איהו חוטא גרים לאתרחקא ה' מאת ו'⁵⁴³² דאסתלק בן י"ה דא יה"ו מאת ה' ובג"ד אתחרב בי מקדשא ואתרחקו ישראל מתמן ואתגלו ביני עממיא:
ולכן כל מי שעושה תשובה גורם להחזיר ה' לאות ו', והגאולה תלויה בזה. ולכן הכל תלוי בתשובה, שכך אמרו הראשונים (סנהדרין צז ע"ב) כל הקצים כלו, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה, שהוא שלמות שמו, ולכן ואעשה למען שמי. ועוד למעני, למעני אעשה.	ובג"ד כל מאן דעביד תשובה גרים לאחזרא ה' לאת ו'⁵⁴³³ ופורקנא בדא תליא⁵⁴³⁴ ובג"ד הכל תלוי בתשובה דכך אמרו קדמאי כל הקצים כלו ואין הדבר תלוי אלא בתשובה דאיהו שלימו דשמיה וע"ד (יחזקאל כ ט) וואעשה למען שמי ועוד (ישעיה מח יא) ולמעני למעני אעשה:
ואם לא חוזרים אני אעמיד להם מלך שקשים גזרותיו משל פרעה, ויחזרו בעל כרחם,	ואם לאו חוזרין אנא אעמיד לון מלכא שקשין גזרותיו משל פרעה⁵⁴³⁵ ויחזרון על כרחייהו
כיון ששורה הדין, לא מסתלק עד שנשלם.	קכב/ב כיון דשארי דינא לא אסתלק⁵⁴³⁶ עד דישתלים:
אחר שנשלם ועשה תשובה, מתקן כל העולמות משמע, שנאמר "ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים", ונאמר "ושבת עד ה' אלהיך וגו' כי אל רחום ה' אלהיך וגו'".	בתר דאשתלים ועבד תשובה אתקין עלמין כלהו משמע דכתיב (דברים ד ל) ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים וכתיב (שם) ושבת עד יי' אלהיך וגו' (שם לא) כי אל רחום יי' אלהיך וגו':
באחרית הימים מה יש כאן, אלא להכליל כנסת ישראל שהיא בגלות ונמצאת בצרתם ולא עוזבת אותם לעולמים, ולכן הקדוש ברוך הוא, אף על גב שמשרה דין בעולם, רוצה שיחזרו ישראל בתשובה להיטיב להם בעולם הזה ובעולם הבא, ואין לך מי שיעמוד בפני	באחרית הימים מאי איכא הכא אלא לאכללא כנסת ישראל דאיהי בגלותא ואשתכחת בעאקו דלהון ולא שבקת לון לעלמין ובגין כך קב"ה אע"ג דאשרי דינא בעלמא בעי דיהדרון ישראל

⁵⁴²⁹ ולא תענית וסיגופים שוידוי הוא עיקר לתשובה.

⁵⁴³⁰ דאשתלים ה' כנ"ל (יהל אור).

⁵⁴³¹ דלא נשאר לנו אלא דברים, ה', מלכות ונשלמה פרים שפתינו, כל השם במקום פרים שהיה הקרבן משלים בזמן שבהמ"ק קיים כמ"ש (תענית כז ע"ב) בזמן שאין בהמ"ק קיים מה תהא עליהם יעסקו בקרבנות ואני מוחל וד"ש דודאי כו' ובג"ד (יהל אור).

⁵⁴³² כפל הדברים אלו ליישב מה שקשה בענין זה שהרי אמר בשעה"כ (דרושי ר"ה דורש ו צד ע"ג) שכשנתמעטה המלכות בסוד נקודה גם הז"א נאמר עליו כן משחת מאיש מראהו, גם ארז"ל מיום שחרב ב"ה דיו לעולם שישתמש בב' אותיות וא"כ יקשה למה מיחס ומיחד הפגם דווקא לה' לכן אמר לבד בה' יש הפגם בעצם שמתרחקת מאות ו' ויורדת למטה אבל אינו כן זעיר רק שמסתלק ועולה כי אין המלכות מעלה מ"ן ואין הזעיר משפיע לה וזהו משחת מאיש כי חסר כח האישות בהסתלקו למעלה ותשש כחו כי אין ו' שהוא הדעת מתגלה ונשאר בחי' הקטנות דהיינו שאין בו רק ב' מוחין חו"ב שה"ס הטקנות (רמ"ז).
⁵⁴³³ הצדיק בצדקתו מתקן למעלה בשורש נמשחו בפרטות מה שהיה ניתקן בכל הכללות אם יזכו ישראל בכללם (רמ"ז).

⁵⁴³⁴ ובזה לא לקתה מדת הדין ובג"כ הכל תלוי בתשובה פי בין דיחיד ובין דרבים אעשה למען שמי שישתלם בשלימות (רמ"ז).

⁵⁴³⁵ עי' סנהדרין צז ע"ב: רבי אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין אמר ליה רבי יהושע אם אין עושין תשובה אין נגאלין אלא הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן וישראל עושין תשובה ומחזירן למוטב.
⁵⁴³⁶ אסתליק (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

התשובה.	בתשובה לאומבא להו בהאי עלמא ובעלמא דאתי ולית לך מאן ⁵⁴³⁷ דקאים קמי תשובה:
בא וראה אפילו כנסת ישראל נקראת תשובה, ואם תאמר (תשובה) עליונה (מעלה) (ואות עליונה) מכל מקום לא נמצאת, אלא זו נקראת תשובה כשחוזר רחמים למולה, והיא חוזרת על כל אותם אוכלוסים ומיניקתם, ותשובה מעולה כשנמסרת הנפש אליה ולוקחת אותה, בזמן שהיא בתשובה אז הכל מתקן למעלה ולמטה, ומתקן הוא וכל העולם. רשע אחד בעולם בגללו יש קלקול לכמה אחרים, אוי לרשע אוי לשכנו.	ת"ח אפילו כנסת ישראל תשובה אקרי ⁵⁴³⁸ ואי תימא (תשובה) עלאה (ס"א מעליא) ונ"א ואת עלאה מכלו (בכל) אתר לא שכיח ⁵⁴³⁹ אלא דא אקרי תשובה כד אהדר רחמי לקבלהא והיא תבת על כל אינון אוכלוסין ⁵⁴⁴⁰ וינקא לון ותשובה מעליא כד אתמסר נפשא לגבה ונטיל לה בזמנא דאיהי בתשובה כדין כלא אתתקן לעילא ונתתא ואתתקן הוא וכל עלמא חייבא חד בעלמא קלקולא דכמה אחרנין בגיניה ווי לחייבא ווי לשביביה:
בא וראה, יונה משום שלא רצה ללכת בשליחות רבונו, כמה אנשים היו אובדים בגללו בים, עד שכולם חזרו עליו ודנו אותו בדין בים ואז נצלו כולם.	ת"ח יונה בגין דלא בעא למהך בשליחותא דמאריה כמה בני נשא [הוון] אתאבידו בגיניה בימא עד דכלהו אהדרו עלוי ודאינו ליה בדינא בימא וכדין אשתויבו כלהו:
ואחר כך הקדוש ברוך הוא ריחם עליו והציל כמה אוכלוסים בעולם, מתי, כשחזר לרבונו מתוך צרתו, זהו שנאמר קראתי מצרה לי אל ה' ויענני, ונאמר מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה וגו'.	וקב"ה חס עליה לבתר ושזיב כמה אוכלוסין ⁵⁴⁴¹ בעלמא אימתי כד אהדר למאריה מגו עקתיה הדא הוא דכתיב (יונה ב ג) קראתי מצרה לי אל יי' ויענני וכתיב (תהלים קיח ה) מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה וגו':
	רע"מ:
זהו שנאמר ושבת עד ה' אלהיך, עד יהו"ה ודאי. ותשובה זו נקראת חיים, כי ממנו תוצאות חיים, שהם נשמות ישראל. והוא הבל שיוצא ונכנס בפי האדם בלא עמל ובלא יגיעה.	הה"ד (דברים ד ל) ושבת עד יי' אלהיך עד יהו"ה ודאי ⁵⁴⁴² ותשובה דא אתקריאת חיים ⁵⁴⁴³ (משלי ד כג) כי ממנו תוצאות חיים ⁵⁴⁴⁴ דאינון נשמתין דישראל ואיהו הבל דנפק ועאל בפומא דב"נ בלא עמל ובלא יגיעה ⁵⁴⁴⁵ :
ה' של הבראם. ועליו נאמר "כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם", והיא על ראש	ה' דבהבראם ⁵⁴⁴⁶ (בראשית ב ד) ועלה אתמר (דברים ח ג) כי על כל מוצא פי יי' יחיה האדם

⁵⁴³⁷ מלה (אור יקר).

⁵⁴³⁸ לא מבעיא בינה שודאי נקראת תשובה כמש"כ ברע"מ עמוד א' (מ"מ).

⁵⁴³⁹ ר"ל תשובה באמיתות לא שייכא אלא בבינה מטעם שאמרנו אבל במ' לא שייך בה שם תשובה. ותירץ שגם מ' נק' תשובה משום דהיא תבת על כל אינון אוכלוסין שהם ב"ע וינקא לון (מ"מ).

⁵⁴⁴⁰ אוכלסין (דפ"ו).

⁵⁴⁴¹ אוכלסין (דפ"ו).

⁵⁴⁴² שלימו דשמיה כנ"ל (יהל אור).

⁵⁴⁴³ כי היא נקראת באר מים חיים כמ"ש בזו"ח ריש שיה"ש [ז"ל: עליה כתיב ועץ החיים בתוך הגן כל חיים ביה תליין מיניה פרחין חייין וזהורין לכל סטר האי שיר דקאמרן איקרי בא"ר ואינון חיים עילאין עאלין בגויה וההוא זהרא דאקרי חיים נבעין ביה וע"ד כתיב באר מים חיים], וכמ"ש (ברכות נו ע"ב) הרואה באר בחלום כו' כי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב כו', ובתשובה חזור למקור מים חיים (יהל אור).

⁵⁴⁴⁴ ממלכות וכן ותמונת כו' בצלם כו' (יהל אור), ועי' שעה"כ פט ע"ד: ע"י היסוד ברית קדש, שממנו יוצאים הנשמות ומתגלה חסד בפום אמה, וממנו תוצאות חיים.

⁵⁴⁴⁵ עי' בהגר"א על תז"ח יט ע"ג: רוחא דלא שכיך לעלמין - הוא הבל הפה דנפיק מגרון תמיד, [ברצוא ושוב שהרי הוא נושם, מוציא ומכניס, עי' ב"ע רכה ע"א] אף שלא בעת הקול והדיבור, והוא דרגא של בינה נהר דנגיד ונפיק תדיר ולא פסיק (זהר תולדות קמא ע"ב) משא"כ בזו"נ כידוע.

⁵⁴⁴⁶ עי' זהר ח"א כה ע"א שזהו מלכות.

זֶהר וִיקְרָא חֶלֶק א'

והיא על רישיה דב"נ ⁵⁴⁴⁷ עלה אתמר (במדבר יב ח) ותמונת יי' יביט (תהלים לט ז) אך בצלם יתהלך איש ובגין דאיהי על רישיה דב"נ אסיר ליה לב"נ למיזל ד' אמות ⁵⁴⁴⁸ בגלוי ⁵⁴⁴⁹ דרישא דאם היא אסתלקת מעל רישיה דב"נ מיד אסתלקו חיים ⁵⁴⁵⁰ מניה:	האיש, עליה נאמר "ותמונת ה' יביט", "אך בצלם יתהלך איש". ומשום שהיא על ראש האיש, אסור לו לאדם ללכת ארבע אמות בגלוי ראש, שאם היא מסתלקת מעל ראשו של האדם, מיד מסתלקים ממנו החיים.
ואי תימא דכך שריא על אומין דעלמא אע"ג דלא אתברי בהון ⁵⁴⁵¹ שמיא וארעא וכל תולדין ⁵⁴⁵² דבהון לא שריא ודאי דמשה בעא מקב"ה דלא תשרי שכינה ⁵⁴⁵³ על אומין דעלמא ויהיב ליה ⁵⁴⁵⁴ הבלא ⁵⁴⁵⁵ דקיימא על אומין דעלמא מאן נפקא או על חייביא דאינון ערב רב מעורבין עם ישראל:	ואם תאמר שכך שורה על [ראש] אומות העולם, אף על גב שלא נבראו בהם שמים וארץ, וכל תולדותיהם לא שורה ודאי, שמשה בקש מהקדוש ברוך הוא שלא תשרה שכינה על אומות העולם, וניתן לו. ההבל העומד על [ראש] אומות העולם, מאיפה יוצא, או על הרשעים שהם ערב רב, מעורבים עם ישראל.
אלא ⁵⁴⁵⁶ ודאי ⁵⁴⁵⁷ לית כל אפיא שוין ⁵⁴⁵⁸ אפילו ישראל אינם שוים, כל שכן אחרים. אלא ודאי על דמות זו של אות ה' פרשוה, מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, וכשזה שורה על ישראל אין להם יגיעה ולא שעבוד, ובה נפש עמלה ויגיעה, שבת וינפש.	אלא ודאי לא כל הפנים שוים, אפילו ישראל אינם שוים, כל שכן אחרים. אלא ודאי על דמות זו של אות ה' פרשוה, מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, וכשזה שורה על ישראל אין להם יגיעה ולא שעבוד, ובה נפש עמלה ויגיעה, שבת וינפש.
דנפש אחרא ⁵⁴⁶⁰ אית על רישיה דב"נ דאתקרי[את] עבד ואיהי דיוקנא ⁵⁴⁶¹ על ב"נ ואיהי	שנפש אחרת יש על ראש האדם שנקראת עבד, והיא דמות על האדם, והוא עבד המלך

- ⁵⁴⁴⁷ עי' זו"ח לך לך כו ע"א: הקב"ה נוטל אות א' משמו, ונותנה בראשה. כי הא דתנן, עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק לעולם הבא. ואיזהו, זה אות ה"א, כאשר ברא שמים וארץ, דכתיב בהבראם, בה"א בראם. ועי' תיק"ז יב ע"ב שהעטרה בראש כל צדיק הוא השכינה.
- ⁵⁴⁴⁸ דרגא דידה ד"ס נה"ם ולכן נק' ד' וכשהיא שוה לת"ת נקראת ה' (יהל אור). עי' שער מאמרי רז"ל על הגמ' (כתובות קיא ע"א) כל המהלך ד' אמות בארץ ישראל כו'. כי היא ד' אמות, אות רביעית של השם, כוללת ד' אותיות כמ"ש בתיקונים סוף תיקון מז, והיא רה"י גבוה י' ורחב ד', גבוה י' מסט' דבעלה שמה מפרש ביר"ד אתון, ורחב ד' מסט' דילה ד' אותיות כמ"ש (יהל אור).
- והנה מש"כ הגר"א "סוף תיקון מז" לא מצאתיו שם, אמנם עי' תיק"ז קיד ע"א: ודא אדנ"י דאיהו רשות היחיד דאיהו יה"ה יחידו דעלמא ודא איהו אדם, ועיי"ש בבהגר"א, ז"ל, שהיא רשות בעלה הוי"ה והוא גבוה י"ד ורחב ד' כמ"ש בכ"מ. יחידו דעלמא - דהויה לא נשתנה (מלאכי ג ו) אני ה' לא שניתני בכל העולם כולו הוא יחיד, עכ"ל.
- ⁵⁴⁴⁹ בגלוי (דפ"ו).
- ⁵⁴⁵⁰ בינה בגי' חיים (עם הכולל) (פע"ח שער התפילין פרק יא).
- ⁵⁴⁵¹ ר"ל בשביל אר"ה (יהל אור).
- ⁵⁴⁵² ר"ל דלכך כתיב בהבראם אחר אלה תולדות השמים והארץ, לומר שדווקא שריא ה' זעירא על אלין שבשבילם נבראו שמים וארץ ותולדות, וכמ"ש לקמן ובג"ד ויכלו שלימו כו' ועלה קיימין שמיא וארעא כו' דכתיב אלה תולדות השמים והארץ כו' (יהל אור).
- ⁵⁴⁵³ שכינא (דפ"ו).
- ⁵⁴⁵⁴ שמילא שאלתו כמ"ש (ברכות ז ע"א) ג' דברים בקשה משה מהקב"ה ונתן לו כו' (יהל אור).
- ⁵⁴⁵⁵ היא קושיא (יהל אור).
- ⁵⁴⁵⁶ נמחק ביהל אור.
- ⁵⁴⁵⁷ הוא תירוץ (יהל אור).
- ⁵⁴⁵⁸ עי' ברכות (נח ע"א) הרואה אוכלוסי ישראל אומר ברוך חכם הרזים שאין דעתם דומה זה לזה ואין פרצופיהן דומים זה לזה.
- ⁵⁴⁵⁹ נמחק ביהל אור.
- ⁵⁴⁶⁰ ממט"ט ששורה בימות החול שע"י מתנהגין העולמות בחול ששת ימי המעשה בו"ק דיליה ו' אותיות דמט"ט (יהל אור).
- ⁵⁴⁶¹ הוא הצלם (יהל אור).

שמנענעת כל אברי האדם ללכת בדרכים טובות, ולקיים בהם רמ"ח מצוות, להשרות עליהם ה' של בהבראם, שכך עולה הבראם לרמ"ח.	עבד דמלכא דמ(ת)נענעא ⁵⁴⁶² כל איברין דב"נ למיזל בארחין טבין ולקיימא בהון רמ"ח פקודין לשריא עליהו ה' דבהבראם ⁵⁴⁶³ דכך סליק הבראם לרמ"ח:
ודמות אחרת על ראשו שנקרא יראה, וזה י', ועליהם נאמר "ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים", שתי דמויות טובות שהם זכר ונקבה, זכר מצד האות י', נקבה מצד האות ה'.	ודיוקנא אחרא על רישיה דאתקריאת יראה ודא י' ⁵⁴⁶⁴ ועליהו אתמר (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו ⁵⁴⁶⁵ בצלם אלהים ⁵⁴⁶⁶ תרין דיוקנין טבין דאינון דכר ונוקבא דכר מסטרא דאת י' ⁵⁴⁶⁷ נוקבא מסטרא דאת ה':
ושתי אותיות [אחרות] מעוררות את האדם לתורה ולמצוה, י' יראה, וזוהי על ראש האדם, וממנה תכנס יראה ללב האדם, לירא מהקדוש ברוך הוא ולשמור את עצמו שלא יעבור על מצוות לא תעשה.	ותרין אתוון אתערין ליה לב"נ לתורה ולמצוה י' יראה ⁵⁴⁶⁸ ודא (ד)איהי על רישיה ⁵⁴⁶⁹ דב"נ ומנה ייעול דחילו ללבא דב"נ למדחל מקב"ה ולנטרא גרמיה דלא יעבר על פקודין דלא תעשה:
ה' אהבה על ראשו של האדם, וממנה נכנסת אהבת הקדוש ברוך הוא על רמ"ח איבריו לקיים בהם מצוות עשה.	ה' אהבה על רישיה דב"נ ⁵⁴⁷⁰ ומנה ⁵⁴⁷¹ עאל רחימו דקב"ה על רמ"ח איברין דיליה לקיימא בהון פקודין דעשה:
ו' היא על ראש האדם, וממנה יכנס על פה האדם דיבורים ללמוד בתורה.	ו' איהי על רישא ⁵⁴⁷² דב"נ ומניה ייעול על פומא דב"נ מלולין לאולפא באורייתא:
ובזה קחו עמכם דברים ושובו אל ה', ובזה שתהיה בכם היראה והאהבה והתורה, יחזור יהו"ה שהוא בינה, תשובה, ו' תשוב לה', שהיא מעשה בראשית, והיא ל"ב אלהים	ובהאי קחו עמכם דברים ושובו אל יי' (הושע יד ג) ובהאי דיהא בכון היראה והאהבה והתורה יתחזר יהו"ה דאיהו בינה תשובה ו' תשוב (ותשוב) לגבי ה' דאיהו ⁵⁴⁷³ עובדא ⁵⁴⁷⁴ דבראשית ואיהי ל"ב אלהים ⁵⁴⁷⁵
	קבנ/א
	רע"מ:
וישתלם יהו"ה, ובה תהיה לכם מנוחה מהכל, ובה שבת וינפש, ובה יכלל יה"ו.	וישתלם יהו"ה ובה יהא לכוין ⁵⁴⁷⁶ נייחא מכלא ובה שבת וינפש (שמות לא יז) ובה יתכליל יה"ו:
ולכן ויכלו, שלמות הכל, בה נברא כל העולם, ועליה עומדים שמים וארץ והים וכל	ובג"ד (בראשית ב א) ויכלו ⁵⁴⁷⁷ [שם ע"ב]

⁵⁴⁶² שמיניה התנועה לאדם כו' (יהל אור).

⁵⁴⁶³ ה' זעירא מלכות ה' דאברהם (יהל אור).

⁵⁴⁶⁴ צ"ל תורה ודא ו' והוא דיוקא דעד"א (יהל אור).

⁵⁴⁶⁵ ר"ל בצלם ו' (יהל אור).

⁵⁴⁶⁶ מלכות (יהל אור).

⁵⁴⁶⁷ ו' (גר"א).

⁵⁴⁶⁸ והן ד' אותיות הוי"ה מצות לא תעשה ומצות עשה ותורה ותשובה ולא מצות לא תעשה עצמן ומצות עשה עצמן אלא יראה ואהבה גורמות המ"ע ומל"ת והתשובה היא הרביעית המעשה כמו שמפרש והולך, וג"ר הן במחשבה וכמ"ש במ"א דג' אותיות יה"ו הן במחשבה והרביעית ה' היא בעובדא וכלולה מכלם שהם הנ"ל מ"ע ומל"ת תורה ותשובה (יהל אור).

⁵⁴⁶⁹ דכל השם על ראשו ומשם הולך לגוף כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁵⁴⁷⁰ עי' מלואים אות (לד).

⁵⁴⁷¹ ומניה (דפ"ו).

⁵⁴⁷² רישיה (דפ"ו).

⁵⁴⁷³ דאיהו (דפ"ו).

⁵⁴⁷⁴ ר"ל המעשה עצמו של המצות דלעיל לא אמר רק דמינה יעול כו' דמלכות נקראת מעשה עובדא דבראשית (יהל אור).

⁵⁴⁷⁵ ר"ל מלכות שנקראת אלקים ל"ב שנקראת כבוד ה' כבדו גימ' ל"ב (יהל אור).

⁵⁴⁷⁶ לנכון (דפ"ו).

שלימו דכלא בה אתברי כל עלמא ועלה קיימין שמיא וארעא וימא וכל בריין דאתברון דכתיב (שם ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם בה' בראם ואם היא אתרחקת מעלמא אפילו רגעא כלא אתחרב ואתבטל ולא הוי קיומא בעלמא:	הבריות שנבראו, שנאמר "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", בה' בראם. ואם היא תתרחק מהעולם אפילו רגע, הכל יחרב ויתבטל, ולא תהיה עמידה לעולם.
האי ה' לא תיזיל מגופא ובה קיימא וכד היא תיזיל מניה הא⁵⁴⁷⁸ סם המות תיתי ותשרי עליה דתתקרי טומאה [נבלה] (עלה) פסולה מלאך המות חשך אפלה⁵⁴⁷⁹ ושריא על גופא דב"נ ובההוא זמנא אתקרי ב"נ מת ורזא דמלה (יחזקאל יח לב) כי לא אחפון במות המת⁵⁴⁸⁰ נאם יי' אלהים והשיבו וחיו⁵⁴⁸¹:	ה' זאת לא תלך מהגוף, ובו הוא עומד, וכשהיא תלך ממנו, הוא סם המות יבא וישרה עליו, שתקרא טמאה נבלה פסולה, מלאך המות חושך אפלה ושורה על גוף האיש, ובאותו זמן נקרא האדם מת, וסוד הדבר, כי לא אחפון במות המת נאם ה' אלהים והשיבו וחיו.
כל פקודין דעשה דהוו עתידין לשריא ברמ"ח [אברין דיליה] (פקודין דילה) כלהו מתאבלין עליה ורזא דמלה (ישעיה נז יח) דרכיו ראיתי וארפאהו וגו' ולאבליו מאי ולאבליו אלין⁵⁴⁸² רמ"ח [אברין] (פקודין) דקא מתאבלין עליה דאינון דיוקנא עלאה דשריא על רישיה דבה⁵⁴⁸³ שריא יהו"ה:	כל מצוות עשה שהיו עתידות לשרות ברמ"ח איבריו, כולן מתאבלות עליו. וסוד הדבר "דרכיו ראיתי וארפאהו וגו' ולאבליו". מה זה ולאבליו, אלו רמ"ח איברים שמתאבלים עליו, שהם דמות עליונה ששורה על ראשו, שבה שורה הוי"ה.
דכמה דאית⁵⁴⁸⁴ דיוקנא טבא על צדיק ומנהיג ליה לכל עובדין טבין לזכאה ליה לעלמא דאתי כך אית דיוקנא בישא על רישא דחייביא לאנהגא לון בעובדין בישין דירתון גיהנם⁵⁴⁸⁵ ובג"ד אית הבל ואית הבל אית הבל טב דאתמר [ביה] (דברים ח ג) כי על כל מוצא פי יי' יחיה האדם ואית הבל ביש דאתמר ביה (קהלת ב יט) גם זה הבל ורעות רוח⁵⁴⁸⁶:	שכמו שיש דמות טובה על צדיק, ומנהיגה אותו לכל מעשים טובים, לזכותו לעולם הבא. כך יש דמות רעה על ראש הרשעים, להנהיגם במעשים רעים שירשו גיהנם, ולכן יש הבל ויש הבל, יש הבל טוב שנאמר בו "כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם", ויש הבל רע שנאמר בו "גם זה הבל ורעות רוח".

⁵⁴⁷⁷ עי' ח"א מז ע"א: יום הששי, מאי שנא בכלהו יומי דלא אתמר בהו ה"א, אלא הכא כד אשתכלל עלמא, אתחברת נוקבא בדכורא בחבורא חד, ה' בששי (דבר אחר דאיהו ס"א יסוד), למהוי כלא חד, ויכלו, אשתכללו כלא חד (ד"א בחד), אשתכללו מכלא, ואשתלימו בכלא, ע"כ. ועי' לקמן רכז ע"א שמביא שגימ' של ויכלו הוא ע"ב כמנין ח"י פעמים ד' אותיות (שם הוי"ה) שהוא צדיק חי עולמות. ⁵⁴⁷⁸ הוא (דפ"ו).

⁵⁴⁷⁹ עי' תיקו"ז סז ע"ב שזה לבוש לשכינתא במדור הקלי' (עי"ש בגר"א), וכן משמע לקמן בעמוד. ⁵⁴⁸⁰ כמ"ש (ברכות יח ע"ב) שבחיים [רשעים] קרויים מתים (יהל אור). ⁵⁴⁸¹ עי' פסחים (מט ע"ב) אמר רבי אלעזר עם הארץ מותר לנוחרו ביום הכיפורים שחל להיות בשבת אמרו לו תלמידיו רבי אמור לשוחטו אמר להן זה טעון ברכה וזה אינו טעון ברכה, וכו' אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן עם הארץ מותר לקורעו כדג אמר רבי שמואל בר יצחק ומגבו, ע"כ, וכנ"ל שהע"ה הוא כבר נבלה. אמנם עי' שם שער מאמרי רז"ל: הטעם הוא כי ע"ה אין לו זולתי נפש מעולם העשיה וכפי גדר נפשו כך מקום פגירתו ואינו פוגם על ידי חטאו רק בעולם העשיה, ע"כ. ⁵⁴⁸² אילין (דפ"ו).

⁵⁴⁸³ היינו השכינה שעל ראשו כנ"ל בו שורה הוי"ה. ⁵⁴⁸⁴ וישלח קסה ע"ב שמות קו ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁴⁸⁵ הדיוקנא טבא הוא השכינה כנ"ל קב ע"ב, והדיוקנא בישא היא החשך אפלה הנ"ל. ⁵⁴⁸⁶ עי' תיקו"ז (קלה ע"א): תא חזי קין איהו יצר הרע הבל יצר הטוב הבל איהו הלב ואינון תרי בתי לבא הה"ד (קהלת י') לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו לב חכם לימינו דא הבל דאתמר ביה ותוסף ללדת את אחיו את הבל איהו תוספת רוח הקדש קין איהו רוח הטומאה דאיהו גרע ולא אוסיף וכו' הבל טב והבל ביש הבל דאורייתא דאיהו להב עלה אתמר קול ה' חצב להבות אש ודא ה' דמשה [גירסת הגר"א]: ת"ח אית הבל ואית הבל אית הבל דא יצה"ר ואית הבל יצ"ט כו' רוח הקודש הבל דאיהו רוח הטומאה גרע ולא כו' לההוא דלעילא כו' מניה דאגוזא הבל הבל טב והבל ביש מיתה וחיים אור וחושך והבל מסט' דימינא].

ובא וראה, במעשי האדם נודע הפרצוף שעליו ופרצוף פניו, זהו שנאמר "הכרת פניהם ענתה בם", בדמות נודע פרצוף החיה ששורה עליו, אם הוא אריה או שור או נשר או אדם ממרכבת הקדוש ברוך הוא ושכינתו, או ממרכבת מלאך שר הפנים, או ממרכבה רעה של סמא"ל, או ממרכבת ארבעה יסודות של העולם, ואין בהם לא היצר הטוב ולא היצר הרע, אלא כבהמות העולם.	ות"ח בעובדין דב"ג אשתמודע פרצופא דאיהי עליה ⁵⁴⁸⁷ ו(ב)פרצופא דאנפוי הה"ד (ישעיה ג ט) הכרת פניהם ענתה בם ⁵⁴⁸⁸ בדיוקנא אשתמודע פרצופא דחיה [ד]שריא עליה אם הוא אריה או שור או נשר או אדם מהמרכבה דקב"ה ושכינתיה ⁵⁴⁸⁹ או מהמרכבה דמלאך שר הפנים ⁵⁴⁹⁰ או מהמרכבה בישא דסמאל ⁵⁴⁹¹ או מהמרכבה דארבע יסודין דעלמא ולית בהון לא יצר הטוב ולא יצר הרע אלא כבעירין ⁵⁴⁹² דעלמא:
ולכן כמה הבליים יש בבני אדם, כל אחד למינו. וסוד הדבר "תוצא הארץ נפש חיה למינה", ולכן (סוטה ח ע"ב) במדה שאדם מודד בה מודדים לו, ולכל פרצוף יש ממונה עליו.	ובג"ד כמה הבליים אית בבני נשא כל חד למיניה ורזא דמלה (בראשית א כד) תוצא הארץ נפש חיה למינה ובג"ד במדה שאדם מודד בה מודדין לו ⁵⁴⁹³ ובכל פרצופא אית ממנא עליה:
בא וראה לששת ימי בראשית, לכל אחד יש את פרצופו של אותה דרגה שמנהיגה אותו, ולא תמצא יום שאין בו טוב.	ת"ח לשית יומי בראשית לכל חד אית ליה פרצופיה דההוא דרגא דאנהיג ליה ולא תשכח יום דלית ביה טוב:
ואף על גב שביום השני אין בו טוב, תמצאנו ביום השלישי. ולכן נאמר בו פעמיים כי טוב. ולכל יום יש גדר מבחון, שלא יכנס כל אדם לאותו טוב, כמו חושך שמכסה את האור, שתמצא ביום ראשון אור ותמצא בו חושך, בכל יום תמצא שמירה, ואותם שומרים הם כמו קוצים לכרם.	ואע"ג דביומא תניינא לא אית ביה טוב ביומא תליתאה תשכח ליה ובג"ד אתמר ביה תרי זמני טוב וכל יומא אית ליה ⁵⁴⁹⁴ גדר מלבר דלא ייעול כל ב"ג לההוא טוב כגון חשך דכסי לנהורא דתשכח ביומא קדמאה אור ותשכח ביה חושך בכל יומא תשכח נטירא ואינן נטירין אינן כגון קוצים לכרם:
ויש שומרים אחרים כמו נחשים ועקרבים ושרפים ושומרים אותו טוב שלא יכנס לשם מי שאינו ראוי להיכנס, ואם לא כל הרשעים היו נכנסים בסודות התורה.	ואית נטירין אחרנין כגון נחשים ועקרבים ושרפים ונטירין ההוא טוב דלא ייעול תמן דלאו איהו ראוי למיעל וואי (ואם) לאו כל חייביא הוו עאלין ברוין דאורייתא:
ולכן מי שהוא רשע ויכנס לדעת סודות התורה, כמה מלאכי חבלה שנקראים חושך ואפלה נחשים ועקרבים חיות בר, נקראים ומבלבלים מחשבתו, שלא יכנס למקום שאינו שלו.	ובג"ד מאן דאיהו חייבא ויעול למנדע רזין דאורייתא כמה מלאכי חבלה דאתקריאו חשך ואפלה נחשים ועקרבים חיות ברא אתקריאו ומבלבלין מחשבתיה דלא ייעול לאתר דלאו דיליה:
אבל מי שהוא טוב, כל השומרים הללו הם לעזורו, וקטגור נעשה סגור, ויכניסו	אבל מאן דאיהו טוב כל אלין נטירין אינן לממריה ⁵⁴⁹⁵ וקטיגור נעשה סגור ויעלון (ליה)

⁵⁴⁸⁷ צ"ע אם כוונתו לשכינה או לחשך אפלה הנ"ל.

⁵⁴⁸⁸ עי' ח"ב עד ע"ב ברזא דרזין: כפום עובדין דההוא נפש בגופא הכי אתחזי במשכא לבר.

⁵⁴⁸⁹ לא קאי על מ"ש בדיוקנא דאשתמודע כו' אלא על בעבדין, דבעבדין ניכר, אבל בדיוקנא ניכר מאיזה חיה הוא, אם חוור מאריה, כמ"ש בתיקו"ז (עד ע"א) וכלל זה הוא בכל העולמות כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁵⁴⁹⁰ מט"ט (תיקו"ז קמח ע"ב).

⁵⁴⁹¹ דשם עץ הדעת טו"ר (יהל אור).

⁵⁴⁹² לא היצר טוב ולא היצר הרע אלא כבעירין (דפ"ו).

⁵⁴⁹³ עי' פרדס רמונים (שער ד פרק ב), ז"ל, כפי הפגם הנפגם על ידו כן יהיה עונשו ע"י המדה ההוא, ע"כ. והיינו כאשר אדם עושה מצות ומשרה שכינה על ראשו, כך הוא מוביל אותו לעוד טוב, וכל להיפך ר"ל.

⁵⁴⁹⁴ ר"ל דבכל יום יש טו"ר ולכן בין בקדושה ובין בסט"א יש בכל יום פרצופא דאנהיג כנ"ל (יהל אור).

⁵⁴⁹⁵ למימריה - ר"ל לעזור לו (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

למוב הגנוז ויימרון ליה מרנא הא בר נש טוב וצדיק ירא שמים בעי לאעלא קדמך:	(אותו) לטוב הגנוז, ויאמרו לו מורנו איש זה הוא טוב וצדיק ירא שמים רוצה להיכנס לפניך.
ואמר לנו (תהלים קיח יט) פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה י"ה ההוא טוב הגנוז יימא לון פתחו ליה בהאי תרעא דאתקרי אהבה או בהאי תרעא דאיהי תשובה כל צדיק ייעול כפום דרגא דיליה ורוא דמלה (ישעיה כו ב) פתחו שערים ויבא גוי צדיק וגו':	אמר לנו פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה י"ה. אותו טוב הגנוז יאמר להם, פתחו לו בשער זה שנקרא אהבה, או בשער זה שנקרא תשובה, כל צדיק יכנס כפי דרגתו, וסוד הדבר "פתחו שערים ויבא גוי צדיק וגו'".
בען צריך לאהדרא על פתח התשובה וכי מכמה מינים היא התשובה שעושים בני אדם, כולם טובים, אבל לא כל הפנים שוים.	כעת צריך לחזור על פתח התשובה, וכי מכמה מינים היא התשובה שעושים בני אדם, כולם טובים, אבל לא כל הפנים שוים.
אית ב"נ דאיהו רשע גמור כל ימיו ואיהו עובר על כמה פקודין דלא תעשה ומתחרט ומודה עליהו ולבתר כן לא עבר לא טב ולא ביש לדא ודאי ימחול ליה קב"ה אבל לא דיזכה לתשובה עלאה ⁵⁴⁹⁷ :	יש אדם שהוא רשע גמור כל ימיו, והוא עובר על כמה מצוות לא תעשה ומתחרט ומודה עליהם, ואחר כך לא עושה לא טוב ולא רע, לזה בודאי ימחל הקדוש ברוך הוא, אבל לא שזכה לתשובה עליונה.
אית ב"נ לבתר דייתוב מחטאיו ומתכפר ליה איהו אזיל בדרך מצוה ומתעסק בכל כחו בדחילו ורחימו ⁵⁴⁹⁸ דקב"ה דא זכי לתשובה תתאה דאתקרי ה' ודא איהו תשובה תתאה:	יש אדם שלאחר שישוב מחטאיו ומתכפר לו, הוא הולך בדרך מצוה ומתעסק בכל כחו ביראה ואהבת הקדוש ברוך הוא, זה זוכה לתשובה תחתונה שנקראת ה', וזו היא תשובה תחתונה.
ואית ב"נ לבתר דמתחרט מחובוי ויעביד תשובה יתעסק ⁵⁴⁹⁹ באורייתא בדחילו ורחימו דקב"ה ולא על מנת לקבל פרס דא זכי לאת ו' דאיהו בן י"ה ועל שמיה אתקרי בינה ודא גרים דתשוב ו' לגבי ה' ומלת תשובה כך היא תשוב ו' לה ⁵⁵⁰⁰ ולעולם לא שריא ה' בבר נש ולא ו'	ויש אדם שלאחר שהתחרט על חטאיו ועשה תשובה ויתעסק בתורה ביראה ואהבת הקדוש ברוך הוא, ולא על מנת לקבל פרס, זה זוכה לאת ו', והוא בן י"ה, ועל שמו נקראת בינה, וזה גורם שתשוב ו' לה', ומלת תשובה כך היא, תשוב ו' לה', ולעולם לא שורה ה' באיש ולא ו'.
קכג/ב	
רע"מ:	
בלא דחילו ובלא רחימו דאינון י"ה יראה ואהבה קרינן לון ⁵⁵⁰¹ ודאי ומתמן אתיהיבו התורה והמצוה דאינון בן ובת ובגין דישראל מקיימין התורה והמצוה אתקריאו בנים לקב"ה הה"ד (דברים יד א) בנים אתם ליי' אלהיכם ⁵⁵⁰² :	ללא יראה וללא אהבה, שהם י"ה, יראה ואהבה נקראים בודאי. ומשם נתנו התורה והמצוה שהם בן ובת, ומשום שישראל מקיימים התורה והמצוה, נקראו בנים לקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "בנים אתם לה' אלהיכם".
הנסתרות ⁵⁵⁰³ יראה ואהבה ⁵⁵⁰⁴ דאינון במוחא ולבא בחללא דגופא וברישא ⁵⁵⁰⁵ והנגלות התורה	הנסתרות יראה ואהבה, שהם במח ובלב, בחלל הגוף ובראש. והנגלות התורה והמצוה,

⁵⁴⁹⁶ איהו (דפ"ו).

⁵⁴⁹⁷ עי' קכב ע"ב שמשמע שזה בינה ועי' הערה שם ע"א מש"כ בשם לש"ו בספר הדע"ה.

⁵⁴⁹⁸ בענין אהבה ויראה עי' לעיל קכב ע"ב, ועיי"ש עוד בענין תורה ומצות.

⁵⁴⁹⁹ ויתעסק (דפ"ו).

⁵⁵⁰⁰ תשוב ו"ה אותיות תשובה והוא תשוב ו' לה' או ה' לו' אע"ג דלא נזכר י"ה ז"ש ולעולם כו' דשם תשובה (יהל אור).

⁵⁵⁰¹ ליה (דפ"ו).

⁵⁵⁰² אר"א (יהל אור).

⁵⁵⁰³ עי' תיקו"ז יט ע"א ש"הנסתרות לה' אלקינו" הם כינויים לאר"א, "והנגלות" הוא כינוי לזו"ן.

והמצוה דאינון בגופא וברישא לבר ⁵⁵⁰⁶ ורזא דמלה הכי הוא ודאי [ד]אי ב"נ דחיל לקב"ה או רחים ליה דא לא ידע ב"נ אחרא בנין דאיהו מלה דלא אתגליא אלא בינו לבין קונו:	שהם בגוף ובראש מבחוץ. וסוד הדבר כך הוא ודאי, שאם האדם פוחד מהקדוש ברוך הוא, או אוהב אותו, את זה לא יודע אדם אחר, משום שזהו דבר שלא התגלה אלא בינו לבין קונו.
אבל ב"נ דמתעסק באורייתא ואזיל בפקודין דעשה דא אתגליא לכל ב"נ בנין דקב"ה עבד ליה פומא באתגליא לאתעסקא באורייתא ועיינין לאסתכלא בה ואודנין למשמע בה ועבד קב"ה בב"נ ידן ורגלין וגופא למעבד בהון פקודין דעשה:	אבל אדם שמתעסק בתורה והולך במצות, עשה זה גלוי לכל אדם, כי הקדוש ברוך הוא עשה לו פה בגלוי להתעסק בתורה, ועיניו להסתכל בה, ואזנים לשמוע אותה. ועשה הקדוש ברוך הוא באדם ידים ורגלים וגוף לעשות בה מצוות עשה.
א"כ חוטמא למאי נפקא מניה (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים דא איהי דיוקנא ⁵⁵⁰⁷ דעל ב"נ דאתמר ביה (בראשית כח יב) ויחלו ⁵⁵⁰⁸ והנה סלם סלם ודאי איהי נשמת חיים כרסייא לשם יהו"ה דאיהו היראה והאהבה התורה והמצוה ובה שריא ⁵⁵⁰⁹ והאי כרסייא מנה גזירות כל נשמתין דישראל ואיהי דיוקנא על רישא דב"נ:	אם כך חוטם למה צריך, ויפח באפיו נשמת חיים, זוהי דמות שעל האדם שנאמר בה "ויחלוס והנה סולם", סולם ודאי היא נשמת חיים, כסא לשם יהו"ה, שהוא היראה והאהבה התורה והמצוה, ובו שורה. וכסא זה ממנו גזירות כל נשמות ישראל, והיא דמות על ראש האדם.
והנה ⁵⁵¹⁰ מלאכי אלהים עולים ויורדים בו (שם) אלן הבלים דסלקין ונפקין ⁵⁵¹¹ בגופא בהאי סלם איהו חד ⁵⁵¹² שביעאה דכלא ⁵⁵¹³ ואיהו מצב	והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו, אלו הבלים שעולים ויוצאים בגוף בסולם זה. הוא אחד, שביעי של הכל. והוא מוצב ארצה,

⁵⁵⁰⁴ עי' שער רה"ק י ע"ב: א"ל כונת הצדקה והתפלה והוא לייחד שם י"ה הנפרד מן ו"ה וקודם שהאדם יעשה איזו מצוה או צדקה יאמר לייחדא שמא דקב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו בשם כל ישראל ויכוין לחבר שם י"ה שהם דחילו ורחימו עם ו"ה שהם קב"ה ושכינתיה. ועי' פת"ח שער הזמירות פרק ה: צריך קודם שיעשה מצוה או צדקה לומר ליחדא שמא דקב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו לחבר י"ה עם ו"ה בשם כל ישראל.

⁵⁵⁰⁵ דתורה ברישא בפה כמ"ו. ונגדו יראה בחללא דרישא. וכך מצוה בגופא בידן ורגלין, ואהבה נגדו בחללא דגופא (מצאתי כתוב על הגליון. והנה יראה היא חכמה בפנים וכנגדו הפה מבחוץ, וזש"ה פי ידבר חכמות. ואהבה היא בינה בפנים בלב, וז"ש והגות לבי תבונות) (יהל אור).

⁵⁵⁰⁶ באברים דלבר, ויראה ואהבה באברים הפנימיים שלהם, ג"כ ברישא ובגופא במוח ולבא. וישראל עלה במחשבה, בן מאב ובת מאם. ובמ"א אמר בתיקונים להיפך, דמלכות בפומא ועד"א באברים, וכן אמר בהקדמה ב' דתיקונים (יט ע"א) דרועא ימינא וכו', ע"ש כל האברים בו"ק ופומא מלכות תורה שבעל פה ע"ש. והענין, כי באברים עצמן ודאי כן, אבל בתורה ומצות שבפנים ברוחא הוא להיפך כמ"ש בסוף תיקון כ"א וכן הוא ביראה ואהבה שבמוחא ולבא וע"ש סא ע"א מוחא איהו בהיפוכא חוס כו' ואיהו אריה כו' ע"ש (יהל אור).

הג"ר שהם חב"ד דז"א עצמו הם המוחין, והם הנקראו פנימיות, אך החיצוניות, אפילו בראש עצמו נקרא ז"א. ובזה תבין מ"ש במ"א, כי לעולם אינו רק ו"ק דחיצוניות, ונגדלין ונחלקים לפרקים, ומהם עצמן נעשה ג"ר. נמצא, כי בחי' החיצוניות אינו רק ו"ק לבד, אלא שנחלקים לז"ס, אך המוחין הם הפנימים, הם י"ס גמורות (ע"ח מוחין דצלם ז). מכאן רואים דגם הגלגלתא והראש הם מכלל הו"ק (לש"ו ספר הקדו"ש לח ע"ג), דהיינו המוחין המלווים בגלגלתא, והם מלאו, כבר למדנו הגר"א זללה"ה בהיכלות בראשית היכל א' (בספר יהל אור דף י"א ע"ד) כי הם רק הג"ר דהרוח גופה, שהוא עצמו מבחי' הז"ת (לש"ו ספר הדע"ה ח"א מו ע"א).

⁵⁵⁰⁷ הוא שם אלקים כורסייא לשם הו"ה, והוא כסא, בריאה, סולם לעלות לשם הו"ה. דמכסא הנשמות כידוע, ולכן ויפח באפיו כו' (יהל אור).

⁵⁵⁰⁸ כמ"ש שהחלוס הוא בחוטם, שהאף ניעור (ברכות סא:) (יהל אור).

⁵⁵⁰⁹ שהיא כלי קבול לשם הו"ה (יהל אור).

⁵⁵¹⁰ דהוא שם אלקים כנ"ל (יהל אור).

⁵⁵¹¹ ונחתין - שההבל עולה מן הגוף ויורד לגוף (יהל אור).

⁵⁵¹² בדרגא דצדיק, ולכן הוא על הפה (יהל אור).

⁵⁵¹³ עי' תז"ח (כט ע"ב): כד איהי תגא על ראשה אתקריאת אות זין כלילא מנה אות ברית דאיהו שביעאה דכלא שביעי ודאי. בהגר"א: אות זין - כנ"ל י' על ו' הוא ז': כלילא מניה - ר"ל לכך הוא ז' שכלילא מז"ס

שנים. וראשו מגיע השמימה, שלשה. והנה מלאכי אלהים, עולים שנים ויורדים שנים, אלה כנגד ארבע רוחות, והשמים והארץ.	ארצה⁵⁵¹⁴ תריץ⁵⁵¹⁵ וראשו מגיע השמימה⁵⁵¹⁶ תלת⁵⁵¹⁷ והנה מלאכי אלהים עולים תרי⁵⁵¹⁸ ויורדים תרי⁵⁵¹⁹ אינון לקבל ד' ⁵⁵²⁰רוחות והשמים והארץ:
ורזא דמלה (קהלת א ב) הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל אינון שבעה לקבל כורסיא דאיהו הסלם ווהשמים והארץ וד' יסודין דעלמא ואינון שבעה לקבל שבעה יומי בראשית⁵⁵²¹ אית כל בריין דשמיא וימא וארעא כנון חיות⁵⁵²² עופות בהמות דגים וכמה תולדין דתליין מניה ובגין דכלא אתברי בהאי צולמא דעל כל ישראל דאיהו⁵⁵²³ צדיק אתמר בהון (בראשית ט ב) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים וגו' ודא ממלל על בני נשא דאינון מתילין לחיון ברא ולבעירן ולעופין ולנוני ימא דאית בר נש דמזליה שור ומזליה אריה ומזליה נשר ומזליה אדם וכל אלין למה מתפחדין מהאי דיוקנא דאינון מתמן אתבריוא אלא משום דשם יהו"ה שריא עליה:	וסוד הדבר הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל, הם שבעה כנגד הכסא שהוא הסולם והשמים והארץ וארבעה יסודות העולם, והם שבעה כנגד שבעת ימי בראשית. יש כל בריות השמים והים והארץ כמו חיות עופות בהמות ודגים, וכמה תולדות שתליות ממנו, ומשום שהכל נברא בצלם הזה, שעל כל ישראל שהוא צדיק, נאמר בהם "ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים וגו'", וזה מדובר על בני אדם שמשולים לחיות השדה ולבהמות ולעופות ולדגי הים, שיש אדם שמזלו שור, ומזלו אריה, ומזלו נשר, ומזלו אדם, וכל אלה למה מתפחדים מדמות זו, שהם נבראו משם, אלא משום ששם ה' שורה עליו.
ורזא⁵⁵²⁴ דמלה (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ וגו' וכל מאן דפגים עובדוי אתפגים דיוקניה ושם יי' לא שריא באתר פגים ובההוא פגיו שריא חשך בגין פגיו דסיהרא דשריא ביה חשוכא:	סוד הדבר "וראו כל עמי הארץ וגו'", וכל מי שפוגם מעשיו, נפגמת דמותו, ושם ה' לא שורה במקום פגום, ובאותו פגם שורה חושך בגלל פגימת הלבנה, שהחושך שורה בה.
והאי ב"נ כמה דאיהו פגים דיוקניה כך אתפגים איהו לתתא או אתעביד אלם או חרש או סומא או	ואדם זה, כמו שהוא פגם דמותו, כך נפגם הוא למטה, או שנעשה אלם, או חרש, או סומא, או חגר, בשביל שיהיה רשום למעלה

שלה ושל בעלה דכלילא מני' דבכל דרגא דסליקת מקבלת מכולם כמ"ש לקמן ע"ב וכד סליקת ליה מתתקנא בכל ע"ס כו': אות ברית - ר"ל עטרת היסוד ע"ג היסוד שנקרא אות ברית י' ע"ג ו' ושם שביעי כידוע יום השביעי וז"ש. דאיהו שביעאה כו'.

⁵⁵¹⁴ דאחיד בשמיא וארעא, וכולו כליל בנוק', וראשו מחובר לגופא דכורא, זהו וראשו מגיע כו' (יהל אור).

⁵⁵¹⁵ יסוד ומל' ארצה (יהל אור).

⁵⁵¹⁶ עי' תיקו"ז יח ע"ב: ויחלום והנה סלם מוצב ארצה (בראשית כח יב) דא שכינתא תתאה וראשו מגיע השמימה דא שכינתא עלאה. ועי' בהגר"א על תיקו"ז כא ע"ב: והנה מלאכי אלקים - ר"ל, ד"ס ח"ג נ"ה שהן מלאכי של אלקים בינה: עולים ויורדים בו - בת"ת ראש הסולם: עולים תרי - ח"ג למעלה מן ת"ת: ויורדים תרי - נ"ה למטה מן ת"ת. ועי' שעה"ק עד ע"א.

⁵⁵¹⁷ ת"ת (יהל אור).

⁵⁵¹⁸ חו"ג, עולים ע"ג ת"ת, על השמים (יהל אור).

⁵⁵¹⁹ נה"ה למטה משמים (יהל אור).

⁵⁵²⁰ והסולם שביעי כנ"ל (יהל אור).

⁵⁵²¹ ובה (נוסף ביהל אור).

⁵⁵²² משום פסוק שמביא אחר כך נקיט הני. והן ארבע מינים, חיות ועופות ובהמות, והן ג' מיני חיות שאדם עליהן. חיות אריה, בהמות שור, עופות נשר. והן בשמיא וארעא דאצילות. ומימא דבריאיה הן דגים. והם שמיא וארעא וימא הן ז' כנ"ל. שמיא ת"ת. וארעא מלכות. וימא יסוד, גי' כ"ל, שבו דגים שנתברכו זרעו של יוסף, וידגון, מה דגים שבים המים מכסים אותם אף כו'. והוא פריסו דיסוד שהוא במקום נסתר שאין עין שולטת בו. חיות ובהמות כו' בח"ג נ"ה, חיות ובהמות בח"ג כנ"ל, אריה ושור. ועופות בנצח, שיעוף השמים לגבי ת"ת. ודגים הוד לגבי ימא יסוד ע"פ המים (יהל אור).

⁵⁵²³ דאיהו (דפ"ו).

⁵⁵²⁴ רזא (דפ"ו).

ולמטה.	חגר בגין דיהא רשים לעילא ותתא:
ואותו חושך שורה בפגם שלו, ומיד יודעים בו דרגות הקדושות, שהם כחות הקדוש ברוך הוא, ומתרחקים ממנו, שכבר יודעים שבאותו פגם לא שורה המלך, ולכן חיות המלך מתרחקות ממנו, שחיילות המלך לא שורים ולא מתקרבים אלא במקום שהמלך שורה, שכך הם מתנהגים אחריו, כאיברים אחר הגוף, ובאותו מקום ששורה אותו חושך כמה מלאכי חבלה שנקראים נחשים ועקרבים מתקרבים אליו, ונותנים לו כמה נשיכות, ואלה אותם יסורים.	וההוא חשך שריא בפנימו דיליה ומיד אשתמודעאן ביה דרגין קדישין דאינון חילוי דקב"ה ומתרחקין מניה דכבר ידעין דבההוא פנימו לא שריא מלכא ובג"ד חילוי דמלכא מתרחקין מניה דחיילין דמלכא לא שריין ולא מתקרבין אלא באתר דמלכא שריא דכך אינון מתנהגין אבתריה כאברין בתר גופא ובההוא אתר דשרי ההוא חשך כמה מלאכי חבלה דאתקריאו נחשים ועקרבים מתקרבין ליה ויהבין ליה כמה נשיכין ואלין אינון יסורין:
ואם יש לו ממון של מעשים טובים שעשה, יתמעטו ממנו. ואיך יתמעטו ממנו, אלא כל זכות שיורדת לו מלמעלה, נותנים אותה לאותם מלאכי חבלה ומבטלים ממנו יסורים. ואם אין לו זכות ולא חובה למעלה, אלא הכל למטה, בכל זכות שעושה יורד לו ממונות, ואומות העולם מתקרבים אליו כנגד מלאכי החבלה ונותן להם ממון ונצל מהם.	ואי אית ליה ממונה ⁵⁵²⁵ דעובדין טבין דעביד אתמעטון מניה ואיך אתמעטון מניה אלא כל זכות דנחית ליה מלעילא יהיב ליה לאלין מלאכי חבלה ובטלין מניה יסורין ואי לית ליה זכו ולא חובא לעילא אלא כלא לתתא בכל זכו דעביד נחית ליה ממונה ⁵⁵²⁶ ואומין דעלמא מתקרבין ליה לקבל מלאכי חבלה ויהיב לון וממונה (ממונה) ואשתויב מנייהו:
ולכן היו ישראל מקריבים לעזאזל, אצל אותו החושך, ושבעים פרים כנגד שבעים אומות, לקיים הפסוק "אם רעב שנאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים", ומיד שחוזרים בק, עובר אותו חושך מאותו פגם ונשלם.	ובג"ד הווי ישראל מקרביין לעזאזל לגבי ההוא חשך ושבעים פרים לקבל שבעים אומין לקיימא קרא (משלי כה כא) אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים ומיד דהדרין בתיובתא [אתעבר] (אתער) ההוא חשך מההוא פנימו וישתלים:
וסוד הדבר "גם ה' העביר חטאתך לא תמות", ומיד חוזר בו שם ה' ורוצה (ומתרפא) בו, מאותן נשיכות של היסורים, זהו שנאמר "ושב ורפא לו".	ורזא דמלה (שמואל ב' יב יג) גם יי' העביר חטאתך לא תמות ומיד אתהדר ביה שמא דיי' ויתרע ⁵⁵²⁷ ביה מאנון נשיכין דיסורין הדא הוא דכתיב (ישעיה ו י) ושב ורפא לו:
ומנין שחוזר הקדוש ברוך הוא מיד כשחוזר בתשובה ונשלם אותו הפגם, זהו שנאמר "שובו אלי ואשובה אליכם" וזוהי תשובה גמורה שגורמת להחזיר בינה שהיא יי' לגבי ה' שהיא מלכות, שהולכת ונודדת	ומנין דאתהדר קב"ה מיד דהדר בתיובתא ואשתלים ההוא פנימו הדא הוא דכתיב (מלאכי ג ז) שובו אלי ואשובה אליכם ודא איהו ובתשובה גמורה דגרים לאהדרא בינה דאיהו יי' לגבי ה' דאיהי מלכות דאזלא מנדדא מן
	קבד/א
	רע"מ:
מקנה שהיא אותה דמות שנקשרות בה כל המצוות, ובה נקשרות עשר ספירות. כשאדם עושה מצוה אחת ולא יותר, ועושה אותה ביראה ואהבת הקדוש ברוך הוא, בגללה שורות עליו עשר ספירות, וכל מי שקיים	קנהא דאיהי ההיא דיוקנא דמתקטריין [בה] (ביה) כל פקודין ובהו (וביה) מתקטריין עשר ספירין כד ב"נ עבד פקודא חדא ולא יתיר ועביד [לה] (ליה) בדחילו ורחימו דקב"ה בגינה שריין עליה י'

⁵⁵²⁵ ממונה (דפ"ו).

⁵⁵²⁶ ממונין (דפ"ו).

⁵⁵²⁷ (נ"א ויתרפי) (נוסף בדפ"ו).

מצוה אחת כראוי, כאלו מקיים רמ"ח מצוות עשה, שאין מצוה שאינה כלולה מכל הרמ"ח.	ספירן וכל מאן דקיים פקודא חד כדקא יאות כאלו מקיים רמ"ח פקודין דעשה דלית פקודא ⁵⁵²⁸ דלאו איהו כלילא מכלהו רמ"ח (ע"כ):
זהר:	
איש איש כי תשטה אשתו וגו', מה זה לגבי זה, אלא כמו שנאמר "למעול מעל בה". רבי אלעזר אמר איש איש, מה זה איש איש, שהרי באחד מספיק. אלא הרי פרשה, אבל איש איש משמע איש שהוא איש, וקיים פסוק שנאמר "שתה מים מבורך וגו'", אז הוא איש בעולם, איש לגבי אשתו.	איש איש כי תשטה אשתו וגו' (במדבר ה יב) מאי האי לגבי האי ⁵⁵²⁹ אלא כמה דכתיב (שם ו) למעול מעל ביי' ר' אלעזר אמר איש איש מאי איש איש דהא בחד סגי ⁵⁵³⁰ אלא הא אוקמוה אבל איש איש משמע איש דאיהו איש ⁵⁵³¹ וקיים קרא דכתיב (משלי ה טו) שתה מים מבורך וגו' כדין הוא איש בעלמא איש לגבי אתתיה:
"ומעלה בו מעל" הרי באחד מספיק, למה שנים. אלא אחד למעלה ואחד למטה, אחד לכנסת ישראל לאחד לבעלה. בגלל זה "והביא האיש את אשתו" למה אל הכהן, סוד הדבר משום שהכהן הוא שושבין המלכה, כאן יש להתבונן, הרי נאמר "ושחט את בן הבקר" ושחט אחר ולא הכהן, שהכהן אסור לו בדין, בשביל שלא יפגם אותו מקום שהוא אחוז בו, ואתה אמרת והביא האיש את אשתו אל הכהן לדון דינה.	ומעלה בו מעל הא בחד סגי אמאי תרי אלא חד לעילא וחד לתתא חד לכנסת ישראל וחד לבעלה ⁵⁵³² בגין כך (במדבר ה טו) והביא ⁵⁵³³ האיש את אשתו [אמאי אל הכהן רזא דמלה ⁵⁵³⁴ בגין דכהנא שושבינא איהו דמטרוניתא] הכא אית לאסתכלא הא כתיב (ויקרא א ה) ושחט את בן הבקר ושחט אחרא ⁵⁵³⁵ ולאו כהנא דכהנא אסיר ליה בדינא בגין דלא יפגים ההוא אתר דאחיד ביה ואת אמרת והביא ⁵⁵³⁶ האיש את אשתו אל הכהן למידן דינהא:
אלא ודאי כהן ראוי לזה משום שהוא שושבין המלכה, וכל נשות העולם מתברכות	אלא ודאי כהנא לדא חזי בגין דאיהו שושבינא

⁵⁵²⁸ שכל פקודא כליל ע"ס, שהן כלל הקומה, שבהן רמ"ח אברים. וכן אמר לעיל דמתקשרין בה כל פקודין (יהל אור).

⁵⁵²⁹ כי היה די שיאמר כי תשטה אשתו ושכב איש אותה, ומאי שייכות למעלה. והשיב כמה דכתיב וכו', ירצה שהכוונה להסמיכה לפרשה דלעיל למעול מעל בה', שהוא הנשבע על שקר שחוטא בשם ה', אף זו חוטאה נגדו, ולכן ס"ת כי' תשטה' אשתו' ומעלה' הוא שם הוי"ה, וגם כן סופה להשבע לשקר ולמעול מעל בה' (רמ"ז).

⁵⁵³⁰ דאי למה שאמרו רז"ל שפוגמת גם בה' איש מלחמה, די במה שנאמר ומעלה בו מעל וכנזכר (רמ"ז). ⁵⁵³¹ ירצה שכוונתו ורצונו להמשיך נשמה קדושה בזווגו, וזה מיסוד הנוק' שתחילתו בור שה"ס דין ולבסוף נעשה באר, בגוזלים מן הזכר לתוכו. ואז הוא איש בעלמא, שכן ראוי שיקראהו העולם שהוא איש ולא בהמה, ואיש ואשתו שהוא מיוחד בה ואוהבה, שאז אם תשטה נענש כנודע, וכמ"ש בפסוק (ה, לא) ונקח האיש מעוון וגו' (רמ"ז).

⁵⁵³² פי' פוגמת בשני יחודים של קדושה, אחד הוא תמיד והוא כנסת ישראל, ששם זה הוא מורה ייחוד עצום דז"ן, כי שם ב"ן כשקבל משם מ"ה אז יש לו א' בוא"ו שלו ועולה ג"ן, וי' פעמים ג"ן בגי' כנס"ת, וישראל כ"ב גג"ת נה"ם, הרי שהיא נעשית ג"ן לכל י' ספירות. וחד לבעלה, הוא ענין אותו רוחא דשדי בגוה מרוחניות נפשו (רמ"ז).

⁵⁵³³ עליו מוטל להביאה להשקותה, כי כן סוד השמות הנכתבים להמחות הם שנים, אחד ישר שה"ס הזכר, ואחד הפוך שה"ס הנקבה וכמ"ש לקמן בס"ד (רמ"ז).

⁵⁵³⁴ כי סתם כהן משמש אחוז ביסוד דז"א וממשיך לה השפע ממנו (רמ"ז). ⁵⁵³⁵ אע"ג דאמרין שחיטה כשרה בזר, דמשמע דסתמא נעשית בכהן אלא שהיא כשרה בזר, מכל מקום סבירא ליה לרבי אלעזר שהוא מצוה, והכי מוכח ממתניתין דפסחים (פ"ה מ"ו), שחט ישראל וקבל הכהן. ואפילו במצורע תנינן בפרק בתרא דנגעים, בא לו אצל האשם וסמך שתי ידיו עליו ושחטו וקבלו שני כהנים את דמו. והטעם לזה שאעפ"י שהשחיטה היא הכנה לקרבן, מכל מקום רוב הדם הנשפך יוצא לחוץ ויש בו אחיזה לחיצונים, מה שאין כן בדם המתקבל בכלי שנקרב לקדושה ומתקן את הנפש. וגם לפי הפשט כל הוצאת נפש הוא פעולת דין (רמ"ז).

⁵⁵³⁶ שבודאי חושדה למזנה והוא מביאה להעשות בה דין, ואין זה כדאי לכהן פן יפגום מקור שורשו שהוא החסד, ואם יפעל דין ימשיך דינים על החסדים (רמ"ז).

זהר ויקרא חלק א'

למטרוניתא וכל נשי עלמא מתברכין ונ"א אתאחדתו בכ"י⁵⁵³⁷ וע"ד אתתא דלתתא מתברכא בשבע ברכות⁵⁵³⁸ ודאחידת בה⁵⁵³⁹ בכנסת ישראל וכהנא קאים לאתקנא מלי דמטרוניתא⁵⁵⁴⁰ ולעיינא בכל מה דאצטריך בגין כך כהנא לדא ולא (ל)אחרא:	(נאחזת) בכנסת ישראל, ועל זה האשה שלמטה מתברכת בשבע ברכות, שאחווה בה בכנסת ישראל, והכהן עומד לתקן דברי המלכה ולעייין בכל מה שצריך. ולכן הכהן לזה ולא אחר.
ואי תימא דאיהו עביד דינא לאו הכי אלא לאסנאה שלמא בעלמא קא אשתדל בהאי ולאסנאה חסד דאי ההיא אתתא אשתכחת⁵⁵⁴¹ זכאה כהנא אסני שלמא בהו ולא עוד אלא דמתעברא בברא דכר ואתעביד שלמא על ידו⁵⁵⁴² ואי לא אשתכחת זכאה איהו לא עביד דינא אלא ההוא שמא קדישא דאיהי קא משקרת ביה הוא עביד דינא ו(ה)הוא בדיק לה:	ואם תאמר שהוא עושה דין, לא כך, אלא כדי להרבות שלום בעולם הוא עוסק בזה, ולהגדיל חסד, שאם אותה אשה תמצא צדקת וזכאית, הכהן מגדיל שלומם בו, ולא עוד אלא שמתעברת בבן זכר ונעשה שלום על ידו. ואם לא תמצא צדקת, הוא לא עושה דין, אלא אותו שם קדוש שהיא משקרת בו הוא עושה את הדין והוא בודק אותה.
תא חזי כהנא לא עייל גרמיה להאי אלא כד היא יהבת גרמה קמיה ולחפאהו (לזכאה)	בא וראה הכהן לא מכניס את עצמו לזה רק כשהיא נותנת את עצמה לפניו לכסות (לזכות)
רע"מ:	
[אליהו קום אפתח עמי בפקודין דאנת הוא עוזר דילי⁵⁵⁴³ בכל סטרא דהא ועלך אתמרו בקדמיתא (במדבר כה יא) פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ובן אהרן ודאי איהו את דילי אח לצרה יולד:]	אליהו קום פתח אתי במצוות, שאתה הוא עוזר לי בכל צד, שהרי עליך נאמר בתחלה "פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן", ובן אהרן הוא ודאי אח שלי, אח לצרה יולד.
[פתח ואמר] פקודא לדון בדיני סוטה הה"ד (שם ה יד) ועבר עליו רוח קנאה וקנא וגו' ודאי רוח וקנאה (טומאה) מתרין סטריין אשתכח חד בשקרא וחד בקשט בגין ודא ברוח (דברוח) שקרא (שם) וקנא את אשתו והיא לא נטמאה ותנינא ועבר	פתח ואמר מצוה לדון בדיני סוטה, זהו שנאמר "ועבר עליו רוח קנאה וקנא וגו'", ודאי רוח קנאה נמצאת בשני צדדים, אחד בשקר ואחד באמת, בגלל זה ברוח שקר "וקנא את אשתו והיא לא נטמאה", ולמדנו, ועבר עליו וגו' וקנא את אשתו והיא נטמאה, וכי יש אמת ברוח טומאה, אלא באדם מצד

⁵⁵³⁷ שכל אחת מהן מושרשת במלכות וכשהיא מקבלת שפע יגיע חלק לכל הנשים (רמ"ז).

⁵⁵³⁸ בספר הכוונות פירשתי שהשתי ראשונות הם בשני יסודות דאימא ודאבא שהם בת"ת זעיר והחמש האחרות הם בתנה"ם דזעיר שמהם כל בגין רחל כנודע (רמ"ז).

⁵⁵³⁹ ירצה שכח וסגולת השבע ברכות גורמים לה אחיזה פרטית בכל כנסת ישראל, כמו שהברכות הם בכל קומתה, מה שאין כן קודם נישואיה שאז אין אחיזה אלא לפי בחינת נשמתה אם בחסד ואם בגבורה וכו' (רמ"ז).

⁵⁵⁴⁰ נלע"ד לדייק שתחילה וסוף אמר מטרוניתא ובאמצע אמר כנסת ישראל. והענין לעד"ן שמטרוניתא סודה בכתר מלכות, שכל עצמו לא נעשה כי אם מן החסד המאיר בת"ת כידוע ליודעים. אי נמי ירמוז לכח"ב שלה שבהם מאירים ג' חסדים, וכן כהן מלא כ"ף ה"ה נר"ן גי' רי"ו, ג' פעמים חס"ד, והכהן המוכתר בכתר כהונה עיקר סגולתו להאיר בכח"ב שלה, ולכח"ב שהוא הראש שלה קורא מטרוניתא ולכל הפרצוף קורא כנסת ישראל (רמ"ז).

⁵⁵⁴¹ אשתכח (דפ"ו).

⁵⁵⁴² ידיה (דפ"ו).

⁵⁵⁴³ כמש"ו דאליהו הוא פנחס, והוא בן אליעזר בתחלה, ור"ל קודם מעשה זמרי, ואח"כ נעשה בן אהרן דאתלבשו ב' נדב ואביהו, וזהו ב"פ בן בן אהרן הוא. ומסטרא דאלעזר הוא עוזר, אותיות עזר דאלעזר, ומסטרא דאהרן הוא אח לצרה יולד כמש"ו. וזהו בכל סטרא (יהל אור). לי (דפ"ק).

עץ טוב ורע שם יצר הרע, נחש. עליו וגו' וקנא את אשתו והיא נטמאה וכי אית קושטא ברוח מסאבא אלא בבר נש⁵⁵⁴⁴ מסטרא דאילנא דטוב ורע תמן יצר הרע נחש:	
בזמן שיש לאדם אשה יפה בכל מעשים טובים, שנאמר בה "אשת חיל עטרת בעלה", ליצר הרע יש קנאה, כדוגמא שמצאנו שקנא אדם על אשתו עד שפיתה אותה וגרם לה מיתה, ולפעמים שולט עליה בעבירות ומטמא אותה ונעשית נבלה ויצר הרע מצד ימין שלו, דרגת ישמעאל נקרא נחש, ומצד שמאלו דרגת עשו סמא"ל נקרא כלב, ממונה של גיהנם, שצווח הב הב, זהו שנאמר "לעלוקה שתי בנות הב הב", וברצונו לאכול נשמה טמאה באש שלו גיהנם, ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו באמת, והיא נטמאה.	בזמן שיש לאדם אשה יפה בכל מעשים טובים, שנאמר בה "אשת חיל עטרת בעלה", ליצר הרע יש קנאה, כדוגמא שמצאנו שקנא אדם על אשתו עד שפיתה אותה וגרם לה מיתה, ולפעמים שולט עליה בעבירות ומטמא אותה ונעשית נבלה ויצר הרע מצד ימין שלו, דרגת ישמעאל נקרא נחש, ומצד שמאלו דרגת עשו סמא"ל נקרא כלב, ממונה של גיהנם, שצווח הב הב, זהו שנאמר "לעלוקה שתי בנות הב הב", וברצונו לאכול נשמה טמאה באש שלו גיהנם, ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו באמת, והיא נטמאה.
בזמנא דאית⁵⁵⁴⁵ לב"נ [אתתא] (נשמה) שפירא בכל עובדין טבין דאתמר בה (משלי יב ד) אשת חיל עטרת בעלה יצר הרע אית ליה קנאה כגוונא דאשכחנא דקני [לאדם] על אנתתיה עד דפתי לה וגרם לה מיתה ולזמנין שליט עלה בחובין ומסאב לה והא אתעבידת נבלה ויצר הרע מסטרא דימינא⁵⁵⁴⁶ ודיליה דרגא דישמעאלו אתקרי נחש ומסטרא דשמאלא⁵⁵⁴⁷ ודרגיה⁵⁵⁴⁸ דעשו (דרגיה) סמא"ל אתקרי כלב ממנא דגיהנם דצווח הב הב הדא הוא דכתיב (משלי ל טו) לעלוקה שתי בנות⁵⁵⁴⁹ הב הב (וב) רעותא דיליה למיכל נשמתא מסאבא בנורא דיליה גיהנם ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו בקשוט והיא נטמאה:	ובגללה נאמר ובת איש כהן זה מיכאל כי תחל לזנות את אביה היא מחללת באש תשרף, ושם נשרפת אותה זוהמא, ומתלבנת היא ממנו, ככסף שמתלבן באש, ואותה עופרת של זוהמא נשרפת ונעשית עפר ונאבדת.
ובגינה אתמר (ויקרא כא ט) ובת איש כהן דא מיכאל כי תחל לזנות את אביה היא מחללת באש תשרף ותמן אתוקדת ההיא זוהמא ואתלבנת [איהי מניה] (ההיא מנה) ככסף דאתלבן בנורא וההיא עופרא⁵⁵⁵⁰ [ד] זוהמא אתוקד ו(א)תעביד עפר [ואתאביד] (ואתביר):	ובגינה נאמר ובת איש כהן זה מיכאל כי תחל לזנות את אביה היא מחללת באש תשרף, ושם נשרפת אותה זוהמא, ומתלבנת היא ממנו, ככסף שמתלבן באש, ואותה עופרת של זוהמא נשרפת ונעשית עפר ונאבדת.
כגוונא דא בישראל כד אינון מחללין אורייתא [קב"ה] ייעול לון בגלותא דבני עשו⁵⁵⁵¹ (ובני ישמעאל)⁵⁵⁵² תחות שעבודא דלהון [דרגיהו כל"ב ונח"ש ואתדרנון ותמן] [בהון] ובהון יתבררו ויתלבנו ויצורפו כצורף הכסף⁵⁵⁵³ וכבחון הזהב הה"ד (זכריה יג ט) וצרפתים כצורף את הכסף ובחנתים כבחן את הזהב עד דיתקיים בהו (ישעיה א יח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ואילנא דטוב ורע בגינ[י]ה אתמר (שמות טו כה)	כדוגמא זה, ישראל כשהם מחללים את התורה, הקדוש ברוך הוא מכניס אותם לגלות בני עשו ובני ישמעאל, שתחת שעבודם שדרגתם כל"ב ונח"ש, ונדונים שם, ובהם יתבררו ויתלבנו ויצורפו, כצורף הכסף וכבחון הזהב, זהו שנאמר "וצרפתים כצורף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב" עד שיתקיים בהם, "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו", ועץ טוב ורע בגללו נאמר "ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים וגו'", משום שהיו ישראל עם ערב רב, כולם

⁵⁵⁴⁴ ור"ל דבעה"ד טו"ר יש שם קושטא ושקרא, מסאבא בטוב שבו, ושקרא ברע שבו (יהל אור).

⁵⁵⁴⁵ דבעה"ד טו"ר שם יכול להתפתה, משא"כ אילנא דחיי והזר הקרב יומת (יהל אור).

⁵⁵⁴⁶ דס"א בימינא הוא מסית לאדם, והוא נחש יצה"ר (יהל אור).

⁵⁵⁴⁷ גיהנם ולכן זה נחש לפתות, וזה כלב לאכול (יהל אור).

⁵⁵⁴⁸ הכלב, הנה הוא מסוד הדעת דקליפה, כי הוא נפיק משור וחמור, שהם חו"ג דקליפה, וכמ"ש בזוה"ק
(פ' בשלח סה רע"א) ע"ש בהגהות מהר"ח ז"ל, כי האותיות האמצעים דשור וחמור שהם ו' מ"ו הם גימ'
כלב. והנה הוא שורשו של עמלק (גימ' אל אחר) ימ"ש, וכמ"ש ברע"מ (פ' נשא קכד ע"א) ומסטרא דשמאלא
דרגיה דעשו סמא"ל אתקרי כלב כו'. וע' מגלה עמוקות אופן רנ"ב, כי קליפת כלב הוא כולל כל המרכבה
טמאה, וכן הוא מרכבה טמאה גימ' כלב רע (דע"ה ח"ב קג ע"ד).

⁵⁵⁴⁹ נחש וכלב (יהל אור).

⁵⁵⁵⁰ עופרת (דפ"ו).

⁵⁵⁵¹ כלב (יהל אור).

⁵⁵⁵² נחש (יהל אור).

⁵⁵⁵³ כסף וזהב ימינא ושמאלא דקדושה. ומתבררין מנהון עופרת וסוספיתא דס"א (יהל אור).

ויוורו יי' עין וישלך אל המים וימתקו המים וגו' בגין דהוו ישראל עם ערב רב כלהו:	
קכד/ב	
זמנא ותרין שאיל לה כיון דאיהי בעיא לאשתכחא זכאה כדן כהנא עביד עובדא בגין לאסנאה שלמא:	פעם ופעמיים שואל אותה, כיון שהיא רוצה להמצא זכאית, אז הכהן עושה מעשה כדי להרבות שלום.
כהנא כתיב שמא קדישא חד זמנא בארז מישר ⁵⁵⁵⁴ לבתר כתיב ליה למפרע ⁵⁵⁵⁵ אתון וסריטין ⁵⁵⁵⁶ (טריסין) בטהירין ⁵⁵⁵⁷ דינא בדינא רחמי ברחמי ⁵⁵⁵⁸ רחמי בדינא ודינא ברחמי:	הכהן כותב את השם הקדוש פעם בדרך ישר אחר כך כותבו למפרע, אותיות (רשומות) מהפכות באורותיהן, דין בדין, רחמים ברחמים, רחמים בדין, ודין ברחמים.
אשתכחת ⁵⁵⁵⁹ זכאה אתון רחמי אשתכחו ⁵⁵⁶⁰ ודינן סלקין לא אשתכחת כדקא יאות רחמי סלקין ודינן אשתארו וכדן דינא אתעביד:	נמצאה זכאית, אותיות הרחמים נמצאים והדינים מסתלקים, לא נמצאת כראוי הרחמים מסתלקים ונשארים הדינים, ואז נעשה הדין.
ר' אלעזר פתח ואמר (שמות טו כג) ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם הא אוקמוה אמר תוהנא איך בני עלמא לא מתבוננים ולא עוסקים בדברי תורה.	רבי אלעזר פתח ואמר "ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם" הרי פרשוה. אמר, תוהה אני איך בני העולם לא מתבוננים ולא עוסקים בדברי תורה.

⁵⁵⁵⁴ להוריד השפע להיטיב לה אם זכתה (רמ"ז).

⁵⁵⁵⁵ לעורר הדין אם חטאה, והוא צירוף הו"ה. ואם תשכיל בצירופי יה"ו תמצא שהראשון הוא בחסד, יה"ה, היינו יה"ו משפיע בה' אחרונה, והשני בגבורה הו"י משפיע בה' אחרונה כנזכר בסוד הלולב. וזהו (שמות ט, ג) יד יהוה הו"ה, והוא יד הכהן ויד האשה המחוברות להניף כעין יד אחת. ועוד נלע"ד כי הו"ה הישרה ה"ס ת"ת דזעיר וההפוכה להעלות שם המלכות, ועל דרך האמור בזקיפת הויה שבעמידה, עיי"ש. ואמנם הו"ה הראשונה (נ"א הישרה) בת"ת י"ה או"א ששם שני יסודיהם ר"ה ת"ת ושורש המלכות אשר שם, והו"ה היינו ה' עולה לגבי ו', ושם י"ה שני יסודות. אי נמי ונכון ה' עולה לו' וי"ה שני מוחין שלה ח"ב, וכעין מ"ש בכוונת שמע בשם והי"ה אם שמוע (רמ"ז). יהוה^{לה} (הערת הזהר).

⁵⁵⁵⁶ פי' אותיות הכתוב למפרע היה מכיון שאותן אותיות הן חקוקות בלבנינות של ד' אותיות הו"ה

הישרה כזה הו"ה (רמ"ז).

⁵⁵⁵⁷ ר"ל צחים, דהיינו לובן חלל האותיות. וסוד הענין שהיה עושה יחוד מופלא בתוך ת"ת דזעיר דהיינו גבורה דאימא בברתא, ה' ה', דינא בדינא. ואחר כך רחמי ברחמי, שהוא רחמי אבא בברא י' ו', שעיקר הכוונה היה לכון בלמפרע בב' הויות. ואחר כך דינא ברחמי, ה' ו'. ולבסוף רחמי בדינא, י' ה'. ולעדין ששורש זעיר הוא באבא, חכמה כ"ח מ"ה, ושורש רחל באי', בינה ב"ן י"ה, וזהו ענין שתי החלוקות הראשונות ה"ה ו"י, שזרין מופרשים (נ"א מופרשים) ומעוררים או"א. ועוד ידוע (משלי ג, יט) ה' בחכמה יסד ארץ וגו', וזהו ענין שתי האחרונות, אלא שהן הפך הכתוב בפסוק, מפני שכל הכוונה באור חוזר (רמ"ז).

⁵⁵⁵⁸ יהוה הו"ה והי"ה היה"ו כי תשטה אשתו ומעלה ס"ת יהוה הוא וביד הכהן יהיו ר"ת הוה"י (רח"ו).

⁵⁵⁵⁹ אשתכח (דפ"ו).

⁵⁵⁶⁰ משמע מאומרו אתון רחמי ולא סגי ליה לומר רחמי אשתכחו, נראה שאעפ"י שהיה מוחק לגמרי כל האותיות, מכל מקום אם היתה זכאה, היו חוזרות להראות במגילה אותיות הו"ה הכתובה ביושר מצאתי כתוב וז"ל, וסי' (שמות ט, ג) הנה יד יהוה הו"ה, דינא בדינא ה' בה', רחמי ברחמי ו' בי', רחמי בדינא י' בה', דינא ברחמי ו' בה'. ועוד מצאתי דרך אחרת וז"ל, טריסין בטהירין גופים בנשמות, והא כיצד

יהוה, או כזה הו"ה.

אבל לכאורה אין בידי לכון שום אחד מאלו השנים לסדר הנאמר בזוהר דינא בדינא וכו'. וגם הפירוש הראשון אינו נראה נכון לפי גרסת האר"י זלה"ה שהקדים חלוקת דינא ברחמי לשל רחמי בדינא, אם לא שנאמר שהסדר הנאמר בכאן הוא בהבחין כל הו"ה למפרע, פי' שגם ההו"ה הישרה היה מכון בה למפרע, ובזה אתי שפיר דינא בדינא ה' בה', רחמי ברחמי ו' בי', דינא ברחמי ה' בו', רחמי בדינא י' בה', וזה נלע"ד נכון והבן לפי פירוש הראשון. וגם אתי שפיר היפוך הגירסה להקדים דינא ברחמי אל רחמי בדינא, והצירוף ממטה למעלה בסוד הנוק' שסודה אור חוזר וגם הדין גובר. ואולם שתי ההויות הכתובות בפרשת סוטה היה מכון בהם על זה הדרך הנז"ל, ולכן היו ב' הויות בפסוק אחד. ואם תרבה ב' ההויות זו בזו בסדר הנז"ל יעלו הנק"י, ואם התחתונה גוברת שעשתה האשה עוון הנק"י (נ"א הנקרא) מלשון (ירמיה ל, יא) ונקה לא אנקד, ואין צ"ל חנקי. אי נמי הרבה כל הויה מהב' חציה בחציה י"ה פ' ר"ה הנק"י, ביושר כפשוטו ה"ו פעמים י"ה הנק"י (נ"א הנקרא) מלשון כריתה היא, ולזה היה מכון בכתבו ב' הויות ישרה והפוכה, דרחמים להנקי וההפוכה ללשון כריתה (רמ"ז).

מסתכלין ולא משתדלין במלין דאורייתא:	
הכא אית לאסתכלא אמאי כתיב הכא (שם כה) שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו אבל ודאי רזא דמלה דהכא על מייא הוה בגין דמצראי הוו אמרי דבנייהו דישראל הוו מנייהו והוו כמה בישראל דחשדין לאנתתייהו בדא עד דקב"ה מטא לון להאי אתר ובעא למבדק לון:	כאן יש להתבונן, למה כתוב כאן "שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו", אבל ודאי סוד הדבר, שכאן על מים היה, משום שהמצרים היו אומרים שבנים של ישראל היו מהם, והיו כמה בישראל שחשדו בנשותיהם בזה, עד שהקדוש ברוך הוא הביאם למקום זה ורצה לבדקם.
מה כתיב ויבאו מרתה וגו' ויצעק אל יי' וגו' (שם) אמר קב"ה למשה משה מה את בעי הא כמה חבילין קיימין גבייכו הכא ואנא בעינא למבדק הכא נשיהון דישראל:	מה כתוב "ויבאו מרתה וגו' ויצעק אל ה' וגו'", אמר הקדוש ברוך הוא למשה, משה מה אתה רוצה, הרי כמה חבילות עומדות עליכם כאן, ואני רוצה לבדוק כאן את נשות ישראל.
כתוב שמא קדישא ורמי למייא ויבדקון כלהון נשיין ⁵⁵⁶¹ וגוברין ולא ישתאר לעז על בני ועד דיבדקון כלהו הכא לא אשרי שמי עלייהו מיד (שמות טו כה) ויורהו יי' עץ וישלך אל המים דא שמא קדישא ⁵⁵⁶² ההוא דהוה כותב כהנא למבדק נשיהון דישראל כדין שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו:	כתב שם קדוש וזרק אותו למים ויבדקו כל הנשים וגברים, ולא ישאר לעז על בני, ועד שיבדקו כולם כאן לא אשרה את שמי עליהם, מיד "ויורהו ה' עץ וישלך את המים" זה השם הקדוש, אותו שהכהן היה כותב לבדוק את נשות ישראל, ואז "שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו".
ואי תימא נשיהון דישראל יאות אינון אמאי אלא אוף אינון בעיין דלא אסתאבו בנשיהון דמצראי ונשיהון דישראל לא אסתאבו במצראי כל אינון שנין דהוו בינייהו וכלהו נפקו גוברין ונוקבין זכאין ואשתכחו זרעא דישראל קדישין זכאין כדין:	ואם תאמר נשות ישראל ראוי הם, למה. אלא גם הם צריכים שלא נטמאו בנשות מצרים, ונשות ישראל לא נטמאו במצרים כל אותן שנים שהיו ביניהם, וכולם יצאו גברים ונשים זכאים, ונמצאו זרע ישראל קדושים וזכאים, אז
רע"מ:	
הוו (מ)אילנא דטוב ורע ועל דא חציו מתוק מסטרא דימינא וחציו מר מסטרא דשמאלא:	היו עץ של טוב ורע, ועל זה חציו מתוק מצד ימין, וחציו מר מצד שמאל.
ובזמנא דערב רב הוו מחטיאין לון לישראל הוי כאילו הוו כלהו מסטרא דרע ומיא אתהדרא כלהו מרירין כההוא עץ מר במיא הה"ד (במדבר טו כג) ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם [והאי עץ מר] (ובודאי עץ) איהו אכנונא דנסיונא דסוטה ⁵⁵⁶³ אי סטת תחות בעלה אינון מיינ דאשקיין לה אתהדרו מרירין ובהון וצבתה בטנה ונפלה יריכה ואי לא סטת מה כתיב (וימתקו המים ולא עוד אלא אתמר) (במדבר ה	ובזמן שערב רב היו מחטיאים את ישראל, היה כאלו היו כולם מצד הרע, והמים חזרו כולם להיות מרירים, כמו אותו עץ מר במים, זהו שנאמר "ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם", ועץ הזה מר הוא כדוגמת נסיון הסוטה, אם סטתה תחת בעלה, אותם מים שמשקים אותם, חוזרים להיות מרירים, ובהם צבתה בטנה ונפלה יריכה, ואם לא סטתה, מה כתוב "ונקתה ונזרעה זרע" ומולידה בן, כמו כן כאן וימתקו המים, כדוגמא זה יעשה לנסות את ישראל בגאולה האחרונה, זהו שנאמר "יתבררו

⁵⁵⁶¹ נשי (דפ"ו).

⁵⁵⁶² הנה שם הויה בהכאה הוא גימ' עץ כזה ' פעמים ה' ה' פעמים ' ו' פעמים ה' ה' פעמים ' ו' הוא עולה עץ וזהו שמא קדישא ויורהו ה' עץ שהויה עצמה הוא עץ החיים (זהר הרקיע).

⁵⁵⁶³ עה"ד דטו"ר. ומקריבין אותה לכהן כנ"ל, ובת איש כהן כו'. ואם זנתה יבאו בה המים המרים, ויבואו מרתה כו'. ומשליכין עץ לתוכה, זהו השם שמוחקין, ויורהו ה' עץ. כי תחל לזנות, אם זנתה באמת, באש תשרף, בגיהנם, ונפשה עפר כנ"ל. וזהו ומן העפר אשר בקרקע כו', תחת הקדושה שנתברר ממנו. וזהו בקושטא שהטוב ג"כ נתפתה, משא"כ אם נקי', בשקרא, שהרע לבד רצה ולא יכול לפתות לטוב, וימתקו המים, ונקתה כו', וזהו ושם נסהו נסיונא דסוטה (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

כת) ונקתה ונזרע' זרע ואולידת בר ואוף הכא וימתקו המים כנוונא דא יתעביד לנסאה לון לישראל בפורקנא בתרייתא הה"ד (דניאל יב י) יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים דאינון מסטרא דטוב וקיימין בנסיונא והרשיעו רשעים אינון מסטרא דרע ויתקיים בהון (יחזקאל יג ט) ואל אדמת ישראל לא יבאו וקטיל לון:	ויתלבנו ויצרפו רבים" שהם מצד הטוב ועומדים בנסיון, "והרשיעו רשעים", הם מצד הרע, ויתקיים בהם "ואל אדמת ישראל לא יבאו", והורג אותם.
והמשכילים יבינו (דניאל יב י) מסטרא דבינה דאיהו אילנא דחיי [בגנייהו] (בגניה) אתמר (שם ג) והמשכילים יזהירו כוזהר הרקיע בהאי חבורא דילך דאיהו ספר הזהר מן זוהרא דאימא עלאה [תשובה] (חשובה) באלין לא צריך⁵⁵⁶⁴ נסיון ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזהר (ו) יפקון ביה מן גלותא⁵⁵⁶⁵ ברחמי וותיקים בהון (דברים לב יב) יי' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר:	"והמשכילים יבינו" מצד הבינה שהוא עץ החיים, בגללם נאמר "והמשכילים יזהירו כוזהר הרקיע", בחבור זה שלך, שהוא ספר הזהר, מזהיר האם העליונה תשובה, באלה לא צריך נסיון, ומשום שעתידים ישראל לטעום מעץ החיים, שהוא ספר הזהר הזה, יצאו בו מהגלות ברחמים, ויתקיים בהם "ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר".
ואילנא דטוב ורע דאיהו איסור והיתר טומאה וטהרה לא שלטא על ישראל יתיר דהא פרנסה דילן לא אליהו (הויא) אלא מסטרא דאילנא דחיי דלית תמן לא קשיא⁵⁵⁶⁶ מסטרא דרע ולא מחלוקת⁵⁵⁶⁷ מרוח הטומאה דכתיב (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ דלא [יתפרנסון] (אתפרנסין) ת"ח מעמי הארץ אלא⁵⁵⁶⁸ מסטרא דטוב דאכלין טהרה כשר היתר ולא מערב רב דאכלין טומאה פסול אסור⁵⁵⁶⁹ דאינון מסאבין דמסאבין גרמיהו בנשג"ז [בגין] דאינון בנוי דלילית דאיהו נשג"ז חורין לשרשיהו ועלייהו אתמר (ישעיה יד כט) כי משרש נחש יצא צפע:	ועץ טוב ורע שהוא אסור והיתר טומאה וטהרה לא שולט יותר על ישראל, שהרי פרנסתנו לא תהיה אלא מצד עץ החיים שאין שם לא קשי מצד הרע, ולא מחלוקת מרוח הטומאה, שנאמר "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" שלא יתפרנסו תלמידי חכמים מעמי הארץ, אלא מצד הטוב, שאוכלים טהרה כשר היתר, ולא מערב רב שאוכלים טומאה פסול אסור, שהם טמאים שמטמאים עצמם בנדה שפחה גויה זונה, משום שהם בני לילית, שהיא נדה שפחה גויה זונה, חוזרים לשרשם, ועליהם נאמר "כי משרש נחש יצא צפע".
ובזמנא דאילנא דטוב ורע שלטא דאיהו חולין דטהרה וחולין דטומאה אינון חכמים דדמיין לשבתות וי"ט לית לון אלא מה דיהבין:	ובזמן שעץ טוב ורע שולט, שהוא חולין של טהרה, וחולין של טומאה, הם חכמים שדומים לשבתות וימים טובים, אין להם אלא מה שנותנים
קכה/א	
קב"ה אשרי שמה ביניהו ועל דא על מיא ודאי שם שם⁵⁵⁷⁰ לו חק ומשפט ושם נסהו⁵⁵⁷¹ אוף	הקדוש ברוך הוא השרה שמו ביניהם, ועל זה על מים ודאי, שם שם לו חק ומשפט ושם

⁵⁵⁶⁴ דבאילנא דחיי והזר כו' כנ"ל, וא"צ נסיון אלא בע"ה פשוטין דאורייתא (יהל אור).
⁵⁵⁶⁵ ואילנא דטוב ורע דאיהו איסור והיתר לא שליט על ישראל יתיר וכו' כי אז יהיו כמלאכי עליון עוסקים בחכמת התורה דאצילות ולא בתורת מטטרון מלובשת במלבושים וספורים גשמיים (רח"ו בהקדמה לשעה"ק).
⁵⁵⁶⁶ מסט' דרע משמאל (יהל אור).
⁵⁵⁶⁷ מימינא דקליפה, דימינא חמור משמאלא כמ"ש בתז"ח (י ע"ב) (יהל אור).
⁵⁵⁶⁸ נמחק ביהל אור.
⁵⁵⁶⁹ איסור (דפ"ו).
⁵⁵⁷⁰ פירוש על ענין המים אהדר קרא דשם שם וכו', דהיינו ח"ק שהוא בלי טעם עושה משפט ודין על החייב (אור יקר).

נסהו. גם כאן במים בודק הכהן את האשה ובשם הקדוש.	הכא ⁵⁵⁷² במיא בדיק כהנא לאתתא ובשמא קדישא:
ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, איזה עפר, הרי למדנו כתוב הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר, הכל היה מן העפר אפילו גלגל חמה, כל שכן אדם שנמצא ממנו.	ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן (במדבר ה יז) מאן העפר ⁵⁵⁷³ הא תנינן ⁵⁵⁷⁴ כתיב (קהלת ג כ) הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר ⁵⁵⁷⁵ הכל היה מן העפר אפילו גלגל חמה כ"ש ב"נ דאשתכחו מניה:
אמר רבי יוסי אלו כתוב ומן העפר ולא יותר הייתי אומר כך, אבל כיון שנאמר ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, משמע שאחר הוא.	א"ר יוסי (ומן העפר) אלו כתיב ומן העפר ולא יתיר הוינא אמר הכי אבל כיון דכתיב ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן משמע דאחרא הוא:
אלא כתוב יתן כעפר חרבו, אלה בעלי כלי מלחמה ואבני הקלע בעלי דין הקשה משמע, שנאמר בקרקע המשכן שאחוזים למטה, ועל זה יקח הכהן, ונתן אל המים מי המרים המאירים, אלה מי ים, שהם מרירים.	אלא כתיב (ישעיה מא ב) יתן וכעפר (בעפר) חרבו אלין מאריהון דקיסטין ובליסטראין מארי דדינא קשיא ⁵⁵⁷⁶ משמע דכתיב בקרקע המשכן דאחידן לתתא ועל דא (במדבר ה יז) יקח הכהן ונתן אל המים מי המרים המאירים (שם יח) אלין מי ימא דאינון מרירין:
מהו, זה שם הקדוש, בשעה שנמצא בדין אז נקראים מי המרים המאירים, ולכן מי הים שלמטה כולם מרירים.	מאי הוא דא [שמא] (ימא) קדישא בשעתא דאשתכח בדניא ⁵⁵⁷⁷ כדין אקרין מי המרים המאירים ובג"כ מיא דימא דלתתא ⁵⁵⁷⁸ כלהון מרירין:
בא וראה ים קדוש זה, כמה נהרות מתוקים נכנסים בתוכו, ומשום שהוא דין העולם, מימיו מרירים, משום שאחוז בה המות לכל בני העולם. ואף על גב שהם מרירים,	ת"ח האי [שמא] (ימא) קדישא ⁵⁵⁷⁹ כמה נהרין מתיקין ⁵⁵⁸⁰ עאלין בגווה ⁵⁵⁸¹ ובגין דאיהי דינא דעלמא מימיו מרירין בגין דאחיד בה מותא ⁵⁵⁸² לכל בני עלמא ואע"ג דאינון מרירין ⁵⁵⁸³ כד

⁵⁵⁷¹ בדקם כסוטות (אור יקר). ואפשר דמפרש חק ומשפט מים, ושם שם ודאי שהוא משפט דהיינו תפארת, חק הוא מים דהכי כתיב בחקו חג על פני מים וכיוצא רבים, והיינו דקאמר ועל דא על מיין וכו' (אור יקר).

⁵⁵⁷² כעין שהיה שם על ידי שמא קדישא. ומים אף כאן שמא קדישא ומים, אם כן מכאן ראייה שהנסיון היה במים ובשם ועלייתו אהדר (אור יקר).

⁵⁵⁷³ עפר - כלומר מה טעם לעפר (אור יקר).

⁵⁵⁷⁴ פי' מלכות שנק' עפר ולכך הקשה לו ר' יוסי אלו כתיב ומן העפר ולא יתיר הוינא אמר הכי וכו' אלא כתיב יתן כעפר חרבו וכו' והיינו קלי' נוגה שבבריאה ששם הם כל הביוררים של המלכים וז"ש בסמוך משמע דכתיב בקרקע המשכן וכתב הרב, משכן היא מלכות דאצילות, וקרקע המשכן היא בריאה והעפר היא קלי' נוגה אשר שם ופי' הפסוק, יתן עפר חרבו מדבר על אברהם אע"ה כמר"זל, וקאמר יתן כעפר שהם דינים שבנוגה שהם דינים קשים כך חרבו של אאע"ה היתה דין קשה לעשות נקמה בגוים (מ"מ).

⁵⁵⁷⁵ וכדי שתשוב לעפרה אם אינה כראוי (אור יקר).

⁵⁵⁷⁶ והיה נותנם שם כדי שיפרעו ממנה אם אינה טהורה (אור יקר).

⁵⁵⁷⁷ בדניא קשיא - היינו בעת שהחצונים תובעים דין על ישראל בסבת העון והפגם ומושכים לה דין, והיא פועלת אותו על ידו והם יונקים ממנה אז מימי הים הם מרים ודאי (אור יקר).

⁵⁵⁷⁸ ממש ים המלח ים הגדול שהיא נגד הים העליון והיא מרת ברמז המלכות שעיקרה דין כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁵⁵⁷⁹ מלכות (אור יקר).

⁵⁵⁸⁰ הם הספירות העליונות מדות של רחמים (אור יקר).

⁵⁵⁸¹ פי' כמה מיני חסדים יש במלכות אבל כיון שבניינה מהגבורות הגבורות מתגברן לכך מימיו מרירין (מ"מ).

⁵⁵⁸² הקליפות קץ כל בשר (אור יקר).

⁵⁵⁸³ פירוש שמדת המלכות דין ובעלי הדין אחוזים בה עם כל זה לפעמים ימשכו ממנה משך נהרות שפע מתוק וטוב (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

כשמתפשטים הם מתוקים, לפעמים מי הם מרירים, לפעמים הם שכולע לכל שאר המים ונקרא ים קפוא וכולע כל אותם אחרים ושואב אותם לתוכו, ולא נגרים החוצה.	מתפשטין מתיקין ⁵⁵⁸⁴ ואינון לזמנין מייז דימא ⁵⁵⁸⁵ מרירין ⁵⁵⁸⁶ לזמנין ימא דבלע לכל שאר מימין וואקרי ימא דקפא ⁵⁵⁸⁷ ובלע כל אינון אחרנין ⁵⁵⁸⁸ ושאיב לון בגווייה ולא ניגרין לברו:
לפעמים שורים המים ונמשכים מאותו הים. כל מה ששופע לתחתונים, ובכמה אופנים עמד ים זה המים המאריים. בשעה שבא הנחש והטיל זוהמא, אז המים המאריים, ועל כך הכהן עושה מעשה למטה ונשבע שבועה ונעשה דין.	לזמנין (ד) שארן מייא ⁵⁵⁸⁹ ונגדין מההוא ימא ⁵⁵⁹⁰ כל מה דנגיד לתתאי ⁵⁵⁹¹ ובכמה גוויין קיימא האי ימא ⁵⁵⁹² המים המאריים בשעתא דאתי חיויא ⁵⁵⁹³ ואטיל זוהמא ⁵⁵⁹⁴ כדין המים המאריים ⁵⁵⁹⁵ ועל דא כהנא עביד עובדא לתתא ואומי אומאה ואתעביד דינא:
בא וראה אם האשה נמצאת זכאית, מים אלה נכנסים בתוכה	ת"ח אי אתתא אשתכחת זכייתא אלין מייז עאלין בגווייה:
	רע"מ:
להם אותם חולין, כדוגמת יום השבת, שאין לו אלא מה שמתקנים לו בימות החול.	לון אינון חולין כגוונא דיום השבת דלית ליה אלא מה [דמתקנין] (דיהבין) ליה ביומי דחול:
ובזמן ששולט עץ החיים, נכפה עץ טוב ורע, ולא יהיה לעמי הארץ רק מה שנותרים	ובזמנא דשלמא אילנא דחיי ⁵⁵⁹⁶ אתכפייא אילנא דטוב ורע ⁵⁵⁹⁷ ולא יהא לע"ה אלא מה

⁵⁵⁸⁴ ומשום דקשיא ליה איך אפשר שהם מרים ובהתפשטם הם מתוקים, וספר שהם שלשה בחינות בה האחד (אור יקר).

⁵⁵⁸⁵ ימא דמייז (אור יקר).

⁵⁵⁸⁶ דהיינו בהיות המלכות פועל הדין מצד הגבורה שזה מדת עצמה גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה, השנית בהיות השפע נשפע למלכות מלמעלה אבל היא לסבות ידועות אינה משפעת אותם למטה מפני רוע התחתונים (אור יקר).

⁵⁵⁸⁷ מצד הגבורה ממית נקרשין כשלג מצד קרירות הצפון, ואפילו מימי הדרום שואבת אותם באותו השלג והקרירות ואינה משפעת אותם למטה וכבר הארכתי בביאור ענין זה בפרשת בראשית [בנדפס כט:] (אור יקר).

⁵⁵⁸⁸ מים שבה נקפין מקרירות הצפון ובלע כל שאר מימי הדרום, והנה אין בחינה זו דין כל כך כקודמת שהקודמת היא מייז מרירין והוא המשכת הדין ופעולתו למטה, אמנם בחינה זו היא שאינה משפעת דין ולא רחמים, השלישית היא יפה מכולם דהיינו שהיא משפעת רחמים למטה להנהגת העולם כתקנה (אור יקר).

⁵⁵⁸⁹ על ידי חום הדרום המתוך השלג ומתיר המים למטה (אור יקר).

⁵⁵⁹⁰ והיינו שפע הראוי להנהגת העולם לכל מלאך ומלאך כפי פקודתו (אור יקר).

⁵⁵⁹¹ ועתה לא ירחק שיהיה הים מטבעו מים מרים ומושכת מטה מים מתוקים כדפירשנו לעיל (אור יקר).

⁵⁵⁹² ויש לה בחינה רביעית קשה מכל הבחינות הנזכרות (אור יקר).

⁵⁵⁹³ וכבר הארכתי הזהרתי למעיין בספ"ר בשער התמורות בכמה מקומות שלא יחשוב דברים אלו כפשטן, כי חס ושלום שיעלה המקטרג הגדול למעלה ממדור שלישי מחה להיכל שלישי כדכתיב סביב רשעים יתהלכון, ואמנם יעלה שם להליץ קטיגוריא על ישראל וזה בסבת העונות, כי מקומו האמיתי במדור ראשון חוץ להיכל ראשון כדפירשנו בפר' בראשית (אור יקר).

⁵⁵⁹⁴ עליית זעקתו פנימה להיכלות, ומשם אל מדת הדין הגדול שהיא הגבורה, ושם מתעורר הדין ונשפע למלכות להשפיע לחצונים השליטים בעולם הזה להמית ולדון (אור יקר).

⁵⁵⁹⁵ מפני שהוא שפע הראוי לקליפות, והיינו דקאמר קרא המים המרים המאריים תחלה הם מרים מצד הדין, ואחר כך הם מאריים מצד המארה שהם הקליפות (אור יקר).

⁵⁵⁹⁶ דהיינו בגאולה יתפרנסו עמי הארץ מהמצות ברכתן של תלמידי חכמים (אור יקר).

⁵⁵⁹⁷ דבר זה מתמיה מאוד שנאמר חס ושלוש תתבטל התלמוד ואין ראוי לאדם להאמין בדבר הזה שהוא כפשוטו, האמנם הכוונה כי מאחר שהיו ישראל במדבר מתפרנסין במן שבו היה טעם וכח כל מאכל שבעולם ודאי שלא היו צריכים לדיני בשר וחלב וגם לדיני חלב ודם ולא לדיני שחיטה ובדיקה, ועל דרך זה כל דיני אסור והיתר ואם לא ימותו ולא ימצא ביניהם שרצים ונבלות ולא יצטרכו לדיני טומאת וטהרה כש"כ שלא יהיה בהם נדה ומצורע ויולדת בזוב וכיוצא ועל דרך זה לעתיד ויעסקו בדינים אלה על דרך הסוד בפרוש המשניות והמצות ועל דרך נסתר בטעמי המצות שבספר זה ויהיו כל דיני האסור והמותר לעמי הארץ שלא יתפרנסו מהמן מעץ החיים אלא מבשר ולחם מעץ הדעת טוב ורע ולהם יצטרכו ויהיה הענין בדיני הנדה שלא יצטרכו אלא למי שהיא נדה וכיוצא לשאר הדינים (אור יקר).

להם תלמידי חכמים, ונכפים תחתיהם, וכאלו לא היו בעולם.	דיהיבין ⁵⁵⁹⁸ לון תלמידי חכמים ואתכפיין (כאלו הוון) תחותיהו וכאלו לא הוון בעלמא:
וכן איסור והיתר טומאה וטהרה לא עובר מעמי הארץ, שמצדס אין בין גלות לימות המשיח (אליהם) אלא שעבוד מלכיות בלבד, שהם לא טועמים מעץ החיים, וצריך להם משנה באיסור והיתר טומאה וטהרה, אלא יהיו מבוזים לפני תלמידי חכמים, כדוגמת חושך לפני האור, שערב רב הם עמי הארץ, הם חשוכים ולא נקראו ישראל אלא עבדים מכורים לישראל, משום שהם כבהמות וכך פרשוה.	והכי איסור והיתר ⁵⁵⁹⁹ טומאה וטהרה (א)לא (ד)אתעבר מע"ה דמסרייהו לית בין גלותא לימות המשיח (לגבייהו) אלא שעבוד מלכיות בלבד דאינון לא טעמין מאילנא דחיי וצריך (יהא) לון מתני' באיסור והיתר טומאה וטהרה אלא יהון מבוזים קדם ת"ה כגוונא [ד]חשוכא קמי נהורא דערב רב אינון ע"ה אינון חשוכין ולא אתקריאו ישראל אלא עבדין זבינין לישראל בגין דאינון כבעירין ⁵⁶⁰⁰ והא אוקמוה:
וישראל נקראו אדם, ומנין שיש בהם בהמה ואדם, זהו שנאמר "ואתם צאני צאן מרעיתי", אדם אתם, ואתם צאני, צאן מרעיתי הם, עמי ארצות טובים מצד הטוב. אדם אתם תלמידי חכמים, ובפסוק זה גם רמוז לו, "לו עמי שומע לי ישראל וגו'", אחר שאמר עמי, למה אמר ישראל, אלא "עמי" עמי הארצות, "ישראל" תלמידי חכמים, ובגללו נאמר, ובני ישראל יוצאים ביד רמה, כדוגמת שחלקם הקדוש ברוך הוא בהר סיני.	וישראל אתקריאו אדם ומנין דאית בהון בעירא ואדם הה"ד (יחזקאל לד לא) ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם ואתן צאני צאן מרעיתי אינון ע"ה טבין מסטרא דטוב אדם אתם ת"ה ובקרא דא ונמיו (קרא) רמיו ליה (תהלים פא יד) לו עמי שומע לי ישראל וגו' בתר דאמר עמי אמאי קאמר ישראל אלא עמי ע"ה ישראל ת"ה ובגינייהו אתמר (שמות יד ח) ובני ישראל יוצאים ביד רמה כגוונא דפליג לון קב"ה בטורא דסיני:
כך חלקם בגאולה האחרונה, שישראל שנאמר בהם "וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים", מצד עץ החיים, שהם חמישים שנות יובל, נאמר בהם, המה יעלו בהר, ובהם ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל, ולהם נאמר "ואשא אתכם על כנפי נשרים", שהם ענני כבוד, "ואביא אתכם אלי ובני ישראל יוצאים ביד רמה", כך יוציא את התלמידי חכמים בכל הכבוד הזה, וכדוגמא שנאמר בעמי הארץ מצד הטוב "ויתיצבו בתחתית ההר".	הכי פליג לון בפורקנא בתרייתא דישאל דאתמר בהון (שמות יג יח) וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים מסטרא דאילנא דחיי ⁵⁶⁰¹ דאינון נ' שנין דיובלא אתמר בהון (שמות יט יג) המה ⁵⁶⁰² יעלו בהר ובהון (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים ⁵⁶⁰³ ההולך לפני מחנה ישראל ולון אתמר (שמות יט ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים דאינון ענני כבוד ואביא אתכם אלי ובני ישראל יוצאים ביד רמה הכי ופיקן (יפוק) לת"ה בכל האי יקר וכגוונא דאתמר בע"ה מסטרא דטוב (שם יז) ויתיצבו בתחתית ההר:
כך יהיה ביציאה האחרונה, תחת תלמידי חכמים, כעבד שהולך לרגלי סוס בעליו, וכדוגמא שאמר להם בתחתית ההר, אם תקבלו תורתי מוטב ואם לאו שם תהא	הכי יהון במפקנא בתרייתא תחות ת"ה [כעבדא] (עכבד') דאזיל לרגליא דסוסיא דמאריה [וכגוונא] (ובגוונא) דאמר לון בתחתית ההר אם

⁵⁵⁹⁸ דיהיב (דפ"ו).

⁵⁵⁹⁹ היינו כדפירשנו שלא תתבטל חלק מהתורה חס ושלוש אלא שיהיו הדינים בפרטות לצריכים אליהם ויורו אותם לעמי הארץ שביניהם ימצאו כל בחינות שבעולם ואין בין גלות לימות המשיח להם אלא שיעבוד מלכיות בלבד ועולם כמנהגו נוהג רק שיהיה להם הכנה מרובה לקיים התורה ויעסקו בתורה באסור והיתר ושאר חלקי המשנה ולא יתגלה אליהם סודות התורה, וכן המזון הנשפע למתעסקים בסוד (אור יקר).

⁵⁶⁰⁰ כבעירין (דפ"ו).

⁵⁶⁰¹ שבעת הגאולה היו במעלת גדלות שני לכן נזכרו שם בשם בני ישראל (דע"ה ח"ב קכו ע"ג).

⁵⁶⁰² המה גימ' נ' שערים (יהל אור).

⁵⁶⁰³ חיים. וכן נשר בבינה, נשר הגדול כידוע (יהל אור).

קבורתכם, כך יהיה ביציאת גאולה אחרונה, אם תקבלו עליכם תלמידי חכמים ביציאת הגלות, כאדם שרוכב על סוס, ועבד	תקבלו תורתי מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם הכי יימא במפקנו (בתרא) דפורקנא ⁵⁶⁰⁴ בתרייתא אם תקבלון עליכון ת"ח במפקנו דגלותא כאדם דרכיב על סוסיא ועבדא
ונהפכים למתוקים, ומנקים עצמה ועומדים בתוכה, עד שמתעברת, כיון שמתעברת היו מיפים, כיופי לעובר שבמעיה, ויוצא בן יפה נקי בלי מום של העולם, ואם לא המים האלה נכנסים בתוכה, ומריחה ריח זוהמא, ואותם מים מתהפכים לנחש במעיה, במה שקלקלה נתפסת, ונראה קלון לכל, וכך פרשוה החברים. בא וראה, כל אותם נשות העולם עומדות במקומן ונדונות, ועל כך אותו מקום ממש שהן עומדות, שם נדונות. אשרי חלקם של ישראל, שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם ורוצה לזכותם.	קבה/ב ואתהפכן מתיקן ונקאן גרמה וקיימין בגווה עד דמתעברא כיון דמתעברא הוו משפרי בשפיר ⁵⁶⁰⁵ לעוברא דמעיה ונפיק ברא שפירא נקי בלא מומא דעלמא ואי לאו אינון מיין עיילין בגווה וארחא ריחא דזוהמא ואינון מיין מתהפכין לחוויא במעיה במה דקלקלה אתפסת ואתחוי קלנא לכלא והא אוקמוה חברייא ת"ח כל אינון נשי עלמא באתרייהו ⁵⁶⁰⁶ קיימי [ואתדנו] וע"ד ההוא אתר ממש דאינהו קיימי ביה אתדנו זכאה חולקהון דישראל דקב"ה אתרעי בהו ובעי לדכאה להו:
רבי חזקיה פתח "אשתך כגפן פריה וגו'", מה גפן לא מקבלת עליה אלא משלה, כך אשת ישראל עומדת בצורה זה, שלא מקבלת עליה אלא אותו בן זוגה, כמו תור (כשור) הזו, שלא מקבלת עליה אלא אותו בן זוגה, ועל כן כגפן. "פוריה בירכתי ביתך", מה זה פוריה, כמו שנאמר פרה, ראש פוריה פורחת, שמוציאה ענפים לכל צד. ואיפה, בירכתי ביתך, ולא לחוץ בשוק, משום שלא תבא לשקר בברית עליונה, ושלמה אמר העוזבת אלוף נעוריה ואת ברית אלהיה שכחה, מה זה ברית אלהיה, אותו מקום שנקרא ברית, והיא התקשרה בו, בגלל כך בירכתי ביתך.	ר' חזקיה פתח (תהלים קבח ג) אשתך כגפן פוריה וגו' מה גפן לא מקבל עליה אלא מדריה ⁵⁶⁰⁷ כך אתתא דישראל קיימא בהאי גוונא דלא מקבלא עלה אלא ההוא בר זוגה (כשפנינא) [כתורא] דא ⁵⁶⁰⁸ דלא מקבלא אלא ההוא בר זוגה וע"ד כגפן פוריה בירכתי ביתך ⁵⁶⁰⁹ מהו פוריה כד"א (דברים כט יז) פורה ראש ⁵⁶¹⁰ פוריה פורחת דאפיקת ענפים לכל סטרא ⁵⁶¹¹ ואן ⁵⁶¹² בירכתי ביתך ולא לבר בשוקא בגין דלא תיתי לשקרא ⁵⁶¹³ בברית עלאה ⁵⁶¹⁴ ושלמה אמר ⁵⁶¹⁵ (משלי ב יז) העוזבת אלוף נעוריה ואת ברית

⁵⁶⁰⁴ פורקנא (דפ"ו).

⁵⁶⁰⁵ בשפירי (דפ"ו).

⁵⁶⁰⁶ בתרייהו (דפ"ו).

⁵⁶⁰⁷ מאילן אחר אין לה הרכבה אלא דווקא ממינו מה שאין כן שאר אילנות שמקבלים הרכבה ממינים רבים (אור יקר).

⁵⁶⁰⁸ מפני שמשל הגפן רעוע שהרי היא מקבלת מגפן אחרת ונמצא לפי זה כי מין אחר שהוא גוי או כותי וכיוצא אינה מקבלת אבל ישראל אחר תקבל לזה הביא משל התור שאינה מקבלת תור אחר כמותו אלא בת זוגו לבד, ואם תאמר קרא אמאי נקט גפן (אור יקר).

⁵⁶⁰⁹ פירוש על דמיון זה כמשל התור הביא משל הגפן, כי כענין הגפן שאינה מקבלת מין זר כן האשה כולם זרים לה חוץ מבעלה, ולכן כפל בירכתי ביתך גפן לאו דווקא ועוד לתועלת פוריה וענפה דלא שייך הכי בתור (אור יקר).

⁵⁶¹⁰ פ' שהוא לשון ענף ושיעור הכתוב אשתך אם היתה כגפן דלא מקבלא עלה אלא ההוא בר זוגה. אזי תהיה פוריה דאפיקת ענפין לכל סטרא ובתנאי שתהיה בירכתי ביתך צנועה ולא יצאנית (מ"מ).

⁵⁶¹¹ בנים הגונים עוסקים בתורה שהם בשש קצוות (אור יקר)

⁵⁶¹² פירוש והיכן תהיה עמידתה (אור יקר).

⁵⁶¹³ כי על ידי שהיא יצאנית היא שלומית לכל אדם דברנית והרבה שחוק עושה (אור יקר).

⁵⁶¹⁴ יסוד כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁵⁶¹⁵ היה לבאר ענין ירכתי ביתך כדפירשנו (אור יקר).

אלהיה שכחה מאן ברית אלהיה ההוא אתר דאקרי ברית ⁵⁶¹⁶ והיא אתקשרא ⁵⁶¹⁷ ביה בגין כך בירכתי ביתך ⁵⁶¹⁸ :	
א"ר חזקיה תונבא ⁵⁶¹⁹ ליתי על ההוא בר נש דשבק לאנתתיה דתתחוי משערא דרישה לבר ודא הוא חד מאינון צניעותא דביתא ⁵⁶²⁰ ואתתא דאפיקת משערא דרישה לבר לאתתקנא ביה ⁵⁶²¹ גרים מסכנותא לביתא ⁵⁶²² וגרים לבנהא דלא יתחשבון ⁵⁶²³ בדרא וגרים מלה אחרא ⁵⁶²⁴ דשריא בביתא מאן גרים דא ⁵⁶²⁵ ההוא שערא דאתחוי מרישה לבר ⁵⁶²⁶ ומה בביתא האי כ"ש בשוקא וכ"ש חציפותא אחרא ⁵⁶²⁷ ובג"כ אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך:	אמר רבי חזקיה קללה תבא על אותו איש שמשאיר את אשתו להראות עם שערות ראשה בחוץ, וזה אחד מאותם צניעיות של הבית, ואשה שמוציאה משערות ראשה החוצה להתתקן בו, גורמת עני לבית, וגורמת לבניה שלא יחשבו בדור, וגורמת דבר אחר ששורה בבית. מי גרם זה, אותו שער שנראה מראשה החוצה, ומה בבית כך כל שכן בשוק, וכל שכן חציפות אחרת. ולכן אשתך כגפן פריה בירכתי ביתך.
אמר ר' יהודה שערא דרישא ⁵⁶²⁸	אמר רבי יהודה שער ראש
רע"מ:	
דמשמש ליה מוטב ואם לאו תמן תהא קבורתכם בגלותא:	שמשמשו מוטב, ואם לא שם תהא קבורתכם בגלות.
וערב רב כנוונא דאתמר בהון (שמות כ טו) וירא העם ⁵⁶²⁹ וינועו ויעמדו מרחוק הכי יהון רחיקין מן פורקנא ויחמון לת"ח ולעמא קדישא בבל האי יקר ואינון רחיקי' מינייהו ואינון בעו לאתחברא בהדייהו מה כתיב בהו (שמות יט יג) לא תגע בו	וערב רב, כדוגמא שנאמר בהם "וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק" כך יהיו רחוקים מן הגאולה, ויראו תלמידי חכמים והעם הקדוש בכל הכבוד הזה, והם רחוקים מהם, ואם ירדו להתחבר אתם, מה כתוב בהם "לא תגע בו יד כי סקול יסקל או ירה יירה", באותו זמן יתקיים בישראל "ה' בדד ינחנו ואין עמו אל

⁵⁶¹⁶ פ' מלכות (מ"מ).

⁵⁶¹⁷ שהיא במלכות נקבה ומלכות קשורה ביסוד (אור יקר).

⁵⁶¹⁸ כי הבית מלכות, ירכתי בית נצח והוד דתמן ברית ובהיותה בירכתי הבית, אינה פוגמת המדה הזאת כדפירשנו, ומת שהוסיף בענין (אור יקר).

⁵⁶¹⁹ טרוף דעת וכמוהו רבים בתלמוד (אור יקר). וכל הרואים אותה עליונים ותחתונים מקללים אותו (אור יקר).

⁵⁶²⁰ שאין ענין זה מהצניעות שצריכה האשת לעשות בשוק אלא מאותו הצניעות שצריכה לשמור אפילו בתוך ביתה (אור יקר).

⁵⁶²¹ להתקטט בו ליופי (אור יקר). נראה דאיזה עונש הזה הנז' בזוהר אלא אם האשה מוציאה שער ראשה כדי להתקטט בו כדרך הנשים יצאניות. אבל אם נתגלה קצת משערה ע"י שהיה נקב בצעיפה ודאי לא מחמירינן כולי האי ודייקא לאתתקנא ביה (מ"מ).

⁵⁶²² לפי מה שפירשו רז"ל כי שר העוני נביל שמה אפשר שזה נבלות ושם נאחז נביל, או מטעם שמחזיק הקליפות כדמפרש ר' יהודה לקמן והם מארת ה' בבית רשע ונופל בעניות, וכאשר נדקדק לשון "מסכנותא בביתא" נפרש דהיינו סילוק השפע בבית העליון שהיא מלכות ומשם נמשך אל הבית התחתון שהיא ביתיה ממש והיינו בגילוי השער שנאחזים בשערות העליונים החצונים כאשר יתבאר בדברי ר' יהודה (אור יקר).

⁵⁶²³ מדה כנגד מדה היא מזלזלת בשערות למעלה גם בניה יזולזלו, ואין טעם זה מספיק ואפשר כי השערות גילויים גורם פגם ברישא דמטרוניתא אם כן לא יהיו בניה ראשי הדור (אור יקר).

⁵⁶²⁴ רוח הטומאה שעושה משכנה שם בבית (אור יקר).

⁵⁶²⁵ פירוש אין ענין זה מפני שמתקשטת לפני בני אדם כי זו רעה חולה הרבה (אור יקר).

⁵⁶²⁶ אף אם יהיה בביתה מפני העון הגילוי לבד, ומכל שכן בשוקא דאיכא תרתי גילוי' השער ומחטיאה בני אדם (אור יקר).

⁵⁶²⁷ כגון שוק מגולה רגל מגולה מגביה קולת בניגון ושאר עריות שבאשה שחמשה עריות הם כדפירשנו באדרא וכיצא בפריצות (אור יקר).

⁵⁶²⁸ הם כחות רעים למעלה כחות הדין ומהם אחוזים החצונים למטה, ובגלויים למטה גורם גילוי והתפשטות השערות ההם למעלה ואין לך פגם גדול מזה מפני אחיזת החצונים בהם, ואם כן ימשך מזה שאפילו בתוך ביתה אין ראוי לגלותם כלל (אור יקר).

⁵⁶²⁹ דעמי הן ע"ה טבין כנ"ל, והעם הן ערב רב. ולעמא קדישא הן ע"ה טבין כנ"ל (יהל אור).

יד כי סקול יסקל או ירה יירה בההוא זמנא יתקיים בהו בישראל (דברים לב יב) יי' ברד ינחנו ואין עמו אל נכר⁵⁶³⁰ [והא אוקמוה אין מקבלין גרים לימות המשיח] (שמואל א' ב ט) ורשעים בחשך ידמו אינון ערב רב⁵⁶³¹ ובג"ד אמר נביא⁵⁶³² עליהו (יחזקאל יג ט) ואלו (ועל) אדמת ישראל לא יבאו:	נכר", והרי פרשוה, אין מקבלים גרים לימות המשיח. "ורשעים בחשך ידמו", הם ערב רב, ולכן אמר עליהם הנביא "ואל אדמת ישראל לא יבאו".
ואמר אליהו רעיא מהימנא הא שעתא איהי לסלקא לעילא [באומאה] אימא אנת דהא בנינך אנא בעי לסלקא דיהיב לי קב"ה רשו לאתגלייא לך בבית אסורים דילך [בדבורה דילך] ובקבורה דילך ולמעבד עמך טיבו דאנת מחולל בחובין דעמא הה"ד (ישעיה נג ה) והוא מחולל מפשעינו א"ל רעיא מהימנא באומאה עלך בשמא דיהו"ה לא תאחר בכל יכולתך דהא אנא בצערא⁵⁶³³ סגי:	אמר אליהו, רועה הנאמן, הרי שעה היא לעלות למעלה בשבועה, אמור אתה, שהרי בגללך אני רוצה לעלות, שנתן לי הקדוש ברוך הוא רשות להתגלות לך בבית האסורים שלך בקבורתך, ולעשות עמך טוב שאתה מחולל בחטאי העם, זהו שנאמר והוא מחולל מפשעינו. אמר לו רועה הנאמן, בשבועה עליך בשם ה', אל תאחר בכל יכולתך, שהרי אני בצער רב.
ויפן כה וכה וירא כי אין [איש] (שמות ב יב) עוזר⁵⁶³⁵ לי לאפקא לי מהאי צערא בהאי קבורה דאתמר עלי (ישעיה נג ט) ויתן את רשעים קברו ולא אשתמודען בי [ואנא חשיב בעינייהו] (ואני חשיב בינייהו) בין ערב רב רשיעיא ככלב מת דסרח בינייהו דחכמת סופרים תסרח בינייהו בכל קרתא וקרתא ובכל אתר דישראל מפוזרין בינייהו בין מלכוון ואתהדרו אינון ערב רב רעין על ישראל ע[א]נא דקב"ה דאתמר בהו (יחזקאל לד לא) ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם ולית לון יכולת⁵⁶³⁶ למעבד טיבו עם ת"ח:	ויפן כה וכה וירא כי אין איש עוזר לי להוציאני מצער זה, בקבורה זו שנאמר עלי, ויתן את הרשעים קברו, ולא נודע בי. ואני חשוב בעיניהם בין ערב רב הרשעים ככלב מת שסרח ביניהם, שחכמת סופרים תסרח ביניהם, בכל עיר ועיר ובכל מקום שישראל מפוזרים ביניהם, בין המלכים, וחזרו אותם ערב רב רועים על ישראל, צאן הקדוש ברוך הוא שנאמר בהם "ואתן צאני, צאן מרעיתי", "אדם אתם", ואין להם יכולת לעשות טוב עם תלמידי חכמים.
ואנשי חיל ויראי חטא מסובבים מעיר לעיר ולא יחוננו ומחרימין ערב רב [ביניהון דלא יהבין לון] ובינייהו לא יהבון לון (ביניכון ולא יעברון יהכון) באתרין סגיאין אלא דבר קצוב דלא יהא תקומה לנפילו דלהון ואפילו חיי שעה וכל חכמים ואנשי חיל ויראי חטא בצערא בדוחקא ביגונא חשיבין בכלבים:	ואנשי חיל ויראי חטא מסובבים מעיר לעיר, ולא יחוננו, ומחרימים ערב רב ביניהם, ולא נותנים להם במקומות רבים, אלא דבר קצוב, שלא תהיה תקומה לנפילתם, ואפילו חיי שעה, וכל החכמים ואנשי חיל ויראי חטא בצער בדחק ויגון, חשוכים ככלבים.
בנים⁵⁶³⁷ המסולאים בפז איכה נחשבו לנבלי חרש (איכה ד ב) בראש כל חוצות דלא ואשכחו (אשראין) אכסניא בינייהו ואינון ערב רב [אינון	בנים "המסולאים בפז, איכה נחשבו לנבלי חרש", בראש כל חוצות, שלא מצאו אכסניה ביניהם. ואותם ערב רב הם עשירים בשלוה בשמחה בלי צער בלא יגון כלל,

⁵⁶³⁰ הן אומות דס"א, דימינא ושמאלא דע"ז באומות (יהל אור).

⁵⁶³¹ שהן עזי פנים שבישראל שיתברכו מהן (יהל אור).

⁵⁶³² נביאה (דפ"ו).

⁵⁶³³ שהן ניצוצי החמה השופעין בירח וכוכבים, אור של מרע"ה ששופע בת"ח, והת"ח מבוזין בגלותא בתראה, ואורו מצטער עמהן כמש"ו (יהל אור).

⁵⁶³⁴ הן נ' שערי בינה דחירות שממש הגאולה (יהל אור).

⁵⁶³⁵ זה אליהו (יהל אור).

⁵⁶³⁶ שיצה"ר אינו מניח. [נכתב על הגליון: בסוד יש רעה חולה שכ' בזוהר ס"פ בשלח (סה ע"א)] וכל הענין בישעיה והוא מחולל כו', מדבר הכל בת"ח בגלות הזה (יהל אור).

⁵⁶³⁷ עי' לשון הכתוב: "בני ציון היקרים וכו'".

686

זהר ויקרא חלק א'

גזלנים בעלי שוחד, שהם דיינים ראשי העם, כי מלאה הארץ חמס	עתירין בשלוה) (עתירין אינן) בחדווא בלא צערא בלא יגונא כלל גזלנין מארי שוחד דאינן דיינין רישי עמא (בראשית ו יג) כי מלאה הארץ חמס
קבו/א	זהר:
האשה שמתגלה גורם לשער אחר להתגלות, ולפגם אותה, לכן צריכה אשה שאפילו קורות ביתה לא ייראו שעה אחת מראשה וכל שכן בחוץ.	דאתתא דאתגלייא גרים שער אחרא לאתגלייא ולאפגמא לה בגין כך בעיא ⁵⁶³⁸ אתתא דאפילו מסירי דביתא לא יחמוץ שער אחר מרישה ⁵⁶³⁹ כ"ש לבר:
בא וראה, כמו שבזכר השער הוא חומרת הכל, כך גם לנקבה. צא וראה כמה פגם גורם אותו שער האשה, גורם למעלה וגורם למטה, גורם לבעלה להתקלל, גורם עני, וגורם דבר אחר בבית, גורם שתסתלק חשיבות מבניה, הרחמן יצילנו מחציפות. ועל כך צריכה אשה להתכסות בזיוות ביתה, ואם עושה כך, מה כתוב "בניך כשתילי זיתים", מה זה כשתילי זיתים.	ת"ח כמה בדכורא ⁵⁶⁴⁰ שער אחר הוא חומרא דכלא הכי נמי לנוקבא ⁵⁶⁴¹ פוק חמי כמה פגמו גרים ההוא שער דאתתא גרים לעילא גרים לתתא גרים לבעלה דאתלטיא ⁵⁶⁴² גרים מסכנותא גרים מלה אחרא בביתא גרים דיסתלק חשיבותא מבנהא רחמנא לישזבן מחציפו דלהון ⁵⁶⁴³ וע"ד בעיא אתתא לאתכסיא [בזיוותי] (בזיוותי) דביתא ואי עבדת כן מה כתיב (תהלים קכח ג) בניך כשתילי זיתים מהו כשתילי זיתים:
מה זית זה בין בסתיו בין בקיץ לא אובדים עליו, ותמיד נמצאת בו חשיבות יתרה על שאר האילנות, כך בניה יסתלקו בחשיבות על שאר בני העולם. ולא עוד אלא שבעלה מתברך בכל, בברכות שלמעלה בברכות שלמטה, בעושר בבנים ובבני בנים, זהו שנאמר "הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'", ונאמר "יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חיך וראה בנים לבניך שלום על ישראל" (ישראל הזקן הקדוש).	מה זית דא בין בסתווא בין בקייטא לא אתאבדו מרפוי ותדיר אשתכח וביה חשיבות יתיר על שאר (חשיב דשאר) אילנין כך בנהא יסתלקון בחשיבו על שאר בני עלמא ולא עוד אלא דבעלה מתברך בכלא בברכאן דלעילא ⁵⁶⁴⁴ בברכאן דלתתא ⁵⁶⁴⁵ בעותרא ⁵⁶⁴⁶ בבניין ⁵⁶⁴⁷ בבני בנין הה"ד (תהלים קכח ד) הנה כי כן יבורך גבר ⁵⁶⁴⁸ ירא יי' וכתוב (שם ה) יברכך ה' מציון ⁵⁶⁴⁹ וראה בטוב ירושלים ⁵⁶⁵⁰ כל ימי חיך וראה בנים

⁵⁶³⁸ כיון שאין טעם הדבר מפני חציפות שאם כן בתוך ביתה לבדה אין זה חציפות אלא הטעם שגורם למעלה ענין פגם כדפירשנו אם כן מה לי לבדה בביתה מה לי בפני אדם (אור יקר).

⁵⁶³⁹ מרישא (דפ"ו).

⁵⁶⁴⁰ בז"א דכתיב ביה קווצותיו תלתלים שחורות כעורב מצד הדין וכדפי' באדרא בשערין דז"א לקמן (אור יקר).

⁵⁶⁴¹ כחות הדין היותר חזקים שבה הם השערות, ועם כל זה אינם שוים שבזכר אין אחיזה לחצונים לכך אין מצוה בכסויים ובשערות הנקבה יש אחיזה לחצונים לכך צריך לכסותם, לא באה ללמוד מהזכר אלא שהם צד הדין היותר חמור מכל הגוף (אור יקר).

⁵⁶⁴² מבני אדם והעליונים מפני שאינו מייסר אותה כדמפרש ר' חזקיה (אור יקר).

⁵⁶⁴³ אפשר הכוונה לישזבן שלא נחטא בחציפו דלהון, והיותר נכון כי על החציפות של השערות העליונים קאמר שהם בגרמת התחתונים כדפירשנו (אור יקר).

⁵⁶⁴⁴ שכליות לנפש (אור יקר).

⁵⁶⁴⁵ גשמיות לגוף וזה הפך אתלטיא, דקאמר לעיל (אור יקר).

⁵⁶⁴⁶ הפך מסכנותא דקאמר (אור יקר).

⁵⁶⁴⁷ דהיינו עטרת זקנים בני בנים הפך גרים לבנהא דלא יתחשבון דקאמר (אור יקר).

⁵⁶⁴⁸ ברכאן דלתתא (אור יקר).

⁵⁶⁴⁹ ברכאן דלעילא, ציון היא בחינת יסוד ומלכות יחד והיינו עותרא (אור יקר).

⁵⁶⁵⁰ הוא שפע ייחוד החכמה עם הבינה הנמשך למלכות כדפירשנו בזהר פרשת ויקרא והיינו "כרבאן דלעילא" (אור יקר).

לבניך⁵⁶⁵¹ שלום על ישראל⁵⁶⁵² (וישראל סבא קדישא⁵⁶⁵³):	
איש כי יפלא לנדור וגו' (במדבר ו ב) רבי אלעזר פתח (ישעיה נ ב) מדוע באתי ואין איש וגו' מדוע באתי כמה חביבים הם ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שבכל מקום בו הם שורים, הקדוש ברוך הוא נמצא ביניהם, משום שלא מעביר אהבתו מהם. מה כתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ועשו לי מקדש סתם, שכל בית כנסת בעולם נקרא מקדש, והרי פרשוה, והשכינה מקדימה לבית הכנסת. אשרי האיש שנמצא מעשרה הראשונים הללו בבית הכנסת, משום שבו נשלם מה שנשלם, והם מתקדשים בהתחלה בשכינה, והרי נתבאר.	
והא בעיא דישתכחו עשרה בזמן אחד בבי כנישתא ולא ייתו(ב) פסקי פסקי⁵⁶⁵⁶ דלא יתעכב שלימו דשייפין דהא בר נש בזמנא חד עבד ליה קב"ה ואתקין ליה כחדא כל שייפי הה"ד (דברים לב ו) הוא עשך ויכוננך (חסר) (חסר) וזה הוא ת"ח כיון דב"נ אשתלימו שייפוי בההוא זמנא אתתקן לכל שייפא ושייפא כדקא יאות כגוונא דא כיון דשכינתא אקדימת לבי כנישתא בעיין עשרה דישתכחו תמן כחדא וישתלים מה דישתלים:	והרי צריך שימצאו עשרה בזמן אחד בבית הכנסת, ולא יבאו קבוצות קבוצות, שלא תתעכב שלמות האיברים, שהרי האדם בזמן אחד עשאו הקדוש ברוך הוא, והתקינו כאחד כל האיברים, זהו שנאמר "הוא עשך ויכוננך". בא וראה כיון שנשלמו אברי האדם, באותו זמן התתקן לכל אבר ואיבר כראוי, כדוגמא זה כיון ששכינה מקדימה לבית הכנסת, צריך עשרה שימצאו שם כאחד, וישתלם מה שישתלם.
ולבתר דאתתקן כלא ובמה היא תיקונא דכלא כד"א (משלי יד כח) ברב עם הדרת מלך וע"ד עמא דאתיין לבתר כן כולחו תיקונא דגופא וכד אתת אקדימת שכינתא ובני נשא לא אתיין כחדא כדקא יאות קב"ה קארי מדוע באתי ואין איש (ישעיה נ ב) מאי ואין איש דלא מתתקני שייפי ולא אשתלים גופא דכד גופא לא אשתלים	ואחר שמתתקן הכל, ובמה הוא תקון הכל, כמו שנאמר "ברב עם הדרת מלך", ועל זה העם שבא אחר כך, כולם תקון הגוף. וכשבאה ומקדימה שכינה ובני אדם לא באים כראוי, הקדוש ברוך הוא קורא "מדוע באתי ואין איש". מה זה "ואין איש", שלא מתקנים האיברים, ולא נשלם הגוף, שכשגוף לא מושלם, אין איש, ולכן ואין איש דווקא.

⁵⁶⁵¹ וראה בנים לבניך היינו "בנין ובני בניך" דקאמר לעיל, והשתא קשה לדרך זה מאי שלום על ישראל כי ברכה זו כוללת לכל ישראל, לזה אמר דלאו היינו ישראל כפשוטו אלא תפארת (אור יקר).

⁵⁶⁵² וגם דחיקא לי לפרש שלום תפארת בסוד הדעת דהיינו ששם משמש שמוש היסוד למטה כדפירשנו (אור יקר).

⁵⁶⁵³ והיינו דקאמר "ישראל סבא קדישא" פירוש סבא בעלותו אל הכתר עתיקא דעתיקין, וכיון שעלה אל מקום הזקנה, נעשה סבא כמוהו (אור יקר). "קדישא" בחכמה שהיא מקום הקדש, אמנם קשה לי מאי קאמר שלום על ישראל להאי פירושא, שהרי שלום לתתא מישראל סבא איהו כי שלום הוא היסוד ודאי, ודחיקא לי לפרש על כענין להתיצב על ה' וכמוהו רבים, וגם דחיקא לי לפרש שלום ולמעלה משלום שהוא יסוד ישראל והיינו ייחודם (אור יקר), עיין בפרשת ויקרא דף י"ג ע"א ובפ' שמיני דף ל"ו ע"א ואין להאריך כאן (מ"מ).

⁵⁶⁵⁴ קדמאה (דפ"ו).

⁵⁶⁵⁵ עי' ז"ח מט ע"ד, ושע"ה כ ג ע"ב, וח"ב רנ ע"א ופה ע"ב.

⁵⁶⁵⁶ וקשה דבפ' תרומה אמר דאפילו חד אי קדים לבי כנישתא קב"ה אשתעשע בהדיה דכתיב מדוע באתי ואין איש ואין עשרה לא כתיב אלא אין איש והכא אמר דבעי דישתכחו עשרה בזמנא חדא ודוחק לומר שזה חולק עם מ"ש שם דר"ש הוא דאמר שם כך ור"א בנו הוא שאמר הכא ולא ייתי פסקי וכו' ובדאי אינו חולק עם אביו. ואפשר דמצוה מן המובחר קאמר הכא אבל ודאי אפי' אי אקדים חד אין הקב"ה כועס (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

אין איש ובג"כ ואין איש דייקא: וּתִ"ח בִּשְׁעֵתָא דְּגּוּפָא אֲשֵׁתִּילִים לְתַתָּא קְדוּשָׁה עֲלֵיָה אֲתִיָּא וְעָאֵל בַּהֲאִי גּוּפָא וְאֲתַעְבִּיד תַּתָּאָה כְּגֻוּנָא דְּלַעֲיָלָא מִמֶּשׁ וּכְדִין כֹּלָא בְּעִיָּין דִּלָּא יִפְתַּחֲוֹן פּוּמָא בְּמִילֵי דְּעֵלְמָא בְּגִין דִּהָא קִיָּמִי יִשְׂרָאֵל בְּשִׁלְמִו עֲלָאָה וּמִתְקַדְּשִׁי בְּקְדוּשָׁה עֲלָאָה זְכָאָה חוֹלְקֵהוּן:	ובא וראה, בשעה שהגוף נשלם למטה, קדושה עליונה באה ונכנסת בגוף זה, ונעשה למטה כדוגמא שלמעלה ממש, ואז הכל צריכים שלא יפתחו פה בדברי העולם, משום שהרי עומדים ישראל בשלמות עליונה ומתקדשים בקדושה עליונה, אשרי חלקם.
איש כי יפליא וגו' (במדבר ו ב) מאי כי יפליא דאתפרש⁵⁶⁵⁷ משאר בני עלמא⁵⁶⁵⁸ לאתקדשא כגוונא דלעילא ולאשתכחא שלים⁵⁶⁵⁹ בשעתא דבר נש אתי לאתדכאה מדכין ליה בר נש דבעי לאתקדשא מקדשין ליה ופרשי עליה קדושה דלעילא קדושה דאתקדש בה קודשא בריך הוא [חסר]:	"איש כי יפליא וגו'", מה זה כי יפליא, שנפרד משאר בני העולם להתקדש כדוגמא שלמעלה, ולהמצא שלם. בשעה שבא אדם לטהר מטהרים אותו, אדם שרוצה להתקדש מקדשים אותו, ופורסים עליו קדושה עליונה, קדושה שהתקדש בה הקדוש ברוך הוא.
ר' אבא פתח (תהלים קג א) לדוד ברכי נפשי את יי' וכל קרבי את שם קדשו כמה אית ליה לבר נש לאסתכלא ולמנדע בפולחנא דמאריה דהא בכל יומא ויומא כרוזא קארי ואמר (משלי א כב) עד מתי פתאים תאהבו פתי וגו' (ירמיה ג יד) שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם ולית מאן דירכין אודניה אורייתא קא מכרוזא קמייהו ולית מאן דישגח:	רבי אבא פתח "לדוד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו" כמה יש לו לאדם להתבונן ולדעת בעבודת רבונו, שהרי בכל יום ויום הכרוז קורא ואומר, "עד מתי פתאים תאהבו פתי וגו' שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם", ואין מי שירכין אזניו. התורה מכריזה לפנייהם ואין מי שישגיח.
תא חזי בר נש אזיל בהאי עלמא והוא חשיב דדיליה הוא תדיר וישתאר בגויה לדרי דרין עד דאיהו אזיל בעלמא יהבין ליה בקולרא עד דאיהו יתיב דיינין ליה בקונפון עם שאר בני דינא אי אשתכח ליה סניגורא הא אשתזיב מן דינא הה"ד (איוב לג כג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו ויאמר וגו' מאן	בא וראה, אדם הולך בעולם הזה וחושב ששלו הוא תמיד, וישאר בתוכו לדורי דורות, עד שהוא הולך בעולם נותנים אותו בקולר, עד שהוא יושב דנים אותו במושב הדיינים עם שאר בני הדין, אם נמצא לו סנגור הרי נצול מהדין, זהו שנאמר "אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו ויאמר וגו'".
רע"מ:	
מפניהם עליהם נאמר "היו צריה לראש", בשבועה עליך. פעם שניה ב"חי ה' צבאות	

⁵⁶⁵⁷ דאפרש (דפ"ו).

⁵⁶⁵⁸ פי' שכל בני עולם שרשם בא"א או בז"ן, אבל הנזיר מתעלה עד א"א, והיינו כגוונא דלעילא, וכמ"ש בדף הבא, עיי"ש (רמ"ז).

⁵⁶⁵⁹ ירמוז למ"ש הרב זל"ה בברכת כהנים בסוד (שופטים יג, ה) ומורה לא יעלה על ראשו, שה"ס מקיפין דל"מ דצלם הנקרא מורא שמים, ותכלית שלימות ז"א הוא בהתעלותו לא"א כמו שהוא בשבת שאז המקיפים הנזכרים נעשים לו פנימיים, והנזיר המתעלה למעלה הוא במדרגה זו, והיינו דקאמר ולאשתכחא שלים. וזה ידוע ששתי בחינות הן טהור וקדוש, טהור מצד הגבורות שמהן יניקת החיצונים ואדם הבודל מהם להדבק בגבורות של מעלה נקרא טהור, אבל קדוש הוא מצד המשכת השפע של המוחין שזה תלוי בחסדים כנודע. והנה שם ע"ב עם י' אותיותיו עולה פ"ב, וה"פ פ"ב הוא קדו"ש, ואמנם אה"ה בריבוע גי' ד"ם, וה"פ ד"ם הוא טהו"ר, ועיין בפרשת תזריע דף מ"ח ב' גבי יג, מ) קרח הוא טהור הוא. ולעומת שתי הבחינות האמורות אמר בכאן אתי לאתדכאה, ודבעי לאתקדשא, ולרבותא נקטינהו, דלא מבעיא בבחינת הטהרה אלא אפילו של הקדושה בכולן יש סיוע דלעילא, ואפילו קדושה המופלאת של הנזיר הנזכר, שלכן נקרא קדוש, שמתעלה עד ת"י נימין דשערי דאריך שה"ס שער לב"ן גי' פ"ב כנז"ל. אבל גם בנזיר יש בחינת טהור, והוא בעת השלים נזירותו שאז מגלח שערו, וטעמו מהאי דקאמר בדף הבא בסוד (ו, יא) וכפר עליו מאשר חטא על הנפש, ע"ע (רמ"ז).

אלהי ישראל יושב הכרובים" שכל הדברים האלה לא יפלו מפין בכל יכלתך לדבר אותם לפני הקדוש ברוך הוא ולהראות את הדחק שלהם.	לראש באומאה עלך זמנא תניינא בחי יי' צבאות אלהי ישראל יושב הכרובים דכל [מילין] אלין ומלין לא יפלו ממומך בכל יכלתך למללא (בהון) קמי קב"ה ולאחזאה דוחקא דלהון ע"כ:
קבו/ב	
הוא הסגור, אלה מעשים כשרים שעומדים על האדם בשעה שמצטרך להם, ואם לא ימצא עליו סגור, הרי התחייב מהדין להסתלק מהעולם.	הוא סניגורא אלין עובדין דכשרן דקיימי עליה דב"נ בשעתא דאצטריך ליה ואי לא ישתכח עליה סניגורא הא אתחייב מן דינא לאסתלקא מן עלמא:
באותה שעה כששוכב בקולר, המלך עד שזרים עיניו רואה שבאים אליו שנים שכותבים לפניו כל מה שעשה בעולם הזה, וכל מה שהוציא מפיו, ונותן דין (חשבון) על הכל, וכותבים לפניו, זהו שנאמר "כי הנה יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שחזו וגו'", והוא מודה עליהם. למה, משום שאותו מעשה שעשה עולה ועומד עליו להעיד בו, ועומדים להעיד עליו, וכולם יורדים ונרשמים לפניו ועומדים לפניו, ולא עוברים ממנו עד שעה שנדון בהם באותו עולם.	בההיא שעתא כד איהו שכיב בקולרא דמלכא עד דזקיף עינוי חמא דאטיין לגביה תריין דכתבין קמיה כל מה דעבד ⁵⁶⁶⁰ בהאי עלמא וכל מה דאפיק מן פומא ⁵⁶⁶¹ ויהיב דינא ⁵⁶⁶² ונ"א חושבנא על כלא וכתבין קמיה הה"ד (עמוס ד יג) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שיחזו וגו' והוא אודי ⁵⁶⁶³ עליהו מאי טעמא ⁵⁶⁶⁴ בגין דההוא עובדא ⁵⁶⁶⁵ דאיהו עבד ⁵⁶⁶⁶ סלקא וקיימא ⁵⁶⁶⁷ עליה לאסדהא ביה ⁵⁶⁶⁸ וקיימין לאסדהא עליה וכלהו נחתין ⁵⁶⁶⁹ ואתרשימו קמיה ⁵⁶⁷⁰ וקיימי קמיה ⁵⁶⁷¹ ולא מתעברן מניה ⁵⁶⁷² עד שעתא דאתדן בהו בההוא עלמא:

⁵⁶⁶⁰ במעשים (אור יקר).

⁵⁶⁶¹ בדיבור (אור יקר).

⁵⁶⁶² לכאורה נראה שהכוונת חשבון שנותן חשבון מעשיו, אמנם לפי האמת ממש נותן הוא קודם הדין ששואלים אותו עונש עבירה זו מה היא והוא אומר כך וכך, ואחר כך שואלים אותו וכיון שאתה יודע הדין וחומר העונש למה עברת והיינו "ויהיב דינא" וכותבים זה נוסף על מציאות מעשיו הרעים וזהו שאמר "ויהיב דינא על כולא דכתבין קמיה", ואפשר שהם שני סופרים אחד סופר מעשה הכשר והשני סופר מעשה הרע והם אחד מימין ואחד משמאל מגיד לאדם מה שיחזו (אור יקר)

⁵⁶⁶³ אפשר שהקב"ה [נ' שהוא] מזכירו על ידי שהם מציאותם ממש לפניו כדמסיק, "ואודי" דקאמר היינו שהיא מודה לאותם המלאכים שהם. הנפעלים מהמעשים עצמם כי כל עבירה נעשה מלאך רע וכל מצות מלאך טוב (אור יקר).

⁵⁶⁶⁴ פרוש מה צורך בענין זה שיזכירוהו והוא יודה וסופרים שכתבו והלא גלוי וידוע לפניו הכל יענשוהו במעשיו בלי סבוב עניינים אלו, לזה אמר כי כל מה שאמרנו מעצמו נמשך הענין (אור יקר).

⁵⁶⁶⁵ כתב הרב ממעשה המצוה או העבירה נברא מלאך בצורת אדם והם מעידים עליו וז"ש וקיימי לאסדהא עליה (מ"מ).

⁵⁶⁶⁶ בהיותו בעולם (אור יקר).

⁵⁶⁶⁷ לפני הקב"ה (אור יקר).

⁵⁶⁶⁸ פלוני עשאני, ומיד כשעלו לפני בורא עולם לא נתבטלו אלא הקב"ה מעמידן וקיימין קיימים עד יום מותו (אור יקר).

⁵⁶⁶⁹ בעת פטירתו (אור יקר).

⁵⁶⁷⁰ שהם אותם המעשים הרעים שבעת עשייתם היו דברים שאין בהם ממש לעין הרואה עתה נרשמים ונגשמים לפניו (אור יקר).

⁵⁶⁷¹ שאין הענין שנרשמת אחד ומתבטלת ונרשמת אחרת ומתבטלת אלא כולם נרשמים ועומדין (אור יקר), פי' שבאמת שהוא מלא עינים שהרי כמה תנאים ואמוראים הנז' בגמ' ראו אותו מלא עינים ומ"ש ושאר בני נשא לא חמאן ליה. קאי אמ"ש לעיל אדהכי חמי ליה קמיה וכו' ורצה לפרש דוקא החולה רואה אותו אבל שאר בני אדם שאצלו אינם רואים אותו. א"נ י"ל מ"ש דהא כמה בני נשא וכו' ר"ל שמביא ראיה למ"ש אדהכי חמי ליה קמיה וכו' דמשמע שהחולה לבד רואה אותו. ולא האחרים היושבים אצלו (מ"מ).

⁵⁶⁷² כי אז שנרצה עונו ראשון ראשון שמקבל עונשו היא מתבטלת והם עצמן עונשו כי שכר עבירה עבירה וזהו שאמר ותמוגגנו ביד עוננו כי העון ממש בעצמו עונשו ואדם נמסר ביד עונו (אור יקר).

ת"ח⁵⁶⁷³ כל אינון מליץ⁵⁶⁷⁴ דעביד ב"נ בהאי עלמא כלהו זמינין [קמיה ולא אבדן מיניה] וקיימי לאסהדא ביה ולא אתאבדו (קמיה ולא אבדן מני) ובשעתא דמפקי ליה לקברא כלהו מתעתדן ואזלו קמיה ותלת כרוזי מכרוזי חד קמיה וחד מימיניה וחד משמאליה ואמרי דא פלניא דמריד במאריה מריד לעילא⁵⁶⁷⁵ מריד לתתא⁵⁶⁷⁶ מריד באורייתא⁵⁶⁷⁷ מריד בפיקודיו⁵⁶⁷⁸ חמו עובדיו חמו מלוי טב ליה דלא אברי עד דמטי לגבי קברא כלהו מתין אתרגזון⁵⁶⁷⁹ מדוכתייהו⁵⁶⁸⁰ עליה ואמרי ווי ווי דרא אתקבר בגוון עובדיו ומלוי אקדמן ועאלין לקברא⁵⁶⁸¹ וקיימי עליה דההוא גופא ורוחיה אזלא ושטא ומתאבלא על גופא:	בא וראה כל אותם דברים שעשה אדם בעולם הזה, כולם זמינים ועומדים להעיד בו, ולא נאבדו ממנו. ובשעה שמוציאים אותו לקבר כולם מזדמנים והולכים לפניו, ושלושה כרוזים מכריזים אחד לפניו, ואחד מימינו, ואחד משמאלו, ואומרים זה פלוני שמרד ברבוננו, מרד למעלה, מרד למטה, מרד בתורה, מרד במצוותיו, ראו מעשיו ראו דבריו, טוב לו שלא נברא. עד שמגיע לקבר כל המתים רוגזים עליו ממקומם ואומרים, אוי אוי שזה נקבר בתוכנו, מעשיו ודבריו מקדימים ונכנסים לקבר ועומדים על אותו גוף, ורוחו הולכת ושטה ומתאבלת על הגוף.
כיון דב"נ אתטמר בבי קברי דומ"ה קדים (ס"א קאים) ונפיק תחות ידיה תלתא בי דינא די ממנן על דינא דקברא ותלת שרביטי דאשא בדייהו ודיינין רוחא וגופא כחדא⁵⁶⁸² ווי על ההוא דינא ווי על עובדיו בשעתא דאיהו תפוס בקולרא דמלכא ואתדן דיניה ואשתלים⁵⁶⁸³ דלא אשתכח עליה סניגוריא סנטירא⁵⁶⁸⁴ דמלכא נחית וקאים קמיה לרגליו וחד סייפא שננא⁵⁶⁸⁵ בידיה זקיף ב"נ עינוי וחמי כתלי ביתא דמתלהטן באשא (דזיוא) מניה אדהכי חמי ליה קמיה כווליה מלי עיינין⁵⁶⁸⁶ לבושו⁵⁶⁸⁷ אשא דלהיט קמיה דבר נש הכי הוא ודאי⁵⁶⁸⁸ דהא כמה בני נשא⁵⁶⁸⁹ חמו מלאכא	כיון שהאדם נטמן בבית הקברות, דומה מקדים עומד ויוצא תחת ידיו שלשה בתי דינים שממונים על דין הקבר, ושלושה שרביטי אש בידיהם, ודינים רוח ונפש כאחד, אוי על אותו הדין, אוי על מעשיו. בשעה שהוא תפוס בקולר המלך, ונדון דינו, ונשלם שלא נמצא עליו סנגור ושוטר המלך יורד ועומד לפניו לרגליו, וחרב שנונה אחת בידו, מרים האיש את עינוי ורואה כתלי הבית לוהטים באש (הזיו) ממנו, ובין כך רואה אותו לפניו כולו מלא עינים, לבושו אש לוהט לפני האדם. כך הוא ודאי, שהרי כמה בני אדם ראו מלאך בשוק ועמדו לפניו, ושאר בני אדם לא ראו אותו.

- ⁵⁶⁷³ ע' עוד בספר הגלגולים (דפוס פרעמישלא פ' נט ופ' סט ושם פ' לח ופ' נה ובכ"מ שם), מענין הדינין של האדם אחר פטירתו (דע"ה ח"ב יג ע"ב).
- ⁵⁶⁷⁴ מכאן עד סוף דבריו ווי על ההוא דינא הוא ראייה אל הענין ולכך הפסיק הענין בזה ואחר כך חזר לעניינו (אור יקר).
- ⁵⁶⁷⁵ בפגם למעלה (אור יקר).
- ⁵⁶⁷⁶ במעשיו בעולם הזה (אור יקר).
- ⁵⁶⁷⁷ שלא עסק בה (אור יקר).
- ⁵⁶⁷⁸ שלא קיים אותם (אור יקר).
- ⁵⁶⁷⁹ אתרגזון (דפ"ו).
- ⁵⁶⁸⁰ שכל הרשעים נדונים יותר מפני שהם כמו מלמדים שלמדו שאר הרשעים לכך הם משתתפים בדין בעבורו, מפני שמבעירים אור בגיהנם מחדש לו (אור יקר).
- ⁵⁶⁸¹ לדונו בחבוט הקבר והיינו ענין דומה כדמסיק (אור יקר).
- ⁵⁶⁸² מלבישים אותם יחד והנה בזה נודע למה ממש המעשים עצמם נרשמים כדפירשנו, השתא אהדר לענין ראשון וקאמר בשעתא דאיהו תפוס וכו' (אור יקר).
- ⁵⁶⁸³ למיתה (אור יקר).
- ⁵⁶⁸⁴ שר טבחים (אור יקר). וסנטירא (דפ"ו).
- ⁵⁶⁸⁵ הוא עצמו א"ל וחרבו ס"ם והיינו סמא"ל כדפירשו בתיקונים והוא זכר וחרבו נקבה כדמות זכר ונקבה העליונים הקדושים, וכן הנקבה הקדושה נקראת חרב (אור יקר).
- ⁵⁶⁸⁶ כענין הקדושים דכתיב בהו וגבותם מלאות עיניים, והיינו כחות הפעולות ענייני ההשגחה על פרטים רבים, וגם ענין זה אל המלאך הזה לרעה (אור יקר).
- ⁵⁶⁸⁷ לבושיה (דפ"ו).
- ⁵⁶⁸⁸ כלומר אין לספק בזה, ולהקשות אי הכי כמה בני אדם שם ואינם רואים כלל שהרי כיוצא בו (אור יקר).
- ⁵⁶⁸⁹ דהיינו כמה צדיקים רואים המלאך בשוק ושאר בני אדם שבשוק אין רואים אותו הכי נמי הכא (מ"מ).

בשוקא וקיימי קמיה ושאר בני נשא לא חמאן ליה:	
ואי תימא⁵⁶⁹⁰ (ואיתימא) הא כתיב (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות וגו' היך יכיל לאתחזאה בארעא אלא מלה דא הא אוקמוה דכיון דנחית ומלאכא לארעא אתלבש בגופא ואתחזי למאן דאתחזי בההוא לבושא דאתלבש ביה ואי לאו לא יכיל למסבל ליה עלמא ולא תחזאה כ"ש וכל שכן האי דכל בני עלמא צריכין ליה תלת טפין בחרביה וכו' והא אוקמוה חבריא כיון דחמי ליה אודעזע כל גופיה ורוחיה ולביה לא שכיך בגין דאיהו מלכא דכל גופא ורוחא דיליה אזלא בכל שיפוי גופא ואשתאיל מנייהו כבר נש דאשתאיל מחבריה למהך לאתר אחרא כדין הוא אומר ווי על מה דעבר ולא מהנייא ליה אלא אי אקדים אסוותא דתשובה עד לא מטא ההיא שעתא⁵⁶⁹¹ דחיל [ההוא] ב"נ⁵⁶⁹² ובעי לאתטמרא ולא יכיל:	ואם תאמר הרי נאמר "עושה מלאכיו רוחות וגו'" איך יכול להראות בארץ, אלא דבר זה כך בארוהו, שכיון שיורד מלאך לארץ מתלבש בגוף, ונראה למי שנראה באותו לבוש שהוא לבוש בו, ואם לא לא יכול העולם לסבלו ולהראות, כל שכן וכל שכן זה, שכל בני העולם צריכים אותו, שלש טפות בחרבו וכו', והרי בארוהו החברים, כיון שראוהו מזדעזע כל גופו ורוחו, ולבו לא שוכך, משום שהוא המלך של כל הגוף, ורוחו הולכת בכל אברי הגוף, ונפרדת מהם, כמו אדם שנפרד מחברו ללכת למקום אחר, אז הוא אומר אוי על מה שעשה ולא עוזר לו, אלא אם הקדים רפואת התשובה עד שלא הגיעה אותה שעה, פוחד אותו האיש ורוצה להסתתר ולא יכול.
כיון דחמי דלא יכיל הוא פתח עינוי ואית ליה לאסתכלא ביה ואסתכל ביה [ב]עיינין פקחין וכדין הוא מסיר גרמיה ונפשיה וההוא שעתא הוא עידן דדינא רבא דב"נ אתדן ביה בהאי עלמא וכדין רוחא אזלא בכל שיפוי גופא ואשתאיל מינייהו [ועכ"ד רוחא אזלא] ושאט בכל שיפין ואודעזעא לכל סטרין וכל שיפוי גופא בלהו מזדעזען:	כיון שרואה שאינו יכול, הוא פותח עינוי ויש לו להסתכל בו ומסתכל בו בעיניים פקוחות, ואז הוא מוסר עצמו ונפשו, ואותה שעה הוא זמן דין הגדול שהאדם נדון בו בעולם הזה, ואז הרוח הולכת בכל האיברים של הגוף, ונפרדת מהם, ומשוטטת בכל האיברים ומזדעזעת לכל הצדדים וכל אברי הגוף כולם מזדעזעים.
כד מטא רוחא לכל שיפא ושיפא ואשתאיל מניה נפל זיעא על ההוא שיפא ורוחא אסתליק מניה ומיד מית ההוא שיפא וכן בכלהו כיון דמטי רוחא למיפק דהא אשתאיל מכל גופא כדין שכינתא קיימא עליה ומיד פרחא מן גופא זכאה חולקיה דמאן דאתדבק בה ווי לאינון [חייביא] דרחיקון מנה ולא מתדבקין בה:	כשמגיעה הרוח לכל אבר ואיבר ונפרדת ממנו, נופלת זיעה על אותו איבר, והרוח מסתלקת ממנו, ומיד מת אותו איבר, וכן בכלם, כיון שמגיעה הרוח לצאת שהרי נפרדה מכל הגוף, אז השכינה עומדת עליו, ומיד פורחת מהגוף. אשרי חלקו של מי שנדבק בה, אוי לאותם רשעים שרחוקים ממנה ולא מתדבקים בה.
ו(ב)כמה בי דינא אעבר בר נש כד נפיק⁵⁶⁹³ מהאי עלמא חד ההוא דינא עלאה⁵⁶⁹⁴ דקאמרן כד	וכמה בתי דינים עובר האיש כשיוצא מהעולם הזה, אחד אותו דין עליון שאמרנו כשיוצאת הרוח מהגוף, ואחד דין כשמעשיו

⁵⁶⁹⁰ השתא דאמרת שהוא נראה לאלו ולאלו אינו נראה אותם הנראים איך אפשר, דאי לדידי הוה אמינא דלא הני ולא הני לא ראו כלל (אור יקר).

⁵⁶⁹¹ פירוש לא יועיל לו אלא אם עשה תשובה קודם המיתה (מ"מ).

⁵⁶⁹² פ' בשעה שרואה מלאך המות דחיל ובעי לאתטמרא (מ"מ).

⁵⁶⁹³ נפק (דפ"ו).

⁵⁶⁹⁴ הראשון - והוא לסבת העונות שהוא חוטא בהם בגוף ונפש יחד בחיים, כך בעוד כל חלקיו יחד מקבל עונשו וזה עונש קשה אל החי וקצר שנעשה זמן מועט כדי עונג העבירה שעה קלה, וניקוי זה הוא אל החלקים כולם יחד ואם לא שעה זו אין לו שעה אחרת (אור יקר).

ודבריו הולכים לפניו והכרוזים מכריזים עליו, ואחד דין כשנכנס לקבר,	נפיק רוחא מן גופא וחד דינא כד עובדוי ומלוי אזלין קמיה⁵⁶⁹⁵ וכרוזי מכרוזי עלוי וחד דינא כד עייל לקברא⁵⁶⁹⁶;
קבז/א	קבז/א
ואחד דין הקבר, ואחד דין התולעת, ואחד דין הגיהנם, ואחד דין הרוח שהולכת ומשוטטת בעולם ולא מוצאת מקום עד שישתלמו מעשיו.	וחד דינא דקברא⁵⁶⁹⁷ וחד דינא דתולעתא⁵⁶⁹⁸ וחד דינא דגיהנם⁵⁶⁹⁹ וחד דינא דרוחא דאזלא ושאט בעלמא ולא אישכח אתר⁵⁷⁰⁰ עד דישתלמו עובדוי⁵⁷⁰¹;
ודאי שבעה זמנים יחלפו עליו, בגלל זה צריך האדם כשהוא נמצא בעולם הזה לירא מרבנו, ולהתבונן בכל יום ויום במעשיו, וישוב מהם לפני רבונו. כשהתבונן דוד המלך באותם דיני האדם כשמסתלק מהעולם הזה, הקדים ואמר ברכי נפשי את ה', עד שלא תצא מהעולם, כעת שאת נמצאת עם הגוף וכל קרבי את שם קדשו, אתם האיברים שמשתתפים ברוח, כעת שהיא נמצאת אתכם, הקדימו לברך את השם הקדוש, עד שלא יגיע זמן שלא תוכלו לברכו ולהודות עליהם.	ודאי שבעה עדנין יחלפון עלוי⁵⁷⁰² בגין כך בעי בר נש כד איהו אשתכח בהאי עלמא לדחלא מן מאריה ולאסתכלא בכל יומא ויומא בעובדוי וייתוב מנייהו קמי מאריה כד אסתכל דוד מלכא באינון דינין דבר נש כד אסתלק מהאי עלמא אקדים ואמר (תהלים קג א) ברכי נפשי את יי' עד דלא תפוק מעלמא השתא דאנת אשתכחת עם גופא וכל קרבי את שם קדשו אתון שיפי⁵⁷⁰³ דמשתתפי ברוחא השתא דאשתכחת עמכון

⁵⁶⁹⁵ השני - דהיינו מעת היותו יוצא מביתו עד קברו, ולפי הנראה הוא עונש הלבנת פנים שהכרוז מכריז לבד אמנם צער ממש ודין עונש אין לו וכן דקדק שאמר "מלוי אזלין קמיה וכרוזי מכרוזי" אמנם דוחק גדול שנאמר שאינו מדבר אלא על הלבנת פנים, ונראה שיש ממש עונש ודין שהרי מלוי אזלין קמיה ומה צריך הכרזה אלא ממש נותנים טעם על צערו כלומר דין זה נעשה בו על עבירה פלונית שבידו, וכן כל עבירה ועבירה גובה שם חלקו, וטעם הדין הזה הוא כנגד מה שהוא ממש בעולם הזה (אור יקר).

⁵⁶⁹⁶ שם פתח הכניסה מעולם הזה אל עולם אחר לכך שם בא בעל החוב וגובה חובו, ונראה ממקום אחר בזוהר ששם מענישים אותו על בנים זרים הנולדים מטיפי זרע לבטלה וקראים (אור יקר).

⁵⁶⁹⁷ הרביעית - היינו חבוט הקבר ששם מרכיבין הנפש בגוף כזמן היותו בעולם הזה ושם נדון על כל המעשה שעשו בשתוף ושניהם יחד פורעים בשתוף (אור יקר).

⁵⁶⁹⁸ החמישית - היינו הגוף נרקב כגוש רמה ותולעה ונפש מתאבלת וקשה רמה בבשר המת כמחט, לא כרמה בבשר החי אלא כמחט שהוא יותר קשה כל כך מרגיש בצער זה הנפש וזה לכל אחד מהם לבדו בפני עצמו (אור יקר).

⁵⁶⁹⁹ הששית - לנפש לבדה שכבר נח הגוף והנפש לעצמה מתטהרת ומתלבנת בגהינם (אור יקר).

⁵⁷⁰⁰ השביעית - גלות, שיצא מגהינם ולא נתן לה מנוחה בגן עדן ונעה ונדה עד עת קצבת הדבר לפי עונשו עד ירצה עונו, ואלו הם שבעה זמנים משתנים עליו כפי שבעה מדרגות שיש לקליפות וכל מדרגה ומדרגה גובה חלקה והם ממש רצוי לשבעה מדרגות קדושות, והנה מן הדין היה שהאדם יכנס מעולם זה אל עולם עליון כדרך שנכנסו אליהו וחנוך אמנם הפגם אינו מניח, אם כן פגם מעשיו גורמין שיצטרך ליסע דרך שבעה מסעות אלו אחת אל אחת שהם כולם עד הגיע אל המקום שהיה מגיע אלו נכנס חי לגן עדן ונתעלה מעולם זה אל עולם העליון, והם שבעה מדרגות שבין עולם לעולם, ואלו היה נוסע היה נוסע בגוף ונפש והחטא גורם שיצטרך להפרד (אור יקר), פי' שמקלעים אותה בתוך כף הקלע כמ"ש הרוחות שהיו מתעברים בבני אדם להא"ר ז"ל ואמרו לו שהם מטולטלי' מגבעה אל הר. אבל הגלגל שמתגלגל בעו"ה לא חשיב ליה הזוהר שאדברא זהו תיקונו (מ"מ).

⁵⁷⁰¹ כלומר עד שקבל מארי דחובא חוביה וישאר נקי מכל סיג ואחר כך יכנס לאור באור החיים כשיעור מעשיו הטובים. אם זכה בעולם הזה במעשה המצוה ותורה (אור יקר).

⁵⁷⁰² מכיון שהתחיל להפריד עד שגמר הפירוד ונתקנה הנפש לבדה אל העולם העליון ואל הטוב הצפון, ונראה לי שהם שבעה נגד שבעה ספירות גם את זה לעומת זה וכו', האחד ליכנס אל החסד ששם למעלה הטוב הצפון ולך ה' חסד כי אתה תשלם, לאיש כמעשהו ולכך נעה ונדה מצד החסד עד יזכה אליו, השנית מצד הגבורה, ולכך נדון באש גהינם מצד הגבורה כנודע, השלישית מצד התפארת גוף מצד התפארת נקרע ורמ"ח אברים נדונים שם, הרביעית מהיסוד והיינו חבוט הקבר שהצדיק ניצול וזה שפגם ביסוד נדון, החמישית וששית הם נצח והוד דהיינו מהבית לקבר ופתח כניסת הקבר, השביעית המיתה מצד המלכות שממנה המיתה בעצמה והם ממש נגד שבעה ספירות משבעה קליפות ממטה למעלה (אור יקר).

⁵⁷⁰³ קרבי מפרש לשון קרובי שהם קרובים יחד זה לזה אליו, או ירצה קרובים אל הנפש כדמסיק "דמשתתפי כרוחא" (אור יקר).

אקדימו לברכא שמא קדישא עד לא ימטי זמנא דלא תיכלון לברכא ליה ולאודאה עלייכו⁵⁷⁰⁴:	
ת"ח איש כי יפליא לנדור נדר נזיר (במדבר ו ב) דאקדים בהאי עלמא⁵⁷⁰⁵ לאתקדשא בקדושה דמאריה מיין ושכר יזיר חומץ יין וגו' והכא אית לאסתכלא כיון דאסיר⁵⁷⁰⁶ ליה חמרא⁵⁷⁰⁷ ענבים למא⁵⁷⁰⁸ דהא ובכהני (הכא אית לאסתכלא) כתיב (ויקרא י ט) יין ושכר אל תשת וגו' יכול ענבים נמי לא בענבים שרי הכא לנזיר מ"ט אסר ליה ענבים:	בא וראה "איש כי יפלא לנדור נדר", נזיר שהקדים בעולם הזה להתקדש בקדושת רבונו מיין ושכר, יזיר חומץ יין וגו', כאן יש להתבונן כיון שאסור לו יין, ענבים למא, שהרי בכהנים כתוב "יין ושכר אל תשת וגו'", יכול גם ענבים, לא, בענבים מותר. כאן לנזיר למא אסור לו ענבים.
אלא עובדא דא ומלה דא רזא עלאה הוא לאתפרשא מן דינא בכלא והא [ידיע] וידיעא [ידיעת] ההוא אילנא דחב ביה אדם קדמא⁵⁷⁰⁹ ענבים הו ודא הוא רזא דמלה דהא יין ושכר וענבים בסטרא חד אתאחדו יין לעילא⁵⁷¹⁰ ואוקמוה שכר לשמאלא⁵⁷¹¹ דהא שכר מיין נפקא ענבים דכניש כללו לגבייהו⁵⁷¹² ודא הוא אילנא דחב ביה אדם קדמא בג"כ כלא בחד סטרא אתאחד⁵⁷¹³ ואי תימא⁵⁷¹⁴ דהאי נזיר שביק מהימנותא עלאה⁵⁷¹⁵ (ואיתימא שביק ממהימנותא כלום⁵⁷¹⁶) לאו הכי אלא לא אתחזי ביה עובדא מסטר שמאלא כלום⁵⁷¹⁷:	אלא מעשה זה ודבר זה סוד עליון הוא, להפרד מהדין בכל, והרי ידוע אותו עץ שחטא בו אדם הראשון ענבים היו, וזהו סוד הדבר, שהרי יין ושכר וענבים בצד אחד נאחזו. יין למעלה ופרשוה, שכר לשמאל, שהרי שכר יוצא מיין, ענבים שכונסים כולם אליהם, וזהו עץ שחטא בו אדם הראשון, לכן הכל נאחז בצד אחד. ואם תאמר שנוזיר זה עזב אמונה עליונה (כלום) לא כך, אלא לא נראה בו מעשה מצד שמאל כלום.

- ⁵⁷⁰⁴ כענין המכין מצעדי גבר וזוקף כפופים ופוקח עורים ומתיר אסורים, שאדם נותן שבח להקב"ה על מציאות תכונת האברים (אור יקר).
- ⁵⁷⁰⁵ מה שהנשמות נבדלות מתאוות גשמיות אחר סילוקם מהעולם הזה מקדים הוא בהיותו בגוף ונפש לאתאחד בקונו, וזהו שאמר יפליא שפורש עצמו מדרכי העולם דהיינו לנדור נדר נזר וזה להדבק בקונו דהיינו להזיר לה' (אור יקר).
- ⁵⁷⁰⁶ דאסור (דפ"ו).
- ⁵⁷⁰⁷ שנראה שעיקר הכוונה פן ישתה וישכח מחוקק (אור יקר).
- ⁵⁷⁰⁸ דלאו מידי דמשכר איהו, ויגדל הקושי בענין הכוהנים דכתיב בהו יין ושכר והותרו בענבים וזהו שאמר "דהא הבא אית לאסתכלא" וכו' (אור יקר).
- ⁵⁷⁰⁹ פי' מ' (מ"מ).
- ⁵⁷¹⁰ בבינה שממנה התעוררות הדין כנודע (אור יקר), פי' בינה (מ"מ).
- ⁵⁷¹¹ בגבורה שבה היין המשכר בסוד מדת הדין הקשה נמשך מבינה, ענבים הם שבע ספירות נכללות במלכות מקבלות מדין הגבורה והבינה והיינו יין המשומר בענביו מששת ימי וכו' (אור יקר), פי' גבורה (מ"מ).
- ⁵⁷¹² והיינו מ' (מ"מ).
- ⁵⁷¹³ פי' שכולם גבור' (מ"מ).
- ⁵⁷¹⁴ כיון דאת אמרת כי יין ושכר וענבים הם שלש מדות אלו והוא מפליא עצמו מהם (אור יקר).
- ⁵⁷¹⁵ והרי קוצץ בנטיעות שממש דוחה שלש מדות אלו ומסלק חלקו מהם (אור יקר).
- ⁵⁷¹⁶ פי' שלא תאמר כיון שאסרה תורה יין לנזיר ושכר וענבים שהם בינה וגבורה ומ' יעלה על דעתך שהכוונה היא שאינו רוצה בהם. לכך קאמר לאו הכי אלא הכוונה שאסרה תורה ג' אלו מפני שהוא רמז לא"א שכולו רחמים גמורים ולכך אסור לו ג' מינים אלו שם מסטרא דשמאלא (מ"מ).
- ⁵⁷¹⁷ להבין ענין זה על מתכונתו היינו צריכים להאריך בבאורו הרבה כמה שפירשנו בספ"ר בענין הספירות שכל אחת כלולה מעשר ועם כל זה עיקר הפעולה באחת וכולם משותפות בפעולה ההיא, אבל הנה בקצרה הכוונה כי חם ושלוש שיהיה הוא אוחז במדה ודוחה מדה אחרת, אמנם העיקר כי הוא נאחז בכל עשר הספירות בכלל, אמנם על צד המדות הפועלות למטה אינו אוחז אלא בימין וזהו שאמר "לא אתחזי ביה עובדא", ממעשה ספירות הדין ופעולתם הוא נבדל אמנם ממציאיותם ממש אינו נבדל שלא לקצץ, והיינו כמשל פעולת הימין שכל עשר ספירות פועלות בפעולה והם נכללים עמה בפעולת החסד, ומי שיאחז בזה אף אם לא אחז בגבורה בפעולת הדין, כיון שהיא נכללת עם החסד בפעולת החסד לא יקרא קצוץ חס ושלוש, והיינו דרך מרכבת אברהם לחסד ויצחק לגבורה (אור יקר).

ת"ח דהכי אוליפנא מספרא דרב המנונא סבא והכי הוא כתיב (במדבר ו ה) גדל פרע שער ראשו בעי דיתרבי שער רישיה⁵⁷¹⁸ ודיקניה ויתפרש מיין ושכר וענבים בגין דכלהו סטר שמאלא ולא תליין שיערא יין אימא עלאה שכר סטרא דאחידו ביה ליואי ונפקי מיין עלאה ולא תלי שיערא⁵⁷¹⁹ ובג"כ כד סליקו ליואי להאי⁵⁷²⁰ אתר בעיין לאעברא כל שיערא דלהון כד"א (במדבר ח ז) והעבירו תער על כל בשרם⁵⁷²¹:	בא וראה שהרי למדנו מספרו של רב המנונא סבא וכך הוא כתוב "גדל פרע שער ראשו" צריך שיתרבה שער ראשו וזקנו ויפרש מיין ושכר וענבים משום שכולם צד שמאל, והשערות לא תלויות. יין האם העליונה, שכר צד שאחוזים בו לויים, ויוצא מיין עליון, ולא תלוי השער, ולכן כאשר עולים הלויים לאותו מקום, צריך להעביר כל שערם כמו שנאמר "והעבירו תער על כל בשרם".
ענבים אימא תתאה דכניש יין ושכר לגוזה ועל דא אתפרש מכל סטר שמאלא [דלא] לאחזאה עובדא דילהון לגביה ענבים דא לא תלי שיערא ודיקנא דהא נוקבא בעיין לספרא שיערא כד אתיין לאזדווגא בדכורא והא דיקנא לא אשתכח(י) בה בג"כ הוא תלי שיערא דרישא ודיקנא ורזא דמלה נזיר אלהים (שופטים יג ה) אקרי ולא נזיר יי' פרוש מדינא כלא:	ענבים האם התחתונה, שכונסת יין ושכר לתוכה, ועל כך נפרד מכל צד שמאל, שלא להראות מעשה שלהם אליו. ענבים זה לא תולה שער וזקן, שהרי הנקבה צריכה לספר שיערה כשבאה להזדווג בזכר, והרי זקן לא נמצא בה. בגלל זה הוא תולה שער הראש והזקן, וסוד הדבר "נזיר אלהים" נקרא ולא נזיר ה', פרוש מהדין כולו.
ת"ח על דא כתיב (במדבר ו יא) וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וגו' על נפשו לא כתיב אלא על הנפש וסתם וימאי איהו דא ענבים דאקרי נפש וע"ד כתיב חטא בגין דסטרא דיליה יין ושכר הוא וגרע מניה אתר דינא חטא מאי חטא אלא גרע דינא ושלן (על) הנפש אי הכי אמאי וכפר עליו⁵⁷²² בגין דהשתא קא אתיב⁵⁷²³ לאתחברא בהדיהו ולא מקבלן ליה הני אתרי עד דימלך בכהנא ויכפר עליה בגין דאיהו שדי לון לבר בקדמיתא כיון דהשתא אתי לגביהו בעי [לאתחברא] (לאתבא לון) תקונא דכפרה ויקבלון ליה ודא הוא רזא דמלה (ודאי בכלא):	בא וראה, על זה כתוב "וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וגו'", לא כתוב על נפשו, אלא על הנפש סתם, ומהו, זה ענבים שנקרא נפש, ולכן כתוב חטא, משום שצד שלו יין ושכר הוא וגרוע ממנו מקום דין חטא. מה זה חטא, אלא גרוע דין הנפש, אם כך למה "וכפר עליו" משום שעכשיו בא להתחבר איתם ולא מקבלים אותו מקומות אלה, עד שימלך בכהן ויכפר עליו, משום שהוא זרק אותם החוצה בהתחלה. כיון שכעת בא אליהם, צריך להתחבר תקון של כפרה ויקבלוהו, וזהו סוד הדבר (ודאי בכל).
ואי תימאן שמשון נזיר אלהים הוה אמאי	ואם תאמר שמשון נזיר אלהים היה, למה נענש. אלא נאה הוא הדבר, שבעל בת אל

⁵⁷¹⁸ כדי להשכיל ענין זה על מתכונתו צריך לבאר הקדמה אחת בסוד השער שנתבארה בתיקונים בחכמת הפרצוף, והיינו שהשער הם שלשה מינים, האחד מורה על הגבורה דין חזק וזה יהיה שיערא קמיט וקציר שערות חזקים וקצרים ונקמטים מורים על חוזק וגבורה, השני מורה חסד גמור וזה יהיה שיערא שיע וירפה ותלי פירוש ארוך וחלק מורה על החסד, השלישי בינוני לא ארוך ולא קצר, לא רפה ולא חזק והוא נקמט

מעט הוא בתפארת מדה בינונית, ושלש בחינות אלו הם סוד תקיעה ושבירים ותרועה שהם יורה על מציאות השערות ממש, והנה שלש בחי' אלו הם בסוד פרצופי בני אדם, ובהיות אחד בהיות האדם מרכבה אל צד השמאל, תחתון ופרצוף עליון הכל השער העליון מקור ממש לזה כי פרצוף בשערותיו דהיי' קווצותיו תלתלים שחורות כעורב מורים דין (אור יקר).

⁵⁷¹⁹ פי' מפני שהשערות הם דין וג' אלו הם סטרא דשמאלא ולכן לא תליין שיערא (מ"מ).

⁵⁷²⁰ להווא (דפ"ו).

⁵⁷²¹ קכא ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁷²² פי' כיון שהוא רומז לאריך דתלי שיערא (מ"מ).

⁵⁷²³ אתיא (דפ"ו).

נכר, והיה לו להתחבר בשלו, במה שראוי לו, והוא שהיה קדוש, ערב אותה קדושה בבת אל נכר, ועזב מקומו שראוי לאותה קדושה, ולכן נענש. ויש מי שאומר שאין לו חלק באותו עולם. למה, משום שאמר "תמות נפשי עם פלשתים", ומסר חלקו בחלק פלשתים, שתמות נפשו איתם בעולם ההוא.	אתענש אלא שפיר הוא מלה דבעל בת אל נכר והוה ליה לאתחברא בדידיה במה דאתחזי ליה והוא דהוה קדיש אערב ההיא קדושה בבת אל נכר ושביק אתריה דאתחזי לההיא קדושה ובג"כ אתענש ואית מאן דאמר דלית ליה חולקא בההוא עלמא מ"ט בגין דאמר (שופטים מז ל) תמות נפשי עם פלשתים ומסר חולקיה בחולקא דפלשתאי דימות נפשיה עמהון בההוא עלמא:
קב"ב	
כך היו מכריזים על הנזיר, לך לך אומרים לנזיר סביב סביב לכרם אל תקרב. והרי פרשוה החברים.	כך הוּוּ מכריזי ⁵⁷²⁴ על נזירא לך לך אמרינ נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב והא אוקמוה חברייא:
לויים מה כתוב בהם "וכה תעשה להם לטהרם הזה עליהם מי חטאת והעבירו תער על כל בשרם", כיון שהעבירו שער ועשו כל זה, אז נקראים הלויים טהור ולא קדוש.	לויאי מה כתיב בהו (במדבר ח ז) וכה תעשה להם לטהרם הזה עליהם מי חטאת והעבירו תער על כל בשרם כיון דעברי שערעא ועבדי כולי האי כדין אקרי לויאה ⁵⁷²⁵ טהור ולא קדוש:
אבל נזיר הזה, משום שנפרד מצד זה, נקרא קדוש ולא טהור, בגלל כך כתוב "כל ימי נדר נזרו וגו' אשר יזיר לה' קדש יהיה וגו' גדל פרע שער ראשו", לכן שנאמר "ושער ראשה כעמר נקא" [ושער ראשו כצמר נקי] שבזה דומה לגוון העליון.	אבל האי נזיר בגין דאתפריש מהאי סמרא אקרי קדוש ⁵⁷²⁶ ולא טהור בגין כך כתיב (במדבר ו ה) כל ימי [נדר נזרו וגו' אשר יזיר] (הזירו) ליי' קדוש יהיה ⁵⁷²⁷ וגו' גדל פרע שער ראשו משום הא דכתיב (דניאל ז ט) ושער ראשה כעמר נקא ⁵⁷²⁸ דבהאי דמי ⁵⁷²⁹ לגוונא דלעילא:
אמר רבי יהודה בר רב, בשערות ממש נודע שהוא קדוש, שנאמר "קוצותיו תלתלים".	אמר ר' יהודה בר רב, בשערות ממש אשתמודע ⁵⁷³⁰ דאיהו קדישא דכתיב (שיה"ש ה יא) קוצותיו תלתלים:
שנה רבי שמעון, אלמלא ידעו בני אדם מה אומרים בשער הזה ובסודו, (באלו השערות ובאלו הדברים) כמו שהוא בסוד הסודות, יודעו לרכונם בחכמה עליונה.	תאני ר' שמעון אלמלא ידעי בני נשא מאי קאמרי בהאי שערעא וברזא דיליה (ס"א בהני שערי ובהני מלין) וכמה דאיהו ברזא דרזין אשתמודען למאריהון בחכמתא ⁵⁷³¹ (אשתמודען למאריהון כמה דאיהו ברזא דרזין חכמתא) עלאה:
עד כאן סודות התורה, מכאן והלאה כתרי (סתרי) תורה, סחרה ואתננה קדש לה'.	עד כאן רזי דאורייתא מכאן ולהלאה כתרי ⁵⁷³² תורה (ישעיה כג יח) סחרה ואתננה קדש ליי':
	אמר אברהם המגיה להסיר מכשול מדרך

⁵⁷²⁴ הרי שהיה מתרחק ממדה זו בהיותה כרם דהיינו ענבים שהיה מסולק מזה, אמנם הלויים וכה תעשה להם הרי הם במדת כ"ה בטהרה שהוא מצד הגבורה בהעברת שער כחות הדין, אמנם הנזיר קדוש למעלה ממדת הלויים כדמפרש ואזיל כי קדושה מימין בחסד וטהרה בשמאל גבורה, ויש מקומות בזהר מורים הפך זה בארנו הענין בספ"ר בשער ערכי הכנויים בס"ד (אור יקר).

⁵⁷²⁵ לויאי (דפ"ו).

⁵⁷²⁶ פי' ת"י נימין הם בא"א והם גימ' קדו'ש ולכך הנזיר שהוא רומז לא"א נקרא קדוש, ולא טהור (מ"מ).

⁵⁷²⁷ לא כמדת כ"ה בלויים (אור יקר).

⁵⁷²⁸ היינו שערעא דא"א כמבואר לקמן באדרא והם שערות רחמים ודאי (אור יקר).

⁵⁷²⁹ כי בשאר המדות מי ידמה לעליון אמנם בענין גדל פרע דמי (אור יקר).

⁵⁷³⁰ פליגא אדלעיל שאין קדושתו בשערות לבד אלא בכל הגוף הוא קדוש אמנם בשערות הוא הסימן וזהו שאמר הכתוב קדוש יהיה, ובמה נכר קדושתו גדל פרע שער ראשו ובזה נכר שהוא קדוש (אור יקר).

⁵⁷³¹ כי השערות הם מקורות מפנימיות המוח שהיא חכמה (אור יקר).

⁵⁷³² (נ"א סתרי) (נוסף בדפ"ו).

המעיינים אשר לא הופיע עליהם עדיין אור הקבלה השומע ישמע והמבין יבין כי כל המלות אשר הביא האלהי ר"ש ב"י בזה הספר הקדוש כגון מצחא דגולגלתא שערי דרישא (עיינין דרישא) חללי דמוחא חוטמא דעתיקא אודנין ידין ורגלין וזולתם מהכלים הגשמיים ותארים אחרים שתאר בהם יי' ית' ובפרט באדרא קדישא רבא ובאדרא קדישא זוטא כי באלו השני מקומות רבו (כמו רבו) התארים הללו הלא המה מורים מדות וספירות ועניינים פנימיים שכליים וכל האברים שכנו החכמים הללו הם לדמיון וסימנים לדברים סתומים ונעלמים לא לשום דבר גשמי וחמרי חלילה וחם כי אין דמיון בינו ית' ובינינו בשום צד מהצדדים וכ"ש מצד העצם והתבנית יי' יצילנו משגיאות אכ"ר:	
האדרא רבא קדישא⁵⁷³³:	
תניא⁵⁷³⁴ אמר ר"ש לחברייא עד אימת נתיב בקיימא דחד סמכא⁵⁷³⁵ כתיב (תהלים קיט קכו) עת לעשות ליי⁵⁷³⁶ הפרו תורתך יומין ועירין⁵⁷³⁷ ומארי דחובא⁵⁷³⁸ דחיק⁵⁷³⁹ כרוזא קארי כל	למדנו: אמר רבי שמעון לחברים, עד מתי נשב בקיום של תומך אחד כתוב "עת לעשות לה' הפרו תורתך" הימים קצרים, בעל החוב דוחק, הכרוז מכריז בכל יום, קוצרי השדה

⁵⁷³³ כבר כתבנו בפ' משפטים שהאידרות וספד"צ יהיו בכרך א' לבדם [ספר הדרת מלך] כי הם עמוקים וצריכים הרבה הקדמות (מ"מ). אתן טעם לשבח למה נכתב אדרא זאת בפ' זו והוא כי למעלה דיבר מענין שערות דנזיר והם תליין בע"ק כמו שית' בעז"ה לזה הזכיר בכאן אדרא זאת ועיקרו על ענין תיקוני דע"ק וז"א ועוד יש בו טעם כמוס כי ברוב השנים פ' נשא הוא בימים הקדושים האלו שבהם עולה ז"א למעלה לע"ק לקבל הכתר בחג השבועות כמ"ש האריז"ל (ב"ע שם). ועי' רח"ו ח"ב יד ע"א שבאדר נפתחו נ' שערי בינה.

כבר הדפסנו את האדרות עם פירוש מאיר האדרא והשתדלנו שלא לכפול כאן את הדברים.
⁵⁷³⁴ התחיל במלת תניא לפי פשוטן של דברי' הוא בעבור שכל אלו הרזין היו להם בקבלה בברייתות כמ"ש בזהר בכמה מקומות ועוד ירמוז בכאן סוד גדול כי ידוע שתניא הוא לעולם בנה"י שהם תנאים והאיתנים מוסדי ארץ כמ"ש בסבא דמשפטים (קי ע"ב) ובתיקונים וכתבנו באריכות בבאורינו לאדרא דמשפטים וכאן מתחיל מעולם האצילות מפרצוף הראשון דע"ק וכולל באדרא זו כל עולם האצילות וגם עולמות בי"ע כמו שית' לפנינו בעז"ה וידוע כי כל עולם האצילות הוא עומד בנה"י דא"ק ולכן התחיל במלת תניא (ב"ע שם).

⁵⁷³⁵ שכל תיקונים שהיו עושים עד עתה היו תיקוני השכינה מהת"ת אמנם לא היו עולים לתקן תיקוני א"א ותיקון ז"א לכך היה "קיימא דסמכא חד" לבד תיקוני השכינה, ועתה תיקוני כל האצילות (אור יקר). בתחילה יצאו ה"ס זו על גב זו בסוד חד סמכא לבד ולכן מתו ואח"ך חזרו ונתקנו ונעשו מהם בחי' ה' פרצופים כנודע. ונמצא כי טרם התיקון היו ה"ס בחי' א' לבד ובבחי' הזאת היו תחילה מתעסקין בידיעתם ואמר להם ר"ש לחברייא שעד מתי יהיו בדרוש הזה [לפי הדברים המבוארים תוך כתבי הרמ"ק זללה"ה – בית עולמים] ושעתה רוצה לדרוש בענין התיקון שהוא כאשר נתקנו ה"ס ונעשו בחי' ה' פרצופים כמו שמפורש בחינתם למטה בכל האדרא הזאת וכו' ואעפ"י שבאדרא הזאת לא ביאר רק שלשתן והם אריך אפין וז"א ונוקביה הנה באדרא זוטא ביאר גם כן שני פרצופי אבא ואימא ושם נבאר טעם הדבר (שער מאמרי רשב"י). פי' עמוד א' של פשט התורה (הדרת מלך).

⁵⁷³⁶ לגלות עמוד ב' של סודותיה ובהם עת שהיא מלכות מתקשטת ונתקנת, כמ"ש באורך בתרומה דף קנה סע"ב, ועי' מ"ש עליו בספר מקדש מלך וטעם למה נק' מלכות עת מפורש שם, ועיי"ש ובראשית קיו ע"ב (הדרך מלך).

⁵⁷³⁷ כענין היום קצר, דהיינו חיי האדם (אור יקר). שהז'ו'ן וזווגם הם רק בסוד הקטנות (דע"ה ח"ב קכה ע"ד).

⁵⁷³⁸ חטא אדם הראשון דהיינו סמאל תובע על מיתת האנשים ומזכירם למות (אור יקר). הוא ס"מ יש לו כח לדחוק (רמ"ז).

⁵⁷³⁹ עי' הקטרוג ותגבורות הדינין (דע"ה ח"ב קכה ע"ד).

ימא⁵⁷⁴⁰ ומחצדי חקלא⁵⁷⁴¹ זעירין⁵⁷⁴² אינזן ואינהו בשולי ונ"א בשורין כרמא⁵⁷⁴³ לא אשגחן ולא ידעין לאן (הוא) אתר ואזלין:	המה מועטים, והם בקצה הכרם, אינם משגיחים ואינם יודעים כראוי לאיזה מקום ילכו.
כמה דיאות אתכנשו חברייא לבי אדרא מלובשין שריין וסייפי ורומחי בידיון (ורומחי) אזדרו בתקוניכון בעיטא בחכמתא בסוכלתנו בדעתא בחיו בדין ברגלין ונ"א בחילא דידין ורגלין אמלכו עליכון למאן וס"א למלכא דברשות⁵⁷⁴⁴ חיי ומותא למגזר [מלין] (דינין) (ס"א מלין) דקשוט מלין דקדישי עליונין צייתי להו וחדאן למשמע להו ולמנדע להו:	האספו חברים לבית הגורן, מלובשים בשריון ורמחים, הזדרזו בתיקונכם. בעצה, בחכמה, בבינה, בדעת, במראה, בידיים וברגלים המליכו עליכם את מי שברשותו החיים והמוות, לגזור דברי אמת, דברים שהקדושים העליונים מקשיבים להם ושמחים לשומעם ולדעת אותם.
יתיב ר"ש ובכה ואמר ווי אי גלינא ווי אי לא גלינא חברייא דהוה תמן אשתיקו קם ר' אבא וא"ל אי ניהא קמיה דמר [לגלאה] הא כתיב (תהלים כה יד) סוד יי' ליראיו והא חברייא אלין דחלין דקב"ה אינזן וכבר עאלו באדרא דבי משכנא מנהון ע[א]לו מנהון נפקו:	ישב רבי שמעון ובכה ואמר, אוי אם אגלה אוי אם לא אגלה. החברים שהיו שם שתקו. קם רבי אבא ואמר לו, אם טוב לפני האדון, הרי נאמר "סוד יהו"ה ליראיו", והרי אלו החברים הם יראי ה', וכבר נכנסו באדרא דבי משכנא, מהם נכנסו ויש מהם שיצאו.
תאנא אתמנו חברייא קמיה דר"ש ואשתכחו רבי אלעזר בריה ור' אבא ור' יהודה ורבי יוסי בר יעקב ור' יצחק ור' חזקיה בר רב ור' חייא ור' יוסי ור' ייסא:	למדנו: נמנו החברים לפני רבי שמעון, ונמצאו: רבי אלעזר בנו ורבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי בר יעקב ורבי יצחק ורבי חזקיה בר רב ורבי חייא ורבי יוסי ורבי ייסא.
ידין יהבו לר"ש ואצבען זקפו לעילא ועאלו בחקלא בניי אילני ויתבו:	נתנו את ידיהם לרבי שמעון, ואת אצבעותיהם זקפו למעלה, ונכנסו בשדה בין האילנות, וישבו.
קם ר"ש וצלי צלותיה יתיב בגווייהו ואמר כל חד ישוי ידוי בתוקפוי⁵⁷⁴⁵ שוו ידיהו ונסיב לון⁵⁷⁴⁶ פתח ואמר (דברים כז טו) ארור האיש אשר יעשה	קם רבי שמעון, והתפלל תפילתו, וישב ביניהם, ואמר, כל אחד ישם ידיו בחוזקו (פי' בחיקו). שמו ידיהם, ואחזו אותם. פתח ואמר

⁵⁷⁴⁰ מפורש בכמה דוכתי ולעיל בהאי פרשתא כמה מכריזים מתרים לבני אדם לתקן עצמם להכנס לטרקלין (אור יקר).

⁵⁷⁴¹ והענין הוא במה שנתבאר אצלנו בענין פסח בדרוש קריעת ים סוף וביארתי בפ' בשלח דף נ"ב ע"ב בענין ההיא אילתא דרחמה צר וחביבה על בעלה בכל שעה כו' שאמרנו כי כאשר המלכות רוצה להוליד אלו הנשמות אשר בתוכה בסוד עיבור אז לפתח חטאת רובץ הוא הנחש העליון הנושך ברחמה ונפתח ועל ידי כן יולדת אותם. ואמנם כדי שתלד אותם באופן שלא יתאחזו הקליפות בנשמות ההם צריך תפילת התחתונים ובהיותם צדיקים תועיל תפילתם לשתלד הנקבה הנז' את הנשמות ולא תצטרך אל הנחש העליון חטאת רובץ לנשוק אותה וכו' וסוד הלידה הזאת היא סוד קצירת השדה העליון ולקטת פירותיו מאשר נזרעו בו בתחילה והצדיקים הגורמים קצירה זו בתפילתם נקראים מחצדי חקלא קדישא כי הם יודעים לכוון בתפילותם כונות הראויות לכך. וכמו שמצינו ששיבחס רשב"י ע"ה בפ' בראשי' דמ"ה ע"ב ינ"ל מאן דזכי לאתדבקא במאריה בהאי גוונא ירית עלמין כולהו רחימא לעילא רחימא לתתא כו' עליה כתי' ותגזר אומר ויקם לך כו' (שער מאמרי רשב"י). קוצרים פירות השדה אחר שמבערים הקוצים והקליות בסודות התורה (הדרת מלך). הגורמים הקצירה והלידה במעשיהם הטובים שיהא בחסד ובסוד הגדלות ע"י הגילוי דשם ע"ב וכו"ל סי' ח (דע"ה ח"ב קכה ע"ד).

⁵⁷⁴² מעטים (הדרת מלך).

⁵⁷⁴³ ולא נכנסו באמצע עומק הסודות (הדרת מלך).

⁵⁷⁴⁴ דברשותיה (דפ"ו).

⁵⁷⁴⁵ ור"ל בחיק שלי, כי לכן ישב ביניהם (רמ"ז).

⁵⁷⁴⁶ פי' חבק והדק ידיהם כדי לייחדם. והסוד הוא מפני שרשב"י הוא בסוד הדעת והחברים בסוד החסדים ונמצאו כולם נתונים בתוכו (נ"א בגופו). כנלע"ד ולא כיש גורסים בתוקפיה, ומפרשים שכל אחד יתן ידיו זו על גב זו בחיקו, חדא דמאי קאמר בתר הכי ונסיב לון, ותו דאמאי אצטריך למימר להו הכי, פשיטא שבהיותם לפניו ולומדים הני כבשי, שהיו יושבים ברדת וזיע ולא הוה צריך לאזהר לון (רמ"ז).

זהר ויקרא חלק א'

פסל ומסכה מעשה ידי חרש	"ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה מעשה ידי חרש
קבח/א	
ושם בסתר וענו (כל העם) [כלם] ואמרו אמן ⁵⁷⁴⁷ :	ושם בסתר וענו (כל העם) כלם ואמרו אמן ⁵⁷⁴⁷ .
פתח ר"ש ואמר עת לעשות ליי' (תהלים קיט קבו) [אמאי עת לעשות ליי' משום דהפרו תורתך מאי הפרו תורתך תורה דלעילא דאיהי מתבטלא אי לא יתעביד בתקונוי (אמאי) (ס"א שמא) דא ולעתיק יומין אתמר כתיב (דברים לג כט) אשריך ישראל מי כמוך וכתיב (שמות טו יא) מי כמוך באלים יי':	פתח רבי שמעון ואמר, "עת לעשות ליהו"ה": אמאי עת לעשות ליהו"ה. משום דהפרו תורתך. מהו הפרו תורתך. התורה שלמעלה, שתבטל אם היא לא תהיה נעשית בתיקון הזה, ועל עתיק יומין נאמר. כתיב "אשריך ישראל מי כמוך" ונאמר "מי כמוך באלים יהו"ה".
קרא לרבי אלעזר בריה אותביה קמיה ולרבי אבא מסטרא אחרא ואמר אנן כללא דכולא עד והשתא (כען) אתתקנו קיימין אשתיקו שמעי קלא וארכובתן דא לדא נקשן מאי קלא קלא דכנופייא עלאה דמתכנפי:	קרא את בנו רבי אלעזר, והושיבו לפניו. ואת רבי אבא הושיב מהצד האחר, ואמר, אנו כלל הכל, עד עתה נתקנו העמודים. שתקו. ואז שמעו קול, וברכיהם נקשו זו לזו. איזה קול. הקול של כנסיה של מעלה שהתקבצו.
חדי ר"ש ואמר (חבקוק ג ב) יי' שמעתי שמעך יראתי (אמר) ⁵⁷⁴⁸ התם יאות הוה למהוי דחיל אנן בחביבותא תלייא מלתא דכתיב (דברים ו ה) ואהבת את יי' אלהיך וכתיב (דברים ז ח) מאהבת יי' אתכם וכתיב (מלאכי א ב) אהבתי אתכם וגו':	שמח רבי שמעון ואמר, "יהו"ה שמעתי שמעך יראתי" (אמר) שם, היה ראוי להיות ירא וחרד, (אבל) אנחנו, הדבר תלוי באהבה. שנאמר "ואהבת את יהו"ה אלהיך" ונאמר "מאהבת יהו"ה אתכם", ונאמר "אהבתי אתכם".
ר"ש פתח ואמר (משלי יא יג) הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר הולך רכיל האי קרא קשיא (כיון דאתמר רכיל אמאי הולך) איש רכיל מבעי ליה למימר מאן הולך אלא מאן דלא [אתיישב] [אתישבא] ברוחיה ולא [הוי] מהימנא ההוא מלה דשמע אזיל בגויה כחזירא במיא עד [דרמין] [דחי] ליה לבר מ"ט משום דלית רוחיה רוחא דקיומא אבל מאן דרוחיה רוחא דקיומא ביה כתיב (שם) ונאמן רוח מכסה דבר ונאמן רוח קיומא דרוחא (כמו) (ישעיה כב כג) ותקעתיו יתד תלוי הדבר.	רבי שמעון פתח ואמר: "הולך רכיל מגלה סוד, ונאמן רוח מכסה דבר". "הולך רכיל", פסוק זה קשה (כיון שאמר "רכיל" למה הולך), "איש רכיל" היה צריך לומר, מיהו ה"הולך". אלא מי שאינו מיושב ברוחו ואינו נאמן, אותו הדבר ששמע משוטט בתוכו כקוץ במים, עד שמושלך לחוץ. מה טעם הדבר, לפי שאין רוחו רוח של קיום, אבל מי שרוחו רוח של קיום, [עלין] נאמר "ונאמן רוח מכסה דבר" ונאמן רוח (פירושו) קיום הרוח (כמו "ותקעתיו יתד במקום נאמן") - ברוח (בסוד) תלוי הדבר.

⁵⁷⁴⁷ מה שמתחיל בפסוק הזה הוא מובן במה שנתבאר אצלנו בענין פטום הקטורת בענין אחד עשר סמנים אשר בו אשר הם סוד עשר קליפות וכח אחד של קדושה המחיה את כולם וכמו שביארנו בפ' תרומה בדקס"ד ע"ב בענין עשתי עשרה יריעות עזים דמשכנא והנה אלו הם סוד אחד עשר ארורים שנזכרו בפ' והיה כי תבא וכמבואר שם במקומו והנה הראשון מכל אותם אחד עשר ארורים הוא כנגד אריך אפין של הקלי' זמ"ש ושם בסתר רוצה לומר ארור מי שישים אותה הקליפה הנקראת פסל ומסכה באריך אפין הנקרא בסתר על שם שהוא סתרו של עולם כמבואר אצלנו כי שיעור קומת אריך אפין הוא תופס כל עולם האצילות וארבעה פרצופים האחרים הם מלבישים אותו ואינו ניכר ממנו רק בחינת ראשו בלבד וכל השאר מסתתר ומתעלם בתוכם כמבואר אצלנו באדרת האזינו בד' רפ"ח ע"א ולפי שהראשון מכולם הוא זה הפסוק לכן התחיל בו (שער מאמרי רשב"י). עי' הקדמת תיקונים (דף ז' ע"ב) שמבואר שם כי כשם דכל מאן דמציייר דיוקנא דבי"ע באצילות הנה הוא בכלל מ"ש (דברים כז טו) ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה מעשה ידי חרש ושם בסתר, שהוא בסתרו של עולם (וכמ"ש ג"כ באד"ר קכ"ז סע"ב) כן הוא ג"כ מי שמציייר הדיוקן דאצילות בא"ס עצמו אשר למעלה מהאצילות, הנה הוא ג"כ בכלל אותו הארור רח"ל (דע"ה ח"א נד ע"ב).

⁵⁷⁴⁸ קלח ע"ב (הערת הזהר).

במקום נאמן) ברוחא ונ"א ברזא תליא מלתא:	ונאמר "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך" ואין העולם מתקיים כי אם על ידי הסוד, ואם בענייני העולם צריכים סוד, בדברי סודי הסודות של עתיק יומין שאינן נמסרות אפילו למלאכים העליונים, על אחת כמה וכמה.
וכתיב (קהלת ה ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ולית עלמא מתקיימא אלא ברזא וכי אי ⁵⁷⁴⁹ במלי עלמא אצטריך רוא במלין רזין דרזיין דעתיק יומין דלא אתמסראן אפילו למלאכין עלאין עאכ"ו:	אמר רבי שמעון, לשמים איני אומר שיאזינו, לארץ איני אומר שתשמע, שהרי אנו קיום העולמות.
אר"ש לשמיא לא אימא ודיציתון (ס"א דיציתון) (דצייתון) לארעא לא אימא דתשמע דהא אנן קיומי עלמין:	למדנו ברזא דרזין: כשפתח רבי שמעון ברזא דרזין, נודעו המקום והחברים נתחללו. גילה סוד, ופתח ואמר, כתיב "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך" וכו'.
תנא רזי דרזין כד פתח ר"ש וברזי דרזין (פומיה) אודעו אתרא וחברין אתחללו גלי ברזא ופתח ואמר כתיב (בראשית לו לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך וגו' ⁵⁷⁵⁰ 5751:	אשריכם הצדיקים שנתגלו לכם סודי הסודות של התורה שלא נתגלו לקדושים העליונים, מי ישגח בזה ומי יזכה בזה, שהוא עדות על האמונה (של אמונה) (המאירה לע"ר עולמות וממנו מאיר דרך שמאירים בו צדיקים לעולם הבא).
זכאין אתון צדיקיא דאתגלי לכוון רזי דרזין דאורייתא דלא אתגליין לקדישי עליונין מאן ישגח בהאי ומאן יזכה בהאי דהוא סהדותא על מהימנותא (דמהימנותא דנהיר למאתן ושבעין עלמין ומניה נהיר אורחא דנהירין ביה צדיקיא לעלמא דאתי:	זהו שנאמר "וארח צדיקים כאור נגה הולך, ואור עד נכון היום" מן אותו דרך

⁵⁷⁴⁹ קלח ע"א (הערת זהר).

⁵⁷⁵⁰ ה"ס דאצילות להיותם לבושים למלכות דא"ק התחילו בהם הסיגים ונרמזו באלה המלכים הנז' בריש אד"ר כי כולם בני מלכים הם (ר"ל שהיו כולם מבחי' נוק' ודינין תקיפין, והם המלכיות דב"ן שיצא בעולם הנקודות והיו כולם דינין כנודע) (ביאורים ח"א כז ע"ד).

⁵⁷⁵¹ אם באתי להרחיב פה הדרוש הזה מענין ואלה המלכים יארך עלינו הסיפור וכבר חיברתי בזה דרושים בפני עצמם בענין אלה המלכים מה ענינם וע"ש. ואמנם אבאר כאן בקיצור מופלג מה שצריך לבאר במקום הזה גם תענין במה שביארתי בפ' פקודי בדף רנ"ד ע"ב וע"ש היטב. ומה שצריך להודיע כאן הוא מה שתמצא באדרא זו זכירת אלה המלכים ג' פעמים האחת היא כאן בתחילת תיקון עתיקא קדישא והשני היא לקמן בדף קל"ה ע"א בתיקון ז"א והשלישית היא לקמן בדף קמ"ב ע"א בהתחלת תיקון נוקבא דז"א וטעם הדבר הוא זה כי הנה כבר ביארנו לקמן בביאור אדרת האזינו כי עשר ספירות שרשיות ומקוריות הם ומתחלקות בכל עולם האצילות בסדר זה כתר חכמה בינה באריך אנפין, גדולה גבורה ת"ת בז"א, נצח הוד יסוד בנוקביה דז"א. ואמנם בעת שנאצלו יצאו בחינת אלו המלכים פירוש כי אחר שנאצלו שלשה ראשונות דא"א אשר השלישית היא הבינה הנקראת ארץ אדום משום דמינה דינין מתערין בכל מקום שהיא בין בכללות בין בפרטות לכן מאותה הבינה דא"א יצאו אלו השבעה מלכים שהם שבעה תחתונות שבו וכן אחר שיצאו כתר חכמה בינה דז"א יצאו הז' מלכים שהם שבעה תחתונות שבו מבינה שבו שבז"א וכן אחר שיצאו שלשה ראשונות כתר חכמה בינה דנוקביה יצאו מן הבינה שבה שבעה מלכים שהם ז' תחתונות שבה ולכן תמצא שבזו האדרא הוזכר ענינם שלש פעמים אם בא"א הנקרא ע"ק ואם בז"א ואם בנוקביה דז"א. ואמנם המלכים של א"א לא הוזכרו כלל לא בתורה ולא בנביאים ולא בכתובים. לפי שכל בחינות ע"ק לא נכתבו בשום מקום כנז' לקמן בדף ק"ל ע"א וז"ל תאנא עכ"ד שמא דעתיקא סתים מכולא ולא אתפרש באורייתא בר מן אתר חד כו'. ואמנם אותם המלכים של ז"א נזכרו ונכתבו בתורה בפ' וישלח והטעם הוא כי תורה שבכתב הוא ז"א כנודע משא"כ א"א שהוא למעלה למעלה והמלכים של נוקבא דז"א נכתבו בכתובים בספר דברי הימים כנודע. כי הכתובים רומזים במלכות ונבאר מה שהתחלנו והוא כי כאשר יצאו שלשה ראשונות של אריך או של ז"א או של נוקביה כל זה היה קודם התיקון ואז אף גם השלשה ראשונות שבכל אחד משלשה הנז' לא נתקנו והיו עדין בלי תיקון ולכן בצאת השבעה מלכים מכל בחינה משלשת הנז' לא יכלו לקבל אור הג' ראשונות ומתו כי השלשה ראשונות אף שהיו בלי תיקון יכלו לסבול ולקבל אור האין סוף להיותם שלשה ראשונות אבל שבעה התחתונות מתו ולכן תמצא ששמנה מלכי' הם ובשבעה הראשונים מהם עברה בהם מיתה שהם סוד שבעה התחתונות שבכל אחד משלשה הנז' א"א וז"א ונוקביה בהיותם קודם התיקון (שער מאמרי רשב"י). עי' דע"ה ח"א ד ע"א.

מתפרשים לתרי"ג דרכים שנחלקו בז"א, שנאמר "כל ארחות ה' חסד ואמת לנוצרי ברית" (וכו') כל התפלה כדי שיהא [הדבר] לרצון, שלא יהא נחשב לחטא לגלות דבר זה.	כאור נגה והולך ואור עד נכון היום מן ההוא ארחא ⁵⁷⁵² מתפרשן לשית מאה ותליסר אורחין) דפליג בזעיר אפיין דכתיב (תהלים כה י) כל ארחות יי' חסד ואמת ולנוצרי בריתו וגו') דכלא ⁵⁷⁵³ צלותא ברעוא יהא דלא יתחשב לחובא לגלאה דא:
ומה יאמרו החברים, שזה הפסוק קשה הוא, שלא היה לו לכתוב כך. שהרי אנו רואים כמה מלכים היו טרם שבאו בני ישראל, וטרם שהיה מלך לבני ישראל, ומה ראה (הכתוב) כאן.	[ומה יימרון חברייא] (ומה דיימרון לו חברייא) דהאי קרא קשיא הוא דהא לא הוה ליה למכתב הכי דהא חזינן כמה מלכים הוו עד דלא ייתון בני ישראל ועד [לא יהי] (דלאהוי) מלכא לבני ישראל ומה אתחזי הכא:
ובזה התעוררו החברים, אלא סודי סודות הוא, מה שלא יכולים בני אדם לדעת ולהכיר ולא יכולים לחשוב בדעתם בענין זה.	ובדא אתעררו חברייא אלא רזא דרזין הוא דלא יכלין בני נשא למנדע ולאשתמודע ולמרחש בדעתייהו בהאי:
למדנו: העתיק של העתיקין, טמון שבטמונים, עד שלא סידר את תיקוני המלך ואת עטרי העטרות, לא היה עדיין הראשית והסיום, והיה מחוקק ומשער בו, ופרס לפניו פרוכת אחת, ובה חקק ושיער המלכים, ותיקוניהם לא התקיימו.	תאנא ⁵⁷⁵⁴ עתיקא דעתיקין טמירא דטמירין עד דלא זמין תקונוי (דמלכא) ועטורי עטורין ⁵⁷⁵⁵ שירותא וסיומא לא הוה והוה מגליף ומשער ביה ופרים קמיה חד פרסא ובה גליף ושיערו (ושעיר) מלכין ⁵⁷⁵⁶ ותקונוי ולא אתקיימו (להווא פרסא (ס"א ולא אתקיימו):
וזהו שנאמר "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל" מלך הראשון, לבני ישראל הראשון. וכל הנחקקים (ולא נתקיימו) נקראים בשמותם, ולא נתקיימו עד שהניח אותם והצניע אותם.	הה"ד (בראשית לו לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל מלכא קדמאה לבני ישראל קדמאה וכלהו דגליפו (ולא אתקיימו) בשמהון אתקרון ולא אתקיימו עד דאנח להו ואצנע להו:
אחר זמן, עלו באותה פרוכת ונתקנו בתקוניהם.	ולבתר זמנא הוא אסתלק [נ"א הוה מסתכל] בהווא פרסא ואתתקן בתקונוי:
וכן למדנו: כשעלה ברצון לברא תורה שהיה טמון אלפיים שנה והוציא, מיד אמרה לפניו, מי שרוצה לתקן ולעשות, קודם לכל דבר יתקן תיקונו.	ותאנא ⁵⁷⁵⁷ סליק [ברעותא] (ברעותיה) למברי אורייתא [טמירא תרי אלפי שנין] ואפקה מיד אמרה קמיה מאן דבעי לאתקנא ולמעבד ⁵⁷⁵⁸ יתקן בקדמיתא תקונוי (טמירא תרי אלפי שנין):
למדנו בספרא דצניעותא: עתיקא דעתיקין	תאנא בצניעותא דספרא עתיקא דעתיקין

⁵⁷⁵² אורחא (דפ"ו).

⁵⁷⁵³ קל ע"ב קבט ע"א קלו ע"א (הערת הזהר).

⁵⁷⁵⁴ קלד קמב ע"א (הערת הזהר).

⁵⁷⁵⁵ ענין התיקון הזה הוא בערכנו המקבלים מהם כי בתחילה לא היה אפשר לתחתונים לקבל האור העליון הנשפע עליהם ואז גם הספירות התחתונות לא היו יכולות לקבלו. וכאשר בא התיקון והוא ענין המעטת האור על ידי תיקון הפרצופים כמבואר אצלנו ואז האור נמשך דרך מסכים ודרך חלונות צרים וקטנים ודרך צנורות השערות כנז' פ' פקודי בדרנ"ד ע"ב אז יכולין התחתונים לקבלו ונמצא שאצילות העליון ואף גם בחינת עתיקא קדישא אשר בו הוצרך התיקון הזה לצורך התחתונים אעפ"י שלעצמו לא היה צריך לכך ואינו תיקון בערכו רק בערך התחתונים וכל מקום שתמצא לשון תיקון בכל האדרא פירושו הוא כנז' (שער מאמרי רשב"י).

⁵⁷⁵⁶ ב' לשונות גליף ושיער מלכין, והוא על המלכין דז"ן, כי כל למעלה מהם הם כולם נעלמים, כמ"ש במאמרי רשב"י (דף סב ע"ב, וטל ע"ג, ועי' מב"ש שם יד ע"ד מדפוה"ח בפ"ו שם) (דע"ה ח"א א ע"א).

⁵⁷⁵⁷ כד (נוסף בדפ"ו).

⁵⁷⁵⁸ קלה ע"א (הערת הזהר).

סתרא דסתרין וטמיר דטמירין אתתקן	(זקן הזקנים) נסתר הנסתרים נתקן
קכח/ב	
ואזדמן (כלומר אשתכח ולא אשתכח):	והוכן (כלומר, נמצא ולא נמצא).
לא אשתכח ממש אבל אתתקן ולית ידיע ליה משום דהוא עתיק דעתיקין אבל בתיקוניו ידיע ⁵⁷⁵⁹ :	לא נמצא ממש אבל נתקן, ואין שידוע אותו, משום שהוא עתיק העתיקים) (אבל ידוע בתיקוניו).
כחד סבא דסבין עתיק מעתיקין טמיר מטמירין ובתיקוניו (ובסימניו) ידיע ולא ידיע מארי דחוור כסו (ס"א בסומק) וחיוו בוסימא (ס"א בוצינא) דאנפוי (נ"א באנפוי) יתיב על כורסייא דשביבין ⁵⁷⁶⁰ לאכפייא לון ⁵⁷⁶¹ :	כאחד שהוא זקן יותר מכל הזקנים, עתיק יותר מכל העתיקים נסתר יותר מכל הנסתרים, ובתיקוניו ידוע ולא ידוע, בעלי הלובן כסו (באדום), ומראה תואר (נר) פניו (בפניו) יושב על כסא של ניצוצי אש כדי להכניעם.
ארבע מאה אלפי עלמין אתפשט חוורא ⁵⁷⁶² דגולגלתא דרישוי ומנהירו דהאי חיוורא ירתי צדיקייא לעלמא דאתי ד' מאה עלמין ⁵⁷⁶³ הה"ד (בראשית כג טו) ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר ⁵⁷⁶⁴ :	הלובן של הגולגולת הראש התפשט לארבע מאות אלף עולמות ומהארת אלו חלקי הלובן יורשים הצדיקים לעוה"ב ארבע מאות עולמות. זהו שנאמר "ארבע מאות שקל כסף, עובר לסוחר".
בגולגלתא יתבין (בכל יום) י"ג [י"ב] אלף רבוא עולמות, שנוסעים על ידי הרגלים, ונסמכים עליהם.	
ומהאי גולגלתא נטיף טלא [להוא] דאיהו ⁵⁷⁶⁵ דלבר ⁵⁷⁶⁶ ומלייא לרישיה בכל יומא ודכתיב (שיה"ש ה ב) שראשי נמלא טלא:	ומזאת הגולגולת, נוטף טל לאותו שבחוץ וממלא את ראשו בכל יום. שנאמר "שראשי נמלא טל".

⁵⁷⁵⁹ כ"ז מוסגר במהדורת מנטובא, אמנם במהדורת קושטא גרס לה כגרסא העיקרית, אמנם התיבות "אבל בתיקוניו ידיע" מוסגרות גם שם.

⁵⁷⁶⁰ וכמש"כ בדניאל ז ט (לש"ו). שהם כל הגבורות תקיפין אשר משמות אלהים שתחתיו (דע"ה ח"א סב ע"ב).

⁵⁷⁶¹ עי' אריכות בשער מאמרי רשב"י. הדינן הם ש"ך ופ"ר, שהם ת"ר דינן, והם ת"ר אותיות אשר בק"כ צירופי אלהים, וכללותם הם י"ג, והם ה"ג אותיות דאלהים במילוי, והרי הם תרי"ג דינן (הקדו"ש צח ע"ד). והתחלה הראשונה מהמציאות דשם אלהים, [הוא השביבין] והוא סוד השם אלהים שהוא גימ' הכס"א, והוא הכורסייא דשביבין כי הוא גבורות ודינן, והוא מתחיל מתחת עתיקא קדישא, כי הגבורות כשהם מתוקנים הם סוד כל הנועם והעונג דכל טוב הצפון דלעתיד, ולכן נתייסד התחלתם תיכף מאחר עתי"ק ולמטה, כי הוא מה שעתידי הקב"ה לשמוח בעולמו בתיקון העתיד. וכן מאחר החטא דעץ הדעת אשר נפגמו הגבורות ונעשו לדינן, הנה הוא תיקון גדול ג"כ מה שנתייסד התחלתם ושורשם שם שהוא במקום גבוה כזו, כי עי"ז הם מתכפין תמיד, וזהו שאמר (אד"ר שם) יתיב על כורסייא דשביבין לאכפייא לון (דע"ה ח"ב מח ע"ב, ועי' כללים ח"א טל ע"ב), הצמצום הראשון הנה הוא נעשה בא"ס עצמו, וכ"ז הוא הכל בסוד יתיב על כורסייא דשביבין לאכפייא לון (כללים ח"א לט ע"ב), ועי' כללים ח"א לט ע"ג וע"ד באבנ"מ.

⁵⁷⁶² עי' כללים ח"א יח ע"ד.

⁵⁷⁶³ אד"ז רפח ע"א (לש"ו).

⁵⁷⁶⁴ אעפ"י שתלת רישין האלו הנז' הם הכוללן שני פרצופים כי רישא עלאה מנהון היא בחינת ראש פרצוף עתיק יומין ותריין רישין תתאין הם כתר וחכמה דפרצוף א"א. הנה עכ"ז התריין רישין לבדה שבא"א נחלקין ונעשין תלת רישין זולת אותה רישא עלאה דעתיק יומין. הלא הם בחינת גלגלתא חיוור' כתר דא"א ובחינה זו היא ראש העליון שבתלת רישין דא"א עצמו. והראש השנית שבו היא בחינת מוח אחד עליון וסתום מאד חכמה עלאה סתימאה לעיל' והיא בחינת מוח גו גלגלתא חוורא שהוא כתר כנז'. והמוח הזה נקרא בשם אוירא עלאה כי לרוב העלמו נקרא אויר ולא מוח. והראש השלישי שבא"א היא חכמה דא"א הנקרא בלשון האדרא רבא וזוטא מוחא סתימאה דעתיקא ונמצא כי הראש השני שהוא הנקרא אוירא עילאה נעשה בחינת מוחא בערך גלגלתא חוורא שהיא הראש העליון שבו וגם נעשית בחינת רישא וגולגלתא ממש בערך הראש השלישית הנקרא מוחא סתימאה כנז' וכו' (שער מאמרי רשב"י).

⁵⁷⁶⁵ נמחק בדפ"ק.

⁵⁷⁶⁶ ז"א (ביאורים ח"א ב ע"ד).

ומההוא טלא דאנער מרישיה ההוא דאיהו לבר ⁵⁷⁶⁷ יתערון מתייא לעלמא דאתי (דכתיב שראשי נמלא טל מלאתי טל לא כתיב אלא נמלא וכתוב) ודכתיבו (ישעיה כו יט) כי טל אורות טלך אורות נהורא דחוררתא דעתיקא ⁵⁷⁶⁸ :	ומאותו הטל שמתנער מראשו אותו אחד שבחוף, יתעוררו המתים לעולם הבא (שנאמר "שראשי נמלא טל" לא נאמר מלאתי טל, אלא נמלא), שנאמר "כי טל אורות טלך" אורות האור של לובן (הגולגולת) של העתיק.
ומההוא טלא מתקיימין קדישי עליונין והוא מנא ⁵⁷⁶⁹ דטחנין ⁵⁷⁷⁰ לצדיקיא לעלמא דאתי:	ומהטל הזה מתקיימים הקדושים העליונים, והוא המן שטוחנים בשביל הצדיקים לעולם הבא.
ונטיף ההוא טלא לחקלא דתפוחין קדישין הה"ד (שמות מז יד) ותעל שכבת הטל והנה על פני המדבר דק מחוספס וחיוז דההוא טלא חוור כהאי גוונא דאבנא ⁵⁷⁷¹ דבדולחא דאתחוייא כל גוונין בגווה הה"ד (במדבר יא ז) ועינו כעין הבדולח:	ונוסף טל זה לשדה תפוחים קדושים. וזהו שנאמר "ותעל שכבת הטל והנה על פני המדבר דק מחוספס" והמראה של אותו הטל לבן, כעין הצבע של אבני הבדולח שכל הגוונים נראים בתוכו, וזהו שנאמר "ועינו כעין הבדולח".
האי גולגלתא חוורא דיליה אנהיר ⁵⁷⁷² לתליסר ⁵⁷⁷³ עיבר גלופין ⁵⁷⁷⁴ ובסחרנויו לארבע עיבר בסיטרא חד ולארבע עיבר בסטרא ודא בסטרא דאנפוי ⁵⁷⁷⁵ ולארבע עיבר בסטרא ודא לסטרא דאחורא (בסחרני אחרא) וחד לעילא דגולגלתא ⁵⁷⁷⁶ (כלומר לסטרא דלעילא ⁵⁷⁷⁷):	גולגולת זו, הלובן שלו מאיר לשלש עשרה שבילים הנחקקים סביבו להיות ארבע שבילים בצד אחד, ולארבע שבילים בצד פניו, ולארבע שבילים בצד זה לצד הלבן, ואחד לחלק העליון של הגולגולת (כלומר לצד שלמעלה).

⁵⁷⁶⁷ בראשית קל (הערת הזהר).

⁵⁷⁶⁸ עי' אריכות בשער מאמרי רשב"י בכל עמוד זה.

⁵⁷⁶⁹ רצב (הערת הזהר).

⁵⁷⁷⁰ דטחני (דפ"ו).

⁵⁷⁷¹ מט (הערת הזהר). דאבנין (דפ"ו).

⁵⁷⁷² במבול'ש (דרושי א"א פ"ט) הנה אמר שם בפירוש כי הארחא דפלגותא דשערי הוא אינו מכלל הי"ג אורחין והוא אתפלג לתרי"ג אורחין אחרנין, והי"ג אורחין הם סובבים הגולגולת מלבד אותו הארחא שיש באמצע הגולגולת ממש. וכן משמע באמת ג"כ באדרא רבא קדישא (הקדו"ש צו ע"ג). הוא מתפשט ומאיר למטה (הקדו"ש צח ע"א).

⁵⁷⁷³ רפח (הערת הזהר).

⁵⁷⁷⁴ גליפין (דפ"ו).

⁵⁷⁷⁵ שאלו הח' הם מצד הפנים ד' כנגד הלחי ימין וד' כנגד הלחי שמאל (הקדו"ש צו ע"ג).

⁵⁷⁷⁶ ור"ל שהוא אינו לעילא ממש, והוא הארחא הי"ג הכולל כמו שיתבאר למטה (הקדו"ש צו ע"ג). הכוונה הוא על הנחש עקלתון דהחוררתא המקיף את כולם, והיא מתחת לכולם, והרי היא אינה לעילא ממש, לכן אמר כלומר לסטרא דלעילא. ועליה אמר האריז"ל (שער א"א פרק ה הנ"ל) שהיא החוררתא הי"ג הכולל, והוא ע"י שהיא מקיף לכולם וכולם הם בתוכה, לכן היא הכולל את כולם (הקדו"ש צז ע"ב).

⁵⁷⁷⁷ הכוונה הוא על הנחש עקלתון דהחוררתא המקיף את כולם, והיא מתחת לכולם, והרי היא אינה לעילא ממש, לכן אמר כלומר לסטרא דלעילא. ועליה אמר האריז"ל (שער א"א פרק ה הנ"ל) שהיא החוררתא הי"ג הכולל, והוא ע"י שהיא מקיף לכולם וכולם הם בתוכה, לכן היא הכולל את כולם. ומ"ש שהיא נשאר למעלה, ור"ל שהיא אינה מתפשט למטה, הוא משום כי באם שנאמר שהיא מתפשט ג"כ למטה, הלא יהיה לפי"ז ט' לצד הפנים, והאד"ר אינו חושב רק ח'. אמנם הנה בשער א"א (פרק ה) מבואר שם באמת כי הם ט' לצד הפנים וכו'. אך הענין הוא כי אותו החוררתא הי"ג הכולל, שהיא החוררתא המקפת, הנה היא מתפשט באמת למטה ג"כ, אמנם כי כל התפשטותה הוא אינה ממקומה מכוון, כי מקומה מכוון הוא כנגד החוטם, ושם אינה מתפשטת שום חוררתא, וכמ"ש בשער א"א (פרק ה) שהחוטם מפסיק ביניהם, אך אותה החוררתא הי"ג, הנה היא מתעקל ומתעגל דרך הצדדים ימין ושמאל, ונכללת עם הד' שבימין ושמאל, ומתפשטת עמהם כנגד הלחי ימין והלחי שמאל וכו', הנה נשאר עיקרה בהם, ואינה מתפשט דרך הם למטה אלא רק הארתה לבד, וכמ"ש הרב הכלל בזה בשער הנסירה (פרק ז) ובכ"מ, כי כל דבר שבקדושה נשאר עיקרו במקום שהולך שם, ואינו מתפשט למטה אלא הארתו לבד, ולכן אמר הרב היטיב כי הוא נשאר למעלה ברישיה (הקדו"ש צז ע"ב).

זהר ויקרא חלק א'

ומהאי אתפשט ⁵⁷⁷⁸ אורכא דאנפוי לתלת מאה ושבעין רבוא עלמין וההוא אתקרי ארך אפים (כלומר אורכא דאנפין ⁵⁷⁷⁹):	ומזה מתפשט אורך הפנים לש"ע רבוא עולמות והוא נקרא ארך אפים, (כלומר אריכות פנים).
והאי עתיקא דעתיקין אתקרי אריכא דאנפין וההוא דלבר אתקרי זעיר אנפין לקבליה דעתיקא סבא קדש קדשים דקדשיא:	וזה העתיק של העתיקים נקרא ארך הפנים (מכאן ואילך א"א), וההוא שמבחוץ נקרא קטן הפנים (מכאן ואילך ז"א), (העומד) לעומת העתיק הזקן, קדש קדשים של הקדושות.
וזעיר אנפין ⁵⁷⁸⁰ כד אסתכל להאי כלא (ס"א טלא) דלתתא אתתקן ואנפוי מתפשטין ואריכין בההוא זמנא אבל לא כל שעתא כמה דעתיקא:	וז"א, כאשר מסתכל בזה, כל [טל] התחתונים נתקנים, ופניו מתפשטים וארוכים בעת ההיא, אבל לא כל שעה כמו בעתיק.
ומהאי גולגלתא נפיק חד עיבר חיור ⁵⁷⁸¹ לגולגלתא דזעיר אנפין לתקנא [רישיה] (רישא) ומהאי לשאר גולגלתין דלתתא דלית לון חושבנא:	ומזאת הגולגלת יוצא שביל לבן אחד לגולגולת של ז"א לתקן את ראשו, ומזה (נמשך) לשאר גולגולות של מטה שאין להם מספר.
וכל גולגלתא יהבין אנר חיורתא (ס"א אוראותא) ⁵⁷⁸² לעתיק יומין כד עאלין בחושבנא תחות שרביטא ולקביל דא ⁵⁷⁸³ בקע לגולגלת לתתא כד עאלין בחושבנא:	וכל הגולגולות נותנים את שכר הלובן לעתיק יומין כאשר עולים בחשבון תחת השרביט, וכנגד זה "בקע לגולגולת" למטה כשעולים בחשבון.
בחללא דגולגלתא קרומא דאוריא דחכמתא עלאה סתימאה ⁵⁷⁸⁴ דלא פסק והאי לא שכיח ולא אתפתח והאי קרומא אתחפייא על מוחא [דאיהו] (דהאי) חכמתא סתימאה ⁵⁷⁸⁵ :	בחלל הגולגולת (יש) קרום של האויר של החכמה העליונה הסתומה שאינו נפסק. וזה אינו נמצא ולא נפתח. והקרום הזה מכסה על המוח הרי היא החכמה הסתומה.
ובגיני כך אתכסיא (ס"א ובגין דאתכסיא) האי חכמתא בההוא קרומא דלא אתפתחא (ס"א בג"ד אקרי חכמתא סתימאה) (האי חכמתא דלא אתפתחא בההוא קרומא):	ובגלל זה מכוסה [ובגלל שמכוסה] החכמה הזו שאינה נפתחת בזה הקרום (לכן נקרא חכמה סתומה).
והאי מוחא דאיהו האי חכמתא סתימאה ⁵⁷⁸⁶ שקיט ואשתכיך באתריה כחמר טב על דורדייה ⁵⁷⁸⁷ והיינו דאמרי סבא דעתוי סתים ומוחיה סתים ושכיך:	וזה המוח, שהוא החכמה הסתומה הזו, שקט ונרגע במקומו, כיין הטוב על שמריו. וזהו שאומרים זקן, דעתו סתומה ומוחו סתום ורגוע.
והאי קרומא אתפסק מזעיר אפיין ובגיני כך מוחיה אתפשט ונפיק לתלתין ותרין שבילין הה"ד	וזה הקרום נפסק מז"א לכן מוחו מתפשט ויוצא לל"ב שבילים. זהו שנאמר "ונהר יוצא

⁵⁷⁷⁸ מפרש האריז"ל במאמרי רשב"י (דף מא ריש ע"ד), וע' ע"ח שער א"א (פרק יד), כי מ"ש ומהאי אתפשט כו', הכוונה הוא רק על הח' חוורתא המתפשטים לצד הפנים (הקדו"ש צז ע"ב).
⁵⁷⁷⁹ דאנפון (דפ"ו).

⁵⁷⁸⁰ קלה ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁷⁸¹ הוא הארחא דפלגותא דשערי (הקדו"ש צו ע"ג). חד עיבר זה הוא אורח אחד בין השערות באמצע הראש, והוא האמור לעיל וחד לעילא דגולגלתא (קול ברמה טו ע"א) (הקדו"ש צו ע"ד).

⁵⁷⁸² (ס"א אודאותא) (נוסף בדפ"ו).

⁵⁷⁸³ קלו (הערת הזהר).

⁵⁷⁸⁴ עי' לקמן קלה ע"ב והאי אוריא הוא טמיר דטמירין (לש"ו).

⁵⁷⁸⁵ אינו מקבל המ"ס את אור א"ס מאוריא אלא דרך הפריסו שהוא הקד"א, ועי"ז נעשה האפשרות להעולמות לקבל ממנה (כללים ח"א סא ע"ד).

⁵⁷⁸⁶ אשר ממנו הוא כל המוחין (הקדו"ש סד ע"ב).

⁵⁷⁸⁷ האורות דהמוחין הנה הם כולם רק מבחי' גבורות, כי כל המוחין הם נמשכו מהמ"ס דא"א, שהוא בוצד"ק, כי בו גנוז גבורה דרדל"א, אלא שהדינין בהם הם נכפין ומתבסמין, ובבחי' יין המשמח (הקדו"ש סד ע"ב).

זהר ויקרא חלק א'

מעדן" מה הטעם. לפי שהקרום נפסק שכן אינו מכסה על המוח (ועכ"פ הקרום נפסק למטה).	(בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן מ"ט משום דקרומא אתפסק דלא מחפא על מוחא (ועכ"פ קרומא פסיק לתתא):
וזהו שלמדנו ברשימת האותיות תי"ו רושם רושם לעתיק יומין, שכן אין כמוהו (שכן בו תלוי תמים דעות השלם מכל צדדיו וסתום ונרגע ושקט כיון טוב על שמריו).	והיינו דתנינן ברישומי אתוון תי"ו (כלומר) רשים רישומא לעתיק יומין ודלית דכוותיה (דביה תליא תמים דעות שלים מכל סטרוי וסתים ושכיך ושקיט בחמר טב על דורדייה):
למדנו, בגולגולת הראש תלויים אלף אלפים רבוא ושבע אלפים וחמש מאות קוצי שערות לבנים ונקיים כאותו הצמר כאשר הוא נקי שאינו מסובך זה בזה שלא להראות ערבוב בתקוניו אלא הכל יהיה על שלימותו שאינו יוצא נימא מנימא ושער משער.	תאנא בגולגלתא דרישא תליין אלף אלפין רבוא ושבעת אלפין וחמש מאה קוצי דשערי חור ונקי כהאי עמרא כד איהו נקי דלא אסתבך דא בדא דלא לאחזאה ערבוביא בתקוניו ⁵⁷⁸⁸ אלא כלא על בורייה דלא נפיק נימא מנימא ושערא משערא:
וכל קוץ וקוץ יש בו ת"י נימי שערות כמספר קדו"ש וכל נימא ונימא	וכל קוצא וקוצא אית ביה ארבע מאה ועשר נימי דשערי כחושבן קדו"ש וכל נימא ונימא
	קבט/א
לוהט בת"י עולמות, וכל עולם ועולם סתום וגנוז, ואין מי שיודע אותם מלבדו ולוהט לשבע [לארבע] מאות עשרים דרכים.	להיט בארבע מאה ועשר עלמין וכל עלמא ועלמא סתים וגניז ולית ידיע לון בר איהו ולהיט לשבע (ס"א לארבע) מאה ועשרין עיבר:
ובכל נימא ונימא יש מעיין היוצא מהמוח הסתום (מכאן ואילך מו"ס) [דרך כותל] ומאיר ונמשך באותה שעה לשערות ז"א, ועי"ז נתקן מוחו, ואז נמשך אותו מוח לל"ב שבילים.	ובכל נימא ונימא אית מבועא ⁵⁷⁸⁹ דנפיק ⁵⁷⁹⁰ ממוחא סתימאה ⁵⁷⁹¹ (דבתר כותלא) ונהיר ונגיד בההוא נימא לנימין דזעיר אנפין ומהאי מתקן (ס"א מתון) מוחיה וכדין נגיד ההוא מוחא לתלתין ותרין שבילין:
וכל קוץ וקוץ מתלהט ותלוי, ונתקנים בתיקון נאה ובתיקון יפה, והם מכסים על הגולגולת, ונתקנים קוצי השערות מצד זה ומצד זה עד הגולגולת.	וכל קוצא וקוצא מתלהטן ותליין מתתקנן בתקונא יאה בתקונא שפירא מחפיין על גולגלתא מתתקני קוצי דנימין ⁵⁷⁹² מהאי סטרא ומהאי סטרא על ⁵⁷⁹³ גולגלתא:
ולמדנו כל נימא ונימא נקראת (היא) המשכת המעיין (ממעיינות) (והמה מעיינות) הסתום היוצא ממוחא סתימאה.	ותאנא כל נימא ונימא אקרי (ס"א איהי) משיכא דמבועא (ס"א ממבועין) (ס"א ואינון מבועין) סתימין דנפקין ממוחא סתימאה:
ולמדנו משערותיו של האדם ניכר מה הוא, אם הוא דין או רחמים, והוא אחר שעברו עליו ארבעים שנה.	ותאנא משערוי דב"נ אשתמודע מאי הוא אי דינא אי רחמי מכד עברין עלוי ארבעין שנין ⁵⁷⁹⁴ :
ואפילו כשהוא נער בשערותיו בתיקוניו (בצורתו) (בזקנו) ובגבות עיניו.	ואפילו כד איהו (שלים) [עולין] ⁵⁷⁹⁵ בשעריה בתקניה וס"א בדיוקניה (ס"א בדיקניה) (ס"א

⁵⁷⁸⁸ ערבוביה מתקונוי (דפ"ו).

⁵⁷⁸⁹ האור דהארחא דפלגותא, הנה מקבל ז"א אותו האור עצמו בלי התלבשות כלל, אבל שאר כל החוורתין כולם, הנה מקבל אותן ז"א ע"י הנימין (הקדו"ש צח ע"ד).

⁵⁷⁹⁰ מבוע דנפק (דפ"ו).

⁵⁷⁹¹ כל נימא ונימא איהו משיכא דמבועא ממבועין דנפקין ממוחא סתימאה, אלא שמה שנעשין בבחי' שערות הוא ע"י הקד"א, כמ"ש במבר"ש (שער א"א פ"ז ופ"י), ועי' ע"ח שער א"א (פרק ו סמוך לסופו) וכן במאמרי רשב"י (באד"ר דף לב ע"ד) (ביאורים ח"א מח ע"ד).

⁵⁷⁹² השערות הם אור חוזר מהמוחין (הדרת מלך).

⁵⁷⁹³ עד (דפ"ו).

⁵⁷⁹⁴ בן מ' עומד על דעת רבו (הדרך מלך).

בריקניה) ובגבני עינו:	
קוצין דשערי תליין בתקוני נקיי כעמר ונקא עד כתפוי עד כתפוי ס"ד אלא עד רישי דכתפוי דלא אתחזי קודלא ⁵⁷⁹⁶ משום דכתיב (ירמיה ב כז) כי פנו אלי עורף ולא פנים ושערא סליק אבתרוי דאודנין דלא להפייא עלוי דכתיב להיות אזניך פקוחות ⁵⁷⁹⁷ :	הקוצין של השערות תלויים בתיקוניו, נקיים כצמר נקי (והם תלויים) עד כתפיו. וכי יעלה על דעתך עד כתפיו. אלא (רק) עד ראשי הכתפים, שלא יראה העורף, לפי שנאמר "כי פנו אלי עורף ולא פנים". והשערות עולות אחורי האזנים, כדי שלא יכסו עליהם שנאמר "להיות אזניך פקוחות".
ושערא דנפיק (שערא) מבתר אודניו כו[ו]ליה בשקולא לא נפיק דא מן דא תקונא שלים תקונא יאה תקונא שפירא תאיב למחמי תיאובתא וחרוותא דצדיקייא דאינון בזעיר אפין למחמי ולאתדבקא בתקוני דעתיקא סתימאה דכלא:	השערות היוצאות מאחורי אזניו כולם הם בשוה אינו יוצא זה מתוך זה, הם בתיקון שלם ובתיקון נאה ובתיקון יפה, והם נחמדים למראה על ידי התשוקה והשמחה של הצדיקים שהם בז"א, לראות ולהדבק בתיקוניו של הזקן הסתום מכל.
י"ג נימין דשערין קיימי מהאי סטרא ומהאי סטרא דגולגלתא לקביל אנפוי ובאינון שריין שערי לאתפלגא:	יש שלשה עשר נימין של שערות העומדים מצד זה ומצד זה של הגולגולת כנגד פניו, ובאלו מתחילים השערות להתחלק.
לית שמאלא בהאי עתיקא סתימאה כלא ימינא ⁵⁷⁹⁸ אתחזי ולא אתחזי סתים ולא סתים והאי בתקוניה כ"ש ביה ⁵⁷⁹⁹ :	אין (בחינת) שמאל בעתיק סתום זה, אלא כולו הוא ימין נראה ולא נראה סתום ולא סתום. וזהו בתיקונו, כל שכן בו.
ועל האי תאיבו בני ישראל לצרפא בלבהו ⁵⁸⁰⁰ דכתיב (שמות יז ז) היש יי בקרבנו אם אין בין זעיר אנפין דאקרי יי ובין אריך אנפין דאקרי איין:	ועל כן חשקו בני ישראל לברר [דבר זה] בלבם, שנאמר "היש יהוה בקרבנו אם אין", בין ז"א הנק' הוי"ה, לבין א"א הנקרא אֵין.
אמאי אתענשו משום דלא עבדו בחביבותא אלא בנסינא דכתיב (שם) ועל נסותם את יי (וגו') [לאמר היש יי בקרבנו אם אין]:	למה נענשו. לפי שלא עשו בחשק אלא בנסיין שנאמר "ועל נסותם את יהוה" לאמר היש יהוה בקרבנו אם אין".
בפלגותא דשערי אזיל חד ארחא ⁵⁸⁰¹ דנהיר למאתן ושבעין עלמין ומניה נהיר ארחא דז"א דנהירין ביה צדיקייא לעלמא דאתי הה"ד (משלי	בהתחלקות השערות הולך דרך אחד שהוא מאיר למאתיים ושבעים עולמות, וממנו מאיר הדרך של ז"א שמאירים בו הצדיקים לעולם הבא וזהו שנאמר "ואורח

⁵⁷⁹⁵ ור"ל בחר ועלם (דרך אמת). יוכר נער בדיוקניה ובדקניה וגבני עינו (הדרך מלך).
⁵⁷⁹⁶ העורף מכוסה והפנים נגלים והאזנים פקוחות ומסולק השער לאחוריהם לשמוע אל הרינה ואל התפילה (הדרך מלך). הד' נימין שבאחוריו הנה הם מתפשטים כל א' ממקומו היטיב וכדי לכסות את הלבנונית שבעורף שלא ינקו החיצונים משם גם מרחוק ח"ו, כי כל שרשם הוא מהאחוריים, ולכן מכסים הד' נימין שבאחוריו על הלבנונית דהחוורתא אשר שם שלא ינקו גם מרחוק וכמ"ש במב"ש (שם פ"י) (הקדו"ש צח ע"ב).
⁵⁷⁹⁷ אין כזה פסוק, ועי' דבה"י ב' (ו מ) עתה אלהי יהיו נא עיניך פתחות ואזניך קשבות לתפלת המקום הזה.
⁵⁷⁹⁸ מאחר שהם אחור באחור, הרי הוה השמאל דב"ן בהימין דהמ"ה, והשמאל דהמ"ה בהימין דהב"ן, ונכלל בכל א' השמאל בימין, והרי הוא עי"ז כולא ימינא (ע"ח שער עתיק פרק ב). כל דבר הוא נידון בעירוכין, ולכן יש מקום לומר שמאלא גם בקו דא"ס (ביאורים ח"א ט ע"ד).
⁵⁷⁹⁹ שמות פד ע"ב (הערת הזהר) צ"ל שמות סד ע"ב (לש"ו).
⁵⁸⁰⁰ ועי' לקמן קנח ע"ב ובמאמרי רשב"י תרומה יג סע"ג ובדפוח"ח הוא כו ע"ד (לש"ו, דע"ה ח"ב קלד ע"ד). בני ישראל התאוות תאוה לדעת מה הפרש יש בן ז"א כשהוא מתנהג ברחמים גמורים לא"א ומה בין רחמים אלו לרחמים אלו והיו רוצים להכיר בלבבם זה ובשכלם שישתנה שכלם להבין בגדולות ובנפלאות עי"א מעין ז"א ובזה ידעו כי אֵין בקרבם (הדרת מלך קטו ע"א).
⁵⁸⁰¹ עי' לעיל דף קכח ע"ב והערה בשם הקדו"ש. מפלגותא דשערי נהיר ההוא ארחא וטעם היות אורח זה בפלגותא דשערי כי הצדיקים זוכים על ידי התורה והתורה שבכתב היא עמודא דאמצעייתא והוא בן י"ה דעת בן חר"ב, וכבר כתבנו ששערות אלו מוחין כלילן בהו חכמה בינה דעת ודעת הוא פלגותא דשערי וביה נהיר אורחא לצדיקייא (הדרך מלך ריד ע"ב).

זהר ויקרא חלק א'

צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום".	ד יח) ואורח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום:
ומן האורח הזה מתחלק לתרי"ג דרכים שבתורה המתחלקים ב(בחינת) ז"א, שנאמר עליו "כל ארחות יהוה חסד ואמת וגו'".	ומן ההוא [ההוא] (ומניה) ארחא אתפרשא לשית מאה ותליסר אורחין דאורייתא דפליג בזעיר אפיין דכתיב ביה (תהלים כה י) כל ארחות יי' חסד ואמת וגו':
המצח שבגולגולת (נקרא) הרצון של הרצונות.	מצחא דגולגולתא רעוא דרעוין ⁵⁸⁰² :
הרצון של ז"א הוא (מכוון) כנגד אותו הרצון [נ"א מצח הגולגולת נקרא רצון] שרצון הרצונות נתגלה במצח זה כנגד זה למטה שנאמר "והיה על מצחו תמיד לרצון" וכו' והמצח הזה הנקרא "רצון" הוא הגילוי של כל הראש והגולגולת המתכסה בת"ך (ת"י) עולמות, וכאשר הוא מתגלה מתקבלות התפלות של בני ישראל.	רעותא דזעיר אפיין ⁵⁸⁰³ לקבלי ההוא רעותא ונ"א מצחא דגולגולתא רצון אקרי דהא רעוא דרעוין אתגלי בההוא מצחא לקבל דא לתתא כתיב דכתיב (שמות כח לח) והיה על מצחו תמיד לרצון וגו' וההוא מצחא דהאקרי רצון (ד)הוא גלויא דכל רישא וגולגולתא דמתכסיא בארבע מאה ועשרין ונ"א ועשרו עלמין וכד אתגליא אתקבלא צלותהון דישראל:
מתי הזמן שמתגלה. שתק רבי שמעון. שאל פעם שנית, מתי. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, מתי מתגלה. אמר ליה, בשעת תפילת המנחה של שבת.	אימתי אתגליא שתיק ר"ש שאל תניינות אימתי אר"ש [לר'] (ל)אלעזר בריה אימתי איתגליא א"ל בשעתא דצלותא ⁵⁸⁰⁴ דמנחה שבתא:
אמר ליה (רבי שמעון), מאי טעמא. אמר ליה, לפי שבשעה הזאת בימות החול תלוי הדין למטה ב(גילוי) ז"א, ובשבת מתגלה המצח הנקרא רצון, באותה שעה נרגע רוגז ונמצא הרצון והתפלה מתקבלת. זהו שנאמר "ואני תפילתי לך יהוה עת רצון" ו"עת רצון" היא (באה) מ(בחינת) עתיק יומין כדי לגלות את המצח. ולכך נתקן לומר פסוק זה בתפלת המנחה של שבת.	א"ל מ"ט א"ל משום דההיא שעתא ביומי דחול ⁵⁸⁰⁵ תלייא דינא (ד)לתתא בזעיר אפיין ובשבתא אתגליא (וגליא) מצחא דאתקרי רצון בההיא שעתא אשתכח רוגזא ואשתכח רעוא ⁵⁸⁰⁶ ומתקבלא צלותא הה"ד (תהלים סט יד) ואני תפילתי לך יי' עת רצון ועת רצון מעתיק יומין לגלוא מצחא ובג"כ אתתקן והאי קרא למימריה בצלותא דמנחה בשבתא:
אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, ברוך בני לעתיק יומין, את רצון המצח תמצא בשעה שתצטרך לו.	אר"ש לר' אלעזר בריה בריך ברי לעתיק יומין רעוא דמצחא תשכח בשעתא דתצטרך ליה:

⁵⁸⁰² אור המ"ה שהאיר דרך המצח, שהוא מאור הגנוז עצמו אשר יצא ונולד מהיחוד דהאורא ומ"ס, אשר ע"י בקיעת הקד"א שנעשה ביום ראשון. אמנם הנה האור הגדול הזה עצמו, הנה הוא חזר ונתעלם תיכף, כי הנה חזר ונסתם האורא תיכף ע"י הקד"א בהיום הראשון גופה. והרי חזר ונגזז האור הראשון ביום הראשון עצמו, כי חזר ונגזז בתוך הקד"א שמקיפו בכל סביבו, והוא גנוז וטמיר בתוכו, והרי הוא נסתר ונעלם על ידו. והנה אינו מאיר מאז ולהלאה אלא רק דרך הקד"א, ונמשך הארתו ג"כ תמיד רק דרך המצח, והוא רעוא דרעוין הנזכר בכל מקום (בספד"צ פרק א ו ע"א, ובאד"ר קכט ע"א, ובאד"ז רפח ע"ב, ובדברי הרב בשער הכוונות דף עה ע"א בכוונת מנחת שבת). והנה כ"ז הוא ענין מציאות ופעולת דבחי' הגילוי אור הגדול דהשם מ"ה שנתגלה והאיר דרך המצח מבחוץ, אשר הוא רק בבחי' אור מקיף. כי הנה הוא אינו מתלבש בכלי כלל, וכן אורו הגדול הנמשך ממנו ומתגלה למטה בעת הזכות והרצון שהוא הרעוא דרעוין, הנה הוא ג"כ בלתי התלבשות כלל, כי הנה הוא מאיר ומזהיר לכל הזוכים אליו רק בבחי' אור ונשמה לבד מבחוץ להגוף ובבחי' אור מקיף, אלא שמתעלה הגוף על ידו ג"כ, ע"י שמזכנו מבחוץ לפנים, אבל הוא עצמו הרי הוא בלתי התלבשות כלל ובבחי' אור ונשמה לבד (כללים ח"א קב ע"א).

⁵⁸⁰³ מצח דז"א הגם שיש בו דין נעשה רצון רעותא כשמסתכל בו רעותא דא"א וזהו לקבליה דההוא רעותא הוא מצח הרצון דא"א אז נעשה גם דז"א רעותא (הדרך מלך).

⁵⁸⁰⁴ רפח (הערת הזהר).
⁵⁸⁰⁵ בדפ"מ "ביומי דחול" מוסגר והוא מובא בשם "ס"א".
⁵⁸⁰⁶ בדפ"מ "ואשתכח רעו" מוסגר והוא מובא בשם "ס"א".

בא וראה, כי בשאר (בזמן) כשמתגלה המצח התחתון, נמצאת חוצפה (בא וראה בשאר שלמטה, כאשר מתגלה המצח, הדין מתעורר ונמצא, ועושה מצח של השגחה לרשעי העולם לאלה שלא מתביישים ממעשיהם כמו שנאמר).	ת"ח בשאר (ס"א בשעתא) דלתתא כד אתגלי מצחא אשתכח חוצפא וס"א ת"ח בשאר דלתתא כד אתגלי מצחא דינא אתער ואשתכח ואתעביד מצחא דאשגחותא לחייבי עלמא לאינון דלא מתכספי בעובדיהו:
זהו שנאמר "ומצח אשה זונה היה לך מאנת הכלם" וכאן, כשמתגלה המצח, אז נמצאים תשוקה (אהבה) ורצון שלם, וכל מיני רוגז נרגעים ונכנעים לפניו.	כד"א הה"ר (ירמיה ג) 5807 ומצח אשה זונה היה לך מאנת הכלם והכא כד אתגלי מצחא תיאובתא וס"א חביבותא ורעוא שלים אשתכח וכל רוגזין אשתככו ומתכפיין קמיה:
מזה המצח (שלמטה) מאירים ארבע מאות בתי דינים. כשמתגלית עת הרצון הזו אז הכל נרגעים לפניו. זהו שנאמר "דינא יתיב" (הדין יושב) [כלומר הוא יושב במקומו ולא עושה דין].	מהאי מצחא וס"א דלתתא נהרין ארבע מאה בתי דינין 5808 כד אתגלייא האי עת רצון (ו) בלהו משתכבין קמיה הדא הוא דכתיב (דניאל ז') דינא יתיב (כלומר יתיב באתריה ודינא לא אתעביד):
	קכט/ב
ולמדנו אין שערות נמצאים במקום זה, משום שהוא מגולה ולא מכוסה, מגולה שיסתכלו בו בעלי הדינים, וירגעו ולא יעשו.	ותאנא שערא לא קאים בהאי אתר 5809 משום דמתגלייא ולא אתכסייא אתגליא ודיסתכלון (ויסתכלון) מארי דדינא וישתככון ולא אתעביד 5810:
למדנו זה המצח מתפשט במאתים ושבעים אלף אורות של נרות שמאירים מהעדן העליון.	תאנא האי מצחא אתפשט במאתן ושבעין אלפין נהירין דבוצינין וס"א דנהרין מעדן עלאה 5811:
שלמדנו יש עדן שמאיר לעדן. העדן העליון אינו מתגלה והוא סתום בסתימה ואינו מתחלק לדרכים כפי שאמרנו והעדן הזה של	דתניא אית עדן דנהיר לעדן עדן עלאה (ד) לא אתגלייא והוא סתים בסתימא ולא מתפרשא

5807 קלו (הערת הזהר).

5808 וז"ס והתיות תיו על מצחות כו'. ואמרו (שבת נה ע"א) תיו תחיו כו' (יהל אור).

5809 שערא אינו גדל במצח אלא שער שעל פדחת הראש לפעמים יורד על המצח ומכסהו ובשעת רצון אתגלייא ולא אתכסייא מהשערות הנז' ולהכי לא קים לא גדל שערא בהאי אתר במצח (הדרת מלך).

5810 נותן טעם למה אין שערות על המצח שהוא צריך להיות בגילוי כדי שיוכל ז"א להביט בו ולקבל אור העצמי של המצח ולא יהיה מסך מבדיל ביניהם ויש ב' טעמים לדבר זה האחד מ"ש שיסוד או ת"ת של רד"א לדברי הגאון יוכל לגלות האור שלו וטעם הב' משום המצח עצמו שיתגלה למטה וכבר נת' שהדינים הם נאחזים במצח דז"א ועי"ז הסט"א יונקת משם ועושה דין בעולם ועי" התגלות המצח הדינים שבמצח נבלעים בשורשם והסט"א יורדת לנוק' דתה"ר וכבר נת' שהדינים נבלעים בשורשם שהוא במ"ס ולכן עי" גלוי אור המ"ס שבמצח נבלע הדין בשורשו ועי" גלוי המצח עצמו דע"ק במצח דז"א אין הסט"א יכולה להאחז בו והתבונן בזה מאד ובזה ית' לך מה שכפל הדברים ואמר משום דאתגליא ולא אתכסייא ור"ל כדי שיתגלה אור המצח עצמו דע"ק ולא אתכסיא היינו אור של רד"א המתלבש שם שבאמת אינו מתגלה גלוי גמור שהרי הוא כמוס בפנימיות המצחא ורק לא אתכסיא שייך לומר בו ונגד ב' בחינות אלו אמר ויסתכלון מארי דדינא וישתככון הם המארי דדינים שבמצח דז"א שיבלעו ויתמתקו בשורשם. "ולא אתעביד" הם דינים דלתתא רצועא בישא הנ"ל שלא יעשו פעולתם לגמור דין בעולם. וענין גלוי המצח עי" מה שאין שם שערות המכוון בזה כי כבר נתבאר שהשערות הם מותרי מו"ס שבמו"ס הוא בוצד"ק שורש גבורה עילאה וכבר נת' גם כן שהשערות שע"ג הגלגלתא הם מבחי' גבורה של רד"א ולכן הם גורמים כסוי אל אור החסדים שאף שאמרנו למעלה שהשערות דע"ק הם חוורין כתלגא והם רחמים גמורים מ"מ קצת שורש דין יש בו שהם כלים וצנורות שהם מצמצמים האורות שהם ממו"ס בוצד"ק דמדיד משחתין ויותר טוב הוא שיתגלו אורות החסדים הנ"ל עי" כסוי המצח לבד ולא יהיה עליו ג"כ מסך השערות והטעם ג"כ בזה כיודע שאור המצח אינו דומה אל האורות האחר' שמתגלים ברישא דע"ק שכולם הם דרך נקבי' וחלונות פתוחים משא"כ אור המצח הוא זיו הארה לבד שלכן בעולם התהו נתבסמו המלכים עי" מצח דא"ק שנתצמצמו האורות בגבול ושיעור כמ"ש כמ"פ ושיער א"ס ית' שדי בזה במה שהאור הוא מועט ולא מתמעט ביותר עי" השערות (ב"ע נב ע"א).

5811 הוא חכמה סתימא כי כל חכמה נק' עדן וזו עילאה מכל החכמות דאור"א ודז"ן (הדרת מלך). זו החכמה סתים ולכן נקרא סתימא ועדן דז"א דלתתא אתפתח לל"ב נתיבות (הדרת מלך).

זהר ויקרא חלק א'

מטה, הוא מתחלק בשביליו לל"ב (צדדים) שבילים.	לארחין כדקאמרן והאי עדן דלתתא מתפרש בשביליו לתלתין ותרין (עיבר) שבילין:
ואף על פי שמתחלק זה העדן לשבילים, אין מי שיודע אותו חוץ מז"א הזה.	ואע"ג דמתפרש האי עדן בשביליו לית דידע ליה בר האי זעיר אפין:
והעדן שלמעלה, אין מי שיודע אותו ואת שביליו חוץ מא"א. זהו שנאמר "אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה". "אלהים הבין דרכה", זה עדן של מטה שאותו ידע ז"א.	ועדן דלעילא לית דידע ליה ולא שביליו בר ההוא אריך אנפין הה"ד (אויב כח כג) אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה אלהים הבין דרכה דא עדן דלתתא דידע זעיר אפין ⁵⁸¹² :
"והוא ידע את מקומה" זהו עדן של מעלה שיודע אותו עתיק יומין הסתום מכל.	והוא ידע את מקומה דא עדן דלעילא דידע עתיק יומין סתימאה דכלא:
עיניו של הראש הלבן, משונים משאר עיניים אין לו עפעפים על העינים, וגם אין לו גבות על העינים.	עיניו דרישא חוורא משתניין משאר עינין לית כסותא על עינא ולית גבינין על עינא ⁵⁸¹³ :
מה הטעם. שנאמר "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל" ישראל של מעלה.	מ"ט דכתיב (תהלים קכא ד) הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל ישראל דלעילא ⁵⁸¹⁴ :
ונאמר "אשר עיניך פקוחות". ולמדנו כל מה שבא ברחמים אין להם עפעפים וגבות עינים. כל שכן הראש הלבן, שאינו צריך לכלום (שמירה).	וכתיב (ירמיה לב יט) אשר עיניך פקוחות ותאנא כל מה דאתי ברחמי לית כסותא על עינא ולית גבינין על עינא כ"ש רישא חוורא דלא בעי ⁵⁸¹⁵ [מיד] [מדי (ס"א נטירו)]:
אמר רבי שמעון לרבי אבא, למה זה מרמוז. אמר לו, לדגי הים, שאין להם עפעפים וגבות עינים, ואינם ישנים, ואינם צריכים שמירה על העינים.	אמר ר' שמעון לר' אבא למאי היא רמיזא א"ל (לדגים) לנוני ימא דלית כסותא על עינא ולית גבינין על עינא ולא ניימין ולא בעיין נטורא על עינא:
כל שכן עתיקא דעתיקא, שאין צריך שמירה, וכל שכן שהוא משגיח על הכל וכולם נזונים ממנו, ואינו ישן. זהו שנאמר "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל" ישראל של מעלה.	כ"ש עתיקא דעתיקא דלא בעי נטורא ⁵⁸¹⁶ וכ"ש דאיהו משגיח לכלא ⁵⁸¹⁷ וכלא מתזן ביה ולא נאים הה"ד הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל דלעילא:
נאמר "הנה עין ה' אל יראיו", ונאמר "עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ". אינו קשה זה (נאמר) בז"א וזה (נאמר) באריך אנפין, ועם כל זה, הם שתי עיניים שמתלבנים (שחוזרים) להיות עין אחת, שהיא לבן בתוך לבן, הלבן הכולל כל לבן.	כתיב (תהלים לג יח) הנה עין יי' אל יראיו וכתיב (זכריה ד י) עיני יי' המה משוטטים בכל הארץ לא קשיא הא בזעיר אפין הא באריך אנפין ועב"ד תרי עינין אינון ואתחזורו (ס"א ואתחזרו) לחד עינא ⁵⁸¹⁸ דאניהן חוור בגו חוור וחוור דכליל כל חוור:
הלבן הראשון מאיר ועולה ויורד כדי	חוורא קדמאה נהיר וסליק ונחית לאסתכלא

⁵⁸¹² אלקים נקרא ז"א בערך א"א שהוא רחמים גדולים, הוא הבין דרכה שבילין דחכמה שלו והוא נק' א"א נעלם לא כמו אבא הנק' אתה אבינו ודווקא א"א הנק' והוא ידע מקומה דעדן דלעילא חכמה סתימאה שלו (הדרת מלך).

⁵⁸¹³ עיני דא"א הנק' רישא חוורא כמ"ש ושער רישי כעמר נקי' תדיר פקחון, ולהכי אין להם גבינין הסתומים כמו דז"א (הדרת מלך).

⁵⁸¹⁴ ז"א בגדלותו נק' ישראל זוטא לא יש"ס (הדרת מלך).

⁵⁸¹⁵ בעא (דפ"ו).

⁵⁸¹⁶ כי הוא נטיר כולא, ויש גורסים לדגים ולנוני ומפרשים דגים טהורים נוני טמאים ואין בזה ממש כי הצדיק במשל ונק' נונא חדא והצדיק טהור (הדרת מלך).

⁵⁸¹⁷ לזון אותם כי המן נשתלשל ממנו וירד עד ז"א כמ"ש בשלח סא ע"ב (הדרת מלך).

⁵⁸¹⁸ בז"א עיני ימינא ושמאלא ובא"א אתחזרו לחד דכולא ימינא לית ביה שמאלא י' חוורא קדמאה כי הם ג' חוור בגו חוור שנים וחוור דכליל ג' וקדמאה נהיר ואדליק ג' ספירן (הדרת מלך).

להסתכל (להיכלל) שכן הוא קשור עם הקשר.	(ס"א לאתכללא) דצריר בצרורא:
למדנו היכה הלבן הזה, והדליק שלש נרות הנקראים הוד והדר וחדוה, והם לוחטים בשמחה בשלימות.	תאנא בטש האי חורא ואדליק ג' בוציני דאקרון הוד והדר וחדוה ⁵⁸¹⁹ ולהטין בחדוותא בשלימותא:
הלבן השני, מאיר ועולה ויורד והיכה והוציא (והדליק) שלש נרות אחרות הנקראים נצח, וחסד, ותפארת, והם לוחטים בשלימות בשמחה.	חורא תניינא ⁵⁸²⁰ נהיר וסליק ונחית ובטש ואפיק (ס"א ואדליק) ג' בוציני אחרנין דאקרון נצח וחסד [ותפארת] (ותאפרת) ולהטין בשלימותא בחדוותא:
הלבן השלישי לוחט ומאיר ויורד ועולה ויוצא מסתימת המח, והיכה בנר האמצעי השביעי והוציא דרך למוח התחתון (והוציא דרך ללב תחתון) ומתלהטים כל הנרות של מטה.	חורא תליתאה להיט ונהיר ונחית וסליק ונפיק ⁵⁸²¹ מסתימותא דמוחא ובטש בבוצינא אמצעיתא שביעאה ואפיק ארחא למוחא תתאה (נ"א ואפיק אורחא ללבא תתאה) ומתלהטין כלהו בוציני דלתתא:
אמר רבי שמעון, ראוי הוא, ועתיק יומין יפקח עין זו עליך בשעה שתצטרך לו. למדנו הלבן שבתוך לבן אחר הכולל כל לבן.	אמר ר"ש יאות הוא ועתיק יומין יפקח עינא דא עלך בשעתא דתצטרך אליה (תו) תאנא חור בנז חור וחור דכליל כל חור:
הלבן הראשון מאיר, עולה ויורד למטה (לשלש) הנרות של צד השמאל, והם לוחטין ומתרחצים באור הלבן הזה כמי שרוחץ גופו בבשמים טובים ובריחות בנוסף למה שכבר היה עליו קודם לכן.	חורא קדמאה ⁵⁸²² נהיר וסליק ונחית לתלת ⁵⁸²³ בוציני דלסטר שמאלא ולהטין ואסחין בהאי חורא כמאן דאסחי גופיה בבוסמין טבין ובריחין על מה דהו עלוי בקדמיתא:
הלבן השני יורד עולה ומאיר לשלש הנרות של צד ימין, והם לוחטים ומתרחצים בלבן הזה כמי שרוחץ (עצמו) בבשמים טובים ובריחות (בנוסף) למה שכבר היה עליו מקודם.	חורא תניינא נחית וסליק ונהיר לתלת בוציני דלסטר ימינא ⁵⁸²⁴ ולהטין ואסחין בהאי חורא כמאן דאסחי בבוסמין טבין ובריחין על מה דהו עלוי בקדמיתא:
הלבן השלישי מאיר ועולה ויורד ויוצא האור הלבן הפנימי מלפנים מן המוח והכה בשערות השחורות כשנצרך ובראש ובמוח שבראשו, והאיר לשלש הכתרים שנותרו כפי שראוי לגלות אם יהיה לרצון לפני העתיק הסתום מכל.	חורא תליתאה ⁵⁸²⁵ נהיר וסליק ונחית ונפיק נהירו דחורא דלגו לגו מן מוחא ובטש בשערא אוכמא כד אצטריך וברישא ובמוחא דרישא ונהיר לתלת כתרינ דאשתארו כמה דאצטריך לגלאה אי ניחא קמי עתיק סתימא דכלא:
ולמדנו אין עין זו סתומה, והמה שתים שנתלבנו [שחזור] לאחד. הכל הוא ימין לא היה [אין בהם] שמאל, לא ינום ולא יישן. ולא צריך שמירה אין מי שיגין עליה הוא יגין על	ותאנא לא סתים האי עינא ואינן תרינ ⁵⁸²⁶ ומתחורין (ס"א ואתחורין) לחד כלא הוא ימינא לא הוה וס"א לית ביהו שמאלא לא נאים ⁵⁸²⁷ ולא אדמיך ולא בעי נטירותא לית מאן דאגין עליה

⁵⁸¹⁹ הוד כפשוטו, והדר גבורה, וחדוה יסוד, כי יסוד נוטה לצד הגבורה כמ"ש בתיקונים כד ע"ב: וצדיק נטיל משמאל ועמודא דאמצעיתא מימינא וכן בזהר סוף חלק א' דף ב' (הדרת מלך).

⁵⁸²⁰ אדליק קו ימין נצח חסד ת"ת (הדרת מלך).

⁵⁸²¹ ובטש בספירן דאמצעיתא כי מלכות דא"א הוא בוצינא שביעאה ואפיק אורחא למוחא תתאה הם חב"ד דז"א ומשם ללבא דז"א שבו ב' חללי, א' לבניה וא' למלכות ואז מלתהטין כולהו בוצינין י"ס דז"א הנק' דלתתא (הדרת מלך).

⁵⁸²² רשב"י מפרשם בהרחבת ביאור (הדרת מלך).

⁵⁸²³ לתתא (דפ"ו).

⁵⁸²⁴ לג' ספירן הם חסד נצח ת"ת, דימינא כנז"ל (הדרת מלך).

⁵⁸²⁵ יוצא מתוכיות אמצעות מוחא סתימא ובטש וכו' נהיר לג' כתרינ חב"ד דאשתארו לתשלום י"ס דאצילות ודז"א (הדרת מלך).

⁵⁸²⁶ ב' עינים אבל אתחורין ואתחזור עד כולא ימינא (הדרת מלך).

⁵⁸²⁷ כי השינה מצד הדין עורה למה תישן וא"א לית ביה שמאלא (הדרת מלך).

הכל והוא משגיח על הכל, ומהשגחת זו העין נזונים כולם.	הוא אגין על כלא והוא אשגח על כלא ומאשגחותא דהאי עינא מתזנן כלהו ⁵⁸²⁸ :
ולמדנו אם עין זו היתה נסגרת לרגע אחד, לא היו יכולים להתקיים כולם, ולפיכך נקראת עין פקוחה עין עליונה, עין קדושה, עין של השגחה, עין שלא	תאנא אי עינא דא אסתים רגעא חדא לא יכלין לקיימא כלהו בג"כ אקרי עינא פקוחא ⁵⁸²⁹ עינא עלאה עינא קדישא עינא דאשגחותא עינא דלא:
	קל/א
תנום ולא תישן, עין השומרת על הכל, עין שהיא קיום הכל.	אדמיך ולא נאים עינא דהוא נטורא דכלא ⁵⁸³⁰ עינא דהוא קיומא דכלא ⁵⁸³¹ :
ועל זה נאמר "טוב עין הוא יבורך", אל תקרי יבורך אלא "יברך". שזה נקרא "טוב עין", וממנה מברך את כולם.	ועל האי כתיב (משלי כב ט) טוב עין הוא יבורך אל תקרי יבורך אלא יברך דהאי אתקרי טוב עין ומניה מברך לכלא ⁵⁸³² :
ולמדנו כי אין אור לעין של מטה לרוחצן מהאדמימות ומהשחרות אלא כאשר נראה הלובן של העין העליונה הנקראת "טוב עין", ואין מי שידוע כאשר מאירה העין העליונה הקדושה הזו ורוחצת את העין התחתונה אלא הוא לבדו.	ותאנא לית נהירו לעינא תתאה ⁵⁸³³ לאסתחאה מאדמימותא מאוכמותא בר כד חזי (ס"א אתחזי) וס"א אתסחיו מהאי נהורא חוורא דעינא עלאה דאקרי טוב עין ולית דידע כד נהיר עינא עלאה דא קדישא ואסחי לעינא תתאה ודא בר איהו ⁵⁸³⁴ :
ועתידים הצדיקים הזכאים העליונים לראות זאת ברוח החכמה. וזהו שנאמר "כי עין בעין יראו", מתי. "בשוב יהו"ה ציון".	וזמינן צדיקיא זכאי עליונן למחמי ודא ברוחא דחכמתא (בחכמתא דא) הה"ד (ישעיה נב ח) כי עין בעין יראו אימתי בשוב יי' ציון:

⁵⁸²⁸ ספירות ומלאכים וכל עולמות ב"ע כולם נשפעים מהשגחת עינא דא"א וכמ"ש בשלח סא ע"ב (הדרת מלך).

⁵⁸²⁹ הוא האשגחא פקוחה שאמרו בספרא דצניעותא פ"א (ו ע"ב) אשגחא פקוחא דלא נאים ונטיר תדירא (ביאורים ח"א ב ע"ד).

⁵⁸³⁰ הוא נגד השגחת בחי' אור מקיף (ב"ע סה ע"א).

⁵⁸³¹ נגד בחי' שפע קיום העולם שאינו נפסק ואפשר לומר עוד שמ"ש עינא דהוא נטורא דכולא הוא סוד הגדול שכתבנו למעלה מהשגחת ע"ק על ז"א הוא סוד השלמות המשקיף על ההנהגה להביאו להנהגה שיהיה באלף השביעי שהוא קיבול שכר הצדיקים ע"י מעשה הבחירה והוא שומר העבודה הזאת לתקנו ע"י המשך שית אלפי שנים כמו שהארכנו בזה למעלה ואמר על האי כתיב טוב עין הוא יבורך א"ת יבורך כו' שעינא דע"ק אקרי טוב עין ע"ש סוד החסד עילאה נהורא דאוריא המאיר בעינא דיליה וידוע כי חסד הגנוז נק' טוב וכמ"ש בזהר טוב אקרי כד טובי' גניז בגוי' וכמ"ש וירא אלהים את האור כי טוב ואמרו רז"ל עמד וגנוז לצדיקים והוא סוד החסד דאוריא שנגזז ומאיר דרך השמש והוא ע"י כסוי אור הקרומא דאוריא כמ"ש ל' ולע"ד סוד זה רמזו דוד המע"ה באומרו הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו והוא מ"ש בזהר בראשית על סוד אוריא עילאה י"ד נפיק מגויה מה דאשתאר אור איהו והוא סוד הארה דנפיק מאוריא עט' דחסדים שיוצא לעולם והוא מה שאבא מקבלו ונותן עט' דחסדים לז"א להנהגת העולם אבל עיקר האור נשאר שם באוריא גנוז לצדיקים לע"ל וכתב ולא יכנף עוד מוריד שלא יתלבש ע"י מלבושים והוא מ"ש לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם כו' והיה לך ה' לאור עולם כו' והוא אור ה' שנשאר בע"ק והוא נק' הוי"ה לקבליה דז"א שנק' אלהים לגבי' כמ"ש בכ"מ ולזה אמר הודו לה' כי טוב ור"ל שהטוב שהוא סוד אור הגנוז נשאר לה גנוז בו ומה שמתפשט לעולם הוא סוד החסד שזן בחסדו כל בשר ונקרא טוב עין ע"ש שבו חד עינא כמ"ש לעוד נת' שכללות ע"ק כולו גוון חוור חסד לכך נקרא עינא דיליה טוב עין וידוע כי ע"ק נקרא הוא כמ"ש באד"ז והוא ידע את מקומה והוא מברך לכל העולמות כמ"ש ל' (ב"ע שם).

⁵⁸³² שנים עין א' הוא יברך לכל מה שלמטה ממנו (הדרת מלך). מתחילה הרי יצא מן העינים כל הנקודות אשר בהם היה המיתה והשבירה וכל החורבן דעולם התוהו. אבל לאחר התיקון הנה נמשך מן העינים כל אור עולם וכל טוב עולם, ועל זה נאמר (תהלים לג יח) הנה עין ה' אל יראיו, וכן (במדבר יד יד) אשר עין בעין נראה אתה ה', ונאמר (משלי כב ט) טוב עין הוא יבורך, אל תקרי יבורך אלא יברך וכמ"ש באד"ר (קכט ע"ב קל ע"א). ועל זה נאמר פקח עיניך וראה כו', על שם ס"ג כמו אח"פ הנ"ל בשער אח"פ (פרקים ג ד) ובשער עקודים (פרק א) ובשער טנת"א (פרק ב) (ביאורים ח"ב פב ע"ד).

⁵⁸³³ דז"א אז נרחץ ז"א מאדמימות הדין ומאוכמותא גבורות הקשים ביותר (הדרת מלך).

⁵⁸³⁴ ז"א מרגיש ראיית עיני א"א בעינים שלו וזמינן צדיקיא בזמן המשיח שירגישו גם הם בהשגחת עין א"א בעין דז"א (הדרת מלך).

ונאמר "אשר עין בעין נראה אתה יהוה" ואם לא שהעין הטובה העליונה משגחת ורוחצת את העין התחתונה לא היה העולם יכול להתקיים (אפילו) רגע אחד.	וכתיב (במדבר יד יד) אשר עין בעין נראה אתה יי' ואלמלא עינא טבא עלאה ⁵⁸³⁵ דאשגח ואסחי לעינא תתאה ⁵⁸³⁶ לא יכיל עלמא למיקם רגעא חדא:
למדנו בספרא דצניעותא השגחה של העין התחתונה היא כאשר אור העליונה (מאירה) בו ונכנס אותו האור העליון בתחתון אשר ממנו מאירים כולם, זהו שנאמר אשר עין בעין נראה אתה יהוה.	תאנא בצניעותא דספרא אשגחותא ודעינא תתאה כד אשגח נהירו עלאה ביה ועייל ההוא נהירו דעלאה בתתאה דמניה נהיר כלא הה"ד אשר עין בעין נראה אתה יי':
נאמר "הנה עין יהוה אל יראיו" ונאמר "עיני יהוה המה משוטטים בכל הארץ".	(ו) כתיב (תהלים לג יח) הנה עין יי' ⁵⁸³⁷ אל יראיו וכתיב (זכריה ד י) עיני ה' המה משוטטות ⁵⁸³⁸ בכל הארץ:
זכו, "עיני יהוה אל יראיו" העין העליונה, לא זכו, "עיני יהוה המה משוטטות" עין של מטה.	זכו עיני יי' אל יראיו עינא דלעילא לא זכו עיני יי' המה משוטטות עינא דלתתא:
שכן למדנו מפני מה זכה יוסף שלא שלטה בו עין הרע. מפני שזכה להיות מושגח בעין הטובה העליונה. זהו שנאמר "בן פורת בן פורת עלי עין", למה הוא "בן פורת". "עלי עין" על סיבת העין שהשגיחה עליו. ונאמר "טוב עין הוא יבורך" מה הטעם. "כי נתן מלחמו לדל".	דתניא מפני מה זכה יוסף דלא שלטא ביה עינא בישא מפני שזכה לאשתגחא בעינא טבא עלאה הה"ד (בראשית מט כב) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין אמאי הוא בן פורת עלי עין כלומר על סבת עין דאשתגח ביה וכתיב (משלי כב ט) טוב עין הוא יבורך מ"ט (שם) כי נתן מלחמו לדל ⁵⁸³⁹ :
מה הטעם שנקראות (העינים בלשון) יחיד. בא וראה בעינים של מטה יש עין ימין ויש עין שמאל, והם שתיים בשתי צבעים.	מ"ט אקרי חד ת"ח בעיניה דתתאה אית עינא ימינא ואית עינא דשמאלא ואינן תרי בתרי גווני:
אבל כאן אין עין שמאל, ושתייהן עולות במדרגה אחת והכל ימין, לפיכך (הן) עין אחת ולא שתיים.	אבל הכא לית עינא שמאלא ותרווייהו בדרגא חד סלקי וכלא ימינא ובגיני כך עינא חד ולא תרינ:
ולמדנו עין זו שהיא עין ההשגחה, פתוחה תמיד, שוחקת תמיד, שמחה (ורואה) תמיד, מה שאין כן למטה שהם כלולות ב[מראה] אדום ובשחור ובלבן, בשלשה גוונים, ואינן תמיד פתוחות (מרים גבינין) שכן אין הגבינים מכסים (כל הגבינים מסודרים) (מרים עיניו מכוסים בגביניו) על העין ועל זה נאמר "עורה למה תישן יהוה" פקח יהוה עיניך".	ותאנא עינא דא דהוא עינא דאשגחותא פקחא תדיר חייכאן תדיר וחדאן (ס"א וחזאן) תדיר דלא הוי הכי לתתאה ⁵⁸⁴⁰ דכלילן בסומקא ובאוכמא ובחזורא בג' גווני ולא הוה תדיר פקחא [דליה גבינא] דלית וגבהנא [גבינא] (סוטרא) (ס"א כליה גביני סודרא) (ס"א דליה עיניה בגביני דמכסאן) על עינא וע"ד כתיב (תהלים מד כד) עורה למה תישן יי' פקח יי' עיניך ⁵⁸⁴¹ :

⁵⁸³⁵ בכח אור הראיה הפנימי שבו, הנה הוא משמש ג"כ בסוד האשגחא פקחא דלא נאים ונטיר תדירא האמור בספד"צ (פ"א ו ע"ב) (כללים ח"ב י ע"ג).

⁵⁸³⁶ בהשגחה נרחצים הדינים ואם לא יורחצו לא יכיל עלמא למיקם (הדרת מלך).

⁵⁸³⁷ אחת דא"א אל יראיו אבל דז"א עיני דין ורחמים (הדרת מלך).

⁵⁸³⁸ משוטטים (דפ"ו).

⁵⁸³⁹ על סיבת עין דא"א כי יוסף נתן מלחמו לדל וזן את כל בית אביו לחם לפי הטף גם א"א נתן ליוסף מלחמו המבורך שבו זן לכל העולמות (הדרת מלך).

⁵⁸⁴⁰ עיינין דתתא דז"א לא הוי תדיר פקחא (הדרת מלך).

⁵⁸⁴¹ הגבינין סותמין והוא כישן (הדרת מלך).

כד אתפקח אית למאן דאתפקח לטב⁵⁸⁴² ולמאן דלא אתפקח לטב ווי למאן דאתפקח ועינא אתערב בסומקא וסומקא אתחזי לקבליה ומכסיא עינא מאן ישתזיב מניה:	כשנפתחות, יש מי שהן נפתחות (בשבילן) לטוב, ומי שלא נפתחות בשבילן לטוב. אוי למי שנפתחו, שהעין מעורבת (מראה) אדום וה(מראה) האדום מתגלה כנגדו ומכסה על העין, מי יוכל להנצל ממנו.
[אבל] (ל)עתיק יומין טבא דעינא חוור בגו חוור⁵⁸⁴³ חוור דכליל כל חוורי זכאה חולקיה למאן דישגח עלויה חר חוור מנייהו וע"ד ודאי כתיב (משלי כב ט) טוב עין הוא יבורך וכתיב (ישעיה ב ה) בית יעקב לכו ונלכה באור יי:	אבל עתיק יומין הוא טוב העין, לבן בתוך לבן, לבן הכולל את כל (המראות) הלבנות. אשרי חלקו של מי שישגיח עליו (מראה) לבן אחד מהם. ועל זה ודאי נאמר "טוב עין הוא יבורך", ונאמר "בית יעקב לכו ונלכה באור יהוה".
תאנא (עכ"ד) שמיה דעתיקא סתים מכלא⁵⁸⁴⁴ ולא מתפרש באורייתא בר מן אתר חר דאומי זעיר אפין לאברהם דכתיב (בראשית כב טז) בי נשבעתי נאם יי נאם דזעיר אפין:	למדנו [עכ"ז] השם של עתיק סתום מכלם, ואינו מפורש בתורה כי אם במקום אחר, אחד שנשבע ז"א לאברהם. שנאמר "בי נשבעתי נאם יהוה" נאם זעיר אנפין.
וכתיב (בראשית מח כ) בך יברך ישראל ישראל דלעילא וכתיב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר ולישראל⁵⁸⁴⁵ קאמר דא וותנינן עתיק יומין אמרו והאי והאי שפיר:	ונאמר "בך יברך ישראל" ישראל של מעלה. ונאמר "ישראל אשר בך אתפאר" לישראל אומר זה. ולמדנו עתיק יומין אמרו. זה וזה טוב (שני הפירושים אמתיים).
תניא כתיב (דניאל ב לא) חזה הוית עד די כורסון רמיו ועתיק יומין יתיב כורסון רמיו מאן הוא אמר לרבי יהודה קום בקיומך ואתקין כרסייך דא:	למדנו, נאמר "חזה הוית עד די כורסון רמיו ועתיק יומין יתיב" [רואה הייתי עד אשר הכסאות מוטלים ומושלכים, ועתיק יומין יושב] "כורסון רמיו" מיהו. אמר לרבי יהודה, עמוד על רגליך ותתקן הכסא הזה.
א"ר יהודה כתיב (שם ז ט) כורסייה שביבין דינור ועתיק יומין יתיב על האי כרסייך⁵⁸⁴⁶ מ"ט דתניא אי עתיק יומין לא יתיב על האי כרסייך לא יכיל לאתקיימא עלמא מקמי ההוא כורסייך כד יתיב עתיק יומין עליה לכפייא (ס"א אתכפייא) לההוא כורסייך ומאן דרכיב שליט⁵⁸⁴⁷:	אמר רבי יהודה, נאמר "כורסייה שביבין דינור" (פי' כסאו שהתנוצצו ממנו נצוצי אש) ועתיק יומין יושב על כסא הזה. למה, כי למדנו, שאם עתיק יומין לא היה יושב על הכסא הזה לא יכול היה העולם להתקיים מפני הכסא הזה, וכשעתיק יומין יושב עליו בכדי לכפות (נכפה) אותו הכסא, ומי שרוכב שולט.
בעידנא דנטיל מהאי כרסייך ויתיב על כורסייך אחרא כורסייך קדמא רמיו⁵⁸⁴⁸ דלא שלטא אלא איהו דרכיב ביה עתיק יומין:	בעת שעמד מהכסא הזה וישב על כסא אחר, אז הכסא הראשון מוטל, שכן אינו שולט אלא הוא שעליו רוכב עתיק יומין.
א"ר שמעון לר' יהודה יתתקן ארחך וייתי בך מעתיק יומין:	אמר רבי שמעון לרבי יהודה, דרכיך יהיו מתוקנים, (על ידי) שיבא לך (שפע) מעתיק יומין.

⁵⁸⁴² בגוון חוור ולהפך בסומק וכ"ש אולם שהוא גבורות קשים הרבה (הדרת מלך).

⁵⁸⁴³ חוור שמאל בגו חוור הימין אור ה' אחד לא אשתני כמו חוטמו חיים וחיים דחיים ב' נקבים (הדרת מלך).

⁵⁸⁴⁴ אפילו אותיות יה"ו אינם בו כי אם בתלייה בעלמא בר מן אתר חד שנזכר בהעלם רב כי כמה שהוא בי בתוכי ובקרבי שהוא א"א בו נשבעתי נאום ז"א (הדרת מלך).

⁵⁸⁴⁵ לישראל זוטא דלעילא שהוא ז"א קאמר א"א בך אני מתלבש ונכנס ומשלח פערותי בך אתפאר עתיק יומין אמרו לז"א ופשט הפסוק ז"א אומר לצדיק בך אני מתפאר חמו ברא קדישא דאית לי בעולמי (הדרך מלך).

⁵⁸⁴⁶ דדין דשביבין דנור הם ק"ך צירופי אלהים כמ"ש הרב בפירוש יתי בעל כרסייך דשביבין לאכפיי אלון (הדרת מלך).

⁵⁸⁴⁷ הוא א"א הרוכב על כסא רחמים אז כרסייך קדמא דדין רמיו דלא שליט והושלך ואז כסא רחמים גובר (הדרת מלך).

⁵⁸⁴⁸ רמיו (דפ"ו).

713

ובא וראה נאמר "אני יהוה" ראשון ואת אחרונים אני הוא" הכל "הוא", ו"הוא" סתום מכל צדדיו בחוטם [זה], למדנו בחוטם ניכרת צורת הפנים.	ות"ח כתיב (ישעיה מא ד) אני יי' ראשון ואת אחרונים אני הוא כלא הוא ⁵⁸⁴⁹ והוא סתים מכל סטרוי (בהאי) חוטמא ותאנא בחוטמא אשתמודע פרצופא:
ובא וראה מה [ההבדל]	ותא חזי מה
	קל/ב
בין עתיק לז"א. זהו בעל החוטם, מנקב א' [יוצא הבל שנקרא] חיים, ומנקב א' [יוצא הבל הנקרא] חיים של חיים.	בין עתיקא לזעיר אפיין דא מאריה דחוטמא מחד נוקבא חייין ומחד נוקבא חייין דחייין:
זה החוטם הוא עמוד חלול שבו נושב רוח החיים לז"א ואנו קוראים אותו "סליחה", והוא נחת רוח, ביסוס הרוח. שהרוח היוצא [מכאן], מאלה נקבים, הבל אחד יוצא לז"א לעוררו [חיים מכל הצדדים חירות מכל הצדדים חיים של חיים] בגן עדן, והבל אחד של חיים שבו עתידה להתעורר להזמין את בן דוד לידיעת החכמה.	האי חוטמא הוא פרדשקא דביה נשיב רוחא דחייין לזעיר אפיין ⁵⁸⁵⁰ וקרינן ליה סליחה והוא נחת ⁵⁸⁵¹ רוח אתבסמותא דרוחא דרוחא דנפיק (מהבא) מאינן נוקבי חד רוחא נפיק לזעיר אפיין לאתערא וס"א חייין מכל סטריין חירו מכל סטרי חייין דחייין ליה בגנתא דעדן וחד רוחא דחיי דביה זמין ⁵⁸⁵² לאתערא (זמין) לזמנא לבריה דדוד למנדע חכמתא ⁵⁸⁵³ :
ומזה הנקב מתעורר ויוצא רוח ממוחא סתימאה והוא עתיד לשרות על מלך המשיח. שנאמר "ונחה עליו רוח יהוה" רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת	ומההוא נוקבא אתער ונפיק רוחא ממוחא סתימאה וזמין לאשראה על מלכא משיחא דכתיב (ישעיה יא ב) ונחה עליו רוח יי' רוח חכמה ובינה

⁵⁸⁴⁹ כתר ראש האצילו תורלגיו עד קרקעותיו והוא סתים מכל סטרוי כי או"א מלבישים אותו מגורו עד טיבורו וז"ל מן טיבורו ועד סוף רלגיו ואין נגל הממנו אלא הראש שאינו מתלבש כלל כמ"ש הרב (הדרת מלך).

⁵⁸⁵⁰ מתגלה שם התיקון תיכף ע"י רוחא דפרדשקא דנשיב ממנו כמ"ש שם (קל ע"ב) לדחות ולהרחיק כל סיג ופסולת (הקד"ר ש כז ע"א).

⁵⁸⁵¹ נחית (דפ"ו).

⁵⁸⁵² עי' עוד באדרא זוטא האזינו רפט ע"א ובע"ח שער א"א פ"ו ופ' י"ב (הקד"ר ש צד ע"ב).

⁵⁸⁵³ לקמן בדף קל"ו ע"ב נבאר כי כל הגבורות אשר בז"א מתקבצות כולם בתוך החוטם שלו וכדי לאכפייא כל אותם הגבורות שבחוטם ההוא דז"א צריך להמשיך רוחא דחיי מחוטמא דעתיקא שהוא אריך אפיין אל ז"א ונוקביה הנקרא מלכא משיחא בסוד המלכות כנודע כי מלכא משיחא היא המלכות נוקביה דז"א וזמ"ש חד רוחא נפיק לז"א כו' וחד רוחא דחיי דביה זמין לזמנא לבריה דדוד שהוא מלכא משיחא בסוד המלכות. והנה עתה בזמן הזה אינו נפיק רק לז"א בלבד כי גבורותיו יכולות להתבסס עתה אבל גבורות המלכות אינן יכולות להתבסס עתה עד לעתיד בזמן מלכא משיחא ואז יפוק רוחא דחיי גם אליו וזמ"ש וחד רוחא דחיי דביה זמין כו' אבל לז"א הזכיר לשון הווה דנפיק עתה. ואם תאמר והרי גם בחוטמא דעתיקא הם גבורות והתשובה היא כי אין הדין נכפה אלא בשרשו וזהו הטעם שאף הגבורות שבעתיקא נקראו רחמי' ולית שמאלא בהאי עתיקא כלל ונבאר ענין אלו תריין רוחין דנפקי מחוטמא דעתיקא לז"א ולנוקביה. והנה בשער היחודים נתבאר זה אצלנו באורך גדול בייחוד אחד פרטי אשר שם וע"ש אבל הענין בקיצור נמרץ הוא כי תריין נוקבין יש בחוטמא דעתיקא והם בציוור שתי אותיות מ"נ של מנצפ"ך שהם סוד החמשה גבורות וצורתם היא כך מ"ן כי כאשר תתפרד ותסתלק צורת המ"ם סתומה מצד הנ"ן ההפוכה ישאר נקב השמאלי כעין צורת נ"ן כפופה פשוטה כזו נ' ומנקב הימני שהוא מ"ם סתומה נפיק תדיר רוחא דחיי אל ז"א אבל מן נקב השמאלי שהוא צורת נ' כפופה הפוכה משם מתפשט רוחא דחיי שבו דרך הזרוע דז"א כי גם הזרוע הוא צורת ו' פשוטה ויען כי הזרוע סגור וסתום ואין לו פתח פתוח בסופו להוציא אורו משם אל המלכות לכן אין רוחא דחיי דנקב שמאלי דחוטם דאריך אפיין יוצא אל המלכות רק בסתום גמור ואינו נגלה כנז' אצלנו ענין יציאת האורות דרך סופי האצבעות במקום הצפרנים. ואיך משם נעשות פרצוף לאה. אבל לעתיד לבא יתבסמו דיני הזרועות ואז יוכל לצאת רוחא דחיי דרך הזרוע אל המלכות בגילוי גמור כנ"ל ובזה תבין טעם תפילה של יד הנקשרת בזרוע האדם והענין הוא כי תפלה של יד היא בחי' המלכות כנודע ואנו קושרין אותה בזרוע האדם הדומה לז"א כדי שימשך ההוא רוחא דחיי דנקב שמאלי דחוטמא דעתיקא הסתום בזרוע שמאלי דז"א כנז' וימשך אל המלכות דרך סתום ולא בגילוי והבן זה מאד. גם בזה תבין טעם נטילת ידים שאינה רק עד פרק הזרוע בלבד והטעם הוא כי הזרוע עצמו אי אפשר למתקו ולבסמו עד לעתיד לבא (שער מאמרי רשב"י).

זהר ויקרא חלק א'

יהו"ה". הרי (נזכר) כאן ארבע רוחות, והרי רוח אחד אמרנו, מה ענין שלשה (רוחות היתירים).	רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת יי' הא הכא ד' רוחין והא רוחא חדא אמרינן אמאי תלת:
עמוד רבי יוסי על רגליך. קם רבי יוסי ואמר, בימיו של מלך המשיח, לא יאמר אחד לשני למדני חכמה, שנאמר "ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו'", כי כלם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם".	קום רבי יוסי בקיומך קם ר' יוסי ואמר ביומוי דמלכא משיחא לא ימרון חד לחד אליף [לי] חכמתא ודכתיב (דא דהכי כתיב) (ירמיה לא לכ) וולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כלם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם ⁵⁸⁵⁴ :
ובזמן ההוא יעורר עתיק יומין רוח היוצא מהמוח הסתום מכל, וכשיוציא את זה, כל הרוחות של מטה יתעוררו עמו, ומה הם אלו. הם (ב') הכתרים הקדושים של ז"א.	ובההוא זמנא יתער עתיק יומין רוחא דנפיק ממוחא סתימא דכלא וכד ישלוף (דא) כל רוחין דלתתא יתערו עמיה ומאן אינון אינון (תריין) בתרין קדישין דועיר אפיין:
והם ששה רוחות אחרות שהם נותנים (של כאן), (והם ששה רוחות ג' רוחות הם שכוללים ג' אחרים) שנאמר "רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת יהו"ה".	ואינון שיתא רוחין אחרנין דיהבי (ס"א דהכי) אינון וס"א ואינון שיתא רוחין ג' רוחין אינון דכלילן תלת אחרנין דכתיב (ישעיה יא ב) רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת יי':
כי למדנו נאמר "וישב שלמה על כסא יהו"ה" ונאמר "שש מעלות לכסא" ומלך המשיח עתיד לשבת בשבעה, ששה המה והרוח דעתיק יומין שמעליהם, הרי ז' וכמו שנאמר. (ג' רוחות הם שכוללים ג' אחרות) אמר לו רבי שמעון, הרוח שלך תנוח לעולם הבא.	דתנינן כתיב (דבה"י א' כט כג) וישב שלמה על כסא יי' וכתיב (מלכים א' י יט) שש מעלות לכסא ומלכא משיחא זמין למיתב בשבעה שויתא אינון ורוחא דעתיק יומין דעלייהו הא שבעה כמה דאתמר (ג' רוחי אינון דכלילן ג' א(ו)חרנין) א"ל ר"ש רוחך ינוח לעלמא דאתי:
בא וראה שנאמר "כה אמר אדני יהו"ה מארבע רוחות באי הרוח וגו'" וכי ארבעה רוחות העולם, מה ענינם כאן. אלא ארבעה רוחות יתעוררו, שלשה רוחות הם והרוח של עתיק סתום הוא הרביעי, וכך יהיה, כשיצא זה, יצאו עמו (גם) שלשה (רוחות) הכלולים בשלשה אחרים.	ת"ח כתיב (יחזקאל לו ט) כה אמר יי' ⁵⁸⁵⁵ מארבע רוחות באי הרוח וגו' וכי ארבע רוחות מאי עבדי הכא אלא ארבע רוחי יתערו ג' אינון ורוחא דעתיקא סתימא ארבע והכי הוו דכד יפוק דא נפקין עמיה תלתא דכלילן בנו תלתא אחרנין:
ועתיד הקב"ה להוציא רוח אחד שכולל מכולם, שנאמר "מארבע רוחות באי הרוח" ארבע רוחות באי לא נאמר כאן, אלא "מארבע רוחות באי" ובימיו של מלך המשיח לא יצטרכו ללמד אחד את השני, כי הרוח שלהם הכלולה מכל הרוחות תודיע הכל חכמה ובינה, עצה וגבורה, [רוח] דעת ויראת יהו"ה.	וזמין קב"ה לאפקא חד רוחא דכליל מכלהו דכתיב מארבע רוחות באי הרוח ארבע רוחות באי לא כתיב כאן אלא מארבע רוחות באי וביומוי דמלכא משיחא לא יצטרכון למילף חד לחד דהא רוחא דלהון דכליל מכל רוחין יודיע ⁵⁸⁵⁶ כלל חכמה ובינה עצה וגבורה (רוח) דעת ויראת יי':
ולפי ש(הוא) רוח הכלולה מכל הרוחות, לכן כתוב "מארבע רוחות", לפי שהם ארבע (רוחות) הכלולים בשבע המדרגות העליונות שאמרנו. ולמדנו שכלם כלולים ברוח הזה של עתיקא דעתיקין היוצא ממוחא סתימא הנקב החוטם.	משום רוחא דכלילא מכל רוחי בג"כ כתיב מארבע רוחות דאינון ארבע דכלילן בשבעה דרגין עלאין דאמרן ותאנא דכלהו כלילן בהאי רוחא דעתיקא דעתיקין דנפיק ממוחא סתימא לנוקבא דחוטמא:

⁵⁸⁵⁴ עי' לעיל כג ע"א.

⁵⁸⁵⁵ בראשית קלט ע"א רלה ע"א (הערת הזהר).

⁵⁸⁵⁶ ידיע (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

ובא וראה מה (הפרש) יש בין חוטם לחוטם (מן) החוטם של עתיק יומין (יוצא) חיים מכל צדדיו, (על) חוטמא דזעיר אנפין נאמר "עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל וכו'" עלה עשן באפו, ומזה העשן נדלק אש.	ות"ח מה בין חוטמא לחוטמא חוטמא דעתיק יומין חיינ מכל סטרוי חוטמא דזעיר אנפין כתיב (תהלים יח ט) עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל וגו' עלה עשן באפו ומההוא עשן דליק נור:
כשעולה העשן, אחר כך "גחלים בערו ממנו" מהו "ממנו". מאותו העשן, מאותו החוטם מאותו האש.	כד סליק תננא לבתר (מאי) גחלים בערו ממנו מהו ממנו וגו' נוסחיו מאותו עשן מההוא חוטמא מההוא אשא:
למדנו כשרב המנונא סבא היה רוצה להתפלל את תפלתו, אמר, לבעל החוטם אני מתפלל, לבעל החוטם אני מתחנן היינו שנאמר "ותהלתי אחטם לך", פסוק זה אמרו עתיק יומין.	תאנא כד הוה רב המנונא סבא בעי לצלאה צלותיה אמר לבעל החוטם אני מתפלל לבעל החוטם אני מתחנן והיינו דכתיב (ישעיה מח ט) ותהלתי אחטם לך האי קרא ולועתיק יומין אמרו:
למדנו אורך החוטם, שע"ה עולמות. (המה) מתמלאים מאותו חוטם וכולם מתדבקים בז"א, התשבחות של תקוני החוטם הוא.	תאנא ⁵⁸⁵⁷ אורכא דחוטמא תלת מאה וע"ה עלמין ⁵⁸⁵⁸ אתמליין מן ההוא חוטמא ו(א)כלהו מתדבקין ⁵⁸⁵⁹ בזעיר אנפין האי תושבחתא דתקונא דחוטמא והוא (ודאי):
וכל התקונים של עתיק יומין, (כולם) הם נראים ואינם נראים, נראים לבעלי המדות אבל אינם נראים לכולם.	וכל תקוני דעתיק יומין אתחזון ולא אתחזון אתחזון למארי [מדין] (מארי) ולא אתחזון לכלא:
פתח רבי שמעון ואמר, אוי למי שמושיט ידו בזקן הכבוד הנעלה של הסבא קדישא, נסתר וסתום של הכל (נסתר וסתום מהכל), הזקן של השבח ההוא, הזקן שהוא סתום ומכובד יותר מכל תיקוניו, הזקן שאין יודעים העליונים והתחתונים.	פתח ר"ש ואמר ווי מאן דאוישית ידוי בדיקנא יקירא עלאה דסבא קדישא טמירא סתימא דכלא וג"א טמיר וסתים מכלא דיקנא דההיא תושבחתא דיקנא דסתים ויקיר מכל תקוני דיקנא דלא ידעין עלאין ותתאין:
הזקן שהוא משובח יותר מכל התשבחות, הזקן שלא היה עוד שום איש נביא וקדוש שהתקרב לראות אותו. הזקן שהוא תלוי בשערותיו עד טבור הלב, לבן כשלג, המכובד יותר מכל המכובדים, נסתר מכל הנסתרים, אמונת אמונת הכל.	דיקנא דהיא תושבחתא דכל תושבחין דיקנא דלא הוי בר נש נביאה וקדישא דיקרב למחמי ליה דיקנא דהיא תלייא בשערוי עד טבורא דלבא ⁵⁸⁶⁰ חורא כתלנא יקירא דיקירין טמירא דטמירין מהימנותא דמהימנותא דכלא ⁵⁸⁶¹ :
למדנו בספר הצניעות	תאנא בצניעותא
	קלא/א

⁵⁸⁵⁷ תנא (דפ"ו).

⁵⁸⁵⁸ זה יובן ממ"ש בדף ק"מ ע"ב בענין שע"ה חסדים דכלילן בחד דעתיק יומין וע"ש עוד שם בדף הנז' וז"ל דיקנא דהיא תלייא בשערוי עד טיבורא דלבא כו' גם זה ביארתי באדרת האזינו וע"ש מה שביארתי כי אף גם שאמרו באדרת האזינו ואדרת נשא דלא נזכר בעתיקא רק בחינת רישא בלבד ולא גופא עכ"ז אין הדבר כפשוטו כי ודאי שיש באריך אפין כל שיעור קומה ראש וגוף ורגלין אבל הענין הוא כי ראשו בלבד הוא מגולה ושאר גופו מתלבש תוך אבא ואימא וז"א ונוקביה וזמ"ש דתלייא דיקניה עד טיבורא דלביה כנראה כי יש בו טיבורא דליבא ג"כ והבן זה (שער מאמרי רשב"י).

⁵⁸⁵⁹ מתדבקין (דפ"ו).

⁵⁸⁶⁰ עי' מלואים אות (לה).

⁵⁸⁶¹ מה"ג ת"ד הנה משם הוא כל הנסים הנגלים אשר הם העדות והאמונה על כל התורה כולה וכמ"ש הרמב"ן סוף פ' בא, ולכן נקראים ה"ג ת"ד מהימנותא ומשום שגם הנסים נסתרים הם ג"כ עדות ואמונה, אלא שהנגלים הם מפרסמים ביותר ומביאים אמונה גם בלב הרשעים, לכן נקראים ה"ג ת"ד מהימנותא דמהימנותא, וכן מהימנותא שלימא, ועד"ז נקרא המלכות דאצילות בשם אמונת ישראל, משום שהיא פתח השער להאור דא"ס המתייחד באצילות אשר משם הוא הנסים הנגלים כנז', ובה נאחזים כל ישראל שהיא שורש נשמתם כנודע (גליונות לש"ו בסופו כו ע"ב ליקוט).

כִּי זֶה הַזֶּקֶן הוּא אֲמוֹנֶת הַכֹּל, יוֹצֵא מֵהָאֲזָנִים וְיוֹרֵד סָבִיב הַפֶּה הַקָּדוֹשׁ, יוֹרֵד וְעוֹלָה וּמִכְסָּה בַּמִּנְחָה [הַרְבֵּה] הַבְּשָׁמִים הַטּוֹבִים אֶת הַלּוֹבֵן הַמְּכֻבָּד [הַזֶּקֶן], יוֹרֵד [לִבֶּן מְכֻבָּד שֶׁל הַזֶּקֶן יוֹרֵד] בַּמִּשְׁקָל וּמִכְסָּה עַד הַטְּבוֹר. הוּא הַזֶּקֶן הַמְּכֻבָּד, אֲמוֹנֶת שְׁלִימָה שֶׁנִּמְשָׁכִים בּוֹ י"ג מְבוּעִים נֹבְעִים שֶׁל שִׁמְן הַמִּשְׁחָה הַטּוֹב. בִּי"ג תִּיקוּנִים נִתְקַן:	דְּסִפְרָא דְהָאֵי דִיקְנָא⁵⁸⁶² מֵהִימְנוּתָא דְכָלָא נִפִּיק מֵאוּדְנוֹי⁵⁸⁶³ וְנִחִית סוּחְרִינְיָה דְפּוּמָא קְדִישָׁא וְנִחִית וְסָלִיק וְחָפִי בְתַקְרֻבְתָּא (סָגִי) דְבוּסְמָא וְטְבָא חוּרָא⁵⁸⁶⁴ דִּיקִירָא (ס"א דְבִדִּיקְנִי!) וְנִחִית וְס"א חוּרָא יִקִירָא דְדִיקְנִיָּה נִחִית! בְּשִׁקּוּלָא וְחָפִי עַד טְבוֹרָא הוּא דִיקְנָא יִקִירָא מֵהִימְנָא שְׁלִימָא דְנִגְדִין בִּיהַ י"ג נְבִיעִין מְבוּעִין דְמִשְׁחָה רַבּוֹת טְבָא בְתַלַּת עֶשֶׂר תִּקּוּנִין מִתּוֹתוֹקְנָא⁵⁸⁶⁵:
הַתִּיקּוֹן הָרִאשׁוֹן מִתְקַן אֶת הַשִּׁיעָר מִלְּמַעְלָה וּמִתַּחֲלִי מֵהַתִּיקּוֹן שֶׁל שְׁעֵרוֹת רִאשׁוֹ, הַעוֹלָה בְּתִיקּוּנוֹ לְמַעְלָה מֵאֲזִינוֹ, וְיוֹרֵד לְפָנֶי פֶתַח הָאֲזָנִים כְּחוֹט אֶחָד, כַּהֲשׂוּאָה טוֹבָה עַד לְרֹאשׁ הַפֶּה.	תִּקּוּנָא קְדָמָא מִתְתַּקֵּן שְׁעָרָא מְלַעִילָא וְשִׁאֲרֵי מֵהֵוּא תִקּוּנָא דְשַׁעַר רִישִׁיָּה דְסָלִיק בְּתִקּוּנוֹי לְעִילָא מֵאוּדְנוֹי וְנִחִית מְקָמִי פֶתַח דְאוּדְנִין בְּחַד חוּטָא בְּשִׁקּוּלָא טְבָא עַד רִישָׁא דְפּוּמָא:
הַתִּיקּוֹן הַשֵּׁנִי נִתְקַן הַשִּׁיעָר מֵרֹאשׁ (אֶחָד שֶׁל) הַפֶּה [וְעוֹלָה] עַד לְרֹאשׁ הָאֲחֵר שֶׁל הַפֶּה בְּתִיקּוֹן שׁוּהָ.	תִּקּוּנָא תְּנִינָא מִתְתַּקֵּן שְׁעָרָא מְרִישָׁא דְפּוּמָא (וְסָלִיק) עַד רִישָׁא אַחֲרָא דְפּוּמָא בְּתִקּוּנָא שְׁקִיל:
הַתִּיקּוֹן הַשְּׁלִישִׁי תַּחַת [שֶׁל זֶה] הַחוּטָם בְּאֲמָצֵעוֹ, מִתַּחַת לְשָׁנֵי נִקְבֵי יוֹצֵא שְׁבִיל אֶחָד וְהַשְׁעֵרוֹת נִפְסְקוּ (מִלְּצֻמוֹת) בְּשִׁבִּיל זֶה, וּמִלָּאָה בְּשְׁעֵרוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה בְּתִיקּוֹן שֶׁלם סָבִיב הַשְּׁבִיל זֶה.	תִּקּוּנָא תְּלִיתָאָה מֵאֲמָצֵעִיתָא דְתַחוֹת (ס"א דְהָאֵי) חוּטָמָא מִתַּחוֹת תְּרִין נִקְבִין⁵⁸⁶⁶ נִפִּיק חַד אֹרְחָא וְשְׁעָרָא אֶתְפֶּסֶק בַּהֲוָא אֹרְחָא וּמִלֵּי⁵⁸⁶⁷ מֵהָאֵי גִיסָא וּמֵהָאֵי גִיסָא שְׁעָרָא בְּתִקּוּנָא⁵⁸⁶⁸ שְׁלִים סוּחְרִינְיָה דְהָוָא אֹרְחָא:
הַתִּיקּוֹן הָרְבִיעִי, נִתְקַן הַשִּׁיעָר [יוֹרֵד] תַּחַת הַפֶּה, מֵרֹאשׁ הָאֶחָד (שֶׁל הַפֶּה) עַד לְרֹאשׁ הַשֵּׁנִי בְּתִיקּוֹן שֶׁלם.	תִּקּוּנָא רְבִיעֵאָה מִתְתַּקֵּן שְׁעָרָא⁵⁸⁶⁹ (וְנִחִית) תַּחוֹת פּוּמָא מְרִישָׁא חַדָּא לְרִישָׁא חַדָּא בְּתִקּוּנָא שְׁלִים:
הַתִּיקּוֹן הַחֲמִישִׁי, מִתַּחַת הַפֶּה יוֹצֵא שְׁבִיל אֶחָד, בְּמִקְבִּיל לְשִׁבִּיל שְׁמַעֲלִיו, וְאֵלּוֹ שְׁנֵי הַשְּׁבִילִים עוֹשִׂים רוֹשֵׁם עַל הַפֶּה מִכָּאן וּמִכָּאן.	תִּקּוּנָא חֲמִישָׁאָה תַּחוֹת פּוּמָא נִפִּיק אֹרְחָא אַחֲרָא בְּשִׁקּוּלָא דְאַרְחָא דְלַעִילָא וְאַלִין תְּרִין אֹרְחִין רְשִׁימִין עַל פּוּמָא מִכָּאן וּמִכָּאן:
הַתִּיקּוֹן הַשִּׁשִּׁי, נִתְקַן הַשִּׁיעָר וְעוֹלָה וְיוֹצֵא מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה לְרֹאשׁ הַפֶּה, וּמִכְסָּה בַּמִּנְחָה הַבְּשָׁמִים הַטּוֹבִים עַד (כְּנֶגֶד) רֹאשׁ הַפֶּה	תִּקּוּנָא שְׁתִּיתָאָה מִתְתַּקֵּן שְׁעָרָא וְסָלִיק וְנִפִּיק מְלַרַע לְעִיל לְרִישָׁא [דְפּוּמָא] וְחָפִי תַקְרֻבְתָּא דְבוּסְמָא טְבָא עַד רִישָׁא דְפּוּמָא דְלַעִילָא וְנִחִית

⁵⁸⁶² שֶׁם רִישׁ פֶּרֶק ב' מֵהִימְנוּתָא דְכּוּלָּא כִּי בַּה נִשְׁתַּלְשְׁלוּ כָל ז' תִּיקּוּנֵי גִלְגֻלְתָּא וּמִמְנָה לְגִלְגֻלְתָּא ז"א כִּי הִיא מִגַּעַת עַד טִיבוּרָא וְשֶׁם הִיא רִישָׁא דְז"א שֶׁהוּא מֵהִימְנוּתָא דְכּוּלָּא וְלוֹ אֲנִי עוֹבְדִים וְהוּא מְלַבִּישׁוּ מְטִיבוֹרוֹ וְלִמְטָה (הַדְרַת מֶלֶךְ).

⁵⁸⁶³ פִּי מִתַּחַלַּת מְקָמִי אוּדְנִין (שַׁעַר מֵאֲמִירֵי רִשְׁבִּי ל' ע"ד). וְהוּא הַס"ג דַּע"ב וּמִמְנוֹ יֵצְאוּ הַת"ד (עֵמֶק הַמֶּלֶךְ שִׁי"א פ"ד).

⁵⁸⁶⁴ פִּירוּשׁ זֶהוּ חַד חוּטָא דְשַׁעֲרֵי סוּחְרִינְיָה דִיקְנָא אִי נִמִּי חוּטָא בְּשֶׁר סָבִיב חוּץ לְזֶקֶן בְּלִי שִׁיעָר וְזֶה צָרִיךְ עֵינִין (שַׁעַר מֵאֲמִירֵי רִשְׁבִּי ל' ע"ד), פִּירֵשׁ בַּהִיקָף וּפִתִּיחַת הָאוּזֶן מִבְּפָנִים, בְּשִׁפָּה הַחִיצוֹנָה יֵשׁ כְּמוֹ חוּטֵי לֶבֶן, הַמִּתְחִיל לַעֲלוֹת מֵעַט, מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה דְהֵינּוּ כְּנֶגֶד הַפְּאוֹת, וְאַחֵר כֵּךְ יוֹרֵד אוֹתוֹ הַחוּט לֶבֶן מִבְּפָנִים, בְּכָל הַיָּקָף הַשִּׁפָּה שֶׁל הָאוּזֶן. וְהֵינּוּ דְקָאֲמַר 'סָלִיק וְנִחִית', וּמִלַּת דְבוּסִיטָא פִירוּשׁ פִּתִּיחָא מֵלָא, 'כְּמֵלָא הַסִּיט' וְהוּא כְּדִי הַפֶּסֶק הַפִּתִּיחָה שִׁישׁ בֵּין אִמָּה לְאַצְבַּע (סִפְר עֵמֶק הַמֶּלֶךְ - שַׁעַר יָא - פֶּרֶק ד').

⁵⁸⁶⁵ זֶהוּ שְׁלִימוֹת דִּיקְנָא הַנִּז' וּמִקּוּמוֹתָם בְּשִׁמוֹתָם מְפֹרָשִׁים בְּמִשְׁנַת חֲסִידִים דְּפִי י' ע"א פֶּרֶק ז' אֵלּוֹ י"ג דִּא"א וְכַתֵּב הָרֵב בַּע"ח: גַּם דַּע כִּי אֵין גֹּדֵר הַמִּקּוּמוֹת כְּפִי רְאוּת הָעֵין לְסִדְרָם זֹו ע"ג זֹו מִמֶּשׁ, כִּי הָאֵל יֵשׁ מְקוֹם לְמַטָּה וְנִק' עֲלִיּוֹן וְיֵשׁ מְקוֹם לְמַעְלָה וְנִק' תַּחְתּוֹן כִּי מְקוֹם שְׁתַּחַת הַפֶּה יוֹתֵר תַּחְתּוֹן שֶׁבְּכּוֹלָם אֲמֵנָּה הוּא מֵהַמִּקּוּמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים לְהִיּוֹתוֹ וְכו' ע"ש בְּאוֹרֵךְ פִּירוּשׁוֹ (הַדְרַת מֶלֶךְ).

⁵⁸⁶⁶ כָּל מָה שֶׁנִּתְגַּלָּה הוּא אֶךְ וְרַק בַּחֲי' הַבִּי"ן שֶׁל בַּחֲיָנָה זֹו, אֲמֵנָּה בַּחֲי' הַמ"ה שֶׁבּוּ מִתְפַּשֵּׁט כְּנֶגֶד בְּתוֹךְ הָא"א דְאַצִּילוֹת, וְהַע"ב וְס"ג שֶׁבּוּ, הֵם עֲלוּ לְמַעְלָה וּמִבְּפָנִים וְהֵם בְּסִתֵּר עֲלִיּוֹן לְעוֹלָם (כְּלָלִים ח"ב קֵט ע"א).

⁵⁸⁶⁷ וּמִלֵּא (דפ"ו).

⁵⁸⁶⁸ מִתְקוּנָא (דפ"ו).

⁵⁸⁶⁹ שַׁעֲרָה (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

שלמעלה ויורד השיער לראש הפתח של השביל התחתון של הפה.	שערא ולרישא (דרישא) דפתחא דאורחא תתאה דפומא:
התיקון השביעי, נפסק השער (מלצמוח שם) ונראות שתי תפוחים במנחת הבשמים הטובים, יפות ונאות למראה, בשבילם מתקיים העולם. זהו שנאמר "באור פני מלך חיים".	תקונא שביעאה פסיק שערא ואתחזן תרין תפוחין בתקרובתא דבוסמא טבא שפירן ויאן למחזי בניניהון אתקיים עלמא הה"ד (משלי טז טו) באור פני מלך חיים:
התיקון השמיני, יוצא חוט אחד (שורה אחת) של שערות, סביבות הזקן תלויים בשיווי עד הטבור.	תקונא תמינאה נפיק חד חוטא דשערי סוחרני דיקנא ותליין בשקולא עד טבורא ⁵⁸⁷⁰ :
התיקון התשיעי, מתעוררים ומתערבים שערות הזקן עם אלו השערות התלויים בשיווי (שתלויים) ואינם יוצאים זה מזה.	תקונא תשיעאה מתערי ומתערבין שערי דיקנא עם אינון שערי דתליין בשקולא (דתליין) ולא נפקי דא מן דא:
התיקון העשירי, [מתערבים] יורדים השערות שתחת הזקן ומכסים את הגרון שמתחת לזקן.	תקונא עשיראה (מתערבין) נחתין שערי תחות דיקנא וחפיין בגרונא תחות דיקנא:
התיקון האחד עשר, שאין שיעור יוצאת מחבירתה והינם משוערים בשיעור שלם.	תקונא חד סר דלא נפקין נימא מן נימא ומתשערן בשיעורא שלים:
התיקון השנים עשר, שאין השערות תלויים (ומשולשלים) על הפה, ועצם הפה נתפנה מכל צדדיו, והשערות יפים סביב סביב לו.	תקונא תריסר דלא תליין שערי על פומא ופומא אתפני מכל סטרוי ויאן שערי סחור סחור ליה:
התיקון הי"ג, שתלויים השערות תחת זקן מכאן ומכאן בכבוד נאה וביקר יפה ומכסה עד טבור. ולא נראה [להראות] מכל הפנים מנחת הבשמים, מלבד מאלו תפוחין היפים והלבנים המשפיעים חיים לעולם, ומראים שמחה לז"א.	תקונא תליסר דתליין שערי ⁵⁸⁷¹ בתחות דיקנא מכאן ומכאן ביקרא ויאחא (נאה) ביקרא שפירא מחפיין עד טבורא לא אתחזי (ס"א לאתחזאה) מכל אנפי תקרובא דבוסמא בר אינון תפוחין שפירין חוורין דמפקין חיין לעלמא ומחזיין חדו לזעיר אפיין ⁵⁸⁷² :
בי"ג התיקונים אלו, נמשכים ויוצאים י"ג מבועים של שמן המשחה, ונמשכים לכל אלה שלמטה, והם מאירים בשמן הזה, והם נמשחים מאותו השמן שבי"ג התיקונים האלה. באלו י"ג התקונים נרשם הזקן המכובד הסתום מכל של עתיק דעתיקין (זקן הזקנים).	בתליסר תקונין אלין נגדין ונפקין תליסר מבועיין ⁵⁸⁷³ דמשח רבות ונגדין לכל אינון דלתתא ונהרין בההוא משחא ומשיחין מההוא משחא ודבתליסר תקונין אלין בתליסר תקונין אלין אתרשים דיקנא יקירא סתימאה דכלא דעתיק דעתיקין:
משני התפוחים היפים דהפנים מאירות הפנים של ז"א, וכל לבן [כפתור] ופרח	מתרי תפוחין שפירין דאנפוי נהרין אנפוי דזעיר אנפיין ⁵⁸⁷⁴ וכל חיזור (ס"א חיזור) ושושן ⁵⁸⁷⁵

⁵⁸⁷⁰ מכאן משמע דאין חילוק בזה בין מזל עליון להתחתון, אלא שניהם הוא עד טבורא דליבא (כללים ח"א עט ע"ד), כי יש חילוק ביניהם, כי המזל תחתון הוא באמת לעולם עד טבורא דגופא סוף ב' שליש דת"ת, אבל המזל עליון עיקרו הוא באמת רק עד הלב והחזה, והוא ממש כסברת הגר"א וכנ"ל, אלא שהאריז"ל אמר שם כי לפעמים הנה יורד המזל עליון ג"כ ומגיע עד טבורו בשוה עם המזל תחתון, והוא ע"י הענין דכפיפת הראש הנ"ל ע"ש במאמרי רשב"י (דף ל סע"ד ודף נב ע"א) ע"ש (וזהו אשר אמרנו לעיל שהאריז"ל עצמו העיר בזה מהענין דכפיפת הראש) (כללים ח"א פ ע"ב).

⁵⁸⁷¹ שערן (דפ"ו).

⁵⁸⁷² כמ"ש באור פני מלך חיים (הדרת מלך).

⁵⁸⁷³ כי השערות חלולים ונובע מהם השפע לז"א דרך שם ונהרין ז"ן דלתתא מההוא משחא (הדרת מלך).
⁵⁸⁷⁴ מפנים דא"א נהרין פנים דז"א ויש ב' מיני הסתכלות א' הסתכלות ז"א או או"א בעתיקא, והב' הוא הסתכלות דעתיק בהם, וכל א' מאלו הב' נחלק לב' אחרים והם או כאשר ההסתכלות הוא במצח או כאשר ההסתכלות הוא בעינין לבד, וכל א' מאלו הב' נחלק לד' או הסתכלות עין א' או הסתכלות ב' עינין, וזה

זהר ויקרא חלק א'

הנמצאים למטה מאירים ומתלהטים מאותו אור של מעלה. י"ג התקונים האלו נמצאים בזקן. ובשלימות הזקן בתקוניו, נקרא האדם "נאמן" שכן כל מי שרואה זקן (בחלום) תולה בו נאמנות.	דאשתכחן לתתא ⁵⁸⁷⁶ נהירין ומתלהטין מההוא נהורא ודלעילא תקונין תליסר אלן אשתכחו בדיקנא ובשלימות דיקנא ⁵⁸⁷⁷ בתקוניו אתקרי בר נש נאמן ⁵⁸⁷⁸ דכל דחמי דיקניה תלי ביה מהימנותא:
למדנו בספד"צ, י"ג התקונים האלו התלויים בזקן המכובד, בשביעי [שהם] נמצאים בעולם, ונפתחים ב"ג שערי רחמים. ומי שמושיט ידו לישבע, כמי שנשבע ב"ג תיקוני זקן.	תאנא בצניעותא דספרא תליסר תקונין אלן דתליין בדיקנא יקירא ובשביעאה (מנהון) משתכחי בעלמא ומתפתחי בתליסר תרעי דרחמי ⁵⁸⁷⁹ ומאן דאוישיט ידיה לאומאה כמאן דאומי בתליסר תקוני דיקנא:
זה (הנ"ל) בא"א, בזעיר אנפין בכמה. אמר לרבי יצחק, עמוד על רגליך ותקן את שערו של תיקון המלך [בזקן] הקדוש (לבאר) כיצד הם מסודרים.	האי באריך אפין בזעיר אפין בכמה ⁵⁸⁸⁰ אמר לרבי יצחק קום בקיומך וסלסל בסלסלא דתקונא דמלכא וס"א בדיקנא קדישא היאך יתתקנון:
רבי יצחק קם פתח ואמר "מי א"ל כמוך נושא עון וגו' ישוב ירחמנו וגו' תתן אמת ליעקב וגו'". למדנו שלש עשרה מדות נראים כאן, וכולם יוצאים מ"ג מבויעים של שמן המשחה של תיקוני	קם רבי יצחק פתח ואמר (מיכה ז יח) מי אל כמוך נושא עון ⁵⁸⁸¹ וגו' ישוב ירחמנו וגו' תתן אמת ליעקב וגו' תאנא תליסר מכילין ⁵⁸⁸² אתחזון הכא וכלהו נפקין מתליסר מבויעין דמשח רבות דתיקוני
	קלא/ב
הזקן הקדוש, זקן הזקנים נסתר הנסתרים.	דיקנא קדישא עתיקא דעתיקין (תנא) טמירא דטמירין ⁵⁸⁸³ :
למדנו תיקוני הזקן נסתר וסתום, נסתר ולא נסתר, סתום ולא סתום בתקוניו, ידוע ואינו ידוע.	אתנא תקונא דדיקנא טמיר וסתים טמיר ולא טמיר סתים ולא סתים בתקוניו ידיע ולא ידיע ⁵⁸⁸⁴ :
התיקון הראשון, הרי למדנו שכל שיער ושיער, וכל נימא ונימא אינה נדבקת לחבירתה, ומתחילים שערות הזקן ליתקן ע"י התיקון של שערות הראש.	תקונא קדמאה הא תנינן דכל שיערא ושערא וכל נימא ונימא לא מתדבקא לחברתה ושאר ⁵⁸⁸⁵ נימין דדיקנא לאתקנא מתקונא דשער רישא:

יהיה בז"א המסתכל בעתיק וכן ב' חלוקות האלו כאשר העתיקא מסתכל בז"א סוף דבר הם חלוקות הרבה ואנו לא ביארנו למעלה רק ב' בחי' לבד כנז"ל שהם א' הסתכלות או"א או ז"א במצח דעתיקא קדישא או הסתכלותם בפנים בלבד וכו' (הדרת מלך).

⁵⁸⁷⁵ חיצור ושושן הוא תרגום כפתור ופרח מלאכים ונשמות (הדרת מלך).

⁵⁸⁷⁶ ספירות ב"ע (הדרת מלך).

⁵⁸⁷⁷ שלא גלח והשחית שום תיקון מה"ג (הדרת מלך).

⁵⁸⁷⁸ תלי ביה מהימנותא וגם לטעם זה נק' דיקנא מהימנותא דכולא (הדרת מלך). דיקנא שלימה מורה על שלימותא (הדרת מלך).

⁵⁸⁷⁹ לשון הספד"צ "דמטא תשרי ירחא שביעאה" באלול כשמגיע תשרי סמוך לו באלול נפתחים כמ"ש הרב מדלא קאמר בתשרי משמע סמוך לו ופתוחים עד יוה"כ (הדרת מלך).

⁵⁸⁸⁰ בתמידות יש בז"א ט' תיקונים ולפעמים מאירים בו י"ג (הדרת מלך).

⁵⁸⁸¹ ה"ג מדות הרחמים אשר בפ' תשא הם נובעין ויוצאין מה"ג תקונין שבפסוקים מי אל כמוך כו' אשר במיכה בסופו. אלא במיכה מסודרים שם בדרך שבח כמו שהם למעלה בא"א עצמו, ובפ' תשא נאמרו שם ע"ש גילויים והתפשטותם למטה בז"א לצורך הרחמים, כי נתגלו ונתפשטו מלמעלה למטה שהוא מא"א לז"א לרחם על ישראל לצורך אותו המאורע, וגילויים למטה הוא באותן התיבות והמלות אשר בפ' תשא, וע' באד"ר (דף קל"א), ובדברי הרב בשער א"א (פרק ט') (הקדו"ש כב ע"ד).

⁵⁸⁸² מכילין (דפ"ו).

⁵⁸⁸³ או"א טמירין בז"א י"ה נסתרות ו"ה נגלות, וא"א טמיר גו או"א שהם טמירין ומלבישים ומכסים אותו (הדרת מלך).

⁵⁸⁸⁴ מהותו מצד תיקוניו ולא ידיע עצמותו כי הוא טמיר וסתים אבל מהותו נודע ולא טמיר כי הוא נגלה בז"א (הדרת מלך).

⁵⁸⁸⁵ מתחילין שערות הזקן מסוף פאות הראש (הדרת מלך).

הבא אית לאסתכלא אי כל נימין דשער רישא ונימין דדיקנא יקרא עלאה בחד נימא אתכללו (ס"א בחד מתקלא אתקלו) אמאי אלין אריכין ואלין לא אריכין⁵⁸⁸⁶ אמאי⁵⁸⁸⁷ נימין דדיקנא לא אריכין וכוליו (כלי) האי וקשיין ואלין דרישא לא קשיין אלא שעיעין:	כאן יש להתבונן, אם כל הנימין של שערות הראש והנימין של הזקן המכובד והעליון נכללו בנימא אחת, (במשקל אחד נשקל) למה אלו ארוכים, ואלו אינם ארוכים. למה שערות הזקן אינם ארוכים כל כך והם קשים, ואלו השערות הראש אינם קשים אלא הם רכים.
אלא כל נימין שקילין⁵⁸⁸⁸ ודרישא (מרישא) ודיקנא דרישא אריכין על כתפין למיגד [מרישא] לרישא⁵⁸⁸⁹ דזעיר אפין מההוא משיכא דמוחא למוחא דיליה ובגיני כך לא הוו קשיין וע"ד אתחזון⁵⁸⁹⁰ למהוי רכיבי:	אלא כל הנימין שקולים, בין של הראש ובין של הזקן. של הראש ארוכים עד הכתפים, כדי להמשיך [מן הראש] לראש דז"א, מהמשכה של המוח למוח שלו. לכן הם לא היו קשים לכן הם ראויים להיות רכים.
תאנא מאי⁵⁸⁹¹ דכתיב (משלי א כ) חכמות בחוץ תרנה ולבסוף כתיב ברחובות תתן קולה האי קרא לאו רישיה סיפיה ולא סיפיה רישיה אלא חכמות בחוץ תרנה כד נגיד ממוחא סתימאה דאריך אפין למוחא דזעיר אפין באינון נימין כאלו מתחבראן לבר תרין⁵⁸⁹² מוחין ואתעביד חד מוחא בגין דלית קיומא ולמוחא (דמוחא) תתאה אלא בקיומא דמוחא עלאה וכד נגיד מהאי להאי כתיב תתן קולה חד:	למדנו מה שנאמר "חכמות בחוץ תרנה" ולבסוף נאמר, "ברחובות תתן קולה" פסוק זה אין תחילתו כסופו ולא סופו כתחילתו, אלא "חכמות בחוץ תרנה", כשנמשך ממוחא סתימאה של א"א למוח דז"א, באותן השערות (נחשב הדבר) כאילו מתחברים בחוץ שני מוחין ונעשים למוח אחד, לפי שאין קיום למוח התחתון אלא בקיום של המוח העליון וכשנמשך מזה לזה נאמר "תתן קולה" אחד.
ובגין דנגיד ממוחא למוחא באינון נימין (כאלו מתחבראן לבר תרין מוחין ואתעביד חד מוחא באינון נימין) אינון לא אשתכחו קשיין מ"ט משום דאי אשתכחו קשיין לא נגיד חכמתא למוחא בהון בגיני כך לית חכמתא נפקא מבר נש דאיהו קשישא וס"א קשיא ומארי דרוגזא דכתיב (קהלת ט יז) דברי חכמים בנחת נשמעים:	ולפי שנמשך ממוח למוח באלו הנימין, (כאילו מתחברים בחוץ שני מוחות ונעשה מוח אחד באלה השערות) אלו אין נמצאים קשים. מה טעם הדבר. לפי שאם היו נמצאים קשים, לא יכול היה להימשך בהם חכמה למוח בהם, לפי שאין חכמה יוצאת מאיש שהוא קשה [קשה] ובעל חמה, שנאמר "דברי חכמים בנחת נשמעים".
ומהבא אוליפנא מאן דשערוי דרישיה קשיין לאו חכמתא מתישבא עמיה וע"ד אינון אריכי (ס"א רכיבין) למיתי תועלתא לכלא מאי לכלא למיעל על חוטא דשדרה דמתשקין מן מוחא:	ומכאן אנו למדים מי ששערות ראשו קשים, אין החכמה מתיישבת עמו. ועל כן אלה (שערות הראש) ארוכים, כדי להביא תועלת לכל. מי הם הכל. כדי שיכנס לחוט השדרה להשקותו מן המוח.
ובג"ד לא תלי שערא דרישא על שערא דדיקנא דשערא דרישא תלי וסליק על אודנין לאחורוי ולא תלי על דיקנא משום דלא אצטריך לאתערבא אלין באלין דכלהו מתפרשן בארחייהו:	ובשביל זה אין שערות הראש תלויים על שערות הזקן, לפי ששערות הראש תלויים ועולים מעל האזנים לאחורוי ואינם תלויים על הזקן, לפי שאין צריך שיתערבו אלו באלו, לפי שכולם מתחלקים לפי דרכם.
תאנא כלהו שערי בין דרישא בין דדיקנא כולהו חוורי כתלגא ותאנא אינהו דדיקנא	למדנו כל השערות, בין (שערות) הראש ובין (שערות) הזקן, כולם הם לבנים כשלג. ועוד למדנו אלה (שערות) של הזקן, כולם הם

⁵⁸⁸⁶ אלא עד טיבור, ודרשיא אריכין יותר ושעיעין (הדרת מלך).

⁵⁸⁸⁷ קמ (הערת הזהר).

⁵⁸⁸⁸ שקילין (דפ"ו).

⁵⁸⁸⁹ (ס"א מרישא) (נוסף בדפ"ו).

⁵⁸⁹⁰ אתחזון (דפ"ו).

⁵⁸⁹¹ עח ע"א קמ ע"א רסב ע"א (הערת הזהר).

⁵⁸⁹² בראשית קמא ע"ב קמ (הערת הזהר).

720

קשים. מה הטעם. למה לפי שאלו תקיפים יותר מכל התקיפים, כדי להוריש [להוריד] אלה י"ג המידות מעתיק דעתיקין.	קשישאי כללו מ"ט משום דאינון תקיפא דתקיפין לאחסין ונ"א לאחתא אינון י"ג מכילן מעתיק דעתיקין:
ואלו המידות שורים מלפני האוזן, ואלו המדות המה סתומים, (כדי) שלא יתערבו עם אחרים [שהורישו למטה וכך למדנו מלפני האזניים שורים שערות משום שלבדם הם ולא מתערבים באחרים].	והני מכילן מקמי אודנוי שריין והני מכילן סתימן אינון דלא יתערבון באחרנין (ס"א) דאתחסינו לתתא והכי תנינא מקמי אודנוי שריין שערי משום דבלחודייהו אינון ולא אתערבו באחרנין (וכו')::
ואם תאמר אין עוד אחרים בדומה להם, לא, כי למדנו י"ג מדות הרחמים מהעתיק הקדוש "מי א"ל כמוך" א', "נושא עוון" ב', "ועובר על פשע" ג', "לשארית נחלתו" ארבע, "לא החזיק לעד אפן" חמש, "כי חפץ חסד הוא" ו', "ישוב ירחמנו" ז', "יכבוש עונותינו" ח', "ותשליך במצולות ים כל חטאתם" ט', "תתן אמת ליעקב" עשרה, "חסד לאברהם" י"א, "אשר נשבעת לאבותינו" י"ב, "מימי קדם" י"ג. כנגד אלו יש "א"ל רחום וחנון וגו'" ואלו שלמטה.	ואי תימא דלית אחרנין כוותייהו לא דתניא תליסר מכילן דרחמי מעתיקא קדישא (מיכה ז יח) מי אל כמוך חד ⁵⁸⁹³ נושא עון תרי ועובר על פשע תלת לשארית נחלתו ארבע לא החזיק לעד אפן חמש כי חפץ חסד הוא שית ישוב ירחמנו שבעה יכבוש עונותינו תמניא ותשליך במצולות ים כל חטאתם תשעה תתן אמת ליעקב עשרה חסד לאברהם אחד סר (חדסר) אשר נשבעת לאבותינו תריסר מימי קדם תליסר לקביל דא אל רחום וחנון [וגו'] ואינון לתתא ⁵⁸⁹⁴ :
ואם תאמר, משה, למה לא אמר את אלו העליונים. אלא משה לא היה צריך אלא למקום (בו) הדין נמצא, ובמקום ששם הדין נמצא, לא היה צריך לומר כך.	ואי תימא משה איך לא אמר אלן עלאין ⁵⁸⁹⁵ אלא משה לא אצטריך ⁵⁸⁹⁶ אלא לאתר דדינא אשתכח ובאתר דדינא אשתכח לא בעי הכי למימר:

⁵⁸⁹³ קמ (הערת הזהר).

⁵⁸⁹⁴ זה הפי' נמצא מכתובת הרב הגדול זלה"ה. סוד שלשה עשר מדות כך הם, וזה סדר מנינם: א"ל, אחד. רח"ם, שנים. וחנון, שלשה. אר"ך, ארבעה. אפ"ם, חמשה. ורב חסד, ששה. ואמת, שבעה. נוצר חסד, שמונה. לאלפים, תשעה. נושא עון, עשרה. ופשע, אחד עשר. וחטאה, שנים עשר. ונק"ה, שלשה עשר. ואלו הם שלשה עשר תיקוני דיקנא דאריך אפין שהורידן משה למטה במקום הדין למתקו. ואמנם תשעה תיקוני דיקנא דז"א הם אלו: אר"ך, א'. אפים, ב'. ורב חסד, ג'. נושא עון, ד'. ופשע, ה'. ונק"ה, ו'. פוקד עון אבות על בנים, ז'. על שלשים, ח'. ועל רבעים, ט'. והנה שלשה תיקונין אלו האחרונים הזכירן משה אחר י"ג תיקוני דאריך אפין, כי הם מקור הדינין, וכוון להמשיך להם י"ג מכילן דרחמי למתקן, כי שלשה אלה קשים לפקוד עון, והם דין יותר מכל השאר, כמובן מפשטם, וצריכין מיתוק. והנה התקון השמיני של אריך אפין הוא מזלא כנז' באדרא רבא, ולפיכך נוצר חסד שהוא רומז לו הנז"ן גדולה, לרמזו אל בינה שבכתר, והוא חוטא דשערי דבסחרני דיקנא כי היא קו ירוק המקיף העולם למטה, ודוגמתו למעלה להקיף הזקן העליון, ושם נעלמים חמשים שערים עליונים תכלית העלם ודקות גדול. והנה התיקון השביעי הוא אמת, וכנגדו נזכר במי אל כמוך ישוב ירחמנו, וכך אמרו באדרא רבא (קלג ע"ב) הה"ד ישוב ירחמנו ובהאי דלתתא הוא אמת, עכ"ל, וזו ראייה למנינינו שמנינו פה. ודע כי י"ג תיקוני דיקנא הם שלש פעמים שם בן ארבע, שהם שנים עשר, והמזל הכוללם הם שלשה עשר. וג"פ שם בן ד' הם ע"ח, והם בגמטריא מזלא, להורות דכולהו במזלא איתכלילו (שער מאמרי רשב"י). ר"ל כי הורידן משה רבינו ע"ה מע"ק לז"א לצורך דרחמים, והוא ע"י המזלין שהם מגיעין לרישא דז"א, ושם הוא גילויים. אבל בא"א עצמו, הנה הם נעלמים ג"כ, ועכ"פ הוא כי מה שנקראים בא"א בשם י"ג ת"ד שהוראתם הוא על השערות כנז', הוא משום שכל גילויים הוא רק בז"א, אשר הם נמשכין בו רק ע"י המזלין שהם שערות הדיקנא (כללים ח"ב לח ע"ד).

⁵⁸⁹⁵ קלח (הערת הזהר).

⁵⁸⁹⁶ וכן הוא בתרגום ירושלמי כי משה היה הקורה ועי' ברש"י בחומש (לג יט) וכן פירשו רוב המפרשים שהשם היה הקורא אומנם בגמ' ראש השנה יז ע"ב ובסנהדרין קיא סע"א מבואר שהקב"ה הראה לו, ומשמע מזה כי הקורא היה משה וכן הוא בפרקי דר"א סוף פמ"ו, ונראה כי היה הקריאה מהקב"ה ג"כ אלא שהיה ע"י קולו של משה והיה שכינה מדבר מתוך גרונו ועל מה שהראה לו זהו שאמר אני אעביר כל טובי על פניך ועל הקריאה זהו שאמר וקראתי בשם ה' לפניך, ור"ל שימשיך ויתגלה אותם בשם הוי"ה ב"ה שהוא בז"א והמדבר היה השכינה עלאה כי בה משתכחין הי"ג מכילין דרחמי כמ"ש בספד"צ פרק ב' והיה נמשך ומתלבש הדיבור בקולו של משה (לש"ו).

זהר ויקרא חלק א'

ומשה לא אמר אלא בעידנא דישראל חאבו ודינא הוה תלייא ובגיני כך לא אמר משה אלא באתר דדינא אשתכח:	ומשה לא אמר אלא בשעה שחטאו ישראל (בעגל), והדין היה תלוי. ולפיכך לא אמר משה אלא במקום ש(בו) הדין נמצא.
אבל בהאי אתר סדורא דשבחא דעתיק יומין מסדר נביאה ואינון תליסר תקונין דדיקנא עלאה קדישא טמירא דטמירין תקיפין לתברא ולאכפיא כל גזרי דינין:	אבל במקום זה את הסדר של שבחי דעתיק יומין מסדר הנביא. ואלו י"ג התקונים של הזקן העליון הקדוש, נסתר מכל הנסתרים, חזק לשבור ולהכניע את כל גזרות הדינים.
מאן חמי דיקנא עלאה קדישא טמירא דטמירין דלא אכסיף ⁵⁸⁹⁷ (ס"א אתכסי) מניה ובג"כ כל שערי קשישין ותקיפין בתקונין:	מי שרואה את הזקן העליון הקדוש, נסתר שבנסתרים, שלא יבוש (יתכסה) ממנו. ולכן כל שעירות קשים וחזקים בתקונים.
קלב/א	
ואי תימא אי הכי הא שערי דלתתא אינון אוכמי אמאי לא הוו דא כדא דתניא כתיב (שיה"ש ה יא) קווצותיו תלתלים שחורות כעורב וכתיב (דניאל ז ט) וושער רישיה כעמר נקא לא קשיא הא בדיקנא עלאה הא בדיקנא תתאה וע"ד כד אתייהיבת אורייתא לישראל אתייהיבת באש שחורה על גבי אש לבנה:	ואם תאמר, אם כן הרי השערות שלמטה הם שחורים, למה לא היו זה כזה (שויים). שלמדנו, נאמר "קווצותיו תלתלים שחורות כעורב", ונאמר "ושער רישיה כעמר נקא". אינו קשה, כאן בזקן העליון וכאן בזקן התחתון. לכן כשניתנה התורה לישראל ניתנה (כתובה) באש שחורה על גבי אש לבנה.
ועקרא דמלה משום דהני שערי בגין דממוחא אשתכחו לאתמשכא למוחא דלתתא [ואינון] (מאן דאינון) לעילא מן דיקנא דיקנא בלחודוי הוא וכל תקוניו בלחודיהון אשתכחו דיקנא בלחודוי ושערי בלחודייהו:	ועיקר הטעם, שְׁאֵלָה השערות, מאחר שנמצאו מהמוח כדי להמשך למוח של מטה, ואלו למעלה מן הזקן, זקן לבד, הוא וכל תיקוניו נמצאים לבדם. הזקן בפני עצמם ושערות בפני עצמם.
תקונא קדמאה תקונא דשאר מרישא דשערי דרישא וותאנא כל תקוני דיקנא (ותנינא כל דיקנא (ס"א תקונא)) לא אשתכח אלא (מחומא דלבא) (ממוחא דרישא) [ס"א מתקוני דרישא] והכא לא פריש והכין דהא (הכי) לא הוי אלא תקונא דא דנחית מן רישא דשערי דרישא הכי אשתכח וחסר כאן:	התיקון הראשון, תיקון המתחיל מתחילת שערות הראש. ולמדנו כל תיקוני הזקן אינם נמצאים אלא מהמוח שבראש [מחומת הלב], [מתיקון הראש] וכאן אינו מפורש כך, שהרי לא היה אלא שהתיקון הזה שיוורד מתחילת שערות הראש, וכך נמצא.
ומהאי דיקנא אשתמודע כל מה דהוי [מרישא דאלף] (ברישא באלף) עלמין דחתימין [ס"א אלף עלמין חתימין] בעזקא דדכייא (ב) עזקא דכליל כל עזקין:	ומהזקן הזה ניכר כל מה שיש בראש שאלף עולמות שהם חתומים [אלף עולמות חתומים] בטבעת הטהורה, טבעת הכוללת את כל הטבעות.
אורכא דכל שערא דנחית מקמי אודנוי לא הוי ואריכא ולא (אורכא ולא (ס"א אלא)) אתדבק דא בדא ולא (ס"א דכלא) נחתין אלין שעריין מכד נגדין אתמשכן [ס"א אלא מכד נחתין אלין שעריין]	האורך של כל שיערה היורדת מלפני האזנים אינה ארוכה, ואינן מתדבקות זו בזו. אלו [הכל] השערות אינן יורדות, אלא משוורדות, אלו השערות נמשכות ותלויות. [אלא מכאשר יורידם אלה שערות שופעים]

⁵⁸⁹⁷ קלב (הערת הזהר). הענין דהזכרת י"ג מדות הרחמים לבטל הדינין שלמטה, כי ה"ג מדות הרחמים הם השמות של ה"ג ת"ד דנפקין ממ"ס, וכל שערות הנה הם ממותרי מוחא, וכן הוא למעלה, כי הנה הם ממותרי המ"ס שהוא תמצית אורו ושיוריו המתבקעים ויוצאים לחוץ מגודל ריבוי תוקף אור שמבפנים, והנה הם הארת קדושת אור גבורות המ"ס שהוא בוצד"ק. ובאשר שהם רק תמצית הארתו לבד, יש להם אפשרות להמשיך ולהתגלה למטה, ולכן כאשר נתעוררו הם ונתגלה איזה גילוי מהם למטה, הנה נכפין ומתבטלים כל הדינים, וכמ"ש באד"ר (קלא סע"ב וקמ"א) (דע"ה ח"ב טו ע"ב).

זהר ויקרא חלק א'

ונמשכים.]	נגדין ואתמשכן ותליין:
ובתחילת התיקון הראשון, (יש בו) ל"א שערות שקולות, ונמשכים עד ראש הפה. וש"צ נימי שערות נמצאים בכל קוצא וקוצא.	ושירותא דתקונא קדמא תלתין וחד קוצי שקילין אתמשכן עד רישא דפומא ותלת מאה ותשעין נימין ⁵⁸⁹⁸ אשתכחן בכל קוצא וקוצא:
ל"א קוצין שקולים שיש בתיקון הראשון, חזקים להכניע למטה כחשבון "א"ל". מהו א"ל. חזק ויכול.	תלתין וחד קוצי שקילין דהוו בתקונא קדמא תקיפין לאכפייא לתתא כחושבן א"ל מהו א"ל תקיף ויכול ⁵⁸⁹⁹ :
וכל קוצין וקוצין מתחלק לל"א עולמות חזקים ושולטים (כדי) להתבונן [(ע"מ) להתפשט] [לכפות ויתפשט] ל"א בצד זה ול"א בצד זה, וכל עולם ועולם ממנו מתחלק לאלף עולמות שמתאווים לעידון הגדול, וכל אלו הם סתומים בתחילת הזקן הכולל את התקיף וכלולים בא"ל הזה.	ובכל קוצא וקוצא מתפרשין תלתין וחד עלמין תקיפין שלטין לאתעיינא (ס"א לאתפשטא) וס"א לאכפייא ואתפשטו ל"א בהאי סטר ול"א בהאי סטר וכל עלמא ועלמא מניה מתפרש לאלף עלמין דכסיפין לעדונא רבא וכלא סתים ברישא דדיקנא דכליל תקיפא וכלילין בהאי א"ל:
ועם כל זה, הא"ל הזה נכנע לרחמים, שכן הרחמים דעתיק יומין [נתבשם] נכלל ונתפשט בו. למה עד הפה. לפי שנאמר "דינא יתיב וספרין וגו'" מהו "דינא יתיב". יושב במקומו שאינו שולט.	ועם כל דא הא"ל ⁵⁹⁰⁰ אתכפייא לרחמי ודרחמי דעתיק יומין (אתבסם) ואתכלל ואתפשט ביה אמאי עד פומא משום דכתיב (דניאל ז י) דינא יתיב וספרין וגו' מאי דינא יתיב יתיב לאתריה דלא שלטא:
וזהו שנאמר "פלא יועץ א"ל גבור", א"ל, שהוא תקיף ומתבשם בדמות [בזקן] הקדוש של עתיק יומין. וסוד הכתוב "מי א"ל כמוך" בעתיק יומין זה נאמר, בתיקון הראשון של הזקן הקדוש העליון	הה"ד (ישעיה ט ה) פלא יועץ אל גבור ⁵⁹⁰¹ אל דהוא גבור ואתבסם בדיוקנא (ס"א בדיקנא) קדישא דעתיק יומין ורוא דכתיב (מיכה ז יח) מי אל כמוך בעתיק יומין אתמר בתקונא וקדמא דדיקנא (דדיוקנא) קדישא עלאה:
העולם הראשון שיצא מהתיקון הראשון שולט, ויורד ועולה לאלף אלפין ורבוא	עלמא קדמא דנפיק מתקונא קדמא ⁵⁹⁰² שליט ונחית ⁵⁹⁰³ וסליק לאלף אלפין ורבוא רבבן

⁵⁸⁹⁸ החוורתא הם בפרטות תר"כ, כמנין כתר, וכן מתפשטין עוד לכמה רבוא עלמין וכמבואר באד"ר (קכח ע"ב), ועד"ז בהנימין כמבואר שם, וכן בה"ג ת"ד, כמ"ש (קלב ע"א) (כללים ח"א יח ע"ד).

⁵⁸⁹⁹ הג' שמות א"ל אשר בתיקונא קדמא, שהם השורשין עלאין דהג' עולמות ב"ע, וכמ"ש באד"ר (קל"ב ע"א) וכמבואר במבוא שערין (שער א"א פ' י"ד ט"ו ט"ז י"ז ע"ש בארוכה). ומבואר שם כי הג' שמות א"ל הם השורש דכל המלכין קדמאין אשר הם מהדעת והו' קצוות דז"א שהם הז' מלכים דמיתו, וכל המציאות העולם אשר בהששת אלפים שנה הם מהבריורים דהמלכים דה"ק, חג"ת נה"י, אבל הדעת הוא שרשם והוא נשמת הו"ק, והוא מלך בלע, מלך הראשון, בלע בן בעור, ושם עירו דנהבה, דין הבה, לעלוקה שתי בנות הב, והוא גזירת דינא תקיפא דתקיפין דבגיניה מתקטרין אלף אלפין מארי דיבבה ויללה וכמ"ש באד"ר (קלה ע"א). והנה שורש הדעת הוא בתיקונא קדמא דדיקנא ושם הוא הג' שמות א"ל, אל שד"י אל הו"ה אל אדנ"י ומהם נמשכו ג' עלמין, בבניה ת"ת מלכות, והם הג' עלמין הנזכר באד"ר (קלב ע"א), ואח"כ נמשכו עוד למטה בהג' עולמות ב"ע, והם כולם דינן תקיפין, כי הם הנהר דינור שבכל עולם ועולם (הקדו"ש נז ע"ג).

⁵⁹⁰⁰ משום שכל הי"ג תיקונים כולם הם נמשכים מהמ"ס שהיא מוחא חדא דכליל תלת (אד"ר קמ ע"א), והמ"ס הוא בוצד"ק שורש הגבורות. שבה גנוז גבורה דרדל"א, לכן הנה נעשה ונתגלה בתיקונא קדמא דדיקנא תלת עלמין דגבורות כלליים שהם השרשים דכל הדינים כולם אשר למטה, ונעשה שורשם כאן בקודש הקדשים כדי לאכפייא לון, שיהא כל הדינן כבושים ומשועבדים באור החסד לבסמם ולהמתיקם בכל עת הצורך (דע"ה ח"ב מב ע"א).

⁵⁹⁰¹ שם אל נתפשט עד הפה ואם תחבר אותיות א"ל עם אות פ' יהיו פלא (שער מאמרי רשב"י, ועיי"ש עוד אריכות גדול).

⁵⁹⁰² עיקר כל עלמין אלו הם יוצאים באמת רק למטה למטה, שהוא בעולמות ב"ע, והוא הנהר דינור אשר ישנו בכל עולם ועולם מהעולמות ב"ע, אלא ששרשם הוא כאן בתיקונא קדמא דדיקנא, שהוא בא"א הנקרא עתיק יומין (דע"ה ח"ב מב ע"א).

⁵⁹⁰³ עיקר אור הגבורה הוא יורד מכאן ונחית עד עולם הבריאה בהיכל זכות אשר שם, ונעשה שם הנהר דינור וכמ"ש בזוה"ק (פקודי רנב ע"ב) בהיכל זכות מהכא אתעביד נהר דינור אלף אלפין ישמשוניה לההוא

זהר ויקרא חלק א'

מארי תריסין ⁵⁹⁰⁴ ומניה מתאחדין בקסמא בעזקא רבא:	רבבות, בעלי מגינים וממנו נאחזים בכלי מידה בטבעת גדולה.
עלמא תניינא דנפיק מהאי תקונא שליט ונפיק ונחית וסליק לשבעה וחמשינ אלף דרגין מארי דיבבא ומתאחדן מניה לאכפייא בקודלא בחיורא (ס"א בחיורא):	העולם השני שיצא מהתיקון הזה שולט, ויוצא ויורד ועולה לחמשים ושבעה אלף מדרגות. בעלי יבבה נאחזים ממנו (כדי) לכפות את העורף, ב[חלק ה]לבן [בקוץ].
עלמא תליתאה דנפיק מהאי תקונא שליט ונחית וסליק לצ"ו אלפין מארי דיללא ומתאחדן מני' בבוסמא לקוסיטרא וס"א בבוסמא לקוסיטרא (ס"א בבוסמא לקוסיטרא):	העולם השלישי שיצא מהתיקון הזה שולט, ויורד ועולה לתשעים וששה אלפים בעלי יללה, נאחזים ממנו בתואר הפנים שבמושל (כנר בבית).
ומהאי תקונא מתכפין כלהו ומתבסמן במרירא דדמעין דמתבסמן בימא רבא מאן חמי תקונא דא דדיקנא קדישא עלאה יקירא דלא אכסיף מניה מאן חמי טמירותא וס"א יקירותא דקוצין דשערי דתליין מהאי סבא יתיב בעיטרא דעטרין עטרין דכל עטרין עטרין דלא אתכללו בעטרין עטרין דלא כשאר עטרות, עטרות שעטרות של מטה מתאחזות מהם. לכן אלו התיקונים, הם התיקונים של מטה מהם אוחזים.	ומתיקון זה נכנעים כל אלו, ונמתקים בדמעות מרים שמתבשמות בים הגדול. מי שרואה תיקון זה של הזקן הקדוש העליון והמכובד, שאינו מתבייש ממנו מי שרואה טמיר [כבוד] של קוצין של השערות התלויים מזה הסבא, יושב בעטרה דעטרות, העטרה של כל העטרות, עטרות שלא נכללו בעטרות, עטרות דלא כשאר העטרות, עטרות שעטרות של מטה מתאחזות מהם. לכן אלו התיקונים, הם התיקונים של מטה מהם אוחזים.
תקוני דאתתקן דאצטריך לאתברכא מאן דבעי ברכה דכל תקונין דאתתקן בקבלהון ברכאן משתכחין (לקבליהון) ואתעביד מה דאתעביד כלא כליל בהני תקונין כלא זקפן לקבליה תקונין דמלכא תקיפא עתיקא סתימא דכלא וכלהו אתבסמן מתקונין אלין (דמלכא עתיקא):	התקונים שנתקנו, (לפי) שצריך להתברך מי שצריך ברכה. שכן כל התקונים שנתתקנו כנגדם נמצאות כברכות [כנגדם], ונעשה מה שנעשה. הכל כלולים באלו התיקונים, הכל עומד כנגד את התיקונים של המלך החזק הזקן, הסתום מכל, וכלם מתמתקים מאלה התיקונים [של המלך הזקן].
תאנא אי עתיק דעתיקין קדישא דקדישין לא אתתקן באלין תקונין לא אשתכחו עלאין ותתאין וכלא הוי כלא הוי ותניא עד כמה זהירין אלין (ס"א אתתקן באלין ול"ג) תקוני דדיקנא עד תליסר (דלתתא) וכל זמנא	שנינו, אם הזקן שבזקנים, קדוש הקדושים לא היה נתקן באלו התיקונים, לא היו נמצאים העליונים והתחתונים והכל היו כלא היו. למדנו עד כמה מאירים אלו (נתתקן באלו) התיקונים של הזקן עד י"ג [שלמטה], וכל זמן
קלב/ב	
דתליסר אלין משתכחין זהירין אלין ודלתתא וכלא בחושבנא דאלין תליסר ⁵⁹⁰⁵ :	שאלו הי"ג נמצאים, מאירים אלו של מטה, והכל הוא בחשבון של אלה הי"ג.

נהרא. ומ"ש שליט, ר"ל כי בכאן בתיקונא קדמאה שהוא שורשו, הנה מראה כאן שלטנותיה עליו לאכפייא ולבסמו לעת הצורך כנ"ל. וזהו שאמר שליט ונחית, והכוונה הוא על השורש עצמו, כי אור השורש עצמו הוא יורד ג"כ בהארתו למטה לתקן ולבסם את הגבורות דנהר דינור שבהיכל זכות דבריהא (דע"ה ח"ב מב ע"א).

⁵⁹⁰⁴ אותו השורש הוא מתפשט לאלף אלפין ורבוה רבבן אורות, כי מהם הוא האלף אלפין ורבוה רבבן המשמשים ועומדים לפני נהר דינור כנז'. והנה כל המספר הזה אשר הן בהשורש והן אשר בנהר דינור, הם נקראים כולם מארי תריסין, כי תריס הוא מגן, והוא כי הרי אמרנו שאלו הג' עלמין הם בתיקונא קדמאה שנקרא אל, ויש בהם ג' שמות אל, ונמשכין בעולמות ב"ע, והוא אל שדי בבריהא, אל הויה ביצירה, אל אדני בעשיה. ועלמא קדמאה שהוא הראשון הוא הכולל כולם, וכלל בו כל הג' שמות אל, והם גימט' מגן, ולכן כל האורות היוצאין מכאן הם מארי תריסין שהוא בעלי מגינים והוא ע"פ מ"ש הרב בשער ציור עולמות (בהקדמה) וכן בשער סדר אבי"ע (פרק ד) כי בעולם הבריהא עומד הטוב בפנ"ע והרע בפנ"ע ואינם מעורבים יחד, והוא ע"י בעלי מגינים הללו שעומדים שם, שהם מגן ומחסה לפני הטוב שעומד שם בפנ"ע להצילו מכל תערובות רע ח"ו (דע"ה ח"ב מב ע"א). עיי"ש עוד אריכות גדול.

נמצא, שהזקן של המלך הזקן מכובד מכל, הכל (באופן) אחד נסתר ומכובד. ולפי שהוא מכובד ונסתר מכל, לא נזכר בשום מקום בתורה, [לא נזכר בתורה] ולא נתגלה. ואיזה "זקן" נתגלה. הזקן של הכהן הגדול העליון.	אשתכח דיקנא דמלכא עתיקא יקירא מכלא כלא בחד איהו טמירא ויקירא ובגין דאיהו יקירא וטמירא מכלא לא אדכר ביה באתר דאורייתא וס"א לא אדכר באורייתא ולא אתגלייא ומה דיקנא אתגלייא דיקנא דכהנא רבא עלאה:
ומזקן זה יורד לזקן של הכהן הגדול של מטה ומהו זקן של הכהן גדול. ה"זקן" של הכהן הגדול נתקן בשמונה תיקונים, לכן יש ח' תיקונים לכהן הגדול כאשר השמן יורד על זקנו. הה"ד "כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן וכו'".	ומהאי דיקנא נחית לדיקנא דכהנא רבא דלתתא (מאי דיקנא דכהנא רבא) דיקנא דכהנא רבא בתמניא תקונין אתתקן ⁵⁹⁰⁶ ובגין כך תמניא תקונין לכהנא רבא כד משחא נחית על דקניה הה"ד (תהלים קלג ב) כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן וגו':
ומאין לנו. שנאמר "שבת אחים גם יחד". (תיבת) "גם" באה לרבות את הכהן הגדול שלמטה שכל זמן שהכהן הגדול של מטה משמש בכהונה הגדולה, כביכול הכהן הגדול של מעלה משמש בכהונה הגדולה. זה התיקון הראשון של הזקן סתום מכל.	ומנ"ל דכתיב (תהלים קלג א) שבת אחים גם יחד גם לרבות כהן גדול דלתתא דכל זמנא דכהנא רבא דלתתא משמש בכהונא רבא כביכול כהן גדול דלעילא משמש בכהונא רבא דא תקונא חד דדיקנא דעתיקא סתימא דכלא:
אמר לו רבי שמעון, ראוי אתה רבי יצחק לראות בכבוד של תיקוני הזקן, ובסבר פני עתיק יומין, זקן הזקנים. אשרי חלקך ואשרי חלקי עמכם בעולם הבא.	א"ל רבי שמעון יאות אנת ר' יצחק אלמחמיו (למהוי) ביקירא דתקוני דדיקנא וסבר אפי דעתיק יומין עתיקא דעתיקין זכאה חולקך וזכאה חולקי עמכון בעלמא דאתי:
התיקון השני, [בן] מסודרים השערות, מראש הפה ועד לצד האחר של הפה בתיקון שווה. קום רבי חזקיה ועמוד על עמדך, ותכבד את כבוד התיקון הזה של הזקן הקדוש.	אתקונא תניינא מתתקן שערא מרישא דפומא עד רישא אחרא דפומא בתקונא שקילו קום ר' חזקיה וקאים בקיומך ואוקיר יקרא דתקונא ודא דדיקנא קדישא:
קם רבי חזקיה פתח ואמר, "אני לדודי ועלי תשוקתו". מי גרם ש"אני לדודי". משום ד"עלי תשוקתו". מסתכל הייתי, והנה ראיתי	קם ר' חזקיה שארי ואמר (שיה"ש ז יא) אני לדודי ועלי תשוקתו מי גרם שאני לדודי משום דעלי תשוקתו מסתכל הוינא וארו חמית ⁵⁹⁰⁷

⁵⁹⁰⁵ תליתר (דפ"ו).

⁵⁹⁰⁶ הנה שלש עשרה תיקוני דיקנא הם והחמשה תקונין קדמאין הם סוד מוחין שהם מן הכתר עד החסד ולא עד בכלל ומתקון הששי ואילך מתחיל ספירת החסד שהוא תיקון ורב חסד ומשם ועד תשלום ה"ג הם שמנ' תיקונין וכולן נקראים על שם החסד וזמ"ש דיקנא דכהנא רבא בשמנה תיקונין אתתקן (שער מאמרי רשב"י). עיקר כה"ג הוא באבא, וע"ש שהוא הראשון לקבלת אור א"ס, ועל ידו משתמש אור א"ס בכל גילוייו כולם אשר בכל הד' עולמות אבי"ע. והנה הוא ע"י שהוא מקבל מהמזל עליון, שהוא תיקון ח' דדיקנא, וכלול הוא מכל הח' תיקונים העליונים, והוא מ"ש באד"ר (קלב ע"ב) דיקנא דכהנא רבא בתמניא תיקונין אתתקן, והוא אבא עלאה, שהוא הכהנא רבא, וכלול בו הח' תיקונים אשר מתיקון ראשון עד מזל עליון שהוא תיקון ח', והם סוד השמונה בגדים דכה"ג, וכמ"ש הגר"א כ"ז בספד"צ (פרק ב בד"ה ארבע יח ע"ג ד"ה וידוע ושם בסוף ד"ה בתליסר יח ע"ב). אמנם האריז"ל בשער א"א (פרק יג) אמר שם כי כהנא רבא הוא תיקון ו' דא"א עצמו, שהוא התיקון "ורב חסד", כי כל חסד הוא כהן כמו שיתבאר למטה בסמוך, והתיקון ו' דא"א שהוא "ורב חסד", הוא נקרא כהנא רבא, והוא אתתקן בתמניא תיקונין, שהם הח' תיקונין האחרונים אשר הוא כולל אותם (דע"ה ח"ב קד ע"א), ועי' כללים ח"ב יז ע"ב, טל ע"ד, מ ע"א, עי' ע"ח שער השמות (סוף פרק ז) (כללים ח"ב עב ע"א).

⁵⁹⁰⁷ הש"ך דשם מ"ה דהתיקון, ועם הה' אותיות השרשיים דהשם אלהים, הוא שכל"ה, ועל זה אמרו באד"ר (קלב ע"ב) מסתכל הוינא וארו חמית נהורא יקירא דבוצינא עלאה (כי הוא מעטרה דגבורה דהדעת עלאה רזא דמתקלא) נהיר וסליק לתלת מאה וחמשה ועשרין עיבור כו', אשר כ"ז הנה הם מאור התיקון דשם מ"ה (דע"ה ח"ב קמ ע"ג), שורש הדברים אשר אמר הרב דהש"ך ניצוצין הם נפקו מחכמה, הנה הוא בזוה"ק פ' פקודי (דף רנד סע"ב) וכמו שיובא דבריו ויתבארו למטה, וכן נזכר עוד בזוה"ק בכ"מ בפ' תזריע (דף מח ע"ב) ובאד"ר נשא (דף קלב ע"ב), וכן באד"ז (דף רצב ע"ב), ומדבר הרב בזה בארוכה בשער רפ"ח (פרק ה) ועוד בדרושי מ"ן (דרוש א) (ביאורים ח"א סו ע"א).

אור מכובד של הנר העליון, שהאיר ועולה לשכ"ה צדדים ו[צד] א' חשוך.	נהורא יקירא דבוצינא עלאה נהיר וסליק לתלת מאה וחמשה ועשרין עיבר ⁵⁹⁰⁸ וחד חשוך:
והיו מתרחצים באור ההוא, כמי שמרחץ באותו נהר עמוק שמימיו מתחלקים ומאירים ונמשכים לכל צד, ממה שעליו. ועלה האור ההוא שבשפת הים העליון העמוק, שכל הפתחים הטובים והמכובדים בזה הפתח נפתחים. אני שאלתי אותם (מהו) פתרון למה שראיתי. פתחו ואמרו, נושא עוון ראית. אמר, זהו התיקון השני.	הוה אתסחי בההוא נהורא כמאן דאתסחי בההוא נהרא עמיקא דמימיו מתפלגין ונהרין ונגדין לכל עיבר ממה דעלוי וסליק ההוא נהורא בשפתא דימא עלאה עמיקא דכל פתחין טבין ויקירין בההוא פתחא אתפתחן אנא שאיל מהם (ס"א מהו) פשרא דחמית פתחו ואמרו נושא עון ⁵⁹⁰⁹ חמיתא אמר דא הוא תקונא תניינא:
ישב רבי שמעון היום נתקשר (נתמתק) העולם. ברוך אתה רבי חזקיה לזקן הזקנים. אמר רבי שמעון, כל החברים נרות שבאתם בזו הטבעת הקדושה.	יתיב א"ר שמעון האידנא אתקשר (ס"א אתבסם) עלמא בריך אנת ר' חזקיה לעתיקא דעתיקין אמר ר"ש כלהו בוצינן חברין ⁵⁹¹⁰ דאתין בהאי עוקא קדישא:
(הנני) מעיד עלי את השמים העליונים של העליונים, ואת הארץ הקדושה העליונה של העליונות, שאני רואה עתה מה שלא ראה שום אדם מיום שעלה משה בפעם השניה על הר סיני.	אסהדנא עלי שמיא עלאין דעלאין וארעא קדישא עלאה דעלאה דאנא חמי השתא מה דלא חמא בר נש ⁵⁹¹¹ מיומא דסליק משה זמנא תניינא למורא דסיני ⁵⁹¹² :
שאני רואה את פני שמאירות כאור השמש בתוקפו, שעתיד לצאת לרפאות את העולם, שנאמר "וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה".	דאנא חמינא אנפאי נהירין ⁵⁹¹³ כנהורא דשמשא תקיפא דזמין למיפק באסוותא לעלמא דכתיב (מלאכי ג כ) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה:

⁵⁹⁰⁸ ענין זה נתבאר בפ' בא בדף ל"ח ע"ב ובפ' פקודי דף רנ"ד סוף ע"ב וע"ש (שער מאמרי רשב"י).

⁵⁹⁰⁹ ישנם ש"ך ופ"ר ורפ"ח דהב"ן שהם מהמלכין קדמאין, וש"ך ופ"ר ורפ"ח דהמ"ה שהם מהאור התיקון, כי הם גבורות נמתקים מרשפי אש שלהבת ית, שלהובין דרחימו, והם מעטרה דגבורה דהדעת עלאה אשר בה"ג תיקוני דיקנא, כי הש"ך דהמ"ה הנה הם בתיקון ב' נושא עון, כמ"ש באד"ר (קלב ע"ב). והפ"ר דהמ"ה הוא בתיקון ו', ורב חסד, שהוא גימ' פ"ר, כמ"ש בספר קהלת יעקב ערך פ"ר. והרפ"ח דהמ"ה, שהוא ע"ב ר"ו, הוא בתיקון ח' מזל עליון, וכמ"ש בדרושי הצלם (דרוש ב בכללי ח"ג אות טו), וע' מ"ן ומ"ד (דרוש י ושם דרוש יא אות יז) ובשער רוח הקודש (דף נ ע"ב) (דע"ה ח"ב קמ ע"ד).

⁵⁹¹⁰ שני ת"ח המחדדים זה לזה בהלכה כמ"ש חרב אל הבדים וכו' (תענית ז ע"א), שכל ת"ח מקבל מחבירו זה לומד מזה וזה מזה ובה נעשה זיווג ויחוד בשורש נשמותיהם ולכן נק' חברים (אפיקי ים ב"ב עה ע"א).

⁵⁹¹¹ במשה רבע"ה לא היה שום מראה ודמיון כלל כנודע. והרי לנו כי כל הגילויים שבאדרא שהם עצמן עיקר דברי האריז"ל אין בהם שום מראה ודמיון כלל. וכן אמרו בזוה"ק (אחרי מות סא ע"א) דכל דברי הרשב"י הם באתגלייא ולא אתכסיין (דע"ה ח"א נז ע"א). לא אמר האריז"ל שהם משל כלל או רק במראה הנבואה כלל (וכמו שנמצא בדברי המתחכמים והמבהילים), אלא שאמר שהם אורות דקים בתכלית הרוחניות בלי שום תפיסה בהם. והרי לנו עכ"פ כי הם כמשמען וכפשוטן ממש, ככל הנאמר בכל דבריו בע"ח ובכל שאר ספרי האריז"ל הכל מפורש באר היטיב. וכל דברי האריז"ל הרי הם עצמם דברי הרשב"י בהאדרות וספד"צ. וכן הוא נודע מכמה מקומות בזוה"ק, דכל דברי הרשב"י הם באתגלייא ולא בחידות, וכמו שנאמר במרע"ה (במדבר יב ח) פה אל פה אדבר בו, וכמ"ש בזוהר (אחרי מות דף עט ע"א ופ' שלח קנט ע"א ובאד"ר קלב ע"ב (ביאורים ח"א ג ע"ג).

⁵⁹¹² כבר הודעתך בדרוש גדול יקר הערך בענין עשרה הרוגי מלוכה מה שרש נשמתם וענינם. ושם ביארתי כי רשב"י וכן רבינו הקדוש הם בחינת היסוד אלא שיש הפרש אם הוא יסוד דאבא או יסוד דז"א או יסוד דיעקב גם משה הוא בחי' היסוד אלא שעולה למעלה דרך קו האמצעי עד הדעת והנה משה בלוחות הראשונות שלא חטאו ישראל עדין בעגל היתה מעלתו גדולה מאד וכשחטאו ישראל איבד אותו האור הגדול שהיה לו וניטלו ממנו אלף חלקי האור שהיו בו אז ובלוחות שניות לא ניתן נו רק האור של חלק אחד מאלף ממה שהיה לו בתחילה וזהו סוד ויקרא אל משה אלף זעירא שניטלו ממנו אלף חולקיו ונשארו בו חלק אחד בלבד מכל האלף חלקים הראשונים שהוא אלף זעירא מאלף וזמשה"ה ויתעבר ה' בי למענכם כי חזר משה לבחינת הקטנות שנקרא עיבור ואיבד האור הגדול שהיה לו מתחלה והנה רשב"י ע"ה בתחילה היתה מדרגתו למטה ואח"כ עלה בזמן האדרא להיותו במדרגת משה בזמן קבלתו לוחות השניות ולא כזמנא קדמא דסליק לטורא דסיני לקבל לוחות הראשונות (שער מאמרי רשב"י).

⁵⁹¹³ ועי' לעיל סא ע"א (לש"ו).

ועוד שאני יודע שפני מאירות ומשה לא היה יודע ולא הסתכל. וזהו שנאמר "ומשה לא ידע כי קרן עור פניו". ועוד, כי אני רואה בעיני את י"ג המידות חקוקות לפני והן מאירות כנרות.	ועוד דאנא ידענא דאנפאי נהירין ומשה לא ידע ולא אסתכל הה"ד (שמות לד כט) ומשה לא ידע כי קרן עור פניו ועוד דאנא חמי בעיני תליסר ומכילין (אלין) גליפין קמאי ונהירין כבוצינין:
וכאשר מתפרש כל א' מכם מפיכם, עולה נתקן ומתעטר ומסתתר בסתר בתיקוני הזקן, וכל השאר נשארו, ובשעה שכל א' מהם מתפרש בפיכם, מאיר ומתעטר ויושב כמלך בתוך חייליו, וכשנגמר (הביאור) להתבאר, עולה ומתעטר בעטרה קדושה, ונתקן ומסתתר ויושב בתיקוני הזקן הקדוש וכן כל אחד ואחד. הזדרזו חברים קדושים, כי כברית הזו לא יהיה עד שיבא המלך המשיח.	וכד אתפרש ⁵⁹¹⁴ כל חד מנייהו מפומיכון אסתלק ⁵⁹¹⁵ ואתתקן ואתעטר ואתטמר בטמירותא דתקוני ⁵⁹¹⁶ דדיקנא וכל אחרנין אשתארן ובעוד דכל חד מתפרש בפומייכון ⁵⁹¹⁷ נהיר ואתעטר ויתיב כמלכא בנו חיליה וכד אסתיים לאתפרשא סליק ואתעטר בעטרא קדישא ואתתקן ואתטמר ויתיב בתקוני דדיקנא קדישא וכן לכל חד וחד אזדרזו חברין קדישין דהא בקיומא דא לא יהא עד דייתי מלכא משיחא:
קום רבי חזקיה שנית, ותכבד את התיקון השלישי של הזקן הקדוש. למדנו טרם שעמד רבי חזקיה יצאה (בת) קול ואמרה, אין מלאך אחד עושה שתי שליחויות. נרעש רבי שמעון ואמר, בודאי שכל אחד במקומו, ואני ובני רבי אלעזר ורבי אבא, נשלים את השלימות העליונה.	קום ר' חזקיה תניינות ואוקיר תיקונא תליתאה דדיקנא קדישא תנא עד לא קם ר' חזקיה קלא נפק ואמר אין מלאך אחד עושה שתי שליחויות ⁵⁹¹⁸ אתרניש ר"ש ואמר ודאי כל חד וחד באתריה ואנא ור' אלעזר ברי ור' אבא אשתלים שלימתא עלאה:
קום רבי חייא, קם רבי חייא. פתח ואמר, "ואומר, אהה ה' אלוקים הנה לא ידעתי דבר כי נער אנכי". וכי ירמיה לא היה יודע לדבר. והרי כמה דיבורים יצאו מפיו עד שלא אמר דבר זה, (ואיך) הוא אמר דבר כזב, שנאמר "הנה לא ידעתי דבר". אלא (למדנו) חס ושלום שהוא אמר על זה. אלא כך למדנו מה ההבדל בין דבור לאמירה. אמירה היא שאין צריך להרים את הקול,	קום ר' חייא קם ר' חייא פתח ואמר אהה יי' אלהים הנה לא ידעתי דבר כי נער אנכי וכי ירמיה לא הוה ידע למללא והא כמה מלולין נפקי מפומי עד לא אמר דא והוא אמר מלה כריבא דכתיב (ירמיה א ו) הנה לא ידעתי דבר אלא (תאנא) ח"ו דאיהו אמר על דא אלא הכי תאנא מה בין דבור לאמירה אמירה הוא דלא בעי לארמא קלא
דיבור צריך להרמת קול ולהכריז הדברים. שנאמר "וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר", ולמדנו כל העולם שמעו את אותו הדיבור וכל העולם נזדעזעו. לכך נאמר וידבר, ולא נאמר ויאמר.	קלג/א דבור בעי לארמא קלא ולאכרזא מלין דכתיב (שמות כ א) וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר ותאנא כל עלמא שמעו ההוא דבור וכל עלמא אזדעזעו ובגין כך כתיב וידבר ולא כתיב ויאמר:
ואף כאן נאמר, "הנה לא ידעתי דבר" להכריז דבר ולהוכיח ברוח הקודש לעולם. אם כן, הרי נאמר "וידבר ה' אל משה לאמר".	אוף הכא כתיב (ירמיה א ו) הנה לא ידעתי דבר לאכרזא מלה ולאוכחא ברוח קדשא לעלמא אי הכי הא כתיב וידבר יי' אל משה לאמר [אלא]

⁵⁹¹⁴ אתפרש (דפ"ו).

⁵⁹¹⁵ אסתליק (דפ"ו).

⁵⁹¹⁶ דתקוני (דפ"ו).

⁵⁹¹⁷ ע"י דרשת רשב"י נתקן ונעשה הענין למעלה. וכן באד"ר (קלב ע"ב) בענין הת"ד שדרשו כל א' תיקון בפנ"ע, אמר להם ר' שמעון כד אתפרש כל חד מנייהו מפומיכון אסתליק ואתתקן ואתעטר כו' כו', ע"ש שמבואר שע"י הדרשה למטה נעשה ונתקן ונהיר אותו האור למעלה. והרי לנו כי גם כל גילויי ית"ש אשר באצילות הנה הוא ג"כ רק ע"י הצדיקים אשר למטה (דע"ה ח"ב קנה ע"ד), כפי ערך הלימוד והעסק שעוסקים בהם למטה כן הם מאירים למעלה (ביאורים ח"א כא ע"ג).

⁵⁹¹⁸ שליחות (דפ"ו).

אלא מי הוא נביא עליון כמשה, שלא זכה אדם כמותו, שכן הוא שמע דיבור בהכרזה, ולא נתיירא ולא נזדעזע. אבל שאר הנביאים נזדעזעו אפילו באמירה והיו מתיראים ביראה.	מאן הוא נביאה עלאה כמשה דלא זכה ב"נ כוותיה דהוא שמע דיבור בהכרזה ולא דחיל ולא אזדעזע ושאר נביאים אזדעזעו אפי' באמירה ודחילין בדחילו ⁵⁹¹⁹ :
ולמדנו התיקון הראשון של הזקן והשני להביא (להקפיא נ"א לבא) לשלישי. שנאמר "הן כל אלה יפעל א"ל פעמים שלש עם גבר".	ותאנא (ב) תיקונא קדמא דדיקנא ותניינא לאתבא (ס"א לאקפא) ונ"א לאיתאהו לתליתא דכתיב (איוב לג כט) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר ותרי נוסחיו:
ובא וראה, ששני התיקונים הראשונים מביאים לשלישי, שהוא התיקון השלישי, מאמצע [המקום] שתחת החוטם, מתחת לב' הנקבים. (משם) יוצא שביל אחד, והשערות נפסקים באותו השביל.	ות"ח דתריין תקונין קדמאין למיתי לתליתא ⁵⁹²⁰ הו דהוא תקונא תליתא מאמצעיתא דתחות חוטמא מתחות תריין נוקבין נפיק חד ארחא ⁵⁹²¹ ושערא אפסיק (ס"א אתפסק) בההוא ארחא:
למה נפסקו. משום [שנאמר "ועובר על פשע"]. וזה השביל נתקן (ע"מ) להעביר בו. ולכן יושב זה השביל תחת נקבי החוטם ואין שערות גדלים בזה השביל, לפי [(שהוא) כובש עונות ונאמר] שנאמר "ועובר על פשע" לתת דרך עד (על) הפה הקדוש, שיאמר סלחתי.	אמאי אתפסק משום (דכתיב (מיכה ז יח) ועובר על פשע) ודוהאי אורחא אתתקן לאעברא ביה ⁵⁹²² ובגין כך יתיב תחות נוקבי חוטמא האי אורחא ⁵⁹²³ ושערא לא אתרבי בהאי אורחא ⁵⁹²⁴ משום (כובש עונות וכתיב) דכתיב ועובר על פשע ולמיהבו (למיתן) אעברא עד (ס"א על) פומא קדישא דיימא סלחתי:
למדנו הרבה צבאות מחכים לאותו הפה, ואינו מתגלה לשום אחד מהם, שכן הוא	תאנא כמה ערקיסאות ⁵⁹²⁵ מחכאן לההוא פומא ולא אתגלי לחד מנייהו דהא אסתלק ⁵⁹²⁶

⁵⁹¹⁹ כתב המד"ל דאע"ג דמצינו (יהושע כ, א) וידבר ה' אל יהושע, י"ל דהתם מיירי בערי מקלט שכבר נאמר למשה, ועוד שפעם ראשונה היה. ולי נראה דשאני ביהושע דיש טעם זקף קטן בהשם, והוי מדבר, כמ"ש באהרן פרשת שמיני (י ח) וידבר ה' אל אהרן, וקבלנו שאל משה נאמר שיאמרנו לאהרן, ולכן הפסיק הטעם בין ה' לאל אהרן, לומר שלא דיבר לו אלא ע"י אמצעי, מה שאין כן במשה שכל הפסוק נמשך כאחד להורות שקול לו קול אליו (רמ"ז).

⁵⁹²⁰ תיקון השלישי דאין הנקרא "עובר על פשע", אשר הוא הנצח והוד שלו, הנעשה מהוד דמלכות אדם קדמון. התיקון השלישי של רישא דאין, הנקרא 'עובר על פשע', והתיקון הזה נעשה על ידי הוד דמלכות אדם קדמון, בצירוף נצח ויסוד שלו, כאשר פירשתי זה כמה פעמים, שבשבע תיקונים ובדיקנא פועלים יחד, ואין זה פועל בלא זה. וזהו שאומר אחר כך בדברי ר' חייא, 'תא חזי דתריין תיקונין קדמאין למיתי לתליתא' כלומר תריין תיקונין קדמאין, שהוא 'מי אל כמוד' הוא במלכות, והשני הוא 'נושא עון' הוא ביסוד כל, התכלית שלהם הוא כדי לבוא אל התיקון השלישי, שהוא 'עובר על פשע', והוא נצח והוד מחוברים יחד, לזה נחשבים אלו שלש ספירות כאחת וכו' וזהו התיקון המפורש בספרא דצניעותא שאומר, 'קאים אורחא דנפיק תחות תריין נוקבין דפרדשקא' (עמק המלך שי"א פי"א).

⁵⁹²¹ שורש היסוד שנקרא ארחא, הוא המבדיל נצח מן הוד (עמק המלך שי"א פי"א).
⁵⁹²² כלומר כמו שיוכל השפע לעבור דרך שם, שלא יעכבו הדינים, ויאמר סלחתי (ספרא דצניעותא) (עמק המלך שם).

⁵⁹²³ דהיינו שורש היסוד הזה. ואף על פי שכבר אמרנו שהתיקון השני הוא ביסוד, מכל מקום גם 'ארחא' זה מיוחס ליסוד, להיות ששלש ספירות שנתקן מהם השלש תיקונים, ונחשבים כאחת, כדפירשנו. ואם תאמר למה נקרא יסוד ארחא, ויש לומר מפני שכל השפע הבאה למלכות באה לה דרך היסוד (עמק המלך שם).

⁵⁹²⁴ מפני שהשפע של שורש היסוד היורדת מתחת תריין נוקבין דפרדשקא הם כובשים הדינים, כלומר שהם עונות והם השערות (עמק המלך שם).

⁵⁹²⁵ מלת 'ערקיסאות' הוא מלשון 'ערקתא דמסאנא' (סנהדרין עד ע"ב), והכוונה לומר כמה רצועות, כלומר כמה שורשים הנמשכים כמו רצועות של הפרצופין, כמו אבא ואימא זעיר ונוקביה. וכל שאר העולמות שלמטה מהם מצפין לההוא פומא של תיקונים, דיימא סלחתי, וישלח ברכה ולא השיג למדריגה זו חד מינייהו להתגלות לו, ההוא פומא לומר סלחתי, כי אם למשה רבינו ע"ה, כשהיה מתפלל על עון מרגלים, שנאמר "ויאמר ה' סלחתי כדברך" (במדבר יד כ) והיינו דקאמר "ולא אתגלי לחד מינייהו" (עמק

מתעלה ומתעטר, ידוע ואינו ידוע. למדנו בספרא דצניעותא, מהו שנאמר "פשע". אם זכו עובר, לא זכו פשע.	ואתעמר ידיע ולא ידיע ⁵⁹²⁷ תאנא בצניעותא דספרא מהו דכתיב פשע זכו עובר לא זכו פשע ⁵⁹²⁸ ;
[מה פירוש "עובר על פשע". שפע, שהקדים ש' לפ', לא זכו עומד ולא עובר] [זה] [והכל מדבר] בז"א. מה בין זה לזה. בז"א, כשיורד אותו השביל שתחת נקבי חוטמו, נאמר "ויחר אף ה' בם וילך". מה פירוש "וילך". כי יוצאת רוח של רוגז מאותם הנקבים, ומי שנמצא לפניו הולך ולא נמצא.	(מאי משמע עובר על פשע שפע דאקדים שי"ן לפ"א לא זכו עומד ולא עובר ⁵⁹²⁹) והאי בזעיר אפיין מאי בין האי להאי בזעיר אפיין כד נחית ההוא אורחא מתחות נוקבי חוטמו ⁵⁹³⁰ כתיב (במדבר יב ט) ויחר אף יי' בם וילך מאי וילך דנפיק רוחא דרוגזא מאינן נוקבי ומאן דאשכח קמיה אזיל ולא אשתכח:
זהו שנאמר "כי רוח ה' נשבה בו ואיננו" באריך אנפין נאמר "ועובר על פשע" ונאמר, "ורוח עברה ותטהרם". ולמדנו כאן כתוב "עובר על פשע" באותו השביל, שם "ועבר ה' לנגוף את מצרים".	הה"ד (ישעיה מ ז) כי רוח יי' נשבה בו ואיננו ⁵⁹³¹ באריך אפיין כתיב ועובר על פשע וכתיב ורוח עברה ותטהרם ותנא (ותנן התם) הכא כתיב עובר על פשע בההוא ארחא התם (שמות יב כג) ועבר יי' לנגוף את מצרים:
אשרי חלקו מי שזכה לזה. וזהו התיקון השלישי (של השביל) של הזקן הנכבד והקדוש הנעלה של עתיקא דעתיקי: אמר רבי שמעון, ודאי הקב"ה ירבה להטיב לך, וישמח להגן עליך.	זכאח חולקיה דמאן דזכי להאי ודא הוא תקונא תליתאה (דאורחא) דדיקנא יקרא קדישא עלאה עתיקא דעתיקי אמר ר"ש ודאי קב"ה יסגי לאוטבא לך ויחדי לאנגא עלך:
ולמדנו מהו שנאמר "שוש אשיש בה'". בעתיק יומין זה נאמר, כי הוא שמחת הכל. למדנו בשעה שמתגלה זה השביל של הזקן דעתיק יומין, כל בעלי יבבה ויללה ובעלי הדינים סתומים ושותקים, ואין מי שיפתח את השליחות להרע, לפי שהשביל הזה נגלה כדי לתקן, ומזה (בא) מי ששמח (שיורד) ומזהירו (משום שדרך זו היא סימן לשתיקה ומזה בא	ותאנא מאי דכתיב (ישעיה סא י) שוש אשיש ביי' בעתיק יומין אתמר דהא הוא חדוותא דכלא תאנא בשעתא דאתגלי האי אורחא דדיקנא דעתיק יומין כללו מארי דיבבא ויללה ומאריהון דדינא סתימין ושתיקין ולית דיפתח פטרא לאבאשא משום דהאי אורחא אתגליא לתקנא

המלך שם), הם כלים מנוקבים לגמר בהם כלים המוגמרים, וערקיסאות, פי' המד"ל ערכאות ובתי דינים (רמ"ז).

⁵⁹²⁶ כלומר תדע דלא אתגליא, דהא ההבל היוצא מן הפה אסתלק תכף, כלומר חוזר ונגנז בתוך התיקונים שלו, המקיפים סביב כמו העטרה, שהרי למעלה ולמטה וגם מן הצדדים של פה, יש תיקונים כמו שהם מפורשים בבחינת פה. והיינו דקאמר אחר כך, 'ואתעטר' כלומר אותו הבל היוצא מן ההוא פומא, חוזר לנרתק שלו, דהיינו להתיקונים של סביביו, ולשם אתעטר ההבל ההוא, לפי שהוא הולך ומקיף בתוך כל התיקונים, ומן התיקונים יורד השפע והברכה למה שלמטה הימנה (עמק המלך שם).

⁵⁹²⁷ הפה עצמו לא מתגלה (עמק המלך שם). כלומר 'ידיע' מצד תיקוניה שבו, לפי שהשפע הבא אלינו, לא נתגלה אלא מהתיקונים, 'ולא ידיע', כלומר מצד הפה עצמו כדכתיב 'וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו' [שמות ל"ב י"ד]. הרי שהחרטה היתה טמונה בלב, ולא קבל הסליחה מן הפה עצמו, כמו שקיבל [משה] אצל עון המרגלים, אלא תכף שיצא ההבל של הפה, אסתלק וחזר אל הנרתק שלו, דהיינו בתוך התיקונים, ומשם בא הסליחה (עמק המלך שם).

⁵⁹²⁸ כלומר פשע עומד במקומו. וקשה ליה 'מאי משמע 'עובר על פשע' שאין יצדק לפרש מלת שפע ב' פעמים בפנים שונות, בחילוף. והשיב שנרמז הפנים הראשון במלת שפע בסגנון זה, דאקדים שי"ן לפ"א, ואמר 'לא זכו עומד ולא עובר בזעיר אנפין' כלומר, לא זכו עומד פשע במקומו ולא עובר שפע'. ונקט בזעיר אנפין, לפי כשהשפע עובר למטה, אז היא עוברת בזעיר אנפין (עמק המלך שם).

⁵⁹²⁹ ע"י שנתהפך [העוון] לעונש, ע"ז כלה ונתבטל הטומאה והרע שבו, ונשארו כל מציאות הכחות שנתגלו ע"ז טהורים ונקיים ונכללו בשרשם ומתבסמים. והרי נעשה הקלקול לתיקון, ומתהפך הפשע לשפע. וזהו שאמרו באד"ר שם באריך אנפין כתיב ועובר על פשע, וכתיב ורוח עברה ותטהרם, כי שם אינו נוגע החטא כלל (הקד"ר ש כז ע"ב).

⁵⁹³⁰ חוטמי (דפ"ו).

⁵⁹³¹ (ס"א (תהלים קג טז) כי רוח עברה בו ואיננו) (נוסף בדפ"ו).

וזהאי מאן דאחיד ונ"א דאחיתו ואזהר (ס"א [משום] דהאי אורחא סימנא לשתיקותא ומהאי הוא מאן דאחזי ואזהר) לשתקא להאי אורחא רשים דהוא סימנא דעתיקא קדישא:	ההוא שמביט ונזהר) לשתוק. לכן השביל רושם הוא, סימן של הזקן הקדוש.
תקונא רביעאה מתתקן שער (ונחית) תחות פומא מרישא חדא לרישא חדא הה"ד (מיכה ז יח) לשארית נחלתו כד"א (מלכים ב' יט ד) ונשאת תפלה בעד השארית הנמצאה הנמצאה ממש שארית דכתיב (צפניה ג יג) שארית ישראל לא יעשו עולה:	התיקון הרביעי, מתוקן השיער (ויורד) תחת הפה, מהראש האחד עד הראש השני. זהו שנאמר "לשארית נחלתו" כמו שנאמר "ונשאת תפילה בעד השארית הנמצאה" הנמצאה ממש, "שארית" שנאמר "שארית ישראל לא יעשו עולה".
תקונא חמישאה נפיק אורחא אחרא מתחות פומא הה"ד (מיכה ז יח) לא החזיק לעד אפּו קום ר' יוסי:	התיקון החמישי, יצא שביל אחר מחמת הפה. זהו שנאמר "לא החזיק לעד אפּו". (ואמר רבי שמעון) קום רבי יוסי.
קם ר' יוסי פתח ואמר (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו אשרי העם שיי' אלהיו אשרי העם שככה לו מהו שככה לו כד"א (אסתר ז י) וחמת המלך שככה שכיך מרוגזיה:	רבי יוסי קם, פתח ואמר, "אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלוֹקיו", "אשרי העם שככה לו". מהו "שככה לו". כמו שנאמר "וחמת המלך שככה" שנשקט מכעסו.
ד"א שכיך ברוגזיה הה"ד (במדבר יא טו) ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג דא הוא דינא דדייני אשרי העם שיי' אלהיו רחמי דרחמי:	פירוש אחר, שנשקט בכעסו. זהו שנאמר "ואם ככה את עושה לי, הרגני נא הרוג" זהו הדין של בעל הדין. "אשרי העם שה' אלוֹקיו" הרחמים דרחמים.
ד"א שככה [שמיה] (שמא) דכליל כל שמהן וקב"ה מעבר רוגזיה ואנה וביהו (ליה) לזעיר אנפין ומעביר על כל אינון דלבר דתניא ארחא ועלאה דדיקנא (דתיקונא) קדישא (עלאה עתיקא דעתיקי) דאיהו נחית (בדיקניה) תחות נוקבי דחוטמא דעתיקא ⁵⁹³² והאי ארחא דלתתא שקילן אינון בכלא דא	פירוש אחר, שככה"ה זה השם הכולל את כל השמות. והקב"ה מבטל רוגזו ועושה הנחה לז"א, מעביר על כל אלה שמבחוץ. שכן למדנו השביל העליון של הזקן הקדוש (עליון זקן הזקנים), שהוא יורד (בזקן) תחת נקבי החוטם של עתיק, וזה השביל שלמטה, הם שקולים בכל, זה
קלג/ב	
לעילא ודא לתתא לעילא (מיכה ז יח) עובר על פשע לתתא (שם) לא החזיק לעד אפּו ⁵⁹³³ :	למעלה וזה למטה. למעלה "עובר על פשע", של מטה "לא החזיק לעד אפּו".
ותנינן לא החזיק דלא אית אתר למיתב כמה דלעילא יהיב אתרא לאעברא כך לתתא יהיב אתר לאעברא:	ולמדנו "לא החזיק" שאין מקום לעכב. וכמו שהעליון נותן מקום לעבור, כך של מטה נותן מקום לעבור.
תנא בכל אתר דבהאי עתיקא טמירא דכלא ארחא אתגלייא טב לכלהו ⁵⁹³⁴ דלתתא דהא אתחזי עיטא למעבד טב לכלא מאן דסתים ולא אתגלייא לית עיטא:	למדנו בכל מקום שבעתיק הנעלם מכל השביל בגילוי טוב לכל של מטה. וזה מגלה עצה לעשות טוב לכל, מי שסותם ואינו מתגלה, אין לו עיזה.

⁵⁹³² דעתיקי (דפ"ו).

⁵⁹³³ כמו העליון שמעביר הפשע שוים שניהם (הדרת מלך).

⁵⁹³⁴ גילוי א"א הוא רחמים גדולים ועצה טובה להועיל לתחתונים (הדרת מלך).

ואין מי שיודע אלא הוא לבדו, כמו ש[נא]ת[העידון העליון אין מי שמכיר אלא זקן הזקנים. ועל זה נאמר "מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך" אמר רבי שמעון, יתתקנו מעשיך לעולם הבא, מעתיק העתיקין.	ולית מאן דידע ליה אלא הוא בלחודוי כמה דעדן עלאה ⁵⁹³⁵ לית דידע ליה אלא הוא עתיקא דעתיקי ועל האי כתיב (תהלים צב ו) מה גדלו מעשיך יי' מאד עמקו מחשבותיך אר"ש יתתקנון עובדך לעלמא דאתי מעם עתיקא דעתיקין:
התיקון הששי, השיער נתקן ועולה מלמטה למעלה, ומכסהו במנחת הבשמים הטובים, עד ראש הפה שלמעלה, ויורד השיער (הראש) לתחלת הפתח השביל התחתון של הפה.	תקונא שתיתא ⁵⁹³⁶ מתתקן שיערא וסליק מלרע לעילא וחפי תקרובתא דבוסמא טבא עד רישא דפומא דלעילא ונחית שיערא (דרישא) לרישא דפתחא דארחא תתאה דפומא:
קום רבי ייסא ותקן תיקון זה. קם רבי ייסא, פתח ואמר "וחסדי מאתך לא ימוש" ונאמר "ובחסד עלם רחמתיך" אלו הפסוקים סותרים זה את זה, ואינם קשים.	קום ר' ייסא ואתקין תקונא דא קם ר' ייסא פתח ואמר (ישעיה נד י) וחסדי מאתך לא ימוש וכתוב (שם ח) ובחסד עולם רחמתיך הני קראי קשיין אהרדי וולא אקשו:
לפי שלמדנו שיש חסד ויש חסד, כי יש חסד שהוא מבפנים ויש חסד שהוא מבחוץ. חסד שמבפנים, הוא מה שאמרנו של זקן הזקנים והוא סתום בצד זה של הזקן הנקרא פאת זקן.	דתנינן אית חסד ואית חסד אית חסד דלגו ואית חסד דלבר חסד דלגו הא דאמרן דעתיקא דעתיקין והוא סתים בסטרא דא דדיקנא דאקרי פאת הזקן:

⁵⁹³⁵ הנה נדוע שכל החכמות נקראים עדן וזאת עילאה והנה באד"ר קכח ע"ב והאי עתיקא דעתיקין אתקרי א"א יען א"א נקראים עתיקין וסבין וא"א עתיקא דעתיקין ואמר ולית מאן דידע ליה פשט הלשון קאי על חכמה דאצילות שהוא סתום ולא מתפתחה ולא אתגליא לית שם עיטה להטיב כמו א"א שביסוד להטיב, ולית מאן דידע ליה לחכמה דאצילות אלא הוא, כמה דעדן עילאה חכמה סתימאה דא"א לית דידע ליה אלא א"א הנק' עתיקא דעתיקין ועל האי חכמה סתימאה כתיב מאד עמקו מחשבותיך ואר"ש ויתתקנון וכו' מעם עתיקא דעתיקין שתמיד מטיב כשמתגלה אבל כד דייקנן שפיר במ"ש ולא ידע ליה אלא הוא בלחודוי שזה נאמר על א"א והוא א"א בלחודוי ידע את מקומה ועליה קאי כמה דעדן עילאה דהיינו חכמה דרדל"א המתלבש בז' דגלגלתא ועדן זה עילאה עד עדן דא"א חכמה סתימאה שלו וכן מצאתי שכתב הרב בספר הדרת מלך דף רט ריש ע"ב על פסוק אלהים הוא ז"א הבין דרכה והוא א"א ידע וכו' וז"ל אי נמי מקומה היינו מו"ס וכו' והיינו בראש הראשון כי כחה שם בדקות והעלם גדול וכו' עד נמיצנו למדים כי מו"ס ראשיתא דילה סתים בעתיק (פי' רדל"א) וכו' לפי ששורשה במקום עליון והיינו דקארי לה חכמתא עילאה סתימאה ולא חכמה סתימאה לחוד כדרכו עכ"ל ולפי זה מ"ש כמה דעדן עילאה הוא שורשה שברדל"א שהוא נק' עתיקא דעתיקין בעצם ועל האי כתיב מאד עמקו מחשבותיך דייק שפיר על רדל"א כי כל חכמה נק' מחשבה בתיקונים יג ע"ב וזאת חכמה דרדל"א שורש כל החכמות אמר על האי מאד עמקו מחשבותיך היא שורש כל המחשבות שהם החכמות ואל תתמה על פי' זה שהרי בספר הדרת מלך דף רטו סע"א כתב הרב שם וז"ל הכוונה דעתיקא קדישא דהכא היינו רדל"א עכ"ל ומה גם הכא עתיקא דעתיקין שיש לפרשו על רדל"א וכמה דעדן עילאה היינו שורש העצמות העליון שהוא שם ברדל"א בדקות והעלם גדול וכמ"ש הרב דף רטז ע"ב (הדרת מלך).

⁵⁹³⁶ והנה התיקון הששי הוא חסד דעתיקא והוא כי חפץ חסד הוא כנז' באדר' רבא וכנגדו ב"ג מדות אלו בתיקון ששי לפי חשבוננו הוא ורב חסד מדה ששית ומדה זו היא מדת כהן גדול ומכאן מתחיל דיקנא דכהנא רבא דאתתקן בשמנה תיקונין כנגד שמנה בגדי כהונה כי מכאן עד תשלום ה"ג תיקונין הם שמנה תיקונין וזו היא דיקנ' דכהנא רבא דאתקן בתמניא תיקונין הנז' באדרא רבא והיא אתגלייא קצת על ידי חסד עולם דאיהו גופא דאתלבש ביה חסד דעתיקא דלגו חסד דקשוט בחיי דנשמתא ולפיכך נאמר בכתוב יורד על הזקן זקן אהרן כי הם זקן בתוך זקן כי מן מדה ששית ואילך מתחיל זקן אחר מתלבש בשמנה בגדים ותיקונין אלו הם לו כנשם' ולפיכך נגלים על ידי התלבשות שמנה בשמנה ונמצא כי התיקון הששי מתלבש וממנו ואילך והם דיקנא דכהנא רבא בהתלבשות שמנה בשמנה השמנה נגלים והם כנגד שמנה בגדים ושמנה נכסין והם הם תיקוני דיקנא דעתיקא ממשי והם נשמה לאלו והנה ה"ג תיקונין כולם בכתר והחמשה הראשונים הם כנגד אור צח אור מצוחצח אור קדמון חכמה ובינה ומשם ואילך מתחיל חסד והוא דיקנא רבא דכהנא מסטרא דחסד קאתי. ודע כי התלבשות שמנה אלו נעשה נשמה לז"א כי גם הוא מתחיל מן חסד ונמצא שיש חסד לגו בעתיקא וחסד המתלבש בו מלבר והוא חסד דלגו בז"א ועוד יש חסד דלבר המתלבש בו בז"א והבן כל זה כי לפי זה נמצא כהן גדול וסגן וכהן סתם וכהן הדיוט תיקון י"ב דדיקנא דעתיקא הוא הפה הקדוש דלית בה שיערא ונפיק ביה רוחא דאתפרש לשבעה ושלשים אלף עיבר והוא בגמטריא הבל הבל הפה הקדוש וזמ"ה אמרתי שגם זה הבל כי התיקון ה"ב שהוא בגמטריא זה מתפרש לל"ז עיבר כמנין הבל (שער מאמרי רשב"י מב ע"ג).

אין ראוי לאדם ולהשחית צד זה, משום החסד הזה שבפנים של עתיק יומין. ולפיכך, בכהן התחתון נאמר "לא יקרח קרחה בראשם ופאת זקנם לא יגלחו", מה הטעם. כדי שלא להשחית את דרכי החסד של עתיק, כי הכהן בא מהצד הזה.	ולמדנו בספרא דצניעותא בכל צריך החסד להתרבות ולהיבנות, ולא לקצץ אותו, כדי שלא יכרת מהעולמות. ומה שנאמר "וחסדי מאתך לא ימוש" חסד דעתיק יומין.
ולא בעי ב"נ לחבלא האי סטרא משום האי חסד דלגו דעתיק יומין ובג"כ בכהן דלתתא כתיב ביה (ויקרא כא ה) לא יקרח קרחה בראשם ופאת זקנם לא יגלחו מ"ט בגין דלא לחבלא אורחוי דחסד דעתיקא דכהן מסטרא דא קא אתי:	ותאנא בצניעותא דספרא בכלא אצטריך חסד לאתרבאה ולמבני ולא לקטעא ליה ולא אשתצי מעלמא והאי דכתיב (ישעיה נד י) וחסדי מאתך לא ימוש חסד דעתיק יומין:
ובחסד עולם חסד דאקרי חסד עולם והאי והוא אחרא דז"א (אחרא) דכתיב (תהלים פט ג) אמרתי עולם חסד יבנה והאי חסד דעתיק דעתיקין הוא חסד דקשוט וחסד דקשוט לאו בחיי גופא אתמר אלא בחיי דנשמתא ובג"כ כתיב (מיכה ז יח) כי חפץ חסד הוא דא הוא תקונא שתיתאה דדיקנא יקירא דעתיק דעתיקי:	ובחסד עולם הנקרא "חסד עולם" וזהו האחר של ז"א, שנאמר "אמרתי עולם חסד יבנה". והחסד הזה של זקן הזקנים הוא חסד של אמת, וחסד של אמת, לא בחייו של גוף נאמר, אלא בחיי הנשמה, לכן נאמר "כי חפץ חסד הוא". זהו התיקון הששי של זקן הכבוד של עתיק העתיקין.
תקונא שביעאה פסיק שיערא ואתחזן ב' תפוחין בתקרובתא דבוסמא שפירן ויאן למיחזי פתח ר"ש ואמר (שיה"ש ב ג) כתפוח בעצי היער וגו':	התיקון השביעי, השערות נפסקו ונראים שני תפוחים במנחת הבושם, הם יפים ונאים למראה. פתח רבי שמעון ואמר, "כתפוח בעצי היער וכו'".
מה תפוח זה כליל בתלת גווני כך קב"ה תרין תפוחין כליל שתא⁵⁹³⁷ גווני ותרין תפוחין אלין דאינון תקונא ז' אינון כללא דכל [שיתא] (שתא) תקונין דאמינא ובגיניהון אתקיים באור פני מלך חיים:	מה התפוח הזה, כלול בשלשה צבעים, כך הקב"ה, שני התפוחים כוללים ששה צבעים. ואלו שני התפוחים שהם התיקון השביעי, הם כלל של כל הששה תיקונים שאמרנו. ועל ידי אלו מתקיים באור פני מלך חיים.
ותאנא מהני תפוחין נפקין חיינ לעלמא ומחזיין חידו לזעיר אפינ (ד)כתיב (במדבר ו כה) יאר יי' פניו אליך וכתיב (משלי טו טו) באור פני מלך חיים באור פני מלך אלין אינון תרין תפוחין דתקרובתא דבוסמא דאמינא יאר יי' פניו אליך פנים דלבר דכד נהרין מתברך עלמא:	ולמדנו מאלו התפוחים יוצאים חיים לעולם, ומראים שמחה לז"א. נאמר "יאר ה' פניו אליך" ונאמר "באור פני מלך חיים" באור פני מלך, אלו הם שני התפוחים של מנחת הבושם שאמרתי "יאר ה' פניו אליך" הפנים שבחוץ, שכן כאשר הם מאירים, מתברך העולם.
ותאנא כל זמן דהני בוציני דלבר נהירין כל עלמא מתברך ולא אשתכח רוגזא בעלמא ומה אי הני דלבר כך תרין תפוחין דנהרין תדירא דחדאן תדירא עאכ"ו:	ולמדנו כל זמן שאלו הנרות שמבחוץ מאירים, אזי כל העולם מתברך, ולא נמצא רוגז בעולם. ומה אם אלו שמבחוץ הם כך, השני תפוחים שמאירים תמיד ושמחים תמיד, על אחת כמה וכמה.
תניא כד אתגליין תרין תפוחין אלין אתחזי זעיר אפינ בחדוותא וכל אינון בוצינין דלתתא בחדוותא וכל אינון דלתתא נהרין וכל עלמין חדאן ושלמיין מכל שלימותא וכלא חדאן ונהרין וכל טיבו לא פסיק בלהו אתמליין בשעתא חדא בלהו חדאן בשעתא חדא:	ולמדנו כשמתגלים אלו השני תפוחים, נראה ז"א בשמחה, וכל אותם הנרות שלמטה בשמחה. וכל אותם שלמטה הם מאירות, וכל העולמות הם שמחים, ושלמים מכל שלימות, והכל שמחים ומאירים, וכל טוב אינו נפסק, וכולם מלאים בשעה אחת, וכולם שמחים בשעה אחת.
ת"ח פנים דלבר אית זמן דנהרין ואית זמן ודלא	בא וראה, הפנים שבחוץ, יש זמן שהן מאירות ויש זמן שאינן מאירות, ולכך כתוב

⁵⁹³⁷ שיתא (דפ"ו).

נהרין (דחשוכאן) ובג"כ כתיב (במדבר ו כה) יאר יי פניו אליך (תהלים סז ב) יאר פניו אתנו סלה מכלל דלא הוי תדירא אלא כד אתגליין תפוחין דלעילא:	"יאר ה' פניו אליך", "יאר פניו אתנו סלה", משמע שאינם תמיד, רק כאשר מתגלים התפוחין של מעלה.
תאנא אלן תפוחין⁵⁹³⁸ דסתימין נהרין וחורין תדירא ומנהון נהרין לתלת מאה ושבעין עיבר⁵⁹³⁹ וכל שיתא תקונין קדמאין דבדיקנא ביה כלילן הדא הוא דכתיב (מיכה ז יט) ישוב ירחמנו ישוב מכלל דזמנין טמירין וזמנין אתגליין:	למדנו אלו התפוחים הסתומים, מאירים ולבנים תמיד, מהם מאירים מאורות לש"ע צדדים, וכל ששת התיקונים הראשונים שבזקן כלולים בו. זהו שנאמר "ישוב ירחמנו". "ישוב" מכלל שפעמים הם נסתרות ופעמים הם נגלות.
הכא הוא ישוב ירחמנו ובהאי דלתתא הוא ואמת דא הוא תקונא	כאן הוא "ישוב ירחמנו", ובזו התחתונה הוא "ואמת". זה הוא התיקון
קלד/א	
שביעאה דכליל שתא⁵⁹⁴⁰ בתרין תפוחין דבעתיקא דעתיקין:	השביעי הכולל ששה בשני תפוחים שבעתיק דעתיקין.
תקונא תמינאה⁵⁹⁴¹ נפיק חד חוטא דשערי סוחרניה דדיקנא ותליין בשקולא עד טבורא⁵⁹⁴² קום אלעזר ברי אתקין תקונא דא קם רבי אלעזר (בריה) פתח ואמר הכל תלוי במזל⁵⁹⁴³ ואפילו ס"ת בהיכל מלה דא אוקימנא בספרא דצניעותא:	התיקון השמיני יוצא חוט אחד של שיער סביבות הזקן ותלויים במשקל עד הטבור. קום אלעזר ברי, התקן תיקון זה. קם רבי אלעזר (בנו), פתח ואמר, הכל תלוי במזל ואפילו ספר תורה שבהיכל, דבר זה ביארנו בספרא דצניעותא.

⁵⁹³⁸ ואמת הוא דעת [והוא תרין תפוחין שורש החו"ג דודי צח ואדום (שיה"ש ה י), והוא בז"א, אבל כאן הם תריווייהו חורין, והם נהרין וחורין תדירא כמ"ש באד"ר (קל"ג סע"ב), אך מ"מ שרשם כאן, ולכן הם ג"כ תרין תפוחין (כללים ח"א קיא ע"ד).

⁵⁹³⁹ זה יובן במה שביארתי לעיל דף קכ"ט ע"ב בענין ש"ע רבוא דאורכא דאנפין דאריך אפין וע"ש גם ביארתי זה באורך במצות שילוח הקן (שער מאמרי רשב"י). ענין אלו הש"ע נהורין דאנפין הם בחינת האחרים של ההו"ה דיודין שהם בגמטריא קפ"ד בתפוח זה וקפ"ד בתפוח זה והנה שתי בחינות קפ"ד בתרין תפוחין הם בגמטריא ש"ע נהורין בהצטרף עמהם שני הכוללים שלהם. ודע כי אלו הש"ע הם שורש אל ש"ע נהורים אחרי' שיש גם כן בתרין תפוחין והם שמות של א"ל כי אל במילוי אלף למד הוא קפ"ה. והנה בתרין תפוחין יש שני שמות א"ל שהם קפ"ה קפ"ה והם בגמטריא ש"ע. ודע כי בחוטם דבאמצע תרין תפוחין יש גם כן א"ל שלישי ושרשו הוא משם יי"א שבהו"ה דמילוי ס"ג והוא בגמטריא א"ל כנודע (שער מאמרי רשב"י מג ע"ג).

⁵⁹⁴⁰ שיתא (דפ"ו).

⁵⁹⁴¹ והנה אם נדקדק באותיות נוצר הם אותיות רצון בהיפוך, כי במצח הוא רצון חסד עלאה, ולמטה בזקן נהפך לנוצר, והוא הוא התיקון השמיני היורד מרצון העליון שבמצחא ומקיף הזקן. ולהיות כי הוא בינה שבכתר, נרמז בר"ת נחל, נ'וצר ח'סד ל'אלפים, כי היא נחל קדומים, והוא הנוצר חסד עלאה לאלפים, להורידו למטה, כי חסד עלאה הוא שם בן ארבע במילוי יודין שהוא בגמטריא חסד, ויורד למטה לשם בן ארבע במילוי אלפין על ידו, וזהו לאלפים לשם בן ארבע במילוי אלפין (שער מאמרי רשב"י). ממנו יונק אבא, ומתיקון י"ג אימא ושניהם נקראים מזלא המגיעים עד טיבורא ששם נשלמת קומת או"א והדיקנא חופפת על כל קומתם (הדרת מלך).

⁵⁹⁴² מה שאמרו עד טבורא הכוונה הוא עד טבורא דליבא, וכמ"ש שם (ק"ל סע"ב) וכנז'. אך עכ"פ הוא כי ב' המזלין הם מסתיימים בשוה, והם שניהם עד טבורא דליבא. ובאד"ז (רפט ע"ב) אמר כי או"א הם במזלא תליין ואתכלילן ביה, וכן שם (רצא ע"א) כי או"א אינן סתימין במזלא קדישא, וכן הוא ג"כ שם (רצב ע"א) וכנודע (כללים ח"א עט ע"ד).

⁵⁹⁴³ מהמ"ס נמשכין המזלין, אשר עליהם אמרו בזוה"ק ח"ג באד"ר (קלד ע"א) הכל תלוי במזל אפי' ספר תורה בהיכל. ואותן המזלין דא"א, הנה שם הוא סוד דכל הנהגה כולה דכל הכבשי דרחמנא, אשר הם מרזא דאור א"ס. והנה הם ג"כ שורש השרשים הנעלם דכל המזלות שברקיע השמים, בכל מה שנמשך מהם להאדם, בענין שנוי המזל מה שמשונה כל א' מחבירו בענין מזלו, וחקוקים הם כל אלו השינויים כולם בהמזלות שברקיע, ויסודן הוא לעילא לעילא, שהוא בהמזלין שבא"א דאצילות, שהוא בהנהגתו הנעלמה ית"ש, אשר מרזא דאור א"ס (כללים ח"א ה ע"ג).

והכא אית לאסתכלא (והכי קאמר) וכי הכל תלוי במזל. ולמדנו ספר תורה קודש, ונרתיקו קודש, וההיכל קודש. ונאמר "וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש", הרי הם שלשה, והספר תורה שקול כנגדם נרתיקו קדוש, וההיכל קדוש, והוא קדוש והתורה ניתנה בשלש קדושות, בשלש מעלות, בימים שלשה, השכינה בשלש. לוחות וארון. והיכל תלויים בספר התורה והוא תלוי במזל. ונאמר "ומאותות השמים אל תחתו" מי שהוא בקדושות האלו, יהיה תלוי במזל.	וכאן יש להתבונן. וכי הכל תלוי במזל. ולמדנו ספר תורה קודש, ונרתיקו קדוש, וההיכל קודש. ונאמר "וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש", הרי הם שלשה, והספר תורה שקול כנגדם נרתיקו קדוש, וההיכל קדוש, והוא קדוש והתורה ניתנה בשלש קדושות, בשלש מעלות, בימים שלשה, השכינה בשלש. לוחות וארון. והיכל תלויים בספר התורה והוא תלוי במזל. ונאמר "ומאותות השמים אל תחתו" מי שהוא בקדושות האלו, יהיה תלוי במזל.
אלא הכי אוקימנא בספרא דצניעותא האי חוטא יקרא קדישא דכל שערי דדיקנא תליין ביה אתקרי מזל מ"ט משום⁵⁹⁴⁹ דכל קד(ו)שי קדשי⁵⁹⁵⁰ דקודשיא בהאי מזלא תליין:	אלא, כך בארנו בספרא דצניעותא זה החוט המכובד והקדוש, שכל שערות הזקן תלויים בו, נקרא מזל. מה הטעם. לפי שכל קדשי הקדשים דקדושה תלויים בזה המזל.
וס"ת אע"ג דאיהו קדוש לא חל עליה עשר קדושיין עד דעייל להיכל כיון דעייל להיכל אתקרי קדוש בעשר קדושות כגוונא דלעילא דלא אתקרי היכל⁵⁹⁵¹ אלא כד אתחברן עשר קדושות:	וספר התורה, אף על גב שהוא קדוש, אין חלות עליו עשר הקדושות עד שנכנס להיכל. כיון שנכנס להיכל, נקרא קדוש בעשר קדושות כדוגמא של מעלה. שלא נקרא היכל אלא כשמתחברות עשר קדושות.
ותאנא הכל תלוי במזל דאיהו האי חוטא ויקרא קדישא דכל שעריין תליין ביה אמאי ואקרי מזל⁵⁹⁵² משום דמניה תליין מזלי ומזלי (ו)מניה עלאין ותתאין:	ולמדנו הכל תלוי במזל, שהוא החוט המכובד הקדוש הזה שכל השערות תלויים בו. מה הטעם שנקרא מזל. לפי שבו תלויים המזלות, והמזלות ממנו עליונים ותחתונים.
ובג"כ איהי תלייא וביה תליין כל מלי דעלמא עלאין ותתאין ואפילו ס"ת שבהיכל דמתעטר בעשר קדושות לא נפיק מכלליה עם שאר קדושיין וכלהו תליין בהאי:	ולכן הוא תלוי וכן תלויים בו כל ענייני העולם העליונים והתחתונים. ואפילו ספר תורה שבהיכל שנכתר בעשר קדושות, לא יצא מכללו עם שאר כל הקדושות, וכולם תלויים בזה.
ומאן דחמי להאי תקונא אתכבשן וחוביהון (ס"א חוביהון) מקמיה ומתכפין הה"ד (מיכה ז יט) יכבוש עונותינו א"ל ר"ש בריך ברי לקודשא דקדישין עתיק מכלא:	ומי שרואה בתיקון זה, נכבשים העבירות מלפניו ונכנעים. זהו שנאמר "יכבוש עונותינו" אמר ליה רבי שמעון, ברוך בני לקדש הקדשים שהוא עתיק מכל.

⁵⁹⁴⁴ דהיינו זעיר עצמו. ונקרא קדוש לפי שהמוחין הן מן אבא חכמה, הנקרא קודש (עמק המלך ש"א פט"ז).

⁵⁹⁴⁵ היינו בחינת יסוד אמא, שהיה זעיר נתון במעיה (עמק המלך שם).

⁵⁹⁴⁶ היינו לאה שהוא מלכות בינה, והם נקראים קודש, לפי שיש בתוכם יסוד אבא דהיינו חכמה שהוא קודש, כמו שאומר בזוהר (שמות קכא ע"א) 'ואנשי קודש תהיון לי', קודש דא חכמה (עמק המלך שם).

⁵⁹⁴⁷ כלומר שאפילו גם כן בעולם הבריאה מקבלים הקדושה מזעיר, ונותנין הקדושה לעולם היצירה, ששם מקנן זעיר, והיינו דקאמר וקרא זה אל זה, כלומר ה"ב צרופי הויות שבזעיר, שהם בעולם האצילות, באים למטה ב"ב גבולי אלכסון שהם בעולם הבריאה, ומכח שנותנין הקדושה אלו לאלו, מתעוררים המלאכים למטה בעולם היצירה, ונקראים שם "ב גבולים, ובעשייה "ב תחומים. והיינו תחום שבת אותיות חותם המרכבה, אם כן גם אלה תלויין בזעיר, ולא במזל (עמק המלך שם).

⁵⁹⁴⁸ אם הוא כפשטיה מזל בשמים אלא ודאי רומז על מזל דדיקנא דא"א כנז' (הדרת מלך).

⁵⁹⁴⁹ עי' הדרת מלך סימן רעה ואו"א הנק' קדשים תלויים בו (הדרת מלך).

⁵⁹⁵⁰ קודשין (דפ"ו).

⁵⁹⁵¹ היכ"ל גימ' אדנ"י אלא כד אתחברן י"ס דז"א שהוא ספר תורה שבכתב בהיכל מלכות ואפילו זה ס"ת בהיכלו הוא תלוי בזה המזל דדיקנא כנז' (הדרת מלך).

⁵⁹⁵² סימן דעת הנז' (הדרת מלך).

תקונא תשיעאה⁵⁹⁵³ מתערבין שערי עם אינון שערי דתליין ולא נפקין דא מן דא קום ר' אבא קם ר' אבא ואמר אלין (אינון) שערי דמתערבין עם אינון דתליין אקרונ מצולות ים משום דנפקי ממותרי מוחא⁵⁹⁵⁴ ומהאי אתרא רמיו כל מארי דתבעין חובי דבני נשא ומתכפיין אר"ש בריך תהא לעתיק יומין:	התיקון התשיעי, השערות המתערבות עם אלו השערות התלויות ואינן יוצאות זה מזה. קום רבי אבא. קם רבי אבא ואמר, אלו (הן) השערות המתערבות עם אותן (השערות) התלויות נקראות "מצולות ים", לפי שהם יוצאות מן ממותרי המוח, ומזה המקום נמצאים כל בעלי תביעת החטאים על בני אדם, ונכנעים. אמר רבי שמעון, ברוך תהיה לעתיק יומין.
תקונא עשיראה נחתין שערי תחות דיקנא וחפיין בגרונא תחות דיקנא קום ר' יהודה קם ר' יהודה פתח ואמר ובאו במערות צורים ובמחלות עפר מפני פחד יי' וגו' מפני פחד יי' הא אתידע דמאן דאיהו לבר⁵⁹⁵⁵ פחד יי' אתקרי ומהדר גאוונו אינון שערי דתחות דיקנא ואתקרון הדר גאוונו:	התיקון העשירי, השערות יורדות תחת הזקן, ומכסות על הגרון שתחת הזקן. קום רבי יהודה, קם רבי יהודה. פתח ואמר, "ובאו במערות צורים ובמחלות עפר מפני פחד ה' וכו'". "מפני פחד ה'", הרי נודע כי מי שהוא מבחוץ נקרא "פחד ה'". "ומהדר גאוונו", אלו הן השערות שתחת הזקן ונקראות "הדר גאוונו".
תרי ותקונא עשיראה (מיכה ז ב) תתן אמת ליעקב וחד סר דלא נפקי נימא מן נימא חסד לאברהם:	שנים התיקון העשירי "תתן אמת ליעקב". (התיקון) האחד עשר, שאין הנימין יוצאים משאר הנימין "חסד לאברהם".
תקונא דתריסר דלא תליין שערי על פומא ופומא אתפני מכל סטריין ויאין שערי סחור סחור ליה בגין דלא אשתכח טרחותא כמה דאצטריך טרחותא במאי קא מיירי דינא באתר ונ"א בתר דינא טרחותא אשתכח וכי שערי דדיקנא טרחא אינון או דינא אינון והא כלא רחמי אתחזן אלא דלא אתטרח⁵⁹⁵⁶ בישובא (ס"א בנשובא) דרוחא דזעיר אפיין:	התיקון הי"ב, שהשערות אינם תלויים על הפה, והפה נתפנה מכל הצדדים, ויפיו שערות סביב סביב כדי שלא תימצא טירחה, כראוי. טרחה זו, כמה מדובר. בדין, במקום [אחר] שיש דין, יש שם טורח נמצא. וכי שערות הזקן הם טרחה או דין, והרי הכל נראה בו רחמים. אלא כדי שלא יטריח בישוב [בנשיבת] הרוח דז"א.
דתאנא מהאי פומא קדישא עלאה קדש קדשים נשבא רוחא מאי רוחא דאיתרק (ס"א דאתרבק) ביה דמתלבש ביה ונ"א דאתתקן ומתלבש ביה זעיר אפיין ומהאי רוחא מתלבשין כל אינון דלתתא וכד ההוא רוחא נפיק אתפרש לתלתין ושבעה אלף עיבר⁵⁹⁵⁷ ואתפשט (ס"א ואתפרשא) כל חד בלחודוי לאתריה:	שכן למדנו מזה הפה הקדוש העליון, קדש הקדשים, נושבת רוח. ואיזו רוח. הרוח שהורק [שנדבק] בתוכו, שבהם מתלבש ז"א [שנתקן ומתלבש בו], ומזו הרוח מתלבשים כל אלה שלמטה. וכשזו הרוח יוצאת, מתחלקת לל"ז אלף צדדים ומתפשטת (ונפרד) כל א' לבדו למקומו.

⁵⁹⁵³ שערין המעורבין בתיקון ח' ונק' לאלפים ובא"א ותשליך במצולות ים (הדרת מלך).
⁵⁹⁵⁴ כי שערות הראש באור חוזר מהמוח ושערות הדיקנא באור ישר לכפות בעלי הדין, וכמ"ש הרב בפי' א"ז (הדרת מלך).
⁵⁹⁵⁵ הוא ז"א יען הדיקנא שחופפת על א"א אינה מבעת להפות על ראש ז"א והוא בחוץ מלביש לא"א מטיבורו ולמטה ונק' פחד ה' כי בו נגלו הדינים והשערות נק' ב' שמות הדר וגאוונו כמ"ש הוד והדר לבשת ה' מלך גאות לבש הדרת פנים וגאוונו הוא זקנו (הדרת מלך).
⁵⁹⁵⁶ כי אם יהיו השערות סביב הפה יש טורח לרוח הפה המנשב מפה א"א לתקן ז"א וצריך שלא יהיה שם דבר המעכב לנשב היטב רוח הפה הסתום ונעלם לא יתערבו בו שערות כי לא הוה ביה תיקונא פי' שלא נתלבש בשום דבר כשאר אורות א"א אלא יוצא מפיו ונושב על ז"א בלי שום הלבשה ותיקון ב' תקון האור ליהנאות ממנו הוא שיתלבש מחכמה שיכלו לסובלו (הדרת מלך).
⁵⁹⁵⁷ מספר הזה הוא כמספר ההבל עצמו היוצא מן הפה כי הבל בגמט' ל"ז ואומרו ודא הוא טמירתא דכולא דלא אתידע לא לעילא ולא לתתא כו' הענין הוא כי ההבל הזה הנה הוא יוצא מן ההיא רישא עלאה קדמאה אשר היא נקראת תנינא כמבואר אצלנו בריש אדרת האזינו ומשם נמשך עד הפה הזה דאריך אפיין ויוצא מתוכו בסוד הבל ולכן יש בו כח להלביש ולהקיף את הכל וכמו שנתבאר אצלנו כי אור המקי' גדול

וכל מי שראוי להתלבש, ממנו מתלבש. ועל כן אין שערות נמצאות על הפה הקדוש, לפי שרוחו יוצאת. ואין צריך דבר אחר שיתערב עמו, ושיתקרב אליו. וזהו הטמון מכל, שכן אינו מתדבק לא למעלה ולא למטה, והוא סתום בסתימת הסתומים, שלא נודע.	וכל מאן דאתחזי לאתלבשא מניה אתלבש ועל דא שערין לא אשתכחו על פומא קדישא משום דרוחיה נפיק ולא בעי מלה אחרא לאתערבא ביה ולקרבא בהדיה ודא הוא טמירותא דכלא דלא אתדבק לא לעילא ולא לתתא והוא סתים בסתימא דסתימין דלא אתידע:
זה הוא שלא נתקן ולא היה בו תיקון, לכן הרוח היוצא לחוץ (יוצא מאותו שבחוץ) ומתלבשים בו נביאי האמת נקרא "פה ה'", אבל בעתיק של העתיקין הזה לא נתפרש, ואין מי ששייג את רוחו חוץ ממנו.	קלד/ב דא הוא דלא אתתקן ולא הוה ביה תקונא ובגין כך רוח דנפיק לבר וס"א דנפיק מההוא דלברו ומתלבשין ביה נביאי מהימני אתקרי פה יי ⁵⁹⁵⁸ אבל בהאי עתיקא דעתיקין לא אתפרש ⁵⁹⁵⁹ ולית מאן דידע רוחיה ⁵⁹⁶⁰ בר איהו:
ולכן השערות שלו שוים מסביב לפה, והפה נתפנה מכל צדדיו. ובזאת בטחו האבות להתלבש בזה הרוח שמתפשט לכמה צדדים במקום שכל השערות שוות מסביבו [זהו שנאמר אשר נשבעת לאבותינו].	ובגין כך שערוי שקילין וסוחרנא דפומא ופומא (סוחרניה דפומא ו) אתפני מכל סטרוי ובהאי אתרחיצו אבהתנא לאתלבשא בהאי רוחא דמתפשט לכמה עיברין באתר דכל שערי שקילין בסוחרנוי ⁵⁹⁶¹ (הדא הוא דכתיב (מיכה ז כ) אשר נשבעת לאבותינו):
וזה הוא התיקון הקדוש העליון הי"ב, שמכאן נשתלשלו י"ב תחומין למעלה, י"ב תחומים למטה, י"ב תחומים לי"ב שבטי האבות. זהו שנאמר "אשר נשבעת	ודא הוא תקונא קדישא עלאה דתריסר דמכאן אשתלשלו י"ב תחומין לעילא ⁵⁹⁶² (ו) י"ב תחומין לתתא ⁵⁹⁶³ י"ב תחומין לי"ב שבטי אבהתא ⁵⁹⁶⁴ הה"ד אשר נשבעת לאבותינו:

מן הנוק' וזמ"ש מאי רוחא. רוחא דאתרק ביה דמתלבש ביה ז"א כו' ושם באדרת האזינו ביארנו ההיא רישא עלאה הנז' דמינה נפיק האי הבל כי היא הו"ה במילוי יודין וע"ש (שער מאמרי רשב"י).

⁵⁹⁵⁸ הוא מתגלה לכל, מפני שהוא לבר מזעיר (עמק המלך ש"א פ"כ).

⁵⁹⁵⁹ ממנו בלי אמצעיות אבא ואמא לזעיר (עמק המלך שם).

⁵⁹⁶⁰ מלבד איהו עצמו, אבל על ידי אמצעיות אבא ואמא, יורד רוחו לזעיר, כדפירשנו (עמק המלך שם).

⁵⁹⁶¹ רצון האבות הקדושים, הן הן המרכבה, חשקו למות מיתת נשיקה, דביקות רוחא ברוחא, והוא רוח הבל של הפה הזה, שמת בו משה רבנו ע"ה במנחה של שבת. והקב"ה הבטיחם אל זה הפה, לנשוב ממנו רוחא חיי דחיי, על ידי זעיר אנפין, הדא הוא דכתיב 'אשר נשבעת לאבותינו', וזהו סוד גויעה האמורה באבות הצדיקים, ואסיפה שלהם, ונשבע להם על זה (עמק המלך שם).

⁵⁹⁶² י"ב גבולי אלכסון י"ב גבולין דארץ ישראל ועי' ב"ב קכב ע"א (לש"ו).

⁵⁹⁶³ בכל העולמות, וי"ב צירופי הויה דתפילין דז"א, היורדים מראש עתיקא, בכל יום, וזהו אומרם ז"ל, [ברכות ו' א'] 'הקב"ה מניח תפילין'. ובבריאה הם י"ב שערי ירושלים העליונה, וי"ב היכלות, והם סוד ה"ב בקר, והים עליהם ים הקדמוני וים האחרון, שער ראובן אחד, שער שמעון אחד, וכל שבט קורא נשמות שבטו להיכלו, שנאמר 'ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו'. 'עדות לישראל' (תהילים קכב ג-ד). ויש י"ב מנהגי תפילות לי"ב שבטי י"ה, וי"ב סמני הקטורת, וזהו שאומר בזוהר חדש פרשת לך דף מ"ה וזה לשונו, 'כתיב ירושלים הבנויה, זו ירושלים של מעלה, ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל', כדי להעיד על כל צדיק וצדיק מישראל, ולמה להיות כולם מודים ומברכים לשמו, הדא הוא דכתיב 'עדות לישראל להודות לשם יי' [שם]. והיינו דתנן, (רות רבה פ"ג ס' ד) כל צדיק וצדיק יש לו מדור לפי כבודו כפי הראוי לו, מאן דאתי מראובן יש מדורו עם צדיקים מן ראובן, וכן כל שבט ושבט, ומאן דהוא גר מאומות העולם ונתגייר מדורו במדור של גרים, והשבטים עומדים לעדות לכל צדיק וצדיק, הדא הוא דכתיב 'ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם יהוה' (תהילים קכב ג-ד). וזהו אומרם י"ב תחומין לעילא בדיקנא דעתיקא, וי"ב תחומין לתתא, בגן עדן של הכסא כבוד. והתיקון של הי"ג כולל הכל, לכן לא נחשבים אלא י"ב, כנגד י"ב צירופי הויה, והמקור כולל הכל, וכנגדם אל [תיקון דיקנא הראשון], והי"ב תחומין (עמק המלך שם).

⁵⁹⁶⁴ דהיינו באיברי השכינה הם כולם, רק יוסף הוא מיסוד זעיר, והוא בעולם הזכר כאשר אבאר במקומו, והם תיקוני השכינה כאמור בזוהר פרשת ויחי (רמו ע"ב) בסוד 'נפתלי אילה שלוחה' עיין שם. וכנגדם י"ב גבולים ותחומים בארץ ישראל ועבר הירדן, לי"ב שבטי י"ה, 'הדא הוא דכתיב 'אשר נשבעת לאבותינו'

	לאבותינו".
תקונא דתליסר תליין שערי דתחות דיקנא מכאן ומכאן ביקרא יאה וביקרא שפירא וחפיין עד טבורא ⁵⁹⁶⁵ ולא אתחזיין מאנפי תקרובא דבוסמא בר אינון תפוחין שפירן חורין:	התיקון הי"ג, השערות תלויים מתחת הזקן מכאן ומכאן בכבוד נאה ובכבוד יפה, ומכסים עד טבור. ולא נראה מהפנים של מנחת הבושם, רק אלו התפוחים היפים והלבנים.
א"ר שמעון זכאה חולקיה דמאן דאשתכח בהאי אדרא קדישא עלאה דאנן ביה זכאה חולקיה בעלמא דין ובעלמא דאתי דאנן יתבין בקדושה עלאה ואשא עלאה (ו)אסחר לן (ס"א בין אשא עלאה ודאסחר לן) והא"י כל תקונין עלאין (לדיקנא) דדיקנא קדישא אתתקנו ואתעטרו ואסחרו לדוכתייהו:	אמר רבי שמעון, אשרי חלקו של מי שנמצא באדרא הקדוש והעליון הזה שאנו בו, אשרי חלקו בעולם הזה ובעולם הבא, שאנו יושבים בקדושה עליונה, אש העליונה מסבבת אותנו (בין אש עליון שסביב אותנו), והרי כל התיקונים העליונים (של צורה) של הזקן הקדוש נתתקנו ונתעטרו והקיפו במקומם.
והאי תקונא דתליסר הוא תקונא יאה דביה אחידן וכלא כלהו מתכספין (בסופא) למזקף רישא לקבליה מניה תליין כל אינון דבזעיר אפין אחידן מניה תליין עלאין ותתאין וכל גזיין עלאין ותתאין גזיין ביה וביה כלילן ואיהו מזלא דמתזלא מניה כלא דא הוא תקונא שלימתא דאשלים לכל תקונין דא אשלים לכלא:	וזה התיקון הי"ג, הוא תיקון נאה, שבו אחוזים הכל, כלם מתביישים לזקוף ראשם אליו, ממנו תלויות, כל אלה בז"א אחוזות, ממנו תלויים העליונים והתחתונים וכל הגזנים העליונים והתחתונים גנוזים בו, ובו הם כלולים והוא מזל שהכל נוזלים ממנו. זהו תיקון בשלימות שמשלים את כל התיקונים והוא משלים את כולם.
תאנא אלין תקונין אקרין ימי קדם (אקרין) יומין קדמאין דקדמאי ואינון דאשתכחו בזעיר אפין אקרין ימי עולם ותאנא אלין ימי קדם כלהו מתתקנן בתקונא ודיקנא (דדיקנא) (ס"א דדיקנא) דעתיקא דעתיקין טמירא דטמירין (כליל בהו) והאי דתליסר כליל להו ⁵⁹⁶⁶ כמה דאתמר ודא יומא לא אתכליל בהדייהו אלא הוא כליל כלא:	למדנו אלו תיקוני נקראים "ימי קדם", ימים הראשונים של הראשונים, ואותם הנמצאים בז"א, נקראים ימי עולם. ולמדנו אלו ימי קדם כלם מתוקנים בתקוני הזקן של עתיק העתיקים טמון הטמונים (כלול בהם). וזה התיקון הי"ג הוא כולל אותם כמו שלמדנו, וזה היום אינו נכלל בהם אלא הוא כולל את כולם.
ובההוא זמנא דאתער עתיק יומין ⁵⁹⁶⁷ בתקונין דלעילא ההוא אתקרי יום אחד דביה זמין לאוקיר דיקניה דא הוא דכתיב (בראשית א ה) יום אחד	ובזמן ההוא, שאז יתעורר עתיק יומין בתיקונים של מעלה, זה יקרא יום אחד שבו עתיד לכבד את הזקן. זהו שנאמר "יום אחד הוא יודע לה" "הוא" לבדו, יותר מכולם, כי

(מיכה ז כ) להוריש להם אלו הי"ב תחומין, להיות להם לבנים בעולם הזה ויושבים עמם בעולם הבא במטה שלמה (עמק המלך שם), לעיל עח ע"א (לש"י).

⁵⁹⁶⁵ עי' כללים הובא לעיל ע"א.

⁵⁹⁶⁶ והנה התיקון י"ג שהוא המזל תחתון, הנה הוא בסוד כתר מלכות כמ"ש הגר"א בספד"צ פ"א בתחילתו (א ע"א) בענין סוד המתקלא עש"ה, כי הוא כתר משום שהוא עתיקא דכליל לון, וכמ"ש באד"ר (קלד ע"ב) והאי דתליסר כליל להון כו' דהאי תקונא כליל כלא, ר"ל שהוא כולל כל הי"ג תקונין דנפקין ממ"ס שהוא א"א, והוא הכתר הכללי, ונקרא מלכות משום דהוא כליל כלא ושליט על כלא, ר"ל שכל הנהגת האצילות הוא ממנו כמ"ש באד"ר (דף רפט ושם רפח ע"ב) והתיקון הזה הנה הוא שורש המלכות הנשאר בז"א בעטרה שבו, והוא שייך להמלכות כי הוא שורשה העומד בז"א, ולכן הוא ט' תיקונין בז"א והוא א"ח דאחד, ומרומז התי' ט' באות בפנ"ע, כי עיקרן מה ששייך לז"א עצמו הוא רק ח' תקונין והוא הח' דאחד, והם הח' תקונין אשר עד סוף מזל עליון הכלולים באבא. אבל התיקון ט' הוא רק שורש הנוק' שבו, והוא שייך להנוק'. והו' ח' לז"א וה' להנוק' וכמו שהוא באו"א, שאבא כלול בח' תיקונין ואמא בה' (כללים ח"ב לב ע"ד).

⁵⁹⁶⁷ הוא באלף ה', זמן שליטת הבינה, אשר כל הי"ג תיקונין בה מתגלין, כמ"ש בספד"צ פרק א (יא ע"א) וע"ש בהגר"א (בד"ה שביעאה עליהו יא ע"א) ע"ש כל הענין, וכן שם פרק ב (יח ע"ג ד"ה ארבע) בזה. והנה יתגלה אז בה אור התלת עלמין עצמן, כי כאשר יתעלו העולמות ב"ע [שבהם הוא שליטת הזרין] בהמלכות, אז יעלו הזרין בהבינה וכמ"ש בסוף הספד"צ (לו ע"ב) וכולא תיבין לאתרייהו, ויתגלו אז אור התלת עלמין שבתקונא קדמא שהם השורשים דהעולמות ב"ע (דע"ה ח"ב סא ע"א).

זהר ויקרא חלק א'

הוא הכולל את הכל, הוא נקרא בשם ידוע.	הוא יודע ליי' הוא בלחודי יתיר מכלא הוא דכליל בלא הוא דאתקרי בשמא ידיעא:
שכן למדנו במקום שיש יום, יש לילה. שכן אין יום בלא לילה, לפי שבאותו הזמן יהיה זמן של כבוד הזקן, והוא לבדו ימצא, לא נקרא לא יום ולא לילה. כי לא נקרא יום אלא מהצד שלנו, ולא נקראת לילה אלא מהצד שלנו.	דתנינן באתר דאית יום אית לילה דלית יום בלא לילה ומשום דההוא זמנא זמן יהא דיקרא דדיקנא והוא בלחודי ישתכח לא אתקרי לא יום ולא לילה דלית יום אקרי אלא מסטרא דילן ולית לילה אקרי אלא מסטרא דילן:
ולפי שהתיקון הזה כולל את הכל לא יודע ולא נראה ממנו, וממנו ימשך שמן המשחה ל"ג צדדי המעיינות לכל אלו שלמטה שמאירים באותו שמן. (נתקנו) ב"ג תקונים האלו נתקן הזקן הקדוש העליון, ואלו התיקונים שבזה הזקן נתקנים ויורדים לכמה צדדים ואינם נראים, איך מתפשטים ואיך יוצאים, סתומים מכל, וגנוזים מכל.	ומשום דהאי תקונא כליל בלא לא אתידע ולא אתחזי מניה ומניה נגיד משחא דרבותא לתליסר עיבר מבויעין לכל אינון דלתתא דנהרין בההוא משחא (אתתקנו) ובתליסר תקונין ואילין אתתקנא (ד)דיקנא קדישא עלאה ואלין תקונין דבהאי דיקנא מתתקנן ונחתן לכמה עיבר ולא אתחזון היך מתפשטין והיך נפקין מכלא אסתיומו ומכלא אתטמרו:
אין מי שידע מקום לזה העתיקא בהתפשטות שלהם וכלם כלולים, כמו שכבר למדנו. נודע אבל אינו נודע, נסתר אבל אינו נסתר, עליו נקרא "אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן", ונאמר "הוא עשנו ולא אנחנו" ונאמר "ועתיק יומין יתיב" יושב במקומו, (יושב) ואין נודע לו, יושב ואינו נמצא. ונאמר "אודך על כי נוראות נפליתי".	לית דידע אתר להאי עתיקא בפשיטותא דלהון בלהון כלילן כמה דאתמר אתידע לא אתידע טמיר ולא טמיר עליה אתקרי (ישעיה מב ח) אני יי' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן וכתוב (תהלים ק ג) הוא עשנו ואלא (ולו) אנחנו וכתוב (דניאל ז ט) ועתיק יומין יתיב באתריה יתיב ולית דידע ליה יתיב ולא שכיח וכתוב (תהלים קלט יד) אודך על כי נוראות נפליתי ⁵⁹⁶⁸ וגו':
אמר רבי שמעון להחברים, כשנפרסה פרוכת זו שאתם רואים עלינו, אני רואה שירדו כל התיקונים בתוכה והאירו באותו המקום, ופרוכת אחת נר של הקדוש, ברוך הוא (תואר פנים של קדושה), היא פרוסה על ארבעה עמודים, לארבעה צדדים.	אמר ר"ש לחברייא כד אתפרים פריסא דא דאתון חמאן עלנא אנא חמינא דנחתו כל תקונין בגווה ונהירו באתר דא וחד פרוכתא בוצינא דקודשא בריך הוא (ס"א בויטא ודקדושא (דקדושה)) פריסה ⁵⁹⁶⁹ בארבע סמכין לארבע עיבר:
	קלה/א
עמוד אחד היה יושב מלמטה למעלה, ואחד מזלג היה בידו. ובמזלג היו ארבע מפתחות חדים (שניים) מכל הצדדים ואוחזים בפרוכת ומורידים אותה מלמעלה למטה. וכן היה לעמוד השני והשלישי והרביעי.	סמכא חד הוא יתיב מתתא לעילא וחד מגרופיא בידיה ובמגרופיא ארבע מפתחי שנינן (ס"א שניין) מכל סטרוי ומתאחדן פרסא ונחתין לה מעילא לתתא וכן לסמכא תניינא ותליתא ורביעא:

⁵⁹⁶⁸ חיי העוה"ב הוא בשליטת הקו האמצעי, ור"ל כי יעמדו אז כולם בקו אחד, ויהיו כולם בבחי' הקו האמצעי של עתה, ויתגלה אז יחודו ית"ש בכולם שוה, כי יתגלה יחודו ית"ש בכל פעולות החסד והגבורה אשר נעשה מהם, ועליו נאמר (זכריה יד ז) והיה יום אחד הוא יודע לה' (והוא שליטת דקו האמצעי הגילוי דאור יחודו ית"ש) לא יום ולא לילה, הם קו החסד והגבורה שהם יום ולילה, כי בגילוי דאור יחודו לא ניכרו לבחי' שונות כלל ויהיו כולם בבחי' הקו האמצעי, ועל גילוי נאמר (תהלים קלט יד) אודך על כי נוראות נפלאותי, וכמ"ש באד"ר (קלד סע"ב) (כללים ח"א ע"ג).
⁵⁹⁶⁹ פריסא (דפ"ו).

ובין עמוד לעמוד, נאחזים י"ח שרגליהם סמוכות ומאירים בנר שנחקק (בתואר פנים שנחקקים) באותה הפרוכת. וכן לכל ד' הצדדים.	ובין סמכא לסמכא אחידן תמניסר רגלי דסמ(ו)כין ⁵⁹⁷⁰ ומתנהרין בבוצינא דגליפא (ס"א בבוצינא דגליפין) בההוא פרויסא וכן לד' עיבר:
וראיתי אלה התיקונים שמאירים עליו, והם היו מחכים לדברי פינו להתעטר ולעלות כל א' במקומו, כי כשהיו נתקנים מפינו, כל אחד ואחד עלה ונתעטר ונתקן באותו התיקון שנתקן כאן, מכל (בהבל של כל) פה של אחד מאתנו.	ווחמינא אלין תקונין דנהרין עלה והוו מחכאן מלי דפומנא לאתעטרא ולאסתלקא כל חד באתריה וכד הוו מתתקנן מפומנא כל חד וחד סליק ואתעטר ואתתקן בההוא תקונא דאתתקן הכא מכל (ס"א בהבל דכל) פומא דחד מינן:
ובשעה שאחד מאתנו פתח את פיו לתקן באותו התיקון, אותו התיקון היה יושב ומחכה לדיבור שיצא מפיכם, ואז עלה למקומו ונתעטר (שם). וכל העמודים שמכאן ומכאן, היו שמחים על ששמעו את מה שלא ידעו, והיו מקשיבים לקולכם.	ובשעתא דחד מינן פתח פומא לתקנא בההוא תקונא ההוא תקונא הוה יתיב ומחכה למלה דנפיק מפומיכון וכדין סלקא בדוכתיה ואתעטר ⁵⁹⁷¹ וכל סמכין מכאן ומכאן חדאן על דשמעין מה דלא ידעו וצייתין לקליכון:
כמה מרכבות עומדים כאן בשבילכם, אשריכם לעולם הבא, שכן כל הדברים שיצאו מפיכם כולם הם דברים קדושים, דברים כשרים שאינם נוטים לא לימין ולא לשמאל.	כמה רתיכין קיימין הכא בגיניכון זכאין אתון לעלמא דאתי דכלהו מלי דנפיק מפומיכון כלהו מלין קדישין מלי ⁵⁹⁷² כשרן דלא אסטאן לימינא ולשמאלא:
הקב"ה שמח לשמוע ומקשיב לאלו הדברים עד שהוא גומר (גוזר) הדין. כי לעולם הבא תאמרו פעם נוספת את כל אלו הדברים הקדושים. עליכם נאמר "וחכך כיו הטוב וגו' דובב שפתי ישנים".	קב"ה חדי למשמע וציית להני מלי עד דהוא אנמר (ס"א אנזר) דינא די לעלמא דאתי ⁵⁹⁷³ תימרון זמנא אחרא כל הני מלי קדישין עלייכו כתיב (שיה"ש ז') וחכך כיון הטוב וגו' דובב שפתי ישנים:
מאי "דובב שפתי ישנים". שאפילו לעולם הבא שפתותיכם תהיינה דובבות (דברי) תורה לפניו. עתה תתקנו ותכונו דעתכם לתקן את תיקוניו של ז"א, ואיך ייתקן ויתלבש בתקוני, מתקוניו של עתיק יומין קודש הקדושים טמון הטמונים הטמון מכל, עתה חובה (חכמה) עליהם לפרש את הדין, אמת נאה ויפה.	מאי דובב שפתי ישנים דאפילו לעלמא דאתי מרחשן שפוותייכו אורייתא קמיה השתא אתתקנו ואתכונו דעתא למתקן תקוני דזעיר אפין היך יתתקן והיך יתלבש בתקוני מתקוני עתיק יומין קדישא דקדישין טמירא דטמירין טמירא מכלא דהשתא חובתא (ס"א חכמתא) עלייכו למגזר דינא קושטא יאה ושפירא:
ולתקן כל התיקונים על בוריים תיקונים של ז"א מהתיקונים של א"א נתקנו ונתפשטו תיקוניו מכאן ומכאן, כמראה אדם לשלוט (ולהוציא) בו הרוח הסתום כל הסתומים כדי לשבת על הכסא, שנאמר "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה".	ולאתקנא כל תקונין על בורייה תקוני דזעיר אפין מתקוני דאריך אפין אתתקנו ואתפשטו תקוניו מכאן ומכאן כחיוז ב"נ למשלטא (ס"א ומשלפא) (דמשלפא) ביה רוחא דטמירא דכל וטמירין (סטריין) בגין למיתב על כורסייא דכתיב (יחזקאל א כו) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה:

⁵⁹⁷⁰ דסמכי (דפ"ו).

⁵⁹⁷¹ כל גילויי ית"ש אשר באצילות, שהם כל שמותיו יתברך, וכל אורם וגילויים, הוא ג"כ רק ע"י הצדיקים כי בכל מה שמתבונן⁵⁹⁷¹ האדם למטה הוא מאיר ומזהיר אותו הענין למעלה, וכשתבונן בשמותיו ית"ש ובאורם אשר באצילות, הוא מעורר גילויים למעלה, ונמשך ממילא אור קדושתם למטה ג"כ, כי כל גילויי שבאצילות הוא רק בשביל העולמות ב"ע. ועי' באד"ר (קלה ע"א) כי ע"י דרשת הרשב"י ותלמידיו בה"ג תיקונים, הנה נתגלו והאירו בזהר אורם למעלה. וכן הוא ג"כ בהקדמת זוהר בראשית (ב ע"א) וכן בהקדמת תיקונים (ג סע"ב) (כללים ח"א ג ע"ד).

⁵⁹⁷² מלין (דפ"ו).

⁵⁹⁷³ דאי (דפ"ו).

כמראה אדם הכולל כל הצורות, כמראה אדם הכולל את כל השמות, כמראה אדם שבו סתומים כל העולמות העליונים והתחתונים, כמראה אדם שהוא כולל את כל הסודות שנאמרו ונתקנו טרם שנברא העולם, ואף על פי שלא נתקיימו.	כמראה אדם דכליל כל דיוקנין כמראה אדם דכליל כל שמהן כמראה אדם דביה סתימין כל עלמין עלאין ותתאין כמראה אדם דכליל כל רזין דאתאמרו ואתתקנו עד דלא אברי עלמא ואע"ג דלא אתקיימו:
למדנו בספרא דצניעותא עתיקא דעתיקין, טרם שהכין תיקונים, בנה מלכים, אסף מלכים, (חוקק מלכים) והיה משער את המלכים. אבל לא היו מתקיימים עד שדחה (שהניח) אותם והצניע אותם לזמן אחר.	תאנא בצניעותא דספרא עתיקא דעתיקין עד לא זמין תקונו ⁵⁹⁷⁴ באני מלכין כנס מלכין ⁵⁹⁷⁵ ונ"א גליף מלכין ומשער מלכין ולא הו מתקיימי עד דדחי (ס"א דאנח) לון ואצנע לון לבתר זמנא:
זהו שנאמר "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום" "בארץ אדום" במקום שכל הדינים נמצאים שם, וכולם לא נתקיימו, עד שהראש הלבן שהוא העתיק של העתיקין נתקן. וכאשר נתקן, תיקן את כל התיקונים שלמטה שתיקן את כל התיקונים של העליונים והתחתונים.	הה"ד (בראשית לו לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום בארץ אדום באתר דכל דינין מתקיימין תמן ⁵⁹⁷⁶ וכולהו לא אתקיימו עד דרישא חוורא עתיקא דעתיקין אתתקן כד אתתקן תקין כל תקונין דלתתא תקין כל תקונין דעלאין ותתאין:
מכאן למדנו כל ראש העם שלא נתקן הוא תחילה, אין העם יכולים ליתקן, ואם הוא נתקן, אז כולם נתקנים. ואם הוא אינו נתקן תחילה, אין העם יכולים ליתקן.	מכאן אוליפנא כל רישא דעמא דלא אתתקן ⁵⁹⁷⁷ הוא בקדמיתא לית עמא מתתקנא ואי איהו מתתקן כלהו מתתקנן ואי איהו לא מתתקן בקדמיתא לא יכלין עמא לאתתקנא:
מניין לנו. מעתיק יומין, שכן טרם שנתקן הוא בתיקוניו, לא נתקנו כל אותם שצריכים ליתקן, (ואז) כל העולמות נחרבו.	מנלן מעתיק יומין דעד לא אתתקן הוא בתקונו לא אתתקנו כל אינון דבעו לאתתקנא וכלהו עלמין אתחרבו:

⁵⁹⁷⁴ אמר ד' לשונות ע"ש הד' מיני מלכים דא"א וזו"ן, 'באני מלכין' הוא על המלכין דאבא, 'כנס מלכין' הוא על המלכין דאימא, 'גליף מלכין' הוא על המלכין דז"א, 'משער מלכין' הוא על המלכין דהנוק'. ולעיל (קכח ע"א) אמר רק ב' לשונות גליף ושיער מלכין, והוא על המלכין דזו"ן, כי כל למעלה מהם הם כולם נעלמים, כמ"ש במאמרי רשב"י (דף סב ע"ב, וטל ע"ג, ועי' מבר"ש שם יד ע"ד מדפוח"ח בפ"ו שם, ע' שם ושם והבן) (דע"ה ח"א א ע"א), מה שנזכר באד"ר ענין המלכים ג' פעמים (קכח ע"א קלה ע"א קמב ע"א) והם דא"א וזו"ן, וכן אמר הרב ג"כ במאמרי רשב"י (בביאור אד"ר דף ל ע"ב, ודף סד ע"א). ואמר שם כי המלכים אשר בקכ"ח ע"א הם דא"א, וקל"ה ע"א הם דז"א, וקמ"ב ע"א הם דנוק' (דע"ה ח"ב ד ע"א).

⁵⁹⁷⁵ קכח (הערת הזהר).

⁵⁹⁷⁶ עיקר סבת מיתת המלכים וביטולן ושבירת הכלים אשר היה הן בהמלכי עגולים והן בהמלכי יושר, הנה היה משום שהיו כולם רק דינים גדולים וגבורות חזקים, וכמ"ש הגר"א ז"ל בספד"צ (ג ע"א פ"א בד"ה וארעא אתבטלת בהגהה שם) (דע"ה ח"א טז ע"ג). בזוהר הרקיע (דף ק"ד ע"א) וכן במאמרי רשב"י (פרשת תרומה דף ז' ע"ב) אמר דסבת מיתתם היה משום שהיו כולם דינים גמורים [וכמו שמבואר ג"כ בע"ח בשבירת הכלים (סוף פרק ז') ובנקודות (פרק א') ע"ש] וכן אמר שם פרשת פקודי (ד' כ"ג ע"א וב') שמשום שהיו כולם דינים קשים לא יכלו לקבל את האור, ועי"ז מתו. וכן הוא עוד שם בארוכה בזה בביאור מדרש הנעלם רות (דף ס"ג ודף ס"ד) ומבואר שם כי כולם היו דינים תקיפין, ומחמת שהיו בסוד הדין הקשה נתחרבו ונתדעכו לניצוצין שאין בהם ממש, וכן הוא כ"ז באד"ר (נשא דף קלה וקמ"ב) ובאד"ר (רצ"ב) ובפ' פקודי (רנ"ד סע"ב) (דע"ה ח"א נט ע"ד).

⁵⁹⁷⁷ כאשר נולד אור המ"ה דהתיקון מהמוחין פנימים דהא"ק, והיה נמשך דרך האבא שבא"ק לצאת ממנו באצילות, הנה נשאר עיקרו בו גופה, ונשאר אור הס"ג שבו דהאבא עצמו בעיקרו כדי שיתוקן הוא בתחילה, ונשלם הוא באור הנפלא והנורא הזה, כי עי"ז הנה נעשה האפשרי שיתוקן האצילות על ידו. והוא ע"ד שאמרו באד"ר (קלה ע"א) (כללים ח"ב עא ע"א), כל אור היורד מלמעלה למטה הנה נשאר עיקרו בכל מקום שעובר דרך הם ובפרט באור התיקון וכמ"ש באד"ר (קלה ע"א) (כללים ח"ב קכא ע"ג). ועי' דע"ה ח"א ו ע"א אות ה'.

זֶהָר וִיקְרָא חֶלֶק א'

זהו שנאמר "וימלוך באדום בלע בן בעור וגו'". "וימלוך באדום" הם סוד אחד [מכובד], המקום שכל הדינים מתקשרים שם, וכולם תלויים משם.	הה"ד (בראשית לו לב) וימלוך באדום בלע בן בעור וימלוך באדום רזא חדא ⁵⁹⁷⁸ (ס"א יקירא) הוא אתר דכל דינין מתקשרין תמן ותליין מתמן:
"בלע בן בעור", למדנו הוא גזרת הדין הקשה שבקשים, שבשבילו מתקשרים אלף אלפים בעלי יבבה ויללה.	בלע בן בעור תאנא הוא גזרת דינא תקיפא דתקיפין דבגיניה מתקשרין אלף אלפין מארי דיבבא ויללה:
"ושם עירו דנהבה". מאי "דנהבה". כלומר דין הבאה, כמו שנאמר "לעלוקה שתי בנות הב הב".	ושם עירו דנהבה מאי דנהבה כלומר דין הבא (משלי ל טו) לעלוקה שתי בנות הב הב:
כיון שעלה להתיישב בו, לא עמד ולא היה יכול לעמוד ולהתקיים, וכל העלמות נחרבו. מה הטעם. לפי שעדיין לא נתקן אדם כי תקון האדם בצורתו הכולל את הכל, והכל יכול	כיון דסליק לאתישבא ביה לא קאים ולא הוה יכיל למיקם וכלהו עלמין אתחרבו מאי טעמא משום דאדם לא אתתקן (מ"ט) דתקונא דאדם בדיוקניה כליל בלא ויכיל
	קלה/ב
להתיישב בו. ולפי שתקון זה של האדם לא היה נמצא, לא היו יכולים להתקיים ולהתיישב, ונתבטלו.	כלא לאתישבא ביה ובגין דתקונא דאדם לא אשתכח לא יכילו למיקם ולאתישבא ואתבטלו:
וכי יעלה על דעתך שנתבטלו, והרי כולם נכללו באדם. אלא מה שאמרנו שנתבטלו, היינו שנסתלקו מאותו התיקון עד שיבא תיקון [צורת] האדם, וכשבאה צורה זו נחקקו [נכללו] כולם וחזרו לקיום אחר, חלק מהם התמתקו, [חלק התמתקו ולא התמתקו], וחלק לא התמתק כלל.	ואתבטלו ס"ד והא כללהו באדם אתכלילין אלא אתבטלו ואסתלקו מההוא תקונא עד דייתי תקונא ונ"א דיוקנא דאדם וכד אתא האי דיוקנא אתגלפו (ס"א אתכללו) כללהו ואתחזרו לקיומא אחרא מנהון ואתבטמו ⁵⁹⁷⁹ (אתאסמו) (ס"א מנהון אתבטמו ולא אתבטמו) ומנהון לא אתבטמו כלל:

⁵⁹⁷⁸ סוד בלע בן בעור הוא עצמו בלעם בן בעור כמ"ש רז"ל והענין הוא כי עלמא קדמא הוא בלע והוא אלף עלמין ונמשך מן תיקונא קדמא דדיקנא הנקרא אל שדי אשר במלואה יעלו בגמ' אלף ואמנם בהיותם פשוטים יעלו בגמ' משה הנמשך מזה התיקון אלא שמשה היה מבחינתו של המלך הזה אחר שנתקן וזה המלך הוא סוד הדעת וכנגדו היה בלעם ממה שנשאר מזה המלך בלתי תיקון וזמ"ש רז"ל ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אבל באומות העולם קם ומנו בלעם ולפי שהיה גם הוא מבחינת שיורי זה המלך הנקרא דעת לכן היה משבח עצמו ואומר נאום בלעם כו'. ויודע דעת עליון כי גם הוא נמשך מזה הדעת העליון שהיה הראשון שבמלכים של אדום הקדומים לפני מלך מלך לבני ישראל שהיא הקדושה. וזמ"ש מן ארם ינחני כו' מהררי קדם כי מלכים אלו נקראים בני קדם כנז' בס' הזוהר בפ' משפטים בסבא כי תחילה יצתה הקלי' ואח"ך הקדושה ובענין שלשה מלכים אלו דע כי אחר שנתקנו נשאר הראשון שרשו בבינה דאצילות ומשם מתפשט עד הבריאה והעולם השני הנקרא יובב מלך השני נשאר שרשו בת"ת דאצילות ומשם מתפשט עד עולם היצירה והעולם השלישי הוא חשם. המלך הג' נשאר שרשו במלכות דאצילות ומשם במילוי היהין העולה בגמטריא אלף הטעם הוא לפי שכיון ששרשו הוא בבינה ובעולם הבריאה ששם הוא בחי' הוי"ה בניקוד אלהים לכן היו אלו העלמין אלף מבחינת האחורים של אלהים העולים אלף כנז' גם דע כי המלך חשם כאשר נתקן בקדושה נהפך לשמח ונאמר עליו שמח בחור בילדותיך כו' (שער מאמרי רשב"י).

⁵⁹⁷⁹ עי' מאמרי רשב"י (דף מ"ד ע"ג), שאעפ"י שאמרו "מנהון אתבטמו ומנהון לא אתבטמו כלל" אין הכונה לומר כי קצת מהמלכים נתבטמו ומלכים אחרים לא נתבטמו, כי האמת היא כי כל שבעת המלכים נתבטמו. אבל הכונה לומר כי בכל מלך ומלך שבהם יש חלק שנתבטמו וחלק שלא נתבטמו, ועי"ש (דף ס"ב ע"א), ע"כ.

והנה בע"א לא מצאתי, אמנם בדף סב ע"ב מצאתי כתוב בזה"ל, "מנהון אתבטמו" בסטרא דקדושה, "ומנהון לא אתבטמו ואתקיימו" בסט"א. ועי' ביהל אור לזהר פקודי ל ע"ב שגורס "מנהון אתבטמו, ומנהון אתבטמו ולא אתבטמו, ומנהון לא אתבטמו כלל", ומבאר את החילוק, שג"ר נתבטמו בתיקון, והה"ק

ואי תימא והא כתיב וימת וימת דאתבטלו לגמרי לאו הכי⁵⁹⁸⁰ אלא כל מאן דנחית⁵⁹⁸¹ מדרגא קדמאה דהוה ביה קארי ביה מיתה כד"א (שמות ב כג) וימת מלך מצרים דנחת מדרגא קדמאה דהוה קם ביה:	ואם תאמר הרי נאמר "וימת", "וימת" [כלומר] שהתבטלו לגמרי. אין הדבר כך, אלא כל מי שיורד מהמדרגה הקודמת שהיה בה, קוראים עליו שמת, כמו שנאמר "וימת מלך מצרים" שירד מהמדרגה הקודמת שהיה בה.
וכיון דאתתקן אדם אתקרון בשמהן אחר(נין) ואתבסמו בקיומא ביה וקיימין בדוכתייהו וכלהו אתקרון בשמהן אחרנין מן קדמאין בר ההוא דכתיב ביה (בראשית לו לט) ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב מ"ט משום דהני לא אתבטלו כשאר אחרנין (מ"ט) משום דהוה דכר ונוקבא כהאי תמרא דלא סלקא אלא דכר ונוקבא:	וכיון שנתקן האדם, הוא נקרא בשמות אחרים, והם התמתקו בקיום שבו ועומדים במקומם. וכלם נקראים בשמות אחרים מן הראשונים חוץ מזה שנאמר בו "ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב", למה. לפי שאלו לא התבטלו כשאר האחרים, משום שהיה זכר ונקבה, כמו אילן התמר שאינו עולה אלא זכר ונקבה.
ובג"כ השתא דאשתכחו דכר ונוקבא לא כתיב בהו מיתה כאחרנין ואתקיימו אבל לא אתישבו עד דאתתקן דיוקנא דאדם וכיון דאתתקן דיוקנא דאדם אתחזרו ואתקיימו בקיומא אחרא ואתיישבו:	ולכך עתה שנמצאו זכר ונקבה, לא נאמר בהם מיתה כמו האחרים, ונתקיימו. אבל לא נתיישבו עד שנתקן צורת אדם, וכיון שנתקן צורת אדם, חזרו ונתקיימו בקיום אחר, ונתיישבו.
תאנא כד סליק ברעותא דרישא חוורא למעבד יקרא ליקריה תקין וזמין ואפיק מבוצינא דקרדינותא חד ניצוצא (נשב ביה אתתקר (ס"א אתתקן) וסליק רעותיה) ואתפשט לתלת מאה ושבעין עיבר וניצוצא קאים ושאר נפיק אורא דכ"א⁵⁹⁸² ומתגלגלא ונשב ביה אתתקן (אתפשט)	למדנו כשעלה ברצונו של הראש הלבן לעשות כבוד לכבודו, ותיקן והכין והוציא מהנר החזק ניצוץ אחד (נשב בו ונתקר (נתקן) ועלה ברצון), ונתפשט לש"ע צדדים, וזה הניצוץ עמד והתחיל לצאת האור הטהור, נתגלגל ונשב בו ונתקן, והוציא גולגולת אחת תקיפה ופשט לד' צדדים.

'אתבסמו ולא אתבסמו', ואילו הנוק' 'לא אתבסמו כלל'. ולמעשה יוצא כי קיימת בין האריז"ל לגר"א מחלוקת בגרסאות אם גורסים "מנהון אתבסמו ולא אתבסמו".

ועי' בלש"ו ספר הדע"ה ח"ב יט ע"ד, שכל החלקים היותר תחתונים שבהם ועמדו יותר מרחוק לא נתקנו כלל, והיו הם בפנ"ע ממש, אבל כל החלקים היותר עליונים היו יותר קרובים לאורות התיקון ונתקנו במקצת והם לא היו בפנ"ע כ"כ, ומה שהיו עוד יותר עליונים היו קורבים עוד יותר לכל חלקי התיקון וקבלו ג"כ תיקון הרבה עד שהיו ממוצעים ומעורבים מהטוב והרע ביחד. ואותן החלקים אשר לא קבלו עדיין תיקון כלל, היו נחשבים לרע גמור, כי היו בלועים עדיין בזוהמא הרבה.

⁵⁹⁸⁰ ר"ל כי הרי בעת מיתתם ושבירתם היה נעשה מהם ועל ידיהם כל השרשים הראשונים דכל העולמות ב"ע, וא"כ הרי לנו כי לא נתבטלו לגמרי. אמנם כ"ז היה רק בעת מיתתם ושבירתם, אבל אח"כ, כאשר יצא ונתהווה כל הטומאה והרע, ונטבעו כל המציאויות בהם וכמו שיתבאר בעה"י לקמן בחלק שני, הנה אז נתבטלו באמת ג"כ, כי זהו ביטולם מה שנטבעו בעמקי מצולות ים. אמנם עכ"ז הנה הם עולים משם ומתקנים תמיד כנודע, וכל המציאות שנעשה ונתחדש הוא לעולם מה שיוצא ומתקן משם, וא"כ נמצא כי לא נתבטלו לגמרי ח"ו (דע"ה ח"א סד ע"ד), כי הרי יצא ונעשה אז על ידיהם כל השרשים דכל מציאות הבי"ע כולן וא"כ הרי לא נתבטלו לגמרי (לש"ו).

⁵⁹⁸¹ מקודם היו במקום העתיד לעולם האצילות ויצא אז כל השרשים הראשונים אשר כקרני חגבים דעולם האצילות וכן גם האצילות דבי"ע כנז', וזהו ענין מלכותם. ואח"כ ירדו למטה במקום העתיד להעולמות ב"ע ומיתו ונשברו (כי האורות יצאו מהכלים וזהו המיתה, והכלים עם הש"כ ופ"ר ורפ"ח ניצוצין ירדו למטה, ונשברו הכלים ונתפזרו השברים והניצוצין לשברים אין קץ, וזהו השבירה) ואז יצאו ונעשו כל השרשים הראשונים אשר כקרני חגבים דכל המציאויות דבי"ע (דע"ה ח"א ב ע"א). עי' שבירה ב'.

⁵⁹⁸² הנה ענין אורא דכ"א נתבאר אצלנו בפ' בשלח דף נ ע"א באותה התוספתא המתחלת עד לא אשתקע אורא דכ"א כו' וע"ש. גם ענין בוצינא דקרדינותא ואורא דכ"א נתבאר אצלנו באדרת האזינו ע"ש היטב ובפ' פקודי בדף רנד ע"ב. ואמנם נבאר קצת ענין אומרו אשא דכ"א ואורא דכ"א בקיצור כבר הודעתין בפ' משפטים בדף צט ע"ב ובפרשת פקודי בדף רנד ע"ב. ענין ההוא רוחא דשבק בעלה באתתא בביאה ראשונה לעשותה כלי. ועתה אבאר ענין זה איך היה למעלה בזווג העליון דאבא ואימא ובזווג התחתון דז"א

ונפיק חד גולגלתא תקיפא ואתפשט לארבע סטריין:	
ובהאי אוירא דכיא אשתאיב ניצוצא ואתאחד וכליל (ס"א ואתכליל) ביה ביה ס"ד אלא אתממר ביה ובגין כך האי גולגלתא אתפשט בסטריי והאי אוירא הוא ממיר ⁵⁹⁸³ דמירין דעתיק ⁵⁹⁸⁴ יומין ברוחא דגניז בהאי גולגלתא אתפשטו אשא מסטר חד ואוירא מסטר חד:	ובאויר הטהור הזה, נשאב הנצוץ ונאחזו וכלול (ונכללו) בו. בו עלה בדעתך. אלא שנטמנו בו. ולכך הגולגולת הזו התפשטה בצדדיו, והאויר הזה הוא טמון הטמונים עתיק יומין, ברוח שנגנו. בזו הגולגולת נתפשטה אש מצד אחד, והאויר מצד אחד.
ואוירא דכיא קאים עליה מהאי סטר ואשא דכיא קאים מהאי סטר מאי אשא הכא אלא לאו הוא אשא אבל בוצינא דא ונ"א ניצוצא דאתכליל באוירא דכיא נהיר למאתן ושבעין עלמין ודינא מסטריי אשתכח ובגין [דא] האי גולגלתא אתקרי גולגלתא תקיפא:	והאויר הטהור עומד עליו מצד זה, והאש הטהורה עומדה מצד זה. מה אש [עושה] כאן. אלא הם אינם אש, אלא שזה הנר (ניצוץ) שנכלל באויר הטהור, מאיר לר"ע עולמות, והדין נמצא בצדדיו. ולכן זו הגולגולת נקראת הגולגולת החזקה.
בגולגלתא דא יתבין תשעה אלפי רבוא עלמין דנטליין עלוי וסמכין עלוי בהאי גולגלתא נטיף טלא מרישא חיוורא דאתמלי מניה תדיר ומהאי טלא ודאנער מרישיה זמינן מיתייא לאחיא והוא טלא דאתכליל בתרי גוויי מסטרא דרישא חיוורא:	בגולגולת זו נמצאים תשעת אלפים רבוא עולמות, שנשענים ונסמכים עליו. בזו הגולגולת נוטף טל מהראש הלבן, שמתמלא ממנו תמיד, ומזה הטל שנער מראשו עתידים המתים להחיות. וזה הטל הנכלל בשתי צבעים מצדדי הראש הלבן.
חיוור בגווייה (ס"א בגיניה) דכליל כלחו חיוורי (וכלחו חיוורי) אבל כד אתיישבן בהאי רישא דזעיר אפין אתחוי ביה סומקא כהאי בדולחא דאיהו חיוור ואתחזייא גוונא סומקא בגוונא חיוורא ובגין כך כתיב (דניאל יב ב) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם לחיי עולם בגין דאתחזיא לההוא חיוורא דאתי מסטר דעתיק יומין אריכא דאנפין:	הלבן שבו [בגללו], הכולל את כל הלבנים (וכל הלבנים), אבל כשמתיישב בראש ז"א, נראה בו אדום כאבן הבדולח והנה שהיא לבנה, ונראה בו גוון אדום בתוך גוון הלבן. ולכן נאמר "ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו, אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם" "לחיי עולם" עבור אלו הראויים לאותו הלבן, הבא מצד עתיק יומין א"א.
לחרפות (ו) לדראון עולם בגין דאתחזיא לההוא סומקא דזעיר אפין וכלא כליל בההוא	"לחרפות לדראון עולם" בעבור שראויים לאותו הגוון האדום דז"א, והכל כלול בזה הטל. וזהו שנאמר "כי טל אורות טלך",

ונוקביה. כי בתחילת כל זווג וזווג מאלו השני זוגים הנז' צריך שתחילה בביאה ראשונה יעשה כלי בנוקבא ואח"ך יזדווגו שנית בביאה שניה להוליד טיפה לסוד עיבור הולד ואין לך שום זווג וזווג בעולם שאין בו שני מיני יחודים אלו. ביאה הראשונה לצורך עשית כלי והשניה לצורך טיפת הולדת הולד כמבואר אצלנו בביאור ק"ש שעל המטה וע"ש. וגם תעיין באדרת האזינו בזיווג אריך אפין להאציל את ז"א ונוקביה דעיבור ראשון ונתחיל מזווג אבא ואימא כי הנה כאשר אבא נזדווג באימא בביאה ראשונה כשנברא העולם הנחיל בה חד רוחא דשביק בה בעלה כנז' והוא נמשך מבחינת הדעת אשר באבא שהיא הו"ה אחת במילוי יודין. וזהו סוד ההוא רוחא דשביק בה אבא באימא לעשותה כלי כדי שתהא ראויה אח"ך לקבל טיפת העיבור ולהתעבר. ואמנס זה הדעת אשר באבא נמשך מן הדעת העליון אשר במזל ה"ג דבדיקנא דעתיקא שהוא אריך אנפין הנשפע זה התיקון ה"ג מתיקון השמיני הנקרא גם הוא מזל כנודע וכל אלו הדעות הם נמשכין יותר מלמעלה מדעת עליון אשר בעתיק יומין הנקרא רישא עלאה דלא אתידע אשר הוא גנוז בין גולגלתא ומוח' דאריך אנפין והוא יושב שם בסוד ההוא אוירא דיתיב על קרומא דמוחא כמבואר אצלנו באדרת האזינו וע"ש. ומשם נמשך האי רוחא דיהיב אבא באימא ונמשך מן יסוד דאבא הנקרא נתיב לא ידעו עיט ואתגניז בתוך יסוד של אימא ועל שם שנמשך מההוא אוירא עלאה דיתיב על קרומא דמוחא סתימא דאריך אפין כנז' לכן נקרא גם הוא אוירא דכייא וזהו סוד זה האוירא דכייא הנזכר כאן באומרו נפיק אוירא דכייא ומתגלגל ואתפשט ואפיק חד גולגלתא כו' כמו שנבאר בע"ה (שער מאמרי רשב"י, עיי"ש עוד אריכות גדול).

⁵⁹⁸³ והוא הדעת אשר ברישא דא"א כמ"ש באד"ז רצא ע"א (לש"ו).

⁵⁹⁸⁴ עתיק (דפ"ו).

מלא הה"ד (ישעיה כו יט) כי מל אורות מלך אורות תריון והוא מלא דנטיף נטיף כל יומא לחקלא דתפוחים כגונוני חיוורא וסומקא:	"אורות" שנים. וזה הטל הנוטף, נוטף כל יום לפרס תפוחים כגונוני לבן ואדום.
האי גולגלתא אנהיר בתרי גונוני להאי סטר ולהאי סטר ומהאי אורא דכיא אתפשט מגולגלתא לאנפוי ק"נ רבוא עלמין ובגין כך אתקרי זעיר אפינ:	זו הגולגלתא מאירה בשתי צבעים, לצד זה ולצד זה. ומזה האור הטהור, נתפשטו מגולגולת פניו למאה וחמשים רבוא עולמות, ולכך נקרא ז"א.
ובשעתא דאצטריך אתפשטו אנפוי ואריכין בהוא זמנא בגין וראשנח (דישנח) באנפוי דעתיקי דעתיקין וחיים לעלמא ומהאי גולגלתא נפיק חד עיבר לכל אינון דלתתא ויהבין אנר אוראותא לעתיק יומין כד עאלין בחושבנא	ובשעה שצריך, אזי מתפשטים פניו ומתארכים בעת ההיא, לפי שמסתכל בפניו של עתיקי עתיקין, ומרחם על העולם. ומגולגולת זו יוצא צד אחד לכל אלו של מטה, ונותנים שכר אוראותא לע"י כאשר עולים בחשבון
קלוא	
תחות שרביטא ולקביל דא ⁵⁹⁸⁵ בקע לגולגלתא ⁵⁹⁸⁶ לתתא כד עאלין בחושבנא והאי בקע אנר אוראותא אשתכח מניה לעתיק יומין:	תחת השרביט. כנגד זה "בקע לגולגולת" למטה, כאשר עולים בחשבון. ובקע זה הוא שכר אוראותא. נמצא ממנו לע"י.
בחלליה דגולגלתא וס"א בגולגלתא דא ג' חללין אשתכחו ⁵⁹⁸⁷ דשרייא מוחא בהו וקרומא דקיק חפייא עליהו אבל לא קרומא קשישא סתימא ובעתיק (דעתיק) ⁵⁹⁸⁸ יומין ובגין ודא האי מוחא אתפשט ונהיר (ס"א ונפיק) לתלתין ותרין שבילין ⁵⁹⁸⁹ :	בחללו של הגולגולת הזה, נמצאים ג' חללים של המוח שורים בהם וקרום דק חופה עליהם, אבל אינו קרום קשה, סתום, כמו שבעתיק יומין ולכך מח זה מתפשט ומאיר (ויוצא) לל"ב שבילים.
הה"ד (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן ⁵⁹⁹⁰ ותאנא בתלת חללין דגולגלתא מוחא שרייא	זהו שנאמר "ונהר יוצא מעדן". ולמדנו בג' חללים של הגולגולת שורה המוח מחלל

⁵⁹⁸⁵ שמות לח (הערת הזהר).

⁵⁹⁸⁶ לגולגלת (דפ"ו).

⁵⁹⁸⁷ יש בזעיר תרין גונוני חוור וסומק, וירוק היא גוון תליתאה, והכל בא מכח שלשה מוחין של הלמ"ד דצלם, אשר נעשה ממנו חכמה ובינה ודעת בזעיר אנפין. ולכן גם בהגולגלתא הזאת עשו תלת חללי, דמוחא מונח בהו, ולכן אומר באדרת נשא וזה לשונו, 'בחללין דגולגלתא תלת חללין אשתכחו דשרייא בהו מוחא וקרומא דקיק חפייא עליהו'. שמוכרח הטל הזה, שלא יהיה סתום כמו בקרומא דאורא הזקן, של עתיק יומין, וחזק מאוד, וסוגר אותו שלא יצא המוח הזה למטה, כי אם בדחיקו טיפין זעירין והקרום הזה הוא קשה כזקן שחיה שנים רבים, לכן הוא סוגר היטב את הטל הזה, שלא יצא חוצה, כי אם בדחיקו, שאי אפשר לעולם בלא טל לכן אינו נעצר. אבל הטל של זעיר אנפין הנקרא נער ישראל, מונח בקרומא דק כמו הקרום של נער קטון, ובקל נוטף, ומשפיע למטה, ואינו סתום כמו של אריך אנפין, ואינו קשה. לכן אומר שם באדרא, 'וקרומא דקיק חפייא עליהו', 'אבל לא קרומא קשישא סתימא דעתיק יומין', כי מלכות דאדם קדמון שבעה תיקונים שלה נקראו עתיק יומין (עמק המלך שט"ז פ"ז).

⁵⁹⁸⁸ כעתיק (דפ"ו).

⁵⁹⁸⁹ פירוש, 'ובגין כך' מאחר שלא נסגר הקרום של זעיר אנפין, לכן יוצאים הל"ב אלהים שהם דינים ומתפשטים לש"ך דינין לזעיר ולשכ"ה דינין דנוקבא. ובכוונת המכוין הוא דקיק, ופתוח הקרום דזעיר אנפין לפעול, ולהתפשט פעולת הדין, אבל הקרום של עתיק יומיין הוא סתום, ואינו מתפשט בל"ב אלהים הנזכר, רק לשני י"ו של האל"ף דאין, והמספר של הל"ב נמצא שם בכלילות שתי י"ו של האל"ף הנזכרת. וידוע כי שביל הוא מאבא, בסוד הל"ב נתיבות חכמה, כי שביל ונתיב הוא דבר אחד, ויסוד של אבא נקרא שביל, ומאחר שאינו סתום, לכן הוא מתפשט לל"ב אלהים (עמק המלך שם).

⁵⁹⁹⁰ "עדן" שהוא אבא. ורצה לומר, נהר הוא השביל, יסוד אבא, שהוא נקרא עדן בכל מקום אבל בינה עצמה נקראת נהר, דהיינו, יסוד אמא היוצא מעדן שהוא חכמה, דהיינו אבא עצמו, דרך יסוד שלו שהוא השביל שלו. "ואינון רעין דלא מתפרשין לעלמין" (לעיל ד ע"א) בזווג תדירי, ויסוד אבא ויסוד אמא מעורים זה בזה תמיד, 'כמער איש ולויות', ואמרו רז"ל 'כמער איש עם הלוייה שלו' [יומא נ"ד א'] שהיא הנקיבה, ולכן אומר מעדן, רצה לומר נהר יוצא עם עדן, על שם שהזכר כולל הנקיבה באחדות חזק (עמק המלך שם).

אחד. נבקע (ומתפשט) מעיין אחד לד' צדדים, ויוצאים מהמוח הזה השורה בחלל הזה, ל"ב שבילים של רוחות החכמה.	מחללא חד מתבקע ⁵⁹⁹¹ (ס"א ומתפשט) חד מבועא לד' סטריין ונפיק מההוא מוחא דשרייא בהאי חללא תלתין ותרין שבילין רוחין דחכמתא:
מהחלל השני נבקע ומתפשט מעיין א' אחר ונפתחים (בו) חמשים שערים, ומאלו נ' השערים מתאחדים חמשים הימים של התורה, חמשים השנים של יובל, חמשים אלף דורות שעתיד הקב"ה להשיב לו את רוחו ולהשרות בו.	מחללא תניינא מתבקע ⁵⁹⁹² ומתפשט חד מבועא אחרא ומתפתחין ו' תרעין מאלין ו' תרעין ⁵⁹⁹³ אתאחדן ו' יומין דאורייתא ו' שניין דיובלא ו' אלף דרין דומין קב"ה לאתבא רוחיה ליה ולשרייא ביה:
מהחלל השלישי יוצאים אלף אלפים חדרים ואכסדראות שהדעת שורה עליהם ודרה בתוכם. וזה החלל שורה החלל שלו (דירתו) בין חלל זה לבין חלל זה, ומתמלאים משני הצדדים כל אותם החדרים. זה שנאמר "ובדעת חדרים ימלאו", ואלו הג' מתפשטים בכל הגוף לצד זה ולצד זה, ובאלו נאחז כל הגוף, ונאחז בהם הגוף מכל הצדדים והם מתפשטים ונמצאים בכל הגוף.	מחללא תליתא נפקין אלף אלפין אדרין ואכסדראין דדעתא שרייא עלייהו ודרי בהו והאי חללא שרי וחלליהו (ס"א מדוריה) (חלליה) בין האי חללא ובין האי חללא ואתמליין מתרין סטריין כל אינון אדרין הה"ד (משלי כד ד) ובדעת חדרים ימלאו ואלין ג' מתפשטין ובכל (לכל) גופא להאי סטרא ולהאי סטרא ובאינון אחיד כל גופא ואחיד בהו גופא מכל סטרי ובכל גופא אתפשטן ואשתכחן:
למדנו בגולגולת הראש אלף אלפי רבוא ורבוא רבבות קוצי של שערות שחורים. והם מסתבכים זה בזה ומעורבים זה בזה, אין שיעור לשערות שיש בכל קוץ וקוץ שנאחזים בהם, טהורים וטמאים.	תאנא בגולגלתא דרישא תליין אלף אלפי רבוא ורבוא רבבן קוצי דשערי אוכמן ומסתבכין דא בדא ומתערבין דא בדא ולית חושבנא לנימין דכל קוצא וקוצא דאחידן ביה דכין ומסאבן:
ומכאן נאחזים טעמי התורה בטהור וטמא, בכל אותם הצדדים שהם טמאים.	ומכאן אתאחדן ו' טעמי אורייתא (ס"א טעמי אורייתא) בדכיא במסאבא בכל אינון סטריין

⁵⁹⁹¹ ידוע כי חכמה כולל כל הו"ה והוא כל ד' מוחין חו"ב וחו"ג ונכללים באות יו"ד דהו"ה וידוע כי ד' רוחין דעלמין מתפלגין לל"ב רוחין כמ"ש חכמי הטבע ובהם מתנהג העולם. וז"ש ונפקין מהאי מוחא כו' ל"ב שבילין רוחון דחכמתא. וז"ס מ"ש הכתוב מארבע רוחות בואי הרוח ופחי בהרוגים האלה כי תחיה"מ מס' דחכמה חיה כמ"ל והוא מ"ש הכ' ונהר יוצא כו' ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים והכל נכלל ביו"ד בג' אתון דבי' שי' הוא סתימו דחכמה ו' דנפיק מי' הוא מ"ש ונהר יוצא כו' ד' הוא ד' רוחין דאתפליג בי', ונודע כי באות י' יש ג' קוצין רישא וגזעא ושבילא ותרין סטריין בי' א' המחבר גזעא עם רישא והב' מה שמחבר גזעא עם שבילא הרי כי מי' נפקין ל"ב שבילין ול"ב שבילין הם כ"ב אותיות וי' נקודות וידוע כי כל האותיות נכללים באות אל"ף ברת"ס בכל ה' מוצאות הפה ואלף הוא בחכמה כמ"ש ואלפך חכמה והוא ממש בציור יו"ד וכן ציורו א' הוא כו' ד' אתון דהו"ה ד' רוחין הנ"ל וכן בציור זה א' הוא ל"ב שבילין וי' נקודות הוא סוד יו"ד הנ"ל (ב"ע קנ"ג ע"א).

⁵⁹⁹² הוא מוח בינה והוא אות ה' דהו"ה כי בחכמה הוא בכלילות ג' קוי ההנהגה בג' קוצין דילי' כמ"ל ובהיותם בבינה נעשו מיוד"ן ווי"ן והוא ע"י אתפתחא דל"ב שבילין ונהר יוצא מעדן שהוא ו' דנפיק מי' וידוע שכמו שבכללות אצילות אימא מתפשטת בז"א כמ"ש כונן שמים בתבונה והיא נעשית פנימיות ממש בז"א בסוד נשמה משא"כ אבא הוא רק בבחי' אור מקיף לבד בבחי' חיה כמו כן הוא בפרטות שבכל פרצוף יש ד' פרצופים ובינה שבז"א מתפשט בז"א שבו משא"כ חכמה הוא בסוד אור מקיף ולכן בחכמה הוא ברזא דיו"ד שלא באתפשטותא והוא רק מקורא דמבועא משא"כ בינה מתפשטת ברזא דו' נהר יוצא וז"ש כאן מתבקע ומתפשט ונעשה מג' יודין ג' ווי"ן והם ציור אות ה' ולכן שם נכללים ונעשים בסוד ג' שערים כי שביל דנפיק מחכמה יו"ד נהיר בה' בינה ונכלל ה' מי' ונעשה חמשים ש"ב ונק' שערי בינה שהם שערי' לאעלאה בהו לחכמתא עילאה כידוע שכל גילויא דחכמה הוא ע"י בינה ועיקר הנ' שערי בינה הם ביסוד דבינה דתמן הוא כניסת שביל דקיק מפתחא דכליל בשית והוא ו' דנפיק מי' ושם נכללת מי' ונעשית בסוד נ' שערי בינה ולכן שם נקרא שערי בינה שהם תרעין לחכמתא עילאה וידוע כי פתיחת היסוד דבינה הוא ע"י יסוד דחכמה שלכן נק' מפתחא (ב"ע שם).

⁵⁹⁹³ ידוע כי יציאת מצרים היה ברזא דבינה שתחלה היו בעיבור תוך אימא בסוד רד"ו שנה י' פעמים אה"ה שבסוד העיבור אז הוא בסוד אהיה דאנא זמין לאתגלליא שכאשר אתתא מתעברת יודעים שתלד ורק שאין יודעים אם דכר ונוק' לכן אמרו שבינה תמן קיימא לשאלתא ובעת יציאתם ממצרים היה הלידה ואתפתח יסוד אימא ונעשה מח' דחמץ ה' דמצה (ב"ע שם).

דאינון דכין בכל אינון סטריין דאינון מסאבן יתבין קוצי מסתבכין ותקיפין מנהון שעיעין ומנהון תקיפין ובכל קוצא וקוצא יתבין נימין תלין על תלין:	יושבים קוצין מסתבכים וחזקים. יש מהם רכים, ויש מהם קשים. ובכל קוצ וקוצ נמצאים שערות תלים על גבי תלים.
מתלהטין ותליין וכגיברו (כגבור) תקיף מארי נצה קרבין בתקונא יאה בתקונא ושפירא תקיפא (בחור כארזים) רברבין ותקיפין הה"ד (שיה"ש ה טו) בחור כארזים:	מתלהטים ותלויים כגיבור חזק בעל ניצחון מלחמות בתיקון נאה יפה וחזק (בחור כארזים), והם גדולים וקשים. זהו שנאמר "בחור כארזים".
ומתתקנין קוצין דשערי ותליין תלין על תלין (מתקנין קוצים בתלוי) מהאי סטרא להאי סטרא על גולגלתא והה"ד (שם יא) קווצותיו תלתלים ותאנא יתבין תלי תלין משום דמשיכין ממבועין סגיאין דתלת רהטי מוחא ממבועא דחללא ⁵⁹⁹⁴ חד דגולגלתא אתמשכן שערי במשיכותא ומתעבדין תלין דתליין מכמה מבועין דאתמשכן מהאי חללא:	נתקנים קוצי השערות ותלויים תלים תלים מצד זה לצד זה על הגולגולת. זהו שנאמר קווצותיו תלתלים. ולמדנו נמצאים תלי תלים, לפי שהם נמשכים ממעינות רבים שג' חריצי המוח ממעיין לחלל אחד של הגולגלתא, נמשכים השערות בהמשך אחד, ונעשים תלים שתלויים מכמה מבועים הנמשכים מזה החלל.
מחללא תניינא נפקי חמשין מבועין ואתמשכן שערי מאינון מבועין במשיכותא ואתעבדין תלין דתליון ומתערבין בקוצין אחרנין:	מהחלל השני יוצאים חמישים מעיינות, ונמשכים שערות מאותם המעינות בהמשך (אחד) והם נעשים תלים התלויים ומתערבים בקוצים אחרים.
מחללא תליתאה נפקי אלף אלפין אדרין ואכסדראין ואתמשכן שערי במשיכותא מכלהו (ומתעבדין תלין על תלין ומתערבין בקוצין אחרנין) ובג"כ אינון קוצין תלין על תלין:	מהחלל השלישי יוצאים אלף אלפים חדרים ואכסדראות ונמשכות השערות בהמשך אחד מכלם, (ונעשים תלים על תלים ומתערבים בקוצים אחרים) לכן אותם קוצים (עומדים) תלי תלים.
וכלהו משיכן דאתמשכן מג' חללין דמוחא דגולגלתא וכל אינון נימין וכל אינון קוצי תליין וחפיין לסטרא דאודנין ובג"כ כתיב (דניאל ט יח) חטה אלהי אונך ושמע:	וכלם המשכות שנמשכים, מג' חללים המה שבגולגולת וכל אותם נימין וכל אותם קוצין תלויים ומכסים על צד האזנים. ולכך נאמר "חטה ה' אונך ושמע".
ובהאי תלין תליין ונ"א ובהאי תלייא ימינא ושמאלא נהורא וחשובא רחמי ודינא וכל ימינא ושמאלא תלי בהאי ולא בעתיקא:	ובאלו תלי תלויים (ובזה תלויים) הימין והשמאל, האור והחשך, הרחמים והדין. וכל ימין ושמאל תלויים בזה ולא בעתיקא.
בפלגותא דשערי אתחזי חד אורחא דקיק דמתאחדא מההוא ארחא דעתיק יומין ומההוא ארחא אתפרשן שית מאה ותליסר ארחין דאתפלגון בארחין דפקודי דאורייתא דכתיב (תהלים כה י) כל ארחות יי' חסד ואמת לנוצרי בריתו ועדותיו:	בהתחלקות השערות נראה שביל דק אחד, שנאחזו באותו השביל של עתיק יומין, ומזה השביל נחלקים תרי"ג דרכים, שמתחלקים לפי הדרכים של מצוות התורה, שנאמר "כל ארחות ה' חסד ואמת לנוצרי בריתו ועדותיו".
תנא בכל קוצא וקוצא מתאחדן אלף אלפין מארינן דיבבא ויללה דתליין בכל קוצא וקוצא מאינון תקיפין ומאינון שעיעין מאריהון דמתקלא (ס"א מאריהון דרחימותא ואיהו מתקלא בינייהו) בג"כ אית ימינא ואית שמאלא:	למדנו בכל קוצ וקוצ נאחזים אלף אלפים בעלי יבבה ויללה התלויים בכל קוצ וקוצ, מאלה הקשים ומאלו הרכים בעלי השיקול [בעלי האהבה והוא שיקול ביניהם] ולכך יש ימין ושמאל.

⁵⁹⁹⁴ לחללא (דפ"ו).

המצח של הגולגולת, המשגיח של ההשגחה. ואינו מתגלה כי אם בזמן ההוא, כשצריכים לפקוד ולעיין במעשיהם של הרשעים. ולמדנו כשמתגלה המצח הזה מתעוררים כל בעלי הדינים, וכל העולם נמסר בדין	מצחא דגולגולתא אשגחותא דאשגחותא ולא מתגלייא בר ההוא זמנא דצריכין חייביא לאתפקרא ולעינא בעובדיהון ותנא ⁵⁹⁹⁵ כד אתגלייא האי מצחא אתערו כל מאריהון דדינא וכל עלמא בדינא אתמסר
חורן מאותה העת כאשר עולות תפילותיהם של ישראל לפני זקן הימים ורוצה לרחם על בניו, מגלה את מצח הרצון של הרצונות ומאיר בזה של ז"א, ואז נשקטים הדינים.	בר ההיא שעתא כד סליקו צלותהון דישראל לקמי עתיק יומין ובעי לרחמא על בנוי ⁵⁹⁹⁶ גלי מצחא דרעוא דרעוין ונהיר בהאי דזעיר אפין ואשתכיך דינא ⁵⁹⁹⁷ .
במצח זה יוצא שער אחד שמתפשט בו ממוח שהוציא חמשים שערים. וכאשר מתפשט נעשה המצח משגיח על רשעי העולם, על אותם שאינם מתביישים במעשיהם. זהו שנאמר "ומצח אשה זונה היה לך מאנת הכלם".	בהאי מצחא נפיק חד ⁵⁹⁹⁸ שער ⁵⁹⁹⁹ דמתפשט ביה ממוח ⁶⁰⁰⁰ דאפיק חמשיין תרעין וכד אתפשט אתעביד מצחא דאשגחותא ולחייבי עלמא לאינן (דחייבי עלמא דאינן) דלא מתכספי בעובדיהון הה"ד (ירמיה ג ג) ומצח אשה זונה היה לך מאנת הכלם:
ולמדנו אין שיער עומד במקום זה המצח כדי שיוכל להתגלות לאלה החצופים בעוונותיהם. ובשעה שמתעורר הקב"ה להשתעשע עם הצדיקים, מאירים הפנים של עתיק יומין בפנים של ז"א, ומתגלה מצחו, ומאיר למצח זה, ואז נקרא עת רצון. ובכל שעה ושעה שהדין תלוי ומצח זה של ז"א נגלה, מתגלה המצח של עתיק דעתיקין, ונרגע הדין ואינו נעשה.	ותניא שער ⁶⁰⁰¹ לא קאים בהאי אתר דמצחא בגין דאתגלייא לאינן דחציפין בחובייהו ושעתא דמתער קב"ה לאשתעשעא עם צדיקייא נהירין אנפוחי דעתיק יומין באנפוי דזעיר ואפין (יומין) ומתגלייא מצחיה ונהיר להאי מצחא וכדין אתקרי עת רצון וכל שעתא ושעתא דדינא תלי והאי מצחא דזעיר אפין אתגלייא ⁶⁰⁰² אתגלייא מצחא דעתיקא דעתיקין ואשתכיך דינא ולא אתעביד:
למדנו זה המצח מתפשט למאתים אלף אדומים שבאדומים הנאחזים בו וכלולים בו. וכשמתגלה המצח של ז"א, יש רשות לכולם	תאנא האי מצחא (ד)אתפשט במאתן אלף סומקי ⁶⁰⁰² דסומקי דאתאחדן ביה וכלילן ביה וכד

⁵⁹⁹⁵ ותאנא (דפ"ו).

⁵⁹⁹⁶ כי אין הדין נמתק אלא בשרשו, דהיינו מצח עתיק יומין הנקרא 'רעוא דרעוין' (עמק המלך שט"ז פמ"ב).

⁵⁹⁹⁷ ואז העולם כולו בנחת, וכאשר אבאר בסוד מנחה של שבת, שמאיר מצחיה דעתיקא במצחיה דז"א בהארה גדולה, ואז כל הדינים והקליפות נמתקים, ונשלכים לנוקבא דתהומא רבא, ובפרט כשיוצא אור ה' גבורות הממותקות, בה' חסדים, מן חמשה ספירות דתבונה, כללותם מעשר, עולים חמשים שערי בינה, והם הנכללים ביסוד דתבונה, דהיינו התרין עטרין שבה כנודע, והיא סוד החמשה יודין של אה"ה במילואו, ביודי"ן ובאלפ"ן והה"ן, עולים חמשים, והיודין הם צד החסד הממתיקים את הגבורות, וכשבאים השערים הללו מן י, שעולה עשר, הפוך עשר ותמצא שער, והם סוד החמשים שערים, ובאים במצח הזה, אז נמתקים הדינים מעבדות לחירות, בסוד נ' תרעין דחירותא (עמק המלך שם).

⁵⁹⁹⁸ פקודי רלז ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁹⁹⁹ והפוך שער ותמצא עשר, ולכן אומר בהאי מצחא נפיק חד שער⁶⁰⁰⁰ (עמק המלך שם).

⁶⁰⁰⁰ השני של בינה שלו (עמק המלך שם).

⁶⁰⁰¹ ומתעורר דין ואז תכף מתעורר (עמק המלך שם).

⁶⁰⁰² פירוש שמצח ז"א הוא אדום שנתפשט רחבו מרובע שם אלה"ם העולה מאתים, כזה, א' א"ל אל"ה אלה"י אלה"ם, וכבר ביארנו סוד אלף מספרו מהיכן הוא [ריבוע שם אלהים במילוי], ואותו הריבוע הוא 'דאתאחדין ביה וכלילין ביה', רצה לומר יש בעולם שלמטה, הריבוע הזה, ובפרט בעשייה, והדינים אוהזין בו, והוא מקבל משרשו משם שבמצחו דזעיר, שהוא גם כן אדום. וזה יהיה ממש פורפירא אדום שילבש הקב"ה ויעשה נקמות, ויש כמה בעלי דינים, המצפים להתעוררות המצח האדום הזה ומשקטו א"א באור מצחא דיליה (עמק המלך שם).

להחריב. וכשמתגלה המצח של רצון הרצונות שמאיר במצח זה, אז כלם נרגעים.	אתגלייא מצחא דזעיר אפין אית רשותא לכלהו לחרבא ⁶⁰⁰³ וכד אתגלייא מצחא דרעוא דרעוין דנהיר להאי מצחא וכדין כלהו (לכלהו כדין) משתככי ⁶⁰⁰⁴ :
ולמדנו כ"ד בתי דינים נמצאים במצח הזה, וכולם נקראים נצח (מצח וכל א' נקרא נצח), ובאותיות רצופות (של הפנים) הוא מצ"ח. ויש מצח, ויש נצח שהם נצחים.	ותניא עשרין וארבע בתי דינין משתכחיין בהאי מצחא ⁶⁰⁰⁵ וכלהו אקרין [נצח ובאתוון דאפיין ⁶⁰⁰⁶] (נצחים) (ס"א מצחא וכל חד אקרי נצח) ובאתוון רצופין (דא) הוא מצח ואית מצח ואית נצח ⁶⁰⁰⁷ דאינון נצחים:
וזהו שלמדנו נצח נצחים והם במצח, מתפשטים מהם בגוף במקומות ידועים. למדנו מה שנאמר "וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם, כי לא אדם הוא להנחם" סוד זה, ביארנו כל אותו הנצח המתפשט בגוף.	והיינו דתנן נצח נצחים ואינון במצחא ומתפשטין מנהון בגופא באתרין ידיעין תניא מאי דכתיב (שמואל א' טו כט) וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם האי רזא אוקימנא כל ההוא נצח דאתפשט בגופא:
לפעמים תלוי על העולם להיות נידון, ושב ומתחרט ואינו עושה דין אם חוזרים (בתשובה), מה הטעם. לפי שעומד במקום שנקרא אדם, ויכול להתחרט, אבל אם במקום הנקרא ראש (במצח זה) נראה ומתגלה זה הנצח, אין הוא עת ומקום להתחרט.	זמנין דתלי על עלמא למידן ותב ומתחרט ולא עביד דינא אי תייבין מ"ט משום דקאי בדוכתא דאקרי אדם ויכיל לאתחרטא אבל אי באתר דאתקרי ראש (בהאי מצחא אתחזי ומתגלייא) ואתחזי ואתגלייא האי נצח לאו הוא עידן ואתר

⁶⁰⁰³ כי ההתעוררות הוא להם מן מצחיה (עמק המלך שם).

⁶⁰⁰⁴ קכט רצג (הערת הזהר). שאינם יכולים להביט באור השמש של אור שבעת הימים, כמו האדם המביט באור השמש, ונסתמ[א]ו עיניו, ואינו רואה כלום לפי שעה (עמק המלך שם). כל הארה, שמאיר המצח של אריך אנפין למטה, הוא על ידי הארת התרין מזלין, המגיעים עד ראש זעיר אנפין, חוץ מן השערות, דהיינו שלש עשרה קוצין דשערי חוור, המגיע גם שם לצורך התפילין [כ]שבוטשין שם. ודע שבכל יום לעת ערב מתעוררים הבעלי דינין ומקטרגים, וחבלי טריקין, כדי לפעול פעולתם הרעה, בסוד, 'תרמוש כל חיתו יער' [תהילים ק"ד כ'] לעת ערב בשעת מנחה, וביום ששי בעת המנחה, בעת שקליפת נוגה, עולה להכלל להדבק בקדושה, עולים גם הם להכלל עמה. ובזה יוצאות שלהוביתא דאשא, מתחת כסא הכבוד, ומבדלת ביניהם, ומפלת אותם בנוקבא דתהומא רבא. וזה שאמר הכתוב, 'בפרוח רשעים' דהיינו הקליפות, 'כמו עשב' דהיינו קליפה של נוגה 'ויציצו כל פועלי און' שהם המחבלים אשר תחתיהם, ויתנו להם 'להשמדם עדי עד' [תהילים צ"ב ח']. ואדרבא העלייה הזאת, רע להם, שהוא סבת נפילתם לנוקבא דתהומא רבא, כנזכר למעלה, וזהו שאמר קהלת [ח' ט'], 'עת אשר שלט האדם באדם לרע לו' כלומר האדם של ג' קליפות [ערלה] באדם שהוא קליפה של נוגה, לרע לו ודאי. ובעת שהמנחה של שבת, מתעוררים גם, כמו שעושים בכל יום, אלא שמתגלה הרצון דהיינו המצח הזה הנקרא 'רעוא דרעוין', לפי שכולו חסד, ואין בו דין כלל, וזעיר מקבל הארה גדולה בשעה הזאת, ומאיר הארה גדולה למטה. וכשרואים הקליפות מרחוק ההארה הזאת, ורוצים להסתכל נכחים עיניהם, כמו שאירע לאדם כשמביט בשמש, והם בורחים וחוזרים למקומם, ובאותה שעה כל העולם בנחת. ולזה אנו אומרים, 'ואני תפילתי לך יי' עת רצון' קודם הוצאת ספר תורה במנחה, כדי לעורר הרצון באותו ההארה לזעיר אנפין דאיהו ספר תורה. ובשעה הזאת מת משה רבינו עליו השלום שנשמתו מתוך זעיר אנפין (עמק המלך שם).

⁶⁰⁰⁵ עי' אד"ז רצג ע"א. ועי' שער מאמרי רשב"י (מט ע"ב): אבל במצח דא"א אעפ"י שיש בו דינין הם נכפין תחת הרחמים.

⁶⁰⁰⁶ אמר משה זכותא, בשער א"א נראה דגרסין רצופין (דרך אמת).

⁶⁰⁰⁷ נתבאר באדרת האזינו בדף רפ"ח ע"א יע"ש (שער מאמרי רשב"י). להיות שרגלי אמא, הם הבונים זעיר אנפין, והרגלים הם יותר ארוכים, מן הברית, לכן נקראו נצחים, כי גם הוד הוא בכלל נצח, ונקרא בכלל נצחים. לפי שהיד שמאל אין בה פעולה לאדם, כי אם מה שמסייעת ליד ימין, כך הרגל שמאל אינה פועלת פעולה בהליכה, כי אם על ידי רגל ימין. נמצא שהשמאל הוא טפל, והימין היא עיקר, לכן הכל נקרא על שם נצח, שהוא רגל ימין, בשלש פרקים שלו, כאשר ביארתי במקומו בסייעתא דקב"ה ושכינתיה. ובזה המצח הוא נצח קרביין, כי הוא מנצח שונאי ואויבי יי' לכולתם, מהר מן האדמה, והעד על זה כשתחלף אות מ' של מצח בנון, באלפא ביתא הזאת, דהיינו, א"ד ב"ג ה"ת ו"ש ז"ר ח"ק ט"ץ י"ף כ"ע ל"ם מ"ן, נמצא שתחת המם היא נוו, היינו נצח ישראל. והיינו מצח ובו תלוי הנצחון לרשעי העולם, ובזה הנצח המתפשט יש מקום להתחרט ולהתנחם ולבטל הגזירה, כמו רשב"י עליו השלום, שהיה הקב"ה גוזר והוא מבטל הגזירה (עמק המלך שט"ז פמ"ד).

זהר ויקרא חלק א'

לאתחרטא:	
מ"ט משום דלא הוה מאתר דאקרי אדם דהא לא אתגלי פרצופא וחוטמא אלא מצחא בלחודוי ובאתר דלא אשתכח פרצופא לא אקרי אדם ובג"כ (שם) לא אדם הוא להנחם כנצח דבשאר תקוני גופא:	מה הטעם. לפי שלא היה מקום שנקרא אדם, כי לא נתגלה הפרצוף והחוטם אלא המצח לבדו, ובמקום שלא נמצא פרצוף אינו נקרא אדם. ולכך "לא אדם הוא להנחם" כמו נצח בשאר תיקוני הגוף.
עיניו דרישא משתניין משאר עיינין שרקותא דבגבתא דעל וריסין עיינין מכחלן (דכל עיינין מכחלן) באוכמתא תליין תלין על תלין דשערי ואינון תקונא דעל עיינין ברישא דמצחא:	העיניים של הראש נשתנו משאר העינים. הצבע (איפור) שבגבות מעל העינים צבועים (מאופרים) [של עיניים צבועים] (בצבע) שחור, תלויים תלים תלים של שערות, והם התיקון שעל גבי העינים, בתחילת המצח.
ומתאחדן מתרווייהו שבע מאה אלפי מארי דאשגחותא (דעל תריסי דעיינין) בכסותא דעיינין להטין אלף וארבע מאה רבוא דמתאחדן בגבינין דאינהו כסותא ואשגחותא דעינא דעתיק יומין עליהו:	ומתאחדים מבין שניהם שבע מאות אלפי בעלי השגחה (שעל תריסי העינים) בכיסוי על העינים שלוהטים אלף וארבע מאות רבוא הנאחזים בעפעפיים שהם כיסוי והשגחת עיני עתיק יומין עליהם.
ובשעתא דסלקין אינון כסותא אתחזי כמאן דאתער משנתיה ואתפקחן עיניו וחמאן לעינא פקיהא ואתסחן בחד חוורא דעינא טבא הה"ד (שיה"ש ה יב) רוחצות בחלב מאי בחלב בחוורא דלעילא קדמאה (נ"א בחוורא קדמאה דעינא טבא) ובההיא שעתא אשתכח אשגחותא דרחמי:	ובשעה שעולים אלה הכיסויים (הוא) נראה כמי שניעור משנתו ונפקחו עיניו, ונראין לעיניהם פקיהא והם נרחצות בלבן א' שבעין הטובה. זהו שנאמר "רוחצות בחלב" איזה חלב. הלובן הראשון העליון (בלבן הראשון של עין טוב), ובאותה השעה נמצאת השגחת הרחמים.
(ובג"כ צלותא דישראל סלקא בגין דיפקח עיניו ויתסחון בההוא חוורא דכתיב) ווע"ד צלי דודו עורה למה תישן יי' הקיצה ודיפקח עיניו ויתסחון בההוא חוורא וכל זימנא דעיניו לאו מתפקחן כל מאריהון דדינין כפיין להו לישראל ושאר עמין שלטין עלייהו ובזמנא דיפקח עיניו יתסחון בעינא טבא ורחמי על ישראל ואסתחר (ס"א ואתזהר) עינא ועביד נוקמין בשאר עמין הה"ד (תהלים לה כג) והעירה והקיצה העירה (עורה והקיצה עורה) לאתסחאה בההיא חוורא הקיצה למעבד נוקמין לאינון דכפיין לון:	[ולכן תפילת ישראל עולה כדי שיפקח עיניו ויתרחץ באותו לובן] וע"ז התפלל דוד "עורה למה תישן ה' הקיצה" שיפקח עיניו ויתרחצו באותו הלבן. וכל זמן שעניו אינו נפקחות, כל בעלי הדינים כופים את ישראל ושאר העמים שולטים עליהם, ובזמן שיפקח עיניו, אז הם רוחצים בעין הטובה, ומרחמים על ישראל, וסובב (ומאיר) העין ועושה נקמות בשאר העמים. זהו שנאמר "העירה והקיצה" "העירה" כדי להתרחץ באותו הלבן, "הקיצה" לעשות נקמות לאותם שכופים אותם.
עיניו כד אתפקחן אתחזון שפירין כהני יונים בחוור ו[ב]סומק ⁶⁰⁰⁸ ואוכם וירוק וחורא (ועינא דא ס"א חוור) לא אתגלי אלא בזמנא דאסתכל בעינא טבא ומסתחאן כל אינון גוונים בההוא חוור מאינון גוונים דמתגליין נפקין שבעה עיינין דאשגחותא	כשעיניו נפקחות, נראות יפות כאלה היונים באדום ושחור וירוק, לבן אינו מתגלה אלא בזמן שמסתכל בעין הטובה ומתרחצים כל אותם הגוונים באור הלבן. מאלו גוונים שמתגלים יוצאים שבע עיני השגחה
קלז/א	
דנפקי מאוכמא דעינא הה"ד (זכריה ג ט) על אבן אחת שבעה עינים מאן אבן אחת אוכמתא דעינא מסומקא נפקין שבעה רהיטין דסמכין ונ"א	שיוצאים מן השחור של העין זהו שנאמר "על אבן אחת שבעה עינים" מי היא "אבן אחת". השחור שבעין. מהגוון האדום יוצאים

⁶⁰⁰⁸ "בחוור ובסומק" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "בסומק".

דסחרן לסטר שמאלא ומתלהטין באשא דלסטר צפון ומתאחדן לאתפשטא בעלמא לגלאה ארחין דחייביא⁶⁰⁰⁹ הה"ד (שם ד י) ⁶⁰¹⁰ שבעה אלה עיני יי' המה משוטטים בכל הארץ:	שבעה חריצים של עמודים (שסובבים) לצד השמאל, ומתלהטים באש שבצד צפון ונאחזים להתפשט בעולם לגלות את דרכי הרשעים. זהו שנאמר "שבעה אלה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ".
מירוקא נפקין שבעה טהירין (ס"א נהירין) דקטרא⁶⁰¹¹ דלסטר ונ"א רהיטין דסחראן לסטר דרומא⁶⁰¹² ומתאחדן לאתפשטא בעלמא לגלאה ארחין וועובדין דבני נשא בין טב בין בישא (ס"א עובדין) דכתיב (איוב לד כא) כי עיניו על דרכי איש וגו' וכד אתסחאן⁶⁰¹³ בחורא משתכחין וכלהו לאשגחא לכל מארי קשומ⁶⁰¹⁴ לאוטבא עלמא בגיניהון וכל אשגחותא ודההוא חוראן הוי לטב על ישראל ואשגח בסומקא למאן דעאקין להו⁶⁰¹⁵:	מהגוון הירוק יוצאים שבעה אורות (מאירים) הקשורים לצד (חריצים) שסביב לצד) דרום, נאחזים להתפשט בעולם לגלות דרכי ומעשי בני אדם בין לטוב ובין לרע, שנאמר "כי עיניו על דרכי איש וגו'". וכאשר רוחצים בלבן הם מצויים כלם [כדי] להשגיח על כל בעלי האמת כדי להטיב לעולם בזכותם, וכל ההשגחה של הלבן ההוא, הוא לטוב על ישראל, ומשגיח באדום למי שמצער אותם.

⁶⁰⁰⁹ ב' הנהגות יש לו להקב"ה א' של טוב וא' של רע והם בב' גוונין בעוה"ז ובעוה"ב וידוע כי שחר מצוה בהאי עלמא ליכא ועיקר השכר ועונש הוא לעוה"ב והם ברזא דחור"ב י"ה של השם יי'ד שחר לצדיקים וה' בינה עונש לרשעים וזו"נ ר"ה הם ב' דרכים הנ"ל בעוה"ז וידוע כי ישראל מתנהגים ע"פ התורה ותורה מס' דחור"ב נפקא כי היא חכמתכם ובינתכם כו' ולכן אין שחר ועונש נגלה בעוה"ז רק לעוה"ב ולפעמים הקב"ה מעניש את הרשעים בעוה"ז והיינו אותם שהם רשעים גמורים ומחזיקים א"ע לטובים אשר במחשך מעשיהם והקב"ה מגלה מעשיהם בעוה"ז כמ"ש ובשוב צדיק כו' ונתתי מכשול לפניו ואז בינה מתגלה לתתא להביא דין מס' דגבורה על ראש רשעים ולכן אמר שמגוון סומקא שהוא סט' דבינה מתפשטין בעלמא לגלאה ארחין דחייביא ר"ל לגלות בפני הבריות ועי"ז נתקדש שמו בעולם כשעושה דין ברשעים (ב"ע קעג ע"ב).

⁶⁰¹⁰ ויחי רמט (הערת הזהר).

⁶⁰¹¹ הוא עט' דחסדים ת"ת שמתפשט ג"כ בז"ת ונפקין מיני' שבעה נהירין ר"ל שהם מחדשים שהם נק' אור כידוע ונ"א טהירין כידוע שת"ת הוא בנצח ונק' טהירו וכן בהיכלות היכל נצח נק' לטוהר כידוע (ב"ע קעד ע"א).

⁶⁰¹² בעט' דחסדים כידוע שחסדים הם באתקשרות וביחודא חדא וידוע כי ת"ת נוטה לצד החסד דרום והם ב' עטרין חו"ג עט' דחסדים בדרום כידוע והם מתפשטין בעלמא לגלאה ארחין כאן לא הזכיר דחייביא כי כאן הוא סט' דרחמי והוא בת"ת שמנהיג העולם בב' דרכים טוב ורע כידוע שהוא כולל חו"ג ולכן אמר ארחין סתם ועי"ז מביא ראיה מפ' כי עיניו על כל דרכי איש כו' שקאי על גוון ירוקא כמ"ש שם וכל צעדיו יראה בין טוב ובין רע כמבואר (ב"ע קעד ע"א).

⁶⁰¹³ אסתחאן (דפ"ו).

⁶⁰¹⁴ תחילה בדורמיטא אז הוא בבחי' הסתר פנים כמ"ל ואז העולם מתנהג ע"פ המזל כמ"ש בהג"ה ואז האמת נעדרת ויש בחי' צדיק ורע לו כו' וכן ישראל בגלות בשפלות ועו"ג שלטין שהם תליין בסט' דגביני' משא"כ כשעיינין פתוחים אז ניכר האמת שהם ישראל דאחידין בדרגא דקדושה אשגח עליהו בחיורא דעינא פקחא דע"ק וידוע כי ע"ק נק' אמת כמ"ש בזוהר כמ"פ דאמת בעתיקא תליא ולכן כאשר מתגלה גוון חיור דע"ק אז אתגלי לאוטבא לכל אינון מארי קשוט לאוטבא עלמא בגיניהון וכל אשגחותא הוא לטב על ישראל וכמ"ש שאז מתגלה הנהגתו ית' שלא ע"פ מזל והוא הו"ה דעיינין עצמם שהוא דרגא דישראל דתליין בהו"ה כמ"ל (ב"ע קעד ע"א).

⁶⁰¹⁵ כמ"ל בשם הגאון שגוון סומקא אתפרשא והוא אזיל להעניש לרשעים ואז העולם מתנהג בגילויא דטוב ורע ועי"ז מביא ראיה מפ' ראה ראיתי את עני עמי כו' וזה כתבתי כמ"פ שבמצרים בגלות היו עיינין סתימין וכמ"ש רז"ל שלכן פ' ויחי סתומה שנסתמו עיניהם של ישראל ותחל' היה חד עינא לבד שליט סט' דגבורות ואח"כ בק"ל שנים אחרים שהיו במצרים נתקנו ב' עיינין ונולד משה מושיעם של ישראל והוא היה בסט' דיסוד ונשתהו עוד פ' שני' לתיקון היסוד ואז נאמר למשה ראה ראיתי ב' ראיות גילויא דב' עיינין דאתפקחו ע"י חיורא דעינא פקחא ונשתלמו ד' מוחין בז"א שגם חכמה האיר שם וגם נשתלמו ד' גוונין דעינא וז"ס ד' גאולות וז"ס פ' וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים שהוא גאולה שלישית כוללת ב' כמ"ש הגאון בפ' להגדת פסח והם ב' גווני' ירוקא ואוכמא וד' דכלילין ביר"ד ותחילה היו כלולים בחד בכותל א' ואח"כ בנסירה נתפרשו וגוון אוכמא אתפרשא כמ"ל בשם הגאון ולכן נכללו בפ' א' ורק שנתחלקו לב' והוא סוד ב' הנהגות שנתגלו בעולה טו"ר ב' עטרין חו"ג והוא מ"ש וגאלתי אתכם בזרוע נטויה באתגליא לאשגחא למארי קשוט לאוטבא לון ובשפטים גדולים לאענשא לאינון דעאקין לון וז"ס מ"ש שם ויזכור אלהים את בריתו את אברהם כו' שהם ג' חיורין דעינא דע"ק שהם נגד ג' גוונין דז"א

זהר ויקרא חלק א'

זהו שנאמר "ראה ראיתי" "ראה" להטיב להם, "ראיתי" לנקום בגללם באותם שציערו אותם. ולכך נאמר "עורה למה תישן ה' הקיצה אל תזנח לנצח", "עורה" ו"הקיצה" שתי בחינות השגחה, שתי פקידות, שני מיני טובות, רחמים ונקמות.	הה"ד (שמות ג ז) ראה ראיתי ראה לאוטבא לון ראיתי לנקמא לון מדעקין לון ובגין כך כתיב (תהלים מד כד) עורה למה תישן יי' הקיצה אל תזנח לנצח עורה והקיצה תרי אשנחותא תרי פקידות תרי טבין רחמי ונקמין:
הגוון הראשון, האדום שבאדומים, הכולל וסותם, שכל מיני הגוונים האדומים לא נראים לפניו מסביב לאותו האדום, סובב חוט אחד שחור ומקיף אותו.	גוונא קדמא סומקא בנו סומקא כליל וסתים כל סומקין מקמיה לא אתחזן סוחרניה דההוא סומקא אסחר חד חוטא אובמא ואקיף ליה:
הגוון השני הוא שחור כאבן אחת שיוצאת מן התהום אחת לאלף שנים בים הגדול. כשאבן זו יוצאת בא רעש וזועף על הים, וקול הים וגליו הולכים ונשמעים לדג הגדול הנקרא לויתן, ויוצא מהתהום. ואז אבן זו, על ידי חוזק על הים, מתגלגלת ויוצאת לחוץ.	גוונא תניינא אובמא כאבנא חד דנפיק מתהומא חד זמן לאלף שנים בימא רבא וכד נפיק האי אבנא אתי רגשא ותקפא על ימא וקליה דימא וגלגלוי אולין ואשתמעו לגוונא רבא דאקרי לויתן ונפיק מתהומא וזהאי אבנא (ו)מתגלגלא בתוקפא דימא ונפיק לבר:
והיא שחורה שכל השחורים סתומים לפניה (והרי בארנו שכל הדרכים סתומים לפניו) וכך הוא גוון השחור שבעין, שחור שכולל וסותם את כל שאר השחורים. וסביבות אותו השחור סובב חוט אחד אדום (לצד אחת) ומקיף אותו השחור.	והיא אובמא דכל אובמין סתימין קמיה (ס"א) והא אוקמיה דכל אורחין סתימין קמה) וכך היא אובמותא דעינא אובמא דכליל וסתים כל שאר אובמין וסוחרניה דההוא אובמא אסחר חד חוטא סומקא (ס"א לסטר חד) ואקיף לההוא אובמא:
הגוון השלישי הוא ירוק שבירוקים, שכולל וסותם את כל גווני הירוק, וסביב לגוון הירוק הזה, מקיפים שני חוטים, חוט אדום לצד א', וחוט שחור מקיף לצד א', ומקיפים את הגוון הירוק.	גוונא תליתאה ירוקא דירוקי דכליל וסתים כל ירוקין ובסוחרניה דההוא ירוקא אסחרו תרין חוטין חוטא סומקא לסטר חד וחד חוטא אובמא לסטר חד ואקיפין לההוא ירוקא:
וכאשר מסתובב הלבן [מתגלה], ומסתובב העין, כל אותם הגוונים אינם נמצאים ונשקעים למטה (אדום ירוק ושחור), ואינם נראים חוץ מאותו הגוון הלבן שמאיר מעתיק יומין, ומאירים ממנו כל אלה שלמטה (הוא), ואין שום גוון נראה כי אם אותו גוון לבן לבדו. ולכך נסתלקו כל בעלי האדום והשחור שהם תאומים יחדיו.	וכד אסתחר ונ"א אתגליל חוורא ואסתח ⁶⁰¹⁶ עינא כל אינון גוונין ולא משתכחין (משתכבין) ומשתקעין ולתתא (לתתאה סומקא ירוקא אובמא) לא אתחזי בר ההוא חוורא דנהיר מעתיק יומין ונהירין מניה כל אינון דלתתא ונ"א הואא ולית גוונא אתחזי בר ההוא חוורא בלחודוי ובגין כך אסתלקו כל מאריהון דסומקא ואובמא דאינון תאומין בחדא:
זהו שנאמר "שניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות". מאי "מן הרחצה". מאותו הליבון של העין הקדושה העליונה "שכלם מתאימות" מתערבים	הה"ד (שיה"ש ד ב) ושניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות מאי מן הרחצה מההוא אסחותא דעינא קדישא עלאה שכלם

כמ"ש שם באריכות וידוע כי ד' כוסות נגד ד' גאולות נגד ד' מוחין וכתוב ויזעקו בני ישראל ותעל שועתם כו' כמש"ל שהתפלה הוא לעילא לעורר פקידו דעינין דז"א וז"ס הסימן שנמסר להם מי שיאמר ב"פ פקד הוא גואל האמיתי כידוע שחכמה הוא שם ע"ב ואחוריים דע"ב הוא קפ"ד וע"י שנפקחו עינין דז"א אז אשתלימו ד' מוחין והאיר חכמה במוחין דילי' וגם גוון חיוור בעיינין דז"א שהוא ג"כ סט' דחכמה הרי שהם ב"פ קפ"ד וסימן זה מסר להם יוסף שהוא סוד טוב עין הוא יבורך חיוורא דעינא דע"ק שלכן זרעא דיוסף לא שלטא ב' עינא בישא שהוא נמשל לדגים ולגוני ימא עינא פקידא כמש"ל בעינא פקידא דע"ק ומפרש ב' ראיות הנז' בפ' על ב' דברים הנ"ל והוא מ"ש ראה סתם לאוטבא לון שהוא מסט' דחיוורא דע"ק ולכן הזכירו בסתימות שע"ק הוא סתימא כידוע ואמר ראיתי לנקמא לון כו' מסט' דסומקא מצד הגבורות שהם דרגא דז"א עצמו לנקמא לון מדעאקין לון והוא מ"ש שם ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו ובג"כ כתיב עורה למה תישן כו' שהזכיר הכ' ב' דברים עורה והקיצה לב' דברים הנ"ל טב וביש (ב"ע קעד ע"א).

⁶⁰¹⁶ ואסתחרי (דפ"ו).

ומתחברים זה בזה.	מתאימות ומתערבן דא בדא ואתדבקן דא בדא:
ומה שאמר "שניך כעדר הקצובות" ואתה אמרת "שכלם מתאימות", כלומר שגוון הלובן שלהם הוא כמו הלובן של העיניים בעת שנרחצות באור הלבן של העין העליון. ואת זה עתידים לדעת הצדיקים, ולראות ברוח החכמה. כמו שנאמר "כי עין בעין יראו" מתי "בשוב ה' ציון" ונאמר "אשר עין בעין נראה אתה ה'" וכך נפקחות העיניים לטוב (באותו הזמן).	ומה דאמר שניך (יין דא לדא) כעדר הקצובות ואת אמרת שכלם מתאימות כלומר חוורא דלהון כההוא חוורא דעיינין בד אסחן בחוורתא דעינא עלאה ודא זמינין למנדע צדיקייא למחזי ברוחא דחכמתא כד"א (ישעיה נב ח) כי עין בעין יראו אימתי בשוב יי' ציון וכתוב (במדבר יד יד) אשר עין בעין נראה אתה יי' וכדין פקחותא דעיינין לטב:
יש פקחת עין לטובה ויש פקחת עיניים לרעה. לטוב כמו שנאמר "פקח עיניך וראה שוממותינו וכו'" הרי יש כאן לטובה. ולרעה נאמר "עיניך תראנה ירושלים נוה שאנן אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח".	[ואית פקחותא דעיינין לטב ואית] (ו) פקחותא דעיינין לביש לטב כמה דכתיב (דניאל ט יח) פקח עיניך וראה (את) שוממותינו וגו' [הא] ודא הכא לטב ולביש [וכתיב] (דכתיב) (ישעיה לג כ) עיניך ⁶⁰¹⁷ תראנה ירושלים נוה שאנן אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח:
הרי כאן לטובה ולרעה, כי לא נעשה זה בלא זה. למדנו בספרא דצניעותא מהו "עיניך תראנה ירושלים נוה שאנן", וכי ירושלים נוה שאנן, והרי נאמר "צדק ילין בה", ובמקום שנמצא צדק, אין שם "שקט" ולא "שאנן". אלא "עיניך תראנה ירושלים נוה שאנן", "נוה שאנן" נאמר על עתיק יומין (שישגיח בעינים האלה), כי זו העין היא שקטה ושאננה, עין של רחמים, עין שאינה לוקחת מהשגחה זו להשגחת אחר. ולכך נאמר "עיניך תראנה" חסר יו"ד, ולא "עיניך". ומה שאמר "ירושלים" ולא ציון, כך צריך לכפות	הא הכא לטב ולביש דלא אתעביד דא בלא דא תנא בצניעותא דספרא מהו עיניך תראנה ⁶⁰¹⁸ ירושלים נוה שאנן וכי ירושלים נוה שאנן הוא והא כתיב (ישעיה א כא) צדק ילין בה ובאתר דאשתכח צדק (ס"א) ובאתר דדינא שריא ואשתכח האי צדק) לאו שקיט ולא שאנן הוא אלא עיניך תראנה ⁶⁰¹⁹ ירושלים נוה שאנן נוה שאנן לעתיק יומין אתמר (דישגח באלין עיינין דהוא) [דוההוא] עינא שקיט ושאנן עינא דרחמי עינא דלא נטיל מאשגחותא דא לאשגחותא אחרא ובגין כך כתיב ⁶⁰²⁰ עיניך תראנה (חסר יו"ד) ולא עיניך וחסר יו"ד ומה דאמר ירושלים ולא ציון הכי אצטריך לאכפייא:
	קלז/ב
את הדין הנמצא בה, וגם לרחם עליה.	לדינא דאשתכח בה ולרחמא עליה:
ולמדנו נאמר "עיני ה' אלוך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה" (זהו שנאמר "צדיק ילין בה" שבה נמצאים גורי דינים יותר מכל שאר מקומות) (שנאמר "צדק ילין בה" שבה נמצאו גורי דינים יותר מכל שאר מקומות).	ותנא כתיב (דברים יא יב) עיני ה' אלהיך בה מראשית ⁶⁰²¹ השנה ועד אחרית שנה (הה"ד) (ישעיה א כא) צדק ילין בה דבה אשכח גורי דינין יתיר מכל שארי אתרי) ונ"א דכתיב צדק ילין בה דבה אשתכחו גורי דינין יתיר מכל שאר אתרי:
ולמדנו נאמר "עיני יי' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" כעת עיני ה' אלקיך בה, ואז נפתחות העיניים בה לטוב ולרע, מפני שיש בו ימין ושמאל דין ורחמים)	ותנא כתיב עיני יי' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה השתא עיני ה' אלהיך בה וכדין פקחותא דעיינין בה לטב ולביש בגין דאית בהו

⁶⁰¹⁷ עיניך (דפ"ו).

⁶⁰¹⁸ עיניך תראנה (דפ"ו).

⁶⁰¹⁹ עיניך תראנה (דפ"ו).

⁶⁰²⁰ קמו ע"ב (הערת הזהר).

⁶⁰²¹ מרשית (דפ"ו).

ולעתיך לבא נמצאת עין אחת של רחמים, עין של עתיקא דעתיקין.	ימינא ושמאלא דינא ורחמיא ולזמנא דאתי ישתכח בה עינא חד דרחמי עינא דעתיקא דעתיקין:
זהו שנאמר "וברחמים גדולים אקבצך", כיון שאמר "רחמים", מהו "גדולים". אלא יש רחמים ויש רחמים, רחמי דעתיק עתיקין נקראים "רחמים גדולים", רחמים של ז"א נקראים "רחמים" סתם (הוא משום שיש בו ימין ושמאל דין ורחמים). ולכך "וברחמים גדולים אקבצך" דעתיק יומין.	הה"ד (ישעיה נד ז) וברחמים גדולים אקבצך כיון דאמר רחמים מהו גדולים אלא אית רחמי ואית רחמי רחמי דעתיק דעתיקין אינון אקרונ רחמים גדולים רחמי דזעיר אנפין אקרונ רחמים סתם (ומהנ"א הוא משום דאית ביה ימינא ושמאלא דינא ורחמי) ובג"כ וברחמים גדולים אקבצך דעתיק יומין:
למדנו, באלו עיניים בשני גוונים שבהם, באדום ושחור שורות שתי דמעות, וכשרוצה קדש הקדשים לרחם על ישראל, מוריד שתי דמעות להתמתק בים הגדול. מי הוא "ים הגדול". הים של החכמה העליונה. כלומר שיתרחצו בנהר (בלבן) במעיין היוצא מהחכמה הגדולה, ומרחם על ישראל.	תאנא בהני עינין בתרין גוויין מנייהו בסומקא ואוכמא שראן תרין דמעין וכד בעי קודשא דקודשין לרחמא על ישראל אחית תרין דמעין ⁶⁰²² לאתבסמא בימא רבא מאן ימא רבא ימא דחכמתא עלאה כלומר דיתסחון בנהרא (ס"א בחורא) במבועא דנפיק מחכמתא רבא ומרחם להו לישראל:
החוטם, למדנו בספרא דצניעותא חוטם של ז"א, בחוטם ניכר הפרצוף, בחוטם זה נתפרש דבר, שנאמר "עלה עשן באפו וגו'" עלה עשן באפו בזה העשן נכללו אש וגחלי אש, כי אין (בחוטם ניכר הפרצוף, שלש שלהבות בוערים בנקביו).	חוטמא תאנא בצניעותא דספרא חוטמא דזעיר אפיין ⁶⁰²³ בחוטמא אשתמודע פרצופא בהאי חוטמא אתפרשא מלה דכתיב (שמואל ב' כב ט) עלה עשן באפו וגו' עלה עשן באפו בהאי תננא אתכללו אשא וגחלי דנורא דלית וס"א בחוטמא אשתמודע פרצופא תלת שלהובין מתוקדין בנוקבוי:
מהחוטם הזה מתפשטים ג' צבעים עשן ואש וגחלי אש שנאמר עלה עשן באפו ואין עשן בלא אש ואין אש בלא עשן, וכולם עולים (נדלקו) ויוצאים מן חוטם. ולמדנו כשנתחברו אלו השלשה הכלולים בעשן הזה היוצא מן החוטם, אז נקמט החוטם ונושב ויוצא עשן שחור ואדום, ובין שני (בשני) הגוונים וקוראים לו אף וחימה ומשחית.	ומהאי חוטמא אתפשטן תלת גוויי תננא ואשא וגחלי דנורא דכתיב עלה עשן באפו וליתו תננא בלא אשא ולא אשא בלא תננא וכלהו אסתליקו (ס"א אתדליקו) ונפקין ⁶⁰²⁴ מחוטמיו ותאנא כד אתחברו תלת אלין דכלילין בהאי תננא דנפיק מחוטמא אתקמט חוטמא ונשיב ונפיק תננא אוכמא [וסומקא ובין תרי ונ"א בתרין] (דסומקא וביה תרי) גוויי וקרינן ליה אף וחימה ומשחית:
ואם תאמר, אף וחימה נאמר "כי יגורתי מפני האף והחימה", שכן הם העשן השחור והאדום, משחית מניין לנו. שנאמר "לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה ושחת", המשחית באש יוקדת ובווערת.	ואיתימא ⁶⁰²⁵ אף וחימה (ד) כתיב (דברים ט יט) כי יגורתי מפני האף והחימה דאינון תננא אוכמא וסומקא משחית מ"ל ⁶⁰²⁶ דכתיב (בראשית יג י) לפני שחת יי' את סדום ואת עמורה (ו) שחת המשחית בנורא דליק מוקדא:

⁶⁰²² בראשית ד רע"ב ועי' פרשת שמות יח ע"א יט רע"ב ויקהל קצו ע"א ושם קצה ע"ב ועי' עוד לקמן קמג ע"א (לש"ו).

⁶⁰²³ אנפין (דפ"ו).

⁶⁰²⁴ ונפקי (דפ"ו).

⁶⁰²⁵ ואי תימא (דפ"ו).

⁶⁰²⁶ מנ"ל (דפ"ו).

ותאנא חמש גבוראן אינן בהאי זעיר אנפין ואסתלקו לאלף וארבע מאה גבוראן⁶⁰²⁷ וומתפשטאן בחוטמוי בפומא בדרועוי בידין באצבעין ובג"כ כתיב (תהלים קו ב) מי ימלל גבורות יי' גבורת כתיב [כתיב הכא גבורות וכתיב התם (דבה"א' כט יא) לך יי'] הגדולה והגבורה אלא הכי תאנא כד אתחבראן כללו גבוראן כחדא אתקרי גבורה חדא:	ולמדנו חמש גבורות הן בזה הז"א ועולות לאלף וארבע מאות גבורות ומתפשטות בחוטמו, בפה, בזרועות, בידים, באצבעות. לכך נאמר "מי ימלל גבורות ה'". כתוב כאן "גבורת", נאמר כאן "גבורות", ונאמר שם "לך ה' הגדולה והגבורה". אלא כך למדנו כשמתחברות כל הגבורות כאחת, אז נקראות גבורה אחת.
וכללו גבוראן שריאן לנחתא מחוטמוי ומהאי תליין אלף (אלפין) וארבע מאה רבוא ולכל (בכל) חד מנייהו ובהאי תננא דאפיק מחוטמוי תליין אלף (אלפין רבוא) וארבע מאה (וחמש) דסטר גבורה דא:	וכל הגבורות מתחילות לצאת מן החוטם, ומכאן תלויות אלף [אלפים] וארבע מאה רבוא לכל אחד מהם. ומהעשן הזה שיוצא מהחוטם, תלויות אלף (אלפים ריבוא) וארבע מאות (וחמש) של צד גבורה זו.
וכללו גבוראן תליין מהאי חוטמא דכתיב (תהלים קמה ד) דור לדור ישבח מעשיך וגו' (וגבורותיך יגידו) וכד שארי גבורה דא כללו גבוראן מתלהטן [ושטאן] ונ"א ונחתין [ושנינן] עד דנחתן ללהט החרב המתהפכת כתיב (בראשית יט יג) כי משחיתים אנחנו את המקום הזה וכתיב (שם יג י) לפני שחת יי' את סדום ואת עמורה וכתיב (שם יט כד) ויי' המטיר על סדום ועל עמורה אלא הכי תאנא לא דיין לרשעים וכו' אלא	וכל הגבורות תלויות מזה החוטם, שנאמר "דור לדור ישבח מעשיך וכו'". וכשמתחלת גבורה זו כל הגבורות מתלהטות ומשוטטות (ויורדים) עד שיורדות ללהט החרב המתהפכת. נאמר "כי משחיתים אנחנו את המקום הזה וגו'" ונאמר "לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה", ונאמר "וה' המטיר על סדום ועל עמורה". אלא כך למדנו לא דיין לרשעים וכו' אלא שהופכים את מידת הרחמים למדת הדין.

⁶⁰²⁷ כבר הודעתך בכמה מקומות ענין החמשה חסדים והחמש גבורות מה ענינם ואיך כל הגבורות נכללות באלו החמשה גבורות שהם שרש לכולן. והנה הם סוד חמשה אותיות מנצפ"ך שהם בגמטריא פ"ר. גם כי כל גבורה מהם כוללת כל החמשה וא"כ בהיות כל גבורה מהם במספר פ"ר יהיו כולן בגמטריא אלף וארבע מאות גבורות וזמ"ש ותאנא חמש גבו' אינן ואסתלקו לאלף וארבע מאה גבוראן ואומרו ומתפשטן בחוטמוי בפומא כו' הענין הוא במה שנודע מספר יצירה כי כל אבר ואבר נוצר על ידי אות א' מאלפא ביתא ונמצא כי חמשה אותיות מנצפך מתחלקות בה' מקומות האלו. כיצד מ"ם סתומה דמנצפ"ך היא בחוטם כי צורת כל נקב משני נקבי החוטם הוא עגול כצורת ס' סתומה. ואות ו' פשוטה בדרועין כי ציור הזרוע הוא ארוך כדמיון הן' פשוטה. ואות צ' היא באצבעות. ואות פ' בפה. ואות ק' בכפות הידיים. וצריך אני להודיעך ענין זה בדרוש קין והבל אעפ"י שנתבאר ענין זה יותר באורך במקומו והענין כי קין והבל הם סוד הגבורות כנז' לקמן בדקמ"ג ע"א וז"א ותאנא בצניעותא דספרא בעא עתיקא קדישא למחזי אי אתבסמו דינין כו' וכד נפיק דא קין מסטרא דנוקבא נפיק תקיף קשייא כו'. והענין הוא כי שניהם בחינת גבורות אלא שגבורות קין מרובות מגבורות הבל כי הבל הוא בבחינת שתי הגבורות הנרמזים בחוטם ובפה שהם סוד מ' ופ' דמנצפ"ך כי משני מקומות אלו בלבד יוצא מהם הבל ולכן נקרא על שמם הבל. גם הוא באופן אחר כי הבל רוצה לומר ה' פעמים ל"ב רוצה לומר ל"ב אלה"ם ובכל אחד חמשה אותיות וחמשה פעמים ל"ב הם בגמטריא ק"ס ועם הכולל הם קס"א כמנין מ"ם פ"א שהם קס"א הרי איך הבל נאחז בשתי אותיות מ"פ דמנצפ"ך ושלשה גבורות הדרועין והאצבען והידין הם סתומים בלי הבל יוצא מהם והם בחינת קין שהוא בגמטריא ק"ס כמנין שלש אותיות נצ"ך דמנצפ"ך הנשארות שמספרם ק"ס ונמצא כי כל הגבורות נכללות בקין והבל והם שרשי כל הדינים כולם ודע כי אלו הגבורות אינם מתבסמות אלא בהצטרפות שבעה תיקוני רישא דאריך אפין הנז' בריש ספרא דצניעותא והם מוחא וגלגלתא וקרומא דאוריא דעל גבי מוחא והחוטם והעינים והפנים והפה אבל האזנים לא נזכרו באדרא בעתיקא קדישא והנה כל אחד מאלו השבעה כלול מעשרה הרי שבעים והנה הגבורות הם בגמטריא פ"ר כנז' ועם כללותם שהם חמשה הם פ"ה. ואם תחבר פרה עם שבעים אשר ברישא דאריך אפין יהיו בגמט' מש"ה כי במרע"ה נתקנו כל הגבור' האלו ונמתקו הדינין אשר בקין והבל על ידי שבעים דברישא דאריך אפין ואומרו ותאנא חמש גבוראן אינן כו' ומהאי תליין אלף אלפין וארבע מאה רבוא כו' כבר ביארתי ענינם שהוא חמשה פעמים מנצפך בגמטריא אלף וארבע מאה ועם כללות החמשה עצמ' הם אלף וארבע מאה וחמשה. ושמעתי משם מורי ז"ל כי כשם שיש מספר זה בגבורות כך ישנם בחסדים כי גם הם חמשה חסדי' והנה רוב חסד בגמטריא פ"ר והה' חסדים הם חמשה פעמים פ"ר שהם אלף וארבע מאה חסדים בסטרא דימינא גם כן (שער מאמרי רשב"י).

זהר ויקרא חלק א'

דמהפכי מידת הרחמים למידת הדין:	
והיאך מהפכי והא כתיב (מלאכי ג' ו) אני יי' לא שניתי אלא בכל זמנא דעתיק דעתיקי רישא חוורא (אתגלייא) רעוא דרעוין ואתגליין רחמין רברבין אשתכחו בכלא ובשעתא דלא אתגלייא כל זיינן (ס"א דינין) דזעיר אפין זמינין:	ואיך הם הופכים. הרי נאמר "אני ה' לא שניתי". אלא בכל עת שעתיק של העתיקין, ראש הלבן (מתגלה), הרצון של כל הרצונות מתגלה, רחמים גדולים נמצאים בכל. ובשעה שאינו מתגלה, כל כלי זיינים (דינים) של ז"א מוכנים.
וכביכול רחמי עביד [דינא] ההוא (דינא) עתיקא דכלא דתניא כד אתגלייא עתיקא דעתיקין רעוא דרעוין בלחיו בוציני דאתקרון בשמא דא נהירין ורחמי אשתכחו בכלא ובשעתא דלא אתגלי טמירא דטמירין ולא אתנהרין אליו בוצינין ⁶⁰²⁸ מתערין דינין ⁶⁰²⁹ ואתעביד דינא:	וכביכול הרחמים עושה דין, אותו עתיקא של הכל. שכן למדנו כשמתגלה עתיק של עתיקין, הרצון של כל הרצונות, כל הנרות הנקראות בשם זה מאירות, ורחמים נמצאים בכל, ובשעה שאינו מתגלה, הנסתר מכל הנסתרים, ואינם מאירים אלו הנרות, מתעוררים הדינים ונעשה דין.
מאן גרים להאי דינא רעוא דרעוין דלא אתגלי ובג"כ מהפכין חייביא רחמי לדינא ומה דאמר הכא מאת יי' מן השמים (בראשית יט כד) בזעיר אפין אתמר ומשמע דכתיב מן השמים אש ומים רחמי [ודינא] (בדינא) לאפקא מאן דלית ביה דינא כלל:	מי גורם לדין הזה. רצון הרצונות שלא נתגלה. ולכך הופכים הרשעים את מדת הרחמים לדין. ומה שאמר הכתוב כאן מאת ה' מן השמים, זה נאמר בז"א. ומשמע שנאמר "מן השמים" אש ומים, רחמים ודין, להוציא את מי שאין בו דין כלל.
תאנא האי חוטמא זעיר וכד שארי תננא	למדנו שהחוטם הזה קטן, וכשמתחיל העשן
קלח/א	
לאפקא נפיק בבהילו ואתעבד דינא ⁶⁰³⁰ ומאן מעכב להאי חוטמא דלא יפיק תננא חוטמא דעתיקא קדישא דהוא אקרי ארך אפים מכלא ⁶⁰³¹ :	לצאת, יוצא בבהילות, נעשה דין. ומי מעכב על החוטם הזה שלא יצא. עשן החוטם של העתיק הקדוש שהוא נקרא ארך אפים

⁶⁰²⁸ בוציני (דפ"ו).

⁶⁰²⁹ דיני (דפ"ו).

⁶⁰³⁰ ואינו מאריך אף כלל ועוד כי אם היה החוטם ארוך אז היו הדינים שבחוטם מתארכי' והי' העונש נמשך מעט מעט כמו שהי' בעגל וכמ"ש וביום פקדי ופקדתי עליהם כו' שנענשי' מעט מעט אבל בעת זעם שאינו מאיר ע"ק בז"א אז חוטמא דיליה זעיר ויוצא הדין בבת אחת לכלות ח"ו כמ"ש הקב"ה למשה בעדת קרח הבדלו מתוך העדה ואכלה אותם כרגע והענין כי ידוע כי מחלוקת קורח ועדתו הי' שהיו חולקים על הכהונה ובזה היו מכישים כח תקוני' דע"ק שהם חסדים דרגא דכ"ג וקורח הי' מלוים והיה מגביר כח הדינים ובזה נסתלק תקוני חוטמא דע"ק וידוע כי שלום הוא בשמים והוא זיוגא דדינים עם החסדים וקורח הכחיש כח מעשי בראשית והוא פלוגתא דשלום כמ"ש בפ' בראשית ע"פ יהי רקיע בתוך המים שקורח אכחיש תיקונא דלעילא והוא מחלוקת שלא לשם שמים מחלוקת קרח ועדתו כמ"ש באורך וידוע כי בזיוגא בזו"נ אז ע"ק מתייחד עמהם ומאיר חוטמא דע"ק בז"א ואז מתארך גם הוא אבל ע"י קורח שרצה להפרד מאהרן מן החסדים ורצה להיות עבודת שמים בסט' דינא לבד גרם בזה סילוק ע"ק מז"א וידוע כי משה רב"ה הי' סט' דז"א איש אלקים בעלה דמטרוניתא כמ"ש בזוהר בכ"מ ולכן כתיב וישמע משה ויפול על פניו שזה נוגע באנפין דיליה בחוטמא דז"א שמסתלק מע"ק ונחית לתתא וז"ס עמוק שאמר להם משה בוקר וידוע ה' כו' קחו לכם מחתות כו' ותנו בהן אש ושימו עליהם קטורת כו' כי כבר נתבאר שמחוטמא דז"א נפיק תננא ואשא והוא מתבסס ע"י תננא דמדבחא ובזה יהיה נודע להם אם כבר נתבסמו הדיני' לגמרי כמו שיהיה לע"ל ואין צריכים עוד ביסוס ע"י חסדים אז יתקבלו ובאמת נענשו שעדיין לא הי' זמן ביסוס הדינים לגמרי עד לע"ל שאז כתיב ואת רוח הטומאה אעבור מן הארץ ויהי' העולם יכול להתנהג בסט' דינא כמ"ש האריז"ל אבל כעת עדיין צריכים הם לביסוס החסדים ולכן עבודה בכהנים כתיב ולכן ותצא אש מלפני ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש כו' והוא ע"י אשא דנפיק מחוטמא ונענשו מדה כנגד מדה שע"י שגרמו פירוד וסילוק הארת ע"ק מחוטמא דז"א אז תננא נפיק בבהילו ולכן נתעורר אז הדין הגדול ואמר הבדלו מתוך העדה כו' כי ידוע שמשה ואהרן היו מסט' דיסוד אבא שע"י עוברים החסדים לז"א ומתמתקים דינים ולכן ציוה שיסלקו מן העדה ואז יחזיר ז"א לבחי' קטנות גמור ועי"ז ואכלה אותם כרגע דנפיק בבהילו כמ"ש וכתוב ויפלו על פניהם כו' וכיוונו להוריד הארת חוטמא דע"ק בז"א שבו נפיק רוחא דחיי כמו שכתוב לא ידון רוחי באדם כו' (ב"ע קפט ע"ב).

והיינו רוא דתנינן יי' יי' פסיק טעמא בגווייהו⁶⁰³² בכלהו אתר דשמא אדכר תרי זמני פסיק טעמא בגווייהו כגון אברהם יעקב יעקב שמואל שמואל כללו פסיק טעמא בגווייהו חוץ מ"משה משה דלא פסיק טעמא בגווייהו:	יותר מכל. וזה סוד מה שלמדנו "ה' ה'", פסיק טעמא ביניהם. בכל מקום ששם נזכר שתי פעמים, יש טעם מפסיק ביניהם, כגון "אברהם אברהם", "יעקב יעקב", "שמואל שמואל", בכולם יש טעם מפסיק בין שניהם, חוץ מ"משה משה", שאין טעם מפסיק ביניהם.
מ"ט אברהם אברהם בתראה שלים קדמאה לא שלים דהשתא שלים בעשר נסיוני ובגין כך פסיק טעמא בגווייהו דהשתא לא הוה איהו כדוקדמיתא יעקב יעקב בתראה שלים קדמאה לא שלים דהשתא אתבשר ביוסף ושראת עליה שכינתא ועוד דהשתא אשתלים בארעא אילנא קדישא כגוונא דלעילא בתריסר תחומין בשבעין ענפין מה דלא הוה בקדמיתא ובגין כך בתראה שלים קדמאה לא שלים ופסיק טעמא בגווייהו:	מה טעם. "אברהם אברהם". האחרון שלם שם הראשון לא היה שלם. כי עתה נשלם בעשר נסיונות, ולכך יש טעם מפסיק ביניהם, כי עתה אינו כמקודם. "יעקב יעקב" האחרון הוא שלם, אבל הראשון לא היה שלם. כי עתה נתבשר על יוסף ושרתה עליו השכינה. ועוד, כי עתה נשלם להיות בארץ אילן קדוש כדוגמא שלמעלה בשנים עשר תחומים בשבעים ענפים, מה שלא היה כן בתחילה. ולכך האחרון שלם, הראשון אינו שלם, ויש טעם מפסיק בין שניהם.
שמואל שמואל טעמא פסיק בגויה מ"ט בתראה שלים קדמאה לא שלים דהשתא הוה נביאה וקודם לכן לא הוה נביאה:	שמואל שמואל יש טעם מפסיק ביניהם, מה הטעם. שם האחרון הוא שלם, הראשון אינו שלם, כי עתה כבר היה נביא, ולפני זה לא היה נביא.
אבל משה משה לא אפסיק טעמא בגווייהו דמיומא דאתיליד שלים הוה דכתיב (שמות ב ב) ותרא אותו כי טוב הוא אוף הכא יי' פסיק טעמא בגווייהו קדמאה שלים בתראה שלים בכלהו⁶⁰³³:	אבל משה משה, אין טעם מפסיק ביניהם, כי מיום שנולד כבר היה שלם שנאמר "ותרא אותו כי טוב הוא". אף כאן, "ה' ה'" טעם מפסיק ביניהם. הראשון הוא שלם, האחרון הוא שלם בכל.
ומשה באתר דינא אמר לנחתא לון מעתיקא	ומשה במקום [שהיתה מתוחה מידת ה]דין, אמר [את מידות הרחמים] כדי להוריד

⁶⁰³¹ ואמר לשון אפיים בלשון רבים על שם ע"ש ב' נוקבין דחוטמא (ב"ע קצ ע"ב).
⁶⁰³² ר"ל שהם בע"ק ובז"א כידוע שאלו ה"ג תיקוני' שהזכיר משה רב"ה הי' בז"א ר"ל מה שיורד מע"ק לז"א ולכן הזכיר תחל' אלו ב' שמות הו"ה א' על ז"א וא' על ע"ק ויש פסיק טעמא בגו' והוא רומז לסוד הפרסה המפסיק בין ע"ק לז"א באמצע פרצופו וידוע כי א"א במזל אתכלילין שהם מסיימים עד טיבורו של ע"ק ולכן הו"ה ראשונה רומז על ע"ק והוא עד הפרסה שלו שבו מסתיים פרצופו ומן הפרסה ולמטה הוא לבר מגופא שכבר נסתלקו האורות למעלה והם י"ג ת"ד הנכללים שם ואח"כ הזכיר הפסיק טעמא והוא הפרסה והוא בסוד ו' רקיע המבדיל בין מים למים קרומא דאתפסיק כמ"ש בס"ד פ"ד ורקיע הוא ו' כידוע והוא הפסיק בדמות ו' ועוד שהפרסה הוא במקום הטבור בת"ת של ע"ק וידוע כי ת"ת הוא בסוד ו' ואח"כ הזכיר הו"ה ב' ז"א העומד למטה מן הפרסה והוא מקבל ג"כ ה"ג תיקוני' מלמעלה דרך א"א ולכן הזכיר אח"כ י"ג מדות וענין הפסיק הוא כמ"ש לקמן שקדמאה שלים בתראה לא שלים והוא כי ע"ק הוא שלים שאין בו שום שינוי עלי' וירידה קטנות וגדלות כמו בז"א והוא לעולם כולו רחמים וחסד משא"כ מטיבורו ולמטה שמתלבש בז"א אינו שלים כ"כ שאינו עומד על מצב א' שכל תיקוני' דז"א הם תלויים בעבודת ישראל ולעומתו כשישראל זכאים אז יורד' האורות מלמעלה ובוקעים דרך הפרסה ומתפשטים מטיבורו ולמטה ומ"ש בכולהו אתר כו' מביא ראי' שדוגמתו מצינו בנשמות של הצדיקים שנז' ב"פ ויש פסיק טעמא בגווייהו שהוא ג"כ על סוד הפרסה המבדיל באמצע כי ידוע מ"ש האריז"ל בביאורו לתוספתא דפ' נח במאמר ב' רוחין שיש לכל צדיק שהם א' מן החזה ולמטה וא' מן החזה ולמעלה שבאמת כל נשמה ונשמה הוא פרצוף שלם כולל י"ס ד' אותיות הו"ה ולכן צדיקי' נקראים ע"ש של הקב"ה כידוע וידוע כי במקום החזה של כל פרצוף שם הוא הפרסה המבדיל וידוע ששמות הצדיקים הם מורים לפי בחי' הנשמה שלו מאיזה בחי' היא שע"ז נאמר לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ ואמרו א"ת שמות אלא שמות והם מפעלות ה' שהוא הו"ה שלימה ופרצוף שלם בכל מדה ומדה שנשמתו של הצדיק אחוז בה (ב"ע קצ ע"ב).

⁶⁰³³ הנה הראשון הוא באריך אפין והשני בז"א ובביאור כונת ויעבור והי"ג מדות (שעה"כ דרוש ויעבור א) ביארתי ענין זה היטב ענין שתי ההויר"ת אלו מה ענינם (שער מאמרי רשב"י).

להם מע"ק רחמים לז"א כי כך למדנו כמה היה כחו של משה, שהוריד את מדות הרחמים למטה.	קדישא רחמין לזעיר אנפין דהכי תנינן כמה חילא דמשה דאחית מכילן דרחמי לתתא:
וכשמתגלה עתיקא בז"א, אז כלם נראים ברחמים, והחוטם נח ואש ועשן אינם יוצאים כמו שנאמר "ותהלתי אחטם לך". ולמדנו בשני הנקבים של החוטם, בנקב אחד יוצא עשן, המתלהט ונשקע בנקב של התהום הגדול ומנקב אחד יוצא אש השורפת בשלהבותיה ומתלהטות (בארבע אלף) באלף וארבע מאות עולמות בצד שמאל.	וכד אתגלי עתיקא בזעיר אנפין כלא ברחמי אתחזון וחוטמא אשתכיד ואשא ותננא לא נפיק כד"א (ישעיה מח ט) ותהלתי אחטם לך ותאנא בתרין נוקבין דחוטמא בחד נוקבא נפיק תננא להיט ומשתקעא בנוקבא דתהומא רבא ומחד נוקבא נפיק אשא דאוקיד בשלהובוי ומתלהטא (בארבע אלף) ובאלף וארבע מאה עלמין דבסטר שמאלא:
ומי שגורם להתקרב בזה נקרא "אש ה'", אש האוכלת ושורפת את כל שאר האשים. וזו האש אינה מתמתקת אלא על ידי אש המזבח, וזה העשן היוצא מהנקב האחר אינו מתמתק אלא בעשן הקרבן (המזבח).	ומאן דגרים לקרבא בהאי אקרי אש י"י אשא דאכלא ואוקיד כל שאר אשין והאי אשא לא אתבסם אלא באשא דמדבחה והאי תננא דנפיק מנוקבא אחרא לא אתבסם אלא בתננא דקרבנא (דמדבחה):
וכלם תלויים בחוטם, ולכן נאמר "וירח ה' את ריח הניחוח", שכן הכל תלוי בחוטם, שיריח זה החוטם בעשן ובאש האדומה, ולכן מתקבלים הם ברצון. ומה (והוא) שנאמר "ויחר אף ה'", "וחרה אף ה'", "וחרה אפי", "פן יחרה אף ה'", כל זה נאמר בז"א ולא בעתיקא.	וכלא תלייא בחוטמא בגין כך כתיב (בראשית ח בא) וירח י"י את ריח הניחח דכלא בחוטמא תליין לארחא האי חוטמא בתננא ואשא (ו)סומקא ובגין כך אתקבל ברעוא והאי (הוא) דכתיב (שמות ד יד) ויחר אף י"י (דברים יא יז) וחרה אף י"י (שמות כב כג) וחרה אפי (דברים ו טו) פן יחרה אף י"י כלא בזעיר אנפין אתמר וולא בעתיקא:
למדנו נאמר "הטה אלוקי אונך ושמע" זה [למדנו בספרא דצניעותא הדרגה (עקומה) עמוקה לשמוע טוב ורע וזה הוא] האוזן שנעשה תחת השערות, והשערות תלויים עליה.	תאנא כתיב (דניאל ט יח) הטה אלהי אונך ושמע האי וס"א תאנא בצניעותא דספרא דרגא ⁶⁰³⁴ עמיקא למשמע טב וביש ודא איהו אודנא דאתעביד תחות שערי ושערי תליין עליה:
[ואוזן הוא לשמוע] והאוזן נעשה ברושם של רשומות לפנים, כמו שעושה (שבורא) מדריגות בעיקום [לזה ולזה]. למה בעיקום. [כדי שיתעכב הקול שיכנס במוח, ויוכל המוח להבחין בו ולא בבהילות] [כדי לשמוע טוב ורע].	(ואודנא הוא למשמע) ואודנא אתעביד ברשומי רשימין לגאו כמה דעביד (ס"א דבארי) דרגא בעקימא (להאי ולהאי) מ"ט בעקימא וס"א בגין דיתעכב קלא לאעלא במוחא ויבחין ביה מוחא ולא בבהילוא (בגין למשמע טב וביש):
ולמדנו, מזה העיקום שבתוך האזניים, תלויים כל אותם בעלי כנפים שנאמר בהם "כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר". בתוך אוזן נוטפת משלשה חללים של המוח לזה הנקב שבאזניים.	ותאנא מהאי עקימא דבגו אודנין תליין כל אינון מארי דגדפין דכתיב בהו (קהלת י כ) כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר בגו אודנא נטיף מג' חללי דמוחא להאי נוקבא דאודנין:
ומאותה נטיפה עולה הקול לתוך אותה העקימה ומצטרף על ידי אותה הנטיפה בין טוב לרע. לטוב שנאמר "כי שומע אל אביונים ה'", לרע שנאמר "וישמע ה' ויחר אפו ותבער במ אש ה'".	ומההוא נטיפא עייל קלא בההוא עקימא ואתצריף בההוא נטיפא בין טב ובין ביש טב דכתיב (תהלים סט לד) כי שומע אל אביונים י"י ביש דכתיב (במדבר יא א) וישמע י"י ויחר אפו ותבער במ אש י"י:

⁶⁰³⁴ (ס"א עקימא) (נוסף בדפ"ו).

והאי אודנא סתים לבר ועקימא עייל לגו ולוהוא נוקבא דנטיפא מן מוחא בגין למכנש קלא לגאו ודלא (ולא) יפוק לבר ויהא נטיר וסתים מכל סטרוי בג"כ הוא רוא ווי לההוא דמגלי רזין דמאן דמגלי רזין כאילו אכחיש תקונא דלעילא דאתתקן למכנש רזין ולא יפקן לבר:	וזו האוזן סתומה מבחוץ, והעיקום נכנס בפנים עד לאותו נקב שבו נוטפת מן המוח כדי להכניס את הקול לפנים, שלא יצא לחוץ, ויהיה שמור וסתום מכל צדדיו. לכך הוא הסוד, אוי לההוא שמגלה סודות, כי מי שמגלה את הסודות נחשב לו כאילו מכחיש בתיקון העליונים, שנתקן ע"מ לכנוס את הסודות (ע"מ) שלא יצאו לחוץ.
(ו)תניא בשעתא דצווחין וישראל בעאקא ושערי מתגליין מעל אודנין וכדין עייל קלא באודנין בההוא נוקבא דנטיפא ממוחא וכנש (ס"א ובטש) במוחא ונפיק בנוקבי דחוטמא ואתזער חוטמא ואתחמם ונ"א ואתקמט ונפיק אשא ותננא מאינו נוקבין וזמתערין	למדנו בשעה שישראל צועקים מתוך הצרה, השערות מתגלים מעל האזנים. אז נכנס הקול באזניים, באותו הנקב לשם נוטף מהמוח ונכנס (ומכה) בתוך המוח, ויוצא מנקבי החוטם, והתקטן החוטם ומתחמם (ומתקמט), ואז יוצא אש ועשן מאלו הנקבים, ומתעוררות
קלח/ב כל גבוראן ועביד נוקמין ועד לא נפקין⁶⁰³⁵ מאינון נוקבין אשא ותננא סליק ההוא קלא לעילא ובטש ובריהא דמוחא (ס"א ברישא במוחא⁶⁰³⁶) (ברישא דמוחא) ונגדין תרין דמעין מעינין⁶⁰³⁷ ונפק מנחיריו (ונפקא מנחירו) תננא ואשא⁶⁰³⁸ בההוא קלא דנגיד לון לבר בההוא קלא דעייל באודנין אתמשכאן [ומתערין] (ומתעכבן) (ס"א ומתערבין⁶⁰³⁹) כולי האי⁶⁰⁴⁰ ובגין⁶⁰⁴¹ כך כתיב (במדבר יא א) וישמע יי ויחר אפו ותבער במ אש יי⁶⁰⁴² בההיא שמיעה דההוא קלא אתער [מוחא (כלא)] (כלא⁶⁰⁴³):	כל הגבורות, ועושות נקמות. וקודם יציאת אש ועשן מאלה הנקבים, עולה אותו הקול למעלה, ומכה בריח המוח (בראש במוח), נמשכות שתי דמעות מן העינים ויוצאים מנחיריו עשן ואש באותו קול שממשיך אותם לחוץ. באותו הקול הנכנס באזני נמשכים ומתעוררים (ומתערבים) כל אלו, ולכך נאמר "וישמע ה' ויחר אפו ותבער במ אש ה'" באותה שמיעת של אותו קול נתעורר מח (הכל).

⁶⁰³⁵ מפרש הענין ממה שנראה בחוש כששומע אדם דבר שחבירו מורד עליו הוא כועס ומחמת כעס יורדים דמעות מעיניו ואז הוא כועס ויוצא עשן מנחיריו ומפרש שורש זה לעילא באצי' כי מבשרי אחזה אלוה (ב"ע קצו ע"ב).

⁶⁰³⁶ ר"ל בחכמה שהוא מוח ראשון מג' מוחין וכן חכמה נק' ראשית שירותא דפרצופא כידוע (ב"ע שם).
⁶⁰³⁷ הם באים מנטיפו דמוחין כמ"ש מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה והוא שהוא ית' מתאוה אל תפילתם של ישראל בגלות שיעלו תפילתם למעלה למוחין עילאין ואז עי"ז ועיני מקור דמעה והענין כמ"ש למעלה בתיקון עינין דז"א שב' דמעות הם סוד ב' גוויין דעינא סומקא ואוכמא דהם מתבסמין במיין דימא רבא דחכמתא כמ"ש רז"ל בשעה שהקב"ה זוכר את בניו מוריד ב' דמעות לים הגדול והם מתמתקים בסט' דחכמה והוא כמ"ש למעלה בשם הגאון שב' אודנין הם בחי' חכמה דגלגלתא ובינה כלילא בי' ור"ל ע"י קלא דעייל לאודנין נטיפ טיפה דמוחין ואז יוצאים הדמעות מן העינים מב' גוויין הנ"ל ומתמתקים כנראה בחוש שע"י הבכי' יוצא הצער מלבבו (ב"ע שם).

⁶⁰³⁸ מנחירו דעינא שבזה יוצא ב' דמעות שמתמתקים ע"י גילויא דגוון חיור שהוא מסט' דחכמה שהוא סוד ים הגדול כמ"ש למעלה באריכות וחכמה נק' נהירו בסוד אור של יום ראשון מרזא דאורא אור דנפיק מאור כידוע ועי"ז יוצא תננא ואשא מחוטמא למעבד נוקמין והם ג"כ נגד ב' דמעות ב' גוויין עינא סומקא ואוכמא וכן תננא הוא אוכמא ואשא סומקא בההוא קלא דנגיד לון לבר ר"ל ע"י קלא דעייל לאודנין הוא מוציא אותם לבר לסט"א שנדחים הסיגים וכמ"ש כי גחלים אתה חותה על ראשו (ב"ע שם).
⁶⁰³⁹ מתערבין (דפ"ו).

⁶⁰⁴⁰ נמשכים התרין דמעין ומתערין שלהובין דחוטמא ברוגזא וחימתא רבא והכל נרמז בכתוב (ב"ע שם).

⁶⁰⁴¹ בגין (דפ"ו).

⁶⁰⁴² שע"י דעייל קלא לאודנין ואח"כ יתחמם אשא דחוטמא ואז ותבער במ כו' וכמש"ל בביאור דבר זה ונמצא שהכל תלוי באודנין ע"י נטיפו דמוחין שלשם שע"ז יורד התעוררות דין בחוטם כידוע שחוטמא ג"כ נפיק ממוחא (ב"ע שם).

⁶⁰⁴³ ר"ל כל הג' מוחין כמבואר (ב"ע שם).

תנא כתיב (דניאל ט יח) הטה אלהי אונך כלומר ארכין (ס"א אודנין⁶⁰⁴⁴) שית מאה אלף רבוא אינון מאריהון דגדפין דתליין באלין אודנין⁶⁰⁴⁵ וכלא אתקרון אזני יי' ומהו (כמה) דאתמר (מלכים ב' יט טז) הטה יי' אונך אונך ובזעיר אפין אתמר⁶⁰⁴⁶:	למדנו נאמר "הטה אלהי אונך", כלומר ארוכין (אזניים) שש מאות אלף רבוא, הם בעלי כנפים התלויים באלו האזניים, וכולם נקראים "אזני ה'", ומה שנאמר "הטה אלהי אונך". "אונך" זה נאמר בז"א.
מסטרא דחד חללא דמוחא (ד)תליין אודנין ומחמשיין תרעין דנפקין מההוא חללא דא הוא וס"א איתא תרעא חד דנגיד ונפיק ואתפתח בההוא נוקבא דאודנא דכתיב (איוב לד ג) כי און מלין תבחן וכתיב (תהלים ז י) ובוהן לבות וכליות ומסטרא דאתפשטותא דההוא חללא [ד]חמשיין תרעין דאתפשטו בגופא באתר דלבא שארי מתפשט ההוא חללא דחמשיין תרעין:	מצד חלל אחד של המוח תלויים האזניים, ומחמישים השערים היוצאים מאותו החלל, זהו (יש) שער אחד שנמשך ויוצא ונפתח באותו הנקב של האוזן, שנאמר "כי און מלין תבחן" ונאמר "ובוחן לבות וכליות" ומצד ההתפשטות של אותו החלל של חמשים שערים, הוא מתפשט בגופו, במקום של הלב מתחיל להתפשט אותו חלל של ג' שערים.
ואודנא קרי ביה בחינה ובלבא קרי ביה בחינה משום דמאתר חד מתפשטין וס"א בההוא נוקבא דאודנא ומסטרא דאתפשטותא דההוא חללא דחמשיין תרעין אתפשט בגופא באתר דלבא שארי ועל דא באודנא קרי ביה בחינה ובלבא קרי ביה בחינה דכתיב כי און מלין תבחן וכתיב ובוהן לבות וכליות משום דמאתר חד מתפשטין:	והאוזן נאמר בו בחינה, ובלב נאמר בו בחינה, משום שמתפשטים ממקום אחד. (באותו נקב האוזן. ומצד שמתפשט של אותו החלל לחמישים שערים מתפשט בגוף במקום שלב שורה ועל זה באוזן קורא בו בחינה ובלב קורא בו בחינה שנאמר "כי און מלין תבחן" ונאמר "ובוחן לבות וכליות" משום שממקום א' מתפשטים).
תאנא בצניעותא דספרא וכמהו (משום) דאודנא דא אבחן בין טב ובין ביש כך כלא דבזעיר אפין אית סטרא דטב וביש ימינא ושמאלא רחמי ודינא והאי אודנא כליל במוחא ומשום דאתכלל במוחא בחללא⁶⁰⁴⁷ חד [את]כליל בקלא דעייל ביה ובאודנא קרי ביה שמיעה ובשמיעה אתכליל בינה שמע כלומר הבן:	למדנו בספרא דצניעותא כמו שאוזן של הזה מבחנת בין טוב לרע, כמו כן בכל בז"א יש צד טוב וצד רע, ימין ושמאל, רחמים ודין. וזו האוזן נכללת עם המוח, ולפי שנכללת במוח ובחלל אחד נכלל הקול הנכנס בו, ובאוזן הוא נקרא "שמיעה", וגם בשמיעה נכללת הבינה, "שמע", כלומר הבן.
אשתכח (ס"א ואסתכל) דכלא בחד מתקלא אתקל ומלין אליו למאריהון דמאריין אתיהבן למשמע ולאסתכלא ולמנדע ת"ח כתיב (חבקוק ג ב) יי' שמעתי שמעתך יראתי וגו' האי קרא אשתמודע דכד נביאה קדישא וס"א מהימנא שמע	נמצא (נסתכל) שהכל במשקל אחד נשקל, ודברים אלו ניתנו לבעלי הבעלים לשמוע ולהסתכל ולדעת. בא וראה, נאמר "ה' שמעתי שמעך יראתי וכו'" פסוק זה נודע כשהנביא הקדוש (נאמן) שמע והסתכל וידע, ועמד על אלו התיקונים.

⁶⁰⁴⁴ פסוק הטה אלהי אזני קאי על אודנין דז"א עצמו וידוע שכאשר אין ישראל עושים רש"מ אז מסתלקין המוחין מז"א ולכן גם האודנין דתליין שם מסתלקין ועוד שבעת זעם מסתלק מוח חכמה כמ"ש לעיל בתיקונא דעיינין ואודנין הם חכמה וע"ז התפלל דניאל שהי' בגלות בבל שיחזור אור חכמה להאיר לז"א והמוחין יחזרו בו וז"ש הטה אלקי אונך ר"ל לארכין לתתא כמ"ש ובזה יתעלו תפילות ישראל לעילא (ב"ע שם).

⁶⁰⁴⁵ ר"ל אבל מ"ש כמ"פ אזני ה' אינו קאי על אודנין עצמם דז"א אלא על מאריהון דגדפין דמקבלים משה ולכן אמר לשון רבים וכבר נת' לעיל שמארי דגדפין הם מה"ש שמקבלים ונהנים מזיוג חו"ב ולכן הם נהנים מתפילתם של ישראל ומכל מלין דלהון שכל דיבור הוא ברזא דזיוגא דחב"ד (ב"ע שם).

⁶⁰⁴⁶ מפרש מה שיש סתירה בפסוק דכתיב הטה אלהי אונך חסר ומשמע חד אוזן וכתיב בכ"מ אזני ה' כו' משמע כמה אודנין וע"ז מתרץ שבאמת בז"א עצמו הוא חד כמ"ש בס"ד פ"ב דרגא עקימא למשמע טב וביש וביאר שם הגאון מ"ש דרגא חד היינו משום דב' אודנין דשם סלקין לחד כי הם בחי' חכמה דגלגלתא ובינה כלילא בי' הבן בחכמה (ב"ע שם).

⁶⁰⁴⁷ ובחללא (דפ"ו).

759

ואסתכל וידע וקאים על תקונין אלין:	
נאמר "יראתי" שם ראוי לירא ולהיות נשבר מלפניו, זה נאמר בז"א. כשהסתכל וידע, מה נאמר "ה' פעלך בקרב שנים חייהו" כי זה נאמר על זקן הימים שכן בכל מקום שנמצאים ה' ה' ביו"ד ה"א פעמיים, או באל"ף דל"ת ויו"ד ה"א, שם אחד נאמר על ז"א ושם אחד נאמר על העתיק של העתיקים, אף על פי שכולם א' ובשם א' נקראו.	כתיב יראתי ותמן יאות הוא לדחלא ולאתבר קמיה האי בזעיר אפין אתמר כד אסתכל וידע מה כתיב (שם) יי פעלך בקרב שנים חייהו האי לעתיק יומין אתמר ובכל אתר דישתכח יי יי ביו"ד ה"א תרי זמני או באלף דל"ת ויו"ד [ה"א] (ד"י) חד לזעיר אפין וחד לעתיקא דעתיקין ואף על גב דכלהו חד וחד שמא אקרו:
לתנינן אימתי אקרי שם מלא בזמנא דכתיב ⁶⁰⁴⁸ יי אלהים דהאי הוא שם מלא דעתיק דכלא וודועיר אנפין וכלא הוא שם מלא אקרי ושאר לא אקרי שם מלא כמה דאוקימנא:	למדנו מתי נקרא שם מלא. כאשר נאמר "הוי"ה אלוקים", שכן זהו השם המלא של עתיק מכל ושל ז"א, וכולו נקרא שם מלא, שכן השאר אינם נקראים בשם מלא כמו שביארנו.
ויטע יי אלהים (בראשית ב ח) שם מלא בנטיעת גנתא ובכל אתר יי אלהים אתקריא שם מלא יי יי כלא הוא בכללא וההוא זמנא אתערון רחמין בכלא יי פעלך בקרב שנים חייהו לעתיק יומין אתמר:	"ויטע ה' אלוקים" שם מלא בנטיעות הגן, ובכל מקום הוי"ה אלוקים נקרא שם מלא, ה' ה' הכל הוא בכלל, ובאותה העת הוא מתעורר רחמים בכל "ה' פעלך בקרב שנים חייהו" זה נאמר על עתיק יומין.
מאן פעלך זעיר אפין בקרב שנים אינון שנים קדמוניות דאקרון ימי קדם ולא אקרון שנות עולם שנים קדמוניות אינון ימי קדם שנות עולם אלין ימי עולם והכא בקרב שנים מאן שנים קדמוניות חייהו [למאן חייהו לזעיר] (ממאן חייהו מזעיר) אפין דכל נהירו דיליה מאינון שנים (קדמוניות) אתקיימו ובג"כ אמר חייהו:	מיהו "פעלך". זעיר אנפין. "בקרב שנים" הם שנים קדמוניות, הנקראים "ימי קדם", ואינם נקראים "שנות עולם". "שנים קדמוניות" אלו ימי קדם, "שנות עולם", אלו ימי עולם, וכאן בקרב שנים, מיהו "שנים". שנים קדמוניות. "חייהו". את מי תחיה. את ז"א. שכל הארותיו הינם מאלה "שנים קדמוניות" מתקיימים, לכן אמר "חייהו".
ברוגז רחם תזכור לההוא חסד עלאה ודעתיקא דעתיקין דביה אתער רחמין לכלא למאן דבעי לרחמא ולמאן דיאות לרחמא:	"ברוגז רחם תזכור" לאותו החסד העליון של עתיק העתיקין, שעל ידיו מתעוררים רחמים לכל למי שצריך לרחמים ולמי שראוי לרחמים.
תאנא אר"ש אסהדנא עלי שמיא וולכל אלין דעלנא קיימין דחדאן מלין אלין בכלהו עלמין וחדאן בלבאי מלי ובגו פרוכתא ועלאה דפריסא (דפרסא עלאה) עננא מתממרין וסלקין וגניז להו עתיקא דכלא גניז וסתים מכלא:	למדנו אמר רבי שמעון, אני מעיד עלי את השמים, ואת כל אלו העומדים עלינו, ששמחים בדברים אלה בכל העולמות, ושמחים בלבי דברי, ובתוך הפרוכת העליונה שנפרס עלינו נטמנים ועולים, וגונו אותם העתיק מכל, גנוז וסתום מכל.
וכד שרינא למללא לא הוו ידעין חבריא דכל הני מלין וקדישין מתערין הכא זכאה חולקיכון חברייא דהכא וזכאה חולקי עמכון בעלמא דין ובעלמא דאתי:	וכשהתחלנו לדבר, לא היו יודעים החברים שכל אלו הדברים הקדושים יתעוררו כאן, אשרי חלקיכם החברים (שנמצאים) כאן, ואשרי חלקי עמכם בעולם הזה ובעולם הבא.
פתח ר"ש ואמר (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביי אלהיכם וגו' מאן עמא קדישא כישראל דכתיב בהו (שם לג כט) אשריך ישראל מי כמוך וכתב ⁶⁰⁴⁹ (שמות טו יא) מי כמוכה באלים יי	פתח רבי שמעון ואמר "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם וכו'" מי הוא עם קדוש כישראל, שנאמר בהם "אשריך ישראל מי כמוך", ונאמר "מי כמוך באלים ה'", לפי שהדבקות שלהם היא בשם הקדוש בעולם

⁶⁰⁴⁸ כבר הודעתך בשער שמות הספירות איך ז"א נקרא אלהים בסוד עולם הבריאה כי משם ולמטה נקרא הז"א שבו בשם אלהים וע"ש (שער מאמרי רשב"י).
⁶⁰⁴⁹ דכתיב (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

הזהר ובעולם הבא יותר מאשר כאן,	משום דאתדבקותא דלהון הוא בשמא קדישא בעלמא דין ובעלמא דאתי יתיר מהכא
קלט/א	
כי שם אינם נפרדים ממנו, מאותו הקשר שקשורים בו הצדיקים. זהו שנאמר "ואתם הדבקים בה" ולא נאמר "הדבקים לה" אלא "בה" ממש.	דהתם לא מתפרשין מניה מההוא צרורא דצרירין ביה צדיקא ⁶⁰⁵⁰ הה"ד (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביי' ולא כתיב הדבקים ליי' אלא ביי' ממש ⁶⁰⁵¹ :
למדנו כאשר יורד מהזקן המכובד העליון של העתיק הקדוש הסתום והנסתר מכל, שמן משחת קודש לזקן דז"א, ולמדנו זה הזקן, שהוא שלימות הפרצוף ויופיו של ז"א, נתקן בט' תיקונים.	תאנא ⁶⁰⁵² כד נחית מן דיקנא יקירא עלאה ודעתיקא קדישא סתים וטמיר מכלא (ב)משחא דרבות קדישא לדיקנא דזעיר אפין אתתקן ודיקנא דיליהו בתשעה תקונין:
בשעה שמאיר הזקן המכובד של זקן הזקנים באותו הזקן של ז"א, נמשכים י"ג מעיינות של השמן העליון באותו זקן, ונמצאים בו כ"ב תיקונים, וממנו נמשכות כ"ב אותיות [התורה] השם הקדוש. (נ"א) ובעולם הבא משום שהתדבקות שלהם הוא בשם קדוש בעולם הזה ובעולם הבא יותר מכאן ששם לא נפרדים מאותו קשר של חיים שקשורים בו הצדיקים שנאמר ואתם הדבקים בה' בה' ממש עליכם נאמר אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' ונאמר מי כמוכה באלים ה' כעת התכוונו דעת לכבוד המלך ולכבוד כבוד הזקן הקדוש של המלך.	ובשעתא דנהיר דיקנא יקירא דעתיקא דעתיקין בהאי דיקנא דזעיר אפין נגדין תליסר מבויעין דמשחא עלאה בהאי דיקנא ומשתכחין ביה עשרין ותרין תקונין ומניה נגדין עשרין ותרין אתוון (דאורייתא) ודשמא קדישא ⁶⁰⁵³ (נ"א) ובעלמא דאתי משום דאתדבקותא דלהון הוא בשמא קדישא בעלמא דין ובעלמא דאתי יתיר מהכא דהתם לא מתפרשין מההוא צרורא דחיי דצרירין ביה צדיקא הה"ד ואתם הדבקים בה' בה' ממש עלייכו כתיב (דברים לג כט) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' וכתוב (שמות טו יא) מי כמוכה באלים ה' השתא אתכוונו דעתא לאוקורי למלכא ולאוקיר יקרא דדיקנא קדישא דמלכא:
למדנו נתקן הזקן העליון הזקן הקשר בט' תיקונים וזהו זקן דז"א, וכשירד מן הזקן המכובד העליון של העתיק הקדוש בזקן זה דז"א נמשכים י"ג מעיינות של שמן עליון בזקן זה ונמצאים בו כ"ב אותיות של שם קדוש] ואם תאמר שהזקן לא נמצא, ולא אמר שלמה אלא "לחיי" (ולא מכונה "זקן"), אלא כך למדנו בספרא דצניעותא כל מה שנסתר וגנוז, ולא נזכר ואינו מתגלה. דבר זה הוא עליון ומכובד מכל, (משום) ולכך הוא סתום וגנוז, והזקן משום שהוא השבח והשלימות, ומכובד מכל הפרצוף גנוז הכתוב ואינו נגלה.	תנא מתתקן דיקנא עלאה דיקנא קדישא בט' תיקונין ודא איהו דיקנא דז"א וכד נחית מן דיקנא יקירא עילאה דעתיקא קדישא בהאי דיקנא דז"א נגדין י"ג מבויעין דמשחא עלאה בהאי דיקנא ומשתכחין ביה כ"ב תקונין ומניה נגדין כ"ב אתוון דשמא קדישא) ואי תימא דיקנא לא אשתכח ולא אמר שלמה אלא לחיי (ולא קרי דיקנא) אלא הכי תאנא בצניעותא דספרא כל מה דאטמר וגניז [ו]לא אדכר ולא אתגלייא ההוא מלה הוי עלאה ויקירא מכלא (משום דהוא) וזבג"ד הוא סתים וגניז ודיקנא משום דהוא שבחא ושלמותא ויקירותא מכל פרצופא גנוזיה קרא ולא אתגלייא:

⁶⁰⁵⁰ צדיק וצדק כידוע (ב"ע רא ע"ב).

⁶⁰⁵¹ בסוד ה' חיים הנ"ל והביא ראי' דלא מתפרשין לעלמין מדכתיב בה' שמשמעו שהם דבוקים בו ממש לעלמין משא"כ אם ה' כתוב לה' שהי' משמע שלפעמים מתפרשין ועוד אם ה' כתוב לה' ה' משמע מצד דביקות במדותיו ית' להדמות אליו כמ"ש מה הוא רחום כו' משא"כ מדכתיב בה' משמע בה' ממש (ב"ע שם).

⁶⁰⁵² עי' מלואים אות (לו).

⁶⁰⁵³ מתחיל מסוף קלח ע"ב (הערת הזהר).

ולמדנו זה הזקן שהוא שלימות הפרצוף ויפיו של ז"א יצא מאזניו, ויורד ועולה ומכסה את מנחת הבושם. מהו "מנחת הבושם". כמש"כ "לחיי כערוגת הבושם" ולא ערוגות.	וּתְאֵנָא (ו)האי דיקנא ודאיהו שלימותא דפרצופא ושפירותא ודזעיר (בזעיר) אפיין ⁶⁰⁵⁴ (ותאנא האי דיקנא) נפיק מאודנוי ונחית וסליק וחפי בתקרובא דבוסמא מאי תקרובא דבוסמא כד"א (שיה"ש ה יג) לחיי כערוגת הבושם (ולא ערוגות):
בט' תיקונים נתקן הזקן הזה של ז"א, בשערות (של הזקן) שחורות נתקן בתיקון יפה, כגיבור תקיף יפה מראה, שנאמר "בחור כארזים".	בתשעה תקונין אתתקן האי דיקנא דזעיר אנפין בשערי (דדיקנא) אוכמין מתתקנא בתקונא שפיר כגבר ותקיף שפיר למחזיו (שפיר) דכתיב (שם טו) בחור כארזים:
התיקון הראשון השיער נתקן מלמעלה. יצא אותו ניצוץ (ה"ה) הנר הקשה, ויצא מכלל האויר הטהור והכה תחת שערות הראש, מתחת הקוצים שמעל האזנים, ויורדין נימין על [גבי] נימין מלפני פתח האוזנים עד לראש הפה.	תקונא קדמאה מתתקן שער א מלעילא ⁶⁰⁵⁵ ונפיק ההוא ניצוצא ⁶⁰⁵⁶ בוצינא דקרדינותא ונפיק מכללא דאוירא דכיא ובטש ⁶⁰⁵⁷ בתחות שער א דרישא מתחות קוצין דעל אודנין ונחית מקמי פתחא דאודנין נימי על נימי עד רישא דפומא:
התיקון השני השיער יוצא ועולה מראש הפה עד לראש האחר של פתח הפה, ויורד מתחת לפה עד הראש האחר, נימין על [גבי] נימין בתיקון יפה.	תקונא תניינא נפיק שער א וסליק מרישא דפומא ⁶⁰⁵⁸ עד רישא אחרא [ד]פתחא דפומא ונחית מתחות פומא [עד] (ד)רישא אחרא נימין על נימין בתקונא שפירא ⁶⁰⁵⁹ :

⁶⁰⁵⁴ בדפ"מ מש"כ מ"אתתקן בט' תקונין" עד "כ"ב אתון דשמא קדישא" נדפס כאן.

⁶⁰⁵⁵ ר"ל למעלה אצל האודנין (ב"ע רד ע"ב)

⁶⁰⁵⁶ בראשית ט ע"א (הערת הזהר). ר"ל בינה שנק' ניצוצא שהוא שורשו מבוצד"ק ושם נכלל ג"כ אוירא בסוד בטישו עילאה חר"ב כמ"ש כמ"פ והם מתפשטים לתתא עד אודנין דז"א ששם מאירים ב' מוחין חר"ב וידוע כי חכמה לעולם נשאר בראש ואינו יוצא כלל רק בינה דנפקא מחכמה והיא מגלה אורות החכמה כמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן שעדן הוא חכמה ונהר בינה דנפקא מיני' וז"ש להשקות את הג' ג' אוז'ן והם ט' תיקונים דאשקין לגנתא ט' תיקונים דז"א שמתחיל מאצל אודנין כידוע שלעולם הראשון כולל כולם וכן כאן תיקו הראשון כולל כל הט' תיקונים והם מג' מוחין דנהרין שם מג' חללי מוחא חר"ב ב' אודנין ודעת דאתכליל בהון וג' מוחין כוללים כל הט' תיקונים כמש"ל (ב"ע שם).

⁶⁰⁵⁷ ומשם נחית מקמי פתחא דאודנין נימין על נימין עד רישא דפומא ובזה יש שינוי בז"א מע"ק ששם תליין שערי בשיקולא טבא בחד חוטא וכאן הם נימין על נימין שזה מורה על ריבוי הדינים (ב"ע שם).

⁶⁰⁵⁸ ר"ל שעולים למעלה לצד החוטם כחצי עיגול עד סוף השפה לצד הפה ומשם נחית ומסבב השפה התחתונה וכאן ג"כ הם נימין על נימין כמו בתיקון א' כמש"ל ומ"ש כאן בתיקונא שפירא הענין שתיקון ראשון עדיין לא נתגלה כ"כ תיקונים דילי' ששם הוא במקום המיצר אצל האודנין משא"כ כאן התחיל להתרחב ולהתגלות שפירו דז"א ולכן אמר כאן שפירא והענין כמ"ש הגאון בפי' לס"ד שט' תיקונים דז"א הם אותם שהזכיר דוד המע"ה מן המיצר קראתי כו' כמו שית' לקמן בעז"ה וט' של שלח לך שהזכיר משה במרגלים הם ט' דמשח רבות דנגיד בהם ולכן חושב כאן ט' תיקונים אלו ב"פ א' השערות עצמם על סדר הפ' מן המיצר כו' ולכן הזכיר אח"כ בע"ב פ' זה כמו שית' שם ואח"כ בד' ק"מ ע"א וע"כ וקמ"א חובב ט' תיקונים דמשח רבות על סדר ט' דשלח לך וכמו שביאר ב"ג תיקון דע"ק ב"פ כמו שנת' שם ועיין בפי' הגאון שם שמ' תיקונים הם ו' היות של פ' מן המיצר וג' פעמים אדם ו' היות ר"ק דז"א שבו עיקר שם הו"ה וג' אדם הם ג' מוחין שבהם נעשה אדם שלם וכל מוח הוא מתפשט בכל הפרצוף והוא אדם שלם ותי' בנדיבים הוא ג"כ אדם והוא בדעת כמ"ש ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים והוא כולל ב' חר"ג וז"ש בנדיבים כמו שית' בעז"ה וכו' שם עוד שכל אלו התיקונים נזכרים בכ' כל פסוק כולל ב' תיקונים שהאתנחתא חולק את הפ' לשנים מלבד פ' ה' לי בעוזרי כו' הוא תיקון א' יעו"ש והנה מ"ש מן המיצר קראתי י"ה הוא תיקון ראשון שמתחיל אצל האודנין ושם עולים כל התפילות ולכן אמר קראתי כו' ושם עדיין השערות קצרים שלא נתרחקו עדיין ולכן אמר מן המיצר וכבר נת' ששם באודנין הוא בטישו דב' מוחין חר"ב והוא בטישו דבוצינא ואוירא דבטיש בתחות שערי דרישא מתחות קוצין דעל אודנין וידוע כי חר"ב הם ב' אותיות י"ה וכו' (ב"ע שם).

⁶⁰⁵⁹ תיקון זה כולל השערות שעל שפה עליונה ועם השפה תחתונה וגם הארחא תתאה שבע"ק הם ג' תיקונים וכאן נכללים בחד והטעם שכאן בז"א אין בו ארחא תתאה כלל ולכן השערות שעל שפה תחתונה הם מתחברים עם של שפה עליונה (ב"ע שם).

זהר ויקרא חלק א'

התיקון השלישי מן האמצע שמתחת לחוטם, מתחת שני נקבי (החוטם) יוצא שביל אחד, שערות קטנים וקשים ממלאים את השביל ההוא, ושאר השערות מלאים מצד זה ומצד זה סביב לזה האורח. לא נראה השביל למטה כלל, אלא זהו השביל שלמעלה שיורד עד לראש השפתים, ושם שקוע זה האורח.	תקונא תליתאה מאמצעיתא דתחות חוטמא (ו)מתחות תרין נוקבין נפיק חד ארחא ושערין זעירין תקיפין מליין לההוא ארחא ושאר שערין מליין מהאי גיסא ומהאי (להאי) גיסא סוחרניה דההוא ארחא וארחא לא אתחוי לתתא כלל אלא ההוא ארחא דלעילא דנחית עד רישא דשפוותן ותמן שקיעא ההוא ארחא:
התיקון הרביעי יוצא שיער ונתקן ועולים ומכסים את הלחיים של מנחת הבושם.	תקונא רביעאה נפיק שיערא ואתתקן וסליק וחפי בעלעוי דתקרובא דבוסמא (דעתיקא):
התיקון החמישי נפסקים השערות, ונראים שני תפוחים מכאן ומכאן והם אדומים כמו השושנה האדומה הזו ומתלהטות בע"ר עולמות שמתלהטות משם (מהם).	תקונא חמשאה פסיק (ס"א נפיק) שיערא ואתחזיין תרין תפוחין מכאן ומכאן סומקן כהאי ורדא סומקא ומתלהטן במאתן ושבעין עלמין דמתלהטין מתמן (ס"א מנהון):
התיקון השישי יצא שיער ובשורה אחת מסביב לזקן, ותלויים עד תחילת המעיים, ואינם יורדים עד הטבור.	תקונא שתיתאה נפק שיערא כחד חוטא בסחרניה ודיקנא (דדיוקנא (ס"א דדיקנא)) ותליין עד רישא דמעוי ולא נחית עד טבורא:
התיקון השביעי שאין השערות תלויים על הפה [עצמו], והפה פנוי מכל הצדדים והשערות יושבים בתיקון סביב סביב לו.	תקונא שביעאה דלא תליין שיערי ועל (עד) פומא ופומא אתפני מכל סטרוי ויתבין שיערי בתקונא סחור סחור ליה:
התיקון השמיני שיורדים השערות מתחת לזקן [באופן] שמכסים את העורף שלא יהיה נראה, וכל השערות הם דקים נימין על נימין מלאים מכל הצדדים.	תקונא תמינאה דנחתין שיערי בתחות ודיקנא (דיוקנא (ס"א דיקנא)) דמחפיין קדלא דלא אתחזיא בלהו שיערי דיקין נימין על נימין מליין מכל סטרוי:
התיקון התשיעי [מתערבים שערות עם אלה] מתחברים [נמשכים] כל השערות במשקל מעולה [מלא] עד [עם] אותם השערות, התלויים כולם במשקל יפה כגבור חזק אחד בעל ניצחון מלחמות.	תקונא תשיעאה (מתערבין שיערי עם אינון) דמתחברין ונ"א אתמשכון שיערי בלהו בשקולא מעלייא (ס"א מלייא) עד ונ"א עם אינון שיערי דתליין בלהו בשקולא שפיר כחד גיבר תקיף מארי נצח קרבין:
בט' תיקונים אלה נמשכים ויוצאים ט' מעיינות של שמן המשחה של מעלה, ומזה השמן המשחה הם נמשכים לכל אלה של מטה. תשעת התיקונים האלו נמצאים בזקן זה, ובשלימות התיקון של זקן זה נקרא (אדם של מטה) גבור חזק, כי כל מי שרואה את הזקן עומד בקיומו, תלוי בו גבורה חזקה. עד כאן תיקון הזקן העליון של ז"א.	בתשעה תקונין אלין נגדין ונפקין ט' מבויעין דמשח רבות ודלעילא ומההוא משח רבות (דלעילא) נגדין לכל אינון דלתתא ט' תקונין אלין אשתכחו [בדיקנא] (בדיוקנא (ס"א בדיקנא)) דא ובשלימות תקונא דדיקנא דא אתקרי (בר נש לתתא) גיבר תקיף דכל מאן דחמי דיקנא קיימא בקיומיה תלייא ביה גבורה תקיפא עד כאן תקונא דדיקנא עלאה דזעיר אפיין:
אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, עמוד בני (הקדוש), סלסל את תיקון הזקן (של המלך) הקדוש באלו התיקונים.	אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו (קדישא) סלסל תקונא דדיקנא (נ"א דמלכא) קדישא בתקונין אלין:
	קלט/ב
רבי אלעזר קם, פתח ואמר "מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה וגו'", עד "מבטוח בנדיבים". למדנו כאן [עיקר עניין] ט' תיקונין הזקן הזה, לאלו התיקונים היה	קם ר' אלעזר פתח ואמר (תהלים קיח ה) מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה וגו' עד מבטוח בנדיבים תנא הכא ט' תקונין דבדיקנא דא להני

צריך דוד המלך, כדי לנצח את שאר מלכים ואת שאר העמים.	תקונין אצטריך דוד מלכא בנין לנצחא לשאר מלכין ולשאר עמין:
בא וראה כיון שאמר אלו ט' התיקונים, אחר כך אמר, "כל גוים סבבוני בשם ה' כי אמילם". אמר, אלו התיקונים שאמרתי, למה אני צריך להם. משום "דכל גוים סבבוני", ובתיקוני הזקן הזה ט' תיקונים, שהם שם הוי"ה, אכלם מן העולם, זהו שנאמר "בשם ה' כי אמילם".	ת"ח כיון דאמר הני ט' תקונין לבתר אמר (שם י) כל גוים סבבוני בשם יי' כי אמילם אמר הני תקונין דאמינא למאי אצטריכנא משום דכל גוים סבבוני ובתקונא ודיקנא דא [דט] תקונין דאינון שם יי' אישנינון מן עלמא הה"ד בשם יי' כי אמילם:
ולמדנו בספרא דצניעותא ט' תיקונים אמר דוד כאן, שישה הם בשם הקדוש, כי ו' שמות הם, וג' (פעמים) אדם. ואם תאמר, שנים הם. ג' הם, שכן "נדיבים" הוא בכלל "אדם". למדנו שישה שמות, שנאמר "מן המיצר קראתי יי'ה" אחד, "ענני במרחב יי'ה" ב', "ה' לי לא אירא" ג', "ה' לי בעוזרי" ארבע, "טוב לחסות בה" חמישה, "טוב לחסות בה" ו'. ג' פעמים אדם, שנאמר "ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם" אחד, "טוב לחסות בה" מבטוח באדם" ב', "טוב לחסות בה" מבטוח בנדיבים" ג'.	ותנא בצניעותא דספרא תשעה תקונין אמר דוד הכא שיתא אינון בשמא קדישא דשית שמיהן הוו ותלת אדם ואי תימא תרין אינון תלתא הוו דהא נדיבים בכלל אדם הוו תנא שיתא שמיהן דכתיב מן המצר ⁶⁰⁶⁰ קראתי יי'ה ⁶⁰⁶¹ חד ענני במרחב יי'ה תרין יי' לי לא אירא תלת יי' לי בעוזרי ארבע טוב לחסות ביי' חמשה טוב לחסות ביי' שיתא אדם תלת דכתיב (שם ו) יי' לי לא אירא מה יעשה לי אדם חד טוב לחסות ביי' מבטוח באדם תרי טוב לחסות ביי' מבטוח בנדיבים תלת:
ובא וראה סוד הדבר שבכל מקום שנוצר כאן "אדם", לא נזכר אלא עם השם הקדוש,	ות"ח רוא דמלה דבכל אתר דאדכר אדם הכא ⁶⁰⁶² לא אדכר אלא בשמא קדישא דהכי

⁶⁰⁶⁰ והענין הוא שיש שני מיצרים בז"א בפאות הזקן והראש, כי סוף שערות הראש אחורי האזנים, הוא התחלת שני פיאות הזקן משני צדדי הפנים, והם שני פעמים אל מן אלהים, כי פאה גימטריא אלהים. והם דינין, שנאמר, 'ואל זעם בכל יום' [תהילים ז' י"ב], ובא המיתוק מהתיקון הראשון הנקרא אל, ומאיר על התיקון הראשון של ז"א, דהיינו השני פאות הללו. ויש בו קוצין דשערי כמנין אל, וכל קוץ וקוץ יש בו ש"ץ נימין הממתיק את דיני זעיר ושערותיו, וזעיר נקרא שמים העולים כמנין ש"ץ נימין, וביה אתכפיין כל דינין תתאין. וזהו אל מן אלהים שהוא בגימטריא פאה והוא בשני צדדי הפנים, והם שני שמות יי'ה, והם ג' אל הנכללים באותו אל, והם אל שדי, אל הויה, אל אדני. והם הגבולים של שתי שמות יי'ה ענני במרחב יי'ה. נמצא לפי דהיינו מצרים העליונים, ועליו אמר ר' אליעזר עליו השלום 'מן המצר קראתי יי'ה ענני במרחב יי'ה. נמצא לפי זה שיש שני שמות יי'ה בשני צדדי הפאות, כל אחד כולל שלשה שמות אל, נמצא שהם ששה אל בימין ושמאל, שהם אל שדי אל הויה אל אדני מימין ומשמאל. ושם יי'ה במילואו יי'ה עם הכול עולה אל, גם שתי שמות יי'ה עולים אל עם הכולל, נמצא ששה שמות יי'ה שיוצאים מהם ששה שמות אל לכן מונה רבי אליעזר ששה שמות. ותלת אדם הוא שם מ"ה כי ג' פעמים יי'ה גימטריא אדם, ועוד אדם שני מצד ג' יי'ה מהפאה של שמאל, ואחד [אדם] שבאמצע, [הרי ג' אדם] והמבין יבין, ותעניין בפרק ששי של תיקוני דקנא דא"א. וגם בגרון דז"א יורדים הששה אל הנזכרים, כי הם מצד הגרון, ונעשים מששה מוחין דקטנות, שלשה מאבא ושלשה מאמא, ונקרא מצרים התחתונים, ואלו שבא"א נקראים מצרים העליונים. ואין הדינים מתבטלים אלא בשרשם, דהיינו כשמאירם אלו דא"א באלו שבז"א, שזהו סוד, 'וסכסכתי מצרים במצרים' [ישעיהו י"ב ט'], דהיינו מצרים העליונים בתחתונים, ואז יתבטלו הקליפות הנאחזות במצרים התחתונים דהיינו שני פאות דז"א (עמק המלך שט"ז פנ"ה).

⁶⁰⁶¹ כבר נתבאר אצלי בסוד ויעבור וי"ג מדות גם ביארתיו בענין הקרבנות שהקריבו קין והבל שהיה מצמר ופשתים והבן שם איך המצר הזה הוא סוד הצמר העליון (שער מאמרי רשב"י). והנה הקרבן שהקריב הבל היה מן הצמר העליון של הכבש הנקרא יסוד דא"א ואז נתעורר דעת העליון דבמזלא דא"א והשפיע בז"א וניתוסף שפע ביסוד שבו ונזדווג בנוקביה והחזיר ונתן בה ההוא רוחא קדמא ביסוד שבה ולכן וישע ה' אל הבל וגו' לפי שהנה הצמר הזה נמשך מא"א מן הדעת שבו כנזכר ונמשך בז"א הנקרא הוי"ה דמ"ה דאלפין. והנה צמר ומ"ה גי' שע"ה ולכן וישע ה' אל הבל כי המשיך הצמר הנזכר בז"א הנקרא מ"ה ומשם המשיכו אל הנוק'. אבל אל קין ואל מנחתו לא שעה כי אדרבא סילק בחינת שע"ה הנזכר וז"ש אח"כ אלא אם תטיב שאת פירוש כי הנה עד עתה העלית את המ"ן שבמלכות ועקרת אותם לגמרי במקומן ונסתלקו בז"א וע"י כן לא תוכל עתה לעלות את המ"ן, אבל אם תטיב שאת ר"ל תטיב ותשוב בתשובה תוכל לעלות ולישא למעלה בבחינת מ"ן והנה בדרוש הזה יתבאר לך ענין איסור הכלאים והיתרו בציצית וכבר ביארתי בדרוש הציצית (שער המצות קדושים).

⁶⁰⁶² כידוע שאדם הוא בצלם אלקים ותליא בשם מ"ה יי'ה וא"ו ה"א שהוא עיקר הוי' דבז"א והוא כללא דזו"נ כמ"ש זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם והיא חו"ה יי'ט מילוי מ"ה נקבה בכללא דאדם

זהר ויקרא חלק א'

שכן כך ראוי להיות, לפי שלא נקרא (היה) אדם אלא במה שראוי לו, ומה ראוי לו. השם הקדוש, שנאמר "וייצר ה' אלוקים את האדם" בשם מלא שהוא ה' אלוקים, כמו שראוי לו. ולכן לא נזכר כאן אדם אלא ביחד עם השם הקדוש.	אתחזי משום דלא ואקרי (הוה) אדם אלא במה דאתחזי ליה ומאי אתחזי ליה שמא קדישא דכתיב (בראשית ב ז) וייצר יי' אלהים את האדם בשם מלא ⁶⁰⁶³ דהוה יי' אלהים כמה דאתחזי ליה ובג"כ הכא לא אדכר אדם אלא בשמא קדישא:
ולמדנו נאמר, "מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה". שתי פעמים י"ה כנגד שתי הלחיים שהשערות אחוזים בהם. וכשראה שהשערות נמשכים ותלויים, פתח ואמר "ה' לי לא אירא ה' לי בעוזרי" בשם שאינו חסר, בשם שהוא קדוש, ובשם זה נזכר אדם.	ותנא כתיב (תהלים קיח ה) מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה תרי זמני י"ה י"ה לקביל תרי עלעוי דשערי אתאחדן בהו ומדחמא דשערי אתמשכאן ותליין שארי ואמר יי' לי לא אירא יי' לי בעוזרי בשמא דלא חסר בשמא דהוה קדישא ובשמא דא אדכר אדם:
ומה שאמר "מה יעשה לי אדם", כך הוא. כי למדנו כל אותם הכתרים הקדושים של המלך, כשנתקנים בתיקוניהם, נקראים אדם, צורה הכוללת את הכל. מה שמוציאה בהם, הוא הנקרא בשם הקדוש. הנרתיק ומה שבתוכו, נקראים הוי"ה ונקרא אדם בכללות הנרתיק עם מה שבתוכו. (ומה שהוציא מהנרתיק נקרא "שם קדוש". הנרתיק ומה שבו נקרא יהו"ה, אדם בכלל נרתיק ומה שבו).	ומה דאמר מה יעשה לי אדם הכי הוא דתנא כל אינון כתרין קדישין דמלכא כד אתתקנן בתקונוי אתקרון אדם דיוקנא דכליל כלא ומה דמשלפא בהו אתקרי שמא קדישא ותערא ומה דביה אתקרי יהו"ה [ואתקרי אדם בכללא דתערא ומה דביה (ס"א) ומה דאשתליף מתערא אתקרי שמא קדישא תערא ומה דביה אתקרי יהו"ה אתקרי אדם בכללא תערא ומה דביה]:
ואלו ט' התיקונים שאמר דוד כאן, (תכליתם) להכניע את שונאיו. לפי שמי שאוחז בזקן של המלך ומכבדו בכבוד העליון, כל מה שמבקש מן המלך, המלך עושה בשבילו.	ואלין תשעה תקונין דאמר דוד והכא לאכנעא שנאויו בגין דמאן דאחיד דיקנא דמלכא ואוקיר ליה ביקירו עילאה כל מה דבעי ומן מלכא מלכא עביד ובגיניה:
מדוע הזקן ולא הגוף. הגוף הולך אחר הזקן והזקן אינו הולך אחר הגוף [שכן הזקן הוא העיקר של כל הגוף וכל ההדר של הגוף, ואחר הזקן הולך והכל תלוי בזקן].	מ"ט דיקנא ולא גופא אלא גופא אזיל בתר דיקנא ודיקנא לא אזיל בתר גופא (ס"א דדיקנא איהו עיקרא דכל גופא וכל הדורא דגופא בתר דיקנא אזיל וכלא בדיקנא תלייא) (ול"ג מן ודיקנא עד גופא):
ובשני אופנים בא החשבון הזה (אופן) אחד, כמו שאמרנו. השני, "מן המצר קראתי י"ה א", "ענני במרחב י"ה" שנים, "ה' לי לא אירא ג', "מה יעשה לי אדם" ארבע, "ה' לי בעוזרי" חמש, "ואני אראה בשונאי" ו', "טוב לחסות בה" ז', "מבטוח באדם" ח', "טוב לחסות בה' מבטוח בנדיבים" ט'. [טוב לחסות בה' מבטוח באדם" ז', "טוב לחסות בה" ח' "מבטוח בנדיבים" ט'].	ובתרי גוויי אתי האי חושבנא חד כדקאמרן תרין מן המצר קראתי יה חד ענני במרחב יה תרי ה' לי לא אירא תלת מה יעשה לי אדם ארבע ה' לי בעוזרי חמש ואני אראה בשונאי שיתא טוב לחסות בה' שבעה מבטוח באדם תמנייא טוב לחסות ביי' (תשעה) מבטוח בנדיבים (תשעה) (עשרה) (ס"א טוב לחסות בה' מבטוח באדם ז' טוב לחסות בה' ח' מבטוח בנדיבים ט'):
"מן המיצר קראתי י"ה". במה מדובר. אלא מה שאמר דוד כאן, על תיקוני הזקן הזה אמרו. [ר' יהודה אמר] "מן המצר קראתי י"ה" מהמקום שמתחיל הזקן להתפשט,	מן המצר קראתי י"ה מאי קא מיירי אלא דוד כל מה דאמר הכא על תקונא דדיקנא ודא קאמר (ר' יהודה אמר) מן המצר קראתי יה מאתר

ולכן נברא אדם בשם מלא הוי' אלקים שהוא שמא שלים חו"ג והוא דרגא דזו"ג שדוכרא בלא נוק' הוא פלג גופא וכן חסדים בלא גבורות אינו שלים שלכן לא נקרא אברהם שלים עד אחר העקידה כמש"ל (ב"ע רי ע"א).

⁶⁰⁶³ ר"ל דו"ן כמ"ש לקמן קמא ע"ב (לש"ו).

זהר ויקרא חלק א'

שהוא מקום צר מלפני פתח האזנים, מלמעלה מתחת לשערות הראש. לכן אמר "ה" "ה" "ה" שתי פעמים.	דשארי דיקנא לאתפשטא דהוא אתר דחיקן (מאתר דרחיק) מקמי ופתחא דאודנין מעילא תחות שערי ורישא ובג"כ אמר י"ה י"ה תרי זמני:
ובמקום [ואחר] שנתפשט הזקן, וירד מאזניו והתחיל להתפשט, אמר "ה" לי לא אירא" לפי שהוא מקום שאינו נדחה [דחוק]. וכל אלו היה צריך וכו' [אדם נקרא, ועל התפשטות הדבר ההוא צריך] דוד כדי להכניע מלכים ועמים תחתיו, בכח הכבוד של זה הזקן.	ובאתר וס"א ובתרו דאתפשט דיקנא ונחית מאודניו וישארין לאתפשטא ואמר י"י לי לא אירא דהוא אתר דלא דחיל (ס"א דחיק) וכל האי אצטריך וכו' (ס"א אמר י"י לי לא אירא דהוא אתר דלא רחי' וכל האי אצטריך וכו') אדם אתקרי ועל אתפשטותא האי אצטריך) דוד לאכנע תחותיה מלכין ועמין בגין יקרא דדיקנא דא:
ולמדנו בספרא דצניעותא כל מי שרואה בחלומו שאוחז בידו את הזקן של האדם העליון או שמושיט לו ידו, יודע שהוא בשלום עם העליונים, והוא משליך תחתיו את כל אותם המצעים אותו. למדנו הזקן העליון נתקן בט' תיקונים, והוא הזקן של ז"א הנתקן בט' תיקונים התיקון	ותאנא בצניעותא דספרא כל מאן דחמי בחלמיה דדיקנא דבר נש עלאה אחיד בידיה או דאשיט ידיה ליה ינדע דשלים הוא עם עלאי וארמיה תחותיה אינון דמצערין ליה תנא מתתקן דיקנא עלאה בתשעה תקונין והוא דיקנא דזעיר אפין ובט' תקונין מתתקן תקונא
קמ"א	קמ"א
הראשון נתקנים השערות מלמעלה ויוצאים מלפני פתח האזנים, מתחת לקוצים התלויים על האזנים, ויורדים השערות נימין על נימין עד לראש הפה.	קדמאה מתתקן שער מעילא ונפיק מקמי פתחא דאודנין מתחות קוצי דתליין על אודנין ונחתין שערי נימין על נימין עד רישא דפומא:
למדנו כל אלו השערות שבזקן קשים יותר מכל הנימין של קוצין של שערות הראש, ושערות הראש הם ארוכים (ונכפים) ואלו אינם ארוכים.	תאנא כל אלין נימין דבדיקנא תקיפין יתיר מכל נימין דקוצין דשערי דרישא ⁶⁰⁶⁴ ושערי דרישא אריכין (וכפיין) והני לאו אריכין:
שערות הראש, יש מהם רכים ויש מהם קשים, ובשעה שנמשכים השערות הלבנות של עתיק יומין לשערות של ז"א, נאמר "חכמות בחוץ תרנה", מהו "בחוץ". בז"א הזה ש[בו] מתחברים שני מוחין.	[ושערי] (אלא שערי) דרישא מנהון שעיעי ומנהון קשישין ובשעתא דאתמשכן שערי חוורי דעתיק יומין ⁶⁰⁶⁵ ולשערי (ושערי) דזעיר אפין כתיב (משלי א כ) חכמות בחוץ תרנה ⁶⁰⁶⁶ מאי בחוץ בהאי זעיר אפין דמ[ת]חברין ⁶⁰⁶⁷ תרי מוחי:
וכי יעלה על דעתך שני מוחין. אלא אמור ד' מוחין ג' מוחין שיש בז"א, הנמצאים בג'	תרי מוחי ס"ד אלא אימא ארבע מוחי תלת

⁶⁰⁶⁴ כי אמרנו שם בדיקנא דא"א שערות בעלי חכמה, הם בראש שעיעין, רצה לומר רכים, ובזקן קשים. כן בכאן בראש דז"א הם שעיעין, ובדיקנא קשישין, קשים וחזקים בסוד "דיגין דדכורא קשין ברישא ונייחין בסיפא" (לקמן קמב ע"ב), מפני שנעשו בסוד הדינים מתחילה, מהגבורות דאמא שבאים מסוד מוחא דאמא (עמק המלך שט"ז פנ"ו).

⁶⁰⁶⁵ הם י"ג קוצין דשערי חוורא (עמק המלך שם).

⁶⁰⁶⁶ כשיורדים תרין מוחין של אבא ואמא, ותרין עטרין מא"א, הכל יורדים על ידי ישראל סבא ותבונה, ויורד חכמה של אבא בחכמה של ישראל סבא. נמצא שיש חכמות תרין בפרצוף ישראל סבא, ושני בינות בתבונה, ועל זה נאמר 'חכמות בחוץ תרונה', רצה לומר חוץ לא"א, שמקבל אותם זעיר אנפין אשר הוא מלבר. ונאמר גם כן 'כי לא עם בינות הוא', בינות שנים, אחת של אמא ואחת של תבונה, והם שלשה (חב"ד) כשמגיעים אל נה"י דישראל סבא ותבונה, ומקודם הם ארבעה דהיינו תרין מוחי ותרין עטרין, ונעשו ג' בנה"י שלהם. ולהיות שהתפילין רומזים אליהם, לכן יש שי"ן בתפילין של ג' רישין, ושל ד' רישין, וזהו שאמרו חז"ל, הקב"ה שהוא זעיר אנפין, מניח תפילין, רצונו לומר שמניח בראשו אלו האורות (עמק המלך שם).

⁶⁰⁶⁷ דמתחברין (דפ"ו).

מוחי דהוו בזעיר אפינ ואשתכחו בתלת חללי דגולגלתא דרישא⁶⁰⁶⁸ וחד מוחא שקיט על בורייה דכליל כל תלת מוחי דאתמשך מניה משיכן כלילן שקילן⁶⁰⁶⁹ בשערי חוריי להאי זעיר אפינ לתלת מוחי דביה ואומשתכחן ארבע מוחי [בהאי] (דהאי) זעיר אפינ:	החללים של הגולגולת של ראשו, ומוח אחד השוקט על מכונו וכולל את כל הג' מוחין הנמשכים ממנו בהמשכות כלולים ושקולים בשערות הלבנות לז"א זה, לג' מוחין שבו. ואז נמצאים ד' מוחין בז"א זה.
בגין כך אשתלימו ארבע פרשיות דכתיבין בתפילין⁶⁰⁷⁰ דאתכליל בהו שמא קדישא דעתיק יומין (ד)עתיקא דעתיקין וזעיר אפינ דהאי והוא שלימותא דשמא קדישא דכתיב (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם יי' נקרא עליך ויראו ממך שם יי' שם יי' ממש⁶⁰⁷¹ דאינון ארבע רהיטי בתי דתפילין:	ובשל כך נשלמו ד' הפרשיות הכתובות בתפילין, שנכלל בהם השם הקדוש של עתיק יומין, העתיק של העתיקין וז"א, שזהו השלימות של השם הקדוש. שנאמר "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך". "שם ה'" שם ה' ממש, הרי הם הד' חריצי הבתים של התפילין.
ובג"כ⁶⁰⁷² חכמות בחוץ תרנה⁶⁰⁷³ ד(ב)הכא משתכחין⁶⁰⁷⁴ דהא עתיקא דעתיקין סתימא דסתימין לא אשתכח ולא זמין חכמתא דיליה משום ודאיתא (דהיא) חכמתא סתימא דכלא ולא אתפרש:	לכן "חכמות בחוץ תרנה", שכן כאן נמצאים, כי עתיקא דעתיקין שהוא הסתום מכל הסתומים, אין נמצא ואף אין מוכן מקום לחכמה שלו, לפי שהיא חכמה סתומה מכל ולא מתפרשת.
ובגין דאתחברו ארבעה מוחין ובהאי זעיר (להאי דזעיר) אפינ⁶⁰⁷⁵ אתמשכן ארבע מבועין מניה לארבע עיבר ומתפרשן מחד מבועא דנפיק מכלהו⁶⁰⁷⁶ ובג"כ אינון ארבע:	ולפי שנתחברו ד' מוחין בז"א זה, נמשכים ממנו ד' מעיינות לד' צדדים נחלקים ממעיין אחד היוצא מכולם, ולכן הם ד'.
ותאנא האי חכמתא דאתכלילא בארבע אתמשכא בהני שערי דאינון תליין תלין על תלין וג"א הוא וכלהו קשיין ותקיפין ואתמשכו ונגידו כל חד לסטרוי ואלף אלפין ורבוא רבבן תליין	וכן למדנו החכמה הזו שנכללה בארבעה, נמשכה באלו השערות, שהם תלויים תלים על גבי תילים (הוא), וכלם קשים וחזקים, ונמשכים ויוצאים כל א' לצדו, ואלף אלפים ורבוא רבבות תלויים מהם שאין להם חשבון. זהו שנאמר "קווצותיו תלתלים" תלי תלים.

⁶⁰⁶⁸ הם חב"ד דזעיר, שיורדים התרין מוחין, והתרין עטרין, ונעשים שלשה בחב"ד, כי נכנסים בהם נה"י דישראל סבא ותבונה. ואחר כך יורדים לדעת הכולל המוחין ועטרין ונעשים אחד, לכן יש בית אחד הכולל הד' פרשיות של התפילין, ולכן אומר רשב"י עליו השלום, "וחד מוחא שקיט על בורייה דכליל כל תלת מוחי דאתמשך מניה משיכן". רצה לומר שיורדים אחר כך החסדים והגבורות, בשאר איבריו, ונעשו תשעה ספירות, ותשע תיקונין דזעיר, ומן חב"ד נעשו קוצין נימין ושערי, וגם שערות הזקן (עמק המלך שם).

⁶⁰⁶⁹ עי' שער מאמרי רשב"י נה ע"ד ושם הוא הלשון משיכן דנהורין שקילין (לש"ו).

⁶⁰⁷⁰ ביארתי בביאור אדרת האזינו וע"ש (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁰⁷¹ הם ארבע אותיות, סוד תרין מוחין ותרין עטרין, "דאינון ארבע רהיטי בתי דתפילין" ואיך נחלק השם יתבאר בשער כתיבת השם בעזרת ה' ובישועתו (עמק המלך שם).

⁶⁰⁷² קלא ע"ב רסב ע"א (הערת הזהר).

⁶⁰⁷³ (ס"א דהכא עתיקא וכו' משום דהיא חכמתא וכו') (נוסף בדפ"ו).

⁶⁰⁷⁴ פירוש בהם נכנסים בזעיר אנפין ובהם נמצאים עצמם. ומפני שחכמה של אריך זה, אשר נסתר בו רישא דאין במוחא סתימא דיליה, היא גנוז וטמיר יתיר, לכן אינה נכנסת בזעיר אנפין, וצריך חכמה אחרת הכלולה בתרין, לכנס בזעיר אנפין לשמש תחת חכמה שלו, ואפילו במקום אבא ואמא לא יכנסו אלא במקום ישראל סבא ותבונה. לכן אומר הזהר, 'דבהכא משתכחין' 'בחוץ תרונה' למטה, כדי שיכול לסבול 'דהא עתיקא דעתיקין סתימא דסתימין לא אשתכח' שם בזעיר אנפין, להכניס עצמו המוחין, משום דהיא 'סתימא דכלא ולא אתפרש' ואינה מגולה (עמק המלך שם).

⁶⁰⁷⁵ ר"ל לדעת שלו (עמק המלך שם).

⁶⁰⁷⁶ רצונו לומר יסוד דאבא הנקרא מעיין החכמה הגנוז בתוך יסוד אמא, ובאים לדעת זעיר, אשר הוא בכור, ונוטל פי שנים מאביו [היינו] המוחין והעטרין (עמק המלך שם).

מנייהו דליתיהון בחושבנא הה"ד (שיה"ש ה יא) קווצותיו תלתלים תלי תלים ⁶⁰⁷⁷ :	
וכלהו קשיין ותקיפין לאתבר ⁶⁰⁷⁸ כהאי חלמיש תקיף וכהאי טנרא דאיהי תקיפא עד דעבדין נוקבין ומבועין מתחות שער אונגדין מבועין תקיפין לכל עיבר ועיבר לכל סטר וסטר ובגין דהני שערי אוכמי וחשוכן כתיב (איוב יב כב) מגלה עמוקות מני חשך ויוצא לאור צלמות ⁶⁰⁷⁹ :	וכולם קשים וחזקים מלהשבר, כאבן חלמיש הקשה וכסלע זו שהוא חזק, עד שעושים להם נקבים ומעיינות בתחתית השערות וממשיכים מעיינות חזקים לכל חלק וחלק ולכל צד וצד. ולפי שאלו השערות שחורים וחשוכים, נאמר "מגלה עמוקות מני חשך ויוצא לאור צלמות".
ותנא הני שערי דדיקנא תקיפין (בלחודי ⁶⁰⁸⁰) משאר שערי דרישא משום דהני בלחודייהו מתפרשין ומשתכחין ואינן תקיפין באורחיהו אמאי תקיפין אי ותימא משום דכלהו דינא לאו הכי דהא בתקונין אלין אשתכחו רחמי (ודינא ⁶⁰⁸¹) ובשעתא דנחתין תליסר מבועי נהרי דמשחא אלין בלהו רחמי:	ולמדנו אלו השערות של הזקן, הם קשים יותר (לבד) משאר השערות של הראש, לפי שאלה לבד נפרדים ונמצאים, והם קשים באופיים. למה הם קשים. אם תאמר מפני שכולם הם דין, הלא אינו כן, כי באלו התיקונים נמצאים רחמים (ודין), ובשעה שיורדים י"ג מעיינות של נהרות שמן, אלה כולם רחמים.
אלא תאנא כל הני שערי דדיקנא בלהו תקיפין מ"ט כל אינן דרחמי בעיין למהוי תקיפין לאכפייא לדינא וכל אינן דאינהו דינא הא תקיפין אינן:	אלא למדנו כל אלו שערות הזקן כולם הם קשים. מה הטעם. כל אלו [שהם] רחמים, צריכים להיות תקיפים כדי לכפות את הדינים, וכל אלו שהם דינים הרי הם תקיפין.
ובין כך ובין כך בעיין למהוי תקיפין מתרין סטרין כד בעי עלמא רחמין רחמי תקיפין ונצחין על דינא וכד בעי דינא דיקנא תקיף ונצח על רחמי ⁶⁰⁸² :	ובין כך ובין כך הם צריכים להיות תקיפין משני צדדים, כשהעולם צריך לרחמים, הרחמים חזקים ומנצחים את הדין. וכשצריכים דין, הדין חזק ומנצח את הרחמים.
ובג"כ בעיין למהוי תקיפין מתרין סטרין ודכדו (וכד) בעו רחמי שערי דאינן ברחמי קיימין ומתחזיא (ס"א ומתאחדא) וס"א ומתאחדון דיקנא באינן שערי וכלא הוו רחמי וכד בעינא דינא אתחזינא דיקנא באינן שערי וכלא אתקיים בדיקנא:	לכן צריכים הם להיות קשים משני הצדדים, וכשצריכים רחמים, השערות שהם רחמים עומדים, ואז נראה (ונאחר) הזקן באלו השערות, כלם הם רחמים. וכשצריכים דין, נראה הזקן באלו השערות, וכולם מתקיימים בזקן.
וכד אתגלייא דיקנא קדישא חוורא כל הני וכל הני מתנהרין ומסתחין כמאן דאסתחי בנהרא	וכשמתגלה הזקן הקדוש הלבן, כל אלו וכל אלו מאירים ונרחצים, כמי שמתרחץ בנהר עמוק ממה שהיה עליו, ומתקיימים כלם

⁶⁰⁷⁷ אור יוצא משם, ומוציא השערות תלי תלים שאין להם חשבון ומנין, שנאמר, 'קווצותיו תלתלים' והם עשר אלה"ם העולים תלתל, ואותיות חמשים כמנין ים, 'שחורות כעורב', ראשי תיבות ש"ך דינים. הם י' פעמים ל"ב אלה"ם הבאים מאבא, וכמה רבבות מחנות המקבלים מהם, הם תלי תלים (עמק המלך שם).
⁶⁰⁷⁸ לאתחברא (דפ"ו).

⁶⁰⁷⁹ הם הדינן והקליפות, היונקים מרחוק מאלו השערות. והקליפה היא נקראת צל מות, וצל הוא גימטריא ק"ך אלה"ם, ו'עמקות' הם ב' מיני דינים (עמק המלך שם).
⁶⁰⁸⁰ בלחודי (דפ"ו).

⁶⁰⁸¹ כי גם חמש הויות מנוקדים אלה"ם עולים תלמוד, יש בו אסור ומותר, כשר פסול, טהור טמא, והשערות נחלקים לימין ולשמאל, אלא שערותיו של הזקן דזעיר אנפין צריכים להיות תקיפין "מתרין סטרין" (עמק המלך שם).

⁶⁰⁸² או זה או זה גובר, והכל ביד מעשה התחתונים היא הבחירה. לכן צריכים שערות הזקן להיות גבורים משני צדדים, וכשמתגלה עליו אור הזקן של אריך אנפין, הוא דקנא חוורא, על זקן זעיר אנפין, הוא כמי שרוחץ עצמו בנהר עמוקה. ונעשים לבנים, ומדת הרחמים גוברת, וכלם רחמים גמורים, ונמתקים הדינים ולא יראו עוד כל זמן שישראל עושים רצונו של מקום, והתשעה תיקוני דקנא זעיר אנפין מאירים ונמתקים, ונעשים רחמים גמורים (עמק המלך שם).

ברחמים, ולא נמצא הדין. וכל אלו הט', כשמאירים יחד כולם נרחצים ברחמים.	עמיקא ממה דהוה ביה ואתקיימו כללו ברחמי ולית דינא אשתכח וכל הני תשעה כד נהרין כחדא כללו אסתחיין ברחמי:
ולכך אמר משה פעם אחרת "יהו"ה ארך אפים ורב חסד" ואלו "אמת" לא קאמר, משום שסוד הדבר, אלו תשע המידות שמאירים מע"י לז"א. וכשאמר משה פעם שנית, אמר תשעה תיקונים, והם תיקוני הזקן הנמצאים בז"א, יורדות מע"י ומאירות	ובג"כ אמר משה זמנא אחרא (במדבר יד יח) יי' ארך אפים ורב חסד ואלו אמת לא קאמר משום דרזא דמלה אינון תשעה מכילין דנהרין מעתיק יומין לזעיר אפין וכד אמר משה זמנא תניינא תשעה תקונין אמר ואינהו תקוני דיקנא דמשתכחי בזעיר אפין ונחתין מעתיק יומין ונהרין
בו. ולכן "אמת" תלויה בעתיקא, ועתה לא אמר משה "ואמת".	קמ"ב
למדנו שערות הראש של ז"א כולם הם קשים, תלים על גבי תלים, ואינם חלקים. שהרי ראינו שג' המוחין בג' חללים נמצאים בו, והם מאירים ממוח הסתום, ולפי שהמח של עתיק יומין שוקט ונח כיון הטוב על שמריו. כל שערי רכים, והם משוחים בשמן הטוב ולכך נאמר, "ראשה כעמר נקא".	ביה ובג"כ אמת תלייא בעתיקא והשתא לא אמר משה ואמת:
וזה של ז"א, הם קשים ולא קשים. שהרי כולם תלויים ואינם מקורזלים, ולכך חכמה נמשכת ויוצאת. אבל לא החכמה של החכמה	תנא שערי דרישא דזעיר אפין כללו קשישי תלין על תלין ולא שעיעין ⁶⁰⁸³ דהא חמינא דתלת מוחי בתלת חללי משתכחין ביה ונהרין ממוחא סתימא ⁶⁰⁸⁴ ומשום דמוחא דעתיק יומין שקיט ושכיך כחמר טב על דורדייה [שערוי] כללו שעיעין ומשיחין במשחא טב ובג"כ כתיב (דניאל ז ט) ראשה כעמר נקא ⁶⁰⁸⁵ :
	והאי דזעיר אפין קשישין ולא קשישין דהא כללו תליין ולא מתקמטי ובג"כ חכמתא נגיד ונפיק ⁶⁰⁸⁶ אבל לא חכמתא דחכמתא דאיהי

⁶⁰⁸³ מפרש עוד טעם למה שערות דז"א קשישין יותר משל ע"ק והוא כי ידוע ששמן הוא מסט' דחכמה ודבר זה נראה בחוש שמי ששערותיו רכים ושעיעין הם מתקמטים ואין נמשכים בהתפשטות למטה כ"כ משא"כ כשהם קשים ותקיפין והטעם לזה כי שערות דע"ק שהם נמשכים ממז"ס וידוע שמז"ס הוא חד מוחא והוא בחי' חכמה ואף שיש שם ג' היות שרשי ג' מוחין מ"מ כולם הם בחד חללא וידוע כי חכמה אינו מתפשט ועיקר הגילוי והתפשטות מתחיל מבינה ולכן חכמה הוא אות י' סתימא מכל סטריו משא"כ אות ה' בינה מתחלק לג' קווין ולכן בע"ק שאין ניכר רק חכמה לבד לכן שם המוח סתום ואין מתחלק לג' חללים רק בחד בסוד אות י' לבד ולכן כתיב בה והחכמה מאין תמצא לא ידע אנוש ערכה כו' ולכן גם השערות דנפקין משם הם שעיעין ומתקמטין ואין מתפשטים לתתא משא"כ ז"א שבו הם ג' חללין ממש מתחיל הגילוי ולכן השערות אין משיחין במשחא שהוא הארת חכמה רק מעט ולכן הם תקיפין ומתפשטים לתתא (ב"ע רטז ע"ב).

⁶⁰⁸⁴ ר"ל שמקבלים הארה מג' הויות דלשם שהם שרשי ג' מוחין ולכן יש בהם ג"כ פנימיות משח רבות אבל לא כ"כ כמו בע"ק ומשום דמוחא דע"ק שקיט ושכיך כו' הוא כמ"ש ששם רק חכמה מתגלה ולכן שערוי ג"כ שעיעין ומשיחין במשחא טב שהוא סוד שמן הטוב על הראש שמן המשחה שהוא סוד עיקר שם מ"ה יא"א ובמלואים יוד אלף אלף אלף גי' משחה כידוע שבמז"ס הוא שם מ"ה והוא י"ב לוגין י"ב אתוון דג' היות דשם וידוע שכל לוג הוא ו' ביצים והם ע"ב ביצים ב"ב לוגין סוד שם ע"ב דחכמה והנשאר משם הנ"ל ו"ד ה' ו"ו ה' גי' ל"ב סוד ל"ב נתיבות פליאות חכמה שמושרשים במז"ס כמ"ש במ"א באריכות והנה המילוי של ג' אלפין הנ"ל הם סוד צמר (ב"ע שם).

⁶⁰⁸⁵ והוא נקי משום דמשיחין במשח טב שאין בו פסולת שהדיני' כמוסים שם כחמר טב על דורדיי' והאי דז"א קשישין ר"ל משום ששם אין מתכבה אור השמן כ"כ ומ"מ לא קשישין כשל הדיקנא כמ"ש באריכות ומשום דהם קשישין הם תליין לתתא כמ"ש שכל גילוי מצד בינה משם ולמטה (ב"ע שם).

⁶⁰⁸⁶ ר"ל ששם במוחין דז"א אור חכמה נגיד ע"י בינה ואח"כ ונפיק בדעת להתפשט בגוף משא"כ חכמתא דחכמתא ר"ל חכמה דע"ק ששם אין גילוי כ"כ לבינה ולכן נק' חכמתא דחכמתא ר"ל שזה לבד מתגלה שם דאיהי שכיכא ושקיטא בב' בחי' א' שאין דין וכעס נמצא שם שהדין בלוע בשורשו והב' שהיא שקיטא ואין מתפשט כ"כ לתתא וע"ז מביא ראי' דתנינן דלית דידע כו' כמ"ש שאין מתגלה לתתא וכמ"ש באד"ז ד' ר"צ ע"א וז"ל והאי אב נפיק מע"ק כו' ת"ח כתיב אלקים הבין דרכה דרכה ממש אבל והוא ידע מקומה כו' וכ"ש ההיא חכמתא סתימא כו' ופי' הגאון בביאורו לס"ד שאלקים הוא ז"א והוא ידע דרכה ר"ל שאין משיגה חכמה ממש רק מה שמתפשט ממנו דרך בינה אבל ע"ק והוא ידע את מקומה ר"ל שורש החכמה שהוא מז"ס שאבא נפיק מתמן (ב"ע שם).

שכן היא שנחה ושוקטת שכן למדנו אין מי שמכיר את מוחו של עתיק יומין אלא הוא, ומה שנאמר "אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה", זה נאמר בז"א. אמר רבי שמעון, ברוך בני להקב"ה בעולם הזה ובעולם הבא.	שכיבא ושקיטא דהא תנינא דלית דידע מוחיה דעתיק יומין בר איהו והאי דכתיב (איוב כח כג) אלהים הבין דרכה [והוא ידע את מקומה] ⁶⁰⁸⁷ (וגו') בזעיר אפיין אתמר ⁶⁰⁸⁸ אמר רבי שמעון בריך ברי לקב"ה בעלמא דין ובעלמא דאתי:
תיקון השני יוצאים השערות, ועולים מראש הפה, עד לראש האחר של פתח הפה, ויורדים מתחת הפה עד לראש האחר, נימין על גבי נימין בתיקון יפה. קום רבי אבא. קם רבי אבא. פתח ואמר כשתיקון זה הזקן מתתקן בתיקון של המלך (בתיקוני המלך) (כאשר תיקון זה נתקן בזקן המלך נראה) כגבור חזק, יפה מראה, גדול ושולט. זהו שנאמר גדול אדונינו ורב כח.	תקונא תניינא ⁶⁰⁸⁹ נפיק שיערא וסליק מרישא דפומא עד רישא אחרא דפתחא דפומא ונחית מתחות פומא עד רישא אחרא נימין על נימין בתקונא שפיר קום רבי אבא קם ר' אבא פתח ואמר כד תקונא דדיקנא דא מתתקן בתקונא דמלכא (ס"א בתקוני מלכין) וס"א כד תקונא דא מתתקן בדיקנא דמלכא אתחזיו כגבר תקיף שפיר למחזיו רב ושליט הה"ד (תהלים קמז ה) גדול אדונינו ורב כח:
וכשמתמתק בתיקון הזקן המכובד הקדוש ומושגח על ידי, אז נקרא בהארה שלו "א"ל רחום וגו'". והתיקון הזה השני נתקן. כשמאירה זו ההארה של עתיק יומין נקראת "רב חסד", וכאשר מסתכלים זה בזה נקראת (בשם) תיקון אחר "ואמת", כי מאירים פניה (זה הארת הפנים).	וכד אתבסם בתקונא דיקנא יקרא קדישא וישנח ביה אקרי בנהירו דיליה אל רחום וגו' והאי תקונא תניינא אתתקן כד נהיר בנהירו דעתיק יומין אקרי רב חסד וכד מסתכלי דא בדא אתקרי בתקונא אחרא ואמת דהא נהירו אנפיה (ס"א דא נהירו דאנפין):
ולמדנו "נושא עוון" נקרא זה התיקון השני כדוגמת (התיקון) של העתיק הקדוש, אבל מפני אותו השביל היוצא בתיקון השלישי תחת ב' נקבי החוטם, והשערות הקשים הקטנים הממלאים את השביל ההוא, לא נקרא כאן "נושא עוון ועובר על פשע" ומתקיימים במקום אחר.	ותאנא נושא עון אתקרי דא תקונא תניינא כגוונא דעתיקא קדישא אבל משום ההוא אורחא דנפיק בתקונא תליתאה (מ)תחות תרין נוקבין ודחוטמא ושערין תקיפין זעירין מליין [לההוא] (מההוא) אורחא לא אתקרון הכא נושא עון ועובר על פשע ואתקיימו באתר אחרא:
ולמדו שע"ה חסדים כלולים בחסד של עתיק יומין, וכלם נקראים "חסדים הראשונים", שנאמר "איה חסדיך הראשונים". וכלם כלולים בחסד של העתיק הקדוש הסתום מכל, והחסד של ז"א נקרא "חסד עולם", ובספרא דצניעותא קורא בו את	ותניא תלת מאה ושבעין וחמש חסדים ⁶⁰⁹⁰ כלילן בחסד דעתיק יומין וכלהו אקרין חסדי קדמאי דכתיב (תהלים פט נ) איה חסדיך הראשונים וכלהו כלילן בחסד דעתיקא קדישא

⁶⁰⁸⁷ קכט ע"ב (הערת הזהר).

⁶⁰⁸⁸ ר"ל שתי' אלקים הנז' כאן הוא ז"א הרי שאפי' בחי' אבא אין משיג עצמותו רק דרכו לבד ומכ"ש שאין לו השגה בחכמתא עילאה דע"ק והוא אינו מושג רק לע"ק שנק' הוא כמבואר (ב"ע שם).

⁶⁰⁸⁹ כבר ביארנו זה למעלה והזכיר כאן בתיקונא שפיר כמ"ש למעלה שתיקון ראשון הוא אצל האודנין לא נתגלה כ"כ שפירותא דדיקנא דז"א ששם הוא במיצר עד תיקון ב' שכתוב ענני במרחב י"ה שהתחיל להתגלות וכבר נת' שזה הפרש בין ז"א לע"ק שע"ק כל תיקונים דילי' הם לרחמים משא"כ של ז"א לגבורה ולנצחא שנאין כמ"ש תפארת בחורים כוחם והדר זקנים שיבה וכאן בתיקון ב' שהתחיל קצת להגלות גבורתו לזה אמר כד תיקונא דדיקנא מתתקן בתיקונא מלכא ר"ל כמלך יוצא במלחמה שז"א נק' מלך בסוד ט' תיקונים והם כל א' כולל פרצוף שלם ב"ס שאין בחי' ומדה באצילות שאין כולל י"ס שזהו הנהגה שלימה ולכן ט' תיקונים נק' מלך גי' צ' והוא סוד ט"ס דילי' חב"ד חג"ת נה"י שהוא סוד צ' דצלם כמ"ש האריז"ל וכל כבוד המלך הוא למעבד קרבין ולנצחא שנאין שלכן דוד המע"ה הי' יוצא תמיד להלחם מלחמת ה' להכרית הקליפות ולזה הזכיר הוא ט' תיקונים מן המיצר כו' כנ"ל (ב"ע שם).

⁶⁰⁹⁰ זה יובן מדף ק"ל ע"ב וז"ל תאנא ארכא דחוטמא שע"ה עלמין אתמליין כו'. וכבר הודעתך בדף קל"ז ע"ב כי החוטם הוא סוד גבור' בסוד ויחר אף ה' בס' וילך וכנגד אותם השע"ה גבו' דבאורכא דחוטמא הם אלו התלת מאה ושבעין וחמש חסדים האלו למתק הגבורות ההם (שער מאמרי רשב"י).

סתימא דכלא וחסד דזעיר אפיין אקרי חסד עולם ובספרא דצניעותא⁶⁰⁹¹ קרי ביה ולחסדו (דחסד) קדמא דעתיק יומין רב חסד ובזעיר אפיין חסד סתם ובג"כ כתיב הכא ורב חסד וכתיב נוצר חסד לאלפים סתם:	החסד הראשון של עתיק יומין "רב חסד", ובז"א חסד סתם, ולכך כתוב כאן "ורב חסד" ונאמר "נוצר חסד לאלפים" סתם.
ואוקימנא האי רב חסד מטה כלפי חסד לנהרא ליה ולאדלקא בוציני דתנא האי אורחא דנחית תחות תרין נוקבין דחוטמא זעירין מליין לההוא ארחא לא אקרי ההוא ארחא עובר על פשע דלית אתר לאעברא ליה בתרי גוויי חד משום שערי דאשתכחו בההוא אחרא (ואוקימנא דהאי ורב חסד מהאי אתסבם חסד לנהרא לכלהו בוציני (ס"א רב חסד מטה כלפי חסד לנהרא ליה ולאדלקא בוציני) דתנא האי אורחא דנחית תחות תרין נוקבין דחוטמא זעירין שערי תמן ובהאי אורחא כתיב עובר על פשע⁶⁰⁹² (ס"א ושעירין זעירין מליין לההוא ארחא לא אקרי ההוא ארחא עובר על פשע) דלית אתר לאעברא ליה בתרי גוויי חד משום (ס"א שערי דאשתכחו בההוא) דההוא אורחא) הוא אתר קשיא לאעברא וחד משום דנחית אעברא דההוא אורחא עד רישא דפומא ולא יתיר:	וביארנו "רב חסד" הזה מטה כלפי חסד, להאיר לו ולהדליק נרות. כי למדנו השביל הזה, היורד תחת שני נקבי החוטם, ושערות קטנים ממלאים את השביל ההוא, לא נקרא זה השביל "עובר על פשע", שכן אין מקום להעביר אותו משני טעמים אחד משום השערות הנמצאות בזה האורח, והוא מקום שקשה להעביר בו, ואחד משום שהירידה להעביר השייך לזה השביל הוא עד ראש הפה ולא יותר.
וע"ד כתיב (שיה"ש ה יג) שפתותיו שושנים סומקין כורדא ונוטפות מור עובר סומקא תקיף והאי אורחא דהכא בתרי גוויי לא (ס"א בתרי גוויי אנזים ולא) אתבסם מכאן מאן דבעי לאגזמא תרי זמני בטש בידיה בהאי אורחא:	ועל זה נאמר "שפתותיו שושנים" אדומות כשושנה, "נוטפות מור עובר" אדום חזק, זה השביל שבכאן משני הטעמים לא (בב' טעמים מתרה ולא) התמתקו. מכאן כי מי שרוצה להתרות (בחברו שישתוק), שני פעמים מכה באצבעו על זה האורח.
תקונא רביעא ונפיק שפרא ואתתקן וסליק וחפיו (האי ארחא דשערי (ס"א נפיק שפרא ואתתקן אתתקן) וסליק ונחית) בעלעוי בתקובתא דבוסמא האי תקונא יאה ושפירא לאתחזיא הוד והדר הוא (ס"א הוד עלאה) ותניא הוד עלאה נפיק ואתעטר ונגיד לאתאחדא (ס"א ליאה דעלעין) בעוללעוי ואתקרי הוד זקן:	התיקון הרביעי השערות יוצאים ונתקנים, ועולים מכסים את הלחיים במנחת הבושם. התיקון הזה הוא נאה ויפה, למראה הוד והדר הוא (הוד עליון). וכן למדנו ההוד העליון יוצא ומתעטר ונמשך להתאחו (ליאה דרוחות) בלחיו, ונקראים הוד זקן.
ומהאי (תליין) הוד והדר ותליין אליין לבושי דאתלבש בהו ואינון פורפירא יקירא ודמלכא דכתיב (תהלים קד א) הוד והדר לבשת תקונין דאתלבש בהו ואתתקן בהאי דיוקנא דאדם יתיר [מכל] (לכל) דיוקנין ותאנא	ומההוד וההדר הזה תלויים אלו הלבושים שמתלבש בהם, והם הלבוש המכובד של המלך שנאמר הוד והדר לבשת, הם תיקונים שנתלבש בהם, ונתקן על ידי זה צורת האדם יותר מכל הצורות. ולמדנו
קמא/א	

⁶⁰⁹¹ שמות קעז ע"ב (הערת הזהר).

⁶⁰⁹² זעירין שערי תמן ובהאי אורחא כתיב עובר על פשע (נמחק בדרך אמת).

האי הוד כד אתנהר בנהירו ודדיקנא עלאה⁶⁰⁹³ ונ"א דא ואתפשט בשאר תקונין נהירין האי הוא נושא עון מהאי גיסא⁶⁰⁹⁴ ועובר על פשע מהאי גיסא⁶⁰⁹⁵ ובג"כ לחייו כתיב:	זה ההוד, כשמאיר בהארה של הזקן העליון (זה) ונתפשטה בשאר התיקונים המאירים דבר זה נקרא "נושא עון" מצד זה, ו"עובר על פשע" מצד זה. לכן נאמר "לחייו".
ובצניעותא דספרא אקרי הוד והדר ותפארת⁶⁰⁹⁶ ודהא תפארת הוא עובר על פשע שנאמר (משלי יט יא) ותפארתו עובר על פשע⁶⁰⁹⁷ ואבלו (ותאנא) האי תפארת לא אוקימנא אלא בתקונא תשיעאה כד"א (משלי כ כט) ותפארת בחורים כחם וותמן אקרי (ואקרי) תפארת⁶⁰⁹⁸ וכד אתתקל (ס"א אסתכל) במתקלא חד סלקין אמר ר"ש יאות אנת רבי אבא לאתברכא מעתיקא קדישא דכל ברכאן נפקין מניה:	ובספרא דצניעותא נקרא הוד והדר ותפארת, שכן תפארת הוא "עובר על פשע", שנאמר "ותפארתו עובר על פשע", אבל התפארת הזה, לא בארנו אלא בתיקון התשיעי, כמו שנאמר "ותפארת בחורים כחם", ושם הוא נקרא "תפארת". וכשנשקל [וכשנתבונן], עולים במשקל אחד. אמר רבי שמעון, ראוי אתה רבי אבא להתברך מהעתיק הקדוש, שכל הברכות יוצאות ממנו.
תקונא חמישאה פסיק שיערא ואתחזון תרין תפוחין מכאן ומכאן סומקן כהאי ורדא סומקא ומתלהטין במאתן ושבעין עלמין הני תרי תפוחין	התיקון החמישי השערות נפסקים, ונראים שני תפוחים מכאן ומכאן, אדומות כמו שושנה אדומה, ומתלהטין בע"ר עולמות. אלו שני התפוחים, כשמאירות (מב' צדדים)

⁶⁰⁹³ הוא הזקן של א"א, כשמאיר בדיקנא של ז"א (עמק המלך שט"ז פנ"ט).

⁶⁰⁹⁴ של צד ימין, השערות המכסים הלחי הימני (עמק המלך שם).

⁶⁰⁹⁵ של צד השמאל המכסה הלחי השמאל, ומהפך הפשע לשפע. כי כשיש דין חזק, והזקן של א"א אינו מאיר למטה חס ושלוש, בסבת חטאי ופשעי בני ישראל, אז הפשע מתגבר חס ושלוש, ושפע נעדרת ונתעכב, והחיצונים מתגברים חס ושלוש. ודווקא בז"א נחלק לבחינת ימין ושמאל, בעת רצון בפעולותיהם, ונחלקים לשני תיקונים הנזכר, אבל באין ובא"א הם תיקון אחד, כדפירשתי במקומו. ועובר על פשע הוא באורח שתחת הפה דיליה, ובז"א אינו אלא בשני הלחיים, וזהו אומרו, 'ובגין כך לחייו כתיב', ומיעוט רבים שנים, והם שני תיקונים כדפירשתי (עמק המלך שם). תיקון ב' בע"ק הוא נק' נושא עון ותיקון ג' עובר על פשע כמ"ש במיכה ולמעלה אמר בתיקונא תליתאה שלא אתקרון הכא נושא עון ועובר על פשע ואתקיימו באתר אחרא והיינו כמס"ל שכאן בז"א הם דינים ולכן נק' אפיי"ם ור"ב כמס"ל בביאורו לזה אמר שבעת שנהירין תיקונים דע"ק בז"אאז נהירין בב' תיקונים אלו בחי' נושא עון ועובר על פשע בשערות שעל השפה ובארחא העליונה כן נראה לפרש ע"פ הקדמות מהאריז"ל והגאון אבל לפי משמעות הענין יש לפרש בדרך אפשר שכוונתו על ב' לחיים דז"א המוקפים בשערות כמס"ל כאשר יש עת רצון ונהירין תיקונים דע"ק בז"א אז ב' תיקונים נושא עון ועובר על פשע דלשם הם מאירין כאן בב' לחיים שכאן הוא בחי' דין שלכן אקרי חסד סתם כמס"ל וע"י הארת ע"ק מתמתקים ב' לחיים אלו (ב"ע רכ ע"ב).

⁶⁰⁹⁶ רצה לומר ת"ת של א"א נותן להם התיקון הזה (עמק המלך שם).

⁶⁰⁹⁷ דהיינו תפארתו הידוע של עתיקא, דרכו להיותו עובר על פשע תמיד, ולא הת"ת של מטה, ולכן בעת רצון מתגלה הת"ת הזה על הזקן דז"א, ועובר על פשע גם הוא (עמק המלך שם).

⁶⁰⁹⁸ הוא עולה ממדריגת נער, לבחור כארזים בגדלות, שנראה בו זקן קטן, בערך זקן עתיקא שהוא גדול והוא לבן כשלג, שנאמר 'ולבושיה כתלג חיור'. הוא הזקן הנקרא לבוש, המלבש חצי גופו עד הטיבור, כי דיקנא דיליה תלייא עד טבורא דלבא, ומלובשים בו אבא ואמא, אבל דיקנא דז"א אינו מגיע אלא עד רישא דמעו, דהיינו עד ראש המעיים, שהוא יותר למעלה. ושערותיו של הראש והזקן הם שחורות כעורב, ומתלבנים על ידי שערותיו של הזקן והראש דעתיק יומין בעת רצון, ובחור גימטריא רי"ו, שהוא אריה, שהם חשבון ג' פעמים חסד וזהו סוד כח הבחור והאריה שהשליך פרעה וחילו בים, דהיינו, 'שש מאות רכב בחור' דיליה ושלישים על כלו, שהיה מסדר חילו נגד ג' פעמים חסד העולה אריה, וכל זאת לא הועיל לו. וזהו, 'ותפארת בחורים כחם' וגבורתם, ובחורים הוא אותיות בחור ים, שהשליך אותם במצולת ים בשלהוביתא דאשא, שנאמר, 'תשלח חרונוך יאכלמו כקש וברוח אפך נערמו מים' [שמות ט"ו ח'] רצה לומר שכל הדינים היו נגוף לפרעה וחילו ורפוא לישראל כתיב. ועתיק יומין יתיב ושער רישיה כעמר נקא [דניאל ז' ט'], וכתב, 'קווצותיו תלתלים שחורות כעורב' [שיר ה' י"א], לא קשיא הא בעתיק יומין והא בזעיר אנפין. ובמתן תורה ראו אותו כל ישראל כזקן, ובשעת קריעת ים סוף, ראו אותו כגיבור וכבחור, שנאמר 'ויי איש מלחמה, לא קשיא כאן בישיבה ראו אותו כזקן הדורש בישיבה, וכאן בשעת מלחמה ראו אותו כגיבור, בזמן שטבע פרעה וחילו בים. וכל התיקוני רישא ודקנא מתלבנים אם מאירים עליו תיקוני א"א, ואף על פי שאמרנו שזה התיקון הוא היה ראוי להיות בתיקון התשיעי, הרביעי והתשיעי הוא הכל אחד. כי החוט הזה הנותן שיעור ומסבב להשערות מתחיל ממקום הערוגת הבושם והולך עד למטה סביב הזקן, וזהו אומרו 'וכד אתתקלו וכו'" (עמק המלך שם).

מהארת שני תפוחים הקדושים העליונים של עתיקא, נמשכת האדמימות, ובאה לבנינות.	כד ונהרין (נהירין מתרין סטרי) מנהירו דתרין תפוחין וקדישין עילאין דעתיקא אתמשך סומקא ואתי חורא:
על דבר זה נאמר "יאר ה' פניו אליך ויחונך", כשמאירות, מתברך העולם. ובשעה שהם נעשות אדומות, נאמר "ישא ה' פניו אליך". כלומר, שיסתלק ולא ימצא רוגז בעולם. למדנו כל האורות המאירים מע"ק, נקראים "חסדים הראשונים". ובגלל אלו מאירים כל אלה ה"חסדי עולם".	בהאי כתיב (במדבר ו כה) יאר יי' פניו אליך ויחנך דכד נהרין מתברך עלמא ובשעתא ודאתעבדו (דאתעבד) סומקא כתיב (שם כו) ישא יי' פניו אליך כלומר יסתלק ולא ישתכח רוגזא בעלמא תאנא כלהון ונהורין דאתנהרין (נהירין דאתהרין) מעתיקא קדישא אתקרון חסדי קדמאי וובגין אינון נהרין כל אינון חסדי עולם:
התיקון הששי יוצאים השערות כחוט אחד של שערות סביב לזקן (ותלויים עד ראש המעיים ואינו יורד עד הטבור. שנינו תיקון זה הוא שנקרא) פאת הזקן, והיא אחת מחמש הפאות התלויות בחסד (וברחמים), אין מן הראוי להשחית חסד זו. כמו שנאמר, ומטעם זה נאמר "לא תשחית את פאת זקנך".	תקונא שתיתאה נפיק שערא כחד חוטא [דשערי בסחרניה] (בשערי ס"א בסחרניה) דדיקנא וס"א ותליין עד רישא דמעוי ולא נחית עד טבורא תנא תקונא דא הוא דאקרי פאת הזקן ואיהו (ההוא אקרי) חד מחמש פאין דתליין בחסד (וברחמי) ולא אבעי לחבלא האי חסד כמה דאתמר ובגין כך (דברים כ יט) לא תשחית את פאת זקנך כתיב:
התיקון השביעי שאין השערות תלויים על הפה (עצמו), והפה פנוי מכל צדדיו, והשערות יושבים בתיקון סביב סביב לה. קום, רבי יהודה. קום רבי יהודה. פתח ואמר, בגזירת עירין פתגמא [תרגום הדבר הוא בגזירת המלאכים], וכמה אלפי רבבות נושבים (מיושבים) ומתקיימים על ידי פה זה ותלויים ממנו. כולם נקראים (על שם ה) פה.	תקונא שביעאה דלא תליין שערא על פומא ופומא אתפני מכל סטרוי ויתבין שעריין בתקונא סחור סחור ליהו קום רבי יהודה קום רבי יהודה פתח ואמר בגזירת עירין פתגמא כמה אלף רבבן מתנשב (ב)ן וס"א מתישבין ומתקיימן בהאי פומא ותליין מניה וכלהון אקרון פה:
זהו שנאמר "וברוח פיו כל צבאם", מאותו הרוח היוצא מהפה מתלבשים כל אלו בחוץ, תלויים מזה הפה. ומזה הפה [רוח], כשמתפשט הרוח הזה, מתלבשים בו כמה נביאי אמת, וכלם נקראים "פי הוי"ה". ובמקום שיוצא ההבל, אין מתערב דבר אחר, וכלם (פיות) מחכים להתלבש באותו הרוח היוצא. וזה התיקון הוא השולט על כל ששת (התיקונים) לפי שמכאן מתקיימים כולם, והם נאחזים.	הה"ד (תהלים לג ו) וברוח פיו כל צבאם ומההוא רוחא דנפיק מפומא מתלבשין כל אינון דלבר (ד)תליין מהאי פומא ומהאי פומא [ס"א רוחא] (ס"א ארחא) כד אתפשט [ההוא רוחא] והאי רוחא (ההוא ארחא) מתלבשין ביה כמה נביאי מהימני ⁶⁰⁹⁹ וכלהו פה יי' אתקרון ובאתר דרוחא נפיק לא אתערבא מלה אחרא וכלהו (דכלהו פיות) מחכאן לאתלבשא בההוא רוחא דנפיק והאי תקונא שליטא על כלהו שיתא משום דהכא מתקיימן כלהו ומתאחדן:
ולכך השערות במשקל אחד סביב הפה, ונתפנה מכל צדדיו. ותיקון זה שולט על כולם, משום שכאן מתקיימים כולם ונאחזים. אמר רבי שמעון, ברוך אתה להעתיק הקדוש.	ובגין כך שערוהי שקילין סוחרניה דפומא ואתפני מכל סטרוי והאי תקונא שליטא על כלהו משום דהכא מתקיימן כלהו ומתאחדן אמר ר"ש בריך אנת לעתיקא קדישא:
התיקון השמיני שיורדות השערות תחת הזקן ומכסות את העורף שלא יתראה. שכן למדנו אין למעלה לא עורף ולא עיפוי, ובזמן שלוחם (שמנצח) קרבות מתגלה כדי להראות	תקונא תמינאה דנחתין שערי בתחות דיקנא מחפין קדלא דלא אתחוי דתניא אין למעלה לא ערף ולא עפוי (ואי) וובזמנא דאנח (ס"א דנצח)

⁶⁰⁹⁹ מהימנא (דפ"ו).

קרבי אתחזי משום לאחזאה גבורתא דהא תנינן אלף עלמין אתאחדין מניה הה"ד (שיה"ש ד ד) אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים ואלף המגן רוא הוא בצניעותא דספרא כל שלטי הגבורים דאתו מסטר גבורה חד מאינון גבוראן:	גבורה. שכן למדנו אלף עולמות נאחזים בו. זהו שנאמר "אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים" ואלף המגן, הוא סוד (המבואר) בספרא דצניעותא כל השלטונות של הגבורים, שבאו מצד הגבורה, הם [רק] אחת מאלו הגבורות.
תקונא תשיעאה דאתמשכן (ס"א דמתחברין) שערי בשקולא מליא ועסו (עד) אינון שערי דתליין בלהו בשקולא שפיר כחד גיבר תקיף מארי נצחון קרבייא משום דכלהו שערי אתמשכן בתר אינון ודלתליין וכללא דכלהו באינון דתליין וכלא אתמשך וחסר כאן ועל דא כתיב (משלי כ כט) תפארת בחורים כחם (ונראה על הים כבחור טוב הה"ד) וכתבו (שיה"ש ה טו) בחור כארזים כגיבר עביד גבוראן ודא הוא תפארת חילא וגבורתא ורחמי:	התיקון התשיעי, שנמשכות (שמתחברים) השערות במשקל מלא עם אותן השערות התלויות כלם במשקל יפה כגבור חזק א' בעל נצחון מלחמות, לפי שכל השערות הנמשכים אחר אלו התלויים וכללות כלם הם באלו התלויים, וכולם נמשכים. ועל זה נאמר "תפארת בחורים כחם" (ונראה על הים כבחור טוב וזהו שנאמר) ונאמר "בחור כארזים", כגיבור העושה גבורות. וזהו תפארת כח וגבורה ורחמים.
תנא אר"ש כל הני תקונין וכל הני מלין בעינא לגלאה למאריהון דאתקלו במתקלא ולא לאינון דלא ועאלו (נ"א⁶¹⁰⁰ דעאלו ולא נפקו) (אעלו) אלא לאלין דעאלו ונפקו דכל מאן דעייל ולא נפיק טב ליה דלא אברי כללא דכל מלין עתיקא דעתיקין וזעיר (בזעיר) אפין כלא חד⁶¹⁰¹ כלא הוה⁶¹⁰² כלא הוי כלא יהא לא ישתני ולא משתני ולא שנא אתתקן בתקונין אלין ואשתליס דיוקנא דכליל כל דיוקנין דיוקנא דכליל כל שמהן דיוקנא	למדנו אמר רבי שמעון, כל אלו התיקונים וכל אלו הדברים, רציתי לגלותם לאלו שנשקלו במשקל ולא לאלו שלא נכנסו ((ולא) נכנסו ולא יצאו), אלא לאלו שנכנסו ויצאו. שכן כל מי שנכנס ואינו יוצא, טוב היה לו שלא נברא. הכלל של כל הדברים עתיקא דעתיקין וזעיר אנפין הכל אחד. הכל היו, וכולם נמצאים, וכולם יהיו. לא ישתנו, ואינו משתנים, ולא נשתנו. נתקן באלו התיקונים שכן משלים צורה הכוללת את כל הצורות, צורה הכוללת את כל השמות, צורה
קמא/ב	
דאתחזי בגווינו כהאי דיוקנא ונ"א בגווייה כל דיוקנין לאו האי דיוקנא הוי אלא כעין האי דיוקנא:	שנראה בגווייה כצורתה זו (בתוכה כל הצורות), שאינו (ממש) צורה זו אלא רק כעין צורה זו.
כד אתחברין עטרין וכתריין וכדין הוא אשלמותא דכלא בגין דדיוקנא (ואשלמותא דכלא ובגין כך דיוקנא) דאדם הוי דיוקנא דעלאין ותתאין דאתכללו ביה ובגין דהאי דיוקנא כליל עלאין ותתאין אתקין עתיקא קדישא תקוניו ותקונא דזעיר אפין כהאי דיוקנא ותקונא:	כשמתחברים העטרות והכתרים, כך הוא השלמת הכל, מפני שצורת אדם היא צורה שהעליונים והתחתונים נכללים בו. ולפי שצורה זו כוללת בתוכה את העליונים והתחתונים, התקין העתיק הקדוש את תקוניו ואת התיקונים של ז"א באותה צורה ובאותו התיקון.
ואי תימא מה בין האי להאי כלא הוא במתקלא [חדא] אבל מכאן ונ"א מגן אתפרשן ארחוי ונ"א אתפשטן רחמיו ומכאן ונ"א ומגן	ואם תאמר, מה (הפרש) יש בין זה לזה. הכל הוא במשקל אחד, אבל מכאן (מניין) מתפשטים דרכיו (מתפשטים רחמים) ומכאן (ומניין) נמצא הדין. ומהצד שלהם הם

⁶¹⁰⁰ (ס"א ולא) (נוסף בדפ"ו).

⁶¹⁰¹ זה יובן במה שביארתי במקומות הרבה וגם בביאור אדרת האזינו איך אריך אפין הוא אוחז כל שיעור קומת עולם האצילות ומתלבש תוך אבא ואימא וז"א ונוק' ונמצא כי עתיקא דעתיקין כולל את ז"א ואת כולם והכל דבר אחד זה לבוש לזה וזה לזה (שער מאמרי רשב"י).

⁶¹⁰² רצ סע"א וכן הוא הז"ן כמ"ש בפרשת פקדוי רלה ע"ב (לש"ו).

משונים זה מזה, וסודות אלו אינם נמסרים אלא לקוצרי השדה הקדוש ונאמר "סוד ה' ליראיו".	אשתכח דינא ומסמרא דילן הוו שניין דא מן דא ⁶¹⁰³ ורוין אלין לא אתמסרו בר למחצדי חקלא קדישא וכתוב (תהלים כה יד) סוד יי ליראיו:
נאמר "וייצר ה' אלוקים את האדם", בשתי יודיין השלים תיקון בתוך תיקון (דהיינו) חותם הטבעת, וזהו (הפירוש) של "וייצר". למה יש ב' יודין. סוד העתיק הקדוש וסוד ז"א. "וייצר" מה צר. צר צורה בתוך צורה (וזהו "וייצר").	(ו) כתיב (בראשית ב ז) וייצר יי אלהים את האדם בתרי יודיין אשלים תקונא וגו תקונא (מתיקונא (ס"א תיקונא גו תיקונא)) מברקא דגושפנקא ודא הוא וייצר תרי יודיין למה רזא דעתיקא קדישא ורזא דזעיר אפיין וייצר מאי צר צר צורה בגו צורה (ודא הוא וייצר ⁶¹⁰⁴):
ומהי צורה בתוך צורה. שני שמות שנקרא שם מלא ה' אלוקים. וזהו הסוד של שני יודיין של "וייצר", שצר צורה בתוך צורה, (הרי הוא) התיקון של השם השלם הוי"ה אלוקים. במי נכללו. בצורה העליונה הזו הנקראת אדם, שהוא כולל זכר ונקבה.	ומהו צורה בגו צורה תרין שמיה דאתקרי שם מלא ⁶¹⁰⁵ יי אלהים ודא הוא רזא דתרין יודיין דוייצר דצר צורה גו צורה תקונא דשמא שלים ⁶¹⁰⁶ יי אלהים ובמה אתכלילו בדיוקנא עלאה ודא דאקרי אדם דכליל דכר ונוקבא ⁶¹⁰⁷ (ס"א דא אקרי אדם דכליל דכר ונוקבא):
ועל זה נאמר "את האדם" הכולל זכר ונקבה, "את" להוליד ולרבות מין שיצאו ממנו [מזכר ונקבה]. "עפר מן האדמה" צורה בתוך צורה. "ויפח באפיו נשמת חיים" כחותם הטבעת זה תוך זה. וכל זה למה. כדי להוציא ולהכניס בו את הסתום מכל סתום העליון, עד לסוף של כל הסתומים (הה"ד "ויפח באפיו נשמת חיים"). הנשמה שכל חיי העליונים והתחתונים תלויים מנשמה זו ומתקיימים בה.	ועל דא כתיב את האדם דכליל דכר ונוקבא את לאפקא ולמסגי זינא דנפיק מניה (מדכר ונוקבא) עפר מן האדמה ⁶¹⁰⁸ (עפר) דיוקנא בגו דיוקנא ויפח באפיו נשמת חיים (בראשית ב ז) מברקא דגושפנקא גו בגו (ס"א מברקא דגושפנקא גו בגו) וכל דא למה בנין לאשתלפא ולעיילא ביה סתים דסתימא עלאה עד סופא דכל סתימין (הה"ד ויפח באפיו נשמת חיים) נשמתא דכל חיי דעילא ותתא תליין מההיא נשמתא

⁶¹⁰³ וכ"ה בפרשת תרומה קעו ע"א (לש"ו).

⁶¹⁰⁴ הרי מפורש שזעיר הוא לבוש לעתיק, ושולח לו [עתיק] האורות, כדי שיעשה פעולותיו, ובערך עתיקא קדישא שהוא שם הויה נקרא ז"א אלהים, כי הוא רחמים פשוטים, ובז"א אורותיו הם ערך הגבורות נגד ערך אורותיו של עתיקא, אף על פי שגם בז"א אורותיו רחמים, נגד ערך אורות מלכות ובריאה יצירה עשיה (עמק המלך שט"ז פ"י).

⁶¹⁰⁵ כבר הודעתך בשער שמות הספירות איך ז"א נקרא אלהים בסוד עולם הבריאה כי משם ולמטה נקרא הז"א שבו בשם אלהים וע"ש (שער מאמרי רשב"י).

⁶¹⁰⁶ תרומה קסא ע"א ופקודי רסב ע"א ובראשית כ ע"א (לש"ו).

⁶¹⁰⁷ ר"ל בתי' האדם לבד נרמז ז"נ כמ"ש את האדם לאפקא ולמסגי דינא דנפיק מיני' כו' היינו כמ"ש שכמו שהוא בכללות באצילות כמו כן הוא בסוד הנשמות שהם תולדין דדו"נ שיוצאים ע"י זיוגם בהם ג"כ כל הבחי' וצריך להתבסס ע"י זיוגא שלכן מי שאין עוסק בפ"ו נק' מת מסטרא דעולם התוהו ולא נק' אדם כלל וכן הוא בנשמות עצמם שהם המוריד' נשמות לבניהם לפי בחיר' ועבודתם ג"כ מקרי דינא דנפיק מיני' ואמר עפר מן האדמה עפר דיוקנא ירמוז ג"כ ענין אחר במ"ש צר צורה בגו צורה והוא ענין טיפה דדכורא שמנו נצטייר העובר בבטן אמו וידוע שציור הולד הוא ע"י הבירורים דאתברירו במחשבה במוח האב והם עולים מתתא לעילא ביסוד דנוקבא לשרשם בסוד שם ב"ן ולכן ההוא רוחא דשבק בגוה הוא ג"כ מסוד שם ב"ן שע"ז יעלה מ"ן מבירורי מלכין דמיתו מסוד שם ב"ן כידוע וע"ז אמר הכ' עפר מן האדמה שעפר הוא סוד ז' נקודות מסוד פ"ר דיני' דמנצפ"ך העולים בסוד מ"ן ה"ג ליסוד הנוקבא כידוע ונרמז כאן ג"כ ז' נקודות וגם ד' אחוריי' דח"ב שהוא סוד אחורי ע"ב ס"ג קפ"ד וקס"ו ג' עפר והם י"א אלופי י"א יריעות הנודעים והם מתבררים ונעשים פרצוף ע"י הנוק' שנק' אדמה (ב"ע רל ע"א).

⁶¹⁰⁸ בסוד מלכי אדום כידוע ואח"כ ויפח באפיו נשמת חיים הוא סוד נשיבו דרוחא דחוטמא דע"ק שמשם רוחא דחיי באפיו דז"א ואז ויהי האדם לנפש חיה שהחיו המלכים כשנשתרש ז"א בע"ק והוא סוד שם אדם שמורה על חיבורא דדכר ונוקבא כמ"ש זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם כי אדם הוא מ"ה ומילוי מ"ה גי' חוה כמ"ש האריז"ל והיינו שתחיל' בעולם התוהו לא ה' רק מסט' דדינא לבד עט' דנוקבא שם אלקים ואח"כ כשנשתרש ז"א בע"ק אז נתבסמו הגבורות ע"י חסדי ואז הוא אדם שלים כליל הוי' אלקים (ב"ע רל ע"א).

[ומתקיימי] (ומקיימא) בה: ויהי האדם לנפש חיה (שם) ולא תרקא ולעילא (לא תדבקא) (ס"א לא תרקא) ולעילא בתקונין כגוונא דא ולא שלפא לההיא ונ"א מההיא נשמתא מדרגא לדרגא עד סופא דכל דרגין בגין דיהוי ההיא נשמתא משתכחא בכלא ומתפשטא בכלא ולמהוי וכלא ביחודא חדו (הוא בלחודוי) ומאן דפסיק האי ויחודא מן עלמא כמאן דפסיק נשמתא דא:	"ויהי האדם לנפש חיה" להוריק ולעלות בתיקונים כדוגמא זו, ולהוציא את הנשמה (מהנשמה) היא ממדרגה למדרגה עד סוף כל המדרגות, כדי שתהיה אותה הנשמה נמצאת בכל ומתפשטת בכולם כדי שיהיו כלם ביחוד אחד. ומי שמפסיק את היחוד זה מן העולם, כמי שהפסיק את הנשמה הזו.
ומחזי דאית נשמתא אחרא בר מהאי ובגין כך ישתצי הוא ודוכרניה ומן עלמא לדרי דרין בהאי דיוקנא דאדם שארי ותקין כללא דכר ונוקבא כד אתתקן האי דיוקנא בתקוניו שארי ומחודין (מאחורוי) (ס"א מחודין) מבין תרין דרין עין⁶¹⁰⁹ באתר דתליין שערי דדיקנא דאתקרון ונ"א דאתקרי תפארת:	ונראה שיש נשמה אחרת חוץ מזו, ולכן נשמד הוא וזכרונו מן העולם לדורי דורות. בדמות אדם זה התחיל ותיקן כללות זכר ונקבה. כאשר נתקנה צורה זו בתקוניו והתחילה מהחזה שלו מבין שתי זרועותיו, במקום שתלויות שערות הזקן הנקראות [הנקרא] תפארת.
ואתפשט האי תפארת ותקין תרין חדין ואשתלף לאחורוי ועבד גולגלתא דנוקבא כלא סתימא מכל סטרוי בשערא בפרצופא דרישא ובכללא חדא אתעבידו בהאי תפארת ואקרינ אדם דכר ונוקבא הה"ד (ישעיה מד יג) כתפארת אדם לשבת בית:	ונתפשט זה התפארת, ותיקן שתי החזות והוציאו לאחוריו ועשה את הגולגולת של הנקבה, שכולה סתומה מכל צדדיה, בשערות פרצוף ראשה ובכלל אחד נעשה בת"ת זו ונקרא האדם זכר ונקבה, זהו שנאמר "כתפארת אדם לשבת בית".
כד אתברי פרצופא דרישא דנוקבא תלייא חד קוצא דשערי⁶¹¹⁰ מאחורוי דזעיר אפין ותלי ועדו (על) רישא דנוקבא ואתערו שערי ברישאה כלאו סומקי דכללן בנו גוויי הה"ד (שיה"ש ז ו) ודלת ראשך כארגמן:	כשנברא פרצוף הראש של הנקבה, נתלה קוץ אחד של שערות מאחורי ז"א והוא תלוי עד הראש של הנקבה, והתעוררו שערות בראשה, כולם אדומים, הכלולים בתוך שאר הגוונים. וזהו שנאמר "ודלת ראשך כארגמן".
מהו ארגמן גוויי דכלילן בנו גוויי תאנא אתפשט האי תפארת מטבורא דלבא ונקיב ואתעבר בניסא אחרא ותקין (מ)פרצופא דנוקבא עד טבורא ומטבורא שארי ובטבורא שלים⁶¹¹¹:	מהו ארגמן. גוון הכלול בתוך שאר הגוונים. למדנו זו התפארת נתפשטה מטבור הלב, ושם עשתה נקיב, עובר לצד האחור ותיקן את פרצוף הנקבה עד הטבור. ומהטבור

⁶¹⁰⁹ כבר הרחבתי הדרוש הזה בהרבה מקומות גם לעיל בפ' פקודי בדף רנ"ד ע"ב טעם למה נבראו בתחילה אחור באחור ולטרור לנסרן ולהחזירן פנים בפנים. ושם ביארנו הטעם לפי שכל החיצונים נאחזים באחורים העליונים לקבל שפעם משם ובתחילה שאדם אין בארץ לעבוד את האדמה ולשומרה מן החיצונים אילו היו נבראים פנים בפנים היו אחוריהם נגלים. והיו החיצונים נתאחזים בהם לפי שהאחורים הם שרשי הדינין ולכן היו הקליפות נאחזין שם ולכן תחילה נבראו אחור באחור והיו האחורים מכוסים זו בזו ולא היה מקום אל החיצוני' להתאחז בהם ואח"ך כאשר נסרם המתיק את האחורים ההם בסוד החסדים בסוד ויסגור בשר תחתנה כנז' בקמ"ב ע"ב ובזה אין אחיזה בהם אל החיצונים וכאשר חזרו פנים בפנים אין יראה מן החיצונים להתאחז שם (שער מאמרי רשב"י).

⁶¹¹⁰ ענין זה ביארתי בביאור אדרת האזינו גם ביארתי בענין דרוש התפלה של יד ותפי' של יעקב (שער מאמרי רשב"י).

⁶¹¹¹ הנה ממקום זה נראה כי נוקבא היא דבוקה עם ז"א באחורי הת"ת שבו למעלה מנצח הוד יסוד שבו ובמקומות אחרים נראה כי המלכות היא שביעי' למטה מן היסוד בסיום אות הוא דשמא קדישא. אבל כבר ביארתי לך דרוש ענין ז"א ונוקבי' איך הולכים וגדלים מקטנותם ועד גדלותם ושם ביארנו כי כאשר נולד הז"א כאשר היה בסוד עיבור במעי אימיה יצא אז מבחינת שש קצוות בלבד בלי שלשה ראשונות וזו היא סוד אות ו' שבתוך אות ה' א' דשמא קדישא שאין לה ראש והנה בסוף זו הו' יצתה המלכות כדמיון נקודה אחת בסוף הו"ו והוא סוד הנרמז אצלנו בפ' בלק דר"ג ע"ב בסוד אשורנו ולא עתה אושיט פסיעה לבר כי

מתחיל ובטבור נשלם. עוד נתפשט זה הת"ת ותיקן המעיים של הזכר ונכנס [ונתקן] באותו מקום, כל הרחמים וכל צד הרחמים. ולמדנו באלה המעיים מתאחדים שש מאות אלף רבוא בעלי רחמים ונקראו "בעלי מעיים" שנאמר "על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם יי'".	תו אתפשט האי תפארת וא(ת)תקן מעוי דכורא ועייל (ואתתקן) בהאי אתר כל רחמין וכל סטרא דרחמי ותאנא בהני מיעין⁶¹¹² אתאחדן שית מאה אלף ורבוא מארי דרחמי ואתקרון בעלי מיעין⁶¹¹³ דכתיב (ירמיה לא יט) על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם יי':
תאנא האי תפארת כליל ברחמי וכליל בדינא ואתפשט רחמי בדכורא ואתעבר ונקיב (ס"א ונהיר) לסטרא (א) אחרא ותקין מיעוי דנוקבא ואתתקנו מעהא בסטרא דדינא (ואתתקנו מעהא) תאנא אתתקן דכורא ובסטריה (בסטרא) במאתן ותמניא וארבעין תקונין דכלילן ביה מנהון לגו ומנהון לבר מנהון רחמי ומנהון דינא כלהו	למדנו זה התפארת כלול ברחמים וכלול בדין, והתפשט רחמים בזכר ועובר ונוקב [ומאיר] לצד אחר ומתקן את המעיים של הנקבה ונתקנו מעיה בצד של הדין. למדנו נתקן הזכר בצדו ברמ"ח תיקונים הכלולים בו, מהם בפנים ומהם בחוץ, מהם רחמים ומהם דינים, כולם
קמב/א	
דדינא אתאחדו בדינא דאחורוי דנוקבא אתפשטת תמן ואתאחדו ואתפשטו בסטריה ותאנא חמשה ערייתא⁶¹¹⁴ ונ"א תקונין אתגליין ובהו (ביה) בסטרא דדינין חמשה ודינין ה' ונ"א בסטרא דדינא ודינהא אתפשטן במאתן וארבעין ותמניא ארחין⁶¹¹⁵ והכי תאנא קול באשה ערוה	של דין מתאחדים בדין של אחוריו, שהנקבה מתפשטת שם ומתאחדת ומתפשטת בצדה. ולמדנו חמש ערוות (תיקונים) מתגלים בה, בצד של דינים חמש, ודינים ה' (בצד הדין ודינה) מתפשטים ברמ"ח דרכים. וכך למדנו קול באשה ערוה, שער באשה ערוה, שוק באשה ערוה, יד באשה ערוה, רגל באשה

המלכות יצתה בדמיון פסיעה ונקודה קטנה תחת אות הוי"ו בולטת קצת לחוץ ואז עמדה המלכות תחת היסוד בסיום הוא"ו ואחר אשר נגדל ז"א ונתהוו שלשה מוחין ברישא דז"א אז נתעלו החג"ת דז"א ונתהוו בבחינת חב"ד שבו ונתעלמו נה"י שבו ונתהוו בבחינת חג"ת שבו ואז המלכות גם היא עלתה עמו שם ונמצאת עתה דבוקה באחורי מה שהוא עתה בחינת ת"ת אך בתחילה היה נקרא יסוד ונמצא כי שתי בחינות הם תפארת ויסוד ושניהם ענין אחד ואז הוצרך המאציל העליון להאציל נה"י חדשים לז"א שאין לו עתה ואז מאותם הנה"י האחרים שנתחדשו עתה נתהוו מן האחורים שבהם תלת מוחין בנוקבא דז"א כמבואר אצלנו (שער מאמרי רשב"י).

⁶¹¹² מיעין (דפ"ו).

⁶¹¹³ מיעין (דפ"ו).

⁶¹¹⁴ מפרש סוד ה"ג שהם בונים פרצוף הנוק' והם מתגלים בה' מקומות באשה אותם שמפ"ו והענין שהגבורות בהם הסט"א אחידת ולכן צריכים להיות מכוסים מן החיצונים וכמ"ש לא תצאו איש מפתח ביתו כו' והם בסוד עריות שבו סוד ע"ר ר"ע ו"ה מן החזה ולמטה דז"א ששם הם ז"נ ו"ה של השם וסוד ר"ע הם כ"ז אתון דאורייתא מסט' דבוצינא כמ"ש כמ"פ ולכן נוק' אצטריכת להיות מכוסה ולא באתגלייא לבר כמ"ש כל כבודה בת מלך פנימה והטעם משום דממשבצות זהב לבושה מסט' דדינא ויש חשש אחיזת החיצונים ואילו ה"ג הם הבונים כל פרצוף הנוק' ומגדילים כל רמ"ח איברין שבה (ב"ע רלג ע"א).

⁶¹¹⁵ כמו שה"ח של ז"א מגדילים רמ"ח איברים דילי' בסוד אברהם כמו כן הוא בה"ג דנוק' ומ"מ עיקר גילוי כללות הגבורות הוא בה' מקומות בנוק' והוא מה שאומר קול באשה ערוה ידוע שכמו שדעת גנוז בפומא דמלכא כמו כן בפומא דנוק' הוא ג"כ גילוי הדעת שלה וידוע כי דעת דנוק' הוא ק"ל ששם ה"ג לבד ושם סוד ה"ג מנצפ"ך גי' ער"ה ע"ה וכן שער באשה ערוה כידוע ששערות דנוק' צריכים להיות לגאו והטעם כמ"ש האריז"ל ששערות הנוק' אלו ה' הקלי' נאחזים שם ה' העולם חרב שהייתה אחיזתם מרובה מאוד ולכן שם אין יניקה לקלי' רק שורש הדינים לבד ולזה צריכים להיות מכוסים שלא ינקו מהם הקליפות ואלקים דאלפין גי' רצ"א עם פ"ר דמנצפ"ך הוא גי' שע"ר ולכן שער באשה ערוה וכן שוק באשה ערוה נודע כי עיקר עה"ד טו"ר הוא מן החזה ולמטה דנוק' ששם רגליה יורדות מות והם בג' פרקין דידה שהם מתפשטים בג' עלמין ב"ע פרקין עילאין בבריאה ואמצעים ביצירה ותחתונים בעשי' ושם ה' נפילת המלכים בעולם התהוו וז"ס נפילת הנוק' בגלות כמ"ש נפלה בתולת ישראל כי אין לה רגלין שנתפשטו בב"ע ולזה בשוקין דנוק' התחלת אחיזת הסט"א ושם ג"כ גילוי הדיני' שבה וכן יד ידוע כי שם גילוי ה"ג בה' אצבעין וידוע כי עט' דגבורות הוא שם אה"י ובמילוי אל"ף ה"י וי"ו גי' אצב"ע ה' סוד ה' אצבעות של היד וכן ברגל ה' אצבעות ה"ג כידוע ומבואר באדר"ז שה' מקומות אלו הם בסוד ה"ג דחוטמא דז"א בסוד ה' אותיות מנצפ"ך ולכן אלו ה' מקומות נכללים בג' כידוע שה"ג הם בסוד התפשטותם בחג"ת נ"ה ונודע כי

ערוה. שאע"ג ששנים אלה [האחרונים] לא מנוהו החברים, ושנים אלה יותר מערוה הם.	שער באשה ערוה שוק באשה ערוה יד באשה ערוה רגל באשה ערוה ודאע"ג (ואע"ג) דתרין אלין לא שנייה חברנא ותרין אלין יתיר מערוה אינון ⁶¹¹⁶ :
ולמדנו בספרא דצניעותא התפשט הזכר ונתקן בתיקוניו, נתקן תיקון של הכסות הטהור וזו היא האמה הטהורה, ארכה של זו האמה רמ"ח עולמות, וכלם תלויים בפי האמה, הנקראת י'. וכיון שנתגלה הי', פי האמה, אז נגלה החסד העליון. אמה זו נקראת חסד ותלויה [וחסד זה תלוין] בפי האמה הזו ואינה נקראת חסד עד שנגלית הי' של פי האמה.	ותאנא בצניעותא דספרא אתפשט דכורא ואתתקן בתיקוניו אתתקן תקונא דכסותא דביא והאי הויא אמה דביא ארכיה דההוא אמה מאתן וארבעין ותמניא עלמין ⁶¹¹⁷ וכלהו תליין בפומא דאמה דאתקרי יו"ד וכיון דאתגלייא יו"ד פומיה דאמה אתגלי חסד עלאה והאי אמה חסד הוא דאתקרי ותלי ונ"א והאי חסד הוא תלוי בהאי פום אמה ולא אקרי חסד עד דאתגלייא יו"ד דפום אמה:
בא וראה, שאברהם לא נקרא שלם בזה החסד, עד שנגלתה י' של האמה. וכיון שנגלתה, נקרא שלם. זהו שנאמר "התהלך לפני והיה תמים", תמים ממש. ונאמר, "ואהיה תמים לו ואשתמרה מעוני". מהו הקשר בין הרישא לסיפא. אלא כל מי שמגלה את (האות) י', ונשמר שלא יכניס הי' ברשות אחרת, יזכה שיהיה שלם לעולם הבא ויהיה צרור בצרור החיים.	ות"ח דלא אתקרי אברהם שלים בהאי חסד עד דאתגלייא יו"ד דאמה וכיון דאתגלי אקרי שלים הה"ד (בראשית יז א) התהלך לפני והיה תמים תמים ממש וכתוב (שמואל ב' כב כד) ואהיה תמים לו ואשתמרה מעוני מאי קא מיירי רישא וסיפא אלא כל דגלי האי יו"ד ואסתמר דלא עייל ⁶¹¹⁸ ליו"ד ברשותא אחרא ליהוי ושלום לעלמא דאתי ולהוי צריר בצרורא דחיי:
מהו ברשות אחרת. שנאמר "ובעל בת אל נכר". ולכך נאמר "ואהיה תמים לו", כיון שהוא תמים בגילוי אות י', הוא נשמר מעוון.	מאי ברשותא אחרא דכתיב (מלאכי ב יא) ובעל בת אל נכר ובגין כך כתיב ואהיה תמים לו [דכיון] [וכיון] דהוא תמים בגלוייא דיו"ד

נ"ה הם נכללים בחג"ת כמ"ש בס"ד תלת שלהובין מתוקדן בחוטמא דז"א והם הם ה"ג רק שנכללים בג' בחג"ת וכן בה"ח נכללים בחג"ת ג' טיפין דנפקין ממוחא חילא דתלת נקודין וכמ"ש הגאון בפי' לס"ד פ"ג ולכן בגמ' לא חשבו רק ג' לבד שערות וקול ושוק והם דרגא דחג"ת ויד ורגל לא חשבו כי הם בחי' נ"ה שנכללים בהם (ב"ע רלג ע"א).

⁶¹¹⁶ ר"ל שהם נוספי' על ג' העיקרים חג"ת כמבואר ותאנא בצד"ס כו' עד ואשתמרה מעוני עתה מבאר תיקון יסוד דז"א הנה ידוע כי בחי' יסוד דז"א הוא כולל כל פרצופו וכל פרצוף נק' ע"ש היסוד שבו ניכר בין דו"נ וכמו שז"א עיקר בנינו הוא מה"ח כמו כן יסוד שבו שם נכללים כל החסדים לכן נק' יסוד שהוא אבן פינה שכל הבנין נוסד עליו ובו תלוי כל חיות דז"א שכאשר מתפשט' בו החסדים והדעת מאיר בו דרך חוט השדרה מסוד ג' טיפין דמוחין שהם כלילין בסוד יו"ד בסוד והחכמה תחי' בעלי' וכתוב כולם בחכמה עשית והם ג' טיפין של יוד סוד זרע קודש מצבתה דרגא דחג"ת ג' אבהן ברישא וגזעא ושבילא בסוד י' כידוע ובהם נכללים גם דרגא דנ"ה ב' כרובים והם סוד ו"ד של מילוי יוד שו"ד הוא זו"נ וידוע כי איהו בנצח ואיהי בהוד וכמו שנו"ה הם נכללים בחג"ת כמו כן ו"ד הם בסוד מילוי יו"ד לבד והנה בהיותם במוחין חב"ד הם סוד ג' יודין לבד סוד ג' אבהן דעאלו במחשבה ובעלמא דאתי ואח"כ מתפשטים בסוד הדעת בחוט השדרה בסוד חג"ת כידוע שדעת כולל חג"ת כמ"ש בכוונות שופר ושם הם מתארכים בסוד ג' ווין בסוד ח"י חוליות שבשדרה והם סוד ג' ווין של ג' פסוקים ויסע ויבוא ויט שהם בחג"ת כידוע והם בסוד ע"ב בסוד הוי' דיודין מסוד ג' יודין דחב"ד הנ"ל ואח"כ הם נכללים ביסוד ולכן נק' יסוד ח"י שאז כאשר מקבל הארת הטיפין דמוחין דג' ווין הנ"ל הוא בסוד אבר ח"י ובהם נכללים בחי' נ"ה ה"ח שבו שלכן נק' כ"ל והענין שיסוד נק' כ"ל בשמים ובארץ והוא בסוד ג' יודין דחב"ד ג' כי ואח"כ בחג"ת הם ג"כ ל' ואח"כ בנ"ה ק' הם ג' כי כל והוא בחי' יסוד שמחבר שמים וארץ והנה היסוד כולל ב' בחי' יסוד ועט' היסוד וידוע כי הם ברזא דר"ר יסוד הוא ו' שכולל ו"ק וכל א' כולל יו"ד והם סוד ס' אתוון דב"כ דשלימו דברכאן הם בשלום ביסוד ושים שלום בבית ובעט' היסוד הוא יו"ד כמש"ו ולכן נק' יסוד ס' הוא יסוד עצמו ויו"ד דיסוד הוא עט' שלו והנה נודע כי החסדים טבעם להתפשט למטה בסוד צדקתן כהררי אל שלכן עשו החסדים יסוד שלו בולט כהר לחוש והוא בסוד ג' טיפין חג"ת אבהן אין הרים אלא אבות (ב"ע רלג ע"ב).

⁶¹¹⁷ עי' ח"א דף ד רע"א וז' ע"א (לש"ו).

⁶¹¹⁸ עייליה (דפ"ו).

ואשתמרה מעוני:	
וכיון דאתפשט אמה דא אתפשט סטר גבורה מאינון גבוראן (בשמאלא) דנוקבא ואשתקע בנוקבא באתר חד וארשים⁶¹¹⁹ בערייתא כסותא דכל גופא⁶¹²⁰ דנוקבא⁶¹²¹ ובהוא אתר אקרי ערוה [דכלה אתר לאצנעא] (דכלא לאצנעא אתר) להווא אמה דאקרי חסד בגין לאתבסמא גבורא דא דכליל חמש גבוראן ובהאי חסד דכליל (והאי חסד כליל) בחמש חסדוין⁶¹²²:	וכיון שהתפשטה זו האמה, נתפשט צד הגבורה מאותן הגבורות [בשמאל] דנוק', ונתקע בנקבה במקום אחד, ונרשם בערוותה כסות כל גוף הנקבה, ומקום זה נקרא הערווה של הכלה, המקום להצניע בו את אותה אמה שנקראת חסד, כדי למתק את הגבורה ההיא הכוללת את הה"ג וזה החסד כלול בה' חסדים.
חסד (ס"א והאי כליל חסד דחסד חסד) ימינא גבורה שמאלא אתבסם דא בדא ואקרי אדם כליל מתרין סטריין ובגין כך בכלהו כתרין ואית ימינא ושמאלא דינא ורחמי תאנא עד לא זמין תקונוי דמלכא עתיקא דעתיקין (ו)בנה עלמין ואתקין תקונוין לאתקיימא ההוא נוקבא ולא (ל)אתבסמא ולא אתקיימו עד דנחית⁶¹²³ חסד עלאה ואתקיימו ואתבסמו תקוני נוקבא בהאי אמה דאקרי חסד:	החסד ימין והגבורה שמאל, נתמתק זה בזה ונקרא אדם הכלול משני צדדיו. ולכך בכל הכתרים יש ימין ושמאל דין ורחמים, למדנו עד שלא הכין תקוני המלך, בנה עתיקא דעתיקין בזה עולמות והתקין תיקונים שתתקיים אותה הנקבה למתקה, ולא נתקיימו עד שירד החסד העליון ונתקיימו, ונמתקו בתיקוני הנקבה, על ידי אמה זו הנקראת חסד.
הה"ד (בראשית לו לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום אתר דכל דינין משתכחין תמן (ואנון תקוני אתתא אשר היו לא כתיב אלא אשר מלכו דלא) וולא אתבסמו עד דאתקן כלל ונפיק האי חסד ואתיישב בפומא דאמהו הה"ד וימת וימת דלא אתקיימו ולא אתבסמו דינא בדינא:	זהו שנאמר "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום", המקום שכל הדינים נמצאים שם (ואלה תיקוני האשה. "אשר היו" לא נאמר, אלא "אשר מלכו") ולא נתמתקו עד שתקנו הכל, ויצא חסד זה ונתיישב בפי האמה. וזהו שנאמר "וימת" שלא נתקיימו ולא נמתקו דין בדין.
ואי תימא אי הכי דינא כללו והא כתיב (בראשית לו לז) וימלוך תחתיו שאול מרחובות הנהר והא לא אתחזי דינא ודתנינן רחובות הנהר איהו בינה דמינה מתפתחין חמשיין תרעין דנהורין ובוצינין לשית סטרי עלמא:	ואם תאמר, א"כ כלם היו דין. והרי נאמר "וימלוך תחתיו שאול מרחובות הנהר" והרי אין הדינים נראים. ששנינו רחובות הנהר הוא בינה שממנה נפתחים חמישים שערים של אור ונורות לשש צדדי העולם.
תאנא כללו דינא בר מחד דאתקיים בתראה והאי שאול מרחובות הנהר דא הוא (סדר') (ס"א סטרא)) חד סטרא דאתפשט ונפיק מרחובות הנהר (ודא הוא בינה שמתפתחין מנה חמשיין תרעין לסטרי עלמא דנבראים ובוצינין הה"ד מרחובות הנהר) וכללו לא אתקיימו לא תימא דאתבטלו אלא דלא אתקיימו בהווא מלכו (דבסטר נוקבא):	למדנו כלם דינים, חוץ מאחד שנתקיים אחרון. ושאול מרחובות הנהר זהו צד, שנתפשט ויצא מרחובות הנהר. כולם לא נתקיימו. לא תאמר שנתבטלו, אלא שלא נתקיימו באותה המלוכה [שבצד הנקבה].
עד דאתער ואתפשט האי בתראה מכלהו דכתיב (שם לט) וימלוך תחתיו והדר מאי הדרו	עד שנתעורר ונתפשט האחרון מכולם שנאמר "וימלוך תחתיו הדר", מהו "הדר", החסד העליון. "ושם עירו פער", מאי "פער".

⁶¹¹⁹ וארשם (דפ"ו).

⁶¹²⁰ כסותה דכל גופה (דפ"ו).

⁶¹²¹ ועכ"ז הנה גנוז שם החסד ג"כ כמ"ש בשעה"כ יוה"כ קא ע"ג ועי' בפרשת בא לו ע"א (לש"ו).

⁶¹²² ענין זה ביארתי במקומות רבים ענין החמש חסדים וחמש גבורות המתפשטין בגופא דז"א ובגופה דנוקביה ובאדרת האזינו הארכתי בזה (שער מאמרי רשב"י).

⁶¹²³ רפט ע"ב (הערת הזהר).

779

בו מדבר האדם הזוכה לרוח הקודש. "ושם אשתו מהיטבאל", כאן נמתקן זה בזה ונקרא אשתו מה שלא כתוב בכולם. "מהיטבאל" נמתקן זה בזה. "בת מטרד" תיקונים שבצד הגבורה. "בת מי זהב" נמתקו ונכללו זה בזה. "מי זהב" רחמים ודין. עד כאן שנדבקו האשה בזכר, בצדיהם נפרדו, בזרועות ובשוקיים. זרועות זכר, אחת ימין ואחת שמאל.	(הדרד מאי הדר) חסד עלאה ושם עירו פשו מאי פשו בהאי ופעיל (בעי) בר נש דזכי לרוחא דקודשא ושם אשתו מהיטבאל בכאן אתבסמו דא בדא ואתקרי אשתו מה דלא כתיב בכלהו⁶¹²⁴ מהיטבאל אתבסמותא דדא בדא בת מטרד תקונין דמסטר גבורה בת מי זהב (ו) אתבסמו ואתכלילו דא בדא מי זהב רחמי ודינא וכאן (ע"כ) אתדבקו אתתא בדכורא בסטרוי אתפרשן בדרועין ובשוקין (דרועא) דרועין דדכורא חד ימינא חד שמאלא:
זרוע הראשונה [הקדושה]	דרועא קדמאה (ס"א קדישא)
ג' קשרים נתקשרו בו, ונכללו ב' הזרועות. וכי תעלה על דעתך שנכללו. אלא ג' פרקים יש בימין, ג' פרקים בשמאל. ג' הפרקים של הימין נכללו בג' הפרקים של השמאל, ולכך זרוע לא נאמר אלא אחת. אבל ימין לא כתוב בה "זרוע", אלא "ימין ה'", נקרא "ימין ה'" בג' קשרים של האבות שהורישו את חלקיהם.	קמב/ב
ואם תאמר, הם נמצאים בג' חללים של המוח שבגולגולת. למדנו כל הג' מתפשטים	תלת קשרין אתקשרו ביה ואתכלילו ב' דרועין⁶¹²⁵ ואתכלילו ס"ד אלא ג' קשרין בימינא וג' קשרין בשמאלא ג' קשרין ודימינא אתכלילן בג' קשרין דשמאלא ובג' דרועא לא כתיב אלא חד⁶¹²⁶ אבל ימינא לא כתיב ביה זרוע אלא (שמות טו ו) ימין יי' ימין יי' אתקרי⁶¹²⁷ בג' קשרין דאבהתא דאחסינו לחולקיהון:
ואי תימא הא בתלת חללין מוחא דגולגולתא	ואי תימא הא בתלת חללין מוחא דגולגולתא

⁶¹²⁴ בכולהו (דפ"ו).

⁶¹²⁵ מצינו בכ"מ שזרוע הוא יד שמאל של ז"א וכמ"ש נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו כו' וכתוב כי ימין וזרועך כו' וכן בכ"מ והנה זרוע הוא היד עצמו כידוע וא"כ הרי גם הימין יש בו זרוע ולמה הימין לא נקרא בכתוב בשם שמאל רק השמאל לבד וע"ז מתרץ דאתכלילין ב' דרועין כו' הענין ידוע שח"ג הם נכללים זה בזה כמ"ש האריז"ל שרוח של החסד הוא בכלי הגבורה ורוח הגבורה בכלי החסד והוא סוד התכללות ימינא בשמאלא ושמאלא בימינא הנז' בכ"מ בזוהר והוא סוד אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק ב"פ בסוד כלילותם זה בזה ובזה מתרץ קושיא הנז' שבאמת בכ"מ בפ' זרוע הוא בב' ידיים חו"ג רק בסט' דגבורה שבהם שע"ש נק' זרוע משא"כ בסט' דחסד נק' ימין כמו שמפ"ו וסוד זרוע"ה הוא סוד פ"ר דינ' דמנצפ"ך עם כללות ה"ג שהם נכללים בג' תלת שלהובין דחוטמא כמ"ש כמ"פ והוא כאשר הוא ית' משמש במדת הגבורה לתברא שנאין שאז החסד מסכים עם הגבורה להעביר הסט"א והוא סוד הכ' עורי עורי זרוע ה' ב"פ עורי נגד כלילות חו"ג הלא את היא המחצבת רהב מחוללת תנין שגם החסד הסכים להכות פרעה עם חילו בסוד שם ע"ב דויסע ויבוא ויט כידוע שהם בסוד שם ע"ב חס"ד ור"ו אתון גבורה ואמר ואתכלילו ס"ד שהרי חו"ג ב' ידיים הם נפרדים זה מזה משא"כ גופא ת"ת כולל בו חו"ג ביחד א"כ בחו"ג אין שייך כלילות לזה מתרץ שאין הכלילות אלא הסכמת סט' דחסד לגבורה מצד הגבורה הכלולה בו אבל באמת הם כל א' נפרד מחבירו שהם ב' הנהגות מיוחדות חסד ודין משא"כ ת"ת הוא רחמים ששם ממוזג חו"ג ביחד (ב"ע רלט ע"א).

⁶¹²⁶ אף שדרועא הוא פרק היד וישנו גם בימין מ"מ שם זרוע הנז' בתורה מורה כשח"ג מסכימים בבחי' דין שבהם כמבואר משא"כ כשהוא ית' מנהיג במדת החסד אז מתראה החסד שבהם לבד והוא מ"ש רז"ל גדולים צדיקים שמהפכים מדה"ד למדה"ר ארורים הרשעים שמהפכים מדה"ר למדה"ד ונק' ימינא ומביא ראי' מפ' ימין ה' נאדרי בכח כו' ר"ל שאז נתגבר הדין הכלול בו על החסד וז"ש נאדרי בכח ולכן גם ימין ה' תרעץ אויב וידוע כי חסד הוא יומא דכליל כולהו יומין ונמצא שכולל כל הו"ק עוד ידוע כי תמיד נה"י נכללים בחג"ת שהרי הם לבר מגופא ונכללים בחג"ת עד החזה נמצא שחסד כולל כל חג"ת וז"ס אברהם שכולל ג' אבהן כמ"ש רז"ל ואברכך זהו שאומרים כו' יכול יהיו חותמין בכולם ת"ל והי' ברכה כו' וכן בברכות אבות שהוא סט' דחסד מזכירין כל ג' אבהן והענין כי חג"ת הוא דרגא דז"א ונה"י דרגא דנוק' שעומדת שם וידוע כי ז"א עיקרו חסדים ונוק' גבורות ולכן חסד כולל כל חג"ת (ב"ע רלט ע"ב).

⁶¹²⁷ כח וגבורה הם חו"ג ימין ושמאל כמ"ש (שמות טו ו) ימין ה' נאדרי בכח וכו' שהכח הוא ביד ימין, משא"כ שמאל הוא יד כהה. והטעם שחסד נק' כ"ח כי בכל י"ד יש י"ד פרקין בה' אצבעות שלכן נק' י"ד, ושמאלא נכלל תמיד בימינא שכח יד השמאל הוא בימין שלכן בה יש יותר כח ונק' כ"ח שכולל כל כ"ח פרקין (אפיקי ים חגיגה יב ע"א).

ומתקשרים בכל הגוף, וכל הגוף נקשר, באלו הג' מתקשרים בזרוע הימין. ולכך התאוה דוד ואמר "שב לימיני" לפי שהוא נתחבר יחד עם האבות, ויושב שם על כסא שלם, ולכן נאמר "אבן מאסו הבונים" לפי שישבה בימין. זהו שנאמר "ותנוח, ותעמוד לגורלך לקץ הימין" כלומר, כמי שזכה לחביבות המלך.	משתכחין תאנא כלהו ג' מתפשטין ומתקשרין בכל גופא וכל גופא אתקשר בהני תלת [ו]מתקשרין⁶¹²⁸ בכל גופא וכל גופא אתקשר בהני תלתא ומתקשרין בדרועא ימינא ובגין כך תאיב דוד ואמר (תהלים קי א) שב לימיני משום דהוא אתחבר עמהון דאבהתא ויתיב תמן לכורסיא שלימתא ובגין כך כתיב (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים וגו' משום דיתיב לימינא היינו דכתיב (דניאל יב יג) ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין כלומר כמאן דזכי לחביבותא דמלכא:
אשרי חלקו של מי שפרש המלך את יד ימינו, וקבל אותו תחת ימינו. וימין זה, כאשר יושב, קשרים מתפשטים וזרוע לא הושיטה ידיה (וקשרים לא מתפשטים וזרוע לא מושיט, ישב) בג' הפרקים שאמרנו, כאשר מתעוררים הרשעים ומתפשטים בעולם אז מתעוררים הג' אחרים הרי הם דין קשה, ומושיט זרוע.	זכאה חולקיה דמאן דפריש מלכא ימיניה וקביל ליה תחות ימיניה והאי ימינא כד יתיב קש(י)רין אתפשטו ודרוע⁶¹²⁹ לא אושיט ידיה (ס"א) וקשרין לא אתפשטו ודרועא לא אושיט יתיב) בתלת וקשרין [קשרין] (קשרין) דאמרן וכד מתערין חייביא ומתפשטן בעלמא מתערין תלת אחרנין דאינון דינא קשיא ואושיט דרועא:
וכשמושיט את הזרוע, יד ימין הוא, אבל נקרא "זרוע ה'", זרועך הנטויה. [שלשה קשרים נתקשרו בו ונכללו, ג' קשרים של ימין וג' קשרים בשמאל, בג' קשרים של האבות שהורישו את חלקיהם.	וכד אושיט דרועא יד ימינא הוא אבל אתקרי זרוע יי' זרועך הנטויה ונ"א תלת קשרין אתקשרו ביה ואתכלילו תלת קשרין דימינא ותלת קשרין בשמאלא בג' קשרין דאבהתא דאחסינו לחולקיהון:
ואם תאמר, הרי בג' חללי המוח של הגולגולת הם נמצאים. למדנו כל הג' מתפשטים ומתקשרים בכל הגוף וכל הגוף מתקשר באלה הג' ומתקשרים בזרוע ימין. וזה הימין, כשיושב, הקשרים לא מתפשטים, והזרוע אינה מושטת ויושב בג' הקשרים שאמרנו.	ואי תימא הא בג' חללי מוחא דגולגולתא משתכחין תאנא כולהו ג' מתפשטין ומתקשרין בכל גופא וכל גופא אתקשר בהני תלתא ומתקשרין בדרועא ימינא והאי ימינא כד יתיב קשרין לא אתפשטו ודרועא לא אושיט ויתיב בתלת קשרין דאמרן:
וכשהרשעים מתעוררים, מעוררים ג' אחרים שהם דין קשה, ומושיט יד ונקרא "זרוע ה'" "זרועך הנטויה" בזמן שג' אלו נכללים בג' אחרים, נקראים כולם ימין ועושה דין ברחמים, זהו שנאמר "ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב", לפי שמתעוררים רחמים בהם.	וכד חייביא מתערין מתערין תלת אחרנין דאינון דינא קשיא ואושיט דרועא ואתקרי (ישעיה נא ט) זרוע יי' (דברים ט כט) זרועך הנטויה בזמנא דג' אלין אתכלילין בג' אחרנין אקרי כלא ימינא ועביד דינא וברחמי (ורחמי) הדא הוא דכתיב (שמות טו ו) ימינך יי' נאדרי בכח ימינך יי' תרעץ אויב בגין דמתערן רחמי בהו:
ולמדנו בימין זה נאחזים ש"ע אלף רבוא הנקראים ימין וקפ"ה אלף רבוא מזרוע שנקראים "זרוע ה'". מזה ומזה תלויה הזרוע, וזו וזו נקראות תפארת שנאמר "מוליך לימין משה" הרי יד הימין, "זרוע", הרי ביד השמאל שנאמר "זרוע תפארתו" זה בזה.	ותאנא בהאי ימינא מתאחדן תלת מאה ושבעין אלף רבוא ודאקרון ימינא ומאה ותמנין וחמשה אלף רבוא (ס"א) דאקרון ימינא ומאה ותמנין וחמשה אלף רבוא) מזרוע דאקרי זרוע יי' מהאי ומהאי תלייא זרועא וזהאי והאי אקרי תפארתא (בגין דא אקרי תפארתא האי והאי)

⁶¹²⁸ ומתקשרין (דפ"ו).
⁶¹²⁹ אתפשטא ודרועא (דפ"ו).

דכתיב (ישעיה סג יב) מוליך לימין משה הא ימינא זרוע הא שמאלא דכתיב (שם) זרוע תפארתו דא בדא:	
ותאנא [בידא] (בדא) שמאלא מתאחדן ארבע מאה וחמשים ורבוא מארי תריסין מתאחדן בכל אצבעא ואצבעא ובכל אצבעא ואצבעא עשר אלפין (משתכחין) מארי תריסין ומשתכחין פוק וחשוב כמה אינון דבידא:	ולמדנו ביד השמאל נאחזים ת"ן רבוא בעלי מגינים, נאחזים בכל אצבע ואצבע. ובכל אצבע ואצבע נמצאים עשרת אלפים בעלי מגינים, צא וחשוב כמה אלה שביד.
וההוא ימינא אקרי סיועא קדישא דאתי מדרועא דימינא מתלת קשרין (ואע"ג דאקרי יד הוי סיועא) דכתיב ונ"א וכתבו והנה ידי עמך (שמאל ב' ג יב) ומתאחדן מהאי אלף וארבע רבוא ותמניא וחמש מאה אלפין מאריהון דסיועין בכל עלמא ואקרון יד יי' עלאה יד יי' תתאה:	והימין הזה נקרא הסיוע הקדוש, הבא מזרוע הימין מג' פרקים (ואע"ג שנקרא יד, הוא לעזר) שנאמר (ונאמר) "והנה ידי עמך" ונאחזים מזה אלף וארבע רבוא ושמנה וחמש מאות אלפין בעלי סיוע בכל עולמות. ונקראים "יד ה'" העליונה, "יד ה'" התחתונה.
ואע"ג דבכל אתר יד יי' שמאלא זכו ימין יי' אתכלל ידא בזרועא והוי סיועא ואקרי ימין ואי לאו יד יי' תתאה תאנא כד מתערין דינן קשיין לאחתא בעלמא הכא כתיב (תהלים כה יד) סוד יי' ליריאיו:	אף על פי שבכל מקום "יד ה'" שמאל, אם זכו "ימין ה'" שנכללת יד בזרוע, ואז מסייעת, ואז נקראת "ימין", ואם לא "יד ה'" התחתונה. למדנו כשמתעוררים דינים קשים לרדת לעולם, אז נאמר "סוד ה' ליראיו".
ותאנא בצניעותא דספרא דכל דינן דמשתכחין מדכורא תקיפין ברישא ⁶¹³⁰ ונייחין בסופא וכל דינן דמשתכחין מנוקבא נייחין ברישא ותקיפין בסופא:	ולמדנו בספרא דצניעותא שכל הדינים הנמצאים משל הזכר קשים בתחילתם ונוחים בסופם, וכל הדינים הנמצאים מהנקבה נוחים בתחילתם, וקשים בסופם.
ואלמלא [ד]אתעבידו כחדא לא יכלין עלמא למסבל עד דעתיק דעתיקי סתימא דכלא פריש דא מן דא וחבר לון לאתבסמא כחדא וכד פריש לון אפיל דורמיטא לזעיר אפין ופריש לנוקבא מאחורוי ⁶¹³¹ דסמרוי ואתקין לה כל תקונהא ואצנעא ליזמא דיליה למיתהא לדכורא (ס"א לרעוא) הה"ד (בראשית ב כא) ויפל יי' אלהים תרדמה על האדם ויישן:	ואלמלא נעשים יחד לא היה העולם יכול לסבול עד שעתיק העתיקים, הסתום מכל, הפרידם זה מזה וחיבר אותם, כדי שימתקן יחד. וכשהפרידם (זה מזה), הפיל תרדמה על ז"א, הפריד את הנקבה מאחורי צדדיו ותיקן אותה בכל תיקוניה, אלא הצניע אותה ליום שלה כדי להביאה לזכר וזהו שנאמר "ויפל ה' אלוקים תרדמה על האדם ויישן".
מהו ויישן האי הוא דכתיב (תהלים מד כד) עורה למה תישן יי' ויקח אחת מצלעותיו (בראשית ב כא) מאי אחת דא היא נוקבא וכד"א (שיה"ש ו ט) אחת היא יונתי תמתיו וסלקא ואתתקנא ובאתרהא שקיע רחמי וחסד ⁶¹³² הה"ד (בראשית	מהו "ויישן". זהו שנאמר "עורה למה תישן ה'". "ויקח אחת מצלעותיו" מהי "אחת". זו היא הנקבה שנאמר אחת היא יונתי תמתי, עלתה ונתקנה, ובמקומה נשקעו רחמים וחסדים. וזהו שנאמר "ויסגור בשר תחתנה" ונאמר "והסירותי את לב האבן

⁶¹³⁰ כבר ביארתי זה בספרא דצניעותא בפ' תרומה. גם ביארתי בפ' תצוה דף קפ"ז ע"א (שער מאמרי רשב"י).

⁶¹³¹ ענין הנסירה הזאת נתבאר בהרבה מקומות ובפרט בתפילות ראש השנה וגם בברכת המפיל חבלי שינה על עיני כו' ואומרו ויקח אחת מצלעותיו מאי אחת כו' יובן במ"ש לעיל דקמ"א ע"ב וגם בפ' בלק דף ר"ג ע"ב בענין אושיט פסיעה לבר כו' כי בתחילה היתה נקודה אחת קטנה בסוף הת"ת שהיה תחילה בחינת יסוד דז"א והיתה שם בסוד צלע מאחורי הת"ת דז"א נקודה קטנה ואח"ך נגדלה ונעשית פרצוף גמור ודיוקנא שלמה דנוקבא וזמ"ש וסלקא ואתתקנא ולפי שכל הגדלת הנוקבא היא ממטה למעלה אמר וסלקא ואתתקנא ואומרו ובאתרהא שקיע רחמי וחסד נתבאר בתפילת ראש השנה (שער מאמרי רשב"י).

⁶¹³² עי' ע"ח שער לב פרק א ועי' שעה"כ צא ע"ג ופע"ח שופר רפ"ד (לש"ו). עי' ע"ח שער הנסירה פרק א'.

מבשרכם ונתתי לכם לב בשר".	ב כא) ויסגור בשר תחתנה וכתוב (יחזקאל לו כו) והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר:
ובשעה שרצה להכניס את השבת, היה בורא רוחות ושדים ורוחות סערות, לא סיים להם עד שבאה המלכה בתיקוניה וישבה לפניו. בשעה שהיתה יושבת לפניו, הניח את אלו הבריות ולא נשלמו כיון שהמלכה כבר ישבה עם המלך,	ובשעתא ודבעא (דכד בעי) למיעל שבתא הוה ברי רוחין ושדין ועלעולין ועד לא סיים לון (עד ד)אתת מטרוניתא בתקונהא ויתיבת קמיה בשעתא דיתיבת קמיה אנח לון לאינון בריאן ולא אשתלימו כיון דמטרוניתא יתבת עם מלכא
קמג/א	קמג/א
ונתחברו פנים בפנים. מי שנכנס ביניהם מי שמתקרב אליהם [לכן הדבר סתום עונתן של ת"ח שיודעים סוד זה משבת לשבת] וכשנתחברו, נמתקו זה בזה, יום שהכל נמתקים בו, ולכן נמתקו הדינים זה בזה, ונתקנו העליונים והתחתונים.	ואתחברו אפין באפין מאן ייעול ביניהן ⁶¹³³ מאן הוא דיקרב בהדיהו (בגין כך סתימא דמלה ⁶¹³⁴ עונתן של ת"ח דידעין רזא דנא ⁶¹³⁵ משבת לשבת) וכד אתחברו אתבסמו דא בדא יומא דכלא אתבסם ביה ⁶¹³⁶ ובג"כ אתבסמו דינין דא בדא ואתתקנו (ס"א ואתזנו) עלאין ותתאין:
ולמדנו בספרא דצניעותא העתיק הקדוש רצה לראות אם נמתקו הדינים, כשנדבקו שנים אלו זה בזה, יצאה מצד הנקבה הדין הקשה (שהעולם לא יכול לסבול), שנאמר "והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את	ותאנא בצניעותא דספרא בעא עתיקא קדישא למחזי אי אתבסמו דינין ואתדבקו תרין אלין דא בדא ⁶¹³⁷ ונפק מסטרא דנוקבא דינא תקיפא (דלא יכיל עלמא למסבל) דכתיב (בראשית ד א)

⁶¹³³ ולכן הוסר המחיצה המבדיל הערלה החופפת על הברית שלא יהי' גורם ומעכב הזיווג ולא די שאין יכולי' לכנוס באמצע בין שניהם אלא הם מתרחקי' בנוק' דתה"ר (ב"ע רמה ע"א).

⁶¹³⁴ כמ"ש בשם הר"ח דלכן אז זמן זיווג למשלף נשמתא מסט' דקדושה (ב"ע שם).

⁶¹³⁵ כל רזא הוא ביסוד והוא בזמן שנתקן יסוד של דכורא ומתגלה אר"ר הנ"ל ביסוד ומ"ש וכד אתחברו אתבסמו דא בדא הוא בזיווג השלישי של שת שבזיווג קין והבל עדיין לא נתבסמו כמ"ש בס"ד שם וכמו שית' בסמוך בעז"ה ואז כל העולם נשלם והכסא הכסא הוא ד' רגלין ד' אותיות הו"ה כמ"ש בס"ד שם שז"א נכלל באבא ונוק' באימא והם ד' אותיות הו"ה ד' פרצופי' דאצי' וע"ק הוא אדם דרכיב על כורסייא כידוע שבעת שיש זיווג בז"נ אז ע"ק אתייחד עמהם והוא קוצו של יוד דהו"ה ולכן נרמז בר"ת יום ה ששי ו יכולו ה שמים כו' שם הו"ה וס"ת ג' מ"ה ב"ן אתבסמותא דנוק' בדכורא והענין כמ"ש בספרים שכל הבריאה של ו' ימי בראשית נשלם ביום שבת וכמ"ש בהקדמת זוהר בראשית ע"פ עת הזמיר הגיע כו' יעו"ש והוא כידוע שכל הבריאה יש בה ב' בחי' שפע א' לקיום העולם והוא לפי מה שצריך להם לקיומם והב' לתוס' טובה להשפיע למטה וע"ז מקבלים כל העולמות שפע חדש וז"ס הזיווג שאז באה הטיפה דרך כל פרקי גופא וניתוסף אור בכל הו"ק שהם ו' ימי בראשית כדי ליתן ליסוד ומשם לנוק' ולכן נאמר בו ויכולו השמים והארץ וכל צבאם (ב"ע שם).

⁶¹³⁶ בסוד הזיווג שהוא בא תחל' ע"י חמום הגבורות בכל איברי' דגופא ואח"כ מים טיפה דברכאן שנמשך ג"כ בכל איברי' דגופא ומכבה ומתבסם האש הגבורות ע"י המי' חסדים הנ"ל וזהו ביסוסם כל העולם (ב"ע שם).

⁶¹³⁷ והנה קין והבל כוללים ה' גבורות אלו, וזהו מ"ש באדרת נשא, ותנא בצניעותא דספרא, בעא עתיקא למחזי אי אתבסמו דינין, ואתדבקו תרין אלין דא בדא, ונפקו קין והבל וכו'. והבה שתי הגבורות הראשונות, המתפשטות בחוטמא ובפומא, הם בחי' הבל, כי משם יוצא הבל, כנזכר שם באדרת האזינו דף רצ"ד ע"ב, ענין ההוא קול דנטיף באודנין, ומתמן נחית לחוטמא, ומתמן לפומא. וז"ס (במדבר ב' י') ויחר אף ה' במ וילך, ואש מפיו תאכל ונודע, כי כל הבל הוא בחי' אור מקיף, כי ביוצאו מן הפה הוא מקיף את כל הגוף, שהם ז"ת. וז"ס מ"ש באדרת נשא דף קל"ד ע"א, ובהאי אתרחיצו אבהתנא לאלתבשא, בהאי רוחא דנפיק מפומא וכו' גם בו מתלבשים נביאי מהימני, שהם למטה מן האבות, והבן זה. ולהיות כי הבל שהוא משה, שרשו משתי גבורות, ממש סתומה ופ' פשוטה דמנצפ"ך, אשר בחוטמא ובפומא, והם בגימטריא ק"ך, לכן חי מרע"ה ק"ך שנה, ונאמר עליו (בראשית ו' ג') בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה כנודע. ושתי גבורות אלו, הם שתי אותיות מ"י של אלה"ם, כמבואר אצלינו בענין מעשה העגל וג' אותיות אלה הם ג' גבורות האחרות שהם נצ"ך, והם, נון פשוטה צורת הזרוע. ד' פשוטה, הם כף היד. ק' פשוטה, הם האצבעות הפשוטים. וג' אותיות צנ"ך, הם בגימטריא קין, כי משם היה שרשו, כי כולם הם בחי' מעשה הנעשים בידים כנודע, ואין שם מקום פתוח לצאת הבל שלהם לחוץ כלל, כי אורותיהם סתומים שם, ולכן קין הוא בחי' אור הפנימי (שעה"פ בלק).

והאדם ידע את חוה אשתו וטהר ותלד את קין ותאמר קניתי וגו' (איש את יי) ולא הוה יכיל עלמא ולמסבלו משום דלא אתבסמת וחויא תקיפא אטיל בה זוהמא דדינא קשיא ובג"כ לא הוה יכיל לאתבסמא:	קין ותאמר קניתי וגו' ולא היה העולם יכול לסבול משום שלא נמתקו, והנחש התקיף הטיל בה זוהמא של הדין הקשה, ולכן לא היתה יכולה להתמתק.
וכד נפיק דא קין מסטר דנוקבא נפק תקיף קשיא⁶¹³⁸ תקיף בדינוי קשיא בדינוי כיון דנפ(י)ק אתחלשת ואתבסמת בתר דא אפיקת אחרא בסימא יתיר וסליק קדמאה דהוה תקיפא קשיא וכל דינין לא אתערבו (ס"א אתערעו) קמיה וס"א וכל דינין⁶¹³⁹ אתערעו עמיה:	וכאשר יצא קין מצד הנקבה, יצא חזק קשה. חזק בדינוי וקשה בדינוי. כיון שיצא, נחלשו ונמתקו. אחרי זה, הוציאה אחר, ממותק יותר, ועלה הראשון שהוא חזק וקשה, שכן כל הדינים לא נתערבו (נפגשו) לפניו (וכל הדינים (לא) התעוררו עמו).
ת"ח מה כתיב (בראשית ד ח) ויהי בהיותם בשדה (ו) בשדה ראשתמודע לעילא בשדה דאקרי שדה דתפוחים ונצח האי דינא לאחיה משום דהוה קשיא מניה ואכפייא ואטמריה תחותיה עד דאתער בהאי קב"ה ואעבריה מקמיה ושקעיה בנוקבא דתהומא רבא וכליל לאחוי בשקועא דימא רבא דמבסם דמ(י)עין⁶¹⁴⁰ עלאין ומנהון נחתין אנשמתין לעלמא אינש לפום אורחוי ואע"ג דטמירין אינון מתפשטין דא בדא ואתעבידו גופא חד ומהאי גופא נחתין נשמתהון דרשיעייא חייביא תקיפי רוחא מתרוויהון כחדא ס"ד אלא ודא לסטרוי ודא (חד לסטרוי וחד) לסטרוי:	בא וראה, מהו שנאמר "ויהי בהיותם בשדה". השדה הנודע למעלה, בשדה הנקרא שדה תפוחים. וניצח זה את דיני אחיו, לפי שהיו קשים ממנו, וכפאו והטמינו תחתיו. עד שהקב"ה נתעורר בזה, העבירו מלפניו, ושיקעו בנקב של התהום הגדול, וכלל את אחיו בשיקוע של הים הגדול, הממתקת את הדמעות העליונות. ומהם יורדות נשמות לעולם, כל אדם לפי דרכו. ואף על פי שהם טמונות, הם מתפשטים זה בזה, ונעשות לגוף אחד, ומזה הגוף יורדות למטה נשמות הרשעים החוטאים קשי הרוח. וכי יעלה על דעתך שמשתיין יחד. אלא זה לצדו, וזה לצדו.
זכאין אינון צדיקייא דמשלפי נשמתהון מהאי גופא קדישא דאקרי אדם דכליל כלא אתר דעטרין וכתרין קדישין מתחבראן תמן בצורא דאתקלא וס"א דאתכלא זכאין אינון צדיקייא ונ"א אתון חברייא דכל הני מלין קדישין דאתמרו ברוח קדישא עלאה רוח דכל קדישין עלאין אתכללן ביה ואתגליין לכו מלין דעלאין ותתאין	אשריהם אלה הצדיקים שמוציאים נשמות מהגוף הקדוש הזה הנקרא אדם, שכולל את הכל, מקום שהעטרות והכתרים הקדושים מתחברים שם בקשר המשקולת (של אשכול). אשרי אלה צדיקים (אותם חברים), שכל אלו הדברים הקדושים שנאמרו ברוח הקודש העליון, הרוח שכל הקדושים העליונים נכללו בו נתגלה לכם, דברים שעליונים ותחתונים מקשיבים להם.

⁶¹³⁸ והענין הוא כי שניהם בחינת גבורות אלא שגבורות קין מרובות מגבורות הבל כי הבל הוא בבחינת שתי הגבורות הנרמזים בחוטם ובפה שהם סוד מ' ופ' דמנצפ"ך כי משני מקומות אלו בלבד יוצא מהם הבל ולכן נקרא על שמם הבל. גם הוא באופן אחר כי הבל רוצה לומר ה' פעמים ל"ב רוצה לומר ל"ב אלה"ם ובכל אחד חמשה אותיות וחמשה פעמים ל"ב הם בגמטריא ק"ס ועם הכולל הם קס"א כמנין מ"ם פ"א שהם קס"א הרי איך הבל נאחז בשתי אותיות מ"פ דמנצפ"ך ושלושה גבורות הדרועין והאצבעין והידין הם סתומים בלי הבל יוצא מהם והם בחינת קין שהוא בגמטריא ק"ס כמנין שלש אותיות נצ"ך דמנצפ"ך הנשארות שמספרם ק"ס ונמצא כי כל הגבורות נכללות בקין והבל והם שרשי כל הדינים כולם ודע כי אלו הגבורות אינם מתבסמות אלא בהצטרפות שבעה תיקוני רישא דאריך אפין הנז' בריש ספרא דצניעותא והם מוחא וגלגלתא וקרומא דאוריא דעל גבי מוחא והחוטם והעינים והפנים והפה אבל האזנים לא נזכרו באדרא בעתיקא קדישא והנה כל אחד מאלו השבעה כלול מעשרה הרי שבעים והנה הגבורות הם בגמטריא פ"ר כנז' ועם כללותם שהם חמשה הם פ"ה. ואם תחבר פרה עם שבעים אשר ברישא דאריך אפין יהיו בגמט' מש"ה כי במרע"ה נתקנו כל הגבורות האלו ונמתקו הדינים אשר בקין ובהבל על ידי שבעים דברישא דאריך אפין ואומרו ותאנא חמש גבוראן אינון כו' ומהאי תליין אלף אלפין וארבע מאה רבוא כו' כבר ביארתי ענינם שהוא חמשה פעמים מנצפך בגמטריא אלף וארבע מאה ועם כללות החמשה עצמ' הם אלף וארבע מאה וחמשה (שער מאמרי רשב"י מד ע"ג).

⁶¹³⁹ (לא) (נוסף בדפ"ו).

⁶¹⁴⁰ דמעין (דפ"ו).

צייתין להו (רוח דעלאין כל תתאין שייפין להו (ס"א דעלאין ותתאין צייתין להו)):	
זכאין אתון מאריהון דמארין מחצדי חקלא דמלין אלין תנדעון ותסתכלון בהו ותנדעון למאריכון אפין באפין עינא בעינא ובהני מלין תזכון לעלמא דאתי הה"ד (דברים ד לט) וידעת היום והשבות אל לבבך וגו' יי' עתיק יומין הוא האלהים וכלא הוא חד בריך שמיא לעלם ולעלמי עלמאי:	אשריכם בעלי הבעלים קוצרי השדה שאלו דברים תדעו ותתבוננו בהם, ותכירו את אדוניכם פנים בפנים עין בעין. ובאלו הדברים תזכו לעולם הבא, זהו שנאמר "וידעת היום והשבות אל לבבך וכו' ה'" עתיק יומין, "הוא האלוקים" והכל הוא אחד, ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.
אמר ר"ש חמינא עלאין לתתא ותתאין לעילא עלאין לתתא דיוקנא דאדם דהוא תקוני (כללא) עלאה וכללא דכלהו (חסר) תאנא כתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם דכליל שית בקרטופא כחדא⁶¹⁴¹ והאי והוא דכתיב (שיה"ש ה טו) שוקיו עמודי שש:	אמר רבי שמעון, ראיתי העליונים למטה והתחתונים למעלה, העליונים למטה צורת אדם, שהיא התיקון העליון הכולל הכל. למדנו נאמר "וצדיק יסוד עולם" שכולל ששה בקשר אחד, וזהו שנאמר "שוקיו עמודי שש".
ותאנא בצניעותא דספרא באדם אתכלילו כתרין עלאין בכלל ובפרט ובאדם אתכלילו כתרין תתאין בפרט וכלל כתרין עלאין בכלל כמה דאתמר בדיוקנא דכל הני תקונין וס"א דיוקנין בפרט באצבעין דידין⁶¹⁴² חמש כנגד חמש:	וכן למדנו בספרא דצניעותא באדם נכללו הכתרים העליונים בכלל ובפרט, ובאדם נכללו הכתרים התחתונים בפרט ובכלל. הכתרים העליונים בכלל, כמו שכבר נאמר בצורה של כל אלו התיקונים (הצורות). בפרט, באצבעות הידים חמש כנגד חמש.
כתרין תתאין באצבעין דרגלין דאינון פרט וכלל דהא גופא לא ואתחזיו (אתחזון) בהדיהו דאינון לבר מגופא ובג"כ לא הוו בגופא דגופא אעדיו מנייהו אי הכי מאי (זכריה יד ד) ועמדו רגליו ביום ההוא אלא רגליו דגופא מאריהון דדינין (ס"א דמארין) למעבד נוקמין ואקרונ בעלי רגלים ומנהון תקיפין ומתאחדן מאריהון דדינין די לתתא בכתרין תתאין:	הכתרים התחתונים באצבעות הרגלים שהם פרט וכלל, כי אין הגוף נראה עמהם, שכן הם מחוץ לגוף ולכן לא היו בגוף, כי הגוף נמנע מהם. אם כן, מהו "ועמדו רגליו ביום ההוא". אלא "רגליו" של הגוף [ה"ה] בעלי הדינים (של הבעלים) לעשות נקמות ונקראים בעלי רגלים. מהם קשים, בעלי דינים שלמטה, נאחזים בכתרים התחתונים.
תאנא כל אינון תקונין (י) דלעילא דבגופא קדישא (בדבר ונוקבא) כללא דאדם אתמשיך דא מן דא ומתאחדן דא בדא ואשקן⁶¹⁴³ דא לדא⁶¹⁴⁴ כמה דאתמשך דמא בקטפין ודורידין לדא ולדא להכא ולהכא מאתר דא לאתר אחרא ואינון משקין (ס"א קסמין) דגופא ונ"א לגופא אשקין דא לדא מנהרין דא לדא עד דאנהירו כלהו עלמין ומתברכאן בגיניהון:	למדנו כל אותם התיקונים שלמעלה שבגוף הקדוש (בזכר ונקבה), כלל האדם, נמשכים זה מזה, ונאחזים זה בזה, ומשקים זה את זה, כמו שנמשך הדם בשבילי הורידים לזה ולזה לכאן ולכאן וממקום זה למקום אחר, והם משקים (מדות) את הגוף (לגוף), משקים זה את זה, מאירים זה לזה, עד שמאירים את כל העולמות ומתברכים בגללם.
תאנא כל אינון כתרין	למדנו כל אלה הכתרים
קמג/ב	
דלא אתכללו בגופא כלהו רחיקין ומסאבין ומסאבן כל מאן דיקרב לגביהון למנדע מנהון	שלא נכללו בגוף, כולם רחוקים וטמאים ומטמאים את כל מי שיקרב אליהם לדעת דבר

⁶¹⁴¹ נתבאר באדרת האזינו ופירוש קרטופא רוצה לומר מקור ומבוע אחד (שער מאמרי רשב"י).

⁶¹⁴² דידן (דפ"ו).

⁶¹⁴³ ואשקון (דפ"ו).

⁶¹⁴⁴ רצא ע"ב (לש"ו).

מה מאלה דברים. למדנו, מה התאווה שלהם לגבי ת"ח. אלא משום שראו בהם גוף קדוש ונרוצים להכלל בהם באותו הגוף.	מלין תאנא מאי ותיאובתא (תאיבותא) דילהון לגבי תלמידי חכמים ⁶¹⁴⁵ אלא משום דחמן בהו גופא קדישא ולא (ת)כללא בהו בההוא גופא:
ואם תאמר, הרי הם מלאכים קדושים ואינם בכלל גוף. לא, שכן ח"ו, אם היו מחוץ לכלל הגוף הקדוש הרי שלא היו קדושים ולא היו מתקיימים. ונאמר "וגוייתו כתרשיש", ונאמר "וגבותם מלאות עינים", "והאיש גבריאל" כלם בכלל אדם, חוץ מאלה שאינם בכלל גוף, שכן אלה טמאים ומטמאים את כל מי שיתקרב אליהם.	וכי תימא אי הכי הא מלאכין קדישין ולייתהון (דליתהון) בכללא דגופא לא דח"ו אי ליהון לבר מכללא דגופא קדישא לא הוו קדישין ולא מתקיימי וכתוב (דניאל י ו) וגוייתו כתרשיש וכתוב (יחזקאל א יח) וגבותם מלאות עינים והאיש גבריאל כללו בכללא דאדם בר מהני דליתהון בכללא דגופא דאינון מסאבין ומסאבין כל מאן דיקרב בהדיהו:
ולמדנו, כולם מרוח שמאל שלא המתק	ותאנא כללו מרוחא דשמאלא דלא אתבסם

⁶¹⁴⁵ ומ"ש תאנא מאי תאיבותא דלהון לגבי ת"ח כו' הוא כידוע שכל הגדול מחבירו כו' וב' נשים זונות הנ"ל בהם כל הפיתויים לעבורה ועליהם אמר שלמה המע"ה לשמרך מאשה זרה כו' מנכרי' אמריה החליקה והם ב' שא' היא רחוקה יתיר מסט' דבינה כמו בדכורין ולכן נק' נכרי' וכמו שב' דדכורין הם ג"כ דר"נ כמש"ל ליתן זכר ונקבה נבראו כמו כן הב' נשים הנ"ל הם ג"כ דר"נ שהם סוד בהמות בהררי אלף זר"נ נבראו כמ"ש הגאון שם והם מראות נגעים שנים שהם ארבעה כי גם הם בשוקין דנוק' שהם נר"ה דר"נ כידוע וז"ס מ"ש הכ' לקח בגדו כי ערב זר ובעד נכרי' חבלהו שא' דכר נק' זר והב' נוק' נכרי' וכבר נת' ששם סוד הלבושי' בנפש דאתפשט מסט' דבריא שלכן כד אתמשך אדם אבתריהו ואתפשט שמאלא אז אפשיטו לבושי' דילי' בסוד כתנות אור כמ"ש הגאון שם ולכן תאותם להתדבק בלבושי' דתורה ומצות כמ"ש הני מאני דרבנן דבלו מנייהו הוי כדי להכלל בכללא דאדם וז"ש מאי תיאובותא כו' וידוע כי נר"ה נק' ת"ח לימודי ה' וכמ"ש הני ברכי דרבנן כו' ות"ח הם נכללי' בגופא בת"ת ששם הוא תלמוד תורה וז"ס יששכר וזבולון שהם בנו"ה עמודים דאורייתא שיששכר בנצח תורה כמ"ש איהו בנצח כו' וזבולון בהוד לחוף ימים ישכון כו' כידוע ולכן אמרו כל מי שעוסק בתורה ובג"ח כו' זוכה לנחלת ב' שבטים כו' שנא' אשריכם זורעי על כל מים כו' כמ"ש בזה במ"א באריכות ומ"ש וכי תימא הא מלאכין כו' הענין ידוע כי מלאכי' תליין בחו"ג דז"א כמ"ש הגאון שם ועוף יעופף כו' בכנפי' שהם חו"ג וכמ"ש בזוהר פ' שמני' ל"ט ב' ואת כל עוף כנף למיניהו אלן מלאכין קדישין כו' ונמצא שאינן בכלל ת"ת שהוא גופא וע"ז אמר לא דח"ו כו' והענין כי לא נק' לבר מגופא כי אם נר"ה לבד שהם למטה מן הפרסה ששם אסתיים פרצופי' דאדם משא"כ חו"ג ידים שהם למעלה מן הפרסה הם בכללא דגופא רק שאינם חשובים כמעלת נשמות ישראל שהם אוחזים בגופא ממש בת"ת ומביא ראי' שהם בכללא דגופא דאל"כ לא הוו קדישין כו' כידוע שכל חיות וקיום הוא מסט' דגופא דדכורא עץ החיים משא"כ מן הפרסא ולמטה ששם ריקן מן האור ואין שם קיום כלל ולכן הסט"א יתבטל לע"ל ומביא ראי' שמלאכין נכללי' בכללא דאדם ממש וגוייתו כתרשיש ר"ל גוי' הוא גוף הרי שיש להם גופא והטעם שהם בחו"ג וכתוב ידי גלילי זהב ממולאים בתרשיש כו' והענין כי בחו"ג יש ו' פרקין כל א' מג' וז"ס מ"ש רז"ל שית אלפי פרסי הוי עלמא שליש מדבר שליש ישוב שליש ים וכוונתם בזה כי העולם הוא ו"ק דז"א שבו כל העולם בו' ימי בראשית וכל הנהגת העולם והבחירה' והעבודה הכל שם והם ו' אלפי פרסי סוד ו' אלפי שנים שהעולם מתנהג ע"י ו' ימי בראשית שהם סוד ו' אלפי של פ' ראשון בראשית ברא כו' שליש מדבר הם נר"ה ששם כל אחיזת הסט"א נקודה דחורבה כמ"ש ושלח את השעיר במדבר אל ארץ גזירה כי שם אין הארה שהוא לבר מגופא שליש ישוב הוא בגופא ת"ת ויסוד ב' אלפי פרסי ושם עיקר ישובא כמ"ש בס"ד פ"ב ארץ אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם שאדם הוא ת"ת כמש"ל ואיש יסוד כמ"ש אמרו אל האיש כו' כמ"ש בזוהר מאן איש דא צדיק כו' ובני יעקב אמרו עליו דבר האיש כו' וכמ"ש הגאון בפ' שם ריש פ' ב' הרי שעיקר ישובא הוא באיש ואדם ת"ת ויסוד ושליש ים בחו"ג כידוע שמים הוא בחסד וכן בגבורה גבורות גשמים שה"פ מים הם ה"ג כמ"ש כמ"פ ולכן י"ם מילואו ג"כ י"ם יר"ד מ"ם בסוד חו"ג ששניהם נק' ים והם ג"כ ב' אלפי פרסי והענין כי מדבר אין ישוב כלל רק למזיקים ולסט"א משא"כ ים יש בו קצת ישוב דאדם באקראי בעוברי ימים וכן שם ישובא לדג' ולכל שיש להם אחיזה בסט' דקדושה משא"כ ישובא שם הוא עיקר דירת בני אדם וכן כאן בנו"ה עיקר מושב הסט"א כמש"ל ובחו"ג שם מושב המלאכי' שהם בסט' דקדושה ושם הוא ג"כ קצת כללא דאדם משא"כ ת"ת ויסוד שם אחיזת הנשמות ועיקר ישובם שם ואמרו רז"ל גמירי ים תרשיש תרי אלפי פרסי הוי כו' והוא בסוד חו"ג כמבואר והם תרי שש ב' אלפים פרסי ובהם ו' פרקין וז"ס שש כנפים לאחד במלאכים קדישין ולכן אמר וגוייתו כתרשיש ומביא עוד ראי' מפ' וגבותם מלאות עינים כו' הרי שיש להם כללא דגופא והענין שידוע שחו"ג הם מגביהים עצמם עד חו"ב וכן הכנפים מגביהים עצמם לעילא וכמ"ש ועוף יעופף על פני רקיע השמים נגד קרד"א כמ"ש הגאון שם וידוע כי ב' עיניים הם ברזא דחו"ב עיני העדה ולכן בהם העינים בגבותם בין תרין דרועין בחו"ג וכת' והחיות רצוא ושוב כו' כי הם רצים לעלות למעלה משרשם חו"ג לחו"ב ומיד הם יורדים בסוד העפיפה שהכנפים עולים ויורדים ולא ניחין כלל (ב"ע רנ ע"א).

באדם, ויצאו מכלל הגוף הקדוש, ולא נדבקים בו ונמצאים. ולכן כולם טמאים, והולכים וטסים בעולם ונכנסים בנקב של התהום הגדול, לידבק באותו דין הראשון שנקרא קין שיצא בכלל הגוף שלמטה, משוטטים ומעופפים בכל העולם, ופורחים ואינם נדבקים בכללות הגוף. ולכך הם מחוץ מכל המחנות של מעלה ושל מטה, והם טמאים, ובהם נאמר "מחוץ למחנה מושבו".	באדם ומשתכחין ונפקו מכלל דגופא קדישא ולא אתדבקו ביה (משתכחין) ובג"כ כלוהו מסאבין ואזלין וטאסין עלמא⁶¹⁴⁶ ועיילין בנוקבא דתהומא רבא לאתדבקא בההוא דינא קדמא דאקרי קין⁶¹⁴⁷ דנפיק בכלל (א) דגופא (דאקרי קין) דלתתא ושאטין וטאסין כל עלמא ופרחין ולא מתדבקאן בכלל דגופא ובגניי כך אינון לבר מכל משריין דלעילא ותתא (ד) מסאבין [כתיב בהו] ואינון בהו כתיבו (דכתיב בהו) (ויקרא יג מו) מחוץ למחנה מושבו:
וברוח הנקראת הבל הנמתקת יותר, בכללות הגוף הקדוש יוצאים אחרים ממותקים יותר, ומידבקים בגוף ואינם מידבקים. כולם תלויים באויר, ויוצאים מכלל אלה הטמאות, והם שומעים מה ששומעים מלמעלה, ולמטה מהם יודעים כי הם אומרים להם.	וברוחא דאקרי הבל⁶¹⁴⁸ דאתבסם יתיר בכלל דגופא קדישא נפקין אחרנין דמבסמן יתיר ומתדבקן בגופא ולא מתדבקן כלוהו תליין⁶¹⁴⁹ באוירא⁶¹⁵⁰ ונפקין מהאי כלל דאלין מסאבין ושמעין מה דשמעין מעילא (ותתא) ומנייהו ידעי ולתתא דקאמרי להו:
ולמדו בספרא דצניעותא כיון שנמתקו למעלה, כלל האדם הוא גוף קדוש, זכר ונקבה, ואז נתחברו פעם שלישית ויצאה ממותקת מכל, ואז נמתקו העולמות העליונים והתחתונים, ומכאן נשלם העולם העליון והתחתון, מצד הגוף הקדוש, ומתחברים העולמות, והם נאחזים זה בזה ונעשים לגוף	ותאנא בצניעותא דספרא כיון דאתבסמו לעילא כלל דאדם גופא קדישא דבר ונוקבא אתחברו זמנא תליתאה ונפק אתבסמותא דכלא ואתבסמו עלמין עלאין ותתאין ומכאן אשתכלל עלמא דלעילא ותתא מסטרא דגופא קדישא ומתחברן עלמין ומתאחדן דא בדא ואתעבידו חד

⁶¹⁴⁶ הם הזונות שרוצ' לאתדבקא בסט' דדכו' כמ"ש בביתה לא ישכנו רגלי' פעם בחוץ פעם ברחובות ואצל כל פינה תאורב והם המפתים את האדם לכל רע כמ"ש כי נופת תיטופנה שפתי זרה כו' כי עיקר תאותם להאחז בדכורין ולכן הם עיילין בנוק' דתה"ר ושם הם דבוקים דכורא דסט"א בסוד קין ששקעו לתה"ר כמ"ל ולכן נק' קין שהוא קינא דמדורא שהם הרוחין דאתפשט משמאלא שלא ה' להם גופא להכלל בו כי אם בקין והבל כמ"ש הגאון שם וכאן מדבר באותה הנוק' שהיא תקיפא יתיר בסט' דבינה ולכן אתדבקת בקין שהוא ג"כ קלי' תקיפא יתיר מהבל כמ"ל (ב"ע שם).

⁶¹⁴⁷ ר"ל שלכן נק' כן שהוא קינא דילה ושאטין וטסין כל עלמא כמ"ש שהם הזונות המפתות את האדם לטמאותם בקרי בלילה שאז זמן שליטתם שהם רוצים לאתדבקא באותם שהם בכלל דגופא ור"ל שכאשר הם נכללים בקינא דמזוהים הנ"ל אז משם נוטלים כוחם להתפשט בכל העולם דלתתא וידוע כי הם רוצים ג"כ לעלות עד דכורא בז"א ורק שאין יכולים ומשתמטי רגלייהו בנוק' דתה"ר כמ"ש בזוהר פ' אחרי מות בסוד האי גדיא דיניק מחלבא דאימא וכמ"ש בע"ח שער קלי' נוגה (ב"ע שם).

⁶¹⁴⁸ אחיזתם [של הקלי'] בנה"י לבר מכלל דאדם, שהם למטה ממדריגתו ומ"מ הם נמשכים מצורת אדם, והם קין והבל שהם בנו"ה שלא ה' נשלם בהם צורת אדם לגמרי, רק שת שבו נאמר ויולד בדמותו כצלמו, שהוא ביסוד גוף וברית חשבינן חד. ולכן כתי' בחיה רביעית (דניאל ז ח) ואלו עיינין לה כעיני אנשא ופום ממלל רברבין. וסוד העיניים ודמע כי הם בנו"ה ששם ב' דמעות שמוריד לים הגדול, ימא רבא ותה"ר ששם מקום קין והבל, וכמ"ש (איוב לד כא) כי עיניו על כל דרכי איש וכו', והם המרגלים מאללי ארעא ואח"כ עולה ומקטרג, והוא פום ממלל רברבין. ולכן שם הוא סוד ג' אלפים בי בני' שהם מסוד ב"ן בהמ"ה דלאו בכלל דאדם, ולכן הזכירו חכמים מרחצאות כאן בשם זה שלא כדרכם לרמז על סוד הנ"ל. ונו"ה הם בריכות מים עיינין בריכות וכו' (שה"ש ז ה), והם מים חמין שכל שליטתם בסט' דדינא, ובסוד השבירה במבול ברותחין קלקלו וכו' (סנהדרין קח ע"ב). ועוד כיוונו בזה לסוד עמוק כמ"ש בהיכלות בראשית ופ' פקודי שבהיכל עצם השמים שהוא הוד, שם נהר דינור נגיד ונפיק מן קדמוהי והוא יורד שם מזיעתם של חיות מהיכל הזכות גבורה, ועיקר מקומו בהיכל הוד. ובשוקין הם ו' פרקין כמ"ש שוקיו עמודי שש, נמצא בהוד ג' פרקין והם ג' אלפ' בי בני' כמ"ש (דניאל ז י) נהר דינור וכו' אלף אלפין ישמשוניה. ואמרו בפ' אין דורשין (חגיגה יג ע"ב) ישמשוניה לנהר דינור וכו', ור"ל אלף וב' אלפים נגד ג' פרקין דבי'. והם המרחצאות ממים חמין שנו"ה הם אפיקי מים וע"י נהר דינור הם מים חמין. והוא תענוגים של רשעים שהם בהיכל חובה נגד היכל זכות (אפיקי ים מגילה ו ע"ב).

⁶¹⁴⁹ עו ע"ב (הערת הזהר).

⁶¹⁵⁰ כה ע"א ומח ע"ב (לש"ו).

אחד. [ובגלל שכולם גוף א', שכינה למעלה ושכינה למטה, הקב"ה למעלה והקב"ה למטה], ומוציאים רוח, ונכנס בגוף א', ואז בכלם לא נראה אלא אחד, "קדוש קדוש קדוש ה' צבקות, מלא כל הארץ כבודו" שהכל הוא כגוף אחד.	גופא (ובגין דכלהו חד גופא שכינתא לעילא שכינתא לתתא קב"ה לעילא קב"ה לתתא) ומשלפא רוחא ועיילא בחד גופא ובכלהו לא אתחזי אלא חד (ישעיה ו ג) קק"ק יי צבאות מלא כל הארץ כבודו דכלא הוא חד גופא:
למדנו כיון שנמתקו זה בזה [נאמר, "תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף"] נתקשרו הדין ברחמים [נמתק דין ברחמים], ונמתקה הנקבה בזכר. ולכך אין זה עולה זה בלא זה, כאילן התמר שאינה עולה זה בלא זה. ועל זה למדנו מי שמוציא את עצמו מהעולם הזה, מכללות אדם, אז כשתצא מזה העולם, לא (תוכל) להכנס בכלל אדם הנקרא גוף קדוש, אלא באלה שלא נקראים אדם, ויוצא מכללות גוף.	תאנא כיון דאתבסמו דא בדא (כתיב (שיה"ש א יא) תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף) אתקשרו דינא ורחמי (ס"א אתבסמא דינא ברחמי) ואתבסמת ונוקבא בדכורא ובגיני כך לא סלקא דא בלא דא כהאי תמר דלא סלקא דא בלא דא ועל האי תנינן מאן דאפיק גרמיה בהאי עלמא מכללא דאדם לבתר כד נפיק מהאי עלמא לא עייל בכללא דאדם דאקרי גופא קדישא אלא באינן דלא אקרין אדם ונפיק מכללא דגופא:
למדנו "תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף" שנמתקו הדינים ברחמים, ואין דין שלא יהיה נכלל עם הרחמים, ועל זה נאמר "נאוו לחייך בתורים צוארך בחרוזים" "בתורים" כמו שנאמר "תורי זהב נעשה לך וגו'", "בחרוזים" כמה שנאמר "עם נקודות הכסף".	תניא תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף דאתבסמו דינא ברחמי ולית דינא דלא הוו ביה רחמי ועל האי כתיב (שיה"ש א י) נאוו לחייך בתורים צוארך בחרוזים בתורים כמו דכתיב תורי זהב נעשה לך וגו' בחרוזים כמה דכתיב (שם יא) עם נקודות הכסף:
"צוארך" בכלל הנקבה שהיא המלכה, נמצא בית המקדש של מעלה וירושלים של מטה [והוא המקדש של הכל] ומקדש. וכל זה כאשר נמתקה בזכר, ואז נעשה בכללות אדם, וזוהי כללות האמונה.	צוארך בכללא דנוקבא דא מטרוניתא אשתכח בי מקדשא דלעילא וזירושלם דלתתא (ס"א הוא מקדשא דכלא) ומקדשא וכל דא מדאתבסמת בדכורא ואתעביד כלולא דאדם ודא הוא כללא דמהימנותא:
מהי ה"אמונה". לפי שנמצאת בו כל האמונה. ולמדנו, מי שנקרא אדם, והנשמה יצאה ממנו ומת, אסור להלין אותו בבית לעשות לו לינה על הארץ, משום כבוד זה הגוף שלא יהיה נראה בקלון, שנאמר "אדם ביקר בל ילין", אדם, שהוא המכובד מכל כבוד, בל ילין.	מאי מהימנותא דבגויה אשתכח כל מהימנותא⁶¹⁵¹ ותאנא מאן דאקרי אדם ונשמתא נפקת מניה ומית אסיר למיבת ליה בביתא למעבד ליה לינה על ארעא משום יקרא דהאי גופא דלא יתחזי ביה קלנא דכתיב (תהלים מט יג) אדם ביקר בל ילין אדם [ד]הוא יקר מכל יקרא בל ילין:
מה הטעם. לפי שאם יעשו כך "נמשל כבהמות נדמו", מה בהמות לא היו בכלל אדם ואין נראית בהם רוח קדושה, אף כאן "כבהמה" גוף בלא הרוח. הגוף הזה, שהוא מכובד מכלם, לא יתראה בו קלון.	מ"ט משום דאי יעבדון הכי נמשל כבהמות נדמו מה בעירי לא הוו בכללא דאדם ולא אתחזי בהו רוחא קדישא אוף הכא כבעירי גופא בלא רוחא והאי גופא דהוא יקרא דכלא לא יתחזי ביה קלנא:
ולמדנו בספרא דצניעותא כל מי שעושה לינה לגוף הקדוש הזה בלא הרוח, עושה פגם בגוף של העולמות. שכן מפני	ותאנא בצניעותא דספרא כל מאן דעביד לינה להאי גופא קדישא בלא רוחא עביד פגימותא בגופא דעלמין דהא בגין
	קמד/א

⁶¹⁵¹ שייך פ' כי תצא (גליון דפ"ק).

דא לא עביד לינה באתרא קדישא בארעא דצדק ילין [בה⁶¹⁵²] (ס"א לכתרא קדישא דמלכא בארעא דכתיב (ישעיה א כא) צדק ילין בה) (ס"א משום דהאי גופא יקרא אתקרי דיוקנא דמלכא)) ומשום דהאי גופא יקרא⁶¹⁵³ אתקרי דיוקנא דמלכא (משום דהאי גופא דיוקנא דמלכא כחד מן בעירי (ס"א משום דהאי גופא יקרא אתקרי דיוקנא דמלכא)) ואי עביד ביה לינה הוי כחד מן בעירי⁶¹⁵⁴ (הה"ד (תהלים מט יג) נמשל כבהמות⁶¹⁵⁵ נדמו):	זה אין לעשות לינה במקום הקדוש, הרי הוא הארץ אשר צדק שוכן בה (לכתר הקדוש של המלך בארץ שנאמר "צדיק ילין בה"), לפי שהגוף המכובד הזה נקרא דיוקן המלך, ואם עושה בו לינה, הרי הוא נחשב כאחד הבהמות (הה"ד "נמשל כבהמות נדמו").
תאנא⁶¹⁵⁶ (בראשית ו ב) ויראו בני האלהים את בנות האדם וס"א בני האלהים אינון⁶¹⁵⁷ דאטמרו ונפלו בנוקבא דתהומא רבא⁶¹⁵⁸ את בנות האדם (האדם הידוע⁶¹⁵⁹) וכתבי (שם ד) וילדו	למדנו "ויראו בני האלוקים את בנות האדם" [בני האלהים] אלה שנטמנו ונפלו בנוקב של התהום הגדול, "את בנות האדם" (האדם הידוע), ונאמר "וילדו להם, המה

⁶¹⁵² ר"ל שלכן נאסר הלנה בירושלים ששם הוא דרגא דאצי' נוק' דשם צדק ילין בה כידוע שצדק הוא נוק' ולכן אסור להלין בה מת שהרי ע"ז יתאחזו החיצונים ביותר שכל תאותם לינק משם שהם סוד הב' מרגלים שנק' מרצחים כמ"ש הוא שטן הוא מלאך המות כו' וכבר נת' שהמרגלים הם מקטריג' על האדם כו' ואח"כ יורד ונוטל נשמה וז"ש הכ' איכה היתה לזונה קריה נאמנה שהם סוד הב' זונות הנ"ל שאוחזים שם ע"י עונות ישראל בסיוד דידה כמ"ש עמי נוגשיו מעולל ונשים משלו בו כמ"ש בפ' אחרי מות ושם נק' ירושלים כידוע וז"ש קרי' נאמנה צדק ילין בה ששם הי' הזיווג בסט' דדכו' באתבסמותא שאז הסט"א אתכפיי' וב' המרגלי' הם טמונים בנוק' דתה"ר ועתה ע"י עונות ישראל מרצחים שהם הב' מרגלים דכו' דסט"א ולזה אסור שם להלין המת שבו אחידין הב' מרגלין וב' נשים הנ"ל שהם רוצים לאכללא בכללא דגופא ובזה יהיו אחידין שם ג"כ (ב"ע רנד ע"א).

⁶¹⁵³ ר"ל שהוא מסט' דאצי' אתקרי דיוקנא דמלכא כמ"ש שהוא בצלם אלקים שבו נכלל כללא דאדם כמו שת דכתי' ב' וילד בדמותו כצלמו כמ"ש ואי עביד ב' לינה הוי כחד מן בעירי שיתאחזו שם מסט' דשם ב"ן (ב"ע שם).

⁶¹⁵⁴ בעירא (דפ"ו).

⁶¹⁵⁵ (ע"כ) (נוסף בדפ"ו).

⁶¹⁵⁶ דברי רשב"י כאן באדרא זאת הולך ממש על סדר המבואר בס"ד ונבנה על פ' בראשית עד נח שבו כלל כל התורה וכלל כל העולמות וכל הנבראים וכמ"ש בזה הגאון בפ' לס"ד יעו"ש שהאריך בסדר הכתובי' על תיקוני' ע"ק וז"א ונתנית המוחין בו ותיקון הנוקב' ויצירת מלאכי' ובריאת התניני' וכן כל רזא דקין והבל ושת וסוד הנפילים והנה דברי רשב"י ג"כ על סדר זה כמובן למשכיל ואחר שביאר כל סוד של קין והבל ושת מפרש סוד הנפילים ומבאר כל ענין חטא דור המבול ויפרש בו כל הפרשה עד נח כמו שית' בעז"ה ובזה יכלול סוד התיקון ע"י התורה והשלמת תיקונו עד ימות המשיח והנה הגאון כתב שם בסוד הנפילים עזא ועזאל שהם אינון הב' מרגלים בני אלהים הנ"ל וגם לא באו אל בנות האדם ב' נוקבין הנ"ל אלא הם היו מסט' דלהון ר"ל שכאשר באו בני אלהים ב' דכו' הנ"ל אל בנות האדם נוקבין הנ"ל משם אתילידו אלו הנפילים והוא מ"ש הכ' הנפילים היו בארץ ומפרש היאך באו והוא אשר יבואו בני האלקים כו' וילדו להם משם באו הנפילים והם אנשי השם הגיבורים אשר מעולם וכמו שית' בעז"ה והענין כי אחר שנתרבו הרשעים בעולם אנשי דור המבול והיו משחיתים את דרכם ונמשכו אחר חטאו של אדה"ר בסוד משוך בערלתו הי' והם נפקו מכללא דאדם ונמשכו אחר זנות וסט' דב' נשים זונות הנ"ל וגם הנוק' זנו עם אותם שנמשכה ערלתם ב' דרגין דדכורין של סט"א ערל ובת זוגו כמ"ש אז גרמו פגם גדול למעלה ואתחברו דכו' דסט"א עם נוקבין כמ"ש ויראו בני האלקים הם ב' המרגלים שנולדו מסט' דנוק' אלקים מזוהמא דאטיל חויה בחוה כמ"ש את בנות האדם שהם הב' נשים זונות דאתפשטו מרוחא דשמאלא דאתפשט כד חב אדם ולכן נק' בנות האדם וכבר אמרו אלמלא נזקקים זה לזה היו מטשטשים את העולם ולכן גם הם נמחו וגרמו חורבן העולם ממש והוא מעין שבירת הכלים בעולם התוהו שהי' מצד פרידת אצי' מבריאה כמ"ש למעלה שלכן נגזר עליהם מיתה כמו על אדה"ר (ב"ע שם).

⁶¹⁵⁷ ס ע"ב (הערת הזהר).

⁶¹⁵⁸ כלל בזה גם קלי' הבל שהוא בימא רבא אלא שהבל אתבסם יתיר לכן הזכיר העיקר שהוא קין ור"ל שתחל' קודם שהרשיעו אנשי דור המבול אז אטמרו בנוק' דתה"ר ולא היו להם חיבורא כלל את בנות האדם הם נוק' דהם מרוחא דאתפשט מאדה"ר (ב"ע שם).

⁶¹⁵⁹ הוא סוד שם ב"ן בריאה דאתפשט מאצילות שנק' אדם שם מ"ה והוא מ"ש האדם הידוע וכתבי וילדו להם המה הגיבורים כו' ר"ל שהם הנפילים דאתו מחיבורא דבני האלקים עם בנות האדם ונק' גיבורים

הגבורים אשר מעולם וגו' מההוא הנקרא "עולם", כמו שלמדנו "ימי עולם".	להם המה הגבורים אשר מעולם וגו' מההוא דאקרי עולם כדתנינן ימי עולם:
"אנשי השם" מהם יצאה רוחות ושדים לעולם, לידבק ברשעים. "הנפילים היו בארץ", להוציא את אלו האחרים שלא היו בארץ. "הנפילים" עז"א ועז"ל הוּו בארץ בני האלוקים, לא הוּו בארץ. וסוד הוא, והכל נאמר.	אנשי השם מנהון נפקו רוחין ושדין לעלמא לאתדבקא ברשיעייא הנפילים היו בארץ (שם) לאפקא אלון אחרנין דלא הוּו בארץ הנפילים עז"א ועז"ל (ד)הוּו בארץ בני האלהים לא הוּו בארץ ורוא הוא וכלא אתמר:
נאמר "וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ" להוציא את האדם העליון שאינו בארץ, "וינחם ה'" זה נאמר על ז"א. "ויתעצב אל לבו" "ויעצב" לא נאמר אלא "ויתעצב", הוא נתעצב, לפי שבו תלוי הדבר, להוציא ממי שאינו מתעצב.	כתיב (שם ו) וינחם יי' כי עשה את האדם בארץ לאפקא אדם דלעילא דלא הוּו בארץ וינחם יי' האי בזעיר אפיין אתמר ויתעצב אל לבו ויעצב לא נאמר אלא ויתעצב איהו אותעצב דביה תלייא מלתא לאפוקי מאן ⁶¹⁶⁰ דלא אתעצב:
"אל לבו", "בלבו" לא נאמר אלא "אל לבו" כמי שגורם עצבות (ומקבל) לבעליו שמראה את זה ללב של כל הלבבות. "ויאמר ה', אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה וגו'" בא להוציא את האדם שלמעלה.	אל לבו (שם) בלבו לא כתיב אלא אל לבו כמאן דאתעצב (ומקבל) למאריה דאחזי האי ללבא דכל לבין ויאמר יי' אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה וגו' לאפקא אדם דלעילא:
ואם תאמר, שרק את אדם התחתון אין להוציא כלל משום שאין קיימת זה בלא זה. ואם לא החכמה סתימאה של הכל, היה הכל נתקן כבתחילה. וזהו שנאמר "אני חכמה שכנתי ערמה" אל תקרי "שכנתי", אלא שכנתי (שיכנתי). ואם לא זה האדם, לא היה קיום לעולם. וזהו שנאמר "ה' בחכמה יסד ארץ" ונאמר "ונח מצא חן בעיני ה'".	ואי תימא אדם דלתתא בלחודוי לאו לאפקא כלל משום דלא קאים דא בלא דא ואלמלא חכמה סתימא דכלא כלא אתתקן כמרישא הה"ד (משלי ח יב) אני חכמה שכנתי ערמה אל תקרי שכנתי אלא ושכינתו (שיכנתי) ואלמלא האי ותקונא דאדם לא קאים עלמא וה"ה (כמה) דכתיב (שם ג יט) יי' בחכמה יסד ארץ וכתיב (בראשית ו ח) ונח מצא חן בעיני יי':
ולמדנו כל המוחין תלויים במוח הזה. והחכמה כלל כולם, וזוהי החכמה סתימאה, שעל ידה נתחזקו ונתקן תיקון האדם, כדי ליישב הכל על תיקונו, כל א' במקומו. זהו שנאמר "החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים" שהם התיקון השלם לאדם.	ותאנא כלהון מוחי תליין בהאי מוחא והחכמה הוא כללא ודכלא הוא ודא חכמה סתימא ודבהו אתתקיף ואתתקן תקונא דאדם לאתייבא וכלא על תקוניה כל חד באתריהו (באתרייהו) הה"ד (קהלת ז יט) (ו)החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים דאינון תקונא שלימא דאדם:
האדם הוא התיקון, שבפנים ממנו קיים הרוח (הה"ד "כי האדם יראה לעיניים וה' יראה ללבב" שהוא לפני ולפנים). ובתיקון זה של האדם, נראית שלימות אמונת הכל, שעומד על הכסא. שנאמר "ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה" ונאמר "וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה הוא ועד עתיק יומיא מטה וקדמוהי הקרבוהי". עד כאן דברי סודות וטעמים ברורים. אשרי חלקו של מי שיודע ומשגיח בהם ולא יטעה בהם, כי אלו הדברים	ואדם הוא תקונא דלגו [מניה] קאים רוחא (הה"ד (שמואל א' טז ז) כי האדם יראה לעיניים ויי' יראה ללבב דאיהו בלגו לגו) ובהאי תקונא דאדם אתחזי שלימותא מהימנותא דכלא דקאים על כורסיא דכתיב (יחזקאל א כו) ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה וכתיב (דניאל ז יג) וארו עם ענני שמיא כבר ואנש (איניש) אתי הוה ⁶¹⁶¹ ועד עתיק יומיא ⁶¹⁶² מטה וקדמוהי והקריבוהו

שהם מגבורי ישראל ששים גיבורים סביב לה שיתן הוּו כחושבן דלעילא כמ"ש בס"ד והם מסט' דז"א מו"ק כל א' כלול מ' (ב"ע שם).

⁶¹⁶⁰ ממאן (דפ"ו).

⁶¹⁶¹ אתה הוא (דפ"ו).

⁶¹⁶² מטה (דפ"ו).

(הקריבוהו) עד כאן סתימאן מלין וברירן טעמין זכאה חולקיה דמאן דידע וישגה בהון ולא יטעי בהון דמלין אלין לא אתיהיבו אלא למארי מארין ומחצדי חקלא דעאלו ונפקו דכתיב (הושע יד י) כי ישרים דרכי יי' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם:	אינם נמסרים אלא לבעלי הבעלים וקוצרי הפרדס שנכנסו ויצאו שנאמר "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם".
תנא⁶¹⁶³ בכה ר"ש וארים קליה ואמר אי במלין דילין⁶¹⁶⁴ דאתגליין הכא אתגנוזו חברייא באדרא דעלמא דאתי ואסתלקו מהאי עלמא יאות ושפיר [הוה] בגין דלא אתגליין לחד מבני עלמא הדר ואמר הדרי בי דהא גלי קמיה דעתיקא דעתיקין סתימא דכל סתימין דהא לא ליקרא⁶¹⁶⁵ דילי עבידנא ולא ליקרא דבית אבא ולא ליקרא דחברייא אלין אלא בגין דלא יטעון בארחו⁶¹⁶⁶ ולא יעלון בכסופא לתרעי פלטריו ולא ימחון בידיהון זכאה חולקי עמהון לעלמא דאתי:	למדנו בכה רבי שמעון והרים קולו ואמר, אם בדברים שלנו שנתגלו כאן, היו נגנזים החברים באדרא של העולם הבא, והיו מסתלקים מזה העולם, טוב ויפה היה, כדי שלא יתגלה לאחד מבני העולם. חזר ואמר אני חוזר בי (מדברי), כי גלוי לפני עתיקא דעתיקין והסתום מכל הסתומים, כי לא לכבודי עשיתי, ולא לכבוד בית אבא, ולא לכבוד אלו החברים, אלא כדי שלא יטעו בדרכיו, ולא יכנסו בבושה לשערי היכליו, ולא יהיה מי שימחו בידם. אשרי חלקי עמהם לעולם הבא.
תנא עד לא ונפקו (נפקין) חברייא מההוא אדרא מיתו⁶¹⁶⁷ ר' יוסי בר' יעקב ור' חזקיה ור' ייסא וחמו חברייא דהו נטלין לון⁶¹⁶⁸ מלאכין קדישין [אר"ש מלה ואשתככו] ובההוא פרסא ואר"ש מלה⁶¹⁶⁹ ואשתככו (לההוא פרסא דילה (ס"א בההוא פרסא מלה אר"ש ואשתככו)) צווח ואמר שמא ח"ו⁶¹⁷⁰ גזרה אתגור עלנא לאתענשא דאתגלי על ידנא מה דלא אתגלי מיומא דקאים משה על טורא דסיני דכתיב (שמות לד כח) ויהי שם עם יי' ארבעים יום וארבעים לילה וגו' מה אנא הכא אי בגין דא אתענשו שמע קלא זכאה אנת ר"ש⁶¹⁷¹ זכאה חולקך וחברייא אלין דקיימין בהדך דהא אתגלי לבון מה דלא אתגלי לכל חילא דלעילא:	למדנו טרם שיצאו החברים מאותו האדרא, מתו רבי יוסי ורבי יעקב ורבי חזקיה ורבי ייסא. וראו החברים שהיו נושאים אותם המלאכים הקדושים על ידי המחיצה ההיא. ואמר רבי שמעון דבר, ושקטו. צעק ואמר, דילמא ח"ו נגזרה עלינו גזירה ליענש, לפי שנתגלה על ידינו מה שלא נתגלה מיום שעמד משה על הר סיני, שנאמר "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה וגו'", מה אני כאן אם בגלל זה נענשו. שמע קול, אשריך רבי שמעון, אשרי חלקך וחלק החברים האלו הנמצאים אתך, כי נתגלה לכם מה שלא נתגלה לכל הצבא שלמעלה.
קמד/ב	

⁶¹⁶³ תאנא (דפ"ו).

⁶¹⁶⁴ פירוש אפשר שנסתלקו מפני שלא היו ראויים לענין זה חס ושלוש ולפיכך היו חייבים מיתה, ואפשר שהיו צדיקים ולא נסתלקו אלא מפני שגלו מסתורין של עולם, לזה אמר כי משני חלוקות אלו אם הטענה האמיתית היא מפני שהיו הם כשרים והגונים אלא שגלו דברים שהם כבשונו של עולם ניחא שמורה על כשרותם וזהו שאמר "אי במילין אילין דאתגליין" וכו' ולא היה ראוי לגלות וכו' (אור יקר).

⁶¹⁶⁵ אחר כך חזר בו כי אפילו חלוקה זו אינה ראויה משום "דלא ליקרא" וכו' ואם כן אין עון בגילוי הסודות (אור יקר).

⁶¹⁶⁶ באורחוי (דפ"ו).

⁶¹⁶⁷ צ"ע עא ע"א (הערת הזהר).

⁶¹⁶⁸ כלומר נשמתם (אור יקר).

⁶¹⁶⁹ הזכרת השם (אור יקר).

⁶¹⁷⁰ כמו שעלה על דעתו לעיל (אור יקר).

⁶¹⁷¹ להורות שלא חטא בגילוי הנסתרות (אור יקר).

אבל ת"ח דהא כתיב (יהושע ו כו) בבכורו ייסדנה⁶¹⁷² ובצעירו יציב דלתיה וכ"ש דברעו סגי⁶¹⁷³ ותקיף אתרבקו נפשתהון בשעתא (דא) דאתנסיבו זכאה חולקהון דהא בשלימותא אסתלקו (דלא הוה כן לאינון דהוו קמייהו אמאי מיתו⁶¹⁷⁴):	אבל בא וראה הרי נאמר "בבכורו ייסדנה ובצעירו יציב דלתיה" וכל שכן שברצון גדול וחזק נתדבקו נפשותם בשעה זו שנלקחה. אשרי חלקם, כי בשלימות נסתלקו (שלא היה כן לאלה שהיו לפנייהם למה מתו).
תאנא בעוד דאתגליין מלין אתרגישו עלאין ותתאין⁶¹⁷⁵ (דאינון רתיכין) וקלא אתער במאתן וחמשין עלמין דהא מלין עתיקין לתתא אתגליין ועד ונ"א ועודו דאלין מתבסמן⁶¹⁷⁶ [נשמתייהו] (נפשייהו) באינון מלין נפקאו נשמתייהו בנשיקה ואתקשרו⁶¹⁷⁷ בההוא פרסא ונטלין להו מלאכי עלאי וסלקין לון לעילא ואמאי אלין משום דעאלו⁶¹⁷⁸ ולא נפקו זמנא אחרא מן קדמת דנא וכלהו אחריני עאלו ונפקו:	למדנו בעוד שנתגלו אלו הדברים, התרגשו העליונים והתחתונים (של אלה מרכבות) וקול נתעורר בר"נ עולמות, כי דברים עתיקים נתגלו למטה. ועד (ועוד) שאלו נמתקו נשמותיהם באלו הסודות, יצאה נשמתם בנשיקה והתקשרו במחיצה ההיא ונשארו אותם המלאכים העליונים והעלו אותם למעלה. למה (דווקא) אלו. לפי שאלו נכנסו ולא יצאו פעם אחת לפני כן, אבל השאר כבר נכנסו ויצאו.
אר"ש כמה זכאה חולקהון דהני תלתא וזכאה חולקנא ולעלמא דאתי בגין דא נפק קלא תניינות ואמר (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביי' אלהיכם חיים כלכם היום קמו ואזלו בכל אתר דהוו מסתכלין (ולא הוו מסתכלי בכל אתר דלא) סליק	אמר רבי שמעון, כמה מאושר חלקם של אלו השלשה, ואשרי חלקינו לעולם הבא בשביל זה. יצא קול שנית ואמרה, "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כלכם היום". קמו והלכו. בכל מקום שהיו מסתכלים, עלו ריחות טובים.

⁶¹⁷² ואי אפשר ענין גדול כזה שלא יהיה בו מיתה וחלק למדת הדין כענין בקרובי אקדש (אור יקר). תלמידי רשב"י ע"ה, נתדבקו דביקות גדול מאוד, עד שהיו פניהם מאירים כאור השמש בגבורתו, ושלשה מהם נדבקו בדביקות גדול ורם כל כך מה שלא הורגלו מקדמת דנא, ומתו מיתת נשיקה. ודבקו עצמם בההוא פרסה, אשר שם הם התיקונים, ובהם ישלימו אורם, על ידי מיין נוקבין שהעלו (עמק המלך ש"א פ"ט).

⁶¹⁷³ ומיתו מרוב חשק תאותם בנשיקה, לא מצד הדין אלא מצד רצון עליון, והיה סילוק לנשמתם לא דין חס ושלום (אור יקר).

⁶¹⁷⁴ כי עדין מקום שאלה למה מיתו אלו יותר משאר החברים, והיה מורה היות באלו חס ושלום פגם ומצאה מדת חדין מקום לדון, ואמר ששלשה דברים היו בענין האחד שהרגישו העליונים בגילוי הנעלמות וקטרגה מדת הדין וזהו שאמר "וקלא אתער" וכו' (אור יקר).

⁶¹⁷⁵ הרי דבריהם הי' בוקעי' כל העולמות והי' יחוד עצום למעלה עד שעלו למעלה לקבל אורות עליונים וידוע כי אין מקום פנוי למעלה שכאשר פרצוף אחד עולה למעלה אז כל העולמות שתחתיו ג"כ עולים זה למעלה מזה ואין מקום פנוי ולכן אתרגזו עילאין ותתאין דאנון רתיכין ר"ל אפי' בעולם המלאכים וכל המרכבה שכולם נהנים ע"י חידושי תורה שמתגלה בפי הצדיקים כידוע וקלא אתער במאתן וג' עלמין ידוע שד' עולמות הם אבי"ע ועולם ה' אדם קדמון ד' אותיות הוי"ה עם קוצו של יו"ד ובכל א' הוא הוי"ה שלימה בה' פרצופים א"א ואו"א וזו"נ ואף שבא"ק לא שייך פרצופים שהרי לא היה התחלת כלים כי אם באצי' לבד מ"מ שורש השרשים הם שם והנה כל פרצוף הוא י' ספי' שלימות שכל ספי' הוא עולם שלם כידוע הרי שכלל כולם הם ר"ן עולמות וכולם אתער קלא ע"י התיקון שנעשה על ידיהם עוד ירמוז סוד עמוק כי ידוע שכל רז"א הוא בסט' דיסוד ששם הוא גילוי כל אורות של פרצוף והוא המגלה אותם לתתא שלכן וסוד נק' כל שכולל כל ה"ק חג"ת נ"ה כידוע שהטיפה נמשך בכל איברי הגוף בסוד הדעת והנה ע"י שרשב"י והחברים גילו כל סודות הפרצופי' דאצילות כמ"ש באורך ע"י נעשה זיוג בכל הפרצופים ונמשך הטיפה בכל היסודות וע"י נתגלו להם רזין עילאין ושרה עליהם רוח"ק מסוד אור הגנוז שם וידוע כי ה' פרצופים הם באצילות וכל פרצוף מגלה אורו' שלו ע"י יסוד שנק' כל שכולל ה"ק הנ"ל חג"ת נ"ה שכל א' כלול מ"ס הרי הם ר"ן עלמין (ב"ע רנח ע"א).

⁶¹⁷⁶ והשנית כי לא מיתו מיתה על ידי מלאך המות אלא שנדבקו בשכינה וזהו שאמר "ועד דאלין מתבסמן" וכו' וכיון שהיה הנשמה מתבסמת למעלה והיה מקום לדין לחלוק נדבקו שם, נדבקו ונסתלקו, והשלישית למה אלו יותר מהשאר מפני שאלו לא היו מלומדים בענין זה ונדבקה נשמתם מרוב חשקם שהשיגו למה שלא הורגלו (אור יקר).

⁶¹⁷⁷ ואתקשר (דפ"ו).

⁶¹⁷⁸ דעאלן (דפ"ו).

ריחין: אר"ש שמע מנה דעלמא מתברך בגינן והוו נהרין אנפוי דכלהו ולא הוו יכלין בני עלמא לאסתכלא בהו תאנא עשרה עאלו ושבע נפקו והוה חדי ר"ש ורבי אבא עציב⁶¹⁷⁹ יומא חד הוה יתיב ר"ש ורבי אבא עמיה אר"ש מלה וחמו לאלין תלתא דהוו מייתין להון מלאכין עלאין ומחויין להו נגיוון ואדרין דלעילא בגין יקרא דלהון והוו עיילי ולון בטורי דאפרסמונא דכיא נח דעתיה דרבי אבא:	אמר רבי שמעון, משמע מזה שהעולם מתברך בשבילנו. והיו מאירות פניהם של כלם, עד שבני העולה לא היו יכולים להסתכל בהם. למדנו עשרה נכנסו ושבעה יצאו. ורבי שמעון היה שמח, ורבי אבא היה עצוב. יום אחד היה יושב רבי שמעון ורבי אבא עמו. אמר רבי שמעון דבר וראו את אלו הג' (חברים) שמלאכים עליונים היו מביאים אותם, והיו מראים להם אוצרות וחדרים למעלה בשביל הכבוד שלהם, והיו מביאים אותם בהרים של אפרסמון טהור. נתיישרה דעתו של רבי אבא.
תאנא מההוא יומא לא אעדו חברייא מבי ר"ש וכד הוה ר"ש מגלה רזין לא משתכחין תמן אלא אינון והוה קארי להו רבי שמעון שבעה ואנון (אינון) עיני יי⁶¹⁸⁰ דכתיב (זכריה ד י) שבעה אלה עיני יי ועלן אתמר:	למדנו מהיום שהוא והלאה לא סרו החברים מביתו של רבי שמעון, וכאשר רבי שמעון היה מגלה סודות, לא היו נמצאים שם, רק אלו. ורבי שמעון היה קורא עליהם, אנחנו השבעה הננו "עיני ה'" שנאמר "שבעה אלה עיני ה'" עלינו נאמר.
אר"ש אבא אנון שיתא בוציני דנהראן משביעאה אנת הוא שביעאה דכלא דהא לית קיומא לשיתא בר משביעאה דכלא תלי בשביעאה⁶¹⁸¹ רבי יהודה קארי ליה שבת דכלהו שתא⁶¹⁸² ומניה מתברכין דכתיב (ויקרא כה ב) שבת ליי' (שמות מז כג) קדש ליי' מה שבת ליי' קדש אוף ר"ש שבת ליי' קדש:	אמר רבי אבא, אנו ששה נרות המאירים מהשביעי. אתה הוא השביעי לכולם, כי אין קיום לששה אלא מהשביעי, כי הכל תלוי בשביעי. רבי יהודה קרא לו "שבת" שכל הששה ממנה מתברכים, שנאמר "שבת לה' קדש לה'". מה שבת לה' קדש, גם רבי שמעון שבת לה' קדש.
אר"ש תוהנא על ההוא חגיר חרצין⁶¹⁸³ מאריה דשער⁶¹⁸⁴ אמאי לא אשתכח בבי אדרא דילן בזמנא דאתגליין מלין אלין קדישין אדהכי אתא אליהו ותלת קטפורי נהירין באנפוי:	אמר רבי שמעון, תמיהני על אותו חגור מתנים, בעל שער, מדוע אינו מצוי בבית האדרא שלנו בזמן שנתגלו אלו הדברים הקדושים. בתוך כך בא אליהו, ושלשה נצוצות האירו בפניו.
אל"ר ר"ש [מ"ט לא שכיח מר] (מה דלא שכיחי (ס"א מ"ט לא שכיח מר)) בקרדוטא (ס"א בקרטמא) גליפא דמאריה ביומא דהלולא אל"ר חייך רבי שבע ויומין אתברירו (ס"א שבע יומין אתברכו) קמי קב"ה כל אינון דייתון וישתכחן עמיה עד לא עיילתון בבי אדרא דלכון ובעינא לאשתכחא זמין קשיר בכתפוי ואנא הוה ובעינא קמיה לאשתכחא זמין תמן וכדין קטיר בכתפוי (ס"א⁶¹⁸⁵ ובעינא קמיה דאשתכח וכדין קטיר	אמר לו רבי שמעון, מה הטעם שלא היה נמצא אדוני בצירי החקיקות [מיני בסמים] של האדון ביום השמחה. אמר לו, חייך רבי, שבעה ימים נבחרו לפני הקב"ה, כל אותם שיבואו ויימצאו עמו עד שלא נכנסתם לבית האדרא שלכם, רציתי להמצא, ואז אירע קשר על כתפי [ואני הייתי בקשתי מלפניו להיות שם ואז קשר בכתפיו] ולא יכולתי, כי בזה היום שלח אותי הקב"ה לעשות נסים לרב המנונא סבא וחבריו, שנמסרו בארמון [בקרין] המלך, ועשיתי להם נס, שהפלתי בשבילם את הכותל של היכל המלך, ונקשרו

⁶¹⁷⁹ שהיה חושש במיתתן עון (אור יקר).

⁶¹⁸⁰ שכל השגחת הקב"ה בעולם הזה וכל מבטו אינו אלא עלינו שאנו משכן לשפע שבעת הספירות (אור יקר).

⁶¹⁸¹ פירוש הספירה השביעית ראש לכולם (אור יקר).

⁶¹⁸² שיתא (דפ"ו). לא לבד ר' שמעון על כולם שביעי כדאמר ר' אבא אלא כולם כמו חול נגדו (אור יקר).

⁶¹⁸³ איש חגור אזור במתניו (אור יקר).

⁶¹⁸⁴ אלו סימני אליהו כדקאמר קרא בספר מלכים (אור יקר).

⁶¹⁸⁵ נ"ל שכן צ"ל ואנא הוה זמין תמן ובעינא קמיה לאשתכח' וכדין קטיר בכתפוי (הערת הזהר).

בין קשריו שמתו מ"ה שרים, והוצאתי (משם) את רב המנונא וחבריו ושמתי (והלכתי) אותם בבקעת אונו וניצלו, והכנתי לפניהם לחם ומים, כי לא אכלו זה שלשה ימים. וכל היום ההוא לא נפרדתי מהם. וכשחזרתי מצאתי את המסך שנשא אותו העמודים ושלשה מן החברים היו עליו.	בכתפוי) ולא יכילנא דההוא יומא שדרני אקב"ה למעבד נסין לרב המנונא סבא וחבריו⁶¹⁸⁶ דאתמסרו בארמונא (ס"א בקרוניא⁶¹⁸⁷) דמלכא וארחישנא להו בנסא ודרמינא להו כותלא דהיכלא דמלכא (ורמינא תלא דמלכא (ס"א דרמינא להו תלא דהיכלא דמלכא)) ואתקטרו בקטרוי דמיתו ארבעים וחמשה פרדשכי ואפיקנא לרב המנונא וחבריו ורמינא ונ"א ואוליכנא לון לבקעת אונו ואשתזיבו וזמינא קמייחו נהמא ומייא דלא אכלו תלתא יומין וכל ההוא יומא לא בדילנא מנייהו וכד תבנא אשכחנא פרסה⁶¹⁸⁸ דנטלו כל אינון סמכין ותלת מן חברייא עלה:
ושאלתי אותם, ואמרו לי, (כל אלו הם) חלקו של הקב"ה משמחת רבי שמעון וחבריו. אשריך ר"ש, ואשרי חלקך וחלק של אלה חברים שיושבים לפניך. כמה מדרגות מתוקנים לכם לעולם הבא, כמה נרות המאירים עתידים להאיר לכם.	ושאילנא לון ואמרו חולקא דקב"ה מהלולא דר"ש וחבריו זכאה אנת ר"ש וזכאה חולקך וחולקא (ו)דאינון חברייא דיתבין קמך כמה דרגין אתתקנו לכון לעלמא דאתי כמה בוצינין ודנהורין זמינין (דנהירין דזמינין) לנהרא לכו:
ובא וראה כי ביום הזה, בזכותך העטירו חמשים כתרים לרבי פנחס בן יאיר חותנך, ואני הלכתי עמו בכל אותם הנהרות של שמן אפרסמון טהור, והוא בחר מקום ונתקן (ואני ראיתי שהרי ברור וכו').	ות"ח יומא דין בגינך אתעטרו חמשיין כתריין⁶¹⁸⁹ לרבי פנחס בן יאיר⁶¹⁹⁰ חמוך ואנא אזילנא עמיה ובבלא (וכל) אינון נהרי דטורי דאפרסמונא⁶¹⁹¹ דביא והא⁶¹⁹² בריר דוכתיה ואתתקן (ס"א ואנא הא חזינא דהא בריר וכו'):
אמר לו קשורים הצדיקים בקשר הכתרים	א"ל קטירין⁶¹⁹³ צדיקייא בקרטופא דעטריין⁶¹⁹⁴
קמה/א	קמה/א
בראשי חדשים ובזמנים, ובשבתות יותר משאר ימים. אמר לו, ואף כל אלו שהם בחוץ, שנאמר "והיה מדי חדש בחדשו ומדי	בריש ירחי ובזמני ושבתי [יתיר] מכל שאר יומין א"ל ואף כל אינון דלבר דכתיב (ישעיה סו

⁶¹⁸⁶ ודאי כי יש לתמוה איך הניח את אותה האדרא קדישא דאזדמן בה קב"ה וכל פמליא דיליה בגין למעבד נסין לרב המנונא היה הדבר יכול להעשות על ידי מלאך אחר אבל הענין הוא במ"ש בהקדמת בראשית דף ו ע"א כי רב המנונא סבא הוא בחינת ניצוץ אחד ממשה ע"ה המתגלגל בכל דור ודור כנז' בס' התקונין בתקון ס"ט וז"ל דור הולך ודור בא אין דור פחות מששים רבוא ודא משה דאתי בגלגולא בכל דרא ודרא בכל צדיק וצדיק עד שתין רבוא כנז' שם בדף קי ע"א והנה אליהו ז"ל תלמידו של משה ע"ה וחייב בכבודו כנז' בפ' תצא דף רעו ע"ב וז"ל אליהו קום אפתח פומך בפקודין דאנת הוא עוזר לי בכל סטרא כו'. גם בפרשת צו דף כ"ח ע"א אמר באליהו איתמר ביה והוא יהיה לך לפה בגלותא כו' ולכן הוכרח אליהו ז"ל לילך בשליחות זה ולא מלאך אחר. וזהו סוד מ"ש בפ' ויחי דף רכה ע"א א"ר שמעון אי הני בבליא טפשיא כו' ינדעון שבחא דרב המנונא סבא ע"ה כד אשתכח ביניהו ולא הווי ידעיה שבחיה כו' כי הנה היה גלגולו של משה ע"ה (שער מאמרי רשב"י).

עי' תיקו"ז ריש תיקון כא דף מב ע"ב, ודברי הגר"א שם.
⁶¹⁸⁷ עי' כתובות דף טו ע"א.

⁶¹⁸⁸ פרסא (דפ"ו).

⁶¹⁸⁹ נגד חמישים שערי בינה שהיא הנקראת עולם הבא (אור יקר).

⁶¹⁹⁰ נקוט האי כללא בידך שמועיל לאדם חתנו בעל בתו כבנו ממש (אור יקר).

⁶¹⁹¹ כבר נרמז סוד אפרסמון בזוהר בפרשת תרומה והוא בבינה, וענין "טורי" הם סוד המלכות הנקראת הר ושבע ספירות נקראות מצדה הרים, ופעמים אומר נהרי אפרסמונא והיינו שהתפארת נקרא נהר ושבע ספירות מצדו נקראות נהרות, וענין סוד אפרסמון לעולם בבינה כדקאמרן, ונהרי דטורי דקאמר הכא מורה ייחוד אודם מהבינה (אור יקר).

⁶¹⁹² והוא (דפ"ו).

⁶¹⁹³ קטורין (דפ"ו).

⁶¹⁹⁴ הכוונה שהם נקשרים יותר בספירות (אור יקר).

(כג) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו וגו' ואין אליו אתיין⁶¹⁹⁵ כ"ש צדיקייא מדי חדש בחדשו למה משום דמ[ת]עטר⁶¹⁹⁶ אבהתא רתיכא קדישא ומדי שבת בשבתו דמתעטר שביעאה⁶¹⁹⁷ דכל אינון שיתא יומין דכתיב (בראשית ב ג) ויברך אלהים את יום השביעי וגו':	שבת בשבתו וכו' אם אלו באים, כל שכן הצדיקים. "מדי חדש בחדשו" למה. לפי שאז מתעטרים האבות, [הרי הם] המרכבה הקדושה, ו"מדי שבת בשבתו", שמתעטר השביעי, של כל אותם ששה ימים שנאמר "ויברך אלוהים את יום השביעי".
ואנת הוא ר"ש שביעאה דשיתא תהא מתעטר ומתקדש יתיר מכלא ותלת עדונין⁶¹⁹⁸ דמשתכחין בשביעאה זמנין (חברייא אליו) צדיקייא לאתעדנא בגינך לעלמא דאתי וכתיב (ישעיה נח יג) וקראת לשבת ענג לקדוש יי' מכובד מאן הוא קדוש יי' דא ר' שמעון בן יוחאי דאקרי מכובד בעלמא דין ובעלמא דאתי:	ואתה רבי שמעון הוא השביעי של כל הששה, אתה תהיה מעוטר ומקודש יותר מכלם, ושלשה מיני תענוגים הנמצאים ביום השביעי עתידים אלו החברים הצדיקים להתעדן בגללך לעולם הבא, ונאמר "וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד", מי הוא "קדוש ה'". זהו רבי שמעון בן יוחאי שנקרא מכובד בעולם הזה ובעולם הבא.
עד כאן האדרא קדישא רבא:	
דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו וגו' (במדבר ו כג) רבי יצחק פתח ואמר (תהלים קג יז) וחסד יי' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים כמה גדולה היראה⁶¹⁹⁹ לפני הקב"ה שבכלל היראה ענוה⁶²⁰⁰ ובכלל הענוה חסידות נמצא שכל מי⁶²⁰¹ שיש בו יראת חטא ישנו בכל⁶²⁰² ומי שאינו ירא שמים⁶²⁰³ אין בו לא ענוה ולא חסידות:	"דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו וגו'" רבי יצחק פתח ואמר "וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים". כמה גדולה היראה לפני הקדוש ברוך הוא, שבכלל היראה ענוה, ובכלל הענוה חסידות. נמצא שכל מי שיש בו יראת חטא ישנו בכלן, ומי שאינו ירא שמים אין בו לא ענוה ולא חסידות.

⁶¹⁹⁵ אכל בשר דקאמר קרא מהדר (אור יקר).

⁶¹⁹⁶ בסוד שלש ראשונות מתחדש אור שלשה אבות, והם מתחדשים אור המלכות שהיא רגל רביעי שבמרכבה (אור יקר).

⁶¹⁹⁷ תפארת נקשר בשלש ראשונות ומתייחד עם המלכות כנודע, ואם תאמר ואם כן נמצא כבוד ראש חדש גדול מכבוד שבת כי בשבת מתעטר שביעאה לבד ובראש חדש מתעטרי תלתא אבהן, ויש לומר כי אין עיטור תפארת בסוד הדעת בין חכמה ובינה שוה אל עיטור שלשה אבות למטת סתם (אור יקר).

⁶¹⁹⁸ אור שלש ראשונות שיושפע בעת סילוק ר' שמעון לחדש מנוחתו, והם יהנו מאותו האור כדרך האדם שמוסיף למאכל לכל בני הבית לכבוד האורח, ובזה נתבארה שמועה זו בס"ד (אור יקר).

⁶¹⁹⁹ בה"א הידיעה כוון אל אותה היראה הידועה המשובחת שאין למעלה הימנה והיא הנקראת יראת חטא, ועליה כוון לומר שהיא גדולה מענוה וחסידות מפני שהיראה הזאת כלולה מהכל כאשר נבאר (אור יקר). פי' רחל שנק' יראה ומי שהיא ירא שמים אחוז בה שבכלל היראה ענוה. כי כתב הרב לאה נק' ענוה. ולכך מי שהוא עניו אחוז בלאה בסוד והאיש משה עניו מאד. ולכך צפורה שהיא א' מארבע בחי' לאה היתה אשת משה וז"ש הזהיר שבכלל היראה ענוה שמרחל הנק' יראה עולה ללאה הנק' ענוה: ובכלל הענוה חסידות. פי' החסידים שבאים מאריך עד זעיר ומשם משפיעים ללאה ורחל וכדמפ' לקמן. ענוה עדיף. פי' שרומזת ללאה שהיא מהחזה ולמעלה ע"ג רחל הה"ד עקב ענוה יראת ה', פי' כמ"ש הרב שעקבי לאה בראש רחל כמה דאתתקן באידרא קדישא עולם חד ועולם תרין פי' אריך וזעיר. ונל"ע טעם שנק' עולם לפי שאריך מתעלם בתוך פרצופי האצילות. וזעיר מתעלם בתוך הנוקבא (מ"מ).

⁶²⁰⁰ לא ענוה פשוטה אלא מציאות הענוה בהיות החסידות כלולה בתוכה (אור יקר).

⁶²⁰¹ פרוש לפום מאי דאמרן נקטינן כי מינר היראה הקדושה באצילות הם שתים, האחד היא המלכות או הבינה הכוללת הכל והיא כלולה משלשתן והיא נקראת יראת חטא כדפירשנו (אור יקר).

⁶²⁰² אמנם כבר אפשר שלא יהיה בו יראת חטא שהיא מעלה רמה ויהיה בו הענוה בקצת שמתבייש מקונו מלהרהר בעבירה, וגם אינו תובע חלקו בפיא. אמנם מדת חסידות אין בו וכיוצא, לזה אמר כי יש יראה שנית שהיא בקדושה מדרגה אחרונה שאינה כלולה (אור יקר).

⁶²⁰³ ומי שאינו ירא שמים אין עניינה כיראת חטא, שאפשר שלא יהיה ירא חטא ויהיה ענו או חסיד, אבל יראת שמים מי שאינו ירא שמים אין בו וכו' מפני שהיא פתח הכניסה לכל המדות הנזכרות וכדאמר בתיקונים מי שאין לו מפתחות חצונים במה יכנס, ואם תאמר למה לא נאמר שיכנס האדם במדת יראת שמים ואחר שנכנס בה הרי שנכנס במלכות ונשתמש במדה זו שנים רבות, אחר כך יצא ממדה זו ויעזוב מדת היראה יכנס במדת הענוה, ואם כן לא יצדק גזרתו שאמר ומי שאינו ירא שמים אין בו וכו' שהרי אפשר שאינו ירא שמים, ועם כל זה נכנס דרך היראה ועבר אל הענוה (אור יקר).

רע"מ: פקודא [כב] דא לברכא כהנא ית עמא בכל יומא בזקופו דאצבען ולברכא ברכתא בכל יומא לאשתכחא ברכאן עילא ותתא דהא אצבען [קיימין] ברזא עלאה חמש גו חמש חמש דימינא⁶²⁰⁴ וחמש דשמאלא חמש דימינא אינון שבחא יתירא על אינון דשמאלא בגין דהא ימינא אית ליה שבחא יתירא על שמאלא וע"ד בברכתא דקא בריך כהנא ית עמא אצטריך לזקפא ימינא על שמאלא ולעיינא בעינא טבא וכד פריש ידוי כהנא שכינתא שריא על אינון אצבען דהא קב"ה אסתכם עמיה דכהנא באינון ברכאן וישראל מתברכין מתרין סטרין מעילא [ותתא] (לתתא) מעילא שכינתא דשריא על אינון אצבען וכהנא דקא מברך:	מצוה זו לברך הכהן את העם בכל יום בזקיפות האצבעות, ולברך ברכה בכל יום, להמצא ברכות למעלה ולמטה, שהרי האצבעות עומדות בסוד עליון, חמש תוך חמש, חמש של הימין וחמש של שמאל, חמש של הימין הן שבח יותר על אותן של שמאל, משום שהרי ימין יש לה שבח יתר על שמאל, ועל זה בברכה שמברך הכהן את העם צריך לזקוף ימין על שמאל, ולעייין בעין טובה. וכשהכהן פורש את ידיו, השכינה שורה על אותן האצבעות, שהרי הקדוש ברוך הוא הסכים עם הכהן באותן ברכות, וישראל מתברכים משני צדדים, מלמעלה ומלמטה, מלמעלה השכינה ששורה על אותן אצבעות והכהן שמברך.
ת"ח מלין דקא עבדי מתערין מלין לעילא כנוונא דא בפרישו דאצבען דכהנא לתתא אתערת שכינתא למיתי ולשריא עלן וכן כמה מלין אינון בעלמא דמתערין מלין לעילא דהא באתערותא דלתתא אתער חילא אחרא לעילא והא אוקימנא בכמה דוכתי והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דשופר וכמה אינון בהאי גוונא עשר אצבען מתערי שכינתא⁶²⁰⁵ לשרייה עליהו מתערי עשר דרגין אחרנין לעילא לאנהרא וכלא בשעתא חדא:	בא וראה דברים שעושים מעוררים דברים למעלה, כדוגמא זה בפרישת אצבעות, הכהן למטה מתעוררת השכינה לבא ולשרות עלינו, וכן כמה דברים הם בעולם שמעוררים דברים למעלה, שהרי בהתעוררות שלמטה מתעורר כח אחר למעלה, וזה בארנו בכמה מקומות, והיינו טעם הלולב, והיינו טעם השופר, וכמו שהם באופן זה, עשר אצבעות מעוררות השכינה לשרות עליהן, מתעוררות עשר מעלות אחרות למעלה להאיר, והכל בשעה אחת.
וע"ד אסיר ליה לבר נש לזקפא אצבען בזקופו למגנא אלא בצלותא ובברכאן ובשמא דקב"ה והא אוקימנא דאינון אתערו דשמא קדישא ורזא דמהימנותא זקיפו דאצבעאן ממנן בההוא זקיפו דלהון עשרה שליטין כמה דאוקמוה:	ועל כך אסור לאדם לזקוף אצבעות בזקיפה לחנם אלא בתפלה, ובברכות, ובשם של הקדוש ברוך הוא. והרי בארנו שהם מעוררים את השם הקדוש, וסוד האמונה זקיפות האצבעות ממונים, באותה זקיפה שלהן עשרה שליטים כמו שבארנו.
וכהנא בעי לברכא בעינא טבא באסתכמותא דשכינתא כמה דאתמר בההיא שעתא דברכתא דא נפקא מפומיה דכהנא אינון שתין אתוון נפקין וטסין ברקיעא וממנן שתין רברבין על כל את ואת וכלהו אודן על כל אלין ברכאן:	והכהן צריך לברך בעין טובה, בהסכמת השכינה כמו שנתבאר. באותה שעה שברכה זו יוצאת מפי הכהן, אותן ששים אותיות יוצאות וטסות ברקיע, וממונים ששים גדולים על כל את ואת, וכולם מודים על כל הברכות הללו.
מאי טעמא שתין אתוון בברכין אלין בגין דישראל שתין רבוא אינון וברזא⁶²⁰⁶ דשתין רבוא קיימין תדיר בעלמא וכל חד וחד איהו חד (רבוא)	למה ששים אותיות בברכות הללו, משום שישראל הם ששים רבוא, וסוד ששים רבוא עומדים בעולם תמיד, וכל אחד ואחד הוא (רבוא) אחד. השם הקדוש שיוצא מזה עולה

⁶²⁰⁴ הן ה"ח וה"ג הידועים, ע"ס (יהל אור).

⁶²⁰⁵ שהיא כלילא מעשר (יהל אור).

⁶²⁰⁶ ורזא (דפ"ו).

למעלה עד אותו הכסא שלמעלה, והכל, שכינה עליונה ושכינה תחתונה מודים לכהן באותן הברכות, וכל אותם ששים ממונים, ועל זה כתוב "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם", ואז הקדוש ברוך הוא מברך את ישראל.	שמו קדישא דנפקא מהאי סלקא לעילא עד ההוא כרסייא דלעילא וכלא שכינתא ⁶²⁰⁷ עלאה ושכינתא דלתתא אודן בכהנא באינון ברכאן וכל אינון שתין ממנן וע"ד כתיב (במדבר ו כז) ושמו את שמי ⁶²⁰⁸ על בני ישראל [ואני ⁶²⁰⁹ אברכם ⁶²¹⁰] וכדין קב"ה [מברך] [משבח] לון [לישראל] [לכהני במה דאתמר] ע"כ ⁶²¹¹ :
למדנו, מי שיצא מן היראה ונתלבש בענוה, ענוה עדיף ונכלל בכלם, זהו שנאמר "עקב ענוה יראת ה'". כל מי שיש בו יראת שמים זוכה לענוה, כל מי שיש בו ענוה זוכה לחסידות, וכל מי שיש בו יראת שמים זוכה לכולם, לענוה שנאמר עקב ענוה יראת ה', לחסידות שנאמר "וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו".	תאנא מי שיצא מן היראה ⁶²¹² ונתלבש בענוה ⁶²¹³ ענוה עדיף ונכלל בכלהו הה"ד (משלי כב ד) עקב ענוה יראת יי ⁶²¹⁴ כל מי שיש בו יראת שמים ⁶²¹⁵ זוכה לענוה כל מי שיש בו ענוה זוכה ⁶²¹⁶ לחסידות וכל מי שיש בו יראת שמים זוכה לכלם ⁶²¹⁷ לענוה דכתיב עקב ענוה יראת יי לחסידות דכתיב (תהלים קג יז) וחסד יי מעולם ועד עולם על יראיו ⁶²¹⁸ :
למדנו, כל אדם שיש בו חסידות נקרא מלאך	תאנא כל אדם שיש בו חסידות נקרא מלאך
מלאך	קמה/ב

⁶²⁰⁷ דשיתין אותיות ס"ר דישראל כנ"ל, הן שתין רבוא דעד"א ו"ק כ"א י' רבוא כנ"ל, והוא אחיד בשכינתא עילאה ותתאה וכידוע (יהל אור).

⁶²⁰⁸ בעד"א (יהל אור).

⁶²⁰⁹ שכינתא (יהל אור).

⁶²¹⁰ כנ"ל (יהל אור).

⁶²¹¹ פקודא כג לכבד אב וכו' פג א (דרך אמת).

⁶²¹² דהיינו שנשתמש בה שנים ואחר כך עבר ליכנס לענוה (אור יקר).

⁶²¹³ שנעשה מרכבה אל מדת הענוה בסוד עבודתה למטה כנודע, הן אמת כי מעלת הענוה עדיף שנכנס פנימה לאצילות יותר ממה שהיה, אמנם אל תחשוב שיהיה הכוונה שיעזוב מדת היראה חס ושלוש אלא ונכלל בכולהו בענות הנזכרת וביראה דקא עבד מקדמת דנא, שאי אפשר לאחוז במדת הענוה דהיינו פנימה ולהניח מה שהיה בידו מקודם לזה (אור יקר).

⁶²¹⁴ דהיינו שהיראה עקב לענוה שאינה נבדלת היראה מהענוה כלל, אלא בהיות האדם אחוז בענוה צריך שיאחוז בעקב הנטפל לה דהיינו היראה, והוקשה לו מאן נימא לך דהכי פירושא דקרא עקב ענוה דצריך שיהיה אחוז בזו ובזו נימא דהכל פירושא שלא יחשוב האדם שיוכל ליכנס מיד בענוה בלי היראה שאינו אלא פתח הכניסה לענוה, אמנם אחר שנכנס דרך היראה בענוה ועוזב היראה ויאחוז בענוה (אור יקר).

⁶²¹⁵ לא יראת חטא כדקאמר לעיל אלא "דחלא דשמיא" שהיא פתח הכניסה זכי לענותנותא, לא אמר אית ביה ענותנותא כדקאמר "אית ביה דחלא דשמיא" אלא זכי שסופו לעלות עוד יזכה אל הענוה מה שאין כן ביראת חטא שממש ישנו בכולם כדקאמר לעיל (אור יקר).

⁶²¹⁶ מפני שזה פתח כניסה לזו וזו לזו, ואם כדסלקא דעתך שיניח אחת ויעשה העליונה כדאמרן לעיל אם כן היה ראוי שיהיה הסדר יכנס תחלה ליראה, והיראה פתח לענוה לבד והענוה פתח לחסידות ואינו כן (אור יקר).

⁶²¹⁷ דהיינו שהיא פתח לכניסה אל הענוה ואל החסידות והא כיצד, אלא שבהכרח מוכרח נאמר שכאשר יכנס בענוה לא יניח היראה אלא יהיה ירא ועניו, ועל ידי שתייהם: יכנס לחסידות, נמצאת היראה פתח לענוה לבדה ופתח לשתייהם, כי אי אפשר ליכנס מענוה לחסידות אלא על ידי היראה שהא גם כן פתח לחסידות. כדאמרן, והכרח שהיראה פתח לענוה מן הפסוק עקב ענוה כדאמרן לעיל בריש האי תוספתא, כי צריך שיהיה כלול ביראה גם כן בהיותו בענוה מפני שהיא עקב ופתח לכניסתו אליה והכל ענין אחד (אור יקר).

⁶²¹⁸ מפני שאין החסידות סמוך ליראה אלא על ידי הענוה שהיא אמצעיית כי מהיראה והענוה יחד יכנס לחסידות כדפירשנו, ואפשר לפרש "יראת שמים" מלכות "ענוה" תפארת דכתיב והאיש משה עניו וכו' "חסידות" חסד כמשמעו, "יראת חטא" בינה והבורר יברור לעצמו ובזה נתבאר שמועה זו בס"ד (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

ה' צבאות, זהו שנאמר "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא".	י"י צבאות ⁶²¹⁹ הה"ד (מלאכי ב ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך י"י צבאות הוא:
למה זכה כהן להקרא מלאך ה' צבאות, אמר רבי יהודה, מה מלאך ה' צבאות כהן למעלה, אף כהן מלאך ה' צבאות למטה, ומיהו מלאך ה' צבאות למעלה, זה מיכאל ⁶²²⁰ לשר הגדול שבא מחסד של מעלה, והוא כהן גדול של מעלה.	מפני מה זכה כהן להקרא מלאך י"י צבאות ⁶²²⁰ אמר ר' יהודה מה מלאך י"י צבאות כהן למעלה אף כהן מלאך י"י צבאות למטה ומאן הוא מלאך י"י צבאות למעלה זה מיכאל ⁶²²¹ לשר הגדול דאתי מחסד של מעלה והוא כהן גדול של מעלה:
כביכול כהן גדול שלמטה נקרא מלאך ה' צבאות, משום שבא מצד החסד, מהו חסד, רחמים תוך רחמים, ולכן כהן לא נמצא מצד הדין.	כביכול כהן גדול דלתתא אקרי מלאך י"י צבאות משום דאתי מסטרא דחסד מהו חסד רחמי גו רחמי ובגין כך כהן לא אשתכח מסטרא דדינא:
למה זכה כהן לחסד, בגלל היראה, זהו שנאמר "וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו". מהו עולם ועולם, אמר רבי יצחק כמו שנתקן בחדר הקדוש עולם אחד ועולם שנים. אמר רבי חייא אם כך מן העולם ועד העולם צריך לו (לומר). אמר לו שני עולמות הם, וחזרו להיות אחד.	מ"ט זכה כהן לחסד בגין היראה הה"ד (תהלים קג יז) וחסד י"י מעולם ועד עולם על יראיו עולם ועולם מהו אמר רבי יצחק כמה דאתתקן באדרא קדישא עולם חד ועולם תרי א"ר חייא אי הכי מן העולם ועד העולם מבעי ליה ⁶²²¹ א"ל תרי עלמי נינהו ואתהדרו לחד ⁶²²² :
אמר רבי אלעזר לרבי יצחק, עד מתי תסתום דבריך, מן העולם ועד העולם כלל של סוד עליון, אדם שלמעלה ואדם שלמטה,	א"ר אלעזר לר' יצחק עד מתי תסתום דבריך ⁶²²³ מן העולם ועד העולם כללא דרוא

⁶²¹⁹ לא נקרא מלאך ה' לבד כי זה יורה על שם המורה היותו שוה למלאך נבדל מהחומר, אמנם נקרא מלאך ה' צבאות כי שם זה יורה היותו ראש לכל גדודי מעלה וכן פי' בשם ה' צבאות אות הוא בצבא שלו דהיינו שנכר ומצויין הקב"ה בכל צבאותיו היותו ראש לכולם, וכן פירשו בזה פרשת בראשית, והמלאך שהוא ראש לכל המלאכים יקרא מלאך ה' צבאות דהיינו עבד לקונו, ועוד יורה השם הזה היותו כסא מיוחד לקונו בין שאר המלאכים, וכן פירשו רז"ל כי כל מקום שמיכאל שם שכינה שם ולא כן אוריאל רפאל גבריאל, שכבר ירדו רפאל וגבריאל לבדם ושכינה לא ירדה שם שנסתלקה עם מיכאל, וכן פירשו בפרשת ויצא, ואם כן ראוי שמלאך המיוחד לכסא יקרא בשם מיוחד דהיינו מלאך ה' צבאות כאלו תאמר זה ניכר שהוא מלאך ה' צבאות שכן קב"ה מתראה ושוכן בו, אמנם שאר המלאכים הם מלאכים סתם, ואל תשיבנו ממטטרון שהוא רקיע שעל ראשיי החיות, ואין כסא הכבוד על מיכאל שלא יהיה הרקיע פרוש על ראשו, אמנם מיכאל ראש לארבע חיות ארבע מחנות שכינה כמו שהחסד מדה ראשונה לגבורה ותפארת ומלכות, והנה שם זה יורה על היות האיש הזה שבו החסידות משכן מיוחד לשכינה, וזו מעלה גדולה היותו מצויין בין שאר נבראים למטה כסא ובסיס לשכינה, וזהו שאמר נקרא "מלאך ה' צבאות", והראה לזה כי "שפתי כהן" וכו' ולא אמר הכתוב כי מלאך הוא סתם שהיה מורה על הבדלו מהחומר אלא מלאך ה' צבאות שמורה על המעלה הנזכרת (אור יקר).

⁶²²⁰ ואם תאמר מאי ראיא דילמא כהן לחוד מפני כהונתו, לזה אמר "מפני מה זכה כהן" נדע הטעם לכהן ומשם נראה שהטעם ההוא שוה בכל אדם שיש בו חסידות כדאמר, ודקדק באומרו "מפני מה זכה כהן למלאך ה' צבאות" כלומר לכל הכבוד הזה שיהיה נקרא מלאך ה' צבאות ובשם נכבד כזה, כי בשלמא מלאך ניהא מפני העבודה, אמנם מלאך ה' צבאות יש איזה סבה פנימית, ולזה פירש במקום אחר ר' יהודה ואמר "מה מלאך ה' צבאות כהן למעלה" דהיינו ראש המלאכים הוא המשמש בכהונה גדולה, וכהונת המלאך הזה הוא היותו עומד ומקריב נשמתן של ישראל, והיינו בסוד ההתעוררות בנשמתן של ישראל, "אף מלאך ה' צבאות למטה" כי כמו שאותו המלאך יתייחס בשם זה ועושה עבודה זו, כן הכהן שהוא עושה עבודת המלאך הזה ראוי שיתייחס בשמו ממש (אור יקר).

⁶²²¹ פי' כיון שהם אריק וזעיר א"כ צ"ל מן העולם ועד העולם בה' הידיעה שהם אריק וזעיר (מ"מ).
⁶²²² ר"ל שאריק מתלבש בזעיר ונעשים א'. ואי כתב העולם אות ה' הפסיק הענין ומשמע דכל א' לבדו. לכך כתיב בלא ה' לומר שהם אחדות אחד ואע"פ שיש פ' אחר דכתיב ביה מן העולם ועד העולם. מ"מ כיון שרמז בפ' זה שאמר עולם בלא ה' שהם אותיות אחדות א' די ואין צריך לרמוז כן בפסוק אחר (מ"מ).
⁶²²³ פי' ר' יצחק לא פירש בהדיא שהם אריק וזעיר וא"ל ר"א תפרש דבריך שמן העולם ועד העולם הם אדם דלעילא ואדם דלתתא שהם אריק וזעיר (מ"מ).

עלאה אדם דלעילא ואדם דלתתא והיינו עולם ועולם⁶²²⁴ וכתוב (ישעיה סג ט) ימי עולם וכתוב (ירמיה נא לט) שנות עולם⁶²²⁵ והא אוקמוה באדרא קדישא עלאה על יראיו דכל מאן דאיהו דחיל חטאה אקרי אדם אימתי א"ר אלעזר דאית ביה יראה ענוה חסידות כללא דכלא:	והיינו עולם ועולם, ונאמר "ימי עולם", ונאמר "שנות עולם". והרי פרשוה בגורן הקדוש העליון על יראיו, שכל מי שהוא ירא חטא, נקרא אדם, מתי, אמר רבי אלעזר, (כאשר) שיש בו יראה ענוה חסידות כלל של הכל.
אמר רבי יהודה והא תנינן אדם כללא דדכר ונוקבא⁶²²⁶ א"ל ודאי הכי הוא בכללא דאדם דמאן דאתחבר דכר ונוקבא אקרי אדם וכדין דחיל חטאן ולא עוד אלא דשריא ביה ענוה ולא עוד אלא דשריא ביה חסד ומאן דלא אשתכח דכר ונוקבא לא הוו ביה לא יראה ולא ענוה ולא חסידות, ולכן נקרא אדם, כלל הכל. וכיון שנקרא אדם, שורה בו חסד, שנאמר "אמרתי עולם חסד יבנה וגו'", ולא יכול להבנות אם לא נמצא זכר ונקבה. ונאמר "וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו", יראיו כלל של אדם.	אמר רבי יהודה, והרי שנינו, אדם כלל של זכר ונקבה. אמר לו ודאי כך זה בכלל של אדם, שמי שמתחבר זכר ונקבה נקרא אדם, ואז ירא חטא. ולא עוד, אלא ששורה בו ענוה. ולא עוד אלא ששורה בו חסד, ומי שלא נמצא זכר ונקבה, אין בו לא יראה ולא ענוה ולא חסידות, ולכן נקרא אדם, כלל הכל. וכיון שנקרא אדם, שורה בו חסד, שנאמר "אמרתי עולם חסד יבנה וגו'", ולא יכול להבנות אם לא נמצא זכר ונקבה. ונאמר "וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו", יראיו כלל של אדם.
ד"א וחסד יי' מעולם ועד עולם⁶²²⁸ (על יראיו) אלין אינון כהני דאתו מסטרא דחסד ואחסינו אחסנא דא דנחית מעולם דלעילא לעולם דלתתא על יראיו כהני דלתתא דכתיב (ויקרא טו ו) וכפר בעדו ובעד ביתו לאתכללא בכללא דאדם (תהלים קג יז) וצדקתו לבני בנים משום דזכה לבני בנים⁶²²⁹:	דבר אחר "וחסד ה' מעולם ועד עולם" אלה אותם כהנים שבאו מצד החסד, וירשו ירושה זו שירדה מעולם שלמעלה לעולם שלמטה, "על יראיו", כהנים שלמטה, שנאמר "וכפר בעדו ובעד ביתו", להתכלל בכלל של אדם. "וצדקתו לבני בנים", משום שזכה לבני בנים.
אמר רבי יהודה אי הכי מהו וצדקתו⁶²³⁰ וחסדו מבעי ליה אמר רבי אלעזר היינו רוא דתנינן בזאת⁶²³¹ (בראשית ב כג) כי מאיש לקחה זאת	אמר רבי יהודה, אם כך מהו "וצדקתו" היה צריך להיות "וחסדו". אמר רבי אלעזר, היינו סוד ששנינו בזאת, "כי מאיש לקחה זאת", ונאמר "לזאת יקרא אשה", וזאת

⁶²²⁴ פי' בין פסוק מן העולם ועד העולם ובין פ' מעולם ועד עולם כולם רומזים לאריך וזעיר (מ"מ).

⁶²²⁵ פי' כי שנות עולם וימי עולם הם בזעיר והיינו דקאמר והא אוקמוה באידרא וכו' שכן כתיב בא"ר דף קל"ח ע"ב שנים קדמוניות אינון ימי קדם. שנות עולם אינון ימי עולם וכו' נמצא ששנים קדמוניות וימי קדם הם באריך שנות עולם וימי עולם הם בזעיר. והביא הזהר ראייה על זעיר שנק' עולם. ועל אריך לא הוצרך להביא ראייה שכיון שהוא נעלם ביותר ראוי שיקרא עולם (מ"מ).

⁶²²⁶ פי' ולעיל אמר דכל מאן דאיהו דחיל חטאה איקרי אדם. ולכך הקשה הא תנינן בהפך דאין נק' אדם אלא מי שהוא כליל דכר ונוקבא, ותירץ ודאי הכי הוא והכל אמת שלעולם אדם לא איקרי אלא מאן דאתחבר דכר ונוקבא וכדין דחיל חטאה נמצ' דתרווייהו איתנהו (מ"מ).

⁶²²⁷ פי' שחסד על ידו נבנה העולם ואי אפשר להבנות האדם אם לא יהיה זכר ונקבה שאז יולידו בנים ובנות וזהו בנין העולם וז"ש ולא יכיל לאתבנא אי לא אשתכח דכר ונוקבא (מ,מ).

⁶²²⁸ פי' חסדים שבאים מאריך עד זעיר. ומזעיר ג"כ הם משפיעים אל יראיו (מ"מ).

⁶²²⁹ פי' כיון שזכה לבני בנים ודאי בכח השכינה הנק' צדק שהיא שרוייה עמו וזש"ה וצדקתו לבני בנים בשביל צדקתו זכה לבני בנים. ולכך הקשה ר' יהודה וחסדו מבעי ליה שע"י החסד הוא שזכה לבני בנים (מ"מ).

⁶²³⁰ "מאי וצדקתו" שיש בה דין (מ"מ).

⁶²³¹ ר"ל שמלכות נק' זאת ונק' צדק והיא בת זוג דזעיר הנק' איש ונקרא חסד. וכיון שהשכינה שרוייה עמו ודאי גם הזכר שהוא חסד שורה עמו. וכאלו אמר הכתוב וצדקתו וחסדו לבני בנים. שבשביל המלכות הנק' צדק ובשביל זעיר הנק' חסד זכה לבני בנים. ולכך הביא ראייה מהכהנים דכיון דשרת בהו שכינתא שרא בהו חסד (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

וכתיב (שם) לזאת יקרא אשה וזאת אתכלילת באיש דהיינו חסד וזאת נוקבא חסד דכר ובגין כך דכר דאתי מסטרא דחוורא דא אקרי חסד וזאת אתקרי צדק דאתיא מסטרא סומקא ובגין כך אקרי אשה:	נכללה באיש, שהיינו חסד, וזאת נקבה, חסד זכר. ולכן זכר שבא מצד הלבן הזה נקרא חסד, וזאת נקראת צדק, שבאה מצד אדום, ולכן נקראת אשה.
והיינו דכתיב וצדקתו מאי וצדקתו צדקתו דחסד בת זוגו דאתבסמא דא בדא ובגין כך תנינן כל כהן שאין לו בת זוג אסור בעבודה דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו אמר ר' יצחק משום דלית שכינה[ת]א שריא במאן דלא אנסיב וכהני בעי⁶²³² יתיר מכל שאר עמא לאשריית בהו שכינתא וכיון דשרת בהו שכינתא שריא בהו חסד ואקרון חסידים ובעיין לברכא עמא הה"ד (תהלים קמה י) וחסידיך יברכוכה וכתיב (דברים לג ח) תמיד ואוריד לאיש חסידיך ומשום דכהנא אקרי חסיד בעי לברכא ובגין כך כתיב (במדבר ו כג) דבר אל אהרן ואל בניו [לאמר] (ווגו') כה תברכו מאי טעמא משום דאקרון חסידים וכתיב וחסידיך יברכוכה⁶²³³:	והיינו מה שנאמר "וצדקתו", מה זה "וצדקתו", צדקתו של חסד, בת זוגו, להתבשם זה בזה. ולכן למדנו כל כהן שאין לו בת זוג אסור בעבודה, שנאמר "וכפר בעדו ובעד ביתו". אמר רבי יצחק משום שאין שכינה שורה במי שלא נשא (אשה), וכהנים צריכים יותר מכל שאר העם להשרות בהם שכינה, וכיון ששורה בהם שכינה שורה בהם חסד ונקראים חסידים, וצריכים לברך את העם, זהו שנאמר "וחסידיך יברכוכה", ונאמר "תומיך ואוריד לאיש חסידיך". ומשום שכהן נקרא חסיד, צריך לברך, ולכן כתוב "דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו", למה, משום שנקראים חסידים, ונאמר "וחסידיך יברכוכה".
כה תברכו את בני ישראל אמור להם כה תברכו בלשון הקדש כה תברכו ביראה כה תברכו בענוה אמר ר' אבא כה תברכו תאנא האי צד"ק אתקרי כ"ה⁶²³⁴ דכל דינין מתערין מכ"ה ונ"א מינה והיינו דאמר ר' אלעזר מהו מכה (דכה) [רבה] כלומר מכה מן כה⁶²³⁵ וכתיב (שמות ז טז) והנה לא שמעת עד כ"ה כמה דאגזים משה וכתיב (שם יז) בזאת תדע כי אני יי' וכלא חד:	"כה תברכו את בני ישראל אמור להם", כה תברכו בלשון הקודש, כה תברכו ביראה, כה תברכו בענוה. אמר רבי אבא כה תברכו, למדנו הצדק הזה נקרא כ"ה, שכל הדינים מתעוררים מכ"ה (ממנו). והיינו מה שאמר רבי אלעזר, מה זה "מכה (שכה) רבה", כלומר מכה, מפה. ונאמר "והנה לא שמעת עד כ"ה", כמו שאגזים משה, ונאמר "בזאת תדע כי אני ה'", והכל אחד.
קמ"א	
וכתיב (שמות ז כג) ולא שת לבו גם לזאת דזמינא להרבא ארעיה ומהאי כ"ה מתערין דינין⁶²³⁶ ומדאתחבר עמה חסד אתבסמת⁶²³⁷	ונאמר "ולא שת לבו גם לזאת", שהזמינה להחריב את ארצו, ומהכ"ה הזאת מתעוררים הדינים, ומשהתחבר עמה חסד, מתבשמת,

⁶²³² בעיין (דפ"ו).

⁶²³³ כאלו אמר יברכו כה וכן כה תברכו ר"ל לכה תברכו (מ"מ).

⁶²³⁴ כתב הרב בס"ה בדרוש ברכת כהנים טעם שנק' השכינה כה לפי שבפסוק ישא ה' יש כ"ה אותיות. ותכין לשם כ"ב העליון שהם מ"ה ואד"נ. כי מ"ה וס"ה יש בהם כ"ב אותיות במילואם כי עתה מתמלאים ע"י נה"י דתבונה שהם ג' מוחין הרי הכל כ"ה ולכך המ' נק' כ"ה בסוד כה תברכו שהם כ"ה אותיות שבפסוק ישא ה' שהם כ"ב אתון דשני שמות הנז' וג' פסוקים שבברכת כהנים שהם נגד ג' מוחין הרי כ"ה (מ"מ).

⁶²³⁵ ור"ל שהדינים הם מן כה שהיא המייסרת לאדם (מ"מ).

⁶²³⁶ בחינה אחת היא צדק ובחינה שנית היא זאת ובחינה שלישית כה, בענין שצדק היא ממש מדת אחרונה שבה שהיא דין ממש דנה את העולם בדיניה, ולמעלה מבחינה זאת היא בחינה הנקראת זאת דהיינו שהיא נקראת א"ת וכלולה משבעה מדות ולפיכך היא נקראת זא"ת, ובחינה זו היא דין אבל לא כצדק, ולמעלה מבחינה זו היא בחינת כ"ה והיא נגד הבינה, וכמו שמהבינה מתערין דין כן במלכות עצמה מתערין דינין מכחות הבינה אל שאר המציאות, וז"ש "מהאי כה מתערין דינין" ומכה מתעוררים לזאת ושם הם בעצם, ומשפיע אותם לצדק וצדק היא הפועלת אותם בתחתונים (אור יקר).

⁶²³⁷ עתה שאנו אומרים שהדינים הם מתעוררים ממנה "מדאתחבר חסד עמה מתבסמא" שאין הדינים מתעוררים שאם היה שממש היתה דין לא היתה מתבסמת על ידי הכהנים אלא על ידי הלויים כדכתיב ועבד הלוי הוא שעל ידי השיר היו מתקנים דין הגבורה ממקורו, אמנם כ"ה שאין עיקרה דין אלא דינים

זהר ויקרא חלק א'

ולכן נמסר זה לכהן שבא מחסד כדי שתתברך ותתבסם.	ובגין כך אתמסר דא לכהן דאתי מחסד בגין דתתברך ותתבסם:
כ"ה, זהו שנאמר "כה תברכו", כלומר אף על גב שה"כה" הזאת נמצאת בדינים, תבשמו אותה ותברכו אותה, שנאמר כה תברכו את בני ישראל, תברכו בחסד זה את כ"ה, ותבשמו אותה מול ישראל, כדי שלא ימצאו בה דינים, זהו שנאמר "כה תברכו את בני ישראל אמור להם". לא כתוב "אמרו" אלא "אמור", להוציא משרבו הפריצים שלא מפרסמים דבר, שהרי לא הצטוו לפרסם השם, משמע שנאמר "אמור להם", אמור סתם. דבר אחר, אמור, כיון שנאמר "כה תברכו", למה לא כתוב "תאמרו", אלא שנה רבי יהודה, "אמור להם", זכו להם, לא זכו, אמור סתם.	כ"ה הה"ד (במדבר ו כג) כה תברכו כלומר אע"ג דהאי כה אשתכחת בדינין ⁶²³⁸ תבסמון לה ותברכון לה דכתיב כה תברכו את בני ישראל תברכו בהאי חסד לכ"ה ותתבסמון ⁶²³⁹ לה לקבלייהו דישאל בגין דלא ישתכחון בה דינין הה"ד כה תברכו את בני ישראל אמור להם אמרו לא כתיב אלא אמור לאפקא משרבו הפריצים דלא מפרסמין מלה ⁶²⁴⁰ דהא לא אתפקדו לפרסמא [שמא] משמע דכתיב (במדבר ו כג) אמור להם אמור סתם ד"א אמור [כיון] דכתיב כה תברכו אמאי לא כתיב תאמרו ⁶²⁴¹ אלא תני ר' יהודה אמור להם זכו להם לא זכו אמור סתם:
רבי יצחק פתח "וראיתי לבדי את המראה, והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה וגו'". "וראיתי אני דניאל לבדי", והרי שנינו הם נביאים, והוא לא נביא. ומיהם, חגי זכריה ומלאכי. אם כך נעשה קודש חול, והרי נאמר "לא ראו למה פחדו", ובדניאל כתוב "וראיתי אני ולא פחד", והוא לא נביא, הרי חול קודש.	ר' יצחק פתח (דניאל י ז) וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה וגו' וראיתי אני דניאל לבדי והא תנינן אינהו נביאי ואיהו לאו נביא ומאן נינהו חגי זכריה ומלאכי אי הכי אתעביד קדש חול ⁶²⁴² והא כתיב לא ראו ⁶²⁴³ אמאי דחילו ובדניאל כתיב וראיתי אני ולא דחיל ואיהו לאו נביא הא חול קדש:
אלא כך למדנו, כתוב "אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח", בזאת זה שאמרנו, זאת נחלת חלקו לירש, ולעשות לו נקמות. ושנינו	אלא הכי תאנא כתיב (תהלים כז ג) אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח בזאת הא דאמרן זאת עדבא

מתערים מינה לכך "מדאתחבר חסד עמה מתבסמא ובגיני כך אתמסר דא לכהן" ולא ללוי כדאמרן (אור יקר).

⁶²³⁸ וענין "דינין מתערין מינה" הכוונה שבעוד שהם במלכות בשלש ראשונות עדיין השפע בה רחמים ואין אותו הדין מתגלה ולא יקרא דין בעצם אלא במדרגות המלכות, וכערך הספירות בעצמם בבינה גבורה מלכות הם ערך שלש בחינות אלו במלכות עצמה אל גלוי הדין, לכך הם שלש אלו, ואמרו "אתמסר דא לכהן" לאו דווקא כ"ה כי גם צדק וזאת נמסר לכהן דכתיב בזאת יבא אהרן וכתוב כהניך ילבשו צדק וכתוב וצדקתו לבני בנינים כדאמרין לעיל, אלא כיון דמינה ובה מתערין דינין, על ידי, היותה מיוחדת לגבורה, הלויים מסלקים הגבורה ומתקנים אותה והכהנים מייחדים המלכות בחסד שלא יתעורר בה הדינים שבה, כלומר "אף על גב דהאי כה אשתכחת בדינין" שהם נשפעים בה (מכבר) מהגבורה והם נעלמים בה ושקטים על שמריהם "תברכון לה", ואין כוונת הכתוב לומר בכה תברכו את בני ישראל כמשמעו אלא בחסד תברכו לכה ולהכי קאמר "כלומר" וכפל ואמר "תבסמון ותברכון" מפני שהם שתי דברים האחד למתק הדין שבה ונוסף על זה לברך אותה להשפיע בה שפע ברכה ומאחר שאמר "תברכו" מכל שכן "תבסמון" שאי אפשר ברכה אם לא תתבסם קודם (אור יקר).

⁶²³⁹ ותבסמון (דפ"ו).

⁶²⁴⁰ נזכר בדרוש רז"ל שהכהנים היו מבליעים את השם בנעימה (זהר הרקיע).

⁶²⁴¹ פי' לפי פי' א' דייק מדלא כתיב אמרו להם אלא אמור ש"מ דיש פעמים שמגלים שם המפורש. ויש פעמים דאמור סתם ולפי ד"א דייק מדלא כתיב תאמרו להם כמו כה תברכו דרישא דקרא. ש"מ דאם זכו מגלים להם שם המפורש וז"ש זכו להם לא זכו אמור סתם. לכך כתיב אמור ולא תאמרו דאי כתיב תאמרו משמע שבכל זמן תאמרו להם (מ"מ).

⁶²⁴² פי' שהם שהיו נביאים נעשו חול שלא ראו את המראה (מ"מ).

⁶²⁴³ היא קושיא אחרת (מ"מ).

חולקיה לא[ת]חסנא ולמעבד ליה נוקמין ותנא עבד קב"ה לדוד רתיכא קדישא עם אבהתא⁶²⁴⁴ כתרין עלאין קדישין דכלא דאחסינו אבהתא⁶²⁴⁵ ותאנא מלכו ירית דוד לבנוי בתרוי ובאתר מלכו דלעילא אתקף ואחסין הוא ובנוי מלכו דא דלא אעדי משולמניהון⁶²⁴⁶ לדרי דרין ותאנא בשעתא דהאי כתר דמלכותא אתער לבנוי דדוד לית מאן דקאים קמיה:	עשה הקדוש ברוך הוא את דוד מרכבה קדושה עם האבות, כתרים עליונים קדושים של הכל שירשו האבות. ולמדנו, שדוד הוריש מלכות לבניו אחריו, ובמקום מלכות העליונה התחזק וירש הוא ובניו מלכות זו, שלא תעבור משלטונם לדורי דורות. ולמדנו שכתר המלכות הזה התעורר לבני דוד, אין מי שיעמוד לפניו.
וראיתי אני דניאל לבדי את המראה משום דמבנוי דדוד הוה⁶²⁴⁷ דכתיב (דניאל א ו) ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה וגו' והוא חמא וחדרי בהאי דהוא מסטר אחסנת חולקא עדבא דאבוי ומשום דהוה דיליה הוא סביל ואחריני לא סביל⁶²⁴⁸ דאמר רבי שמעון בשעתא דהאי כ"ה אתער בדינוי לא יכלין בני עלמא למיקם קמיה ובשעתא דפרסין כהני ידיהו דאתיין מחסד אתער חסד דלעילא ואתחבר בהאי כה ומתבסמא ומתברכא באנפין נהירין לבני ישראל ואתעדי מנהון דינין:	"וראיתי אני דניאל לבדי את המראה" משום שמבני דוד היה, שנאמר "ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה וגו'", והוא ראה ושמח בזה, שהוא מצד ירושת חלק נחלת אביו, ומשום שהיה שלו, הוא סבל ואחרים לא סבלו. שאמר רבי שמעון, בשעה שהכ"ה הזאת מתעוררת בדיניה, לא יכולים בני העולם לעמוד לפניו. ובשעה שהכהנים פורשים ידיהם, שבאים מחסד, מתעורר חסד שלמעלה ומתחבר בכ"ה הזאת ומתבשמת ומתברכת בפנים מאירות לבני ישראל, ומעבירים מהם דינים.
הה"ד כה תברכו את בני ישראל ולא לשאר עמין בגין כך כהן ולא אחרא כהן בגין דיתער האי כתר דיליה חס"ד על ידוי דאקרי חסיד דכתיב (דברים לג ח) לאיש חסידך והוא אתי מסטרא דחסד וכתיב (תהלים קמה י) וחסידיך יברוכה אל תקרי יברוכה אלא יברכו כ"ה כה תברכו בשם המפורש כה תברכו בלשון הקדש:	זהו שנאמר "כה תברכו את בני ישראל", ולא את שאר העמים, בגלל כך כהן ולא אחר. כהן כדי שיתעורר הכתר הזה שלו, חסד על ידו, שנקרא חסיד, שנאמר "לאיש חסידך", והוא בא מצד החסד. ונאמר "וחסידיך יברוכה", אל תקרי יברוכה אלא יברכו כ"ה, כה תברכו בשם המפורש, כה תברכו בלשון הקדש.
תאנא אמר ר' יהודה בשעתא דכהנא דלתתא קם ופרים ידוי כל כתרין קדישין דלעילא מתערין ומתתקנין לאתברכא ונהרין מעומקא דבירא⁶²⁴⁹ דאתמשך להו מההוא עומקא⁶²⁵⁰ דנפק תדיר ולא פסיק ברכאן דנבען מבועין לבלהו עלמין ומתברכין ומתשקיין מכלהו:	למדנו, אמר רבי יהודה, בשעה שהכהן שלמטה קם ופורש ידיו, כל הכתרים הקדושים שלמעלה מתעוררים ומתתקנים להתברך ומאירים מעומק הבאר, שנמשך להם מאותו עומק שיוצא תמיד, ולא פוסקים הברכות הנובעות מבועים לכל העולמות, ומתברכים ומשקים מכלם.
ותאנא בההוא זמנא לחישותא ושתיקותא הוי בכל עלמין למלך דבעי לאזדווגא במטרוניתא	ולמדנו באותו זמן, לחש ושתיקה יש בכל העולמות. (משל) למלך שרוצה להזדווג

⁶²⁴⁴ פי' שהיא רגל ד' כמו האבות שהם ג' רגלי הכסא (מ"מ).

⁶²⁴⁵ פי' הם מג"ת שירשו הארתם אברהם יצחק ויעקב שבעו"הז (מ"מ).

⁶²⁴⁶ משולטנהון (דפ"ו).

⁶²⁴⁷ כמ"ש בפרקי דר"א סוף פרק נב (לש"ו).

⁶²⁴⁸ פי' בכאן מתרץ קושיא הב' אמאי דחילו כיון שלא ראו. והתירוץ הוא כמ"ש בגמ' אע"ג דאינהו לא חזו מזליהו חזא וז"ש הזוהר ואחריני לא סבלי שנשמתם לא יכלה לסבול הארת השכינה אע"פ שהם לא ראו כלום מזלם ונשמתם ראו ולא יכלו לסבול (מ"מ).

⁶²⁴⁹ פי' עשר ספי' דמ' מאירים מיסוד דזעיר הנק' עמיקא, ולכן אמר כל כתרין קדישין דלעילא שהם י"ס דמ' מתערין וכו' ונהרין מעמיקא דבירא (מ"מ).

⁶²⁵⁰ פי' מיסוד דאימא שהוא נגיד ולא פסיק א"כ י"ל כל כתרין קדישין דלעילא וכו' הם עשר ספי' דזעיר ודמ'. מעומקא דבירא הוא יסוד דאימא כמ"ש בפ' בשלח דף ס"ג ע"ב וכתבנו שם בשם הרב ז"ל שיסוד דבינה נקרא עמקא דבירא ומ"ש מההוא עומקא דנפק וכו' הוא יסוד דאבא (מ"מ).

802

ובעי למעאל לה בלחישו וכל שמשין מתערין בההוא זמנא ומלחשין הא מלכא אתי לאזדווגא במטרוניתא מאן מטרוניתא דא כנסת ישראל מאן כ"י כנסת ישראל סתם⁶²⁵¹:	במלכה, ורוצה להיכנס אליה בלחש, וכל השמשנים מתעוררים באותו זמן ומתלחשים. הרי המלך בא להזדווג במלכה, מי המלכה, זו כנסת ישראל. מי כנסת ישראל, כנסת ישראל סתם.
תאנא אמר רבי יצחק כהן בעי לזקפא ימינא על שמאלא דכתיב (ויקרא ט כב) וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם ידו כתיב ולא ידיו משום דשבתא דימינא על שמאלא אמר רבי אלעזר רזא הוא משום דכתיב (בראשית ג טז) והוא ימשול בך⁶²⁵² תאנא כהן דבעי לפרסא ידיו בעי דיתוסף קדושה:	למדנו, אמר רבי יצחק, כהן צריך לזקוף ימין על שמאל שנאמר "וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם". "ידו" כתוב, ולא ידיו, משום ששבת הימין על השמאל. אמר רבי אלעזר סוד הוא משום שנאמר "והוא ימשול בך". למדנו כהן שרוצה לפרש ידיו, צריך שיתוסף קדושה
קמ"ב	
על קדושה דיליה דבעי לקדשא ידיו על ידא דקדישא מאן ידא דקדישא דא ליוואה דבעי כהנא ליטול קדושה דמיא מידיו דכתיב וקדשת את הלויים⁶²⁵³ הא אינון קדישין וכתוב בהו בלויים (במדבר יח ב) וגם את אחיך מטה לוי וגו' שבט אביך כלל מכאן דכל כהן דפריס ידיו בעי לאתקדשא ע"י דקדישא ליתוסף קדושה על קדושתיה ועל דא לא יטול קדושה דמיא מבר נש אחרא דלא הוי קדישא:	על קדושתו, שצריך לקדש ידיו על (ידי) יד הקדוש, מיהו יד הקדוש, זה לוי, שצריך כהן ליטול קדושה של מים מידיו, שנאמר "וקדשת את הלויים", הרי הם קדושים, ונאמר בלויים "וגם את אחיך מטה לוי וגו'". "שבט אביך" כלל, מכאן שכל כהן שפורש ידיו צריך להתקדש על ידי קידוש להוסיף קדושה על קדושתו, ולכן לא יטול קדושה של מים מאדם אחר שאינו קדוש.
ובצניעותא דספרא תאנא לוי דאתקדש כהנא על ידיו בעי הוא לאתקדשא בקדמיתא ואמאי לוי ויתקדש על ידא דכהנא אחרא תאנא כהנא אחרא לא בעי דהא כהן דלא שלים לא בעי האי כהנא שלים לאתפגם על ידא דפנימא דלא שלים אבל לוי דאיהו שלים ואתחזי לסלקא בדוכנא ולמפלח במשכן זמנא הא שלים הוא והא אקרי קדוש דכתיב וקדשת את הלויים⁶²⁵⁴:	ובספרא דצניעותא למדנו, לוי שהכהן התקדש על ידו, צריך הוא להתקדש בתחלה, ולמה לוי, שיתקדש על ידי כהן אחר. למדנו כהן אחר לא צריך, שהרי כהן שאינו שלם, לא צריך זה הכהן השלם להתקדש על ידי פגום שלא שלם. אבל לוי, שהוא שלם וראוי לעלות לדוכן ולעבוד באהל מועד, הרי הוא שלם, והרי נקרא קדוש, שנאמר "וקדשת את הלויים".
א"ר תנחום אף אקרי טהור דכתיב (במדבר ח ו) וטהרת אותם ובגין כך בעי לאתוספא⁶²⁵⁵ כהנא קדושה על קדושתיה תאנא כהנא דפריס ידיו בעי דלא יתחברון אצבען דא בדא בגין דיתברכין⁶²⁵⁶ כתרין קדישין כל חד וחד בלחודיו כמה ודאתחזי ליה בגין (דיתחזי ליה ובגין) דשמא קדישא בעי	אמר רבי תנחום, אף נקרא טהור, שנאמר "וטהרת אותם", ולכן צריך להוסיף כהן קדושה על קדושתו. למדנו כהן שפורש ידיו, צריך שהאצבעות לא יתחברו זו בזו, כדי שיתברכו כתרין קדושים כל אחד ואחד לבדו כמו שראוי לו, משום ששם הקדוש צריך להתפרש באותיות רשומות, שלא לערב זה

⁶²⁵¹ יובן במ"ש הרב בדרוש ברכת כהנים וז"ל בקיצור בברכת כהנים נכנסים מקיפי אבא שהם ל"מ דצלם דאבא בסוד פנימיות בתוך זעיר לצורך הזווג. ואז ע"י כניסת המקיפין אלו ניתוסף אור גדול במוחין דזעיר ואז נבקע יסוד דאימא וע"י ריבוי האור נעשה זווג דישאל ולאח בויעבר. ודיעקב ורחל בנפילת אפים עכ"ל בקיצור. ואפשר שמ"ש כנסת ישראל סתם שע"י ברכת כהנים שנכנסים ל"מ דצלם דאבא גורם לזווג לאח ורחל ולכן אמר כנסת ישראל סתם (מ"מ).

⁶²⁵² פ' זעיר שהוא נבנה מהחסדים שהוא ימין. ימשול במלכות שנבנית מהגבורות שהוא שמאל (מ"מ).

⁶²⁵³ ע'י הערה שלנו לעיל קט ע"ב.

⁶²⁵⁴ ע'י הערה שלנו לעיל קט ע"ב.

⁶²⁵⁵ לאוספא (דפ"ו).

⁶²⁵⁶ דיתברכון (דפ"ו).

בזה, ולא יתכוון (ולהתכוון) באותם דברים.	לאתפרשא באתוון רשימין דלא לאערבא דא בדא ולא יתכוון (נ"א ולא תכוונא) באינון מלין:
אמר רבי יצחק רוצה הקדוש ברוך הוא שיתברכו עליונים כדי שיתברכו תחתונים, ויתברכו עליונים כדי שיתברכו תחתונים, ויתברכו עליונים שהם קדושים בקדושה עליונה על ידי התחתונים שהם קדושים בקדושה עליונה, שהם קדושים מכל קדושים שלמטה, שנאמר "וחסידך יברוכה".	א"ר יצחק בעי קב"ה דיתברכון עלאי בגין דיתברכון תתאי ויתברכון עלאי (על ידוי דתתאי) דאינון קדישין בקדושה עלאה ועל ידא דתתאי דאינון קדישין בקדושה עלאה דאינון קדישין מכל קדישין דלתתא דכתיב (תהלים קמה י) וחסידיך יברוכה:
אמר רבי יהודה, כל כהן שלא יודע סוד זה, ולמי מברך ומהי הברכה שמברך, אין ברכתו ברכה. והיינו מה שנאמר "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו". מה זה דעת, דעת סתם, "ותורה יבקשו מפיהו" עליונים יבקשו מפיהו, ומה יבקשו מפיהו, תורה, תורה סתם.	א"ר יהודה כל כהן דלא ידע רזא דא ולמאן מברך ומאן היא ברכתא דמברך לאו ברכתא דיליה ברכתא והיינו דכתיב (מלאכי ב ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו מאי דעת דעת סתם ותורה יבקשו מפיהו עלאין יבקשו מפיהו ומאי יבקשו מפיהו תורה תורה סתם:
איך אחוזה תורה שלמעלה שנקראת תורה סתם, שלמדנו תורה שבכתב ותורה שבעל פה, באותם כתרים עליונים שנקראו כך, למה, כי מלאך ה' צבאות הוא. ולמדנו שצריך הכהן לכוון באותם דברים שלמעלה ליחד את השם הקדוש כפי שצריך.	[היך] (היא) אחידא תורה דלעילא דאקרי תורה סתם [דתניא] תורה שבכתב ותורה שבע"פ [באינון] (דאינון) כתרין עלאין דאתקרון הכי מ"ט כי מלאך יי' צבאות הוא ותנינא דבעי כהנא לכוונא באינון מלין דלעילא ליחדא שמא קדישא כמה דאצטריך:
אמר רבי שמעון למדנו בספרא דצניעותא, שם הקדוש גלוי ומכוסה, שגלוי הרי נאמר ביו"ד ה"א וא"ו ה"א, שמכוסה כתוב באותיות אחרות. ואותו שמכוסה הוא הנסתר (אחרים ואותו שמכוסה הוא נסתר) של הכל.	אמר ר"ש תאנא בצניעותא דספרא שמא קדישא אתגלייא ואתכסייא ⁶²⁵⁷ דאתגלייא כתיב ביו"ד ה"א וא"ו ה"א דאתכסייא כתיב באתוון אחרן ומההוא דאתכסייא ההוא טמירא (ס"א) אחרנין וההוא דאתכסייא הוא טמירא דכלא:
אמר רבי יהודה, ואפילו אותו שמגולה מכוסה באותיות אחרות בגלל אותו טמיר הטמירים בפנים, שהרי כאן צריך הכהן לצרף שם הקדוש ולהוריד רחמים, (כלם) שכולם כלולים בדיבור של עשרים ושתים אותיות, (שכולן מדות) (בשני כתרים) כתרי הרחמים.	א"ר יהודה ואפילו ההוא דאתגלייא אתכסיא באתוון אחרן בגין ההוא טמירא דטמירין בנו דהא הכא בעי כהנא לצרפא שמא קדישא ולמיתת רחמי [דכלהו כלילן בדיבור דכ"ב אתוון ⁶²⁵⁸] (כלהו דכלהו כלילן בכ"ב אתוון כתרין) בתרי דרחמי:
ובאותיות אלו של השם הזה סתומים עשרים ושתים מדות הרחמים, ושלוש עשרה של העתיק נסתר וגנוז מהכל, ותשע שהתגלו מזעיר אנפין (בזעיר אנפין), ומתחברים כולם בצרוף שם אחד שהיה הכהן מכוון כשפרס ידיו בעשרים ושתים אותיות חקוקות.	ובהני אתוון דהאי שמא סתימאן כ"ב ומכילין דרחמי וי"ג דעתיקא סתים וגניז מכלא וט' דאתגליין מזעיר אנפין וס"א בז"א ומתחברן כלהו בצרופא דשמא חד דהוה מכוון כהנא כד פריס ידוי בכ"ב אתוון גליפן:
ולמדנו כשהיתה צניעות בעולם, היה מתגלה שם זה לכל. משרבתה החוצפה בעולם, נסתר באותיותיו, שכשהיה מתגלה הכהן היה מכוון, והשם מתפרש, במה מכוון,	ותאנא כד הוה צניעותא בעלמא הוה מתגלייא שמא דא לכלא מדאסגי חציפותא בעלמא סתים באתווי דכד הוה מתגלייא כהנא מכוין ושמא

⁶²⁵⁷ לעיל עג ע"א ולקמן רפט ע"א וקנט ע"א (לש"ו).

⁶²⁵⁸ (ס"א דכלהו מכילן) כתרי (דפ"ק).

מכונן בנסתר שטמיר וגנוז ומתגלה ומתפרש. משהתרבתה החוצפה בעולם, נסתר הכל באותיות רשומות.	מתפרש במאי מכונן מכונן בסתימא דטמיר וגנוז ומתגלה ⁶²⁵⁹ ומתפרש מדאסני חציפותא בעלמא סתים כלא באתון רשימין:
ובא וראה שכל אלו עשרים ושתים אותיות (רחמים) (שכל אלו עשרים ושתים מדות הרחמים)	ות"ח דכל הני כ"ב אתון (ס"א רחמי) וס"א דכל הני כ"ב מכילן דרחמי
רעיא מהימנא	רע"מ:
מצוה, אחרי זו ברכת כהנים, יברכך ה' יאר ה' ישא ה', מקור משלשה שמות אלו, יו"ד ה"א וא"ו ה"א (יו"ד ה"י וא"ו ה"י) קדושה, אהי"ה אהי"ה אהי"ה שמקורו יו"ד ה"א וא"ו ה"א, הקשר של שניהם, היחוד של שניהם, אדנ"י, שבו א"י, שרמוזים איהדונה"י (יאהדונה"י וזה העמוד האמצעי והשכינה היא יאהדונה"י) (מקור מג' שמות אלו יו"ד ה"י וי"ו ה"י וכו' שרמוזים יאהדונה"י וזה העמוד האמצעי השכינה איהדונה"י) (איהדונה"י) ורמוזים א"י רביעי משני שמות מפרשים שרשומים בהם.	[פקודא בתר דא ברכת כהנים] (במדבר ו כד – כו) יברכך יי' יאר יי' ישא יי' מקורא ⁶²⁶⁰ [דתלת] (מתלת) שמהן אלין (יוד ה"א וא"ו ה"א) (יו"ד ה"י וא"ו ה"י) ⁶²⁶¹ קדושה אהי"ה אהי"ה אהי"ה ⁶²⁶² דמקורא ⁶²⁶³ דיליה יו"ד ה"א וא"ו ה"א קשורא דתריוהו יחוד דתרווייהו אדנ"י דביה א"י (ד)רמיזין איהדונה"י (ס"א יאהדונה"י ודא עמודא דאמצעיתא ושכינתא איהי יאהדונה"י ⁶²⁶⁴) ⁶²⁶⁵ (ס"א מקורא מג' שמהן אלין יו"ד ה"י וי"ו ה"י וכו' דרמיזין יאהדונה"י) [ודא עמודא דאמצעיתא שכינתא איהדונה"י] ונ"א איהדונה"י ⁶²⁶⁶ ורמיזין א"י ⁶²⁶⁷ רביעאה ומתרין (דתרי) שמהן מפרשן דרשימין בהון ⁶²⁶⁸ ע"כ:

⁶²⁵⁹ ומגלייא (דפ"ו).

⁶²⁶⁰ דבו ג' יודין (יהל אור).

⁶²⁶¹ פירוש כי אלו השלשה היות הנזכרות הנרמזות ב"ג תיקוני דיקנא דעתיקא כמבואר אצלנו בביאור ברכת כהנים וע"ש. ואמר כי המקור שלהם מהיכן יצאו הוא משם הויה"ת ס"ג אשר היא ברישא תניינא דעתיקא כנז'. וכבר ידעת ענין יב"ק שהם ר"ת יחוד ברכה קדושה ואלו השלשה היות הנזכרים שלשתם נקראים ברכה ונרמזות בפסוק יברכך ה' וישמרך ואח"ך ענין קדושה היא ברישא תליתאה אשר היא הויה"ה דמילוי אלפין כנ"ל והנה זו הרישא תליתאה היא הנקראת מוח' סתימאה דעתיקא ובכל מקום בחינת הקדושה היא במוחין כנודע כי כל קדש הוא בחכמה שהוא במוח. ואמנם רוחא דרישא קדמאה לרוב מעלתו העליונה לא יכלה להתלבש בשום אבר אלא בבחינת הבל היוצא מן הפה ואף גם זה אינו מושג עתה רק לעתיד דרחצין אבהתנא לאתלבשה ביה כנ"ל. ורישא תנינא אינו כל כך נעלם כמוהו ולכן נתלבש למטה בסוד שערות הזקן דדיקנא דעתיקא כנז' שהוא יותר חומרי מהבל הפה אבל אינם בחינת אבר ממש אבל רישא תליתאה נתפשט עד החוטם דעתיקא שהוא אבר עצמי ואותו ההבל היוצא משם הוא נמשך מרישא תליתאה הנקרא מוחא סתימאה והנה חוטם הוא בגי' ס"ג והענין הוא כי אעפ"י שיצא מרישא תליתאה שהוא שם מ"ה דאלפין וס"ג הוא לעילא מיניה ברישא תנינא עכ"ז הענין הוא כי אמת הוא שהחוטם הוא ברישא תליתאה אבל הוא בגמטריא ס"ג לרמוז כי משם נמשך ס"ג אשר ברישא תניינא שהוא למעלה ממנו ומשם יצא רישא תליתאה וגם לטעם זה חוטם הוא בגמטריא שלשה שמות של אהי"ה אהי"ה אהי"ה (שער מאמרי רשב"י).

⁶²⁶² וטעם היות החוטם הנז' עולה בגמט' שלשה שמות אהי"ה שהוא בבינה הטעם הוא לפי שהחוטם הוא בינה ולכן נרמז בו שם אהיה שהוא בבינה וטעם הדבר הוא כמה שידעת כי שם ס"ג מתלבש בשם מ"ה דאלפין כנז' בתקונין דקכ"א. וכנגד השלשה יודין שיש בשם ס"ג יש שלשה אלפין במילוי מ"ה שהם סוד שלשה שמות אהי"ה שמתחילין באות אלף והם בגמטריא ס"ג וכל זה להורות כי הם נמשכין מן שם ס"ג דברישא תנינא. וזהו סוד פסוק (תהלים נג ד) כלא ס"ג כי אפי' שם מ"ה דאלפין נרמז בו ענין שם ס"ג. והנה מזה החוטם דעתיקא אשר נמשך מרישא תליתאה מוחא סתימאה דעתיקא הנה ממנו נמשך אל דיקנא יקירא דז"א (שער מאמרי רשב"י).

⁶²⁶³ ג' אלפין. ולכך ג' פעמים קדוש בקדושה (יהל אור).

⁶²⁶⁴ איהדונהי (שער מאמרי רשב"י).

⁶²⁶⁵ נמחק ביהל אור.

⁶²⁶⁶ נמחק בשער מאמרי רשב"י ויהל אור.

⁶²⁶⁷ ור"ל דלמעלה פי' ברכה וקדושה, עכשיו פי' יחוד, שהוא תו"מ, ורמיזין בשם אדנ"י, א"י בר"ת וס"ת, דשם אדני כלול בשם הויה"ה. ועוד בצירוף שני השמות הנ"ל, רמיזין בתחילתו א"י דמסט' דת"ת צירוף הויה"ה קודם לא"ד, וכאן להיפוך, לפיכך בשם אדני א' בראש וי"ד בסוף. ובה כלילן קדושה וברכה, קדושה בא'

קמז/א	
משה אמר אותן בשתי פעמים, פעם ראשונה אמר שלש עשרה מדות של עתיק העתיקים, נסתר הכל, להוריד אלה למקום שנמצא הדין, לכפותם.	משה אמרן בתרי זמני זמנא קדמאה אמר י"ג מכילן דעתיקא ⁶²⁶⁹ דעתיקין סתימא דכלא ולנחתא אלן לאתרו (באתר) דדינא אשתכחו (לאכפא להו):
פעם שניה אמר תשע מדות רחמים שכלולים בזעיר אנפין, ומאירים מהעתיק הנסתר מהכל, וכולם כולל הכהן כשפורש ידיו לברך את העם, ונמצאים שמתברכים כל (העליונים) העולמות בצד הרחמים שנמשכים מהעתיק נסתר הסתום מהכל. וכל העשרים ושנים אותיות הללו מדות נסתרות.	זמנא תניינא אמר ט' מכילן ⁶²⁷⁰ דרחמי דכלילן בזעיר אנפין ונהירין מעתיקא סתימא דכלא וכלהו כליל כהנא כד פריס ידוי לברכא עמא ומשתכחו דמתברכין כלהו וס"א עלאין עלמין בסטרא דרחמי (דאתמשכן מעתיקא ⁶²⁷¹ טמירא סתימא דכלא וכל הני כ"ב אתוון מכילן סתימא ⁶²⁷²):
"יברכך ה' וישמרך" אלו שלשה פסוקים ושלשה שמות של שתי עשרה אותיות הכלולות כנגדם, ובכל התכוון הכהן, וכל עליונים ותחתונים מתבשרים בעשרים ושנים אותיות שנסתרות בשלשת הפסוקים הללו, כנגד עשרים ושנים (אותיות) מדות רחמים	יברכך יי' וישמרך (במדבר ו כד) אלן תלת קראי ⁶²⁷³ וג' שמה ⁶²⁷⁴ דתריסר אתוון כלילן לקבליהון ⁶²⁷⁵ ובכלא אתכוון כהנא וכל עלאי ותתאי מתבסמן בכ"ב אתוון דסתימן ⁶²⁷⁶ בהני ג' קראי ⁶²⁷⁷ לקביל כ"ב (אתוון) מכילן דרחמי דכליל

כנ"ל, וברכה ביוד"ן כנ"ל. והן ג"פ כנ"ל. והיא רביעאה, אות רביעי שבשם, כלול מכל ג' אותיות, חיה הרביעית, ולכן כלולים בצירוף הנ"ל. וכן בצירוף אה"ה והו"ה בא' וי"ד, אותיות ראשונות, שהן בנוק' אחרונות, אותיות רביעיות של השמות. וז"ש רביעאה מן תרין כו' (יהל אור).

⁶²⁶⁸ נוסחא אחרינא דרמזין יאהדונהי ודא עמודא דאמצעייתא שכינתא איהי יאהדונהי נוסחא אחרינא אידהונהי (שער מאמרי רשב"י). בשם אדני יש בו שתי אותיות א"י כנז' בתקונין א' אה"ה י' יהו"ה לרמוז כי תרין דיקנין קדישין דעתיקא ודז"א תרויהו אתמשכן בנוק' הנק' אדני וכן"ל כי דיקנא דעתיקא היא בחי' שלשה הו"ת ודיקנא דז"א שלשה אה"ה ועם היות כי אין בנוקבא דז"א בחי' דיקנא עכ"ז לקמן נבאר איך הם נמשכין בה (שער מאמרי רשב"י). מן תרין שמהן ע"כ תצא רעא ע"ב כי תצא איש נערה (דרך אמת).

⁶²⁶⁹ פי' הם אל רחום וחנון שאמרם מר"ע כדי לכפות את הדינים וז"ש "באתר דדינא אשתכח לאכפייא להו" לפי שאז חטאו בעגל ורצה משה לכפות הדינים וכמ"ש באידרא רבא (מ"מ).

⁶²⁷⁰ הם ה' ארך אפים וכו' דפרשת שלח לך שהם נגד ט' תיקוני דיקנא דזעיר והם מקבלים הארה מאריך, וז"ש "ונהיר מעתיקא" וכו' (מ"מ).

⁶²⁷¹ פי' כי כל העולמות מתברכים על ידי הרחמים שאנו מושכים מאריך בברכת כהנים כמ"ש הרב שאנו מושכים תלת רישין שהם רישא דלא אתידע וגולגולתא ומוחא דאריך (מ"מ).

⁶²⁷² פי' שגם הכ"ב אתוון שהם שם מ"ה ואד"ני הנז"ל אנו מושכים אותם מהדיקנא דאריך כמ"ש בסידור. ומלת דאתמשכן קאי נמי על הכ"ב אתוון ור"ל דמתברכין כולהו עלמין בסטרא דרחמי דאתמשכן מעתיקא וכו' דהיינו האורות הנז' שאנו מושכים מאריך. ולא זו בלבד אלא גם כל הני כ"ב אתוון מכילן סתימן שהם מ"ה ואד"ני הנז"ל (מ"מ).

⁶²⁷³ פי' והם כנגד נה"י דתבונה שהם ג' מוחין כמ"ש הרב ז"ל (מ"מ).

⁶²⁷⁴ פי' ג' הו"ת שבג' פסוקים הנז' שיש בהם י"ב אתוון הם נגד ג' מוחין ג"כ ובכולם היה הכהן מכוין כדי לבסם העולמות וז"ש "יברכך וכו' אלן ג' קראי" שהם ג' מוחין הנז' וג' שמהן וכו' כלילן לקבליהון היינו נגד ג' הנז' ובכולא אתכוון כהנא כדי להמשיכם. א"נ י"ל מ"ש "וכל הני כ"ב אתוון מכילן סתימן" וכו' ר"ל כ"ב אתוון של מ"ה ואד"ני שהם מהדיקנא דאריך הם כוללים כל השפע הבא ע"י ברכת כהנים שיש ג' פסוקי' יברכך יאר ישא וג' הו"ת. וז"ש וכל הני כ"ב אתוון וכו' (מ"מ).

⁶²⁷⁵ דהיינו להודיענו שג' פסוקים של ברכת כהנים וג' הו"ת שיש בה ג"כ כל השפע שבא ע"י הוא כלול בכ"ב הנז' (מ"מ).

⁶²⁷⁶ דסתימן (דפ"ו).

⁶²⁷⁷ דע ששם כ"ב שהוא אנק"תם וכו' היוצא מברכת כהנים איתא בפרדס מהר"מק שהוא יוצא מפסוק יברכך ה' וישמרך שיש בו ט"ו אותיות ומשני תיבות יאר ה' שכולם ג' כ"ב אותיות. ובחילופי אל"פא ב"תות הם אנ"קתם וכו' הנז'. אבל נל"עד מדברי הרב ז"ל שכתבנו לעיל שאמר תכוין לשם כ"ב העליון שהם מ"ה ואד"ני וכו' ובהם נכלל כל השפע הנז'. ובהם נכללים י"ג דעתיקא וט' דזעיר. מוכח בהדיא ששם כ"ב הם ה' שמות הנז' שהם מ"ה ואד"ני שאותיותיהם כ"ב ומתחלפים בא"ב והם אנק"תם וכו'. וז"ש הזהר מתבסמן בכ"ב אתוון דסתימן וכו' שהם ב' שמות מ"ה ואד"ני הנז' שבהם נכלל כל השפע שאנו ממשיכים בג' פסוקים הנז' ולכן אמר בכ"ב אתוון דסתימן בהני קראי וז"ש לקביל כ"ב אתוון מכילן דרחמי

זהר ויקרא חלק א'

שכוללות הכל, ולכן כתוב "אמור" ולא "אמרו" כמו שבארנו.	כלא ⁶²⁷⁸ ובג"כ כתיב (שם כג) אמור ולא אמרו כמה דאוקימנא:
"אמור" שצריך לכוון בכל הנסתרין הללו, בכל המעלות הללו, אמור בדברים נסתרים של מעלה, אמור חשבון רמ"ח איברים שבאדם חסר אחד. למה, שבאחד כולם תלויים, וכולם מתברכים בברכה זו, בשלשת הפסוקים הללו, כמו שבארנו להם, לכלל בברכה זו עליונים ותחתונים.	אמור דבעי לכוונא בכל הני סתימין בכל הני דרגין אמור במלין סתימין דלעילא אמור חושבן רמ"ח אברים דבאדם חסר חד מ"ט דבחד תליין כלהו וכלהו מתברכאן בהאי ברכתא בהני תלת קראי כדאמרן להם לאתכללא בהאי ברכתא עלאין ותתאין:
למדנו, אמר רבי יוסי, יום אחד ישבתי לפני רבי אלעזר בן רבי שמעון, ושאלתי אותו, אמרתי רבי, מה ראה דוד שאמר "אדם ובהמה תושיע ה'". אדם ניחא, בהמה למה. אמר לו, יפה שאלת, הכל הוא במנין, זכו אדם, לא זכו בהמה.	תאנא א"ר יוסי יומא חד יתיבנא קמיה דר"א ב"ר שמעון שאילנא ליה אמינא רבי מאי קא חמא דוד דקאמר (תהלים לו ז) אדם ובהמה תושיע יי' אדם תינה בהמה למה א"ל יאות שאלת כלל במניינא הוא זכו אדם לא זכו בהמה:
אמרתי, רבי סוד הדבר אני רוצה, אמר לו הכל נאמר. ובא וראה, הקדוש ברוך הוא קרא לישראל אדם כדוגמא שלמעלה, וקרא להם בהמה, והכל בפסוק אחד, שנאמר "ואתן צאני צאן מרעיתי וגו'". ואתן צאני צאן מרעיתי, הרי בהמה. "אדם אתם" הרי אדם. וישראל נקראו אדם ובהמה, ולכן אדם ובהמה תושיע ה'.	אמינא רבי רזא דמלה קא בעינא א"ל כלל אתמר ות"ח קרא קב"ה לישראל אדם כגוונא דלעילא ⁶²⁷⁹ וקרא להו בהמה וכלל בחד קרא דכתיב (יחזקאל לד לא) ואתן צאני צאן מרעיתי וגו' ואתן צאני צאן מרעיתי הא בהמה אדם אתם הא אדם וישראל אקרו אדם ובהמה ובג"כ אדם ובהמה תושיע יי':
ועוד סוד הדבר, זכו אדם כדוגמא שלמעלה, לא זכו נקראו בהמה, וכולם מתברכים בזמן אחד. אדם שלמעלה ובהמה שלמטה, וכל שכן שהכל יש בהם בישראל, זהו שנאמר אדם ובהמה תושיע ה'.	ועוד רזא דמלה זכו אדם כגוונא דלעילא לא זכו בהמה אקרון וכלהו מתברכין ⁶²⁸⁰ בשעתא חדא אדם דלעילא ובהמה דלתתא וכ"ש דכלל אית בהו בישראל הה"ד (תהלים לו ז) אדם ובהמה תושיע יי':
ובא וראה, הברכה לא נמצאת למטה עד שתמצא למעלה, ומשנמצא למעלה גם למטה	ות"ח לית ברכתא לתתא אשתכח עד דישתכח לעילא ומדאשתכח לעילא אף לתתא אשתכח

שהם י"ג דעתיקא וט' דזעיר הנכללים בהם ג"כ אבל לדברי הרמ"ק ז"ל מאי קאמר דסתימן כהני ג' קראי הרי כ"ב אתון אינם אלא בפסוק יברכך וב' תיבות מפסוק השני. ובמ"ש ניחא. אמור חושבן רמ"ח יובן במ"ש הרב בדרוש הנז"ל וז"ל אמור גי' רמ"ח ע"ה כי למ"ד ומ"ם דצלם דאבא כל א' יש בו רמ"ח איברים מצוייר בהם דוגמות הצ"די שהיא מתפשטת בר"מח איברי הגוף וז"ש רז"ל אמור גי' רמ"ח ע"ה כיוונו לזה שביארנו עכ"ל ובה נבין דברי הזוהר שבברכת כהנים נכנסים ל"מ דצלם דאבא ובכל א' יש בו רמ"ח אברים ורומזים במלת אמור. ומ"ש מ"ט דבחד תליין כולהו הוא אריך שהוא נעלם ולא נזכר בכלל הרמ"ח שממנו הם הרמ"ח הנז' כי אריך ממנו יונקים כל הפרצופים. זכו אדם יבוא להם שפע גדול כי הם במדריגת אדם ואם לאו נמשל כבהמות נדמו. ואמר לו זהו הפשט. אבל רזא דמלה בעינא (מ"מ). שם של כ"ב יוצא מראשי הברכות, שהם יברכך וישמרך יאר ויחנך ישא, שהם כ"ב אותיות ג"כ, גי' אלף תמ"ד, עם אמור שהוא גי' רמ"ז, שהוא גי' אלף תרצ"א. והשמות, תקצ"א תק"פ ש"ל ק"פ, גי' אלף תרס"א, ועס י' מאמרות גי' אלף תרצ"א. וז"ש בזוהר נשא קמ"ז ע"א וכל עלאי ותתאי מתבסמין בכ"ב אתון דסתימן בהני ג' קראי. וכן אמר למטה בכ"ב אתון מתברכין כלל. ובג"כ כתיב אמור ולא אמרו. כי אמרו ה' משמע ציווי, שיאמרו להם, אבל אמור משמע לצרף ג"כ כנ"ל. והנה ס"ג ומ"ה גי' ח"ק, ועם כתר הוא ק"ט, ועם אמור גי' וישם ברכה ששית הכוללת הכל, כי אם אין שלום כו' [אין כלום. ספרא ריש בחוקת] (יהל אור).

⁶²⁷⁸ אפשר שאותיות הויה אדנ"י הם ו' אותיות לבד שסימנם אדניה"ו ומספר אלו אותיות שיש מהם בג' פסוקים אלו זולת ג' הויות שהם כ"ב וכ"ב עם הכולל כ"ג כיצד י' יודין ו' ווין ד' אלפין ג' נונים מאלו כ"ב יוצא שם כ"ב המיוחד בתפילת רבי נחוניא בן הקנה למדת ת"ת אנקת"ם פסת"ם פספס"ם דיונס"ם (זהר הרקיע).

⁶²⁷⁹ פי' דוגמת הפרצופים כגון אריך וזעיר הנק' אדם וקרא להו בהמה. פי' דוגמת המ' הנק' ב"ן גי' בהמה וישראל יש בהם ב' בחינות הנז' (מ"מ).

⁶²⁸⁰ מתברכאן (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

נמצאת, והכל תלוי כך, לטוב ולרע. לטוב שנאמר "אענה את השמים והם יענו את הארץ" לרע שנאמר "יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה".	וכלא הכי תליא לטב ולבייש לטב דכתיב (הושע ב כג) אענה את השמים והם יענו את הארץ לבייש דכתיב (ישעיה כד כא) יפקוד יי' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה ועל האדמה (באדמה):
אמר רבי יהודה בגלל זה (התפארת הזו פתח בו) כתוב, אמור להם סתם להתברך עליונים ותחתונים כולם כאחד, שנאמר "כה תברכו", בתחלה ואחר כך "את בני ישראל אמור להם", סתם להתברך כולם כאחד. "יברך ה'" למעלה, "וישמך" למטה. "יאר ה' פניו", למעלה, "ויחנך" למטה. "ישא ה' פניו" למעלה, "וישם לך שלום" למטה.	א"ר יהודה בג"כ [האי תפארת פתח ביה] כתיב (במדבר ו כג) אמור להם סתם לאתברכא עלאין ותתאין [כלהו כחדא] [יברכך יי' לעילא] דכתיב (שם) כה תברכו בתחלה ואחר כך אל בני ישראל אמור להם סתם לאתברכא כלהו כחדא (שם כד) [יברכך יי' לעילא] וישמרך לתתא (שם כה) יאר יי' פניו לעילא ויחנך לתתא (שם כו) ישא יי' פניו לעילא וישם לך שלום לתתא:
רבי אבא אמר כולם מתברכים כאחד בעשרים ושתים אותיות חקוקות של השם הקדוש שנכלל ונסתר כאן, בעשרים ושתים אותיות כולם מתברכים, והם רחמים תוך רחמים, שלא נמצא בהם דין. ולא, והרי נאמר "ישא ה' פניו אליך", אמר רבי אבא "ישא" יסלק ויעביר, כדי שלא ימצא דין כלל.	ר' אבא אמר כללו כחדא מתברכאן בכ"ב אתוון גליפן דשמא קדישא דאתכלל וסתים הכא בכ"ב אתוון מתברכין ⁶²⁸¹ כללו ואינון רחמי גו רחמי דלא אשתכח בהו דינא ולא והכתיב ישא יי' פניו אליך אמר רבי אבא ישא יסלק ויעבר בגין דלא ישתכח דינא כלל:
למדנו, אמר רבי יוסי, בשעה שהכהן פורש ידיו אסור לעם להסתכל בו, משום ששכינה שורה בידיו. אמר רבי יצחק אם כך, כיון שלא רואים, אז מה אכפת להם, שהרי נאמר "כי לא יראני האדם וחי", בחייהם לא רואים, אבל במיתתם רואים. אמר לו, משום שהשם הקדוש רמוז באצבעות ידיו, וצריך האדם לפחד, אף על גב שלא רואה שכינה לא צריך להסתכל על הידים של הכהנים, כדי שהעם לא ימצא בחוצפה אל השכינה.	תאנא אמר רבי יוסי בשעתא דכהנא פרים ידוי אסיר ליה לעמא לאסתכלא ביה משום דשכינתא שריא בידוי א"ר יצחק אי הכי כיון דלא חמאן מה אכפת להו דהא כתיב (שמות לג כ) כי לא יראני האדם וחי בחייהו לא חמאן אבל במיתתהו חמאן ⁶²⁸² א"ל משום דשמא קדישא רמיזא באצבען דידוי ובעי ב"נ לדחלא ואע"ג ⁶²⁸³ דלא חמאן שכינתא לא בעאן לאסתכלא בידיהו דכהני בגין דלא ישתכחון עמא חציפאן לגבי שכינתא:
למדנו בשעה שהכהן פורש ידיו, צריך העם לשוב ביראה באימה ולדעת, שאותה שעה עת רצון, נמצא בכל העולמות ומתברכים עליונים ותחתונים, ואין דין בכלם, והיא השעה שמתגלה הנסתר עתיק העתיקים בזעיר אנפין ונמצא שלום בכל.	תאנא בההיא שעתא דכהנא פרים ידוי (ומתברכין עילאין ותתאין) צריכין עמא למיתב בדחילו באימתא ולינדע דההיא שעתא עידן רעותא אשתכח בכלהו עלמין ומתברכין עילאין ותתאין ולית דינא בכלהו והוא שעתא דאתגלי סתימא עתיקא דעתיקין בזעיר אנפין ואשתכח שלמא בכלא:
אמר רבי שמעון בשלשת הפסוקים הללו	אמר רבי שמעון בהני תלת קראי
	קמז/ב
ראשם יו"ד יו"ד יו"ד, "יברכך יי'אר יי'שא, כולם להראות אמונה השלמה ולהתברך ז"א	רישיהוין יו"ד יו"ד יו"ד ⁶²⁸⁴ "יברכך יי'אר יי'שא כללו לאחזאה מהימנותא שלימא ולאיתברכא ז"א

⁶²⁸¹ מתברכאן (דפ"ו).

⁶²⁸² וכן הוא בח"א צח ע"א ריח ע"ב רכו ע"א ובמדרש רבה סוף פרשת נשא (לש"ו).

⁶²⁸³ אע"ג (דפ"ו).

⁶²⁸⁴ הכוונה כי נודע כי יש שם ס"ג שהוא בכתר ויש בו ג' יודין ומהם יוצאין ג' הויות שהם בג' ברכות יברכך יאר ישא וכמו שמג' יודין דשם ס"ג יוצאין ג' הויות כך בג' יודין יברכך יאר ישא יוצאין ג' הויות

מהעתיק, מי שצריך יו"ד יו"ד להחברך זעיר אנפין מעתיק הכל, ולכן יברך ה' למעלה וישמרך [הוא] כאן למטה, וכן כלם.	מעתיקא ⁶²⁸⁵ מאן דאצטריך יו"ד יו"ד יו"ד לאתברא זעיר אנפין מעתיקא דכלא ובג"כ (במדבר ו כד) יברך יי' לעילא ⁶²⁸⁶ וישמרך [היא] הכא לתתא וכן בלהו:
ושנה התנא לפני רבי שמעון, מי שמצטער בחלומו שיבא בשעה, שהכהנים פורשים ידיהם, ויאמר רבונו של עולם, אני שלך וחלומותי שלך וכו', למה, משום שאותה שעה נמצאים רחמים בכל העולמות, ומי שיבקש תפלתו בצערו מתהפך לו דין לרחמים.	ותאני תאנא ⁶²⁸⁷ קמיה דר"ש האי מאן דמצער בחלמיה ליתי בשעתא דכהני פרסי ידיהו ולימא רבש"ע אני שלך וחלומותי שלך וכו' אמאי משום דההיא שעתא אשתכחו רחמי בעלמין כלהו ומאן דיבעי צלותיה בצעריה ⁶²⁸⁸ אתהפך ליה דינא לרחמי ⁶²⁸⁹ :
"ושמו את שמיי", מה זה, ושמו את שמי. אמר רבי יהודה יתקנו כמו שנאמר, ושמו אותם איש איש על עבודתו ואל משאו, להתקין בברכתם כתרים של ימין לימין, וכתרים של שמאל לשמאל כראוי. שצריך שלא יטעו בהם להתקין הכל, כדי שיתברכו עליונים ותחתונים, ואם יעשו כך מה כתוב "ואני אברכם". למי, לאותם כהנים שנאמר "ומברכך ברוך", ונאמר "ואברכה מברכך", הם מברכים את העם ואני אברך אותם, ולפיכך כתוב "ושמו", ולא כתוב יאמרו או יזכרו.	ושמו את שמי (במדבר ו כז) מהו ושמו את שמי א"ר יהודה יתקנו כמה דכתיב (שם ד יט) ושמו אותם איש איש על עבודתו ואלו (ועל) משאו לאתקנא בברכתהון כתרין דימינא ⁶²⁹⁰ לימינא וכתרין דשמאלא לשמאלא כדקא חזי דבעיא דלא יטעון ⁶²⁹¹ בהון לאתקנא כלא בגין דיתברכון עלאין ותתאין ואי יעבדון הכי ⁶²⁹² מה כתיב ואני אברכם למאן לאינן כהני ⁶²⁹³ דכתיב (בראשית כז כט) ומברכך ברוך וכתוב (בראשית יב ג) ואברכה מברכך אינן מברכין לעמא ואנא אברך להו ולפיכך כתיב ושמו ולא כתיב יאמרו או יזכרו:
למדנו, כל כהן שלא אוהבים אותו העם, לא יפרש ידיו, ומעשה היה בכהן אחד שקם	תאנא כל כהן דלא רחמין ליה עמא לא יפרוס

אחרים והבין זה כי זה סוד גדול. ושם זה הוא בעתיקא וממנו מתברך ז"א שהוא ת"ת כולל ח' ספי' מחכמה עד יסוד כנודע בסוד ח' של אחד ולהיות שבו סוד ה' לכן באו בו ג' ויון המקבלים מג' יודין דבעתיקא ואלו הם וישמרך ויחונך וישם וזהו כוונת אמרו ובג"כ (במדבר ו כד) יברך ה' לעילא פ' בעתיקא וישמרך לתתא בז"א וזה בא בתיקונים דף קכ"א ע"ב ענין ג' יודין וג' ויון. נמצא כי יותר מכוסים הם ג' יודין דראשי תיבין מן ג' שמות הויה ולכן לא נקט הכא אלא הני ג' יודין ולא ג' שמהן דמתחילין ביודין (זהר הרקיע). ג' יו"ד יו"ד אלו הם נגד ג' הו"ויות דחיוורתי שכולם יו"ד יו"ד כמ"ש הרב. אי נמי נגד ג' הו"ויות דאורא שהם ס"ג או דמוח' שהם מ"ה ולכן נכתבו ג' יודין לרמוז על ג' הו"ויות הנז' וכולם אנו ממשיכים אותם מאריך לזעיר (מ"מ).

⁶²⁸⁵ שמא דעתיקא מתמלא ביודין כזה יו"ד ה"י ויו"י ה"י, ולהורות שהשם הנזכר הוא סוד תיקוני דיקנא דאריך אנפין לכך באה י' בתחלה ואחר כך השם כאומרנו שם זה יתמלא ביודין שהוא בכתר, ואחר כך תשעת תיקוני דיקנא והם תשעה מלות שהם וישמרך פניו אליך ויחנך פניו אליך וישם לך שלום הרי תשעה רמז לזעיר אנפין, ואם תאמר הכא משמע שמתגלה אריך אנפין בזעיר בכל יום ובאדרא לעיל משמע דווקא ביום שבת בשעת מנחה, ויש לומר דבכל יום מתגלה בבוקר דווקא ויום שבת אפילו בשעת המנחה כדי לבטל הדין, עוד בכל יום תיקוני דיקנא לחוד וביום שבת מצד הרצון דמצחא לעילא מדיקנא (אור יקר).

⁶²⁸⁶ כאן מפרש שהכהנים מדברים עם זעיר ואומרים לו יברך ה' שהוא אריך מג' הו"ויות הנז' ואח"כ ימשך שפע לתחתונים וזהו וישמרך הכא לתתא (מ"מ).

⁶²⁸⁷ תנא (דפ"ו).

⁶²⁸⁸ בחלמיה (אור יקר).

⁶²⁸⁹ מפני שהחלום תלוי ועומד אם יתהפך לטוב או להפך וראיה כל החלומות הולכים וכו', וא"כ כמו שהספירות על ידי הרחמים הם מתהפכין מדין לרחמים כך החלם יתהפך, ולפיכך "מאן דבעי צלותיה בחלמיה" דווקא יש לו ענין זה (אור יקר).

⁶²⁹⁰ פסוק יברך לימין, יאר לשמאל, ישא לאמצע (אור יקר).

⁶²⁹¹ מפני שיש מתברכין מימין ויש מתברכין מהשמאל ואם יבלבל המדרגות אין אחד מהם מתברכין (אור יקר).

⁶²⁹² כלומר אם יתקנו השם כראוי בענין שיתברכון אם כן יתקיים בהם ואברך מברכך ואני אברכם, ואם לא יתקנו אינם מברכים ואינם מתברכים (אור יקר).

⁶²⁹³ כסברת ר' ישמעאל ולא כר' עקיבא (מ"מ).

ידוי ועובדא הוה בחד כהן דקם ופרים ידוי ועד דלא אשלים אתעביד תלא דגרמי מ"ט משום דלא בריך בחביבותא וקם אחר ופרים ידוי וברוך ואתתקן ההוא יומא (תאנא) כל כהן דהוא לא רחים לעמא או עמא לא רחמין ליה לא יפרוס ידוי לברכא לעמא דכתיב (משלי כב ט) טוב עין הוא יבורך⁶²⁹⁴ אל תקרי יבורך אלא יברך:	ופרש ידיו, ועד שלא השלים נעשה גל עצמות, למה, משום שלא ברך בחביבות וקם אחר ופרש ידיו וברך, והתתקן אותו היום כל כהן שאינו אוהב את העם או העם לא אוהבים אותו, לא יפרש ידיו לברך את העם, שנאמר "טוב עין הוא יבורך", אל תקרי יבורך אלא יברך.
תאנא א"ר יצחק בא וראה מה כתיב בההוא רשע דבלעם בשעתא דאתמסר ליה לברכא לישראל הוה משגח בעינא בישא⁶²⁹⁵ בגין דלא יתקיים ברכתא והוה תלי מלוי בההוא עינא בישא דכתיב (במדבר כד ג) נאם בלעם בנו בעור מאי בנו בעור מההוא דהוה סאני להו⁶²⁹⁶ יתיר מכל בני עלמא ונאם הגבר שתום העין דסתים עינא טבא מנייהו בגין דלא יתברכון ולא יתקיים ברכתא:	למדנו אמר רבי יצחק, בא וראה מה כתוב באותו רשע, שבלעם בשעה שנמסר לו לברך את ישראל, היה משגח בעין רעה, כדי שלא תתקיים הברכה, והיה תולה דבריו באותה עין רעה, שנאמר "נאם בלעם בנו בעור". מה זה בנו בעור, מאותו שהיה שונא אותו יותר מכל בני העולם. "ונאם הגבר שתום העין", שסתום העין טוב מהם, כדי שלא יתברכו ולא תתקיים הברכה.
א"ר יהודה הכי הוא ודאי דאשתכח פקיעא (ס"א דאשכחן פקיעא) דעינא לברכא דכתיב (דניאל ט יח) פקח עיניך בגין⁶²⁹⁷ לברכא וברכתא דרב המנונא סבא הכי אמר קב"ה יפקח עיניו⁶²⁹⁸ עלך ובההוא רשע כתיב (במדבר כד ג) שתום העין בגין דלא יתברכון על ידוי וא"ר יצחק בג"כ כהנא דברך בעינא טבא ברכתיה אתקיים ודלא מברך בעינא טבא כתיב (משלי כג ו) אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמותיו כלומר אל תבעו מניה ברכתא כלל:	אמר רבי יהודה, כך הוא בודאי שנמצאת פתיחת (שנמצאת פקיעת) עין לברך, שנאמר "פקח עיניך" כדי לברך. וברכת רב המנונא סבא, כך אמר הקדוש ברוך הוא, יפקח עיניו עליך, ובאותו רשע כתוב "שתום העין" כדי שלא יתברכו על ידיו. ואמר רבי יצחק, לכן הכהן שברך בעין טובה ברכתו תתקיים, ושלא מברך בעין טובה, כתוב "אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמתיו", כלומר אל תבקש ממנו ברכה כלל.
אמר ר' יוסי ת"ח כתיב (דברים כג ו) ולא אבה יי' אלהיך לשמוע אל בלעם וגו' לשמוע אל בלעם אל בלק מבעי ליה⁶²⁹⁹ דהא עביד בלק כלא מהו אל בלעם אלא משום דהוה סתים עיניו בגין דלא יתברכון ישראל תאנא א"ר יוסי א"ל קב"ה לבלעם רשע את סתים עינך בגין דלא יתברכון בני אנא אפקח עיניו⁶³⁰⁰ וכל מלין דתימא⁶³⁰¹ אהפך להו לברכאן הה"ד (שם) ויהפך ה' אלהיך לך את	אמר רבי יוסי בא וראה, כתוב "ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם וגו'", לשמוע אל בלעם, היה צריך להיות אל בלק, שהרי בלק עשה הכל. מה זה "אל בלעם", אלא משום שהיה סתם עיניו כדי שלא יתברכו ישראל. למדנו אמר רבי יוסי, אמר לו הקדוש ברוך הוא לבלעם, רשע אתה סתם עיניך, כדי שלא יתברכו בני, אני אפקח עיני, וכל הדברים שתאמר אהפוך אותם לברכה, זהו שנאמר "ויהפך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה כי

⁶²⁹⁴ ומקרא לא אתי אלא חדא "דלא רחים לעמא", ומההוא עובדא "אתי דלא רחמין ליה עמא" (אור יקר).

⁶²⁹⁵ כמו שיש בקדושה מדרגה תקרא טוב עין כן בקליפות יש מדרגה תקרא רע עין (אור יקר).

⁶²⁹⁶ לישראל (אור יקר).

⁶²⁹⁷ כלומר עם היות ששם אינו נראה ענין ברכה ממש עם כל זה "ובגין לברכא" היה שהרי וראה שוממותיך וכו' ברכה היא לישראל לבנות מקדשם (אור יקר).

⁶²⁹⁸ עם היות שבאדרא נראה שיש פקיעא לדין עם כל זה יש פקיעא לרחמים ועיין שם (אור יקר).

⁶²⁹⁹ שהרי בלעם מעולם לא קלל ובלק קראו לקלל (אור יקר).

⁶³⁰⁰ עיני (דפ"ו).

⁶³⁰¹ נראה שחולק קצת שהרי למעלה אמר שלא דבר והשתא קאמר "וכל מלין דתימא" שנראה שהיה מדבר, אם לא שנאמר שהכוונה כל דברים שהם בדעתך לדבר אני אהפכם ואכריחך שתדבר ברכות, דל מלכות (אור יקר).

אהבך וגו', ועל כן כתוב "טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל".	הקללה לברכה כי אהבך וגו' וע"ד כתיב (משלי כב ט) טוב עין ⁶³⁰² הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל:
מה זה מלחמו, כמו שבארנו, שנאמר "לחם אלהיו מקדשי הקדשים וגו'", משמע שקדשי הקדשים לחם אלהיו יצא ממנו, ולכן כי נתן מלחמו לדל. למדנו, כמה חביבים ישראל לפני הקדוש ברוך הוא שעליונים ותחתונים, לא מתברכים אלא בגלל ישראל.	מהו מלחמו כמה דאוקימנא ⁶³⁰³ דכתיב (ויקרא כא כב) לחם אלהיו מקדשי הקדשים וגו' משמע שקדשי הקדשים לחם אלהיו נפק מניה ובג"כ כי נתן מלחמו לדל תניא כמה חביבין ישראל קמי קב"ה דעלאי לא מתברכי אלא בניניהון דישאל:
שלמדנו, אמר רבי יהודה אמר רבי חייא אמר רבי יוסי, נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יכנס בירושלים של מעלה, עד שיכנסו ישראל בירושלים של מטה, שנאמר "בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר", כלומר כל זמן שהשכינה כאן בגלות, השם שלמעלה לא נשתלם, וכל התקונים לא נתקנו, כביכול נשאר	דתנינן אמר רבי יהודה אמר רבי חייא אמר רבי יוסי נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יכנס בירושלם של מעלה עד שיכנסו ישראל בירושלם של מטה שנאמר בקרבך קדוש ולא אבא בעיר כלומר כל זמנא ⁶³⁰⁴ דשכינתא הכא בגלותא ⁶³⁰⁵ שמא דלעילא לא אשתלים וכל תקונין לא אתקנו כביכול אשתאר:
השם הקדוש חסר.	קמח/א
רבי אבא היה הולך ללוד, פגע בו רבי זירא בן רב, אמר לו הרי ראיתי פני השכינה, ומי שרואה פני השכינה צריך ללכת ולרוץ אחריה, זהו שנאמר "ונדעה נרדפה לדעת את ה'", ונאמר "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' וגו' כי מציון תצא תורה וגו'", ואני רוצה ללכת אחריך וללמוד מאותם דברים מעולים, שאתם טועמים כל יום מהאדרא הקדושה.	שמה קדישא חסרא:
מה זה שנאמר "והאמן בה' ויחשבה לו צדקה", אם הקדוש ברוך הוא חשב אותה לאברהם או אברהם לקדוש ברוך הוא, ואני שמעתי שהקדוש ברוך הוא חשב אותה לאברהם, ולא התיישב בלבי, אמר לו כך בארנו, ולא היה כך.	רבי אבא הוה הולך ללוד פגע בו רבי זירא בן רב, אמר לו הא חמינא אפי שכינתא ומאן דחמי אפי שכינתא בעי למיזל ולרהטא בתראה הה"ד (הושע ו ג) ונדעה נרדפה לדעת את ה' וכתיב (ישעיה ב ג) והלכו עמים רבים ואמרו (שם) לכו ונעלה אל הר ה' וגו' כי מציון תצא תורה וגו' ואנא בעינא למהך בתרך ולמילף מאינון מלי מעלייתא דאתון טעמין כל יומא מאדרא קדישא:
בא וראה ויחשבה לא כתוב, ויחשב לו אלא ויחשבה ודאי, שאברהם חשב אותה לקדוש ברוך הוא, שלמדנו כתוב "ויוצא אותו החוצה", אמר לו הקדוש ברוך הוא, צא	מאי דכתיב (בראשית טו ו) והאמין ביי' ויחשבה לו צדקה אי קב"ה חשבה לאברהם או אברהם לקב"ה ⁶³⁰⁶ ואנא שמענא דקב"ה חשבה לאברהם ולא אתישבא בלבאי ⁶³⁰⁷ א"ל הכי אוקימנא ולא הכי הוי:
	ת"ח ויחשבה ויחשוב לו לא כתיב אלא ויחשבה ⁶³⁰⁸ אברהם ודאי חשבה לקב"ה דתניא כתיב (שם ה) ויוצא אותו החוצה א"ל קב"ה צא

⁶³⁰² יסוד המקבל מבינה קדשי הקדשים ומשם יוצא השפע למטה (אור יקר).
⁶³⁰³ פי' ג' הוי"ות הנק' לחם שנמשכים מאריך וא"ו לזעיר ומשם למלכות ואריך וא"ו נק' קדש הקדשים ולכן אמר הכתוב טוב עין הוא יבורך שצריך שהברכה תהיה בטוב עין משום כי נתן מלחמו שהם ג' הוי"ות הנזכרות לדל שהיא המלכות כי אד"ני יש בו ד"ל אותיות במילוי המילוי (מ"מ).
⁶³⁰⁴ שאין הכוונה ירושלים התחתונה וישראל התחתונים עם היות דהא בהא תליא, אלא הכוונה "ישראל" תפארת "ירושלים" מלכות (אור יקר).
⁶³⁰⁵ ואין לה ייחוד עם תפארת אין שתי אותיות י"ה מתייחדות וזהו שאמר וכל "תיקונין" וכו' וכן פירשנו בתיקונים "וירושלים של מטה" מלכות "ירושלים של מעלה" בינה "נשבע הקב"ה" חכמה (אור יקר).
⁶³⁰⁶ פי' הכתוב לפי זה והאמין בה' ויחשבה לו למ' אע"פ שהיא דין תקנה ועשאה צדקה שהמשיך לה ה' חסדים ולכן נק' צדקה צדק ה' (מ"מ).
⁶³⁰⁷ פי' מכח הקושיא דלקמן לכך פירוש זה לא נתיישב לו לרבי זירא וא"ל רבי אבא הכי אוקימנא ולא הכי. שהסכים לו שאותו הפי' אינו נכון אלא שאמת הוא שאברהם חשבה לקב"ה (מ"מ).
⁶³⁰⁸ פי' מלת ויחשבה היא נקבה ובשלמא אי אמרינן דאברהם תקן מדת המ' ועשאה צדקה ניחא. אבל אם נאמר שהקב"ה חשב על אברהם כאלו עשה מצוה ויחשב לו צדקה מבעי ליה (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

מאצטגנינות שלך, לא אותה הדרך לדעת שמי אתה רואה, ואני רואה אברם אינו מוליד, אברהם מוליד.	מאצטגנינות שלך לאו ההוא אורחא למנדע שמי ⁶³⁰⁹ את חמי ואנא חמינא אברם אינו מוליד אברהם מוליד:
מכאן והלאה השתדלו בדרך אחרת "כ"ה יהיה זרעך", מה זה כ"ה, היא כתר עשירי הקדוש של המלך, לדעת את שמו, והיא הכתר שהדינים מתעוררים ממנה, ולמדנו "כה יהיה זרעך", ממש באותה שעה, שמה אברהם להסתכל ולדעת את שמו, ולהדבק בו, משום שהתבשר בכ"ה.	מכאן ולהלאה אשתדלו בארחה אחרת (שם) כ"ה יהיה זרעך ⁶³¹⁰ מאי כ"ה היא כתר עשירא קדישא דמלכא למנדע שמיא והיא כתרואו דינין ⁶³¹¹ מתערין מנה ותאנא כה יהיה זרעך ממש ⁶³¹² בהיא שעתא חדי אברהם ⁶³¹³ לאסתכלא ולמנדע שמיא ולאנדבקא ביה משום דאתבשר בכ"ה:
ואף על גב שמתעוררים ממנה הדינים, חשב אברהם לאותו הכתר אף על גב שהיא דין כאלו היא רחמים, זהו שנאמר "ויחשבה", מה זה "ויחשבה" את אותו הכתר צדקה ורחמים.	ואע"ג דינין מתערין מנ(י)ה חשבה אברהם לההוא כתר אע"ג דהיא דינא כאלו היא רחמי הה"ד ויחשבה מאי ויחשבה לההוא כתר צדקה רחמי:
אמר רבי יצחק כ"ה היא כתר עשירי ונקראת צדק, וממנה מתעוררים הדינים. ואברהם אף על גב שידע שמהצדק הזה מתעוררים הדינים, הוא חשב אותה צדקה שלא מתעוררים ממנה הדינים, בגלל שהיא רחמים.	אמר רבי יצחק כ"ה כתר ⁶³¹⁴ עשירא היא ואתקרי צד"ק ודינין מתערין מנה ואברהם אע"ג דידע דינין מתערין מנה מהאי צדק הוא חשבה צדקה דינין לא מתערין מנה בגין דהוא רחמי:
עוד אמר רבי אבא, מה שנאמר "וה' ברך את אברהם בכל", כמו שנאמר "כי כל בשמים ובארץ", ונאמר "כה תברכו", שבגלל ישראל מתברכת הכ"ה על ידי הכהן, בשביל שיתברכו ישראל למטה, ותמצא ברכה בכל. ולעתיד לבא [כתוב] כמו שנאמר "יברכך ה' מציון וגו' ברוך ה' מציון שכן ירושלים".	תו אמר ר' אבא מאי דכתיב (שם כד א) וי' ברך את אברהם בכל ⁶³¹⁵ כד"א (דבה"י א' כט יא) כי כל ⁶³¹⁶ בשמים ובארץ וכתיב (במדבר ו כג) כה תברכו דבגינייהו דישאל מתברך האי כ"ה על ידא דכהנא בגין דיתברכון ישראל לתתא וישתבח ברכתא בכלא ולזמנא דאתי כתיב ⁶³¹⁷ (תהלים קכח ה) יברכך יי מציון ⁶³¹⁸ וגו' (תהלים קלה כא) ברוך יי מציון ⁶³¹⁹ שוכן ירושלים:

⁶³⁰⁹ פתח הכניסה ששם משכילים במה שלמעלה (אור יקר). פי' לא מאצטגנינות תהיה יודע שמי שאצטגנינות אין ממנה מבוא לידע שמותיו ית' ולכך א"ל כה יהיה זרעך שהיא כתר עשירא למנדע שמי שע"י המ' הנק' כה ישיג האדם שמותיו ית' (מ"מ).

⁶³¹⁰ בכאן תזרע ותשפיע ולא למקום אחר (אור יקר).
⁶³¹¹ עם היות שהדין, הוא מתעורר בבניה ונשפע לגבורה שם הם בדקות בכח, אמנם ממלכות הם מתעוררים לפעול ממש (אור יקר).

⁶³¹² פי' שיצחק תחלה היה אחוז במ' ואח"כ עלה לגבורה כמ"ש סוף פ' לך לך (מ"מ).

⁶³¹³ ולא הרע לו כה מפני דיניה כדמפרש ואזיל, צדקה דקבלת עלה דכורא והיא מתהפכת לרחמים, וכבר הארכתי במקומות אחרים, ואם תאמר מאי קאמר זרעך ויש לומר דמתמן אתי ליה זרעא עם היות שאין לו זרע על ידי המזל כדקאמר צא מאצטגנינות, ואפשר לפרש שבשרו שהוא זרעו יהיו מקבלים ממדה זו שהיא שכיתן של ישראל כנודע, והשתא ניחא שעם היות שנתבשר במדת הדין לו ולתולדותיו עם כל זה שמח כאלו היתה צדקה, ומלת כה ירמוז בה ממש כענין צדק לערך הדינים וכבר הארכתי לעיל (אור יקר).

⁶³¹⁴ פי' בא לסייע ר' אבא (מ"מ).

⁶³¹⁵ שאברהם הוא מדת כה דהיינו ה' שבתוכו, וברך את אברהם מדת המלכות "בכל" על ידי היסוד הנקרא כל, והא כיצד כי היסוד משפיע למלכות לברך לאברהם כענין כה תברכו (אור יקר).

⁶³¹⁶ פי' היא מ' הנק' בכל שהיא גי' ב"ן ועוד שיש בה ה' גבורות שהם גי' כ"ל וז"ש כי כל בשמים ובארץ שכל שהיא מ' שולטת בשמים ובארץ וז"ש וכתיב כה תברכו (מ"מ).

⁶³¹⁷ (ס"א כתיב) כד"א (דפ"ו).

⁶³¹⁸ פי' שלעת"ל אנו מתברכים מיסוד ולא מהמ' לבד (מ"מ).

⁶³¹⁹ שם זה במלכות והיא מבורכת מציון מהיסוד, והטעם מפני שהוא שוכן ירושלים וכיון שהם ישראל מכבר על אדמתם שכינה מתברכת בסבתם מהיסוד, והיינו כענין כה תברכו לסבת ישראל כדפירשנו (אור

ויהי ביום כלת משה וגו' (במדבר ז א) תאנא רבי יוסי ביום שנכנסה כלה לחופה במאי אוקימנא⁶³²⁰ ביום כלת משה⁶³²¹ אלא מלמד דעל ידוי דמשה נכנסה אמר רבי יהודה וכי עד השתא אתעכבת דלא עיילת לדוכתה והכתיב (שמות מ לה) ולא יכול משה לבא אל אהל מועד וגו':	"ויהי ביום כלות משה וגו'", שנה רבי יוסי, ביום שנכנסה כלה לחופה, במה בארנו ביום כלות משה, אלא מלמד שעל ידי משה נכנסה. אמר רבי יהודה, וכי עד עכשיו התעכבה שלא נכנסה למקומה, והרי נאמר "ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד וגו'".
א"ר יצחק אין מוקדם ומאוחר בתורה ויהי ביום כלת משה כלת של משה ודאי⁶³²² דתנינן אמר ר"ש מאי דכתיב (תהלים סח יט) עלית למרום שבית שבי וגו' אלא בשעה שאמר לו קב"ה (שמות ג ה) של נעליך⁶³²³ מעל רגליך אזדעזע ההר⁶³²⁴:	אמר רבי יצחק אין מוקדם ומאוחר בתורה, "ויהי ביום כלות משה", ודאי כלתו של משה, ששנינו אמר רבי שמעון, מהו שנאמר "עלית למרום שבית שבי וגו'", אלא בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא "של נעליך מעל רגליך", הזדעזע ההר.
אמר מיכאל⁶³²⁵ קמי קב"ה רבש"ע תבעי לסתור אדם והא כתיב (בראשית ה ב) זכר ונקבה בראם ויברך אותם ולית ברכתא אשתכח אלא במאן דאיהו דכר ונקבא ואת אמרת לאתפרשא מאתתיה:	אמר מיכאל לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם (אתה) רוצה לסתור אדם, והרי נאמר "זכר ונקבה בראם ויברך אתם", ואין נמצאת הברכה אלא במי שהוא זכר ונקבה, ואתה אומר להפרד מאשתו.
א"ל הא קיים משה פריה ורביה השתא אנא בעינא דיתנסב בשכינתא ובגיניה יחות שכינתא לדיירא עמיה הה"ד עלית למרום שבית שבי ומאי שבי שכינתא דאתנסיבת עמך לקחת מתנות באדם באדם לא כתיב אלא באדם⁶³²⁶ הידוע⁶³²⁷ למעלה וביומא דנחתת שכינתא ההוא יומא דאתנסבא במשה נחתת הה"ד כלת משה כלת משה ממשי:	אמר לו הרי קיים משה פריה ורביה, כעת אני רוצה שישא את השכינה, ובשבילו תרד השכינה לדור עמו, זהו שנאמר "עלית למרום שבית שבי". ומהו השבי, שכינה, שנשאה לך. "לקחת מתנות באדם", באדם לא כתוב אלא באדם הידוע למעלה, וביום שירדה השכינה, אותו יום שנשאה למשה, היא ירדה, זהו שנאמר "כלות משה", כלת משה ממשי.
וביהושע דאנפוי כאנפי סיהרא כתיב (יהושע ה טו) של נעלך דלא אתפרש⁶³²⁸ אלא בזמנין ידיען⁶³²⁹ דהא לא אתנסיבת עמיה שכינתא כל כך	וביהושע שפניו כפני הלבנה כתוב "של נעלך" שלא נפרד אלא בזמנים ידועים, שהרי השכינה לא נשאה לו כל כך, ולא נראתה לו,

יקר). פי' במה נכרת ברכת ה' שהוא זעיר ע"י ציון שהוא יסוד וציון הנז' שוכן ירושלים שבע"הז והפ' מדבר לעת"ל (מ"מ).

⁶³²⁰ מלת משה קשיא ליה דהוה ליה למימר ויהי ביום כלת להקים את המשכן, משה מאי קאמר (אור יקר). ⁶³²¹ פי' וכי היא כלת משה כלת זעיר מבעי ליה שעמו נכנסה לחופה וא"כ משה אמאי אדכר הכא ותירץ שע"י משה נכנסה. ושיעור הכתוב מ' עשאה כלה משה (מ"מ). עי' לקמן רנד ע"א ברע"מ (לש"ו).

⁶³²² לא אצטריך לפרש כדפירשנו לעיל דעל ידוי דמשה אלא ממש כלתו של משה כדמפרש ואזיל רשב"י ע"ה (אור יקר). עכשו מפרש פי' אחר שהמ' היא כלת משה ממשי (מ"מ).

⁶³²³ שיפרוש מן האשה (אור יקר).

⁶³²⁴ מקודשי' מיכאל (אור יקר). פי' הר סיני שהיה סמוך אל משה כשדבר הק"ב עמו בסנה (מ"מ).

⁶³²⁵ ראש השרים או משום דמיכאל שר החסד והעולם מתקיים בחדס דכתיב אמרתי עולם חסד יבנה, או משום דייחוד וברכתא דשכינ' בימין והפורש מן האשה פורש מן השכינה, והארכתי בפרשת ויצא ושם פירשנו למה שאר בני אדם אם אין להם אשה אין שפינה עמהם ומרע"ה להפך (אור יקר).

⁶³²⁶ פי' זעיר ושיעור הכתוב לקחת מתנות שהיא המ' שהיתה מחובר' באדם עם זעיר הנק' אדם וכדמפרש מתנת כתיב (מ"מ).

⁶³²⁷ תפארת, והכוונה כדמסיק מתנת כתיב שהיא המלכות שהיא נתונה מתנה באדם בתפארת, ומרע"ה לקחה משם והורידה, וביומא דנחתת שכינתא וכו' כלומר אותה הבחינה שהיא נשואה למשה שהיא בחינה פנימית אותה הבחינה ירדה לישראל והארכתי בספ"ר בשער המציאות עיין שם, (אור יקר).

⁶³²⁸ אתתיה - מכל וכל אלא לעת צורך נבואה לבד (אור יקר).

⁶³²⁹ פי' כתיב במשה של נעליך לשון רבים לפי שפירש מאשתו לגמרי אבל ביהושע כתיב נעלך חסר לומר שלא פירש אלא בזמנין ידיען (מ"מ).

זהר ויקרא חלק א'

שנאמר "ויפול יהושע על פניו ארצה", אבל כאן כלת משה ודאי. מתנות באדם, כתוב מתנת, אשרי חלקו של משה שרבונו חפץ בכבודו על כל שאר בני העולם.	ולא אתחזי ליה דכתיב (שם יד) ויפל ⁶³³⁰ יהושע על פניו ארצה אבל הכא כלת משה ודאי מתנות באדם מתנת כתיב זכאה חולקיה דמשה דמאריה בעי ביקריה על כל שאר בני עלמא:
"ויאמר ה' אל משה נשיא אחד ליום", מהו ליום, אמר רבי יהודה ימים שלמעלה שהתחנכו	ויאמר יי' אל משה נשיא אחד ליום (במדבר ז יא) מהו ליום א"ר יהודה יומין דלעילא ⁶³³¹ דאתחנכו
	קמח/ב
להתברך באותם שנים עשר תחומים שנפרדים, וכל אחד התתקן והתחנך בברכה, על ידי אותם שלמטה.	לאתברכא באינון תריסר תחומין דמתפרשא וכל חד אתתקן ואתחנך בברכתא על ידי דאלין דלתתא:
למדנו, כולם מתברכים בגלל מזבח שלמעלה, ואפילו התחתון, ואפילו עובדי כוכבים ומזלות מתברכים, שלמדנו אמר רבי שמעון, אלמלא לא הקריבו שנים עשר נשיאים אלו, לא יכל העולם לעמוד לפני שנים עשר נשיאי ישמעאל, שנאמר "שנים עשר נשיאים לאומותם".	תאנא כלהו מתברכין בגין מדבחא דלעילא ואפילו תתאה ואפילו אומות העולם ⁶³³² מתברכין דתניא אמר ר' שמעון אלמלא לא אקריבו אלין תריסר נשיאין לא יכיל עלמא למיקם קמי תריסר נשיאי ישמעאל דכתיב (בראשית כה טז) שנים עשר נשיאים לאומותם:
משהקריבו אלו של ישראל, לקחו שלטון של הכל, לכן נשיא אחד ליום, וכל מה שהקריבו כדוגמא שלמעלה הקריבו, כדי שיתברכו כולם.	מדאקריבו אלין דישראל נסיבו שולטנותא דכלהו בג"כ נשיא אחד ליום וכל מה דאקריבו כגוונא דלעילא אקריבו בגין דיתברכון כלהון:
אילים ששים, עתודים ששים, כמו שנאמר "ששים גיבורים סביב לה", שבצד הגבורה "כף אחת עשרה זהב וגו'". והרי נתבאר, אשרי חלקם של הצדיקים שהקדוש ברוך הוא מוריק עליהם ברכות, ומקשיב לתפלותיהם, ועליהם כתוב "פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם וגו'".	אילים ששים עתודים ששים (במדבר ז פח) כמה דכתיב (שיה"ש ג ז) ששים גבורים סביב לה דבסטר גבורה (במדבר ז יד) כף אחת עשרה זהב וגו' והא אתמר זכאה חולקיהון דצדיקיא דקב"ה מריק עלייהו ברכאן וציית צלותהון ועלייהו כתיב (תהלים קב יח) פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם וגו':
	ברוך יי' לעולם אמן ואמן ימלוך יי' לעולם אמן ואמן
	פרשת בהעלותך:
"וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות וגו'", רבי יהודה פתח, "והוא כחתן יוצא מחופתו וגו'", אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא	וידבר יי' אל משה לאמר דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות וגו' ⁶³³³ (במדבר ח ב) רבי יהודה פתח (תהלים יט ו) והוא כחתן יוצא מחופתו וגו' זכאה חולקיהון דישראל ⁶³³⁴ דקב"ה

⁶³³⁰ אמנם מרע"ה בעמידה בלי נפילה כבעל דפקידת לאתתיה קומה ה' שובת ה' ויהושע כעבד לפני רבו כמשתחוה (אור יקר).

⁶³³¹ פי' י"ב בקר שהם נגד י"ב שבטים שבעו"ה. וי"ב בקר הנז' מתברכין באינון תריסר תחומין המפורשים שהם י"ב צירופי הוי"ה שבזעיר. אי נמי בתריסר תחומין הם י"ב גבולי אלכסון שמקבל זעיר מאריך כנודע. וי"ב בקר מתברכים מהם (מ"מ).

⁶³³² עכ"ם (דפ"ו).

⁶³³³ עי' זהר ח"ב קסז ע"א: כי נר מצוה, דא רזא דשמור, ותורה אור, דא רזא דזכור וכו' ועל רזא דא דהאי אור דדליק ונהיר להאי נר, כתיב ביה באהרן, (במדבר ח ב) בהעלותך את הנרות, בגין דהוא אתי מסטרא דהאי אור.

⁶³³⁴ שזוכים לקבל הארה מהקו האמצעי (רמ"ז).

אתרעי בהון⁶³³⁵ ויהב להון אורייתא דקשום⁶³³⁶ אילנא דחיי⁶³³⁷ דביה אחיד בר נש⁶³³⁸ (ס"א ירית)⁶³³⁹ חיינ להאי עלמא⁶³⁴⁰ וחיינ לעלמא דאתי⁶³⁴¹ דכל מאן דאשתדל באורייתא⁶³⁴² ואחיד בה⁶³⁴³ אית ליה חיינ (ס"א אחיד בחיין) וכל מאן דשביק⁶³⁴⁴ מלי דאורייתא⁶³⁴⁵ ואתפרש מאורייתא כאלו מתפרש מחיין בגין דהיא חיינ וכל מלוי חיינ הה"ד (משלי ד כב) כי חיים הם וגו'⁶³⁴⁶ וכתוב (שם ג ח) רפאות תהי לשרך וגו'⁶³⁴⁷:	רצה בהם, ונתן להם תורת אמת, עץ חיים, שבו האדם אוהז (יורש) חיים לעולם הזה וחיים לעולם הבא, שכל מי שעוסק בתורה ואוהז בה יש לו חיים (אוהז בחיים), וכל מי שעוזב דברי התורה ונפרד מהתורה, כאלו נפרד מהחיים, משום שהיא חיים, וכל דבריה חיים. זהו שנאמר "כי חיים הם וגו'", ונאמר "רפאות תהי לשרך וגו'".

⁶³³⁵ שעם היות דכתיב ה' מסיני בא וזרח משעיר למו, עכ"ז לא גלה להם סוד התורה אלא אדרבה פתח להם פתח שימאסו בה מפני שלא היה רוצה בהם, לישמעאל אמר דכתיב לא תגנוב ולעשו אמר דכתיב לא תרצח, אמנם לישראל אנסם כדדרשו רז"ל בפסוק ויתיצבו בתחתית ההר, וגלה להם סודה (אור יקר). ב' רצונות היינו ב' מזלות הנוזלים מרצון העליון שהוא יסוד דעתיק שהוא שורש התורה ומצות, חסדים ל"נוצר", וגבורות ל"ונקה", ומשם תורת אמת (רמ"ז).

⁶³³⁶ שהיא מהת"ת הנקראת אמת, ועל שמו נקראת תורת אמת, והיא נקראת עץ חיים כדמסיק לקמיה. והכוונה עץ שפירותיו חיים, אמנם למטה עץ הדעת טו"ר פירותיו מיתה, ולזה כתיב מעץ הדעת טו"ר לא תאכל ממנו. והטעם שכל הכחות האחוזים בת"ת וכל ענפיו קדושים, והנאחז בהם נאחז בקדושה שבה החיים הנצחיים. ובהיות האדם עוסק בתורה, אוהז בה ובפירותיה, והיינו עסק התורה שכל התורה כולה שמותיו של הקב"ה, וכל דיבור ודיבור שאדם מוציא מפיו בתורה הוא אוהז ואוכל בעולם הזה ובבא, ענף מענפים, ואותו האור נמשך דרך מדרגות הסולם ונמשך לנשמה ומנשמה לרוח ומרוח לנפש ומנפש לגוף, והיינו "להאי עלמא חיינ ולעמלא דאתי" (אור יקר). תורת סוד ע"ב, ואמ"ת סוד אה"ה פעמים אה"ה ומשפיעים לב' יסודות דא"א שהוא סוד אילנא דחיי, כי ע"ץ גימ' ב' פעמים יסוד, וכאשר הם יחוד נק' ע"ץ (רמ"ז). ז"א נקרא אמת (מ"מ). עי' ע"ח שער כה דרוש ב: תורת אמת הוא ז"א הנמשך מואמת תיקון ז' דדיקנא.

⁶³³⁷ חיים על שם הב' יסודות שכל יסוד נק' חי, וגם עץ החיים גימ' ע"ב קס"א שנמשכים מנוצר ונקה (רמ"ז). שיש בו מוחין דא"א הנק' חיים (תיקו"ז עה ע"ב) (מ"מ). עי' שעה"כ פט ע"ד: נקראים חו"ב חיים, כי מהם תוצאות חיים למלך, ונקרא חיי המלך.

⁶³³⁸ ישראל הוא דמות ז"א ולכן בעוסקו בתורה זוכה לאור א"א (רמ"ז).
⁶³³⁹ רומז למש"כ ברז"ל שת"ח זוכים לחיים של אחרים בעולם הזה וכ"ש בעולם הבא כמבואר אצל ר"א בן דורדיא שזכה לכל חיי עולם הבא של יוחנן כהן גדול (רמ"ז), עי' ליקוטי הש"ס (עבודה זרה) אמרו עליו על ר' אליעזר בן דורדיא וגו'. הנה כבר ידעת במ"ש בס' הגלגלים כי המגולגל המשלים נוטל חלקו וחלק חבירו בסוד יכין רשע וצדיק ילבש כי אותו לבוש שעשה רשע זה ע"י קצת צדקותיו מעשיו הטובים ולא זכה ללבשו עתה אותו המגולגל המשלימו לובש אותו וזהו צדיק ילבש. ועי' אד"ז רצא ע"א: והאי והאי הני ירותא דאבוה ואמיה ירית מאי ירותא, דא תרין עטרין דהוו גניזין בגווייהו ואחסינו לבן [סוד הדעת הוא ב' עטרין דגניזין בא"א, והוא תוספת על הז"א, שכן מציאות ז"א היא למעשה ז' בחינות, ובתיקון נוספות לה עוד ג' בחינות להשלימן לי' (בהגר"א על ספד"צ א ע"ד הגהה ועיקר ענין). כאן מתבאר שתיקון הדיקנא מוריד שפע לשאר הפרצופים שתחתיו (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ד ד"ה ואמר ואחסינן). דא מסטרא דאבא הוה גניז בגווייה חד עטרא דאקרי חסד ומסטרא דאימא חד עטרא דאקרי גבורה וכלהו מתעטרין ברישיה ואחיד לון וכד נהרין אלין אב ואם עליה, כלהו אקרון תפילין דרישא.

⁶³⁴⁰ מלכות (רמ"ז).

⁶³⁴¹ בינה (רמ"ז).

⁶³⁴² כמ"ש סוטה (כא ע"א) עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה (רמ"ז).

⁶³⁴³ היינו מקיים מצותיה, היינו לומד על מנת לעשות (אור יקר), היינו שזוכר מה שלמד (רמ"ז), לאפוקי שנה ופירש (מ"מ), אמנם עי' לעיל ח"א כז ע"ב שמשמע שהמחזיק היא בחי' הנוק', וזה החיבור ללמעשה.

⁶³⁴⁴ הלשון בזהר ח"א קנב ע"ב הוא מרפה.

⁶³⁴⁵ אפילו אוהז במצות (רמ"ז).

⁶³⁴⁶ ז"ל: כי חיים הם למצאיהם ולכל בשרו מרפא.

⁶³⁴⁷ ז"ל: רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך. ועי' לעיל פ ע"ב, וכעין זה לקמן קס ע"ב: ות"ח לא אתדכי בר נש לעלמין אלא במילין דאורייתא בגיני כך מלין דאורייתא לא מקבלין טומאה בגין דאיהי קיימא לדכאה לאלין מסאבי. ואסוותא באורייתא אשתכח. דכתיב רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך. ועי' בהגר"א בתיקו"ז קי ע"א: רפאות תהי לשרך - ר"ל, לשכינתא תתאה דהיא שררך אגן הסהר סיהרא קדישא כו' וז"ש זכאה איהו מאן דקריב לה כו' ואמר למטה ותשלך אמת ארצה דא שכינתא ועב"פ נשא קכ"ב א'

ת"ח אילנא דחיי אחיד מעילא לתתא⁶³⁴⁸ וזהאי שמשא⁶³⁴⁹ דנהיר לכלא נהורא (והוא שמשא דאנהיר לכלא ונהורא) דיליה⁶³⁵⁰ שארי מרישא⁶³⁵¹ ואתפשט בגופא דאילנא⁶³⁵² בארז מישר ב' סטרין אחידן [ביה]⁶³⁵³ חד לצפון וחד לדרום⁶³⁵⁴ חד ימינא וחד שמאלא⁶³⁵⁵ (ואינון) בשעתא⁶³⁵⁶ דשמשא נהיר⁶³⁵⁷ כמה דאתמר מההוא גופא (ס"א נופא) דאילנא⁶³⁵⁸ אתקיף לדרועא דימינא ואנהיר בתוקפיה ומתוקפיה נהיר שמאלא ואתכליל [בנהוריה] (בנהירו):	בא וראה, עץ החיים אחוז מלמעלה למטה, ושמש זו שמאירה לכל, אורה מתחיל מהראש ומתפשט בגוף האילן בדרך ישר, שני צדדים אחוזים בו, אחד לצפון ואחד לדרום, אחד ימין ואחד שמאל, (והם) בשעה שמאירה השמש כמו שנתבאר. מאותו גוף (נוף) האילן מחזק לזרוע ימין ומאיר בתקפו, ומתקפו מאיר השמאל ונכלל באורו.
והוא כחתן יוצא מחפתו⁶³⁵⁹ מאן איהו חפתו דא איהו (שיה"ש ג יא) עטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו יוצא מחפתו דא איהו רישא דכל(הו) נהורא⁶³⁶⁰ כד"א בקרא דאבתריה (תהלים יט ז) מקצה השמים מוצאו דא שירותא דכלא דאקרי מקצה השמים וכדין נפיק כחתן ממש⁶³⁶¹ כד נפיק לאערעא לבלתיה רחימי(תא) דנפשו ופריש דרועיו ומקבל(א) לה:	"והוא כחתן יצא מחופתו", מהי חופתו, זהו "עטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו", יצא מחופתו, זהו ראש של כל אור, כמו שנאמר בפסוק שלאחריו "מקצה השמים מוצאו", זו ראשית הכל שנקראת מקצה השמים, ואז יוצא כחתן ממש, כשיוצא לפגוש את כלתו, אהובת נפשו, ופורש זרועותיו ומקבלה.
כהאי גוונא והוא כחתן יוצא מחפתו אזלא שמשא ואתפשט לגבי מערב⁶³⁶² כיון דמערב אתקריב סטר צפון אתער לקבליה בקדמיתא וקריב למערב וזוין ליה באתריה⁶³⁶³ כמה דאתמר דכתיב (שיה"ש ב ו) שמאלו תחת לראשי ולבתי	כדוגמא זה "והוא כחתן יוצא מחופתו", הולכת השמש ומתפשטת למערב, כיון שמערב מתקרב, צד צפון מתעורר מולו בתחלה, ומתקרב למערב, ומזווג אותו במקומו כמו שנאמר, שנאמר "שמאלו תחת לראשי", ואחר כך צד דרום שהוא ימין שנאמר "וימינו תחבקני", אז "ישיש כגבור

בר"מ וכל מאן דחזר בתיובתא כאלו חזר את ה' לאת ו' דאיהו בן י"ה אשתלים ביה הוי"ה ודא איהו תשובה תשוב ה' ודאי לגבי ו' כו'.

⁶³⁴⁸ ז"א מקבל מבינה ונותן למלכות (מ"מ).

⁶³⁴⁹ היינו הארת יסוד אבא שמאיר דרך ז"א שיסוד עצמה היא בבחי' ופני לא יראו (רמ"ז). ז"א נקרא שמש כמ"ש בתיקו' ז (ט ע"ב ועי' שער הפסוקים פרשת ויצא, ולקוטי תורה בראשית) לפי שהוא שם מ"ה, יר"ד פעמים יר"ד, ועוד ה"א פעמים ה"א, ועוד וא"ו פעמים וא"ו ועוד ה"א פעמים ה"א, ועוד שהז"א יש בו ב' פעמים ש"ך והם גימ' שמ"ש (מ"מ).

⁶³⁵⁰ המוחין שבתוכו (מ"מ).

⁶³⁵¹ ת"ת מתחיל לקבל הארה מהכתר שונה משאר הספירות (אור יקר).

⁶³⁵² ת"ת דז"א, שיסוד דאימא מתגלה בת"ת דז"א (מ"מ).

⁶³⁵³ היינו יעקב ורחל (רמ"ז). חסד וגבורה אחוזים בגוף שהוא ת"ת דז"א (מ"מ).

⁶³⁵⁴ חסד וגבורה היינו ימין ושמאל (רמ"ז).

⁶³⁵⁵ צפון ודרום הם המדות, וימין ושמאל הם פעולתן שהם דין ורחמים (אור יקר).

⁶³⁵⁶ אין מציאות אל יעקב ורחל אלא דווקא בשעה שהשמש מאיר, וכאשר יש רק הארת אימא שאז אין בנין ליעקב ורחל כי אם ישראל ולאה (רמ"ז).

⁶³⁵⁷ כשהז"א מקבל המוחין (מ"מ).

⁶³⁵⁸ מת"ת דז"א שבו יסוד אימא יוצאים ממנו ה"ח והולכים לחסד דז"א ומניחים שם חסד ראשון ואח"כ הולכים ד' חסדים לגבורה דז"א וכו' עי' ספר הליקוטים (מ"מ).

⁶³⁵⁹ כתר הוא גג החופה וחו"ב הם כתלי החופה, והוא העטרה הנצרך לז"א כאשר מזדווג עם הנוק' (אור יקר), שהוא יוצא מתוך ת"ת דאימא שעליו אנו אומרים עוטר ישראל בתפארה (רמ"ז).

⁶³⁶⁰ בינה, שז"א נקרא שמים, וקצה העליון שלו הוא בינה, ותחתון הוא מלכות (מ"מ).

⁶³⁶¹ כחתן בעולם הזה כך נמשל ז"א (מ"מ).

⁶³⁶² מלכות (מ"מ).

⁶³⁶³ שע"י הגבורות שהוא שמאלו מתחברת עם בעלה (מ"מ), באתריה היינו בדעת רחל (רמ"ז), והוא בצפון שהוא המקום המיוחד לכניסת הגבורות (רמ"ז).

לרוץ אורח", להאיר הלבנה ופרשוה. בא וראה "בהעלותך את הנרות" אלו הנרות העליונים שכולם מאירים כאחד מהשמש.	סמר דרום דאיהו ימינא דכתיב וימינו תחבקני כדין (תהלים יט ו) ישיש כגבור לרוץ ⁶³⁶⁴ ארח ⁶³⁶⁵ לאנהרא סיהרא ואוקמוה ת"ח בהעלותך את הנרות ⁶³⁶⁶ אלין בוצינין עלאינ ⁶³⁶⁷ דכלהו נהירין כחדא מן שמשא ⁶³⁶⁸ וחסר כאן:
רבי אבא פתח "אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון", הפסוק הזה פרשוהו, אבל בא וראה, אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא נתן להם תורה הקדושה,	ר' אבא פתח (תהלים פט מז) אשרי העם יודעי תרועה יי' באור פניך יהלכון האי קרא אוקמוה ⁶³⁶⁹ אבל ת"ח זכאין אינון ישראל דקב"ה ייב [לון] אורייתא קדישא
ולמדם דרכיו להתדבק בו ולשמור מצוות התורה, לזכות בהן לעולם הבא, וקרבם בשעה שיצאו ממצרים, שהרי אז הוציאם מרשות אחרת, והעלם להאחז בשמו, ואז נקראו בני ישראל, בני חורין מהכל, שלא היו נתונים תחת רשות אחרת, והעלם להאחז בשמו שעולה על הכל, ששולט על עליונים ותחתונים.	קמט/א
ומתוך אהבתם קרא להם "בני בכורי ישראל", כדוגמא (של הקדושה) עליונה, (ועל זה) הרג (והרג) כל בכור שלמעלה ומטה, והתיר קשרים ואסורים של עליונים ותחתונים, כדי להוציאם, ועשאם בני חורין	ואוליף לון ארחוי ⁶³⁷⁰ לאתרבקא ביה ולמיטר פקורי דאורייתא למזכי ובהו (להו) לעלמא דאתי וקריב להו בשעתא דנפקו (ישראל) ממצרים ⁶³⁷¹ דהא כדין אפיק לון מרשותא אחרא ⁶³⁷² וסליק לון לאתאחדא בשמיה ⁶³⁷³ וכדין אקרון בני ישראל בני חורין מכלא דלא יתבו תחות רשותא אחרא ⁶³⁷⁴ וסליק לון לאחדא בשמיה ⁶³⁷⁵ דסליק על כלא דשליט על עלאין ותתאין:
	ומנו רחימותא דלהון קרא לון (שמות ד כב) בני בכורי ישראל ⁶³⁷⁶ כנונא (דקדושה) עלאה ⁶³⁷⁷ (וע"ד) קטל וס"א וקטלו כל בכור ⁶³⁷⁸ דלעילא ותתא ⁶³⁷⁹ ושרא קטירין ואסירין דעלאין ותתאין

⁶³⁶⁴ הוא סוד הקמת הברית בכח הגבורה (רמ"ז).

⁶³⁶⁵ היינו יסוד הנוק' (רמ"ז ומ"מ), והיא מקום צר שהיא תמיד בסוד בתולה (רמ"ז).

⁶³⁶⁶ המנורה היא הת"ת המאיר לכולם ולכן בהעלותך את הנרות פי' כאשר תרצה להאיר הספירות העליונות צריך שתכוון שכולם מאירות מהאמצעי שהוא הת"ת (אור יקר). ידוע כי אהרן הוא מיסוד אבא והוא ממתק ומעלה הגבורות הנק' בוצינין (רמ"ז).

⁶³⁶⁷ ספירות המלכות שהם למעלה על ב"ע (מ"מ).

⁶³⁶⁸ הת"ת (אור יקר).

⁶³⁶⁹ ויקרא יח ע"ב אמור צט ע"ב (רמ"ז).

⁶³⁷⁰ אורייתא הוא תורה שבכתב, ואורחוי היא תורה שבעל פה שדרכו מבינים את התורה שבכתב (אור יקר). עי' אד"ר קצט ע"א בסוד ההוא ארחא דפלותא דשערי וכו' ובזה זוכים להדבק בו ממש כי אין דיבוק אלא בקו האמצעי ששם אורות עצמיים, משא"כ בימין ושמאל (רמ"ז).

⁶³⁷¹ שהוא ית' התחיל להעניקם בחסדיו מבלי שיתעוררו (רמ"ז)

⁶³⁷² עי' דע"ה (ח"ב קכב ע"ג): התחדשות הכח אשר נתחדש אז וניתן אז כח חדש להרע ג"כ, הנה היה באשר שנתגלה אז הקב"ה בכבודו ובעצמו, והיה אז ביטול גדול להסטרטא אחרא כולה, ונעקר אז היצר הרע מישראל לגמרי, וכמ"ש בזוה"ק פ' אמור (צה סע"א) ע"ש כל הענין ופ' בהעלותך (קמט ע"א) ופ' בא (מדף לה עד דף מא). לכן היה הצורך ליתן כח חדש להרע ג"כ כדי שלא תתבטל הבחירה, כי מתחילה היה נצרך לבטלה כ"כ הרבה משום שהיו ישראל אז אחידן במסאבותא, כמ"ש בפ' אמור (צז סע"א) ובזוהר חדש (ריש פ' יתרו כז ע"א).

⁶³⁷³ היינו בשבועות (אור יקר).

⁶³⁷⁴ של מלאך או שרף (רמ"ז).

⁶³⁷⁵ בזה אנו משתררים על כל נמצא [וכדלקמן] (רמ"ז).

⁶³⁷⁶ היינו משורשים בדעת שיש בו פי שנים ח"ג והם רמוזים בשם ב"ן שמילוי ועצם השם אותו גימ'. השם עצמו הוא החסדים שבו, והמילוי הוא הגבורות כמ"ש בדרושי ציצית (רמ"ז).

⁶³⁷⁷ כמו שהז"א נק' בן בכור כך ישראל קראם הקב"ה בני בכורי (מ"מ).

⁶³⁷⁸ שהוא ראש לקלי': ב' רמז לבינה, כ' לכתר, ור' ראשית חכמה, ואין ו' שאין לו דעת, כמ"ש אל אחר מסתרים (רמ"ז).

⁶³⁷⁹ שרו של מצרים ראש השרים מזל מצרים טלה ראש המזלות (אור יקר). בכור אדם דכורא בכור בהמה נוקבא (רח"ו), והם דר"נ דסט"א (מ"מ).

מהכל. ועל זה לא רצה הקדוש ברוך הוא לא מלאך ולא שרף אלא רק הוא (הגש"פ), ועוד שהרי הוא ידע להבחין ולדעת הכל ולהתיר אסורים, ואינם ברשות שליח אחר אלא בידו.	בגין לאפקא לון וועבד לון בני חורין מכללא וע"ד⁶³⁸⁰ לא בעא קב"ה לא מלאך ולא שרף⁶³⁸¹ אלא איהו⁶³⁸² ועוד דהא איהו ידע לאבחנא⁶³⁸³ ולמנדע כלא ולמשרי אסירין ולאו אינון ברשותא דשליחא אחרא אלא בידיה:
בא וראה, באותו לילה שרצה הקדוש ברוך הוא להרוג כל אותם בכורות, כמו שנאמר בשעה שנחשך הלילה, באו מזמרים לזמר לפניו, אמר להם לא זמן הוא, שהרי שירה אחרת מזמרים בני בארץ.	תא חזי בההוא ליליא דבעא קב"ה לקטלא כל אינון בכורי כמה דאתמר בשעתא דרמש ליליא אתו מזמרין לזמרא קמיה אמר לון לאו עוודן הוא דהא שירתא אחרא מזמרין בני⁶³⁸⁴ בארעא:
בשעה שנחלק הלילה התעוררה רוח צפון, ואז עשה הקדוש ברוך הוא נקמות, וישראל עושים שירה בקול רם (וישראל מזמרים ואומרים הלל בקול רם), ואז עשאם בני חורין מהכל, ומלאכים עליונים וכל מחנותם היו מקשיבים להם לקולות ישראל, אחר שנמולו רשמו את בתיהם מאותו דם ומדם הפסח, בשלשה רשומים על המשקוף ועל שתי המזוזות למה, הרי פרשוה משום שהוא רושם קדוש, והמשחית כשהוא יוצא ורואה אותו דם שהיה רשום על אותו פתח, חס על ישראל, זהו שנאמר "ופסח ה' על הפתח וגו'".	בשעתא דאתפליג ליליא אתער רוח צפון⁶³⁸⁵ וקב"ה כדין עבד נוקמין וישראל עבדין שירתא בקול רם (ס"א וישראל מזמרין ואמרין הלילא בקול רם)⁶³⁸⁶ וכדין עבד לון בני חורין מכללא ומלאכין עלאי וכל משריין כלוהו הוו צייתין להון לקליהון דישראל בתר דאתגזרו ורשימו לבתיהון מההוא דמא ומדמא דפסחא⁶³⁸⁷ (רשימו לבתיהון) בתלת רשימין (שמות יב כג) על המשקוף ועל שתי המזוזות מ"ט הא אוקמוה בגין דאיהו רשימא קדישא⁶³⁸⁸ ומחבלא כד איהו נפיק וחמי ההוא דמא דהוה רשים על ההוא פתחא חיים עליהו דישראל הה"ד (שם) ופסח יי' על הפתח וגו':
כאן יש להתבונן, אם הקדוש ברוך הוא בא והרג בארץ מצרים ולא שליח אחר, רשם זה שעל הפתח לשם מה, והרי הכל גלוי לפניו. ועוד מה זה "ולא יתן המשחית" היה צריך להיות "ולא ישחית", אלא ודאי כך זה, שנאמר "וה' הכה כל בכור", וה' הוא ובית	הכא אית לאסתכלא אי קודשא בריך הוא אתי וקטיל בארעא דמצרים ולא שלוחא אחרא ורשימא דא דעל פתחא למה והא כלא גלי קמיה ותו מהו (שמות יב כג) ולא יתן המשחית ולא ישחית מבעי ליה⁶³⁸⁹ אלא ודאין הכי הוא דכתיב (שם כט) ויי'

6380 מאחר אהבתו לנו (רמ"ז).

6381 מלאך ביצירה ושרף בבריאה אלא בכחו מסוד האצילות (רמ"ז).

⁶³⁸² מלשון הגדה של פסח: ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה – אני ולא מלאך והייתי כל בכרו בארץ מצרים אני ולא שרף ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ולא שליח אני ה' אני הוא ולא אחר.

כיון שהקב"ה הרג בכור דו"נ דקלי' אי אפשר למלאך לעשות אלא הקב"ה שהוא מושל בכל (מ"מ).

6383 אין למלאכים עסק וידיעה בעיני החיצונים כי קדושים המה ולכן לא ידעו להבחין (רמ"ז). אי אפשר

להבחין בין טיפת בכור לשאינו בכור אלא הקב"ה, וזה הוספה על מש"כ למעלה שרק הקב"ה שולט בכל (מ"מ).

הלל דאכילת פסחים (רח"ו). ואין זמן לעליית מ"ו מהחיצוניות. כאשר עושים את זה הפנימיות (רמ"ז).

6385 הת"ת מצד הגבורה כי הגבורה נקראת צפון והת"ת רוח צפון (אור יקר). הם הגבורה שביסוד נוק' (נ"א

שביסוד אמא) ולכך נקרא רוח צפון כי הם בסוד ההוא רוחא דשבק בגווה ולכך נקרא רוח ונקרא צפון כי

צד צפון הם הגבורות כמ"ש מצפון תפתח הרעה והתעוררות גבורה אלו הם לזווג יעקב ולאה שאחר חצות

ואז כתיב מצפון זהב יאתה לזווג (רח"ו).

6386 הוא סוד נוצר חסד לאלפים שהוא ביטול מצולות ים שישראל עושים שירה בקול רם בסוד מקולות

וים רבים (רמ"ז). ב' הגרסאות תלויות בגמ' פסחים פרק י' אם נאמר הלל במצרים או לא (רמ"ז).

6387 עי' עוד בא לה ע"ב ושעה"כ פ ע"ב.

⁶³⁸⁸ הרמ"ק כתב כי ג' טיפות הם ג' יוד"ן [כזה] ● ● (אור יקר) והם שם ב' דע"ב ו' ו' י' י' ו' ו' ולי נראה

שהציור הוא כזה ה' שהוא סוד ה' אחרונה דהו"ה בסוד נערה (רח"ו). ועיי' ח"א לג ע"א וצג ע"א שזה לשון

על ברית מילה, ועי' שם צה ע"א שזה אות י' שהוא אות השכינה.

6389 עי' פרשת בא דף מא סע"א (לש"ו).

זהר ויקרא חלק א'

דינו, ואותו בית דין כאן נמצא (מכאן שבכל), ובכל צריך להראות מעשה כדי להנצל, שהרי כדוגמא זה על המזבח, כדי שלא ימצא המשחית.	הכה כל בכור וי' הוא ובית דינו ⁶³⁹⁰ והוא בי דינא והכא אשתכח ובכללא (הכי אשתכח מכאן דבכללא) בעי לאחזאה עובדא בנין לאשתזבא דהא כגוונא דא על גבי מדבחה ⁶³⁹¹ בנין דלא אשתכח מחבלא:
זה במעשה, ובזמן שלא צריך את זה, כמו ראש השנה שהוא יום הדין, ובעלי לשון הרע עומדים על ישראל, צריכים דברים תפלות ובקשות, וצריכים להראות מעשה (ברוח ונפש) כמו שבארנו.	האי בעובדא ובזמנא דלא אצטריך האי כגון ראש השנה דאיהו יומא דדינא ומאריהון דלישנא בישא קיימין עלייהו דישראל בעינן מלין וצלותין ובעותין ובעינן לאחזאה ועובדא (ברוחא ונפשא) כמה דאוקימנא:
והרי נתבאר, ובמה, בשופר, (להראות שופר) לעורר שופר אחר, ואנו מוציאים באותו קול רחמים ודין כאחד, הכל כראוי. כמו שלאותו שופר עליון מוציא קול שהוא כלל של אחד, ולעורר רחמים אנו הולכים, ולשבור את בעלי הדין שלא ישלטו ביום הזה. וכשמתעוררים הרחמים, כל המנורות העליונות מאירות מצד זה ומצד זה, ואז "באור פני מלך חיים".	והא אתמר ובמה בשופר (לאחזאה שופר ו) לאתערא שופראו אחרא ⁶³⁹² ואנן מפיקין בההוא קלא רחמי ודינא כחדא ⁶³⁹³ כלא כדקא יאות כמה ודההוא (דהוה) שופר עלאה אפיק קלא דאיהו כללא כחדא ⁶³⁹⁴ ולא תערא רחמי קאזלינן ולתברא מאריהון דדינא דלא ישלטון בהאי יומא וכד רחמי מתערין כלהו בוצינן עלאין נהרין מהאי גיסא ומהאי גיסא ⁶³⁹⁵ כדין (משלי טו) באור פני מלך חיים ⁶³⁹⁶ :
בא וראה, בשעה שהכהן (הגדול) מתכוון להדליק נרות למטה, והיה מקריב קטורת בשמים, באותה שעה אז מנורות עליונות מאירות, ונקשר הכל כאחד, ושמחה וחדוה נמצאת בכל העולמות, זהו שנאמר "שמן וקטורת ישמח לב", ועל זה "בהעלותך את הנרות".	ת"ח ⁶³⁹⁷ בשעתא דכהנא (רבא) אתכוון לאדלקא בוצינן לתתא והוה קריב קטורת בוסמין בההוא שעתא כדין בוצינן עלאין נהרין ואתקטר כלא כחדא וחדו וחדוותא אשתכח בכלהו עלמין הה"ד (משלי כו ט) שמן וקטורת ישמח לב וע"ד בהעלותך את הנרות ⁶³⁹⁸ :
רבי אלעזר ורבי יוסי ורבי יצחק היו הולכים בדרך, פגעו באותם הרי קרדו, עד שהיו הולכים, הרים רבי אלעזר עיניו וראה אותם הרים רמים, והיו חשוכים, ופחדו בפחד.	רבי אלעזר ור' יוסי ור' יצחק הוו אזלי באורחא פגעו באינן טורי קרדו ⁶³⁹⁹ עד דהוו אזלי זקף עיניו ר' אלעזר ורמי אינן טורי רמאי והוו חשוכן ודחלן בדחילו:
אמר רבי אלעזר לאותם חברים, אלו אבא (רשב"י) (היה) כאן לא היינו פוחדים, אבל כיון שאנו שלשה, ודברי תורה בינינו, לא	א"ר אלעזר לאינן חברייא אלו אבא הכא לא הוה דחילנא אבל כיון דאנן תלתא וומלי

⁶³⁹⁰ בית דינו היינו מלכות וחיילותיה ולכן כיון שהחילות היו שם לכך כתיב ולא יתן המשחית (מ"מ).
⁶³⁹¹ פי' זריקת דם על המזבח (מ"מ).
⁶³⁹² שופר שבעולם הזה כדי לעורר שופר העליון שהוא אור מקיף דז"ת דבינה כמש"כ בשעה"כ (מ"מ).
⁶³⁹³ שאנו מוציאים בשופר שבעולם הזה תקיעה ושברים שהם רחמי ודינא כדי לרמוז שגם השופר העליון שהוא אור מקיף דז"ת דבינה מוציא הקולות שהם הזו"ן הניתנים בו (מ"מ).
⁶³⁹⁴ היינו זו"ן שנכללים יחד (מ"מ).
⁶³⁹⁵ ב' הקוים ימין ושמאל כולם נהפכים לרחמים (רח"ו).
⁶³⁹⁶ יובן במ"ש האריז"ל כשיאדימו פני הבעל תוקע יכוין שמאיר פני אריך ולעזיר ואז פני זעיר מאירין וזהו באור פני מלך חיים (רח"ו).
⁶³⁹⁷ כאן חוזר למעשה ולא לדיבור.
⁶³⁹⁸ ספירות זו"ן מקבלים הארה מאו"א שהם שמן וקטרת ששמן הוא אבא וקטרת היא אמא, וזה ישמח לב שהוא ז"א הנק' לב לפי שיש לו לב נתיבות חכמה וכן מלכות נקראת לב לפי שיוצא מכנגד הבל דז"א (מ"מ).
⁶³⁹⁹ כלשון קרדינותא עי' לעיל בראשית טו ע"א, וראה בראשית ח ד שת"א תרגם הרי אררט טורי קרדו (דרך אמת).

זהר ויקרא חלק א'

נמצא כאן הדין.	דאורייתא ביננא דינא הכא (דינא) לא אשתכח:
פתח רבי אלעזר ואמר, כתוב "ותנח התיבה בחדש השביעי וגו' על הרי אררט וגו'", כמה חביבים דברי התורה, שבכל דבר ודבר יש סודות עליונים, והתורה כולה נקראת עליונה.	פתח ר' אלעזר ואמר כתיב (בראשית ח ד) ותנח התיבה בחדש השביעי וגו' על הרי אררט וגו' (אמר לון) כמה חביבין מלי דאורייתא דבכל מלה ומלה אית רזין עלאין ואורייתא כלל ⁶⁴⁰⁰ עלאה איקרי:
ושנינו, בשלש עשרה מדות של התורה, כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, שהרי התורה שהיא	ותנינן בתליסר מכילין דאורייתא כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא דהא אורייתא דאיהי
קמט/ב	
כלל עליון, אף על גב שיוצא ממנה ספור אחד בעולם, ודאי לא באה להראות את אותו סיפור, אלא להראות דברים עליונים וסודות עליונים.	כללא ועלאה ⁶⁴⁰¹ אע"ג דנפק מנה חד ספור בעלמא ודאי לא אתי לאחזאה על ההוא ספור אלא לאחזאה מלין עלאין ורזין עלאין (אע"ג דנפק מנה חד ספור בעלמא לא אתי על ההוא ספור לאחזאה (ודאי):
ולא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, משום שאותו ספור של התורה, או אותו מעשה, אף על גב שהוא יוצא מכלל התורה, לא להראות על עצמו יצא בלבד, אלא להראות על אותו כלל עליון של התורה כולה יצא.	וולא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא בגין דההוא ספור דאורייתא או ההוא עובדא אע"ג דהוא נפקא מכללא דאורייתא ⁶⁴⁰² לאו לאחזאה על גרמיה ⁶⁴⁰³ נפק בלבד אלא לאחזאה על ההוא כללא עלאה דאורייתא וכלא נפק ⁶⁴⁰⁴ :
כגון זה שנאמר "ותנח התיבה בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחדש על הרי אררט", ודאי פסוק זה יצא מכלל התורה, ובא בספור העולם, מה אכפת לנו אם שורה בזה או בזה, שהרי במקום אחד שישרה.	[כגון] וכגון האין (בגין) דכתיב (בראשית ח ד) ותנח התיבה ⁶⁴⁰⁵ בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחדש על הרי אררט ודאי האי קרא מכללא דאורייתא נפק ואתי בספור דעלמא מאי אכפת לן אי שרי בהאי או בהאי דהא באתר חד לישרי:
אלא ללמד על הכלל כולו יצא, ואשריהם ישראל שנתנה להם תורה עליונה אמת, ומי שאומר שאותו ספור של התורה להראות על אותו ספור בלבד הוא בא, תיפח רוחו, שאם כך היא אינה תורה עליונה תורת אמת, אלא ודאי תורה קדושה עליונה היא תורת	אלא ללמד על הכלל כולו יצא וזכאין אינון ישראל דאתיהיב להו אורייתא עלאה אורייתא דקשוט ומאן דאמר דההוא ספורה דאורייתא לאחזאה על ההוא ספור בלבד קאתי תיפח רוחיה דאי הכי לאו איהי אורייתא עלאה אורייתא

⁶⁴⁰⁰ כלל (דפ"ו).

⁶⁴⁰¹ כלומר כלל המצות דברים העליונים הנרמזים למעלה (אור יקר). פי' שהתורה כולה מליאה סודות ואע"פ שתראה בשם פסוק שנראה שהוא סיפור בעלמא עכ"ז לא אתי על ההוא סיפור שאתה רואה בעיניך אלא עוד יש בו סוד (מ"מ).

⁶⁴⁰² שמורה שהיא ספור דברים בעלמא ואינו דבר שבקדושה כשאר התורה (אור יקר).

⁶⁴⁰³ פשטות הענין (אור יקר).

⁶⁴⁰⁴ להורות על הסוד הנסתר שבת"ת שהוא כלל העולמות העליונים ונתלבש הסוד ההוא בגשמיות המעשה ההוא אור ירצה "ללמד על הכלל" מפני שהיה אפשר לומר שמה שבא הכתוב להורות על המצוה כגון הפרישות שבה נצטוינו על המצות לא יהיה בהם נסתר ונעלם, כי מה נסתר נצטרך בו יותר ממה שבא להורות על המצוה לכך דבר זה שיצא מכלל התורה שאינו מכלל המצוה אלא ספור דברים בעלמא, ועל כן לא ללמד על עצמו שהוא הפשט יצא אלא ללמד על דבר נסתר ודאי כדמפרש ואזיל אם כן גם אנו חייבים לומר ששאר פסוקי התורה עם היות שנרמז בהם מעשה המצות יש בו סודו וזהו אומרו "ללמד על הכלל ודאי" (אור יקר).

⁶⁴⁰⁵ האי קרא שהוא ספור בעלמא כך יש בו סוד כאשר יתבאר כל שכן אחרנין (אור יקר).

אמת. דקשומ אלא ודאי אורייתא קדישא עלאה איהי אורייתא דקשומ:	
תא חזי מלך ב"ו לאו יקרא דיליה הוא לאשתעי מלה דהדיוטא כ"ש למכתב ליה ואי סליק בדעתך דמלכא עלאה קב"ה לא הוו ליה מלין קדישין למכתב ולמעבד מנייהו אורייתא אלא דאיהו כניש כל מלין דהדיוטין כגון מלין דעשו מלין דהגר מלין דלבן [ביעקב] (דיעקב) מלין דאתון מלין דבלעם מלין דבלק מלין דזמרי וכניש להו ווכל שאר ספורין דכתיבין ועביד מנייהו אורייתא אי הכי אמאי אקרי תורת אמת (תהלים יט ח-י) תורת יי' תמימה עדות יי' נאמנה פקודי יי' ישרים מצות יי' ברה יראת יי' טהורה ומשפטי יי' אמת וכתוב (שם יא) הנחמדים מזהב ומפז רב ואלין⁶⁴⁰⁶ אינון⁶⁴⁰⁷ מלי דאורייתא אלא ודאי אורייתא קדישא עלאה איהי אורייתא דקשומ תורת יי' תמימה וכל מלה ומלה אתייתא לאחזאה מלין (אחרנין) עלאין דההוא מלה דההוא ספור לאו לאחזאה על גרמיה בלבד קא אתי⁶⁴⁰⁸ אלא לאחזאה על ההוא כללא קאתי כמה דאוקימנא:	בא וראה מלך בשר ודם לא מכבודו לדבר דברי הדיוט, כל שכן לכתבם, ואם עולה בדעתך שמלך עליון הקדוש ברוך הוא לא היו לו דברים קדושים לכתוב ולעשות מהם תורה, אלא שהוא כנס כל דברי הדיוטות כמו דברי עשו דברי הגר דברי לבן ביעקב, דברי האתון דברי בלעם דברי בלק דברי זמרי וכנסם, וכל שאר הספורים שנאמרים, ועשה מהם תורה, אם כך למה נקראת תורת אמת, "תורת ה' תמימה" "עדות ה' נאמנה" "פקודי ה' ישרים" "מצות ה' ברה" "יראת ה' טהורה" "משפטי ה' אמת", ונאמר "הנחמדים מזהב ומפז רב", אלה אותם דברי תורה, אלא ודאי תורה קדושה עליונה היא תורת אמת, תורת ה' תמימה, וכל דבר ודבר בא להראות דברים (אחרים) עליונים, שאותו דבר של אותו ספור לא להראות על עצמו בלבד בא, אלא להראות על אותו כלל הוא בא, כמו שבארנו.
תא חזי ותנח התיבה וגו' (בראשית ח ד) האי קרא כך כל שבין אחרנין (ס"א האי קרא כך איהו והא אתמר) בשעתא דדינא⁶⁴⁰⁹ תלי על עלמא ודינן שריין וקב"ה⁶⁴¹⁰ יתיב על כורסייה⁶⁴¹¹ דינא⁶⁴¹² למדן⁶⁴¹³ עלמא בההוא כורסיא כמה רשימין⁶⁴¹⁴ אתרשימו ביה כמה פיתקין גניזין בגויה בגו אחמתא⁶⁴¹⁵ דמלכא כלהו [ספרים דפתיחו⁶⁴¹⁶] (ספירין בפתיחו) תמן אתגניזו ובגין כך לא אתנשי מלה מן מלכא:	בא וראה "ותנח התיבה וגו'" פסוק זה כך, כל שכן אחרים (הפסוק הזה כך הוא והרי נתבאר), בשעה שדין תלוי על העולם, והדינים שריים, והקדוש ברוך הוא יושב על כסא דין לדון העולם באותו כסא, כמה רשומים נרשמו בו, כמה פתקים גנוזים בתוכו בתוך תיק המלך, כל הספרים שפתוחים שם נגנזו, ולכן לא נשכח דבר מהמלך.

⁶⁴⁰⁶ אלין (דפ"ו).

⁶⁴⁰⁷ שאלו שהם פקודי ה' ישרים עדות ה' נאמנה הם מילין דאורייתא וא"כ למה נכתבו מלין דעשו ומלין דהגר וכו' אלא ודאי שגם בהם יש סוד (מ"מ).

⁶⁴⁰⁸ אתיא (דפ"ו).

⁶⁴⁰⁹ היינו מיום ר"ה ועד יוה"כ (אור יקר).

⁶⁴¹⁰ ת"ת (אור יקר).

⁶⁴¹¹ מלכות (אור יקר).

⁶⁴¹² מהתיק"ז משמע כי בינה נקרא תיבה וכפי זה יובן הענין כי קב"ה יתיב על כורסיא היא בינה וכרסיא דדינא הוא הזעיר שנסתלקו ממנו המוחין בסוד הדורמיטא כמ"ש בשעה"כ ר"ה א"נ כסא דין היא המלכות וקב"ה דיתב על כורסיא דדינא היא הבינה שמסתלקין נה"י שלה מן הזעיר ונתונים אל הנוק' בסוד ויבן ה' אלקים את הצלע (רח"ו).

⁶⁴¹³ כורסיא דדינא למדן (דפ"ו).

⁶⁴¹⁴ שבה מצויירין כל מציאות התחתונים ומעשיהן וגזירת דינם (אור יקר).

⁶⁴¹⁵ אוצר (דרך אמת).

⁶⁴¹⁶ בני אדם שהם לדין למות מצויירין לשמאל לצד הגבורה וחצונים, וכן לחיים לימין, ובנונים לאמצע, ומציאות רוחניות גזרת דין על כל שנה ושנה מה שנתעורר בספירות להטות לשמאל וגבר הרחמים והטה אל הדין, וכיוצא מה שנגזר למיתה ומה שנגזר לחיים ומה שנתהפך מחיים למיתה בסוד רוחניות הספירות הכל נשפע למלכות ומצוייר בה מיום שנברא העולם וז"ש כולהו ספרין דפתיחו תמן אתגניזו ושם עומדין לזכרון לפניו (אור יקר).

והאי כורסייא לא אתקן⁶⁴¹⁷ ולא שריא אלא בחדש השביעי, שהוא יום הדין, יום שבו כל בני העולם נפקדים בו, כולם עוברים לפני אותו כסא, ועל זה ותנח התיבה בחדש השביעי, בחדש השביעי ודאי שהוא דין העולם.	על הרי אררט, אלו (עמודי הכסא) בעלי הדין בעלי יבבה ויללה, וכולם שלוחים (שכלם נמצאים) באותו יום לפני הקדוש ברוך הוא, וכמה בעלי מגנים מתעוררים ביום זה, וכולם עומדים תחת אותו כסא בדין העולם, וישראל מתפללים תפלה באותו יום, ומבקשים ומתחננים לפניו ותוקעים בשופר, והקדוש ברוך הוא חס עליהם והופך דין לרחמים, וכל עליונים ותחתונים פותחים ואומרים "אשרי העם יודעי תרועה", ועל זה צריך באותו היום, שאותו שתוקע שידע עיקר הדבר ויכוון בה בתרועה, ויעשה הדבר בחכמה. ועל זה כתוב "אשרי העם יודעי תרועה" ולא כתוב תוקעי תרועה, והרי נתבאר.
על הרי אררט אלין (סמכי כורסייא)⁶⁴¹⁹ מאריהון דדינין מאריהון דיבבא ויללא⁶⁴²⁰ וכלהו שליחין (ס"א דכלהו שכיחין) בההוא יומא קמי קב"ה וכמה מארי תריסין⁶⁴²¹ אתערו בהאי יומא וכלהו קיימי תחות ההוא כרסייא בדינא דעלמא וישראל מצלאן צלותא בההוא יומא ובעאן ומתחננן קמיה ותקעין בשופר וקב"ה חייס עלייהו ומהפך דינא לרחמי וכל עלאי ותתאי פתחין וציוחא) ואמרי (תהלים פט מז) אשרי העם יודעי תרועה⁶⁴²² וע"ד בעינא בההוא יומא דההוא דתקע דידע עקרא דמלה⁶⁴²³ ויכוון ביה בתרועה ו[נ]עביד מלה בחכמתא⁶⁴²⁴ וע"ד כתיב אשרי העם יודעי תרועה ולא כתיב [תוקעי] (שומעי) תרועה והא אתמר:	"על הרי אררט", אלו (עמודי הכסא) בעלי הדין בעלי יבבה ויללה, וכולם שלוחים (שכלם נמצאים) באותו יום לפני הקדוש ברוך הוא, וכמה בעלי מגנים מתעוררים ביום זה, וכולם עומדים תחת אותו כסא בדין העולם, וישראל מתפללים תפלה באותו יום, ומבקשים ומתחננים לפניו ותוקעים בשופר, והקדוש ברוך הוא חס עליהם והופך דין לרחמים, וכל עליונים ותחתונים פותחים ואומרים "אשרי העם יודעי תרועה", ועל זה צריך באותו היום, שאותו שתוקע שידע עיקר הדבר ויכוון בה בתרועה, ויעשה הדבר בחכמה. ועל זה כתוב "אשרי העם יודעי תרועה" ולא כתוב תוקעי תרועה, והרי נתבאר.
אזלו כל ההוא יומא כד רמש ליליא סליקו לחד אתר ואשכחו חד⁶⁴²⁵ מערתא (עאלו בגווה) א"ר אלעזר ליעול חד גו מערתא אי אשתבא אתר דאיהו יתיר מתתקן עאל ר' יוסי וחמא מערתא אחרא ובגויהו (ו)נהורא דשרגא ביה שמע חד קלא⁶⁴²⁶ דהוה אמר (במדבר ח ב) בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות הכא נטלא כנסת ישראל נהורא⁶⁴²⁷ ואמא עלאה⁶⁴²⁸	הלכו כל אותו יום, כשחשך הלילה, עלו למקום אחד ומצאו מערה אחת, אמר רבי אלעזר יכנס אחד לתוך המערה אם נמצא מקום שהוא יותר מתוקן, נכנס רבי יוסי וראה מערה אחרת בתוכה, ואור הנר [היה] בה, שמע קול אחד שהיה אומר "בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות", כאן לקחה כנסת ישראל אור, והאם העליונה
קנ"א	

⁶⁴¹⁷ כסא זה שהוא זעיר או מלכות לא אתתקן כדי לישב עליו הבינה אלא בתשרי שהוא חדש הז' (מ"מ).

⁶⁴¹⁸ אתפקדון (דפ"ו).

⁶⁴¹⁹ חיילות שתחת הכסא (מ"מ).

⁶⁴²⁰ בעלי תרועה ושברים, הא' דין רפה, והב' דין חזק, ומפני שאלו שליטתם עתה ויונקים הדין לפעול לכך משכן המלכות בחדש הדין מתעורר עליהם ודאי (אור יקר). פי' יצירה ועשיה (מ"מ).

⁶⁴²¹ כחות הדין ובתי דינין תתאין (אור יקר).

⁶⁴²² כלומר שיודעים סוד התרועה להפך מדת הדין לרחמים (אור יקר).

⁶⁴²³ שידע סוד התקיעה (אור יקר).

⁶⁴²⁴ ארז"ל תקיעת שופר חכמה היא ולא מלאכה (רח"ו), ר"ל שכפל הזהר שאמר ויכוין בה בתרועה היינו על כוונות הצריכים לשופר (מ"מ), ואשכחו חד מערתא עאלו בגווה והמערה היתה גדולה מאד ולכך אר"א ליטול חד גו מערתא דהיינו תוך פנימיות המערה (מ"מ).

⁶⁴²⁵ כד (דפ"ו).

⁶⁴²⁶ או בת קול או קול העוסקים בתורה (רח"ו), נראה שהוא קול החברים שהיו שם במערה כדמוכח לקמן וגם הרח"ו לקמן פי' כפירוש השני משמע דהדר ביה מפ' הראשון (מ"מ).

⁶⁴²⁷ כי לשון בהעלותך נדרש על עלמא עלאה בינה כדלקמן שמקבלת ממנה המלכות הגבורה ע"י אהרן בסוד ה' בחכמה יסד ארץ ואפשר שהיו עושים פעולה זו ע"י עסקם בסודות התורה (רח"ו).

⁶⁴²⁸ כתב הרמ"ל פי' מתעטר בכל מקום בזהר ר"ל מזדווג (רח"ו).

מתעטרת, וכל הנרות ממנה מאירים. בה שתי שלהבות דקות פורחות, כולם שושבינים (זמורות הגפן), כולם קשורים לעליונה, ומשם למטה.	מתעטרת וכלהו בוצינין מוזהב נהרין בה תרין טופסירין דקיין ⁶⁴²⁹ פרחין שושבינין (ס"א שבשבין) כלהו ⁶⁴³⁰ קטריין ⁶⁴³¹ לגבי עלאה ומתמן לתתא(ה):
שמע רבי יוסי ושמח. בא אל רבי אלעזר, אמר לו רבי אלעזר, נכנס, שהקדוש ברוך הוא הקדימנו היום לעשות לנו נסים.	שמע ר' יוסי וחדו אתא לגבי ר' אלעזר א"ל ר' אלעזר ניעול דקב"ה אקדים לן האי יומא לאתרחשא לן בנסין:
נכנסו, כיון שנכנסו, ראו שני בני אדם שהיו עוסקים בתורה. אמר רבי אלעזר "מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון", כמו אלה וישבו כולם ושמחו כולם. אמר רבי אלעזר "מה יקר חסדך אלהים" שמצאנו אתכם, חסד עשה לנו הקדוש ברוך הוא במקום זה, עכשיו הדליקו נרות.	עאלו כיון דעאלו חמו תרין בני נשא דהוו לעאן באורייתא א"ר אלעזר (תהלים לו ח) מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון כמו אלין ⁶⁴³² ויתבי [כלהו] אלין ⁶⁴³³ וחדו כלהו אמר רבי אלעזר מה יקר חסדך אלהים דאשכחנא לכו חסד עבד לן קב"ה באתר דא השתא אדליקו בוצינין:
פתח רבי יוסי ואמר "בהעלותך את הנרות" בהעלותך ממש, בהדלקתך, שהרי כאחת נעשות על ידי הכהן שתי עבודות, שהן קשר אחד. ומהן, שמן וקטורת, כמו שנאמר "שמן וקטורת ישמח לב", שנאמר "והקטיר עליו אהרן וגו'", ונאמר "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה".	פתח רבי יוסי ואמר (במדבר ח ב) בהעלותך את הנרות בהעלותך ממש [באדלקותך] (באדלקותא) דהא כחדא אתעביד ⁶⁴³⁴ על ידא דכהנא תרין פולחנין דאינון קשורא חדא ומאן אינון שמן וקטרת כדכתיב (משלי כו ט) שמן וקטרת ישמח לב [דכתיב] (וכתיב) (שמות ל ז) והקטיר עליו אהרן וגו' וכתיב (שם ח) ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה:
מה שונה כאן "בהיטיבו", ומה שונה שם "ובהעלות". אמר רבי יהודה הכל דבר אחד. רבי יוסי אמר "בהיטיבו" כמו שנאמר "כי	מאי שנא הכא בהיטיבו ומאי שנא התם ובהעלות אמר ר' יהודה כלא חד מלה ⁶⁴³⁵ רבי

⁶⁴²⁹ ר"ל ב' שלהביות דקות (רח"ו), ו"מ שהם ב"פ פר שבאימא מנצפ"ך כפול ופשוט פרחין שושבינין (מ"מ), שרים דקים באורם והם שושביניו של המלך ית' וית' (דרך אמת).

⁶⁴³⁰ הכוונה על אותם שהיו עוסקים בתורה לש"ש והיו מקשרים אמא תתא באמא עלאה בסוד שושבינין לעורר מ"ן (רח"ו), ולפי זה מ"ש וכולהו קטריין לגבי עילאה פ"י שהיו מקשרים ומושכים הארת עתיק ואריך ואבא לבינה ומתמן לתתא שהוא מ' שהיו מקשרים אותה עם אימא (מ"מ). ע"י שעה"פ שמיני: אהרן נקרא שושבינא דמטרוניתא. והענין הוא במה שהודעתך, בפסוק (משלי ג' ט"ו) ה' בחכמה יסד ארץ, כי כל תיקון הנקבה הוא ע"י אבא, והוא ענין אהרן, כי הוא יסוד דאבא כנזכר, והוא מכונן [ומתקן] – שער מאמרי רשב"י מד ע"א] אותה, ולכן נקרא שושבינא דמטרוניתא. ושם בספר שופטים משמע שהוא לשון של שומר שלה. וע"י רמ"ז קעז ע"ב שהוא המזווג המלכה עם בעלה בהורדת החסדים להמתקי גבורותיה, וכמו כן עיקרו מאבא דיסד ברתא והוא מקור החסדים הממותקים בגבורות שבדעת הנוק'.

⁶⁴³¹ מקשרים ע"י תורתם מ' באימא וז"ש וכולהו קטריין לגבי עילאה ומ"ש ומתמן לתתא פ"י אח"כ מושכים שפע לתתא שהם ב"ע (מ"מ), ע"י פת"ש א"א כד, שכלילת הקולטרא בקטרוי עניינה גניזת הארת הרדל"א בקד"א.

⁶⁴³² הם השנים (רח"ו), אלו הב' חברים שהיו שם עמדו לכבוד ר"א וחביריו ואח"כ ישבו (מ"מ).

⁶⁴³³ נמחק בדפ"ק.

⁶⁴³⁴ והכוונה כי מלת בהעלותך משמשת להעלאת הקטורת ולשון הדלקה וזהו מ"ש בהעלותך ממש רצה לומר העלאת עשן ומלשון הדלקה דהא ב' פולחנין אלו נעשים ע"י אהרן היינו הטבה והקטרה והטעם מדאפקה בלשון העלאה ולא בלשון הדלקה ע"ד לא הודעתי אין כתיב כאן אלא (שמות ו ג) לא נודעתי וכו' (זהר הרקיע).

⁶⁴³⁵ מ"ש בהיטיבו ובהעלות הכל רומז בענין א' בהיטיבו רומז על יסוד הבינה הנק' טוב ובהעלות רומז על יסוד הנוק' שהוא נובע מתתא לעילא (רח"ו).

זהר ויקרא חלק א'

טובים דודיך מיינך, טובים רווי יין כמו שנאמר "ונשבע לחם ונהיה טובים".	יוסי אמר בהטיבו כד"א (שיה"ש א ב) כי טובים דודיך מיינך ⁶⁴³⁶ טובים רווי חמרא כד"א (ירמיה מד יז) ונשבע(ה) לחם ונהיה טובים:
רבי יהודה אמר הטבה ממש, כמו שנאמר "וטוב לב משתה תמיד". ובהעלות, שהרי בזמן שמשקים ומרווים מהשקאת הנחל, אז עליונים מתעלים וברכות (עליונות ותחתונות) נמצאות בכלם ושמים בכל, ועל זה ובהעלות.	ר' יהודה אמר הטבה ממש ⁶⁴³⁷ כד"א (משלי טו טו) וטוב לב משתה תמיד ובהעלות דהא בזמנא דאתשקין ואתרויין משקין ונחלא ⁶⁴³⁸ (דנחלין) כדין עלאין עלויא (עלויין) וברכין (ס"א עלאין ותתאין) משתכח ⁶⁴³⁹ בכלהו וחדו בכלא ווע"ד ובהעלות:
רבי אחא אמר, בשעה שעומק של הכל מאיר (שסתום של הכל מאיר), מאיר בנחל והנחל שופע (מאיר) בדרך ישר להשקות הכל, ואז נאמר בהעלת (בהיטיבו), משום שזה יוצא מעומק הכל בהעלת, שבא מצד עליון של עומק (של סתום) הכל שנקרא מחשבה, והכל דבר אחד. ואז כנסת ישראל מתברכת, וברכות נמצאות בכל העולמות.	רבי אחא אמר בשעתא דעמיקא [דכלא] (דלא) נהיר (ס"א דסתימא דכלא נהיר) ונהיר ⁶⁴⁴⁰ בנחלא ⁶⁴⁴¹ ונחלא (נהירו בנחלה ונחלה) נגיד (ס"א נהיר) בארה מישר לאשקאה כלא כדין כתיב בהעלות ונ"א בהטיבו בגין דהא מעומקא דכלא נפקי בהעלות דאתי מסטרא עלאה ⁶⁴⁴² דעמיקא וס"א דסתימא דכלא דאקרי מחשבה וכלא חד מלה ⁶⁴⁴³ וכדין כנ"י אתברכא וברכאן משתכחי ⁶⁴⁴⁴ בכלהו עלמין:
רבי יצחק פתח, כתוב "בנה בניתי בית זבול לך מכוון לשבתך עולמים" בית זבול, בית זבול ודאי. כשנפקדו בידיה כל גנזי המלך ושולטת בהם, אז נקרא בית זבול. ורקיע אחד יש שנקרא זבול, שהרי זה נמצא לקבל ברכות ולסדר הכל, וזה נקרא בית זבול.	רבי יצחק פתח כתיב (מלכים א' ח יג) בנה בניתי בית זבול לך מכוון לשבתך עולמים בית זבול בית זבול ⁶⁴⁴⁵ ודאי כד אתפקדו בידהא כל גנזי מלכא ושלטא בהו כדין אקרי בית זבול ורקיע חד אית דאקרי זבול ⁶⁴⁴⁶ דהא דא אשכח לקבלא ברכאן ולסדרא כלא והאי אקרי בית זבול:
בא וראה כתוב "ולזבולן אמר שמח זבולן בצאתך ויששכר באהלך", מלמד שהשתתפו כאחד, זה יוצא ולוחם קרב, וזה יושב ועוסק בתורה. וזה נותן חלק לזה, וזה נותן חלק לזה. בחלק זבולון הים, וכנסת ישראל נקראת ים כנרת, וכך ראוי, משום שהרי תכלת יוצאת	ת"ח כתיב (דברים לג יח) ולזבולן אמר שמח זבולן בצאתך ויששכר באהלך ⁶⁴⁴⁷ מלמד דאשתתפו כחדא ⁶⁴⁴⁸ דא נפיק ואגח קרבא ודא יתיב ולעי באורייתא ודא יהיב חולקא לדא [ודא יהיב חולקא לדא] ⁶⁴⁴⁹ בחולקיה דזבולון ימא

⁶⁴³⁶ יין המשומר בענביו יסוד הבינה (רח"ו).

⁶⁴³⁷ מצד יסוד אבא (רח"ו) שמן הטוב טוב לב ל"ב נתיבות (מ"מ).

⁶⁴³⁸ יסוד דאבא (רח"ו), והנה דבריו סותרים זה את זה שמ"ש רבי יהודה לעיל כולא חד מלה פי' בהטיבו יסוד הבינה ובהעלות יסוד הדנוק' ור' יהודה לקמן שאמר הטבה ממש פירש בו היינו יסוד דאבא וא"כ דברי ר' יהודה סתרי אהדי ועוד ר' יוסי שאמר בהטיבו יסוד הבינה מה בא להוסיף על רבי יהודה ומה חדש רבי יוסי וכו' (מ"מ).

⁶⁴³⁹ אשתכחו (דפ"ו).

⁶⁴⁴⁰ יסוד דאבא (רח"ו).

⁶⁴⁴¹ יסוד דאמא הנק' נחלא (רח"ו).

⁶⁴⁴² בראשית כא ע"א (הערת הזהר).

⁶⁴⁴³ שפע יסוד הבינה יסוד החכמה כל' חד מלה (רח"ו).

⁶⁴⁴⁴ אשתכחי (דפ"ו).

⁶⁴⁴⁵ מלכות (אור יקר).

⁶⁴⁴⁶ ת"ת (אור יקר וגר"א ס"י יב ע"ג), היינו יסוד (מ"מ).

⁶⁴⁴⁷ יששכר בנצח זבולון בהוד והם תמכי אורייתא (נ"א יששכר בהוד זבולון ביסוד) (רח"ו).

⁶⁴⁴⁸ כנ"ל שזה חיבור ז'ין (מ"מ).

⁶⁴⁴⁹ המלכות מעלה התעוררות לת"ת והת"ת מוריד שפע למלכות (אור יקר).

משם, ופרשוה שהרי למטה כדוגמא שלמעלה, ים כנרת למעלה ים כנרת למטה. תכלת למעלה תכלת למטה, והכל במקום אחד, ועל זה ירש זבולון לצאת ללחום קרב.	וכנסת ישראל אקרי ים כנרת⁶⁴⁵⁰ והכי אתחזי בגין דהא תכלת נפיק מתמן ואוקמוה דהא לתתא כגוונא דלעילא ים כנרת לעילא⁶⁴⁵¹ ים כנרת⁶⁴⁵² לתתא תכלת לעילא תכלת לתתא וכלא באתר חד וע"ד ירית זבולון למיפק לאנהא קרבא⁶⁴⁵³:
ומנין לנו שכך זה, שנאמר "עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק", זבחי צדק בודאי. למה "כי שפע ימים יינקו". ויששכר חלקו בתורה, ונותן לזבולון חלק של התורה בודאי. ועל זה השתתפו כאחד להתברך זבולון מיששכר, שברכת התורה היא ברכת הכל.	ומנלן דהכי הוא דכתיב (דברים לג יט) עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק וזבחי צדק⁶⁴⁵⁴ מ"ט כי שפע ימים יינקו⁶⁴⁵⁵ ויששכר חולקיה באורייתא ונ[ו]היב לזבולון חולקא דאורייתא ודאי וע"ד אשתתפו כחדא⁶⁴⁵⁶ לאתברכא זבולון מיששכר דברכתא דאורייתא היא ברכתא דכלא:
רבי אבא אמר, ירושת התורה בודאי כך היא, ודרגה ששית זו נותנת שכר (ששית אחת נותנת שכר) תורה ומורישה לה לכנסת ישראל, מוריש הלבן לתכלת, ועל זה שנינו משיכיר בין תכלת ללבן, שיודיעו הצבעים, שהרי אז נקרא בוק"ר, והלבן בא לעולם, והתכלת עבר. ועל זה כל קרבות המלך וכל כלי זיין המלך נמנו בידיה, והרי בארנו.	ר' אבא אמר אחסנתא דאורייתא ודאי⁶⁴⁵⁷ הכי הוא ודרגא דא שתיתא⁶⁴⁵⁸ [יהיב אנר] (איהי אנר (ס"א חד שתיתא יהיב אנר)) אורייתא ואחסין לה לכ"י אחסין חוורא לתכלתא⁶⁴⁵⁹ וע"ד תנינן משיכיר בין תכלת ללבן דאשתמודעין⁶⁴⁶⁰ גווי דהא כדין אקרי בק"ר וחורא אתי לעלמא ותכלתא אתעבר וע"ד כל קרבין דמלכא וכל זייני מלכא [בידהא] (בידא דא) אתמנן והא אוקימנא⁶⁴⁶¹:
"באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם", באר זו כנסת ישראל, חפרוה שרים זה אבא ואמא שהולידו אותה. כרוה נדיבי העם, אלו האבות שנאמר "נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם וגו'", בשביל	באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם (במדבר כא יח) באר דא כנסת ישראל⁶⁴⁶² חפרוה שרים דא אבא ואמא⁶⁴⁶³ דאולידו לה כרוה נדיבי העם אלין אבהן דכתיב (תהלים מז י) נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם וגו' בגין

⁶⁴⁵⁰ הנה המלכות נקראת שבעה ימים והם בעולם הבריאה והמלכות כוללת כולם כי הם שבעה קצוותיה ונקראת כנרת שהוא בגמטריא אדנ"י במילואו. עוד שמעתי בשם מורי ז"ל ענין הזה כי בחינת כנרת הוא סוד שני שמות מצפ"צ מצפ"ץ שהם תמורת שתי הויות בא"ת ב"ש האחת מע"ב דיודין והשנית מס"ג. ותחבר עמהם שבעה יודין שיש בשני הויות ע"ב וס"ג הרי הכל בגמטריא כנר"ת ואלו השבעה אפשר שירמזו למטה ביסוד בסוד שבע שנקרא צדיק בסוד חמשה ידות שיש בשם ב"ן כמבואר אצלנו בע' רבתי דשמע ישראל וע"ש גם ב"ן ח"י בגמטריא ע' כנז' שם גם כן והם מקבלים מן ע' של ס"ג וארבע הנשארים הם סוד ד' כמבואר גם כן שם בכונת שמע ישראל. ומה שאמרנו למעלה שאדנ"י במילואו צריך לומר עם הכולל העולה תרע"א כמנין כנר"ת עם הכולל (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁴⁵¹ כי פרצוף המלכות נקראת כנרת בבחי' המלכות ותכלת היא המלכות (רח"ו), כל פרצוף הנוק' היא הכנרת, והתכלת היא המלכות דנוק' (מ"מ).

⁶⁴⁵² לשון כנור דוד (אור יקר).

⁶⁴⁵³ מצד המלכות שהיא בעלת המלחמה שכלי מלחמת הספירות בידה עי' תיקו"ז סח ע"א (אור יקר).

⁶⁴⁵⁴ מלכות (רח"ו).

⁶⁴⁵⁵ המלכות נקראת ים ולפי שיש בה כמה מיני מים קראה ימים כמש"כ בפרשת ויחי (מ"מ).

⁶⁴⁵⁶ יששכר בהו"ה וזבולון אדנ"י שיתפוס יחד הו"ה אדנ"י (רח"ו).

⁶⁴⁵⁷ העוסק בתורה אוהז בת"ת ויורש אותו כדאמרת ולפיכך יששכר היה בת"ת אמנם ממה שנקרא שמו יששכר מורה שהוא ביסוד כלומר שהוא נותן שכר התורה וזה אינו בת"ת אלא ביסוד (אור יקר).

⁶⁴⁵⁸ יסוד (רח"ו), שהוא הששי לקצוות ומשפיע למלכות את שפע הת"ת (אור יקר).

⁶⁴⁵⁹ חיורא חסדים שביסוד לתכלתא גבורה שביסוד שלה תכלת (רח"ו).

⁶⁴⁶⁰ דישתמודען (דפ"ו).

⁶⁴⁶¹ חסר תחלת המ' (דפ"ק), ועי' פרשה וילך רפו א (דפ"ו).

⁶⁴⁶² יסוד שבה (רח"ו).

⁶⁴⁶³ עי' מלואים אות (לז).

קנ"ב	
להתברך מהם על ידי דרגה אחת, ומי הדרגה, צדיק, שעומד עליה. ועל זה אמרנו, כשבאר זו נוטלת בסיוע האבות, נוטלת ונקראת באר, ונקראת ים. נקראת באר בשעה שיצחק יוצא מזוויין מצד אמא, ובא להמשיך אחרי זה וממלא אותה, אז נקראת באר יצחק באר מרים והרי בארנו.	לאתברכא מנהון ע"י דדרגא חד ומנו צדיק דקאים על(י)ה וע"ד אמרינן כד האי [באר] נטלא בסיועא דאבהן נטלא ואקרי באר ואקרי ים אקרי באר בשעתא דיצחק נפיק ⁶⁴⁶⁴ מזוינא מסטרא דא'ומא ואתי לאמשכא אבתרא דרא ומלי לה כדן אקרי באר דיצחק ⁶⁴⁶⁵ באר דמרים וואהא אוקמוה:
ים כד אתנהרא מנהרא עלאה דאבא כדן אקרי ים ⁶⁴⁶⁶ דנחלין אזלין ולגוהו (לגבה) כד"א (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא ומיומא דגלתה כנסת ישראל בגלותא כתיב (איוב יד יא) אזלו מים מני ים דא כנ"י ונהר יחרב ויבש דא צדיק וע"ד כתיב (ישעיה נז א) הצדיק אבד וגו' דהוא הוה נהר עלאה ⁶⁴⁶⁸ ויקרא ⁶⁴⁶⁹ דעייל בגוהו והוא כניש כל אינון נהרין ונחלין דנגרין מנגידו דהוא נהר קדישא ⁶⁴⁷⁰ דלא פסקין מימיו לעלמין דנגיד ונפיק מעדן עלאה והוא עייל בגוהו ומלי אנמהא ומתמן ירתין עלמין בלהו (אתזנו וירתין) ברכן בכלא:	ים כשמאירה מאור עליון של אבא, אז נקראת ים שנחלים הולכים לתוכה, כמו שנאמר "כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא", ומיום שגלתה כנסת ישראל בגלות, כתוב "אזלו מים מני ים", זו כנסת ישראל, "ונהר יחרב ויבש" זה צדיק, ועל זה כתוב "הצדיק אבד וגו'", שהוא היה נהר עליון ומכובד שנכנס לתוכה, והוא כונס כל אותם נהרות ונחלים ששופעים משפע אותו נהר קדוש שלא פוסקים מימיו לעולמים, ששופע ויוצא מעדן העליון, והוא נכנס לתוכה, וממלא אגמיה, ומשם יורשים כל העולמות (נזונו ויורשים) ברכות בכל.
ת"ח בשעתא דאתברכא כנסת ישראל עלמין בלהו אתברכן וישראל לתתא ינקין ומתברכן בגינה והא אוקימנא דהיא אנגא עלייהו דישראל כמה דאתמר:	בא וראה, בשעה שמתברכת כנסת ישראל, כל העולמות מתברכים, וישראל למטה יונקים ומתברכים בגללה. והרי בארנו שהיא מגנה על ישראל כמו שנתבאר.
(ד) כתיב (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים ההולך וגו' מלאך האלהים דא כנסת ישראל והא אוקימנא דהיא שעתא בסיועא דאבהן נטלא ⁶⁴⁷² וכד אינון משתכחין לגבה כלא משתכח ⁶⁴⁷³	כתוב "ויסע מלאך האלהים ההולך וגו'", מלאך האלהים זו כנסת ישראל, והרי בארנו, שאותה שעה בסיוע האבות לוקחת, וכשהם נמצאים אצלה, הכל נמצאים, ולכן נמסר

⁶⁴⁶⁴ נפק (דפ"ו).

⁶⁴⁶⁵ שהם הגבורה שנובעים בסוד המים גבורת גשמים (רח"ו).

⁶⁴⁶⁶ ר"ל ה"ח כל א' כלול מ' הם גימ' י"ם שהם מים חיוורין (רח"ו).

⁶⁴⁶⁷ שפעת האור שלמעלה הנמשך ויורד למטה הנה הוא לעולם רק אלא לפי הכח וההכשר דהתחתון (כידוע בסוד הצדיק אבד בזה"ק ח"א נה ע"ב, סז ע"א, ובח"ב ט ע"ב, יא ע"א, נז ע"ב, ובח"ג קנ ע"ב) (כללים ח"ב קז ע"ג).

⁶⁴⁶⁸ יסוד דז"א (רח"ו).

⁶⁴⁶⁹ כי הטפה נקרא יקר כנודע ולפי שהטפה היא ביסוד לכך נקרא יקרא (רח"ו).

⁶⁴⁷⁰ יסוד הבינה (רח"ו).

⁶⁴⁷¹ כאן הוכיח ב' דברים: הא' ברכת המלכות בסיועא דאבהן, והב' "דעלמין כולהו אתברכאן" מפני הצלתן של ישראל שכיון שנשפע לתחתונים עובר דרך העולמות כולם, נמצאו כאן ג' עניינים: הא' האבות. הב', כנסת ישראל. הג', התחתונים (אור יקר).

⁶⁴⁷² שם ע"ב דויסע ויבא ויט שנתגלה אז, והוא נמשך מעתיקא קדישא ובו נקרע הים וכמ"ש שם (נב ע"א) (דע"ה ח"ב קכד ע"ד), בעת הלידה אשר היה בליל ז' של פסח, הנה היה בהגילוי דהאור הגדול של עתיקא קדישא ובהאור דהשם ע"ב דויסע ויבא ויט שנתגלה אז על הזו"ן, ואשתכח רעוא בכלהו עלמין עלאין, וכמ"ש בפ' בשלח (דף נב ע"ב ושם ע"א) וכן בפ' בהעלותך (קנ קנא). והרי היה אז התגלות אור החסד גדול מאד, וכן הגילוי דאור שכינתו יתברך, וכמ"ש (מכילתא שירה ג) ראתה שפחה על הים מה שלא ראו הנביאים. וכ"ז הוא מהגילוי שורש דאור הגדלות (דע"ה ח"ב קכו ע"א).

⁶⁴⁷³ כלומר כל ז' הספירות מפני שכלם נכללות בחסד דין ורחמים דהיינו ג' אבות, ואפשר לפרש "כולא משתכח" כל התחתונים להיותם יונקים ממנה מפני שהיא אז יונקת מכל הבחינות (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

בפסוקים אלו שם הקדוש שכולל בהם האבות כמו שבארנו.	ובג'כ ⁶⁴⁷⁴ אתמסר באלין קראי שמא קדישא דכליל בהון אבהתא כמה דאוקימנא:
פסוק אחד כסדר, ואחד למפרע, ואחד כסדר. ויסע מלאך האלהים ההולך וגו', זה כסדר, משום שאברהם נמצא כאן, וכל אותם שבאים מצדו, ועל כך הוא כסדר, כדוגמא זה.	חד קרא כסדר ⁶⁴⁷⁵ וחד למפרע וחד כסדרא ויסע מלאך האלהים ההולך וגו' דא כסדרא בגין דאברהם אשתכח הכא וכל אינון דאתו ומספריה ⁶⁴⁷⁶ ועל דא איהו (מספרא ועל דא) כסדרא כגוונא דא:
	אמר המגיה כאן מצאתי כתוב פסוק ויסע כסדר כל אות ואות בבית אחד במרובע עם זה הלשון ותמצאם כולם בסוף חלק שני:
כאן התעטר אברהם בעטרותיו, ועטר את כנסת ישראל, ואותיות אלו כולן בדרך ישר, ללכת ביום, שנאמר "יוםם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי", ועל זה כתוב "ויסע", אימתי לוקחים במשאותיהם, הוה אומר ביום כשמאיר השמש, וזהו פסוק אחד שהוא בשבעים ושתים אותיות.	הכא אתעטר אברהם בעטרוי ⁶⁴⁷⁷ ואעטר לה לכנסת ישראל ⁶⁴⁷⁸ ואלין אתוון כלהו בארח מישר למיהך ביממא דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יי' חסדו ובלילה שירה עמי וע"ד כתיב ויסע אימתי נטלין במטלנייהו (כלא ⁶⁴⁷⁹ [הוי אימא] (הוה) ביממא כד נהיר שמשא ⁶⁴⁸⁰ ודא חד קרא דאיהו בשבעין ותרין אתוון:
שני של יצחק, כך גם שנמצא בשבעים ושתים אותיות להמצא בדין לגבי המצריים ולגבי ישראל ברחמים, ועל זה כתוב "ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל", כנגד אלה וכנגד אלה.	[תניינא דיצחק הכי נמי דאשתכח בע"ב אתוון לאשתכחא בדינא לגבי מצראי עלייהו ⁶⁴⁸¹ דישאל] (ואשתכח בדינא כנסת ישראל) ברחמי וע"ד כתיב (שמות יד כ) ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל לקביל אליו ולקביל אליה ⁶⁴⁸² :
"ויהי הענן והחשך", שכך הוא יום של יצחק שמעונן, היה ענן וחשך ממנו הוא, ולכן סדור האותיות למפרע (בדרך עקום) ולא בדרך ישר כדוגמא זה.	ויהי הענן והחשך (שם) דהכי הוא יומא (רתיכא) דיצחק [דעיבא ⁶⁴⁸³ הוי (ס"א יומא דעיבא דיצחק עננא דעיבא הוי)] עננא (הוי) וחשוכא מגיה הוא ובגין כך סדורא דאתוון למפרע (בארח עקימא) ולא בארח מישר כגוונא דא:
	כאן מצאתי כתוב פסוק ויבא למפרע כל אות ואות בבית אחד במרובע עם זה הלשון:

⁶⁴⁷⁴ כלומר מפני שהיתה השכינה הצלתן של ישראל יונקת מג' אבות, ולכך עתה במקום שספר הצלתן כלל ג' אבות בג' פסוקי הספור (אור יקר).

⁶⁴⁷⁵ לתיקון השם הקדוש (אור יקר).

⁶⁴⁷⁶ מפני שהשם רומז בחסד ובכנסת ישראל ובמשתלשלים למטה מצד החסד (אור יקר). דכתיב בהו וקרא זה אל זה ומקבלין דין מן דין בסוד היחוד (אור יקר).

⁶⁴⁷⁷ במציאות החסד שבחכמה שהיא עטרה לחסד ממש (אור יקר).

⁶⁴⁷⁸ בחוט של חסד המשוך עליה בענין שהם ג' בחינות האמצעית חסד ועטרת החסד ומה שמאיר החסד למטה (אור יקר).

⁶⁴⁷⁹ נמחק בדפ"ק.

⁶⁴⁸⁰ ת"ת שהוא לימין כדכתיב מוליד לימין משה זרוע תפארתו, והוא מאיר ממזרח שמש דהיינו חכמה דהיינו תגבורת צו החסד (אור יקר).

⁶⁴⁸¹ ולגבי (דפ"ק).

⁶⁴⁸² שהגבורה מצד הקדושים הנאחזים בה, ישראל אחוזים בה, ומצד החיצונים האחוזים בה מצריים אחוזים בה, לכך היא בינונית בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויש בה כנגד אלו וכנגד אלו (אור יקר).

⁶⁴⁸³ קשיא ליה דלעיל בפסוק ראשון שהוא בחסד כתיב עמדו הענן אם כן מאי קאמר ויהי הענן, לזה אמר דהכי הוא האמת "דיומא דעיבא דיצחק הוי" ולעיל קאמר עמוד הענן שאינו מחשיך השמש ח"ו אלא אדרבה מאיר בו, אבל באומרו ויהי הענן דהיינו יומא דעיבא שיש בו חשך (אור יקר).

זהר ויקרא חלק א'

ועל זה כל האותיות למפרע, שנאמר "ויהי הענן והחשך" שכיון שנכנס יצחק בדיניו, לא קרב זה אל זה. כתוב "זה אל זה", אותם שבאו מצד אברהם לא קרבו זה לזה, שהרי לא יכלו משום שבאר זו נדבקה ביצחק, כמו שנאמר "ויאר את הלילה", שכאשר התמלאה להתחבר (להתחזק) ביצחק, לא קרב זה אל זה, ולא יכל להתקרב, עד שבא יעקב והתחבר באברהם, ולקח את יצחק, ושם אותו באמצע, ואז התקשרה האמונה זה בזה וזה בזה, ונצלו ישראל.	ועל דא אתוון כללו למפרע ⁶⁴⁸⁴ דכתיב ויהי הענן והחשך דכיון דעאל יצחק בדינו ⁶⁴⁸⁵ (ו)לא קרב זה אל זה כתיב זה אל זה אינון דאתו מסטרא דאברהם לא קריבו דא בדא דהא לא יכלין בגין דהאי באר ⁶⁴⁸⁶ אתדבקא ⁶⁴⁸⁷ ביצחק כד"א (שם) ויאר את הלילה ⁶⁴⁸⁸ דכד אתמלייא לאתחברא (ס"א לאתקפא) ביצחק לא קרב זה אל זה ולא יכיל לקרבא עד דאתא יעקב ואתחבר באברהם ונטל ליצחק ושאר ליה באמצעייתא כדין אתקשר מהימנותא ⁶⁴⁸⁹ דא בדא ודא בדא ואשתזיבו ישראל:
ושנינו, במקום שנמצאים האבות, שאר הצדיקים נמצאים אתם, ועל זה שם זה עולה לצדדים אחרים מפרידים, אף על גב שכולם יוצאים לדרך אחד, כשמאירה באר זו מצד יצחק ונקשרת בו, נעשה ים הגדול תקיף וגלים חזקים עולים ויורדים בזעף ורוגז בתקיפות נוטל למעלה,	ותנינן באתר דאבהתא אשתכחי שאר צדיקייא ⁶⁴⁹⁰ משתכחי גביהו וע"ד שמא דא סליק לסטריין אחרניין ⁶⁴⁹¹ מתפרשן אע"ג דכלהו נפקין לארחא חד כד נהרא האי בא"ר ⁶⁴⁹² מסטרא דיצחק ואתקשר ביה אתעביד ימא רבא תקיפא וגלגלין תקיפין ⁶⁴⁹³ סליקין ונחתין בזעף ורוגזא בתקיפו נטיל לעילא
עולה ויורד למטה.	קנא/א
אברהם בא לקבל (כנגדו) ומתוך רוגז וזעף וחמה ותקיפות זה אל זה, לא היו מתקרבים, עד שבא יעקב ושוכך הרוגז וממיק ושובר גלי הים, זהו שנאמר "ויט משה את ידו על הים ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה וגו'". מה	סליק ונחתית לתתא ⁶⁴⁹⁴ :
אברהם בא לקבל (כנגדו) ומתוך רוגז וזעף וחמה ותקיפות זה אל זה, לא היו מתקרבים, עד שבא יעקב ושוכך הרוגז וממיק ושובר גלי הים, זהו שנאמר "ויט משה את ידו על הים ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה וגו'". מה	אברהם אתי לקבלא וס"א לקבליה ⁶⁴⁹⁵ ומגו רוגזא [[ופי' לקבלי דיצחק]] וזעפא וחימתא ותקיפו זה אל זה לא הוו מתקרבין עד דאתא יעקב ושכך רוגזא ומאיך ותבר גלגלי ימא הה"ד (שמות יד בא)

⁶⁴⁸⁴ מפני שהדרך הישר הוא רחמים כזה יהו"ה, והמהופך הוא דין כזה הוה"י מפני שהוא בסוד הנקבה והדין שמגביר התחתון על העליון או מפני שהוא בסוד העליה שמגביר השמאל על הימין, שהירידה הוא מגביר ימין על שמאל מפני שמקדים הימין לשמאל והיינו סוד הזכר, והעליה מקדים שמאל לימין והיינו סוד נקבה (אור יקר).

⁶⁴⁸⁵ בדינו (דפ"ו).

⁶⁴⁸⁶ מלכות מצד הדין (אור יקר).

⁶⁴⁸⁷ שהוא שהשכינה נתמלאה אז מהגבו' בסוד נחש דנשיך בערייתה ליל ז' של פסח כנודע אצלנו ונמצא שאותו באר נדבק ביצחק (רח"ו).

⁶⁴⁸⁸ הגבורה האירה והשפיעה דיניה במלכות שהיא נקראת לילה (אור יקר).

⁶⁴⁸⁹ בספירות י' בה' ו' בה' (אור יקר).

⁶⁴⁹⁰ יוסף משה ואהרן ודוד שהם מרכבה לז' ספירות אברהם יצחק ויעקב, אברהם חסד, יצחק גבורה, יעקב ת"ת, וכמדת אלו כן מדת שאר הספירות אהרן ומשה נ"ה כגדולה וגבורה, יוסף כיעקב, דוד מלכות מאנא דכולהו בענין שג' אבות שורש לג' פעולות חד"ר (אור יקר).

⁶⁴⁹¹ כלומר רומז במקומו אחרים בנה"י כג' אבות, וכן כולו בחסד ע"ב שמות ור"ו אותיות בגבורה (אור יקר). פי' שמכל אות ואות יוצאים כמה שמות שיש צדיקים מרכבה להם (רח"ו). נלע"ד מ"ז שהם נה"י, שגם בהם סוד שם של ע"ב כולו ביושר ור"ו יי"י סב"ט וכו', וז"ש שמא דא סליק לסטריין אחרנין, והוא שאר צדיקייא, משה ואהרן ויוסף, וגם דוד שבו (נ"א שהוא) כללות השם בתיבות, והרי הם שבעה כורתי ברית (רמ"ז).

⁶⁴⁹² דקדק דקאמר כד נהרא ואתקשר כי כאשר מאיר לבד הוא באר אמנם בהיותו נקשר שעולה למעלה אז נעשה "ימא רבא" (אור יקר).

⁶⁴⁹³ רמז לבחינת הדין וכחותיו וענפיו (אור יקר). בסוד גלי ים הנעשים משם ב"ן כשנכנס במלכות שהוא שם ב"ן סתם כנז' בכוונת השופר (רח"ו).

⁶⁴⁹⁴ לפעול דיניה בתחתונים (אור יקר).

⁶⁴⁹⁵ למשוך חוט של חסד למלכות ואינו מספיק להכניע הדין מפני שהגבורה מצד שני משפיע דין והיא מעצמה דין הם שנים נגד א' וכאשר נתוסף יעקב אז "שיך רוגזא" כדמפרש ואזיל (אור יקר).

ויט משה את ידו על הים ויולך יי' את הים ברוח קדים עזה וגו' מאי ברוח קדים עזה [הא רוח יעקב] ודא רוח יעקב עזה תקיף [לקבליה] לתברא רוגזא ודהאי ימא (שם) וישם את הים לחרבה ויבקעו המים ונ'א הוא אריק ימא מימי רוגזין ואתפליגו מיא⁶⁴⁹⁶ לסטרא דאברהם ולסטרא דיעקב הה"ד (שם) ויבקעו המים לסטרא דא ולסטרא דא ועל דא אתוון⁶⁴⁹⁷ בלהו בארע מישר בדקא יאות:	זה "ברוח קדים עזה" זו רוח יעקב, עזה תקיפה כנגדו, לשבור רוגז ים זה. "וישם את הים לחרבה ויבקעו המים", (הוא) רוקן הים ממי רוגז, ונחלקו המים לצד אברהם ולצד יעקב, זהו שנאמר "ויבקעו המים" לצד זה ולצד זה, ועל כך כל האותיות בדרך ישר כראוי.
כאן היה כתוב פסוק ויט כסדר כל אות ואות בבית אחד במרובע עם זה הלשון⁶⁴⁹⁸:	
אלין אתוון בארע מישר בסטרא⁶⁴⁹⁹ דיעקב וכל אינון דאתו מסטריה וכד אתא יעקב אתחבר באברהם ונטל ליצחק ושארי ליה באמצעיתא כדין אתקשר מהימנותא דא בדא ודא בדא ועל דא עובדא⁶⁵⁰⁰ בתקונא בשמא קדישא בזווגא דאבהן⁶⁵⁰¹ אשתמודע דאיהו קשורא חד קשורא מהימנא למהוי רתיכא שלימתא:	אלה אותיות בדרך ישר בצד יעקב, וכל אותם שבאו מצדו. וכשבא יעקב התחבר באברהם ולקח את יצחק והשרהו באמצע, אז התקשרה האמונה זה בזה וזה בזה, ועל זה מעשה בתקון בשם הקדוש בזווג האבות, נודע שהוא קשר אחד, קשר נאמן להיות מרכבה שלימה.
ובזווגא דאבהן כחדא אתעביד כלא וידעין חברייא⁶⁵⁰² למיהך בארע מישר לאתקנא עובדין בדקא יאות ובשמא דא קשורא דאבהן אשתכחו אורחין לדינא ולרחמי⁶⁵⁰³ לסיוע לחסד לדחילו לאורייתא לחיי למותא לטב לביש זכאין אינון צדיקייא דידעין אורחוי דאורייתא וידעין למיהך ובאורחוי (באורייתא) דמלכא קדישא זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי:	ובזווג האבות כאחד נעשה הכל, ויודעים החברים ללכת בדרך ישר להתקין מעשים כראוי. ובשם זה קשר האבות, נמצאו דרכים לדין ולרחמים, לסיוע לחסד ליראה לתורה לחיים למות, לטוב לרע, אשריהם הצדיקים שיודעים דרכי התורה, ויודעים ללכת בדרכי המלך הקדוש, אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא.
וכאן מצאתי הע"ב שמות היוצאים מג' פסוקים אלו במרובע כל שם ושם מג' אותיות בבית אחד ישר הפוך ישר וסימניך יהי אור ולא הדפסתי אותו מפני יקר תפארת קדושתו⁶⁵⁰⁴:	
הא אבהן במטלנין⁶⁵⁰⁵ בעובדין⁶⁵⁰⁶ בקשורין⁶⁵⁰⁷ דמתקשרי דא בדא וכד מתחברן כחדא לית מאן	הרי האבות במסעות במעשים בקשרים שמתקשרים זה בזה, וכשמתחברים כאחד,

⁶⁴⁹⁶ כלומר המלכות בקבלתה נחלקת בשפעה לב' חלקים חלק חסד מימין וחלק רחמים מאמצע (אור יקר).

⁶⁴⁹⁷ כולו עם היות יעקב איש הביניים והיה ראוי שיהיה חציו דין וחציו רחמים חציו ביושר וחציו בהפוך אלא מפני שפעולתו בה היא לרחמים לכך "תאוון כולו באורח מישר" (אור יקר).

⁶⁴⁹⁸ והוא מופיע בח"ב דף רסט ע"ב.

⁶⁴⁹⁹ בסטר (דפ"ו).

⁶⁵⁰⁰ כלומר מעשה סדר תיקון השם בתיבותיו מורה "זווגא דאבהן וכו'" מפני שכל תיבה ותיבה אות אחת מכל פסוק ופסוק "אתעביד כולא" כל מעשה המציאות כי בו כח כל הפעולות מפני שכלל כל ההנהגה בשלשה אבות (אור יקר).

⁶⁵⁰¹ שהוא קשר כל הג' פסוקים חג"ת (רח"ו). ענין שם ע"ב דויסע ויבא ויט שנתגלה אז, והוא נמשך מעתיקא קדישא ובו נקרע הים וכמ"ש שם (נב ע"א) (דע"ה ח"ב קכד ע"ד).

⁶⁵⁰² מפני שהיה בידם מסורת כל פעולותיו "לאתקנא עובדין וכו'" פעולות השם על מתכונתם (אור יקר).

⁶⁵⁰³ כחות השם אפשר לפעול בו פעולת הדין פעולת הרחמים (אור יקר).

⁶⁵⁰⁴ והוא מופיע בח"ב דף רסט ע"ב.

⁶⁵⁰⁵ כפי בחינת קבלתם פעמים נוסעים לקבל כך פעמים כך (אור יקר)

⁶⁵⁰⁶ למטה שהם משפיעים לנהל התחתונים ופועלים פעולות ידועות כדפי' לעיל (אור יקר).

דיקום קמייהו וותנינן באתר דאבהתא אשתכחו שאר צדיקייא משתכחי גבייהו ועל דא שמא דא סליק לסטריין אחרנין מתפרשן אע"ג דכלהו נפקין לארחא חד⁶⁵⁰⁸ שבעה קשורין⁶⁵⁰⁹ אינון דמתקשרי בהו ג' אבהן⁶⁵¹⁰ וד' אחרנין⁶⁵¹¹ רישא⁶⁵¹² ואמצעיתא⁶⁵¹³ בקשורא⁶⁵¹⁴ חדא ואלין אינון דחפרין⁶⁵¹⁵ בירא דמיא⁶⁵¹⁶:	אין מי שיקום לפנייהם. ושנינו, במקום שהאבות נמצאים שאר הצדיקים נמצאים אצליהם, ועל זה, שם זה עולה לצדדים אחרים נפרדים, אף על גב שכולם יוצאים לדרך זה, שבעה קשורים הם שמתקשרים בהם, שלשת האבות וארבעה אחרים, ראש ואמצע בקשר אחד, ואלה אותם שחפרו באר מים.
תניינא זה אל זה⁶⁵¹⁷ ואינון⁶⁵¹⁸ קשורא חדא בתלת יודין תליתאה שלימו דכל מהימנותא⁶⁵¹⁹ רביעאה תרין קיימין⁶⁵²⁰ דגופא קיימא עלייהו חמישאה טב וביש⁶⁵²¹ נהרא דנפיק אילנא דחיי ומותא⁶⁵²² עמיקתא דכלא⁶⁵²³ שתיתאה דינא ברחמי⁶⁵²⁴ שביעאה⁶⁵²⁵ בקדמיתא אתמר בההוא	שני זה אל זה, והם קשר אחד, בשלש יודיין. שלישי שלמות כל האמונה. רביעי, שני עמודים שהגוף עומד עליהם. החמישי, טוב ורע נהר שמוציא עץ החיים והמות העומק של הכל. ששי, דין ברחמים. שביעי, בתחלה נאמר באותו ראש שאמרנו, משום שהוא אמצע הכל, ומשום שהוא אמצע הכל נקרא "אני", עמוד שכל הענפים נאחזים

⁶⁵⁰⁷ היינו קשורים ויחודם זה בזה הם בעצמם פעמים גובר ימין פעמים שמאל ולעולם כולם קשורים (אור יקר).

⁶⁵⁰⁸ (כאן שייך גרסינן שבעה וכו' שבסוף הספר סימן ח') (נוסף בדפ"ק).

⁶⁵⁰⁹ הן ז"פ עשר כי כל רתיכא סלקא לעשר כמ"ש בס"א פ' בראשית והן ע' שמות וב' היתירין הן דא"א וכן הוא בכל דבר כמו יום השישי דקידוש וע' נפש וע' אומין וכמ"ש במ"א והן ב' שמות רישא ואמצעיתא לכן בכל קשרא הוא עשרה וכאן א' עשר אלא שברישא הקשרא הוא ברישא אבל באמצעיתא הוא באמצעיתא חמש מכאן וחמש מכאן ותניינא הוא הה"ע ותליתאה יי"י ורביעאה ור"ל וחמישאה ננ"א ושתיתאה ענ"ו ושביעאה אמצעיתא הנ"ל והיא קנה המנורה האמצעי שהכל פונים אליה (יהל אור).

⁶⁵¹⁰ חג"ת (רח"ו).

⁶⁵¹¹ נה"ם (רח"ו).

⁶⁵¹² וה"ו (רח"ו).

⁶⁵¹³ אנ"י (רח"ו).

⁶⁵¹⁴ כמ"ש אנ"י וה"ו (רח"ו).

⁶⁵¹⁵ ז' קשרי' בכללותם (רח"ו). כמ"ש באר חפרה שרים וז"ש (סוכה מה ע"א) בערבה שבא לרצות על המים אלו ב' שמות דווקא והן גימ' ג' הוי"ת שהן חפרו בירא דמיא כי בהסתלקותן מג' שמות אל אלהים הוי"ה ונכנסו בג' הוי"ת נעשה שם אדנ"י וכן ג' שמות הנ"ל הולידו גבורות גשמים מנצפ"ך בסוד ה' מלך כו' (יהל אור).

⁶⁵¹⁶ מלכות נקר' באר כשמקבלת מיצחק ונקרא ים כשמקבלת ממדת החכמה (רח"ו).

⁶⁵¹⁷ פי' שם השני כה"ת והולך עד שם י' י' ו' והם ב' קשרים גבו' ות"ת ולהיות כי ה' של כה"ת הוא ה' של זה אל זה אמר תניינא זה אל זה אמר תניינא זה אל זה (יהל אור).

⁶⁵¹⁸ פי' כל השמות הם קישור' חדא כי יעקב כולל יצחק בגווי' ולכן אמר ואינון קשורא חדא בתלת יודין שהוא השם שאחר י"ד שמות המתחילים מכה"ת שכתב האריז"ל עליו שהוא הגבורה (רח"ו). ר"ל חו"ג כמ"ל והן קשרא חדא דשמאל נכלל בימין (יהל אור).

⁶⁵¹⁹ הוא ת"ת שבין ב' הה"ן והוא ע' אנפין שבעים נפש כמ"ש בסוף אד"ז וזהו שם הה"ע הנ"ל ולפי שסיים בקשרא קדמאה בשם האמצעי אני הולך למפרע ואח"כ חוזר לחלק השני שיהיה הכל נמשכין מנר האמצעי שלכן סדר כאן מאמר הזה ועל המנורה בנוי קוטב המאמר (יהל אור).

⁶⁵²⁰ הוא שם המתחיל מן מל"ם עד שא"ה (רח"ו). נה"ה (יהל אור).

⁶⁵²¹ מן רי"י ואילך (רח"ו). יסוד (יהל אור).

⁶⁵²² בראשית רכא ע"א (הערת הזהר).

⁶⁵²³ ז' שמות עד אנ"י (רח"ו).

⁶⁵²⁴ שם אנ"י (רח"ו). ר"ל מלכות בכתר נעץ סופן כו' (יהל אור).

⁶⁵²⁵ הוא אני בינה כנ"ל אלא שחשב למעלה משום שלא מתפרשין ואבא מתפשט בחג"ת שהן דדכורא ואימא בנה"י שהן דנוק' ולכן הן סדורין כאן וכן מחציתן של ע"ב נחלק לאר"א וכן הוא בשם הוי"ה ית' ז' קשרים כמ"ש דכלא אהבה ה' בב' קשרים כ"ח חר"ב וזהו ל"ב נתיבות ג' יודיין וב' קשרים וכמ"ש בס"י ה"א בב' קשרים חר"ב בינה וז"א וא"ו בא' זר"נ ה"א בב' זר"נ בה וכלל כי זר"נ לעולם בב' קשרים בין בחר"ב בן בזר"נ היא בו והוא בה והשאר בקשר א' וכל האותיות של הוי"ה בב' לבר מאות וא"ו (יהל אור).

זהר ויקרא חלק א'

מסביבו.	רישא דאמרן בגין דאיהו אמצעיתא דכלא ובגין דאיהו אמצעיתא דכלא אקרי ⁶⁵²⁶ אני קיומא דכל ענפין דמתאחדן מסחרניה:
שבע דרגות אלו, מדרגה אחת לדרגה אחת (אחרת), נודעת מרכבה אחת, בכל אלו שנאחזים בה, וכן מדרגה לדרגה, וכולם מתנהגים אחריה של אותה דרגה שנפקדה עליהם, והרי בארנו את הדברים.	שבעה דרגין אלין מדרגא חדא לדרגא חדא (ס"א אחרא) אשתמודעא רתיכא חדא בכל אינון דמתאחדאן ביה וכן מדרגא לדרגא וכלהו אתנהגן אבתריה דההוא דרגא דאתפקדא עלייהו והא אוקימנא מלי:
בא וראה, בשעה שדרגות אלו נמצאות, כל האמונה נמצאת, ואלו שבעת העננים שסבבו את ישראל, בגלל זה כשנוטלת השכינה באבות, היא נוטלת. וכשאלה נוטלים כל הדרגות האחרות נוטלות בהם, ואז מתעטרת כנסת ישראל כראוי.	ת"ח בשעתא דאלין דרגין משתכחי כל מהימנותא אשתכח ואלין שבעה עננין דאסחרו להו לישראל בג"כ כד נטלא שכינתא [באבהתא] (באתריה (ס"א באבהתא)) נטלא וכד אלין נטלין כלהו דרגין אחרנין נטלין בהו וכדין אתעטרת כ"י בדקא יאות:
בא וראה זבולון שאמרנו יורש ים כנרת, ים כנרת סתם, וכך ראוי. אם כך יהודה מה חלק יש בו, אלא יהודה נטל מלכות הכל, ונאחז בה בכל הצדדים.	ת"ח זבולון דקאמרן ירית ים כנרת ים כנרת סתם והכי אתחזי אי הכי יהודה מה חולקא אית ביה אלא יהודה נטל מלכותא כלא ואתאחיד ביה בכל סטרין:
רבי אלעזר אמר בפרשה זו, הרי נאמר המעשה של המנורה ותקונה, וכל מה שבה מדוע כך, בפעם אחרת. אלא כיון שהנשיאים הקריבו (למעלה) קרבן המזבח, וכל תקון שראוי לו. בא הכתוב ודיבר על מעשה המנורה שהוא תקון על ידו של אהרן, שהרי למעלה מנורה וכל הנרות (התקונים) שלה על ידי אהרן, הכל מאירים.	רבי אלעזר אמר האי פרשתא הא אתמר עובדא דמנרתא ותקונהא וכל מה דבה אמאי הכא זמנא אחרא אלא כיון דנשיאים קריבו (לעילא) קורבנא דמדבחהא וכל תקונא דאתחזי ליה אתא קרא ואשתעי עובדא דמנרתא דהיא תקונא (לעילא) על ידא דאהרן דהא ולעילא מנרתא וכל בוצינין (ס"א תקונין) דילה על ידא דאהרן נהרין כלא:
בא וראה המזבח שנים עשר נשיאים היו לחנכו ולהתקינו, והרי פרשוה שנים עשר הם השבטים לארבעה צדדים, ארבעה דגלים, וכולם שנים עשר והכל כדוגמא עליונה.	ת"ח מדבחהא תריסר נשיאין הוו ולחנכא ליה ולא תקנא ליה והא אוקמוה תריסר אינון שבטין לד' סטרין ד' דגלים וכלהו תריסר ⁶⁵²⁷ וכלא כגוונא דלעילא:
המנורה	מנרתא
	קנא/ב
נמנית בשבעה נרות להדליק על ידי הכהן, והכל כדוגמא שלמעלה, והמנורה על אות עומדת, ובנס נעשתה, והרי פרשוה במעשה המנורה.	אתמני בשבעה בוצינין ⁶⁵²⁸ לאדלקא על ידא דכהנא וכלא כגוונא דלעילא ומנרתא על את קיימא ובניסא אתעבידתא (ואתעבדת) והא אוקמוה בעובדא דמנרתא:
ומזבח פנימי ומנורה עומדים כאחד לשמחת הכל, שנאמר "שמן וקטורת ישמח	ומדבחהא ⁶⁵²⁹ פנימאה ⁶⁵³⁰ ומנרתא קיימי ⁶⁵³¹ כחדא להדוותא ⁶⁵³² דכלא דכתיב (משלי כו ט)

⁶⁵²⁶ שמות נב ע"א (הערת הזהר).

⁶⁵²⁷ סוד י"ב פרקין שיש בתרין דרועין ותרין שוקין (רח"ו).

⁶⁵²⁸ דע כי המנורה היא סוד רחל העומדת אחורי זעיר וז' הנרות הם ז"ק שלהם גופה מחדסד עד המלכות (רח"ו).

⁶⁵²⁹ ומדבח (דפ"ו).

⁶⁵³⁰ בינה (רח"ו).

ל"ב" ובארנו ששני מזבחות היו, אחד פנימי של הכל. וזה עומד לשמחה, ואחד בחוץ להקריב קרבנות. ומהפנימי הזה יוצא לזה שבחוץ, ומי שרואה ויסתכל ידע חכמה עליה, סוד הדבר אדני יהו"ה, ועל כך לא נקראה הקטורת אלא בשעה ששמן נמצא.	שמן וקטרת ישמח לב ואוקימנא דתרי מדבחן הוה חד פנימאה דכלא והאי קיימא לחרוותא וחד ולברו לקרבא ⁶⁵³³ קרבנין ומהאי פנימאה ⁶⁵³⁴ נפיק להאי דלבר ומאן דחמי ויסתכל ינדע חכמתא עלאהו (נפיק להאי ומאן דחמי יסתכל וינדע) רזא דמלה אדני יהו"ה ⁶⁵³⁵ ועל דא לא אתקרב קטרתא ⁶⁵³⁶ אלא בשעתא דשמן ⁶⁵³⁷ אשתכח:
מצאנו בספרו של שלמה המלך שהקטורת היא לחדוה ולסלק המות, למה, משום שהדין נמצא מזה שבחוץ, ושמחה וחדוה וקשר שמאיר מאותו פנימי, שכל שמחה בו קיימת, וכשה מתעורר כל הדין מסתלק מזה, ולא יכול לעשות דין.	אשכחנא בספרא דשלמה מלכא קטרת הוא לחדוה ולסלק מותנא מאי טעמא בגין דינא מהאי דלבר אשתכח וחרוותא ⁶⁵³⁸ וחדו וקשורא דנהירו [מ]ההוא פנימאה ודכל חידו (דכלא) ביה קיימא ⁶⁵³⁹ וכד האי אתער כל דינא אסתלק ומהאי ולא יכיל למעבד דינא:
ולכן קטורת עומדת לבטל המות ועל זה קטורת היא קשר הכל, וזו נקרכת בפנימי. אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם כתוב "ויאמר לי עבדי אתה ישראל וגו'".	ובג"כ קטרת קיימא לבטלא מותנא ועל דא קטרת קשירו הוא דכלא ודא אתקריב בההוא פנימאה זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי עליהו כתיב (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל וגו':
"קח את הלויים וגו'", הרי פרשוה, שצריך לטהרם (להנהיגם) ולהמשיכם להתקשר במקומם, משום שהם זרוע שמאל וצד הדין,	קח את הלויים וגו' (במדבר ח ו) הא אוקמוהו ⁶⁵⁴⁰ דבעי לדכאה ⁶⁵⁴¹ (ס"א לדברא ⁶⁵⁴²) לון ⁶⁵⁴³ ולאמשכא לון ⁶⁵⁴⁴ לאתקשרא באתריהו ⁶⁵⁴⁵ בגין

⁶⁵³¹ המלכות (רח"ו).

⁶⁵³² בינה נק' שמחה בסוד אם הבנים שמחה (רח"ו).

⁶⁵³³ מלכות (רח"ו).

⁶⁵³⁴ מבינה למלכות (רח"ו).

⁶⁵³⁵ אדני מלכות הו"ה בינה (רח"ו).

⁶⁵³⁶ תקוני נוגה (רח"ו).

⁶⁵³⁷ תקוני מנורה מלכות (רח"ו).

⁶⁵³⁸ מהמלכות שם אדני (רח"ו).

⁶⁵³⁹ שהוא בינה חירות העליון (רח"ו).

⁶⁵⁴⁰ נלע"ד שהוא לעיל מח ע"ב ומט ע"א, ע"ע. וצריך להקדים מ"ש בליקוטי תורה פרשת נשא, שהלויים הם שורש ה' גבורות דעטרא דנוק', דהיינו אותן השייכות לנוק' שהן עדיין בתוך זעיר שאחר כך ניתנות לה. ונראה לי לומר שזהו הענין שבתחילה היו הלויים כלולים בישראל, דוגמת אלו הגבורות שתחילה נכללות תוך זעיר דאיהו ישראל ולא היו נבדלים וניכרים, אמנם אחר כך נבדלו ונמנו (ג, טו) מבין חדש, שה"ס סיהרא כנזכר בדף שאחר זה, והיו (ג, לט) כ"ב אלף, בין לנגד אותיות התורה שהן בחינת הכלים והן מצד הנוק', ובין בסוד שם אהו"י שה"ס עיטרא דגבורה. והנה כל עוד שהיו נבלעים בישראל לא הוצרכו לשום תיקון דהו כבטלי ברובא, אך כשנמנו ונבדלו מתוך בני ישראל אז היה מקום לחוש שיתאחזו בהם החיצונים, ולכן באה מצות תיקונם לדחות מהם כל צד אחיזת ס"א שיניקתם מהגבורות, ובפרט מאותם הניתנות לנוק' לתיקונה ולעשותה כלי, וגם בכל זווג וזווג. וז"ס שם לויים שהם גרם וסיבת הלוי בין זר"ן בתיקונם וכו' (רמ"ז).

⁶⁵⁴¹ לון ולדכאה (נוסף באור יקר).

⁶⁵⁴² לא סבירא ליה (ח, ז) שוהעבירו תער, הוא מוקדם להזה עליהם וכדכתב הראב"ע, ולכן גריס לדברא, דהיינו מש"ה (ח, ו) קח את הלויים, שזהו ראשית הכנת תיקונם במה שיקחם משה שסודו בדעת, ובקיעה זו יושפע עליהם סיוע מן הדעת, ולגירסה זו ענין הגלוח נזכר אחר כך דרך כללות באומרו וכל מאן דאתי וכו' (רמ"ז).

⁶⁵⁴³ היינו העברת שערם שהוא מותרות הגוף שם אחוזים השעירים (בראשית כז יא) ועשו איש שעיר (רמ"ז).

⁶⁵⁴⁴ הוא הזאת (ח, ז) מי חטאת, המושפעים עליהם, וגם ה"ס מיתוק הדינים כנודע מסוד קסו (יט, ט) אפר הפרה (רמ"ז).

דאינון דרועא⁶⁵⁴⁶ שמאלא וסטרא דדינא וכל מאן דאתי מסטרא דדינא⁶⁵⁴⁷ בעי דלא ירבי שערא⁶⁵⁴⁸ בגין דאסני דינא בעלמא:	וכל מי שבא מצד הדין צריך שלא ירבה שער, משום שמרבה דין בעולם.
ועל דא אתתא כהאי גוונא דלא יתחזי ושערא (שערה) לבר ובעיית לאתחפייא רישה ולכסי שערהא ואוקימנא והא אתמר וכדין אתברכן כל אינון דאתיין מסטרא דדינא ועל דא בליואי כתיב (במדבר ח ז) וכה תעשה להם לטהרם וגו' והעבירו תער וגו' ואתמר ליואי לא סלקין לאתרייהו עד דירים לון כהנא בגין דימינא מדבר תדיר לשמאלא:	ועל כך אשה כדוגמא זה, שלא תתראה שיערה החוצה, וצריכה לכסות ראשה, ולכסות שיערה, ובארנו. והרי נתבאר, ואז מתברכים כל אלו שבאים מצד הדין, ועל כך כתוב בלויים "וכה תעשה להם לטהרם וגו' והעבירו תער וגו'", ונאמר כי הלויים לא עולים למקומם עד שהכהן ירים אותם, משום שהימין מנהיג תמיד לשמאל.
ר"ש אמר ביומא דסלקין ליואי בדוכתייהו בתרין פרים מ"ט פרים אלא אינהו כפרים לקבלא בשמאלא להאי פרה דאקרי פרה אדומה⁶⁵⁴⁹ כהנא כל חילא וכל תקונא ביה תליא בגין דכל חילא דגופא בדרועא ימינא קיימא:	רבי שמעון אמר ביום שעולים הלויים למקומם בשני פרים, למה פרים, אלא הם כפרים לקבל בשמאל את הפרה הזו שנקראת פרה אדומה, הכהן כל הכח וכל תקון תלוי בו, משום שכל כח הגוף עומד בזרוע ימין.
ועל דא כהנא דרועא דישראל כלהו הוי וביה קיימא לאתקנא כלא ולא תקנא עלמא וס"א מ"ט פרים אלא אינהו שמאלא כפרים לקבלא בשמאלא ת"ח כהנא דרועא ימינא דישראל כלהו הוה וביה קיימא לאתקנא עלמא ולא תקנא כלא בגין דכל חילא דגופא בדרועא ימינא קיימא וכל תקונא ביה תליא ועם כל דא לא אשתכח בלחודי אלא בגופא ושמאלא וגופא עקרא הוא דכלא⁶⁵⁵⁰:	ועל כך הכהן הוא זרוע של כל ישראל, ובו עומד להתקין הכל ולהתקין עולם. (למה פרים, אלא הם שמאל כמו הפרים כנגד בשמאל. בא וראה הכהן זרוע ימין של כל ישראל היה, ובו עומד להתקין העולם, ולהתקין הכל, משום שכל כח הגוף בזרוע הימין עומד וכל התקון בו תלוי.) ועם כל זה לא נמצא לבדו אלא בגוף ושמאל, והגוף הוא עיקר הכל.
זאת אשר ללויים וגו' (במדבר ח כד) ת"ח ליואה בר חמש ועשרין שנין יפלה בר (חמשיין) (חמש ועשרין) שנין סליק לדוכתיה ואתעטר	"זאת אשר ללויים וגו'", בא וראה, לוי בן עשרים וחמש שנים יעבד, בן חמשים שנים עולה למקומו ומתעטר. ועשרים וחמש יעבוד, שהרי אדם (בא וראה לוי בן עשרים

⁶⁵⁴⁵ כי אחרי דחיית הסיגים נשאר הזהב טהור ומתדבק בשורשו ברור וזך, הוא דעת זעיר עיטרא דגבורה (רמ"ז).

⁶⁵⁴⁶ נתן טעם לשבח למה שצריכים לכל הברורים, והוא מפני שהם מושרשים בשתי מציאות הגבורות, בגלוי ובנסתר, דהיינו בגופא ובמוחין, יד שמאל [גבורה] ועטרא דגבורה בדעת. אי נמי סטרא דדינא, הוא בינה דדינין מתערין מסטראא כאמור בספר אדם ישר, כמ"ש בפרשת אחרי מות ס"ה א' מסטראא דינין מתערין, והיינו דקאמר וסטרא דדינא. ולהיותם מאלו המקורות נתמנו על השיר, שסגולתו להעלות למעלה, והוא כח הגבורה. והשיר היה במעשה ודיבור, המעשה ניתן ביד והוא בבחינת דרועא, והדיבור הוא בקול שסודו בדעת ובכח הבינה כנודע, ונזכר באדם ישר בסוד (שמות כח, יא) פתוחי חותם (רמ"ז).

⁶⁵⁴⁷ פי' שהוא מבחינת קין, וכעין שפירש בליקוטי תורה סוף פרשת לך לך בענין רבי עקיבא שהיה קרח, ורבינו השערות מורה ריבוי גבורות, שע"ר גי' תק"ע ב' פעמים פ"ר עם י' כולליהם, ומילואו ת"ל ה' פעמים אלקי"ם. והנה הלויים של אותו הדור שיצאו מטומאת מצרים הוצרכו להתקן וממילא הותקן כל זרעם ולא צריכים עוד תיקון אחר, שהרי הם מושרשים בגבורות הנוק' שבתוך הזכר זעיר, אבל סתם כל הנשים הן נקבות והדין אחוז בהם, ולכן צריך שלא יראה שיערה החוצה מתוך סריגי כפת ראשה ולחפות כל ראשה בצעיף א' ואפ"ה לכסיא ראשה. ואוקימנא פרשת נשא קכ"ה ג'. ואמר וכל מאן דאתי וכו', לאפוקי נזיר שסודו באריך ששערו לבן שיעורר רחמים, אבל שאר בני אדם הם בזעיר שיש בו דינים הרבה, ולכן לא ירבה שערותיו, ואדרבא יגלחם וכמ"ש בספר הכוונות (רמ"ז).

⁶⁵⁴⁸ כי השערות אור חוזר והם דין כנודע (רח"ו).

⁶⁵⁴⁹ נוק' דז"א שבנינה מה"ג פ"ר מנצפ"ך (רח"ו).

⁶⁵⁵⁰ כי המכריע תמיד כולל ב' צדדים (רח"ו). מאמר והניף השייך כאן עי' סוף הספר סי' ט' (דפ"ק).

זהר ויקרא חלק א'

[נ]חמש (ועשרין) יפלה דהא ב"נ וס"א ת"ח ליואה בר חמש ועשרין שנין סליק לדוכתיה ואתעטר וחמש ועשרין יפלה עד דסליק לדרגא דחמשין כד סליק להאי דרגא דחמשין שנין ולהלאה נחית מן תוקפא דאשא דביה וכיון דאשא וחמימותא אתקרה הא פנים לההוא אתר דאתקשר ביה:	וחמש שנים עולה למקומו ומתעטר ועשרים וחמש שנים יעבוד עד שעולה לדרגת חמשים) כשעולה לדרגה זו של חמשים שנים והלאה, יורד מתוקף האש שבו, וכיון שהאש והחמימות מתקררת, הרי הוא פוגם לאותו מקום שנקשר בו.
ועוד דקלא דזמרא לא אתקשר בהדיה כל כך וקלא בעי דלא יתפגם אלא בעי לאת(ת)קפא דהא באתר דדינא תקיף קיימא ולא בחלשא ובג"כ בעי דלא יפגים ההוא אתר דאתקשר ביה דאיהו דינא תקיפא ולא חלשא:	ועוד שקול זמרה לא כל כך נקשר בו, וקול צריך שלא יפגם, אלא צריך להתחזק, שהרי במקום שהדין הקשה עומד ולא בחולשה, ולכן צריך שלא יפגם אותו מקום שהוא קשור בו, שהוא דין הקשה ולא החלש.
ועל דא לא בעי לאחזאה חולשתא כלל בכל סטרין זכאה הוא ב"נ דאשתדל באורייתא וינדע אורחוי דקב"ה ולא סמי לימינא ולשמאלא דכתיב (הושע יד י') כי ישרים דרכי יי':	ועל זה לא צריך להראות חולשה כלל בכל הצדדים, אשרי האיש שעוסק בתורה וידע דרכי הקדוש ברוך הוא ולא סוטה לימין ולשמאל, שנאמר "כי ישרים דרכי ה'".
וידבר יי' אל משה במדבר סיני וגו' (במדבר ט א) א"ר אבא מ"ט ואזהר להון הכא על פסחא והא אתמר להו במצרים (הכא פסח והא אתמר) אלא בשנה השנית הוה דישראל חשיבו דהא פסח לאו איהו אלא במצרים וכיון דעבדו (השתא כיון דעבדי) ליה זמנא חדא במצרים חשיבו דלא אצטריך יתיר אתא קב"ה ואזהר לון עליה דלא יחשבון דהא קא עבר זמניה במצרים ולא יצטריך בגין	"וידבר ה' אל משה במדבר סיני וגו'", אמר רבי אבא, למה הזהירם כאן על פסח, והרי נתבאר להם במצרים, אלא בשנה השנית זה היה שחשבו ישראל שפסח זה הוא רק במצרים, וכיון שעשו אותו פעם אחת במצרים, חשבו שלא צריך יותר. בא הקדוש ברוך הוא והזהירם עליו, שלא יחשבו שעבר זמנו במצרים, ולא יצטרך, בגלל
קנב/א	
כך במדבר סיני בשנה השנית לאתקנא להו לדרי דרין ואע"ג דהא אזהר להו במצרים השתא פקיד לון זמנא אחרא בההוא אתר דכל פקודין דאורייתא ביה אתיהיבו וע"ד בשנה השנית מאי בשנה השנית בחדש הראשון (במדבר ט א) אלא רזא עלאה היא חד שנה וחד חדש⁶⁵⁵¹ מה בין האי להאי חדש דא סיהרא שנה דא שמשא דנהיר לסיהרא וכדין הוה בזמנא דכל פקודין דאורייתא אתמסרו ביה:	זה "במדבר סיני בשנה השנית" להתקין להם לדורי דורות. ואף על גב שהזהירם במצרים, עכשיו צוה להם פעם אחרת באותו מקום שבו נתנו כל מצוות התורה, ועל כך "בשנה השנית". מה זה בשנה השנית, בחדש הראשון, אלא סוד עליון הוא שנה אחת וחדש אחד, מה בין זה לזה, חדש זו הלבנה, שנה זה השמש שמאיר ללבנה, ואז היה בזמן שכל המצוות התורה נמסרו בו.
ר"ש אמר ווי לההוא ב"נ דאמר דהא אורייתא אתא לאחזאה ספורין בעלמא⁶⁵⁵² ומלין דהדיוטי	רבי שמעון אמר אוי לאותו איש שאמר שתורה זו באה להראות ספורים בעלמא

⁶⁵⁵¹ שנה נק' ז"א תמיד כי שס"ה ימות החמה הם מן ז"א הנק' שנה וכ"ט ימים מהלך הלבנה הנק' חדש כנודע (רח"ו).

⁶⁵⁵² אמר כן לעומת מ"ש רבי אבא רזא עלאה, במה שנראה שלא היה בו רק סיפור הענין שהיה בשנה השנית בחדש הראשון, כי מה צורך לאלו הפרטים שלא נמשך ממנו שום דבר לקיום איזו מצוה. התינוח ספור יציאת מצרים למצות פסח שהיה בחדש הראשון, אבל ממה שמספר בכאן אין צורך, רק שבקיצור יצוה ה' שיתמידו לעשות הפסח. והוסיף עוד מילין דהדיוטי, כנז"ל קמ"ט ב'. דאי הכי אפילו וכו', הכונה שסברא רווחת לומר שלא באה התורה להגיד מה שכל אדם יכול לעשותו מספורי הדברים בעלמא, שהרי יש כמה ספורים בספרי דברי הימים יותר גדולים, וכעין מעשה דטוביה וכמעשה דבני חשמונאי, ובכלל זה כמה דברי הימים שכתבו הנביאים, ולא נקרא לא תורה ולא דברי נביאים. אלא כל מילין דאורייתא (רמ"ז).

דאי הכי אפילו בזמנא דא אנן יכלין למעבד אורייתא במלין דהדיוטי ובשבחא יתיר מכלהו אי לאחזאה מלה דעלמא אפילו אינן קפסירי דעלמא אית בינייהו מלין עלאין יתיר אי הכי נזיל אבתרייהו ונעביד מנייהו אורייתא וכהאי גוונא⁶⁵⁵³ אלא כל מלין דאורייתא מלין עלאין אינן ורזין עלאין (אלא כל מלין דאורייתא כהאי גוונא):	ודברי הדיוטות, שאם כך אפילו בזמן זה אנן יכולים לעשות תורה בדברי הדיוטות ובשבח יותר מכלם. אם להראות דבר העולם, אפילו אותם שרים בעולם יש ביניהם דברים יותר עליונים, אם כך נלך אחריהם ונעשה מהם תורה כדוגמא זה. אלא כל דברי התורה דברים עליונים הם וסודות עליונים.
ת"ח עלמא עלאה⁶⁵⁵⁴ ועלמא תתאה בחד מתקלא אתקלו ישראל לתתא מלאכי עלאי לעילא מלאכי עלאי כתיב [בהו] (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות (האי באתר עלאה) בשעתא דנחתין לתתא (אע"ג דנחתין) מתלבשי בלבושא דהאי עלמא⁶⁵⁵⁵ ואי לאו מתלבשי בלבושא כגוונא דהאי עלמא לא יכלין למיקם בהאי עלמא ולא סביל לון עלמא ואי במלאכי כך אורייתא דברא להו וברא עלמין כלהו וקיימין בגינה ועאכ"ו כיון דנחתת להאי עלמא⁶⁵⁵⁶ אי לאו דמתלבשא בהני	בא וראה, עולם עליון ועולם תחתון במשקל אחד נשקלו, ישראל למטה מלאכים עליונים למעלה. במלאכים העליונים כתוב "עושה מלאכיו רוחות" (זה במקום עליון) בשעה שיורדים למטה, (אף על גב שיורדים) מתלבשים בלבוש העולם הזה, ואם לא יתלבשו בלבוש כדוגמא של העולם הזה, לא יוכלו לעמוד בעולם הזה, והעולם לא יסבול אותם. ואם במלאכים כך, התורה שבראה אותם ובראה את כל העולמות ועומדים בגללה, על אחת כמה וכמה, כיון שירדה לעולם הזה, אם לא תתלבש בלבושי העולם הזה לא יוכל העולם לסבול, ועל זה, ספור זה

⁶⁵⁵³ ירצה כמ"ש רבי אבא למעלה סוד גדול במה שלא היה נראה בו אלא סיפור בעלמא (רמ"ז).
⁶⁵⁵⁴ וההצעה השנית טעם להתלבשות התורה בלבוש חומר הפשט, ולזה אמר מלאכי עילאי כתיב בהו וכו', הענין במ"ש בספר אדם ישר, שהמלאכים אינם באים כי אם מזווג הנשיקין שהוא מאר"א ע"י הדעת, ונשמת בני אדם צריכה גם לזווגא דגופא שהם ז"ן, ולכן הוצרכו להתלבש בגוף. וז"ס שם מלאך שעולה ג' מילואי י"ה, ואם תרבה אותם י"פ י"ה וכו' יעלו תר"ך כמספר רוחות. וטעם שני המספרים הוא למ"ש שם בספר אדם ישר הנזכר, שגם שהמלאכים הם מזווג אר"א צריכים עוד לעבור דרך זווג עליון דז"ן, דהיינו חב"ד דילהון, ולעומת כן רומזים שני המניינים, ויצדק לשון רוחות, לפי שז"א ה"ס רוח. האי באתר עלאה, פ' שזו מדרגתם רוחנית בהיותם (נ"א בסיתום) במקומם העליון שהוא בהיכל הרצון שגם סודו רוח. אבל בשעתא דנחתין לתתא וכו', ירצה כשיורדים לעוה"ז, וכמו שבאו לאברהם אבינו ע"ה, ובלי ספק שצריכים הם לירד ממעלתם ולקנות להם מציאות חדש ולבוא דרך זווג ז"ן זווגא דגופא. וז"ש אע"ג דנחתין, מ"מ מתלבשי בלבושא דהאי עלמא, ה"ס ד' יסודות דקים המתפשטים תחת הגלגלים והם יסודות ליסודות התחתונים החומרים, וראשית השתלשלותם הוא מחגת"ם, נלע"ד מחיצוניות של חגת"ם דעשיה. וקרוב לכללות דברי אלו כתב בעל חסד לאברהם סוף המעין הראשון (נהר כח). ועל זה אמר בלבושא כגוונא דהאי עלמא, שאינו חומרי ממש אלא דומה לו להיותו מיסודות העליונים. ואם לא היו מתלבשים לא יכלין למיקם וכו', כי הם במציאות מהותם אין להם מקום גשמי להתקומם בו. ולא סביל לון עלמא, מחמת עוצם זיהרם ותוקפו וגודל קדושתם, הלא מנוח אמר (שופטים יג, כב) מות נמות כי אלקים ראינו. ואי במלאכי כך, שהיותר עליונים הם מהבריאה, אורייתא דברא להו וכו', ה"ס פנימיות אר"א שמהם יצאו המלאכים, וכל העולמות דכתיב (תהלים קד, כד) כלם בחכמה עשית, ולא היה אפשר להם להבראות אלא בסדר העולמות, וגם אורם מתעלם בתוכם בסתר המדרגה. אי לאו דמתלבשא וכו', והלא אמרו רז"ל שאפילו התורה שניתנה לעולם בלבושי הפשט, אם ניתנה כסדר היו יכולים לעשות בה נסי נסים, וכל שכן אם מתגלית ונהגית באחת מסגולות סודותיה שכולה שמותיו של הקב"ה, בכמה מיני אופני רזים נעלמים אשר אין להם חקר ונעלמו מעיני מלאכי השרת, וכידוע נתלבשו בעת נתינתה בחשבם שתנתן להם בלתי לבוש, ולכן אמרו חמדה גנוזה וכו', וכלומר גם שיש לאדם נשמה עליונה סוף סוף הוא ילוד אשה לא יוכל להתקיים, עד שאמר משה מה כתיב בה וכו', וירצה דעו שתנתן כמוסה בלבוש חומרי (רמ"ז).
⁶⁵⁵⁵ עי' ח"א נח ע"א וקא ע"א וקמד ע"א ובס"פ יתרו צד ע"א (לש"ו).
⁶⁵⁵⁶ התורה אשר בידינו, הנה היא נשתלשל מעצמות הספי' ופנימיות האצילות, וירד ממדרגה למדרגה עד עוה"ז, ונתלבשה בלבוש דכל מדרגה שירד דרך בו, והוא התורה אשר בידנו. וזהו שאמרו בזוה"ק (פ' בראשית כ"ג סע"א) ובתז"ח (דף מ"א ע"ב) שהתורה שלנו היא התורה דבריאה, כי היא נשתלשל מהתורה דאצילות ונתלבשה בלבושין דבי"ע, ונמשך אלינו כמו שהיא מסודרת בעולם הבריאה, וכמ"ש הגר"א בהקדמת תיקונים (י"ז ריש ע"ב). והרי נמצא כי התורה שבידינו היא למטה מהאצילות, והיא רק בהלבושין דבי"ע, וכנודע מזוה"ק (בהעלותך קנב ע"א) (ביאורים ח"א פה ע"ג).

לבושין דהאי עלמא לא יכיל עלמא למסבל וע"ד האי ספור דאורייתא לבושא⁶⁵⁵⁷ דאורייתא איהו מאן דחשיב דההוא לבושא [איהו אורייתא] (דאורייתא איהו) ממש ולא מלה אחרא תיפח רוחיה ולא יהא ליה חולקא בעלמא דאתי בגין כך אמר דוד (תהלים קיט יח) גל עיני ואביטא נפלאות מתורתך מה שתחת לבוש התורה:	של התורה לבוש התורה הוא, מי שחושב שאותו לבוש היא התורה ממש ולא דבר אחר, תיפח רוחו, ולא יהיה לו חלק לעולם הבא. בגלל זה אמר דוד "גל עיני ואביטא נפלאות מתורתך" מה שתחת לבוש התורה.
ת"ח אית לבושא דאתחזי לכלא ואינון טפשיין כד חמאן לבר נש בלבושא דאתחזי לון שפירא לא מסתכלין יתיר חשיבו דההוא לבושא גופא חשיבותא דגופא נשמתא:	בא וראה, יש לבוש שנראה לכל, ואותם הטפשים כשוראים לבוש על בן אדם שנראה יפה, לא מסתכלים יותר, חושבים שאותו לבוש הוא הגוף, וחושבים שהגוף היא הנשמה.
כהאי גוונא אורייתא אית לה גופא⁶⁵⁵⁸ ואינון פקודין (ומלי) אורייתא דאקרון גופי תורה האי גופא מתלבשא בלבושין דאינון ספורין דהאי עלמא טפשיין דעלמא לא מסתכלי אלא בההוא לבושא דאיהו ספור דאורייתא ולא ידעי יתיר ולא מסתכלי במה דאיהו תחות ההוא לבושא אינון דידעין יתיר לא מסתכלן בלבושא אלא בגופא דאיהו תחות ההוא לבושא חכימין עבדי דמלכא עלאה אינון דקיימו בטורא דסיני⁶⁵⁵⁹ לא מסתכלי אלא בנשמתא דאיהו עקרא דכלא אורייתא ממש (ולעלמא) ולזמנא דאתי זמינן לאסתכלא בנשמתא דנשמתא דאורייתא⁶⁵⁶⁰:	כדוגמא זה התורה יש לה גוף והם מצוות התורה שנקראים גופי תורה, גוף זה מתלבש בלבושים שהם ספורי העולם הזה, טפשי העולם לא מסתכלים רק באותו לבוש שהוא ספור התורה, ולא יודעים יותר ולא מסתכלים במה שתחת אותו לבוש. אותם שיודעים יותר לא מסתכלים בלבוש אלא בגוף שהוא תחת אותו לבוש. החכמים עבדי המלך העליון, שהם עמדו בהר סיני, לא מסתכלים אלא רק בנשמה שהיא עיקר הכל, תורה ממש (ולעולם) ולעתיד לבא עתידים להסתכל בנשמה של נשמת התורה.
ת"ח הכי נמי לעילא אית לבושא וגופא [ונשמתא] ונשמתא לנשמתא שמייא וחיליהון אלין אינון לבושא וכנסת ישראל דא גופא	בא וראה, כך גם למעלה, יש לבוש וגוף ונשמה ונשמה לנשמה, השמים וחילותיהם אלה אותם לבושים, וכנסת ישראל זה הגוף שמקבל את הנשמה שהיא תפארת ישראל,

⁶⁵⁵⁷ פי' שאין ספק שאותו הספור הוא אמיתי ואין יוצא מידי פשוטו, אבל אין כונת ה' בו בעצם וראשונה, כענין פסוק (בראשית לו, לא) ואלה המלכים, שודאי מעשה שהיה כך היה, אבל בה נגזזו סודות עולם התוהו. ונלע"ד שאותם המלכים שהיו באדום ממש היה כל אחד מסיגי אותו המלך הנסתר בו, אבל להיות עצם הכונה אל הסודות לכן בא הסיפור בפרטים שונים, כגון שבקצתם נאמר ושם עירו ובקצתם בלתי זה אלא פלוני מבצרה ומארץ התימני ובששי לא נזכר מקומו כלל, וכן בקצתם נזכר שם אביהם ובאחרים לבד שם, וכן באחרון נזכר אשתו ולא בחביריו, ועוד כמה שינויים אחרים שלענין הסיפור לא מעלים ולא מורידים ולענין הסוד יש בו דברים מופלאים וכנודע מספרי דברי הרב זלה"ה. מאן דחשיב וכו' תפח רוחיה, שהוא מבזה כבוד התורה. ולא יהא ליה וכו', מל"מ [מדה כנגד מדה] שהרי לעולם הבא תפשיט התורה לבושה ותגלה בזוהר רזיה, ומי שלא יאמין בהם לא יזכה להסתכל בהם (רמ"ז).

⁶⁵⁵⁸ הענין הזה כולל כל חלקי המצוות וההלכות היוצאים לידי מעשה מוחש ומורגש, ועליהם שנינו בסוף פ"א דחגיגה (מ"ח), הדינים והעבודות הטהורות והטומאות והעריות יש להם על מה שיסמוכו והן הן גופי תורה, פי' בין המעשים בעצמם (רמ"ז).

⁶⁵⁵⁹ פנימיותה הוא אורייתא דאצילות, אורייתא דקב"ה, שהקב"ה עוסק בה בכל יום וכמ"ש בעב"ר (ג ע"ב וד ע"ב) והוא נשמתא דאורייתא אשר זכו ישראל לזה בעת מתן תורה, וכמ"ש בפ' בהעלותך (קנב ע"א) וע' סוף פ' יתרו (צד ע"א) (דע"ה ח"ב קכח ע"ב).

⁶⁵⁶⁰ כל זה יובן באד"ר דף ק"ל ע"פ (ישעיה נב ח) כי עין בעין יראו כי הוא קאי על עתיקא שמתגלה אז ובו נודע את סתרי תורה (זהר הרקיע). ע"ד שאמרנו שראשית הבריאה והתחלתה הנה היה בהאור הגנוז, והוא יסודה העיקרי אשר אליו תחזור לבסוף, וכן נתינת התורה בתחילתה שהם הדברות הראשונות היה ג"כ מאור הגנוז, וכן תתגלה לעתיד בכל עיקרה כמ"ש בפ' בהעלותך (קנ"ב ע"א) (הקד"ר ש לב ע"ג, ועיי"ש צז ע"ד).

דמקבל לא לנשמתא דאיהי תפארת ישראל וע"ד איהי⁶⁵⁶¹ גופא לנשמתא נשמתא דאמרן דא תפארת ישראל דאיהי אורייתא ממש ונשמתא לנשמתא דא איהו עתיקא קדישא וכלא אחיד דא בדא:	ועל כך היא גוף לנשמה. נשמה שאמרנו, זו תפארת ישראל שהיא תורה ממש, ונשמה לנשמה זהו העתיק הקדוש, והכל אחוז זה בזה.
ווי לאינן חייביא דאמרי דאורייתא לאו איהי אלא ספורה בעלמא ואינן מסתכלי בלבושא דא ולא יתיר זכאין אינן צדיקייא דמסתכלי באורייתא כדקא יאות חמרא לא יתיב אלא בקנקן כך אורייתא לא יתיב אלא בלבושא דא וע"ד לא בעי לאסתכלא אלא במה דאית תחות לבושא וע"ד כל אינן מלין וכל אינן ספורין לבושין אינן:	אוי לאותם רשעים שאומרים שהתורה היא אינו אלא ספור בעלמא, והם מסתכלים בלבוש זה ולא יותר. אשרי הצדיקים שמסתכלים בתורה כראוי. יין אינו יושב רק בקנקן, כך התורה אינה יושבת אלא בלבוש זה, ועל כך לא צריך להסתכל אלא במה שיש תחת הלבוש, ועל כך כל הדברים הללו וכל הספורים הללו הם לבושים.
ויעשו את בני ישראל את הפסח במועדו (במדבר ט ב) מאי ויעשו אמר רבי יוסי הא אתמר כל מאן דאחזי עובדא לתתא כדקא יאות כאילו עביד ליה לעילא דהא בגיניה אתער ההוא מלה כביכול כאילו הוא עביד ליה והא אתמר:	"ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו", מה זה "ויעשו". אמר רבי יוסי הרי נתבאר, כל מי שמראה מעשה למטה כראוי כאלו עשאו למעלה, שהרי בגללו התעורר דבר זה כביכול, כאלו הוא עשאו והרי נתבאר.
קנב/ב	
איש איש כי יהיה טמא וגו' (במדבר ט י) איש איש תרי זמני אמאי אלא איש דהוא איש ויתחזי לקבלא נשמתא עלאה והוא פגים גרמיה דלא שרייא עלוי [שירותא] שכינתא (ס"א שירותא) (ס"א נשמתא) עלאה מ"ט בגין דאיהו גרים והוא מסאב ליה לגרמיה וע"ד איש איש איש דיתחזי למהוי איש והוא מסאב גרמיה דלא ישרי עלוי קדושה דלעילא:	"איש איש כי יהיה טמא וגו'", איש איש שתי פעמים למה. אלא איש שהוא איש וראוי לקבל נשמה עליונה, והוא פגם עצמו שלא שורה עליו שכינה (תחלה) (נשמה) עליונה, למה, משום שהוא גרם, והוא טמא את עצמו, ועל זה איש איש, איש שראוי להיות איש, והוא מטמא את עצמו שלא תשרה עליו קדושה של מעלה.
או בדרך רחוקה (שם) דא איהו חד מעשרה דאינן נקודים באורייתא וכלהו אתיין לאחזאה מלה מאי בדרך רחוקה בגין דב"נ דאיהו מסאב גרמיה מסאבין ליה לעילא כיון דמסאבין ליה לעילא הא איהו בדרך רחוקה מההוא ואתר וארהא דזרעא דישאל אחידן ביה הא בדרך רחוקה אחיד דאתרחק⁶⁵⁶² למקרב לכון⁶⁵⁶³ ולאתקשרא [בכון] [לכון] כמה דאתון מתקשרין⁶⁵⁶⁴:	"או בדרך רחוקה", זהו אחד מעשרה שהם נקודים בתורה, וכולם באים להראות דבר. מה זה בדרך רחוקה, משום שאדם שהוא מטמא את עצמו מטמאים אותו מלמעלה, כיון שמטמאים אותו מלמעלה, הריהו בדרך רחוקה מאותו מקום, ודרך שזרע ישראל אחוזים בו, הרי בדרך רחוקה אחוז, שהתרחק (מלהתקרב) לקרב אליכם ולהתקשר בכם, כמו שאתם מתקשרים.

⁶⁵⁶¹ איהו (דפ"ו).

⁶⁵⁶² (נ"א מלמקרב) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁵⁶³ פסוק לכם או לדורותיכם קא דריש, והכי קאמר "איש" איש שהיה ראוי להיות "איש" וגרם שאינו איש דהיינו שאין נשמה בו, ובמה גרם כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה, דהיינו שעל ידי הטומאה הוא רחוק מדרך הקדושה כדי שיתקרב לכם דהיינו מקום הקדושה להתקרב לישראל או לדורותיכם (אור יקר). משמע דכתיב או פירוש ולדברך לא נתרחק אלא מפני הטומאה וא"כ מאי או (מ"מ).

⁶⁵⁶⁴ כי הדור הוא שלשלת קשורה בקדושה זה אחר זה כדי להתקרב ולהתקשר עמכם "ועשה פסח" וכו' (אור יקר).

א"ר יצחק⁶⁵⁶⁵ והא כתיב (שם) כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה דאתחזי תרין מלין משמע דכתיב או אמר ר' יוסי כאן עד לא⁶⁵⁶⁶ מסאבין ליה⁶⁵⁶⁷ כאן בתר דמסאבין ליה⁶⁵⁶⁸ ומשמע אפילו האי או האי לא ישרי עלוי קדושה דלעילא ולא יעבדון פסחא בזמנא דישאל עבדין ליה:	אמר רבי יצחק, והרי נאמר "כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה" שנראה שני דברים ממשמע, שנאמר "או". אמר רבי יוסי כאן עד לא מטמאים אותו, כאן אחר שטמאו אותו. ומשמע אפילו זה או זה לא תשרה עליו קדושה שלמעלה ולא יעשו פסח בזמן שישראל עושים אותו.
ואי תימא הא⁶⁵⁶⁹ בירחא תניינא עביד⁶⁵⁷⁰ אי לא מתקן גרמיה לא⁶⁵⁷¹ אלא כיון⁶⁵⁷² דמתדכי⁶⁵⁷³ ומתקן גרמיה⁶⁵⁷⁴ הא ירחא תניינא למעבד פסחא מכאן כל ב"נ⁶⁵⁷⁵ דמדכי גרמיה⁶⁵⁷⁶ מדכאן ליה⁶⁵⁷⁷ [דאי] (ואי) תימא⁶⁵⁷⁸ דבדרגא עלאה⁶⁵⁷⁹ יתיר קאים בירחא תניינא לאו הכי דהא ישראל זרעא קדישא דעבדו פסחא בזמניה נטלו ליה לסיהרא ולשמאש כחד ומאן דנטיל יסודא בקדמיתא נטיל בניינא מאי יסודא לא תימא יסודא עלאה [דצדיקא] (דצדיקי) דעלמא אלא יסודא דאבן טבא⁶⁵⁸⁰ כד"א (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה והאי הוא אבן דשארי עליה מאן	ואם תאמר הרי בחדש השני עושה, אם לא תקן עצמו לא. אלא כיון שנטהר ותקן עצמו, הרי החדש השני לעשות פסח, מכאן שכל איש שמטהר את עצמו מטהרים אותו, שאם תאמר שבדרגה עליונה יותר עומד בחדש השני, לא כך, שהרי ישראל זרע קדש שעשו פסח בזמנו לקחו את הלבנה ואת השמש כאחד, ומי שלוקח יסוד בתחלה לוקח הבנין. מהו היסוד. אל תאמר יסוד עליון של צדיק העולם, אלא יסוד של אבן טובה, כמו שנאמר "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה", וזוהי האבן ששורה עליה מי ששורה.

⁶⁵⁶⁵ כלומר לפי דבריו דרך רחוקה אינה חלוקה בפני עצמה אלא פירוש וטעם לטמא לנפש, שעל ידי היותו טמא הוא בדרך רחוקה, ואין כן משמעות "או בדרך רחוקה" (אור יקר).

⁶⁵⁶⁶ ור"ל כי יהיה טמא היינו שנטמא קצת ועדיין לא נתרחק ומ"ש או בדרך רחוקה. היינו אחר שנטמא הרבה שאז מסאבין ליה וקרא קאמר זו ואצ"ל זו דהיינו כי יהיה טמא. וכ"ש אם יהיה בדרך רחוקה (מ"מ).

⁶⁵⁶⁷ דהיינו אומרו טמא לנפש אבל אינו בקליפות דהיינו בדרך רחוקה (אור יקר).

⁶⁵⁶⁸ היינו בדרך רחוקה שהוא בתוך הקליפות והכל חלוקת אחת, ועם כל זה אמר או דמשמע אפילו האי או האי, אמנם יש לדקדק למה אין הקליפות שולטות עליו מיד בטומאתו דקאמר כאן "עד" וכו' "כאן בתר" וכו', ויש לומר שאם נטמא באונס סמוך לערב פסח בענין שלא יכול ליטור זה הוא טמא לנפש לבד, שאין לקליפות רשות לשלוט בו אלא כאשר שהה שיעור טהרה ולא רצה ליטור, ולפי זה נמצא שעתה בזמנו שאין לנו טהרה אנו טמאים לנפש אבל אין אנו בדרך רחוקה מפני שאנו אנוסים, אמנם מי שנטמא והיה יכול למנות שלישי ושביעי בהזאותיו וטבילת ולא רצה זה בדרך רחוקה מפני רוע בחירתו, זהו לענין שליטת הקליפות אמנם לענין הקדושה משמע (אור יקר).

⁶⁵⁶⁹ כלומר שמא מתוך מה שפירשתי בענין בדרך רחוקה שהקליפות שולטות בו ממש, אם כן נמצא שהם שני פסחים פסח לטהורים שאין קליפות שולטים בהם דהיינו פסח ראשון, ולאותם שהם טמאים ובחצונים פסח שני, ונמצא עושים הפסח בטהרת הגוף אמנם הם בקליפות בדרך רחוקה (אור יקר).

⁶⁵⁷⁰ פירוש ואם הוא עדין טמא למה עושה פסח שני (מ"מ).

⁶⁵⁷¹ עם היות שלא נתקן ולא יצא מרשות הקליפות (אור יקר). ור"ל שפסח שני הוא כשיעשה תשובה והיינו ע"ד הסוד (מ"מ).

⁶⁵⁷² כלומר אל יעלה בדעתך שברשות הקליפות ובדרך רחוקה יעשה הפסח (אור יקר).

⁶⁵⁷³ מטומאת הגוף (אור יקר).

⁶⁵⁷⁴ מטומאת הנפש דהיינו מהקליפות (אור יקר).

⁶⁵⁷⁵ עם היות שגורם בעיניו טומאתו להמשיך עליו הקליפות (אור יקר).

⁶⁵⁷⁶ למטה לקבל נשמה קדושה (אור יקר).

⁶⁵⁷⁷ לעילא מכחות החצונים שעליו (אור יקר).

⁶⁵⁷⁸ כלומר בשלמא למאי דסלקא דעתין שבטומאתו ממש הוא עושה כלומר בטהרת הגוף ושליטת הקליפות ניחא שהוא בחדש השני, לפי מה שפירשנו לעיל הראשון מלכות השני תפארת הוא חדש השני בתפארת, והכוונה שעולה במעלה למעלה מקום שאין חשש אם יעשה הפסח בקליפות מפני שאינם פוגמות שם, מה שאין כן אם יעשוהו בפסח ראשון שהיא המלכות שהיא פגומה (אור יקר).

⁶⁵⁷⁹ פירוש שהחדש השני שהוא אייר הוא כנגד יסוד ולכן נקרא חדש זיו. וא"כ נמצא חוטא נשכר שמי שלא חטא עושה פסח א' שהוא כנגד מלכות. וזה שחטא עושה פסח בחדש השני שהוא רומז ליסוד והתירוץ מובן (מ"מ).

⁶⁵⁸⁰ פ' שאינו היסוד הנקרא צדיק רק סוד היסוד שבמלכות הנקרא אבן טבא כי היא יסוד הכל כי ה' אחרונה מעילא לתתא (זהר הרקיע).

דשאר': אמר רבי יהודה ודאי וכלא נטיל אפילו בירחא תניינא⁶⁵⁸¹ אבל לאו איהו כמאן דנטיל ליה בזמניה (לאו איהו כמאן דנטיל פסחא בזמניה כלא נטיל אפילו בירחא תניינא ולא כאיהו דנטיל ליה בזמניה) מאי טעמא דא דנטיל פסחא בזמניה נטיל מתתא לעילא⁶⁵⁸² ולא נחית בגין דמעלין בקדש ולא מורדין ודא דנטיל בתר זמניה	אמר רבי יהודה ודאי הכל נוטל, אפילו בחדש השני, אבל אינו כמי שנוטל בזמנו. למה, זה שנוטל פסח בזמנו נוטל ממטה למעלה, ולא יורד, משום שמעלים בקודש ולא מורידים. וזה שנוטל אחר זמנו
רע"מ: פקודא למעבד פסח שני על אינון דלא יכילו או דאסתאבו במסאבו אחרא אי רוא דפסח רוא דמהימנותא דישראל עאלין [בה] (ה') שלמא בניסן וכדין איהו זמנא לחדוה איך יכלין אלין דלא יכילו או דאסתאבו למעבד בירחא תניינא דהא אעבר זמנא:	מצוה לעשות פסח שני על אלו שלא יכלו או שנטמאו בטומאה אחרת. אם סוד הפסח סוד האמונה שישראל נכנסים בה שולט בניסן, ואז הוא זמן לשמחה, איך יכלו אלה שלא יכלו או שנטמאו לעשות בחדש השני, שהרי עבר הזמן.
אלא כיון דכ"י מתעטרא בעטרהא בניסן לא אתעדיאת כתרעהא ועטרהא מנה תלתין יומין ווכל אינון ל' יומין] מן יומא דנפקן ישראל מפסח יתבא מטרוניתא בעטרהא וכל חילהא בחדוה מאן דבעי למחמי למטרוניתא יכיל למחמי כרוזא כריו כל מאן [דלא] (ד) יכיל למחמי מטרוניתא ייתי ויחמי עד לא ינעלון תרעי⁶⁵⁸³ אימתי כרוזא כריו בארבעה עשר לירחא תניינא דהא מתמן עד שבעה יומין⁶⁵⁸⁴ תרעין פתיחן מכאן ולהלאה ינעלון תרעי ועל דא פסח שני ע"כ⁶⁵⁸⁵:	אלא כיון שכנסת ישראל מתעטרת בעטרותיה בניסן, לא מעבירה כתריה ועטרותיה ממנה שלשים יום, וכל אותם שלשים יום מיום שיצאו ישראל מפסח, יושבת המלכה בעטרותיה, וכל חיילותיה בשמחה, מי שרוצה לראות את המלכה יוכל לראות, הכרוז מכריז, כל מי שלא יוכל לראות את המלכה יבא ויראה, עד שלא ינעלו השערים. אימתי הכרוז מכריז, בארבעה עשר לחדש השני, שהרי משם ועד שבעה ימים השערים פתוחים, מכאן והלאה ינעלו השערים, ועל זה פסח שני.
פקודא דא שחיטת הפסח בזמנו ואבתריה פסח ראשון ופסח שני לאכול [אותן] כמשפטן וטמאים להיות נדחים לפסח שני דאיהו [פקודא] תליתאה תנאין [ואמוראין] אית בני נשא כחולין דטהרה מסטרא דמיכאל וכחולין דהקדש כגון בשר קדש ואינון מסטרא דגבריאל כהן ולוי:	מצוה זו שחיטת הפסח בזמנו, ואחריו פסח ראשון ופסח שני, לאכול אותם כמשפטן. וטמאים להיות נדחים לפסח שני, שהיא מצוה שלישית. תנאים ואמוראים, יש בני אדם כמו חולין של טהרה מצד מיכאל, וכמו חולין של הקדש, כגון בשר קדש והם מצד גבריאל. כהן ולוי.
ואית בני נשא דאינון כיומין טבין ואינון קדש קדשים שכינתא איהי פסח ראשון מימינא ופסח⁶⁵⁸⁶ שני משמאלא פסח ראשון מימינא דתמן	ויש בני אדם שהם כמו ימים טובים והם קדש קדשים. שכינה היא פסח ראשון מימין וששם חכמה, שני משמאל. פסח ראשון

⁶⁵⁸¹ פי' שלא כדברי ת"ק שאמר שמי שעושה פסח בחדש השני אינו נוטל רק יסוד (רח"ו).

⁶⁵⁸² פי' כי הנה נודע כי ניסן מלכות אייר יסוד כנזכר בפ' במדבר דף ק"ז ע"ב ולהכי פסח ראשון סליק מתתא לעילא וניסן מלכות עולה אח"כ לאייר יסוד אך העושה פסח שני חוזר לנחתא מעילא לתתא שהי' כבר בכח באייר יסוד וחוזר לנחתא ועביד ליה ניסן במלכות (זהר הרקיע). שהוא קודם כניסת שום מוח כלל אבל עכשיו אחר פסח נכנסו כל בחי' המוחין דקטנות וגדלות וכאשר עשה פסח שני להכניס הקטנות הוא יורד ממדרגת הגדלות ומתחיל מהקטנות אשר כבר נכנסו (רח"ו). ופשט הזוהר ידוע שמי שהוא עושה פסח בזמנו שהוא במ' עולה ממטה למעלה ומעלין בקודש וכו' אבל זה שעושה אותו בחדש השני שהוא יסוד נחית מעילא לתתא וירידה היא לו (מ"מ).

⁶⁵⁸³ תרעיה (דפ"ו).

⁶⁵⁸⁴ נגד ז' ימי הפסח (יהל אור).

⁶⁵⁸⁵ פקודא דא לספור ספירת העומר צו ע"א (דרך אמת).

⁶⁵⁸⁶ דתמן חכמ"ה (דפ"ו).

זהר ויקרא חלק א'

מימין, ששם חכמ"ה. פסח שני משמאל ששם בינה. ומשום שבגבורה עוברים כל האשים הנכריים, שהם כקש ותבן לגבי אש של גבורה, הטמאים נדחים לפסח שני.	חכמ"ה פסח שני משמאל דתמן בינה ובגין ד[ב]גבורה מתעברין כל אשין נוכראין דאינון כקש ותבן לגבי אש ד(ב)גבורה טמאים נדחים לפסח שני:
וכל טמאה נדה ומצורע זב וזבה ויולדת באש הגבורה הוא שורף, שהנשמה היא כלי של הקדוש ברוך הוא, והוא לא שורה בה עד שמתלבנת באש הגבורה, שנאמר "הלא כה דברי כאש נאם ה'", ובאש זו אם ברזל הוא מתפוצץ ואם אבן הוא נמוח.	וכל טמאה נדה ומצורע זב וזבה ויולדת באש דגבורה איהו שורף דנשמתא איהו מאנא דקודשא בריך הוא ואיהו לא שרי בה עד דאתלבנת באש דגבורה דכתיב (ירמיה כג כט) הלא כה דברי כאש נאם יי' ובהאי אשא אם ברזל הוא מתפוצץ ואם אבן הוא נמוח:
ובימין [ובמים] ששם תורה שבכתב, שהיא מים וטהרה ממקור דמיה, ונטהר בה. מצורע וטמא מת זב וטמא בכל מיני שרץ,	[ובימינא] ונ"א ובמיא [ובזמנא] דתמן תורה שבכתב דאיהי מים [ויקרא יב ז] וטהרה ממקור דמיה ואתדכי בה מצורע [ומצורע אתדכי בה] וטמא מת זב וטמא בכל מיני שרץ
	קננ/א
	זהר:
יורד ממעלה למטה. בגלל זה שוים בכל ולא שוים, שזה עולה ולא יורד, וזה יורד ולא עולה. לכן מי שמקריב פסח בזמנו, יש לו שבח יותר. אשריהם ישראל שזכאים בכל, שזכאים בתורה, וכל מי שזוכה בתורה זוכה לו בשם הקדוש, אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.	נחית מעילא לתתא ⁶⁵⁸⁷ בג"כ שויין ⁶⁵⁸⁸ בכלא ולא שוין דדא ⁶⁵⁸⁹ סליק ולא נחית ודא נחית ולא סליק בגין כך מאן דמקרב פסחא בזמניה שבחא יתיר אית ליה זכאין אינון ישראל דזכאן בכלא דזכאן באורייתא וכל מאן דזכי באורייתא ⁶⁵⁹⁰ זכי ליה בשמא קדישא זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי:
	רע"מ:
זהו שנאמר "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וגו'".	הה"ד (יחזקאל לו כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וגו':
בעמוד האמצעי כלי מתייחדת בבעלה שהיא אשה, אחר שמתקדשת בשמאל ונטהרת במי מקוה בימין, ואומרים על כלי	בעמודא דאמצעייתא מאנא ⁶⁵⁹¹ אתיחדת בבעלה דאיהי אתתא בתר דאתקדשת בשמאל ⁶⁵⁹² ואתדכאת ⁶⁵⁹³ [ואתטהר] במי מקוה

⁶⁵⁸⁷ מתפארת למלכות כי הוא בא מן השני לראשון בענין שבערך היותם כוללים העושה פסח ראשון והעושה פסח שני התפארת והמלכות יקראו שוים (אור יקר).

⁶⁵⁸⁸ ובערך דדא סליק ולא נחית ודא נחית ולא סליק אמרנו שאינם שוים (אור יקר).

⁶⁵⁸⁹ אמנם יש לדקדק שכאן משמע שהעולה ממטה למעלה הוא יותר נבחר מהיורד ממעלה למטה ובכמה דוכתי משמע איפכא שאור ישר יפה מאור חוזר, ולעולם היושר יפה מן המהופך ושם יהו"ה הוה"י יוכיח, ויש לומר כי בערך השפע והאור כן הוא שהאדם המושך עליו אור ישר משפיע אמנם האוחז באור חוזר הוא דין ואין שפע, אמנם מעשה הפסח עם ספירת הימים עד יום השבועות הוא סוד כניסת האדם במדרגות הקדושה ועלייתו מדרגה אחר מדרגה, והנה העושה פסח ראשון מונה בסוד העליה ובמנותו שבעה שבועות ובתחלה עושה הפסח הרי הוא משיג לסוף החמישים בסוד התפארת לגבי הבינה, אמנם המונה ממעלה למטה בסוד פסח שני הוא מונה בסוד אור חוזר שמתחיל ממלכות שער ראשון שהוא כלול למעלה שער אחרון, ויורד עד שבא לתפארת שבמלכות שבבינה שבה, ולפי זה ימצא כי העולה עולה במדרגת אור ישר ממלכות עד הבינה ממש, והיורד יורד במדרגת אור חוזר ממלכות שבבינה עד בינה שבמלכות (אור יקר).

⁶⁵⁹⁰ וכיון שפסח שני הוא מצות מן התורה אין להכחיש (אור יקר).

⁶⁵⁹¹ שהיא הנשמה שהיא נקשרת עם השכינה "אתיחדת בבעלה" (אור יקר).

⁶⁵⁹² דהיינו ספירתה עד תתרחק החצוני ממנת ויתעכל (אור יקר).

⁶⁵⁹³ כמו כלה בקדושין ומקוה, ואח"כ יחוד (יהל אור).

בימינא⁶⁵⁹⁴ ואומרים על מאני דפסחא⁶⁵⁹⁵ כלים שנסתמשו בהן בצונן⁶⁵⁹⁶ [מטבילין] (מדיחין) בצונן⁶⁵⁹⁷ והן טהורים אינן נשמתין דאינן מסטרא דרחמי ואינן רחמנים מארי חנא וחסדא לא צריכין ל[א]דכאה במים פושרים⁶⁵⁹⁸ כבינוניים כ"ש בחמי חמין⁶⁵⁹⁹ דבהון מתדכין רשעים גמורים ודמחממין גרמיהו באשא דיצה"ר ועליהו אתמר (במדבר לא כג) כל דבר אשר יבא באש⁶⁶⁰⁰ בגין דזוהמא דלהון נפישא אבל צדיקים גמורים בצונן דעליהו אתמר כל המשים ריוח בין הדבקים⁶⁶⁰¹ מצננים ליה גיהנם⁶⁶⁰²:	פסח, כלים שנסתמשו בהם בצונן מטבילים בצונן והם טהורים. אותן נשמות שהן מצד הרחמים, והן רחמנים בעלי חן וחסד, לא צריכים להטהר במים פושרים כבינוניים, כל שכן בחמי חמים שבהם נטהרים רשעים גמורים, שמחממים עצמם באש יצר הרע, ועליהם נאמר "כל דבר אשר יבא באש", בגלל שזוהמתם רבה, אבל צדיקים גמורים בצונן, שעליהם נאמר כל המשים ריוח בין הדבקים מצננים לו גיהנם.
ואי נשמתין חמריים⁶⁶⁰³ דאינן וכמאני (במאני) חרס שבירתן זו היא טהרתן⁶⁶⁰⁴ כד"א נשברו נטהרו ורזא דמלה (תהלים נא יט) זבחי אלהים רוח נשברה [מאני דאמצעיתא⁶⁶⁰⁵] וגו' אבל אינן דמשתדלין באורייתא דבכתב ובאורייתא דבע"פ דאינן אש ומים ואינן דמשתדלין ברזי דאורייתא (וגו' נשמתא) דאיהו אור דכתיב בה (משלי ו כג) ותורה אור ובאורייתא אינן מתדכין בה:	ואם נשמות חמריות, שהם ככלי חרס, שבירתן זוהי טהרתן, כמו שנאמר, נשברו נטהרו. וסוד הדבר "זבחי אלהים רוח נשברה וגו'", אבל אותם שעוסקים בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, שהם אש ומים, ואותם שעוסקים בסודות התורה, שהיא אור שנאמר בה "ותורה אור" הם נטהרים בה.
ועוד בפ' הרואה⁶⁶⁰⁶ הרואה תמרים⁶⁶⁰⁷ בחלום תמו עונותיו הה"ד (איכה ד כב) תם עונך בת ציון ציון", משום שתמרים בו, תם דרגת יעקב,	ועוד בפרק הרואה, הרואה תמרים בחלום תמו עונותיו, זהו שנאמר "תם עונך בת ציון", משום שתמרים בו, תם דרגת יעקב,

⁶⁵⁹⁴ דהיינו סוד הטבילה, וכן אל הנשמה שריפתה באש גיהנם החזק היינו ספירתה ימים ידועים עד שיתעכל הטומאה ממנה, ואחר כך מצננים לה גיהנם וטובלת במי מקוה ועולה אל הייחוד העליון בדבקותה עם השכינה (אור יקר).

⁶⁵⁹⁵ שהם הנשמות מהם כלי פסח ראשון שטהרתם מימין (אור יקר).

⁶⁵⁹⁶ שלא הרתיחו עצמן באש יצר הרע בעבירות (אור יקר).

⁶⁵⁹⁷ אין אש של גיהנם שולטת בהם ולא מצערם אלא טובלין טבילה אחת ועולים (אור יקר).

⁶⁵⁹⁸ אש גיהנם לא דולק הרבה ולא מצונן כשיעור שטהרתו עצמן באש יצר הרע (אור יקר).

⁶⁵⁹⁹ היינו כלים שנסתמש בהם ברותחין שטהרתו עצמן ביצר הרע ובענייני העולם הרבה (אור יקר).

⁶⁶⁰⁰ על ידי קדושה מהשמאל על כרחם, והענין שהנשמות לפי מה שנמשכו בעולם הזה כן הוא טהרתם לזכות לעולם הבא, אם הרשיעו דהיינו שנדבקו בשמאל הנה טומאתם קשה למאד ולא יספיק להן טהרה מימינא דהיינו גיהנם מצונן מצד הימין דהיינו טבילה אחת שטובלת הנשמה בנהר די נור כאשר נפרש אלא צריך שריפה חזקה מן השמאל שתתברר ותתלבן הנשמה באש חזק של גיהנם כדי שיטהר כי באש היא החזק אין מי שיעמוד לפניו כלל, אם הנשמה לא הרשיעה אלא הוא צדיק גמור אלא שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא אז מצננים לו גיהנם ועל ידי אש נחה מים קרים היא משתטפת וחצונים מתעברים ממנה כי כל מיני טומאה נטהרת מהימין (אור יקר).

⁶⁶⁰¹ מקום שיצר הרע מזדמן לידבק שם והוא פרצה וצריך להיות שם גבור עומד בפרץ ונותן שם ריוח שלא יתדבק אליו שם היצר הרע ולא יפגום אבר מאבריו ולא יחסר אות מתכות רמ"ח שהם רמ"ח אברים (אור יקר).

⁶⁶⁰² בעוברו בעמק הבכה כאומרו גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע, כל מה שפירשנו הוא בסוד הרוחניות אחר פשיטות הנפש מהגוף (אור יקר).

⁶⁶⁰³ דהיינו שלא נתפשט הנפש מהגוף אלא הוא חומרי (אור יקר).

⁶⁶⁰⁴ והיינו קדרות בפסח ישברו כרב, והיינו סוד התשובה וההכנעה על החטאות ועל העונות ועל הפשעים עם הוידוי (אור יקר).

⁶⁶⁰⁵ נשמתא מאני דאמצעיתא כו'. ר"ל בצונן מימינא, ובחמין משמאלא, וחרס במלכות, ואור שאמרו כל שתשמישו באור בעד"א כו' (יהל אור).

⁶⁶⁰⁶ בפ' הרואה (נמחק ביהל אור).

⁶⁶⁰⁷ ור"ל דבתורה מתלבן עונותיו (יהל אור).

בגין דתמרים ביה תם דרגא דיעקב דאתמר ביה (בראשית כה כז) ויעקב איש תם חובין [מרים] 6608 (מרים) וע"ד תמרים 6609 תמן ת"ם ותמן מ"ר:	שנאמר בו "ויעקב איש תם". עבירות מרות, ועל כך תמרים שם ת"ם ושם מ"ר.
הכא רמיז וימתקו המים הה"ד (שמות טו כה) ויורהו י" עץ וימתקו המים מהכא מאן דאשתדל באורייתא דאיהו עץ חובין דיליה דאתמר בהון (שמות א יד) וימררו את חייהם בעבודה קשה קב"ה מחיל ליה ויתחזרון מתיקין:	כאן רמז "וימתקו המים", זהו שנאמר "ויורהו ה' עץ וימתקו המים", מכאן מי שעוסק בתורה שהיא עץ, עוונותיו שנאמר בהן "וימררו את חייהם בעבודה קשה" הקדוש ברוך הוא מוחל לו, ויחזרו מתוקים.
דיומין ייתון דיתקיים בהו כמפקנו דמצרים דאתמר ביה (שמות א ו) וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא ובגלותא בתראה לית מיתה אלא עוני [דעני] (ועוני) חשוב כמת לקיים בהון (צפניה ג יב) והשארתי כך עם עני ודל וחסו בשם י" לאתקיימא בהון (שמואל ב' כב כח) ואת עם עני תושיע ואלין עתירים דישתארו בהון יתקיים בהון (שמות ה יז) נרפים אתם נרפים נרפים הם באורייתא נרפים הם למעבד טיבו עם מארי תורה ואנשי חיל המסובבים מעיר לעיר ולא יחוננו:	שיבאו ימים שיתקיים בהם כיציאת מצרים, שנאמר בה "וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא", ובגלות האחרונה אין מיתה אלא עוני, שעני חשוב כמת, לקיים בהם "והשארתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם ה'", להתקיים בהם "ואת עם עני תושיע". ועשירים אלו שישארו בהם, יתקיים בהם "נרפים אתם נרפים", נרפים הם בתורה, נרפים הם לעשות טובות עם בעלי תורה ואנשי חיל, המסובבים מעיר לעיר ולא יחוננו.
ונרפים הם בכבוד המס דאי תימא 6610 כבדין אינון בכבוד המס ולא עבדין טיבו בגין דא (שם ט) תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה דכבוד חמס עליהו ואל ישעו בדברי שקר דאינון משקרין ואמרין דכבוד המס עליהו [ובגין דא לא עבדין טיבו] (בגין דלא יעבדון) אינון משקרין במלוליהו ואמרין דמהכבוד דתכבד עליהו תבן אין נתן ממונא דשקרא 6611 דביה טועין 6612 לקב"ה ובגין דלא ישעון ביה ולא חסו בשם י" אין נתן לעבדיך (שמות ה טז) ואלין דאית לון טמיר וגניז ממונא [מלגו] (דלגו) דאיהו תוכן כגון [תוך ה]אוצר ותיבה אתקיים בהו ותוכן לבנים 6613 תתנו ודא כספים לבנים דיהון בההוא דרא:	ונרפים הם בכבוד המס, שאם תאמר כבדים הם בכבוד המס ולא עושים טובות, בגלל זה "תכבד העבודה על האנשים, ויעשו בה", שכבוד המס עליהם, "ואל ישעו בדברי שקר" שהם משקרין ואומרים שכבוד המס עליהם, ולכן לא יעשו טובות, הם משקרין בדבריהם, ואומרים שמהכבוד שתכבד עליהם תבן, אין נותן ממון השקר, שבו טועים (מדברים) לקדוש ברוך הוא ומשום שלא מדברים בו, ולא חסו בשם ה', אין ניתן לעבדיך. ואלה שיש להם נסתר וגנוז הממון מבפנים, שהוא תוכן, כמו תוך האוצר, ותיבה מתקיים בהם, ותוכן לבנים תתנו, וזה כספים לבנים שיהיו באותו דור.
בההוא זמנא (שם טו כה) (ש)שם שם לו חוק ומשפט ואינון מארי משנה אוף הכא (שם כג) ויבאו מרתה אתהדר לון אורייתא דבעל פה מרה בדחקין סגיאין בעניותא דיתקיים בהו (שמות א יד) וימררו את חייהם בעבודה קשה [זו קושיא	באותו זמן "שם שם לו חק ומשפט" והם בעלי משנה, גם כאן "ויבאו מרתה", חוזרת להם תורה שבעל פה מרה בדחקים רבים, בעניות שיתקיים בהם, "וימררו את חייהם בעבודה קשה", זו קושיא. "בחומר" זה קל וחמר, "ובלבנים" זה ליבון הלכה, "ובכל עבודה בשדה", זו ברייתא, "את כל עבודתם

6608 ר"ל מסלק (יהל אור).

6609 ועוד תמרים כו'. ר"ל הוא עץ ט"ר ונמתקו (יהל אור).

6610 ר"ל שלא תאמר (יהל אור).

6611 ר"ל בדברי שקר כנ"ל (יהל אור).

6612 (ס"א שועין) (נוסף בדפ"ו).

6613 ולבנים אומרים כו', ר"ל שאומרים ליתן ממון שבתוך האוצר כמש"ו (יהל אור).

אשר עבדו בהם בפרך" זה תיק"ו.	בחמר דא ק"ו ובלבנים דא ולבון ההלכה] (בחמר ובלבנים) ובכל עבודה בשדה דא ברייתא ⁶⁶¹⁴ את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך דא תיק"ו:
ורועה הנאמן שם התקיים בך, "שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו" ובעץ הדעת הזה טוב ורע, שהוא אסור והיתר, ובאותם סודות שהתגלו על ידך, "וימתקו המים" כמו מלח שממתיק את הבשר, כך יתמתקו בסודות שמתגלים על ידך כל אותן קשיות ומחלוקות של מים מרירים של תורה שבעל פה, יחזרו מתוקים מי התורה, ויסוריך בסודות אלו שהתגלו על ידך, יהיו לך מתוקים, ויחזרו לך כל הדחקים שלך כחלומות שעברו, וחל"ם בהפוך אותיות מל"ח, שממתיק את הבשר, גם יסורים ממתקיים כמו שפרשנה.	ורעיא מהימנא תמן אתקיים בך שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו (ו) בהאי עץ הדעת טוב ורע דאיהו איסור והיתר ובאינון רזין דאתגליין על ידך וימתקו המים כמלח דממתקת בשרא הכי יתמתקון ברוי"א דאתגליין על ידך כל אינון קושיין ומחלוקות דמיין מרירן (אינון) דאורייתא [דבעל פה] אתהדרו מתיקן מי אורייתא ויסוריין ⁶⁶¹⁵ [דילך] (אלין) ברזין אלין דאתגליין על ידך יהון לך מתיקין ⁶⁶¹⁶ ויהדרון לך כל דחקין דילך כחלמין דעברין וחל"ם בהיפוך אתון מל"ח דממתקת ית בשרא אוף יסורין ממתקים כמה דאוקמוה:
ולרשעים חוזרים היסורים מלח סדומית, שמעוור את העיניים, לקיים בהם "ועיני רשעים תכלינה", והם	ולרשעים מתהדרין יסורין מלח סדומית דאיהי מסמא את העינים ⁶⁶¹⁷ לקיימא בהו (איוב יא כ) ועיני רשעים תכלינה ואינון
קנג/ב	
רע"מ:	
ערב רב, רשעים, שיתקיים בהם באותו זמן, "יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים", יתלבנו אלה בעלי משנה, ויצרפו הם זרע קודש של שאר העם, זהו שנאמר "וצרפתים כצורף את הכסף", "והרשיעו רשעים" אלה ערב רב.	ערב רב רשיעי ⁶⁶¹⁸ דיתקיים בהו(א) בההוא זמנא (דניאל יב י) יתבררו ויתלבנו ⁶⁶¹⁹ ויצרפו רבים והרשיעו רשעים ⁶⁶²⁰ יתלבנו אינון מארי משנה ⁶⁶²¹ ויצרפו ⁶⁶²² אינון זרעא וקדשיא (קדישא) דשאר עמא ⁶⁶²³ הה"ד (זכריה יג ט) וצרפתים כצורף את הכסף והרשיעו רשעים אינון ערב רב:
"והמשכילים יבינו" אלו בעלי קבלה שנאמר בהם "והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע", אלו אותם שעוסקים בזהר זה שנקרא ספר הזהר, שהוא כמו תיבת נח, שמתכנסים	והמשכילים יבינו (דניאל יב י) אינון מארי קבלה דאתמר בהון (שם ג) והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע אלין אינון דקא משתדלין בזהר דא דאקרי ספר הזהר דאיהו כת[ני] בת נח ⁶⁶²⁴

⁶⁶¹⁴ לשון חוץ, שדה (יהל אור).

⁶⁶¹⁵ הן העניות וצער של ת"ח כמש"ל (יהל אור).

⁶⁶¹⁶ מתיקן (דפ"ו).

⁶⁶¹⁷ לראות את האור (יהל אור).

⁶⁶¹⁸ ע' בזוה"ק בראשית כה ע"א, כז ע"ב, כח ע"ב, כט רע"א, משפטים קכ ע"ב, פנחס רלז ע"א ע"ב, תצא רע"ז רפ"ב בהעלותך קנ"ג רע"ב, תשא קצ"א וכל הענין שם, ובדברי הרב בשער הפסוקים פ' שמות בארוכה הרבה (הקדו"ש כג ע"ד).

⁶⁶¹⁹ חשיב ד' דרגין כנ"ל (יהל אור).

⁶⁶²⁰ יותר הרשעים שיתדבקו באימן ויצאו מכלל ישראל, והם ארבעה בחינות האחד רשעים בעלילות. שיצאו מן הכלל ועליהם נאמר "והרשיעו רשעים" (אור יקר).

⁶⁶²¹ השנית מארי משנה שהם מתלבנים (אור יקר).

⁶⁶²² השלישית שאר בני ישראל הכשרים שהם "מצטרפים" (אור יקר).

⁶⁶²³ הרביעית מארי קבלה שהם "משכילים" ואפשר שהם ביצים מארי מקרא שהם "שאר עמא" דקאמר הכא דלאו עמי הארץ גמורים קאמר דאי הכי היינו רשעים שהם שרץ ובנותיהם שקץ, אלא בעמי הארץ שיודעים בתפלה וברכות וכל כיוצא קאמר (אור יקר). עי' תיקו"ז ב ע"א.

⁶⁶²⁴ לא הכל זוכים אליו מי שאינו חלקו מאליו הוא נדחה (אור יקר).

דמתכנישין בה שנים מעיר⁶⁶²⁵ ושבע^(י) ממלכותא⁶⁶²⁶ ולזמנין⁶⁶²⁷ אחד⁶⁶²⁸ מעיר⁶⁶²⁹ ושנים ממשפחה דבהון יתקיים (שמות א כב) כל הבן הילוד⁶⁶³⁰ היאורה⁶⁶³¹ תשליכוהו⁶⁶³² ודא אורה דספרא דא וכלא על [סבה⁶⁶³³] (ספרא) דילך:	בה שנים מעיר, ושבע ממלכות, ולפעמים אחד מעיר, ושנים ממשפחה, שבהם יתקיים "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", וזה אורה של ספר זה, והכל על הסבה שלך.
ומאן גרים דא ועורב⁶⁶³⁴ (עירב) דאנת תהא בההוא זמנא כיונה דשליח [אחרא]⁶⁶³⁵ (אתרא) דאקרי בשמך כעורב דאשתלח בקדמיתא ולא אתהדר בשליחותא דאשתדל בשקצים דאתמר בהון עמי הארץ שקץ בגין ממונא דלהון ולא אשתדל בשליחותיה לאהדרא לצדיקיא [בתיובתא] (בתיבותא) כאילו לא עביד שליחותא דמאריה:	ומי גרם, זה עורב, שאתה תהיה באותו זמן כיונה, ששליח אחר שנקרא בשמך, כעורב שנשלח בתחלה ולא חזר בשליחות, שהשתדל בשקצים שנאמר בהם עמי הארץ שקץ, בגלל ממונם, ולא השתדל בשליחותו להחזיר צדיקים בתשובה, כאלו לא עשה שליחות רבונו.
ובך יתקיים רוא דיונה דעאל בעמקין דתהומי ימא הכי תיעול אנת בעמיקן דתהומי אורייתא הה"ד (יונה ב ד) ותשליכני מצולה בלבב ימים ויהון חכמה⁶⁶³⁶ חסד נצח לימין דבגנייהו אמר דוד (תהלים קיח טז) ימין יי' עושה חיל ימין יי' רוממה ימין יי' עושה חיל ותלת משמאלא⁶⁶³⁷ יתקשרון כחדא⁶⁶³⁸ דאינון בינה גבורה הוד [וג'] (ואינון) דרגין דאמצעיתא (ג') כתר תפארת יסוד	ובך יתקיים סוד היונה שנכנס בעמקי תהומי הים, כך תכנס אתה בעמקי תהומי התורה, זהו שנאמר "ותשליכני מצולה בלבב ימים" ויהיו חכמה חסד נצח לימין, שבגללם אמר דוד "ימין ה' עושה חיל ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל", ושלש משמאל יתקשרו כאחד, שהם בינה גבורה הוד, ושלש דרגות שבאמצע כתר תפארת יסוד, שאחוזות בימין ושמאל.

- ⁶⁶²⁵ תפארת ויסוד שהם שנים מעיר מלכות (אור יקר), שנים מעיר - נגד שנים ושבעה דאתכנשו לתיבה (יהל אור). בעיר (דפ"ו).
- ⁶⁶²⁶ הם חסידים גבורים מארי תורה חוזים נביאים צדיקים מלכים שהם מצד שבע שכלולה בת שבע (אור יקר).
- ⁶⁶²⁷ שאין זכות בדור להמצא כל כך בדור הם א' מעיר וכו' (אור יקר).
- ⁶⁶²⁸ ידוע בפסוק (יהל אור).
- ⁶⁶²⁹ יסוד שהוא במלכות ושנים ממשפחה שהם "נצח הוד" ואז הם מעטים (אור יקר).
- ⁶⁶³⁰ ודאי מצד הנשמות הנולדות מאימא קדישא דהיינו היאורה דהיינו יסוד סוד ר"ז ור"ז או"ר אתקרי (אור יקר).
- ⁶⁶³¹ דהיינו אור ה' באורייתא (אור יקר).
- ⁶⁶³² ובזה הבת שהיא מלכות תחיון בבן שהוא עץ החיים ודאי (אור יקר).
- ⁶⁶³³ סיבה (דפ"ו).
- ⁶⁶³⁴ כדומה לי שהוא ירבעם ודאי שאם זכה היה משיח בן אפרים והיה מחזיר את ישראל בתשובה, והוא לא עשה כן אלא החטיא ישראל, ומה שלחם מלחמותם היה שלא לשם שמים רק להגין על ממונם ולא חס על נשמתם כלל, והיינו דאמרו משה זכה וזכה את הרבים ירבעם חטא והחטיא את הרבים, ולכך בבוא משיח בן אפרים לא יצליח לעון הקדום עד שיבא משה רבינו ע"ה עם משיח בן דוד ואליהו ויתקנו הכל (אור יקר).
- ⁶⁶³⁵ ר"ל שני מיני ת"ח, א' בעה"ד וא' בעה"ח, ובכולם מתעלם ניצוצין דר"מ. והראשון נקרא עורב, ל' ערב רב, שעליו נאמר שקץ הוא לא יאכל, דאשתדל בשקצים כמש"ו. והשני נקרא יונה. וזהו שליח השני דאשתלח בגלותא בתראה, ואשתדל לשמה, ויבא הגאולה. והוא יהא בדוחקא, לכך נאמר עלה זית כו' שאמרה יהא מזונותי כו' שלא יהא פרנסתו ע"י ערב רב כמ"ש בפ' נשא (קכד ע"ב). וערב ויונה גימ' שגם, והוא משה, חסר ב' מן בשגם, כמ"ש בר"מ פ' פנחס (רמו ע"ב). וב' הן ב' שלוחין הנ"ל. וז"ש דאתקרי בשמך כו' רזא דיונה הנביא פגם הוא בשליחות הראשון לא עשה כי אם בפעם השני (יהל אור).
- ⁶⁶³⁶ הענין ששלשה מדות אלו הם פועלות בחסד, אמנם היות שלשתם יחד מסכימות אל החסד זה יהיה עתה וזהו שאמר "ויהון חכמה חסד נצח לימין" דהיינו שיסכימו לפעולת הימין דהיינו חסד, ואם נפרש כן לשלשה שמאלים אינו שבח אלא גנאי (אור יקר).
- ⁶⁶³⁷ לא יהון שמאל אלא יהיו נקשרים כאחד כי בסוד הקשר והייחוד יש תועלת אל הדין למתקו וזהו שאמר "ותלת משמאלא" דהיינו שמדרכם לפעול בדין (אור יקר).
- ⁶⁶³⁸ כדי למתק הדין, וכן יהיה הקשר לשלשה דרגין דאמצעיתא שהם הקושרין הימין והשמאל (אור יקר).

דאחידן בימינא ושמאלא: ובגין דחזא לך נביא [מתקשר] (אתקשר) בתלת דרגין דאמצעיתא פתח עלך האי קרא (ישעיה נב יג) הנה ישכיל עבדי ירום ונשא [וגבה]⁶⁶³⁹ מאד ובגין דאנת תהא אחיד בתרין משיחין אמר דוד על ג' ימינן דמשיח בן דוד ימין יי' תלת זמנין (ו) לקביל ג' שמאלין דאחיד בהון⁶⁶⁴⁰ משיח בן אפרים⁶⁶⁴¹:	ומשום שראה אותך נביא, מתקשר בשלש דרגות האמצע, פתח עליך פסוק זה "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד", ומשום שאתה תהיה אחוז בשני משיחים, אמר דוד על שלשה ימינים של משיח בן דוד, ימין ה' שלש פעמים, כנגד שלשה שמאלים שאחוז בהם משיח בן אפרים.
אמר מסטרא דחד שמאלא גבורה (תהלים קיח יז) לא אמות וכי אחיהו מסטרא דשמאלא [ד]הו"ד דילך⁶⁶⁴² דאתמר ביה ונתן ההוד למשה אתייהב בך מסטרא דבינה בגין דביה הוית אנת חרב ויבש בכלא בגין משיח בן אפרים באורייתך⁶⁶⁴³ בנביאותך עליה בגופך ורסבילת כמה מיני יסורין (שפיר לבר מניה) בגין דלא ימות [הוא ובעיא] (ובעית) רחמי עליה אתמר ביה כי אחיה מסטרא דבינה ובגין דא לא אמות מסטרא דגבורה⁶⁶⁴⁴ כי אחיה מסטרא דבינה:	אמר מצד אחד שמאל גבורה, "לא אמות כי אחיה" מצד שמאל של הו"ד שלך, שנאמר בו "ונתן ההוד למשה" נתן בך מצד בינה. משום שבו היית חרב ויבש בכל, בגלל משיח בן אפרים, בתורתך בנביאותך, עליו בגופך שסבלת כמה מיני יסורים, כדי שהוא לא ימות, ובקשת עליו רחמים, נאמר בו "כי אחיה" מצד הבינה, ולכן "לא אמות" מצד הגבורה, "כי אחיה" מצד הבינה.
[אילנא דחיין] דאתגבר עליה ק"ש⁶⁶⁴⁵ של שחרית וקשיר ליה בקשורא דתפילין בימינא דאברהם דאיהו שחרית ואספר מעשי יה⁶⁶⁴⁶ (שם) מסטרא דהוד יסור יסרני יה (שם יח) חכמה ובינה [מ]ימינא ו[מ]שמאלא בתלת ימינין ותלת שמאלין ולמות לא נתנני (שם) עמודא דאמצעיתא [בג' דכליל] (דג' כליל) כתר וצדיק ואיהו בן י"ה ומיד יקום ו' לה' בי"ה בימינא ושמאלא ברחמי ותחנוני⁶⁶⁴⁷ בכמה פיוסים לה ולבנהא הה"ד (עמוס ט יא) ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת ובגין דא אמר נביא (ירמיה לא ח) בבכי יבאו ובתחנונים אובילים:	עץ החיים שהתגברה עליו קריאת שמע של שחרית, וקושר אותו בקשר של תפלין בימין אברהם שהוא שחרית. "ואספר מעשי יה" מצד ההוד, "יסר יסרני יה" חכמה ובינה מימין ומשמאל, בשלשה ימינים ובשלשה שמאלים, "ולמות לא נתנני" העמוד האמצעי, בג' שכולל כתר וצדיק, והוא בן י"ה, ומיד יקום ו' לה' בי"ה בימין ושמאל, ברחמים ותחנונים, בכמה פיוסים לה ולבניה, זהו שנאמר "ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת", ולכן אמר הנביא "בבכי יבאו ובתחנונים אובילים".
קם רעיא מהימנא ונשיק ליה ובריד ליה ואמר ודאי שליחא דמאריך אנת לגבן פתח⁶⁶⁴⁸ תנאין ואמוראין ואמרו רעיא מהימנא אנת הוית ידע כל דא ועל ידך היא אתגלייא אבל בענוה דילך	קם רועה הנאמן ונשיק לו ובירך אותו, ואמר ודאי שליח רבונך אתה אלינו. פתחו תנאים ואמוראים ואמרו, רועה הנאמן אתה היית יודע כל זה, ועל ידך התגלתה, אבל בענוה שלך שנאמר בך "והאיש משה ענו מאד", במקומות אלו שאתה מתבייש להחזיק

⁶⁶³⁹ ג' דרגין הנ"ל שכל הפרשה נאמר בו כמ"ש בר"מ פ' פנחס (רטו ע"ב) (יהל אור).

⁶⁶⁴⁰ בהן (דפ"ו).

⁶⁶⁴¹ עי' עוד לקמן רעו ע"ב (הקדו"ש פט ע"א).

⁶⁶⁴² ר"ל דמשה בדרגא דהוד מסט' דבינה דאתפשטת עד הוד כמ"ש בר"מ פ' פנחס (רכג ע"ב). ולכן אתקשר בו משיח בן יוסף בדרגא. ולכן אמר לא אמות כו' (יהל אור).

⁶⁶⁴³ ג' דרגין, באורייתך מסט' דבינה, בגופך מסט' דגבורה, בנביאותך מסט' דהוד (יהל אור).

⁶⁶⁴⁴ מגבורה (יהל אור).

⁶⁶⁴⁵ שהוא בבינה ואתגבר ימינא דאיהו שחרית (יהל אור).

⁶⁶⁴⁶ הוד, דעד שם אתפשטת בינה, יה, וזהו מעשה של בינה י"ה (יהל אור).

⁶⁶⁴⁷ שהן ימינא ושמאלא כמ"ש בפ' פנחס (רכו ע"א) (יהל אור).

⁶⁶⁴⁸ פתחו (דפ"ו).

845

זהר ויקרא חלק א'

טובה אליך, מנה הקדוש ברוך הוא אותנו, ולנר הקדוש להיות בידך ובפיך במקומות אלו.	דאתמר כך (במדבר יב ג) והאיש משה ענו מאד באלין אתרין דאנת מתבייש לאחזקא טיבו לגבך מני קב"ה לן ולבוצינא קדישא למהוי בידך ובפומך באלין אתרין ע"כ ⁶⁶⁴⁹ :
זהר	זהר:
"וביום הקים את המשכן", רבי חייא פתח "פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד", פזר לאביונים, מה זה פזר, כמו שנאמר "יש מפזר ונוסף עוד" יכול פזר בעלמא, בא להשמיענו פזר נתן לאביונים, כיון שנתן לעניים פזר זה נאה, מה זה "ונוסף עוד", בכל, "ונוסף עוד" בעושר, "ונוסף עוד" בחיים. פסוק זה כך צריך להיות, יש מפזר ויוסף, עוד מה זה ונוסף, אלא אותו מקום ששורה בו מיתה, הוא גורם לו שיתוסף מחיים שלמעלה, להוסיף לו.	וביום הקים את המשכן (במדבר ט טו) ר' חייא פתח (תהלים קיב ט) פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד פזר נתן לאביונים מאי פזר כד"א (משלי יא כד) יש מפזר ונוסף עוד יכול פזר בעלמא קמ"ל פזר נתן לאביונים כיון דיהיב למסכני האי פזורא יאות מאי ונוסף עוד בכלא ונוסף עוד בעותרא ונוסף עוד בחיי האי קרא הכי מבעי ליה יש מפזר [ויוסף] (ונוסף) עוד מאי ונוסף אלא ההוא אתר ⁶⁶⁵⁰ דשרי ביה מיתה הוא גרים ליה ⁶⁶⁵¹ דיתוסף מחיים דלעילא לאוספא ליה:
אמר רבי יהודה אמר רבי חייא, הפסוק מעיד שכל מי שנותן לעניים מעורר עץ החיים, להוסיף לאותו עץ המות, ואז נמצא חיים ושמחה למעלה, והאדם שגורם את זה בשעה שצריך לו, אותו עץ החיים עומד עליו, ואותו עץ המות מגן עליו, ולכן ונוסף עוד.	אמר רבי יהודה אמר רבי חייא קרא אסחיד דכל מאן דיהיב למסכני אתער אילנא דחיי לאוספא לההוא אילנא דמותא וכדין אשתכח חיים וחדו לעילא ובר נש דגרים דא בשעתא דאצטריך ליה ההוא אילנא דחיי קאים עליה וההוא אילנא דמותא אנין עלוי ובגין כך ונוסף עוד:
	קנדר/א1162:
(כמו שנאמר) "צדקתו עומדת לעד" מה זה עומדת לעד, עומדת על האדם לזמן לו קיום וחיים, כמו שהוא נתן לו חיים ועורר. לגבי החיים כך גם נותנים לו, ואלו שני אילנות (נותנים לו) עומדים עליו להצילו ולהוסיף לו חיים. "קרנו תרום בכבוד" בא וראה העולם שאמרנו, אותה קרן תרום, ובמה, בכבוד שלמעלה, שאיש זה גרם לחברם כאחד ולרוקן ברכות למעלה ומטה.	(כד"א (תהלים קיב ט) ו) צדקתו עומדת לעד מאי עומדת לעד עומדת עליה דבר נש לזמנא ליה קיומא וחיים [ובמאי] וכמה [כמאן] דאיהו יהיב ליה חיים ואתער לגביה ⁶⁶⁵² חיין ה"נ יהבין ליה ואינן תרי אילנין (יהבין ליה) קיימין עליה לשיזבא ליה ולאוספא ליה חיין קרנו תרום בכבוד (שם) ת"ח ועלמא (עמה) דאמרן ההוא ⁶⁶⁵³ קרן תרום ⁶⁶⁵⁴ ובמה בכבוד דלעילא דהאי ב"נ ⁶⁶⁵⁵ גרים לחברא לון כחדא ולארקא ברכאן לעילא ותתא:
רבי אבא אמר, בכל זמן שהמשכן מוקם במעשי בני אדם, אז אותו יום יום של שמחת	רבי אבא אמר בכל זמנא דמשכנא אתקם בעובדיה ⁶⁶⁵⁶ דבני נשא כדין ההוא יומא יומא

⁶⁶⁴⁹ עח א פקודא בתר דא וכו' (דרך אמת).

⁶⁶⁵⁰ פירוש דאי קאי על האדם המפזר ה"לל יש מפזר ויוסיף עוד. אבל כיון דכתיב ונוסף משמע שעל המלכות מדבר כי נ"ן רומז למלכות (מ"מ).

⁶⁶⁵¹ פי' אותו האדם גורם שמושך מהמוחין העליונים הנקראים חיים למלכות (מ"מ).

⁶⁶⁵² לגבי (דפ"ו).

⁶⁶⁵³ קכ ע"א (הערת הזהר).

⁶⁶⁵⁴ כאן משמע שקרא את המלת קרן בסוד וירם קרן משיחו ור"ל לאפוקי מ"ש בדף קנו ע"א קרן יסוד (רח"ו). וכן הוא ג"כ בספד"צ בסופו קרן ביובלא אתעטר כו' (ע"ש) (לש"ו).

⁶⁶⁵⁵ חכמה משם הטפ' יורדת (רח"ו).

⁶⁶⁵⁶ שנבנה פרצוף המלכות (רח"ו).

הכל, ושמן משחת קדש מתרוקן באותם נרות ומאירים כולם. מי שגורם את זה, גורם לו (באותו עולם הבא) שינצל בעולם הזה, ויהיו לו חיים בעולם הבא, זהו שנאמר "וצדקה תציל ממות" ונאמר "וארח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום".	דחדווא⁶⁶⁵⁷ דכלא ומשח רבות⁶⁶⁵⁸ קדישא אתרק בהנהו בוצינין⁶⁶⁵⁹ ונהרין כלוהו מאן דגרים דא גרים ליה (בההוא עלמא דאתי) [ד]ישתויב בהאי עלמא ויהא ליה חיים בעלמא דאתי⁶⁶⁶⁰ הה"ד (משלי י ב) וצדקה תציל ממות וכתוב (שם ד יח) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום:
עשה לך שתי חצוצרות כסף וגו' (במדבר י ב) רבי שמעון פתח (יחזקאל א יט) ובלכת החיות ילכו האופנים אצלם ובהנשא החיות מעל הארץ ינשאו האופנים, ובלכת החיות ברשות שלמעלה היו הולכים, שאם תאמר שזה למעלה, למעלה לא למטה, אלא כדוגמא זה מלפני הפנים, וזה לאחר הפנים.	עשה לך שתי חצוצרות כסף וגו' (במדבר י ב) רבי שמעון פתח "ובלכת החיות ילכו האופנים אצלם ובהנשא החיות מעל הארץ ינשאו האופנים", ובלכת החיות ברשות שלמעלה היו הולכים, שאם תאמר שזה למעלה, למעלה לא למטה, אלא כדוגמא זה מלפני הפנים, וזה לאחר הפנים.
רוח מארבע רוחות, בארבעה מדורים ובארבעה צדדים, בזיווה שנבראו בהידור הפנים המאירות, בגלל זה כעין (נאש"ר) כמראה החיות שהם ארבע זוויות, דגלים פרושים, אריה נשר שור, אדם שכולל כולם, ארבעה מלאכים ששולטים וכוללים הכל.	זיקא מארבע זיקין בד' מדורין [ובד' סטריין ודאתברון] (בזיווה דאתברון) בקולמיטון⁶⁶⁶¹ דאנפין נהירין בגין כך כעין נאש"ר⁶⁶⁶² כמראה החיות דאינון ארבע זויין דגלין פרישן ארי"ה נש"ר שו"ר אד"ם דכליל כלוהו ד' מלאכין דשלטין וכלילן בלא:
דגל ראשון מחנה מזוינת, אריה מיכאל רשום בפרישת הדגל הפרוש לימין מזרח, ראשית השמש, הולך במשאו, באור שני ממונים תחת ידיו, יופיא"ל צדקיא"ל, אחד ללילה (לתורה) ואחד ללכת בשוק שהולך. כשאלה לוקחים, לוקחים כמה מחנות מזוינות מצד ימין, והכל אחד. לצד שמאל השמש הולך [לוקח כל אחד לצד השמש, השמש הולך] ומאיר ומעטר אותם אלף ורבות ממונים תחתיו, וכולם ביראה ובאימה בזיע וברתת.	דגלא קדמאה משריא מזיינא ארי"ה מיכאל"ל רשים בפרישו [דגלא] (דכלא) פרישא לימינא מזרח שירותא דשמשא אזיל במטלנוי בנהירו תרין ממנן תחות ידיה יופיא"ל צדקיא"ל חד [לאורתא] (לאורייתא)⁶⁶⁶³ וחד למיהך בשוקא⁶⁶⁶⁴ דאזיל⁶⁶⁶⁵ כד אלין נטלין נטלין כמה משריין מזיינין מסטרא דימינא ווכלא חד לסטראו שמאלא שמשא אזיל (ס"א נטל כל חד לסטר שמשא שמשא אזיל) ונהיר ומעטר להו אלף ורבוון ממנן תחותיו וכלוהו בדחילו באימתא בזיע ברתת:
אריה אושיט יד ימינו, כונס לכל חיילותיו אליו שלש מאות ושבעים אלף אריות סביב אותו אריה, והוא ביניהם באמצע. כשגועה האריה הזה, הרקיעים מזדעזעים וכל החיילות	אריה אושיט יד ימינו, כונס לכל חיילותיו אליו שלש מאות ושבעים אלף אריות סביב אותו אריה, והוא ביניהם באמצע. כשגועה האריה הזה, הרקיעים מזדעזעים וכל החיילות

⁶⁶⁵⁷ דחדווא (דפ"ו).

⁶⁶⁵⁸ שפע אימא (רח"ו).

⁶⁶⁵⁹ כן נקרא הנקבות בס' הזהר (רח"ו).

⁶⁶⁶⁰ כמו שהוא המשיך שפע הבינה שהוא עולם הבא כן יהיה לו (רח"ו).

⁶⁶⁶¹ בקולמיטין (דפ"ו).

⁶⁶⁶² מוסגר בדפ"ו.

⁶⁶⁶³ פי' כך נקרא שר התורה יופיא"ל (רח"ו).

⁶⁶⁶⁴ צדקיא"ל ממונה להצליח בעושר כמו זבולון (רח"ו).

⁶⁶⁶⁵ ר"ל בסוד ושני נערי עמו לשמש אותו. [הגה מרבינו. ר"ל אחד בנסיעת החיות, ואחד בחנייתן במקומן לעשות שליחותו, זהו שוקא] וצדקיא"ל בסוד צדק לפניו יהלך כו'. והוא דגל מחנה יהודה כמ"ש למטה במנין הדגל, והוא גור ארי' יהודא. וכן היה רשום על הד' דגלים ארבע החיות, כמו הסדר שכתוב כאן (יהל אור).

⁶⁶⁶⁶ הוא סוד הדגל ביד נשיא שבט יהודה, שכולם נוסעין אחריו (יהל אור).

⁶⁶⁶⁷ כמנין ב"פ א"ל מלא שהוא חסד פני אריה (רח"ו).

כד געי האי אריה מזדעזען רקיעין וכל חילין ומשריין מזדעזעין מדחילו דיליה מההוא קלא נהר די נור מתלהטא ונחית באלף וחמש מאה⁶⁶⁶⁸ דרגין דגיהנם לתתא כדין כללו חייבין דגיהנם מזדעזען ומלהטן אשא וע"ד כתיב (עמוס ג ח) אריה שאג מי לא יירא:	והמחנות מזדעזעים מיראתו, מאותו קול מתלהט נהר די נור ויורד באלף וחמש מאות דרגות הגיהנם של מטה, אז מזדעזעים כל רשעי הגיהנם, והאש לוחטת, ועל זה כתוב "אריה שאג מי לא יירא".
געי תניינות תלת מאה ושבעין אלף אריוותא כללו געאן אושיט ידיה שמאלא כל מאריהון דדינא לתתא דחלין ואתכפיין תחות ההוא ידא וההוא ידא פשיט עלייהו וכללו תחותיה כד"א (בראשית מט ח) ירך בעורף אויבך⁶⁶⁶⁹:	גועה פעם שניה, שלש מאות ושבעים אלף אריות, כולם גועים, מושיט יד שמאלו, כל בעלי הדין למטה פוחדים ונכפים תחת אותה יד, ואותה יד פושטת עליהם וכולם תחתיה, כמו שנאמר "ידך בערף אויבך".
ארבע גרפיין לכל חד וחד מאשא חוורא⁶⁶⁷⁰ כללו מלהטין כל אפיין דחזור ושושין⁶⁶⁷¹ בחוורתא דההוא אשא שקיען ארבע אנפיין לכל חד וחד לארבע סטריין כללו נהירין בחוורא דשמשא⁶⁶⁷² חד לסטר מזרח נהיר בחדו וחד לסטר מערב⁶⁶⁷³ דאתכניש נהוריה וחד לסטר צפון חשוך⁶⁶⁷⁴ בלא	"ארבע כנפים לכל אחד", ואחד מאש לבנה כולם לזהטים, כל פנים של כפתור ופרח בלבן של אותה אש שקועים. ארבע פנים לכל אחד ואחד לארבעה צדדים, כולם מאירים בלבן השמש, אחד לצד מזרח מאיר בשמחה, ואחד לצד מערב (זה כונס) שהכניס מאורו, ואחד לצד צפון חשוך בלי אור, כצל השמש

⁶⁶⁶⁸ סוד אלף ת"ק גבורן (רח"ו).

⁶⁶⁶⁹ והוא כתוב אצל יהודה. ויד הוא שמאל, כמ"ש (מנחות לו ע"ב) ירך זו שמאל כו' (יהל אור).

⁶⁶⁷⁰ כי החסדים סוד אש לבנה ופני אריה אל הימין (רח"ו).

⁶⁶⁷¹ הם כפתור ופרח חזור הם גבו' ושושן הם חסדים (רח"ו).

⁶⁶⁷² והוא כמ"ש וארבעה פנים לאחת וארבע כנפים לאחת להם. וכללו מאשא חוורא. והוא אור שבחסד. שהחילוק שבין אור לאש, שהן ימינא ושמאלא, אור הוא נהורא חוורא, והוא נהורא חוורא שעל הנר, כמ"ש בפ' בראשית (דף נא ע"א), והוא בצד מזרח, כמ"ש שם שנהורא חוורא שבנר הוא ת"ת, ונהורא אוכמא מלכות. וז"ל ת"ח בשלהובא דסלקא אית תרי נהורין חד נהורא חוורא דנהיר וחד נהורא דאתאחיד בה אוכמא כו' והוא סוד מנורה בדרום, ולכן הוא כפתור ופרח כעין המנורה. והוא נהורא דשמשא דנפיק ממזרח, והיא חוורא כולא יומא, ואין אדום רק בזריחתה, שמתלבש אז בגבורה, כמ"ש ישיש כגבור לרוץ ארח, ואח"כ חוזר לגונו, כמ"ש בזוהר (עו ע"ב) ואמר חד לסטר מזרח נהיר בחידו וחד כו' עד ואזלין כחדא. ר"ל דארבע דרגין הן, אור וחושך חו"ג, יום ולילה ת"ת ומל', כידוע. וכ"א הוא בחי' אחרת. כי חסד הוא אור עצמו, אבל ת"ת הוא יום, שבו מאיר האור. והוא סוד השמש, שאינו אור עצמו, רק שמאיר מהאור, כמ"ש בז"ח פ' בראשית דף ט"ו ע"ג. והאור עצמו הוא ששימש בששת ימי בראשית ונגנז. וכן חשך ולילה, שהלילה אינו חשך עצמו, אלא שבו חשך. והוא גבורה ומלכות. וז"ש "לסטר מערב דאתכניש נהוריה", שמשקע החמה במערב בלילה (יהל אור).

⁶⁶⁷³ (ס"א דא כניש) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁶⁷⁴ וידוע שאור בדרום, ושמחה בצפון, בסוד יין המשמח אלקים. וז"ש אור זרוע לצדיק, שהוא אור הגנוז לצדיקים, והוא גנוז ביום, שהוא צדיק, שמשא. ולישרי לב שמחה בשמאלא, וגנוז לישרי לב, מלכות שנקר' לב. והוא סוד טוב וישר, כמ"ש בסתרי אותיות (דף ו' ע"ב וע"ג ג' ע"א) "תריין גוויין דנפקו מההוא גוון דאתקף ביה רוחא כו' האי אקרי טוב והאי אקרי ישר, וסימנין טוב וישר ה'". ומזרח נכלל שמאלא בימינא, וז"ש "נהיר כחידו", והוא כמ"ש ישיש כגבור כו'. וכל הד' אנפיין שבכאן כולם הוא בשמשא, לפיכך זה החשוך שבכאן, אינו חשוך ממש, רק כמראה צל מן החמה. וז"ש "כצלא דשמשא לגבי שמשא צלא חשוך ושמשא נהיר", ר"ל לא חשוך ממש, ולא אור ממש, רק שחשך הוא מקום הצל, ואור מקום זריחתו. וז"ש "בגין דשמשא וצלא ימינא ושמאלא ואזלין כחדא", ר"ל כמו ימינא ושמאלא שאזלין כחדא, כן מקום זריחת השמש וצל אין נפרדין זה מזה, במקום שמסתיים הזריחה, שם מתחיל הצל. והכל ברזא עלאה. לא כמ"ש שהצל הוא העדר הזריחה. וכל הד' אנפיין שהן חגת"ם של שמשא, הן הכל ברזא דשמשא, ולא בלילה שאין שליטת השמש, אלא שבמזרח הוא זריחת השמש, ואין אז לא אור ולא צל, רק התחלת הזריחה, והוא אדום, כולל ימינא ושמאלא כאחד, לכן הוא אדום כנ"ל. והוא כמו אדם השמח ביותר, שפניו מבהיקות ואדומות ונהירין מאד, כן הוא אז השמש. וזהו סוד מזרח, ת"ת, דודי צח ואדום. וכן הוא בשקיעתו והוא אנפיין לסטר מערב, שג"כ אדום כלילא מתריין גוויין, כמ"ש לעיל (זוהר פקודי רנד ע"א) "ואית לי' תלת סטריין אבל תריין אינוון כו'", רק שבבקר הוא זריחת האור, ובערב שקיעת האור. וז"ש "לסטר מערב דאתכניש נהוריה", וזהו הפנים לצד מערב. ובשני זמנים אלו אין אור ממש, ואין צל ממש. וצד דרום וצפון, הפנים כמו אור השמש כל היום, שהוא לבן, והוא פנים של דרום, ושל צפון כמראה הצל של כל היום. ואלו

זהר ויקרא חלק א'

לגבי השמש, הצל חשוך, השמש מאיר, משום שהשמש והצל ימין ושמאל, והולכים כאחד.	נהירו כצל דשמש לגבי שמשא צלא חשוך שמשא נהיר בגין דשמשא וצלא ימינא ושמאלא ואזלין ⁶⁶⁷⁵ בחדא:
חשוכים (חשכון) שהולכים עמו כל אל שולקחים כלי זין. וכולם מימין ומשמאל בשלשה ראשים, ראש אחד שלו שבעים וארבעה אלף ושש מאות, אלה אותם ראש אחד יוצאים כח בימין שהוא הרים עליהם, פרט לכל אותם ממונים שלמטה, תחת אלה שלטונים, אלה על אלה, דרגות תחתונות עם עליונות שאין להם חשבון.	חשוכן (ס"א חושבן) [דאזלין] (אזיל) עמיה כל אינון דנטלין זיינא ⁶⁶⁷⁶ וכלהו מימינא ומשמאלא בתלת רישין ⁶⁶⁷⁷ רישא חדא דיליה שבעין וארבע אלף ⁶⁶⁷⁸ ושית מאה אלין אינון רישא חד ⁶⁶⁷⁹ נפקי חילא ⁶⁶⁸⁰ בימינא דאיהו ארים עלייהו בר כל אינון ממנא ⁶⁶⁸¹ דלתתא תחות אלין שלטונין אלין על אלין [ו]דרגין תתאין עם עלאין דלית לון חושבנא ⁶⁶⁸¹ :
ראש שני שהולך בראש הראשון, חשבונו חמשים וארבעה אלף וארבע מאות, פרט לכל	רישא תניינא דאזיל ברישא קדמא ⁶⁶⁸² חושבן דיליה חמשיין וארבע אלף וארבע מאה ⁶⁶⁸³ בר כל:
	קנד/ב16905:
הממונים הללו שתחת לארבעה צדדים שאין להם חשבון. ראש שלישי שהולך אחריהם, חמשים ושבעה אלף וארבע מאות, כדוגמא שנוטל הימין כך גם נוטל השמאל,	אלין ממנן דתחות לד' סטריין דלית לון חושבנא ⁶⁶⁸⁴ רישא תליתא דאזיל בתרייהו ⁶⁶⁸⁵ חמשיין ושבעה אלף וארבע מאה ⁶⁶⁸⁶ כגוונא דנטיל

הן ד' פנים של החיה שבמזרח שמשא. והכל בזריחת השמש, אלא שבמזרח הוא כמו החמה במזרח, ובמערב הוא כמו החמה במערב, ודרום וצפון הוא כמו כל היום שמש וצל, כי הליכת החמה כל היום הוא בדרום, כמ"ש הולך אל דרום. נמצא שבצד דרום אין צל, רק חמה. ובצפון להיפך. ונתן טעם למה מזרח ומערב הוא בזמן מיוחד, ודרום וצפון משמשיין ביחד, לז"א "בגין דשמשא וצלא ימינא ושמאלא ואזלין כחדא". בסוד הכלילותם, משא"כ במזרח ומערב, שכ"א משניהם נכלל בימין ושמאל. וכל אלו הפנים הן בעצמן חלוקים במראיהן, רק שבבקר משמש פנים של צד מזרח, וכן בכולם. וכל צד שמשמש נכללין כל הד' פנים בו, ומשנין פניהם לפנים של צד ההוא. כמ"ש בז"ח (פ' יתרו דף ל"ג ע"א) [לט ע"א] "כד מסתכלין לסטר מזרח כו". וכן הוא בשמש דלתתא בעה"ז ג"כ ד' אנפין, ומשתנין לפי ההילוך. וכן הפנים מתהפכין, אל עבר פניו ילכו, אל אשר יהי שמה הרוח ללכת ילכו. וכ"ז הוא ד' פנים של צד מזרח, מיכאל, שמשא, ארי, דגל יהודה (יהל אור).

⁶⁶⁷⁵ ואזלא (דפ"ו).

⁶⁶⁷⁶ כמ"ש כל יוצא צבא (יהל אור).

⁶⁶⁷⁷ ר"ל לכל צד דכל פנים מד' פנים, הוא בשלשה ראשים. והוא מספר שלשה שבטים בדגל יהודה כמ"ו (יהל אור).

⁶⁶⁷⁸ כל אלו המספרים הם הנז' בפ' במדבר במספר הדגלים מכוונים כנגד של מעלה וזה היה כנגד יהודה שכך היה מנין שבטו (רח"ו).

⁶⁶⁷⁹ והוא מספר של בני יהודה (יהל אור).

⁶⁶⁸⁰ כמ"ש כל יוצא צבא, ומתרגמינן כל נפיק חילא. וכן בכולם כמ"ו. וג' מלאכין עליהן, מיכאל יופיאל צדקאל כנ"ל. והן ג' נשיאין של השלשה שבטים, איש אחד למטה. והכלל שלהם שאוחז הדגל הוא נשיא בני יהודה וכן כאן הכלל מיכאל דגלא פרישא לימינא. והן הולכין לימין של צד מזרח כמו בני יהודה. וז"ש "בימינא דאיהו ארים עלייהו", ור"ל בדגל שאוחז בימין. ואמר לעיל ארי' אושיט ידי' ימינא כניש לכל חילוי לגבי' (יהל אור).

⁶⁶⁸¹ שהן נגד אותן הפחותין מבין עשרים טף ונשים, שלא נמנו כמספר (יהל אור).

⁶⁶⁸² ר"ל עם הרישא קדמא (יהל אור).

⁶⁶⁸³ והוא מספר בני יששכר (יהל אור).

⁶⁶⁸⁴ כנ"ל. ור"ל לד' סטריין של הראש הזה מצד א' של חיה הזה לבד. שכל צד וכל ראש כלול מד' סטריין, כמ"ש בפ' ויקרא דף ב' וג' שתחת צדקאל לבד סחריין י"ב ממנן תלת תלת לכל סטר, וכן תחת יופיאל ע"ש. וכן בכל מלאך כמ"ש (יהל אור).

⁶⁶⁸⁵ ר"ל בני זבולון. והוא אחר שניהם, כמ"ש והחונים קדמה מזרחה דגל מחנה יהודה וצבאו כו' והחונים עליו מטה יששכר כו' מטה זבולון כו' (יהל אור).

⁶⁶⁸⁶ מספרם כנ"ל (יהל אור).

ימינא הכי נמי נטיל שמאלא הכי נמי מקמייהו הכי נמי מבתרייהו⁶⁶⁸⁷ כיון דנטיל האי קדמאה והורד המשכן⁶⁶⁸⁸ וכלהו ליואי אמרי שירתא⁶⁶⁸⁹ מארי דתושבחן כלהו מסטריה כדין (יחזקאל א כ) כי רוח החיה באופנים כתיב:	כך גם מלפניהם כך גם מאחריהם. כיון שנוסע ראשון, והורד המשכן, וכל הלויים אומרים שירה, בעלי התשבחות כולם מצדו, ואז נאמר "כי רוח החיה באופנים".
דגלא תניינא משרייא מזיינא נש"ר אוריאל"ל דרו"ם⁶⁶⁹⁰ תרי ממנן עמיה שמיאל"ל חסדיא"ל⁶⁶⁹¹ האי נשר סליק וכל מאריהון דגדפין מקמיה כמה משרייין סלקין בכל סטריין כל חד וחד בתוקפא דשמשא רוחא דרוחא פנימאה נפיק וההוא רוחא מטי להאי נשר וסליק אברוי ומכסיא לגופא כד"א (איוב לט כו) המבינתך יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן כנונא כדוגמא כעין (דברים לב יא) [נשר יעיר קנו האי נשר נץ בהדיה יונה בהדיה⁶⁶⁹² נץ וכל מארי דגדפין כלהו מצפצפן וחדאן חד מסטרא (ס"א סמכא) קמיה סליק מתתא לעילא כמה ציפרין נחתין ועאלין מצפצפן וחדאן אזלין ושאטין:	דגל שני מחנה מזוינת, נשר אוריאל דרום, ושני ממונים עמו שמיאל"ל חסדיא"ל. נשר זה עולה, וכל בעלי הכנפים מלפניו, כמה מחנות עולות בכל הצדדים, כל אחת ואחת בחוזק השמש. רוח של רוח פנימית יוצאת, ואותה הרוח מגיעה לנשר הזה, ועולים איבריו ומכסים את הגוף, כמו שנאמר "המבינתך יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן" כדוגמת כעין כנשר יעיר קנו, נשר זה עם נץ, יונה עם נץ, וכל בעלי הכנפים, כולם מצפצפים ושמים, אחד מצד (עמוד אחד) לפניו עולה ממטה למעלה, כמה ציפורים יורדות ועולות מצפצפות ושמות הולכות ומשוטטות.
כד נטיל אושיט גדפא ימינא כניש לכל חילוי תלת מאה וחמשיין אלף מארי דגדפין בתרי גופי נש"ר וארי"ה כחדא ארים קלא כלהו אחרנין סלקין ונחתין מצפצפן מסטריהו מכמה דרגין ג' רישין אינן כחדא [משרייין] (במשרייין) אלין וכלהו בחד חושבן וחושבן דאלין רישין רישא חדא⁶⁶⁹³ ארבעין ושית אלף וחמש מאה רישא תנינא חמשיין ותשע אלף ותלת מאה רישא	כשנוסע מושיט כנף ימין, כונס לכל חייליו שלש מאות וחמשים אלף בעלי כנפיים בשני גופים, נשר ואריה כאחד, מרים קול כל האחרים עולים ויורדים מצפצפים מצדם מכמה דרגות. שלשה ראשים הם כאחד במחנות אלו, וכולם בחשבון אחד, וחשבון הראשים הללו" ראש אחד ארבעים וששה אלף וחמש מאות, ראש שני חמשים ותשעה אלף ושלש מאות, ראש שלישי ארבעים

⁶⁶⁸⁷ ר"ל אלו הג' ראשים הן לכל צד, ומספרם וכל הנשיאים, שהן הג' מלאכים, הכל הוא לכל צד של מזרח. וכן הוא בכל הדגלים בכל הרוחות, ובד' סטריין יש נקודה האמצעית, בסוד ארגמ"ן, ובסוד ה"א שבשם, כמ"ש בסתרי אותיות (דף ה' ע"ג [ד ע"א]), רזא דה"א אינון ד' כו' ע"ש כל המאמר. וכן בריש ויקרא "ברזא דאותיות דד' משרייין של כל חד, לגו לגו באתר דקדש נציץ את חד בטמירו כו" ע"ש. והוא רזא דישיראל, שהן לגו לגו, בסוד מעי המו לו. והן כוללין כל הה' קצוות, לכן נמנו בתורה ה' פעמים בפ' במדבר, א' בפרטות, וא' בכללות, ואח"כ בדגלים, א' בפרטות, וא' כללות כל דגל, וא' כלל הכל. ומזה תבין השינויים בפסוק בלשון של כל מנין הנ"ל, שהוא לפי הבחינה, שאף שכל המשרייין שבכל הצדדין שייך במספרן, מ"מ משונין זה מזה, כמ"ש בפרשת פקודי (רס ע"ב) דכולהו משניין דא מן דא לאכללא לון לטב, שז"ס כללותם זה בזה כמ"ש (יהל אור).

⁶⁶⁸⁸ כמ"ש ויסע דגל מחנה בני יהודה לצבאותם כו' והורד המשכן כו' (יהל אור).
⁶⁶⁸⁹ והן הממומן על השיר. וז"ש "מארי דתושבחן", שסוד הנסיעה הוא עלייתם למעלה, ונשיאתם את הארון כורסיא קדישא למעלה למעלה, בסוד הקרבן, או התפלה עתה, כמ"ש בפ' ויקהל דף קצ"ז וקצ"ח ת"ח כד קיימא וכו', ר"ל שהן י"ב שבטים בני ישראל כמ"ש בפ' שמות דף ד' בני ישראל ישראל סבא כל אינון חילין ומשרייין כו'. ויאמר אליהם ומאי קאמר זה הדבר וגו'. וז"ס הנסיעה דכאן, מה שנסעו הדגלים. וכן החיות דיחזקאל, ובהנשא החיות ינשאו האופנים אצלן, שהן כלילותן זה בזה בהיכלות עד היכל השביעי, שהן עולמתאן דמתתקנין בצלותא דמיושב, כמ"ש בפ' תרומה (קלא ע"ב ואילך), ויקהל (ר ע"ב), ופקודי (רס ע"ב). ואח"כ בתפלת מעומד מייחדין אתתא בבעלה, וכמ"ש בפ' פקודי דף רל"ח ע"א "ויביאו את המשכן אל וגו' ע"ש כל המאמר. וז"ס שיר הלויים על הקרבן המשמח אלקים ואנשים, דקשיר קשרין וסלקא לה לעילא, שאז חדוה דכלא כנ"ל. וז"ש וכלהו ליואי אמרי שירתא כו' (יהל אור).

⁶⁶⁹⁰ והוא דגל מחנה ראובן (יהל אור).

⁶⁶⁹¹ והם ב' שבטים שמעון וגד. ואלו הב' נשיאים שלהן (יהל אור).

⁶⁶⁹² עי' מלואים אות (לח).

⁶⁶⁹³ והן מספר שלשה השבטים של דגל ראובן כנ"ל (יהל אור).

וּחֲמִשָּׁה אֶלֶף וּשְׁשׁ מֵאוֹת וּחֲמִשִּׁים.	תְּלִיתָא אַרְבַּעִין וּחֲמִשׁ אֶלְפִין וּשְׁתַּיִם מֵאָה וּחֲמִשִּׁין;
מִשְׁנֵי צַדִּים אֱלֹו יֹצְאִים שְׁנֵי כְרוּזִים שֶׁהוֹלְכִים לִפְנֵי כָל הַמַּחֲנוֹת. כִּשְׁשֵׁי אֵלֶּה מִכְרִיזִים, כָּל הַחֲיִילוֹת וְכָל הַמַּחֲנוֹת חַיּוֹת קִטְנוֹת עִם גְּדוֹלוֹת, כֹּלֶם מִתְכַּנְסִים, מִי רֹאֵה נִסְיַעַת כָּל הָרִקִּיעִים, כֹּלֶם נוֹסְעִים בַּמֶּשָׁא בַּמַּחֲנוֹת לִפְנֵי אוֹתוֹ מִשְׁכָּן.	מֵאֲלִין תְּרֵי סַטְרִין נִפְקִי תְּרִין כְּרוּזֵי דְאֹזְלֵי מִקְמֵי כְּלָהוּ מִשְׁרִיין כִּד אֲלִין תְּרֵי מִכְרִיזֵי ⁶⁶⁹⁴ כָּל חִילִין וְכָל מִשְׁרִיין חִיוּן זַעֲרִין עִם רַבְרַבִּין כְּלָהוּ מִתְכַּנְשֵׁי ⁶⁶⁹⁵ מֵאֵן חֲמֵי נִטִּילָא דְכְּלָהוּ רִקִּיעִין כֹּלָהוּ נִטְלִין בַּמִּטּוֹלָא בַּמִּשְׁרִיין לִקְמִיָּה דִּהְהוּא מִשְׁכְּנָא ⁶⁶⁹⁶ ;
בִּשְׁעָה שֶׁאֶחָד מֵהֶם, אוֹתוֹ שָׁבָא מִצַּד אֲרִיָּה, פּוֹשֵׁט קוֹל כְּדִי שֶׁלֹּא יִזְדַּעְזְעוּ כָּל אוֹתָם קוֹלוֹת, אֲזַי מִתְכַּנְסוֹת כָּל אוֹתָן מַחֲנוֹת, בִּשְׁעָה שֶׁאַחֵר קוֹרָא, נִשְׁבֵּר הַקּוֹל וְלֹא פּוֹשֵׁט, כָּל אוֹתָן הַמַּחֲנוֹת שֶׁל הַנֶּשֶׁר הַזֶּה כּוֹלֵן מִתְכַּנְסוֹת לִנְסוּעַ בַּמַּסְעָם, כִּנְגַד אֱלֹו שְׁתֵּי חֲצוּצְרוֹת כֶּסֶף. כְּדוּגְמָא זֶה הַכֹּל לַמַּטָּה. בֹּא וּרְאֵה, כִּשְׁאֵלָה נוֹסְעִים, מָה כְּתוּב "וּבִלְכַת הַחַיּוֹת יִלְכוּ הָאוֹפְנִים אֲצִלָּם", אוֹתָם שֶׁמִּתְכַּנְסִים אֲלֵיהֶם כְּדוּגְמַת הָרֹאשׁ מִסְתַּכֵּל, כִּךְ גַּם כָּלָם.	בִּשְׁעָתָא דְחַד מִנֵּיהּוּ הֵהוּא דֹאֲתֵי מִסְטְרָא דֹאֲרִיָּה פִּשִׁיט קְלָא בְּגִין דְּלֹא יִזְדַּעְזְעוּן כָּל אִינוּן קְלִין כְּדִין מִתְכַּנְשִׁין כָּל אִינוּן מִשְׁרִיין בִּשְׁעָתָא דֹאֲחֵרָא קְרִי מִתְבַּר קְלָא וְלֹא פִּשִׁיט ⁶⁶⁹⁷ כָּל אִינוּן מִשְׁרִיין דֹּהֲאִי נִשֵּׁר כְּלָהוּ מִתְכַּנְשִׁין לִנְטִילָא בַּמִּטְלָנִיָּהוּ לִקְבִיל אִינוּן שְׁתֵּי חֲצוּצְרוֹת כֶּסֶף ⁶⁶⁹⁸ כְּדוּגְמָא דֹא כָּלָא לִתְתָּא ת"ח כִּד אֲלִין נִטְלִין מָה כְּתִיב (יְחֻזְקָאֵל א יט) וּבִלְכַת הַחַיּוֹת יִלְכוּ הָאוֹפְנִים אֲצִלָּם אִינוּן דְּמִתְכַּנְשִׁין לִגְבִּיהּוּ ⁶⁶⁹⁹ כְּדוּגְמָא דִּרִּישָׁא אִסְתַּכֵּל הַכִּי נִמִּי כְּלָהוּ ⁶⁷⁰⁰ ;
דָּגֵל שְׁלִישִׁי, שׁוֹר גְּבִרְיָאֵל צָפוֹן, שְׁנֵי מִמוֹנִים עֲמוֹ קַפְצִיָּא"ל חֻזְקִיָּא"ל, הַשׁוֹר הַזֶּה מִצַּד שְׁמָאל קֶרְנִי עוֹלוֹת בֵּין שְׁתֵּי עֵינָיו, רוֹגֵז בַּהֲסַתְכָּלוֹת עֵינָיִים לוֹהֲטוֹת, כֹּאֵשׁ שֶׁל נוֹר דּוֹלֵק, נוֹגֵחַ וְרוֹפֵס בְּרַגְלֵיו וְלֹא חֹס.	דְּגִלָּא תְּלִיתָאָה שׁוֹר גְּבִרְיָאֵל צָפוֹן תְּרִין מִמְנֵן עֲמִיָּה קַפְצִיָּא"ל חֻזְקִיָּא"ל ⁶⁷⁰¹ הֵאִי שׁוֹר מִסְטְרָא דְשְׁמָאלָא ⁶⁷⁰² קֶרְנֵי סִלְקִין בֵּין תְּרִין עֵינָיו רִגִּז בַּאֲסַתְכָּלוֹתָא עֵינָין מִלְּהֵטן כֹּאֵשׁ דְּנוֹר דְּלִיק נִגַח וְרַפְסָא בְּרַגְלָיו וְלֹא חֵיִים ⁶⁷⁰³ ;
כִּשְׁגוּעָה הַשׁוֹר הַזֶּה, יֹצְאִים מִנֶּקֶב תְּהוֹם רַבָּה כְּמָה חֲבוּרוֹת גְּבוֹת עֵינָיִים (מַחְבָּלִים) כֹּלֶם גּוֹעִים וּמִשׁוּטְטִים לִפְנֵי וְהַחֲמַת וְהַתִּיק שָׁבוּ שֶׁל כָּל עוֹנוֹת תְּלוּיִים לִפְנֵי, שֶׁהִרִי כָּל עֲבִירוֹת הָעוֹלָם כְּתוּבִים בַּסֶּפֶר וְעוֹלָם. שְׁבַע נִהְרוֹת אֵשׁ שׁוֹפְעִים לִפְנֵי, כִּשְׁצִמָּא הוֹלֵךְ	כִּד גְּעִי הֵאִי שׁוֹר נִפְקִין מִנֶּקֶבָא דְּתִהוּמָא רַבָּא כְּמָה חֲבִילֵי שְׁרִיקִין (ס"א טְרִיקִין) כְּלָהוּ גְעָאֵן וּשְׁטָאֵן קְמִיָּה וְחִימָתָא וְאַחֲמָתָא דְּכָל חוּבִין תְּלִיָּא קְמִיָּה דֹּהֲאִי כָּל חוּבֵי עֲלָמָא כְּלָהוּ בַּסֶּפֶרָא סִלְקִין וְכְּתִיבִין ⁶⁷⁰⁴ שְׁבַע נִהְרֵי דֹאֲשָׁא נִגְדִין קְמִיָּה ⁶⁷⁰⁵ כִּד

⁶⁶⁹⁴ שְׁתֵּי חֲצוּצְרוֹת כֶּסֶף (רַח"ו). מִכְרִיזֵי (דפ"ו).

⁶⁶⁹⁵ עֵי מִלּוּאִים אוֹת (לט).

⁶⁶⁹⁶ שֶׁהַמִּשְׁכָּנָא הוּא סוּד הַכֶּסֶא. בַּסוּד וַיִּבְיֹאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מִשָּׁה כִּנ"ל. וּבִשְׁעָתָא נִסְיַעַת וְעִלְיָה, כּוֹלָהוּ עוֹלִין עֲמָה כִּנ"ל. וְאִמֵּר לִקְמִי דִּהְהוּא מִשְׁכְּנָא. שִׁכָּאֵן נֹאמֵר אַחֲרֵי שְׁנֵי הַדְּגָלִים וְנִסְעוּ הַקְּהָתִים נוֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהוּא הָאֲרוֹן, אֲרוֹן הַבְּרִית, כִּמ"ש בַּפֶּרֶשׁת פְּקוּדֵי בִּהִיכַל הַשְּׁבִיעִי (רַנְט ע"א) ע"ש (יְהֵל אור).

⁶⁶⁹⁷ קֶשֶׁה דֹּהֲאִי רַז"ל אִמְרוּ שְׁגָם בִּיהוּדָה הֵיוּ תוֹקְעִין תְּרַ"ת וְכֵן בַּהֲרַמְב"ם ז"ל וְצ"ע (רַח"ו).

⁶⁶⁹⁸ ר"ל שְׁתֵּי חֲצוּצְרוֹת הֵן, א' נִגַד סִטְרָא דֹאֲרִי, וְא' נִגַד סִטְרָא דְּנִשֵּׁר, וּבִשְׁנֵיהֶן תוֹקְעִין. וְתוֹקְעִין תְּרַ"ת, כִּמ"ש בַּסֶּפֶר. וְאִמֵּר שְׁבַחֲצוּצְרוֹת הָרֹאשׁוֹן מִסְטְרָא דֹאֲרִי, תוֹקְעִין הַתִּקְיעָה, וּמִתְכַּנְשִׁין כָּל מִשְׁרִיין. וְחֲצוּצְרוֹת הַשְּׁנִי תוֹקְעִין בּוֹ תְּרוּעָה. וְצ"ש אֲצִל מַחֲנֵה תִימְנָה תְּרוּעָה יִתְקַעוּ לְמַסְעֵיהֶם. וְצ"ש בִּשְׁעָתָא דֹאֲחֵרָא כו' כָּל אִינוּן מִשְׁרִיין דֹּהֲאִי נִשֵּׁר כְּלָהוּ כו' לִקְבֵּל אִינוּן כו' כִּנ"ל (יְהֵל אור).

⁶⁶⁹⁹ ר"ל בְּכָל חֵי מִתְכַּנְשִׁין כְּלָהוּ לִגְבִּיָּה מִסְטְרָא דִּילֵיה בִּשְׁעָתָא נִסְיַעַת כִּמ"ש לְעִיל. וְהֵן הָאוֹפְנִים, אוֹפֵן אֶחָד עִם כָּל מִשְׁרִיין דִּילֵי, אֲצִל כָּל חֵי, כִּמ"ש וְאִרְאֵה וְמָה אַרְבַּעָה אוֹפְנִים כו' (יְהֵל אור).

⁶⁷⁰⁰ כִּמ"ש כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִפְנֶה הָרֹאשׁ, אַחֲרָיו יִלְכוּ, לֹא יִסְבוּ בִּלְכַתָּם (יְהֵל אור).

⁶⁷⁰¹ וְהוּא דָּגֵל מַחֲנֵה דָן, עִם הַשְּׁבִטִין וְהַנְּשִׂיָּאִים כִּמ"ש ל (יְהֵל אור).

⁶⁷⁰² כִּמ"ש וּפְנֵי הַשׁוֹר מִשְׁמָאל לֹאֲרַבְעָתָם (יְהֵל אור).

⁶⁷⁰³ שֶׁהוּא חֵי הַרְבִּיעִיָּת שְׁבַדְנִיָּאֵל, כִּמ"ש לְמַעְלָה. וְנֹאמֵר בֵּה "דְּחִילָא וְאַמְתְּנִי וְתִקִּיפָא יִתִּירָה כו' אִכְלָה וּמִדְקָא וְשֹׁאֲרָא בְּרַגְלִיָּה רַפְסָה (גו') וְאֱלֹו עֵינָין כְּעֵינֵי אִנְשָׁא בְּקִרְנָא דֹא". וְהַעֲיִינִין הֵן עֵינֵי ה', הַמַּעֲיִינִין בְּעוֹבְדָא דְּב"נ כִּנ"ל. וְלִכְּן "רִגִּז בַּאֲסַתְכָּלוֹתָא עֵינָין מִלְּהֵטן כו'", וְהוּא כִּמ"ש בְּגִבְרִיָּאֵל, שֶׁהוּא חֵי הַזֶּה, וְעֵינֵי כִּלְפִידֵי אֵשׁ (דִּנְיָאֵל י ו) (יְהֵל אור).

⁶⁷⁰⁴ שִׁכָּאֵן הוּא סוּד הַגִּיּהֵנָם, שְׁשֵׁם נַחֲשִׁים וְעַקְרָבִים הַנוֹשְׁכִין. וְכִמ"ש בַּפ' בִּלְק דָּף קפ"ו ע"א בַּסוּד כִּלְחוּךְ הַשׁוֹר אֶת יֶרֶק הַשְּׂדֵה, גִּהֵנָם אֶת הָרַשְׁעִים ע"ש. וְאִמֵּר "וְאַחֲמָתָא כו'", כִּמ"ש קֶרְבוּ פְּקוּדוֹת הָעִיר וְאִישׁ כְּלִי

זהר ויקרא חלק א'

לאותו נהר דינור ושואב אותו בגמיעה אחת, ואותו נהר מתמלא כבתחילה, ולא נהיה אכזב, כל אותם חיילות שואבים אש אוכלת אש.	צחי אזיל לגבי ההוא נהר דינור ושאיב ליה בגמיעה חדא ⁶⁷⁰⁶ וההוא נהר אתמלי [כד]בקדמיתא ולא כריב כל אינון חיילין שאבין אשא אכלא אשא:
ואלמלא שמצד אריה יוצא נהר אחד של מים שמכבים את הגחלים שלהם, לא יוכל העולם לסבול. חושך השמש שם נמצא, לא נמצא אור, כמה שומרי חוק הולכים ומשוטטים בחושך, ואותו נהר שדולק בצד הזה, אש שחורה חשוכה.	ואלמלא דמסטרא דאריה נפיק חד נהרא דמיא [דמכבין] גחלתייהו לא יכיל עלמא למסבל ⁶⁷⁰⁷ חשוכא דשמשא תמן אשתכח לא אשתכח נהירו כמה גרדיני נמוסין אזלין ושטאן בחשוכא ⁶⁷⁰⁸ וההוא נהר דדליק בסטרא דא נורא אוכמא חשוך ⁶⁷⁰⁹ :
ואם תאמר שאין אש לבנה, אש שחורה, אש אדומה, אש של שני צבעים. אל תאמר, שהרי ודאי כך זה, ועם כל זה למעלה למעלה כך נמצא, ומשם שופע לתחתונים הללו. שנינו התורה במה נמצאת, אש לבנה ואש שחורה על גבי לבנה, בשני (סוגי) אש נמצאת התורה.	ואי תימא דלא אית אשא חוורא אשא אוכמא אשא סומקא אשא דתרי גווני לא תימא דהא ודאי הכי הוא ⁶⁷¹⁰ ועכ"ד לעילא לעילא הכי אשתכח ומתמן נגיד לאלין תתאי ⁶⁷¹¹ תנינן אורייתא ⁶⁷¹² במה אשתכחת אשא חוורא ואשא אוכמא על גבי אשא חוורא בתרי אשי אשתכחת אורייתא:
בא וראה האש אחת היא ומתחלקת לארבעה, המים אחד	ת"ח אשא חדא הוא והאי אתפליג לארבעה ⁶⁷¹³ חדא מיא ⁶⁷¹⁴
קנה/א	
הם ומתחלקים לארבעה, הרוח אחת היא ומתחלקת לארבעה. שלשה ראשים נמצאים (מתחברים) במחנות אלו. חשבונם, ראש אחד ששים ושנים אלף ושבע מאות, ראש שני ארבעים ואחד אלף וחמש מאות, ראש שלישי חמשים ושלשה אלף וארבע מאות, פרט לכל אלו הדרגות האחרות שנפרדות בצדיהן ואין להן חשבון, כולן דרגות על דרגות, פרט לכמה שומרי חק שהם למטה חצופים ככלב,	איהו והאי אתפליג לארבע רוחא חדא איהו והאי אתפליג לארבע תלת רישין ⁶⁷¹⁵ אשתכחו (ס"א אתחברו) במשריין אלין חושבן דלהון רישא חדא שתין ותרי אלף ושבע מאה רישא ב' ארבעין וחד אלף וחמש מאה רישא תליתאה תלת וחמשיין אלף וארבע מאה בר כל אינון דרגין אחרנין דאתפרשן בסטרייהו ולית לון חושבנא ⁶⁷¹⁶ כלהו

משחיתו בידו כו' ואיש א' בתוכם לבוש בדים, שהוא גבריא"ל. וקסת הסופר במתניו. ואמר "דהא כל כו", כמ"ש כרסייא שביבין דינור כו' נהר דינור כו' וספרן פתיחו, שהכל כאן, כמ"ש לעיל בהיכל רביעי (פקודי רנא ע"א רנב ע"ב), וכמ"ש (אבות רפ"ב) כל מעשיך בספר נכתבין, וביד כל אדם יחתום (איוב לז ז), שהוא ביד שמאל כמ"ש למעלה (יהל אור).

⁶⁷⁰⁵ שכנגד ז' מדורי גיהנם (יהל אור).

⁶⁷⁰⁶ והוא כמ"ש בבהמות בהרי אלף, הנה נא בהמות אשר עשיתי עמך חציר בבקר יאכל, והוא שור זה, את ירק השדה. הן יעשוק נהר ולא יחפזו יבטח כי יגח ירדן אל פיהו, והוא נהר דינור, שצריך לעבור בו קודם שבאין לא"י, ארץ החיים, עה"ב, חוץ נשמתין דצדיקים עלאין כנ"ל. וז"ס כריתת הירדן לפני באי הארץ. וז"ש (בכורות נה ע"א) למה נקרא ירדן שיורד מן. והוא בדגל הזה (יהל אור).

⁶⁷⁰⁷ שארי' הוא בסטרא דמים, והוא ארי' של ים, וכמ"ש בתז"ח דף ע"ג ע"ג "ואינון ימא ותוקפא דימינא וכו'". וז"ס יששכר חמור גרם, אע"ג שחמור טמא, לפי שהוא בדגל מיכאל, שהוא מים, וחמרא דימא שרי (יהל אור).

⁶⁷⁰⁸ שהוא בסוד החשך. וכן גהינם חשך, כמ"ש בהיכלות וכידוע. וכ"ז בסטרא דגהינם (יהל אור).

⁶⁷⁰⁹ ר"ל נהר דינור הנ"ל (יהל אור).

⁶⁷¹⁰ ר"ל שד' פנים בו, והן ד' סטריין, מימינא חוורא, ומשמאלא סומקא, ומלפנים אוכמא, ומאחור תריין גווני כמ"ש"ל (זהר פקודי רנד ע"א) תלת סטריין אינון אבל תריין אינון כו' (יהל אור).

⁶⁷¹¹ ר"ל למעלה באצילות שורש הגוונין. ומשם נמשך למטה (יהל אור).

⁶⁷¹² והוא ראי' שיש כמה אשות (יהל אור).

⁶⁷¹³ שהן ג' חיות הנ"ל, וכ"א ד' פנים (יהל אור).

⁶⁷¹⁴ מיא חדא (דפ"ו).

⁶⁷¹⁵ הן מספר הג' שבטים בדגל מחנה דן (יהל אור).

⁶⁷¹⁶ ולתתא דל"ל חושבנא - כנ"ל טף ונשים (יהל אור).

דרגין על דרגין בר כמה גרדיני נמוסין דאינון לתתא חציפין ככלכא נשכין כחמרא⁶⁷¹⁷ ווי מאן דאשתכח גבייהו⁶⁷¹⁸ וברדינא⁶⁷¹⁹ דלהו⁶⁷²⁰:	נושכים כחמור, אוי למי שנמצא לפניהם, ודין שלהם.
בסמרא רביעאה דגלא רביעאה אד"ס רפא"ל מערב⁶⁷²¹ בהדיה אסוותא בסמרא⁶⁷²² דאדם אתכליל דינא עלאה עליה אתסי⁶⁷²³ האי (ס"א חר) אחיד בקרנוי דשור כד מבעי⁶⁷²⁴ לאעלא לון לתהומא רבא וכפית לון דלא יוקיד עלמא בתר דא שריא קול דממה דקה⁶⁷²⁵ דינא (ס"א הכא) מלה בחשאי לא ומשתמעו (אשתמודע) מלה דהברה כלל⁶⁷²⁶ בסמרא דא שריא מאן דשריא סליק מאן דסליק שמשא אתכניש לאנהרא להאי אתר בגין כך ותקעתם תרועה בסטר דרום אבל הכא לאו האי ולאוי האי אמאי תרועה לאכפייא סטר צפון ובג"כ סטר צפון לאח[ו]רא:	בצד רביעי דגל רביעי אדם רפאל מערב יחד, אתו רפואה בצד שאדם נכלל, דין עליון עליו מתרפא, זה (אחד) אחוז בקרני השור, כשרוצה להכניסם לתהום רבה, וכופת אותם שלא ישרף העולם. לאחר זה שורה קול דממה דקה דין, (כאן) דבר בחשאי, לא נשמע דבר הברה כלל. בצד זה שורה מי ששורה, עולה מי שעולה, השמש מתכנס להאיר למקום זה. בגלל זה, "ותקעתם תרועה" בצד דרום, אבל כאן לא זה ולא זה. מדוע תרועה, לכפות צד צפון, ולכן צד צפון לאחר.
ת"ח שתי חצוצרות בגין דאינון מסטרי תרי דקאמרי ממזרח ומדרום אינהו זמינין לתברא דינין ולאכפייא לון וע"ד אינון מכסף ובג"כ (במדבר י י) וביום שמחתכם ובמועדיכם וגו' ותקעתם בחצוצרות סתם בין לעילא בין לתתא זכאין אינון ישראל דקב"ה בעי ביקריהון ויהיב לון	בא וראה שתי חצוצרות, משום שהם מצד שנים שאמרנו, ממזרח ומדרום, הן עתידות לשבור דינים ולכפותם, ועל זה הן מכסף. ולכן "וביום שמחתכם ובמועדיכם וגו' ותקעתם בחצוצרות", סתם בין למעלה בין למטה, אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה בכבודם ונותן להם חלק עליון על כל

⁶⁷¹⁷ הן הס"א שהן באורא, ולתתא שהן חציפין ככלבא, כמ"ש בפ' ויקרא דף כ"ה ע"א ת"ח באלין זינין בישינ אית דרגין כו' דרגא תתאה דילהון כו' בגין דכלהו חציפין ככלבא. וז"ס כשהייתי ע"ה אמרתי מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור א"ל אמור ככלב כו' (פסחים מט ע"ב). והן ג"כ משמרות הלילה, שאז שליטתן, עד חצי הלילה כידוע, חמור נוער וכלבים צועקים. והן לעלוקה שתי בנות הב (יהל אור).

⁶⁷¹⁸ בעה"ז (יהל אור).

⁶⁷¹⁹ ודינא (דפ"ו).

⁶⁷²⁰ בעה"ב (יהל אור).

⁶⁷²¹ הוא דגל מחנה אפרים, עם כל השבטים והנשיאים כנ"ל (יהל אור).

⁶⁷²² שהרפואה הוא בצד מערב כמש"ל (יהל אור).

⁶⁷²³ שכאן הוא דינא רפא, ממתק הדין כאן, ולכן כאן הרפואה, והוא בברכת אתה גבור (יהל אור).

⁶⁷²⁴ ר"ל כמ"ש (ב"ק ג ע"ב) מבעה זה אדם. וכאן הוא בקדושה (יהל אור).

⁶⁷²⁵ הוא סוד הכסא עצמה כנ"ל בפ' ויקהל שם (קצח ע"א) דאיהי סלקא לגבי מלכא עלאה בגניזו כו' כנ"ל. ואמר האי אחיד בקרנוי דשור כד בעי לאעלא לון כו'. הוא בסוד התפלין שבהן קושרין לקרנוי דשור, כמ"ש בתיקונים (י ע"א) ובתז"ח (יג ע"ג). ואמר בתז"ח (זו"ח לא ע"ב) פאר דרפאל פארך חבוש עליך, וכ"כ בתקונים (יא ע"א) שתפלין בסוד אדם. ומ"מ הוא בשמאלא הכל בשור. וציצית ותפלין וק"ש (ותפלה), הן ד' תיקונים של ד' הנ"ל. ציצית והוכן בחסד כסא. תפלין ובזרוע עוזו. ק"ש עד"א כמ"ש בתיקונים (כו ע"ב כז ע"א). תפלה במלכות. והן, ציצית ברזא דמיכאל כמ"ש בפ' תרומה דף קל"ט ע"א "ותכלת דא איהו תכלת דציצית כו'". ותפלין ברזא דשור, ושם לאעלא כל ממנן תחת שכינה כמ"ש בתיקונים (עין דף י ע"א). ק"ש בסוד נשר בסוד כי עוף השמים יוליך את הקול, קול דק"ש, כמ"ש בתיקונים (ג ע"ב) וכנ"ל (קנד ע"ב) ארים קלא כלהו אחרנין כו'. ולכן הוא בימינא בהיכל אהבה בדרום כנ"ל. ותפלה ברזא דאדם כידוע. והשינוי הנ"ל במזרח ומערב בצורת נשר ואדם, הוא בדכורא ונוק', שבדכורא נשר אוריאל במזרח, ואדם (רפאל) במערב, וכמ"ש בפ' יתרו דף ע"ח בחדש השלישי כו' דשליט בי' אוריאל רב ממנא כו' ואיהו רזא דאיש תם מארי' דביתא איש אלקים כו' ע"ש כל המאמר. ובנוק' להיפך. והענין כי בדכורא שלטא טפה דדכורא על נוק', ובנוק' להיפך, כמ"ש בר"מ (עין כי תצא רעח ע"ב) ובתיקונים (ריש תיקון נו), לכן כשמזכיר בנוקבא כמו כאן, מזכיר רפאל במזרח ואוריאל במערב, וכשמזכיר בדכורא אמר להיפך. כי הכל כלילן בדו"נ, ומאן דשליט הוא דכורא, וכמ"ש בפ' שמות (ד ע"א) ובז"ח (דף ל"ב ע"ב [לח ע"א]) "כלהו לתתא נוק' אינון וכו'". וז"ס שת"ת נקרא אדם, ומלכות דמות אדם, והוא ת"ת דדכורא, ומלכות דנוק', ומלכות דנוקבא הוא כללא דכלא (יהל אור).

⁶⁷²⁶ וסימן קול באשה ערוה (רח"ו).

שאר העמים, והקדוש ברוך הוא משתבח בתשבחותיהם, זהו שנאמר "ויאמר לי עבדי אתה ישראל וגו'".	חולקא עלאה על כל שאר עמין וקב"ה אשתבח בהו בתושבתיהו הה"ד (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל וגו'.
"ויהי בנסוע הארון ויאמר משה וגו'", רבי אלעזר אמר כאן יש להתבונן נ' שהיא (חוזרת) מחזרת לאחור כאן בשני מקומות למה. ואם תאמר נ' כפופה, הרי ידוע נ' כפופה נקבה, נ' פשוטה כלל של זכר ונקבה, והרי בארנו במקום זה "ויהי בנסוע הארון", למה חזר לאחר כך כדוגמא זה ז.	ויהי בנסוע הארון ויאמר משה וגו' (במדבר י לה) רבי אלעזר אמר הכא אית לאסתכלא נ דאיה ומחזרא לאחורא הכא בתרי ⁶⁷²⁷ דוכתי אמאי (מחזור לאחורא אמאי בתרי דוכתי הכא) ואי תימא נ כפופה הא ידיעה נ' כפופה נוקבא נ' פשוטה כללא ⁶⁷²⁸ דדכר ונוקבא ⁶⁷²⁹ והא אוקימנא באתר דא ויהי בנסוע הארון אמאי אתהדר לבתר כגוונא דא ז ⁶⁷³⁰ .
בא וראה נ' באשרי יושבי ביתך לא נאמרה, משום שהיא בגלות, והרי פרשוה החברים שנאמר "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל וגו'", אלא מה כתוב למעלה "וארון ברית ה' נוסע לפניו דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה", כיון שהיה נוסע הארון נו"ן	ת"ח נ באשרי ⁶⁷³¹ יושבי ביתך (תהלים פד ה) לא אתמר בנין דהיא בגלותא והא אוקמוה חברייא דכתיב (עמוס ה ב) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל וגו' אלא מה כתיב לעילא ⁶⁷³² (במדבר י לג) וארון ברית יי' נוסע לפניו ⁶⁷³³

⁶⁷²⁷ כתב רמ"ל צורתה כך ■ והגם שמדיוק לשון הזהר משמע שצורתה כך נ אפשר שגם הרגל התחתון נקרא אנפוי דשכינתא כי אפילו האחורים של עליון נקראים פנים אצל התחתון וא"כ גם הרגל התחתון נקרא פנים אצל הדגלים (רח"ו).

⁶⁷²⁸ כי נון רזא דאדם דד' חיות ש'נ'א'ן, כמ"ש בז"ח (דף ל"ב ע"ג [לח ע"ב]) נ' רזא דאדם בשלימו ע"ש. והוא רזא דעד"א נאמן פשוט. ונו"ן כפופה מלכות, שנכפפת רגלי' מס"א כידוע, והיא נאמן כפוף. כי בינה בנ' תרעין דילה מתפשטת עד הוד, ונכלל כולו ביסוד, שלכן נק' כל, גי' נ', כלל הכל כידוע. וכן מלכות כלולה מכולם, סוד כלה, ים. ולעולם נוק' נכללת בדוכרא, ולכן נ' פשוטה כללא דזו"נ. והן סוד נון מלא, זו"ג, וי"ו באמצע יסוד, וא"ו זעירא כידוע (יהל אור). לקמן רפה ע"ב ועי' לעיל סו ע"ב ובח"א יח סע"ב (לש"ו).
⁶⁷²⁹ הם כ"ה כ"ה דחודא דשמע ישראל ובשכמל"ו (ביאורים ח"א מא ע"ד).

⁶⁷³⁰ ר"ל בב' הפיכות (יהל אור).

⁶⁷³¹ שהנון הוא סי' נפילה בגלותא כמ"ש. ולכן לא נאמר באשרי. והענין כמ"ש אריאל כו' (משנה ספ"ד דמדות) מה הארי צר מאחוריו ורחב מלפניו. נמצא צד הרחב הוא רישא דילה, ובגלותא רישא שכיבת לעפרא, וזנבא מדבר כמ"ש בזוהר במדבר (קכ ע"א). ולכן כאן בנסוע הארון ויאמר קומה ה', אז אתהפך הנון רישא לעילא, וזהו טעם על הפיכתה למעלה. ואז ויפוצו אויבין [וינוסו משנאיך מפניך. כי צד הרחב הוא פניך] כיון דנפלה ואסתלקת נ', אז אתחברו מ' וס', שהן אחוריים דבינה, שמשם נאחז ס"מ, וכיון שקם הנון ביניהם, אתבדרו ס"ם, זה לכאן וזה לכאן (יהל אור).

⁶⁷³² עכשיו מפ' נזירת הנו"ן לאחור (יהל אור).

⁶⁷³³ הענין שארון ברית ה', הוא יסוד, ברית, לוחות הברית. ושכינתא לא זזה מניה כידוע. והיא עומדת בין ב' צדיקים, בין צדיק העליון לישראל. ומחביבותא דישראל אהדרת אנפיהו להון. וידוע שסוד מ"ם וסמ"ך, הן בינה ותבונה, בינה ס', ותבונה מ"ם סתימא, רביעא על בנין. והן מ"ם וסמ"ך שבלוחות (שבת קג ע"ב). ובשעתא דרביע על ישראל נקרא מ"ם, ובשעתא דסתימא נקרא סמ"ך. והן שיתין מקורין דיסוד, דמקבל מאימא עילאה (ז"ח שה"ש סג ע"א), נמצא כי יסוד, ארון, הוא בסוד סמ"ך, וישראל בסוד מ"ם. וזהו הפיכת הנו"ן לאחור בא"ב, מסמ"ך למ"ם. והענין כי בגלות נקרא סמ"ך, סומך ה' לכל הנופלים, ולכן נ' כפופה אהדר אנפי לקבלי דסמ"ך, שהנ' הוא סי' הגלות. וז"ש (ברכות דף ד ע"ב) אפ"ה חזר דוד וסמכן ברוה"ק, שנאמר סומך ה' לכל הנופלים. ועיין בפ' בראשית דף ג' ע"א עאלת אות סמך אמרה קמי' ריבון עלמין כו' עד אות מ"ם, ע"ש ובפ' האר"י ז"ל. אבל בקימתה, אז אהדר אנפי למ"ם שהיא רביעא על בנין כנ"ל. והנופלים הן יסוד ומלכות, דת"ת אסתלק לעילא בגלותא כידוע. והן נ' כפופה וו' כנ"ל. וז"ס מי יעלה לנ"ו השמימה, ר"ל מי יעלה לנ' כפופה ווא"ו, השמימה אל הת"ת. ור"ת מילה כידוע, סוד הצדיק, והוא גי' פ"ה כידוע. פה כמ"ש בזוהר ויקהל (כי תשא קצ ע"א) על פ' מה לך פה אליהו. והוא ה"ח שבו, שהן ה' פעמים טו"ב כידוע. וזהו סוד פ"ה אותיות של ויהי בנסוע (שבת קטו ע"ב) וכמ"ש (שם קטז ע"א) שספר בפ"ע הוא כו', שבעה ספרים, וכמ"ש רש"י שם, שספר במדבר נחלק לג' ספרים ע"ש. ג' ספרים הראשונים הן נגד חג"ת, במדבר נגד נה"י. וידוע שהן נכללין בא', שלכן נכללין כאן בספר אחד. ויסוד הוא באמצע בין נ"ה, לכן ויהי בנסוע באמצע. ונוני"ן כפופין סובבין את הספר, בסוד נקבה תסובב גבר, שהנ' כפופה הוא סוד יסוד דנוקב' סובבת יסוד דדכורא. ולמ"ד להפסיק בין פורעניות ראשונה כו', כי בירכי' אחיזה לס"א, בסוד הני ברכי דשלהי מינייהו

נוסעת עליו (עמו), והרי השכינה יושבת על גבי הארון.	דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה כיון דהוה נטיל ארונא נז"ן נטיל [עליה] ונ"א עמיהו (עלאה) והא שכינתא על גבי ארונא יתיב:
בא וראה חביבות הקדוש ברוך הוא לגבי ישראל, שהרי אף על גב שהם סוטים מדרך הישר, הקדוש ברוך הוא לא רוצה לעזובם, ובכל זמן מחזיר פניו כנגדם, שאם לא כך לא יעמדו בעולם.	ת"ח חביבותא דקב"ה לגבייהו דישאל דהא אע"ג דאינון סטאן מארח מישר קב"ה לא בעי לשבקא לון ובכל זמנא אהדר אנפיו (אפייהו) לקבלייהו דאי לאו הכי לא יקומון בעלמא:
בא וראה הארון היה נוסע לפניו דרך שלשה ימים, נ' לא היתה נפרדת ממנו ונוסעת עמו, ומתוך אהבת ישראל מחזיר פניו ומסתובב מלגבי הארון, כמו עופר האילים, כשהוא הולך מחזיר פניו למקום שמשם יצא, ועל כן בנסוע הארון נז"ן מסובכת פנים למול ישראל וכתפי הגוף לגבי הארון.	ת"ח ארונא הוה ונטל קמיהו (נטיל מקמיהו) ארח תלתא יומין נ לא הוה מתפרש מניה ונטיל עמיה ומגו רחימו דלהון דישאל אהדר אנפיו ואסתחר [מ]לגבי [נ"א] ואסתחרון לגבי ארונא כהאי איילא דעולתא כד איהו אויל אהדר אפוי לאתר דנפיק וע"ד (במדבר י לה) בנסוע הארון נז"ן אסחר אנפין לקבלייהו דישאל וכתפי גופא לגבי ארונא:
ועל כך כשהארון היה נוסע, משה אמר "קומה ה'" לא תעזוב אותם, החזר פנים אליהם, ואז נז"ן חוזרת לגביהם כדוגמא זו ז' כמי שמחזיר פניו למי שאוהב, וכשהיה מתחיל הארון (וישראל) לשרות, אז החזירה נז"ן פניה ז' מישאל וחזרה כלפי הארון, ובכל היא חזרה.	וע"ד כד וארונא הוה נטיל משה אמר קומה יי' לא תשבוק לך ⁶⁷³⁴ אהדר אנפך לגבן כדן נז"ן אתהדר לגבייהו ז' כגוונא דא כמאן דמהדר אנפיה למאן דרחים וכד הוה שארי ארונא (וישראל) למשרי כדן אהדר ז' אנפוי ⁶⁷³⁵ מישאל ואתהדר לגבי ארונא ובכלא אתהדר:
אמר רבי שמעון, אלעזר בודאי כך הוא, אבל כאן לא החזיר פניו מישראל, שאם כך צריכה נז"ן להתהפך מגוון של אחר עליון (שלמעלה) זה מנוזר לאחר וזה בדרך ישר לגבי הארון. אלא ודאי לא החזיר פניו מהם, ומה עשה, בשעה שהארון התחיל להשרות, אמר משה "שובה ה'", ואז שורה הארון	אמר ר' שמעון אלעזר בודאי הכי הוא אבל הכא לא אהדר אנפוי מישאל דאי הכי בעי נון לאתהפכא מגוונא דאחרא עלאה (ס"א דלעילא) האי ז' מנוזר לאחורא והאי בארח מישר לגבי ארונא אלא ודאי לא אהדר אנפוי מנייהו ומה

(ברכות י.), ויגע בכף ירכו. ולכן הוא באמצע, להפסיק, בסוד שקרא קאי אחד כרעא (שבת קד.). וסובר שהכל הוא ספר א' כנ"ל. וכאן הוא סוד כל התפלה. כי ג' משריין בתפלה, והשכינה נוסעת דרך ג' ימים ב"ע, בקרבנות ובזמירות ובברכות ק"ש. וזהו וארון ברית נוסע לפניו דרך שלשת ימים, לתור להם מנוחה בתפלת י"ח [ומצאן מנוחה אשה בית אישה. רמ"ש] כידוע, בשים שלום שם נייחא דכולא, ואז קומה ה' כו', כנ"ל, ואז קמים בתפלה לקדם מלכא כידוע. ואז וינוסו משנאיק מפניך. והוא כמ"ש בזוהר (תרומה קלד ע"א) דבשעתא דאתתקנת נוק' לאתתקנא אנפין באנפין לזווגא במלכא, מכרזין צאינה וראינה פוקו וחזו ביקרא דמלכא, וס"א אינו רוצה ובורח השדה, כי לא יחפץ הכסיל בתבונה כו'. ואז יעקב יורש מקומו, ומקבל הברכות, בסוד ויצא עשו השדה לצוד כו'. וזהו וינוסו משנאיק מפניך. שאז אתתקנת אנפין באנפין, בסוד הפיכת וקמת הנז"ן. ואח"כ נפילת אפים, בסוד נפילת הנז"ן, ומוסרין נפש בשבילה לסמכה ולהקמה. ואומרים אשרי אח"כ לסמכה בס' כנ"ל, סומך ה'. ואומרים יענך, ע' קלין דצווחת איילתא על בנהא (עיין רע"מ משפטים קיט ע"ב). וקדוש' דסדרא לקיימא עלמא. ואלמלי לא חטאו ישראל, לא נפלה הנז"ן עוד, אבל בחטאם גרמי לבתר ויהי העם כמתאוונני, ב' נונ"ן, על ב' נונ"ן הנ"ל, סי' נפילה. ולכן אנו סומכין לה באשרי קודם תפלת י"ח, ואחר תפלת י"ח. ואין קימה בגלותא רק בתפלה, כי אחר התפלה היא חוזרת כידוע. וזהו סוד ויהי בנסוע, על הנסיעה ג' ימים ב"ע. ובנחה הוא בסוד תפלת י"ח, ששם נייחא, בסוד והוא יהיה איש מנוחה, כמ"ש בזוהר פ' פקודי (רמב ע"א). ואז גם הנז"ן קמה בתוך א"ב. ואמרו (יבמות דף סג. ב"ק פג.) אין השכינה שורה פתות מב' אלפים וב' רבבות, שנאמר רבבות אלפי ישראל. והמנין הוא נגד כ"ב צינורות דידה, שהן כ"ב אותיות שכלולין בה, כמ"ש בפ' בראשית דף ט"ו ע"ב ע"ש. וזהו בהיות הנז"ן בתוכה. וז"ס ובנחה יאמר שובה ה' רבבות כו' כנ"ל. ור"ל שובה הנז"ן במקומו, שלא יחסר הנז"ן מא"ב, ברבבות כו'. [ר"ל ב' רבבות ואלפי, הם כ"ב אלפים, נגד כ"ב אותיות א"ב. רמ"ש] (יהל אור).

⁶⁷³⁴ לון (דפ"ו).

⁶⁷³⁵ (נוסף בדפ"ו).

והשכינה עומדת בצד אחר, והפנים מול ישראל ומול הארון, (ולכן) ואז הכל נכלל (לתוכה) לכוון	עבד בשעתא דשאר ארונא ולמשריו אמר משה שובה יי' כדין שארי ארונא ושכינתא קאים בסטרא אחרא ואנפין לקבליהו דישראל ולקבליה דארונא וכדין כלא כליל (ובג"כ וכדין כליל לגוה) [לכוונא]
לארון ולישראל, אלא שישראל גרמו אחר כך, שנאמר "ויהי העם כמתאוננים". אמר רבי אלעזר אני שאמרתי מספרו של רב ייבא סבא שאמר, שבין מצד זה ובין מצד זה חזר, אמר לו נאה אמר, אבל זה שאמרנו כך תמצא בספרו של רב המנונא סבא וכך זה בודאי.	קנה/ב
"והמן כזרע גד הוא", אמר רבי יוסי להעמיד זרע וחילול בארץ, כמו שנאמר "גד גדוד יגודנו", מה זרע גד נטלו חלקם בארץ אחרת, כך המן שרה על ישראל מחוץ לארץ הקדושה. דבר אחר כזרע גד הוא, כזרע גד לבן ונקפה כשיורד לאויר, ונטחן (והתגשם) (ונבלע) בגוף, והרי פרשוה החברים.	לארונא ולישראל אלא דישראל גרמו לבתר דכתיב (במדבר יא א) ויהי העם כמתאוננים אמר רבי אלעזר אנא דאמרן מספרא דרב ייבא סבא⁶⁷³⁶ דאמר דבין בהאי גיסא ובין בהאי גיסא אתהדר⁶⁷³⁷ א"ל שפיר קאמר אבל דא דאמינא הכי תשכח בספרא דרב המנונא סבא והכי הוא ודאי:
"ועינו כעין הבדולח", כמו אותו בדולח שהוא לבן, כגון הימין (לבן העין) שלמעלה. (כזרע גד כך לא נקראו בארץ מצרים, אבל לכך מכשפים זרע כזרע גד הוא, כזרע גד לבן, וכחו כאשר יורד מלמעלה למטה).	והמן כזרע גד הוא⁶⁷³⁸ (שם ז) אמר רבי יוסי לקיימא⁶⁷³⁹ זרעא⁶⁷⁴⁰ וחילין בארעא⁶⁷⁴¹ כד"א (בראשית מט יט) גד גדוד יגודנו מה זרעא דגד נטלי חולקיהון בארעא אחרא כך מן שריא עליה⁶⁷⁴² דישראל לבר מארעא קדישא וד"א כזרע גד הוא כזרעא דגד (א) חוורא וא(ת)קפי כד נחית לאוירא ואתנגרים (ס"א ואגשים⁶⁷⁴³) וס"א ואתבלעל בגופא והא אוקמוה חברייא:
"ועינו כעין הבדולח", כמו אותו בדולח שהוא לבן, כגון הימין (לבן העין) שלמעלה. (כזרע גד כך לא נקראו בארץ מצרים, אבל לכך מכשפים זרע כזרע גד הוא, כזרע גד לבן, וכחו כאשר יורד מלמעלה למטה).	ועינו (ועינא) כעין הבדולח כהוא בדולחא דאיהו חוור כנונא דימינא וס"א חוורא דעינא דלעילא (כזרע גד הכי לא אקרן בארעא דמצראי אבל לכך מחרשי זריעא כזרע גד הוא כזרע גדא⁶⁷⁴⁴ חוורא ואתקפיה כד נחית מלעילא לתתא):

⁶⁷³⁶ פי' בס"ת דרב ייבא סבא שני הנ"נים הם מנוזרים לאחורא ואמר לו ר"ש גם אני מה שאמרתי הכי הוא בס"ת של רב המנונא סבא שהראשון מנוזר והשני כדרכה (מ"מ).

⁶⁷³⁷ דהיינו שהיא חוזרת פניה כדאמרן, ור' שמעון השיב שפיר קאמר ועם כל זה פליגא עליה, וביאור דברים אלו תמצא בספרא דרב המנונא סבא "והכי הוא", ולא פליגי דודאי אהדר אנפיה אלא שראשונה היא פניה לישראל ואחריה לארון ואחרונה פניה לארון ולישראל כדפירשנו, ואם תמצא שאחריה לפרשת ויהיה העם כמתאוננים הוראת שעה היתה והשתא לא פליגי רב המנונא ורב ייסא (אור יקר).

⁶⁷³⁸ ושיעור הכתוב והמן וכו' ר"ל ע"י המן היו כזרע גד. ומ"ש "מה זרעא דגד וכו'" הוא פי' אחר. ומ"ש "כזרעא דגידא", הוא פי' ג' כפי הפשט. "וע"ד אתהדר לגבי אילנא דמותא ואמר אם וכו'", פי' שמר"ע היה מדבר עם השכינה הנק' את. ושיעור הכתוב ואם ככה את שהיא המלכות עושה לי זה הדבר דהיינו שבכל שעה מתרעמים עלי ישראל הרגני נא הרוג (מ"מ).

⁶⁷³⁹ מפרש מלת גד שלשה פירושים או לשון גדוד או לשון שבט גד או לשון גיד (אור יקר).

⁶⁷⁴⁰ קיומם ומזוגם של ישראל (אור יקר).

⁶⁷⁴¹ פי' שע"י המן היו מולידים בנים שהם גבורים כמו גד (מ"מ).

⁶⁷⁴² ואם תאמר וכי ארץ ישראל היא קדושה יגרע מהם המן הרוחני, ויש לומר שבמדבר כל דברים גשמיים שבו חצוניי' וטמאים גדלים בארץ העמים שהיא ממשלת השרים, לכך אין פירותיה כלי לקבל הרוחניות הקדוש שאין גוף טמא נעשה כלי לרוחני וקדוש, ואם היה הקדושה ההיא בפרותיה ובמזונותיה היה ניתן על ידי השרים, וזה אינו שבענין המן שהוא מן השמים אין חלק לשרים כלל, אמנם בארץ ישראל פירותיה על ידי הקדושה, ואותו הרוחני הראוי למן מתלבש בפירות הקדושים ההם דהיינו שם בן ארבע מ"ן מתלבש בתוך שם אדנ"י שהוא תבואת ארץ ישראל ולכך אין מן בארץ ישראל (אור יקר).

⁶⁷⁴³ ואתגשים (דפ"ו).

⁶⁷⁴⁴ מהיסוד על ידי הזוג העליון חוורא ברחמים דק ורוחני (אור יקר).

אמר רבי יצחק מאי שנא ודאמרו דמשה במלה דא (חליש) לעילא כנוקבא דכתיב (במדבר יא טו) ואם⁶⁷⁴⁵ ככה את עושה לי את אתה מבעי ליה אלא לאתר דמותא⁶⁷⁴⁶ שארי ביה קאמר וההוא אתר דנוקבא איהו בגין כך אמר (שם) הרגני נא הרוג ודא אילנא דמותא והא אוקימנא דבאילנא דחיי לא שרייא ביה מותא וע"ד אתהדר לגבי אילנא דמותא ואמר את ולא אמר אתה והכי מבעי ליה:	אמר רבי יצחק, מה שונה (שאמר) משה בדבר זה (חלש) למעלה כנוקבה, שנאמר "אם כך את עושה לי" "את" היה צריך להיות אתה, אלא למקום שהמות שורה בו הוא אמר, ואותו מקום של הנקבה הוא. בגלל זה אמר "הרגני נא הרוג", וזה עץ המות. והרי בארנו שבעץ החיים לא שורה המות, ועל כך חזר לגבי אילן המות ואמר "את" ולא אמר "אתה" וכך צריך לו.
מיד ויאמר יי' אל משה אספה לי שבעים איש וגו' (שם טז) א"ל קב"ה את בעי מותא בכל זמנא הרי לך (שם יז) ואצלתי מן הרוח וגו'⁶⁷⁴⁷ ת"ח דהכא ידע משה דאיהו ימות ולא ייעול לארעא דהא אלדד ומידד מלה דא הוו אמרי על דא לא לבעי ליה⁶⁷⁴⁸ לאינש בשעתא דרוגזא שארי ביה ללטייא גרמיה דהא כמה קיימי עליה דמקבלי ההיא מלה בזמנא אחרנא⁶⁷⁴⁹ דבעא מיתה לא קבילו מניה בגין דכלא לתועלתא דישראל הוה:	מיד "ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש וגו'", אמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה רוצה מות בכל זמן, הרי לך, "ואצלתי מן הרוח וגו'". בא וראה, שכאן ידע משה שהוא ימות ולא יכנס לארץ, שהרי אלדד ומידד היו אומרים דבר זה. על כך לא צריך לו לאדם בשעה שהרוגז שורה בו לקלל עצמו, שהרי כמה עומדים עליו שמקבלים אותו דבר בזמן אחר שרצה מיתה, לא קבלו ממנו, משום שהכל היה לתועלת ישראל.
השתא לאו איהו אלא מגו רוגזא ודוחקא ובג"כ קבילו מניה וע"ד אשתארו לבתר אלדד ומידד ואמרו דא דמשה יתכניש ויהושע ייעול לון לישראל לארעא ובג"כ אתא יהושע לגבי משה וקני עליה דמשה ומשה לא אשגח ביקרא דיליה וע"ד אמר (שם כח) אדני משה כלאם מאי כלאם מנע מנהו⁶⁷⁵⁰ אינון מלין כד"א (שמות לו ו) ויכלא העם מהביא⁶⁷⁵¹ (בראשית ח ב) ויכלא הגשם מן השמים מניעותא ממש:	כעת אינו אלא מתוך רוגז ודוחק, ולכן קבלו ממנו. ועל כך נשארו לאחר כך אלדד ומידד ואמרו את זה, שמשה יתאסף ויהושע יכניסם לישראל לארץ. ולכן, בא יהושע למשה וקנא על משה, ומשה לא השגיח בכבודו, ועל כך אמר "אדוני משה כלאם", מה זה כלאם, מנע מהם אותם דברים, כמו שנאמר "ויכלא העם מהביא", ויכלא הגשם מן השמים, מניעות ממש.
ומשה לא בעא פוק חמי ענוותנותיה דמשה מה	ומשה לא רצה, צא וראה ענוותנותו של משה, מה כתוב "המקנא אתה לי וגו'", אשרי

⁶⁷⁴⁵ אם (דפ"ו).

⁶⁷⁴⁶ מלכות שבה אוחזים החצונים וכחות הדין שמהם מות (אור יקר).

⁶⁷⁴⁷ כדי שישארו אחריו ויהיו כלי לרוחו של משה המתעלם בתוכם, ולכן כיון שנגזר עליו מיתה הוצרך לשבעים זקנים שאור נבואתו מתפשט מהם כעין אחר מיתתו, דהבא ידע עם היות שעדין לא חטא במים, ואם תאמר אם כן חטא מי מריבה מה היה, ויש לומר שעם היות שאדם מקלל עצמו אין הדבר מוכרח שיתקיים מיד אלא עומד הדבר ההוא תלוי אם יחטא אדם מתקיימת קללתו, וראוי היה מרע"ה שיתלה חטאו זמן מה, אמנם מפני שקלל עצמו נתקיימו דבריו לעת חטאו (אור יקר).

⁶⁷⁴⁸ כי באותה שעה מזכירים חטאו לקיים קללתו שהפקיר עצמו למיתה או לכל דבר (אור יקר).

⁶⁷⁴⁹ הוקשה לו שהרי כמה פעמים אמר מחני נא ועם כל דא לא נתפס, ועוד דהא כתיב ותפק לרעב נפשך נראה שמותר לקלל עצמו ימצוה לומר לו תצא נפשי שאין לי מה ליתן לך, ותירץ שצריך שתהיה הקללה מגו רוגזא ודוחקא לצורך עצמו לדברי הבאי, אמנם לצורך הצבור או למצוה וכיוצא מותר (אור יקר).

⁶⁷⁵⁰ נראה שהיו אומרים וחוזרים ואומרים לכל הבא לשמוע ואמר שימנעם מאותם הדברים, ואפשר שאל הנבואה קאמר כיון שנבואתם על ידך כדכתיב ואצלתי מנע מהם נבואתם ולא יאמרו עוד דברים כאלה, והשתא ניחא אומרו מי יתן כל עם ה' נביאים וכו' כ"ש שאאסוף רוח נבואתי מאלו המוכנים לקבל (אור יקר).

⁶⁷⁵¹ נשמר ממאי דתרגם אונקלוס אסרנון לשון כלא (אור יקר).

חלקו של משה, שהוא על כל הנביאים העליונים (של העולם). אמר רבי יהודה, כל שאר הנביאים לגבי משה כלבנה לגבי השמש. כתיב (במדבר יא כט) המקנא אתה לי וגו' זכאה חולקיה דמשה דאיהו סליק⁶⁷⁵² על כלו נביאי (עלאי) [דעלמא] אמר רבי יהודה כל שאר נביאי⁶⁷⁵³ לגבי משה כסיהרא לגבי שמשא:	
רבי אבא היה יושב לילה אחד ועסק בתורה, והיו עמו רבי יוסי ורבי חזקיה. אמר רבי יוסי כמה אותם בני האדם חזקי לב שלא משגיחים בדברי אותו עולם כלום. אמר רבי אבא רועה הלב שאחוז בכל אברי הגוף עושה להם. פתח ואמר, "יש רעה אשר ראיתי תחת השמש ורבה היא", על האדם יש רעה זהו חוזק רע של הלב, שרועה לשלוט בדברי העולם הזה, ולא משגיח בדברי העולם ההוא מאומה.	רבי אבא היה יושב לילה אחד ועסק בתורה, והיו עמו רבי יוסי ורבי חזקיה. אמר רבי יוסי כמה אותם בני האדם חזקי לב שלא משגיחים בדברי אותו עולם כלום. אמר רבי אבא רועה הלב שאחוז בכל אברי הגוף עושה להם. פתח ואמר, "יש רעה אשר ראיתי תחת השמש ורבה היא", על האדם יש רעה זהו חוזק רע של הלב, שרועה לשלוט בדברי העולם הזה, ולא משגיח בדברי העולם ההוא מאומה.
אמאי איהי רעה⁶⁷⁵⁵ קרא דבתריה אוכח דכתיב (שם ב) איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וגו' האי קרא קשיא כיון דכתיב (שם) ואיננו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה אמאי ולא ישליטנו⁶⁷⁵⁶ האלהים לאכול ממנו דהא אינו חסר לנפשו כלום אלא רואייהו וכל מלוי דשלמה מלכא מתלבש⁶⁷⁵⁷ אינון במלין אחרנין כמלי דאורייתא דאינון מתלבש⁶⁷⁵⁸ בספורי עלמא:	מדוע היא רעה, הפסוק אחר כך מוכיח, שנאמר "איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וגו'". פסוק זה קשה, כיון שנאמר "ואיננו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה" למה "ולא ישליטנו האלהים לאכול ממנו", שהרי אינו חסר לנפשו כלום. אלא סוד הוא, וכל דברי שלמה המלך מתלבשים הם בדברים אחרים, כדברי התורה שמתלבשים בסיפורי העולם.
ת"ח אע"ג דבעינן⁶⁷⁵⁸ לאסתכלא בלבושא השתא האי קרא הכי קאמר⁶⁷⁵⁹ דב"נ אזיל בהאי עלמא ויהיב ליה:	בא וראה, אף על גב שרוצים להסתכל בלבוש, כעת פסוק זה כך אומר, שאדם הולך בעולם הזה ונותן לו הקדוש ברוך הוא
קנו/א8168:	
קב"ה עותרא בנין דיזכי ביה לעלמא דאתי וישתאר לגביה קרן⁶⁷⁶⁰ מאי קרן ההוא דאיהו קיים דאיהו אתר לאתצורא ביה נשמתא בג"כ בעי לאש(ת)ארא אבתריה ונ"א עותריהו להאי קרן ויהאי קרן (ו)יקבל ליה בתר דיפוק מהאי עלמא בנין דהאי קרן הוא אילנא [דחיי]⁶⁷⁶¹ (דהאי)	עושר כדי שיזכה בו לעולם הבא, ותשאר אצלו הקרן. מהי הקרן. אותה שעומדת, שהוא מקום לצורו בו הנשמה, בגלל זה צריך להשאיר אחריו [עושר] לאותה קרן, וקרן זו יקבלה לאחר שיצא מהעולם הזה. משום שקרן זו היא עץ החיים של אותו עולם, ולא עומד בעולם הזה אלא אותו פרי שיוצא ממנו,

⁶⁷⁵² ולכך היה בידו להוסיף או לגרוע, והיינו דברי ר' יהודה ששאר נביאים "כשפירו וכו'" כענין שאור הלבנה מאור החמה ממש, ובהמנע אור השמש מהלבנת תחשך אורה כן ענין הנבואה לנביאים (אור יקר).

⁶⁷⁵³ ר"י פליג וס"ל שמלבד שהוא גדול מהם אלא כלם צריכים אליו וזולתו אינם משיגים כלום (רח"ו).

⁶⁷⁵⁴ יצר הרע הכולל כל צד החומר (אור יקר).

⁶⁷⁵⁵ כלומר וטעם רעתו מפרש הפסוק השני (אור יקר).

⁶⁷⁵⁶ שהרי אוכל ממנו כל תאותו דכתיב איננו חסר לנפשו שמורה שנהנה ואוכל (אור יקר).

⁶⁷⁵⁷ דרך משל (אור יקר).

⁶⁷⁵⁸ כלומר שצריך גם כן שנתקן דבריו על דרך הפשט (אור יקר).

⁶⁷⁵⁹ פי' אע"פ שצריך האדם להסתכל לפרש פשט הדברים הנק' לבוש. פסוק זה עיקרו הוא פי' זה שהוא מתלבש ונעלם כתוך הלבוש (מ"מ).

⁶⁷⁶⁰ פי' שאוכל פירות בעו"הז והקרן לעו"הב. והקרן דהכא הוא היסוד כמ"ש בסמוך (מ"מ).

⁶⁷⁶¹ בכאן משמע שהקרן הוא היסוד וכן משמע ברע"מ פ' ויקרא קרן ו' חומש דיליה ה' ואמר אתר לאצורא ביה נשמתא הוא יסוד (רח"ו). ולפי זה איבא דנפק מינה הוא מלכות. שממנה אוכל האדם הפירות בעו"הז (מ"מ).

ולכן אוכל האדם פרי שזוכה בעולם הזה, והקרן קיימת לאותו עולם, לזכות בה בחיים עליונים שלמעלה.	דההוא עלמא ⁶⁷⁶² ולא קיימא בהאי עלמא אלא ההוא איבא דנפיק מניה וע"ד איבא דיליה אכיל ב"נ דזכי בהאי עלמא והקרן קיימא ליה לההוא עלמא למזכי ביה ⁶⁷⁶³ בחיין עלאין ⁶⁷⁶⁴ דלעילא ⁶⁷⁶⁵ :
ומי שמתמא את עצמו, ונמשך אחר עצמו ולא מחסר לנפשו ולעצמו כלום, ואותו עץ נשאר ולא שם אותו מולו ביראה ולקבלו למעלה, אז ולא ישליטנו האלהים לאכול ממנו, ולזכות באותו עושר ודאי. אדם אחר יאכלנו, כמו שנאמר "יכין וצדיק ילבש", בגלל זה צריך האדם לזכות במה שנתן לו הקדוש ברוך הוא לאותו עולם, ואז אוכל ממנו בעולם הזה, ותשאר לו אותה קרן לעולם אחר, להיות צרור בצרור החיים, אמר רבי יוסי ודאי.	ומאן דסאיב גרמיה ⁶⁷⁶⁶ ואתמשך בתר גרמיה וליתיה חסר לנפשיה ולגרמיה כלום וההוא אילנא אשתאר ⁶⁷⁶⁷ ולא שויה לקבליה בדחילו ולקבלא ליה לעילא כדין (קהלת ו ב) ולא ישליטנו ⁶⁷⁶⁸ האלהים לאכל ממנו ולמזכי בההוא עותרא ודאי איש אחר יאכלנו כד"א (איוב כו יז) יכין וצדיק ילבש בג"כ בעי בר נש למזכי במה דיהיב ליה קב"ה לההוא עלמא וכדין אכיל מיניה בהאי עלמא וישתאר לגביה ההוא קרן לעלמא אחרא למחוי צרירא ⁶⁷⁶⁹ בצרורא דחיי אמר רבי יוסי ודאי:
עוד אמר רבי יוסי, כתוב "אם ככה את עושה לי הרגני נא וגו'", וכי משה שהוא עניו מכל בני העולם, משום ששאלו ממנו ישראל לאכול מסר עצמו למיתה למה. אמר רבי אבא, דבר זה למדנו, וסוד עליון הוא. משה לא הרע לפניו, ולא שאל מיתה על ששאלו ישראל.	אתו אמר רבי יוסי כתיב (במדבר יא טו) אם ככה את עושה לי הרגני נא וגו' וכי משה דאיהו ענו מכל בני עלמא בגין דשאלו מניה ישראל למיכל מסר גרמיה למיתה אמאי א"ר אבא האי מלה אוליפנא ורזא עלאה איהו משה לא אבאיש קמיה ולא שאל למיתה על דשאלו ישראל:
בא וראה משה נאחז, והיה עולה במה שלא נאחז נביא אחר (שהרי היה אחוז בצדקה). ובשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", שמח משה ואמר ודאי כעת אותה שלמות	ת"ח משה אתאחד ⁶⁷⁷⁰ והוה סליק ⁶⁷⁷¹ במה דלא אתאחד נביאה אחרא (דהא אחיד צדקה הוה ⁶⁷⁷²) ובשעתא דא"ל קב"ה למשה (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ⁶⁷⁷³ חדי משה ואמר

⁶⁷⁶² רוחניות הצדקה היא מלכות שעיקרא לעולם הבא, אמנם פירותיה שהיא משפעת למטה הם לעולם הזה (אור יקר).

⁶⁷⁶³ כדכתיב שבתי בבית ה' דהיינו מלכות, לחזות בנועם ה' דהיינו מהבינה שהם (אוריקר).

⁶⁷⁶⁴ ולא בתפארת לבד (אור יקר).

⁶⁷⁶⁵ בינה על דמעל (אור יקר).

⁶⁷⁶⁶ שנמשך בעושר אחר התענוגים (אור יקר).

⁶⁷⁶⁷ שלא נדבק בה על ידי מעשת הצדקה (אור יקר).

⁶⁷⁶⁸ ושיעור הכתוב איש אשר יתן לו האלהים עושר וכו' כדי לעשות ממנו צדקה ומצות. והוא לא עשה כן אלא ואיננו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה דהיינו תאוות גופניות של העו"ה לכן ולא ישליטנו האלהים לאכול ממנו שימות ויקחנו אחר שיעשה בו צדקה ומצות. ועיין בפ' בשלח שתירץ שם תירוץ אחר (מ"מ).

⁶⁷⁶⁹ צרורא (דפ"ו).

⁶⁷⁷⁰ בסוד נשמתו "וקנה חולקיה" במעשיו (אור יקר).

⁶⁷⁷¹ בכל עת היתה מעלתו יותר ראשונה בנבואתו אחר כך בקבלת התורה, אחר כך בתפילותיו על ישראל, עד עתה כל ענייניו היו עולים ממדרגה אל מדרגה (אור יקר).

⁶⁷⁷² הוא התפארת נקרא גם כן צדקה והוא בסוד צדק ה' כד קבילת עלה דכורא אתקריא צדקה, אם כן צדק היא נקבה בלי זכר, צדקת זכר ונקבה דהיינו נבואת משה רבינו ע"ה מהתפארת עם המלכות, והיינו וידבר ה' דבור מלכות יהו"ה התפארת (אור יקר).

⁶⁷⁷³ אמנם המן הנה הוא היה מאור הדעת והת"ת, דעת מלגאו ת"ת מלבר, וכמ"ש (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, והוא מז"א דאקרי שמים (כמ"ש בזה"ק ח"א בהשמטות ס' כח דף רסב ע"ב, ופ' משפטים קטז ע"א, ובח"ג בסופו ס' יב דף שו רע"ב), ומשם היה המן, וכמ"ש בח"א (קנז ע"ב רמו ע"א) ובח"ב (מ ע"א) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים לא מן סיהרא (שהיא מצה לחם עוני) אלא מן השמים ממש שהוא לחם פגז, כמ"ש בפ' ויחי (רמו ע"א) (וכן הוא בפ' בשלח סא ע"ב, ופ' תצוה קפג ע"א, וכן הוא בפ' אמור צה רע"ב, קג רע"א, ובהעלותך קנו ע"א) ובאד"ז (רצב ע"ב), וכן בפ' בשלח (סא ע"ב) אמרו שם כי המן היה מהאי טלא דעתיקא קדישא דנטיף לזעיר אפיין (דע"ה ח"ב קלג ע"ד).

ודאי השתא ההוא שלימו בי אשתכח דהא בגיני אשתכח מן לישראל כיון דחמא משה דאהדרו⁶⁷⁷⁴ לנחתא לדרגא אחרא ושאלו בשר ואמרו⁶⁷⁷⁵ (במדבר כא ה) ונפשנו קצה בלחם הקלוקל אמר אי הכי הוא הא (מ)דרגא דילי פגים דהא בגיני ייכלון ישראל מן במדברא⁶⁷⁷⁶ הא אנא פגימא⁶⁷⁷⁷ ואהרן פגים⁶⁷⁷⁸ ונחשון בן עמינדב⁶⁷⁷⁹ פגים:	נמצאת בי, שהרי בגללי נמצא מן לישראל. כיון שראה משה שחזרו לרדת לדרגה אחרת ושאלו בשר, ואמרו "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל", אמר אם כך זה, הרי דרגתי פגומה, שהרי בגללי יאכלו ישראל מן במדבר, הרי אני פגום, ואהרן פגום, ונחשון בן עמינדב פגום.
אמר (במדבר יא טו) ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג דחשיבנא נוקבא ובמיכלא (במלכ' (ס"א במיכלא)) דילה⁶⁷⁸⁰ (ואנא נחית מן שמייא דאיהו דרגא עלאה לנחתא לדרגא דנוקבא ואנא עדיף מן שאר נביאי עלמא וע"ד אמר (במדבר יא טו) [ברעתי] ואל אראה [אחותי] ברעתי כמתו [אחותי רעיתי] ודאי לנחתא לדרגא תתאה כדין (במדבר יא טו) ויאמר יי' אל משה אספה לי שבעים איש⁶⁷⁸¹ את שאיל אתר דמית⁶⁷⁸² לא [תבעי] (מבעי) אתר⁶⁷⁸³ דלא תהא פגים בדרגא דילך וע"ד כתיב (שם יז) ואצלתי מן הרוח אשר עליך דכלהו אינון דתמן אתאחדו) בסיהרא וובעי שמשא לאנהרא לה⁶⁷⁸⁴ וע"ד ושמתי עליהם בגין לאנהרא מן שמשא כנהורא דסיהרא (ס"א וובגיני האי מיכלא דא לא) אתיאי על ידא דמשה⁶⁷⁸⁵ בגין דלא יתפגים⁶⁷⁸⁶:	אמר "ואם ככה את עשה לי הרגני נא הרג", שנחשבתי נקבה במאכלה [ואני יורד מהשמים, שהוא דרגה עליונה לרדת לדרגת נקבה, ואני עדיף משאר נביאי העולם, ועל זה אמר ואל אראה [אחותי] ברעתי [כמת], ודאי לרדת לדרגה תחתונה, אז "ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש", אתה שאלת מקום שמיתה לא תצטרך, מקום [זה] שלא תהא פגום בדרגה שלך, ועל זה כתוב "ואצלתי מן הרוח אשר עליך" שכולם הם שנאחזו שם. בלבנה, ורצה השמש להאיר לה, ועל כך "ושמתי עליהם כדי להאיר מהשמש כאור הלבנה", [ולכן אוכל זה לא] בא על ידי משה, כדי שלא יפגם.
(ס"א ואנא נחית מן שמייא לארעא את עושה לי לנחתא לאתר דנוקבא ולמפגם [ל]א[תרי] וודרגי אי הכי הרגני נא הרוג אם נא מצאתי חן בעיניך	(ס"א ואני יורד מהשמים, לארץ אתה עושה לי לרדת למקום הנקבה, ולפגום למקומות ומדרגות. אם כן "הרגני נא הרוג אם נא מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי".

⁶⁷⁷⁴ דאחדרו (דפ"ו).

⁶⁷⁷⁵ ושאלו בשר ואמרי (דפ"ו).

⁶⁷⁷⁶ קפא (הערת הזהר).

⁶⁷⁷⁷ שהם דוחים התפארת ודבקים במלכות (אור יקר).

⁶⁷⁷⁸ שהוא שושבינא דמטרוניתא לייחד אותה עם התפארת והם דוחים זכר ממנה (אור יקר).

⁶⁷⁷⁹ שהוא נשיא שבט יהודה שהיא מלכות ודאי ושלמותו על ידי שם יהו"ה שבתוך המלכות שהיא דלת, והיינו שם יהוד"ה שבו כלול יהו"ה ד', ועתה שהם דוחים שם יהו"ה תשאר מלכות יהודה דלה ועניה, ולפי מה שמפרושת בפרשת חקת כי נחשון בן עמינדב דרועא שמאלא פשוט הוא שהיו פוגמין בגבורה, כי מי שדוחה הגוף דהיינו מרע"ה דוחה שתי הזרועות (אור יקר). עיין מ"ש בפי' בשלח שלא יקשה מ"ש שם חור וכו' (מ"מ).

⁶⁷⁸⁰ פי' שהבשר בנוקבא והמן הוא בזעיר ולכן אמר מר"עא ואם ככה שאתה נותן הבשר לישראל על ידי א"כ את עושה לי דהיינו שאני יורד לעלמא דנוקבא. וא"כ הרגני נא הרוג וא"ל הקב"ה אספה לי ע' איש וכו' שהע' איש שהם בעלמא דנוקבא על ידיהם יהיה הבשר. ואתה לא תרד מן המדרגה שלך. וזה הפי' של ר' אבא הוא הפך מר' יצחק דלעיל. דהכא מר"עא אין כוונתו על התלוננות ישראל. אלא לשם שמים שלא יפגם ממדרגתו וייחות לעלמא דנוק' (מ"מ).

⁶⁷⁸¹ כנגד שבע הספירות שבה שהיא בת שבע כנודע (אור יקר).

⁶⁷⁸² דמותא (דפ"ו).

⁶⁷⁸³ (דא) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁷⁸⁴ ור"ל שהזעיר מאיר למלכות ולכן גם אלו השבעים שהם במלכות ושמתי עליהם בגין לאנהרא מן שמשא (מ"מ).

⁶⁷⁸⁵ פי' כמו שהמ' מאירה ממשא שהוא זעיר, גם אלו יקבלו הארה ממשא (מ"מ).

⁶⁷⁸⁶ קאי ארישא, למה הוצרכתי לע' אלו. בגין דלא יתפגים משה (מ"מ).

רעתי הוא ודאי, להתאחד במדרגה התחתונה, ואז "ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל" הרי הם לתת להם אכל אחר, ולא תהיה פגם במדרגה שלך, ועל זה "ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם", למה, לפי שהם התאחדות בלבנה וכו').	ואל אראה ברעתי רעתי הוא ודאי לאחדא בדרגא תתאה כדן ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל (אמר ליה) הא אינון למיתן להו מיכלא אחרא ולא תהא פנים בדרגא דילך וע"ד ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם מ"ט [בגין] (כוון) דאינון אתאחדו בסיהרא וכו'):
אשרי חלקו של משה, שהקדוש ברוך הוא רצה בכבודו עליו, כתוב "ישמח אביך ואמך וגו'", "ישמח אביך" זה הקדוש ברוך הוא, "ואמך" זו כנסת ישראל, "ותגל יולדתך" זו אם משה שלמטה, הקדוש ברוך הוא אוהבו יותר מכל נביאי העולם ללא אמצעי כלל, [שהרי משה נתעלה על כל נביאי העולם ללא אמצעי כלל, כמו] שנאמר "פה אל פה אדבר בו" והרי בארנו בכמה מקומות.	זכאה חולקא דמשה דקב"ה בעי ביקריה עליה כתיב (משלי כג כה) ישמח אביך ואמך וגו' ישמח אביך דא קב"ה ואמך דא כנסת ישראל ותגל יולדתך דא אימא דמשה דלתתא ⁶⁷⁸⁷ קב"ה רחים ליה יתיר מכל נביאי עלמא בלא אמצעי כלל ⁶⁷⁸⁸ (ס"א דהא משה אסתלק על כל נביאי עלמא בלא אמצעי כלל כמה) דכתיב (במדבר יב ח) פה אל פה אדבר בו והא אוקימנא בכמה אתר:
"ויצעק משה אל ה' [לאמר] אל נא רפא נא לה" הרי פרשוה, והוא סוד השם הקדוש מאחת עשרה אותיות, ולא רצה משה להתפלל יותר, משום שעל שלו לא רצה להטריח	ויצעק משה אל יי' (וגו') ⁶⁷⁸⁹ [אל נא רפא נא לה] הא אוקמוה והוא רזא דשמא קדישא מחד סרי אתוון ⁶⁷⁹⁰ ולא בעא משה לצלאה יתיר ⁶⁷⁹¹ בגין דעל ידיה למלכא לא בעי
יותר למלך, בגלל זה הקדוש ברוך הוא רצה בכבוד משה, ובכל מקום הקדוש ברוך הוא רוצה בכבוד הצדיקים יותר על שלו. ולעתיד לבא, עתיד הקדוש ברוך הוא לתבוע עלבון ישראל מעמים עובדי כוכבים ומזלות, ולשמחם בחדות ציון, שנאמר "ובאו ורגנו במרום ציון וגו'" ואז "ובא לציון גואל וגו'"	קנו/ב לאטרחא יתיר בג"כ קב"ה בעא על יקרא דמשה ⁶⁷⁹² ובכל אתר ⁶⁷⁹³ קב"ה בעא על יקריהון דצדיקייא יתיר על דיליה ולזמנא דאתי ⁶⁷⁹⁴ עתיד קב"ה למתבע עלבונא דישראל מעמין עכו"ם ולמחדי לון בחדוותא דציון דכתיב (ירמיה לא יא) ובאו ורגנו במרום ציון וגו' וכדן (ישעיה נט כ) ובא לציון גואל וגו':
ברוך יי' לעולם אמן ואמן ימלך יי' לעולם אמן ואמן	

⁶⁷⁸⁷ ואם תאמר אביו ממש היכן הוא, ויש לומר דאיתי מכל שכן מאמיה, ועוד אחר שאמר אב ואם עליונים שהם לנשמה מכלל נפיק אב ואם תתאין, ולא אמר ותגל יולדתך אלא לגלות על התחתונים, וכיון שבא להזכיר אחד מהן נקט אם דאיתי אב מכל שכן כדאמרן (אור יקר).

⁶⁷⁸⁸ שלא היתה נבואתו מתלבשת בלבוש כענין מראות לשאר הנביאים שהיו מתנבאים על ידי אמצעיים, אמנם מרע"ה נשמתו עולה למעלה מכסא הכבוד ומשיג נבואתו בלי לבוש ובלי אמצעי למטה, ושאר נביאים היו מתנבאים על ידי אמצעיים לפי שלא היתה נשמתם עולה אלא להיכל אחד ושם משיגים נבואתם שהיה יוצא מלפני כסא הכבוד על ידי ההיכלות האמצעיים, ומרע"ה על ידי היכל ששי היכל הרצון היה משיג בלי לבוש אלא בסוד מדרגת האצילות, וסוד זה הוא סוד אצילות בריאה יצירה עשיה, כי נבואת הנביאים נבואת הבריאה המתלבשת ביצירה והיו משיגים לבוש היצירה והיו מעיינים להשיג מה שמתלבש שם, וכן האצילות שבתוך הבריאה שבתוך היצירה והיינו אמצעיים, אמנם מרע"ה היה בהיכל הרצון, ועם כל זה משיג שם מה שאור הספירות דאצילות הם מתפשטות שם, והיה דבק בנשמת הבריאה המתלבשת בבריאה ויצירה אמנם מעיין ומשיג בנשמה ממש, בענין שהיה משיג בעצם האצילות המתפשט בבריאה ויצירה, וענין זה מוכרח מתוך התיקונים ובפרשת פקודי ארחיב באורו בע"ה (אור יקר).

⁶⁷⁸⁹ (לאמר) (דפ"ו).

⁶⁷⁹⁰ מתלבשות ב"א אותיות שיש במלות אלו א'ל נ'א ר'פא נ'א ל'ה (אור יקר). הם י"א אותיות שיש באל נא רפא נא לה (רח"ו).

⁶⁷⁹¹ ושמא היה מעביר צרעתה מיד (אור יקר).

⁶⁷⁹² ואין ראוי להתפלל יותר כי יאמר הקב"ה וכי בשביל כבודך אני עושה ואתה מתפלל לפני (אור יקר).

⁶⁷⁹³ ומעשה ירבעם עם הנביא יוכיח (אור יקר).

⁶⁷⁹⁴ אינו תובע עלבון עבודתו שעבדו ע"ז ותובע עלבונם של ישראל (אור יקר).

מלואים

ב ע"ב

(א) ונבאר עתה בחי' הנפש שהם ד' חיות הקודש כי כל חיה היא בחי' נפש בכל היכל והיכל ודע כי כמו שהנפש מתחלק לכל אלו החלקים שנתבאר כאן כן ברוח ונשמה ומהם יובן זה ועיין בפ' פקודי בהיכל ו' ושם תמצא שרזיאל הוא רוחא דהאי היכל ומניה נפקין י"ב נהורין כללות הרוח ומשם יצאו ד' חיות כלילין מ"ב אחרנין שהם בחי' נפש וכן נזכר בפ' בראשית דף מ"ב ע"ב וז"ל אינון י"ב נהורין סלקין ולהטין ומנציצו דילהון נפקין ד' חיוון ואינון ד' מתפרשין ל"ב וכו' שהם י"ב חיות הקודש שהם בחי' נפש. והנה הם ו' פתחים ד' כנגד ד' בחי' שהם ב' זרועות וב' שוקי' ששרש' בגוף ולגוף ד' פתחים להשפיע להם משרש' הנשאר בגוף שהם ד' חיות הקודש שכללו' ד' שרשים אלו נקרא גוף דוגמת יעקב דאפיק ד' דגלים והם הוא בעצמו וחד פתח' לעילא לקבל מן הדעת שבהיכל ק"ק שהוא שורש הת"ת הנקרא גופא ופתחא לתתא להשפיע ליסוד הרי ו' פתחין לו' סטריין. ובזה תבין היטב למה הת"ת נקרא ו' שבשם לפי שיש בו ו' בחי' ה' הם שרשי' שבגוף שהם ח"י ונה"י שהניחו בו שרשם לקבל שפע ממנו ונמצא שהוא ו' בלא ראש ובחי' ראש שלו הוא סוד הדעת המשפיע עליו. סוף דבר ד' חיות הקודש הם שרשי' ב' זרועות וב' שוקים שנשארו בת"ת ומהם נעשה בחי' הת"ת ולכן אנו אומרי' מיכאל בדרום וכו' וכולם בת"ת אלא ששרשם מח"י וכו'. והנה ד' שרשים אלו שהם מיכאל גבריאל רפאל נוריאל כמ"ש בפ' פקודי דף רנ"ד ע"א ושם תמצא לפי האמת כי אוריאל במזרח הוא מאלו הד' שהם שרשי' שוקים וזרועות שבת"ת והם כוללים כולם אשר הם דוגמת הזרוע או השוק שהוא א' וכלל איברים הרבה והנה כל זרוע או שוק כ"א נחלק לג' חלקים כנזכר בפ' ויחי והם י"ב פרקין וזהו חילוקי' הד' חיות הנזכר ל"ב חיות והם הנז' בפ' ויצא דף קמ"ט. ואמנם בפ' בהעלותך הם באופן אחר וכאן נראה כמו שכתוב בפרשת בהעלותך דף קנ"ז הרי הם י"ב חיות ומהם נחלקים ר"י אותיו' שבשם ע"ב שכולם נכללין בת"ת כנזכר בתיקון ע' דף קל"ג כי שם מ"ב ברישא ושם ע"ב בגופא אלא שיש מהם ששרשם בחסד ומהם שרשם בגבורה אך מציאותם הם בת"ת ובוודאי כי בדוגמתן שם בת"ת כי יהי' במקומם כל אחד לפי מדתו אלו בחסד ואלו בגבורה ואלו הם י"ב ראשים ור"י שתחתיהם הנזכר בפ' זו. כי אם תמנה תראה כי מיכאל תחתיו ד' ממוני' ותחתיה' ד' ממונים אחרים וכל א' ממונים שנים יש לכל אחד ואחד ממונים דסחרין ליה ג' לכל צד הרי כולם נקר' מלאכים וכן בגבריאל ורפאל הרי ד' פעמים נ"ז הם רכ"ח שהם י"ב ראשים ותחתיהם ר"י ממונים אמנם כל אלו נקרא' ממונים כי הם אברי' הזרועות והשוקי' אך כ"א מאלו נחלק לכמה מלאכים שאינם נקר' ממונים ולהם מספר ס' רבוא כי בכל דגל יש ג' שבטים ובכ"א סך כמה אלפים כנז' בפ' בהעלותך דף קנ"ז ריש' חדא עד אלף וכו' וכולם ס' ריבוא. והענין כי כמו ששורש הכל שהוא הת"ת והוא ו' ועולה לר"פ י' ריבוא לפי שאות ו' נשפע מאות י' ונעשה ו"פ י' ריבוא וכן הרי"ו מלאכים הממונים הם עצמם נחלקים כך כי כללותן הם ע"ב שמהן כי הם י"ב ראשים וכל א' כלול מאות ו' הרי י"ב פעמים ו' הם ע"ב הנזכר. ואמר על י"ב שורה הנשמה שלה' שהוא גופא דת"ת דמלכות דאצי' הכלי הפנימי כנזכר לפי שכל אלו ההיכלות מהם בז"י דבריאה הם המשמשין בחול ויש ז' היכלין עילאין שהם בא"ו דבריאה בסוד (זכריה ד ב) ז' וז' מוצקות כנזכר בפ' ויחי דף רמ"ז ע"א ונקר' ז' סריסים אשר ישמרו את שבתותי כי הם עלמא דדכור' ואלו נקר' ז' נערות המשמשין בחול וזהו (דב"ה ב' ד ד) והים עומד עליהם מלמעל' שהוא גופא דשכינת' דאצי' כנזכר בפ' ויחי דרמ"א ולפי שז"א אינו שורה עליהם אלא באמצעו' המלכות לכן לא נזכר רק היא הים ועל כל זה אין הי"ם גופא דשכינתא דאצי' שורה עליהם שהוא הנשמה שלהם אלא על ידי הרוח שהו' ריזא"ל כנזכר וזה פשוט הוא.

ט ע"א

(ב) [איתא] בפרשת יתרו (דף סח ע"א) שכהן און חמוי דיוסף וכהן מדין חמוי דמשה כולא רזא חדא, ופירשנו שם בשם הרב זלה"ה, כי כהן און הוא יסוד זעיר דקליפה וכהן מדין יסוד אבא דקליפה, ועיי"ש. ונמצא שבביאת יתרו לחסות תחת כנפי השכינה היה ממש לנגד רשעת עמלק, כי אז הכניע אל הקדושה עיקרה של טומאה שבה היה עצם הכחשתו של (נ"א אחיזת) עמלק. ולכן תמה ואמר מאן יהיב בני יתרו הכא וכו', חדא ועוד קאמר, חדא איך חזרו בני יתרו להתערב עם עמלק שהיה מנגד שלהם, ועוד שאין לומר שישראל דחו אותם מביניהם כשלא גמלו חסדים, (רמ"ז ח"ב קצד ע"ב).

י ע"ב

(ג) עי' עוד בתיקון קמ"א סע"ב וקמ"ב רע"ב, והובא בביאור היטיב בדברי הרב בסוף שער דרושי אבי"ע (הקדו"ש יד ע"ב). בשער הקדמות (דף עה ע"ג) והובא בע"ח (סוף דרושי אבי"ע) אמר שם כי הכלים והגוף דה"ס הנה הם העשרה שמות של ה"ס (ביאורים ח"א עג ע"א). נקרא כל האצילות כולו בשם הויה ב"ה, וכן בכל השמות כולם, וכמו שמבואר בזוה"ק (ויקרא יא ע"א וע"ב) וכן בדברי האריז"ל (בשער

זהר ויקרא חלק א'

השמות). וכ"ז הוא מצד אורו המתייחד בהם, ונעשים חד עמו, אבל למעלה מאצילות הנה הוא אור א"ס פשוט בלי שום שם כלל (דע"ה ח"א נה ע"ב).

(ד) עי' ביאורים ח"ב נג ע"ב. הגילוי דכל אלו השמות כולם הנה הוא רק דרך ז"א וע"י התפשטותם בו לצורך גדולותו ועילוי וכן הנה הם כולם באותיות דהשם הוי"ה ב"ה שהוא בז"א כנודע כי כל גילויים הוא רק לצורך ז"א ולהאיר בהשם הוי"ה שבו וכן גם השם אה"ה שבאימא הוראתו הוא אנא זמין לאתגליא כמ"ש בפ' ויקרא (יא ע"א) ור"ל דזמין לאתגליא בז"א וכ"ז הוא כי לאו"א עצמן אין עתה גילוי כלל כי כל מציאותם עתה בכל משך זמן דששת אלפים שנה דהעוה"ז שהוא רק שליטת דמ"ה וב"ן הוה כל המציאות דהא"א (כללים ח"ב קל ע"ב).

(ה) בבינה אין אחיזה להחיצונים כלל ח"ו, והיא יין המשומר בענביו, יין המשמח, הויה בניקוד אלהים, שהניקוד גימ' יין, וכמ"ש בפ' תרומה (קמז ע"א) ועי' בפ' ויקרא (י סע"ב) ופ' אחרי (סה ע"א) ופ' בשלח (סד סע"א) (דע"ה ח"ב קג ע"ב). הפנימיות שבה הוא הוי"ה בצידי וכמ"ש בתיקונים דף קנ"א ע"א אבל החיצוניות שבה הוא לעולם הוי"ה בניקוד אלהים (כללים ח"ב קכז ע"ג).

יא ע"א

(ו) עתה אני מתחיל להתגלות וזהו מ"ש ריש' שמלת אשר הוא ראש וכשהתחיל אבא להתפשט בו בעצמו ו"ק לפרצוף שלו שבתוכם יתגלה מציאות ז"א שכבר נודע שאבא לא הוצרך לעשות בפרצוף שלו ו"ק אלא לצורך ז"א שאם לא היה הוא ב"ק מהיכן יתהווה אח"כ לז"א אא"כ כשמתחיל להתגלות ו"ק בו פי' באבא וזהו אשר אה"ה שתחילת זה הגילוי הוא להתגלות מדרג' לדרגא ר"ל עד שיתגלה ממש למטה בהתלבשות בכלים דז"א ושם מתגלה שם הויה (זהר הרקיע). נראה שאמר כן באה"ה הג' וכבר אמרנו שכאן לא נחית לפרש הדברים כ"כ כי שם פי' שמתעברת במלת אשר אה"ה ואה"ה הג' הוא מוכן לצאת שהתחיל לצאת ראשו ר"ל כתר שבו שנק' אה"ה (איוב יט כו) ומבשרי אחזה אלוה שהוולד מוציא מתחלה קצת מראשו שהוא הגולגולת וזה נקר' כתר ועדיין הוא סתים לפי שמציאות גילוי הוא הויה והויה אינו מתחיל אלא מחכמה שבו א"כ אעפ"י שהתחיל להוציא הגולגולת עדיין הוא סתים (זהר הרקיע). והנה אה"ה הראשון הוא על אימא עלאה הכלולה באות י', ופירושו הוא אנא הוא מאן דאנא, והיא כלא סתים כללא דכלא סתימא עלאה, ועליה נאמר (משלי ח ל) ואהיה אצלו אמון, לא ידע אנוש ערכה (איוב כח יג), וכמ"ש כ"ז בזוה"ק (ויקרא דף יא ע"א ובפ' אחרי מות דף סה ע"ב). ואה"ה הב' הוא על בחי' האימא דאות ה', ופירושו הוא אנא זמין לאתגליא, וכמ"ש בזוה"ק שם, כי הרי היא עתידה להאציל את הזו"ן ולהתגלות שם בשמא קדישא. ואה"ה הג' הוא על התחלת האצילות דזו"ן, והתחלת הגילוי דהשם הוי"ה ב"ה. הנה על זה נאמר אה"ה הג', כלומר השתא יפוק ויתתקן כולא וכמו שנאמר שם אח"כ השם הוי"ה ב"ה, ועי' עוד בזוה"ק (ריש פ' בראשית דף טו סע"א ושם ע"ב) (ביאורים ח"א לו ע"א) יש בתבונה ב' בחי', כי בערך הזו"ן הנה היא ג"כ רק בבחי' שם אה"ה, אבל בערך הבינה הנה היא בבחי' שם הוי"ה דס"ג (ביאורים ח"א לו ע"ב).

יא ע"ב

(ז) וטעם הדבר הוא כי כבר ידעת כי ה' ראשונה היא בינה אשר לעולם חכמה קשורה בה ואין ביניהם פירוד בסוד ונהר יוצא מעדן דלא אתפרשו לעלמין ולכן יכתוב תחילה אותה היוד בסוד החכמה הנקשרת עמה ואח"כ יכתוב כל צורת הה"א שהיא הבינה עצמה ובה נמצא כי החכמה נמצאת בבינה וקשורה בה גם ע"י הצירוף הנז' נמצא כי צורת הה"א נעשית בשלשה קוים ועל ידי כן הג' קוים תחתונים הכוללים שש קצוות חג"ת נה"י הנרמזים באות ו' של ההויה הנה הם הנרמזים ונאחזים וכלולים בשלשה קוים הה"א הנז' בסוד חסד ונצח בקו ימין ות"ת ויסוד בקו אמצעי וגבורה והוד בקו שמאלי ונמצא כי השש קצוות הרמזים באות ו' נאחזים בג' קוים הה"א ושלשה קוים הה"א מתפשטין ונמשכין ויוצאין מן הי"ד שבאחורי הה"א והרי בזה מקושרות יחד שלשה אותיות יה"ו ואח"כ יכתוב אות ו' של ההויה הרומזת אל ברא בוכרא ז"א ואח"כ יכתוב הה"א אחרונה על דרך מה שכתב הה"א ראשונה אלא שהוא באופן אחר כי בתחילה יכתוב קו ימין של הה"א בצורת ו' עם ראש ואח"כ יכתוב קו וגג עליון ויחברנה עם הו' הנז' ואח"כ יכתוב קו השלישי השמאלי תלוי ועומד כזה ה. וטעם הדבר הוא כמו שבה' ראשונה כותב תחילה צורת י' באחורי הה"א לרמוז אל התקשרות חכמה עם בינה גם בה' זו תתאה יכתוב תחילה צורת ו' בקו ימין של הה"א לרמוז אל התקשרות אות הו' עם הה' חיבור ז"א עם נוקביה והרי על ידי כן נמצאת כל ד' אותיות ההויה הזאת מקושרות ומחוברות ואל תטעה במה שכתבתי לומר שצריך שיניח צורת ההי"ן ע"ד הנז' נפרדות הי"ד והוא"ו מן ההי"ן אמנם הכונה היא שבעת שמתחיל לכתוב יכתובם ע"ד הנז' ותכף אחר שכתב אות הי' בעוקף הה' מאחריה יכתוב גג הה' ותכף יתחברנה עם הי' הנז' וכן יעשה באות ה' שניה ועיין בדף רפ"ט ע"ב באדרת האזינו (שער מאמרי רשב"י). עי' פ"ח (שער התפילין פ' ט"ו ט"ז בארוכה) (הקדו"ש לה ע"ד).

יז ע"א

(ח) עי' ע"ח טנת"א ז: סוד אמ"ש וי"ה הם ג"ר. וטעם הקדמת א' באמ"ש, כי גם (כי) כל הדברים

זהר ויקרא חלק א'

מורכבים מאש מים ורוח, עכ"ז עיקר הכל הוא ע"י הרוח שהוא אות א'. לכן בזכר וי"ה, רוח מים אש, כי הרוח עולה על הכל, ואחריו מ' מים שהוא חסד, ואחריו ש' אש שהוא דין, וזהו אמ"ש. והנקבה בהפך ממש, כי בא ממטה למעלה והוא אש"ם והי"ו. וכשהמליך אות מ', תחלה זכר מא"ש, וא' קודם אל ש', י"ה, והנקבה מש"א י"ה. וכשהמליך ש', בזכר שמ"א, כי להיות שעיקרו ש' שהוא דין הקדים ש' אל מ', הי"ו. אמנם להיות כי המים רחמים גמורים מן הרוח שהוא ממוזג לכן הקדים מ' אל א', אך הנקבה שא"מ ה"י. ז"ל הלש"ו בביאורים: הששה צירופים דיה"ו והם: י"ה, י"ה, ה"ו, ה"ו, ה"י, וי"ה, והמציאות שצו בהם בנפש זכר ונקבה שהם: ראש, בטן, גויה. והנה לכאורה הרי נראה מכאן שאלו ה' צירופים, ג' מהם הם בחי' זכר, וג' מהם הם בחי' נוק'. והיינו: י"ה, ה"ו, וי"ה, הם בחי' זכר, אבל י"ה, ה"ו, וה"י, הם בחי' נוק'. אמנם הנה בספר יצירה (פרק א' משנה יג) בענין ה' צירופים הללו שהם בה"ק, מבואר שם שהג' צירופים י"ה, ה"ו, וי"ה, הם בחסד נצח ת"ת, [והוא לפי נוסח האריז"ל, וע"פ מ"ש בכונות לולב (דרוש ה) וכן הוא ברע"מ (פ') ויקרא יז ע"א, ובפ' פנחס רמג ע"ב] אמנם לפי נוסח הגר"א בס"י שם, הם בנצח חסד ת"ת, וכן הגייה הגר"א ברע"מ פ' ויקרא הנז', ויתבאר למטה סברת כל א' בזה. והג' צירופים ה"י, ה"ו, וה"י, הם בגבורה הוד יסוד. ונודע הוא כי חסד נצח ת"ת הם כולם בחי' זכר, וגבורה הוד יסוד הם כולם בחי' נוק', כי ת"ת הוא לימינא ויסוד לשמאלא, וכמ"ש בתיקונים (תיקון יג דף ל ע"א) וצדיק נטיל משמאלא ועד"א מימינא. וכן הוא נודע כי איהו בנצח ואיהו בהוד וכו'.

סברת הגר"א ז"ל מה שגורס בפרק א' משנה י"ג י"ה"ו בנצח וי"ה בחסד, משום שכן הוא מוכח בעניינינו שהוא בפרק ג' משנה ח', שיה"ה הוא יותר חסדים מהצירוף דיה"ו. אמנם סברת האריז"ל הוא כי הגם שבאמת הוה הצירוף דיה"ה יותר חסדים, עכ"ז אמר הטיב הספר יצירה לעיל פרק א' משנה י"ג כי י"ה"ו הוא בדרום, כי הנה הוא בסוד (ישעיה טז ה) והוכן בחסד כסא שאמרו בזה"ק (תרומה קלג סע"א ופ' פקודי רכ), ולכן אמר הס"י חתם דרום ופנה לימינו וחתמו ביה"ו, שהוא הגבורות שבחכמה כנ"ל, כי עי"ז יש קשר וחיבור להמלכות נוק' להתחבר עם החסד, שזה עיקר תיקון דהמלכות וכמ"ש בזה"ק שם, ולית תקונא דכסא אלא בחסד דאברהם, והוא ע"י שנחתם החסד בחותם דיה"ו שהוא הגבורה דחכמה, ועי"ז יש להמלכות שהיא כלל הגבורות חיבור וקשר בהחסד, וזהו והוכן בחסד כסא, שנעשה הכנה בספי' החסד להתקשר את המלכות עמו וכו'.

יט ע"א

(ט) שמות יב ע"א ועי' בשלח נה ע"א ולקמן מג ע"ב קעד ע"ב ולעיל ז ע"א (לש"ו). מ"ש הרב בשער הפסוקים (בראשית) בדרוש עץ הדעת, כי לא היה בז"א רק המוחין דמצד אימא בלבד, הכוונה הוא רק על בחי' הבי"ע שבז"א וכמ"ש בפנימיות וחיצוניות (דרוש ב) ובכ"מ. ואותן הבי"ע שבן, הנה הם השורשים דכל הנשמות והעולמות אשר לבי"ע ממש שיצאו ונבראו אח"כ מהמלכות דאצילות ע"י זווגא בז"א (ע' זוה"ק ח"א כב ע"א כט ע"ב ובח"ב יב ע"א וח"ג ז ע"א יט ע"א קעד ע"ב וע' עוד ח"א יג סע"א וח"ב נה ע"א) (כללים ח"א קח ע"ג). עי' ע"ח שער התיקון (פרק א) ונתקן כל תחתון ע"י זווג דפב"פ דהעליון וכ"ז הוא עד סוף פרצופי האצילות ואח"כ בהגיע למציאות ולתיקון הנשמות דבי"ע שהם נולדו מזווג הזר"ן דאצילות (וכמ"ש בזה"ק שמות יב ע"א, ויקרא ז ע"א, יט ע"א, שלח קעד ע"ב, וע' עוד בהקדמת זוהר בראשית י"ג סע"א) (כללים ח"ב קלו ע"ד). עי' ביאורים ח"ב מה ע"ג.

כח ע"א

(י) ר"ל דאין יכול להביא העולה עד שמביא חטאת כמ"ש משל לפרקליט כו' והענין כמש"ו דחטאת אין מניח לעולה לסלקא עד דיתפרש החטאת ואמר והאי איהו חטאת כו' ר"ל חטאת לשון חסרון כמש"ו חטא דכורא חטאת כו' וזהו חסרון לא יוכל להמנות (יהל אור).

(יא) ר"ל זהו חסרון שיוכל להמנות, והענין שע"י עולה סלקא וזהו עולה וחטאת יורדת למטה וזהו חטאת ירידה וכיון דאתפרש חטאת מינה סלקא כו' (יהל אור).

(יב) ר"ל עשו איש שעיר כמ"ש לקמן ולכך צריכין בכל המועדים ור"ח שעיר לחטאת לכפר על טומאת מקדש וקדשיו שמטמא החטאת המקדש ואחר שמתפרש בהאי שעיר שהוא חולקי' סלקא בעולת המועדים (יהל אור).

כט ע"א

(יג) עי' תיקו"ז מ ע"ב: רזא דאלהי"ם מלא י"ה ודא איהו (נ"א י"ה"ו) בינה ודאי. עי' בהגר"א בתיקו"ז לז ע"ד: היא נקראת מליאה (פע"ח חג המצות ז), אלקים חיים (זהר ח"א לא ע"ב), מלא י"ה (זהר ח"ג כט ע"א), בינה בן י"ה (אד"ז רצ ע"א), דכלילן בה'. ועיי"ש מ ע"ד: ה' זעירא גופא בית קיבול דכלהו, ר"ל דאלקים, מלא י"ה, ולכן נקרא ג"כ אלקים. ועיי"ש מ ע"ד: דה' עילאה הוא אלקים, מלא י"ה, כליל ה' נקודין בחושבן [גימ' של ה' נקודות פיתוחי חותם], וה' זעירא כליל להון בה' אתון דאלקים. ועיי"ש מו ע"ג: מלא י"ה

זהר ויקרא חלק א'

(לקמן סג ע"ב), והן יה"ו דאז וימתקו המים כנ"ל בעץ החיים. ועיי"ש נא ע"ב: הוא [ז"א בתיקונו] נק' מלא, אלהים, מלא י"ה מן אר"א. ועיי"ש קכב ע"א: אלקים הוא מלא י"ה והוא יה"ו והיא מליאה מהם אותיות מליאה ועתה דום י"ה דומיה וכד אסתלק י"ה נשאר אלם.

מג ע"ב

(יד) סוד הצלם של האדם הוא סוד המלבוש של נשמת אדם, כי כמו שהלבוש הוא מתוקן כדמות הגוף כן הלבוש הנשמה בדוגמא דילה ממש, ויש לאדם ג' לבושים והם א' בצלם וב' צללים ואלו הם הלבושים הנזכר כאן בדף זה, וכל האיברים החקוקים בצלם הזה אותם שהוא צריך לתקן בגלגול הזה הם במספר והם נקרא ג"כ ימי האדם שהם ממשים כי הצלם והימים והלבושים הכל א' וכו' הצלם הוא לבוש הנשמה או לרוח או לנפש, והימים הם איברים וגידים של זה הלבוש וז"ש בזהר תזריע וכו' וכמו שאיברי הנשמה עצמה הם מתחלקים ובאים בגלגול כל א' בזמנו בסוד ניצוצין כדמליק מנר לנר כנודע דכמה גופין אית לחד נשמתא כן הצלם מתחלק לכמה ניצוצין ויום א' ממנו אי זכה בו האדם נעשה דיוקן א' שלם בסוד תרי"ג מצות שכל מצוה אתכללית מתרי"ג וכל אבר כלול מכל איברים וכו'.

נ ע"א

(טו) תיקון גדול ועיקר גדול הוא כדי להחליש את הסטרא אחרא ולבטלה, לדבר בגנותה ולמאס אותה, והוא סוד מה שאמרו (מגילה כה ע"ב) כל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דעבו"ז דשריא דכתיב כו', ומה שאמרו דשריא ולא אמרו שהוא מצוה, הוא משום שלא ירגיל אדם בליצנות וגם באמת, כי עוד יותר טוב הוא לבטלה בלבו לגמרי ולהתרחק ממנה, שלא לדבר בה ולא להרהר בה מאומה. והוא עוד יותר טוב הרבה, אלא שאם נתגלגל בה הדיבור ע"י איזה סיבה, אז הוא ענין גדול לדבר בזילותה וגנותה ולמאס אותה, וכמו שאמרה התורה (דברים ז כו) שקץ תשקצנו כו', כי הוא תיקון גדול להחליש את הקליפה ולבטלה, וכמו שאמר האריז"ל בכוונת עלינו לשבח (דף נ), ע"ש שמבואר כי ע"י שמדבר בגנותה וממאס אותה, הוא גורם חלישות גדול להקליפה ע"ש (דעה ח"ב צב ע"ב).

נז ע"א

(טז) וצריך אני לומר כי כשאדם נושא אשה שאז י"ה ביניהם שהם בסוד אר"א, ואם זוכה לבן ובת אז יש לו כל שם הוי"ה, ומי שמת בלא בנים נשאר בבחי' ו"ה שמשם מלכין דמיתו, שגם בחי' אר"א ירדו לבחי' ו"ה, וי' פעמים ו"ה ק"י וד' פעמים ק"י כנגד ד' ע"ב דרפ"ח הרי ג' מ"ת. ולכן אמר חזקיה (ישעיה לח, יא) אמרתי לא אראה י"ה, והבן. ולרבי אבא זה היה עיקר עוונם ולכן אמר והכי הוא ודאי, פי' זו היתה סיבת מיתתם. ושיעור הכתוב הוא, בקרבנתם לפני ה' וימותו, פי' הם היו מתים שלא היו להם בנים ובכל זאת מלאם לבם להקרב לפני ה'.

סו ע"ב

(יז) יר"ד אזיל ליר"ד יר"ד סליק ליר"ד. כן הגי' כמ"ש האריז"ל. והענין, כי כשרוצה ליתן בו המוחין, נסתלק יר"ד דז"א, לבוש דמוח חכמה דז"א, כמ"ש בס"ד פ"א (טז ע"א) נהיר יר"ד בתרין אתיחד יר"ד בלחודי כו', ובתר כן סליק בדרגוי לעילא לעילא כו', והוא שהולך לו אל אבא שהוא מקומו, שמוח חכמה הוא אתפשטות אבא, כמ"ש בא"ז (רפט ע"ב) אתגליף האי חכמתא וכו'. וז"ש יר"ד אזיל ליר"ד. ואח"כ עולה ברעו דמ"ס כנ"ל, וזהו יר"ד סליק ליר"ד, שהוא יר"ד דעתיקא, והוא בקרומא דאורא, כמ"ש בס"ד וז"ש לעילא לעילא. [ואח"כ אותו יר"ד עילאה, מתכנס באלו ב' היודין שתחתיו. וז"ש יר"ד מתכנס (בהדי בהו) (יהל אור).]

(יח) ר"ל שאלו הנ' שערים או חזין באלף ותק"ע ר"ל ה' היא ת"ק והאלף של מילוי ה' הוא אלף הרי אלף ות"ק ומתפשטין בז' ספי' מבינה עד המלכות הרי ע' סליק ה' ואתעטר חמשין זימנין לנ' תרעין הרי נ' שערי בינה הם באימא עצמה וכשמתפשטין בז"א מתפשטות עד הוד הם ל' אחרים ומכים זה בזה ועולים אלפים ות"ק שערים (זהר הרקיע). הן חב"ד, י"ה אלף, ות"ק ו' בהתכללות הדק [צ"ל הו"ק], ונוק' הוא שבעים, והכל נכלל בה"א. ה' ת"ק, א' אלף. ציור הה"א שבעת ימים תחת אמו (יהל אור).

עא ע"ב

(יט) והנה כל הבירור שאדם עושה בחייו, הוא במעשה המצות ובאכילתו, אמנם בפטירתו מזה העולם כשיצאה נשמת הצדיק מן הגוף, כי אז הנשמה היא בלי לבוש הגוף הגשמי, כי אז אין אחיזה לחיצונים בנשמה, ואז היא נכנסת בתוכם ומשברת הקליפות, ומלקטת כמה ניצוצות, הכל כפי כח הצדיק שמת, ומעלה אז בשעת מותו יותר מכל מה שהעלה בחייו. וז"ס מ"ש רז"ל גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם (ספר הליקוטים ויצא ל"ו), ועי' שעה"ג הק' א'.

עג ע"א

(כ) פ' הז"א סתים שהוא מתלבש בתוך המלכות מהחזה ולמטה והמלכות גליא (מ"מ). כלל כל גילוייו ית"ש הוא הכל רק כללות אור המלכות, אלא שנתפשט בה מגילוי לגילוי, אבל כולם הם רק עצמות אחד מהמלכות דא"ס עד המלכות דאצילות, והוא מ"ש בזוה"ק בכ"מ פ' אחרי (עג ע"א) קב"ה דרגא על דרגא סתים וגליא, ופ' נשא (קמג ע"ב) שכינתא לעילא שכינתא לתתא, קב"ה לעילא קב"ה לתתא, עוד באד"ר (קמא סע"א) עתיקא דעתיקין וזעיר אנפין כלא חד כו', וכן באד"ז (רצ סע"א) כל מה דאמינא דעתיקא קדישא וכל מה דאמינא דזעיר אנפין כלא חד כלא הוא חד מלה. והוא ע"פ מה שאמרנו, שהעצמות הוא אחד בכולם, מהמלכות דא"ס עד המלכות דאצילות, וכל החילוקים הוא רק בבחי' הגילויים, כי התפשט בה מגילוי לגילוי, אבל כולם הוא רק אור המלכות וכנ"ז (כללים ח"א כ ע"א). עיקר האור הנה הוא נשאר מבפנים והוא המ"ה שהוא יותר עיקרי מהב"ן, וכל גילוי הנה הוא רק ע"י הב"ן, אבל הוא עצמו הוא מתעלם. סתים וגליא, ר"ל ע"י הב"ן וכמ"ש בספד"צ רפ"ד (כט ע"ב) ובזוה"ק פ' נשא (קמו ע"ב ושם [ח"ג] עג ע"א קנט ע"א רפט ע"א) (כללים ח"ב יט ע"ב). הגם שהוא עצמו הנה הוא נעלם, כי הרי הוא לא יצא מעולם לחוץ כלל, עכ"ז הנה הוא מתגלה ג"כ תמיד ע"י הב"ן דעניניו, והוא אותן המ"ה והב"ן בסוד הו"ה אדנ"י, שגילוי דהו"ה ב"ה הוא ע"י אדנ"י, והוא סתים וגליא (כמ"ש בספד"צ רפ"ד (כט ע"ב) ובזוה"ק ח"ג עג ע"א, קמו ע"ב, קנט ע"א, רפט ע"א), כי הוא בעצמו סתים ומתגלה ע"י אדנ"י, וה' בהיכל קדשו (חבקוק ב כ) כנודע (תיקו"ז לג ע"ב). ולכן הנה הוה השם מ"ה הגם שהוא מלגו וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקו"ז יט ע"א) מלגו איהו יו"ד ה"א ווא"ו ה"א דאיהו ארח אצילות, ר"ל שהוא פנימיות כל האצילות וכל האצילות מתנהג עליו, והרי הוא רק בפנימיותו, ועכ"ז הנה נקרא הוא שם המפורש כנודע (תיקו"ז ח ע"א), והוא משום כי הרי הוא מתגלה ע"י אדנ"י וכמ"ש הגר"א באד"א (דפוה"ח פ' תשא בסוד מסוה משה שמות לד לג) (כללים ח"ב לא ע"ג).

(כא) הענין כי האלף הוא בא"א כידוע, שלכן התורה מתחלת בב', בחכמה כידוע. ובא"א ג' רישין, והן סוד אמ"ש, שהן כללות כל האצילות, וכללות כל הפרצו', וכללות כל העולם, כמ"ש בזוה"ר (תרומה קנט ע"ב תיקו"ז קכ ע"ב) ובס"י (ריש פרק ג). ואמר בס"י (פרק ג') אש למעלה, ומים למטה ואויר בינתיים. ראש מאש, בטן כו'. שמים מאש, ארץ ממים כו'. וכן הוא כאן בג' רישין אלו. רישא עילאה גולגלתא מאש, וכאן אינו ניכר האש, רק למטה בז"א, כמ"ש בא"ר (קלה ע"ב) וא"ז (רצב ע"ב), שכאן נכפין, לכן בז"א נק' גולגלתא תקיפא, ושם בו טלא דבדולחא, שבו תחיית המתים, בסט' דגבורה, ושם בוצינא דקרדוניתא. רישא תניינא הוא אוריא שהוא במקום רישא דלא אתיידע כידוע, והוא אויר, ושם גניז רוחא, שורש אבא, כמ"ש בא"ז (רצב ע"ב) והאי אבא מרוחא דגניז בע"י. ורישא תליתא הוא מ"ס, מים כידוע. והן רמוזין באלף בב' קוצין ווא"ו. קוץ העליון לרישא קדמאה, ושם בוצינא דקרדוניתא, ששם ה"ג, שהן ה"פ פ"ר, שהן אלף ות"ה גבורות, כמ"ש בא"ר (קלז ע"ב), שלכן ג"כ כאן אלף ות"ה עלמין, והן כמנין א'ת"ה. ורישא תניינא הוא אוריא, שהוא המבדיל בין מים עליונים ובין מים תחתונים, שהוא סוד הדעת, שג' רישין הן בסוד חב"ד, והן בסוד אר"א זר"נ, וזהו אוריא בסוד ז"א. שלכן הוא וא"ו דאל"ף, ובו גניז שורש אבא, שהוא ע"ב, שלכן בו ע"ב שמהן, וכן ע"ב שמהן הן ר"ו אתוון, שהן אותיות אויר. רישא תליתא הוא מ"ס, והוא קיומא דעלמין כלהו, ובו כלילן הכל, ל"ב שבילין, ונהרין עמיקין נש"ב, ועשר אמירן שהן זר"נ דדעת, שמ"ס הוא כתר של כל האצילות, בחי' התחתון של כתר, וקוץ העליון של שם הו"ה. ובכתר של כל עולם הוא שורש של כל העולם, שלכן ג"כ כאן כלולים כל העולמות. וקוץ התחתון של האל"ף כליל בקוץ העליון של יו"ד של השם. וכן קוץ תחתון של יו"ד בקוץ עליון של ה"א. וכן בכולם. ואמר וסמכין דעלאין ותתאין. הן הסמכין דאות יו"ד, שכולם סלקי ברעו דמחשבה עילאה, שהוא מ"ס, כמ"ש בס"א דף ה' והוא קוץ הזה (יהל אור).

עט ע"א

(כב) א'. עי' ספר הליקוטים (ספר תהלים - פרק צו): אהבה אני, מלת אהב"ה עולה י"ג, בערך י"ג בוסמין עילאין. אני, פירוש, שמקבלת הארה מכתר, כנגד האלף, ומהי"ד כנגד חכמה. ולכן ה' היא באמצע, בערך בחינה שבה שהיא בינה. ובזה תבין סוד נפלא, נאמן אני ליתן שכר טוב לצדיקים וליפרע מן הרשעים, לפי שבינה יש לה ב' בחינות, הא' בערך מה שהיא מקבלת מכתר וחכמה, והא' בחינה שבה מקבלת שהוא נו"ן כפופה, המשכת הדינים ממנה. ולכן היא הו"ה בנקודת אלה"ם, שמורה המשכת הדינים. ולכן כשרוצה לתת שכר, נאמן אני, לפי שנותנת מהארה שקבלה מכתר וחכמה. וכשרוצה ליפרע, נאמן אני, לפי שנותנת מבחינת הנו"ן, המשכת הדינים שבה.

(כג) זה תבין ממה שביארתי בפ' עקב בפסוק עשו להם מסכה כו' וארז"ל כי ק"ך קנטרין כמנין מסכ"ה היו בעגל ההוא והענין הוא כי זאת המסכ"ה היא סוד הקליפ' אשר מכוונת כנגד לאה העומדת באחורי רישא דז"א בסוד קשר של תפילין וע"ש ותבינהו (שער מאמרי רשב"י). הה' אותיות השרשיים עם הק"כ הרי הם קכ"ה והם כולם דינין, ומהם היו השמונה מלכים. והיה כל מלך ומלך כלול מקכ"ה דינין, וח' פעמים קכ"ה הרי הם אלף, והם ג"כ סוד אלף יומין דחול שאמרו בזוה"ק (פ' פקודי דף רכז ע"א), ומשם הוא ג"כ סוד הקכ"ה זיני מסאבותא שאמרו בפ' אחרי (דף עט ע"א), וכן עשו את העגל מקכ"ה קנטרין של זהב כמ"ש בשמות רבה (פ' מ"ב סוף סי' ח') וכן בזוה"ק (פ' תשא קצ"ב סע"ב) (דע"ה ח"א ב ע"ב, ועי' דע"ה ח"ב י ע"ד).

(כד) כאשר הגווינין דעיינין הם מלוּבש בקליפין, וכן הגווינין דקשת הרי נעשה היחוד בצירוף הקליפין רחמ"ל, והרי הוא מכניס צלם בהיכל, ועליו נאמר (במדבר יט יג) את משכן ה' טימא, ע' זוה"ק (בראשית נג

זהר ויקרא חלק א'

ע"א) ופ' ויקהל (קצה רע"ב ורג ע"ב) ופ' אחרי (עד ע"א עט ע"א) ופ' בלק (קצז ע"א) (דע"ה ח"ב פח ע"ג), סוד ביאת נחש על חוה (שבת קמו ע"א), ושפחה כי תירש גבירתה (משלי ל כג) רח"ל (ע' זוה"ק בראשית נג ע"א, אחרי עד ע"א עט ע"א, בלק קצז ע"א, תשא קצד ע"ב, ויקהל קצה ע"ב, וע' מאמרי רשב"י בדפוח"ח דף מ ע"ש בארוכה) (דע"ה ח"ב קה ע"ד), עי' זהר פ' נח (סד ע"א) ופ' בשלח (ס סע"ב) ופ' תשא (קצד ע"ב) ויקהל (דף קצה רע"ב ודף רג ע"ב) בלק (קצז ע"א) אד"ז (רצ ע"ב) (דע"ה ח"ב קנה ע"א), פ' בשלח דף ס סוף ע"א, וע' פ' נח דף סד ע"א, ופ' תשא קצד ע"ב, ופ' אחרי שם עט ע"א, ולכן הוא השעיר כדי להעבירם מעליה) (דע"ה ח"ב קנו ע"א).

פג ע"א

(כה) עי' לעיל ח"ב (כד ע"ב) אמרו דכד ברא קוב"ה לאדם מעפרא דמקדשא דלתתא אתברי מעפרא דמקדשא דלעילא אתייהב ביה נשמתא. אמנם בפ' קדושים (פג סע"א) וכו'. והאריז"ל בשער הצלם (פרק א) אמר כי אדה"ר היה מעפר גן עדן הארץ, אך אחר החטא נעשה מעפר העוה"ז. ובשער מ"ן ומ"ד (סוף דרוש א) אמר שם כי קודם החטא היה גופו מיצירה ונפשו מבריאה ורוחו מנוק' דז"א דאצילות ונשמתו מז"א דאצילות והנשמה לנשמה מאז"א דאצילות, אך אחר החטא נעשה גופו מהעוה"ז, ונפשו מהעשיה (ר"ל מהאופנים שהם נפש הגלגלים, ומשם נמשך נפש האדם ג"כ) ורוחו מיצירה ע"ש. והענין בכ"ז כי נודע הוא שכל עולם ועולם הנה הוא כלול מכל הד' עולמות אבי"ע (ע"ח שער הפרצופים פרק ו), וישנם גם בעוה"ז בחי' אבי"ע. והיינו כי הגן עדן הוא מבחי' אצילות דהעוה"ז וכמ"ש הרב (בשער הכוונות דרושי הלילה דרוש ד דף נד ע"ב) כי ג"ע העליון שהוא בעולם הבריאה הוא ביסוד דבינה המקננת בבריאה (ת"ז כד ע"ב, וע"ח מיעוט הירח פרק ג), וג"ע התחתון אשר בעוה"ז הוא ביסוד דהמלכות המקננת בעשיה. ומקום בית המקדש הוא בחי' הבריאה שבהעוה"ז, והק"ק הוא בחי' היכל העליון ק"ק דהבריאה, ונכלל היכל ק"ק ג"כ באצילות כמ"ש בשער כסה"כ (פרק ב), וכן הוא בעוה"ז שהיכל קודש הקדשים הוא סמוך לגן עדן וכו', כל ארץ ישראל כולו שהיא בחי' יצירה שבהעוה"ז הרי היא מהד' ראשונות דהעוה"ז, ובפרט מקום המקדש והיכל קודש הקדשים, שהם בחי' אצילות ובריאה דהעוה"ז כנז', ובעת בריאת אדה"ר הרי היה עומד אז כל העשיה כולו בהד' תחתונות דעולם הבריאה של עתה ובהו' ראשונות דעולם היצירה של עתה, והיו הד' ראשונות דהעשיה במדרגת הד' תחתונות דהבריאה, וא"כ הרי היה מקום המקדש בעולם הבריאה, וזהו שאמרו כי אדה"ר אף על גב דגופא דיליה הוה מעפרא לאו מעפרא דהכא הוה אלא מעפרא דבי מקדשא לעילא, ור"ל כי הרי הגם שהיה מעפר דבית המקדש של העוה"ז, אבל כל העוה"ז הרי היה עומד אז למעלה, והיה מקום דבית המקדש של עתה למעלה בעולם הבריאה, וז"ש מעפרא דבי מקדשא לעילא (ולא אמר דלעילא אלא לעילא), כי הרי מקום המקדש שלנו הוא גופה היה אז למעלה במקום עולם הבריאה של עתה (דע"ה ח"ב כז ע"ב).

פח ע"א

(כו) פ' שהמלכות מתקיימת על ידי שפעו ולפי האמת היא עומדת עליו כי המלכות מקומה למעלה מנר"ה על היסוד (אור יקר). ח"ב קמט רע"א (לש"ו). אור המ"ה העיקרי הנה הוא עצמו לא נתגלה ג"כ אלא רק ביום הראשון, והוא החסד שנתגלה אז בפומא דאמה, אבל הוא חזר ונגנז תיכף ג"כ ביסוד עצמו, ונשאר שם ובסוד אור זרוע לצדיק וכו', והוא מאור הגנוז שנתגלה ביום ראשון. אבל תיכף הנה חזר ונגנז גם הוא ונשאר בהיסוד עצמו, ובסוד אור זרוע לצדיק, ואינו מאיר מעתה להנוק' שהוא המלכות הנעלמת בו אלא רק דרך דופני העטרה, ע' הערת המוחין (פרק ט) וכמ"ש בזוה"ק פ' בא לה ע"א, ע"ש בהגהות מהרח"ו אות ג' ד', ובזוה"ק פ' תרומה קמח סע"ב וקמט רע"א, ושם קסו ע"ב וקסז ע"א כל הענין, ופ' פקודי רכ ע"ב (כללים ח"א קא ע"ג).

צב ע"א

(כז) פ' ששם הויה המחיה לכל האצילות כל אות ממנו כוללת כל האצי' והתחיל ביו"ד במילוי ואמר שג' אותיות יו"ד הם שלימותא דכולא ולפי שמחיה את הכל והוא בסוד עצמות אמר שלימותא דכולא שאין בו דין אלא כולו רחמים והתחיל מן י' פשוטה ואמר ראשיתא דכולא י' עילאה דכולא תחלת הכל גוף הי' חכמה אבא עילאה דכולא רמז לקוץ הי' כתר עליון א"א שנכלל בקוץ הזה. ואפשר לפרש יו"ד ג' אתון פירוש כל האצילות והם ראש לכל האצילות שאף על פי שמתפשטים בכל האצילות עם כ"ז נשאר עיקרם ושרשם באבא והתחיל לפרש י' עיל' דכולא. פ' אע"פ שאמרנו שג' אותיות ראשיתא דכולא עכ"ז בערך האצילות שלשתן נק' עליונים אבל בהם עצמם יש עליון ותחתון שהי' פשוטה עליונה לכל ו' אמציעותא שלימותא ד' תתאה והראשון נראה עיקר (זהר הרקיע).

(כח) פ' כמ"ש בפ' ויקרא שהי' יש לה עוקץ של ד' כזה ה' הי' רומז לחכם בבינה שיכלל אבא עמה והד' רומז לבינה והו' שבתוך הד' רומז לז"ו ולרמז שכל זה בצורת ה' וכלול בתוכה ה"א המילוי שלו בא' שצורתה יו"ד ורומז למה שהיה גנוז בה שיצא לפניו ונתמלא היא בסוד (נ"א: ביו"ד) החכמה שכמו שאבא היה כולל הכל ביחד ביו"ד במילואה כך עתה הבינה כלולה בכל וכל א' מתגלה מה שהיה בה' ואע"ג דא' הא אוקמוה שרומז לדבר נעלם הרבה שרומז לע"ק כנזכר הוא בעצמו אע"כ הכל א' שהמילוי לא בא ממה שניתוסף בבינה מאבא אלא ממה שניתוסף לו מע"ק וז"ש וכולא חד מלה (זהר הרקיע).

קט ע"ב

(כט) אותו האור הוא אורו ית"ש ממש השוכן בתוך הפנימיות דעולמות ב"ע בבחי' נשמה לנשמה (וכמ"ש ברע"מ פ' בהר קט ע"ב), ומזה האור מתפשט ונמשך כל התורה כולה אשר בה נברא ונוצר ונעשה כל העולמות ב"ע, וכן מתקיימים ומתנהגים רק על ידה (הקדו"ש יב ע"ד, ועיי"ש יז ע"ג), היחוד הזה גם עתה בכמה מקומות, ואין הכוונה בהם על מצב העולמות שעומדים בגילוי הזה גם עתה, אלא הכוונה הוא רק על ההעלם וההסתר שבהם שהוא פנימיותם וכח קיומם העיקרי, כי בהעלם והסתר הרי הוא ית"ש מקומו של עולם תמיד, הנושא אותה בכל מלוואה, ורק עליו היא מתקיים ועומד, והוא בבחי' נשמה לנשמה רוחא לרוחא לכל מציאותה ומאורעותיה, וכמ"ש ברע"מ (פ' בהר קט ע"ב וכן בפ' וירא קג ע"ב) (דע"ה ח"ב מט ע"א), [ע"י מבוא שערים] (שער א פרק ב) במ"ש שם בענין מה שמבואר בזה"ק בכ"מ כי א"ס ית"ש הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, וכמ"ש בפ' בהר (דף קט ע"ב) דאנת הוא נשמה לנשמות ולית נשמה עלך ולא אלהא עלך אנת לבר מכלא ולגו מכלא ולכל סטרא ולעילא מכלא ולתתא מכלא כו' ומלגו דעשר ספירין כו' ואנת בכל ספירה בארכה ורחבה עילא ותתא ובין כל ספירה וספירה ובעובי דכל ספירה וספירה כו' כו'. וכן בפ' פנחס רכ"ה ע"א איהו סובב על כל עלמין כו' איהו ממלא כל עלמין כו' ע"ש. הנה מבאר האר"ז במב"ש הנז' שהכוונה הוא על בחי' אור א"ס המקיף ועל הקו דאור א"ס הנמשך ממנו ומתפשט מבפנים לכל העולמות (ביאורים ח"א דף ה' ע"א), כל העולמות ב"ע, שהגם שהקב"ה הוא מחייה אותם ומקיימם ומנהיגם, וכל מציאותם וקיומם וחיותם הוא רק ממנו ית"ש, ע"י שהוא מאיר להם בבחי' נשמה לנשמה כמ"ש בזה"ק (פ' בהר דף קט ע"ב, ופ' וירא דף קג ע"ב), עכ"ז הנה לא נעשו חד עמו ח"ו, אלא עומדים לעולם על תכונתם שהם רק נבראים נוצרים נעשים (ביאורים ח"א כו ע"ד), וע"י ביאורים ח"ב פו ע"ד.

קיג ע"א

(ל) שמואל רבתי (פרשה ה') אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים, שאילולא אני כביכול אין הוא יושב בשמים, ע"ש עוד, וכן בספרי (פ' וזאת הברכה סי' שמ"ו). כי אלולא התורה שבהעולם הזה היה מתבטל כל גילוייו אשר באצילות ג"כ והיה חוזר לא"ס כמקדם, ורק ע"י עסק התורה וקיום המצוה שבהעולם הזה מעמידים כל גילוייו שבאצילות. והוא ענין העבודה צורך גבוה כנודע מכמה ספרי קדושי עליון, וכמו שהאריכו בזה הר"מ גבאי בספר עבודת הקודש, והשל"ה, והנפש החיים, והוא כדי להעמיד את גילוייו למעלה. וע' זה"ק (פ' בחקותי ק"ג סע"א ושם ע"ב) וכל מה שהאדם מקיים ועושה רצונו ית"ש למטה, הנה הוא מקיים ומעמיד ומתקן ובונה את דוגמתו בשורשו ואורו אשר למעלה למעלה, ומכש"כ כשהאדם עוסק למטה בפנימיות התורה שהוא בענייני אור קדושתו עצמו אשר באצילות, שהוא למעלה מהתלבשותו אשר בהעולמות ב"ע, והרי הוא עוסק באור קדושתו עצמו בלי התלבשות כלל, והרי גדול העסק בענין הזה באין ערך וחקר (הקדו"ש ז ע"ב), כשיתגלה שמו הנה יתבטל ע"י כל הרע כולה, ושעשע יונק על חור פתן כו' (ישעיה יא ח) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי [שהוא מלכות אדני הכולל כל המציאות דהב"ע כולם כי כולם הם ממנה] כי מלאה הארץ דעה את ה' (ישעיה יא ט). וכן יתברך ויתגלה שמו ביותר וביותר עד שיתבטל כל העביות כולה וכל המסכים כולם, ויזדככו גם כל הב"ע כולן למדרגת האצילות שהוא שמו יתברך, ואז ונשגב ה' לבדו ביום ההוא (ישעיה ב יא), כי יתייחד אז אור א"ס ית"ש בהב"ע כמו בהאצילות, ויהיה הכל רק שמו לבד. ועל זה הוא כל התפילות והתהילות והברכות כולן וכל התורה והמצוה כולה, והוא סוד ענין העבודה צורך גבוה (דע"ה ח"א נו ע"ב), והנה נעשה בזה"א ע"י התורה והמעשים טובים של הצדיקים ב' תיקונים: אחד, שיעורר הוא בא"א להאיר אליו ולהתייחד עמו, כי אין מעשה האדם נוגע לא"א עצמו אלא ע"י ז"א, ונעשה ע"י המעשים טובים של הצדיקים ההתעוררות בזה"א לעורר יחודו בא"א. והתיקון הזה הרי הוא רק בדרך הכשר לבד, ע"ד הגשם והשלג היורד מן השמים והרוח את הארץ, שמכשירה לפתוח את כח יבולה אשר היה סתום בה מקודם. והתיקון הזה הנה הוא בסוד תנו עוז לאלהים. והתיקון השני הנה הוא בסוד ויעש דוד שם, שנעשה ע"י המעשים טובים של הצדיקים הגילוי דהאור עצמו למעלה. והוא כי באשר שכל התורה והמצוה וכן שורש נשמת ישראל הנה הוא רק משם, ר"ל מז"א, לכן הנה עולה בו כל מצוה וכל פעולה ומעשה אשר לשמו יתברך הנה עולה בזה"א ליסודו הפשוט ולשורשו בקודש, ונעשית אחד בו, ויוצא בו ע"י אותו הפעולה והמעשה כחו לפועל, ומתגלה להאיר בו ע"י התיקון דהכשר הנז' את יחודו בא"א, ועומד בו מעתה כל אותן המעשים טובים שעלו בו ומאירים באור השכר שבהם, שהוא בהזיו והזהר והנועם והעונג דאור השכר שבהם וכמו שהוא בא"א וכנ"ל (כללים ח"ב כב ע"ב).

קכא ע"ב

(לא) ע"י לעיל ח"ב קעג ע"ב: כנור דוד לא שכיך לעלמין אלא תדיר אודי ומשבח ליה למלכא עלאה וע"ד נותן זמירות בלילה. וע"י גר"א בתיקו"ז קכב ע"א: רוח הקודש דשריא בתוך פה האדם ודובר מאליו והוא רוח הקודש כידוע וזהו כנור דמנגן מאליו וזהו כנור דדוד דדוד דרג' והוא ראש לכל בעלי רוח הקודש ובעבור שהלב הוא בצפון ומאזנא שמאלא דלבא נפיק הרוח ודפיקו לכן אמר רוח צפונית וז"ש וכל ערקין וורדי כו' ולכן כל המזמורים הכל אומרים של דוד דהוא לבא דכלל ישראל ואדם כמ"ש בפ' משפטים וכל דפיקין הכל מיני' ולכן אנו ממתנין על ביאתו קול דודי דופק ובגלותא אני ישנה והוא בלא רוחא דמשיחא כמ"ש"ל ע"ו ב' והאי רוחא דאסתלק איהו רוחא דמשיח כמה דאתמר ואיהו רוח הקודש ואיהי רוח חכמה ובינה כו' ואמר כמה דאתמר דאמר שם דאיהו רוח אלקים מרחפת כו' וכמ"ש למעלה דדפיק ביה רוחא דקודשא דאתמר ביה ורוח אלקים בגין דהחשיתי כו'. וז"ש ובגלותא דאסתלק כו' בפומא כו' דהוא רוח

הקודש דשריא בלבא למנדע ובפומא לדבר מאליו והן ב' מיני רוח הקודש א' לדעת והב' היא למעלה ממנה בדבור וז"ש למעלה ק"ז ב' איהי פה כו' ואיהי לב כו', ע"כ לשון הגר"א. ולענין מעלת חצות, עי' שעה"כ (דרושי תפילין דרוש ה דף ט ע"ג, ועי' עוד דרושי הלילה דרוש ד) והנה תיכף בהתחלת הלילה מסתלק הרשימו שלו ושלה כנז' וכבר נתבאר אצלנו בענין שכיבת הלילה כי זיוג של חצו' לילה הוא עם לאה לא עם רחל הנק' נוק' דז"א האמיתית ושם ביארנו ענין זה איך הוא כי הנה רחל נוקבא דז"א יש בה י"ס והספי' הי' שבה היא שורש עצמות שבה ואינה יכולה להתערב ולהתחבר עם לאה אמנם הט"ס האחרות הבאים לה ע"י תוספת אלו הם יכולות להתערב ולהתחבר בפרצוף לאה ועי"כ נגדלת לאה אחר חצות לילה בכל אורך ז"א כולו ע"י אלו הט"ס שלוקחת מרחל.

(לב) חמש כנפי ריאה - כמ"ש (חולין מז ע"א) חמש אוני אית לריאה [ע"י רש"י חולין מה ע"א שכנפי ריאה הם אוני הריאה], והן ה"ס שמתפשטין בהן נ' תרעין דבינה מן הלב, תלתא מימינא חח"נ, וב' משמאלא ג"ה, שת"ת נוטה לימינא כמ"ש לקמן (ל ע"א) (גר"א תיקו"ז כט ע"ב), דה' ה' כו' - אמירא מאודנא שמאלא, ודבורא מימינא, קלא מאמצע בקנה, מחשבה בלבא, ד' אותיות הוי"ה, ור"ל ז"ש ברכי נפשי את יהו"ה, בינה (שם).

(לג) דע, כי יתרו הוא משורש קין, וחבר הקני הוא מיתרו. ולכן נקרא קנ"י, לשון קי"ן. והנה קין הוא מעורב מטוב ורע, ונברר אוכל מתוך פסולת ביתרו, ושם נתקן. ואז נפרד הטוב מן הרע, והרע הלך לקליפות [לאותו העם שנקרא קני - מ"מ], והטוב נשאר ביתרו. וזהו וחבר הקני נפרד מקין, כי בו נבדל ונפרד הטוב מן הרע של קין, שהיה מעורב בקין, וקני הכניס הקליפה לפנים. ולכן ארז"ל מקום שבעלי תשובה עומדים וכו', לפי שבעלי תשובה מכניסים הקליפה לפנים, וממתיקים אותה (ספר הליקוטים שופטים הובא במ"מ).

קב ע"ב

(לד) ענין זה חולק עם המוסכם לנו בכל ספרי הזוהר וגם התיקונים כי אהבה היא בחכמה ויראה היא בבינה אבל הענין הוא במה שנודע כי שתי מיני יראות הן החיצונה והפנימית כי החיצונה היא יראה מחמת העונש והפנימית היא מ"ש חז"ל כי כל צדיק ירא לעלות אל מקום חופת חבירו פן ישרף כמש"ה כי על כל כבוד חופה וכן הענין הזה הוא בספירות עליונות עצמן כי כל אחת יראה לעלות למעלה ממקומה פן תישרף באש חבירתה שלמעלה הימנה וכמ"ש בפ' בשלח כשעלה משה למרום שהיה אומר לו קמואל המלאך שלא היה יכול ליכנס בתחום הדרניא"ל המלאך ולא הדרניא"ל בתחום סנדלפר"ן המלאך פן ישרף זה באשו של חבירו הגדול ממנו.

והנה ספירת הכתר אין בה יראה זו כי אין ספירה עליונה הימנה והיא העליונה שבכולן ואמנם הספירה הראשונה מכל עשר ספירות שיש בה זאת היראה היא ספירת החכמה לפי שיראה לעלות אל מקום הכתר הגבוה ממנה פן תשרף באש שלה ולכן היא הנקראת יראה פנימית אבל הבינה אעפ"י שהיא תחת החכמה אין לה יראה זו לפי שהבינה והחכמה זוגא חדא אינן וכחדא נפקי וכחדא שריין ואדרבה יש בה בחינת אהבה כי היא אוהבת את החכמה ומתקרבת אצלה באופן כי החכמה נקראת יראה על כי יש לה יראה מלעלות אל הכתר והבינה נקראת אהבה על שאוהבת את החכמה אהבה גמורה ואמר כאן כי צריך שהאדם יקנה בו שתי מידות האלה. מדת האהב' את הש"ת הנרמז' בבינ' האוהב' את החכמ' ומדת הירא' הנרמז' בחכמה היראה מן הכתר כנ"ל.

והואיל ואתא לידן לבאר ענין הירא' החיצו' והפני' נבאר עתה ענין תועלת האדם בהיותו ירא יראה הפנימי' הנז' כי גורם שגם הקל' יתיראו מלעלו' אל הקודש פנימה פן ישרפו וכאשר האדם איננו ירא יראה הנז' מלפני האלהים גורם אל הקל' שיתבטל מהם היראה הזאת ויעלו למעלה ליינק שפע מן הקדושה וזהו סוד פסוק וטוב לא יהיה לרשע בצל אשר איננו ירא מלפני האלהים כי רז"ל דרשוהו על התלמיד שאינו ירא מלפני רבו ואין בו מדת היראה ואמר כי הוא רשע העושה כן ולכן לא יהיה לו טוב כיון שנדמה אל הצל אשר איננו ירא מלפני האלהים והצל הזה הם בחינת הקליפו' אשר נאחזות בק"ך צירופי אלהים דקדושה שהם כמנין צ"ל והוא סוד צ"ל מו"ת אשר איננו מלפני האלהים ועולה להתאחז בק"ך צירופי אלהים הנז' אשר הם בקדושה וכבר ביארנו זה בדרוש תיקון הגאווה והליצנות וע"ש (ש' רוח הקודש ד"ז ע"א).

קל ע"ב

(לה) יש סתירה בע"ח אם ב' המזלין מסתיימים בשוה שהוא עד חצי הת"ת דא"א שהוא טבורא דליבא, או שאבא הכללי, שהוא או"א, מסתיים עם המזל העליון בשליש עליון דת"ת שהוא טבורא דליבא שהוא הגומא שתחת הלב (והוא סוף החזה), ואמא הכללית, שהיא ישסו"ת, יחד עם המזל התחתון מגעת עד הטבור שהוא סוף ב' השלישים דת"ת, ומיד אחר כך מתחיל הפרסא והכרס והמעיים וכו' (וכן הוא שיטת הגר"א). והנה בספד"צ איתא שבדיקנא דא"א המזל העליון מסתיים בלב, ושל ז"א מסתיים בחזה, וד"ז קשה שכן הם צריכים להיות שווים שהרי הלב הוא במקום החזה, ועוד קשה שכן מפורש באד"ר שב' המזלות מסתיימים בטבורא דליבא. ממילא מחמת סתירות אלו הכריע האריז"ל כהצד הראשון, וכן מחמת השאלות האלה חידש כי טבורא דליבא אינו בגומת הלב (שהוא בסוף השליש העליון דהחזה), אלא הוא באמצע הת"ת ממש.

אמנם עכ"פ האריז"ל עצמו הסתפק בדבר זה ואמר 'ולא ידעתי מה וצ"ע', ומסיק כמו שמצינו בבגהר"א על ספד"צ שהמזל העליון עד טבורא דליבא, ומזל התחתון עד טבורא דגופא, ומוסיף שלפעמים המזל העליון יורד עד טבורא על ידי כפיפת הראש.

אבל קשה למה במזל העליון דא"א כתוב שזה עד הלב, ואילו בז"א כתוב שזה עד החזה. ולפי דברינו שבאומרו "עד ליביה" כוונתו ג"כ עד סוף הלב והחזה, א"כ מפני מה שינה הלשון ואמר בא"א עד ליביה ובז"א אמר עד חדווי, הלא שניהם שיעור אחד הם. שינוי זה אינו בכמות ושיעור המקום, כי באמת שניהם מקום אחד הוא, אלא שהחילוק ביניהם הוא באיכות - זה בפנימיות וזה בחיצוניות. דהיינו שבלב מתקבץ כל הארת המוחין, עד שהוא שני למוח, אבל לחזה אין הארת המוחין אלא שבה הוא ההתפתחות של יסוד דבינה ומיד נמשכים כל אורותיה בלב.

מזל עליון דא"א, שורשו הוא בדעת דא"א שהוא מהדעת דרדל"א ונמשך ומתגלה אורו בלב בו מתקבצת הארת כל המוחין דחור"ב, ובו הוא מתייחד עם אורות הלב והמה מאירים זה לזה, ובזה נעשה הלב שני למוח, ומתייחדים זה עם זה. אבל המזל עליון דז"א (שהוא מתחת לפרסא דא"א) וכל ה"ט' תיקונים שבו, הוא מה שנמשך בו מ"ג ת"ד דא"א ואינו נמשך בו האור דהמזל עליון שבו בלב עצמו בפנימיותו אלא רק בחזה שהוא בחיצוניות הלב. ולא אמר עד ליבא, כי אין נכנס האור בפנימיות הלב שבו אלא רק מה שמאיר עליו מבחוץ, ואינו נקרא בו בשם מזל כלל, משום שאין נמשך בו השפע העקרי מהמזל העליון דא"א אלא הארתו בלבד, וגם בו נעשה הלב שני למוח רק ע"י התנה"י דבינה המתלבש בו.

בעניין היות הלב שני למוח, יש חילוק בין א"א לז"א, שבא"א הסיבה היא מה שהמזל העליון יוצא מהנביעו דמ"ס ומתפשט בלב ומאיר בו, וכן אבא ששורשו מאוירא גם כן נכלל בלב באופן זה, אבל בז"א הסיבה היא מה שהיסוד דבינה, שהיא מהג"ר, היא כללות כל הג"ר ומתפשטת העטרה שבה עד הלב. מוחין דראש נעשו על ידי עליית מ"ן, שהוא עיבור שני דמוחין, והם לעולם נעלמים והוא המוחין שבראש רק בבחינת כח לבד, ויציאתם מהכח אל הפועל עיקרן רק בלב, והמוחין דלב נעשו על ידי התלבשות נה"י דבינה שמתלבשים בו על ידי פתיחת פי היסוד (כללים ח"א כלל יז ענף ד אות ה). ועי' עוד סוף גליונות הלש"ו סי' ג' אות ל"ב.

קלט ע"א

(לו) איתא בגר"א בפי' לס"ד בפ"ב ותוכן דבריו שם שט' תיקוני דיקנא דז"א הם כוללים כל ט"ס של ז"א, ו"ק ומוחין. ומלכות אין לו שנוקבא משלמת לו לע"ס, ועט' נכלל ביסוד וכמ"ש בפ' משפטים (דף קכב ע"ב) דיקנא דמלכא כו' אתפליג נהירו דאבא בתלת נהורין שהם חכמה וחסד ותפארת שמכריע נוטה לימין אבא ואימא בתרין הא חמשה והוא בינה וגבורה ומהם נעשו נה"י כידוע שחג"ת מאר"א ולכן חור"ב וחג"ת דז"א מאר"א ונה"י מח"ג דז"א. ואמר שם חור"ג בחד נהירא הא שיתא והוא כתר שנתקן מחור"ג כמ"ש שם רישא דמלכא אתתקן בחסד וגבורה לבתר אתעטר חסד ואתנהיר בתרין נהורין כו' והם נצח ויסוד כנ"ל וגבורה אתנהיר בחד הוא הוד הא תשעה וחד מתחברין כולהו נהירין כחדא איקרי דיקנא דמלכא כו' עכ"ל הרי נת' שכל ט' תיקוני דיקנא הם נעשים ע"י מוחין שהם ב' מוחין חור"ב שנק' נהירו דא"א כידוע שהם באים ממוחין דא"א עצמם בסוד הזיוג וטיפה דזיוגא נק' נהירו כידוע שהוא מאור העינים וכח הגוף וחור"ג הם ב' עטרין של הדעת והענין שהדעת תחיל' התפשטותו באתגלייא הוא מחזה ולמטה וכמ"ש באדר"ז (דף רצו ע"א) מעוי בדעת אתתקנו ואתמליין כל אכסדרין והוא בנה"י שעומדים תחת הפרסה ושם מקום הנוק' ונמצא שמן החזה ולמטה שם הם ב' זר"ן והוא ע"י הדעת שבו ב' עטרין חור"ג לזר"ן ולכן כאן מסט' דחור"ג של הדעת אמר דמתנהירין מיני' נה"י משא"כ נהירו דא"א שהם מתפשטים בו עד החזה ולכן רק חור"ב וחג"ת דז"א נהירין מהם ואעפ"י שיסוד אבא מתפשט יותר עד סיום יסוד דז"א מ"מ אינו רק נהירו דיק' ורק בעבור הנוק' לבד לא לז"א כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ אבא יסד בריתא ומעתה נבוא לביאור אלו הדברים והתחיל ואמר כד נחית מן דיקנא יקרא כו' ר"ל הוא סוד נהירו דמשח רבות דנגיד מ"ג תיקונים דע"ק אל ט' תיקונים דז"א והם סוד ט' תיקוני' שהזכיר משה רב"ע בפ' שלח לך במרגלים כמ"ש הגאון בפי' לס"ד פ' ג' וית' עוד בעז"ה ודיקנא דע"ק נק' יקרא כמ"ש באריכות לעיל בביאורו ולפי שגם דיקנא דז"א נק' יקרא כמ"ש לזה אמר עילאה ר"ל של ע"ק וקראו קדישא משום דנגיד ממ"ס ששם הוא בסוד קודש ג' קדושות ג' היות וע"ש נק' הדיקנא מזל בסוד ג' היות הנ"ל ולכן נק' ג"כ קדישא ואמר סתים וטמיר מכולא שאינו מתלבש כלל שאפי' או"א אינם מלבישים את הדיקנא רק שהם מלבישים לחג"ת דע"ק ומכוס' תחת הדיקנא ונכללים שם ואמר סתים וטמיר נגד ב' מזלות שהוא כלל הדיקנא ומזלא עילאה הווא טמיר יתיר ממזלא תתאה ועוד כי מזלא תתאה שם תליא אימא והוא שורשה מבוצד"ק מ"ס שנק' סתים שהוא סתום בקרומא דלא אתפתח ומזלא עילאה הוא דבי' תליא אבא ששורשו מאוירא יוד דנפיק מאוירא ואשתאר אור ואוירא נק' טמיר שהוא טמיר ולא אתפס כלל ונמצא שכלל הדיקנא דע"ק הוא בסוד אוירא ובוצד"ק חור"ב דע"ק ולכן נפקא מאודנין ששם נהירין חור"ב כמ"ש ל עוד ירמוז כאן אל כל שיעור הדיקנא דע"ק והוא לפי שרוצה לפרש שדיקנא דז"א הוא מתפשט עד החזה ת"ת שלו לבד והטעם כמ"ש הגאון שכלל כל הפרצוף נק' ע"ש הדיקנא ע"ק ע"ש הדיקנא והדרת פני זקן מפני שיבה תקום וכן ז"א נק' תפארת ע"ש שפירותא דדיקנא כבחור במלחמה כמ"ש תפארת בחורים כוחם והדר זקני' שיבה שדיקנא דז"א הוא להלחם ולנצח כמו שית' ודע"ק לרחם כזקן בישיבה ולכן הדיקנא מתפשט בשניהם עד הפרסה לבד שעד הפרסה הוא עיקר הפרצוף ולתתא שייך לפרצוף שתחתיו ונה"י הם בסוד תוס' לבד ולכן בדיקנא דז"א נעשו מג' מוחין חב"ד נה"י שהארת ח"ב וחג"ת הם מאר"ח ונה"י שלו מחור"ג דז"א עצמו הרי שאר"א שהם מתלבשים בז"א הם מתפשטים רק עד החזה לבד והוא ג"כ עד סיום הדיקנא ועד כאן הם ג' מוחין חב"ד שהם עיקר הדיקנא חור"ב שלו בראש ודעת תחיל' התפשטותו בחג"ת שלו ומשם ולתתא הוא בסוד תוס' לבד באתגלייא להאיר לנוק' ונמצא שבאמת נה"י של ז"א נהירין רק מן הדעת שמקומו בחור"ג דז"א ונהירו

דא"א אין מגיעים שם ולכן תמיד נה"י הם בסוד תוספות לבד ונמצא שעיקר פרצופו הוא עד החזה מחכמה שבו עד ת"ת וכן הדיקנא נפקא מאודנין ששם נהירו דב' מוחין חו"ב ומתפשט עד החזה דיל' וכן הוא בדיקנא דע"ק שהוא יוצא מאודנין ושם ג"כ נהירו דמו"ס ואורא והם חכמה דגלגלתא דגם בינה כלולה בו ומתפשט עד הטבור ולכן כל הפרצוף נק' ע"ש הדיקנא (ב"ע רא ע"ב).

קנ ע"א

(לז) והנה כל אלו הבתולים והחותמות אשר בהנוק' הנה הוא רק בזמן הקטנות, והם בלא זוג, וכדי להרחיק את אחיזת החיצונים וכו'. אך כשמתגבר הרחמים ועולה ברצון המאציל ית"ש לזווגם וכדי להוציא שפעת חסדים על ידם, הנה ממשיכים או"א את אור החג"ת שלהם בהיסוד דנוק' ומתירים ופותחים את החותמות שבה. וכן מתקנים ג"כ את סוד הבתולים שבה, כי הרי כל אלו החותמות והבתולים הנה הם נעשים מהנה"י דא"א, כי ע"י הגבורות דהנה"י נמשך בה סוד הבתולים ונסתם פתחה בשני החותמות. אבל ע"י החסדים דחג"ת נתמעכו הגבורות דסוד דם בתולים ונמתקו, וכן נפתחו החותמות ונשלם הכלי היסוד שלה, וזה סוד מקדש אדני (שהוא היסוד דנוק') כוונת ידך (שמות טו יז), כי הוא נתקן ונתכונן ע"י הידים העליונים שהם החג"ת דאימא. וזהו סוד מה שאמרו בזוה"ק (בהעלותך דף קנ סע"א וכן בס"פ וילך רפ"ע"א) באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם, באר דא כנסת ישראל (יסוד דהנוק' שמשם הוא כל נשמות ישראל), חפרוה שרים דא אבא ואמא דאולידו לה, כרוה נדיבי העם אלן אבהן, ר"ל החג"ת דא"א, כי החג"ת נקראים אבות כנודע. ומ"ש "חפרוה", ר"ל על פתיחת החותמות, כי ע"ז נתגלה היסוד שבה, כי חפרוה הוא לשון גילוי שנתגלה היסוד. ומ"ש "כרוה", הוא על מיעוץ הבתולים, כי ע"י אור החג"ת הנה נתמעכו ונמתקו (דע"ה ח"ב קכט ע"ד). ועי' ע"ח שער טז פרק ה.

(לח) וז"ש למעלה יפרוש כנפיו לתימן. וז"ס שאמרו (ב"ב כה ע"א) ד' רוחות מנשבות בכל יום ויום דרומית קשה מכולן, ואלמלא בן נץ שמעמידה. והוא ברזא דשמעון שקשה מכל השבטים, כמ"ש בפ' א"מ דף ס"ב ע"ב ע"ש. ונץ ויונה הן התרין ממנן שמשיא"ל חסדיא"ל. וכן בכל ח' ג' רישין של מין ההוא. כאן ג' ראשי עופות. ובשור ג' מיני בהמות הידועין, שור כשב ועז, וכולן נבחרו לקרבן, שסוד הקרבן בצפון, והן כלם מסטרא דדינא, איל ועז, והן תרין ממנן, קפציא"ל ברזא דעז. ואמר שם (לקמן קנה ע"א) בר כמה גרדיני נימוסין דאינון לתתא חציפין ככלבא. וז"ס הכלב והגדי שקפצו כו' (ב"ק כא ע"ב). יחזקיא ברזא דאיל, אין איל אלא קשה (תו"כ ויקרא חטאות פ"כ), בסוד עשתרות קרנים. וכן אדם ג' רישין, כהנים ליום וישראלים. וכן בארי, ג' מיני חיות, ואפשר שהן צבי ואיל, שנדמה להם הקב"ה, דומה דודי לצבי או לעופר האילים, השבעתי אתכם בצבאות או באיילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה כו'. וכן בהיכל אהבה, אומר שם שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה, והן בסטרא דמיכאל, נהורא ימינא שמקבל מהיכל אהבה. ומהן מתחלקין עוד לכמה מינין, וכל מין לכמה פרטים, ברזא דאלין ממנן ומשריין, בארבע פנים לכל א', ובכ"א ג' רישין, ובכ"א י"ב ממנן, וכמה פרטים כנ"ל. וזהו הכינויים בכמה שנויים לכל מין, פעם יונה, פעם נשר, לפי ענין השפעה וההתקבלות. וכמ"ש בתיקונים תס"ט דף ק"ד ע"ב ושכינתא ודאי אתכלילת בכלא ובג"ד זמנין אתקריאת נשר זמנין ח' זמנין יונה זמנין צפור, בכל מה דשליטא אתקריאת בשמי' כו' ע"ש. וזה הח' הוא ג"כ בד' פנים ובד' גדפין כנ"ל. ובכל פנים ג' רישין כנ"ל. ולא חס לפרש בכל אחד ואחד, כי הוא מובן. ואלו הד' חיות משמשין בד' רוחות העולם, ארי' משמש בשמשא בד' פנים, בד' רוחות כנ"ל, והוא משמש ביום. וח' אדם שהוא כנישו דשמשא, והוא סיהרא, משמש בלילה בד' פנים דילה, אלא שמש ידע מבואו כו'. והן יום ולילה. והן משמשין לכ"א בעוה"ז. ונשר וכל צפרין משמשין בג"ע שהוא ימינא דעלמא בדרום כידוע בזוהר בכ"מ. ולכן שם צפרין דמצפצפין, כמ"ש פ' שלח לך דף קס"ה ע"א עופין דנור דקא מצפצפן כד סליק צפרא צפצופא דנעימו כו' זינין אחרנין ושפנינין אחרנין כו' ע"ש. ושם היונה ונשרין, וכן הנשמות מתחדשין שם כצפרים ונשרין, ע"ש בפ' שלח לך כל הענין. ושם אור זרוע לצדיק, אור הגנוז לצדיקים, שהוא ימינא דגנוז הקב"ה מרשעים בעוה"ז, והוא אור שמסתכלין בו מסוף העולם ועד סופו. ר"ל מה שהיה ומה שעתיד להיות כידוע, והכל בג"ע. וד' פנים שלו בד' רוחות כנ"ל. שור בצפון, שהוא גיהנם שהוא בצפון כידוע. ושם כלחוך השור, כמ"ש בר"פ בלק (קפ"ו). ושם משמש בד' פנים, ושם החשך, כמ"ש (איוב כ כו) כל חשך טמון כו' תאכלהו כו' וכידוע. ואמר לקמן "שור גבריאל צפון כו'". ואלו שני החיות משמשין בעוה"ב. שבעוה"ז אינן יכולין לקבל לא רוב טובה ולא רוב פורעניות, לכן משמשין שני החיות מזרח ומערב (בעוה"ז), שהן ממוזגין שניהן, אלא שזה נוטה לחסד, וזה נוטה לגבורה. משא"כ בעוה"ב כשם שנותן כח לצדיקים לקבל רוב טובה, כך נותן כח ברשעים כו' (עיין יבמות מ"ז ורמב"ם פ"ד מאסור"ב ה"ב). והן שני דרגין ימינא ושמאלא, וכ"א בד' פנים, בד' זמנים כנ"ל משמש. והם בד' רוחות העולם כנ"ל. וכן הדגלים לד' רוחות, וכל א' בסטרי'. ראובן, אור בן, כמ"ש בתיקונים (קמא ע"א), לימינא, וזהו אוריאל. יהודה, גור ארי'. דן, ידן עמו, כמ"ש (פסחים ד ע"א) ההוא דאמר דוני דיני אמרו ש"מ מדין קאתי שנאמר כו', וכמ"ש יהי דן נחש עלי דרך כו', והוא לצפון. אפרים אפר ים, אפר דרפאל כנ"ל. ושם כי הפרני אלקים כו', מטה במערב, חדר המטות (יהל אור).

(לט) והוא כמ"ש ותקעתם תרועה ונסעו המחנות החונים קדמה, ותקעתם תרועה שנית ונסעו המחנות החונים תימנה. וז"ש "מאלין תרי סטרי". ובאלו שני התקיעות נוסעין כל הדגלים בד' הרוחות עם כל הג' רישין של כל א'. וז"ש "חיוון זעירין עם רברבין", שהן ה"ב חיות. "וכל חילין ומשריין", הן כל מספר בני ישראל. שבצפון ומערב לא נזכר תקיעה, ונוסעין אחרי שני הדגלים מזרח ודרום. והענין כי אלו התקיעות

זהר ויקרא חלק א'

הוא לאכפייא דינין, לכן הוא במזרח ודרום, ששם הוא רחמים, ומשם כופין את הדינין, כ"א שכנגדו, דרום לצפון, ומזרח למערב. וכמ"ש לקמן (קנה ע"א) "ותקעתם תרועה לסטר דרום כו". וז"ש למטה לקבל אינון שתי חצוצרות כסף כגוונא דא כלא לתתא כו'. וז"ס השיר על התמיד, שהוא עליות ונסיעת המחנות, שאמרו (תמיד לג ע"ב) ושני כהנים כו' ושתי חצוצרות של כסף בידם תקעו והריעו ותקעו כו', והקיש בן ארזא בצלצל ודברו הלויים בשיר. וכמ"ש למעלה וכלהו ליואי אמרי שירתא. וכמ"ש ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם כו'. וכמ"ש לקמן ובג"כ כו' ותקעתם בחצוצרות סתם בין לעילא ובין לתתא (יהל אור).

שלח	1
קרח	129
חקת	153
בלק	185
פנחס	368
מטות	680
ואתחנן	684
עקב	754
שופטים	780
כי תצא	789
וילך	844
האזינו	863
אדרא זוטא	870
תוספות	953
מלואים	1011

פרשת שלח לך אנשים:	
וידבר ה' אל משה לאמר שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען וגו' (במדבר יג ב) רבי חייא פתח (איוב לח יב) המימין¹ צוית בקר ידעת השחר מקומו² שחר כתיב ה"א³ אתרחקא משחר⁴ מ"ט אלא א"ר חייא בשעתא דנמי ערב⁵ ושמשא⁶ ונמי למיעל כדין אתחלש תוקפיהו (אתחלש) כדין שלטא שמאלא⁷ ואשתכח(ו)⁸ דינא בעלמא ואתפשט (לעילא)⁹ וכדין בעי ב"נ ולצלחה לפני רבונו.	"וידבר ה' אל משה לאמר שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען וגו'", רבי חייא פתח "המימין צוית בוקר ידעת השחר מקומו", כתוב ה"א התרחקה משחר, למה. אלא אמר רבי חייא, בשעה שנוטה הערב והשמש נוטה להיכנס, אז נחלש כחו, אז שולט השמאל ונמצא דין בעולם ומתפשט (למעלה), ואז צריך האדם להתפלל ולכוון רצון (להתפלל שימצא רצון) לפני רבונו.

¹ ר"ל בפתיחה זו כמו שמפרש והולך בתר דאסתלק ליליא וצפרא נהיר כדין ה' כו' (יהל אור).
² המימין צוית בקר ידעתה שחר [קרי - השחר] מקמו. פי' ידעת השחר, הודעת לה מקומה שהוא שחר וזהו מקומו של אות ה', ואז נכנסת במקומה שהוא השחר ואתכלילת בגויה. ומה שלא היה כן בכל הלילה דאות ה' נתרחה מן שחר שהוא מקומה, וזוהי כוונת רבי חייא בפתיחה זו, והתירוץ הוא כדמסיים ואזיל אלא שהקדים סודות אחרים כדרך המדרש (מ"מ).
³ מלכות (מ"מ).

⁴ חסד, ולכן בלילה שהיא שעת הדין מתרחק אות ה' מן שחר, ובבקר שהוא שעת הרחמים חזרה ה' למקומה לשחר שהוא החסד (מ"מ).

⁵ יובן בהקדים מש"כ בשעה"כ שבק"ש דשחרית נכנסים ו"ק דגדלות דאימא בז"א, ובהעמידה נכנסים עוד וכו' ונמצא כי יש הארה גדולה בעולם ונתבטלו כל הדינים, אמנם אחר התפילה בימי הגלות מסתלקים המוחין ועומדים בסוד אור מקיף על רישא דז"א, ונשאר רשימו של המוחין בתוך ז"א ומחמת הרשימו של המוחין שנשאר בתוכו נשאר בגדלותו עד כי ינטו צללי ערב, והא כאשר מתמלא הז"א מש"ך ופ"ר דינים שהם גבורות ללא מיתוק, והוא מש"כ כדין שלטא שמאלא (מ"מ).

⁶ היינו אור אבא שבז"א (רמ"ז).

⁷ ו"ק דאמא (רמ"ז).

⁸ ומשתכח (דפ"ו).

⁹ שאז הוא זיווג ישראל ולאה, וזה זיווג נוטה לגבורה, וזה מתפשט לעילא, שלא היה למעלה מהחזה (רמ"ז). היינו כאשר יש דין, אז גם החסדים מסכימים לזה (מ"מ).

ולכוונא רעותא (קמי מאריה) (ס"א לצלאה דישכח רעותא¹⁰ (וכו')) (קמי מאריה)¹¹:	
דאמר רבי ייסא כד נטי שמשא¹² ואתחלש כדין אתפתח חד פתיחו בשמשא¹³ ואתכניש חיליה ושמאלא שליט ויצחק כרי בירא תחותיה¹⁴ כיון דעאל ליליא¹⁵ פתקא¹⁶ דקוטפא¹⁷ בא[ח]מתי¹⁸ [מנצפ"ך] שכיח¹⁹ וכמה חבילין²⁰ וטריקן אתפשטון (אזדריקן) בעלמא ווכלהו שטאן בערבוביא²¹ ואזלי וחייכאן בנפשאן דרשיעי²² וס"א דבני נשא ומודעין לון מלין מנהון כדיבן ומנהון קשומ²³ ומאן דאשתכח בינייהו²⁴ אתייהיב לון רשו לחבלא וכלהו בני עלמא ניימין (ואתכנשו) וטעמין טעמא דמותא²⁵ והא אוקימנא:	שאמר רבי ייסא, כשנוטה השמש ונחלש, אז נפתח פתח אחד בשמש ומתכנס כחו, והשמאל שולט, ויצחק כורה באר תחתיו. כיון שנכנס הלילה, הפתק של גבורה מצוי בחמת שלו, וכמה קבוצות מחבלים מזיקים (נזרקים) מתפשטים בעולם, וכולם משוטטים בערבוביה, והולכים וצוחקים בנפשות הרשעים (של בני אדם), ומודיעים להם דברים, מהם כוזבים ומהם אמת. ומי שנמצא ביניהם, נתנה לו רשות לחבל, וכל בני העולם ישנים (והתכנסו) וטועמים טעם מות, והרי בארנו.

¹⁰ כמש"כ באד"ר קכט ע"א שרעוא דרעוין אתגליא בצלותא דתתאי (רמ"ז), שם רק מוזכר לגבי תפילת מנחה דשבת, וצ"ע.

¹¹ כדי שלא ישלוט בו הדין (מ"מ).

¹² למערב שהוא הבריאה ששם יורדים המוחין בלילה (רמ"ז). דעד חצי היום, הולך ואור עד נכון היום, האור מתגבר והולך, ומחצי היום ואילך מתחלש האור. וכל שהאור מתמעט הדין מתחיל, שאור הוא חסד, וכל התפשטות מצד החסד, והתכנסות ומיעוט מצד הגבורה. והנה ד' עתים ביום שבהן ד' דרגין, ד' רגלי המרכבה, שבהן תקינו ג' תפלות אברהם יצחק ויעקב, ואחר חצות דוד, חצות לילה אקום, כנור דוד כו'. והן כ"ח עתים דקהלת בז' ימי השבוע, שז' מתנות חכמה עושר כו' הם בז' ימים כמ"ש בס"י (פרק ד') וכ"א כליל בד', והנה אחר חצות היום השמש אורה חוזר, והיא דין, מדת יצחק, ועמ"ש בלקוטים צ"ח ב' צ"ט א' בארוכה (יהל אור). נוטה למערב, שמזרח ומערב הם סוד חיים ומות אור ישר ואור חוזר (יהל אור).

¹³ נפתח חלון למעלה והאור יוצא משם מעט מעט וז"ש ואתכנש חיליה כו' (יהל אור).

¹⁴ כיון שהאורות שיש בז"א הם דינים ללא מיתוק אז גם ההארה הנמשכת אל המוחין דנוק' היא הארה ללא מיתוק, והם מתפשטים בכל ספירותיה וכללות נכלל ביסוד שלה, והוא הבריאה, וזה נתקן על ידי המוחין שנכנסים לז"א במנחה (מ"מ).

אלו הב' אברהם ויצחק כרו הבאר, והוא כנגד חו"ג, והם ב' תפילות. אבל יעקב ישב על הבאר לבד כמ"ש בסוף פרשת חיי שרה (יהל אור).

¹⁵ ואז דין הגמור חושך והולך ומתגבר החשך עד חצי הלילה, ומשם ואילך מתמעט החושך ומתעורר הרחמים (יהל אור).

¹⁶ שטר (מ"מ).

¹⁷ גבורות כמש"כ בזהר (ח"ב פג ע"א) על (דברים כג כו) וקטפת מלילות לשון כריתה שהגבורות פוסקים דינים על בני אדם (מ"מ).

¹⁸ הוא יסוד דנוק' ששם נגמרו כולם ליכנס (מ"מ).

¹⁹ עי' לעיל קמט ע"ב; וע' לקמן קנד ע"ב. נסיעת השמש מחצות לילה הוא כעין הדגלים, ולכן אחר חצות דגל מזרח, וקודם חצות היום דגל דרום כי הכל כנ"ל, ואחר חצות דגל מערב, וקודם חצות לילה דגל צפון ולכן אז באחמתיא כו' (יהל אור).

²⁰ מלאכי חבלה (אור יקר). מחנות הקלי' (מ"מ).

²¹ כי הם משברי כלים אותיות בערבוביא ופאור הוא כסדר, משא"כ בחשך ולכן נק' ערב, ערבוביא, ערב רב. וכמ"ש ותקרבון אלי כולכם שם היתה הקריבה כסדר הקטנים מכבדין כו'. והן מסט' דכלאים ערבוביא. ועי' בתיק'ז (קלא ע"ב) לזמנין מרכיבין נוקבין כו' לא אזדריקו לאתר ידיעא אלא כל חד באתר דלאו מיני' כו'. וכל הצורות מעורבין בחשך (יהל אור).

²² בדמות נשים לטמאם בקרי (מ"מ), שמצערין אותם בחלומות, עי' לעיל כה ע"א (יהל אור).

²³ רק לזמן קרוב אבל לצדיקים מראים להם חלומות לזמן רחוק (מ"מ). והענין כפי המעשים ועסקי עוה"ז ומחשבותיו, שג"כ הוא פעמים בשקר ופעמים באמת (יהל אור).

²⁴ שהולך יחידי בלילה (מ"מ ויהל אור).

²⁵ שבק"ש דערבית מחזירים המוחין דגדלות דו"ק דאימא בז"א ועוד בעמידה, וכל זה לפי שעה אבל אח"כ לא נשאר אפילו הרשימו של המוחין לכן בלילה היא עת הדורמיטא והשינה, וכל מי

ת"ח כד אתער רוח צפון²⁶ כדין אתקבלא²⁷ כנסת ישראל בשמאלא²⁸ (ואתחברו כחדא)²⁹ ושריא בדוועא באתרה³⁰ וקב"ה אתי לאשתעשעא עם צדיקיא³¹ דבגנתא דעדן³² וכדין כל מאן דיתער למלעי באורייתא ובהוא שעתא הא אשתתף בהדה³³ בגין דהיא (יתבת) וכל	בא וראה, כשמתעוררת רוח צפון, אז מתקבלת כנסת ישראל בשמאל (ומתחברים כאחד) ושורה בזרוע במקומה, והקדוש ברוך הוא בא להשתעשע עם הצדיקים שבגן עדן, ואז כל מי שמתעורר לעסוק בתורה, באותה שעה משתתף יחד אתה, משום שהיא (יושבת), וכל אוכלוסיה

שיש בו נשמת חיים חוזר לשורשו ונשמות הרשעים אינם מניחים אותם הקלי' לעלות למעלה ולכן משוטטים בעולם הזה (מ"מ).

²⁶ פי' ה"ג דאימא מתוקים הבאים למלכות בחצות (מ"מ), שד' רוחות מנשבות בד' עתות הנ"ל, רוח מזרח ומערב ביום, ורוח דרום וצפון בלילה, כמ"ש בז"ח (בראשית י"ג [יג ע"א]), ואמר שם ת"ר כשמתחיל רוח צפון לנשב, כל השמים וכל הרקיעין וחיות הקודש ואופנים וכל צבא השמים כולם מזדעזעים ומתחלחלים ופוצחים רינה ושבח למי שאמר והיה העולם כו'. וזה בחצות הלילה. והוא כי רוח צפון ממונה על השיר, ובלילה שירו עמי, שיר דלויים. וז"ש [ברכות ג ע"ב סנהדרין טז ע"א] כנור תלוי למעלה כו'. וכמ"ש [אולי צ"ל ודלא כמ"ש רש"י. וע"ש בהגהות רבינו] רש"י שם, וכמ"ש בז"ח וש"מ. ותיקון האבות ודוד להיפך, אברהם ויצחק ביום, ויעקב ודוד בלילה. וע"ש בז"ח. וכבר כתבתי שהרוחות הן כפולים, וששה קצוות כוללין ע"ס, כי נצח והוד הן מעלה ומטה, תרין קיימין דגופא, שרוחות סובבן אותן, וכתר ות"ת מזרח, וחכמה וחסד דרום, ובינה וגבורה צפון, ויסוד ומלכות מערב. ומ"מ כולם הם ברו"ק, כי נהירו דאבא חסד עלאה כליל בדרום, וכן גבורה דאימא, ודעת תרין אחסנתין במקום כתר מלכות. והכל ברו"ק, ומלכות הוא היכל הקודש, נקודה האמצעית, ואליה סובב הכל, והוא אחד דק"ש, למען יאריך ימים על ממלכתו, וזהו ובדלת (ברכות יג ע"ב), והנה אחר חצות הוא צפון העליון דאימא ממותקות, וע"ל קכ ע"א וזהו רוח צפון פנימות דצפון (יהל אור).

²⁷ לאתחברא אתתא בבעלה (יהל אור).

²⁸ שהמלוכת מקבלת אותם הגבורות שעל ידם נתקן בית רחם דידה בחצות הלילה (מ"מ). ועי' שעה"כ ר"ה דרוש ח והענין הוא כי הנה נודע טעם דבוקם אב"א הוא לפי שאחורים של ז'ו"ן הם דינין לפי שהם שמו' אלהים וכדי שלא יתדבקו החיצונים בהם נתדבקו הם אב"א, ובעלות רצון המאציל להחזירם פב"פ הוצרך להפיל על ז"א תרדמה וע"י תרדמה זו ננסר' כל הדינין אשר באחורי ז"א וניתנין אל הנקבה ובמקום הדינין שבאחורי הזכר באים במקומו חסדים בסוד ויסגור בשר תחתונה ואז יהיה ז"א כולו חסדים ונוק' כולה דינין וע"כ אין להם דבקות יחד בסוד אב"א ויפרדו איש מעל אחיו ואח"כ יתבסמו הדינין שבנקבה וזה נק' חיבוק השמאל ואח"כ יחבקנה בימין ואח"כ יחזירנה פב"פ עמו לצורך הזווג וכו'.

²⁹ היינו יעקב ולא (מ"מ). וז"ש "ואתחברו כחדא". והוא ליתן לה גבורות שהן דילה. וז"ש "ושריא בדוועא באתרא". ואח"כ ביום מקבלת ממנו חסדים. וז"ש שמאלו תתת לראשי בתחלה בלילה, ואח"כ ביום וימינו תחבקני. וכ"ה בי"ט, בר"ה חשף ה' את כו', והוא יומא דדינא. ואח"כ ביה"כ ניחא, שמאלו כו', ואח"כ בסוכות וימינו תחבקני כמ"ש בפ' פנחס (ריד ע"ב). וזהו דיהיב מטתיה בין צפון לדרום, וכמ"ש"ל בפ' במדבר (ק"ז ע"ב) (יהל אור).

³⁰ היינו זרוע שמאל דז"א (מ"מ). באתרהא (דפ"ו).

³¹ דשעשוע היא במ"ן דילה שהן הצדיקים ואז הוא הזמן שהם הגבורות ממותקות מרוח צפון (יהל אור).

³² רחל שיוורת לבריא להשתמעשע בתורת הצדיקים (מ"מ), עי' שעה"פ איכה: חדשים לבקרים רבה אמונך - ר"ת רחל, כי היא נוקבא דזעיר, הנקראת רחל, אשר היא מתעברת בכל לילה, מן נשמת הצדיקים, ובבקר ילדתם חדשים כנועד.

³³ כמ"ש היושבת בגנים חברים כו', דהיא יושבת בגנים, וכל חברים דילך מקשיבים לקולך לזמרא בהדך, לכן השמיעני (יהל אור). ועי' זהר ח"א עז ע"ב: בההיא שעתא [בחצות] אתער שלהובא חד מסטר צפון ובטש בארבע סטרי עלמא ונחית ומטי בין גדפי דתרנגולא ואתער ההוא שלהובא ביה וקרי, ולית מאן דאתער, בר אינון זכאי קשוט דקיימי, ואתערי באורייתא, וכדין קב"ה וכל אינון צדיקיא דבגו גנתא דעדן צייתי לקליהון, כמה דאת אמר (שיר ח יג) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיע, ועי' ב"ב עה ע"א: אמר רבה א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים משרו של לויתן שנאמר יכרו עליו חברים ואין כרה אלא סעודה שנאמר ויכרה להם כרה גדולה ויאכלו וישתו ואין חברים אלא תלמידי חכמים שנאמר היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני והשאר מחלקין אותו ועושין בו סחורה בשוקי ירושלים שנאמר יחצוהו בין כנענים ואין כנענים אלא תגרים.

אכלוסין דילה (ו)משבחן למלכא עלאה³⁴ וכל אינון דאשתכחו³⁵ ונ"א דאשתתפו בהדהו בתושבחתא דאורייתא כלהו כתיבין בבני היכלא ואקרון בשמהון³⁶ ואלין רשימין ביממא³⁷:	משבחים למלך העליון, וכל אלו שנמצאים (שהשתתפו אתה) בתשבחות התורה, כולם כתובים בבני ההיכל, ונקראים בשמותם, ואלה רשומים ביום.
ת"ח שמא חדא קדישא אית בגלופי אתוון דהוא שלטא מפלגו ליליא³⁸ ואילך³⁹ ואינון אתוון [כל"ך סעפ"א יאעיצ"ה]⁴⁰ וס' דומנצפך כליל לון⁴¹ ס' אוקמוה (ישעיה ט ו) לסרבה המשרה⁴² נ' [ס'] (הוה)⁴³ אסתים להאי ולהאי⁴⁴ כדין כתרין כלילין⁴⁵ הוא ו'	בא וראה שם קדוש אחד יש באותיות חקוקות שהוא שולט מחצות הלילה ואילך, והן אותיות ס' של מנצפ"ך, כולל אותם ס', פרשוה לסרבה המשרה. נ' היתה סתומה לזה ולזה, ואז כתרים כלולים הוא ו' [י']

- ³⁴ ש"מ ברחל מדבר שמשוררת היא ונערויתה (מ"מ).
- ³⁵ כמ"ש ובהיכלו כולו אומר כבוד, שכולם בתוכו האומרים כבוד, למען יזמך כבוד וכו' (יהל אור). עי' זבחים קטז ע"א.
- ³⁶ שהקב"ה מזכירם בשמם כמ"ש אליעזר בני אומר (מ"מ).
- ³⁷ כמ"ש (חגיגה דף יב ע"ב) אמר ריש לקיש כל העוסק בתורה בלילה הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ומה טעם יומם יצוה ה' חסדו משום ובלילה שירה עמי. פי' בלילה הוא מתעורר מ"ן ולכן ביום יורד אליו ממנה מ"ד חסדים, ואחר חוט כי חסד עצמו גנוז ולא אתשכח אלא חוטא מיניה (יהל אור).
- ³⁸ מורה על עולם הביראה, והוא סוד הנהגת הבינה שבה סוד אותיות מנצפ"ך ומורה על סוד ג"ע מנוחת הנשמות (אור יקר).
- ³⁹ להבין משל ומליצה במאמר זה צריך אתה לדעת כי אותיות מנצפ"ך הם בגבורות הבינה וכנזכר אצלנו. והנה אמר שמאותיות מנצפ"ך יוצא שם כל"ך סעפ"ה יאעוצ"ה (נ"א: כל"ך שאפ"ה ייעצ"ה) והסברה הא' היא עיקר. וכך סדר יציאתם מ"ן ומנצפ"ך גימ' כל"ך ואותיות סע"פ אחריהם וז"ש תלת מהאי סטרא דהיינו כל"ך וארבע מהאי סטרא דהיינו סעפ"ה. ואמר שהנה אותיות מנצפ"ך עם היות שהם ה' אותיות כולם בסוד הבינה שהיא ה' ס' סתומה בסוד בינה כי תחלה בינה נקרא נ' בסוד נ' שערים שבה וז"ש נ' אסתים להאי ולהאי. ואח"כ יסוד אבא שהוא י' דשמא קדישא בה בצדה ואז נעשית מ' פתוחה שהיא צורת נ' ויוד דבוק בה כזה מ' ואח"כ כשילדה ז"א שהוא ו' אז נמשך מו' זה הנה פתוחה מצד מטה להשפיע בז"א והוא כזה מ', וכשחרב בית המקדש נסתם מכל וכל ונעשית ס' סתומה כדי שלא ינקו החיצונים. ונשאר עכשיו צפ"ך ממנצפ"ך והם מרוזמים באותיות יא"ע וצ"ה שהוא גימ' עם האותיות והכולל כמנין צפ"ך. גם הנה הך' כבר נרמזה באותיות כל"ך ואמנם הפ' נרמזה בע' דיא"ע וצ"ה והצ' בצ' דיא"ע וצ"ה. נשאר ה' וא' שהם רמז על זכר ונקבה שהם סוד מ"ן כמ"ש לקמן. והנה בשם זה יש י"ג אותיות והנה כל"ך סעפ"ה שהם ב' שמות הם תרי לאתר חד וחד למ"ן דמנצפ"ך שהם גבורות ממותקות ויא"ע וצ"ה לאתר חד שהם צפ"ך דמנצפ"ך שאינם ממותקות כלל (זהר הרקיע).
- ⁴⁰ כל"ך סעפ"ה יאעצ"ה - השמות אמת שיוצאים מאלו הפסוקים אבל הש' נתחלף בס' (יהל אור).
- ⁴¹ כל אותיות השם [כל"ך סעפ"ה יאעוצ"ה] כלולות באותיות מנצפ"ך כיצד: כ"ך ל' מ"ם נ"ן ס"ע פ"ף צ"ץ. וכל"ך מובן ולא צריכים להסביר (אור יקר). הכל כלולים במ' ונ' שחסרין כאן מאותיות מנצפ"ך, וגם משלימין בשאר אותיות אותן (יהל אור).
- ⁴² היינו סוד הבינה ובה סוד בית דבראשית נקודה בהיכליה שכאשר נאמר בשיה"ש כלך יפה רעיתי הרעיה הנזכרת היא הבינה והחכמה בתוכה משבחת (אור יקר). היתה מ"ם פתוחה ונסתמה ועניינה הבינה (אור יקר). כמ"ש פסחים נו ע"א [אמר רבי שמעון בן לקיש ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה] שבקש כו' ונסתמה, ור"ל דהוה המ"ם פתוח ונסתמה בחורבן בית המקדש (יהל אור). מ' (נוסף בגר"א).
- ⁴³ מ' התחלתו נר"ן כפופה והיא נוקבא כמ"ש בסוף פרשת בהעלותך (קנה ע"א) נ' כפופה נוק', והנה היא גן נעול מעיין חתום ואסתמימת פתחא כמ"ש בתיקונים ריש תיקון ה' (יהל אור).
- ⁴⁴ ר"ל למעלה ולמטה והוא בו' דאסתים לה בו"ק דסחיר לה דהיא נקודה הפנימית, וכמ"ש בתיקון² תיקון לו, וכן כאן בנר"ן דסתים לה ו' ונעשית מ"ם (יהל אור).
- ⁴⁵ בתרין כלילא - היינו הם' כלולה מב' אותיות נ' ו' (יהל אור).

וְנִ"א י' דשמא קדישא⁴⁶ אתקין ליה וסתים מבועהא בתר דאולידת⁴⁷ פתיחא הות⁴⁸ [בחרישא (ס"א בחד רישא)] ובחד רישא [בחרישא (ס"א ביה רישא)] דפתחא⁴⁹:	של השם הקדוש, התקינו אותה וסתם מבועיה. אחר שילדה פתוחה היתה, בראש אחד של הפתח.
כד אתחריב⁵⁰ בי מקדשא אסתימו מבועין מכל סטרינ⁵¹ [דא כליל] וואכליל (דאכליל) אתון אחרן ואינון שבעה תלת מהאי סטרא וארבע מהאי סטרא כל"ך וסימן (שיה"ש ד ז) כלך יפה רעיתי ומום אין בך:	כשחרב בית המקדש נסתמו המבועים מכל הצדדים, (אות זו כוללת אותיות) ונכללו אותיות אחרות, והן שבע, שלש מצד זה וארבע מצד זה, כל"ך וסימן "כלך יפה רעיתי ומום אין בך".
ן' דכר ונוקבא כליל כחדא⁵² דא כליל תלת מכאן ותלת מכאן ואינון שית	ן' זכר ונקבה כלולים כאחד, זה כולל שלש מכאן ושלש מכאן, והם

⁴⁶ ר"ל שסותם פתחא בזיווג ומתעברת ממנו והולד סותם הפתח בעיבור והוא ג"כ ה' זרעא
דיליה, וזהו בתרין כלילן שאות מ' מורה על העיבור שכוללת ב' גופין אלא שעובר ירך אמו לכן
כלילא באות אחת (יהל אור).

⁴⁷ שנפתח הם' למטה ונהיה מ' והוא הלידה שהולד יוצא למטה ומ"מ שורש הולד נשאר בה
כידוע בסוד עלמא דדיירין ביה שתין ריבוא (יהל אור).

⁴⁸ הוה (יהל אור).

⁴⁹ ואמר כ"ז שמ"ם עיקרה נר"ן (יהל אור).

⁵⁰ שנסתם למטה וגם למעלה, שהיה הפרש בין הוא"ו לנר"ן, נסתם ונעשית מ"ם סתומה,
וזהו למרבה המשרה. וז"ש אסתימו מבועין מכל סטרינ. והוא הגלות שאף כעיבור אינו, שעיבור
מורה על קרוב לזמן הגאולה, כמו חבלי משיח, וכמו ביציאת מצרים שאמר הקב"ה אה"ה זמין
אנא לאולדא כו' (אחרי מות סה ע"ב), ועבד"ח שיה"ש נ"ז אבר"ס דא אינו מוליד סתימא איהי ולא
קיימא לאולדא כו' (ור"ל בזה שגם במ"ם סתומה נכלל הנון, וא"כ אותיות מ"ן נכלל במם. כ"מ
בהעתקות). והנה התחלת אותיות מנצפ"ך הוא בא"ב בכ"ף, וסימן בצדיק, ונר"ן אמצעין וקוטבין,
ולפיכך נר"ן כליל יתהון. וז"ש דא כליל אתון אחרין ואינון כו'. והם כ"לך סעפ"צ, וזהו תלת כו'.
ונר"ן הוא באמצעין. והנה מנצפ"ך הם ה' וז', כי מ"נ כפולים בה, ששוחקים לצדיקים, לצדיק וצדק.
והענין כי אלו ב' כוללין כל המנצפ"ך, ובצדיק וצדק הן ב' כוללים כידוע, ולכן מ"ם ונר"ן מילואן ג"כ
מ"ם נר"ן, והן נוקבין ודכורין, והם ב' פעמים צ' לב' צדיקים, ונשחקין כ"א לשנים באותיות
שלפניהם ולאחריהם, ל"ס הוא צ', כ"ע צ', ושאר ג' אותיות הוא צפ"ך, והוא מנצפ"ך שלם,
וחשבונם ש"ע נהורין, והן הש"ע נהורין, ופ"ר ופ"ר"ה הוא בלא צ', כמ"ש למטה. והנה בד' אותיות
שלאחריו הן הכל הכפופין, אבל בג' אותיות שלפניו הכף הוא כפוף ופשוט, ולאשלמא למ"ם כנ"ל,
כי המ"ם אתפחת כמ"ש בז"ח פ' יתרו (מא ע"ב). וזה שחזר ואמר כלך סי' כל"ך יפה כו' שבשם כלך
הוא שלימה בלא מום, שכולה בה. וידוע שהכפופין והפשוטין הן רזא דחור"ג, וידוע בסוד הדר הוא
לכל חסידיו שהיופי הוא בלובן ואודם, כמ"ש דודי צח ואדום כו', וכמ"ש במעשה מרכבה (ז"ח לט
ע"ב), וזהו כלך יפה כו'. ואמר זה לסימן שכאן ב' הכפין בה. והנה נשלם כאן מ"ם, אבל שלימות
הנון הוא בשאר אותיות מהשמות (יהל אור).

⁵¹ (ס"א את) (נוסף בדפ"ו).

⁵² והענין כי נ' כפופה נוקבא, ו' של מלוי נון הוא דוכרא שנכלל בה, ונון פשוטה מילוי הנון,
סיום הנון, כולל שניהם. והן ב' אותיות השלישים משם הויה אדני, שהוא ו' ת"ת הכולל כל שם
הויה, וכן נון של אדני. וזהו שנון הוא נוקבא, ווא"ו דכורא. והנה הנון פשוטה התפשט מנון, ונעשה
ואן, ואתפשטותיה הוא אתפשטותי דתפארת, כמש"ל ס"ו, ור"ל הדעת ביסוד, שצורת גוף וברית
הוא ו' פשוטה באריכו, ושם נכלל דר"ג. והנה דומה לוא"ו בכתיבתו, ולנר"ן בקריאתו, וזהו כלילת
דר"ג, נ"ו, והוא בשם הויה ואדני הנ"ל, שוא"ו כולל הו"ה, והוא בכתיבה, ואדני בקריאה, לא כמו
שאני נכתב כו' (פסחים נ ע"א). וז"ש למעלה הוא ואו דשמא קדישא אתקין כו', שואו אתקין לנר"ן
כנ"ל, והוא וא"ו של שם הויה. והנה אלו ב' אותיות נכלל נון פשוטה. והנה הם כוללים ג' אותיות
הנשארות בשמות הו"ה ואד"ני, והם יה"ה אד"ני. וז"ש דא כליל תלת מכאן ותלת מכאן. והנה לפי
שהעת לילה שהיא סתומה בכל סטרא, כמו המ"ם סתומא, גן נעול כו', וג' אותיותי אד"י נכלל ג"כ
בנ"ו של הנון, והם ע"א, שהן ע' סנהדרין דילה, וא' ע"ג. וג' אותיות של שם הו"ה הם י' מכאן וב'
הה"ן מכאן, והם יאע"הה. וזה השם כולל ג' שמות, שם אה"ה מב' הצדדין, ועם העין הוא ב'
שמות הו"ה אדני כנ"ל. והנה ז' אותיות הראשונות הם כל"ך סעפ"צ, והתחלף אות האחרון מזה
לזה, והם כל"ך סעפ"ה יאע"צה (יהל אור).

שש, ובארנו בשתי אותיות אלה ס' ו' נכללו שתיים עשרה אותיות, הסר מהן שתיים, אחת למקום אחד, ואחת למקום אחד.	ואוקימנא באלין תריין אתוון ס' 53 ו' אתכללו תריסר אתוון סליק מנייהו תרי חד לאתר חד וחד לאתר חד:
כל"ך סעפ"ה יאעוצ"ה, כך נחקקו האותיות, וסוד זה ב[פרשת] כי תצא למלחמה, בפסוק שכתוב "כי יהיה נערה בתולה", נער כתוב, אחר שהסתלק הלילה והבוקר מאיר, אז ה' עולה ונכללת באור עליון, ואז ידעת השחר מקומו, שידע (שודאי) שחר מקומו של ה"א ונכלל בתוכו.	כל"ך סעפ"ה 54 [יאע"וצה] (ואעוצ"ה) הכי אתגליפו אתוון ורזא דא בכי תצא למלחמה 55 קרא ודוכתיב (דברים כב כג) כי יהיה נערה בתולה נער כתיב בתר דאסתלק ליליא וצפרא נהיר כדין ה' סלקא ואתכלילת בנהורא ועלאהו וכדין ידעת השחר מקומו ודידעו (דודאי) שחר מקומו דה"א ואתכלילת בגויה 56:
בא וראה, משה היה השמש ורצה להיכנס לארץ, אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה כשבא אור השמש, נכללת הלבנה	ת"ח משה הוה שמשא ובעא לאעלאה לארעא א"ל קב"ה משה כד אתי נהורא דשמשא אתכליל סיהרא
בתוכו, כעת שאתה שמש, איך יקומו כאחד שמש ולבנה, הלבנה אינה מאירה אלא בשעה שהשמש מתכנסת, אבל כעת אינך יכול. אם תרצה לדעת ממנה, שלח לך אנשים, לעצמך כדי לדעת.	קנז/א:
בא וראה, משה אם תאמר שהוא לא ידע שלא יכנס לארץ בזמן זה, לא כך, אלא ידע ורצה לדעת ממנה עד שלא יסתלק, ושלח את המרגלים	בגויה 57 השתא דאנת שמשא היך יקומון כחדא שמשא וסיהרא [לא] (כד) נהיר סיהרא [אלא] בשעתא דאתכניש שמשא אבל השתא לית אנת 58 יכול אי תבעי למנדע מנה 59 שלח לך אנשים (במדבר יג ב) (לך) לגרמך בגין למנדע 60:
בא וראה, משה אם תאמר שהוא לא ידע שלא יכנס לארץ בזמן זה, לא כך, אלא ידע ורצה לדעת ממנה עד שלא יסתלק, ושלח את המרגלים	ת"ח משה אי תימא דהוא לא ידע דלא ייעול לארעא בזמנא דא 61 לאו הכי אלא ידע 62 והוה בעי למנדע מנה עד לא יסתלק ושלח לאלין ומאלליו (מלאכי) כיון דלא

53 ס' (דפ"ו).

54 שעפ"ה (פע"ח תיקון חצות פרק ג).

55 אתוון ורזא דא בכי תצא למלחמה (מוסגר בדפ"ו).

56 עתה מפרש והולך הפסוק שלח לך שמשא לא יכול ליכנס לארץ שהיא לא היתה יכולה לפעול פעולתה בימיו כי הוא מדת יום שמשא ולכן היו אוכלים המן משמים ואין פעולה לארץ כמ"ש וישבות המן ממחרת הפסח ויאכלו מעבור הארץ מתלא כו' וז"ש משה (יהל אור).

57 ר"ל נהורא דילה וכמו שמפרש והולך (יהל אור).

58 היא (יהל אור).

59 לידע כמו שבקשה ואראה אותה שבקש לידע כל עניינה שהוא ענין גדול כמו ידיעת התורה שגבולי' וכל עניינה הן ענייני תורה בת מלך פנימה והקב"ה העתיר לבקשתו ויראהו ה' את כל הארץ כו' וכמו שמפרש והולך ששם היה קרוב ועתה במדבר פארן שלא היה יכול לראותה א"ל ה' שישלח למנדע מינה (יהל אור).

60 לא בשביל ישראל. ואף שישראל אמרו נשלחה אנשים לפנינו, מ"מ רצון השי"ת לא היה אלא בשבילי, דבקשתם היה שלא כהוגן, כמ"ש בספרי שם (דברים פיסקא כא) שמשא הוכיחם ע"ז משל כו' נותנו אתה לי לנסיון א"ל הן כו' וברש"י שם (דברים א כב) (יהל אור). השליחות לא היה אלא למנדע מינה (יהל אור), ולא להתחבר אליה. לזה היתה כל הפתיחה כנ"ל וע"י יהושע שהוא פני לבנה סיהרא היתה הנהגתה והנחילם הוא את הארץ וע"י ויאכלו מעבור הארץ דשבת המן נהורא דשמשא (יהל אור). לא בשביל ישראל ואף שישראל אמרו נשלחה אנשים לפנינו מ"מ רצון ה' לא היה אלא בשבילו דבקשתם היה שלא כהוגן כמ"כ בספרי שם שמשא הוכיחם ע"ז משל כו' נותנו אתה לי לנסיון א"ל ה' וברש"י שם (יהל אור).

61 ע"י יהל אור הוב"ד במלואים אות (א).

62 ידע בודאי שלא יכנס (מ"מ).

הללו. כיון שלא השיבו דבר כראוי, לא שלח פעם אחרת, עד שהקדוש ברוך הוא הראה לו שכתוב "עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ", וכתוב "ויראהו ה' את כל הארץ", ולא זה בלבדו אלא כל אלו שעתידים לעמוד בכל דור ודור, כולם הראה למשה ונתבאר ופרשוה החברים (ספרי וזאת הברכה טז).	אתיבו מלה כדקא יאות לא שלח זמנא אחרא עד דקב"ה אחזי ליה דכתיב (במדבר כז יב) עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ וכתוב (דברים לד א) ויראהו יי את כל הארץ ולא דא בלחודוי⁶³ אלא כל אינון דזמינין למיקם בכל דרא ודרא כלהו אחזי ליה למשה ואתמר ואוקמוה חברייא⁶⁴:
כיון דשאר משה למשלח מה אמר לון (במדבר יג כ) היש בה עץ וכי מה הוא דקאמר ואי תימא דלא ידע אלא (לקמן יימא מלה אבל הכא) [הכי]⁶⁵ אמר משה אם יש בה עץ הא ידענא⁶⁶ דאנא איעול לתמן מאי עץ דא אילנא דחיי⁶⁷ ותמן לא הוה אלא בג"ע דארעא⁶⁸ אמר אם יש בה עץ דא אנא איעול לתמן ואי לא לאו אנא יכיל למיעל:	כיון שהתחיל משה לשלח, מה אמר להם "היש בה עץ", וכי מהו שאמר, ואם תאמר שלא ידע אלא (לפנינו יאמר דבר אבל כאן) כך אמר משה "אם יש בה עץ", הרי ידעתי שאני אכנס לשם. איזה עץ, זה עץ החיים, ושם לא היה אלא בגן עדן שבארץ. אמר אם יש בה עץ זה, אני אכנס לשם, ואם לא, לא אוכל אני להכנס.
אמר רבי חייא כתוב "וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת", איזה עצים כאן, ומה הוא זה. אלא זה צלפחד, והיה מדקדק על העצים הללו, איזה גדול מהאחר, ולא חשש לכבוד רבונו, והחליף שבת לשבת, זהו	אמר רבי חייא כתוב "וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת", איזה עצים כאן, ומה הוא זה. אלא זה צלפחד, והיה מדקדק על העצים הללו, איזה גדול מהאחר, ולא חשש לכבוד רבונו, והחליף שבת לשבת, זהו

⁶³ כמ"ש בספרי שם ויראהו ה' את כל הארץ את הגלעד עד דן ואת כו', את הגלעד מלמד שהראהו בה"מ כו', עד דן מלמד שהראהו כו', ואת כל נפתלי כו', את ברק כו', ואת גדעון כו', דוד כו', בקעת ירחו מלמד שהראהו גוג כו', עיר התמרים מלמד שהראהו ג"ע כו', עד צוער מלמד שהראהו גיהנם כו' עש"ב. וז"ש ואוקמוה חברייא (יהל אור).

⁶⁴ עי' מלואים אות (ב).
⁶⁵ "וכי מה הוא דקאמר ואי תימא דלא ידע אלא (לקמן יימא מלה אבל הכא) הכי" (נמחק ביהל אור).

⁶⁶ ומפרש והולך עץ שהוא עץ החיים, ובזה יודע כי הארץ וישראל יתנהגו בעץ החיים, ויכולים להתנהג בשמשא וסהרא כנ"ל, דאע"ג דכבר ידע שלא יכנס, מ"מ אם היה בה עץ, יכולים הם להתקן כנ"ל. ובזה יודע דרגא דילהון האיך ישיבו להם תשובה, שאף שאמר לו הקב"ה, מ"מ ידוע שכל דבריו הם על תנאי, רגע אדבר כו' ונחמתי (ירמיה יח ז), לכך שלח אותם, ושלח ביהושע נהירו דשמשא כמ"ל (יהל אור).

⁶⁷ ז"א (מ"מ).

⁶⁸ עי' יהל אור הוב"ד במלואים אות (ג).

⁶⁹ ר"ל מאין היה להם במדבר ללקוט עצים (יהל אור).

⁷⁰ ר"ל מי הוא האיש ומי העצים (יהל אור).

⁷¹ כמ"ש (שבת צו): דכתיב אבינו מת במדבר, וילפינן ג"ש במדבר במדבר, וכתוב בחטאו מת מ' שהיה מיוחד לבד בחטא, ולא מצאנו מיוחד רק המקושש והמגדף, והמגדף מפו' שהיה בן איש מצרי. ור"ל בזה דממנו מוכח גם העצים, כמו שמפרש והולך בחטא ו' מת. ואמרו הוה דייק על כו' ואחלף כו'. דאחלף ע"ה בעץ החיים, כמ"ש בז"ח פ' בראשית י"ז י"ח (יח ע"ב) ר' ברוקא אמר הוא נצטווה כו' אר"ש שולטנא בפולחנא אר"א כמה דאת אמר אל תמר בו אל תמירני בו. וע"ל ס"פ אמור (קו ע"א) ת"ח דהא ב"נ לא ידעין ולא מסתכלין ולא משגיחין כו' עש"ב. וז"ש למטה ת"ח תרין אילנין אינון כו' לכן נידון צלפחד במיתה. ואמר הי מינייהו רב כו'. זהו ההתחלפות. וכמ"ש למטה מאן דאחלף לון גרים כו' ארון ותורה בחד קיימא תורה עקרא ארן ביתא. ואמר ואחלף שבת לשבת. דא' ליל שבת, וא' יום שבת, כמ"ש בפ' בראשית (ה ע"ב), דלכן כתיב פעם בלשון זכר כל העושה בו מלאכה יומת, ופעם כתיב מחלליה כו'. וכמ"ש במכילתא (פ' תשא) אין לי אלא יום השבת, לילה מנין ת"ל מחלליה, וז"ש הה"ד כי כו'. והוא דומה לחטא אדה"ר דאחלף עה"ח ו' דהוא אילנא דחיי. וע"ל ס"פ במדבר קכ"א דוא"ו אילנא דחייא הוא כו' (יהל אור).

שכתוב "כי בחטאו מת", בחטא ו' מת.	דמאריה ואחלה שבת לשבת הה"ד (במדבר כז ג) כי בחטאו מת בחטא ו' מת:
(וסוד הכל ודאי מקושש עצים), בגלל זה היה דינו סתום, ולא התפרש דינו, כדינים אחרים, משום שדבר זה צריך בחשאי ונסתר, ולא גלוי, ועל זה לא נאמר בגלוי, והקדוש ברוך הוא עשה כבוד לכבודו.	(ורוא דכלא ודאי מקושש עצים) בגין כך הוה דיניה סתים ⁷² ולא אתפרש דיניה כדין אחרנין בגין דמלה דא בעי בחשאי וסתים ולא גלייא וע"ד לא אתמר באתגלייא וקב"ה עבד יקר ליקריה:
רבי יוסי אמר שאר העצים יחד עם שבת היה מקושש, וקבל עונש לפי שעה, והתכפר חטאו, ועל זה התקשה משה בדין הבנות, שלא ידע אם התכפר להיות לבנותיו חלק ונחלה אם לא, כיון שהקדוש ברוך הוא הזכיר שמו [של צלפחד], שכתוב כן בנות צלפחד דוברות נודע שהתכפר חטאו.	רבי יוסי אמר שאר עצים ⁷³ בהדי שבת הוה מקושש וקביל עונשא לפום שעתא ואתכפר חוביה וע"ד אתקשי משה בדינא דבנתא דלא ידע אי אתכפר למהוי לבנתיה חולק ואחסנא אי לאו כיון דדבר שמיה ⁷⁴ קב"ה [דצלפחד] ודכתיב (במדבר כז ז) כן בנות צלפחד דוברות אתידע דהא אתכפר חוביה:
בא וראה שני עצים הם, אחד למעלה ואחד למטה, בזה חיים ובזה מות, מי שמחליפם גורם לו מות בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא, ועל זה אמר שלמה "דבש מצאת אוכל דרך וגו'".	ת"ח ב' אילנין אינון חד לעילא וחד לתתא בדא חיין ובדא מותא מאן דאחלה לון גרים ליה מותא בהאי עלמא ולית ליה חולקא בההוא עלמא וע"ד אמר שלמה (משלי כה טז) דבש מצאת אוכל דרך וגו':
ארון ותורה באחד עומדים, תורה העיקר, הארון הבית, ועל זה ארן חסר בלי וא"ו בכל מקום, ארן הברית ארן העדת בכל מקום. אהרן זרוע ימין פרט לאחד שכתוב "כל פקודי הלויים אשר פקד משה ואהרן" נקוד למעלה.	ארון ותורה בחד קיימי תורה עקרא ארון ביתא וע"ד ארן חסר בלא וא"ו בכל אתר ארן הברית ארן העדות בכל אתר אהרן דרועא ימינא בר בחד דכתיב (במדבר ג לט) [כל פקודי הלויים] (אלה הפקודים) אשר פקד משה ואהרן נקוד לעילא:
אמר רבי יצחק, משה נקט עץ החיים, ולכן רצה לדעת אם היה מצוי בארץ אם לא, ולכן אמר "היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ", שהרי עץ החיים נחמד לכל, והם לא הביאו אלא ענבים ורמונים ותאנים, באילן אחר תלויים ואחוזים.	א"ר יצחק משה אילנא דחיי נקט וע"ד בעא למנדע אי הוה [שכיח] (שריא) בארעא אי לאו ובג"כ אמר והיש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ (במדבר יג כ) דהא אילנא דחיי אתחמד לכלא ואינון לא אייתיאו אלא ענבים ורמונים ותאנים באילנא אחרא תליין ואחידין ⁷⁵ :

⁷² ר"ל שלא אתפרש החטא ואתלבש בעצים ולא אתפרש בפירוש כמו שמפרש והולך בגין דמלה דא בעי כו' וקב"ה עבד כו'. ר"ל שיקריה הוא שמו, כסה בלבוש, בתורה, יקר יקריה. והוא סוד אור לבוש, התורה בכרסיא, כמ"ש בפ' בראשית (כג ע"א) ובתז"ח (מא ע"ג) בארוכה. ור"ל שחשש לכבוד שמו ולא גילהו, וכמ"ש בז"ח שם (יח ע"ב) ת"ר כשחלה רשב"י כו' כו'. ר"ל כמ"ש (פסחים דף נ ע"א) לעלם כתיב, והיינו דכתיב פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב, מאי ונפל ממנו רב, הכי גמרנא האי חברא דאורי שמא קדישא לכלא, הוא נפיל ונתפס בההוא חובא יתיר מינייהו, דכתיב ונפל ממנו רב, הרב נופל ונתפס באותו עון. וז"ש כאן ולא חשש ליקרא דמארי'. שגם הלימוד והדיוק ביה הוא פגם ביקרא דמארי' כנ"ל. ואמרו אחלה שבת לשבת. ר"ל דז"ש ביום השבת, דעצים של יום השבת היה מקושש (יהל אור).

⁷³ ע' שרים (רח"ו).

⁷⁴ (דצלפחד) (נוסף בדפ"ו, ולא לקמן).

⁷⁵ כי מינים אלו בנוקבא (רח"ו).

בא וראה "שלח לך אנשים" בשבילך, רבי יהודה פתח "כצנת שלג ביום קציר ציר נאמן לשולחיו ונפש אדוניו ישיב", כצנת שלג ביום קציר שמהנה את הגוף ואת הנפש.	ת"ח שלח לך אנשים (במדבר יג ב) בנינך רבי יהודה פתח (משלי כה יג) כצנת שלג ביום קציר ציר נאמן לשולחיו ונפש אדוניו ישיב כצנת שלג ביום קציר דאהני לגופא ולנפשא:
"ציר נאמן לשולחיו" אלו כלב ופנחס שהיו שליחים נאמנים ליהושע, ונפש אדוניו ישיב, שהחזירו שכינה לדור בהם בישראל ולא הסתלקה מהם.	ציר נאמן לשולחיו אלו כלב ופנחס דהוו שליחי מהימני לגבי יהושע ונפש אדוניו ישיב דאהדרו שכינתא לדיירא בהו בישראל ולא אסתלקא מניהו:
ואלו ששלח משה, גרמו בכיה לדורות אחרונים, וגרמו להסתלק מישראל כמה אלפים ורבבות, וגרמו לסלק שכינה מהארץ מבין ישראל, אותם ששלח יהושע ונפש אדניו ישיב.	ואלין דשדר משה גרימו בכייה לדורין בתראין וגרימו לאסתלקא מישראל כמה אלף ורבבין וגרימו לסלקא שכינתא מארעא מבינייהו דישראל אינון דשדר יהושע ונפש אדוניו ישיב:
רבי חזקיה ורבי ייסא היו הולכים בדרך, אמר רבי ייסא לרבי חזקיה, אני רואה בפניך שבתוכך יש הרהור, אמר לו הרי ודאי, בפסוק זה הסתכלתי בו, כיון שאמר שלמה "כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה מקרה אחד להם וגו'", ושנינו שכל דברי שלמה המלך כולם נסתרים, מדרגות החכמה, אם כך בפסוק זה יש להסתכל, שהרי נמצא בו פתח לאותם שאינם בני	רבי חזקיה ור' ייסא הוו אזלי בארחא אמר רבי ייסא לר' חזקיה חמינא באפך דהרהורא אית בגוונך אמר ליה הא ודאי האי קרא אסתכלנא ביה כיון דאמר שלמה (קהלת ג יט) כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה מקרה ⁷⁶ אחד ולהם (לכל) וגו' ותנינן דכל מלוי דשלמה מלכא בלהו סתימין מדרגין דחכמתא אי הכי האי קרא אית ביה לאסתכלא דהא פתחא לאינון דלאו בני
קנז/ב	
האמונה. אמר לו ודאי כך זה, ויש בו לדעת ולהסתכל.	מהימנותא אשתכח ביה א"ל ודאי הכי הוא ⁷⁷ ואית ביה ⁷⁸ למנדע ⁷⁹ ולאסתכלא:
בין כך ראו אדם א' שהיה בא ובקש מהם מים שהיה צמא ועיף מחוזק השמש. אמרו לו, מי אתה. אמר להם, יהודי אני, ואני עיף וצמא. אמרו עסקת בתורה. אמר להם עד שאני	אדהכי חמו חד ב"נ דהוה אתי ⁸⁰ שאל לון מייא דהוה צחי ⁸¹ והוה לאי בתוקפא דשמשא אמרו ליה מאן את אמר לון יודאי אנא ואנא לאי וצחינא אמרו לעית באורייתא אמר לון עד דאנא עמכון ⁸² במלין

⁷⁶ ומקרה (דפ"ו).

⁷⁷ ר"ל שודאי אמת שיש כאן פתחון פה למינים, דעל מה דתנינן דכל מלוי דשלמה לא היה צריך להסכמתו (יהל אור).

⁷⁸ ליה (יהל אור).

⁷⁹ ר"ל שצריך למנדע האי קרא על אמתתו, אם קדם לו ידיעה, ואם לאו צריך לאסתכלא ביה (יהל אור).

⁸⁰ רבי חגי היה כדמסיק. ומשום דמסיים בענין המרגלים מביא ענין זה בכאן (רמ"ז).

⁸¹ אמר כל זה מפני שאחד מהדברים המופתים למכחישי ההשגחה הוא בראותם כי שוה האדם לבהמה במקרי העולם רעב וצמאון וזולתם, ולכן שאלוהו מי הוא, אולי גוי היה שאין מותרם מן הבהמה, ובאומרו להם שהיה יהודי וצמא, כדי שלא יאריכו עמו בדברים לעכבו ממצוא מים, חזרו ושאלוהו אם היה למדן, כי היה רצונם לתת לו המים שהיה בידם, ואילו היה עם הארץ שמא לא יתנום לו, על דרך מה שאמר רבי, אוי לי שנתתי פתי לעם הארץ. ועוד אפשר שרצו לרמוז שאילו היה תלמיד חכם לא יבוא לידי אותו צער, כי השגחת ה' על לומדי תורה לשמה (רמ"ז).

⁸² דמחמת נחיצותו לשתות, בקש מהם דיכול ליעול בהר, וכוונתו שלא ליהנות מתורה (יהל אור).

אתכם בדברים אעלה להר הזה, ושם אקח מים ואשתה. רבי ייסא הוציא כלי אחד מלא מים ונתן לו, אחר ששתה אמר נעלה אתך למים. עלה להר ונמצאו חוט מים דקיק, ומלאו נאד אחד.	אסלק להאי מורא ותמן אסב מיא ואשתי אפיק רבי ייסא חד זפירא מלי מיין ויהב ליה ובתר דשתה אמר נסלק ⁸³ עמך למיין (בתר דשתה) סליקו למורא ואשתכחו חד חוטא דמיא דקיק ומלי קטפורה חד:
ישבו, אמר להם אותו האדם כעת תשאלו, שהרי אני השתדלתי בתורה על ידי בני אחד, שאני הכנסתיו לבית רב, ובגללו הרווחתי בתורה.	יתבו אמר לון ההוא ב"נ השתא שאילו דהא אנא אשתדלנא באורייתא על ידוי דחד ברי דאנא עיילית ליה לבי רב ובגנייה רווחנא באורייתא:
אמר רבי חזקיה אם על ידי בנך טוב הוא, אבל הדבר שאנו בו, אני רואה שלמקום אחר רוצה לעלות. אמר אותו האדם, אמור דברך, שלפעמים בתרמיל העני תמצא מרגלית.	אמר רבי חזקיה אי על ידא דברך טב הוא אבל מלה דאנן ביה אנא חמינא דלא תר אחרא ⁸⁴ בעי לאסתלקא אמר ההוא ב"נ אימא מלך דלזמנן באפרקסתא דענייא תשכח מרגניתא:
אמר לו, פסוק זה שאמר שלמה סח לו, אמר לו וכי (כמו) במה אתם נפרדים משאר בני אדם שלא יודעים. אמרו לו ובמה, אמר להם על זה אמר שלמה פסוק זה, ולא אמר זה מעצמו, כשאר אותם דברים, אלא חזר על אותם דברים של טפשי העולם שאומרים כך.	א"ל האי קרא דאמר שלמה סח ליה אמר ליה (וכי) כמה ⁸⁵ אתון ⁸⁶ פרישן משאר בני נשא דלא ידעי אמרו ליה ובמה ⁸⁷ אמר לון על דא אמר שלמה ⁸⁸ האי קרא ולא אמר האי מגרמיה כשאר אינון מלין אלא אהדר אינון מלין דטפשי עלמא דאמרי כך:
ומה אומרים, "כי מקרה האדם ומקרה הבהמה וגו'", טפשים שלא יודעים ולא מתבוננים בחכמה אומרים שהעולם הזה הולך במקרה, והקדוש ברוך הוא לא משגיח עליהם, אלא "מקרה האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד וגו'".	ומאי אמרי (קהלת ג יט) כי מקרה האדם ומקרה הבהמה וגו' טפשי דלא ידעי ולא מסתכלן בחכמתא אמרי דהאי עלמא אזיל במקרה וקב"ה לא אשגח עלייהו אלא מקרה האדם ומקרה הבהמה [מקרה] ⁸⁹ אחד וגו':
וכששלמה הסתכל בטפשים הללו שאומרים את זה, קרא להם בהמה, שהם עושים עצמם בהמה ממש, משום שאומרים דברים אלו. ומנין לנו, הפסוק שעליו מוכיח, שכתוב "אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם	וכד שלמה אסתכל באלין טפשיין דקאמרי דא קרא לון בהמה דאינון עבדין גרמייהו בהמה ממש ⁹⁰ בגין דאמרי מלין אלין ומנלן קרא דעליה ⁹¹ אוכח דכתיב (קהלת ג יח) אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם לברם ⁹² האלהים ולראות שהם ⁹³

⁸³ שהוא ידע מקום מים שם (יהל אור).

⁸⁴ לישאל לאחר, ור"ל רשב"י (יהל אור).

⁸⁵ במה (דפ"ו).

⁸⁶ ר"ל כמה פרושים אתם מעמי הארץ, שאין אתם יודעים את שיחתם ומדרגתם כלל (יהל

אור).

⁸⁷ ר"ל היאך אתה מכיר בנו (יהל אור).

⁸⁸ ר"ל על אותן ע"ה כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁸⁹ ומקרה (דפ"ו).

⁹⁰ כמ"ש למטה ודעתייהו כבעירא. ועי' סוף תיקון מ"ה ותיקון מ"ו (יהל אור).

⁹¹ פסוק שלמעלה מזה (יהל אור).

⁹² שהבדילם והנהיגם בלחודייהו (יהל אור).

בהמה המה להם אמרתי אני בלבי וחשיבנא בהאי לאסתכלא על מה על דברת בני האדם על ההוא מלה דטפשותא דאינון אמרי לברם האלהים בלחודייהו ולא יתחברון בהדי בני נשא ואחרנין (אחרי) דאית לון מהימנותא ולראות שהם בהמה המה להם ולראות בהו אינון בני מהימנותא שהם בהמה ממש ודעתייהו כבעירא:	לברם האלהים ולראות שהם בהמה המה להם", אמרתי אני בלבי, וחשבתי בזה להסתכל על מה, על דברת בני האדם, על אותו דבר טפשות שהם אומרים, לברם האלהים, לבדם ולא יתחברו יחד עם בני אדם אחרים, שיש להם אמונה, "ולראות שהם בהמה המה להם", ולראות בהם אותם בני אמונה שהם בהמה ממש, ודעתם כבהמה.
המה להם בלחודייהו ולא לאעלאה לבני מהימנותא בדעתא דטפשותא דא וע"ד המה להם ולא ולאחרנין (לאחרי) ומה דעתא דלהון כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה מקרה⁹⁴ אחד לכלם וגו' תיפח רוחיהון דאינון בעירי אינון טפשא⁹⁵ אינון מחוסרי מהימנותא ווי לון ווי לנפשייהו טב להו דלא ייתון לעלמא:	"המה להם", בלבדם ולא להכניס את בני האמונה בדעת וטפשות זו, ועל כך המה להם ולא לאחרים. ומה דעתם, כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד לכלם וגו', תפח רוחם שהם בהמות והם טפשים או מחסרי אמונה, אוי להם אוי לנפשם, טוב להם שלא יבואו לעולם.
ומה אתיב לון שלמה על דא קרא אבתריה ואמר ומי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ ומי⁹⁶ יודע באינון טפשא דלא ידעי ביקרא דמלכא עלאה ולא מסתכלי באורייתא רוח בני האדם העולה היא למעלה לאתר עלאה לאתר⁹⁷ יקר לאתר קדישא לאתזנא⁹⁸ מנהירו עלאה	ומה השיבם שלמה, על זה הפסוק אחריו ואמר, "ומי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ", מי יודע באותם טפשים שלא יודעים בכבוד המלך העליון, ולא מסתכלים בתורה, רוח בני האדם העולה היא למעלה למקום עליון, למקום נכבד, למקום קדוש, להזון מאור עליון מאור המלך

⁹³ אינון (יהל אור). ור"ל להראות. ור"ל שאמרתי להראות אותן לבני מהימנותא, שהם בהמות, כדי שלא יתערבו בהן וילמדו מעשיהם. וז"ש "המה להם ולא לאחרא". ואמר "ולא לאעלאה לבני מהימנותא" כו' (יהל אור).

⁹⁴ ומקרה (דפ"ו).

⁹⁵ אמר ג' דרגין שחסרין נר"ן מלמטה למעלה. בהמה ידוע. ודעת, התורה, ידוע. ומהמנותא נק' הכסא, כמ"ש בריש היכלות, ושם אמונת ישראל. ונגד ג' דברים כי מקרה כו' ומקרה כו' ומקרה אדם ובהמה, יצירה ועשיה, ומקרה אחד שכוללם בבריאה, שותף הג' דכולל ג"ר. והן ג' אלהים הידועים בבינה. וזו"נ ג' עלמין הנ"ל. והוא הנהגת הטבע, אבל הכל אלהים שופטים והשגחה, כי אין אדם נוקף כו' (חולין ז ע"ב), ואפי' ציפרא קלא לית מתציד כו' (ירושלמי שביעית פ"ט סוף ה"א), אלא שהטבע הוא השליח, כי נגזר על זה להעשיר וזה להעני, שולח הש"ת שזה יאבד וזה ימצא, ואין עושה נס שיברא ממון, ומזה יפרח הממון לשמים, וזהו הטבע והוא ד"מ שמלך יושב בבית מלכותו ורואה מרחוק את כל אדם בצד א', ובהמה בצד אחר, והוא שולח לאדם מזונותיו חטים ע"י תחבולות, ע"י גלגלים וחבלים ושאר הדברים עד שמגיע אליו. וכן לבהמה שעורין. והם אינן רואין רק הסיבה הקרובה להם, וסוברים שזה הסיבה הוא מעצמו. ועוד לו רשת פרוסה להביא אותם על מקום הליכתם, וכשהגיע עתם מושך משם הרשת ונלכד בצוארו ומת. והסכל מדמה בדעתו שמקרה קרה לו וגם זה הוא ע"י טבע שמסבב לו מאכל רע, וכמ"ש (חגיגה ד ע"ב ה ע"א) דמשגרא תנורא קדחה כו'. והן הכל נסים נסתרים. ונסים נגלים נעשין ע"י שם הויה כידוע. ונגד זה אמר ג' דברים "ווי לון כו', לון לרוחא" שהוא האדם, אבל בנשמה א"א לומר ווי שהיא אינה חוטאה אלא מסתלקת מיניה, לכן אמר "טב להו כו", כי זה כוונת הבריאה, והיה נועם ה' כו' ומעשי ידינו כוננה כו', כמ"ש בריש רות ע"ש (יהל אור).

⁹⁶ מי (דפ"ו).

⁹⁷ ג' דרגין דבי"ע מלמעלה למטה על נר"ן (יהל אור).

⁹⁸ ג' לשונות אלו נגד נר"ן דבי"ע (רח"ו). מג' דאצילות דמקננין בהם ג"כ כסדר הנ"ל (יהל אור).

הקדוש, להיות צרור בצרור החיים, ונמצא לפני המלך הקדוש עולה תמימה, וזוהי העולה היא למעלה.	מנהירו ⁹⁹ דמלכא קדישא ¹⁰⁰ למהוי צרורא בצרורא דחיי ¹⁰¹ ואשתכחת קמי מלכא קדישא ¹⁰² עולה תמימה ודא הוא (ודאי היא העולה) העולה היא למעלה:
ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ, ולא לאותו מקום שהיה כל אדם שכתוב בו "בצלם אלהים עשה את האדם", וכתוב "נר ה' נשמת אדם".	ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ [ולאן] לההוא אתר דהוה [כל] (אבל) ב"נ ¹⁰³ דכתיב ביה (בראשית ט ו) בצלם אלהים עשה את האדם וכתוב (משלי כ כז) נר יי נשמת אדם:
איך אומרים אותם טפשים שאינם מבני האמונה ורוח אחד לכל, תיפח רוחם, עליהם כתוב "יהיו כמוץ לפני רוח ומלאך ה' דוחה" אלה ישארו בגיהנם לאותן דרגות תחתונות, ולא יעלו לדורי דורות.	היך אמרי אינון טפשי דלאו מבני מהימנותא ורוח אחד [לכל] (להם) (קהלת ג יט) תיפח רוחיהון ¹⁰⁴ עלייהו כתיב (תהלים לה ה) יהיו כמוץ לפני רוח ¹⁰⁵ ומלאך יי דוחה אלין ישתארו בניהם לאינון דרגין תתאין ולא יסתלקון לדרי דרין:
עליהם כתוב "יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה".	עלייהו כתיב (תהלים קד לה) יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את יי הללויה:
באו רבי חזקיה ורבי ייסא ונשקו ראשו, אמרו ומה כל זה היה אתך ולא ידענו, אשרי השעה הזו שפגשנו אותך.	אתו רבי חזקיה ורבי ייסא ונשקו ראשו, אמרו ומה כל כך הוה עמך ולא ידענא זכאה האי שעתא דאערענא בכך
קנח/א	
עוד אמר, וכי על זה בלבד תמה שלמה, והרי במקום אחר אמר כדוגמא זה.	תו אמר וכי על דא בלחודוי [תוה] (הוה) שלמה והא באתר אחרא אמר כגוונא דא:
פתח ואמר "זה רע בכל אשר נעשה תחת השמש", זה רע ודאי. מהו זה רע, זהו מי ששופך זרע בריקנות ומחבל דרכיו, משום שזה אין מדורו בקדוש ברוך הוא, ולא יהיה לו חלק לעולם הבא. זהו שכתוב "כי לא אל	פתח ואמר (קהלת ט ג) זה רע בכל אשר נעשה תחת השמש זה רע ודאי ¹⁰⁶ מאי זה רע ודא הוא מאן דאושיד זרעא בריקניא וחביל אורחיו בגין דהאי לאו מדוריה בקב"ה ולא יהא ליה חולקא בעלמא דאתי

⁹⁹ בינה (רח"ו).

¹⁰⁰ ז"א (רח"ו).

¹⁰¹ מלכות צרור החיים (רח"ו).

¹⁰² הוא דבר אחר ופי' אחר, דהיא עולה תמימה כו'. ונגד אלו ב' פירושים אמר ודאי היא העולה העולה היא למעלה (יהל אור).

¹⁰³ ור"ל בהמה ממש ולסיים אבל ב"נ דכתיב כו' האיך אמרי כו' (יהל אור).

¹⁰⁴ שיש להם רוח האדם, ויהי' כבהמה כמו דאינון אמרין (יהל אור).

¹⁰⁵ ר"ל ההוא רוח דכולל כל רוחות. ומלאך ה' הוא נשמתא מזלא כידוע, והוא דוחה, דלא סליק לטינרא עילאה. והנפש נכרתה, שבה הכרת, כמ"ש ונכרתה כו', והוא ירידתה לאבדון כמ"ש והאבדתי את כו', וכמ"ש בז"ח רות דמשם לא סליק. וז"ש "אלין ישתארו כו' עלייהו כתיב" כו'. וז"ש "ברכי נפשי" כו'. ואמר חטאים ורשעים נגד הגוף והנפש, דאיהי שתופא דגופא, ונגד זה אמר ברכי נפשי כו' וכל קרבי כמ"ש בפ' ויקהל (קצט ע"ב) בעוד דנפשי בגופא יחדיו כו'. וכן אמר בסדום רעים וחטאים לה' מאד, ד' דרגין הנ"ל, מאד הוא נשמתא דשם ובכל מאדך, ובכל לבבך הוא הרוח דבי' (יהל אור).

¹⁰⁶ ור"ל זהו הרע בכל אשר כו' הגרוע שבכל ב"א והרע שבהן. ואמר "מאי זה רע" כו'. ר"ל דקראו רע להורות דל"ל כו' (יהל אור).

חפץ רשע אתה לא יגורך רע", על זה אמר זה רע, שלא יהיה לו מדור למעלה.	הה"ד (תהלים ה ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע על דא אמר זה רע דלא יהא ליה מדורא לעילא:
"כי מקרה אחד לכל וגם לב בני האדם מלא רע (לכן) והוללות בלבבם בחייהם" שטות תקועה בלבבם, והם מחוסרי אמונה, ואין להם חלק בקדוש ברוך הוא ובאותם בני אמונה, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, זהו שכתוב ואחריו אל המתים.	כי מקרה ¹⁰⁷ אחד לכל וגם לב ¹⁰⁸ [בני] האדם מלא רע (קהלת ט ג) (בגין דא) והוללות בלבבם בחייהם (שם) שטותם ¹⁰⁹ תקיע בלביהו ואינון מחוסרי מהימנותא ולית לון חולקא בקב"ה ¹¹⁰ ובאינון בני מהימנותא לאו בעלמא דין ולא בעלמא דאתי הה"ד (שם) ואחריו אל המתים ¹¹¹ :
בא וראה, הקדוש ברוך הוא מזהיר לבני העולם ואמר "ובחרת בחיים למען תחיה" [בעולם הזה ובעולם הבא], והחיים של אותו עולם הם.	ת"ח קב"ה אזהר לבני עלמא ואמר (דברים ל יט) ובחרת בחיים למען תחיה (בהאי ¹¹² עלמא ובעלמא דאתי) וחייך דההוא עלמא נינהו:
אותם רשעים מחוסרי אמונה מה הם אומרים. "כי מי אשר יבחר וגו'", אף על גב שיבחר אדם בזה העולם [באותו עולם], כמו שאמר לא כלום הוא, שהרי מסור זה בידינו, "אל כל החיים יש בטחון", ומסור הוא בידיהם, "כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת", איך יהיה לנו חיים באותו עולם, ועל כן זה רע ודאי, שלא ידורו במלך העליון, ולא יהיה להם בו חלק.	אינון חייבין ¹¹³ מחוסרי מהימנותא מאי קא אמרי כי מי אשר יבחר וגו' (קהלת ט ד) אע"ג דיבחר ¹¹⁴ בר נש בהאי עלמא וס"א בההוא עלמא כמה דאמר לאו הוא כלום ¹¹⁵ דהא מסירא דא בידנא (שם) אל כל החיים יש בטחון ומסירא דא בידיהו ¹¹⁶ (שם) כי ¹¹⁷ לכלב חי הוא טוב מן האריה המת היך יהא לן חייך בההוא עלמא וע"ד זה רע ודאי דלא ידורון במלכא עלאה ולא יהא לון חולקא ביה:
ואף על גב שכל הפסוקים הללו תמצא סמוכין לחברים בדברים אחרים, אבל ודאי שלמה בא לגלות על אותם רשעים מחסרי אמונה שאין להם חלק בקדוש ברוך הוא, בעולם	ואע"ג דכל הני ¹¹⁸ קראי תשכח סמיכין לחברייא במלין אחרנין אבל ודאי שלמה קא אתא לגלגא על אינון חייבין מחוסרי מהימנותא דלית לון חולקא בקב"ה בעלמא

¹⁰⁷ ר"ל דהוא אומר כן (יהל אור).

¹⁰⁸ שנמשכין שאר ב"א אחריו (יהל אור).

¹⁰⁹ שטותא (דפ"ו).

¹¹⁰ דכתיב "מלא רע" (יהל אור).

¹¹¹ ר"ל שהולכין אחריו, אחר הרע שממנו למדו. ואמר "לא בעלמא הדין" כו'. כמ"ש (ברכות י"ח) החיים כו' שאפי' במיתתן כו' ורשעים אפי' כו' (יהל אור).

¹¹² ר"ל דב' פעמים אמר חיים כאן, ומפרש והולך "וחיים דההוא עלמא נינהו". ר"ל דרישא בחיים דעוה"ב הוא, ורצונו בזה לפרש הקרא דכאן כי מי כו', דלעה"ב הוא כמו שמפרש והולך (יהל אור).

¹¹³ ר"ל כ"ז הפסוק כי כו' הכל מאמרם (יהל אור). דחייבין (דפ"ו).

¹¹⁴ דריש הכתיב, ור"ל אע"ג שיבחר האדם בחיים כמו שאמר הקב"ה. וז"ש כמה דאמר (יהל אור).

¹¹⁵ ר"ל מ"מ הם אינון נבחרין לחיים שם, כי אין חיים אלא בעוה"ז. וז"ש יבחר בלשון פעול, וז"ש למעלה וחיית דההוא עלמא, לא כמו שהם אומרים (יהל אור).

¹¹⁶ בידנא (יהל אור).

¹¹⁷ ודבריהם הוא. וכמו שמפרש והולך היאך יהא לן הכל מדבריהם (יהל אור).

¹¹⁸ ר"ל שדרשו בענין אחר, ורצונו מ"ש (שבת ל ע"א) אנת שלמה לא דיין כו' [שדריך סותרין דברי דוד אביך אלא שדריך סותרין זה את זה]. וז"ש אבל ודאי שלמה כו'. ר"ל שאינם דברי עצמו אלא דבריהם כנ"ל (יהל אור).

הזהר ובעולם הבא.	דין ובעלמא דאתי:
אמר לו רוצה שנתחבר אתך ותלך אתנו. אמר להם אם אעשה כך התורה תקרא עלי כסיל, ולא עוד אלא שאתחייב בנפשי. אמרו לו למה. אמר להם שהרי אני שליח ושלחוני בשליחות, ושלמה המלך אמר "מקצה רגלים חמס שותה שולח דברים ביד כסיל".	א"ל תבעי דנתחבר בהדך ותזיל בהדן אמר ולהו (ליה) אי עבידנא הכי אורייתא יקרי עלי כסיל ולא עוד אלא דאתחייבנא בנפשי אמרו ליה למה אמר לון דהא שליחא אנא ושדרו לי בשליחותא ושלמה מלכא אמר (משלי כו ו) מקצה רגלים חמס שותה שולח דברים ביד כסיל:
בא וראה המרגלים על שלא נמצאו בני האמונה ושלוחי אמונה, התחייבו בנפשם בעולם הזה ובעולם הבא. נשקם והלך לו.	ת"ח מרגלים ¹¹⁹ על דלא אשתכחו בני מהימנותא ושלוחי מהימנותא אתחייבו בנפשיהו בעלמא דין ¹²⁰ ובעלמא דאתי נשק לון ואזל ליה:
הלכו רבי חזקיה ורבי ייסא, עד שהיו הולכים פגעו באותם בני אדם. שאלו את רבי חזקיה ורבי ייסא עליו, אמרו מה שמו של אותו אדם. אמרו רבי חגי הוא, וחבר בין החברים הוא, ושלחוהו החברים מבבל לדעת דברים מרבי שמעון בן יוחאי ושאר החברים.	אזלו רבי חזקיה ור' ייסא עד דהוו אזלו פגעו באינן בני נשא שאילו (ל)רבי חזקיה ורבי ייסא עליה אמרו מה שמיה דההוא ב"נ אמרו ר' חגי הוא וחברא דבין חברייא הוא ושדרו ליה חברייא דבבל למנדע מלין מר' שמעון בן יוחאי ושאר חברייא:
אמר רבי ייסא ודאי, זהו רבי חגי שכל ימיו לא רצה להראות עצמו במה שידע, ועל זה אמר לנו, שהרי בנו זכה לו בתורה, משום שאמר הפסוק "ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו", ודאי שליח נאמן הוא, (ואשריו הוא שליח נאמן) ואשריו מי ששלח דבריו בידי שליח נאמן.	א"ר ייסא ודאי דא הוא ר' חגי דכל יומיו לא בעא לאחזאה גרמיה במה דידע ועל דא אמר לן דהא בריה זכה ליה באורייתא בגין דאמר קרא (משלי כו יב) ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו ודאי שליחא מהימנא איהו (וזכאה הוא שליחא מהימנא) וזכאה ואיהו מאן ¹²¹ דשדר מלוי בידא דשליחא מהימנא:
בא וראה, אליעזר עבד אברהם מבני כנען היה, כמו שנאמר "כנען בידו מאזני מרמה", ועל כנען כתוב "ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו", ומשום שהיה שליח נאמן, מה כתוב בו "בא ברוך ה'", ברוך ה' ממש, ועל זה נכתב כך בתורה, משום שיצא מאותה קללה והתברך. ולא די לו שיצא ממנה, אלא שהתברך בשם	ת"ח אליעזר עבד אברהם מבני כנען הוה כד"א ¹²² (הושע יב ח) כנען בידו ¹²³ מאזני מרמה וכנען ¹²⁴ כתיב עליה (בראשית ט כה) ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו ובגין דהוה שליחא מהימנא מה כתיב ביה (שם) כד לא בא ברוך יי' ברוך יי' ממש ¹²⁵ ועל דא אכתיב הכי באורייתא בגין דנפק מההוא קללה ואתברך ולא די ליה דנפיק

¹¹⁹ השתא מפרש מ"ש למעלה ולא עוד כו' (יהל אור).

¹²⁰ כמ"ש (סנהדרין קח ע"א) מרגלים כו' [אין להם חלק לעולם הבא] שנא' וימותו כו' (יהל אור).

¹²¹ פי' אשרי. ואמר וזכאה מאן כו'. כמש"ל קנז ע"א ונפש אדוניו ישיב כו' (יהל אור).

¹²² וכנען כתיב (יהל אור).

¹²³ הוא היפך מציר נאמן, וכמ"ש (פסחים ק"ג ע"ב) חמשה דברים כו' [צוה כנען את בניו: אהבו זה את זה, ואהבו את הגזל, ואהבו את הזמה, ושנאו את אדוניכם] ואל תדברו אמת. ור"ל בזה לפי שהוציא עצמו מהם יצא מקללתן. וז"ש וכנען כתיב כו' (יהל אור).

¹²⁴ נמחק ביהל אור.

¹²⁵ ר"ל שנתברך מהשם. ואע"ג שהם אמרו זה, ומנ"ל דהכי איתא שהם כווננו האמת, לכן אמר וע"ד אכתיב כו' בגין כו'. ר"ל לכן נכתב להורות דנפק מההוא כו'. ואמר ולא די ליה כו'. שלשני דברים זכה, והן ג' דזכה לאתברך בשמי' הנ"ל, ראה כמה זכה (יהל אור).

הקדוש ברוך הוא, ולמדנו שבא מלאך והכניס דבר זה בפי לבן.	מנה אלא דאתברך בשמיה דקב"ה ואוליפנא ¹²⁶ דאתא מלאך ואעיל מלה דא בפומיה דלבן ¹²⁷ :
"וישלח אותם משה וגו' כולם אנשים", כולם צדיקים היו, וראשי ישראל היו, אבל הם לקחו לעצמם עצה רעה. מדוע נטלו עצה זו, אלא אמרו אם יכנסו ישראל לארץ, יעבירו אותנו מלהיות ראשים, וימנה משה ראשים אחרים, שהרי אנו זכינו במדבר להיות ראשים, אבל בארץ לא נזכה. ועל שלקחו עצה רעה לעצמם מתו הם וכל אותם שלקחו דבריהם.	וישלח אותם משה וגו' כלם אנשים (במדבר יג ג) כלוהו זכאין הוו ורישי דישראל הוו ¹²⁸ אבל אינון דברו לגרמייהו ¹²⁹ עיטא בישא אמאי נטלו עיטא דא אלא אמרו אי ייעלון ¹³⁰ ישראל לארעא נתעבר אנן מלמהוי רישין וימני משה ¹³¹ רישין אחרנין דהא אנן זכינן ¹³² במדברא למהוי רישין אבל בארעא לא נזכי ¹³³ ועל דנטלי ¹³⁴ עיטא בישא לגרמייהו מיתו אינון וכל אינון דנטלן מלייהו:
	קנח/ב
"אלה שמות האנשים אשר שלח משה וגו' משה וגו'", אמר רבי יצחק, משה הסתכל וידע שלא יצליחו בדרכיהם, ואז התפלל על יהושע, ואז כלב היה בדוחק ואמר, מה אעשה, הרי יהושע הולך בסיוע עליון של משה, ששלח בו	אלה שמות האנשים אשר שלח משה וגו' (במדבר יג טז) אמר רבי יצחק משה אסתכל ¹³⁵ וידע דלא יצלחון בארחייהו כדן צלי עליה דיהושע כדן כלב הוה בדוחקא אמר מה אעביד הא יהושע אזיל בסייעתא

¹²⁶ עתה מפ' שגם דבריהם היה ע"י השם כמו בבלעם (יהל אור).

¹²⁷ בא ברוך - אלו ב' תיבות "בא ברוך" הניח הקב"ה בתוך פיו של לבן וזה בא ברוך ה' (דרך אמת).

¹²⁸ יכוין לשתי מעלות רמות שהיה בהם, האחת שהיו מושרשים בניצוצות ההארות היוצאות מיסוד אבא, וז"ש כולהו זכאין, והפסוק קראם אנשים לרמוז שהם מבחי' זכרים, והשניה מ"ש שנתערבו בהם "ב שבטים, וז"ש ורישי דישראל, וכמו שדקדק הרב זלה"ה שלכן לא נאמר במ' כמ"ש בנשיאים שהוזכרו במדבר (א, טז) ראשי אלפי ישראל, אלא ראשי בני ישראל שהם השבטים, ולזה אמר ורישי דישראל (רמ"ז). כמ"ש אנשים ראשי כו' (יהל אור).

¹²⁹ דוק אומרו לגרמייהו, שרומז מ"ש הרב שכאשר נתייעצו להרע מיד פרחו מהם ניצוצי השבטים, שנאמר (יג, כו) וילכו ויבואו, שהלכו להם ניצוצי נשמות השבטים, וזהו וילכו, והם נשארו לבדם, והיינו לגרמייהו, בעצתם הנבערה שהיתה אומרם, אי ייעלון ישראל לארעא וכו' והענין מובן במ"ש באוצרות חיים, שדור דעה היו מבחינת דור המדבר אבל רחל שהיא ארץ ישראל היתה אז אב"א זולת בשבתות, ומזווג זה של השבתות יצאו הנכנסים לארץ, ועיין מ"ש באוצרות חיים. ואמנם נדקדק דברי האוצרות חיים וז"ל, לא היה אפשר לרחל להתקן אז ע"י אלו המרגלים בלבד, ע"כ. דוק מינה שאם היו נכנסים כולם יוצאי מצרים ובאי הארץ היתה רחל נתקנת אפילו שדור המדבר היה קיים, אבל מפני החטא נתבטלה אותה ההארה של דור המדבר. והנה המרגלים חשבו שבין כך ובין כך הם ירדו ממעלתם, שאפילו תתקן רחל הלא היא עקרת הבית, ובאי הארץ שהם מבחינתה יהיו המעולים וכל שכן אם תבטל דור המדבר, ולכן נטלו עצה רעה לעצמם והוציאו שם רע על תיקון רחל, כגון שהיא נבנית מגבורות אי' שהם קשים ולכן אוקידת עלמא בשלהובא, ואוכלת יושביה היא, ושהקליפות העזות נאחזות בה, ושלכן אין להם להסתכן בתיקונה ומוטב להם לחיות במדבר (רמ"ז). ר"ל למה עשו זה אלא שעשו זה בשביל עצמם שיראו כו', וכמו בירבעם, וז"ש לגרמייהו בשביל שחשו לכבוד עצמם נתקלקלו, וכמ"ש (סנהדרין קא ע"ב) בירבעם גסות הרוח כו' (יהל אור).

¹³⁰ כ' הרח"ו כי הם מעלמא דדכורא וכנ"ל קנז ע"א. וז"ש אנשים. וכוונת הקב"ה שיתקנו הארץ בדרגא זו וכמש"ש (יהל אור).

¹³¹ "וימני משה" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "ויתמנון".

¹³² פ' משום דארץ ישראל היא סוד רחל, ודור המדבר היו מלאה אשת יעקב כנזכר באוצרות חיים (רמ"ז).

¹³³ כי הם מעלמא דדכורא והארץ בסוד הנקבה (רח"ו).

¹³⁴ לכבוד עצמם כנ"ל. ור"ל שלכן לא יראה האדם כבוד עצמו לעולם (יהל אור).

¹³⁵ ברה"ק (יהל אור).

אור הלבנה, והוא האיר עליו בתפלתו, משום שהוא שמש.	עלאה [דמשה] (מהו) דשדר ביה נהירו דסיהרא ¹³⁶ והוא אנהיר עליה בצלותיה בגין דאיהו שמשא:
מה עשה כלב, נשמת מהם ובא לקברי האבות והתפלל שם תפלתו. אמר רבי יהודה, דרך אחר לקח, ועיקם שבילים והגיע על קברי האבות, והסתכן בעצמו, שהרי כתוב "ושם אחימן וששי ותלמי ילידי הענק", אבל מי שהוא בדחק, לא מסתכל על דבר, כך כלב משום שהיה בדוחק, לא הסתכל על דבר, ובא להתפלל על קברי האבות להינצל מעצה זו.	מה עבד כלב ¹³⁷ אשתמיט מנייהו ואתי לגבי קברייא דאבהן ¹³⁸ וצלי תמן צלותיה א"ר יהודה ארח ¹³⁹ אחרא נטיל ועקים שבילין ומטא על קברי דאבהן ואסתכן בגרמיה דהא כתיב (במדבר יג כב) ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק אבל מאן ¹⁴⁰ דאיהו בדוחקא לא אסתכל מדי כך כלב בגין דהוה בדוחקא לא אסתכל מדי ואתא לצלאה על קברי אבהן לאשתזבא מעיטא דא:
"ויקרא משה להושע בן נון יהושע (שם טו) יהושע", רבי יצחק אמר, וכי הושע קראו הפסוק, והרי כתוב "ויאמר משה אל יהושע" "יהושע בן נון נער" "ויחלש יהושע", אלא אמר לו משה, יה יושיעך מהם.	ויקרא משה להושע בן נון יהושע (שם טו) רבי יצחק ¹⁴¹ אמר וכי הושע קראיה קרא והא כתיב (שמות יז ט) ויאמר משה אל יהושע (שם לג יא) ויהושע בן נון נער (שם יז יג) ויחלוש יהושע אלא א"ל משה יה יושיעך מנייהו ¹⁴² :
רבי אבא אמר כיון ששלחו להיכנס לשם, הצטרך להיות שלם, ובמה, בשכינה, שעד אותה שעה נקרא נער כמו שבארנו, ובאותה שעה קשרו משה אליה, ואף על גב שמצאנו יהושע בתחלה, הפסוק קראו כך, על אותו עתיד להקרא אמר משה, ודאי	רבי אבא ¹⁴³ אמר כיון דשדריה ¹⁴⁴ למיעל לתמן אצטריך למחוי שלים ובמה בשכינתא דעד ההיא ¹⁴⁵ שעתא נער אקרי ¹⁴⁶ כמה דאוקימנא ובההיא שעתא קשיר ליה משה בהדה ¹⁴⁷ ואע"ג דאשכחן יהושע בקדמיתא קרא קרייה הכי על ההוא דזמין

¹³⁶ ר"ל דנהירו דילה הוא משמשא. וז"ש והוא אנהיר כו'. והענין כי ג' יה"ו הוא בשמשא כידוע ובזה מאיר, ונהיר בזה ג"כ לסיהרא, וז"ש (סוטה לד ע"ב) "ה יושיעך, וצלותיה עצמו וא"ו. והנה מוחין דסיהרא חו"ב, ודעתה קלה עד דאנהיר לה בעלה שהוא בזיווגא מ"ד, הדעת, וידע. וז"ש דשדר כו' והוא כו' (יהל אור).

¹³⁷ ג"כ לאתנהרא מאבהן ג' (יהל אור).

¹³⁸ כי כלב היתה בו נשמת אליעזר עבד אברהם ולכך הלך לחברון לומר לאאע"ה כשם שמשא התפלל על יהושע תלמידו גם אתה תתפלל עלי שאני תלמידך (רח"ו).

¹³⁹ ר"ל ז"ש ויבא עד כו' (יהל אור).

¹⁴⁰ שבצרתו אינו יודע שום דבר, כך איהו לא ידע מנהון. וז"ש "מד" ולא קאמר "למד". ולכן לא התפלל ג"כ להנצל מהענקים שלא ידע מהם (יהל אור).

¹⁴¹ סיים מאמרו כאן, לא שקרא לו שם, אלא התפלל עליו ויקרא לה' בתפלה. ומ"ש להושע, ודאי שגם הושע היה נקרא כמ"ש למטה אפרים כו' הוא והושע כו' אבל גם יהושע היה נקרא מקדם כנ"ל (יהל אור).

¹⁴² ל' להושע בשביל הושע שקרא בתפלה "ה יושיעך (רח"ו), ושיעור הכתוב קרא משה לתשועה לכן נז"ן וא"ל "ה יושיעך, ולפ"ז לעולם יהושע היה שמו מתחלה, והאי ויקרא משה היינו לשון תפלה (מ"מ).

¹⁴³ ר"ל שם ממש (יהל אור).

¹⁴⁴ ר"ל לזכות לארץ, וכמ"ש למעלה שאלו היו צריכין לאמשכא לשכינה תמן חולקיה לארץ (יהל אור).

¹⁴⁵ די' דיהושע י' דשרי, שכינתא, כמ"ש בפ"ג דספד"צ (יהל אור).

¹⁴⁶ מט"ט (רח"ו).

¹⁴⁷ פירש והיינו י' דיהושע שהוסיף לו משה שהמ' נקרא י' זעירא כנודע והכתוב שקראו יהושע תחילה ע"ש סופו כדמפרש (מ"מ).

למקרייה אמר משה וודאין לא אצטרך דא¹⁴⁸ (ודאין) למיעל תמן אלא בשכינתא והכי אתחזי:	זה לא צריך להיכנס לשם אלא בשכינה, וכך ראוי.
היש בה עץ אם אין וגו' (במדבר יג כ) רבי חייא אמר, וכי לא היה יודע משה שיש בה כמה עצים משונים זה מזה, והרי הוא שבח אותה לישראל כמה פעמים, והוא הסתפק בזה, והרי הקדוש ברוך הוא אמר למשה בתחלה שהיא ארץ זבת חלב ודבש.	"היש בה עץ אם אין וגו'", רבי חייא אמר, וכי לא היה יודע משה שיש בה כמה עצים משונים זה מזה, והרי הוא שבח אותה לישראל כמה פעמים, והוא הסתפק בזה, והרי הקדוש ברוך הוא אמר למשה בתחלה שהיא ארץ זבת חלב ודבש.
אמר רבי יוסי הא אתעוררו החברים, שכתוב "איש היה בארץ עוץ איוב שמו". אמר רבי שמעון רמז להם רמז חכמה על מה ששאלו בתחלה, שכתוב "היש ה' בקרבנו אם אין", אמר שם תראו אם היא ראויה לזה או לזה.	אמר רבי יוסי, בזה התעוררו החברים, שכתוב "איש היה בארץ עוץ איוב שמו". אמר רבי שמעון רמז להם רמז חכמה על מה ששאלו בתחלה, שכתוב "היש ה' בקרבנו אם אין", אמר שם תראו אם היא ראויה לזה או לזה.
אמר לון אי תחמון דאיבא דארעא כשאר ארעי דעלמא יש בה עץ ואילנא דחיין ולא¹⁵² מאתר עלאה יתיר ואי תחמון¹⁵³ דאיבא דארעא יתיר ומשנייא מכל אתר דעלמא תנדרעון דהא מעתיקא קדישא קא נגיד¹⁵⁴ ואתמשך ההוא שנויית עלאה מכל	אמר להם אם תראו שפרי הארץ כשאר ארצות העולם, יש בה עץ, עץ החיים, ולא ממקום יותר עליון. ואם תראו שפרי הארץ יתר ומשונה מכל מקום בעולם, תדעו שהרי מהעתיק הקדוש שופע ונמשך אותו שנוי עליון

¹⁴⁸ שאפרים הוא חולקא דילה, כמש"ל (קט ע"ב) ונסע כו', והוא כל דגל דרחל והוא במערב, שכינה במערב, וכמש"ש. ואינון ב' כלב ויהושע הן סוד אני והו, ראש ו"ק דידה ודידה, והכל בשכינה, כפולים ששה וששה. ואלין נמלטו, והן הכוללים הכל. ודילה הוא אפרים ועמש"ש. וז"ש והכי אתחזי. יו"ד זה היא חכמת שלמה, שנער משמש לה (יהל אור).

¹⁴⁹ וסיום המאמר של ר' חייא הוא למעלה (קנז ע"א), אלא שיחזר כאן לסיים דברי ר"י ור' שמעון (יהל אור).

¹⁵⁰ קושיא זו כבר הקשה אותה ר"ח בריש הפרשה שאמה מה אמר לון היש בה עץ וכי מה הוא דקאמר ואי תימא דלא ידע וכו' ותרצה שם אלא עכשיו חזר להקשות אותה לחברים לידע מה יתרצו הם. ור' יוסי תירץ לו עץ הוא עוץ ור"ש תריץ עץ הוא זעיר. אם אין הוא אריך שנקרא א"ין הפך מ"ש ר"ח לעיל במלת א"ין (מ"מ).

¹⁵¹ בני ישראל התאוו תאוה לדעת מה הפרש יש בין ז"א כשהוא מתנהג ברחמים גמורים לאריך אפין ומה בין רחמים אלו לרחמים אלו והיו רוצים לצרף זה בלבבם ובשכלם שישתנה שכלם להבין בגדולות ובנפלאות על ידי א"א וע"י ז"א ובזה ידעו כי אין בקרבם זמ"ש לצרפא בלבהון וכיוצא בזה אמרו בפ' שלח בדף קנ"ח ע"ב וכו' ואפשר שבמעיהון ממש היו רוצים השינוי שיהיה להם עונג נפלא באכילתם דומה לעדן עליון ואז ידעו כי אין שהוא א"א בקרבם. ומשה אמר להם שבפרי הארץ יראו השינוי ויכירו כדאיתא התם (שער מאמרי רשב"י כו ע"ד). הנסים נגלים דיציאת מצרים אשר ע"ז הנה נתפרסם אלהותו ית"ש וכו' לא היו בגילוי אור דמ"ה וב"ן שהם זר"ן אלא רק בגילוי אור דא"א וכמ"ש בספד"צ ספ"ד על הנס דקריעת ים סוף וכן כל הניסים כולם שנעשה אז עמהם וגם ביאתן לארץ היה הכל ג"כ רק בהנהגת א"א וכמ"ש בזה"ק פ' בשלח (סד ע"ב) בפסוק היש ה' בקרבנו אם אין וכן בפ' שלח (קנח ע"ב) וכו' ואור הא"א הנה הוא האור דהע"ב וס"ג ומשם הוא כל הנסים נגלים (כללים ח"ב קלה ע"ג).

¹⁵² כמו היש ה' בקרבנו שכאן הוא ההשגה והוא היפוך מדברי ר' חייא הנ"ל קנז ע"א (יהל אור).

¹⁵³ דשם הוא למעלה מהנהגת העולם ע"פ הטבע בז' תחתונות (יהל אור).

¹⁵⁴ והיה כ"ז שלא באתערותא דלתתא כלל, כי לא היו אז ישראל כדאי לזה, וכמ"ש (יחזקאל טז ז) ואת עירום ועריה, הללו עובדי עבו"ז והללו כו' וכמ"ש בזה"ק (פ' תרומה קע ע"ב), אלא שהיה כ"ז רק מסוד ברית אבות, וכמ"ש (שמות ו ה) ואזכור את בריתי (דע"ה ח"ב קלד ע"ד).

מכל מקומות העולם, ובזה תדעו היש בה עץ אם אין.	אתרי דעלמא ובדא תנדעון היש ¹⁵⁵ בה עץ? אם איין:
וזה צריכים אתם בתחלה (שבמעיקם רציתם) לדעת זה, שכתוב "היש ה' בקרבנו", בקרבנו דווקא, או אם אין, ועל זה "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ" לדעת שנוי שלו.	ודא [בעיתון בקדמיתא] (בעי יתיר מקדמיתא דבמעיון בעיתון) למנדע ¹⁵⁶ דא דכתיב היש יי' בקרבנו בקרבנו דייקא או אם איין ¹⁵⁷ וע"ד והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ (במדבר יג כ) למנדע שנוי דיליה:
"והימים ימי בכורי ענבים", והימים מה בא לומר, שהרי ואז בכורי ענבים מספיק לו, אלא והימים, אותם הנודעים כולם היו מתחברים באותו זמן, באותו עץ שחטא בו אדם הראשון, כמו ששנינו ענבים היו, ועל זה "והימים", אותם הידועים, "ימי בכורי ענבים" דווקא.	והימים ימי ¹⁵⁸ בכורי ענבים (שם) והימים מאי קא מיירי דהא ואז בכורי ענבים סגי ליה אלא והימים אינון דאשתמודע ¹⁵⁹ כלהו הוו מתחברן בההוא זמנא בההוא אילנא דחטא ביה אדם הראשון כמה דתנינן ענבים היו ועל דא והימים אינון דאשתמודע ¹⁶⁰ ימי בכורי ענבים דייקא:
"ויעלו בנגב ויבא עד חברון", היה צריך להיות ויבאו, אלא אמר רבי יוסי, כלב הוא שבא להתפלל על קברי האבות. אמר כלב, יהושע הרי ברכו משה בסיוע עליון קדוש, ויכול להנצל מהם, ואני מה אעשה.	ויעלו בנגב ויבא עד חברון (שם כב) ויבאו מבעי ליה אלא אמר רבי יוסי כלב הוא דאתא לצלאה על קברי אבהתא אמר כלב יהושע הא ברכיה משה בסיועא עלאה קדישא ¹⁶¹ ויכיל לאשתובא מנייהו ואנא מה אעביד:
נמלך לבקש בקשה על קברי האבות כדי שינצל מסודותיהם (מעצה רעה) של שאר מרגלים. רבי יצחק אמר, מי שהיה רשום מכולם זה נכנס בו, שבו תלוי הכל.	אימלך למבעי בעותא על קברי אבהתא בגין [דישתויב] (דאשתויב) מרזון וס"א מעיטא בישא דשאר מאללין רבי יצחק אמר מאן דהוה רשים ¹⁶² מכלהו דא עאל בגווייה דביה תליא כלא:
ובא וראה, מי הוא משאר אחרים שיכול להיכנס לשם, שהרי כתוב ושם אחימן ששי ותלמי, ומפחדם מי יכול להיכנס	ות"ח מאן ¹⁶³ הוא משאר אחרי דיכול לאעלא תמן דהא כתיב (במדבר יג כב) ושם אחימן ששי ותלמי ומדחילו דלהון מאן

¹⁵⁵ ר"ל בזה דמ"ש היש כו', לא קאי על הראיה אלא על הידיעה דבדא כו' (יהל אור).
¹⁵⁶ פירוש שרצו יש' לידע אם המן הוא מאריך או מזעיר ע"י מה שבמעיו אם נבלע באיברים הוא מאריך ואם לאו הוא מזעיר. ולכך אע"פ שהוא רוחני לא נבלע באיברים. והאמת שהוא מאריך כמ"ש הזהר בפ' בשלח שהטל היה יורד ממ"ס דאריך לזעיר ומשם למ' עד שבא לעוה"ז (מ"מ).

¹⁵⁷ עי' אריכות בדע"ה ח"ב דרוש ה ענף ד' סימן ג'.
¹⁵⁸ דימים הן ו"ק, כי ששת כו', והוו מתחברין ימים ימי. ולכן אשתלחו ו' דכלב, ו' דיהושע, כנ"ל י"ב. ובכורים הן עטרא דחסד, בכור לכהן, וזהו בכורי ענבים, והיה עת התקון דנטלא מדכורא. ואמר ענבים, דא"י הוא גופא כמ"ש בז"ח ריש ש"ה (סא ע"א) ת"ת דילה מתחבר בת"ת דיליה, דכלילין ו"ו (יהל אור).

¹⁵⁹ פירש ר"ק דזעיר (מ"מ).
¹⁶⁰ פ' שהמ' נקרא ענבים והימים האלו היו מתקנים אותה ומבכרים אותה כמ"ש הרב באוצ"ח שאותה שעה נתקנה רחל ע"י דור השני שהם מעלמא דנוקבא שנכנסו לארץ. ולפ"ז כוונת הכתוב לפי שמשא נסתפק אם יש שם אריך לכך אמר שאין שם רק זעיר מאיר במ' (מ"מ).
¹⁶¹ בסיועא נהירו דמשה כנ"ל (יהל אור).

¹⁶² ר"ל דכתיב ויבא, ולא קאמר מאן, אלא המיוחד מכולן, ראש לכולן, וכולל כולן וז"ש דביה כו' (יהל אור).

¹⁶³ ר"ל דמסתמא הוא כלב דביה שכינתא, הפעם אודה, רגלא רביעא' דכרסייא. וז"ש אלא שכינתא (יהל אור).

ויכילן (ייכול) לאעלאה	
קנמ/א	
במערתא אלא שכינתא עאלת תמן [בכלב] (ביהושע) לבשרא לאבהן דהא מטא זמנא לאעלא בנייהו לארעא דאומי לון קב"ה ודא הוא (במדבר יג כב) ויבא עד חברון ¹⁶⁴ :	במערה, אלא השכינה נכנסה שם עם כלב, לבשר לאבות שהרי הגיע זמן להכניס בניהם לארץ, שנשבע להם הקדוש ברוך הוא, וזהו "ויבא עד חברון".
תאנא אחימן ¹⁶⁵ ששי ותלמי ממאן נפקו זרעא הוו מאינן נפילין דאפיל לון קב"ה בארעא ואולידו מבנת ארעא ומנייהו נפקו גיברי עלמא כמה דכתיב (בראשית ו ד) כמה הגבורים אשר מעולם אנשי השם [אשר מעולם] דשמי ומדאתברין עלמא ¹⁶⁶ משתכחי אנשי השם ¹⁶⁷ אחימן ¹⁶⁸ ששי ותלמי:	למדנו, אחימן ששי ותלמי, ממי יצאו. זרע היו מאותם נפילים שהפילים הקדוש ברוך הוא בארץ, והולידו מבנות הארץ, ומהם יצאו גבורי עולם, כמו שכתוב "המה הגיבורים אשר מעולם אנשי השם" אשר מעולם ששמשו (משנברא) העולם, נמצאו אנשי השם אחימן ששי ותלמי.
ויבאו עד נחל אשכול וגו' (במדבר יג כג) רבי יהודה פתח (ישעיה מב ה) כה ¹⁶⁹ אמר האל יי' בורא השמים ונוטיהם וגו' כמה אית ¹⁷⁰ להו לבני נשא לאסתכלא בפולחנא דקב"ה כמה אית להו לאסתכלא במלי דאורייתא דכל מאן ¹⁷¹ דאשתדל באורייתא כאילו מקרב כל קורבנין דעלמא לקמי קב"ה ולא עוד ¹⁷² אלא דקב"ה מכפר ליה על כל חוביו ומתקנין ליה ¹⁷³ כמה כורסיין לעלמא דאתי וחסרו:	"ויבאו עד נחל אשכול וגו'", רבי יהודה פתח "כה אמר האל ה' בורא השמים ונוטיהם וגו'", כמה יש להם לבני אדם להתבונן בעבודת הקדוש ברוך הוא, כמה יש להם להתבונן בדברי תורה, שכל מי שעוסק בתורה כאלו מקריב כל קרבנות העולם לפני הקדוש ברוך הוא, ולא עוד אלא שהקדוש ברוך הוא מכפר לו על כל חטאיו, ומתקנים לו כמה כסאות לעולם הבא.
ר' יהודה הוה אזיל ¹⁷⁴ בארחא בהדי ר' אבא שאל ליה אמר מלה חד בעינא לשאלא כיון דידע קב"ה דזמין ב"נ למחטי	רבי יהודה היה הולך בדרך יחד עם רבי אבא, שאל אותו ואמר, דבר אחד אני רוצה לשאול, כיון שידע הקדוש ברוך הוא שעתיד האדם לחטוא לפניו

¹⁶⁴ ר"ל חברון דאתחברא באבהתא, כמ"ש קרית הארבע, רגלא רביעאה, דשם ג' אבהן, ועתה אתחברת בהדיהו (יהל אור).

¹⁶⁵ להרות על מה שאמר בתחלה דהא כתיב ושם כו' ומדחילו כו' (יהל אור).

¹⁶⁶ ר"ל דמעיקרא הוו שמשין לעולם דלעילא, משרתי עליון (יהל אור).

¹⁶⁷ ר"ל דאנשי השם קאי עלייהו, על מ"ש גבורים אשר מעולם, שנולדו מאותן אשר מעולם, וקא' זה כנ"ל, ונקראו אנשי השם, שהיו מפורסמין בשמותם אחימן כו', כי כל הנודע בשמו הוא הפלג גדולה בעניינו, ידעתיך בשם, וכן קראי מועד אנשי שם (יהל אור).

¹⁶⁸ כ' הרמ"ז ז"ס נפל אש"ת (תהלים נח ט), ר"ת דילהון. ונ"ל ז"ש (שם) בל חזו שמש, בהרי חשך. ועל אלו ארבע היו ד' הנ"ל, אבהן וכלב (יהל אור).

¹⁶⁹ ענין הפתיחה משום דמסיים ר' יהודה הוה אזיל בארחא כו', ומפרש והולך ג' דרגין דאדם, נר"ן, שניתן נשמה ורוח לגופא, דאיהו שתופא לנפשא, והוא בפסוק הזה נותן נשמה כו' לעם כו' הוא הגוף. וטעם כל המאמר כאן כמ"ש למטה (יהל אור).

¹⁷⁰ ב' דרגין תורה ומצות, נגד ב' דרגין דקרא (יהל אור).

¹⁷¹ כמ"ש (מנחות קי ע"א): מאי דכתיב זאת התורה לעולה כו' [כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם] (יהל אור).

¹⁷² כמ"ש (ברכות ה ע"א) כל העוסק כו' שנאמר בחסד ואמת כו' (יהל אור).

¹⁷³ ר"ל כמ"ש למטה בתלת עלמין כו' בריש ירחי כו' (יהל אור).

¹⁷⁴ אמר זה כאן שקשה ג"כ בפ' אחר שידע השי"ת. ולכן על פ' זה ויבאו שכאן התחיל עצתם (יהל אור).

קמיה ולמגזר עליה מיתה אמאי ברא ליה דהא אורייתא הוה תרי אלפין שנין עד לא איברי עלמא וכתוב בה באורייתא (במדבר יט יד) אדם כי ימות באהל (במדבר כז ח) איש¹⁷⁵ כי ימות וימת ויחי פלוני וימת מאי קבעי קב"ה לב"נ בהאי עלמא דאפי' אי אשתדל באורייתא יממא וליל¹⁷⁶ ימות ואי לא אשתדל באורייתא ימות כלא בחד ארחא בר פרישותא¹⁷⁷ דההוא עלמא כד"א (קהלת ט ב) כטוב כחוטא:	ולגזור עליו מיתה, מדוע בראו, שהרי התורה היתה אלפיים שנים עד שלא נברא העולם, וכתוב בה בתורה "אדם כי ימות באהל" איש כי ימות, וימת ויחי פלוני וימת, מה רצה הקדוש ברוך הוא לאדם בעולם הזה, שאפילו אם יעסוק בתורה יומם ולילה ימות, ואם לא יעסוק בתורה ימות, הכל בדרך אחד, פרט לפרישות אותו עולם כמו שנאמר כטוב כחוטא.
א"ל אורחוי דמארך¹⁷⁸ וגזרי דמארך¹⁷⁹ מה לך למטרח בהו מה דאית לך רשו למנדע ולאסתכלא שאיל ודלית לך רשו למנדע כתיב (קהלת ה ה) אל תתן את פיך לחטיא [את] (אם) בשרך דאורחוי דקב"ה וסתרינ גניזין עלאין דהוא סתים וגניז לית לן לשאלא:	אמר לו, דרכי רבונך וגזרות רבונך מה לך לטרוח בהם, מה שיש לך רשות לדעת ולהסתכל שאל, ומה שאין לך רשות לדעת, כתוב "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך", שדרכי הקדוש ברוך הוא וסתרי גנוזים עליונים, שהוא נסתר וגנוז, אין לנו לשאול.
א"ל אי הכי¹⁸⁰ הא אורייתא כלא סתים וגניז דהא היא שמא קדישא עלאה הוי ומאן דמתעסק באורייתא כאלו אתעסק בשמיה קדישא ואי הכי לית לן לשאלא ולאסתכלא:	אמר לו אם כן, הרי התורה כולה נסתרת וגנוזה, שהרי היא שם קדוש עליון, ומי שמתעסק בתורה כאלו התעסק בשמו הקדוש, ואם כן אין לנו לשאול ולהתבונן.
א"ל אורייתא¹⁸¹ כלא סתים וגלייא ושמיה קדישא סתים וגלייא¹⁸² וכתוב	אמר לו כל התורה נסתרת וגלויה, ושמו הקדוש נסתר וגלוי, וכתוב

¹⁷⁵ ר"ל בין אדם בין איש, וכמו שמפרש והולך כטוב כחוטא, וכמ"ש (תהלים מט) שמעו זאת כו', גם בני אדם גם כו', אח לא כו', וגם כתיב וימת כו' בצדיקים ורשעים, דכבר אתגזר ע"כ זה (יהל אור).

¹⁷⁶ וליליא (דפ"ו).

¹⁷⁷ ר"ל העה"ב ול"ל לירד בעה"ז לסבול צער המיתה. והשיב לו לקמן שלולי חטא אדה"ר היה המיתה דקרא התפשטות לבד, וההתפשטות הזה צריך לו, שהוא בצלם כו' כמ"ש (יהל אור).

¹⁷⁸ הוא הדעת (יהל אור).

¹⁷⁹ הוא חו"ב, וע' בפ' משפטים קכג ע"א. אלא שאורחוי הוא דעת המתפשט בארחין ושבילין, וע"ל באד"ר קלו ע"א. ואלין הן נסתרות (יהל אור).

¹⁸⁰ ר"ל שלא יעסקו בנסתר כלל (יהל אור).

¹⁸¹ ר"ל הנסתרות לה' אלקינו הן חו"ב, ג"ר, שהן לה' אלקינו, ואין לנו כלל לחקור, והנסתר שלנו הוא וה' בהיכל קדשו, שהוא סוד גופא ונפשא, כמ"ש בריש תיקון כ"ב נגלה ונסתר (יהל אור).

(דברים כט כח) הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו הנגלות לנו דאית (לון) רשו לשאלא ולעינא ולאסתכלא בהו ולמנדע בהו אבל הנסתרות ליי' אלהינו דיליה אינון וליה אתחזיין דמאן יכיל למנדע¹⁸³ ולאתדבקא דעתוי סתימא וכ"ש למשאל:	"הנסתרת לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו", הנגלות לנו שיש רשות לשאול ולעיין ולהתבונן בהם ולדעת בהם, אבל הנסתרת לה' אלהינו, שלו הם, ולו נראים, שמי יכול לדעת ולהתדבק בדעתו הנסתרת, וכל שכן לשאול.
ת"ח לית רשו¹⁸⁴ לבני עלמא למימר מלין סתימין ולפרשא לון בר בוצינא קדישא ר"ש דהא קב"ה אסתכם על ידי ובגין דדרא דילה רשימא הוא לעילא ותתא¹⁸⁵ וע"ד מלין אתמרו באתגלייא על ידי¹⁸⁶ ולא יהא דרא כדרא דא¹⁸⁷ דאיהו שארי בגויה עד דייתי מלכא משיחא:	בא וראה, אין רשות לבני העולם לומר דברים נסתרים ולפרשם, פרט לנר הקדוש רבי שמעון, שהרי הקדוש ברוך הוא הסכים על ידו, ומשום שדורו רשום למעלה ולמטה, ועל זה דברים נאמרים בגלוי על ידו, ולא יהיה דור כדור שהוא שרוי בתוכו עד שיבא מלך המשיח.
אבל ת"ח¹⁸⁸ כתיב (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו (ובכלא הוא כעין דונמא דלעילא ת"ח) רזא דמלה תלת עלמין אית ליה לקב"ה¹⁸⁹ דאיהו גניז בגווייהו עלמא	אבל בא וראה, כתוב "ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו" (ובכל הוא כעין דוגמא שלמעלה, בא וראה) סוד הדבר, שלשה עולמות יש לקדוש ברוך

¹⁸² המ"ה שהוא ז"א, הנה הוא ג"כ נעלם, לעלם כתיב, כי כל התפשטותו הנה הוא רק מבפנים מגבול האזניים דא"ק עד גבול שבולת הזקן דא"ק מבפנים, והוא אור יותר גדול, כי עיקר האור הנה הוא נשאר מבפנים והוא המ"ה שהוא יותר עיקרי מהב"ן, וכל גילוי הנה הוא רק ע"י הב"ן, אבל הוא עצמו הוא מתעלם. סתים וגליא, ר"ל ע"י הב"ן וכמ"ש בספד"צ רפ"ד (כט ע"ב) ובזוה"ק פ' נשא (קמו ע"ב ושם [ח"ג] עג ע"א קנט ע"א רפט ע"א) (כללים ח"ב יט ע"ב), הוא בעצמו סתים ומתגלה ע"י אדנ"י, וה' בהיכל קדשו (חבקוק ב כ) כנודע (תיקו"ז לג ע"ב). ולכן הנה הוה השם מ"ה הגם שהוא מלגו וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקו"ז יט ע"א) מלגו איהו יר"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו ארח אצילות, ר"ל שהוא פנימיות כל האצילות וכל האצילות מתנהג עליו, והרי הוא רק בפנימיותו, ועכ"ז הנה נקרא הוא שם המפורש כנודע (תיקו"ז ח ע"א), והוא משום כי הרי הוא מתגלה ע"י אדנ"י וכמ"ש הגר"א באד"א (דפוה"ח פ' תשא בסוד מסוה משה שמות לד לג). משא"כ השם ס"ג הוא נקרא בשם שמא סתים כמ"ש בתיקונים (ריש תיקון י"ג כח ע"ב ע"ש בהגר"א (כח ע"ג), וכנודע ג"כ שהזו"ן הם הנגלים והגר"ר הם נסתרות (תיקו"ז יט ע"א) (כללים ח"ב לא ע"ג), הוא סתים מצד המשכנו והתפשטותו מבחי' א"ס והוא גלייא מצד התפשטותו בהגילוי דשם אלה"ם (כללים ח"ב קכו ע"ד)

¹⁸³ כמ"ש מחשבה דב"נ סתימא כו' (יהל אור).

¹⁸⁴ ר"ל אפי' הנסתר שלנו (יהל אור).

¹⁸⁵ בשמים ובארץ שהן נגד ב' הנ"ל, וז"ש וע"ד כו' (יהל אור).

¹⁸⁶ כל דברי הרשב"י הם באתגלייא ולא בחידות, וכמו שנאמר במרע"ה (במדבר יב ח) פה אל פה אדבר בו, וכמ"ש בזוהר (אחרי מות דף עט ע"א ופ' שלח קנט ע"א ובאד"ר קלב ע"ב ובכ"מ) (ביאורים ח"א ג ע"ג).

¹⁸⁷ נמחק בדפ"ו.

¹⁸⁸ ר"ל להוציאן חלק אי אפשר וכנ"ל, ולכן צריך להברא בזה העולם בצלם כו' (יהל אור).

¹⁸⁹ הנה הם ד' עולמות אבי"ע אלא שעולם עשיה הוא נקרא הבל וריק וקליפה נגד אב"י שהם טוב (רח"ו). הן אב"י, ג"פ קדוש, ונגד הרביעי מלא כל כו', ששם כבודו, אות הרביעי, דהיא אחידא באדם, וע"י אשתמודע. והאדם כל נר"נ שלו שוכנים בעולם הרביעי, והוא חלוק לג' נגדן וכמו שמפרש והולך (יהל אור).

הוא שהוא נסתר בתוכם, עולם ראשון, אותו עליון נסתר הכל, שלא מסתכל בו ולא נודע בו פרט לו שהוא גנוז בתוכו.	קדמא ¹⁹⁰ ההוא עלאה טמירא דכלא דלא אסתכל ביה ולא אתידע ביה בר איהו דאיהו גניז בגוויה:
עולם שני שהוא קשור באותו שלמעלה, וזהו שהקדוש ברוך הוא נודע ממנו, כמו שכתוב "פתחו לי שערי צדק זה השער לה" וזהו עולם שני.	עלמא תניינא ¹⁹¹ דאיהו קשיר ¹⁹² בההוא דלעילא ודא הוא דקב"ה אשתמודע מניה כמה דכתיב (תהלים קיח יט) פתחו לי שערי צדק זה השער ליי' ודא הוא עלמא תניינא:
עולם שלישי אותו עולם תחתון מהם, שנמצא בו פרוד, וזהו עולם שמלאכים עליונים שורים בתוכו, והקדוש ברוך הוא נמצא בו ולא נמצא, נמצא בו כעת כשרוצים להסתכל ולדעת אותו, מסתלק מהם ולא נראה עד שכולם שואלים איה מקום כבודו, ברוך כבוד ה' ממקומו, וזהו עולם שלא נמצא בו תמיד.	עלמא תליתאה ¹⁹³ ההוא עלמא תתאה מנייהו דאשתכח ביה ¹⁹⁴ פרודא ודא הוא עלמא דמלאכי עלאי שריין בגוויה וקודשא בריך הוא אשתכח ביה ולא אשתכח אשתכח ביה השתא כד בעאן לאסתכלא ולמנדע ליה אסתלק מנייהו ולא אתחזי עד דכלהו שאלי איה מקום כבודו ברוך כבוד יי' ממקומו (יחזקאל ג יב) והאי הוא עלמא דלא אשתכח ביה תדירא:
כדוגמא זה "בצלם אלהים עשה את האדם" אז יש	כגוונא דא ¹⁹⁵ (בראשית ט ו) בצלם אלהים עשה את האדם כדין אית
	קנט/ב
לו שלשה עולמות.	ליה תלת עלמין:
עולם ראשון, העולם הזה שנקרא עולם הפרוד, והאדם נמצא בו, ולא נמצא כשרוצים להסתכל בו, מסתלק מהם ולא נראה.	עלמא קדמא האיה עלמא דאקרי עלמא דפירודא וב"נ אשתכח ביה ¹⁹⁶ ולא אשתכח כד בעאן לאסתכלא ביה אסתלק מנייהו ולא אתחזי:
עולם שני, עולם שהוא קשור באותו עולם עליון, וזהו גן עדן שבארץ, שזהו קשור בעולם עליון אחר, ומזה נודע ומתידע עולם אחר.	עלמא תניינא עלמא דאיהו קשיר בההוא עלמא עלאה ודא הוא ג"ע די בארעא דדא הוא קשיר בעלמא אחרא עלאה ומהאי אתידע ואשתמודע עלמא אחרא:
עולם שלישי עולם עליון טמיר גנוז	עלמא תליתאה עלמא עלאה טמירא גניז

¹⁹⁰ אצילות (רח"ו). עולם האצילות אינו מושג רק לו לעצמו ית"ש וא"כ הרי אינו נופל החקירה שם כלל לחקור בזה מה שהם ואיך שהם. וכן אמר האריז"ל מפורש בשער הקדמות (דף ה ע"א, ע"ח שער עגולים ויושר סוף ענף ד) ע"ש שאמר מפורש שהם אורות דקים בתכלית הרוחניות בלי שום תפיסה בהם כלל, וכמו שאמר הכתוב (דברים ד טו) כי לא ראיתם כל תמונה כו' (ביאורים ח"א ג ע"ב). נקרא כל האצילות בשם רשות היחיד, כי הוא רשותו ומקומו דיחידו של עולם ב"ה. והתייחד הוא ית"ש עם כל האצילות כולו עד שנעשית חד ממש עמו, והוא כל האצילות כולו אלהות גמור על ידו, ר"ל ע"י יחודו בהם (דע"ה ח"א עז ע"ג).

¹⁹¹ בריאה (רח"ו).

¹⁹² כידוע בסוד ההיכלות ויחוד שמע ובשכמל"ו (יהל אור).

¹⁹³ יצירה (רח"ו).

¹⁹⁴ ומשם יפרד כו'. ומ"מ יש יחוד באנפי אדם, וז"ש דאשתכח ביה (יהל אור).

¹⁹⁵ והן על נר"ן, בשמים ואויר וארץ כמ"ש במ"א, והכל בזה העולם. וכידוע שאות הרביעי כלולה מג' אותיות הראשונות, ופן רביעי דילה כליל כל הג', והוא הגוף, אופן א' בארץ. וכן העולם רביעי הזה הוא גופני (יהל אור).

¹⁹⁶ דל"ל קיומא כמ"ש בפ' בראשית (יט ע"א ע"ב) בסוד השינה. ואח"כ במית' אמר כד בעאן כו'. וכן למעלה בעלמא תליתאה אמר אלו ב' דרגין אשתכח ביה כו' אשתכח ביה השתא כו', דהשתכחות עצמו אינו בעצם, כמו האדם בעוה"ז, ואח"כ אשתכח כו' (יהל אור).

ונסתר, שאין מי שידע אותו, כמו שכתוב "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו", והכל כדוגמא עליונה (ראשון שאמרתי ובאמת) שכתוב "בצלם אלהים עשה את האדם".	וסתים דלית מאן דידע ליה כמה דכתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו וכלא כגוונא עלאה (קדמאה דאמינא ובקשוט) דכתיב (בראשית ט ו) בצלם אלהים עשה את האדם¹⁹⁷:
(בא וראה ודאי) על זה כתוב "בנים אתם לה' אלהיכם וגו'", כמו שפרשוה, ואלו הם בצלם אלהים, ואלו יורשים ירושה עליונה כדוגמא שלו, ועל זה מזהירים בתורה "לא תתגודדו ולא תשימו קרחה", שהרי לא נאבד, והרי מצוי בעולמות טובים עליונים, ומכובדים להיות שמחים כשמסתלק (צדיק) מהעולם הזה.	(ות"ח ודאי) על דא כתיב (דברים יד א) בנים אתם ליי' אלהיכם¹⁹⁸ וגו' כמה דאוקמוה ואלין אינון בצלם אלהים ואלין ירתין וירותא עלאהו (לאב עילאה ירותא) כגוונא דיליה וע"ד אודהר¹⁹⁹ באורייתא (שם) לא תתגודדו ולא תשימו קרחה דהא לא אתאביד²⁰⁰ והא שכיח בעלמין טבין עלאין ויקירין להוון חדנאן) כד יסתלק (צדיקא)²⁰¹ מהאי עלמא:
ובא וראה, אלמלא לא חטא אדם לא יטעם טעם המות בעולם הזה בזמן שיכנס לעולמות אחרים. אבל משום שחטא, טועם טעם המות עד שלא יכנס לאותם עולמות, ומתפשטת הרוח מגוף זה, ומשאירו בעולם הזה, והרוח מתרחצת בנהר דינור לקבל עונשה.	ות"ח אלמלא לא חב אדם לא יטעם טעמא דמותא בהאי עלמא בזמנא דעייל לעלמין אחרנין אבל בגין דחב טעם טעמא דמותא עד לא ייעול לאינון עלמין ואתפשט רוחא מהאי גופא ואשאר ליה בהאי עלמא ורוחא אסתחיא ובנהר דינור לקבלא עונשא:
ואחר כך נכנסת לגן עדן שבארץ, ומזדמן לה כלי אור אחר כפרצוף זה של הגוף של העולם הזה ממש, ומתלבשת ונתקנת בו, ושם הוא מדורה תמיד, ונקשרת בראשי חדשים ושבטות בנשמה, ועולה ומתעטרת למעלה למעלה, זהו שכתוב "והיה מדי חדש בחדשו וגו'". למה "מדי חדש בחדשו", אלא סוד הדבר, בגלל	ולבתר עיילא לג"ע דבארעא ואודמנא ליה מאנא אחרא דנהורא כהאי פרצופא דגופא דהאי עלמא ממש ואתלבש ואתתקן ביה ותמן הוא מדורא דיליה תדיר ואתקשר²⁰² בריש ירחי ושבתי בנשמתא וסליק ואתעטר לעילא לעילא²⁰³ הה"ד (ישעיה סו כג) והיה מדי חדש בחדשו וגו' מדי חדש בחדשו אמאי²⁰⁴ אלא רזא²⁰⁵

¹⁹⁷ וב"פ כתיב בצלם, וכאן פעם ג' עשה (יהל אור).

¹⁹⁸ אורו ית"ש ממש השוכן בתוך הפנימיות דעולמות ב"ע בבחי' נשמה לנשמה (וכמ"ש ברע"מ פ' בהר קט ע"ב), ומזה האור מתפשט ונמשך כל התורה כולה אשר בה נברא ונוצר ונעשה כל העולמות ב"ע, וכן מתקיימים ומתנהגים רק על ידה. והוא הנשמה לנשמה דאורייתא שאמרו בזוה"ק בהעלותך (דף קנב ע"א) וכן מזה האור הוא שורש נשמת כלל ישראל, וכמ"ש באד"ר (דף קמא ע"ב) ויפח באפיו נשמת חיים כו' בגין לאשתלפא ולעיילא ביה סתים דסתימא עלאה עד סופא דכל סתימין נשמתא דכל חיי דעילא ותתא תליין מההיא נשמתא ומתקיימי בה כו' ע"ש. ולכן נאמר (דברים יד א) בנים אתם לה' אלקיכם, וכמ"ש בפ' ויחי (דף רמ"ה ע"א) ופ' שלח (דף קנט ע"ב) (הקדו"ש יב ע"ד).

¹⁹⁹ אזהר (דפ"ו).

²⁰⁰ אתעביד (דפ"ו).

²⁰¹ אסתלק (צדיקא) (דפ"ו).

²⁰² דוגמת עלמא תניינא הנ"ל, דאמר שם דקב"ה אשתמודע מניה, ואמר שם דאיהו קשיר כו' (יהל אור).

²⁰³ דנשמה כולל ג"ר, ושם העטרין. וזהו בערבות שכולל ג"ר בנשמתא, דרגא ראשונה. ולעילא כו', הוא ב' דרגין שעליה כנ"ל (יהל אור).

²⁰⁴ ר"ל מהו שאמר בחדשו (יהל אור).

דמלה בגין חדתותי דסיהרא דאתעטרא (עטרוי) לאנהרא מן שמשא בההוא זמנא וכן מדי שבת בשבתו, מדי שבת בשבתו מדי שבת דא²⁰⁶ סיהרא בשבתו²⁰⁷ דא שמשא דנהורא אתיא לה מן תמן ועל דא כלא חד מלה²⁰⁸:	התחדשות הלבנה שמתעטרת (עטרות) להאיר מהשמש, באותו זמן וכן מדי שבת בשבתו, מדי שבת בשבתו זה השמש שהאור בא לה, משם ועל זה הכל דבר אחד.
ודא הוא ברירא דמלה בר להייביא²⁰⁹ דכתיב בהו מיתה לכלהו עלמין כרת מכלהו עלמין ואשתציין מכלא כד לא עיילי בתשובה אמר רבי יהודה בריך רחמנא דשאלנא ורווחנא מלין אלין וקאימנא עליהו:	וזה ברור הדבר, פרט לרשעים שכתוב בהם מיתה לכל העולמות, כרת מכל העולמות, ומשמדים מהכל, כשלא נכנסים בתשובה. אמר רבי יהודה ברוך הרחמן ששאלתי והרווחתי דברים הללו ועמדתי עליהם.
אמר ר' שמעון מפרשתא דא אוליפנא רזא דחכמתא ואשתמעו מנה רזין עלאין ויקירין ת"ח²¹⁰ קב"ה משבח באורייתא ואמר אזילו באורחי אשתדלו בפולחני והא אנא מעייל לכו ללמין²¹¹ טבין לעלמין עלאין בני נשא דלא ידעי לא מהימני²¹² ולא מסתכלי:	אמר רבי שמעון, מפרשה זו למדנו סוד חכמה, ונשמעים ממנה סודות עליונים ונכבדים. בא וראה, הקדוש ברוך הוא משבח בתורה ואומר "לכו בדרכי", השתדלו בעבודתי, והריני מכניסכם לעולמות טובים, לעולמות עליונים, בני אדם שלא יודעים לא מאמינים ולא מסתכלים.
קב"ה אמר אזילו אלילו ההוא²¹³ עלמא טבא ההוא עלמא ועלאהו דכסופא (עלאה) אינון אמרי איך ניכול לאללא ליה ולמנדע כל האי מה כתיב²¹⁴ (במדבר יג יז) עלו זה בנגב אשתדלו באורייתא ותחמון דהא היא קיימא²¹⁵ קמייכו ומנה תנדעון²¹⁶ ליה וראיתם את הארץ מה היא וגו' (שם יח) תחמון מנה ההוא עלמא דהא ירותא²¹⁷ דאחסנא דאנא עייל לכו בה(וא):	אומר הקדוש ברוך הוא, לכו תרגלו אותו עולם טוב, אותו עולם עליון של כסופים. הם אומרים איך נוכל לרגל אותו ולדעת כל זה. מה כתוב "עלו זה בנגב", השתדלו בתורה ותרואו, שהרי היא עומדת לפניכם, וממונה תדעו אותו, "וראיתם את הארץ מה היא וגו'", תראו ממנה אותו עולם, שהרי ירושה של חלק שאני מכניסכם בה.

²⁰⁵ ר"ל שמקבל מחדשו משמשא, דמתמן היא מתחלשא (יהל אור).
²⁰⁶ שב' שבתות מעלי שבתא ושבתא כמ"ש בפ' בראשית (ה ע"ב) (יהל אור).
²⁰⁷ ר"ל בשבת ו', וכן בחדשו. והחילוק בין חדש לשבת, דבחדש ל"ל חידושא רק לסיהרא, דלכן אין חדש לשמש, ולכן ניתן לנשים (עי' רש"י מגילה כב ע"ב) ושבת היא לשניהם, יום ולילה, ועיקרו ליום, שלכן נאמר הכל יום, ואין לילה שם, שנכללת ביום. ובשניהם סליקו לרוחא לעילא, אלא דשבת גם לנשמתא. והדרוש הזה סובב על קוטב מ"ש בסבא פ' משפטים ולקמן ובמ"ה פ' לך לך דרוחא נוקבא ונשמתא דכורא, שמשא וסיהרא. והן בב' ג"ע שבארץ ושמים (יהל אור).
²⁰⁸ ר"ל מדי חדש ומדי שבת (יהל אור).
²⁰⁹ ר"ל מיתה הנ"ל הוא הסתלקות כנ"ל. ולחייביא כו'. והוא כמ"ש בתיקונים (תיקון ס"ז קיג ע"ב) אדם כי ימות אדם בליעל כו' ע"ש (יהל אור).
²¹⁰ וזהו שלח לך כו', שילכו בתורה לחפור (יהל אור).
²¹¹ הן ב' עולמות עלאין הנ"ל דרוחא ונשמתא, וכן אמר למטה (יהל אור).
²¹² "ידעי לא מהימני" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "מהימני ולא ידע".
²¹³ וזוכין להם בתורה ובמצות. וז"ש אזילו באורחי כו' (יהל אור).
²¹⁴ דתורה מימינו כו'. וכמ"ש בפ' יתרו (יהל אור).
²¹⁵ ר"ל ז"ש עלו זה. וכמ"ש לא בשמים כו' כי קרוב כו' (יהל אור).
²¹⁶ ר"ל כמ"ש בנגב, משם ועליתם את ההר, שהוא עוה"ב, כמ"ש צדקתך כהררי אל משפטך תהום רבה בגיהנם, וכ"ה בפשטו, וכמ"ש לקמן (קסג ע"א) הכל בטורא, וכן א"י ובהמ"ק. וגיהנם בשאול, ארץ תחתית (יהל אור).
²¹⁷ כי היא הארץ אשר נשבע לאבותינו לתת לנו, ארץ החיים (יהל אור).

ואת העם היושב עליה אינון צדיקיא דבגנתא דעדן דקיימן שורין²¹⁸ שורין ביקרא עלאה בדרגין עלאין החזק הוא הרפה (שם) בה תחמו אי זכו לכל האי כד אתקפו על יצריהון ותברו ליה אי לא או כד²¹⁹ אתקפו באורייתא למלעי בה יממא וליליא או אי ארפו ידיהו מנה וזכו לכל האי המעט²²⁰ הוא אם רב אי סגיאין אינון דאשתדלו בפולחני ואתקפו באורייתא בגין דזכו לכל האי אי לא:	"ואת העם היושב עליה", אותם צדיקים שבגן עדן, שעומדים שורות שורות בכבוד עליון בדרגות עליונות. "החזק הוא הרפה", בה תראו אם זכו לכל זה, כשהתגברו על יצרם ושברוהו, אם לא או, כשהתחזקו בתורה לעסוק בה יומם ולילה, או אם הרפו ידיהם ממנה, וזכו לכל זה. "המעט הוא אם רב", אם רבים אלו, שהשתדלו בעבודתי והתחזקו בתורה, משום שזכו לכל זה אם לא.
ומה הארץ השמנה הוא אם רזה (שם ב) מדאורייתא תנדעון מה הארץ מה ההוא עלמא אי אסגי טיבו עלאה ליתבהא או אי אזעיר מנה כלום היש בה עץ אם אין (שם) האית בה אילנא דחיי²²¹ לעלם ולעלמי עלמין או אי צרורא דחיי²²² אשתכח בגווה אם לא:	"ומה הארץ השמנה היא אם רזה", מהתורה תדעו מה הארץ, מה אותו עולם, אם מרבה טובה עליונה ליושביה, או אם ממעיט ממנו כלום, "היש בה עץ אם אין", היש בה עץ החיים לעולם ולעולמי עולמים, או שצרור החיים נמצא בתוכה אם לא.
קס/א:	
ויעלו בנגב ויבא עד חברון (במדבר יג כב) ויעלו בנגב בני נשא סלקין²²³ בגווה בנגב בלבא עצלא כמאן דאשתדל במגנא בנגיבו דחשיב דלית בה אנר חמי דהא²²⁴ עותרא דהאי עלמא אביד בגינה חשיב דכלא הוא בנגב כד"א (בראשית ח יג) חרבו המים [ומתרגמין] נגיבו:	"ויעלו בנגב ויבא עד חברון" ויעלו בנגב, בני אדם נכנסים לתוכה בנגב בלב עצל, כמי שעוסק בחנם ביבש שחושב שאין בה שכר, רואה שעושר העולם הזה אבד בגללה, חושב שהוא הכל בנגב כמו שנאמר "חרבו המים" ומתרגמים נגיבו.

²¹⁸ אמר ג', נגד ג' תיבות העם היושב עלי', והן ג'. שעומדים בין השורות, וזהו שורין שורין. דבגו יושבים בבתיים כ"א במדורו, וזהו 'היושב'. ובג'ע דלעילא, 'עליה'. והוא כמ"ש גם צפור ואלין דקיימין מצאה בית ודרור כו'. וע"ל פרשת בלק קצו ע"ב (יהל אור).
²¹⁹ דריש ב' דברים בתורה ומצות, נגד ב' עלמין הנ"ל, שג' דברים צריכין חזוק נגד ג' עלמין הנ"ל (יהל אור).

²²⁰ שמא תאמרו שקשה ליכנס לה אם לא אחד בדור וכיוצא (יהל אור).

²²¹ ז"א (רח"ו).

²²² יסוד (רח"ו). דריש מעץ ב' דברים, ז"נ, דהיא צרירא דחיי, כמ"ל קנז ע"ב, וע"ל צ ע"ב צור תעודה דא תורה שבע"פ בגין דתמן אתצר צרורא דחיי, ושם צב ע"א דלת גנתא צרורא דחייא. ועמ"ש בליקוטים שם בארוכה. והנה עץ קאי על שניהם, כמ"ש בפ' בראשית יח ע"ב עץ פרי עושה כו' כמה דעץ פרי כו' דנוק' עץ פרי. ודריש עץ, עץ וצרור החיים. וגם דחיים, חיי מלכא הוא מ"ם וי"ן דרית ז"נ, כמ"ש בפ' שמיני (לט ע"א) ועוד דיין מסט' כו' וסטרטא כו', והן נגד תורה ומצות כנ"ל. ושניהם חיים, חמרא וחיי (שבת סז ע"ב), מים חיים, אל חי, ואלהים חיים, ב' מוחין, חיי כו'. שנגד אל כו' יש אל אחר כו', ולכן מנסכין אלו הב' לע"ז, וב' אלו הן ב' דעשו וישמעאל, כמ"ש בז"ח רות (עה ע"א), והוא מ"ש לאחר לא אתן ותהלתי כו' לשון רבים, אלהים אחרים, ע' אומין כמ"ש בריש [ז"ח] רות, והוא הכל בע"ה טו"ר בח"ק, אבל בעה"ח גמלתהו טוב כו' ימי חייה, ושם שניהם חיים. וז"ש אילנא כו' וצרירא כו', בקש שלום כו' (יהל אור).

²²³ אע"ג דלמעלה (קנט ע"ב) אמר ג"כ עלו כו', הוא כמ"ש (פסחים נ ע"ב) לעולם יעסוק כו'. ודרש כאן דעל התורה שנקרא נגב, כתיב ויבא עד חברון כמו שמפרש והולך (יהל אור).

²²⁴ בב' אנפין בעה"ב וגם עוה"ז, וזהו שמסיים חשיב דכלא הוא כו'. ועתה מפרש הלשון נגב, כד"א חרבו כו' (יהל אור).

25 | Page

לבתר ויבא²²⁵ עד חברון עד דאתי²²⁶ לאתחברא בה קארי ושאי בה (במדבר יג כב) ושם אחימן ששי ותלמי תמן חמי פליגין²²⁷ סגיאין טמא וטהור אסור ומותר²²⁸ עונשין ואגרין:	אחר כך "ויבא עד חברון" עד שבא להתחבר בה, קורא ושונה בה. "ושם אחימן ששי ותלמי", שם רואה פלוגים רבים, טמא וטהור אסור ומותר [כשר ופסול] עונשים ושכרים.
אלין²²⁹ אינון ארחי דאורייתא דקדוקי אורייתא ילידי הענק²³⁰ דאתילידו²³¹ מסטרא דגבורה וחברון שבע שנים נבנתה (במדבר יג כב) אלין אינון שבעין אנפין דאורייתא שבעין פנים אית לה לכל סטרא עשרה²³² וחברון דא אורייתא מאן דאשתדל בה²³³ אקרי חבר:	אלה אותם דרכי התורה, דקדוקי התורה. "ילידי הענק", שנולדו מצד הגבורה. "וחברון שבע שנים נבנתה" אלה אותם שבעים פנים של התורה, שבעים פנים יש לה, לכל צד עשר, וחברון זו התורה, מי שעוסק בה, נקרא חבר.
לפני צוען מצרים²³⁴ (במדבר יג כב) תנינן²³⁵ אורייתא אית לקביל אורייתא והיינו תורה שבכתב ותורה שבע"פ והאי ומל"ן חברון מתורה שבכתב נפקת²³⁶ כד"א (משלי ז ד) אמור לחכמה אחותי את:	"לפני צוען מצרים", שנינו יש תורה מול תורה, והיינו תורה שבכתב ותורה שבעל פה, וזה (מלכות) חברון מתורה שבכתב יוצאת, כמו שנאמר "אמור לחכמה אחותי את".
והאי נבנתה שבע שנים²³⁷ דבג"כ אקרי בת שבע לפני צען מצרים כד"א (מלכים א' ה י) ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים:	"וזו נבנתה שבע שנים" שבגלל זה נקראת בת שבע. "לפני צוען מצרים" כמו שנאמר "ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים".
ויבאו עד²³⁸ נחל אשכול (במדבר יג כג) אלין אינון מלי אנדה דרשה דתליין²³⁹ מסטרא דמהימנותא²⁴⁰ ויכרתו משם זמורה וגו', לומדים משם ראשי פרקים,	"ויבאו עד נחל אשכול", אלה אותם דברי אגדה, דרשה שתלויים מצד האמונה. "ויכרתו משם זמורה וגו'", לומדים משם ראשי פרקים,

²²⁵ כמ"ש (ויקרא רבה פ"ב ס"א) אלף נכנסין כו' אחד כו'. וז"ש ויבא. וז"ש קארי ושנה כו'. שהוא אחד מעשרה הנ"ל, וכלב לבד א' מהן (יהל אור).

²²⁶ עד חברון דרש (יהל אור).

²²⁷ ר"ל דברים חלוקים כמו שמפרש והולך, כי אלו היו חציים ממלאכים וחציים מב"א, וזהו טמא וטהור כו'. וחשיב ג' חלוקים נגדן (יהל אור).

²²⁸ (נ"א כשר ופסול) (נוסף בדפ"ו).

²²⁹ ילידי הענק (יהל אור).

²³⁰ "ילידי הענק" נמחק ביהל אור

²³¹ ר"ל ילידי. והוא כמ"ש בר"מ גבורים מסטרא דתורה שבע"פ, דתמן עוקר הרים. והוא לדקדק בדקדוקי התורה, ובי"ג מדות שהתורה כו', שהן ארחי אורייתא. ודריש ילידי לשון רבים, על אלו ב', וענק גבורה, כמ"ש המה הגבורים, ועמש"ל קנ"ט ע"א (יהל אור).

²³² והן ששים גבורים סביב, והיא היכל הקדש באמצע, עשר דידה, ו' סחיר לה, והן גבורים כנ"ל (יהל אור).

²³³ כנ"ל, דמתחבר בה (יהל אור).

²³⁴ "לפני צוען מצרים" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "נבנתה שבע שנים".

²³⁵ ור"ל כאן על תורה שבע"פ דמתחברת בתורה שבכתב, וכמו שמפרש והולך כד"א אמור כו' (יהל אור).

²³⁶ מלכות יצאה מז"א (רח"ו).

²³⁷ נגד ז' תתאין דדכורא (רח"ו).

²³⁸ דמשם הלכו לאגדה כמו שמפרש והולך. וכמ"ש יין זו אגדה, וע' בספרי פ' האזינו ודם ענב תשתה כו'. ואמר "נחל" כמ"ש והנהר הרביעי הוא פרת, וכל עלמא מסולמוי דפרת (בכורות נה ע"א) (יהל אור).

²³⁹ כמו ענבים באשכול, אשכול הכופר דודי לי, ובלימוד זה כל המהימנותא (יהל אור).

²⁴⁰ עי' יהל אור הוב"ד במלואים אות (ד).

ראשי דברים.	וגו' (וישאוהו במוט בשנים) (שם) אולפין מתמן ²⁴¹ ראשי פרקין ²⁴² ראשי מלין;
אותם שבני האמונה שמחים בדברים, ומתברכים דברים בתוכם, ומסתכלים שורש אחד ועיקר אחד, ולא נמצא בהם פירוד, אותם שלא נמצאים בני אמונה, ולא לומדים תורה לשמה, שמים את האמונה בפירוד, זהו שכתוב "וישאוהו במוט בשנים", בפרוד, מהו במוט, כמו שנאמר "אל יתן למוט רגלך".	אינון [בני] ולבני ²⁴³ (דבני) מהימנותא חדאן במלין ²⁴⁴ ומתברכין ²⁴⁵ מלין בגוייהו ומסתכלין שרשא חד ²⁴⁶ ועקרא חד ולא אשתבח בהו פרודא אינון דלא ²⁴⁷ משתבחי בני מהימנותא ולא אולפי אורייתא לשמה שוין ליה למהימנותא בפרודא הה"ד (שם) וישאוהו במוט בשנים בפרודא מהו במוט כד"א (תהלים קכא ג) אל ²⁴⁸ יתן למוט רגלך:
"ומן הרמנים ומן התאנים", הכל שוים לדברים, אלה לצד אחר, לצד המינים, לצד הפרוד. זהו שכתוב "וישובו מתור הארץ" וישובו, שבים לצד הרע, ושבים מדרך האמת, אומרים מה אכפת לנו.	ומן הרמונים ²⁴⁹ ומן התאנים כלא שוין ²⁵⁰ ולהני מילין לסטרא אחרא לסטרא דמינאי לסטרא דפרודא והה"ד (במדבר יג כה) וישובו מתור הארץ וישובו תיביין ²⁵¹ לסטרא בישא ותייבין מארחא דקשוט אמרי מה ²⁵² אכפת לן ²⁵³ :
"עד היום", לא ראינו טוב לעולם, עמלנו בה, הבית ריק ישבנו בקלון בעם, ולאותו עולם מי יזכה ומי יכנס לתוכו, טוב לנו שלא טרחנו כל זה, "ויספרו לו ויאמרו וגו'", הרי עמלנו ועיפנו בשביל לדעת, חלק אותו עולם,	עד יומא ²⁵⁴ לא חמינא טב לעלמא אעמלנא בה ביתא ריקם יתיבנא בקלנא דעמא ולההוא עלמא מאן יזכי ומאן ייעול לגווייה טב לן דלא אטרחנא כלי ²⁵⁵ האי (שם) כז) ויספרו לו ויאמרו וגו' הא אעמלנא ²⁵⁶

²⁴¹ ר"ל דלכן כתיב אחד. ונגד זמורה ואשכול, אמר אגדה ודרשה, דאחוזים זה בזה כמותם. וכן אמר "ר"פ ראשי מלין" (יהל אור). וז"ש למטה הה"ד וישאוהו כו', משום דל"ק קרא זה למעלה (יהל אור).

²⁴² אין דורשין בעריות בשלשה ולא במעשה בראשית בשנים ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו (חגיגה יא ע"ב), תני רבי חייא אבל מוסרין לו ראשי פרקים אמר רבי זירא אין מוסרין ראשי פרקים אלא לאב בית דין ולכל מי שלבו דואג בקרבו (שם יג ע"א). ועי' שעה"ק ו ע"א: לא נעמיק מאד בחקירתה, אבל נכתוב בה ראשי פרקים, כמציק מן החרקים, בלי הסתכלות אל הדברים העמוקים. והמשכיל על דבר זה, ימצא טוב טעם ודעת, אם ישית אליו לבו.

²⁴³ שיהושע וכלב כרתוה (יהל אור).

²⁴⁴ כמ"ש אשכול, יין שמשמח כו' (יהל אור).

²⁴⁵ שלכן נאמר נחל כנ"ל, פרת (יהל אור).

²⁴⁶ ר"ל ז"ש אחד, ונגד זמורה ואשכול אמר שרשא (יהל אור).

²⁴⁷ אח"כ שנתנו למרגלים לישא. וז"ש וישאוהו במוט כו'. כשנשאו אז במוט בשנים (יהל אור). שדומה לו שהמאמרים סותרים זא"ז (יהל אור).

²⁴⁸ שמתמוטט ממהימנותא כנ"ל (יהל אור).

²⁴⁹ אבל יהושע וכלב רק במקום יחודא באשכול כנ"ל (יהל אור).

²⁵⁰ ג' דברים נגד אלו ג' הפירות כסדר מלמטה למעלה. והענין, כי מקומם ידוע, ושם אחיזת ס"א כמ"ש בתיקון נ"ו (קג ע"ב) בארוכה, ודימינא קשה יותר, כמ"ש בתז"ח (י ע"ב) קל וחומר ועמש"ש. וכן מינים קשה יותר כמ"ש (ר"ה דף יז ע"א) אבל המינים כו'. ולסטרא דפירודא במקום היחוד כנ"ל, ועמ"ש בליקוטים בארוכה. וז"ש למעלה למוט רגלך דשם כנ"ל (יהל אור).

²⁵¹ דרש וישובו, לא על ההילוך, אלא תיבין כו', דכאן לא שייך ההילוך אלא לילך בה, והשיבה כו' (יהל אור).

²⁵² מאי (דפ"ו).

²⁵³ ר"ל מטובה כיון כו', ור"ל ז"ש וגם זבת כו'. אבל אין אוכל אותה (יהל אור).

²⁵⁴ ומפרש והולך פרטן ג' דברים, אעמלנא כו', ביתא כו', יתיבנא כו'. והן ג' דלמטה, אפס כי כו', והערים כו', וגם ילידי כו'. ואמר ולההוא עלמא מאן כו'. כמ"ש למטה עמלק יושב כו' בגין דלא יכיל כו' (יהל אור).

²⁵⁵ כולי (דפ"ו).

²⁵⁶ ר"ל ז"ש באנו (יהל אור).

ולאִינא בגין למנדע חולקא דההוא עלמא וגם זבת חלב ודבש היא (שם) מב הוא ההוא עלמא עלאה כמה דידענא באורייתא אבל מאן יכול²⁵⁷ למזכי ביה:	וגם "זבת חלב ודבש", היא טוב, הוא אותו עולם עליון, כמו שידענו בתורה, אבל מי יכול לזכות בו.
אפס כי עז העם (שם כח) תקיף²⁵⁸ הוא דלא יחשיב כל עלמא כלל בגין דיהא ליה עותרא סגיא לאשתדלא ביה מאן הוא דיזכי ביה²⁵⁹ ודאי אפס כי עז העם היושב בארץ מאן דבעי למזכי בה בעי למחוי תקיף בעותרא כד"א (משלי יח כג) ועשיר יענה עזות:	"אפס כי עז העם", תקיף הוא שלא יחשיב כל העולם כלל, משום שיהיה לו עושר רב לעסוק בו, מי הוא שיזכה בה ודאי. "אפס כי עז העם היושב בארץ", מי שרוצה לזכות בה צריך להיות חזק בעושר, כמו שנאמר "ועשיר יענה עזות".
והערים גדולות בצורות בתין מליין²⁶⁰ כל טובא דלא יחסרון מכלא²⁶¹ ועם כל דא וגם ילידי הענק ראינו שם (במדבר יג כח) בעי גופא תקיף גיבר כארי²⁶² (דישתכח תמן תדירא²⁶³) בגין דהיא מתשת חיליה דב"נ לאשתדלא בההוא איסור²⁶⁴ והתר טמא וטהור כשר ופסול מאן ייכול לזכאה בה:	"והערים גדולות בצורות בתים מלאים כל טוב", שלא יחסרו מהכל, ועם כל זה "וגם ילדי הענק ראינו שם", צריך גוף חזק, גיבור כארי (שימצא שם תמיד) משום שהיא מתשת כחו של אדם, לעסוק באותו איסור והתיר, טמא וטהור, כשר ופסול, מי יכול לזכות בה.
ועוד עמלק יושב בארץ הנגב (במדבר יג כט) אי יימא בר נש דאפילו בכל דא יזכי עמלק יושב בארץ הנגב הא יצרא²⁶⁵ בישא קטיגורא מקטרגא²⁶⁶ דבר נש דישתכח תדיר בגופא (שם) והחתי והאמורי וגו' כמה מקטרגי משתכחי תמן (בגין) דלא יכיל בר נש למיעל בההוא עלמא כלל מאן יזכי ליה ומאן ייעול בגויה במלין אלין:	ועוד "עמלק יושב בארץ הנגב", אם יאמר אדם שאפילו שיזכה לכל זה, "עמלק יושב בארץ הנגב", הרי יצר הרע הקטגור מקטרג על האדם, שנמצא תמיד בגוף "והחתי והאמרי וגו'", כמה מקטרגים נמצאים שם, (כדי) שלא יכול האדם להיכנס לאותו עולם כלל. מי יזכה בו, ומי יכנס לתוכו בדברים הללו.
ויניאו את לב בני ישראל (במדבר לב ט) בגין דאפיקו שום ביש עלה כד"א (שם יג לב) ויוציאו את דבת הארץ אינון בני מהימנותא מאי קא אמרי אם חפץ בנו יי' ונתנה לנו כיון דישתדל בר נש ברעותא	"ויניאו את לב בני ישראל", משום שהוציאו שם רע עליה, כמו שנאמר "ויוציאו דבת הארץ". אותם בני האמונה מה אומרים "אם חפץ בנו ה' [וגו'] ונתנה לנו", כיון שיעסק אדם

²⁵⁷ יכיל (דפ"ו).

²⁵⁸ ר"ל עז בעותרא. ור"ל מהו עז סתם, לכך אמר שמחמת גודל עשירותו לא יחשיב כו', וזהו עז כו'. ואח"כ חזר ופי' מטעם אחר ודאי אפס כו' כד"א כו'. ואמר מאן הוא דיזכי. ר"ל ז"ש אפס (יהל אור).

²⁵⁹ בה (דפ"ו).

²⁶⁰ כמ"ש (איוב כב כד): וְשִׁית עַל עֵפֶר בָּצֵר וּבְצִוֹר [נְחֻלִּים אוֹפִיר. וְהָיָה] שְׂדֵי בְצָרֶיךָ וְכֶסֶף [תּוֹעֲפּוֹת לָךְ] (יהל אור).

²⁶¹ ר"ל כמו המבצר, שאין יכול לחסור משם, ומכנין שם הכל. והוא עם עז העם, ב' דברים, כסף וטוב הבית, שפעם לא ימצא לקנות. וגדולות מליין כל טוב, כי גדול הוא בעושר. ובצורות דלא יחסור כו' (יהל אור).

²⁶² ר"ל לכן שנינו (אבות פ"ה מ"כ) הוי עז כו' וגבור כארי (יהל אור).

²⁶³ ר"ל ז"ש ראינו שם. ר"ל דיירים שם בקביעות (יהל אור).

²⁶⁴ שהן ג' ילידי הענק כנ"ל (יהל אור).

²⁶⁵ כמ"ש (סוכה נב ע"א) ובת"ח יותר מכולם, וזהו בארץ הנגב (יהל אור).

²⁶⁶ לכן כנוהו בעמלק שהוא שונא היותר גדול לישראל. וכתב ביה אשר קרך כו', כמ"ש דכד סגיא יצרא כו' (יהל אור).

ברצון הלב לפני הקדוש ברוך הוא, לא צריך ממנו אלא הלב, וישמרו אותו רושם קדוש, שכתוב "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ".	דלכא לגבי קב"ה לא בעי מנן אלא לבא ויסתמרון ²⁶⁷ ההוא רשימא קדישא דכתיב (ישעיה ס כא) ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ:
אבל "אך בה' אל תמרדו" צריך שלא תמרדו בתורה, שהתורה לא צריכה עושר ולא כלי כסף וזהב, "ואתם אל תיראו את עם הארץ", שהרי גוף שבור, אם יעסוק בתורה ימצא רפואה בכל, זהו שכתוב "רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך", וכתוב "ולכל בשרו מרפא", וכל אותם מקטרגים הם מכריזים ואומרים, פנו מקום לפלוני עבד המלך.	קס/ב
בגלל זה "אל תיראו כי לחמנו הם", הם בעצמם מזמינים מזונות בכל יום לכל אותם שעוסקים בתורה, כמו שנאמר "ואת העורבים צויתי לכלכלך", וכתוב "והעורבים מביאים לו לחם ובשר סר צלם מעליהם", מהו צלם, זה תוקף הדין הקשה.	אבל אך ביי ²⁶⁸ אל תמרדו (במדבר יד ט) בעי דלא ימרדון באורייתא דאורייתא לא בעי ²⁶⁹ עותרא ולא מאני דכספא ודהבא ואתם אל תיראו את עם הארץ (שם) דהא גופא ²⁷⁰ תבירא אי ישתדל באורייתא ישכח אסוותא בכלא הה"ד (משלי ג ח) רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך וכתוב (שם ד כב) ולכל בשרו מרפא וכל ²⁷¹ אינון מקטרגי ²⁷² אינון מכרואן ואמרי ²⁷³ פנו אתר לפלניא עבדא דמלכא:
למה סר, משום שה' אתנו, אל תיראם, הכל זו בגלל התורה, אשרי חלק אותם שעוסקים בתורה לשמה, שהרי מתקשרים בקדוש ברוך הוא ממש, ונקראים אחים ורעים, זהו שכתוב "למען אחי ורעי אדברה נא	בגין כך (במדבר יד ט) אל תיראו כי לחמנו הם אינון בגרמיהו מזמנן מזוני בכל יומא לאינון דמשתדלי באורייתא כד"א (מלכים א' יז ד) ואת העורבים צויתי לכלכלך וכתוב (שם ו) והעורבים ²⁷⁴ מביאים לו לחם ובשר סר צלם מעליהם מאן צלם דא תוקפא ²⁷⁵ דדינא קשיא:
למה סר, משום שה' אתנו, אל תיראם, הכל זו בגלל התורה, אשרי חלק אותם שעוסקים בתורה לשמה, שהרי מתקשרים בקדוש ברוך הוא ממש, ונקראים אחים ורעים, זהו שכתוב "למען אחי ורעי אדברה נא	מאי טעמא אעדי משום דיי ²⁷⁶ אתנו אל תיראום (במדבר יד ט) כלא אעדיאו בגין אורייתא זכאה חולקהון דאינון דמשתדלי באורייתא לשמה דהא מתקשרי בקב"ה ממש ואקרונ אחים ורעים ²⁷⁷ הה"ד (תהלים

²⁶⁷ וישתמרון (יהל אור), עי' מלואים אות (ה).

²⁶⁸ דאורייתא הוא שמה (יהל אור).

²⁶⁹ ר"ל ז"ש אך, דא"צ אלא התורה לבד, אך בה' (יהל אור).

²⁷⁰ "ואתם אל תיראו את עם הארץ דהא גופא" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "וגופא".

²⁷¹ ואתם אל תיראו את עם הארץ דהא כל (יהל אור).

²⁷² ור"ל מ"ש אך בה' אל תמרדו, הוא תשובה על מה שאמרו אפס כי עז העם והערים גדולות בצורות וגם ילידי הענק ראינו שם. ועל מ"ש עמלק יושב כו' והחתי כו', אמר ואתם אל כו' (יהל אור).

²⁷³ בעה"ז, כד אזיל, שיניחו לו כידוע. והוא נגד עמלק. ואמר כי לחמנו כו'. כמו שמפרש והולך. ונגד החתי כו', אמר סר צלם, כמו שמפרש והולך מאן צלם דא כו'. והוא סוד צלמות דכורא, דהוא המקטרג למעלה. ונגד נוק' המפתה כאן אמר למעלה כי לחמנו כו' כנ"ל (יהל אור).

²⁷⁴ עורבים כמשמעו דהיינו עוף טמא (רח"ו).

²⁷⁵ פי' ק"ך צירופי אל"הים גי' צ"ל משם יניקת החיצונים ולכן סר צלם מעליהם (מ"מ).

²⁷⁶ ר"ל אורייתא כנ"ל. וכמ"ש (משלי כה כא, ועי' סוכה נב ע"א) אם רעב כו' וה' יסלימנו לך. וז"ש כלא אעדיאו כו'. וז"ש זכאה חולקהון כו' בקב"ה ממש. ר"ל דאמר וה' אתנו כו' כנ"ל. ואמר ואקרונ אחים ורעים. ר"ל דזהו שמו אחים זו"נ, ורעים אר"א, כמ"ש בר"פ ויקרא (ד ע"א). והן העוסקים בתורה כנ"ל. וזהו אדברה נא שלום בך, כמ"ש (סוף ברכות ושמ"ט) ת"ח מרבים שלום בעולם שנאמר כו', למען אחי כו'. ואחים הם בתורה שבכתב ובע"פ, ורעים בסודות שבהן, הנסתרות כו', במה שניתן רשות, שהוא התפשטות בז"ת, שהן דרגא דשם הוי"ה (יהל אור).

²⁷⁷ פי' שיש בהם חיה ונשמה מאר"א ולכן נקראים אחים לזו"ן (מ"מ).

שלוש בך".	קבב ח) למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך:
"ויבאו עד נחל אשכול וגו'", רבי אבא אמר, כרתו אותו אשכול, באו להרימו לא יכלו, באו לקחתו לא יכלו, באו כלב ויהושע ולקחוהו והעלוהו, נזקף על ידם, זהו שכתוב "וישאהו במוט בשנים", בשנים באותם שנים יחידים.	ויבאו עד נחל אשכול וגו' (במדבר יג כג) רבי אבא אמר כרתו אותו אשכול אתו לסלקא ²⁷⁸ ליה לא יכילו אתו לנטלא ²⁷⁹ ליה לא יכילו אתו כלב ויהושע נטלו ליה וסליקו ליה ואזדקף על ידיהו הה"ד (שם) וישאוהו במוט בשנים באינן שנים יחידים ²⁸⁰ :
זמורה מה רצו, אלא אשכול היה תלוי בה, ובעוד שהיה מחובר במקומו נקרא זמורה, אחר כך קראו מוט, שכתוב "וישאהו במוט" אותו הנודע, אותו שכתוב.	זמורה מאי ²⁸¹ קא בעאן אלא אשכול הוה תליא ביה ובעוד דהוה מתחבר באתריה אקרי זמורה לבתר קרייה מוט דכתיב וישאוהו במוט ההוה דאשתמודע ²⁸² ההוה דכרתו:
מכאן ידעו יהושע וכלב דאינן אתחזיין ראויים להיכנס לארץ ולהיות להם בה חלק ונחלה, עד שבאו נמלכו עליהם כולם, עמד כלב בפרי, אמר פרי פרי אם בגללך אנו נהרגים מה אנו בחלקך, מיד עשה עצמו קל ונתן להם.	מכאן ידעו יהושע וכלב דאינן אתחזיין למיעל לארעא ולמהוי לון בה חולק ²⁸³ ואחסנא עד דהוו אתיין אמלכו ²⁸⁴ עלייהו כלהו קאים כלב ²⁸⁵ באיבא אמר איבא איבא אי בגינך אנן מתקטלין מה ²⁸⁶ אנן בחולקך מיד קליל ²⁸⁷ גרמיה ויהבו לון:
רבי אלעזר אמר לא נתנו לאחרים, שהרי כתוב "וישאהו במוט", וכתוב "בשנים", ובכלם לא היו שנים כמותם, ומכאן למד יהושע אחר כך, שכתוב "וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים", ושנים אלה הרי פרשוהו הקדמונים, וכשהגיעו אל ישראל נתנו להם, והם נשארו, ועשו עצמם כשיריים.	ר' אלעזר אמר לא יהבו לאחרי דהא כתיב וישאוהו במוט וכתיב בשנים ובכלהו לא הוו ²⁸⁸ שנים כוונתייהו ומכאן אולף ²⁸⁹ יהושע לבתר דכתיב (יהושע ב א) וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים והני שנים הא אוקמוה קדמאי וכד מטו לגבייהו דישראל יהבו לון ואינן אשתארו ועבדו גרמיהו שיריים ²⁹⁰ :
רבי יצחק אמר, כשהיו מגיעים לאותם ענקים, היו שמים אותו מטה של משה לפניו ונצלו, ומנין לנו שאותו מטה נתן להם, זהו שכתוב "ויאמר אלהם עלו זה בנגב", כתוב	ר' יצחק אמר כד הוו מטאן לגבייהו דאינן ענקים הוו שוויין ההוה חוטרא דמשה קמיהו ואשתזיבו ומנלן דההוה חוטרא יהיב לון הה"ד (במדבר יג יז) ויאמר

²⁷⁸ על כתפיהו (מ"מ ויהל אור).

²⁷⁹ אפי' ליטלו מן הארץ לבד (מ"מ), להסיע ממקומו (יהל אור).

²⁸⁰ שנתפרשו ממרגלים, ולכן אמר סתם בשנים הידועין (יהל אור).

²⁸¹ למה כרתו כיון דלא נשאו אותו, לכן מפ' שהוא המוט כמו שמפרש והולך (יהל אור).

²⁸² ר"ל שלכן נאמר במוט בפתח (יהל אור).

²⁸³ חלק (דפ"ו).

²⁸⁴ שנמלכו להורגן, לכן אמר איכא כו' (יהל אור).

²⁸⁵ שהוא היה מאחוריו ופניו לפרי (יהל אור).

²⁸⁶ האיך נהיה בחולקך (יהל אור).

²⁸⁷ דבפסוק אח"ז משמע שהמרגלים הביאו דכתיב וזה פריה. ור' אלעזר פליג ואמר דלא יהבו לון עד שהגיעו לישראל (יהל אור).

²⁸⁸ ר"ל שהן בלא"ה קודם החטא היו המובחרין כמש"ל דיהודה ואפרים, וכן ב' משיחין, וב' מלכין, בית דוד ואפרים, וכמש"ל. וחידוש בזה דעדיין לא חטאו לומר שנים יחידן (יהל אור).

²⁸⁹ ג"כ המובחרין, כלב ופנחס. וז"ש והני שנים כו' (יהל אור).

²⁹⁰ ר"ל מחמת ענוה, לא מחמת יראה. וכל הדרך הוליקוהו לקיים המצוה, מצות משה (יהל אור).

אליהם עלו זה בנגב כתיב הכא עלו זה וכתוב התם (שמות ד יז) ואת המטה הזה וגו' ובגנינה אשתזיבו [דאי] (ואי) תימא הני ענקיאי שבקי לון אלא אתו לנסבא לון והוון שוויין לקמייהו ההוא חוטרא ומשתזבי (ס"א ומשתמטי) מקמייהו רבי יהודא אמר מסורת שמא²⁹¹ קדישא מסר לון משה ובגנינה אשתזיבו מנייהו:	כאן עלו זה, וכתוב שם "ואת המטה הזה וגו'" ובגללו נצלו, שאם תאמר שהענקים הללו עזבו אותם, אלא באו לקחתם, והיו שמים מולם אותו מטה ונצולים (ובורחים) מלפניהם. רבי יהודה אמר, מסורת שם הקדוש מסר להם משה, ובגללו נצלו מהם.
רבי חייא אמר תלת שמהן²⁹² אקרונ נפילים ענקים רפאים וכלהו אורכי יומי נפילין אקרונ בקדמיתא לבתר כד אתחברון בבנת בני נשא ואולידו מנייהו²⁹³ אקרונ ענקים לבתר דהוו אזלי²⁹⁴ ושטאן בהאי עלמא ומתרפיין מההוא דלעילא²⁹⁵ אקרונ רפאים:	רבי חייא אמר שלשה שמות נקראו, נפילים ענקים רפאים, וכולם האריכו ימים. נפילים נקראו בתחלה, אחר כך כשהתחברו בבנות בני האדם והולידו מהם נקראו ענקים, אחר כך שהיו הולכים ומשוטטים בעולם הזה ומתרפים מאותו שלמעלה נקראו רפאים.
אמר ר' יהודה והא²⁹⁶ כתיב [(איוב כו ה) הרפאים יחוללו] (דברים ב יא) רפאים יחשבו אף הם כענקים א"ל הכי הוא בגין דענקים אתו מהאי סטרא ומהאי סטרא ואתיאו יתיר בארעא כגוונא דא רפאים ומנייהו נפקי והוון אורכי יומי וכד מתחלשי²⁹⁷ אתחלש פלגות גופא ופלגות קאים:	אמר רבי יהודה, והרי כתוב "הרפאים יחוללו", רפאים יחשבו אף הם כענקים, אמר לו כך הוא, משום שענקים באו מצד זה ומצד זה והתחזקו יותר בארץ, כדוגמא זה רפאים, ומהם יצאו והיו מאריכים ימים, וכשנחלשים נחלש חצי גוף וחצי עומד.
כיון דפלגות גופא הוה מית הוון נסבי עשבא מעשבי ברא ושדיין לפומייהו ומיתו ובגין דאינון²⁹⁸ בעאן לקטלא גרמייהו אקרונ	כיון שחצי הגוף היה מת, היו לוקחים עשב מעשבי השדה וזורקים לפיהם ומתים. ומשום שהם רצו להרוג עצמם, נקראו רפאים. אמר רבי

²⁹¹ ר"ל שם י"ב. וזהו מסור', שאין מגלין כו' (קידושין עא ע"א), וזהו זה. ויליף בג"ש, דכתיב זה שמי לעלם, וכ"כ בחיי (יג יז) (יהל אור).

²⁹² דכתיב בני ענק מן הנפילים, וכתוב (דברים ב יא) רפאים אף הם כו' (יהל אור).

²⁹³ הבנים שלהם נקראים ענקים (מ"מ).

²⁹⁴ קס"ד דר' יהודה מ"ש ר' חייא לבתר וכו', ומתרפין וכו' איקרון רפאים היינו על הדור השני נמי קאמר שנקראו ענקי' ונקראו רפאים. לכך הקשה והא כתיב רפאים יחשבו אף הם נענקים דמשמע שהם שני מינים. ול"ג הרפאים יחוללו וא"ל ר"א הכי הוא דהיינו שני מינים הם בגין דענקיס אתו מהאי סטרא וכו' דהיינו הדור השני שנבראו מבנות האדם ומן המלאכים. ומ"ש כגוונא דא רפאים היינו הדור הג' וז"ש ומנייהו נפקי שהרפאים יצאו מהענקים ולעולם הם ג' מינים. נפילים הם המלאכים שנפלו מן השמים. ענקים הם בניהם שילדו עם בנות האדם. רפאים הם דור ג' שיצאו מהענקים, ולכך אמר קרא רפאים יחשבו וכו' שלא תעלה על דעתך כיון שהם דור ג' נחלש כחם. אלא אף הם כענקים שהם דור ב'. והאמת של ר' חייא דאמר תחלה בתר דהוו אזלי וכו' היינו דור ג' שיצאו מענקים כמה שפיר' ר' חייא דבריו ולבסוף (מ"מ).

²⁹⁵ מחלק שלמעלה, ונשתכחו משם (יהל אור).

²⁹⁶ שסובר דג' שמהן להו, ומין אחד הם. ולכן תירץ לו דענקים הם בני הנפילים. וז"ש למעלה וכלהו אורכי יומי, כמ"ש בפ' שלח בני ענק. וז"ש דענקים אתו כו'. ר"ל ממלאכים ומב"א, ועדיין היו אחוזים בחלק שלמעלה, וגם בניהם ובני בניהם עד דורות האחרונים מנהון, שנתייאו יתיר, אלו הן רפאים. וז"ש ואתיאו יתיר בארעא כדין רפאים ומנייהו כו'. כצ"ל (יהל אור).

²⁹⁷ משום דחלק העליון ממלאכים שאין המות שם (יהל אור).

²⁹⁸ רפאים לשון הריגה (יהל אור).

יצחק, זורקים עצמם לים הגדול וטובעים ומתים, זהו שכתוב "הרפאים יחוללו מתחת מים ושכניהם".	רפאים אמר ר' יצחק שדיין גרמייהו בימא רבא וטבעאן ²⁹⁹ ומתין הה"ד הרפאים יחוללו ³⁰⁰ מתחת מים ושוכניהם ³⁰¹ :
רבי שמעון אמר אלמלא היו נכנסים ישראל לארץ בסימן (באומנות)	ר' שמעון אמר אלמלא הוו עיילין ישראל לארעא בסימנא ונ"א באומנא
	קסא/א:
לשון הרע לא היה העולם עומד רגע אחד, מי אומן של לשון הרע, הנחש. וסוד הדבר, משבא הנחש על חוה הטיל בה זוהמא.	דלישנא בישא לא הוה קאים עלמא רנעא חד מאן אומנא דלישנא בישא נחש ורוא ³⁰² דמלה מדאתא נחש על חוה אטיל בה זוהמא:
אמר רבי שמעון, ועל הכל מוחל הקדוש ברוך הוא פרט ללשון הרע, משום שכתוב "אשר אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו".	אמר ר' שמעון ועל כלא מחל ³⁰³ קב"ה בר מן לישנא בישא בגין דכתיב (תהלים יב ה) אשר ³⁰⁴ אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו:
בא וראה, כמה עשה אותו לשון הרע, גזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, ומתו אלה שאמרו, ונגזרה בכיה לדורי דורות. (כל שכן כאן שהוציא לשון הרע על הכל) כביכול כיון שהוציאו על הארץ הקדושה, כאילו הוציאו עליו, בגלל זה קנא הקדוש ברוך הוא על זה, (כלומר קנא לשמו) ועמדו ישראל כולם להשמד מהעולם אלמלא תפלת משה.	ת"ח כמה עבד ההוא לישנא בישא גזר על אבהתנא דלא ייעלון ³⁰⁵ לארעא וזמיתון ³⁰⁶ אינון דאמרו [ואתגזר] (אגזר) בכיה לדרי דרין ³⁰⁷ (כ"ש הכא דאפיקו לישנא בישא על כלא) כביכול כיון דאפיקון ³⁰⁸ על ארעא קדישא כאילו אפיקו עליה בגין כך קני ³⁰⁹ קב"ה על דא (כלומר קני לשמיה) וקאימו ישראל כליו לאשתצאה מעלמא אלמלא בעותיה דמשה:
"ויספרו לו ויאמרו וגו'", אמר רבי חייא מה שונה כאן ויספרו ולא כתוב ויגידו או ויאמרו, אלא כל אחד מלמד	ויספרו לו ויאמרו וגו' (במדבר יג כז) אמר רבי חייא מ"ש הכא ויספרו ולא כתיב ³¹⁰ ויגידו או ויאמרו אלא כל חד

²⁹⁹ וטבען (דפ"ו).

³⁰⁰ דריש לשון חלל (יהל אור).

³⁰¹ אלו האיים (יהל אור).

³⁰² ה"נ דקבילו זוהמא, וכמ"ש ופגריכם אתם יפלו כו', דיזדככו מההוא זוהמא, וכמ"ש"ל קסב ע"א אני אמרתי אלהים כו' כיון דאמשכתון כו' מאי פגריכם כו' ומ"ד במדבר הזה יתמו אינון פגרים כו'. וכמו באדה"ר דאוליד קין מההוא זוהמא, ולא אתתקן העולם עד דאתמחון במבול, כמ"ש בפ' בראשית, ובז"ח רות וט"מ. וכן אלמלי עאלו בהאי זוהמא דקבילו, הרי באו בההוא זוהמא לא"י, דהיא סוד חוה, נוקבא (יהל אור).

³⁰³ כמ"ש (ערכין טו ע"ב) סיפר אין לו תקנה שכר כרתו דוד ברוה"ק שנאמר כו' (יהל אור).

³⁰⁴ ר"ל כמ"ש (שם) כל המספר לה"ר כאלו כופר כו' (יהל אור).

³⁰⁵ ייעול (דפ"ו).

³⁰⁶ גזר בכל ג' כמ"ש (ערכין טו ע"ב) לישנא תליתאה כו' [קטיל תליתאי, הורג למספרו ולמקבלו ולאומרו]. ובכיה על הארץ, כמ"ש איכה ישבה בדד, בכה כו'. ולכאורה גזר על אבהתנא כו', הוא ג"כ בארץ, לכן קא' וקאימו ישראל כו', ומ"מ מתו במדבר, ומרע"ה בתפלתו האריך שלא כו' (יהל אור).

³⁰⁷ "ת"ח כמה עבד ההוא לישנא בישא גזר על אבהתנא דלא ייעלון לארעא ומיתו אינון דאמרו ואתגזר בכיה לדרי דרין" (נמחק ביהל אור).

³⁰⁸ שארעא קדישא אחיד בשמיה (יהל אור).

³⁰⁹ כמו וקנא לאשתו, וכמ"ש קנאתי לציון קנאה גדולה כו' (יהל אור).

³¹⁰ ר"ל דליכתוב ויאמרו לחודא (יהל אור).

אוליף מלה בלחודוי ויגידו בכל אתר³¹¹ רמז קא רמזי בחכמתא והא אתמר ויאמר אמירה בעלמא³¹² ויאמרו הרהורא דלבא³¹³ ויאמרו תפקידתא³¹⁴ והא אוקימנא בכמה אתר ויספרו פרישותא דמלה בכל אתר:	דבר לבדו. ויגידו בכל מקום רמז הוא רומז בחכמה, והרי נתבאר. ויאמר אמירה בעלמא. ויאמרו הרהור הלב. ויאמרו [מלשון] פקדון והרי בארנו בכמה מקומות. ויספרו פירוש הדבר בכל מקום.
באנו אל הארץ (במדבר יג כז) הלכנו מבעי ליה אלא באנו³¹⁵ עאלנא לתמן לההיא ארעא דהוית משבחה בכל יומא (והוית) [ו]אמרת דלית דכוותה וגם זבת חלב ודבש היא (במדבר יג כז) רבי יצחק אמר מאן³¹⁶ דבעי למימר כדיבא אמר מלה³¹⁷ דקשוט בקדמיתא בגין דיהמנו ליה כדבוי:	"באנו אל הארץ" היה צריך להיות הלכנו, אלא באנו נכנסנו לשם, לאותה ארץ שהיית משבחה בכל יום, והיית אומר שאין כמותה, "וגם זבת חלב ודבש היא", רבי יצחק אמר, מי שרוצה לומר כזב אומר דבר אמת בהתחלה כדי שיאמינו לו כזביו.
רבי חייא אמר והכי אמרו עאלנא לההיא ארעא דהוית משבחה לה כל יומא ואמרת דלית דכוותה וארימת שבחא (אלא אמרו את משבחה לה כל יומא ואמרת דלית דכוותה וגם זבת חלב ודבש היא וארימת שבחה) על כלא:	רבי חייא אמר (אלא) כך אמרו, נכנסנו לאותה ארץ שהיית משבחה כל יום, ואמרת שאין כמוה (וגם זבת חלב ודבש היא), והרמת שבחה על הכל.
ולאו הכי דהא זה פריה אתכלא חד מאינון זעירין קטפו אמרו אי לדא אחסין קב"ה לישראל וסבלו כל אינון עקתין וליאותין הא בארעא דמצרים [אית] אתכלין ואיבין דארעא יתיר על חד תרין:	ולא כך, שהרי זה פריה, אשכול אחד מאותם קטנים קטפו, אמרו אם לזה הוריש הקדוש ברוך הוא את ישראל וסבלו כל אותן צרות ועיפות, הרי בארץ מצרים יש אשכולות ופירות הארץ יותר על אחד שנים.
אפס כי עז העם (במדבר יג כח) אורחיה דעלמא דאינון גברין מגיחי קרבא יתבין לבר לאסתמרא ארחין והכא³¹⁸ אפילו אינון בני מתא תקיפין גוברין³¹⁹ והערים בצורות דאפילו כל³²⁰ מלכין דעלמא יתכנשו עליהו לא יעבדון בהו פגימותא:	"אפס כי עז העם", דרך העולם שאותם גבורים לוחמי הקרב יושבים בחוץ לשמור הדרכים, וכאן אפילו אותם בני העיר תקיפים גבורים, והערים בצורות, שאפילו כל מלכי העולם יתכנסו עליהם, לא יעשו בהם פגם.

³¹¹ דהוא מלתא דהגדה וכבר פי' בזוהר (ויחי רלד ע"ב) דהוא ג' ד', ויוד באמצע הוא מלתא דחכמתא, והמן כזרע גד. והנה המגיד הוא הגימל, והשומע הוא ד', גמול דלים (שבת קד ע"א), אלף בינה גמול דלים עם תלמידים, והוא ללמוד וללמד, והיוד הוא החכמתא כידוע (יהל אור).

³¹² ר"ל בלא סיפור לפרש היטב הדבר (יהל אור).

³¹³ כמ"ש ויאמר עשו בלבן, ויאמר המן בלבן וכיוצא (יהל אור).

³¹⁴ כמ"ש ואמרת אליהם וכיוצא הרבה (יהל אור).

³¹⁵ ר"ל דרך גיזום, היינו שם, וראינו אותה מה דאתה משבח (יהל אור).

³¹⁶ לא הניח לסיים דברי ר' חייא שאמר שכולהו בלישנא בישא הוו, כמו שמפרש והולך ר' חייא אמר אמרו את כו' (יהל אור).

³¹⁷ כמו שאמר, זה אמת כו'. והענין כי אילולי הקשוט אין להם חיוני כלל. וע' בפ' בראשית (ב ע"ב) בסוד ש' של שקר. והש"ן הוא בראשם לכן צריך לומר בקדמיתא. וע"ל קי"ט ע"ב דאע"ג דאיהי בגלותא איהי מדבר לון (יהל אור).

³¹⁸ ר"ל דלכן אמרו היושב בארץ (יהל אור).

³¹⁹ גבורין (דפ"ו).

³²⁰ ר"ל לבד גבורת היושבים בה, כמ"ש העם קשה כו' (יהל אור).

אמר רבי יוסי, כל מה שאמרו בלשון הרע אמרו, והקשה מהכל שכתוב "עמלק יושב בארץ הנגב", (משל) לבן אדם שנשכו נחש, כשרוצים להפחיד אותו, אומרים הנה נחש כאן.	א"ר יוסי כל מה³²¹ דאמרי בלישנא בישא אמרו [ו]קשיא מכלהו דכתיב (במדבר יג כט) עמלק יושב בארץ הנגב לבר נש דנשכיה חויה כד בעאן לאגזמא ליה אמרי הא חויה הכא:
ר' אבא אמר³²² ודאי דא קשיא מכל מה דאמרי כלומר ההוא דאנח קרבא בכלא הא הכא זמין ובאן אתר בארץ הנגב דהא הוא אתר לאעלאה ביה מיד (במדבר יד א) ותשא כל העדה ויתנו את קולם קביעו בכיה לדורות לעלמין בההוא ליליא:	רבי אבא אמר, ודאי זה קשה מכל מה שאמרו, כלומר אותו שעורך קרב בכל, הרי כאן זמין, ובאיזה מקום, בארץ הנגב, שהרי הוא המקום להיכנס בו, מיד "ותשא כל העדה ויתנו את קולם", קבעו בכיה לדורות לעולמים באותו לילה.
א"ר יוסי עיטא נסיבו על כלא לאפקא שום ביש מאי על כלא³²³ על ארעא ועל קב"ה א"ר יצחק על ארעא תינח על קב"ה מנין א"ל משמע דכתיב (במדבר יג כח) אפס כי עז העם מאן יכיל בהו כי עז העם דייקא³²⁴ [וכתיב] (וכדין) (במדבר יג כט) עמלק יושב בארץ הנגב כדין גרמו כל האי כמה דאתמר ובעא קב"ה לשיצאה לון מן עלמא הה"ד (תהלים קו כג) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו וגו':	אמר רבי יוסי, עצה לקחו על הכל להוציא שם רע, מה זה על הכל, על הארץ ועל הקדוש ברוך הוא, אמר רבי יצחק על הארץ מובן, על הקדוש ברוך הוא מנין. אמר לו ממשמע שכתוב "אפס כי עז העם" מי יכול להם, כי עז העם דווקא, וכתוב "עמלק יושב בארץ הנגב", ואז גרמו כל זה כמו שנתבאר, ורצה הקדוש ברוך הוא להשמידם מהעולם, זהו שכתוב "ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו וגו'".
ועתה יגדל נא כח יי' (במדבר יד יז) ר' אחא ור' יוסי אמרי זכאין³²⁵ אינון ישראל מעמין עכו"ם דעלמא דקב"ה אתרעי בהו³²⁶ ואתכני³²⁷ בהו ואתפאר בהו³²⁸ דהא עלמא לא אברי אלא בגיניהון דישתדלון באורייתא בגין דחד בחד³²⁹ אתקשרן	"ועתה יגדל נא כח ה'", רבי אחא ורבי יוסי אמרו, אשריהם ישראל מעמים עובדי כוכבים ומזלות של העולם, שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם והתכנה בהם והתפאר בהם, שהרי העולם לא נברא אלא בשביל ישראל

³²¹ מסכים לדברי ר' חייא שכל מה שאמרו הכל כוונתם ללשון הרע (יהל אור).

³²² חידש דהוא מזומן בתחילת נסיעה, ובאן אתר כו' (יהל אור).

³²³ דהוא כלל הכל דו"נ, והוא כלל העולם, וכלל השם (יהל אור).

³²⁴ הוא נגד השוכן בקרבה, כי יחודא דה' בארץ, וה' בהיכל קדשו. וע"ל דקב"ה אחיד בארץ. וז"ש ג"כ וכתוב עמלק יושב כו'. ועל ארעא אח"כ ויוציאו את כו', ולכן חלק הכתוב דבתם לשנים (יהל אור).

³²⁵ זכאין (דפ"ו).

³²⁶ נגד מלכות, דאתרעי קב"ה בכ"י, והיו עיני ולבי שם כו' (יהל אור).

³²⁷ בני בכורי ישראל, ישראל סבא, ו"ק (יהל אור).

³²⁸ הוא הדעת, כולל ג"ר, בך אתפאר (יהל אור).

³²⁹ ר"ל ישראל ותורה וקב"ה. והן ג"כ ג' דרגין הנ"ל, דכלילן הכל כנ"ל. כי ישראל אחידן בכ"י, וכל קיומא דכ"י בעולם אינו אלא בישראל, ועיין בתוספתא פ' תרומה קמ"ו ע"א ויקחו לי תרומה מאת כל איש וגו', רזא דרזא כו', ושוי תקוניה לאתישבא בהאי עלמא כו', שלימו ותקונא דהאי רוחא רוחיהון דצדיקייא בהאי עלמא כו' ע"ש בארוכה, וירתו לה ישראל, לכן נק' כ"י. ותורה ידוע דרגה. והוא ית' שוכן בקרב הארץ, בשביל התורה, ובביטול תורה אבדה הארץ, בגין דעבדין פירודא, ועי' בהקדמת תיקונים א"ב (א ע"ב) דבאתר דאית תמן תורה דאיהו עד"א גם צפור מצאה בית כו', ובהרבה מקומות. וקב"ה הוא בינה כמ"ש בכמה מקומות, דתמן נק' אה"ה דלית תמן הגעה לשום בריה, אה"ה לבד, בל' מ"ב [מדבר בעדו], והנהגת העולם בז"ת, בשביל ישראל ותורה. ועבז"ח פא ע"ב (כו ע"ד) והמשכילים יזהירו כו' נשמתא אתא מכורסייא ובגין דתמן יהו"ה דאיהו

וּיִשְׂרָאֵל לַתֵּתָא בְּהַאי עֲלֵמָא אֵינֹן קִיּוּמָא דִּילִיָּה ³³⁰ וְקִיּוּמָא ³³¹ דְּכָל שָׂאר עַמִּין אֵימְתִי בְּזִמְן דְּעַבְדִּי רַעוּתָא דְּמֵאֲרִיהוֹן;	שִׁיעֶסְקוּ בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁאֶחָד בָּאֶחָד הִתְקַשְּׂרוּ, וְיִשְׂרָאֵל לִמְטָה בַּעֲלוֹם הַזֶּה הֵם קִיּוּמוֹ וְקִיּוּם שֶׁל כָּל שָׂאר הָעַמִּים, אֵימְתִי, בְּזִמְן שֶׁעוֹשִׂים רָצוֹן רַבּוֹנָם.
ת"ח כד ברא קב"ה בר נש בעלמא אתקין ליה כגוונא עלאה (יקירא) ויהב ליה חיליה ותוקפיה באמצעיתא דגופא דתמן שריא לבא דהוא תוקפא (ומזונא) דכל גופא ומתמן אתון כל גופא (וכל אינון שייפי דגופא מתמן אתוננו) והא לבא אחיד	בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבְּרָא הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא אָדָם בַּעֲלוֹם, הִתְקִינוּ כְּדוֹגְמָא עֲלִיוֹנָה (מְכֻבָּדָת) וְנָתַן לוֹ כַּחוֹ וְתִקְפוֹ בְּאַמְצַע הַגּוֹף, שֶׁשֶּׁם שׁוֹרֵה הַלֵּב שֶׁהוּא חֲזָק (וּמְזוֹן) כָּל הַגּוֹף, וּמִשֶּׁם נִזּוֹן כָּל הַגּוֹף (וְכָל אוֹתָם אֵיבְרִים שֶׁבְּגוֹף מִשֶּׁם נִזּוֹנוּ) וְהָרִי הַלֵּב אַחוּז
קסא/ב	
ואתקף באתר עלאה דלעילא דאיהו מוחא דרישא דשארי לעילא (ואחיד ביה) ודא אתקשר בדא:	וּמִתְחַזֵּק בַּמָּקוֹם עֲלִיוֹן שֶׁלֹּמַעְלָה, שֶׁהוּא מַח הָרִאשׁ שֶׁשׁוֹרֵה לִמְעַלָּה, (וְאַחוּז בּוֹ) וְזֶה נִקְשֵׁר בַּזֶּה.
ובגוונא דדא אתקין קב"ה עלמא ועבדו (כגוונא דא אתקין [עלמא] קב"ה ועבד ליה) חד גופא ³³² ואתקין שייפי דגופא סחרניה דלבא ולבא שארי באמצעיתא דכלו (וכל) גופא וכל אינון שייפין אתוננו מההוא לבא דהוא תוקפא דכלא וכלא ביה תליין וההוא לבא אתקשר ואתאחד במוחא עלאה דשריא לעילא:	וּבְדוֹגְמָא זֶה הִתְקִין הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא הָעוֹלָם, וַעֲשֵׂה (אוֹתוֹ) גּוֹף אֶחָד, וְהִתְקִין אֵבְרֵי הַגּוֹף סְבִיב הַלֵּב, וְהַלֵּב שׁוֹרֵה בְּאַמְצַע כָּל הַגּוֹף, וְכָל אוֹתָם אֵיבְרִים נִזּוֹנִים מֵאוֹתוֹ לֵב שֶׁהוּא חֲזָק הַכֹּל, וְהַכֹּל תְּלוּיִים בּוֹ, וְאוֹתוֹ לֵב נִקְשֵׁר וְנֶאֱחָז בַּמַּח הָעֲלִיוֹן שֶׁשׁוֹרֵה לִמְעַלָּה.
ות"ח (כך הוא) ³³³ כד ברא קב"ה עלמא אסרא ³³⁴ (ס"א אסדר) ³³⁵ לימא ³³⁶ דאוקיניוס	בֹּא וּרְאֵה כְּשֶׁבְּרָא הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא הָעוֹלָם הַשְּׁכִינִי (סֹדֵר) אֶת יָם הָאוּקִינִיּוֹס

מנהיג כולא כו'. וכ"ה בג' עולמות ב"ע. עלמא דכורסיא ותמן אשתמודע ביה כמס"ל קנ"ט ע"א, עלמא דנניא כו' זה השער לה', עולם היצירה של המלאכים, ותמן מקנן כו', כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נעשה מלאך (חגיגה יד ע"א), והוא בתורה. עולם העשיה הוא עולם שלנו נתקיים ע"י ישראל, ושם מקנן מלכותא קדישא, כ"י. וכ"ה בג' עולמות שלנו, שמים ואויר וארץ. השמים שמים לה'. וארץ הוא הקיום בשביל ישראל. והתורה כי הוא חייד, והוא רוח פיו, באויר. וכ"ה בנר"נ. שלגשמה אין לאדם בה, והיא בשמים. ורוח ונפש באדם. נפש זוכה אליה כל ישראל, ורקנין מלאין מצות כרמון, וזוכין אליה. ורוח ע"י תורה. ועבר"פ משפטים (צד ע"ב) (יהל אור).³³⁰ ר"ל של העולם (יהל אור).

³³¹ דכל ענפין אחידן באילן. ופתח בזה כאן כמו שמפרש והולך דאינון לבא. ולכן אמר יגדל נא כח ה' ללבא כמס"ל, וכמו שמפרש והולך ת"ח. והנה עיקר חילוקם היא בשלשה, כי הכל מתחלק בג' ג', שזהו סוד בריאת העולם ב' א'. ע"י המשך לשונו במלואים אות (ו) (יהל אור).³³² ומתמן אתון כל גופא (וכל אינון שייפי דגופא מתמן אתוננו) והא לבא אחיד ואתקף באתר עלאה דלעילא דאיהו מוחא דרישא דשארי לעילא (ואחיד ביה) ודא אתקשר בדא ובגוונא דדא אתקין קב"ה עלמא ועבדו (כגוונא דא אתקין [עלמא] קב"ה ועבד ליה) חד גופא (נמחק ביהל אור).³³³ כגוונא דא (יהל אור).

³³⁴ אסרא (דפ"ו).³³⁵ ת"ח (כך הוא) כד ברא קב"ה עלמא אסרא (ס"א אסדר) נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "במוחא עלאה דשריא לעילא כגוונא דא כד ברא קב"ה עלמא אסדר".

³³⁶ התחלת עולם מיצירה, כמס"ל (קנט ע"א) עלמא תליתאה כו', ועולם העשיה דפוס כולם, כמס"ש. והנה הים נגד יצירה, כמ"ש בפ' צו (ל ע"א) דשם גלגלי ימא כו'. וישובא הוא נגד ארץ החיים, ומירושלים מתחילין היכלין. ירושלים והר הבית ועזרות, דהן ג' מחנות. ואמר לשכת הגזית אסחר לאולם. ר"ל כל הלשכות של העזרה ג' תתאין. ולשכת הגזית היכל זכות. ואולם אהבה, ולכן פתוח לרוחה, פתוח לכל, ביתו של א"א פתוח כו'. והיכל שהוא בית, ידוע, היכל הרצון. וק"ק. ואמר שכינה וכפרת כו'. דשם ד' היכלות, ד' רגלין כו', ושכינה כתר סיום של מעלה. ואמר והכא הוא לבא כו'. דמכאן הושתת העולם, ובלבא שורה רוח החיים, והוא השכינה. ואמר ולבא דא אתון כו'.

סביב ישוב כל העולם, וישוב כל שבעים האומות כולם סביב לירושלים, וירושלים שורה באמצע כל הישוב, והיא מסובבת להר הבית, והר הבית סביב עזרות ישראל, ואותן עזרות סובבות ללשכת הגזית, ששם יושבים סנהדרין גדולה, ושנינו שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד לבדם.	דאסחר כל ישובא דעלמא וישובא דכל שבעין אומין כלא אסחר לירושלם וירושלם באמצעיתא דכל ישובא שריא והיא אסחרא להר הבית והר הבית אסחר לעזרות דישראל ואינן עזרות סחרן ללשכת הגזית דתמן סנהדרי גדולה יתבין³³⁷ ותנינן לית ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלחודייהו³³⁸:
ולשכת הגזית סביב המזבח, והמזבח סביב בית האולם, והאולם להיכל, וההיכל לבית קדש הקדשים ששם שורה השכינה וכפורת וכרובים וארון.	ולשכת הגזית אסחר (לבית האולם והאולם) למזבח והמזבח אסחר ולבית האולם והאולם³³⁹ להיכל וההיכל³⁴⁰ לבית קדש הקדשים דתמן שכינה שריא וכפרת וכרובים וארון³⁴¹:
וכאן הוא הלב של כל הארץ והעולם, ומכאן נזונו כל אותם מקומות הישוב שהם אברי הגוף, ולב זה נזון ממח הראש, ונאחז זה בזה, זהו שכתוב "מכון לשבתך פעלת ה'" כדוגמא זה למעלה למעלה, והוא בסוד המלך העליון, בסוד נכבד נסתר. הים העליון כנגד זה, שיש ים למעלה מן הים, וים מן ים.	והכא הוא לבא דכל ארעא ועלמא³⁴² ומהכא אתזנו כל אינן אתרי דישובא דאינן שייפי דגופא ולבא דא אתון³⁴³ ממוחא דרישא ואתאחיד דא בדא הה"ד (שמות טו יז) מכון לשבתך פעלת יי' כגוונא דא לעילא לעילא ואיהו ברזא דמלכא עלאה³⁴⁴ ברזא יקירא סתימאה ימא עלאה לקביל דא [ואי תימא ואית ימא לעילא³⁴⁵] ודאית ימא לעילא (ואי תימא אית לעילא

דרישא הוא בשמי' [בשמים], כמ"ש בז"ח שיה"ש (סא ע"א), וצואר הוא הסולם, והוא תקונין דבה"מ, צואר כו'. ואמר ימא עלאה לקבל כו' אית כו'. ר"ל כמי שהתחלת עולם כאן מן ים. וכן הוא למעלה, כמו שמפרש והולך ת"ח. וכן הוא למעלה למעלה, דבינה ג"כ נק' ים, נ' שערי בינה. ואמר ת"ח נהר דינור כו'. והוא התחלת העולם, כי שם צריכין לעבור. ואמר משבעה דליקין. שנהר דינור מתפשט לז' נהרות, כמ"ש ל' בפ' בהעלותך (קנד ע"ב) ולכן אינן שבעין כו'. ואמר ואינן כו'. הן שבעין שכ' בפ' וירא (קח ע"א) ובז"ח שיה"ש (סח ע"ב) ועליהם ארגמן, וכמו שמפרש והולך ואינן סחרן לארבע כו'. והן ע' נפש דישראל, ע' משפחות, וד' דגלים של ישראל, יצב גבולות עמים למספר כו'. וכל אלו סובבין הכסא. ואח"כ קרתא קדישא כו' כנ"ל. וז"ש ב' מיני עזרות, נגד נז"ה, איהו כו'. ובכלל הר הבית מחנה לזיה הוא. ואמר ולית ישיבה כו'. דתמן אתקשר דוד נעים זמירות, נעימות כו', חסדי דוד. ואמר וההוא ב"ד כו'. דשם אתדבקתא בדכורא, כמ"ש בהיכלות (רנא ע"ב) ואלקי לצור מחסי. ואמר בקיצור עד דמטא כו'. ואמר ודא הוא כח כו'. כמ"ש בתיקון כ"ב [ע"ש דף עו ע"ב] ה' אלהים חילי תוקפא. ואמר יגדל נא כו' לתתא. ר"ל לעילא לעילא בבניה, ולתתא במלכות והיכלות עד עלמין כלהו, דלמעלה אמר עד דמטא לאתר כו' ודא אתזן מן מוחא דלעילא. ר"ל מז"א באצילות. ואח"כ אמר כגוונא דא לעילא לעילא. ר"ל בבניה שמקבל מחכמה, והוא נק' מלכא עלאה כידוע. ואמר כאשר דברת כמה דאוקמוה. ר"ל כמ"ש במס' עירובין (דף כב ע"א) אך אפים אף כו' (יהל אור).

³³⁷ דישראל ואינן עזרות סחרן ללשכת הגזית דתמן סנהדרי גדולה יתבין (נמחק ביהל אור).

³³⁸ ואינן עזרות סחרן ללשכת הגזית דתמן סנהדרי גדולה יתבין (נוסף ביהל אור).

³³⁹ "(לבית האולם והאולם) למזבח והמזבח אסחר ולבית האולם והאולם" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "לאולם".

³⁴⁰ והיכל (דפ"ו).

³⁴¹ עי' ע"ח שער ציור העולמות עשיה פרק א' שער הארת מוחין ז"ן פרק ה' שמקום המקדש נקרא אמצע הישוב וזהו יסוד דנוק', דהיינו מקום קבלת שפעת הת"ת.

³⁴² "ארעא ועלמא" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "עלמא".

³⁴³ ירושלים של מעלה המכוון כנגדה (רח"ו).

³⁴⁴ "לעילא ואיהו ברזא דמלכא עלאה" (נמחק ביהל אור).

³⁴⁵ "ואי תימא ואית ימא לעילא" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "ואית לעילא ימא".

ימא) מן ימא וימא מן ימא: ת"ח נהר דינור³⁴⁶ אסחר לכמה משריין מקבליה שבעין³⁴⁷ סטרין גליפין משבעה דליקין ואינן סחרן לאינן שמש³⁴⁸ דלגו מנייהו ואינן סחרן³⁴⁹ לארבע רתיכין ואינן סחרן לההיא קרתא³⁵⁰ קדישא דרביעא עלייהו³⁵¹:	בא וראה נהר דינור סובב לכמה מחנות, כנגדו שבעים צדדים חקוקים משבע דליקות, והן סובבות לאותם שמשים שלתוכם, ואלה סובבים לארבע מרכבות, ואלו סובבים לאותה עיר קדושה שרובצת עליהם.
ותאנא תמן עזרות לגו מעזרות ולית ישיבה בעזרה דתמן אלא למלכיהון דבית דוד בלחודייהו ותמן ומשתכחו (מתיישבו) ויתבי וסנהדרי גדולה משתכחי תמן בלשכת הגזית וההוא בי דינא³⁵² עלייהו דמשמש לאתר דמשמש ודינא אתיהיב מתמן לקדישין עליונין עד דמטא לאתר דאקרי³⁵³ קדש הקדשים דביה כלא ותמן הוא לבא³⁵⁴ שרייא ודא אתון מן מוחא דלעילא ואתאחיד דא בדא:	ולמדנו שם עזרות לפני מעזרות, ואין ישיבה בעזרה של שם אלא למלכי בית דוד לבדם, ושם נמצאים ויושבים, וסנהדרין גדולה נמצאים שם בלשכת הגזית, ואותו בית דין עליהם, שמשמש למקום שמשמש, והדין ניתן משם לקדושים עליונים, עד שמגיע למקום שנקרא קדש הקדשים שבו הכל, ושם הלב שורה, וזה נזון ממח העליון ונאחז זה בזה.
כגונא דא³⁵⁵ לעילא לעילא ואיהו ברזא דמלכא עלאה וברזא יקירא סתימאה עד דאשתכח דכלא אתון ממוחא עלאה סתימאה דכלא וכד יסתכלון מלי כלא אתקשר דא בדא ודא בדא:	כדוגמא זה למעלה למעלה, והוא בסוד מלך העליון בסוד נכבד סתום, עד שנמצא שהכל נזון ממח עליון סתום של הכל, וכשיסתכלו על הדברים הכל נקשר זה בזה וזה בזה.
ת"ח כד אנהיר עתיקא סתימא³⁵⁶ במוחא³⁵⁷ ומוחא³⁵⁸ אנהיר ללבא³⁵⁹	בא וראה כשמאיר העתיק הסתום במח, והמח מאיר ללב בדרך נועם ה', והרי

³⁴⁶ הוא התחלת העולם, כי שם צריכין לעבור. ואמר משבעה דליקין. שנהר דינור מתפשט לז' נהרות, כמש"ל בפ' בהעלותך (קנד ע"ב) ולכן אינן שבעין כו'. ואמר ואינן כו'. הן שבעין שכ' בפ' וירא (קח ע"א) ובז"ח שיה"ש (סח ע"ב) ועליהם ארגמן, וכמו שמפרש והולך ואינן סחרן לארבע כו'. והן ע' נפש דישאל, ע' משפחות, וד' דגלים של ישראל, יצב גבולות עמים למספר כו'. וכל אלו סובבין הכסא. ואח"כ קרתא קדישא כו' כנ"ל. וז"ש ב' מיני עזרות, נגד נו"ה, איהו כו'. ובכלל הר הבית מחנה ליה הוא. ואמר ולית ישיבה כו'. דתמן אתקשר דוד נעים זמירות, נעימות כו', חסדי דוד (יהל אור).

³⁴⁷ "מקבליה שבעין" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "ואינן שבעין".

³⁴⁸ ע' שרים מהז' היכלות (רח"ו).

³⁴⁹ סחרין (דפ"ו). ד' חיות (רח"ו).

³⁵⁰ מלכות דאצילות (רח"ו).

³⁵¹ בהיכל ק"ק הים עליהם מלמעלה (רח"ו).

³⁵² דשם אתדבקותא בדכורא, כמ"ש בהיכלות (רנא ע"ב) ואלקי לצור מחסי (יהל

אור).

³⁵³ היכל הז' דבריא (רח"ו).

³⁵⁴ מלכות (רח"ו).

³⁵⁵ באצילות (רח"ו).

³⁵⁶ אריך (רח"ו).

³⁵⁷ חכמה (רח"ו).

³⁵⁸ אבא האיר לז"א (רח"ו).

³⁵⁹ ע"י הבינה (רח"ו).

37 | Page

בדרך³⁶⁰ נעם יי' והא אוקימנא ודא הוא כח יי'³⁶¹ ההוא חילא דאתי מעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין יגדל נא (במדבר יד יז) דיתרבי ויסגי לעילא לעילא ויתנגיד ויתמשך לתתא³⁶² כאשר דברת כמה דאוקמוה³⁶³ לאמר למילף מהכא כל דרין בתראין לעלם ולעלמי עלמין לאמר³⁶⁴ למימר לדא בשעתא דעקתא למימר דא בשעתא דרווחא ומאי הוא יי' ארך אפים וגו' (שם יח) והא אוקימנא מלי:	בארנו, וזהו "כח ה'", אותו כח שבא מהעתיק הקדוש סתום כל הסתומים, "יגדל נא" שיתרבה ויגדל למעלה למעלה וישפע וימשך למטה, "כאשר דברת", כמו שפרשנו, "לאמר", ללמד מכאן לכל הדורות האחרונים לעולם ולעולמי עולמים, "לאמר" לומר זאת בשעת צרה, לומר זאת בשעת הרווחה, ומה הוא "ה' ארך אפים וגו'" והרי בארנו הדברים.
אמר ר' יצחק אמת אמאי סליק מכאן אמר רבי חייא אינון גרמו ליה דאסתליק מכאן דהא בשקרא³⁶⁵ דברו גרמייהו בההיא³⁶⁶ מדה דב"נ מודד בה מודדין ליה וכן שאר אחרי אסתלקו דלא יכיל משה למימרינהו בגין דאנון גרמו סלחתי כדבריך (שם כ) כדבריך ממש והא אתערו חברייא והא אתמר:	אמר רבי יצחק, אמת מדוע הסתלקה מכאן. אמר רבי חייא הם גרמו שהסתלקה מכאן, שהרי בשקר דברו עצמם, באותה מדה שאדם מודד בה מודדים לו. וכן שאר האחרים הסתלקו שלא יכל משה לאמרם, משום שהם גרמו, "סלחתי כדבריך" כדבריך ממש, והרי התעוררו החברים, והרי נתבאר.
אמר המגיה כך מצאתי בהעתקות אשר לפני ומתוך הלשון נראה שחסר(ה) התחלת המאמר וגם במקומות אחרים ממנו חסר ועם כל זה לא רציתי להשמיטו מן הספר להגדיל תורה ולהאדיר:	
דא עם דא מה דלא הוו יכלין למללא מקדמת דנא נפקו מההיא פתחא ויתבו בגנתא תחות אילנין אמרו דא לדא כיון דאנן הכא וחמינן כל דא אי נמות הכא ודאי ניעול לעלמא דאתי:	[כאשר דברו] זה עם זה מה שלא יכלו לדבר מקדם זה, יצאו מאותו פתח וישבו בגנה תחת אילנות. אמרו זה לזה, כיון שאנו כאן וראינו כל זה, אם נמות כאן ודאי נכנס לעולם הבא.
יתבו שינתא נפלת עלייהו ודמכו אדהכי הא ההוא ממנא אתא	ישבו, שנה נפלה עליהם ונרדמו, בין כך בא אותו ממונה
קסב/א	
ואתער לון אמר לון קומו פוקו לגו פרדס דאברא נפקו חמו לאלין מארי מקרא דהוו	והעירם, אמר להם קומו צאו לתוך פרדס שבחוץ, יצאו ראו אותם בעלי

³⁶⁰ בדרך (דפ"ו). כדין אקרי (יהל אור).

³⁶¹ בינה נק' כח ה' לפי שיונקת מאריך הנק' ה' א"נ כח ה' שפע הבא מאריך לכל הספירות (רח"ו). כמ"ש בתיקון כ"ב [עי"ש דף עו ע"ב] ה' אלהים חילי תוקפא (יהל אור).

³⁶² ר"ל לעילא לעילא בבניה, ולתתא במלכות והיכלות עד עלמין כלהו, דלמעלה אמר עד דמטא לאתר כו' ודא אתזן מן מוחא דלעילא. ר"ל מז"א באצילות. ואח"כ אמר כגוגא דא לעילא לעילא. ר"ל בבניה שמקבל מחכמה, והוא נק' מלכא עלאה כידוע (יהל אור).

³⁶³ ואמר (נוסף ביהל אור). ר"ל כמ"ש במס' עירובין (דף כב ע"א) ארך אפים אף כו' (יהל אור).

³⁶⁴ נמחק ביהל אור.

³⁶⁵ בשקרו (דפ"ו).

³⁶⁶ בההוא (דפ"ו).

מקרא שהיו אומרים באותו פסוק "במדבר הזה יתמו", הרי במקום אחר לא, ושם ימותו, הרי במקום אחר לא, וזה בגופים אבל בנשמות לא כדוגמת בני הגן.	אמרי בההוא קרא במדבר הזה יתמו הא באתר אחר לא [ושם ימותו הא באתר אחר לא] ודא ³⁶⁷ בגופין אבל בנשמתין לא ³⁶⁸ כגוונא דבני גנתא:
אמר להם אותו ממונה צאו, יצאו עמו, אמר להם שמעתם דבר לתוך אותה דרגה. אמרו שמענו, שהרי קול אחד היה אומר, מי שפסק יפסק, ומי שקצר יתקצר, מי שקצר יתארך. אמר להם ידעתם מה זה, אמרו לא.	אמר לון ההוא ממנא פוקו נפקו בהדיה אמר לון שמעתון מדי לגו ההוא דרגא אמרו שמענא דהא חד קלא הוה אמר מאן דפסק יתפסק מאן דקצר יתקצר מאן דקצר יתארך אמר לון ידעתון מאי האי אמרו לא:
אמר להם ראיתם אותו נשר גדול ואותו תינוק שמלקט עשבים, זה היה רבי אילאי מנציבין הוא ובנו, והגיע לכאן וראה הוא ובנו התינוק מערה זו, כיון שנכנסו לתוך החושך, לא יכלו לסבול ומתו.	אמר לון חמני[תון ההוא נשרא ³⁶⁹ רברבא ³⁷⁰ וההוא ינוקא דקא מלקט עשבין ³⁷¹ ר' אילאי דנציבין הוה ³⁷² הוא ובריה ומטא הכא וחמא הוא וינוקא בריה מערתא דא כיון דעאלו לגו חשוך ³⁷³ לא יכילו למסבל ומיתו:
ואותו תינוק בנו עומד כל יום לפני בצלאל בשעה שיורד מהשיבה העליונה, ואומר לפניו, שלשה דברים עד שלא יפתח בצלאל בסודות סתומים של החכמה, שכל דבריו סודות סתומים הם, שעין לא ראתה אלהים זולתך.	וההוא ינוקא בריה קיימא בכל יומא קמיה דבצלאל בשעתא דנחית ממתיבתא עלאה ואמר קמיה תלת מלין עד לא יפתח בצלאל ברזין וסתימין דחכמתא (סתימין) דכל מלוי רוין סתימין אינון (ישעיה סד ג) דעין לא ראתה אלהים זולתך:
(מי) זה שאמר, מי שפסק יפסק, מי שפוסק דברי תורה על דברים בטלים, יפסקו חייו מהעולם הזה ודינו עומד באותו עולם.	האי (מאן) דאמר מאן דפסק יתפסק מאן דפסק מלין דאורייתא על מלין במלין יתפסקון חייהי מהאי עלמא ודיניה קיימא בההוא עלמא:
מי שקצר יתקצר, מי שקצר אמר ולא מאריך בו תוך מנוחה, יתקצר מחיי העולם הזה, מי שקצר יתארך, מי שאומר אחד צריך לחטף אל"ף ולקצר קריאתה ולא יעכב באות הזאת כלל, מי שעשה כן יתארכו חייו.	מאן דקצר יתקצר מאן דקצר אמר ולא מאריך ביה גו נייחא ³⁷⁴ יתקצר [מחיי ³⁷⁵ דהאי] (מהאי חייין ד) עלמא מאן דקצר יתארך מאן דאמר אחד ואצטריך (יצטרך) לחטפא אלף ולקצרא קריאה דילה ולא כלל, מי שעשה כן יתארכו חייו.

³⁶⁷ "הא באתר אחר לא ודא" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "דא".
³⁶⁸ ר"ל לא כמ"ש (ר"ע סנהדרין קח ע"א) מזה הפסוק דא"ל חלק לעה"ב דנאמר ושם כו', לכן קאמר דכאן נאמר יתמו כו' לגמרי, אבל שם ימותו, דאין בנשמתא מיתה (יהל אור).
³⁶⁹ ר' אילאי שרש נשמתו היה מפני נשר ולכך היה בצורת נשר (רח"ו).
³⁷⁰ לפי שהוא בדרום, לכך הכל בצפרים ויונה, ושלמות הוא נשר בעל הכנפים, דמארי דמתיבתא שגדפין דלהון שלימין כמ"ש בת"ב [אולי צ"ל בת"כ], וכמ"ש בתז"ח (ו ע"ב) צפור יונה נשר. וז"ש רברבא לאפוקי הקטנים דלית גדפין כו' (יהל אור).
³⁷¹ הן דברים לקוטות, כמ"ש למטה מאן כו', וכן לקמן יוסף איהו כו', מאן כו'. והכל מג' דרגין, שהוא ש' ע"ב, וכ"א מג' כמ"ש כאן מאן כו' מאן כו', תו אמר כו'. וזהו ש' ע"ב, ע' ש"ב, ש' מע"ב (יהל אור).
³⁷² הוא (יהל אור).
³⁷³ שהוא מצדק, א"ד [אדנ"י], יש כ"ש מקום לאחוז בהן, וזהו מקומות מסה ותבערה ומרה, ושם נסהו כו' כידוע (יהל אור).
³⁷⁴ אצל נוח הנ"ן. וג' דברים נגד ג' דרגין, בג"ר צריך לקצר, ובמלכות להאריך, כמ"ש (ברכות דף י"א במתני') מקום שאמרו כו'. ומאן דפסיק כו', בז"א, ששם החיבור, ושם התורה (יהל אור).
³⁷⁵ מניה חייין (יהל אור).

יעבב בהאי את כלל ומאן דעביד דא יתארכון חייו:	
[אמר ליה] תו אמר³⁷⁶ תרין אינון וחדא אשתתף בהו ואינון תלתא וכד הוו תלתא אינון חד אמר לון אלין תרין שמהן³⁷⁷ דשמע ישראל דאינון יי יי אלהינו³⁷⁸ אשתתף בהו ואיהו חותמא דגושפנקא אמת³⁷⁹ וכד מתחברין³⁸⁰ כחדא אינון חד ביחודא חדא:	אמרו לו, עוד אמר שנים הם ואחד השתתף בהם, והם שלשה. וכשהיו שלשה הם אחד. אמר להם אלה שני שמות של שמע ישראל, שהם ה' ה', אלהינו השתתף בהם, והוא חותם הטבעת אמת, וכשמתחברים כאחד הם אחד, ביחוד אחד.
תו אמר תרין אינון וחד אתהדר כד³⁸¹ שליט טאם על גרפי רוחא³⁸² ושאט במאתן אלף ואתממר אמר לון אלין תרין כרובים דהוה רכיב בהו קב"ה ומן יומא דאגניז יוסף מאחוי אגניז איהו³⁸³ (ס"א חד) ואשתאר חד לגבי בנימן הה"ד (תהלים יח יא) וירכב על כרוב ויעף³⁸⁴ וידא על כנפי רוח ואגניז³⁸⁵ במאתן אלף עלמין [ואתממר] ואתממר ההוא דרכיב עליה דאינון מאתן אלף גניזין אינון דיליה בריך הוא פוקו מהבא זכאין אתון:	עוד אמר, שנים הם ואחד חזר, כששולט טס על כנפי הרוח ושט במאתים אלף ונסתר, אמר להם אלו שני כרובים שהיה רוכב בהם הקדוש ברוך הוא, ומיום שנגנז יוסף מאחיו, נגנז הוא (אחד) ונשאר אחד אצל בנימין, זהו שכתוב "וירכב על כרוב ויעף וידא על כנפי רוח" ונגנז במאתים אלף עולמות, ונסתר אותו שרוכב עליו, שהם מאתים אלף גנזים, הם שלו ברוך הוא. צאו מכאן, אשריכם.

³⁷⁶ הוא סוד קו המדה, והוא כמו הראשון, וז"ס דוד, מזוקק שבעתיים, והוא במקום אמת דג' תיבות האחרונות, כמ"ש בז"ח רות (עז ע"ב) (יהל אור). דנצח נשאר, דא"ל הפסק מצד המלאכים, וגם נצח ישראל לא ישקר, עולם חסד יבנה, משא"כ עבודה דבטילה בעו"ה (יהל אור).

³⁷⁷ הם זו"נ (רח"ו).

³⁷⁸ אימא (רח"ו).

³⁷⁹ אה"ה פעמים אה"ה גימ' אמ"ת (רח"ו).

³⁸⁰ וכדומתחברין (דפ"ו).

³⁸¹ חד (יהל אור).

³⁸² הוא הדעת, משה ברוחא, דביה עף למעלה, והרוכב הוא יסוד. וז"ש חד שליט. ויוסף הוא השליט. והוא וירכב על כרוב ויעף, דביה נגנז כנ"ל, וביה הדעת דסליק עמיה במאתן עלמין, דסליק לאו"א ואשלים לשבעין, ועאל בב' העזקין דאינון מאתן אלף עלמין דכסיף בהן קב"ה, והוא סוד הזיווג. ובין עיזקא ועיזקא הוא ת"ק אלף עלמין, דפתחי תרעין לכל סטר, והוא ת"ק פרסי מטלנוי, ועם מאתן אשלים כו', כנ"ל. ולכן נקרא ריח, ר' עם י"ח. ואמר חד לגבי בנימין. יסוד דנוק'. והוא תורה. ולא נשאר אלא חד סמכא דא"ל הפסק. ואמר דאגניז יוסף כו'. הוא גניזת הארון ולוחות, וכן חורבן בה"מ, דשם יראה כל זכורך, זכורך דייקא, פני האדון, אדון הברית, אדון כל כו'. ומכירת יוסף גרם כ"ז, כמ"ש בז"ח (פ' וישב) והוא נמכר ד"פ, לכן נמכרנו ד"פ בד' גליות, מבבל למדי מיד ליד, ולכן בחורבן נתבע דמו, גם דמו הנה נדרש, בשביל שחשבו. ולפי לעבד נמכר, לכן לעבדים כו'. ולכן ויבך עליהם, ויפול על צווארי בנימין אחיו כו', על פרישתו ממנו זמן רב. וירכב כו'. וכן מ"ב מרגליטין כו', ודאמתסרו למלכותא כו'. וז"ש (ע"ז דף ג ע"ב) שקב"ה רוכב כו' בח"י כו'. והוא בח"י נהרי, בשדרה כו' (יהל אור).

³⁸³ נמחק ביהל אור, ובמקומו גורס את המוסגר.

³⁸⁴ בלילה הוא מתייחד באצילות, שהוא בה"ח צירופים הראשונים, והם ה"ח אלפים עולמות אשר שט בהם על כרוב קל, שהוא סוד המלכות, כי הזו"ן הם סוד הכרובים, וכמ"ש ברע"מ (פנחס רנ"ה ע"ב), והמלכות היא כרוב קל, ובסוד דעתן של נשים קלה (שבת לג ע"ב) כמ"ש בזוה"ק (שלח ק"ע ע"א) וע"ש (קס"ב ע"א), ובדברי הגר"א שם (הקדו"ש מו ע"ג).

³⁸⁵ ושטא (יהל אור).

נפקו ירב לון ההוא ממנא וורדא (אחרת) [חדא] ונפקו³⁸⁶ כד נפקו אסתים פום מערתא ולא אתחזי כלל (קמו) [חמו] ההוא נשרא דהוה נחית מההוא אילנא ועאל גו מערתא אחרא ארחו אינון בההוא וורדא ועאלו תמן אשכחו ההוא נשרא אפום מערתא:	יצאו, נתן להם אותו ממונה שושנה (אחרת) אחת ויצאו, כשיצאו נסתם פי המערה ולא נראה כלל. ראו אותו נשר שהיה יורד מאותו עץ ונכנס למערה אחרת, הריחו הם באותה שושנה ונכנסו לשם, מצאו אותו נשר על פי המערה.
אמר לון עולו זכאי קשוט חברין דהא לא חמינא חדוה דחברותא מן יומא דאנא הכא אלא בכו עאלו מאטו לפרדס אחרא וההוא נשרא בהדיהו:	אמר להם הכנסו צדיקי אמת, חברים, שהרי לא ראיתי שמחת החברותא מיום שאני כאן אלא בכם. נכנסו הגיעו לפרדס אחר, ואותו נשר עמהם.
כד מטו לגבי אינון מאריהון דמשנה אתהדר ההוא נשרא בדיוקנא דאדם בלבוש יקר מנהרא כוותיהו ויתיב עמהון כחדא אמר לאינון דיתבי הבו יקר למארי מתניתא דאתו הכא דהא מאריהון אחמי לון פליאן רברבן הכא:	כשהגיעו לאותם בעלי משנה, חזר אותו נשר בדמות אדם בלבוש נכבד מאיר כמותם, וישב אתם כאחד. אמר לאותם שיושבים, תנו כבוד לבעלי המשנה שבאו לכאן, שהרי רבונם הראה להם נפלאות גדולות כאן.
אמר חד מנייהו אית בכו סימנא אמרו הין אפיקו תרין ורדין וארחו בהו אמרו תיבו מארי מתיבתא תיבו זכאי קשוט אחידו בהו ויתבו בההיא שעתא אולפו תמן תלתין הלכות דלא הוו ידעי מקדמת דנא ורזין אחרנין דאורייתא:	אמר אחד מהם, יש בכם סימן. אמרו הן. הוציאו שני שושנים והריחו בהם, אמרו שבו בעלי הישיבה, שבו צדיקי אמת, אחזו בהם. וישבו, באותה שעה למדו שם שלשים הלכות שלא ידעו מקדם, וסודות תורה אחרים.
אהדרו לגבי אינון מארי מקרא אשכחו דהוו אמרי (תהלים פב ו) אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם אני אמרתי בשעתא דאקדימתון³⁸⁷ עשיה לשמיעה דהא אלהים אתם וגו' כיון [דאתמשכתון בתר] [דאמשכתון עליכו] יצר הרע אכן כאדם תמותון וגו' מה³⁸⁸ מיתתו של אדם [אחית] (אחיד) ליה לעפרא בגין דיתמחי ההוא יצר	חזרו לפני אותם בעלי מקרא, ומצאו שהיו אומרים, "אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם". "אני אמרתי" בשעה שהקדמתם עשיה לשמיעה, שהרי "אלהים אתם וגו'", כיון שנמשכתם אחר יצר הרע, "אכן כאדם תמותון וגו'", מה מיתתו של אדם מורידתו לעפר כדי שימחה אותו יצר הרע שבתוכו, ואותו יצר הרע

³⁸⁶ נמחק ביהל אור, ובמקומו גורס "אחרא". כמ"ש בפנים. שנתן להם מתחלה אחת, והוא בהשמות, וכאן שראה שלימותם ירב כו'. והוא כמ"ש בתיקונים תכ"ה חדי ר"ש חדוה כו', וכן כאן בתחלה ראה צדקתם שעלו בחשך, ראוי לשערי צדק, ואח"כ שראה שהן זוכין לשמוע קלא דההיא עלמא ברזין דתמן, ראה שזוכין לצדק עלאה, ב' השושנים, ולכן ארחו ביה, דביה אתתקפו למשמע תמן כו'. ולקמן דיהבו לון תפוח נשלמו, דהוא ברוחא דמשה, כמ"ש בסוף תיקונים, ולכן לא אתנשו מנהון כלום, תמלא הארץ דעה כו' (יהל אור).

³⁸⁷ בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים רבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל וקשרו לו שני כתרים כו', והנה הם עטרין דח"ג, מרזא דמתקלא שהוא הדעת עלאה שנמשך בהזין בליל א' של פסח, ע"י שעלו אז באר"א עלאין, ומהם ירתו עטרין דח"ג שהם אורא ובוצינא, ונולדו ונתגלו אלו האורות לחוץ להמשיכם בישראל, והוא עדיים וזיונם אשר זכו לזה במתן תורה, ובהן היו חיין לעולם, בסוד חיי המלך, שהם המוחין אהיה הויה אהיה גימ' חיים וכמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק א ג ע"א ד"ה וזיוניהון ע"ש בהגהה ג ע"א ד"ה וכמ"ש שבעה), וכן הוא בזוה"ק פקודי (רכז ע"א) כי עדיים הוה רזין דשמא קדישא דאעטר לון קב"ה ובהן היו חיין לעולם, כמ"ש בפ' תשא (קצד ע"א) ופ' שלח (קסב ע"א ע"ב) (דע"ה ח"ב ככה ע"א).

³⁸⁸ מהו (יהל אור).

הוא שמת ונתעכל בתוכו.	הרע די בגויה וההוא יצר הרע [איהו] (הוא) דמית ואתעכל ³⁸⁹ בגויה:
קסב/ב	
אמר אותו זקן שעליהם, גם כאן כתוב "ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה", מה זה פגריכם, זה יצר הרע, הכולל זכר ונקבה, החסרונות שיש בכם, שיצר הרע יורד תמיד לחסרון ולא עולה.	אמר ההוא סבא דעלייהו אופ הכא כתיב (במדבר יד לב) ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה מאי פגריכם דא יצר הרע כליל דכר ונוקבא ³⁹⁰ חסרונין דאית בכו דיצר הרע נחית תדיר לחסרונא ולא סליק:
בקודש מעלים ולא מורידים, בטומאה מורידים תמיד ולא מעלים, ועל זה נקראו פגריכם חסרונותיכם, כמו שנאמר "אשר פגרו מעבור את הנחל וגו'", סוף הפסוק מוכיח, שכתוב יפלו ולא תפלו, ועל כך במדבר הזה יתמו אותם פגרים ושם ימותו, משום שרצון הקדוש ברוך הוא להשמיד אותם פגרים מהעולם לעולם.	בקדש מעלין ולא מורדין במסאבו מורדין תדיר ולא עוליין ³⁹¹ וע"ד אקרון פגריכם חסרונין דלכון כד"א (שמואל א' ל י) אשר פגרו מעבור את הנחל וגו' סופא דקרא אוכח דכתיב יפלו ולא כתיב תפלו וע"ד במדבר הזה יתמו אינון פגרים ושם ימותו בגין דרעותא דקב"ה ³⁹² לשיצאה להני פגרים מעלמא לעלם:
אמר להם רבי אילאי, צדיקי אמת, הכנסו וראו שהרי רשות נמסרה לכם להיכנס עד אותו מקום שפרוכת פרוסה, אשרי חלקכם.	אמר [להו] (ההוא) רבי אילאי זכאי קשוט עולו ותחמו דהא רשו אתמסר לכו למיעאל ³⁹³ עד ההוא אתר דפרוכתא פריסא זכאה חולקבון:
קמו ונכנסו לתוך מקום אחד, והיו שם בעלי אגדה ופניהם מאירים כאור השמש, אמרו מי אלה, אמר להם אלה בעלי אגדה, ורואים בכל יום אור התורה כראוי, עמדו ושמעו כמה דברים חדשים בתורה, ולא נתנה להם	קמו ועאלו גו דוכתא חדא והו תמן מאריהון ³⁹⁴ דאגדה ואנפיהון מנהרן כנהירו דשמשא אמרו מאן אלין אמר להון אלין מאריהון דאגדה וחמאן בכל יומא נהירו דאורייתא כדקא יאות [קיימו] ושמעו כמה

³⁸⁹ כ"כ הרב ז"ל בטעם הקבורה (רח"ו). כאשר יוגמר כל הבירורים כולם אשר גם בתחתית עולם העשיה, הנה אז יקומו כל שוכני עפר אשר גם בעוה"ז ויעלו כולם, כי כל ענין המיתה והקבורה דהאדם הרי הוא ג"כ רק בסבת הזהומא אשר מוכרח להתבלה ולהתעכל בעפרא (דע"ה ח"ב יג ע"ד), בדבר שתערובתו קשה אשר אי אפשר לתקנו בענין אחר, ור"ל בכל הדברים כולם אשר תערובות הרע בטוב שבהם הוא חזק מאד עד שאי אפשר להפרידם זה מזה אלא רק ע"י שיתבטלו מתחילה ממציותם לגמרי, וזהו כל ענין אכילה בכל הדומם צומח חי, וכן ענין המיתה הנוהג בבני אדם ע' זוה"ק (שלח קסב סע"א) (דע"ה ח"ב לו ע"א), הרע גופה לא יתוקן כלל, וכנ"ל שהזהומא הוא היפוך הנקיות והרע הוא היפוך הטוב והתיקון, וכן הוא בזוה"ק (פ' שלח קסב סע"א) שהרע עצמו הוא יכלה ויתעכל לגמרי (דע"ה ח"ב מא ע"ד), האדם שמתקן בעיקר תיקונו רק אחר המיתה והקבורה, שע"ז נתעכל זוהמתו, וכמ"ש בפ' שלח (קסב סע"א), ואז מגיע לתיקונו אשר ע"י התורה ומעשים טובים שעשה בעוה"ז, או ע"י הדינין והעונשים דגיהנם (דע"ה ח"ב סט ע"ד).

³⁹⁰ ס"מ ונוקביה (רח"ו). במתן תורה נעשה כל גופם מצוחצחין, כצחצחא דמלאכין עלאין

וכמ"ש בסוף פ' יתרו (צד ע"א), וכן אמרו בפדר"א (ס"פ מא) כי נעשו כמלאכי השרת ע"ש. והנה נפרד מהם אז הזהומא והרע לגמרי, והיה בהם הטוב בפנ"ע והרע בפנ"ע, וע' בפ' שלח (קסב רע"ב) בסוד הכתוב (במדבר יד לב) ופגריכם אתם יפלו במדבר, שהוא על הרע שלהם אשר נפרד מהם, והיה עומד כל היצירה שלהם רק מבחוץ, וזהו שכתוב (תהלים פב ו) אני אמרתי אלהים אתם

(דע"ה ח"ב קיב ע"א), ועי' כללים ח"א קו ע"ב.

³⁹¹ מעלין (דפ"ו).

³⁹² מציאות הרע הוא באמת אין לו מציאות אמיתי כלל, והוא יתבטל בביטול גמור, כי העצם הרע בעצמו לא יתהפך לטוב חלילה וחלילה, אלא שיתבטל בביטול גמור (דע"ה ח"ב יט ע"א).

³⁹³ למיעל (דפ"ו).

³⁹⁴ בעלי הקבלה (רח"ו).

רשות להיכנס לתוכם.	מלין חרתין באורייתא ולא אתיהיב לון רשו למיעל לגוייהו:
אמר להם רבי אילאי, הכנסו למקום אחר ותראו, נכנסו לתוך גינה אחרת וראו גם כאן כורים קברים, ומיד מתים וחוזרים חיים בגופות מאירים קדושים. אמרו לו, מה זה.	א"ל ר' אילאי עולו לדוכתא אחרא ותחמו עאלו לגו גנתא אחרא וחמו אוף הכי כראן קברין ומיד מתין ומתהדרין חין בגופין מנהרין קדישין (ו) אמרי ליה מאי האי:
אמר להם, זה עושים בכל יום, ומיד ששוכבים מתעכלת אותה וזהמא רעה שקבלו בתחלה, ועומדים מיד בגופים חדשים. מאירים באותם גופים קדושים שעמדו על הר סיני כדוגמא שאתם רואים עמדו כולם על הר סיני בגופים ללא לכלוך כלל.	א"ל דא עבדי בכל יומא ומיד דשכבי מתעכלא ההוא וזהמא בישא דקבילו בקדמיתא (וקיימין) מיד [וקיימין] בגופין חרתין מנהרין באינן גופין קדישין דקיימי על טורא דסיני ³⁹⁵ כגוונא דאתון חמאן קיימו כללו על טורא דסיני בגופין בלא לכלוכא כלל:
כיון שהמשיכו עליהם יצר הרע, חזרו בגופים אחרים של גופים ראשונים, גופים נכריים, זהו שכתוב "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב".	כיון דאמשיכו עליהו יצה"ר אתהדרו בגופין אחרנין ³⁹⁶ דגופין ³⁹⁷ קדמאין גופין נוכראין הה"ד (שמות לג ו) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב:
קול התעורר, לכו התכנסו הרי אהליאב עומד על עמדו, וכל אותן כסאות לפניו, לשעה פרחו כולם ולא ראו דבר, נשארו לבד תחת אילנות הגינה.	קלא אתער זילו אתכנשו הא אנהליאב קאים על קיומיה ³⁹⁸ וכל אינן קתדראין קמיה לשעתא פרחו כללו ולא חמו מדי אשתארו בלחודיהו תחות אילנין דגנתא:
ראו פתח אחר, נכנסו לשם, ראו היכל אחד, נכנסו וישבו שם. שני בחורים היו שם, הרימו עיניים וראו משכן אחד מרוקם בכל מיני ציורים וגוונים של העולם, ועליו פרוסה פריסת אור נוצצת שלא יכולות	חמו פתחא אחרא עאלו תמן חמו היכלא חדא עאלו ויתיבו תמן תרין עולימין הוו תמן זקפו עיינין וחמו חד משכנא מרקמא בכל זיני ציורין וגוונין דעלמא ועליה פרים פריסא דנהורא מנצצא דלא יכלין עיינין

³⁹⁵ ע"י עמוד א' הערה בשם ספר הדע"ה ח"ב קכה ע"א. בדור המדבר וע"י משרבע"ה, והיה עומד אז שיתוקן כל העולם כולו אלו שזכו להלוחות הראשונות, והיה מתתקן העולם מאז כמו שיהיה לאחר התחייה, וכמו שכתוב (תהלים פב ו) אני אמרתי אלהים אתם, וכמ"ש בעב"ז (דף ה ע"א) וכן בזה"ק חיי שרה (קלא סע"ב) ויחי (רכח ע"א), [וע"י פ' יתרו (צד ע"א) ומשפטים (קיד רע"א) ופ' שלח (קסב ע"ב)] (ביאורים ח"ב מג ע"ג).

³⁹⁶ בשעה שהקדימו נעשה לנשמע, אז נתעטרו בהם וכמ"ש בגמרא שבת (דף פח ע"א), ואח"כ במתן תורה, נמשך בהם ממש ונתייחד בהם ונתייחד בהם אותן האורות לירושת עולם, כי הגם דכתיב (שמות לג ו) ויתנצלו בני ישראל את עדיים, הנה הוא רק מהגוף והחומר, כי ע"י מעשה העגל, הוחזר גופם לעור משכא דחויא ע' פ' שלח (קסב ע"ב, קסט ע"ב), אבל בהנשמה והפנימיות, הרי עומדים אותן הכתרים בישראל לעולם, והם תמיד ממלכת כהנים וגוי קדוש, האמרנוהו והאמרנו כי על דבר זה נכרת ברית, ולעולם זאת על ישראל (דע"ה ח"ב קכז ע"ג), והגם כי במתן תורה פסקה זוהמתן והיו כולם אז ג"כ בסוד עץ החיים וכמ"ש בזה"ק (ס"פ יתרו צד ע"א), אך עכ"ז הנה אח"כ ע"י חטא העגל חזר הרע להתערב בהם וכמ"ש בפ' תשא (דף קצד ע"א ע"ב), ע"ש³⁹⁶ ופ' שלח (דף קסב רע"ב) בסוד הכתוב (במדבר יד לב) ופגריכם אתם יפלו כו' ע"ש, והרי חזרו ונעשו בסוד עץ הדעת (דע"ה ח"ב קלא ע"ד). וע"י דע"ה ח"ב פג ע"א, ע"ד.

³⁹⁷ בגופין (יהל אור).

³⁹⁸ הוא אהליאב בן אחיסמך שותף של בצלאל בעשיית המשכן גם הוא הי' דורש סודות כמו בצלאל חבירו (זהר הרקיע).

העיניים להסתכל (וכפי שני דברים ראו תוך אותו המשכן עד מקום פריסת הפרוכת שלא ראו) משם והלאה לא ראו כלום.	לאסתכלא (וכפום תרין מלין חמו גו ההוא משכנא עד אתר דפרוכתא ³⁹⁹ פריסא דלא חמו) מתמן ולהלאה [לא חמו] כלום ⁴⁰⁰ :
הרכינו אזניים ושמעו קול אחד שהיה אומר, בצלאל רביעי הוא לאורות עליונים, יוסף רביעי הוא תוך אורות אדם הראשון, עליה של מעלה חביבת הכל עליה כתוב "ונסכו רביעית ההין בקדש וגו'", מי שיסתכל ויראה יסמאו עיניו, מי שלא יסתכל יראה ויפתחו [עיניו], עץ של שמנה עשרה כשמתכופף יזקוף ויעמוד, אם לא מתכופף נחש רע יאכל אותו.	ארכינו אודנין ושמעו חד קלא דהוה אמר בצלאל רביעאה ⁴⁰¹ איהו לנהורין עלאין יוסף רביעאה איהו גו ונהורין (נהורא) דאדם קדמאה ⁴⁰² סליקו [ד]לעילא חביבא דכלא עליה כתיב (במדבר כח ז) ונסכו רביעית ההין בקדש וגו' מאן דיסתכל וחמי יסמון עיניה מאן דלא יסתכל חמי ואתפתח אילנא דתמני ⁴⁰³ סרי כד כפיף יזקוף ויתקיים אי לא כפיף חויא בישא ⁴⁰⁴ אכיל ליה:
מי שמכניס שני כרובים לפניו, רצונו יעשה, מי שמעיין רחוק מרצונו, קרבן התינוק שלם להתקבל, פסק אותו הקול.	מאן דעאל ⁴⁰⁵ תרין כרובין לגו רעותיה אתעביד מאן דמעייץ ⁴⁰⁶ רחיק מרעותיה ⁴⁰⁷ קרבנא דרביא שלים (לאתקרבא ו)לאתקבלא פסק ההוא קלא:
אמרו אותם שני בחורים, סימן יש בכם, אמרו כן, הן הוציאו שני שושנים והריחו בהם, אמרו שובו עד שתשמעו שני דברים בסודות עתיקים מתוך ראשי הישיבה, ויהיו תמיד בסוד בתוכם, אמרו הן.	אמרו אינון תרין עולימין סימנא אית בגוייכו אמרו הין אפיקו אינון תרין ורדין ארחו בהו אמרו תיבו עד דתשמעון תרין מלין ברזין עתיקין מגו מארי מתיבתא ויהון תדיר ברזא בגוייכו אמרו הן:
אמר רבי שמעון, כל הדברים הללו וכל מה שראו כתבו, וכשהגיעו לכאן היה כתוב "אשמרה דרכי מחטוא בלשוני", ואני שאלתי לאבי, אבא כמה היו אותם שני דברים, ואמר לי חייך בני, אותם שני דברים בנו עולמות והחריבו עולמות מי	אמר רבי שמעון כל הני מלין וכל מה דחמו כתבו וכד מטו הכא הוה כתיב (תהלים לט ב) אשמרה דרכי [מחטוא בלשוני] ואנא שאילנא לאבי אבא כמה הו אינון תרין מלין ואמר לי חייך ברי אינון תרין מלין באנו עלמין וחריבו עלמין מאן

³⁹⁹ פרוכתא (דפ"ו).

⁴⁰⁰ "וכפום תרין מלין חמו גו ההוא משכנא עד אתר פרוכתא פריסא דלא חמו) מתמן ולהלאה לא חמו כלום" נמחק ביהל אור.

⁴⁰¹ כי שיעור' בגופא ד' בריתות ונמצא שהוא רביעית מן השיעור א"נ כד חשבינן גוף וברית חד נמצא יסוד רביעי לחג"ת ועוד כשהוא עולה בסוד הדעת נמצא שהוא רביעי לנהורין כח"ב ושני עיקר (רח"ו). לחב"ד כמש"ל ואמלא כו'. וע"ל קס"ד ע"א ואמר שם כד תנדעון כו'. ידוע בשם המפורש מג' ג'. ואמר יוסף איהו רביעאה. שהוא רביעי לחג"ת, מאמר תדשא הארץ. ועי' בתיקונים ל"ד ע"א דהוא יום הרביעי, שראשי נמלא טל. ואמר גו נהורא כו' סליקו לעילא. דסליק לחכמה, משכיל לאיתן כו'. ואמר חביבו דכלא. ידוע. והוא בג' מקומות כלול, במקומו חביבו דכלא, ורביעאה כו', וסליקו. ואמר עליה כתיב ונסכו כו'. שהנסכין אזלי לשיתין (סוכה מט ע"א), דרגיה. ורביעית ההין בשמא מפ' ג' הה"ן, רביעית השם, והוא רובע ישראל בשיעורי דמשחתא (יהל אור). ⁴⁰² וזה יובן בהקדמה אחת שנקדים לך והיא כי כאשר איזו ספירה תחתונה תקבל הארה מלמעלה היא לבדה הנה תתעלה במעלה יותר מן הספירות הקודמות אליה ולפי שביוסף יש בו סוד זה לכן נקרא סליקו לעילא חביבא דכולא כו' (שער מאמרי רשב"י).

⁴⁰³ בשדרה י"ח חוליות (רח"ו).

⁴⁰⁴ שדרתו נעשית נחש (רח"ו).

⁴⁰⁵ יסוד דכורא ונוקבא פי' אחר היינו שמכניס מט"ט וסנד"ל למ"נ (רח"ו).

⁴⁰⁶ שמעיין בתפלתו (רח"ו).

⁴⁰⁷ דם מילה (רח"ו).

שהשתמש בהם.	דאשתמש בהו:
כיון ששמעו שני דברים אלו, אמרו אותם תינוקות, צאו צאו אין לכם רשות יותר לשמוע, הוציא אחד מהם תפוח אחד ונתן להם. ואמר הריחו בזה. הריחו בו, ויצאו. ומכל מה שראו לא שכחו כלום, יצאו.	כיון דשמעו אלין תרין מלין ⁴⁰⁸ אמרו אינון ינוקי פוקו פוקו לית לכו רשותא יתיר למשמע אפיק חד מנייהו תפוח אחד ויהב לון ואמר ארחו בדא ארחו ביה ונפקו ומכל דחמו לא אנשו כלום נפקו:
הרי ממנה אחר בא ואמר להם, חברים רבי אילאי שלחני אליכם, חכו לי כאן על פי המערה, והוא יבא ויודיע לכם דברים עליונים שלא ידעתם, שהוא תבע מתוך	הא ממנא אחרא אתא אמר לון חברייא ר' אילאי שדרני לכו תוריכו ליה הכא אפום מערתא והוא ייתי ויודע לכו מלין עלאין דלא ידעתון דאיהו תבע מגו
הישיבה שיהיה לו רשות לגלות לכם דברים. יצאו אתו וחכו על פי המערה, והיו מחזירים דברים זה לזה מכל מה שראו ולמדו שם.	קסנ/א מתיבתא דיהא [ליה] רשו לגלאה לכו מלין נפקו בהדיה [ואוריכו] (ואתו) אפום מערתא והווי מהדרן מלי דא לדא מכל מה דחמו ואולפו תמן:
בין כך הרי רבי אילאי בא מאיר כשמש, אמר לו תורה חדשה שמעת, אמר להם בודאי, ונתנו לי רשות לומר לכם דברים.	אדהכא הא ר' אילאי אתא ⁴⁰⁹ נהיר כשמשא א"ל אורייתא חדתא שמעתא אמר לון ודאי ורשו יהבו לי למימר לכו מלי:
התחברו כאחד על פי המערה וישבו, אמר להם צדיקים אתם שרבונוכם הראה לכם כדוגמת העולם הבא, והרי אין לכם פחד ואימה. אמרו ודאי, הרי נשכח מאתנו דרך בני אדם, ותמיהה היא על כל מה שראינו בהר הזה.	אתחברא כחדא אפום מערתא ויתבו אמרן [לון] זכאין אתון דאחמי לכון מאריכון כגוונא דעלמא [דאתי] (שלעילא) והא לית לכו דחילו ואמתנו אמרו ודאי הא אתנשי מגן ארחא דבני נשא ותוואה איהו על כל מה דחמינן בהאי טורא:
אמר להם ראיתם הרים אלה, כולם ראשי ישיבות לעם הזה שבמדבר, וזכו כעת מה שלא זכו כשהיו בחיים, ואלה ראשי ישיבות כולם בראשי חדשים ושבתות ומועדים מתכנסים להר אהרן הכהן ומתעוררים אליו, ונכנסים לתוך ישיבתו ומתחדשים שם בטוהר הטל הקדוש שיורד על ראשו, ושמן משחה ששופע עליו, ועמו מתחדשים כולם בחדושים אהובים של המלך הקדוש, עד שנקרא כאן ישיבת האהבה.	אמר לון חמיתון אלין טוריא ⁴¹⁰ כלהו ראשי מתיבתי לעמא דא דבמדברא וזכו השתא מה דלא זכו וכד הווי בחיין ואלין רישי מתיבתי כלהו בריש ירחי ושבתי ומועדייא ⁴¹¹ מתכנשי לגבי טורא דאהרן כהנא (תמן) ומתערי לגביה ועאלין גו מתיבתא דיליה ומתחדשן תמן בדכיו דמלא קדישא דנחית על רישיה ומשח רבו דנגיד עליה ועמיה מתחדשן כלהו בחדושין דרחימין דמלכא קדישא עד דאקרי הכא מתיבתא דרחימותא:
והוא לוקח בכל ישיבה בסתר דקיק, מתעופפים כנשרים לתוך	ואיהו נטיל בכל מתיבתא בטמירו דקיק מתעפפן כנשרין גו מתיבתא דנהורא ואיהי

⁴⁰⁸ מלין (דפ"ו).

⁴⁰⁹ כי גוף הצדיקים נהיר בעולם הבא (רח"ו).

⁴¹⁰ שג"ע בהר מרום הרים, וכל שיותר במדרגה יותר בהר. וגיהנם בשאול, וכל שיותר כו', וכמ"ש צדקתך כהררי כו' משפטיך כו'. ואמר די במדברא. כמו שהיו בזה העולם, דכל עניינם שם בטופסא דכאן (יהל אור).

⁴¹¹ ומעדייא (דפ"ו).

ישיבת האור, והיא ישיבת משה, וכולם עומדים בחוץ ולא נכנסים פנימה, פרט לאהרן לבדו, ולפי שעה נקראים בשם.	מתיבתא דמשה וכלהו קיימי לבר ולא עאלין לגו בר אהרן בלחודוי וכפום שעתא אקרן בשמא:
ואין מי שיראה את משה, שהרי אותו מסוה של פניו פרוש לפניו, ושבעה ענני כבוד סביבו. אהרן עומד תוך הפרגוד שלמטה ממשה, ופרגוד פוסק ולא פוסק בתוכם, וכל ראשי הישיבות מחוץ לפרוכת הפרגוד הזה, וכל השאר מחוץ לאותם עננים, וכפי חדושי אור התורה שמאירה כך מאירים אותם עננים.	ולית מאן דחמי ליה למשה דהא והוא (איהו) מסוה דאנפוי פרים קמיה ושבע ענני יקר סחרניה אהרן קאים גו פרגודא דלתתא מן משה ופרגודא פסיק ולא פסיק בגוייהו וכל רישי מתיבתי לבר מפרוכתא דפרגודא דא וכל שאר לבר מאינן עננין וכפום חדושי דנהירו דאורייתא דאתנהרא הכי מנהרן אינן עננין:
ונהיים קלושים בדקיקות האור, עד שנראה אותו מסוה, ומתוך אותו מסוה רואים אור שמאיר יותר מכל אורות העולם, והם פני משה, פניו לא נראים כלל, ואין מי שיראה אותם פרט לאותו אור שיוצא מתוך אותו מסוה אחר כל אותם העננים.	ואתקלישו בדקיקו דנהורא עד דאתחזי ההוא מסוה ומגו ההוא מסוה חמאן נהורא דנהיר יתיר מכל נהירין דעלמא ואינן אנפי משה אנפוי לא אתחזון כלל ולית מאן רחמי לון בר ההוא נהירו דנפיק מגו ההוא מסוה בתר כל אינן עננין:
משה אמר דבר סתום לאהרן, ואהרן מפרש לגדולי הישיבות. במה מפרש, בכל אותם מבועים שנסתמו ממנו כשהגיע זמנו של יהושע, וכעת הוא מחזיר להם בכמה פלאות ומקורות ומבועים ונחלים שנובעים מכל דבר ודבר.	משה אמר מלה סתם לאהרן ואהרן פריש לרברבי מתיבתי במה פריש בכל אינן מבויעין דאסתימו מניה כד מטא זמניה דיהושע והשתא איהו מהדר לון בכמה פליאן ⁴¹² ומקורין ומבויעין ונחלין דנבעין מכל מלה ומלה:
כל נשים צדקניות של הדור הזה באות למרים, גם כאן בזמנים הללו, ואז עולות כולן כתמורות עשן לתוך המדבר הזה. ואותו יום נקרא יום ההלולא נשים בלילי שבתות ובלילי ימים טובים, כולן באות למרים ויודעות השתדלות בידיעה של רבונו של עולם, אשרי דור זה מכל דורות העולם, יוצאים משיבת משה ופורחים לישיבת הרקיע, ואלה שנראים פורחים לישיבה העליונה על אותו דור כתוב "אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו".	כל נשין זכין דהאי דרא ⁴¹³ אתאן למרים אוף הכא בהני זמנין וכדין סלקין כלהו כתמורות עשן גו מדברא דא וההוא יומא אקרי יומא דהלולא נשין בלילי שבתות ובלילי יומין טבין כלהו אתאן לגבי מרים וידעין אשתדלותא בידיעה דמארי עלמא זכאה דרא דא מכל דרין דעלמא נפקי ממתבתא דמשה ופריחי לגבי ⁴¹⁴ מתיבתא דרקיעא ואינן דאתחזון פריחי לגבי ⁴¹⁵ מתיבתא עלאה על ההוא דרא כתיב (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו אשרי העם שיי' אלהיו:
פתח רבי אילאי ואמר "תמים תהיה עם ה' אלהיך", מה בין תם	פתח ר' אילאי ואמר (דברים יח יג) תמים

⁴¹² ד' דרגין מקוצו של יוד למלאות לה' אחרונה, דמשה סליק לשם במחשבה כו', ובחיינו לא זכה אלא למבויעין, לבינה, כי לא יראני כו' (יהל אור).

⁴¹³ עי' הערה בעמוד הקודם בשם ספר הדע"ה.

⁴¹⁴ דמט"ט (רח"ו).

⁴¹⁵ דקב"ה (רח"ו).

תהיה עם יי' אלהיך מה בין תם לתמים אברהם⁴¹⁶ כתיב (בראשית יז א) התהלך לפני והיה תמים יעקב ראשיתו יתיר כתיב ביה (בראשית כה כז) ויעקב איש תם אמאי אקרי איש תם בגין דלא אשתאר ביה פסולת כלל דהא פריעה הוה ביה (כמה [ד'אתפרע] ובמה אתפרע (ס"א פריעה הוה ביה דאתפרע) ואתדכי מההוא פסולת בגין דההוא אתר דאתקיף לפסולת ודולגו אתר דפריעה שארי⁴¹⁷ איהו שור דיוקנא דשמאלא דכרסיא דיליה וההוא שור אקרי שור תם דהא רתיבא דכרסיא רשימא דברית אית ביה וע"ד והאי שור אקרי (הוי שור) תם ויעקב אחיד ביה בגווייה ובהאי שור עבד פריעה ואעבר וזהמא דפסולת כלל⁴¹⁸:	לתמים, באברהם כתוב "התהלך לפני והיה תמים", יעקב שהשתלם יותר כתוב בו "ויעקב איש תם", למה נקרא איש תם, משום שלא נשאר בו פסולת כלל, שהרי פריעה היתה בו. במה נפרע [פריעה היתה בו שנפרע] ונטהר מאותה פסולת, משום שאותו מקום שמחזיק פסולת שלתוך מקום הפריעה שורה, הוא שור דמות השמאל של כסא שלו, ואותו שור נקרא שור תם, שהרי מרכבת הכסא רושם של ברית יש בו, ועל זה, שור זה נקרא תם, ויעקב אחוז בו בתוכו, ובשור זה עושים פריעה ומעבירים זוהמת הפסולת כולה.
במתניתא דבצלאל כתיב (בראשית ל כב) ויזכור אלהים את רחל בשרה כתיב פקידה וברחל כתיב זכירה אמאי בגין דזכור אתרשים ביעקב דאיהו ברית שלים כד אתעביד (ס"א אתייליד) יוסף ובמה כד	במשנת בצלאל כתוב "ויזכור אלהים את רחל", בשרה כתוב פקידה, וברחל כתוב זכירה, למה, משום שזכור נרשם ביעקב, שהוא ברית שלם. כשנעשה (כשנולד) יוסף, ובמה, כשנטל שור עמו שלא יתחזק לצד

⁴¹⁶ באברהם (דפ"ו).

⁴¹⁷ סוד הגבורות שביסוד קלי' נוגה (רח"ו). ר"ל מקום הפריעה שהוא בקדושה, הוא מתקיף לערלת הפריעה. כי שור הוא דכורא, אבל חמור דנוק', אין בכסא. והענין דו"נ דקדושה מרחיקין דו"נ דס"א, כי במקום הקדושה הן נופלים. ולכן בכסא אין שם שליטה דנוק'. אבל דכורא, עד בא יעקב ומתחבר בכסא כמו שמפרש והולך. והענין בשור, כי עשו דכורא לשמאלא, וישמעאל כו'. והוא בחטא אדה"ר וחוה, כמ"ש בז"ח פ' יתרו (לג ע"ב). והוא בעצב בעצבון. וז"ש ויעקב אחיד כו' ובהאי שור כו'. ר"ל דפרע מהאי שור דקדושה את המועד. ואמר רשומא דברית אית ביה. כנ"ל, דמילה שהוא בנוק', ביה. והוא עטרת הברית, נוק'. ואברהם אצטרף פסולת של נוק', ויצא ישמעאל, ונולד יצחק, אז נתתקן נוק', והוא הראשון שנימול לשמונה, קדש ידד מבטן, ואח"כ נצטרף יצחק, ונפק מיניה עשו, דכורא, ונולד יעקב, אז נתתקן פריעה. ולכן נולד מהול, כמ"ש (תנחומא נח פ"ה) איש תם שנולד מהול במילה ופריעה. ואעפ"כ נצטרף יעקב בלבן, ב"פ שבע שנים, נגד אברהם ויצחק דכלול מהם. והם ד' דכורסייא, ד' בתים דתפילין, נגד ד' דס"א, דאמצעי כלול שנים כידוע, ב' דשור וב' כו', אלא דביעקב אין פסולת, רק שתקן כו', ולכן לא אשתלים עד שנולד יוסף, כי יוסף ויהודה הן זו"נ, ב' משיחין, דיהודה עני ורוכב על החמור, ויוסף בכור שור, ביהודה ותעמוד מלדת דאתתקן כורסייא כו' (זוהר ויצא קנה ע"א), וביוסף, ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף כו', בשביל שנולד שטנו של עשו כו', והוא כנ"ל. וז"ש בשרה כתיב פקידה. והוא כנ"ל, דאתייליד בסטרא דנוק', משא"כ ביעקב. וכד אתייליד יוסף, דאז נשלם יעקב. וז"ש בגין דזכור כו'. והוא ברית קיימא. ואמר ובמה כד נטל כו'. דאתחבר בכורסייא, ואז נפרדו הקליפות, יתפרדו כל כו' (יהל אור).

⁴¹⁸ כלל (דפ"ו).

האחר, ולכן נקרא יוסף בכור שור, בכור של אותו שור	נמל שור בהדיה דלא יתקיף לספרא אחרא ובג"כ אתקרי יוסף [בכור שור] ⁴¹⁹ בכור דההוא שור ⁴²⁰
קסג/ב	
שלקח יעקב בכור שורו ודאי.	דנמל יעקב (דברים לג יז) בכור שורו ודאי:
ואותו שור, שור תם, ויעקב איש תם, רבון ושולט, בעל הבית, שאותו שור תם שריו בתוכו, משום שיש שור מועד בצד ערלה ופריעה, וכמה ממונים על החוקים יוצאים ממנו עד דרגה אחרונה שנקראת שא"ה, אותו שמפיל בתי העולם, שלא דרים בהם אנשים, וכולם יוצאים מאותו שור מועד, וזה בחבור עם חמור רע, ולכן "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו" כדי לא לעורר אותם.	וההוא שור שור תם (בראשית כה כז) ויעקב איש תם רבון ושליט ⁴²¹ מאריה דביתא דההוא שור תם שארי בגווייה בגין דאית שור מועד בספר ערלת פריעה וכמה גרדיני נימוסין נפקין מניה עד דרגא בתרייתא דאקרי שאיה ⁴²² ההוא דאפיל ביתין דעלמא דלא דיירין בהו בני נשא וכלהו נפקי מההוא שור מועד ודא בחבורא דחמור בישא ובג"כ (דברים כב י) לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו בגין דלא לאתערא להו:
ובאותה ישיבת בצלאל, וכן בשתי ישיבות ויעקב איש תם, בעלה של אותו תם, ומיהו א', סוד של ו"ו. וכשהיו כלל זכר ונקבה כאחד, אז נוטל כל אותיות אלה "את"ם" והוא	ובההוא מתיבתא דבצלאל וכן בתרין מתיבתי ויעקב איש תם בעלה דההוא תם ומאן איהו א' רזא דו"ו ⁴²³ וכד הוו כלל דכר ונוקבא כחדא כדין נטיל כל אתוון אלין את"ם ⁴²⁴ ואיהו אמ"ת (מיכה ז כ) תתן אמת

⁴¹⁹ ר"ל דכל השוורים משתלשלים מזה השור דקדושה, והוא דקדושה בכור לכלם. וז"ש וכמה גרדיני נימוסין כו'. ר"ל דכלם סטרא דשור, ולכן אמרו (סוטה מח ע"א ב"ק כא ע"א) לדידי חזי לי ומנח כו'. ואמר ובההוא מתיבתא כו' בעלה דההוא תם כו'. ר"ל דנוקבא כורסייא, כולה נק' תם, ויעקב איש תם כו'. ואמר א' רזא דו"ו. כמ"ש בס"א פ' בראשית (ו ע"א) דדא כלל ודא פרט. והן סוד שם ע"ב ומ"ב. ואמר אברהם לא אתפקד כו'. משא"כ ביעקב, דכד אתחברת בדכורא אשתלילת מכל לבושין, פשטתי את כתנתי כו'. ולכן הוא תם לבד. ואמר דאקרון כחדא ים. הוא יצירה, גלגלי ימא, דהן דרגין כמ"ש בר"מ פ' בא (מג ע"א) ותקין לכרסייא כתות לשמשא ליה כו', אבל דעשי' אמר שם ולאלין עביד שמשין ס"מ כו' כענגים כו', וזהו תמים, דכל סיום י"ם הוא לשון רבים, דהן דרגין הנ"ל. ואמר ב"נ אצטריך כו'. כמו שמפרש והולך בלבן ותכלת דציצית, דתכלת סלקא מגו ימא. וז"ש דסיהרא קדישא שפירא איהו בחוורא. ר"ל וזהו לבן דציצית. וז"ש ובההוא ימא כו'. ואמר למטה לבתר בתפילין כו'. והוא א' דאמת, והוא רזא דאלהים שאמר בז"ח ש"ה (סו ע"א) אלהים א' דכר כו' מילה בפריעה כו'. ואמר גו שבעין שנה כו'. ר"ל בז' היכלין דיצירה. נונא, יסוד, דנטיל משבעין שנין, כמ"ש בסוף תז"ח (נב ע"א), ולכן עולה חלזון לע' שנין, עד דמקבל מכולן, והן נגד ימי האדם דלסוף הוא בגוון זה, כמ"ש בפ' בראשית, דלכן ל"ל לאדם קיומא ע"ש נ"א ע"ב, ודוקא לגוף דעשיה חלקא דמצולות ים, אבל לנר"נ דלגו, שש וארגמן לבושה כמו שמפרש והולך, ור"ל שש וארגמן, ששה דרגין וד' רגלין ארגמן, ז' היכלין. ואמר מ"ט בגין דתחות ים כו'. כנ"ל לבתר עבד לאלין שמשין, והוא כתנות עור, אף עשיתיו (יהל אור).

⁴²⁰ יוסף בכור שור בכור (דפ"ק).

⁴²¹ כתב הרב שלאה לוקחת ד' אלפין מד' אהיה במילואם שהם גי' מד"ת ובהסיר ד' אל"פין פשוטים ישאר ת"ם ולכן נק' לאה ת"ם, ויעקב בעלה הוא תם (מ"מ).

⁴²² שא"ה (דפ"ו).

⁴²³ זה יובן במ"ש בסתרי אותיות מכ"י בזוהר חדש כי סוד הו' גופא נכללת מדוועין דרך כלל והא' גופא בב' דוועין לזה רמז ליעקב בעלה דמלכות הנקרא תם ועם א' ידיה נקרא אמת סוד הכ"ב אתוון דא"ב (נ"א: דז"א) סוד חותם אמת (זהר הרקיע).

⁴²⁴ פי' אלף הוא זעיר ת"ם היא לאה. ולכן אמר כולל דכר ונוק' כחדא שלימו דכולא (מ"מ).

אמ"ת "תתן אמת ליעקב", כלל זכר ונקבה כאחד, שלמות הכל.	ליעקב ⁴²⁵ כלל דבר ונוקבא כחדא שלימו דכלא ⁴²⁶ .
אברהם לא הצטוו על פריעה, וכשנכנס, נכנס לתם זה ולתוך דרגותיו שנקראו כאחד ים, והיינו תמים. אחר כך התעלה אברהם ונכנס פנימה ונקשר עם ימין העליון.	אברהם לא אתפקד על פריעה ⁴²⁷ וכד עאל עאל להאי תם ולגו דרגין דיליה ⁴²⁸ דאקרון כחדא ים והיינו תמים לבתר אסתלק אברהם ועאל לגו ואתקשר עם ימינא עלאה:
"תמים תהיה עם ה' אלהיך", ודאי כמו שהוא תמים כלל אחד, גם אתה תהיה עמו תמים עמו ודאי. במה נעשה אדם תמים, שיהיה ת"ם ים, תם כמו שנתבאר, י"ם כל אותן דרגות קדושות שלו נקראים י"ם, ולא נפרדים ממנו לעולמים.	תמים תהיה עם יי' אלהיך (דברים יח יג) ודאי כמה דאיהו תמים ⁴²⁹ כללא חדא אופי אנת תהא עמיה תמים עמיה ודאי במה אתעביד בר נש תמים דיהא ת"ם ים תם כמה דאתמר י"ם כל אינון דרגין קדישין דיליה אקרון י"ם ולא אתפרשן מניה לעלמין:
גם אתה כדוגמא זה, להעביר ממך דרגות נכריות, ולהתקשר בתמים, להיות בך דרגות קדושות, סוד של הים, ודרגה קדושה, ת"ם כנגד א', סוד של יעקב, אדם צריך להיות בכל יום ת"ם י"ם כדוגמא זה ממש.	אופי אנת כגוונא דא לאעדא מנך דרגין נוכראין ולאיתקשרא בתמים למיהוי בך דרגין קדישין רזא דים ודרגא קדישא ת"ם לקבלא א' רזא דיעקב ב"נ אצטריך למיהוי בכל יומא ת"ם י"ם כגוונא דא ממש:
כעת פרש מה שפרש בישיבה, שהלבנה הקדושה יפה היא בלבן, וכל הגוונים נוצצים בה ומרקמים, והיא כאותו יופי ולבן השמש ממש, ובאותו הים שלה בתוך שבעים שנה, יוצא דג אחד ומוציא ממנה צבע תכלת, והיא לוקחת צבע זה ומתקינה אותו ומתחפה בחוץ בצבע הזה.	השתא פריש מאן דפריש במתיבתא דסיהרא קדישא ⁴³⁰ שפירא איהו בחורו ⁴³¹ וכל גוונים מנצצין בה ומרקמן ואיהו כההוא שפירו וחורו דשמשא ⁴³² ממש ובההוא ימא דיל(י) ⁴³³ גו שבעין שנין ⁴³⁴ נפקא נונא חדא ⁴³⁵ ואפיק מניה גוון תכלת ⁴³⁶ ואיהו ⁴³⁷ נטלא גוון דא ותקינת ליה ואתחפייא לבר בהאי גוון ⁴³⁸ :

⁴²⁵ כל המציאות העיקרי והאמיתי הוא רק באצילות, ושם הוא חותמו של הקב"ה אמת, וכמ"ש בזוה"ק (שלח קס"ג ע"ב, ושם ח"ג ש"ב ע"א, וכן בפ' יתרו פ"ט ע"ב) (דע"ה ח"א נז ע"ד).

⁴²⁶ השכינה הקדושה אמונת ישראל כנסת ישראל, כי היא כלל ישראל כנ"ל, והיא נקרא אמונה (כמ"ש בפ' ויקרא טז ע"ב, ופ' בהר קי ע"ב, ופ' בלק קצח ע"ב) (דע"ה ח"א פא ע"א).

⁴²⁷ עי' רמ"ז ח"א צח ריש ע"ב.

⁴²⁸ פי' תם היא לאה וחיילותיה סם ים ולכך אברהם שלא זכה כיעקב נקרא תמים שעדיין הוא אחוז בחיילותיה הנקרא ים. אבל יעקב נקרא איש תם לפי שעלה למעלה (מ"מ).

⁴²⁹ פי' כמו שהמ' שהיא לאה נקרא תמים שהיא ת"ם י"ם. אף אתה תהיה כן וכדבסמוך (מ"מ).

⁴³⁰ נוקבא דאצילות (רח"ו).

⁴³¹ בחסדים (רח"ו). נעשה תיקון כל הבירורים רק ע"י המלכות היורדת בבריאה, והוא שם אדני שבברכת אתה גבור, ועליה נאמר (דברים ד כד) כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא, אל קנא הנ"ל סי' ג', וכמ"ש בפ' בראשית (נא ע"א) (דע"ה ח"ב סט ע"ב).

⁴³² אין בה חסרון (רח"ו).

⁴³³ בריאה (רח"ו).

⁴³⁴ ז"ת דבריאה (רח"ו).

⁴³⁵ יסוד דבריאה (רח"ו). עי' הקדו"ש צב ע"ד.

⁴³⁶ מלכות דבריאה (רח"ו).

⁴³⁷ ואיהי (דפ"ו).

⁴³⁸ פי' אין תכלת שהיא מ' דבריאה לבוש אל מלכות דאצילות לבד דהא שש וארגמן לבושה פי' הארת הו"ק ות"ת זעיר הנקר' ארגמן (מ"מ).

לא שגוון זה הוא לבושה, שהרי "שש וארגמן לבושה" אבל צפוי חיצוני הוא הגוון הזה, כדוגמא זה היה המשכן, שכולו ביופי מרוקם לפנים, ואחר כך ופרשו בגד כליל תכלת.	לאו דהאי גוון לבושה דילה דהא (משלי לא כב) שש וארגמן לבושה אבל חופאה דלבר האי גוון הוא כגוונא דא הוה משכנא דכ[ו]ליה בשפירו מרקמא לגו ולבתר (במדבר ד ו) ופרשו בגד כליל תכלת:
למה, משום שתחת ים זה יש מצולות י"ם, כלל של זכר ונקבה, ויש להם עין הרע להסתכל, וכשמסתכלים מזדמן לעיניהם צבע תכלת, ולא יכולה עיניהם לשלוט, והיא נתקנת לפנים בכל צבעים מרוקמים כראוי, מתתחמים לארבעת צדדי העולם.	מ"ט בגין דתחת ים דא אית מצולות י"ם ⁴³⁹ כלל דכר ונקבא ⁴⁴⁰ ואית לון עינא בישא לאסתכלא וכד מסתכלין זמין לעיניהו גוון תכלא ולא יכלא עיניהו לשלטא ואיהי אנת[ת]תקנת לגו בכל גוונין מרקמן כדקא יאות מתחממן ⁴⁴¹ לד' סטרין דעלמא ⁴⁴² :
כדוגמא זה אדם שלובש ציצית, נעשה בכל יום תמים, ת"ם בארבע כנפים מתוקנות כראוי, י"ם, באותו תכלת של הדג של שבעים דרגות הים, צד הרע כשמסתכל באדם זה, לא יכול להזיקו בעין הרע, ואז הוא תם י"ם, עם ה' אלהיו ממש בתקון אחד, הוא למעלה והוא למטה.	כגוונא דא ב"נ דלביש ציצית אתעביד בכל יומא תמים ת"ם בד' כנפים מתקנן כדקא יאות י"ם בהווא תכלת דגוונא דשבעין דרגין דימא סטרא בישא כד אסתכל בהאי בר נש לא יכיל ⁴⁴³ לאבאשא ליה בעינא בישא וכדין איהו תם י"ם עם יי' אלהיו ממש בתקונא חדא איהי לעילא ואיהו לתתא:
אחר כך מסתלקת היא לתוך דרגות עליונות, גם כך האדם עולה הוא אחר כך בתפלין לתוך דרגות עליונות, ועל זה "תמים תהיה עם ה' אלהיך", עמו ודאי, ודאי בשעה אחת ברגע אחד היא מתקנת למעלה ואדם מתקן למטה.	לבתר אסתלקת איהי גו דרגין עלאין ⁴⁴⁴ אופי הכי בר נש אסתלק איהו לבתר בתפלין גו דרגין עלאין וע"ד (דברים יח יג) תמים תהיה עם יי' אלהיך עמיה ודאי ודאי בשעתא חדא ברנעא חדא איהי אתקנת לעילא וב"נ אתקן לתתא:
אמר רבי אילאי כל אלו של כאן, כדוגמא זה מתוקנים להיות כל אחד	א"ר אילאי כל אלין דהכא כגוונא דא

⁴³⁹ פי' שכתב הרב כי ז"ן דנוגה דבי"ע נק' מצולות ים צל מות. ועיין בפ' אחרי מות דף ס"ב ובפ' אמור דף ס"ב ודף ק"א ע"ב מ"ש שם באורך (מ"מ).

⁴⁴⁰ מצולות ים הם הז"ן דקליפה כמ"ש בזוה"ק (פ' שלח קסג ע"ב), וכן כל חיילין דס"מ נקראים כולם מצולות ים, כמ"ש בפ' בלק (קצז ע"א), והנה הם כולם מתערין ומתגברין ע"י הריח דדינים קשים היוצא מהליותן (דע"ה ח"ב נ ע"א), מהפסולת דיסוד המים הם מצולות ים, שהם ז"ן דקליפה דיסוד המים כמ"ש בזוהר (שלח קסג ע"ב, וע' פ' בלק קצז ע"א). וכן הם ג"כ הקליפין הנקרא צלמות, שהם ד"ן צל מות כמ"ש בפ' ויצא (קס ע"ב) (דע"ה ח"ב פט ע"א).

⁴⁴¹ מתחממן (יהל אור).

⁴⁴² הן ד' שבכסא. והן ד' כנפות, ד"פ ח"י, י"ג חולין וה' קשרים, שהן י"ג עלין דשושנה דלגו, וה' עלין דלבר. והכל בשם אלהים שנתמלא ברחמים, והן י"ג מדות הרחמים, ואח"כ ה"ג, לא ינקה פקד כו' על כו', ומ"מ הכל ברחמים. והן ה' דשמע, ואחד, רזא דיחודא, בחדס ובברית, דשם מתגלה חסד בפום אמה, שמר הברית והחסד. והוא חמשה ואלף, אלף הוא א', ה"א דשמא מפרש. וכן הוא וא"ו הא, ואלף דה"א הוא בחי' אחרונה, דל"ל מגרמה כלום, ושם מקבלת הכל, ונעשין שם אחד כידוע. ולכן נקרא חוה, ח"ה י"ג, ו' ה' וא' כנ"ל. והתחלקותם לח' וה' בסוד ב' מזלות, והוא סוד אחד. והן ד' חיות, והוא שם ע"ב בהן כידוע, ואדם ע"ג, ברזא דמ"ב, וכמ"ש בתיקון כ"ב (עב ע"א). והוא רזא דתפילין, מ"ב הזכרות, אה"ה אשר אה"ה. והוא אדם, א' דאמת. ואמר יתמו. שיהיו י"ם ות"ם, וזהו יתמו דגש במם, להורות על ב' ממין. והוא ג"כ תם בי"ו פנים דחיות (יהל אור).

⁴⁴³ כי (דפ"ו).

⁴⁴⁴ פי' שהם' עולה לקבל מוחין מזעיר. גם האדם כשלוש תפלין של ראש הם מוחין דזעיר (מ"מ).

תמים עם ה', ועל סוד זה "במדבר הזה יתמו", אם תאמרו שכשנאמר לרע נאמר כך זה בודאי, שהיה להם להיות כל אחד תמים עם ה' בארץ הקדושה, מקום שה' שרוי שם, להיות פנים בפנים כאחד עמו.	מתקנן למהוי כל חד תמים עם יי' ועל רזא דא במדבר הזה יתמו ⁴⁴⁵ ואי ⁴⁴⁶ תימרון דכד אתמר לביש אתמר ⁴⁴⁷ הכי הוא ודאי דהוה לון למהוי כל חד תמים עם יי' בארעא קדישא אתר דיי' שארי תמן למהוי אפין באפין כחדא עמיה:
וכעת כל אחד היה תמים במדבר זה לחוץ, מקום רחוק, משם שלא יסתכל פנים בפנים אתו להיות עם ה' כראוי, ושם ימותו כמו שראיתם שעושים בכל יום.	והשתא כל חד הוי תמים במדברא דא לבר אתר רחיק מתמן דלא יסתכל אנפין באנפין בהדיה למהוי עם יי' כדקא יאות ושם ימותו כמה דחמיתון דעבדין בכל יומא:
אשרי חלקכם חברים קדושים שזכיתם לכל זה, שתי מערות אלה אחרות שלכם, שלא תמצאו כל זה שם שהם תוך ישיבת משה, יושבים מרחוק, ועל זה כתוב במשה "עניו מאד מכל	זכאה חולקבון חברייא קדישין דזכיתון לכל האי הני תרי מערתי אחרנין דילכו ⁴⁴⁸ דלא ⁴⁴⁹ תשכחו כל דא תמן דאינון גו מתיבתא דמשה יתבי ומרחיק ⁴⁵⁰ (מרחוק) וע"ד כתיב במשה (במדבר יב ג) ענו מאד מכל
קסד/א	
האדם", ונביא עליון קבלם לשיבתו. מיום שהתיר לראות כל זה, עד אותה שעה שבעה ימים, והרי לא היו מסתכלים בעולם הזה כלום.	האדם ונביאה עלאה קביל לון למתיבתא דיליה מיומא דשאר ⁴⁵¹ למחמי כל דא עד ההיא שעתא שבעה יומין והא לא הוו מסתכלן בהאי עלמא כלום ⁴⁵² :
אמר להם רבי אילאי, צדיקים קדושים אמר לכם דברים ששמעתם, ודבר ראשון כשתדעו מדידת המשחה בשם חקוק מפורש תדעו, (ואף על גב) שבצלאל הוא רביעי של אורות עליונים, שכתוב "ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת", מי	אמר לון רבי אילאי זכאין קדישין אימא לכו מלין דשמעתון ומלה ⁴⁵³ קדמאה כד תנדעון ⁴⁵⁴ ומדידו (דמדידו) דמשחתא בשמא גליפא מפרש תנדעון (ואע"ג) ⁴⁵⁵ דבצלאל רביעאה איהו דנהורין עלאין דכתיב (שמות לא ג) ואמלא אותו רוח

⁴⁴⁵ פי' שיעשו תמימים (מ"מ).

⁴⁴⁶ אי (דפ"ו).

⁴⁴⁷ שהפ' מקללם ואתה דורשו לטובה. ותירץ הכי הוא ודאי שמן הראוי יהיו תמימים בארץ ישראל: ועכשיו שנעשו תמימים במדבר זוהי הקללה הני תרי מערתי אחרנין דילכו (מ"מ).

⁴⁴⁸ ור"ל די לכם שלא תכנסו בהם כי לא תמצאו החבירים שם לפי שעלו לשיבת משה (מ"מ).

⁴⁴⁹ "דילכו דלא" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "די לגו לא".

⁴⁵⁰ שאין יכולים לסבול הארת משה, ומרע"ה מענוה שבו מכניסין לשיבתו (מ"מ).

⁴⁵¹ דשאר (דפ"ו).

⁴⁵² "מיומא דשאר למחמי כל דא עד ההיא שעתא שבעה יומין והא לא הוו מסתכלן בהאי עלמא כלום" נמחק ביהל אור.

⁴⁵³ מלה (יהל אור).

⁴⁵⁴ פי' מורינו זצוק"ל שר"ל מלה קדמאה שמעי חד קלא הנז"ל דהיינו בצלאל רביעאה וכו' כאשר תדעו המדידה דת"ת זעיר שהוא שם המפורש אזי תדעו אותה המעלה. והיינו כמ"ש הרח"ו לעיל שבת"ת זעיר יש בו ד' בריתות והיסוד שהוא יוסף ובצלאל. הוא רביעי מן השיעור. ומ"ש ואע"ג דבצלאל רביעאה וכו' היא תמיהה עומדת. ור"ל שאע"פי שהפירוש העיקרי שמ"ש הקול בצלאל רביעאה וכו' הוא לפי שהיסוד עולה לדעת והוא רביעי לכ"חב. גם הסי' שאמרתי לכם אמת הוא. וז"ש ואע"ג דבצלאל וכו' דכתיב בחכמה ובתבונה ובדעת אלעזר ברי בכאן חסר סוף המעשה הראשון וכו' (מ"מ).

⁴⁵⁵ דא (יהל אור).

שלא הסתכל רואה ונפקח.	אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת מאן דלא אסתכל ⁴⁵⁶ חמי ואתפתח:
מי שלא הסתכל באותם שלשה דברים טמירים מה למעלה מה למטה וכו', עתיד הוא להפקח בתורה, ולפקח בה עיניו.	מאן דלא אסתכל באינון תלת מלין טמירין מה לעילא מה לתתא וכו' זמין איהו לאתפתחא באורייתא ולפקחא עיינין בה:
עץ של שמונה עשר שְׁדֵרֶת, כשאדם מתכופף לפני רבונו, יזקף ויעמוד לתחיית המתים, אם לא כופף במודים נעשה נחש, ואין לו תקומה לאותו הזמן.	אילנא דתמני סרי שדרתו דב"נ כד כפיף קמי מאריה יזקוף ויתקיים לתחיית מתייא אי לא כפיף במודים אתעביד חויא ולית ליה תקומה לההוא זמנא:
מי שנכנס לבין שני כרובים פנימה, מי שנכנס שיעור שני פתחים לתוך בית הכנסת, נדבק ברבונו, ורצונו נעשה. מי שמעיין בתפלתו ומסתכל בה, רחוק מרצונו, שהוא מבקש.	מאן דעאל בין תרין כרובים [לגו] מאן דעאל שיעור תרין פתחין לגו בי כנשתא אתדבק במאריה ורעותיה אתעביד מאן דמעיינ בצלותיה ואסתכל בה רחיק מרעותיה דשאיל:
קרבת התינוק, כשמקריב אדם בנו לבית ספר או למילה, זה קרבן שלם להתקבל מכאן ולהלאה אהובים, לכו.	קרבתא דרביא כד קריב ⁴⁵⁷ ב"נ בריה לבי ספרא או למילה דא קרבנא שלים לאתקבלא מכאן ולהלאה רחימין זילו: ●●:
אלעזר בני יפה אמרת כפי מה שלמדת, אבל חס ושלוש שאף על גב שרחל היתה עקרה באותו זמן, יעקב חכם היה, ואלמלא לא ידע יעקב שלא אשתו, לא קבר אותה במערה להתחבר עמו בחבור אחד, ויקבר אותה מחוץ לארץ.	אלעזר ברי שפיר קאמרת כפום מה דאוליפת אבל ח"ו דאע"ג דרחל הות עקרא בההוא זימנא יעקב חכים הוה ⁴⁵⁸ ואלמלא לא ידע יעקב דלאה אנתתיה לא קביר לה במערותא לאתחברא בהדיה בחבורא חדא ויהא קביר לה לבר מארעא ⁴⁵⁹ :
אבל את לאה הכניס לתוך הארץ, ורחל שם בחוץ. מת יעקב נקבר בתוכה, בחבור אחד. כמו שעשו כל שאר האבות, גם כן אדם מתה חוה בתחילה, וקברה שם, ושם ידע אדם שזה מקום ראוי לו.	אבל ללאה אעיל לה גו ארעא ⁴⁶⁰ ולרחל שוי לבר מית יעקב אתקבר בגווה בחבורא חדא כמה דעבדו כל שאר אבהן אוף הכי אדם מתה חוה בקדמיתא אתקברת תמן ותמן ידע אדם דהאי דוכתא אתחזי ליה:
מת אדם נקבר בתוכה, בחבור אחד. מתה שרה נקברה שם, וחווה ראתה ושמחה לקראתה, וקמה וקבלתה.	מית אדם אתקבר בגווה בחבורא חדא מתה שרה אתקברת תמן וחווה חמאת ⁴⁶¹ וחדאת לקבלה וקמת וקבלה לה:

⁴⁵⁶ וכן בהיפוכא, מאן דאסתכל כמש"ש. אבל העיקר דקאי אמ"ש למעלה (קסב ע"ב) יוסף כו', וכמ"ש (חגיגה טז ע"א) כל המסתכל בקשת, וכן בקשת דלתתא. וכן שנינו במתני' אלו שנים יחד. ואמר ג' דברים של ג', כמו למעלה (קסב ע"א). בצלאל, יוסף, מאן, מאן דלא, כד כפיף אי לא כו', מאן דעאל כו'. ואמר בין תרין כרובים. שהם מעון ומכון, כרובים דעלמא עלאה, ממעמקים קראתיך כו' (יהל אור).

⁴⁵⁷ קרב (דפ"ו).

⁴⁵⁸ דהבין דהן עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא, אע"ג דתחלה לא ידע. וז"ש חכים, הבין בחכמתו (יהל אור).

⁴⁵⁹ ממערותא (יהל אור).

⁴⁶⁰ מערתא (יהל אור).

⁴⁶¹ דמתחלה אתקשרן היכלין דנוק' זע"ז, ואח"כ נוטלין הדכורים כ"א חלקו, כמ"ש בהיכלות בפ' בראשית (מד ע"ב מה ע"א). וז"ש ושרה חמאת כו' ורבקה חמאת כו'. והענין שרחל לא נקברת שם, כי אלו הן כורסיא לחוה, משא"כ ברחל, דהיא כורסיא להם, וכן דוד אינו שם (יהל אור).

שעור חוה לגבי שרה שעור של שתי אמות ולא יותר. מת אברהם נקבר ליד שרה בחבור אחד.	שיעורא דחוה ⁴⁶² לגבי שרה שיעורא דתריין אמיין ⁴⁶³ ולא יתיר מת אברהם אתקבר לגבי שרה בחבורא חדא:
מתה רבקה נקברה שם, ושרה ראתה וקמה וקבלתה. מת יצחק נקבר אתה בחבור אחד.	מתה רבקה אתקברת תמן ושרה חמאת וקמת וקבלה לה מת יצחק אתקבר בהדה בחבורא חדא:
מתה לאה נקברה שם, ורבקה ראתה וקמה וקבלתה. מת יעקב התחבר אתה בחבור אחד, וכולם זכר ונקבה כאחד בחבור אחד.	מתה לאה אתקברת תמן ורבקה חמאת וקמת וקבלה לה מת יעקב אתקבר ⁴⁶⁴ בהדה בחבורא חדא וכלהו דכר ונוקבא כחדא בחבורא חדא:
סדורם איך שוכנים, נשים ליד נשים וזכרים ליד זכרים. אדם בראש, חוה סמוכה לו. שרה ליד חוה, אברהם סמוך לשרה. יצחק סמוך לאברהם, רבקה סמוכה ליצחק. לאה סמוכה לרבקה, יעקב סמוך ללאה. נמצא אדם בצד זה ויעקב בצד זה, זה ראש וזה סוף.	סדורא דלהון היך שכני נשין לגבי נשין ודכורין לגבי דכורין ⁴⁶⁵ אדם ברישא וחוה (הוה) סמיך ליה שרה לגבי חוה אברהם סמיך לשרה יצחק סמיך לאברהם רבקה סמיך ליצחק לאה סמיך לרבקה יעקב סמיך ללאה אשתכח אדם בסטרא דא (ו)יעקב בסטרא דא רישא ודא סיפא:
בספר שלמה המלך הוא כראוי, וכך זה אדם וחוה בתחלה ושרה ואברהם סמוכים להם. יצחק ורבקה לזוית אחרת בדרך ישר בשורה אחת, יעקב ולאה באמצע, ואותם נשים ליד נשים, וזכרים ליד זכרים, ואדם וחוה שרה ואברהם יעקב ולאה רבקה ויצחק, אדם בצד זה ויצחק בצד זה ויעקב באמצע. יצחק ליד אביו, לא דרך העולם, ועם כל זה יעקב צריך באמצע.	בספרא דשלמה מלכא איהו כדקא יאות והכי הוא אדם וחוה בקדמיתא (אברהם) ושרה [ואברהם] סמיך לון יצחק ורבקה לזוית אחרא בארע מישר בשורה חדא יעקב ולאה באמצעיתא ואינון נשין לגבי נשין ודכורין לגבי דכורין ואדם וחוה שרה ואברהם יעקב ולאה רבקה ויצחק אדם בסטרא דא ויצחק בסטרא דא ויעקב באמצעיתא יצחק לגבי אביו לאו ארע עלמא ועכ"ד יעקב אצטריך באמצעיתא:
ובכל הזוגות הללו כמו שנקברו כך יקומו, וכך ימצאו. לאה תשמח עם	ובכל אינון זוגין כמה דאתקברו הכי

⁴⁶² מחוה (יהל אור).

⁴⁶³ ור"ל כמש"ל בפ' תשא (קפט ע"ב) ונשא מגבעות כו' בינה, ובין בתולות אחרי' כו', וזרת הוא ב"ט, ובשיעורא דיוד הוא בטפחים, דהוא ד' אצבעות, דיו"ד שיעורא ד' נקודין כמ"ש בתיקון י"ט (מ ע"ב) ובשיעורא דוא"ו הוא שיעורא דאמות, ו"ט כמש"ש. והנה ב' אמיין הוא הפסק ב' היכלין, גן נעול גל נעול, ב' שמות, והן היכל א' השביעי, דמסתתרת שם, והוא אלהים, כולל ב' השמות, דלכן אמרו (ברכות נ"א ובזוהר בכ"מ) מגביהו מן השלחן טפח, דכוס הוא ברזא דאלהים וחושבניה, והב' אמות הוא ברזא דדעת דגבוה מהכתפין, ורישא דגבוה בגרון מהגוף (יהל אור).

⁴⁶⁴ אתחבר (דפ"ו).

⁴⁶⁵ סוד קבורת ד' זוגות במערת המכפלה. פי' הראשון הוא בציור כזה: אדם וחוה, שרה ואברהם, יצחק ורבקה, לאה ויעקב. נמצא כי אדם הראשון הוא ראשון ויעקב הוא אחרון. והסוד שופרא דיעקב מעין שופרא דאד"הר. פי' הב' דשלמה מלכא בספרו הוא בציור הזה: אדם וחוה, שרה ואברהם, יעקב ולאה, רבקה יצחק. נמצא כי אדם בראש ויצחק בסוף בקרן זוית אחרת כמו שציירו ויעקב באמצע. והטעם כי אין כבוד להיות יצחק קבור עם אביו כמ"ש בסדר הראשון. ועכ"ז יעקב באמצע פי' כי גם יעקב אין ראוי לקבור עם אביו ואמר שעכ"ז יותר נכון לקבור בן הבן מן הבן עצמו. או אפשר רמז שגם אמרנו הטעם משום שאין כבוד ליצחק לקבור עם אביו זהו טעם הראשון אך עכ"ז יש סוד אחר דבלאו הכי איצטריך יעקב למיהוי באמצעותא סוד הברית התיכון כי הוא משים שלום ומכריע וזה הוא שאמר ועכ"ד יעקב באמצעיתא. אמנם לשני הפירושים לעולם נשין לגבי נשין ודכורין לגבי דכורין (זהר הרקיע).

משיח בן דוד שיצא ממנה לפנים, רחל תשמח במשיח בן יוסף שיצא ממנה מחוץ לירושלים, והכל למקומותיהם.	יקומון והכי ישתכחון לאה תחדי בהדי משיח בריה דדוד דנפיק מנה לג ⁴⁶⁶ רחל תחדי בהדי משיח בריה דיוסף דנפיק מנה לבר מירושלם וכלא לדוכתייהו ⁴⁶⁷ :
אלה כאן ואלה כאן, שהם (מגדלים) מרגליות של אבן טובה כולם, בין כל המגדלים יש מגדל אחד של אבן טובה באמצע, וזה עולה לרום הרקיע ולא נראה כעת, עד אותו זמן שיתגלה.	אלין הכא ואלין הכא •• [דאינון] ⁴⁶⁸ (ר)מרגלאן דאבן טבא ⁴⁶⁹ כלהו בין כלהו מגדלין אית חד מגדל [דאבן טבא] באמצעיתא ודא סליק לרום רקיעא ולא אתחזי השתא עד ההוא זמנא דיתגלי:
ראש הישיבה ראה אותו והיה רשום שם פסוק זה למעלה "מגדל עז שם ה' בו ירוץ צדיק" ונשגב ופרש ראש הישיבה פסוק זה, "מגדל עז" זו כנסת ישראל,	רב מתיבתא חמא ליה והוה רשים ביה לעילא האי קרא (משלי יח י) מגדל עז שם יי' בו ירוץ צדיק ונשגב ופריש רב מתיבתא קרא דא מגדל עז דא כנסת ישראל ⁴⁷⁰ :
	קסד/ב
"בו ירוץ צדיק", בו רצון הצדיק תמיד, ועל זה ונשגב אותו מגדל שלא יפול לעולמים כמו שהיה.	בו ירוץ צדיק ⁴⁷¹ ביה רעותיה ⁴⁷² דצדיק תדיר ⁴⁷³ וע"ד ונשגב ⁴⁷⁴ ההוא ⁴⁷⁵ מגדל דלא ינפול לעלמין כמה דהוה:
ורבי כרוספדאי חמוד הלב פירש	ורבי כרוספדאי ⁴⁷⁶ חמיד לבא ⁴⁷⁷ פריש

⁴⁶⁶ ר"ל דכן משיח ב"ד בר' דלאה, יהיה בגו ירושלים. ומשיח בן יוסף בר' דרחל, לבר מירושלים. וכמו במערה. וכמו ב' המלכים, רחבעם וירבעם. ומינייהו נפקו ב' המשיחין (יהל אור).

⁴⁶⁷ בדוכתייהו (יהל אור). ומ"ש "אלין הכא ואלין הכא לא שייך כאן. וכן לקמן קס"ו ע"א לדוכתייהו אלין הכא ואלין הכא כו' כדקמייטא" לא שייך שם, וצ"ל ק"ע ע"ב קודם למש"ש "למטה סחרנייהו דאינון עמודין כו". כי כל המאמר הזה הוא לקוטים, מלבד מה שחסר. וכצ"ל קס"ג ע"א אחר מש"ש אתחברו כחדא ויתבו אח"ז צ"ל קס"ד ע"א א"ל ר' אילעי זכאין קדישין אימא לכו מילין כו' עד מכאן ולהלאה רחימין. ואח"ז קס"ג ע"ב זכאה חולקכון חבריא קדישין עד קביל לון למתיבתא דיליה. ואח"כ אמר לון זכאין אתון דאחמי לכון מאריכון כגוונא דעלמא דאתי מיומא דשאריתו למחמי כ"ד עד השתא שבעה יומין והא ל"ל דחילו ואמתני והא לית אתון מסתכלן בההוא עלמא כלום אמרו ודאי הא אתנשי מינן כו'. קס"ג א"ב עד כמה דחמיתון דעבדין כל יומא. ומ"ש כאן אלעזר ברי שפיר קאמרת כו' עד לבר מירושלים וכלא בדוכתייהו. נראה שאינו ממאמר זה כלל (יהל אור).

⁴⁶⁸ (ס"א מגדלין) (נוסף בדפ"ו).

⁴⁶⁹ דמרגלאן דאבן טבא כו'. צ"ל אחר מ"ש קע"א ע"ב תלת עשר אלפי מגדלין דנהירין כשמשא. ואח"כ שם קע"ב ע"א שבע סדרין דמרגלאן אתתחמן בכל חד וחד. ואח"כ כאן דמרגלאן דאבן טבא כו'. וכל המאמר דעזרה שם הכל צ"ל כאן, ועמ"ש לקמן (קע ע"א) (יהל אור).

⁴⁷⁰ כמ"ש כמגדל דוד כו' (יהל אור).

⁴⁷¹ לשון רצון (רח"ו).

⁴⁷² ר"ל לשון ריצוי (יהל אור).

⁴⁷³ פי' הנה המלכות הנקראת היכל וצדיק שהוא היסוד ירוץ תמיד בו כי כל חפצו הוא לגבי אותו המגדל. וזהו ענין המרוצה ובזה נשגב המגדל בהיותו קשור עם היסוד בסוד קוץ הד' דאח"ד והבן זה (זהר הרקיע).

⁴⁷⁴ דכל תוקפה ביה, סיהרא משמשא (יהל אור).

⁴⁷⁵ אדנ"י עם י"ב אותיות גימ' מגדל (רח"ו).

⁴⁷⁶ ור' כרוספדאי פי' יתיר הגם שכמעט הוא כפי' הנזכר אך אוקמוהו על קריאת ס"ת ואמר מגדול עוז המלכות שהוא מגדל של עוז שהוא הת"ת הנקרא ס"ת בסוד (תהילים כט יא) ה' עוז לעמו יתן. אך המגדל שהוא תיבת בית הכנסת העשויה כמגדל ורומזת למלכות ונותנים בו הס"ת שהוא ת"ת לחברו עם המל' ומוציאין הס"ת מן ההיכל שהיא הבינה היכל החכמה כי כן הס"ת נרמז בסוד אותיות שבבינה כי בינה היא דמינה נפקין ומוציאין אותו משם ומייחדין אותו במל' הרומזת למגדל. וזהו המגדל עז הוא הנקרא שם ה' שהוא המלכות ופי' למה נקרא שם ה' כי כמו שהשם הוא פי' הדבר בעצמו והשם מורה על פירושו כן המלכות היא דיוקנא דת"ת ובזה נרמז מציאותו ולכן נקרא שמה הויה שהוא שם בן ד' שבת"ת בסוד אדנ"י הויה שכלולין זה בזה. ועוד כשאנו

פסוק זה עד שלא הסתלק, ופירש יפה, "מגדל עז" זו תבה וספר תורה, שהוא עז לשם בו ולהוציאו מתוך ההיכל, דמות היכל הפנימי, שממנו יצאה תורה, ואותו מגדל "שם ה'" הוא ודמותו, וצריך בשש דרגות.	האי קרא עד לא ואסתלקן (יסתלק) ופריש שפיר מגדל עז דא תיבה וס"ת ⁴⁷⁸ דאיהו עז לשואה ביה ולאפקא ליה מגו היכל ⁴⁷⁹ דיוקנא ⁴⁸⁰ דהיכל פנימאה דמניה נפקא תורה וההוא (משלי יח י) מגדל ⁴⁸¹ שם יי' איהו ודיוקנא דיליה ואצטריך בשית דרגין:
"בו ירוץ צדיק", במה, במגדל או בספר תורה, אלא הפסוק נדרש בזה ובזה, כשדורשים במגדל, צריך צדיק זה שיהיה חזן הכנסת, צדיק אמת, ודמות של צדיק עליון.	בו ירוץ צדיק במאן במגדל או בס"ת אלא קרא דריש בהאי ובהאי כד דרש במגדל אצטריך צדיק דא דליהוי חזן הכנסת זכאה דקשוט ודיוקנא דצדיק עלאה:
כשדורשים בספר תורה, מי שעולה לספר תורה לקרא בתורה, צריך צדיק, וצדיק נקרא, מי נקרא צדיק מכלם, הששי שעולה מאותם שבעה.	כד דריש לס"ת מאן דסליק לס"ת למקרי [אורייתא] אצטריך צדיק וצדיק אקרי מאן אקרי צדיק מכלהו שתיתאה דסליק מאינן שבעה:
אמר רבי שמעון ודאי שהוא לא עולה כל ימיו, אלא ששי, לאותם שעולים, בו ירוץ צדיק, בספר תורה ירוץ. דברי צדיק זה, ונשגב ממה, מפחד מלאך המות, שהרי מאריך ימים ונשגב שלא ינזק לעולם.	א"ר שמעון ודאי דאיהו לא סליק כל יומיו אלא שתיתאה לאינן דסלקין בו ירוץ צדיק בס"ת ירוץ דברי צדיק דא ונשגב ממאן ⁴⁸² מדחילו דמלאך המות דהא אוריך יומין ונשגב דלא יתנזק לעלמין:
באותו מגדל שעולה בין אותם מגדלים, קיים אור אחד בדמות ספר תורה, כשבאה אותה צפור לוקחת אותו מגדל ממקומו ועומדת תוך	בההוא מגדל דסלקא בין אינן מגדלין קיימא נהירו חד בדיוקנא דס"ת כד אתי ההוא צ[י]פרא נטלא ההוא מגדל מאתריה וקאים גו אמצעיתא דעזרה ⁴⁸³ גו גדפי

קורין שם בן ד' אנו קורין אותו בשם אדנ"י וזהו שם ה' וזה המגדל שהוא התיבה צריך להיות בו ו' דרגין בסוד ו'ק המלכות שבהם מתייחדים ו'ק הת"ת שהוא הס"ת. והנה הצדיק רץ במגדל ובס"ת פ' הענין כי כשרץ במגדל היא התיבה שהוא בעת התפלה שהוא החזן הש"ץ צריך שיהיה צדיק וכשרץ בס"ת הוא בסוד היסוד כי יסוד הוא הקורא ששי לס"ת שהוא בסוד הצדיק כי הוא היסוד שהוא ששי מן הו"ק וששי לס"ת (זהר הרקיע). והוא [רשב"י] עשה ספר הזוהר, ונתגלה אליו ניצוץ נשמתו, שהוא ניצוץ משה רבנו ע"ה, ולמד עמו החיבור של הרעיא מהימנא, שנעשה אחר כך, כנזכר בפרשת פנחס "ובחבורא קדמאה". ובאותו זמן נעשה ספרא "דרבי כרוספדאי חמיד לבא" [זוהר במדבר קסד ע"ב], והוא ניצוץ הציצית של הטלית העליון, כי תרגומו של גדילים תעשה לך הוא כרוספדאין. והוא ממש סוד ניצוץ עיני זעיר (הקדמת עמק המלך).

⁴⁷⁷ עי' בסוף תיקונים (דף קס) (יהל אור).

⁴⁷⁸ ר"ל עז ס"ת, כמ"ש (זבחים קטז ע"א) על פ' עז לעמו יתן כו' (יהל אור).

⁴⁷⁹ ר"ל דבהיכל הוא בדרגא דבינה, לכן סתום הוא, כד סליק למעלה, ומפקין ליה לתיבה, ושם נפתח ונתגלה (יהל אור).

⁴⁸⁰ יסוד דאימא שמשם יצא ז"א (רח"ו).

⁴⁸¹ עז (נוסף בפסוק). כי מגדל ועז בחושבן חד, והוא שמא דילה, דקיימא על י"ב מרגליטין, י"ב אתוון דשמא דידה. וכ"ה בשם המפורש ג"כ. ושניהם חושבן ע"ז. וכן חושבן שבעה ושבעה, ימי הפסח וסוכות, ז' וז' מוצקות, ושבע דלמעלה נכללין בעשר, שבעין שנין דגלות בבל, וזהו ע"ז. וב' עטרין הן, כתר ועטרה, השם י"א י"א, וכפולין משבעה, והן מגדל עז, עמ"ש בסוף תיקו"ז (קנט ע"ג), וכ"ה מגדל, אלא דשם הוא בכלל, ובה הוא בפרט, ג"ד, ב' המרכבות, אנפי רברבי ואנפי זוטרא. וידוע שדכורא ונוקבא הם כלל ופרט, וז"ש ודיוקנא כו'. ואמר ואצטריך בשית כו'. דוגמת ו'ק ידיה, והן שית היכלין, והיא התיבה השביעית, עז כנ"ל (יהל אור).

⁴⁸² ר"ל ר' כרוספדאי הנ"ל, וכמ"ש בז"ח רות (פ ע"ב) (יהל אור).

⁴⁸³ מט"ט וסנד"ל (רח"ו).

דכרובים⁴⁸⁴ והוה (ס"א ומה דהוה) (ומדהוה) רומיה לרום⁴⁸⁵ שמיא מאיך ועאל תחות אינון כרובים ושורוי בין רישי כרובים:	אמצע העזרה, תוך כנפי הכרובים היה. (ומה שהיה) רומו לרום השמים נשפל ונכנס תחת אותם כרובים וחומותיו בין ראשי הכרובים.
תלת⁴⁸⁶ מאה פתחין תמן בפתחא דאמצעייתא קיימא נהירו דא דיוקנא דס"ת ביה זמין מלך ישראל למקרי בפרשת הקהל ודא ליהוי מלכא משיחא ולא אחרא:	שלש מאות פתחים שם, בפתח האמצעי עומד מאור זה דמות ספר תורה, בו עתיד מלך ישראל לקרא בפרשת הקהל, וזה יהיה מלך המשיח ולא אחר.
ובהווא ס"ת דהווא נהירו אי חסידא קדישא זכאה איהו דמפומיה ישמעון⁴⁸⁷ קל נעימו דמלוי מאינון מלין סתימין דפריש באורייתא בכל ריש ירחי ושבתי ומועדייא וזמנייא⁴⁸⁸ כד בעאן כל בני מתיבתא⁴⁸⁹ לסלקא לעילא לגו מתיבתא דרקיעא כלהו מתכנפי לגבי מלכא משיחא ואיהו פריש מלין ומגו מתיקו דמלוי בתיאובתא סלקין כלהו עשר מלין גניזין לך מאינון מלין דאיהו פריש ליומא דשאלתון⁴⁹⁰ [די]לך:	ובאותו ספר תורה של אותו אור, אהה חסיד קדוש, אשרי מי שמפיו ישמעו קול נעימות של דבריו, מאותם דברים נסתרים שפרש בתורה בכל ראש חדש ושבטות ומועדים וחגים, כשרוצים כל בני הישיבה לעלות למעלה לתוך ישיבת הרקיע, כולם מתכנסים אל מלך המשיח, והוא מפרש דברים, ומתוך מתיקות דבריו בתשוקה, עולים כל עשרת הדברים גנוזים לך מאותם דברים שפרש ליום של השאלות שלך.
כד קיימא ההוא מגדל באמצעו דעזרה ופתחא דא פתח פתחין⁴⁹¹ אינון כרובין פומייהו ופרשי גדפייהו ונהיר נהירו עלאה על ההוא פתחא [וההוא] (ואיהו) ס"ת פתח ואינון כרובים פתחי ואמרי⁴⁹² (תהלים לא כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו' וסגירו⁴⁹³ פתחין וס"ת אתגליל:	כשעומד אותו מגדל באמצע העזרה, ופתח זה פותח פתחים, ואותם כרובים פיהם, ופורשים כנפיהם, ומאיר אור עליון על אותו פתח, ואותו ספר תורה נפתח, ואותם כרובים פותחים ואומרים "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'", נסגרים הפתחים וספר התורה נגלל.
מאן חמא נהירו דנהרא דהווא ס"ת כן[ל]יה נהורא דנהיר⁴⁹⁴ אתוון דיליה שלהובי ראשא מד' גווינין⁴⁹⁵ דאינון דעלמא עלאה⁴⁹⁶ כלהו בלטי ומנצצי לית מאן דיכיל למיקם בהו בר משיח:	מי ראה אור המאיר של אותו ספר תורה, כולו אור מאיר, אותיות שלו שלהבות אש מארבעה צבעים, שהם מעולם עליון, כולם בולטים ונוצצים, אין מי שיכול לעמוד בהם, פרט למשיח.

⁴⁸⁴ תחת הכרובים הנ"ל (קעא ע"ב) ובאמצעייתא דההיא עזרה אית תרין כרובים כו' תלת עשר אלפי מגדלין כו' כנ"ל. וז"ש כאן וקאים גו אמצעו דעזרה כו' (יהל אור).

⁴⁸⁵ וכמ"ש למעלה ודא סליק לרום רקיע, דעזרה הוא בלא גג (יהל אור).

⁴⁸⁶ גימ' מצפ"ץ (רח"ו).

⁴⁸⁷ ישמעו (דפ"ו).

⁴⁸⁸ ר"ה ויוה"כ (יהל אור).

⁴⁸⁹ מתיבתין (יהל אור).

⁴⁹⁰ דהלולא (יהל אור).

⁴⁹¹ מט"ט וסנד"ל (רח"ו).

⁴⁹² יסוד דאבא (רח"ו).

⁴⁹³ סגירו (דפ"ו).

⁴⁹⁴ מטעם זה צריך להביט בס"ת בעת הגבהתו כנז' בפע"ח (רח"ו). עד שהיו פותחין הס"ת ומראין אותו לקהל כנודע ואז היה מסתכל באותיות הס"ת ממש והיה אומר שעל ידי הסתכלות האדם מקרוב כ"כ שיוכל לקרוא האותיות היטב ע"ז נמשך אור גדול אל האדם (שעה"כ מח ע"ד).

⁴⁹⁵ גוויני (דפ"ו).

⁴⁹⁶ כמ"ש מי מדד כו', כמ"ש בסוף תי"ח דאינון ד' גווינין, שהן ה' פיתוחי חותם (יהל אור).

נסגר פתח זה, וכרובים שוככים, ואותו מגדל פורח ועומד במקומו בין שאר המגדלים. באותו פתח אמצעי יש עטרת פז עליונה ונכבדה גנוזה, שלא נראית כעת גלופה וחקוקה בכל מיני אבנים מכובדות, ועתידה להיות על ראש מלך המשיח.	סגיר פתחא דא כרובים משתככי וההוא מגדל פרח וקיימא באתריה בין שאר מגדלין בההוא פתחא דאמצעייתא אית עטרה דפז ⁴⁹⁷ עלאה ויקירא גניזא דלא אתחזי השתא גליפא [מחקקא] ⁴⁹⁸ (מחקקין) בכל זיני אבני יקר וזמינא למהוי על רישא דמלכא משיחא:
כשעולה באותו מגדל ושני נשרים זה מצד זה וזה מצד זה לוקחים אותו בידיהם.	כד סליק בההוא מגדל ותרין נשרין דא מסטרא דא ודא מסטרא דא נמלי ליוה בידיהו:
כשעולה מלך המשיח נתקנים הנשרים ולוקחים עטרה זו, בשעה שיתחיל לקרא יפתח פתח אחר, ומשם תצא אותה יונה ששלח נח בימי המבול, שכתוב "וישלח את היונה", היונה אותה הנודעת, ולא דברו בה הקדמונים, ולא ידעו מהי, אלא מכאן יצאה ועשתה שליחותה.	כד (ו)סליק מלכא משיחא [מתתקנין] (יתתקנון) נשרין ונמלין עטרה ⁴⁹⁹ דא בשעתא דישרי למקרי י[ת]פתח פתחא אחרא ומתמן יפוק ⁵⁰⁰ ההיא יונה דשדר נח בימי טופנא דכתיב (בראשית ח יב) וישלח את היונה היונה ההיא דאשתמודעא ולא מלילו בה קדמאי ולא ידעו מה היא אלא מהכא נפקת ⁵⁰¹ ועבדת שליחותא:
ובשעה שכתוב "ולא יספה שוב אליו עוד", לא ידע אדם לאן הלכה, והיא שבה למקומה ונגנזה בפתח זה, והיא תקח עטרה בפיה ותשים על ראש מלך המשיח, הגיע ולא הגיע, ואז כתוב "תשית לראשו עטרת פז".	ובשעתא דכתיב (שם) ולא יספה שוב אליו עוד לא ידע בר נש לאן אזלת והיא תבת לאתרה ואתגניזת בפתחא דא ואיהי תטול עטרה [בפומה] [בפומא] ותשוי על רישיה דמלכא משיחא מטי ולא מטי וכדין כתיב (תהלים כא ד) תשית לראשו עטרת פז:
וכיון שיקרא מלך המשיח בספר תורה, יקומו שני נשרים זה מכאן וזה מכאן, ויונה מתכופפת, ומלך המשיח יורד ועטרה על ראשו עד מדרגה אחרונה, ושני נשרים פורחים למעלה על ראשו, ויונה שבה	וכיון דיקרי מלכא משיחא בס"ת יקומו תרין נשרין דא מכאן ודא מכאן ויונה מאיך ומלכא משיחא נחית ועטרה על רישיה עד דרגא בתראה ותרין נשרין פרחין לעילא על רישיה ויונה תבאת
	קסה/א
ועטרה בפיה, ויקבלו אותה שני נשרים אלו.	ועטרה בפומה ויקבלון לה אלין תרין נשרין ⁵⁰² :
דוד המלך נקרא זית רענן לפני הקדוש ברוך הוא, שכתוב "ואני כזית	דוד מלכא זית רענן אקרי קמי ⁵⁰³ קב"ה

⁴⁹⁷ והוא ב' שמות אני ה', ולכן ב' נשרין מקבלין אני, ויונה נגד ה'. ויונה הוא השם פשוט ומלא. וז"ש ותרין נשרין דא מסטרא דא ודא כו'. כי אני הוא מב' סטרין, ויונה באמצע (יהל אור).

⁴⁹⁸ ומחקקא (דפ"ו).

⁴⁹⁹ עטרה (דפ"ו).

⁵⁰⁰ תפוק (דפ"ו).

⁵⁰¹ ר"ל דזכתה לנהורא דיונה דא. וכמ"ש (שער המצוות פ' עקב) חמורו של רפב"י, ובהמות של אדה"ר, וכן של נח כידוע. וזכתה לנהורא דא, ששמשה באמת לאותו צדיק, ונכתב מעשיה בתורה. ואמר ההוא דאשתמודע. ר"ל שנכתב בה"א הידיעה (יהל אור).

⁵⁰² פירש להחזיר העטרה למקומה (מ"מ).

⁵⁰³ קמיה (דפ"ו).

דכתיב (תהלים נב י) ואני כזית רענן בבית וגו' עלה זית דא מלכא משיחא⁵⁰⁴ בריה דדוד ודא איהו דרמיז יונה דא ביומו⁵⁰⁵ דנה דכתיב (בראשית ח יא) והנה עלה זית טרף בפיה ההוא עלה זית טרף וחטף⁵⁰⁶ ליקרא דילויזה במה בפיה דקיימא על רישיה ומקבלא יקר מהאי יונה וזהאי (ומאי) דכתיב טרף ולא טרפה (אלא) כדכורא דא דעביד חילא ונצח במתיבתא דרקיעא:	רענן בבית וגו', "עלה זית זה מלך המשיח בן דוד, וזהו שרמזה יונה זו בימי נח, שכתוב "והנה עלה זית טרף בפיה", אותו עלה זית טרף ונחטף לכבודו, במה, בפיה, שעומדת על ראשו ומקבל כבוד מיונה זו, ומה שכתוב טרף ולא טרפה, (אלא) כזכר הזה שעושה חיל ומנצח בשיבת הרקיע.
יונה דכר הוא⁵⁰⁷ ומגו⁵⁰⁸ דאקרי יונה כתיב כנוקבא וכתיב כדכורא בזמנא דמקבלא יקר וחסרו דא⁵⁰⁹ מגדל דא כד תב לאתריה נהיר כנהירו דעינא דשמשא דכתיב (תהלים פט לז) כסאו כשמש נגדי ואף דכרסייא אחרא ליהוי ליה בניסין ואת(י)ין רברבין:	יונה זכר הוא, מתוך שנקרא יונה, כתוב כנוקבה, וכתוב כזכר, בזמן שמקבל כבוד זה. מגדל זה כששב למקומו מאיר כאור עין השמש, שכתוב "כסאו כשמש נגדי", ואף שכסא אחר יהיה לו בנסים ואותות גדולים.
בריש מגדל דא אית עופין דנור (ס"א דרורא) דקא מצפצפאן כד סליק צפרא צפצופא דנעימו דלית נעימו ונגנא כההוא נעימו לעילא מכלהו זינין אחרנין ושפנינין אחרנין דקא פרחין באוירא סלקי ונחתי נחתי וסלקי לא משתכבין לעלמין אתון רברבין⁵¹⁰ ואתון זעירין פרחין בינייהו:	בראש מגדל זה יש עופות, אש (דרור) שמצפצפים כשעולה הבוקר, צפצוף של נעימות שאין נועם וניגון כאותה נעימות. למעלה מכלם מינים אחרים ויונים אחרים שפורחים באויר, עולים ויורדים, יורדים ועולים, לא שוככים לעולמים, אותיות גדולות ואותיות קטנות פורחות ביניהם.
אי חסידא קדישא בשעתא דאתון פרחין חמי ב"ג מאתון רברבן כתיב באוירא לפום שעתא (בראשית א א) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ (והארץ היתה תהו ובהו וגו' (שם ב) מהכא אהדר⁵¹¹ אתון⁵¹² רברבן כמלקדמין):	אהה חסיד קדוש, בשעה שהאותיות פורחות רואה האדם באותיות גדולות כתוב באויר לפי שעה, "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ" ("והארץ היתה תהו ובהו וגו", מכאן חוזרות האותיות הגדולות כבתחלה).
במשי אתון זעירין בהו ופרחין ואתחזי מנייהו כתיב (והארץ היתה תהו ובהו וגו') (שם ג) ויאמר אלהים יהי אור וגו' וירא	מכות אותיות קטנות בהם ופורחות, ונראה מהן כתוב "ויאמר אלהים יהי אור וגו'" "וירא אלהים את

⁵⁰⁴ פירש דוד נקרא זית. עלה שלו הוא משיח בנו (מ"מ).

⁵⁰⁵ ביומו (דפ"ו).

⁵⁰⁶ פירש בשביל כבוד עלה זית שהוא משיח לכך יונה טרף וחטף העטרה הנז' להשימה על ראשו (מ"מ).

⁵⁰⁷ ר"ל דהיא בעצמה זכר, אלא דמין יונים נקראו לשון נקבה, לכן נכתב ז'נ, טרף בפיה (יהל אור).

⁵⁰⁸ מגו (דפ"ו).

⁵⁰⁹ פירש שלפי מתיבתא דרקיעא יונה דכר הוה. אבל מפני שמלת יונה הוא לשון נקבה לכך כתיב ולא יספה ולא מצאה לשון נקבה. וכתיב בדכורא טרף ל' זכר בזמנא דמקבלא יקר שהוא העטרה להשימה על ראש משיח (מ"מ).

⁵¹⁰ היינו אותיות שם המפורש שנבראו בו שמים וארץ המצטרפים בס' בראשית (רח"ו).

⁵¹¹ אהדרי (דפ"ו).

⁵¹² וכאן ע"י בטישה, שזהו ויאמר (יהל אור).

58 | Page

אלהים את האור וגו' לבתר מהדרי אתוון זעירן ובטשי באתוון רברבן ומתחזי מנייהו דכתיב (שם ו) ויאמר אלהים יהי רקיע וגו' וכן כל עובדא דבראשית פליאן רברבן וחדו לעיינין עובדאן דאתוון אלין זכאה עמא דכל דא מחכאן⁵¹³ Q:	האור וגו", אחר כך חוזרות אותיות קטנות ומכות באותיות גדולות ונראה מהן שכתוב "ויאמר אלהים יהי רקיע וגו", וכן כל מעשה בראשית פלאות גדולות ושמחה לעינים, מעשים של אותיות אלו, אשרי העם שמצפים לכל זה.
אי חסידא קדישא מאן (ד)נמיר⁵¹⁴ ברית שוי ליה אבתרוי ואיהו⁵¹⁵ לקמא ואי תימא מאן נמיר⁵¹⁶ לאחורא הא נמירו רב ועלאה מכלא דנמיר ליה ומאן איהו צדיק עלאה ברחימו סגי עאל בין צדיק וצדק ואשתכח נמיר מכל סטריין:	אהה חסיד קדוש, מי ששומר ברית שם אותו אחריו, והוא להתחלה. ואם תאמר, מי שומר לאחור הרי שמירה גדולה ועליונה מהכל ששומרו, ומי הוא צדיק עליון באהבה רבה נכנס בין צדיק וצדק, ונמצא שמור מכל הצדדים.
זכאה מאן דנמיר ברית דא וע"ד ישראל אתחזון כל דבורין דנטריין את קיימא דא קמי מלכא קדישא מאן איהו דיכיל לנזקא לברא דאיהו באמצעו אבוה מכאן ואמיה מכאן ואיהו בינייהו ודא כד איהו אחרי יי:	אשרי מי ששומר ברית זו, ועל כן ישראל נראים כל הזכרים ששומרים אות ברית זו לפני המלך הקדוש, מיהו שיכול להזיק לבן שהוא באמצע, ואביו מכאן ואמו מכאן והוא ביניהם, וזה כשהוא אחרי ה'.
ת"ח ההוא רקיע⁵¹⁷ כד [סחרא] (סליק) בגלגולא מנגנא בנגונא ומקל נהימו דמיין דנבעין⁵¹⁸ לא ידיע ההוא נגונא כל אינון אנניין⁵¹⁹ די בארבע סטריין מליין מנביעו דמיין דנבעין מאן דאיהו לגו בתריין סטריין קיימא⁵²⁰ תמן חד בחדוה דלית חדוה כההיא חדוה בעלמא לקיימא (תהלים ק ב) עבדו את יי בשמחה⁵²¹ וחד ביראה⁵²² דלית	בא וראה, אותו רקיע כשסובב בגלגול מנגן בנגון ומקול נהימת המים הנובעים, לא ידוע אותו ניגון. כל אותם האגנים שבארבעה צדדים מתמלאים מנביעת המים שנובעים, מי שהוא בפנים בשני צדדים, עומד שם אחד בשמחה שאין שמחה כאותה שמחה בעולם, לקיים "עבדו את ה' בשמחה", ואחד ביראה, שאין יראה

⁵¹³ כאן צ"ל ומ"ש קעב ע"ב אלפא ביתין כלהון משלבן כו' עד ממת"ם נקפ"י אאלר"ן. ואח"כ קס"ו א' ואמר רב מתיבתא דהא דייק כו' עד דפרס אשתמע הכא. ואח"כ בפ' בלק ר"ג ב' אשורנו ולא קרוב כתיב ומגבעות אשורנו ציורא ודיוקנא כו' עד כלא אפיק מי. ואח"כ קע"ב ב' אלף וחמש מאות מאה וחמשה כו' עד בעזרה דא. ואח"כ כאן למטה לא ידיע חשיבו דעובדא טרפין דלהון מנצצן בכמה גוונין עובד כו' עד קס"ו א' ויסע למעבד בהו נוקמין. ואח"כ מ"ש כאן. אי חסידא קדישא מאן דנטיר ברית כו' עד שלהובין מלהטן דלא יכלין לאסתכלא בהו. ואח"כ קס"ו א' בההוא מעיינא מגדלא כל זיני. ושם קס"ו א' וילך מאחריהם ויסע. צ"ל ועוד ויסע למעבד כו'. ושם וע"ד חדי משיח כו'. חדי משיח ל"ג ואין שם מקומו, אלא קס"ה ב' אחרי שאמר מאן דזכי למנדע דא ינדע וע"ד חדי רב מתיבתא דקא אתבשר משיח בדא כו' עד דפרס אשתמע מהכא רקיע חד אית כו'. אבל מ"מ קודם אלפא ביתין משלבן חסר ג"כ הרבה, וכן קודם המאמר של בלק, אבל מסודרין הם כנ"ל (יהל אור).

⁵¹⁴ לאחורא (נוסף בדרך אמת, ולא מופיע בדפ"א).

⁵¹⁵ ואיהי (דפ"ו).

⁵¹⁶ דאז השגחה עליו מעלמא דדכורא, כי השגחותו תמיד בה, כמ"ש עיני ה' אלהיך בה, ארץ אשר כו', ועל ידו משגיח בה (יהל אור).

⁵¹⁷ יסוד (רח"ו).

⁵¹⁸ חסדים היורדים (רח"ו).

⁵¹⁹ הם יסודות דנוק' דבד' סטריין פי' נגד ד' אותיות אדנ"י (רח"ו).

⁵²⁰ בדחילו מגלגולא דרקיע, דהוא מחימוס הגבורות, ומשם נבעין מיין בשבכים ואגנות, ושם מים רבים לא יוכלו לכבות כו', ולכן סחרא תדיר, כי שם דרגא דעוה"ב דלא מתפרשין, כי אין שם אלא צדיקים, וחדוה מאינון מים, שמאלו כו' וימינו כו' (יהל אור).

⁵²¹ מצד החסדים דדכורא (רח"ו).

⁵²² מצד הדם אשר באגנות גבו' דנוק' (רח"ו).

כאותה יראה בעולם, לקיים "עבדו את ה' ביראה".	דחילו כההוא דחילו בעלמא לקיימא (תהלים ב יא) עבדו את יי' ביראה:
מעין מים אחד שנובע מצד מזרח, זהו שאמר יחזקאל הנביא ממעין זה לא יכולים לסיים שבח כל בני העולם, במקום שנולד שם לצד מזרח אין עומק ורום שלו אלא זרת ולא יותר.	חד מעינינא דמיא דנביע מסטר מזרח ⁵²³ דא הוא דאמר יחזקאל ⁵²⁴ נביאה מהאי מעינא לא יכלין לסימא שבחא כל בני עלמא באתר דאתייליד תמן לסטר מזרח לית עומקא ורומא דיליה אלא זרתא ⁵²⁵ ולא יתיר:
כשנובעים המים ועולים, עולים כל מיני מרגליות שבעולם, ולא נופלים בחוץ. כעת נראים בצבע אחד, לפי שעה נופלים אלה, והנה עולים אחרים בצבע אחר, בכל מיני צבעים שבעולם, נופלות אותן מרגליות ולא נופלות בחוץ.	כד נבעין מיא וסלקין סלקין כל זיני מרגלאן ⁵²⁶ דעלמא ולא נפלין לבר השתא אתחזון בגוון חד לפום שעתא נפלין אלין והא סלקין אחרנין בגוון אחרא בכל זיני גוונים דעלמא נפלי אינון מרגלאן ולא נפלי לבר:
סביב אותה נביעה סובבים כפתור ופרח, ולא יכולים כל בני העולם לעמוד על אותם צבעים, כולם שלהבות לוהטות ולא יכולים להסתכל בהם, לא ידוע חשיבות המעשה העלים שלהם נוצצים בכמה צבעים.	סחרנין דההוא נביעו חיזור ושושן ⁵²⁷ סחרן ולא יכלין כל בני עלמא למיקם על אינון גוונים כלהו שלהובין מלהטאן ולא יכלין לאסתכלא בהו לא ידע חשיבו דעובדא טרפין דלהון מנצצן בכמה גוונים Q:
מעשה ציור [הוא] אומנות של רבוננו של עולם, מכסים על שלש מאות ושבעים וחמשה כרובים, שתחתיהם אחר חדרים אחרים, לפנים ואותם חדרים סביב העזרה לפנים.	עובד ציור אומנו דמארי עלמא חפיין על תלת מאה ושבעין וחמשה ⁵²⁸ כרובין דתחתיהו בתר שבכין אחרנין לגו ⁵²⁹ ואינון שבכין סחור דעזרה לגו:
ולמעלה מהם אותן	ולעילא מנהון אינון

⁵²³ דעת (רח"ו)

⁵²⁴ ר"ל המעין הראשון שכ' שם והנה מים יוצאים מתחת מפתן הבית קדימה. והוא הדעת בת"ת, ולכן זרת ארכו מדת החשן (יהל אור).

⁵²⁵ כי כן הדעת גבוה מן הזרועות שיעור זרת לבד (רח"ו).

⁵²⁶ היינו מ"ן בחי' גבורות מרגליות נקובות (רח"ו). הן מ"נ ולכן הן בכל זיני גוונים כו' וז"ש כלהו שלהובין מלהטאן כו' (יהל אור).

⁵²⁷ כפתור גבורה ושושן פרח חסדים (רח"ו).

⁵²⁸ מספר הזה הוא עש"ה חסד, המש"ל ופחד כו', והוא בנהירו דחסד, כמ"ש בא"ר (קמב ע"א) אורכא כו'. והנה חסד נק' כהן, ע"ש ע"ב נהורין דבי', חושבן חסד, וג' נהורין דעלי', כמ"ש בז"ח פ' חקת מא ע"ב (נא ע"א) וחושבניה דהאי כהן שבעין וחמש שבעין ותריין לקבל ע"ב סטריין רשימין בסט' דחסד ותלתא דאשתארו לקבל תלתא דרגין עלאין דאתלבש בהון כו'. וידוע שה"ח הן, והן שע"ה. וכד חשבת לג"ר כא', הן שס"ה. וכן תת"ר פ' בפרט. וכ"ה ורב חסד בחושבן יום, וכן חושבן מילה, דאתגליא טוב שם, אמרו צדיק כי טוב, והוא שמא דגושפנקא. וכ"ה אלה בחושבן אור. וכ"ה צלם בחושבן אל, עם ה"ח הכוללן, והוא נתיב ל"ב הנעלם הכוללן, וזהו חסד אל כל היום שנא' על הצלם, אם הוא שלם אז הוא שלם כל היום, כל ימות השנה, ה"פ חסד ע"ב כנ"ל. והוא א' שע"ג הסנהדרין. וכן ישראל ע"ג ע"ב אומות. וכן בכולם. וזהו חסד אל. והכל עם א' הכולל חסד, סימן כל ימות השנה אל הוא צלם, והוא סימן לחסד. והגופנין הנ"ל (דף קעב ע"ב) אלף כו' אה"ה פעמים כהן (יהל אור).

⁵²⁹ ר"ל שאמר למעלה קע ע"א דבכל סטרא דעזרה שס"ה עמודים דנהורא. ואמר שם ב' סחרנייהו דאינון עמודים אית שבכין עובד כו'. וע"ש קע"א א' ב' מנביעו דאינון שבכין. ואמר כאן שיש שבכין אחרים סביב כותל העזרה, ועל שבכים (רלו) [אלו] עומדין הגפנים, והכרובים עומדים בתוכם אל חלל העזרה, ועלין של הגפנים חופפים על הכרובים (יהל אור).

קסה/ב	
גופנין פרישא ⁵³⁰ תחות גופנין אינן כרובין כלהו גדיפין פרישן משלבן אלן באלין הכא אמר רב מתיבתא דכל מאן דאסתכל באינן גופנין ⁵³¹ מנהרין אנפוי כנהירו דשמשא:	גפנים פרושות, תחת הגפנים אותם כרובים כולם בכנפים פרושות, משולבות אלו באלו, כאן אמר ראש הישיבה, שכל מי שעוסק באותן גפנים מאירים פניו כאור השמש.
אינן שבכין דאתחמן סחור סחור דעזרה כלהו מרקמן בחוטיין דנהרין בגווינן סגיאיין מלהטן בד' מיני זהרין ⁵³² דאשא שלהובין סלקין וגווינן מנצצן ולזמנין שלהובין משתככי ונהרין וגווינן סלקין ובטשי אלן באלין:	אותם חדרים שנראים סביב סביב לעזרה, כולם מרוקמים בחוטים שמאירים בצבעים גדולים, לוחטים בארבעה מיני זהרים של אש, שלהבות עולות וגווינן נוצצים, ולפעמים השלהבות שוככות ואורות וגווינן עולים ומכים אלה באלה.
שית אלף ⁵³³ אנני ⁵³⁴ לגבי אינן שבכין ⁵³⁵ ד' גווינן לד' סטריין דעזרה ⁵³⁶ אלן אינן רברבין ⁵³⁷ ונביעו ⁵³⁸ דמיין חייין ⁵³⁹ בכל סטרי ואינן נפלי באינן אננין ובלעי באתרייהו ואלין מיין לא ידעי לאן אזלין:	ששת אלפים אגנים לגבי אותם חדרים, ארבעה צבעים לארבעה צדדים של העזרה, אלה הם גדולים ונביעת המים החיים בכל הצדדים, והם נופלים באותם אגנים ונבלעים במקומם, ומים אלה לא יודעים לאן הולכים.
באמצעו דעזרה ⁵⁴⁰ יקומון כלהו ישראל ויתחזון קמי מלכא קדישא ⁵⁴¹ בסטר דרום בעזרה דא ⁵⁴² אתייליד חד מעיינא דמיא ואתרמי ⁵⁴³ (ס"א ואתרבי) דקא ישמפון ⁵⁴⁴	באמצע העזרה יקומו כל ישראל ויראו לפני המלך הקדוש, בצד דרום בעזרה זו נולד מעיין מים אחד והתרבה (ונדמה) שישטפו המים את

⁵³⁰ פי' מלבד חזור ושושן מחפיין על שע"ה כרובי' עוד יש שם גפנים פרושים על השבכים ועל הכרובים (מ"מ).

⁵³¹ גופנין הנ"ל. והגופנין הן רזא סוד ת"ת, כידוע בז' מינין, וכרובים נז"ה, ושבכין יסוד, מינייהו נבעין מיא לאגנות מלכות, בית קיבול. וז"ש דכל מאן דאסתכל באלין גופנין כו'. ועוד מעיינא וענפא ורקיע על גבן כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁵³² נגד ד' אותיות הוי"ה (מ"מ), ד' גווינן הידועין בד' אתון (יהל אור).

⁵³³ נגד ששים רבוא ישראל שיוצאין ממנה (יהל אור).

⁵³⁴ ו"ק (רח"ו).

⁵³⁵ פירש שהשבכים מריקים מים באגנין (מ"מ).

⁵³⁶ פירש שאותם אגנים יש בהם ד' גווינן והם לד' רוחות העזרה. חוור בדרום. סומק בצפון ירוק במזרח אוכם במערב (מ"מ). כ' רח"ו ד' אותיות אדנ"י, וע' בפ' ויקהל (ריב ע"א וע"ב) (יהל אור). שהשבכין הן לד' סטריין דעזרה ג"כ, ומינייהו מקבלין האגנין (יהל אור).

⁵³⁷ פי' שית אלף אגנין אלו הם גדולים מלבד הקטנים שיש שם (מ"מ).

⁵³⁸ "אלין אינן רברבין ונביעו" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "אינן שבכין נבעין נביעו".

⁵³⁹ פירש החסדים היורדים (מ"מ).

⁵⁴⁰ תחות שני הכרובים הגדולים דשם כמש"ל קע"א ב' (יהל אור).

⁵⁴¹ כאן צ"ל מ"ש למטה "כל אינן נטורי קיימא קדישא כו' אי חסידא קדישא מאן דנטיר ברית כו' עד ודא איהו בר איהו אחרי ה". ואח"כ מ"ש כאן "בסטר דרום בעזרה כו' (יהל אור).

⁵⁴² מי החסד מצד הארת חסד דאימא (רח"ו). ולפ"ז בסטר דרום היינו חסד דזעיר. והמעין שבו הוא מצד הארת חסד אימא. ולקמן ביאר הזוהר ששורש העיקרי הוא מאבא (מ"מ).

⁵⁴³ ואתדמי (יהל אור).

⁵⁴⁴ והוא המעין שביחזקאל (מז ב) מש"ש מפכים כו' מי ברכים כו', ונקט ברכים חדא נקט, וה"ה למתנים, דכולן שוין. והן ב' היכלות דכלילן כמש"ש (יהל אור).

כל העולם, מי שיכנס בהם יהיו עד הברכים.	מִיָּא כָּל עֲלָמָא מֵאֵן דִּייעוּל בְּהוּ ⁵⁴⁵ יְהוֹן עַד בְּרַכִּים:
יכנס בהם גבור גדול יכנס בהם עד הברכים, אם תינוק בן יום עד הברכים, מי ששותה מהם יתחכם ויתפקח בחכמה.	ייעוּל בְּהוּ גִיבֵר רַב ייעוּל בְּהוּ עַד בְּרַכִּים אִי תִינוּק בֶּר יוֹמָא עַד בְּרַכִּים מֵאֵן דִּשְׁתִּי מְנִייהוּ יתחכם ויתפקח בחכמתא:
מעין זה יוצא מתוך מרגלית קטנה אחת בכותל דרום, אותם המים נבלעים תוך המקום (תוך המקום הזה), ומשם יצאו החוצה מהמקדש, שעד שיעלו לנחל שיטים ישטפו אותה זמה שילדו המים שבשטים, ועל כך מים אלה בעזרה, בגלל אלו שנראו שם זכרים היו שותים מהמים לא הרהרו בנקבות, בבואם להתראות לפני המלך הקדוש.	מַעִינָא דֵא ⁵⁴⁶ נִפִּיק מִגּו מִרְגְּלִית חֲדָא ⁵⁴⁷ זַעִירָא בְּכוּתְלָא דְדִרוּם אֵינוֹן מִיין בִּלְעִי גו ⁵⁴⁸ וְאַתְרָא ⁵⁴⁹ (ס"א גו אַתְר דֵא) (אַחֲרָא) וּמִתְמֵן יִפְקֹן לְבֵר מִמְּקִדְשָא ⁵⁵⁰ עַד דִּיעֲלוּ לְנַחַל שְׁטִים ⁵⁵¹ וְיִשְׁטַפּוּן ⁵⁵² הֵהוּא זִמָּה דְאוּלְדִין מִיָּא דִשְׁטִים וְע"ד מִיין אֲלִין בַּעֲזָרָה בְּגִין אֵינוֹן דְאַתְחֲזוֹן תִּמֵּן דְכוּרִין הוּו שְׁתָּאֵן מִן מִיָּא לֹא חִיִּשִׁי בְנוֹקְבִי ⁵⁵³ בְּמִיתִיהוֹן לְאַתְחֲזוּאָה קְמִי מִלְכָּא קְדִישָׁא:
ועוד שהרי יתפקחו לדעת דברים נסתרים של המלך העליון. תוך המקדש הזה כל ההרהורים נשכחו, פרט להרהור של שמחת המלך הקדוש.	תו דֵהָא יתפקחון למנדע מלין סתימין דמלכא עלאה גו מקדשא דא כל הרהורין ⁵⁵⁴ ישתכחון ⁵⁵⁵ בר הרהורא דחודה דמלכא קדישא:
ענף אחד יוצא בתוך אמצע אותו מעין, אמר ראש הישיבה, כשהתקרבתי לאותו ענף שבתוך המעיין, עלה ענף למעלה למעלה, כל מה שהתקרבתי כך עלה, יסוד ושרש אותו ענף אינו רק במים.	עֲנַפָּא ⁵⁵⁶ חֲדָא נִפִּיק גו ⁵⁵⁷ אֲמַצְעוּ דֵהָהוּא מַעִינָא ⁵⁵⁸ אָמַר רַב מְתִיבְתָּא כְּד קְרִיבְנָא לֵהָהוּא עֲנַפָּא גו מַעִינָא אֲסַתְלַק עֲנַפָּא לְעִילָא לְעִילָא כָּל מָה דְקְרִיבְנָא חֲכִי אֲסַתְלַק יִסּוּדָא וְשִׁרְשָׁא דֵהָהוּא עֲנַפָּא לֹאוּ אִיהוּ אֲלֹא בְּמִיָּא:
אותו ענף מכסה עולמות, כל גווני	הֵהוּא עֲנַפָּא חֲפִי עֲלְמִין ⁵⁵⁹ כָּל גּוּוֹנִין

⁵⁴⁵ דהוא מעין החכמה כמו שמפרש והולך, ולכן הוא בדרום, הרוצה להחכים ידרים (ב"ב כה ע"ב), חכמה נחית בימינא (תיק"ז ד ע"א). ואינו מתגלה כ"א בברכים, כמ"ש בפ' פקודי רמ"ז ב' מאתר דא ינקי כל אינון מאריהון דחכמתא. וכן שם למעלה האי חיותא יופיאל שמיה ואיהו קיימא בכל אינון רזין דחכמתא וכל אינון מפתחאן דחכמתא קיימין ביה כו' (יהל אור).
⁵⁴⁶ היינו וורידים ההולכים מזרוע לרחם (רח"ו). הוא י', נקוד' דאור כו' (יהל אור).

⁵⁴⁷ דא י' דאבא דרום (רח"ו).

⁵⁴⁸ "מיין בלעי' גו" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "מים עיילין גו עזרה ומתמן וכו'".

⁵⁴⁹ הבינה (רח"ו). נמצא שמעיין זה שרשו הוא מאבא שהוא יו"ד. ומשם לאימא לחדס שלה ומשם לחדס דזעיר. ומשם ליסוד דזעיר (מ"מ).

⁵⁵⁰ פי' אחר הגיעם עד המ' הנקרא מקדשא יוצאים לבר הנחל השטים (מ"מ).

⁵⁵¹ כמ"ש בירוש' (סנהדרין פ' חלק ה"ב נב ע"א) ובז"ח רות (עח ע"א) ע"ש (יהל אור).

⁵⁵² ישטפון (דפ"ו).

⁵⁵³ ר"ל אין מהרהרין על נקבות. וז"ש דאתחזון תמן דכורין כו' וכנ"ל, שהן ישטפון כו', וכן הן מחכימין כו'. וז"ש ותו דהא אתפקחין כו' (יהל אור).

⁵⁵⁴ ר"ל העומד בבה"מ בראית רגלים, כמ"ש את פני האדון ה' (יהל אור).

⁵⁵⁵ הוא משכך תאות נשים, לפי שיחידה אין לו נקבה, כדפירשנו, וכולו מיתוק ואין לו יצר הרע (עמק המלך ש"ה פע"ב).

⁵⁵⁶ הוא מסט' דגבורה, ולכן כל גוונין דעלמא כו'. והמעיינא מסט' דחדס (יהל אור).

⁵⁵⁷ יסוד דז"א (רח"ו).

⁵⁵⁸ מענייא (דפ"ו).

⁵⁵⁹ שעתידים להבראות ולהתחדש ממנו, ואין לו מיין נוקבין עתה, להעלות, כי עדיין לא הגיע הזמן והעת רצון של התחייה (עמק המלך ש"ה פע"ב).

העולם באותם הענפים שלו, פריז לא ידוע מהו, ולא יכולים לדעת. ואמר ששאל את המשיח על אותו פרי, ואמר פרי זה גנוז לאיש משענתו בידו מרוב ימים, מי שזוכה לדעת זה שידע.	דעלמא באיגון טרפין דיליה איבה ⁵⁶⁰ דיליה לא ידיע מהו ולא יכלין למנדע ואמר דקא שאיל למשיח על ההוא איבא ואמר איבא דא גניז לאיש משענתו ⁵⁶¹ בידו מרוב ימים ⁵⁶² מאן דזכי למנדע דא לינדע:
רקיע אחד יש על אותו ענף פרוש למעלה, מאותו רקיע הולך טל על גבי אותו מעיין ולא יותר. כשמסתכל אדם על אותו רקיע מרחוק, דומה לתכלת, יותר קרוב דומה לאדום, קרוב יותר דומה לירוק, קרוב יותר דומה ללבן, שאין בעולם לבן כמותו.	רקיע חד ⁵⁶³ אית על ההוא ענפא פריש לעילא [מ]ההוא רקיע אזיל טלא ע"ג מעיינא דא ולא יתיר ⁵⁶⁴ כד אסתכל ב"נ לההוא רקיע מרחיק דמי תכלא ⁵⁶⁵ קריב יתיר ⁵⁶⁶ דמי סומק(א) קריב יתיר דמי ירוק קרוב יתיר דמי חוור דלית חוורו ⁵⁶⁷ בעלמא כגיניה:
טל שהולך ממנו נשאב באותו ענף ועושה פרי זה, ומתגדל אותו רקיע, הוא הולך בגלגול יותר ממה שעניינים יכולות להסתכל. כל אותם שומרי ברית הקודש (רוצים) שרוצים להראות לפני המלך, שהרי לא נראו אלא בשביל להראות שהם בני מילה קדושה, ועל זה "יראה כל זכורך", אותם בני ברית קודש.	טלא דקא אזיל מניה אשתאיב [ב]ההוא ענפא ועביד איבא דא ואתרבי ההוא רקיעא איהו אזיל בגלגולא יתיר ממה דעיינין יכלין לאסתכלא ⁵⁶⁸ כל איגון נטורי קיימא קדישא (ד)בעון לאתחזאה קמי מלכא דהא לא אתחזון אלא בגין לאתחזאה דאיגון בני גזירו קדישא וע"ד (שמות כג יז) יראה כל זכורך ⁵⁶⁹ איגון בני קיימא קדישא:
דייק ראש הישיבה זכורך ולא זכרך, שהרי זכר כתוב ולא זכור. מה זה זכורך, אלא כל אותם ששמרו ברית קודש ולא חטאו בו, הם היו בני המלך, שבכל יום משתבח בהם וזוכר אותם תמיד, ועל כן "זכורך" ההוא שיש בו ברית קדוש, שזוכר אותם המלך בכל יום, שאין שבח לפני המלך העליון (אלא) כמי ששומר ברית זו.	דייק רב מתיבתא ⁵⁷⁰ זכורך ולא זכרך דהא זכר כתיב ולא זכור מאי זכורך אלא כל איגון דנטרין קיימא קדישא ולא חבאן ביה איגון הוו בני מלכא דבכל יומא משתבח בהו ודכיר לון תדיר וע"ד זכורך ההוא דאית ביה קיימא קדישא דדכ[ו]ר לון מלכא בכל יומא דלית שבחא קמי מלכא עלאה (אלא) כמאן דנטיר קיימא דא:
ועל כן צריך להראות שלש פעמים	וע"ד בעי דיתחזון תלת זמנין בשתא

⁵⁶⁰ איבא (דפ"ו).

⁵⁶¹ לאותן שיזכו למקום רב ימים, והם עתידין להחיות המתים, ומעלתן ידוע בג"ע. וז"ש וע"ד חדי (יהל אור).

⁵⁶² על פי זכריה ח ד.

⁵⁶³ דעת יסוד דאימא (רח"ו). בחי' הדעת. ומשם ולמעלה נעלם (יהל אור).

⁵⁶⁴ פירש שהטל אינו יורד אלא ע"ג המעיין דווקא ולא במקום אחר, והיינו אחר ירידת המעיין עד יסוד זעיר. משפיע לו יסוד דאימא הנקרא רקיע (מ"מ).

⁵⁶⁵ הם ד' אותיות הו"ה (רח"ו), ולפ"ז תכלא היא ה' אחרונה סומקא ה' ראשונה. ירוק ו' חוור י' (מ"מ).

⁵⁶⁶ הן ד' גוונים דיריעות המשכן, תכלת, וארגמן דהוא גוון המורכב, במקום ירוק, ותולעת, ושש. כי הרקיע הוא היריעות. והן ד' גוונים דשמא. והן מלמטה למעלה, נוק' ואח"כ דכורי' (יהל אור).

⁵⁶⁷ חוור (דפ"ו).

⁵⁶⁸ כאן צ"ל מ"ש קס"ו א' לזימנין חשוכא כו' עד לאסתכלא לעילא. ואח"כ שם אי חסידא קדישא עד אר"ש. ואח"כ קס"ה ע"א ת"ח ההוא רקיע כו'. ומקל נהימו כו' כל איגון אגנין כו'. אותן שאמר למעלה קס"ה ע"ב שית אלף אגנין כו' (יהל אור).

⁵⁶⁹ לשון זכרון (רח"ו).

⁵⁷⁰ זכורך מ' על הזכרות להראותו, ואף שנא' במקום אחר (דברים כ יג) ג"כ כל זכורה לפי כו', הכל ג"כ בשביל זה, דלא עאלו בברית ושמרוהו (יהל אור).

קמיה תלת זמנין אמאי אלא בגין (ד)אבהן קדמאי דקבילו להאי ברית קדמאה לכל פקודין דאורייתא ובג"כ תלת זמנין אינון בשתא אברהם קביל ברית יצחק קביל ברית יעקב הוה שלים מכלהו וע"ד כתיב ביה (בראשית כה כז) ויעקב איש תם שלים מכלא:	בשנה לפניו. למה שלש פעמים, אלא בגלל אבות הראשונים שקבלו ברית זו ראשונה לכל מצוות התורה, ולכן שלש פעמים הם בשנה, אברהם קבל ברית, יצחק קבל ברית, יעקב היה שלם מכלם, ועל כן כתוב בו "ויעקב איש תם" שלם מהכל.
אברהם תמים אקרי ולא הוה כ"כ שלים אבל תם שלים מכלא מה כתיב בנח (בראשית ו ט) איש צדיק תמים היה בדורותיו דהוה רשים ברשימו קדישא בינייהו ואמר רב מתיבתא בכל אתר דכתיב תמים דרשים ברשימו קדישא באת קיימא דברית ובגין	אברהם נקרא תמים, ולא היה כל כך שלם, אבל תם שלם מהכל. מה כתוב בנח "איש צדיק תמים היה בדורותיו" היה רשום ברושם קדוש ביניהם. ואמר ראש הישיבה, בכל מקום שכתוב תמים, שרשום ברושם קדוש, באות קיום הברית, ומשום
קס/א	
דנטי(ר ברית אקרי תמים בדורותיו מה דלא הוה כלהו הכי דאינון מחבלן ארחיהו:	ששומר הברית, נקרא תמים בדורותיו, מה שלא היו כולם כך, שהם מחבלים דרכיהם.
וע"ד כתיב (בראשית ו ט) את האלהים התהלך נח וכי מאן יכול למיהך עמיה אלא כל מאן דנטי(ר ברית⁵⁷¹ קדישא אזדווגת ביה שכינתא ושרא⁵⁷² עליה ובג"כ (דברים יח יג) תמים תהיה עם יי' אלהיך תמים תהיה ולבתר עם יי' אלהיך בזווגא חדא דכיון דנטי(ר ברית דא עם יי' להוי ולא אתפרש מניה:	ועל זה כתוב "את האלהים התהלך נח", וכי מי יכול ללכת עמו, אלא כל מי ששומר ברית קודש, מזדווגת בו שכינה ושורה עליו, ולכן "תמים תהיה עם ה' אלהיך", תמים תהיה, ואחר כך עם ה' אלהיך, בזווג אחד, שכיון ששומר ברית זו, עם ה', ולא נפרד ממנו.
באברהם כתיב (בראשית יז א) התהלך לפני והיה תמים גזירו דאת קיימא התהלך לפני מהכא דלא יהך גברא בתר אתתא אלא קמהא ארח כשר איהו:	באברהם כתוב "התהלך לפני והיה תמים", מילת אותו ברית "התהלך לפני". מכאן שלא ילך גבר אחר אשה, אלא לפניו, דרך כשר הוא.
והא כתיב (שמות כג כ) הנה אנכי שולח מלאך לפניך (שם לג ב) ושלחתי לפניך מלאך [ל]אברהם דלא הוה גזיר דחה ליה לקמה וע"ד לא כתיב היה תמים והתהלך לפני אלא התהלך לפני דלא יאות אנת עד שתהא תמים וכן בכלהו:	והרי כתוב "הנה אנכי שולח מלאך לפניך" ושלחתי לפניך מלאך, לאברהם שלא היה מהול, דחה אותו לפניו, ועל כן לא כתוב "היה תמים והתהלך לפני", אלא "התהלך לפני", שלא ראוי אתה עד שתהיה תמים, וכן בכלם.
כיון דב"נ תמים ונטי(ר ליה מיד היא לקמיה ואיהו אבתרה כשר איהו לדא⁵⁷³	כיון שאדם תמים ושומר אותו, מיד היא לפניו, והוא אחריה כשר הוא לזה, לחסרון מה כתוב "כי שב

⁵⁷¹ בריח (דפ"ו).

⁵⁷² ושריאת (דפ"ו).

⁵⁷³ שאיסור ההליכה אחרי אשה משום הרהור, ואפי' אחרי אשתו, שלא יהרהר באחרת. ואף בצדיק גמור, משום שאנו בע"ה, ושם החילוף. וכ"ה בשכינה, בסיהרא דע"ה אסור, אבל מי שזכה לעה"ח ודאי מותר, דשם גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה, ושם אין פחד, והשגחת השכינה על הכל, וזהו שהיא מאחריו, אבל לזכות להדבק בה כהוגן, זיווגא דשכינתא, הוא כנ"ל (יהל אור).

מאחרי". לגרעונא מה כתיב (שמואל א' טו יא) כי שב מאחרי ⁵⁷⁴ ;	
נח מהול היה ותמים, פריעה לא היתה בו, ומשום שלא היתה בו פריעה, מה כתוב "את האלהים" ולא "אחר האלהים", לפנים לא היה, משום שהיה מהול, לאחור לא היה משום שלא נפרע, איך היה את האלהים, סמוך לו, ולא יכול להסתכל בו, שלא כל כך כשר.	נח גזיר הוה ותמים פריעה לא הוה ביה ובגין דלא הוה ביה פריעה מה כתיב את האלהים ולא אחר האלהים לקמא לא הוה בגין דהוה גזיר לאחורא לא הוה בגין דלא אתפרע איך הוה את האלהים סמך ליה ולא יכיל לאסתכלא ביה דלאו כשר כ"כ:
בישראל כתוב "וה' הולך לפנים יומם בעמוד ענן ולילה בעמוד אש וגו'", כיון שאמרו ישראל "המבלי אין קברים במצרים וגו' כי טוב לנו עבוד את מצרים", כביכול נחלש דעתו, כתוב "ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם", ויסע, לעשות בהם נקמות.	בישראל כתוב (שמות יג כא) וי' הולך לפנים יומם בעמוד ענן ולילה בעמוד אש וגו' כיון דאמרן ישראל (שם יד יא) המבלי אין קברים במצרים [וגו'] כי טוב לנו עבוד את מצרים כביכול אתחלש דעתא כתיב (שם יט) ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע למעבד בהו נוקמין אחסר:
וע"ד חדי משיח וחדו רב מתיבתא דקא אתבשר בדא ואמר רב מתיבתא [דהא] (ד)דיק למשיח ואמר מנא הוה לדניאל דקאמר (דניאל ה ב) פרים פריסת מלכותך ויהי[נ]בת למדי ופרס מאינון אתוון דפרסין ⁵⁷⁵ אשתמע ליה והכא מאי הוא ⁵⁷⁶ א"ל הכי הוא ⁵⁷⁷ ודאי פרים פריסת מלכותך [חייבא] ע"י דמשיח אחרא ⁵⁷⁸ ולבתר ישרלו ⁵⁷⁹ מלך פרס ויטול מלכוון סגיאין והוא ישרלו ⁵⁸⁰ על ארעא קדישא תריסר ירחי והוא ישרלו ויקטול סגיאין והוא משיחא ולבתר יפול ויקבלון מלכותא קדישי עליונין וע"ד ופרסין מלכא דפרס ועל זה ופרסין מלך פרס נשמע כאן.	ועל זה שמח המשיח, ושמח ראש הישיבה, שהתבשר בזה ואמר ראש הישיבה, שהרי דייק למשיח, ואמר מנין היה לדניאל שאמר "פרס פריסת מלכותך ויהיבת למדי ופרס" [שבר מלכותך לשנים ונתנה למדי ופרס] מאותן אותיות של ופרסין נשמע לו, וכאן מהו, אמר לו כך זה ודאי, פרס פריסת מלכותך הרשעה על ידי משיח אחר, ואחר כך ישלוט מלך פרס ויטול מלכות רבות וישלוט על ארץ הקדש שנים עשר חדשים, וישלוט ויהרוג רבים ואותו משיח, ואחר כך יפול ויקבלו את המלכות קדושים עליונים, ועל זה ופרסין מלך פרס נשמע כאן.

⁵⁷⁴ כי תחלה היה אחורי השכינה. וכשחטא שב מאחוריה לצד פניה. ונלע"ד מזש"ה וימלא אחרי לפי שהאחרים שחטאו אמר להם משה כי על כן שבתם מאחרי ה' כי היו אחריה ושבו משם לצד פניה: אבל כלב ימלא אחרי נשאר אחרי הגם שהיה מדבר א' בפה וא' בלב. וביהושע ודאי ולא איצטריך למיכתביה (מ"מ).

⁵⁷⁵ היאך (נוסף ביהל אור).

⁵⁷⁶ פירש שהיו מדברים על ענין משיח שיפול ביד מלך פרס לכן אמר והכא מה הוא ר"ל היכא רמיזא (מ"מ). והכא מאי הוא (נמחק ביהל אור).

⁵⁷⁷ ר"ל דפרסין מורה פריס מלכותך, ומורה פרס, כמ"ש רש"י (סנהדרין כב ע"א), אבל הוא מורה להיפך, דפריסת מלכותו של פרס. והשיב לו, אין ה"נ דשבירת מלכותו נרמז כאן, אבל ע"כ ימלוך מקודם, ולכן מוכח שמקודם יקבל מלכות. ואמר שמרמז הכל על הגאולה כמו שמפרש והולך. וכן בימי דניאל, שנשברה ע"י מלכות יון. אבל ד' תיבות אלו מנא מנא כו', הוא רומז על ד' מלכויות, ופרסין על מלכותא חייבא, והיא תשבר ע"י ב' משיחין כמו שמפרש והולך. וז"ש ופרסין לשון רבים. וכאן נא' ופרסין לשון שבירה, כמ"ש עד די התגזרת אבן כו' (יהל אור).

⁵⁷⁸ משיח בן יוסף (רח"ו).

⁵⁷⁹ פירש אחר שמשיח בן יוסף יאבד מלכות חייבא, אח"כ ישלוט מלך פרס ויהרוג משיח בן יוסף ויבוא משיח בן דוד שיקבל המלכות (מ"מ).

⁵⁸⁰ ישלט (דפ"ו).

אשתמע הכא:	
אי חסידא קדישא כמה חדוה על חדוה בההוא מעיינא בההוא מעיינא מגדלא כל זיני אילנין דנציב קב"ה בג"ע וכלהו קיימי לאסוותא טרפין ואיבין וענפין ולחדו [לבא] (לבייהו) תדיר ולית בינייהו כפנא ודאגה ואנחה לעלמין זכאה עמא דכל דא מחכאן וכל דא גניז לון:	אהה חסיד קדוש, כמה שמחה על שמחה באותו מעיין, באותו מעיין מגדלים כל מיני אילנות שהציב הקדוש ברוך הוא בגן עדן, וכולם קיימים לרפואה, עלים ופירות וענפים ולשמחת הלב תמיד, ואין ביניהם רעב ודאגה ואנחה לעולמים, אשרי העם שלכל זה מצפים, וכל זה גנוז להם.
אר"ש בקרקע דהאי מקדשא אית מאלין פליאן א"ל אי רבי אי ר' זכאה חולקין⁵⁸¹ דכל האי Q בההוא Q ע"ג ההוא מעיינא [רקומא אבל לית מאן דיכול⁵⁸² לאסתכלא ביה לזמנין נהירו דיליה נהורא] לזמנין חשוכא לזמנין גוון ארגוונא מנצצן דלא יכלין עיינין לאסתכלא לעילא:	אמר רבי שמעון בקרקע המקדש הזה יש מאותן הפלאות, אמר לו אהה רבי אי רבי, אשרי חלקך שכל זה באותו Q על גבי Q אותו מעין נרקם, אבל אין מי שיכול להסתכל בו. לפעמים אורו אור, לפעמים חושך, לפעמים צבע ארגמן נוצצים שהעינים לא יכולות להסתכל למעלה.
[היא דשאלת חסידא קדישא] (ההיא דשאלה) מההוא קרקע דמקדש⁵⁸³ רב מתיבתא לא פריש מניה דהא גניז איהו גו ירדנא⁵⁸⁴ והא אמינא לך מה דאמינא אבל נשאל מלה דא ותנדע מה דתנדע:	(ההיא) היא ששאלת חסיד קדוש מאותו קרקע המקדש, ראש הישיבה לא נפרד ממנו, שהרי גנוז הוא בתוך הירדן, והרי אמרתי לך מה שאמרתי, אבל נשאל דבר זה ותדע מה שתדע.
ירדן דא עאל⁵⁸⁵ ואתמשך (ואתחשך) זמנא חדא בשתא גו ההוא נהר דנפיק מעדין⁵⁸⁶ לאו מאינזון (נהרין) ארבע ונהרין⁵⁸⁷ דאתמשכן מניה אלא ביה ממש⁵⁸⁸ כיון דמטי⁵⁸⁹ לגביה איהו⁵⁹⁰ אתמשך ואתפשט ועאל גו ירדנא וכיון⁵⁹¹ דמטי גו קרקע דמקדשא⁵⁹² אשתכך תמן תלת יומין⁵⁹³ ולא אתפשט ולא אתמשך לאתר אחרא:	ירדן זה נכנס ונמשך זמן אחד בשנה, לתוך אותו נהר שיוצא מעדן, ולא מאותם ארבעה נהרות שנמשכים ממנו, אלא בו ממש. כיון שהגיע אליו, הוא נמשך ומתפשט ונכנס לתוך הירדן. וכיון שמגיע לתוך קרקע המקדש, נמצא שם שלשה ימים, ולא מתפשט ולא נמשך למקום אחר.
ואמר רב מתיבתא דכד אהדר ההוא נהר לאתריה שביק תמן כל זיני ציורין⁵⁹⁴	ואמר ראש הישיבה, שכשחזר אותו נהר למקומו, משאיר שם כל

⁵⁸¹ ההוא דשאלת חסידא קדישא מההוא קרקע (נוסף ביהל אור).

⁵⁸² דיכיל (דפ"ו).

⁵⁸³ דמקדשא (דפ"ו). פי' מקדש היא מלכות. וקרקע הוא יסוד דיליה (מ"מ).

⁵⁸⁴ פי' יסוד דזעיר נקרא ירדן כדבסמוך (מ"מ).

⁵⁸⁵ יסוד דכורא נקרא כן ויסוד נוק' להפך נרדי ואפשר כי הוא לויתן גופיה יגיח ירדן אל פיה או
יהיה ירדן דעת בסוד ס"ר לראות כנז' בכוונת הקטרת (רח"ו), ובסמוך חזר הרח"ו לפירוש קמא
שירדן הוא יסוד דזעיר (מ"מ).

⁵⁸⁶ יסוד דאימא (רח"ו).

⁵⁸⁷ כחב"ד (רח"ו).

⁵⁸⁸ משרשו (רח"ו), והכוונה שהיסוד הנז' אינו יונק מהארת כחב"ד שנמשכו ע"י יסוד הבינה
למטה אלא ביה ממש דהיינו שעולה בסוד הדעת ויונק משורש יסוד דאימא (מ"מ).

⁵⁸⁹ ר"ל כאשר הגיע הירדן להנהר אתמשך הנהר בירדן ועיילי עד קרקע דמקדשא (יהל אור).

⁵⁹⁰ עד הדעת (רח"ו).

⁵⁹¹ יסוד תחתון (רח"ו).

⁵⁹² יסוד דנוק' (רח"ו).

⁵⁹³ יסוד ג' ימי הקליטה (רח"ו).

⁵⁹⁴ הם כל המציאות הרוחניים הדקים שבחכמה (אור יקר).

מיני ציורים שעושה הקדוש ברוך הוא בגן עדן, שאותם ציורים גנוזים תחת מקומם.	דקא עביד קב"ה בג"ע דאינון ציורין גניזין [דתחות דוכתייהו] ⁵⁹⁵ (דתחיית המתים לדוכתייהו):
אלה כאן ואלה כאן, ועולים ויורדים כמקדם. באותו צד דרום יש שלש מאות וחמשים עמודים מכל מיני מרגליות, ואלה אותם שמאירים תמיד ונוטפים בשמים נסתרים שלא התגלו מעולם, ארבעה אגנים בכל	אלין הכא ואלין הכא וסלקי ונחתו כדקדמיתא ⁵⁹⁶ בהווא סטר דרום ⁵⁹⁷ אית תלת מאה וחמשים ⁵⁹⁸ עמודין מכל זיני מרגלאן ⁵⁹⁹ ואלין אינון דנהרין תדיר [ונטפין] (ונפאן) בוסמין טמירין דלא אתגלו לעלמין ארבע אגנין ⁶⁰⁰ בכל
עמוד ועמוד נעוצים.	קס/ב
וכשאותם בשמים נוטפים מאותם עמודים, נופלים בהם ומתמלאים כל האגנות, ולא יוצאים הבשמים לחוץ. לעתיד לבא מאותם בשמים עתידים להקטיר בכל יום קטורת לפני המלך הקדוש, שלא יהיו מכתישת בני האדם. אותם בשמים לא ידוע עקרם וממה היו, אלא מאותם עמודים שנופלים שם.	עמודא ועמודא נעיצין ⁶⁰¹ :
שני נשרים בכל עמוד ועמוד נוצצים ולוהטים בכל הצבעים. שבע מאות נשרים הם פורחים, אלה כאן ואלה כאן בגלגול העמודים,	וכד אינון בוסמין [נטפין] ⁶⁰² מאינון [נפאן] אינון עמודין נפלי בהו ואתמליין כלהו אננות ולא נפקין בוסמין לבר מאינון בוסמין זמינן לזמנא דאתי לאקטרא בכל יומא קטורתא קמי מלכא קדישא דלא יהו ⁶⁰³ מכתישו דבני נשא אינון בוסמין לא ידיע עקרא דלהו ⁶⁰⁴ וממה הוו אלא מאינון עמודין נפלין תמן:
	תריין נשרין ⁶⁰⁵ בכל עמודא ועמודא מתנצצין ⁶⁰⁶ מתלהטין בכל גוונין שבע מאה ⁶⁰⁷ נשרין ⁶⁰⁸ אינון פרחין אלין הכא

⁵⁹⁵ כאן חסר (רח"ו, וכן הוא בדפ"ק).

⁵⁹⁶ מ"דוכתייהו" עד כאן צ"ל לקמן קע"ב (יהל אור).

⁵⁹⁷ חסד (רח"ו). לפי שהזכירו כבר דמעיינא נפיק מתמן (יהל אור).

⁵⁹⁸ הם סוד היסוד עמוד ודאי, ונצח והוד שני עמודים, והיותם שלש מאות וחמשים היינו בסוד ה"א שהיא שלשה ווין כל וא"ו עמוד הם מאה עמודים, הם שלש מאות עמודים, והוא סוד ה"א דהיינו חמש שהם בסוד כללות חמשים עמודים, והם בסוד הדרום ימין בחסד, והם סוד שחקים טוחנים הבשמים לקטורת שהוא סוד קשר המלכות עם כל שאר הספירות בסוד מי זאת עולה מן המדבר מקוטרת מר ולבונה וכו', ואבקת רוכל פירשו בזוהר שהוא היסוד עם המלכות כדפירשו בספ"ר בשער ערכי הבנויים, ואותם העמודים הם כלולים מכל הספי' (אור יקר). הן ברזא דשמשא דנהרא בתוקפא דדרום, ולכן המנורה בדרום, ולכן אינון נהרין תדיר, וכן מנרתין תלויין כאן, כמ"ש למטה. והוא ברזא ואור החמה יהיה כו', שהוא ז"פ ז', שהוא נ' שערי בינה, כאור שבעת הימים, ז"פ נ', ומ"ש בת"י (תרגום יונתן ישעיה ל כו) שמ"ג פעמים, בלא הכלילות (יהל אור).

⁵⁹⁹ כדי שאותם הבשמים יהיה בהם בחינת כל הספירות כדי שיוקשרו כלם בקטורת, נפאן מלשון נפה שאותם הבשמים המעוררים קשר האהבה יוצאים משם מתוקנים (אור יקר).

⁶⁰⁰ בסוד האדנים ד' אותיות אדנ"י המשלימתם (רח"ו). הן אתה דחסד [אצ"ל את ד' (או אתר) דחסד] (יהל אור).

⁶⁰¹ כמער איש ולויתו (רח"ו).

⁶⁰² מ"נ בסוד וידי נטפו מר שני ידים דבגו יסוד דנוק' (רח"ו). ואעפ"י שהעמודים הם בחי' דכורא עכ"ז נטפין בוסמין שהם המ"נ שהמ"נ שרשם מהדכורא (מ"מ).

⁶⁰³ יהו (דפ"ו).

⁶⁰⁴ לרוב עילויים מלמעלה מהספירות הנעלמות (אור יקר).

⁶⁰⁵ סוד הבינה נשר הגדול בעל הכנפים על העמודים ודאי והם שנים אל מציאות הימין והשמאל (אור יקר).

⁶⁰⁶ לרוב בחינות הבינה כגווי הספירות (אור יקר).

⁶⁰⁷ ודאי שכן בינה נקראת שבע שנים ובכללות היא שבע מאה (אור יקר).

⁶⁰⁸ כי העמודים הם ש"ן והנשרים שנים לכל א' הם ת"ש (רח"ו).

ואלין הכא בגלגולא דעמודין כד אסתחרן לא יכלין עיינין לאסתכלא⁶⁰⁹ דוכתא בהו⁶¹⁰:	כשמסתובבים לא יכולות העיניים להסתכל במקום שלהם.
תלת אתוון⁶¹¹ בלטיין ופרחין מפומא דא לפומא דא בגלגולא דעמודין ונשרין כל אינון אתוון מרקמן באשא חוורא⁶¹² ודהבא ירוקא⁶¹³ תרין אלפין ומאה⁶¹⁴ מנרתין⁶¹⁵ (ד)תליין בין אינון עמודין ותרין אלפין ומאה שרגין בכל מנרתא ומנרתא דלקין ביממא⁶¹⁶ ובליילא מתדעכי⁶¹⁷ על צערא דישראל כד אתי צפרא⁶¹⁸ דלקין בלהו מגרמייהו:	שלש אותיות בולטות ופורחות מפה זה לפה זה, בגלגול העמודים והנשרים, כל אותן אותיות מרוקמות באש לבנה, וזהב ירוק אלפיים ומאה מנורות תלויות בין אותם עמודים, ואלפיים ומאה נרות בכל מנורה ומנורה דולקים ביום, ובליילה דועכים על צער ישראל, כשמגיע הבוקר דולקים כולם מעצמם.
אדהו יתבי [אמרי הא] (ואמ' דהא) רמש ליליא א"ל לר"ש אי חסידא קדישא נהירו דעלמא טול פנקסא דאחמתא דא וטול שרגא וכתוב מלין אלין דהא מטא זמנא דילן לפקדא כל חד וחד לנו קבריה⁶¹⁹ עד פלגו ליליא דקב"ה עאל גו גנתא⁶²⁰ לאשתעשעא בהדי צדיקייא וכדין כל חד וחד פרח לתמן⁶²¹ ולמחר נהוי גבך הואיל	עד שהיו יושבים אמרו, הרי נחשך הלילה, אמר לו לרבי שמעון, אהה חסיד קדוש אור העולם, קח פנקס של אוצר המלך זה, וקח נר, וכתב דברים אלו, שהרי הגיע זמננו לפקוד כל אחד ואחד לתוך קברו, עד חצות הלילה שהקדוש ברוך הוא נכנס לתוך הגן להשתעשע יחד עם הצדיקים, ואז כל אחד ואחד פורח לשם, ולמחר נהיה

⁶⁰⁹ גלגול הבינה ובחינותיה על בחינות הספירות בלתי מושג לרוב מהירות ההשפעה וגלגול הבחינות, "תלת אתוון" הוא סוד יה"ו שהם חסד. דין ורחמים הבא "מפימא לפימא" מנשר ימין לנשר שמאל, והיינו סוד גלגול העמודים שהם מתגלגלים מדין לרחמים ומרחמים לחסד, וכן מתגלגלין מבחינה לבחינה, ולאו דוקא אותיות יה"ו דאמר אלא הוא הדין גלגול אלפא כיתות בצירוף האותיות שלשה שלשה כמבואר בזוהר שיר השירים ובפרשת ויצא (אור יקר).

⁶¹⁰ דבהו (דפ"ו).

⁶¹¹ יה"ו (רח"ו).

⁶¹² מחסד (אור יקר).

⁶¹³ בינה, ושורש האותיות בספירות בבינה ובחסד כדפירשנו בספ"ר בשער האותיות (אור יקר).
⁶¹⁴ הם סוד יה"ו, שני אלפים "ה ומאה ו" "מנרת" ודאי ספירות, ולהיות "השרגא" המלכות ובה בחינת שלשה אותיות שהם יה"ו לכך הם "תרי אלפי ומאה שרגי ככל מנרתא ומנרתא" דהיינו מצד המלכות יה"ו ב' ויה"ו בה' ויה"ו בו' (אור יקר), והן בכל עמוד ג' מצד זה וג' מצד זה, והוא סוד המנורה. וכ"ה חשבון אתוון דנשרין (יהל אור).

⁶¹⁵ הנה העמודים הנז' הם סוד וו"ן כי כל עמוד בסוד ו' כמ"ש ווי העמודים והנה ששה פ' ש"ן דהיינו כל עמוד בבחי' ו' הם תרין אלפין ומאה (רח"ו).

⁶¹⁶ מצד אור התפארת שאין גלות וחשך משיג שם, אמנם בליילא שהיא מלכות שהיא בגלות מתדעכי שמשם החשך שהוא הגלות ובה העדר האור (אור יקר).

⁶¹⁷ צערא דכ"י, לילה. ועבז"ח רות (פח ע"א) ואיכה (צב ע"א). וכן הסיהרא. משא"כ שמשא ויממא, דמצד עצמן הן שלמים ומאירין, ואינן חסרים (יהל אור).

⁶¹⁸ שמתעורר החסד שבה אור הבוקר כנודע (אור יקר).

⁶¹⁹ ענין זה דבר מתמיה, מה היו אלו המדברים עם ר' שמעון, היו נפשות או רוחות, אם היו הנפשות אם כן איך אמר "עד פלגו ליליא" וכי' "וכדין כל חד וחד פרח לתמן" כי הנפש אינה נכנסת בגן עדן אלא בראשי חדשים ושבטות, ואם היו הרוחות אם כן איך אמר "לפקדא כל חד וחד לנו קבריה" שאין רוח פוקד הקבר אלא הנפש, לכך נראה שודאי היו הנפשות, ובחצות לילה שמתחדש הרוח בשעשוע קב"ה בגן עדן יש כח לקצת נפשות לעלות להתעדן בגן עדן בשעשוע ההוא, ומה שנמצא בזוהר דדווקא בראש חדש ושבטות היינו להקשר נפש ברוח ורוח בנשמה בסוד והשביע בצחצחות נפשך, אמנם סתם יש מקום לקצת נפשות להתענג שם (אור יקר). כי הם פוקדים קבריהם כל הלילה ועושים זווג נפש ברוח (רח"ו).

⁶²⁰ בכאן נראה שהקב"ה הוא יעקב וגנתא הוא לאה והצדיקים עולים בה בסוד מ"נ (מ"מ).

⁶²¹ לעורר מ"ן ש"מ שעל זווג יעקב ולאה מדבר (רח"ו).

ויהב⁶²² לן רש⁶²³ לאשלמא דורונא דקא משדרי לך פרח⁶²⁴ בכה ר"ש וגעא:	אצלך, הואיל ונתנו לנו רשות להשלים דורון שמשלחים לך, פרחו ובכה רבי שמעון וגעה.
פתח ואמר (משלי ה יט) אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד אורייתא אורייתא נהירו דכל עלמין כמה ימין⁶²⁵ ונחלין⁶²⁶ ומקורין⁶²⁷ ומבועין⁶²⁸ מתפשטי מנך לכל סטרין מנך כלא עלך קיימי עלאין ותתאין נהירו עלאה (בדא) מנך נפקא:	פתח ואמר "אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד", תורה תורה אור כל העולמות, כמה ימים ונחלים ומקורות ומבועים מתפשטים ממך, לכל הצדדים ממך, הכל עליך עומדים עליונים ותחתונים, אור העליון (בזה) ממך יוצא.
אורייתא אורייתא מה אימא לגבך אילת אהבים אנת ויעלת חן (גבי) עילא ותתא רחמיין דילך מאן יזכי⁶²⁹ לינקא מנך כדקא יאות אורייתא אורייתא שעשועים דמאריך מאן יכיל לגלאה ולמימר סטרין וגניזין דילך:	תורה תורה מה אמר עליך "אילת אהבים" את "ויעלת חן" (אצל) מעלה ומטה אהובים שלך, מי יזכה לינק ממך כראוי. תורה תורה שעשועים של רבונך, מי יכול לגלות ולומר סטרים וגניזות שלך.
בכה ואעיל רישיה בין ברכוי ונשק לעפרא אדהכי חמא כמה דיוקנין דחברייא סחרניה א"ל לא תדחל בריה דיוחאי לא תדחל בוצינא קדישא כתוב וחדו גו חדוה דמאריך כתב כל אינון מלין דשמע בההוא ליליא ולעא לון ולהג לון ולא אנשי מלה:	בכה והכניס ראשו בין ברכיו ונשק את העפר. בין כך ראה כמה דמויות של חברים סביבו, אמר לו אל תירא בר יוחאי, אל תפחד נר קדוש, תכתב, ותשמח תוך שמחת רבונך, כתב כל הדברים הללו ששמע באותו לילה ולמד בהם ועסק בהם ולא שכח דבר.
וההוא שרגא נהיר קמיה כל ההוא ליליא עד דאתא צפרא כד אתא צפרא זקף עינוי וחמא חד נהירו דהוה נהיר ברקיעא מאיך עינוי לתתא אהדר כמלקדמין וחמא נהירו בכל רקיע דנהיר וסליק בההוא נהירו דיוקנא דביתא בכמה ציורין חדא ר"ש⁶³⁰ ולפום רגעא (ו)אנגניו ההוא נהורא:	ואותו נר האיר לפניו כל אותו הלילה, עד שהגיע הבוקר, כשהגיע הבוקר הרים עינוי וראה אור אחד, שהיה מאיר ברקיע, הוריד עינוי למטה, חזר כמקדם, וראה אור בכל הרקיע שמאיר, ועולה באותו אור דמות הבית, בכמה ציורים. שמח רבי שמעון, ולפי רגע נגנז כל אותו האור.
אדהכי הא אינון תרין שליחן אתיין אשכחוהו רישיה בין ברכוי אמרו ליה שלמא עליה דמר שלמא למאן דעלאין ותתאין בעאן לאקדמא ליה שלם (י)קום קם ר"ש וחדא בהו אמרו ליה ולא חמית נייחא דרוחא דעבד לך מאריך חמית נהירו דביתא ברקיעא אמר לון חמינא:	בין כך הרי אותם שני שליחים באים, מצאוהו ראשו בין ברכיו, אמרו לו שלום עליך, מר שלום למי שעליונים ותחתונים רוצים להקדים לו, שלום. קום. קם רבי שמעון ושמח בהם, אמרו לו, ולא ראית נחת רוח שעשה לך רבונך, ראית אור הבית ברקיע, אמר להם ראיתי.

⁶²² ויהבו (דפ"ו).

⁶²³ אלא (נוסף בדפ"ו).

⁶²⁴ פרחי (דפ"ו).

⁶²⁵ מלכות (רח"ו).

⁶²⁶ ר"ק (רח"ו).

⁶²⁷ בינה (רח"ו).

⁶²⁸ חכמה (רח"ו).

⁶²⁹ פירש אפילו הצדיקים שהם אהובים שלך מי הוא שיזכה לסודות התורה כראוי (מ"מ).

⁶³⁰ מפני שהם הגדילו את הענין הרבה ולכאורה נראה פשוט (אור יקר).

69 | Page

אמרו לו באותה שעה, הוציא התהום בית המקדש, והעבירו הקדוש ברוך הוא בים הגדול, ומאורו היה מואר ברקיע.	אמרו ליה ביה שעתא אפיק תהומא בי מקדשא ⁶³¹ ואעבריה קב"ה בימא רבא ומנהירו דיליה הוה נהיר ברקיעא:
אמרו לו, ראש הישיבה דורש בשלומך, והרי יודע שאנו שליחים אליך, וכמה דברים חדשים עתיקים התחדשו בתורה בלילה הזה. אמר להם בבקשה מכם, אמרו דבר אחד מהם אמרו, לא נתנה לנו רשות למה שבאנו אליך, אבל דבר חדש היה אליך כעת.	אמרו ליה רב מתיבתא בעא בשלמך והא ידע דאנן שליחן לגבך וכמה מלין חדתינן עתיקין אתחדש באורייתא בהאי ליליא אמר לון במטו מנייכו אמרו חד מלה מנייהו אמרו לא אתייהיב לן רשו אלא ⁶³² [למאי] (למאן) דאתינן לגבך אבל מלה חדתא הוה לגבך ⁶³³ השתא:
פתח ראש הישיבה ואמר "ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וגו'", זה בשביל להאיר בו אור, כדוגמא זה, מי שלא זוכה במקום זה ילך ויקח עצמו למקום אחר, ויזכה בו עץ שדולק, והאור לא עולה ומאיר בו ינענעו אותו, ויעלה בו האור ויאיר, והיינו עתידים לשמוע אבל בשביל לבא אליך	פתח רב מתיבתא ואמר (בראשית יב א) ויאמר יי' אל אברם לך לך מארצך וגו' דא בגין לאתנהרא ⁶³⁴ ביה נהירו כגוונא דא מאן דלא זכי באתר דא יהך וינטל גרמיה לאתר אחרא ויזכי ביה אעא דדליק ונהורא לא סליק ונהיר ביה ינענעון ליה ויסלק ביה נהורא ואנהיר והוינן זמינין למשמע אבל בגין למיתי גבך
לא רצינו להתעכב, שמח רבי שמעון.	קסז/א:
אמרו לו אהה חסיד קדוש כל הדברים שבינינו בתורה דברים קטנים הם בכל דבר ודבר, ואותם דברים קטנים, כמה הם דברים גדולים ועליונים, עד שאין להם שעור, שהרי אין בנו ספק אלא בירור התורה על בוריה, וכעת ראש הישיבה פרש	לא בעינן לאתעכבא חדי ר' שמעון ⁶³⁵ :
אמרו ליה אי חסידא ⁶³⁶ קדישא כל מלין די בגוון ⁶³⁷ באורייתא מלין זעירין אינון בכל מלה ומלה ⁶³⁸ ואינון מלין זעירין כמה אינון ⁶³⁹ מלין רברבין ועלאין עד דלית לון שיעורא דהא לית בגוון ספקא אלא ברירו דאורייתא על בורייה ⁶⁴⁰ והשתא רב	

⁶³¹ נראה שהוא גנוז בתהום כמי שנותן דבר באוצר כדכתיב באוצרות תהומות, ולפי שעה עשה הקב"ה זה שהוציאו כדי שיראהו ר' שמעון וישמח, והצדיקים כשרואים אותו הקב"ה מראה אותו להם ומוציאו אליהם, שדוחק הוא שנאמר שיכנסו הצדיקים למטה בתהומות (אור יקר).

⁶³² נמחק בדפ"ו.

⁶³³ לגבן (יהל אור).

⁶³⁴ דאתנהרא (דפ"ו).

⁶³⁵ מפני שהם הגדילו את הענין הרבה ולכאורה נראה פשוט (אור יקר).

⁶³⁶ כי עם היות שהם דברים קצרים הם דרושים נעלמים, והשתא פריש רב מתיבתא למה הנשמה אינה מצלחת במקום אחד והיא מצלחת במקום אחר, כי מה יחס המקומות לנשמה, ודבר זה הוא פירוש אל מלות קצרות שאמר מתחלה וכך הם עניינם, בגן עדן מביאין משיבה של מעלה מלות קצרות כמו משנה, ואחר כך מאריכין בביאורם כמו תלמוד וכן הוא משאם ומתנם, ומי שחדד שכלו בהשכלת העניינים בעולם הזה ישכיל יותר בעולם ההוא ויהיה ראש ישיבה לכמה שלא הצליחו כמותו (אור יקר).

⁶³⁷ "די בגוון" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "דאינון".

⁶³⁸ פי' בכל פסוק ופי' של התורה יש בו סודות מועטים אבל אע"פי שהם מועטים כל סוד יש בו הקדמות ודרושים מופלאים לאין קץ (מ"מ).

⁶³⁹ בגוון (נוסף ביהל אור).

⁶⁴⁰ כאן צ"ל מ"ש קס"ח א' ב' זכאה איהו מאן דאזער כו' עד רב בעילוויא בההוא עלמא. ואח"כ רב מתיבתא בג"כ זכה לההוא יקר. מ"ש קע"א ב'. ואח"כ כאן והשתא רב מתיבתא פריש מלין סתימין כו' (יהל אור).

דברים סתומים על זה, בגלל מה שעיקר הנשמה, למה לא מאיר במקום זה, וזוכה להיות מואר במקום אחר, ועד עתה לא זכינו בזה, כדי לבא אליך.	מתיבתא פריש מלין סתימין על דא בגין דעקרא דנשמתא אמאי לא נהיר באתר דא וזכי לאתנהרא באתר אחרא ועד כען לא זכינן בהו בגין למיתי גבך:
ודבר אחר זכינו לשמוע ממנו, רוח שהולכת ערומה באותו עולם, בלי בנים, אשתו תעשה כלי לבנותו, למה, אשתו היא נר שנדלקת ממנו, ושניהם נר אחד היו. אור זה יוצא מאור זה, דעך זה נדלק מתוך אורו ממש, משום שהיו אור אחד.	ומלה אחרא זכינן למשמע מניה רוחא דאזלא ⁶⁴¹ בערטורא ⁶⁴² בההוא עלמא בלא בגין אנתתיה יתעביד ליה מאנא לאתבנאה איהו מאי טעמא ⁶⁴³ אנתתיה איהו ⁶⁴⁴ שרגא ⁶⁴⁵ דאתדליקת מניה ותריויהו שרגא ⁶⁴⁶ חדא הוו נהורא דא נפק מנה[ו]רא דא אתדעך ⁶⁴⁷ דא אתדליק מגו נהוריה ממש בגין דחדא נהורא הוו:
כעת רבי נחזור לדברים הראשונים, וכשנחזור למקומנו נטל רשות מראש הישיבה באותם דברים שנקבל ממנו ונאמר לפניך, אשרי חלקך שאתה זוכה לאורות נסתרים מכל הצדדים, מלמעלה ומלמטה, מהעולם הזה ומעולם אחר.	השתא רבי נהדר למלין קדמאין וכד נהדר לאתרין נטול רשו מרב מתיבתא באינן מלין דנקבל מניה ונימא קמך זכאה חולקך דאת זכי לנהורין סתימין מכל סטרין מעילא ומתתא מהאי עלמא ומעלמא [אחרא] ואחרא [דאתי]:
אמר רבי שמעון דבר אחד רציתי לדעת אם תוכל להודיע לי, נשים באותו עולם אם זכאיות לעלות למעלה או איך הן שם.	אמר ר' שמעון מלה חדא בעינא למנדע אי תיכול לאודעא לי נשין בההוא עלמא ⁶⁴⁸ אי זכאן לסלקא לעילא או היך אינן תמן ⁶⁴⁹ :
אמר לו אהה רבי אי רבי, בזה יש לנו סוד יתר (נכבד) כדי לא לגלות סודות של שם, אבל זה ילך ויטול רשות ונאמר לך, בין כך פרח אחד והתכסה מהם והלך לו, ולפי שעה שב אליהם. אמר להם עתיד הייתי להיכנס, והיו כולם בעטור אחד, שדנו דין.	אמר לי' אי רבי אי רבי בדא אית לן רוא יתירא וס"א יקירא ⁶⁵⁰ בגין דלא לגלאה סטרין דתמן אבל דא יהך ויטול רשו ונימא לך אדהכי פרח חד ואתכסי מנייהו ואזל ליה ולפום שעתא תב לגבייהו אמר לון זמינא הוינא למיעאל והוו כלהו בעטורא חדא דדייני דינא:
אדם אחד שעמד על פתח הגן עדן,	דחד בר נש דקאים על פתחא דגן עדן

⁶⁴¹ היינו האיש שמת בלא בנים ואחיו מייבם אשתו והוא חוזר שם על ידו בגלגול (אור יקר).
⁶⁴² נדצ"ל בערטילא, שהוא לשון של ערום, אבל ערטירא היא לשון של שמחה, עי' תז"ח נא ע"ב ובהגר"א שם.

⁶⁴³ פי' למה לא נבנה אלא באשתו (מ"מ).

⁶⁴⁴ איהי (דפ"ו).

⁶⁴⁵ כי הזכר והנקבה הם בסוד תפארת ומלכות כנודע, ונשמת הנקבה היא נר דולקת מתוך אור הזכר, ובהיות שכבה אור הזכר נדלק מאור הנקבה שהוא אורו ממש, ולפיכך כשכבה אורו שאין לו בנים נדלקת באשתו שנבנה שם וחוזר בגלגול בה ממש כנודע (אור יקר).
⁶⁴⁶ שרא (דפ"ו).

⁶⁴⁷ סוד רוחא דשבק בגווה שיצא מהדכורא לכך כשנדעך זה שהוא רוח של בעלה אידליק מגו נהוריה ממש דהיינו מאשתו שיש בה רוחא דיליה (רח"ו).

⁶⁴⁸ נסתפק אם הנשים יש להם עליה לשמוע בישיבה של מעלה כמו שיש לזכרים, כי מצד אחד נראה שיש להן עליה שהרי יש להן רוח ונשמה בגן עדן של מעלה, ומצד אחר נראה שאינם עולות כי למה יעלו הרי אין להם עסק בתורה לזכרים (אור יקר).

⁶⁴⁹ סדר מחיצותיהן כדמפרש לקמיה (אור יקר).
⁶⁵⁰ והוא מש"ל (קסז ע"ב) אי ר' אי ר' אלמלא כו' (יהל אור).

ואינן כרובים אחזו בו, ולא נתנו אותו להיכנס שם, והיה בצער ביניהם, וצעק צעקות על גבי הפתח, ושמעו כל הצדיקים ששם, וכעת היו מתכנסים כל בני הישיבה להיכנס אל מלך המשיח לעיין בדינו.	ואותם כרובים אחזו בו, ולא נתנו אותו להיכנס שם, והיה בצער ביניהם, וצעק צעקות על גבי הפתח, ושמעו כל הצדיקים ששם, וכעת היו מתכנסים כל בני הישיבה להיכנס אל מלך המשיח לעיין בדינו.
ובאתי להודיע לכם, וזה חברי, הצטרך ללכת לשם, שכרוז העובר בכל אותם בני הישיבות שיהיו מתכנסים כעת לפני המשיח, לקח פתקה אחת ונתנה לרבי שמעון.	ובאתי להודיע לכם, וזה חברי, הצטרך ללכת לשם, שכרוז העובר בכל אותם בני הישיבות שיהיו מתכנסים כעת לפני המשיח, לקח פתקה אחת ונתנה לרבי שמעון.
אמר קח את זה ועיין במה ששם, עד שנבא אליך, ופרחו שניהם. ורבי שמעון לקח הפתקה וראה מה שראה בסודות ששם, כל אותו יום בלילה ראה נר ונפלה עליו שנה ונרדם עד הבוקר, כשהאיר היום קם ופרחה אותה פתקה ממנו, והנה שניהם באים.	אמר קח את זה ועיין במה ששם, עד שנבא אליך, ופרחו שניהם. ורבי שמעון לקח הפתקה וראה מה שראה בסודות ששם, כל אותו יום בלילה ראה נר ונפלה עליו שנה ונרדם עד הבוקר, כשהאיר היום קם ופרחה אותה פתקה ממנו, והנה שניהם באים.
אמר ליה קום רבי זכאה חולקך קום בגינך חמינן וזכינן⁶⁵³ לכמה סתרינן עלאין כמה חדוה אחזיו⁶⁵⁴ לן כד יהבו רשו לגלאה לך כל מה דאת בעי:	אמר לו עמוד רבי, אשרי חלקך, עמוד, בגללך ראינו וזכינו לכמה סתרים עליונים, כמה שמחה הראו לנו, כשנתנו רשות לגלות לך כל מה שאתה רוצה.
ריש מתיבתא עלאה⁶⁵⁵ נפק לגבן ואמר שאילו בשלמיה דבר יוחאי אתריה דבר יוחאי הא פנו ליה מכמה יומין לית מאן דיקרב לגביה זכאה איהו:	ראש הישיבה העליונה יצא אלינו, ואמר שאלו בשלום בר יוחאי, מקומו של בר יוחאי הרי פנוי לו מכמה ימים, אין מי שיקרב אליו, אשריו.
רבי רבי כד פרחנא מגבך (בגינך) עאלנא וחמינא כל בני מתיבתא דהא מתכנפי לגו היכלא חדא דמשיח תמן ודיינו דינא דההוא בר נש דקאים על פתחא שמיה לית לן רשו לגלאה:	רבי רבי כשפרחנו ממך (בשבילך) נכנסנו וראינו כל בני הישיבות, שהרי מתכנסים לתוך היכל אחד ששם המשיח, ודנו דין של אותו אדם שעמד על הפתח, ששמו אין לנו רשות לגלות.
אצטער ר' שמעון⁶⁵⁶ על דא אמר ליה לא תצטער רבי על דא אנת תדע בדא ליליא בחלמך אבל דינא דיינו עליה [דגזר] (וגזר) משיח דלהוי ההוא בר נש לבר בההוא	הצטער רבי שמעון על זה, אמר לו אל תצטער רבי על זה, אתה תדע בלילה הזה בחלומך, אבל דין דנו עליו, שגזר משיח שיהיה אותו אדם בחוץ באותו צער ארבעים יום, ולסוף

⁶⁵¹ כולו (דפ"ו).

⁶⁵² נראה שהצדיקים דנים הצדיקים, אמנם יהיה ענין זה במי שהוא צדיק ובא ליכנס בגן עדן, כי מי שהוא שהוא רשע אינו צריך לזה (אור יקר).

⁶⁵³ הוא מש"ל (קסז ע"ב) ועל דא אחזיו לי מה דלא כו' (יהל אור).

⁶⁵⁴ אחדו (יהל אור).

⁶⁵⁵ מט"ט (רח"ו). ואע"פ שבדף קס"ג פי' הרח"ו שם מתיבתא עילאה היא קב"ה ומתיבתא דרקיעא היא של מט"ט. איפשר שגם מתיבתא דקב"ה ראש החכמים שבה הוא מט"ט (מ"מ).

⁶⁵⁶ לדעת אי זה מן החברים הוא להרעילו בתפלה והיינו דקאמר "אנת תנדע" וכו' [אבל דינא דיינו עליה] וכבר נגזר הדבר (אור יקר).

ארבעים יום יצערו אותו בדין בצער הגיהנם שעה וחצי.	צערא ארבעין יומין לסוף ארבעין יומין יצערון ליה בדינא בצערא דגיהנם שעתא ופלגא ⁶⁵⁷ :
וכל זה משום שיום אחד, אחד מן החברים היה מפרש דברי תורה, וכשהגיע לדבר אחד ידע האדם הזה שיכשל בו, ואמר לחברים שתקו אל תאמרו דבר, ומשום ששתקו החברים נכשל באותו דבר והתבייש, ועל אותה בושה שגרם אדם זה דנו אותו בדין הזה	וכל דא בגין דיומא חדא חד מן חברייא הוה פריש מלי ⁶⁵⁸ דאורייתא כד מטא לחד מלה ידע האי ב"נ דיתכשל ביה ואמר לחברייא שתקו לא תימרון מדי ובגין דשתיקו חברייא אתכשל בההוא מלה ואכסיף וההוא כסופא דגרים האי בר נש דיינין ליה בהאי דינא
קס"ז/ב:	קס"ז/ב:
הקשה, משום שלא רוצה הקדוש ברוך הוא להשאיר עוון התורה אפילו כמלא נימה.	קשיא בגין דלא בעי קב"ה לשבקא חובא דאורייתא ⁶⁵⁹ אפילו כמלא נימא:
דנו דינו ויצאו כל בני הישיבה, ואני שאלתי רשות, שהרי בר יוחאי שאל שאלה זו, ועל זה הראו לי מה שלא ידעתי מלפני כן.	דיינו דיניה ונפקו כל בני מתיבתא ואנא שאילנא רשו דהא בריה דיוחאי שאיל שאלתא דא ועל דא אחזיו לי מה דלא ידענא מקדמת דנא:
אהה רבי, ששה היכלות הראו לי בכמה ענוגים ועדונים, במקום שפרוכת פרושה בגנה, שהרי מאותה הפרוכת והלאה לא נכנסים זכרים כלל.	אי רבי שית היכלין אחזיו לי בכמה ענוגין ועדונין [באתר] (ואתר) דפרוכתא ⁶⁶⁰ פרישא בגנתא דהא מההוא פרוכתא ולהלאה לא עאלין דכורין כלל:
בהיכל אחד יש בתיה בת פרעה, וכמה רבוא ואלפי נשים זוכות אתה, ולכל אחת ואחת מהן יש מקומות של אורות ועדונים ללא דחק כלל.	בהיכלא חדא אית בתיה בת פרעה ⁶⁶¹ וכמה רבוא ואלפי נשין זכין בהדה וכל חדא וחדא מנייהו דוכתין דנהורין ועדונין בלא דחקא כלל:

⁶⁵⁷ ע"י לעיל ח"א סב ע"ב, וז"ל הזהר הרקיע שם: למה בא מספר זה וכי בעניית הקדישים שאומרים ישראל בכל יום יתבטל דין גיהנם לגמרי מעולם ואין השכל סובלו כי בודאי דינים של הגיהנם תרופה אל הנפש אמנם יובן עמ"ש בפי פקודי דף רסד כי ז' היכלין הן בגיהנם והם נחלקים לייב ירחין דוגמת ייב מלאכים ייב מרכבות השכינה כנז' בפי כי תצא דף רעז ואלו הן ייב ירחין דעונש רשעים והנה היכל ז' שהוא גיהנם האחרון הוא כפול ונקרא ארץ עיפתה כנז' בפי וילך דף רפה והנה הם ח' היכלין תחלק בהם ייב חדשים נמצא חודש וחצי לכל אי מהם והנה היכל הז' הוא אחד לאינון דלא אתיבו אמן כנז' פי וילך והנה כל אי מייב מזלות ייב ירחי שתא הוא מושל בכל שעה ושעה מייב היום וייב הלילה והנה נמצא מדור הז' נק' שעתא ופלגא כי בו שעה וחצי כנז' והנה כשישראל עונים אמן אז רווחין פי שאינו נכנס במדור ההוא עד עבור שעתא ופלגא אמנם שאר הדינים לא בטלו מינייהו רק ההוא דינא קשיא לחוד ואפשר שלזה סמך מאמר ר' אבא ענין ז' מדורין דגיהנם חד מינייהו תתאה דאיכרי שאול.

⁶⁵⁸ מלין (דפ"ו).

⁶⁵⁹ לוותר עון מי שמבזה ת"ח העוסק בתורה (מ"מ).

⁶⁶⁰ כמו בין היכלין דאצילות לבריאה, ששם דנוקבין. והנה הם שבע היכלות לז' נביאות, ודשרה כוללת ד'. וכן הן ז' היכלין דדכורין, כמ"ש (ויקרא רבה פ"ל סי' ב) שבע כתות כו', לשבע שמחות כו'. והיכלות אלו הן כסדר חג"ת כו'. ושל יוכבד הוא הגבוה, כחוט השני, היכלא דמשה ועמ"ש. ולכן היכלא דבתיה נק' שאננות דלא כו', דלית תמן רתחא, כמ"ש בריש ז"ח (א ע"א), וגיהנם לא נברא עד יום שני. ודאמהות בוטחות, דשם בטח בה לב כו', דאין שם פחד כלל, דלא מגיע שם כו' (יהל אור).

⁶⁶¹ הנה לעולם היכל ראשון שבגן עדן הוא לגרים וזה אפילו לזכרים, לכך היכל ראשון בו בתיה שהיא גיורת, וגם שאר נשים שמהם גיורות והיא ראש להן כמו שהוא אונקלוס הגר ראש לגרים בהיכל ראשון לזכרים (אור יקר). סימן ד' היכלין אלו בסו"ד בתיה סרח יוכבד דבורה (מ"מ).

יש לה שלש פעמים בכל יום כרוזים שמכריזים, הרי דמות משה נביא הנאמן באה, ובתיה יוצאת למקום פרגוד אחד שיש לה, ורואה דמות משה ומשתחוה אליו, ואומרת אשרי חלקי שגדלתי אור זה, וזה ענוגים שלה יותר מכלם.	אית לה תלת זמנין בכל יומא כרוזי אכריזו הא דיוקנא דמשה נביאה מהימנא אתי ובתיה נפקת לאתר דפרגודא חדא דאית לה וחמאת דיוקנא דמשה וסגידת לגביה ואמרה זכאה חולקי דרביתי נהירו דא ⁶⁶² ודא איהו ענוגין דילה יתיר מכלהו:
חוזרת לנשים ועוסקת במצוות התורה, כולן באותן דמויות שהיו בעולם הזה בלבוש אור, (כלבוש) בלבוש הזכרים, פרט שלא מאירים כך מצוות התורה, שלא זכו לקיימן בעולם הזה, עוסקות בהן ובטעמיהן באותו עולם. וכל הנשים הללו שיושבות יחד עם בת פרעה נקראות נשים שאננות, שלא הצטערו כלל בצער הגיהנם.	אהדרת לגבי נשין ואשתדלן בפקודי אורייתא כלהו באינן דיוקנין דהוו בהאי עלמא בלבושא דנהורא ⁶⁶³ בלבושא דדכורין בר דלא נהרי הכי ⁶⁶⁴ פקודין דאורייתא דלא זכו לקיימא לון בהאי עלמא משתדלי בהו ובטעמיהו ⁶⁶⁵ בההוא עלמא וכל הני נשין דיתבין בהדי בתיה בת פרעה אקרין (ישעיה לב ט) נשים שאננות דלא אצטערו בצערא דגיהנם כלל:
בהיכל אחר יש סרח בת אשר, וכמה נשים רבוא ואלפים יחד אתה, שלש פעמים ביום מכריזים לפניה, הרי דמות יוסף הצדיק באה, והיא שמחה ויוצאת לגבי פרגוד אחד שיש לה, ורואה אור דמות יוסף ושמחה ומשתחוה אליו, ואומרת אשרי היום שעוררתי בשורתך לסבי.	בהיכלא אחרא אית סרח ⁶⁶⁶ בת אשר וכמה נשין רבוא ואלפין בהדה תלת זמנין ביומא מכריזין כמה הא דיוקנא דיוסף צדיקא אתא ואיהי חדאת ונפקת לגבי פרגודא חדא דאית לה וחמאת נהירו דדיוקנא דיוסף וחדאת וסגידת לגביה ואמרת זכאה האי יומא דאתערית בשורה דילך לגבי סבאי:
אחר כך חוזרת לשאר הנשים ועוסקות בתשבחות רבונן של עולם ולהודות לשמו, וכמה מקומות ושמחה יש לכל אחת ואחת, ואחר כך חוזרות לעסוק במצוות התורה ובטעמיהן.	לבתר אהדרת לגבי שאר נשין ומשתדלן בתושבחן דמארי עלמא ולאודאה שמיה וכמה דוכתין וחזוירו אית לכל חדא וחדא ולבתר אהדרן לאשתדלא בפקודי אורייתא ובטעמיהו:
בהיכל אחר יש יוכבד אם משה נביא הנאמן, וכמה אלפים ורבות	בהיכלא אחרא אית יוכבד אמיה דמשה נביאה מהימנא וכמה אלפין ורבבן בהדה

⁶⁶² ז"ל הרב בליקוטים "בצדקה תכוננו" ר"ת וס"ת בת"ה ה"ס בתיה בת פרעה שע"י הצדקה שעשתה עם משה נתכוננה ונכנסה בקדושה. ופי' בת"ה נקראת כך לפי שגדלה את משה שהוא קפ"ד קס"א שהם ב' שמות י"ה מב"ת י"ה והיא נעשית בת ע"י שני שמות י"ה אלו (מ"מ).

⁶⁶³ (ס"א כלבושא) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁶⁴ מטעם שהזכרים במדרגת התפארת והנקבות במדרגת המלכות דהיינו חמה ולבנה, ולכן הזכרים מאירים במדרגת אור החמה (והזכרים) [הגהה] והנקבות מאירים במדרגת אור הלבנה (אור יקר). לפי שפטורים מן המצות לכך אינו מאיר לבושם כשל האנשים (מ"מ).

⁶⁶⁵ ידוע שמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות והטעם שזמן הם שש קצוות שהוא התפארת והם במדרגת הזכר ולכן נשים פטורות מפני שהם בנקבה, אמנם בגן עדן שהזכר נקשר עם הנקבה יש להם כח לעסוק בדינים ובטעמים שהרי התפארת במלכות, ונשים חייבות במצות עשה שהזמן גרמא בהיותם שם (אור יקר).

⁶⁶⁶ נלע"ד שהיכלות אלו הם זה לפניו מזה כדמוכח מדף קע"א ע"ב שאמר וז"ל נשין בההוא זמנא נפקי כולהו ומתכנשי לגו היכלא דבתיה וכו' ומתמן נפקין ועאלין כולהו והיא עמהון לגו היכלא דסרח וכו' ומתמן נפקין והיא עמהון לגו היכלא דיוכבד וכו' ש"מ שהם זה לפניו מזה. ואל יקשה לך מדבורה שהיא לפניו מיוכבד. לפי שהיתה נביאה ושפטה את ישראל. והנה לעיל אמר אי רבי שית היכלין וכו' ולא מנה אלא ד'. כי שני היכלות חסרו מכלל מה שחסר מפרשה זו זווגא דההוא עלמא (מ"מ).

בהיכלא דא לא מכריז כלל אלא ג' זמנין בכל יומא ויומא אודת ומשבחת למארי עלמא איהי וכל אינון נשין די בהדה ושירתא דימא מזמרינ בכל יומא ואיהי בלחודהא אמרת מהכא (שמות טו כ) ותקח מרים הנביאה וגו' את התוף בידה וגו' וכל אינון צדיקייא די בגן עדן צייתין לקל נעימו דילה וכמה מלאכין קדישין אודאן ומשבחן עמה לשמא קדישא:	עמה בהיכל זה, לא מכריזים כלל אלא שלש פעמים בכל יום ויום מודה ומשבחת לרבנו של עולם, היא וכל הנשים האלו שאתה, ושירת הים מזמירות בכל יום, והיא לבדה אומרת מכאן "ותקח מרים הנביאה וגו' את התוף בידה וגו'", וכל אותם צדיקים שבגן עדן מקשיבים לנעימות קולה, וכמה מלאכים קדושים מודים ומשבחים עמה לשם הקדוש.
בהיכלא אחרא אית דבורה⁶⁶⁷ אופ הכי וכל שאר נשין בהדה אודן ומזמרן בההיא שירתא דאיהי אמרת בהאי עלמא אי רבי אי רבי מאן חמי חדה דצדיקייא ודחנשין זכיינ דעבדין לגבי קב"ה:	בהיכל אחר יש דבורה גם כן, וכל שאר הנשים אתה מודות ומזמירות באותה שירה שהיא אמרה בעולם הזה. אהה רבי אי רבי, מי ראה שמחת הצדיקים ושל נשים זכאיות שעושות לפני הקדוש ברוך הוא.
לגו לגו אינון⁶⁶⁸ היכלין אית ארבע היכלין טמירין דאמהן קדישין⁶⁶⁹ דלא אתמסרן לאתגלאה ולית מאן דחמי לון ובכוליה יומא אינון בלחודיהון כמא דאמינא לך וגוברין אופ הכי (בכל יומא כמה דאמינא לך אינון בלחודיהון):	לפני ולפנים של אותם היכלות יש ארבעה היכלות טמירים של האמהות הקדושות שלא נמסר להגלות, ואין מי שרואה אותן בכל היום [אלא] הן לבדן, כמו שאמרתי לך, והגברים גם כן.
וובכל ליליא אתכלילין בלהו כחדא (כמה דאתמר) בגין דשעתא דזווגא איהו בפלגות ליליא בין בהאי עלמא בין בההוא עלמא זווגא דההוא עלמא⁶⁷⁰ אתדבקתא⁶⁷¹ דנשמתא בנשמתא נהורא בנהורא⁶⁷²:	ובכל לילה נכללים כולם כאחד, משום ששעת הזווג היא בחצות הלילה, בין בעולם הזה ובין בעולם הבא, זווג אותו עולם התדבקות נשמה בנשמה, אור באור.

⁶⁶⁷ חסר כאן ב' היכלין, והוא בהשמטות דכאן. והוא א' של חנה, וא' של אסתר, ובהיכלא דבתיה שם אביגיל ושאר נשים, ובהיכלא דסרח שם חולדה ושאר, ובהיכלא דיוכבד שם מרים. ואלו ז' נביאות הן עשר, כמו בז' היכלות שהן עשר. והן ד' רגלין לכסא וששה דרגין, שהאמהות הן רגלין כמו האבות, אלא שרחל במקום דוד בנוקבין. וכן היכלות דדכורין הן ז' כתות שובע שמחות, והן שבע בשבע כמ"ש בהיכלות פ' בראשית (מה ע"א) ופ' פקודי (רנו ע"ב), והן מזדווגים יחד כמ"ש וז"ש והולך בכל ליליא אתכלילין כו'. והפרכת הוא כמו הפרגוד בין אצילות להיכלות דבריאה, ומ"מ הן באחדות באצילות, וכמ"ש למעלה קנ"ט א' עלמא כו'. והנה דבורה וחנה בהיכלי הנביאות, ואסתר במקומה, והשאר נסתרים, כי חג"ת הן נסתרים, ושם באותן הקדמוניות (יהל אור).

⁶⁶⁸ דאינון (דפ"ו).

⁶⁶⁹ קדישין (דפ"ו).

⁶⁷⁰ ז"ש ודבק באשתו בההוא עלמא והיו לבשר אחד בעולם הזה (רח"ו).

⁶⁷¹ מיום שומעי הדבר הזה הפלא בעיני הפלא ופלא מכמה טעמי, האחד כי אברהם ושרה היו שני צדיקים ועשו במעט שנים שישבו בחרן כך נפשות לגרים, ומיום שעלו ישראל ממצרים ששים רבוא מתו הדור ההוא נמצאו שם ששים רבוא זכרים וששים רבוא נקבות, אם כן היו ראויים שיהיו הגרים לאין תכלית, כי ששים רבוא נשמות יולידו בכל זווג וזווג, וכן בדור הבא אחריהם וכן בדור השלישי, וכמה צדיקים שבכל דור ודור וכולם מזדווגין זכר בנקבה, ואין ספק שיתרבו התולדות לנשמות יותר מתולדות הגופים (אור יקר).

⁶⁷² ע"י תיקון טז ע"א: נפשא דאיהי שתופא דגופא איהי פתילה רוח דא משחא

נהורא דא נשמתא מאנא דא גופא איהו עבד ואיהו רכב לתלת סטרין אלין

זווג העולם הזה גוף בגוף, והכל כמו שראוי, מין אחר מינו, זווג אחר זווג, גוף אחר גוף. זווג אותו עולם, אור אחר אור.	זווג דהאי עלמא גופא בגופא וכלא כמה דאתחזי זינא בתר זיניה זווגא בתר זווגא גופא בתר גופא זווגא דההוא עלמא נהורא בתר נהורא:
היכלי ארבע האמהות נקראים היכלות של בנות בטחות, ולא זכינו בהם לראות, אשרי חלק הצדיקים גברים ונקבות שהולכים בדרך ישר בעולם הזה, וזוכים לכל הענוגים של אותו עולם. אהה רבי אי רבי, אלמלא בר יוחאי אתה לא נמסר לגלות.	היכלין דארבע אמהן אקרון היכלין דבנות בוטחות ⁶⁷³ (ישעיה לב ט) ולא זכינא בהו למחמין זכאה חולקהון דצדיקייא גוברין ונוקבי דאזלי בארע מישר בהאי עלמא וזכאן לכלהו ענוגין דההוא עלמא (ולא זכינא בהו למחמין) אי רבי אי רבי אלמלא בר יוחאי אנת לא אתמסר לגלאה:
זווג אותו עולם נעשה פרי	זווגא דההוא עלמא אתעביד איבא
	קסח/א:
יותר מפרי שנעשה בעולם הזה בזווג שלהם, בזווג אותו עולם	יתיר ⁶⁷⁴ מאיבא דאתעביד בהאי עלמא בזווגא דלהון ⁶⁷⁵ בזווגא דההוא עלמא

דאינון קיטורא דיתורא חדא דאינון נר ה' נשמת אדם, ע"כ. ועי' בהגר"א

בתיקון"ז כ' ע"ד: נ"ר הוא נפש רוח, ונשמת כו', וכתוב נר, דכולהו כלילין בנר, ומה שלא נכלל

בנר רק נפש רוח ואמר נשמה לחודא, משום דההוא נהורא עילאה אינו נראה בנר, ושריא עלייהו בהעלם, ע"כ. עי' ליקוטים בסוף מש"כ רבינו בביאורו על ספד"צ לז ע"ד וז"ל, כי הרוח באדם הוא האדם אבל הנפש הוא מדרגה למטה ממנו והנשמה למעלה ממנו והוא מדרגת מלאך. ועי' יהל אור ח"א כ"ח ע"ד, ז"ל, הענין של נר"נ, נשמה היינו השכל אינו בגוף האדם אלא מזלו ושורה עליו, והרוח הוא כח ההרגש שבאדם, והנפש הוא כח החיוני הצומחת שבאדם. ועי' יהל אור ח"א יא ע"ד וז"ל, באדם נשמה חיה יחידה, שכללם הנשמה, היא ג"ר של הרוח של האדם אבל הנשמה עצמה שהיא ג"ר עצמן אינו באים באדם כלל והן אלקות וז"ס איש האלהים.

⁶⁷³ ונפקא מינה דבחורבן קוננו עם השכינה נשים שאננות ובנות בוטחות (רח"ו).
⁶⁷⁴ וכן ראוי כי הזווג התחתון צריך להמתין תשעה חדשים לעיבור וכ"ד חדש ליניקה וקרובים לנפלים וכמה מקרים אחרים ועם כל זה מתרבים בני אדם דור הולך ודור בא, והנשמות אין בהם המקרים האלו, והם כמה דורות של נשמות מזדווגות ודאי שהנשמות לאין תכלית והגרים מועטים חד בדרא או תרי בדרא, ואף אם יהיו מאה או אלף, אם כן שאר הנשמות מה יעשה מהם, אם יעמדו שם ולא יבואו לעולם א"כ נמצא לבטלה היה מציאותם ולריק, כי לפרש שיהיו גרים הרבה אינו דהא קיימא לן אין מקבלים גרים לימות המשיח, ואולם צריך לעורר עוד מבוכה אחת כי הנשמות הם ששה בחינות כפי מה שפירשתי בספ"ר בשער הנשמה, וכפי מה שפירש' בההוא עובדא דסבא כדמוכח בתיקונים, והם נשמה רוח ונפש ושלשתם באצילות נשמה מבינה רוח מתפארת נפש ממלכות, וכך הם שלשתם למטה נשמה מבריאה רוח מיצירה נפש מעשיה, והנה בלי ספק נשמה ורוח ונפש דאצילות הם מזווגא דקב"ה ושכינתיה שהם ספירן דאצילות, אמנם נפש רוח ונשמה דבריאה ויצירה ועשיה ממה הם והיאך הם ואימתי הם כי דבר זה ראוי לדקדק בו, ולהבין ענין זה ראוי שנציע הצעה אחת והיא, כי השלוחים האלו שהיו מדברים עם רבי שמעון היו נפשות, וכל מה שהיו אומרים היה מענין הנפשות וזווגם ותיקונם, כי ענין הנשמות נסתרה לנפש כדמוכח בכמה דוכתי בזוהר שאין נפש נהנית מענין הנשמה והרוח זולתי בשבתות ובראשי חדשים, וכמו שדקדקתי לעיל בלשונו שנפשות היו ומוכרח ודאי, ודבר זה אמת שאין בו ספק שאלו היו נפשות וספורם הנה הוא מסוד הנפשות או הרוחות על הרוב כי ענין גן עדן של מעלה לא ספרו כלל, עוד נציע הצעה שנית כי ענין הזווג הזה ודאי כמו שנהנה הרוח והנפש כדמוכח הכא כן נהנה הנשמה בגן עדן של מעלה או לפחות נהיה מוכרחים לומר שיתקשרו שלשתם יחד לזה, כי לפרשו בנשמה לבד אינו אמת שהרי הם מדברים בענין הנפש שאלו נפשות היו, ולומר שיעלו למקום הנשמות אינו אמת שהרי אינם עולות אלא בשבתות ור"ח, ובלי ספק הענין לנפש ולרוח גם כן ומה גם שהוא בגן עדן של מטה שאין שם מקום לנשמות, והכי דייק ר' אליעזר הגדול

בתשובה שלהם כאחד, כשהנשמות נדבקות זו בזו, עושות פירות ויוצאים אורות מהם, ונעשים נרות, והם הנשמות לגרים המתגיירים, וכל אלה עולים להיכל אחד.	בתיאובתא דלהון כחדא כד מתדבקן נשמתין דא עם דא עבדי איבין ונפקי נהורין מנייהו ואתעבדי שרגין ואינון נשמתין לגיורין דמתגיירין וכל הני עיילין להיכלא [ח]דא:
וכשמתגייר גר אחד פורחת מאותו היכל נשמה ונכנסת תחת כנפי השכינה ונושקת אותה, משום שהיא פרי הצדיקים, ושולחת אותה לתוך אותו גר ושורה בו.	וכד מתגיירא גיורא חדא פרחא מההוא היכלא נשמתא ועאלת תחות גדפהא דשכינתא דנשקת ⁶⁷⁶ לה בגין דאיהי ⁶⁷⁷ איבא דצדיקייא ומשדרת לה לגו ההוא גיורא ושראת ביה:
ומאותו זמן נקרא גר צדק, וזהו סוד הכתוב "פרי צדיק עץ חיים", מה עץ החיים מוציא נשמות, גם צדיק פרו עושה נשמות.	ומההוא זמנא אקרי גר צדק והיינו רזא דכתיב (משלי יא ל) פרי צדיק עץ חיים מה אילנא דחיי אפיק נשמתין אוף הכי צדיק איבא דיליה עביד נשמתין ⁶⁷⁸ :
ראש הישיבה אמר, כתוב "ותהי שרי עקרה אין לה ולד", ממה שאמר "ותהי שרי עקרה, איני יודע שאין לה ולד, מה זה "אין לה ולד", אלא כך אמר ראש הישיבה, ולד לא היתה מולידה, אבל נשמות היתה מולידה.	רב מתיבתא אמר כתיב (בראשית יא ל) ותהי שרי עקרה אין לה ולד ממאי דאמר ותהי שרי עקרה לית אנא יודע דלית לה ולד מאי אין לה ולד אלא הכי אמר רב מתיבתא ולד לא הוה ⁶⁷⁹ מולדא אבל נשמתין הות מולדא ⁶⁸⁰ :
בהתדבקות התשוקה של אותם שני צדיקים היו מולידים נשמות לגרים, כל אותו זמן שהיו בחרן, כמו שעשו צדיקים בגן עדן, כמו שכתוב "ואת הנפש אשר עשו בחרן", נפש עשו בודאי.	באתדבקותא דתיאובתא דאינון תרין זכאין הוו מולידין נשמתין לגיורין כל ההוא זמנא דהוו בחרן כמה דעבדין צדיקייא בגן עדן כמה דכתיב (שם יב ה) ואת הנפש אשר עשו בחרן ⁶⁸¹ נפש עשו ודאי:
שמח רבי שמעון אמר לו, אותו האיש אהה רבי מה אמור לך, בכל ראש חדש ושבתות ומועדים וזמנים,	חדי ר"ש א"ל ההוא גברא אי רבי מה אימא לך בכל ריש ירחי ושבתי ומועדייא

בלישניה שהביא הזווג הזה כשספר ענייני גן עדן של מטה ואחר כך ספר ענייני גן עדן של מעלה מורה שהזווג למטה בגן עדן התחתון, עוד נציע הצעה שלישית והיא כי לא נחשוב שיהיה ענין הייחוד הזה אל הנפשות או הנשמות כפשוטו ויתן נשמת הזכר אור בנשמת הנקבה ואותו האור תהיה נשמתא דגיורין כי דבר זה בלתי משוער לעין השכל, האמנם נודע כי התפשטות אור הספירה בכל העולמות [בעולם האצילות] בעולם הבריאה ובעולם היצירה ובעולם העשיה, והנה המרכבה לשכינה ולקב"ה בכל העולמות הם הצדיקים כנודע, והנה בהיות חצות לילה קב"ה בא לגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, וענין שעשוע זה הוא שהקב"ה שהוא תפארת יתפשט אורו בזכרים והיינו שיקרא שבא לגן עדן, וכי דבר נגבל הוא יקרא בא לגן עדן, האמנם אותם הגצוצות העליונות המתפשטות מהספירות יתפשטו ויאירו בדברים הדקים הרוחניים שהם נשמות הצדיקים אשר שם, וגם חופות הצדיקים מאירים באור נוגהוכו' (אור יקר).

⁶⁷⁵ פי' הפירות שעושים הצדיקים מזווג עוה"ב יותר מפירות שנעשו ע"י זווגם בעוה"ז לפי שפירות של ג"ע הם נשמות ופירות של עוה"ז הם גופות (מ"מ).

⁶⁷⁶ ונשקת (דפ"ו).

⁶⁷⁷ דאיהו (דפ"ו).

⁶⁷⁸ אע"פ שמזהר בראשית משמע שנעשים מעת רעה ששולטת התיקלא ועושק' נשמתהון כבר תירץ הרב ז"ל בספר נוף ע"ח ענף א' חלק ב' ע"ש (רח"ו).

⁶⁷⁹ הות (דפ"ו).

⁶⁸⁰ שזכו בחייהן למעשה הצדיקים. וז"ש (ב"ב ט"ז י"ז) שלשה הטעימן כו'. ועשו גם שניהם, שהיו מגיירין אח"כ בפועל, והכניסו הנשמתין בהן (יהל אור).

⁶⁸¹ פי' שהיו מגיירים הגרים ומביאים להם נשמות מזווגם (מ"מ).

אותם זכרים עולים להראות לפני המלך הקדוש.	וזמניא אינון דכורין סלקין לאתחזאה קמי מלכא קדישא:
זכרים ולא נקבות, כמו שנאמר "יראה כל זכורך", וכשחוזרים חוזרים בכמה דברים לפני ראש הישיבה. יום זה החזירו דברים חדשים לפני ראש הישיבה על סודות עתיקים, צדיק וטוב לו צדיק ורע לו, שכולם עולים תוך משקל האילן, עד שלא יבאו לעולם. וכפי משקולת המשקל, כך יש להם בעולם הזה.	דכורין ולא נוקבין ⁶⁸² בד"א (שמות כג יז) יראה כל זכורך וכד אהדרן מהדרן בכמה מליין ⁶⁸³ חדתין ואהדרן [מליין] קמי רב מתיבתא יומא דא אהדרן מליין חדתין קמי רב מתיבתא על רזין עתיקין צדיק וטוב לו צדיק ורע לו דכלהו סלקין גו מתקלא דאילנא ⁶⁸⁴ עד לא ייתון לעלמא וכפום טקלא דמתקלא ⁶⁸⁵ הכי אית לון ⁶⁸⁶ בהאי עלמא:
ראש הישיבה ירד וגילה ממה ששמע למעלה. דבר אחד גילה ולא יותר. עץ שלא עולה אורו, יכו בו ויאיר. גוף שלא עולה בו אור הנשמה, יכו בו ויעלה אור הנשמה ויאחזו זה בזה להאיר.	רב מתיבתא נחית וגלי ממה דשמע לעילא מלה חדא גלי ולא יתיר אעא דלא סליק נהוריה יבטשון ביה ⁶⁸⁷ ואנהיר גופא דלא סלקא ביה נהורא דנשמתא ⁶⁸⁸ יבטשון ביה ויסלק נהירו דנשמתא ויתאחדון דא בדא ⁶⁸⁹ לאנהרא ⁶⁹⁰ ותרין נוסחין:
משום שיש גוף שאור הנשמה לא מאיר בו עד שיכו בו, אז מאיר אור הנשמה, ונאחז בגוף, והגוף נאחז בו. הגוף אז עולה אור מתוך הנשמה, מהודר מרומם ומשובח, מתפלל תפלתו ובקשתו, מברך לרבוננו.	בנין דאית גופא ⁶⁹¹ דנהירו דנשמתא לא נהיר ביה עד דיבטשון ביה כדין נהיר נהירו דנשמתא ואתאחד ⁶⁹² בגופא וגופא אתאחיד בה גופא כדין סליק נהירו מגו נשמתא מהדר מרומם ושבח מצלי צלותיה ובעותין ⁶⁹³ מברך למאריה:
הרי אז הכל מאיר, משום שיש גוף שאין הנשמה יכולה להאיר בו, עד שיכו בו, ואז מאיר ונאחז זה בזה. יש עץ שלא נאחז באור ולא עולה בו אור עד שיכו בו ואז מאיר.	הא כדין כללא נהיר בנין דאית גופא דלא יכילת נשמתא לאנהרא ביה עד דיבטשון ביה וכדין נהיר ואתאחד דא בדא אית אעא דלא אתאחד בנהורא ולא סליק נהורא ביה עד דיבטשון ביה וכדין נהיר:

⁶⁸² ואעפ"י שלקמן אמר כד סלקין לעילא כל אינון דכורין ונוקבין נתנן דהכא במועדי ושבתאי איירי ולכן דכורין ולא נוקבין. ולקמן איירי כמ"ש בדף קע"א ע"א שהנשים עולות במועדים ג"כ להיכלא דבתיה וכן בכל ההיכלות האחרים. וכן כתב ג"כ לעיל בדף קס"ג ע"א שהנשים במועדים וכו' סלקי כתימרות עשן לגבי מרים. נמצא שלגבי לאתחזאה קמי מלכא דכורין ולא נוקבין. אבל לעלות להיכלין דנשין, סלקין גם הם במועדי א"נ מ"ש לקמן סלקין דכורין ונוקבין איירי בשמטה שאמר שם בדף קע"א ע"א ת"ח בכל שמטה ושמטה איתכנשו גוברין ונשין וסלקין וכו' (מ"מ).

⁶⁸³ מלי (דפ"ו).

⁶⁸⁴ הענין כי אילן הוא התפארת. ו"מתקלא" רוצה לומר, משקל התפארת, דהיינו היות התפארת שופט בין חסד וגבורה שהוא הבית דין הגדול (אור יקר).

⁶⁸⁵ אם נשפט עליהם עושר או עוני או חולאים או טובות (אור יקר).

⁶⁸⁶ דהיינו היות הכרעת המשקל לחסד או לגבורה (אור יקר).

⁶⁸⁷ יסורין הרבה כדי שייטיב דרכיו ותאיר נשמתו, וזה טעם עם היותו צדיק ורע לו כיון שאינו צדיק כשיעור נשמתו (אור יקר).

⁶⁸⁸ שאינו מיישיר דרכיו כראוי עם היותו צדיק אין מעשיו כפי שיעור קדושת נשמתו כדי שתאיר בו נשמתו שיעור אורה (אור יקר).

⁶⁸⁹ שאז מטהר מחשבותיו ואוחז בנשמתו ומטיב דרכיו ומעשיו ומאיר נשמתו בו (אור יקר).

⁶⁹⁰ בא וראה כמה מעלת היסורין אשרי המקבלם בפנים יפות (רח"ו).

⁶⁹¹ יש צדיק שאינו מכונן מעשיו אלא על ידי יסורין (אור יקר).

⁶⁹² ואתאחדת (דפ"ו).

⁶⁹³ ובעותיה (דפ"ו).

סמרא אחרא⁶⁹⁴ בעי למעבד הכי ובטש בחייביא וכל מה דבטש כדין (משלי יג ט) וונר רשעים ידעך מחרף ומגדף לכל סמרינ לא⁶⁹⁵ יכיל לאנהרא כלל וכדין כתיב (קהלת ב יב) כי מה האדם שיבא אחרי המלך⁶⁹⁶ ובעי לאתדמי ליה ולא יכיל ועל דא (תהלים יא ה) יי' צדיק יבחן ובטש ביה וכדין נהיר ואתקף בנהירו:	צד האחר רוצה לעשות כך, ומכה ברשעים, וכל מה שמכה, אז ונר רשעים ידעך, מחרף ומגדף לכל הצדדים, ולא יכול להאיר כלל, ואז כתוב "כי מה האדם שיבוא אחרי המלך ורוצה להדמות לו ולא יכול", ועל זה "ה' צדיק יבחן", ומכה בו, ואז מאיר ומתחזק באור.
יבחן כד"א (ישעיה כח טז) אבן בחן⁶⁹⁷ גחין ר' שמעון ונשיק לעפרא אמר מלה מלה אבתרך רדיפנא מיומא דהוינא והשתא אשתמודע⁶⁹⁸ לי מלה מגו שרשא ועקרא דכלא:	יבחן כמו שנאמר "אבן בחן". גחן רבי שמעון ונשיק לעפר, אמר דיבור דיבור אחרך רדפתי מיום שהייתי, וכעת נודע לי הדבר מתוך שורש ועיקר הכל.
א"ל אי רבי אי רבי כד סלקין לעילא כל אינון רוחין דכורין ונוקבין בההוא זמנא שמעין (ס"א כמה) מלין חדתין ועתיקין נחתין ועאלין לגו מתיבתא ומהדרין⁶⁹⁹ מלי קמי רב מתיבתא ואיהו אולף לון מלה על קיומיה:	אמר לו, אהה רבי אי רבי, כשעולים למעלה כל אותם רוחות זכרים ונקבות, באותו זמן שומעים (כמה) דברים חדשים ועתיקים, יורדים ונכנסים לתוך הישיבה, ומחזירים דברים לפני ראש הישיבה, והוא מלמד דבר על עמדו.
כד סלקין מתפשטין מלבושיהון וסלקין כד נחתי מתלבשין בלבושיהון דההוא גופא אי רבי אי רבי כמה חדתין מלין מגו רב מתיבתא⁷⁰⁰ זכאה איהו מאן דאזער גרמיה בהאי עלמא כמה איהו רב ועלאה בההוא עלמא והכי פתח רב מתיבתא מאן דאיהו זעיר איהו רב ומאן דאיהו רב איהו זעיר דכתיב (בראשית כג א) ויהיו	כשעולים, מתפשטים מלבושיהם ועולים, כשיורדים מתלבשים בלבושיהם של אותו גוף. אהה רבי אי רבי, כמה דברים חדשים מתוך ראש הישיבה, אשריו מי שמקטין עצמו בעולם הזה, כמה הוא גדול ועליון בעולם ההוא. וכך פתח ראש הישיבה, מי שהוא קטן הוא גדול, ומי שהוא גדול הוא קטן, שכתוב "ויהיו
קסח/ב:	
חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים מאה דאיהי חשבון רב כתיב ביה שנה זעירו דשנין חד אזעיר ליה שבע דאיהו חשבון זעיר⁷⁰¹ אסני ליה ורבי ליה דכתיב שבע שנים:	חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים", מאה שהוא חשבון גדול כתוב בו שנה, הקטן שבשנים, אחד הקטינו, שבע שהוא חשבון קטן הגדילו ורבה אותו, שכתוב שבע

⁶⁹⁴ זה טעם רשע ורע לו, והרשע גופו בקליפות ונשמתו גם כן משם, כי מהאדם היינו אדם בליעל איש און שהם הקליפות (אור יקר).

⁶⁹⁵ ולא (דפ"ו).

⁶⁹⁶ היינו המלך ה' צבאות (אור יקר).

⁶⁹⁷ המבין יסורין של אהבה יבין זה כי הצדיק הוא מוך שהתקינה לנדתה (רח"ו).

⁶⁹⁸ אשתמודעא (דפ"ו).

⁶⁹⁹ ואהדרן (דפ"ו).

⁷⁰⁰ כאן צ"ל מ"ש קע"א ב' מאן יכיל למימר מאינון מלין דקא מתחדשן כו' עד ולבתר יומא חד וחסר ואח"כ כאן ע"ב אדהכי שמעו שירתא כו' (יהל אור).

⁷⁰¹ פ"י במספר קטן, ועי' שער המצות (פרשת ואתחנן): בהיות האדם עוסק בחכמת האמת כי כולם גמטריות כנודע, אין ראוי למנות האותיות במספר קטן אלא כל הגימטריא יהיה במספר גדול של האותיות, לפי שכל מספר קטן הוא ביצירה במטטרו"ן הנער, וחכמת הקבלה הוא

79 | Page

שנים. ת"ח⁷⁰² דלא רבי קב"ה אלא לדאזעיר לא אזעיר אלא לדרבי זכאה איהו מאן דאזעיר גרמיה בהאי עלמא כמה איהו רב בעלויא בההוא עלמא:	בא וראה, שלא הגדיל הקדוש ברוך הוא אלא למקטין, לא הקטין אלא למי שהתגדל. אשרי מי שמקטין עצמו בעולם הזה, כמה הוא גדול בעילוי באותו העולם.
אדהכי שמעו שירתא דימא⁷⁰³ בקל נעימו דלא שמעו מיומא דאתבריו קל נעימו דשירתא כההוא נעימו דהוו אמרי וכד סיימו (שמות טו יח) יי' ימלוך לעולם ועד חמו ד' דיוקנין⁷⁰⁴ ברקיעא⁷⁰⁵ וחד מנייהו רב ועלאה⁷⁰⁶ מבלהו⁷⁰⁷ ווההוא רב ועלאה מנייהו אתערו קלא (אתער) ואמר⁷⁰⁸ (ירמיה ב ב) כה אמר יי' זכרתי לך חסד⁷⁰⁹ נעוריק אהבת כלולותיך וגו', שט ברקיע ונגנז, עמד אחר אחרי וואמר, "והולכתי עורים בדרך לא ידעו בנתיבות לא ידעו וגו", סיים ושט ברקיע ונגנז.	בין כך שמעו שירת הים בקול נעים שלא שמעו מיום שנבראו, קול נעים של שירה, כאותה נעימה שהיו אומרים, וכשסיימו "ה' ימלך לעולם ועד", ראו ארבע דמויות ברקיע, ואחד מהם גדול ועליון מכלם, ואותו גדול ועליון מהם עורר קול ואמר "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריק אהבת כלולותיך וגו'", שט ברקיע ונגנז, עמד אחר אחרי וואמר, "והולכתי עורים בדרך לא ידעו בנתיבות לא ידעו וגו", סיים ושט ברקיע ונגנז.
פתח אידך⁷¹³ ואמר (ישעיה לה א) ישושם מדבר וציה⁷¹⁴ ותגל ערבה ותפרח	פתח האחר ואמר "ישושם מדבר וציה ותגל ערבה ותפרח כחבצלת",

באצילות שבו הוא מספר גדול של האותיות וכל מי שנפשו אינה מתקנת בא לדעתו תמיד ענין מספר קטן.

⁷⁰² עי' ח"א קכב ע"ב.

⁷⁰³ ענין זה אינו מדברי הנפשות אלא הוא ממעשה אחר שנים שהיו מהלכין במדבר וראו ענין זה משיני דור המדבר (אור יקר).

⁷⁰⁴ הם מציאות ארבע חיות שהם אריה שור נשר אדם, ונודע היות פני אדם על כלם (אור יקר), ד' אותיות הו"ה (רח"ו).

⁷⁰⁵ ברקיע (דפ"ו).

⁷⁰⁶ שאלו ד' דיוקנין נגד ד' ברגלי המרכבה חגת"ם כסדר, וחסד עליון על כולם, ובחסד עליון כו' (תהלים כא ח), וגדול מכולם, וגדל חסד (תהלים קמה ח), ונק' גדולה. ומאמרם שאמרו כאן, כל א' בדרגיה. כאן חסד נעוריק אהבת כו'. והשני מסט' דחשך, והולכתי כו' בנתיבות כו'. וג' ד' מדבר וים, וניתן תורה במדבר (יהל אור).

ועי' אד"א (דברים א א): ועבר הירדן הוא הכולל ואחר כך אומר הפרט. "במדבר". פירוש שדרך ישר לאיש שאל יביט בתאוות עולם הזה דהיינו תאוות אכילה, וישים עצמו כמדבר ללמוד תורה. "בערבה". שיתרחק מחבורת אנשים המבטלין מתלמוד תורה וישב במדבר ובערבה. ו' במדבר' קאי על הפרשה מתאוות אכילה, ו' בערבה' קאי על חבורת אנשים כמו שנאמר (ירמיה יז ו). 'והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב' דהיינו שלא יראה כי יבא טוב על חבורת אנשיו, 'ושכן חררים במדבר' ששם בלי מזון. "מול סוף". ועי' ח"ב קפד ע"א.

⁷⁰⁷ ולהיות פני אדם בתפארת ובו חשק המלכות לכך הוא אומר על כנסת ישראל הדרה בעם בני ישראל (אור יקר). אריך (רח"ו). ור"ל שאריך מתלבש באבא שהוא יו"ד בסוד קוץ היו"ד הנעלם ביו"ד והדיוקן הראשון הוא אבא שהרי כ' הרח"ו שד' דיוקנין הם ד' אותיות הו"ה שהם אר"א וזר"ן (מ"מ).

⁷⁰⁸ פי' שהדיוקן הראשון שהוא רומז לאבא ואריך בתוכו אמר פסוק זה וכן כולם (מ"מ).

⁷⁰⁹ כי במדברא קבילת שכינתא תכשיטה כדפי' (אור יקר).

⁷¹⁰ היינו פני אריה ועל צד החסד כתיב וה' הולך לפניו יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך (אור יקר).

⁷¹¹ ולהיות מצד ימין האור לכך כתיב אשים מחשך לפניו לאור ומעקשים למישור במדת החסד (אור יקר).

⁷¹² בנתיבות (דפ"ו).

⁷¹³ פני שור וממנו השמחה בסוד שיר הלויים (אור יקר).

כחבצלת⁷¹⁵ ושאת ברקיעא ואגניז פתח אידך ואמר (ישעיה מג א) כה אמר יי' בוראך⁷¹⁶ יעקב⁷¹⁷ וגו' (שם טז) כה אמר יי' הנותן בים דרך⁷¹⁸ ובמים עזים נתיבה וגו' (שם כ) תכבדני חית השדה תנים⁷¹⁹ ובנות יענה וגו' סיים ושאת ברקיעא ואגניז כרין דחילו סגיא ואמתני נפל עליהו:	ושט ברקיע ונגנז. פתח האחר ואמר "כה אמר ה' בוראך יעקב וגו'" "כה אמר ה' הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה וגו'", "תכבדני חית השדה תנים ובנות יענה וגו'", סיים ושט ברקיע ונגנז, אז פחד גדול ואימה נפל עליהם.
כד הוה נהיר יממא קלא אתער כמלקדמין ואמר עמא תקיפא כאריה גברין כנמרין הבו יקר למאריכון דכתיב (שם כה ג) על כן יכבדוך עם עז וגו' שמעו קל [חילין] (מילין) ומשריין דהוו אמרי (ד"ה א' כט יא) לך יי' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד וגו' עד (נחמיה ט ה) ומרומם על כל ברכה ותהלה:	כשהאיר היום, קול התעורר כמקדם ואמר, עם תקיף כאריה גבורים כנמרין, תנו כבוד לרבונכם, שכתוב "על כן יכבדוך עם עז וגו'", שמעו קול חיילות ומחנות, שהיו אומרים "לך ה' הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד וגו'", עד "ומרומם על כל ברכה ותהלה".
תוהו ואזלו אדהכי נהר יממא אהדרו רישא וחמו כל מדברא חפי בענני יקר מנהרן מנצצן בגוונין סגיאין אמרו דא לדא ודאי קב"ה בעי לאשתבחא בתושבחתא דדרא דמדברא דלא הוה בעלמא דרא עלאה כדרא דא ולא יהא עד דייתי מלכא משיחא ודאי:	תמהו והלכו, בין כך האיר היום, החזירו ראש וראו כל המדבר מכוסה בענני כבוד, מאירים נוצצים בצבעים רבים. אמרו זה, לזה ודאי הקדוש ברוך הוא רוצה להשתבח בתשבחות של דור המדבר, שלא היה בעולם דור עליון כדור זה, ולא יהיה עד שיבא מלך המשיח ודאי.
כל מה דאחמי לן קב"ה לא הוה אלא בגין לאודעא לן חביבו דמאריהון עלייהו לאודעא דאית לון חולקא טבא ואינון בני	כל מה שהראה לנו הקדוש ברוך הוא, לא היה אלא בשביל להודיענו חביבות רבונם עליהם, להודיע שיש להם חלק טוב והם בני עולם הבא,

⁷¹⁴ שהם ציה מצד הגבורה החזקה ועתה יושושם מצד הגבורה בשמחתה (אור יקר).

⁷¹⁵ אמר רב חייא בר אשי א"ר עתידין כל אילני סרק שבא"י שיטענו פירות וכו' כי אילני סרק הם כוחות הסט"א אשר הם בורות שבורים אשר לא יכילו המים, ואין בהם כלים כי הם מסט"א דתוהו כלים שבורים ריקים, וע"ז נאמר (שיר ב ג) כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים, ומצידם הרשעים וא"ה, כמ"ש (דברים כ יט) כי האדם עץ השדה וכו', ואין בהם פירות כי סט"א אסתרס ולא עביד פירין כי הם בפירודא ואין בהם זיוג כידוע, ולע"ל שאז יבוער רוח הטומאה וכו' ואז לא יהי' אילני סרק בעולם רק כולם יטענו פירות, שגם המדבר יהפך לישוב, כמ"ש (ישעיה מא יט) אשים במדבר ארזי שיטה וכו' וכת' (ישעיה לה א) יושושם מדבר וצ' וכו', שכל מקום מדבר וחורבה הוא מקום מדור לקלי' שהם מעלמין דאתחרבו ולע"ל יתוקנו כולם בב"א (אפיקי ים כתובות דף קיב ע"ב).

⁷¹⁶ היינו פני נשר שהיא מלכות בהיותה בת"ת (אור יקר).

⁷¹⁷ "בוראך יעקב ויוצרך ישראל" והוא סוד הגאולה גואל ישראל תפארת, גאולה מלכות יעקב (אור יקר). ועי' ח"א קנד ע"ב. ועי' אור תורה (אות לח): הצדיק הגמור הדבוק בתורה ואינו סר ממנו לעולם, שבזה הוא מתגדל ומתקדש לגמרי, וסר ממנו כל סיג וכל טומאה, ונשלם בחינת המדבר שבו שנתנה לו רק בעבור התורה כמו שנאמר, ואשם דברי בפך כו' (ישעיה נא טז), והוא מרחק לגמרי מעניני עולם הזה, והוא דבוק בשמו יתברך והוא התכלית, שבזה נקרא לו שם אדם מלשון, אדמה לעליון (שם יד יד) וכמו שנאמר, ודמות כמראה אדם כו' (יחזקאל א כו), והוא צורתו של יעקב החקוקה בכסא הכבוד שהוא פני אדם שבמרכבה, שלכן קראו הקדוש ברוך הוא ליעקב אל, שדבוק ביוצרו יתברך, שכל הבריאה תלוי בו כמו שנאמר, כה אמר ה' בוראך יעקב ויוצרך ישראל (ישעיה מג א). ואיתא במדרש (ויק"ר פל"ו ס' ד) שאמר הקדוש ברוך הוא עולמי עולמי מי בראך יעקב בוראך כו'.

⁷¹⁸ דכתיב הלא היא המחרבת ים (אור יקר).

⁷¹⁹ כי היא נקראת שדה ותחתיה כל הקדושים חית השדה, והחצונים תנים (אור יקר).

ולעתיד לבא כשיקים הקדוש ברוך הוא את המתים, עתידים אלו לעמוד לתחיה בראשונה, כמו שנאמר "יחיו מתים" ואלה הם דור המדבר.	עלמא דאתי ולזמנא דאתי כד יוקים קב"ה מתייא זמינין אלין לאחייא (וזמינין לאחייא כד יוקים קב"ה מתי דמתערין בארעא קדישא) בקדמיתא כד"א (ישעיה כו יט) יחיו מתיך ואלין אינון דרא דמדברא ⁷²⁰ :
אמר לו האם דבר חדש ידעת שאני ערום ממנו, אמר לו אמור. אמר קול החוזר רציתי לדעת, אדם נותן קול בשדה או במקום אחר, וחוזר קול אחר ולא ידוע.	א"ל אי מלה חדתא ⁷²¹ ידעת דאנא ערטירא בה [א"ל] אימא אמר קלא דהדרא [בעינא] (בעיתא) למנדע ב"נ יהיב קלא בחקלא או באתר אחרא ודהדרא קלא אחרא ולא ידיע:
אמר לו אהה חסיד קדוש, על דבר זה כמה קולות התעוררו, וכמה דקדוקים היו לפני ראש הישיבה, וכשירד ראש הישיבה אמר כך פרשוה דבר בישיבת הרקיע וסוד נכבד הוא.	א"ל אי חסידא קדישא על מלה דא כמה קלין אתערו וכמה דקדוקין הוו קמי רב מתיבתא וכד נחת רב מתיבתא אמר הכי אוקמוה מלה במתיבתא דרקיעא ורוא יקירא איהי:
בא וראה שלשה קולות הם שלא נאבדים לעולמים, פרט לקול התורה והתפלה, שאלה עולים למעלה ובוקעים רקיעים, אבל קולות אחרים הם שלא עולים ולא נאבדים.	תא חזי תלת קלין אינון דלא אתאבידו לעלמין ⁷²² בר קלין דאורייתא ⁷²³ ועלותא דאלין סלקין לעילא ובקעין רקיעין אבל קלין אחרנין אינון דלא [סלקין ולא] אתאבידו:
ואלו השלשה, קול החיה בשעה שהיא על המשבר, אותו קול משוטט והולך באויר מסוף העולם ועד סוף העולם, קול האדם בשעה שיוצאת נשמתו מגופו, אותו קול משוטט והולך באויר מסוף העולם ועד סוף העולם, קול הנחש בשעה שפושט עורו, אותו קול משוטט באויר והולך מסוף העולם ועד סוף העולם.	ואינון תלת קול חיה בשעתא דאיהי על קלביטא ההוא קלא משטטא ואזלא באוירא מסייפי עלמא עד סייפי עלמא קול דבר נש בשעתא דנפיק נשמתיה מגופיה ההוא קלא משטטא ואזלא באוירא מסייפי עלמא עד סייפי עלמא קול נחש בשעתא דפשיט משכיה ההוא קלא משטטא באוירא ואזלא מסייפי עלמא עד סייפי עלמא:
אהה חסיד קדוש, כמה דבר זה גדול ונכבד, אלה הקולות מה נעשה מהם, ולאיזה מקום נכנסים ושורים. אלה הם קולות צער, והולכים ומשוטטים באויר והולכים מסוף העולם ועד סוף העולם, ונכנסים לתוך בקעים ומחלות עפר ונסתרים	אי חסידא קדישא כמה מלה דא רבא ויקירא אלין קלין ⁷²⁴ מה אתעביד מינייהו ולאן אתר עאלין ושארן אלין קלין דצערא אינון ⁷²⁵ ואזלין ומשטטי באוירא ⁷²⁶ ואזלי מסייפי עלמא עד סייפי דעלמא ⁷²⁷ ועאלין גו נקיקין ומחילין דעפרא ואתטמרן תמן וכד

⁷²⁰ ענין זה שייך לעיל גבי החברים שראו אותם מראות וכו' (מ"מ).

⁷²¹ פי' ר"ש אמר לחכם גדול שבהם. כי שנים היו והיה מדבר לגדול שבהם (מ"מ).

⁷²² פירוש אע"פ דשאר קלין אתאבידו, אלין לא אתאבידו (מ"מ).

⁷²³ כלומר תלת קלין הם (אור יקר).

⁷²⁴ וז"ש (יומא כ ע"ב) הולך מסוף [תנו רבנן: שלש קולות הולכין מסוף העולם ועד סופו, ואלו הן: קול גלגל חמה, וקול המונה של רומי, וקול נשמה בשעה שיוצאה מן הגוף. ויש אומרים: אף לידה, ויש אומרים: אף רידיא], לא שנשמע (יהל אור). ועי' עבה"ק (ח"ג פ"ו).

⁷²⁵ ומן הראוי שיעלו למעלה כדרך שאר הצעקות (אור יקר).

⁷²⁶ שהם רוצים לעלות ומבקשים פתח אל כניסתם פנימה לרקיע (אור יקר).

⁷²⁷ ואחר שרואים שאין להם כניסה אותו המציאות הנעשה מהם "ועאלין גו נקיקין וכו'" (אור יקר).

שם,	קסמ/א
וכשנותן אדם קול הם מתעוררים לאותו קול.	יהיב ב"נ קלא אינון מתערין לגבי(ה) ההוא קלא:
קול נחש לא מתעורר לקול אדם. איך יתעורר, במכה. כשמכה אדם מכה, מתעורר קול הנחש שנסתר אליו אותו קול, ולא קול אחר. קול מתעורר אחר קול, מין אחר מינו. ועל כך, ביום ראש השנה קול שופר מעורר קול שופר אחר, מין אחר מינו. הולך דרך הנחש הוא לרע להרוג ולהכות, באותו קול ממש לא מתעורר קול נחש זה אלא אחר מינו, וזהו כשאדם מכה במקל בארץ וקורא לו למינו, אז מתעורר אותו קול הנחש להשיב למינו, וסוד זה הוא נסתר.	קלא דנחש לא אתער לגבי קלא דב"נ היאך יתער במחאה כד מחי ב"נ מחאה אתער ⁷²⁸ קלא דנחש דאתטמר לגביה ההוא קלא ולא קלא אחר ⁷²⁹ קלא אתער בתר קלא זינא בתר זיניה ועל דא ביומא דר"ה קול שופר אתער קול שופר [אחרא] זינא בתר זיניה אזלא ארחיה דנחש לביש איהו לקטלא ולמחאה [בההוא קלא ממש] לא אתער קלא דהאי נחש ⁷³⁰ אלא בתר זיניה ⁷³¹ ודא איהו כד ב"נ מחי בחוטרא בארעא וקרי ליה לזיניה כדין אתער ההוא קלא דנחש לאתבא לזיניה וריא דא איהו טמירא ⁷³² :
אמר רבי שמעון ודאי דבר זה הוא דבר נסתר ותמהנו איך שלמה המלך לא ידע דבר זה. אמר לו, שלמה המלך, ידוע ידע, ולא כל כך, אבל מה שלא ידע אותו קול, מה תועלת יש בו, ואיך יושב.	אר"ש ודאי מלה דא מלה סתימא היא ותוהנא ⁷³³ איך שלמה מלכא לא ידע מלה דא א"ל שלמה מלכא מנדע ידע ולא כ"ב אבל מה דלא ידע ההוא קלא מה תועלתא אית בה והיך יתבא:
וראש הישיבה כך אמר, דקדוק זה לא ידע שלמה המלך, שהרי אותו קול כולל	ורב מתיבתא הכי אמר דקדוקא דא לא

⁷²⁸ הבן רז זה כי ע"י הכאת המטה בסלע נדבק קול הנחש באותה הברה (רח"ו).

⁷²⁹ פ' קול הנחש הוא שמתעורר בהכאה. ולא הקול של חיה ומת (מ"מ).

⁷³⁰ פ' בקול האדם כשצועק אינו מתעורר קול הנחש (מ"מ).

⁷³¹ דהיינו בהכאה אוב מארץ יובן במ"ש האר"י ז"ל בלקוטים וז"ל. והנה במות הצדיק נר"ן דאצילות עולים לאצילות. ונשמה דבריאה עולה לג"ע העליון ורוח דיצירה עולה לג"ע הארץ ונפש דעשיה אשתארת בקברא. וכשנתעכל הבשר עולה הנפש גם היא למעלה. ונשאתר ההוא הבל דגרמי שוכנת על אינון גרמי דאשתארון בקברא כנז' בפ' שלח וסוד הענין כי הנפש שהיא ממוחין דגדלות דעשייה היא עולה למעלה אחר עיכול הבשר. והבל דגרמי שהוא ממוחין דקטנות דאלה"ים זה נקרא הבלא דגרמי ונשאר תמיד בקבר עד תחיית המתים כי להיותו סוד דינים יש בו תמיד אחיזת הקליפות ואינו יכול להפרד מהגוף לעלות למעלה וז"ס הנז' בפ' שלח לך על הבל דגרמי אמר ודא הוא אוב מארץ וכו'. וע"ש כי הוא הבל דגרמי סוד הקטנות ויש כח לקליפה להתאחז בה. ובעלת אוב אינה יכולה להעלות רק אותה הבחינה של הבלא דגרמי עכ"ל. ובזה מובן לשון זה (מ"מ). ע' בדברי הרב בטנת"א (פרק ה) ושער רפ"ח (פ"א) ובמוחין דקטנות (פרק ב) (דע"ה ח"ב כו ע"א).

⁷³² טמירא (דפ"ו).

⁷³³ שאמר שלשה המה כו'. ולכאורה נראה שתמה שפיר, כי נחש וקסם הן דבורא כו'. ואלו ג' קלין הן שנתקללו, האדם במיתתו, ואשה בלידה, הרבה כו', ונחש להפשיט, כמ"ש בפר"א (פרק יד), ואינהו חטאו במעשה, והוא בדיבור. אבל הוא תי' למעלה, משום דארחיה לביש כו'. ונראה שקלא דב"נ כו' אתער בקלא דדכורא, ואף דנוק', משום דהוא בקללת אדם, ובשבילו נגזר על כל בריה. ודלידה בקלא דנוק' (יהל אור).

ידע שלמה מלכא דהא ההוא קלא איהי כלילא⁷³⁴ רוחא ונפשא ווהבל⁷³⁵ (מהבל) גרמי מעצבונא דבשרא ומשטמא באוירא וכל חד מתפרש דא מן דא:	רוח ונפש והבל העצמות מעצבון בשר, ומשוטט באויר, וכל אחד נפרד זה מזה.
וכד מטא לההוא אתר דעאל ביה יתבא כמיתא וכל אינון חרשין וקוסמין ידעין ואתרין אלין (מלין) בחרשיהו וגחנין לארעא ושמעין קלא דא דמתחברין אינון רוחא ונפשא והבל דגרמי ואודעין מלה ודא איהו (ישעיה כט ד) אוב מארץ ועל דא רדיף שלמה למנדע מה דאתעביד מההוא קלא ולא ידע⁷³⁶:	וכשמגיע לאותו מקום שנכנס בו, יושב כמת, וכל אותם מכשפים וקוסמים יודעים מקומות אלו בכשפיהם, ומשתחווים לארץ, ושומעים קול זה שמתחברים אותם רוח ונפש והבל העצמות, ומודיעים דבר. וזהו אוב מארץ. ועל זה רדף שלמה לדעת, מה נעשה מאותו קול, ולא ידע.
זכאה חולקך ורבי דאתבריר לך מלה דקשוטא (זכאה קשוט) כד ב"נ אתער קלא מיד (מתחברין ו) אתער ההוא קלא ולית ליה רשו ולארבא יתיר אלא כעין⁷³⁷ ההוא קלא דאתער ב"נ ולא יתיר:	אשרי חלקך רבי, שהתברר לך דבר אמת. כשאדם מעורר קול, מיד (מתחברים) מתעורר אותו קול, ואין לו רשות להאריך יותר, אלא כעין אותו קול שעורר האדם ולא יותר.
ואי אריך ב"נ קליה איהו לא אריך כל כך [בהדיה] (בהדיא) אלא לסופא דקלא בגין דלא יכיל לארכא מאי טעמא בגין דכד נפקא בקדמיתא [אתאריך] (אתבריר) מסייפי עלמא עד סייפי עלמא והשתא	ואם האריך האיש קולו, הוא לא מאריך כל כך אתו, אלא לסוף הקול, משום שלא יכול להאריך. למה, משום שכשיוצא בהתחלה, מתארך מסוף העולם ועד סוף העולם, וכעת שנכנס לשם לא יכול להאריך קול, שהרי אין

⁷³⁴ כי כיון שהוא מעצבון פרידת האדם בחלקיו דהיינו חבור הנפש עם הבשר והעצמות, ימצא בפרידה זו דהיינו עצבות זה חלק נפש וחלק גוף, כי שניהם נעצבים ומצטערים ואותו הצער הוא הקול הנדרש הנה, אם כן בהגלם אותו הקול ליודעים בכשוף יגלם בו גוף אדם ממש דהיינו צער ארבע יסודות והנפש, ואין ספק שצער זה ומציאות זה הוא תחת ממשלת החצונים מפני שהוא חלקם מכל עמלם בפרידת החלקים במיתה כדדרש לקמן בפסוק והכסיל חובק את ידיו ואוכל את בשרו, ואלו המשתמשים באוב יודעים שמות השרים הממונים על הדבר הזה ומשביעים אותם ומקטרים להם קטורת ידוע ועושים להם עבודות ידועות, ואחר כך הם באים ומגשימין אותם החלקים הידועים שתחת ממשלתם, וזה היה ענין שמואל שגם לו היה ענין המיתה ומרירותו וצערו ממונה מופקד, וכן של מרע"ה, והבעלת אוב העלה לשמואל שבאותה המחיצה הידועה והוא העלה עמו מרע"ה שבאותו המציאות שאמרנו כדדרשו רז"ל בפסוק אלהים ראיתי עולים מן הארץ, ומה שחשב שמואל שהיה זמן התחיה מפני שבעת התחיה עתיד הקב"ה לכלול בגוף ובנפש גם חלק זה שהוא חלק ייחודם יחד, ולא יתרחק ממני כי הוא ממש רוח חיוני שהוא דבקות הנפש והגוף כדפירשנו בספ"ר בשער הנשמה, ובענין זה שוים כטובים כרעים, ואין ספק שיש מחיצות ידועות כל אחד ואחד כפי עניינו, ומטעם זה ידע שמואל מחיצתו של מרע"ה ששאל עליו והגיעהו שם, והארכתי בזה להודיע ענין האוב מתוך דברים אלו כדי שלא יעלה על דעת המעינים שהיה לו הנפש וכל שכן רוח או נשמה שהם מופקדים במנוחתם תחת יד קונם חס ושלום, וגם לא היה הגוף שהוא בקבר, אלא חלק זה כדפירשנו וכדפריש איהו באומרו "ודא איהו אוב" וכו' (אור יקר).

⁷³⁵ דאינון ב' נפשות בנות לוט. הבכירה הוא המתאוה, והוא דבשרא, ויצא הראשון אדמוני כו'. והצעירה המשתתפת בגוף הוא דגרמא, שהן עיקר הגוף וקיומו, והיא אינה חזקה ביצ"ה כמו הראשונה, ול"ק מאב. ומ"מ שניהם, כיון שהן דגופא, משתתפין ביצ"ה, והן כליון וערפה. אבל מנשמתא לא כלילא, דאין כחה בגוף כלל (יהל אור).

⁷³⁶ מזה יתבאר לך כי לא העלית אותה האשה הבעלת אוב את שמואל לא בבחינת נשמה ולא בבחינת רוח ולא בבחינת נפש ח"ו אלא אותה הבחינה הנקראת אצלנו הבל דגרמי בלבד והוא נפש דקטנות דעולם העשיה (שער מאמרי רשב"י).

⁷³⁷ ר"ל שאינה מגבהת קולה יותר מהמעיר אותה, שהיא מתלבשת בו (יהל אור).

לו מקום להתפשט שם כבתחלה.	דעאל תמן לא יכיל לארכא קלא דהא לית ליה⁷³⁸ אתר ולא תפשטא (למשטטא) תמן כדבקדמיתא:
שמח רבי שמעון ואמר, אלמלא לא זכיתי לשמוע אלא דבר זה די לי להיות שמח, שזכיתי לשמוע דבר אמת של אותו עולם. אמר לו אהה חסיד קדוש אלמלא ידעת שמחת דברי אותו עולם לפני ראש הישיבה, תשמח יותר.	חדי ר"ש ואמר אלמלא⁷³⁹ לא זכינא למשמע אלא מלה דא די לי למהוי חדי דזכינא למשמע מלין דקשוט דההוא עלמא א"ל אי חסידא קדישא אלמלא⁷⁴⁰ ידעת חדוה דמלין בההוא עלמא קמי רב מתיבתא תהא חדי יתיר:
אמר לו מה חדוש היה כעת כשבאת אלי. אמר ראש הישיבה, פתח ואמר "יוסף ישית ידו על עיניך", שמחה היא.	א"ל מאי חדושא הוה השתא כד אתית ולגבי אמר רב מתיבתא פתחו (לגבאי פתח רב מתיבתא) ואמר (בראשית מו ד) ויוסף ישית ידו על עיניך וחדוה הוא:
מדוע סתימת העיניים למת, משום שהעיניים הן צבעים של העולם הזה, ומראה ודמות העולם הזה בהן, הוא נסתם ממנו עולם הזה מראה העולם הזה, נסתמו עיניו, כל מראה העולם הזה נחשך ממנו, ונחשכו ממנו מראה עיניו, אין לו מראה בעולם הזה משם והלאה.	אמאי סתימו דעיינין למיתא בגין דעיינין גווינין דהאי עלמא⁷⁴¹ אינון וחיוו [ודיוקנא] דהאי עלמא בהו(א)⁷⁴² אסתים מניה האי עלמא חיוו דהאי עלמא⁷⁴³ אסתים [עייניו] כל חיוו דהאי עלמא [הא] אתחשך מניה וחשכין מניה חיוו דעייניו לית ליה חיוו בהאי עלמא מתמן ולהלאה:
אמר רבי שמעון נאה תקון הקדמונים וחכמתם יתרה ממלאכים קדושים. אמר לו למה "יוסף ישית ידו" מכל בניו.	אר"ש יאות תקונא דקדמאי וחכמתא דלהון יתיר ממלאכין קדישין א"ל יוסף אמאי⁷⁴⁴ ישית ידו מכל בניו:
ואם תאמר על בשורה שלו, צריך לומר ויוסף חי תראה. אמר לו ישית ידו, משום שאהבתו היה, ולכן זה נסתם ממנו אור העולם הזה, וזה לקח אותו.	ואי תימא על בשורה דיליה מבעי ליה ויוסף חי תראה וא"ל (אבל) ישית ידו בגין דרחימו דיליה הוה ובג"כ דא אסתים מניה נהירו דהאי עלמא ודא נטיל ליה:
מי שסותם עיניו אהובו מראה כך, מראה שלך של העולם הזה אבד, הריני מראה שלך במקומך, מכאן והלאה יתקנו לך מראה אחר של אותו עולם.	מאן דאסתים עייניו רחימא דיליה אחזי הכי חיוו דילך דהא⁷⁴⁵ עלמא אתאביד הא אנא חיוו דילך באתרך מכאן ולהלאה יתתקנון לך חיוו אחרא דההוא עלמא:
אמר רבי שמעון מה הנאה זו למת, ומה תועלת יש לו בזה. מי שירצה	אר"ש מה אתהני האי למיתא ומה תועלתא אית ליה בהאי מאן דיבעי⁷⁴⁶

⁷³⁸ באותן הנקיקין (יהל אור).

⁷³⁹ אלמלי (דפ"ו).

⁷⁴⁰ אלמלי (דפ"ו).

⁷⁴¹ פי' כמ"ש בפ' ויחי שהעינים של האדם הלובן שבהם רומז לים אוקינוס שמקיף את כל העולם וכו' ע"ש (מ"מ).

⁷⁴² בהו איהו (דפ"ק).

⁷⁴³ כפל הענין במלות שונות. ור"ל כיון שנסתם ממנו עוה"ז לכך אסתים עייניו בשעת מיתה (מ"מ).

⁷⁴⁴ פי' ר"ש מקשה לרוחות הנז' (מ"מ).

⁷⁴⁵ דהאי (דפ"ו).

⁷⁴⁶ "מאן דיבעי" נמחק יהל אור, ובמקומו איתא "והא".

לשאול (יום) מה שהצטרך לפקח עיניו, בשביל להראות שעדיין הוא מזדמן להשיב למראה העולם הזה כמקודם.	למשאל יומא ⁷⁴⁷ דאצטריך ⁷⁴⁸ לאפקח עיניו בגין לאהזאה דעדין ⁷⁴⁹ אזדמן איהו לאתבא לחיזו ⁷⁵⁰ דהאי עלמא כדבקדמין:
אמר לו אהה חסיד קדוש ודאי, אם לא נסתם ממנו כל מראה העולם הזה, ולא נאבד ממנו הכל, לא יהיה לו מראה וחלק של העולם ההוא.	א"ל אי חסידא קדישא ודאי אי לא אסתים מניה כל חיזו דהאי עלמא ולא אתאביד כלא מניה לא להוי ליה חיזו וחולקא דההוא עלמא:
עולם זה הוא בהפוך מאותו עולם, שאנו בו שבזמן תחיית המתים, אפילו כחוט השערה לא יהיה ממעשה העולם הזה, שהכל נאבד בהתחלה. (הטל יבטל אותו וישים אותו באותו)	עלמא דא בהפוכא איהו מההוא עלמא דאנן ביה דבזמנא דתחיית מתיא ⁷⁵¹ אפילו כחוטא דשערא לא הוה מעובדא דהאי עלמא דכלא אתאביד בקדמיתא (טלא) יבטיל ליה ⁷⁵² וישוי ליה) בההוא
הטל (בהתחלה), ויעבר ממנו כל זוהמא, ואחר כך יעשה כעיסה זה, וממנו יעשה הגוף בריה חדשה כך כאן.	קסט"ב טלא ⁷⁵³ (בקדמיתא) ויתעבר מניה כל זוהמא ולבתר יתעביד כחמירא דא ⁷⁵⁴ ומניה יתעביד גופא בריה חדתא כך הכא ⁷⁵⁵ :
אמר לו רבי שמעון ודאי ידעתי שאתם מלובשים שם בלבוש נכבד של גוף זך קדוש, האם היה כדוגמא זה בעולם הזה, אדם שנראה באותו גוף כדוגמא שאתם עומדים באותו עולם.	א"ל רבי שמעון ודאי ידענא דאתון מלובשין תמן בלבוש יקר ⁷⁵⁶ דגופא דביא קדישא ⁷⁵⁷ אי [הוה הכי] והוה [כי] בגוונא דא בהאי עלמא ב"נ דאתחזי בההוא גופא כגוונא דאתון קיימין בההוא עלמא:

⁷⁴⁷ מה (נוסף בדפ"ו). דהא (יהל אור).

⁷⁴⁸ "יומא דאצטריך" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "דהא אצטריך".

⁷⁴⁹ דעדין (דפ"ו).

⁷⁵⁰ תחית המתים (רח"ו).

⁷⁵¹ מתיא (דפ"ו).

⁷⁵² פ' שהטל מבטל כל העצמות עד שנעשו עפר (מ"מ).

⁷⁵³ שע"י הטל זהו תיקונו כדי שיעשה אח"כ גוף חדש וז"ש וישוי ליה וכו' כקדמיתא שר"ל קודם התחיה (מ"מ). בעוה"ז הרוח היא נבזקת (ר"ל מאיר ומזהיר מלשון כמראה הבזק) באחד מאיבריו, אבל לעתיד לבוא היא נבזקת בכל הגוף, כי יהיו כל הגופות בסוד כתנות אור בא' כמו אדה"ר קודם החטא (כמ"ש ב[זהר] פ' בראשית לו ע"ב, פקודי רכט ע"ב, קדושים פג סע"א, וע' פ' שלח קסט סע"א ורע"ב, ופ' יתרו צד ע"א) (דע"ה ח"א פא ע"ב).

⁷⁵⁴ פ' אחר שנעשה עפר ע"י הטל אח"כ לעשותו כעיסה הזאת וממנה נעשה הגוף החדש (מ"מ). ⁷⁵⁵ פ' מביא ראיה מתחיית המתים שאין הגוף החדש נעשה עד דיתעבר מיניה כל זוהמא וכל הנשמות של גוף הראשון הכי נמי אי אפשר להיות לו חלק לעוה"ב עד שסותמי' עיניו לרמוז שנאבד ממנו ענין עוה"ז כדי שיהיה לו חלק לעוה"ב ולכך אמר לעיל "דבזמנא דתחיה מתייא" שממנה מביא ראיה לדבריו (מ"מ).

⁷⁵⁶ ישנם ב' בחי' כלי לכל אור [הגהה ע' כעין זה במב"ש דף נו ע"א מדפוח"ח ירושלים ע"ה ת"ו דשנת תרס"ד] ופרצוף, אחד לצורך עצמו, ואחד לצורך זולתו. ואותו אשר לצורך עצמו הוא כי על ידה הוא מקבל אור העליון, וע"ד לבוש הנשמה הנקרא בשם חלוקא דרבנן המוזכר בזוהר בהרבה מקומות [פ' נח סו ע"א ויחי רכד ע"א ע"ב, רכו ע"ב, תרומה קמא ע"ב קנ ע"א, ויקהל רי ע"א ע"ב, פקודי רכט ע"ב רלא ע"א, פ' שלח קסט ע"ב, פנחס ריד סע"א], כי דרך אותו הלבוש מקבל כל תחתון את אור פני מלך חיים מהאור העליון שעליו, כי זולת אותו הלבוש אי אפשר לו לקבל את האור הגדול העליון. ואין הכוונה שהיא מצמצם את אור העליון עצמו, אלא שהוא מצמצם את זיו דהעליון המגיע להתחתון, והוא לבוש על התחתון כדי לצמצם את זיו דהעליון המגיע אליו. והנה נמשך ונעשה הלבוש הזה מבח' הגבורות דהעליון המתנוצץ ומזהיר על התחתון, ומתנוצץ וחוזר ומתנוצץ עד שנארג ונעשה לבוש שלם אליו, ועל ידו משיג ונהנה את נועם זיו העליון המאיר עליו תמיד, ומשיג את הנועם והזיו רק ע"י לבוש הזה (ביאורים ח"ב מט ע"א). ⁷⁵⁷ ע"י ח"א סו ע"א, רכד ע"א וע"ב, רכו ע"ב וח"ב קנ ע"א ר"י ע"ב רכט ע"ב (לש"ו).

אמר לו דבר זה שאלו לפני ראש הישיבה, שני נערים שהתלבשו בינינו, אחר שסבלו צער על חטא שלא ניתן לגלות, ושאלו זה לפני ראש הישיבה, והוא אמר שזה היה כך בעולם הזה.	א"ל מלה דא שאילו קמי רב מתיבתא תרין עולימין דאתלבשו ביננא בתר דסבלו צערא על חובא (חדא) דלא אתחזי לגלאה ושאלו דא קמי רב מתיבתא ואיהו אמר דהא הוה בהאי עלמא הכי:
מנין לנו, שכתוב "ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות", התלבשה באותה דמות של העולם ההוא, מלכות זו רוח הקודש, שהרי מלכות השמים נושבת רוח מאותה רוח האויר של אותו עולם, ובה התלבשה אסתר.	מנלן דכתיב (אסתר ה א) ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ⁷⁵⁸ אתלבשת בההוא דיוקנא דההוא עלמא מלכות דא רוחא דקודשא דהא מלכות שמיא נשיב רוחא ⁷⁵⁹ מההוא רוחא דאורא דההוא עלמא ואתלבשא ביה אסתר:
וכשנכנסה לפני המלך אחשורוש, וראה אותו לבוש של אור דמותה, נדמתה למלאך אלהים, פרחא ממנו נשמתו לפי שעה.	וכד עאלת קמי מלכא אחשורוש וחמא ההוא לבושא דנהורא דיוקנא דמי ⁷⁶⁰ למלאך אלהים פרחא מנה נשמתה ⁷⁶¹ לפום שעתא:
מרדכי גם כן, שכתוב "ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות", לבוש מלכות ודאי, דמות של אותו עולם, ועל זה כתוב "כי נפל פחד מרדכי עליהם", פחד מרדכי ולא פחד אחשורוש.	מרדכי אופי הכי דכתיב (אסתר ח טו) ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות ⁷⁶² לבוש מלכות ודאי דיוקנא דההוא עלמא וע"ד כתיב (שם ט ג) כי נפל פחד מרדכי עליהם פחד מרדכי ולא פחד אחשורוש:
אמר רבי שמעון, כמה מתוקים דברים אלו, אשרי חלקי, והרי ידעתי שצדיקים (בזה) באותו עולם מתלבשים בלבוש שנקרא לבוש מלכות, וכך הוא ודאי.	אמר רבי שמעון כמה מתיקין [אינון] מלין זכאה חולקי וזהא (ודאי) ידענא דצדיקייא בההוא ⁷⁶³ עלמא מתלבשן בלבושא דאקרי לבוש מלכות והכי הוא ודאי:
אמר לו אויר גן עדן נשיבת רוח הקודש הם, ובו מתלבשים הצדיקים כדוגמא שהיו בעולם הזה, ואחר כך	א"ל אוירא דג"ע נשיבו דרוח קודשא אינון ומתלבשן ביה צדיקייא כגוונא דהו

⁷⁵⁸ כבר ידעת מ"ש חז"ל בתורתו של ר' מאיר מצאו כתוב כתנות אור. וסוד הענין הוא, כי אדה"ר קודם שחטא היה לו זיהרא עילאה, שהיה מלובש מלבוש רוחני שהוא אור, בסוד הזיהרא עילאה שהיתה לו, כמו שידעת מדרוש שורשי הנשמות, וכיון שחטא, אותה הזיהרא נסתלקה ממנו, וכו', והפנימיות שבהם שהוא האור לקחו חנוך ואליהו ז"ל וכו', והחיצוניות שהוא העור, לקחו נמרוד והדומים לו, כמ"ש חז"ל על עשו שהרג לנמרוד ולקח הבגדים ממנו, והיה צד בהם החיות והעופות. וכשלבשם יעקוב אע"ה. ונכנס בהם אצל אביו, חזרה אותה זיהרא בהם. ומלבוש חוה, הזיהרא ג"כ שהיתה בו מהפנימיות שבו, לקחום הנשים הצדקניות, כמו רבקה שנאמר בה (שם כ"ד מ"ה) ותקח הצעיף ותתכס, וכן תמר, שנא' (שם ל"ח נ"ד) ותכס בצעיף ותתעלף, וכן אסתר שנא' בה (אסתר ה א) ותלבש אסתר מלכות, כל זה רומז לאותה זיהרא, שהוא הפנימיות של המלבוש של חוה (ספר הליקוטים בראשית ג כא). ועי' לקמן קפג ע"ב (בהגר"א ספד"צ כט ע"ג).

⁷⁵⁹ פי' שכתב הרב שמ' שהיא נקרא אדני"י ד' אותיות הם בד' אוירין דג"ע ומאותם ארבע אותיות שבד' רוחות הגן הוא חלוקא דרבנן כמ"ש הזוהר בס' שמות בפ' מד' רוחות בואי הרוח ור"ש דהאי מלכות שמים שהיא מ' נשיב רוחא מההוא רוחא דאורא דהוא עלמא דהיינו לוקחת הארה מד' אותיות אדני"י שבד' אוירים דג"ע. והוא לבוש הצדיקים וז"ש ואיתלבשת ביה אסתר (מ"מ).

⁷⁶⁰ דיוקנאה אדמי (דפ"ו).

⁷⁶¹ מניה נשמתא (דפ"ו).

⁷⁶² עי' שעה"כ קט ע"ב שזה הארת יסוד אבא במלכות רחל.

⁷⁶³ בהאי (רח"ו). ור"ל שאר"ש עתה ידעתי שיש צדיקי' בעוה"ז שנתלבשו בחלוקא דרבנן. אבל אי גרסי' בההוא עלמא מאי קאמר ר"ש שזה פשוט (מ"מ).

רוח הקודש שורה על ראש כל אחד ואחד, ומתעטר ונעשית לו עטרה.	בהאי עלמא ולבתר רוח קודשא שראת על רישא דכל חד וחד ואתער ואתעבידא ליה עטרא (ליה עטרה):
וכך היה למרדכי, שכתוב "בלבוש מלכות", דמות אותו העולם, אחר כך "ועטרת זהב גדולה" זו עטרת ששורה על ראשי הצדיקים באותו עולם, כשקבלו ישראל תורה כדוגמא זה היה להם, עד שחטאו שכתוב בהם "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב", התפשטו מאותו לבוש.	וכך הוה למרדכי דכתיב (אסתר ח טו) בלבוש מלכות דיוקנא דההוא עלמא ולבתר ועטרת זהב גדולה דא עטרת דשרוואת על רישיהון דצדיקייא בההוא עלמא כד קבילו ישראל אורייתא כגוונא דא הוה להון עד דחבו דכתיב בהו (שמות לג ו) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חרב ⁷⁶⁴ אתפשטו מההוא לבושא ⁷⁶⁵ :
וכן כתוב ביהושע הכהן הגדול "הסירו הבגדים הצואים מעליו" וכתוב "וילבישהו בגדים" אלו לבושי העולם ההוא, מכאן [נלמד] דברים קדומים, ומכאן [נלמד] שכל זמן שגוף העולם הזה קיים בקבר בקיומו, לא מתלבש רוח בלבוש אותו עולם, שכתוב "ויסירו הבגדים הצואים מעליו" בהתחלה, ואחר כך "וילבישהו בגדים".	וכן כתיב ביהושע כהנא רבא (זכריה ג ד) הסירו הבגדים הצואים מעליו וכתיב (שם ה) וילבישוהו בגדים אלין לבושין דההוא עלמא מהכא מלין קדמאין ⁷⁶⁶ ומהכא דכל זמנא ⁷⁶⁷ דנופא דהאי עלמא קיימא בקברא בקיומא לא אתלבש רוחא בלבושא דההוא עלמא דכתיב ויסירו הבגדים הצואים מעליו בקדמיתא ולבתר וילבישוהו בגדים:
"ומלאך ה' עומד", מה זה "עומד", אלא זוהי עטרה שנקראת מלאך ה', שעומדת על ראשי הצדיקים, וזהו "עומד", עומד על הראש למעלה, לאחר שמתלבשים בלבוש כבוד זה.	ומלאך יי' עומד מהו עומד אלא דא (היא) עטרא דאקרי מלאך יי' ⁷⁶⁸ דקיימא על רישיהון דצדיקייא ודא איהו עומד עומד על רישא לעילא ⁷⁶⁹ לבתר דאתלבשן בהאי לבושא דיקר:
שני גופים כאחד לא יכולים לעמוד, כל זמן שזה קיים, הרוח לא מקבלת אחר. הועבר זה, הרי אחר מזומן מיד ודאי, זה יוצא וזה נכנס, כדוגמת יצר הטוב ויצר הרע בעולם הזה, לא רוצה הקדוש ברוך הוא ששניהם יעמדו כאחד.	תרין גופין כחדא לא יכלין למיקם כל זמנא דהאי קיים רוחא לא מקבלא אחרא אתערב דא הא אחרא זמינא מיד ודאי דא נפיק ודא עאל כגוונא דיצר טוב ויצר רע בהאי עלמא לא בעי קב"ה דתרווייהו יקומון כחדא:
אמר לו תמהנו על מה שכתוב "והשטן עומד על ימינו לשטנו", וכי יהושע בן יהוצדק כך שאר בני העולם על אחת כמה וכמה.	אמר ליה תוהנא על מה דכתיב (זכריה ג א) והשטן עומד על ימינו לשטנו וכי יהושע בן יהוצדק כך שאר בני עלמא על אחת כמה וכמה:

⁷⁶⁴ חורב (דפ"ו).

⁷⁶⁵ במתן תורה, נמשך בהם ממש ונתייחד בהם ונתייסד בהם אותן האורות לירושת עולם, כי הגם דכתיב (שמות לג ו) ויתנצלו בני ישראל את עדיים, הנה הוא רק מהגוף והחומר, כי ע"י מעשה העגל, הוחזר גופם לעור משכא דחויא ע' פ' שלח (קסב ע"ב, קסט ע"ב), אבל בהנשמה והפנימיות, הרי עומדים אותן הכתרים בישראל לעולם, והם תמיד ממלכת כהנים וגוי קדוש (דע"ה ח"ב קכז ע"ג).

⁷⁶⁶ פי' שהצדיקים יש להם לבוש בעוה"ב ואע"פ שזה פשוט, מפסוק זה למדנו זה (מ"מ).
⁷⁶⁷ ושיעור הכתוב הסירו הבגדים הצואים שהוא הגוף של עוה"ז שיתעכל הבשר ואח"כ הלבשוהו לבוש של עוה"ב (מ"מ).

⁷⁶⁸ מלכות (רח"ו). וז"ס שארז"ל עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק שתהיה המלכות עטרה על ראש הצדיקים כמ"ש הכא (מ"מ).

⁷⁶⁹ פי' אין העטרה שהיא מלכות עומדת על ראשו רק אחרי שיתלבש בחלוקא דרבנן (מ"מ).

אמר לו חסיד קדוש' כמה טמירים נסתרים הדברים הללו, (אמר לו) אף על גב שהחברים יודעים בדברי אותו עולם, לא יכולים לדעת בסודות הללו.	א"ל (אי) חסידא קדישא כמה טמירין סתימין מלין אלין (א"ל) אע"ג דחברייא ידעין במלין [ד]ההוא עלמא ⁷⁷⁰ לא יכלין למנדע ברזין אלין:
אמר לו, כיון שאדם באותו עולם מה תועלת יש לאותו שטן להשטינו, ולא די לו שהוציא נשמתו ממנו והרג אותו, אמר לו אהה חסיד קדוש אשרי חלקך.	וא"ל (ד) כיון דבר נש בההוא עלמא מה תועלתא אית לההוא שטן לאסמא ליה ולא די ליה דאפיק נשמתיה מניה וקטיל ליה אמר ליה אי חסידא קדישא זכאה חולקך:
בא וראה תאות השטן לא היתה אלא כדי שלא יתלבש אותו צדיק בלבוש טהור קדוש, שכיון שרואה אותו שטן שלבושו נדחה ולא נחשב, על כך מסטין עליו.	ת"ח תיאובתא דשטן לא הוה אלא בגין דלא יתלבש ההוא זכאה בלבושא דכיא קדישא [ד]כיון דחוי ההוא שטן דלבושא דיליה אתדחיא ולא אתחשיב על דא אסמי ליה:
למה, משום שאם יתלבש באותו לבוש נכבד, מיד לבוש הזהומא ומעשה אותו שטן יתבטל ויעבר מהעולם, ולא נוח לו לשטן.	מאי טעמא בגין דאי אתלבש בההוא לבוש יקר מיד לבושא דוזהמא ועבידתא דההוא ⁷⁷¹ שטן יתבטל ויעבר מעלמא ולא ניחא ליה לשטן:
ועוד שבכל זמן שלא התלבש, פוקדת הרוח לאותו הגוף שהזהמא שלו, ונוח לו לשטן, וכיון שהתלבש	ותו דבכל זמנא דלא אתלבש פקדא רוחא לההוא גופא דוזהמא דיליה וניחא ליה לשטן וכיון דאתלבש
	קע/א:
באותו לבוש נכבד, הרי התבטלו גווני יצר הרע והגוף שלו, ואין לו זכרון עמו לעולמים.	בההוא לבוש יקר הא אתבטל גווני דיצרא בישא וגופא דיליה ולית ליה [דוכרנא] (דוכתא) בהדיה לעלמין ⁷⁷² :
ואם תאמר שאנו פוקדים בתי הקברות בראש כל לילה, לא על הגוף אלא על הנפש (שהולכת ערומה) שהרי כל זמן שהבשר קיים, הרוח פוקדת על הנפש, והנפש פוקדת על הגוף.	ואי תימא [דאנן] (דאינון) פקדין לבי קברי בריש כל ליליא לאו על גופא אלא על נפשא (אזלא ארמיראה) דהא (נפשא אזלא ⁷⁷³ ערמיראה) דהא כל זמנא דבשרא קיימא (ו)רוחא פקדא עלה ⁷⁷⁴ ונפשא ונפשא פקדא לגופא:
אבל עכשיו פקדוננו הוא לנפש, שהיא שוכנת ונשאת שוכנת תוך העצמות, ולכן בראש כל לילה פקדון הרוח לנפש ולא על הבשר.	אבל השתא פקדונא ודילן איהו לנפשא דאיהי משתכא ואשתארת בשכוכי גו גרמי ⁷⁷⁵ ובג"כ בריש כל ליליא פקדונא דרוחא לנפשא ולא על בשרא:

⁷⁷⁰ הוא דברי הרוחות ג"כ (מ"מ).

⁷⁷¹ שא"א לנשמה להתלבש בלבושא אלא אחר עיכול הגוף הראשון ולא ניחא ליה לשטן שיראה עבידתא דיליה אתבטל (מ"מ).

⁷⁷² כאן צ"ל מש"ל קע"ב ב' יתיר חובק כו' עד עמלו בראשו. ואח"כ כאן ואיתימא דאנן פקדין כו' (יהל אור).

⁷⁷³ דאזלא (דפ"ו).

⁷⁷⁴ עי' זהר הרקיע פח ע"ב (לש"ו). עי' מלואים אות (ז).

⁷⁷⁵ כל חיות האדם של עתה בערך מדרגת החיות שקודם החטא, ונחשב כל החיות של עתה רק בבחי' הבלי דגרמי ואנו כמתים ממש בערך החיות שקודם החטא (הקדו"ש פה ע"ג), עי' טנת"א ה' והגהות רח"ו לעיל קסט (דע"ה ח"ב כו ע"א), הלוייתן נחש עקלתון שמקיף את כל העולם הנה הוא

אי חסיד קדוש בא ואגלה לך דבר נסתר, בנין גוף האדם כך הוא, הרוח מעם רוח הקודש, הנשמה מתוך עץ החיים.	אי חסיד קדישא תא ואגלי לך (ב)מלה סתימא בניינא דגופא דבר נש הכי הוא רוחא מעם רוחא דקודשא⁷⁷⁶ נשמתא מגו אילנא דחיי:
כיון שרוח הקודש נתנה כח, מיד מרכבותיו נותנים כחם, כחם הוא עצמות ואיברים כולם מצדם, ותקונם זה על זה, הסטרא אחרא נותנת בשר, ומצדה בא הבשר ולא דבר אחר, מרכבותיה נותנים כל אותם גידים ועורקים להמשיך דם לבשר.	כיון דרוחא קדישא יתב חילא מיד רתיבין דיליה יתבין חיליהו חילא דלהון גרמי ושייפין כלהו מסטרא דלהון ותקונייהו דא על דא סט"א⁷⁷⁷ יתבת בשרא ומסטרא דילי(ה) אתית⁷⁷⁸ בשרא ולא מלה ואחרא (אמר) רתיבין דילה יתבין כל אינון גידין וערקין לאמשכא דמא לבשרא:
אחרי שאלה נותנים חילם, השמים נותנים חילם, ומי הם עור שנמשך על הכל כדוגמתם. אחר כך מתחברים שמים וארץ כאחד, ונותנים ארבעה יסודות, אלו אש ומים ואויר ועפר להגן על אלה, ולכסות על הכל.	בתר דאלין יתבין(ן) חיליהו שמיא יתבי חיליהו ומאן אינון עור דאתמשך על כלא כגוונא דלהון לבתר מתחברן שמיא וארעא בחדא ויהבי וד' יסודי אלין אשא ומיא ואוירא ועפרא לאנגא על אלין ולחפיא על כלא:
אחר כך כל אחד נוטל חלקו שנתן והתבטל רוח הקודש ומרכבותיה, חלקם קיים, רוח הקודש רוחו קיים, והנשמה עולה מרכבות רוח הקודש עצמותיהם קיימים, ועל זה חשיבות הגוף אלו העצמות, ולכן כתוב "ועצמותיך יחליץ" ובשר לא כתוב בו כך.	לבתר כל חד נטיל חולקיה דיהב ואתבטל רוחא דקודשא ורתיבין דיליה וחולקיהו קיימא רוחא דקודשא רוחא דיליה קיימא ונשמתא סלקא רתיבין דרוחא דקודשא גרמין דלהון קיימין וע"ד חשיבו דגופא גרמין הווי ובג"כ כתיב (ישעיה נח יא) ועצמותיך יחליץ ובשרא לא כתיב ביה הכי:
וכל זמן שהבשר של צד האחר עומד בקיומו, אותו שטן עומד להשטין. אבד הבשר, אין לו רשות להשטין, שהרי אין לו על מה שיסמוך, ועל זה כתוב "יָכַל בְּשָׂרוֹ מֵרָאִי וְשָׁפוּ עֲצָמוֹתָיו לֹא רָאוּ", מאותו מראה שטן שעומד להשטין, שלא יכול, כיון שיכל בשרו ושפו עצמותיו לא ראו, לא ראויים לקרב אליו, שאין לו חלק בהם.	וכל זמנא דבשרא דסטרא אחרא קיימא בקיומא ההוא שטן קיימא לאסטנא(ה)א אתאביד בשרא לית ליה רשו לאסטנא דהא לית ליה על מה דיסתמך וע"ד כתיב (איוב לג כא) יכל בשר מרואי ושפו עצמותיו לא ראו מההוא חיוו דשטן דקיימא לאסטנא דלא יכיל כיון דיכל בשרו ושפו עצמותיו לא ראו לא אתחזון לקרבא לגביה דלית ליה בהון חולקא:
כיון שזז כל אחד ואחד ממקומו, לא תובע עליהם ולא עומד להשטין בגללו. לאחר שמתעכל הבשר, הרי לא	וכיון(א)ע"ג) דשף כל חד וחד מדוכתיה לא תבע עלייהו ולא קאים לאסטנא בנייניהו לבתר דבשרא מתעכלא הא לא

נעלם עתה לגמרי, וכל שפעו עתה הוא רק בסוד הבלי דגרמי (דע"ה ח"ב מה ע"ג), הבלי דגרמי שנשאר תמיד בקבר עד עת התחיה, וכמ"ש הרב בשער רפ"ח (פרק א) ובמוחין דקטנות (פרק ב), והוא בזוה"ק (פ' שלח דף קע ע"א) (ביאורים ח"א ס ע"ג).

⁷⁷⁶ כמ"ש הסבא בדף סט ע"ב בפרשת משפטים שהרוח ממל' והנשמה מזעיר וכתב האריז"ל כי זה איירי קודם חטא אדה"ר שהיתה מל' במקום ז"א וז"א במקום בינה ולכך הרוח ממלכות והנשמה מז"א (רח"ו). יתרו עו צט ע"ב רלד ע"ב (הערת הזהר).

⁷⁷⁷ כאן צ"ל מש"ל קע"א ע"ב איהו משיך משיכו מסט' דיליה. ואח"כ כאן ויהיב בשרא כו' (יהל אור).

⁷⁷⁸ אתיא (דפ"ו).

יתבע דין, ולא עומד להשטין, שהרי אין לו על מה שיסמוך, ולא מזכיר לאדם בשום דבר של העולם.	יתבע דינא ולא קאים לאסמנא ודהא לית ליה על מה דיסתמין ולא אדכר לב"נ בשום מלה דעלמא:
אמר רבי שמעון כעת ידעתי דברים על תקונם ודאי נאה הוא לו לקטרג. אמר לו רבי (שמעון), חגור כלי זינך והתקן עצמך, אם תרצה לדעת דברים שהתחלת או אם תשאל בדברים האלה אמור לי.	א"ר שמעון השתא ידענא מלין על תקונייהו ודאי יאות הוא ליה לאסמנא א"ל ר' (שמעון) חגור זינך ותקין גרמך אי תבעי למנדע מלין דשארית או אי תשאל בהני מלין אימא לי(ה):
אמר לו ודאי, הרי ידעתי שאשתי מתה, שלא ידעתי ממנה כלום, והחברים יודעים נשים למה דעתן קלה. אמר לו הדעת באה בשש דרגות, וכל אחת לוקחת חלקה, מה שנשאר הוא קל, אבל נכבדה זו, אם לא שאשת כסילות משתתפת בה.	א"ל ודאי הא [ידיעת] [ידענא] דביתאי שכיבת ⁷⁷⁹ דלא ידענא מנה כלום וחברייא ידעין ⁷⁸⁰ נשין ⁷⁸¹ מ"ט דעתייהו קלה ⁷⁸² א"ל דעתא אתיא בשית דרגין ⁷⁸³ וכל חד נטיל ⁷⁸⁴ חולקיה מה דאשתאר קל איהו ⁷⁸⁵ אבל יקירא (דא) [אי לאו דאשת כסילות אשתתף בה] ⁷⁸⁶ :
בדבר זה אל תשאל, שהרי ידעתי שלא על אשתך שאלת, אלא על מה	במלה דא לא תשאל ⁷⁸⁷ דהא ידענא דלאו על דביתך שאלת אלא על מה דכתיב

⁷⁷⁹ נמחק ביהל אור.

⁷⁸⁰ "וחברייא ידעין" נמחק ביהל אור.

⁷⁸¹ הנה מיעוט רבים שנים והם ב' נוק' שיש לז"א שהם בחי' לאה ורחל וז"ש נשין בלשון רבים (זהר הרקיע).

⁷⁸² עי' מלואים אות (ח).

⁷⁸³ הענין הוא במה שנודע כי הדעת דז"א מלוּבש תוך היסוד דאימא עלאה והדעת הזה מתפשט עד שית דרגין שהם שש קצוות הזכר שהם החמש חסדים המתפשטים בו מחסד ועד הוד שבו ואח"כ מתקבץ כללותם ביסוד שבו ואלו הם שית דרגין שבהם מתפשט הדעת של ז"א שהם החסדים ומה שנשאר אל דעת הנקבה הוא דבר קל ומועט והוא מ"ש לעיל שהם חמש הגבורות שמספרם ק"ל ועוד כי אפילו מזה הדעת שנשאר אל הנוקבא צריך להשאיר ממנו בחינה להיותה אור מקיף על רישא דנוקבא ונמצא כי מה שנכנס בפנימיותו להיותו בסוד דעת שבה הוא דבר קל ומועט (שער מאמרי רשב"י).

⁷⁸⁴ הנה דעת מכריע בין חו"ב ובין חו"ג שמלכות יוצאה מכנגד נה"י ונשארו חב"ד חג"ת והדעת מכריע ביניהם ו"ק ומה שנשאר ממנו מן הדעת לקחתו המלכות שהיא מכנגד נה"י וז"ש דעת אתי בשית דרגין ומה דאשתאר קל איהו (רח"ו).

⁷⁸⁵ שם בן ארבע במילוי יודין עולה ע"ב ושם בן ארבע במילוי ג' יודין ואל"ף עולה ס"ג הרי קל"ה והבן. ודעת האשה התחתונה עולה ס"ג וזהו ואתה מחיה את כולם והבן מחיה הוא ס"ג וכו' נשין מ"ט דעתייהו קלה כו' וז"ל כבר נתבאר זה לעיל במקומו ונחזור עוד לבארו הנה ידעת כי דעת דז"א יש בו חמשה חסדים וחמשה גבורות והם עשרה הויות בגמטריא ר"ס. ואמנם דעת הנקבה אין לה רק חמש הויות של גבורות בלבד והם בגמטריא ק"ל ועם כללות החמשה עצמם הרי קלה. וזהו סוד נשים דעתן קלה אמנם אומרו נשים בלשון רבים הוא כי שתי נשים יש לז"א והם לאה ורחל וכל אחת משתייהן אין לה מוח הדעת אלא מן אותם החמשה גבורות לבד הנקרא עיטרא דגבורה ועיטרא זו משמשת בדעת של שתייהן נמצא כי כל שתי הנשים אין להם רק דעת אחד לבד לשתייהן והדעת ההוא הוא קלה כנז' ולזה לא אמר נשים דעותיהן קלות (שער מאמרי רשב"י – מכת"י הרב).

עי' בספר יהל אור להגר"א ז"ל (בפ' שלח קסב ע"א) כי כרוב ק"ל הוא סוד המלכות, כי הכרובים הם סוד זר"ן כמ"ש בתז"ח (דף ג רע"ב) וכרוב קל הוא המלכות, בסוד (שבת לג ע"ב) דעתן של נשים קלה (דע"ה ח"ב עו ע"א), ועי' עוד לקמן רנה ע"ב (הקדו"ש מו ע"ג).

⁷⁸⁶ "דא אי לאו דאשת כסילות אשתתף בה" נמחק ביהל אור.

⁷⁸⁷ ור"ל דלא ידע מאשתו, ר"ל כמו שמפרש והולך דלאו על דביתך כו', ור"ל ששאל על דעתה מ"ט כו', שבעוה"ז הדבר נעלם להם, אבל אתון מסתמא ידעין. וא"ל במלה, כי שם עיניך רואות כו', פא"פ ידבר, דאין פחד, וכן את יקירא כמ"ש בס"פ א"מ (עט ע"א) פא"פ כו', וכ"ש בג"ע. ומ"ש אתי בשית דרגין. ברו"ק. והוא שם הגושפנקא (יהל אור).

(ישעיה יט א) הנה יי רוכב⁷⁸⁸ על עב קל והוא עב קל אקרי דעת מההיא⁷⁸⁹ כלה יראת יי⁷⁹⁰ ואיהי קיימא באמצעיתא כגוונא דדעת עלאה אבל אס"א וע"ד אקרי קל והא ידענא שאלתא דילך מאי היא:	שכתוב "הנה ה' רוכב על עב קל", ואותו עב קל נקרא דעת, מאותה פלה, יראת ה', והיא עומדת באמצע כדוגמת דעת עליונה, אבל (ועל זה) נקראת קל, והרי ידעתי שאלתך מהי.
אבל שארי וחגור זינך [וקטרי] (וקטרי) קטרך דהא עידנא הוא לגלאה כמה דשארית עובדא דעל אנפי רוחב ביתא אולם דעזרה⁷⁹¹ לגו בהאי עזרה⁷⁹² אית תריסר פתחין לפום חושבן שבטיא דישראל:	אבל התר התחל וחגר כלי זינך, וקשור קשרך, שהרי זמן הוא לגלות כמו שהתחלת את המעשה, שעל פני רוחב הבית אולם העזרה לפנים, בעזרה זו יש שנים עשר פתחים לפי חשבון שבטי ישראל.
בפתחא חדא כתיב ראובן ובפתחא אחרא כתיב שמעון וכן כל שבטיא דישראל רשימין על אינון פתחין בזמנא דיסלקון לאתחזאה קמי מאריה דעלמא מאן דעייל בפתחא דרשים ביה ראובן אי משבטא דראובן איהו [מ]קבלין ליה פתחין ואי לא פלטיין ליה לבר וכן בכלהו דלא יקבלון פתחין אלא למאן דאיהו מההוא שבטא דרשים בהו⁷⁹³ ובדא יתחקקון וישתמודען כל חד וחד:	בפתח אחד כתוב ראובן, בפתח אחר כתוב שמעון, וכן כל שבטי ישראל רשומים על אותם פתחים. בזמן שיעלו להראות לפני רבונו של עולם, מי שיכנס בפתח שרשום בו ראובן, אם משבט ראובן הוא הפתחים מקבלים אותו, ואם לא פולטים אותו החוצה, וכן בכלם, שלא יקבלו הפתחים אלא למי שהוא מאותו שבט, שרשום בהם, ובזה יחקקו ויכירו כל אחד ואחד.
תלת מאה⁷⁹⁴ ושתי⁷⁹⁵ וחמש⁷⁹⁶ עמודין דנהורא מלהטא אית בכל סטרא מאינון ארבע⁷⁹⁷ סטריין כל אלין עמודין⁷⁹⁸ אקרין עמודים חיים בגין דלא קיימא נהורא דלהון	שלש מאות וששים וחמשה עמודי אור ליהט יש בכל צד מאותם ארבעה צדדים, כל העמודים הללו נקראים עמודים חיים, משום שלא עומד אורם
קע/ב	
שכיך באתר חד וכלהו אלין סלקין⁷⁹⁹ ואלין נחתין⁸⁰⁰ יהבי דוכתא⁸⁰¹ דא לדא⁸⁰²	שוקט במקום אחד, וכולם אלו עולים ואלו יורדים, נותנים מקום זה

⁷⁸⁸ שהן עבי שחקים (תהלים יחי ב), עבים רכבו (שם קד ג) (יהל אור).
⁷⁸⁹ שדעת דנוק' בימי החול החיצון הוא ע"ב קל דהיינו הוי"ה באחרונים גימ' ע"ב והוי"ה דמ"ה באחרונים גימ' ק"ל והפנימי שם ב"ן ובשבת החיצון ב"ן והפנימי ס"ג (רח"ו).
⁷⁹⁰ ר"ל דנא' יראת ה' ראשית דעת, והוא דעת דילה. ואמר עב קל. דהיא נק' עב, אחרים דשמא (יהל אור).
⁷⁹¹ "דעל אנפי רוחב ביתא אולם דעזרה" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "דביתא עזרה".
⁷⁹² וכל המאמר הזה של העזרה, כבר כ' (ביהל אור לעיל קסג ע"ב) שצ"ל למעלה קסד ע"א קודם דמרגלאן כו' (יהל אור).
⁷⁹³ בהון (דפ"ו).
⁷⁹⁴ ג"ר (רח"ו).
⁷⁹⁵ ר"ק (רח"ו).
⁷⁹⁶ מלכות (רח"ו). כל ענין עמודים הכל ביסוד. ועי' בפרשת פקודי בהיכלות (רמו ע"ב). וביסודה הוא שס"ה כידוע (יהל אור).
⁷⁹⁷ "מאינון ארבע" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "מארבע".
⁷⁹⁸ כנ"ל דהן ביסוד דשם תמיד חי ולא שכיך, ואף בעוה"ז, כסף חי וכיוצא. ואף בדבר מקרה, נהורא דשמשא בגו מיא, וכ"ש באדם, והחיות רצוא ושוב (יהל אור).
⁷⁹⁹ במ"ן (רח"ו).
⁸⁰⁰ במ"ד (רח"ו).
⁸⁰¹ כמער איש ולויותו (רח"ו). במקום שזה סליק זה נחית (יהל אור).
⁸⁰²

לזה, אלו שעולים מכים זה בזה, ומנגנים נגון, ואלה שיורדים גם כן.	אלין דסלקין במשין דא בדא ⁸⁰³ ומנגני נגונא ואלין דנחתי אוף הכי:
אלה שעולים שמנגנים נגון, איזה נגון מנגנים, שיר יתום "מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה וגו'".	אלין דסלקי דנגני נגונא מאי נגונא מנגני שיר יתמא ⁸⁰⁴ (תהלים צח א) מזמור שירו ליי ⁸⁰⁵ שיר חדש ⁸⁰⁶ כי נפלאות עשה וגו':
"שיר חדש", וכי יש שיר עתיק. אלא שיר שעד כעת מלאכים קדושים לא שבחו לו, משום שהוא חדש. למה הוא חדש, בגלל שאותו אחד שמחדש נערי משבחו ואומר לו, וכך אמר ראש הישיבה, זה נקרא חדש, והוא חדש משום שדבק בשמש ולא נפרד ממנו, להוציא את הצד האחר שאין בו חדוש, שכתוב בו "ואין כל חדש", זקן הוא ובלה ולא התחדש (ולא עושה תולדות ואלמלא עשה תולדות היה מטשטש העולם).	שיר חדש וכי אית שיר עתיק אלא שיר דעד כען מלאכין קדישין לא שבחו ליה ⁸⁰⁷ בגין דאיהו חדש מאי טעמא איהו חדש בגין דההוא דמחדש עולימו ⁸⁰⁸ משבח ליה ואמר ליה והכי אמר רב מתיבתא דא אקרי חדש ואיהו חדש ⁸⁰⁹ בגין דדביק בשמשא ⁸¹⁰ ולא אתפרש מניה לאפקא סטרא אחרא דלית ביה חדושא דכתיב ביה (קהלת א ט) ואין כל חדש זקן הוא ואתבלי ולא אתחדש וס"א ולא עביד תולדין דאלמלא עביד תולדין הוה מטשטש עלמא:
עוד פתח ראש הישיבה, שרה התחדשה בעדון דרגתה גרמה, שכתוב "אחרי בלותי היתה לי עדנה", מה זה עדנה, משיכת עדן העליון, ומשום שנמשך עליה מצד נקבה, כתוב עדנה בה"א, ולכן כתוב היתה ולא היה.	תו פתח רב מתיבתא שרה אתחדש ⁸¹¹ בעדונא דרגא דילה גרים דכתיב (בראשית יח יב) אחרי בלותי היתה לי עדנה מאי עדנה משיכו דעדן עלאה ⁸¹² ובגין דאתמשך עלה מסטר דנוקבא כתיב עדנה בה"א ובג"כ כתיב היתה ולא היה:

⁸⁰³ לכלול אורם אלו באלו כי הארת הבחינות בכללותם (אור יקר).
⁸⁰⁴ שלא נודע מי המשורר אלא מזמור שיר וכו', ועדין לא שוררו אותו כדמסיק מפני שהוא על (יסוד תשועת המלכות מהגלות העתיד, ולפיכך מתייחס לעמודים שהם המחדשים המלכות שהיא העזרה כדי שתהיה נקראת שיר חדש (אור יקר).
⁸⁰⁵ כי הם הנקבות של העולם ואע"פ כן אומרים שיר זכר וחדש אין פי' כמשמעו אלא אמט"ט קאי (רח"ו).
⁸⁰⁶

⁸⁰⁷ פירש שהמלאכים אינם אומרים אותו רק מט"ט ולכך הקשה הזוהר מ"ט איהו חדש שר"ל עדין לא נתרצה הקושיא כיון שמט"ט אומרו אמאי קרי ליה חדש. ותיריך חדש אינו כפשוטו אלא אמט"ט קאי הנקרא חדש וז"ש הרח"ו ובהג"ה הקודמת (מ"מ).
⁸⁰⁸ סיהרא קדישא בכל חדש, ולכן נק' חדש, דמתחדש, וחדושא דילה משמשא, הויה. וז"ב צרופים ב"ב חדש, לכן אין דומין החדשים זה לזה, עד תשלום השנה. וזהו שנה, שחוזר ושונה. והנה הם בחושבן חדש, ועם ב' דמשלימין לנ' שערי בינה, נק' שדי, כי ביה ה' צור כו'. וז"ש למטה (בעמוד זה) ניגונא דההוא חדש כו' לההוא חדש. והוא מ"ש שהיא סיהרא. וכן נער דמשמש לה, ואתחדש עמה, נק' ג"כ חדש. ואמר לאפקא ס"א כו'. שא"ל דעת, שמשא, והוא תחת השמש. ועליו נאמר ראיתי את כו' תחת השמש והנה כו', וז"ש ואין כל כו'. ואמר ואתבלי כו'. דבשרא דיליה, ולא אתחדש לעלמין, וכן עצבונא דבשרא. אבל רוח, הנער מחדש, אנוש כחציר ימיו, כמ"ש בפ' פנחס (ריז ע"א וע"ב). ואמר למעלה קס"ב ע"ב במסאבו מורידים כו', דהולך וחסר, דהגוף של האדם הולך וחסר תמיד, משא"כ ברוח של האדם כ"ז שמזקין מיתוסף והולך, כמ"ש (איוב יב יב) בישישים חכמה וארך כו', וז"ש (קנים פ"ג מ"ו) זקני ת"ח כו' (יהל אור).
⁸⁰⁹ גימ' שד"י עם הכולל ושד"י גימ' מטטרין (רח"ו).
⁸¹⁰ פירש שהשכינה מתלבשת במט"ט והם תמיד דבוקים בזעיר דרגא דיליה גרים פירש כי שרה אמנו היה ברחל והיא מתחדשת תדיר (מ"מ).
⁸¹¹ אתחדשת (דפ"ו).
⁸¹² פירש אבא שאבא יסד ברתא (מ"מ).

ואדוני זקן (שם) וכי אע"ג דאיהו זקן⁸¹³ לא אתחזי לאולדא אלא לאו [מלה זעירא אמרת לגביה דבגין ההוא זקן דאתרבקא] (מלתא אמרה לגבי דאברהם אלא בגין לאזער⁸¹⁴ גרמה דאתרבקת בההוא מלך זקן וכסיל) לא⁸¹⁵ אתחדש⁸¹⁶ ולא עבד תולדין דאלמלא הוה עבד תולדין הוה מטשטש עלמא:	"ואדני זקן" וכי אף על גב שהוא זקן לא ראוי להוליד, אלא לא דבר קטן אמרה עליו (שאברהם אלא) שבגלל (להקטין עצמה שנדבקה) אותו (מלך) זקן (שנדבקה) (וכסיל) לא מתחדש ולא עושה תולדות, שאלמלא היה עושה תולדות, היה מטשטש את העולם.
וס"א אלא אמרה לגבי דאברהם בגין דהוא זקן לא אתחדש ולא עבד תולדין ועל דא אהדר מלין קודשא בריך הוא למה זה צחקה שרה וגו':	(אלא אמרה על אברהם, בגלל שהוא זקן לא יתחדש ולא יעשה תולדות), ועל זה הקדוש ברוך הוא החזיר דברים "למה זה צחקה שרה וגו'".
ואי תימא והא כתיב (בראשית כד א) ואברהם זקן בא בימים אלא בא בימים באינן יומין⁸¹⁷ עלאין דמחדשי עולמין כנשרא וע"ד נגונא דא נגונא דההוא חדש איהו הושיעהו לו למאן לההוא חדש הושיע⁸¹⁸ ימינא דמלכא עלאה ודרועא דיליה:	ואם תאמר, והרי כתוב "ואברהם זקן בא בימים", אלא בא בימים באותם ימים עליונים שמחדשים נערים כנשר, ועל זה נגון, זה נגון של אותו חדש הוא, הושיעה לו, למי לאותו חדש הושיעה ימין המלך העליון וזרועו.
אינן דנחתי אוף הכי מנגני ואמרי שירה אחרא יתמא ומאן איהו (תהלים ק א) מזמור לתודה דאיהו יתמא אוף הכי נהורא דלהון⁸¹⁹ חד אתחזי וכד מתגלגלי אתחזון חמש גוונין⁸²⁰ דנהורין בכל עמודא ועמודא עמודין אלין כלהו חללין מלגא וכד סלקי ונחתי נפקי מנייהו שלהובין דנורא כגווני חיזור ושושן לעילא מכל עמודא ועמודא אית תלת תפוחין⁸²¹ דבטשי בהו תלת גוונין סומק ירוק וחור בכל גוון וגוון מלהטן אתון בלטי משלהובא ירוקא דאשא ולא משתככי לעלמין ולית מאן דיקום עליהו:	אותם שיוורדים גם כן מנגנים, ואומרים שירה יתומה אחרת, ומהי מזמור לתודה, שהוא יתום גם כן. אורם אחד נראה, וכשמתגלגל נראים חמשה צבעים של אורות בכל עמוד ועמוד העמודים הללו, כולם חלולים מבפנים, וכשעולים ויורדים יוצאים מהם שלהבות, אש כצורות, כפתור ופרח, מעל כל עמוד ועמוד יש שלשה תפוחים, שמכים בהם שלשה צבעים, אדום ירוק ולבן, בכל צבע וצבע לוחטות אותיות בולטות, משלהבת ירוקה של אש, ולא שוככים לעולמים ואין מי שיקום עליהם.

⁸¹³ דאף בזה"ז זקנים מולידים, וכמה בנים הוליד אח"כ מקטורה בלא הבטחה (יהל אור).

⁸¹⁴ לאזערא (יהל אור).

⁸¹⁵ דלא (יהל אור).

⁸¹⁶ ושיעור הכתוב ואדני"י כמו הזקן שהוא ס"א דלא איתחדש (מ"מ), שר"ל הוא כמו אותו זקן דלא עבד תולדין דאלמלא וכו' מטשטש עלמא. נמצא שאמרה דבר גדול על אברהם (מ"מ). ור"ל לא על אברהם אמרה אלא על עצמה, דתלתה על שלא הולידה בשביל דרוחא דילה אשתתף מלקדמין בההוא זקן וכסיל דא"ל דעת לאתחדש, ורוח נק' אדני לגופא. וז"ש וע"ד אהדר כו'. ר"ל דלכן נאמר ואני זקנתי. ואמר ואיתימא כו'. ר"ל אע"פ שהוליד אח"כ. ואמר באינן יומין כו'. ר"ל דדעת, שהן ו' יומין עלאין (יהל אור).

⁸¹⁷ פי' ו"ק (מ"מ).

⁸¹⁸ הושיעה (דפ"ו).

⁸¹⁹ של העמודים (רח"ו).

⁸²⁰ כי כל חסד כלול מה' (רח"ו). ה"ח וה"ג (יהל אור).

⁸²¹ יה"ו (רח"ו).

ארבעה גלגלים תוחמים מעשה ציור בכל עמוד ועמוד באינן [גלגלין אית] (עמודין אית גלגלין) פליאן רברבן כד מסתחרן מפקין מנייהו זוגין⁸²³ דדהבא⁸²⁴ ואבני יקר ומיד מתכנשי בגווייהו⁸²⁵ ולא נפלי לארעא:	ארבעה גלגלים תוחמים מעשה ציור בכל עמוד ועמוד, באותם גלגלים יש פליאות גדולות, כשמתוכבים מוציאים מהם פעמוני זהב ואבנים יקרות, ומיד מתכנסים בתוכם ולא נופלים לארץ.
כד נפקין אינן זגין דדהבא ואינן אבני יקר נו אסתחרותא דגלגלין אשתמע קלא דאמרי (ישעיה נד יז) זאת נחלת⁸²⁶ עבדי יי' וצדקתם מאתי נאם יי':	כשיוצאים אותם פעמוני זהב, ואותם אבנים יקרות תוך סבוב הגלגלים, נשמע קול שאומרים "זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם מאתי נאם ה'".
תריין אריין⁸²⁷ בכל גלגלא וגלגלא אריא חדא מסטרא חדא ואריא חדא מסטרא חדא וכלהו מאשא ירוקא ובגלגולא דקא מסתחרן גלגלין מתחבקן אלן באלין ואולי כלהו בגלגולא מתדבקן דא בדא כד סלקין עמודין מנהמן אריין אלן באלין ותפוחין פרחין באוירא וסלקין לעילא ובטשי אלן באלין⁸²⁸ באוירא⁸²⁹ ותבו לאתרייהו⁸³⁰ ומתמן נפלי ואריין פשטי ידיהו לנטלא לון וסלקין אלן מגרמייהו אי חסידא קדישא מאן חמא חכמתא דאומנו דצייר קב"ה בעמודין אלן:	שני אריות בכל גלגל וגלגל, אריה אחד מצד אחד, ואריה אחד מצד אחד, וכולם מאש ירוקה, ובגלגול שמתוכבים הגלגלים, מתחבקים אלה באלה, והולכים כולם בגלגול מתדבקים זה בזה, כשעולים העמודים, נוהמים האריות אלה באלה, והתפוחים פורחים באויר ועולים למעלה ומכים אלה באלה באויר, ושבים למקומותיהם, ומשם נופלים, והאריות פושטים ידיהם לקבלם, ועולים אלה מעצמם, אהה חסיד קדוש, מי ראה חכמת האומנות שצייר הקדוש ברוך הוא בעמודים הללו.
בפלגו יומא⁸³¹ נפקי תריין נשרין בכל גלגלא וגלגלא ולא ידיע אתר⁸³² דנפקי מתמן ושריין על רישיהון דאלין אריין וכדין משתככי עמודין וגלגלין וקיימי בקיומיהו ותפוחין נפלי על פומיהו דנשרין⁸³³ ומקבלי לון ומיד פרחין מפומא [לפומא] ואזלין ומשטטי בינייהו ותבו לאתרייהו ולא ידיע מאן היא לבתר שעתא ופלגא נשרין ארימין	בחצות היום יוצאים שני נשרים בכל גלגל וגלגל, ולא ידוע מקום שמשם יוצאים, ושורים על ראש האריות הללו, ואז שוככים העמודים והגלגלים ועומדים בקיומם, והתפוחים נופלים על פיהם של הנשרים ומקבלת אותם, ומיד פורחים מפה לפה והולכים ומשוטטים ביניהם ושבים למקומותיהם, ולא ידוע מי היא. לאחר שעה וחצי מרימים

⁸²² ד' אותיות אדנ"י תחת הת"ת לקבל משם (רח"ו).

⁸²³ זגין (דפ"ו).

⁸²⁴ הם המ"ן ושם ב"ן נקרא מ"ן (רח"ו).

⁸²⁵ כי המ"ן אינם יוצאים ח"ו אלא נקלטות ברחם הנוק' (רח"ו).

⁸²⁶ שהן מ"ד ומ"נ מעשה האדם (יהל אור).

⁸²⁷ תפלת הבקר פני אריה אל הימין (רח"ו).

⁸²⁸ פי' מזדווגים (רח"ו).

⁸²⁹ ע"י יסודותיהם (רח"ו).

⁸³⁰ פי' ומקומם הוא למעלה מכל עמוד כמ"ש הזהר לעיל. ולכך אמר ומתמן נפלי שרוצים ליפול לארץ. האריות פושטים ידיהם לקבלם ומיד עולי' מאליה' וחוזרי' למקומם (מ"מ).

⁸³¹ סוד נשר דקאי באמצע (רח"ו).

⁸³² כאן צ"ל מ"ש קסו ע"א "לדוכתייהו אלן הכא ואלן הכא וסלקי ונחתי עמודים כמלקדמין אלן סלקין מדוכתייהו ואלן יתבין". קעב ע"א "עד שכיכו לעלמין" (יהל אור).

⁸³³ דנשרי (דפ"ו).

הנשרים קול ומנגנים נגון מושך ונסתרים ולא ידוע באיזה מקום.	קלא ומנגנים נגונא תאיבא ואתשמרן ולא ידיע בהו ⁸³⁴ אתר:
סביב אותם העמודים יש חדרים, מעשה ציור אש אדומה, ואור לבן וחוטאי זהב סביב סביב סובבים לכל צד, ומעיין מים	סחרנייהו דאינון עמודין אית שבכין עובד ציור אשא סומקא [ונהורא חוורא וחוטין דדהבא] סחור סחור סחרין לכל סטר ומעין ⁸³⁵ נא דמיא
	קעא/א
כמו שנאמר "והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים חצים אל הים הקדמוני וחצים אל הים האחרון".	כד"א (זכריה יד ח) והיה ביום ההוא יצאו מים [חיים] (רבים) מירושלם ⁸³⁶ חצים אל הים הקדמוני וחצים אל הים האחרון:
כאן פירש ראש הישיבה פסוק זה לפנים וקולו נשמע החוצה (ועד שהיה) משהיה מפרש פסוק זה (אי קדוש, אי קדוש) קול תינוק התעורר מבחוח, אותו תינוק שהיה מפרש תלמודו ולמד לפני עמוד אחד של העולם, בנו של רבי יהודה שגדלת ואחזו בו לדין, וקולו התעורר מבחוח בפסוק זה ואמר, מים שהם מלמטה איך יעלו למעלה ממנו, למקום עליון	הכא פריש רב מתיבתא קרא דא לגו וקליה אשתמעו (ו)לבר ⁸³⁷ (ואדהוה) [ומדהוה] ⁸³⁸ פריש קרא דא (אי קדישא אי קדישא) קל ינוקא אתער מלבר ההוא ינוקא דהוה פריש תלמודיה וגמיר קמי חד עמודי ⁸³⁹ דעלמא בריה דרבי יהודה דרבית אנת ⁸⁴⁰ והו אהדי ביה לדינא ⁸⁴¹ וקליה אתער מלבר בהאי קרא ואמר מיא דאינון מלרע ⁸⁴² היך סלקין לעילא מניה לאתר

⁸³⁴ בהי (דפ"ו).

⁸³⁵ ונבעין (יהל אור).

⁸³⁶ יסוד דנוק' (רח"ו). לא הועיל לאדה"ר תשובתו להחזירו למדרגתו שקודם החטא הגם שעשה תשובה גדולה, והוא מהטעם הנז', כי עיקר תיקוני התשובה לא תתגלו אלא לעת"ל, שהוא בעת שליטת הבינה, שהיא דרגא דתשובה, והיא המקוה טהרה לישראל, אהיה קנ"א, גימ' מקוה, מ"י מטרה אתכם, והיא המים חיים אשר עליה נאמר (זכריה יד ח) והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים ע' זוהר (ח"ג קעא ע"א וח"א רסא ע"ב). וכן היא אשר נאמר עליה (יואל ד יח) ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השיטים, ע' זוהר (ס"פ ואתחנן רע ע"ב) ובתיקונים (תיקון יד ל ע"ב) (דע"ה ח"ב ק ע"ג).

⁸³⁷ לגו ולבר - פירש סוד ופשט (מ"מ).

⁸³⁸ מדהוה (דפ"ו).

⁸³⁹ עמודא (דפ"ו).

⁸⁴⁰ פי' שר' יהודה אביו של זה היה תלמידו של ר"ש. ולקמן אמר אבוב שבק דהיינו שמת והניחו. וקשה שהרי באידרא זוטא ובפ' ויחי אמר שר' יהודה חיה היה אחר מיתת רשב"י. וצ"ל שזה ר' יהודה אחר היה ג"כ תלמידו של ר"ש. אבל דוחק לפרש בריה דר' יהודה קאי על וגמיר קמי חד עמוד עמודא דעלמא (מ"מ). "בריה דרבי יהודה דרבית אנת" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "ר' יהודה בריה דר' ינאי".

⁸⁴¹ על עון המתבאר לקמיה, ואם תאמר לפי הנראה שהיה קטן אם כן לאו בר עונשין, ואין לומר שהיה בן י"ג ונדון ועם כל זה קארי ליה רביא שהרי נדון אפילו בעולם הנשמות כדמסיק לקמיה, ואם כן למה נדון בבית דין של מעלה הא קיימא לן שאין עונשין אלא מבן עשרים, ולומר שהיה בן עשרים אי אפשר דהא קארי ליה "ינוקא ורביא" ומטעם זה נראה שלא היה אפי' בן י"ג, ויש לומר כי היה קטן ואפילו לשנת י"ג לא הגיע, אמנם מאי שאמרו שנענש על עון ידוע הכוונה שנסתלק מן העולם כדי שלא יחטא יותר, ומה שאנו אומרים שאין עונשין בבית דין עד יותר מ"ג היינו להענישו אחר סילוקו בגיהנם אמנם לסלקו מן העולם קודם שלא יחמיץ יותר אדרבה זו סבת סלוק כל הקטנים, ומה שהיו אווזים בו מארי דדינא היינו לעכב מנוחתו, שאין זה עונש אלא מדה כנגד [מדה] שהיתה אותה נשמה ראויה להאיר בתורה יותר והוא נתרשל כדמסיק, והיו בעלי הדין אווזים בה לעכב מנוחתה לא להענישה בגיהנם, וענין זה מוכרח שאם לא תאמר כן אם כן שוה הוא קטן שנסתלק בתורה עם אותו שקלקל כל ימיו, אלא ודאי [בשכר] [בשבר] נשמתם נענשים ולא בגיהנם ועל דין גיהנם אמרין שאין דנים אלא מעשרים וכו' (אור יקר).

⁸⁴² והוא הפך המציאות שיעלה מן המלכות לבינה, ואם תאמר שתדד הבינה למטה ליטלם קשה (אור יקר). מ"ן (רח"ו).

עלאה יתיר⁸⁴³ מניה בכמה דרגין ומה אצמריך לון לאינון⁸⁴⁴ מיין ולעילא ומה אתר דכל (תפוחי) מבועין ונחלין נפקין מניה ולית פסיקו למבועי ונחלי אתשקי⁸⁴⁵ מאתר נגיב מאן חמא חפירא דבירא⁸⁴⁶ יהיב מיין למבועא דנביע:	יותר ממנו בכמה מעלות, ומה צריך לאותם מים למעלה, ומה מקום שכל (תפוחי) המבועים והנחלים יוצאים ממנו ואין הפסק למבועים, והנחלים השקה ממקום יבש, מי ראה חפירת הבאר שנותן מים למבוע שנובע.
וכי ירושלם יהיב מיין אל הים הקדמוני אתר דכל מימין דעלמא נפקי מתמן ונבעין מניה אי חסידא קדישא לקלא דא אשתככו וצייתו כל קלין דבני מתיבתי דתמן ובג"כ לא יכילו מארי דדינא למקרב גביה:	וכי ירושלים תתן מים אל הים הקדמוני, מקום שכל מימי העולם יוצאים משם ונובעים משם, אהה חסיד קדוש, לקול זה שכנו ושמעו כל קולות בני הישיבה של שם, ולכן לא יכלו בעלי הדין לקרב אליו.
בכה ר' שמעון א"ל לא תבכי בוצינא קדישא זכאה חולקך דאפילו ינוקי מנך אמרי רוין סתימין דאורייתא תא ואימא לך מה דעבדו בני מתיבתי על קליה דההוא ינוקא כד עאל קליה דההוא ינוקא כגירא לגו וכלהו צייתי ליה בההיא⁸⁴⁷ שעתא אודעזע רב מתיבתא וכל אינון דהוו קמיה ואמר מאן אינון דלא שבקין לההוא ברא דאלהא חייא למיעל קמו ואחידו ביה תלת עמודין דקיימי קמי רב מתיבתא ועאל וכל בני מתיבתי אתכנשו לגביה:	בכה רבי שמעון אמר לו, אל תבכה נר הקדוש, אשרי חלקך שאפילו תינוקות ממך אומרים סודות נסתרים של התורה. בא ואמור לך מה שעשו בני הישיבה על קול אותו תינוק, כשנכנס קול אותו תינוק כחץ פנימה, וכולם הקשיבו לו, באותה שעה הזדעזע ראש הישיבה וכל אלו שהיו לפניו, ואמר מי אלו שלא השאירו את אותו בן אלהים חיים להיכנס, קמו ואחזו בו שלשה עמודים שעומדים לפני ראש הישיבה ונכנס, וכל בני הישיבה נכנסו אליו.
אמר רב מתיבתא אימא קראיך ברא קדישא אמר עד כען דחילנא דהא אנא ממתיבתא אחרינא הוינא והכי אמרו לי כד מארי דדינא הוו אחדין בי א"ל לא תדחל ברא קדישא הכא תהא ביננא שבעה יומין ותתסחי בכל יומא מטלא קדישא ולבתר יסלקון לך לגו ההוא מתיבתא בשאר ינוקי דהכא:	אמר ראש הישיבה אמור פסוקך בן קדוש. אמר, עד כעת פחדתי שהריני משיבה אחרת, וכך אמרו לי, כשבעלי הדין אחזו בי. אמר לו, אל תפחד בן קדוש, כאן תהיה בינינו שבעה ימים ותתרחץ בכל יום מטל הקדוש, ואחר כך יעלו אותך לתוך אותה ישיבה כשאר התינוקות מכאן.
פתח ההוא ינוקא⁸⁴⁸ ואמר והיה ביום ההוא ההוא לא ידיע מאן הוא אלא בכל אתר ביום ההוא יומא בתראה הוא אמאי אקרי ויוסו ההוא אלא דא הוא יומא דאחיד סופא בשירותא⁸⁴⁹ שירותא אקרי הוא כד"א	פתח אותו תינוק ואמר "והיה ביום ההוא" ההוא לא ידוע מיהו, אלא בכל מקום "ביום ההוא", יום אחרון הוא. למה נקרא "יום ההוא", אלא זהו יום שאוחז סוף בראש, ראשית נקרא

⁸⁴³ בינה (רח"ו).

⁸⁴⁴ ושלא לצורך לא תרד למטה, ואם תאמר כי שמא לעתים תחסר למעלה אדרבה הוא להפך כי הבינה "אתר דכל טבועין" וכו' ואי אפשר שימצא השפע למטה אם לא ינתן מלמעלה, כי כל מבועין כל מציאות מקורי השפע "נפקי מיניה" (מ"מ).

⁸⁴⁵ אתשקיא (דפ"ו).

⁸⁴⁶ באר חפרוה (רח"ו).

⁸⁴⁷ בההוא (דפ"ו).

⁸⁴⁸ לא חידש אלא מרוב חלבא, ואגב פריש לקרא, דק' ביום ההוא וירושלים וים האחרון נראה שהכל חד דרגא (יהל אור).

⁸⁴⁹ פי' מ' בבניה (מ"מ).

(במדבר יח כג) ועבד הלוי הוא פולחנא דלוי לדרגא⁸⁵⁰ דאקרי הוא טמיר וגניז ואקרי ההוא (ה' הוא) לאחזאה סופא דכל דרגין דאיהו שירותא⁸⁵¹ וכלא חד ובגין דאיהו סופא⁸⁵² אתוסף ביה ה':	"הוא", כמו שנאמר "ועבד הלוי הוא", עבודת הלוי לדרגה שנקראת הוא טמון וגנוז, ונקרא ההוא (ה' הוא) להראות סוף כל המדרגות, שהיא ראשית, והכל אחד. ומשום שהוא סוף, התווסף בו ה'.
וס"א הלוי הוא הוא טמיר וגניז ודא אקרי יום ההוא לאחזאה סופא דכל דרגין דאחיד בשירותא וכלא חד:	(הלוי הוא הוא טמיר וגנוז, וזה נקרא יום ההוא, להראות סוף של כל הדרגות שאחזו תחלה והכל אחד).
זמינא ירושלם לאפקא מיי⁸⁵³ ולנבעא נביע⁸⁵⁴ הכא אית לומר סופא דכל דרגין לאו איהו ירושלם אלא ודאי ירושלם ויומא ההוא כלא חד⁸⁵⁵:	עתידה ירושלים להוציא מים ולנבוע מבוע, כאן יש לומר סוף לכל הדרגות אינה ירושלים, אלא ודאי ירושלים ויום ההוא הכל אחד.
מה בין האי להאי אלא ירושלם כל דרגין קדישין דילה כד אסתחרן אקרון ירושלם⁸⁵⁶ והכי אתחמן⁸⁵⁷ ואית דרגין דסחרן ואקרון עזרות⁸⁵⁸ אלין פנימאין ואלין לבר ואית דרגין דאקרון כד אסתחרן לשכות וס"א כד אסתחרן אלין פנימאין ואלין לבר אקרון ירושלם ואית דרגין דסחרן ואקרון עזרות ואית דרגין דאקרון לשכות:	מה בין זה לזה, אלא ירושלים, כל הדרגות הקדושות שלה, כשסובבים נקראים ירושלים, וכך נראים. ויש דרגות שסובבות ונקראות עזרות, אלה פנימיות ואלה בחוץ. ויש דרגות שנקראות כשסובבות לשכות (כשמסתובבות אלו הפנימיות ואלו לבחוץ נקראו ירושלים, ויש דרגות שסובבות ונקראות עזרות, ויש דרגות שנקראות לשכות).
ואית דרגין דאקרון כד אסתחרן היכל ודביר לגו מכל אינון דרגין אית חד נקודה (תהלים מה יד) כבודה בת מלך פנימה נקודה דא אקרי ויום ההוא⁸⁵⁹ וסימניך (דברים ג יג) ההוא יקרא ארץ (רפאים):	ויש דרגות שנקראות, כשסובבות היכל ודביר. לפנים מכל אלו הדרגות יש נקודה אחת, כבודה בת מלך פנימה, נקודה זו נקראת "יום ההוא" וסימנך "ההוא יקרא ארץ".
וכד יקום יומא דא מגו שבכין דעזרה⁸⁶⁰ יקום נביעו דמיא וההוא נביעו מן הים	וכשיעמוד יום זה מתוך חדרי העזרה, תקום נביעת מים, ואותה

⁸⁵⁰ כי מסטרא דאמא נפקת ומצפון בינה זהב מלכות יאתה (רח"ו). ונל"ע עד שהג"ה זו מקומה הוא על מ"ש דאחיד סופא בשירותא (מ"מ).

⁸⁵¹ תחלת הבנין (רח"ו).

⁸⁵² פירש בשביל שמלת ביום ההוא רומז על המ' דאיהי סופא לכן איתוסף ביה ה' דלא כתיב ביום הוא אלא ההוא לרמוז שה' שהיא המ' נתחברה עם הוא שהיא הבינה (מ"מ).

⁸⁵³ פירש ה' חסדים (מ"מ).

⁸⁵⁴ הם ה' גבורות (מ"מ).

⁸⁵⁵ ע"ד שאמרנו בקיבוץ גליות ותחיית המתים, שהגם שעיקרן הם לעתיד, עכ"ז הנה הם נעשו בהוה תמיד ג"כ עכ"פ, כן הוא עד"ז ג"כ בבנין ירושלים, כי הוא נעשה ג"כ בהוה תמיד, ולכן תיקנו לומר בונה ירושלים ג"כ בהוה, כי ירושלים הנה הוא המלכות רחל בבחי' החיצונית שבה, וכמ"ש בפ' שלח (דף קעא ע"א), והוא ההיכלות דהמלכות נוק' דאצילות ע' שער מיעוט הירח (סוף פרק ב ופרק ג) (דע"ה ח"ב סט ע"ד).

⁸⁵⁶ בחי' חיצוניות (רח"ו).

⁸⁵⁷ אתחמאן (דפ"ו).

⁸⁵⁸ בחי' פרצוף נגד החזה (רח"ו).

⁸⁵⁹ יסוד דנוק' ששם הה"ג מבינה (רח"ו).

⁸⁶⁰ הם ביעין דכורא ששם מתבשל הזרע (רח"ו). שבכין הנ"ל. והמים יוצאין מנקודה נעלמה דילה עד יסודה, שבכין הנ"ל (יהל אור).

הקדמוני⁸⁶¹ להוי כגוונא דאמא דבריה⁸⁶² בין דרועהא ומסניאו חלבא דיניק אתמלי פומיה ואתרבי ביה אריק חלבא לפומא דאמיה כך חצים אל הים הקדמוני:	נביעה תהיה מהים הקדמוני שיהיה כדוגמת אמא שבנה בין זרועותיה, ומרב חלב שיונק מתמלא פיו ונתגדל בו, מריק חלב לפי אמו, כך חצים אל הים הקדמוני.
נטליה רב מתיבתא ונשקיה אמר חייך (ס"א חייך דעלמא דמלה דא הא⁸⁶³ הכי) (הכי) אוקמוה במתיבתא דרקינא והכי הוא ודאי ים האחרון דרגין בתראין דילה⁸⁶⁴ אי חסידא קדישא כמה חדוה על חדוה אתוסף בההוא ינוקא גו בני מתיבתי כ"ז טעמי דאורייתא אמר ההוא ינוקא ושבעין כתרין⁸⁶⁵ אעטרוה לאבוה בההוא יומא זכאה חולקיה מאן דזכי למילף לבריה:	לקחו ראש הישיבה ונשקו, אמר חייך (חיי עולם שדבר זה כך), כך פרשוהו בישיבת הרקיע, וכך זה ודאי. ים האחרון מעלות אחרונות שלה, אהה חסיד קדוש, כמה שמחה על שמחה נתוספה באותו תינוק תוך בני הישיבה, עשרים ושבע טעמי התורה אמר אותו תינוק, ושבעים כתרים עטרו לאביו באותו יום, אשרי חלקו מי שזוכה ללמד את בנו.
אמר רבי שמעון לא זכה אבוה למילף ליה אמר אבוה שבק ורזא סתימא	אמר רבי שמעון לא זכה אביו ללמדו, אמר אביו השאיר. וסוד נסתר
קעא/ב	
הוה בהאי ינוקא על מה דאסתלק מעלמא ועל דבעו למידן דיניה (באתגליא) הוה ואשתזיב מניה⁸⁶⁶ דהוה מכסיף⁸⁶⁷ לרביה קמי כלא⁸⁶⁸ בשאלתין וקושיין דיליה ולא חייש למהך לאחרא לאתקנא תלמודוי וחליש דעתא דרביה וע"ד בעו למידן ליה בדינא תקיפא⁸⁶⁹ ובג"כ אף על גב דאשתזיב ממאריהון דדינא לא אשתזיב הכא:	היה בתינוק זה על מה שהסתלק מהעולם ועל שרצו לדון דינו (בגלוי) וניצל ממנו, זה היה בגלוי, שהיה מבייש לרבו לפני הכל בשאלות וקושיות שלו, ולא חשש ללכת לאחר להתקין תלמודו והחליש דעת רבו, ולכן רצו לדון אותו בדיון קשה. ולכן אף על גב שניצל מבעלי הדיון, לא ניצל כאן.
שבעה יומין הוי דלא אשתלים דיוקניה⁸⁷⁰ (ס"א דיניה) וכד הוה אסתחין⁸⁷¹ (אתסחי) בכאבא יתירא קמי כלא כל אינון	שבעה ימים היו שלא השתלם דיוקנו (דינו), וכשהיה מתרחץ בכאב יתר לפני הכל, כל אותם שבעה ימים עד שהשתלם דיוקנו, ועל שהסתלק

⁸⁶¹ ממוחא עילאה (רח"ו). לקמן משמע שים הקדמוני היא בינה (מ"מ). עי' ח"א רסא ע"ב (לש"ו).

⁸⁶² דברה (דפ"ו).

⁸⁶³ נמחק בדפ"ו.

⁸⁶⁴ פי' חיילותיה שהם בי"ע וכמ"ש הזוהר לעיל בים דתמים (מ"מ).

⁸⁶⁵ פירש נגד ז"ק דזעיר א"נ נגד המוחין ולבושיהם שהם ע' (מ"מ).

⁸⁶⁶ "(באתגליא) הוה ואשתזיב מניה" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "ואשתזיב מניה דא הוא באתגליא".

⁸⁶⁷ שלש עונות הלבנת פני רבו ברבים, ועוד דלא חייש כדי להוסיף בתורתו, ועוד כעס רבו עליו דחליש דעתא דרביה (אור יקר).

⁸⁶⁸ כי ודאי לא היה דיוקנו כשאר הצדיקים וזה ודאי לו בושה גדולה כאדם העומד ערום בין הלבושים (אור יקר).

⁸⁶⁹ לפי מה שפירש לעיל שאין גיהנם אלא אחר עשרים שנה או י"ג לפחות ירצה דינא תקיפא עיכוב הכנסו בגן עדן ודוחק הוא, ואפשר שיש דרך לייסר הצדיקים בזולת הגיהנם דהיינו פולסי דנורא כענין דמחיוה לאלהיו ולגבריא (אור יקר).

⁸⁷⁰ שלא היה לבוש לנפש מאויר גן עדן כפי שיעור הצריך מפני העון ההוא, ואין ספק שאין דיוקן לנפש אלא בהתלבשה מאויר גן עדן (אור יקר).

⁸⁷¹ הענין כי בהגלם דיוקן שבו לבוש נפשו היה מצטער צער גדול כמשל הברש המתולד מעט מעט בצער (אור יקר).

מהעולם לא תרצה לדעת, אהה רבי אי רבי אשרי חלקך.	שבעה יומין עד דאשתלים דיוקניה ועל דאסתלק מעלמא ⁸⁷² לא תבעי למנדע אי רבי אי רבי זכאה חולקך:
בא וראה תחת העגול של אותם חדרים ששם באותם מים של אותו מבוע, המעין נרשם מבוע אחד ומתפשט ויוצא החוצה, ונכנס לתוך הים הגדול, (ששם) ורושם בו דרך בלב הים, וממנו שותה לויתן ורוה ושמה ומתרבה ברבוי.	ת"ח תחות עגולא ⁸⁷³ דאינון שבכין ⁸⁷⁴ ורתמן באינון מיין דההוא נביעו ⁸⁷⁵ דמעיינא אתרשים נביעו חר ⁸⁷⁶ ואתפשט ⁸⁷⁷ ונפיק לבר ⁸⁷⁸ ועאל גו ימא רבא ⁸⁷⁹ (רתמן) וורשים ביה ארחא ⁸⁸⁰ בלבא דימא ומיניה שתי לויתן ⁸⁸¹ ורוי וחד ⁸⁸² ואתרבי ברבוי ⁸⁸³ :
וכשיוצא מבוע אחר, אותו מבוע מתפשט והולך בסתר תחת התהום לתוך הים האחרון, וכל אותם מים זידונים ומים תקיפים מנמיק אותם ומכופף אותם שלא יצאו לחבל בני העולם. וסימן "הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה".	וכד נפיק נביעו אחרא ⁸⁸⁴ ההוא נביעו אתפשט ואזיל בטמירו תחות [תהומין] ותהומא ⁸⁸⁵ (תהומי) לגו ימא בתראה ⁸⁸⁶ וכל אינון מים זדונים ⁸⁸⁷ ומיין תקיפין מאיך לון ⁸⁸⁸ וכפיף לון דלא יפקון לחבלא בני עלמא וסימן (ישעיה מג טז) הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה:
ובאמצע אותה עזרה יש שני כרובים, מעשה אומנות של המלך	ובאמצעיתא דההיא עזרה אית תרין כרובים ⁸⁸⁹ עובדא דאומנא דמלכא קדישא

⁸⁷² פי' וזה אי אפשר לאומרו: אבל "ועל דבעי למידן דיניה" וכו' הטעם דהוה מכסיף לרביה (מ"מ).

⁸⁷³ אין עניינו מתבאר מפני שאין לו קשר (אור יקר), תחת עטרת היסוד דזעיר דאצילות (רח"ו).

⁸⁷⁴ פירש הם תרין ביעין כמש"ל. ור"ל המ' היא תחת עטרת היסוד תעיר והיסוד הנז' יונק מתרין ביעין (מ"מ).

⁸⁷⁵ שהיא המ' (מ"מ).

⁸⁷⁶ הוא מקור מחכמה לבינה (אור יקר), פירש שיוצא מהמלכות (מ"מ).

⁸⁷⁷ בעצם החכמה (אור יקר).

⁸⁷⁸ מחכמה (אור יקר).

⁸⁷⁹ בינה (אור יקר), היכל ק"ק דבריא (רח"ו).

⁸⁸⁰ מציאות הדעת שדרך בו מקור השפע לתפארת ולפיכך מיניה שתי לויתן שהוא התפארת ורוי מבחינתו במקומו שמשכר מיין המשומר (אור יקר).

⁸⁸¹ יסוד זעיר דבריא (רח"ו).

⁸⁸² מצד הבינה שהיא מקור השמחה (אור יקר).

⁸⁸³ מצד החכמה, והטעם לזה כי המקור הזה מים מחכמה ונהפך ליין בבינה והוא משכר לתפארת שכרות של שמחה (אור יקר).

⁸⁸⁴ כדי להשקות נקבתו של לויתן והיינו שיויר עד בחינה אחרונה של מלכות (אור יקר).

⁸⁸⁵ שהם שבע תהומות (אור יקר).

⁸⁸⁶ היא מלכות (אור יקר), מ' דבריא (רח"ו).

⁸⁸⁷ החצונים שהם במצולות ים כדפירשנו לעיל (אור יקר).

⁸⁸⁸ מכניע החצונים ומבטל זדונותם והיינו דכתיב ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים דהיינו לטהרת הזנות, והיינו טהרה הקליפות כדכתיב בלע המות, מלאך המות לא כתיב אלא המות רע דידהו ונמתקים ונטהרים, והיינו ושעשע יונק על חור פתן סוף פתן איתיה סוף צפעוני איתיה אלא שאינם מזיקים, ושעשע יונק היינו שהמלאך מטטר"ן הנקרא תינוק יונק משדי אמו, שעשע בסוד שהקב"ה משתעשע עם הצדיקים לעתיד לבא בגן עדן, על חור פתן היינו נוקב"א דתהומ"א רבא שמשם יעלת שבחו של הקב"ה (אור יקר).

⁸⁸⁹ תפארת ומלכות שהם על נצח והוד תפארת לימין בנצח מלכות לשמאל בהוד, ותחת כנפיהם שהם סוד ארבעה פנים לאחד ארבעה כנפים לאחד, יהו"ה ארבעה פנים אדנ"י ארבע כנפים, ותחות כנפי השכינה (אור יקר), הם נ"ה דמלכות אשר תחתיהם ישראל לסוד כנפי השכינה (רח"ו), ובזה יתורץ מה שהקשה מורינו ז"ל היאך אנו אומרים בהשכבה תחת כנפי השכינה והרי אמר בהקדמת בראשית שהגרים הם תחות גדפין דשכינתא ולא ישראל ולפי מ"ש כאן הר"ח מתורץ. שמה שאנו אומרים תחת כנפי השכינה הם נ"ה דמלכות אשר תחתיהם הם ישראל וז"ש ותתותיהון זמנין כל ישראל לקיימא (מ"מ).

ולא יכלין לקיימא בהו עלאין ותתאין ותחתיהו זמינין כל ישראל לקיימא דלא יפקון מתחות גדפייהו לבר:	הקדוש, ולא יכולים לעמוד בהם עליונים ותחתונים, ותחתיהם עתידים כל ישראל לעמוד שלא יצאו מתחת כנפיהם החוצה.
זכאין ליהוון כל דעאלין תחות גדפייהו⁸⁹⁰ תליסר אלפי⁸⁹¹ מגדלין⁸⁹² דשמשא⁸⁹³ דנהיר [מנצוצא דמרגלא⁸⁹⁴] בצעצועא (ס"א בניצוצא) כדקא יאות רב מתיבתא בג"כ זכה לההוא יקר מאן יכיל למימר מאינזון מלין דקא מתחדשן בכל יומא מקמי רב מתיבתא אי רבי בכל זמנא דרוחין דכורין סלקין לעילא נשין בההוא זמנא נפקי כלהו ומתכנשי לגו היכלא דבתיא תמן וחדאן תמן בכמה מלין עתיקין ומתמן נפקין ועאלין כלהו והיא עמהון לגו היכלא דסרח וחדאן בכמה מלין חדתינ ועתיקין ומתמן נפקין והיא עמהון ועאלין לגו היכלא דיוכבד וכן בכל אינזון היכלין:	זכאים יהיו כל הנכנס תחת כנפיהם. שלשה עשר אלף מגדלים של שמש שמאיר מניצוץ של מרגלית בצעצוע (בניצוץ) כראוי. ראש הישיבה בגלל זה זכה לאותו כבוד. מי יכול לומר מאותם דברים שמתחדשים בכל יום מלפני ראש הישיבה, אהה רבי, בכל זמן שרוחות זכרים עולות למעלה, נשים באותו זמן יוצאות כולן ומתכנסות לתוך ההיכל ששם בתיה ושמחות שם בכמה דברים עתיקים, ומשם יוצאות ונכנסות כולן, והיא עמהן לתוך היכל סרח, ושמחות בכמה דברים חדשים ועתיקים, ומשם יוצאות והיא עמהן ונכנסות לתוך היכל יוכבד וכן בכל אותם היכלות.
השתא ר' אימא לך רוא חדא ת"ח בכל שמטה ושמטה כרוזא נפיק אתכנישו גוברין ונשין וכל אינזון בני מהימנותא וסליקו כדין כלהו מתפשטין דכורין ונשין וסליקין וכל אינזון ינוקי מחלב עאלין לגו מתיבתא וס"א אתכנישו בני מהימנותא גוברין ונשין וכל אינזון ינוקי מחלב וסליקו כדין כלהו מתפשטין דכורין ונשים וסליקין וכלהו עאלין לגו מתיבתא דרקיעא וחדאן חדוה ועלויא דלהון ותמן חדוה על חדוה וההוא נער דמפתחן דמאריה בידיה קם ואמר לון כמה מלין חדתינ ועתיקין וכלהו חמאן חדוה דלית חדוה כההיא חדוה:	כעת רבי אמר לך סוד אחד, בא וראה בכל שמיטה ושמטה הכרוז יוצא, התכנסו גברים ונשים וכל אותם בני האמונה ועלו, אז כולם מתפשטים, זכרים ונשים ועולים, וכל אותם תינוקות מחלב נכנסים לתוך ישיבת (התכנסו בני האמונה גברים ונשים וכל אותם ינוקי חלב, ועלו אז כולם מתפשטים גברים ונשים ועולים וכולם נכנסים לתוך ישיבת) הרקיע, ושמחים בשמחה ועלוי שלהם, ושם שמחה על שמחה, ואותו נער שמפתחות רבונו בידו עומד ואומר להם כמה דברים חדשים ועתיקים, וכולם רואים שמחה שאין שמחה כאותה שמחה.
לבתר עאלין כלהו לגו כמה פרוכתין וכמה היכלין גניזין תמן דאינזון נהרין בנעם יי' בגו היכלא דאהבה [דקב"ה] ודא הוא	אחר כך נכנסים כולם לתוך כמה פרוכות וכמה היכלות גנוזים שם, שהם מאירים בנועם ה', בתוך היכל אהבת הקדוש ברוך הוא, וזהו שכתוב

⁸⁹⁰ זכאין להוון כל דעאלין תחות גדפייהו. כאן צ"ל מש"ל קע"ב א' לגו בעזרה דא אית תלת כו' עובד ציור אי חסידא קדישא כמה כו' שארי למחדי ואשתכך תמן מגו תהומי נפיק חד מרגלא ונפיק מיניה כחיזו דמעין ואתחפיין כו'. ומ"ש (בדף קעב ע"א) יומא חד כו'. הוא לאלף שנין (יהל אור).
⁸⁹¹ וא"ו (רח"ו).

⁸⁹² י"ב אלפי מגדלין - אין לו ראש וסוף אמנם דרך כלל הוא רומז אל י"ב הויות שבתפארת (אור יקר).

⁸⁹³ יסוד דכורא (רח"ו).

⁸⁹⁴ נלע"ד שיסוד מאיר מאבא הנקרא מרגלא כמ"ש בדף קס"ה ע"ב (מ"מ).

דכתיב (תהלים כז ד) [לחזות בנועם ה'] ולבקר בהיכלו⁸⁹⁵ לבתר פרחין ינוקין לעילא⁸⁹⁶ ואינון פרחין לתתא ומהדרין לדוכתייהו ומתלבשין כדבקדמיתא זכאה עמא דכל טובא דההוא עלמא מחכאן:	"לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו". אחר כך פורחים התינוקות למעלה, והם פורחים למטה וחוזרים למקומותיהם ומתלבשים כבתחלה, אשרי העם שמצרים לכל טוב אותו עולם.
אר"ש כמה מתיקין מלין דשמענא זכאה חולקא ידי דזכינא לכל האי למשמע זכאה יומא דנפיקנא הכא ואמרי' (אמרו) ליה רבי תלת יומין אית לן רשו למיתי גבך ולבתר יומא חד⁸⁹⁷ ד⁸⁹⁸ חרוה דילך d:	אמר רבי שמעון כמה מתוקים הדברים ששמענו, אשרי חלקי שזכיתי לשמוע את כל זה, אשרי היום שיצאתי לכאן. אמרו לו רבי, שלשה ימים יש לנו רשות לבא אליך, ואחר כך יום אחד (נלך ואין לנו רשות לבא ובאותו יום נוספת) שמחה שלך.
איהו משיך משיכו מסמר⁸⁹⁹ דיליה ואתממר ואתחפא תחות אתר דאקרי תא הרצים עד פלגו ליליא מבתר פלגו ליליא שלהובא דעמודא דיצחק נפיק ובטש בהאי תרנגולא דאקרי גבר⁹⁰⁰ כגוונא דגבר אחרא עלאה⁹⁰¹ עליה כיון דבטש ביה האי גבר קרי ויהיב שית קלין וכלהו בסכלתנו:	הוא מושך משיכות מצדו ונסתר ומתכסה תחת מקום שנקרא "תא הרצים" עד חצות הלילה, מאחר חצות הלילה יוצאת שלהבת, עמוד יצחק, ומכה בתרנגול הזה שנקרא גבר, כדוגמת גבר אחר עליון ממנו, כיון שמכה בו גבר זה קורא ונותן ששה קולות וכולם בהשכל.
בשעתא דאיהו קרי כל תרנגולין דהאי עלמא קראן ונפיק מניה⁹⁰² שלהובא אחרא ומטי לון תחות גדפיהו וקראן איהו מה קרי בשעתא קדמאה קרי ואמר (תהלים כט ד) קול יי' בכח קול יי' בהדר ובשעתא תניינא קרי ואמר (מיכה ו ט) קול יי' לעיר יקרא⁹⁰³ וגו' בשעתא תליתאה קרי ואמר (תהלים כט ז) קול יי' חוצב להבות אש:	בשעה שהוא קורא, כל תרנגולי העולם הזה קוראים ויוצאת ממנו שלהבת אחרת, ומגיעה תחת כנפיהם, וקוראים. מה הוא קורא, בשעה ראשונה קורא ואומר "קול ה' בכח קול ה' בהדר", ובשעה שניה קורא ואומר "קול ה' לעיר יקרא", בשעה שלישית קורא ואומר "קול ה' חוצב להבות אש".
קעב/א	
בשעתא רביעאה קרי ואמר (תהלים כט ח) קול יי' יחיל מדבר⁹⁰⁴ וגו' בשעתא	בשעה רביעית קורא ואומר "קול ה' יחיל מדבר וגו'", בשעה חמישית קורא

⁸⁹⁵ קצז ע"ב שמות קיג ע"ב (הערת הזהר).

⁸⁹⁶ לישובה של הקב"ה כמ"ש בפ' בלק בדף קצ"ז ע"ב ומ"ש ואינון פרחין לתתא פי' שכל א' חוזר לשיבתו ומתלבשים בלבושיהם שהפשיטו (מ"מ).

⁸⁹⁷ (ס"א ניזיל ולא אית לן רשו למיתי ובההוא יומא יתוסף) (נוסף בדפ"ו).

⁸⁹⁸ צ"ע פירוש הסימן, אבל באור יקר, כמעט כל מקום שיש אותו כתוב שם "חסר".

⁸⁹⁹ מסטרא (דפ"ו).

⁹⁰⁰ גבריא (רח"ו).

⁹⁰¹ פי' גבורה (מ"מ). המלאך גבריא וחלק הרמז שבתורה, הם כולם ענין אחד, שכולם הם מצד הגבורות אשר שם שוכן הס"מ הצורר, וכמו שאמרו בגבריא בזוה"ק שלח (קעא סע"ב וקעב רע"א) (דע"ה ח"ב צ ע"ב).

⁹⁰² מניח (דפ"ו).

⁹⁰³ "לעיר יקרא" ט"ס וצ"ל "שובר ארזים" (יהל אור).

⁹⁰⁴ הענין כי בשעה ראשונה מלכות לצד הגבורה והתפארת לכך הם שתי קולות קול ה' בכח קול ה' בהדר כדפירשנו, שוב שעה שניה מלכות דבקה בהם והיינו שעה. שנית קול ה' לעיר, שוב היא דבקה בהוד שהוא לשמאל דין לא קשה כגבורה לכך הוא אומר קול ה' חוצב להבות אש שהיא בהוד כנודע וכדפירשו בזוהר ובתיקונים, בשעה רביעית נדבקה ביסוד והיינו "קול ה' יחיל מדבר" והיינו שהקב"ה מתחולל על שאין מדבר דברות קדש בעולם תחתון (אור יקר).

102 | Page

חמשה⁹⁰⁵ קרי ואמר (שם ג) קול יי' על המים וגו' בשעתא שתיתאה קרי ואמר (שם ט) קול יי' יחולל אילות וגו' לבתר קרי ואמר (ישעיה מ ו) קול אומר קרא⁹⁰⁶ וא(ו)מר מה אקרא וגו' ודא איהו תרנגולא ד(א)קרי ולא שכיך ולבתר קרי במלקדמין:	ואומר "קול ה' על המים וגו'". בשעה ששית קורא ואומר "קול ה' יחולל אילות וגו'". ואחר כך קורא ואומר "קול אומר קרא ואמר מה אקרא וגו'", וזהו התרנגול שקורא ולא שוכך, ואחר כך קורא כמו מקדם.
ומאי קרי כל עובדין דבני עלמא⁹⁰⁷ בגין דאיהו מאריה דאחמתא (ס"א דחכמתא) וקסת הסופר בחרציו וכל עובדין דבני עלמא כתב⁹⁰⁸ בכל יומא ובליילא בתר דקרי כל קריאן אלין קרי כל מה דכתב ביומא:	ומה קורא, כל מעשי בני העולם, משום שהוא בעל התיק (של החכמה) וקסת הסופר במתניו, וכל מעשי בני העולם כותב בכל יום, ובליילה לאחר שקורא כל הקריאות הללו קורא כל מה שכתב ביום.
ואלמלא רגליו אצבעאן דיליה⁹⁰⁹ דאינון תריין דרגין חד ההוא דקיימא באמצעיתא דאיהו רב וההוא דקיימא מאחורא דאיהו זעיר דקא מעכבין ליה יהא מוקיד עלמא בשלהובוי:	ואלמלא רגליו, אצבעות שלו, שהם שתי דרגות, אחד אותו שעומד באמצע שהוא גדול, ואותו שעומד מאחור שהוא קטן, שמעכבים אותו, ישרף העולם בשלהבותיו.
ומה עבדי כיון דסליק צפרא וחוטא דנהירו נפיק מסטר דרום כדין מתחברין כלהו ואתעבדין תריין רגלין תריין מלפין כעגלא לקיימא דכתיב (יחזקאל א ז) וכף רגליהם ככף רגל עגל והא ידעת⁹¹⁰ רזא דא:	ומה עושים, כיון שעולה הבוקר וחוט אור יוצא מצד דרום, אז מתחברים כולם ונעשים שתי רגלים, שני טלפי עגל, לקיים הכתוב "וכף רגליהם ככף רגל עגל", והרי ידעת סוד זה.
שאלת ענפא דגורן⁹¹¹ לגו בעזרה דא אית תלת מאה ושתין וחמשה היכלין⁹¹² כחושבן יומי שתא ובכל פתחא ופתחא כתיב (תהלים קכב ז) יהי שלום⁹¹³ בחילך שלוה⁹¹⁴ בארמנותיך לא ידיע⁹¹⁵ מאי הוא	שאלת ענף הגורן. תוך עזרה זו יש שלש מאות וששים וחמשה היכלות כחשבון ימות השנה, ובכל פתח ופתח כתוב "יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך", לא ידוע מהו בהיכלות האלה, אלא כולם נראים מעשה ציור,

⁹⁰⁵ חמישה (דפ"ו). בשעה חמישית נדבקת לימין בחסד ונצח לכך קא קארי "קול ה' על המים" שהוא החסד וכן כל שאר קולות דהיינו קול ה' שובר ארזים בנצח כנודע, בשעה ששית שהיא באור בוקר קודם שעה מתעורר התפארת בעצמה עם כל הקולות ומתייחד עמה (אור יקר), שהוא הדעת אחר היסוד, והוא כלל ופרט וכלל (יהל אור).

⁹⁰⁶ היינו הקב"ה לעורר התחתונים לעזרת השכינה (אור יקר).

⁹⁰⁷ כי אחר שקרא ולא שבו עד ה' ולא דרשוהו מלמד עליהם חובה (אור יקר).

⁹⁰⁸ כתיב (דפ"ו).

⁹⁰⁹ הם חמשה הרב תפארת הקטן מלכות, והם מתייחדים אז (בתפארת) בבוקר [דנים] (זנים) את העולם בחסד היתה הגבורה נדלקת בדיניה והיה העולם נשרף, ולהיות שתי אצבעות תפארת אמצעי רב ודאי מאחור זעיר מלכות כנודע מתייחדים בחסד אברהם (תפארת) בבוקר (אור יקר).

⁹¹⁰ ידוע במעשה מרכבה (ז"ח לט ע"א) (יהל אור).

⁹¹¹ חסר (אור יקר)

⁹¹² לשכר שמירת שס"ה לא תעשה מצד הגבורה כדפירשנו בתיקונים שמי עם י"ה שס"ה (אור יקר).

⁹¹³ יסוד (אור יקר).

⁹¹⁴ מצד המלכות להורות שיש לשומרים אותם שלוה מגיהנם (אור יקר).

⁹¹⁵ מפני שהם שם מהבינה הנעלמת שבה כל ימי השנה כנודע (אור יקר).

שבעה סדרי מרגליות נראים אלו באלו בכל אחד ואחד.	בהגני היכלין אלא כללו ואתחמון (מתחמון) עובד ציור שבע סדרין ⁹¹⁶ דמרגלאן אתחמ(מ)ן אלין באלין בכל חד וחד:
אי חסיד קדוש, כמה משבח ראש הישיבה היכל אחד שהוא בראש צד מזרח העזרה הזו, משום שארבעה הם בארבעת צדדי העולם, אבל היכל של צד מזרח מרבה אורותיו יותר מכלם.	אי חסידא קדישא כמה משבח רב מתיבתא היכלא חדא דאיהו בריש סטר מזרח ⁹¹⁷ דעזרה דא בגין דארבע אינון ⁹¹⁸ בד' סטרין דעלמא אבל היכלא דסטר מזרח אסגי נהורין דיליה יתיר מכלהו:
יום אחד בים הגדול יצא לויתן, וכל הים הזדעזע, וכל הדגים הלכו לכאן ולכאן. כשהגיע הלויתן לפתח של פתח התהום, מתחיל לשמח ושכך שם התהום, אלא אותו כמראה המעיין ומתכסים האורות, ולא נראו כל אותם אורות, פרט לאור ההיכל שבצד המזרח הזה.	יומא חד בימא רבא ⁹¹⁹ (ד)לויתן ⁹²⁰ נפיק וכל ימא אזדעזע וכל נוני אזלין לכאן ולכאן כד מטי לויתן בפתחא דפתחא דתהומא שארי למחד ⁹²¹ ואשתכך תמן Q תהומי ⁹²² Q אלא ההוא Q כחיו דמעין ואתחפין נהורין ⁹²³ ולא אתחזון כל אינון נהורין בר נהורא דהיכלא דבסטר מזרח דא:
אותה מרגלית שמוציא הלויתן מתוך אותו תהום שנקרא סגדון, ממה נעשתה. אלא יום זה שמוציא הלויתן שהזדעזע הים, יום שנחרב בית המקדש הוא ט' באב, ואותה מרגלית, שכשזכר הקדוש ברוך הוא את בניו וזורק שתי דמעות לתוך הים	ההוא מרגלא דקא אפיק לויתן מגו ההוא תהומא דאקרי [סגדון] [סגדון] ממה אתעביד אלא יומא דא דקא אפיק לויתן דאזדעזע ימא יומא דאתחרב בי מקדשא ט' באב איהו וההוא מרגלא ⁹²⁴ דכד דכיר קב"ה לבנוי ואושיד ⁹²⁵ תרין דמעין ⁹²⁶ לגו

⁹¹⁶ הם נגד שבע ספירות וזה על פני צד המתגלה מהם כענין הבינה שהיא נעלמת ואין מתגלה ממנה רק שבע ספירות, והם מתחמות זו בזו כנודע (אור יקר).

⁹¹⁷ מצד התפארת (אור יקר). הוא מקצוע דרומית מזרחית וזה מבחר הבחינות בסוד מוליק לימין משה זרוע תפארתו (אור יקר).

⁹¹⁸ לפי שהם נחלקים למזרח למערב לצפון לדרום, והם חסד דרום, מזרח תפארת, צפון גבורה, מערב מלכות (אור יקר).

⁹¹⁹ בינה (אור יקר), פירוש הוא יום ט"ב כמ"ש בסמוך ולכך בוכה הקדוש ב"ה וכל ימא אזדעזע (מ"מ).

⁹²⁰ תפארת (אור יקר).

⁹²¹ מצד הבינה שבה השמחה ודאי (אור יקר).

⁹²² שבעה תהומי - שבע ספירות נעלמות שבבינה (אור יקר).

⁹²³ שאין מי שיכנס בבינה מהספירות אם לא בהיותם נעלמות נכללות בסוד הדעת דהיינו לויתן היינו מזרח (אור יקר).

⁹²⁴ היינו סוד השפע שהוא מתעורר לשכינה והם שתי דמעות ממי הרחמים שהם נמשכים לבנין המקדש ולנקמת עמו ישראל כדכתיב עד דמטור' אתגזרת וכו' (אור יקר).

⁹²⁵ שמות ט ע"א (הערת הזהר).

⁹²⁶ היינו סוד ד"ו הנכנסות לבינה וחכמה שהא סוד י"ם מ"י ומשם מתעוררות הרחמים והם מתחלקות לתהום ימין חסד תפארת, ולתהום שמאל גבורה מלכות, ולשון "קב"ה מוריד" היינו שהבינה מעלה אותם להאירם ולכבות דינם במימי החכמה, ושתי דמעות במקום אחר שהם גבורה והוד והכל ענין אחד כי על ידי הגבורה היא התפארת דין, ועל ידי ההוד המלכות דין, ובהיותם לשמאל הם ממש תפארת בגבורה מלכות בהוד, והם יורדים לחסד גבורה שהם שני תהומות, ולשון "מוריד" כמו היורד לפני התיבה או לשון יורדי מרכבה וכיוצא דהיינו לשון עליה ושם נמתקים בדינם, ולויתן שהוא סוד התפארת מוציאם אל מקומם מהופכים לרחמים לרחם על ישראל ולנקמת שונאיהם בזוכרו מעשיהם בחורבן המקדש כענין ידן בגוים מלא גויות (אור יקר).

ימא רבא חד נפיל לגו תהומא דא דאקרי סנדרו⁹²⁷ וחד נפיל לגו תהומא אחרא דאקרי גילב⁹²⁸:	הגדול, אחת נופלת לתוך תהום זה שנקרא סגדו⁹²⁷, ואחת נופלת לתוך תהום אחר שנקרא גילב⁹²⁸ א.
בנין דחמש תהומי אחרנין אינון בימא רבא אבל לא חשיבין כהני אחרנין וכיון דנפלי אינון דמעין קפאן גו תהומי חד וחד אטבע גו תהומא דאקרי גילב⁹²⁸ א:	משום שחמשה תהומות אחרים הם בים הגדול, אבל לא חשובים כאלו האחרים, וכיון שנופלות אלו הדמעות נקפאו תוך תהום אחד, ואחד נטבע תוך תהום שנקרא גילב⁹²⁸ א.
Q דתתא גו שמריס⁹²⁹ דחמרא דורדיין בישין נפיק חד ערעורא מקטרגא מזיקא קדמא ואיהו ברוחא דיוקנא⁹³⁰ דאדם Q כד קריב לגו קודשא⁹³¹ כיון דמתעבר מתמן ובעי לנחתא לתתא לאתלבשא בלבושא לנזקא עלמא נחית הוא ורתיכוי ולבושא קדמא⁹³² דקא נקיט תבנית שור דיוקנא דשור וקדמא לנזיקין מאינון ארבע שור איהו ואינון ארבע אבות לנזקא עלמא וכלהו תלתא (ד) אבות נזיקין בר שור כלהו דיליה:	שלמטה תוך שמרי היין, שמריס רעים, יוצא ערעור אחד מקטרג מזיק קדמון, והוא ברוח דמות אדם, כשמתקרב לתוך הקדושה, כיון שעבר משם ורוצה לרדת למטה להתלבש בלבוש להזיק את העולם, יורד הוא ומרכבותיו ולבוש קדמון שלקח תבנית שור, דמות שור, וראשון לנזיקין, מאותם ארבעה, הוא שור, ואותם ארבעה אבות להזיק העולם, וכולם שלשה אבות נזיקין, פרט לשור כולם שלו.
וע"ד כתיב (תהלים קו כ) וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב מהו אוכל עשב הא דרשינן ביה אבל עקרא דמלה מתמצית הלחם⁹³³ ולא שבעת זיני דגן לית [ליה] בהו חולקא ולא יאות ליה למהוי תמן Q מדוכתייהו ואלין יתבין בדוכתייהו עד לא נפקי אלין זמינין אלין נהירו ונציצו דלהון (ו) לא יכלין עיינין למסבל אזלין בסחרנין לית להון שכיכו לעלמין:	ועל זה כתוב "וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב", מהו "אוכל עשב" הרי דרשנו בו, אבל עיקר הדבר מתמצית הלחם ולא משבעת מיני דגן, אין לו בהם חלק, ולא ראוי לו להיות שם. ממקומותיהם, ואלה יושבים במקומותיהם, עד שלא יוצאים, אלו מזומנים אלו, אור והתנוצצות שלהם, אין העינים יכולות לסבול, הולכים מסביב אין הם שוככים לעולמים.

⁹²⁷ ע"י בתחילת הפיסקא שהדרך אמת תיקן את הלשון, ולא עשה כאן, וכנראה שזה אותו דבר וצ"ע.

⁹²⁸ סיגדו⁹²⁷ גילב⁹²⁸ א - הם חסד גבורה שרשים נעלמים בבינה לזיתן תפארת נכנס אל התהומות האלו בסוד תרין עטרין דירית מתמן כנודע (אור יקר), גו תהומא דאקרי גילבא. כאן צ"ל מש"ל ב' אינון דמעין רתיחין כו' עד ואתון תחמון. ואח"כ כאן (בדף קעב ע"א) לתתא גו שמריס כו' ברוחא דיוקנא דאדם. ואח"כ מש"ל ב' אזיל ובעי ארגשא עלמא ומיא סליקין מגו שאר תהומי ובעאן לחפא עלמא. ואח"כ כאן כד קריב עד ולא יאות ליה למהוי תמן. ואח"כ ואזיל ושאיט עלמא עד פלגו ליליא מבתר פלגו כו' קע"א ע"ב, עד והא ידעת רזא דנא. ואח"כ שם כד אסתכל ב"נ בהאי היכלא כו' עד איבין בעזרה דא. ואח"כ קס"ה ע"א טרפין דלהון כו'. כמש"ש. וכאן הוא סיום המאמר (יהל אור).

⁹²⁹ לשון זה הובא גם כן בפרשת כי תשא בדף קצ"א ע"א ושם פירשנוהו (מ"מ).

⁹³⁰ הענין כי הקליפות אינם בכלל דאדם וכן פירשו באדרא וזהו אתם קרויים אדם ואין אומות העולם וכו' ולפיכך בהקרב הקליפה אל הקדושה הם דיוקנא דאדם שעדין אינם טמאות, וזהו סוד שער של תפילין שהוא שורש הקליפות במקום הטהרה כמו שהארכתי במקום אחר, ולכך בהיותם דבקות בשורשם הם בדיוקנא דאדם (אור יקר).

⁹³¹ אמנם בהיותם השרשים הנזכרים מתפשטים למטה אז יאבדו צורת אדם והם דיוקנא דשור דהיינו פני שור מהשמאל, ולפיכך כיון שהם מהשמאל יקחו דיוקנא דשור שמצד, ומפני שעוד יתלבש בלבוש וצורה אחרת כגון נחש וכלב וכיוצא כדפירשנו בספ"ר בשער היכלי התמורות (אור יקר).

⁹³² זו קרובה אל הקדושה (אור יקר).

⁹³³ עשב ומוץ ותבן ולא דגן (אור יקר).

כד אסתכל ב"נ בהאי היכלא מיד באסתכלותא קדמאה אתחזי זעיר ולא זעיר אסתכל יתיר אתחזי רב תו אסתכל אתחזי יתיר רב כל מה דאסתכל הכי אתחזי באתפשטותא רב ועלאה עד דדמי	כשמסתכל בן אדם בהיכל זה, מיד בהסתכלות ראשונה נראה קטן ולא קטן, מסתכל יותר נראה גדול עוד מסתכל נראה יותר גדול, כל מה שמסתכל כך נראה בהתפשטות גדול ועליון, עד שנדמה
קעב/ב:	
באסתכלותא כמלא נימא ⁹³⁴ דלית ליה שיעורא:	בהסתכלות כמלא נימא שאין לה שיעור.
עובדין סגיאין לגו דלא ידיע אומנו דלהון מניה נהרא עזרה וכל מה דאית בה בר כרובים דנהורא דלהון סלקא עד רום רקיעא בגוונין סגיאין ונהורין מנצצין אלף וחמש מאה וחמשה ושבעין גופנין עבדין איבין בעזרה דא:	מעשים גדולים לפנים שלא ידועה אומנתם, משם מאירה עזרה, וכל מה שיש בה פרט לכרובים, שאורם עולה עד רום הרקיע בצבעים רבים, ואורות נוצצים, אלף וחמש מאות וחמשה ושבעים גפנים עושים פירות בעזרה זו.
Q יתיר (קהלת ד ה) חובק את ידיו במרירו ואנינו דילה ⁹³⁵ ולבתר אוכל את בשרו בעל כרחיה דלית ליה רשו לשלמאה על מלה אחרא מה [אתהנן] (אתקני) ליה בכל מה דאסמי ועביד ועמל דלבתר לית ליה רשו אלא על דילה Q:	יותר "חובק את ידיו" במרירות ואנינות שלו, ואחר כך "אוכל את בשרו" בעל כרחו, שאין לו רשות לשלוט על דבר אחר, מה עוזר לו בכל מה שמסטיין ועושה ועמל, שלאחר כך אין לו רשות אלא על שלו.
לבתר מרקיד וחדי ככסיל בלא דעתא כלל ואזיל בלא תועלתא ואכיל לבשרא ובשאר לית ליה רשו מרירו דעילא ותתא ⁹³⁶ כד ישראל בעאקו ואכלי לון שנאיהון ולא יהבי חילא בעובדין טבין דלהון לאפקא מניה:	אחר כך רוקד ושמח ככסיל בלי דעת כלל, והולך ללא תועלת ואוכל הבשר, ובשאר אין לו רשות, מרירות שלמעלה ושלמטה. כשישראל בצרה ואוכלים אותם שונאיהם, ולא נותנים כח במעשיהם הטובים שלהם להוציא ממנו.
ואפילו מבשריה דאיהו מהאי סטר אבאיש קמי מלכא קדישא דאיהו רחום וחנן אבל על דיליה רוחא ⁹³⁷ קדישא ונשמתא קדישא לית עלאין ותתאין יכלין לשלמאה ⁹³⁸ עלוי כלל וע"ד כל תסקופין וכל מה דאסמי ההוא רע [ד]חשיב למשלט על רוחא קדישא ולבתר לא יכיל וישוב ואוכל את בשרו מה תועלתא הוה ליה ועוד דאינון חפאן בלהו כערטיראה תקיף ולית שכיכו לעלאין ותתאין:	ואפילו מבשרו, שהוא מצד זה, מרע לפני המלך הקדוש שהוא רחום וחנן, אבל על שלו, רוח הקודש ונשמה קדושה אין עליונים ותחתונים יכולים לשלוט עליו כלל, ועל כך כל העלילות דברים, וכל מה שמסטיין אותו רע, שחושב לשלוט על רוח הקודש ואחר כך לא יכול, וישוב ואוכל את בשרו, מה תועלת היה לו. ועוד שהם מכסים כולם כמו ערפל חזק, ואין שוככים עליונים ותחתונים.
תא ואימא לך מלה אי תימא דחדו הוא	בא ואמור לך דבר, אם תאמר ששמחה היא למלאך המות כשהורג

⁹³⁴ פירש אפילו בהסתכלות מועט יראה אותו שאין לו שיעור (מ"מ).

⁹³⁵ דיליה (דפ"ו).

⁹³⁶ פי' אימתי יש מרירו לעילא ותתא כשישראל בצרה ואינם עושים מצות כדי להנצל

מאויביהם (מ"מ).

⁹³⁷ פי' הרוח והנשמה של הקב"ה (מ"מ).

⁹³⁸ לשלמא (דפ"ו).

בני אדם, לא. אבל משום שרואה שרצון רבונו בכך מראה עצמו בשמחה לעשות רצון הקדוש ברוך הוא, שכתוב "רוח סערה עושה דברו".	למלאך המות כד קטיל בני נשא לאו אלא בגין דחמי ⁹³⁹ דרעותא דמאריה בכך אחזי גרמיה בחדו למעבד רעותיה דקב"ה דכתיב (תהלים קמח ח) רוח סערה עושה דברו:
אמר לו רבי שמעון, והרי הוא הולך ומרקד בשמחה לפני נשים, אמר לו אהה חסיד קדוש, ודאי כך זה, להראות לפני המלך שנוח לו ברצון המלך, אבל הנחת שלו בהספד הנשים, הוא רוקד ואזניו להספד.	א"ל [ר"ש] (ת"ח) והא איהו אזיל ומרקד בחדוה קמי נשי ⁹⁴⁰ א"ל אי חסידא קדישא ודאי הכי הוא לאחזאה קמי מלכא דניחא ליה ברעותיה דמלכא אבל נייחא דיליה בהספדא ⁹⁴¹ דנשינ איהו רקיד ואודניה להספדא:
אמר לו, אם כך מדוע הולך ומסטיין על האדם למעלה ומזכיר חטאיו. אמר לו משום שהוא זקן וכסיל, וחושב לשלוט על הרוח, וכל תאוותיו היא בגלל זה, בסוף לא שולט אלא על שלו, בשרו, ועל זה כתוב "שוב עמלו בראשו".	א"ל אי הכי אמאי אזיל ואסטי על ב"נ לעילא ואדכר לחובוי א"ל בגין דאיהו זקן וכסיל (קהלת ד יג) וחשיב למשלט על רוחא וכל תאוותיה בגיני(ה) כך איהו לסוף לא שליט אלא על דיליה בשרא דיליה וע"ד כתיב (תהלים ז יז) ישוב עמלו בראשו:
הולך ורוצה לרגש את העולם, ומים עולים מתוך שאר תהומות ורוצים לכסות העולם אותן דמעות רותחות, יותר מכל אש שבעולם, ומתוך תוקף הרתיחה שלהן קופאים המים תוך הים הקפוא.	Q אזיל ובעי ולארנשא עלמא ⁹⁴² ומיא סליקין מגו שאר ותהומין (תהומין) ובעאן לחפא עלמא אינון דמעין רתיחין יתיר מכל אשא דעלמא ⁹⁴³ ומגו תוקף דרתיחו דלהון אקפו מיא גו ימא דנקפא:
ואלמלא שרמז הקדוש ברוך הוא נשיבה אחת מצד אברהם, מעמוד שלו, ונראה על העולם, לא יכול לעמוד אפילו רגע אחד.	ואלמלא דרמז קב"ה חד נשיבו מסטרא דאברהם מעמוד ⁹⁴⁴ דיליה ואחזי על עלמא לא יכיל למיקם אפילו רגעא חדא:
אותן דמעות, כשנופלות לתוך הים, נשמע קול בין הים עד מערת	אינון דמעין כד נפלין גו ימא ⁹⁴⁵ אשתמע קלא בין ימא עד מערתא דכפלתא ומקל ⁹⁴⁶

⁹³⁹ שהרי אדרבה איבוד הוא לו כדפירשבו לעיל (אור יקר).

⁹⁴⁰ עי' ברכות (נא ע"א): אל תעמוד לפני הנשים בשעה שחוזרות מן המת מפני שאני מרקד ובא לפניהן וחרבי בידי ויש לי רשות לחבל.

⁹⁴¹ מכאב לב ואנינות אשר לו על הזק הגוף שהוא חלקו כדפירשנו (אור יקר).

⁹⁴² זה שייך עם מ"ש בעמוד א' מדף זה ואושיד תריץ דמעין וכו' (מ"מ).

⁹⁴³ עי' לעיל ח"א ד ע"ב. ועי"ש בהגהות רח"ו שהם רתיחין שהם מסוד הדין. ועי' ב"ע ק ע"ב: אמרו חז"ל, בשעה שהקדוש ברוך הוא זוכר את בניו ששרויים בצער בין אומות העולם מוריד שתי דמעות לים הגדול (ברכות נט ע"א), ביאור העניין, שכן הדמעות יורדים מלחות המוח, והמוחין הם רחמים גמורים. ו ב' הדמעות הם כנגד קין והבל, וכנגד ב' הרגלים, כלומר בחי' נו"ה. והנה מתבאר שם בגמ' שדמעות אלו נמתקים על ידי המוחין דהיינו ימא רבא דחכמתא. ונקט בלשון "מוריד" שכן החכמה מכונה עמיקא דבירא (זהר וילך רפה ע"ב), וכמו כן כל י' הספירות נקראים י' עמקים (ס"י פ"א מ"ה) מסטרא דחכמה שבהם. והנה האידרא מכנה את הדמעות 'מרירא דדמעין', מכיוון שהדמעות הן מלוחות. טעם הדבר, שכן שורשם הוא במו"ס אשר שם הוא שורש הדינים ה"ה בוצד"ק, ובסוד ברית מלח (עי' ברכות ה ע"א) המקיים את העולם על ידי המתקלא שנותן גבול וקצבה לכל דבר, והמלח עצמו הוא דבר המעמיד, וכן ע"י המו"ס נתקיימו המלכים.

⁹⁴⁴ מעמודא (דפ"ו).

946 מקל (דפ"ו).

947 מתערן (דפ"ו).

948 בעי דמפרק (דפ"ו).

[illegible]

⁹⁵¹ פ' האותיות פורחים ג' זמנין ביומא. אבל השמות הנז' בסמוך אינם נראים אלא זמנא חדא ביומא כדמפרש (מ"מ).

952 יהו"ה (אור יקר).

953 יהו"ה יהו"ה יהו"ה בנקודת מלך מלך ימלוך כנודע וכדפי' בתיקונים, וכן שם יהו"ה אהי"ה אדנ"י ויצטרפו לארבעה תיבות כזה יא"ה אה"ד וי"ה ה"י (אור יקר), הם אהיה הו"ה אדנ"י הם שם בן י"ב וכן כתב הרב בספר שבר יוסף (מ"מ), הוא שם המפורש (יהל אור).

ה"א (אור יקר), צ"ל שמא דכ"ב אתוון והוא ידוע (יהל אור).
 955 והיינו שם היוצא מברכת כהנים (מ"מ).

אחר שם של עשרים ושמונה אותיות, מתעטרים כולם בכתריהם ועומדים שעה וחצי ונגנז זה, ומיד יוצאים תלויים באויר שם של עשרים וחמש אותיות בצרופיהן, ועומד שעה ושלושה רגעים יוצאות אותיות של ארבעים ושנים אותיות ועומדות לעולם.	נפקי אתון מחלולא אחרא שמא דתמניא ועשרין אתון ⁹⁵⁶ מתערין ⁹⁵⁷ כלהו בכתרייהו וקיימי שעתא ופלגא ואגניז דא ומיד נפקי תליא באוירא שמא דעשרין וחמש אתון ⁹⁵⁸ בצרופיהו וקיימא שעתא ותלת רגעי נפקי אתון דארבעין ותריין אתון ⁹⁵⁹ Q לעלמא קיימא Q:
השמות אלא כולם אותיות לא	שמהן אלא אתון כולהו לא
שוקטים לעולמים, בולטים ונוצצים החוצה, ועולים ויורדים, אין מי שיכול לעמוד בהם פרט למשיח בטורח גדול, זה גנוז.	קעג/א משתככי לעלמין בלטי ומנצצי לבר וסלקי ונחתי לית מאן דיכיל לקיימא בהו בר משיח בטורח סגי דא גניז:
לאחר שעומד שעתיים ועשרים ושנים רגעים, והשם החקוק של ע"ב אותיות יוצא ועומד ותלוי באויר שעה וחצי, כל השמות האלה לא יוצאים ולא נראים אלא פעם אחת ביום, אבל אותן א"ב נראות פורחות באויר ומצרפות אלה באלה שלש פעמים ביום.	לבתר דקיימא תריין שעתין ועשרין ותריין רגעיין והא[י] שמא גליפא דע"ב אתון קא נפיק וקיימא ותליא באוירא שעתא ופלגא כל הני שמהן לא נפקי ולא אתחזון אלא זמנא חדא ביומא אבל אינון אלפא ביתין אתחזון פרחין באוירא ⁹⁶⁰ ומצרפין אלין באלין תלת זמנין ביומא:
כשפורחות אותיות האל"ף ב"ת, אלה פורחות מכאן ואלה מכאן ומצטרפות כולן, כשיורד שם, ראש הישיבה מתחיל, משיח רואה בצרוף א"ב אותיות כמו שראה דניאל, שהם ממתוס ננקפי אאלרן.	כד פרחין אתון דאלפא ביתין אלין פרחין ⁹⁶¹ מכאן ואלין מכאן ומתצרפן כלהו כד נחית תמן רב מתיבתא שארי משיח חמא בצרופא דאלפא ביתא אתון כמה דחמא דניאל ⁹⁶² דאינון ממתוס ננקפי אאלרן:
כל ערב שבת כשמקדשים ישראל את היום למטה, כרוז מכריז לארבעה	וכל מעלי שבתא כד מקדשין ישראל יומא לתתא כרוזא כריז לארבע סטרי

⁹⁵⁶ יוד ואו דלת, אלף ואו אלף ואו, הא אלף, וכן הוא שם מ"ב הוא יהו"ה, יוד הא וא"ו ה"א, יוד ואו דלת הא אלף ואו אלף ואו הא אלף, ושם ע"ב הוא המצטרף מפסוק ו'יסע ו'יבא ו'ט, ויסע ביושר ויבא בהיפוך ויט ביושר והארכתי בספ"ר בשער פרטי השמות (אור יקר), הוא מילוי המילוי של הו"ה (מ"מ), הוא מגדל עז כו' (זהר בראשית לז ע"ב) (יהל אור).

⁹⁵⁷ מתעטרין (דפ"ו).

⁹⁵⁸ פירוש מילוי המלוי דאה"ה דהה"ן (מ"מ).

⁹⁵⁹ שם אבגית"ץ קר"ע שט"ן נגדיכש בטרצת"ג הקבטנ"ע יגלפז"ק שקוצ"ת, או יוד הי ויו הי יוד הא ואו הא, אלף הא יוד הא, אלף דלת נון יוד (אור יקר).

⁹⁶⁰ מפני שאויר גן עדן ובית המקדש הוא סוד דקות ורוחניות ולכן באויר"ר שהוא סוד י' אור חכמה ובינה כנודע מתגלים עניינים אלו, והיינו סוד אויר ארץ ישראל מחכים (אור יקר).

⁹⁶¹ פרחין (דפ"ו).

⁹⁶² שאלו האותיות הם כחות באצילות שמהם נמשך נקמה והדין על בלשצר על שנגע בכלי הקדש, והם ט"ו אותיות מפני שהם מהחכמה והבינה אותיות י"ה, והם שבעה ספירות, אמן אמן הם מנא מנא שהם אמן בעולם הזה אמן בעולם הבא דהיינו בינה ומלכות, וביניהם התפארת שהוא תקל דהיינו שקל הקדש, נשארו חסד גבורה נצח הוד יסוד והיינו ופרסין שהם חמשה פרוסות וכולם הסכימו הדין עליו, והם שלשה נגד שלשה אבות שהם ממתו"ס מצד הגבורה שהיא המסמסת בדינה, ננקפ"י מצד הגבורה שהיא הנוקפת בדינה, אאלרן שהוא אלה ור"ן אלה וכריתה אל החצונים, וכן אל הקדושה דהיינו באבוד רשעים רנה, והם שלשה אבות שמהם הסכמת הדין עליו, והם פס ידא די כתבא י"ד פרקים והיד בעצמו י"ה הם ט"ו אותיות אלו שמהם הדין (אור יקר).

עלמא אתכנשו משריין קדישין אתקנו כרסיין (דכל מעלי שבתא כד מקדשין יומא ישראל לתתא אתכנשו משריין עלמא אתקנו כרסיין קדישין):	צדדי העולם, התכנסו מחנות קדושות, התקינו כסאות (קדושים).
מאן חמי חדוה בתלת מאה ותשעין ⁹⁶³ רקיעין כמה ממנן כמה שלמונין מתכנשין לאתרייהו כיון דישאל לתתא מקדשין [אתער] (וקב"ה ⁹⁶⁴) כדין אתער (וקב"ה כדין) אתער אילנא דחיון ⁹⁶⁵ ואקיש באנון טרפין ⁹⁶⁶ דיליה רוח נשיבו חד מגו עלמא דאתי ⁹⁶⁷ ואינון ענפין דאילנא מתנענען ⁹⁶⁸ וסלקין ריחין ⁹⁶⁹ דעלמא דאתי:	מי ראה שמחה בשלש מאות ותשעים רקיעים, כמה ממונים, כמה שליטים מתכנסים למקומותיהם. כיון שישאל למטה מקדשים (הקדוש ברוך הוא), אז מתעורר עץ החיים ומקיש באותם העלים שלו, רוח נשיבה אחת מתוך עולם הבא, ואותם ענפי האילן מתנענעים ועולים ריחות של העולם הבא.
ההוא אילנא דחיון ⁹⁷⁰ אתער ואפיק נשמתין ⁹⁷¹ [קדישין] ופריש על עלמא ועם כל דא נשמתין נפקין ⁹⁷² ונשמתין עאלין ⁹⁷³ אלן מתערי אלן אלן נפקין ואלן עאלין ואילנא דחיי בחדוה:	אותו עץ החיים מתעורר ומוציא נשמות קדושות ופורש על העולם, ועם כל זה נשמות יוצאות ונשמות נכנסות, אלה מעוררים אלה, אלה יוצאים ואלה נכנסים, ועץ החיים בשמחה.
וכדין ישראל כלחו מתעטרין בעטרוין דאינון נשמתין קדישין כלחו בחדוה בניחא וכל [ה]שבת אית לון ההוא חדוה וההוא ניחא וכלו (וכן) צדיקיא די בגנתא (ד)כלחו סלקין ומתענגין בענוגא עלאה דעלמא דאתי כיון דנפיק שבת ⁹⁷⁴ כלחו נשמתין פרחין וסלקין:	ואז ישראל כולם מתעטרים בעטרות של אותן נשמות קדושות, כולם בשמחה במנוחה, וכל השבת יש להם אותה שמחה ואותה מנוחה, וכל הצדיקים שבגן כולם עולים ומתענגים בעונג עליון של העולם הבא, כיון שיוצאת השבת כל הנשמות פורחות ועולות.
ת"ח כד עייל שבתא נשמתין נחתין לשרייתא על עמא קדישא ונשמתין דצדיקיא סלקין לעילא כד נפיק שבתא נשמתין סלקין אינון דשארן עליהו דישאל ונשמתין נחתין אינון נשמתין דצדיקיא:	בא וראה כשנכנסת שבת, נשמות יורדות לשרות על העם הקדוש, ונשמות הצדיקים עולות למעלה. כשיוצאת השבת, הנשמות עולות, אותן ששרו על ישראל, ונשמות יורדות אותן נשמות הצדיקים.
כיון דסלקין כלחו נשמתין דשארן עליהו	כיון שעולות כל הנשמות ששרו על

⁹⁶³ כמנין שמים. או שכינה כמ"ש בפ' ויקהל (מ"מ).

⁹⁶⁴ מלכות (אור יקר).

⁹⁶⁵ דחייא (דפ"ו). ת"ת (אור יקר).

⁹⁶⁶ מלאכי שלום היונקים שפעו והפרי הם נשמות כדמסיק (אור יקר). פי' הבינה אקיש באינון טרפין דיליה שהם הקצות של זעיר (מ"מ).

⁹⁶⁷ בינה (אור יקר).

⁹⁶⁸ בשיר ושבח להתעוררות התפארת בקדושה אל הזווג (אור יקר).

⁹⁶⁹ הוא ההתעוררות העולה, וממנה למעלה והוא מעין עולם הבא בינה לעורר משם הנשמות (אור יקר).

⁹⁷⁰ תפארת (אור יקר).

⁹⁷¹ היינו תוספת נשמה לישראל וכבר ביארתי עניינה בסבא (אור יקר).

⁹⁷² פי' נשמות יקרות שבאים לעוה"ז (מ"מ).

⁹⁷³ הם החדשות להיותם מזומנות לבא, או הצדיקים שהם עולים ממטה למעלה כדלקמן (אור יקר), פי' מג"ע של מעלה וכמ"ש בפ' תרומה בדף קל"ו ע"א וז"ש בסמוך וכן לצדיקיא דבגנתא כולהו סלקין וכולי (מ"מ).
⁹⁷⁴ שבתא (דפ"ו).

דישראל סלקי וקיימין בדיוקנא קמי מלכא קדישא וקב"ה שאיל לכלהו מאי חדושה הוה לכו⁹⁷⁵ בהווא עלמא באורייתא זכאה איהו מאן דחדושה דאורייתא אמרת קמיה כמה חדוה עבד קב"ה כניש לפמליא דיליה ואמר שמעו חדושה דאורייתא דאמרת נשמתיא דא דפלו' וכלהו מוקמי ההיא מלה בתרי מתיבתי אינון לתתא וקב"ה לעילא חתים לההיא מלה:	ישראל, עולות ועומדות בדמות לפני המלך הקדוש, והקדוש ברוך הוא שואל את כולם איזה חדוש היה לכם באותו עולם בתורה, אשרי מי שאומר לפניו חדוש על התורה, כמה שמחה עושה הקדוש ברוך הוא מכניס לפמליה שלו, ואומר שמעו חדוש תורה שאומרת נשמת פלוני זה, וכולם מעמידים אותו דבר בשתי ישיבות, הם למטה והקדוש ברוך הוא למעלה, חותם לאותו דבר.
ת"ח כד מלה אתחדש באורייתא ונשמתיא דנחתא בשבתא אתעסקת באינון מלין חדתין וסלקי לעיל⁹⁷⁶ כל פמליא⁹⁷⁷ דלעילא צייתין ולוהווא מלה וחיות הקדש⁹⁷⁸ מתרבין בגדפין ומתלבשין) בגדפין וכד שאיל לון קב"ה ולא תבין ושתקין כדין חיות הקדש מה כתיב (יחזקאל א כד) בעמדם תרפינה כנפיהם כמה דאת אמר (איוב לב מז) כי עמדו לא ענו עוד (נחמיה ח ה) וכפתחו עמדו כל העם:	בא וראה כשדבר מתחדש בתורה, ונשמה שיורדת בשבת, מתעסקת באותם דברים חדשים, ועולה למעלה כל הפמליא של מעלה מקשיבה לאותו דבר, וחיות הקודש מתרבים בכנפים ומתלבשים בכנפים, וכששואל אותם הקדוש ברוך הוא ולא משיבין ושותקין, אז חיות הקדש מה כתוב "בעמדם תרפינה כנפיהן", כמו שנאמר "כי עמדו לא ענו עוד", "וכפתחו עמדו כל העם".
ואי תימא ושתיקהו (עמידה) אמאי קרו ליה ועמידהו (שתיקה) אלא בדבורא אית [ז'] שייפין [ד] מתנענען בהדיה לבא ריאה קנה לשון שנויים שפון בשר וובשתיקה קיימו בקיומיהו בלא נענועא וע"ד וקרי לשתיקהו (אייהו) עמידה:	ואם תאמר למה לשתיקה קראו עמידה, אלא בדבור יש שבעה איברים שמתנענעים יחד אתו, לב ריאה קנה לשון שיניים שפתיים בשר, ובשתיקה עומדים בעמדם ללא נענוע, ועל זה קוראים לשתיקה עמידה.

⁹⁷⁵ הענין שאין נשמה שלא יהיה לה חלק בתורה, וסודות התורה מציאות המשכתם למטה הוא בכח נשמה דאצילות מסטרא דבנים כנודע, וכאשר ביום שבת תמשך אותה נשמה למטה, תיקונה ויופיה הוא בגילוי סודות התורה (הוא) בחידוש ועל ידי זה היא משתלמת, וזה טעם רדתה בשבת להשלים סוד האצילות בחידושי התורה, ונשמת עבד ואמה נשלמת בחול ונשמת ברתא דמלכא נשלמת ביום שבת וזה בחידושי התורה, וחשבון הנשמה הוא בעת מותה וסילוקה מעולם התחתון לפני המלך אביה, ובכל ערב שבת תחית המתים ובכל מוצאי שבת היא מיתתה ומסתלקת והאדם מת מחלק אותה הנשמה, ולכך היא נותנת דין וחשבון לפני הקב"ה, ושואל לה הקב"ה על שלמותה מאי חדושה וכו', דהיינו שלמותה (אור יקר).

⁹⁷⁶ לעילא (דפ"ו).

⁹⁷⁷ בס' ח"י בדף קכ"א כתוב שעיקר עונג נשמה יתירה הוא בחידושי תורה כמ"ש בזוהר וקב"ה שאיל לכולהו וכולי וזהו באמת אומרם כל המענג את השבת וכו'. וביום השבת נאדר בקדש סוד האצילות שבו נאחזים מארי קבלה כמ"ש בתיקונים ומארי קבלה באצילות וכתב הרב ז"ל בחול אומרים "הריעו" לה" כל "הארץ ר"ת ה"כ" ובשבת אומר "השתחו" לה" "בהדרת" קדש ר"ת קבל"ה כי הקבלה תשתבח בשבת כי קדש היא בסוד אצילות דלית תמן קליפין כלל וילמוד מאמרי הזוהר וקריאתו זו היא הילולו אף כי גירסא בעלמא וכ"ש אם מבין מה שלומד (מ"מ).

⁹⁷⁸ הם מצד התפארת בעלות ארבע כנפים דהיינו סוד חסד גבורה תפארת מלכות, אמנם השרפים שהם סוד הנשמה כדפי' בתיקונים הם בעלי שש כנפים נודע שהם שש קצוות והמלכות נכללת בנקודה אמצעית וזה מורה על מעלה גדולה, והחיות בחורבן שנתמעט הייחוד אמעוט כנפי החיות כדפירשו רז"ל, ובהיות הנשמה שהיא משובחת מן התורה להיות אצילותה מבינה, והתורה אצילותה מהתפארת וכדפירשו בתיקונים, אורייתא היא טפלה לגבי נשמתיה דברנש, ומטעם זה התורה לבוש נשמה משפעת ומושכת חידושי התורה, השפיעה מהשרפים אל החיות ונשלמו כנפיהם ככנפי השרפים, דהיינו בינה מושכת לתפארת ונשמה לתורה (אור יקר).

[דהא] (ד)רב המנונא סבא⁹⁷⁹ ונ"א רב מתיבתא אמרו (פתח ואמר) (תהלים כ ג) ישלח עזרך מקדש וגו' מקדש דא קדוש ידים⁹⁸⁰ [ומציון יסעדך דא המוציא] דאיהו סעיד לבא דבר נש [יזכור] כל מנחותיך כל לאסנאה⁹⁸¹ מלה אחרא דא נטילת ידים בתרייתא ועולתך ידשנה סלה דא ברכת (המזון ב)זמון:	שהרי רב המנונא סבא (ראש הישיבה) אמר "ישלח עזרך מקדש וגו'", מקדש זה קידוש ידים, "ומציון יסעדך", זה המוציא, שהוא סועד לב האדם, "יזכור כל מנחותיך", "כל" לרבות דבר אחר, זו נטילת ידים אחרונה, "ועולתך ידשנה סלה", זו ברכת המזון בזימון.
ואי את עביד כן יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא ובשבת מקדש דא וקדושה (קדושה) רבא ועל מלה דא אתעטרו צדיקייא⁹⁸² בגן עדן משבת לשבת אחרא:	אם אתה עושה כן, "יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא", ובשבת "מקדש" זה קדוש הגדול, ועל דבר זה התעטרו הצדיקים בגן עדן משבת לשבת אחרת.
קעג/ב	
תו פתח ואמר (ישעיה מ ט) על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון וגו' על הר גבוה⁹⁸³ הא ודאי הר העברים⁹⁸⁴ אתר דמשה אתקבר והא אוקמוה דשכינתא תסלק לתמן⁹⁸⁵ ותבשר עלמא אבל כלא איהו:	עוד פתח ואמר "על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון וגו'", "על הר גבוה", זה ודאי הר העברים, מקום שמשה נקבר בו, והרי פרשוה ששכינה תעלה לשם ותבשר לעולם, אבל הכל הוא.
מבשרת ציון⁹⁸⁶ דא איהו⁹⁸⁷ חפצי בה אתתא דנתן⁹⁸⁸ בר דוד אימא איהו	"מבשרת ציון", זוהי חפצי בה, אשת נתן בן דוד, אם המשיח מנחם

⁹⁷⁹ לשון זה מבולבל ועיקר הכוונה דדריש קרא "דישלח עזרך מקדש", והיינו סוד נטילת ידים שהאדם מקדש עצמו בנטילת ידים בהעברת הקליפות ישמעאל מיד ימין ועשו מיד שמאל, והיינו על ידי הקדש העליון מים קדושים מחסד דתמן חכמה דתמן קדש, והיינו "ישלח עזרך מקדש ומציון יסעדך" הוא המוציא לחם וכו' דנפיק מציון ודאי "והוא סעיד לבא לברנש" והיינו יסעדך (אור יקר).

⁹⁸⁰ פירש נטילת ידים של אכילה (מ"מ).

⁹⁸¹ אין ספק שהמנחות הם ברכות שאדם מברך בתוך סעודתו שהם כמו דורון להקב"ה, ובאה מלת כל לרבות נקיות ידים במים אחרונים שאלו ואלו העברת הקליפות ודאי, כי האדם עומד בתוך יצר אכילתו ומתעכב מלאכול ומברך מכניע היצר ודאי, ובשבת שיש קידוש באה מלת מקדש לרמוז גם כן על קידוש דבהדי נטילת ידים שייך (אור יקר).

⁹⁸² פירש בשביל חדושי תורה שלומדים בשבת בכך מתעטרים הצדיקים וכו' ועל זה הביא פתיחה של רב המנונא סבא "ישלח עזרך מקדש וכו'" וכמ"ש לקמן בסוף ע"ב (מ"מ).

⁹⁸³ הוא היסוד (אור יקר).

⁹⁸⁴ שדרך בו מעבר כל שפע הספרות, ושם הוא העלם וקבורת משה שהוא סוד התפארת בסוד הדעת ושם עליית המלכות, בגשמי ממש הר העברים קדוש יותר מקדושת ארץ ישראל שהרי אין שם שר שולט עליו אלא מרע"ה שמעלתו מן היובל העליון, ולא היה יכול ליקבר בארץ מפני שהוא מיובלא ולא משמיטה כדפירשנו בזוהר פרשת בראשית, ונקבר בהר העברים שהוא מזרחה של ארץ ישראל ודאי מקום שממנו זורח אור למלכות, ושם הוא שליטת מרע"ה לא שום שר כדפי' בזוהר פרשת שלח ולזה בני ראובן ובני גד שהם לדרום נתעלו ורצו ליקח חלקם בארץ ההיא ואמרו עטרות ודיבון וכו' ומתרגמינן וקבורתא דמשה, ועוד אמרו הארץ אשר הכה ה' מפני שארץ ישראל הכה יהושע פני לבנה, וארץ המזרח הכה מרע"ה פני חמה וכו' (אור יקר).

⁹⁸⁵ ששם סוד ארץ ישראל, ואחר שארץ ישראל מקום שכינתא מסור בידי גויים תסתלק לפתח שער הכניסה לכבישת הארץ, והנה בערך בשורת העולם השכינה משם היא מבשרת גאולה לעולם, אמנם מפני שהמציאות יעשה בגשמיים יצטרך נשמה אחת מהנשמות תהיה מבשרת והיינו חפצי כה וזהו שאמר "ואיהי בכללא דמבשרת ציון" (אור יקר).

⁹⁸⁶ פירוש שגם אמו של משיח הוא בכלל מבשרת ציון שהיא השכינה, שגם היא תבשר עם המלכות (מ"מ).

⁹⁸⁷ איהי (דפ"ו).

דמשיחא⁹⁸⁹ מנחם ב"ר עמיאל⁹⁹⁰ ואיהי תיפוק ותבשר ואיהי בכללא דמבשרת ציון⁹⁹¹:	ב"ר עמיאל⁹⁸⁹, והיא תצא ותבשר, והיא בכלל מבשרת ציון.
קלא ישתמע בעלמא ותרין מלכין יתערון בעלמא לאנהא קרבא ויפוק שמא קדישא על עלמא מה תבשר ותימא (ישעיה מ י) הנה יי' אלהים בחזק יבא וזרעו מושלה לו הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו הנה שכרו אתו דקב"ה כריו בכל פמליא דלעילא ויימא לון אתכנשו ודאינו דינא מאן דמסר נשמתיה על קדושת שמי אנריה מאי הוא ואינון יימרון כך וכך מאן דסביל כמה חרופין וגדופין בכל יומא עלי מהו אנריה אינון אמרי כך מאן דאתענש בכל יומא עלי מהו אנריה אינון אמרי כך הה"ד (שם) הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו:	קול ישמע בעולם, ושני מלכים יתעוררו בעולם ללחום קרב, ויצא שם הקדוש על העולם, מה תבשר ותאמר, "הנה ה' אלהים בחזק יבא וזרעו מושלה לו הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו", הנה שכרו אתו, שהקדוש ברוך הוא מכריז בכל פמליה של מעלה, ויאמר להם התכנסו ודונו דין, מי שמסר נשמתו על קדושת שמי מהו שכרו, ואלו יאמרו כך וכך, מי שסבל כמה חרופים וגדופים בכל יום עלי מה שכרו, הם יאמרו כך, מי שנענש בכל יום עלי מה שכרו, הם יאמרו כך, זהו שכתוב "הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו".
מהו ופעולתו אלא כמה דכתיב (תהלים לא ב) מה רב טובך וגו' פעלת לחוסים בך דא הוא פעולתו נגד בני אדם מהו אלא נגד אומות העולם⁹⁹² אשר צפנת ליראיך מהו	מהו "ופעולתו", אלא כמו שכתוב "מה רב טובך וגו' פעלת לחוסים בך" זהו פעולתו, "נגד בני אדם" מה זה, אלא נגד עובדי כוכבים ומזלות, "אשר

⁹⁸⁸ ענין זה אינו מובן כי הן אמת נתן בן דוד הוי אמנם המלכות הוא לשלמה ולא לנתן, וחפצי בה אתתא דחזקיהו הוי, ומנחם בן עמיאל הוי ולא בן נתן, ודוחק גדול הוא שנאמר כי המשיח מדוד ולא משלמה ולפיכך הוי מנתן אחיו של שלמה ואמו היתה נקראת חפצי בה, ומזרע נתן וחפצי בה הוי עמיאל, ובנו מנחם הוי המשיח ונולד בחורבן בית המקדש פעם שנית כדאיתא בירושלמי ובמדרש איכה רבתי (אור יקר).

⁹⁸⁹ כי סוד המשיח הוא סוד וא"ו כדפיר' בתיקונים, וגם הוא"ו ה' עליונה ודאי דהיינו אתתא דחזקיהו ודאי חז"ק י"ה והכל במלכות לכך הם סוד המלכים, והנה אחר ששלמה היה ראוי להיות משיח ונדחה מפני המציאות שקלקל בשלשה דברים בזהב בנשים בסוסים דהיינו שלשה בחינות, הזהב בינה, הנשים גבורה תתאה, בסוסים גבורות המתפשטות, ובשלשתם צוה שלא ירבה שלא יטה אחר החצובים ששם משך הגבורות והדינים והוא הרבה וטעה, אם כן אחיו הקרוב אליו שהוא נתן שני לשלמה יתקן זה, ולכך אנו אומרים משיח בן דוד שאין אנו יכולים לייחסו לשלמה אלא לדוד, ונתן נסתם ונעלם שאין הבשורה אלא מחפצי בה, ונתן הוא סוד וה' נתן חכמה שהיא נעלמה ולא הולידהו באותו העת מפני שאינו זמנו אלא באו בסוד עמ"י א"ל, דהיינו החכמה שעמה אל עליון דהיינו הכתר, והוליד בחפצי בה בינה מנחם תפארת, והכל בסוד נשמה פועלת בתחתונים, והיא הנותנת קול מבשר דהיינו תפארת, לכך הבשורה הראשונה ה' אלהים בחזק יבא דהיינו סוד שתי גבורות עליונה ותחתונה שתי ההין בחזק גבורה יבא, "וזרועו" חסד, "משלה לו שכרו אתו וכו'", הם שני מיני שכר האחד נקרא שכרו שהוא שכר הנשמה בגן עדן העליון, השנית פעולתו שהוא שכר הרוח והנפש. בגן עדן של מטה ובמדור הנפשות ובעולם התחתון, ולזה אמר שכרו אתו ממש שהוא בגן עדן העליון אתו תחת כסא הכבוד, אבל פעולתו שהוא שכר הנפש והרוח לפניו דהיינו בתחתונים למטה, דהיינו משתי ההין ה' עילאה גן עדן עילאה ה' תתאה גן עדן (אור יקר).

⁹⁹⁰ אעפ"י שאביו הוא נתן בן דוד נקרא בן עמיאל⁹⁸⁹, לפי שעמו אל (מ"מ).

⁹⁹¹ והנה ענין חפצי בה הוא סוד אומרו לא יאמר לך עוד עזובה וכו' כי לך יקרא חפצי בה ולאצרך בעולה, הנה הבינה היא מבשרת והחכמת אומרת עליה חפצי בה דהיינו החפץ העליון (אור יקר).

⁹⁹² עכו"ם (דפ"ו).

אשר צפנת⁹⁹³ וכי מאן יגזול ויטול מן ידוי מה דהוא בעי למיהב⁹⁹⁴ דכתיב צפנת:	צפנת ליראיד" מה זה "אשר צפנת", וכי מי יגזול ויטול מידו מה שהוא רוצה לתת שכתוב "צפנת".
אלא פוק וחמי עובדין דרחמנו דעבד קב"ה במה דאיהו מחי ביה יהיב אסוותא במה מחי בשמאלא בימינא קריב ובשמאלא מחי במה דמחי ביה יהיב אסוותא [לעולם כתיב] [לעלם] (ירמיה א יד) מצפון תפתח הרעה ובצפון מחי [דמתמן נפק⁹⁹⁵] (ומתמן נפיק) כל דינין וכל גזירין⁹⁹⁶ קשיין וביה שרי כל אגר טב וכל טיבו דזמין קב"ה למיהב לישראל:	אלא צא וראה מעשי הרחמנות שעושה הקדוש ברוך הוא, במה שהוא מכה, בו נותן רפואה, במה מכה בשמאל, בימין מקרב ובשמאל מכה, במה שמכה בו נותן רפואה לעולם, כתוב "מצפון תפתח הרעה", ובצפון מכה, שמשם יוצאים כל הדינים, וכל הגזרות הקשות, ובו שורה כל שכר טוב וכל טוב שעתיד הקדוש ברוך הוא לתת לישראל.
לזמנא דאתי קרי קב"ה לצפון ויימא ליה בך יהבית כל טיבו וכל אגר טב⁹⁹⁷ לבני דסבלו כמה בישין בהאי עלמא על קדושת שמי הב אגריין טבין דיהבית בך הה"ד (ישעיה מג ו) אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי וגו':	לעתידי לבא יקרא הקדוש ברוך הוא לצפון ויאמר לו, בך נתתי כל טוב, וכל שכר טוב לבני שסבלו כמה רעות בעולם הזה על קדושת שמי, תן שכרים טובים שנתתי בך. זהו שכתוב "אמר לצפון תני ולתימן אל תכלאי וגו'".
וכי ארחא הכי הוא [דדרום לממנע ברכאן] והא כל ברכאן מסטרא דדרום וכל טבין דעלמא מדרום נפקי ואיהו אמר [ולתימן] ולתימן אל תכלאי אלא בההיא שעתא יתער קב"ה לאברהם ויימא [ליה] קום דהא מטא זמנא דאנא פריק לבנך ולמיהב⁹⁹⁸ לון אגר טב על כל מה דסבלו בגלותא ומנו דאברהם הוה בזבינו דלהון דכתיב (דברים לב ל) אם לא כי צורם מכרם דא אברהם הוה ליה כמאן דלא טב בעיני ואחמי גרמיה כמאן [דבעי] דילקון על חוביהון יתיר ויימא גבו מחוביהון גבו מחטאיהון:	וכי דרך הדרום כך הוא למנע ברכות, והרי כל הברכות מצד דרום וכל טובות העולם מדרום יוצאות, והוא אומר לתימן אל תכלאי, אלא באותה שעה יעורר הקדוש ברוך הוא את אברהם ויאמר לו, קום שהרי הגיע זמן שאני גואל את בניך לתת להם שכר טוב על כל מה שסבלו בגלות, ומתוך שאברהם היה במכירתם, שכתוב "אם לא כי צורם מכרם", זה אברהם, היה לו כמי שלא טוב בעיניו, ומראה עצמו כמי שרוצה שילקו על חטאיהם יותר, ויאמר גבו מעוונותיהם גבו מחטאיהם.

⁹⁹³ ע"י תיקוני דאדה"ר או ע"י קדושת שבת בראשית, שאז היו מתבררים ומתתקנים גם הם, והיה מתגלה אז כל טוב הצפון וכל שכר העוה"ב אשר עיקרו הוא בעטרה דגבורות כאשר מתייחד בהעטרה דחסדים ונמתק על ידו וכמ"ש בזוה"ק (פ' שלח קעג ע"ב), וכן הגר"א בתיקונים (דף מז ע"א ד"ה על אליו) דכל העינוגים וכל טוב העתיד הוא בצפון כשהוא מתבסס ומתמתק ביחוד החסדים (דע"ה ח"ב לו ע"ג), כאשר שמתבססים ונמתקים בחסדים אז מתהפכים הגבורות ונעשים לרשפי אש שלהבת יה, שלהובין דרחימו, אשר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה (שיה"ש ח ו - ז), ואז אדרבה הוא כי הגבורות עצמן שורפים ומכלים את כל החיצונים ומאירים ומתגלים לכל טוב הצפון, שהוא ג"כ רק ע"י הגבורות, וכמ"ש בזוה"ק (פ' שלח קעג ע"ב) (דע"ה ח"ב מב ע"א), החסדים אינם מוצאים עונג אלא בהגבורות, ולכן הם חוזרים אחריהם, וסובב אל צפון (קהלת א ו), כי על ידיהם משפיעים טובם ומתגלה מה שהם, וכן כל טוב העתיד ושכר העוה"ב הוא הכל בהגבורות, וכמ"ש בזוה"ק (פ' שלח קעג ע"ב) כי בהם מתגלים החסדים כנז' (דע"ה ח"ב עא ע"ד).

⁹⁹⁴ ר"ל למה הוא צריך לגנוז ולהטמין (הקדוש"ש כד ע"ב).

⁹⁹⁵ נפקי (דפ"ו).

⁹⁹⁶ גזירי (דפ"ו).

⁹⁹⁷ טוב (דפ"ו).

⁹⁹⁸ למיהב (דפ"ו).

א"ל קב"ה לאברהם ידענא כלא איהו מה דאמרת לאנפין אנא אוף הכי לאנפין אל תכלאי אנא בעי לפייסא לך על בנך לא תמנע טיבו מנהון לא תמנע אגר טב מנהון כמה וכמה [סבלו על חוביהן] (חאבו על חוביהון) ובגיני כך אומר לצפון תני והיינו אשר צפנת ודא הוא מלה (דתהא) ודהיאא מבשרת:	אמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם, ידעתי כל מה שאמרת לַפְּנִים, אני גם כן לפנים, אל תכלאי, אני רוצה לפייסך על בניך, אל תמנע מהם טובות, אל תמנע מהם שכר טוב, כמה וכמה סבלו על חטאיהם, ולכן אמר "לצפון תני", והיינו אשר צפנת, וזהו הדבר (שתהא) של אותה מבשרת.
ותו [תבשר] (מבשר) זמנא תניינא בשעתא דשכינתא תסלק על ההוא טורא עלאה ותהך ותבשר לאבהן מיד תהך לירושלם ותחמי לה בחרבנה⁹⁹⁹ תיעול לציון ותמן תקרקר קירא כמלקדמין על אתר בי מותבה ועל [יקרא דילה] (יקרא דיליה) בההוא אתר ותמן אומיאת דלא תיטול מתמן ולא תפוק עד דקב"ה יפרנו] ק לבנהא ודא חפצי בה (ו) תבשר כמלקדמין ואמרת (ישעיה יב ו) צהלי ורני יושבת ציון כי גדול בקרבך וגו' מאי גדול בקרבך דא קב"ה דאיהו אתי לגבה לאקמא לה מעפרא (דציון) ויימא לה (ישעיה נב ב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלם [ירושלם אייהו וירושלם שמה] ודאי:	ועוד תבשר פעם שניה, בשעה שהשכינה תעלה על אותו הר עליון ותלך ותבשר לאבות, מיד תלך לירושלים ותראה אותה בחרבנה, תכנס לציון ושם תקרקר קיר כמקדם על מקום בית מושבה, ועל כבודה באותו מקום, ושם נשבעת שלא תקח משם ולא תצא, עד שהקדוש ברוך הוא יגאל את בניה וחפצי בה, זו תבשר כמקדם ואמרת "צהלי ורני יושבת ציון כי גדול בקרבך וגו'", מה זה "גדול בקרבך", זה הקדוש ברוך הוא שבא אליה להקימה מן העפר, ויאמר לה "התנערי מעפר קומי שבי ירושלים" ירושלים היא, וירושלים שמה בודאי.
ובדא אוף הכי¹⁰⁰⁰ כמה חדו על חדו הוי לצדיקייא בגן עדן ובג"כ זכאה איהו מאן דנשמתיה [בשבת] אסחידת קמי מלכא על חדושא דאורייתא דקב"ה וכל פמליא דיליה וכל אינון נשמתין דצדיקייא דהוו בגן עדן כלחו מתעטרן בההוא מלה:	ובזה גם כך, כמה שמחה על שמחה תהיה לצדיקים בגן עדן, ולכן אשריו מי שנשמתו בשבת מעידה לפני המלך על חדוש התורה, שהקדוש ברוך הוא וכל פמליתו, וכל אותן נשמות הצדיקים שהיו בגן עדן כולם מתעטרים באותו דבר.
קעד/א	
זהר:	
תו שמענא בוצינא קדישא דכמה יקר על יקר ועטרה על עטרה מעטרן לאבוה דההוא ב"נ [תמן] בשעתא דאמר קב"ה אתכנשי למשמע חדושא ומלין חדתין דאורייתא משמיה דפלוגי בר פלוגי כמה אינון דנשקין על רישיה [כמה צדיקייא] (מת)עטרין ליה כד נחתין זכאה חולקהון דכל אינון דמשתדלין באורייתא יומא דשבתא משאר יומין:	עוד שמעתי נר הקדוש שכמה כבוד על כבוד ועטרה על עטרה מעטרים לאבי אותו אדם שם, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא התכנסו לשמוע חידוש ודברים חדשים בתורה בשם פלוגי בן פלוגי, כמה הם שמנשקים את ראשו, כמה צדיקים מעטרים אותו, כשיורדים, אשרי חלקם של כל אלו שעוסקים בתורה ביום השבת משאר ימים.
ויאמר יי' אל משה לאמר דבר אל בני	"ויאמר ה' אל משה לאמר דבר אל

⁹⁹⁹ בחרבנא (דפ"ו).

¹⁰⁰⁰ פי' כמו שהצדיקים שמחים במשיח. כך שמחים בשבת במי שאומר חדושים (מ"מ).

ישראל וגו' ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם וגו' (במדבר טו לח) ר' חזקיה פתח¹⁰⁰¹ (זכריה ג א) ויראני את יהושע הכהן הגדול וגו' כמה זכאין אינון ישראל דקב"ה בעי ביקרהו¹⁰⁰² על כל בני עלמא ויהב לון אורייתא קדישא ויהב לון נביאי מהימני דמדברי להו באורייתא בארע קשומ:	בני ישראל וגו' ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם וגו', רבי חזקיה פתח "ויראני את יהושע הכהן הגדול וגו'" כמה מאושרים הם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה בכבודם על כל בני העולם, ונתן להם תורה קדושה, ונתן להם נביאי אמת שמנהיגים אותם בתורה בדרך אמת.
תא חזי כל נביאי ונביאי דאוקים קב"ה לישראל כללו אתגלי קב"ה עליהו בדרגין עלאין קדישין¹⁰⁰³ וחמו זיו יקרא¹⁰⁰⁴ קדישא דמלכא מאתר עלאה אבל לא קריב כמשה דהוה קריב למלכא יתיר מכלא דהא זכאה חולקיה יתיר מכל בני עלמא דעליה כתיב (במדבר יב ח) פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ושאר נביאי הוו חמאן מאתר רחיקא כמה דאת אמר (ירמיה לא ב) מרחוק יי' נראה לי¹⁰⁰⁵:	בא וראה כל נביאים ונביאים שהעמיד הקדוש ברוך הוא לישראל, על כולם התגלה הקדוש ברוך הוא בדרגות עליונות קדושות, וראו זיו כבוד קדוש של המלך ממקום עליון, אבל לא קרוב כמשה, שהיה קרוב למלך יותר מהכל, שהרי אשרי חלקו יותר מכל בני העולם, שעליו כתוב "פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות", ושאר נביאים היו רואים ממקום רחוק, כמו שנאמר "מרחוק ה' נראה לי".
א"ר חזקיה הכי אוליפנא כתיב (שמות ב א) וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי וילך איש דא קב"ה¹⁰⁰⁶ כד"א (שמות טו ג) יי' איש מלחמה מבית לוי דא קב"ה אתר דחכמה עלאה וההוא זוהר (ס"א נהר)	אמר רבי חזקיה, כך למדנו, כתוב "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי", "וילך איש" זה הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "ה' איש מלחמה", "מבית לוי" זה הקדוש ברוך הוא, מקום שחכמה עליונה, ואותו זהר (נהר)

¹⁰⁰¹ טעם פתיחה זו משום מאי דמסיק שמי שאינו לובש ציצית מלבישים אותו בעוה"ב בגדים צואים ולכן הביא ענין יהושע ואגב הביא ענין הנביאים ומעלת מרע"ה (מ"מ).

¹⁰⁰² שלא הניחם לרצונם בשרירות לבם כשאר גויי הארצות (אור יקר).

¹⁰⁰³ פי' שהנבואה הוא מנ"ה דזעיר מאתר עילאה היא מ' דאצילות שהנבואה של שאר הנביאים באה מנ"ה דזעיר ומתעצמת במ' ושל מרע"ה היא מפרקין עילאין של נ"ה דזעיר מהפנים שלהם שלא זכה לה שום נביא ועוברת מעבר בעלמא תוך המלכות, ולכן אמר בסמוך ושאר נביאי חמאן מאתר רחיקא וכו' שכיון שמתעצם האור במלכות נתרחק משרשו (מ"מ).

¹⁰⁰⁴ הענין כי כל נביא ונביא מתנבא מלמעלה בסוד נשמתו, כפי מקום אצילות נשמתו כן הוא משך נבואתו מאותה המדרגה ממש, ועם כל זה יש מי שיש לו נשמת דבריהם מכסא הכבוד לבד, ויש מי שיש לו נשמה דאצילות ממלכות לבד, ויש מי שיש לו נשמה דאצילות מתפארת שהוא שם יהו"ה, אמנם מרע"ה נשמתו למעלה ממדרגת סוד הדעת בסוד כללות עשר דרגין דחכמה דהיינו סוד השם במלואו כזה יו"ד ה"א וא"ו ה"א ומשם היתה נבואתו, ועם כל זה שהיו משיגים נבואה מהמדרגות העליונות כדפי' עכ"ז היתה נבואתם מתלבשת לבוש בתוך לבוש עד הגיע הנבואה להיכל לבנת הספיר ושם היו משיגים נבואתם, ולא היה התעוררות נשמתם עולה אלא שם ומשם היו שואבים שפעם ממקורם העליון, אמנם מרע"ה לא היה כך אלא היתה נשמתו עולה עד היכל הרצון שהוא היכל התפארת הנקרא אספקלריא המאירה, ובזולת זה לא היתה נבואתו מתלבשת כלל אלא נבואתו דקה מן הדקה בסוד נשמת האצילות המתלבשת בתוך נשמת הבריה הבאה מתלבשת בתוך היצירה כדפי' בשער אב"ע, בענין שיתעלה נבואת מרע"ה על נבואת שאר הנביאים שלוש מעלות, האחת ממקורה העליון שזו בסוד המדרגות עד התפארת ונבואת מרע"ה עד הדעת, השנית בלבושים שנבואת מרע"ה בלתי מתלבשת ונבואת שאר הנביאים מתלבשת, השלישית שנבואת מרע"ה בהיכל הרצון ונבואת שאר הנביאים בהיכל לבנת הספיר, ודברים אלו מוכרחים מן הכתובים ומן המאמרים בזוהר ובתיקונים (אור יקר).

¹⁰⁰⁵ שמות יא ע"ב (הערת הזהר).

¹⁰⁰⁶ ל' זה הובא בס' שמות בדף י"ב ע"א ושם פרשנוהו ע"ש (מ"מ).

מתחברים, כאחד שלא נפרדים לעולמים מבית לוי, שהשרה לויתן (כל שמחה) בלבדו בעולם, זהו שכתוב "לויתן זה יצרת לשחק בו".	מתחברין כחדא דלא מתפרשין לעלמין מבית לוי ¹⁰⁰⁷ [דאשרין] (דא שארי) לויתן ¹⁰⁰⁸ [בלחודוי בעלמא] (לחדו לעלמא) הה"ד (תהלים קד כו) לויתן זה יצרת לשחק בו ¹⁰⁰⁹ :
"ויקח את בת לוי" זה הקדוש ברוך הוא, מקום שאור הלבנה מאיר. "ותהר האשה ותלד בן", האשה ודאי, כמו שנאמר "לזאת יקרא אשה", בהתחלה בת לוי, כך הוא בודאי, וכי בת לוי בהתחלה, וכעת אשה, אלא כך למדנו, אשה עד שלא מזדווגת נקראת בת פלוני, אחר שהזדווגה נקראת אשה, וכאן בת ואשה הכל בדרגה אחת היא.	ויקח את בת לוי דא קב"ה אתר דנהירו דסיהרא נהיר (שמות ב ב) ותהר האשה ותלד בן האשה ודאי כד"א (בראשית ב כג) לזאת יקרא אשה בקדמיתא בת לוי הכי הוא ודאי וכי בת לוי בקדמיתא והשתא אשה אלא הכי אוליפנא אתתא עד לא אודווגת [אתקריאת] (אקרי) בת פלוני בתר דאודווגת אתקרי' אשה והכא בת ואשה כל'א בחד דרגא הוא:
"ותצפנהו שלשה ירחים", אלו שלשת החדשים שהדין הקשה שרוי בעולם. ומהם, תמוז ואב וטבת. מה בא להשמיענו, שעד שלא ירד משה לעולם, מצוי היה הוא למעלה, ועל זה הזדווגה בו שכינה מיום שנולד.	ותצפנהו ג' ירחים (שמות ב ב) אלן תלת ירחין דדינא קשיא שריא בעלמא ומאי נינהו תמוז וא"ב וטב"ת מאי קא משמע לן דעד דלא נחת משה לעלמא שכיח הוה הוא לעילא ועל דא אודווגת ביה שכינתא מן יומא דאתיליד:
מכאן אמר רבי שמעון, רוחות הצדיקים מצויות הן למעלה עד שלא ירדו לעולם. "ולא יכלה עוד הצפינו ותקח לו וגו'" מה זה "ותקח לו תיבת גומא", שכסתה אותו בסימניה להיות שמור מאותם דגי הים ששטים בים הגדול, כמו שכתוב "שם רמש ואין מספר", והיא כסתה אותו להיות שמור מהם בכסוי (של צד היובל המכובד), שבני הים בלא כבוד בשני צבעים לבן ושחור, והניחה את משה לשוט ביניהם	מכאן אמר רבי שמעון רוחיהון דצדיקייא שכיחין אינון לעילא עד לא יחתון לעלמא ולא יכלה עוד הצפינו ותקח לו וגו' (שם ג) מאי ותקח לו תיבת גומא דחפת ליה בסימנהא למהוי נסיר מאינון נוני ימא דשאטין בימא רבא כמה דכתיב (תהלים קד כה) שם רמש ואין מספר והיא חפת ליה למהוי נסיר מנייהו בחפון ¹⁰¹⁰ [דבני ימא] (דמיסירו) בלא יתירא ¹⁰¹¹ בתרי גוונין בחיזור ואוכם ואנח ליה למשה [למישט] בינייהו:
	רע"מ:
"ראשית עריסותכם חלה תרימו וגו'", מצוה לו להפריש חלה לכהן	ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה וגו':

¹⁰⁰⁷ כי לוי הוא לשון חיבור (בראשית כט לד) הפעם ילוה אישי אלי, והוא הדעת המחבר א"א שעל ידו הם (זהר ויקרא ד ע"א) תרין ריעין דלא מתפרשין כנודע (דע"ה ח"ב מד ע"ב).

¹⁰⁰⁸ (ס"א כל חידו) (נוסף בדפ"ו).

¹⁰⁰⁹ מה שאמר מבית לוי, הכוונה הוא ללמדינו שנשמט משה רבינו ע"ה הוא מהמקום שנתייסד שעל ידו יהיה כל שמחת העולם, והוא הדעת, שהוא החידו דעלמא, שהיא בינה עלמא דאתי (זהר משפטים קטו ע"ב), וזהו שנאמר (תהלים קד כו) לויתן זה יצרת לשחק בו. והרי לנו כי הלוייתן הוא סוד הדעת המחבר את א"א, ומשם היה נשמט משה רבינו ע"ה (דע"ה ח"ב מד ע"ב).

¹⁰¹⁰ (ס"א דסטרא דיובלא יקרא) (נוסף בדפ"ו).

¹⁰¹¹ יקרא (דפ"ו).

וגו' (במדבר טו כ) פקודא דא להפריש חלה לכהן¹⁰¹² חל"ה הכי חושבניה מ"ג¹⁰¹³ [ביצים] וחומש ביצה חד מחמש ואית חומש חד מן חמשיין דאיהו י' ודא סימן מג"ן דאיהו מיכאל גבריא"ל נוריא"ל חלה שכינתא דבאתר דאלין מלאכין תמן אבהן תמן ובאתרא דאבהן תמן שכינתא תמן [ובה] ויחל בה צלינא הה"ד (שמות לב יא) ויחל משה את פני יי' אלהיו (דברים ג כד) אדני יהו"ה אתה החלות להראות את עבדך ובה חלה זכות אבות ובה תמה זכות אבות לרשעים דהוו מקבלים אנרייהו בהאי עלמא:	חל"ה, כך חשבונה מ"ג ביצים וחומש ביצה, אחד מחמש, ויש חומש אחד מחמשים שהוא י', וזה סימן מג"ן, שהוא מיכאל גבריא"ל נוריא"ל, חלה שכינה, שבמקום שמלאכים אלה שם, האבות שם, ובמקום שהאבות שם, שכינה שם, ובה "ויחל", בה אנו מתפללים, זהו שכתוב "ויחל משה את פני ה' אלהיו" "אדני יהו"ה אתה החלות להראות את עבדך", ובה חלה זכות אבות, ובה תמה זכות אבות לרשעים, שהיו מקבלים שכרם בעולם הזה.
דמסטר דמינא דתמן י' דאיהו חכמה שרותא דשמא דיהו"ה דאיהו אחוי זכותא על בנהא מימינא דתמן רמ"ח פקודין דעשה מסטרא דאת ה' בתראה דאיהו לשמאלא דגבורה דתמן לא תעשה דאינון שם"ה דתמן נדונין רשעים גמורים תמה לון זכות אבות ואתהפך לון שם יהו"ה הוה"י ואוליפנא מהמן הרשע (אסתר ה יג) וכל זה אינו שוה לי ע"כ	שמצד ימין ששם י' שהיא חכמה, ראשית שם ה', שהיא מראה זכות על בניה מימין, ששם רמ"ח מצוות עשה, מצד אות ה' אחרונה שהיא שמאל של גבורה, ששם לא תעשה, שהם שס"ה, ששם נדונים רשעים גמורים, תמה להם זכות אבות, ומתהפך להם שם יהו"ה הוה"י, ולמדנו מהמן הרשע "וכל זה אינו שוה לי".
קעד/ב:	

¹⁰¹² להפריש חלה לכהן בהכרח מהיות חלת לכהן יוכרח היות הענין דבר מה נדבק בחסד שהוא הכהן, אם כן צריך לדעת ענין חלה היותה במלכות, ושם חלה יעיד עליה שהיא עשירית האיפה ודאי, והיא נקראת עומר דהיינו והעומר עשירית האיפה, וענין חלה היא מצוה בפרטות לנשי ישראל יעיד היותה כענין הדלקת הנר שהיא המלכות ששלשה מצות אלו הם פרטיות לנשים, נדה לטהר המלכות מקליפותיה שהם דם נדותה בסוד הדין שהיא משפעת להם וצריכה ליטהר מהם ולכך אשה מטמאה באדם ודאי, והדלקת הנר היינו סוד קשר מאורי האש בפתיחה, ועניינה עריכת נר שהיא מלכות לבן ישי י' דהיינו התפארת, וחלה גם כן היא במלכות. וסימנם נ'ח"ה' שבשלשתם נחה המלכות מדינה, וחלה היא אמצעית בין נדה להדלקת הנר, וכך ראוי שתחלה תטהר ואחר כך תתחלף בשינוי מקום, עד עתה באדמימות השמאל שהיתה הוה"י י' חלה בשמאל, להעבירה לימין ליתנה לכהן דהיינו י' שבשמאל הוה"י להעבירה לימין יהו"ה, ומה שהיתה משפעת לחצונים למטה היא נעשת ראש ומקור לשפע העליון, ומת שהיתה ראש לשועלים נעשת אשת חיל עטרת בעלה, ואחר כך שהיא בימין היא נעשת מנורה בדרום דהיינו הדלקת הנר, בענין שלהפריש חלה לכהן מכלל הענין הזה יורה על העברת השכינה משמאל לימין, והיינו "להפריש חלה" שהיא שכינה משמאל לימין וסוד זה מתגלה ומתבאר בגימטריא המלה בעצמה (אור יקר).

¹⁰¹³ נודע מ"ג דהיינו מיכאל גבריא"ל כדמסיק לקמיה, ונודע שהמלכות בחינתה בימין ובשמאל, ומצד שמאל שהיא הגבורה נקראת ה' ובצד ימין נקראת י' דהיינו סוד השמאל ה"י מן אלהים י' בתוך ה"א כזה ה', והיינו י' שבתוך הה"א חומש ביצה ודאי, חומש ביצה הנטלת מהשמאל י' ונתנת לימין לכהן, דהיינו י' שהיא למטה מחא הוה"י והיינו סוד מ"ג נטלת מגבריא"ל ונתנת למיכאל כדפירשנו דהיינו "חד מחמש" י' מה' כדפירשנו לעיל בשער שני סימן ב' והיינו סוד עשרון דהיינו המלכות הנתנת בין ימין לשמאל משמאל לימין בסוד מ"ג וחומש ביצה. כדפירשנו, ולכך עיסה פחות משיעור זה פטורה מן החלה, ונודע שאין מצוה זו בפחות בימין ושמאל דהיינו מ"ג והיא השכינה דהיינו חומש ביצה (אור יקר).

[לאשתמודע] (דאשתמודע) ביניהון בגין דומין¹⁰¹⁴ הוא לסלקא ביניהו זמנא אחרא לקבלא אורייתא:	להיות נודע ביניהם משום שעתידי הוא לעלות ביניהם בפעם אחרת לקבל תורה.
ותרד בת פרעה (שמות ב ה) דא היא דאטיא מסטרא שמאלא דדינא קשיא כמה דאתמר (שם) לרחוץ על היאור על היאור דייקא ולא על הים¹⁰¹⁵:	"ותרד בת פרעה" זוהי שבאה מצד שמאל של דין הקשה, כמו שנאמר "לרחוץ על היאור", על היאור דווקא, ולא על הים.
ואי תימא הא כתיב (שמות יז ה) ומטך אשר הכית בו את היאור ומשה לא הכה אלא בים¹⁰¹⁶ וקרייה קרא יאור אלא יאור הוה דמחא אהרן על ידא דמשה ושויה קרא דאיהו עבד:	ואם תאמר, הרי כתוב "ומטך אשר הכית בו את היאור" ומשה לא הכה אלא בים, וקראו הכתוב יאור. אלא יאור היה שהכה אהרן על ידי משה, ושמו הכתוב שהוא עשה.
כהאי גוונא (שם ז כה) וימלא שבעת ימים אחרי הכות יי את היאור ואהרן הכה אלא¹⁰¹⁷ עד דאתא מסטרא דקב"ה קרייה קרא הכות יי לבתר קרייה בשמא דמשה:	כדוגמא זה "וימלא שבעת ימים אחרי הכות ה' את היאור", ואהרן הכה אלא (שעל זה) עד שבא צד הקדוש ברוך הוא קראו הכתוב הכות ה', אחר כך קראו בשם של משה.
ונערותיה הולכות (שמות ב ה) אינון שאר משריין דאטיין מסטרא דא ותפתח ותראהו את הילד (שם ו) ותראהו ותרא מבעי ליה מאי ותראהו:	"ונערותיה הולכות", אותן שאר מחנות שבאות מצד זה. "ותפתח ותראהו את הילד", "ותראהו" היה צריך לכתוב "ותרא" מה זה "ותראהו".
והא אמר רבי שמעון לית לך מלה באורייתא או את חד באורייתא דלא אית ביה רזין יקירין ועלאין אלא הכי אוליפנא רשימא דמלכא ומטרוניא אשתכחת ביה ואינון רשימא דוא"ו ה"א מיד ותחמול עליו וגו' (שם) עד כאן לעילא מכאן ולהלאה לתתא בר האי קרא דכתיב (שם ד) ותתצב אחותו מרחוק¹⁰¹⁸ אחותו דמאן אחותו דהאי נאיהו דקרא לכנסת ישראל אחותין (קרא דכנסת ישראל) כד"א (שיה"ש ה ב) פתחי	והרי אמר רבי שמעון, אין לך מילה בתורה או אות אחת בתורה שאין בה סודות נכבדים ועליונים, אלא כך למדנו, רושם המלך והמלכה נמצא בו, והם רושם של וא"ו ה"א, מיד "ותחמול עליו וגו'" עד כאן למעלה, מכאן ולהלאה למטה, פרט לפסוק זה שכתוב "ותתצב אחותו מרחוק", אחות של מ', אחות של אותו שקרא לכנסת ישראל "אחותי", כמו שנאמר "פתחי לי אחותי".

¹⁰¹⁴ ויהיה לו לבוש ביניהם להתלבש ויהיה מכיר בכל אותם הכחות והם יכירוהו שלא יקטרגו עליו בעלותו שם (אור יקר).

¹⁰¹⁵ עי' לעיל ח"ב יב ע"א (לש"ו).

¹⁰¹⁶ עי' זוהר ח"ב (יב ע"א) אמר שם ומשה לא מחא אלא ימא, וכן הוא בזוהר ח"ג (קעד ע"ב), אך הכוונה שם ושם הוא רק שהיה ההכאה בשר של ים, וכמ"ש בח"ב (דף רעב ריש ע"ב) וע"ז אמר (שמות יד טז) הרם את מטך נגד שר של ים (דע"ה ח"ב קכט ע"ב). צ"ע כי הרי בים לא היה הכאה כלל, אמנם הכוונה הוא על רהב שר של ים וכמ"ש בח"ב דף רעב ע"ב וכן הוא בתז"ח דף י סע"ד בקדמיתא מחית ליד על ימא כו' עיי"ש (לש"ו).

¹⁰¹⁷ (ס"א על דא) (נוסף בדפ"ו).

¹⁰¹⁸ שורש הראשון הנעלם דהב"ע הנה הוא ג"כ רק מאדם קדמא והצדיקים הגדולים כהאבות ומשרבע"ה היה גילוי שנשמתם גם מהארת האור דא"ק ולכן נקרא להם השכינתא קדישא בשם אחותי והוא כמ"ש בשה"ש ה' פסוק ב' פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי ואמרו במדרש שם תמתי תאומתי כביכול לא אני גדולה ממנה ולא היא גדולה ממני והגם שאמרנו כי האצילות הם מהפנימיות דהתנה"מ והב"ע הם רק מהחיצוניות דהתנה"מ אמנם לאחר התיקון דמעשה בראשית ע"י השם מ"ה הנה חזרו ונתייחדו החיצוניות עם הפנימיות בהאור דמ"ה ונעשו לאחד וכמו שהיו בעת ההתפשטות הא' דלאצילות (כללים ח"ב צה ע"ג).

לי אהותי: מרחוק כד"א (ירמיה לא ב) מרחוק יי' נראה לי מאי משמע¹⁰¹⁹ משמע דאינון זכאין עד לא¹⁰²⁰ נחתו לעלמא אשתמודעין אינון לעילא לגבי כלל וכ"ש משה ומשמע דנשמתהון דצדיקייא אתמשך מאתר עלאה¹⁰²¹ כמה דאוקימנא:	"מרחוק" כמו שנאמר "מרחוק ה' נראה לי". מה משמע, משמע שאותם צדיקים, עד שלא ירדו לעולם ניכרים הם למעלה לגבי הכל, וכל שכן משה. ומשמע שנשמות הצדיקים נמשכות ממקום עליון כמו שבארנו.
ורזא דמלה אוליפנא דמשמע דאב ואם אית לנשמתא כמה דאית אב ואם לגופא בארעא ומשמע דבכל סטריין¹⁰²² בין לעילא בין לתתא מדכר ונוקבא¹⁰²³ כלל אתיא ואשתכח והא אוקמוה רזא דכתיב (בראשית א כד) תוצא הארץ נפש חיה הארץ דא כנסת ישראל¹⁰²⁴ נפש חיה נפשא דאדם קדמאה¹⁰²⁵ עלאה כמה דאתמר:	וסוד הדבר למדנו שמשמע שאב ואם יש לנשמה כמו שיש אב ואם לגוף בארץ, ומשמע שבכל הצדדים בין למעלה בין למטה הכל בא ונמצא מזכר ונקבה, והרי בארו הסוד שכתוב "תוצא הארץ נפש חיה", "הארץ" זו כנסת ישראל, "נפש חיה", נפש אדם הראשון העליון כמו שנתבאר.
אתא רבי אבא ונשקיה אמר ודאי שפיר קא אמרת והכי¹⁰²⁶ והוא כלל (הוא) זכאה חולקיה דמשה נביאה מהימנא על כל שאר נביאי עלמא בגין כך לא אשתדל ביה כד אסתלק מעלמא בר קב"ה דאעליה לפרגודיה ועל דא סליק משה בנבואה עלאה ובדרגין יקירין מכל נביאי עלמא ושאר נביאי חמאן בתר כותלין סגיאין:	בא רבי אבא ונשקו, אמר ודאי נאה אמרת, וכאן הוא הכל. אשרי חלקו של משה נביא הנאמן על כל שאר נביאי העולם, בגלל זה כשהסתלק מהעולם לא עסק בו אלא הקדוש ברוך הוא שהעלהו לפרגודו, ועל כך עלה משה בנבואה עליונה ובדרגות נכבדות מכל נביאי העולם, ושאר הנביאים ראו אחר כתלים גדולים.
ויראני את יהושע הכהן הגדול (זכריה ג א) מאי קא חמא דהוה קאים קמי מלאכא ומתלבש בלבושין מלכותין עד דכרוזא נפיק ואמר הסירו (את) הבגדים הצואים מעלין¹⁰²⁷:	"ויראני את יהושע הכהן הגדול", מה ראה, שהיה עומד לפני מלאך ומתלבש בלבושים מלכותיים, עד שיצא הכרוז ואמר "הסירו הבגדים הצואים מעליו".

¹⁰¹⁹ מאי קמ"לן פסוק זה, ומשיב הרבה חידושים השמיענו כדמפרש (מ"מ).

¹⁰²⁰ דלא (דפ"ו).

¹⁰²¹ פי' מזו"ן, ולפי שלא פי' הענין היטב לכך הוסיף "ורזא דמלה אוקמוה" וכו' (מ"מ). עולים למ"ן בהיסוד דהנוק' ומעוררים יחוד עליון בהזו"ן, ומקבלים עי"ז תוספות אור וברכה ונשלמים ונעשים לנשמות מתוקנים, ונולדים ויוצאים מהיסוד דהנוק' כי משם הוא כל הנשמות (כמ"ש בזוה"ק ח"א י"ג סע"א וח"ב יב ע"א וח"ג ז ע"א קעד ע"ב) (כללים ח"א קו ע"ג).

¹⁰²² פי' בא להוסיף שכל הפרצופים כולם הם מזכר ונקבה כמ"ש הרב ז"ל. שאו"א הם מדכורא ונוקבא דאריך שהם צד ימינו ושמאלו. וזו"ן מאו"א וכן עזה"ד (מ"מ).

¹⁰²³ ע' זוה"ק ח"א כב ע"א כט ע"ב ובח"ב יב ע"א וח"ג ז ע"א יט ע"א קעד ע"ב וע' עוד ח"א יג סע"א וח"ב נה ע"א (כללים ח"א קח ע"ג), עי' זוה"ק שמות י"ב א' ויקרא ז' א' י"ט א' שלח קע"ד ב' וע' עוד בהקדמת זוהר בראשית י"ג סע"א (כללים ח"ב קלו ע"ד).

¹⁰²⁴ עי' זהר ח"ב מג ע"ב (דע"ה ח"ב קטז ע"א).

ח"ב יב ע"א, ולעיל ז ע"א, יט ע"א וח"א יג סע"א (לש"ו).

¹⁰²⁵ פי' נפש שקבלה המ' מאבא הנקרא סתם. ואל תאמר לפני המלאך פירוש מ' (מ"מ).

¹⁰²⁶ והכא (דפ"ו).

¹⁰²⁷ עי' לעיל קסט ע"ב, ועי' שעה"כ ב ע"ב: כי הנה אין אדם בארץ אשר לא יחטא, ועי' כן מפשיטין מעליו לבוש הקדושה ומלבישין לנשמתו לבוש הקלי', בגדים צואים, כדמיון מה שאמר הכתוב (שמות לג ו) ויתנצלו בני את עדים, ונמשך עליהם זוהמת הנחש, וכדמיון אדה"ר, שנאמר בהם (בראשית ג ז) וידעו כי ערומים הם, ואח"כ כתיב (בראשית ג כא) וילבישם כתנות עור, משכא דחויא (תיקו"ז יב ע"א).

אמר רבי יצחק כתוב כאן "ועומד לפני המלאך", מה זה "לפני המלאך", שהיה דין דינו אותו שכתוב בו "ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא".	אמר רבי יצחק כתיב הכא (שם) ועומד לפני המלאך מאי לפני המלאך דהוה דאין דינו ¹⁰²⁸ ההוא דכתיב ביה (קהלת ה ה) ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא:
מה בא להשמיענו, שכל אדם שלא זוכה בעולם הזה להתעטף בעטוף מצוה ולהתלבש בלבוש מצוה, כשנכנס בעולם ההוא עומד בלבוש טנופת שלא צריך, ועומד בדין עליו.	מאי קא משמע לן דכל בר נש דלא זכי ¹⁰²⁹ בהאי עלמא לאתעטפא ¹⁰³⁰ בעטופא דמצוה ולא תלבש בלבוש דמצוה כד עייל בההוא עלמא קאים ובלבושא (בלבושה) טנופא דלא אצטריך וקאים בדינא עליה:
בא וראה כמה לבושים מזדמנים באותו עולם, ואותו האיש שלא זוכה בעולם הזה בלבושי מצוה, כשנכנס לעולם ההוא מלבישים אותו בלבוש נודע אחד לפני בעלי הגיהנם, ואותו לבוש אוי למי שמתלבש בו, שהרי כמה	ת"ח כמה לבושי ¹⁰³¹ מזדמנין בההוא עלמא וההוא בר נש דלא זכי בהאי עלמא בלבושי דמצוה כד עייל לההוא עלמא מלבישי ליה בחד לבושא דאשתמודע לגבי מאריה ¹⁰³² דגיהנם וההוא לבושא ווי למאן דאתלבש ביה דהא כמה
רע"מ	רע"מ:
ציצית.	ציצית:
מצוה זו היא להזכיר כל מצוות התורה בשבילה, כמו שנאמר "וראיתם אתם וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם", זהו סימן המלך להזכיר ולעשות.	פקודא דא איהו לאדכר ¹⁰³³ כל פקודי אורייתא בניה כד"א (במדבר טו לט) וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות יי' ועשיתם אותם דא איהו סימנא דמלכא לאדכרא ולמעבד:
כתוב "ועשית ציץ זהב", והרי בארנו סוד הציץ להתעטר בו כהן גדול, וזהו ציץ להסתכל בו בעיניים שהוא סימן של עולם העליון שהתעטר בו כהן גדול. ולכן, הסתכלותו מכפרת על עזות פנים, שלא עומדת לפניו אלא פני אמת, סוד של כל אלו הפנים העליונים שהם פני	כתיב (שמות כח לו) ועשית ציץ זהב והא אוקימנא רזא דציץ לאתעטרא ביה כהנא רבא ודא איהו ציץ לאסתכלא ביה עינין דאיהו סימן דעלמא עלאה דאתעטר ביה כהנא רבא ובגין כך אסתכלותא דיליה מכפרא על עזות פנים דלא קיימא לקמיה אלא פנים דקשוט רזא דכל אינון פנים

¹⁰²⁸ אפשר שכנגד השכינה המתלבש' במטטרון המנהיג העולם בדין קאמר שהיא נקר' מלאך והיא דנה בתוך בית דין שהם סוד הסנהדרין את האדם, ואפשר שכנגד ראש בחינת הגבורה דיצירה דהיינו זכותא"ל ראש הדיינים שבהיכל זכות קאמר דתמן בית דין לכל הנהגת העולם, ושם גם כן הם דיינין נשמתין (אור יקר).

¹⁰²⁹ ואם תאמר וכי יהושע לא זכה בעיטוף המצות אתמהה, ויש לומר שבגדי יהושע לא היה על זה אלא על מה שפירשו רז"ל בעון בניו שהושיבו נשים נוכריות, ולזה כאשר השליכו נבוכדנאצר בכבשן האש עם אותם הרשעים וכו', אלא נפקא לן לענין עיטופא דמצוה כך, ומשום דמצות ציצית גורם שיפרוש האדם מנשים נוכריות כדאיתא במדרש, ויהושע בניו פגמו בזה נמצא מצות ציצית אשר לו פגום כיון שלא הועיל להפריש בניו מעבירה זו, ומשום דלאו ראה איהי שפיר קאמר (אור יקר).

¹⁰³⁰ כתב בספר אור ישראל לאתעטפה בסוד טלית גדול ולא תלבשה בסוד טלית קטן (מ"מ).

¹⁰³¹ ואם כן ממצאות בגדים צואים נפקא לן גם כן לענין הציצית (אור יקר).

¹⁰³² מהקליפות ממש והיינו ממצאות חטאותיו ועונותיו ופשעיו והם צואים, ומה גם אם הוא ממדרגת העבירות המחייבות אותו ליכנס אל תוך הקליפה הנקראת צואה רותחת כדפי' בזהר פרשת פקודי והיינו בגדים צואים, ובהיותם רואים אותו ממינם רודפים אחריו ומכניסים אותו אל מחיצתם ושם דנים אותו (אור יקר).

¹⁰³³ לאדכרא (דפ"ו).

עלאין דאין פנים	
קעה/א	
זהר:	זהר
גרידיני נמוסין זמינין לאחדא ביה ועייל ¹⁰³⁴ ליה לגיהנם ושלמה מלכא צווח ואמר (קהלת ט ח) בכל עת יהיו בגדיך לבנים:	שומרי החוקים עתידים לאחוז בו, ומכניסים אותו לגיהנם, ושלמה המלך צווח ואומר "בכל עת יהיו בגדיך לבנים".
תאנא ברוא דספרא דצניעותא ארבע מלכין נפקין ¹⁰³⁵ לקדמות ארבע ¹⁰³⁶ [סהדי] בהו תליין ¹⁰³⁷ כענבים באתכלא צירין בהו ז' רהיטין ¹⁰³⁸ סהדין סהדותא ולא קיימין בדוכתיה ¹⁰³⁹ :	למדנו בסוד ספרא דצניעותא, "ארבעה מלכים יוצאים למול ארבעה", עדים תלויים בהם כענבים באשכול צרורים בהם, "שבעה רצים מעידים" עדות ולא עומדים במקומם.
רע"מ:	רע"מ
דקשוט פנים דאמת דכלילן באמת דיעקב ציצית איהו נוקבא רזא דעלמא תתאה אסתכלותא לאדכרא ציין ¹⁰⁴⁰ [דכר] ציצית נוקבא ¹⁰⁴¹ ודא לכל ב"נ ציין לכהנא:	אמת, פנים של אמת שכלולים באמת של יעקב. ציצית היא נקבה, סוד עולם התחתון, הסתכלות להזכיר. ציץ זכר, ציצית נקבה, וזה לכל אדם,

¹⁰³⁴ ועיילי (דפ"ו).

¹⁰³⁵ לשון זה הובא בספד"צ פ"ה, ופי' הרח"ו שם ד' מלכין הם ד' יה"ו (מ"מ).

¹⁰³⁶ הם ד' אה"י, צירין בהו סוד הציצית (מ"מ).

¹⁰³⁷ פי' שד' ציציות שהם ד' יה"ו וד' אה"י. תלויים בהם כמה סודות כענבין באתכלא כמ"ש כן האי מצוה חדא ותליין בה המה ענפין וזגין וזמורין (מ"מ).

¹⁰³⁸ הם ז' כריכות (רח"ו). הם ד' מוחין ונ"ה הם ז' עינים עכ"ל [רח"ו] שם. ובכאן [רח"ו] כתב ז' רהיטין - ז' כריכות, עכ"ל. והכל אחד. עי' מלואים אות (ט).

¹⁰³⁹ היינו שמשוטטים בעולם (מ"מ).

¹⁰⁴⁰ עי' זהר שמות טו ע"א וע"ב ומאיר הזהר שם בשם הזהר הרקיע והגהות הלש"ו ומ"מ. כהן גדול הוא סוד ז"א המלוש בחושן ואפוד שהם לאה ורחל, ונקרא ז"א כה"ג בעת שמתפשטים בו המוחין דאבא, שהוא המוחין דגדלות שני, אשר על ידם הוא היחוד העיקרי דפב"פ דהזו"ן וכנ"ל, ונקרא אז ז"א כה"ג, והוא ע"י המוחין דמצד אבא, כי עיקר כה"ג הוא אבא, שהוא הנכנס לפני ולפנים לפני א"ס ית"ש, ובו משתמש א"ס ית"ש בכל גילוייו אשר באצילות כולו. וכמ"ש הרב בשער השמות (בסופו) כי אי אפשר להתלבש אור הא"ס בשום אחד מי' ספי' אם לא ע"י שיתלבש תחילה אור החכמה בהם, וזה סוד כולם בחכמה עשית (תהלים קד כד), וכן כתב עוד בשער סדר אבי"ע (פרק ב) ובכ"מ, ולכן נקרא החכמה שהוא אבא בשם כה"ג, והוא המלוש בחושן ואפוד, שהם זו"ן, וכמ"ש בפר' פקודי (רלא ע"א) ע"ש בהגהות מהרח"ו (דע"ה ח"ב קג ע"ד),

¹⁰⁴¹ ודע כי ב' מיני ציציות הם, התכלת והלבן. ר"ל כי בזמן שבית המקדש קיים, היה חוט תכלת עם הלבן, ובזמן הזה לא יש כי אם לבן. והענין הוא כי כבר נתבאר ב' מיני בחי' מוחין יש בז"א, אם מצד אבא אם מצד אימא. אמנם המוחין דמצד אבא, אין לנו עתה עסק בהם, לפי שהאור היוצא מהם הוא סוד הציץ של כהן גדול, שהוא ממוחין דאבא, ולכן נקרא ציץ דכורא כנז', בפ' שלח לך (דף קעד ע"ב בר"מ) וע"ש. אבל הציצית הוא ממוחין דאימא, ולכן נקרא ציצית בלשון נקבה (שעה"כ ציצית ד).

מוחין דאבא - עי' אד"ר קלב ע"ב: ומה דיקנא אתגלייא, דיקנא דכהנא רבא עלאה - דיקנא דאבא עלאה (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ב ד"ה בתליסר). אבא נכלל במזל העליון הרי הוא בחינת הדכר, ואילו אימא נכללת במזל התחתון הרי הוא בחינת הנקבה. מזל עליון כולל את כל ח' התיקונים הראשונים, כנגד ח' בגדי הכה"ג (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ג ד"ה וידוע) שכן התיקונים מכונים בגדים. ובאמת בתחילה לא התלבשו על דיקנא דע"ק אלא ט' ת"ד. והנה אם כי משה רבינו ע"ה הזכיר בתורה את י"ג המדות, הם אינם אלא חיצוניות י"ג ת"ד דא"א שנעשו פנימיות לדיקנא דז"א. ולכן נקראים הם על שם ז"א, ככל חיצוניות של בחינה עליונה שנעשית פנימיות לבחינה תחתונה יותר ואעפ"כ נקראת על שם התחתון. והנה ז"א מכונה כהנא רבא ונוק' מכונה כהן הדיוט (והוא משתמש בד' בגדים בלבד, שכן אין לנוק' אלא אותם ד' ת"ד הפנויים משערות (דהיינו תיקונים ג' ה' ז' י"ב)). והת"ד דא"א שמתלבשים בדיקנא דז"א מכונים כהנא רבא עילאה (ב"ע קו ע"א). עיקר הדיקנא דכה"ג הוא באבא, שכן הוא הראשון לקבלת אור א"ס, ועל ידו משתמש אור

וציץ לכהן. ושנינו אסור להסתכל בשכינה, בגלל זה יש תכלת, משום שתכלת היא כסא לבית דוד ותקונו, וזהו "פחד מלפני ה'" לפחד מאותו מקום, ועל זה "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה'", וזה הכסא שדנים בו דיני נפשות כמו שפרשוהו, וכל הצבעים טובים לחלום פרט לתכלת, שהוא כסא שעולה בדין הנפשות.	ותנינן אסור לאסתכלא בשכינתא בג"כ אית תכלא [בגין דתכלת] (גוון תכלת) איהו כרסייא לבית דוד ותקונא דיליה ודא איהו דחלא [מן קדם יי' לדחלא] מההוא אתר ועל דא (במדבר טו לט) וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות יי' ודא כרסייא¹⁰⁴² [ד]דיינין בה דיני נפשות כמה דאוקמוה דכל גווינין טבין לחלמא בר תכלא דאיהו כרסייא דסליק בדינא דנפשות:
כתוב "ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת", לא כתוב "ונתנו על הכנף" אלא "ונתנו על ציצית", שזהו שמכסה על שאר החוטים.	כתיב (במדבר טו לח) ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת ונתנו על הכנף לא כתיב אלא ונתנו על ציצית דדא איהו דחפי על¹⁰⁴³ שאר חוטיין:
"וראיתם אותו וזכרתם", וכתוב "זכור את אשר עשה לך עמלק", למה זה, אלא [משל] לבן שפרץ גדר ונשכו כלב, כל זמן שאביו רוצה להוכיח את בנו, היה אומר זכור כשנשך אותך הכלב.	וראיתם אותו וזכרתם (במדבר טו לט) וכתיב (דברים כה יז) זכור את אשר עשה לך עמלק מ"ט דא אלא לברא דפריץ גדרא ונשכיה כלבא כל זמנא דאבוי בעי לאוכחא לבריה הוה אמר הוי דכיר כד נשיך לך כלבא:
גם כאן "וראיתם אותו וזכרתם", שזהו מקום שעולות הנשמות לדון. כדוגמא זה "והיה כל הנשוך וראה אותו וחי", למה, אלא כשמעלה את עיניו ורואה דמות אותו שנשכו, היה פוחד ומתפלל לפני ה', והיה יודע שהוא עונש הרשעים.	אוף הכא וראיתם אותו וזכרתם דדא איהו אתר דסלקין נשמתין למידן כגוונא דא (במדבר כא ח) והיה כל הנשוך וראה אותו וחי אמאי אלא כד סליק לעינוי וחמי דיוקנא דההוא דנשיך [ליה] (קא) הוה דחיל וצלי קדם יי' [והוא] ווהוהו [ואיהו] ידע דאיהו עונשא דחייביא:
כל זמן שהבן רואה רצועת אביו פוחד מאביו, ניצל מהרצועה ניצל מהכל. מי גרם לו להנצל, זה שראה בעיניו אותה רצועה, אותה רצועה גרמה לו להנצל, ולכן "וראה אותו וחי".	כל זמנא דברא חמי רצועה דאבוי דחיל מאבוי אשתזיב מרצועה (ו)אשתזיב מכלא מאן גרים ליה לאשתזבא ההוא דחמי בעינוי ההוא רצועה ההוא רצועה גרים ליה לאשתזבא [וע"ד (שם) וראה אותו וחי]:
ראה רצועה שמלקה אותו, והיא עשתה לו להנצל. גם כך "וראיתם אותו וזכרתם", "ועשיתם" ודאי. ואם לא, הרי הרצועה שזו תגרם לכם לשוב לעבודתי תמיד, ואז "ועשיתם".	[חמי רצועה דאלקי ליה ואיהו עביד ליה לאשתזבא] אוף הכא וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם ודאי ואי לאו הא רצועה דהאי יגרום לכון למהוי תבין לפולחנא דילי תדיר וכדין ועשיתם:
"ולא תתורו אחרי לבבכם", ימנע	ולא תתורו אחרי לבבכם (במדבר טו

א"ס בכל גילוייו. וזאת על ידי שהוא מקבל מהמזל העליון הרי הוא התיקון הח' דדיקנא, וכלול מכל ז' התיקונים העליונים (לש"ו דע"ה ח"ב קד ע"א). אבא מכונה כה"ג מכיוון שהוא נכנס לפני ולפנים לקבל מאור א"ס (לש"ו כללים ח"ב עא ע"ד). והנה בחינה זו שייכת גם בא"ק, שאבא דא"ק עולה באור האוזן (לש"ו כללים ח"ב יז ע"ב).

¹⁰⁴² בריאה (יהל אור).

¹⁰⁴³ שהן ז' חוטיין, ז"ס דכלילין בבת שבע, מל' (יהל אור).

למ' ימנע מנכון בישין ארחין אחרנין ודאי לא תתורו (וכו') ולא תעבדון¹⁰⁴⁴ בישין ועל דא סלקא גוון תכלא דא תכלת דמיא לכסא הכבוד מה כסא הכבוד עביד לבר נש למהך לארחא דמישר לדכאה ליה אופ האי תכלת עביד לב"נ למהך בארח מישר ודאי דכלא אית לדחלא מהאי אתר למיהך במישר:	מכס דרכים רעים אחרים, ודאי "לא תתורו", ולא תעשו רעות, ועל זה עולה גוון תכלת, זו תכלת דומה לכסא הכבוד, מה כסא הכבוד עושה את האדם ללכת בדרך ישר לטהרו, גם תכלת זו עושה את האדם ללכת בדרך ישר ודאי, שהכל יש לפחד ממקום זה ללכת ישר.
כתיב (ישעיה כד טז) מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק ואומר רזי לי (רזי לי) וגו' מכנף הארץ דא כנף דציצית דאיהו כנף הארץ זמירות שמענו אלין שאר חוטיין דנפקין ותליין מאתר עלאה גו אינון¹⁰⁴⁵ שבילין עלאין דנפקין מחכמה עלאה:	כתוב "מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק", ואמר "רזי לי וגו'". "מכנף הארץ", זה כנף הציצית, שהוא כנף הארץ, "זמירות שמענו", אלו שאר החוטים שיוצאים ותלויים ממקום עליון, תוך אותם שבילים עליונים שיוצאים מחכמה עליונה.
צבי לצדיק דא צדיק חי העולמים¹⁰⁴⁶ דאינון חוטיין אינון שפירו דיליה דהא מניה נפקין וכל חוטא כלילא בתרין סטריין¹⁰⁴⁷ וכד אסתכלנא אמינא רזי לי רזי לי דהא מגו רזא עלאה דכל מהימנותא נפקין:	"צבי לצדיק", זה צדיק חי העולמים, שאותם חוטים אלו יפיו, שהרי ממנו יוצאים, וכל חוט כלול בשני צדדים, וכשהסתכלתי אמרתי, רזי לי רזי לי, שהרי מתוך סוד עליון של כל האמונה יוצאים.
וכד אסתכלנא בתכלת וחמינא רצועה לאלקאה אתר דחילו למדחל אמינא אוי לי דבני נשא לא ידעי לאשגחא ולאסתכלא על מה מתענשין לשקרא בהאי בוגדים בגדו (ישעיה כד טז) דהא קורין ק"ש בלא ציצית וסהדין סהדותא דשקרא ואלין אינון בוגדים דבגדו משקרי דגרמייהו:	וכשהסתכלתי בתכלת וראיתי רצועה להלקות, מקום יראה לפחד, אמרתי אוי לי שבני אדם לא יודעים להשגיח ולהסתכל על מה נענשים, לשקר בזה בוגדים בגדו, שהרי קוראים קריאת שמע ללא ציצית ומעידים עדות שקר, ואלו הם בוגדים שבגדו משקרים בעצמם.
ובגד בוגדים בגדו לבושא דלהון בלא ציצית אקרי בגד בוגדים לבושא דאינון בוגדים דבגדו דמשקרי [וסהדין] סהדותא דשקרא בכל יומא ווי לון ווי לנפשזוהון דסלקי בההוא כרסייא דתכלא למידן ועלייהו כתיב (תהלים קא ז) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני הווא בגד דלהון אשתמודע לגבי כל מאריהון דדינין:	"ובגד בוגדים בגדו", לבושם בלי ציצית נקרא בגד בוגדים, לבוש של אותם בוגדים שבגדו, שמשקרים ומעידים עדות שקר בכל יום, אוי להם אוי לנפשם, שעולים באותו כסא תכלת לדון, ועליהם כתוב "דבר שקרים לא יכון לנגד עיני", אותו בגד שלהם נודע לכל בעלי הדינים.
ווי לון דלית לון חולקא בעלמא דאתי	אוי להם שאין להם חלק בעולם הבא, אשריהם הצדיקים שלבושיהם

¹⁰⁴⁴ תעבדו (דפ"ו).

¹⁰⁴⁵ ל"ב נתיבות דנפקין מחכמה, וכלהו מתפשטין בגוף כידוע, כנגדו ל"ב חוטיין (יהל אור).

¹⁰⁴⁶ קשרין וחולייין ח"י (יהל אור). עי' פ"ח לח ע"א: כל האומר חי העולמים בפת"ח תחת הח' הוא טעות גדול כי חי הוא חוץ מן העולמים אבל האומרים חי העולמים בציר"י תחת הח' הוא מחבר המדות שהם חו"ב ביחוד לכן צ"ל חי העולמים בציר"י והוא נכון עיין בת"ט סוף מסכת תמיד טעם נכון.

¹⁰⁴⁷ זה יובן במ"ש הפוסקים שהחוטים יהיו כפולים לרמוז שהם כלולים חד בחברי' דין ברחמים ורחמים בדין (זהר הרקיע). דינא ורחמי, לכן כ"א כפול לשנים. ד' חוטיין נגד ד' אותיות השם, כולם בחכמה עשית (יהל אור).

ותקוניהם נודעים למעלה, להיטיב להם בעולם הזה ובעולם הבא.	זכאין אינזן צדיקיא דמלבושיהון ותקוניהון אשתמודען לעילא לאוטבא לזן בהאי עלמא ובעלמא דאתי ע"כ ¹⁰⁴⁸ :
מצוה זו מצות ציצית, כולל תכלת ולבן, דין ורחמים. באש, אש לבן ולא אוכל, תכלת אוכל, ומכלה. ותאכל העולה לבן מימין ותכלת משמאל עמוד האמצעי יחוד, בין שניהם ירוק.	פקודא דא מצות ציצית כליל תכלת ולבן דינא ורחמי בנורא אשא חורא לא אכיל תכלא אכיל ושיצי (דה"ב ז א) ותאכל העולה חור מימינא תכלת משמאלא עמודא דאמצעיתא יחוד בין תרויהו ירוק:
ולכן בארו בעלי המשנה מאימתי קוראים את השמע בשחרית, משיכיר בין תכלת ללבן, ולכן תקנו פרשת ציצית לקרא אותה ביחוד.	ובג"ד אוקמוה מארי מתני' מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת ללבן ובג"ד תקינו פרשת ציצית למקרי לה ביחודא ע"כ ¹⁰⁴⁹ :
	קעה/ב
	זהר
אמר רבי יהודה כמה עדים עשה הקדוש ברוך הוא להעיד בהם בני אדם, וכולם בעצה ובעדות עומדים מולו. קם בבוקר מושיט רגליו ללכת, עדים עומדים מולו מכריזים ואומרים "רגלי חסידיו ישמור וגו'", "שמור רגלך כאשר תלך", "פלס מעגל רגלך".	אמר רבי יהודה כמה סהדי ¹⁰⁵⁰ עביד קב"ה לאסהדא בהו בבני נשא וכלהו בעיטא ובסהדותא קיימין לקבליה קם בצפרא אושיט רגליו למהך ¹⁰⁵¹ סהדייא קיימין לקבליה מכריזין ואמרין (שמואל א' ב ט) רגלי חסידיו ישמור ¹⁰⁵² וגו' שמור רגלך כאשר תלך (קהלת ד יז) פלס מעגל רגלך ¹⁰⁵³ (משלי ד כו):
פותח עיניו להסתכל בעולם, העדים אומרים "עיניך לנוכח יביטו", קם לדבר, העדים אומרים "נצור לשונך מרע וגו'", מושיט ידיו בדברי העולם, העדים אומרים "סור מרע ועשה טוב".	אפתח עיני ¹⁰⁵⁴ לאסתכלא בעלמא סהדייא אמרי (משלי ד כה) עיניך לנכח יביטו ¹⁰⁵⁵ קם למללא ¹⁰⁵⁶ סהדייא אמרי (תהלים לד יד) נצור לשונך מרע ¹⁰⁵⁷ וגו' אושיט ידיו ¹⁰⁵⁸ במלי עלמא סהדייא אמרי (שם טו) סור מרע ¹⁰⁵⁹ ועשה טוב ¹⁰⁶⁰ :

¹⁰⁴⁸ שמות מג א והיה לאות וכו' (דרך אמת).

¹⁰⁴⁹ חסר כאן ועי' בסוף הספר סימן ד' וסימן ה' (הערת הזהר).

¹⁰⁵⁰ מייתי לה לפרש דברי ספרא דצניעותא כדמסיק (אור יקר).

¹⁰⁵¹ היינו נגד השכינה שהיא לרגליו ומעידים לו ראשונה שאל יחשוב שיכשל בעבודה אלא יתעסק בה (אור יקר).

¹⁰⁵² ירצה אפילו יעשה לפניו מן השורה לא יבואהו בזה כשלון אלא רגלי חסידיו ישמור ההיא שמירה, ואם יחשוב שבכח העבירה ינהא אינו אלא "ורשעים כחשך ידמו" ממש הקב"ה מחשיך להם הדרך מצד החשך השמאלי הפך הימין, והיינו מצד הגבורה המחשכת הדין על ידי גבורה, חשך נתאה על ידי החשך החצון (אור יקר).

¹⁰⁵³ בשלישית מעידים לו מצד האמצע "פלס מעגל רגלך" מצד קו האמצעי שהוא בין שני הבחינות והיינו שאין ראוי לאדם שיהיו מצדיו כלם לצד אחד אלא בפלס ומאזנים לאחוז מזה וגם מזה אל ינח ידיו בענייני עסק המצות (אור יקר).

¹⁰⁵⁴ והיינו העדאה מצד י' ראשונה של שם שבה היא הראיה (אור יקר).

¹⁰⁵⁵ שלא יגרום עקימות עינים להביט במה שהם חוצה אלא "לנוכח" דהיינו שתהיה החכמה נקשרת בבניה ואם יראה בחצונים יפריד חס ושלוש (אור יקר).

¹⁰⁵⁶ היינו העדאה מצד ה' ראשונה (אור יקר).

¹⁰⁵⁷ שהיא סוד לשון וא"ו ומשך וא"ו שבתוך הפ"ה שהיא ה' עליונה "מרע" שלא ימשך משם אל החצונים שהם הרעים ונמצא מפריד בין ה' לו' "ושפתך" הם נצח והוד שהם שערי צדק העליון דהיינו בינה "מדבר מרמה" ונמצא מפריד בין ה' עליונה לה' תחתונה (אור יקר).

¹⁰⁵⁸ שהם מצד ו' דהיינו הגוף המשתמש בימין ובשמאל (אור יקר).

אי ציית להו יאות¹⁰⁶¹ ואי לא כתיב (זכריה ג א) והשמן עומד על ימינו¹⁰⁶² לשמנו כלהו סהדין עליה בחובוי לעילא אי בעי ב"נ לאשתדלא בפולחנא דקב"ה כלהו סהדין סניגורין קמיה וקיימין לאסחדא עליה טבאן בשעתא דאצטריך ליה:	אם הוא מקשיב להם, יפה. ואם לא, כתוב "והשמן עומד על ימינו לשטנו", כולם מעידים עליו בחטאיו למעלה. אם רוצה האיש לעסוק בעבודת הקדוש ברוך הוא, כולם מעידים סגוריא לפניו, ועומדים להעיד עליו טובות בשעה שצריך לו.
קם בצפרא מברך כמה ברכאן אנח תפילין ברישיה בין עינוי בעי לוקפא רישיה חמי שמא קדישא עלאה¹⁰⁶³ אחיד ורשים על רישיה ורצועין תליין מהאי גיסא ומהאי גיסא על לביה הא אסתכל ביקרא דמאריה אושיט ידוי חמי ידא אחרא מתקשרא בקשורא דשמא קדישא¹⁰⁶⁴ אהדר ידיה ואסתכל ביקריה דמאריה:	קם בבוקר, מברך כמה ברכות, מניח תפלין בראשו בין עינוי, רוצה להרים ראשו, רואה שם הקדוש העליון אחוז ורשום על ראשו, ורצועות תלויות לו מצד זה ומצד זה על לבו, הרי מסתכל בכבוד רבונו, מושיט ידיו רואה יד אחרת מתקשרת בקשר השם הקדוש, מחזיר ידו ומסתכל בכבוד רבונו.
אתעטף בעטופא דמצוה בארבע זיוין דכסותיה ארבע מלכין נפקין לקדמות ארבע¹⁰⁶⁵ (ארבע) סהדי קשוט דמלכא¹⁰⁶⁶ תליין¹⁰⁶⁷ מארבע זיוין ותליין בהו כענבים באתכלא מה אתכלא דאיהו חד ותליין ביה כמה ענבים מהאי סטר ומהאי סטר כך האי מצוה חדא ותליין ביה כמה ענבים וזגין וזמורין צרירין בהו:	מתעטף בעטוף של מצוה בארבע זויות כסותו, ארבעה מלכים יוצאים לכנגד ארבעה. ארבעה עדי אמת של המלך תלויים מארבע זויות, ותלויים בהם כענבים באשכול. מה אשכול שהוא אחד ותלויים בו כמה ענבים מצד זה ומצד זה, כך זה מצוה אחת ותלויים בה כמה ענבים זגים וזמורות צרורים בהם.

¹⁰⁵⁹ שלא ימשך כח משם אל החצונים ועשה "טוב לייחד" קב"ה ושכינתיה גאולה לתפילה כדפי' והטוב בעיניך עשיתי (אור יקר).

¹⁰⁶⁰ "בקש שלום" מצד מדתו [מצד הרע הה'] והרי ארבע אזהרות לארבע אותיות של השם (אור יקר).

¹⁰⁶¹ מצד העדים הם כחות קדושים ממש מההיכלות כגון המעידים על הרגליים מהיכל לבנת הספיר ועצם השמים ונוגה, והמעידים על העינים ועל הפה הם מהיכל קדש הקדשים, והמעידים על הידים הם מהיכל זכות אהבה ורצון, ויש נגדיים מצד החוץ, לכך הוא עומד לפני המלאך אם שמע למלאך הרי טוב (אור יקר).

¹⁰⁶² גובר השמאל על הקדוש הימין לשטנו בכח מעשיו הרעים ואז מלאך טוב עונה אמן בעל כרחו ומעיד וזהו שאמר "כולחו סהדין עליה בחובוי" (אור יקר).

¹⁰⁶³ פי' ד' אותיות אדנ"י שהם תפילין של ראש (מ"מ).

¹⁰⁶⁴ פי' ד' אותיות אדנ"י שבמ' (מ"מ).

¹⁰⁶⁵ נראה לי שהם סוד ד' שמות אה"י כנגד ד' שמות יה"ו שכולם במילוייהם כמנין ציצית. והנה הם תלויים בטלית שהוא המקיף כענבים באשכול כי המקיף חיות הפנימי וד' שמות אלו הם בסוד פנימיות ובוקע לחוץ (זהר הרקיע). לשון זה הובא בספרא דצנעותא פ"ה ופי' הרח"ו שם ד' מלכין הם ד' יה"ו (מ"מ).

¹⁰⁶⁶ פירוש ד' ציציות הם עדי' על האדם (מ"מ).

¹⁰⁶⁷ פירשנוהו למעלה [עמוד א'] (מ"מ).

שבעה רציים, אלו הם שבעה צרורות של תכלת שצריך לכרוך בה בכל אחד ואחד, או להגדיל עד שלשה עשר, מי שיוסיף לא יוסיף עליהם על שלשה עשר, מי שימעט לא ימעט משבעה.	שבעה רהיטין אלין אינון ¹⁰⁶⁸ שבעה צריירין דתכלתא דבעי לכרכא ביה בכל חד וחד או לאסנאה עד תליסר ¹⁰⁶⁹ מאן דיוסיף לא יוסיף עלייהו על תליסר מאן דימעט לא ימעט משבעה:
ולמדנו תכלת זוהי סוד דוד המלך, וזה חוט אברהם שזכה בו לבניו אחריו. מה זה תכלת, תכלית הכל (ודאי). רבי יהודה אומר כסא הכבוד נקרא.	ותאנא האי ותכלתו הוא רזא דדוד ¹⁰⁷⁰ מלכא ודא חוטא דאברהם דזכה ביה לבנוי בתריה ¹⁰⁷¹ מאי תכלת תכלית דכלא (ודאי) רבי יהודה אומר כסא הכבוד אקרי:
רבי יצחק אמר שבע כריכות, שהיא שכינה, שביעית הכל בודאי, שהרי היא מתברכת מששה אחרים על ידי הצדיק, ואם שלשה עשר שלשה עשר הם כמו שבארוה, בשלש עשרה מדות וזהו פתח הכל.	רבי יצחק אמר שבעה כריכין דאיהי שכינתא ¹⁰⁷² שביעתא דכלא ודאי דהא היא מתברכא משתא ¹⁰⁷³ אחרנין על ידא דצדיק ואי תלת עשר תלת עשר אינון כמה דאוקמוה בתלת עשר מכילין והאי היא פתחא דכלהו:
והיא חוט אחד ורשומה בצבעיה, וצבעה יוצא מדג אחד שהולך בים כנרת, וכנרת נקראת על שמה, ועל זה כנור היה תלוי מעל מטת דוד, שהרי (של דוד) ודאי הוא כנור דוד מנגן מאליו למלך הקדוש העליון, ולכן גווניו עולים עד הרקיע, ומהרקיע עד הכסא.	והיא חוטא חד ורשימא בגוונהא וגוונא דילה נפיק מחד נונא ¹⁰⁷⁴ דאזיל בים כנרת ¹⁰⁷⁵ וכנרת על [שמה] (שמא) אתקרי ¹⁰⁷⁶ ועל דא כנור הוה תלוי לעילא מערסא דדוד דהא (דדוד) ודאי איהו כנור דדוד מנגן מאליו למלכא קדישא עלאה ובג"כ גווניו עייל עד רקיעא ¹⁰⁷⁷ ומרקיעא עד כורסיא:
וכאן כתוב מצוה כמו שנאמר מצות המלך היא, "מדוע אתה עובר את מצות המלך", "כי מצות המלך".	והכא כתיב מצוה ¹⁰⁷⁸ כד"א מצות המלך [היא] מדוע אתה עובר את מצות המלך (אסתר ג ג) כי מצות המלך ותאנא יסודא

¹⁰⁶⁸ הם ז' שמות מרגלאין הרמוזים בתפלת שבת שעולה כן והם סוד הציצית היוצאין ממותרין מוחין בסוד קוצי דשערי דעליהון אתמר מלך אסור ברהטים דאינון רהיטי מוחא א"כ ד' מוחין ולבוש שלהם נה"י הם ז' רהיטין (זהר הרקיע). ז' שמות שהם הויה בניקוד צבאות בחסד, הויה בניקוד אלהים בגבורה, מצפצ בת"ת, אל בנצח, אלהים בהוד, מצפצ ביסוד, יה אדני במלכות (וכמ"ש בזה"ק פ' יתרו צב ע"א, וע"ש במקדש מלך, וביהל אור להגר"א, ובפע"ח שער שבת פ"ח, ובשער הכוונות שבת שם, ובדרושי ק"ש פ' ציצית דף כז ע"ב ועוד בכ"מ בזה). ואלו הז' שמות [הנ"ל לל אשם אלהים בהוד – שער היחודים יט] עם כללותם הם גימ' תת"נ כמספר תכלת שהוא במלכות, וכמ"ש בזה"ק (פ' שלח קעה ע"ב), כי כל אלו הז' שמות הם נמשכין אל המלכות מן היסוד, שהוא סוד חלזון העולה מן הים פעם אחת לשבעים שנה (הקדר"ש צב ע"ד).

¹⁰⁶⁹ כתב מורינו ז"ל שיובן במ"ש הרב ז"ל כי כנ"ף הוא אה"ה דהה"ן ופשוט ומלא ומלא דמלא דאה"ה דה"ה ה"ה הוא ט"ל לכן לא ימעט מז' חוליות וכל חולייא ג' הם כ"א נגד אהיה פשוט. ולא יוסיף על תליסר וכל א' ג' הם ט"ל נגד פשוט ומלא ומלא דמלא דאה"ה עכ"ל (מ"מ).

¹⁰⁷⁰ פירוש תכלת היא מ' שרומזת לדוד והיא חוט דאברהם (מ"מ).

¹⁰⁷¹ בתרוי (דפ"ו).

¹⁰⁷² פ' ר' יצחק בא לפרש סוד ז' חוליות היא מ' שמקבלת מ"ק דזעיר הרי ז'. וסוד י"ג שמקבלת מ"ג מדות דרחמי (מ"מ).

¹⁰⁷³ משיתא (דפ"ו).

¹⁰⁷⁴ יסוד (מ"מ).

¹⁰⁷⁵ מלכות (מ"מ).

¹⁰⁷⁶ פ' כנרת שבעוה"ז על שם המלכות נקרא (מ"מ).

¹⁰⁷⁷ פ' שתכלת דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד כמרז"ל (מ"מ).

¹⁰⁷⁸ פ' את כל מצות ה' (מ"מ).

ולמדנו יסוד ושרש במלך מתעטרים כאחד, וזוהי כתר ופתח לכל שאר הכתרים, שכתוב "פתחו לי שערי צדק", וכתוב "זה השער לה", ועל זה כתוב "וראיתם אותו וזכרתם את מצוות ה'", להכליל בזה כל שאר הכתרים, ולכן הם מעידים עדות ולא עומדים במקומם משום שהיא מצות.	ושרשא ובמלכא (במלכו) מתעטרים כחדא והאי הוא [כתרא דוכתא] [כתרא] (דוכתא) ופתחא לכל שאר כתרינ דכתיב (תהלים קיח יט) פתחו לי שערי צדק וכתיב (שם כ) זה השער לי' וע"ד כתיב (במדבר טו לט) וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות יי' לאכללא בהאי כל שאר כתרינ וע"ד אינון סהדי סהדותא ולא קיימי בדוכתייהו¹⁰⁷⁹ בגין דאיהי מצות:
ושנינו תשמישי מצוה נזרקין, ואם תאמר הרי לולב וערבה וכו' תשמישי קדושה הם, למה נזרקים, אלא תשמישי קדושה משום שרשומים בכתובת השם הקדוש.	ותנינן תשמישי מצוה נזרקין ואי תימא (ואיתימא) הא לולב וערבה וכו' [תשמישי קדושה]¹⁰⁸⁰ אינון ולמה¹⁰⁸¹ נזרקין אלא תשמישי קדושה בגין דרשימין בכתביה דשמא קדישא¹⁰⁸²:
אמר רבי יצחק, אותם חוטים להראות איך תלויים מכאן ומכאן לארבעה צדדי העולם ממקום זה, והיא שולטת על הכל בסוד הלב שהיא לב כל העולם הזה, ולב העליונים ותלויה בלב העליון, והכל הוא בלב שיוצא מחכמה עליונה.	א"ר יצחק אינון חושין לאחזאה היך תליין מכאן ומכאן לד' סטרי עלמא מהאי אתר ואיהי שלמא על כלל¹⁰⁸³ ברזא דלב¹⁰⁸⁴ דאיהי לבא דכל האי עלמא ולבא דעלאי ותליא בלב עלאה¹⁰⁸⁵ וכלא הוא בלב דנפק¹⁰⁸⁶ מחכמה עלאה:
אמר רבי יצחק שיעור של זה (ואורך) של זה נתבאר באותיות חקוקות של רבי אלעזר. אמר רבי יהודה אמר הקדוש ברוך הוא, מי שרוצה ללכת אחר יראתי ילך אחר הלב הזה ואחרי העינים שעומדים עליה. מי הם עיניים אלה, כמו שנאמר "עיני ה' אל צדיקים", אבל אתם "לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם".	א"ר יצחק שעורא דהאי (ס"א ואורכא) דהאי אתמר באתוון גליפן דר' אלעזר א"ר יהודה אמר קב"ה מאן דבעי למהך בתר דחלתי יהך בתר לבא דא¹⁰⁸⁷ ובתר עיינין דקיימין עלה¹⁰⁸⁸ מאן אינון עיינין כד"א (תהלים לד טז) עיני יי' אל צדיקים אבל אתם לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם (במדבר טו לט)
קע/א	
למה, משום שאתם "זונים אחריהם". אמר רבי חייא למה כאן יציאת מצרים, שכתוב "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים" אלא משום	מ"ט בגין דאתם זונים אחריהם אמר רבי חייא מאי טעמא הכא יציאת מצרים דכתיב (ויקרא יט לו) אשר הוצאתי אתכם מארץ

¹⁰⁷⁹ פי' שהם ז' עינים המשוטטים ומעידים על האדם (מ"מ).
¹⁰⁸⁰ פי' קס"ד שגם לולב וערבה נקרא תשמישי קדושה ותיירץ דאינו כן שאין נקרא תשמישי קדושה אלא מי שיש בו כתיבה (מ"מ).
¹⁰⁸¹ אמאי (דפ"ק).
¹⁰⁸² הרח"ו זלה"ה פירש דתשמישי קדושה הרשומין בכתב נגנזין, ושאין רשומין בכתב כגון לולב וערבה נזרקין (רמ"ז).
¹⁰⁸³ פי' מלכות (מ"מ).
¹⁰⁸⁴ פי' שהמלכות נקרא לב שיוצאה מכנגד הלב דזעיר ולכך היא לבא דעלמא (מ"מ).
¹⁰⁸⁵ פי' זעיר (מ"מ).
¹⁰⁸⁶ שהם סוד ל"ב נתיבות חכמה (רח"ו).
¹⁰⁸⁷ פי' מ' (מ"מ).
¹⁰⁸⁸ פי' ד' מוחין ונה"י שהם ז' עינים כמש"ל (מ"מ).

שכשיצאו ממצרים נכנסו בחלק זה, ובזה הרג הקדוש ברוך הוא הרג במצרים, ולכן במקומו נזכר ובמקומו הזהירם בזה, מה זה במקומו, משום שמצוה זו היא מקומה.	מצרים אלא בגין דכד נפקו ממצרים בהאי חולקא עאלו ¹⁰⁸⁹ ובהאי קטיל קב"ה קטולא דמצרים וע"ד באתריה אתדכר ובאתריה אודהר להו בדא מאי באתריה בגין דהאי מצוה היא אתר דילה:
שנה רבי ייסא, כתוב "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". "כימי", היה צריך לכתוב "כיום", שהרי בזמן אחד יצאו ולא התעכבו, אלא כמו אותם ימים עליונים שהתברכה בהם כנסת ישראל, כך עתיד הקדוש ברוך הוא להוציא את ישראל מהגלות, ואז כתוב "ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו וגו'", "זמרו ה' כי גאות עשה מודעת זאת בכל הארץ".	תאני ר' ייסא כתיב (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות כימי כיום מבעי ליה דהא בחד זמנא נפקו ולא אתעכבו אלא וכו' (באינון) יומין עלאין דאתברכא בהו כנסת ישראל וכו' (כד) זמין קב"ה לאפקא להו ישראל מן גלותא וכדין כתיב (ישעיה יב ד) ואמרתם ביום ההוא הודו ליי' קראו וגו' זמרו יי' כי גאות עשה מודעת זאת בכל הארץ:
מה זה "מודעת זאת", משום שעכשיו נודעה זאת בעטוף מצוה, באותו זמן תודע זאת בכמה מנהגים שלה, שיעשה הקדוש ברוך הוא אותות ונסים בעולם, אז כתוב "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".	מאי מודעת זאת בגין ודהשתא (ד) אשתמודעא זאת (השתא) בעטופא דמצוה ובהווא זמנא אשתמודעא זאת בכמה נמוסין דילה (ואשתמודעא זאת בהווא זמנא) דיעביד קב"ה אתין ונסין בעלמא כדין כתיב (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד:
	ברוך יי' לעולם אמן ואמן ימלך יי' לעולם אמן ואמן:
	פרשת ויקח קרח:
"ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי וגו' וגו'", רבי אבא פתח "הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים", כמה עליונים הם דברי התורה, כמה מכובדים הם, נחמדים הם למעלה, נחמדים הם לכולם, בגלל	ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי וגו' (במדבר טז א) רבי אבא פתח (תהלים יט יא) הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים ¹⁰⁹⁰ כמה עלאין פתגמי אורייתא ¹⁰⁹¹ כמה יקירין אינון ¹⁰⁹² תאיבין אינון לעילא ¹⁰⁹³ תאיבין אינון לכלא ¹⁰⁹⁴ בגין

¹⁰⁸⁹ עאל (דפ"ו).

¹⁰⁹⁰ אפשר שנחמדים מזהב הוא מצד הבינה, ופז רב י' מצד החכמה, ומצד המלכות ומתוקים מדבש ה' ומצד התפארת ונופת צופים כי הנביאים נר"ה נק' צופים (מגילה ב ע"ב) ודאי ונופת שעליהם ת"ת (אור יקר).

¹⁰⁹¹ חכמה (אור יקר), בסוד תורה דאצילות הנק' תורה דלעילא (רח"ו), ועי' מלואים אות (י).
¹⁰⁹² בינה (אור יקר), היינו שהם יותר מפז רב (אור יקר). בסוד תורה דבריאה ששם י"ש עולמות בכרסייא י"ש גי' יק"ר (רח"ו) [עי' ע"ח שער ז"א סוף פרק א']. עי' ח"ב רי ע"א.
¹⁰⁹³ ת"ת (אור יקר). דייק לשון הפסוק שאמר הנחמדים היינו תאיבין (אור יקר). בסוד דיצירה ונחמד העץ להשכיל (רח"ו). ועי' ח"א צא ע"א שיש משמעות שזה גורם תאבון לעוד, וזה הן למעלה והן למטה.

¹⁰⁹⁴ מלכות (אור יקר). ממה שאמר מדבש שהוא מאכל היינו חמדת פחותי הערך אמר תאיבון לכולא, שאפילו אותם שהם סכלים מתאווים לה כ"ש החכמים (אור יקר). בסוד תורה דעשיה שכולם יודעים ומכירים בה (רח"ו).

דאינון שמא קדישא¹⁰⁹⁵ וכל מאן דאשתדל באורייתא אשתדל בשמא קדישא ואשתזיב מכלא¹⁰⁹⁶ אשתזיב בעלמא דין¹⁰⁹⁷ ואשתזיב בעלמא דאתי¹⁰⁹⁸:	שהם שם קדוש, וכל מי שעוסק בתורה עוסק בשם הקדוש וניצל מהכל, ניצל בעולם הזה וניצל בעולם הבא.
ת"ח כל מאן דאשתדל באורייתא אחיד באילנא דחיי כיון דאחיד ביה בכלא אחיד דכתיב (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה וגו'¹⁰⁹⁹ רבי יצחק¹¹⁰⁰ אמר כל מאן דישתדל באורייתא¹¹⁰¹ חירו אית ליה מכלא¹¹⁰² חירו ממיתה¹¹⁰³ כמה דאמרן בגין דחירו עליה שריא¹¹⁰⁴ ואחיד ביה¹¹⁰⁵ אילו ישראל [מתעטרין באורייתא]¹¹⁰⁶ (מעטרין¹¹⁰⁷ אורייתא) ישתזיבו¹¹⁰⁸ מכלא¹¹⁰⁹ ולא ישתכחו בגלותא¹¹¹⁰ ודא הוא דכתיב וס"א אילו ישראל מנשרין אורייתא ישתזיבו מכלא ולא ישתכחו בגלותא כתיבו (שמות לב טז) חרות על הלחות אל תקרי חרות אלא חירות¹¹¹¹:	בא וראה, כל מי שעוסק בתורה אחוז בעץ החיים, כיון שאחוז בו, בכל אחוז, שכתוב "עץ חיים היא למחזיקים בה וגו'". רבי יצחק אמר כל מי שעוסק בתורה יש לו חירות מהכל, חירות ממיתה כמו שאמרנו, משום שחירות שורה עליו ואחוז בו. אלו ישראל מתעטרים בתורה ינצלו מהכל ולא ימצאו בגלות, וזהו שכתוב (אלו ישראל משמרים את התורה ינצלו מהכל ולא ימצאו בגלות, כתוב) חרות על הלחות, אל תקרי חרות אלא חירות.

¹⁰⁹⁵ עם היות שיהיה בהלכה אחת או דין כאילו עוסק בעצם השם (אור יקר). מאחר שהזכיר דבר שהוא רמז לתורת הנסתר כמש"כ דבש וחלב תחת לשונך לכן הזכיר שהכל שם קדוש (אור יקר). עי' רמב"ן בהקדמתו לבראשית שכל התורה שמותיו של הקב"ה וכאן משמע שזה שם א' ולא רבים, ועי' יונת אלם (פרק א): כאן כל התורה כלה שם א' בסוד אצילות נעלם אין עסק בה לזולתו ית'.

¹⁰⁹⁶ מאחר שסוד הוי"ה בת"ת וידוע שהת"ת אחוז למעלה בבינה ולמטה במלכות והוא בעל ו"ק מנגד לנגד החצונים לכך אמר אשתזיב מהכל נגד כל, איזה בחינה שיש אל החצונים (אור יקר).

¹⁰⁹⁷ מצד אחיזתו במלכות (אור יקר).

¹⁰⁹⁸ מצד אחיזתו בבינה (אור יקר).

¹⁰⁹⁹ עי' זהר ח"א כז ע"ב שזה לשון זו מורה על חיבור לנוק', וממילא קאי גם על קיום התורה במעשה.

¹¹⁰⁰ ר' יצחק סובר שהוא אחיד בבינה ממש בעצם ולכן הוא ניצל מכל הקלי' כענין הבינה המצלת מכל החצונים, כי החיצונים הם ב' בחינות א' כל המקרים שהם מו' מדרגות והשני היא מיתה שהיא אם כל הדינים ולכן המקרים והיא תלויה במלכות, ורפואת ב' עניינים אלו תלויים בבינה (אור יקר). בא להוסיף עוד מעלה לתורה כי ר' אבא הביא מכח אבא שיסודו הוא פנימיות ז"א, והוא סוד צ' דצל"ם ור"י מוסיף גם מכח ל"מ דצלם. א"נ מסתם אור מקיף ולכן אמר חירו אית ליה שידוע שאין כח לקליפה באור מקיף כי פניהם דווקא אל הפנימי והעוסק בתורה חירות שורה עליו והוא אור מקיף (רמ"ז).

¹¹⁰¹ אפילו בקריאה לבד יש בו כח לעשות נסים אפילו בלא ידיעה (רמ"ז).

¹¹⁰² מו"ק כנ"ל (אור יקר).

¹¹⁰³ ממלכות כנ"ל (אור יקר).

¹¹⁰⁴ מצד המלכות (אור יקר).

¹¹⁰⁵ מצד הו"ק (אור יקר). כי הז"א נקרא בן חורין בן דאימא הנקרא חירות עילאה (רח"ו).

¹¹⁰⁶ דוק מלת מתעטרין שרומזת סוד אור מקיף (רמ"ז). עי' עוד לעיל לו ע"א.

¹¹⁰⁷ מנטרין (דפ"ו).

¹¹⁰⁸ ישתזבו (דפ"ו).

¹¹⁰⁹ מצד הו"ק (אור יקר).

¹¹¹⁰ מצד המלכות (אור יקר).

¹¹¹¹ דהול"ל חרות בלוחות שהרי האותיות היו חקיקות מעבר אל עבר כמשרז"ל מ"ס שבלוחות בנס היו עומדים ותירץ שהכוונה שהושפע והחקק על הלוחות אותו הכח והסגולה שקבלו האותיות מחמת היותן מעשה ה' וכו' ואולי שגם זה סוד ב' כתרים שנכתרו באותה השעה (רמ"ז).

וחירות זו (בארוה) נמצאת בתורה, התורה היא כח הימין כמו שנאמר "מימינו אש דת למו", והשמאל נכלל בימין, מי שעושה ימין שמאל ושמאל ימין, הרי הוא כאלו מחריב את העולם.	וחירות דא (אוקמוה) באורייתא אשתכח¹¹¹² ואורייתא איהו חילא דימינא¹¹¹³ כד"א (דברים לג ב) מימינו אש דת [למו]¹¹¹⁴ ושמאלא אתכליל בימינא¹¹¹⁵ מאן דעביד ימינא שמאלא ושמאלא ימינא¹¹¹⁶ הא איהו כאילו חריב עלמא:
בא וראה, אהרן ימין, לויים שמאל, קרח רצה לעשות חלוף הימין לשמאל, ולכן נענש. ולא עוד אלא שנמצא בו לשון הרע ונענש בכל.	ת"ח אהרן ימינא ליואי שמאלא קרח בעי למעבד חלופא דימינא לשמאלא בג"כ אתענש ולא עוד אלא דאשתכח ביה לישנא בישא ואתענש בכלא:
רבי יהודה אמר השמאל נכלל תמיד בימין, קרח רצה להחליף תקון שלמעלה ולמטה, בגלל זה נאבד מלמעלה ולמטה.	רבי יהודה אמר שמאלא אתכליל תדיר בימינא קרח בעא לאחלפא¹¹¹⁷ תקונא דלעילא ותתא¹¹¹⁸ בג"כ אתאביד מעילא ותתא¹¹¹⁹:
"ויקח קרח", מה זה ויקח, לקח עצה רעה לעצמו, כל מי שרודף אחר מה שאינו שלו, זה בורח ממנו, ולא עוד, אלא מה שיש לו נאבד ממנו, קרח רדף אחר מה שאינו שלו, את שלו אבד ואחר לא הרויח.	ויקח קרח מאי ויקח נסיב [עיטא] (מנא) בישא לגרמיה¹¹²⁰ כל דרדף בתר דלאו דיליה איהו עריק מקמיה ולא עוד אלא (ב)מה דאית ביה אתאביד מניה קרח רדף בתר דלאו דיליה דידיה אביד ואחרא לא רווח:

עי' שמות רבה (פמ"א סי' ז): והלוחות מעשה אלהים המה חרות על הלוחות מהו חרות ר' יהודה ור' ירמיה ורבנן ר' יהודה אומר אל תקרי חרות אלא חירות מן גלות ר' נחמיה אומר חירות ממלאך המות ורבנן אומרים חירות מן היסורין.

¹¹¹² יכוין למש"כ באר"י ז"ל שער ז"ן שמתחלה בזמן תיקון אר"א היה אבא כולו מבחי' מ"ה ואימא כולה משם ב"ן, דהיינו חו"ג דמ"ה באבא וחו"ג דב"ן באימא, ואח"כ החליפו של זה בזה, והיה אבא כולו חסדים דמ"ה וב"ן ואימא כולה גבורות דמ"ה וב"ן, ובזה יש התייחסות גדול לחיבור אר"א, וז"ש באורייתא ששרשה באבא אשתכח חילא דימינא, ומש"כ "אשתכח" כלומר אע"פ שאין כך תחלת הווייתו כי בראשיתו היו בו גבורות דמ"ה ואח"כ נמצא כולו חסדים דמ"ה וב"ן דהיינו חילא דימינא (רמ"ז).

¹¹¹³ כח החדס (אור יקר).

¹¹¹⁴ היינו חסדים דאמא שנעשו גבורות באבא ושמאלא שהיא אימא המלבשת שמאל הכולל שבאצילות היא גבורה דא"א (רמ"ז).

¹¹¹⁵ שעל ידי התפארת הגבורה נכללת בחסד (אור יקר). אבא המלבש חסד דא"א שנכללת ומזדווגת עמו, ומש"כ אשתכח כלומר אע"פ שאין כך תחלת הווייתו כי בראשיתו היו בו גבורות דמ"ה ואח"כ נמצא כולו חסדים דמ"ה וב"ן דהיינו חילא דימינא והבן (רמ"ז).

¹¹¹⁶ במעשיו הרעים (אור יקר), אוסר המותר ומתיר האסור (אור יקר). שעושה הז"א הנקרא ימין שמאל בסוד רשעים מהפכים מדת הרחמים למדת הדין ושמאלא שהיא הנוק' הנק' שמאלא מהפכת לימין ואומר שהיא המנהגת כמאמר דור הפלגה הרי זה מקצץ בנטיעות ודומה לחטא צלפחד ב'פ' שלח בדף קנז (רח"ו). ר' יהודה אמר שמאלא אתכליל תדיר בימינא פי' ר"י פליג את"ק וס"ל שקרח לא החליף הימין בשמאל ושמאל בימין כמ"ש אלא שהשמאל שנכלל תמיד לא רצה קרח באותו כללות ולקח עצמו לצד א' (מ"מ).

¹¹¹⁷ ר' יהודה חולק על ר' יצחק, שר' יהודה סובר שאם היה מחליף לבד לא היה חייב כלל שהרי מצינו החילוף במקומו כשר אמנם היה ממש שלא רצה שתהיה גבורה נכללת בימין על ידי השלום שהוא התפארת אלא רצה להפרידה להחזיק במחלוקת דהיינו ימין לעצמו ושמאל לעצמו, ואין ביניהם שלום שהוא הת"ת (אור יקר). שלמעלה השמאל נכלל בימין וקרח לא רצה בזה (מ"מ).

¹¹¹⁸ הן בספירות הן במלאכים והן ביסודות (אור יקר).

¹¹¹⁹ מכל העולמות שאין לו מעמד אלא בגיהנם יסוד האש לבדו בעל המחלוקת שהוא החיצוני שלא נכלל בשלום בשום א' מג' עולמות הנזכרים (אור יקר).

¹¹²⁰ לא מוזכר מה לקח, שהוא לקח דבר העומד בעצמו, ועוד שלא לקח כלום אלא נשאר קרח ממה שהיה בידו (אור יקר).

קרח הלך במחלוקת, מה זה מחלוקת, חלוקה, חלוקה ופירוד שלמעלה ולמטה, ומי שרוצה לחלק תקון העולם נאבד מכל העולמות. מחלוקת היא מחלוקת של השלום, ומי שחולק על השלום חולק על השם	קרח אזל ¹¹²¹ במחלוקת מאי מחלוקת פלוגתא פלוגתא דלעילא ותתא ומאן דבעי לאפלגא תקונא דעלמא יתאביד מכלהו עלמין מחלוקת פלוגתא דשלום ומאן דפליג על שלום ¹¹²² פליג על שמא
הקדוש, משום ששם הקדוש נקרא שלום.	קעו/ב: קדישא בגין דשמא קדישא שלום אקרי:
בא וראה אין העולם עומד אלא על שלום. כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, לא יכל להתקיים עד שבא והשרה עליו שלום, ומהו שבת, שהיא שלום העליונים והתחתונים, ואז עמד והתקיים העולם, ומי שחולק עליו יאבד מהעולם.	ת"ח לית עלמא ¹¹²³ קאים אלא על שלום ¹¹²⁴ כד ברא קב"ה עלמא לא יכיל לאתקיימא עד דאתא ושרא עלייהו שלום ומאי הוא שבת ¹¹²⁵ דאיהו שלמא דעלאי ותתאי ¹¹²⁶ וכדין אתקיים עלמא ומאן דפליג עליה יתאביד מעלמא:
צלפחד חלק על שבת, שהיה מקושש עצים, מי אותם עצים, אותם עצים אחרים כמו שאמרנו, ואלו דברי (אילנות) חול, וחול בקודש לא שורה. (מכאן והלאה דברי חול בשבת אסור ודאי) שחלק על שלום של העולם.	צלפחד פליג על שבת דהוה (במדבר טו לב) מקושש עצים ומאן אינון עצים אינון אילנין אחרנין ¹¹²⁷ כדקאמרן ואינון מלין וס"א אילנין דחול וחול בקדש לא שריא (מכאן ולהלאה מלי ¹¹²⁸ דחול בשבת אסיר ודאי) דפליג על שלמא דעלמא:
רבי יוסי אמר כתוב "שלום רב לאהבי תורתך וגו'", התורה היא שלום, שכתוב "וכל נתיבותיה שלום", וקרח בא לפגום שלום שלמעלה ומטה, ולכן נענש מלמעלה ומטה.	רבי יוסי ¹¹²⁹ אמר כתיב (תהלים קיט קסה) שלום רב לאוהבי תורתך וגו' אורייתא הוא שלום דכתיב (משלי ג יז) וכל נתיבותיה שלום ¹¹³⁰ וקרח אתא לאפגמא שלום דלעילא ותתא בג"כ [אתעניש] (אתאביד) הוא מעילא ¹¹³¹ ותתא ¹¹³² :
"ויקומו לפני משה וגו'", פסוק זה פרשוהו החברים, רבי שמעון אמר "קראי מועד" קראי כתוב חסר יו"ד, למה קראי, אלא כך הוא מלכות הארץ	ויקומו לפני משה וגו' (במדבר טז ב) האי קרא אוקמוה חברייא ר' שמעון אמר קריאי מועד קראי כתיב חסר יו"ד אמאי אקראי אלא הכי הוא מלכותא דארעא ¹¹³³ כעין

¹¹²¹ אזיל (דפ"ו).

¹¹²² ת"ת (אור יקר). פי' שאינו רוצה בשלום אלא במחלוקת פליג על שמא קדישא שהוא היסוד הנק' שלום (מ"מ).

¹¹²³ מלכות (רח"ו).

¹¹²⁴ יסוד (רח"ו).

¹¹²⁵ שהיסוד נקרא שבת (מ"מ).

¹¹²⁶ הוא המלך השמיני הדר הנק' יסוד פרי עץ הדר שהוא סוד יום השבת כנז' על הפסוק את שבתותי תשמורו (רח"ו).

¹¹²⁷ עץ הדעת טוב זה מט"ט, ורע זה סמא"ל ועל ידי שתייהם העולם מתנהג בימי החול, וצלפחד היה מעורר אותם ביום השבת (אור יקר). שבעים שרים (מ"מ). קנז ע"א (הערת הזהר).

¹¹²⁸ "ולהלאה מלי" נמחק במ"מ.

¹¹²⁹ ר' יוסי חולק על כולם, ואמר שאין אנו צריכים לכל זה כי כיון שחלק על התורה שהתורה צותה שאהרן כהן והוא חלק עליה הרי שחלק על השלום (אור יקר).

¹¹³⁰ אפילו החולק על נתיב א' כחולק על השלום (אור יקר).

¹¹³¹ ותתאה (דפ"ו). שלא נכנס לג"ע (רח"ו).

¹¹³² שנשרף ונבלע (רח"ו).

¹¹³³ ישראל בסדרם ודגליהם ונשיאיהם וקרואיהם (אור יקר).

מלכותא דרקינא¹¹³⁴ ורזא דא כל אינון כתרין עלאין¹¹³⁵ דשמא קדישא אתאחיד בהו¹¹³⁶ בלהו זמינן מאתר דאקרי קדש¹¹³⁷ הה"ד (ויקרא כג ב) מקראי קדש ואימת¹¹³⁸ בשעתא דמועד זמין בעלמא¹¹³⁹ כנוונא דאינון כתרין עלאין (ד) זמינן מקדש עלאה ה"נ קדש תתאה¹¹⁴⁰ זמין לחילוי לאעטרא¹¹⁴¹ [ולאעלאה] להו:	כעין מלכות הרקיע, וסוד זה כל אותם כתרים עליונים שהשם הקדוש נאחז בהם, כולם מזומנים ממקום שנקרא קדש, זהו שכתוב "מקראי קדש", ואימתי, בשעה שמועד זמין בעולם, כדוגמא שאותם כתרים עליונים שמזומנים מקדש העליון, כך גם קדש תחתון זמין לחילוי לעטרם ולהעלותם.
קדש עלאה ידיעא קדש תתאה חכמת שלמה ה"נ אייה זמינת לכל חילהא¹¹⁴² ואינון חיילין בולהו זמינן (זמינא) לא[ת]עטרא בהאי קדש ותתאה בזמנא דמועד שריא בעלמא [ו] כנוונא דחילהא קיימין לעילא ה"נ קיימי ממנן דעמא [כדוגמא דלהון] ודילהו [דילהון] לתתא¹¹⁴³ וע"ד אקרון קראי מועד וזבגין דאנון לתתא קראי מועד חסר¹¹⁴⁴ (כנוונא דלעילא) אבל בשלימו יתיר אינון:	קדש עליון ידוע, קדש תחתון חכמת שלמה, כך גם היא מזומנת לכל חיליה, ואותם חיילות כולם עתידים להתעטר בקדש תחתון זה, בזמן שמועד שריו בעולם, וכדוגמא שחיליה עומדים למעלה, כך גם עומדים ממנו העמים כדוגמתה למטה, ועל זה נקראו "קראי מועד", ומשום שהם למטה קראי מועד חסר (כדוגמא שלמעלה), אבל הם בשלמות יתרה.
אנשי שם ודאי ולא אנשי [י] (השם)¹¹⁴⁵ ודא הוא רזא (ויקרא כד טז) בנקבו שם¹¹⁴⁶ יומת ואוקימנא ועל דא אקרי [הכא] אנשי שם ודאי [כיון דמסטר גבורה¹¹⁴⁷ קא אתיין אנשי שם] אינון¹¹⁴⁸ הא שבחא דלהון	"אנשי שם", ודאי ולא אנשי השם, וזהו סוד "בנקבו שם יומת", ובארנו, ועל זה נקרא כאן "אנשי שם" ודאי, כיון שמצד הגבורה באים, "אנשי שם" הם, הרי שבחם יתר, אבל הם לקחו

¹¹³⁴ כעין סדר האצילות ומדריגותיו (אור יקר).
¹¹³⁵ ב"ע (רח"ו), ולפי זה שמא קדישא היא מלכות שמשפעת בב"ע, וע"ל ר"ק דז"א (מ"מ). עי'
 בהגר"א בספד"צ כז ע"ד דהיינו ע"ס דקדושה [דאצילות].
¹¹³⁶ היינו האצילות שהשם בן ד' אותיות רומז בהם: ' חכמה, ה' בינה, ו' ת"ת, ה' מלכות (אור
 יקר).
¹¹³⁷ חכמה (אור יקר). מלכות (רח"ו), ולפי זה מ"ש כנוונא דאינון כתרין וכו' ר"ל כמו שה"ק
 מזומנים מאבא הנק' קדש עילאה ה"נ קדש תתאה (מ"מ).
¹¹³⁸ צח (הערת הזהר).
¹¹³⁹ בעת שהמלכות הנק' מועד היא מתפשטת בעולם התחתון, היינו ביום טוב ושבת (אור
 יקר).
¹¹⁴⁰ תתא (דפ"ו). מלכות הנקראת שמן משחת קדש חכמת שלמה (רח"ו), קדש עילאה פי' אבא,
 קדש תתאה פי' מלכות (מ"מ).
¹¹⁴¹ גם הם מכינים את עצמם לקבל כמו שהיא מכינה את עצמה להשפיע (אור יקר).
¹¹⁴² ב"ע (רח"ו).
¹¹⁴³ במלכותא דארעא, היינו ישראל כנ"ל, יש י"ב נשיאים כנגד י"ב גבולי אלכסון שהם
 מהתפארת, וע' זקנים נגד ע' ענפים שב"ב גבולים (אור יקר).
¹¹⁴⁴ התחתונים יותר נגד חיילי המלכות (אור יקר). שאינם שוים לקרואי ת"ת למעלה, והחסרון
 מורה על המלכות שהיא לבנה חסרה (אור יקר, מ"מ).
¹¹⁴⁵ אנשי שם הוא מלכות אדנ"י ולא אנשי הו"ה ת"ת, שהמלכות נקראת בשם שהיא לבוש
 לשם הו"ה (אור יקר), שלא השיגו הו"ה (מ"מ).
¹¹⁴⁶ היינו מלכות (אור יקר).
¹¹⁴⁷ דמסטר דגבורה (דפ"ק).
¹¹⁴⁸ משום שקשה, כיון שקראם קרואי מועד למה עוד נקראו אנשי שם, אלא מפני שאלו באו
 לצד הגבורה עם קרח, שהיה לוי, הרי שנאחזו בגבורה עצמה, ראוי שיתעלו מן החסרון ויקרא
 אנשי שם שהוא גבורה תתאה שבא מגבורה עלאה (אור יקר).

יתיר¹¹⁴⁹ אבל אינן נטלו לגרמייהו ואתאחדו במחלוקת:	לעצמם ונאחזו במחלוקת.
בקר ויודע יי' את אשר לו¹¹⁵⁰ (במדבר טז ה) אמאי בקר¹¹⁵¹ ואמאי קדוש ולא טהור¹¹⁵² אלא אינן¹¹⁵³ מסטרא דטהור קא אתיין וקדוש כהנא אמר משה בקר דכדין כתר דכהנא¹¹⁵⁴ אתער בעלמא אי אתון כהני הא בקר פלחו עבודה דבקר¹¹⁵⁵ וכדין ויודע יי' את אשר לו¹¹⁵⁶ ואת הקדוש את אשר לו סתם דא ליזאה¹¹⁵⁸ ואת הקדוש דא כהנא כדין והקריב אליו ולית מאן דאבחין מלה אלא בקר [אי תתחזון לאשתארא בסטר דינא בקר לא קביל¹¹⁵⁹ לכו¹¹⁶⁰ דהא לאו זמניהו הוא]:	"בוקר ויודע ה' את אשר לו" למה "בוקר", ולמה קדוש ולא טהור, אלא הם באו מצד של טהור, וקדוש [הוא בחי'] כהן. אמר משה "בוקר" שאז כתר הכהן מתעורר בעולם, אם אתם כהנים הרי בוקר, עבדו עבודת הבוקר, ואז "יודע ה' את אשר לו ואת הקדוש", "את אשר לו" סתם זה הלויים, "ואת הקדוש" זה הכהן, אז והקריב אליו, ואין מי שיבחין בדבר אלא בוקר, אם תהיו ראויים להשאר בצד הדין, בוקר לא יסבול אתכם, שהרי לא זמנו הוא.
ואי תתחזון [לאשתארא] בחדס הא זמניה הוא ותשתארון גביה ויקבל לכו במה בקטרת דהא קטרת בעי לשושבינא לאתקטרא על ידיה בכלא¹¹⁶¹ ולא תקטרא מאן שושבינא דא כהנא ובג"כ (במדבר טז ז) והיה האיש אשר יבחר יי' הוא הקדוש ולא הטהור תרין דרגין אינן קדוש וטהור כהן קדוש לוי טהור וע"ד הקדוש כתיב:	ואם תהיו ראויים להשאר בחדס, הרי זמנו הוא, ותשארו אצלו ויקבל אתכם. במה [נבחין את זה], בקטורת, שהרי קטורת צריכה אהובים להתקשר על ידו בכל, ולהתקשר. מי השושבין, זה הכהן, ולכן "והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש" ולא הטהור, שתי דרגות הן, קדוש וטהור, כהן קדוש, לוי טהור, ועל זה "הקדוש" כתוב.
ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחות לכל בשר (שם כב) ת"ח משה ואהרן מסרו גרמייהו למיתה¹¹⁶² במה בגין דכתיב ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי	"ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחות לכל בשר", בא וראה, משה ואהרן מסרו עצמם למיתה. במה [רואים זאת], משום שכתוב "ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחות",

¹¹⁴⁹ כיון שזכו לעלות למלכות ונקראים ומזומנים ממנה בודאי יש להם מעלה על כל ישראל (מ"מ).

¹¹⁵⁰ לשון הפסוק בשלימות: וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר וידע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו.

¹¹⁵¹ למה דחה הדבר ליום אחר בבוקר (אור יקר). היה לו לומר מחר כמ"ש אח"כ אתה והם ואהרן מחר (רח"ו).

¹¹⁵² וכי אין הקב"ה חפץ בטהורים (אור יקר).

¹¹⁵³ לויים (אור יקר).

¹¹⁵⁴ חסד (אור יקר ומ"מ) הנקרא בוקר (מ"מ).

¹¹⁵⁵ ואז יתחדשו החו"ג בדעת (רמ"ז).

¹¹⁵⁶ ת"ת שהוא אמצעי (אור יקר). אז יתחזק אור היסוד בשלמות החסדים כי אז יתגלה שם הו"ה על ד' המילואים [עסמ"ב] ויהיו חסדים שלימים והוא גילוי של שם הו"ה (רמ"ז).

¹¹⁵⁷ מהשמאל הגבורה שמתמן לויים ומהימין חסד שמשם הכהנים (אור יקר).

¹¹⁵⁸ כמ"ש (במדבר ח יח) ואקח את הלויים תחת כל בכור בבני ישראל (אור יקר).

¹¹⁵⁹ סביל (דפ"ו).

¹¹⁶⁰ אינו זמן להמשיך הגבורות ולכן הבוקר לא יסבול אתכם (רמ"ז).

¹¹⁶¹ סגולת הקטורת לקשר העולמות ממטה למעלה וממעלה למטה דוגמת קיטור דקטורת שהיה עולה ממזבח הזהב ומגיע עד גגו של היכל וחוזר ויורד ומתפזר ומבסס את כל הבית (רמ"ז). עי' תיקו"ז סב ע"ב: עשן הקטרת (איהו כללא דאורייתא קשורא דיליה פקודין דעשה) לקשרא ולקרבא ימינא בשמאלא דעמודא דעשן איהו עמודא דאמצעייתא.

¹¹⁶² בסוד אליך ה' נפשי אשא (אור יקר). ועי' מלואים אות (יא).

הרוחות רוחת חסר וא"ו [ובג"כ] (ד)אילנא דמותא הוא ובכל אתר נפילת אנפין להווא אתר הוי¹¹⁶³ וע"ד אל אלהי אל¹¹⁶⁴ הה"ד (תהלים ז יב) ואל זועם בכל יום אלהי הרוחות דאיהו אתר וצורא דנשמתין דעלמא¹¹⁶⁵ וכל נשמתין תמן סלקין ומתמן אתיין אנ"א תמן אתחזיין:	כתוב רוחת חסר וא"ו, ולכן עץ המות הוא, ובכל מקום נפילת אפים לאותו מקום היה, ועל זה "אל אלהי", "אל" זהו שכתוב "ואל זועם בכל יום". "אלהי הרוחות" שהוא מקום צרור נשמות העולם, וכל הנשמות לשם עולות, ומשם באות (שם נראות).
רבי יהודה פתח (איוב לד ב) שמעו חכמים מלי ויודעים האזינו¹¹⁶⁶ לי האי קרא אליהוא אמרו¹¹⁶⁷ ת"ח מה כתיב (איוב לב ג) ובשלשת רעיו חרה אפו על אשר לא מצאו מענה וגו'¹¹⁶⁸ דהא אינון הוו אמרו מלין ואיוב לא הוה אתנחם עליהו מהכא אוליפנא מאן דעאל לנחמא לאבל בעי ליסדא מלין בקדמיתא	רבי יהודה פתח "שמעו חכמים מלי ויודעים האזינו לי" פסוק זה אליהוא אמרו. בא וראה, מה כתוב "ובשלשת רעיו חרה אפו על אשר לא מצאו מענה וגו'", שהרי הם היו אומרים דברים, ואיוב לא היה מתנחם עליהם. מכאן למדנו, מי שנכנס לנחם את האבל צריך ליסד דברים בתחילה,
קעז/א	
דהא חברייא דאיוב הוו אמרי מלי קשוט אבל לנחמא ליה לאו בגין דבעי מלין דאיהו יודי עליהו (בארח קשוט) וכדין יקבל עליה דינא¹¹⁶⁹ ויודי למלכא קדישא עליה מה כתיב (איוב לב ד) ואליהו חכה¹¹⁷⁰ את איוב בדברים וגו' דאודי לבתר לקב"ה וקביל עליה דינא דשמיא:	שהרי חבריו של איוב היו אומרים דברי אמת, אבל לנחמו לא, משום שצריך דברים שהוא יודה עליהם (בדרך אמת), ואז יקבל עליו את הדין ויודה למלך הקדוש עליו. מה כתוב "ואליהו חכה את איוב בדברים וגו'", שהודה אחר כך לקדוש ברוך הוא וקבל עליו דין שמים.
ת"ח כתיב¹¹⁷¹ (איוב לד י) לכן אנשי	בא וראה, כתוב "לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מִרְשַׁע ושדי

¹¹⁶³ למסור אדם נשמתו אליה בסוד מ"נ כדי להתייחד על ידי נשמתו בת"ת ואפשר שעשו זה כדי להשקיט את הדין מעל כל ישראל (אור יקר), לעורר מ"ן (רח"ו).

¹¹⁶⁴ שם המלכות (אור יקר)

¹¹⁶⁵ הנשמות באות מבחי' א"ל שהרי על ידיהם הם גורמים פגם בה (אור יקר).

¹¹⁶⁶ לא הזכיר נבונים שזה שרשו של אליהו, וקרא לחכמה ודעת שהם מתפשטים עמו בפעולת דין הממותק (רמ"ז).

¹¹⁶⁷ וכל דברו בחכמה ובהכרח יש בו סוד (אור יקר), שאליהו הוא יצחק ולהיותו שורש הדין ולכן נתעורר להוכיח את איוב ולהורות לו צדק דין העליון, וגם הודיעו שהוא ית' רחום בדין ושכל צרותיו היו לטובתו (רמ"ז).

¹¹⁶⁸ קראם רעיו שהיו כולם בעלי דינים מצד השמאל אבל להיותו דין ממותק ושבנו ניוון איוב לטובתו לכן חרה אפו בהם שלא מצאו מענה להתחיל בו בנחמם את איוב (רמ"ז).

¹¹⁶⁹ דלעילא (נוסף באור יקר). כלומר יצדיק דין שמים עליו (אור יקר).

¹¹⁷⁰ מלשון צד, או אפשר לשון המתנה (אור יקר).

¹¹⁷¹ עי' ח"א קפ ע"א.

לִבְבִי שָׁמְעוּ לִי חֲלִילָה לֹאֵל מִרְשָׁע וּשְׂדֵי מַעוֹל¹¹⁷² לִכֵּן [אֲנֹשִׁי לִבְבִי] שָׁמְעוּ לִי שְׁלִימִין בְּכֹל לֹאֵל לֹאֵל מִרְשָׁע הָהָרָד (תְּהִלִּים ז יב) [וְ] אֵל זֹעֵם בְּכֹל יוֹם¹¹⁷³:	מַעוֹל. "לִכֵּן אֲנֹשִׁי לִבְבִי שָׁמְעוּ לִי", שְׁלִימִים בְּכֹל, לְהַבְחִין דְּבָרִים. "חֲלִילָה לֹאֵל מִרְשָׁע", זֶהוּ שִׁכְתוֹב "וְאֵל זֹעֵם בְּכֹל יוֹם".
וּשְׂדֵי מַעוֹל דָּא סְמִיךְ לְקַבְלָא דָּא¹¹⁷⁴ (וְהָא אֻקְמוּה) אֵל שְׂדֵי¹¹⁷⁵ (אִיּוֹב לֵד יא) כִּי פוֹעֵל אִדָּם יִשְׁלַם לוֹ הָא ב"נ אִזִּיל בְּהָאִי עֲלֵמָא¹¹⁷⁶ וְעֵבִיד עֲבִידְתּוּי וְחֲטִי קְמִיָּה¹¹⁷⁷ מֵאֲרִיָּה הָהוּא עוֹבְדָא תְּלִיא עֲלִיהָ לְשִׁלְמָא לִיה דִּינָא הָהָרָד כִּי פוֹעֵל אִדָּם יִשְׁלַם לוֹ הָהוּא עוֹבְדָא יִשְׁלַם לוֹ:	"וּשְׂדֵי מַעוֹל", זֶה סְמוּךְ כְּנֶגֶד זֶה, (וְהָרִי פִרְשׁוּה) "אֵל שְׂדֵי כִי פִעַל אִדָּם יִשְׁלַם לוֹ", הָרִי אִדָּם הוֹלֵךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְעוֹשֶׂה מַעֲשָׂיו וְחוֹטֵא לִפְנֵי רַבּוֹנוֹ, אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה תְּלוּי עֲלִיו לְשִׁלְמָא לוֹ דִּין, זֶהוּ שִׁכְתוֹב "כִּי פוֹעֵל אִדָּם יִשְׁלַם לוֹ" אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה יִשְׁלַם לוֹ.
וְעַם כָּל דָּא אִם יִשִּׁים אֱלֹוִי לְבוֹ¹¹⁷⁸ כִּיּוֹן דְּבַר נֶשׁ שׁוּי לְבִיָּה וְרַעוּתִיהָ לְאַתְבָּא קְמִי	וְעַם כָּל זֶה, אִם יִשִּׁים אֱלֹוִי לְבוֹ, כִּיּוֹן שֶׁהָאִדָּם שֶׁם לְבוֹ וְרַצוֹנוֹ לְשׁוֹב לִפְנֵי רַבּוֹנוֹ, אִם "אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחַת רוּחוֹ

¹¹⁷² צריך לתת טעם לשני העניינים, האחד למה לא נזכר בפסוק זה שם הוי"ה [ושם אדנ"י] כמו שנזכר שם שד"י, והשני למה לא כיילינהו כחדא, חלילה לאל שדי מרשע ומעול. אכן יובן בהקדים מ"ש בסוף דרוש תלת עלמין (מבוא שערים ש"ג ח"ב פט"ז) וז"ל, אם תצרף ב' עולמות אלו שהם יותר דינין [קשים כנודע], ואז זה האל דיצירה ועשה זועם באלו הקליפות כנזכר בזוהר פרשת צו ל ע"ב ובפרשת במדבר קיט ע"ב, ולכן א"ל הוי"ה וא"ל אדנ"י בגי' א"ל זוע"ם, ע"כ. למדנו מכאן כי ב' שמות דאל הוי"ה ואל אדנ"י שניהם נצרפים ונכללים בשם אל אחד לזעום בקליפות. וגם למדנו שהבריאה היא חלוקה מב' עולמות יצירה ועשה במה שבהן הדינין רבים ובבריאה מועטים, ולכן לא מחתינהו בחדא מחתא, וגם דיו במה שהזכיר שם אל אחד לנגד שני עולמות, וגם לזאת הזכיר אצלם רשע, כלומר שאעפ"י שה"ס היכלי הדין, לא יתנו כח ח"ו אל הרשע רק כל מגמתם ביסורים היא לברור הטוב מהרע. ואצל שם שד"י הזכיר עול שהוא פחות מרשע, והענין כי בב' עולמות התחתונים שגוברות שם הקליפות נמצא שם לפעמים ענין נספה בלא משפט, וכעין שהיה בעשרה הרוגי מלכות דהוה שם עוות דינא כאמור בסוף מדרש הנעלם איכה על פסוק (קהלת יב, ג) והתעוותו אנשי החיל, ואם כן רשע הוא דלא נמצא שם חלילה להחזיק ידי הקליפה הרשעה אבל עול יוכל להמצא מכח תגבורת הקלי', אבל למעלה בעולם אל שד"י לא ימצא אפילו עול כי הטוב גובר שם. והנה מצאנו שאיוב היה מתרעם על אלו המדות שאמר (כג, טז) ואל הרך לבי ושדי הבהילני, וכתב (כז, ב) חי אל הסיר משפטי וגו', ושורש כל תלונותיו על דיניו יתברך הנידונים בג' היכלי זכות שבג' העולמות, והיה אומר שגברו עליהם ג' היכלי חובה שכנגדם, ושה' היה חפץ ברעתם, ולעומת כן אמר לו אליהוא (לד, י) חלילה לאל מרשע וגו', וכאמור וכו' (רמ"ז).

¹¹⁷³ מלכות כנ"ל (אור יקר).

¹¹⁷⁴ יסוד (אור יקר).

¹¹⁷⁵ א"ל מלכות ושד"י יסוד (רח"ו).

¹¹⁷⁶ כלומר שעוסק בהבלי עולם הזה לאפוקי אם עוסק בדרכי העבודה ובא לפניו חטא שוגג אין בכוחו לברוא משחית (אור יקר).

¹¹⁷⁷ קמי (דפ"ו).

¹¹⁷⁸ פי' אליו להקב"ה לשון נסתר (רח"ו).

ונשמתו אליו יאסוף", להצרר בצרור החיים, ולא משאיר נפשו בחוץ להדון בדין אחר.	מאריה וכדין אל אלהי הרוחות רוחו ונשמתו אליו יאסוף ¹¹⁷⁹ [לאתצרר] בצרורא דחיי ולא שביק לנפשיה לבר לאתדנא בדינא אחרא ¹¹⁸⁰ :
רבי יוסי אמר דבר זה סוד (אחר) הוא בדינים הנסתרים של הקדוש ברוך הוא, "כי פועל אדם ישלם לו" להדון בדינו, ובאותם מעשים שאדם עושה בעולם הזה ומעלהו לדון כמעשיו ויאבד מהעולם, מה כתוב אחריו "מי פקד עליו ארצה ומי שם תבל כלה", "מי פקד עליו ארצה", זהו אחיו שגואל אותו, "ומי שם תבל כלה" שבונה בית ובונה בנין עולם ותקון וישוב.	רבי יוסי אמר האי מלה רוא (אחרא הוא באינון) [הוא בדינין] ממירין דקב"ה ¹¹⁸¹ (איוב לד יא) כי פועל אדם ישלם לו לאתדנא בדיניה ¹¹⁸² ובאינון עובדין ¹¹⁸³ דבר נש עבד בהאי עלמא וסליק ליה לאתדנא כעובדו ¹¹⁸⁴ ויתאבד מעלמא מה כתיב בתריה (שם יג) מי פקד עליו ארצה ומי שם תבל כלה מי פקד עליו ארצה דא הוא אחוה ודפריקן (דקריב) ליה ומי שם תבל כלה דבאני ביתא ובני בניין עלמא ¹¹⁸⁵ ותקונא וישובא:
מה כתוב אחריו "אם ישים אליו לבו אדם", זה שצוה עליו לבנות בנין, צריך לכוון לב ורצון אל אותו המת, מכאן אדם שבא על אותה אשה בשביל יופי ותאוה שלו, הרי בנין עולם לא נבנה, שהרי רצון ולב לא התכוון אל המת.	מה כתיב בתריה (איוב לד יד) אם ישים אליו לבו האי בר נש דפקיד עליה למבני בנינא בעי לכוונא לבא ורעותא לגביה דההוא מיתא ¹¹⁸⁶ מכאן בר נש דאתי על ההיא אתתא בגין שפירו ותיאובתא דילה הא בניין עלמא לא אתבני דהא רעותא ולבא לא אתכוון לגבי מיתא:
ולכן כתוב "אם ישים אליו לבו ברצון הלב" שיכוון אליו, "אז רוחו ונשמתו אליו יאסף", ונמשך אליו	ובגין כך כתיב אם ישים אליו לבו ברעותא דלבא דיוכוין לגביה כדין רוחו ונשמתו אליו יאסף ואתמשך גביה

¹¹⁷⁹ נפשות אינם תדיר בצרור החיים אלא לעתים שהרי מדור הנפש בעולם הזה בקרב שאין אותו המציאות צרור החיים, אבל רוח ונשמתו תמיד נאספים בצרור החיים (אור יקר). ר"ל הקב"ה יאספם אליו (רח"ו). עי' ב"ע נט ע"ב ש"צרור החיים" הוא כינוי למלכות, ושם שורש נשמת דוד. עי' שער הגלגולים, הקדמה כב שמעלה זו של דוד שייכת לכל הצדיקים, וז"ל, והנה הצדיקים גמורים כדוד המלך ע"ה ודניאל, הוצרכו להתבשר מאתו יתברך, שינוחו בעולם הבא ולא יצטרכו לעונשים ולגלגולים האלה, וכמ"ש דוד המלך ע"ה לולי האמנתי לראות בטוב ה' בארץ החיים וגו'. וכתוב אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי וגו'. ונתבשר ע"י אביגיל הנבואה, באמרה והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים וגו', ע"כ. ועי' זהר ויחי רכו ע"ב ז"ל: בתר תריסר ירחי נייחין כלא גופא שביק (נ"א שכיך) בעפרא נפשא אתצריר ואתנהיר ברוחא במאנא דאתלבש רוחא אתענג בגנתא דעדן נשמתא סלקא לצרורא דענוגא דכל ענוגין וכלא אתקשר דא בדא לזמנין ידיעין [תרגום: אחר שנים עשר חדש כולם נחים, הגוף נשאר [נח] בעפר, הנפש נצרכת ומאירה ברוח בכלי שמתלבשת, הרוח מתענגת בגן עדן, והנשמה עולה לצרור של ענג כל הענוגים, והכל נקשר זה בזה לזמנים ידועים.], ע"כ. עי' בבהגר"א על תיקו"ז ג ע"א וז"ל, בעוה"ז דא גן כו', שהן ג' עולמות שנר"ן שוכנים בתוכם, נפש בעה"ז, ורוח בג"ע, ונשמה בצרורא דחיי שהוא עלמא אריכא, ונקרא אריכא דשם אריכא דאנפין שאין שם דין כלל, ע"כ.

¹¹⁸⁰ היינו בדין החיצונים אבל בדין של קדוש עליון נידונת (אור יקר).
¹¹⁸¹ סוד הגלגול (רח"ו), ה"ס הגלגול המיוסד על סודות עולם התהו ומלכין קדמאין ותיקונים (רמ"ז).

¹¹⁸² ידעו הוא כמה גדולה מצות פריה וריבה (רמ"ז).
¹¹⁸³ ירצה שדבר זה לא ישתלם בכח תורה ומצות, כי צדריך שיהיה ע"י מעשה הזווג (רמ"ז).
¹¹⁸⁴ שמיעט את הדמות ולא הוליד (רח"ו).
¹¹⁸⁵ שתיקן לאחיו, ואדם נקרא עולם קטן (מ"מ).
¹¹⁸⁶ להביא רוחו ונשמתו של מת שם להתגלגל בגוף עושה לו שם אמנם הנפש אינה מתגלגלת כלל כדפירש בסבא, ולכן רק נאמר רוח ונשמתו (אור יקר). לכוין ביבום לשם מצוה (רח"ו).

ולאתבנאיהו (וואם) לא יתבני) בהאי עלמא מה כתיב בתריה (שם טו) יגוע כל בשר יחד ואדם על עפר ישוב יגוע כל בשר יחד ההוא גופא יתבלי בעפרא וכל ההוא בשרא והשתא אדם על עפר ישוב הא חדתותין דבנינא כמלקדמין ויתוב על עפרא דבנינא דגופא אחרא כמה דהוה בקדמיתא ועל דא רוחא ונשמתא בידי דקב"ה וחיים עליהו דבני נשא דלא יתאבדו מהאי עלמא ומעלמא אחרא בגין כך אל אלהי הרוחות לכל בשר¹¹⁸⁷:	להבנות בעולם הזה, מה כתוב אחריו "יגוע כל בשר יחד, ואדם על עפר ישוב", "יגוע כל בשר יחד", אותו גוף יבלה בעפר וכל אותו בשר, ועכשיו "אדם על עפר ישוב", הרי התחדשות הבנין כמקדם, וישוב על עפר של בנין של גוף אחר כמו שהיה בהתחלה, ועל זה רוח ונשמה בידי הקדוש ברוך הוא, וחס על בני אדם שלא יאבדו מהעולם הזה ומעולם אחר, בגלל זה "אל אלהי הרוחות לכל בשר".
ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה וגו' (במדבר יז יא) רבי חייא פתח (משלי טז יד) חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה כמה אית להו לבני נשא לאסתמרא מחוביהו¹¹⁸⁸ ולנמרא עובדיהו¹¹⁸⁹ דהא ובכמה זמנין עלמא אתדן ובכל יומא ויומא עובדין במתקלא סלקין ומשגיחין עליהו לעילא ואכתיבו קמיה וכד עובדיהו דבני נשא לא מתכשרן קמי מלכא סליק רוגזא ודינא אתער הה"ד חמת מלך מלאכי מות וע"ד בכל יומא ויומא בעי ב"ג לאזדהרא מחוביו (בכל יומא ויומא עובדין במתקלא סלקין ומשגיחין עליהו לעילא ואכתיבו קמיה וע"ד בעי ב"ג לאזדהרא מחוביו דהא כמה זמנין עלמא אתדן ובג"כ סליק רוגזא קמי מלכא ודינא אתער הה"ד חמת מלך מלאכי מות):	"ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה וגו'", רבי חייא פתח "חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה" כמה יש להם לבני אדם להשמר מחטאיהם ולשמור מעשיהם, שהרי בכמה זמנים העולם נדון, ובכל יום ויום המעשים עולים במשקל ומשגיחים עליהם למעלה, ונכתבים לפניו, וכשמעשי בני אדם לא כשרים לפני המלך, עולה הרוגז ומתעורר הדין, זהו שכתוב "חמת מלך מלאכי מות", ועל זה בכל יום ויום צריך אדם להזהר מחטאיו.
ואיש חכם יכפרנה בשעתא דמאריהון דינין קיימין על עלמא ורוגזא תלי אי אשתכח בדרא זכאה דרשים לעילא¹¹⁹⁰ קב"ה אשגח ביה ואשתכך רוגזא למלכא דאתרגז על עבדוי [והוה] (דהוא) תבע על סנטירא¹¹⁹¹ למעבד בהו¹¹⁹² דינא:	"ואיש חכם יכפרנה", בשעה שבעלי הדינים עומדים על העולם והרוגז תלוי, אם יש בדור צדיק שרשום למעלה, הקדוש ברוך הוא משגיח עליו ומשקיט את הרוגז. [משל] למלך שרגז על עבדיו, והיה תובע את השוטר לעשות דין.
אדהכי עאל רחימא דמלכא וקם קמיה כיון דחמא ליה (ל)מלכא אתנהירו אנפוי	בין כך נכנס אהובו של המלך ועמד לפניו, כיון שראה אותו המלך, האירו פניו, נשאר אותו אהוב המלך לדבר

¹¹⁸⁷ להתפלל שלא יכלה כולם וירחם עליהם כדרכו בסוד הגלגול שחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח (אור יקר).

¹¹⁸⁸ לשוב מהם בתשובה (אור יקר).

¹¹⁸⁹ שלא יחטא (אור יקר).

¹¹⁹⁰ עי' ב"ע קטז ע"ב: חוטמא דז"א הוא כסא מלכותו מלך במשפט יעמיד ארץ וביטול הדינים הוא ע"י חוטמא דע"ק שהוא בחי' יסוד דרדל"א כמ"ש ויסוד נק' אי"ש בסוד כי כאיש גבורתו.

¹¹⁹¹ שר הטבחים, סמא"ל (אור יקר), שוטר העיר (דרך אמת).

¹¹⁹² ביה (דפ"ו).

אתו, והמלך שמח.	שארי ההוא רחימא דמלכא לאשתעי בהדיה ¹¹⁹³ ומלכא חדי:
אחר כך, כשהגיע השוטר וראה פניו של המלך שמחים, הסתלק והלך לו, ולא עשה דין. ואז אותו אהוב בקש מהמלך על עבדיו ומכפר להם, ולכן "ואיש חכם יכפרנה".	לבתר כד אתא סנטירא חזא אנפוי דמלכא ¹¹⁹⁴ חדא ¹¹⁹⁵ ואסתלק ואזיל ליה ולא עביד דינא וכדין ההוא רחימא בעי למלכא על עבדיו ומכפר להו ובג"כ ואיש חכם יכפרנה:
גם כאן כשמשה ראה רוגז היה	אוף הכא כד חמא משה דרוגזא הוה קעז/ב
תלוי מיד "ויאמר משה אל אהרן" משום שהוא חבר המלכה, וקטורת לא עולה אלא בידו, שהוא מרבה שלום בעולם, וקושר קשר האמונה.	תלי מיד ויאמר משה אל אהרן בגין דאיהו שושבינא דמטרוניתא ¹¹⁹⁶ וקטרת לא סלקא אלא בידוי ¹¹⁹⁷ דאיהו אסגי שלמא ¹¹⁹⁸ בעלמא וקשיר קשרא דמהימנותא ¹¹⁹⁹ :
קטורת הרי פרשוה, שמחה שלמעלה ושלמטה, קשר האמונה סילוק הרוגז, זהו שכתוב "שמן וקטורת ישמח לב", ואז "ואיש חכם יכפרנה", ינקה ויטהר אותו רוגז ורחמים מתעוררים.	קטרת הא אוקמוה ¹²⁰⁰ חרוותא דעילא ותתא קשורא דמהימנותא סליקו דרוגזא הה"ד (משלי כז ט) שמן וקטרת ישמח לב וכדין ואיש חכם יכפרנה (שם טז יד) ינקי וידכי לההוא רוגזא ורחמין מתערינ:
רבי אלעזר (נ"א רבי אבא) אמר "אל תכריתו את שבט משפחות הקהתי מתוך הלויים" משום שהם גזע ושורש הלויים, "וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו", שצריך הכהן לתקנם, שאף על גב שהם קרובים לקודש לא יכנסו אלא רק בתקון הכהן שהוא יודע סימן שיגיעו אליו ולא יותר, וכשמכסים לכלי הקודש, אז שורה	רבי אלעזר ונ"א רבי אבא אמר (יח) אל תכריתו את שבט משפחות הקהתי מתוך הלויים בגין דאינון גזעא ושרשא דלויא ¹²⁰¹ (שם יט) וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו דבעי כהנא לאתקנא להו דאע"ג דקריבין אינון לקודשא לא ייעלון אלא בתקנא דכהנא דהוא ידע סימנא דימטון לגביה ולא יתיר ¹²⁰² וכד מכסיא למאני

¹¹⁹³ דברי שבח והודאה דהיינו ג' ראשונות (אור יקר)

¹¹⁹⁴ היינו הספירות העליונות (אור יקר).

¹¹⁹⁵ שהמשך להם השפע הצדיק והארה מהבינה שהיא נקראת שמחה (אור יקר).

¹¹⁹⁶ עי' לעיל כ ע"א: משה שושבינא דמלכא הוה ודא תפארת מתמן סנהדרי גדולה אהרן שושבינא דמטרוניתא ודא מלכות ה"א זעירא קרינן ליה. ועי' בהגר"א על תז"ח לב ע"ג: ואהרן שושבינא דמטרוניתא אמר שאל יבא בכל עת השכינה אל הקב"ה כי אם בעתים ידועים שהוא זיווגא דמטרוניתא ובה יבא אל הקדש אבל בלעדה לא וזהו כי אם בזאת.

¹¹⁹⁷ כללותו של הקטרת היא לחלק ולהעלות י"א ניצוצין שהם חיות הקלי' (ע"ח שבירה ב).

¹¹⁹⁸ שהכהן המשמש הוא סוד מלך הדר שמתחבר לאשתו, והוא מרבה כח היסוד ומתקיים הברית ברית כהונת עולם (רמ"ז).

¹¹⁹⁹ עי' לעיל יא ע"ב: [ספירה] שתיתאה יה"ה רחמי, שלימו דכלא, עקרא דכלא, קשרא די מהימנותא, אחיד לכל סטרינ, ודא תפארת ישראל. היינו שהוא מקשר ומאחד את הספירות (אור יקר).

¹²⁰⁰ פי' בינה (מ"מ).

¹²⁰¹ קהת הוא הבכור של לוי ולכן הוא כמו שורש לכולם (אור יקר). קהתי הם ה' גבורות דדעת דנוק', גרשון הם ה"ג דגופא דנוק' מררי הם ה"ג שביסוד דנוק' ושרש הגבורות הם בדעת ומשם היו בני קהת (רח"ו), ולכן אמר שהם גזע ושרש דלוי ששרש הגבורות הם בדעת ומשם היו בני קהת, ולכן אמר הכתוב בכתף ישאו לפי שבני קהת הם מה"ג דדעת דנוק' שהוא בין כתפין דילה (מ"מ).

¹²⁰² הכהן יודע תחום מחיצתם, שהחסד יודע תחום כניסתה של הגבורה אל הספירות העליונות שאין לה ליכנס יותר (אור יקר).

קודשא¹²⁰³ כדין כסויא אחרא שרי ואסיר לון לקרבא למחמי דהא מלה בחשאי לא אית לגבייהו אלא לכהני (וע"ד) ודמלה דלהון¹²⁰⁴ ועובדא דלהון ברוא [ובחשאי]¹²⁰⁵ וליואי לארמא קלא¹²⁰⁶:	כסוי אחר, ואסור להם להתקרב ולראות, שהרי דבר בחשאי אין להם אלא לכהנים, (ועל זה) שדבריהם ומעשיהם בסוד ובחשאי, וללויים להרים קול.
בג"כ כהני בחשאי וברוא¹²⁰⁷ וע"ד (ו) אסיר לון חמרא¹²⁰⁸ דחמרא לארמא קלא¹²⁰⁹ ולגלאה רזין איהו בג"כ ליואי אתמסרו לארמא קלא דהא בדינא אתאחדו (בג"כ אתמסרו בדינא דהא) דינא באתגלייא¹²¹⁰ איהו ולפרסמא מלה וקמי כלא:	בגלל זה כהנים בחשאי ובסוד, ועל זה אסור להם יין, שיין להרמת קול ולגלוי סוד הוא, בגלל זה לויים נמסרו להרמת קול, שהרי בדין נאחזים, דין בגלוי הוא, ולפרסם דבר לפני הכל.
אבל כהנא כל מלוי ברוא ובחשאי ולא באתגלייא ובגין דאיהו ימינא (סימנא דכלא שמאל תהא דוחה וימין מקרבת¹²¹¹ בגין ימינא דימי מקרב) כד דינין שריין בעלמא מסטרא דשמאלא ימינא יהא מקרבא ובמה בקטורת דאיהו בחשאי¹²¹² ברוא דקיק ופנימאה מכלא¹²¹³:	אבל כהן כל דבריו בסוד וחשאי ולא בגלוי, (סימן הכל שמאל תהא דוחה וימין מקרבת), משום שהוא ימין (מקרב). כשדינים שרויים בעולם מצד שמאל, ימין תהא מקרבת, ובמה, בקטורת, שהיא בחשאי, בסוד דקיק ופנימי מהכל.
ת"ח כד האי מדבחא אחרא¹²¹⁴ שארי לאתערא אתערותא¹²¹⁵ כד לא ישתכחו זכאין מדבחא פנימאה¹²¹⁶ אתער לגביה	בא וראה כשמזבח הזה האחר מתחיל לעורר התעוררות, כשלא נמצאים צדיקים מזבח פנימי מתעורר

¹²⁰³ הוא סוד אור מקיף כעין החשמ"ל המגין ומכסה האור הפנימי אור גימ' ר"ז לפי שהוא נסתר בתוך הפנימיות והגבורות הן המלבישות אותו מבחוץ ולכן אסור ללויים להסתכל בכלים הפנימיים (רמ"ז).

¹²⁰⁴ מעשה הקרבן עיקרו בכוונת המחשבה ללא דיבור (אור יקר). הוא סוד ברכת כהנים שסודה בצלם דאבא כידוע שאע"פ שהוא סוד מקיף הוא פנימי ונעלם בתוך צלם דאימא (רמ"ז).

¹²⁰⁵ סוד הספירות בחשאי הם הג"ר הדבקות באין סוף כנודע (אור יקר).

¹²⁰⁶ בשיר (אור יקר).

¹²⁰⁷ הלויים בקולם שהוא סוד דין בוקעים האוירים ומעלין פנימיות העולמות לעורר את האהבה והכהנים מורידים השפע של הזוג הקדוש שנעשה בצניעות וברזא סוד היסוד והאור (רמ"ז). ועי' ב"ע לח ע"ב: הקול הוא דנביע בגרון והוא סטרא דבינה שירדה בגרון דע"ק והוא יוצא מן הריא"ה סוד גבורה רי"ו וה' אונות הריאה הם ה"ג בוצד"ק ולכן כל עסקם של הלויים שהם אתיין מסט' דגבורה הוא לארמא קלא בשיר והשיר הוא בנסכים כמ"ש אין אומרים שירה אלא על היין וכבר כתבנו למעלה שסוד יין של נסכים הוא לבסמא במ"ס יין דמנטרא וכהנא הוא בחשאי במחשבה חכמה סט' דחסדים ואמרו וברזא כידוע שכל רז"א הוא ביסוד והוא החסד דגניז בפומא דאמה.

¹²⁰⁸ ניסוך היין הוא סוד הגבורות דאימא ולכן היה בקולות ושיר כי השיר סוד הגבורה והקול מסטרא דאמא קול גדול ולכן היה שמואל הנביא לוי שנולד מן חנה גי' ס"ג שהיא אמא עלאה ותקן כ"ד משמרות לויים בשירים וא"כ הכהן שהוא חסד אסור להתערב בדבר שאינו מינו (רח"ו).

¹²⁰⁹ להלל עליו כנודע ודרשו נכנס יין יצא סוד (אור יקר).

¹²¹⁰ מלכות (אור יקר).

¹²¹¹ שמאל שהיא סטרא דלוי תהא דוחה המלכות למטה שיתעוררו דיניה, ויין מקרבת אותה שתעלה ותתעלם להתייחד עם התפארת ביד הכהן (אור יקר).

¹²¹² שאין שיר בעת הקטרת הקטורת (אור יקר).

¹²¹³ שונה משאר קרבנות שנעשו באוושא מלתא וברוב עם, והוא במזבח הפנימי (אור יקר). בינה (רח"ו).

¹²¹⁴ היינו מזבח החיצון שהוא בחי' המלכות (אור יקר). מלכות (רח"ו).

¹²¹⁵ לנקום נקם (רח"ו).

¹²¹⁶ בינה (רח"ו).

וקאים לקבליה ודינין [משתכחי] (משתכחי) וע"ד קיימא לקבל דא וכדין דינא אסתלק:	אליו ועומד מולו, והדינים שוככים, ועל זה עומד מול זה, ואז הדין מסתלק.
ר' אלעזר אמר (במדבר ד ד) זאת עבודת בני קהת באהל מועד קדש הקדשים בשעתא דבני קהת נטלין קדש קדשים כדין אתי כהנא וחפי כלא עד לא יקרבו לנטלא ליה ולא הו חמאן לעלמין מה דאינון נטלין אלא כלא בכסויא מנייהו כמה דכתיב (שם ה) ובא אהרן¹²¹⁷ בנסוע המחנה והורידו את פרוכת המסך ורוב כסויא דמאני מקדשא תכלת איהו בגין דתכלת הא¹²¹⁸ אוקמוה ואתמר בתר דאתכסיא כלא מקרבין בני קהת דנטלין ולא מקרבין אלא באינון בדים דנפקין לבר הה"ד (שם טו) וכלה אהרן ובניו לכסות את הקדש וגו' בנסוע המחנה ואחרי כן יבאו בני קהת לשאת וגו':	רבי אלעזר אומר "זאת עבודת בני קהת באהל מועד קדש הקדשים" בשעה שבני קהת לוקחים קדש קדשים, אז בא כהן וחופה הכל, עד שלא יקרבו ללקחו, ולא ראו מעולם מה שהם לוקחים, אלא הכל מכוסה מהם, כמו שכתוב "ובא אהרן ובניו בנסוע המחנה והורידו את פרוכת המסך", ורוב כסויי כלי המקדש הם תכלת, משום שתכלת הרי בארוה ונתבאר, אחרי שהתכסה הכל, מתקרבים בני קהת שלוקחים ולא מתקרבים אלא באותם בדים שיוצאים החוצה, זהו שכתוב "וכלה אהרן ובניו לכסת את הקדש וגו' בנסוע המחנה ואחרי כן יבאו בני קהת לשאת וגו'".
בג"כ קמרת דאיהי פנימאה וכל מה די ברוזא לכהנא אתמסר וע"ד (במדבר יז יב) ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהל (שם) ויתן את הקמרת דאיהו פנימאה רזא דכהנא כדין (שם) ויכפר על העם (שם יג) ויעמוד בין המתים ובין החיים בין אילנא דחיי ובין אילנא דמותא כדין ימינא קריב דא בדא ותעצר המגפה זכאה חולקא דכהנא דכהנא אית ליה חילא לעילא ואית ליה חילא לתתא והוא גרים שלמא לעילא ותתא ובכל זמנא שמאלא פלח לימינא הה"ד (שם יח ב) וילוו עליך וישרתוך וימינא בשמאלא משתכחי במקדש:	לכן קטורת שהיא פנימית וכל מה שבסוד לכהן נמסר, ועל זה "ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהל" ויתן את הקטורת שהיא פנימית סוד הכהן, אז "ויכפר על העם ויעמוד בין המתים ובין החיים", בין עץ החיים ובין עץ המות, אז הימין מקריב זה לזה, "ותעצר המגפה", אשרי חלק הכהן, שלכהן יש כח למעלה ויש לו כח למטה, והוא גורם שלום למעלה ולמטה, ובכל זמן השמאל עובד לימין, זהו שכתוב "וילוו עליך וישרתוך" וימין בשמאל נמצאים במקדש.
רבי אלעזר הוה קאים קמיה דרבי שמעון אבוא א"ל כתיב (קהלת ט ט) ראה חיים עם אשה אשר אהבת כל ימי [חיי] הבלך א"ל ת"ח ראה חיים עם אשה אשר אהבת וס"א והוה אמר ר"ש כתיב ראה חיים עם אשה אשר אהבת דא הוא רזא דבעי בר נש לאכללא חיים באתר דא¹²¹⁹ דא בלא דא לא אזלא ובעי ב"נ לאכללא מדת יום	רבי אלעזר היה עומד לפני רבי שמעון אביו, אמר לו כתוב "ראה חיים עם אשה אשר אהבת כל ימי חיי הבלך" אמר לו בא וראה, "ראה חיים עם אשה אשר אהבת" (והיה אומר רבי שמעון, כתוב "ראה חיים עם אשה אשר אהבת") זהו סוד שצריך אדם להכליל חיים במקום זה, זה בלי זה לא הולך, וצריך אדם להכליל מדת יום בלילה, ומדת לילה ביום, וזהו

¹²¹⁷ ובניו (נוסף בדפ"ו).

¹²¹⁸ קפג ע"ב (הערת הזהר).

¹²¹⁹ לכלול מדת היום בלילה שהוא נק' חיים והיא נק' אשה (רח"ו).

בלילה ומדת לילה ביום ודא הוא ראה חיים¹²²⁰ עם אשה אשר אהבת¹²²¹ מ"ט בגין כי הוא חלקך בחיים דחיים לא שראן אלא על דא ובעמלך אשר אתה עמל תחת השמש כמה דאמר (משלי ג ו) בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך:	"ראה חיים עם אשה אשר אהבת", למה, כי הוא חלקך בחיים, שחיים לא שורים אלא על זה, "ובעמלך אשר אתה עמל תחת השמש", כמו שאמר "בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך".
ות"ה כל מלוי דשלמה מלכא כלהו סתימין לגו בחכמתא והני קראי אתחזון דהותרה ורצועה (רצועה) כמה דכתיב ונ"א א"ל ר"א כתיבו בתריה (קהלת ט י) כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון וגו' האי קרא אית לאסתכלא ביה כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה וכי שלמה	ובא וראה כל דברי שלמה המלך כולם נסתרים לתוך החכמה, ופסוקים אלו נראים שהותרה הרצועה, כמו שכתוב (אמר לו רבי אלעזר כתוב) "אחריו כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון וגו'", הפסוק הזה יש להתבונן בו, "כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה" וכי שלמה
קעח/א	
דחכמתא עלאה ביה יתיר על כל בני עלמא אמר הכי:	שחכמה עליונה בו יותר על כל בני העולם אמר כך.
אלא ונ"א א"ל כל מלוי דשלמה מלכא על רזא דחכמתא¹²²² אתמרו ת"ה כל אשר תמצא ידך לעשות¹²²³ בכחך עשה (שם י) דא הוא דבעי בר נש לאכללא שמאלא בימינא¹²²⁴ וכל מה דהוא עביר מבעי ליה דלא יהון אלא כלילין בימינא כל אשר תמצא ידך דא שמאלא לעשות בכחך דא הוא ימינא¹²²⁵ כד"א (שמות טו ו) ימין יי נאדרי בכח וכיון דבר נש יזדהר דכל עובדוי יהון לסטראו ימינא¹²²⁶ ויכליל שמאלא בימינא כדין קב"ה שארי בגווייה בהאי עלמא ויכניש ליה לגביה לההוא עלמא דאתי:	אלא (אמר לו) כל דברי שלמה המלך נאמרו על סוד חכמה, בא וראה "כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה", זהו שצריך אדם להכליל שמאל בימין, וכל מה שהוא עושה צריך לו שלא יהיו אלא כלולים בימין, "כל אשר תמצא ידך" זו השמאל, "לעשות בכחך" זהו הימין, כמו שנאמר "ימין ה' נאדרי בכח", וכיון שהאדם יזהר שכל מעשיו יהיו לצד ימין, ויכליל שמאל בימין, אז הקדוש ברוך הוא שורה בו בעולם הזה, ויכנס אותו אליו לאותו העולם הבא.
ולא יימא בר נש בשעתא ודאתינא	ולא יאמר אדם בשעה שאבא לאותו עולם אז אתבע מהמלך רחמים

¹²²⁰ ז"א (רח"ו).

¹²²¹ מלכות (רח"ו).

¹²²² סודות הנסתרים המכונים עתה בשם קבלה או ירצה בסוד החכמה ממש שכן כתיב חכמת אלהים בקרבו ולכן הם על דרך משל נסתר (אור יקר).

¹²²³ דהיינו העניינים הגשמיים ככהן עשה כדי שיהיו כולם כלולים בימין, והענין בכוונה לכוון בחד הדברים ההם כענין אברהם הלוח ונסוע הנגבה אפילו בנסיעות הגשמיות (אור יקר).

¹²²⁴ כי מעשה העולם השפל הם מצד הגבורה לשלש סבות, האחד להיות בריאת העולם הגשמי מצד הגבורה, השני להיות האדם עושה הדברים הגשמיים מצד היצר שהוא מצד הגבורה, השלישית להיות העושר וקנין האדם בנכסים מצד הגבורה כדדרשו רז"ל הרוצה להעשיר יצפין (אור יקר), בראשית (טז ע"ב) ובפ' וארא (כו סע"ב) ע"ש, ובפ' ויקרא (כד ע"א), ופ' קרח (קעח ע"א), וברע"מ עקב (רעא ע"ב). ועיקר הדברים בזה הוא בפ' תרומה (קנט ע"ב) (ביאורים ח"א עז ע"ד).

¹²²⁵ שהכח היא הבינה שהיא על החסד, ודקדק שאמר לעשות בכחך דהיינו שלא יכלול ימין בשמאל ושמאל בימין דהיינו כחך בידך אלא ידך בכחך דהיינו שיכלול השמאל בימין דהיינו ידך בכחך (אור יקר).

¹²²⁶ דימינא (דפ"ו). דהיינו השמאליים הגשמיים רוחניים ימיניים כדפירשנו (אור יקר).

לההוא (דאתי בההוא) עלמא כדין אתבע מן מלכא רחמי ואיתוב קמיה אלא (קהלת ט י) כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בטר דיסתלק בר נש מהאי עלמא אלא אי בעי בר נש דמלכא קדישא ינהיר ליה לההוא עלמא¹²²⁷ ויתן ליה חולקא¹²²⁸ לעלמא דאתי ישתדל בהאי עלמא לאכללא עובדוי בימינא¹²²⁹ וכל עובדוי יהון לשמא דקב"ה¹²³⁰ דהא לבתר כד יתכניש מהאי עלמא לאתדנא בדינא תקיפא בדינא דגיהנם לית תמן עיטא וחכמה וסכלתנו לאשתזבא מן דינא:	ואשוב לפניו, אלא כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה אחר שיסתלק אדם מהעולם הזה, אלא אם רוצה אדם שהמלך הקדוש יאיר לו לאותו עולם ויתן לו חלק בעולם הבא, ישתדל בעולם הזה להכליל מעשיו בימין, וכל מעשיו יהיו לשם הקדוש ברוך הוא, שהרי לאחר כשיתכנס מהעולם הזה להדון בדין הקשה בדין הגיהנם, אין שם עצה וחכמה ותבונה להנצל מן הדין.
ד"א (קהלת ט י) כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול בגיהנם אית ביה מדורין על מדורין¹²³¹ מדורא תתאה שאול¹²³² מדורא תתאה מניה אבדון¹²³³ ודא סמיך לדא מאן דנחית לשאול ידונו ליה ומתמן יצפצף¹²³⁴ ועולה הה"ד (שמואל א' ב ו) מוריד שאול ויעל ומאן דנחית לאבדון תו לא סליק לעלמין:	דבר אחר, "כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול" בגיהנם יש בו מדורים על מדורים, מדור תחתון שאול, מדור תחתון ממנו אבדון, וזה סמוך לזה, מי שיורד לשאול ידונו אותו ומשם יצפצף ועולה, זהו שכתוב "מוריד שאול ויעל" ומי שיורד לאבדון שוב לא עולה לעולמים.
מאן דאית ביה עובדא טבא [ואיהו נ"א דאיהו] מאריה [או דאיהו מאריה] ואי טבא איהו מארין דחושבנא¹²³⁵ הא אוקמוה דבכל ליליא וליליא עד לא ישכב ועד לא נאים בעי בר נש למעבד חושבנא מעובדוי דעבד כל ההוא יומא ויתוב מנייהו ויבעי עלייהו רחמי¹²³⁶:	מי שיש בו מעשה טוב או שהוא (אם טוב הוא) בעלי חשבון, הרי בארוה שבכל לילה ולילה טרם ישכב וטרם יישן, צריך אדם לעשות חשבון ממעשיו שעשה כל אותו יום, וישוב מהם ויבקש עליהם רחמים.
מ"מ בההיא שעתא בגין דההיא שעתא אילנא דמותא שארי בעלמא וכל בני עלמא טעמין טעמא דמותא ובעי בההיא שעתא	למה באותה השעה, משום שאותה שעה עץ המות שורה בעולם, וכל בני העולם טועמים טעם המות, וצריך באותה שעה לעשות חשבון מעשיו

¹²²⁷ קב"ה תפארת ינהיר ליה למלכות שהוא עומד שם (אור יקר).
¹²²⁸ מהבינה, כענין שקישר הצדיק הוא נוחל שלש עולמות אלו, וכנגדם יעשה האדם שלשה אחרים לנחול מהבינה (אור יקר).
¹²²⁹ ששם הבינה על החסד ולנחול מתפארת ומלכות (אור יקר).
¹²³⁰ דהיינו תפארת ומלכות כדפירשנו לעיל (אור יקר).
¹²³¹ שבעה מדוריו הם והשישית שאול והשביעית אבדון (אור יקר).
¹²³² יסוד דנוק' דקלי' (רח"ו).
¹²³³ מלכות דנוק' דקלי' (רח"ו). והיינו כמו ציון וירושלים דקדושה שהם יסוד ועטרא דנוקבא דקדושה כך שאול ואבדון הם יסוד ועטרא דנוקבי דקליפה (מ"מ).
¹²³⁴ ישוט ויעלה, ונקט לישנא דא מפני שהגיהנם מלא אש כים מלא מים, ורשעים שקועים בתחתיתו והעולים מתוכו צפים על פניו (אור יקר).
¹²³⁵ ור"ל מי שיש בו דעת וחכמה אלו הג' ניצוצים מצילים מגיהנם (מ"מ).
¹²³⁶ מכאן היפך המוחים ביד המתחננים והמתוודים בתחילת הלילה, אמנם להזכיר י"ג מדות או ליפול נגד פניהם אין כאן ראייה (אור יקר).

למעבד חושבנא מעובדוי ויודי עלייהו בגין דאיהי שעתא דמותא¹²³⁷ ואלין אקרין מארי דחושבנא:	ויודה עליהם, משום שאותה שעה של המות, ואלה נקראים בעלי חשבון.
וכן מאן דאשתדל בדעת ובחכמה למנדע למאריה כד יעברון¹²³⁸ ליה לאסתכאה ולאסתכלא באינון חייבין דאתטרידו בגיהנם ובדרגא דשאל וכלהו צווחין מאינון דרגין הוא לא ישתאר תמן ולא ישתכח בינייהו¹²³⁹ ועל דא אין מעשה וחשבון¹²⁴⁰ ודעת וחכמה בשאל ולא ישתכח אלא לעילא לעילא¹²⁴¹ [באתר דכמה] (באתריה די כמה) נהורין ובוצינין וכמה כסופין שארין¹²⁴² ביה¹²⁴³ וקב"ה אתי (ביה¹²⁴⁴) לאשתעשעא¹²⁴⁵ עם [שאר] צדיקייא די בגן עדן זכאה חולקהון דצדיקייא בהאי עלמא ובעלמא דאתי עלייהו כתיב (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך:	וכן מי שעוסק בדעת ובחכמה לדעת את רבונו, כשיעבירו אותו לראות ולהסתכל באותם רשעים שנטרדו בגיהנם, ובדרגת השאל וכולם צווחים מאותן דרגות הוא, לא ישאר שם ולא ימצא ביניהם, ועל זה "אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאל" ולא ימצא אלא למעלה למעלה, במקום שכמה אורות ונורות וכמה כסופים שורים שם, והקדוש ברוך הוא בא (בו נ"א ומשתוקק לו) להשתעשע עם שאר הצדיקים שבגן עדן, אשרי חלק הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם כתוב "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך".
ועבד הלוי הוא את עבודת אהל מועד וגו' (במדבר יח כג) רבי אבא פתח (ישעיה מ כב) היושב על חוג הארץ וגו' ת"ח כד בעא קב"ה¹²⁴⁶ למברי עלמא סליק ברעותא קמיה¹²⁴⁷ וברא ליה באורייתא¹²⁴⁸ וס"א כד	"ועבד הלוי הוא את עבודת אהל מועד וגו'", רבי אבא פתח "היושב על חוג הארץ וגו'". בא וראה כשרצה הקדוש ברוך הוא לברא העולם, עלה ברצון לפניו וברא אותו בתורה,

¹²³⁷ וכמו שבעת מיתת האדם צריך וידי שכן כל המומתין מתוודים אם כן גם עתה שהוא עת מיתה ראוי שיתודה כי שמא ישלוט בו המיתה ולא יקום, או אפשר כי בערך היום ההוא עד הלילה הוא מת וחולף ביום זה אל יום אחר, וצריך לשוב בתשובה את אשר העוה ביום ההוא עצמו ויהיה תשובתו קלה יותר מאם יעזוב ויחמיץ העון מיום אל יום (אור יקר).

¹²³⁸ שכולם עוברים דרך שם כדכתיב גם כי אלך בגיא וכו', והטעם לראות חלקו שהיה מזומן לו וניצול ממנו בטוב עצתו (אור יקר).

¹²³⁹ כי יעבור בקרוב ומחיצה בינו וביניו (אור יקר).

¹²⁴⁰ ר"ל אין בעל מעשה או בעל חשבון או בעל דעת בשאל אלא מי שאין בו א' מג' אלה (רח"ו).

¹²⁴¹ רפ"ח ע"א וע"ב ומיניה ירתון צדיקייא כו' ושם ע"ב חד ארחא כו' (לש"ו).

¹²⁴² שארין (דפ"ו).

¹²⁴³ הפנימים הראשונים הנה אחר שעושים את פעולתם לכל הצורך לפרצופים ולהעולמות שלמטה, הנה הם חוזרים למקורם הנעלם ומתתקנים שם לעלמין דכסופין לעלמא דאתי, ע' אד"ז (רפח ע"א) ופ' קרח (קעח ע"א) וכן בח"א (קכד ע"ב) (כללים ח"א כח ע"ג).

¹²⁴⁴ פי' שעולה בסוד מ"נ ללאה וקב"ה שהוא יעקב משתעשע בו עם שאר הצדיקים שיש שם אי נמי קב"ה היא רחל שמשתעשעת בתורתו כשהיא בבריא ג"ע העליון (מ"מ) (ס"א ותאיב ליה) (נוסף בדפ"ו).

¹²⁴⁵ היינו סוד מיינ נוקבין וכן פירשו בזוהר פרשת לך לך כי שעשוע זה הוא סוד היות קב"ה ושכינתיה מתייחדים על ידו (אור יקר).

¹²⁴⁶ ה"ס עולם התיקון שהוא ראוי לייחסו אל חפץ ה', לאפוקי עולם התוהו שעליו אמר (ב"ר פ"ג ס' ז) יתהון לא הניין לי. ועוד שמקור עולם התיקון הוא ממצח דא"ק ושם ה"ס הרצון, ועלמא זה הוא ז' המלכים דז"ן שהם היו הנתקנים (רמ"ז).

¹²⁴⁷ פי' עולם זה העלה מ"ן לעורר הזווג העליון דע"ב וס"ג דאד"ק שנעשה ע"י הדעת שלו הנקרא רעותא. ואמר "קמיה", מפני שאור הדעת הזה לא היה לו בחינת הבל כשל עולם העקודים, ולא היה הסתכלות כשל עולם הנקודים, רק בחינת הארה בלבד שאינה פנימית אלא כעין הארה מן החיצוניות, וזהו דיוק קמיה, והבן ועיין באוצרות חיים (רמ"ז).

סליק ברעותא קמי קב"ה למברי עלמא אסתכל באורייתא וברא ליה ובה אשתכלל¹²⁴⁹ הה"ד (משלי ח כז) בהכינו שמים שם אני¹²⁵⁰ וכתוב (שם ל) ואהיה אצלו אמון¹²⁵¹ והא אוקמוה אל תקרי אמון אלא אומן¹²⁵²:	(כשעלה ברצון לפני הקדוש ברוך הוא לברא העולם הסתכל בתורה וברא אותו), ובה נתקן זהו שכתוב "בהכינו שמים שם אני", וכתוב "ואהיה אצלו אמון", והרי פרשוה, אל תקרי אמון אלא אומן.
כד אתי למברי אדם והא אתמר אמרה תורה וכי למגנא אתקריאת ארך אפים ורב חסד בההיא שעתא דנפק אדם לעלמא הוה זיו פרצופא דיליה מעילא ומתתא והוה דחלין מניה כל בריין ואוקמוה:	כשבא לברא אדם והרי נתבאר, אמרה תורה וכי לחנם נקראת ארך אפים ורב חסד, באותה שעה שיצא אדם לעולם היה זיו פרצופו מלמעלה ומלמטה, והיו פוחדים ממנו כל הבריות ופרשוה.
ת"ח לא אתקיים עלמא ולא אשתלים עד ההיא שעתא דנפק אדם בשלימו דכלא ואתקדש יומא ואתתקן כרסיא קדישא למלא¹²⁵³ כדין אשתלימו עלאי ותתאי ואשתכחו חדון בכלהו עלמין:	בא וראה לא התקיים העולם ולא השלם עד אותה שעה שיצא אדם בשלמות הכל, והתקדש היום ונתקן כסא קדוש למלך, אז השתלמו עליונים ותחתונים ונמצאו שמחות בכל העולמות.
בההיא שעתא דבעא יומא לאתקדשא הוה נפקי רוחיהון דשדין לאתברי גופא דלהון ואתקדש יומא ולא אתבריאו ואשתאר עלמא כמה דאתפנים מעבידתא ואסתחר:	באותה שעה שרצה היום להתקדש, היו יוצאים רוחות של השדים להבראות גוף שלהם והתקדש היום, ולא נבראו ונשאר העולם כמו שנפגם ממלאכתו ומסתובב
קעח/ב	
(ס"א ואתחסר) כיון דאתקדשו (עלמין ו) ישראל וואשתלימו בדרגיהון ואשתכחו ליואי בסטר שמאלא כד (ס"א כדין) אשתלים ההוא פנימא¹²⁵⁴ דעלמא דמסטר שמאלא:	(ונחסר) כיון שהתקדשו ישראל ונשלמו בדרגותיהם, ונמצאו ליום מצד השמאל כאשר (אז) נשלם אותו פגם של העולם שמצד שמאל.
וע"ד בעאן לאתדכאה ליואי וכדין כלא אתכליל בימינא ועלמא לא אתפנים ובג"כ כתיב (במדבר יח כג) ועבד הלוי הוא הוא אשלים לסטר שמאלא הוא אשלים לפנימו דעלמא ואפי"ה הוא סטרא דצפון דאשתאר חסר בעלמא כד ברא קב"ה עלמא ליואה בארונא אשלים לכלא:	ועל זה צריכים הלויים להטהר, ואז הכל נכלל בימין, והעולם לא נפגם. ולכן כתוב "ועבד הלוי הוא" הוא השלים לצד שמאל, הוא השלים לפגם העולם, ואפילו אותו צד צפון שנשאר חסר בעולם כשברא הקדוש ברוך הוא העולם, הלוי השלים בארון לכל.
מאי בארונא בההוא מטולא דהו נטלי	מה זה בארון, באותו משא שהיו נושאים במשכן נשלם כל אותו פגם

¹²⁴⁸ ה"ס הזווג דח"ב דא"ק בסוד (דברים ד, ו) כי היא חכמתכם ובינתכם (רמ"ז).

¹²⁴⁹ בחו"ג מצוות עשה ומצוות ל"ת (רמ"ז).

¹²⁵⁰ אש ומים שהוא ענין המתקלא (רמ"ז).

¹²⁵¹ הביא פסוק זה אבל אין ראיה שבה נעשה הפועל, לכן מוסיף עוד פסוק מלא ואהיה אצלו אמון (רמ"ז).

¹²⁵² ח"א קלד ע"א וע"ב וח"ב קסא ע"א (לש"ו).

¹²⁵³ פנים בפנים (רח"ו).

¹²⁵⁴ כסא (נוסף במ"מ). ופי' שתחלה היו הקלי' יונקים מהגבורות לפי שלא נמתקו מדין הקשה שבהם, וע"י הלויים שהיו בדוכר'. ונכפפים לכהנים אזי שמאלא איתכליל בימינא (מ"מ).

במשכנא אשתלים כל ההוא פגימו על ידיה הוא לעילא לשמאלא¹²⁵⁵ (ה)הוא אתכליל בימינא¹²⁵⁶ תו הוא דא עתיקא¹²⁵⁷ (ס"א "ת"ח" ולא גרסינן "תו הוא דא עתיקא") אלמלא¹²⁵⁸ דינא לא אשתכח בעלמא לא הו ידעי בני נשא מהימנותא עלאה ולא ישתדלון בני נשא באורייתא ולא יתקיימו פקודי אורייתא פולחנא שלימותא דישתכח בעלמא לגבי מלכא קדישא מאן עביד לה¹²⁵⁹ הוי אומר דא ליואה:	על ידו. הוא למעלה לשמאל, הוא נכלל בימין. עוד הוא זה העתיק, (בא וראה) אלמלא הדין לא נמצא בעולם, לא היו יודעים אנשים אמונה עליונה, ולא יעסקו בני אדם בתורה ולא יתקיימו מצוות התורה, עבודה בשלמות שתמצא בעולם אל המלך הקדוש מי יעשה אותה, הוה אומר זה הלוי.
תו ועבד הלוי הוא (במדבר יח כג) כד"א (דברים ד לה) כי יי' הוא האלהים הוא אשלים שלימותא למהוי כלא חד הוא פשיטא לקבלא לכנסת ישראל כד"א (שיה"ש ב ו) שמאלו תחת לראשי בגין לחברא זווגא כחדא מאן אתער רחימותא הוי אומר הוא:	ועוד "ועבד הלוי הוא" כמו שנאמר "כי ה' הוא האלהים" הוא השלים שלמות להיות הכל אחד, הוא פשוט לקבל את כנסת ישראל כמו שנאמר "שמאלו תחת לראשי", בשביל לחבר זווג כאחד, מי עורר את האהבה, הוי אומר "הוא".
תו הוא כד"א וס"א תו הוא דא עתיקא כד"א כי יי' הוא האלהים הוא עשנו ולא אנחנו עמו (תהלים ק ג) בג"כ הוא לתתא¹²⁶⁰ הוא לעילא הוא אתגלייא הוא סתים הוא (ה)אלהים:	עוד "הוא" כמו שנאמר (עוד הוא זה עתיק כמו שנאמר "כי ה' הוא האלהים") "הוא עשנו ולא אנחנו עמו", בגלל כך "הוא" למטה "הוא" למעלה, "הוא" נגלה "הוא" נסתר, "הוא" אלהים.
ר' יצחק אמר זמין קב"ה¹²⁶¹ לאנהרא לסיהרא כנהורא דשמשא ונהורא דשמשא יהא על [חד] שבע זמנין הה"ד (ישעיה ל כו) והיה אור הלבנה כאור החמה וגו' וכתוב (שם ס ב) לא יבא עוד שמשך וירחך לא	רבי יצחק אמר עתיד הקדוש ברוך הוא להאיר ללבנה כאור השמש, ואור השמש יהיה על אחד שבע פעמים, זהו שכתוב "והיה אור הלבנה כאור החמה וגו'", וכתוב "לא יבא עוד

¹²⁵⁵ פי' מ"ש שנשלם ע"י הארון שהיו נוטלים הלויים וכל ההוא פגימו היינו הגבורות שלמעלה
נמתקו מדין הקשה שהיה בהם וזהו לעילא לשמאלא (מ"מ).

¹²⁵⁶ ומיתוק זה של הגבורות הוא ע"י הימין שהם החסדים שנכללו הגבורות בחסדים ונמתקו
וז"ש הוא איתכליל בימינא (מ"מ).

¹²⁵⁷ ועבד הלוי הוא פי' מדת הגבורה שהוא לוי גורמת שיעבדו ב"א להוא סתם ההוא דטמיר
וגניז כי להיות שיש דין ודיין מפחד הדין שבים בתשובה (רח"ו).

¹²⁵⁸ אלמלי (דפ"ו).

¹²⁵⁹ ליה (דפ"ו).

¹²⁶⁰ הוא בגבורה והוא העיקרי בבינה עלמא סתימאה (רח"ו).

¹²⁶¹ אמרו בתיקונים (סוף תיקון ח דף כה ע"א) כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה הוא
ס"מ ובת זוגיה, ואז יהיה אור הלבנה, שהוא המלכות דאצילות, כאור החמה, שהוא בינה (וכמ"ש
בזוה"ק ס"פ מצורע דף נו ע"א ובהגהות מהרש"ו שם, וע' עוד בפ' שמות דף י ע"א, ובפ' קרח דף
קעח ע"ב, ובפ"ח שער ראש חדש סמוך לסופו דף קח סע"ד), ואור החמה יהיה שבעתים כאור
שבעת הימים (ישעיה ל כו), ור"ל שהמלכות תתייחד עם ז"א ויאירו שניהם באור הבינה, והבינה
תכלול באבא, ויאירו שניהם יחד באור ה"ג ת"ד, וזהו אור שבעתים, כי ה"ג ת"ד הם הדעת עלאה,
והוא הדעת הכללי דהאצילות, וכל בחי' דעת הוא י"ד בחי', וכמ"ש בפ"ח (שער ספי' העומר פרק
ב), וזהו אור שבעתים. וכן יתייחדו ויכללו כל אלו הפרצופים א"א ואו"א וזו"ן כולם יחד, ויאירו
כולם באור שבעת הימים, שהוא הז' תיקוני דגלגלתא, שהם מהז"ת דרדל"א, שהוא מאור הז"ת
דמלכות דא"ק, שהוא אור שבעת הימים הראשונים כנ"ל פ"א, ויתייחדו כולם בו, כי ממנו יצאו
ואיליו ישובו, ואז יתגלה כבוד מלכותו יתברך לעילא ולתתא, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא (ישעיה ב
יא) (ביאורים ח"א כט ע"א).

שמשך וירחך לא יאסף, וכתוב "לא יהיה לך עוד השמש וגו'".	יאסף וכתוב (שם יט) לא יהיה לך עוד השמש וגו'.
	רע"מ:
"כל פטר רחם לכל בשר וגו' ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה", מצוה זו לפדות פטר חמור, לפדות לעולם הבא. ואם קדם שהלך לאותו עולם, לא יפדה נפשו ורוחו ונשמתו בתורה, עתיד לחזור לעולם הזה כבתחלה, ישוב לימי עלומיו ולקבל נפש ורוח ונשמה.	כל פטר רחם לכל בשר וגו' ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה (במדבר יח טו) פקודא דא לפדות פטר חמור לפדות לעלמא דאתי ואי קודם דאזיל להווא עלמא לא יפדה ¹²⁶² נפשיה ורוחיה ונשמתיה באורייתא עתיד לאחזרא להאי עלמא [כד בקדמיתא] (כדבקדמיתא) (איוב לג כה) [ו]ישוב לימי עלומיו ולקבל נפשא ורוחא ונשמתא:
כתוב "הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר", וישראל בגלל שפדיונם היה בלי תורה, שהיא כסף, תשווקת העולם הבא, חזרו שלש פעמים אחרות בגלות, ובגאולה האחרונה שגאולתם תהיה בתורה, לא יחזרו לעולם בגלות.	כתיב (שם כט) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש ¹²⁶³ עם גבר וישראל בגין דפדיין ¹²⁶⁴ דלהון הוה בלא תורה דאיהו כסף כסופא דעלמא דאתי אהדרו תלת זמנין ¹²⁶⁵ [אחרנין] בגלותא ובפורקנא בתרייתא דפורקנא דלהון יהא באורייתא לא יאחזרין לעלם בגלותא:
באו רבותינו וברכו אותו ואמרו, רועה הנאמן הקדוש ברוך הוא יפדה אותך וכל ישראל יפדו על ידך, ותתחדש עמהם והם עמך.	אתו רבנן וברכו ליה ואמרו רעיא מהימנא קב"ה יפדה לך וכל ישראל יפדון על ידך ותתחדש עמהון ואינון עמך:
מצוה אחר זו לדון בערכי בית ובסוד החכמה, בית האיש זו אשתו, אם היא אשה של טוב ורע ורוצה להמיר רעה בטובה, יפדה אותה מאותו רע, ויתן לו ערך שלה.	פקודא בטר דא לדון בערכי בית דחכמתא בית דב"נ [דא] אתתא אי איהי אתתא דטוב ורע ובעי להמיר רעה בטובה יפדה לה [מההוא] (לההוא) רע ¹²⁶⁶ ויהיב לה ערך דילה ¹²⁶⁷ :
אבל אשה של עץ החיים, נאמר בה "לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה	אבל אתתא דאילנא דחיי אתמר בה (איוב כח יז) לא יערכנה זהב וזכוכית

¹²⁶² כנ"ל באורייתא וכמ"ש (סוכה נב ע"ב קדושין ל ע"ב) אם פגע בך מנוול זה כו', שהוא הרע דאחוז בטוב דטו"ר, והן ג' פדויים הנ"ל דנר"ן דטו"ר, וגלותא רביעאה א"צ כו', דהיא דרגא דאילנא דחיי, וכמ"ש למטה אבל אתתא דאילנא דחיי כו' מאן דירית נשמתא או כו' דהן ג' הנ"ל ובגאולה האחרונה דיתמחון רע דע"ר וישתאר אילנא דחיי כמ"ש בפ' בראשית (כה ע"ב כח ע"ב) ואז ולא יתבששו כו' ע"ש, וכל חד יזכה לאילנא דחיי כמו קודם החטא, כל הכתוב לחיים בירושלים (יהל אור).

¹²⁶³ נגד נר"ן (יהל אור).

¹²⁶⁴ והוא ג' פדויין דג' בכורות פטר חמור ושור ואדם. וחמור ושור הן מימינא ושמאלא, באברהם ויצחק, משמרה ראשונה חמור כו', ושני' כו' מסט' דשור כמ"ש בפ' בא (מא ע"ב) ע"ש. ואדם נגד יעקב, דשם אין אחיזה להם. ונגדן ג' גליות נגד ג' אבהן, אבל גלותא רביעאה נגד משה. וכ"ה בנר"ן, נפש ורוח, נגדן רוח גבוה ונפש רחבה, שור וחמור. ונשמתא אדם. אבל בגלותא רביעאה ישכיל עבדי כו' מאד, בדרגא דמשה, נשמתא לנשמתא, ושם ולא בכסף תגאלו. דג' בכורות בכסף, ואף בכור שור תנינן (ריש מע"ש וש"מ) הבכור נמכר חי ושחוט כו'. אבל מעשר אינו נמכר, והוא יר"ד, העשירי יהיה קודש לא ימכר ולא יגאל, דלא יצטרכון עוד לגאולה (יהל אור).

¹²⁶⁵ נגד שלש הנ"ל (יהל אור).

¹²⁶⁶ באורייתא (יהל אור).

¹²⁶⁷ ר"ל הקב"ה נותן לו שכרו לפי מעשיו, משא"כ נשמתא דאילנא דחיי, שאין ערך לשכרו, כמ"ש עין לא ראתה (יהל אור).

ותמורתה כלי פז ואין לה ערך כמה [דאתמר] (דאוקמוה) (משלי יב ד) אשת חיל עטרת בעלה ואתמר (בה) (שם לא י) אשת חיל מי ימצא וגו' (ורחוק מפנינים מכרה) ודא שכינתא מאן דגמיל חסד עמה לית ערך לאגרא דיליה ומאן דחאב לגבה לית ערך לענשא דיליה:	כלי פז", ואין לה ערך, כמו שנאמר "אשת חיל עטרת בעלה", ונאמר "אשת חיל מי ימצא וגו'", וזו השכינה, מי שגומל חסד עמה אין ערך לשכרו, ומי שמרשיע אליה אין ערך לענשו.
כמה שפחות¹²⁶⁸ אית לה דמשמשיין לה וכל חדא וחדא מנייהו אית לה ערך וכל חד וחד צריך פדיון אבל מאן דירית נשמתא [או רוחא] או נפשא (או רוחא) משכינתא לא צריך פדיון¹²⁶⁹ דשכינתא על(י)ה אתמר (ישעיה מב ח) אני יי' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן דפדיון¹²⁷⁰ דילה בקב"ה תליא [דא משכן¹²⁷¹ לה ישראל] (דאי משכן דילה לגבי ישראל בקושטא) בקשורא דתפילין באות¹²⁷² דשבת באות דיומין טבין באות דברית ותורה בכמה פקודין דפדיון דילה [תליא] בקב"ה הה"ד (יחזקאל כ ט) [ואעש למען שמי] ((ישעיה סה ח) אעשה למען עבדי) ובגינה (ויקרא כו מד) ואף גם זאת¹²⁷³ הכי כמה¹²⁷⁴ פקודין אינון דעבדין בני נשא על מנת לקבל פרס [וכמה חובין] (כמה פקודין דלהון) ולכל פקודא אית לזוה ערך בההוא עלמא [אבל] ולכל עונשא¹²⁷⁵ למאן דאעבר עליהו [אין] (אית) ליה ערך ושיעור:	כמה שפחות יש לה שמשמשים אותה, ולכל אחת ואחת מהן יש לה ערך, וכל אחת ואחת צריכה פדיון. אבל מי שיוורש נשמה או רוח או נפש מהשכינה, לא צריך פדיון, שעל השכינה נאמר "אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן", שהפדיון שלה תלוי בקדוש ברוך הוא, שמושכים אותה (אל) ישראל בקשר תפלין באות שבת באות ימים טובים באות הברית ותורה, בכמה מצוות שפדיונה תלוי בקדוש ברוך הוא, זהו שכתוב "ואעש למען שמי", ובגללה "ואף גם זאת", כך כמה מצוות הן שעושים בני אדם על מנת לקבל פרס, וכמה עבירות, ולכל מצוה יש ערך באותו עולם, (אבל עונש) ולכל עונש למי שעובר עליה אין לו ערך ושעור.
פקודא בתר דא לדון במחרים נכסיו לכהן הה"ד (במדבר יח יד) כל חרם בישראל לך יהיה ורזא דא (באדם ובבהמה) כל פטר רחם ולכל בשר אשר יקריבו ליי' באדם ובבהמה (במדבר יח טו) רחם בהיפוך אתוון כחושבן	מצוה אחר זו לדון במחרים נכסיו לכהן, זהו שכתוב "כל חרם בישראל לך יהיה", וסוד זה (באדם ובבהמה) "כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה' באדם ובבהמה" רחם בהפוך אותיות כחשבון
קעט/א	
רע"מ	
רמ"ח אברים דב"נ עליהו אתמר	מאתים ארבעים ושמונה איברים

¹²⁶⁸ שהן עלמות אין מספר במט"ט (יהל אור).

¹²⁶⁹ דשם אין רע (יהל אור).

¹²⁷⁰ לייחדא בקוב"ה (יהל אור).

¹²⁷¹ דאמשכן (דפ"ו).

¹²⁷² כלהו בצדיק, ייחודא דקוב"ה ושכינתיה (יהל אור).

¹²⁷³ ר"ל בשביל השכינה שנקראת זאת (יהל אור).

¹²⁷⁴ ר"ל כמו שחילוק בנשמתו כו', כן לב"נ בין פקודין ע"מ לקבל פרס לשלא ע"מ לקבל פרס (יהל אור).

¹²⁷⁵ ועונשא - ר"ל כן עונש יש לה ערך (יהל אור).

(חבקוק ג ב) ברגז רחם תזכור בתר דכעים ב"נ ומחרים ההוא בעירא לגביה והא (הוא) שריא אל אחר נחש דאתמר ביה (בראשית ג יד) ארור אתה מכל הבהמה ואיהו לשמאלא דב"נ:	שבאדם, עליהם נאמר "ברוגז רחם תזכור", אחר שכוּעס אדם ומחרים אותה בהמה אליו, הרי שורה אל אחר, נחש, שנאמר בו "ארור אתה מכל הבהמה" והוא לשמאל האדם.
בגין דא מני קב"ה [למיהב] (למהוי) לכהנא דאיהו רחמי ברכה לאתכפייא רגז דאתער בההוא ב"נ מרה חרבא דמלאך המות ואתער ימינא לגביה ברחמי ואתכפייא רוגזא דשמאלא והאי איהו ברגז רחם תזכור:	בגלל זה פוקד הקדוש ברוך הוא לתת לכהן שהוא רחמים ברכה לכפות רוגז, שעורר באותו האדם מרה, חרב מלאך המות ומעורר הימין אליו ברחמים, ונכפה רוגז השמאל, וזהו "ברוגז רחם תזכור".
מאן דכעים [דאית ליה בכעס סם המות דעליה אוקמוה מארי מתניתין כל הכועס] כאילו עובד ע"ז בגין דספרא אחרא אתוקדת בב"נ ובההיא בעירא דיהיב לכהנא אתפרש חרם מניה¹²⁷⁶ וסמאל אל אחר וחרם ונוקבא דיליה קללה כלולה מכל קללות שבמשנה תורה וקב"ה בריך בכל אורייתא כלה¹²⁷⁷ וכל ברכאן מימינא [דאחיד] (ואחיד) בה כהן ובגין דא כל חרם צריך למיהב ליה לכהנא דאיהו אכיל ליה בנורא¹²⁷⁸ ושצי ליה מעלמא ושכיך אשא¹²⁷⁹ משמאלא בימינא דאיהו מייא וביה (אסתר ז י) וחמת המלך שככה:	מי שכוּעס, שיש לו בכעס סם המות, שעליו בארו בעלי המשנה, כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה, משום שצד האחר בוער באדם, ובאותה בהמה שנותן לכהן, נפרד ממנו החרם, וסמאל"ל אל אחר חרם, ונקבתו קללה כלולה מכל קללות שבמשנה תורה, והקדוש ברוך הוא ברך בכל התורה כלה, וכל הברכות מימין שבה אחוז הכהן, ולכן כל חרם צריך לתת לכהן שהוא אוכל אותה באש, ומשמיד אותה מהעולם, ושוככת האש משמאל בימין שהוא מים, ובו "וחמת המלך שככה".
פקודא בתר דא להפריש תרומה גדולה ואוקמוה תרי ממאה מאי תרומה רבנן דמתיבתא האי תרומה דצריכין לאפרשא תרי ממאה בסתרי תורה מאי ניהו מאן [ד]בעי למטעם אי הוא זר יומת והיינו אל זר סמאל"ל דקב"ה אמר ויקחו לי תרומה תרי ממאה ליחדא ליה תרין זמנין ביומא דהיינו תרי ממאה במ"ט אתוון דשמע וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד דערבית ובמ"ט אתוון דשחרית חסרין תרין ממאה אינון שכינתא¹²⁸⁰ עלאה ותתאה בתרווייהו צריך ליחדא לקב"ה אמה¹²⁸¹ דתרווייהו מדה¹²⁸²	מצוה אחר זו להפריש תרומה גדולה, ופרשוה שנים ממאה. מה זה תרומה, חכמי הישיבה [אמרו] התרומה הזו שצריכים להפריש שנים ממאה, בסתרי תורה מי הם, מי שרוצה לטעום אם הוא זר יומת, והיינו אל זר, סמאל"ל, שהקדוש ברוך הוא אמר "ויקחו לי תרומה", תרי (שנים) ממאה ליחדו פעמיים ביום, שהיינו שנים ממאה, בארבעים ותשע אותיות של "שמע" ו"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" של ערבית, ובארבעים ותשע אותיות של שחרית, חסרים שנים ממאה, הם שכינה

¹²⁷⁶ בדפ"א מש"כ לעיל "דאית ליה וכו' כל הכועס" נמחק שם ונכתב כאן.

¹²⁷⁷ כלא (דפ"ו).

¹²⁷⁸ דימינא אש דאורי"אל, ארי', אש דמדבחא, ששם שורף הסט"א בבעירין דקורבנא כידוע (יהל אור).

¹²⁷⁹ דס"א דאתוקדת כנ"ל (יהל אור).

¹²⁸⁰ דמ"ט אתוון בקוב"ה ושער הנ' בבינה. וכן בערב מל' כבינה. והן תרומה א' מנ' (יהל אור).

¹²⁸¹ שהוא ו' אחיד בין שניהם (יהל אור).

¹²⁸² גימ' מ"ט (יהל אור).

דַּתְרוּיָהּ מֵאֵה בִּאֲמָה אִמָּה בִּאֲתוּי מֵאָה אִיהוּ וְאִיהוּ בִּהֶפֶךְ אֲתוּוֹן הָאָם¹²⁸³:	עליונה ותחתונה, בשניהם צריך לייחד את הקדוש ברוך הוא, אמה של שניהם, מדה של שניהם, מאה באמה, אמ"ה באותיות מא"ה הוא, והוא בהפוך אותיות הא"ם.
ועוד (במדבר טו יט) וְהָיָה¹²⁸⁴ בִּאֲכֻלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תְּרִימוּ תְּרומָה לַיהוָה תְּרִימוּ כִּגּוֹן (חֲבִקוֹק ג' י) רוֹם יִדְהוּ נִשָּׂא¹²⁸⁵ וְאִינוֹן עֶשֶׂר אֲצַבְעָאן דְּסִלְקוּ¹²⁸⁶ [ד]לְהוֹן לְעֶשֶׂר סְפִירָן דַּאִינוֹן (עֶשֶׂר סְפִירָאן) יו"ד ה"א וְאִינוֹן ה"א דְּסִלְקוּ מ"ה וּבִאֲתוּוֹן דֹּאֲלָפָא בִּיתָא מֵה סִלְקִי מֵאָה י"ם ה"צ וְהָיָה אִיהוּ דֹּאֲקֻמוֹה רַבְּנָן מֵאֵרִי מִתְּנִיתִין (דְּבֵרִים י) וְעֵתָה יִשְׂרָאֵל מ"ה יי' אֱלֹהֶיךָ שׁוֹאֵל מֵעֵמֶךְ וְאָמְרוּ אֵל תִּקְרִי מֵה אֵלָא מֵאֵה לִקְבֹּל מֵאֵה בִּרְכָאן דְּמַחֲיִיב ב"נ לְבִרְכָּא לְמֵאֲרִיָּה¹²⁸⁷ בְּכָל יוֹמָא וְהָיָה אִיהוּ דְּצִרִיךְ ב"נ לְמַטְעֵם בְּכָל יוֹמָא לְמֵאֲרִיָּה וּבְג"ד (שְׁמוֹת כה ב) וִיקָחוּ לִי תְּרומָה:	ועוד "והיה באכלכם מלחם הארץ תְּרִימוּ תְּרומָה לַה", תְּרִימוּ כְּמוֹ רוֹם יִדְהוּ נִשָּׂא, וְאִינוֹן עֶשֶׂר אֲצַבְעוֹת שְׁעִלִיתֶם לְעֶשֶׂר סְפִירוֹת, שֶׁהֵן יו"ד ה"א וְאִינוֹן ה"א, שְׁעוּלִים מ"ה, וּבִאֲתוּיֹת אֲלָפָא בִּיתָא מֵה עוֹלָה מֵאָה, י"ם ה"צ, וְזֶהוּ שְׁפָרְשׁוּה רַבּוֹתֵינוּ בְּעֵלֵי הַמִּשְׁנָה "וְעֵתָה יִשְׂרָאֵל מ"ה ה' אֱלֹהֶיךָ שׁוֹאֵל מֵעֵמֶךְ", וְאָמְרוּ אֵל תִּקְרִי מֵה אֵלָא מֵאֵה, כִּנְגֵד מֵאֵה בְּרֻכּוֹת שְׁחִיב אָדָם לְבָרֵךְ אֶת רַבּוֹנוֹ בְּכָל יוֹם, וְזֶהוּ שְׁצִרִיךְ אָדָם לְהַטְעִים בְּכָל יוֹם לְרַבּוֹנוֹ וּלְכֵן "וִיקָחוּ לִי תְּרומָה".
וכמה תְּרומות אינון אֵית תְּרומָה מִדְּאֻרִייתָא תוֹרָה [מ'] וְהָיָה אִיהוּ תְּרומָה תוֹרָה דִּאֲתִייהִיבֵת בִּארְבַּעִים יוֹם וְאִינוֹן תִּימְרוֹן דִּאֲכִילָנָא (מִנָּה) [מִנָּה] הָא כְּתִיב (שְׁמוֹת כד יח) וַיְהִי מִשָּׁה בַהֲרֵי אַרְבַּעִים יוֹם וְאַרְבַּעִים לַיְלָה (שֵׁם לד יח) לֶחֶם לֹא אָכַל וּמִים לֹא שָׁתָה נְטִירַת הוּה עַד הִשְׁתָּא הָאִי תְּרומָה לְקַבֵּי וְכִיוֹן דְּמִלְכָּא לֹא אָכַל אִיךְ אֲכִלִין עֲבָדֵי דִּהָא לְבַתֵּר [ד]אֲמַר (שִׁיר ה' א) אֲרִיתִי מוֹרִי עִם בְּשָׁמִי לְבַתֵּר אֲכָלוּ רַעִים [וַיִּכְלוּן עֲבָדֵי]:	וכמה תְּרומות הן, יש תְּרומָה מִהַתּוֹרָה, תוֹרָה מ', וְזֹהִי תְּרומָה. תוֹרָה שְׁנִתְּנָה בִּארְבַּעִים יוֹם, וְאִם תֹּאמְרוּ שֶׁאֲכַלְתִּי מִמֶּנָּה [מִנָּה] הִרִי כְּתוּב "וַיְהִי מִשָּׁה בַהֲרֵי אַרְבַּעִים יוֹם וְאַרְבַּעִים לַיְלָה", "לֶחֶם לֹא אָכַל וּמִים לֹא שָׁתָה", שְׁמורָה הִיִּתָּה תְּרומָה זֶה עַד כַּעַת לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכִיוֹן שֶׁהַמֶּלֶךְ לֹא אָכַל אִיךְ אֲכָלוּ הָעַבְדִּים, שֶׁהִרִי לְאַחֵר שֶׁאֲמַר "אֲרִיתִי מוֹרִי עִם בְּשָׁמִי", אַחֵר כֵּן "אֲכָלוּ רַעִים יֹאכְלוּ עֲבָדֵי".
פְּקוּדָא בְּתֵר דֹּא לְהַפְרִישׁ לִי¹²⁸⁸ וּמֵעֶשֶׂר לִלּוּי וְאִיהוּ (תְּרומָת מֵעֶשֶׂר וּדֹא) שְׁכִינָתָא מִסְטֵר דִּימִינָא דֹּאִיהוּ חֲסֵד תְּרומָה גְּדוּלָּה לְכַהֵן מִסְטֵרָא דְּשִׁמְאֵלָא דֹּאִיהוּ גְּבוּרָה תְּרומָת מֵעֶשֶׂר לִלּוּי דֹּאִיהוּ שְׁכִינָתָא:	מִצְוָה אַחֵר זֶה לְהַפְרִישׁ (תְּרומָת) מֵעֶשֶׂר לִלּוּי, וְהִיא שְׁכִינָה מִצַּד יָמִין, שֶׁהוּא חֲסֵד, תְּרומָה גְּדוּלָּה לְכַהֵן, מִצַּד שְׁמָאל, שֶׁהוּא גְּבוּרָה. תְּרומָת מֵעֶשֶׂר לִלּוּי שֶׁהִיא שְׁכִינָה.

¹²⁸³ דַּתְרוּיָהּ נִק' אִם, אִימָא עֵילָאָה אִימָא תִתָּאָה, ה' עֵילָאָה ה' תִתָּאָה, זֶהוּ ה' אִם, בֵּה' נִשְׁלֵם מֵאֵה שְׁבִקוּב"ה, ב"פ מ"ט בִּת"ת וִיסוּד, וְכִנְגֵדן מִשְׁלִים מֵאֵה שְׁכִינָה עֵילָאָה וְתִתָּאָה (יֵהֵל אֹר).
¹²⁸⁴ ר"ל תְּרומָה שֶׁל כָּל הַבְּרֻכּוֹת שֶׁהֵן מֵאֵה בְּרֻכּוֹת. כְּמוֹ שֶׁמִּפְרֵשׁ וְהוֹלֵךְ שְׁצִרִיךְ לְבָרֵךְ עַל כָּל מֵה שֶׁאֲכָל. וְכָל הָאוֹכֵל בְּלֹא בְּרָכָה מוֹעֵל, דּוּמִיָּא דְּתְּרומָה בְּמִיתָה, מִזִּיד בְּמַעֲלָה בְּמִיתָה לְרַבִּי. וְקוּדֵם שְׁטוּעֵם הִכְהֵן הִקְב"ה הַתְּרומָה, שֶׁהוּא הַבְּרָכָה, אֲסִיר לֹאֲכֹל מִמֶּנָּה כְּמוֹ טֶבֶל (יֵהֵל אֹר).
¹²⁸⁵ עֶשֶׂר אֲצַבְעָאן כְּמוֹ שֶׁמִּפְרֵשׁ וְהוֹלֵךְ (יֵהֵל אֹר).
¹²⁸⁶ ר"ל זְקִיפּוֹת הָאֲצַבְעוֹת כְּמ"ש בְּרַע"מ פ' נִשָּׂא (רַמָּה ע"א). וְלִכֵּן צִרִיךְ לְהַגְבִּיָּה הַיָּדִים קוּדֵם בְּרֻכַּת הַלֶּחֶם. וְזֶהוּ וְהָיָה בִּאֲכֻלְכֶם כו' תְּרִימוּ כו'. וְז"ש יִדְהוּ נִשָּׂא, רוֹם זֶה הַתְּרומָה הַבְּרֻכּוֹת שְׁצִרִיךְ בְּבִרְכַּת נִט"י יִדְהוּ נִשָּׂא (יֵהֵל אֹר).
¹²⁸⁷ כְּמ"ש (בְּרֻכּוֹת לָה ע"א) כָּל הָאוֹכֵל בְּלֹא בְּרָכָה כָּאֵלוּ גּוֹזֵל לְהַקְבֵּי"ה כו' (יֵהֵל אֹר).
¹²⁸⁸ (נ"א תְּרומָת) מֵעֶשֶׂר לִלּוּי (דְּפ"ו).

[י"ד ה"י וא"ו ה"י] (במדבר כח כ) שלשה עשרונים לפר¹²⁸⁹ מסטרא דההוא דאתמר ביה (יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל ודא גבורה ועשרון לכבש ודא י"ד ה"א וא"ו ה"א (נ"א י"ד ה"י וא"ו ה"י) [י"ד ה"א וא"ו ה"א] דסליק לעשר אתון האי עשרון¹²⁹⁰ ועשר למ"ה ומ"ה למאה:	י"ד ה"א וא"ו ה"י "שלשה עשרונים לפר", מצד אותו שנאמר בו, ופני שור מהשמאל, וזו גבורה, "ועשרון לכבש", וזהו י"ד ה"א וא"ו ה"א (י"ד ה"י וא"ו ה"י) שעולה לעשר אותיות, עשרון זה ועשר למ"ה ומ"ה למאה.
אבל שלשה עשרונים י' י' י' [דא י"ד ה"י וא"ו ה"י] סלקין [ל"ל וי"] [ל"ל וי"] ספירין¹²⁹¹ בהון¹²⁹² סלקין [מ"ג] [מ"ו] ביצים וכל (ובלא) י"ד חומש ביצה ותוספת¹²⁹³ מצד ה' והכי מעשר [דאיהו] פקודא להפריש [ישראל] מעשר מסטרא דאת י' מעשר מן המעשר¹²⁹⁴ חד מחמש מסטרא דאת ה' כל עשורין דאת י' ואיהי שכינתא חד מעשר ספירין א' מחמש איהו מסטרא דתפארת דאיהו חמשה מכתר [וכד] (כש)תחשוב ממלכות עד תפארת תשכח(ון) תפארת חמש מתתא לעילא ושכינתא חמשה לגביה:	אבל שלשה עשרונים י' י' י' (זה י"ד ה"י וא"י ה"י) ועולים (ל' ל' ו' י') לשלשים ועשר ספירות בהם עולים, ארבעים ושלש ביצים, והכל י"ד חומש ביצה ותוספת מצד ה', וכך מעשר שהיא מצוה להפריש ישראל מעשר מצד האות י', מעשר מן המעשר, אחד מחמש, מצד אות ה', כל העשורים של אות י', והיא השכינה אחת מעשר ספירות, א' מחמש הוא מצד התפארת, שהוא חמש מכתר, וכשתחשב ממלכות עד תפארת תמצא תפארת חמש ממטה למעלה, ושכינה חמישית אליו.
ומסטרא אחרא איהי שני עשרונים לאיל ובלילת¹²⁹⁵ י' י' הכף¹²⁹⁶ בשקל¹²⁹⁷ הקדש עשרה עשרה י' ה"ה לאיל דא ו' דאיהו שקל¹²⁹⁸ הקדש והאי איהו (במדבר ז פו) עשרה עשרה הכף בשקל הקדש ועוד שני עשרונים י' י' מן (בראשית ב ז) וייצר לאיל ו' מן וייצר וכלא¹²⁹⁹ א' י' לעילא י' לתתא ו'	ומצד אחר היא שני עשרונים לאיל, וכוללת י' י' הכף בשקל הקודש, עשרה עשרה י' ה"ה לאיל, זה ו' שהוא שקל הקודש, וזהו עשרה עשרה הכף בשקל הקודש, ועוד שני עשרונים י' י' מן וייצר, לאיל ו' מן וייצר והכל א', י' למעלה י' למטה ו' באמצע, ועוד

¹²⁸⁹ כמו שמפרש והולך שור גבורה. וצ"ל דהמתנות הן בהיפוך, לאכללא ימינא בשמאלה. ששני התרומות תרומה גדולה ותרומת מעשר שהן שלש' למאה, הן מילוי ס"ג, ג' יוד"ן. ועשרון לכבש הוא מעשר, עשר אתון דשם מ"ה דסליק למאה כמו שמפרש והולך, והוא עשר למאה, מעשר (יהל אור).

ע"י לקמן רמז ע"ב.

¹²⁹⁰ ר"ל עשר אותיות, הוא עשרון למאה (יהל אור).

¹²⁹¹ של עשר אותיות דס"ג (יהל אור).

¹²⁹² ר"ל עם העשר אותיות. וג' יוד"ן על י' האותיות סלקין מ"ג (יהל אור).

¹²⁹³ תוספת - ור"ל חומש ביצה תוספת מצד ה'. ואמר תוספת, כמ"ש ויסף עליו חמישתו, כמ"ש ברע"מ פ' ויקרא (יהל אור).

¹²⁹⁴ ר"ל דכל המתנות מצד השכינה שהיא עשירית, ומסט' דאת י' הוא מעשר מן המעשר א' למאה. מסטרא דאת ה', א' מנ'. וכן בספירות מכל ע"ס א' למאה, מסטרא דה"ס כמו שמפרש והולך א' מנ' (יהל אור).

¹²⁹⁵ והוא תרומה, תרי ממאה (יהל אור).

¹²⁹⁶ ר"ל ב' יוד"ן הוא כ"ף (יהל אור).

¹²⁹⁷ שהוא עשרים גרה (יהל אור).

¹²⁹⁸ כמ"ש ברע"מ פ' תשא (קפז ע"ב) ובזה נשלם השם (יהל אור).

¹²⁹⁹ ור"ל שהכל כל המ"ג הוא מסט' דיר"ד, י' אותיות וג' אותיות של היוד"ן והן עצמן (יהל אור).

שלושה עשרנים הם י' י' י'.	באמצעיתא ועוד שלשה ¹³⁰⁰ עשרונים אינן י' י' י'.
מצוה אחר זו להפריש תודה, ורבותינו בעלי המשנה פרשוה שתודה עשרים עשרונים ומתחלקים עשרה עשרונים לחמץ ועשרה למצה, ומעשרה של מצה עושים שלשים מצות, ומעשרה של חמץ עושים עשר חלות, וזהו "סלת חלות מצות בלולות בשמן" מעשרה עשרונים שהם יו"ד ה"י וא"ו ה"י, היו עושים שלשים מצות שהם י' י' י'.	פקודא בתר דא להפריש תודה ורבנן מארי מתני' אוקמוה דתודה עשרי' עשרונים ומתפלגין י' עשרונים לחמץ וי' למצה ומי' של מצה עושים ל' מצות ומעשרה של חמץ עושים י' חלות ודא איהו סלת (ויקרא ב ד) חלות מצות בלולות בשמן מי' עשרונים דאינן יו"ד ה"י וא"ו ה"י הוו עבדין ל' מצות דאינן י' י' י' ¹³⁰¹ .
שם זה לפעמים הוא לימין ולפעמים הוא לשמאל ולפעמים באמצע רחמים מכל צד לימינו ולשמאלו. ולפעמים עשרה לימין, ואין פוחתין בו מעשר מלכיות, ולפעמים יו"ד לשמאל ואין פוחתין בו מעשרה שופרות, ולפעמים יו"ד באמצע ואין פוחתין בו מעשרה זכרונות.	האי שמא זמנין איהו לימינא וזמנין איהו לשמאלא וזמנין באמצעיתא רחמי מכל סטרא לימיניה ולשמאליה וזמנין י' לימינא ¹³⁰² ואין פוחתין ביה מעשרה מלכיות ולזמנין יו"ד לשמאלא ואין פוחתין ביה מעשרה שופרות ולזמנין יו"ד (עשרה מלכיות) באמצעיתא ואין פוחתין ביה מי' זכרונות.
	קעט/ב
	רע"מ:
"על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו את משמרת ה' שמרו", שלכל י' יש ארבעה פנים, שלש חיות הן כנגד שלש יודי"ן, וארבעה פנים לכל חיה כנגד ארבעה פנים (אותיות) של יהו"ה, "על פי ה' יחנו ויסעו".	על פי ¹³⁰³ יי' יחנו ועל פי יי' יסעו את משמרת יי' שמרו (במדבר ט כג) דכל י' אית לה ד' אנפין ג' חיוון אינן [לקבל תלת יודין] וד' אנפין לכל חיה [לקבל ד' אנפין] ¹³⁰⁴ דיהו"ה על פי יי' [על פיהם] יחנו ויסעו:
"שמרו" זו השכינה, ששומרת לאותם ששומרים שבתות וימים טובים, שבגלל זה לא זזה שכינה מישראל בכל שבתות וימים טובים, ואפילו בשבתות (בימי) החול, אלא שהיא סוגרת ומסוגרת בהם.	(ו) שמרו דא שכינתא דנטרא [מאי שומר] לאינן דשמרי שבתות וימים טובים דבג"כ לא זזה שכינה מישראל בכל שבתות וימים ואפי' בשבתות וס"א ביומי דחול ¹³⁰⁵ אלא דאיהו סוגרת ומסוגרת בהון:
ובכל תפלה היא עולה ליהו"ה עד שמגיעה למרכבה (של החיות) של האבות העליונים, שהם גדולה גבורה תפארת, שיש להם שנים עשר פנים כנגד שנים עשר שבטים, וכפי שהיא	ובכל צלותא איהו ¹³⁰⁶ עולה ליהו"ה עד דמטאת למרכבתא ¹³⁰⁷ (דחיון) דאבהן עלאין דאינן גדול"ה גבור"ה תפאר"ת ודאיתא (ואית) להון תריסר אנפין לקבל תריסר שבטין וכפום דאיהו אוליפת זכות

¹³⁰⁰ ר"ל כלל העשרון וב' העשרונים, והוא חלה, נמצא בג' מתנות חלה ותרומה ותרומת מעשר פר ואיל וכבש (יהל אור).

¹³⁰¹ ר"ל דלעיל אמר בגבורה, וכאן אמר במצה בחסד, וחמץ בשמאלא (יהל אור).

¹³⁰² ר"ל במל' כליל ג' אבהן, נחלק הג' יודי"ן בה לחג"ת (יהל אור).

¹³⁰³ ג"פ ה' בהאי פסוק (יהל אור). יחנו ויסעו ושמרו. ג' דרגין דג' אבהן (יהל אור).

¹³⁰⁴ (ס"א אתוון) (נוסף בדפ"ו).

¹³⁰⁵ שהן הת"ח (יהל אור).

¹³⁰⁶ איהו (דפ"ו).

¹³⁰⁷ למרכבתה (דפ"ו).

מלמדת זכות על אלו בעלי התפלה ובעלי זכויות בכל מצוה ומצוה מהתורה, כך יחנו על זכויות שלהם, וכן יסעו לגבם, וכך יורדת שמירה אליהם.	על אלין מארי צלותין ומארי זכוון בכל פקודא ופקודא דאורייתא הכי יחנו על זכוון דלהון וכן יסעו לגביהו והכי נחתא שמירה לגביהו:
אלו שעושים זכויות על מנת לקבל פרס, יורד הקדוש ברוך הוא במרכבותיו שעשה ובארבעה שומרים שלו, ומי שעושה זכויות שלא על מנת לקבל פרס, יורד עליהם במרכבתו, ועל הרשעים יורד עליהם במעשיהם באותם שדים ומזיקים ומלאכי חבלה במרכבתם להפרע מהם.	אינון דעבדין זכוון (שלא) על מנת לקבל פרס ונחיתו קב"ה [נחית] במרכבתא ¹³⁰⁸ דעבד ויבד' (וב"ד) שומרין ¹³⁰⁹ [די]ליה ומאן דעביד זכוון (שלא) על מנת לקבל פרס נחית עליהו [במרכבתא דיליה ולרשיעא נחית עליהו] בעובדיהו באינון שדין ומזיקין ומלאכי חבלה במרכבתא דלהון לאתפרעא מנהון:
(זכויות שלא על מנת לקבל פרס הקדוש ברוך הוא יורד עליהם במרכבתו ובארבע החיות שלו, ומי שעושה זכויות על מנת לקבל פרס, יורד עליהם במרכבה של העבד מטטרו"ן ובארבעה השומרים שלו, ולרשעים יורד עליהם במעשיהם באותם שדים ומזיקים ומלאכי חבלה עוון ומשחית אף וחמה במרכבה שלהם להפרע מהם). פתחו בעלי המשנה ואמרו, ודאי כך זה, אשרי חלקך רועה הנאמן.	וס"א זכוון שלא ע"מ לקבל פרס קב"ה נחית עליה במרכבתא דיליה ובד' חוון דיליה ומאן דעביד זכוון ע"מ לקבל פרס נחית עליהו במרכבתא דעבד מטטרו"ן ובד' שומרין דיליה ולרשיעא נחית עליהו כעובדיהו באינון שדין ומזיקין ומלאכי חבלה עון ומשחית אף וחמה במרכבתא דלהון לאתפרעא מנהון פתחו מארי מתניתין ואמרו ודאי הכי הוא זכאה חולקך רעיא מהימנא ע"ב:
	בילא"ן יילא"ן ¹³¹⁰
	פרשת זאת חקת התורה:
"וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר וגו'", רבי יוסי פתח, "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל", בא וראה דברי התורה הם קדושים, הם עליונים, הם מתוקים,	וידבר יי' אל משה ואל אהרן לאמר זאת חקת התורה אשר צוה יי' לאמר וגו' (במדבר יט ב) ר' יוסי פתח ¹³¹¹ (דברים ד מד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל ת"ח מלין דאורייתא קדישין אינון ¹³¹² עלאין אינון ¹³¹³ מתיקין אינון ¹³¹⁴

¹³⁰⁸ במרכבתיה (דפ"ו).

¹³⁰⁹ ר"ל צירופי אדנ"י, כ"ד קישוטי כלה, כ"ד אותיות דבשכמל"ו, כ"ד שומרים דבהמ"ק (יהל אור).

¹³¹⁰ תצא ער"ה ב וענשו אותו וכו' (דרך אמת).

¹³¹¹ כוונת רבי יוסי ליישב שני שינויים שיש בין פסוק דהכא לפסוק דהתם, האחד למה הזכיר חוקה כאן ולא שם, והשני למה אמר שם וזאת בו' וכאן בלא ו', לכן הקדים ת"ח מלין דאורייתא, ירצה שידוע שכל התורה נחלקה לשלשה חלקים שהזכירו המדקדקים, והם שם פועל ומלה. ואחת מגדולות תורתנו הקדושה הוא שלא לבד יש טעם וענין בשמות ובפעלים אלא גם במלות ישנו, וכל שכן ע"פ הסוד. ולכן לא אמר רבי יוסי פתגמי אורייתא כנזכר ריש פרשת קרח על פסוק הנחמדים המובא כאן גם כן, אך אמר בדקדוק מלין דאורייתא, מלין דייקא, כי כוונתו לדרוש מלת זאת שיש לה סוד וכמו שיבוא (רמ"ז).

¹³¹² דברי תורה עומדים בקדושתם כתחלת נתינתם, שלא נתחללה קדושתם מפני בואם מאיש אל איש, ואין הבל פה האדם ועסקו נותן בהן עביות כלל מפני קדושתם (אור יקר). מצד הבריאה היכל ק"ק (רח"ו). הדרך הפשוט לשלשה תוארים אלה הוא, קדישין, מצד החכמה ששם סוד הקדושה כנודע מכמה מקומות מדברי הרב כי קדוש הוא מסוד ע"ב. ועלאין, מצד בינה שנקראת עלי"ן גי' קס"ו. ומתיקין, מצד הדעת כי בו מתחברים החו"ג ונמתקות הגבורות. ועוד י"ל בהקדים

כמה דכתיב (תהלים יט יא) הנחמדים מזהב¹³¹⁵ ומפז רב¹³¹⁶ ומתוקים¹³¹⁷ מדבש וגו' מאן דאשתדל באורייתא¹³¹⁸ כאלו קאים כל יומא על טורא דסיני וקביל אורייתא הה"ד (דברים כז ט) היום הזה נהיית לעם והא אוקמוה חברייה:	כמו שכתוב "הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש וגו'", מי שעוסק בתורה כאלו עומד כל יום על הר סיני ומקבל התורה, זהו שכתוב "היום הזה נהיית לעם", וכך פרשוהו החברים.
כתיב הכא זאת חקת התורה וכתוב וזאת התורה מה בין האי להאי אלא רזא עלאה הוא והכי אוליפנא וזאת התורה לאחזאה כלא ביחודא חד¹³¹⁹ ולאכללא כנ"י בקב"ה¹³²⁰ לאשתכחא כלא חד¹³²¹ בגיני כך וזאת התורה אמאי תוספת וא"ו אלא הא אתמר¹³²² לאחזאה דכלא חד בלא פרודא וזאת כלל ופרט¹³²³ כחדא דכר ונוקבא ובג"כ וזאת התורה ודאי אבל זאת בלא תוספת וא"ו חקת התורה ודאי ולא התורה¹³²⁴ דינא דאורייתא¹³²⁵ גזרה	כתוב כאן "זאת חקת התורה" וכתוב "וזאת התורה", מה בין זה לזה, אלא סוד עליון הוא וכך למדנו, "וזאת התורה" להראות הכל ביחוד אחד, ולהכליל כנסת ישראל בקדוש ברוך הוא, להמצא הכל אחד, בגלל זה "וזאת התורה", למה תוספת וא"ו, אלא זה נאמר להראות שהכל אחד ללא פרוד, וזאת כלל ופרט כאחד, זכר ונקבה, ולכן וזאת התורה ודאי, אבל זאת בלא תוספת וא"ו, חקת התורה ודאי ולא התורה, דין התורה, גזרת התורה.

מ"ש מהרבה דרושים שכך היא המדה העליונה, בתחילה משפיעין כח מן העליון לתחתון כדי שיהיה בו יכולת לעלות, ולעומת כך אמר קדישין אינון, כי כל אור המושפע נקרא קדוש, שר"ל מושפע וכתוב אצלי במקום אחר. ואחר היות בו הכח אז עולה ומעלה מ"ן, ולנגד זה אמר עילאין, פ' שעולים למעלה. אי נמי ועיקר ידוע שאור הראשון המושפע הוא מישסו"ת ובו יתחזקו ז' ויעלו במ"ן עד או"א עילאין, והיינו עילאין. ואחר כך נעשה הזווג שהוא ביסוס ומיתוק הגבורות, ולנוכח זה אמר מתיקין אינון, וירצה שהוא מיתוק גמור לא כדבש ונופת שה"ס גבורות דאו"א, שגם שהם כבר מתוקות, מכל מקום אין זה מיתוק לגמרי, שלכן נאסר הדבש מעל המזבח (רמ"ז).¹³¹³ הם בתחתונים ושרשם למעלה ברומו של עולם (אור יקר). מצד היצירה ששם המלאכים הנקראים עלאין (רח"ו). מצד הבינה שנק' עליון, אז עולה ומעלה מ"ן ונגד זה אמר עלאין ר"ל שעולים למעלה (רמ"ז).

¹³¹⁴ כמו שהיו מתוקים לישראל בעת קבלתם כך באותו המיתוקות הם עומדים, ועוד שהשכינה תמיד מתוקה אל התפארת (אור יקר). מצד העשיה ששם הדינין הנק' דבש מתוק א"נ הואיל והפשט שבעשיה מתוק לחיך כי הכל רוצים בפשט (רח"ו). מצד הדעת כי בו מתחברים החו"ג ונמתקו הגבורות (רמ"ז).

¹³¹⁵ החכמה (אור יקר).

¹³¹⁶ קו האמצעי (אור יקר).

¹³¹⁷ מהשמאל (אור יקר).

¹³¹⁸ זה נמשך מן המוקדם והענין כי במעמד הר סיני נתפשט והאיר יסוד אבא בת"ת זעיר שה"ס הר סיני שסתם הרים הם בחג"ת דתמן אבהן, ופ' הגבורה הוא יסוד אימא שממנו יוצא יסוד אבא לחוץ ה"ס התורה ואז נתבטל כח עץ הדעת טו"ר והיה הכל בסוד עץ החיים וטעם ביטול זה הוא כי נתרוקנה הקלי' מכל הרפ"ח ניצוצין אשר בקרבה ואז כל הנשמות שבעולם ששרשם באו"א וזו"ן קבלה כל א' חלקה השייך לה מאותן הניצוצות (רמ"ז).

¹³¹⁹ ולא שתהיה בחינתם מתייחדת באמצע דהיינו ביסוד אלא למעלה מלכות בתפארת (אור יקר).

¹³²⁰ פ' זאת היא מלכות התורה הוא זעיר והכוונה לכלול מלכות בזעיר (מ"מ).

¹³²¹ לא היה הענין היחוד סתם על ידי היסוד בבחינה האמצעית ולא בתפארת למעלה כדאיתמר וזה תירץ כלומר אם היה בבחינה האמצעית היה מורה על ב' מדות מתייחדות אמנם הם ב' מדות אבל עתה שהיא מלכות נכללת בתפארת מורה על אחדות גמורה (אור יקר).

¹³²² ר"ל בזאת התורה כללנו מלכות עם זעיר ובמלת וזאת כללנו זעיר עם המלכות והיינו ו' זאת דהיינו ו' כלול בזאת (מ"מ).

¹³²³ עי' ספד"צ כז ע"ב וגר"א שם שכלל ופרט הם דכר ונוק'.

¹³²⁴ היינו זאת ללא ו' מורה שאין הת"ת במלכות אז אין המלכות נקשרת עם הת"ת והיא מתגוללת בדיניה והוא "חוקת התורה" וחוקת מורה על גזרת הדין (אור יקר).

¹³²⁵ דהיינו מלכות דינא דמלכותא בית דינו של ת"ת (רח"ו).

דאורייתא: ת"ח (במדבר ח כד) זאת אשר ללויים ולא וזאת דהא מסטרא דדינא (קשיא) קא אתיין ולא מסטרא דרחמי¹³²⁶ א"ר יהודה והא כתיב (שם ד יט) וזאת עשו להם וחיו ודא בליואי אתמר ואת אמרת זאת ולא וזאת א"ל ודאי הכי הוא וקרא מוכח מאן דאחיד סמא דמותא אי לא יערב ביה סמא דחיי הא ודאי ימות וע"ד וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו בגין דסמא דחיי מערב בהדיה [ו]זאת עשו וחיו ולא ימותו ודאי וזאת אצטריך ולהו (ליה) ולא זאת בגיני כך וזאת התורה ממש ביחודא חד¹³²⁷ ביחודא שלים כללא דדכר ונוקבא ו"ה¹³²⁸ זאת ה' בלחודי וע"ד זאת חוקת התורה:	בא וראה "זאת אשר ללויים" ולא וזאת, שהרי מצד הדין (הקשה) הם באים ולא מצד הרחמים. אמר רבי יהודה, והרי כתוב "וזאת עשו להם וחיו", וזה בלויים נאמר, ואתה אמרת זאת ולא וזאת. אמר לו ודאי כך זה, והפסוק מוכיח, מי שאוחז סם המות אם לא יערב בו סם החיים הרי ודאי ימות, ועל זה "וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו", משום שסם החיים מערב איתו, "וזאת עשו וחיו ולא ימותו" ודאי. וזאת צריך להם ולא זאת, לכן וזאת התורה ממש ביחוד אחד, ביחוד שלם כלל של זכר ונקבה, ו"ה, זאת ה' בלבדה, ועל זה "זאת חקת התורה".
רבי שמעון ור' אבא ור' אלעזר ור' יצחק הוו שכיחי בבי ר' פנחס בן יאיר אמר ר' פנחס לר' שמעון במטותא מנך אנת דאוקמי עלך לעילא ומזולך באתגלייא מה דלא אתיהיב רשותא לב"נ אחרא בפרשתא דא אימא מלה חדתא א"ל ומאי היא א"ל זאת חקת התורה א"ל הא שאר חברייא יאמרו	רבי שמעון ורבי אבא ורבי אלעזר ורבי יצחק היו מצויים בבית רבי פנחס בן יאיר, אמר רבי פנחס לרבי שמעון, בבקשה ממך, אתה שעומדים עליך למעלה ודבריך בגלוי מה שלא נתנה רשות לאדם אחר בפרשה זו, אמור דבר חדש. אמר לו, ומהו. אמר לו "זאת חקת התורה", אמר לו הנה שאר החברים יאמרו.
קפ/א	
אמר לר' אלעזר בריה אלעזר קום בקיומך ואימא מלה חד בפרשתא דא¹³²⁹ וחברייא יימרון אבתריך:	אמר לרבי אלעזר בנו, אלעזר עמוד בעמדך ואמור דבר אחד בפרשה זו, והחברים יאמרו אחרריך.
קם ר' אלעזר ואמר (רות ד ז) וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים וגו' האי קרא אית לאסתכלא ביה אי אינון אקדמאי עבדי הסכמה דא בדינא דאורייתא (עבדי הסכמה בעלמא) ואתו בתראי ובטלוה אמאי בטלוה¹³³⁰ והא מאן דבטיל	קם רבי אלעזר ואמר "וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים וגו'", בפסוק זה יש להתבונן, ואם ראשונים אלו עשו הסכמה זו בדין תורה ובאו אחרונים ובטלוה למה בטלוה, והרי מי שמבטל דבר תורה כאילו החרیب עולם שלם, ואם

¹³²⁶ היינו שבאים מאימא שלא ע"י בעלה ולא מסטרא דרחמי שהוא ז"א (רמ"ז).

¹³²⁷ היינו במלת וזאת כי ו' נכלל בזאת (מ"מ).

¹³²⁸ היינו בשני תיבות וזאת התורה שזאת שהיא מלכות נזדווגה עם זעיר הנק' תורה ולכ"א יחודא שלים יותר מן הראשון (מ"מ).

¹³²⁹ עי' אד"ז רפח ע"א: אר"ש, באדרא אשתכחנא דכל חברייא הוו אמרי ואנא עמהון, השתא אימא אנא בלחודאי וכלהו צייתין למלוה, עלאין ותתאין, זכאה חולקי יומא דין. עי' ב"ע נא ע"א, החברים נתקבצו באדרא [רבא] כדי שכל א' מהם יאמר ויחדש תיקון א' הנוגע לשורש נשמתו, ומה שנתגלה כאן הוא גילוי של רשב"י בלבד.

¹³³⁰ כיון שמעיקר לא היו עושין כן אלא על דרך הסכמה ומנהג וכבר נתבטל אותו המנהג למה נהגו הם על דרך אותו המנהג הקדום ועזבו דרכם הנהוג אז, וממ"ש בפסוק וזאת לפנים בישראל כלומר מנהג זה היה מקדום בישראל (אור יקר).

מלה דאורייתא כאילו חריב עלמא שלים¹³³¹ ואי לאו איהו בדינא דאורייתא אלא הסכמה בעלמא אמאי נעל הכא:	זה אינו בדין תורה אלא הסכמה בעלמא, למה הנעל כאן.
אלא ודאי בדינא דאורייתא הוה וברזא עלאה¹³³² אתעבידת מלה ובגין דהו קדמאי חסירי זכאי מלה דא אתגלייא בינייהו ומדאסגיא חייבי בעלמא אתעבידת (ס"א אעברו) האי מלה¹³³³ ובנוונא (בגיסא)¹³³⁴ אחרא¹³³⁵ בגין לאתכסאה מלין¹³³⁶ דאינון ברזא עלאה¹³³⁷:	אלא ודאי בדין התורה היה, ובסוד עליון נעשה הדבר, ומשום שהיו הראשונים חסידים צדיקים, הדבר הזה התגלה ביניהם, ומשהתרבו רשעים בעולם, נעשה (העבירו) דבר זה בצורה אחרת כדי לכסות דברים שהם בסוד עליון.
(והא אוקמוה) ות"ח ויאמר אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך וגו' (שמות ג ה)¹³³⁸ וכי אמאי נעל הכא אלא אתמר דפקיד ליה על אתתא לאתפרשא מנה ולאזדווגא [באתר] [באתתא] אחרא דנהירו קדישא [עלאה] ועלאה¹³³⁹ ואיהי שכינא (עלא):	(והרי פרשוה) בא וראה "ויאמר אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך וגו'", וכי למה הנעל כאן, אלא נתבאר שצוה לו על האשה להפרד ממנה ולהזדווג (במקום) באשה אחרת של אור קדוש עליון והיא השכינה.
וההוא נעל אוקים ליה באתר אחרא [ואיהי שכינתא]¹³⁴⁰ אעבר ליה מהאי עלמא ואוקים ליה בעלמא אחרא¹³⁴¹ וע"ד כל מה דיהיב מיתא לבר נש בחלמא טב נטיל מאניה מן ביתא ביש כגון סנדליה:	ואותה נעל בארוה במקום אחר (והיא השכינה), העבירוה מעולם הזה, ובארוה בעולם אחר, ועל כך כל מה שנותן המת לאדם בחלום זה טוב, לקח כליו מהבית זה רע כמו סנדלו.

¹³³¹ עי' לעיל עג ע"א: חקיו ומשפטיו לישראל אליו רזי אורייתא ונמוסי אורייתא וסתר אורייתא דלא יצטרכון לגלאה אלא למאן דאיהו בדרגא עלאה יתיר כדקא חזי ומה לישראל האי לעמין עכו"ם עאכ"ו וכל מאן דלא אתגזר ויהבין ליה אפילו את זעירא דאורייתא כאילו חריב עלמא ומשקר בשמא דקב"ה דכלא בהאי תליא ודא בדא אתקשר דכתיב אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. וכנראה שמקורו מהפסוק.

¹³³² מלכות כדמפרש לקמיה (אור יקר).

¹³³³ לקנות בנעל (אור יקר).

¹³³⁴ לגיסא (אור יקר).

¹³³⁵ שקונים בסוד (אור יקר).

¹³³⁶ סוד הנעל היה מפורסם הרבה וכנף הבגד לא כל כך (אור יקר).

¹³³⁷ פי' נעל היא מלכות, וכשנותן הקונה נעלו למקנה רמז שבכח המלכות הנק' נעל אינו חוזר בו הקונה והמקנה (מ"מ).

¹³³⁸ זה ראייה על סוד הנעל שהיא השכינה (אור יקר).

¹³³⁹ הוא הכתוב כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש כלומר מלכות, אדמה ונהירו קדש עליו ורצה לתקן ענין גדול שהרי שאר האדם אם יתפרדו מנשותיהם הם מפרידים ואדרבה על ידי ייחודם בנשותיהם הם מייחדים ומתחברים בשכינתא, והאיך משה בהפך שבהפרדו הוא מייחד בשכינתא לזה אמר הכתוב המקום אשר אתה עומד עליו דהיינו משה מעלמא דדכורא בעלה דמטרוניתא דהיינו מקום אשר אתה עומד עליו אדמה קדשה, אבל שאר בני אדם הם למטה משכינה מאירים לה וצריכים להתייחד בנשותיהם להשפיע ולהאיר בשכינה אותו המאור, ולכן האמרו של נעלך, היינו תסיר את הזווג הגשמי ובמקומו תקח הזיווג הרוחני (אור יקר).

¹³⁴⁰ עי' אריכות בהיכלות פקודי רנה ע"א [לב ע"ב] (יהל אור). ר"ל לחלוץ נעל דהאי עלמא ולנעול נעל דשכינתא (יהל אור)

¹³⁴¹ כאלו נאמר המצות יש בהם גשמי ורוחני ועל ידי הגשמי נעשה ברוחני ומשה נפטר מן הגשמי וקיים ברוחני לבד כענין הבחינה שעסק במצות אדם בגן עדן בהפשטה מן הצד החומרי מכל וכל יותר מאדם הראשון. ועוד כי מסוד המטטרון נמשך לנו סוד פשטי התורה וקיום המצות בגשמיות והיינו סוד הנעל שאנו נועלים בו, ולכן אמר של נעליך הסתלק ממנה אל בחי' עלאה דהיינו בחינת הרוחני המסולק מן הפשט (אור יקר).

מ"ט בגין דאעבר רגליה ודאינן קיומא דבר נש מהאי עלמא וכניש לון (וסליקו) לעלמא אחרא אתר דמותא שארי ביה דכתיב (שיה"ש ז ב) מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב¹³⁴² (מאי היא בת נדיב¹³⁴³ דא בתה¹³⁴⁴ דאברהם דכתיב (תהלים מז י) נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם ולא אלהי יצחק) ורוא דמלה בין חברייה איהו:	מדוע, כי העביר רגליו שהם עמידת האדם מהעולם הזה, וכינס אותם לעולם אחר, מקום שהמות שורה בו, שכתוב "מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב". (מהי בת נדיב, זו בת אברהם שכתוב "נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם", ולא אלהי יצחק). וסוד הדבר הוא בין החברים.
ודא כד מיתא נטיל לון אבל בזמנא דחייא שליף מסאניה ויהיב לבר נש אחרא בגין לקיימא קיים קא עביד בגזרה דלעילא נעל דחליצה כגוונא¹³⁴⁵ [דלעילא נעל אחרא וכלא אתיחד] (וכלא אתר חד) ונ"א רוא חדא:	וזה כשהמת לוקח אותם, אבל בזמן שהחי שולף נעלו ונותן לאיש אחר כדי לקיים ברית, עושה בגזרה עליונה. נעל של חליצה כדוגמא שלמעלה נעל אחרת, והכל מקום אחד (הכל מתייחד) (סוד אחד).
ת"ח ההוא מיתא דאסתלק מעלמא בלא בנין [האי] (הכי) בת נדיב לא כנישתו ליה לההוא בר נש לגבה¹³⁴⁶ ואזיל לאתמרדא בעלמא דלא אשכח אתר וקב"ה חיים עליה ופקיד לאחוהי למפרק ליה לאתבא ולאותקנא בעפרא אחרא כמה דכתיב (איוב לד טו) ואדם על עפר ישוב¹³⁴⁷ ואוקמוה:	בא וראה, אותו מת שהסתלק מהעולם בלא בנין, בת נדיב זו, לא כונסת לאותו אדם אליה, והולך להיות מגורש בעולם שלא מוצא מקום, והקדוש ברוך הוא חס עליו ומצוה לאחיו לגאול אותו, לשוב ולהיות מתוקן בעפר אחר, כמו שכתוב "ואדם על עפר ישוב" ופרשוה.
ואי ההוא פרוקא לא בעי לקיימא לאחוהי בהאי עלמא בעי למקטר חד נעל ברגליה וההיא אתתא דתשרי ליה ומקבלא לההוא נעל לגבה אמאי ונעל אלא בגין דההוא נעל בגין (ד)מיתא הוא¹³⁴⁸ וס"א בגין דההוא נעל קיומא דמיתא הוה בהאי עלמא ואתייהיב ברגליה דחייא אחוהי ואתתא מקבלא לההוא נעל לגבה לאחזאה דהא ההוא מיתא בין חייא אהדר בעובדא דא:	ואם אותו גואל לא רוצה להעמיד את אחיו בעולם הזה, צריך לקשר נעל אחת ברגלו, ואותה אשה שתשרה אתו מקבלת אליה אותה נעל. ולמה נעל, אלא משום שאותה נעל היא בגלל המת, (משום שאותה נעל היא קיום המת היה בעולם הזה), ונתנה ברגלי אחיו החי, והאשה מקבלת אליה אותה נעל להראות שהרי אותו מת חזר לבין החיים במעשה הזה.
והוא בהפוכא מההוא נעל דנטיל מיתא מחייא והשתא האי נעל נטיל חייא ממיתא [ובההוא נעל ההוא מיתא לא אזיל בין חייא¹³⁴⁹ (נ"א לא¹³⁵⁰ אזל ביה בחייו)¹³⁵¹]	והוא בהפיך מאותה נעל שלוקח המת מהחי, וכעת נעל זו לוקח החי מן המת, ובאותה נעל אותו המת הולך בין החיים. (וצריך נעל של המת

¹³⁴² הכוונה על סילוק כחותיו וחייליו מן החיים אל המות (אור יקר).

¹³⁴³ עי' תיקר"ז לד ע"א בת נדיב היא מלכות דשכינה.

¹³⁴⁴ בת (דפ"ו).

¹³⁴⁵ שגם הוא רומז למלכות (מ"מ).

¹³⁴⁶ לעורר מ"נ כמו מי שקיים פרו ורבו (רח"ו).

¹³⁴⁷ קעז ע"א (הערת הזהר).

¹³⁴⁸ אע"פ שאמר לעיל נעל דחליצה רומז למלכות כואן אמר שהוא רומז לאותו שמת בלא בנין

(מ"מ).

¹³⁴⁹ שלא תהיה נשמתו נעה ונדה בין החיים כמו שהיתה קודם החליצה (מ"מ).

¹³⁵⁰ ובעי נעל דההוא מיתא דא (נוסף בדפ"ק).

(ובעי נעל דההוא מיתא לא אזיל ביה לחייתא) ואתתא נטלא ליה לגבה לאחזאה דההיא אתתא (משלי יב ד) עטרת בעלה נטלא ליה ומקבלא ליה לגבה:	הזה הולך בו בחייו) והאשה לוקחת אותה אליה, להראות שאותה אשה עטרת בעלה, לקחה אותה ומקבלת אותה אליה.
ובעי לבטשא ליה לההוא נעל ובארעא (לארעא) לאחזאה דשכיך גופיה דההוא מיתא וקב"ה לזמנא דא או לבתר זמנא חיים עליה ויקבל ליה לעלמא אחרא ותו (האי) בטשותא דההוא נעל [בידא] (מידא) דאתתא ולארעא לאחזאה דהא (לא) אתבני¹³⁵² ההוא מיתא בעפרא אחרא¹³⁵³ דהאי עלמא והשתא יתוב לעפריה [דהוא] (דהוא) מתמן בקדמיתא (אכדין יתוב לעפריה) [ו]כדין ההיא אתתא תשתרי למעבר זרעא (ד)אחרא ואוקמוה:	וצריך להכות באותה נעל בארץ להראות שנשקט גוף אותו המת, והקדוש ברוך הוא בזמן זה או לאחר זמן יחוס עליו, ויקבל אותו לעולם אחר. עוד הכאה של אותה הנעל ביד (מהיד) של האשה לארץ להראות שיבנה אותו המת בעפר אחר בעולם הזה, וכעת ישוב לעפרו שהיה משם בהתחלה. (ואז ישוב לעפרו) ואז אותה אשה תתיר לעשות זרע אחר וכך פרשוה.
ת"ח ע"ד מאן דבעי לקיימא קיים נטיל נעליה ויהב לחבריה לקיימא עליה קיימא (דבת נדיב) הה"ד (רות ד ז) וזאת לפנים בישראל על הגאולה מאי וזאת קיימא שלים בכלא לפנים בישראל כד הוו צנועין קדישין לקיים [כל דבר] כל דבר ממש דהא [דא] הוא קיימא וכדין (שם) וזאת התעודה בישראל ודאי דלא תימא דהסכמה ובעלמא היא ומדעתייהו עבדי להו (אחרא) אלא קיימא עלאה הוה למחוי עובדיהון (בקיימא) וברוא דלעילא:	בא וראה, על כך מי שרוצה להעמיד ברית נוטל נעלו ונותן לחבירו להעמיד עליו ברית (של בת נדיב), זהו שכתוב "וזאת לפנים בישראל על הגאולה" מה זה "וזאת", ברית שלימה בכל לפנים בישראל, כשהיו צנועים קדושים לקיים כל דבר, כל דבר ממש, שהרי זהו העמדה ואז "וזאת התעודה בישראל" ודאי, שלא תאמר שהסכמה בעלמא היא ומדעתם עשו אותה, אלא העמדה עליונה היתה להיות מעשיהם (בקיום) בסוד של מעלה.
כיון דאסגיא חייבין בעלמא כסיו מלה בגוונא אחרא בכנפא¹³⁵⁴ דמלבושא והאי (הוא) מלבושא והיא תקונא עלאהו (לתקונא) ורזא דמלה (דברים כג א) ולא יגלה כנף אביו כתיב	כיון שהתרבו רשעים בעולם, כסו הדבר באופן אחר, בכנף המלבוש, והמלבוש הזה הוא תקון עליון, וסוד הדבר כתוב "ולא יגלה כנף אביו".
קפ/ב	
זאת חקת התורה (במדבר יט ב) זאת דא את קיימא דלא [אתפרש דא מן דא]¹³⁵⁵	"זאת חקת התורה", "זאת", זו אות הברית שלא יפרדו זה מזה, (וכאשר

¹³⁵¹ לא נמצא לו שורש כלל. ויש נוסחא אחרת יותר נכונה, והיא זאת: ובההוא נעל ההוא מיתא לא אזיל בין חייא וכו'. כלומר דע"י חליצת הנעל ההוא גורמת האשה ההיא אל המת ההוא שלא יצטרך להיות נדח בעולם הזה בין החיים לבקש לו מנות יען כי אינו יכול לעלות למקומו כשאר המתים יען כי ע"י זה הנעל אתתא נטלא ליה וכו' ושכיך גופיה דההוא מיתא (שער הגלגולים) (רח"ו).

¹³⁵² יתבני (דפ"ק).

¹³⁵³ קרוב ליבנות בגוף אחר כדי שיתקן (מ"מ).

¹³⁵⁴ כנף בגימ' נע"ל (רח"ו).

¹³⁵⁵ פי' את קיימא הוא היסוד הדבוק בעטרה והיינו זאת, ח"ק. וח"ק הוא היסוד כמד"א וחק בשארו שם והם אינן מתפרשין דא מן דא ר"ל היסוד מן העטרה (זהר הרקיע). כתב בס' אור ישר היא עטרת היסוד דזעיר שאינה נפרדת מן היסוד לעולם (מ"מ).

נפרע זה הכל) שנקרא "זה", ומהנקבה עולה לזכר, ועל זה שמור וזכור מתחברים כאחד.	דאקרי זה וכד אתפרש ומנוקבא] (אתפרע וכד אתפרע דא ¹³⁵⁶ כלא אקרי זה ומנקבה) עייל לדבר ¹³⁵⁷ וע"ד שמור וזכור [בחדא ¹³⁵⁸] (כד) מתחברין:
"חקת התורה" היה צריך להיות "חק התורה", מה זה "חקת". אלא "חקת" בודאי, ובארנו ה' היתה ד' (חק), והרי נתבאר, אבל ת' הוא ד' ונ' מתחברים כאחד, ונ"ן הרי נתבאר.	חקת התורה חק התורה ¹³⁵⁹ מבעי ליה מאי חקת אלא חקת ודאי ¹³⁶⁰ ואוקימנא [ה' דין] (חד) הות ¹³⁶¹ והא אתמר אבל ת' הוא ד' ונ' מחבר כחדא ונ"ן הא (ד) אתמר:
נ"ן למה נקראת כך, בנ"ן, אלא כמו שנאמר "ולא תונו איש את עמיתו", שכעת היא בפנים מאירות ועושה אונאה לבני אדם, ואחר כך מכה כמו נחש ומשמידה והורגת, ואמרה "לא פעלתי און", ועל זה כך נקראת בנ"ן, שנאמר עליה ת', הכל כאחד, דל"ת נ"ן, ד' נ"ן, דל"ת רי"ש, (ה"א ה"א) רי"ש ודל"ת, דבר אחד הוא, ובאותיות חקוקות הם ת"ח, חוקת (הם חו"ק ו"ת) והכל דבר אחד.	נ"ן אמאי אקרי הכי [בנ"ן] אלא כד"א (ויקרא כה יז) ולא תונו איש את עמיתו דהשתא היא באנפאה נהירין ועברא אונאה לבני נשא לבתר מחיא כחויא ושצי וקמיל (משלי ל כ) ואמרה לא פעלתי און ועל [דא] הכי אקרי [בנ"ן] דאתמר עלייהו ¹³⁶² [בר נ"ן דאתמר מלייהו] ת' כלא כחדא דל"ת נ"ן וד' נ"ן דל"ת רי"ש ה"א ה"א ¹³⁶³ רי"ש ודל"ת חד מלה [הוא] ובאתון גליפן [אנ"ן] ת"ח וחקותו [חק ות] ¹³⁶⁴ וכלא חד מלה ¹³⁶⁵ :
"דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה", פרה זו באה לטהר, לטהר	דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה

¹³⁵⁶ ר"ל כשנעשה מצות פריעה אז מתגלים ה"ח כולם כנודע מדרוש האונאה ואז מתמתקים ה"ג שהיו עומדין בעטרת היסוד ואז הנימול הזה נכנס מנוק' מגדר הנקבה מילה לבדה ונכנס למדריגת הזכר. וז"ש וע"ד זכור ושמור שהם מילה ופריעה כחדא מתחברין (זהר הרקיע). אחר שעשינו הפריעה שנתגלית העטרה כולא איקרא זה שגם העטרה נק' זה בכל היסוד הנקרא זה (מ"מ).

¹³⁵⁷ שגם העטרה שהיא המלכות נקרא זה כמו הזכר (מ"מ).

¹³⁵⁸ עי' ח"א לב ע"א: מילה ופריעה, זכור ושמור, צדיק וצדק, דבר ונוקבא, אות ברית דא יוסף, וברית דא רחל.

¹³⁵⁹ שהרי פי' דקאי על היסוד וא"כ אמאי נקט לשון נקבה, אלא חקת ודאי ר"ל שחזר מפי' הראשון כסדר כל אלא הנזכר בתלמוד אלא ה"פ חקת וודאי שהוא יסוד דנוקבא ולכן כתיב חקת לרמוז לנו בת' זו לכמה דברים מעיני המלכות כי המלכות היתה תחלה בציר ד' כנודע מסדר כתיבת השם. ובהכנס בה יסוד דדכורא אז נעשית מד' זו לה' זו המלכות שהיא עכשיו ציורה ד' הוית וזהו בזמן שהיא ברחמים אבל בזמן שיש בה גבורות לבד ולא הו' זעירא יסוד דכורא אז אינה רק צורת ת' והם ד' ונ' מחוברים יחד כזה ת' ר"ל כי כל הה"ג כ"א כלול מ' הם עולים נ' ונקרא נ"ן שדנה את העולם (משלי ל כ) ואמרה לא פעלתי און שאינה הורגת רק הרשעים ולכן נק' נ"ן (זהר הרקיע). מלכות שהתורה היא בזעיר וחוק הוא בזעיר כמ"ש כי חוק לישראל הוא וא"כ מאי חקת כי ת' מורה על הנקבה (מ"מ).

¹³⁶⁰ נח סא (הערת הזהר).

¹³⁶¹ (נ"א חק) (נוסף בדפ"ו). פי' שתחילה היתה דלה וענייה ואחר שנזדווג עמה היסוד שהיא ו' זעירא שבתוך הד' אז נעשית ה' אבל ת' הוא ד' ונ"ן בצורה היא ת' נ' אמאי אקרי הכי פי' בשלמא ד' נקרא המלכות כך לפי שהיא דלה אבל נ"ן אמא נק' המלכות כך (מ"מ).

עי' ספד"צ ל ע"א: ה' ד' הות בקדמיתא ומדאתעברת ביה בגווה אפיקת ו'.

¹³⁶² דאתמר עלייהו" נמחק בגר"א.

¹³⁶³ "דל"ת נ"ן ד' נ"ן דל"ת רי"ש ה"א ה"א" נמחק בגר"א ובמוקמו איתא "נ"ן דל"ת". "ה"א ה"א" מוסגר בדפ"ו.

¹³⁶⁴ (ס"א אינון חו"ק ו"ת) (נוסף בדפ"ו ומ"מ).

¹³⁶⁵ היינו שיש בה ד'נ שרומזים על מלכות ומ"ש ד"ר פי' ד' היא כמו ר' בצורה ומ"ש ובאתון גליפן אינון חוק ות' פי' חוק הוא זעיר ות' היא מלכות ובא לרמוז שהם מחוברים במילת חוקת (מ"מ). ר"ל נ"ן מלא (כו', ק"ו) ובחושבנא דאתון ר"ח יצחק ק"ו קו המדה ושניהם חושבן שד"י (יהל אור).

(במדבר יט ב) האי פרה לדכיותא קא אתיאיא לדכאה למסאבי פרה¹³⁶⁶ דקבילת מן שמאל¹³⁶⁷ ומאן הוא לשמאל¹³⁶⁸ שור¹³⁶⁹ כד"א (יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל אדומה סומקא כוורדא¹³⁶⁹ דכתיב (שיה"ש ב ב) כשושנה בין החוחים אדומה גזרת הדין. דינא:	לטמאים, פרה שמקבלת מהשמאל, ומיהו לשמאל, שור, כמו שנאמר "ופני שור מהשמאל". אדומה, אדומה כשושנה, שכתוב "כשושנה בין החוחים", אדומה גזרת הדין.
תמימה מאי תמימה כמה דתנינן שור תם ושור מועד¹³⁷⁰ שור תם¹³⁷¹ דינא רפייא שור מועד דינא קשיא אופ הכא תמימה דינא רפייא גבורה תתאה דא היא תמימה גבורה עלאה דא היא דינא קשיא¹³⁷² והיא יד החזקה תקיפה:	"תמימה", מה זה "תמימה", כמו ששנינו שור תם ושור מועד, שור תם דין רפה, שור מועד דין קשה, גם כך תמימה דין רפה, גבורה תחתונה, זוהי תמימה. גבורה עליונה זהו דין קשה, והיא יד החזקה תקיפה.
אשר אין בה מום כד"א (שיה"ש ד ז) כלך יפה רעיתי ומום אין בך¹³⁷³ אשר לא עלה עליה עול על כתיב¹³⁷⁴ כד"א (שמואל ב' כג א) ונאם הגבר הוקם על¹³⁷⁵ מ"ט בגין דהיא (שם כ יט) שלומי אמוני ישראל¹³⁷⁶ ועליה לאו [היא] אלא עמה¹³⁷⁷ אשר לא עלה עליה על היינו דכתיב (דברים כב יט) בתולת ישראל¹³⁷⁸ (בראשית כד טז) (ו) בתולה ואיש לא ידעה¹³⁷⁹:	"אשר אין בה מום" כמו שנאמר "כלך יפה רעיתי ומום אין בך". "אשר לא עלה עליה עול", כתוב "על" כמו שנאמר "ונאם הגבר הוקם על", למה משום שהיא "שלומי אמוני ישראל", ועליה לא היא אלא עמה. "אשר לא עלה עליה עול" היינו שכתוב "בתולת ישראל", "בתולה ואיש לא ידעה".
ונתתם אותה אל אלעזר (במדבר יט ג) מצותה בסגן ואוקמוה מ"ט ליה ולא לאהרן אלא אהרן שושבינא דמטרוניתא¹³⁸⁰ ועוד	"ונתתם אותה אל אלעזר", מצוותה בסגן, ופרשוה למה לו ולא לאהרן, אלא אהרן שושבין המלכה, ועוד

¹³⁶⁶ מלכות (אור יקר).

¹³⁶⁷ רחל בקבלתה ה"ג דמנצפ"ך (רח"ו). פרה ר"ל ה' שהיא מלכות מקבלת פר (מ"מ).

¹³⁶⁸ גבורה (אור יקר).

¹³⁶⁹ שיש לובן מעורב באדמומיתא, ולכן דינא רפיא (אור יקר).

¹³⁷⁰ קסג ע"ב (הערות הזהר).

¹³⁷¹ פי' רחל ושור מועד פי' לאה כדמפרש (מ"מ).

¹³⁷² לאה דינים תקיפין (רח"ו).

¹³⁷³ היינו שאין הקלי' אוחזת בה (אור יקר).

¹³⁷⁴ שהוא הת"ת (אור יקר).

¹³⁷⁵ פי' שארז"ל שהיו מתים מאה אנשים בכל יום עמד דוד והתקין ק' ברכות ותעצר המגפה וז"ש הוקם ע"ל גימ' ק' והם כנגד י"ס דזעיר כל א' כלול מעשר הם מאה שמתקנים המלכות (מ"מ)

¹³⁷⁶ ר"ל שמשלמת לכל ספירה וספירה (מ"מ).

¹³⁷⁷ פי' דהיינו שאין הי"ס הנק' על עליה דהיינו שנסתלקו ממנה אלא עמה ושיעור הכתוב אשר לא עלה מעלה על הנז' (מ"מ).

¹³⁷⁸ פי' כמו ד"א שמפרש עול היא הקלי' (מ"מ). סוד בתולה הנה הוא מלכות, נוק' דז"א, שהיא בתולת ישראל כמ"ש בזה"ק (פ' חוקת קפ ע"ב), והנה היא בתולה בעת שהיא בלא זוג, ובפרט אחר החורבן והגלות שאז תרעין דילה סתימין, והיא בתולה ממש ואיש לא ידעה (בראשית כד טז) מפחד החיצונים, שלא יתאחזו בהזוג הזה (דע"ה ח"ב קד ע"א).

¹³⁷⁹ פי' במעשה זה אין בו רמז יחוד אלא הכל תגבורות הדינים על הפרה סוד שריפתה ועשייתה חוץ למחנה ובבחי' זו לא עלה עליה על שהוא הת"ת הכולל כל ה' עליונה וה' תחתונה בסוד רקיע בתוך המים ולזה לא ניתנה לאהרן שהוא שושבינית היחוד (זהר הרקיע).

¹³⁸⁰ תפקידו לייחדה ובפרה אין צריך יחוד כדלקמן (אור יקר).

שאהרן לא בא מצד של טהור אלא מצד של קדוש, ומשום שזה בא לטהרה לא ניתן לו.	דאהרן לא אתי מסטרא דטהור אלא¹³⁸¹ מסטרא דקדוש¹³⁸² ובגין דדא אתייה לטהרה לא אתייהב ליה:
כל דבר בפרה זו היא בשבע, שבעה כבוסים וכו', והרי נתבאר, למה, משום שהיא שבע שני שמיטה, ובת שבע נקראת, ועל כך כל מעשיה בשבע.	כל מלה דהאי פרה היא בשבע ז' כבוסים¹³⁸³ והא אתמר¹³⁸⁴ מ"ט בגין [דהיא] (דהא) שבע שני שמטה [ו] בת שבע אתקרי וע"ד כל עובדוי בשבע:
בא וראה, כל מה שנעשה מפרה זו בשביל לטהר ולא לקדש, ואף על גב שנתנה לסגן, הוא לא שוחט ולא שורף, בשביל שלא ימצא דין בצדו, וכל שכן אהרן שהוא בדרגה יותר מושלמת, ולא צריך להמצא שם ולהזדמן לשם.	ת"ח כל מאי דאתעביד מהאי פרה בגין לדכאה ולא לקדשא ואע"ג דאתייהב לסגן הוא לא שחיט ולא שריף בגין דלא ישתכח דינא בסטרוי וכ"ש אהרן דאיהו בדרגא שלים יתיר דלא בעי לאשתכחא תמן ולאודמנא תמן:
פרה זו כיון שנעשתה אפר, צריך לזרוק בה עץ ארז ואזוב ושני תולעת, והרי אלה נאמרו "ואסף איש טהור" ולא קדוש, "והניח מחוץ למחנה במקום טהור", שהרי טהור לא נקרא אלא מצד שמטמא בהתחלה.	האי פרה כיון דאתעביד אפר¹³⁸⁵ בעי¹³⁸⁶ למשדי ביה עץ ארז ואזוב ושני תולעת והא אלין אתמרו ואסף איש טהור (במדבר יט ט) ולא קדוש והניח מחוץ למחנה במקום טהור דהא טהור לא אקרי אלא מן סטרא דמסאב בקדמיתא:
סוד הכל, זה שכתוב "למי נדה חטאת היא", משום שכל דינים התחתונים, וכל אלו שבאים מצד הטומאה, כשיונקים מצד אחר ויושבים בדין, כמו שנאמר "מלאה דם הדשנה מחלב" אז כולם מתעוררים ומסתלקים ושורים בעולם, כיון שעושים מעשה זה שלמטה, וכל הדין הזה במקום זה של פרה זו, וזורקים עליה עץ	רוא דכלא האי דכתיב (שם) למי נדה חטאת היא בגין דכל דינין תתאין¹³⁸⁷ וכל אינון דאתו מסטרא דמסאבא כד איהו ינקא מסטרא אחרא ויתיבת בדינא כד"א (ישעיה לד ו) מלאה דם הודשנה מחלב כדין כלחו [מתערי] [מתעברי] (ס"א מתערי)) ומסתלקי ושראן בעלמא כיון דעבדי האי עובדא דלתתא וכל האי דינא באתר דא דהאי פרה ורמאן עלה עץ:
	רע"מ:
"פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום וגו'", אסור לחרוש בשבת חרישה של שור, שנאמר "על גבי חרשו חורשים", ושכינה תחתונה היא פרה אדומה מצד הגבורה, תמימה מצד החסד, שהוא דרגת אברהם שנאמר בו	פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום וגו' (במדבר יט ב) אסור לחרוש בשבת חרישה דשור דאתמר (תהלים קכט ג) על גבי חרשו חורשים ושכינתא תתא איהי פרה אדומה מסטרא דגבורה תמימה מסטרא דחסד דאיהו דרגא דאברהם

¹³⁸¹ קעז ע"ב (הערת הזהר).

¹³⁸² עי' לעיל קעז ע"ב שקדוש שייך לכהן, ולוי לטהור.

¹³⁸³ וכו' (נוסף בדפ"ו).

¹³⁸⁴ עז ע"ב (הערת הזהר).

¹³⁸⁵ ז"ל הרב בליקוטים [אולי ליקוטי תורה כי תשא] דע כי ה"ג מתאספים בחוטם ואז הם מתבסמים וכל החמשה חוזרים בסוד אחד ואז הפרה פר ה' שהם החמשה גבורות הנה עתה היו אפר, ר"ל אחד פ"ר שכולם נכללו באחד (מ"מ).

¹³⁸⁶ דע כי הגבורות מתאספים בחוטם ואז הם מתבסמים וכל החמשה חוזרים בסוד א' וזהו פרה פר ה' שהם ה"ג הנה עתה היו אפר ר"ל א' פר שכולם נכללו באחד (רח"ו).

¹³⁸⁷ עיין מ"ש באדרת נשא בענין כורסייה דשביבין ותבין כי אין הדברים כפשטן (רח"ו).

"התהלך לפני והיה תמים".	דאָתמער ביה (בראשית יז א) התהלך לפני והיה תמים:
"אשר אין בה מום" מצד העמוד האמצעי, "אשר לא עלה עליה עול", מצד שכינה עליונה, שהיא חירות במקום שהיא שולטת, "והזר הקרב", אין לו רשות לצד האחר לשלוט, לא שטן ולא משחית ולא מלאך המות, שהם מצד הגיהנם.	אשר אין בה מום מסטרא דעמודא דאמצעיתא אשר לא עלה עליה עול מסטרא דשכינתא עלאה דאיהו וחירו (חידו) באתר דאיהי שלטא והזר הקרב לית רשו לסטרא אחרא לשלטא לא שטן ולא משחית ולא מלאך המות דאינון מסטרא דגיהנם:
קפא/א	קפא/א
זהר:	זהר:
ארז וגו', אז נחלש כחם. ובכל מקום ששורים נשברים ונחלשים ובורחים משם, שהרי כחם נראה כדוגמא זה לגביהם, ואז לא שורים באדם והוא נטהר.	ארז וגו' כדין אתחלש חילא דילהון ובכל אתר דשראן אתברו ואתחלשו וערקין מניה דהאי חילא דלהון אתחזי כגוונא דא לגביהו כדין לא שראן בבר נש ואתדכי:
ועל זה נקראים "מי נדה". מים לטהר, כשהעולם שרוי בדין וצד הטומאה מתפשט בעולם, כאן נכללים כל מינים של טומאה, וכל מיני טהרה.	וע"ד אתקרי מי נדה מייא לדכאה כד עלמא שארי בדינא וסטרא מסאבא אתפשט בעלמא הכא אתכלילן כל זיני מסאבו¹³⁸⁸ וכל זיני דכיו:
ולכן, טומאה וטהרה כלל עליון בתורה, ובארוה החברים. אמר רבי שמעון, אלעזר עשית שלא יאמרו החברים דבר אחריו.	ובגין כך טומאה וטהרה כללא עלאה דאורייתא ואוקמוה חברייא אר"ש אלעזר עבדת דלא יימרון חברייא מלה אבתר:
פתח רבי שמעון ואמר "המשלח מעינים בנחלים וגו', ישקו כל חיתו שדי וגו'" פסוקים אלו אמרם דוד המלך ברוח הקודש ויש להתבונן בהם. בא וראה, בשעה שחכמה עליונה מכה בחקיקות, אף על גב	פתח ר"ש ואמר (תהלים קד י-יא) המשלח מעינים בנחלים וגו' ישקו כל חיתו שדי¹³⁸⁹ וגו' הני קראי דוד מלכא ברוחא קדישא אמרן ואית לאסתכלא בהו ת"ח בשעתא דחכמתא עלאה¹³⁹⁰ בטש בגליפוי¹³⁹¹ אע"ג דהיא טמירא בכל

¹³⁸⁸ זיגין מסאבי (דפ"ו).

¹³⁸⁹ כל המשריין דילה שהם החיות הקודש והאופנים כמ"ש בפ' חקת (קפא ע"א) (דע"ה ח"ב קכא ע"ב).

¹³⁹⁰ אבא (רח"ו). השער הכללי, סוד י', כולל עשר"ה גי' חכמת"א עלא"ה, כלל עשר"ה חכמות, עשרה ספירות (הגרמ"מ).

¹³⁹¹ כשמכה בחקיקות, כלומר שמכה בכח להיות חוקק, והן נחקקין בדבר הנגדי הקשה, סוד הנוקבא, סוד בינ"ה, כי חכמ"ה בינ"ה גי' גליפוי" ע"ה, והן י"ג מדות, הנשרשין בעשר"ה וג' רישין כלולין זה בזה, בסוד בט"ש, ב'רכה ש'מחה ט'ובה, ב' א"ש מתיחדין זה בזה בסוד י"ה של אי"ש אש"ה, בסוד חקק י"ה (ס"י פ"א ה"א), והה' נכלל ביו"ד בסוד ה' בחי' שבי', ג' קוצין וב' מחברים, הרי ה', ושורש ה' הוא טיפ"ה הכללי, בסוד ד"ק, שמזה נחלק לעשרה בחינות, ומשם נחלקים בסוד שערות הנמשכין מן השער הכללי, נ' שיערי בינה. וזה השער הכללי בינה, מנה דינין מתערין (עי' ח"א קנא ע"א) בסוד השער גי' יצ"ר הר"ע, שנמשך מעשר"ה מאמרות, ליתן שכר טוב כו', ולהפרע כו' (אבות פ"ה), ושרשיהן במאמר"ת, גי' רל"ב תנ"ה שמות דאו"א של זר"ע קוד"ש, והשכר והעונש הוא בעשר"ה דרגין הכלולין בחכמת"א עלא"ה וכו' (הגרמ"מ).

סמריין¹³⁹² פתח ואתנגיד מניה חד נהרא¹³⁹³ מליא בתרעין¹³⁹⁴ ונ"א ומליא לתרעין עלאין:	שהיא נסתרת בכל הצדדים, נפתח ונמשך ממנה נהר אחד מלא (וממלא לשערים) בשערים עליונים.
וכמבועא ומקורא (במבועי דמקורא) דמיא דמלי¹³⁹⁵ קוזפא רבא מניה ומתמן אתמשכאון מבועין דנחלין¹³⁹⁶ ונהרין בכל סטר כך האי¹³⁹⁷ בחד שביל דקיק¹³⁹⁸ דלא אתיידע משיך ונגיד ההוא נהר דנגיד¹³⁹⁹ ונפיק וממלי לההוא נחלא עמיקא ומתמן אתמשכאון מבועין ונחלין ואתמליין¹⁴⁰⁰ מניה הה"ד (תהלים קד י) המשלח מעינים ובנחלים וגו' אלין נהרי עלאי¹⁴⁰¹ קדישא¹⁴⁰² דאפרסמונא דכייא וכלהו אתשקיין בחד¹⁴⁰³ מההוא נביעא¹⁴⁰⁴ דנחלא עלאה קדישא דנפיק ונגיד:	כמבוע ומקור של מים שממלא נוד גדול ממנו, ומשם נמשכים מבועים של נחלים ונהרות בכל צד. כך זה בשביל דקיק אחד שלא נודע, מושך ושופע אותו נהר ששופע ויוצא וממלא לאותו נחל עמוק, ומשם נמשכים מבועים ונחלים ומתמלאים ממנו, זהו שכתוב "המשלח מעינים בנחלים וגו'", אלה נהרות עליוני קודש של אפרסמון טהור, וכולם מושקים כאחד מאותה נביעת הנחל העליון הקדוש שיוצא ושופע.
לבתר ישקו כל חיתו שדי¹⁴⁰⁵ (תהלים קד יא) היינו דכתיב (בראשית ב י) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים הנז' ראשין אלין	אחר כך "ישקו כל חיתו שדי", היינו שכתוב "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים" ארבעה ראשים אלה הם

¹³⁹² שאע"פ שאנו אומרים בלשון נקבה חכמתא עלאה, ונקבה הוא קצת מפרש ומגלה סוד הענין, אך כיון שנקרא בשם חכמתא עלאה, כלולה היא בחכמה, והחכמה נעלמה מעין כל חי, והיא טמירא בכל סטריין, גנוזה מכל צד, שזה השע"ר אשר צדיקים יבואו בו [עי' תהלים קיח], הוא טמיר בד' סטריין של העולם, בסוד צד"ק, צפ"ן דר"ם י"ם קד"ם, וכל צד מאלו הד' רוחות יש בו חכמת"א עלאה גנוזה, ואשרי המגיע לער"ב בק"ר [עי' דניאל ח] גי' יונה ב"ן אמת", להשיג אלפים ושלשה מאות, שהוא ד' פעמים חכמת"א עלאה, ובכל א' מכל צד יש ער"ב בק"ר, ב' פעמים ר"ח חכמ"ה, בסוד הדין והחסד, ב' בחי' נפ"ש, נשף יומא ואתא לילה, נשף לילה ואתי יומא [עי' ברכות ג ע"ב]. והצדיק מיחד ער"ב בק"ר בסוד עקד"ת יצח"ק ב"ן אברהם, גי' שח"ר, כלול ערב בקר ביחד, וחסד ומשפט אשירה [תהלים קא] וכו' (הגרמ"מ).

¹³⁹³ ותמיד הנהר סוד נהר יוצא מעדן [בראשית ב], והוא מזר"ח גי' נה"ר, ולכן נהרא הוא א', שהוא האור המאיר דרך צד מזרח, ולא צד מזרח, כי זה הצד לית לה אור מצד עצמה, רק נקרא מזרח ע"ש ששם מתחיל האור לזרוח, אבל נהר הוא תרגום של אור עצמו, המאיר ומתחיל דרך מזרח וכו' (הגרמ"מ).

¹³⁹⁴ אמא (רח"ו).

¹³⁹⁵ יסוד שלה (רח"ו).

¹³⁹⁶ צנורות שבז"א (רח"ו).

¹³⁹⁷ כך האי (נמחק בהגרמ"מ).

¹³⁹⁸ שביל דעת ז"א שבו יסוד דאבא (רח"ו). כי שביל הוא עי"ן נר"ן נר"ן גי' שביל, וזהו ואנכי ידעתיק בש"ם [שמות לג], גי' שביל, ודקי"ק גי' רר"ח, ח"ד שביל דקי"ק גי' שר"ר חכ"ם, סוד רר"ח צמר"ד, לשון קודש של עמר נקי, שרוח חכמה בא מדרך השערות, אשר הן כעמר נקי, שהן משיכין דמבועי דחכמתא, ולא השערות עצמן, אלא רוח שבהן שהוא סוד צמר"ד, וידוע שם זה מקורו, וזהו רוח צמר"ד גי' ח"ד שביל דקי"ק, ומשם משי"ך ונגיד, משיך לעצמו ונגיד לאחרים, כמו נגיד ומצוה לאומים [ישעיה נה], משחתיך לנגיד על עמי [עי' שמו"א ט], שיהא מושך ומנהיג לאחרים, ומשי"ך הוא סוד ש"ע, שהוא מסוד א"ל, אל"ף למ"ד ב' פעמים גי' משי"ך, ומן הרוח שבו ל"ב נתיבות חכמה וי"ב מדות טובות, נגיד בסוד בינה, ונגיד גי' חכמ"ה, שבזה ממשיך ומנהיג אחרים בחכמה (הגרמ"מ).

¹³⁹⁹ יסוד דז"א (רח"ו). נהר דנגיד ונפיק גי' מזר"ח ומער"ב ע"ה, שמזה מתגלה סמ"ך וא"ו דל"ת, בסוד ע"ת זמ"ן, לכל עת וזמן לכל חפץ [קהלת ג], ומתגלה לו כפי עת וזמן ההוא (הגרמ"מ).

¹⁴⁰⁰ במלכות (רח"ו).

¹⁴⁰¹ ספי' שבבריא הנקרא אפרסמון וסיפא דקרא קדריש (רח"ו).

¹⁴⁰² קדישא (דפ"ו).

¹⁴⁰³ שרפים שבבריא דתמן אימא מקנא בכרסיא (רח"ו).

¹⁴⁰⁴ יסוד דז"א דאצילות (רח"ו).

¹⁴⁰⁵ ד' חיות שביצירה ששם מט"ט הנק' שדי (רח"ו).

חיתו שדי, כלל כל אותן מחנות וכל אותם חיילות ששדי אחוזה בהם, אל תקרי שדי אלא שדי, שהוא נוטל ומשלים את השם מיסוד העולם.	אינון חיתו שדי כלל כל אינון משריין וכל אינון חיילין דאחידן בהו שדי אל תקרי שדי אלא שדי דהוא נטיל ואשלים שמא מיסודא [דעלמא] [בעלמא]:
ישברו פראים צמאם¹⁴⁰⁶ (תהלים קד יא) אלין אינון דכתיב בהו (יחזקאל א כ) והאופנים ינשאו לעומתם כי רוח החיה באופנים מאן חיה אלא אלין חיתו שדי ארבע אינון [וכל חד וחד] (חד) לחד סטרא דעלמא וההוא אקרי חיה ואופנים לקביל כל חד וחד ולא אזלין אלא מרוח דההיא חיה דאזיל עליהו:	"ישברו פראים צמאם", אלה אותם שכתוב בהם "והאופנים ינשאו לעומתם כי רוח החיה באופנים", מי החיה, אלא אלו חיתו שדי ארבע הן, וכל אחת ואחת לצד אחד של העולם, ואותו שנקרא חיה, ואופנים מול כל אחד ואחד, ולא הולכים אלא מרוח אותה חיה שהולכת עליהם.
וכד אלין מתשקיין מההוא שקיו עלאה כל שאר חיילין אחרנין אשתקיין¹⁴⁰⁷ ואתרוון ומשתרשן בשרשיהו ואתאחדן אלין באלין בדרגין ידיען הה"ד (תהלים קד יב) עליהם עוף השמים ישכון [וגו']:	וכאשר אלה מושקים מאותה השקאה עליונה, כל שאר החיילות האחרים מושקים ומרוויים ומשתרשים בשרשיהם. ונאחזים אלה באלה בדרגות ידועות, זהו שכתוב "עליהם עוף השמים ישכון וגו'".
משקה הרים מעליותיו וגו' אלין שאר דרגין עלאין לבתר כל דא מפרי מעשיך תשבע הארץ (לתתא וכל) וארעא עלאה קדישא וכד איהי מתברכא כלו עלמין בלהו חדאן ומתברכאן דא בשעתא דברכאן משתכחי משקיו דנחלא¹⁴⁰⁸ עמיקא דכלא:	משקה הרים מעליותיו וגו' אלו שאר דרגות עליונות. אחר כל זה "מפרי מעשיך תשבע הארץ" (למטה וכל העולמות וכו') ארץ עליונה קדושה, וכשהיא מתברכת, כל העולמות בשמחה ומתברכים, וזה בשעה שנמצאות ברכות מהשקאת הנחל העמוק של הכל.
ובשעתא דעלמא יתיב בדינא ברכאן לא משתכחן לנחתא בעלמא וכדין אסתאב מקדש^(י) וס"א ובשעתא דברכאן לא משתכחי לנחתא בעלמא כדין עלמא יתיב בדינא ומסטרא דשמאלא רוחא אתער ואתפשט בעלמא וכמה חבילי טריקין משתכחי בעלמא ושראן (בכמה אתרי) על בני נשא ומסאב ההוא רוחא להו ובר¹⁴⁰⁹ נש דגוע [כבר האי רוח] וורוחו [ומהאי] מסאבא שריא עליה הכי נמי שריא למאן דיקרב בהדיה:	ובשעה שהעולם יושב בדין, ברכות לא נמצאות לרדת בעולם, אז נטמא המקדש. (ובשעה שאין נמצאות ברכות לרדת בעולם, אז העולם יושב בדין, ומצד שמאל מתעוררת רוח ומתפשטת בעולם), וכמה חבילות של מזיקים נמצאים בעולם ושורים (בכמה מקומות) על בני אדם, ומטמא את אותה הרוח, כמו בן אדם שגוע (כבר הרוח הזו) ורוח הטומאה שורה עליו, כך גם שורה למי שיתקרב אליו.
הה"ד (תהלים קד כט) תסתיר פניך יבהלון וגו' האי קרא מאי קא מיירי אלא תסתיר פניך יבהלון דהא לא אתשקיין לאשתכחא ברכאן לעלמין תוסף רוחם	זהו שכתוב "תסתיר פניך יבהלון וגו'", פסוק זה במה מדובר, אלא "תסתיר פניך יבהלון", שהרי לא השקו להמצא ברכות לעולמות, "תוסף רוחם

¹⁴⁰⁶ פראים גימ' פרים ע"ה והם סוד מנצפ"ך סנדלפון עולה פ"ר שבעולם האופנים ששם סנדלפון (רח"ו).

¹⁴⁰⁷ עד עכשיו דיבר בפנימיות העולמות ועתה ידבר בחיצוניות העולמות (רח"ו).

¹⁴⁰⁸ בראשית רכא ע"א (הערת הזהר).

¹⁴⁰⁹ כבר (דפ"ו).

יגועון" (לעורר) ומתעורר רוח אחר מצד שמאל, ורוח טומאה שורה על בני אדם, על אותם שמתו, ומי שעומד עליהם ועל שאר בני אדם	יגועון (לאתערא) ואתערן רוחא אחרא מסטר ¹⁴¹⁰ שמאלא ורוח מסאבא שריא על בני נשא על אינון דמיתין ומאן דקאים בהדיהו ועל שאר בני נשא:
מה רפואתם, זה שכתוב "ואל עפרם ישובון", זה עפר שריפת החטאת (זה עפר המקדש שלמעלה), בשביל לטהר בו, והיינו סוד "הכל היה מן העפר" ואפילו גלגל חמה.	מאי אסוותא דלהון הא דכתיב (תהלים קד כט) ואל עפרם ישובון דא עפר שריפת החטאת ¹⁴¹¹ וס"א דא עפר מקדשא דלעילא בגין לאתדכאה ביה והיינו רוא (קהלת ג כ) הכל היה מן העפר ואפי' גלגל חמה:
לאחר שחוזרים לעפר זה, בשביל לטהר בו, עוברת רוח הטומאה ומתעוררת רוח אחרת קדושה ושורה בעולם, זהו שכתוב "תשלח רוחך יבראון", יבראון וירפאו ברפואה עליונה של רוח אחרת, "ותחדש פני אדמה", שהרי נטהרה (אשה לבעלה), וחדוש הלבנה נמצא, וכל העולמות מתברכים.	לבתר דמהדרן להאי עפר בגין לאתדכאה ביה מתעבר רוח ¹⁴¹² מסאבא ואתער רוחא אחרא קדישא ושאר יבעלמא הה"ד (תהלים קד ל) תשלח רוחך יבראון וירפאו ויתסון באסוותא עלאה דרוחא אחרא ותחדש פני אדמה ¹⁴¹³ דהא אתדכיאת (אתתא לבעלה) וחדותי דסיהרא אשתכח ועלמין כלהו מתברכין ¹⁴¹⁴ :
אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא נתן להם עצה שכולה רפואה, כדי שיזכו לחיי העולם הבא, וימצאו טהורים בעולם הזה, קדושים לעולם הבא, עליהם כתוב "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם".	זכאה חולקהון דישראל דקב"ה יהיב לון עיטא דכלא אסוותא בגין דיזכון לחיי עלמא דאתי וישתכחו דכין בהאי עלמא קדישין לעלמא דאתי עליהו כתיב (יחזקאל לו כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם:
	קפא/ב
"ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צין וגו'", רבי יהודה אמר למה פרשת פרה סמוכה למיתת מרים, הרי פרשוה. אלא כיון (כמו) שנעשה הדין	ויבאו [בני ישראל] כל העדה מדבר צין וגו' (במדבר כ א) ר' יהודה אמר אמאי פרשתא דפרה ¹⁴¹⁵ סמיכה למיתת מרים הא אוקמוה ¹⁴¹⁶ אלא כיון (ס"א כמה)

¹⁴¹⁰ מסטרא (דפ"ו).

¹⁴¹¹ עי' פקודי רסו ע"ב (לש"ו).

¹⁴¹² רוחא (דפ"ו).

¹⁴¹³ סוד גדול רמז בכאן ותחדש פני אדמה שמדבר בבחי' פנים תתאין שהיו תחלה מלאים חשך והם בסוד מלאה דם הודשנה חלב או כפי פשוטו שפני אדמה הם פנים העליונים וכשיש בה ש"ע נהורין מפני א"א אז יש זוג ועת רצון (רח"ו).

¹⁴¹⁴ מתברכאן (דפ"ו).

¹⁴¹⁵ כי מצות הפרה נעשה בר"ח ניסן השני ליציאת מצרים שבו הוקם המשכן, ומיתת מרים היתה בשנת הארבעים (רמ"ז).

¹⁴¹⁶ כמ"ש רז"ל כשם שפרה מכפרת כך מיתתן של צדיקים מכפרת, והזכירו רש"י בחומש (רמ"ז).

בפרה זו לטהר הטמאים, נעשה דין במרים לטהר העולם, והסתלקה מהעולם.	דאתעביד ¹⁴¹⁷ דינא בהאי פרה לדכאה למסאבי אתעביד דינא במרים ולדכאה עלמא ואסתלקת מן עלמא:
כיון שהסתלקה מרים, הסתלקה אותה באר שהיתה הולכת עם ישראל במדבר, והסתלקה הבאר מהכל. אמר רבי אבא, כתוב "ואתה בן אדם שא קינה על בתולת ישראל", וכי עליה לבדה, לא אלא משום שהכל נשבר בגללה, בגללה נשבר הימין אחריה, שהיה מקרבה לגוף, והגוף שהוא שמש נחשך בגללה, וזהו סוד הכתוב	כיון דאסתלקת מרים אסתלק ההוא באר ¹⁴¹⁸ דהוה אזיל עמהון דישראל במדברא ואסתלק בירא בכלא ¹⁴¹⁹ א"ר אבא כתיב (יחזקאל כו ב) ואתה בן אדם שא קינה על בתולת ישראל וכי עליה בלחודה לא אלא בגין דכלא אתבר בגינה בגינה אתבר ימינא אבתרה ודהוה מקרבא (דהיא מקרבת) לה גבי גופא גופא ¹⁴²⁰

¹⁴¹⁷ קשה דמאי מתרץ והלא דין הפרה נעשה בשנה השניה ומרים מתה בשנת הארבעים. ואין לומר שר"ל ששריפת הפרה היא מעין מיתת מרים, דאם כן הול"ל בגוונא דאתעביד דינא בהאי פרה וכו', אלא אמר כיון דאתעביד, דמשמע ששתייהן נעשו בזמן אחד. ונלע"ד שהענין יובן במה שאמרנו לעיל שגופה של פרה סודו בנוק' דקלי' שהיא המדרגה האחרונה והקליפה היותר גסה וממנה המיתה וטומאת המת, וצוה (נ"א ורצה) ה' להוציא המר דהיינו כל אור המחיה אותה ולשרוף חומרה ועכירותה לבטל גסות גבורותיה, ולכן כל העוסקים בה מתחילה ועד סוף מטמאין בגדים מפני שהיו מתקוממים נגד(ם) אותם הדינים הטמאים ודבקים בה עד שתעשה אפר שה"ס גבורות ברורות מזוהמת הטומאה, הלא תראה שבאפר מנהצין הבגדים, וגם על דרך האדם הנעשה עפר לעכל זוהמת הנחש, ואז אותן הגבורות דוחות את טומאת המת כי הן גבורות קדושות, ולכן עשו להן חז"ל כמה וכמה מעלות של קדושים כחטאת, לפי שה"ס גבורות מעולות ששרשן במלכות הקדושה, ושאחרי התבררן מסיגי הפרה הסורה מתעלות להאחז ולשוב למקורן. והנה ידוע שמרים שרשה בגבורות שה"ס המלכות, ולכן ממנה נתייסדה מלכות בית דוד כנזכר בפ"ק דמסכת סוטה (יא, ב), והיא כוללת כל הגבורות דהיינו פ"ר בחגתנ"ה, וכללותם ביסוד דהיינו ה', ועוד ה' כללותן במלכות, הרי הכל גי' מר"ם. ולכן במצרים שהיו הגבורות קשות, כשנולדה מרים התחילה המרירות פ"ו שנה בסוד אלקי"ם, אמנם היא בסוד הגבורות הטהורות שבמלכות, וששם שורש אפר הפרה שסודה לדחות טומאת המת בעשות שפטים בפרה סורה כאמור. והנה בפרק מיתת מרים כלו כל מית' מדבר, שהם החזירו המיתה לעולם, וכמ"ש רש"י בפסוק (כ, א) ויבואו בני ישראל כל העדה, ואז שעברו הארבעים שנה נגמר לפי אותה שעה כל הצורך להכניע הפרה הסורה בהשתמש באפר הפרה, ובלע כח המות, שהרי לבאי הארץ נאמר (דברים ד, ד) חיים כלכם היום. והנה לעומת שבבוא מרים לעולם נתעוררו הגבורות הקשות כך עתה שש חילם וכחם וגברו הגבורות הקדושות, אז שלט הדין הקדוש במרים להעלותה למעלה (רמ"ז).

¹⁴¹⁸ זה סוד השפע שהיה נשפע להם מהארה הנקרא דור המדבר ונזכר באוצרות חיים, ולכן דייק לישניה ואמר דהוה אזיל עמהון דישראל במדברא, וזהו ההוא באר, פי' אותה ההארה (רמ"ז). עי' עוד ח"ב קיד ע"ב וכן סד ע"ב (דע"ה ח"ב קכח ע"א).

¹⁴¹⁹ ירצה דאז לא היתה עדיין רחל מתקונת, ואם כן לא היתה להם שום בחינת באר נובע, כי בחינת דור המדבר נתבטלה ורחל עדיין לא נתכונן פרצופה, ובפרט כריית היסוד להביע (נ"א להכניע). וזהו דסמך רבי אבא בפסוק בתולת ישראל, שהיא רחל קודם שהוכן יסודה שהוא סגור, ולכן בין דור המדבר ובין רחל נקראים זאת צור וזאת סלע, להורות שהיו קשות מלהשפיע, וצור הוא מסוד ע"ב בהכאה כזה, י"פ ו"ד ק' הפ"י נ' ר"פ י"ו צ"ו הפ"י נ' סך הכל צו"ר. ולכן נצטווה להכות בצור במטה שלו שהוא מיסוד אבא צורת ו' ונזכר באוצרות חיים, וידוע שביסוד [אבא] יש שם ע"ב, והוא המכה ומנוצץ בדור המדבר. ואפשר לומר שבענין זה טעה משה בסלע שה"ס רחל, כי הנה גם סלע הוא מענין צור שנעשה מהכאה על דרך זה, יפ"ה הפ"י ופ"ה הפ"ו גי' סל"ע, ואיתא באוצרות חיים שד' אורות שיש בת"ת זעיר מד' רוחותיו מתערבים ויורדים עד היסוד דז"א ומשם בוקעים ויוצאים אל דעת רחל ואז נקרא באר והנה משה השכיל שה' צוהו ליקח בידו את המטה, שהוא יסוד אבא המבריק עד תוך יסוד זעיר, וב' פעמים יסוד גי' סל"ע, ולפי שהוא דרך הכאה כנזכר, וגם שהד' אורות בסוד ד' אותיות הוי"ה שהוא בת"ת זעיר הוא בדרך הכאה כאמור, לכן חשב שצריך להכות, ולפי שההכאות כפולות יפ"ה הפ"י, ולכן הכה פעמים, ולא כיון יפה, כי בשלמא הצור שהוא יוצא מהכאת העיקר במילוי, וגם עיקרה מיסוד אבא, וגם כי מוצאה ע"י בקיעת יסוד אבא, שייכא בה ההכאה במטה, אבל הסלע אין בא כי אם ריבוי עיקר בעיקר, וגם כי עיקרה מאי' בסוד קס"א, והיא נקודה עיקרית מ' נקודות, לא שייכא בה הכאה. ומה שלקח המטה מפני שמוצאה במקום גילוי יסוד אבא, ודוק ועיין בליקוטי תורה פרשה זו (רמ"ז).

¹⁴²⁰ וגופא (דפ"ו).

והשיעה ימינך וענני" גוף (בגללה שכתוב "חשך השמש בצאתו", וכתוב) שכתוב "אלביש שמים קדרות", שהרי השמש נחשך בגללה, כדוגמא זה "ותמת שם מרים וגו".	ולא היה מים לעדה", שהרי הסתלקה הבאר שלמעלה ושלמטה, אחר כך נשבר הימין, שכתוב "יאסף אהרן אל עמיו", ואחר כך נחשך השמש, שכתוב "ומת בהר וגו' והאסף אל עמיו וגו'", הרי זרוע ימין נשברה, והגוף שהוא שמש נחשך.
ולא היה מים לעדה (שם ב) דהא אסתלק בירא דעילא ותתא¹⁴²¹ לבתר אתבר ימינא דכתיב (שם כד) יאסף אהרן אל עמיו ולבתר אתחשך שמשא דכתיב (דברים לב ג) ומות בהר וגו' (שם) והאסף אל עמיו וגו' הא¹⁴²² דרועא ימינא אתבר וגופא דאיהו שמשא אתחשך:	ובא וראה, לא נמצא דור בעולם כמו הדור שמשו עמד בעולם ואהרן ומרים. ואם תאמר, בימי שלמה גם כן, לא, שהרי בימי שלמה שלטה הלבנה, והשמש התכנסה, ובימי משה התכנסה הלבנה ושלט השמש.
ות"ח לא אשתכח דרא בעלמא כדרא דמשה קיימא בעלמא ואהרן ומרים ואי תימא ביומוי דשלמה הכי נמי לאו דהא ביומוי דשלמה שליט סיהרא ושמשא אתכניש וביומוי דמשה אתכניש סיהרא ושמשא שלטא:	שלשה אחים היו, משה אהרן ומרים, כמו שנאמר "ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים", מרים לבנה, משה שמש, אהרן זרוע ימין, חור זרוע שמאל, ויש אומרים נחשון בן עמינדב.
תלת אחין הוו משה אהרן ומרים כד"א (מיכה ו ד) ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים מרים סיהרא משה שמשא אהרן דרועא ימינא¹⁴²³ חור דרועא שמאלא ואמרי לה נחשון בן עמינדב:	בתחלה מתה מרים, הסתלקה הלבנה והסתלקה הבאר, אחר כך נשברה זרוע ימין שמקרבת תמיד את הלבנה באחזה ובשמחה, ועל זה כתוב "ותקח מרים הנביאה אחות אהרן", אחות אהרן בודאי, שהוא זרוע שמקרבה באחדות ובאחזה עם הגוף.
בקדמיתא ומיתת מרים אסתלקת סיהרא (מיתת מרים) אסתלק באר לבתר ואתברו (אתער ס"א אתבר) דרועא ימינא דמקרב תדיר בסיהרא באחזה בחידו וע"ד כתיב (שמות טו כ) ותקח מרים הנביאה אחות אהרן אחות אהרן ודאי דאיהו דרועא דמקרב לה באחדותא באחזה עם גופא:	אחר כך התכנס השמש ונחשך, כמו שאמרנו, שכתוב "והאסף אל עמיו גם אתה וגו'", אשרי חלקם של משה אהרן ומרים שנמצאו בעולם. בימי
לבתר אתכניש שמשא ואתחשך כמה דאוקימנא דכתיב (דברים לב ג) והאסף אל עמך גם אתה וגו' זכאה חולקהון דמשה	הצור, הגם שניתן אז הבאר של מרים שהוא מהמלכות דאצילות עצמו וכמ"ש בפ' משפטים (קיד ע"ב) ופ' חוקת (קפא ע"ב), עכ"ז הנה לא נתגלה שם המלכות דאצילות רק אחר ההכאה, כי הנה הצור והמטה שניהם היו אז בדרגא דמט"ט ובסוד עץ הדעת, ולא היה נתגלה עדיין השכינה בהם, כי היתה למעלה עדיין ג"כ רק בסוד קטנות (דע"ה ח"ב קכט ע"ב), מרים שהיא היתה מרכבה להשכינה שהיא רחל (דע"ה ח"ב קכט ע"ג), סיהרא קדישא שהיא השכינה הקדושה וכמ"ש בפ' חוקת (קפא ע"ב), והוא רחל אם ישראל כנסת ישראל, והיא באר מים חיים, כי היא מבוע דאור א"ס (דע"ה ח"ב קלא ע"ג), הצור אחר הכאתו ונעשה לבאר מים חיים, הנה נתהפך הצור מאז מעץ הדעת לעץ החיים ע' זוה"ק (משפטים קיד ע"ב, ופ' חוקת קפא ע"ב, קפג ע"ב) (דע"ה ח"ב קל ע"ג).

¹⁴²¹ הצור, הגם שניתן אז הבאר של מרים שהוא מהמלכות דאצילות עצמו וכמ"ש בפ' משפטים (קיד ע"ב) ופ' חוקת (קפא ע"ב), עכ"ז הנה לא נתגלה שם המלכות דאצילות רק אחר ההכאה, כי הנה הצור והמטה שניהם היו אז בדרגא דמט"ט ובסוד עץ הדעת, ולא היה נתגלה עדיין השכינה בהם, כי היתה למעלה עדיין ג"כ רק בסוד קטנות (דע"ה ח"ב קכט ע"ב), מרים שהיא היתה מרכבה להשכינה שהיא רחל (דע"ה ח"ב קכט ע"ג), סיהרא קדישא שהיא השכינה הקדושה וכמ"ש בפ' חוקת (קפא ע"ב), והוא רחל אם ישראל כנסת ישראל, והיא באר מים חיים, כי היא מבוע דאור א"ס (דע"ה ח"ב קלא ע"ג), הצור אחר הכאתו ונעשה לבאר מים חיים, הנה נתהפך הצור מאז מעץ הדעת לעץ החיים ע' זוה"ק (משפטים קיד ע"ב, ופ' חוקת קפא ע"ב, קפג ע"ב) (דע"ה ח"ב קל ע"ג).

¹⁴²² תצוה קפא ע"א (הערת הזהר).

¹⁴²³ שמות סו ע"א (הערת הזהר).

אהרן ומרים דאשתכחו בעלמא ביומוי דשלמה שלטא סיהרא בתקונהא ואתחזי בעלמא ואתקיים שלמה בחכמתא דנהירו דילה ושליט בעלמא כיון דסיהרא נחתא בחובוי אתפגים יומא בתר יומא עד דאשתכח בקרן מערבית ולא יתיר ואתיהיב שבטא חד לבריה זכאה חולקא דמשה נביאה מהימנא:	שלמה שלטה הלבנה בתקוניה, ונראתה בעולם והתקיים שלמה בחכמת האור שלה, ושלט בעולם. כיון שהלבנה ירדה בעוונותיו, נפגם יום אחר יום, עד שנמצא בקרן מערבית ולא יותר, ונתן שבט אחד לבנו, אשרי חלקו של משה נביא הנאמן.
כתיב (קהלת א ה) וזרח השמש ובא השמש וגו' האי קרא אוקימנא אבל וזרח השמש כד נפקו ישראל ממצרים דנהיר שמשא ולא סיהרא ואל מקומו שואף וגו' (שם) הא כתיב ובא השמש במדברא עם שאר מתי מדברא כיון דאעל שמשא לאן אתר אתכניש אל מקומו בגין לאנהרא לסיהרא הה"ד (שם) שואף וזרח הוא שם דאע"ג דאתכניש וזרח הוא שם ודאי דהא לא אנהיר סיהרא אלא מנהורא דשמשא ודא והוא (היא) רזא דכתיב (דברים לא טז) הנך שוכב עם אבותיך [וקם אע"ג דתתכנש] (אע"ג דאת תתכניש) הנך קיים לאנהרא לסיהרא¹⁴²⁴:	כתוב "זרח השמש ובא השמש וגו'", פסוק זה בארנו, אבל וזרח השמש כשיצאו ישראל ממצרים, שהאיר השמש ולא הלבנה, "ואל מקומו שואף וגו'" הרי כתוב "ובא השמש", במדבר עם שאר מתי מדבר, כיון שנכנס השמש, לאיזה מקום התכנס, אל מקומו בשביל להאיר ללבנה, זהו שכתוב "שואף וזרח הוא שם", שאף על גב שהתכנס וזרח הוא שם ודאי, שהרי לא מוארת הלבנה אלא מאור השמש, וזהו סוד הכתוב "הנך שוכב עם אבותיך וקם", אף על גב שתתכנס הנך קיים להאיר ללבנה (ועליה זהו יהושע).
כך הוא משה ועליה כתיב האי קרא (קהלת א ג) מה יתרון לאדם בכל עמלו וגו' מה יתרון לאדם בכל עמלו דא יהושע דאשתדל לאחסנא ארעא דישראל ולא זכה לאשלמא לסיהרא כדקא יאות דהא איהו אעמל בהו בישראל תחת השמש [תחתיה] דמשה:	כך הוא משה, ועליו כתוב פסוק זה "מה יתרון לאדם בכל עמלו וגו'". "מה יתרון לאדם בכל עמלו", זה יהושע שהשתדל להוריש ארץ ישראל ולא זכה להשלים ללבנה כראוי, שהרי הוא עמל בישראל תחת השמש, תחת משה.
ת"ח ווי לההוא כסופא ווי לההוא כלימה בגין דפלה ולא נטל אתריה ממש אלא תחות שמשא ולא הוה ליה נהירו מדיליה אלא נהירו דנהיר ליה וואי הכי מה¹⁴²⁵ תושבתא הוה ליה הואיל ולא אשלים להכא ולהכא ובכל אתר דאמר שלמה תחת השמש על דרגא דיליה קאמר (קהלת ג טז) ראיתי תחת השמש ועוד ראיתי תחת השמש (שם ט יא) שבת וראה	בא וראה, אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה, משום שעבד ולא לקח מקומו ממש, אלא תחת השמש ולא היה לו אור משלו, אלא אור שהאיר לו. ואם כך מהו שבחו שהיה לו הואיל ולא השלים לכאן ולכאן. ובכל מקום שאמר שלמה "תחת השמש", על דרגתו אמר. ראיתי תחת השמש ועוד ראיתי תחת השמש, שבת וראה
קפב/א	
תחת השמש וכן כללו ובגין דרגא דיליה קאמר ודא הוא רזא דמלה ודאי:	תחת השמש, וכן כולם. ומשום דרגתו אמר, וזהו סוד הדבר בודאי.

¹⁴²⁴ (ס"א דא הוא יהושע ועליה) (נוסף בדפ"ו).

¹⁴²⁵ מאי (דפ"ו).

רש"א ודאי¹⁴²⁶ מאן דנמיל סמא דמותא בלחודו¹⁴²⁷ עליה כתיב בכל עמלו שיעמול תחת השמש ודאי¹⁴²⁸ ומאן הוא תחת השמש הוי אימא דא סיהרא ומאן דאחיד סיהרא בלא שמשא עמלו תחת השמש ודאי ודא הוא חובא קדמא דעלמא ועל דא מה יתרון לאדם בכל עמלו לאדם קדמא וכן לכלהו דאיתין בתריה דחבו באתר דא:	רבי שמעון אמר ודאי מי שנוטל סם המות לבדו, עליו כתוב "בכל עמלו שיעמול תחת השמש", ודאי. ומיהו תחת השמש, הוי אומר זו הלבנה. ומי שאוחז הלבנה בלי השמש, עמלו תחת השמש ודאי, וזהו החטא הראשון של העולם, ועל זה "מה יתרון לאדם בכל עמלו" לאדם הראשון, וכן לכל שבאים אחריו שחטאו במקום זה.
הולך אל דרום¹⁴²⁹ וסובב אל צפון (קהלת א ו) היינו דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו ימינו זה דרום¹⁴³⁰ אש דת דא צפון ודא כליל בדא¹⁴³¹ סובב סובב הולך הרוח (קהלת א ו) האי קרא קשיא סובב סובב הולך השמש מבעי ליה¹⁴³² מאי הולך הרוח מאן רוחא דא דא הוא תחת השמש¹⁴³³ דאקרי רוח הקדש¹⁴³⁴ [ודא] (ומאי הוא) רוח הולך וסובב לאלין תרין סמריין¹⁴³⁵ לאתחברא בגופא וע"ד כתיב הרוח ההוא דאשתמודע השמש סתם דאשתמודע וס"א לאתחברא בגופא דאיהו שמשא ההוא דאשתמודע חולקא דישראל:	"הולך אל דרום וסובב אל צפון", היינו שכתוב "מימינו אש דת למו". "ימינו" זה דרום, "אש דת" זה צפון, וזה כלול בזה. "סובב סובב הולך הרוח", פסוק זה קשה, היה לו לכתוב סובב סובב השמש, מה זה הולך הרוח, מי רוח זו, זהו תחת השמש שנקרא רוח הקודש, וזה (הוא) רוח שהולך וסובב לאותם שני צדדים להתחבר בגוף, ועל זה כתוב "הרוח", אותו שנודע. השמש סתם שנודע, (להתחבר בגוף שהוא השמש אותו שנודע) חלק ישראל.
ועל סביבותיו שב הרוח (שם) מאן סביבותיו אלין אבהין¹⁴³⁶ דאינון רתיכא קדישא ואינון תלת ודוד (וד' רוחי) [ודא הוא] דאתחברן) בהו וס"א ודא רוחא דאתחברא בהו) (ס"א ודוד דא הוא רוחא	"ועל סביבותיו שב הרוח", מי זה סביבותיו, אלו האבות שהם מרכבה קדושה, והם שלשה ודוד, וארבעה רוחות שהתחברו בהם (וזהו רוח שהתחבר בהם נ"א ודוד הוא רוח רביעי שהתחבר בהם) הרי הם מרכבה

¹⁴²⁶ פליג שאין לפרש מה יתרון לאדם על יהושע חס ושלוש שהוא היה לעולם מיוחד ולא נטיל סיהרא בלא שמשא, אמנם מה יתרון נאמר על אדם קדמא והנמשכים אחר חטאיו שהרי מפרידים אותה (אור יקר), פירוש ר"ש לא ניחא ליה לפרש כת"ק שאין ראוי לו' על יהושע מה יתרון וכו' אלא על אדה"ר דאחיד סיהרא בלא שמשא (מ"מ).

¹⁴²⁷ בלא תפארת שהוא סם היים (אור יקר).

¹⁴²⁸ ולא עם השמש (אור יקר).

¹⁴²⁹ לעיל דרש ואל מקומו זורח הוא שם והשתא מסיים קרא ואזיל הולך תפארת אל דרום דהיינו מימינו שהוא החסד, וסובב אחר כך אל צפון דהיינו אש דת גבורה (אור יקר).

¹⁴³⁰ ופירוש הולך אל דרום קאי על שמש הנז' ברישא דקרא וזרח השמש וכו' והיינו שהחסדים יוצאים מיסוד דאימא שבת"ת דזעיר הנקרא שמש. לחד דזעיר שהוא דרום ומניחים שם חסד אחד. ואח"כ וסובב אל צפון שהוא גבור' דזעיר (מ"מ).

¹⁴³¹ פירוש גבורה כלולה בחסד (מ"מ).

¹⁴³² פירוש כיון שפ' הולך אל דרום איירי בשמש הולך השמש מ"ל. ותי' מאן רוחא וכו' (מ"מ).

¹⁴³³ שיוצאים תחת ת"ת דז"א (רח"ו).

¹⁴³⁴ רחל (רח"ו).

¹⁴³⁵ חסד וגבורה (רח"ו). ולפ"ז רישא דקרא הולך אל דרום קאי על השמש דבי עסיק דכתיב וזרח השמש וכו' וכמ"ש לעיל. אבל סיפא דקרא סובב סובב הולך הרוח היא מ' שהולך וסובב לח"ג ולכך נקט מלת סובב ומלת הולך נגד חסד וגבורה שהם דרום וצפון דרישא דקרא שאמר בהם הולך וסובב (מ"מ).

¹⁴³⁶ פי' לפי שלא הזכיר תחלה רק סובב סובב הולך הרוח דהיינו לח"ג ולא הזכיר ת"ת לכ"א ועל סביבותיו שהם חג"ת בכללות (מ"מ).

קדושה שלמה, ועל זה כתוב "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה".	רביעאה דאתחבר בהו הא אינון רתיבא קדישא שלימתא ועל דא כתיב (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה:
משום שכל דברי שלמה המלך נסתרים כולם בחכמה, וכולם לפני ולפנים של היכל הקדוש, ובני אדם לא מסתכלים בהם, ורואים דבריו כדברי אדם אחר, אם כך מהו השבח לשלמה המלך בחכמתו משאר בני אדם, אלא ודאי כל דבר ודבר של שלמה המלך נסתר בחכמה.	בנין דכל מלוי דשלמה מלכא סתימין כלהו בחכמתא וכלהו לגו בגו דהיכלא קדישא ובני נשא לא מסתכלי בהו וחמאן מלוי כמלין דב"נ אחרא אי הכי מה שבחא הוא לשלמה מלכא בחכמתיה משאר בני נשא אלא ודאי כל מלה ומלה דשלמה מלכא סתים בחכמתא:
פתח ואמר "טובה חכמה עם נחלה ויותר לרואי השמש אם לא", התגלה דבר זה, לא (שמענו ולא) ידענו מה אמר. "טובה חכמה", זוהי חכמה שהיא תחת השמש, (לכסא) כסא נתקנת לו. "טובה חכמה עם נחלה" נאה ויפה כשהיא שורה עם ישראל שהם נחלתה וחלקה להתקשר בה.	פתח ואמר (קהלת ז יא) טובה חכמה עם נחלה ויותר לרואי השמש אי לאו דהא אתגלייא ¹⁴³⁷ מלה דא לא (שמענא ולא) ידענא מאי קאמר טובה חכמה דא היא חכמה דהיא תחת השמש (ל)בורסיא מתתקנא ליה ¹⁴³⁸ טובה חכמה עם נחלה (ו)יאה ושפירא וכד איחי שרייא עמהון דישראל דאינון נחלה ועדבא דילה לאתקשרא בה:
אבל שבח יותר לרואי השמש, לאותם שזכו להתחבר בשמש ולהתקשר בו, שהרי אחוז בעץ החיים, ומי שאחוז בו אחוז בכל, בחיי העולם הזה ובחיי העולם הבא, וזהו שכתוב "ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה",	אבל תושבחתא יתיר לרואי השמש ¹⁴³⁹ לאינון דזכו לאתחברא בשמשא ולאיתקשרא ביה דהא אחיד באילנא דחיי ומאן דאחיד ביה ובכללא אחיד בחיין דהאי עלמא ¹⁴⁴⁰ ובחיי דעלמא דאתי ¹⁴⁴¹ ודא הוא

¹⁴³⁷ נראה שר"ל בסוד הפרצופים והתלבשותם זה בזה, אבל אחר שזכה העולם שרשב"י גילה סדר התלבשות וגם סודות הפרצופים המושרשים זה בזה, מבואר פסוק זה, שידוע שרחל יוצאת מת"ת זעיר ועיקר קומתה כנגד נה"י שלו שנקרא מלבר, ולפי שעיקר הזעיר לעצמו הוא חב"ד גג"ת כנזכר בספר מצת שמורים בשער התפילין, אבל נה"י הם לצורך הנוק', וגם נודע שיסוד אבא יוצא משל אי' ומתפשט אורו בכל הנוק' וכמד"א אבא יסד ברתא, ולכן היא נקראת חכמה, והיא ממש תחת השמש, תחת עצמו של זעיר (רמ"ז).

¹⁴³⁸ שכן דרך ישיבה היא בשוקיים, דהיינו נה"י דזעיר שבהם מאירים נה"י דנה"י דאבא, וגם שמן החזה ולמטה יש אחיזה לרע שם שהוא מקום רחל, מכל מקום הארת אבא המאיר בה מהפכת הכל לטוב. וזהו טובה חכמה עם נחלה וכו', שהרי שורש ישראל העיקרי הוא בחכמה, שכן נבררו וקדמו במחשבה, ואומר (ירמיה ב, ג) קדש ישראל לה'. והנה אבא הנחילם לכנסת ישראל שאחוזים בה, ולכן כשהם ברורים וצדיקים מוסיפים כח במקורם העליון חכמה עלאה, להאיר בחכמה תתאה (רמ"ז).

¹⁴³⁹ פי' כשאי' מתעלה עד למעלה מחג"ת, וכמו שהוא בחזרת העמידה, שהוא בעצמו דזעיר וכנז"ל, שאז מתגלה ומתראה מה שהיה מכוסה, וזהו לרואי השמש, לאינון דזכו, בתורה ומעשים טובים, לאתחברא בשמשא, כשמתעלים חג"ת דילה לחב"ד דידה, ולאיתקשרא ביה, שיזכו להתקשר בעולם הזכר בדעת שלו, וזוהי מעלת יתרונו וכמו שיבוא, שלא תאמר שיותר טובה לנו כשאי' בחזה דזעיר שהיא יותר קרובה אלינו, קמל"ן שאינה כן, כי גדול מאד העילוי לזוכה להתעלות ולהתחבר אל השמש הקדוש. דהא אחיד באילנא דחיי, מה שאין כן מן החזה ולמטה, שסודו אילנא דמותא כידוע. בחיין דהאי עלמא, מן החזה ולמטה. ובחיי דעלמא דאתי, מן החזה ולמעלה. אי נמי חיי דהאי עלמא, ד' מוחין דעסמ"ב, שאם תמלא הו' של שם ב"ן עולים ע"ץ החיים"ם, וחיי דעלמא דאתי, ע"ב קס"א שגם כן עולים ע"ץ החיים"ם (רמ"ז).

¹⁴⁴⁰ פירוש שהזעיר מבריח בין שני ה"הין כמ"ש בפ' עד תאות גבעות עולם ולכן מי שאחוז בזעיר אחיד בחיין דהאי עלמא שהם מוחין דמלכות (מ"מ).
¹⁴⁴¹ שהם מוחין דבינה (מ"מ).

מה זה "ויתרון דעת", זה עץ החיים. יתרונו מהו, החכמה ודאי, שהרי תורה יוצאת מחכמה עליונה.	דכתיב (קהלת ז יב) ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה מאי ויתרון דעת ¹⁴⁴² דא אילנא דחיי ¹⁴⁴³ יתרון דיליה מהו החכמה ¹⁴⁴⁴ ודאי דהא תורה ¹⁴⁴⁵ מחכמה עלאה נפקא:
עוד "טובה חכמה עם נחלה" טובה חכמה ודאי, עם נחלה זה צדיק העולם, שהוא אור השמש, שהרי שתי דרגות אלו יושבות כאחד, וזהו יופין, אבל ויותר לרואי השמש, לאותם שנאחזים (לה) בשמש, חוזק הכל, שבח הכל.	תו טובה חכמה עם נחלה [טובה] חכמה ודאי עם נחלה דא צדיקא דעלמא ¹⁴⁴⁶ דאיהו נהורא דשמשא דהא ותרין דרגין אלין כחדא יתבי ודא הוא שפירו דילהון אבל ויותר לרואי השמש לאינון דמתאחדין (לה) בשמשא תוקפא דכלא ¹⁴⁴⁷ שבחא דכלא:
וזהו דעת עץ החיים, והרי פרשוהו "גם בלא דעת נפש לא טוב", איזו נפש, זו נפש טובה של דוד המלך, וזו החכמה שאמרנו. ולכן "יתרון דעת החכמה", שמשם נשרש עץ וננטע לכל הצדדים, וכן לכל אלו שאחוזים בעץ הזה.	ודא הוא דעת אילנא דחיי ¹⁴⁴⁸ והא אוקמוה (משלי יט ב) גם בלא דעת ¹⁴⁴⁹ נפש לא טוב מאן נפש דא נפש [טוב] דדוד מלכא ודא חכמה דקאמרן ובגיני כך יתרון דעת החכמה דמתמן אשתרשא אילנא ואתנטע לכל סטרין וכן לכל אינון דאחידן ביה בהאי אילנא:
ועל זה שלמה המלך לא נמצא אלא באותה דרגה שלו, ומשם ידע הכל, והיה אומר "עוד ראיתי תחת השמש" ו"שבתי וראה וגו'", וכן כולם. אשרי אותם צדיקים שעוסקים בתורה ויודעים דרכי המלך הקדוש ונסתרות עליונים שגנוזים בתורה, שכתוב "כי ישרים דרכי ה' וגו'".	ועל דא שלמה מלכא לא אשתכח אלא בההוא דרגא דיליה וזמתמן (דמתמן) ידע כלא והוה אמר עוד ראיתי תחת השמש ¹⁴⁵⁰ (קהלת ג טז) ושבתי וראיתי וגו' (קהלת ט יא) וכן כללו זכאין אינון צדיקייא דמשתדלי באורייתא וידעין אורחוי דמלכא קדישא וסתימין עלאין דגניזין באורייתא דכתיב (הושע יד י) כי ישרים דרכי יי' וגו' [חסר]:
"יאסף אהרן אל עמיו וגו'", רבי חייא פתח "ושבח אני את המתים שכבר מתו וגו'", פסוק זה נאמר	יאסף אהרן אל עמיו וגו' (במדבר כ כד) רבי חייא פתח (קהלת ד ב) ושבח אני את

¹⁴⁴² שבו מתייחדים ב' יסודות דא"א הנקראים חיים. ויש לפרש ראש פסוק (קהלת ז, יב) כי בצל החכמה בצל הכסף, אי' נקראת כסף בסוד חסדיה וגבורותיה הנמתקות, ועיין לקמן רעז ע"א סוד חמשים כסף, ואמר הפסוק שרואי השמש זוכים לח"ב, וחכמ"ה וכס"ף גי' ע"ץ החי"ם, אבל יתרון הדעת הוא החכמה שממנה התורה, ולכן אמרו בפרשת בשלח ס"ב א' שמזון התלמידי חכמים הוא מחכמה, ולהיותה סוד החיה, ממנה החיים העיקרים, וז"ש תחיה את בעליה (רמ"ז).

¹⁴⁴³ ז"א (רח"ו).

¹⁴⁴⁴ פירוש שנה"י דאבא בתוך זעיר וזהו מעלה שיש לזעיר שיש בו מוחין דאבא. ולכ"א ודא הוא דכתיב ויתרון דעת וכו' לפי שאמר ויותר לרואי השמש דהיינו שמעלה גדולה הוא מי שמשיג לזעיר ומה היא מעלתו לפי שויתרון דעת החכמה. דהיינו שאבא בתוך זעיר וא"כ מי שהשיג לזעיר השיג לאבא ג"כ שבתוכו (מ"מ).

¹⁴⁴⁵ שמות סב ע"א (הערת הזהר).

¹⁴⁴⁶ ופירוש הכתוב טובה חכמה שהיא מלכות מי שמחברה עם נחלה שהוא יסוד. אבל ויותר מי שמחברה עם הת"ת דאיהו נהורא דשמשא. פירוש שהארות זעיר מתקבצים ביסוד (מ"מ).

¹⁴⁴⁷ שיש בזעיר מוחין דאימא הנקרא תוקפא דכולא לפי שאימא דינין מתערין מינה וגם יש בו מוחין דאבא הנקרא שבחא דכולא (מ"מ).

¹⁴⁴⁸ דחייא (דפ"ו).

¹⁴⁴⁹ פירוש אם לא יאיר זעיר למ' היא נפש לא טוב דמתמן אישתרש אילנא פירוש מאבא נשרש זעיר הנקרא אילנא (מ"מ).

¹⁴⁵⁰ כמי שאומר תחת השמש ראיתי הדבר הזה (רח"ו).

ופרשוהו. בא וראה, כל מעשי הקדוש ברוך הוא בדין ואמת, ואין מי שיקשה כנגדו וימחה בידו, ויאמר לו מה אתה עושה, וכרצונו עושה הכל. "ושבח אני עבד¹⁴⁵¹ בכלא ושבח אני	את המתים", וכי שלמה המלך משבח את המתים יותר מהחיים, והרי לא נקרא חי אלא מי שהוא בדרך אמת בעולם הזה, כמו שנאמר "ובניהו בן יהוידע בן איש חי", והרי פרשוהו החברים, ורשע שלא הולך בדרך אמת נקרא מת, והוא משבח את המתים מהחיים.
קפב/ב את המתים וכי שלמה מלכא משבח למתיא¹⁴⁵² יתיר מן חייא והא לא אקרי חייא¹⁴⁵³ אלא מאן דאיהו בארע קשוט בהאי עלמא כמה דאת אמר (שמואל ב' כג כ) ובניהו בן יהוידע בן איש חי והא¹⁴⁵⁴ אוקמוה חברייא ורשע דלא אזיל בארע קשוט אקרי מת ואיהו משבח למתים מן החיים¹⁴⁵⁵:	אלא ודאי כל דברי שלמה המלך בחכמה נאמרו, והרי נתבאר "ושבח אני את המתים", אלו לא כתוב יותר הייתי אומר כך, אבל כיון שכתוב "שכבר מתו", נמצא דבר אחר בחכמה, שכבר מתו זמן אחר, הסתלקו מהעולם והתתקנו בעפר, (שהזדמן הממונה עליו ומת בחיי עולם כדי שיתתקן, (שהזדמן עליו ושב בעולם הזה כדי שיתתקן).
אלא ודאי כל מלוי דשלמה מלכא בחכמתא אתמרו והא אתמר (קהלת ד ב) ושבח אני את המתים אילו לא כתיב יתיר הוה אמינא הכי אבל כיון דכתיב שכבר מתו אשתכח מלה אחרא בחכמתא שכבר מתו זמנא אחרא¹⁴⁵⁶ אסתלקו מן עלמא ואתתקן בעפרא* (דאזדמנא [די ממנא] עליה ומית(ה) בחיי עלמא ורובגין דאתתקן וס"א דאזדמנא עליה ותב בהאי עלמא בגין דיתתקן):	לאחר שנשלם זמנו מת, ודאי הוא שבח משאר מתי העולם. אם תאמר לא ידון פעם אחרת באותו עולם, שכתוב "לא תקום פעמיים צרה" כל שכן שזה קבל עונש פעם ופעמיים, וזה ודאי מקומו נתקן בשבח יותר מאותם חיים שעדיין לא קיבלו עונשם.
בתר דאשתלים זמניה מית ודאי הוא שבחא משאר מתי עלמא איתימא¹⁴⁵⁷ לא אתדן זמנא אחרא בהוא עלמא דכתיב (נחום א ט) לא תקום פעמים צרה¹⁴⁵⁸ כ"ש דהא קביל עונשא זמנא ותרין¹⁴⁵⁹ ודא ודאי אתריה אתתקן בשבחא יתיר מאינן חיי דעד לא קבילו עונשא:	ועל זה כתוב "ושבח אני את המתים שכבר מתו" דווקא, אלה אותם חיים ונקראים מתים, למה
וע"ד כתיב ושבח אני את המתים¹⁴⁶⁰ שכבר מתו דייקא אלין אינן חייין ואקרו מתים מ"ט אקרון מתים בגין דהא טעמו	

¹⁴⁵¹ עבד (דפ"ו).

¹⁴⁵² דאין ראוי אם הדבר כפשוטו שהרי בלי ספק החיים יותר טובים, ומפני שהיה אפשר לפרש חיים ומתים בפשוטו והטעם מפני שהמתים בטוחים מן החטא ולא כן החיים (אור יקר).

¹⁴⁵³ ולא יצדק שם זה על מציאות זה אלא על הצדיק והרשע (אור יקר).

¹⁴⁵⁴ בראשית ו ע"א קסד ע"א רז ע"ב (הערת הזהר).

¹⁴⁵⁵ אמרי הכי כדקא סלקא דעתין לעיל (אור יקר).

¹⁴⁵⁶ כלומר שהיו פעם אחרת קודם בעולם הזה ופעלו מן הטוב ומן הרע ומתו (מ"מ).

¹⁴⁵⁷ אי תימא (דפ"ו).

¹⁴⁵⁸ אחת שנדונו בעפר ובגיהנם קודם בואם לעולם ועתה פעם אחרת (אור יקר).

¹⁴⁵⁹ אחת קודם בואם והשנית העניות שסבלו בעולם הזה מפני עון הקודם כנודע (אור יקר). פי' בגוף א' ובגוף ב' (מ"מ).

¹⁴⁶⁰ שהם עתה גם כן מתים באהל התורה (אור יקר).

נקראים מתים, משום שהרי טעמו טעם המות, ואף על גב שעומדים בעולם הזה הם מתים, ומבין המתים חזרו.	טעמא דמותא ואע"ג דקיימי בהאי עלמא מתים אינון ומבין מתייא אהדרו:
ועוד על מעשים ראשונים עומדים לתקון ונקראים מתים, "מן החיים אשר המה חיים", שעד שלא טעמו טעם מות ולא קבלו ענשם ולא יודעים, אם זכאים באותו העולם ואם לא.	ועוד [על] (כל) עובדין קדמאין קיימין לאתקנא ואקרון מתים ¹⁴⁶¹ מן החיים אשר המה חיים דעו(ד) לא טעמו טעמא דמותא ולא קבילו עונשייהו ¹⁴⁶² ולא ידעי אי זכאן בההוא עלמא ואי לאו:
בא וראה, צדיקים שזוכים להתקשר בצרור החיים הם זוכים לראות בכבוד המלך העליון הקדוש, כמו שנאמר "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו".	ת"ח זכאין דזכאן לאתקשרא בצרורא דחיי ¹⁴⁶³ אינון זכאן למחמי ביקרא ¹⁴⁶⁴ (עלא) דמלכא עלאה ¹⁴⁶⁵ קדישא ¹⁴⁶⁶ כמה דאת אמר (תהלים כז ד) לחזות בנועם ¹⁴⁶⁷ יי' ולבקר בהיכלו ¹⁴⁶⁸ :
ומדוריהם יותר ועליון מכל אותם מלאכים קדושים וכל דרגותיהם, שהרי אותו מקום (שמחה) עליון לא זוכים עליונים ותחתונים לראותו, זהו שכתוב "עין לא ראתה אלהים זולתך וגו'".	ואינון מדוריהון יתיר ועלאה ¹⁴⁶⁹ מכל אינון מלאכין קדישין ¹⁴⁷⁰ וכל דרגין דלהון דהא ההוא אתרא (ס"א חרדה) עלאה ¹⁴⁷¹ לא זכאן עלאין ותתאין למחמי ליה הה"ד (ישעיה סד ג) עין לא ראתה ¹⁴⁷² אלהים זולתך וגו':
ואותם שלא זוכים לעלות כל כך כאותם (מקום יש וכו') מקומות, יש להם למטה כפי דרכיהם, ואלה לא זוכים לאותו מקום ולראות כפי שרואים אלו שלמעלה. ואלה עומדים בקיום של עדן התחתון ולא יותר.	ואינון דלא זכאן לסלקא כ"כ ¹⁴⁷³ כאינון (דוכת) ודכייתא אית לון לתתא כפום אוורחיהו ואלין לא זכאן (לסלקא) לההוא אתר ולמחמי כמה דחמאן אינון דלעילא ואלין קיימי בקיומא דעדן תתאה ולא יתיר:

¹⁴⁶¹ ונקראים מתים מפני שממיתים עצמם לתיקונם בתורה ובמצות ובעניות (אור יקר). פי' שממיתים עצמן בעולם הזה לתקן מה שעונו כבר ולכן נקרא מתים (רח"ו).

¹⁴⁶² שהם בלי חוסר כל בעולם הזה (אור יקר).

¹⁴⁶³ שנקשרת נפש ברוח ורוח בנשמה בגן עדן של מעלה דכתיב והיתה נפש אדוני וכו' כדפירשנו בזוהר בפרשת ויחי (אור יקר), פי' מ' (מ"מ).

¹⁴⁶⁴ שפע הבינה ואורה (אור יקר).

¹⁴⁶⁵ שפע מלכות ל"ב נתיבות החכמה נקרא כבוד ויקר (רח"ו).

¹⁴⁶⁶ תפארת שהוא קדוש על ידי החכמה והבינה (אור יקר). פי' שבתוך זעיר הנק' מלכא קדישא (מ"מ).

¹⁴⁶⁷ פי' אבא ג"כ נקרא נועם כמו אימא (מ"מ).

¹⁴⁶⁸ בינה איקרי נועם, "ה" תפארת "ולבקר בהיכלו" מלכות דמתלת אלין נפ"ש ר"ח נשמ"ה (אור יקר), פי' שע"י המ' משיגים הארת אבא (מ"מ).

¹⁴⁶⁹ שכר העדן והגן הוא יותר חשוב מלהיות מלאך (דע"ה ח"ב לג ע"ג).

¹⁴⁷⁰ כי הנשמות הם בכסא הכבוד בהיכל שביעי פנימה לפרגוד, ומלאכים למטה ודאי בהיכל שביעי חוץ מהפרגוד שרפים, בהיכל ששי חיות, ובשאר ההיכלות אופנים (אור יקר).

¹⁴⁷¹ אור הבינה הנקרא שמחה כנודע וכדפירשנו (אור יקר).

¹⁴⁷² פי' עין לא ראתה לעדן שהוא אבא זולתך אלהים שהיא בינה. אי נמי מ' שבה יורדת הארת אבא. וע"י זוכים הצדיקים להארת אבא (מ"מ).

¹⁴⁷³ שלא זכו לנשמה שעל ידה יעלו לגן עדן של מעלה אלא זכו לרוח ונפש שמשכנם בגן עדן של מטה כיון שאין להם נשמה שיעלה אותם (אור יקר).

ואי תימא מאן עדן תתאה¹⁴⁷⁴ אלא דא עדן דאקרי¹⁴⁷⁵ חכמה תתאה¹⁴⁷⁶ ודא קיימא על גן דבארעא¹⁴⁷⁷ ואשגחותא דהאי עדן עליה¹⁴⁷⁸ (ולא יתיר) ואלין קיימי בהאי גן ואתהנון מעדן דא מאי בין עדן תתאה לעלאה¹⁴⁷⁹ (קהלת ב יג) כיתרון האור¹⁴⁸⁰ מן החשך¹⁴⁸¹:	ואם תאמר, מה זה עדן תחתון, אלא זה עדן שנקרא חכמה תחתונה, וזה עומד על גן שבארץ. והשגחת עדן זה עליו (ולא יותר), ואלה עומדים בגן זה ונהנים מעדן זה. מה בין עדן תחתון לעליון, כיתרון האור מן החשך.
(דא) עדן תתאה אקרי עדנה¹⁴⁸² נוקבא¹⁴⁸³ עדן עלאה אקרי עדן דכר עליה כתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך¹⁴⁸⁴ האי עדן תתאה¹⁴⁸⁵ אקרי גן¹⁴⁸⁶ לעדן דלעילא והאי גן אקרי עדן לגן דלתתא:	עדן תחתון נקרא עדן נקבה, עדן עליון נקרא עדן זכר. עליו כתוב "עין לא ראתה אלהים זולתך". עדן תחתון זה נקרא גן לעדן שלמעלה, וגן זה נקרא עדן לגן שלמטה.
ואלין דמשתכחי בגן תתאה אתהנון מהאי עדן דעלייהו בכל שבת ושבת ובכל ירחא וירחא הה"ד (ישעיה סו כג) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו ועל אלין אמר שלמה מן החיים¹⁴⁸⁷ אשר המה חיים עדנה דהא אלין בדרגא עלאה יתיר מנייהו:	ואלה שנמצאים בגן התחתון, נהנים מהעדן הזה שעליהם בכל שבת ושבת ובכל חדש וחדש, זהו שכתוב "והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו". ועל אלה אמר שלמה "מן החיים אשר המה חיים עדנה", שהרי אלה בדרגה עליונה יותר מהם.

¹⁴⁷⁴ כי לפי הנראה לכאורה קאמר גן עדן של מעלה וגן עדן של מטה ממש ולעיל קאמר לחזות בנועם ה' דהיינו סוד הספירו', לזה תירץ שענין הספירות וענין גן עדן של מטה ושל מעלה ממש הא בהא תליא (אור יקר).

¹⁴⁷⁵ דהיינו מלכות הוא הנאת אלו שזכו לנפש ורוח לבד והיינו ממש אומרנו גן עדן של מטה (אור יקר).

¹⁴⁷⁶ חכמה דנוק' נק' עדן (רח"ו).

¹⁴⁷⁷ פי' ג'ע של מטה שבעשיה. כי מ' מקננת בעשיה וז"ש ואשגחותא דהאי עדן עליה ולא יתיר (מ"מ).

¹⁴⁷⁸ עדן תתאה עליה - כלומר אור המאיר בגן עדן של מטה וזיו שממנו נהנים הצדיקים והשגתם היא במלכות לבד, והשתא קשיא ליה כיון דאמרת שהם נהנים מזיו השכינה בגן עדן זה אם כן מאי בין עדן תתאה לעילאה, ותירץ שעדן עילאה הוא זכר דהיינו בסוד עלמא דדכורא אור השמש המאיר, ועדן תתאה נוקבא דהיינו אור הלבנה (אור יקר).

¹⁴⁷⁹ גן עדן הארץ הנה הוא מבחי' הד' ראשונות דהעשיה וכו' ו"ר דהבריאה של עתה, הרי נודע הוא כי שם הוא עתה סוד הגן עדן העליון (דע"ה ח"ב לג ע"ד). עי' שעה"כ נד ע"ב.

¹⁴⁸⁰ ת"ת (אור יקר).

¹⁴⁸¹ מלכות (אור יקר).

¹⁴⁸² עדנא (דפ"ו).

¹⁴⁸³ ושיעור הכתוב ושבח אני את המתים שכבר מתו ובאו בגלגול שני. מן החיים אשר המה חיים שעדין לא באו בגלגול. לפי שאלו אינם זוכים אלא לעדנה שהיא נוקבא. אבל הראשונים שמתו ונתקנו. זוכים לאבא הנק' עדן ולא עדנה (מ"מ).

¹⁴⁸⁴ כלומר אין מי ששיג הבינה הנקראת אלהים זולתד תפארת והכוונה נועם ה' כדפירשנו לעיל (אור יקר).

¹⁴⁸⁵ פי' מ' נק' גן לגבי אבא ונקרא עדן לגבי גן של מטה שבעשיה (מ"מ).

¹⁴⁸⁶ הכוונה בסוד ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, אם נפרש גן מלכות עדן לו תפארת ונהר יסוד יוצא מעדן שש קצוות, להשקות את הגן מלכות, ואם נפרש גן שש קצוות יהיה ונהר בינה יוצא מעדן חכמה להשקות את הגן ששה קצוות, אם כן גן עליון עדן לגן תחתון, והנה אותם שלא נתגלגלו כלל והם חיים ולא זכו לנשמה אלא לרוח ונפש או נפש לבד הם חיים עדנה דהיינו בגן עדן תחתון, אמנם אותם שקבלו עונשם תרי זמני דהיינו שנתגלגלו והם מדוכאים בפעם שנית ביסורין, בלי ספק זוכים גם אל הנשמה והם עולים על ידי הנשמה לקשר נפש ברוח ורוח בנשמה מתעדנים בגן עדן עליון (אור יקר).

¹⁴⁸⁷ פי' שאינם אלא בגן תחתון ויונקים מהמ' הנק' עדנה וזוהי מלת עדנה דקרא (מ"מ).

מי אלו, אלו שכבר מתו וקיבלו עונש פעמיים, ואלה נקראים כסף מזוקק, שנכנס לאש פעם ושני פעמים, ויוצא ממנו זוהמא והתברר והתנקה. "וטוב משניהם את אשר עדן לא היה", אותה רוח שעומדת למעלה והתעכבה לרדת למטה, שהרי עומד בעמדו ואין לו לקבל עונש, ויש לו מזון מאותו מזון	מאן אינון אינון שכבר מתו וקבילו עונשא תרי זמני ואלין אקרין כסף מזוקק דעאל לנורא זמנין ותרין ונפיק מניה זוהמא ואתברר ואתנקי וטוב משניהם את אשר עדן לא היה¹⁴⁸⁸ (דהא קאים) ההוא רוחא ודקאים לעילא ואתעכב לנחתא לתתא דהאין קאים בקיומיה ולית ליה לקבלא עונשא¹⁴⁸⁹ ואית ליה מזונא מההוא מזונא:
שמונה עליו ומת בעולם הזה ונתקן בעפר לפי שנתקן במקום ששותלים מת הרי ודאי זהו שבחו משאר מתי עולם. אם נאמר שנידון זמן אחר באותו עולם הרי כתוב "לא תקום."	*("ס"א דממנא עליה ומית בהאי עלמא¹⁴⁹⁰ [ואתתקן בעפרא]¹⁴⁹¹ בגין דיתתקן באתר דישתלי' זמני' מת הא ודאי דא הוא שבחא משאר מתי עלמא¹⁴⁹² איתימא אתדן זמנא אחרא¹⁴⁹³ בההוא עלמא הא כתיב (נחום א ט) לא תקום וגו':
עליון שלמעלה למעלה. טוב מכלם מי שלא התפרש ולא התגלה, וכל דבריו בנסתר הם, זהו צדיק חסיד ששומר מצוות התורה וקיימן, ועסק בתורה יומם ולילה, זה נאחז ונהנה בדרגה עליונה על כל שאר בני אדם, וכולם נאחזים (נכונים) מחופתו.	קפנ/א:
עליון שלמעלה למעלה. טוב מכלם מי שלא התפרש ולא התגלה, וכל דבריו בנסתר הם, זהו צדיק חסיד ששומר מצוות התורה וקיימן, ועסק בתורה יומם ולילה, זה נאחז ונהנה בדרגה עליונה על כל שאר בני אדם, וכולם נאחזים (נכונים) מחופתו.	עלאה דלעילא לעילא (ו)טב מכלהו¹⁴⁹⁴ מאן דלא אתפרש¹⁴⁹⁵ ולא אתגליא¹⁴⁹⁶ וכל מלוי בסתימא אינון דא הוא זכאה חסידא דנטר פקודי אורייתא וקיים לון¹⁴⁹⁷ ואשתדל באורייתא יממא ולילי דא אתאחיד אתהני¹⁴⁹⁸ בדרגא עלאה על כל שאר בני נשא וכלהו אתאחדן ("ס"א אתוקדן) מחופה דהאי:
בא וראה, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה "יאסף אהרן אל	ת"ח בשעתא דאמר קב"ה למשה יאסף

¹⁴⁸⁸ כלומר אותה הנשמה שהיא בעדן והיינו מלת עדן, והטעם מפני שלא היה לו עדין הוית בעולם השפל, והטעם מפני ששתי בחינות הקודמות היו נשמות שקלקלו לזאת עדין לא קלקלה (אור יקר).

¹⁴⁸⁹ ושוא תאמר כמו שאין לו עונש כך אין לו שכר (אור יקר).
¹⁴⁹⁰ והם שני מיתות המיתה הקודמת והיינו אומרו שכבר מתו והמיתה בתורה עתה בעולם הזה (אור יקר).

¹⁴⁹¹ כלומר בדין רקב העפר, ואחר שקבלו עונשם שם ונתקנה נשמתם ובטהרה שב ונתגלגל בעולם הזה לתקן את אשר עותו והוא הטיב והמית עצמו על התורה (אור יקר).
¹⁴⁹² כלומר זה משובח מן המתים ממש שלא נתגלגלו ולא באו לעולם עדין, ולכך עם היות שאין ראוי לשבח המתים אלו ראוי לשבחם יותר מן החיים (אור יקר).

¹⁴⁹³ על העון הקודם שהרשיעו בפעם הראשונה שעמדו בעולם (אור יקר).
¹⁴⁹⁴ כי ודאי שנוח לאדם שנברא ולפיכך טב מכולהו אותו שמתחלתו הטיב ולא הוצרך להתגלגל והוא צנוע במעשיו כדמפרש ואזיל, ובענין מת תועלת לנשמה בבואה לעולם פירשתי בספ"ר בשער הנשמת הארכת בההוא עובדא דסבא, "מאן דלא אתפרש" כלומר שלא פירשו הכתוב והטעם להורות שצריך שיהיו "כל מלוי בסתימא" (אור יקר). פי' היא חלוקה ד' ודקדק לה ר' חייא ממשה וטוב משניהם ש"מ שזה שעדין לא בא הוא טוב משנים הנז' מכלל דאיכא חלוקה ד' שהיא טב מכולהו. ודייק סיפיה דקרא דכתיב אשר לא ראה את המעשה הרע ולכך הוא טוב משניהם אבל מי שבא לזה העולם והיה צדיק ודאי שהוא טוב מכולם (מ"מ).

¹⁴⁹⁵ שלא נפרש מהש"י (רח"ו).

¹⁴⁹⁶ שלא נתגלה לחיצונים מימיו (רח"ו).

¹⁴⁹⁷ מצות עשה. וכל זה הביא על אהרן שהיה צנוע וכל המדות הנזכרות (אור יקר).

¹⁴⁹⁸ ואתהני (דפ"ו).

אהרן אל עמיו (במדבר כ כד) אתחלש חילא דיליה וידע דהא אתבר¹⁴⁹⁹ דרועא ימינא דיליה ואזדעזע¹⁵⁰⁰ כל גופיה¹⁵⁰¹ כיון דאמר קח את אהרן ואת אלעזר בנו (במדבר כ כה) א"ל קב"ה משה הא דרועא אחרא אוזיפנא לך¹⁵⁰² ונ"א אזמינית לך והפשט את אהרן וגו' (שם כו) ואהרן יאסף הא אלעזר יהא לגבך זמנא ונ"א ימינא [דא תחות] (דימות) אבוי ועם כל דא לא אשלים אתר בההוא זמנא כאבוי דהא ענני יקר אסתלקו ולא אהדרו אלא בזכותא דמשה ולא בזכותא דאלעזר:	עמיו", נחלש כחו וידע שנשברה זרועו הימנית, והזדעזע כל גופו. כיון שאמר "קח את אהרן ואת אלעזר בנו" אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, הרי זרוע אחרת הלויית לך (זימנתי לך) "והפשט את אהרן וגו' ואהרן יאסף", הרי אלעזר יהיה אצלך בזמן (ימין) זה תחת אביו, ועם כל זה לא השלים מקום באותו זמן כאביו, שהרי ענני הכבוד הסתלקו ולא חזרו אלא בזכות משה ולא בזכות אלעזר.
ויעש משה כאשר צוה וגו' (ויקרא ח ד) אמאי לעיני כל העדה אלא בנין דאהרן הוה רחימא דעמא¹⁵⁰³ יתיר מכלא ולא יימרון דהא [אתנגיד] (אתנגיז) על ידא דמשה¹⁵⁰⁴ ומשה משיך לאהרן במלין עד דסליקו לטורא וכל ישראל הוו חמאן בשעתא דאפשיט משה לבושי דאהרן ואלביש לון לאלעזר:	"ויעש משה כאשר צוה וגו'", למה "לעיני כל העדה", אלא משום שאהרן היה אהוב העם יותר מהכל, ולא יאמרו שזה נמשך על ידי משה, ומשה משך לאהרן בדברים עד שעלו להר, וכל ישראל היו רואים בשעה שהפשיט משה לבושי אהרן והלבישם לאלעזר.
מאי טעמא משה (ולא אהרן) אלא משה אלבישינון לאהרן כד סליק לכהנא הה"ד [ויקרא ח ל] וילבש משה את אהרן את בגדיו ובג"כ¹⁵⁰⁵ (שם ז) וילבש אותו את המעיל השתא משה אעדי מניה מה דיהב ליה וקב"ה אעדי מניה מה דיהב ליה ותרווייהו אפשיטו¹⁵⁰⁶ ליה לאהרן מכלא:	למה משה (ולא אהרן), אלא משה הלבישם את אהרן כשעלה לכהונה זהו שכתוב "ויקדש משה את אהרן את בגדיו", וכתוב "וילבש אותו את המעיל", כעת משה הוריד ממנו מה שנתן לו, והקדוש ברוך הוא הוריד ממנו מה שנתן לו, ושניהם הפשיטו את אהרן מהכל.
ומשה אעדי לבר וקב"ה לגו ועד דאעדי¹⁵⁰⁷ משה קב"ה לא אעדי זכאה חולקא דמשה זכאה חולקהון דצדיקייא דקב"ה בעי ביקריהון אתקין קב"ה לאהרן ערסא ומנרתא דדהבא דנהרא ומדידיה נשיל מההוא מנרתא¹⁵⁰⁸ דהוה דליק בכל	משה הוריד מבחוץ והקדוש ברוך הוא מבפנים, ועד שמשה הוריד, הקדוש ברוך הוא לא הוריד, אשרי חלקו של משה. אשרי חלקם של הצדיקים, שהקדוש ברוך הוא רוצה בכבודם, התקין הקדוש ברוך הוא

¹⁴⁹⁹ תצוה קפא ע"א (הערת הזהר).

¹⁵⁰⁰ ואזדעזעא (דפ"ו).

¹⁵⁰¹ שנתבהל שיהיה בימיו הזווג העליון בלתי שלם (אור יקר).

¹⁵⁰² בהלואה שעיקרו לשמש לפני יהושע כדכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד (אור יקר).

¹⁵⁰³ מפני שהיה אוהב שלום ורודף שלום בין כל איש אנשים ונשים (אור יקר).

¹⁵⁰⁴ ובידו גרם הענין בלי זמנו כאלו הוא הרגו (אור יקר).

¹⁵⁰⁵ וכתוב (דפ"ק).

¹⁵⁰⁶ ומשה היה מפשיט הגשמיים והקב"ה הלבושים הרוחניים (אור יקר).

¹⁵⁰⁷ דהא תליא בהא (אור יקר).

¹⁵⁰⁸ שכר המצות גרם לו זה, וכן ערסא הוא כעין מטה עליונה שהיה מיוחד בכל יום דהיינו מטתו של יעקב שהיא שלמת ודאי, ור' יהודה פליג והוסיף ענן נגד ענן הקטורת, והוסיף שממש כל ישראל ראו ענין זה כדמפרש ואזיל (אור יקר).

לאהרן מטה ומנורת זהב שמאירה, ומשלו לקח מאותה מנורה שהיה דולק בכל יום פעמיים ונסתם פי המערה וירדו.	יומא תרי זמני ¹⁵⁰⁹ ואסתים פום מערתא ונחתו:
רבי יהודה אמר פי המערה היה פתוח, שכל ישראל ראו את אהרן שוכב ונר המנורה דולק לפניו ומטתו יוצאת ונכנסת, וענן אחד עומד עליו, ואז ידעו ישראל שהרי מת אהרן, וראו שהרי הסתלקו ענני הכבוד, זהו שכתוב "ויראו כל העדה כי גוע אהרן וגו'", והרי פרשוהו. ועל זה "בכו לאהרן כל בית ישראל", גברים ונשים וטף, שהרי אהוב של כולם היה.	רבי יהודה אמר פום מערתא הוה פתיחא דכל ישראל [הוון] חמאן לאהרן שכיב ובוצינא דמנרתא דליק קמיה וערסיה נפיק ועייל ועננא חד קאים עלה וכדין ידעו ישראל דהא אהרן מית וחמו דהא אסתלקו ענני כבוד הה"ד (במדבר כ כט) ויראו כל העדה ¹⁵¹⁰ כי גוע אהרן וגו' והא אוקמוה וע"ד בכו לאהרן כל בית ישראל גוברין ונשין ומף דהא רחימא מכלהו הוה:
רבי שמעון אמר שלשת אחים עליונים קדושים אלו למה לא נקברו במקום אחד, והאיברים התפזרו אחד כאן ואחד כאן ואחד במקום אחר. אלא יש אומרים במקום שצריכים ישראל להסתכן, בו מת כל אחד ואחד בשביל להגן עליהם ונצלו, אבל כל אחד ואחד מת כראוי להם.	רבי שמעון אמר הני תלתא אחין עלאין קדישין ¹⁵¹¹ אמאי לא אתקברו באתר חד ושייפין אתבדרו ¹⁵¹² חד הכא וחד הכא וחד באתר אחרא אלא אית דאמרי באתר דבעאן ישראל ¹⁵¹³ לאסתכנא ביה מית כל חד וחד בגין לאננא עליהו ואשתובון אבל כל חד וחד מית כדקא חזי עליהו ¹⁵¹⁴ :
מרים בקדש בין צפון לדרום, אהרן לצד ימין, משה כראוי לו, אחז אותו הר ההר של אהרן וכנס לקבורת מרים, לגבי אותו ההר אחז לשני צדדים, ועל זה נקרא "הר העברים" ששני צדי ההר שעוברים, ואחז לצד זה ולצד זה.	מרים ¹⁵¹⁵ בקדש בין צפון לדרום ¹⁵¹⁶ אהרן לסטר ימינא ¹⁵¹⁷ משה כדקא חזי ליה אחיד ההוא טורא ¹⁵¹⁸ לטורא דאהרן ¹⁵¹⁹ וכניש לקבורתא דמרים ¹⁵²⁰ לגבי ההוא טורא אחיד לתרי סטרי ועל דא אתקרי (במדבר כז יב) הר העברים דתרי סטרי

¹⁵⁰⁹ כבר כתבנו ב' ויחי ר"ל שלשון זה מסייע לרמב"ם ז"ל שסובר שהיה מדליק המנורה שחרית וערבית הפך הרשב"א ורש"י וסיעתם וכתב הכ"מ שתרגום אונקלוס מסייעם שתרגם בהטיבו באתקנותיה. ובהעלות ובאדלקות ש"מ שמטיב שחרית ומדליק ערבית. והזהר הכא ס"ל כהרמב"ם. ודבר זה פלוגתא דתנאי ואונקלוס תנא הוא תלמידו של ר"א הגדול. ור"י בן חנניה ורשב"י תנאי נינהו (מ"מ).

¹⁵¹⁰ פי' שראו בעיניה' וכו' כמש"ל דכל ישראל הוון חמאן לאהרן שכיב וכו' (מ"מ).
¹⁵¹¹ כלומר שהם רומזים למעלה בספירות כמבואר לעיל, אם כן היה ראוי שיהיה קבורתם יחד כדרך רמיזתם (אור יקר).

¹⁵¹² כיון שהם אברי הגוף "למה אתבדרו" (אור יקר).
¹⁵¹³ שהיו עתידים לחטא הקדים להם הקב"ה רפואה זו להגן זכותם עליהם (אור יקר).
¹⁵¹⁴ לפי רמז מרכבתו למעלה בספירות כדמסיק (אור יקר).

¹⁵¹⁵ כנוי למלכות (רח"ו).
¹⁵¹⁶ שכן המלכות מקומה בין שתי זרועות צפון גבורה דרום חסד, ומלת קדש יורה על זה מלשון קדושה שהיא מצד הכהנים דכתיב וקדשת אותם לכהן לי ומצד הלויים דכתיב וקדשת את הלויים (אור יקר).

¹⁵¹⁷ בהור ההר ומלת הור כענין אור שהוא בימין וגם הוא לדרומה של ארץ ישראל (אור יקר).
¹⁵¹⁸ תפארת (אור יקר).

¹⁵¹⁹ חסד בסוד דרומית מזרחית (אור יקר), פי' שמחילות פתוחות בקרקע ממערה למערה ובספרי אמרו שגם היא פתוחה למערת המכפלה כדי שיתחברו כולם עם האבות (רח"ו).
¹⁵²⁰ בסוד מערבית דרומית (אור יקר).

[מורא דמעברי ואחיד לסטרא] (דטורא דאעבר ואחיד לסטרי) דא ולסטרא דא ¹⁵²¹ :	
זכאה חולקהון דצדיקייא בעלמא דין ובעלמא דאתי ואע"ג דאינון באתר אחרא בעלמא אחרא עלאה זכותהון קיימא בעלמא דא לדרי דריין:	אשרי חלק הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא. ואף על גב שהם במקום אחר בעולם אחר עליון, זכותם עומדת בעולם הזה לדורי דורות.
ובשעתא דישראל תייבין בתיובתא קמיה קב"ה ¹⁵²² וגזירה ¹⁵²³ אתגזר עלייהו כדין קארי קב"ה לצדיקייא ¹⁵²⁴ דקיימי קמיה לעילא ואודע לון ואינון מבטלי ההיא גזרה וחיים קב"ה עלייהו דישראל זכאין אינון צדיקייא דעלייהו כתיב (ישעיה נח יא) ונחך יי' תמיד וגו' ¹⁵²⁵ :	ובשעה שישראל חוזרים בתשובה לפני הקדוש ברוך הוא, וגזירה נגזרת עליהם, אז קורא הקדוש ברוך הוא לצדיקים שעומדים לפניו למעלה ומודיע להם, והם מבטלים אותה גזרה, וחס הקדוש ברוך הוא על ישראל, אשרי הצדיקים שעליהם כתוב "ונחך ה' תמיד וגו'".
וידבר העם באלהים ובמשה וגו' (במדבר כא ה) פרשתא דא באתר אחרא אסתליק ¹⁵²⁶ עם אינון מי מריבה ¹⁵²⁷ דמשה ואהרן רבי יצחק פתח (אסתר ה א) ויהי ביום השלישי	"וידבר העם באלהים ובמשה וגו'", פרשה זו במקום אחר עלתה, עם אותם מי מריבה של משה ואהרן. רבי יצחק פתח "ויהי ביום השלישי
קפג/ב	
ותלבש אסתר מלכות וגו' מגלת אסתר ברוה"ק נאמרה ¹⁵²⁸ ובגין כך כתובה בין הכתובים ¹⁵²⁹ :	ותלבש אסתר מלכות וגו'", מגילת אסתר נאמרה ברוח הקודש, ולכן כתובה בין הכתובים.
ויהי ביום השלישי דאתחלש חילא דגופא ¹⁵³⁰ והא קיימא ברוחא בלא גופא כדין ותלבש אסתר מלכות מאי ¹⁵³¹ מלכות	"ויהי ביום השלישי", שנחלש כח הגוף, והרי קיים ברוח בלא גוף, אז "ותלבש אסתר מלכות", מהו מלכות,

¹⁵²¹ לדרום ולמערב ואינון מבטלין בתפלתן, ואם תאמר הכא משמע דקב"ה מודיעם ובמקומות אחרים משמע שאנו הולכים לבית הקברות להודיעם, ויש לומר כאשר הקב"ה רוצה להכניע הדין לפני הרחמים הוא מודיעם והם בקלות בתפלתם מעבירים הדין לפני הרחמים, אמנם לפעמים הקב"ה מקיים גזרתו למטה והדין הוה, ואז אין הקב"ה מודיעם כדי שלא יבטלו גזירתו מפני רוע מעללי התחתונים, ואז צריך תפלה ותשובה מלמטה, והחיים מודיעים למתים, והם מבטלים בסיוע תפלת התחתונים ותשובתם הגזרה ומהפכין מדת הדין למדת רחמים (אור יקר).

¹⁵²² אלא שאין ספק בתשובתם לרחם עליהם ולהפך הדין לרחמים אז, כי הגזרה נגזרה עליהם עם היות שהם שבים הקב"ה מודיעם לצדיקים, וזהו שאמר "תייבין בתיובתא קמי קב"ה" ועם כל זה גזרה אתגזר מצד הדין המרובה העומד נגד מדת הרחמים (אור יקר).

¹⁵²³ קמי קב"ה וגזירה (דפ"ו).

¹⁵²⁴ כדי שיעמדו לבטל הגזרה (אור יקר).

¹⁵²⁵ אפילו אחר המיתה הקדוש ברוך הוא עושה להם ענין זה (אור יקר).

¹⁵²⁶ כלומר יחס פרשה זו היא עם מי מריבה ושם מתבאר (אור יקר).

¹⁵²⁷ פי' במקום אחר פי' סודם (מ"מ).

¹⁵²⁸ כיון שכן לא בא הכתוב על ספור הענין בלי הודעת דבר מה ילמד ממנו לדורות (אור יקר).

¹⁵²⁹ הם יסוד ומלכות כנודע, ורוה"ק היא מהנוק' אשר מבחינתם נתנבאו בעלי רוח"ק והיינו בין הכתובים גם מצינו כי כתובים הם נר"ה (רח"ו), וז"ל הרב בליקוטים דע כי קבלה באצילות. ותלמוד שהוא פירוש המשנה בבריאה. ומשנה ואגדה ומדרש ומימרות של האמוראים שאינם פירוש המשנה ביצירה. ומקרא בעשייה והכוונה שבאצילות יש שם אפילו הקבלה כ"ש האחרים. והבריאה חסר הקבלה לבד, וביצירה חסר הקבלה והתלמוד, ובעשייה יש מקרא לבד. ומ"ש בזוהר שהנביאים בנ"ה דזעיר והכתובים ביסוד ומלכות. ר"ל שהמקרא כולה בעשייה, אבל תורה בת"ת שבה נביאים בנ"ה שבה, כתובים ביסוד ומלכות שבה עכ"ל. ובזה מובן לשון זה (מ"מ).

¹⁵³⁰ וחושם גשמיים בטלים והשכל גובר (אור יקר).

¹⁵³¹ קסט ע"ב (הערת הזהר).

אי תימא בלבושי יקר וארגוונא הא לאו הכי אקרי¹⁵³² אלא ותלבש אסתר מלכות דאתלבשת במלכות¹⁵³³ עלאה קדישא ודאי לבשה רוח הקדש¹⁵³⁴:	אם תאמר בלבושי כבוד וארגמן, הרי לא כך נקרא, אלא "ותלבש אסתר מלכות" שהתלבשה במלכות עליונה קדושה, ודאי לבשה רוח הקודש.
מאי טעמא זכתה להא¹⁵³⁵ אתר בגין דנטרא¹⁵³⁶ פומא¹⁵³⁷ דלא לחוואה מדי הה"ד (אסתר ב כ) אין אסתר מגדת מולדתה ואוליפנא כל מאן דנטרא¹⁵³⁸ פומיה ולישניה זכי לאתלבשא ברוחא¹⁵³⁹ דקודשא וכל מאן דסמי פומיה למלה בישא הא ודאי ההוא מלה בישא עליה¹⁵⁴⁰ (ואי לאו) ואי תימא הא נגעים או צרעת דמוקדן כחויא עליה והא אוקמוה:	למה זכתה למקום זה, משום ששמרה פיה שלא להגיד דבר, זהו שכתוב "אין אסתר מגדת מולדתה". ולמדנו, כל מי ששומר פיו ולשונו זוכה להתלבש ברוח הקודש, וכל מי שסוטה פיו לדיבור רע, הרי ודאי איתו דיבור רע עליו (ואם לא), ואם תאמר הרי נגעים או צרעת ששורפים כנחש עליו והרי פרשוהו.
וידבר העם באלהים ובמשה (במדבר כא ה) דאמרו מלה בישא [בקב"ה] וכתרגומו ועם משה נצו¹⁵⁴¹ למה העליתונו שו כלחו¹⁵⁴² [אפייא] [פניא] שוויין¹⁵⁴³ בג"כ אודמן לגבייהו חוויין דמוקדן לון באשא¹⁵⁴⁴ ועייל אשא למעייהו ונפלין מתין כד"א (במדבר כא ו) וישלח יי' בעם את הנחשים השרפים:	"וידבר העם באלהים ובמשה", שאמרו דבר רע בקדוש ברוך הוא, וכתרגומו "ועם משה נצו", "למה העליתונו", שמו כל פנים שוות, בגלל זה הזדמנו להם נחשים ששורפים אותם כאש, ומכניסים אש למעייהם ונופלים מתים, כמו שנאמר "וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים".
ר' חייא¹⁵⁴⁵ אמר חוויין הוו אתיין מלחשן בפומיהו ונשכין ומתין מאי מלחשן כד"א	רבי חייא אמר נחשים היו באים מלחשים בפיהם ונושכים ומתים, מה מלחשים, כמו שנאמר "אם ישוך

¹⁵³² אין שמם מלכות (אור יקר).
¹⁵³³ על ידי הבינה על מדת המלכות, ומפני שמלת מלכות בה יורה על כל פמליא של מעלה טובים ורעים לזה אמר דווקא בחינתה הטובה דהיינו "עילאה קדישא" (אור יקר).
¹⁵³⁴ ואם תאמר כיצד יהיה ענין זה לבני אדם הגשמיים לזה אמר "לבשה רוח הקדש" דהיינו זכור עצמה להיותה מרכבה למדה זו ומשגת בה (אור יקר).
¹⁵³⁵ דלמאי דסלקא דעתין לבושי ארגוונא ניחא, ואם תאמר מאי קא מבעיא ליה וכי כמה נביאות עמדו להם לישראל ולא מבעיא לן הכי (אור יקר).
¹⁵³⁶ מנא לך הא דילמא משום שהיתה צדקת ומעשיה הגונים כמרים ואביגיל, ויש לומר מדלא זכתה להאי בהיותה בבית מרדכי וזכתה בהיותה בבית אחשורוש מבעי ליה מאי טעמא זכתה להאי דאי מפני צדקותה היה ראוי שתשיג כך בהיותה בבית מרדכי שהיה ספק בידה לעבודת קונה יותר ויותר, ותיירץ "בגין דנטרא פומא" ודבר זה זכתה בבית אחשורוש (אור יקר).
¹⁵³⁷ פומה (דפ"ו).
¹⁵³⁸ דנטיר (דפ"ו).
¹⁵³⁹ ברוח (דפ"ו).
¹⁵⁴⁰ כלומר ממש הדבור רע נעשה הנחש או הנגע כענין שכר עבירה עבירה וכו' (אור יקר), פירוש שנושכים אותו נחשים צפעונים כמ"ש וישלח ה' בעם וכו' וז"ש ואי לאו הא נגעים וכו' (מ"מ).
¹⁵⁴¹ דברי ריבות שאינן בכתוב (אור יקר).
¹⁵⁴² כל (דפ"ק).
¹⁵⁴³ השוו כבוד שמים לכבוד משה ואמרו העלתונו, נמצא שחטאו נגד משה במה שלא נכתב ונגד ה' במה שנכתב (אור יקר).
¹⁵⁴⁴ פירוש ששורפים בארס שלהם כמו האש. ור' חייא הוסיף דחוויין הוו מלהטן אשא בפומיהו (מ"מ).
¹⁵⁴⁵ פליג אדלעיל שלא על ידי נשיכת הנחש היה המיתה אלא דבר אחר היה בפי הנחש דהיינו אש הממית (אור יקר).

(קהלת י יא) אם ישוך הנחש בלא לחש אשא הוּו מלהטן בפומייהו ונשכין¹⁵⁴⁶ ושדיין אשא בהו ואתוקדאן מעייהו ומתין והא מלין אלין אסתלקו לאתר אחרא:	הנחש בלא לחש" אש היו מלהטים בפיהם, ונושכים וזורקים בהם אש, ומעיהם נשרפים ומתים, והרי דברים אלו עלו למקום אחר.
ומשם בארה (במדבר כא טז) הוא הבאר מ"ש דהכא בארה ולבתר באר אלא בארה לבתר [דמתכנשו] ודמתכנשו (דאתכנשו) מייא לגו ימא ונחת(ו)¹⁵⁴⁷ לתתא באר בשעתא דיצחק מלייא ליה (ה) היא והבאר הוא כתיב ורזא דא כמה דכתיב (במדבר יח כג) ועבר הלוי הוא¹⁵⁴⁸:	"ומשם בארה", "הוא הבאר", מה שונה שכאן בארה ואחר כך באר, אלא בארה לאחר שמתכנסים המים לתוך הים ויורדים למטה, באר בשעה שיצחק ממלא אותם, הוא הבאר, הוא כתוב, וסוד זה כמו שכתוב "וְעָבַד הלוי הוא".
ר' אבא אמר בכל אתר הוא וקרינן היא דבר ונוקבא כחדא וכללא עלאה ה' נוקבא ו¹⁵⁴⁹ דבר [א'] כללא דכלא¹⁵⁵⁰ דהא א' בשלימו שריא זכאין אינון ישראל אע"ג דאינון לתתא אינון אחידאן בכללא עלאה דכלא ובג"כ כתיב (תהלים ק ג) הוא עשנו ולא אנחנו באלף כתיב כללא [דוא"ו] ודו"ה¹⁵⁵¹ וא"ו (דוה) דכליל כלא:	רבי אבא אמר, בכל מקום "הוא", וקוראים "היא", זכר ונקבה כאחד, וכלל עליון, ה' נקבה ו' זכר, א' כלל הכל, שהרי א' בשלמות שורה, אשריהם ישראל אף על גב שהם למטה הם אחוזים בכלל העליון של הכל, ולכן כתוב "הוא עשנו ולא אנחנו" באל"ף, כתוב כלל של ו"ה, וא' שכולל הכל.
ר"ש אמר רוח דמיא¹⁵⁵² דא היא¹⁵⁵³ רוח הקדש דנשב בקדמיתא כד"א (שיה"ש ד טז) הפיחי גני¹⁵⁵⁴ לבתר נזלין מייא¹⁵⁵⁵ למליא לה¹⁵⁵⁶ (כלא) הה"ד (תהלים קמו יח) ישב רוחו יזלו מים ישב רוחו בקדמיתא¹⁵⁵⁷ ולבתר יזלו מים¹⁵⁵⁸ ועד לא נשיב האי רוחא לא נזלין מייא:	רבי שמעון אמר "רוח המים", זוהי רוח הקודש שנשבה בהתחלה, כמו שנאמר "הפיחי גני", אחר כך נוזלים מים למלא אותה (כלה), זהו שכתוב "ישב רוחו יזלו מים", "ישב רוחו" בהתחלה, ואחר כך "יזלו מים". ועד שלא נושבת רוח זו, לא נוזלים מים.
מאי קא משמע [לן דשמע] (משמע) דבעי בכלא לאתערא מלה¹⁵⁵⁹ בעובדא או במלה	מה בא להשמיענו, משמיע שצריך בכל לעורר הדבר, במעשה או בדיבור, או להראות כמראה המעשה, וכאן עד

¹⁵⁴⁶ ונשכן (דפ"ו).

¹⁵⁴⁷ ונחת (דפ"ו).

¹⁵⁴⁸ שהם הגבורים הנמשכים לה מהבינה הנקרא הוא (רח"ו), ולכך מלכות שהיא נגלית במקרא, ובינה במסורת (מ"מ).

¹⁵⁴⁹ רפה ע"ב פקודי רלה ע"ב (הערת הזהר).

¹⁵⁵⁰ בינה בסוד אלף בינה (רח"ו).

¹⁵⁵¹ פירוש שהבינה כוללת ז"ן (מ"מ).

¹⁵⁵² רוח דשבק בגווה מעלה מ"ן הגבורות בתחלתה (רח"ו).

¹⁵⁵³ הוא (דפ"ו).

¹⁵⁵⁴ ג"ן גימ' ב"ן עם הכולל והוא רוחא דשביק בגווה (רח"ו).

¹⁵⁵⁵ חסדים דדכורא (רח"ו).

¹⁵⁵⁶ יסוד דידה (רח"ו).

¹⁵⁵⁷ אין לתמוה האיק אמר רוחו דמשמע דקאי על הדכורא ולעיל אמרנו שהם מ"ן דמלכות דלק"מ כי הרי העלאה הוא ע"י ההוא רוחא דשבק בגווה וא"כ רוחא דדכורא ממש הוא (רח"ו).

¹⁵⁵⁸ הבאר של מרים שניתן להם אז שהיה מנהירו דא"א מהמוחין דגדלות שני, והיה מנביעו דלית ליה סוף כמ"ש בפ' משפטים (קיד ע"ב), וע' פ' חוקת (קפג ע"ב) (דע"ה ח"ב קכט ע"ד), הצור אחר הכאתו ונעשה לבאר מים חיים, הנה נתהפך הצור מאז מעץ הדעת לעץ החיים ע' זוה"ק (משפטים קיד ע"ב, ופ' חוקת קפא ע"ב, קפג ע"ב) (דע"ה ח"ב קל ע"ג).

¹⁵⁵⁹ אתערותא דמ"ן דלתתא (רח"ו).

שרוח לא נושבת לא נוזלים אליה מים לגבי אותה הרוח.	או לאתחזאה כחיוז דעובדא והכא עד דרוחא לא נשיב לא נזלין מייא לגביה דההוא רוח:
"הוא הבאר" קוראים "היא הבאר", מה שונה שבהתחלה "בארה" וכאן "באר", אלא בהתחלה נקבה לבדה, וכעת שאמר "הוא" כלל של זכר ונקבה, נקרא באר, ובמקום שנמצא זכר אפילו (מאה) מלה נקבה נקרא זכר לכל.	הוא הבאר היא הבאר קרינן מ"ש בקדמיתא בארה ¹⁵⁶⁰ והשתא באר ¹⁵⁶¹ אלא בקדמיתא נוקבא בלחודהא והשתא דקאמר הוא כללא דדכר ונוקבא אקרי באר ובאתר דאשתכח דכר אפי' (מאה) ומלה נוקבא דכר קרינן לכלא:
"אשר אמר ה' למשה אסוף את העם" משום שבאר זו לא זזה (באר) מהם. ואם תאמר איך יכלו לשאוב ממנה כולם, אלא הוא מוציא לשלשה עשר נחלים, והמעייין מתמלא ויוצא לכל הצדדים, ואז היו ישראל בשעה שחונים ורוצים מים, עומדים עליה ואומרים שירה, ומה אומרים "עלי באר", העלי מימך להוציא מים לכל, ולהיות מושקים ממך, וכן אומרים שבח של באר זאת "באר חפרוה שרים וגו'", דבר אמת היו אומרים וכך הוא.	אשר אמר יי' למשה אסוף את העם (במדבר כא טז) בנין דהאי באר לא אעדי ובאר מנייהו ואי תימא היך יכלין לשאבא מניה כללא אלא איהו נפיק ולתליסרן (לתריסר) נחלין ונביע אתמלי ונפיק לכל סמרינ וכדין הוו ישראל בשעתא דשארן ובעיין מייא קיימין עליה ואמרי שירתא ומה אמרי (שם יז) עלי באר סלקי מימך לאנפקא מיין לכלא ולאשתקאה מנך וכן אמרי תושבתא דהאי באר באר חפרוה שרים וגו' (שם יח) מלה קשוט הוו אמרי וכך הוא:
מכאן למדנו (בא וראה), כל מי שרוצה לעורר דברים של מעלה בין במעשה בין בדבור, אם אותו מעשה או אותו דיבור לא נעשה כראוי, לא מעורר דבר.	מהכא אוליפנא ונ"א ת"ח כל מאן דבעי לאתערא מלין ¹⁵⁶² דלעילא בין בעובדא בין במלה אי ההוא עובדא או ההוא מלה לא אתעביד כדקא יאות לא אתער מדי:
כל בני העולם הולכים לעורר בבית הכנסת דבר שלמעלה, אבל מעטים אלו שיודעים לעורר, והקדוש ברוך הוא קרוב לכל היודעים לקרא לו ולעורר הדבר כראוי.	כל בני עלמא אזלין לבי כנשתא ¹⁵⁶³ לאתערא מלה דלעילא אבל זעירין אינון דידעין לאתערא וקב"ה קריב לכלא ודידעין למקרי ליה ולאשתערא מלה כדקא יאות:
אבל אם לא יודעים לקרא לו, הוא אינו קרוב, שכתוב "קרוב ה' לכל קוראיו וגו'", מה זה "באמת",	אבל אי לא ידעין למקרי ליה לאו איהו קרוב ¹⁵⁶⁴ דכתיב (תהלים קמה יח) קרוב יי'

¹⁵⁶⁰ פירוש רשב"א לתרץ ב' קושיות שיש בפ' הוא הבאר היא קרינן (מ"מ).
¹⁵⁶¹ ותירץ תחלה הזכרנו מלכות לבדה במלת בארה ולבסוף דכתיב הוא במסורת להורות היא
שהיא המלכות כלולה עם הזעיר הנקרא הוא לכך מלכות ג"כ נקרא באר לשון זכר ובזה מתורץ
הכל. דמ"ש באר לבסוף הוא מפני הדכורא והאי דכתיב הוא וקרינן היא להורות כשהיא שהיא
המלכות כלולה שהוא הזכר, אז כולא איקרי באר לשון זכר (מ"מ).
¹⁵⁶² עיקר הענין דכל הכוונות והיחודים, לדעת על כל שם איך שהוא יוצא מהשם הו"ה ב"ה,
ולייחדם כולם בהעשר אותיות דהשם מ"ה שהוא השם המפורש כנ"ל בדברינו, וכמ"ש הגר"א
בתיקונים תיקון ס"ו קי"ג ע"ב בד"ה אבל ובד"ה ואמר, ע"ש ותמצא. וע' עוד בזה בדבריו בסוף
תיקון נ"ז, ובסוף תיקון נ"ה. וזהו שאמרו רז"ל דלכך מתפללים ואינם נענים מפני שאינם יודעים
סוד שם המפורש, ור"ל שאינם יודעים איך שכל השמות כולם יוצאים ונמשכים ממנו, ולייחד את
כולם במקורן. אבל מי שזכה לכל זה אין קץ למתן שכרו, וכמ"ש בזוה"ק (פ' חקת קפג ע"ב וקפ"ד
ע"א) (הקד"ש מג ע"א).
¹⁵⁶³ כנישתא (דפ"ו).
¹⁵⁶⁴ קריב (דפ"ו).

לכל קוראיו וגו' מאי באמת ידידי ולאתערא מלה דקשוט כדקא יאות וכן בכלא אופה הכא הוה אמרי ישראל הני מלין מלין דקשוט בגין לאתערא	שיודעים לעורר דבר אמת כראוי וכן בכל. גם כאן, היו ישראל אומרים דבורים אלה דברי אמת כדי לעורר
קפד/א	
להאי בירא ולא שקאה לון לישראל ועד דאמרי הני מלי לא אתער:	באר הזאת ולהשקותם לישראל, ועד שאומרים מילים אלו, לא מתעוררת.
וכן אפילו באינון חרשי עלמא דמשתמשי בזינין בישין עד דעבדי עובדי ¹⁵⁶⁵ דקשוט לגבייהו אי לא אמרו מלי דקשוט בגין לאמשכא לון בהני גווי דבעין לא [מתערין] (מתעבד) לגבייהו ואפי' [דצווחין] (דסחי) כל יומא במלין אחרנין או בעובדא אחרא לא משכין לון לגבייהו לעלמין ולא מתערין לקבלייהו:	וכן אפילו באותם מכשפי העולם שמשתמשים במינים רעים, עד שעושים מעשיהם של אמת אליהם, אם לא אומרים דברי אמת בשביל להמשיך אותם בצבעים, אלו שרוצים לא מתעוררים לגביהם, ואפילו שצווחים כל היום בדברים אחרים, או במעשה אחר, לא מושכים אותם אליהם לעולמים, ולא מתעוררים אליהם.
ת"ח כתיב (מלכים א' יח כו) ויקראו בשם הבעל וגו' מאי טעמא חד דלאו רשו בההוא בעל בהאי ¹⁵⁶⁶ ועוד דמלין לא מתכשרן ב(ע)ינייהו ¹⁵⁶⁷ ואנשי לון קב"ה מנהון הה"ד (שם לז) ואתה הסבות את לבם אחורנית זכאין ¹⁵⁶⁸ אינון צדיקיא ידידי למקרי למאריהון כדקא יאות ¹⁵⁶⁹ :	בא וראה כתוב "ויקראו בשם הבעל וגו'" למה. אחד, שאין יכולת לאותו בעל בזה, ועוד שהדברים לא ראויים ביניהם, והשפיתם הקדוש ברוך הוא מהם, זהו שכתוב "ואתה הסבות את לבם אחורנית", אשריהם הצדיקים שיודעים לקרא לרבונם כראוי.
אמר רבי שמעון הכא בעינא לגלאה מלה ת"ח כל מאן דידע לסדרא עובדא כדקא יאות ולסדרא מלין כדקא יאות ¹⁵⁷⁰ הא ודאי מתערי לקב"ה לאמשכא מלין עלאין דמתכשרן (ס"א ואי לא לא אתכשר לגבייהו) ולא אכשר לגבייהו אי הכי כל עלמא ידעי לסדרא עובדא ולסדרא מלין מאי חשיבו דלהון דצדיקיא ידידי עקרא דמלה ועובדא וידעי לכוונא לבא ורעותא יתיר מאלין אחרנין דלא ידעי כל כך:	אמר רבי שמעון, כאן צריך לגלות דבר. בא וראה, כל מי שיודע לסדר מעשה כראוי ולסדר דברים כראוי, זה בודאי מעורר את הקדוש ברוך הוא להמשיך דברים עליונים ראויים (ואם לא לא יהיו ראויים להם) ולא ראוי להם, אם כך כל העולם יודעים לסדר מעשה ולסדר דברים, מה חשיבות הצדיקים שיודעים עיקר הדבר והמעשה, ויודעים לכוון לב ורצון יותר מאלו האחרים שלא יודעים כל כך.

¹⁵⁶⁵ עובדי (דפ"ו).

¹⁵⁶⁶ להוריד אש מן השמים (רח"ו).

¹⁵⁶⁷ שהקב"ה בלבם (רח"ו).

¹⁵⁶⁸ זכאן (דפ"ו).

¹⁵⁶⁹ וכבר הודעתך במ"א (ע"ח שער מיעוט הירח פרק ג) כי מיציאת מצרים עד בנין בית המקדש תמיד היו ז'ין אחור באחור, ואין קומתה שוה לו רק היא עומדת מן החזה שלו ולמטה ששם מקום לבו של ז"א. ונמצא שהמלכות הנקרא לבם היתה אחורנית עם ז"א, וראשה מגיע עד שם, עד מקום טיבורא דלבא דז"א בלבד לא למעלה מזה, וזש"ה (מלכים א' יח לז) ואתה הסבות את לבם אחורנית, שע"כ הקלי' היו מתגברים בימים ההם, ובכל זמן שהיו ישראל עע"ז על אדמתם, וכיון שגברו הקלי' גרמו לישראל לחטוא, ולכן אליהו ז"ל תיקן הדבר הזה, כי ע"י תפילתו העלה אז מ"ן, וע"כ עלתה הנקבה אחורנית למעלה עד רישא דז"א ממש ולא עד הלב בלבד כמו בתחילה (שעה"כ יט ע"ג).

¹⁵⁷⁰ ח"ב רלח סע"א (לש"ו).

אלא אלה שלא יודעים עיקר המעשה כל זה, אלא סידור בעלמא, ולא יותר מושכים עליהם משיכות, שאחר כתפי הקדוש ברוך הוא, שלא טס באויר שנקרא השגחה.	אלא אלן דלא ידעי עקרא דעובדא וכולין (כל) האי אלא סדורא בעלמא ולא יתיר משכין עליהו משיכו דבתר כתפוי דקב"ה ודלא טס באוירא (דלא כנס או נטורא (ס"א דלא טס באוירא)) דשניהו אקרי¹⁵⁷¹:
ואלה שיודעים ומכוונים לב ורצון מוציאים ברכות ממקום המחשבה, ויוצאים בכל הגזעים והשרשים בדרך ישר כראוי, עד שמתברכים עליונים ותחתונים, ושם הקדוש עליון מתברך על ידם, אשרי חלקם, שהרי הקדוש ברוך הוא קרוב אליהם, ומזומן כנגדם בשעה שקוראים לו, הוא מזומן אליהם בשעה שהם בצרה, הוא אצלם הוא מכבד אותם בעולם הזה ובעולם הבא, זהו שכתוב "כי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו כי ידע שמי".	ואלן דידעי ומכווני לבא ורעותא מפקי ברכאן מאתר דמחשבה¹⁵⁷² ונפקי בכל גזעין ושרשין בארץ מישר¹⁵⁷³ בדקא יאות עד דמתברכן עלאין ותתאין ושמא קדישא עלאה מתברך על ידיהו זכאה חולקהו דהא קב"ה קריב לגביהו וזמין לקבליהו בשעתא דקארון ליה הוא זמין לון בשעתא דאינון בעאקו הוא לגביהו הוא אוקיר לון בעלמא דין ובעלמא דאתי הה"ד (תהלים צא יד) כי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו כי ידע שמי:
"ויאמר ה' אל משה אל תירא אתו וגו'", רבי יהודה פתח "לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים". בא וראה, כנסת ישראל יונקת משני צדדים, כעת ברחמים, כעת בדין. כשרוצה לינק ברחמים, נמצא מקום להתיישב בו, כשרוצה לינק בדין, מקום נמצא להתיישב בו, ולשרות עליו, שכן הוא בכל מקום.	ויאמר יי' אל משה אל תירא אותנו וגו' (במדבר כא לד) רבי יהודה פתח (משלי לא כא) לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים ת"ח כנסת ישראל ינקא מתרי סטרי השתא ברחמי השתא בדינא כד בעיא ל[י]נקא ברחמי (רחמי) אשתכח אתר לאתישבא ביה כד בעי לינקא בדינא אתר אשתכח לאתישבא ביה ולמשרי עלוה¹⁵⁷⁴ דהכי הוא בכל אתר:
לא שורה דבר שלמעלה עד שנמצא מקום לשרות עליו, ועל כך כנסת ישראל "לא תירא לביתה משלג", למה, משום ש"כל ביתה לבוש שנים", לא שורה זה אלא בזה, לבן באדום, ואדום בלבן, והרי פרשוה.	לא שארי מלה דלעילא עד דאשתכח אתר למשרי עלוי וע"ד כנסת ישראל לא תירא לביתה משלג¹⁵⁷⁵ מ"ט בגין דכל ביתה לבוש שנים לא שריא האי אלא בהאי חוור בסומק וסומק בחוור והא אוקמוה:
(בא וראה כתוב) "ויאמר ה' אל משה אל תירא אותנו" שני אותו הם	(ת"ח כתיב) ויאמר יי' אל משה אל תירא אותנו תרין אותו אינון שלימין באורייתא¹⁵⁷⁶

¹⁵⁷¹ ר"ל שהוא רק הארה ושפע אשר בבחי' הסתר פנים, ולא נתגלה ולא נראה השפע שהוא נמשך ומשוטט באויר, ר"ל בהארת השגחתו ית"ש, כי היא רק בהסתר פנים לבד (הקדו"ש מג ע"ג).
¹⁵⁷² כבר למדנו ממורינו זלה"ה כי עיקרה הוא להמשיך מיסוד אבא בסוד אתה שאנו אומרים (רח"ו). שהוא מעומק ורצון ופנימיות הלב והוא מסוד חכמה אבא ראשית האצילות (הקדו"ש מג ע"ג).

¹⁵⁷³ הארת פנים בפנים (רח"ו).
¹⁵⁷⁴ זה יובן בסוד זוהמא דנחש והוא כי בעת שמוצאים מקום בישראל לשרות עליהם מחמת זכיות שבהם אז ינקא רחמין וכד לא אשתכח בישראל זכאין אז כביכול שורה על הקליפות ויונקים ממנה תמצית הדין וז"ש אתר אשתכח לאתישבא ב' למשרי עלוי וכו' ולא אמר לינקא מינה רק למשרי עלוי שהם או ישראל או החיצונים כביכול וז"ס (ויקרא יב ה) תשב על דמי טהרה (זהר הרקיע).

¹⁵⁷⁵ דינא קשיא (רח"ו).
¹⁵⁷⁶ המסורת חולק על זה (רח"ו).

בתרין ווייזן חד דא וחד (דברים כב ב) עד דרוש אחיך אותו מ"ט בגין דאינון אות ממש עד דרוש אחיך ממש¹⁵⁷⁷ [אותו] דבעי לפרשא ההוא אות דההוא אבידה:	שלמים בתורה, בשני ווי"ס, אחד זה ואחד "עד דרוש אחיך אותו" למה, משום שהם אות ממש, "עד דרוש אחיך" (אחיך ממש) אותו שצריך לפרש את אותו האות של אותה אבידה.
אוף הכא דין אותו דא עוג¹⁵⁷⁸ דאתדבק באברהם ומאנשי ביתו הוה וכד אתגזר אברהם מה כתיב (בראשית יז כז) וכל אנשי ביתו וגו' דא עוג דאתגזר עמיה וקביל האי את קדישא כיון דחמא עוג דישראל מקרבין גביה אמר הא ודאי אנא אקדימנא זכותא דקאים לון ודא שוי לקבליה:	גם כך, אותו הזה עוג שנדבק באברהם ומאנשי ביתו היה, וכשנמול אברהם מה כתוב "וכל אנשי ביתו וגו'", זה עוג שנמול עמו, וקיבל אות הקדוש הזה, כיון שראה עוג שישראל מתקרבים אליו, אמר הרי ודאי אני הקדמתי זכות שעומדת להם וזה שם למולו.
ביה שעתא דחיל משה היך יכיל לאעקרא רשימא דרשים אברהם אמר ודאי הא ימינא דילי מית דהא ימינא בעיא להאי¹⁵⁷⁹ אי נימא הא אלעזר¹⁵⁸⁰ ימינא	באותה שעה פחד משה איך יכול לעקור רושם שרשם אברהם, אמר בודאי הימין שלי מת, שהרי הימין צריך לזה. אם נאמר הרי אלעזר ימין

¹⁵⁷⁷ אחיך ממש (מוסגר בדפ"ק).

¹⁵⁷⁸ דע כי הלא כבר בארנו שז"א כולל ב' פרצופים פרצוף א' מראשו עד החזה שלו ופרצוף ב' מן החזה עד רגליו והם נק' ישראל ויעקב ושניהם פרצוף א'. גם יש בנוקבא דיליה שהיא באחוריו ג"כ ב' פרצופים והם פרצוף א' מכנגד ראשו עד החזה והוא פרצוף לאה ומכנגד החזה עד רגליו הוא פרצוף רחל. וז"ס מ"ש (בראשית כט יח) ויאבה יעקב את רחל כי יעקב נגד רחל ממש. ואמנם באחורי הז"א נאחזין דינים וגבורות כנודע ויש שם כנגדו מאחוריו סוד ז"א אחר והוא עבד לזה והוא סוד עוג מלך הבשן שהוא אליעזר עבד אברהם והוא כולל ג"כ ב' פרצופים אחרים כמו רחל ולאה והם בלהה זלפה ב' השפחות וכמו שז"א אנו אומרים שיש לו ד' נשים ב' גבירות וב' שפחות של צד אחוריים גם לעבד זה יש ד' נשים ב' גבירות וב' שפחות אחר שכל אלו קשור באלו ועל אלו נאמר (מלכים א' ז כה) וכל אחוריהם ביתה כי הכל הוא בקדושה ועבד זה אינו כשאר עבדים שהם אחוריים של הקדושה למטה מאלו כי כל שאר עבדים הם אחוריים עבדים אצל עבד זה שהוא אחורי הז"א יצא מכלל ארור לכלל ברוך שנאמר (בראשית כד לא) בא ברוך ה'. והבן זה כי מי קראו ברוך לב"ן. סוד ל"ב נ"ן אבא עלאה שהוא אבי ד' נשים הללו שהם רחל ולאה בלהה וזלפה שהם כולם ליעקב מצד פנים. וכן ניתן לעבד זה אחוריים שלהם שהוא מצד אחור וז"ס מ"ש (דברים ג יא) כי רק עוג מלך הבשן וגו' הנה ערשו ערש ברזל כי ברזל ר"ת בלהה רחל זלפה לאה כי אלו הנשים שלו למטה שלו. והבן איך צירף הכתוב בלהה עם רחל וזלפה עם לאה כי כן הסדר שלהן גם הקדים תחלה בשפחות כי היותר קרוב לעבד הם השפחות גם הקדים רחל ושפחתה כי שם עיקר אחוריים וכחותם וזה הוא שאמר כי רק הוא נשאר מיתר הרפאים כי יצא מכלל שאר עבדים שהם בכלל ארור. וסוד כל הנקבות הוא שם ב"ן דההין שהוא ד' אמות רחבו ד' אותיות הויה ותשע אמות ארכו ט' אותיות המלוים שהם יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה וזהו ערשו ערש ברזל תשע אמות ארכו וארבע אמות רחבו וערש סוד ב"פ מנצפ"ך וי' אותיות. ונשאר לנו לבאר למה נקרא שמו עוג ומה הוא פי' (דברים ג יא) הלא הוא ברבת בני עמון. והענין כי כבר הודעתך כי נה"י דבינה נכנסין תוך הז"א בסוד מוחין. גם ידעת כי ז"ת דבינה הוא שם ס"ג וב' עליונות שלה שהם ח"וב שלה הוא אה"ה דיודין. אמנם כשמתפשטת הבינה בז"א אינו אלא ג"ת שלה ס"ג וי' אותיות הם ע"ג. אמנם כמו שמפנימיות הבינה נאצל הז"א בפנימיותו כך מאחורי שם זה של בינה שהוא שם ס"ג העולה ע"ג נאצל אחור ז"א שהוא עבד הנז' לכן נקרא ע"ג חסר ו'. ואמנם לפעמים ע"ג מלא ו' לרמוז כי הוא סוד הו' כנגד ז"א הנקרא ו' כנודע. גם תבין כי שם ע"ג נקרא ג"כ אליעזר כי גם שם אליעזר נמשך משם ס"ג כמ"ש ביחוד אחד שמסר לו הרב זלפה"ה עם ר' אליעזר בן הורקנוס וע"ש. ואמנם משם ס"ג נקרא ע"ג והנה שרשי הבינה שהוא אה"ה דיודין כנזכר הוא גימ' נע"ם בסוד (תהילים צ יז) ויהי נעם והנה כנגד אחורי שם זה בארנו שהוא סוד רבת בני עמון שהוא היפך נע"ם כמבואר בזוהר כי עמון דרגא דאתכסייא וכו' וכמו שהז"א יונק מנועם עליון וכו' כנזכר בדרוש עמון ומואב. וז"ש מ"ש הלא הוא ברבת בני עמון ולפי גודל עבד זה נתיירא משה ממנו עד שאמר לו הקב"ה (במדבר כא לד) אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו ואת כל עמו (זהר הרקיע).

¹⁵⁷⁹ שאברהם שנאמר בו שב לימיני קירבו (רח"ו).

במשקופא דחכמתא וכמה דכתיב (בראשית כו ח) 1586 וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון מאי בעד החלון 1587 כד"א (שופטים ה כח) בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא אלא 1588 [דא] (ודאי) חלון דחכמתא 1589 דונבי שוליהון דככביא 1590 ואינן חלוני דחכמתא וחד חלון אית 1591 דכל חכמתא ביה שריא ובה חמי מאן דחמי בעקרא [דחכמתא] אוף הכא וירא בלק בחכמתא דיליה בן צפור כמה דאמר 1592:	שכתוב "וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון", מה זה "בעד החלון", כמו שנאמר "בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא", (אלא) זה (וזה) חלון החכמה של זנבות שולי הכוכבים, והם חלוני החכמה. ויש חלון אחד שכל החכמה שורה בו, ובו רואה מי שרואה בעיקר החכמה, כמו כן כאן "וירא בלק" בחכמתו, "בן צפור", כמו שאמרו.
אבל בן צפור ממש דהא חרשוי הוו בכמה זינין ודההוא צפור 1593 נטיל צפור	אבל בן צפור ממש, שהרי כשפיו היו בכמה מינים של אותה צפור,

1586 בראשית קמ ע"ב (הערת הזהר).

1587 דוקא משם ראה דאין חלון כמשמעו, שהנה סיסרא הלך להלחם עם ישראל חוץ מארצו ולא יצדק לומר שהיתה אמו נשקפה בעד חלון הבית להמתין לו שיבוא, כי זה לא יתכן אלא במי שהולך אל הרחוב וכיוצא שסתמו לבוא לשעה. ועוד ראה מן ותיבב אם סיסרא, כי לפי הפשט למה סיבב על איחור מעט, אלא ודאי כי הוא חלון החכמה דונבי שוליהון, נלע"ד שה"ס בחינת יסוד, כי כל כוכב הוא פרצוף אחד דאין לך דבר פחות ממנו (רמ"ז).

1588 מוסגר בדפ"ק.

1589 עי' ח"א קמ ע"ב: אבימלך חכים הוה, ואיהו אסתכל באצטגנינותא דיליה דאיהו חלון, כתיב הכא בעד החלון, וכתבי התם (שופטים ה כח) בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא, ע"כ. הוא הנקב השמאל שביסוד שמשם נזונים הקלי' מצנור המותרות ונודע שפי היסוד נקרא חלון (רח"ו). עי' פע"ח שער הברכות ו: עיקר מוצאם לחוץ הוא, דרך נקב השמאל שביסוד, כנודע שיש בו ב' נקבים, א' להוציא טפת זרע וקרי, וא' לדחות מותר המים.

1590 עי' כתבי הגרמ"מ משקלוב (ספר רזא דמהימנותא - דף כב) כל כישופי המכשפים הם מזנב התלי, שנקרא זנבי שולי דכוכביא. ועי' בהגר"א בספד"צ (סוף יא ע"ג) כל אחיזתם של החיצונים הוא מזנב התלי. ועי' כתבי הגרמ"מ (ביאור הזהר דף נח) כל הכוכבים ומזלות הן זנבי שולי דכוכביא דקדושה, שהן חלוני רקיע, כמ"ש וישקף בעד החלון. ועי' לעיל קיט ע"ב: בכה רבי אלעזר פתח ואמר קולה כנחש ילך וגו' השתא (כהאי גוונא) דישראל בגלותא איהי ודאי אזלא כנחש חויא כד איהו (ד"א בדינא) כפיף רישא לעפרא סליק זנבא שליט ומחי לכל אינן דאשתכחו קמיה אוף הכי השתא בגלותא.

1591 מצאתי להרמ"ק ז"ל שהוא נוקבא דתהומא רבא, שהוא בחינת יסוד מלכות שבקליפות. ועוד נלע"ד שה"ס הארה היוצא מבחינת התרפים, שהוא הארת יסוד תבונה שבחזה זעיר היוצאת ומתערבת ברגלי לאה, ומשם שתי דמעות בעיני רחל בשעת הדין, וזה נודע מאד בסוד הרקיע ששם הכוכבים. והנה הארות אלו נמשכות לחיצונים. דוקא דרך אחור ולכן קראם זנבי, והבן. וידוע שבלק הוא בסיגי אותן ההארות של רגלי לאה הנזכר ופרטותו בצד שמאל. ונלע"ד שהיה משתמש באותה צפור שהיא נמשכת מאותן שני צפורין דפרשת ויחי ר"ז ב', וזו היתה של צד שמאל שהיא בינה דקליפה ששם שורש בלק. וגם לכן היה שולח את הצפור לגבי גלוי עינים דוקא, שפירש הרב שהוא עזא"ל הנקרא כן, והוא מן העקב השמאלי דלאה, כי דשל ימין הוא עז"א שנקרא נופל לטעם שכתב הרב, באופן שהוא שלח הצפור להתייחד עם עזא"ל ולקבל כח משם (רמ"ז).

1592 עי' שעה"פ כאן: וענין בלק, נרמז בפסוק וירא בלק בן צפור, בן יתרו, שעליו נאמר (תהלים פ"ד), גם צפור מצאה בית, אבי צפורה אשת משה, כנזכר בזוהר בפרשת בלק דף קצ"ו ע"ב.

1593 היא נמשכת מאותן ב' צפרין שבפרשת ויחי (ריז ע"ב) וזו היתה של צד שמאל שהיא בינה דקלי' ששם שורש בלק, וגם לכן היה שולח את הצפור לגבי גלוי עינים דווקא שפי' הרב ז"ל שהוא עזא"ל הנק' כן והיא מן העקב השמאלי דלאה, כי של ימין הוא עז"א הנק' נופל [עי' לקמן רח ע"א] (רמ"ז). ז"ל הזהר ויחי: כל יומא ויומא קלא דכרוזא אשתמע במאתן וחמשין עלמין תנא עלמא חדא אשתמודע לעילא וכד כרוזא נפיק ההוא עלמא מזדעזעא ומתחלחלא נפקי תרין צפרין דאסתלקו מההוא עלמא דמדוריהון תחות אילנא דחייזו דחיי ומותא ביה נפקא חד צפורה לסטר דרומא וחד צפורה לסטר צפונא וחד צפורה כד נהיר יממא וחד כד אתחשך יממא כל חד וחד קרי ומכרוזא מה דשמעין מההוא כרוזא, ע"כ. ב' צפרין אלה המה בסוד ב' בנות לבן, הרי הן לאה ורחל (דע"ה ח"ב סג ע"ב). עי' ע"ח שער מב פרק ג', וכן שער מח פרק ב', שב' המוחין דנוקבא דקלי' דאצילות נקראין "שתי צפרים", ועי' ב' צפרין דנוקבא דנגה יניקתם בלילה (ע"ח שער מט פרק ט).

מכשכש בעשבא (מפרכז) [מפרכ¹⁵⁹⁴] באורא עבד עובדין ולחיש לחישי וההוא צפור הוה אתי [וההוא] (ו)עשבא בפומיה [מפרכ באורא] מצפצפא קמיה ואעיל ליה בכלוב חד מקטר(א) קטרתין קמיה ואיהו אודע ליה כמה מלין עבד חרשוי ומצפצפא עופא ופרח וטס לגבי גלוי עינים ואודע ליה ואיהו אתי וכל מלוי בההוא צפור הו:	לוקח צפור מכשכש בעשב, מפריח באור, עושה מעשים ולוחש לחשים, ואותה צפור היתה באה, ואותו עשב בפיה (פורחת באור) מצפצפת לפניו ומכניסה בכלוב אחד, מקטר קטורת לפניה, ומודיעה לו כמה דברים. עושה כשפיו, והעוף מצפצף פורח וטס אצל גלוי עיניים, ומודיע לו והוא בא, וכל דבריו באותה צפור היו.
יומא חד עבד עובדוי ונמיל ההוא צפור ופרח ואזל אתעכב¹⁵⁹⁵ ולא אתא הוה מצטער בנפשיה עד דאתא חמא חד שלהובא דאשא¹⁵⁹⁶ דטס אבתריה ואוקיד גדפוי כדין חמא מה דחמא ודחיל מקמייהו דישראל:	יום אחד עשה מעשיו ולקח אותה צפור ופרחה והלכה והתעכבה ולא באה, היה מצטער בנפשו, עד שהגיעה, ראה שלהבת אש אחת טסה אחריה ושורפת כנפיה, אז ראה מה שראה ופחד מלפני ישראל.
מה שמה דההוא צפור [ידוע¹⁵⁹⁷] (ידוע) איהו) וכל אינון דמשמשי וידעי לשמשא בההוא צפור לא ידעין חרשוי כמה דהוה ידע בלק וכל חכמתא דהוה ידע בההוא צפור הוה ידע והכי הוה עבד גחין¹⁵⁹⁸ קמיה וקטיר קטרתא¹⁵⁹⁹ חפי רישיה וגחין ואמרו (אמר) איהו אמר¹⁶⁰⁰ [העם¹⁶⁰¹] וצפרא אתיב ישראל¹⁶⁰²:	מהו שמה של אותה צפור, "ידוע", וכל אלו שמשמשים ויודעים להשתמש בצפור הזו לא יודעים כשפיה כמו שבלק ידע. וכל החכמה שידע, באותה צפור היה ידע, וכך היה עושה, גוחן לפניה, ומקטר קטורת, מכסה ראשו, וגוחן ואומר, הוא אומר "העם", והצפור משיבה "ישראל".
[איהו אמר] (יש) מאד¹⁶⁰³ [ו]צפרא אתיב רב¹⁶⁰⁴ על שום רב עלאה דאזיל בהו שבעין זמנין צפצפו דא ודא(י) איהו [אמר] דל וצפרא [אמר] רב כדין דחיל דכתיב (במדבר כב ג) ויגר מואב¹⁶⁰⁵ מפני העם	הוא אומר "מאד", והצפור משיבה "רב", על שום הגדול העליון שהולך אתם, שבעים פעמים צפצפו זה וזה, הוא אמר "דל", והצפור אומרת "גדול", ואז פחד שכתוב "ויגר מואב

¹⁵⁹⁴ מכשכש בעשבא מפריח (מ"מ).

¹⁵⁹⁵ ואזיל ואתעכב (דפ"ו).

¹⁵⁹⁶ ה"ס שלהובא הנז' בפ' ויקהל שעל ראש רשעים יחול כשירצו להרים ראש (רח"ו).

¹⁵⁹⁷ ידוע (דפוס אמסטרדם). עי' כתבי הגרמ"מ משקלוב (ביאור משנת חסידים - דף ריח): יש צפור שהוא ידוע, שורש הידעוני שבהן אחיזת כל הקוסמי קסמים. ועי' סנהדרין סה ע"ב: תנו רבנן ידעוני זה המניח עצם ידוע בפיו והוא מדבר מאליו. פי' רש"י: ידעוני המדבר בפיו - כדמפרש בגמרא חיה אחת יש ששמה ידוע, ומכניס ממנה עצם לתוך פיו והעצם מדבר מאליו על ידי כשפים.

¹⁵⁹⁸ להמשיך כח הדין (רמ"ז).

¹⁵⁹⁹ לעלות עד לאה ששרשה באימא ששם סוד הקטרת, וחזר וגחין להמשיך השפע (רמ"ז).

¹⁶⁰⁰ נמחק במ"מ.

¹⁶⁰¹ פירוש לשון בזיון (מ"מ)

¹⁶⁰² לשון שררה ורבנות (מ"מ).

¹⁶⁰³ מצד הטבע (מ"מ).

¹⁶⁰⁴ דהיינו בהשגחת הקב"ה נוצחים (מ"מ).

¹⁶⁰⁵ למה נתיירא מפני דברים ששמעו שבלק היה אומר העם מאד, והצפור משיב לו רב הוא בני ישראל לכן ויקוצו (מ"מ).

מפני העם מאד כי רב הוא, רב הוא בודאי.	מאד כי רב הוא רב הוא ודא ¹⁶⁰⁶ :
ובמיני הכשפים (של קסריא"ל) של קסדא"ל (נ"א של כשדיא"ל), הראשון מצאנו שצפור זו היו עושים לו בזמנים ידועים מכסף מעורב בזהב, ראש מזהב, פה מכסף, כנפים מנחושת מזוקקת מעורבת בכסף, גוף מזהב, נקודות של הנוצות בכסף, רגלים מזהב, ושמים בפה לשון של אותה צפור ידו"ע.	[ו] בזיני חרשין (דקסריא"ל) ודקסדא"ל (נ"א דכשדיא"ל) קדמא אשכחן דצפרא דא הוּו עבדין ליה ובזמנין ידיען ¹⁶⁰⁷ (לזמנין) מכסף מערב בדהבא רישא דדהבא פומא דכסף גרפוי מנחושת קלל מערב בכסף גופא דדהבא נקודין [דנוצין] (דנוצה) בכסף רגלין דדהבא ושוין בפומא לישן דההוא צפור ידו"ע:
ושמים אותה צפור בחלון אחד, ופותחים חלונות מול השמש, ובלילה פותחים חלונות ללבנה, מקטרים קטורת ועושים כשפים, ומשביעים את השמש, ובלילה משביעים את הלבנה,	ושוין לההוא צפרא בחלון חד ופתחין בוין לקבל שמשא ובליליא פתחין בוין לסיהרא מקטרין קטרתין ועבדין חרשין ואומאן לשמשא ובליליא אומאן לסיהרא
קפה/א	
ואת זה עושים שבעה ימים.	ודא עבדין שבעה יומין:
מכאן והלאה, אותה לשון מכשכשת בפה של אותה צפור מנקדים את אותה הלשון במחט זהב, והיא מדברת גדולות מעצמה. ובלק היה יודע הכל מצפור זו (ודא), לכן "בן צפור", ולכן ראה מה שאיש אחר לא יכול לדעת ולא יכול לראות. כתוב "אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים", יש לנו לשים לב לאמונת הקדוש ברוך הוא, שכל דבריו דברי אמת, ואמונה רבה, שכיון שאומר דבר, הכל נעשה.	מכאן ולהלאה ההוא לישנא מכשכשא בפומא דההוא צפרא נקדין לההוא לישנא במחטא דדהבא והיא ממללא רברבין ¹⁶⁰⁸ מגרמה ו(ב)כלא הוה ידע בלק בצפור דא (ודא) [ו]ע"ד בן צפור ¹⁶⁰⁹ ובגין כך חמא מה דב"נ אחרא לא יכיל למנדע ולא יכיל למחמי Q [כתיב] (תהלים סח כג) אמר יי' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים אית לן לשוואה לבא למהימנותא דקב"ה דכל מלוי מלי קשוט ומהימנותא סניא דכיון דמלה אמר בלא אתעביד:
וזה האיש, דוחק הלב, ואומר לכמה שנים ולכמה זמנים ישתלם, זה שהוא כך כפי גדולתו, שכל העולמות מלאים כבודו, כך זה דבריו. אדם קטן וכל דבריו הם לפי שעה, כך הוא לפי שעה.	ודא בר נש [דחיק] (רחיק) לבא ואמר לכמה שנין ולכמה זמנין ישתלים ¹⁶¹⁰ דא דאיהו כך כפום רברבנו דיליה ¹⁶¹¹ דכל עלמין מליא יקריה הכי הוא מלוי בר נש זעיר וכל מלוי אינון לפום שעתא הכי הוא לפום שעתא:
אבל בתשובה ובבקשה ומעשים טובים ובדמעות רבות הוא קדוש גדול ועליון על	אבל בתיובתא ובעותא ובעובדין טבין

¹⁶⁰⁶ דור המדבר היו מבחי' יעקב שמן החזה ולמטה והיא מקומה של רחל אבל דור זה הוא מבאי הארץ ובלק היה מכוין להגביר כח הדין וחשב שיוכל לעמוד נגד ישראל (רמ"ז).

¹⁶⁰⁷ לא עשו אותם ביום אחד אלא בשעות ידועות (רח"ו).

¹⁶⁰⁸ עי' ספד"צ יד ע"ב שהוא כינוי לא"א, ועי' ע"ח (שער טנת"א פרק ג) שהוא כינוי לבינה ומקיפים.

¹⁶⁰⁹ כמו בן בליעל בן חכם, שאינו בנו של אחר (רח"ו).

¹⁶¹⁰ ישתלם (דפ"ו).

¹⁶¹¹ פי' שהקב"ה אין סוף לגדולתו, לכך דבר שגוזר אפילו לא יתקיים אלא אחר הרבה שנים כאלו נעשה, והאדם דיומין דיליה זעירין לכך רוצה שמיד יהיה הדבר (מ"מ).

ובדמעין סגיאין איהו קדישא רב ועלאה על כל עלמין אזעיר¹⁶¹² נהוריה] וקמיט קדושתיה לגביה דב"נ למעבר רעותיה:	כל העולם, מזהיר אורו מצמצם קדושתו אצל [אותו] אדם לעשות רצונו.
אמר יי' לזמנא דאתי זמין קב"ה (דא) לאתערא ולא תבא מבשן¹⁶¹³ כל אינון דקטלו לון חיות ברא ואכלו לון בגין דאנית] בעלמא וס"א אופי הכא מלך הבשן אתר מותבא דכל חיון רברבן וטורין רמאין [וסגיאין וטמירן] אלין באלין¹⁶¹⁴ וערוד [מדברא] תקיפא תמן איהו עוג (בין) ערודי דמדברא הוה וישכיה תמן תוקפא (ושבחה תקופא) דיליה בגין דהוה מלך הבשן דכל מלכי עלמא לא יכלין לאגחא קרבא [ביה] בגין תוקפא דבשן¹⁶¹⁵ ואתא משה ואגח ביה קרבא:	אמר ה', לעתיד לבא, עתיד הקדוש ברוך הוא להתעורר ולהשיב מבשן כל אותם שהרגום חיות השדה ואכלו אותם, משום שיש בעולם (כמו כן כאן מלך הבשן) מקום מושב של כל חיות גדולות, והרים רמים וגדולים, ונסתרים אלו באלו, וערוד המדבר התקיף שם, הוא עוג (בין) ערודי המדבר היה, ומצוי שם כחו, משום שהיה מלך הבשן שכל מלכי העולם לא יכלו ללחום נגדו קרב, בגלל חוזק הבשן, ובא משה ולחם נגדו קרב.
סיחון סייחא דמדברא הוה סיחון ורחצנו דמואב עליה הוה [כי ארנון] גבול מואב בין מואב ובין האמורי (במדבר כא יג) [ת"ח] בשעתא דחריבו¹⁶¹⁶ ישראל [קרתא] (ארעא) דסיחון כרוזא אתעבר במלכו דשמיא	סיחון, סיח במדבר היה סיחון, ובטחונם של מואב היה עליו, "כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמורי". בא וראה, בשעה שהחריבו ישראל עיר סיחון, עבר כרוז במלכות השמים, התכנסו גברים ששולטים על

¹⁶¹² עלמא אזהיר (דפ"ו).

¹⁶¹³ דריש מבשן מבין שן (רח"ו).

¹⁶¹⁴ אלין חיוון רברבין ישנים באלין טורין (רח"ו).

¹⁶¹⁵ סוד ר"ש בן נתנאל שהיה בו (רח"ו), עי' שער הגלגולים (הקדמה לו) מרע"ה הרג לעוג מלך הבשן, ובו היה כלול נצוץ נשמת ר"ש בן נתנאל ירא חטא, בקליפה ההיא, ולכן הוא ר"ת בש"ן, וזהו עוג מלך הבשן. ומפני אותו נצוץ קדושה המעורבת בעוג, הנקרא ירא חטא, היה משה מתיירא להרגו, וא"ל הש"ת אל תירא אותו. ואח"כ הנצוץ ההוא היו תלמידו של ריב"ז.

¹⁶¹⁶ צריך להקדים מ"ש בל"ת פרשת וירא, בדבר עמון ומואב. ותמצית הענין הוא שידוע שב' ההין דהו"ה הם ב' נוקבין לאה ורחל שכל בניינם הוא מן הגבורות, ומהם יניקת עמון ומואב, דהיינו עמון מן לאה הנקראת (תהלים צ, יז) נוע"ם ה', והוא צירוף עמ"ן בגי' קס"ו ריבוע ס"ג, ומואב היא רחל שכל כחה הוא מסוד אבא כדאמרין אבא יסד ברתא, וגבורות אבא נקראים חשבון בסוד המחשבה. והנה מוא"ב גי' י"ד ה"א וא"ו ה"ה שהם האורות, שה"ס האורות המאירות בה' אחרונה דרך זעיר שסודו י"ה"ו באלפין, ודע שאעפ"י שנאמר שאלו הגבורות הן דאבא אין הכונה דאבא לבד כי גם דאי' באות לתיקון רחל, אבל להיות שאורות אי' טפלים לשל אבא ושל אבא הן בגילוי למטה מן החזה לכן נקראים על שמו מואב. ועוד צריך שתדע שיש שתי בחינות לגבורות הבונות את הנוק', האחת הן רק מבחינת התפשטות דהיינו הארה גרידא דמאירה למטה מאור הגבורות השרשיות ואלו הן י' גבורות מבחינת הארה, ואחר כך חוזרות אלו ה' ועולות למעלה לעורר זוג או"א הנקרא ארנ"ן, ובעלייתם נשאר רושם שלהם והן גם כן י' הרי כ' גבורות, ואחר כך יורדות י' העצמיות והרי כולם ל' גבורות, וברדת אלו האחרונות שהן קדושות מאד וגדול כחן אז נכרתות הקליפות, זהו תמצית הענין, ע"ע. ובו נבאר מאמר זה בס"ד ונאמר כי סיחון גי' קל"ד וכמנין ריבוע שם הנזכר שממנו שורש מואב כזה, י"ד י"ד ה"א וא"ו י"ד ה"א וא"ו ה"ה. ועוד צריך לדעת שעיקר אחיזת קליפת מואב ברחל הוא בזמן שאין בה גבורות העצמיות כי אם כשלא יש רק י' דהארה וי' דרושם, ולכן צא וחשוב ב' פעמים, כנגד ב' בחינות הגבורות, סיחון מוא"ב, ויעלה חשבו"ן, גם כמ"ש, כי משם כוחם מבחינת כפל הנזכר של הגבורות. ולכן גם נמצא סיחון החסר העולה ב' פעמים די"ן, לרמוז לכה אחיזתו משתי בחינות הדין. ומפני זה קראה בכאן קרתא דסיחון. ואמר שבשעה שנחרבה כרוזא אתעבר במלכו דשמיא, סוד כר"ז כבר נתבאר בכמה מקומות שה"ס ע"ב קס"א, או"א שהאירו במלכו דשמיא היא רחל, ושבאורה נבנית אז בתיקונה בגבורות הגדולות, ומפני כך ירדה הכנעה אל הקלי' ונשמע הקול ביניהם. אתכנשו גברין וכו', הם שרי שבעים האומות שיראו חרבן אותה קליפה של סיחון שהיתה עצומה, וגם הם יפחדו לעת תמוט רגלם (רמ"ז).

189 | Page

שאר עמים ותראו איך מלכות האמורי תחרב במלכות.	אתכנשו גברין שלטנין על שאר עמין ותחמון מלכו דאמוראה היך אתחרב ¹⁶¹⁷ :
באותה שעה, כל אותם שליטים שהיו ממונים על שבעה עממים התכנסו ורצו להחזיר מלכות לישנה, כיון שראו עוצמת משה, חזרו לאחור, זהו שכתוב "על כן יאמרו המושלים באו חשבון", אותם שליטים הממונים עליהם שהתכנסו ואמרו, "באו חשבון", מי הוא זה שהחריבה תבנה ותכונן כבתחילה ותחזור מלכות ליושנה.	בההיא שעתא ¹⁶¹⁸ כל אינון שלטנין דהוו ממנן ¹⁶¹⁹ על שבע עממין אתכנשו ובעו לאהדרא מלכו ליוושנה כיון דחמו תקפא דמשה אהדרו לאחורא הה"ד (שם כז) על כן יאמרו המושלים באו חשבון אינון שלטונין ממנן עליהו דאתכנשו והוו אמרי באו חשבון מאן הוא דין דחריב ליה ¹⁶²⁰ תבנה ותכונן כדבוקדמיתא ותהדר מלכו ליוושנה:
כשראו גבורת משה ושלחבת המלכות, אמרו "כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון", כיון שכתוב "מחשבון", למה "מקרית סיחון", שהרי קרית סיחון היתה חשבון, שכתוב "כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי".	כד חמו גבורתא דמשה ושלחובא דמלכו אמרו כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון (שם כח) כיון דכתיב מחשבון אמאי מקרית סיחון דהא קרית סיחון חשבון הוה דכתיב (שם כז) כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי:
אלא שלחבת של מלכות השמים יצאה והחריבה הכל, בשעה שאמרו "תבנה ותכונן עיר סיחון" סתם, ולא אמרו "חשבון", שחשבו שבגלל זה תבנה למושב האמורי, אז השיבו ואמרו, לא יכולים.	אלא שלחובא דמלכו שמיא נפק (ועאלת) וחריב כלא בשעתא דאינון אמרין תבנה ותכונן עיר סיחון סתם ולא אמרו חשבון ¹⁶²¹ דחשיבו דבגין כך יתבני למותבא דאמוראה כדין אתיבו ואמרו לא יכילנא:
למה, משום שכל הדרכים והשבילים נסתמו בעוצמת הגדול העליון שלהם, אם נחזור ונאמר ונזכר חשבון שתבנה, הרי אש יצאה מחשבון. אם נחזור ונאמר (סתם) קרית סיחון, הרי להבה יצאה מקרית סיחון ודאי.	מ"ש בגין דכל ארחין ושבילין אסתנתמו בתקפא דרב עלאה דלהון אי נהדר ונימא ונדכר חשבון דתבנה הא אש יצאה מחשבון ¹⁶²² אי נהדר ונימא (סתם) קרית סיחון הא להבה [יצאה] מקרית סיחון ודאי:
כיון שאותה שלחבת אש שרתה שם עליה, אין מי שיכול לה להחזירה מיושנה, שהרי מכל הצדדים אין לנו רשות. מכאן והלאה, אוי לך מואב,	כיון דההיא שלחובא דאשא [שריא] תמן (שריא) עלה לית מאן דיכיל לה לאהדרא [לה לישנא] ¹⁶²³ (לישנה) דהא מכל סטרין לית לן רשו מכאן ולהלאה אוי לך מואב

¹⁶¹⁷ במלכו (נוסף בדפ"ו).

¹⁶¹⁸ הנה שבע ארצות הם כנגד ז' תחתונות דמלכות, ולפי זה נלע"ד שמואב הוא מבחינת הדעת שהוא השרש שלהם, ולכן היתה כל כך חזקה בעבור יניקתה ממקום קיבוץ הגבורות כולם, ועלה על דעתם של שבעה הממונים שלהיותם מהתפשטות הגבורות בז"ק שיוכלו להתגבר בהתקבצם ביחד לאהדרא מלכו ליושנה (רמ"ז).

¹⁶¹⁹ ממנין (דפ"ו).

¹⁶²⁰ לה (דפ"ו).

¹⁶²¹ פי' ששינו שמה אולי יצליחו (רח"ו).

¹⁶²² ושיעור הכתוב ע"כ יאמרו המושלים שהם השרים השולטים על ז' עממין שבא"י בואו חשבון כדי לבנותה ונקרא לה עיר סיחון בשינוי השם וכשראו שלא הועילו אמרו מה נימא כי נהדר ונימא חשבון, הא אש יצאה מחשבון אי נמי עיר סיחון הא להבה יצאה מקרית סיחון וז"ש כי אש יצאה. דאפילו משולטניהון שהפילו שרים של מעלה ושריהם של מטה (מ"מ).

¹⁶²³ ליושנה (דפ"ו).

שהרי אותו שהגן עליך נשבר, ולכן כיון שראה מואב שמגנו נשבר, אז "ויגר מואב מפני העם מאד", מה זה "מאד" יותר מהמות.	דהא ההוא דהוה מגן עלך אתבר ובג"כ מואב כיון דחמו דמגן דלהון אתבר כדין (במדבר כב ג) ויגר מואב מפני העם מאד מאי מאד יתיר ממותא:
"כי רב הוא", שהרי אז הוא היה גדול, וגדול היה קטן, שכתוב "הנה קטן נתתיך בגוים", וישראל היה גדול במקום של עשו, שכתוב בו "ורב". למה, משום שראו ששלטו ישראל למעלה ולמטה, שכתוב "את כל אשר עשה ישראל לאמורי", היה צריך לכתוב "אשר עשה ישראל", מה זה "את כל", לרבות מעלה ומטה.	כי רב הוא (שם) דהא כדין איהו הוה רב ורב הוה זעיר דכתיב (עובדיה א ב) הנה קטן נתתיך בגוים וישראל הוה רב באתר עשו דכתיב ביה ורב מ"ט בגין דחמו [דשלטון] ישראל עילא ותתא דכתיב (במדבר כב ב) את כל אשר עשה ישראל לאמורי אשר עשה ישראל מבעי ליה מאי את כל לאסנאה [עילא ותתא] (עלאה ותתאה):
מעלה שאפילו משליטיהם הגדולים והשליטים שלמעלה, ואפילו משליטיהם הגדולים והשליטים שלמטה, ולכן "את כל אשר עשה", ולכן "כי רב הוא", במקום שגדול בכור קדוש, שכתוב "בני בכורי ישראל".	עילא ¹⁶²⁴ דאפילו משלטניהון רברבנין ¹⁶²⁵ ושלטנין דלעילא ואפי' משלטניהון רברבנין ושלטנין דלתתא וע"ד (בראשית א לא) את כל אשר עשה וע"ד כי רב הוא באתר דרב בוכרא קדישא דכתיב (שמות ד כב) בני בכורי ישראל:
ואם תאמר שהקדוש ברוך הוא רצה כך ולא מן הדין, בא וראה, עשו קלפה היה, וצד אחר היה, כיון	ואי תימא דקב"ה בעא הכי ולא מן דינא ת"ה [עשו קליפה הוה] וסמרא אחרא הוה כיון
קפה/ב	
שיצאה קליפה והעברה, הרי המח מצוי, (שפחה) ערלה ראשונה עומדת בחוץ, ברית היא (גדולה ועליונה) ונכבדה מהכל, והיא מתגלה אחר כך.	דנפק קליפה ואתעבר הא מוחא שכינא ¹⁶²⁶ וס"א שפחהו ערלה [קדמאה] קאי לבר ברית איהו (רב ועלאה) ויקרא מכלא ואיהו [א]תגלי לבתר:
"ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו וגו'", רבי חייא פתח, "ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך ה' וגו'", כמה יש לו לאדם לשמור דרכיו בעולם הזה וללכת בדרך אמת, משום שכל מעשי האדם כתובים לפני המלך ורשומים לפניו, וכולם במנין.	ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו וגו' (במדבר כב ד) ר' חייא פתח (זכריה ג א) ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך יי' וגו' כמה אית ליה לב"נ לאסתמרא [אוורחוי] בהאי עלמא ולמהך בארץ קשוט בגין דכל ועובדוי דב"נ כתיבין קמי מלכא ורשימין קמיה וכלהו (ארחוי דב"ש כלהו) במנינא:
שומרי השערים עומדים ומעידים, עומדים ותובעים דינים חזקים, והדיין עומד לקבל עדות, ואותם שטוענים טענות שפתותיהם נעות, ולא ידוע אם ילכו מימין אם ישמאלו משמאל.	ונטורי ¹⁶²⁶ ותרעין קיימין וסהדין [קיימי ותבעי דינא תריסין] (מתוקנין ותבעי דינא תריצין) ודיינא קיימא לקבלא סהדותא ואינן דטענו טענתא מרחשן ולא ידיע אי יהכון מימינא ואם ישמאלון משמאלא:
שהרי כשרוחות בני אדם יוצאות מהעולם הזה, כמה הם מקטרגים	דהא כד רוחי בני נשא נפקי מהאי עלמא

¹⁶²⁴ עלא (דפ"ו).

¹⁶²⁵ רברבין (דפ"ו).

¹⁶²⁶ נטורי (דפ"ו).

כמה אינון מקטרגין דקיימין קמיהו וכו' וזין נפקין הן למב הן לביש כפום מה דנפיק מן דינא [דתליא]¹⁶²⁷ (דתנינן) בכמה דינין אתדן ב"נ בהאי עלמא בין בחייו בין לבתר דהא כל מלוי בדינא אינון וקב"ה תדיר ברחמנו ורחמיו על כלא ולא בעי לדיינא בני נשא כפום ועובדיו (עובדין)¹⁶²⁸ דהכי אמר דוד (תהלים קל ג) אם עונות תשמר יה יי מי יעמוד¹⁶²⁹:	שעומדים לפנייהם והכרוזים יוצאים הן לטוב הן לרע כפי מה שיוצא מהדין, ששינוי בכמה דינים נדון האדם בעולם הזה, בין בחייו בין אחר כך, שהרי כל דבריו הם בדין, והקדוש ברוך הוא תמיד ברחמנות, ורחמיו על הכל, ולא רוצה לדון בני אדם כפי מעשיהם, שכך אמר דוד "אם עוונות תשמר יה אדני מי יעמוד".
הכא אית (לן) לאסתכלא כיון דאמר אם עונות תשמר י"ה אמאי (יי)¹⁶³⁰ [ארני] אלא [תלת דרגין] (תרינן) דרחמי אדכר דוד הכא	כאן יש להתבונן, כיון שאמר "אם עוונות תשמר יה" למה ה' (אדני). אלא שלש דרגות רחמים הזכיר כאן

¹⁶²⁷ דתניא (דפ"ו).

¹⁶²⁸ עובדיהון (דפ"ו).

¹⁶²⁹ בישראל הנאמר עליהם (דברים לב ט) כי חלק ה' עמו, הנה הם גורמים במעשיהם למעלה

למעלה, וכמ"ש בזה"ק (ויקרא שם ח ע"א, ופ' בלק קפה ע"ב, ובפ' האזינו רצו ע"א וע"ב, ובכ"מ בזה"ק רבו מלספר) (דע"ה ח"ב ב ע"ד), והרי לנו דמטי חובין גם בהג"ר דאצילות (דע"ה ח"ב צד ע"ב). ידוע מיחוד היודין והוויין, שג' פעמים אה"ה (שמות ג, יד) נאמרו למשה רבנו ע"ה, הם א' בבינה דעתיק ובתוכה נסתם החכמה שלו, ב' במצחא דא"א, ג' במצחא דא"א. ועוד ידוע שגם בא"א וכל שכן בא"ה היה התפעלות בעת מיתת מלכין קדמאין, אשר על כן יש כח לפגם להעלים אפילו אור אריך כנודע מחטא אדה"ר, ונזכר בשער הקליפות. והנה דוד המלך ע"ה התחיל ממטה למעלה, ואמר שאם ח"ו רבו העוונות עד שעלו עד דעת דא"א דאינון י"ה, וגם סוד המוחין שלהם ה"ס י"ה כנודע מדרוש (שמות כז, יד) חמש עשרה קלעים, ואמר שאם אין כח בא"ה להכפות הדינין הרי אדנ"י שהוא הרחמים, וה"ס דיקנא קדישא, שזה כחו להכפותם מפני שנעשה מברורי המלכים, ושרשו ממוחא סתימאה, ששם סוד בוצינא דקרדינותא, ואין הדינין נכפין אלא בשרשם, ולהיות מבחינת המלכים נרמז בשם אדנ"י. ועוד דאיתא בע"ח ש"ב אותיות אדנ"י הם ב"ג תיקונים. ועוד אני אומר שידוע מכוונת י"ג מדות שהלא הדיקנא ה"ס ג' היות, ומכל הו"ה (נ"א ומכלל ה"ט' ספירות) יוצאים שמות מחולפים, ואין אני עתה בביאורם רק לומר שמה' אחרונה יוצא שם אדנ"י, ואם תחלק י"ב אותיות הו"ה כל אחת במדתה תמצא שג' ההין אחרונים שבג' היות הם מכוונים למדות א"ך נוצר ח'סד ונ'קה, שר"ת שלהם עולה בכיוון אדנ"י. ועל כל זה איתא בסוד ג' עלמין בפ' האדרא, שדעת דאריך שהוא מצחו שבו נעלם יסוד עתיק יומין, הנה החו"ג שלו הם מתפשטים בדיקניה ואחר כך מתפשטים בגופיה, וה"ס אל"ף, היינו ב' פעמים ת"ק בסוד הכתפים, ושם שורש חו"ג דאבא, ושהם ב' פעמים י"ה כזה י"ד ה"י י"ד ה"ה העולים אדנ"י, וזה סוד סד) (תהלים קל, ג) אם עוונות תשמור י"ה, דהיינו דעת דא"א, הא אדנ"י, שהוא הדיקנא שיסודו מדעת אריך (רמ"ז).

¹⁶³⁰ לכאורה יש לתמוה במ"ש הא' דאיהו רחמי כי הרי בפסוק הזה אינו מוזכר אלא שם אדני באל"ף דל"ת נו"ן י"ד שהוא דין ולא רחמים ואמנם זה יובן במ"ש בפ' נשא (דף קמו ע"ב ברע"מ) בברכת כהנים בענין שם אדנות הנקרא יחוד וגם ביארתי זה בפירוש ברכת כהנים כי שם אדנ"י במילואו הוא רחמים כי הוא י"ב אותיות ועם השם עצמו הרי י"ג כמנין י"ג תיקוני דיקנא דאריך אפין ושם זה הוא בעולם הבריאה. וזהו כונת הפסוק אם גברו העונות עד שם י"ה שהם אבא ואימא הנה אדני שהוא רחמים יכפר עלינו ויעמוד לנו ואם גם שם הזה יגביר עליו כח הדין להיותו שם אדנות הנה מ"י שהיא הבינה יעמוד לנו (שער מאמרי רשב"י). הנה בפ' (במדבר ו כו) ישא ה' יש בו כ"ה אותיות ובהם תכוין להוריד שפע ע"י ב' שמות מ"ה דאלפין ואדנ"י אשר יש בהם כ"ב אותיות ועם ג' מוחין הנמשכין אל הנוק' הם עתה כ"ה אותיות כמנין כ"ה אותיות שבפ' ישא וכו' הנה שם אדנ"י בבחי' מילוי שהוא בדיקנא דא"א כנז' כי הפשוט הוא במלכות היאך יוכל לעמוד כי מאחר ש"ה שהם א"ו שהם עליונים מאדנ"י פשוט שלא יוכל לעמוד אבל הטעם הוא כמ"ש כי כאן מדבר בשם אדנ"י במילוי שהוא בדיקנא עלאה דא"א והוא למעלה מא"ו כנודע כי י"ה דהיינו א"ו הם למטה מהדיקנא ושם אדנ"י במילוי הוא בדיקנא עצמה החופפת על א"ו כנזכר באד"ז. פי' אחר כבר בארנו בברכת כהנים ענין פי' זה והנה כאן מקומו. ויש להקשות והוא כי בפ' כתיב אדנ"י ובזהר דרש הו"ה כמ"ש ואי שמא דא אע"ג דאיהו רחמי וכו' וזה פי' כי שם אדנ"י אשר בו במילוי י"ב אותיות וע"ה עם נגד י"ג ת"ד עלאה דא"א והוא בבחי' רחמים ושם אדנ"י זה במילוי הוא למעלה מא"ו י"ה והוא בבריאה וזהו ואי שמא דא אע"ג דאיהו רחמי יתער בדינא ר"ל אתער בינה לת"ת מי יעמוד ר"ל בינה הנקרא מ"י (זהר הרקיע).

אם עונות [תשמר יה] אם חובין סגיא עד דסלקין לעילא [לגבי] אבא ואימא הא (יי) [ארני] דאיהו רחמי ואי שמא דא אע"ג דאיהו רחמי יתער בדינא [וכל דרגין אסכימו¹⁶³¹] [גדרין אסתימו] בדינא דרגא חדא אית דנהדר לגביה [דכל] [וכל] אסוותין מניה נפקין איהו יחוס עלן ומאן איהו מי מ"י יעמוד ודאי:	דוד, "אם עוונות תשמר יה", אם רבים העוונות, עד שעולים למעלה, לאבא ואמא, הרי ה' (אדני) שהוא רחמים, ואם שם זה, אף על גב שהוא רחמים יתעורר בדין, וכל הדרגות נסתמו בדין, דרגה אחת יש לחזור אליה, שכל הרפואות יוצאות ממנה, היא תחוס עלינו, ומי היא "מי", "מ"י יעמוד" בודאי.
מ"י ירפא לך (כד"א (איכה ב יג) כי גדול כים שברך מ"י ירפא לך) וע"ד יה (יי) [ארני] אי אלין [שמהן יסתמון מנן] (יסתמון מנך) מ"י יעמוד דכל [תיבתא דרחמי] וארחין דתיבתא [ארחין] פתיחן מניה:	"מ"י ירפא לך" (כמו שנאמר "כי גדול כים שברך מי ירפא לך") ולכן יה ה' (אדני), אם השמות הללו יסתמו מאתנו, מ"י יעמוד, שכל דרכי התשובה (ורחמים) פתוחים ממנה.
ת"ח יהושע בן יהוצדק צדיק גמור [הוה גברא] דהוה עאל לפני לפני דעיילוהו למתיבתא דרקיעא אתכנשו כל בני מתיבתא תמן לעיינא בדיניה [וכך] [וכן] ארחוי דהוה (בני) מתיבתא דרקיעא כד עיילי [ליה] לדינא כרוזא נפיק ואכריז כל בני [מתיבתא] [מלכא] עולו לאדרא ממירא ובי דינא מתכנשי:	בא וראה, יהושע בן יהוצדק היה צדיק גמור, גבר שהיה נכנס לפני ולפנים שהכניסוהו לשיבת הרקיע, התכנסו כל בני הישיבה שם לעיין בדינו, וכך דרכי אותה (בני) ישיבת הרקיע, כשמכניסים אותו לדין הכרוז יוצא, ומכריז כל בני הישיבה, הכנסו לגורן הנעלם ובית הדין מתכנס.
וההוא רוחא דבר נש סלקא ע"י דתריין¹⁶³² ממנן כיון דעאל קריב לגבי חד עמודא דשלהובא מלהטא דקיימא תמן Q אנגלים¹⁶³³ ברוחא דאורא דנשיב בההוא עמודא וכמה אינון דסלקין לון תמן Q בגין דכל אינון דמשתדלי באורייתא ומחדשי בה חדושיין מיד אכתוב [לגבי בני] [לדוכתא] Q מתיבתא [אינון] [אלין] מלין כדין כל אינון בני מתיבתא אתאן למחמי ליה אינון תריין ממנן נפקין וסלקין ליה לההוא מתיבתא דרקיעא מיד קריב [לגבי] [לך] ההוא עמודא דאנגלים תמן:	ואותה רוח האיש עולה על ידי שני ממונים, כיון שנכנס קרב אל עמוד אחד של שלהבת לוהטת, שעומדת שם, ומתגלם ברוח האויר, שנושב באותו עמוד, וכמה הם שמעלים אותם לשם, משום שכל אותם שעוסקים בתורה ומחדשים בה חדושים, מיד נכתבים הדברים אל בני הישיבה, ואז כל בני הישיבה באים לראותו, אותם שני ממונים יוצאים ומעלים אותו לאותה ישיבת הרקיע, מיד מתקרב אל אותו עמוד שמתגלם שם.
עאל למתיבתא וחמאן ליה אי מלה כדקא יאות זכאה איהו כמה עטרין מנצצן מעטרין ליה כל בני מתיבתא ואי מלה אחרא הוה ווי ליה לההוא כסופא דחייין ליה לבר וקאים גו עמודא עד דעיילי ליה לדינא רחמנא לשיזבן:	נכנס לשיבה, ורואים אותו, אם הדבר כראוי, אשרי הוא כמה עטרות נוצצות מעטרים אותו כל בני הישיבה, ואם דבר אחר היה, או לאותה בושה דוחים אותו החוצה, ועומד תוך העמוד עד שמעלים אותו לדין, הרחמן יצילנו.
ואית אחרנין דסלקין לון תמן כד קב"ה	ויש אחרים שמעלים אותם לשם, כשהקדוש ברוך הוא במחלוקת עם

¹⁶³¹ אסתכימו (דפ"ק).

¹⁶³² דתרי (דפ"ו).

¹⁶³³ ואגלים (דפ"ו).

בפלוגתא בבני מתיבתא ואמרי מאן מוכח הא פלוני דאוכח מלה כדין סלקין ליה תמן ואוכח ההוא מלה בין קב"ה ובין בני מתיבתא ואית אחרנין דסלקין לון תמן לדינא ודיינין ליה תמן לבררא לון וללבנא לון:	בני הישיבה ואומרים מי מוכיח, הרי פלוני הוכיח הדבר, אז מעלים אותו לשם ומוכיח אותו הדבר, בין הקדוש ברוך הוא ובין בני הישיבה, ויש אחרים שמעלים אותם שם לדין, ודנים אותו שם לבררם וללבנם.
א"ל ר' יוסי א"ה בלא דינא אתפטר בר נש ואסתלק מהאי עלמא ¹⁶³⁴ ואי בדינא אסתלק אמאי אתרן זמנא אחרינא א"ל הכי אוליפנא והכי שמענא דהא ודאי בדינא אסתלק ב"נ מהאי עלמא אבל עד לא ייעול למחיצתהון דצדיקא סלקי ליה לדינא ותמן אתרן בההוא מתיבתא דרקיעא:	אמר לו רבי יוסי, אם כך בלי דין נפטר אדם ומסתלק מהעולם הזה, ואם בדין הסתלק, מדוע נדון פעם אחרת. אמר לו כך למדנו, וכך שמענו, שהרי ודאי בדין הסתלק האדם מהעולם הזה, אבל עד שלא יכנס למחיצת הצדיקים מעלים אותו לדין, ושם נדון באותה ישיבת הרקיע.
ותמן קיימא ההוא ממנא דגיהנם לאסמא זכאה איהו מאן דזכי מן דינא ואי לאו ההוא ממנא דגיהנם נטיל ליה בשעתא דמסרין ליה בידיו ומקלע ליה מתמן לתתא כמאן [דמקלע] (דאקלע) אבנא	ושם עומד אותו ממונה הגיהנם להשטין, אשרי מי שזוכה בדין, ואם לא אותו ממונה הגיהנם לוקח אותו, בשעה שמוסרים אותו בידיו, ומקלע אותו משם למטה, כמו שקולע אבן
קפ/א	
בקרטיפא (ס"א בקוספתא) דכתיב (שמואל א' כה כט) ואת נפש אויבך ¹⁶³⁵ יקלענה בתוך כף הקלע וגו' ושדי ליה לגיהנם וקביל עונשיה כפום מה דאתרן:	בקלע (בכף הקלע) שכתוב "ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע וגו'", וזורקו לגיהנם, ומקבל ענשו כפי מה שנדון.
ת"ח (זכריה ג א) ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך וגו' [ד]סליקו ליה לדינא גו ההוא מתיבתא דרקיעא בשעתא דאתפטר מהאי עלמא עומד לפני מלאך יי' דא הוא ההוא נער ¹⁶³⁶ ריש מתיבתא דאיהו חתיך דינא על כלא:	בא וראה "ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך וגו'", שהעלוהו לדין לתוך אותה ישיבת הרקיע, בשעה שנפטר מהעולם הזה עומד לפני מלאך ה', זהו אותו נער, ראש הישיבה, שהוא חותך דין על הכל.
והשטן מאי והשטן ההוא דממנא על נפשתיא בגיהנם דתיאובתיה [למיסב ליה] (למיהב) ותדיר קיימא ואמר הב הב חייבין לגיהנם לשטנו לאדכרא חובוי כדין (זכריה ג ב) ויאמר יי' אל השטן יגער יי' כך	והשטן, מי זה והשטן, אותו ממונה על הנפשות בגיהנם, שתאותו לקחתו, ותמיד עומד ואומר "הב הב", "תנו רשעים לגיהנם". "לשטנו" להזכיר חטאיו, ואז "ויאמר ה' אל השטן יגער ה' כך השטן ויגער ה' כך", שתי גערות

¹⁶³⁴ נרא' כי ר' חייא סובר שמעלין את האדם למתיבתא דרקיע למידן יתיה תמן והקשה ר' יוסי כי לפ"ז נראה שבשעת פטירתו לא עיינו בדיני' אם צדיק אם רשע והשיב א"ל הכי אוליפנא וכו' הוצרך ר' חייא מחמת קושיא זו להשען על הקבלה שבידו להיותו תרוץ דוחק קצת. והוא כי כבר ידעת כי בעת מיתת האדם דנין אותו אם זכויותיו מרובין או להיפך ולא די דין זה שיכניסוהו ע"י דין זה לג"ע כי צריך לדון אותו לנקותו מעוונותיו לזה חוזרין לדונו פעם ב' לראות ולעייין איזה ניקוי צריך ולהכניסו במחיצת הצדיקים כי להיות שראו עוונותיו מרובין נפטר ומת. אמנם אח"כ חוזרין ודנין אפרטי הניקוי הצריך לו כמ"ש בעה"ח בדרוש קטנות ממרח"ו זלה"ה (זהר הרקיע).

¹⁶³⁵ אויבך (דפ"ו).
¹⁶³⁶ בכאן פירש הזהר שמלאך ה' הוא מט"ט ובפרשת שלח לך דף קס"ט ע"ב פירוש מלאך ה' הוא מלכות ובפרשת פנחס דף ר"ד ע"א פירוש מלאך הוא מלאך הממונה על גהינם (מ"מ).

השטן [וינער ה' בך] תרין גערות אמאי אלא חד לדומה וחד לההוא דנפקא [מגיהנם]¹⁶³⁷ (מניה גיהנם) דקיימא תדיר לאסטאה:	למה, אלא אחד לדומה, ואחד לאותו שיוצא מגיהנם שעומד תמיד להשטין.
ת"ח ההוא שטן עלאה נחית כמה דאוקמוה דאגלים בדיוקנא דשור [וכל] (שטן) אינון רוחין בישין דאתרנו לאעלא בגיהנם לחיך לון ברנעא חדא וחטף לון ונחית ויהב לון לדומה לבתר דבלע לון ודא הוא דכתיב (במדבר כב ד) ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור [ראשתמודע ושור]¹⁶³⁸ (שור) דקיימא לביש על [כל] בני עלמא את ירק השדה אינון [רוחין דבני נשא] דאינון ירק השדה [השדה] ההוא שדה ראשתמודע:	בא וראה, אותו שטן עליון יורד כמו שפרשוהו, שהתגלם בדמות שור, וכל אותן רוחות רעות שנדונו להיכנס לגיהנם לוחך אותן ברגע אחד, וחוטפן ויורד ונותנן לדומה, לאחר שבולעם, וזהו שכתוב "ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור" [השור] הנודע, השור שעומד לרע על כל בני העולם, "את ירק השדה" אותן רוחות בני אדם שהם ירק השדה, השדה, אותו השדה הידוע.
א"ר יוסי א"ה חכים הוה [בלק א"ל ודאי] (א"ל) והכי אצטריך ליה למנדע כל ארחוי דההוא שור ואי לא וידעי להו [ידע] לא יכיל למעבד חרשוי וקסמיו א"ר יוסי ודאי הכי הוא ויאות אמרת ותוקפי דההוא שור מבי [מ]כריזו על התבואה וכאן חסרו כל אינון יומין דמכריזין וכל יומין דמכריזין [על] רוחיהון דבני נשא ואינון¹⁶³⁹ יומי ניסן ויומי תשרי והא אתמר:	אמר רבי יוסי, אם כך בלק היה חכם. אמר לו בודאי, וכך הצטרך לדעת כל דרכי אותו השור, ואם לא יודע אותם, לא יכול לעשות כשפיו וקסמיו. אמר רבי יוסי ודאי כך הוא, ונאה אמרת, וכח אותו השור מהזמן שמכריזים על התבואה, כל אותם ימים שמכריזים, וכל הימים שמכריזים על רוחות בני אדם, והם ימי ניסן וימי תשרי והרי נתבאר.
[וכאן מתחיל זהר אלה הדברים]¹⁶⁴⁰:	
רבי יצחק ורבי יהודה הוו אזלי באורחא מטו לההוא אתר דכפר סכנין [דהוה תמן רב המנונא סבא] אתארחו באתתא [דיליה] (חדא) דהוה לה ברא חדא זעירא¹⁶⁴¹ וכל יומא הוה בבי ספרא¹⁶⁴² ההוא יומא¹⁶⁴³ סליק מבי ספרא ואתא לביתא חמא לון¹⁶⁴⁴	רבי יצחק ורבי יהודה היו הולכים בדרך, הגיעו לאותו מקום של כפר סכנין, שהיה שם רב המנונא סבא. התארחו אצל אשתו, שהיה לה בן אחד קטן, וכל היום היה בבית הספר, אותו יום עלה מבית הספר ובא הביתה, ראה את אותם החכמים,

¹⁶³⁷ פירוש והוא גדול מדומה כדבסמוך (מ"מ).

¹⁶³⁸ השור (דפ"ו).

¹⁶³⁹ קצו ע"ב ר' אלעזר וכו' שייך כאן (הערת הזהר).

¹⁶⁴⁰ כי שם שייך ינוקא דפ' בלק (נוסף בדפ"ו).

¹⁶⁴¹ סוד חכמת ינוקא זה ושאר ינוקי הנזכרים בזוהר, הוא מפני שכבר היו פעם אחת בעולם וזכו לנר"ן, ואחר כך הוצרכו לחזור לאיזה תיקון, ואז נכנסו בהם כל הנר"ן יחד בזמן קטנותם, ולכן היו חכמים מופלאים, וכ"כ בדרוש אחר של הגלגולים (ספר הגלגולים יב). וז"ש לקמן קצ"א ב' שזה הינוקא הוה בדעתא שלים, ור"ל שהיו מוחיו שלמים, ועיין עוד מה שכתבתי ריש משפטים צד ע"ב (רמ"ז).

¹⁶⁴² זו הוראה על גודל נשמתו שסתם תינוק בורח מבית הספר, כי להיותו מבחינת הקטנות שולט בו יצה"ר, מה שלא היה כן בתינוק זה שהיה מסוד הגדלות (רמ"ז).

¹⁶⁴³ נראה דרוח ה' נוספה בו להודיעו מעלת האורחים שבאו לביתו ולכן יצא ובא לביתו (רמ"ז).

¹⁶⁴⁴ אפשר שירמוז שהציץ בפניהם ולא נתחשבו בעיניו עד ששאל אמו (רמ"ז).

לאלין חכימין א"ל אמיה קריב לגבי אלין¹⁶⁴⁵ גוברין עלאין ותרווח מנייהו ברכאן קריב לגבייהו עד לא קריב אהדר לאחורא א"ל לאמיה לא בעינא לקרבא (בהדיהו) לגבייהו דהא יומא דא לא קרו ק"ש¹⁶⁴⁶ והכי אולפי לי כל מאן דלא קרי ק"ש בעונתיה¹⁶⁴⁷ בנדוי הוא כל ההוא יומא:	אמרה לו אמו, התקרב לגברים העליונים הללו ותרווח מהם ברכות, קרב אליהם, ועד שלא קרב חזר לאחור, אמר לאמו איני רוצה לקרב אליהם, שהרי יום זה לא קראו קריאת שמע, וכך למדוני, כל מי שלא קרא קריאת שמע בעונתה הוא בנדוי כל אותו היום.
שמעו אינון [ותוהו] ארימו ידיהו ובריכו ליה אמרו ודאי הכי הוא ויומא דא אשתדלנא בהדי חתן וכלה דלא הוה לון צרכייהו והוה מתאחרן לאזדונא ולא הוה ב"נ לאשתדלא עלייהו ואנן אשתדלנא בהו ולא קרינן ק"ש ובעונתיהו ומאן דאתעסק במצוה פטור מן המצוה אמרו [ליה] ברי במה ידעת א"ל בריחא דלבושייכו ידענא¹⁶⁴⁸ כד קריבנא לגבייכו תוהו [יתבו] נטלו ידיהו¹⁶⁴⁹ ובריכו רפתא:	שמעו הם ותמהו, הרימו ידיהם וברכוהו, אמרו ודאי כך זה, ויום זה השתדלנו יחד עם חתן וכלה שלא היו להם צרכיהם, והיו מתאחרים להזדווג, ולא היה אדם שיעסק עליהם, ואנו השתדלנו בהם, ולא קראנו קריאת שמע בעונתה, ומי שעוסק במצוה פטור מהמצוה. אמרו לו, בני איך ידעת, אמר להם בריח לבושכם ידעתי כשקרבת י אליכם, תמהו, ישבו, נטלו ידיהם וכרכו פת.
ר' הודה הו ידיו מלוכלן [שלא נטל ידיו] ונטיל ידיו וברך עד לא נטיל א"ל אי תלמידי דרב שמעיה חסידא אתון לא הוה לכו לברכא בידים מזוהמות ומאן דברך בידים מזוהמות חייב מיתה:	רבי יהודה היו ידיו מלוכלות, ונטל ידיו וברך. טרם שנטל אמר לו, אם תלמידי רב שמעיה החסיד אתם, לא היה לכם לברך בידים מזוהמות, ומי שמברך בידים מזוהמות חייב מיתה.

¹⁶⁴⁵ וכלומר דע שהם מהיכלו של רשב"י שהם מסוד פרצוף החסידים וראויים הם לברך, וכל שכן שהם גדולים בחסידות (רמ"ז).

¹⁶⁴⁶ אבל תפילה לא קאמר מפני שהיתה תורתם אומנותם ופטורים מתפילה אך לא מקריאת שמע. ונלע"ד שטעם הדבר הוא מפני שעיקר התפילה הוא באצילות ולהמשיך מוחין דאבא, ולכן העוסק בתורה פטור ממנה מפני שהתורה היא באבא. ונראה דגמרא דייק דוקא כרשב"י וחביריו, דקשה דאטו לא היו חכמי ישראל אחרים שהיתה תורתם אומנותם, אלא דלאו כולי עלמא קבלה גמירי, וכמו שמצינו כמה חכמים שלא היו חכמים בקבלה, אך רשב"י וחביריו בני ישיבתו כל לימודם, היה על דרך הסוד והוא הוא בתוכיות האצילות שעיקרה באבא. אבל קריאת שמע הוא ב"ק דגדלות אי', וצריך לומר שאם [לא] ימשיכם לא יועיל בתורתו להמשיך היותר גדולים (רמ"ז).

¹⁶⁴⁷ שהוא רביע היום, שהוא זמן המסוגל לכללות העולם להמשיך המוחין, ואם עבר זמן זה שוב אין לו חלק בקדושה הנמשכת על רמ"ח איברים, ולכן נבדל מן הקדש והיה לחרם, מצאתי כתוב שיובן במ"ש במדרש רות שאדה"ר מריח בק"ש שאדם קורא ורואה אם חסר ממנה איזו תיבה. וטעם היותו תלוי בריח הוא במ"ש פרשת פנחס דף רל"ג ב', שה' תיבות של פרשת שמע הם ה' עלין דשושנה שהיא בעלת הריח, ועוד שרמ"ח מצוות יש להן רמ"ח מיני ריח. ואמר הינוקא שכל מיני ריח היה מריח בלבושם חוץ משל ק"ש (רמ"ז).

¹⁶⁴⁸ פירש מורינו ז"ל שיובן במ"ש הרב רמ"ח תיבות יש בק"ש נגד איברי האדם וכשישן האדם ומסתלקת נשמתו מגופך נכנסים ברמ"ח איבריו רמ"ח איברי הקליפה. ואחר שניעור אפילו יעסוק בתורה ויעשה כמה מצות, אין הטומאה הנזכר יוצאת מרמ"ח איבריו עד שקורא ק"ש וסגולת ק"ש שבכל תיבה שהוא קורא מפנה הטומאה מאבר אחד מאיבריו. והאברים הנזכר' כיון שלא קראו ק"ש עדיין הקליפה לא יצאה מרמ"ח איבריהם אעפ"י שעשו מצות חתן וכלה שפטורים מק"ש. וז"ש בריחא דלבושייכו שהריח ריח הקליפה בגופם עכ"ל מורינו ז"ל. אבל לקמן דף קפ"ח ע"א אמר בריחא דלבושייכו ידענא דעמון ומואב מתגרי בכו ושם לא שייך האי טעמא. ונלע"ד שכל מעשה האדם נרשם רוחניותו בגופו וז"ש כאן בריחא דלבושייכו שהוא הגוף מלבוש הנשמה שבו נרשם ענין זה שלא קראו ק"ש וכן לקמן שהיו עסוקין בעמון ומואב נרשם בגופם ג"כ (מ"מ).

¹⁶⁴⁹ נטילה ראשונה לאכול פת (מ"מ).

פתח אותו תינוק ואמר "בבאם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימתו וגו'", למדנו מפסוק זה שמי שלא חושש לזה, ויתראה לפני המלך בידים מזהמות, חייב מיתה.	פתח ההוא ינוקא ¹⁶⁵⁰ ואמר (שמות ל ב) בבאם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימתו וגו' ילפינן מהאי קרא דמאן דלא חייש להאי ויתחזי קמי מלכא בידין מזהמן חייב מיתה:
למה, משום שידי האדם יושבים ברומו של עולם, אצבע אחת יש ביד האדם והיא האצבע שהרים משה. כתוב "ועשית בריחים עצי שטים חמשה לקרשי צלע המשכן האחד וחמשה בריחים לקרשי צלע המשכן השנית", וכתוב "והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה".	מ"ט בנין [דידוי] (דאצבען) דב"נ ¹⁶⁵¹ יתבין ברומו של עולם אצבעא חדא ¹⁶⁵² אית בידא דב"נ ואיהו אצבעא דארמ' משה כתיב (שמות כו כו) ועשית בריחים עצי שטים ¹⁶⁵³ חמשה לקרשי צלע המשכן האחד וחמשה בריחים לקרשי צלע המשכן השנית וכתיב (שם כח) והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה:
ואם תאמר שאותו בריח התיכון הוא אחר שלא היה בכלל אותם חמשה, לא כך, אלא אותו בריח התיכון היה מאותם חמשה, שנים מכאן, ושנים מכאן, ואחד באמצע. הרי היה בריח התיכון, עמוד יעקב, סוד משה,	ואי תימא דההוא בריח התיכון אחרא הוא דלא הוה בכלל דאינון חמשה לאו הכי אלא ההוא בריח התיכון מאינון חמשה הוה תרין מכאן ותריין מכאן וחד באמצעיתא הוא הוה בריח התיכון עמודא דיעקב רזא דמשה:
	קפ"ו ב
כנגד זה חמש אצבעות ביד האדם, והבריה התיכון באמצע, גדול ועליון	לקבל דא חמש אצבעא ¹⁶⁵⁴ בידא דבר

¹⁶⁵⁰ להיותו בנו של רב המנונא סבא כדאיתא לקמן, לכן הקדים בסוד ה' חסדים וה' גבורות, כי ידוע שרב המנונא היה ניצוץ משה רבנו ע"ה, וה' בריחים סודם ה"ח וה"ג (רמ"ז).

¹⁶⁵¹ הכונה שסתם שתי הידים הן מושרשות בבינה בסוד ה"ח וה"ג שהם ביסודה, וידוע שבה סוד מילוי המילוי דהו"ה כנזכר אצל חילוק ג' חלוקות דמ"ב בכח"ב, ומילוי דמילוי י"ה הוא י"ד אותיות, וכן הוא בשל י"ה. ולהיות שעיקר מושב יסוד א"י הוא בדעת ז"א לכן אמר שהן ברומו של עולם, כי דעת רומו של ו"ק שה"ס עולם. ועוד ירמוז מ"ש מספר אוצרות חיים בענין בניינה של לאה בסוד הגבהת ידי זעיר, שמשם האור חוזר למוחין ולבנות את לאה, והיא נקראת רומו של עולם, וכמ"ש על מדרש רז"ל יעקב משמש במרום, והיא על ראש רחל (רמ"ז).

¹⁶⁵² מבואר הוא שהוא הנקרא אמה, והיא בסוד הת"ת, ומשה הרימו כאשר נלחם עם עמלק שהוא מסיגי הדעת, וכנזכר אצלי בענין שור וחמור כלבא בישא נפיק מתרווייהו. ועוד י"ל שהרמתו הוא שייחדו עם הדעת העליון דז"א (רמ"ז).

¹⁶⁵³ דע כי א"ו מלבישין א"א, פרקין עליונים דידי' הם ג"ר שניים ג' אמצעיים אחרונים ג' תחתונים בא בריח התיכון א' הנקרא הא' שממשיך לגרון הב' והג' שמתקבץ שם האור ואח"כ מתחלק לה' אצבען וכשמגביה א"א את ידיו ממתקבץ האור ועולה למעלה. וז"ס מ"ש (שמות יז יא) והיה כאשר ירים משה את ידיו כוונתו להסיר חיות עמלק שהיה יונק מן הדעת בסוד (במדבר כא א) ראשית גוים עמלק שהוא הדעת כנודע (זהר הרקיע).

¹⁶⁵⁴ נלע"ד שיכוין למה שכבר התחלתי לומר לעיל כי האצבע הנקראת קמיצה הוא כנגד חסד, וס' (ויקרא ה, יב) וקמץ הכהן, והזרת הוא נצח שהוא למטה ממנו, והנקרא אצבע הוא גבורה (שמות ח, טו) אצבע אלהים הוא, והגודל הוא כנגד אשר תחתיה הוא ההוד, ולפי שמסתמא ההוד הוא לנקבה דאיהי בהוד לכן הוא מופרש ושפל מן האחרים. וגם כי בריש פרשת יתרו כתבתי סוד אחר בסדר האצבעות, הרבה פנים לתורה, כי הלא תמצא בשער התפילין פ"ד בסוד האצבעות כי עד נצח הוא לבחינת זעיר לבדו וההוד הוא לנקבה, ומ"ש בפרשת יתרו הוא בבחינת סדר התפשטות החו"ג בחגתנ"ה מחסד לגבורה, אבל בכאן עסקינן בבחינת עמידתם וקומתם, והוא נכון ולפי מה שנז"ל שהמשכן כולו הוא בציור (נ"א בסוד) אדם מושכב, והוא על דרך מ"ש באדם ישר בדרוש ציור העולמות (רמ"ז).

מהכל, בו עומדים שאר האחרים.	נש והברית התיכון באמצעיתא רב ועלאה מכלא ¹⁶⁵⁵ ביה קיימן ¹⁶⁵⁶ שאר אחרנין ¹⁶⁵⁷ !
והם חמשה בריחים שנקראים חמש מאות שנים שהולך בהם עץ החיים, וברית קודש מתעורר (נמול) בחמש אצבעות היד, ודבר (נסתר) תימא הוא, על מה שאמרת, ולכן כל ברכות הכהן תלויות באצבעות, ועל זה היתה פרישת ידי משה.	ואינון חמש בריחין דאקרין חמש מאה שנין דאילנא דחיי אזיל בהו וברית קדישא ¹⁶⁵⁸ אתער (ס"א אתגזר ¹⁶⁵⁹) בחמש אצבעין דידא ומלה [תימה] ותימא (סתימא) הוא על מה דאמרת וע"ד כל ברכאן דכהנא באצבעין תליין פרישו דידא דמשה ¹⁶⁶⁰ ע"ד הוה:
אם כל זה יש בהם, לא בדין שהן [צריכות] להיות בנקיון כשמברכים את הקדוש ברוך הוא [בתמיה], משום שבהם ובדוגמתם מתברך השם הקדוש, ולכן אתם שחכמים הרבה איך לא השגחתם לזה, ולא שמשתם את רבי שמעיה החסיד, והוא אמר שכל טנוף וכל לכלוך העלוהו לצד האחר, שהרי הצד האחר נזון מהטנוף והלכלוך הזה, ועל זה מים אחרונים חובה, וחובה הם. תמהו ולא יכלו לדבר.	אי כל דא אית בהו לית דינא למהוי בנקיו כד מברכין בהו לקב"ה בגין דבהו ובדוגמא דלהון מתברך שמא קדישא וע"ד אתון דחכמיתו טובא היך לא אשגחתון להאי ולא שמשותון לר' שמעיה חסידא ואיהו אמר כל טנופא וכל לכלוכא סליקו ליה לסטרא אחרא דהא סטרא אחרא מהאי טנופא ולכלוכא אתון ¹⁶⁶¹ ועל דא מים אחרונים [חובה וחובה אינון] (אינון חובה) תוהו ולא יכילו למללא:
אמר רבי יהודה, בני מהו שם אביך, שתק התינוק רגע אחד, עמד לפני אמו ונשק לה, אמר לה אמי על אבא שאלו החכמים הללו, האם אמור להם, אמרה לו אמו, בני בדקת אותם, אמר הרי בדקתי ולא מצאתים כראוי, לחשה לו אמו, וחזר אליהם.	א"ר יהודה ברי שמא דאבוכ [מאן הוא] (היך הוה) שתיק ינוקא רגעא חדא קם לגבי ¹⁶⁶² אמיא ונשק לה א"ל אמי על אבא שאילו לי אלין חכימין אימא לון א"ל אוימיא ברי בדקת להו אמר הא בדקית ולא [אשכחית] (אשכחן) כדקא יאות להישא ליה אמיא ואהדר לגבייהו:
אמר להם, אתם שאלתם על אבא, והרי הסתלק מהעולם, ובכל יום שחסידיים קדושים הולכים בדרך, הוא	א"ל אתון שאלתון על אבא והא אסתלק מעלמא ובכל יומא דחסידי קדישין אזלין

¹⁶⁵⁵ זהו אמה, וה"ס הת"ת שהוא גדול מכל השאר בין באורך בין ברוחב, והוא עליון מכולם שראשו בדעת, ולכן אמר ביה קיימן שאר אחרנין, שהרי כולם מושרשים בדעת. אי נמי ירמוז לענין אחר והוא מ"ש בזוהר הרקיע ריש פרשת ויקרא, שיש בת"ת כללות ח"ג נ"ה בסוד ארבע חיות הקדש, עיי"ש. והוא מ"ש כאן ביה קיימן שאר אחרנין (רמ"ז).

¹⁶⁵⁶ קיימן (דפ"ו).
¹⁶⁵⁷ שהוא ת"ת שכל הספירות בו שלכן נק' ת"ת ע"ש שהוא באמצעות כולם וכל שאר הענפים מסתעפים ממנו (רח"ו).

¹⁶⁵⁸ תיכף שהאצבעות נוגעים במילה מתעורר לזווג כי הה"ג האלו מעוררים הזווג בסוד חימום האש הצפוני (רח"ו), דע כי ז"ס מ"ש רז"ל יד לאמה תקצץ כי בהושטת יד למילה שביד ה' אצבעות שהם סוד ה' אותיות מנצפ"ך הה"ג אשר הם המעוררים לזיווג כי הה"ג תמיד מעוררים בסוד חמום בסוד (ש"ה ב ו) שמאלו תחת לראשי ואח"כ יורדין הה"ח בסוד וימינו תחבקני (זהר הרקיע).
¹⁶⁵⁹ כמ"ש (תענית כט. וש"מ) אתם בכיתם בכיה כו'. וכמ"ש וישא ידו להם להפיל אותם במדבר ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם כו' (יהל אור).

¹⁶⁶⁰ כדי שלא ינקו החיצונים מהאצבעות ומהצרנים מאורות החו"ג הבוקעים שם כמ"ש בדורש לאה (רח"ו).

¹⁶⁶¹ תרומה קנד ע"ב (הערת הזהר).

¹⁶⁶² לגביה (דפ"ו).

בארחא איהו טייעא אבתרייהו ואי אתון קדישי¹⁶⁶³ עליונין היך לא אשכחתון ליה אזיל טייעא אבתרייכו:	[מגלה את עצמו בצורת] סוחר [והולך] אחריהם, ואם אתם קדושים עליונים, איך לא מצאתם שהולך אותו הסוחר אחריכם.
אבל בקדמיתא חמינא בכו והשתא חמינא בכו דאבא לא חמא חמרא דלא (ס"א דלהוי) טעין אבתריה חמרא למסבל עולא דאורייתא וכיון¹⁶⁶⁴ דלא זכיתון דאבא יטעון אבתרייכו לא אימא מאן הוא אבא:	אבל בהתחלה ראיתי בכם, וכעת ראיתי בכם שאבא לא ראה חמור שלא (שיהיה) טוען אחריו חמור לסבול עול התורה, כיון שלא זכיתם שאבא יטעון אחריכם, לא אמור מיהו אבא.
אמר רבי יהודה לר' יצחק כדדמי לן [האי ינוקא לאו בר נש הוא] (לאו האי ינוקא ב"נ) אכלו וההוא ינוקא הוה אמר מלי דאורייתא וחדושי אורייתא אמרו הב ונברך אמר להו יאות אמרתון בגין דשמא קדישא לא מתברך בברכה דא אלא בהזמנה:	אמר רבי יהודה לרבי יצחק, כמדומה לנו, תינוק זה אינו אדם. אכלו ואותו תינוק היה אומר דברי תורה וחדושי תורה, אמרו הבה נברך, אמר להם נאה אמרתם, משום שהשם הקדוש לא מתברך בברכה זו אלא בהזמנה.
פתח ואמר (תהלים לד ב) אברכה את יי בכל עת¹⁶⁶⁵ וגו' וכי מה חמא דוד לומר אברכה את יי אלא חמא דוד דבעי הזמנה¹⁶⁶⁶ ואמר אברכה [בגין דבשעתא] (אמאי כל היכא) דבר נש יתיב על פתורא שכינתא קיימא תמן¹⁶⁶⁷ וסטרא אחרא קיימא תמן כד אזמין בר נש (לבר נש) לברכא לקב"ה ושכינתא אתתקנת (נ"א בהזמנה דא) לגבי עילא לקבלא ברכאן וסטרא (סטרא) אחרא אתתקניא ואיהי אתתקנת בברכתא לגבי עילא וסטרא אחרא לאו איהו בכללא¹⁶⁶⁸:	פתח ואמר "אברכה את ה' בכל עת וגו'" וכי מה ראה דוד לומר "אברכה את ה'", אלא ראה דוד שצריך הזמנה, ואמר "אברכה", בגלל שבשעה שאדם יושב על שלחנו, השכינה עומדת שם, והצד האחר עומד שם, כשמזומן האדם לברך את הקדוש ברוך הוא, השכינה נתקנת (בהזמנה זו) לגבי מעלה לקבל ברכות, והצד האחר מתכופף (והיא נתקנת בברכות לגבי מעלה והצד האחר אינו בכלל).
ואי לא [אזמין ב"נ לברכא לקב"ה סטרא	ואם לא מזמין האדם לברך את

¹⁶⁶³ קדיש (דפ"ו).

¹⁶⁶⁴ כיון (דפ"ו).

¹⁶⁶⁵ הנה מביא ראי' מדוד המלך ע"ה כי בשאר פעמים לא הוצרך דוד להזמנה כ"א פעם זה לזה אמר אברכה ולא אמר ברוך (נ"א: אברך את) ה' בכל עת כי מזמור זה יסדו בעת שנותרו את טעמו ונשתגע ממש בפועל וכל שטות אתי' מס"א. גם יש רמז אחר בסוד השכינה שבה נרמז דוד כי יצאה בגלות כנז' בזוהר כי סיהרא מתפשטת מס"א כמ"ש (תהילים לד א) ויגרשהו וילך ובג"כ בעי הזמנה לומר איני מברך אלא לה' ולא לס"א אשר עד עתה היתה דבוקה עמו (זהר הרקיע).

¹⁶⁶⁶ משם למד הינוקא כי יש ברכות הצריכות זימון. והקשה עתה אמאי כלומר בשלמא דוד נתן טעם אבל כאן בברכת המזון מ"ט בהב לן ונברך ומי נתן להס"א בשולחן הנכבד ובפרט שאמרו עליו ד"ת. ותיירץ דכל היכא דבר נש יתיב וכו'. פ' כי הנה נודע שאדם מורכב מד' יסודות ומכל פרטי עולם והנה נודע שהחומר הוא מס"א בסוד כתנות עור שהוא משכא דחויא לכן הצדיקים מהפכין גופם יצ"ה לקדושה להוציא יקר מזולל לכן מד"הד שולט בגוף ולא בנשמה כי אם בחלקו ודי בזה. לכן בעת שהאדם על השולחן קב"ה תמן בסוד ד"ת על השולחן גם יצ"ה בסוד אכילת דברים חומריים וז"ש השולחן נקרא מזבח בסוד הקרבן (זהר הרקיע).

¹⁶⁶⁷ מכל מאכל אשר יאכל יש בו מהרפ"ח נצוצין שהם צומחים מהארץ בסוד דומם וצומח וכו' בסוד הברורים והוא כי יש במאכל הזה חלק שכינה ניצוצי אור שבמאכל ההוא בסוד על כל מוצא פ' ה' יחיה האדם גם יש בו צד קלי' חומר וגסות ומהברך בכוונה מפריד הקלי' ואם לאו מכניס ניצוצות שיתבררו מיד הקלי' ואלו הם העומדים על השלחן (רח"ו).

¹⁶⁶⁸ (נ"א ואיהי אתתקנת בברכתא לגבי עילא וסטרא אחרא לאו איהו בכללא) (דפ"ו).

אחרא [שמע] (חדא) ומכשכשא למהוי ליה חולקא בההיא ברכה ואי תימא בשאר ברכאן אמאי לא [אית הזמנה] אלא ההוא מלה [דברכתא] ודברכה דקא מברכין עלה איהו הזמנה:	הקדוש ברוך הוא, הצד האחר שומע ומכשכש להיות לו חלק באותה ברכה. ואם תאמר, למה אין הזמנה בשאר הברכות, אלא אותו דבר הברכה שמברכים עליו הוא הזמנה.
ות"ח דהכי הוא [דהאי דמברך על פרי] (מברך על) ההוא פרי איהו הזמנה ומברכין עליה ולית [ליה] (בהו) חולקא לסטרא אחרא וקודם דא דהוה ההוא פרי ברשות דסטרא אחרא¹⁶⁶⁹ לא מברכין עליה וכתוב (ויקרא יט כג) לא יאכל בגין דלא יברכון על ההוא פרי ולא יתברך סטרא אחרא:	ובא וראה שכך זה, שזה שמברך על הפרי, אותו פרי הוא הזמנה ומברכים עליו, ואין לו חלק לצד האחר. וקודם זה שהיה אותו פרי ברשות הצד האחר, לא מברכים עליו, וכתוב "לא יאכל" בשביל שלא יברכו על אותו הפרי, ולא יתברך הצד האחר.
כיון דנפק מרשותיה יאכל ומברכין עליה ואיהו הזמנה לברכתא וכן כל ומילין (מינין) דעלמא דקא מברכין עלייהו כלהו הזמנה לברכתא ולית בהו חולקא לסטרא אחרא:	כיון שיצא מרשותו, יאכל ומברכים עליו, והיא הזמנה לברכה. וכן כל דברי העולם שמברכים עליהם כולם הזמנה לברכה, ואין בהם חלק לצד האחר.
ואי תימא אופי הכי לברכת זמון כסא דברכתא הוה הזמנה אמאי הב ונברך אלא הואיל ובקדמיתא כד הוה שתי אמר בורא פרי הגפן הא הזמנה הוי והשתא לברכת מזונא בעינן שנוי להזמנה אחרא דהא כסא דא לקב"ה הוי ולאז למזונא ובג"כ בעי הזמנה דפומא:	ואם תאמר כמו כן כאן לברכת זמון, כוס ברכה היתה הזמנה מדוע, הבה ונברך, אלא הואיל ובתחלה כשהיה שותה אמר "בורא פרי הגפן", הרי זה היה הזמנה. וכעת לברכת המזון, צריכים שנוי להזמנה אחרת, שהרי כוס זו הוא לקדוש ברוך הוא ולא למזון, ולכן צריך הזמנת הפה.
ואי תימא נברך שאכלנו משלו דא הוא הזמנה ברוך שאכלנו דא הוא ברכה הכי הוא ודאי אבל נברך הזמנה אחרא איהו¹⁶⁷⁰ הזמנה [דבורא פרי הגפן] וס"א דפומא דקדמיתא איהי הזמנה לכוס דברכה סתם (וב)האי כוס כיון דאנטיל איהו הזמנה אחרא במלה דנברך לגבי עלמא עלאה דכל מזונין [וברכאן] מתמן נפקין ובג"כ איהו בארז סתים דעלמא עלאה סתים איהו ולית לגביה הזמנה אלא (בדרגא) דא כוס דברכה ובמלה דנברך:	ואם תאמר "נברך שאכלנו משלו" זוהי הזמנה, "ברוך שאכלנו משלו", זוהי ברכה, כך זה בודאי, אבל "נברך" זוהי הזמנה אחרת, הזמנה של בורא פרי הגפן, (של הפה) שהקודמת היא ההזמנה לכוס של ברכה סתם, וכוס זו כיון שנטל היא הזמנה אחרת במלת נברך לגבי עולם העליון, שכל מזונות וברכות יוצאות משם. ולכן הוא בדרך נסתר, שעולם העליון הוא נסתר ואין אליו הזמנה, אלא זו כוס ברכה (שבמלת נברך).
א"ר יהודה זכאה חולקנא דמן	אמר רבי יהודה אשרי חלקנו
קפזא	
יומא דעלמא עד השתא לא שמענא מלין אלין ודאי הא אמינא דדא לאו ב"נ איהו:	שמיום [שאני בזה] העולם עד כעת לא שמענו דברים אלו, ודאי הרי אמרנו שזה אינו אדם הוא.

¹⁶⁶⁹ בג' שני ערלה (רח"ו).

¹⁶⁷⁰ דהב לן ונברך הוא לעשות הכוס מרכבה להקב"ה שהוא נקרא כוס של ברכה, אח"כ אנו אומרים נברך שאכלנו משלו, ר"ל נברך מן הבינה הנק' ברכה את השכינה שהיא האם המפרנסת אותנו ואכלנו משלה, וא"כ הם ב' הזמנות א' היא הזמנה בפה באורח אתגליא ב' באורח סתים כי בינה נקראת עלמא סתימא (רח"ו).

א"ל ברא מלאכא דיי רחימא דיליה האי דאמרת (שמות כו כו) ועשית [ברחים עצי שמים] (אתה בריחים למשכן) חמשה לקרשי צלע המשכן וגו' [וחמשה בריחים וגו'] וחמשה בריחים לירכתים ימה הא בריחים טובא¹⁶⁷¹ איכא הכא וידים אינון תרין אמר ליה דא הוא [דאמרינן] (דאמרינן) מפומיה דבר נש אשתמע מאן איהו¹⁶⁷² אבל הואיל ולא אשגחתון אנא אימא:	אמר לו בן מלאך ה' אהובו, מה שאמרת "ועשית בריחים עצי שטים חמשה לקרשי צלע המשכן וגו' וחמשה בריחים וגו' וחמשה בריחים לירכתים ימה", הרי הרבה בריחים יש כאן, וידים הם שטים. אמר לו זהו שאמרנו, מפי האדם נשמע מיהו, אבל הואיל ולא השגחתם אני אומר.
פתח ואמר (קהלת ב יד) החכם עיניו בראשו וגו' וכי באן אתר¹⁶⁷³ עיניו דב"נ אלא בראשו דילמא בגופו או בדרועיה דאפיק לחכם יתיר מכל בני עלמא אלא קרא הכי הוא ודאי דתנן לא יהך בר נש בגלוי¹⁶⁷⁴ דרישא ד' אמות¹⁶⁷⁵ מ"ט דשכינתא שריא על רישיה וכל חכים עיניו ומלוי בראשו אינון בההוא דשריא וקיימא על רישיה:	פתח ואמר "החכם עיניו בראשו וגו'", וכי איפה עיניו של האדם אלא בראשו שמא בגופו או בזרועו, שהוציא את החכם יותר מכל בני העולם, אלא הפסוק כך הוא בודאי, שלמדנו לא ילך אדם בגלוי ראש ארבע אמות, למה, שהשכינה שורה על ראשו, וכל חכם עיניו ודבריו בראשו, הם באותו שורה ועומד על ראשו.

¹⁶⁷¹ אע"ג שהידים הם שלש, יד גדולה יד חזקה יד רמה, מכל מקום קשיא ליה, דאין לומר שהחמשה השלישים ירמוז ליד רמה, כי אם כן היה לו להיות בצד מזרח שה"ס ת"ת, וכאן אמר לירכתים ימה, ולכן אמר איכא הכא, הכא דוקא הוא דקשיא לי (רמ"ז).

¹⁶⁷² כי רבי יהודה ורבי יצחק הם מושרשים בגדולה וגבורה, שהן שתי הידים, ולכן היה קשה להם מהו מציאות ידים בצד מערב, דאם כן יהיו שתי ידות. ולא אשגחתון, פי' לא הבינותם מה שכבר רמזתי לכם במה שאמרתי למעלה וברית קדישא אתער, וכנ"ל. ועוד יתבאר יותר בפירוש החכם עיניו בראשו, רומז לנ"ל ברעיא מהימנא קבב ע"ב, שאור זה סוד ה', שהיא השכינה שסודה חכמה קטנה כידוע, וזהו רמז החכם, פי' ה' חכם (רמ"ז).

¹⁶⁷³ ירצה שמרגיש שתי קושיות, האחת היא קושיא פשיטא, שזה מוחש לכל שעניי כל אדם הם בראשו, ועוד שכן ראוי להיות בראש שהוא הגבוה שבגוף, כי דלמא בגופו וכו', שמא יש סברא לומר שיהיו בגופו או בזרועו, ואם כן שכן הוא וכן ראוי להיות, למה הוציא את החכם מכלל כל באי עולם, אפילו כל בעלי חיים עיניהם בראשם (רמ"ז).

¹⁶⁷⁴ בגלוי (דפ"ו).
¹⁶⁷⁵ תחום זה הוא של השכינה, וכדאמרינן ארבע אמות בארץ ישראל, ארבע אמות של הלכה, שה"ס כחב"ד דידה המאירים מתנה"י דידה, וששם מאיר יסוד אבא דיסד ברתא, כי על כן היא נקראת חכמה קטנה או תחתונה, ולכן היא שורה על ראש האדם שה"ס חכמה שלו הנקראת ראשית, והכובע אשר על הראש ה"ס הכתר, כמד"א עוטר ישראל בתפארה, והוא מכתיר וסובב על הראש להגין עליה. ולכן לא ילך בגלוי ראש ארבע אמות, היא שמורה באור (נ"א שמורה על אור) חכמה עליונה המאיר בהמשך תנה"י ומשם ואילך אין לה הגנה אלא הידוק הכובע המגין. ויתר על כן ידוע שנר"ן הם בתוך הגוף, ועל ראשו היא החיה אשר היא. בסוד החכמה כידוע, והשכינה היא נפש חיה, ה' אחרונה שבשם, שד' אותיות שלו הן סוד חנר"ן, ולכן היא שורה על הראש אשר שם החיה, והכל סוד חכמה. וזהו החכם עיניו בראשו. ולא אמר הצדיק, כי הוא הפך הכסיל, שלא ר"ל שוטה אלא ראש המשתטה ברשעו. ויאמר מי שהוא חכם שיש לו חכמה תחתונה (נ"א תבונתו) על ראשו וגם אור החיה, עיניו ומילוי בראשו, כל מעייניו ודבריו הם להשיג בראשו לקיים אותו האור ואותה הקדושה הטהורה השורה על ראשו (רמ"ז).

וכד עיניו תמן¹⁶⁷⁶ לינדע דההוא נהורא דאדליק על רישיה אצטריך למשחא בגין דגופא דב"נ איהו פתילה ונהורא אדליק לעילא ושלמה מלכא צווה ואמר (קהלת ט ח) ושמן על ראשך אל יחסר דהא נהורא דבראשו אצטריך למשחא ואינון עובדין טבאן וע"ד (קהלת ב יד) החכם עיניו בראשו ולא באתר אחרא:	וכשעיניו שם, ידע שאותו אור שדולק על ראשו צריך שמן, משום שגוף האדם היא פתילה, ואור דולק למעלה, ושלמה המלך צווה ואמר "ושמן על ראשך אל יחסר", שהרי האור שבראשו צריך שמן, והם מעשים טובים, ולכן החכם עיניו בראשו ולא במקום אחר.
אתון חכימין ודאי ושכינתא שרייא על רישיכו היך לא אשגחתון להאי [ד]כתיב (שמות כו כו) [ועשית בריחים חמשה] (וחמשה בריחים¹⁶⁷⁷) לקרשי צלע המשכן האחד וחמשה בריחים לקרשי צלע המשכן השנית האחד והשנית אמר קרא שלישית ורביעית לא אמר קרא דהא אחד ושנית דא חשיבו דתרין סטריין¹⁶⁷⁸ ובג"כ עביד חושבנא מתריין¹⁶⁷⁹ אלין:	אתם חכמים ודאי, השכינה שורה על ראשיכם, איך לא השגחתם לזה שכתוב "ועשית בריחים וגו' לקרשי צלע המשכן האחד וחמשה בריחים לקרשי צלע המשכן השנית", האחד והשנית אמר הפסוק, שלישית ורביעית לא אמר הפסוק, שהרי אחד ושנית נחשבים לשני צדדים, ולכן החשבון בשני אלה.
אתו אינון ונשקוהו (כמלקדמין) בכה רבי יהודה ואמר ר' שמעון זכאה חולקך זכאה דרא דהא בזכותך אפילו ינוקי דבי רב אינון טנריין רמאין תקיפין:	באו הם ונשקוהו (כבתחלה). בכה רבי יהודה ואמר רבי שמעון, אשרי חלקך, אשרי הדור שהרי בזכותך אפילו תינוקות של בית רבן הם סלעים רמים תקיפים.
אתאת אמיה אמרה לון רבותי במטו מנייכו לא תשגחון על ברי אלא בעינא טבא אמרו לה זכאה חולקך אתתא כשרה אתתא ברירא מכל שאר נשין דהא קב"ה בריר חולקך וארים דגלך על כל שאר נשין דעלמא:	באתה אמו, אמרה להם, רבותי בבקשה מכם אל תשגחו על בני אלא רק בעין טובה. אמרו לה, אשרי חלקך אשה כשרה אשה ברורה מכל שאר הנשים, שהרי הקדוש ברוך הוא בריר חלקך והרים דגלך על כל שאר נשות העולם.
אמר ינוקא אנא לא מסתפינא מעינא בישא דבר נונא רבא ויקירא אנא ונונא לא דחיל מעינא בישא דכתיב (בראשית מח טז) וידגו לרוב בקרב הארץ מאי לרוב לאסנאה על עינא¹⁶⁸⁰ ותנינן מה דגיאום דימא מיא חפי עליהון ולית עינא בישא וכו' לרוב	אמר התינוק אני לא פוחד מעין רעה, שכן דג גדול ונכבד אני, ודג לא פוחד מעין רעה, שכתוב "וידגו לרוב בקרב הארץ", מה זה "לרוב", לרבות על העין, ושנינו, מה דגי הים המים מכסים עליהם ואין עין רעה וכו', "לרוב" ודאי.

¹⁶⁷⁶ ירצה שהשם עינו ולבו על האור שבראשו צריך לדעת שהוא כנר דולק, וכמ"ה (איוב כט, ג) בהלו נרו עלי ראשי, וצריך לשמן, הוא להמשיך אור החכמה שסודו שמן, כמ"ה (משלי כז, ט) שמן וקטרת ישמח לב, כידוע ליודעים. איהו פתילה, שהיא השואבת השמן ואז נאחז בה האור. והענין כי מח החכמה הוא המחיה את הכל, וכן נאמר (תהלים קד, כד) כלם בחכמה עשית, וכשהנר מאיר בראשו שהוא אור חיה, אז מאירים גם כל הנר"ן שבתוך הגוף, נמצא שאור חכמה מאיר לכל חנר"ן, וז"ס (ישעיה כו, ד) י"ה יה"ה צור עולמים, י"ה שהוא חכמה מאיר בכל ד' אותיות הוי"ה. והנה י"ה פעמים הוי"ה גי' שמ"ן שה"ס שפע החכמה, וכן השמן מחכים וכדאמרין הרוצה להחכים ידרים, והוא טבע השמן, כמ"ש על עיר תקוע שהיו כולם חכמים (רמ"ז).

¹⁶⁷⁷ וגו' (נוסף בדפ"ו).

¹⁶⁷⁸ פי' שהם נגד י"ס והחמשה האחרים נכללים בהם ואינם במנין (מ"מ).

¹⁶⁷⁹ בתריין (דפ"ו).

¹⁶⁸⁰ פי' דבר שהוא למעלה מן העין אין שולטת בו עין הרע (מ"מ).

ודאי:	
בקרוב הארץ בנו בני אנשא על ארעא אמרו ברא מלאכא דיי' לית בנא עינא בישא ולא מסטרא דעינא בישא אתינן וקב"ה חפי עלך בגדפוי:	"בקרוב הארץ", בתוך בני האדם על הארץ, אמרו בן מלאך ה', אין בנו עין רעה, ולא מצד עין רעה באנו, והקדוש ברוך הוא מכסה עליך בכנפיו.
פתח ואמר (שם) המלאך הגואל אותי מכל רע יברך וגו', פסוק זה אמר יעקב ברוח הקודש, אם ברוח הקודש אמר לו סוד חכמה יש בו.	פתח ואמר "המלאך הגואל אותי מכל רע יברך וגו'", פסוק זה אמר יעקב ברוח הקודש, אם ברוח הקודש אמר לו סוד חכמה יש בו.
המלאך קרי ליה מלאך וקרי ליה ¹⁶⁸¹ שמהן אחרנין הכא אמאי אקרי מלאך אלא וכד איהו שליחא מלעילא וקבילת זהרא מגו אספקלריא דלעילא ¹⁶⁸² דכדין מברכין להו (שלוחא איהו מלעילא כד קביל זהרא מגו אספקלריא דלעילא דכד מתברכין מתדכין) אבא ואמא להאי אמרי לה ברתי זילי נטורי ביתיך פקירי לביתך הכי עבידי לביתך זילי וזוני לון זילי דההוא עלמא דלתתא מחכא לך בני ביתך מחכאן מזונא מנך הא לך כל מה דתצטרכי למיהב לון כדין איהי מלאך ¹⁶⁸³ :	"המלאך", קורא לו "מלאך" וקורא לו שמות אחרים, מדוע נקרא כאן "מלאך", אלא כשהוא שליח מלמעלה, ומקבל זהר מתוך אספקלריה שלמעלה, (שכאשר) שאז שמברכים אבא ואמא, לזה אומרים לה בתי, לך שמרי ביתך, פקדי את ביתך, כך עושי לביתך, לך וזוני אותם, לך שאותו עולם שלמטה מחכה לך, בני ביתך מחכים למזון ממך, הרי לך כל מה שתצטרכי לתת להם ואז היא מלאך.
ואי תימא והא בכמה דוכתי אקרי מלאך ולא אתי למיזן עלמין ועוד דבשמא דא לא זן עלמין אלא בשמא דיי' הכי הוא ודאי כד שליח מגו אבא ואמא ¹⁶⁸⁴ אקרי מלאך וכיון דשאר ¹⁶⁸⁵ על דוכתי על תרין כרובין ¹⁶⁸⁶ יי' שמייה:	ואם תאמר, והרי בכמה מקומות נקרא מלאך ולא בא לזון עולמות, ועוד שבשם זה לא זן את העולמות אלא בשם של ה', כך זה בודאי, כששליח מתוך אבא ואמא נקרא מלאך, וכיון ששורה על מקומות על שני כרובים, ה' שמו.
למשה כד אתחזי ליה בקדמיתא אקרי ¹⁶⁸⁷ מלאך ליעקב לא אתחזי הכי אלא בדוגמא שכתוב "ורחל באה", זו דמות	כשנראה למשה בתחלה נקרא מלאך ליעקב לא נראה כך, אלא בדוגמא שכתוב "ורחל באה", זו דמות

¹⁶⁸¹ המלכות, ואין ראוי שתקרא מלאך ושתקרא בשמהן אחרנין שהם מורים אצילות, כי אם היא חס ושלום מלאך דהיינו עולם הנפרדים למה נקרא כשמהן אחרנין המורים אצילות כגון אדנ"י וכיוצא, ולהכי לא תירץ אלא לשם אדנ"י כדמפרש ואזיל (אור יקר).

¹⁶⁸² ולכך מרע"ה שהיה נבואתו מאספקלריא המאירה וכן יעקב שהוא מרכבה לת"ת והיו משיגים מציאותה מאספקלריא המאירה קארו לה מלאך וכדמפרש לקמיה, והנה בהיותה עולה למעלה לינק מאספקלריא המאירה היא יונקת מאבא ואימא שהם המשפיעים לתפארת (אור יקר). ועי' ביאורים (ח"ב ע"ג): כל אור תחתון הוא בבחי' מלאך להאור העליון וכנודע בסוד המלאך הגואל.

¹⁶⁸³ מלאך גימ' צ"א הוי"ה אדנ"י רמז שמקבלת שפע מאספקלריא המאירה שהיא נקרא כן דכבר תרזויהו כחדא אזלין וכחדא שריין (רח"ו).

¹⁶⁸⁴ פי' ואפי' לא אתי למיזן עלמין נק' מלאך ולא כדקס"ד מעיקרא ובזה נתרצה הקושיא הא' (מ"מ).

¹⁶⁸⁵ פי' לתרץ קושייא שנית שאחר שא"ו עשו אותו שליח אזי שורה על תרין כרובין שנק' הוי"ה (מ"מ).

¹⁶⁸⁶ מט"ט וסנדל (רח"ו).

¹⁶⁸⁷ בראשית קיג ע"ב (הערת הזהר).

של רחל אחרת, שכתוב "כה אמר ה' קול ברמה נשמע וגו' רחל מבכה על בניה". "ורחל באה" סתם "עם הצאן" הדרגות שלה, "אשר לאביה" ודאי, וכולם נמנו והתפקדו בידיה, "כי רועה היא" היא מנהיגה אותם ומפקדת עליהם.	בדוגמא דכתיב (בראשית כט ט) ורחל באה דא דיוקנא דרחל אחרא ¹⁶⁸⁸ דכתיב (ירמיה לא יד) כה אמר יי' קול ברמה נשמע וגו' רחל מבכה על בניה ורחל באה סתם עם הצאן דרגין דילה אשר לאביה ודאי וכלהו אתמנן ואתפקדון בידהא כי רועה היא אידי מנהגא לון ואתפקדא עלייהו:
וכך כתוב במשה "וירא מלאך ה' אליו בלבת אש", ואם תאמר ששבח אברהם יותר, שלא כתוב בו "מלאך", אלא "וירא אליו ה' באלוני ממרא וגו'", שם באברהם נראה לו אדני באל"ף דל"ת, בגלל שבאותו זמן קיבל ברית, ומה שעד עכשיו התכסה ממנו, נראה לו רבון ושליט, וכך נראה, שהרי אז התקשר באותה דרגה ולא יותר, ולכן בשם של אדון רבון עליו.	קפז/ב
אבל משה שלא היה בו פרוד, שכתוב "משה משה", שאין טעם מפסיק כמו שכתוב "אברהם אברהם", שמפסיק הטעם, בגלל שכעת שלם מה שלא היה לפני כן.	והכין (והכא) במשה כתיב (שמות ג ב) וירא מלאך יי' אליו בלבת אש ואי תימא יתיר הוא שבתא דאברהם דלא כתיב ביה מלאך אלא (בראשית יח א) וירא אליו יי' באלוני ממרא וגו' התם באברהם אתחזי ליה ¹⁶⁸⁹ [אדני] [אדון באלף דלת] בגין דבההוא זמנא קביל ברית ¹⁶⁹⁰ ומה דהוה אתכסי עד כען מניה אתחזי ליה רבון ושליט והכי אתחזי דהא כדין בההוא דרגא אתקשר ולא יתיר ובג"כ בשמא דאדון רבון עליה ¹⁶⁹¹ :
יש הפרש בין אברהם הנוכחי לבין אברהם שבתחלה, אבל משה מיד שנוולד אספקלריה המאירה היתה עמו, שכתוב "ותרא אותו כי טוב הוא", וכתוב "וירא אלהים את האור כי טוב", מיד נקשר משה בדרגתו,	אבל משה [ד] לא הוה ביה פרודא דכתיב (שמות ג ד) משה משה דלא פסקא טעמא כמה דכתיב (בראשית כב יא) אברהם אברהם דפסקא טעמא בגין דהשתא (הוה) שלים ¹⁶⁹² מה דלא הוה מקדמת דנא:
לוא אפילו בשם אדני (אור יקר).	פרישו אית בין אברהם דהשתא לאברהם דקדמיתא אבל משה מיד דאתייליד אספקלריאה [דנהרא הות עמיה] (דיליה נהרא) דכתיב (שמות ב ב) ותרא אותו כי טוב הוא וכתיב (בראשית א ד)

¹⁶⁸⁸ נקרא המלכות דאצילות ג"כ בשם רחל, כי היא שורש רחל אמנו, ורחל היתה מרכבה אליה וכו' ע"י היחוד דהוי"ה באדני ונכלל בה כל זוהר דלעילא, מאספקלריא המאירה, שהוא אור כל האצילות כולו וכו', ע"ז היא מנהגת כל העולמות ב"ע (הקדו"ש מד ע"ד).

¹⁶⁸⁹ אדון ממאי דכתיב אחר כך אדני אל נא תעבור, ומה שאמר הכתוב וירא אליו יהו"ה וכן במה שפי' בזוהר שם בפסוק והוא יושב פתח האהל, וכן במה שפירשו שם בפסוק מחזה שדי יחזה, והכתוב מוכיח שלא היה נראה להם שם יהו"ה ממאי דכתיב ושמי ה' לא נודעתי להם, אמנם הכוונה שהיתה המראה נכללת בשם ה' אבל לא היה מתגלה לו אלא שם אדני, ובזה נתקן מאי דהוה קשה לן ממרע"ה, אמנם מאי דקשיא לן מיעקב למה נגלה לו בדוגמא עדיין קשה כי לא נגלה לו אפילו בשם אדני (אור יקר).

¹⁶⁹⁰ וענין המצוה גרמה, ואם תאמר ומאי קושיא שהרי כבר נתגלה ליעקב בבית אל, יש לומר דלא כתיב וירא אלא ויחלום (אור יקר).

¹⁶⁹¹ דהיינו באותה שכבר היא על הכרובים, וזה דווקא אחר שנימול כי קודם אפילו זה לא היה משיג. אמנם מרע"ה מיד בחינתה בהיותה עם התפארת בין אבא ואימא אספקלריא המאירה והיינו כי טוב דהיינו בסוד האור (אור יקר).

¹⁶⁹² פי' שאחר העקידה נכלל מהגבורות משא"כ קודם העקידה שלא היה כלול מהגבורות ואז לא היה שלים כיון שלא נמתקו הגבו' ע"י החסדים (מ"מ).

ולכן "משה משה" ולא מפסיק הטעם.	וירא אלהים [את האור] כי טוב משה מיד אתקשר בדרגא דליה ¹⁶⁹³ ובג"כ משה משה ולא מפסיק טעמא:
ולכן לגבי משה, הקטין את עצמו, שכתוב "מלאך ה'", יעקב קרא לו בשעה שהיה מסתלק מן העולם מלאך, למה, משום שבאותה שעה היה יורש אותה לשלוט משה בחייו. יעקב לאחר שהסתלק מהעולם, משה בגוף יעקב ברוח, אשרי חלקו של משה.	וע"ד לגבי דמשה אזעיר גרמיה דכתיב (שמות ג ב) מלאך יי ¹⁶⁹⁴ יעקב קרא ליה בשעתא דהוה סליק מעלמא מלאך מ"ט בגין דבההיא שעתא הוה ירת(א) ¹⁶⁹⁵ לה לשלטאה משה בחייו ¹⁶⁹⁶ יעקב לבתר דסליק מעלמא משה בגופא ¹⁶⁹⁷ יעקב ברוחא זכאה חולקא דמשה:
"הגואל אותי מכל רע" שלא התקרב לעולמים לצד הרע, ולא יכל הרע לשלוט בו. "יברך את הנערים" אז יעקב היה מתקן את ביתו כאדם שהולך לבית חדש ומתקנו בתקוניו, ומקשטו בקשטיו.	הגואל אותי מכל רע (בראשית מח טז) דלא אתקריב ¹⁶⁹⁸ לעלמין לגבי סטרא דרע ולא יכיל רע לשלטאה ביה יברך את הנערים כדן יעקב הוה מתקן לביתיה ¹⁶⁹⁹ כב"ג דאזיל לביתא חדתא ומתקן לה בתקוניו ומקשט לה בקשטיו:
"יברך את הנערים", אותם הנודעים, אותם שנפקדו על העולם, למשון מהם ברכות, הם שני הכרובים. "ויקרא בהם שמי", כעת התקין ביתו, והוא התעלה בדרגתו, משום שחבור היה ביעקב, הגוף נדבק במקום שהצטרך, ושתי זרועות איתו.	יברך את הנערים אינון דאשתמודעין ¹⁷⁰⁰ אינון דאתפקדן על עלמא לאתמשכא מנייהו ברכאן תרין כרובין ¹⁷⁰¹ אינון ויקרא בהם שמי ¹⁷⁰² השתא אתקין ביתיה ¹⁷⁰³ ואיהו אסתלק בדרגיה ¹⁷⁰⁴ בגין דחבורא ביעקב הוי גופא אתדבק באתר דאצטריך ותרין דרועין בהדיה ¹⁷⁰⁵ :

¹⁶⁹³ פי' בעלמא דדכורא אבל מ"מ בבחי' הזכר בעצמו היה עולה מעט מעט (רח"ו).
¹⁶⁹⁴ פי' שאברהם לא ראה רק המלכות הנקרא אדנ"י, ואע"פ דכתיב וירא אליו ה' הזוהר מפרש ואת ההוי"ה היא מלכות כי קריאתה אדנ"י, אבל למשה שהוא בעלמא דדכורא שהוא זעיר כדי לרמוז שהיא צריכה אליו ומקבלת שפע ממנו, לכך קראה מלאך שהוא גי' הוי"ה אדנ"י כנז"ל וז"ש לגביה דמשה וכו' (מ"מ).

¹⁶⁹⁵ ירית (דפ"ק).
¹⁶⁹⁶ בחייו (דפ"ו).
¹⁶⁹⁷ כלומר זכה משה בעולם הזה מה שזכה יעקב בעולם הבא (אור יקר).
¹⁶⁹⁸ אפילו קרי לא ראה מימיו, וטעם היותו מזכיר זה כדי לסלק ממנו כל הקליפות שלא יהיה להם חלק במיטתו (אור יקר).

¹⁶⁹⁹ במרכבות שהם למטה ממלכות והם תיקוניה (אור יקר).
¹⁷⁰⁰ הם מטטרון סנדלפון שהם שני הכרובים למטה מהמלכות להנהגת העולם, האחד שר המלאכים והחיות, והשני שר האופנים, והוא סוד עולם היצירה והעשיה כדפירשנו בספ"ר בשער אבי"ע, ועל ידי כל ההנהגה בתחתונים כדפירשנו שם והם יונקים מהמלכות (אור יקר).
¹⁷⁰¹ נצח והוד (רח"ו), ונל"ע שט"ס וצ"ל מט"ט וסנד"ל כמש"ל וכן מוכח בסמוך שאמר דהא לא יכלין לאתברכא אלא מגו יוסף וכן משמע מהפ' עצמו שאמר המלאך וכו' יברך את הנערים משמע שהם מברכת אותם שמע מינה שהם מט"ט וסנד"ל ולא נ"ה (מ"מ).
¹⁷⁰² שם י' דהיינו שם יה"ה בתפארת והיינו גופא (אור יקר).

¹⁷⁰³ פי' מלכות הנקרא שם (מ"מ).
¹⁷⁰⁴ פירוש שנתחבר עם ח"ג שהם אברהם ויצחק אבל מורינו פי' ויקרא בהם שמי הוא שם יעקב שהוא ת"ת, ושם אבותי הם ח"ג ור"ל שחג"ת ישפיעו במלכות ומלכות מברכת אותם הנערים וז"ש השתא אתקין ביתיה שכיון שהת"ת שהוא שמי נתחבר עם ח"ג זהו תיקון המלכות שהיא בין תרין דרועין אחורי הת"ת (מ"מ).
¹⁷⁰⁵ אבותי אברהם ויצחק (רח"ו).

לבתר ודואינון נערים מתברכן (כדין) כדקא יאות¹⁷⁰⁶ וכדין (בראשית מה טז) וידגו לרוב בקרב הארץ ארחא דנונין לאסנאה גו מיין ואי נפק(א)ן מגו מיא ליבשתא מיד מתין אלין לאו הכי אלא אינון מן ימא רבא¹⁷⁰⁷ וסניאו דלהון¹⁷⁰⁸ לאפשא ולאסגי בקרב הארץ איהו מה דלית הכי לכל נונין דעלמא:	לאחר שאותם נערים מתברכים כראוי, אז "וידגו לרוב בקרב הארץ", דרך הדגים להתרבות בתוך המים, ואם יוצאים מתוך המים ליבשה מיד מתים, אלו לא כך, אלא הם מהים הגדול, וגדולתם להתרבות ולהתגדל בקרב הארץ היא, מה שאין כך בכל הדגים שבעולם.
מה כתיב לעילא (בראשית מה טז) ויברך את יוסף ויאמר ולא אשכחן ליה הכא ברכאן דהא לבתר בריך ליה דכתיב (שם מט כב) בן פורת יוסף אלא כיון דברוך לאלין נערים ליוסף בריך דהא לא וכליו (יכלו) לאתברכא אלא מגו יוסף¹⁷⁰⁹ ומגו דאיהו בטמירו¹⁷¹⁰ ולא אותוחזי לאתגלאה כתיב ובטמירו ויקרא בהם שמי ושם אבותי¹⁷¹¹ (לכסאה עליה) מן האבות מתברכן¹⁷¹² ולא מאתר אחרא ובקרב הארץ דא הוא כסויא¹⁷¹³ לחפאה [על מה] ומהו (עלמא) דאצטריך:	מה כתוב למעלה "ויברך את יוסף ויאמר", ולא מצאנו לו כאן ברכות, שהרי אחר כך ברכו, שכתוב "בן פורת יוסף", אלא כיון שברך את הנערים הללו, ברך את יוסף, שהרי לא יכלו להתברך אלא בגלל יוסף, ומתוך שהוא נסתר ולא נראה בגלוי, כתוב בנסתרו, "ויקרא בהם שמי ושם אבותי" (לכסות עליו) מן האבות מתברכים ולא ממקום אחר. "בקרב הארץ", זהו כסוי לכסות מה שצריך.
אתו ונשקוה כמלקדמין אמרו הבו ונברך אמר איהו אנא אברך דכל מה דשמעתון עד הכא מנאי הוה ואקיים בי (משלי כב ט) טוב עין הוא יבורך [קרי ביה יברך] מ"ט בגין דנתן מלחמו לדל מלחמא ומיכלא דאורייתא דילי אכלתון:	באו ונשקו אותו כמקדם, אמרו הבה ונברך. אמר הוא, אני אברך שכל מה ששמעתם עד כאן ממני היה, ואקים בי "טוב עין הוא יבורך", למה קוראים בו "יברך", משום שנתן מלחמו לדל, מלחם ואוכל של התורה שלי אכלתם.
א"ר יהודה ברא רחימא דקב"ה הא תנינן בעל הבית בוצע ואורח מברך א"ל לאו אנא בעל הבית¹⁷¹⁴ ולא אתון אנון רחין אבל קרא אשכחנא [ואקיים] (ואוקימנא) ליה דהא אנא טוב עין ודאי בלא שאילו דלכון אמינא עד השתא ולחמא ומיכלא דילי	אמר רבי יהודה, בן אהוב של הקדוש ברוך הוא, הרי שנינו בעל הבית בוצע, ואורח מברך. אמר לו איני בעל הבית ואינכם אורחים, אבל מצאתי פסוק ואקיימו, שהרי אני בודאי "טוב עין", בלי שאלותיכם אמרתי עד עתה, ולחם ואוכל שלי

¹⁷⁰⁶ מפני שעיקר יניקת המלכות הוא בהיותה משולשת בשלשה אבות ואז משפעת בכרובים שהם למטה ממנה רב ברכות (אור יקר).

¹⁷⁰⁷ מהעולם העליון הדק שהוא נכלל בסוד זה הים הגדול ורחב ידים (אור יקר).

¹⁷⁰⁸ כלומר הם פועלים בעולם הגשמי ומושכים בו נשמות ורוחות כנודע (אור יקר).

¹⁷⁰⁹ מהיסוד שאין למלכות שפע מלמעלה אלא על ידי היסוד כדפרשנו בספ"ר בשער אבי"ע (אור יקר).

¹⁷¹⁰ שאין ראוי לגלות האמה מפני הערלה, שהיה מקומה שם וקרובה לידבק ולימשך ונמצא הזווג העליון מתבלבל, לכך המדה הזאת לעולם מתעלמת בין תרין ירכין וזהו סוד סוככים בכנפיהם על הכפורת כי כפורת הוא יסוד, ובמקום אחר יתבאר יותר (אור יקר).

¹⁷¹¹ חסד גבורה תרין דרועין (אור יקר).

¹⁷¹² פי' חג"ת שהזכיר ולא מיוסף כדי לכסות עליו לפי שהוא טמיר, ומכאן משמע קצת כפי' מורינו ממ"ש הזהיר כתיב ויקרא בהם שמי וכו' מן האבות מתברכאן וכו' (מ"מ).

¹⁷¹³ בסוד שכסה על אמו מן עשו (רח"ו).

¹⁷¹⁴ פי' איני מחשיב עצמי ב"ה ואתם אורחים אלא כולנו אחד (מ"מ).

אכלתם.	אכלתון:
לקח כוס ברכה וברך, וידיו לא יכלו לסבול את הכוס ורעדו, כשהגיע ל"על הארץ ועל המזון", אמר "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא", עמד הכוס על תקונו והתיישב בימינו וברך.	נטל כסא דברכת[ת]א וברך וידיו לא יכלו למסבל כסא ¹⁷¹⁵ והווי מרתתי כד מטא [ל]על הארץ ועל [המזון] (המזונות) אמר (תהלים קמז יג) כוס ישועות אשא ובשם יי' אקרא קיימא כסא על תקוניה ואתישב בימיניה ¹⁷¹⁶ וברך (לון):
בסוף אמר, יהי רצון שלאחד מאלה ימשכו לו חיים מתוך (המלך) עץ החיים, שכל החיים תלויים בו, והקדוש ברוך הוא יערב לו, וימצא ערב למטה שיסכים בערבותו אצל המלך הקדוש. כיון שברך, סתם עיניו רגע אחד, ואחר כך פתח אותם. אמר חברים שלום לכם מרבון הטוב, שכל העולם שלו הוא, תמהו ובכו וברכוהו לו ביתו אותו לילה.	לסוף אמר יהא רעוא [דלחד] (דלכל חד) מאלין ¹⁷¹⁷ יתמשכון ליה חיין מנו (מלכא) ואילנא דחיין דכל חיין ביה תליין וקב"ה יערב ליה ¹⁷¹⁸ וישכח ערב לתתא דיסתכם בערבותיה בהדי מלכא קדישא כיון דברך אסתים עיניו רגעא חדא לבתר פתח לון אמר חברייא שלם ¹⁷¹⁹ לכון מרבון טב דכל [עלמא] (שלמא) דיליה הוא תוהו ובכו ובריכו ליה ב(י)תו ההוא ליליא:
בבוקר	אבצפרא
	קפח/א:
השכימו והלכו, כשהגיעו לרבי שמעון, ספרו לו אותו המעשה. תמה רבי שמעון, אמר בן סלע תקיף הוא, וראוי הוא לכך, ויותר ממה שלא חשוב אדם בנו של רב המנונא סבא הוא. הזדעזע רבי אלעזר ואמר, עלי ללכת לראות אותו נר דולק.	אקדימו ואזלו כד מטו לגבי ר"ש סחו ליה עובדא תוה ר' שמעון אמר בר שנרא תקיפא איהו ויאות הוא לכך ויתיר [ממה דלא] (מדלא) חשיב ב"נ בריה דרב המנונא סבא הוא אזדעזע ר' אלעזר אמר עלי למיהך למחזי לההוא בוצינא [ד]דליק:
אמר רבי שמעון, זה לא עולה בשם בעולם, שהרי דבר עליון יש בו וסוד הוא, שהרי אור השמן של אביו מאיר עליו, וסוד זה לא מתפשט בין החברים.	אמר ר' שמעון דא לא סליק בשמא [בעלמא] (דעלמא) דהא מלה עלאה אית ביה ¹⁷²⁰ ורזא איהו דהא (נהירו) משיכו ¹⁷²¹ דאבוי מנהרא עליה ורזא דא לא מתפשטא

¹⁷¹⁵ אין תימא איך היה מברך והוא היה קטן כי אם יודע למי מזמינים סגי וכן הלכה דלא בעי' פורח (רח"ו).

¹⁷¹⁶ בכוונות כתוב שלא היה מורי נוהג כן אלא תיכף מקבלו בב' ידיו ואח"כ מיד יניחנו בימין ולא ימתין עד על הארץ ועל המזון כמ"ש הכא וז"ל הרב בסה"כ נוטל הכוס בימינו ואומר ברכת זמון וא"ל מורי ז"ל כי מלשון הינוקא דפ' בלק דף קפז משמע שיאחז הכוס בב' ידיו משיתחיל ברכה ב' ואז אתישב כסא על תקוניה בימינא אך הוא ז"ל לא היה נוהג כן (רח"ו), ור"ל תיכף מקבלו בשתי ידיו ואח"כ מיץ יניחנו בימין ולא ימתין עד על הארץ ועל המזון כמ"ש הכא וז"ל הרב בסה"כ נוטל הכוס בימינו ואומר ברכת זימון, ואת"ל מורי ז"ל כי מלשון הינוקא דפ' בלק דף קפז משמע שיאחז הכוס בב' ידיו משיתחיל ברכה שנייה, ואז אתישב כסא על תקוניה בימינא, אך הוא ז"ל לא היה נוהג כן (מ"מ).

¹⁷¹⁷ הרי רבי יצחק כמ"ש בפרשת ויחי (מ"מ).

¹⁷¹⁸ מלכות (רח"ו), ומה שכתוב וישכן ערב, הוא ר"ש שערב גם כן הוא עם המלכות לרבי יצחק (מ"מ).

¹⁷¹⁹ שלום (דפ"ו).

¹⁷²⁰ נלע"ד שהוא מה שכתבתי לעיל קפו ע"א שהיו בו כל הנר"ן יחד ולא בא אלא לתקן איזה דבר, וגם כי יש עליו אור אביו המשפיע בו ולא צריך לו להשתהות בעוה"ז. ומדקאמר מנהרא עליה, ולא אמר מנהרא ביה, מדקדק מהר"י צמח ז"ל שהיה עליו ניצוץ מאור מקיף דאביו ולא מאור פנימי (רמ"ז).

¹⁷²¹ משיחו (דפ"ו).

יום אחד היו החברים יושבים ומתנגחים אלה באלה, והיו שם רבי אלעזר ורבי אבא ורבי חייא ורבי יוסי ושאר החברים. אמרו הרי כתוב "אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה וגו'", בגלל רות ונעמה שהיו עתידים לצאת מהם צפורה אשת משה, שהיתה ממדין ויתרו ובניו שיצאו ממדין, שהיו כולם צדיקי אמת על אחת כמה וכמה.	יום אחד היו החברים יושבים ומתנגחים אלה באלה, והיו שם רבי אלעזר ורבי אבא ורבי חייא ורבי יוסי ושאר החברים. אמרו הרי כתוב "אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה וגו'", בגלל רות ונעמה שהיו עתידים לצאת מהם צפורה אשת משה, שהיתה ממדין ויתרו ובניו שיצאו ממדין, שהיו כולם צדיקי אמת על אחת כמה וכמה.
ועוד משה שגדלוהו במדין, ואמר לו הקדוש ברוך הוא, "נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים", אם כך משוא פנים יש בדבר, שיותר ראויים בני מדין	ועוד משה שגדלוהו במדין, ואמר לו הקדוש ברוך הוא, "נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים", אם כך משוא פנים יש בדבר, שיותר ראויים בני מדין

¹⁷²² יש לדקדק למה שינה בכאן בלשון זה, ועוד כיון שהיו שם כל החברים כמ"ש ושאר חברי, למה פרט את הארבעה אשר נקבו בשמות. ונלע"ד שיובן במ"ש בספרי תלמידי הרב, שכאשר הוא ז"ל היה לומד ההלכה ומפלפל היה יגע ומזיע לשבר כח הקלי'. והענין הוא כי התלמוד ה"ס שכינה בגלות, ולכן עליו נדרש פסוק (איכה ג, ו) במחשכים הושיבני, ואמרו רז"ל מיום שחרב בית המקדש אין לו לקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה, דווקא בזמן החרב, על כי ירדו הניצוצות לחיצונים וצריך לשבר כח הקלי' בהחליש כח הגוף החומרי שנמשך ממנה כדי להעלות הניצוצות, והוא על דרך גלות מצרים (שמות א, יד) בחומר ובלבנים. ודבר זה מבואר בזוהר, ובתיקונים, שבתירוץ הקושיות מסיר ומבדיל הקש והתבן מן החטה שנשארת סולת נקיה, וה"ס אותו הניצוץ שמתוקן ונבדל הקלי' ממנו. ואם ההלכה צריכה יגיעה כל שכן כשיהיה העסק באיזו קושיא בדבר החיצונים, שכאשר תתורץ יתברר ויסתלק איזה ניצוץ מהם, עד שלכן הם מתעוררים נגד העוסקים בעניינם וכמ"ש למטה (רמ"ז).

¹⁷²³ פשט הקושיא מבוארת. הרמ"ק נתקשה בכאן דמאי רבותא דנעמה משאר נשים נכריות שנשא שלמה, שאעפ"י שגירן מכל מקום נקראו נכריות. ותירץ דודאי דנעמה נתיגירה קודם שנשאה שלמה ע"ה. ולא דק, דלא סגי לן בהכי דמקרב אחיך בעינן ואיך מלך רחבעם. אבל האמת הוא שאמה או אפילו אם אמה היא שנתגירה, ונעמה היתה הורתה ולידתה בקדושה ומותרת זרעה למלוך, וכן מוכח ממ"ש לקמן ק"צ א', נעמה בבני עמון ביומי דדוד נפקא, ור"ל שיצאה נשמתה מאותה קליפה, ואמה או אם אמה נישאו לישראל, וכיון שהיתה אביה מישראל הורתה למלכות, וכן כתב הכסף משנה בפ"א ה"ד דהלכות מלכים, ובשם התוס', וכוונת הקושיא היא, דסלקא דעתך דהיא דרות ונעמה, שהגינו על אומתן, הוא על דרך ברא מזכי אבא, דאי כדי שלא תאבדנה, וכמ"ש דוד לאבישי (שמו"ב יט, כג) היום יומת איש בישראל, שהכונה היתה על מרדכי, ואמר דוד שאם אז ימית את שמעי לא יצא מרדכי לעולם, אם כן הרבה דרכים לפניו יתברך לשמור אותם העתידים להוליד רות ונעמה וכשאר אבדות, אלא ודאי שהוא מפני זכות של שתי הבנות. ולפי זה הקשה שגדול זכות ההוה מן העתיד, וקשה ממדין, שזכו לצפורה ויתרו, וגם זכותם בגידול משה. דיתיר אתחזו וכו', שהיה להם זכות היוצאים מהם ושל שלהם כמשה. ותירץ רבי שמעון, שהטעם הוא שגדול כח הקליפה בעוד הניצוץ בלוע בתוכו דהו"ל כנשמה. ואין להקשות דגם משאר האומות יצאו כמה גרים ואעפ"כ לא נצטוו ישראל שלא ללחום עמהם, כי אלו השתי פרידות היו יסוד מלכות בית דוד עד מלך המשיח, וכל עוד שלא זכו ישראל שיצאו מן הקליפה אלו השתי ניצוצות עצומות, היה כח הקליפה חזק לעמוד נגדם. וגם בזה יתיישב קושי דס"ד בתחילה, והוא שלו יתברך הכל גלוי, ואם כן היה יכול להתיר לישראל להלחם עם מואב ועמון, אך יצוה להם שלא להמית אותו האיש או המשפחה שעתידיה להוליד את אלו השתים. אבל הוא מיושב עם הנזכר, כי היתה הנסיבה מחמת חסרון זכות ישראל, וכבר נזכר למעלה קפד ע"ב, ששתי פרידות אלו הן בסוד רחל ולאה, ע"ע. וידוע שקודם בנין בית המקדש היתה הנוק' מן החזה ולמטה, שמשם אחיזת מואב, ולכן קדמה רות. וכשנבנה בית המקדש דאז קיימא סיהרא באשלמותא, בכל אורך זעיר, אז מלכה נעמה שהיא מעמון. והמקדש נקרא (מלכ"א ח, יג) בית עולמים, כלומר בית אחד, ונוק' אחת, כלולה משני עולמים רחל ולאה. ומפני שדוד הכין לבנין בית המקדש וקבל בכתב צורתו משמואל הנביא, וזכה להכניע קלי' ערפה שהיא אחוריים דלאה, לכן בימיו יצאה נפש נעמה לעולם כנזכר לקמן ק"צ א', אבל לא באה לכלל מלכות עד נתקנה מלכות שמים בבנין בית עולמים, באופן שכל עוד שהיו אלו הנשמות עצומות בתוך הקליפות היו נשמה לה, ובהן היתה יכולה לעמוד ולהתקיים בחזקה, מה שאין כן אחר צאתן מתוכה (רמ"ז).

להינצל ממואב. אמר רבי שמעון לא דומה מי שעתיד ללקוט תאנים למי שכבר לקט אותן.	במלה דיתיר אתחזו בני מדין לשזבא מן מואב אמר ר' שמעון לא דמי מאן דזמין ¹⁷²⁴ למלקט תאני למאן דכבר לקט לון:
אמר לו רבי אלעזר, אף על גב שכבר לקט להם שבח, הוא אמר לו, מי שלא לקט תאנים שומר את התאנה תמיד, שלא יהיה בה פגם בשביל התאנים שעתידה להביא. כיון שלקט תאנים, עוזב את התאנה ויותר לא שומר אותה.	א"ל [רבי אלעזר ¹⁷²⁵ אע"ג דכבר] (וכבר) לקט לון שבהא איהו א"ל מאן דלא לקט ותאניו (תאנה) נטיר תאנה תדיר דלא יהא בה פגם בגין תאני דזמינת לאיתאחא כיון דלקט תאני שביק לה לתאנה ותו לא נטיר לה:
כך מואב, שעתידה להביא אותן תאנים, שמר אותו הקדוש ברוך הוא שכתוב "אל תצר את מואב מדין" שנתן כבר תאנים, ולקטו אותן. כתוב "צרור את המדינים", שהרי מכאן והלאה תאנה זו לא עתידה להביא פירות, ולכן ראוייה לשרפת אש. פתח ואמר "ויאמר מואב אל זקני מדין וגו'", מואב הם מותרים, ומשום אותן תאנים שעתיד מואב להוציא לעולם נצלו מעונש.	כך מואב ודזמינא (דזמינת) לאיתאחא אינון תאני נטיר ליה קב"ה דכתיב (דברים ב ט) אל תצר את מואב מדין דקא יהיבת תאני ואלקטו לון כתיב (במדבר כה יז) צרור את המדינים דהא מכאן ולהלאה תאנה דא לא זמינת לאיתאחא פירין ובג"כ אתחזיית ליקידת אשא פתח ואמר (שם כב ד) ויאמר מואב אל זקני מדין וגו' מואב אינון שארי ובגין אינון תאני דזמין מואב לאפקא [לעלמא] אשתויבו מעונשא:
רבי אלעזר רצה לראות את רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא חמיו, והיו הולכים רבי אבא ורבי יוסי (ורבי חייא) איתו, הלכו בדרך והיו אומרים דברי תורה כל אותו הדרך.	רבי אלעזר בעא למיחמי לר' יוסי בר' שמעון בן לקוניא חמיו והווי אזלי ר' אבא ור' יוסי (ור' חייא) בהדיא אזלו בארחא והווי אמרי מלי דאורייתא כל ההוא ארחא:
אמר רבי אבא מה שכתוב "ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה וגו'", וכתוב "וקרבת מול בני עמון וגו'" דבר זה כדבר זה, מה הבדל בין זה לזה.	א"ר אבא מאי דכתיב (דברים ב ט) ויאמר יי' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה וגו' וכתיב (שם יט) וקרבת מול בני עמון וגו' מלה דא כמלה דא מה הפרש בין דא לדא:
אלא נראה ששקולים היו, ושנינו כשהיו מתקרבים לבני מואב, היו ישראל נראים נגדם בכל כלי קרב (ולא) כשרצו להתגרות בהם, ולגבי בני עמון היו ישראל מעוטפים בעטופיהם ולא נראו כלל כלי קרב, והפסוקים מוכיחים בשקול זה כזה.	אלא אתחזי דשקולי הווי ותנינן כד הווי מקרבי לגבי בני מואב הווי ישראל אתחזיין לגבייהו בכל מאני קרבא (ולא מתגרין) [כדבעו אתגרין] בהו ולגבי בני עמון הווי ישראל מתעטפי בעטופייהו [ולא אתחזיין] (בלא) מאני קרבא כלל וקראי מוכחן בשקולא דא בדא ¹⁷²⁶ :
אמר רבי אלעזר ודאי כך הוא, ושנינו שזו שהיתה חוצפה, ואמרה	אמר ר' אלעזר ודאי הכי הוא ¹⁷²⁷ ותנינן דא דהות חציפא ואמרת מואב דכתיב

¹⁷²⁴ ודמי ענין זה דוקא ללקט התאנים יותר מפרי אחר, מפני שהתאנים מתלקטים אחד אחד ולא כולם יחד כדתנן בפ"א מ"ד דפאה, ולקטיתו כאחת, לאפוקי תאנים. וכן הוא הדרך בלקיטת הניצוצות מעט מעט היום אחד ולמחר אחר (רמ"ז).

¹⁷²⁵ מכל מקום שבחא איהו, ונראה שר"ל שאף שיצאו ניצוצות הקדושה הנזכרים מקליפת מדין נראה שנשאר איזה רשימו של הקדושה שמשביחה ומרויחה (רמ"ז).

¹⁷²⁶ כדא (דפ"ו).

¹⁷²⁷ איני יודע מה תירץ והיכי מוכחי קראי (רח"ו).

(בראשית יט לו) ותקרא את שמו מואב אתחזון ישראל חציפין¹⁷²⁸ לגבייהו כמה דאיהי הות חציפא [דאמרת] (ואמרת) מואב מאב הוה ברא דא אבל זערתא דאמרת בן עמי וכסיאת ארחה¹⁷²⁹ ישראל הוה מכסיין ארחהו לגבייהו מעמפי עטופא בטלית ואתחזון קמיהו כאחין ממש והא אוקמוה:	מואב שכתוב "ותקרא את שמו מואב", נראו ישראל חצופים אליהם, כמו שהיא היתה חצופה שאמרה מואב, מאב היה בן זה. אבל הקטנה שאמרה בן עמי, וכסתה דרכיה, ישראל היו מכסים דרכיהם אליהם, מעוטפים עטוף הטלית ונראים לפנייהם כאחים ממש, וכך פרשוה.
עד דהו אזלי אדכר ר' אלעזר מההוא¹⁷³⁰ ינוקא סמו מארחא ג' פרסי וממו להתם אתארחו בההוא ביתא עאלו ואשכחו לההוא ינוקא דהוה יתיב ומתקנין פתורא קמיה כיון דחמא לון קריב גבייהו:	עד שהיו הולכים, נזכר רבי אלעזר בתינוק זה, סטו מהדרך שלש פרסאות והגיעו לשם, התארחו באותו בית, נכנסו ומצאו את אותו תינוק שהיה יושב, ומתקנים לפניו שלחן. כיון שראה אותם, התקרב אליהם.
א"ל עולו חסידי קדישין עולו שתילין דעלמא אינן דעילא ותתא משבחין לון אינן דאפי' נוני ימא רבא נפקין ביבשתא לגבייהו¹⁷³¹:	אמר להם, הכנסו חסידים קדושים, הכנסו שתילי העולם, אותם שמשבחים אותם למעלה ולמטה, אותם שאפילו הדגים שבים הגדול יוצאים אליהם ליבשה.
אתא ר' אלעזר ונשקיה ברישיה הדר כמלקדמין ונשקיה בפומיה א"ר אלעזר נשיקה קדמאה על נונין דשבקין מיא ואזלין ביבשתא ונשיקה תניינא על ביעין דנונא דעבדו [איבא] טבא בעלמא אמר ההוא ינוקא בריחא דלבושייכו חמינא דעמון ומואב מתגרי¹⁷³² בכו היך אשתזבתון מגבייהו מאני קרבא לא [הוה] והוה [אית] בידייכו ואי לאו לרחצנו תהכון בלא דחילו:	בא רבי אלעזר ונשקו בראשו, חזר כמקדם ונשקו בפיו. אמר רבי אלעזר נשיקה ראשונה על הדגים שעזבו את המים, והלכו ליבשה, ונשיקה שניה על ביצי הדגים שעשו פרי טוב בעולם. אמר אותו תינוק, בריח לבושכם ראיתי שעמון ומואב מתגרים בכם, איך נצלתם מהם, כלי קרב לא היו בידיכם, ואם לא לבטחה תלכו בלי פחד.
קפח/ב	
תוהו ר' אלעזר ור' אבא [וחברייה] (ור' חייא) אמר רבי אבא זכאה ארחא דא וזכאה חולקנא דזכינא למיחמי דא אתקינא פתורא כמלקדמין:	תמהו רבי אלעזר ורבי אבא והחברים, אמר רבי אבא אשרי הדרך הזו ואשרי חלקנו שזכינו לראות את זה, התקינא שלחן כמקדם.
אמר חכימין קדישין תבעו נהמא דתפנוקי בלא קרבא¹⁷³³ [ופתורא דמאני קרבא] או נהמא דקרבא או תבעון לברכא למלכא בכל מאני קרבא [דהא פתורא לא אסתליק בלא קרבא]:	אמר חכמים קדושים, תרצו לחם תפנוקים בלא קרב (או לחם קרב ושלחן של כלי קרב) ושלחן של כלי קרב או לחם קרב או תרצו לברך למלך בכל כלי הקרב, שהרי השלחן לא עולה בלי קרב.

¹⁷²⁸ חציפו (דפ"ו).

¹⁷²⁹ ארחה (דפ"ו).

¹⁷³⁰ מהאי (דפ"ו).

¹⁷³¹ כל דאתיין מדרגיה כמו ר"ה סבא, מניחין אותו העולם שהוא ימא ואזלין לזה העולם אחר חדושי תורה, וכמ"ש בפ' בלק (קפח ע"ב) אינן דאפי' נוני ימא רבא נפקין ביבשתא לגבייהו כו', אר"א נשיקה קדמאה על נונין כו', וז"ש ברא דנונא כו' שהוא ניצוץ מרע"ה (בהגר"א על תיקו"ז מב ע"ג).

¹⁷³² מתגרין (דפ"ו).

¹⁷³³ (ס"א או נהמא דקרבא ופתורא דמאני קרבא) (נוסף בדפ"ו).

אמר ר' אלעזר ברא רחמא חביבא קדישא [הכי בעינן] בכל הני זיני קרבא אשתדלנא בהו וידעינן לאנחא בחרבא¹⁷³⁴ ובקשתא וברומחא ובאבנין דקירטא ואנת רביא עד לא חמית היך מגיחין [קרבא גוברין] תקיפין דעלמא:	אמר רבי אלעזר, בן אהוב, חביב קדוש, כך אנו רוצים בכל המינים של הקרב האלה השתדלנו בהם, ויודעים אנו לערוך בחרב ובקשת וברומח ובאבני הקלע, ואתה תינוק עוד לא ראית איך עורכים קרב גברים חזקים של העולם.
חדי ההוא ינוקא אמר ודאי לא חמינא אבל כתיב (מלכים א' כ יא) אל יתהלל חוגר כמפתח¹⁷³⁵ אתקינא פתורא בנהמא ובכל מה דאצטריך א"ר אלעזר כמה חדו אית בלבאי ברביא דא וכמה חדושין יתחדשון על פתורא דא וע"ד אמרית דידענא דזני [פעמוני רוחא] (פעמונא) קדישא הו אולין ביה:	שמח אותו תינוק, אמר ודאי שלא ראיתי, אבל כתוב "אל יתהלל חוגר כמפתח", התקינא שלחן בלחם, ובכל מה שצריך. אמר רבי אלעזר כמה שמחה יש בלבי בתינוק זה, וכמה חדושים יתחדשו על שלחן זה, ולכן אמרתי שידעתי שזוג פעמוני רוח הקודש היו הולכים בה.
אמר ההוא ינוקא מאן דבעי (ל)נהמא על פום חרבא ייכול חדי ר' אלעזר אהדר וקריב ינוקא לגביה א"ל בגין דשבחת גרמך אית לך למינח קרבא בקדמיתא ואנא אמרית [בקדמיתא] דקרבא ליהוי בתר אכילה אבל השתא מאן דבעי סולתא [תולה]¹⁷³⁶ (ג"א ייתי) מאני קרבא בידוי אמר ר' אלעזר לך יאות לאחזאה מאינן מאני קרבא דילך:	אמר אותו תינוק, מי שרוצה לחם על פי החרב יאכל. שמח רבי אלעזר חזר וקרב התינוק אליו, אמר לו משום ששבחת עצמך, אתה יש לך ללחום קרב בתחלה, ואני אמרתי בתחלה, שהקרב יהיה אחרי האכילה. אבל כעת מי שרוצה סולת, תולה (יביא) כלי הקרב בידיו, אמר רבי אלעזר לך ראוי להראות מאותם כלי הקרב שלך.
פתח [ההוא ינוקא] ואמר (במדבר טו יט) והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה ליי' קרא דא על עמר¹⁷³⁷ התנופה אתמר¹⁷³⁸ מאי תנופה אי בגין דאניף¹⁷³⁹ ליה כהנא לעילא איהו¹⁷⁴⁰ תנופה מאי אכפת לן אי אניף¹⁷⁴¹ אי מאיך אלא ודאי (אי) אצטריך	פתח אותו תינוק ואמר "והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'", פסוק זה נאמר על עומר התנופה, מהו "תנופה", אם בגלל שהניפה הכהן למעלה, היא תנופה, מה אכפת לנו אם הניף אם הנמיך.

¹⁷³⁴ כתיב בס' אור ישראל, חר"ב גי' ר"ו כמ"ש הרב ז"ל בפ' וחרב פיפיות בידם והיינו בחרבא, וברומחא הם רמ"ח תיבין דק"ש עם ו' פעמים אלהים שהם מוחין דקטנות דאור"א כמ"ש הרב בכוונת ק"ש. ובקשתא הוא יסוד בסוד זרע יורה כחץ, ובאבנין וכו' פי' כדאיתא בפ' שופטים לדון סמא"ל באבן דאיהי יו"ד ובה' אצבען דיד דאינן ה' ובקנה דדרוע' דאיהו ו' ובכתף דתמן ה' ולכן אמר לקמן הא ידענא דחילא דדרועא דילך אתחלש (מ"מ).

¹⁷³⁵ שכבר נלחם ונצח ורומז שכבר נצח לר' יהודה ורבי יצחק לעיל שהם חבירים לר"א ורבי אבא וז"ש אל תתהללו אתם שחוגרים כדי להלחם עמו כמו אני שמפתח (מ"מ).

¹⁷³⁶ עולה (דפ"א).

¹⁷³⁷ עומר (דפ"ו).

¹⁷³⁸ צ"ע דהאי קרא בחלה כתיב ואיך דריש ליה בעומר התנופה (רח"ו), ונלע"ד דמיתורא קדרים דכיון דכתיב לבתר מראשית עריסותיכם חלה וכו', למה כתיב ברישא והיה באכלכם וכו', לכך דריש ליה על עמר התנופה באם אינו ענין וכו' (מ"מ).

¹⁷³⁹ אין מלת תנופה מורה זה מפני כי עיקר התנופה היה להרים אותה למעלה וממלת תנופה לא נפקא לן מידי, מפני כי מלת תנופה אינו מורה לא להרים ולא להשפיל (אור יקר).

¹⁷⁴⁰ איהי (דפ"ו).

¹⁷⁴¹ כי מלת תנופה אינו מוכיח לזה דבר, ולומר דאין הכי נמי שלא היה צריך (אור יקר). ר"ל כבר ידענו הדין מפ' והניף וא"כ מאי קמ"ל ותירץ שבא לרמוז שיעלו השכינה למעלה כמ"ש בסמוך תנופה (רח"ו).

ולארמא להו לעילא¹⁷⁴² והיינו תרומה ואע"ג¹⁷⁴³ דדרשינן תרי ממאה והכי הוא אבל תנופה מאי וס"א דא הוא ארמאות:	אלא ודאי צריך להרימה למעלה, והיינו תרומה. ואף על גב שדרשנו שנים ממאה, וכך זה, אבל תנופה מהי (זו) הרמה.
וורזא דחכמתא הכא אי חסידי קדישין מארי דרומחין לא שמשותן לר' שמעיה חסידא דאי לאו תנדעון תנופה מאי היא חטה מאי היא ושעורה (שעורא) מאי היא תנופה דקאמרינן היינו תנ"ו פ"ה ורזא דיליה (ירמיה יג טז) תנו כבוד¹⁷⁴⁴ ליי' אלהיכם דהא פה (עלאה) היינו כבוד דבעינן למיהב ליה לקב"ה וע"ד אבעי לן לארמא לעילא לאחזאה דלית אינון יהבין אלא להאי פה¹⁷⁴⁵ דלית שבחא למלכא עלאה אלא כד ישראל מתקני ליה ולהאי כבוד ויהבי ליה למלכא [כבוד] ודא הוא תנו פה [תנו כבוד] וארמא איהו ודאי:	וסוד חכמה כאן, אי חסידים קדושים בעלי רומחים, לא שמשותם את רבי שמעיה החסיד, שאם לא תדעו מהי תנופה מהי חטה מהי שעורה. תנופה שאמרנו היינו תנ"ו פ"ה, וסוד שלו "תנו לה' אלהיכם כבוד" שהרי פה (עליון) היינו כבוד שרוצים לתת לקדוש ברוך הוא, ולכן צריכים להרים למעלה, להראות (שאינם נותנים אלא לפה הזה) שאנו נותנים לו ל"פה" הזה, שאין שבח למלך העליון אלא כשישראל מתקנים לו לכבוד הזה, ונותנים כבוד למלך, וזהו תנו פה, תנו כבוד והרמה היא בודאי.
קרא דשרינן ביה (במדבר טו יט) והיה באכלכם מלחם הארץ וכי לחם הארץ שעורה¹⁷⁴⁶ איהו לאו הכי ואנן שעורה ומקריבין בגין דשעורה (דקריבין בגין דשעורא) קדמאה לשאר נהמא דעלמא שעורה איהו [שיעור ה"א]¹⁷⁴⁷ שעורה דה"א אחר ידיע הוא בשיעורא דה"א¹⁷⁴⁸ [חטה נקודה] באמצעיתא דלית חולקא לסטרא אחרא דחובא תמן (אלא) חטה ברתא [דמחטא חטא בה דגן ודא] [דמתחטא] לקמי' (ה) אבוה ועבדא (א) לה רעותה ומיא¹⁷⁴⁹ חטה¹⁷⁵⁰ כללא דכ"ב אתוון:	הפסוק שהתחלנו [בן] "והיה באכלכם מלחם הארץ", וכי לחם הארץ היא, שעורה לא כך, ואנו מקריבים שעורה, משום ששעורה קדמה לשאר הלחם שבעולם, שעורה הוא (שעור ה"א שהרי מקום) שעורה של ה"א מקום ידוע הוא, בשעור של ה"א (חטה בה"א נקודה וכו'). חטה נקודה באמצע, שאין חלק לצד האחר שחטא שם, (אלא) חטה בת שמתחטאת לפני אביה ועושה רצונה, ומה חטה כלל עשרים ושנים אותיות.

¹⁷⁴² וענין זה אינו מוכרח ממלת תנופה אלא ממלת תרומה שהוא לשון הגבהה (אור יקר). פי' להרים השכינה למעלה וז"ש והיינו תרומה (מ"מ).

¹⁷⁴³ ר"ל אעפ"י דדרשינן תרי ממאה מ"מ עיקר מלת תרומה ותנופה היינו להרים השכינה וכדמסיק וז"ש תרימו תרומה לה' שתרומוהו למעלה, ולגלות ג"כ על מלת תנופה שהיא תנופה (מ"מ).

¹⁷⁴⁴ פי' מלכות הנק' כבוד תחברו אותה עם זעיר (מ"מ).

¹⁷⁴⁵ פי' שאין מחברים עם זעיר אלא השכינה הנק' פה ולא הס"א כמ"ש בפ' תרומה בייחוד ק"ש (מ"מ) (ס"א דלית אינון יהבין אלא להאי פה) דליה אנן יהבין להאי פה (דפ"ו).

¹⁷⁴⁶ פי' שהמלכות לחמה העיקרי הם ה' חסדים שמתכוננים אותה בסוד והוכן בחדס כסא, וא"כ היכי קארי לשעורה שהיא ה' גבורות לחם הארץ, ותירץ בגין דשעורה קדמאה וכו' שר"ל שהגבורות מהם נבנית תחלה ואח"כ החסדים לכך קראם לחם הארץ (מ"מ).

¹⁷⁴⁷ פי' שעורה הם ה' גבו' ומהם נבנית המ' ה' (מ"מ).

¹⁷⁴⁸ (ס"א חטה בה"א נקודה וכו') (נוסף בדפ"ו).

¹⁷⁴⁹ רעותא ומה (דפ"ו).

¹⁷⁵⁰ פי' הם החסדים כמ"ש הרב ז"ל בדרוש שבועות והל"ב אתוון הם החסדים (מ"מ).

וא"ר אלעזר אע"ג דהוה לן למשמע¹⁷⁵¹ הכא אית לן למימר ולדרכא קשתא אמר ההוא ינוקא הא מנגא לקבל גירא אמר רבי אלעזר ודאי חטה הכי קרינן לה אבל חמינן בשבטים כלהו דלית בהו ח"ט ובה אית ח"ט וקרינן חטה:	אמר רבי אלעזר, אף על גב שהיה לנו לשמוע, כאן יש לנו לומר, ולדרך קשת אמר אותו תינוק, הרי מגן מול החץ. אמר רבי אלעזר, ודאי חטה כך קוראים לה, אבל ראינו בשבטים כולם אין בהם ח"ט, ובה יש ח"ט, וקוראים חטה.
אמר ההוא ינוקא ודאי הכי הוא דהא ח"ט שריא סמיך לה בהו בשבטין לא הוו אתוון אלין דקא אתו מסטרא דקדושה ודלעילא אבל לנגבה שריא¹⁷⁵² ואי [דתפיק] ובעית לאפקא (תימא לא תפיק) חרבא ותימא אמאי נקמת אתוון אלין ההוא¹⁷⁵³ ברתא אלא אי [תנדע] (למנדע) חובא דאדם הראשון דאמרו חט"ה הוה תנדע [הא ואילנא דא כד נצח כלא] (כלא ואילנא דא נצח) סטרא דטוב נקיט לכל סטרא אחרא וכפייא ליה:	אמר אותו תינוק, ודאי כך זה, שהרי ח"ט חונה סמוך לה, בשבטים אין האותיות האלו, שהרי באו מצד קדושה העליונה, אבל שורה אליה. ואם תרצה להוציא חרב ותאמר למה נקטה אותיות אלו, הבת הזו, אלא אם תדע חטא אדם הראשון, שאמרו חטה היה, תדע זה, ועץ זה כשנצח הכל, צד הטוב נקט לכל הצד האחר וכופף אותו.
חברייא קדמאי פרישו מלה דא ושרו לה מרחיק חטה סתם¹⁷⁵⁴ אתו בתראי ואמרו חטה ממש אתא ישעיהו¹⁷⁵⁵ ופריש לה דכתיב (ישעיה נד יד) וממחתה כי לא תקרב אליך וע"כ נקודה באמצעיתא¹⁷⁵⁶ דלא יהא חטאה דאלו נקודה לא הוי חטאה	החברים הראשונים פרשו דבר זה, ושמו אותה מרחוק. חטה סתם באו אחרונים, ואמרו חטה ממש. בא ישעיה ופרשה, שכתוב "וממחתה כי לא תקרב אליך", ולכן נקודה באמצע שלא תהיה חטאה, שאלו לא היתה נקודה תהיה חטאה, וחלוק בין ט' לת'.

¹⁷⁵¹ דע כי חטה ושעורה שניהם במלכות וכמש"ה ארץ חטה ושעורה כו' והענין הוא כי אין דבר בכל הנבראים שלא נברא באלו הכ"ב אותיות כנודע מס' יצירה והנה הכ"ב אותיות שבמלכות אשר מהם נוצרה ונאצלה הם הנקראים חטה בגמטריא כ"ב (שער המצו' במצות שתי הלחם) והחמשה אותיות דמנצפ"ך הכפולות אשר בהם הנקראים שעורה לפי שאותיות מנצפ"ך הם כפולות כנודע והם בגמטריא עם עשר הכללים תק"ע והעשר אותיות שהם עשר הגבורות עצמן הרי תק"ף כמנין שעורה והנה אלו החמש גבורות דמנצפ"ך הם העושים פרצו' המלכות ולכן אלו מקדימות לבא בעולם. כמ"ש בגין דשערה קדמא לשאר נהמא בעלמא כו' כי על ידי החמשה גבורות האלו נתחלת בנין פרצוף המלכות ותיקונה ועל ידם נגמר פרצופה כנודע. וגם זהו סוד מ"ש בפ' אמור דצ"ו ע"א בר"מ כי מנחת שעורים שמקריבין בפסח הוא כדוגמת מנחת הסוטה שהיתה של שעורים כו' ומסטרא אחרא אשת זנונים כד ארז בה ערקת כו' והטעם הוא כי להיות השעורה בחינת ה"ג המכלים את הכל ערקת (שער מאמרי רשב"י).

¹⁷⁵² כשושנה בין החוחים (רח"ו).

¹⁷⁵³ ההיא (דפ"ו).

¹⁷⁵⁴ לשון חטא (רח"ו).

¹⁷⁵⁵ ישעיה (דפ"ו).

¹⁷⁵⁶ פי' יש דגש באמצע ט' של חטה דאל"כ היו חוטפים החי"ת בקריאה והיה נשמע כמו חטאה אבל כשיש דגש ר"ל כמו חטטה ולא חטה כן שמעתי ממורי זלה"ה (רח"ו), ולפ"ז אתי שפיר שקדמאי שאמרו שחטה סתם הוא לשון חטא שעדיין לא נפרדה הקליפה. ובתראי שאמרו חטה ממש בדגש רמזו לנו שנפרדה הקליפה ונשברה, וזהו שפי' ישעיה וממחתה וכו' שנשברה ס"א וז"ש בסמוך חבירו לס"א ברירו דילה ר"ל שנשברה הקליפה, והקדושה נשארה לבדה. בחי' דף ח' וז"ל וכמ"ש בזוהר בפ' בלק כי מוץ ותבן הם ב' קליפ' ולכן מלת חטה בה אותיות ח"ט שהם מורים על הס"א הנדבכת בה' שבסופה כי מפני כן לא היו ב' אותיות אלו בשבטים לפי שהיו שבטי יה. וכשמפריד מוץ ותבן שהם ב' קליפות, מן החטה שהיא הקדושה בזה גורם פירוד לס"טא שהם זרין מוץ ותבן הנדבקים בחטה, ובדף ט' כתב וז"ל הזוהר משפטים דף ק"ך ע"ב אומרו כי צריך לברר את החטים מכל פסולת ועד דיתברר לא שרייא יר"ד על ה' ואינו מתקיים כי יד על כס יה, ר"ל מי"ד בניסן צריך שיהיה הכנה לחיבור שם י"ה וזה ימצא ע"י הבירור (מ"מ).

שברו את הצד האחר ברור (שלה) של הדבר.	להוי וחלופא בין מ' לת' תבירו לסטרא אחרא ברירו [דילה] (דמלה):
אתם החברים שלא שמתם את רבי	אתון חברייא דלא שמתון לר'
שמעיה החסיד, אומרים שבחמשת מיני דגן אין חלק לצד האחר, ולא כך, שהרי כל מה שנבלה בארץ, יש בו חלק לצד האחר, ומהו חלקו יש לו, מוץ, שתדפנו רוח, שכתוב "לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח", וזוהי רוח של קדושה, וכתוב "כי רוח עברה בו ואיננו וגו'", משום שרוח הקודש מפזרתו בכל צדדי העולם, שלא ימצא זה בנקבה.	קפט/א שמעיה חסידא אמרין ודבחמשת (דבשבעת) זיני דגן לא אית חולקא לסטר אחרא ולא הכי דהא כל מה דאתבלי בארעא לסטר אחרא אית ביה חולקא ומאן חולקא אית ליה מוץ דתדפנו רוח דכתיב (תהלים א ד) לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח ¹⁷⁵⁷ וודא הוא רוחא דקדושא וכתיב (שם קג טז) כי רוח עברה בו ואיננו וגו' בגין דרוח ק(ו)דשא מפזר ליה בכל סטרינ דעלמא דלא ישתכח [דא] בנוקבא:
הזכר מהו, תבן. ומוץ ותבן הולכים כאחד, ולכן פטור ממעשר שאין בו חלק בקדושה. ה' דגן בנקיון (של דגן) בלי תבן ומוץ, ח"ט, זכר ונקבה, מוץ ותבן. ה' בנקיון הדגן, ולכן שלמות העץ הוא חטה, והעץ שחטא בו אדם הראשון היה חטה, שהכל הוא בסוד. ובדבר חטה (בקדושה ה' נקיון הדגן בלי תבן ומוץ, ועל זה שלמות האילן הוא חטה, והכל הוא בסוד החטה) תמה רבי אלעזר ותמהו החברים, אמר רבי אלעזר ודאי כך זה.	דכורא מאי הוא תבן ומוץ ותבן כחדא אזלינ ועל דא פטור ממעשר דלית ובהו (להו) חולקא בקדושה ה' דגן בנקיון [בלא מוץ ותבן חטא ¹⁷⁵⁸ דכר ונוקבא מוץ ותבן ה בנקיון] דדגן וע"ד שלימו [דאילנא חטה] איהו ואילנא דחטא ב(י)ה אדם הראשון [חטה] (אילני) הוה דכלא איהו ברזא [ובמלה] דחטה ¹⁷⁵⁹ וס"א בקודשא ה' נקיו דדגן בלא תבן ומוץ וע"ד שלימו דאילנא חטה איהו וכלא איהו ברזא דחטה תווה ר"א ותווהו חברייא א"ר אלעזר ודאי הכי הוא:
אמר אותו תינוק, כך זה בודאי, הפסוק שרויים בו, שהרי שעורה קדמה לבא לעולם, והיא מתוקנת	אמר [ההוא] ינוקא הכי הוא ודאי קרא דשרינן ביה דהא שעורה אקדים ¹⁷⁶⁰ למיתי לעלמא ¹⁷⁶¹ ואיהו מתותקן למיכלא דבעירא

¹⁷⁵⁷ כל העון והרע הנה הוא יתבטל מכל וכל, ועל זה הוא כל עיקר האש של גיהנם, לשרוף ולכלה את הרע וכל הטומאה והזוהמא כולה, וכן יתבטל האדם בליעל כולו וכן כל תולדותיו. [ע' תיקונים ריש תיקון כ"ד (עז ע"א) ובזוהר (פ' בלק קפט ע"א) ובדברינו לעיל ענף ד'], כי עליהם נאמר (תהלים צב י) כי הנה אויבך יאבדו, שהם יאבדו ויכלו בכליון גמור, וליהט אותם היום הבא אשר לא יעזוב להם שורש וענף (שם), כי הם כולם יתבטלו מכל וכל. אמנם זה יהיה רק אחר שיברר מהם כל הניצוצי קדושה שנתערב בהם, וישארו ריק מכל וכל, אז יתקיים עליהם מ"ש (מלאכי ג יט) והיו כל זדים וכל עושי רשעה קש וליהט אותם היום הבא כו' (דע"ה ח"ב עז ע"א).

¹⁷⁵⁸ "בלא מוץ ותבן חטא" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "דדגן בלא תבן ומוץ ח"ט".
¹⁷⁵⁹ ור"ל דחט של חטה הם רומזים למוץ ותבן שהם נוקבא ודכורא דקליפה, אבל ה' בלא חטאה מורה על המ' לבדה ונפרדה הקליפה ממנה, ואע"פ שאמר לעיל שחטה בדגש ברירו מסטרא אחרא יש לומר דמ"ש הכא שחטה היא כמוץ ותבן כלולים בה, דהיינו אילן שלם בקליפתו היינו חטה בלא דגש, אבל חטה בדגש ברירו מס"א (מ"מ).

¹⁷⁶⁰ נוקבא דז"א בבחי' דינין שבה שהם ב"פ מנצפ"ך גימ' שער"ה (רח"ו). [ע' שער מאמרי רשב"י הובא לעיל קפח ע"ב].

¹⁷⁶¹ והוא כל אורות דהנקודות שהיו כולם גבורות גדולים ומהם נפלו הניצוצין בעולם התווה (דע"ה ח"ב נה ע"ג).

סתם¹⁷⁶² ואיהו רזא דאלף הרים¹⁷⁶³ דמגדלין בכל יומא והיא אכלה לון¹⁷⁶⁴ ואקרי לחם תרומה מיכלא דההוא תרומה¹⁷⁶⁵ ואתקריב בליליא דהא כתיב (ויקרא כב ז) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא:	למאכל, בהמה סתם היא סוד אלף הרים שמגדלים בכל יום, והיא אוכלת אותם ונקראת לחם תרומה, אוכל של אותה תרומה, (ונקצרת) ונקרבת בלילה, שהרי כתוב "ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא".
מן הקדשים דא תרומה מן הקדשים ולא קדשים דהא קדש סתם לא אקרי תרומה דח[ו]מר בקדש מבתרומה תנן ארעא קדישא ברשו דקב"ה הות ורשו אחרא לא עאל תמן היך אבדיקת ארעא אי קיימת במהימנותא ולא אתחברת ברשו אחרא בקריבו דתרומה דא דשעורים¹⁷⁶⁶ כגוונא דרזא דסומה¹⁷⁶⁷:	"מן הקדשים" זו תרומה, מן הקדשים ולא קדשים, שהרי קדש סתם לא נקרא תרומה, שחומר בקודש מבתרומה למדנו. ארץ הקדושה ברשות הקדוש ברוך הוא היתה, ורשות אחרת לא נכנסה לשם, איך נבדקת הארץ אם עומדת באמונה ולא התחברה ברשות אחרת, בהקרבת תרומה זו של שעורים, כדוגמת סוד הסוטה.
א"ר אבא ודאי שננא דחרבא לגבך אמר ההוא ינוקא ודאי אתקפנא במגן וציונה לאננא מניה א"ר אבא ארעא קדישא לית בה רשו אחרא ולא עאל תמן מוץ ותבן ממאן הוו:	אמר רבי אבא, ודאי שנינות החרב אליך. אמר אותו תינוק, ודאי התחזקתי במגן וצנה להתגונן ממנו. אמר רבי אבא בארץ הקדושה אין רשות אחרת ולא נכנסת לשם, מוץ ותבן ממה היו.
פתח ההוא ינוקא ואמר (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו וגו' וכתיב (בראשית א כח) ויאמר להם אלהים פרו ורבו¹⁷⁶⁸ [וכי] (ו)אי לאו דאתא נחש על חוה לא [יעביד]¹⁷⁶⁹ (אעביד) תולדין לעלמא או אי לא תאבו ישראל בעובדא דעגלא לא יעבדון תולדין אלא ודאי אי לא ייתי נחש על חוה תולדין יעביד אדם [מיד] ודאי דהא גזרה [אתגזר] (יתגזר) מיד דאתברי דכתיב	פתח אותו תינוק ואמר "ויברא אלהים את האדם בצלמו וגו'", וכתוב "ויאמר להם אלהים פרו ורבו", וכי אם לא שבא נחש על חוה, לא יעשה תולדות לעולם, או אם לא חטאו ישראל במעשה העגל, לא יעשו תולדות, אלא ודאי אם לא יבא נחש על חוה, יעשה אדם תולדות מיד ודאי, שהרי נגזרה גזרה מיד שנברא, שכתוב "פרו ורבו ומלאו את הארץ", ואותם תולדות היו כולם בנקיון ללא

¹⁷⁶² ר"ל בהמות בהררי אלף, בהמה הידוע, בסוד אדם ובהמה, ה' אלהים (יהל אור ח"ב לד ע"ב). ר"ל כי הגם שגם כל אותן הניצוצין נקראו ג"כ בשם בהמות בהררי אלף כנ"ל, אך הבעירא סתם הוא המלכות שהיא שם ב"ן אשר בהיכל קודש הקדשים דהבריא, כי היא השורש והכולל את כולם (דע"ה ח"ב נה ע"ג).

¹⁷⁶³ אל שדי במילואו בעולם הבריא עולה אל"ף (רח"ו).

¹⁷⁶⁴ אלף יומין דשם כידוע (יהל אור ח"ב לד ע"ב).

¹⁷⁶⁵ מלכות (רח"ו). הוא מלכות כמ"ש בפ' שמיני (מ ע"ב) (דע"ה ח"ב נג ע"ד). (ס"א ואתקצר) (נוסף בדפ"ו).

¹⁷⁶⁶ נ"ל שהיה ניכר זה בעשן המערכה (רח"ו). ר"ל אם שהיה הולך למישור או לא ח"ו, וכמ"ש בפ' תרומה (ק"ל ע"א קמ"א ע"א) (וע"ד שאמרו ביומא סוף פרק א' ע"ש) (דע"ה ח"א פ ע"ב). עי' ח"ב קל ע"א קמא ע"א רמב ע"ב (לש"ו).

¹⁷⁶⁷ פי' כמו שהסוטה היתה נבדקת ע"י המים אם טהורה אם טמאה (מ"מ), עי' לעיל צז ע"א ברע"מ (לש"ו).

¹⁷⁶⁸ הקדים פסוק זה לסייע לדבריו שאפי' לא חטא אדם מוכרח לקיים פריה ורביה שהרי הקדים פסוק זה מיד אחר שנברא אדם צוהו בפריה ורביה כדמפרש (מ"מ).

¹⁷⁶⁹ נח סא ע"א (הערת הזהר).

פרו ורבו ומלאו את הארץ ואינן תולדין כלהון יהון¹⁷⁷⁰ בנקיו¹⁷⁷¹ בלא זהמא¹⁷⁷² כלל¹⁷⁷³ אוף הכי ארעא קדישא דהא לא עאל בה רשו אחרא [אית בה] (כלל עבדת) מוין ותבן דלאו מההוא סמך¹⁷⁷⁴:	זוהמא כלל, גם כך הארץ הקדושה, שהרי לא נכנסה בה רשות אחרת, יש בה מוץ ותבן, שלא מאותו הצד.
ולבר מארעא ההוא מוין ותבן דסמך אחרא הוי דאזלא בתר קדושה כקוף בתר¹⁷⁷⁵ בני נשא אתו ר"א וחברייא ונשקוה¹⁷⁷⁶ א"ל ודאמין (דאמו) לי דרווחנא במאני קרבא נהמא דפתורא א"ר אלעזר ודאי הכי הוא דהא כל זיני קרבא בידך אינן ומצלחן בידך אתו ונשקוהו כמלקדמין:	ומחוץ לארץ, אותו מוץ ותבן דצד אחר הוא, שהולכים אחר קדושה כקוף אחרי בני אדם. באו רבי אלעזר והחברים ונשקוהו, אמר לו נדמה לי שהרווחנו בכלי הקרב לחם השלחן. אמר רבי אלעזר, ודאי כך זה, שהרי כל מיני קרב הם בידך ומצליחים בידך, באו ונשקוהו כמקדם.
פתח איהו ואמר (בראשית מ י) ובגפן שלשה שריגים וגו' עד הכא חזיונא דמלה דהא מכאן ולהלאה חזיונא דיליה הוה דכתיב (שם יא) וכוס פרעה בידי אבל חזיונא דמלה בגיניה דיוסף הוה ולבשרא ליה דישמע יוסף וינדע:	פתח הוא ואמר "ובגפן שלשה שריגים וגו'", עד כאן חזיון הדבר, שהרי מכאן והלאה חזיונו היה, שכתוב "וכוס פרעה בידך", אבל חזיון הדבר היה בגלל יוסף, ולבשרו שישמע יוסף וידע.
תנינן שבעה רקיעין אינן ואינן (שבעה) היכלין ושית אינן¹⁷⁷⁷ וחמש אינן¹⁷⁷⁸ וכלהו נפקי מנו¹⁷⁷⁹ עתיקא [קדישא] עלאה ההוא יין (ד) משיך ליה יעקב מרחיק וסחיט ליה	שנינו שבעה רקיעים הם, והם (שבעה) היכלות, וששה הם, וחמשה הם, וכולם יוצאים מתוך יין עתיק עלין. אותו יין משכו יעקב מרחוק, וסחטו מענבי אותה הגפן, אז יעקב

¹⁷⁷⁰ יהון כלהון (דפ"ו).

¹⁷⁷¹ אם שזכינו שלא נכשל אדה"ר גם בחטא ההסתכלות, אז לא השתרבב הרע למעלה ולא היה מתלבש הרע בשום גוף כלל, ואז לא היה המציאות דא"ה כלל, וכמ"ש האריז"ל בספר הגלגולים (פרק נח) וכן בלק"ת (תהילים מזמור לב) (דע"ה ח"ב מא ע"ג).

¹⁷⁷² זוהמא (דפ"ו).

¹⁷⁷³ עי' תיקו"ז ריש תיקון כד סמ' כו' ואיהו כללא כו' (לש"ו). ז"ל: בראשית יר"א שב"ת (ובה) שבתותי תהא דחיל יר"א תורה יר"א ברי"ת כמה דצריך נטירו דברית דלא יעול ליה ברשו נוכראה כגוונא דא צריך בר נש נטירו דשבת דלא לאפקא מרשות היחיד ויעול ברשות הרבים רשות היחיד איהי שכינתא רחבו ד' ואינן יהו"ה וגבהו עשרה יר"ד ה"א וא"ו ה"א רשות הרבים נחש אשת זנונים¹⁷⁷³ סם דאל אחר דאיהו סמא"ל ואיהו כללא דשבעין אומין ואיהי חללה זונה ובעלה חלול שבת איהו ובגין דא מאן דאפיק מרשות היחיד לרשות הרבים חייב סקילה. תרגום: בראשית, יר"א שב"ת (ובה) שבתותי תהיה ירא, יר"א תורה, יר"א ברי"ת. כמו שצריך שמירת הברית, שלא יכניסנה לרשות זרה. כדוגמא זה, צריך אדם שמירת שבת, שלא להוציא מרשות היחיד ויכניס לרשות הרבים. רשות היחיד היא השכינה, רחבו ד', והם יהו"ה. וגבהו עשרה, יר"ד ה"א וא"ו ה"א. רשות הרבים, נחש אשת זנונים, סם של אל אחר, שהוא סמא"ל, והוא הכלל של שבעים אומות, והיא חללה זונה, ובעלה הוא חלול שבת. ולכן, מי שמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים חייב סקילה.

¹⁷⁷⁴ שהם מקליפת נוגה מצד הטוב משא"כ בעת החטא שהוא מצד הרע דנוגה (רח"ו).

¹⁷⁷⁵ פי' כי יש ג"כ בקדושה מוץ ותבן מוץ גימ' קל"ו ה"ח שמקבלת מת"ת שהוא ו' תב"ן ת' מלכות ב"ן שבמלכות (רח"ו).

¹⁷⁷⁶ ונשקוהו (דפ"ו).

¹⁷⁷⁷ ו"ק (רח"ו).

¹⁷⁷⁸ בלתי מגין היסוד (רח"ו).

¹⁷⁷⁹ יין (נוסף בדפ"ו).

מענבים דההוא גפן כדין יעקב אמישך ליה ההוא יין דקא אתחזי ליה¹⁷⁸⁰ וחדו ושתה¹⁷⁸¹ [הה"ד] (ההוא לו דכתיב) (בראשית כו כה) ויבא לו יין וישת הכא [אכל] ואכלילו (אכלי ל)עילא ותתא וע"ד ארחיק מלה ומשיך לה במשיכו דתרי תנועי והיינו לו ליה לתתא ליה לעילא (בתרין סטרין אחיד):	המשיך אותו יין שנראה לו, ושמח ושתה, זהו שכתוב "ויבא לו יין וישת", כאן נכלל למעלה ולמטה, ולכן הרחיק הדבר, ומשכו במשיכות שתי תנועות, והיינו לו, לו למטה, לו למעלה (בשני צדדים אחז).
חנוך מטטרון אמר ויבא לו יין דארמי מיא בה(ה)וא יין¹⁷⁸² ואי לאו דארמי ביה מים לא יכיל למסבל ושפיר אמר חנוך (ו)מטטרון ובג"כ אמישך ולו בתרי טעמי דהא בתרין סטרין אחידו (ליה טעמא) וההוא יין אזיל מדרגא לדרגא וכלהו טעמין ביה עד דיוסף וצדיקא¹⁷⁸³ (חסידא) טעים ליה ודאיהו (דהיינו) דוד נאמן הה"ד (שיה"ש ז י) כיון הטוב הולך לדודי למישרים	חנוך מטטרון אמר "ויבא לו יין" ששם מים באותו יין, אם לא ישים בו מים לא יכול לסבול ונאה. אמר חנוך מטטרון, ולכן המשיכו בשני טעמים, שהרי בשני צדדים אחוז, ואותו יין הלך מדרגה לדרגה וכל הטעמים בו, עד שיוסף הצדיק טעם אותו, שהוא דוד נאמן, זהו שכתוב "כיון הטוב הולך לדודי למישרים",
קפמ"ב	
מהו כיון הטוב דאתא יעקב וארמי ביה מיא [דא] הוא יין הטוב והכי הוא כמה דאמר חנוך מטטרון:	מהו "כיון הטוב", שבא יעקב ושם בו מים, זהו "יין הטוב", וכך זה, כמו שאמר חנוך מטטרון.
תווה ר' אלעזר ותווה ר' אבא אמרו הא (חמרא) [וס"י מלאך] דילך הוא נצחת מלאכא [קדישא אפומא]¹⁷⁸⁴ (שליחא ברוא) רוח קודשא א"ל עד כען ההוא גפן¹⁷⁸⁵ מחכא למעבד פירין ובגפן דא איה¹⁷⁸⁶ גפן דאשתמודעא בקודשא בגין [דאית גפן] (דסטרא) אחרא דאיה¹⁷⁸⁷ אקרי גפן נכריה וענבים דילה¹⁷⁸⁸ לא אינון ענבים אלא קשין אחידין לבא נשכין ככלבא אינון ענבים אקרון (ירמיה ב כא) סורי הגפן נכריה אבל גפן דא [עלה] כתיב ובגפן ההיא דאשתמודעא [ההיא דכל קדישין]¹⁷⁸⁹ (האי דכל קודשין) טעמו חמרא¹⁷⁹⁰ עתיקא¹⁷⁹¹	תמה רבי אלעזר, ותמה רבי אבא. אמרו הרי היין (ס"י מלאך) שלך הוא נצח מלאך קדוש על פי (פה) רוח הקודש. אמר לו, עד עתה אותה גפן מחכה לעשות פירות, ובגפן זוהי גפן הנודעת בקודש, משום שיש גפן אחרת שנקראת גפן נכריה, וענביה אינם ענבים, אלא קשים אוחזים את הלב, נושכים ככלב, אותם ענבים נקראים "סורי הגפן נכריה", אבל גפן זו עליה כתוב, ובגפן אותה הידועה, אותה שכל הקדושים טעמו יין עתיק, יין טוב, יין שיעקב נתן בו מים, עד שכל אלו שיודעים לטעם טעמו, אותו

¹⁷⁸⁰ מהבינה קו הגבורות (רח"ו).

¹⁷⁸¹ בראשית קמב ע"ב (הערת הזהר).

¹⁷⁸² דע כי יצחק סוד הגבורות שביסוד דאימא והוא יין החזק והנה יעקב באותו יין שהשקה
לאביו הטיל בו מים שהם החסדים שביסוד דאבא כי משם שורש יעקב וז"ס תרין טעמי שהם
דמות שני ווי"ן רמז שחיבר ב' יסודות דא"א כי יסוד הוא בחי' ו' קטנה (רח"ו).

¹⁷⁸³ יסוד (רח"ו).

¹⁷⁸⁴ פומא (דפ"ק).

¹⁷⁸⁵ שעדין פירוש הכתוב שהתחיל לא פירשו (אור יקר).

¹⁷⁸⁶ איהו (דפ"ו).

¹⁷⁸⁷ דאיהו (דפ"ו).

¹⁷⁸⁸ הם כחות חצונים שהם כלבים צועקים (אור יקר), פי' גבורות שבה (מ"מ).

¹⁷⁸⁹ כגון יעקב ויצחק וכיוצא אמנם אדם ונח קלקלו בה (אור יקר).

¹⁷⁹⁰ שפע השמאל (אור יקר).

1792 חמרא טבא 1793 חמרא דיעקב 1794 יהב ביה מיא ע(ו)ד דכל אינון דידעין לטעמא חמרא טעמו ליה והוה טב 1795 לחכא:	והיה טוב לחך.
1796 גפן 1797 כד מטא 1798 ואינון תלת אושיטת תלתא שריגין 1799 דאבהן [דאתקדשת] דיוקנא (דאתקשטת) בהו ולית קדושה אלא ביין ולית ברכתא 1800 אלא ביין 1801 באתר דחדוה שאר 1802 והיא כפורחת ככלה דאתקשטת 1803 ועאלת ברחימו בחדוה 1804 דההוא יין 1805 דאתערב במיא 1806 כרין עלתה נצה 1807 סליקת רחימו דילה לגבי דודה ושריאת לגננא ולאעלא ברחימו וכרין אתמליין 1808 ואתבשלן אינון ענבין רכיבין 1809 ומליין מההוא חמרא טבא עתיקא וחמרא דיעקב ארמי ביה מיא:	ואותה גפן, כשמגיע אליה מושיטה שלשה שריגים, והם שלש דמויות, האבות שהתקדשה בהם, ואין קדושה אלא ביין, ואין ברכה אלא ביין, במקום ששמחה שורה, והיא כפורחת כמו כלה שמתקשטת ונכנסת באהבה, בשמחת אותו יין שהתערב במים, ואז עלתה נצה, עולה אהבתה לדודה ושורה לנגן ולהכנס באהבה, ואז מתמלאים ומתבשלים אותם ענבים רכות ומלאות מאותו יין טוב עתיק, יין שיעקב שם בו מים.
ועל דא מאן דמברך על היין ומטי על הארץ אצטריך למרמי ביה מיא בגין [דלית]	ועל זה מי שמברך על היין ומגיע ל"על הארץ" צריך לשים בו מים, בגלל שאין לו לברך רחם ה' על ישראל

- 1791 מהבינה (אור יקר).
 1792 מזוג במימי החסד (אור יקר).
 1793 כי יש חלוק גדול בין היות ההמזגה על ידי יעקב מהיותה בעצמה, לזה אמר שאינו אלא על
 ידי יעקב, ולא זו בלבד אלא שנכלל מכל הבחינות כדקאמר לעיל ונחית מדרגא לדרגא וזהו שאמר
 "עד דכל אינון דידעין" וכו' דהיינו כל בחינות הספירות (אור יקר).
 1794 יהיב (דפ"ו).
 1795 כי החיך הוא סוד הטועם כל המדות, ועם היות שיש חיך למעלה עם כל זה על דרך השאלה
 נאמר כאן על היסוד שהוא גם כן דומה לחכמה בקצתף ועם היות שהחיך הוא מצד החכמה שהיא
 ימינית עם כל זה מפני המזגתו נאות גם למדות הימין וזהו שאמר והוה טב לחכא (אור יקר).
 1796 מלכות (אור יקר).
 1797 היין הנזכר אליה היא ממש נכללת מהספירות העליונות (אור יקר).
 1798 נה"י (רח"ו), ור"ל לפי שבנין הנוקבא ומוחותיה הם מנ"ה דזעיר כי נצח דזעיר הם חח"ן
 דנוקבא, והוד בג"ה דילה, ויסוד דת"י דילה. ואותם מוחין שבתוכה מוציאה הארתם לתחתונים,
 וז"ש אושיטת ג' שריגין (מ"מ).
 1799 חותם הארת חג"ת והיינו דיוקנא דאבהן ולא אבהן ממש (רח"ו).
 1800 מפני שקדושה וברכה הם ימין ושמאל ואחר שהיין כלול משניהם כמבואר על הדרך הנרמז
 בהמזגה הנזכרת (אור יקר).
 1801 והרי אינו שהרי קדיש וקדושה אינו ביין וכמה מיני ברכות (אור יקר).
 1802 כלומר קדושה וברכה של שמחה כגון קידוש וקידושין וברכת מזון ושבע ברכות וכיוצא הם
 קדושה וברכה של שמחה, והטעם כי השמחה הוא ממקום שנמשך היין המשמח דהיינו מהבינה
 (אור יקר).
 1803 היינו קישוטי עצמה במאורות הספירות שבה (אור יקר).
 1804 היינו סוד האהבה המתעוררת מהשמאל ונגמרת בימין בסוד צפונית מערבית ואחר כך
 מערבית דרומית כדפי' בספ"ר שער מהות והנהגה (אור יקר).
 1805 צפונית (אור יקר).
 1806 דרומית (אור יקר).
 1807 פי' העלתה מ"ן (אור יקר, מ"מ).
 1808 היינו בחינות הספירות שבמלכות הנקראות מצד היין אשכולות, וכל אשכול ואשכול כלול
 מבחינות רבות והם ענבים, ולהיות שאם פתאום בבא השפע ההוא למלכות היה נשפע היה מכלה
 ושורף העולם בדיניה, לזה אמר שאינו נשפע מיד אלא מתערב שם עד גמר הזווג ואז יתבשלו
 הענבים והם [רבים] (רכים) והם תיקון הדין בה שיהיה לשמחה לזווג (אור יקר).
 1809 פי' שמתמק' הגבורות שבה (מ"מ).

(דאית) ליה לברכא רחם [ה'] על ישראל עמך [בר] במיא גו חמרא¹⁸¹⁰ ואי לאו מאן יכיל למסבל דא הוה לבשרא ליוסף בגין דביה הוה תליא מלתא:	עמך, פרט למים תוך היין, ואם לא מי יכול לסבול, זה היה לבשר ליוסף משום שבו היה הדבר תלוי.
חנוך מטטרו"ן אמר שלשה שריגים¹⁸¹¹ ודאי לקבל תלת אבהן והא ארבע אינון¹⁸¹² דילה אלא דא הוא דכתיב (בראשית מ י) והיא כפורחת בזמנא דאיהי סליקת ופרחת ובכנפיהא לסלקא (בכנפיהא) כדין עלתה נצה דא הוא ההוא רביעאה¹⁸¹³ דאשתאר דסליק בהרה ולא אתפרש מנה הה"ד (תהלים יח יא) וירכב על כרוב¹⁸¹⁴ ויעף כד יעוף כפורחת בזמנא דפורחת¹⁸¹⁵ ושפיר אמר חנוך מטטרו"ן והכי הוא:	חנוך מטטרו"ן אמר, שלשה שריגים בודאי כנגד שלשת האבות, והרי ארבעה הם, שלה, אלא זהו שכתוב "והיא כפורחת", בזמן שהיא עולה ופורחת בכנפיה לעלות, אז "עלתה נצה", זהו אותו רביעי שנשאר, שעולה אתה ולא נפרד ממנה, זהו שכתוב "וירכב על כרוב ויעף", כשיעוף כפורחת, בזמן שפורחת ונאה, אמר חנוך מטטרו"ן וכך זה.
ותוה רבי אלעזר ותוה¹⁸¹⁶ רבי אבא אמרו מלאכא קדישא שליחא¹⁸¹⁷ מלעילא הא חמרא דילך הוא נצחת ברזא דרוח קדשא אתו כלוה חברייא ונשקוהו א"ר אלעזר בריך רחמנא דשדרני הכא אמר ההוא ינוקא חבריא נהמא וחמרא עיוקרא דפתורא¹⁸¹⁸ אינון כל שאר מיכלא אבתרייהו אתמשך [והא] אורייתא רווחת לון ודילה אינון:	תמה רבי אלעזר ותמה רבי אבא, אמרו מלאך קדוש שליח מלמעלה, הרי יינך הוא נצחת בסוד רוח הקודש, באו כל החברים ונשקוהו, אמר רבי אלעזר ברוך הרחמן ששלחני לכאן. אמר אותו תינוק, חברים לחם ויין עיקר השלחן הם, כל שאר המאכלים נמשכים אחריהם, והתורה הרוויחה אותם, ושלה הם.
אורייתא בעאת מנייכו בבעו ברחימו ואמרה (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי והואיל ואורייתא זמינת לכו והיא בעאת מנייכו מלה דא אית לכו למעבד רעותא דילה ונ"א הוא במטו מנייכו הואיל ואיהי זמינא לכו דתעבדון רעותה אמרו הכי [הוא] ודאי יתבו ואכלו וחרו בהדיה כיון דאכלו אתעכבו על פתורא:	התורה רוצה מכם בבקשה באהבה, ואומרת "לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי", והואיל והתורה מזומנת לכם, והיא רוצה מכם, דבר זה יש לכם לעשות את רצונה (הוא), בבקשה מכם הואיל והיא מזומנת לכם, שתעשו רצונה, אמרו כך זה בודאי, ישבו ואכלו ושמחו אתו, כיון שאכלו התעכבו על השלחן.

¹⁸¹⁰ פי' חסדים דאבא בגבורות אימא (מ"מ).

¹⁸¹¹ הם שלש ספירות דהיינו חסד גבורה תפארת שבה כדמפרש ואזיל (אור יקר), פי' אוריאל רפאל גבריאל (רח"ו).

¹⁸¹² ארגמ"ן (רח"ו).

¹⁸¹³ מיכאל עמה תמיד ואינו נבדל ממנה (רח"ו).

¹⁸¹⁴ הכא מפרש כרוב הוא מיכ"אל (מ"מ).

¹⁸¹⁵ ושיעור הכתוב ובגפן שהיא מ' יש לה ג' שריגים תחתיה שהם אוריאל רפאל גבריאל וכדי שלא נקשה למה לא נזכר מיכ"אל, לכך תירץ הכתוב והיא כפורחת דאיידי בזמנא דפורחת לעילא ואז עלתה נצה דהיינו עלתה עם מיכ"אל שהוא נק' נצה ולא נשאר אלא שלשה (מ"מ).

¹⁸¹⁶ תווה ר"א ותווה (דפ"ו).

¹⁸¹⁷ פי' ודאי אתה נוצח אפי' מלאך שהוא שלוחו של מקום בכח רוח הקדש שבך, א"נ יש לפרש נצחת מלאכא שליחא הוא מט"ט שהינוק' מביא חידושו ואמרו לו מה שאמרת אתה הוא יפה משל מט"ט וכ"ז ברוח הקדש שבך (מ"מ).

¹⁸¹⁸ פי' לפי שאמר להם ב' חידושים פסוק א' והיה באכלכם מלחם וכו' שהוא נהמא, ופסוק ב' ובגפן שהוא חמרא וד"ש נהמא וחמרא עיקרא דפתורא (מ"מ).

פתח הוא ואמר "ויאמר מואב אל זקני מדין וגו'", "ויאמרו זקני מואב ואל זקני מדין" לא כתוב אלא "ויאמר מואב" נערים לקחו עצה מסבים, והסבים נמשכו אחריהם, והם נתנו להם עצה.	פתח איהו ואמר (במדבר כב ד) ויאמר מואב אל זקני מדין וגו' (ויאמר מואב אל זקני מדין) ויאמרו זקני מואב אל זקני מדין לא כתיב אלא ויאמר מואב עולמין נטלו עיטא ¹⁸²⁰ מסביא וסביא אתמשכו ¹⁸²¹ אבתריהו ואינן יהבו לון עיטא:
איזו עצה נתנו להם, עצה רעה לקחו לעצמם, אמרו להם למואב, גדול רע גדלנו בינינו ומיהו משה רבם, על כומר אחד שהיה בינינו שגדלו והגדילו בביתו, ונתן לו בתו לאשה.	מאיו עיטא יהב ¹⁸²² לון עיטא בישא נטלו לגרמייהו אמרו לון [ל]מואב גדולא בישא גדלנא ביננא ומנו משה רביהון על חד כומר דהוה ¹⁸²³ ביננא דרבי ליה וגדיל ליה בביתיה ויהב ליה ברתיה לאנתו:
ולא עוד אלא נתן לו ממון, ושלחו למצרים להשמיד את כל הארץ, והוא וכל ביתו נמשכו אחריו, אם נוכל לעקור אותו רבם מהעולם, כל עמו יעקרו מיד מן העולם וכל העצה הרעה מאותו דבר פעור היה ממדין.	ולא עוד אלא יהב ליה ממונא ושדר ליה למצרים לשיצאה כל ארעא ואיהו וכל ביתיה אתמשכו אבתריה אי (ליה) להווא רביהון ניכול לאעקרא מן עלמא כל עמא דיליה יתעקרון מיד מעלמא וכל עיטא בישא מהווא מלה דפעור ממדין הוה:
ובא וראה שהכל היה ממדין, וכל עצתם היתה על משה. ובעצתם שכרו את בלעם כיון שראו שבלעם לא יכול, לקחו עצה אחרת לעצמם, והפקירו נשיהם ובנותיהם יותר ממואב, שהרי על נשות מדין כתוב, (במדבר לא) הן הנה היו לבני ישראל וגו'. והכל היה ממדין. לקחו עצה	ות"ח דכלא הוה ממדין וכל עיטא דלהון על משה הוה ובעיטא דלהון [שכרו] (שדרו) לבלעם כיון דחמו דבלעם לא יכיל נטלו עיטא אחרא בישא לגרמייהו ואפקירו נשיהו ובנותיהו יתיר ממואב דהא על נשי מדין כתיב (במדבר לא טז) הן הנה היו לבני ישראל וגו' וכלא ממדין הוה נטלו
עצה יחד עם נשיא שלהם שיפקיר ביתו, שחשבו לתפוס את משה	קצא/ עיטא בהדי נשיאה דלהון [דיפקיר ברתיה ¹⁸²⁴ דחשיבו] (יפקיר ברתיה חשיבו)

¹⁸¹⁹ ואל (דפ"ו).

¹⁸²⁰ ע' באד"א פ' בלק מהדורא רביעאה פסוק ד' וז"ל: אמרו בזוהר אמרו עולמא לסביא. פי' כוונת הזוהר שמתרץ קושית הגמרא, שאמרו (ב"ק לח ע"א) ומה מדין שלא באו אלא לעזור את מואב אמר הקב"ה צרור את המדינים וגו', מואבים עצמן לא כ"ש, אמר ליה הקב"ה לא כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי, שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהם כו'. והקשה הזוהר הלא גם ממדין יצאו כמה פרידות טובות, והם יתרו וכל בני הרמכים וצפורה אשת משה, ולמה לא ניצולו המדינים. ותירץ ע"פ משל כי התאנה אע"פ שיש עליה גם כמה קוצים שומרים אותה בשביל התאנה, וכשמלקטים התאנים אזי יעזבו האילן עם הקוצים. והוא ממש נידון זה, כי המדינים כבר יצאו מהם הטובים, ולכך אמר צרור אותם, שמעתה ולהלן לא יצאו מהם טובים, משא"כ מואב ועמון שעדיין יש לו להוציא מהם, ולכך ניצולו הם בשבילם. וזה רמז הפסוק ויאמר מואב אל זקני מדין, במואב לא כתיב זקני, שעדיין יש להוציא מהם, והם עדיין כנערים, משא"כ במדין שיצאו מהם כבר, והם כזקנים. וזהו כוונת הזוהר אמרו עולמא הם המואבים, וקורא אותם עולמא. לסביא הם המדינים וקורא אותם סביא לרמז כמ"ש.

¹⁸²¹ פי' מואב נטלו עצה מזקני מדין במה נאבד שונאיהם של ישראל והזקנים נמשכו אחריהם שעולמין נתנו להם עצה להשחיתם (מ"מ).

¹⁸²² יהבו (דפ"ו).

¹⁸²³ דהוא (דפ"ו).

¹⁸²⁴ עי' פת"ש (גדלות דז"א עה): מציאות הסט"א היה לצורך גדול לתיקון הבריאה בשביל הבחירה ושכר ועונש, ולכן צריך למצוא לזה שורש ג"כ בז"א שהוא כלל הנהגת ומציאות הנבראים כולם, והוא הנקב ופתח שדרך שם ניתן איזה ממשלה וכח אל הרע לעשות את שלו, והוא סוד נקב האחור שמוציא הפסולת לחוץ שמשם יניקתו, והוא מסיגי וסופי הדינים שבצד האחוריים, והוא

לנמלא למשה ברשת(י)הון בכמה זיני חרשין אעמרו לה [דיתפס] רישא דלהון וקודשא בריך הוא (ישעיה מד כה) משיב חכמים אחור אינון חמן דרישא יתפס ברשתא דלהון ולא ידעו חמו ולא חמו חמו רישא דעמא [דנפיל בהדה וכמה אלפין אחרנין] וחשיבו דמשה הוה אפקירו לה ופקירו לה על משה דלא תזדווגי [לאחרא] אלא ביה:	ברשתם בכמה מיני כשפים, עטרו אותה שיתפס הראש שלהם, והקדוש ברוך הוא "משיב חכמים אחור". הם ראו שהראש יתפס ברשתם ולא ידעו, ראו ולא ראו, ראו ראש העם שנופל אתה, וכמה אלפים אחרים, וחשבו שמשה היה, והפקירו אותה, וצו אותה על משה שלא תזדווגי לאחר, אלא בו.
אמרה לון במה אנדע אמרו ההוא דתחמי דכלא קיימי קמיה ביה תזדווגי ולא באחרא כיון דאתא זמרי בן סלוא קמיה [ארבעה] (מאה) ועשרים ונ"א תשעה וחמשיין אלף משבטא דשמעון בגין דהוה נשיאה דלהון והיא חשיבת דהוא משה ואזדווגת ביה כיון דחמו כל אינון שאר לדא עבדו מה דעבדו והוה מה דהוה¹⁸²⁵:	אמרה להם במה אדע, אמרו אותו שתראי שכולם עומדים לפניו, בו תזדווגי ולא באחר. כיון שבא זמרי בן סלוא, עמדו לפניו עשרים וארבעה (חמשים ותשעה) אלף משבט שמעון, משום שהיה נשיא שלהם, והיא חשבה שהוא משה והזדווגה אתו, כיון שראו כל אותם היתר את זה, עשו מה שעשו והיה מה שהיה.
וכלא הוה ממדין בכמה זינין ובג"כ אתענישו מדין וקב"ה אמר למשה (במדבר לא ב) נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים לך אתחזי ולך יאות¹⁸²⁶ למואב	והכל היה ממדין בכמה מינים, ולכן נענישו מדין, והקדוש ברוך הוא אמר למשה "נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים", לך ראוי ולך נאה. למואב אני משאיר אותם, לאחר שיצאו מהם

סוד פעו"ר שהוא בעור"ף, רק שעורף הוא בסוד המחשבה אחורי דעת דקדושה שגם הרע נשרש בדעת למעלה, ושם שורש בלעם נגד מדרגת משה רבע"ה, וכמ"ש (במדבר כד טז) ויודע דעת עליון, והוא ר"ע יונק מסוד שם אלהים פ"ו, ולכן נקרא פעו"ר וכו', ושם הוא מקומו של בלעם נגד פעור הנ"ל, ולכן הוא נתן עצה לבלק להפקיר בנות מואב בכדי להכשיל את ישראל בעון פעור, והוא נקודה דחורבה.

¹⁸²⁵ עי' עמק המלך (ש"ה פס"ט): רבי עקיבא ע"ה היה גלגול זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני, שהרג גם כן אנשי שכם שנמולו, ומספרם כ"ד אלף היו, ולכן נהרגו שנית בזנות עם זמרי. גלגולם היו כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא שמתו בקצרות שנים מפסח ועד עצרת, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, כמו שכתב הרב מנחם עזריה בספר עשרה מאמרות שלו, מאמר "אם כל ח"י סימן כ"ב וכו' לא נאמר פקודיו במספר שמות, אלא בשבט שמעון לבדו, שרוח הקודש דואגת עליהם, אשר טפחתי ורביתי אויבי כלם' [איכה ב' כ"ב] לפי שנספחו עליהם רבים מערב רב, ונשאו אחר כך נשים מבנות שמעון. וילדו להם מעין מה שאירע לדינה בת יעקב שהטיל בה החזי זוהמא, קודם שנשאת לשמעון, וילדה לו זמרי בן סלוא, הוא שאול בן הכנענית, אלה איפה חטאו והחטיאו, וגם יד ה' היתה בם, והיו המתים במגפה כמספר הרוגי שכם, אחרי שנכנסו בברית מילה שלא לשמה וכו', וכזבי בת צור היתה גלגול אשת טורנוסרופוס הרשע, דאיתא במדרש ורבי עקיבא ציער אותו בקראי, והיתה אשתו אומרת לו תן לי רשות ואני אלך אליו ואכשילנו בזנות, כי אלהיהם של אלו שונא זימה הוא, והיה רבי עקיבא רק שחק ובכה בסוד נסתר. ובכיתו היתה שהלך מדחי אל דחי עד זמן [שנודע כ] רבי עקיבא שתקן פגם ברית קודש, והיתה אומרת לו, 'ויש לי תקנה' והוא השיב 'עשי תשובה'. וקשה, והלא גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, אלא הוא מוכח כמו שפירשנו, ואחר כך נתגיירה ונשא אותה לאשה, ומטה שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר. וגם בגמרא דעבודה זרה פרק ראשון (כ ע"א), וזה לשונו, 'ואף רבי עקיבא, כשראה אשת טורנוסרופוס הרשע, רק שחק ובכה', והיה משמח את עצמו לתקן הפגם [על ידי] שגיירה, ואף על פי שנתנו טעמים אחרים לדבר שם בגמרא, אבל הסוד נסתר דרכו, בפסוק, וגם בדברי התנאים. ועיי"ש (שס"ט פל"ד): וענין מיתת תלמידי רבי עקיבא כ"ד אלף וכו', שאין שלילת השלום ושנאת חנם נמצא, אלא בנשמות פגומות וכו'.

¹⁸²⁶ מפני שטינא קודמת התעוררו אם כן ראויים הם למיתה, ועם היות שחזר בתשובה קין היינו שנפרד חלק טוב ממנו ונשאר השאר במדין, ולכן דמו לפתות את משה בכזבי והיינו סוד החצוני המתעורר תמיד בבחינה ידועה באומה ידועה על עון ידוע, והקב"ה בזכות ישראל מבטלה ויפקוד על צבא המרום במרום וירחיב הזמן לאותם שעתיד להוציא מהם אורה לישראל (אור יקר).

אנא [שבין] (סליק) לון לבתר ודיפקון (דתפקון) תרין מרגלאן מנייהו הא דוד בריה דישי דאי[הו] ינקום נוקמין [מן מואב] (דמואב) ויסחי [קדירה דמליא מטנופא¹⁸²⁷ דפעור הה"ד (תהלים ס י, קח י) מואב סיר רחצי¹⁸²⁸ ודאי ועד דאינון תרי¹⁸²⁹ מרגלאן לא נפקו לא אתענשו כיון דנפקו אתא דוד לאסחי¹⁸³⁰ קדירה] מטנופא דלהון וכלהו אתענשו מדין בימי משה מואב בימי דוד:	שתי מרגליות, הרי דוד בן ישי שהוא ינקום נקמות מואב, וירחץ קדרה המלאה טנופת פעור, זהו שכתוב, "מואב סיר רחצי" בודאי. ועד שאותן שתי מרגליות לא יצאו לא נענשו, כיון שיצאו בא דוד ורחץ הקדרה מהטנופת שלהם, וכולם נענשו, מדין בימי משה, ומואב בימי דוד.
ת"ח חייביא דמדין עכ"ד לא שכיכו מכל בישין דלהון (ותו) לבתר דרין דחמו דמית יהושע וכל אינון זקנים [דאיתחזו] (דחזו) למעבד נס על ידיהו אמרו השתא שעתא ק"ל:	בא וראה, רשעי מדין, עם כל זה לא נשקטו מכל רעותיהם, אחר דורות שראו שמת יהושע וכל אותם זקנים שראויים היו להעשות נס על ידיהם, אמרו כעת השעה עומדת לנו.
מה עבדו אתו לגבי עמלק אמרו אית לכון לאדכרא מה עבדו לכון בני ישראל ומשה רביהון ויהושע תלמידא דיליה דשיצי לכון מעלמא השתא הוא עדנא דלית בהו מאן דאגין עליהו ואנן בהדיכו דכתיב (שופטים ו ג) מדין ועמלק ובני קדם וגו' (שם ב) מפני מדין עשו¹⁸³¹ בני ישראל את המנהרות וגו' לא הוה בעלמא מאן דיעביד בישא בכלא [כמדין]:	מה עשו, באו לעמלק ואמרו, יש לכם לזכור מה עשו לכם בני ישראל ומשה רבם ויהושע תלמידו, שהשמידו אתכם מהעולם, כעת הוא זמן שאין מי שמגן עליהם, ואנו יחד אתכם, שכתוב "מדין ועמלק ובני קדם וגו'", "מפני מדין עשו להם בני ישראל את המנהרות וגו'", לא היה בעולם מי שיעשה רע בכל כמו מדין.
[ואי תימא וכו' עמלק בגין קנאת ברית דקריבו ולגבי ברית וע"ד קני קב"ה] (כעמלק על ברית דקריבו לגבי עלאה ויקנא קב"ה) קנא' עלמין¹⁸³² דלא יתנשי אמרו ודאי הכי הוא [ולית הכא ספקא] (נפקא) בעלמא:	ואם תאמר עמלק, בגלל קנאת ברית שהתקרבו לברית, ועל זה מקנא הקדוש ברוך הוא קנאת עולמים שלא נשכחת, אמרו ודאי כך זה ואין כאן ספק בעולם.
פתח ואמר (דברים ב ט) ויאמר יי' אלי אל תצר את מואב וגו' ויאמר יי' אלי וכי עד השתא לא ידענא דעם משה הוה ממלל קב"ה ולא עם אחרא דכתיב ויאמר יי' אלי [אלי למה] (וכי עד השתא לא ידענא) אלא למשה פקיד קב"ה דלא לאבאשא למואב אבל לאחרא לא:	פתח ואמר "ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב וגו'", "ויאמר ה' אלי", וכי עד עכשיו לא ידענו שהקדוש ברוך הוא היה מדבר עם משה ולא עם אחר, שכתוב "ויאמר ה' אלי", "אלי" למה, אלא את משה צוה הקדוש ברוך הוא שלא להזיק את מואב, אבל לאחר לא.
לדוד לא פקיד דא ובג"כ אלי אל תצר את מואב אפילו לתחום זעירא [דלהון] דהא	לדוד לא צוה את זה, ולכן "אלי אל תצר את מואב", אפילו לתחום קטן

¹⁸²⁷ טנופא (דפ"ק).

¹⁸²⁸ כתיב (תהלים ס י) מואב סיר רחצי, פירוש הכלי שעליו רוחצין ושופכין המים, וכל כך ביזה אותו וכו' והיו לו לעבדים ונמאסו מאד בעיני עצמם (אדרת אליהו במדבר כב ג).

¹⁸²⁹ תרין (דפ"ק).

¹⁸³⁰ ואסחי (דפ"ק).

¹⁸³¹ להם (נוסף בדפ"ו).

¹⁸³² ור"ל שהיו חותכים מילות ישראל וזורקים אותם כלפי מעלה לגבי יסוד העליון הנק' ברית (מ"מ).

222 | Page

שלחם, שהרי מכם יצא מי שיתן נקמות לישראל וינקום נקמותיהם, והוא דוד שבא מרות המואביה.	מנייהו יפוק מאן דיתן נוקמין לישראל וינקום נוקמיהו ואיהו דוד דאתא מרות המואביה:
"ואל תתגר בם מלחמה", כל זה צוה את משה, אבל לאחר מותו, ואם תאמר ליהושע ולאותם זקנים שהיו שהאריכו ימים אחריו מותר, לא כך, משום שכולם מבית דין של משה היו, ומה שנאסר למשה נאסר להם.	ואל תתגר בם מלחמה (דברים ב ט) כל דא אתפקד למשה הא לאחרא שרי ואי תימא ליהושע ולאיןון זקנים דהוו דאוריכו ¹⁸³³ יומין בתריה שרי לאו הכי בגין דכלהו מבי דינא דמשה הוו ומה דאתסר למשה אתסר להו:
ועוד שלא יצאו עדיין אותן מרגליות טובות, שהרי בימי השופטים יצאה רות, ובת עגלון מלך מואב היתה. מת עגלון שהרג אותו אהוד, ומנו מלך אחר, וזו בתו שנשארה, והיתה בבית אומן ובשדי מואב, כיון שבא שם אלימלך לקחה לבנו.	ועוד דלא נפקו [עדיין] אינן מרגלאן טבאן דהא ביומיהון [דשופטים] נפקא רות וברתיה דעגלון מלכא דמואב והותא (הוה) מית עגלון דקטל ¹⁸³⁴ ליה אהוד ומנו מלך אחרא ודא ברתיה אשתארת והות בבי [אומנא] ובשדי מואב כיון דאתא תמן אלימלך נסבה לבריה:
ואם תאמר שאלימלך גייר אותה שם, לא, אלא כל דרכי הבית ואוכל ומשתה למדה. מתי התגיירה אחרי כשהלכה עם נעמי, אז אמרה "עמך עמי ואלהיך אלהי", נעמה יצאה בבני עמון בימי דוד.	ואיתימא [דגיירה] אלימלך תמן לא [אלא] (ו) כל אורחי ביתא ומיכלא ומשתיא אוליפת [אימתי] (קודם) דאתגיירת לבתר כד אזלת בנעמי כדין אמרת (רות א טז) עמך עמי ואלהיך אלהי נעמה בבני עמון ביומי דדוד נפקא:
אז שרתה רוח הקודש על דוד, אמר לו דוד, כשמדדתי את כל העולם והפלתי גורלות, ישראל חבל נחלתו היו, זכרתי מה שעשו מואב בחבל נחלתו. מואב מה כתוב "וימדדס בחבל", באותו חבל נחלת ה', כל אותם שהיו מאותו זרע, אותו חבל אחז בהם.	כדין שראת רוח קודשא על דוד א"ל דוד כד כל עלמא מדידנא [ואפילנא עדבין] ישראל חבל נחלתו והוה (הוה) דכירנא מה דעבדו מואב בחבל נחלתו מואב [מה] כתיב (שמואל ב' ח ב) וימדדס בחבל [בהווא] חבל נחלת יי ¹⁸³⁵ כל אינן דהוו מההוא [זרעא] (חבל) ההוא חבל אחיד בהו ¹⁸³⁶ :
כתוב "מלא החבל", מה זה "מלא החבל", אלא אותו שכתוב (בו) "מלא כל הארץ כבודו", והיה אומר זהו להחיות וזהו להמית, ואותו חבל אחז באותם שנראו להמיתה, בגלל זה אחז בחבל ופשט חבל על מה שעשו באותו חבל נחלת ה'.	כתיב (שם) מלא החבל מהו מלא החבל אלא ההוא דכתיב [ביה] (ישעיה ו ג) מלא כל הארץ כבודו הוה ¹⁸³⁷ אמר דא הוא לאחייא ודא הוא לקטלא וההוא חבל אחיד באיןון דאתחזון לקטלא ובג"כ ¹⁸³⁸ אחיד בחבל [ופשיט] חבל על ומה דעבדו בההוא חבל נחלת יי ¹⁸³⁹ :

¹⁸³³ דאריכו (דפ"ו).

¹⁸³⁴ דקטיל (דפ"ו).

¹⁸³⁵ פי' וימדדה בשביל ישראל שנקראו חבל נחלתו (מ"מ).

¹⁸³⁶ פירש מלכות ומפרש פי' אחר וימדדס על ידי החבל שהיא מלכות (מ"מ).

¹⁸³⁷ והוה (דפ"ו).

¹⁸³⁸ בג"כ (דפ"ו).

¹⁸³⁹ ור"ל אחיד במלכות הנק' חבל ופשטה על מואב שחבלו ישראל (מ"מ).

[ומדין] [ומדין ג'דעון] [ומדין ג'דעון] שצי כל ההוא זרעא דלא אשאר מנייהו מכל אינון דאבאישו לישראל [ובעיטא] או במלה אחרא ולכלהו דאבאישו לישראל קב"ה נטיר לון דבבו ונטל מנייהו נוקמין אבל אי זמינין [למיתין] מנייהו טב לעלמא	ומדין, ג'דעון השמיד כל אותו הזרע שלא השאיר מהם, מכל אלו שהרעו לישראל בעצה או בדבר אחר, ולכל אלו שהרעו לישראל הקדוש ברוך הוא שומר להם שנהא ולוקח מהם נקמות, אבל אם עתידים לבא מהם טוב לעולם
קצ/ב	
אריך רוגזיה [ואפיה] [ואפיקת] עמהון עד דיפיק ההוא טב לעלמא ובתר כן נטיל נוקמא ודינא מנייהו א"ר אלעזר הכי הוא ודאי ודא הוא ברירו דמלה אמר ההוא ינוקא מכאן ולהלאה חבריאי אתקינו מאני קרבא בידייכו ואנחו קרבא:	מאריך רגזו ואפו אתם עד שיצא אותו טוב לעולם, ואחר כך לוקח נקמה ודין מהם. אמר רבי אלעזר כך זה בודאי, וזהו ברור הדבר. אמר אותו תינוק, מכאן והלאה חברים התקינו כלי קרב בידיכם וערכו קרב.
פתח ר' אלעזר ואמר (תהלים קג כ) ברכו י"י מלאכיו גבורי כח¹⁸⁴¹ וגו' דוד מלכא זמין לברכא לקב"ה זמין לחילי שמיא דאינון ככביא ומולי ושאר חיילין ושתף לנשמתא [דיליה] בהדיהו לברכא לקב"ה הה"ד (שם כב) ברכו י"י [כל מעשיו] (צבאיו) בכל מקומות ממשלתו ברכי נפשי את י"י [חתים] בנפשיה כל ברכאן:	פתח רבי אלעזר ואמר "ברכו ה' מלאכיו גבורי כח וגו'", דוד המלך מוכן לברך את הקדוש ברוך הוא והזמין את כחות השמים שהם כוכבים ומזלות ושאר חיילות ושיתף את נשמתו איתם לברך את הקדוש ברוך הוא, זהו שכתוב "ברכו ה' כל מעשיו" בכל מקומות ממשלתו, "ברכי נפשי את ה'", חתם בנפשו כל הברכות.
זמין למלאכי מרומא לברכא ליה דכתיב ברכו י"י מלאכיו וגו' ועד לא אתו ישראל מלאכי מרומא הוו עבדי ושלמי עשיה¹⁸⁴² כיון דאתו ישראל וקיימו על טורא דסיני ואמרו נעשה ונשמע נטלי עשייה ממלאכי השרת [אתכלילו בדברו ומכדין עשיה הות בארעא ד] ישראל בלחודיהו ומלאכין קדישין בלחודיהו ישראל [גמרין] (אמרין) ו[שלמין עשייה וע"ד גבורי כח עושי דברו בקדמיתא ולבתר לשמוע זכאין אינון ישראל דנטלו עשייה מנייהו ואתקיים בהו:	מלאכי מרום מוכנים לברכו, שכתוב "ברכו ה' מלאכיו וגו'", ועד שלא באו ישראל, מלאכי מרום היו עושים ומשלימים את העשיה, כיון שבאו ישראל ועמדו על הר סיני ואמרו "נעשה ונשמע", לקחו עשייה ממלאכי השרת, נכללו ב"דברו", ומאז עשיה היתה בארץ, ישראל לבדם, ומלאכים קדושים לבדם, ישראל גומרים ומשלימים עשייה, ולכן "גבורי כח עושי דברו", בתחלה ואחר כך "לשמוע", אשריהם ישראל שלקחו מהם עשייה והתקיימה בהם.
אמר ההוא ינוקא נטר גרמך ואצלח [במאנך וכי שבחא הא בלחודיו] (וכי	אמר אותו תינוק, שמור עצמך והצלח בכליך, וכי שבח זה בלבד

¹⁸⁴⁰ בראשית צא (הערת הזהר).

¹⁸⁴¹ פי' הם ישראל שהקדימו נעשה לנשמע. ורישא דקרא במלאכים וסיפא בישראל כדמוכח לקמן (מ"מ).

¹⁸⁴² הענין כי השפע נמשך על ידי המעוררים התחתונים יוכל אחד מושך לעצמו, השרפים מקדשים ומושכים שפע לעצמם, החיות ואופנים מברכים ומושכים שפע לעצמם, הגלגלים מספרים ומושכים שפע לעצמם, ישראל הם ממליכי' ומושכים שפע לעצמם, והיינו קדוש ברוך ימלוך כנודע, והוא סוד המשכת השפע בריא"ה יציר"ה עשי"ה, וישראל הם המושכים שפע לעשייה, וכאשר אין ישראל מקיימים את התורה היה השפע נמשך לעשיה על ידי המלאכים שלא היה מעורר למטה, אמנם כשבאו ישראל על ידי התורה והמצות הם משלימים העשיה ומושכים לה שפע (אור יקר).

שבחא דבלחודיו) נמלו ישראל ולא אחרא אמר שבחא דא אשכחנא ולא אחרא אמר ההוא ינוקא [כיון דחרבא דילך לא אצלח או אנת שבך חרבא] (מלהטא דחרבא דילך לא אצלח אי אנת לא מנענעא ליה כדקא חזי) למאן דאנח קרבא שבחא עלאה דלא אתמסר למלאכי עלאי [בלחודייהו אלא בהדי ישראל מאן איהו קדוש ברכה] (בלחודיו אלא לישראל מאן איהו קדושה קדושה) אתמסר לון בלחודייהו כמה דאתמסר לישראל אבל קדושה) לא אתמסר¹⁸⁴³ לון בלחודייהו אלא בהדי ישראל דלא מקדשי קדושה אלא בהדי ישראל:	לקחו ישראל ולא אחר. אמר שבח זה מצאנו ולא אחר. אמר אותו תינוק, כיון שחרבך לא הצליחה, או שאינך מנענעה כראוי, השאיר החרב למי שלוחם קרב. שבח עליון שלא נמסר למלאכים עליונים לבדם אלא יחד עם ישראל, מיהו "קדוש", ברכה נמסרה להם לבדם כמו שנמסרה לישראל, אבל קדוש לא נמסר להם לבדם אלא עם ישראל, שלא מקדשים קדושה אלא עם ישראל.
ואי תימא והא כתיב (ישעיה ו ג) וקרא זה אל זה ואמר אימתי בזמנא דישאל מקדשי לתתא ועד דישאל לא מקדשי לתתא אינון לא אמרי קדושה בגין דקדושה מתלת עלמין¹⁸⁴⁴ סלקא ולא מתרין והיינו וקרא זה הא חד אל זה הא תרין ואמר הא תלתא תלת עלמין אינון לקבלייהו תלת קדושות ובג"כ שבחא דישאל דנמלין קדושה לתתא ובלחודייהו:	ואם תאמר והרי כתוב "וקרא זה אל זה ואמר", מתי, בזמן שישראל מקדשים למטה, ועד שישראל לא מקדשים למטה הם אינם אומרים קדושה. משום שקדושה עולה משלשה עולמות ולא משנים, והיינו "וקרא זה", הרי אחד, "אל זה", הרי שנים, "ואמר" הרי שלשה. שלשה עולמות הם כנגד שלש קדושות, ולכן שבח של ישראל שלוקחים קדושה למטה לבדם.
א"ר אלעזר הכי הוא ודאי ומלין אלין אוקימנא לון ותו אוקימנא דהא תלת קדושות אתמסרו לישראל¹⁸⁴⁵ לתתא מן האי קרא (ויקרא יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני יי' והתקדשתם חד והייתם קדושים תרין כי קדוש אני יי' הא תלתא הכא [אתמסר לון קדושה] (תלת קדוש):	אמר רבי אלעזר כך זה ודאי, ודברים אלו בארנום, ועוד בארנו, שהרי שלש קדושות נמסרו לישראל למטה מפסוק זה "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה'", "והתקדשתם" אחד, "והייתם קדושים" שנים, "כי קדוש אני ה'", הרי שלשה, כאן נמסרה להם קדושה.
א"ל יאות ווא לא (עבדת דלא) אדכרת	אמר לו נאה, והרי לא נזכרת

¹⁸⁴³ הענין כי קדושה היא השכינה קדו"ש הוא הזכר והכוונה קדוש מצד החכמה, ובהיותו נמשך על וא"ו הוא קדש ו' קדוש, ובהיות קדוש נמשך על ה' נעשה קדושה, ומהשכינה בסוד קדושה כל אחד יכול להתקדש לעצמו מפני שבה לקדש מקדושתה לכל בחינה בפני עצמה, אמנם למעלה צריך להיות כולם משותפים יחד להמשיך על כולם קדו"ש, ואם תאמר והרי לקמיה קאמר שהמלאכים הם משכין ה' דהיינו הזכר ברכו ה' מלאכיו וישראל משכין א"ת והיינו את ה', ויש לומר דשאני לן בין קדושה לברכה דקדושה ודאי עדיפא מברכה, ולהכי להמשיך קדו"ש צריכים שיתוף (אור יקר).

¹⁸⁴⁴ מבריא ששם שרפים ומיצירה ששם חיות (רח"ו).

¹⁸⁴⁵ כי מאחר שאין קדושה לשלש עולמות שהם בריא"ה יציר"ה עשי"ה אלא על ידי שיתוף ישראל אם כן ראוי שכל שלשתם יושפעו להם, ושלש קדושות היינו שהם חברים עם בחינת כל שלש עולמות בסוד נשמה בריאה, רוח יצירה נפש עשיה, כעין שמועה זו במה שפי' בתיקונים שהמלאכים מושכין מאין סוף לכל הספירות והיינו יהו"ה אלהותו המתפשט בכל העולמות, אמנם ישראל עיקרם זווגא דמלכא ומטרוניתא להוליד נשמות לזווג תחתון לכך העיקר ייחוד קב"ה ושכינתיה (אור יקר).

ברומחא עד דנטלת ליה ואנא מבתר כתפך ושוי לך בידך מכאן ולהלאה תדכרני) לרומחא דאיהו בידך תוב לאתר דשבקת א"ר אלעזר (ב)מלין דאנן בהו בברכה אינון¹⁸⁴⁶ ברכו מאי ברכו משיכו [ברכאן¹⁸⁴⁷ מאתר] דכל ברכאן נפקין¹⁸⁴⁸ עד דיתעבדון ברכה¹⁸⁴⁹ בסגיא משיכו דאתמשיך ומגו סגיא [ד]מיין בההיא ברכה¹⁸⁵⁰ מיד יפשוין מיין נונין סגיאין¹⁸⁵¹ לכמה זינין וההוא משיכו מאי הוא ה' ¹⁸⁵² משיכו ודנהורא (דנהרא) דנהיר¹⁸⁵³ מגו ההוא אספקלריאה דנהרא¹⁸⁵⁴ דאתמשך¹⁸⁵⁵ מעילא לתתא:	ברומח עד שלקחתיהו (אני) מאחורי כתפך ושמתייהו בידך, מכאן והלאה תזכור ברומח שהוא בידך, שוב למקום שהשארתי. אמר רבי אלעזר הדברים שאנו בהם בברכה הם ברכו, מה זה "ברכו", משיכת הברכות ממקום שכל הברכות יוצאות, עד שנעשות ברכה מרוב משיכות שנמשכות, ומתוך רוב המים באותה ברכה, מיד ירבו המים הרבה דגים לכמה מינים, ואותה משיכת מים מה היא, ה' משיכות אור המאיר מתוך אותה אספקלריה שמאירה שנמשך מלמעלה למטה.
האי למלאכי עלאי דאינון בבי מרומא [דאדרא עלאה] (באדרא) אתמר ברכו יי¹⁸⁵⁶ אנן דיתבי לתתא [אמאי ברכו את] (אמרי ברכו) יי' בנין דאנן צריכינן לאמשכא עלן להאי את ובה ניעול לגבי מלכא לאחזאה אנפוי וע"ד אמר דוד (תהלים יז טו) אני בצדק אחזה פניך [אני] בצדק ודאי¹⁸⁵⁷ ובג"כ שירותא דצלוחא ברכו את יי¹⁸⁵⁸ לאמשכא על רישן האי את וכיון דאנן	זה למלאכים עליונים שהם בבית מרום של הגורן העליון, נאמר "ברכו ה'", אנו שיושבים למטה מדוע "ברכו את ה'", משום שאנו צריכים למשוך עלינו את ה"את" הזאת, ובה נכנס למלך לראות פניו, ולכן אמר דוד "אני בצדק אחזה פניך", אני בצדק בודאי, ולכן ראשית התפלה "ברכו את ה'", למשוך על ראשינו ה"את" הזאת, וכיון שאנו מושכים עלינו את ה"את" הזאת יש לנו לומר תפלה ולשבח.

¹⁸⁴⁶ ואין להקשות מקדושה שהוא יותר למעלה ענין בפני עצמו (אור יקר), פי' בא לתרץ מה שהקשה עליו הינוקא שלא זכר ענין הקדושה, וא"ל ענין שאנו עסוקים בו הוא ברכה ולכן לא זכרנו ענין הקדושה (מ"מ).

¹⁸⁴⁷ מהכתר עד המלכות ושם נעשית היא בריכה מרבוי הברכות הנשפעות והיא משפעת לכל התחתונים, וכל בחינות הנמצאים שממנה ולמטה ונכללים תחת כנפיה הם יונקים ממנה ורוחשיים במימי שפעה, וזהו סוד זה הים גדול במימי הברכות, ורחב ידים מרבוי הבחינות אל הנבראים למטה, שם רמש ואין מספר וכו' הם המים המגדלים מיני הדגים שהם הקדושים הדקים היונקים משפעה (אור יקר).

¹⁸⁴⁸ יסוד הבינה (רח"ו).

¹⁸⁴⁹ היסוד נק' ברוך (רח"ו).

¹⁸⁵⁰ פי' יסוד (מ"מ).

¹⁸⁵¹ דהיינו מלאכין בהתפשטות לא על ידי זווג הנעשה עלי ידי התחתונים, אמנם על ידי זווג הנעשה בתחתונים הוא על ידי "את" ובה "ויעול לגבי מלכא" וכו' (אור יקר). כי משם נשמת כל חי (רח"ו).

¹⁸⁵² פי' שנמשך מיסוד למ' הנק' ה' (מ"מ).

¹⁸⁵³ כלומר הם משיגים הברכות בסוד הזכר, ולא שינקו הברכות מהזכר בלי הנקבה חס ושלום שאין דרך הספירות להשפיע למטה אם לא על ידי המלכות כדפי' בספ"ר שער הצנורות, אלא הכוונה שיונקים הברכות דקות בלי שהמלכות תשנה אותם ותהפך אותם אל מציאותה. וזה מפני דקותם ויכולים לסבול המזון ההוא כעין שהיו ישראל אוכלים לחם מן השמים, אמנם ישראל למטה בהיות נשמתם מתלבשת בגוף עם היות שהיא דקה ורוחנית מהמלאכים, עם כל זה מחמת החומר אינם יונקים הברכות כפי ציורם בזכר אם לא שהנקבה תתפך אותם אל טבעם ולכן אוחזים בסוד א"ת דהיינו המלכות עם הזכר ה' (אור יקר). יסוד דזעיר (רח"ו).

¹⁸⁵⁴ זעיר גופיה (רח"ו).

¹⁸⁵⁵ וא"ו ומשך ו' (רח"ו).

¹⁸⁵⁶ שמקבלים שלא באמצעות הנוקבא (רח"ו).

¹⁸⁵⁷ פי' אמר דוד המלך ע"ה אני הוא שמקבל מצדק לאפוקי המלאכים שמקבלים מזעיר (מ"מ).

¹⁸⁵⁸ תקנו "את" להכניסה לבעלה אל הזווג כדפירשנו שם בארוכה עיין שם, ומפני שההמשכה על ידי המלאכים בלי זווג יעשה תולדות (אור יקר).

משכן להאי את עלנא אית לן למימר צלוחא ולשבחא:	ולכן אסור לברך אדם עד שלא יתפלל האדם תפלתו וימשך את ה"את" הזאת על ראשו, ואם יקדים ויברך לאדם בתחלה, הרי המשיך לאותו אדם בְּמָה על ראשו במקום ה"את" הזאת. ולכן למלאכים העליונים כתוב "ברכו ה'" ואנו "את ה'" לתוספת. אמר אותו תינוק ודאי הרי ידעתי שכלי הקרב שלך הם טובים, (אם תזכר) הזכר בהם ואל תשכחם ודאי, גבורת האדם שלוחם קרב
קצא/א	
ברומחא וחרבא איהו אבל מהו (תהלים קג כ) גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו א"ר אלעזר הא אמרית אמר ההוא ינוקא הא ידענא דחילא דדרועא דילך אתחלש השתא איהו עדנא דלא לאמתנא אלא לאלקאה בקירטא אבנא בתר אבנא (קירטא) כד"א (שמואל א' יז ג) בקלע וכאבן ¹⁸⁶⁰ בבהילו דא בתר דא חדי ר"א וחדי ¹⁸⁶¹ ר' אבא [וחבריא]:	ברומח וחרב היא, אבל מה זה "גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו", אמר רבי אלעזר הרי אמרתי, אמר אותו תינוק הרי ידעתי שכח זרועך נחלש, כעת הוא זמן שלא להמתין אלא להלקות באבני הקלע, אבן אחר אבן, כמו שנאמר "בקלע ובאבן", בבהילות זה אחר זה. שמח רבי אלעזר ושמחו רבי אבא והחברים.
פתח אותו תינוק ואמר "שחורה אני ונאווה בנות ירושלים וגו' אל תראוני שאני שחרחרת וגו' מלין אלין הא אוקמוה אבל בשעתא דאין[הי] גו רחימו ¹⁸⁶² סגיא ¹⁸⁶³ לגבי רחימא ¹⁸⁶⁴ (רחימה) ¹⁸⁶⁵ מגו	פתח אותו תינוק ואמר "שחורה אני ונאווה בנות ירושלים וגו' אל תראוני שאני שחרחרת וגו'", דברים הללו הרי פרשוה, אבל בשעה שהיא בתוך אהבה רבה, לאהובה מתוך דחק,

¹⁸⁵⁹ הענין כי הברכה שאדם מברך לחבירו הוא שמשפיע בו ומושך לו ברכות, ובהיות שהאדם לא בירך לקונו כדי להמשיכו עליו דהיינו דשריא על רישיה משך עליו כח האדם ההוא, והנה האדם נעבד לו וסטרטא דשמאלא קופצת מיד עליו והיינו שעשה לחבירו במת עליו כדפי' (אור יקר).

¹⁸⁶⁰ ואבן (דפ"ו).

¹⁸⁶¹ וחדו (דפ"ו).

¹⁸⁶² הענין כי הזווג בשתי בחינות האחד הוא שירד התפארת למטה אל המלכות והיא שוכנת וחופפת על חייליה ויש לה בחינת ה' דהיינו בהיותה פורשת כנפיה לכל סטר על ארבע מתנותיה

כזו והיא נקודה אמצעית, ובאותה הנקודה האמצעית משכן התפארת והיא נקודת ציון ושם הייחוד, ועם כל זה מאוריה מתפשטין משם לכל הפאות והיא לעולם על בני ביתה, ואז בבחינת הייחוד הזה אינה אומרת לבני ביתה אל תראוני שאני שחרחרת, מפני שעם היות שהשמש שהוא התפארת בא אליה עם כל זה היא משפעת אותם ויש בה לובן ואויר חלל תחת כנפיה להיות חסים בצלה כל חייליה, והטעם שהיא אינה מכינה עצמה אל הייחוד אלא אותה הנקודה לבד ושאר הבחינות הם מתפשטות להשפיע ולהאיר, והיינו לובן שבה בחינות חייליה שבהם אוחזות כל מחנותיה, אמנם הבחינה השנית היא בהיות המלכות עולה למעלה להתייחד עם התפארת ואז היא אוספת כל בחינותי' ומתעלמת ומסתתרת ואוספת נתחיה אליה לעלות אל בית בעלה בבחינת בעלה שאין בו אחיזה לנפרדים כלל (אור יקר).

¹⁸⁶³ סגי (דפ"ו).

דחיקו דרחימו¹⁸⁶⁶ דלא יכלא¹⁸⁶⁷ למסבל¹⁸⁶⁸ אועירת¹⁸⁶⁹ גרמה בזעירו סגי עד דלא אתחזיאת (את) מנה אלא זעירו דנקודה¹⁸⁷⁰ חדא (ומאי איהי י'¹⁸⁷¹) כדין אתכסית¹⁸⁷² מכל חילין ומשריין דילה ואיהי אמרת שחורה אני דלית באת דא חורו¹⁸⁷³ בגוויה¹⁸⁷⁴ כשאר אתוון ודא שחורה אני ולית לי אתר לאעלא לכון תחות גדפא¹⁸⁷⁵ באהלי קדר¹⁸⁷⁶:	האהבה שלא יכולה לסבול מקטינה עצמה בקטן, רב עד שלא נראה (את) ממנה רק קטנות של נקודה אחת (ומהי י'), ואז מתכסה מכל החיילות ומחנותיה, ואומרת "שחורה אני" שאין באות הזו לבן כמו בשאר האותיות, וזה שחורה אני, ואין לי מקום להכניסכם תחת כנפי כאהלי קדר.
תנינן דא [ו' נ"א ו' י' או י'] [ז'] דלית [בה] (לה) חורו¹⁸⁷⁷ לנו כיריעות שלמה¹⁸⁷⁸ דא ו' ובג"כ אל תראוני לא תחמון בי כלל דאנא נקודה זעירא מה עבדין גברין תקיפין [חיילין דילה שאנין באריין תקיפין כד"א (תהלים קד כא) הכפירים שואגים לטרף ומגו וקלין ושאנין תקיפין דקא משאנין באריין גוברין תקיפין] (חיילא דיליה) דחילא שמע רחימא¹⁸⁷⁹ (ד)לעילא וידע	שנינו זו י' שאין בה לבן בפנים, "כיריעות שלמה" זו ו'. ולכן "אל תראני" אל תסתכלו בי כלל, שאני נקודה קטנה. מה עושים גברים חזקים, חיילותיה שואגים כאריות תקיפים, כמו שנאמר "הכפירים שואגים לטרף" ומתוך קולות ושאגות חזקות ששואגים כמו אריות, גבורים תקיפי כח, שומע האהוב למעלה ויודע שאהובתו באהבה כמותו, מתוך

¹⁸⁶⁴ דהיינו אהבתה אליו (אור יקר), ביאור הדברים כי כשהכלה מקושטת בקישוטיה נעשית ה' שהיא ג' וו"ן כזה ה' והם ג' אבות או נה"י והיא מתקשטת בהם למטה במקומה (שער מאמרי רשב"י וזהר הרקיע).

¹⁸⁶⁵ רחימאה (דפ"ו).

¹⁸⁶⁶ רחימו (דפ"ו).

¹⁸⁶⁷ יכלה (דפ"ו).

¹⁸⁶⁸ שלא לעלות אליו (אור יקר).

¹⁸⁶⁹ רג ע"ב (הערת הזהר).

¹⁸⁷⁰ כי אותה הנקודה האמצעית היא נפתחת ומתגדלת בענפים בהיותה מתפשטת בארבע נקודות לארבע הפאות, אמנם בהיותה אוספת בחינותיה אליה אפילו הנקודה בעצמה מסתתמת ומקטנת עצמה (אור יקר).

¹⁸⁷¹ "י" נמחק בדפ"ק. והיינו סוד י' שבתוך ה' שבה סוד ויבן ה' אלהים את הצלע כדפירשנו בספ"ר בשער המציאות (אור יקר).

¹⁸⁷² אתכסיא (דפ"ו). שאין בחינה בה להשפיע לתחתונים כלל מפני העלמה, ולכן היא אומרת אל תראוני דהיינו שאין בה בחינה להאחז בה להשפיעם כעת (אור יקר).

¹⁸⁷³ חוורא (דפ"ו).

¹⁸⁷⁴ כי הלובר משל אל הדבר המושג והשחרות אל הדבר הנעלם כנודע (אור יקר).

¹⁸⁷⁵ דהיינו להאחז בה, והנה העליה אליה הוא דרך קו האמצעי, ראשונה אל היסוד דהיינו ו' זעירא, ואחר כך אל התפארת דהיינו ו' רבתא, והנה ביסוד היא נעשת עטרה בראש צדיק ודאי עטרה על רישיה, אמנם בתפארת היא שוכבת חיקו (אור יקר).

¹⁸⁷⁶ דהיינו היסוד שהיא ז' י' על ו' נקודת המלכות על ווא זעירא שבו (אור יקר).

¹⁸⁷⁷ פי' שאין בה תוך כשאר אותיו א"ב וכו' (מ"מ).

¹⁸⁷⁸ דהיינו תפארת ודאי מלך שהשלום שלו שהוא וא"ו ממש, וקרא היסוד קדר על שם ההעלם והשחרות כי למטה ממנו המלכות מושגת וממנו ולמעלה תחלת ההעלם והקדרות, ונקרא אהלי שהם שבע ספירות בסוד ז' נכללות בו, והם ז' אהלים י' היא א' עם וא"ו זעירא שבעת שהם שש קצוות עם המלכות, או אפשר אהלי תרין מלכות ויסוד, "כיריעות שלמה" הם הספירות הנכללות בתפארת את המשכן תעשה עשר יריעות וכו' (אור יקר), מדמה אותה לז' דלית לה חוורו מגו דחיקו דרחימו וכו' (מ"מ).

¹⁸⁷⁹ דהיינו התפארת ושומע קולם שהם [רוצים] [מכוונים] לעורר למטה הזווג כדי שלא תחסר להם מזונם וחיותם אפילו רגע והם מזמרים ומנגנים להמשיכו אליה, והוא רואה כי כוונתה לעלות שם, והיא תלויה ועומדת בין אלו לאלו, כי התחתונים הם חייליה מושכים אותה למטה, והיא מפני חשק הזווג רוצה לעלות למעלה עד שכבר תקנה עצמה אל העליה עד שהעלימה כל בחינותיה "דלא אתחזיאת מדיוקנא וכו'" (אור יקר).

דרחימתיה היא ברחימו [כוותיה מגו קלין ושאינן תקיפין דקא משאנן באריין גוברין תקיפין] (במת' מגו) רחימוו עד [דלא אתחזיאת [מ]דיוקנא ושפירו דילה כלל וכדין מגו קלין¹⁸⁸⁰ ושאינן דאינון גברי חילא דילה נפיק דודה רחימאה מגו היכליה¹⁸⁸¹ בכמה מתנן בכמה נבזבזן בריחין ובוסמין ואתי לגבה ואשכח לה שחורה זעירא בלא דיוקנא ושפירו כלל:	אהבתו עד שלא נראית מדמותה ויפיה כלל. ואז מתוך קולות ושאגות של אותם גבורי חיל שלה, יוצא דודה אהובה מתוך היכלו בכמה מתנות, בכמה אוצרות, בריחות ובשמים, ובא אליה ומוצא אותה שחורה קטנה ללא דמות ויופי כלל.
קריב לגבה [מחבק לה] ומנשיק לה עד דאתערת זעיר זעיר מגו ריחין ובוסמין ובחדוה דרחימאה דעמה אתבניאת¹⁸⁸² ואתעבדת בתקונהא בדיוקנהא בשפירו דילה ה' כמלקדמין¹⁸⁸³ ודא גבורי כח [עשו לה ואהדרו לה לדיוקנא] (לדיוקנה) ושפירו דילה דתוקפא וגבורתא דלהון גרימו דא וע"ד כתיב גבורי כח¹⁸⁸⁴ עושי דברו עושי ודברו (אותו) ודאי ודומתקנין ליה ולהאי דברו ומהדרין ליה לדיוקנא קדמאה (ומכאן ולהלאה) כיון דאתקנת ואתעבדת בדיוקנהא שפירא כמלקדמין כדין אינון וכל שאר חילין קיימין לשמוע מה דאיהי אמרת ואיהי קיימא כמלכא גו וחיליה (חילא) ודא הוא עושי דברו ודאי:	קרב אליה, מחבק אותה, ומנשיק עד שמתעוררת לאט לאט מתוך ריחות ובשמים ובשמחה שאהובה עמה, ונבנית ונעשית בתקוניה בדמותה ביופיה ה' כמקדם. וזה גבורי כח עשו לה, והחזירוה לדמותה ויופיה, שתקפם וגבורתם גרמו את זה, ועל זה כתוב "גבורי כח עושי דברו", עושי דברו בודאי, שמתקנים את ה"דבר" הזה ומחזירים אותו לדמות ראשונה. (ומכאן ולהלאה) כיון שהתקנה ונעשתה בדמותה יפה כמקדם, אזי הם וכל שאר החיילות עומדים לשמוע מה שהיא אומרת, והיא עומדת כמו מלך בתוך חיילותיו, וזהו "עושי דברו" בודאי.
כנונא דא לתתא בזמנא דחייבין בדרא איהי אתכסיא ואזעירת גרמה¹⁸⁸⁵ עד דלא אתחזיאת מכל דיוקנהא בר ונקודה חדא וזכר אתאן גבורי כח וזכאי קשוט כביכול עושים להאי דבר ואנהירת זעיר זעיר ואתעבד' בדיוקנהא בשפירו דילה וה' כמלקדמין אתו חברייא ונשקוה א"ר אלעזר אלמלא יחזקאל נביאה אמר דא תוהא הוי בעלמא נטליה ר"א ונשקיה כמלקדמין אמר ההוא ינוקא אנא אברך אמרו את בריך ולך	כדוגמא זה למטה, בזמן שהרשעים בדור היא מתכסה ומקטינה עצמה עד שלא נראית מכל דמויותיה, פרט לנקודה אחת. וכשבאים גבורי כח וצדיקי אמת, כביכול עושים את הדבר הזה ומוארת לאט לאט, ונעשית בדמותה ביופיה, ה' כמקדם. באו החברים ונשקוהו, אמר רבי אלעזר אלמלא יחזקאל הנביא אמר את זה, תמיהה היתה בעולם. לקחו רבי אלעזר ונשקו כמקדם. אמר אותו

¹⁸⁸⁰ דהיינו ע"י התפלה בסוד בא"י מגן אברהם (מ"מ).

¹⁸⁸¹ דהיינו שהזעיר מקבל מבינה ובונה אותה. ואל יקשה לך שהרי גם בהיותה בפנים אנו מתקנים אותה מנה"י דאימא במלך עוזר וכו' ולמה לא אמר כאן רק נפיק דודה דהיינו התיקון ע"י זעיר ד"ל כיון שאחר מלך וכו' חוזרת נקודה ג"כ ואין התיקון האמיתי רק ע"י המוחין הבאים מזעי' אליה לכך לא נקט הכא אלא התכלי' האמיתי (מ"מ).

¹⁸⁸² ואתבניאת (דפ"ו).

¹⁸⁸³ ה' אחרונה שבשם (רח"ו במ"מ).

¹⁸⁸⁴ פירוש שע"י תפלות של הצדיקים שהם בכוונתם מתקנים המ' הנקרא דבר (מ"מ).

¹⁸⁸⁵ בסוד נקודה תחת היסוד (רח"ו), ונל"ע שכוונת הזוהר בזה כמ"ש הרב בזה בכוונת העמידה שאחר שמגדילים המלכות אח"כ בא בכל קומת זעיר אח"כ מחזירים אותה בפני זעיר. וכל מה שהיה לה פרצוף באחור הלואי בפנים תהיה נקודה תחת היסוד. ואח"כ בונים אותה ע"י המוחין דאימא שבתוך זעיר ע"כ כללות דברי הרב ז"ל (מ"מ).

יאות לברכא אמר כמה אתון קדישין כמה ברכות זמינין לכו מאימא קדישא בגין דלא מנעתון לי לברכא:	תינוק אני אברך. אמרו לו אתה ברוך, ולך נאה לברך. אמר כמה קדושים אתם, כמה ברכות מזומנות לכם, מאם הקדושה משום שלא מנעתוני מלברך.
פתח ואמר (משלי יא כו) מונע בר יקבוהו לאם¹⁸⁸⁶ וברכות לראש משביר האי קרא (באורייתא) כמשמעו אבל תנינן כל בר נש חייב בברכת המזון ואי לא ידע אתתיה או בנוי מברכין ליה ותבא ומארהו (מארה) לההוא גברא דלא ידע ולברכא (לברכה) עד (דיצטריך) [דאצטריך] לאתתיה ולבנוי דיברכון ליה ואי הוא ידע אצטריך לחנכא לבריה ולמני) הב ליה כסא לברכא ומאן דמנע ליה [דלא יתחנך יקבוהו לאוהם מונע בר דלא] לברכא לקב"ה ולא יתחנך במצות יקבוהו לאם יקבוהו מבעי ליה או יקבוהו לאומים דהא לאם חד הוא כד"א (בראשית כה כג) ולאם מלאם יאמין מאי יקבוהו לאם אלא לאם כתיב וליאמא (לאם) קדישא יקבוהו להאי בר נש דמנע לההוא בר מלברכא לקב"ה:	פתח ואמר "מונע בר יקבוהו לאם וברכה לראש משביר", פסוק זה כמשמעו, אבל שנינו, כל אדם חייב בברכת המזון, ואם לא ידע, אשתו או בנוי מברכין לו, ותבא מארה לאותו האיש שלא יודע לברך עד שיצטרך לאשתו ולבנוי שיברכו לו. ואם הוא יודע, צריך לחנך את בנו ולתת לו כוס לברך, שמי שמונעו שלא יתחנך, "יקבוהו לאום", "מנע בר" שלא לברך את הקדוש ברוך הוא, ולא יתחנך במצוות, "יקבוהו לאום" היה צריך לכתוב "יקבהו" או "יקבוהו לאמים", שהרי לאם זה אחד, כמו שנאמר "ולאם מלאם יאמין", מה זה "יקבוהו לאום", אלא "לאם" כתוב לאם הקדושה, יקבהו לאדם הזה שמונע אותו בר, מלברך את הקדוש ברוך הוא.
אנא ברא יחידא הוינא לאמי הבו לי כסא ואברך למלכא קדישא דיהב בביתא דאמי גוברין דחילא דמלילנא קמייחו מלין תקיפין וזכינא לון ובג"כ אנא אברך וקודם דא ואתישבו (אתישר) קרא על תקונייה¹⁸⁸⁷ הא	אני בן יחיד הייתי לאמי, תנו לי כוס ואברך את המלך הקדוש שנתן בבית אמי גברים של כח, שדברתי לפניהם דברים חזקים ונצחתי אותם, ולכן אני אברך. וקודם זה התיישב הפסוק על תקונו זה
קצא/ב	
דשרינן ביה מונע בר יקבוהו לאם מאן דאמנע בר כמה דאתמר יקבוהו לאם כד"א (ויקרא כד יא) ויקוב בן והאשה הישראלית את השם אוף הכא יקבוהו יפרשון¹⁸⁸⁸ ליה לאם יפרשון¹⁸⁸⁹ חטאוי לאמא קדישא¹⁸⁹⁰ וברכה לראש משביר (משלי יא כו) לההוא ב"נ דיחנך בריה לברכא לקב"ה ולחנכא ליה בפקודי אורייתא:	שהתחלנו בו. "מונע בר יקבהו לאום" מי שמונע בר, כמו שנאמר "יקבוהו לאום" כמו שנאמר "ויקוב בן האשה הישראלית את השם" כמו כן כאן "יקבהו", ויפרשו אותו לאם, יפרשו את חטאיו לאם הקדושה, "וברכה לראש משביר", לאותו אדם שיחנך את בנו לברך את הקדוש ברוך הוא ולחנכו במצוות התורה.
ורזא דמלה כתיב ברזא דלעילא (משלי ל ד) מה שמו¹⁸⁹¹ ומה שם בנו¹⁸⁹² כי תדע	וסוד הדבר כתוב בסוד שלמעלה "מה שמו ומה שם בנו כי תדע", אותו

¹⁸⁸⁶ פירוש יפרשו חטאוי למלכות וכדמפרש (מ"מ).
¹⁸⁸⁷ שעדיין לא תירץ מלת יקבוהו לשון רבים (אור יקר).
¹⁸⁸⁸ ויפרשון (דפ"ו).
¹⁸⁸⁹ יפרשו (דפ"ו).
¹⁸⁹⁰ פירוש מלכות (מ"מ).
¹⁸⁹¹ פי' אבא (מ"מ).
¹⁸⁹²

ההוא שם ידיעא¹⁸⁹³ יי' צבאות שמו¹⁸⁹⁴ שם בנו ישראל [שמו] דכתיב (שמות ד כב) בני בכרי ישראל והא ישראל כל מפתחן דמהימנותא ביה תליין ואיהו משתבח ואמר (תהלים ב ז) יי' אמר אלי¹⁸⁹⁵ בני אתה והכי הוא ודאי דהא אבא ואמא אעטרו ליה ובריכו ליה בכמה ברכאן ואמרו ופקידו לכלא (תהלים ב יב) נשקו בר נשקו ידא להאי בר כביכול שלטנו יהב ליה על כלא דכלא יפלחון ליה פן יאנף בגין דאעטרו ליה בדינא [ורחמי] (דרחמי) מאן דוכי לדינא לדינא מאן דוכי לרחמי לרחמי:	שם ידוע, ה' צבאות שמו, "שם בנו", ישראל שמו, שכתוב "בני בכורי ישראל", והרי ישראל תלויים בו כל מפתחות האמונה, והוא משתבח ואומר "ה' אמר אלי בני אתה" וכך זה בודאי, שהרי אבא ואמא עטרו אותו וברכוהו בכמה ברכות, ואמרו וצוו את הכל "נשקו בר", נשקו את יד הבן הזה כביכול, נתן לו שלטון על הכל, שהכל יעבדו אותו, "פן יאנף", משום שעטרו אותו בדין וברחמים, מי שזוכה לדין לדין, מי שזוכה לרחמים לרחמים.
כל ברכאן דלעילא ותתא להאי בר סלקין ומתעטרין¹⁸⁹⁶ ומאן דמנע ברכאן מהאי בר יפרשון חטאוי קמי מלכא וס"א אימא קדישא לאם ממש¹⁸⁹⁷ וברכה לראש משביר מאן דמברך¹⁸⁹⁸ ואזמין [ב]כסא דברכה למאן דאצטריך (ליה)¹⁸⁹⁹ [בהאי] אתבר סטרא אחרא ואתכפיא בתבירו ואסתלק סטר קדושה ודא הוא דכתיב וברכה לראש משביר כמה דאיהו [מסלק (נ"א מברך)] [ומברך] (מסתלק) לקב"ה	כל הברכות שלמעלה ולמטה עולות לבן הזה ומתעטרות, ומי שמונע ברכות מהבן הזה, יפרשו את חטאיו לפני המלך (אמא) הקדוש, לאם ממש, "וברכה לראש משביר" מי שמברך ומזמין כוס ברכה למי שצריך אותו, בזה נשבר הצד האחר ונכנע בשבירה, ועולה צד הקדושה. וזהו שכתוב "וברכה לראש משביר", כמו שהוא מעלה ומברך את הקדוש ברוך הוא ועושה שישבר צד האחר, כך הקדוש

¹⁸⁹² פירוש זעיר (מ"מ).

¹⁸⁹³ כלומר הכתוב פי' באמרו גואלנו ה' צבאות שמו, וגואלנו אהדר לבניה שממנה החירות והגאולה ושמו ה' צבאות וכן פירש בעובדא דסבא (אור יקר).

¹⁸⁹⁴ פירוש אבא נקרא כך בהשאלה כמו בינה הנקרא כך בסבא דמשפטים (מ"מ).

¹⁸⁹⁵ פירוש זעיר אומר שאבא הנקרא ה' אמר אלי בני אתה (מ"מ).

¹⁸⁹⁶ בסע"ח דף נ"ט ע"ב כתב מעיו עשת שן פירוש רש"י לשון קיבוץ עם קרוי עשת. ואיתא בא"ר תאנא אתפשט האי ת"ת ואתקן מעיו דדכורא וכו' ואיקרו בעלי מעין דכתיב ע"כ המו מעי לו וכו' נמצא ששם קיבוץ כל הרחמים ומ"ש עשת ש"ן מפני ששם מתפשטין אחורי ע"ב גי' קפ"ד ואחוריים דס"ג גימטריא קס"ו כי שם במקום המעיים שהוא לסוף שליש דת"ת נעשה כתר דיעקב ורחל העומדים שם בסוד אל עליון. עליון גימטריא שם ס"ג בריבוע ושיעור הכתוב מעיו ששם העשת שהוא קיבוץ הרחמים נעשה מן ש"ן קפ"ד קס"ו כי האחוריים העליונים נעשים פנים למטה ומהם כל הרחמים. מעולפת ספירים יובן במ"ש בזהר דברים בני בכורי ישראל וכו' ויובן ע"פ מ"ש ביחודים כי עיקר גלוי הוי"ת ית' נתגלה בת"ת וממנו ולמעלה הוא סתום. ודבר זה מבואר ג"כ בל"ק ויצא ששם הוי"ה נתגלה דווקא בת"ת ולכן בת"ת כל השלשה כלים שלו הכל הוא שם הוי"ה כמבואר בשער השמות כי שם הוא עיקר הגילוי. וא"ו מגלים שם פעולתם ומכ"ש אורות שלמעלה מהם. ולכן נתבאר בפירוש אגדות שת"ת שבת"ת הוא עצם החתן כי השם הוי"ה אשר מורה על א"ס ב"ה שהוא ה"ה הוי"ה ויה"ה נתגלה שם ולפיכך שמו תפארת מפני ששם נתגלו פארות וענפים של כל הספירות. ולכן אמרו בזהר מאן דנטל שמשא נטיל כולא. ולכן מאמר השכינה על סוד המעיים שמתחילים משליש ת"ת ולמטה שהוא מעולפת ספירים פירוש רש"י לשון קישוט כמו ותתעלף ותשב בפתח עינים. והוא ששם החתן שהוא ת"ת שבת"ת מקושט באורות של כל הספירות שמלת ספירה פירוש הרח"ו שהוא לשון מספרים מזהירים וז"ש מעולפת ספירים מקושט בכל הספירות. ולכן נתגלה שם שם הוי"ה שכולל כל הספירות. ולכן משם מתחילים החסדים להתגלות שהם שם הוי"ה כולו חסד שמאירים שם מאד מאד. ומהחסדים המגולים מאיר זעיר עד הכתר, כמ"ש בדרושי הצלם. ומקום המעיים שם הוא קישוט כל הספירות וזהו מעולפת ספירים ודוק בדבר זה עכ"ל (מ"מ).

¹⁸⁹⁷ בינה (מ"מ).

¹⁸⁹⁸ קפו ע"ב (הערת הזהר).

¹⁸⁹⁹ פירוש למלכות שיהיה הוא התיקון דכוס של ברכה (מ"מ).

ברוך הוא מושך עליו ברכות מלמעלה, ואותו שנקרא ברכה שורה על ראשו.	ועבד לסטר[א] אחרא [דיתבר] (דאתבר) הכי קב"ה משיך עליה ברכאן מלעילא והוא דאקרי ברכה שריא על רישיה:
מכאן והלאה, חברים הבה ונברך, נתנו לו כוס של ברכה וברך, והחברים כולם היו בשמחה, שהרי מיום ההלולא של רבי אלעזר לא שמחו החברים כאותו יום שישבו שם, הקדימו וברכוהו בשמחה ברצון הלב, אמר אותו תינוק, אין לכם להפרד אלא מתוך דברי תורה וכך למדנו.	מכאן ולהלאה חברייא הבו ונברך יהבו ליה כסא [דברכה] וברך וחברייא כלהו הוו בחדוה דהא מיומא דהלולא דר' אלעזר לא חדו חברייא כההוא יומא דיתבו תמן אקדימו וברכו ליה בחדוה ברעו דלבא אמר ההוא ינוקא לית לכו לאתפרשא אלא מגו מלי אורייתא והכי תנינן:
פתח ואמר "וה' הלך לפניו יומם בעמוד ענן וגו'", וה' זוקף טעם למעלה, למה, אלא באותה שעה כמה נאה ויפה היה לכה הזאת שהיתה כפופה עד עתה בגלות, וכעת הולכת בזקיפות ראש בהמוניה בשמחה.	פתח ואמר (שמות יג כא) וי' הולך לפניו יומם בעמוד ענן וגו' וי' זקיף טעמא לעילא אמאי אלא כההוא שעתא כמה יאות ושפירו הות להאי כלה [ד]אתכפיאת עד השתא בגלותא והשתא אזלת בזקיפו דרישא באכלוסהא בחדוה:
ב"וה" זוקף טעם למעלה, "הולך לפניו יומם" עד כאן לא ידע אם כלה זו הלכה לפניו יומם אם לא, שהרי טעם מפסיק ב"וה", אלא היא היתה שם, אבל מי שהלך לפניו יומם זקן עליון בעל הבית, אותו שהקדוש ברוך הוא נשבע (שהזמין) לו.	[בויהו"ה] (בודאי) זקיף טעמא לעילא הולך לפניו יומם עד הכא לא ידע אי האי כלה אזלה לקמיהו אי לא דהא טעמא אפסיק [בויהו"ה] (בודאי) אלא איחי הות תמן אבל מאן דאזיל קמיהו סבא עלאה מאריה דביתא ההוא דאומי ונ"א דאומין ליה קב"ה:
ומיהו, אברהם, שכתוב "יומם יצוה ה' חסדו", וכתוב "אם לא בריתי יומם	ומנו אברהם דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יי' חסדו ¹⁹⁰⁰ וכתוב (ירמיה לג כה) אם

¹⁹⁰⁰ ענני כבוד הם מחסד וכמבואר בזוה"ק (פ' אמור דף קג, ופ' בלק קצא ע"ב) כי הם בסוד הכתוב (תהלים מב ט) יומם יצוה ה' חסדו, והיו הם פריסת אור מהאור קדמאה, אשר עליה נאמר (בראשית א ד) וירא אלהים את האור כי טוב, כמ"ש בזוה"ק (פ' בראשית מו ע"א). והיו הז' ענני כבוד מהז' חסדים המקיפים, ובסוד (שיה"ש ב ו) וימינו תחבקני כמ"ש הרב בכוונת סוכות (דף קד ע"ד ש' דרוש ד), ומשום שהם מבחי' חסדים גדולים לכן באו הם בנקל ולא עבר עליהם שום תלאה כלל (דע"ה ח"ב קלג ע"ד).

לא בריתי יומם ולילה יומא דכל יומין¹⁹⁰¹ כלילן ביה יומא דשאר יומין איהו שאר כל יומין ודאי ועל דא אקרי יומם [ולא יום] ובג"כ (שמות יג כא) הולך לפניו יומם הוא (הוה) אזיל ביממא וכלה אזלת בליליא דכתיב (שם) ולילה בעמוד אש להאיר להם דא כלל כל חד בדקחוי ליה ואתון חברייא יומם ולילה יהא קמייכו בכל שעתא נשקוהו וברכוהו כמלקדמין [ואזלו]:	ולילה", יום שכל הימים כלולים בו, יום של שאר הימים הוא, שאר כל הימים בודאי, ועל זה נקרא "יומם" ולא "יום", ולכן הולך לפניו יומם, הוא הולך ביום, והכלה הולכת בלילה, שכתוב "ולילה בעמוד אש להאיר להם", זו כלה, כל אחד כראוי לו, ואתם חברים יומם ולילה יהיה לפניכם בכל שעה, נשקוהו וברכוהו כמקדם והלכו.
אתו לגבי רבי שמעון וסחו ליה עובדא תוה אמר כמה יאות הוא אבל לא סליק בשמא אעא דקיק כד סליק נהוריה סליק לפום שעתא ומיד כבה ואשתקע ותו הא אמינא נהורא דא ממה הוי פתח ואמר (תהלים קיב ב) גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך כד בר נש איהו גבור בארץ גבור באורייתא גבור וביצירה¹⁹⁰² (ביצירה) גבור בארץ ודאי סליק נהוריה ואתמשך ביה משיכו סגי כדין דור ישרים יברך יברך כתיב:	באו לפני רבי שמעון וספרו לו המעשה, תמה. אמר כמה נאה הוא, אבל לא עולה בשם, עץ דק כשעולה, אורו עולה לפי שעה ומיד כבה ושוקע, ועוד הרי אמרנו אור זה ממה היה. פתח ואמר "גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך" כשאדם גבור בארץ, גבור בתורה, גבור ביצרו, גבור בארץ ודאי, עולה אורו ונמשך בו משיכות יתר, אז דור ישרים יבורך כתוב יברך.
אמר רבי אבא והא חמינן ינוקי דאמר¹⁹⁰³ מלין עלאין וקיימין לבתר רישין דעלמא א"ל ינוקא דאמר מלה חדא או תרין לפום שעתא בלא כוונה דלהון מובטח [בר נש] בדא דיזכי למילף אורייתא בישראל אבל דא דנהורא דיליה קיימא על קיומיה	אמר רבי אבא, והרי ראינו תינוקות שאומרים דברים עליונים ואחר כך עומדים ראשי העולם. אמר לו תינוק שאמר דבר אחד או שנים לפי שעה בלי כוונתם מובטח אדם בזה שיזכה ללמוד תורה בישראל, אבל זה שאורו עומד על עמדו בדעת שלמה לא כך.

¹⁹⁰¹ וענין יומא דכולא יומין שאמר כאן ובזהר בכמה מקומות על החסד ואמר דאזיל בכלהו כי יום נק' ע"ש האור כמ"ש ויקרא אלהים לאור יום ואור הוא בחסד וכל ו"ק שנק' יום ע"ש שמקבלין החסדים על ידו ה"ח ונק' כ"א יום באורו וזהו יום דכתיב בכל מעשה בראשית וערב מתייחד ביום ביחודא שמקבלת ממנו להמתיק גבורות שלה אבל אין נק' יום כי היא מסט' דגבורות ולחשך קרא לילה רק בחיבורה בו נק' יום שלם ע"ש הדכורא רק אור הלבנה בלילה אבל לע"ל והיה אור הלבנה כאור החמה והיה לעת ערב יהיה אור שגם היא תקבל החסדים וכנ"ל עולם חסד יבנה חסד ה' מלאה הארץ ולכן ביום השביעי אין לילה כלל וכמו בשבת בראשית שהיה האור משמש וביום הששי שתלך הה"א ותתקשר בחסד ע"י הוא"ו ניתוסף ה' ביום הששי והוא בביאתו וקיבוץ גלויות אבל אח"כ יום השביעי כנ"ל וז"ש וביה הבקר אור דמסטריה אור וזהו וישכם אברהם בבקר דיליה כנ"ל (בהגר"א על תיקון ע"ה ע"ג), אין אחד מה"ק מקבל אור הא"ס אלא רק ע"י אור החסד, והוא יומא דכולא יומין וכמ"ש בזוה"ק (בראשית מו ע"א ופ' אמור קג ע"ב ופ' בלק קצא ע"ב), והרי משתמש אור א"ס בספי' החסד להתגלה על ידו בכל ה"ק כולן, ולכן נקרא הוא בערכם בשם כהנא רבא (דע"ה ח"ב קד ע"א), בהגיעו להיסוד הנה יצא אז ונתגלה מהיסוד, ובסוד החסד שנתגלה בפומיה דאמה שאמרו באד"ר (קמב ע"א) ואותו החסד הוא אור המ"ה דהתיקון אשר על ידו נתקנו כל מעשה בראשית, והוא סוד מ"ש (תהלים פט ג) עולם חסד יבנה, שהוא החסד שנתגלה ביום ראשון, וכמ"ש בזוה"ק (בראשית מו ע"א) ההוא יום דנפיק אור קדמאה אתפשט בכלהו יומי כו', יומא קדמאה אזיל עם כלהו כו' (וע' ח"ג קג רע"ב וקצא ע"ב ובהגר"א בתיקונים עה ע"ג) (כללים ח"א נז ע"א, ועי' כללים ח"ב עג ע"ב).

¹⁹⁰² שכבר הגיע לימים ראויים לכך (רח"ו).

¹⁹⁰³ דאמרין (דפ"ו).

ועוד שהרי הקדוש ברוך הוא ותשוקתו להריח בתפוח זה,	בדעתא שלים לאו הכי ותו דהא קב"ה תיאובתיה ¹⁹⁰⁴ דיליה לארחא בתפוחא דא
קצב/א	קצב/א
אשרי חלקו. אשריכם הצדיקים שכתוב בכם "ויספה פליטת בית יהודה הנשארה שרש למטה ועשה פרי למעלה", "שרש למטה" כמו אביו שהסתלק מהעולם, והוא שרש למטה. בישיבת הרקיע, "ועשה פרי למעלה" בישיבה העליונה, כמה טוב השרש והפרי, ואם לא שלא אהיה מקטרג לקדוש ברוך הוא הואיל ותשוקתו להריח בו, לא היה מי שיכול לשלוט בו, אבל יהי רצון שאמו לא תראה צער עליו, וכן היה.	זכאה חולקיה זכאין אתון צדיקייא ודכתיבו (דאתון כתיב) בכו (מלכים ב' יט ל) ויספה פליטת בית יהודה הנשארת שרש למטה ¹⁹⁰⁵ ועשה פרי למעלה שרש למטה כגון אביו דאסתלק מעלמא ואיהו שרש למטה במתיבתא דרקיעא ועשה פרי למעלה במתיבתא עלאה ¹⁹⁰⁶ כמה טבא שרשא ואיבא ואי לא דלא אהא מקטרגא לקב"ה הואיל ותיאובתיה לארחא ¹⁹⁰⁷ ביה לא הוה מאן דייכול לשלטא ביה אבל יהא רעוא דאמיה לא תחמי צערא עליה וכן הוה:
"וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור וגו' (הנה עם יוצא ממצרים וגו') (הנה עם יוצא ממצרים וגו') כאן יש עשרים ושמונה תבות כנגד עשרים ושמונה דרגות המכשפים קוסמי הצפור, ויש להתבונן מי שרצה לדבר עם בלעם ולהתחבר אתו, למה שלח לו מיד, עד שלא יבא אליו דברים בפרוש, שאמר "הנה עם יצא ממצרים", "ועתה לכה ארה לי", היה לו להתחבר איתו בתחלה ולפייסו ולשחד אותו, ואחר כך להודיעו דבריו.	וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור וגו' (במדבר כב ה) (הנה עם יצא ממצרים וגו') (שם) הכא אית עשרין ותמניא תיבין לקבל כ"ח דרגין ¹⁹⁰⁸ דחרשי קוסמין דצפור ואית לאסתכלא מאן [דבעא] (בעי) למללא ביה בבלעם ולאסתחברא בהדיה אמאי שדר ליה מיד עד [לא] (ד) ייתי לגביה מלין בפירושא דקאמר הנה עם יצא ממצרים ועתה לכה ארה לי (שם כג ז) הוה ליה לאסתחברא בהדיה בקדמיתא ולפייסא ולשוחדא ליה ולבתר לאודעא ליה מלוי:
אלא אמר רבי יוסי, מכאן נודע שהרי ידע בלק רצון אותו רשע, שרצה להתכבד תמיד בדברים גדולים, ואין תאותו אלא כשעושה רעות. בלק קסם קסמים ועשה כשפים ותיקן ציפור, וידע שמעלות משה עליונות ונכבדות, וכשף בכשפיו וקסם בקסמיו, וידע שדרגות בלעם היו לעומתו, מיד "וישלח מלאכים אל	אלא אמר רבי יוסי מהכא ואשתמודעו דהא ידע בלק רעותיה דההוא רשע דבעא לאתיקרא תדיר במלין רברבין ולית ליה תיאובתא אלא כד עביד בישין בלק קסם קסמין ועביד חרשין ואתקין צפרא וידע [ד] דרגין דמשה עלאין ויקירין וחרש בחרשוי וקסם בקסמיו וידע דדרגין דבלעם הוו לקבלייהו ¹⁹⁰⁹ מיד וישלח מלאכים אל

¹⁹⁰⁴ ותיאובתיה (דפ"ו).

¹⁹⁰⁵ פירוש שהצדיקים הגדולים הם בישיבה של מט"ט והתינוקות הם בישיבה של הקב"ה (מ"מ).

¹⁹⁰⁶ בגין דתרין מתיבתין אית לעילא מתיבתא דההוא נער מטטרין ומתיבתא עילאה דקב"ה ובכל אתר דתנינן מתיבתא עילאה דא הוא דקב"ה מתיבתא דרקיע דא מטטרין (ז"ח לו ע"א). ועי' בהגר"א בתיקו"ז מו ע"א: מתיבתא עילאה דחג"ת, ומתיבתא תתאה דנה"י.

¹⁹⁰⁷ בארחא (דפ"ו).

¹⁹⁰⁸ להראות שבכל עשרין ותמניא אלו השיג מעלתן של ישראל ופחדו מהם (אור יקר).

¹⁹⁰⁹ כנגד מרע"ה במדרגת הקדושה היה בלעם בקליפות, והיינו דאמרו רז"ל בישראל לא קם אבל באומות העולם קם (אור יקר). עי' בית עולמים פ ע"א: ז' מלכי האמורי ז' אומות הם סיגי ז' מלכים וכו' וכאשר נתנו לאברהם בפי' לך חשיב שם סדר ז' אומות כסדר חתי פרזי רפאים אמורי כו' ונמצא שלפי חשבון ז' מלכים דפ' וישלח הם בלע חושם יובב הדד בן בדד ונמצא שאמורי הוא נגד הדד כו' והוא בת"ת שמאחוריו מלכות נוקבא כמ"ש המכה את מדין בשדה מואב

בלעם בן בעור:	בלעם בן בעור.
פתורה ¹⁹¹⁰ שמא דאתרא הוה כד"א (שם) מפתור ארם נהרים לקללך אמאי אקרי הכי בגין דכתיב (ישעיה סה יא) העורכים לגד שלחן ¹⁹¹¹ ופתורא הוה [מסדר] (מתסדרא) תמן כל יומא דהכי הוא (ודאי) [תקונא] דסטרין בישין מסדרין קמייחו פתורא במיכלא ובמשתייא ועבדין חרשין ומקמטין לקמי פתורא ומתכנשין תמן כל רוחין מסאבין ואודעין לון מה דאינון בעאן וכל חרשין וקוסמין [דעלמא] על ההוא פתורא הוה ובג"כ אקרי שמא דאתרא ההוא פתורא דהכי קורין בארם נהרים לשלחן פתורא:	"פתורה" שם המקום היה, כמו שנאמר "מפתור ארם נהרים לקללך", למה נקרא כך. משום שכתוב "העורכים לגד שלחן" ושלחן היה מסודר שם כל יום, שכך הוא תקון של צדדים רעים, מסודרים לפנייהם שלחן במאכל ומשתה, ועושים כשפים ומקטרגים לפני השלחן, ומתכנסים שם כל רוחות הטומאה, ומודיעים להם מה שהם רוצים. וכל מכשפים וקוסמים של העולם היו על אותו השלחן, ולכן נקרא שם המקום ההוא "פתורא", שכך קוראים בארם נהרים לשלחן פתורא.
פתח ואמר (שמות כה כג) ועשית שלחן עצי שטים וגו' וכתוב (שם ל) ונתת על השלחן לחם פנים וגו' כל אינון מאני קודשא [בעא קב"ה למעבד קמיה] (דקמיה) לאמשכא רוחא קדישא מעילא לתתא ¹⁹¹² ההוא רשע דבלעם הוה מסדר הכי לסטרא אחרא והוה מסדר שלחן ונהמא דאקרי (מלאכי א ז) לחם מגואל כמה דאתמר דהכי	פתח ואמר "ועשית שלחן עצי שטים וגו'" וכתוב "ונתת על השלחן לחם פנים וגו'", כל אותם כלי קדש רצה הקדוש ברוך הוא לעשות לפניו, להמשיך רוח הקודש מלמעלה למטה, אותו רשע בלעם היה מסדר כך לצד האחר, והיה מסדר שלחן ולחם שהיה נקרא לחם מגואל, כמו שנאמר, שכך הולך הצד האחר אחר הקדושה, כקוף

וכמ"ש הגאון בפי' לס"ד (ט ע"ג) כי קלי' מואב הוא בת"ת באחוריו בנוק' ולכן כאשר נצחו ישראל ב' מלכי האמורי סיחון ועוג שהוא בת"ת מקום קלי' מואב ולזה כתיב וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי ולכן נתיירא הוא מהם כי כבר הגיע עדיו והוא מ"ש והוא יושב ממולי שהוא נגדו ממש ולזה ביקש הוא להתחבר עם בלעם בן בעור שהוא מלך הראשון בלע בן בעור נגד הדעת שהוא פנימיות של ת"ת כידוע וביקש להעזר ממנו שהוא שורש של כל המלכים ורצה לבטל תיקון העולם ולהחזירו לתהו כמו שהיה מקדם וכו' השולחן הוא בצפון בגבורה כמ"ש בהיכלות דבראשית ופקודי בהיכל זכות עיי"ש בפי' הגאון והוא בסוד ה"ג דחוטמא דז"א ה' מלכי סדום ועמורה כמ"ש בס"ד והוא בסוד העורכים לגד שולחן ועל זה נאמר דשולחן שלא אמרו עליו ד"ת כאלו אכלו מזבחי מתים והם מלכין קדמאין דמיתו.

¹⁹¹⁰ דע כי המלכות כוללת כל השמות והוא בענין זה כי הנה שם אדנ"י מלא גימ' תרע"א וי"ב אותיות הרי תרפ"ג וד' השורש הרי תרפ"ז והוא כמנין פתור"א וכן ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן וג' אה"ה במלואם שהם קס"א קמ"ג קנ"א גימ' תנ"ה הרי ס"ה תרפ"ז כמנין כל השמות הויה ואה"ה (זהר הרקיע).

¹⁹¹¹ העניין הוא כי הדברים הרוחניים נקשרים בגשמיים מטעם כי הסבה אל הגשמי הוא הרוחני, וכל סבה נקשרת במסובב וכל מסובב בסבתו, ומטעם זה נקשרים העולמות כלם להיות חשק וקשר המסובב לסבה ומסובב, והנה הדברים הגשמיים יש להם שתי סבות הסבה האחת היא הקדושה שמשם נשפע השפע והחיות לכל הנמצא, והשנית הקליפה כי להיות העולם הגשמי עולם ההפסד והכליון יש לה חלק בכל מה שבעולם הזה הגשמי והיינו דקאמר לעיל דכל מה דאתכליל בארעא אית לה בת חולקא, והנה אלו השני דברים תלויים ועומדים, אם יקרב מיד האדם הדבר הגשמי ההוא כגון הבשר והיין והקטרת והלחם לקדושה הנה ישלוט בה הקדושה ויבדל הקליפה ואין לה שם חלק, ואם יזמין האדם שם החצונים יבדל הקדושה וישלוט שם החצוני, וזה טעם איסור תקרובת עבודה זרה, ואמנם תועלת הקדושה בעניינים האלו הוא שיגרמו קשר אל הסבות העליונות אלו באלו, והדברים הגשמיים הם בית יד לאדם לאחוז ברוחניים לייחדם ולחברם על ידי סוד קשר ושלשלת עילה ועלול, וכן דרך זה אל החצונים כי יוקשרו קשר ושלשלת החצונים אלו באלו, וכמו שהקדושה קשרם יגרום השפעה מהמקור הקדוש, כן החצונים קשרם יגרום השפע (ממירדותם) [ממירדותם] וזה הוא טעם לעורכי' לגד שולחן (אור יקר). עי' לעיל הערה בשם הבית עולמים.

¹⁹¹² עי' בהגר"א על תיקו"ז צד ע"ד ש"שלחן" היא כינוי לשכינה, והוא מקום שיש שם תורה שהוא עד"א. ועי' ח"ב קנג ע"ב אית שלחן ואית שלחן.

אזיל סטר אחרא בתר קדושה כקוף בתר בני נשא ושלמה מלכא צווח ואמר (קהלת ב יב) כי מה האדם שיבא אחרי המלך¹⁹¹³ את אשר כבר עשוהו והא אתמר קרא דא¹⁹¹⁴:	אחר בני אדם. ושלמה המלך צווח ואומר "כי מה האדם שיבוא אחרי המלך את אשר כבר עשוהו", והרי נתבאר פסוק זה.
ת"ח כתיב (שופטים ה ד) יי' בצאתך משעיר בצעדך משרה ארום ארץ רעשה וגו' בשעתא דבעא קב"ה למיהב אורייתא לישראל אזל וזמין להו לבני עשו ולא קבלוהו¹⁹¹⁵ כד"א (דברים לג ב) יי' מסיני בא וזרח משעיר למו ולא בעו לקבלה אזל לבני ישמעאל ולא בעו לקבלה דכתיב (שם) הופיע מהר פארן כיון דלא בעו אהדר לון לישראל הכי תנינן:	בא וראה, כתוב "ה' בצאתך משעיר בצעדך משרה ארום ארץ רעשה וגו'", בשעה שרצה הקדוש ברוך הוא לתת תורה לישראל, הלך וזימן את בני עשו ולא קבלוהו, כמו שנאמר "ה' מסיני בא וזרח משעיר למו", ולא רצו לקבלה. הלך לבני ישמעאל ולא רצו לקבלה, שכתוב "הופיע מהר פארן". כיון שלא רצו, חזר להם לישראל, כך שנינו.
השתא אית לשאלא והא תנינן דלית חטאה כד בר נש מדקדק דיוקין דאורייתא וישאל שאלתיו לאנהרא מלוי האי קרא לא אתיישבא ואית לשאלא קב"ה כד [אזל] (אתא) לשעיר למאן נביאה דלהון אתגלי וכד אזל לפארן למאן נביאה דלהון אתגלי:	עכשיו יש לשאול, והרי שנינו שאין חטאה כשאדם מדקדק דיוקים בתורה וישאל שאלותיו להאיר דבריו, פסוק זה לא מתיישב. ויש לשאול, הקדוש ברוך הוא כשהלך לשעיר, לאיזה נביא שלהם התגלה, וכשהלך לפארן לאיזה נביא שלהם התגלה.
אי תימא דאתגלי לכלהו לא אשכחן דא לעלמין בר לישראל בלחודייהו וע"י דמשה והא אתמר דהכי מבעי קרא למימר יי' [לסיני] (מסיני) בא וזרח לשעיר למו הופיע להר פארן מהו משעיר ולמוזו ומהו מהר פארן כלא אית למנדע ולאסתכלא והא שאילנא ולא שמענא ולא ידענא:	אם תאמר שהתגלה לכלם, לא מצאנו זה לעולמים פרט לישראל לבדם, ועל ידי משה, והרי נתבאר שכן צריך הפסוק לומר "ה' לסיני בא וזרח לשעיר למו הופיע להר פארן", מה זה "משעיר למו", ומה זה "מהר פארן", הכל יש לדעת ולהתבונן, והרי שאלנו ולא שמענו ולא ידענו.
כד אתא רבי שמעון אתא ושאל מלה כמלקדמין¹⁹¹⁶ א"ל הא שאלתא דא אתאמרא¹⁹¹⁷ יי' מסיני בא (דברים לג ב) כד"א (שמות יט ט) הנה אנכי¹⁹¹⁸ בא אליך בעב הענן ומסיני בא ואתגלי עלייהו וזרח	כשבא רבי שמעון בא ושאל דבר כמקדם, אמר לו הרי שאלה זו נאמרה "ה' מסיני בא", כמו שנאמר "הנה אנכי בא אליך בעב הענן" "ומסיני בא", והתגלה עליהם, "וזרח
קצב/ב	
משעיר למו ממה דאמרו בני שעיר דלא בעאן לקבלא מהאי אנהר לון לישראל ואוסיף עלייהו נהורא וחביבו סגיא אוף הכי הופיע ואנהר לישראל מהר פארן ממה דאמרו בני פארן דלא בעו לקבלא מהאי	משעיר למו", ממה שאמרו בני שעיר, שלא רוצים לקבל, מזה האיר להם לישראל, והוסיף עליהם אור חביבות גדולה. גם כך הופיע והאיר לישראל מהר פארן, ממה שאמרו בני פארן, שלא רוצים לקבל, מזה הוסיפו

¹⁹¹³ הם סוד אחוריים שהם הקליפות והם נקראים אדם בליעל והוא אחורי המלך וכן בקדושה ג"כ (זהר הרקיע).

¹⁹¹⁴ קסה (הערת הזהר).

¹⁹¹⁵ קבלוהו (דפ"ו).

¹⁹¹⁶ פירוש רבי יוסי הנזכר לעיל (מ"מ).

¹⁹¹⁷ אתאמרת (דפ"ו).

¹⁹¹⁸ שנתלבש ז"א בנוק' והדבור היה ע"י כמ"ש וידבר אלהים ולא וידבר יהו"ה (רח"ו).

ישראל חביבות ואור יותר כראוי. אוסופו ישראל חביבו ונהירו יתיר כדקא יאות¹⁹¹⁹:	
ומה ששאלת, על ידי מי התגלה אליהם, (בא וראה) סוד עליון הוא, והתגלה הדבר על ידך. התורה יצאה מסוד עליון של ראש (קדוש) המלך הנסתר, כשהגיעה לזרוע שמאל (ימין), ראה הקדוש ברוך הוא באותה זרוע דם רע שמתרבה משם, אמר צריך לברר וללבן זרוע זו, ואם לא ימך אותו דם רע, יפגם הכל, אבל צריך לברר מכאן כל פגם, מה עשה, קרא לסמא"ל ובא לפניו, ואמר לו רוצה תורת, אמר מה כתוב בה, אמר לו "לא תרצח", דלג הקדוש ברוך הוא למקום שצריך, אמר חס ושלום, תורה זו שלך היא ושלך תהיה, לא רוצה תורה זו, שב והתחנן לפניו.	(ו)מה דשאלת על ידא דמאן אתגלי עלייהו (ת"ח)¹⁹²⁰ רזא עלאה איהו ואתגלי מלה על ידך אורייתא נפקת¹⁹²¹ מרזא עלאה [דרישא¹⁹²² (ס"א קדישא¹⁹²³)] (קדישא) דמלכא סתימא כד מטא לגבי דרועא שמאלא ס"א ימינא חמא קב"ה בההוא דרועא דמא בישא דהו מתרבי מתמן אמר אצטריך לי לבררא¹⁹²⁴ וללבנא דרועא דא ואי לא ימאיך ההוא דמא בישא (ד)יפגים כל¹⁹²⁵ אבל אצטריך לבררא מהכא כל פגיו מה עבד קרא לסמאל ואתא קמיה ואמר ליה תבעי אורייתא דילי אמר מה כתיב בה אמר ליה לא תרצח דליג קב"ה לאתר דאצטריך אמר ח"ו אורייתא דא דילך היא ודילך יהא לא בעינא אורייתא דא אתיב ואתחנן קמיה:

¹⁹¹⁹ מה שאירע לס"מ שר עשו ולרה"ב שר ישמעאל, אמר להם שיקבלו את התורה וס"מ לא לבד לא רצה בה אלא שאמר להשי"ת שיקח מאור כל חיל השמים ומשלו ויתן לישראל כדי שיקבלו התורה. וכן אמר רה"ב גם כן. ועם זה יתבאר (תהלים סח, ז) מוציא אסירים בכושרות, הן ניצוצות אור שהיו אסורים בתוך החיצונים, אך סורים ישכנו צחיחה, הם כל חיילי החיצונים שסררו בה' וראשם ס"מ רה"ב שר"ת שלהם ס"ר, וזוהי המנחה שקבלה השכינה בעבור בניה, והם היו מאז מוכנים להיות בני חורין ממ"ה ומן המלכויות. וי"ל שמן אותן האורות זכו לשני הכתרים שבאו ש"שים ר'בוא ר"ת ס"ר, ואמרו נעשה ונשמע נגד עשו וישמעאל, והקדימו נעשה שכנגד עשו מפני שה' הקדים לדבר עם ס"מ תחילה, וכן כתוב (דברים לג, ב) וזרח משעיר למו (רמ"ז ח"ב ב ע"ב, ועי' עמק המלך ש"ה פס"ו).

¹⁹²⁰ ריח ע"ב רע ריט ע"א (הערת הזהר).

¹⁹²¹ עי' ע"ח שער הארת המוחין ח: יסוד אבא המתלבש תוך ז"א נקרא תורה שבכתב, אשר ז"ס שארז"ל (ב"ר פ"ז סי' ה) נובלת חכמה של מעלה תורה, פירוש כי אבא הנקרא חכמה, מה שנובל ממנו ויורד למטה הוא תורה, שהוא מן היסוד שלו המתפשט תוך זעיר אנפין. גם יעקב היוצא מן הארת היסוד הזה, גם הוא נקרא תורה, ע"כ. התורה הוא יסוד דאבא המלוש ברישא דזעיר בסוד הדעת עכ"ל והתכת לשון הזוהר כך הוא התורה שלנו יצאה מיסוד דאבא הנקרא רזא שיסוד נקרא רזא בזוהר (מ"מ).

¹⁹²² היינו שנמשך מהחכמה והבינה שזהו סוד רישא דמלכא, וחכמה מוחא וגולגלתא בינה, וגובלת חכמה של מעלה תורה, והיא מתאצלת ונמשכת מדרגה אחר מדרגה מהחכמה אל הבינה ומבינה אל החסד, ובהיותה בחכמת נקראת ראשית כדכתיב ה' קנני ראשית, ראשית חכמה, וברדתה לבינה נקראת יראה דכתיב יראת ה' ראשית דעת, וכתוב ואל תטוש תורת אמך, וכתוב כי אם לבינה תקרא, וברדתה לחסד כתיב ותורת חסד על לשונה, וברדתה לגבורה כתיב הלא כה דברי כאש נאום ה', וכתוב על שניהם מימינו אש דת למו, והנה מעת שבאו האבות ונעשו מרכבה אברהם לחסד יצחק לגבורה נאחזו בזכותם ישמעאל מצד החסד עשו מצד הגבורה, וכשיצאו הם ובניהם לתרבות רעה ונשתמדו לע"ז והם תחת ממשלת רה"ב וסמא"ל זה מימין וזה משמאל היו עולים ושואלים חלקם מתוך הקדושה, והיה להם מהלך ושביל וניצוץ נמשך מבפנים לחוץ אל תוך הקליפה והוא הנהירו הנדרש בשמעתין, וכשבא הקב"ה לברר חלקו ונחלתו וליתן להם התורה רצה לטהר כל הקדושה ולא יהיה לאלו חלק בה כלל ועיקר, ולכך בא לשעיר ובא לפארן כדי שהם מעצמם יפקירו צד הקדושה שבהם ותסתלק מעליהם ויהיה שכינת הקדושה וניצוצותיה על ישראל לבד (אור יקר).

¹⁹²³ ר"ל יסוד הנז' היכן הוא מלוש ואמר בראש זעיר (מ"מ).

¹⁹²⁴ במה די ש אחיזת עשו בגבורה וישמעאל גם כן בחסד (אור יקר).

¹⁹²⁵ שיעלה בכל זוג וזוג שישראל יזווגו על ידי מעשיהם וקיום התורה ליטול חלק וזה פגם גדול (אור יקר).

אמר מאריה דעלמא אי את יהבה לי כל שלטנו דילי אתעבר דהא שלטנו דילי על קטולא איהו וקרבינ לא יהון ושלטנו דילי על ככבא דמאדים א"ה כלא אתבטל מעלמא מאריה דעלמא טול אורייתך ולא יהא חולקא ואחסנא לי בה אבל אי ניהא קמך הא עמא בנוי דיעקב לון אתחזי ואיהו חשיב דהא דלטורא אמר עליהו ודא הוא וזרח משעיר למו משעיר ממש נפק נהורא לון לישראל:	אמר רבוננו של עולם, אם אתה נותן לי אותה, כל שלטוני עובר, שהרי שלטוני על הרג הוא, וקרבות לא יהיו, ושלטוני על כוכב מאדים, אם כך הכל יתבטל מן העולם. רבוננו של עולם קח תורתך, ולא יהיה לי חלק ונחלה בה. אבל אם נוח לפניך, הרי עם בני יעקב להם ראוויה, והוא חשב שלשון הרע אמר עליהם, וזהו "וזרח משעיר למו", משעיר ממש יצא לישראל אור.
אמר סמא"ל ודאי אי בנוי דיעקב יקבלון דא יתעברון מעלמא ולא ישלטון לעלמין אתיב ליה וכמהו זמנין [ואמר דא] ואמר ליה אנת בוכרא¹⁹²⁶ ולך אתחזי אמר ליה הא ליה בכירותא דילי והא אודבן ליה ואנא אודיתי:	אמר סמא"ל ודאי אם בני יעקב יקבלו את זה, יעברו מן העולם ולא ישלטו לעולמים, שב אליו כמה פעמים ואמר זה, ואמר לו אתה בכור ולך ראוויה, אמר לו הרי לו בכורתי והרי מכרתיה לו ואני הודיתי.
אמר ליה הואיל ולא בעית למהוי לך בה חולקא אתעבר מנה בכלא אמר יאות אמר ליה הואיל וכך הב לי עיטא איך אעביד דיקבלון לה בנוי דיעקב דאת אמר אמר ליה מאריה דעלמא אצטריך לשחדא לון טול נהורא מנהירו דחילי שמיא והב עליהו ובדא יקבלון לה והא דילי יהא בקדמיתא אפשיט מניה נהירו דחפיא עליה ויהב ליה למיהב לון לישראל הה"ד וזרח משעיר למו משעיר ממש דא סמא"ל דכתיב (ויקרא טז כב) ונשא השעיר עליו¹⁹²⁷ למו לישראל:	אמר לו הואיל ולא רצית שיהיה לך בה חלק, תעבר ממנה בכל. אמר יפה. אמר לו, הואיל וכך, תן לי עצה איך אעשה שיקבלו בני יעקב שאתה אומר. אמר לו רבוננו של עולם, צריך לשחד אותם, קח אור מאור חיילות השמים ותן עליהם, ובזה יקבלוהו, והרי שלי יהא בתחלה, הפשיט ממנו אור שכסה עליו ונתן לו לתת להם לישראל, זהו שכתוב, "וזרח משעיר למו", משעיר ממש, זה סמא"ל שכתוב "ונשא השעיר עליו" למו לישראל.
כיון דביער דא ואעבר דמא בישא מדוועא שמאלא אהדר לדוועא ימינא וס"א שמאלא חמא ביה אוף הכי אמר הכי נמי אצטריך לנקיטא מדמא בישא דוועא דא קרא לרה"ב אמר ליה תבעי את אורייתא דילי¹⁹²⁸ אמר ליה מה כתיב בה דליג ליה ואמר לא תנאף אמר ווי אי ירותא דא [יחסין לין] (אחסין ליה) קב"ה ירותא בישא [דיתעבר] (דאתעבר) בה כל שלטני דהא ברכתא דמיא נטילנא ברכתא דנוני ימא דכתיב (בראשית א כח) פרו ורבו וגו' וכתיב (שם יז כ) והפריתי אותו והרביתי	כיון שבער זה והעביר דם רע מזרוע שמאל, חזר לזרוע ימין (שמאל), ראה בו גם כן. אמר כך גם, צריך לנקות מדם רע זרוע זו, קרא לרה"ב, אמר לו רוצה תורתך, אמר לו מה כתוב בה, דלג לו ואמר "לא תנאף", אמר אוי אם ירושה זו יוריש לי הקדוש ברוך הוא, ירושה רעה שיעבר ממני כל שלטוני בה, שהרי ברכת המים נטלתי, ברכת דגי הים, שכתוב "פרו ורבו וגו'", וכתוב "והפריתי אותו והרביתי אותו וגו'", וכתוב "והוא יהיה פרא אדם".

¹⁹²⁶ ענין הבכורה הוא כענין המלכות שהבכור יורש אותו, כן ענין הקדו' ירושת הבכור וראי' לזה שהם ראויים לכהונה, וכן הענין קודם לכך כיון שישמעאל ועשו בכורות יורשים אותה הקדושה דכתיב קדש לי כל בכור וכו' (אור יקר).

¹⁹²⁷ סמ' הוא שר של עשו, ע' פ' בלק (קצב ע"ב) ופ' פנחס (רמו ע"ב) (דע"ה ח"א ע"א ע"א)

¹⁹²⁸ וכן הוא לקמן רמו ע"ב ועי' ח"ב רעב ריש ע"ב (לש"ו).

אותו וגו' וכתוב (שם טז יב) והוא יהיה פרא אדם:	
שאר לכתובנא קמי מאריה אמר ליה מאריה ¹⁹²⁹ דעלמא תרין בנין נפקנא מאברהם הא בנוי דיצחק הב לון ולון אתחזי אמר ליה לא יכילנא דאנת בוכרא ולך אתחזי שארי לכתובנא [קמיה] ואמר מאריה דעלמא בכירותא דילי יהא דיליה והאי נהורא דאנא יריתנא על דא טול והב לון וכך עבד [הדא הוא] דכתיב (דברים לג ב) הופיע מהר פארן:	התחיל להתחנן לפני רבונו, ואמר לו, רבונו של עולם שני בנים יצאו מאברהם, הרי בני יצחק תן להם ולהם ראווה. אמר לו, איני יכול שאתה הבכור ולך ראווה, התחיל להתחנן לפניו ואמר רבונו של עולם בכורתי תהא שלו, ואור זה שירשתי על זה קח ותן להם, וכך עשה זהו שכתוב "הופיע מהר פארן".
מאי שנא בסמא"ל כתיב וזרח וברה"ב כתיב הופיע אלא נטל בההוא נהירו ¹⁹³⁰ דאפשיט [מניה] (בהו) סמא"ל חרב וקטולא לקטלא דינא ¹⁹³¹ ולקטלא כדקא יאות ¹⁹³² הדא הוא דכתיב (דברים לג כט) ואשר חרב גאותך אע"ג דלא הוה דילך ונטל בההוא ברכתא דאפשיט מניה רה"ב זעיר כמאן דאופע זעיר מברכתא דלהון למעבד פריה ורביה ¹⁹³³ (ו) בגין כך הופיע מהר פארן ולא כתיב וזרח כיון דנטל מתנן אלין ¹⁹³⁴ לישראל מאינון רברבנן[ין] שלטנין אתא וקרא להו [לכל]	מה שונה שבסמא"ל כתוב "וזרח" וברה"ב כתוב "הופיע", אלא נטל באותו אור שהפשיט ממנו סמא"ל חרב והרג, להרוג בדין ולהרוג כראוי, זהו שכתוב "ואשר חרב גאותך", אף על גב שלא היתה שלך ונטל, באותה ברכה שהפשיט ממנו רה"ב קצת, כמו שהופיע קצת מברכתם לעשות פריה ורביה, בגלל כך "הופיע מהר פארן" ולא כתוב "וזרח". כיון שנטל מתנות אלו לישראל מאותם שליטים גדולים, בא וקרא לכל
קצנ/א	
רבבות קדש ¹⁹³⁵ דממנן על שאר עמין	רבבות קודש שממונים על שאר העמים והשיבו לו גם כן, ומכולם

¹⁹²⁹ מארי (דפ"ו).
¹⁹³⁰ פירוש בהריגת ב"ד שהיא בפרסום שלקחנו מס"מ כתיב וזרח אבל בפריה ורביה שהיא בצנעא כתיב הופיע. ואין להקשות שהרי מצות פרו ורבו כתובה בתורה וכן הריגת ב"ד והתורה קדמה אלפים שנה. ואיך לקחנו אותם מס"מ ורהב. ד"ל שהקב"ה מגיד מראשית אחרית וכשצפה הקב"ה זה כתבם בתורה. וכיוצא בזה תירץ הזוהר בפ' בראשית (מ"מ).
¹⁹³¹ הרוגי בית דין (אור יקר).
¹⁹³² מלחמת מצוה לא תחיה כל נשמה ומלחמת הרשות גם כן (אור יקר).
¹⁹³³ ומצד רהב הנואף נטל חלק "זעיר מפריה ורביה" היינו עונת תלמידי חכמים מערב שבת לערב שבת, קדושים תהיו קדש עצמך במותר לך לכך הופיע מהר פארן (אור יקר).
¹⁹³⁴ שר של או"ה והוא הס"מ, שהוא הראש לכל הע' שרים, ע' פ' בא (לג רע"א) ופ' בלק (קצב ע"ב) (הוא דשליט במדברא (והוא הס"מ כמ"ש בפ' תצוה (קפד רע"א) (דע"ה ח"ב קכז ע"ג).
¹⁹³⁵ ע' שרים (רח"ו).

קיבל ונטל מתנות לתת להם לישראל. מתנן¹⁹³⁶ למיהב לון לישראל:	ואתיבו ליה אוף הכי ומכלהו קביל ונטיל
[משל] לרופא שהיה לו כלי אחד מלא מסם חיים ושמרו לבנו, רצה לתת לבנו את אותו כלי בשמים של סם חיים, הרופא היה חכם, אמר עבדים רעים יש בביתי, אם ידעו שאני נותן לבני אוצר זה, ירע בעיניהם וירצו להרגו. מה עשה, לקח קצת סם המות ונתן על פתח הכלי, קרא לעבדיו ואמר להם אתם נאמנים לפני התיירצו את אותו הסם, אמרו נראה מה זה נטלו לטעמו, טרם הריחו רצו למות, אמרו בלבם, אם סם זה יתן לבנו ודאי ימות ואנו נירש את אדוננו, אמרו לפניו מורנו סם זה לא ראוי אלא לבנק, והרי שכר עבודתנו השארנו אצלך, לך ותן לו לשוחד שיקבל סם זה.	לאסיא דהוה ליה חר מ[א]נא מליא מסמא דחיי ונטר¹⁹³⁷ ליה לבריה בעא למיהב ליה לבריה ההוא פלייטון [דסמא] (מסמא) דחיי אסיא הוה חכים אמר עבדין בישין אית בביתי אי ינדעון דאנא יהיב לברי נבזבזא דא יב[א]יש בעינייהו ויבעון לקטלא ליה מה עבד נטל זעיר מסמא דמותא¹⁹³⁸ ושוי אפתחא דמ[א]נא קרא לעבדיו אמר לון אתון מהימנן קדמי תבעון לההוא סמא אמרו נחמי מאי הוא נטלו למטעם עד לא ארחו בעו למימת אמרו בלבייהו אי האי סמא יהיב לבריה ודאין (בהאי) ימות ואנן נירת לרבוננא אמר¹⁹³⁹ קמיה מרנא סמא דא לא אתחוי אלא לברך והא אנרא דפולחנא (קמך) שבקנא [קמך] זיל ויהב] וגבך זילו (קמך והב) ליה לשוחדא ודיקבלו (דיקה) סמא דא:
כך קב"ה הוא אסיא חכים ידע דאי יהיב אורייתא לישראל עד לא אודע לון בכל יומא הו רדפין לון לישראל עלה וקטלין לון [אבל] עבד דא ואינון יהבו ליה מתנן ונבזבזן בגין דיקבלון לה וכלהו קביל לון משה למיהב להו לישראל הה"ד (תהלים סח יט) עלית למרום שבית שבי וגו' ובגין כך ירתו ישראל אורייתא בלא ערעורא ובלא	כך הקדוש ברוך הוא, הוא רופא חכם, ידע שאם יתן תורה לישראל טרם שיודיע להם, בכל יום היו רודפים את ישראל עליה והורגים אותם, אבל עשה את זה והם נתנו לו מתנות ואוצרות כדי שיקבלוהו, וכולם קבלם משה לתתם לישראל, זהו שכתוב "עלית למרום שבית שבי וגו'", ולכן ירשו ישראל את התורה בלי

¹⁹³⁶ הענין כי השרים הם מהחצונים וכחות החצונים הם העולם כל אחד ואחד כפי בחינתו, מלילית הם שבעה היכלות חצונים שהם שרי יצר הרע כדפי' בפרשת פקודי, והנה פעולות יצר הרע היה ראוי שיהיו כולם אסורות לישראל, אלא שהקב"ה נטל מתנות מהשרים האלה פעולות יצר הרע המותרות, כעין שנטל החרב מסמאל, נטל הניאוף מרהב דהיינו צד הפעולות למצוה, כך נטל צד מכל פעולות יצר הרע למצוה, דהיינו האור המכסה עליהם זוהר פעולתם הטובה כדי שיהיו ישראל מעוטרים בפעולות ההם לקדושה ולטובה, דהיינו חלק העבודה ביצר הרע כעין חרב ופריה ורביה כדפירשנו, והיינו נצוצות קדושים מתפשטין שם שהפשיטו מעליהם ונתנו לישראל שוחד שלא יחסר מהם המעשה ההוא לטובה דהיינו חלק מברכתם, ואלו ידעו השרים שהיה אפשר להם לקיים המעשה ההוא על ידי צד התורה ויספיק לברכתם היו מודים בתורה, אלא הוא כעין הסם המעט שהם ידמו שכל הברכה תנטל מהם מכל וכל, ולכך מודים להם לישראל חלק טוב מברכתם אותם הבחינה המתקרבת לקדושת התורה וישארו הם לרחבה, ואותם החלקים אשר בתורה האסורים לצד יצר הרע הם ממש טעם לשרים שאינם מקנאים על תורתנו ואינם חפצים בה, והשר על ידי יצר הרע נותן בלבם שימאסו בה כל אומה ואומה, מצד החלק אשר לו ביצר הרע דוחה התורה מהבחינה ההיא שאינו יכול לסובלה (אור יקר).

¹⁹³⁷ ונטיר (דפ"ו).

¹⁹³⁸ דהיינו ממש שבעים שרים הם שבעים פרצות שהם פורצים למעלה לינק מהקדש, ואנו אסורים ממש בכל אותם הפרצות לעמוד נגד הפרצה ולגדור בה גדר במצות התורה, אם כן ממש המצות הם סם הממית הסותם הפרצה שממנה הם חיים ויונקים, ולזה בשומעם המצוה שהיא סותמת פרצת יניקתם מיד הם בורחים, ואינם יודעים חלק האור אשר מצד הפנים ועיקר הקדושה (אור יקר).

¹⁹³⁹ אמרו (דפ"ו).

ערעור ובלי קטרוג כלל, ברוך הוא ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.	קטרוגא כלל בריך הוא בריך שמיא לעלם ולעלמי עלמיא:
בא וראה, עדים של בני ישראל, אלו מתנות ואוצרות שקבלו, ולכן לא היה שולט עליהם המות, ולא צד האחר, ולא די להם שלקחו התורה בלי ערעור כלל, אלא שקבלו אוצרות ומתנות מכלם, כיון שחטאו, מה כתוב "ויתנצלו בני ישראל את עדים", הם מתנות באדם, מה נשאר מהם, אותו שבי שכתוב "עלית למרום שבית שבי וגו'".	ת"ה עדים דבני ישראל ¹⁹⁴⁰ אלין ומתנן ונבזבזון דקבילו (נבזבזין הוו דנמלן) ובג"כ לא הוה שליט עליהו מותא ולא סטרא אחרא ולא די לון די נטלו אורייתא בלא ערעורא כלל אלא דקבילו נבזבזון ומתנן מכלהו כיון דחטו מה כתיב (שמות לג ו) ויתנצלו בני ישראל את עדים אינון מתנות באדם מה אשתאר מנהון ההוא שבי ¹⁹⁴¹ דכתיב עלית למרום שבית שבי וגו':
הוסיפו וחטאו, מה כתוב "וישמע הכנעני מלך ערד", וכתוב "וילחם בישראל וישב ממנו שבי" (ועם כל זה) וכל זמן שישראל שבים לאביהם שבשמים, אותם אוצרות (והכל) יחזור אליהם ומתכסים בהם, ולעתיד לבא הכל יחזור, שכתוב "ושב ה' אלהיך את שבותך וגו'".	אוספו וחטו מה כתיב (במדבר כא א) וישמע הכנעני מלך ערד ¹⁹⁴² וכתוב (שם) וילחם בישראל וישב ממנו שבי (ועכ"ד) וכל זמנא דישראל תבין לאבוהון דבשמיא ¹⁹⁴³ אינון נבזבזון (וכלא) יתהדר לגבייהו ואתחפייין ביה ולזמנא דאתי ¹⁹⁴⁴ בלא יתהדר דכתיב (דברים ל ג) ושב ה' אלהיך את שבותך וגו':
מכאן והלאה אמור דברך, אמר רבי יוסי "ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה", בשעה שהקדוש ברוך הוא שב משעיר, שלא קבלו את התורה "ארץ רעשה וגו'", למה רעשה, משום שרצתה לחזור לתהו ובהו, שכך התנה הקדוש ברוך הוא בעולם, אם יקבלו בני ישראל את התורה מוטב, ואם לא יחזור העולם לתהו ובהו.	מכאן ולהלאה אימא מנין ¹⁹⁴⁵ לך א"ר יוסי (שופטים ה ד) יי' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה בשעתא דקב"ה תב משעיר דלא קבילו אורייתא ארץ רעשה וגו' מ"ט רעשה בגין דבעאת לאהדרא לתהו ובהו ¹⁹⁴⁵ דהכי אתני קב"ה בעלמא אי יקבלון בני ישראל אורייתא מוטב ואם לאו אהדר עלמא ולתהו ובהו (לתהו ובהו):
כיון שראתה הארץ שהרי הזמין הקדוש ברוך הוא לכל העמים לקבל	כיון דחמאת ארעא דהא אזמין קב"ה

¹⁹⁴⁰ פירוש שאלו המתנות שקבלו מע' שרים מהם היו עדים דישראל (מ"מ).
¹⁹⁴¹ פירוש שמרע"ה כשעלה למרום לקח מתנות שנתנו לו ע' שרים. ועוד שבה מהם שבי דהיינו הארה מועטת מהמתנות. ואחר שחטאו ישראל ונתסלק העדים שהם המתנות נשאר להם השבי הנז' עד שבא עמלק ולקחו דכתיב וישב ממנו שבי (מ"מ).
¹⁹⁴² היינו החצוני יצר הרע ששלט בלומדי תורה שלא ילמדו בטהרה, ויש להם קושי גדול בתלמודה שאין טהרת המחשבה פנויה לעסק התורה (אור יקר).
¹⁹⁴³ פירוש אפילו בחול נמי אם ישראל עושים תשובה חוזר להם העדי הנזכר אבל בשבת אפילו בלא תשובה חוזרים להם כמ"ש הרב בכוונת ישמח משה במתנת חלקו (מ"מ).
¹⁹⁴⁴ ויש לישראל חלק ממש וכניסה ליהנות מהחצוני דהיינו מה שיהנו ישראל לצד הקדושה בחצוני ויתנאו באור זווגם, והיינו עדי להשתמש הקדושה בחלק החצוני כאומרו ושעשע יונק על חור פתן ועל מאורת צפעוני גמול ידו הדה, והיינו סוד קודם חטאם שתפסוק זוהמתן וישתמשו ישראל בענין הגוף מה שנודע מהותו כעין קודם חטא אדם הראשון וכעין אחרי התחיה, והיינו סוד את עדיים מהר חורב מה שהיתה הקדושה משתמשת באור קדוש הנכנס אל חלקי יצר הרע דהיינו חלקי החצונים בקדושה, ואחר שחטאו חזרו אל ענין הגוף ונאסר אליהם ולא נוכל לדעת מהותו. ועדין היה להם מעלה אחרת דהיינו שבי והוא סוד לימוד התורה בטהרה שהיה לישראל במדבר עוסקים כולם בתורה, וזה נטל מרע"ה בעלותו מיד שהוא נקשר בתורה, והיינו עלית למרום שבית שבי תלמוד תורה בטהרה, וזה וזה יש דמיון קצת לפי מה שהם מתקנים עצמם אמנם עיקרם יתוקן לעתיד לבא, וזהו שאמר "ולזמנא דאתי" וכו' (אור יקר).
¹⁹⁴⁵ לתהו ובהו (דפ"ו).

[לכל עממא דיקבלון אורייתא ולא קבילו ומכל עממא לא אשתארו אלא ישראל בלחודיהו חשיבת ארעא דישראל לא יקבלון כוותיהו ובג"כ ארץ רעשה כיון דאמרו נעשה ונשמע [מיד שקטה הה"ד (תהלים עו ט) ארץ] יראה ושקטה יראה בקדמיתא¹⁹⁴⁶ ולבסוף ושקטה:	התורה ולא קבלו, ומכל העמים לא נשארו אלא ישראל לבדם, חשבה הארץ שישראל לא יקבלו כמותם, ולכן "ארץ רעשה", כיון שאמרו "נעשה ונשמע", מיד שקטה, זהו שכתוב "ארץ יראה ושקטה", יראה בהתחלה, ולבסוף ושקטה.
ות"ח בגין דישראל אמרו נעשה לא דחלין [מכל] ומן כל (לכל) עשייה¹⁹⁴⁷ דיכלון כל חרשי דעלמא למעבד ולא מכל קסמין וחרשין דעלמא מ"ט חד בג"ד וחד בגין דכד אפיק¹⁹⁴⁸ לון קב"ה ממצרים תבר קמיהו כל זינין) חרשין¹⁹⁴⁹ וקסמין דלא יכלין לשלמא עלייהו:	ובא וראה, משום שישראל אמרו נעשה, לא פוחדים מכל עשיה שיוכלו כל מכשפי העולם לעשות, ולא מכל קסמים וכשפים של העולם. למה, אחד בגלל זה, ואחד משום שכשהוציא הקדוש ברוך הוא אותם ממצרים, שבר לפניהם כל מיני כשפים וקסמים שלא יוכלו לשלוט עליהם.
וההיא שעתא דאתא בלק הוה ידע דא¹⁹⁵⁰ מיד (במדבר כב ה) וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה אשר על הנהר וגו' מאי (הכא) פתורה¹⁹⁵¹ אלא [דיתקין] (דאתקין) פתורא ויבעי מתמן עיטא מה יעביד אשר על הנהר על הנהרים מבעי ליה¹⁹⁵² מאי על הנהר ודאי הכי הוא דעל חד נהרא קיימא תדיר¹⁹⁵³:	ואותה שעה שבא בלק הוא יודע זאת, מיד "וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה אשר על הנהר וגו'", מה זה פתורה, אלא שיתקין שלחן וירצה משם עצה מה לעשות. "אשר על הנהר", היה צריך לכתוב "על הנהרים", מה זה "על הנהר", ודאי כך זה, שעל נהר אחד עומד תמיד.
רבי אלעזר ורבי אבא הוו אזלי למיחמי לרבי יוסי בר' שמעון בן לקוניא חמוי דרבי אלעזר קמו בפלגות ליליא למלעי באורייתא יתבו א"ר אלעזר השתא הוא עדנא דקב"ה עאל בגנתא דעדן לאשתעשעא¹⁹⁵⁴ בצדיקיא דתמן וא"ר אבא שעשועא דא מאי הוא והיך ישתעשע בהו א"ר ואלעזר (אבא) מלה דא [רזא] סתימא איהו	רבי אלעזר ורבי אבא היו הולכים לראות את רבי יוסי בן רבי שמעון בן לקוניא, חמוי של רבי אלעזר, קמו בחצות הלילה לעסוק בתורה, ישבו. אמר רבי אלעזר כעת הוא הזמן שהקדוש ברוך הוא נכנס לגן עדן להשתעשע בצדיקים של שם. אמר רבי אבא, שעשוע זה מהו, ואיך משתעשע בהם. אמר רבי אלעזר, דבר זה סוד נסתר הוא
קצנ/ב	

¹⁹⁴⁶ שמא לא יקיימו דברם, וכשראתה שקבלוה כמו שאמרו שקטה (אור יקר).

¹⁹⁴⁷ כי הם טהרו העשיה מהקליפות על ידי מעשה המצות (אור יקר).

¹⁹⁴⁸ אפילו קודם קבלת התורה נטהרו מהחצונים ונכנעו הקליפות לפניהם (אור יקר).

¹⁹⁴⁹ חרשי (דפ"ו).

¹⁹⁵⁰ שלא יועילו כל קסמיו וחרשיו מיד וישלח לראות מה יעשו (אור יקר).

¹⁹⁵¹ כלומר מה צורך לייחסו הנה על שם פתורה אלא להורות על מעשה השלחן (אור יקר).

¹⁹⁵² פי' שהרי בלעם מארם נהרים היה והם ב' נהרות (רח"ו).

¹⁹⁵³ כלומר בלעם היה עורך שולחנו לקסמיו וחרשיו על חד נהרא, ואין לפרש על חד נהרא

קיימא ארץ פתור דאי הכי מאי לישנא דתדיר ועוד פתור הא פירש שהוא שולחן (אור יקר), ה"ס

מלכות דקל' הנק' פתורה ועומדת על הנהר שהוא היסוד סוד יותרת הכבד הנז' בפ' פנחס (רח"ו).

¹⁹⁵⁴ לאשתעשע (דפ"ו).

טמיר אלי שלא ידוע. אמר לו וכי בריקנות היו עמודים גדולים שמלפנים בעולם הזה, שלא יודעים ולא רדפו אחריה לדעת על מה עומדים בעולם הזה, ולמה היו מצפים באותו עולם.	טמיר אלי שלא ידוע. אמר לו וכי בריקנות היו עמודים גדולים שמלפנים בעולם הזה, שלא יודעים ולא רדפו אחריה לדעת על מה עומדים בעולם הזה, ולמה היו מצפים באותו עולם.
פתח רבי אלעזר ואמר (ישעיה כה א) יי' אלהי אתה ארוממך [אודה שמך] כי עשית וגו' האי קרא רזא דמהימנותא איהו יי' (אלהי) רזא עלאה¹⁹⁵⁶ שירותא¹⁹⁵⁷ דנקודה עלאה סתימא דלא ידיע (אלא) אלהי רזא (מלכים א' יט יב) קול דממה דקה¹⁹⁵⁸ ואיהו (ואיהי) שירותא דקיימא לשאלא ואסתים ולא ידיע ולית מאן דאטיב עליה בגין דאיהו סתים וטמיר וגניז אתה דא וימינא שירותא¹⁹⁵⁹ דקיימא לשאלא ולא תבא ביה והוא כהן ועלאהו (לעולם) כד"א (תהלים קי ד) אתה כהן לעולם [וגו' מאי] על דברתי מלכי צדק:	פתח רבי אלעזר ואמר "ה' אלהי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית וגו'", פסוק זה הוא סוד האמונה, "ה" סוד עליון, ראשית נקודה עליונה נסתרת שלא ידועה, "אלהי" סוד קול דממה דקה, והיא הראשית שעומדת לשאלה ונסתרה ולא ידועה, ואין מי שמשיב עליה משום שהיא נסתרת וטמירה וגנוזה. "אתה" זו הימין, ראשית שעומדת לשאלה ולהשיב בה, והוא כהן עליון כמו שנאמר "אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק".
ומאן על דברתי מלכי צדקן אלא כהן עלאה דא איהו דקיימא על דבר¹⁹⁶⁰ בגין [ד]ההוא דבר לא קיימא אלא בימינא וההוא דבר מאן איהו מלכי צדק כך שמיא ומאי דאמר דברתי בגין דאתקשר ביה בדוד¹⁹⁶¹ וכל מלין) שבחא דיליה [בההוא] (מההוא) דבר אתיין ועל דא דברתי ובג"כ אתה דא כהן והא אוקימנא [דתלת] [בתלת] דוכתי אינון¹⁹⁶² דאקרי כל חד אתה ארוממך כלא כחדא¹⁹⁶³ אודה שמך¹⁹⁶⁴ כדקא יאות והאי שם ידיע:	מה זה "על דברתי מלכי צדק", אלא כהן עליון זה שהוא עומד על דבר, משום שאותו דבר לא עומד אלא בימין, ואותו דבר מהו, מלכי צדק, כך שמו. ומה שאמר "דברתי", משום שנקשר בדוד, וכל דברי השבח שלו באו באותו דבר, ועל זה "דברתי", ולכן "אתה זה כהן", והרי בארנו ששלשה מקומות הם שכל אחד נקרא "אתה". "ארוממך" הכל כאחד, "אודה שמך" כראוי, ושם זה ידוע.

¹⁹⁵⁵ פי' שר' אבא משמע מדבריו שסוד זה סתום ולא היו יודעים אותו אלא דורו של רשב"י ולכך הקשה לו ר"א וכי הראשונים לא היו יודעים זה הסוד (מ"מ).

¹⁹⁵⁶ כלומר שתי שמות אלו הם מורים סוד ייחוד החכמה והבינה והיינו ה' אלהי, ואם היה אומר ה' אלהים היה מורה על כל אחד בפני עצמה, אמנם באומרו אלהי יוכרח כי שני השמות האלו מיוחדים וכינוי אלהי אהדר לשתי השמות וזהו שאמר "רזא עילאה", והנה באה החכמה נרמזת בשם יהו"ה כי ארבע אותיות אלו יורו בכל מקום רמיזתם תחלת האצילות עד סופו (אור יקר).

¹⁹⁵⁷ חכמה אבא, ור"ל אבא שהוא חכמה דאצילות ולפ"ז כוונת הזוהר רזא עילאה שהוא אבא ונק' ג"כ שירותא. ונק' ג"כ נקודה (רח"ו).

¹⁹⁵⁸ בינה (רח"ו).

¹⁹⁵⁹ חסד דזעיר (רח"ו).

¹⁹⁶⁰ מלכות (רח"ו).

¹⁹⁶¹ פי' שדוד מרכבה לה. ולכ"א כמדבר בעדו דברתי דבר שלי (רח"ו).

¹⁹⁶² פי' אבא וחסד ומ' כמ"ש באדרא זוטא (מ"מ).

¹⁹⁶³ פי' כל הספי' כולם (מ"מ).

¹⁹⁶⁴ פי' מ' הנק' שם (מ"מ).

כי עשית פלא (ישעיה כה א) כסויא ולבושא¹⁹⁶⁵ לאתלבשא נהורא סתימא עתיקא [טמירא] וראשיתא דרגא עלאה אדם קדמאה טמירא בכסויא דנהורא אחרא ד"א כי עשית פלא כי עשית אל"ף ומהו אלף הא תנינן אל"ף ב"ת¹⁹⁶⁶ אלף בינה אבל דיוקנא דא¹⁹⁶⁷ איהו תלת סטרינ ראשית דרזא עלאה דאדם קדמאה¹⁹⁶⁸ בגין דבדיוקנא דא אית תרין דרועין חד מכאן¹⁹⁶⁹ וחד מכאן וגופא באמצעיתא וכלא רזא חדא ואיהו רזא דיחודא [א'] ובג"כ אלף לחושבנא אחד והיינו כי עשית פלא:	"כי עשית פלא" כסוי ולבוש להתלבש אור נסתר עתיק ראשית הדרגה העליונה, אדם הראשון טמיר בכסוי של אור אחר. דבר אחר "כי עשית פלא" כי עשית אל"ף, ומהו אל"ף, הרי שנינו אל"ף ב"ת, אלף בינה, אבל דמות של א' היא שלשה צדדים, ראשית הסוד העליון של אדם הראשון, משום שבדמות א' יש שתי זרועות, אחת מכאן ואחת מכאן והגוף באמצע, והכל סוד אחד, והוא סוד היחוד א', ולכן אלף לחשבון אחד, והיינו "כי עשית פלא".
ורב המנונא סבא אמר הכי כי עשית פלא פלא [דא] הוא חד דרגא מאינן פלאות חכמה¹⁹⁷⁰ ומאן איהו דא (איוב כה ז) נתיב לא ידעו עיט¹⁹⁷¹ ואיהו פלא עצות מרחוק (ישעיה כה א) קרא להאי בקדמיתא [פלא] והכא אמר פלא עצות מרחוק¹⁹⁷² אלא והתם אצטריך למתני¹⁹⁷³ שית סטרינ¹⁹⁷⁴ לדרגין עלאין (שם ט ה) פלא יועץ אל גבור [אל יועץ] אבי עד שר שלום והכא לא אתא	ורב המנונא סבא אמר כך, "כי עשית פלא", פלא זוהי דרגה אחת מאותם פלאות חכמה, ומיהו זה "נתיב לא ידעו עיט" והוא פלא. "עצות מרחוק" קרא לזה בתחלה פלא, וכאן אמר פלא עצות מרחוק, אלא שם צריך למנות ששה צדדים לדרגות עליונות, "פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום", וכאן לא בא למנות חשבון, אבל "עצות מרחוק" מי הם, שני בדי ערבות, שכל עצה של

¹⁹⁶⁵ פי' שפרצוף התחתון מלביש לעליון ועי"ז מתמעטת הארתו ונוכל להשיגו. ובסע"ה ד' ל"ו כ' וז"ל וכמ"ש בזוה' בפ' בלק דף קצ"ג ע"ב כי עשית פלא כי עשית אל"ף ומהו אל"ף הא תנינן אל"ף ב"ת אל"ף בינה וכו' וסיים שם ואיהו רזא דיחודא, וז"ל כסויא ולבוש' לאתלבשא נהורא סתימא עתיקא טמירא בכסוי' דנהורא אחרא עכ"ל מכאן תבין שגם הפלא עליון מתגלה לפעמים בבינה להשפיע בזעיר ל"ב נתיבות חכמה בשלימות ומהם יוצאים ל"ב שיניים וז"ש שכולם מתאימות שגם הנתיב ל"ב מתגלה בך ואז הוא רחמים גמורים וז"ש ושכולה שהוא בחינת דין אין בהם (מ"מ).

¹⁹⁶⁶ פי' שבינה נק' ב"ת ונק' אל"ף ולפ"ז כי עשית פלא היא בינה הנק' אל"ף (מ"מ).

¹⁹⁶⁷ פי' חב"ד דאבא (מ"מ).

¹⁹⁶⁸ חכמה (רח"ו).

¹⁹⁶⁹ חב"ד (רח"ו), ור"ל חב"ד דאבא שא"לף היא יר"י ב' יר"דין הם חו"ב ו' באמצע הוא הדעת (מ"מ).

¹⁹⁷⁰ יסוד דאבא (רח"ו). עי' שעה"כ ג ע"א.

¹⁹⁷¹ כל אור"א הנה אבא הוא נעלם ואימא נגלה, ע' זוה"ק בלק (קצג ע"ב) ופ' אחרי (סא ע"ב), כי האבא הנה עליו נאמר (איוב כה ז) נתיב לא ידעו עיט, וכן כתב ג"כ הרב בדרושי מ"ן ומ"ד (ריש דרוש י) (כללים ח"ב יח ע"א), הוא אור הדעת עלאה המתפשט מאור א"ס, ובו הוא היחוד דגולגלתא עם המ"ס (כללים ח"ב מב ע"ג), משום שאור"א הם ריעין דלא מתפרשין והיסוד שבו הוא לעולם טמיר באימא והוא נתיב לא ידעו עיט (איוב כה ז) דלא אתיידע לעילא ותתא כמ"ש בפ' אחרי מות ס"א ע"ב כי לא נודע אם שהוא לאבא או שהוא לאימא ע"י שהוא טמיר בה ולא מתפרשן דא מן דא וע' פ' בלק קצ"ג ב' ובהגהות מהרח"ו שם אות ח' וכן בפ' בראשית כ"ט ב' ובדברי הרב בשעה"כ דף ג' ע"א ובדברי הגר"א בספד"צ ג' ע"א ובדפוח"ח הוא ב' ע"א ומשום דאור"א הם תמיד מיוחדים שניהם יחד והם שניהם אחד לעולם גם בגילויים (כללים ח"ב קיז ע"א). עי' לעיל סא ע"ב ובח"א כט ע"ב (לש"ו).

¹⁹⁷² ור"ל למה שינה דהתם כתיב יועץ והכא עצות. ותירץ דהתם מנה ו' דרגין שהם א"ווא שהם פלא יועץ וכו' והכא עצות הם נ"ה וכו' וכדמפרש (מ"מ).

¹⁹⁷³ לממני (דפ"ק).

¹⁹⁷⁴ פ' שבפ' פלא יועץ מנה ו' ספי' פלא חכמה יועץ בינה אל חסד גבור גבורה. אבי עד ת"ת. שר שלום יסוד (מ"מ).

לממני חושבנא אבל עצות מרחוק מאי נינהו תרי בדי ערבות¹⁹⁷⁵ דכל עימא דנביאי מתמן אתיא אינון אקרין עצות מרחוק אמונה אומן תרין [דאינון גן נהר והסר¹⁹⁷⁶] 1977:	הנביאים בא משם, הם נקראים עצות מרחוק. "אמונה" אומן שנים שהם אחד, נהר וגן, זה יוצא מעדן וזה משקה ממנו, הרי כאן כל הסוד הנסתר של האמונה.
א"ר אלעזר בלעם חייבא מאן קטיל ליה והיך אקטיל א"ר יצחק [פנחס וסיעתיה קטלוהו דכתיב (במדבר לא ח) הרגו על חלליהם ותנינן בקרתא דמדין הוה עבד בחכמתא דחרשוי דטסין¹⁹⁷⁸ באורא הוא ומלכי מדין ואלמלא ציין דקדושא וצלותא דפינחס דאפילו להון על קטילייה הה"ד על חלליהם וכתוב (הה"ד) (שם) ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בחרב:	אמר רבי אלעזר, בלעם הרשע מי הרגו, ואיך נהרג. אמר רבי יצחק, פנחס וסיעתו הרגוהו, שכתוב "הרגו על חלליהם", ושנינו בעיר מדין היה עושה בחכמת שטפים באור הוא ומלכי מדין, ואלמלא ציין הקדושה ותפלת פנחס שהפילום על ההרועים, זהו שכתוב "על חלליהם", וכתוב "ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בחרב".
א"ל ר' אלעזר כל דא ידענא אר"ש אלעזר כל מלוי דבלעם חייבא תקיפין אינון והא אוקמוה חברייא ודכתיבו (דברים לד י) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה ואמרו בישראל לא קם אבל באו"ה קם ומנו בלעם:	אמר לו רבי אלעזר כל זה ידעתי. אמר רבי שמעון, אלעזר כל דברי בלעם הרשע תקיפים הם, והרי פרשוה החברים, שכתוב "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה", ואמרו בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם, ומיהו בלעם.
והא אוקימנא מלה [משה לית דכוותיה בכתרין עלאין בלעם לית דכוותיה בכתרין תתאין דא בסטרא דקדושה ודא בסטרא דשמאלא] ואי כל דא הוה בידיה וכ"כ תקיף בחכמתא גבר דישבח גרמיה בחילא תקיף דכתיב (במדבר כג טו) ואנכי אקרה כה אעקר לכה מהאי היאך יכילו לקטלא ליה:	והרי בארנו הדבר, משה אין כמותו בכתרים העליונים, בלעם אין כמותו בכתרים התחתונים, זה בצד הקדושה וזה בצד שמאל. ואם כל זה היה בידו, וכל כך תקיף בחכמה, אדם שישבח את עצמו בכח תקיף, שכתוב "ואנכי אקרה כה" אעקר את "כה" מזה איך יכלו להרגו.
אלא בספרא דחכמתא דשלמה מלכא הכי אמר תלת סימנין אינון סימן לעברה ירקון סימן לשטות מלין סימן דלא ידע כלום שבוחי ודא אכרע לשאר¹⁹⁷⁹ שוטה בכל עבירות כלא אית ביה:	אלא בספר חכמת שלמה המלך כך אמר, שלשה סימנים הם סימן לעבירה ירקון, סימן לשטות דברים, סימן שלא יודע כלום שבחים, וזה הכריע לשאר, שוטה בכל עברות, הכל יש בו.
והא כתיב (משלי כז ב) יהללך זר ולא פיך ואם לאו¹⁹⁸⁰ זר פיך¹⁹⁸¹ לאו הכי אלא	והרי כתוב "יהללך זר ולא פיך", ואם לא זר פיך, לא כך אלא, אם אין

¹⁹⁷⁵ פי' הם נ"ה והם נק' עצות. ופי' מרחוק מאבא הנק' רחוק משם מקבלים הארה א"נ בינה נק'
רחוק בהשאלה. ונר"ה משם בסוד ומבינה נביאים (מ"מ).
¹⁹⁷⁶ עי' סוף הספר [סי' יא (הערת הזהר)] (דפ"ק).
¹⁹⁷⁷ הכי גרסינן: דאינון חד נהר וגן דא נפיק מעדן ודא אשתקי מיניה הא הכא כל רזא סתימא
דמהימנותא - ור"ל גן זה היא מלכות ונהר הוא יסוד שיוצא מהמוח הנק' עדן והיינו אמונה אומן
דקרא כי אמונה היא מלכות ואומן הוא יסוד (מ"מ).
¹⁹⁷⁸ דטאסין (דפ"ו).
¹⁹⁷⁹ פי' זה שמשביח את עצמו מכריע את כולם שהוא שוטה כמו המרבה דברים ועוד הוא בעל
עבירות וז"ש שוטה בכל עבירות וכו' (מ"מ).
¹⁹⁸⁰ לא (דפ"ו).
¹⁹⁸¹ עי' נדרים סב ע"א.

אי לא הוי מאן דאשתמודע לך אפתח פומך למללא באורייתא ולאודעא מלי קשוט באורייתא וכדין פתיחו דפומך [באורייתא] ישבחון מילך וינדעון מאן אנת דלית מלה בעלמא דישתמודעון ליה לב"נ אלא בזמנא דאפתח פומיה [פומיה] הודע לבני נשא מאן הוא:	מי שמכיר אותך, פתח פיק לדבר בתורה ולהודיע דברי אמת בתורה, ואז פתחון פיק בתורה ישבחו דבריק וידעו מי אתה, שאין דבר בעולם שמודיע על האיש אלא בזמן שפותח פיו, פיו מודיע לבני אדם מי הוא.
ההוא רשע דבלעם שבוחי משבח גרמיה בכלא ועכ"ד גניבו דדעתא קא גניב ואסתלק במלוי במלין זעירין הוה עביד רברבין מה דאמר על אינון [דרגין] (מלין) מסאבין הוה אמר וקשוט אמר אבל ההוא רשע הוה אמר ומשבח גרמיה בארחה סתים ואסתלק במלוי דכל מאן דהוה שמע חשיב דאסתלק על כל נביאי עלמא דכתיב (במדבר כד טז) שומע אמרי אל ויודע	אותו בלעם הרשע, תשבחות משבח עצמו בכל, ועם כל זה גניבת דעת היה גונב, והתעלה בדבריו, בדברים קטנים היה עושה גדולים, מה שאמר על אותן מעלות דברי טומאה היה אומר, ואמת אמר, אבל אותו רשע היה אומר ומשבח עצמו בדרך נסתר, והתעלה בדבריו, שכל מי שהיה שומע חשב שהתעלה על כל נביאי העולם, שכתוב "שומע אמרי אל ויודע
קצד/א	
דעת עליון מאן גבר בעלמא דהוה שמע מפומיה מלין אלין דלא חשיב דלית בעלמא נביאה מהימנא כגיניה וקשוט הוה והכי הוה (במדבר כד טז) נאם שומע אמרי אל הכי הוה ויודע דעת עליון הכי הוה:	דעת עליון", מי האיש בעולם שהיה שומע מפיו דברים אלו שלא חשב שאין בעולם נביא נאמן כמותו. ואמת היה, וכך היה "נאום שומע אמרי אל", כך היה "ויודע דעת עליון" כך היה.
וההוא רשע הוה אמר על דרגין דאתדבק [בהו] שומע אמרי אל מלה דאיהו בסליקו עלאה והכי אמר שומע אמרי אל האל לא כתיב¹⁹⁸² דהא (שמואל ב' כב לא) האל תמים דרכו אבל סתם אל אל אחר¹⁹⁸³ איהו (שמות לד יד) כי לא תשתחוה לאל אחר שומע אמרי אל מלה זעירא איהו ודמי למאן דלא ידע דאיהו רב ועלאה ושומע אמרי אל ההוא דאקרי אל אחר דכתיב כי לא תשתחוה לאל אחר:	ואותו רשע היה אומר על מעלות שנדבק בהם. "שומע אמרי אל" דבר שהוא במעלה עליונה. וכך אמר "שומע אמרי אל" לא כתוב "האל" שהרי "האל תמים דרכו", אבל סתם "אל", "אל אחר" הוא, "כי לא תשתחוה לאל אחר", "שומע אמרי אל", דבר קטן הוא, ודומה למי שלא יודע שהוא גדול ועליון. "שומע אמרי אל" אותו שנקרא "אל אחר" שכתוב "כי לא תשתחוה לאל אחר".
ויודע דעת עליון על כל דרגין דמסאבו אינון דמנהגי ארבא¹⁹⁸⁴ דימא וסערא ארבעין [חסר] חד אינון וההוא רב החובל דבלהו מתנהגי על ידי איהו עליון על בלהו בדא הוה מתדבק ההוא רשע ואמר דהוה	"ויודע דעת עליון" על כל דרגות הטומאה, אותם שמנהיגים אוניית הים וסערה ארבעים חסר אחד הם, ואותו רב חובל שכולם מונהגים על ידיו, הוא עליון על כולם, בזה היה

¹⁹⁸² כי באומרו האל בה"א הידיעה מורה על האל הידוע שהוא הבורא את הכל הנודע לאלוה בפי הכל, אמנם באומרו אל מורה שומע אמרים מהנקרא אל דהיינו סמאל שגם כן נקרא אל כנודע, "אל סתם" כלומר שאין אצלו מלת שיורה על רוממותו כגון לא איש אל ויכזב וכיוצא יצדק גם כן היותו בסמאל הכל לפי הענין (אור יקר), פי' שהאל היא מלכות האל הידוע (מ"מ).

¹⁹⁸³ עי' ת"א ות"י ות"י שכולם מתרגמים אותו לשון קודש. ועי' לקמן רח ע"א.
¹⁹⁸⁴ המלכות וכחותיה נקראים י"ם והכחות שהם למטה אוניות כדכתיב שם אוניות יהלכון, ויש אוניות שהם טמאות כגון הקליפות, ורב החובל על כל הקליפות המנהיג האונית הטמאה הזאת קארי ליה עליון כדמפרש ואזיל (אור יקר).

נדבק אותו רשע, ואמר שהיה יודע דעת עליון, דרגה שהוא עליון על כל מנהיגי הספינה.	ידע דעת עליון דרגא דאיהו עליון על כולוהו מנהגי ארבא:
מי שומע זה שלא יבהל בדעתו ויאמר שאין כמוהו בעולם, אלא אותו רשע משבח את עצמו בדרך נסתר, ואמר דברי אמת וגונב דעת בני העולם.	מאן שמע הכי דלא [ואתובהיל בדעתיה] (מנהלי בדעתו) ויימא דלא הוה כגיניה בעלמא אלא ההוא רשע משבח גרמיה בארס סתים ואמר מלי קשוט וגניב דעתא דבני עלמא:
"אשר מחזה שדי יחזה", מי ששומע את זה חושב שהיה רואה מה שלא ראה אחר בעולם, "מחזה שדי", זה ענף אחד מאותם ענפים שהיו יוצאים משדי, ולמה, שבחכמה זו נראים שלשה כנגד ש' של שדי, כנגד שלשה ענפים שבו, ומראה שני נביאים, בדי ערבות, שתומכים בו כנגד שבעים ושנים ענפי עין הרע, לסתום אותם.	אשר מחזה שדי יחזה 1985 (במדבר כד ד) מאן דשמע דא חשיב דהוה חמי מה דלא חמי אחרא בעלמא מחזה שדי דא ענפא חדא מאינון ענפין דהוה נפקין משדי [חסר] ולמה דבחכמתא דא אחזי תלת לקבל ש דשדי לקבל תלת ענפין דביה ואחזי תרין נביאין בדי ערבות דתמכין ביה לקבל ע' תרין ענפין דעינא בישא לסתמא לון:
כשבא בלק אמר אני אוכל להם [לנצחם], עמלק ביחד עם חכמה זו בא אליהם ויכל להם. ושלח לבלעם ואמר לו, אני יש בי שתי אותיות של עמלק שהם ל"ק, שהם סיום עמל"ק, לי יש ל"ק, ועמלק ל"ק, לי הסיום, ובך הראשית "ב"ל".	וכד אתא בלק אמר אנא איכול לון עמלק בהדי חכמתא דא אתא לגבייהו ויכל לון ושדר לבלעם וא"ל אנא תרי אתוון דעמלק אית בי דאינון ל"ק דאינון סיומא דעמלק אנא לי ל"ק ועמלק ל"ק לי סיומא ובך שירותא ב"ל:
אמר לו רבי שמעון, כך אמר ראשית בלק ב"ל, וראשית בלעם ב"ל, ראשית בלק היתה בו בבלעם, וסיום	וא"ל ר"ש הכי אימא שירותא דבלק ב"ל ושירותא דבלעם ב"ל שירותא דבלק הוה

1985 עי' ח"א פח ע"ב. עי' שעה"פ בלק: ר"ת 'שדי יחזה' נפל הוא ש"ן. וידעת, כי הוא סוד הש"ן. עוד ירצה, כי כבר ביארתי למעלה, כי שרש בלעם הוא מהארות היוצאות מן אבא דרך לאה ועוברות מן העקבים שלה עד כתר דרחל, אשר כנגד החזה דז"א, ומשם נאחזים החיצונים, שהיא קליפת בלעם. וביארנו הטעם הוא, לפי ששם התחלת גלוי האורות של החסדים דאימא, היוצאות מפי היסוד דאימא הנשלם שם. והנה היסוד בכל מקום, אעפ"י שהוא יסוד דאימא, נקרא שדי כנודע. וכצאת האורותיו לחוץ אל רחל, שם שדי שהוא שורש האורות נשאר בז"א, והארתו היוצאת לרחל נוקביה, חלוף שדי בא"ת ב"ש בק"ם, והוא הנקרא מחזה שדי, ר"ל, גלוי והוראת שדי, ולא הוא עצמו. ובלעם הנאחז בכתר דרחל, היה רואה מחזה שדי, ולא שדי עצמו. ובזה תבין טוב טעם, היות בלעם בגי' בק"ם, והבן זה. ונתחלקו שתי אותיות ל"ע, שהם בגימטריא ק', להורות מקום אחיזתו, שהוא בכתר דרחל, אשר בו מובלעים עקבי לאה כנודע. ולכן נקרא בלעם, ולא בק"ם לרמוז ב' הבחי' יחד. ועי' עמק המלך (ש"ד פק"ו): בלעם הרשע מקומו למעלה באבא, מקום בית הבליעה של הגרון דא"א, ולכן תמצא שאמר 'מחזה שדי יחזה נ'ופל', ראשי תיבות ש"ן, כי [הוא] מקום ש"ן תפילין אשר הוא מקום מוח אבא וכו' וכל הגוים הם מצד בלעם, שזהו בל אומים פירוש, מב'ית ל'מד, שהוא הרע של הבל, והוא גם כן סוד 'יורא מלאך ה' אליו בלבת אש'. פירוש בארבע מאות שנה שישבו בני ישראל במצרים נתקנו לב של הבל, וזהו 'בלבת אש', פירוש ה"לב" נתקן בזכותו של משה וכו'. ובהיות שנתקן ה'בית למד' של הבל ולא נשאר אלא ה'ה' של משה, הוציא משה את בני ישראל מארץ מצרים וכו', ועם זה תבין למה זכה בלעם לנבואה באומות כמו בישראל, אבל הכוונה כמו שאמרנו, להיות שניהם דהיינו משה ובלעם משורש הבל, משה מהטוב ובלעם מהרע של הבל וכו', ולכן קם באומות העולם נביא כמשה בטומאה, אבל לא בקדושה, שהיה מציץ מנוגה 'אין סוף' של הטומאה דיצירה, שהוא פנימיות שלהם, המובדל מהם וכו', ובזה תבין מה שאמר מחזה שדי יחזה, שפירוש מלת 'שדי' בא"ת ב"ש בק"ם, כמנין בלעם, ולכן אמר 'מחזה', פירוש 'שדי' היה רואה [בלעם] על ידי מסך, הוא מחזה, ולא 'שדי' עצמו. ופירושו הוא כי שדי הוא גימטריא מטטרון שר העולם, הנקרא שדי, וידוע כי מטטרון הוא נעל ומלביש השכינה דבריאה, ונוגה מלביש למטטרון מבחוץ כנגד הקליפות, והיא סוד התרגום העולה ויורד עם ישראל כנודע.

עמלק היה בבלק, וסיום בלעם היה ראשית עמלק.	ביה בבלעם וסיומא דעמלק הוה ביה בבלק וסיומא דבלעם הוה שירותא דעמלק:
ואם תאמר שלא נוכל להם משום שכשפי משה רבם שהיה פושט ידיו, הרי יד זו יש באותם גדולים שיכולים בכשפים להתחזק יותר, והיינו שכתוב "וקסמים בידם", "בידיהם" לא כתוב אלא "בידם", יד מול יד, כך שלח לו בלק לבלעם, ולכן "מחזה שדי" כמו שאמרנו. ולכן נענשו, ונענשו למעלה ונקראים מחזה, כמו שנאמר "ומול מחזה אל", מחזה ענף שיוצא משם, ומיהו אותו מחזה, עזא ועזאל, שהם "נופל וגלוי עיניים", והוא "מחזה שדי" שהיה רואה "נופל וגלוי עיניים".	ואי תימא דלא ניכול להון בגין דחרשיא דרבהון משה דהוה פשיט ידיה האי ידא אית באלין רברבין דיכלי בחרשין לאתתקפא יתיר והיינו דכתיב (שם כב ז) וקסמים בידם בידיהם לא כתיב אלא בידם ידא לקבל ידא הכי שדר לי בלק לבלעם ולהכי (במדבר כד ד) מחזה שדי כדאמרן ולהכי אתענשו ואתענשו לעילא ואקרון מחזה כד"א (מלכים א' ז ה) ומול מחזה אל מחזה ענפא דנפק(ין) מתמן ומאן ההוא מחזה עזא ועזאל דאינון נופל וגלוי עינים (במדבר כד ד) ואיהו מחזה שדי דהוה חמא נופל וגלוי עינים:
איפה היה בלעם באותה שעה, אם תאמר במדין, הרי כתוב "ועתה הנני הולך לעמי", אם הלך לו מי נתן אותו במדין, אלא אותו רשע כיון שראה שנפלו מישראל כ"ד אלף על עצותיו, התעכב שם והיה רוצה מהם שכרו, ובעוד שהתעכב שם בא פנחס וגדולי החיל לשם. כיון שראה את פנחס, פרח באויר ושני בניו עמו, יונוס ויומברוס.	אן הוה בלעם בההיא שעתא ¹⁹⁸⁶ אי תימא במדין הא כתיב (במדבר כד יד) ועתה הנני הולך לעמי אי אזל ליה מאן יהביה במדין אלא ההוא רשע כיון דחמא דנפלו מישראל כ"ב ¹⁹⁸⁷ אלף על עיטוי אתעכב תמן והוה בעי מנייהו אנרוי ובעוד דאתעכב תמן אתא פנחס ורברבני חילא לתמן כיון דחמא לפנחס פרח באוירא ותרין בנוהוי עמיה ¹⁹⁸⁸ יונוס ויומברוס:
ואם תאמר הרי מתו במעשה העגל, שהרי הם עשו אותו, אלא כך היה בודאי, וזהו שכתוב "ויפול מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש", וכי לא היו יודעים חשבון קטן זה, והרי כמה חשבונות אחרים רמים עליונים וגדולים ידע הכתוב למנות, וכאן "כשלשת אלפי איש" אלא אלו בני בלעם יונוס ויומברוס שהיו שקולים כשלשת אלפי איש. אלא אותו רשע, כל כשפי העולם היה יודע, ולקח גם כך כשפי בניו שהיו רגילים בהם, ובהם טס ועלה.	ואי תימא והא (היך לא) מיתו בעובדא דעגל דהא אינון עבדו אלא הכי הוה ודאי ודא הוה דכתיב (שמות לב כח) ויפול מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש וכי לא הו ידעי חושבנא זעירא דא והרי כמה חושבנן אחרנן רמאין עלאין ורברבנן ידע קרא לממני והכא כשלשת אלפי איש אלא אינון בנוי דבלעם יונוס ויומברוס דהו שקלי כשלשת אלפי איש אלא ההוא רשע כל חרשין דעלמא הוה ידע ונטל ואוף הכי חרשין דבנוי דהו רגילין בהו ובהו טאם ואסתלק:
פנחס ראה אותו שהיה אדם אחד טס באויר, והיה מתעלה באויר מהעין, הרים קול לבני חיל ואמר, יש מי שיודע לפרוח אחרי אותו רשע, שהרי בלעם הוא ראו אותו שהיה טס.	פנחס חמא ליה דהוה ב"נ חד טס באוירא והוה מסתלק באוירא מעינא רמא קלא לבני חילא אמר אית מאן דידע למפרח אבתריה דהוה רשע דהא בלעם

¹⁹⁸⁶ פי' בשעה שהלך פנחס להלחם עם מדין (מ"מ).

¹⁹⁸⁷ כ"ד (דפ"ו).

¹⁹⁸⁸ כלומר ושתי מיני כשופי בניו עמו כדמסיק לקמיה (אור יקר).

צליה בן שבט דן קם ולקח שלטון ששולט על כשפים ופרח אחריו, כיון שראה אותו אותו רשע, עשה דרך אחר באויר ובקע חמשה אוירים באותו דרך,	איהו חמו ליה דהוה מאם צליה בריה דשבטא דדן קם ונטל שלטנו דשליט על חרשין ¹⁹⁸⁹ ופרח ובתריהו (ואסתלק) כיון דחמא ליה ההוא רשע עבד ארחא אחרא ¹⁹⁹⁰ באוירא ובקע חמש אוירין ¹⁹⁹¹ בההוא ארח
והתעלה והתכסה מהעין, ואז הסתכן צליה באותה שעה, והיה בצער שלא ידע מה יעשה, הרים אליו פנחס קול ואמר, צל התנינים שרובצים על כל הנחשים הפוך בשערותיך, מיד ידע וגלה אותו דרך, ונכנס אליו, מיד התגלה וירדו שניהם לפני פנחס.	קצד/ב
בא וראה, אותו רשע כתוב בו "וילך שפי", זהו עליון שדרגותיו, נחש זכר. צליה לקח שנים, זכר ונקבה, ובו שלט עליו, משום שהשלטון ששולט עליהם לקח והתכופפו לפניו, וזה היה "שפיפון עלי אורח", על אותו דרך שעשה אותו רשע, שכתוב "יהי דן נחש עלי דרך", זה שמשון, "שפיפון עלי ארח" זה צליה.	ואסתלק ואתכסי מעינא כדין אסתכן צליה בההיא שעתא (כדין אתכסי מעינא בההיא שעתא אסתכן צליה) והוה בצערא דלא הוה ידע מה יעביד רמא ליה (קלא) פנחס [קלא] ואמר טולא דתנינייא דרבעין ¹⁹⁹² על כל חויין הפוך במזיין ¹⁹⁹³ מיד ידע וגלי ההוא ארחא ועאל לגביה מיד אתגלי ונחתו תרוייהו קמיה דפנחס:
"הנושך עקבי סוס" זה עירה שהיה עם דוד, שהיה בא מדן, ובגללו תלויה גבורתו בדוד, שכתוב "ויעקר דוד את כל הרכב". "ויפול רוכבו אחור" זה שריה שעתידי לבא יחד עם משיח של אפרים, והוא משבט דן, ועתידי הוא	תא חזי ההוא רשע כתיב ביה (במדבר כג ג) וילך שפי דא הוא עליון דדרגין דיליה חויה דכורא צליה נטל תרין דכר ונוקבא ובההוא שליט עליה בגין דשלטנו דשליט עלייהו נטל ואתכפיין קמיה ודא הוה (בראשית מט יז) שפיפון עלי ארח על ההוא ארח דעבד ההוא רשע דכתיב (שם) יהי דן נחש עלי דרך דא שמשון ¹⁹⁹⁴ שפיפון עלי ארח דא צליה:
הנושך עקבי סוס (שם) דא עירא דהוה בהדיה דדוד הוה ¹⁹⁹⁵ אתי מדן ובגיניה תליא גבורתיה בדוד דכתיב (שמואל ב' ח ד) ויעקר דוד את כל הרכב ויפול רוכבו אחור דא שריה דזמין למיתי בהדי משיחא	

¹⁹⁸⁹ שם הקדוש המבטל כל כח הקליפות ופרח אחריו להפילו למטה ולבטל חרשיו (אור יקר).
¹⁹⁹⁰ אוחרא (דפ"ו), הענין כי האויר כולו מלא עוביו כחות ועניינים שלא ניתן רשות לעין לראות, והעוסקים בעניינים ההם יודעים להתערב עמהם, והם נכנסים באוירין מקום משכנם (אור יקר).

¹⁹⁹¹ היינו שנכנס מושב משכן חמש משפחות מאותם הכחות כדי לבלבלו שלא ידע אי זה מקום נכנס, ונתפחד צליה ליכנס בטמאים, ונתעלם בלעם בין כך ובין כך מעיניו, ופנחס היה חכם בחכמה ההיא ומפני שהיה כהן לא עלה ולא רדף אחריו והיה מלמד לצליה מלמטה (אור יקר).
¹⁹⁹² היינו צליה שהיה נקרא צ"ל י"ה צל של הקב"ה שהוא נחש בריח בריח התיכון המבריק מן הקצה אל הקצה, והאדם הכשר צלם ודמות ודאי כי בצלם אלהים וכו' והוא שולט על כל מיני הנחשים (אור יקר), נראה שזה כמין השבעה לנחש הקדמוני שיניח צליה לעבור (רח"ו).
¹⁹⁹³ שער והם הכחות ודאי שיהפוך בהם וימצאהו (אור יקר).

¹⁹⁹⁴ תימא אמאי נקט שמשון בקדמיתא ולא נקט צליה דחיה קדמאי, ואפשר דנקט להו לפי מה שהם הכניעו כח הקליפות זו למעלה מזו דרך מקום נגלה, אורח יותר למעלה יותר נעלם, עקבי סוס יותר גבוה שהוא ההולך בדרך רוכבו יותר גבוה שהוא הרוכב על הסוס, והם ארבעה מיני קליפות האחד דרך, השני אורח, השלישי סוס, הרביעי רוכבו, ואלין נקיטו כחותם ממש להרוג הבוטחים. בהם, והיינו נחש נטל שמשון דהיינו הזכר לבד, צליה נקט שפיפון דהיינו דכר ונוקבא כחדא סמאל ולילית ובכחות אלו גם כן נשתמשו האחרים (אור יקר).
¹⁹⁹⁵ דהוה (דפ"ו).

דאפרים ואיהו הוי משבטא דדן וזמין איהו למעבד נוקמין וקרבינ בשאר עמין וכד דא יקום כדן הוי מחכא לפורקנא דישראל דכתיב (בראשית מט יח) לישועתך קויתי יי' ואע"ג דאוקמוה להאי קרא אבל ברירו דמלה כמה דאתמר וכמה דאוקמוה ועל דא אתא קרא ואוכח:	לעשות נקמות וקרבות בשאר העמים. וכשה יקום, אז מחכה לגאולת ישראל, שכתוב "לישועתך קויתי ה'". ואף על גב שפרשוהו לפסוק זה, אבל ברור הדבר כמו שנאמר וכמו שפרשוהו, ועל זה בא הפסוק ומוכיח.
כיון דנחת ההוא רשע לקמי פנחס (נחת) אמר ליה רשע כמה גלגולין בישין עבדת על עמא קדישא אמר ליה לצליה תא וקטליה ולא בשמא דלא אתחזי האי לאדכרא עליה קדושה עלאה בגין דלא תפוק נשמתיה ותתכליל במלין דדרגין קדישין¹⁹⁹⁶ ותתקיים ביה מה דאמר (במדבר כג י) תמות נפשי מות ישרים:	כיון שירד אותו רשע אל פנחס, אמר לו, רשע כמה גלגולים רעים עשית על העם הקדוש. אמר לו לצליה, בא והרוג אותו, ולא בשם שלא ראוי זה להזכיר עליו קדושה עליונה, בשביל שלא תצא נשמתו ותכלל בדברים של דרגות קדושות, ותתקיים בו מה שאמר "תמות נפשי מות ישרים".
בההוא שעתא עבד ביה כמה זיני מותא ולא מית עד דנטל חרבא דהוה תקין (ס"א חקיק) עלוי חויא מהאי סטרא וחויא מהאי סטרא א"ל פנחס בדיליה טול ונ"א קטול לין ובדיליה ימות כדן קטל ליה ויכיל ליה דכך ארחוי דההוא סטרא מאן דאזל אבתראה בה ימות ובה תפוק נשמתיה ובה תתכליל והכי מית בלעם ודייני ליה בדינין בההוא עלמא ולא אתקבר¹⁹⁹⁷ לעלמין וגרמוי בלהו אתרקבו ואתעבידו כמה חויין מזוהמין מנזקי שאר בריין ואפילו תולעתין דהוו אכלי [בשריה] (בשרא) אתהדרו חויין¹⁹⁹⁸:	באותה שעה, עשה בו כמה מיני מות ולא מת, עד שלקח חרב שהיה מתוקן (חקוק) עליה נחש מצד אחד ונחש מצד שני, אמר לו פנחס בשלו קח (הרוג אותו), ובשלו ימות, אז הרג אותו ויכל לו, שכך דרך אותו צד, מי שהולך אחריו בו ימות ובו תצא נשמתו ובו יכלל, וכך מת בלעם, ודנים אותו בדיני אותו העולם, ולא נקבר לעולמים, וכל עצמותיו נרקבו ונעשו כמה נחשים מזוהמים מזיקים שאר בריות, ואפילו התולעים שהיו אוכלים בשרו הפכו לנחשים.
אשכחנא בספרא דאשמדאי¹⁹⁹⁹ דיהב ליה לשלמה מלכא דכל מאן דהוה בעי למעבד חרשין תקיפין סתימין דעינא אי ידע טנרא דנפל²⁰⁰⁰ תמן בלעם ישכח מאינון חויין דהוו מגרמוי דההוא רשע אי יקטיל חד מנייהו רישא דיליה ביה יעביד חרשין עלאין בגופא דיליה חרשין אחרנין [בזנבא ודיליהו חרשין אחרנין] תלת זיני חרשין אית בכל חד וחד:	מצאנו בספרו של אשמדאי שנתן לשלמה המלך, שכל מי שהיה רוצה לעשות כשפים חזקים נסתרים מהעין, אם ידע הסלע ששם נפל בלעם, ימצא מאותם נחשים שהיו מעצמות אותו הרשע, אם יהרג אחד מהם בראשו יעשה כשפים עליונים, בגופו כשפים אחרים, בזנבו כשפים אחרים, שלשה מיני כשפים בכל אחד ואחד.
מלכת שבא כד אתת לגבי שלמה מאינון	כשבאה מלכת שבא לשלמה,

¹⁹⁹⁶ מכאן שטוב לנפטר למות מתוך דברי תורה והיושבים לפניו. יזכירו ד"ת וכו' ש אם קורים השם של מ"ב שהוא מסוגל להעלאת הנפשות. ויקראו קריאת שמע לפניו (רח"ו).
¹⁹⁹⁷ אתקביר (דפ"ו).

¹⁹⁹⁸ בסוד כל מי שאינו כורע וכו' כי ממש עפרו מתהפך לגוף הנחש ונשמתו מתלבש בנחש, ובלעם מרוב אדיקותו בכחות העליונים הטמאים נחלקו כל אבריו לכל מיני הכחות ההם ונשמתו מתלבשת בהם והוא טמא וכל דבריו טמאים (אור יקר).
¹⁹⁹⁹ דאשמדאי (דפ"ו).

²⁰⁰⁰ שהפילו צליה בעת שהרגו (אור יקר).

מלין דשאלת לשלמה אמרת גרמא דחויא דתלת חרשין במה נתפס מיד (מלכים א' י ג) לא היה דבר נעלם מן המלך אשר לא הגיד לה איהי שאלת על דא והות אצטריכת לאינון חויין ולא יכולת לנטלא חר מנייהו מה אתיב לה מלין דהו בלבה כך אודע לה דכתיב (שם) ויגד לה [שלמה את כל דבריה] (המלך את כל לבבה) אינון חויין לא יכולי²⁰⁰¹ לון כל בני עלמא בר ממלה דרזא חדא ומאי איהו שכבת זרע רותחת:	מאותם דברים ששאלה את שלמה אמרה, עצם הנחש של שלשה ראשים במה נתפס, מיד לא היה דבר נעלם מן המלך אשר לא הגיד לה, היא שאלה על זה והיתה צריכה אותם נחשים ולא יכלה לקחת אחד מהם, מה השיב לה, דברים שהיו בלבה כך הודיע לה, שכתוב "ויגד לה שלמה את כל דבריה", אותם נחשים לא יכולים להם כל בני העולם, פרט לדבר של סוד אחד, ומהו שכבת זרע רותחת.
ואי תימא מאן יכול אלא בשעתא דההוא שכבת זרע אפיק ב"נ כד איהו בתיאובתא אפיק לה לשמא²⁰⁰² דההוא חויא ברעותא דתיאובתא כד נפיק ברתיחו נטלי ליה מיד בלבושא חדא וההוא לבושא זרקין לגבי חויא מיד כפיף רישיה ותפסן ליוה כמה דתפיס תרנגולא דביתא ואי בכל מאני קרבין דעלמא יגחון בחד מנייהו לא יכולין ליה ובהאי לא אצטריך ב"נ בעלמא מאני קרבא ולא מלה אחרא ולא אצטריך לאסתמרא מנייהו דהא כלהו אתכפיין לגביה כדין אתדבקו אינון מלין בלבבה ותאיבת להאי:	ואם תאמר מי יכול, אלא בשעה שהאיש מוציא אותה שכבת זרע, כשהוא בתאוה מוציא אותה לשם, אותו נחש ברצון התאוה כשיוצאת רותחת לוקחים אותה מיד בלבוש אחד, ואותו לבוש זורקים לנחש, מיד כופף ראשו ותופסים אותו כמו שתופסים תרנגול הבית. ואם בכל כלי הקרב של העולם ולחמו באחד מהם לא יכולים לו, ובזה לא צריך אדם בעולם כלי קרב ולא דבר אחר, ולא צריך להישמר מהם, שהרי כולם נכפים אליו, אז דבקו הדברים הללו בלבה והתאותה לזה.
מכאן ולהלאה אלעזר ברי קב"ה עבד מה דעבד בההוא חייבא²⁰⁰³ ורזין סתימין אלין	מכאן והלאה אלעזר בני, הקדוש ברוך הוא עושה מה שעושה באותו

²⁰⁰¹ יכיל (דפ"ו).

²⁰⁰² ושולט על הטיפה כח הטומאה ובשכר הנהנה מן העבירה ההיא מכריח הנחש ליתפס שם לרצון האיש ההוא (אור יקר).

²⁰⁰³ שנתגלגל בנבל ובברזילי וכמהם וזהו ותהי אחריתי כמוהו (רח"ו).

רשע, וסודות נסתרים אלו לא הצטרכו להתגלות, אבל משום שהחברים שכאן ידעו דרכים נסתרים של העולם גליתי לכם, שהרי כמה מנהגים נסתרים הם בעולם ובני אדם לא יודעים, ואותם פלאות נסתרים גדולים ועליונים עליו ועל שדומה לו קראנו "ושם	לא אצטריכו לגלגל ²⁰⁰⁴ אבל בני דחבריא דהכא ינדעון ארחין סתימין דעלמא גלינא לכו דהא כמה נמוסין סתימין אינון בעלמא ובני נשא לא ידעין ואינון פליאן סתימין רברבן ועלאין עליה ועל דדמי ליה קראן (משלי י ז) ושם
רשעים ירקב", אשריהם אותם צדיקי האמת, עליהם כתוב "אך צדיקים יודו לשמך וגו'".	קצה/א
"ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה וגו' (במדבר כב ו) ר' אבא פתח (תהלים קב א) תפלה לעני כי יעטוף וגו' תלת אינון דכתיב בהו תפלה ואוקמוה מלה דא אבל ומלה דא[2005] חד הוה ²⁰⁰⁶ משה וחד הוה דוד וחד עני ²⁰⁰⁷ דאתכליל(ו) בהו ואתחבר בהו ²⁰⁰⁸ :	רשעים ירקב זכאין אינון זכאי קשוט עלייהו כתיב (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך וגו':

²⁰⁰⁴ בודאי לא קאי אהנהו רזין דגלי לעילא אלא קאי אמאי דסמיך ליה דעבד קב"ה מה דעבד בההוא חייבא ואמנם הסוד הזה נתבאר אצלנו באריכות בענין גלגולי בלעם בן בעור כי התחלת גלגוליו היה מן לבן הארמי ובבלעם שנהרג נתקן קצת ע"י ההריגה ומשם והלאה התחיל ליכנס בקדושה ונתגלגל תחילה בנבל הכרמלי אותיות לבן ומשם ואילך התחיל והלך ונתקן תיקון אחר תיקון ואל תתמה בזה מאחר שידעת מאמר חז"ל כי בלעם היה נביא אוה"ע ותחיל' ה' שורה רוח"ק עליו ונאמר במדרש תנחומא מן ארם ינחני בלק ממחיצת האבות הייתי כו' וארז"ל אבל באה"ע קם כמשה ומנו בלעם וגם במה שהודעתך איך עד צאת ישראל ממצרי' היו מעורבו' כל הנשמו' טוב ורע ומאז התחילו להתברר והדבר הזה הולך וגדל עד ביאת משיחנו ודי בזה זמ"ש מכאן ולהלאה כלומר מאחר שנהרג נתכפר לו קצת וקב"ה עבד ביה מה דעבד להכניסו בקדו' כנ"ל ויען סוד הגלגול נעלם מאד כנז' בדברי הסבא כמ"ש דבר יוחאי ידע לאסתמר' כו' לכן העלימו ואמר ורזין סתימין אלין לא אצטריכו לאתגלגל וגילה כונתו כמ"ש באחרונ' ועליה ועל דדמי ליה כתיב ושם רשעים ירקב וביאורו הוא הפך מהנראה מפשט הדברים והוא כי הנה בלעם נתנבא על עצמו ואמר ותהי אחריתי כמוהו ואם היתה נבואת שקר לא היתה נכתבת בתורה ח"ו וכיון שכן ראוי להבין דבריו כי הל"ל אמות מות ישרים ואהיה כמוהו אבל רמז לומר כי יודע היה שלא ימות הוא בעצמו בגוף הזה אלא מיתת רשעים בהריג' בסיף. אבל ידעתי כי נפשי לבדה עתידה להתגלגל בנבל הכרמלי שהיה ישראלי ואז אמות מות ישרים שהם ישר' אותיות יושר. ואחריתי תהיה כמוהו רוצה לומר שאהיה מעם בני ישראל כמו שהם עצמם בני ישראל בגוף ונפש כך תהא אחריתי ממש כמוהו בגוף ונפש בהיותו בגלגול נבל הכרמלי. ואמנם הוא עצמו אי אפשר להתקן עד יגלגל גלגול אחר גלגול אשר זה רמז בפ' ושם רשעים ירקב ביאר בו ענין כונת הגלגול מה הוא ואמר כי הנה הצדיקים גלגולם הוא לטובתם כי כל מה שמתגלגלים מתפזרים ומתרחבים ניצוצי נשמתו וזמ"ש זכר צדיק לברכה כי הצדי' אחר מותו מתפשט ומתרחב ומתברכים ומתרבים ניצוצי נשמתו. אבל הרשע הוא להפך כי כל מה שמתגלגל מתמעט לפי שרובו רע וניצוצי הקדושה אשר בו הם מועטים ולכן צריך שימות פעמים רבות ויתרקב גופו פעמים רבות ועל ידי הדקדוק ההוא מתמעטת נשמתו והחלודה הרעה הדבקה בה נפרדת ממנה ועל ידי כן מזדכך עד שנשאר הניצוץ הטוב לבדו אשר היה בו ולא עוד וזהו סוד ושם רשעים ירקב (שער מאמרי רשב"י).

²⁰⁰⁵ אבל מלה דא (מוסגר בדפ"ו).

²⁰⁰⁶ הענין כי משה הוא בסוד התפארת בסוד הדעת כנודע, ועני בסוד היסוד כנודע, ודוד הוא בסוד המלכות כנודע, והנה המלכות לפעמים היא גם כן דלה וענית ולפעמים היא עשירה, בהיותה למעלה על נצח והוד היינו שמש בשבת תפארת עם המלכות הוי אז המלכות צדקה לעניים שהם הבחינות שביסוד, וענין תפלה הוא בסוד תפלה של ראש ותפלה של יד, ולכך מש"ה ודו"ד תפלה של ראש ותפלה של יד, ואות יו"ד שהיא למטה מתפלה של יד עני ודל והוא מתחבר בין תפלה למשה לתפלה לדוד (אור יקר).

²⁰⁰⁷ משיח (רח"ו).

²⁰⁰⁸ ודקדק באומרו אתכליל כי ראשונה נכלל בהם להיות מכלל החבורה (אור יקר).

ואי תימא הא כתיב (חבקוק ג א) תפלה לחבקוק הנביא הא ארבע אינון אלא חבקוק לאו בגין תפלה הוה²⁰⁰⁹ ואע"ג דכתיב ביה תפלה תושבחתא והודאה איהו לקב"ה על דאחיא ליה ועבד עמיה נסין וגבורין דהא בריה דשונמית הוה²⁰¹⁰:	ואם תאמר הרי כתוב "תפלה לחבקוק הנביא", הרי ארבעה הם, אלא חבקוק לא בגלל תפלה היה, ואף על גב שכתוב בו תפלה, תישבחות והודאה היא לקדוש ברוך הוא, על שהחיהו ועשה איתו נסים וגבורות, שהרי בן השונמית היה.
אבל ג' אינון דאקרון תפלה (תהלים צ א) תפלה למשה איש האלהים תפלה דא דלית כגיניה בבר נש אחרא (שם יז א) תפלה לדוד תפלה דא איהי תפלה דלית כגיניה במלכא אחרא תפלה לעני תפלה איהי מאינון ג' מאן חשיבא מכלהו²⁰¹¹ הוי אימא תפלה דעני תפלה דא קדים לתפלה²⁰¹² דמשה וקדים לתפלה דדוד וקדים לכל שאר צלותין דעלמא:	אבל שלש הן שנקראות תפלה, "תפלה למשה איש האלהים", תפלה זו שאין כמותה באיש אחר. "תפלה לדוד" תפלה זו היא תפלה שאין כמותה במלך אחר. "תפלה לעני", תפלה היא מאותן שלש מי חשובה מכלן, הוי אומר תפלת העני, תפלה זו קודמת לתפלת משה וקודמת לתפלת דוד, וקודמת לכל שאר תפלות העולם.
מ"ט בגין דעני איהו תביר לבא וכתיב (תהלים לד יט) קרוב יי' לנשברי לב וגו' ומסכנא עביר תדיר קטטה בקב"ה וקב"ה אצית ושמע מלוי כיון דצלי צלותיה פתח כל כוי רקיעין וכל שאר צלותין דקא סלקין לעילא דחי לון ההוא מסכנא תביר לבא דכתיב תפלה לעני כי יעטוף כי יתעטף מבעי ליה²⁰¹³ מאי כי יעטוף אלא איהו עביר עטופא לכל צלותין דעלמא ולא עאלין עד דצלותא דיליה עאלת:	למה, משום שהעני הוא שבור לב, וכתוב "קרוב ה' לנשברי לב וגו'", והעני עושה תמיד קטטה בקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא מקשיב ושומע דבריו, כיון שמתפלל תפלתו פותח כל חלונות הרקיעים, וכל שאר התפלות שעולה למעלה דוחה אותן אותו עני שבור לב, שכתוב "תפלה לעני כי יעטוף", צריך לכתוב כי יתעטף, מה זה כי יעטוף, אלא הוא עושה עטוף לכל תפלות העולם, ולא נכנסות עד שנכנסת תפלתו.
וקב"ה אמר יתעטפון כל צלותין וצלותא דא תיעול לגבאי לא בעינא הכא בי דינא דידנון ביננא קמאי ליהו תרעומין דיליה ואנא והוא בלחודנא וקב"ה אתיחד בלחודוי באינון תורעמין בההוא צלותא דכתיב ולפני יי' ישפוך שיחו לפני יי' ודאי כל חילי שמיא שאלין אלין לאלין קב"ה	והקדוש ברוך הוא אומר, יתעטפו כל התפלות, ותפלה זו תכנס אלי, איני רוצה כאן בית דין שידון בינינו, לפני יהיו תרעומות שלו, ואני והוא לבדנו, והקדוש ברוך הוא מתייחד לבדו באותן התרעומות, באותה תפלה, שכתוב "ולפני ה' ישפך שיחו", לפני ה' בודאי. כל חיילות השמים שואלים אלה לאלה, במה מתעסק

²⁰⁰⁹ ואם תאמר אם כן תהלה מבעי ליה הא פרישו לה בספר הבהיר ופי' באור נערב פרק ד' (אור יקר).

²⁰¹⁰ כמ"ש ריש פרשת בשלח (לש"ו).

²⁰¹¹ כלומר העושה תפלתו בסוד המלכות בהיותה למעלה, או העושה תפלתו בסוד התפארת בסוד הדעת, או העושה תפלתו בסוד העני כדפי' (אור יקר).

²⁰¹² להיותה עולה מהכנעת הלב והוא עולה וגורם הייחוד למעלה, ומטעם זה אין מתעסק בה אלא הקב"ה לבדו, כי בהיות היסוד עולה לשפוך תרעומותיו לפני הקב"ה שהיא הבינה גורם הייחוד, ואין דבר זה תלוי בדין חס ושלום אלא הוא שואל שם הייחוד וניתן לו ותרעומותיו על ישראל שבגלות ועל צורכם ועל עניותם וכיוצא (אור יקר).

²⁰¹³ פי' שהוא לשון עילוף מאי כי יעטוף אלא איהו עביר עטופא וכו' שהוא לשון איחור כמו והיה העטופים ללבן (מ"מ).

במאי אתעסק במאי אשתדל אמרין אתיהדא בתיאובתא במאנין דיליה²⁰¹⁴ כללו לא וידעו (ידעי) מה אתעביד מההוא צלותא דמסכנא ומכל אינון תורעמין דיליה דלית תיאובתא למסכנא אלא כד שפיך דמעוי בתורעמו קמי מלכא קדישא ולית תיאובתא לקב"ה אלא כד מקבל לון ואושרו קמי' ודא איהי צלותא דעביד עטופא²⁰¹⁵ לכל צלותין דעלמא:	הקדוש ברוך הוא, במה עוסק, אומרים מתייחד בתשוקה בכלים שלו, כולם לא יודעים מה נעשה מתפלת אותו עני, ומכל אותן תרעומותיו, שאין תאוה לעני אלא כששופך דמעותיו בתורעמת לפני המלך הקדוש, ואין תאוה לקדוש ברוך הוא אלא כשמקבל אותם ונשפכים לפניו, וזוהי תפלה שעושה עטוף ועוטפת כל תפלות העולם.
משה צלי צלותיה ואתעכב כמה יומין בהאי תפלה דוד חמא דכל כוין וכל תרעי שמיא כללו זמינין לאפתחא למסכנא ולית בכל צלותין דעלמא דקב"ה אצית מיד כצלותא דמסכנא כיון דחמי האי עבד גרמיה עניא ומסכנא פשט לבושא דמלכותא ויתיב בארעא כמסכנא אמר תפלה דכתיב (תהלים פו א) תפלה לדוד הטה יי' אזנך ענני:	משה התפלל תפלתו והתעכב כמה ימים בתפלה זו, דוד ראה שכל החלונות וכל שערי השמים כולם מזומנים להפתח לעני, ואין בכל תפלות העולם שהקדוש ברוך הוא מקשיב מיד כמו לתפלת העני, כיון שראה את זה עשה עצמו עני ומסכן, פשט לבוש המלכות וישב על הארץ כמו עני, ואמר תפלה, שכתוב "תפלה לדוד הטה ה' אזנך ענני".
ואי תימא אמאי בגין כי עני ואביון אני א"ל קב"ה דוד ולא מלכא אנת²⁰¹⁶ ושלמיא על מלכין תקיפין ואת עביד גרמך עני ואביון מיד אהדר צלותיה²⁰¹⁷ בנוונא²⁰¹⁸ אחרא ושבק מלה [דעני ואביון] ודאביון ועני²⁰¹⁹ ואמר (תהלים פו ב) שמרה נפשי כי חסיד אני ועכ"ד כלא הוה ביה בדוד²⁰²⁰:	ואם תאמר למה, בגלל כי "עני ואביון אני", אמר לו הקדוש ברוך הוא, דוד ולא מלך אתה, ושולט על מלכים חזקים, ואתה עושה עצמך עני ואביון. מיד החזיר תפלתו לצורה אחרת ועזב מילה אביון ועני ואמר "שמרה נפשי כי חסיד אני" ועם כל זה, הכל היה בדוד.
אמר ליה [רבי] אלעזר שפיר קאמרת ועכ"ד וס"א וע"ד אצטריך²⁰²¹ ליה לבר נש דצלי צלותיה (למהוי תמן עני ואביון) ולמעבד גרמיה עני בגין דתיעול צלותיה בכללא דכל עניים דהא כל נטורי תרעין לא שבקין הכי למיעאל כמה דשבקין למסכנן	אמר לו רבי אלעזר יפה אמרת, ועם כל זה (ועל זה) צריך לאדם שמתפלל תפלתו (להיות שם עני ואביון) לעשות עצמו עני כדי שתכנס תפלתו בכלל כל העניים, שהרי כל שומרי השערים לא משאירים כן להיכנס כמו משאירים את העניים,

²⁰¹⁴ עני ועניה בסוד הייחוד, ושם בהיותם בחיק המלך שופכים תרעומות על דלית להו מגרמייהו כלום כדפי' בתיקונים בפסוק שמעו הרים את ריב ה' (אור יקר).

²⁰¹⁵ שאין ייחוד לתפלה למשה ותפלה לדוד אם לא על ידו ודאי והוא קודם למעלה אל שניהם (אור יקר).

²⁰¹⁶ ובבחינת המלכות בהיותה למעלה למה אתה אומר שאתה בבחינתה בהיותה עניה (אור יקר).

²⁰¹⁷ להדבק בחסד בימין כיון שהיא למעלה בין שתי זרועות (אור יקר).

²⁰¹⁸ בגוונא (דפ"ו).

²⁰¹⁹ עי' ספר הליקוטים (פרשת לך לך): עני שעונין עליו מלמעלה, ואביון תאב מלמטה.

²⁰²⁰ בחינתה למעלה ובחינתה למטה עני וחסיד כדפי' (אור יקר), פירוש אעפ"י דשבק מלה דעני ואמר חסיד אני עכ"ז כולא הוה ביה. ומ"ש ועכ"ד אצטריך ליה לבר נש פירוש אעפ"י שדוד שבק מלה דעני והוה אמינא דבר נש אחרא לא יעביד גרמיה עני. ואעפ"י שאמר כולא הוה ביה בדוד הוצרך ג"כ לומר זה גם בבר נש אחרא (מ"מ).

²⁰²¹ כלומר עם היות שאמרת שמי שאינו עני כמו דוד אין ראוי שיעשה עצמו עני זה אינו אלא ביד כל אדם לעשות עצמו עני בתפלתו בהכנעה ובזה יכנס תפלתו כדמפרש ואזיל (אור יקר).

254 | Page

דהא בלא רשותא עאלין ואי עביד בר נש גרמיה ושוי רעותיה תדיר כמסכנא צלותיה סלקא ואערעת באינון²⁰²² צלותין דמסכנין ואתחברת בהו וסלקת בהדיהו ובכללא דלהון עאלת ואתקבלת ברעותא קמי מלכא קדישא (בהו):	שהרי בלי רשות נכנסים. ואם עושה אדם עצמו, ושם רצונו תמיד כעני, תפלתו עולה ונפגשת עם אותן תפלות העניים ומתחברת איתם ועולה יחד איתם ונכנסת בכללן, ומתקבלת ברצון לפני המלך הקדוש (בהם).
דוד מלכא שוי גרמיה בארבעה ארחין שוי גרמיה בהדי מסכני שוי גרמיה בהדי חסידים שוי גרמיה בהדי עבדים שוי גרמיה בהדי אינון דמסרי גרמייהו ונפשייהו על קדושת שמייה שוי גרמיה בהדי מסכנא דכתיב (תהלים פו א) כי עני ואביון אני שוי גרמיה בהדי חסידים דכתיב (שם ב) שמרה נפשי כי חסיד אני בגין דאצטריך ליה לבר נש דלא לשואה גרמיה רשע²⁰²³:	דוד המלך שם את עצמו בארבעה דרכים, שם עצמו יחד עם עניים, שם עצמו יחד עם חסידים, שם עצמו יחד עם עבדים, ושם עצמו יחד עם אותם שמוסרים עצמם ונפשם על קדושת שמו. שם עצמו עם עני, שכתוב "כי עני ואביון אני", שם עצמו יחד עם חסידים, שכתוב "שמרה נפשי כי חסיד אני", משום שצריך האדם שלא לשים עצמו רשע.
ואי תימא²⁰²⁴ א"ה לא יפרט חטאוי לעלמין לאו הכי אלא כד יפרט חטאוי כדין איהו חסיד²⁰²⁵ דאתי לקבלא תשובה אפיק גרמיה מסטרא בישא דהוה בטנופא דילה עד השתא והשתא אתדבק בימינא עלאה דאיהי פשוטה לקבלא ליה ולא תימא דלא מקבלא²⁰²⁶ ליה קב"ה עד דיפרט חטאוי מיומא דהוה בעלמא או²⁰²⁷ אנון	ואם תאמר אם כך לא יפרט חטאוי לעולמים לא כך, אלא כשיפרט חטאוי אז הוא חסיד, שבא לקבל תשובה, מוציא עצמו מצד הרע שהיה בטנופת שלו עד עכשיו, וכעת נדבק בימין העליון שהיא פשוטה לקבלו. ולא תאמר שלא יקבלו הקדוש ברוך הוא עד שיפרט חטאוי, מיום שהיה בעולם, (אם כך) איפה אותם
קצה/ב	
דאתכסון מניה דלא יכיל לאדבקא אלא לא אצטריך לפרשא בר אינון דידכר מנייהו²⁰²⁸ ואי שוי רעותיה בהו כל אחרנין אתמשכן אבתרייהו דהא תנינן אין בודקין חורי ביתא עלאין לעילא ולא אינון תתאין לתתא בביעור חמץ²⁰²⁹ אלא כיון דבדיק	שהתכסו ממנו שלא יכול להגיע, אלא לא צריך לפרש פרט לאותם שיזכר מהם, ואם שם רצונו בהם, כל האחרים נמשכים אחריהם, שהרי למדנו אין בודקים חורי הבית העליונים למעלה ולא אותם תחתונים למטה בביעור חמץ, אין, כיון שבדק

²⁰²² כלומר חילוק יש בין מי שהוא עני ממש למי שעושה עצמו עני, כי מי שהוא עני ממש נכנס בלי חבורא דאחרות, אמנם מי שעושה עצמו עני פוגע באחרות ואגבם עולה (אור יקר).
²⁰²³ להתיאש מן התשובה (אור יקר).
²⁰²⁴ אם כן לא יתודה ויעשה עצמו צדיק גמור שאין צריך תשובה, לזה אמר שאינו כן אלא בנוני רשע ויתודה ונשאר בעל תשובה על ידי וידוי (אור יקר).
²⁰²⁵ על ידי חסד שהוא הימין הפשוטה לקבל שבים הוא אחד מהם וכבר נתקבלה תשובתו ונכנס בחסד ונעשה חסיד, וזה יראה עצמו בתפלתו (אור יקר).
²⁰²⁶ מקבל (דפ"ו).
²⁰²⁷ (ס"א אי הכי) אן (דפ"ו).
²⁰²⁸ ויעלה בדעתו שכוונתו שלא לחטוא עוד כלל ועל דרך זה יתכפרו כולם וזהו שאמר "כל אינון אחרנין אתמשכן וכו'" (אור יקר).
²⁰²⁹ כל' ביעור החטאים הוא ביעור הקליפות מנשמת האדם, וכן היינו נמי ביעור חמץ ביעור הקליפות ובדיקת הנגעים הוא הדין והוא הטעם, וילמוד משם כמו שאותם הקליפות ביעור הבנוניים שהם אותם שיד האדם משגת כדמפרש ואזיל יספיק לביעור כולם וכן הנגעים, כן יהיה תשובת העונות דבחדא מחתי אזלי (אור יקר).

כפי מראה עיניו מה שיכול להגיע הכל נמשך אחרי זה והתבטל יחד איתו.	כפום חיזו דעיניו מה ודיכיל לאדבקא כלל אתמשך אבתר ²⁰³⁰ דא ואתבטיל בהדיה:
וכך גרסנו בנגעים, עשרים וארבעה ראשי איברים הם שלא מטמאים משום מחיה, והכהן לא טורח אחריהם, והיינו מה שכתוב "לכל מראה עיני הכהן", מקום שכהן יכול לראות את הנגע בהסתכלות אחת, ולא צריך להנמיק את עצמו ולהרים עינו כאן וכאן. גם כך לא צריך לפרט חטאיו (לבקש) מיום שהיה, שהם חורי הבית התחתונים, ולא אלו שהתכסו שלא יכול להאחז, שהם חורי הבית העליונים למעלה.	הכי גרסי' בנגעים כ"ד ראשי אברים אינון דלא מטמאין משום מחיה וכהנא לא הוה אטרח אבתרייהו והיינו דכתיב (ויקרא יג יב) לכל מראה עיני הכהן אתר דיכיל כהנא למחוי מכתשא באסתכלותא חדא ולא אצטריך למאכא גרמיה ולארמא עינוי הכא והכא אופי הכי לא אצטריך לפרטא חטאוי (למבעי) מן יומא דהוה דאינון חורי ביתא תתאין ולא אינון דאתכסו דלא יכיל לאדבקא דאינון חורי ביתא עלאין [לעילא] (לעלאין):
(אלא) בא וראה "לכל מראה עיני הכהן", וכולם נמשכים אחריהם, ועל זה שם דוד את עצמו בתוך החסידים. הוא שם עצמו יחד עם עבדים, שכתוב "הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם", וכתוב "הושע עבדך אתה אלהי" שם עצמו עם אותם שמסרו נפשם על קדושת שמו, שכתוב "שמח נפש עבדך כי אליך ה' נפשי אשא", בכל הארבעה הללו עשה עצמו דוד המלך לפני אדונו.	²⁰³¹ ת"ח לכל מראה עיני הכהן וכלהו אתמשכן אבתרייהו וע"ד שוי דוד גרמיה גו חסידים ²⁰³² שוי גרמיה בהדי עבדים ²⁰³³ דכתיב (תהלים קכג ב) הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם וכתוב (שם פו ב) הושע עבדך אתה אלהי שוי גרמיה בהדי אינון דמסרי נפשייהו ²⁰³⁴ על קדושת שמה דכתיב (שם ד) שמח נפש עבדך כי אליך יי' נפשי אשא בכל הני ארבע עבר גרמיה דוד מלכא קמי מאריה:
אמר רבי אלעזר, הרמתי ידי בתפלה לפני המלך הקדוש, שהרי	אמר רבי אלעזר ארימית ידי בצלו ²⁰³⁵ לקמי מלכא קדישא דהא תנינן אסיר ²⁰³⁶

²⁰³⁰ בתר (דפ"ו).

²⁰³¹ (ס"א אלא) (נוסף בדפ"ו).

²⁰³² באצילות במדת החסד כדפירשנו וא' משבעה בנים שבאצילות חסידים כדפיר' בתיקונים בבא קמא שער ה' (אור יקר).

²⁰³³ מסטרא דנשמתא דבריאה דהיינו בכסא ובמטטרון כדפיר' בתיקונים בבא מציעא שער ראשון ופירשנו בספ"ר שער נשמה (אור יקר).

²⁰³⁴ היינו שיורדים לעשיה מקום המיתה כדפיר' בזוהר בסוד נפילת אפים בפרשת ואתחנן (אור יקר).

²⁰³⁵ הקשה המד"ל כי מה תפילה עשה אברהם שם ולא רבי אלעזר כאן ששניהם לא עשו אלא שבועה. וי"ל שאמרו כך אבל לא הרימו ידיהם, עכ"ל. ולי נראה שאברהם כוון להתפלל לה' שלא ישלוט יצה"ר באחד מבני ביתו שיצניע איזה דבר ולא תתקיים השבועה כראוי. אי נמי כמ"ש בבראשית רבא (מג, ט), עשאן שירה, פי' שהרים את ידיו לתת שבח לה' על נצחונו. והיינו מ"ש בכאן ובברכאן, שכוונת המתפלל על העתיד או משבח על שעבר אחת היא, בהאמינו שהכל נהיה בדברו. וקרוב אני לומר שבסוף השירה התפלל לה' שיעזרהו תמיד כמו שאז עזרו, וכן אתה מוצא בשירת הים (שמות טו, יז) תבאמו ותטעמו וגו'. ותפילת רבי אלעזר נראה שהוא התפלל לפניו יתברך, שמי שיתפלל בתיקונא דא לא תהדר צלותא בריקניא והשתא אנא הכי עבידנא, מזל"ן בכללות ענין זה שאנו בתפילותינו נכוין לשלש בחינות בכללות, א' אחר העלותם לאצילות לעשות הזווג בכל תיקוניו שמה למעלה, ולזה צריך שיקדים סוד מסירת הנפש בקריאת שמע, להמשיך כח לאור"א שיתחברו אחר כך בעמידה ייחוד שלם לתיקון ז"ן, ולפי שכל עולמות ב"ע הם נקודה קטנה לגבי אפילו מלכות דאצילות, לכן צריך למשוך גרמיה בהדי מסכני. וגם שאנו מכוונים בעוזר דלים ליעקב ורחל ולאה העולים מבריאה לאצילות, וכמו כן סמיכות גאולה לתפילה שהיא רחל שעדיין היא דלה. באופן שהבחינה השניה דעבד (ב') הוא (נ"א הראשונה דעבד, הב' היא) להעלות לאצילות ולזווג הזווגים, והבחינה השלישית היא המשכת השפע בעולמות (רמ"ז).

²⁰³⁶ אסור (דפ"ו).

ליה לבר נש לארמא ידוי לעילא בר בצלו ובברכאן [ותחנונים] למריה (ותחנונים) דכתיב (בראשית יד כב) הרימותי ידי אל יי אל עליון ומתרגמין ארימית ידי בצלו דהא אצבעאן²⁰³⁷ ידין מלין עלאין אית בהו²⁰³⁸ והשתא אנא הכי עבידנא ואמינא²⁰³⁹ דכל מאן דאלין ארבע יסדר קמי מאריה ועביד גרמיה ברעותא ובתקונא דא בדקא יאות בתקונא דא לא תהדר צלותיה בריקניא:	שנינו אסור לו לאדם להרים ידיו למעלה פרט לתפלה ובברכות ובתחנונים לאדונו, שכתוב "הרימותי ידי אל ה' אל עליון", ומתרגמים "הרמתי ידי בתפלה", שהרי באצבעות הידים יש דברים עליונים, וכעת כך אני כאן עושה ואומר, שכל מי שארבעה אלו יסדר לפני אדונו ועושה עצמו ברצון בתקון זה כראוי, בתיקון זה לא תחזור תפילתו ריקם.
בקדמיתא עבד לסדרא שבחא קמי מאריה ולזמרא קמיה ודא בתושבחן דקמי צלותא ולבתר עבד לבתר דצלי צלותא דעמידה איהו עבדא דסדר צלותא דמאריה ולבתר עבד לבתר דצלי כל צלותיה²⁰⁴⁰ ואזיל ליה וע"ד ודודא תלת זמנין עבד גרמיה בצלותא דא עבד דכתיב (תהלים פו ב, ד) הושע עבדך אתה אלהי שמה נפש עבדך וכתיב (שם מז) תנה עוז לעבדך הא תלת זמנין אצטריך לשואה גרמיה עבד:	בתחלה [צריך לעשות את עצמו] עבד, לסדר שבח לפני אדונו ולזמר לפניו, וזה בתשבחות שלפני התפלה. אחר כך עבד, לאחר שהתפלל תפלת עמידה הוא עבד שסדר תפלת אדונו, אחר כך עבד, אחר שהתפלל כל תפלתו והלך לו, ועל זה עשה עצמו דוד שלש פעמים בתפלה זו עבד, שכתוב "הושע עבדך אתה אלהי שמה נפש עבדך", וכתוב "תנה עוז לעבדך" הרי שלש פעמים צריך לשים עצמו עבד.
לבתר לשואה גרמיה גו אינון דמסרי נפשיהו על קדושת שמה והיינו ביחודא דשמע ישראל דכל מאן דשוי הכי רעותיה בהאי קרא אתחשיב ליה כאלו מסר נפשיה על קדושת שמה לבתר לשואה גרמיה עני	אחר כך לשים עצמו תוך אלו שמסרו נפשם על קדושת שמו, כלומר ביחוד של שמע ישראל, שכל מי ששם כך רצונו בזה הפסוק, נחשב לו כאלו מסר עצמו על קדושת השם. לאחר ששם עצמו עני, בזמן שנכנס ודופק

²⁰³⁷ רומזים בעשר ספירות, וזקיפתן מורה השפעת הספירות וזה דווקא כשזוקף אותן בתפלה ותחינה, אבל כשזוקף אותם לבטלה הם כמו סוד ברכה לבטלה ששולטים שם החצונים ולכן "אסיר לארמא" וכו' (אור יקר).

²⁰³⁸ עיין בסוד נטילת ידיים. גם דע כי ר"ת גודל אצבע אמה קמיצה זרת גימ' יב"ק כי המתברך ביד ע"ג רישא מתברך בג' שמהן הויה אה"ה אדנ"י כל יחודא שלים הכא איהו. פי' (דברים ו ד) ה' אלהינו ה' הם סוד חב"ד כנודע והם סוד היחוד שהוא ראש יסוד דאבא הנכנס ביסוד דאמא ויסוד זה נקרא (במדבר כג ט) ראש צורים ר"ל ראש היסוד הנקרא צור והיא נחלקת לג' קוצין קוץ עליון של יוד הויה נקרא רישא והגוף נקרא גזעא אלהינו והקוץ התחתון שביל הדעת המתפשט בז"א וגזעא הוא המתייחד באמא וזה (ישעיה יא א) גזע יש"י יו"ד שי"ן יו"ד סוד ה' אלהינו ה' כי שי"ן בבינה בסוד שי"ן שורקת (זהר הרקיע).

²⁰³⁹ פירוש שרבי אלעזר ארים ידוי בתפלה והתפלל לפני הקב"ה ואמר שכל מי שיעשה ד' תיקונים אלו צלותיה לא תהדר בריקניא (מ"מ).

²⁰⁴⁰ והן הן הג' פעמים שנזכר עבד בדוד, הושע עבדך, היא העלאת העולמות דבי"ע שכולן בסוד המלכות וכל הבירורין מבחינת ב"ן, ואמר הושע, פי' מההיצוניות שבג' העולמות. ועל הענין השני שהוא הזווג אמר שמח נפש עבדך, ה"ס בחינת ד' אותיות הו"ה מבחינת ב"ן שלא נפלו בעת החורבן כנזכר בדרוש רפ"ח ניצוצין, ואל בחינה זו מתעלים ומתקבצים נדחיה והיא שמחה בזווג, ולפי שצריך להקדים לזה בחינת הקריאת שמע במסירת נפשו לזה אמר (פו, ד) כי אליך ה' נפשי אשא. והבחינת השלישית שהיא המשכת השפע אמר תנה עוז לעבדך, והוא מבואר. ואמנם להיות שעיקר מעשים הן השתי בחינות הקודמות שזה תלוי בנו בכוונותינו, ואם נזכה אליהן ממילא תמשך השלישית, לכן אמר לקמן (קצו ע"א) תרי עבד מאינון תלתא אינון דכללא כל הני (רמ"ז).

בזמנא דעאל ודפיק דשין דרומי מרומים כד אמר אמת ויציב (וסמך) גאולה לתפלה²⁰⁴¹ למהוי בצלותא דעמידה תביר לבא עניא ומסכנא ולשואה רעותיה לאתכללא גו מסכני בתבירו דלבא במאיכו דנפשא לבתר לשואה גרמיה גו חסידים בשומע תפלה לפרשא²⁰⁴² חטאוי דהכי אצטריך יחיד בשומע תפלה בגין לאתדבקא בימינא ודפשוטהו (דפשיטא) לקבלא לאינון דתבין וכדין אקרי חסיד הא ארבע אלן כדקא יאות:	על פתחים של רומי מרומים, כשאומר אמת ויציב, (וסמך) גאולה לתפילה להיות בתפלת עמידה שבור לב עני ומסכן, ולשים רצונו להכלל בתוך העניים בשברון לב בנמיכות נפש. לאחר ששם עצמו בתוך חסידים, בשומע תפלה לפרש חטאיו, שכך צריך יחיד בשומע תפלה בשביל להתדבק בימין שפשוטה לקבל לאותם ששבים, אז נקרא חסיד הרי ארבעה אלה כראוי.
מאן כליל לכל הני ההוא דקא אצטריך לכללא לון ווהאיו (ומאי) איהו עבד ודאכליל (דא כליל) לכל שאר תלת עבדין אינון בתלת דוכתין²⁰⁴³ וכלהו חד ועלייהו כתיב (תהלים קכג ב) הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם וגו' בין עבד לעבד הם אותם אחרים, בין עבד ראשון לעבד שני יש לו למסור נפשו על יחוד קדושת שמו, ולשים עצמו עני ומסכן בתפלת עמידה, ולשים עצמו בתוך חסידים בשומע תפלה, עבד שלישי לאחר סיים וסידר הכל.	מי כולל כל אלה, אותו שצריך לכלול אותם, וזהו עבד, שכולל את כל השאר שלשה עבדים, הם בשלשה מקומות וכולם אחד, ועליהם כתוב "הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם וגו'", בין עבד לעבד הם אותם אחרים, בין עבד ראשון לעבד שני יש לו למסור נפשו על יחוד קדושת שמו, ולשים עצמו עני ומסכן בתפלת עמידה, ולשים עצמו בתוך חסידים בשומע תפלה, עבד שלישי לאחר סיים וסידר הכל.
תנן בההיא שעתא דסדר בר נש כל הני סדורין ארבע ברעו דלבא קודשא בריך הוא ניהא קמיה ופריש ימיניה עליה בההוא עבד תליתאה וקרא עליה וא"ל עבדי אתה דכתיב (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר ודאי צלותא	למדנו, באותה שעה שמסדר אדם כל ארבעה הסדורים ברצון הלב, נוח לפני הקדוש ברוך הוא, ופורש ימינו עליו באותו עבד שלישי וקורא עליו ואומר לו, עבדי אתה שכתוב "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר" ודאי תפלה
קצו/א	
דהאי בר נש לא יהדר²⁰⁴⁴ בריקניא לעלמין אתא ר' אבא ונשקיה:	של אדם זה לא תחזר ריקם לעולמים. בא רבי אבא ונשקו.
אמר ר' אלעזר ת"ח תרי עבדי²⁰⁴⁵ מאינון תלתא אינון דכללי כל הני²⁰⁴⁶ דהא תליתאה²⁰⁴⁷ קיימא לחתמא ביה חותמא לעילא לשואה ביה ידא ימינא דמלכא	אמר רבי אלעזר בא וראה עבד שני מאותם השלשה, הם שכוללים כל אלה, שהרי השלישי עומד לחתום בו חותם למעלה, לשים בו יד ימין המלך

²⁰⁴¹ בשעה שאומר עוזר דלים אז יעשה עצמו עני עם השכינה (רח"ו).

²⁰⁴² לפרטא (שעה"כ).

²⁰⁴³ נ"ל כי ג' עבדים הם שכינה מט"ט סנד"ל (רח"ו).

²⁰⁴⁴ תהדר (דפ"ו).

²⁰⁴⁵ פירוש הם מט"ט וסנד"ל (מ"מ).

²⁰⁴⁶ פירוש שבין עבד דזמירות לעבד שאחר העמידה שם ביניהם מוסר עצמו על קדושת ה' ועני וחסיד וז"ש לעיל מאן כליל כל הני ההוא דקא אצטריך לכללא לון ומאן איהו עבד דהיינו שבין עבד לעבד הם האחרים דאמרינון (מ"מ).

²⁰⁴⁷ היא מלכות (מ"מ).

ולאשתבחה בו. אבל שני אלה, ראשון ושני הם כלל הכל, ודוד משבח עצמו בהם שכתוב "אנה ה' כי אני עבדך אני עבדך וגו'", שאלו כוללים כל השאר.	ולאשתבחה ביה אבל הני תרין קדמאה ותניינא אינון כללא דכלא ודוד שבח גרמיה (לבתר) בהו דכתיב (תהלים קמ"ז) אנה יי' כי אני עבדך [אני עבדך] וגו' דאלין כללי דכל שאר:
שלישי, בך עומד לגאול אותי, שכתוב "הושע עבדך אתה אלהי", מי שמסדר את זה שיהיה ידוע לו שהקדוש ברוך הוא משתבח בו וקורא עליו "עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר", בא רבי אבא ונשקו.	תליתאה בך קיימא ²⁰⁴⁸ למפרק לי דכתיב (תהלים פ"ב) הושע עבדך אתה אלהי מאן דמסדר דא ידיע ליהוי ליה דקב"ה משתבח ביה וקרא עליה (ישעיה מט ג) עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר ואתא ר' אבא ונשקיה:
אמר רבי אבא על זה קראנו "הנחמדים מזהב ומפז רב וגו'", כמה מתוקים דברים עתיקים שסדרו הראשונים, ואנו כשטועמים אותם לא יכולים לאכול, ודאי זה כך. והפסוק מוכיח על שלשה עבדים והם אחד, ובמקום אחד ושנים כפי שאמרת, ואחד הוא להתעטר בו הקדוש ברוך הוא שכתוב "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם וגו' לא ימכרו ממכרת עבד", משום שהקדוש ברוך הוא צריך להתעטר בשלשת אלה, ועל זה לא ימכרו לשם עבד, שהרי הקדוש ברוך הוא היה.	א"ר אבא ע"ד קרינן (תהלים י"א) הנחמדים מזהב ומפז רב וגו' כמה מתיקין מלין עתיקין דסדרו קדמאי ואנן כד טעמין לון לא יכלין למיכל ודאי הכי הוא והא קרא אוכח על תלתא עבדין ואינון חד ²⁰⁴⁹ ובאתר חד ותרין כדקאמרת וחד דאיהו לאתעטרא ביה קב"ה דכתיב (ויקרא כ"ה נה) כי לי בני ישראל עבדים [עבדי הם] וגו' ²⁰⁵⁰ לא ימכרו ממכרת עבד בגין דקב"ה אצטריך לאתעטרא בהאי תליתאה ועל דא לא ימכרו לשמא דעבד דהא דקב"ה הוי:
פתח רבי אלעזר ואמר "מי בכם ירא ה' וגו'" מה זה "שומע בקול עבדך", פסוק זה בארוהו החברים בתפלה וכך הוא. מי שרגיל לבא לבית הכנסת להתפלל ויום אחד לא בא, הקדוש ברוך הוא שואל עליו, ואומר	פתח ר' אלעזר ואמר (ישעיה נ"י) מי בכם ירא יי' וגו' מאי שומע בקול עבדו האי קרא אוקמוה חברייא בצלותא והכי הוא מאן דרגיל למיתי לבי כנשתא לצלאה ויומא חדא לא אתי קב"ה שאיל עליה ²⁰⁵¹ ואמר מי

²⁰⁴⁸ פירוש ששני הראשונים הם מט"ט וסנד"ל והשלישית היא מ' וכדמפרש "דקלא אשתמע" וכו'. פירוש מלבד ששומע הוא שהקב"ה קורא לו עבד עוד מכריז הקב"ה בכל הרקיעים שזה עבד המלך וז"ש ותו וכו' (מ"מ).

²⁰⁴⁹ כלומר שלשה עבדים שבמזמור תפלה, והם בראש המזמור שנים אצל עני וחסיד דכתיב הושע עבדך וכו' שמח נפש עבדך, ועם היות דלמסר וכו' היינו כי אליך ה' נפשי אשא אפשר דהכי קאמר נשאתי קודם בקרית שמע בין עבד לעבד הנזכרים, ועם כל זה ניחא למאי דפרישית לעיל, ואחר כך בסוף המזמור אחד לבדו והיינו תנה עוזך לעבדך, וזה הכרח גמור לדברי ר' אלעזר, והאחרון הוא לאעטרא שאינו שעושה עצמו הוא עבד שכבר נעשה אלא הקב"ה קורא אותו עבדי אתה וכו' (אור יקר).

²⁰⁵⁰ בראשית קלא ע"ב (הערת הזהר).

²⁰⁵¹ ע"י ברכות ו ע"ב, ועיי"ש בביאור הגר"א: שבתי כנסיות נקראים אש נגה והיא שחוזרת לקדושה שנאמר ונגה כאור תהיה לכך עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות לקבען בארץ ישראל וסביבותיה חשכים לפיכך אמר אשר הלך חשכים ואין נגה לו, ועוד דרשו בזהר שחשכים הולכים בשעת התפלה כו', ע"כ. ועי' אפיקי ים ב"ק ס ע"ב: בהכ"נ הוא בהיכל נוגה שהוא אש נוגה כידוע וכמ"ש בפ"ק דברכות (ו ע"ב) כל מי שרגיל לילך לבהכ"נ ולא בא שם הקב"ה משאיל בו שנא' מי בכם וכו' אשר הלך חשכים ואין נוגה לו וכו', שהוא שהלך להאי היכלא דאיהו אפיל וחשיך אבן אופל וצלמות ולא הלך לסט' דקדושה ששם נוגה לו, וכמ"ש (שם) אם לדבר מצוה הלך נוגה לו וכמ"ש (זהר ח"ב רמט ע"ב) ואלין אנון וכו' על בר נש דאזיל לדבר מצוה וכו'. וז"ש אם לדבר הרשות הלך אין נוגה לו וכמ"ש רבינו בפי' שם.

בכם ירא יי' שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נגה לו מאי שומע בקול עבדו במאן אי תימא בנביאה או גבר אחרא מאן יהב נביאה או גבר אחרא לצלותא דבגין דצלי צלותיה שומע בקול נביאה או דגבר בעלמא:	"מי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נגה לו", מה זה "שומע בקול עבדו", במי, אם תאמר בנביא או באיש אחר, מי נתן נביא או אדם אחר לתפלה, שמשום שהתפלל תפלתו שומע בקול נביא או אדם בעולם.
אלא ההוא דצלי צלותין בכל יומא איהו שומע בההוא קול דקרי ליה קב"ה ומשתבח ביה ואמר דאיהו עבדו ודאי שומע בקול במאי קול בההוא דאקרי עבדו שבחא עלאה איהו דנפק²⁰⁵² עליה קול דאיהו עבדו ותו דקלא אשתמע בכל אינון רקיעין דאיהו עבדא דמלכא קדישא ודא ואיהו (הוא) שומע בקול עבדו:	אלא אותו שמתפלל תפלות בכל יום, הוא שומע באותו קול שקורא לו הקדוש ברוך הוא ומשתבח בו, ואמר שהוא עבדו ודאי "שומע בקול", באיזה קול, באותו שנקרא עבדו. שבח עליון הוא שיוצא עליו קול שהוא עבדו, ועוד שקול נשמע בכל אותם רקיעים שהוא עבד המלך הקדוש, וזהו "שומע בקול עבדו".
אשר הלך חשכים ואין נגה לו וכי בגין דלא אתא לצלויי הלך חשכים אלא אוקמוה אבל עד לא יתכנסון ישראל לבתי כנסיות לצללה סטרא אחרא קיימא²⁰⁵³ וסגיר כל נהורין עלאין דלא יתפשטון ויפקון על עלמין ותלת זמנין ביומא אזלי סטר אחרא דכר ונוקבא ומשטטין בעלמא וההוא עידן אתקן לצלותא בגין דלא הוי תמן קטרוגא כלל:	"אשר הלך חשכים ואין נגה לו", וכי משום שלא בא להתפלל הלך חשכים, אלא פרשוה, אבל עד שלא יתכנסו ישראל לבתי כנסיות להתפלל, הצד האחר עומד וסוגר כל האורות העליונים שלא יתפשטו ויצאו על העולם, ושלש פעמים ביום הולכים צד האחר, זכר ונקבה, ומשוטטים בעולם, ואותו זמן נתקן לתפלה, משום שאין שם קטרוג כלל.
וכדין איהו עידן לצלותא בגין²⁰⁵⁴ דאינון אזלי [למשטטא] (לשדרא) בטורי חשוך²⁰⁵⁵ והר נשפה כדין פתיחין כוי נהורין עלאין ונפקי ושריאן על בתי כנסיות ברישיהון ודאינון דצללאן צלותין ומתפלגן נהורין²⁰⁵⁶ על רישיהו וקב"ה שאיל על ההוא דלא אשתבח תמן ואמר חבל על פלניא דהוה רגיל הכא והשתא דהלך חשכים²⁰⁵⁷ ואתעבר מקמי נהורין והלך לשטטא	ואז הוא זמן לתפלה, משום שהם הולכים לשוטט בהרי החושך, והר נשפה, אז נפתחים חלונות אורות עליונים ויוצאים ושורים על בתי כנסיות, בראש של אלו שמתפללים תפלות, ומתחלקים אורות על ראשיהם, והקדוש ברוך הוא שואל על אותו שלא נמצא שם ואומר, חבל על פלוני שהיה רגיל כאן וכעת שהלך חשכים ועבר מלפני האורות והלך לשוטט בהרי העולם, ויצא מאותו

²⁰⁵² דנפיק (דפ"ו).

²⁰⁵³ היינו למטה מהיכל לבנת הספיר, והוא שם באותו מדור יוצא מנוקבא דתהומא רבא ונעשה מחבת ברזל בעד אור הקדוש' הנמשך מפתח היכל לבנת הספיר אשר שם טהריא"ל ממונה והיא נועלת שם (אור יקר).

²⁰⁵⁴ כי תשא קצא ע"א (הערת הזהר).

²⁰⁵⁵ הם נכנסים ביחוד סמאל ובת זוגו להשפיע לחצונים להנהיגם תוך נוקבא דתהומא רבא ששם הר נשפה (ישעיה יג ב) טורי חשוך, ובין כך ובין כך רוח והצלה יעמוד ליהודים (אור יקר).

²⁰⁵⁶ כי המאורות לחשבון הנשמות נמשך משם, והנשמות מתעטרות באותו אור השכינה, וכשאין אותו הידוע שם הנה אור נשמתו בטל ולפיכך הקב"ה שואל עליו ומכריז כך "יבטח בשם ה'" ולא ילך להתעסק בסחורה מקום שאינו זוכה לאור זה בין הגוים ובדרכים, כי העומד בעיר והולך וזוכה בבית הכנסת אחר ודאי שאינו בכלל זה (אור יקר).

²⁰⁵⁷ פירוש שהלכו סמאל ונוקביה (אור יקר).

בטוריא בעלמא ונפק מההוא נגה נהורא דנהיר ולית (ליה) ביה חולקא אין נגה ל²⁰⁵⁸ כמה דאתפליג ושריא על אחרנין דתמן כמה טבין אתאבידו מניה (אין נגה לו השתא דהלך חשכים) ואלו הוה תמן יבטח בשם יי' בכללא דעבד קדמא וישען באלהיו בסוד העבד השני.	נוגה אור שמאיר, ואין (לו) בו חלק, "אין נגה לו", כמו שמתחלק ושורה על האחרים ששם כמה טובות אבדו ממנו, (אין נגה לו, כעת שהלך חשכים) ואלו היה שם "יבטח בשם ה'", בכלל העבד הראשון וישען באלהיו, בסוד העבד השני.
אר"ש אלעזר ברי ודאי רוח נבואה שריא עלך א"ר אבא אריא בר אריא מאן יקום קמייהו כד שאני למטרף טרפא כל אריין דעלמא תקיפין ואלין יתיר מכלהו כל אריין דעלמא קשיין לאפקא טרפא מפומייהו ואלין נוחין לאפקא מפומייהו טרפא אינון טרפי טרפא ויהבי לכלא אשר הלך חשכים (ישעיה נ י) אשר הלכו מבעי ליה:	אמר רבי שמעון, אלעזר בני ודאי רוח נבואה שורה עליך. אמר רבי אבא, אריה בן אריה מי יקום לפנייהם כשואגים לטרופ טרף, כל אריות העולם הם תקיפים, ואלה יותר מכולם, כל האריות שבעולם קשים להוצאת הטרף מפייהם, ואלו נוחים להוציא מפייהם טרף, הם טורפים טרף ונותנים לכולם. "אשר הלך חשכים" היה צריך לכתוב "אשר הלכו".
אמר רבי אלעזר²⁰⁵⁹ בגין דאינון [שריין] בחבורא ומיד ומתפרש²⁰⁶⁰ (אתפרשן) הלך חבורא חשכים אתפרשן שראן בחבורא²⁰⁶¹ ואתפרשן מיד²⁰⁶² כגוונא דא (יחזקאל א ד) רוח²⁰⁶³ סערה²⁰⁶⁴ באה²⁰⁶⁵ כלל דכר ונוקבא²⁰⁶⁶ באה	אמר רבי אלעזר, משום שהם שרויים בחיבור ומיד נפרדים, הלך החבור חשכים, נפרדו שורים בחבור ונפרדים מיד. כדגומא זה רוח סערה באה כלל של זכר ונקבה, באה
קצו/ב	
והיא שבקת ליה מיד מתפרשן [לעיל קפו ע"א (ע"כ בהעתק)] (ע"כ מצאתי ול"ד חסר בהעתק):	והיא עוזבת אותו, מיד נפרדים.
וירא בלק וגו' (במדבר כב ב) רבי אלעזר אמר ודאי מה שאמר רבי חייא דבר נסתר היה, אבל כתוב "גם צפור מצאה בית	"וירא בלק וגו'", רבי אלעזר אמר ודאי מה שאמר רבי חייא דבר נסתר היה, אבל כתוב "גם צפור מצאה בית

²⁰⁵⁸ לאיש הזה מפני שלא בטח בקונו והלך לעסקיו לסחורה מקום איבוד תפלה (אור יקר).
²⁰⁵⁹ שמות קפח קמח ע"ב צה ע"א (הערת הזהר).
²⁰⁶⁰ ענין זה נתבאר היטב בסבא דמשפטים (דף צה ע"א) במ"ש ומאן הוא נחשא דפרח באוירא כו' (זהר הרקיע).
²⁰⁶¹ סמאל ונוקביה והיינו הלך בחבורא (אור יקר).
²⁰⁶² שאינם נוחים זה לזה, והיא עבדת זנונים ואתפרשת מבעלה ולפיכך חשכים בפרודא לשון רבים (אור יקר).
²⁰⁶³ סמאל (אור יקר).
²⁰⁶⁴ נוקביה (אור יקר).
²⁰⁶⁵ ולא אמר באו אלא באה לשון נקבה (אור יקר).
²⁰⁶⁶ פירוש רוח הוא דכורא סערה נוקבא והם מחוברים כאחד אח"כ נפרדו ולכך כתיב באה ולא באים וסוד הענין כ"ש בליקוטים וז"ל ענין שארי בחבורא וסיים בפירודא וסוד אשר הלך חשכים הוא כי כבר ידעת כי הקליפה אצל הקדושה כקוף בפני אדם והנה סוד האצילות היתה הנוקבא מחוברת בזכר אב"א ואח"כ ננסרה וחזרה להתחבר עמו פנים בפנים. והנה גם הקליפה עשתה כן. אך כאשר ננסרה ונפרדה אז בא יום השבת ונשארה בפירודא ולא יכלו עוד להתחבר פנים בפנים וז"ס שארי בחיבורא וסיים בפירודא, עכ"ל. ובזה מוכן לשון זה מדוריהון לעילא בג"ע של מעלה מדוריהון לתתא בג"ע שלמטה (מ"מ), ומהפסולת דיסוד הרוח הוא הרוח סערה, והוא כלול ג"כ דר"ן כמ"ש בפ' בלק (קצו סע"א) וע' עוד פ' בראשית (יא ע"ב) (דע"ה ח"ב פט ע"א).
²⁰⁶⁷ קפו (הערת הזהר).

צפור מצאה בית ודרור קן לה וגו' וכי דוד מלכא על צפרא בעלמא הוה אמר מלה דא אלא כמה דתנינן כמה חביבין²⁰⁶⁸ נשמתין קמי קב"ה:	ודרור קן לה וגו', וכי דוד המלך על צפור בעולם היה אומר דבר זה, אלא כמו ששנינו, כמה חביבות הנשמות לפני הקדוש ברוך הוא.
אי תימא כל נשמתין דעלמא²⁰⁶⁹ [לאו הכין] אלא אינון נשמתהון²⁰⁷⁰ דצדיקייא דתמן מדוריהון בהדיה מדוריהון לעילא ומדוריהון לתתא והכי אתמר גם צפור מצאה בית²⁰⁷¹ אלין רוחיהון דצדיקייא תנינן תלת שורין אינון לג"ע ובין כל חד וחד כמה רוחין ונשמתין מטיילין תמן ואתהון מריחא דענוגין דצדיקייא דלג²⁰⁷² אע"ג דלא זכו למיעאל אבל ענוגא דרוחיהון דצדיקייא ודלגו (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים וגו':	אם תאמר כל נשמות העולם, לא כך, אלא אותן נשמות הצדיקים ששם מדורן אתו, מדוריהן למעלה ומדוריהן למטה, וכך נאמר "גם צפור מצאה בית" אלו רוחות הצדיקים. שנינו, שלש חומות הן לגן עדן, ובין כל אחת ואחת כמה רוחות ונשמות מטיילות שם, ונהנות מריח של ענוגי הצדיקים שבפנים, אף על גב שלא זכו להיכנס. אבל ענוג רוחות הצדיקים שבפנים "עין לא ראתה אלהים וגו'".
ויומין רשימין אית בשתא²⁰⁷³ ואינון יומי ניסין²⁰⁷⁴ ויומי תשרי דאינון רוחין משטמן²⁰⁷⁵ ופקדן לאתר דאצטריך ואע"ג דזמנין סגיאין²⁰⁷⁶ משטמן אבל יומין אלין רשימין אינון ואתחזון על [גבי] שורין²⁰⁷⁷ דגנתא כל חד וחד כחיו דצפרין מצפצפן בכל צפרא וצפרא:	וימים רשומים יש בשנה, והם ימי ניסן וימי תשרי, שאותן רוחות משוטטות ופוקדות מקום שצריך, ואף על גב שפעמים רבות משוטטות, אבל ימים אלו רשומים הם ונראים על גבי חומות הגנה, כל אחת ואחת כמראה ציפורים מצפצפות בכל בוקר ובוקר.
וההוא צפצופא שבחא דקב"ה וצלוחא על חיי בני נשא דהאי עלמא בגין דאלין יומין²⁰⁷⁸ ישראל כלהו מתעסקין במצות	ואותו צפצוף שבח הקדוש ברוך הוא, ותפלה על חיי בני אדם של העולם הזה, משום שאותם ימים כל

²⁰⁶⁸ שקב"ה שומע תפלתם מרוב חבה (מ"מ).

²⁰⁶⁹ אפילו אותם שהם בחיים, לא שעדיין אין הקב"ה מאמין בהם (אור יקר).

²⁰⁷⁰ כשתדקדק תמצא שהפנימיים קרא רוחיהון דצדיקייא ואותם שבין החומות קרא נשמתהון וקשה שהרוחות למטה מהנשמות, אלא שהענין הוא כי הנשמות שזכו ליכנס לגן עדן של מעלה רוחיהון פנימה בתוך שלשה חומות, אמנם אותם שהם בין החומות הם רוחות ונשמות שלא זכו ליכנס נשמתם למעלה לגן עדן, ולכך לא זכו אל נקודה אמצעית שבגן עדן תחתון, ועם כל זה יש להם מנוחה כפי מעשיהם בין החומות, ואלו מצפין שם אל הגלגול עד שיזכו ליכנס למעלה למעלה שאין מקום הנשמה שם כלל אלא בגן עדן עליון (אור יקר).

²⁰⁷¹ דהיינו צפור הנשמה הטהורה, והטעם למה נקראת צפור יתבאר מתוך מה דתנן "תלת שורין" וכו' (אור יקר).

²⁰⁷² דהיינו אותם הרוחות שזכו שנשמתם בגן עדן עליון (אור יקר).

²⁰⁷³ שמא מפני שהם ימי חגין וזמנין יתחדש להם מנוחה (אור יקר).

²⁰⁷⁴ מפני קדושת החסד המתגלה, וימי תשרי מפני הגבורה עם הבינה וחוקותיה, שהם ימי דין שהם ראשי שנים, והחיים צריכים תפלתם ולכך הם מתפללים על החיים, וטעם תוספת קדושתם ומעלתם וזכות התחתונים שינתן להם רשות לעלות למעלה מעל החומות להשמע תפלתם הוא (אור יקר).

²⁰⁷⁵ פירוש שמשוטטים ונכנסים לפנים למקום המיוחד להם ואח"כ יוצאים כמ"ש ר"ש בסמוך שבדבר זה לא פליגי ר"ש ור"א (מ"מ).

²⁰⁷⁶ בראשי חדשים וימים טובים ושבתות (אור יקר).

²⁰⁷⁷ כי עד עתה החומה להם לכסות שלא יסתכלו לפנים מהחומה, ועתה זכו שעלו על החומה להסתכל מה שבתוך החומה הפנימית (אור יקר).

²⁰⁷⁸ ויתגלה אור הספירות וכו' ר' שמעון פירש כך הוא שמלת צפור יצדק על הרוחות, אמנם "דרור" על הנשמות, ולעולם אין נשמות בין החומות אלא רוחות כל אחת בבחינת מעשיו, אמנם הנשמות גם כן בבחינתם למעלה בגן עדן עליון (אור יקר).

ובפקודין דמארי(ה) עלמא וכדין בחדו אתהון צפרין מצפצפן וע"ג שורין דג"ע מצפצפן משבחן ואודן ומצלן על חייא²⁰⁷⁹ דהאי עלמא:	ישראל מתעסקים במצוות, ובמצוות רבונן של עולם, ואז בשמחה נראות ציפורים מצפצפות, ועל גבי החומות של גן עדן מצפצפות משבחות ומודות ומתפללות על חיי העולם הזה.
אר"ש אלעזר ודאי שפיר קאמרת²⁰⁸⁰ דודאי אינון רוחין (ד)תמן אבל מה תימא²⁰⁸¹ ודרור קן לה אמר הכי אוליפנא דא היא נשמתא קדישא דסלקא לעילא וסלקא לאתר טמיר וגני²⁰⁸² דעין לא ראתה אלהים זולתך וגו' (ישעיה סד ג) א"ר שמעון אלעזר ודאי שפיר קאמרת ושפיר איהו אבל כל דא בג"ע דלתתא הוא²⁰⁸³ וכמה דאמרת [הוא והכי הוא] (והכי) ודאי:	אמר רבי שמעון, אלעזר ודאי יפה אמרת, שודאי אותן רוחות שם, אבל מה תאמר "ודרור קן לה", אמר כך למדתי, זוהי נשמה קדושה שעולה למעלה ועולה למקום טמיר וגנוז ש"עין לא ראתה אלהים זולתך וגו'". אמר רבי שמעון, אלעזר ודאי יפה אמרת ויפה הוא, אבל כל זה בגן עדן שלמטה הוא. וכמו שאמרת הוא, וכך זה ודאי.
גם צפור מצאה בית (ו)אלין רוחין קדישין דזכו למיעאל [ו]למיפק לבתר בגין דמשטטין²⁰⁸⁴ ואתהון וכחיו דצפורין (הכי) ואלין רוחין מצאה בית ודאי כל חדא וחדא²⁰⁸⁵ אית לון מדורין ידיעאן לגו [ועכ"ד] (ועד כען) כלהו נכוין מחופה דחבריהו ואינון (כוון) דאית לון דרור וחירו מבלא וקב"ה [אחזי] (אחיד) לון היכלא טמירו חדא גני²⁰⁸⁶ דעין לא ראתה אלהים זולתך (ישעיה סד ג) וההוא היכלא אקרי [קן צפור²⁰⁸⁷ ו]מתמן מתעטרין] (צפור תמן עטרין) עטרין למשיח בזמנא דאתי וביומין רשימין תלת זמנין בשתא (ד)קב"ה בעי לאשתעשעא באינון צדיקיא ואחזי לון ההוא היכלא טמירא גני²⁰⁸⁸ דלא ידעין ולא	"גם צפור מצאה בית", אלו רוחות קדושות שזכו להיכנס ולצאת אחר כך, משום שמשוטטות ונראות כמראה ציפורים, ואלו רוחות מצאה בית ודאי, שלכל אחת ואחת יש להן מדורים ידועים בפנים. ועם כל זה, כולם נכוין מחופת חבריהם, אלו שיש להם דרור וחירות מהכל, והקדוש ברוך הוא מראה להם היכל טמיר גנוז אחד ש"עין לא ראתה אלהים זולתך", ואותו היכל נקרא "קן צפור". ומשם מתעטרים עטרות למשיח לעתיד לבא, ובימים רשומים שלש פעמים בשנה, הקדוש ברוך הוא רוצה להשתעשע באותם הצדיקים, ומראה להם היכל טמיר גנוז שלא יודעים ולא מכירים אותו כל

²⁰⁷⁹ חיי (דפ"ו).

²⁰⁸⁰ פי' ברישא דקרא שעל הרוחות מדבר שהם בין חומות של ג"ע ובימי ניסן ותשרי עולים ע"ג החומות וכו'. אבל סיפא דקרא ודרור קן לה אינו כמ"ש שעל הנשמה מדבר שעולה לג"ע העליון אלא גם סיפא דקרא ברוחות מדבר שהם בג"ע של מטה וז"ש אבל כל דא בג"ע דלתתא (מ"מ).
²⁰⁸¹ ההוא צפצופא ועל שם זה נקראות צפרים, וסלקא לאתר טמיר היינו סוד הבינה והנשמה אצולה משם, ועולה לגן עדן של מעלה והיא נקראת דרור על שם החירות שמבינה, וצפור הוא הרוח שהוא בגן עדן של מטה, ור' שמעון לחדודי לר' אלעזר קאמר להכי פתח ליה דודאי אינון רוחין שבגן עדן של מטה כדי שיאמר ודרור נשמתין דבגן עדן של מעלה, והיינו סוד הנשמות שבגן עדן העליון שהוא בכורסייא דתמן מקננא אימא עילאה בינה, והרוחות שבגן עדן תחתון שהוא ביצירת דתמן מקננא קב"ה (אור יקר).

²⁰⁸² גן עדן עליון (רח"ו).

²⁰⁸³ היא (דפ"ו).

²⁰⁸⁴ קסב ע"א (הערת הזהר).

²⁰⁸⁵ ושיעור הכתוב לר"ש גם צפור שהם הרוחות שבג"ע דלתתא מצאה בית ודרור דהיינו שיש להם מדורין לגו ויש להם חצירות וזכאן למיעל ולמיפק. ופירוש קן לה שזוכים לראות קן צפור בג' רגלים נמצא דברישא דקרא גם צפור וכו' לא פליגי ר"ש ור"א שעל הרוחות מדבר שזוכים למיעל ולמיפק ועומדים על גבי החומות להתפלל על ישראל ולא פליגי אלא בסיפא דקרא (מ"מ).

²⁰⁸⁶

²⁰⁸⁷ שמות ח ע"א וע"ב ושם ז ע"ב (לש"ו).

הצדיקים ששם.	אשתמודען ביה כל צדיקיא דתמן:
"אשר שתה אפרוחיה את מזבחותיך", אלו אותם צדיקים שנתקנו בבנים קדושים, שזכו לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה בעולם הזה, ואלו נקראים שני מזבחות, מתעטרים לפני המלך הקדוש, שהרי זכות בניהם בעולם הזה מגינה עליהם, ומעטרים אותם שם. מי הרוח שזוכה לכל זה, זו ששתה אפרוחיה ללמד למזבחותיך וגו', מכאן והלאה אמור דברך, שהרי בלי בושה אני נראה שם.	אשר שתה אפרוחיה ואת מזבחותיך (תהלים פר ד) אלן אינון צדיקיא דאשתכללו בבנין קדישין²⁰⁸⁸ דזכו לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה בהאי עלמא ואלין אקרון תרין מדבחן מתעטרין לקמי מלכא קדישא דהא זכותא דבנייהו בהאי עלמא [אגין עלייהו] מעטרין להו תמן מאן רוחא זכאה לכל האי האי דשתה אפרוחיה לאולפא למזבחותיך וגו' מכאן והלאה אימא מוילך דהא בלא כסופא אתחזינא תמן:
פתח כמקדם רבי אלעזר ואמר "גם צפור מצאה בית", זה יתרו, "ודרור קן לה" זה בניו שהיו מלמדים תורה בלשכת הגזית, וחותכים דברי תורה בפיהם. מה זה "מצאה בית", אלא בהתחלה לקחו וחנו במדבר, לקחו מעונג מדין ומהמתיקות ששם, וחנו במדבר. כיון שראה הקדוש ברוך הוא שכסופם היה על התורה, משך אותם משם והכניסם ללשכת הגזית, "ודרור קן לה", הכל אחד.	פתח כמלקדמין רבי אלעזר ואמר גם צפור מצאה בית²⁰⁸⁹ דא יתרו ודרור קן לה דא בניו דהוו בלשכת הגזית אולפי אורייתא וחתכין מלין דאורייתא בפומייהו מצאה בית מהו אלא בקדמיתא נטלו ושאריו במדברא נטלו מענוגא [דמדין] (דיריחו) וממתיקו דתמן ושרו במדברא כיון דחמא קב"ה דעל אורייתא הוה כסופא דלהון משיך לון מתמן ואעיל לון ללשכת הגזית ודרור קן לה בלא חר²⁰⁹⁰:
צפור דרור הכל הוא אחד, חבר הקיני, "ויאמר שאול אל הקיני וגו'". בא וראה, מה כתוב "וירא בלק בן צפור", וכי מה שונה שהזכיר שם אביו משאר מלכים, אלא יתרו נמשך ועבר מעבודה זרה, ובא לדבק בישראל הוא ובניו, וכל העולם נדו אותו ורדפו אחריו.	צפור דרור כלל איהו חד (שופטים ד יז) חבר הקני²⁰⁹¹ (שמואל א' טו ו) ויאמר שאול אל הקני [וגו'] ת"ח מה כתיב (במדבר כב ב) וירא בלק בן צפור וכי מאי שנא דאדכיר שמא דאבוי משאר מלכין אלא יתרו אתמשך ואתעבר מע"ז ואתא לאתדבקא בישראל הוא ובניו וכל עלמא נדוהו ורדפו אבתריה:
	קצו/א

²⁰⁸⁸ עי' בהגר"א בתיקו"ז מז ע"א ד"ה על אלן טפין - פשטא דקרא נאמר על בניו ממש כו', ומדרשו על התלמידים, וכמ"ש בפ"ק דקדושין (ל ע"ב) כי הם נק' בנים. והענין כי בנים נק' מצד הגופים, ותלמידים נק' בנים מצד החכמה שהוליד להם, והוא רוח הפנימי דבהן. והן ברית הלשון והמעור, ששניהם הם דעת המוליד, אלא שזה מוליד בגופני הזרע שהוא גופני מוליד בגופני, והדבור שהוא רוחני מוליד רוחני. ומכאן כמה כח הדיבור שמוליד בנים רוחנים.

²⁰⁸⁹ ועל גבי שורין דג"ע מצפצפן וכו' בח"י דף ה' כתב תפלה לאומרה מר"ח ניסן אחר קריאת הנשיא על נשמתין דמצפצפין כציפרין וכו' ע"ש. ובדף ז' כתב מ"ש בזהר דהא ביומי ניסן ריש תורא בדיקולא תנינן פירושו דבההוא זמנא תקיפו דס"א הוי בעלמא כי כשם שבניסן למטה בארץ צומחות כל עשבי השדה טובות למאכל ועליהן לתרופה וגם צומחות קוץ ודרדר וכל עשב רע. כן למעלה צמיחת קרן הקדושה. וגם לעומתה הס"א מהרה תצמיח ולפיכך קרן השור מועד בתגבורת בזמן ההוא ביותר על צבא המרום במרום כתבנית שור אוכל עשב (מ"מ).

²⁰⁹⁰ פירוש שצפור ודרור הכל אחד שצפור הוא יתרו ודרור הם בניו והכל א' (מ"מ).

²⁰⁹¹ פי' מביא ראייה שדרור קן לה על בני יתרו מדבר ג"ש כתיב הכא קן לה וכתב התם וחבר הקיני ושיעור הכתוב גם צפור ודרור שהם יתרו ובניו מצאה בית וקן דהיינו שזכו ללשכת הגזית (מ"מ).

בלק מבני בניו הוה ואתעבר מארחא דאבוי כיון דחמו סבי מואב וסבי מדין דהוו בהדי הדדי [ובאחזה ²⁰⁹² דלהון בע"ז בחולקא דלהון דיתרו] (דבא יתרו) ובנוי אתדבקו בשכינתא ודא אתמשך מנהון אתו ואמלכוהו עליהו:	בלק מבני בניו היה, ועבר מדרך אביו, כיון שראו זקני מואב וזקני מדין שהיו יחד באחזה שלהם בעבודה זרה בחלק שלהם, שיתרו ובנוי נדבקו בשכינה, וזה נמשך מהם, באו והמליכוהו עליהם.
בהאי שעתא דכתיב (במדבר כב ד) ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא בעת ההיא הוה מלך מה דלא הוה מקדמת דנא ועל דא כתיב בן צפור מה דלא אתחזי למעבד הכי וירא בלק (במדבר כב ב) וישמע מבעי ליה מהו וירא ראייה חמא וידע דזמין הוא למנפל [בידא דישראל וזו ישראל למנפל בידו] (ישראל בידו) בקדמיתא ולבתר איהו בידא דישראל:	בשעה זו שכתוב "ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא", באותה עת היה מלך מה שלא היה מקודם לכן, ועל זה כתוב "בן צפור", מה שלא ראוי לעשות כך. "וירא בלק" היה צריך לכתוב "וישמע", מה זה "וירא", ראייה ראה וידע שעתיד הוא ליפול בידי ישראל, וישראל יפלו בידו בהתחלה, ואחר כך הוא בידי ישראל.
וירא בלק בן צפור (במדבר כב ב) רבי אבא פתח (שיה"ש א ח) אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן כנשתא ²⁰⁹³ דישראל ²⁰⁹⁴ אמרת לגבי מלכא עלאה כנישתא דישראל מהו כנישתא דא איהו עצרת כנישו כד"א (במדבר י כה) מאסף לכל המחנות ²⁰⁹⁵ מאן דכניש לכל משריין עלאין לגביה:	"וירא בלק בן צפור", רבי אבא פתח "אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן", כנסת ישראל אומרת לפני המלך העליון, כנסת ישראל, מה זה "כנסת", זוהי עצרת, התכנסות, כמו שנאמר "מאסף לכל המחנות", מי שמכנס כל המחנות העליונים אליו.
ומגו דלזמנין נוקבא ²⁰⁹⁶ אקרי [כנשתא ואתמר] (כנישתא ואי תימא במאן דא) עצרת כד"א (בראשית כ יח) כי עצור ²⁰⁹⁷ עצר (י"י דנקיט) ולא יהיב [הכי] הוא ודאי דהא מגו מהימנו סניא דיל(י)ה דלא אשכחן בה מומא (ס"א מוחא) יהבו לה בלא עכובא כלל ואיהי כד מטא לגבה כל מאן דכניש ²⁰⁹⁸ עצ(ו)ר [ו]מעצר ומעכבת דלא נחית [ונהיר] אלא כפום (טלא טפין) טפין [זעיר זעיר]:	מתוך שלפעמים הנקבה נקראת כניסה, ונאמר עצרת, כמו שנאמר "כי עצור עצר ה'", שמחזיק ולא נותן, כך זה ודאי, שהרי מתוך אמונה רבה שלה, שלא נמצא בה מום (מח), נותנים לה ללא עכוב כלל, והיא כשבאה אליה כל מה שכוונת עצר, ומעצר ומעכבת שלא יורד ומאיר אלא כפי הטל, טיפין טיפין, מעט מעט.
מ"ט בנין דלא אשתבח [אשכחת] לתתא מהימנותא [אלא] כד"א (ישעיה כח	למה, משום שלא נמצאת למטה אמונה, אלא כמו שנאמר "זעיר שם זעיר שם", זכות קטנה, והארת טל

²⁰⁹² באחזה (דפ"ק).

²⁰⁹³ כנישתא (דפ"ו).

²⁰⁹⁴ נקרא 'שכינה', משום שהיא שוכן למטה, וכמ"ש (שמות כה ח) ושכנתי בתוכם, הנה היא נקראת בשם רחל והיא כנסת ישראל (כמ"ש בפ' ויקרא ה' ע"א ופ' בלק קצז ע"א ובכ"מ) כי היא שורש כל נשמת ישראל, וכל ה"ב שבטים הם מושרשים בה, ועל ידם מצא השכינה מקום ומעון לשכון למטה לעולם, והיא שורש רחל אשת יעקב אם ישראל (הקדו"ש מה ע"א).

²⁰⁹⁵ ד"ן אדנ"י (רח"ו).

²⁰⁹⁶ פירוש שמ' כשמשפעת לתחתונים נקרא זכר וכשמקבלת נקרא נקבה (מ"מ).

²⁰⁹⁷ כמו פי' אחר במלת עצרת (מ"מ).

²⁰⁹⁸ דכנישת (דפ"ו).

(י) זעיר שם זעיר שם זעיר הכא זעיר הכא (נ"א²⁰⁹⁹ זעיר זכותא וזעיר אנהרותא דטלא מדה לקבל מדה דאלמלא תשכח מהימנותא)) כמה דאשכחו²¹⁰⁰ בה אריקת בכל סטרא וסטרא בלא עכובא [כלל ואיהי חדאת וכדין דכפין] (ואיהו חמאת וכדין) יהבין לה מתנן ונבזבזן סניאין דא על דא ולא יהון מעכבין לה כלל:	קטנה, מדה כנגד מדה. שאלמלא תמצא אמונה כמו שנמצאו בה, היא מרוקנת בכל צד וצד ללא עכוב כלל, והיא שמחה, ואז נותנים לה מתנות ואוצרות רבים זה על זה, ולא יעכבו אותה כלל.
אבל תתאין אינן מעכבין לון ומעכבין לה וכדין איהי עצרת עצור עצר [יי] ודאי (כביכול יהיב תמצית ולא יתיר) ועכ"ד כאימא [יהבת] לבנין בטמירו דלא ידעין בה הכי עבדת לון לבנהא ישראל ואוליפנא מגו בוצינא קדישא דבשעתא דאיהי סליקת למנקט ענוגין וכסופין²¹⁰¹ ומומא אשתכח בהו בישראל לתתא כדין מטי לגבה טפה דחרדל²¹⁰² ומיד ואועדיאת²¹⁰³ ויתיבת עלה²¹⁰⁴ יומין במנין²¹⁰⁵ וכדין ידעין לעילא דמומא בהו בישראל²¹⁰⁶:	אבל התחתונים מעכבים אותם ומעכבים אותה, ואז היא עצרת, עצור, עצר ה', ודאי כביכול נותן תמצית ולא יותר. ועם כל זה, כמו אמא נותנת לבנים בסתר שלא יודעים עליה, כך היא עושה לבניה ישראל. ולמדנו מתוך הנר הקדוש, שבשעה שהיא עולה לוקחת ענוגים וכסופים, ונמצא בהם מום בישראל למטה, אז מגיעה אליה טיפת [דם כ]חרדל, ומיד נפרדת ויושבת עליה ימים במנין, ואז יודעים למעלה שהמום בישראל.
ואתער שמאלא מיד²¹⁰⁷ ומשיך חוטא לתתא (בראשית כו א) ותכהין עיניו מראות [מה דהוה מסתכל בעין שפירו בכללא דאברהם בלא דינא כלל כדין ותכהין²¹⁰⁸	ומתעורר השמאל מיד, ומושך חוט למטה "ותכהין עיניו מראות" מה שהיה מסתכל בעין יפה בכלל אברהם בלי דין כלל, אז "ותכהין עיניו מראות", "מראות" בודאי. מלהסתכל

²⁰⁹⁹ "זעיר הכא זעיר הכא (נ"א) (נמחק בדפ"ק).

²¹⁰⁰ דאשתכחו (דפ"ו).

²¹⁰¹ והוא בעת שהוא מעלה מ"ן אליו (דע"ה ח"ב קו ע"א).

²¹⁰² כאשר הגוונים דעיינין הם מלובש בקליפין, וכן הגוונים דקשת הרי נעשה היחוד בצירוף הקליפין רחמ"ל, והרי הוא מכניס צלם בהיכל, ועליו נאמר (במדבר יט יג) את משכן ה' טימא, ע' זוה"ק (בראשית נג ע"א) ופ' ויקהל (קצה רע"ב ורג ע"ב) ופ' אחרי (עד ע"א עט ע"א) ופ' בלק (קצז ע"א) (דע"ה ח"ב פח ע"ג), סוד בתולה שעיברה הוא בעת שהיא אינה ראויה לזווג, ואתמלי מן דינין, ואז הוא פתחה סתום, ובסוד בתולה ואסור לגרום לה אז זווג כלל, וכמ"ש בפ' נח (סד ע"א) ופ' תשא (קצד ע"ב) ופ' בלק (קצז ע"א) ועוד בכ"מ (דע"ה ח"ב קד ע"א), ועי' דע"ה ח"ב קנה ע"א.

²¹⁰³ ר"ל הוסרה ונתרחקה (דע"ה ח"ב קו ע"א).

²¹⁰⁴ מוסרת מבעלה (רח"ו). פרשת נח סד ע"א כי תשא קצד ע"ב בשלח ס ע"ב (לש"ו).

²¹⁰⁵ בסע"ה דף נ"ה וז"ל פתחתי אני מדת היסוד הנקרא אני והוא נקוד' ציון שבה כמ"ש בזוהר בראש' דף ו' והוא נקודה נקרא אני והוא גי' שם ב"ן עם ט' אותיותיו שהוא בחי' המ"ן שהעלתה ממעשה הצדיקים ומנשמו' קדושו' שעולים דרך זה היסוד שהוא שער השמים ולכך אומרת פתחתי אני שהוא מדת יסודי להראו' מעשה קשוי הצדיקים מה שהם מאירים ביסודי ועשיתי זאת כדי שצדיק עליון שהוא היסוד דדכורא ילבש קנאה בצדיקים התחתונים ויאיר לי ג"כ מאורו' עליונים כמבואר בכתבי האר"י וז"ש פתחתי אני לדודי שהוא יסוד סוד טוב שכן קרוב מאח רחוק שהוא הת"ת. אך ודודי חמק עבר ויובן במ"ש בזוהר בלק כד איהי סלקת למלקט וכו' הרי משמע משם שאף שהיא עולה למילקט עינוגין וכיסופין ויש חוטא אחד למטה המאבד טובה הרבה שהוא המום באיברי' שישראל הם איברים של השכינה וכשיש חוטא אחד הוא המום באיבריה ואז היסוד העליון מסתלק למעלה בסוד הנזכר בתיקונים (מ"מ).

²¹⁰⁶ עליית מ"ן בעת שהדור מקולקל גורם מציאות דם ח"ו, שהוא מציאות דינים קשים בסיגים ופסולת, וזה נעשה ע"י התדבקות החיצונים בהמ"ן, ועולים בסוד הכלילות, והרי סכנה גדולה אז לגרום זווג כלל (דע"ה ח"ב קו ע"א).

²¹⁰⁷ מתעוררות הגבורה ומושכת הארה לס"ם שהוא עשו וז"ש ומשיך חוטא לתתא (רח"ו).

²¹⁰⁸ ותכהינה (דפ"ק).

ענינו ומראות] מראות ודאי מלאסתכלא בכללא דרחמנו כדין אתער דסמא²¹⁰⁹ בקל תקיף לאתערא על עלמא כד"א (שם) ויקרא לעשו²¹¹⁰ בנו הגדול וגו' גדול איהו לגבי משריין דסמא אחרא איהו גדול ונהיג לכל ארביין דימא דערטורין²¹¹¹ ברוחא בישא לאטבעא לון בעומקא דימא באינון מצולות ים דיליה:	בכלל של רחמנות, אז התעוררות סמא"ל בקול תקיף להתעורר על העולם, כמו שנאמר "ויקרא את עשו בנו הגדול וגו'", גדול הוא לגבי מחנות הצד האחר, הוא גדול ומנהיג לכל ספינות הים שמערערים ברוח רעה להטביעם בעומק הים, באותן מצולות ים שלו.
וכד קב"ה [הוא] ברחמנו כדין כל חטאין וכל חובין דישראל יהיב ליה ואיהו אמיל לון למצולות ים²¹¹² כל משריין דיליה מצולות ים אקרין²¹¹³ ואינון נטלי לון ומשטמי בהון לכל שאר עמין וכי חטאין דישראל וחובין דלהון זרקין ומתפלגין לעמא דלהון אלא אינון מחכאן ומצפאן למתנן דלעילא בכלבי לקמי פתורא וכד קב"ה נטיל כל חוביהו דישראל וזריק עליהו כללה [חשבי] (חשכי דרבנן) דמתנן ונבזבז דאיהו בעא למיהב לישראל [דאתעבר] ודאעברו (דעבר) מניהו [ו]יהב לון ומיד כללה כחדא זרקין וס"א בחידו וזרקין לון על שאר עמין:	וכשהקדוש ברוך הוא ברחמנות, אז כל חטאי וכל עוונות ישראל נותן לו, והוא מטיל אותם למצולות ים. כל מחנותיו נקראים מצולות ים, והם לוקחים אותם ומשוטטים בהם בכל שאר העמים. וכי חטאי ישראל ועוונותיהם זורקים ומחלקים לעם שלהם, אלא הם מצפים ומחכים למתנות שלמעלה כמו כלבים לפני השלחן, וכשהקדוש ברוך הוא לוקח כל חטאי ישראל וזורק עליהם, כולם חושבים שמתנות ואוצרות שהוא רוצה לתת לישראל העביר מהם ונותן להם, ומיד כולם כאחד זורקים (ומראה וזורקים) אותם על שאר העמים.
ת"ח כנישתא דישראל איהי אמרת בקדמיתא וס"א בגלותא (שיה"ש א ה) שחורה אני ונאווה אזעירת גרמה לקמי מלכא עלאה וכדין שאילת מניה ואמרת (שם ז) הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים [תרין זמנין איכה איכה אמאי]:	בא וראה כנסת ישראל היא אומרת בתחלה (בגלות) "שחורה אני ונאווה", מקטינה עצמה לפני המלך העליון, ואז שואלת ממנו ואומרת, "הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים", למה שתי פעמים איכה איכה.
[אלא איהי רמזא על תרין חורבנין דתרי מקדשיין] (בחרבן בית שני) דקראן כלא [איכה²¹¹⁴ איכה] איכה תרעה בחרבן בית ראשון, "איכה תרביץ" בחרבן בית שני, ועל זה פעמיים איכה איכה.	אלא היא רומזת על שני חרבנות, של שני בתי המקדש, שקוראים הכל איכה איכה. "איכה תרעה" בחרבן בית ראשון, "איכה תרביץ" בחרבן בית שני, ועל זה פעמיים איכה איכה.

²¹⁰⁹ בעת שאין זכות ומעשים טובים בתחתונים, אסור אז לדחוק את עצמו לגרום היחוד דהז"ן למעלה, כי הוא אז סכנה גדולה עצומה למאד, ובסוד (משלי ל כב) עבד כי ימלוך, שהוא סוד ביאת נחש על חוה (שבת קמו ע"א), ושפחה כי תירש גבירתה (משלי ל כג) רח"ל (ע' זוה"ק בראשית נג ע"א, אחרי עד ע"א עט ע"א, בלק קצז ע"א, תשא קצד ע"ב, ויקהל קצה ע"ב, וע' מאמרי רשב"י בדפנה"ח דף מ ע"ש בארוכה) (דע"ה ח"ב קה ע"ד).

²¹¹⁰ את עשו (דפ"ו).

²¹¹¹ דערעורן (דפ"ו).

²¹¹² מהפסולת דיסוד המים הם מצולות ים, שהם ז"ן דקליפה דיסוד המים כמ"ש בזוהר (שלח קסג ע"ב, וע' פ' בלק קצז ע"א) (דע"ה ח"ב פט ע"א).

²¹¹³ מצולות ים הם הז"ן דקליפה כמ"ש בזוה"ק (פ' שלח קסג ע"ב), וכן כל חיילין דס"מ נקראים כולם מצולות ים, כמ"ש בפ' בלק (קצז ע"א) (דע"ה ח"ב נ ע"א).

²¹¹⁴ איכא (דפ"ו).

²¹¹⁵ איכא (דפ"ו).

וע"ד תרין זמנין איכה איכה תרעה תרביץ [ו]לאו דא כדא [גלותא דבבל דאיהו יומין ²¹¹⁶ זעיר קארי ביה תרעה ועל גלותא דאדום דאיהו זמן סגי קארי ביה תרביץ וע"ד תרין זמנין איכה איכה]:	תרעה תרביץ, לא זה כזה, גלות בבל שהיא זמן מועט, קורא בה "תרעה", ועל גלות אדום שהיא לזמן מרובה, קורא בה "תרביץ", ועל זה פעמיים איכה איכה.
[וזהו ²¹¹⁷ תרעה תרביץ תרעה ²¹¹⁸ ירעה מבעי ליה תרביץ ירביץ מבעי ליה] ירעה בעי ליה ירביץ אופ הכי דהא על ישראל אמרת אלא אייה אמרת על נפשה איכה תרעה [כלתך] ²¹¹⁹ לבנהא בגלותא דיהון בין שאר עמין איכה תרביץ בצהרים היך תטיף ואיהו עלייהו טלין ומיין גו חמימו דצהרים:	ועוד תרעה תרביץ, היה לו לכתוב ירעה, היה לו לכתוב ירביץ. גם כך, שהרי על ישראל היא אמרה. אלא היא אמרה על עצמה, איכה תרעה כלתך לבניה בגלות, שיהיו בין שאר העמים. איכה תרביץ בצהרים, איך תטיף עליהם טל ומים תוך חמימות הצהרים.
שלמה אהיה כעוטיה בשעתא דישראל קראן מגו ועאקו דחיקו דלהון ושאר עמין	"שלמה אהיה כעטיה", בשעה שישראל קוראים מתוך צרה ודחק שלהם, ושאר העמים
קצו/ב	
מחרפין ומגדפין לון אימתי תפקון מן גלותא אלהכון היך לא עביד לבון נסין:	מחרפים ומגדפים אותם, מתי תצאו מהגלות, איך אלהיכם אינו עושה לכם נסים.
(ואינון משבחין גרמיהו ואמרי כה תרעה לן ביומין קדמאין כה תרביץ במיין קדישין לצננא חמימו דרשפין ושלחובין דלהון ואינון משבחין כל דא) [נ"א] ואינון משבחין לקב"ה ואודן ליה על כל צערא ואריכו דגלותא ואמרי כה תרעה לן ביומין קדמאין כה תרביץ עמנא בגלותא ותפרוק לנא לזמנא בתראה כל דא שבחא ומהימנותא ²¹²⁰ תאיבין לון ישראל]:	(והם משבחים עצמם ואומרים כה תרעה אותנו בימים הראשונים, כה תרביץ במים הקדושים לצנן החמימות של רשפים ושלחבות שלהם, והם משבחים כל זה נ"א והם משבחים לקדוש ברוך הוא ומודים לו, עם כל הצער ואריכות הגלות, ואומרים כה תרעה אותנו בימים הראשונים, כה תרביץ עמנו בגלות, ותגאל אותנו לזמן האחרון. כל זה שבח ואמונה (משיבים) שמתאווים להם לישראל).
ואנא יתיב כעוטיה ולא יכילת למעבד לון [נסין] ולמיהב לון נוקמין איהו אתיב לגבה אם לא תדעי לך היפה בנשים (שיה"ש א ח) האי קרא הכי מבעי ליה אם לא תדעי היפה בנשים לך אמאי אלא אם לא תדעי לך לאתקפא גרמך [בגלותא] ולא תקפא חילא לאננא על בנך צאי לך צאי לך לאתקפא בעקבי הצאן אינון תינוקות דבי רבן דאולפי תורה:	ואני יושב כעוטיה ולא יכול לעשות להם נסים, ולתת להם נקמות. הוא משיב לה "אם לא תדעי לך היפה בנשים", פסוק זה כך צריך להיות, "אם לא תדעי היפה בנשים", למה "לך", אלא אם לא תדעי לך לחזק עצמך בגלות, ולהגביר כח להגן על בנך, "צאי לך", צאי לך להתחזק בעקבי הצאן, אותם תינוקות של בית רבן שלומדים תורה.
ורעי את גדיותיך אלין עתיקי משדים	"ורעי את גדיותיך", אלו "עתיקי

²¹¹⁶ דאיהו זמן (דפ"ק).

²¹¹⁷ ותו (דפ"ק).

²¹¹⁸ נמחק בדפ"ק).

²¹¹⁹ כ"ה בד"ק וי"נ בלתי וי"נ בלבך (הערת הזהר).

²¹²⁰ (נ"א מתיבין) (נוסף בדפ"ו).

דקא מסתלקי מעלמא ואתמשכן לבי מתיבתא עלאה דאיהי [על] (ל)משכנות הרועים על דייקא [במשכנות] (למשכנות) הרועים לא כתיב אלא על משכנות הרועים דא מתיבתא דמטטרו"ן דתמן כל תקיפין וינוקין דעלמא ומנהיגי אורייתא בהאי עלמא באיסור והתר²¹²¹ בכל מה דאצטריכו בני עלמא דהא עקבי הצאן אינון תינוקות כד(ק)אמרן:	משדים", שמשתלקים מהעולם ונמשכים לבית הישיבה העליונה, שהיא על משכנות הרועים. "על" דווקא לא כתוב "במשכנות הרועים" אלא "על משכנות הרועים", זה ישיבת מטטרו"ן, ששם כל החזקים ותינוקות העולם ומנהיגי התורה בעולם הזה, באיסור והיתר, בכל מה שצריכים בני העולם, שהרי עקבי הצאן, אותם תינוקות כמו שאמרנו.
אמר ר' אלעזר עקבי הצאן אינון תלמידי דבי רב דקא אתיין לבתר בעלמא ואשכחן אורייתא בארע מישר ואורחא פתיחא ועל דא אינון מחדשן מלין עתיקין בכל יומא ושכינתא שרייא עלייהו וציינתא למליהון כד"א (מלאכי ג טז) ויקשב יי' וישמע אמר ר' אבא הכי הוא ודאי וכלא חד מלה:	אמר רבי אלעזר, "עקבי הצאן", אלו תלמידי בית רב, שאחר כך באים בעולם, ומוצאים תורה בדרך ישרה ודרך פתוחה, ועל זה הם מחדשים דברים עתיקים בכל יום, ושורה עליהם השכינה ומקשיבה לדבריהם, כמו שנאמר "ויקשב ה' וישמע". אמר רבי אבא, כך זה בודאי, והכל דבר אחד.
ד"א אם לא תדעי לך לך למה אלא בכל אתר דישראל בגלותא איהי עמהון בגלותא וע"ד כתיב לך [וכתיב] (ישעיה סג ט) (ו)בכל צרתם לו צר ודא הוא לך היפה בנשים (יפה את רעיתי) היפה איהי אמרת דאיהי אוכמתא כד"א (שיה"ש א ה) שחורה אני ואיהו אמר לגבה יפה [את] שפירתא היפה בנשים [שפירתא איהי על כל דרגין וכתיב] (שם ו ד) יפה את רעיתי:	דבר אחר, "אם לא תדעי לך", למה "לך", אלא בכל מקום שישראל בגלות, היא עמם בגלות, ועל זה כתוב "לך" וכתוב "בכל צרתם לו צר", וזהו "לך" היפה בנשים", היפה היא אמרה, שהיא שחורה, כמו שנאמר "שחורה אני", והוא אמר אליה "יפה את", נאה היפה בנשים, נאה היא על כל הדרגות, וכתוב "יפה את רעיתי".
ד"א היפה בנשים טבתא בטיבו דעבידת טיבו לבנהא (בטיבו דעבידת טיבו לבנהא) בטמירו בגניזו וקב"ה סגי טב עליה כל מה דעבידת לבנהא בטמירו בגניזו אע"ג דלא מכשרן עובדין [מכאן דאתחזי לאבא כד אמא רחמא על בנין ותאיב עליה כל מה דעבדת לבנהא רחמין בטמירו אע"ג דלא מכשרן עובדיו]:	דבר אחר "היפה בנשים" טובה בטובות, שעושה טובות לבניה בטמירות ובגניזה, והקדוש ברוך הוא הרבה טוב עליו, כל מה שהיא עושה לבניה בטמירות ובגניזה, אף על גב שהמעשים לא כשרים, מכאן שראוי לאבא כשאמא מרחמת על הבנים, וחביב עליו כל מה שעושה לבניה, רחמים בנסתר, אף על גב שמעשיו לא כשרים.
אמר ר' אבא תוהנא על ההוא דכתיב (דברים כא יח) וכי²¹²² יהיה לאיש בן סורר ומורה וגו' ותפשו בו אביו ואמו וגו' ותנינן דבההיא שעתא (ד)אמר קב"ה למשה [כתוב] אמר ליה משה מאריה דעלמא	אמר רבי אבא תמהני על מה שכתוב "כי יהיה לאיש בן סורר ומורה וגו' ותפשו בו אביו ואמו וגו'", ושנינו שבאותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא למשה, כתוב אמר לו משה, רבוננו של עולם תעזוב את זה, יש אב שיעשה

²¹²¹ והיתר (דפ"ו).

²¹²² כי (דפ"ו).

כך לבנו. [שבין דא] אית אבא דעבד כדין לבריה²¹²³:	
ומשה מרחיק היה לראות בחכמה כל מה [דומין] (דעבד) קב"ה לבני ישראל [אמר] מאריה דעלמא שבוק מלה דא א"ל קב"ה למשה חמינא מה דאת אמר כתוב וקבל אנרא את ידעת ואנא ידע יתיר מה דאת חמי עלי ההוא עובדא דרוש קרא ותשכח:	ומשה מרחיק היה לראות בחכמה כל מה שעתיד הקדוש ברוך הוא לבני ישראל. אמר רבוננו של עולם, תעזוב דבר זה. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, אני רואה מה שאתה אומר, כתוב "וקבל שכר", אתה יודע, ואני יודע יותר, מה שאתה רואה עלי, אותו מעשה דרש המקרא ותמצא.
בההוא שעתא רמז ליה ליופיא"ל רבנא דאורייתא אמר [ל]משה אנא דרישנא להאי קרא כתיב (דברים כא יח) כי יהיה לאיש דא קב"ה²¹²⁴ דכתיב (שמות טו ג) יי איש מלחמה בן דא ישראל סורר ומורה דכתיב (הושע ד טז) כי כפרה סוררה סרר ישראל:	באותה שעה רמז ליופיא"ל רבן התורה, אמר למשה אני דרשתי פסוק זה, כתוב "כי יהיה לאיש", זה הקדוש ברוך הוא, שכתוב "ה' איש מלחמה", "בן" זה ישראל, "סורר ומורה" שכתוב "כי כפרה סוררה סרר ישראל".
איננו שומע בקול אביו ובקול אמו (ויסרו) וגו'²¹²⁵ דא קב"ה וכנסת ישראל²¹²⁶ ויסרו אותו דכתיב (מלכים ב' יז יג) ויעד יי בישראל וביהודה ביד כל נביאי כל חוזה וגו' (דברים כא יח) ולא שמע אליהם דכתיב	"איננו שומע בקול אביו ובקול אמו" זה הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל. "ויסרו אותו", שכתוב "ויעד ה' בישראל וביהודה ביד כל נביאי כל חוזה וגו'". "ולא ישמע אליהם", שכתוב "ולא ישמעו [ויקשו את ערפם

²¹²³ אתיא כמ"ד בן סורר ומורה לא היה ולא נברא, ואם כן לא אתא לפשטיה למצוה אלא להדרש על גנותו ועונשו של ישראל, ולכן בקש משה שלא יכתב, מפני שלא ידע עדיין סוד הענין, שאדרבה ממנו פנה ויתד לתקנתן של ישראל, וכמ"ש יופיא"ל שר התורה (נ"א החכמה). ואקדים מ"ש בדרוש מרכבת יחזקאל ספ"ח וז"ל, בן סורר ומורה נמשך מנוגה הנקרא פרה סוררה הנזכר בפרשת בלק דף קצ"ז ע"ב, עכ"ל. ועיין מה שכתבתי בפרשת חקת דף ק"פ ע"ב. ועוד צריך אני לומר שתואר אדם רומז לזעיר בגדלותו שם מ"ה ולנוקביה בהדיה בסוד מילוי מ"ה שהוא חו"ה, אבל תואר איש רומז לקטנותו ושאין לו בת זוגו, והוא לשון אש רמז לגבורות בלי מיתוק כנזכר בפרשת תזריע דף מ"ח ע"ב, עיי"ש (רמ"ז).

²¹²⁴ פי' כשהוא בבחי' דינים מכח עוונות ישראל, הקרואים בן, לפי ששרשם משם ב"ן שהוא ההוא רוחא דשבק בה בעלה, והוא נעשה סורר ומורה, שהפיל ניצוציו בתוך קליפת נוגה דאיהו פרה סוררה, לפי שסודה ממנצפ"ך, וכשמתדבקת ברע נקרא סורר"ה גי' מ"ם נר"ן צד"י פ"א כ"ף. ומפני שזה בעונו הגביר הדין למעלה עד שנקרא איש מלחמה, בודאי שאינו חפץ בתיקון הקדושה אלא בשל הס"א, והיינו סורר שסר מהדרך, ומורה היתר לעצמו להתיר הרצועה, ואז הוא בלתי שומע בקול אביו ואמו (רמ"ז).

²¹²⁵ נמחק בדפ"ק.
²¹²⁶ הם זר"ן בתיקונם, ואינו חפץ בהם רק בצד החיצונים שדבק בו, אשר לכן לא יטה און להזהרות והעדאות של כל נביא כי גבר צד הרע מאד, ולכן לא היה כח בנביאים להוציאו מתוך המאסר שנסגר בו, גם שהיו מאירים וממשיכים כח מאימא עלאה שממנה שפע הנבואה עד נצח הוד דזעיר, ואם שם שהחסדים מגולים לא יכלו להטיב ולהכניע צד הקליפה כל שכן למעלה שהחסדים מכוסים, ונמצא שבזה פגמו גם באו"א שיסודם ואורם בתוך הזעיר, ואז הגיע ישראל למדרגת (תהלים קל, ג) אם עוונות תשמור יי, דסליקו חובין לגבי או"א כנז"ל בדף קפ"ה ע"ב, והוצרכו להתעלות עוד למעלה (רמ"ז).

כערף אבותם אשר לא האמינו בידוד אלהיהם]. "ותפשו בו אביו ואמו", בדעת אחת בהסכמה אחת.	(מלכים ב' יז יד) ולא ישמעו אל יי' וגו' ותפשו בו אביו ואמו ²¹²⁷ בדעתא חדא בהסכמה חדא:
"והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקומו". "אל זקני עירו" היה צריך לכתוב "אל זקני עירם ואל שער מקומם", מה זה "אל זקני עירו ואל שער מקומו", אלא "אל זקני עירו", זה הקדוש ברוך הוא, "ואל שער מקומו", זו כנסת ישראל.	והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער (אל) מקומו ואל זקני עירו (דברים כא יט) אל זקני עירם [ואל שער מקומם] מבעי ליה מאי אל זקני עירו ואל שער מקומו אלא אל זקני עירו דא קב"ה ואל שער מקומו דא כנסת ישראל:
"זקני עירו", אלו ימים ראשונים ימים עתיקים, (סבי) הכל, "שער מקומו" זה מוסף שבת. ועם כל זה, אף על גב שכולם יודעים דין למעלה הוא, משום שבית דין של אמא ואבא קרובים הם לישראל, ואוחזים בהם, וכל קרוב לא דן דין לקרובים, ופסול הוא לדין.	זקני עירו אלן יומין קדמאין יומין [עתיקין] סבין ²¹²⁸ דכלא שער מקומו דא מוסף שבת ²¹²⁹ ועב"ד אע"ג דכלא ידעין דינא לעילא איהו בגין דבי דינא דאמא ואבא קריבין אינון לישראל ואחדין בהו וכל קריב לא דאין דינא לקריביה ²¹³⁰ ופסול איהו לדינא:
בתחלה מה כתוב "אל זקני עירו ואל שער מקומו". כיון שראה הקדוש ברוך הוא שהם קרובים, מיד סילק הדין. "משער מקומו", מה כתוב אחריו, "ואמרו אל זקני עירו",	בקדמיתא מה כתיב אל זקני עירו ואל שער מקומו [כיון דחמא קב"ה דאינון קריבין מיד סליק דינא משער מקומו מה כתיב בתריה] (מה כתיב) ואמרו אל זקני עירו
לחוד, "ואל שער מקומו" לא כתוב אלא "אל זקני עירו".	קצח/א לחוד ואל שער מקומו לא כתיב אלא אל זקני עירו:
"בנינו זה" ודאי, ולא של שאר העמים. "סורה ומורה איננו שומע	בנינו זה ודאי ולא דשאר עמין ²¹³¹ סורר

²¹²⁷ דאינו קאי אאביו ואמו הנזכר בפסוק ראשון, דאם כן היה די שיאמר ותפשו בו ולא יותר, דשפיר היה נשמע שמוסב אל אביו ואמו הנזכר ראשונה, אלא טרח וכתביה קרא לרמוז לאו"א עלאין שפגם ישראל בם, וזהו רמז איננו שומע בקול אביו ובקול אמו, כי למה [לא נאמר] איננו שומע לאביו ולאמו, אלא שני קולות אלו הם שני יסודות או"א, ולכן עליהם [להתעורר] ולהתעלות למקום יותר עליון לדון דינו של בן זה, ומשום הכי הוציאוהו אל זקני עירו וגו' ולגלות הסוד היטב הקשה שתי קושיות, האחת אל זקני עירם ולשער מקומם מבעי ליה, אחרי שהם שנים אביו ואמו, והשניה דהול"ל להפך ולהקדים מקום הוצאתו אליו ואחר כך יזכיר היושבים באותו מקום. [ואל זה כיון במה שחזר ואמר מאי אל זקני עירו ואל שער מקומו, שהוא כפל הענין]. אי נמי הוקשה לו דהיינו זקני עירו והיינו שער מקומו, כי שם שער נאמר על הבית דין כידוע. ותיירץ דעירו ומקומו רומז בכינוי לשון יחיד אל האיש שהתחיל בו, שאמרנו שרומז אל זעיר בהיותו בבחינת הקטנות דאז אין בו אלא ר"ק, והיינו עיר ו'. ולהבין הענין צריך אני לומר ששרש הדינין הוא בדיקנא עלאה (רמ"ז).

²¹²⁸ נמחק בדפ"ק.

²¹²⁹ כי מקום הוא פי' שער המקום הוא יסוד שבו נכנס ת"ת למלכות בסוד וזה שער השמים ויסוד נקרא זה וקשה למה ב"ד של יסוד יותר קרוב אל המלכות מאל הת"ת לזה אמר מוסף שבת פי' שהרי כ"י נקראת שבת ויסוד מוסף שבת נמצא שגם הוא שבת נמצא שהוא קרוב לכ"י יותר מאל ת"ת ולכן ב"ד שלו נוגע בדין זה (זהר הרקיע).
²¹³⁰ לקריבים (דפ"ו).

²¹³¹ כי עם היות ששאר עמין הם מקולקלים יותר עם כל זה ישראל חייבים שהם בנים להקב"ה מה שאין כן באומות כענין ראה ויתר גויים לפיכך אין תביעה כנגדם (אור יקר).

ומורה איננו שומע בקולנו מאי שנא דהא בקדמיתא²¹³² לא כתיב (דברים כא כ) זולל וסובא [ולסוף²¹³³ כתיב זולל וסובא] אלא מאן גרים להו לישראל למהוי סורר ומורה לגבי אבוהון דבשמיא בגין דאיהו זולל וסובא בשאר עמין דכתיב (תהלים קו לה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם:	בקולנו", מה שונה, שהרי בהתחלה לא כתוב "זולל וסובא", ואחר כך כתוב "זולל וסובא". אלא מי גרם להם לישראל להיות סורר ומורה לאביהם שבשמים, בגלל שהוא זולל וסובא בשאר העמים, שכתוב "ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם".
וכתיב (במדבר כה ב) ויאכל העם וישתחו דעקרא ויסודא אכילה ושתיה כד עבדין בשאר עמין דא גרים לון למהוי בן סורר ומורה לגבי אבוהון דבשמיא [וע"ד] (דברים כא כא) ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים אליו כל שאר עמין דהו מקלעין [להו] באבנים וסתרין שורין ומנתצין מגדלין [ולא מהני לון כלום כיון ד]שמע משה כדן כת(י)ב פרשתא דא²¹³⁴:	וכתוב "ויאכל העם וישתחו", שעיקר ויסוד אכילה ושתיה כשעושים בשאר העמים, זה גורם להם להיות בן סורר ומורה לאביהם שבשמים. ועל זה "ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים", אלה כל שאר העמים שהיו מקלעים אותם באבנים, וסותרים את החומות, ומנתצים את המגדלים, ולא מועיל להם כלום. כיון ששמע משה אז כתב פרשה זו.
ועם כל דא²¹³⁵ היפה בנשים טבא ויקרא בנשים דעלמא (שיה"ש א ח) צאי לך בעקבי הצאן²¹³⁶ הא אוקימנא אלין בתי כנסיות ובתי מדרשות (שם) ורעי את גדותיך אלין ינוקי דבי רב דלא טעמו טעם חובא בעלמא על משכנות הרועים אלין מלמדי תינוקות ורישי ישיבות²¹³⁷:	ועם כל זה "היפה בנשים", טובה ונכבדה בנשות העולם, "צאי לך בעקבי הצאן". הרי בארנו, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. "ורעי את גדותיך", אלו תינוקות של בית רבן שלא טעמו טעם חטא בעולם. "על משכנות הרועים", אלו מלמדי תינוקות וראשי ישיבות.
ד"א על משכנות²¹³⁸ הרועים חסר ו' אינון בישיין אלין מלכי האמורי דנמלו ישראל ארעא דלהון לרעיא מקניהון ולבי מרעה יהב ישראל ארעא דא כדן שמע בלק דארעא דהות חשיבה²¹³⁹ כ"כ עבדו ישראל	דבר אחר "על משכנות הרועים", חסר ו' אותם רעים, אלו מלכי האמורי שלקחו ישראל את ארצם לרעות מקניהם, ולבית מרעה נתן ישראל ארץ זו, אז שמע בלק שהארץ

²¹³² מורה שאין העון זולל וסובא שאם כן היה ראוי לו לומר כי יהיה לאיש בן סורר ומורה זולל וסובא, אמנם מדקאמר ליה בסיפא ולא ברישא משמע שהוא סבת העון ולא העדן, וכאשר נעשה זולל וסובא עדין אין תביעה להקב"ה עמהם עד שנעשה על ידו סורר ומורה, "אנשי עיר" ודאי מלאכי חבלה שהם תחת ממשלתם לדון כענין והשיבו את האבן על פי הבאר שפירשו בזוהר, וכענין הוי אשור שבט אפי, וכענין נבוכד נאצר עבדי (אור יקר).
²¹³³ ולבתר (דפ"ק).

²¹³⁴ קשה שהרי כבר אמר לעיל ומשה מרחוק הוה חמי וכו' ואפ"ה לא נתייטבה דעתו. וי"ל דפ' ורגמוהו וכו' היה סובר מרע"ה דקאי על ישראל ולכך רע בעיניו ויופ"ה אל חידש לו דקאי על בית המקדש בסוד כלה ה' את חמתו ויצת אש בציון וכ"כ בס' זרע ברך (מ"מ).

²¹³⁵ שיש להם מדה זו נגד הבן עם כל זה בפעמים אחרים ניחא ליה להקב"ה מה שהיא עושה להם טובה עם היות שאינם הגונים ועל דא קארי לה היפה בנשים (אור יקר).

²¹³⁶ פ' ר"א חוזר לפירושו שעקבי הצאן הם החכמים האחרונים (מ"מ).

²¹³⁷ ופ' על דקרא היינו בשביל. ור"ל רעי בשביל גדותיך ובשביל משכנות הרועים (מ"מ).

²¹³⁸ זה נדרש על משה שלא נכנס לארץ וחסר לשון כאן (רח"ו) ועיין בפ' ויקרא דף י"ו ע"א שאמר הגידה לי וכו'. הני קראי אוקמוה חברייא במשה בשעתא דסליק מהאי עלמא וכו' ע"ש ופ' על משכנות הרועים אמר הקב"ה למרע"ה ורעו את גדותיך שהם ישראל במשכנות הרועים שהם האחרונים דהכי אמר ר"ה סבא ג' בבי דינן וכו'. פ' מביא ראיה למ"ש הקב"ה עביד זדונות כשגגות מג' בבי הנז' שהקיש בב"ק שהיה נזיקין שהוא מזיד עם מציעא ובתרא שיש בהם ענין מציאה ואבירה שהיא כמו השוגג (מ"מ).

²¹³⁹ חשיבה (דפ"ו).

272 | Page

קרבא דא וסתרו לה עד דשוו לה בי מרעה כדין אשתדל בכל מה דאשתדל ושתף בהדיה לבלעם:	שהיתה חשובה כל כך עשו ישראל קרב זה, וסתרו אותה, עד ששמוה בית מרעה, אז השתדל בכל מה שהשתדל, ושיתף עמו את בלעם.
וירא בלק רבי חזקיה פתח (ישעיה נו א) כה אמר יי' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי ²¹⁴⁰ וגו' כמה חביבין ישראל קמי קב"ה דאע"ג דאינון האבו קמיה ו(חא)בין קמיה בכל זמנא וזמנא איהו עביד לון ²¹⁴¹ ולישראל זדונות כשגגות ²¹⁴² [והכי] אמר רב המנונא סבא תלת בבי דינין תקינו רבנן ²¹⁴³ בסדרי מתניתא חדא קדמיתא בארבע אבות נזיקין [ה]שור וכו' תניינא טלית דאשתכח ²¹⁴⁴ תליתאה שותפין:	"וירא בלק", רבי חזקיה פתח "כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי וגו'", כמה חביבים ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שאף על גב שחטאו לפניו, וחוטאים לפניו בכל פעם ופעם, הוא עושה לישראל זדונות כשגגות. וכך אמר רב המנונא סבא, שלשה שערי דין תקנו (חכמים) בסדרי המשנה אחד, ראשון בארבעה אבות נזיקין השור וכו', שני טלית שנמצאה, שלישי שותפים.
ורזא דאבידה מ"ט אלא קב"ה בכל זמנא עביד לון לישראל זדונות כשגגות ואינון דסדרו מתניתין דתלתא בבי הכי סדרו ארח דקרא [נקטו] דכתיב (שמות כב ח) על כל דבר פשע ²¹⁴⁵ והאי פשע איהו דלאו בזדון ומאן איהו על שור על חמור על שה [דא] בבא קמא דהכי הוא באינון מלין על שלמה דא בבא מצינא על כל אבדה ²¹⁴⁶ דא בבא תליתאה:	וסוד אבידה מה טעמו. אלא הקדוש ברוך הוא בכל זמן עושה לישראל זדונות כשגגות, ואלו שסדרו משניות של שלש בבות כך סדרו, דרך הכתוב נקטו, שכתוב "על כל דבר פשע", וזהו פשע שלא בזדון, ומהו "על שור על חמור על שה", זה בבא קמא, שכאן הוא באותם דברים. "על שלמה" זו בבא מצינא, "על כל אבדה" זו בבא שלישי.
דארח קרא נקטו דכר מטא לבבא	שדרך הכתוב לקח, שכשמגיע לבבא מצינא, היה אומר ראשית,

²¹⁴⁰ "קרובה ישועתי לבא" דהיינו מהחכמה "וצדקתי להגלות" מהבינה לתקן את אשר עוותו, והיינו ממש סוד זה רמזו חז"ל הקדמונים כשחברו שלשה בבות בסדר נזיקין בבא קמא ארבע אבות נזיקין דהיינו ארבעה קליפות קשות המחטאות האדם דהיינו עון משחית אף וחימה, אם לא שב נדון בארבעתם דהיינו שישראל צאן אובדות וכו', והם נדבקו בשור ובור ומבעה והבער ארבע כחות ליצר הרע, נדונים בארבעתם כדכתיב ארבעה הנה קוראותיך (אור יקר).

²¹⁴¹ ע"י תשובה והיינו אומרו שמרו משפט ועשו צדקה דהיינו לאחוז בשתי מדות אלו משפט וצדקה דהיינו תפארת ומלכות, אז אני אתקן מת שעשיתם קודם דהיינו זדונות נעשו להם כשגגות (אור יקר).

²¹⁴² חסר (אור יקר).

²¹⁴³ (ס"א רבנן) (דפ"ו).

²¹⁴⁴ דהיינו שיש שבים בתשובה ומה שהיו אובדות נמצאו, והיינו שכינה "טלית" האובדת בסבתם בגלות "דאשתכח" ושבים בתשובה שלימה מיד זדונות נעשו להם כשגגות, והקב"ה מקבל תשובתם ונעשו שותפין להקב"ה באחרונה דהיינו בבא בתרא, והנה סוד האבדה הוא השגה, כך הקב"ה בבא מצינא כשהם שבים מחשיב אותם כאבדה בשגה ואינו פוקדם כזדונים אלא כאבדה שלא מדעת (אור יקר).

²¹⁴⁵ שישראל מהפכו מפשע שהוא בבא קמא על שור על חמור על בחינות יצר הרע, ועל אותו דבר פשע הם שבים מיד מתהפך להם על שלמת דהיינו טלית דאשתכח שהיא המלכות שולמית שהיא עמהם בגלותם דהיינו בבא מצינא, ושבים האבדה ונמצאת מיד הקב"ה מבקש ומחזר על אבדתו דהיינו שותפין בבא בתרא (אור יקר).

²¹⁴⁶ שהרי הם מתודים ושבים, והקב"ה "על כל אבדה" שהם צדיק "כל" ומלכות "אבדה" דכתיב הצדיק אבד ופירושו למטרוניתא אבד, "אשר יאמר הבינה" אשר יאמר ויגלה "כי הוא" דהיינו הנעלם ומתגלה למטה "כי הוא זה", על כל אבדת לכל עד האלהים בינה יבא דבר שניהם, "דבר" מלכות שניהם (דבר מלכות) "שניהם" יסוד ותפארת "אם לא שלח יד" אם ישראל לא פגמו "כמלאכת" מלכות "רעהו" התפארת דכתיב רעך ורע אביך אל תעזוב וכו', ועל סוד זה נסמכו ענין הבבות האלו (אור יקר).

מציעה הוה אמר שירותא דקא נקמו בטלית דא אמאי כיון דאשכח²¹⁴⁷ קרא אמר ודאי דא הלכה למשה מסיני [וביאור] וביאורו [וביאור] כל מלי דרבנן כה אמר יי' מ"ש בכל דוכתא²¹⁴⁸ דנביאי דכתיב כה אמר יי' ובמשה לא כתיב הכי אלא משה דהות נביאותיה מגו אספקלריאה דנהרא דלעילא לא כתיב ביה כה אבל שאר נביאים [דהו] מנבאין מגו אספקלריא(ה) דלא נהרא [נביאו מגו כה] ונ"א לאחזאה דכלא איהו חד בלא פרודא דאע"ג דאמרו כו' לא אמרו אלא מגו כ"ה:	שלקחו בטלית זו, למה, כיון שנמצא פסוק, אמר ודאי זו הלכה למשה מסיני, ובארו כל דברי חכמים. "כה אמר ה'", מה שונה בכל מקום של נביאים שכתוב "כה אמר ה'", ובמשה לא כתוב כך, אלא משה שנבואתו היתה מתוך אספקלריה המאירה, שלמעלה לא כתוב בו "כה", אבל שאר הנביאים שהיו מתנבאים מתוך אספקלריה שלא מאירה התנבאו מתוך "כה" (להראות שהכל הוא אחד ללא פרוד, שאף על גב שאמרו וכו' לא אמרו אלא מתוך כה).
ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה וגו' (במדבר כב ו) ועתה רבי אלעזר ואמר אמר ההוא רשעו (אומר) ודאי שעתא קיימא לי למעבד מה דאנא בעי חמא ולא חמא יאות חמא כמה [אלפין] נפלין מישראל על ידו לזמן זעיר אמר ודאי [שעתא קיימא עתה] והשתא שעתא קיימי לי ובג"כ (זמנא קיימא) ועתה ולא בזמנא אחרא:	"ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה וגו'". "ועתה", רבי אלעזר אמר, אמר אותו רשע ודאי השעה עומדת לי לעשות מה שאני רוצה, ראה ולא ראה, יפה ראה כמה אלפים נופלים מישראל על ידו לזמן מועט, אמר ודאי השעה עומדת לי, ולכן "ועתה" ולא בזמן אחר.
לכה לך מבעי ליה מאי לכה אמר נזודורו גרמן לההוא דרחיף בגדפוי עליהו [לההוא דין] (ד' שמיה כ"ה ועתה לכה נגח קרבא בההוא כ"ה (ועתה לכה כד"א (מלכים ב' ג כג) ועתה לשלל מואב):	"לכה", היה לו לכתוב "לך", מה זה "לכה". אמר נזרז עצמנו לאותו שמרחף בכנפיו עליהם, לאותו ששמו "כה", ועתה לכה נלחם קרב באותו "כה", (ועתה לכה, כמו שנאמר "ועתה לשלל מואב").
אמר עד השתא לא הוה בעלמא מאן דייכול להו בגין ההוא פטרונא ודקיימא עליהו (דאית להו) השתא דשעתא קיימא ולן לכה נעביד קרבא (ובג"כ) ווכל עיטא דההוא רשע לכ"ה הוה דכתיב (במדבר כג טו) ואנכי אקרה כה אעקר לההוא כה מאתריה ותרוייהו בעיטא בישא להאי כה הו כד"א (תהלים ב ב) על יי' ועל משיחו לא ידעו דהא לבתר האי כ"ה אעקר לון מעלמא כי עצום הוא ממני (במדבר כב ו) וכי עד ההיא²¹⁴⁹ שעתא אן אגחו ביה קרבא ונצחו ליה באן אתר אערעו בחרבא דלהון והו גברין	אמר, עד עתה לא היה בעולם מי שיכול להם, בגלל אותו הפטרון שעומד עליהם, כעת שהשעה עומדת לנו, לכה נעשה קרב, וכל עצת אותו רשע ל"כה" היתה, שכתוב "ואנכי אקרה כה", אעקר את אותה "כה" ממקומה, ושניהם בעצה רעה היו ל"כה" הזו, כמו שנאמר "על ה' ועל משיחו", לא ידעו, שהרי אחר כך ה"כה" הזו תעקר אותם מן העולם. "כי עצום הוא ממני", וכי עד אותה שעה איפה ערכו קרב בו ונצחו אותו, באיזה מקום נפגשו בחרבם, והיו גיבורים
קצח/ב	

²¹⁴⁷ דאשתכח (דפ"ו).

²¹⁴⁸ איני יודע לקשר זה כלל למעלה ואולי הוא שייך כאן מאי לכה דלקמן ולכך הביא כה אמר ה' (רח"ו), והיינו טעם פתיחה זו של ר' חזקיה דשייך על פסוק ועתה לכה נא דדריש לכה נגח קרבא (מ"מ).

²¹⁴⁹ ההוא (דפ"ו).

כגבורים, להראות גבורתם.	כגברין לאחזאה גבורתא דלהון:
מה זה "כי עצום הוא ממני", אלא אותו רשע היה חכם וראה למרחוק, ראה את דוד המלך שבא מרות המואביה גיבור תקיף כאריה, ועשה קרבות תקיפים ונצח את מואב, ושם אותם תחת רגליו.	מאי (במדבר כב ו) כי עצום הוא ממני ²¹⁵⁰ אלא ההוא רשע חכם הוה וחמי למרחיק חמא לדוד מלכא דאתי מרות המואביה גיבור תקיף כאריה ועבדו (ונצח) קרבין תקיפין ונצח למואב ושוי לון תחות רגליו:
אמר "עצום הוא" אותו שירש אותה גבורה מלך אחד מהם, יצא מאתנו להשמיד את מואב. "אולי אוכל נכה בו" פסוק זה כך היה לו לומר "אולי אוכל אכה בו", או "אולי נוכל נכה בו", אלא אותו רשע היה חכם, אמר ראיתי יד אחת של אריה תקיף אחד, פרוש רגל אם אוכל עמך, שנתחבר (שנינו) שניהם (ונתחבר) ונחתך מאותו אריה יד זו, עד שלא יבא אותו מלך לעולם, ולא יגרש את מואב ממקומו.	אמר עצום הוא [ההוא] דירתא [וירתא] ההוא גבורתא חד (מ)מלכא דלהון [מינן ויפיק] ומינן יפוק [מנאן ויפוק] לשיצאה למואב אולי אוכל נכה בו ²¹⁵¹ (שם) האי קרא הכי הוה ליה למימר אולי אוכל אכה בו או אולי נוכל נכה בו אלא ההוא רשע הוה חכים אמר חמינא ידא חדא ²¹⁵² דחד אריא תקיפא ²¹⁵³ פריש ²¹⁵⁴ [רגלא] [ידא] אי איכול עמך דנתחבר ²¹⁵⁵ תרווייהו ונתחברו ונגרע מההוא אריה ²¹⁵⁶ ידא דא [עד] לא ייתי ההוא מלכא לעלמא ולא יתרח ית מואב מאתריה:
"ארה לי", מה זה "ארה לי". אמר רבי אבא, אותו רשע בשתי לשונות אמר לבלעם, אחד אמר "ארה לי", ואחד אמר "קבה לי", מה בין זה לזה. אלא אמר לו "ארה לי" עשבים וכשפי ראשי נחשים, ושם אותם בקדרת המכשפים. כיון שראה שכחו יותר בפיו, שב ואמר "ולכה נא קבה לי". ואפילו כך, אותו הרשע בלק לא עזב את כשפיו, אלא לקט כל מיני עשבים,	ארה לי (שם) מאי ארה לי ²¹⁵⁷ א"ר אבא ההוא רשע בתרי לישני קאמר לבלעם חד אמר ארה לי וחד אמר קבה לי מה בין האי להאי ואלא א"ל ארה לי עשבין ²¹⁵⁸ וחרשין דרישי דחויין ושוי לון בקדרה דחרשיא כיון דחמא דחיליה יתיר בפומא תב ואמר ולכה נא קבה לי ואפי' הכין (ואוף) ההוא רשע דבלק לא שבק חרשוי אלא לקיט כל זיני

²¹⁵⁰ שראה דוד שחלקו בהאי כ"ה מתעצם נגד מואב מפני שיוצא מהם, וזהו סוד רות המואבית שצורך גבוה היה להתעצם דוד נגד החצובים שיהיה לו מבא משם, שאין דרך להתגורר עם החצובים אלא מי שיהיה לו כניסה מועטת משם מפני שעל ידי זה יש לו כח להשביטם, והיינו דו"ד יד האריה יהודה גור אריה שיש לו כניסה במואב שהרי בועז נטלה, והוא יד שלוח לצד מואב שממנו יוצא דו"ד שעולה י"ד (אור יקר).

²¹⁵¹ היד ההוא לבד דהיינו זרע נחשון המגיע עד בועז שנוטל רות שממנו דוד כדפי' (אור יקר).

²¹⁵² י"ד גימ' דו"ד (רח"ו).

²¹⁵³ יהודה (רח"ו).

²¹⁵⁴ קעב (הערת הזהר).

²¹⁵⁵ (ס"א תרוונא) (נוסף בדפ"ו).

²¹⁵⁶ ובזה תורצה הקושיא דלעיל דהול"ל לא אוכל אכה בו. שהכוונה אולי אוכל אני בסעייתא

דילך נכה בו אני ואתה (מ"מ).

²¹⁵⁷ לשון אריתי מורי לתת קדרה זו בירושלם מקום מלכות בית דוד לכשפ שלא יהיה לו בשום זמן פתחון פה נגד מואב, אחר כך נטל לו עצה אחרת אולי בפיו יכרית המשפחה ההיא מישראל והיינו "קבה" (אור יקר).

²¹⁵⁸ לקט לי עשבים מלשון אורה בתאנים אריתי מורי (מ"מ).

כשוף של ראשי נחשים, ולקח קדרת מכשפים ונעץ אותה תחת הקרקע אלף וחמש מאות אמה, וגנז אותה לסוף הימים.	עשבין חרשי [דרישי] (ברישי) דחויין ונטיל קדרה דחרשין ונעץ לה ²¹⁵⁹ תחות ארעא אלף וחמש מאה אמיין וגניז ליה ²¹⁶⁰ לסוף יומין ²¹⁶¹ ;
כיון שבא דוד, כרה בתהום אלף וחמש מאות אמה, (על אלף וחמש מאות אמה), והוציא מים מהתהום ונסך על המזבח, באותה שעה אמר "אני ארחץ אותה הקדרה", "מואב סיר רחצי", סיר רחצי בודאי. "על אדום אשליך נעלי", מה זה "אשליך נעלי", אלא גם זה כך היה למרחוק, שכתוב "ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום האדום הזה כי עיף אנכי".	כיון דאתא דוד כרה ²¹⁶² בתהומא אלף וחמש מאה אמיין (על אלף וחמש מאה אמיין) ואפיק מיא מן תהומא ונסך ²¹⁶³ על מדבחא בההוא שעתא אמר אנא אסחי ההיא קדרה (תהלים ס י) מואב סיר רחצי סיר רחצי ודאי על אדום אשליך נעלי ²¹⁶⁴ [מאי אשליך נעלי] אלא דא אוף הכי ולמרחיקן (למרחוק) הוה דכתיב (בראשית כה ל) ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום האדום הזה כי עיף אנכי;
"הלעיטני" הלעטה ממש, פתיחת הפה והגררון לבלוע. אמר דוד לאותו הבלען, מלעיט הלעטים, אני אזרק עליו נעלי לסתום את גרונו. "עלי פלשת אתרועע" אף זה, דוד הסתכל למרחוק אמר, כנען הוא צד רע של הצד האחר הוא, ופלשתים הם משם. לצד אחר, מה צריך, תרועה, שכתוב "וכי תבאו מלחמה בארצכם והרעתם וגו'", לשבור כחו ותקפו, ולכן "עלי פלשת אתרועע" וכך ראוי להם.	הלעיטני הלעטה ממש פתיחו דפומא וגרונא למבלע אמר דוד [לההוא בלען] מלעט הלעטין אנא ארמי עליה נעלי למסתם גרוניה (תהלים ס י) עלי פלשת אתרועע אוף הכי דא למרחיק אסתכי [דוד אמר כנען] סטרא בישא דסטרא אחרא איהו ופלשתים מתמן אינון לסטרא אחרא מה אצטריך תרועה [דכתיב (במדבר י ט) וכי תבאו מלחמה בארצכם והרעותם וגו'] לתברא חיליה ותוקפיה ובג"כ עלי פלשת אתרועע והכי אתחזי לון;
"ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני". רבי חזקיה פתח "והיה צדק אזור מתניו והאמונה	ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני (במדבר כב ו) ר' חזקיה

²¹⁵⁹ על ידי כשפים שעשה נעץ אותה בקרקע בתולה כל המציאות הזה בכל מקום שיהיה כסא מלכות המלך ההוא, ולכך נעצה בירושלם מאליה, והיינו סוד קדרה החצונית מלאה ראשי נחשים שהם כחות חצונים השולטים (אור יקר).

²¹⁶⁰ לה (דפ"ו).

²¹⁶¹ בסוד ידוע במדרגות החצובים השולטים, ואותה קדרה היא מלכות הורידה אל החצובים, ודוד המלך תקן המדה הזאת וחפר אלף וחמש מאה אמה עד התהום דהיינו להגיע אל סוד הבניה שסוד ה' במלואה אלף וחמש מאה והיא התהום ודאי, ומשם הוציא מימי הרחמים ונסך על מדבחא מלכות, ובזה טהר אותה מכל אלו החצונים, ואותו הסיר רחץ אותו מכל אותם הכחות ההם במימי התהום הזה ובטל כל כחות החצונים, והיינו אומרו "אנא אסחי וכ" (אור יקר).

²¹⁶² כרא (דפ"ו).

²¹⁶³ ונסיך (דפ"ו).

²¹⁶⁴ היינו שר אדום מלעיט כל אותו השפע היורד מלמעלה, כשהוא בא דרך סמאל מלעיט ובולע אותו, ודוד תקן גם זה כי הנעל הזה שהוא מטטרון לבוש לשכינה נועל גרונו שאינו יכול ליגע בשפע העליון, ואין סמאל שולט אלא מצד החוץ אמנם פנימה חס ושלום אינו נכנס, שהרי מטטרון עץ הדעת טוב מגין בפני הרע, אמנם "פלשת" הוא הדין המשתבר ומתבטל מצד גבורות עליונות דהיינו סוד התרועה, והנה אלו הם שלשה בחינות הקליפות, יש קליפה נאחזת במלכות צריך לבטל אותה במה שנדחת למטה ועל זה כתיב רחצתי את רגלי איככה אטנפם, והיינו סוד "מואב סיר רחצי" השנית הקליפה העליונה לסתום פיה שיהיה נאחזת מבחוץ ואינה נוגעת בפנים והיינו "על אדום אשליך נעלי" וכו' השלישית קליפה משתבירת והיינו עלי פלשת אתרועע עד לבטלה מהעולם (אור יקר).

פתח והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו האי קרא כלא איהו חד²¹⁶⁵ מאי חרושא אתא לאשמועינן דהא צדק היינו אמונה²¹⁶⁶ ואמונה היינו צדק אזור מתניו²¹⁶⁷ [היינו אזור חלציו] לא אשכחן קרא כהאי גוונא:	אזור חלציו", פסוק זה הכל הוא אחד, מה חדוש בא להשמיענו, שהרי צדק היינו אמונה, ואמונה היינו צדק, "אזור מתניו" היינו "אזור חלציו", ולא מצאנו פסוק כדוגמא זה.
אלא לאו צדק כאמונה ואע"ג דכלא חד²¹⁶⁸ וחד דרגא איהו אבל בזמנא דקיימא בדינא קשיא ומקבלא מסטר שמאלא כדין אקרי צדק דינא ממש והיינו (ישעיה כו ט) כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל דהא²¹⁶⁹ דרגא דמשפט רחמי איהו וכד אתקריב (ב) משפט בצדק כדין אתבסם (כלא) ויכלין בני עלמא למסבל דינא דצדק (ועל דא צדק לאו איהו כאמונה):	אלא לא צדק כמו אמונה, ואף על גב שהכל אחד ודרגה אחת היא, אבל בזמן שעומדים בדין קשה ומקבלים מצד שמאל, אז נקרא צדק, דין ממש, והיינו כי כאשר "משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל", שדרגה זו של משפט היא רחמים, וכשמתקרב משפט בצדק אז מתבשם (הכל), ויכולים בני העולם לסבול דין בצדק, (ועל זה צדק אינו כאמונה).
אמונה בשעתא דאתחבר בה וכדין איהו אמת לחדוהו (אמת וחדוה) וכל אנפין נהירין כדין אקרי אמונה ואית וותרנותא לכלא וכל נשמתין סלקין מתחייבי בכמה חיובין [רחיביין] (וחייבין) בישין וכיון דבפקדון סלקן (אקדים) ואהדרו לון ברחמי וחס עליהו וכדין אקרי אמונה ולית אמונה²¹⁷⁰ בלא אמת²¹⁷¹:	אמונה בשעה שמתחברת בה (אז הוא) אמת לשמחה, וכל הפנים מאירות, אז נקראת אמונה, ויש ותרנות לכל, וכל הנשמות עולות מתחייבות בכמה חיובים של רשעים רעים. וכיון שהן עולות בפקדון (מקדים) הוא מחזירן ברחמים וחס עליהן, ואז נקראת אמונה, ואין אמונה ללא אמת.
השתא אזור מתניו ואזור חלציו מהו תרין אזורין הכא ומתנים וחלצין אע"ג דחד אינון תרין דרגין אינון חד לעילא וחד לתתא לעילא בשירותא אקרי מתנים²¹⁷² לתתא בסופא אקרי חלצין כד"א (ישעיה לב יא)	כעת אזור מתניו ואזור חלציו, מה כאן שני אזורים, ומתנים וחלצין, אף על גב שהן אחת, שתי דרגות הן, אחת למעלה ואחת למטה. למעלה בתחילה נקרא מתנים, ולמטה בסוף נקרא

²¹⁶⁵ כדמפרש ואזיל כי צדק ואמונה חד, חלצין ומתנים חד, ואם כן הכפל מאי חדושא אתא לאשמועינן (אור יקר).

²¹⁶⁶ שניהם במלכות ושונים במשמעותם ולהכי כפל דבריו (אור יקר).

²¹⁶⁷ ומתנים שניהם בנצח הוד ואם כן אומרו אזור מתניו היינו אזור חלציו בספי' ובמשמעות (אור יקר).

²¹⁶⁸ כלומר אין כנוי צדק ככנוי אמונה ושניהם במדה אחת דהיינו המלכות, ועם היות שניהם במדה אחת (אור יקר).

²¹⁶⁹ דהאי (דפ"ו).

²¹⁷⁰ היא אמונת ישראל, כי אנו מאמינים שה' מלך עולם ועד, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים (הקדו"ש מו ע"ד), השכינה הקדושה היא נקראת אמונת ישראל (תז"ח יא ע"ב), כי רק ישראל מאמינים שה' מלך עולם ועד, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, גם כל מה שנעשה ע"י סיבות ושלוחים, הנה הוא ית"ש הנשמה לנשמה ורוחא לרוחא, המסבב את הכל והוא מבפנים להכל, הכח לכל, והוא לבדו העושה את כל. וכ"ז הוא ע"י אור קדושתו ית"ש המתפשט ושורה אצל כותל מערבי, הנה זה עומד אחר כתלנו (כמ"ש בשמו"ר פ"ב סי' ב'), ומשם מתפשט ושוכן בישראל, והוא השכינה הקדושה אמונת ישראל כנסת ישראל, כי היא כלל ישראל כנ"ל, והיא נקרא אמונה (כמ"ש בפ' ויקרא טז ע"ב, ופ' בהר קי ע"ב, ופ' בלק קצח ע"ב) (דע"ה ח"א פא ע"א), עי' לעיל קסג רע"ב (לש"ו).

²¹⁷¹ הוא היחוד דז"א ומלכות (דע"ה ח"א פא ע"א).

²¹⁷² פי' מקום הסיתום נק' מתניים ולכך הוא דין אבל מקום הגילוי נקרא חלצין דהיינו מהחזה ולמטה ששם נתגלו החסדים והרחמים מתרבים (מ"מ).

חלצים, כמו שנאמר "וחגורה על חלצים", בסוף על ראש הירכים, כשאשה בצער מנתקים אותם חלצים מראש הירכים, ושמה ידה בכאב עליהם.	וחגורה על חלצים בסופא על ריש ירכים כד אתתא בצערא מנתקן אינון חלצים מריש ירכין ושויתא ידהא בכאיבא עלייהו:
ולכן לגבורה ולקרב, צדק אזור מתניו, וכך צריך לרחמנות. ולטוב, אמונה אזור חלציו, בדרגה אחת ידון את העולם ושולט לשני צדדים, אחד לרחמים	ובג"כ לגבורה ולקרבא צדק אזור מתניו והכי אצטריך ²¹⁷³ לרחמנו ולטב אמונה אזור חלציו בחד דרגא ידון עלמא [ושלטא] לתרין סטרין חד ורחמין (דרגא)
קצמ/א	
לישראל, ואחד דין לשאר העמים.	[לישראל] (דישראל) וחד דינא לשאר עמין:
ואם תאמר צדק הוא דין הקשה, והרי כתוב "בצדק תשפט עמיתך" "צדק צדק תרדוף", וכמה הם ודאי, כך זה, שהרי בצדק אין כלל ותרנות, גם כך מי שדן את חבירו לא צריך לעשות לו ותרנות מהדין כלל, אלא בצדק, שלא ישגיח על האהבה. "מאזני צדק" בלי ותרנות לצד זה ולצד זה, למי שנותן ולמי שמקבל, ולכן דרגה אחת היא, ומתחלקת לשני צדדים. ושני צדדים אלה, שני אזורים עומדים, אחד לשאר העמים ואחד לישראל, ובשעה שיצאו ישראל ממצרים, התאזרו באזורים הללו, אחד של קרב ואחד היה של שלום (והכל היה בצדק).	ואי תימא ²¹⁷⁴ צדק דינא תקיף איהו והא כתיב (ויקרא יט טו) בצדק תשפוט עמיתך (דברים טז כ) צדק צדק תרדוף וכמה אינון [ודאי] (והאי) הכי הוא ²¹⁷⁵ דהא צדק לית ביה וותרנותא כלל ואוף הכי מאן דדאין לחבריה לא אצטריך למעבד ליה וותרנותא מן דינא כלל אלא בצדק דלא ישגח לרחימו (ויקרא יט לו) מאזני צדק בלא וותרנו להאי סטרא ולהאי סטרא למאן דיהיב ולמאן דמקבל ובג"כ חד דרגא ²¹⁷⁶ ואיהו ואתפלג (מתפלג) לתרין ²¹⁷⁷ סטרין [ואזורין] ויהי תרין סטרין לאזורין ²¹⁷⁸ [ונהורין] קיימן חד לשאר עמין וחד לישראל ובשעתא דנפקו ישראל ממצרים אתאזרו [באזורין] (בנהורין) אלין חד דקרבא ²¹⁷⁹ וחד הוה דשלמא ²¹⁸⁰ וחסר כאן (וכלא הוה בצדק ²¹⁸¹):
כשהתייעץ בלק אמר "ואגרשנו מן הארץ", אמר אותה דרגה (נאחזה בו הארץ וזה וכו') שהם נאחזים בה מן	כד אתיעט בלק אמר ואגרשנו מן הארץ אמר ההוא דרגא דקא ²¹⁸² אתאחדן ביה מן

²¹⁷³ כמ"ש שמקום הסיתום הוא דין אבל לרחמנו ולטב אמונה וכו' שהוא מקום הגילוי (רח"ו).
²¹⁷⁴ את אמרת צדק דינא תקיף איהו אינו והא כתיב בצדק ומורה על הרחמים (אור יקר).
²¹⁷⁵ גם זה כמוהו מאזני צדק ואי אפשר לפרש בו בלא וותרנות שהרי אדרבה צריך להכריע המשקלות, ותיירץ שצריך שלא יהיה וותרנות בערך הנותן והמקבל, כלומר מדה אחת מכרעת לקבל ואחרת לתת אמנם לתת בהכרעה הא ודאי לא שייך ביה בצדק (אור יקר).
²¹⁷⁶ מלכות (אור יקר).
²¹⁷⁷ אמונה וצדק, ולא שתהיה פעמים המלכות אמונה ופעמים צדק שאם כן תהיה בעת הדין לאומות ולא תהיה רחמים לישראל, או אפכא כשתהיה רחמים לישראל לא תהיה דין לאומות וזה בלתי הגון שתהיה זו ולא זו (אור יקר).
²¹⁷⁸ ב' אזורין (דפ"ו).
²¹⁷⁹ בשבעה עממין (אור יקר).
²¹⁸⁰ באדום ובמואב ובעמון (אור יקר).
²¹⁸¹ מפני שהיה לאומות ואין להם חלק באמונה (אור יקר).
²¹⁸² (ס"א אתאחדת ביה הארץ ודא כו') (נוסף בדפ"ו).

הארץ ודאי ודא הוא כי עצום הוא ממני (במדבר כב ו) ודאי²¹⁸³ מאן ייכול [לאנחא] וולקיימא בהו בישראל דרגא דלהון תקיף הוא מדילי ובג"כ (שם) ואגרשנו מן הארץ ואי מהאי ארץ אגרשנו ואתרך יתיה מיניה איכול למעבד כל רעותי חילא דלהון במאי איהו בפומא ובעובדא הא פומא דילך ועובדא דילי:	הארץ ודאי, וזהו "כי עצום הוא ממני" בודאי, מי יכול להלחם ולעמוד בהם בישראל, דרגתם חזקה היא משלי, ולכן "ואגרשנו מן הארץ". ואם אגרשנו מן הארץ הזאת, ואגרש אותם ממנה, אוכל לעשות כל רצוני. כחם הוא במה, בפה ובמעשה, הרי הפה שלך והמעשה שלי.
כי ידעתי את אשר תברך מבורך וגו' (שם) וכי מאן הוה ידע הא אוקמוה דהא בקדמיתא כתיב (שם כא כו) והוא נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו דאגר ליה לבלעם וכו' אבל כי ידעתי ידיעה ודאי ידע בחכמתא דיליה:	"כי ידעתי את אשר תברך מבורך וגו'", וכי מאיפה היה יודע, הרי פרשוה שהרי בהתחלה כתוב "והוא נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו", ששכר את בלעם וכו'. אבל "כי ידעתי", ידיעה ודאי ידע בחכמתו.
את אשר תברך מבורך מאי אצטריך הכא ברכה דהא בגין קללה הוה אויל ואי ההוא מלה דהוה ידע מן בלעם בקדמיתא קללה הוה מאי את אשר תב(ו)רך מבורך אלא מלה הכא ולא ידענא בה ולא זכינא בה עד דאתא רבי אלעזר ודרש (תהלים לד ב) אברכה את יי בכל עת תמיד תהלתו בפי וכתוב (תהלים טז ז) אברך את יי אשר יעצני מאן ודאצטריך ברכתא מן [תתאי] (תתאה) את דהא אתאחד בהו כשלהובא בפתילה:	"את אשר תברך מבורך וגו'", מה צריך כאן ברכה, שהרי בשביל קללה הלך, ואם אותו דבר שהיה יודע מבלעם בהתחלה היה קללה, מה זה "את אשר תברך מבורך". אלא דבר זה לא ידעתי ולא זכיתי בו עד שבא רבי אלעזר ודרש "אברכה את ה' בכל עת תמיד תהלתו בפי", וכתוב "אברך את ה' אשר יעצני", מי (צריך) שצריך ברכה מן התחתונים, את, שהרי נאחז בהם כשלהבת בפתילה.
ודוד דהוה ידע דא אמר אברכה את אמר ההוא רשע ההוא דרגא דלהון אחיד בהו²¹⁸⁴ בגין ברכאן דלהון דקא מברכין ליה בכל יומא חילא אית לך לברכא לההוא דרגא²¹⁸⁵ ותעקרו (יתעקר) לה מנייהו [ודא הוא] כי ידעתי את אשר תברך מבורך²¹⁸⁶	ודוד שידע את זה אמר "אברכה את". אמר אותו רשע, אותה דרגה שלהם אחוזה בהם בגלל ברכותיהם שמברכים אותה בכל יום, כח יש לך לברך את אותה דרגה ותעקר אותה מהם, וזהו "כי ידעתי את אשר תברך

²¹⁸³ ר"ל מפני המ' שנקרא ארץ שאחוזים בה לכך עצום (מ"מ).
²¹⁸⁴ ירצה המלכות הנקראת "את אשר תברך" אותה מפני שהיא קשורה עמהם לתועלת ברכותיה, ואם כן אינה עוזבת אותם כל זמן שהיא צריכה ברכה ואין לה מברך אלא ישראל (אור יקר).
²¹⁸⁵ פי' לר"א מ"ש בלעם ואנכי אקרה כה נעקר לה מנייהו ונעשה לה תיקון כדי שתתחבר עמנו ואז אנו מוצאים מקום לקלל את ישראל ח"ו הפך מש"ל בדף קצ"ח ע"א על ה' ועל משיחו (מ"מ).
²¹⁸⁶ על ידך וכיון שהיא תתברך על ידך תעזוב את ישראל ותוכל לקלל (אור יקר).

וגו' 2187 וברא ניכול בהו תברך לההוא דרגא ותילוט לפתילה ועל דא אמר (במדבר כג טו) ואנכי אקרה כה אעקר לה מנייהו דלא יתאחד בהו:	מבורך וגו', ובה נוכל להם. תברך את אותה דרגה ותקלל את הפתילה, ועל זה אמר "ואנכי אקרה כה", אעקר אותה מהם שלא תאחד בהם.
[ותו אקרה כה 2188 אנגיד ואמשיך לההוא דרגא בחובין ומסאבי ובקרי ובטומאה דעבדו בבו' 2189 והיא תעביד עמהון גמירא] מיד (במדבר כב ז) וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם דלא יימא ההוא רשע דלאו והמניה אינון זינין חרשין דאצטריך בידו לאתעכבו (עמיה אינון חרשין דאצטריך ויתעכבו) עלייהו 2190:	ועוד "אקרה כה" אשפיע ואמשיך את אותה דרגה בחטאים וטומאה ובקרי, ובטומאה שעשו בניה, והיא תעשה אתם גמר. מיד "וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם" שלא יאמר אותו רשע שאין עמו אותם מיני כשפים שצריך בידו להתעכב עליהם.
פתח ואמר (ירמיה מו כז) ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי אתך אני (כי אעשה כלה) וגו' האי קרא אתמר ואתערו ביה אבל עד כען אית לאתערא יתיר אתה מאי איהו רזא ארון הברית דדא איהו דרגא דאולא בגלותא בהדי בנהא עמא קדישא משה בשעתא דבעא רחמין עלייהו דישראל מה כתיב (במדבר יא טו) ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג ואוקמוה:	פתח ואמר "ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי אתך אני וגו'", פסוק זה נאמר והתעוררו בו, אבל עד כעת יש להתעורר יותר אתה, מהו סוד ארון הברית, שזוהי דרגה שהולכת בגלות עם בניה העם הקדוש, בשעה שבקש משה רחמים על ישראל מה כתוב "ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג" ופרשוה.
אבל הכי אמר משה דרגא חד דיהבת 2191 לי 2192 אקרי אתה בגין דלית ליה	אבל כך אמר משה, דרגה אחת שנתת לי נקראת "אתה", משום שאין

2187 ואשר תאור וגו' - אם כן חכמים היו עד שהיו מלמדים את בלעם דרך יכנס בזה, וממש לקח הדרך שהיה עורך שבעה מזבחות כנגדה, והיה מעלה פר ואיל בחכמה ידועה, ולכך עשו פרי מעשיו שהרי על ידי שבעה פרים ושבעה אילים שלשה פעמים הם מ"ב קרבנות, וכנגדם אנס מלמעלה ועשק החצוני מ"ב נשמות קדושות, ופרץ הפרצה ההיא ובאו אותם הנשמות על ידי ביאה גרועה היינו אותם מ"ב נערים שהרג אלישע שכלם נזרעו בלילי יום הכפורים דהיינו ביאה קדושה באיסור, כדרך הנשמות העשוקות תחת החצוני שאינם באות אלא על ידי ביאה קדושה באיסור כעין ממזר וכיוצא, ואף אלו באו על ידי ביאה קדושה מישראל באיסור יום הכפורים, ושם נתנה לילית האסורה נשמותיה הקדושות, ולכן הרגם אלישע בשם מ"ב שהיו בסוד יום הכפורים אימא עילאה ששם סוד השם הזה, ונתן לחצוני חלקה שישלוט במיתת העשוקי' ההם, והיינו ותצאנה שתיים דובים הם סמאל ולילית בלק ובלעם, והם מן היער מעצי היער העליון מאילני סרק שבו, וכבר ידעת שסוד העשיה סנדלפ"ן עולה יע"ר, והנה המלכות מצד ישראל נקראת כ"ה דהיינו סוד קרית שמע כ"ה אתון שית תיבין שמצד הייחוד נעשת ס"ה דהיינו שעולה המלכות אל התפארת, ולזה השבעה נעשות חמשה שיתקשרו התפארת והיסוד והמלכות בנקודה אמצעית ויעשו חמשה נקודות דהיינו חסד גבורה תפארת נצח והוד, וזה כל עיקר השקפתנו בייחוד, והוא היה רוצה לעוקרה מהייחוד ולהפרידה (אור יקר).

2188 לעוקרה מייחודה על ישראל ולעשותה קרי על החצונים בעלי קראין, ואז אינה כ"ה אלא בשבעה ולכן היה עושה שבע מזבחות ומעלה פר ואיל, פר לקושרה אל הדין ואיל להסכים הדין העליון אילו של יצחק תוקפוי כדפי' בתיקונים, ועוקרה מן הימין וקושרה בשמאל, ועשר מעשיו פירות כעין יום הכפורים שאסור בתשמיש המטה, אמנם הב"ה לא שמע את דבריו והיה מוחל לישראל דהיינו יום הכפורים אסור בתשמיש המטה אמנם מוחל וסולח, ולכן נתן לו הקב"ה חלק מלמעלה כעין שעיר עזאזל, והיינו אומרו עמי זכור נא וגו' שהיו דבריו עושים פירות למעלה לולי רחמי שמים שקדמונו והיינו צדקות ה', ולזה נולדו ביום הכפורים (אור יקר).

2189 בנוי (דפ"ו).

2190 מה שחסר כאן תמצא בסוף הספר [סימן יא - הערת הזהר] (דפ"ק).

2191 דיהבית (דפ"ו).

פרישו ממך²¹⁹³ ה' [דיליה] ודילהו [דלא]²¹⁹⁴ אתאחד בהו בישראל אי [את] ישתצי²¹⁹⁵ לון ובעלמא (מעלמא) הא ה' דשמא דא דאתאחד בהו אתעבר מניה אי הכי את [עושה לי דא] (דה) עקרא דשמא דא אתעק²¹⁹⁶:	לה פרידה ממך, ה' שלה נאחזה בישראל, אם אתה (תשמידם מהעולם) ישמידו בעולם, הרי ה' של השם הזה שאחזה בהם, מעברת ממנו. "אם כך את עושה לי" שה' עיקר השם הזה תעקר.
וע"ד אמר יהושע לבתר (יהושע ז ט) ומה תעשה לשמך הגדול²¹⁹⁷ דהא ודאי שמא דא עקרא ויסודא דכלא אתה הוא יי' ומשה אע"ג דקב"ה לא א"ל הכא²¹⁹⁸ ידע דהא בהא תלייא וחובה גרים (ירמיה מו כז) ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו' בלא חד כי אתך אני הא אוקימנא כי אתי אתה לא כתיב אלא כי אתך אני כי אעשה כלה בכל הגוים וגו' (ירמיה ל יא) בכל הגוים אעשה בלה:	ועל זה אמר יהושע אחר כך "ומה תעשה לשמך הגדול", שהרי ודאי שם זה עיקר ויסוד הכל, "אתה הוא ה'", ומשה אף על גב שהקדוש ברוך הוא לא אמר לו כך, ידע שזה בזה תלוי, והחטא גורם. "ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו'", הכל אחד. "כי אתך אני", הרי בארנו כי אתי אתה, לא כתוב אלא כי אתך אני, "כי אעשה כלה בכל הגוים וגו'" בכל הגוים אעשה כלה.
רב המנונא²¹⁹⁹ קדמא אמר דחיקו ועאקו דישראל כמה טוב וכמה תועלתא גרים לון רפיון דשאר עמין כמה בישין גרים לון דחיקו ועאקו דישראל גרים לון דטב ליהוי ותועלתא ומאי ניהו	רב המנונא הראשון אמר דחק וצרות ישראל כמה טוב וכמה תועלת גרמו להם, רפיון של שאר העמים כמה רעות גרמו להם. דחק וצרות ישראל גורם להם שטוב יהיה ותועלת, ומהם
קצט/ב:	
כלוזה בלא דחיק²²⁰⁰:	כלה הכל דחוק.
רפיון דשאר עמין גרים לון רפיון וביש [והאי איהו] (ומאי ניהו) בלה והכי אתחזי לון דהא כל רפיון בלא דחיקו דהוה לון בהאי עלמא גרים לון רפיון לבתר בלא דחיקו בלה (ישעיה כח כב) כי בלה ונחרצה	רפיון של שאר העמים גורם להם רפיון ורע, וזהו בלה, וכך ראוי להם, שהרי כל רפיון בלא דחק שהיה להם בעולם הזה גורם להם רפיון אחר כך בלי דחק, בלה "כי בלה ונחרצה שמעת", כי אעשה בלה, בלה ברפיון

²¹⁹² פי' מלכות (מ"מ).

²¹⁹³ פי' אינה נפרדת מזעיר (מ"מ).

²¹⁹⁴ פי' ה' של אתה והיינו מלכות דמלכות שנאחזת בישראל (מ"מ).

²¹⁹⁵ תשיצי (דפ"ו).

²¹⁹⁶ פי' אם אבדו ישראל ח"ו לא ישאר מן אתה אלא את, לפי שאות ה' שנאחזת בישראל אתעקר ח"ו (מ"מ).

²¹⁹⁷ מלכות קארי לה הכא שמך הגדול שנקרא אתה ואם תאבד יש' ח"ו נעשית את ויש פגם לשמך הגדול. א"נ שמך הגדול הו"ה ואת ה' אחרונה היא פרצוף המלכות ובה נשלם שם יהו"ה, ואתה אל תירא כולא חד ושיעור הכתוב מפני שאתה מחובר עמהם לכך אל תירא עבדי יעקב (מ"מ).

²¹⁹⁸ הכי (דפ"ו).

²¹⁹⁹ כפל הענין כדי ליתן טעם וה"ק בכל הגוים אעשה בלה ונתן רב המנונא טעם לזה דחיקו ועאקו (מ"מ).

²²⁰⁰ פי' הכ' בפתח ול' דגושה, אבל באו"ה שיש להם רפיון גם בלה שלהם רפויה וכולה בניקוד קמ"ץ. ונלע"ד שבזה יובן מרז"ל אגרא דכלה דוחקא שכר ישראל שנקראים בלה דגושה בשביל הדוחקא שהיה להם בעולם הזה (מ"מ). ועי' בהגר"א בתיקו"ז כח ע"א ד"ה ודוחקא: כמ"ש בזוהר (שלח דף קצט ע"א) שכלה בדגש תוך הכ' הוא כלה, וברפה הוא כלה, לכן דחיק גורם דחיק שהוא דגש כלה, וז"ש כי אעשה בלה, ר"ל כבר עשיתי את הפלה, רק שאתה מעכב שאיני רוצה לדחוק אותך ביותר, וזהו ואותך לא כו'.

שמעתי כי אעשה כלה כלה ברפיון לישראל דהוה לון דחיקו ועאקו כלה (שם סא י) וככלה תעדה כליה²²⁰¹ מאן כליה אלין ישראל דאינון כלים דהאי כלה:	לישראל שהיה להם דחק וצרות, כלה "וככלה תעדה כליה". מה זה "כליה", אלו ישראל שהם כלי הכלה הזו.
ישראל דהוה לון דחיקו ועאקו (עמוס ט יא) אקים את סכת דוד²²⁰² הנופלת סכת שלום לשאר עמין דהוה לון רפיון (צוקה) צרה וצוקה וכלהו (כלא) ברפיון כמה דהוה לון בקדמיתא וע"ד (ירמיה ל יא) כי אעשה כלה בכל הגוים²²⁰³ וגו' ואותך לא אעשה כלה דהא לא אתחזי לך דהא דחיק הוית בקדמיתא זמנין סניאין בדחיקו דגלותא תדיר ודחיק תהית²²⁰⁴ כלה (ס"א תרית כליה):	ישראל שהיה להם דחק וצרות, "אקים את סכת דוד הנופלת", סכת שלום לשאר העמים שהיה להם רפיון צרה וצוקה כולה ברפיון, כמו שהיה להם בתחלה, ועל זה "כי אעשה כלה בכל הגוים וגו'" "ואותך לא אעשה כלה", שהרי אין ראוי לך, שהרי דחוקים הייתם בתחלה פעמים רבות, בדחק של גלות תמיד, ודחוק תהיה כלה (תוריש כליה).
ויסרתוך למשפט²²⁰⁵ (ירמיה ל יא) האי קרא הכי מבעי ליה ויסרתוך במשפט דהא אימתי ייסורי בשעתא דדינא (והכא לאו הכי אלא) ומאי ויסרתוך למשפט ואלא (אבל) כתיב (ישעיה ג יד) יי' במשפט יבא עם זקני עמו וההוא יומא אקדים קב"ה אסוותא לישראל עד לא יעלון לדינא בגין דייכלון לקיימ' ביה:	"ויסרתוך למשפט" פסוק זה כך צריך להיות, "ויסרתוך במשפט", שהרי מתי יסורים, בשעת הדין, (וכאן לא כך אלא) מה זה "ויסרתוך למשפט", אלא כתוב "ה' במשפט יבא עם זקני עמו" ואותו היום הקדים הקדוש ברוך הוא רפואה לישראל, עד שלא יעלו לדין, כדי שיוכלו לעמוד בו.
ומאי אסוותא היא ודובכל שעתא ושעתא קב"ה יהיב יסורין לישראל זעיר זעיר בכל זמנא וזמנא ובכל דרא ודרא בגין דכר	ומה רפואתם, היא שבכל שעה ושעה הקדוש ברוך הוא נותן יסורים לישראל מעט מעט, בכל פעם ופעם ובכל דור ודור, כדי שכשיכנסו ליום

²²⁰¹ השכינה מקשטת לישראל ומעטרת אותם באורה, ואפשר נמי שהיא מתקשטת בנשמתם והא והא איתנהו כי הנשמות הקדושות הם כליה וקישוטיה (אור יקר).

²²⁰² הענין כי הצ' היא דחוקה יותר מס', וק' דחוקה יותר מכ', ופ' סוכת וצוקה אינו כפירוש כלה שפירשנו לעיל, כי לעיל ישראל דחוקים ומלת כלת גם כן להם דחוקה ודגושה ואומות העולם רפויים וכן מלת סוכ"ה וצוק"ה להפך כי ישראל שהיו דחוקים יהיו רפויים סוכה, ואומות העולם שהיו רפויים יהיו מכאן ואילך דחוקים ודגושים צוקה, ואי אפשר לפרש בדרך אחרת (אור יקר).

²²⁰³ עי' תיקו"ז כח ע"א.

²²⁰⁴ תהיה (דפ"ו).

²²⁰⁵ אייסרך להיות מכופר לעת בואך למשפט (אור יקר). יש כמה מיני יסורין לצדיקים בעה"ז, אחד לנקותם לעה"ב, ע"ד ויסרתוך למשפט, כשיעמוד בדין לפני בוראו יצא זכאי, לפי שקבל הייסורין בחייו. ויש יסורין לנקותו אם יעמוד באמונתו, ואלו מזהירים ומאירים לנפשו ובעה"ב. ויש יסורין לצדיק על הדור, וזהו אכן חליינו הוא נשא כו'. וזה לו זכות גדול, ואנחנו חשבנוהו נגוע. כלומר, הרשעים אינם לוקחים מוסר, לומר אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו כו', אם לעושי רצונו כך לעוברי רצונו עאכ"ו. והיה להם לשוב מעונם, והם אומרים להפך, היסורין של הצדיק הזה הם יסורין של אהבה, ולאחרי מיתתם יירשו חלקם וחלק חבריהם שבהינם. ויש מהרשעים שמודים ועוזבים את פשעיהם כי גברו, ואומרים, והוא מחולל מפשעינו, ולהיות שהפשע שהוא המרד הגדול מהעון, לכן אמר מחולל שהוא נואק כמו חלל, מקושי היסורין. אבל בעונות אמר מדוכא לבד, שהוא מעט מוסר שלומינו עליו. ירצה, היה לו לעשות שלום בינינו ולהוכיחנו, ולא עשה כן, לכן סר ממנו השלום. וכן ובחבורתו נרפא לנו, ירצה, היה לו לעשות לנו חברה א', לעבוד הש"י יחד, ולכן בעון החברה נהפכה לחבורה, וזהו ובחבורתו נרפא לנו (ספר הליקוטים ישעיה נג).

282 | Page

ייעלון ליומא דדינא רבא דייחון מתייא ולא²²⁰⁶ ישרוט עליהו דינא ונקא לא אנקך (ירמיה ל יא) מהו אלא כד ישראל בלחודיהו ולא עאלין [בדינא] (לדינא) עם שאר עמין קב"ה עביד לון לגו משורת הדין והוא מכפר עליהו:	הדין הגדול, שיחיו המתים לא ישרוט עליהם הדין. "ונקה לא אנקך", מהו, אלא כשישראל לבדם ולא נכנסים בדין עם שאר העמים, הקדוש ברוך הוא עושה להם לפני משורת הדין, והוא מכפר עליהם.
ובזמנא דעאלין [בדינא] (לדינא) בשאר עמין מה עביד ידע קב"ה דהא סמא"ל אפטרופוסא [דעשו] (דלהון) ייתי לאדכרא חוביהון דישראל וכניש כללו לגביה ליומא דדינא [והוא] והא קב"ה אקדים להו אסוותא ועל כל חובא וחובא לקי [ונקה] להו ביסורין זעיר זעיר ודא הוא ונקא ביסורין ובגין כך בדינא דקשוט לא אנקך מעלמא [מעלמא] ובדינא בתר דסבלת יסורין זעיר זעיר ותו לא אנקך אע"ג דאתון בני²²⁰⁷ לא אשבוק חוביכון אלא אתפרע מנכון זעיר זעיר בגין דתהוון זכאין ליומא דדינא רבא:	ובזמן שנכנסים בדין עם שאר העמים מה עושה, יודע הקדוש ברוך הוא שסמא"ל אפטרופוס של עשו יבא להזכיר חטאי ישראל, וכונס כולם אליו ליום הדין, והרי הקדוש ברוך הוא הקדים להם רפואה, ועל כל חטא וחטא הלקה ונקא אותם ביסורים מעט מעט, וזהו ונקא ביסורין, ולכן בדין אמת לא אנקך מעולם בדין, אחרי שסבלת יסורים מעט מעט. ועוד "לא אנקך", אף על גב שאתם בני, לא אעזוב את חטאיכם, אלא אפרע מכם מעט מעט, כדי שתהיו צדיקים ליום הדין הגדול.
כד אתאן לדינא אתא סמא"ל בכמה פתקין עליהו וקב"ה אפיק פתקין דיסורין דסבלו ישראל על כל חובא וחובא ונמוחו כל חובין ולא עביד לון וותרנותא כלל כדין תשש כחיה וחיליה [דסמאל] ולא יכיל לון [ויתעבר מעלמא הוא וכל סטרוי וכל עמין הה"ד (ירמיה מו כז) ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו' בג"כ דיסרתיך²²⁰⁸ למשפט ונקא לא אנקך]:	כשבאים לדין בא סמא"ל בכמה פתקים עליהם, והקדוש ברוך הוא מוציא פתקי היסורים שסבלו ישראל על כל חטא וחטא, ונמוחו כל החטאים ולא עשה להם ותרנות כלל, אז תשש כחו וחילו של סמא"ל ולא יכול להם, ויעבר מהעולם הוא וכל צדדיו וכל העמים, זהו שכתוב "ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו'", בגלל זה "ויסרתיך למשפט ונקא לא אנקך".
ודוד מלכא אמר (תהלים יא ב) כי הנה והרשעים ידרכון קשת כוננו וגו' ואף על גב דהאי קרא הא אוקמוה על שבנא ויואב²²⁰⁹ ממנן דחזקיה אתמר אבל האי קרא על סמא"ל וסיעתיה ואוף הכין אתמר דכל עובדוי ועיטוי על ישראל נינהו בלק ובלעם ההוא ארח ממש נקטו והא אתמר דחבורא בישא עבדו אמרו עמל"ק ע"ם ל"ק עמא דלקא לון כחויא דמחי בזנבא דיליה²²¹⁰ הא	ודוד המלך אמר "כי הנה הרשעים ידרכון קשת כוננו וגו'", ואף על גב שפסוק זה הרי פרשוהו על שבנא ויואב הממונים של חזקיה נאמר, אבל פסוק זה על סמא"ל וסייעתו גם כך נאמר, שכל מעשיו ועצותיו הם על ישראל. בלק ובלעם אותו דרך ממש נקטו, והרי נתבאר שחבור רע עשו אמרו, עמל"ק ע"ם ל"ק, עם שהלקה אותם כנחש שמכה בזנבו, הרי אנו יותר בל"ק ב"א ל"ק, בא מי שמלקה

²²⁰⁶ לא (דפ"ו).

²²⁰⁷ שיעור הכתוב לפי זה כדי שתהיה ונקא דהיינו זכאי לכך לא אנקך (מ"מ).

²²⁰⁸ ויסרתיך (דפ"ו).

²²⁰⁹ ויואב (דפ"ו), כמ"ש בפ' חלק שהיו כותבים אגרת ומשלחים אותם על ידי החצים לסנחריב

(מ"מ).

²²¹⁰ בסוף שמו אבל ראש שמו שהוא ע"ם אין בו לקות, אבל בלעם ובלק בראש שמם גם כן

לוקים (אור יקר).

אנן יתיר בל"ק ב"א ל"ק אתא מאן דלקי לון כרעותיה בלע"ם ב"ל ע"ם לית עמא ולית רעיא שמא דילן גרים לשיצאה לון ולאעקרא להו מעלמא וקב"ה חשיב בגוונא אחרא שמיהון בבלק ב"ל בבלעם ב"ל הא²²¹¹ בלב"ל מה אתוון אשתארו עמ"ק בלב"ל עמקא דמחשבה דלהון דלא ישלטון בעלמא [ולא ישתארו בעלמא]:	אותם ברצונו, בלע"ם ב"ל ע"ם, אין עם ואין רועה שם שלהם גורם להשמידם ולעקור אותם מן העולם. והקדוש ברוך הוא חשב באופן אחר את שמותיהם, בבלק ב"ל, בבלעם ב"ל, הרי בלב"ל, איזה אותיות נשארו עמ"ק, בלבל עומק מחשבתם, שלא ישלטו בעולם ולא ישארו בעולם.
אר"ש אלעזר יאות אמרת²²¹² אבל בלק תפח רוחיה בגיהנם ובלעם ישתחקון תמן גרמיו ורוחיה והכי הוא עיטא בישא נטלו על פטרונא על האי כה דחשיבו לאעקרא²²¹³ [ליה] ולהאי כהו וחשיבו לסטרא בישא לסלקא [ליה] בפומא ובעובדא אמר ההוא רשע קדמאי אשתדלו ולא יכילו דור הפלגה אשתדלו²²¹⁴ ולא יכילו עבדו עובדא ופומא חסר מנייהו דלישנהון אתבלבל ולא יכילו:	אמר רבי שמעון, אלעזר יפה אמרת, אבל בלק תפח רוחו בגיהנם, ובלעם ישתחקו שם עצמותיו ורוחו, וכך הוא, עצה רעה לקחו על הפטרון, על ה"כה" הזו, שחשבו לעקור את ה"כה" הזו, וחשבו לסלקה לצד רע בפה ובמעשה. אמר אותו רשע, הראשונים השתדלו ולא יכלו, דור הפלגה השתדלו ולא יכלו, עשו מעשה ופה חסר מהם, שלשונם התבלבלה ולא יכלו.
אבל אתה הרי פיק שנון, ולשונך מתוקנת בשני צדדים, אלו "את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר", אותו הצד שאתה רוצה לסלק למעלה בפיק ולשונך הסתלק, ואותו הצד שאתה רוצה לקלל בכח פיק תקלל (וצד לפניך) והכל תלוי בך,	אבל אתה הרי פיק שנון, ולשונך מתוקנת בשני צדדים, אלו "את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר", אותו הצד שאתה רוצה לסלק למעלה בפיק ולשונך הסתלק, ואותו הצד שאתה רוצה לקלל בכח פיק תקלל (וצד לפניך) והכל תלוי בך,
ר/א:	
דהא עובדא אתתקן²²¹⁷ אבל במלה תלייא כלא [וע"ד בעובדא²²¹⁸ דנחש אנא אתקין ואנת תשלים כלא בפומך] ההוא סטרא דתברך מבורך וההוא סטרא דתאור יואר:	שהרי המעשה נתתקן, אבל בדבור הכל תלוי, ועל זה (במעשה) כמעשה נחש אני אתקין, ואתה תשלים הכל בפיק, אותו צד שתברך מבורך ואותו צד שתאור יואר.

²²¹¹ בראשית כה ע"א (הערת הזהר).

²²¹² פי' שפיר אמרת בדרשות אלו אבל מ"ש שכוונת בלק ובלעם לקרב המלכות אצלם אינו כך אלא כוונתם לפגום אותה ח"ו ולהגביר הקלי' וכדמפרש וקשה דהא ר' אלעזר עצמו בדף קצח ע"א אמר ועתה לכה ניגח קרבא וכו' כד"א על ה' ואל משיחו וזה כדעת רשב"י וי"ל בתר דשמעה מאביו קבלה מניה (מ"מ).

²²¹³ היא המלכות לעוקרה ממקומה ולהיות שפחה במקום גברתה (אור יקר).

²²¹⁴ והיינו דכתיב ועתה לא יבצר מהם, כי אחר שהם שפת אחר ודברים אחדים הרי יש להם דבור, ועתה בהיותם עושים יהיה להם לחיזוק הקליפה דיבור ומעשה, לכך לקח הקב"ה שלו דהיינו הדבור וזהו שאמר הבה נרדה ונבלה שם שפתם, ואחר שנטל מהם הדיבור ויחדלו לבנות (אור יקר).

²²¹⁵ דאתי (דפ"ו).

²²¹⁶ ומעשה שהוא "סטרא חד קמך" כלומר הרי היא לפניך שהוא "וקסמים בידם", עתה אינו חסר אלא הדיבור "כולא בך תלייא" מפני "דהא עובדא אתתקן" (אור יקר). "וסטרא קמך" מוסגר בדפ"ו.

²²¹⁷ כלומר בדיבור ומעשה תלוי הכל (אור יקר).

²²¹⁸ כעובדא (ס"א בעובדא) (דפ"ו).

והוא לא ידע דקב"ה (איוב יב כ) מסיר שפה לנאמנים [וכו'] וטעם זקנים יקח²²¹⁹ וכלא [ברשותיה] (ברשותא) קיימא מסיר שפה לנאמנים אלו דור הפלגה²²²⁰ דבלבל לישנהון דלא ישלטון במלה כלל דכתיב (בראשית יא ז) אשר לא ישמעו איש שפת רעהו וטעם זקנים²²²¹ יקח אלו בלעם ובלק דתרווייהו הוו בעיטא חדא דכתיב (במדבר כג ב) ויעל בלק ובלעם פר ואיל במזבח²²²²:	והוא לא ידע שהקדוש ברוך הוא "מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח", והכל עומד ברשותו. "מסיר שפה לנאמנים", אלו דור הפלגה, שבלבל לשונם שלא ישלטו בדבר כלל, שכתוב "אשר לא ישמעו איש שפת רעהו". "וטעם זקנים יקח", אלו בלעם ובלק, ששניהם היו בעצה אחת, שכתוב "ויעל בלק ובלעם פר ואיל במזבח".
ות"ח ההוא רשע דבלעם כל (חמי ההוא רשע דכל) עובדוי לביש ברום לבא תרווייהו הוו סלקין קרבנא דכתיב ויעל בלק ובלעם וכל מדבחין בלק הוה מסדר ואיהו רשע הוה משבח גרמיה ואמר (שם ד) את שבע המזבחות ערכתי ואעל פר ואיל במזבח ואלו לבלק לא שתף בהדיה אמר קב"ה רשע כלא ידענא אלא שוב אל בלק ואת לא צריך למללא נאלא (במדבר כג ה) וכה תדבר²²²³ והה"ד (איוב יב כ) וטעם זקנים יקח²²²⁴:	בא וראה אותו בלעם הרשע, כל מעשיו לרע ברום לב, שניהם היו מעלין קרבן שכתוב "ויעל בלק ובלעם" וכל המזבחות היה בלק מסדר, והוא הרשע היה משבח עצמו ואומר "את שבע המזבחות ערכתי ואעל פר ואיל במזבח", ואלו את בלק לא שיתף יחד איתו. אמר הקדוש ברוך הוא, רשע הכל ידעתי, אלא שוב אל בלק ואתה לא צריך לדבר, אלא "וכה תדבר", זהו שכתוב "וטעם זקנים יקח".
ד"א וטעם זקנים יקח דכתיב (במדבר כב ז) וילכו זקני מואב וזקני מדן וקסמים בידם טעמא דאינון זקנים נטל מנייהו ולא יכילו	דבר אחר "וטעם זקנים יקח", שכתוב "וילכו זקני מואב וזקני מדן וקסמים בידם", טעם אותם זקנים נטל מהם ולא יכלו לשלוט כלל

²²¹⁹ עי' משנה קנים (פ"ג מ"ו): רבי שמעון בן עקשיא אומר, זקני עם הארץ, כל זמן שמזקינין, דעתן מטרפת עליהן, שנאמר (איוב יב), מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח. אבל זקני תורה אינן כן, אלא כל זמן שמזקינין, דעתן מתישבת עליהן, שנאמר, בשישיים חכמה וארך ימים תבונה.

ועי' שערי קדושה (ח"ד ש"ב): המתגאה בלבו על הבריות, מורד הוא במלכות שמים, כי מתפאר הוא בלבוש מלכות שמים, שנאמר (תהלים צ"ג א'), ה' מלך גאות לבש וגו'. ובמה יתגאה לב האדם, אם בעושר, ה' מוריש ומעשיר, ואם בכבוד, הלא לאלהים הוא, שנאמר (דה"א כ"ט י"ב) והעושר והכבוד מלפניך, ואיך מתפאר בכבוד קונו. ואם מתפאר בחכמה, מסיר שפה לנאמנים, וטעם זקנים יקח. נמצא הכל שוה לפני המקום, כי באפו משפיל גאים, וברצונו מגביה שפלים, לכן השפיל עצמך וינשאך המקום ברוך הוא:

²²²⁰ שהיו נאמנים באהבתם (אור יקר).

²²²¹ שקנו חכמה עם היות שהיא חצונית כי יש זקן וכסיל (אור יקר).

²²²² עי' רבנו בחיי (במדבר כד א): שיסייענו בלק כדי שיהא בלעם שוחט למדת רחמים ובלק זורק למדת הדין, אבל אחר כך נטה מדרך האמונה וכיוון לרוח הטומאה השורה במדבר, זהו וישת אל המדבר פניו.

²²²³ מדת המלכות (אור יקר).

למשלש בחרשייהו כלל (שם) וידברו אליו דברי בלק מלין באתגליא²²²⁴ ולא בלחישו פנים אודנא הוה ופנים עינא ופנים רגלא מתלת דוכתין הוה פנים [מתוקן] (אתקן) הוה לסטרא אחרא והכי אצטריך לההוא סטרא [אחרא בטר דשריא ביה פנים זיניה לזיניה] ואחרא אתר דשריא פנים זינא לזיניה:	בכשפיהם. "וידברו אליו דברי בלק", דברים בגלוי ולא בלחש, פגום און היה, ופגום עין ופגום רגל, משלשה מקומות היה פגום, מתוקן היה לצד האחר, וכך צריך אותו צד אחר מקום שהפגם שרוי כל מין למינו.
ויאמר אליהם לינו פה הלילה [והשיבותי] (שם ח) אינון כתיב (שם ז) וידברו אליו²²²⁵ ואיהו כתיב ויאמר אליהם לינו פה הלילה בגין [דליליא איהו שעתא] (דבההוא זמנא) דסטרא אחרא הוי להרשיא בשעתא דמשתכחי [ושלמי] סטרי²²²⁶ בישין ומתפשטן בעלמא (במדבר כב ח) כאשר ידבר יי' אלי שבוחי קא משבח גרמיה בשמא דיי':	"ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבותי הם", וכתוב "וידברו אליו" והוא כתוב ויאמר אליהם לינו פה הלילה, משום שהלילה הוא שעת הצד האחר לכשפים. בשעה שנמצאים ושולטים צדדים רעים ומתפשטים בעולם, "כאשר ידבר ה' אלי", שבח היה משבח את עצמו בשם ה'.
וישבו שרי מואב (שם) ושרי מדין אתפרשו מנייהו ולא בעו למיתב תמן וסבי מואב אשתארו דכתיב וישבו שרי מואב בלחודייהו יאות עבדי מדין דאתפרשו מכל וכל ומנייהו ואלמלא לא הוו מחאן בסופא [דהוו בעיטא דבלעם לשלחא נשיהון לבני ישראל]²²²⁷ בשמים למטעי לון וקרא אוכח חובא²²²⁸ דלהון דכתיב (במדבר כה יח) כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור ועל דבר כזבי בת נשיא מדין אחותם וגו' בתרין אלין חאבו והוה חובא דלהון [סגין] מחו בזנבא²²²⁹ לבתר ובג"כ	"וישבו שרי מואב", ושרי מדין נפרדו מהם ולא רצו לשבת שם, וזקני מואב נשארו, שכתוב "וישבו שרי מואב" לבדם, נאה עשו מדין שנפרדו מכל וכל מהם ואלמלא לא, היו מוכים בסוף, שהיו בעצת בלעם לשלח נשותיהם לישראל בשטים לישראל להטעותם, והכתוב מוכיח את חטאם, שכתוב "כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור ועל דבר כזבי בת נשיא מדין אחותם וגו'", בשני אלה חטאו, והיה חטאם גדול, הכו אחר כך בזנב, ולכן אלו נשארו איתו, ואלו הלכו לבדם.

²²²⁴ בקול רם שהיה חרש (אור יקר), פי' שהדבור הוא לשון קשה ש"מ דפנים אודנא הוה (מ"מ).

²²²⁵ פי' הם דברו אליו כדי שישב אותם מיד והוא אמר להם לינו פה הלילה (מ"מ).

²²²⁶ סטרי (דפ"ו).

²²²⁷ "לבני ישראל" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "לישראל".

²²²⁸ מפני שלא אמר כי צוררים הם לכם על דבר בלעם לקללך משמע שבזה לא נשתתפו (אור

יקר).

²²²⁹ יש מיני קליפות משונות, יש קליפה שהיא רכה וטובה בתחלתה ורעה בסופה והיינו העקרב שהוא עוקץ בזנבו, ויש קליפה להפך שתחלתו רעה וסופו טובה כנחש שנושך בשינו בראשו נגעו, והוא ענין כי יש קליפה שראשה בקדושה ולכן היא טובה ונמשכות המדרגות אלו למטה מאלו עד האחרונה שבתוך החצונים ושם כח הזיקו, ויש קליפה להפך שראש מדרגותיו החוצה והוא טמא אמנם סוף מדרגותיו הם רפים אינם קשים כל כך כמו שדים יהודים שיש שהוא זנב הנחש שאינו עוקץ, ומדין תחלתם הטיבו ונבדלו אמנם סופם הרעו מפני היותם באותה הקליפה שהיא כמו העקרב וכיוצא, מיד "ויבא אלהים" היינו המדרגה החצונית שהיא נמשכת עליו מכח מעשיו ואין בידה הידיעה ולכן הוצרכה לשאול מי האנשים, וקשיא לי סוף סוף אפילו שרים יודעים כל כי האי ואיך מבעיא לחו, ואפשר לפרש כי השדים קרובים אל מעשה האדם ויודעים בענייני העולם הזה, אמנם הכחות העליונים אפילו אם הם חצונים אינם יודעים בענייני העולם דבר וכן המלאכים, ולכן שאלו איה שרה אשתך כדפירש' שם הזוהר, אמנם הקדושה העליונה בוחן לבות וכליות לא אצטריך לשאלא (אור יקר).

286 | Page

אלין אשתארו בהדיה ואלין אזלו בלחורדיהו:	
ד"א (במדבר כב ח) וישבו שרי מואב עם בלעם כמה יאות הוה לון נכל בני מדין דאזלין (לבני מדין) אי רעותא דלהון הכי אבל ישיבה דיתיבו אינון דמואב גרמא לון טב בגין דאשתארו תמן ומאן דאזלו אינון דמדין גרמי לון ביש מ"ט אלין חששו ליקרא דמלה דקב"ה [ויתיבו] ואלין לא חששו לה כלום ואזלו לארחייהו בשעתא דאמר ההוא רשע (במדבר כב ח) והשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר יי' מיד אזדעזעו אינון דמואב למלה דא ויתיבו תמן ואינון דמדין לא חששו לדא כלום ואזלו לון [ואתענשו לבתר] ועל דא (במדבר כב ח) וישבו שרי מואב עם בלעם בההוא ליליא ההוא רשע לחיש לחישין ועביד בלמין ואמשיך עליה רוחא מלעילא [דהוא רברבא מסטרא דיליה] מיד (במדבר כב ט) ויבא אלהים אל בלעם [אלהים] סתם ודרגא דיליה מסטרא אחרא דשמאלא:	דבר אחר "וישבו שרי מואב עם בלעם", כמה נאה היה להם לבני מדין שהלכו אם רצונם כך, אבל ישיבה שישבו הם במואב גרמה להם טוב, משום שנשארו שם, ומה שהלכו אותם של מדין גרמו להם רע, למה, אלו חששו לכבוד דבר הקדוש ברוך הוא וישבו, ואלו לא חששו לה כלום והלכו לדרכם. בשעה שאמר אותו רשע "והשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר ה'", מיד הזדעזעו אותם של מואב לדבר הזה "וישבו שם", ואותם של מדין לא חששו לזה כלום והלכו להם, ונענשו אחר כך, ועל זה "וישבו שרי מואב עם בלעם" באותו הלילה אותו רשע לחש לחשים ועשה בלהטים והמשיך עליהם רוח מלמעלה, מיד "ויבא אלהים אל בלעם", אלהים סתם דרגתו מצד אחר של השמאל.
ויאמר מי האנשים האלה עמך (שם) דרגא [דיליה מסטרא אחרא דשמאלא] הוה דקא אצטריך למשאל ואע"ג דחברייא אתערבו בדא [בגוונא אחרא ואינון אמריין²²³⁰ דקב"ה] (כגוונא אחרא דקב"ה עבד ביה) נסיונא עבד ליה במלוי תלתא הוו חד חזקיהו וחד יחזקאל וחד בלעם:	"ויאמר מי האנשים האלה עמך", דרגתו מצד אחר, שמאל היתה, שהצטרך לשאול. ואף על גב שהחברים התעוררו בזה באופן אחר, והם אמרו שהקדוש ברוך הוא (עשה בו) נסיון עשה בו בדבריו. שלשה היו, אחד חזקיה, ואחד יחזקאל, ואחד בלעם.
תרין לא קיימו כדקא יאות וחד קאים ומנו יחזקאל דכתיב (יחזקאל לו ג) התחיינה העצמות האלה ואיהו תב ואמר (שם) ויאמר יי' אלהים אתה ידעת חזקיהו אמר (ישעיה לט ג) מארץ רחוקה באו אלי מבבל בלעם [אמר] (במדבר כב י) בלק בן צפור²²³¹ מלך מואב שלח אלי (חשיב אנא בעיני מלכא ושלמיטא²²³² וקב"ה שאיל ליה למטעי ליה הדא הוא²²³³ דכתיב (איוב יב כג) משגיא לגוים ויאבדם] ואוקמוה:	שנים לא עמדו כראוי, ואחד עמד, ומיהו יחזקאל, שכתוב "התחיינה העצמות האלה", והוא שב ואמר "ואמר אדנ"י יהוה אתה ידעת". חזקיה אמר "מארץ רחוקה באו אלי מבבל". בלעם אמר "בלק בן צפור מלך מואב שלח אלי", חשוב אני בעיני מלכים ושליטים, והקדוש ברוך הוא שאל אותו להטעותו, שכתוב "משגיא לגוים ויאבדם" ופרשוה.
חד כותי שאיל לר' אלעזר א"ל חילא	כותי אחד שאל את רבי אלעזר,

²²³⁰ אמרי (דפ"ו).

²²³¹ ולפי דבריהם צריך לומר כי מדרגה זו היתה קדושה שנמשכה עליו על ידי מחזה שדי ומלת אלהים שם קדוש, והכי סבירא ליה לר' אלעזר כדמפרש ואזיל (אור יקר).

²²³² מלכין ושליטין (דפ"ק).

²²³³ הדא הוא (נמחק בדפ"ק).

משה, ובבלעם אמר לו כח חזק ראיתי בבלעם יותר ממשה, שאלו במשה כתוב "ויקרא אל משה, ובבלעם	תקיפא חמינא ביה בבלעם יתיר ממשה דאילו במשה כתיב (ויקרא א א) ויקרא אל משה ובבלעם
כתוב "ויקר אלהים אל בלעם", וכתוב "ויבא אלהים אל בלעם". אמר לו [משל] למלך שיושב בהיכלו על כסא, ומצורע אחד קרא לפתח, אמר מיהו שמכה לשער, אמרו מצורע פלוגי.	כתיב (במדבר כג ד) ויקר אלהים אל בלעם (וכתיב) (שם כב ט) ויבא אלהים אל בלעם אמר ליה למלכא דיתיב בהיכליה על כרסייא חד סגיר קרא לתרעא אמר מאן הוא דבטש לתרעא אמרו סגיר פלג:
אמר אל יכנס לכאן ולא יטנף את ההיכל, ידעתי שאם אמר לו עם שליח, לא יחשוש וילך בני ויטמא ויקרב אליו, אבל אני אלך ואתרה בו שירחיק דרכו ממושב בני, ולא יטמא אותו.	אמר לא ייעול הכא ולא יטנף היכלא ידענא דאי בשליחא ואימא (אמר) ליה לא חייש וייזיל [ויסתאב] ברי וויסתאב ויקרב בהדיה אבל אנא איזיל ואגזים ביה דירחק ארחיה ממותבא דברי ולא יסאב ליה:
הקדים המלך והלך אליו והתרה, ואמר לו "מצורע מצורע מנע רגלך מהדרך שבני נמצא שם, ואם לא אני נשבע שיעשו בני שפחותי מגופך חתיכות". (כאשר) אהוב המלך קורא לפתח, אמר המלך מיהו, אמרו פלוגי אוהבך, אמר אהובי חביב נפשי לא יקרא לו קול אחר אלא אני, צווח המלך ואמר פלוגי פלוגי הכנס, חביב נפשי אהובי, התקינו היכלות לדבר איתו.	אקדים מלכא (ואגזים ליה) ואתא לגביה ואגזים ואמר ליה סגיר סגיר מנע רגלך מארחא דברי שארי תמן ואי לאו אומינא דחתיכין יעבדון גופך בני [שפחותי] ²²³⁴ (משפחותי) רחימא דמלכא קרי לדשא אמר מלכא מאן [הוא] אמרו רחימך פלניא אמר רחימא חביבא דנפשי לא יקרי ליה קלא אחרא אלא אנא צווח מלכא ²²³⁵ ואמר פלניא פלניא עול חביבא דנפשי רחימא דילי אתקיננו היכלין למללא עמיה:
כך בלעם הוא מצורע, רחוק מבני אדם, קרא לפתח המלך, שמע המלך ואמר, מצורע טמא לא יכנס ולא יטנף את היכלי, אני צריך ללכת להתרות בו שלא יקרב לשער בני, ולא יטמא אותו. ועל זה "ויבא אלהים אל בלעם", אמר לו מצורע מצורע לא תלך עמהם, "לא תאור את העם כי ברוך הוא", אל תקרב לבני הן לטוב הן לרע טמא אתה בכל. אבל במשה כתוב "ויקרא אל משה" קול המלך ולא על ידי שליח אחר מאהל מועד	כך בלעם איהו סגיר רחיקא מבני נשא קרא לתרעא דמלכא שמע מלכא אמר סגיר מסאבא לא ייעול ולא יטנף היכלא דילי אנא אצטריך ולמיזל לאגזמא ליה דלא יקרב לגבי תרעא דברי ולא יסאב ליה וע"ד ויבא אלהים אל בלעם וגו' אמר ליה סגיר סגיר (במדבר כב יב) לא תלך עמהם לא תאור את העם כי ברוך הוא לא תקרב לגבי דברי הן לטב הן לביש מסאב אנת בכלא אבל במשה כתיב (ויקרא א א) ויקרא אל

²²³⁴ החצונים בנים לשפחה החצונית ודאי מלאכי חבלה (אור יקר).

²²³⁵ והיינו ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד, לא בא אל השער כמו שבא אל בלעם
דכתיב ויבא אלהים שקם המלך לפתח השער כדי שלא יכנס המצורע אל ההיכל, דהיינו שלא
נסתלק בלעם בתוך מדרגות הקדושה חס ושלוש כדי שלא יכנס טמא בטהרה, אמנם נמשכה
השגחתו כל מדרגות הקדושה זו אחר זו עד הגיע פתח שער היכל לבנת הספיר שהוא שם טהריא"ל
המלאך הקדוש השומר הפתח, וכנגד אותו הפתח נוקבא דתהומא רבא ששם עליית החצונים, ולא
רצה הקב"ה שיכנס בלעם מטהריא"ל לפנים לכך ויבא אלהים עד מקום טהריאל שהוא השער ודבר
אל המצורע, וזה רצה באומרו ויבא אלהים, אבל מרע"ה היתה השכינה קורא אותו והוא נכנס
מטהריאל מהיכל להיכל עד היכל הרצון ששם נבואתו, ואין שכינה באה אליו אלא הוא עולה אל
האלהים כנודע, ודבר זה דרך משל אמר ר' אלעזר לכותי ונכתב ליודעים ח"ן (אור יקר).

מהיכל המלך, מהיכל המתוקן, מהיכל הנכבד, שעליונים ותחתונים תאבים אליו ולא יכולים להתקרב אליו.	משה קלא דמלכא ולא [ע"י] שליחא אחרא מאהל מועד²²³⁶ מהיכלא קדישא²²³⁷ מהיכלא מתקנא²²³⁸ מהיכלא יקירא דעלאין ותתאין²²³⁹ תאיבין לגביה ולא יכלין למקרב לגביה:
"ויאמר בלעם אל האלהים בלק בן צפור", והוא אמר "מלך מואב" מלך חשוב שלח אלי. "מלך מואב" ראו גאווה של אותו הרשע, (שאפילו לבלק לא החשיב כלום) שכתוב "מלך מואב" ולא אמר "למואב", מכלל [שהוא] אדם שלא ראוי למלך והרי נעשה מלך.	ויאמר בלעם אל האלהים בלק בן צפור (במדבר כב י) והוא אמר מלך מואב מלכא חשיבא שלח אלי מלך מואב חמו גאווה דההוא רשע (דאפי' ליה לבלק לא חשיב כלום) דכתיב מלך [מואב]²²⁴⁰ ולא אמר (מלך) למואב מכלל גברא דלא אתחזי למלכא והא אתעביד מלכא:
למואב ראשון מה כתוב בו, "והוא נלחם במלך מואב הראשון", מלך בן מלך, חשוב בן חשוב. אבל זה כתוב "מלך למואב", הפסוק מעיד "מלך למואב", והרי התעוררנו שהתכוון הוא לגאות לב גדולה, כל מלכי העולם שולחים אלי שליחיהם.	למואב קדמאה מה כתיב ביה (במדבר כא כו) והוא נלחם במלך מואב הראשון מלכא בר מלכא חשיבא בר חשיבא אבל דא מלך למואב כתיב קרא אסחיד מלך למואב והא אתערנא דאתכוון הוא לגאווה לבא רב כל מלכין דעלמא שלחין לגב[א]י שלוחיהון:
"ויאמר בלעם אל האלהים בלק בן צפור מלך מואב שלח אלי חמו גאווה דההוא רשע דאמר מלך מואב ולא אמר מלך למואב במלכא דמואב קדמאה מה כתיב ביה והוא נלחם במלך מואב הראשון מלכא בר מלכא חשיבא בר חשיבא אבל דא מלך למואב כתיב וקרא אסחיד עליה מלך למואב בעת ההיא גברא דלא אתחזי למלכא והא אתעביד מלכא והא אתערנא דמתכוון לגאווה דלכא רב דכל מלכין דעלמא שלח לגבאי שלוחיה וחשיבנא גביהו (וחשיבנא לגבייהו):	("ויאמר בלעם אל האלהים בלק בן צפור מלך מואב שלח אלי", ראו גאווה של אותו רשע, שאמר "מלך מואב" ולא אמר "מלך למואב". במלך מואב הראשון מה כתוב בו "והוא נלחם במלך מואב הראשון", מלך בן מלך, חשוב בן חשוב, אבל זה "מלך למואב" כתוב, והפסוק מעיד עליו "למואב בעת ההיא", גבר שלא ראוי למלך, והנה נעשה מלך, והרי התעוררנו שמתכוון לגאות לב גדולה, שכל מלכי העולם שולחים אלי שליחים נ"א וחשוב אני אליהם).
רבי פנחס היה הולך לראות את	רבי פנחס הוה [אזיל] (אתי) למחמי

²²³⁶ כי לדרך הנזכר רצה באומרו מאהל מועד לא שירדה שכינה למטה אלא עלה משה למעלה והיינו מאהל מועד ולא מהשער כמו שעשה לבלעם (אור יקר).

²²³⁷ נקט ג' פעמים היכלא נגד ג' כלים שיש למלכות חיצון אמצעי ופנימי (מ"מ).

²²³⁸ רוצה לומר מקום מיועד ומתוקן לדבר עמו דהיינו השכינה בהיותה מקושטת בשאר הספירות שהיא בית מועד לספירות כולם, וכן רצה באומרו מאהל מועד כפשוטו "מהיכלא קדישא" מה שאין כן לבלעם שהיה מדבר עמו במקום טמא בביתו ממש, אמנם למשה לא היה בא אל ביתו אלא משה בא אל אהל מועד "היכלא קדישא" והיה מדבר עמו במקום קדוש, עוד רצה באומרו מאהל מועד על מקום שאין כניסה שם לשום אחד מן הנבראים זולת אהרן פעם אחת בשנה ומשה אינו בבל יבא ודאי וזהו שאמר מאהל מועד דכתיב ביה ואל יבא בכל עת כש"כ שאר הנבראים (אור יקר).

²²³⁹ כלומר כל הנפרדים מפני שזה סוד היכל קדש הקדשים הנעלם שאין מי שיכנס בו אלא מיכאל הכהן הגדול לעת הצורך (אור יקר).

²²⁴⁰ ור"ל שאפילו בלק שלא היה חשוב שהרי הכתוב לא קראו אלא מלך למואב כי לא היה ראוי למלכות ובלעם אמר מלך מואב כדי להתייחר (מ"מ).

ברתיה אנתו דר' שמעון דהות במרעא והוו ואזלו עמיה חברייא והוא (ו)הוה רכיב בחמריה עד דהוה אזיל בארחא פגע בתרין ערבאי אמר לון בחקל דא אתער קלא מיומין דעלמא²²⁴¹:	בתו, אשתו של רבי שמעון שהיתה חולה, והיו הולכים אתו החברים, והוא רכב על חמורו. עד שהיה הולך בדרך, פגע בשני ערבים, אמר להם בשדה זה התעורר קול מימי העולם.
אמרו ליה מיומין דעלמא לית אנן ידעין מיומין דילן אנן ידעין דהא יומא חד הוו אינון לסטין מקפחי ארחין [דגוברין] (עברין) בההוא חקלא ופגעו באינון יודאי ואתו לקפחא לון ואשתמע [מרחיק] בהאי חקל קל דחמרא דא²²⁴² דנהק תרי זמני²²⁴³ ואתא שלהובא דאשא בההוא קלא ונ"א בההוא חקלא ואוקיד לון ואשתזיבו אינון יודאי א"ל ערבאי ערבאי במלה דא דקא אמרתון לי תשתזבון יומא דא מלסטין אחרנין דקא מחבן לכו [בארחא]:	אמרו לו מימי העולם אין אנו יודעים, מימינו אנו יודעים, שהרי יום אחד היו אותם לסטים מקפחים דרכים של אנשים באותו שדה, ופגעו באותם יהודים ובאו לקפחם, ונשמע מרחוק בשדה הזה קול החמור הזה שנער פעמיים, ובאה שלהבת אש באותו קול (באותו שדה) ושרף אותם, ונצלו אותם יהודים. אמר להם ערבים בדבר זה שאמרתם לי, תנצלו יום זה מלסטים אחרים שמחכים לכם בדרך.
בכה ר' פנחס אמר מאריה דעלמא רחשא דניסא [דא] עבדת בניני ואשתזבון אינון יודאי ולא ידענא פתח ואמר (תהלים קלו ד) לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו כמה טיבו עבד קב"ה עם בני נשא וכמה נסין ארחיש לון בכל יומא ולא ידע אלא איהו בלחודוי:	בכה רבי פנחס ואמר רבונו של עולם, התרחשות נס זה עשית בגללי ונצלו אותם יהודים ולא ידעתי. פתח ואמר "לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו", כמה טובות עשה הקדוש ברוך הוא עם בני האדם, וכמה נסים מרחיש להם בכל יום ולא יודע רק הוא בלבדו.
ב"נ קם בצפרא ויהוי אתי לקטלא ליה וב"נ (ו)שוי רגליה על ורישיה (רישא דחויא דאתי לקטלא ליה ובר נש רגליה על רישיה) וקטיל ליה ולא ידע ביה בר קודשא בריך הוא בלחודוי²²⁴⁴ הוי לעושה נפלאות גדולות לבדו ב"נ אזיל בארחא ולסטין מחכאן ליה למקטליה אתא אחרא [ואתייהב] (דאתיהיב) כופרא תחותיה והוא אשתזיב ולא²²⁴⁵ ידע טיבו דעבד ליה קב"ה ונסא	אדם קם בבוקר ונחש בא להרגו, והאדם שם רגלו על ראשו והורגו ולא ידע בזה, פרט לקדוש ברוך הוא בלבדו, הוי "לעושה נפלאות גדולות לבדו". אדם הולך בדרך ולסטים מחכים להרגו, בא אחר ונתן כופר תחתיו והוא ניצל, לא ידע הטוב שעשה לו הקדוש ברוך הוא, והנס שהרחיש לו רק הוא בלבדו, הוי "לעושה נפלאות גדולות לבדו", לבדו עשה ויודע, ואחר לא יודע.

²²⁴¹ הוא רצה לומר שום זמן בזמנם היום או אתמול או תמול שלשום, והם חשבו ששאל על ימי עולם ושנים קדמוניות והשיבו כמר שהשיבו (אור יקר), פי' לא על היום הזה בלבד אני שואל אתכם אלא על הימים שקודם יום זה נמי וערבאי לא הבינו כך ולכן אמרו לו מיומין דעלמא לית אנן ידעין (מ"מ).

²²⁴² שמא בקול עצמו הכירו או שמא שכור לאחר היה ולא ידע ר' פנחס בנס (אור יקר).
²²⁴³ ענין זה יונעם עם מ"ש בח"ב דספר הגלגולים, דרבי פנחס בן יאיר היה ניצוץ של אברהם אבינו ע"ה ושישמעאל נתגלגל בחמורו להתקן, ולפי שהיה גזלן לכן שבוהו גזלנים והיה שלשה ימים בלי אכילה, עכ"ל שם. ומזל"ן שכאן נתקן תיקון בפועל במה שהציל היהודים מן הלסטים, ולפי שרבי פנחס בן יאיר ניצוץ מאברהם לכן שמח בזה והודה לאל עליון שעשה כן בעדו (רמ"ז).

²²⁴⁴ שאחר כך בא חתול ואוכל הנחש ואין מכיר בנס כלל (אור יקר).
²²⁴⁵ לא (דפ"ו).

דארהיש ליה בר איהו בלחודוי [הוי] לעושה נפלאות גדולות לבדו לבדו עבד²²⁴⁶ [וידע] ואחרא לא ידע:	
אמר לחברייא חברייא	אמר לחברים, חברים
ר/א	
מה דשאלנא להני ערבאי [דמשתכחי] (דמשתדלי) תדיר בחקלי אי קלא דחברייא דאינון (ד)משתדלי באורייתא שמעו דהא ר' שמעון ור' אלעזר בריה ושאר חברייא אזלין לקמן ולא ידעין מנן ושאלנא [להני] ערבאי עליהו דידענא דקליה דר"ש ירגיו חקלין וטורין ואינון גלו לי מה דלא ידענא:	מה ששאלתי לערבים האלה שנמצאים תמיד בפרדסים, אם קול החברים שהם עוסקים בתורה שמעו, שהרי רבי שמעון ורבי אלעזר בנו ושאר החברים הלכו לפנינו ולא ידעו מהם, ושאלתי לערבים הללו עליהם, שידעתי שקולו של רבי שמעון ירגיז פרדסים והרים, והם גלו לי מה שלא ידעתי.
עד דהוו אזלין אינון ערבאי אהדרו לגביה אמרו ליה סבא [סבא] אנת שאלתא לן מן יומין דעלמא ולא שאלתא על יומא דא דחמינא תוהא על תוהא חמינא חמשה בני נשא יתבין וחד סבא בהדיהו וחמינא עופי מתכנפי וקא פרשין גרפין על רישיהו אלין אזלין ואלין תבין וטולא לא אתעבר מעל רישיהו וההוא סבא ארים קליה עליהו ואינון שמעין:	עד שהיו הולכים, אותם ערבים חזרו אליו אמרו לו, זקן זקן אתה שאלתנו מימי העולם ולא שאלת על יום זה, שראינו תמיהה על תמיהה. ראינו חמשה בני אדם יושבים וזקן אחד יחד איתם, וראינו עופות מתכנסים ופורשים כנפים על ראשיהם, אלו הולכים ואלו שבים, והצל לא עבר מעל ראשיהם, ואותו זקן הרים קולו עליהם והם שומעים.
אמר על דא שאלנא ערבאי תהכון וארחא דא תהא מתקנא קמייכו בכל מה דתבעון תרין מלין אמרתון [לי] דחדינא בהו אזלו אמרו ליה²²⁴⁷ חברייא ההוא אתר	אמר על זה שאלתי, ערבים ערבים תלכו ודרך זו תהא תקינה לפניכם בכל מה שתמצאו. שני דברים אמרתם לי ששמחתי בהם. הלכו. אמרו לו החברים, אותו מקום שרבי שמעון

²²⁴⁶ פי' דאי קרא כפשטיה מאי קמ"ל פשיטא שאין מי שעושה נפלאות אלא הקב"ה לבדו אלא
בא להשמיענו שאפילו בעל הנס אינו מכיר את ניסו (מ"מ).
²²⁴⁷ לו (דפ"ו).

דר"ש שארי ביה היך אנן ידעין אמר לון שבוקו למארי פסיען דבעיר²²⁴⁸ דהוא ידריך פסיעו לתמן לא הוי טעין חמריה וחמרי²²⁴⁹ סאמי מארהא תרין מלין ואזלין²²⁵⁰ לתמן:	שרוי בו, איך אנו יודעים. אמר להם תשאירו לבעל פסיעות הבהמות שהוא ידריך פסיעותיו לשם, לא היה טוען חמורו, וחמורו סטה מהדרך שני מלין והלך לשם.
שארי נהיק תלת זמנין נחת ר' פנחס אמר לחברייא נתנת[קן לקבלא סבר אפי יומין דהשתא יפקון לגבן אנפי רברבי²²⁵¹ ואנפי זוטרי²²⁵² שמע ר"ש נהיקו דחמרא אמר לחברייא ניקום דהא קלא (דחורוא²²⁵³) דחמרא²²⁵⁴ דסבא חסידא אתער לגבן קם ר' שמעון וקמו חברייא:	התחיל לנעור שלש פעמים, ירד רבי פנחס ואמר לחברים נתכונן לקבל סבר פני הימים, שעכשיו יצאו אלינו פנים גדולות ופנים קטנות. שמע רבי שמעון נערת החמור. אמר לחברים נקום, שהרי קול (שמחת) החמור של הזקן החסיד התעורר אלינו, קם רבי שמעון וקמו החברים.
פתח ר' שמעון ואמר (תהלים צח א) מזמור שירו ליי' שיר חדש כי נפלאות עשה וגו' מזמור זקוף טעמא²²⁵⁵ לעילא (שירה יתמא קרינן להאי) ואמאי אלא רשים טעמא רבא דהא אתי (מתעטרא) ההוא מזמור ומתעטרא בעטרא עלאה לעילא על רישיה ואתי זקיף:	פתח רבי שמעון ואמר "מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה וגו'". "מזמור" זקוף טעם למעלה, (שיר יתום קראנו לזה) למה, אלא רשום טעם גדול, שהרי בא אותו מזמור מתעטר בעטרת עליונה למעלה על ראשו, ובא זקוף.

²²⁴⁸ עת דודים הוא לבאר ענין חמורו של ר' פנחס, רבים חשבו לפרש הענין על דרך הגלגול שהיה נפש מגולגלת באותו חמור, ולא אחשוב יהיה ענין זה אמת שאם הדבר כן יספיק שיהיה לחמור דעת כבן אדם ולא שיוסף דעת כמלאך, כי אין הנשמה מאירה בגוף החמור יותר ממה שמאירה בגוף האדם, ואמנם הנראה לי הוא במה שמפרש הרשב"י ע"ה לקמן כי כל בעל חיים יש להם שד וכח עליון השופע על כללות המין, כמו שיש מלאך לצומח אפילו עשב קטן כדפירשו רז"ל בפסוק אם תשים משטרו בארץ, וכל שכן החי שיש לו מלאך ממונה על החי ההוא, והחי הטמא כחמור יש לו כח טמא, והצדיק המכניע יצרו בלי ספק מכניע החצונים והם עובדים לו, ולפיכך ר'. פנחס מרוב קדושתו וחסידותו כל כח החיצון נתון תחתיו ועובדים אותו, והיינו "מארי פסיען דחמרי" דאיהו קאמר, ועל דרך זה יודעים אפילו עתידות כי כל כח חצוני משועבד לקדושה נתון בו, ואם תאמר אם כן למה לא אכל בלתי מעושר אם היה כח חצוני, יש לומר כי מצד הצדיק מכניס החצוני בטירה ומטהר אותו ומזקיקו לשמור התורה (אור יקר). הקשה מורינו ז"ל הול"ל שבוקו לבעירא דילי ותנו היאך ר' פנחס שהיתה בו ניצוץ נשמת אברהם אע"ה שלכך נק' סבא חסידא כמ"ש הרב ז"ל לא היה יודע היכן הוא רשב"י, והחמור שהיתה בו נשמת ישמעאל כמ"ש הרב ידע. ותירץ שיובן במ"ש הרב ז"ל שרמ"ח איברים יש בנשמה ושס"ה גידים והם מתלבשים ברמ"ח איברים ושס"ה גידים של הגוף אבר בתוך אבר ולכך ניצוץ נשמת אע"ה שהיה ברפ"י גבר עליה החומר של הגוף ולא היתה מאירה כמו בתחלה אבל נשמת ישמעאל שבחמור היתה כמאן דמנח בכדא לפי שאין בחמור איברים וגידים המיוחדים לנשמה ולכן לא גבר עליה החומר והיתה מאירה כבתחילה וכדי להודיענו שהחמור לא היתה בו הבנה אלא מצד נשמת ישמעאל שבו לכך אמר שבוקו למארי פסיען וכו' שהוא ישמעאל המלבוש בה עכ"ל (מ"מ).

²²⁴⁹ וחמריה (דפ"ו).

²²⁵⁰ ואזל (דפ"ו).

²²⁵¹ פי' רשב"י א"נ השכינה (מ"מ).

²²⁵² ר"א והחברים א"נ רשב"י והחברים (מ"מ).

²²⁵³ דחדוה (דפ"ו).

²²⁵⁴ דחמרי (דפ"מ).

²²⁵⁵ אזלא שמורה על מלת מזמור לבדו, והוא שירה יתמא שלא נזכר שם האומר כגון מזמור לאסף מזמור לדוד, ולהורות על שבח המזמור זקיף טעמא לעילא להורות על המעלה הרמה, כי מזמור היא השכינה ובהיות טעם זה על ראשו מורה עלי השכינה שהיא מתעטרת כענין ובני ישראל יוצאים ביד רמה שהיא השכינה המסתלקת ועולה אל בית בעלה (אור יקר).

מִי אֵמַר שִׁירָה זֹ, אוֹתָן פְּרוֹת בְּאוֹתָן גְּעִיּוֹת שֶׁהָיוּ גּוֹעֹת. "שִׁירוֹ לֵה" שִׁיר חֲדָשׁ לְמִי הָיוּ אוֹמְרוֹת "שִׁירוֹ", לְכֻמָּה מְרַכְבוֹת, לְכֻמָּה מְמוֹנִים, לְכֻמָּה דְּרָגוֹת שֶׁהָיוּ בָּאִים שָׁם, וַיֵּצְאוּ לְקַבֵּל אֶת הָאָרוֹן (סֵתֶם) וְלֵהֶם הָיוּ אוֹמְרוֹת. "שִׁירוֹ לֵה" שִׁיר חֲדָשׁ, זָכַר.	מִי אֵמַר שִׁירָה זֹ, אוֹתָן פְּרוֹת בְּאוֹתָן גְּעִיּוֹת שֶׁהָיוּ גּוֹעֹת. "שִׁירוֹ לֵה" שִׁיר חֲדָשׁ לְמִי הָיוּ אוֹמְרוֹת "שִׁירוֹ", לְכֻמָּה מְרַכְבוֹת, לְכֻמָּה מְמוֹנִים, לְכֻמָּה דְּרָגוֹת שֶׁהָיוּ בָּאִים שָׁם, וַיֵּצְאוּ לְקַבֵּל אֶת הָאָרוֹן (סֵתֶם) וְלֵהֶם הָיוּ אוֹמְרוֹת. "שִׁירוֹ לֵה" שִׁיר חֲדָשׁ, זָכַר.
מִי אֵמַר שִׁירָה זֹ, אוֹתָן פְּרוֹת בְּאוֹתָן גְּעִיּוֹת שֶׁהָיוּ גּוֹעֹת. "שִׁירוֹ לֵה" שִׁיר חֲדָשׁ לְמִי הָיוּ אוֹמְרוֹת "שִׁירוֹ", לְכֻמָּה מְרַכְבוֹת, לְכֻמָּה מְמוֹנִים, לְכֻמָּה דְּרָגוֹת שֶׁהָיוּ בָּאִים שָׁם, וַיֵּצְאוּ לְקַבֵּל אֶת הָאָרוֹן (סֵתֶם) וְלֵהֶם הָיוּ אוֹמְרוֹת. "שִׁירוֹ לֵה" שִׁיר חֲדָשׁ, זָכַר.	לְמָה כָּאֵן שִׁיר, וּמִשָּׁה אֵמַר שִׁירָה, נִקְבָּה, אֵלֹא שֶׁם בְּמִשָּׁה, אָרוֹן אֶחָד (לְחוּד), זֹאת יֵצֵא מֵהַגְלוֹת, הִיא וְאוֹכְלוֹסִיָּה וְלֹא יוֹתֵר, וְלִכֵּן "אֵת הַשִּׁירָה הַזֹּאת", נִקְבָּה, אֲבָל כָּאֵן אָרוֹן, וְמָה שֶׁהִיא גִּנּוּז בְּתוֹכָהּ יֵצֵא, וּמִשּׁוֹם אוֹתוֹ שֶׁהִיא גִּנּוּז בְּתוֹכָהּ נֹאמַר "שִׁיר חֲדָשׁ" זָכַר.
כִּי נִפְלְאוֹת עָשָׂה (ב) מָה דַּעֲבַד בְּפִלְשִׁתִּים וְמָה דַּעֲבַד בְּטַעֲוֹתָהוֹן (תְּהִלִּים צ"ח א) הוֹשִׁיעָה לוֹ יִמִּינוֹ לְמֹאֲנִי לַעֲצֻמוֹ מֵאֵן עֲצֻמוֹ הֵהוּא מְזֻמּוֹר עֲצֻמוֹ וְרוּחָא (דְּרוּחָא) עֲלֵהּ 2262 קְדִישָׁא דְגִנִּי 2263 בֵּיה יִמִּינוֹ 2264 הֵהוּא דִּירִית סְבָא וְוֹדָא יִמִּינוֹ אֶתְקִיף בֵּהוּא מְזֻמּוֹר 2265 וְלֹא שְׂבִיק לֵיה בִּידָא דְאַחֲרָא:	"כִּי נִפְלְאוֹת עָשָׂה" מָה שֶׁעָשָׂה לְפִלְשִׁתִּים, וְמָה שֶׁעָשָׂה לַעֲבֻדָּה זֶרָה שְׁלֵהֶם, "הוֹשִׁיעָה לוֹ יִמִּינוֹ". לְמִי, לַעֲצֻמוֹ. מִי זֶה עֲצֻמוֹ. אוֹתוֹ מְזֻמּוֹר עֲצֻמוֹ, וְרוּחַ עֲלִיוֹנָה קְדוּשָׁה גִּנּוּזָה בּוֹ "יִמִּינוֹ", אוֹתוֹ שִׁירֵשׁ הַזֶּקֶן, וְזוֹ "יִמִּינוֹ" שֶׁהַחֲזִיק בְּאוֹתוֹ מְזֻמּוֹר, וְלֹא הִשְׁאִירוֹ בִּיד אַחֵר.
הֵכָא אֵית לְגִלְיָה מְלָה חֲדָא כֹּל זְמַנָּא דֵּהֵהוּא יִמִּינָא הוּא לְאַרְחֵשָׁא נִיסָא (יִמִּין הוּא לְמִרְחֵישׁ נִיסָא) הוּא אֶתְקִיף בֵּהֵאִי מְזֻמּוֹר וְשׁוֹיָן (דְּשׁוֹי) לֵיה לְקַמִּיָּה 2266 לְאַתְקַפָּא בֵּיה וְכַאֲבָא (לְאַבָּא) דְּאַתְקִיף יִמִּינָהּ בְּחֻדּוֹ דְּבִרְיָה לְקַמִּיָּה 2267 וְאֵמַר מֵאֵן הוּא דִּיקְרַב	כָּאֵן יֵשׁ לְגִלוֹת דְּבַר אֶחָד, כֹּל פַּעַם שְׁאוֹתוֹ יִמִּין הִיא גּוֹרֵם לְהִתְרַחֲשׁוֹת נֹס, הִיא מְחַזֵּק בְּמְזֻמּוֹר זֶה, וְשֶׁם אוֹתוֹ לְפָנָיו לְהַחֲזִיק בּוֹ, כְּאֲבָא שֶׁמְחַזֵּק יִמִּינוֹ בְּחֻזָּה בְּנֵו לְפָנָיו, וְאֹמֵר מִי הוּא שִׁיקְרָב לְבָנִי, כִּיּוֹן שֶׁסֵּרַח לְגַבִּי אֲבִיו, שֶׁם אֲבִיו יָדִיו עַל כְּתָפָיו לְאַחֲרוֹר וְזָרְקוּ

2256 כְּדִכְתִּיב וַיִּשְׁרַנָּה הַפְּרוֹת בְּהַעֲלוֹתָם הָאָרוֹן מִשְׁדֵּה פִלְשִׁתִּים (אור יקר).
2257 מֵאֵרֶץ יִשְׂרָאֵל לְנוֹכַח הָאָרוֹן בְּשׁוּבוֹ, וְאִם תֹּאמַר לְמָה לֹא גָלוּ אֵלּוּ בְּגִלוֹת הָאָרוֹן, יֵשׁ לוֹמַר שְׂאֵלוֹ מִלֵּאכִי שְׁלוֹם מִלֵּאכִים דְּדַכּוּרָא וְאַשְׁתָּארוֹ, וְעַתָּה בְּבֵא הָאָרוֹן שֶׁמְחֹו לְקִרְאָתוֹ כְּחֹתֵן לְקִרְאָת כֹּלָה, כִּי כְמוֹ שִׁישׁ תְּפֹאֶרֶת זָכַר מַלְכוּת נִקְבָּה כֵּן יֵשׁ שְׁשִׁים רִיבּוּא מִלֵּאכִים זְכָרִים נִקְרָאִים מִלֵּאכִי שְׁלוֹם, וְיֵשׁ שְׁשִׁים רִיבּוּא מִלֵּאכִים נִקְבוֹת שֶׁהֶם מִלֵּאכִין דְּשִׁכִּינְתָא, וְהִשְׁתָּא "נִפְקוּ לְקַבֵּל וְכֹ" (אור יקר).
2258 מַלְכוּת (ר"ח"ו).
2259 שְׂכִינָה בְּלִי שִׁתּוּף הַתְּפֹאֶרֶת לְכַךְ הַשִּׁירָה נִקְבָּה, אֲמַנֵּם עַתָּה שֶׁהָיוּ הַלּוּחוֹת בְּאָרוֹן שֶׁהוּא תוֹרָה שֶׁבְּכַתֵּב גַּם כֵּן הַתְּפֹאֶרֶת בְּסוּד בְּחִינָתוֹ בְּתוֹךְ הַמַּלְכוּת גִּלְיָה, וְלִכְךָ שִׁיר זָכַר כִּנְגֵד מָה שֶׁבְּתוֹךְ הָאָרוֹן (אור יקר).
2260 מַלְכוּת וְהַלּוּחוֹת שֶׁהֶם כִּנְגֵד ת"ת (ר"ח"ו).
2261 שְׂכִינָה (אור יקר).
2262 הַתְּפֹשְׁטוֹת הַתְּפֹאֶרֶת (אור יקר). פִּי מַלְכוּת הִיא עֵצֶם הַזֵּ"א הַנֶּקֶד רֹחַ וְז"ש דְּגִנִּי בֵּיה שֶׁהִז"א גִּנּוּז בְּמַלְכוּת כְּמוֹ הָרוּחַ שֶׁמְלָבוֹשׁ בְּגוֹף כֵּךְ הַזֵּ"א מְלָבוֹשׁ תּוֹךְ הַמַּלְכוּת וְהִיא עֵצֶם שְׁלֹו ר"ל גּוֹף שְׁלֹו (מ"מ).
2263 גִּנִּיז (דפ"ו).
2264 חֲסֵד לְאַבְרָהָם (אור יקר).
2265 בְּסוּד מְעֻרְבִית דְּרוּמִית (אור יקר).
2266 חֲסֵד בְּרַחֲמִים (אור יקר).
2267 פִּי שִׁיד יִמִּין שֶׁל הָאֵב אוֹחֲזָת בְּחֻזָּה שֶׁל הֶבֶן וּמִדְּבָקוֹ עִם צֵד פָּנִים שְׁלֹו אֲבָל כֶּשֶׁחֲטָא נִתֵּן יָד יִמִּינוֹ עַל אַחֲרוֹי הֶבֶן וְדַחְפוֹ לִיד הָאוֹיְבִים (מ"מ).

לגבי ברי(ה) כיון דסרח לגבי אבוי שוי (ידי) אבוי וידיו על כתפוי לאחורא²²⁶⁸ ושדייה בידא דשנאוי כביכול בקדמיתא כתיב (שמות טו ו) ימינך יי' נאדרי בכח בכח ומאן ההוא דאשתמודעא²²⁶⁹ בערביא קורין לחדוי דבר נש כח ההוא ימינא נאדרי ואתקיף בכח [מאן הוא דיקרב] (הוא יקריב) לגבי ברי:	בידי שונאיו. כביכול בהתחלה כתוב "ימינך ה' נאדרי בכח", בכח מי, אותו הנודע בערבית קוראים לחזה אדם, כח אותו ימין, נאדרי ונתחזק בכח, מי הוא שיקרב לבני.
לבתר מה כתיב (איכה ב ג) השיב אחור²²⁷⁰ ימינו מפני אויב שוי ימיניה על כתפיה ורחי ליה בידא דשנאוי בקדמיתא ימיניה לקמיה בחדוי ולאתקפא ביה ולבתר לאחורא על כתפוי לדחייא ליה וזהבא הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו תרין דרועין ולאתקפא ביה אי אינון פרות דלא אנתרגילו בנסין אלא ההיא שעתא בגועא דלהון אמרו שירתא דא נהיקו דחמרא דסבא חסידא דרגיל בנסין עאכ"ו דאמר שירה:	אחר כך מה כתוב "השיב אחור ימינו מפני אויב", שם ימינו על כתפו ודחה אותו לידי שונאיו, בהתחלה ימינו לפניו בחזה להתחזק בו, ואחר כך לאחוריו על כתפיו לדחות אותו, וכאן "הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו", שתי זרועות להתחזק בו. אם אותן פרות שלא התרגלו בנסים אלא אותה שעה, בגעיה שלהן אמרו, שירה זו נעירת חמור, הזקן החסיד שרגיל בנסים, על אחת כמה וכמה שאמר שירה.
חברייא אי תימרין דחמרא לא הוה ארחיה בכך מיומא דאברי עלמא פוקו וחמו אתון דבלעם חייבא ודנצחת לרבונה (נצחת לרבניה) בכלא חמריה דרבי	חברים אם תאמרו שאין דרכו של החמור בכך מיום שנברא העולם, צאו וראו אתון בלעם הרשע שנצחה את בעליה בכל. חמורו של רבי
רא/ב	
פנחס בן יאיר עאכ"ו ותו אתון דבלעם כד מלילת מלאכא [עלאה] (מלעילא) הוה עלה מלעילא:	פנחס בן יאיר על אחת כמה וכמה. ועוד אתון בלעם כשדברה מלאך עליון היה עליה מלמעלה.
השתא אית לגלאה [חברייא שמעו] פי האתון דאברי ע"ש בין השמשות סלקא בדעתיכו דפומא הוה פתיחא [מההוא] (בההוא) זמנא או תנאי דאתני קב"ה מההוא זמנא לאו הכי ורוא הכא דאתמסר לחכימי דלא משגחן למפשו דליבא פי האתון דרגא דאתני ההוא עלאה דסטר נוקבינה) ההוא הוה דשריא על ההוא אתון ומליל עלה וכד ברא קב"ה להאי דרגא דאקרי פי האתון סתם ליה בגו והאתון	כעת יש לגלות, חברים שמעו פי האתון שנברא בערב שבת בין השמשות, העולה בדעתכם שהפה היה פתוח מאותו זמן, או שתנאי התנה הקדוש ברוך הוא מאותו זמן. לא כך, וסוד כאן שנמסר לחכמים שלא משגיחים על טפשות הלב, פי האתון דרגת האתונות, אותו עליון של צד נקבות, אותו שהיה שרוי על אותה אתון, ומדבר מעליה, וכשברא הקדוש ברוך הוא לדרגה זו, שנקראת פי

²²⁶⁸ חסד משפיע דין כי הרחמים פנים והדין אחוריים (אור יקר).

²²⁶⁹ דקשיא ליה שאם הדבר כפשוטו הוה ליה למימר בכח שבא בבית והיה פשוטו חזק בכח, אמנם עתה שבא אות ב' בפתח הוה ליה כאלו אמר נאדרי בכח (אור יקר).

²²⁷⁰ תרין דרועין חסד ימינו וזרוע גבורה, כי הימין היה מסכים עם השמאל להגלות והשמאל מסכים עם הימין לישועה, ולהורות הסכמת הימין אל הגלות הביא פסוק "השיב אחור", ופירש שאין הכוונה השיב אחור והסתיר פנים ולא עזר והשמאל השפיע דין וגרם הגלות, שאם כן היה ראוי שתהיה שמאל לבד דוחה וגולה וימין מקרבת וגואלת ואינו שהכתוב אמר ימינו וזרוע שהם שתי זרועות, לכך פירש "השיב אחור" דהיינו שהניח הימין באחורי השכינה (אור יקר).

האתון, סתם אותה בתוך (האתון) נקב תהום רבה, וסתם עליה עד אותו זמן.	נוקבא דתהומא רבא ואסתים עליה עד ההוא זמנא:
כשהגיע אותו זמן, פתח אותו נקב ויצא ושרה עליה ודברה. כדוגמא זה, "ותפתח הארץ את פיה" "את" לרבות דומה, שהוא פי הארץ, "את פי האתון" לרבות קמריא"ל שנקרא פי האתון. פי הבאר, כדוגמא זה, מה זה פי הבאר, אותה דרגה שהיתה ממונה עליה למטה, והיא תחת פי ה', ומיהו יהודיא"ל שמו, שלשת הפיות הללו נבראו ערב שבת בין השמשות, בשעה שקידש היום עולה פי הממונה על כל יתר הפיות, ומיהו אותו יום שהתעלה, והתקדש בכל אותו שנקרא פי ה', ערב שבת בין השמשות נבראו שאר הפיות, התקדש היום עלה הפה ששולט על הכל פי ה'.	כד מטא ההוא זמנא פתח ההוא נוקבא ונפק ושרא עליה²²⁷¹ ומלילת כגוונא דא (במדבר טז לב) ותפתח הארץ את פיה את לאסגאה דומ"ה דאיהו פי הארץ את פי האתון לאסגאה קמ(א)ריא"ל דאקרי פי האתון פי הבאר כגוונא דא מאן פי הבאר ההוא דרגא דהוה ממנא עליה לתתא ואיהו תחות פי יי' ומאן איהו ויהודיא"ל שמה תלת פומין [אלין] אתבריאן ע"ש בין השמשות בשעתא דקדש יומא סלקא פ²²⁷² דממנא על כל שאר פומין ומאן איהו ההוא יומא דאסתלק ואתקדש בכלא ההוא דאקרי (ויקרא כד יב) פי יי'²²⁷³ ע"ש בין השמשות אברון שאר פומין אתקדש יומא סליק פומא דשליט על כלא פי יי':
בין כך ראו את רבי פנחס שהיה בא, הגיעו אליו. בא רבי פנחס ונשק את רבי שמעון, אמר "נשקתי את פי ה' התבשם בבשמים של גנתו", שמחו כאחד וישבו. כיון שישבו, פרחו כל אותם עופות שהיו עושים צל, והתפזרו החזיר ראשו רבי שמעון והרים להם קול, ואמר עופות השמים אינכם משגיחים בכבוד רבונכם שעומד כאן, עמדו ולא לקחו ממקומם ולא קרבו אליו.	אדהכי חמו לר' פנחס דהוה אתי ממו לגביה אתא ר' פנחס ונשקיה לר"ש אמר נשקנא פי יי' דאתבסם²²⁷⁴ בבוסמין דגנתא דיליה חדו כחדא ויתבו כיון דיתבו פרחו כל אינון עופין דהוו עבדי טולא ואתבררו אהדר רישיה ר"ש ורמא לון קלין ואמר עופי שמיא לית אתון משגיחין ביקרא דמאריכון [דקאים] (דקיימי) הכא קיימו ולא נטלו מדוכתייהו²²⁷⁵ ולא קריבו לגבייהו²²⁷⁶:
אמר רבי פנחס אמר להם שילכו לדרכם, שהרי לא נתנו להם רשות לחזור. אמר רבי שמעון, ידעתי שהקדוש ברוך הוא רוצה שיתרחש לנו נס, עופות עופות לכו לדרככם, ואמרו לאותו הממונה עליכם, שהרי בהתחלה היה ברשותו, וכעת זה לא קיים ברשותו. אבל העלינו אותו ליום הסלע, כשעולה ענן בין שני חזקים ולא מתחברים התפזרו אותם עופות	א"ר פנחס אימא לון דיהכון לארחייהו [דהא לא יהבין לון רשו לאהדרא אר"ש ידענא דקב"ה בעי למרחש לן ניסא עופין ועופין זילו לארחיכו ו] אמרו לההוא דממנא עליכו דהא בקדמיתא הוה ברשותיה²²⁷⁷ והשתא לאו ברשותיה קיימא אבל סליקנא ליה ליומא דטנרא כד סליק עיבא בין (שי)ני תקיפין ולא [מתחברין מתבררין] (מתחברין²²⁷⁸ אתבררו) אינון עופי ואזלו:

²²⁷¹ עלה (דפ"ו).

²²⁷² פה (דפ"ו).

²²⁷³ פי' מלכות (מ"מ).

²²⁷⁴ אתבסם (דפ"ו).

²²⁷⁵ מפני כבוד רשב"י (מ"מ).

²²⁷⁶ מפני כבוד ר"פ ע"ה (מ"מ).

²²⁷⁷ פי' שתחלה לא נתן הקב"ה רשות להגין עלינו מן השמש הוה ברשותיה אבל עתה שא"ל הקב"ה שיגין עלינו מן השמש לא ברשותיה הוא ולכך אנו מסלקים אותו להגין עלינו ביום אחר (מ"מ).

²²⁷⁸ מתחבראן

והלכו. בין כך הרי שלשה אילנות מתפשטים בענפים לשלשה צדדים עליהם, ומעיין מים נובעים לפניהם. שמחו כל החברים ושמחו רבי פנחס ורבי שמעון. אמר רבי פנחס טורח גדול היה לאותם עופות בתחלה, וטורח בעלי חיים לא צריכים, שהרי כתוב "ורחמיו על כל מעשיו".	אדהכי הא תלת אילנין מתפשטין בענפין לתלת סטרין עליהו ומעיינא (מעניא) דמיא נבעין קמיייהו חדו כלהו חברייא וחדו ר' פנחס ור"ש אמר ר' פנחס טורח סגי הוה לאינן עופי בקדמיתא וטורח בעלי חיים לא בעינן דהא (תהלים קמה ט) ורחמיו על כל מעשיו כתיב:
אמר רבי שמעון, אני לא הטרחתי אותם, אבל אם הקדוש ברוך הוא חס עלינו, איננו יכולים לדחות את המתנות שלו. ישבו תחת אותו האילן ושתו מהמים ונהנו שם.	אמר ר"ש אנא לא אטרחנא לון אבל אי קב"ה חס עלן לית אנן יכלין לדחייא מתנן דיליה יתבו תחות ההוא אילנא ושתו מן מייא ואתהנו²²⁷⁹ תמן:
פתח רבי פנחס ואמר "מעיין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון מעין גנים²²⁸⁰ וכי לית מעיין אלא ההוא מן גנים²²⁸¹ והא כמה מעיינין טבין ויקירין אית בעלמא אלא לית כל הנאות שוין אית מעיין דנפיק במדברא באתר יבישא הנאה אית למאן דיתיב ושתי אבל מעיין גנים כמה איהו טב ויקירא ההוא מעיין עביד טיבו לעשבין ואיבין מאן דקריב עליה אתהני בכלא [אתהני במיא אתהני בעשבין אתהני באיבין]:	פתח רבי פנחס ואמר "מעיין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון". "מעיין גנים", וכי אין מעיין אלא אותו מן גנים, והרי כמה מעיינות טובים ונכבדים יש בעולם, אלא אין כל ההנאות שוות. יש מעיין שיוצא במדבר במקום יבש, הנאה יש למי שיושב ושותה, אבל מעיין גנים, כמה טוב הוא ונכבד אותו מעיין, עושה טוב לעשבים ולפירות, מי שמתקרב אליו נהנה בכל, נהנה במים, נהנה בעשבים, נהנה בפירות.
אותו מעיין מתעטר בכל, כמה שושנים, כמה עשבי ריח סביבו, כמה נאה אותו מעיין משאר המעיינות באר מים חיים. וכך בארנו הכל	[ההוא מעיין מתעטרא בכלא] כמה וורדין כמה עשבין דריחא סחרניה כמה יאות ההוא מעיין [משאר] (ושאר) מעיינין באר מים חיים הכי²²⁸² אוקימנא כלא

²²⁷⁹ ואתחנו (דפ"ו).

²²⁸⁰ איתא בסה"כ בענין ר"ח קצת פירוש למאמר זה. ואקדים תמיצתן בקיצור. דע שבחי' א' ממלכות יורדות לבי"ע להעשות נשמה אליהם. וברדתה אימא אוזיפת לה מנהא להעשות פרצוף שלם. ובחי' זו היא סוד ד' של ה' אחרונה. כי ה' זו נעשית ד"ו והד' יורדת למטה והו' נשארת למעלה. ואח"כ יורד ומזדווג עם הד'. ומז"לן שה"ס יסוד ומלכות שבמלכות ובסוד ההוא רוחא דשבק בה בעלה. כי יוכל להתהפך לזכר וב' בחי' אלו הם לפי דעתי סוד אותיות תם מאט"ב בח שכתב הר"ח שלא פי' בו הרב זל"ה כלום. אלא שאמר שהם למטה בסוד המלכות. ונראה שה"ס זה דהיינו בסוד היות יסוד ומ' שבמ' למטה והיינו ד"ו והיינו תם. שהד' נעשית ת' בהעשותה פרצוף והוא היא ס' סתומה העולה ת"ר. והנה אם נחלק ט' אותיות שם ב"ן במדות המל' יהיו יו"ד ה"ה ו' ה' בחב"ד גג"ת נ"ה שלה ותשאר ה' אחרונה ליסוד ומ' יסוד ו' מלכות ד'. ולמעלה הוא ו' תוך ד שהוא ה' אך ברדתם אז נחלקים לד' וו'. והנה בהיותה למטה אז הם בסוד זכר ונקבה אכן (באחרית) [בשחרית] אנו מעלים ד זו למקומה למעלה ונעשית כולה נקבה לזווג העליון. זהו תמצית הקדמה זו (רמ"ז).

²²⁸¹ הנה ה' ראשונה שבשם יש לה ה' אחרת לרמוז שה' אחרונה דהיינו המלכות שהיתה בו אמא וכשירדה למקומה נשאר שרשה למעלה וגם ברדתה הביאה שורש דאמא עמה ולפי שיש לה' אחרונה ה' אחרת וז"ס ה' אותיות מנצפ"ך ואע"פ שלא יש רק ה"ג והם ה' כפולות מפני שיש ה' דאימא עלאה וה' תתאה נמצא שלעולם הה' יש בה ב' בחי' ועוד יש לה' תתאה בחינה אחרת שמורה על י' שהיא צורת ד"ו ונחלקת לב' הו' נשארה באצילות והד' שהיא רומזת למל' ירדה למטה והיא נשמה לבי"ע ואז נקראת אלה"ם כי המל' שבאצילות אינה נק' אלה"ם ויסוד (דידה) שירדה לבריאה ומזדווג עמה ו' תוך ד' ונעשית ה' (זהר הרקיע).

²²⁸² והכי (דפ"ו).

בכנסת ישראל נאמר, היא מעיין גנים, מי הגנים, חמשה גנים יש לקדוש ברוך הוא שמשעשע בהם, ומעיין אחד מעליהם שמשקה אותם ומרוה אותם, טמיר וגנוז, וכולם עושים פירות ותבואה.	בכנסת ישראל קאמר ²²⁸³ איהי מעיין גנים מאן גנים חמש גנים אית ליה לקב"ה ²²⁸⁴ דקא משתעשעא [בהו] ומעינא חדא ²²⁸⁵ עלונו) יהו דקא אשקי לון ²²⁸⁶ ורוי לון טמיר וגנוז וכלהו עבדין פירין ואיבין:
גינה אחת יש תחת מהם, ואותה הגינה שמורה סביב מכל צדדי העולם. תחת גינה זו יש גנים אחרים עושים פרות למיניהם. וגינה זו התהפכה והיתה למעיין שמשקה אותם, באר מים חיים, כשצריך הוא מעיין, וכשצריך הוא באר, מה בין זה לזה. אינו דומה כשנמשכים	גנתא חדא ²²⁸⁷ אית לתתא מנייהו וההוא גנתא נטיר סחרא מכל סטרין דעלמא תחות האי גנתא אית גנים אחרנין ²²⁸⁸ עבדין איבין לזנייהו והאי גנתא ²²⁸⁹ אתהפך ²²⁹⁰ והוי מעיין ²²⁹¹ דאשקי לון באר מים חיים כד אצטריך הוי מעיין וכד אצטריך הוי באר מה בין האי להאי לא דאמי כד אתמשכון
המים מאליהם לכששואבים מים להשקות ונוזלים מן לבנון. איזה נוזלים, נוזלים אלו חוזרים למעיין (של כולם).	רב/א
כשנובעים מים ונוזלות טפות למעלה (מלמעלה), אלו אחר אלו, מים מתוקים שהנפש הולכת אחריהם, כך הם חמשה מקורות שיצאו מן לבנון נעשו נוזלים במעיין זה. כך הקדוש ברוך הוא עשה שיתרחש לנו נס, במקום זה קראנו על	מאי מאליהו ²²⁹² לכד שאבין מיא לאשקאה ונוזלים מן לבנון מיא נוזלים אליו נוזלים אהדרו למעיין ²²⁹³ :
כשנובעים מים ונוזלות טפות למעלה (מלמעלה), אלו אחר אלו, מים מתוקים שהנפש הולכת אחריהם, כך הם חמשה מקורות שיצאו מן לבנון נעשו נוזלים במעיין זה. כך הקדוש ברוך הוא עשה שיתרחש לנו נס, במקום זה קראנו על	[דכל (נ"א כד)] וכדו (כל) נבעין (נבעין) מיין ונוזלים טפין לעילא ²²⁹⁴ אליו בתר אליו מיין מתיקן דנפשא אזלין ²²⁹⁵ אבתריהו כך אינון חמש ²²⁹⁶ מקורין דנפקו מן לבנון (לעילא) אתעבידו נוזלים בהאי מעיין כך

²²⁸³ פי' בין מעין גנים בין באר מים חיים הכל הוא במלכות ופי' מעין גנים מעיין שמקבלת מחג"ת נ"ה הנק' גנים כדמפרש (מ"מ).

²²⁸⁴ פי' הם ה' גנים שעל ידם נבנית המ' ונעשית גן (רמ"ז).

²²⁸⁵ פי' בינה (מ"מ).

²²⁸⁶ הוא היסוד המשקה את הגן (רמ"ז).

²²⁸⁷ פי' מלכות (מ"מ).

²²⁸⁸ היא אות ד' שפי' שיורדת למטה ונעשים גנים אחרנים (רמ"ז). פי' ב"ע (מ"מ).

²²⁸⁹ פי' גנתא היא המל' שבאצי' שהיא בסוד ה' ותחות האי גנתא אית גנין אחרנין הם עולמות ב"ע (זהר הרקיע). שהיא אות ו' הנשארת למעלה (רמ"ז).

²²⁹⁰ לבחי' זכר והיסוד שבה נעשה מעיין דאשקי לון ומזדווג עמם (רמ"ז).

²²⁹¹ הוא ו' שבד' שנתהפך לבחי' זכר שהוא יסוד שבה והוא ה' שנשארה באצילות ומזדווג עמה וז"ש והאי מעיין דאשקי לון (זהר הרקיע). בסע"ה דף עד זאת היא נוק' לבד וזאת הוא דו"נ ולכך אומר הז"א למלכות אע"פ שזאת קומתך עכ"ז דמתה לתמר דלא סליק דכר בלא נוק' כמו"ש בזהר כי את דומה ליסוד א"א שהזווג נעשה בו מניה וביה ומלכות נאצלה ממלכות דעתיק וא"א כ"ש בשער הולדת א"א ובשער עתיק וא"א ומכח שנאצלה מהם הזווג נעשה בה מנה ובה והיא בסוד ה' אחרונה של ה' שבה ה"ס הרוחא דשבק בגווה שהוא בחי' דכורא שבה, והוא הנעשה דכורא לבחי' נוק' שבה שה"ס ד' שבה בסוד מ"ש בזוהר ב' בלק והאי גנתא אתהפך והוי מעיין וכו' ובה היא מוכנת לקבל רחמי ז"א כי קודם קבלתה הדכורא בחי' רוחא דשבק בגווה, היא ב' הפכים עם ז"א שהוא כולו רחים והיא כולא דינים משא"כ אחר קבלתה הרוחא דשבק בגווה אז היא מוכנת לקבל רחמי ז"א כי הרוחא היא מדה ממוצעת בין נפש לנשמה והרוחא מחבר מלכות שהיא נפש עם ז"א שהוא בחינת נשמה במוחין דגדלות (מ"מ).

²²⁹² פי' מאליהם דהיינו המעיין נמשכים המים מאליהם אבל הבאר צריך לשאוב אותם אליו נוזלין אהדרו למעיין פי' ה"ק נולזים שפע שמקבלים מאבא הנק' לבנון ומושכין אותו למלכות הנקראת מעיין (מ"מ).

²²⁹³ (ס"א דכלהו) (נוסף בדפ"ו).

²²⁹⁴ מלעילא - ור"ל שכל ה"ק מזילים הטיפות שקבלו מלמעלה למלכות (מ"מ).

²²⁹⁵ אזלא (דפ"ו).

²²⁹⁶ שאחר המשל אמר הנמשך (מ"מ).

קב"ה רחיש לן ניסא באתר דא קרינא על מעיינא דא קרא דא וס"א מאי נוזלים אלין חמש מקורין דנפקו מן לבנון לעילא אתעבידו נוזלים דכר אהדרו למעין נבעין מיין ונוזלים טפין אלין בתר אלין מיין מתיקן דנפשא אזלא אבתריהו כך קב"ה רחיש לן ניסא באתר דא בהאי מעיין ועל מעיינא דא קרינא קרא דא:	מעייין זה פסוק זה (מה הנוזלים אלו חמשה מקורות שיצאו מלבנון למעלה נעשו נוזלים, כאשר חזרו למעיין נובעים מים, ונוזלות טפות אלו אחר אלו, מים מתוקים שהנפש הולכת אחריהם, כך הקדוש ברוך הוא עשה שיתרחש להם נס במקום זה, במעיין זה, ועל מעיין זה קראנו פסוק זה).
תו פתח ואמר (דברים כ יט) כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה וגו' (כי תצור אל עיר) כמה טבין אינון ארחין ושבילין דאורייתא דהא בכל מלה ומלה אית כמה עיטין כמה טבין לבני נשא כמה מרגלאן דקא מנהרין לכל סטר ולית לך מלה באורייתא דלית [בה] (לה) כמה בוצינין מנהרין לכל סטר האי קרא איהו כפום פשטיה ואית ביה כפום מדרשיה ואית ביה חכמתא עלאה [לאדזהר מאן] (לאדזהר מאן) דאצטריך זכאה חולקיה מאן דאשתדל באורייתא תדיר:	עוד פתח ואמר "כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה וגו'", כמה טובים הם דרכי ושבילי התורה, שהרי בכל דבר ודבר יש כמה עצות, כמה טובות לבני אדם, כמה מרגליות שמאירות לכל צד, ואין לך דבר בתורה שאין בו כמה נרות מאירים לכל צד. פסוק זה הוא כפשוטו, ויש בו כפי מדרשו, ויש בו חכמה עליונה להזהיר למי שצריך, אשרי חלקו מי שעוסק בתורה תמיד.
מאן דאשתדל בה מה כתיב וביהו (תהלים א ב) כי אם בתורת יי' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה והיה כעץ אמאי דא סמיך לדא²²⁹⁷ אלא מאן דאשתדל באורייתא²²⁹⁸ יומם ולילה לא ליהוי כאעא יבישא אלא (כמאן) כעץ שתול על פלגי מים מה אילן אית ביה שרשין ואית ביה קליפין ואית ביה מוחא ואית ביה ענפין	מי שעוסק בה מה כתוב בו "כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה, והיה כעץ", למה זה סמוך לזה. אלא מי שעוסק בתורה יומם ולילה, לא יהיה כעץ יבש אלא כעץ שתול על פלגי מים, מה אילן יש בו שרשים ויש בו קליפות ויש בו מח ויש בו ענפים ויש בו עלים ויש בו פרחים ויש בו פרי שבעת המינים אלו עולים לשבעה עשר לשבעים, גם דברי תורה יש בהם

²²⁹⁷ ר"ל מה ענין שכר זה לכאן דזוטר איהו לגבי מאן דבתורת ה' חפצו וכו'. שאין לה מעלה רמה כ"כ והרי זו תאוות לבעל מדת הבטחון דכתיב ביה והיה כעץ שתול על מים. אבל לת"ח גדול ועצום אין זה כלום. וכ"ש שכבר קדם ואמר אשרי האיש וכו' (רמ"ז).

²²⁹⁸ ור"ל שאין זה שכרו אלא תנאי כולל שצריך שיהיה בו. והוא דבשלמא מי שאין לו אלא חלק בתורה ואינו עוסק בה תמיד. זה יאחוז בחלק א' ממנה או פשטה או מדרשה וכיוצא. אבל מי שאין לו אומנות אחר אלא דאשתדל באורייתא יומם ולילה לא יהיה כגוף האילן היבש. אלא יהיה כאילן השלם בכל הז' דברים (רמ"ז).

ואית ביה טרפין ואית ביה פרחין ואית ביה איבא שבעת זינין²²⁹⁹ אלין סלקין [לשבעה] (לעשר) עשר לשבעין²³⁰⁰ אוף מלין דאורייתא אית בהו פשטא דקרא דרשא²³⁰¹ רמז דקא רמז חכמתא גימטריאות רזין טמירין²³⁰² רזין סתימין²³⁰³ אלין על אלין פסול וכשר טמא וטהור איסור והיתר מכאן ולהלאה מתפשטאן ענפין לכל סטר והיה כעץ ודאי ואי לאו לאו איהו חכם בחכמתא:	פשט המקרא, דרש, רמז שרומז חכמה גימטריאות, סודות טמירים סודות נסתרים אלו על אלו, פסול וכשר טמא וטהור איסור והיתר, מכאן ולהלאה מתפשטים הענפים לכל צד, והיה כעץ ודאי, ואם לא אינו חכם בחכמה.
ת"ח כמה חביבין²³⁰⁴ אינון דמשתדלי באורייתא קמי קב"ה דאפי' בזמנא דדינא תליא בעלמא ואתייהיב רשו למחבלא לחבלא קב"ה פקיד ליה עלווייהו על אינון דקא משתדלי באורייתא והכי א"ל קב"ה (דברים כ יט) כי תצור אל עיר בגין חוביהון סגיאין דחטאן לקמאי ואתחייבו בדינא ימים רבים מאי רבים (תלתא יומא דא בתר	בא וראה, כמה חביבים אותם שעוסקים בתורה לפני הקדוש ברוך הוא, שאפילו בזמן שהדין תלוי בעולם ונתנה רשות למשחית להשחית, הקדוש ברוך הוא מצוהו עליהם, על אותם העוסקים בתורה, וכך אומר להם הקדוש ברוך הוא "כי תצור אל עיר", בגלל החטאים הרבים שחטאו לפני והתחייבו בדין, "ימים רבים" מה זה רבים (שלשה ימים זה אחר זה

²²⁹⁹ הם: אחד מוחא, שני קליפין, שלישי שרשים, רביעי ענפין, חמישי טרפין, ששי פרחין, שביעי איבא, מוחא נגד החסד הקדוש הפנימי בכל האילן כולו, קליפין מצד הגבורה והדין המלביש כל האילן כולו בחוץ מצד הדין, שרשים התפארת המשריש כל האילן פנימה לגו לגו, ענפין המלכות המתפשטת ומסתעפת לכל, טרפין ופרחין מהנצח וההוד שהם צלא יאה כדפירשונו בפרשת אמור בערבי נחל, איבא היסוד שהוא עץ פרי עושה פרי, וכל אחד מאילו הספירות כלולה מעשר שיש כל סוד התמונה, והיינו עשר כל סוד ההנהגה כולה בכל בחינה ובחינה מאלו הנזכרות, לכך הם שבעים פנים לתורה, ומסתעף נשמת העוסק בה בכל ענפיה ובחינותיה ומסתכל בכל שבעים פנים שבה דהיינו הפשט והתוכיות כדמסיק, והיינו אשר פרי דהיינו ר"ז סוד פרי צדיק יתן בעתו ודאי לעת הזקנה, ועלהו שהם טרפי אילנא שלמד בילדותו לא יבול מפני שהוא מצד ההוד צל נאה, וכל אשר יעשה בשאר בחינות יצליח פריו למאכל ועלהו לתרופה להמשיל למתחילים, להיתר פה לפתוח התורה לאלמים בה, ולפי זה עיקרם של שבעים אלו הם בתורה עץ חיים ומשם נכללים בעוסקים בה, וכל זה האריך לבאר היאך עוסקי התורה נקראים עץ ועליהם נאמר לא תשחית את עצה (אור יקר).

²³⁰⁰ פי' כל א' מהז' כלול מ' ז"פ עשר הם ע' (מ"מ).

²³⁰¹ פי' עשרה מזכיר כאן נגד י"ס דאיהו אילנא דחיי ופי' עצה הוא עץ החיים שהוא ת"ת (מ"מ)

²³⁰² הם סודות האור הפנימי (רמ"ז).

²³⁰³ הם סוד אור המקיף שהיותר עליו הוא יותר מובחר משל תחתיו המוקף. א"נ רזין טמירין מעולם הניקודים. ורזין סתימין וכו' עולם הברודים פסול וכשר וכו' ג' עולמות ב"ע שיש שם עירוב טוב ורע לפי מדרגתם. ומסיק שאם אינו לגמרי חכם אלא אם הוא כעץ הנזכר לאו איהו חכם בחכמתא. שאין חכמתו מושפעת אלא מושכלת מכח העיון (רמ"ז).

²³⁰⁴ לפי שאמר שפסוק והיה כעץ שתול אינו מדבר בשכר אלא בתיקון מעלות הת"ח ושלא יכון להחשיבו לגמרי. לכן נמשך בהודע בכללות גדולת מעלת הת"ח דמשתדלי באורייתא והיא פרטיות השגחת ה' עליו להבדילו מיתר בני אדם. לשיוכר ולהפקירו למשחית גם בעת שכחו שלא להבחין. וענין הפסוק הוא שקודם לו יצוה ה' להחרים כל אותם הרשעים למען לא ילמדו ככל תועבותם וכו' כי אז יצוה ה' לשטן המחטיא הוא יצ"הר הוא מ"ה שיצוד אל עיר במגפה והענין כמ"ש הרב ז"ל שכאשר יש בירורים בתוך הפסולת הוא סם המות של המגפה. וזה ודאי יתאוה אם יעשה כתועבות כנען שאז ירדו הניצוצות לדיוטה התחתונה של הקליפה שהוא קץ כל בשר ומעיהה להתעלות למעלה כמשה קץ כל בשר בא לפני וז"ש וחטאתם לה' אלהיכם שיתחזק החטא לעמוד בכח אל פני עליון ליטול רשות כנז' בפ' נח דף ס"ג ואז יצוה ה' את המשטין (רמ"ז).

דא אקרי ימים רבים אופ הכא כי תצור אל עיר ימים רבים) תלתא²³⁰⁵ יומין דא בתר דא דאשתמודעא דבר במתא:	נקראו "ימים רבים", כמו כן כאן "כי תצור אל עיר ימים רבים" שלשה ימים זה אחר זה, שנודע דבר בעיר.
מנלן דימים רבים תלתא יומין אינון דכתיב (ויקרא טו כה) ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים וכי ימים רבים אינון אלא תלתא יומין דא בתר דא אקרי ימים רבים אופ הכי כי תצור אל עיר ימים רבים תלתא יומין דא בתר דא דאשתמודעא דבר במתא תא ואפקיד לך על (כל) בני ביתי לא תשחית את עצה דא ת"ח²³⁰⁶ [דדא] (ד)איהו במתא דאיהו אילנא דחיי אילנא דיהיב איבין:	מנין לנו שימים רבים הם שלשה ימים, שכתוב "ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים", וכי ימים רבים הם, אלא שלשה ימים זה אחר זה נקראים ימים רבים, גם כך "כי תצור אל עיר ימים רבים" שלשה ימים זה אחר זה, שנודע דבר בעיר, בא ואצוך על (כל) בני ביתי, "לא תשחית את עצה" זה תלמיד חכם שהוא בעיר, שהוא עץ החיים, אילן שנותן פירות.
וד"א את עצה ההוא דיהיב²³⁰⁷ עימא למתא לאשתזבא מן דינא ואוליף לון ארחא דיהכון בה וע"ד לא תשחית את עצה (דברים כ יט) לנדות עליו גרזן לנדהא עליה דינא ולא לאושטא עליה חרבא מלהטא חרבא משננא ההיא דקטלא לשאר אינשי דעלמא:	דבר אחר "את עצה", אותו שנותן עצה לעיר להנצל מן הדין, ומלמד אותם דרך שילכו בה, ועל זה "לא תשחית את עצה לנדות עליו גרזן", "לנדות עליו דין" ולא להושיט עליו חרב לזהות, חרב שנונה, אותה שהורגת שאר אנשי העולם.
כי ממנו תאכל וכי ההוא מחבלא אכיל מניה לא אלא כי ממנו תאכל [ההיא] (האי) טנרא תקיפא [ההיא] (האי) דכל רוחין תקיפין וקדישין נפקין [מינה] ומנהו (מניה) דלית הנאה ותיאובתא לרוח קודשא בהאי עלמא אלא אורייתא דההוא זכאה כביכול איהו מפרנס לה ויהיב לה מזונא בהאי עלמא יתיר מכל קרבנין דעלמא:	"כי ממנו תאכל", וכי אותו מחבל אוכל ממנו, לא, אלא כי ממנו תאכל, אותו סלע קשה, אותה שכל רוחות חזקות וקדושות יוצאות ממנה, שאין הנאה ותאוה לרוח הקודש בעולם הזה אלא תורה של אותו צדיק, כביכול הוא מפרנס אותה, ונותן לה מזון בעולם הזה יותר מכל קרבנות העולם.
בקרבן מה כתיב (שיה"ש ה א) אכלתי יערי עם דבשי אכלו רעים ומיומא דאתחרב בי מקדשא ובטלו קרבנין לית ליה לקב"ה אלא אינון מלין דאורייתא ואורייתא דאתחדשא בפומיה בג"כ כי ממנו תאכל ולית ולהו מזונא בהאי עלמא אלא ממנו ומאינון דכוותיה וכיון דממנו תאכל ואיהו זן לה אותו לא תכרות הוי (טמיר) [זהיר] ביה דלא תקרב ביה:	בקרבן מה כתוב "אכלתי יערי עם דבשי", "אכלו רעים", ומיום שנחרב בית המקדש ובטלו הקרבנות, אין לו לקדוש ברוך הוא אלא אותם דברי תורה, והתורה שמתחדשת בפיו, בשביל כך "כי ממנו תאכל", ואין לה מזון בעולם הזה אלא ממנו, ומאותם שכמותו, וכיון ש"ממנו תאכל" והוא זן אותה, "אותו לא תכרות" תהיה (טמיר) זהיר בו שלא תתקרב אליו.

²³⁰⁵ ע"ד הפשט נאמר שיש במספר זווגים ונפרדים. וראש הזווגים הוא ב' ושל הנפרדים ג' כי א' אינו בכלל מספר ובמקום הנפרדים שם הוא הריבוי כי הזווגים שוים ומיוחדים וע"ד הסוד ימים שנים ה"ס גדולה גבורה. ושלשה הוא בת"ת הכלול משני קצוותיו ולכן הוא רחמים לשון ריבוי ולעומת כן בקליפה יש ימי רעה הא' והב' הן ב' קליפות רוח סערה ענן גדול. והג' היא אש מתלקחת שמתחברת לנוגה ואז הן ב'. ונמצא כל הד' יחד שהיא תכלית כל הקליפה. וכנגדם יש ד' מלכיות ר"ת שלהם רבי"ם "רומי" בבל "יון מדי (רמ"ז).

²³⁰⁶ וגם בגמ' דורשים פ' זה על ת"ח אס ת"ח הגון הוא ממני תאכל הנז' בפ"ק דתענית (רמ"ז).

²³⁰⁷ זה כמו דבר אחר (מ"מ).

ר/ב	
כי האדם עץ השדה (דברים כ יט) דא אקרי אדם ²³⁰⁸ דאשתמודע עילא ותתא עץ השדה אילנא רברבא ²³⁰⁹ ותקיף דההוא שדה אשר ברכו יי' (דא) סמיך ²³¹⁰ עליה ²³¹¹ אילן דאשתמודע לההוא שדה תדיר:	"כי האדם עץ השדה", זה נקרא אדם שנודע למעלה ולמטה. עץ השדה, עץ גדול ותקיף, שאותו "שדה אשר ברכו ה'" (זה) סמוך עליו, אילן שנודע לאותו שדה תמיד.
לבא מפניך במצור (שם) מלה דא אהדר [לרישא ²³¹² ודקרא] דכתיב (שם) (לא תשחית) את עצה [ה]הוא דיהיב לון עיטא ואתקין למתא לבא מפניך במצור איהו יהיב לון עיטא לאתקנא ולאהדרא בתויבתא ואתקין לון ²³¹³ מאני זינין ²³¹⁴ בוקינס ושופרין לבא מפניך מאי לבא מפניך לבא לקמאי ולאעלא ²³¹⁵ מפניך מקמי דחילו דילך:	"לבא מפניך במצור" דבר זה חוזר לראש הפסוק, שכתוב "לא תשחית את עצה", אותו שנותן להם עצה, ומתקין את העיר לבא מפניך במצור, הוא נותן להם עצה להתתקן ולחזור בתשובה, ומתקין לו כלי זין חצוצרות ושופרות. "לבא מפניך" מה זה "לבא מפניך", לבא לפני, ולעלות מפניך, מפני הפחד שלך.
במצור באתר דעלאין ²³¹⁶ ותתאין ²³¹⁷ לא יכלין לאעלא תמן ומאן איהו דרגא דבעלי	במצור, במקום שעליונים ותחתונים לא יכולים לעלות לשם, ומיהו, דרגה שבעלי תשובה נכנסים

²³⁰⁸ שהוא אדם הת"ח (רמ"ז).

²³⁰⁹ ה"ס כל קו האמצעי שהוא ממש מהפאר בפארותיו. וידוע כי שדה היא רחל וא"כ למה יתייחס אליה. לזה אמר משני טעמים הא' דההוא שדה וכו' כנודע לנו שרק בקו האמצעי הוא היחוד שבו נאחזת הנוקבא בג' שרשיה והם לה ית"ד נאמן יסוד ת"ת דעת שמהם כל חיותה והיותה. והב' אילן דאשתמודע ה"ס השפע הבא לא תדיר בין לזווג הפנימיות ובין לצורך העולמות כי זה לא פסיק לעלמין (רמ"ז), הוא ת"ת הנז' (מ"מ).

²³¹⁰ סמך (דפ"ו).

²³¹¹ פי' המלכות הנקראת שדה סומכת עליו דהיינו על תורתו שעולה במ בסוד מ"ן וגורם לה להזדווג עם בעלה (מ"מ).

²³¹² פי' לענין הנז"ל שאותו ת"ח נקרא עצה והוא לב' סבות א' "ההוא דיהיב" ר"ל שלשעבר הוא היה הנותן לה עצה תמיד להתקן. והב' "איהו יהיב לון" וכו'. ולעתיד ייעצנה להתקן ולחזור בתשובה (רמ"ז).

²³¹³ ליה (דפ"ו).

²³¹⁴ ירמוז לג' דברים הצריכים בעצם לעשות תשובה א' הוא התיקון המכוון לעונות שעשה שבהם נאחזה בו הסטרא אחרא ומושלת בו והוא משל לחולה המלא ליחות ועיפושים וכו' ואמנם בכח הסיגופים נכרתה אחיזת הקליפ' מעליו ע"ד מ"ש בריש פ' שופטים לדון בסייף למאן לס"מ והוא מש"ה רבים מכאובים לרשע וכו'. והדבר הב' הוא הוידוי שבהבל פיו מפני הדרכים והיינו בכח קולות צעקותיו ובכייתו. הג' יחודים וכוונות להמתיק הדין ולהמשיך השפע שהוא עצם השופר עמוד מכסא דין ושב על כסא רחמים (רמ"ז).

²³¹⁵ לבא לפני וגם ולהכנס לפני ולפנים: מפניך פני זעם ועברה וירצה אע"פי שכבר ניתנה לך רשות להשחית בכל זאת יש כח בת"ח לעשות תיקונים להעלות שומעי עצתו (רמ"ז).

²³¹⁶ מלאכין (רמ"ז).

²³¹⁷ הצדיקים התחתונים והוה כמ"ד במקום שבעלי תשובה עומדים וכו' (רמ"ז).

לשם, ומי היא, תשובה, זהו מצור, מקום חזק וסלע חזק. וכיון שעצה זו לוקחים, אני מכפר לחטאיכם ומתקבלים ברצון לפני, וכל זה מצוה הקדוש ברוך הוא על אותם העוסקים בתורה, לכן צדיקים הם שעוסקים בתורה, אותם שעוסקים בתורה הם עצים גדולים בעולם הזה.	תשובה עאלין תמן ומאן איהו תשובה דא איהו מצור²³¹⁸ אתר תקיף וטנרא תקיפא²³¹⁹ וכיון דעיטא דא נטלין אנא מכפר לחוביייהו ואתקבלן ברעוא לקמאי וכל דא פקיד קב"ה על אינון דמשתדלי באורייתא בג"כ זכאין אינון דקא משתדלי באורייתא אינון דמשתדלי באורייתא אינון אילנין רברבין בהאי עלמא:
ראו מה עשה הקדוש ברוך הוא שנטע אילנות אלו, אשרי הדרך הזה, ולא די אילן אחד אלא שלשה אילנות גדולים פרשו ענפים לכל צד עשה לנו הקדוש ברוך הוא, יהי רצון לפני השמים שלא יעברו לעולם אילנות אלו, ומעיין זה ממקום זה, ועד היום עומדים שם, ואותו מעיין מים והאנשים קוראים להם נציבות של רבי פנחס בן יאיר.	חמו מה עבד קב"ה [דנטע אילנין אילנין²³²⁰] (נטע אילנין לאילנין) זכאה ארחא דא ולא די אילנא חדא אלא תלתא אילנין רברבין פריסן ענפין לכל סטר עביד לן קב"ה יהא רעוא קמי שמיה²³²¹ דלא יתעדון לעלמא אילנין אלין ודא מעיינא מאתר דא ועד יומא קיימין תמן וההוא מעיינא דמיא וקראן לון בני נשא נציבו דר' פנחס בן יאיר ע"כ [חסר וזהו]:
פתח רבי שמעון ואמר "וישא את עיניו וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים אשר חנן אלהים את עבדך ת"ח ההוא רשע דעשו יהיב עיניו לעיינא על נשין ובגניה אתקין תיקוניו יעקב שוי שפחות בקדמיתא ובניהון לבתר דחשיבו יתיר לאה אבתרייהו ובנהא לבתר לבתר יוסף ובתרה רחל והוא עבר לפניהם כד סגידו כלהון מה כתיב (בראשית לג ו) ותגשנה השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין ולבתרן (אמר ר' אלעזר)	פתח רבי שמעון ואמר "וישא את עיניו וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים אשר חנן אלהים את עבדך". בא וראה אותו עשו הרשע נתן עיניו לעיין בנשים, ובגללו התקין יעקב תקוניו, שם שפחות מקדימה, ובניהם לאחר, שחשובים יותר לאה אחריהם, ובניה מאחור, אחר כך יוסף ואחריו רחל והוא עבר לפניהם. כשכולם השתחוו, מה כתוב "ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין" ואחר כך כתוב "ותגש גם לאה וילדיה ושתחו וואחר

²³¹⁸ ה"ס הבינה שהיא מגדל עוז והיא ממש מצר הגוף בבחי' הגרון ונל"ע עד שכאן סודו בבינת אריך שה"ס הגרון שלו. וכבר נמשל המגדל לצואר בשיר השירים ובזה יכון מה שנמצא שהבינה והכתר נקראים מגדל וכמ"ש הפרדס בערך מגדל והוא בסוד בינת הכתר שהיא כתר לאו"א. ונודע שבכח התשובה ביו"ה מקלים עד כתר בינה סוד קה"ק וידוע שכתר אימא ה"ס הושט וקנה בחכמ' והוא ה"פ ס"ג ועם שם אה"ה שהוא בבינה גי' מצו"ר נמצא פי' הם' בכללו שה' נותן ב' סיבות למחבל שלא להרע לת"ח אפי' בעת הזעם. א' כי ממנו תאכל השכינה נהנית מתורתו בשעת חוסר זכות בני עירו וע"ד ישב בדד וידום כנז' בפרקי אבות. והסבה ב' כי האדם הזה עץ השדה וכנז' ל וכתו גדול ליעץ את בני מקומו לבא מפניך במצור. ובפי' זה יתיישב כפל לא תשחית ולא תכרות וגם שינוי פי' ב' תול"ן של תא"כל ותכרו"ת ונמצאו ב' טעמים להצלת הצדיק מפני העבר ומפני העתיד (רמ"ז).

²³¹⁹ היא המלכות וקראה טינרא מפני שהיא צור חוצבו ממנו הנשמות החזקות שהם רוחין תקיפין, מפני שיש אחרים דלא תקיפין והם נפש מעשיה או רוח מיצירה, ואלו אין להם כח להאציל אותה אלא אותם שהם נשמה מבריאיה מגיעים עד האצילות המייעצי' ומנהיגים דורם בעבודת ה' ית', ואלו יש בהם כח להגיע מעשי' עד למעלה, ועליה נאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה היא אוכלת מעשים טובים שהם שמן לשלהבת הזה הדולק על הפתילה, ועל זה נאמר ושמן על ראשך אל יחסר, ועל זה נאמר מי יעלה בהר ה', מי ומי הם העולים שם שהיא טינרא תקיפא קשה לעלות אליה אלא רוחין תקיפין המתגברים לעלות שם (אור יקר).

²³²⁰ פי' נטע אילנות לצדיקים הנק' עץ החיים כמ"ל (מ"מ).

²³²¹ שמיא (דפ"ו).

כתיב (שם ז') ותגש גם לאה וילדיה וישתחו ו' ואחר נגש יוסף ורחל וגו' והא יוסף לבתריאת הוה ורחל ולקמיה²³²² (לקמא):	נגש יוסף ורחל וגו', והרי יוסף לאחר היה ורחל לפניו.
אלא ברא טבא ברא רחמא צדיקא דעלמא יוסף כיון דחמא עיניה דהוה רשע מסתכל בנשין דחיל על אמיה נפיק מאבתרה ופריש דרועי וגופיה וכסי עלה בגין דלא יתן ההוא רשע עינוי באמיה כמה אתסגי שית אמין לכל סמר²³²³ וחפא עלה ולא יכיל עיניה דהוה רשע לשלמא עלה:	אלא בן טוב בן אהוב צדיק העולם יוסף, כיון שראה עינוי של אותו רשע מסתכל בנשים, פחד על אמו יצא מאחריה ופרש זרועותיו וגופו וכסה עליה כדי שלא יתן אותו רשע עינוי באמו. כמה התגדל, שש אמות לכל צד, וכסה עליה ולא יכלה עינוי של אותו רשע לשלוט עליה.
כגונא דא וישא בלעם את עינוי עינו כתיב ההוא עינא בישא [תריין עינין הוה זקיף אלא בשעתא דבעא לאסתכלא עליהו] ((במדבר כד ב)) וירא את ישראל שוכן לשבטיו בעא לאסתכלא עליהו) מהו שוכן לשבטיו אלא שבטא דיוסף הוה תמן ושבטא דבנימן שבטא דיוסף דלא שלמא בהו עינא בישא דכתיב (בראשית מט כב) בן פורת יוסף מאן בן פורת דאתסגי לכסאה על אמיה בן פורת עלי עין דלא שלמא ביה עינא בישא שבטא דבנימן דכתיב [ביה] (דברים לג יב) ובין כתפיו שכן וכתיב (דברים לג יב) ישכון לבטח מאי לבטח דלא דחיל מעינא בישא ולא דחיל מפגעין בישין:	כדוגמא זה "וישא בלעם את עינוי" כתוב "עינו", אותה עין רעה (שתי עיניים היה זוקף אלא בשעה) שרצה להסתכל עליהם "וירא את ישראל שוכן לשבטיו" מה זה "שוכן לשבטיו", אלא שבט יוסף היה שם, ושבט בנימן. שבט יוסף שלא שולטת בהם עין הרע, שכתוב "בן פורת יוסף", מה זה "בן פורת יוסף", שהתגדל לכסות על אמו. "בן פורת עלי עין", שלא שלטה בו עין הרע. שבט בנימן שכתוב בו "ובין כתפיו שכן", וכתוב "ישכון לבטח". מה זה "לבטח", שלא פוחד מעין הרע, ולא פוחד מפגעים רעים.
אמר ההוא רשע אנא אעבר שורה דא²³²⁴ דלא אתקיים וואנא אסתכל כדקא יאות רחל הות תמן²³²⁵ חמאת דעינא דהוה רשע משננא לאבאשא מה עבדת נפקת ופרישת גדפהא עליהו וחפאת על אברהא (בריה) דה"ד (במדבר כד ב) וישא בלעם את עינוי וירא את ישראל וכיון [ד]חמא רוח [ד]קודשא עינא משננא [קודשא דפרים על משכנא] מיד (שם) ותהי עליו רוח אלהים על מאן על ישראל דפריש גדפוי וחפא עליהו ומיד תב ההוא רשע לאחרא:	אמר אותו רשע, אני אעביר חומה זו שלא תעמד ואני אסתכל כמו שצריך. רחל היתה שם, ראתה שעין אותו רשע שנונה להרע, מה עשתה יצאה ופרשה כנפיה עליהם, וכסתה על בניה, זהו שכתוב "וישא בלעם את עינוי וירא את ישראל", כיון שראתה רוח הקודש עין שנונה, מיד "ותהי עליו רוח אלהים", על מי, על ישראל, שפרשה כנפיה וכסתה עליהם, ומיד שב אותו רשע לאחר.
בקדמיתא ברא חפא [על אמיה] והשתא אימא חפאת על ברא אמר קב"ה בההיא שעתא דחפא איהו על רחל אמיה דלא	בהתחלה הבן כיסה על אמו, וכעת האם מכסה על בנה. אמר הקדוש ברוך הוא, באותה שעה שהוא כסה

²³²² כמש"ה וישם את השפחות וכו' ורחל ויוסף אחרונים (מ"מ).

²³²³ לצד ימין ו' ולשמאל ו' ולמעלה ו' הם י"ח נגד היסוד הנק' ח"י שהוא יוסף (מ"מ).

²³²⁴ פי' ישראל שהם כחומה ובזכות בני יוסף שהיו שם ניצולו כמ"ש לקמן (מ"מ).

²³²⁵ עי' אפיקי ים הובא לקמן ריא ע"ב.

ישלום עינא דההוא רשע עלה חייך בשעתא דייתי עינא בישא אחרא לאסתכלא על בנך²³²⁶ ועל בני אמך²³²⁷ תחפי עלייהו את חפית על אמך אמך תחפי עלך:	על רחל אמו שלא תשלט העין של אותו רשע עליה, חייך, בשעה שתבא עין רעה אחרת להסתכל על בנך ועל בני אמך תכסה עליהם, אתה כסית על אמך אמך תכסה עליך.
וישא את עיניו וירא את הנשים (בראשית לג ה) האי קרא ברוא דחכמתא אתמר ביומא דכפורי דבני עלמא קיימי בדינא וישראל תייבין בתיובתא קמי קב"ה לכפרא על חוביהו וההוא מקטרגא קיימא עלייהו דחשיב לאובדא לון על חוביהו שלחי ליה ההוא דורונא וכדין כתיב (בראשית לב כ) [כי אמר] אכפרה פניו במנחה ההולכת לפני לבתר דמקבל וההוא מקטרגא לההוא דורונא אתהפך להו סניגורא (דורונא ההוא מקטרגא עינאי) זקיף וחמי לון לישראל כללו מתענן בתעניתא יחפי רגלין חמי נשין חמי ינוקין כללו בתעניתא כללו נקיים בנקיו:	"וישא את עיניו וירא את הנשים", פסוק זה נאמר בסוד החכמה ביום הכפורים, שבני העולם עומדים בדין וישראל שבים בתשובה לפני הקדוש ברוך הוא לכפר על עוונותיהם, ואותו מקטרג עומד עליהם, שחושב לאבד אותם על חטאיהם, שולחים לו אותו דורון, ואז כתוב "כי אמר אכפרה פניו במנחה ההולכת לפני", אחר שמקבל אותו מקטרג הדורון, מתהפך להם לסנגור. מזדקף ורואה את ישראל כולם מתענים יחפי רגלים, רואה נשים רואה תינוקות כולם בתענית, כולם נקיים בנקיון.
רנ/א	
ויאמר מי אלה לך (בראשית לג ה) שמא קדישא לך²³²⁸ מי אלה לך שאיל על ינוקי ואמר (בראשית לג ה) הילדים אשר חנן אלהים את עבדך וכי אמאי אצטריך לאתבא ליה כלום אלא כיון דמקבל ההוא שוחד אתהפך להו סניגור זקיף עינאי וחמי לון לישראל כגוונא דא חשיב דבגין דחילו דיליה אינון קיימין כך שאיל על ינוקי ואמר מי אלה לך [ואמר ובארח סתים] הילדים מהו מי אלה לך אלא אמר תינח אתון דחבתון קמי מלכא אבל אלין ינוקי אמאי קיימין הכי:	"ויאמר מי אלה לך" שם קדוש לך, מי אלה לך, שואל על התינוקות ואומר "הילדים אשר חנן אלהים את עבדך". וכי למה צריך להשיבו כלום, אלא כיון שמקבל אותו שוחד, מתהפך להם לסנגור, מרים עיניו ורואה את ישראל. כדוגמא זה חושב שבגלל פחדו הם עומדים כך. שואל על התינוקות ואומר "מי אלה לך" (ואמר בדרך נסתר הילדים) מה זה "מי אלה לך", אלא אמר ניחא אתם שחטאתם לפני המלך, אבל תינוקות אלו מדוע עומדים כך.

²³²⁶ פי' בני יוסף (מ"מ).

²³²⁷ פי' שאר שבטים (מ"מ).

²³²⁸ היינו השם הקדוש הרמוז ביום הכפורים אלהים דעובדא דבראשית שעליו נאמר שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, דהיינו בראשית ברא אלהים וישראל הם חסים בצילו שהוא בעל הסליחה, ולזה הוא מבשר אותם מי אלה לך, חלקך במקום הסליחה מסולק מהחצונים בשורת הדין (אור יקר), פי' מ"י אל"ה הם אותיות אל"ה"ם (מ"מ)

מי אלה לך ויאמר הילדים רוח קדשא אמר²³²⁹ וע"ד זקיף טעמא [ויאמר והילדים] בארת סתים (הילדים) אשר חנן אלהים את עבדך²³³⁰ [וכי רוח הקדש אמר את עבדך] אלא רוח קדשא אמר [אלין] אינון ינוקי דלא חאבו ולא מעימו טעמא דחטאה ומסר לון קב"ה בידא דההוא ממנא דילך וקטיל לון בלא חובא כד"א (קהלת ד א) ומיד עושקיהם כח ודא הוא את עבדך:	"מי אלה לך" ויאמר "הילדים", רוח הקודש אומרת, ועל זה טעם זקוף "ויאמר הילדים" בדרך נסתר, "אשר חנן אלהים את עבדך", וכי רוח הקודש אמרה "את עבדך", אלא רוח הקודש אומרת, אלה אותם תינוקות שלא חטאו ולא טעמו טעם חטא ומסרם הקדוש ברוך הוא ביד אותו הממונה שלך, והרג אותם בלי חטא, כמו שנאמר "ומיד עושקיהם כח", וזהו "את עבדך".
כיון דשמע מאינון ינוקי מיד סליק לגבי קב"ה ואמר מאריה דעלמא כל ארחך (בקשוט) בדינא ודקשוט ואי דינא שריא על ישראל בגין חוביהון איהו ינוקין דלהון דלא חאבו לקמך אמאי מסרת לון לקטלא לון בלא חובא וקב"ה נטיל מלוי בכך וחס עליהו וההיא ש(ע)תא לא הוי אסכרא בתינוקות:	כיון ששמע מאותם תינוקות, מיד עולה לקדוש ברוך הוא ואומר, רבונן של עולם כל דרכיך בדין אמת, ואם הדין שורה על ישראל הוא בגלל חטאיהם, תינוקות שלהם שלא חטאו לפניך למה מסרת אותם להרגם בלי חטא, והקדוש ברוך הוא לוקח דבריו בכך וחס עליהם, ואותה שעה אין אסכרה בתינוקות.
וההוא מקטרגא נטיל קנאה מההוא ממנא דתחות ידיה אמר וכי לי יהיב קב"ה אינון דמתלבשין בחטאין וחובין ולההוא ממנא דילי מסר ינוקין בלא חובא [דלא] (ולא) טעמון טעמא דחובא²³³¹:	ואותו מקטרג לוקח קנאה מאותו ממונה שתחת ידיו ואומר, וכי לי נתן הקדוש ברוך הוא אותם שמתלבשים בחטאים ועוונות, ולאותו ממונה שלי מסר תינוקות בלי חטא, שלא טעמו טעם חטא.
מיד אול לאפקא לון [מ]תחות ידיה ולא ישלוט בהו וע"ד אקדים ליה וא"ל הילדים	מיד הולך להוציאם מתחת ידו, ולא ישלוט בהם. ועל זה מקדים לו ואומר לו, "הילדים אשר חנן אלהים את

²³²⁹ הנה פתח בתינוקות המתענים וסיים בעשוקים, אלא הענין הוא כי הטעם שצוו ישראל לחנך התינוקות לתשובה ובן י"ג ויום אחד מתענה ביום הכפורים מן התורה אפילו שלא חטא ולא צריך תשובה, שהרי יום הכיפורים השלים תעניתו והשלים י"ג, אמנם הענין הוא שמצות התשובה על כל הנמצאי, והרי מרע"ה היה חייב להתענות ביום הכפורים ושב בתשובה, והטעם שכל אדם יש לו מזה ומהעובר בסוד הגלגול ושב ביום הכפורים על הישנות ועל החדשות, ולכך ישראל סתם מתענים כמו שנצטוו מן התורה ומדרבנן, ואין להם תשובה כשהשטן אומר מי אלה לך מאיזה טעם אלו מתענים, ורוח הקדש משיבה ואומרת הילדים כו' היינו שאלו הם עשוקים כדפרשו בסבא ראיתי את דמעת העשוקים ואין להם מנחם, וסוד אותם הנשמות העשוקות גלוי לפניו שהם עשוקות תחת יד לילית ומתים באסכרה, והיא עבד סמאל הם מזוהמים מידה, וצריכים טהרה וכפרה, ולכך בשובם לעולם מתענים ליטהר מהזוהמא הקודמת שקדמה להם כשנמסרו למזוהמת קודם בואם לעולם בראשונה, ולכך הקב"ה מכיר מי הם אלו, שבני אדם אינם מכירים בגלגול מי הם אותם שנתעשקו מי הם אותם שלא נתעשקו, וזה נמסר להקב"ה לכך רוח הקדש משיבה "הילדים אשר חנן" דהיינו העשוקים שאין להם טעם אלא חנינה (אור יקר).

²³³⁰ ועל אותה הזוהמא שנדבקה בהם הם מתענים, מיד הוא מקטרג מחמת קנאה ומבטל זוהמת לילית, והיינו שאין ביטול עבודה זרה, אלא מיד גוי, ולכך כשזה מערער על העושק מבטל העושק מן העולם והוא ממש אזיל "לאפקא לון", לא אלו שכבר יצאו מידה והרי העשוקים משדי אמם אינם מתענים אלא מבטל סתם העושק מן העולם, ומועיל לכל אותם הראויים להתעשק עדיין, או אפשר שגם יש בהם באלו שהם עד י"ג ראויים להתעשק עדיין, ועל ידי תענית יום הכפורים נצולים מידה והם מבטלים כחה על הדרך הנזכר כדפירשנו, ועם כל זה מפשט השמועה נקיטין שבזכות תענית התינוקות מבטלים מהם אסכרה שהוא הממית אותם עד י"ג (אור יקר).

²³³¹ דחובה (דפ"ו).

אשר חנן אלהים את עבדך לההוא עבדך בלא חובא ובלא חטאה²³³² ובגין דלא יהא שבהא לממנא דיליה יתיר מניה בעא לאפקא לון מן ידוי:	עבדך", לאותו עבדך בלי עון וכלי חטא, וכדי שלא יהיה שבח לממונה שלו יותר ממנו רוצה להוציאם מידו.
כד סלקין צלותין דיישראל ביומא דא קמי קב"ה מה כתיב (בראשית לג ג) והוא עבר לפניהם הא רוח קודשא²³³³ אעבר לקמיהו (כד"א (מיכה ב יג) ויעבור מלכם לפניהם) והוא ודאי עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים, רוח הקודש הקטינה עצמה לגבי מעלה שבע פעמים, לגבי שבע דרגות עליונות שמעליו, והקטינה עצמה לכלול אותם עמו, כל אחד ואחד עד גשתו עד אחיו, לאותה דרגת הרחמים שהרי הם בן ובת, בן "בני בכורי ישראל", בת "כנסת ישראל", רוח הקודש עשתה הקטנת עצמה עד גשתו.	כשעולות תפלות ישראל ביום זה לפני הקדוש ברוך הוא, מה כתוב "והוא עבר לפניהם" הרי רוח הקודש עוברת לפניהם (כמו שנאמר "ויעבר מלכם לפניהם"), והוא ודאי עבר לפניהם, "וישתחו ארצה שבע פעמים", רוח הקודש הקטינה עצמה לגבי מעלה שבע פעמים, לגבי שבע דרגות עליונות שמעליו, והקטינה עצמה לכלול אותם עמו, כל אחד ואחד עד גשתו עד אחיו, לאותה דרגת הרחמים שהרי הם בן ובת, בן "בני בכורי ישראל", בת "כנסת ישראל", רוח הקודש עשתה הקטנת עצמה עד גשתו.
כיון דמטא לגביה תבע ומיניהו (מנייהו) ואודע ליה צערא דבנייהו לתתא ותרוייהו עאלין²³³⁸ להיכלא טמירא גניזא דיום הכפורים אימא דלהון ותבעין על ישראל לכפרא לון כדין כתיב (ויקרא טז ל) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וגו' אכפר עליכם לא כתיב אלא יכפר עליכם²³³⁹ והשתא הילדים אלין חכימין דהכא קב"ה יהב לון²³⁴⁰ רזין דאורייתא לאתעטרא בהו ולאשתכללא ונ"א ולאשתדלאו בהו עינא בישא לא שלטא עלייהו בגין עינא טבא רוח קודשא דר' פנחס דשריא עלייהו:	כיון שהגיע אליו תבע ממנו והודיע לו צער בניהם למטה, ושניהם נכנסים להיכל טמיר גנוז של יום הכפורים, אם שלהם, ותובעים על ישראל לכפר להם, ואז כתוב "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וגו'", לא כתוב "אכפר עליכם" אלא "יכפר עליכם". וכעת הילדים חכמים אלו של כאן, הקדוש ברוך הוא נתן להם סודות התורה להתעטר בהם, ולהתקן (ולעסוק) בהם. עין רעה לא שולטת עליהם, בגלל עין טובה רוח הקודש של רבי פנחס ששורה עליהם.

²³³² כי בהיכלות דקליפה נזכר כי נוקבא. דס"מ ממונה על מיתת הקטנים והוא על הגדולים והרב ז"ל כתב כי כינוי עבד במלכות ועבד זה מלכות הרשעה לילית ועבד הנז' הוא עיר הנז' בפ' אוסרי לגפן עירה. ומיד עושקיהם כח כי היא עושקת הילדים (רח"ו).

²³³³ שהיא שכינה האוספת תפלתן של ישראל ועולה עמה למעלה, וקראת רוחא (ד)קודשא על שם בחינות עליונות, רוח מצד בחינתה עם התפארת "קודשא" מצד בחינתה אחר כך עם התפארת אל החכמה, והיא האוספת התפלות ועוברת לפני כולם, מתתקנת במציאות עדרי התפלות העולות והיא בראשם והיינו "מלכם" מלכות, והיא עולה להתקשר אל התפארת שהוא ה' אשר בראשם, ונודע שהם שבע ספירות אחת למלכות עצמה וששה לתפארת, וכנגדם וישתחו השכינה המשיך והשפיע "ארצה" על עצמה שבע פעמים לכלול בעצמה שבעה ספירות שכל השתחו' והשתחוויה היא היותה נעשית בסיס לספירה אחת (אור יקר).

²³³⁴ לאכללא לון עמיה (אור יקר).

²³³⁵ פי' ז' קצוות דזעיר (מ"מ).

²³³⁶ השכינה יעקב (אור יקר).

²³³⁷ תפארת ישראל, שעם היות שהתפארת בעל שש קצוות והששה הם בעצמות התפארת (אור יקר).

²³³⁸ פי' אחר שנתחברה המלכות עם זעיר עולים שניהם בסוד מ"ן ליסוד דאימא (מ"מ).

²³³⁹ פירש הבינה שהיא נעלמת (מ"מ).

²³⁴⁰ פי' בינה נתנה להם ג' אילנות אלו שהם כנגד חג'ת להתעטר בהם (מ"מ).

אתא ר' פנחס ונשקיה אמר אלמלא לא אתינא ארחא דא אלא למשמע מלין אלין די לי זכאה ארחא דא דאתינא לגבך וקב"ה הכא דאסתכס עמנא ולא די אילנא חד אלא תלת אבל מעיינא דא דיוקנא עלאה הוא לגבי ההוא מעיינא דטמיר וגניז תלת אילנין אלין תלת ארזין אינון דאקרון ארזי לבנון ואינון דיוקנא דתלת אילנין רברבין רזא דאבהן וס"א דאסתכס עמנא מעיינא דא דיוקנא דההוא מעיינא עלאה דטמיר וגניז תלת אילנין אלין אינון דיוקנא דתלת אילנין רברבין רזא דאבהן זכאה חולקנא בההיא שעתא:	בא רבי פנחס ונשקו, אמר אלמלא לא באתי בדרך זו אלא לשמוע דברים אלו די לי, אשרי דרך זו שבאתי אליך. והקדוש ברוך הוא כאן שהסכים אתנו, ולא די אילן אחד אלא שלשה, אבל מעיין זה דמות עליונה היא אל אותו מעיין טמיר וגנוז, שלשה אילנות אלו שלשה ארזים הם שנקראים ארזי הלבנון, והם דמות שלשה אילנות גדולים סוד האבות. (שהסכים עמנו, מעיין זה דמות אותו מעיין עליון שטמיר וגנוז, שלשה אילנות אלו הם דמות של שלשה אילנות גדולים סוד האבות) אשרי חלקנו באותה שעה.
ארכינו אילנין חד על רישיה דר' שמעון וחד על רישיה דרבי פנחס וחד על רישיה דרבי אלעזר אתפשטו ענפין לכל סטר על רישיהון דחברייא בכה ונ"א חדו רבי פנחס ואמר זכאה חולקי וזכאין עיני דחמאן כך ולא על דידך ועל ידי דדינא בלחודדיהו אלא על רבי אלעזר ברנא קא חדינא דחשיב איהו קמי מלכא קדישא כחד מינן קם ונשקיה:	הרכינו האילנות אחד על ראש רבי שמעון, ואחד על ראש רבי פנחס, ואחד על ראש רבי אלעזר. התפשטו הענפים לכל צד על ראשי החברים. בכה (שמח) רבי פנחס ואמר, אשרי חלקי ואשרי עיני שראו כך, ולא על שלך ועל שלי שמחתי בלבדם, אלא על רבי אלעזר בנוני אני שמח, שחשוב הוא לפני המלך הקדוש כאחד מאתנו. קם ונשקו.
אמר רבי [שמעון] אלעזר קום בקיומך ואימא לקמי מארך מלין דיליה קם רבי אלעזר	אמר רבי שמעון, אלעזר קום בעמדך ואמר לפני רבונך דברים שלו. קם רבי אלעזר
רג/ב	
פתח ואמר (מיכה ו ה) עמי זכור נא מה יעץ בלק מלך מואב וגו' עמי כמה קב"ה אבא רחמן על בנוי (דאיהו) אע"ג דחאבו גביה כל מלוי וברחימו לגבייהו כאבא לגבי בריה:	פתח ואמר "עמי זכור נא מה יעץ בלק מלך מואב וגו'", "עמי" כמה הקדוש ברוך הוא אב הרחמן על בנוי, אף על גב שחטאו אליו כל דבריו באהבה אליהם כאב אל בנו.
חטי בריה לגבי אבוי אלקי ליה כ"ב דאלקי ליה לא תב מארחיה נזיף ביה במלין ולא קביל אמר אבוי לא בעינא למעבד לברי כמה דעבדנא עד יומא אלו אלקייה יהא חשיש ברישיה הא כאבא²³⁴¹ דיליה גבאי אהא נזיף ביה הא דיוקניה משתניא מה אעביד אלא איזיל ואתחנן לגביה ואימא ליה מלין רכיבין בגין דלא יתעצב:	חטא הבן לאביו מלקהו, כמה שמלקהו לא שב מדרכו, נזוף בו בדברים ולא מקבל. אמר אביו איני רוצה לעשות לבני כמו שעשיתי עד היום, אם אלקנו יחשש בראשו, הרי הכאב שלו אצלי, אם אנזוף בו דמותו משתנית. מה אעשה, אלא אלך ואתחנן אליו, ואמור לו דברים רכים כדי שלא יתעצב.
כן בכל זינין אזיל קב"ה בישראל שארי עמהון לאלקאה²³⁴² ולא קבילו [נזיף בהו	כן בכל המינים הולך הקדוש ברוך הוא בישראל שורה אתם, הלקאה ולא קבלו, נזף בהם ולא קבלו, אמר

²³⁴¹ כאיבא (דפ"ו).

²³⁴² אלקאה (דפ"ו).

ולא קבילון אמר קב"ה חמינא בברי דבגין מלקיותא דלקינא ולון אינון (לאינון) חששו ברישיהון ווי דהא מגו כאבא²³⁴³ דלהון חשישנא אנא דכתיב (ישעיה סג ט) בכל צרתם לו צר נזיפנא בהו אשתנא דיוקנא דלהון דכתיב (איכה ד ח) חשך משחור תארם לא נכרו בחצות ווי כד אסתכלית בהו ולא אשתמודעו השתא ואהא (איהי) מתחננא לגבייהון גו תחננים עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתך ברי יחידא דילי חביבא דנפשי חמי מה ועבדיתא (עשיתי) לך שליטית לך על כל בני היכלי שליטית לך על כל מלכין דעלמא ואי עבדית לך עובדין אחרנין ענה בי אנת הוי סהיד בי:	הקדוש ברוך הוא אני רואה בבני שבגלל המלקות שהלקיתי אותם הם חוששים בראשם אוי, שהרי מתוך כאבם אני חושש, שכתוב "בכל צרתם לו צר". נזפתי בהם, השתנתה דמותם, שכתוב "חשך משחור תארם לא נכרו בחצות" אוי כשהסתכלתי בהם ולא נודעו, כעת אתחנן לפנייהם מתוך תחנונים, עמי מה עשיתי לך, ומה הלאיתך, בני יחיד שלי, חביב נפשי, ראה מה עשיתי לך, השלטתי אותך על כל בני היכלי, השלטתי אותך על כל מלכי העולם, ואם עשיתי לך מעשים אחרים ענה בי אתה תעיד בי.
עמי זכור נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור זכור נא הוי דכיר במטו מינך מה יעץ השתא אית לאסתכלא מה הוה עיטא דבלק על עמא קדישא וחסר כאן ואורייתא לא חשיבת ליה לבלק כלום כמה דהוה [ללבן] דכתיב (דברים כו ה) ארמי אובד אבי²³⁴⁴:	"עמי זכור נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור", זכור נא, הֲיִיה זוכר בבקשה ממך מה יעץ, כעת יש להתבונן מה היתה עצת בלק על העם הקדוש, והתורה לא החשיבה את בלק כלום, כמו שהיה ללבן שכתוב "ארמי אובד אבי".
אשורנו וגו' (במדבר כג ט) ציורא ודיוקנא [דאבוי] אתרשים ביה ממש ומההוא זמנא דהוה במעהא דאמיה מסטרא דילי(ה) אתמתח ואושיט פסיעה לבר יתיר וכי מראש צורים אראנו דא דיוקנא וציורא	"אשורנו וגו'", ציור ודמות אביו נרשם בו ממש, ומאותו זמן שהיה במעי אמו, מצד שלה התמתח והושיט פסיעה לחוץ יותר, כי "מראש צרים אראנו", זו דמות וציור אביו (ממש), כיון שהיה במעי אמו, "אשורנו",

²³⁴³ כאיבא (דפ"ו).

²³⁴⁴ שייך פרשת שלח לך מאמר המתחיל דא עם דא דף קסח ע"ב (דרך אמת).

דאבוי (ממש) כיון דהוה במעהא דאמיה אשורנו אושיט פסיעה לבר²³⁴⁵ (ו') כגוונא דא⁷:	הושיט פסיעה לחוץ כדוגמא זה⁷.
ודא הוא ומגבעות אשורנו²³⁴⁶ במתיבתא עלאה גבעת חסר ו' (רמאה דכלא ההיא עלאה דכלא) במתיבתא [דרקיעא] ומגבעות באת ו' ואשלים לתרין סטרין חד דהא האי גבעת²³⁴⁷ לא אתפרשא מן ברה²³⁴⁸ לעלמין ולא שבקת ליה וע"ד אתכליל ו' בהרה לעלם וחד דהא גבעה (ברה) דלתתא [ברה] דאתכליל בה אצטריך לזמנא דאתי כד ייתי מלכא משיחא לנמלא ליה גבעת עלאה	וזהו "ומגבעות אשורנו", בישיבה העליונה, גבעת חסר ו', (גבוהת הכל, אותה עליונת הכל) בישיבת הרקיע, "ומגבעות" באות ו', ומשלים לשני צדדים, אחד שהרי הגבעת הזו לא נפרדת מבנה לעולמים, ואינה עוזבת אותו, ועל כן נכלל ו' אתה לעולם. ואחד שהרי גבעה שלמטה, בנה שנכלל עמה צריך לעתיד לבא כשיבא מלך המשיח לקחת לו גבעת עליונה ולהכניסו תוך כנפיה, כדי לחזק אותו

²³⁴⁵ ז"ל הרב בליקוטים. דע כי בעיבור הלבשו נה"י דזעיר על חג"ת דזעיר. והמלכות עלתה למעלה על היסוד והלבישה אותו נמצא כי היסוד מלביש לת"ת והמלכות מלבשת היסוד ובה תבין מ"ש בפ' בלק אשורינו דאויט פסיעה לבר. כי כאשר הלבוש יסוד לת"ת הנה הוא שוה לשאר ספירות בעובי כי גם נצח מלביש לחדס והוד לגבורה ויסוד לת"ת. אך בשגם המלכות מלבשת ליסוד נמצא יש שם ג' ענפים שם ת"ת ויסוד ומלכות. ושם בעובי קצת יותר במקום המלכות הוא כדמות פסיעה היוצאת לחוץ (מ"מ). עיקר עצמותה [דנוק] גופה שהוא נקודתה העצמית שבה יצאה מתחילה ג"כ כלולה רק בז"א, וכן נשאר שרשה בז"א לעולם, כי מתחילה בהיותם שניהם כלולים בבניה, והוא באות ה' ראשונה דהשם הוי"ה ב"ה, אשר צורת אות ה' הוא ד' ו', הנה היתה כלולה שם עמו בסוף הקו דהו' (הקדו"ש מד ע"ג), מה שאמרנו כי בנין הנוק' הנה הוא מה' מלכיות דז"א, הנה אין הכונה שהיא נוטלת אותם אחר שנשלם הוא בהם ואחר שיצאו בו בגילויים, וכמו שמשמע לכאורה בדברי הרב במיעוט הירח (פרק א בהמ"ק שם) ע"ש, כי הרי תחילת בנין הנוק' הנה הוא עם תחילת בנין הז"א ביחד, ונמשך מציאות שניהם יחד, כי נארגים שניהם כאחד מתחילת יצירתם וכמ"ש בזה"ק בלק (רג ע"ב) ומההוא זמנא דהוה במעהא דאמיה מסטרא דיליה אתמתח ואויט פסיעה לבר יתיר (שהוא שורש הנוק') כו', כיון דהוה במעהא דאמיה אושיט פסיעה לבר כו' כו', ע"ש. והוא סוד הו' זעירא שבתוך ה' ראשונה דהבניה, ובו הוא הפסיעה לבר, והוא על שרשה אשר גם בהבניה עצמה וע' פל"ח שער התפילין (פרק טז דרך ב' ג') וכן בשעה"ק (דף נ' ע"ב וע"ג). ומאותו הפסיעה לבר היא נתקנת בעת עיבור ז' לנציאות עטרת היסוד שבו, ואח"כ נתקנת עמו בעת היניקה בהת"ת שבו ובסוד צלע, ואז הנה היא מדה אחד שלימה כשיעור ספי' הת"ת דז"א, והיא אז ה' תתאה של השם טפלה אליו, כי היא אז רק כשיעור מדה אחת שבו ודבוקה עמו (כללים ח"ב נא ע"ג), עי' שער המלכים פרק ז', ושעה"ק לא ע"ד (ביאורים ח"א טל ע"ב).

ע"ח שער תיקון הנוק' פ"ד, שער הירח פרק א' (לש"ו).

²³⁴⁶ ענין זה נתבאר בפ' נשא (דף קמא ע"ב) והענין הוא כי בהיות ז"א בסוד העיבור במעי אימא עילאה היה שם בסוד ו' זעירא שבתוך ה' ראשונה של ההוי"ה הרומזת באימא ואותה הו' זעירא שבתוך ה' היא רומזת אל הז"א שהיה אז בו בחינת שש קצוות שבו. והנה בסיום הו' שם עומדת הנקבה והיא השביעית כי הנה חג"ת שלו עלו במקום חב"ד ונה"י שבו עלו במקום חג"ת שלו כנודע אצלנו ונמצא כי התחלת הנוקבא היא שם מאחורי בסוד זו הו' שלו שהיא הת"ת כי שם הוא סיום שש קצוות שלו והוא סיום הו' ושם ברגל הו' זו מאחוריה שם נתדבק' המלכות וזהו סוד אושיט פסיעה לבר כי המלכות היא שם בבחינת פסיעה בסוף הו' והיא לבר, רוצה לומר, מאחורי, מאחורי הו', ולא פנים בפנים ולכן צריך הסופר לכתוב ציור ה' ראשונה של ההוי"ה באופן זה ה' שאותה הו' אשר בתוך אות ה' תהיה ברגליה פסיעה אחת בולטת לחוץ מן אות ה' ולא לפנים ממש בתוך ה' כלפי פנים אלא כלפי חוץ וזמ"ש אשורנו לשון פסיעה מלשון תמוך אשורי במעגלותיך. עוד מצאתי כתוב קרוב אל הנז' וז"ל כבר הודעתך ענין פסיעה זו שהיא בחינת הנוקבא דז"א שהיתה בחינת אותה הפסיעה שבסוף רגל אות ו' שבתוך ה' עלאה כמבואר לעיל והטעם להיותה שם הוא כדי שכאשר תתגדל בבחינת פרצוף בהיותה עדין בבחינת אחור בחזה ז"א כי שם ביתה ומקומה כנודע. ולכן כשנולד ז"א יצתה עמו בסוד פסיע' לבר בסיום ו' של ז"א ואז חזרה אל אחורי זו הו' ואח"כ כשנגדלה ונתארכו שלשה אחרונות של הו' שהם בחינת הנה"י של ז"א כנודע אז נשארה היא דבוקה באחורים שלהם (שער מאמרי רשב"י).

²³⁴⁷ בינה (רח"ו).

²³⁴⁸ ז"א (רח"ו).

ולאעלא ליה גו גדפהא בגין לאתקפא ליה ולאוקמא [ליה] בחיין עלאין ומנה יפוק בההוא יומא משיחא דדור:	ולהעמידו בחיים עליונים, וממנה יצא באותו יום משיח של דוד.
ורזא דא אספרה אל חק יי' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך זמין [אנא] (אנת) לומר לההוא אתר דאקרי חק ולבשרא וליה (אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך (תהלים ב ז)) [ב]ההוא יומא ממש [יפיק] (אפיק) ליה וההוא חק מתחות גדפהא בכמה חיין בכמה עטרין בכמה ברכאן כדקא יאות וההוא חק לא [ישתאר] (אשתאר) בלחודוי יתכליל ביה משיחא אחרא בריה דיוסף ותמן יתקף ולא באתר אחרא ובגין דאיהו גבעה תתאה דלית בה חיין ימות משיח דא ויתקטיל ויהא מית (זמנא) עד דתלקוט חיין (דא) גבעה [דא] ומההיא גבעה עילאה ויקום:	וסוד זה "אספרה אל חק ה'", אמר אלי, בני אתה אני היום ילדתיך, עתיד אני לומר לאותו מקום שנקרא "חק", ולבשרו (אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך) באותו יום ממש יוציא אותו החק ההוא מתחת כנפיה, בכמה חיים, בכמה עטרות, בכמה ברכות כראוי. ואותו חק לא ישאר לבדו, יכלל בו משיח אחר, בן יוסף, ושם יתחזק ולא במקום אחר, ומשום שהוא גבעה תחתונה שאין בה חיים, ימות משיח זה ויהרג, וימות עד שתלקט גבעה זו חיים מאותה גבעה עליונה ויקום.
ובג"כ במתיבתא דרקיעא ומגבעות שלים באת ²³⁴⁹ ו' על תרין סטריין אליון (כתיב) אבל במתיבתא עלאה חסר בלא ו' לאחזאה מלה דלית בה קושיא וספק הן עם לבדד ישכון (במדבר כג ט) ביחודא בלא ערבוביא אחרא:	ולכן בישיבת הרקיע "ומגבעות" שלם באות ו', על שני צדדים אלו (כתוב). אבל בישיבה העליונה, חסר בלי ו', להראות דבר שאין בו קושיא וספק. "הן עם לבדד ישכון", ביחוד בלי ערבוביה אחרת.
כל יחודא שלים הכא איהו יי' אלהינו יי' דהא רוא דיליה מראש צורים איהו ואתיחד ברישא ²³⁵⁰ בגזעא ושבילא יי' דא רישא עלאה אוירא דסלקא ²³⁵¹ אלהינו דא גזעא דאתמר ²³⁵² (ישעיה יא א) גזע ישי יי' דא שבילא ²³⁵³ דלתתא ועל רוא דא אתיחד [ביה] (ביחודא) כדקא יאות Q ובגין דאתמתח ביה שבילא אצטריך וכאן חסרו רזא דאתגזר בתרי מתיבתא:	כל יחוד שלם כאן הוא "ה' אלהינו ה'", שהרי סודו "מראש צורים" הוא, והתייחד בראש בגזע ושביל, ה' זה הראש העליון, אויר שעולה, אלהינו זה הגזע, שנאמר "גזע ישי", ה' זה השביל שלמטה, ועל סוד זה התייחד בו כראוי, ומשום שנמתח בו שביל, צריך סוד שנגזר בשתי ישיבות.
זכאה חולקך ורבי שמעון דזכית למלין עלאין דמארך ²³⁵⁴ [ומארך] אתרעי [בך] כמה שיעורא דמתיחן דשבילא דא בשיעורא עלאה דרישא	אשרי חלקך רבי שמעון שזכית לדברים עליונים של רבונך, ורבונך רוצה בך. כמה שיעור של המתיחה של שביל זה, בשעור עליון של ראש

²³⁴⁹ באות (דפ"ו).

²³⁵⁰ ג' קוצי ה' הם סוד חב"ד שנכללו בחכמה (רח"ו).

²³⁵¹ חכמה שבו אוירא דכיא (רח"ו).

²³⁵² בינה (רח"ו).

²³⁵³ דעת המכריע ור"ל שדעת המזווג אר"א משם יורדת הארה ליסוד דאבא הנק' שביל שהוא דעת דז"א וז"ש דא שבילא דלתתא (רח"ו). עי' תז"ח יז ע"ב וגר"א שם, וכן עי' שער מאמרי רשב"י כח ע"ד, וכן שם ה' ע"ב, ועי' תז"ח יא סע"ג, ועי' יהל אור ח"א א ע"ד, וכן שם ז ע"ב, ועי' בהגר"א בס"י ה ע"ג.

²³⁵⁴ דמארך (דפ"ו)

רד"א	
וגזעא ושבילא ואתלבשו במתיחה דא וע"ד מתיחו [דא' ונ"א ד' 2355] (דאחד) שיעורא דשית סטריין 2356 וכלא אתיחד בהאי את 2357 (נ"א אח) 2358 ובג"כ לבדד ישכון (במדבר כג ט) כדקא יאות:	וגזע ושביל והתלבשו במתיחה זו (ועל זה המתיחות של אחד שיעור של ששה צדדים, והכל התייחד באות ד' הזו, אח ד') ועל זה המתיחות של א' (ה'), שיעור של ששה צדדים, והכל התייחד באות (אח) הזו, ולכן "לבדד ישכון" כראוי.
ובגוים לא יתחשב ישראל אית לון כתב ולשון 2359 ובכל את יכלין לאסתכלא בדיוקנא וציורא כדקא יאות אבל בגוים עכו"ם לא יתחשב רזא דנא בגין דלית לון כתב ולשון ולית לון לאסתכלא ולמנדע כלום דהא (ירמיה י טו) הבל המה מעשה תעתועים 2360 ולא יתחשב רזא דנא במחשבה ובאסתכלותא דלהון הואיל ולית לון כתב זכאין אינון ישראל:	"ובגוים לא יתחשב" לישראל יש כתב ולשון, ובכל אות יכולים להסתכל בדמות וציור כראוי, אבל בגוים עובדי כוכבים ומזלות, לא יתחשב, הסוד זה, משום שאין להם כתב ולשון, ואין להם להתבונן ולדעת כלום, שהרי הבל המה מעשה תעתועים, ולא יתחשב סוד זה במחשבה ובהתבוננות שלהם, הואיל ואין להם כתב, אשריהם ישראל.
מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל (במדבר כג י) (מי) ההוא נקודה עלאה 2361 רישא וגזעא ושבילא בטמירו איהו ולא קיימא לשאלא לבר אבל	"מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל", (מי) אותה נקודה עליונה, ראש וגזע ושביל בנסתר היא, ולא עומדת לשאלה לחוץ, אבל משעה שמתחילה להבנות ולעשות היכל

2355 ה' (דפ"ו).

2356 ו"ק דמוחין שנכנסים בו (רח"ו).

2357 מלכות ד' דאחד (רח"ו), ור"ל שבק"ש נכנסו ו"ק דמוחין דגדלות במלת אחד דזעיר ומשם למלכות הנקרא ד' דאחד כמ"ש הרב ז"ל (מ"מ).

2358 ד אח ד (דפ"ו).

2359 אותיות קדושות שהם רומזות בצורתם הסודות, "לשון" מלות לשון הקדש הרומזות בספירות בסוד הכנויים (אור יקר).

2360 שהם אותיות הסכמיות בלתי רומזות דבר רק גילוי הדברים בין אדם לחבירו ולא שיהיה בהם יחס דבר מה, מה שאין כן אותיות תורתנו הקדושה שהם אותיות המורות על מציאות הספירות היכלות לרוחניות ההוא במציאות צורתם כדפירשנו בסוד י' וא"ו וכיוצא, נמצא רוחניות החכמה ממש נמשך ושופע באות ה"ד, ומציאות רוחניות התפארת ממש נמשך ושופע באות וא"ו, מטעם שהאות היא מתייחסת ורומזת בצורתה לנשמתה, וייתחס האות לרוחניות המתלבש בו כיחס הנשמה אל הגוף, וממש כמו שכל ספירה וספירה פעלה בעולם התחתון הויה מתגלה ומשתלשלת מעילה לעלול למטה, כן הוא ענין האותיות שכל הויה מההויות הדקות הנרמזות בספירות בסוד אמ"ש שלש אמות בג"ד כפ"ת שבע כפולות וה"י זח"ט לנ"ס עצ"ק ל"ב פשוטות, אותם הויות נשתלשלו מעילה לעלול עד שקבעו אותיות אלו בסוד כת"ב לשו"ן ל"ב, שהם מעש"ה דבר"ר ומחשב"ה, ובהיות האדם מניע אותיות אלו בסוד דיבור ומחשבה ואם תורה שבכתב גם כן מעשה יתנועעו ההויות הדקות ההם שהם ממש אוחות באותיות בסוד עילה ועלול, והיינו ישראל שיש להם כתב ולשון דהיינו דיבור ומעשה מבינים הסודות, אבל אומות העולם הבל המה מעשה תעתועים כי הבל פיהם וכן מעשיהם הבל תעתועים בקליפות כענין שהם משתחווים להבל ולריק וכו' (אור יקר).

2361 לא מפרש מלת מי עד לבסוף, אמנם מפרש הבחינה הקודמת למי והכי קאמר "האי נקודה עילאה" דהיינו חכמה "רישא" הוא ראש לאצילות כדי שיכנס בנקודה, כי נאצל ראשון אינו נקרא אפילו נקודה ולא ראש, כי תחלת הראשית הוא חכמה כדפירשנו בספ"ר בשער אם האין סוף הוא הכתר, אמנם "גזעא" שהוא הבינה ו"שבילא" שהוא התפארת אינו מתגלה אבל הוא "בטמיר" דהיינו מציאותם הנעלם בחכמה, והעלמם בחכמה הוא בטמירו עד שלא יתייחס בהם מלת מי דהיינו שאלה (אור יקר), פי' אבא שהוא נקודה עילאה הכולל רישא וגזעא ושבילא שהם חב"ד הנכללים באבא בטמירו איהו. ולא נקרא בשם מ"י. אבל משעתא דשאר יכו' אזי איקרי מי (מ"מ).

[משעתא] (בשעתא) דשאר י לאתבנאה ולמעבד היכלא²³⁶² ברעותיה וואקרי מן²³⁶³ שארי לאתבנאה דיוקנא²³⁶⁴ דיליה ממש אפיק נוקבא דיליה²³⁶⁵ בדיוקנא דאמיה²³⁶⁶:	ברצונו, ונקראת מ"י, מתחילה להבנות הדמות שלו ממש, מוציא נקבה שלו בדמות אמו.
מאי מי דא רישא²³⁶⁷ (וגזעא ושבילא)²³⁶⁸ ואתפשט לאתבנאה בפשיטו דחד היכלא לתרין סטריין באני²³⁷⁰ ואע"ג דאפיק לישראל דאיהו [ו'] [י'] אופ הכי אפיק לנוקבא דיליה²³⁷¹ כחדא²³⁷² ואזמנהו [ואזמנת] לגביה מנה כד"א (דניאל א ה) וימן להם המלך (אסתר ט יט) ומשלוח מנות יהב ליה נבזוזא רב ויקרא ואפיק לה כחדא מניה בההוא פשיטו דאתפשט(ו) אפיק תרווייהו כחדא (כנונא אדא פשוט) (דא"ד פשיט) להכא ולהכא אפיק ברא וברתא ברנעא חדא וע"ד שמים וארץ ברנעא וחדא אתבריאו כחדא) בשעתא חדא:	מה זה "מ"י", זה ראש וגזע ושביל, (י') והתפשט להבנות בפשיטות היכל אחד לשני צדדים בונה, ואף על גב שהוציא את ישראל שהוא ו', גם כך הוציא את נקבתו כאחד והזמינה אליו מנה כמו שנאמר "וימן להם המלך", "ומשלוח מנות", נתן לו אוצר גדול ויקר והוציא אותה כאחד ממנו, באותה פשיטות שהתפשט הוציא שניהם כאחד, (כדוגמא זו פשוט לכאן ולכאן, הוציא בן ובת ברגע אחד, ועל זה שמים וארץ ברגע אחד נבראו כאחד) בשעה אחת.
ומספר את רובע ישראל (במדבר כג י) רובע ישראל [רוא דא אתמסר בגינך] ורוא דא בגינך ר' אתמסר (אתמסר בגינך רוא דא) זכאה חולקך (ר') רובע ישראל רבועית מן מדידו דישראל איהו ברית אמאי אקרי רובע אלא שיעורא דגופא ארבע בריתות²³⁷³ הוי בשיעורא דיליה וברית רובע איהו בשיעורא דמדידו דגופא כלא אפיק מי²³⁷⁴ [ע"כ]:	"ומספר את רובע ישראל", רובע ישראל סוד זה בגללך רבי נמסר, אשרי חלקך. "רובע ישראל", רביעית ממדידות ישראל היא ברית, למה נקרא רובע, אלא שיעור הגוף, ארבע בריתות היו בשיעור שלו, וברית רובע הוא בשיעור של מדידות הגוף, הכל הוציא "מ"י".
ור"א הוה אזיל למחמי לר' יוסי חמוי ור'	רבי אלעזר היה הולך לראות את

²³⁶² בינה (רח"ו).
²³⁶³ פי' כמ"ש שאחר שנתלבש אבא באימא נק' מ"י כי יר"ד הוא אבא ומ' היא אימא. ולפ"ז מ' היא בינה ובתוכה אבא (מ"מ).
²³⁶⁴ חכמה הוציאה זעיר (רח"ו), והיינו באמצעות הבינה לפי שכולם בחכמה עשית כנודע (מ"מ).
²³⁶⁵ זעיר הוציא המלכות (רח"ו), והנראה משפט הזוהר שעל אבא קאי וה"ק אבא אפיק נוקבא דיליה דזעיר בדיוקנא דאמיה (מ"מ).
²³⁶⁶ שהזכרים הם מאבא והנקבות מאימא (רח"ו).
²³⁶⁷ פי' כמ"ש שיר"ד של מי הוא אבא ומ' של מי היא אימא וז"ש ואתפשט לאתבנאה בפשוטו דחד היכלא שהיא בינה (מ"מ).
²³⁶⁸ האותיות מ"י הנה הם בהג"ר ג"כ, כי עיקרם הם בבינה, ובסוד מ"י ברא אל"ה (בזוה"ק ח"א דף א ע"ב). אמנם כי הנה הם בכל הג"ר כולם, וכמ"ש בזוה"ק (פ' בלק רד ע"א) מאי מ"י, דא רישא וגזעא ושבילא (כללים ח"א מ ע"א).
²³⁶⁹ וגזעא ושבילא (י') (דפ"ק).
²³⁷⁰ פי' שאבא תקן אימא ותיקן זעיר (מ"מ).
²³⁷¹ פי' שגם כן אבא הוציא המלכות בסוד כולם בחכמה עשית (מ"מ).
²³⁷² פי' שהיתה דבוקה באחוריו (מ"מ).
²³⁷³ פי' שבת"ת יש בו שיעור ד' יסודות (מ"מ).
²³⁷⁴ הכל יצא מהבינה (רח"ו).

אבא וחברוי אזלו עמיהו פתח ר' אלעזר ואמר²³⁷⁵ (תהלים ה ד) יי' בקר תשמע קולי וגו' יי' בקר מאי בקר אלא דא בקר דאברהם²³⁷⁶ דאתער בעלמא דכתיב (בראשית יט כז) וישכם אברהם בבקר דהא כד אתי צפרא ההוא בקר אתער בעלמא והוא עידן רעוא לכלא ולמעבד טיבו לכל עלמא לזכאין ולחייבין וכדין עידן צלותא הוה²³⁷⁷ למצלי קמי מלכא קדישא:	רבי יוסי חמיו, רבי אבא וחבריו הלכו עמו. פתח רבי אלעזר ואמר "ה' בוקר תשמע קולי וגו'". "ה' בוקר", איזה בוקר, אלא זה בוקר של אברהם, שהתעורר בעולם, שכתוב "וישכם אברהם בבוקר", שהרי כשמגיע הבוקר, אותו בוקר מתעורר בעולם, והוא עת רצון לכל, ולעשות טוב לכל העולם, לצדיקים ולרשעים, ואז זמן תפלה הוא להתפלל לפני המלך הקדוש.
וע"ד בשעתא דאתי צפרא כל אינון אסירי מלכא אשכחו וניחא (ניחין) עידן צלותא איהו עליהו וכ"ש אינון דתייבין בתיובתא ובעאן בעותהון לקמי מלכא קדישא בגין דהאי שעתא חד ממנא נפיק לסטר דרום ורפאל שמייהו וכל זיני אסוותא בידוי ומסטר דרום נפק חד רוחא²³⁷⁸ ומטי לגבי ההוא ממנא (ורפא שמייהו) דממנא על אסוותא וכד מטי צלותא לקמי קב"ה פקיד לבי דינא דיליה דלא יפתחון בדינא בגין דחיים בידא דקב"ה ולא בידיהון:	ועל זה, בשעה שבא הבוקר, כל אותם אסירי המלך מוצאים מנוחה, זמן תפלה הוא עליהם, וכל שכן אותם שחוזרים בתשובה ומבקשים בקשותיהם לפני המלך הקדוש, משום שבשעה זו יוצא ממונה אחד לצד דרום ורפאל שמו, וכל מיני רפואה בידיו, ומצד דרום יוצאת רוח אחת ומגיעה לאותו הממונה שממונה על הרפואה, וכשמגיעה הרפואה לפני הקדוש ברוך הוא, הוא מצווה לבית דינו שלא יפתחו בדיון, משום שהחיים ביד הקדוש ברוך הוא ולא בידיהם.
ומיגו דאיהו עידן רעוא בעא קב"ה זכותא דההוא ב"נ אי ישתכח בצלותא (יאות ואי לא חשיב ליה²³⁷⁹) ואו דאיהו מאריה דתיובתא (ו) חס עליה²³⁸⁰ בההיא שעתא קל צפרין [דמקננן]²³⁸¹ (דמתקנן) אשתמעו דכתיב (תהלים קד יז) אשר שם צפרים יקננו ואינון צפרין אודאן ומשבחן לקב"ה וההוא אילת השחר²³⁸² אתער בעלמא ואמר (תהלים לא כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו' כדין ההוא ממנא נפיק ועביד כל מה דאתפקד:	ומתוך שהוא עת רצון, רצה הקדוש ברוך הוא זכות אותו האיש, אם ימצא בתפלה (יפה ואם לא נחשב לו בשוגג) או שהוא בעל תשובה, חס עליו. באותה שעה נשמע קול ציפורים המקננות, שכתוב "אשר שם ציפורים יקננו", ואותן ציפורים מודות ומשבחות לקדוש ברוך הוא, ואותה אילת השחר מתעוררת בעולם ואומרת "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'", אז אותו ממונה יוצא ועושה כל מה שנצטווה.
ואי תימא דזיני אסוותא בידוי כמה דאמרן לאו הכי דהא אסוותא לאו²³⁸³ הוי	ואם תאמר שמיני רפואה בידו כמו שאמרנו, לא כך שהרי רפואה לא

²³⁷⁵ נלע"ד שזה שייך עם מ"ש בדף קצ"ג ע"א ר"א ור' אבא הוו אזלי למחמי לר' יוסי בר"ש בן לקונייא חמוי דר"א. ולכך אמר לקמן שהיו הולכים אצל ר"י בר"ש בן לקונייא והובא ענין זה כאן משום סוף המעשה שאמר רבי אבא כל הני מילי הוו ודאי בבלעם וכו' (מ"מ).

²³⁷⁶ פי' חסד דזעיר (מ"מ).

²³⁷⁷ הוה (דפ"ו).

²³⁷⁸ פי' והוא גדול מרפ"אל (מ"מ).

²³⁷⁹ בשוגג (נוסף בדפ"ו).

²³⁸⁰ קצז ע"ב (הערת הזהר).

²³⁸¹ הם הצדיקים שבתוך ג"ע הנק' צפרין (רח"ו).

²³⁸² פי' לאה שזווג יעקב ולאה הוא בחצות עד הבקר בסוד ויהי בבקר והנה היא לאה (מ"מ).

²³⁸³ לא (דפ"ו).

אלא בידוי דמלכא קדישא אבל בשעתא דפקיד קב"ה אסוותא לההוא בר נש איהו נפיק וכל אינון מקטרגין²³⁸⁴ [ד]ממנן על מרעין בישין דחלין מניה כדין ההוא רוחא דקא [נסע] (נקט) מסטרא דדרום אושיט ליה לההוא ב"נ²³⁸⁵ והא אסוותא אשתכח [וכלא] בידוי דקב"ה:	היתה רק בידי המלך הקדוש, אבל בשעה שפוקד הקדוש ברוך הוא רפואה לאותו האדם, הוא יוצא וכל אותם המקטרגים הממונים על מחלות רעות פוחדים ממנו, אז אותה הרוח שנסעה מצד דרום מושיטה לו לאותו אדם, והרי הרפואה נמצאת, והכל בידי הקדוש ברוך הוא.
וע"ד כתיב (תהלים ה ד) יי' בקר תשמע קולי ולא כתיב יי' [(בבוקר) תשמע] (בקר שמע) קולי אלא לגבי בקר דאברהם [קאמר] (שם) בקר אערך לך [ואצפה] תרי בקר אמאי אלא חד בקר דאברהם וחד בקר דיוסף²³⁸⁶ דכתיב (בראשית מד ג) הבקר אור ומתרגמינן צפרא	ועל זה כתוב "ה' בוקר תשמע קולי", ולא כתוב ה' בבוקר תשמע קולי, אלא לגבי הבוקר של אברהם הוא אמר, "בוקר אערך לך ואצפה", שני בוקר למה, אלא אחד בוקר של אברהם, ואחד בוקר של יוסף, שכתוב "הבוקר אור", ומתרגמים בוקר
רד/ב	
נהר נהר²³⁸⁷ ודאי אערך לך ואצפה אערך לך מהו [אלא] אסדר לך בוצינא דילך²³⁸⁸ [לאדלקא] (לאדבקא) כד"א (תהלים קלב יז) ערכתי נר למשיחי ולגבי בקר דיוסף קאמר דההוא סדורא דבוצינא דיליה הוא:	מאיר, מאיר ודאי. "אערך לך ואצפה", מה זה אערך לך, אלא אסדר לך נר שלך להדליק כמו שנאמר "ערכתי נר למשיחי". ולגבי הבוקר של יוסף, הוא אמר שאותו סדור של נר שלו הוא.
ואצפה מהו ואצפה הא כל בני עלמא [מצפאן ומחכאן] למיבו דקב"ה ואפילו בעירי ודחקלא ומה שבחיה²³⁸⁹ דדוד²³⁹⁰ יתיר מכל בני עלמא²³⁹¹ אלא מלה דא [שאלנא] (אוקמוה) והכי אמרו לי ואיהי מלה קשוט דאתי מרחיק נהורא²³⁹² קדמאה דברא קב"ה²³⁹³ הוה נהיר עד דלא הוה יכלין עלמין²³⁹⁴ למסבליה²³⁹⁵ מה עבד קב"ה עבד	"ואצפה", מה זה "ואצפה", הרי כל בני העולם מצפים ומחכים לטוב הקדוש ברוך הוא, ואפילו בהמות השדה. ומה שבח של דוד יותר מכל בני העולם, אלא דבר זה שאלתי וכך אמרו לי, והוא דבר אמת שבא מרחוק, אור ראשון שברא הקדוש ברוך הוא היה מאיר עד שלא יכלו העולמות לסבול אותו, מה עשה

²³⁸⁴ מקטרגין (דפ"ו).

²³⁸⁵ פי' מושיט הרפואה לאדם. נמצא שאין הרפואה ביד המלאך, אלא ביד הקב"ה. ורפ"אל אין בידו רפואה, רק איהו נפיק. להורות שאדם זה אין חלק לס"א בו, אלא לגבי בקר דאברהם. ושיעור הכתוב, ה' שהוא א"ס ב"ה כשמתעורר בוקר שהוא חסד אזי תשמע קולי ולכך לא אמר בבוקר דאז הוה אמינא כפשטיה דהיינו בבקר שהוא עת רצון תשמע קולי (מ"מ).

²³⁸⁶ פי' טיפת החסדים שבגו יסוד (מ"מ).

²³⁸⁷ נהיר נהיר (דפ"ו).

²³⁸⁸ מלכות (אור יקר).

²³⁸⁹ שבחא (דפ"ק).

²³⁹⁰ כיון שכלם מצפים אפילו בעירי (אור יקר).

²³⁹¹ ואין צריך לומר המלאכים והעולמות שהם קרובים ומכירים יותר גדולת היוצר (אור יקר).
²³⁹² שהוא סוד נרמז על קודם הויית ההיות, ודרך קצרה הוא אלו נמצאו אלו ההיות המתגלות חותם מה רבו מעשיך ה' נמצאות מהכתר אור ראשון הוה נהיר שיעור דקות גדול (אור יקר).

²³⁹³ היינו הכתר וסוד ענין זה הנאמר בקצרה הוא סוד ואלה המלכים הנדרש באדרא (אור יקר), פי' כגון א"ק שנתלבש בעתיק וכן עד"ז עתיק באריך וכו' (מ"מ).

²³⁹⁴ חותם מעשה בראשית (אור יקר).

נהורא לנהוריה לאתלבשא דא בדא וכן כל שאר נהורין עד דעלמין כלהו אתקיימו²³⁹⁶ בקיומיהו ויכלין למסבל:	הקדוש ברוך הוא, עשה אור לאורו להתלבש זה בזה, וכן כל שאר האורות, עד שכל העולמות התקיימו בקיומם ויכלו לסבול.
ובג"כ אתפשטו דרגין ואתלבשו נהורין ואינן אקרון כנפים²³⁹⁷ עלאין עד דמטו להאי בקר דיוסף²³⁹⁸ ואיהו נטיל כל נהורין עלאין ומגו דכל נהורין עלאין ביה תליין זיויה סליק²³⁹⁹ מסייפי עלמא²⁴⁰⁰ עד סייפי עלמא דלעילא²⁴⁰¹ עד [ד]עלמין דלתתא (ו)לא יכלין למסבל:	ולכן התפשטו דרגות והתלבשו אורות, והם נקראים כנפים עליונים, עד שמגיעים לבוקר זה של יוסף, והוא לוקח כל האורות העליונים, ומתוך שכל האורות העליונים בו תלויים, זיוו עולה מסוף העולם עד סוף העולם, שלמעלה עד שהעולמות שלמטה לא יכולים לסבול.
אתא דוד ואתקן והאי בוצינא²⁴⁰² חופאה להאי בקר דיוסף לאתחפאה [ביה] ולקיימא עלמין [דלתתא] בסדורא דבוצינא דא [ועל דא כתיב] (ודא דכתיב) (תהלים ה ד) בקר	בא דוד והתקין נר זה, כסוי לבוקר זה של יוסף להתכסות בו, ולהעמיד עולמות שלמטה בסדור הנר הזה, ועל זה כתוב "בוקר אערך לך ואצפה", כמו שנאמר "ויצפהו זהב טהור" (ומשום

²³⁹⁵ להימצא במציאות נגלה זה מאור נעלם ההוא וכמעט נמנע, והיינו סוד חורבן העולמות שאי אפשר להמצא משם, ולזה היו סוד הספירות משתלשלות ונעשות זה כסוי לאור זה וזה מכסת לזה עד השתלשלות ההיות, עד הגיע המדרגות אל בחינת קיום הנמצאות כולם (אור יקר).

²³⁹⁶ דרך כלל מציאות פרשת אלה המלכים, וטעם אל הספירות ואל הבריאה ואל היצירה עד הגיע אל סוד העשיה חותם הנמצאות התחתונות החיות מאור העליונות ויכלין למסבל ההנהגה והמציאות, וזה טעם אל עשר הספיר', ואל עשר ספירן דבריאה, ואל עשר כתות המלאכים ועשר גלגלין (אור יקר).

²³⁹⁷ הענין כי מלת כנפים לשון כנופיא וקיבוץ ולשון התעופפות ולשון כניסה ואסיפה כענין ולא יכנף עוד מוריק, ושלושה עניינים אלו הם כלם אמת על בחינת התחתונים אל העליונים, והנה מחנות הספירה העליונה הם הספירה התחתונה מפני שהיא עלולה והתפשטות נצוצי מאורו, והוא לשון התעופפות שהרי הכנפים לעוף אין הספירה העליונה עולה למעלה אל שורשה עד שהתחתונה יוכלל בעליונה, והכרח ענין זה מההיכלות כדפירשנו בפרשת פקודי, אם כן כנפים לעוף העליונה אל סבתה היא התחתונה, והוא לשון כסוי שהרי העליונה נקודה תוך היכל אל התחתונה והיא מתכסת בה, אם כן הסוד הזה יהיה שהספירות הם כנפים זו לזו, ומפני שיש כנפים בשרפים וחיות אמר כנפים עילאין, ואפשר שירמוז שאימא עילאה נקראת נשר הגדול בעל הכנפים דהיינו ששה ספירות שש כנפים, וגם ירמוז אל סוד שם מ"ב שהם שבעה שמות שבעה ספירות וכל אחד כלול משה, ואותם הששה הם שש כנפים לאחד וכו' כדפירשו בתיקונים והכל אמת מצד עצמו (אור יקר).

²³⁹⁸ עם היות שכלל ההקדמה כולה דרך כלל להטעים הדרוש חזר עתה אל תחלת הענין לבאר הפסוק, ואמר כי מציאות ההתפשטות וכסוי הספירות אלו באלו בהגיע הענין אל ספירת היסוד היה עניינה שסוד יוסף כלל כל שיעור קומת הספירות, שהרי הוא כיסוי לכל חמשה ספירות ההנהגה שהם חסד גבורה תפארת נצח הוד שאין המציאות יכול לסבול ההיות מתנהגות מהם, לזה יהיה בו סוד כללות כל התמונה העליונה מפני שהוא כיסוי אליה, והרי הספירות אשר בעולם הזכר כולם באות. אל נקודת היסוד להשפיע דרך בו למטה (אור יקר), ה' חסדים דיסוד (רח"ו).

²³⁹⁹ פי' של יסוד (מ"מ).

²⁴⁰⁰ מבינה (רח"ו).

²⁴⁰¹ מלכות (רח"ו).

²⁴⁰² יסוד דרחל המכסה את יסוד דדכורא עם החסדים שבו (רח"ו).

אערך לך ואצפה כד"א (שמות לו ב) ויצפהו זהב טהור²⁴⁰³ ובגין דההוא בוצינא [דוד ביה] ודרוד איהי ובהו (דרוד ביה) תלייא אמר דאיהו ליהוי חופאה להאי בקר אתא רבי אבא ונשקיה אמר אלמלא לא נפקנא בארחה אלא למשמע מלה דא דיי:	שאותו נר דוד תלוי בו וכו') ומשום שאותו הנר הוא של דוד, ובו תלוי, אמר שהוא יהיה כסוי לבוקר הזה, בא רבי אבא ונשקו, ואמר אלמלא לא יצאתי לדרך רק לשמוע דבר זה די לי.
עד דהוו אזלי הא יונה חד מטא לגבי רבי אלעזר שריאת וקא מצפצפא קמיה אמר רבי אלעזר יונה כשרה ומהימנא הוית תדיר בשליחותיך זילי ואימא ליה הא חברייא אתאן לגבך ואנא עמהון ונסא יתרחיש ליה לתלתא יומין ולא ינפול עליה דחילו דהא בחדוה אנן אזלין לגביה אתיב זמנא אחרא ואמר לא חדינא סגיא ובאיש בעיני סגי על חד רמונא מליא דאתיהיב תחותיה ויוסי שמיה אזלת ההיא יונה מקמיה ואינן חברייא אזלו:	עד שהיו הולכים, באה יונה אחת לרבי אלעזר שרתה וצפצפה לפניו. אמר רבי אלעזר, יונה כשרה תמיד, היית נאמנה בשליחותך, לך ואמרי לו, הרי החברים באים אליך, ואני עמהם. ונס יתרחש לנו לשלשה ימים, ולא יפול עליו פחד, שהרי בשמחה אנו הולכים אליו. השיב פעם אחרת ואמר, לא שמחנו מספיק ורע בעיני הרבה על רמון אחד מלא שנתן תחתיו, ויוסי שמו. הלכה אותה היונה מלפניו ואותם החברים הלכו.
אמר רבי אבא לר' אלעזר מאי האי תוהנא סגי ממה דחמינא א"ל יונה דא אתאת לגבאי בשליחותיה דרבי יוסי חמי דאיהו בבי מרעיה וידענא מהאי יונה דאשתזיב וחלופא אתיהיב עליה ואתסי עד דהוו אזלו הא עורבא חד קאים לקמייהו קרי בחילא ומצפצפא צפצופא סגי אמר רבי אלעזר להכי את קיימא ולהכי [אנא²⁴⁰⁴] (את) מתקן זיל לארחך דהא ידענא אמר ר' אלעזר חברייא ניזיל ונגמול חסד לרמונא דהוה מליא מכלא ורבי יוסי שמיה דפקיעין²⁴⁰⁵ איהו דהא אסתלק מעלמא דין ולית מאן דחזי לאשתדלא ביה ואיהו קרב לגבן:	אמר רבי אבא לרבי אלעזר, מה זה תמהתי הרבה ממה שראיתי, אמר לו היונה הזו באה אלי בשליחות רבי יוסי חמי, שהוא בבית חוליו, וידעתי מהיונה הזו שהוא נצל וחלופ נתן עליו ונתרפא. עד שהיו הולכים, הרי עורב אחד עומד לפניו קורא בכח ומצפצף צפצוף גדול. אמר רבי אלעזר, לך אתה קיים ולכך אתה מתוקן, לך לדרכך שהרי ידעתי. אמר רבי אלעזר, חברים נלך ונגמול חסד לרמון שהיה מלא מהכל, ורבי יוסי מפקיעין הוא שמו, שהרי הסתלק מהעולם הזה, ואין מי שראוי לעסוק בו והוא קרוב אלינו.
סטו מארחא ואזלו לתמן כיון דחמו לון כל בני מאתא נפקו לגבייהו ואעלו תמן בבי	סטו מהדרך והלכו לשם, כיון שראו אותם כל בני העיר, יצאו אליהם ונכנסו שם לבית רבי יוסי, מפקיעין

²⁴⁰³ צריך אני להקדים לך כלל אחד והוא ענין העשר ספירות כי לפעמים הספירות הם כדמיון מעבר בלבד אל האור הגנוז בתוכם כדמיון השמש העומד בשמים ואורו מתנוצץ ואעפ"י שאין שום מסך מבדיל בינו לבינו עכ"ז אין ספק שיש הבדל גדול בין האור שמאיר במקומו בשמים ובין האור המגיע לנו מחמת ריחוק המקום ולפעמים הספירות הם באופן אחר והוא שיהיו הספירות ממש כעין מסך מבדיל אלינו בין האור העליון ועל הבחינה הזו כתיב וימנע מרשעים אורם כנז' ריש פ' אמור (דף פח ע"א). וזהו סוד ואצפה כי ממש עשה כעין ציפוי ומכסה שלא יעבור האור אלינו וזהו סוד מ"ש רז"ל במקומות רבים כי הקב"ה ראה שאין העולם כדאי להשתמש באור שברא ביום ראשון וגנוזו לצדיקים והבן זה (שער מאמרי רשב"י) (נ"א ובגין דההוא בוצינא דוד ביה תלייא כו') (נוסף בדפ"ו).

²⁴⁰⁴ אנת (דפ"ו).

²⁴⁰⁵ דפקיעין שמיה (דפ"ו).

רבי יוסי דפקיעין ואינון חברייה אלן ברא זעירא הוה ליה לרבי יוסי ולא שבק²⁴⁰⁶ לבר נש דימטי לערסא דאבוי בתר דמית אלא איהו²⁴⁰⁷ בלחודוי הוה סמיך ליה ובכי עליה פומיה בפומיה מתדבקא:	אותם החברים הללו. בן קטן היה לו לרבי יוסי, ולא נתן לשום אדם שיגיע למטת אביו אחר שמת אלא הוא לבדו, היה סמוך לו ובכה עליו פיו בפיו מתדבק.
פתח ההוא ינוקא ואמר מאריה דעלמא כתיב באורייתא (דברים כב ו) כי יקראו (יקרה) קן צפור לפניך וגו' שלח תשלח את האם וגו' הוה געי ההוא ינוקא ובכי אמר מאריה דעלמא קיים מלה דא דאורייתא תרין בנין הוינא מאבא ואמי אנא ואחתי זעירתא מנאי הוה לך למיסב לן ולקיימא מלה דאורייתא:	פתח אותו תינוק ואמר, רבונו של עולם, כתוב בתורה "כי יקרא קן צפור לפניך וגו'", "שלח תשלח את האם וגו'", היה צועק אותו תינוק ובוכה ואמר, רבונו של עולם קיים דבר זה של התורה שני בנים, היינו מאבא ואמי, אני ואחותי הקטנה ממני, היה לך לקחת אותנו, ולקיים דבר התורה.
ואי תימא מאריה דעלמא אם כתיב ולא [ולא אבא לא כלא היא] ולא אב הא הכא כולא הוא [ולא אבא אלא] אבא ואמא אימ[נ]א מיתת ונסיבת לה מעל בנין השתא אבא דהוי חפי עלן אנסיב מעל בנין אן דינא דאורייתא בכו ר' אלעזר וחברייא לקבל בכיה וגעו דההוא ינוקא:	ואם תאמר רבונו של עולם, אם כתוב ולא אב, הרי כאן הכל הוא אבא ואמא, אמא מתה ולקחת אותה מעל הבנים, כעת אבא שהיה מכסה עלינו נלקח מעל הבנים איפה דין התורה. בכו רבי אלעזר והחברים מול הבכי והצעקה של אותו תינוק.
פתח ר' אלעזר ואמר (משלי כה ג) שמים לרום²⁴⁰⁸ וארץ לעומק וגו' עד דהוה אמר ר' אלעזר קרא דא הוה עמודא דאשא פסיק בינייהו וההוא ינוקא הוה דביק בפומיה דאבוי ולא הוה מתפרשאן א"ר אלעזר או בעי קב"ה למרחש ניסא או בעי דלא ישתדל בר נש אחרא עליה אבל על [על] ההוא ינוקא לא יכילנא לסבלא מלין [ודמעין] ומלין דההוא ינוקא ודמעוי לא יכילנא למסבלו (על ההוא ינוקא יכילנא לסבלא מלין):	פתח רבי אלעזר ואמר "שמים לרום וארץ לעומק וגו'", עד שהיה אומר רבי אלעזר פסוק זה, היה עמוד אש מפסיק ביניהם, ואותו תינוק היה דבק בפי אביו, ולא היו נפרדים. אמר רבי אלעזר, או שרוצה הקדוש ברוך הוא להרחיש נס או שרוצה שלא ישתדל אדם אחר עליו, אבל על דברי אותו התינוק ודמעותיו איני יכול לסבול.
רה/א	
עד דהוה יתבין שמעו חד קלא דהוה אמר זכאה אנת רבי יוסי דמלין דהאי גדיא זעירא ודמעוי סליקו לגבי כרסייא דמלכא קדישא ודנו דינא ותליסר בני נשא אזמין קב"ה למלאך המות בגינך והא עשרין ותריין שנין אוסיפו לך עד דתולף אורייתא להאי גדיא שלימא חביבא קמי קב"ה:	בעוד שהיו יושבים שמעו קול אחד שהיה אומר, אשריך רבי יוסי שדברי הגדי הקטן הזה ודמעותיו עלו אל כסא המלך הקדוש ודנו דין, ושלשה עשר בני אדם הזמין הקדוש ברוך הוא למלאך המות בגללך, והרי עשרים ושנים שנים הוסיפו לך, עד שתלמד תורה את הגדי השלם הזה, החביב

²⁴⁰⁶ שביק (דפ"ו).

²⁴⁰⁷ הוא (דפ"ו).

²⁴⁰⁸ פי' דכתיב ולב מלכים אין חקר והכוונה שאין לאדם להרהר אחר מעשה הקב"ה והיינו ולב מלכים אין חקר כי אין סוף לחכמתו יתברך. ואמר זה ר"א לרמוז שאף על פי שדברי הינוקא אמתיים, עכ"ז ולב מלכים אין חקר דקאי אהקב"ה (מ"מ).

לפני הקדוש ברוך הוא. קמו ר' אלעזר וחבריה ולא שבקו לבר נש למיקם בביתא מיד חמו ההוא עמודא דאשא דסליק ור' יוסי פתח עינוי וההוא ינוקא דביק פומיה בפומיה א"ר אלעזר זכאה חולקנא דחמינא תחיית המתים עינא בעינא קריבו לגביה והוה ההוא ינוקא נאים כמה דגוע מהאי עלמא אמרו זכאה חולקך רבי יוסי וברוך רחמנא דארחיש לך ניסא על געיוא ובכיה²⁴⁰⁹ דבנך ובמלוי דהכי דחיק במלין שפירין לתרע שמיא במלוי ובדמעוי אוסיפו לך חייך נטלוהו לההוא ינוקא ונשקוהו ובכו עמיה מחרה סגיא ואפקוהו לביתא אחרא ואתערו עליה ולא אודעו ליה מיד אלא לבתר הכי חדו תמן תלתא יומין וחדישו בהדי (ההוא) רבי יוסי כמה חדושין באורייתא:	קמו רבי אלעזר והחברים ולא השאירו אדם לעמוד בבית, מיד ראו אותו עמוד אש שעולה, ורבי יוסי פתח עינוי, ואותו תינוק דבוק פיו בפיו. אמר רבי אלעזר, אשרי חלקנו שראינו תחית המתים עין בעין, קריבו אליו והיה אותו תינוק יושן כאלו שגוע מהעולם הזה, אמרו אשרי חלקך רבי יוסי, וברוך הרחמן שעשה לך ניס על הצעקה, והבכי של בנך ובדבריו, שכן דחק בדברים יפים לשער השמים בדבריו ובדמעותיו הוסיפו לך חיים. לקחו את אותו תינוק ונשקוהו, ובכו עמו מרב שמחה, והוציאוהו לבית אחר, והתעוררו עליו ולא הודיע לו מיד, אלא אחר כך שמחו שם שלשה ימים, וחדשו יחד עם אותו רבי יוסי כמה חדושי תורה.
אמר לון ר' יוסי חבריה לא אתיהיבת לי רשו לגלאה מההוא דחמינא בההוא עלמא אלא לבתר תריסר שנין אבל תלת מאה [וחמשה] וישתין וחמש [ושבעין]²⁴¹⁰ דמעין דאושיד ברי עאלו בחושבנא²⁴¹¹ קמי מלכא²⁴¹² קדישא²⁴¹³ ואומינא לכו חבריה דבשעתא דפתח בההוא פסוקא [וגעא] (ו) באינון מלין אזדעזעו תלת מאה אלפי ספסלי²⁴¹⁴ דהוו במתיבתא דרקיעא וכלהו קיימי קמיה דמלכא קדישא ובעו רחמי עלי וערבו לי²⁴¹⁵ וקב"ה אתמלי רחמין עלי ושפיר קמיה אינון מלין והיך מסר נפשיה עלי:	אמר לו רבי יוסי, חברים לא נתנה לי רשות לגלות ממה שראיתי באותו עולם, אלא לאחר שנים עשרה שנים. אבל שלש מאות וששים וחמש דמעות ששפך בני, נכנסו בחשבון לפני המלך הקדוש, ואני נשבע לכם חברים, שבשעה שפתח באותו הפסוק וצעק בדברים ההם, הזדעזעו שלש מאות אלף ספסלי שהיו בישיבת הרקיע, וכולם עומדים לפני המלך הקדוש, ובקשו עלי רחמים וערבו לי, והקדוש ברוך הוא התמלא רחמים עלי. ויפה לפניו אותם דברים, ואיך מסר נפשו עלי.
וחד אפטרופוסא²⁴¹⁶ הוה קמיה ואמר מאריה²⁴¹⁷ דעלמא הא כתיב (תהלים ח ג) מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען	ואפטרופוס אחד היה לפניו, ואמר רבונו של עולם, הרי כתוב "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען

²⁴⁰⁹ ובכיה (דפ"ו).

²⁴¹⁰ נגד עשר ספירות תלת מאה נגד שלש ראשונות ושבעין נגד שבעת ספירות, וכלם דמעות בסוד שערי דמעה מהבינה (אור יקר).

²⁴¹¹ מייחדין הספירות (אור יקר).

²⁴¹² תפארת מצד הבינה (אור יקר).

²⁴¹³ מצד החכמה (אור יקר).

²⁴¹⁴ היינו כתות נשמות רומזות אחוזות בשלש ראשונות (אור יקר).

²⁴¹⁵ שלא ירשיע אלא ייטיב אחריתו שכלם יהיו מעוררות אותו על הכשרות, שיכשר כל יום ויום יותר מחבירו ומעולם לא יחמיץ (אור יקר).

²⁴¹⁶ היינו מטטרון כיונק לפני הקב"ה ועליו רמז תינוק יונק משדי ושעשע יונק על חור פתן (אור יקר).

²⁴¹⁷ מארי (דפ"ו).

²⁴¹⁸ תלויים בו ומלמד עליהם זכות (אור יקר).

צורריך להשבית אויב²⁴¹⁹ ומתנקם ויהא רעוא (אי רעוא דילך) קמך זכו דאורייתא וזכו דההוא רביא דקא מסר נפשיה²⁴²⁰ על אבוה ודתיחם²⁴²¹ עליה וישתזיב:	צורריך להשבית אויב ומתנקם", יהי רצון מלפניך שזכות התורה וזכות אותו התינוק שמסר נפשו על אביו שתחוס עליו וינצל.
(בדינא תקיף כדין קרא קב"ה למלאך המות [ערב] (יקרא) לו איהו ומאי ערבונא יהב ליה תליסר בני נשא וליתוב²⁴²²) ותליסר בני נשא²⁴²³ אומין ליה תחותי וערבונא יהב ליה מדינא תקיפא דא כדין קרא קב"ה למלאך המות ופקיד ליה עלי דליתוב²⁴²⁴ לבתר עשרין ותרין שנין דהא לאו ערבונא קמיה אלא ליתוב לידוי משכונין²⁴²⁵ דהוו בידוי השתא חברייא בגין דחמא קב"ה דאתון זכאי קשוט אתרחיש ניסא לעיניכו:	ושלשה עשר בני אדם הזמין לו תחתי וערבון נתן לו מדין קשה זה, אז קרא הקדוש ברוך הוא למלאך המות וצוה אותו עלי שיחזור לאחר עשרים ושתיים שנים, שהרי אין הערבון לפניו אלא להשיב לידיו משכונות שהיו בידו. כעת חברים, משום שראה הקדוש ברוך הוא שאתם צדיקי אמת, התרחש הנס לעיניהם.
פתח ר' יוסי ואמר (שמואל א' ב ו) יי' ממית ומחיה מוריד שאל ויעל האי קרא אית לאסתכלא ביה וכי יי' ממית והא ושמא דא (שמיה) סמא דחיין איהו לכלא²⁴²⁶ ומלה דא [דמותא] לא שריא ביה²⁴²⁷ ובכל אתר ושמא דא (שמיה) יהיב חיין לכל עלמא מהו יי' ממית חשבין בני נשא²⁴²⁸	פתח רבי יוסי ואמר "ה' ממית ומחיה מוריד שאל ויעל", בפסוק זה יש להתבונן, וכי ה' ממית, והרי שם זה סם חיים הוא לכל, ודבר זה של מות לא שורה בו, ובכל מקום שם זה נותן חיים לכל העולם. אז מה זה "ה' ממית", חושבים בני אדם שהוא הורג לכל בני האדם, אלא ה' ממית בודאי.

²⁴¹⁹ החצוני הטמא התובע הדין (אור יקר).

²⁴²⁰ שכך אמר שיטול הבנים ולא אם מעל הבנים (אור יקר).

²⁴²¹ דתחוס (דפ"ו).

²⁴²² זו ערבות בדרך אחרת דהיינו להשפיע לו דין לפעול כשעור שפע הדין שהיה נשפע עליו אלו היה ממית ר' יוסי, ולזה הוצרכו י"ג בני אדם מפני שאלו הם קטני הערך ולשקול ערך הדין עם ר' יוסי הוצרכו כולם, ואם תאמר לפי דברי ר' יוסי כבר מית ועשה מלאך המות את שלו אם כן [מה] תביעתו ויש לומר שעצם פעולת המיתה אינו רגע המיתה אלא גם כל מציאות אסיפת הצדיק מן העולם ואבדתו המגיע לעולם כולו, ודין קבר ורקב עצמות, כל הדין הזה היה תובע ונתן לו ב"ג אלו הנזכרים, "עשרין ותרין" שנין שמא בזכות תורת בנו כ"ב אותיות התורה, ליתב בודד סוף סוף ישוב למות על ידו ויתקיים הדין (אור יקר).

²⁴²³ יש מפרשים שלכן נקרא בן חלפתא שנתחלף ואלו אבא חלפתא קיים סותר פירושם ש"ע דמעין נגד ש"ע נהורין דארין ולגירס' ש"ה דמעין ש' הוא אלה"ם דיוד"ן עם ה' אותיותיו. והכוונה שע"י הדמעות מתק שם אלהים. כמ"ש הרב ז"ל בכוונת הדמעה והבכיה שיכוין דמעה גי' ק"כ למתק ק"כ צירופי אלה"ם ובכי' גי' ל"ז שהוא מלוי ס"ג שבכוחו ממתיק הדינים ובזהו מוגה גריס שס"ה דמעין וכוונתו כמ"ש הזהוהר בפ' שלח לך דף ק"ע ע"א ש' הם ג' ראשונות ס' הם ו"ק ה' היא מ' לרמוז שע"י הדמעות עורר כל ה"ס לבקש על אביו רחמים. א"נ כמ"ש הרח"ו ז"ל שם ה' פעמים חסד עם הכוללים גימטרי' שס"ה. והכוונה שע"י הדמעות המשיך ה' חסדים ומיתק הדינים (מ"מ).

²⁴²⁴ דליתב (דפ"ו).

²⁴²⁵ משכנין (דפ"ו).

²⁴²⁶ אין שום פעולה יוצאת ממנו שאינה חיים (אור יקר).

²⁴²⁷ ועם היות שיש במציאות פעולת המיתה היא נבדלת ממנו וזהו שאמר "ומיתה לא שריא ביה" והאדם גרם לעצמו שנכנס אל המות בחטאו, ועם היות שהמות אחוזה למטה כדאמרין בכמה דוכתי רגליה יורדות מות עם כל זה לא יתייחס אל שמו וזהו שאמר "ובכל אתר" כל מציאות ההנהגה "שמיה יהיב חיין וכו', אם כן אין שום צד לייחס ה' ממית על צד המיתה החצונית (אור יקר).

²⁴²⁸ ירצה דקא סלקא דעתיה דבני עלמא דאיהו קטיל ולא חלקו בין המתים על פי ה' או סתם אלא לכל בני נשא כולל המיתה, וזה הדין עמהם מצד פשט משמעות הלשון (אור יקר).

דאיהו קטיל לכל בני נשא אלא יי ממית:	
ודאי ²⁴²⁹ [היאך איהו ממית ²⁴³⁰] אי תימא בגין ²⁴³¹ [דכר] (ד)אסתלק מעל בני נשא דהא בעוד דאיהו עליה לא יכלין כל מקטרגין דעלמא לנזקא ליה בשעתא דאסתלק מניה מיד כל מקטרגין יכלין ליה ומית ב"נ:	איך הוא ממית. אם תאמר משום שכאשר הוא מסתלק מעל בני אדם, שהרי בעוד שהוא עליו לא יכולים כל מקטרגי העולם להזיק לו, בשעה שמסתלק ממנו, מיד כל המקטרגים יכולים לו ומת האדם.
לאו הכי ²⁴³² אלא יי ממית למאן ממית לההוא משיכו ²⁴³³ דסטרא אחרא בישא כיון דמשיכו דסטרא בישא ²⁴³⁴ חמי ליה לזיו יקריה דקב"ה מיד מית ולית ליה קיומא אפי' רגעא חדא כיון דההוא משיכו דסטר אחרא מית ואתעבר מן עלמא מיד מחיה למאן מחיה לההוא משיכו דרוח קודשא דאתי מסטרא דקדושה מחיה ליה ואוקים ליה בקיומא שלים כלא עביד קב"ה בזמנא חדא:	לא כך, אלא ה' ממית. את מי הוא ממית, לאותה התפשטות הצד האחר הרע, כיון שמשיכות הצד הרע רואה את זיו כבודו של הקדוש ברוך הוא, מיד מתה, ואין לה קיום אפילו רגע אחד. כיון שאותה התפשטות צד האחר מתה ועברה מן העולם, מיד מחיה. את מי הוא מחיה, אותה התפשטות רוח הקודש שבאה מצד הקדושה, מחיה אותה ומעמידה בקיום שלם. הכל עושה הקדוש ברוך הוא בזמן אחד.
ומה דאמר (שמואל א' ב ו) מוריד שאול ויעל מוריד לההוא רוח קדישא לשאול ועביד ליה תמן טבילה ²⁴³⁵ [לאתדכאה ומיד סליק ליה] (לשאול לאתדנא תמן ומיד סליק ליה ועבד ליה טבילה) (דאתדן תמן ומיד סליק ליה) ועאל לאתר דאצטריך בג"ע ואנא חברייא בההוא שעתא דאסתלקנא מעלמא רוחא דילי [אסתלק] ווודמך מיד עד שעתא [זעירא] דאחיניא לי קב"ה וגופא הוה מית:	ומה שאמר "מוריד שאול ויעל", מוריד אותה רוח קדושה לשאול ועושה לה שם טבילה להטהר, ומיד מעלה אותה (לשאול להדון שם, ומיד מעלה אותה ועושה לה טבילה) ונכנס למקום שצריך בגן עדן. ואני, חברים, באותה שעה שהסתלקתי מהעולם, רוחי עלתה ונרדמה מיד עד שעה קלה שהחייני הקדוש ברוך הוא, והגוף היה מת.
בשעתא דפתח ברי באינון מלין כדין פרחא נשמתיה [ואערערת (נ"א וערעת)]	בשעה שפתח בני באותם דברים, אז פרחא נשמתו (נשמתו) ופגשה בנשמתו שהיתה עולה מתוך טהרה,

²⁴²⁹ ולפרש שאינו על צד החיוב אלא על צד מניעת החיים דאסתלק וכו' (אור יקר).

²⁴³⁰ כדי שיתיישב מאי דסלקא דעתין דבני נשא (אור יקר).

²⁴³¹ דהיינו על צד מניעת החיים (אור יקר).

²⁴³² שעל צד המניעה לא ידוקדק לשון ה' ממית, או ירצה לאו הכי שאפילו המניעה הזאת לא יתייחס אליו שאין מניעת החיים מצדו אלא האדם בורח מן החיים ונכנס אל המות (אור יקר).

²⁴³³ הנה החיים והמות התחתונים הם המשכת הרוח מלמעלה, אם שער היכל לבנת הספיר נפתח על האדם חוט החיים נמשכים עליו ואין לקליפות שום שליטה ושער היכל הטומאה נסתם ונעלם, ואדם בחיים מצד ההשפעה החיונית הנמשכת עליו, ואם האדם גורם רעה לעצמו סותם שער החיים שער היכל לבנת הספיר ומעלים החיים, ופותח שער החצוני ומושך עליו המות ההוא ושולט בו ומת האדם, וכל זמן שהאדם במיתה, הכח ההוא שולט עליו, ולעתיד ימית הקב"ה אותו כח השולט ויפתח על המתים שער היכל לבנת הספיר ימשך עליהם אורו ומיד חיים המתים, והיי' ממית החצו' ומחי' אותו החוט הקדום שהי' נמשך על האדם בהיותו בחיים, וזה ראה ר' יוסי בעצמו ממש, והנה המיתה הנמשכת היא כעין החשך שאינה עומדת לפני האורה כלל כדמפרש ואזיל, או אפשר שיהיו דבריו על מציאות האדם אחר הסילוק מן העולם, שהרי הנשמה נאחזת בחצוני על ידי המיתה (אור יקר).

²⁴³⁴ סוד החומר והלבוש שמצד הקליפה יגוע והנשמה תחיה (רח"ו).

²⁴³⁵ ז"ס (איוב ט לא) אז בשחת טבילני (רח"ו).

ומתוך טבילה, ונכנסה במקום שנכנסה, ושם דנו את דינה, ונתנו לי עשרים ושנים שנות חיים בגלל דמעות	(נ"א נשמת) וערעתו (ואתערת) בנשמתא דילי דהוה סלקא מגו דכיו ומגו טבילה ועאלת באתר דעאלת ותמן אתרן דינהא ואתיהיבו לי עשרין ותריין שנין דחיין בגין דמעין
רה/ב	
ודברי בני, מכאן והלאה יש לי לעסוק במה שראיתי, שהרי אין לי לעסוק בדברי העולם הזה כיון שראיתי מה שראיתי ורוצה הקדוש ברוך הוא שלא יאבד וישכח ממני כלום.	ומלין דברי מכאן ולהלאה אית לי לאשתדלא [במה דחמינא ²⁴³⁶ דהא לית לי לאשתדלא] במלין דהאי עלמא כיון דחמינא מה דחמינא ובעי קב"ה דלא [יתאביד ויתנשי] (יאביד) מנאי כלום:
פתח ואמר "יסור יסרני יה וגו'", דוד המלך אמר את זה על כל מה (שעבר) שעשה בזה העולם, ואמר על ההבטחה שהיתה לו באותו עולם, על כל מה שעבר בעולם הזה שרדפו אותו, והיה (לו) בורח בארץ נכריה בארץ מואב ובארץ פלשתים, ומכולם הצילו הקדוש ברוך הוא, ולא השאירו למות, ואמר על ההבטחה של אותו העולם.	פתח ואמר (תהלים קיח יח) יסור יסרני יה (ולמות) וגו' דוד מלכא אמר דא על כל מה (דאעבר) [דעבר] בהאי עלמא ואמר על אבטחותא דהוה ליה בהווא עלמא על כל מה דאעבר בהאי עלמא [ורדיפו ליה דהוה] ורדיפו ליה והוה ליה (דהוה) עריק בארעא נוכראה בארעא דמואב ובארעא דפלשתאי ומכלהו [שזיב] (שביק) ליה קב"ה ולא שביק ליה למותא ואמרו על אבטחותא דהוה עלמא:
אמר דוד, אם כאן חטאתי לקדוש ברוך הוא, כאן לקיתי וקבלתי עונשי וטהר אותי מכל מה שחטאתי, ולא השאיר עונש שלי לעולם ההוא לאחר מיתה, ודאי "יסור יסרני יה" בעולם הזה כדי לנקותני, "ולמות לא נתנני", באותו העולם, לקחת ממני נקמה. ואני הרי הקדוש ברוך הוא נקה אותי פעם אחת בעולם הזה, מכאן והלאה אני צריך שלא להיות בבושה בעולם הבא.	אמר דוד אי הכא חבנא לגבי קב"ה הכא אלקינא וקבילנא עונשא [דילי] ואדכי לי מכל מה דחבנא ולא שביק עונשא דילי להווא עלמא בתר מיתה ודאי יסור יסרני יה בהאי עלמא בגין לנקאה לי ולמות לא נתנני ובהווא עלמא לנטלא (ליטול) נקמתא מנאי ²⁴³⁷ ואנא הא קב"ה אנקי לי זמנא חדא [בהאי עלמא] מכאן והלאה אצטריכנא דלא אהא בכסופא בעלמא דאתי ²⁴³⁸ :
פתח אותו תינוק בנו ואמר, "אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה וגו'", אבינו הרי הטעם למעלה האריך במלה, ומושך אותה, אי חסידים	פתח ההוא ינוקא [בריה] ואמר (במדבר כז ג) אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה וגו' אבינו הא טעמא לעילא אריך

²⁴³⁶ הראו לו צורכו בעולם ועל העיקר שבא עליו ושימה עיקר עבודתו (אור יקר).
²⁴³⁷ עי' עמק המלך (ש"ז פ"ח): הפתח השלישי יש ממונה אחד שם, לסגור השער הזה, למי שאינו ראוי לפתוח לו, ושמו קפציאל והוא סוגר על מי שנגזר עליו יסורין, וחלאים רעים ומכאובים, הן לעניות, והוא הדין למי שלא נגזר עליו מיתה, ועונו יתכפר ביסורין. ולא יפתחו לו לקבל תפילתו, אם לא יפתחו כח התפילה חזקה מאוד, בתשובה שלימה, שנאמר, יסור יסרני יה ולמות לא נתנני. ועי' שער הגלגולים (הק' כא): חלוק כפרה הג', אם עבר אדם על חייבי כריתות, פגם בבריאה, ואז כשישוב בתשובה ויוה"כ תולין ע"ד הנזכר, כי ת"ת ומלכות שניהם אינם יכולים לעלות למעלה ממקומם, עד אשר יבואו יסורין מן אר"א, וימרקו העון ההוא, בסוד פסוק יסור יסרני יה, שהוא אר"א. ובסוד פסוק מן המצר קראתי יה, כי מהם הצרות והיסורין. וגם בה יש ארבעה בחי' כנזכר.
²⁴³⁸ עי' זו"ח מדרש הנעלם ב ע"ב.

מלה ומשיך לה אי חסידין קדישין כמה משיכו דצעררא במקרי אבינו לית צערא ולית כאבא דרוחא ונפשא אלא כד קראן הכי אבינו בכאבא מלבא מת במדבר וכי אחרנין לא מיתו במדברא דהכא רשים ליה ואמר דאיהו מת במדבר [והא אלף ורבבן מיתו במדברא]:	קדושים כמה משיכות צער בקריאת אבינו, אין צער ואין כאב של רוח ונפש אלא כשקראנו כך. אבינו בכאב מלב, מת במדבר, וכי אחרים לא מתו במדבר, שכאן רושם אותו ואמר שהוא מת במדבר, והרי אלפים ורבבות מתו במדבר.
[אלא] כמה בני נשא ערטילאין על דא מנהון אמרי ד(ה)הוא מקושש עצים הוה דכתיב (שם) כי בחטאו מת ומנהון אמרי הכי ומנהון אמרי הכי וואנאו (אלא) הכי אוליפנא יומא דאבא נפל בבי מרעי אולפי לי דא ואנא חמינא [מה דחמינא] דפקיד לי אבא [דלא] לגלאה אלא כמה וכמה הו דמיתו [במדברא] ולא על חובא [דקרח] (דקרא) ולא על חובא דמרגלים כד אתגזר גזרה²⁴³⁹ אלא קודם וס"א דמיתו על חובא דקרח על חובא דמרגלים כד אתגזר גזרה וקודם מתן תורה ובתר עגלא דעבדו אינון מטעי עלמא ואינון דאתמשכו אבתריהו:	אלא כמה בני אדם ערומים על זה, מהם אומרים שהוא היה מקושש העצים, שכתוב "כי בחטאו מת", ומהם אמרו כך, ומהם אמרו כך, ואני למדתי יום שאבא נפל בבית חוליו למדני את זה, ואני ראיתי מה שראיתי, שצוה אותי אבא שלא לגלות אלא כמה וכמה היו שמתו במדבר, ולא על חטא קרח ולא על חטא המרגלים, כך נגזרה הגזרה (ולא על חטא העגל שעשו וכו') אלא קודם (שמתו על חטא קרח על חטא המרגלים כאשר נגזרה הגזרה וקודם) מתן תורה ואחר העגל שעשו אותם מטעי העולם ואלו שנמשכו אחריהם.
אבל טענה ד(א)טעינו אינון בנתין דמית [במדבר איהו והוה] (במדברא הוא) צלפחד רב לבי' יוסף ומגו דלא הוה ידע ארחוי דאורייתא כדקא יאות לא הוה נשיא והוה הוה דלא נטר [פומיה ומלוי] (פומוי ומליה) לקבליה דמשה ועליה כתיב (במדבר כא ו) וימת עם רב מישראל²⁴⁴⁰ גבר דלא ידע אורייתא וס"א²⁴⁴¹ רב באורייתא ואיהו רב משפחה רב דזרעא דיוסף מבנוי דמנשה (ו) בגין דחב במדברא (א) במלולא ולגבי משה (ממש) חשיבו דמשה אנטייר דבבו ובג"כ	אבל טענה שטענו אותן בנות שמת במדבר הוא, והיה צלפחד גדול לבית יוסף ומתוך שלא ידע דרכי התורה כראוי, לא היה נשיא והוא היה שלא שמר פיו ודבריו מול משה, ועליו כתוב "וימת עם רב מישראל". גבר שלא ידע את התורה (לא גדול בתורה) והוא גדול המשפחה, גדול של זרע יוסף מבני מנשה, ומשום שחטא במדבר בדיבור למשה חשבו שמשה שמר [לו] שנאה, ולכן קרבו לפני משה ואלעזר וכל הנשיאים וכל ראשי האבות, ולא דברו עם משה אלא

²⁴³⁹ (ס"א ולא על חובא דעגלא דעבדו וכו') (נוסף בדפ"ו).

²⁴⁴⁰ בענין הנחשים השרפים ובאותו עון נכשל "ועם רב" רוצה לומר עם הארץ הראוי להיות רב מצד המשפחה ודבר במשה ומת בכלל אותם שמתו שם, ולפי דבריו היה ענין ההוא אחר מעשה העגל קודם גזרת המרגלים, ולרמז אל מיתתו בנחש' יהי' אבינו בזרקא ~ דומה אל הנחש שמת ע"י נחש כדמסי', אמנ' קשה מאד שהסכימו לדבריו והעתיקוהו בזוהר שיהיה סוד הזרקא שפודה רמז בתיקונים אל עליית המלכות למעלה כדפירשנו שם, וכאן יאמר שירמז אל הנחש, הן אמת שמצינו כיצא בזוהר בפסוק יהיה מאורות ברקיע השמים שמפרש מארת למעלה בשכינה ואהדר ומפרש בלילית מארת ה' בבית רשע, ומסיק שם שבעין אנפי לאורייתא ואפשר לפרש הכי והכי ואם כן לא קשה כל כך, ועם כל זה נאמר כי המלכות בהיותה עולה למעלה צריך שלא יהיה שום סרקה מעכבת, וכאשר ימצא שום מעכב מיד הנחש מזדמן אליו והיינו סוד הזרקא העולה והנחש הכרוך שם יורד למטה ונושך לכל אותם המעכבים, וכך היתה שכינה עולה למעלה עם ישראל ליכנס לארץ וקופצת המסעות ועולה, והם עכבו בדבור וידבר העם באלהים ובמשה יעשו סרקה בסוד הזרקא העולה, לכך מיד נזדמן אליהם סוד הנחש הכרוך למעלה הסרוך שם ויורד למטה (אור יקר). לשון עם הארץ והיה רב משפחה (רח"ו).

²⁴⁴¹ לאו (נוסף בדפ"ו).

לפניהם, משום שקנאו ממנו קנאה.	קריבו ולקמיה דמשה ואלעזר (עם משה לאלעזר) וכל הנשיאין וכל רישי אבהן ולא מלילו עם משה אלא לקמייהו בגין דקניאו קנאה מניה:
מכאן מי שחושש מן הדין יקרב אחרים וירבה אנשים אצל אותו דיין, כדי שישמעו דין ממנו ויפחד מהם ולא יהא דן אלא כראוי, ואם לא ידחה אותו מן הדין, והם לא ידעו שהרי משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, ולא ידעו שמשה לא כך. כיון שראה משה כך, אמר, ראיתי שכל התכנסות של אנשים גדולים מישראל וכל ראשי האבות וכל נשיאי הכנסת קרבו אלי, מיד פרש משה מן הדין, זהו שכתוב "ויקרב משה את משפטן לפני ה'", (אמר משה, לא ראוי לי לדין זה) ענוותנותו של משה הקריב את משפטן לפני ה', דיינים אחרים לא לוקחים דרך זו, שאף על גב שהתכנסות גדולה עליהם, הם נקראים דיינים, עזי פנים, אין בהם מענוותנותו של משה כלל, אשרי חלקו של משה. שמחו רבי אלעזר והחברים.	מכאן מאן דחייש מן דינא יקרב אחרים וירבה אנשים אצל אותו דיין, כדי שישמעו דינא מניה וידחל מנייהו ולא יהא דן אלא כדקא יאות ואי לא ידחי ליה מן דינא ואינן לא ידעו דהא (במדבר יב ג) משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה ולא ידעו דמשה לאו הכי כיון דחמא משה כך אמר חמינא דכל כנופיא דגוברין רברבין מישראל וכל רישי אבהן וכל [נשיאין] (רישי) כנשתא עלי קריבו מיד אתפרש משה מן דינא הה"ד (שם כו ה) ויקרב משה את משפטן לפני יי' (אמר משה לא אתחזי לי דינא דא) ענותנותא דמשה אקריב את משפטן לפני יי' דיינין אחרנין ארחא דא לא נמלי [ד]אע"ג דכנופיא סגי עליהון אינן דייני אקרון עזי פנים לית בהו [מ]ענותנותא דמשה כלל זכאה חולקיה דמשה חרו ר"א וחברייא:
אמר אותו תינוק חזרנו לדברים הראשונים, "אבינו מת במדבר", אבינו הטעם דומה לנחש, שתלוי על ערפו, ומושך זנבו בפיו, בטעם שאתו שנמשך עליו למעלה, "מת במדבר", בדבור פיו, התבהל אותו תינוק בבהלה, ותפס בעורף אביו ובכה, ואמר צלפחד זה מת בדיבור, ואתה אבא בדבור, חזרת לעולם הזה, חזר	אמר ההוא ינוקא אהדרנא למלין קדמאין אבינו מת במדבר אבינו האי טעמא דאמי לנחש תליא על קדליה ומשיך זנביה בפומיה²⁴⁴² בטעמא²⁴⁴³ וזההוא דאתמשך עליה לעילא מת במדבר²⁴⁴⁴ במלולא דפומיה²⁴⁴⁵ אתבהיל ההוא ינוקא בבהילו ואתקיף בקודלא דאבוי ובכה ואמר צלפחד דא במלולא מית ואנת [אבא]

²⁴⁴² והיינו ענין לשון הרע שהוא מדברים קטנים פחותים זנב הנחש כחותיו התחתונים, "ומשיך לפומיה" שמדבר בפיו ומחטיא הכלים החשובים שהם פה ולשון, ובכח לשון הרע נוטל הנחש הזנב שהם כחותיו המתפשטין למטה ומעלה אותם למעלה לקטרג בכח לשון הרע הנדבר למטה, וזה היה פגם שגרם (פגם) ענין וידבר העם באלהים ובמשה עד שמצד כח הנחש העולה ונכרך בו היה מונע העליה אל השכינה הרמוז בזרקא כדפירש', והיינו שיורד למטה ונפרע, והיינו כעין נחש על קודליה דצלפחד ליפרע ממנו, ומפני שהוא נכרך בו שהחטיא בלשון הרע ולזה "משיך זנביה לפומיה" להראות שכך עשה שנטל הזנב שהם הכחות התחתונים המתפשטין בעולם המחטיאים בני אדם בלשון הרע והוא מעלה אותם לפומיה דהיינו בחינתו שהיא מקטרגת למעלת שאותו הכח הוא פיו, וכאשר הנחש רוצה להשטין מושך זנבו בכוחותיו המתפשטין בעולם אל פיו לומר למעלה הרי הפגם וכח יצר הרע שנעשה למטה (אור יקר).

²⁴⁴³ היינו שהוא טעם עליון להראות שאחר כך ירד מלמעלה ביזית עליונה קדושה דהיינו סוד טעם הזרקא ליטול נשמה וזהו שאמר "ההוא דאתמשך עליה לעילא" מסוד הזרקא שהושפע הזרקא אל הנחש וירד למטה על צלפחד ונטל נשמה ומית, והיינו "אבינו מת במדבר" בדבור כדפירשנו (אור יקר).

²⁴⁴⁴ והיינו לשון הרע שהוא חטאו של נחש שהתחיל ראשונה בעולם לדבר לשון הרע באלהים כי יודע אלהים וכו' (אור יקר).
²⁴⁴⁵ לשון (אור יקר).

אביו ונשקו	(סבא) במלולא אהדרת לעלמא דא אהדר אבוי ונשיק
	ר/א
וחבקו. בכו רבי אלעזר וכל החברים ואביו בכה אתם, לקחוהו כולם ונשקוהו בפיו על ראשו ועל עיניו ואביו היה בוכה עמו.	ליה ונפיף ליה בכו ר' אלעזר וחברייא כלהו ואבוי בכה בהדיהו נטלוהו כלהו ונשקוהו בפומי על רישיה ועל עיניו ואבוא הוה בכי בהדיה:
אמר לו רבי אלעזר, בני הואיל ואמרת דבר זה, מה זה "כי בחטאו מת". אמר אותו תינוק, אבא אבא, בדבר אחד מספיק להם, בחטאו של אותו (כיון שאותו) נחש הכרוך בזנבו למעלה, משך טעם בחטאו.	אמרי [ליה] רבי אלעזר ברי הואיל ואמרת מלה דא מהו (במדבר כו ג) כי בחטאו מת אמר ההוא ינוקא אבא אבא בחד מלה סגי לון ובחטאו דההוא (כיון דההוא) נחש ²⁴⁴⁶ ודוכריך בזנביה לעילא ²⁴⁴⁷ משיך טעמא [בחטאו] (בזנבו):
מה זה "בחטאו", בחטא אותו הנחש (ולא בחטא אחר). ומהו, דיבור פיו. "כי בחטאו מת", טעם אותה משיכות של אותו נחש הכרוך בזנבו, "בחטאו" ודאי. לקחו רבי אלעזר בכחו בין זרועותיו ובכו כל החברים, אמר להם רבותינו השאירוני אצל אבא, שעד עכשיו לא התיישבה רוחי (רוחו).	מאי בחטאו בחטא ²⁴⁴⁸ דההוא נחש ²⁴⁴⁹ (ולא בחטא אחרא) ומאי איהו מלולא דפומיה כי בחטאו מת טעמא דההוא משיכו דההוא נחש [ד]כרוך בזנביה בחטאו ודאי נטליה ר' אלעזר בתוקפיה ²⁴⁵⁰ בין דרועי ובכו כלהו חברייא אמר לון רבנן שבוקו לי בהדי אבא דעד כען לא אתיישבא רוחי וס"א רוחיה:
אמר רבי אלעזר לרבי יוסי, אמר כמה ימים ושנים לתינוק הזה. אמר להם חברים, בבקשה מכם אל תבקשו זה, שהרי עוד לא הגיעו עליו חמש שנים. אמר לו רבי אלעזר, חס ושלום שהרי בעין טובה אנו משגיחים בו, ומה שאמרת חמש שנים, אותם חמש שנים אשר אין חריש וקציר, שלא תקצר אותו לעולמים. אמר רבי אלעזר לרבי אבא, נשב כאן עד שבעה ימים כדי שהתיישב הבית, שהרי כל	א"ר אלעזר לר' יוסי אימא כמה יומין ושנין להאי ינוקא אמר לון חברייא במטו מנייכו לא תבעון דא דהא עד לא מטון עלוי חמש שנין [א"ל ר' אלעזר ח"ו דהא בעינא טבא אשגחנא ביה ומה דאמרת חמש שנין אינון חמש שנין] (בראשית מה ו) אשר אין חריש וקציר דלא תקצור [ליה] לעלמין א"ר אלעזר לר' אבא ניתיב הכא עד ז' יומין בגין דאתיישבא ביתא דהא כל שבעה יומין

²⁴⁴⁶ רצה אין בכח דבור קל כדי להמית האדם (אור יקר).

²⁴⁴⁷ שהוא נוטל כח בלשון הרע לעלות זנבו שהוא יצר הרע המטעה "לעילא" אל פי הנאחז שם
בקדש, המשטין בפיו יש לו כח לקטרג למטה והיינו "בחטאו בזנבו" הגרוע שבו, "משיך טעמא
בזנבו" פירוש ינק מלמעלה בפיו שהם שרים העליונים אשר לו הנאחזים מבחוץ להיכלות כדפי'
בפרשת פקודי, ואותו הפה היא היונקת כח הגזרות משם ונותן ומושך הכח החוץ אל זנבו למטה
שהם הכחות התחתונים, והם יורדים לעולם ונוטלים נשמה וזהו שאמר "משיך טעמא בזנבו"
משך אותו טעם הזרקא דהיינו הגזרה העליונה, ואז ודאי "בחטאו" באותו כח הנחש התחתון "מת"
והיינו זוהמת הנחש ועטיו לא חטא אחר שהרי לא היה בו כדי להמית אלא משך רע שמשך הנחש
(אור יקר).

²⁴⁴⁸ בחטאו (דפ"ו).

²⁴⁴⁹ והנה הטעם הזה זרקא יורה ארבע עניינים, האחד מציאות לשון הרע והיינו בחטאו של
נחש הקדום, השנית שבסוד לשון הרע עלה והלשין והיינו סוד הזרקא נכרכת ועולה זנבו אל פיו,
השלישית הגזרה העליונה מהקדושה העליונה שממש נשפיע והיינו סוד הזרקא שמושכת מכל
עשר ספירות, הרביעית סוד הכח העליון אשר אל הנחש נוטל מלמעלה הגזרה בפיו ויורד ונוטל
נשמה יוכלם רמוזים בדברינו על דבריו (אור יקר).
²⁴⁵⁰ תרגום בחיקו (רח"ו).

שבעת הימים שהנשמה יוצאת מהגוף, הולכת ערומה, וכעת שחזרה עד עכשיו לא התיישבה במקומה עד שבעה ימים.	דנשמתא נפקת מן גופא אזלת ערטילאה²⁴⁵¹ והשתא דאהדרת עד כען לא אתיישבת בדוכתהא עד שבעה יומין;
אמר רבי אבא כתוב "פתוח תפתח את ירך לאחיך לעניך ולאביוןך", פסוק זה הרי למדנו אותו שלא יעזוב אדם את העני שלו ויתן לאחר. הרי רבי יוסי חמיק בבית חוליו, נלך ונגמול אתו חסד, ואחרי שנחזר נכנס בזה. והרי כל זמן שנלך ונחזור בדרך זו נראה תחיית המתים. אמר רבי אלעזר ודאי כך הוא, נשקו את אותו תינוק ברכוהו והלכו.	אמר ר' אבא כתיב (דברים טו ח) פתוח תפתח את ירך לאחיך לעניך ולאביוןך קרא דא הא תנינן ליה דלא ישבוק ב"נ ועניא דיליה ויהבו (דיליה אל) לאחרא הא ר' יוסי חמוך בבי מרעיה נזיל ונגמול חסד עמיה (אמר ודאי הכי הוא) ובתר דנהדר ניעול בהאי והא כל זמנא דנהך ונהדר בארחא דא נחמי תחיית המתים וא"ר אלעזר ודאי הכי הוא נשקוהו לההוא ינוקא ברכוהו ואזלו:
אמר רבי אבא תמיהני על הבחורים של דור זה, כמה חזק כחם והם סלעים גדולים רמים. אמר רבי אלעזר אשרי חלקו של אבא בעל הדור הזה, שהרי בימיו רצה הקדוש ברוך הוא להתקין שתי ישיבות שלו, ולעשות להם ישוב גדול ועליון כראוי, שהרי לא יהיה כדור הזה עד שיבא מלך המשיח.	אמר ר' אבא תוהנא על דרדקי דדרא דא כמה תקיפא חיליהו ואינון טנרין²⁴⁵² רברבין רמאין²⁴⁵³ אמר ר' אלעזר (אבא) זכאה חולקיה ודאבא (דסבא) מאריה דדרא²⁴⁵⁴ ודא דהא ביומוי בעי קב"ה לאתקנא תרין מתיבתין דיליה ולמעבד לון ישובא רברבא ועלאה כדקא יאות דהא לא יהא כדרא דא עד דייתי מלכא משיחא:

²⁴⁵¹ קשה שהרי לדברי ר' יוסי מיד העלו נשמתו למעלה אחר טבילתה כדפי' לעיל, ואפשר דאזלא דקאמר היינו אחר עלייתה עולה שבע מדרגות זו אחר זו שבעה ימים, וכולם היא ערומה שאינה מתלבשת אלא דווקא בהיכל נוגה כדפי' בפרשת פקודי בהיכלות, ואם כן כל שבעה ימים שמתעכבת היא "ערטילאה", עולה מדרגה אחר מדרגה מעולם הזה עד הגיעה שם להתלבש בלבושי צדקה דכתיב מעיל צדקה יעטני על ידי צדקיאל שבהיכל, ואפשר שאלו הימים הם כנגד שבע מדרגות האחד בעולם הזה בפושטה לבוש הגוף, השני בעולם הנפשות שדרך בה עולה, השלישי גן עדן של מטה ושם מתלבשת לבוש הרוח ואינו לבושה, ויש מתעכבת שם אמנם העולה עולה מיד, הרביעי עמוד שבתוך הגן שיש בו ענן ועשן ואש ונוגה כדפי' בפרשת בראשית, החמישי היכל לבנת הספיר, הששי היכל עצם השמים, השביעי היכל נוגה ושם מתלבשת במעיל וצניף כדפירשנו בפרשת פקודי, ויש שקופץ שבעה ימים אלו ברגע ובשעה קלה ויש שמתעכב במחנות אלה כמה אלף שנים, ומה שהביא ראיה ר' אלעזר הוא כי כמו שבעליית הנשמה אינה יכולה להתלבש בגוף ההוא העליון עד דשבעה עדנין יחלפון עלוהי שהם שבעה אלו הנזכרים, ולזה הם שבעה חשבונות כדפירשנו בפרשת נשא כך בבואה אל הגוף ראוי שיהיה לה שבעה ימים שאינה מתיישבת כראוי, והטעם לאלו ולאלו שהנשמה מבינה והיא מתלבשת בשבע ספירות שהם גוף לכך היא צריכה שבעה ימים להתיישב עד תשלום הקף שבעה ספירות בין בעליה בין בירידה כדפירשנו (אור יקר).

²⁴⁵² גלגול נשמות עליונות ולכן יתנוצצו אותם הנשמות בהם והם מדברים כזקנים ממש מצד התעוררות נשמתם, והענין הוא כי הנשמות כלם שמתו בחרבן כמה אלפים מישראל וכן בביתר, וכלם יתגלגלו יחד אחר כך כדי להשתלם ולזה היו צריכות גלגול, והקב"ה ראה דורו של ר' שמעון סבא (אור יקר).

²⁴⁵³ ראמין (דפ"ו).
²⁴⁵⁴ שבזכותו יהיו כולם זוכים לחיי העולם הבא לכך גלגלם כלם בדורו לתקן שתי ישיבות עליונות, ישיבה עליונה בגן עדן עליון וישיבה תחתונה בגן עדן תחתון, לכך גלגלם כלם לתקנם ולצרפם וללבנן, ובדורו יתוקנו הישיבות רוחות ונשמות וזה טעם כח ינוקי (אור יקר).

אזלו עד דהוו אזלי אמר רבי אבא הא תנינן על חד סרי מלין נגעין אתיין²⁴⁵⁵ על בני נשא ואלין אינן על ע"ז ועל קללת השם ועל גלוי עריות ועל גניבה ועל לשון הרע ועל עדות שקר ועל דיינא דמקלן קל ית דינא ועל שבועת שוא ועל דעאל בתחומא דחבריה ועל דמחשב מחשבין בישינ ועל דמשלח מדנים בין אחים ואית דאמרי אף על עינא בישא וכלהו תנינן במתניתא:	הלכו, עד שהיו הולכים אמר רבי אבא, הרי שנינו על אחד עשר דברים באים נגעים על בני אדם ואלו הם על עבודה זרה, ועל קללת השם, ועל גלוי עריות, ועל גנבה, ועל לשון הרע, ועל עדות שקר, ועל דין שמקלקל את הדין, ועל שבועת שוא, ועל שנכנס בתחום חבירו, ועל החושב מחשבות רעות, ועל המשלח מדנים בין אחים, ויש אומרים אף על עין הרע, וכולם שנינו במשנה.
ע"ז מנין דכתיב (שמות לב כה) וירא משה את העם כי פרוע הוא כי פרעה אהרן מאי כי פרוע הוא דאלקו בצרעת כתיב הכא כי פרוע הוא וכתיב התם (ויקרא יג מה) והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ועל קללת השם דכתיב (שמואל א' יז מו) היום הזה יסגרך יי' בידי וכתיב (ויקרא יג ה) והסגירו הכהן:	עבודה זרה מנין, שכתוב "וירא משה את העם כי פרוע הוא כי פרעה אהרן", מה זה "כי פרוע הוא", שלקו בצרעת. כתוב כאן "כי פרוע הוא", וכתוב שם "והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע". ועל קללת השם, שכתוב "היום הזה יסגרך ה' בידי" וכתוב "והסגירו הכהן".
אמר ר' אבא מלה דא לא אתיישבא²⁴⁵⁶ ואצטריך (לעילא) לעינא ביה א"ר אלעזר הכי הוא ודאי פלשתי דא קריב לייחוסא דדוד²⁴⁵⁷ הוה ובריה דערפה הוה והיינו דכתיב (שמואל א' יז כג) ממערכות פלשתים אל תקרי ממערכות אלא ממערות פלשתים דשווייה²⁴⁵⁸ לאמיה כמערתא דא וכיון דכתיב (שם מג) וניקלל הפלשתי את דוד באלהיו אסתכל ביה דוד בעינא בישא ובכל אתר דהוה מסתכל בעינא בישא כל זני צרעת אתמשכן מעיניה דדוד²⁴⁵⁹:	אמר רבי אבא דבר זה לא התיישב וצריך לעיין בו. אמר רבי אלעזר, כך הוא בודאי, פלשתי זה היה קרוב ליחוסו של דוד, ובן ערפה היה, והיינו מה שכתוב "ממערכות פלשתים", אל תקרי ממערכות, אלא ממערות פלשתים, ששמו את אמו כמעה הזו, וכיון שכתוב "ויקלל הפלשתי את דוד באלהיו", הסתכל בו דוד בעין רעה, ובכל מקום שהיה מסתכל בעין רעה כל מיני צרעת נמשכו מעיני דוד.
והכי הוה ביזאב כיון דאסתכל ביה דוד	וכך היה ביזאב, כיון שהסתכל בו

²⁴⁵⁵ נג"ע הפך ענ"ג, כמו שענ"ג אחוז עשר ספירות עדן נהר גן כך נג"ע תופס בהפך ממש, ולכן הם אלו העניינים האחד ע"ז מצד המלכות שבה עבודת האדמה והפכה ע"ז אשה זרה, שנית קללת השם הפך ברכת השם מצד היסוד המבורך, השלישי גילוי עריות מצד ההוד ירך הקדושה והפך ירך הזונה וצבתה בטנה ונפלה ירכה, הרביעית גניבה הפך הנצח הנוצח ולא ישקר ולא ינחם, ולזה הפכו הגנב נוצח לרעה משקר והכל בו, החמשי לשון הרע הפך לשון טוב בלקח טוב בתורה בתפארת, ולזה בנחש החצוני הפך נחש בריח הבריח התיכון, הששי עדות שקר ודין הם בחסד וגבורה ששניהם עדים ושניהם עם התפארת דיינים, השמינית שבועת שוא מצד הבינה ששם שבועת עולה, התשיעית דעאל בתחומא דחבריה היינו שהחכמה העליונה תחמה תחום כל הנמצאים כאומרו מה רבו מעשיך ה' וכו', והנכנס בתחום חבירו פוגם המחשבה העליונה ונכנס במחשבה החצונית המעורבבת, העשירית המחשב מחשבות רעות שזה פוגם במדרגה העליונה, עם היות שאינו עובר עבירה בפועל מהרהר בה וחושב בעריות וכיוצא, ויש מדרגה אחרת כוללת כולם דהיינו מקלקל כל המדרגות ומפריד בין זכר ונקבה (אור יקר).

²⁴⁵⁶ פי' צריך להבין כיון שישגרך הוא לשון צרעת מהו פי' בידי. ותיקן שע"י עין הרע שהמשיך עליו דהע"ה מעיניו יסגרו ה' (מ"מ).

²⁴⁵⁷ אתיא כמ"ד רות וערפה אחיות היו ודוד בא מן רות א"כ הוא קרוב לגלית בן ערפה (רח"ו).

²⁴⁵⁸ דשויה (דפ"ו).

²⁴⁵⁹ פי' שכתב הרב שהנ"ה הם מתלבשי' בעינים ולכך המשיך הדינים מעיניו עם גלית וכן מ"ש בגמ' נתן עיניו בו וכו' הוא מטעם זה (מ"מ).

בעינא בישא מה כתיב (שמואל ב' ג כט) ולא יכרת מבית יואב זב ומצורע וגו' והכא בפלשתי דא כיון שקלל את השם אסתכל ביה בעינא בישא וחמא במצחיה דאצטרע מיד (שמואל א' יז מט) ותטבע האבן במצחו ואתדבקת הצרעת במצחו וכלא הוה אשתקעת עינא בישא דצרעת במצחו ואשתקעת אבנא ממש במצחו ודאי מצורע הוה רשע חייבא:	דוד בעין רעה, מה כתוב "ולא יכרת מבית יואב זב ומצורע וגו'". וכאן בפלשתי הזה, כיון שקלל את השם, הסתכל בו בעין רעה וראה שהצטרע במצחו, מיד "ותטבע האבן במצחו", ודבקה הצרעת במצחו והכל היה. השתקעה עין רעה של צרעת במצחו, והשתקעה אבן ממש במצחו ודאי מצורע היה רשע.
ר/ב	
דבלעם עינא דיליה הוה בהפוכא מעינא דדוד עינא דדוד²⁴⁶⁰ הוה מרקמא מכל זיני גוונים לא הוה עינא בעלמא שפירא למחזי כעיןא דדוד²⁴⁶¹ כל גוונים דעלמא מנצצן ביה²⁴⁶² וכלא ברחימו למאן דרחיל חמא דכתיב (תהלים קיט עד) יראיך יראוני וישמחו²⁴⁶³ חדאן כד חמאן לי וכל אינון חייבין דחלין מקמיהו) אבל עינוי דבלעם חייבא עינא בישא בכלא בכל אתר דהוה מסתכל כשלחובא שצי ליה דהא לית עינא בישא בעלמא כעיןא דההוא [רשע] (בישא) דאיהו בהפוכא מעינוי דדוד:	בלעם הרשע עינו היתה בהפוך מעין דוד, עין דוד היתה מרוקמת מכל מיני צבעים, לא היתה עין בעולם יפה למראה כעין דוד, כל גווני העולם נוצצים בה, והכל באהבה למי שירא חטא, שכתוב "יראיך יראוני וישמחו", שמחים כשרואים אותי, וכל אותם רשעים פוחדים מפניו. אבל עינו של בלעם הרשע עין רעה בכל, בכל מקום שהיה מסתכל, כשלהבת מכלה אותו, שהרי אין עין רעה בעולם כעין אותו רשע, שהיא בהפוך מעינו של דוד.
על גלוי עריות דכתיב (ישעיה ג יז) ושפח יי' קדקוד בנות ציון וכתיב (ויקרא יד נו) ולשאת ולספחת על הגנבה²⁴⁶⁴ דכתיב	על גלוי עריות שכתוב "ושפח ה' קדקוד בנות ציון", וכתוב "ולשאת ולספחת". על הגנבה שכתוב "הוצאתיה נאום ה' צבאות ובאה אל

²⁴⁶⁰ אלו העניינים רמז לספירות העליונות, ולכך דוד בסוד מדתו היו בעינו כל הגוונים הללו דהיינו רמז שבסוד השגחת מדתו היו כל הספירות וכל בחינות ההנהגה, וזהו שאמר "מרקמא מכל זיני גוונים" ובלי ספק בכלל ההנהגה היה גם כן סוד ההנהגה הקשה כדמסיק לקמיה, ועם כל זה עיקר הנמצא בו הוא הגוון היפה (אור יקר).

²⁴⁶¹ דהיינו התפארת בעל הפאר, הוא עיקר, ואגב התפארת היה מתמצא בה שאר הספירות כולם (אור יקר).

²⁴⁶² אמנם לא במציאות הגבורות החזקות אלא בחסד וזהו שאמר "וכלא ברחימו" בבחינת הנהגת מדתו שבסוד אהבת חסד משתמש בהארת כל הספירות ליריאים שהם בסוד מדת היראה (אור יקר).

²⁴⁶³ מצד השמחה שהיא הבינה שממש היא שואבת, וכמו שהמלכות מתהפכת לדין לרשעים כך היה עינו של דוד לרשעים יראה ועונש, אבל עינוי דבלעם במציאות בחינת מדתו דהיינו מהחצונים רעים בכל המציאות, משפיעים דין קשה ועונשין וגורמין להחטיא לבני אדם כעין יצר הרע שדרכו להחטיא, ולזה כל העבירות האלו היו בכח בלעם, ולכך ד"ד שמו מורה לשון דוד וחבה, אמנם בלעם לשון בליעה וקלקול והשחתה, וד"ד בן יש"י י"ש דהיינו להנחיל אוהבי יש, אמנם בלע"ם בן בעז"ר הבולע ובווער כל מקום צפייתו כדפי', ולזה נודע שמקום אחיזתו היא אחיזת הקליפות דהיינו במלכות למטה דהיינו "פתורך". שולחן שאוכלים ממנו קדושים וחצונים, ובכללם היה בלעם נאחז בפתורא זה, או אפשר שיש שולחן ידוע לחצונים והיינו "פתורה אשר על הנהר" המנגד ועומד על הנהר תמיד דהיינו יסוד שהוא המעמיד המלכות צדיק יסוד עולם, ובלעם למד לטמא אות ברית כדי להחריב הנהר הזה (אור יקר).

²⁴⁶⁴ פי' ומפ' זה נמי ילפינן שבועת שוא דכתיב ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר וכלתו וכו' אבל קשה למה לא הביא ראייה על דמחשב מחשבין בישין. וכן ג"כ בבלעם לא הביא ראייה על שבועת שוא משום פסוק. ובשלמא גניבה י"ל שהיה גונב דעת הבריות והמקום כמש"ל וכן מחשב מחשבין בישין נמי סברא היא אלא שבועת שוא היכא רמיזא (מ"מ).

(זכריה ה ד) הוצאתיה נאם יי' צבאות ובא²⁴⁶⁵ אל בית הגנב וגו' וכלתו ואת עציו ואת אבניו מאן הוא מלה דמכלה עצים ואבנים דא צרעת דכתיב (ויקרא יד מה) ונתן את הבית את אבניו ואת עציו על לשון הרע דכתיב (במדבר יב א) ותדבר מרים ואהרן במשה וגו' וכתוב (שם י) ויפן אהרן אל מרים והנה מצורעת על עדות שקר בגין דסהידו ישראל שקר ואמרו (שמות לב ד) אלה אלהיך ישראל בקל תקיף דכתיב (שם יז) קול מלחמה במחנה בג"ד וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וגו':	בית הגנב וגו' וכלתו ואת עציו ואת אבניו. מהו הדבר שמכלה עצים ואבנים, זו צרעת, שכתוב "ונתן את הבית את אבניו ואת עציו". על לשון הרע שכתוב "ותדבר מרים ואהרן במשה וגו'", וכתוב "ויפן אהרן אל מרים והנה מצורעת". על עדות שקר, משום שהעידו עדות שקר ואמרו "אלה אלהיך ישראל", בקול חזק שכתוב "קול מלחמה במחנה", בגלל זה "וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וגו'".
על דיין דמקל[ק] דינא דכתיב (ישעיה ה כד) כאכול קש לשון אש וחשש וגו' ופרחם כאבק יעלה וגו' מאי טעמא כי מאסו את תורת יי' צבאות ואין פרחם אלא צרעת דכתיב (ויקרא יג יב) ואם פרוח תפרח הצרעת על דעאל בתחומא דחבריה מנין מעוזהו דעאל וכתחומא (בתחומא) דכהונה דכתיב (דבה"י ב' כו יט) והצרעת זרחה במצחו ועל דמשלח מדנים בין אחים דכתיב (בראשית יב יז) וינגע יי' את פרעה דאיהו שלח מדנים²⁴⁶⁶ בין אברהם ושרה [וועל] עינא בישא כמה דאתמר וכלהו הוו ביה בההוא רשע דבלעם:	על דיין שמקלקל דין שכתוב "כאכול קש לשון אש וחשש וגו' ופרחם כאבק יעלה וגו'". למה, "כי מאסו את תורת ה' צבאות", ואין פרחם אלא צרעת, שכתוב "ואם פרוח תפרח הצרעת". על שנכנס בתחום חבריו, מנין, מעוזהו שנכנס בתחום הכהונה, שכתוב "והצרעת זרחה במצחו ועל המשלח מדנים בין אחים", שכתוב "וינגע ה' את פרעה" שהוא שלח מדנים בין אברהם ושרה. ועל עין הרע כמו שנאמר, וכולם היו באותו בלעם הרשע.
[ת"ח מה כתיב] (במדבר כב ה) פתורה אשר על הנהר מאי על הנהר דיהב עינא בישא על ההוא נהר דקיימא בהו(ה) בישראל דכתיב (ישעיה סו יב) הנני נוטה אליה כנהר שלום והוא אתא בההוא [פתורא ואגרי] (פתורה ויגרי) בהו²⁴⁶⁷ א"ר אבא כל הני²⁴⁶⁸ מלין הוו ודאי בבלעם אבל גלוי עריות מנין דכתיב (במדבר לא מז) הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסור²⁴⁶⁹ מעל ביי' וגו' הא הכא ע"ז וגלוי עריות סהדותא דשקרא²⁴⁷⁰ דכתיב (במדבר כד מז) ויודע דעת עליון ודעת בהמתו לא	בא וראה, מה כתוב "פתורה אשר על הנהר", מה זה "על הנהר", שנתן עין הרע על אותו נהר שעומד על ישראל, שכתוב "הנני נוטה אליה כנהר שלום", והוא בא באותו שלחן והתגרה בהם. אמר רבי אבא, כל הדברים הללו היו בודאי בבלעם, אבל גלוי עריות מנין, שכתוב "הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' וגו'", הרי כאן עבודה זרה וגלוי עריות. עדות שקר, שכתוב "ויודע דעת עליון" ודעת בהמתו לא היה יודע.

²⁴⁶⁵ ובאה (דפ"ו).

²⁴⁶⁶ ויש אומרים עין הרע דחיית עין הנובע טובה תמיד מצד היסוד טוב עין הוא יבורך, בין אחים מקשר אח ואחות, לזה היא פוגם עדן נהר גן גם כן (אור יקר).

²⁴⁶⁷ שלחן בלה"ק הוא יסוד דנוק' דקדושה ופתורה יסוד דנוק' דקלי' (רח"ו).

²⁴⁶⁸ החטיא בכולן גילוי עריות וע"ז החטיא לישראל, ומסתמא הם היו מעשיו שהחוטא מחטיא וחטא הרבים תלוי בו (אור יקר).

²⁴⁶⁹ למסר (דפ"ו).

²⁴⁷⁰ זה היה בו ממש העיד מצד כח יצר הרע שנאחז בו (אור יקר).

הוה ידע (שומע אמרי אל):	
קלקל ית דינא דכתיב (במדבר כד יד) לך איעצך דהא בדינא קיימא ²⁴⁷¹ ויהב עיטא בישא לאבאשא וסטא מן דינא [ואמר] ואמליך (ואמרינן) בישין עליהו עאל בתחומא דלאו דיליה דכתיב (שם כג ד) ואעל פר ואיל במזבח וכתוב (שם) את שבע ²⁴⁷² המזבחות ²⁴⁷³ ערכתי משלח מדנים בין אחים בין ישראל לאביהם שבשמים לשון הרע לא הוה בעלמא כגיניה קללת השם דכתיב (שם טו) ואנכי אקרה כה ²⁴⁷⁴ וכלהו הוו ביה עינא בישא כמה דאתמר וכלא על ההוא נהר דישראל יהב עינוי לא[ת]גרא ביה ארץ בני עמו וכי לא ידענא דארץ בני עמו היא אלא רוא דא דכל בני עמו ²⁴⁷⁵ מתדבקן ביה ²⁴⁷⁶ והא אתמר וחסר ועיין בסוף הספר סימן יו"ד:	קלקל את הדין, שכתוב "לך איעצך", שהרי בדין עומד, ונתן עצה רעה להזיק, וסטה מהדין ויעץ רעות עליהם. נכנס בתחום שלא שלו, שכתוב "ואעל פר ואיל במזבח", וכתוב "את שבעת המזבחות ערכתי". משלח מדנים בין אחים, בין ישראל לאביהם שבשמים. לשון הרע לא היה בעולם כמותו. קללת השם שכתוב "ואנכי אקרה כה", וכולם היו בו. עין רעה, כמו שנאמר, והכל על אותו נהר של ישראל נתן עינוי להתגרות בו. "ארץ בני עמו", וכי לא ידענו שהיא ארץ בני עמו, אלא סוד זה שכל בני עמו מתדבקים בו והרי נתבאר.
וירא בלק בן צפור וגו' (במדבר כב ב) רבי יוסי פתח (משלי כג ו) אל תלחם את לחם רע עין וגו' ²⁴⁷⁷ דא בלעם דבריך ²⁴⁷⁸ להו לישראל ואל תתאו למטעמותיו דא בלק דקב"ה לא אתרעי לאינון עלוין ²⁴⁷⁹ דאתקין קמיה:	"וירא בלק בן צפור וגו'", רבי יוסי פתח, "אל תלחם את לחם רע עין וגו'", זה בלעם שבדך את ישראל, "ואל תתאו למטעמותיו", זה בלק שהקדוש ברוך הוא לא רוצה לאותן עולות שהתקין לפניו.
ת"ח בשעתא דחמא בלק דהא סיחון ועוג [אתקטלו] ואתנסיבת ארעהון חמא מה חמא ²⁴⁸⁰ דאיהו אמר וירא אלא חמא	בא וראה בשעה שראה בלק שהרי סיחון ועוג נהרגו וארצם נלקחה, ראה מה שראה, שהוא אמר "וירא", אלא ראה בחכמתו, שהוא וחמשה עליוני

²⁴⁷¹ הרי ערכאות דיני מואב היו בלק ושריו, ובמקום שהיה להם לדון את ישראל לזכות דנו אותם לחובה (אור יקר).

²⁴⁷² שבעת (דפ"ו).

²⁴⁷³ כי כמה דברי לשון הרע נזכר בפרשה שדברו על ישראל, ודבר הוא להקב"ה על ישראל, ועוד כל לחשיו היו לשון הרע (אור יקר).

²⁴⁷⁴ כדפירשנו לעיל אעקר וכו' והיינו כל סוד יכה יוסי את יוסי שמשפיע דין ומפריד מדה זו ממקומה על ידי היותו משפיע קללות, והיינו כל סוד אחיזתו בחצונים שמשם משך העניינים האלו, שבני אדם חוטאים בגשמי ונמשך להם מלמעלה הרוחני הטמא, ובלעם ממש מכיון להמשיך החצוני ונאחז בו מתחלה בכוונה מכוונת, ועוד בני אדם פוגמין למעלה אמנם מכוונים להנאתם, אמנם בלעם ממש מכיון לרשעה לפגום למעלה וזהו שאמר "וכלא על ההוא נהר" דהיינו היסוד כדפי' (אור יקר).

²⁴⁷⁵ היינו ארץ טמאה לילית הרשעה שהיא אימן של רשעים שבעים אומות ושם נאחז ומשם קראו (אור יקר).

²⁴⁷⁶ פי' שכל בני עמו היו דבוקי' בבלעם והולכי' אחר עצתו (מ"מ).

²⁴⁷⁷ פי' הכתוב שמצוה לישראל שלא יהיו הברכות של בלעם אהובים בעיניהם. וכן הקרבנות של בלק נמי. וזהו ואל תתאו למטעמותיו. ומביא ראיה מהקב"ה דלא אתרעי וכו' (מ"מ).

²⁴⁷⁸ לפי הנראה שאין הקב"ה חפץ שיתקיימו הברכות לישראל שאין חפץ בלחם רע עין ולא היה הענין רק להפוך את הקללה לברכה (אור יקר).

²⁴⁷⁹ עם היותם לגבוה (אור יקר).

²⁴⁸⁰ לא רצה לפרש וירא בלק שראה את כל אשר עשה ישראל לאמורי דא"כ מה וירא כי מלת וירא מורה ראיית הדעת לא ראייה הגשמית מה שהכל ראוי (אור יקר).

בחכמתא דיליה דאיהו וחמשה עלאי [דמדן] 2481 ועמיה נפלין בידא דישראל חמא ולא ידע ועל דא אקדים לבלעם דחיליה בפומיה כנוונא דישראל דחיליהון בפומיהון 2482 ואפילו בלעם תאיב הוה יתיר מבלק וההיא ידיעא דאיהו הוה ידע בליליא הוה ידע בגין דאינון כתרין תתאין וחמרי לא שכיחו אלא במשמרה ראשונה 2483 דליליא וע"ד הוה ליה אתנא דהאי גיסא לאתחברא	מדין ועמו נופלים בידי ישראל, ראה ולא ידע, ועל זה הקדים לבלעם שכחו בפיו כדוגמת ישראל כחם בפיהם. ואפילו בלעם היה תאב יותר מבלק, ואותה ידיעה שהוא ידע היה יודע בלילה היה יודע, משום שאותם כתרים תחתונים וחמורים לא נמצאים אלא במשמרה הראשונה של הלילה, ולכן היתה לו אתון של צד זה להתחבר
רו"א	חמורים אתה בראשית הלילה.
חמרי בהדה ברישא דליליא: ואי תימא הא כתיב (במדבר כב כ) ויבא אלהים אל בלעם לילה הכי הוא ודאי ואוקימנא ההוא ממנא דממנא עליהו והוא הוה אתי לקבליה כנוונא דא (בראשית לא כד) ויבא אלהים אל לבן הארמי וגו' וכלא חד מלה בגין דא איהו אמר לרברבי בלק (במדבר כב ח) לינו פה הלילה:	ואם תאמר הרי כתוב "ויבא אלהים אל בלעם לילה", כך זה בודאי, ובארנו אותו ממונה שממונה עליהם, והוא היה בא למולו. כדוגמא זה "ויבא אלהים אל לבן הארמי וגו'", והכל דבר אחד, בגלל זה הוא אמר לגדולי בלק "לינו פה הלילה".
כיון דהוה אתי ההוא ממנא בלעם הוה [אתי] (יתיב) לגבי אתניה ועביד 2484 עובדיה 2485 ואמר מלי וכדין אתנא אודעא ליה 2486 ואיהו אחזי עובדא למשרי עלוי ההוא רוחא 2487 ומאי אחזי הוא הוה ידע דחמרי שטאן ושראן בקדמיתא דליליא כדין אחזי עובדא וקאים לאתניה באתר מתתקן ועביד 2488 עובדוי וסדר מלוי וכדין הוה אתי מאן דאתי ואודע ליה על ידא דההיא אתון:	כיון שהיה בא אותו ממונה, בלעם היה בא על אתונו ועשה מעשהו, ואמר דברים, ואז האתון הודיעה לו, והוא מראה מעשה להשרות עליו אותה רוח, ומה הראה, הוא היה יודע, שחמורים משוטטים ושורים בתחלת הלילה, ואז הראה מעשה והעמיד את אתונו במקום מתוקן, ועשה מעשהו וסדר דבריו, ואז היה בא מי שבא והודיע לו על ידי אותה האתון.
כיון דליליא חד א"ל (שם יב) לא תלך עמהם מ"ט תב תניינות להאי אלא אינון ברשותא 2489 ודלעילא קיימי והא תנינן	כיון שלילה אחד אמר לו "לא תלך עמהם", מדוע שב פעם שנית לזה. אלא הם ברשות עליונה עומדים, והרי שנינו, בדרך שאדם רוצה ללכת בה

2481 אחר זמן בימי אהוד ובימי דוד והוא לא ידע וחשב היות הדבר לשעתו ועתה קרא הכי פירושא וירא בלק בן צפור מלך מואב כי סופו ליפול ביד ישראל ככל אשר עשה ישראל לאמורי (אור יקר). פירוש רבי יוסי ס"ל שבלק אינו צור ולכ"א דאיהו וחמשה עילאי דמדן (מ"מ).
2482 בפומיהון (דפ"ו).

2483 בזמן שליטתם, הם נמצאים למטה בתחתונים דהיינו משמרה ראשונה חמור נוער, וענין נוער היינו שליטתו והיותו מתפשט בעולם (אור יקר).

2484 ועבד (דפ"ו).

2485 עי' ח"ב רסד ע"א.

2486 פי' שס"מ היה מתלבש באתון והיה מודיע לו על ידה וז"ש בסמוך וכדין הוה אתי מאן דאתי ואודע ליה על ידא דההיא אתון (מ"מ).

2487 פי' על האתון (מ"מ).

2488 ועבד (דפ"ו).

2489 פי' שהם תחת רשות המקום ולכך תב תניינות אולי יתן הקב"ה רשות לס"מ להניחו להלך כי בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו כדמפרש (מ"מ).

330 | Page

מוליכין וכו'. בהתחלה כתוב "לא תלך עמהם", כיון שראה הקדוש ברוך הוא שרצונו ללכת, אמר לו "קום לך אתם ואך את הדבר וגו'".	בדרך שאדם רוצה ללכת בה מוליכין וכו' בקדמיתא כתיב לא תלך עמהם כיון דחמא קב"ה דרעותיה ²⁴⁹⁰ הוא למיהך א"ל קום לך אתם ואך את הדבר וגו'.
מה עשה בלעם, כל אותו הלילה היה מהרהר ואומר, ואיפה הוא הכבוד שלי, האם בקשר אחר התקשרתי, השגיח כל אותו הלילה בכשפיו ולא מצא צד שיהיה הוא ברשותו אלא מצד אתונו. והיינו מה שאמר רבי יצחק אמר רבי יהודה, בכתרים התחתונים הללו יש ימין ויש שמאל. מצד ימין חמורים כפי שבארנו, ומצד שמאל אתונות.	מה עבד בלעם כל ההוא ליליא הוה מהרהר [ואמר ומה ואן] (אמר ומאן) הוא יקרא דילי אי בקטורא אחרא אתקטורנא אשכח ²⁴⁹¹ כל ההוא ליליא בחרשוי ולא אשגח סטרא דיהא הוא ברשותיה אלא מסטרא דאתניה והיינו דא"ר יצחק אמר ר' יהודה באלין כתרינ תתאין אית ימינא ואית שמאלא ²⁴⁹² מסטרא דימינא חמרי כמה דאוקימנא ומסטרא דשמאלא ²⁴⁹³ אתני:
ושנינו עשרה הם לימין ועשרה לשמאל, וזהו שאמר רבי יוסי, יוסף כשנפרד מאביו ידע בחכמה העליונה בסוד כתרים קדושים עליונים. כיון שהיה במצרים, למד באותה חכמה שלהם, באותם כתרים תחתונים איך אחוזים אלה של ימין ואלה של שמאל, עשרה של ימין ועשרה של שמאל, חמורים ואתונות, ולכן רמז לאביו ממה שלמד שם שכתוב "ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים וגו'".	ותאנא עשרה אינון לימינא ועשרה לשמאלא ודא הוא דא"ר יוסי יוסף ²⁴⁹⁴ כד אתפרש מאבוי ידע בחכמתא דלעילא ברזא דכתרינ קדישין עלאין כיון דהוה במצרים אולף בההיא חכמתא דילהון באינון כתרינ תתאין היך אחידן אינון דימינא ואינון דשמאלא עשרה דימינא ועשרה דשמאלא חמרי ואתני ובגין כך רמז לאבוי ממה דאולף תמן דכתיב (בראשית מה כג) ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים ²⁴⁹⁵ וגו'.
אמר רבי יוסי, אלו של ימין כלולים כולם באחד שנקרא חמו"ר, וזהו אותו	א"ר יוסי אינון דימינא כלילין בלהו בחד ²⁴⁹⁶ דאקרי חמו"ר והאי הוא ההוא

²⁴⁹⁰ דרעותא (דפ"ו).

²⁴⁹¹ אשגח (דפ"ו).

²⁴⁹² ביאור הדברים כי כמו שבסטרא דקדושה ו"ה שבשם ז"נו הם בסוד זכר ונקבה דז"א שהוא זכר כל מציאותו מצד הימין סוד ה"ח והנוק' כל מציאותה מצד ה"ג כנז' בפ' ויקרא דף י"ד ע"א בסטרא דדכורא שריא חסד ובסטרא דנוק' שריא דינא וכל א' מהם בסוד י"ס אלא ש"ס דדכורא מצד ה"ח ימין עליון וי"ס דנוק' מצד ה"ג צד שמאל כן הוא בחיצונים הזכר והנוק' שלהם כ"א כלול מ' והזכר כל מציאותו בסוד ימין שלהם והנוק' כל מציאותה בסוד שמאל שלהם. וזהו (בראשית מה כג) לאביו שלח כזאת עשרה חמורים ועשרה אתונות ר"ל ולאביו שהוא יעקב סוד ז"א שלח כזאת שהיא מציאת הנוק' שהוא עשר כך יש עשר חמורים ועשר אתונות (זהר הרקיע). פי' שהחמור הוא דכורא דקליפה ולכן הם עשרה חמורים נגד י"ס שלו והנוקבא היא האתון והם ג"כ עשר אתונות נגד י"ס שלה והדכורא נק' ימין והנוקבא נק' שמאל כנודע (מ"מ).

²⁴⁹³ דשמאלי (דפ"ו).

²⁴⁹⁴ עי' דע"ה ח"ב פב ע"ב, יוסף הצדיק בהיותו במצרים נכנס ג"כ בזה [לכנוס ולהסתכל בהיכלין דמסאבותא] ויצא בשלום וכו' (דע"ה ח"ב קמו ע"א).

²⁴⁹⁵ דרמיז ליעקב אבינו ע"ה כי עמד בהנסיון הגדול הזה ונכנס ויצא בשלום, והוא בצדקתו וקדושתו כמקדם, אך כל אלו הקדושים שנכנסו בזה הנה היה רק אחר שכבר נתקדשו במצוות ובמעשים טובים הרבה מאד, ביגיעה רבה בגופם ונפשם כמה וכמה שנים זה אחר זה, וגם כל מה שנכנסו בזה הנה היה רק ברשות ובגזרה מהקב"ה על זה (רמ"ז ח"ב קמו ע"א).

²⁴⁹⁶ פי' כי כל י' דימינא נכללין במל' כי כל י"ס דדכורא נכללין במל' דיד' וכל י"ס דנוק' נכללין במל' דיד' וזהו (זכריה ט ט) עני ורוכב על החמור כי המשיח הוא מסוד מלכות קדישא בהיותה בגלות בסוד לחם עוני ועכ"ז ישלוט על כל הקליפות וזה ורוכב על החמור הוא חמור א' הכולל כולם כא'. כי המלכות דקדושה תשלוט כל מל' הרשעה (זכריה ט ט) ועל עיר בן אתונות אתונות

חמור שכתוב "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו". וזהו חמור שעתיד מלך המשיח לשלוט עליו, כמו שבארנו.	חמור דכתיב (דברים כב י) לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו והאי הוא חמור דזמין מלכא משיחא למשלט עליה כמה דאוקימנא:
ואינון דשמאלא כלילין כלהו בחד דאקרי אתון דהא מסטרהא נפיק ועירחא (עירא) קטרוגא דדרדקי כמה דאוקימנא והיינו דכתיב (זכריה ט ט) עני ורוכב על חמור ועל עיר בן אתונות אתנת חסר עשרה דכלילין בחד ודא הוא דאר"ש מאי דכתיב (בראשית מט יא) אסרי לגפן עירה אסרי לגפן זמין קב"ה לקשרא בגיניהון דישראל דאקרון גפן עירה דאיהו קטיגורא דילהון ובגין דאקרון שורק דכתיב (ירמיה ב כא) ואנכי נטעתך שורק בני אתנו ההוא דנפיק מסטרא דהאי אתון²⁴⁹⁷:	ואותם של שמאל כלולים כולם באחד שנקרא אתון, שהרי מצדה יוצא עירה, מקטרג התינוקות, כמו שבארנו. והיינו שכתוב "עני ורוכב על חמור ועל עיר בן אתונות", [כתוב] אתנת חסר, עשרה שכלולים כאחד. וזהו שאמר רבי שמעון, מהו שאמר "אוסרי לגפן עירה", אסרי לגפן, עתיד הקדוש ברוך הוא לקשר, משום שישראל נקראו גפן. עירה, שהוא קטגור שלהם, ומשום שנקראים שורק שכתוב "ואנכי נטעתך שורק" בני אתוננו, אותו שיוצא מצד האתון הזה.
והני י' מימינא²⁴⁹⁸ וי' משמאלא ואתכלילין בהני תרי כלא²⁴⁹⁹ (ו)אינון משתכחי בקס"ם²⁵⁰⁰ ואית עשרה אחרנין דימינא ועשרה דשמאלא דמשתכחי בנח"ש²⁵⁰¹ וע"ד כתיב (במדבר כג כג) כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל מ"ט בגין כי י' אלהיו עמו מסטרא דנח"ש נפק שו"ר²⁵⁰² מסטרא דקסם נפק חמור²⁵⁰³ ודא הוא שור וחמור וע"ד בלעם כיון דידע דאתקשר ברשותא אחרא וא"ל (במדבר כב	ואלו עשרה מימין ועשרה משמאל ונכללים בשנים האלה, כולם נמצאים בקס"ם, ויש עשרה אחרים של ימין ועשרה של שמאל שנמצאים בנח"ש, ועל זה כתוב "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל". למה, בגלל "כי ה' אלהיו עמו" מצד הנח"ש יצא שו"ר, מצד הקס"ם יצא חמור, וזהו שור וחומר, ועל זה בלעם כיון שידע שנקשר ברשות אחרת ואמר לו "ואך את הדבר וגו'", הזיק לו, ואמר ואיפה כבודי, מיד הסתכל בכשפיו ולא מצא

כתיב שהיא כללות י"ס דנוק' דידהו ועי"כ יוצא מזה האתנ"ת שהוא בסוד יע"ר כי כמו שיש בקדושה חד מלאכא קדישא סנדלפון גימ' יע"ר והוא בסוד העשיה אשר שם מקנת מלכות קדישא בסוד פרס"ה כי סנדלפון גימ' פ"ר ואדנ"י גימ' ס"ה הרי פרס"ה כך בקליפה אתנ"ת מלכות הרשעה ועי"ר נפק מינה. והנה בזה השבנו על ב' השאלות כי אתנ"ת חד דכליל י' ולזה נכתב אתנ"ת וקרי אתונות וג"כ למה הוצרך חמור ועיר שנים ולא אחד הוא מוכרח כי המשיח סוד מל' קדישא וכולל מלכות דדכורא ומלכות דנוקבא מלכות דשמיא ומלכות דארעא ושולט על מל' שמים אשר (ישעיה נא ו) כעשן נמלחו דא סמא"ל ועל מלכות הארץ אשר כבגד תבלה דא ליל"ת כנז' בתיקונים. ובזה ידויק מ"ש (זכריה ט ט) גילי בת ציון הריעי בת ירושלים כי בת ציון הוא מלכות דדכורא בסוד ציון עולה קנ"ו ו' היות גימ' יוסף וירושלים היא מלכות הנוק' הנקראת ירושלים גימ' תוקף כי כל תוקף הדין בה ובתוכה מתקבצין ש' גימ' אלה"ם דיודין ר' אלה"ם ברבוע פ"ו אלה"ם פשוט. וז"ס שופר דמתן תורה קרן שמאל איל יצחק ולעתיד לבא במהרה בימינו (ישעיה כז יג) יתקע בשופר גדול שהיא אמא עלאה (זהר הרקיע).

²⁴⁹⁷ פי' מלבד עיר שיצא מאתון עוד יצאו ממנה קליפות אחרות (מ"מ).

²⁴⁹⁸ פירוש עשרה שהזכיר לעיל שכלולי' בחמור ועשרה כלולים באתון (מ"מ).

²⁴⁹⁹ פי' כל הקליפות כלולין באלו (מ"מ).

²⁵⁰⁰ נוק' דנוגה (רח"ו).

²⁵⁰¹ דכורא דנוגה (רח"ו). ונלע"ד פי' הענין כי נודע שהדכורא כלול בנוקבא והנוקבא בדכורא ולכך בעשרה דאתון כלולים בה עשרה של חמור שהוא דכורא נמצא שהם עשרים. ויונקים מנוקב' דנוגה שהיא קסם וכן בחמור יש בו עשרה וכלולים בו עשרה של אתון הם ג"כ עשרים ויונקים מדכורא דנוגה שהוא נחש (מ"מ).

²⁵⁰² דכורא (רח"ו).

²⁵⁰³ דקס"ם נפק חמור"ר (דפ"ו).

(כ) אך את הדבר וגו' אבאיש ליה ואמר [ומה ואן] (ומאן) הא²⁵⁰⁴ יקרא דילי מיד אסתכל בחרשוי ולא אשכח דיהא ברשותיה אלא האי אתון:	שיהיה ברשותו רק אתון זו.
מיד (שם כא) ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו למעבד רעותיה ובהו ורעותא דבלק ועל דא (שם כב) ויחר אף אלהים כי הולך הוא הוא דייקא דאפיק גרמיה מרשותיה ממה דאמר ליה ואן (ואפס) את הדבר וגו' ת"ח דהכי הוא דהא בקדמיתא יהב ליה רשותא ואמר קום לך אתם השתא דהוה אזיל אמאי ויחר אף אלהים אלא בגין דהולך הוא הוא ברשותיה דיליה לנפקא מההוא דאמר ליה ואן (ואפס) את הדבר אמר ליה קב"ה	מיד "ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו", לעשות את רצונו בה, ורצון בלק, ועל זה "ויחר אף אלהים כי הולך הוא", "הוא" דווקא שהוציא עצמו מרשותו ממה שאמר לו. "ואך את הדבר וגו'" בא תראה שכך הוא, שהרי בהתחלה נתן לו רשות ואמר "קום לך אתם", עכשיו שהיה הולך, למה "ויחר אף אלהים", אלא משום ש"הולך הוא", הוא ברשותו להוציא מאותו שאמר לו "ואך את הדבר". אמר לו הקדוש ברוך הוא
רז/ב	
רשע את מתקן ומזרז כלי זינך רשותי חייך אנת ואתנך ברשותי תהוון מיד (במדבר כב כב) ויתיצב מלאך יי:	רשע, אתה מתקן ומזרז כלי זינך לצאת מרשותי, חייך אתה ואתונך תהיו ברשותי, מיד "ויתיצב מלאך ה".
מאי ויתיצב א"ר אבא נפק וקאים באומנא²⁵⁰⁵ תא אחרא מאומנותא דיליה דהאי מלאכא דרחמי הוה והיינו דאמר ר' שמעון חייביא מהפכי רחמי לדינא לשטן לו דהא לא אומנותא דיליה הוה²⁵⁰⁵ אמר רבי אלעזר לא שני²⁵⁰⁶ מלאכא ולא נפק מאומנותא²⁵⁰⁷ דיליה אלא בגין דהוה האי מלאכא מסטרא דרחמי וקאים לקבליה סתיר חכמתא דיליה וקלקל רעותיה הה"ד (שם) לשטן לו לו הוה שטן ואשתכח שטן אבל לאחרא²⁵⁰⁸ לא הוה שטן:	מה זה "ויתיצב", אמר רבי אבא, יצא ועמד באומנות אחרת מאומנותו, שמלאך זה היה של רחמים, והיינו מה שאמר רבי שמעון, רשעים מהפכים רחמים לדין, "לשטן לו", שהרי לא היתה אומנותו. אמר רבי אלעזר לא שינה המלאך, ולא יצא מאומנותו, אלא משום שמלאך זה מצד רחמים ועמד ממולו, סתר את חכמתו וקלקל רצונו, זהו שכתוב "לשטן לו", לו היה לשטן, ונמצא שטן, אבל לאחר לא היה שטן.
תאנא אר"ש כמה חכים [הוה] בלעם בחרשוי על כל בני עלמא דהא בשעתא ודאשגה לאשכחא (דאשכח) עיטא לנפקא מרשותיה דקב"ה מההיא מלה דכתיב	למדנו, אמר רבי שמעון, כמה חכם היה בלעם בכשפיו על כל בני העולם, שהרי בשעה ששם לב למצא עצה לצאת מרשות הקדוש ברוך הוא, מאותו דבר שכתוב "ואך את הדבר"

²⁵⁰⁴ היא (דפ"ו).

²⁵⁰⁵ כלומר לו נהפך לשטן הפך מדתו (אור יקר).

²⁵⁰⁶ כי פעולה זו עם היותה דין לבלעם רחמים היא לישראל ובמדת הרחמים היה פועל (אור יקר).

²⁵⁰⁷ שאם היה דין אדרבה הקליפות יונקות ממנו אבל עתה שהיה רחמים היה מקלקל כשפיו ומכניע כח הקליפות (אור יקר).

²⁵⁰⁸ אפילו בפעולה ההיא עצמה לא היה שטן (אור יקר).

(במדבר כב כ) ואך את הדבר וגו' אסתכל בחרשוי ולא אשכח בר ההיא אתון²⁵⁰⁹ מה כתיב (שם כא) ויחבוש את אתונו אטעין לה בכל חרשין ובכל קסמין דהוה ידע ואעיל בה ואכליל לה מכלהו בגין למילט להו לישראל מיד (שם כב) ויחר אף אלהים כי הולך הוא הוא דייקא²⁵¹⁰ כמה דאתמר מה עבד קב"ה אקדים למלאכא דרחמי לקיימא לקבליה ויסתיר חרשוי וקסמוי:	התבונן בכשפיו ולא מצא, פרט לאותה אתון. מה כתוב "ויחבוש את אתונו", הטעין אותה בכל הכשפים ובכל הקסמים שידע, והכניס בה והכלילה מכלם, כדי לקלל את ישראל. מיד "ויחר אף אלהים כי הולך הוא", דווקא הוא כמו שנתבאר, מה עשה הקדוש ברוך הוא, הקדים מלאך של רחמים לעמוד ממולו, ויסתר כשפיו וקסמיו.
ות"ח דער השתא לא כתיב יי' ולא אתחזי בקסמוי וחרשוי²⁵¹¹ והא אוקמוה והשתא כיון דאתקין אתניה וזרזה בתקוני חרשוי בסטרא דדינא למילט לישראל אקדים קב"ה למלאכא דרחמי לקבליה ובשמא דרחמי²⁵¹² בגין לסתור חכמתא דיליה²⁵¹³ ולאספאה לאתניה מההוא ארחא כמה דכתיב (שם כג) ותט האתון מן הדרך מן הדרך דייקא ועל דא לא כתיב (שם כב) ויתיצב מלאך האלהים ויעמוד מלאך האלהים אלא מלאך יי' דרחמי אמר קב"ה רשע את אטענת לאתנך בחרשך בכמה סטרי דיני לקבל בני אנא אעבר טעונך ויהפך מארחא דא מיד אקדים מלאכא דרחמי לשטן לו לו דייקא כמה דאתמר:	ובא וראה, שעד עכשיו לא כתוב ה"ה", ולא נראה בקסמיו ובכשפיו והרי פרשוה. ועכשיו כיון שהתקין את אתונו וזרזה בתקוני כשפיו בצד הדין לקלל את ישראל, הקדים הקדוש ברוך הוא את מלאך הרחמים למולו ובשם הרחמים, כדי לסתור חכמתו ולהטות את אתונו מאותו הדרך, כמו שכתוב "ותט האתון מן הדרך", דווקא מן הדרך, ועל זה לא כתוב "ויתיצב מלאך האלהים" "ויעמוד מלאך האלהים", אלא "מלאך ה'", של רחמים. אמר הקדוש ברוך הוא, רשע, אתה הטענת את אתונך בכשפיך בכמה צדדי דין מול בני, אני אעביר את המטען שלך ויהפך מדרך זה, מיד הקדים מלאך רחמים לשטן לו, דווקא לו, כמו שנתבאר.
ותרא האתון את מלאך יי' וגו' (שם כג) אמר רבי יצחק וכי אמאי חמאת היא ובלעם דהוה חכים כל כך²⁵¹⁴ לא חמא אמר רבי	"ותרא האתון את מלאך ה' וגו'", אמר רבי יצחק, וכי למה ראתה היא, ובלעם שהיה חכם כל כך לא ראה.

²⁵⁰⁹ שהוא מורד מרשות גבוה כאומרם ז"ל שמכחישין פמליא של מעלה, "קוסמין" מצד קס"ם, ר' חרשין" מצד נח"ש כדפירשנו לעיל, מהכל נתן בה כח וכלל אותה מכחות חיצוניים שיש למעלה ממנה כדמסיק (אור יקר).

²⁵¹⁰ מורה לבדו ברשותו בדעת עצמו (אור יקר).
²⁵¹¹ כי אין הקליפות אוחזות בשם בן ארבע כלל ואין להם יניקה ממנו אלא אדרבה הם מפחדים ומכחו מתבטלים, אמנם בשם אלהים הוא אחיזתם ומשם הם יונקים כמו שפירשו בההוא עובדא דסבא ושם הארכתני (אור יקר).

²⁵¹² גם את זה לעומת זה הוא זיין האתון בכל מדרגות הקליפות עם מדרגת נחש וקסם כדפירשנו, ועוד אחז אותם במקום הדין שמשם יניקתם וזהו שאמר "בתיקוני חרשוי כסטרא דדינא" כן עשה הקב"ה מלאך נגד הקליפות ובשמא דרחמי נגד שם אלהים ששם אחיזתם כדפירשנו (אור יקר).

²⁵¹³ פי' ר"ש ס"ל כר' אלעזר שהמלאך לא נשתנה אלא עדיין הוא רחמים ובזה סתר חכמתא דיליה. הפך ר' אבא ואף על פי שר' אבא הביא ראיה לעיל ממ"ש ר"ש חייביא מהפכי וכו'. ר"ש לא אמר חייביא מהפכי וכו'. על פסוק זה אלא הקדמה בעלמא אמר ורב אבא מביא ראיה משם לפסוק זה גם כן שהמלאך נשתנה ונעשה דין אבל ר"ש ור' אלעזר ס"ל שאמת הוא שחייביא מהפכי אבל כאן לא נשתנה (מ"מ).

²⁵¹⁴ קא סלקא דעתין שהיה משיג מדרגת הנבואה ולכך קשיא ליה כי למה לא השיג דעת אתונו (אור יקר).

יוסי ח"י²⁵¹⁵ ודההוא (דהא ההוא) רשע יסתכל בחיזו קדישא אמר ליה אי הכי הא כתיב (במדבר כד ד) נופל וגלוי עינים²⁵¹⁶ אמר ליה לא שמענא בהא מידי ולא אימא א"ל אנא שמענא דכד הוה אצטריך²⁵¹⁷ לאסתכלא הוה נפיל וחמי והשתא לא אצטריך לאסתכלא:	אמר רבי יוסי, חס ושלום שאותו רשע יסתכל במראה קדש. אמר לו, אם כך הרי כתוב "נופל וגלוי עיניים". אמר לו, לא שמעתי בזה דבר, ולא אגיד. אמר לו, אני שמעתי, כשהיה צריך להסתכל היה נופל ורואה, וכעת לא הצטרך להסתכל.
אמר ליה אי הכי²⁵¹⁸ בדרגא עלאה יתיר הוה על כל נביאי מהימנותא דאיהו גלוי עינים חמי ואסתכל ביקרא דקב"ה והא ר' שמעון אמר בלעם בחרשוי הוה ידע באינון כתרין תתאין דלתתא כמה דכתיב (יהושע יג כב) ואת בלעם בן בעור הקוסם קוסם קראיה²⁵¹⁹ קרא דמנופא דמנופי²⁵²⁰ היך יסתכל ביקרא דמאריה ועוד הא אמר רבי שמעון בחיזו חר²⁵²¹ דחזא לפום שעתא דכתיב (במדבר כב לא) ויגל ויין (אלקים) את עיני בלעם אתעקימו עיניו ואת אמרת דהוה חמי בגלוי(י) דעיינין ואסתכל ביקרא דקב"ה א"ל אנא אהדרנא לקבלך²⁵²² דידי ודיך בעי צחותא ודאי רזי אורייתא עלאין ולא יכלין בני עלמא למיקם עליהו בגין כך אסיר לאקדמא²⁵²³ במלה דאורייתא עד דישמע מלה וידע לה על בורייה אתו לקמיה דר"ש אמרו מלה קמיה:	אמר לו, אם כך בדרגה עליונה יותר היה על כל נביאי האמונה, שהוא גלוי עיניים רואה ומסתכל בכבוד הקדוש ברוך הוא, והרי רבי שמעון אמר בלעם היה יודע בכשפיו באותם כתרים תחתונים שלמטה, כמו שכתוב "ואת בלעם בן בעור הקוסם" קראו הכתוב קוסם של טינופת, הטינופת איך יסתכל בכבוד רבונו, ועוד הרי אמר רבי שמעון במראה אחד שראה לפי שעה, שכתוב "ויגל ה' את עיני בלעם", התעקמו עיניו, ואתה אומר שהרי רואה בגלוי עיניים ומסתכל בכבוד הקדוש ברוך הוא. אמר לו, אני אחזר למולך, שלי ושלך צריך צחות ודאי, סודות תורה עליונים ולא יכולים בני עולם לעמוד עליהם, לכן אסור להקדים בדבר תורה עד שישמע דבר וידע אותו על בוריו. באו לפני רבי שמעון ואמרו דבר לפניו.

²⁵¹⁵ וכיון שאין מדרכו להשיג בקדושה האין ישיג מלאך קדוש, ואם תאמר ואתון שהוא בהמה טמאה למה. ויש לומר כי צורך שעה היתה כי אפילו האתון הגשמי יטה מן הדרך ובכך אפילו הרוחניות הרעה נוטה מדרך כוונתה, כמו שבני אדם פועלים ממטה למעלה מהגשם עד הרוחניות ובלעם באתונו יוכיח, כן המלאך הוצרך לפעול ממעלה למטה עד האתון הגשמי (אור יקר).

²⁵¹⁶ קא סלקא דעתין נופל כענין ויפול אברהם על פניו וגלוי עינים שהיה מסתכל מדרגת נבואה (אורי יקר). פי' רבי יצחק מקשה על תירוצ' של ר' יוסי הרי כתיב שהיה נופל ועיניו גלויות להסתכל בשכינה ואיך אמרת שאינו ראוי להסתכל וכו' (מ"מ).

²⁵¹⁷ היה מכין עצמו ונופל ומשיג, אמנם עתה היה הולך לדרכו ולא הכין עצמו לראות מפני שלא היה צריך לכך ולזה לא ראה (אור יקר).

²⁵¹⁸ כדקא סלקא דעתין שממש היה משיג בקדושה אם כן ימצא כי מלת גלוי עינים יורה על מעלה גבוהה על כל הנביאים שלא היו מתנבאים במדרגה גדולה כזו שלא יצדק בהם מלת גלוי עינים, וזהו שאמר דאיהו "גלוי עינים חמי וכו' כתרין תתאין" ולא הקליפות הגבוהות אלא "תתאין דלתתא", וראיה מדקרא ליה קוסם, ונתבאר לעיל כי נחש למעלה מקס"ם (אור יקר).

²⁵¹⁹ קרייה (דפ"ו).

²⁵²⁰ בקליפה שהוא למטה מקליפות אחרות כדפירשנו (אור יקר).

²⁵²¹ כלומר מה שראה המלאך כדכתיב ויגל ה' לא שהיה דרכו להסתכל במדרגה גבוהה כזו, ואם כן כיון שאפילו מדרגת השגת המלאך היתה לשעה בעקמימות שלא היה מסתכל בגובה כל כך, כל שכן שנאמר שהיה משיג מדרגת נבואה במדרגת מרע"ה העליונות ובבחינת גילוי עינים (אור יקר).

²⁵²² חזרתי בי לסברתך (אור יקר).

²⁵²³ רבים רצו לומר מכאן שאין ראוי לאדם לחדש דבר בחכמה זו בתורה אם לא קבל מרבן, ואדרבה אני מדקדק מכאן הפך דעתם ממה שאמר "אסיק לאקדמא" ולא אמר לחדשא אלא "לאקדמא" כלומר בענין הקדמה אסור אמנם אחר שמסרו לאדם ראשי פרקים אין הכי נמי שמצוה לחדש בתורה (אור יקר).

פתח ואמר "מה אנוש כי תזכרנו וגו'", פסוק זה פרשוהו, שממוני העולם אמרו אותו בשעה שעלה ברצון הקדוש ברוך הוא לברא אדם, קרא לכתות כתות של מלאכי עליון והושיבם לפניו. אמר להם אני רוצה לברא אדם, אמרו לפניו, "ואדם ביקר בל ילין וגו'", הושיט הקדוש ברוך הוא אצבעו ושרף אותם. הושיב כתות אחרות לפניו, אמר להם אני רוצה לברא אדם, אמרו לפניו	פתח ואמר (תהלים ח ה) מה אנוש כי תזכרנו וגו' האי קרא אוקמוה [דממנן] (וממנן) דעלמא²⁵²⁴ אמרוה בשעתא דסליק ברעותיה דקב"ה למברי אנשא קרא לכתות כתות דמלאכי עלאה ואותיב לון קמיה אמר לון בעינא למברי אדם²⁵²⁵ אמרו קמיה (תהלים מט יג) אדם²⁵²⁶ ביקר²⁵²⁷ בל ילין וגו' אושיט קב"ה²⁵²⁸ אצבעא דיליה²⁵²⁹ ואוקיד לון²⁵³⁰ אותיב כתות אחרנין קמיה אמר לון בעינא למברי אדם אמרו קמיה
ר/ח/א	ר/ח/א
"מה אנוש כי תזכרנו", מה טיבו של אדם זה, אמר להם בן אדם שיהיה בצלם שלנו, שתהיה חכמתו עליונה מחכמתכם. כיון שברא אדם וחטא, ויצא בסליחה מלפניו, באו עז"א ועזא"ל אמרו לפניו, פתחון פה יש לנו אליך, הרי בן אדם שעשית, חטא לפניך. אמר להם אלמלא תהיו מצויים אצלם וכו', מה עשה הקדוש ברוך הוא הפילם ממדרגתם הקדושה מהשמים.	מה אנוש כי תזכרנו (תהלים ח ה) מה טיבו²⁵³¹ דב"נ דא אמר לון ב"נ דיהא בצלמא דידן²⁵³² דיהא חכמתא דיליה עלאה מחכמתכון²⁵³³ כיון דברא אדם וחטא ונפק בדימוס²⁵³⁴ קמיה אתו עז"א ועזא"ל²⁵³⁵ אמרו קמיה פתחון פה²⁵³⁶ אית לן גבך הא ב"נ דעבדת חטי קמך²⁵³⁷ אמר להו אלמלי תהוון שכיחינן) גביהו וכו' מה עב(י)ד קב"ה

²⁵²⁴ השרים שהם ממונים על הנהגת העולם השפל, שרי אש שרי מים שרי ברד שרי גשמים שרי עופות שרי בהמות שרי גבעות שרי הרים בסוד פרק שירה (אור יקר).

²⁵²⁵ ותהיו אתם שמשים לפניו כנודע (אור יקר).

²⁵²⁶ ואדם (דפ"ו).

²⁵²⁷ וביומו עתיד לחטוא, וענין קרא בסוד וקרא דמתרגמין ומקבלין והכוונה השפיעם והעלם מעלה ממקומם להשפיעם סוד שפע ההנהגה, והיינו סוד ויקרא אל משה וזהו שאמר "ואותיב לון קמיה" שיהיו ראשונה בקבלת השפע קרובים לסבת [הסיבות], נקראים שרי הפנים (אור יקר).

²⁵²⁸ בינה (אור יקר).

²⁵²⁹ הוא סוד אצבע אלהים הוא דהיינו המלכות ובדיניה בטל אותם (אור יקר), שכינה נקרא אש אוכלת בסוד כי יי אלהיך אש אוכלה הוא (רח"ו).

²⁵³⁰ ומפני שהם קטרגו ופתחו לדין על האדם קודם היותו, ולפיכך כללם בבחינת הדין (אור יקר).

²⁵³¹ ופי' הכתוב מה מעשים נמצאו באנוש עד שאתה זוכרו להבראות (מ"מ).

²⁵³² הענין שהם שאלו מה טיבו של איש ומה תועלתו לעולם, ומה תועלת ימשך למלאכים בהיותם משמשים אותו, ולזה השיב להם הקב"ה ואמר "ברנש" דהיינו היותו גשמי ובגשם ההוא מתלבש הרוחניות וזהו שאמר "דיהא בצולמא דילן", והנה בהיות הענין כך ימצא שהוא קושר עליונים עם התחתונים בעבודתו, והנה מזה לא ימשך אלא היותו משפיע מן המלאכים השפע לעולם השפל, אמנם להיותו משפיע מן הספירות העליונות למלאכים (אור יקר).

²⁵³³ בענין שמה שאין אתם יודעים למשוך השפע מרום מעלת הספירות למיעוט השגתכם בהם, יהיו הם משיגים ומושכים ועתה ימצא האדם קושר האצילות בבריאה ובריאה ביצירה ויצירה בעשיה (אור יקר).

²⁵³⁴ גזר דין (אור יקר).

²⁵³⁵ הם מהזו"ן דקליפת נוגה דאצילות (ע"ח שער קליפת נוגה פרק ט). ע' בזוהר (פ') אמור קא ריש ע"ב) כי אותן הזו"ן הם השרשים, ועזא ועזאל הם הענפים והם תולדותיהם (דע"ה ח"ב כ ע"א).

²⁵³⁶ כלומר קודם לא היה ראוי לקטרג על מת שעדין לא חטא אבל עתה שכבר חטא יש לו פתחון פה (אור יקר).

²⁵³⁷ ונמצא שכיון שהוא חוטא אין תועלת בבריאתו, שהעון יעכב שלא ימשוך השפע לעולמות אדרבה יפגום (אור יקר).

אפיל לון מדרגא קדישא דלהון מן שמיא²⁵³⁸:	
אמר ר"ש השתא אהדרנא לתיובתיכו דבלעם אמר (במדבר כד ד) נופל וגלוי עינים אי נימא דלא הוה הכי ושבוחי קא משבח גרמיה היך יכתוב קב"ה מלה כריבא באורייתא ואי מלה דקשוט היא היך ישתבח ההוא רשע בדרגא עלאה על כל נביאי מהימנותא ועוד דהא לא שריא קדושה דלעילא אלא באתריה דאתחזי ליה:	אמר רבי שמעון, כעת השבתי לקושייתכם, שבלעם אמר "נופל וגלוי עיניים", אם נאמר שלא היה כך, ושבחים היה משבח את עצמו, איך יכתוב הקדוש ברוך הוא דבר כוזב בתורה. ואם דבר אמת הוא, איך ישתבח אותו רשע בדרגה עליונה על כל נביאי האמת. ועוד שהרי קדושה העליונה אינה שורה אלא במקום הראוי לה.
השתא אהדרנא למלה קדמאה בתר דאפיל לון קב"ה מאתר קדישא דילהון וטעו בתר נשי עלמא ווטעו עלמא (מן שמיא וטעו בעלמא) הכא אית לאסתכלא והא כתיב (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות וגו' והא אלין מלאכין הוו²⁵³⁹ ואיך יכלו לאתקיימא בארעא אלא ת"ח כל אינון מלאכין דלעילא לא קיימי²⁵⁴⁰ ולא יכלין למיקם²⁵⁴¹ בר בנהורא עלאה²⁵⁴² דנהיר לון²⁵⁴³ וקיים לון²⁵⁴⁴ ואי פסיק מנייהו ההוא נהורא דלעילא לא יכלין למיקם כל שכן אלין דאפיל לון קב"ה ופסיק מנייהו ההוא נהורא דלעילא דאשתני זיווייהו²⁵⁴⁵ וכד נחתו ושליט בהו אוירא דעלמא אשתנו בדרגא אחרא²⁵⁴⁶:	כעת חזרנו לדבר הראשון, אחרי שהפילם הקדוש ברוך הוא ממקומם הקדוש, טעו אחר נשות העולם, והטעו את העולם. כאן יש להתבונן, והרי כתוב "עושה מלאכיו רוחות וגו'", והרי מלאכים אלו היו, איך יכלו להתקיים בארץ. אלא בא וראה, כל אותם שלמעלה לא עומדים ולא יכולים לעמוד רק באור עליון שמאיר להם ומקיים אותם, ואם פוסק מהם אותו האור שלמעלה, לא יכולים לעמוד, כל שכן אותם שהפילם הקדוש ברוך הוא והפסיק מהם אותו האור שלמעלה, שהשתנה זיום, וכשירדו ושלט בהם אויר העולם, השתנו בדרגה אחרת.
ת"ח מנא דהוה נחית להו לישראל במדברא ההוא מנא הוה מטלא דלעילא²⁵⁴⁷ דהוה נחית מעתיקא סתימא²⁵⁴⁸ דכל	בא וראה המן שהיה יורד לישראל במדבר, אותו מן היה מטל שלמעלה, שהיה יורד מהעתיק הנסתר של כל הנסתרים, וכשהיה נוחת היה אורו

²⁵³⁸ עי' בראשית כג ע"א, וע"ש לז ע"א, ופ' בלק רח ע"א וריב ע"א (דע"ה ח"ב כ ע"א).

²⁵³⁹ אם כן היאך נתגשמו ורדפו אחר התאוות (אור יקר).

²⁵⁴⁰ אינם מתהוין (אור יקר).

²⁵⁴¹ אי אפשר להם להתקיים (אור יקר).

²⁵⁴² זיו השכינה (אור יקר), זווג אר"א (רח"ו), והיינו כמ"ש הרב בליקוטים שהמלאכים הם מזווג הנשיקין דא"ו ואלך אין להם גוף (מ"מ).

²⁵⁴³ מזהיר זוהר חזותם (אור יקר).

²⁵⁴⁴ מעמידם ומהנם (אור יקר).

²⁵⁴⁵ אפילו טבע אורם המוטבע בהם (אור יקר).

²⁵⁴⁶ נתלבשו בלבושי אויר העולם כמו שפירשתי בארוכה בזוהר פרשת וירא (אור יקר).

²⁵⁴⁷ נתבאר באדרא שהכתר משפיע שפע הנקרא טל בזעיר אנפין וסוד ט"ל הוא סוד יו"ד ה"א וא"ו שעולה ט"ל, וטל זה דהיינו אור שלש בחינות אל הוא נשפע לזעיר אנפין בכל יום, אמנם מאותו טל שהוא בזעיר אנפין מלמעלה כדאמרן הנני ממטיר לכם לחם מן השמים שהוא תפארת ומאור זה בבואו לזעיר אנפין (אור יקר).

²⁵⁴⁸ שפע היוצא ממוחא דזעיר ע"י הבאת קוצא דשערי דאריך היוצא ממוחא סתימא דאריך הנק' טלא דבדולחא דזעיר (רח"ו).

סתימין וכד הוה נחית הוה נהוריה נהיר בכלהו עלמין²⁵⁴⁹ ומניה אתון חקל תפוחין²⁵⁵⁰ ומלאכי עלאי וכד הוה נחית לתתא ושליט ביה אורא דעלמא אנליד ואשתני זיויה ולא הוה זיויה אלא כמה דכתיב (במדבר יא ז) והמן כזרע גד הוא וגו' ולא יתיר כל²⁵⁵¹ שכן מלאכין²⁵⁵² כיון דנחתו ושליט בהו אורא אשתנו מההוא דרגא קדמאה דהו:	מאיר בכל העולמות, וממנו נזון שדה התפוחים, ומלאכים עליונים. וכשהיה יורד למטה ושולט בו אור העולם, היה מגליד נקפא ומשתנה זיוו, ולא היה זיוו אלא כמו שכתוב "והמן כזרע גד הוא וגו'", ולא יותר, וכל שכן המלאכים, כיון שירדו ושלט בהם אור השתנו מאותה דרגה ראשונה שהיו.
מה עבד קב"ה חמא דאטעיין עלמא קשר לון בשלשלאי דפרזלא²⁵⁵³ במורא דחשוכא באן אתר יתבי בעמיקא דטורי אותיב ליה לעז"א ורמי חשוכא באנפוי²⁵⁵⁴ בגין דההיא שעתא דקשר לון קב"ה אתתקף וארגיו כלפי מעלה וקב"ה אפיל ליה בעומקא עד קדליה וזריק חשוכא באנפוי:	מה עשה הקדוש ברוך הוא, ראה שהטעו את העולם, קשרם בשלשלאות ברזל בהר החשך, באיזה מקום יושבים, בעומק ההר, הושיב את עז"א והשליך את חושך הפנים, משום שבאותה שעה שקשרם הקדוש ברוך הוא, התחזק והרגיו כלפי מעלה, והקדוש ברוך הוא הפילו בעומק עד עורפו, וזרק חושך בפניו.
עזא"ל דלא אתתקף אותביה גביה ונחיר ליה חשוכא ובני עלמא דידעין אתרייהו אתיין לגבייהו ואולפין לון לבני נשא חרשין ונחשין וקסמין ואינון טורי חשוכא²⁵⁵⁵ אקרין הררי קדם מ"ט בגין [ד]חשוכא אקדים לנהורא²⁵⁵⁶ ובג"כ טורי חשוכא הררי קדם אקרין לבן ובלעם מנייהו אולפי חרשין והיינו דאמר בלעם (במדבר כג ז) מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם וגו':	עזא"ל שלא התחזק, הושיבו לפניו והאיר לו החשך. ובני העולם שיודעים מקומם, באים אליהם ומלמדים את בני האדם כשפים ונחשים וקסמים, ואותם הרי חושך נקראים הררי קדם. למה, משום שהחושך מקדים לאור, ולכן הרי חושך נקראים הררי קדם. לבן ובלעם למדו מהם כשפים, והיינו מה שאמר בלעם "מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם וגו'".
ת"ח בלעם הוה קא משבח גרמיה מהאי אתר ואמר (במדבר כד טז) נאום שומע אמרי אל וגו' בגין דעז"א ועזא"ל אמרי לאינון בני עלמא מאילין מלין עלאין דהו ידעי בקדמיתא לעילא ומשתעי מעלמא	בא וראה, בלעם היה משבח את עצמו ממקום זה, ואמר "נאום שומע אמרי אל וגו'", משום שעז"א ועזא"ל אומרים לאותם בני העולם מאותם דברים עליונים שידעו בתחלה למעלה, ומדברים מעולם הקדוש

²⁵⁴⁹ שהם כל בחינות זעיר אנפין כמבואר שם (אור יקר).
²⁵⁵⁰ מפני שבו תרין אנפין דבהון תרי גווני חוור וסומק, המלכות נקרא שדה דהיינו "חקל תפוחין" כלומר שדה שמקבל מאותם התפוחין, והוא ניזון מאותו השפע כדכתיב פתחי לי אחותי יוכי' שהם דברי התפארת למלכות אומר לה שראשי נמלא טל להשפיעך (אור יקר).
²⁵⁵¹ וכל (דפ"ו).
²⁵⁵² פי' ומה המן ששורשו מאריך נשתנה באויר עו"הז כ"ש המלאך שהוא מחיצוניות העולמות (מ"מ).
²⁵⁵³ ידיעת כל סוד עולם התווהו שהוא חכמת בני קדם, ובעומק ידיעת כל הקליפות והחיצונים במעשה כשפים ומעשה שדים וכל שמות הטומאה ושימושיהם שהוא חכמת מצרים והררי קדם (דע"ה ח"ב פז ע"ד). לקמן ריב ע"א רלג ע"א וח"ב קיב ע"ב וח"א רכג (לש"ו).
²⁵⁵⁴ דאנפין (דפ"ו).
²⁵⁵⁵ המדור דשורש כולם, וכמ"ש בפ' משפטים (קיב ע"ב) בלק (רח ע"א ריב ע"א) פנחס (רלג ע"א) (דע"ה ח"ב קכה ע"ב).
²⁵⁵⁶ פי' כמש"ה ויהי ערב ויהי בוקר הרי שהחשך קדם לאור ולכך אותם ההרים שיש בהם חשך נק' הררי קדם ר"ל הרים שיש בהם חושך שקדם לעולם (מ"מ).

קדישא דהו ביה הה"ד שומע אמרי אל שומע קול אל לא כתיב אלא אמרי אל²⁵⁵⁷ אינון אמירן דאמרי מניה מאן דאתי מפרקא ושאלין ליה מאן את אתי אמר מלמשמע מלין דמלכא קדישא כך נאם שומע אמרי אל:	שהיו בו, זהו שכתוב "שומע אמרי אל". לא כתוב "שומע קול אל", אלא "אמרי אל", אותן אמירות שאומרים ממנו, מי שבא מהשעור ושואלים אותו מאיפה אתה בא, אומר מלשמוע דברי המלך הקדוש. כך "נאום שומע אמרי אל".
וידע דעת עליון (במדבר כד טז) דהוה ידע שעתא דתליא דינא בעלמא ומכוין שעתא בחרשוי (במדבר כד ד) אשר מחזה שדי יחזה מאן מחזה שדי אלין אינון נופל וגלוי עינים (במדבר כד ד) ואלין אינון²⁵⁵⁸ עז"א ועזאל נופל דא עז"א דאעמיק ליה קב"ה בעומקא חשוכא ויתיב בעומקא עד קדליה²⁵⁵⁹ כדקאמרן וחשוכא אודרך באנפוי ועל דא אקרי נופל נפל זמנא חדא מן שמיא ונפל [זמנא חדא²⁵⁶⁰] לבתר בעומקא דחשוכא עזאל הוא גלוי עינים דהא לא אודרך חשוכא עליה דלא אתתקף ולא ארגיו ולעילא כההוא (בההוא) דלעילא:	"וידע דעת עליון", שהיה יודע בשעה שהדין תלוי בעולם ומכוון השעה בכשפיו. "אשר מחזה שדי יחזה" מה זה "מחזה שדי". אלא הם "נופל וגלוי עיניים", ואלו הם עז"א ועזאל. "נופל" זה עז"א, שהעמיקו הקדוש ברוך הוא בעומק החושך ויושב בעומק עד צוארו כמו שאמרנו. וחושך נזרק בפניו, ולכן נקרא "נופל". נפל פעם אחת מהשמים, ונפל פעם אחרת אחר כך בעומק החושך. עזאל הוא "גלוי עיניים", שהרי לא נזרק חושך עליו, שלא התחזק ולא הרגיו למעלה כמו אותו שלמעלה.
רח/ב	
ובלעם קרי²⁵⁶¹ לון מחזה שדי דאינון (במדבר כד ד) נופל²⁵⁶² וגלוי עינים ובההוא זמנא לא אשתאר בעלמא דישתכח גביהו בר איהו ובכל יומא הוה אסתים באינון טורי עמהון הה"ד (במדבר כג ז) ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם מהררי קדם ודאי ולא מארץ בני קדם²⁵⁶³:	ובלעם קרא להם "מחזה שדי", שהם "נופל וגלוי עינים". ובאותו זמן לא נשאר בעולם מי שימצא לפניהם פרט לו, ובכל יום היה נסתר באותם הרים עמהם, זהו שכתוב "ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם", מהררי קדם בודאי, ולא מארץ בני קדם.

²⁵⁵⁷ פי' אמרות של אל שהיא השכינה ששמע אותם עזא ועזאל והיו אומרים אותם לבלעם. וזה פירוש ב' בפסוק הפך מ"ש ר"ש עצמו בדף קצ"ד ע"א שאמר אל היא הס"א (מ"מ).

²⁵⁵⁸ לך לך פח ע"ב, לקמן ריב ע"א פנחס רלב [רלג] ע"א (הערת הזהר).

²⁵⁵⁹ עי' שער מאמרי רז"ל (מאמר פסיעותיו של אברהם אבינו): הנוק' דסט"א יש בה ב' הכוחות אשא ועננא וכו' ובשתי כוחות אלו נתאחזו עז"א ועזאל ברדתם מן השמים זה באש וזה בענן שהם ב' כוחות דנוק' וכו' עזאל יש בו אותיות אל להורות שהוא יותר נמתק בסוד חסד אל וזה נאחז בעמוד ענן וכו' וז"ס נופל וגלוי עינים כנז' בזוהר פ' בלק דר"ח נופל דא עז"א דאעמיק ליה קוב"ה בעומקא דחשוכא כי הוא נאחז יותר בגבורה קשיא כי הוא עמוד האש וגלוי עינים דא עזאל דהא לא אודקק חשוכא עליה כו'.

²⁵⁶⁰ אחרא (דפ"ו).

²⁵⁶¹ ומשקר, ובפרשת וירא פירש דרך אחר (אור יקר).

²⁵⁶² קאי על עזא ועזאל שהם מלאכים טמאים (מ"מ).

²⁵⁶³ העקביים דלאה הם דינין גמורים, לכן יש מקום אחיזה ויניקה אל הקלי', וכמ"ש בדרוש בלק ובלעם (שעה"פ דף קב) ועזא ועזאל, ששרשם הם בחי' (ד') [ב'] אורות הנ"ל שבאותן תריין רגלים ועקביים דלאה, שמשם יונקים החצונים, לכן היה הולך בלעם (אל הררי קדם) אל עזא ועזאל כמ"ש בזוהר (חיי שרה קכו ע"א), שקודם שבא בלעם אל בלק, הלך והסגיר את עצמו בהררי קדם עם עזא ועזאל, וז"ש (במדבר כג ז) מן ארם ינחני בלק מואב מהררי קדם, וכבר נתבאר אצלינו בדרוש בלק ובלעם, כי בחי' בלעם היה מהאורות היוצאין מאותן עקביים דלאה הנבלעים תוך כתר רחל אל החצונים, וזהו פי' בלע"ם, ולכן היה הולך להררי קדם אל עזא ועזאל, שיניקתן משם (ע"ח לר"ר ג).

אר"ש²⁵⁶⁴ כמה זמנין אמינא מלה דא ולא מסתכלי חברייא דהא קב"ה לא שריא [שכינתא] אלא באתר קדישא באתר דאתחזי לשריא עלוי וכן קב"ה מכריז ואמר (דברים יח י) לא ימצא בך מעביר בנו וגו' והוא דאתי²⁵⁶⁵ לאתערבא בהדיה²⁵⁶⁶ אלא זכאה חולקיהון דישראל דקב"ה קדיש לון לשריא בינייהו והיינו דכתיב (דברים כג טו) כי יי' אלהיך ומתהלך בקרב מחניך וגו' ובגין דהוא מתהלך בקרב מחניך כתיב (שם) והיה מחניך קדוש וגו' וכתיב (ויקרא יא מד) והייתם קדושים וגו' וכתיב (שם יח כד) אל תטמאו בכל אלה וגו' וכתיב (שם כ כג) ואקץ בם וגו' דלא יכילנא לקרבא גבייהו ושרו לי לבר זכאה חולקיהון [דישראל] וזכאה חולקיהון דנביאי מהימני קדישי דאינון קדישין ואית לון חולקא לאשתמשא בקדושה עלאה:	אמר רבי שמעון, כמה פעמים אמרתי לך דבר זה והחברים לא מתבוננים, שהרי הקדוש ברוך הוא לא משרה שכינתו רק במקום קדוש, במקום שראוי להשרות עליו, וכן הקדוש ברוך הוא מכריז ואומר "לא ימצא בך מעביר בנו וגו'", והוא שבא (בא) להתערב אתם. אלא אשרי חלקם של ישראל, שהקדוש ברוך הוא קדשם לשרות ביניהם, והיינו מה שכתוב "כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך וגו'", ומשום שהוא מתהלך בקרב מחנך, כתוב "והיה מחניך קדוש וגו'", וכתוב "והייתם קדושים וגו'", וכתוב "אל תטמאו בכל אלה וגו'", וכתוב "ואקץ בם וגו'", שלא יכלתי לקרב אליהם, והשרו אותי בחוץ. אשרי חלקם של ישראל, ואשרי חלק הנביאים הנאמנים הקדושים שהם קדושים, ויש להם חלק להשתמש בקדושה העליונה.
ותרא האתון את מלאך יי' ונצב בדרך וחרבו שלופה בידו (וגו') (במדבר כב כג) [בדרך] בההוא ארחא דהוה אשתקע (ס"א אשתבח) בגווה²⁵⁶⁷ וחרבו שלופה בידו וכי אי איהו נפיק לקביל האי אתון מאי בעי חרבא²⁵⁶⁸ ואי איהו נפיק לקבליה דבלעם²⁵⁶⁹ אמאי חמאת אתניה ואיהו לא חמא אלא לכלא²⁵⁷⁰ אזדמן ההוא מלאכא אזדמן²⁵⁷¹ לקבליה דאתון לאפקא לה מן	"ותרא האתון את מלאך ה' נצב בדרך וחרבו שלופה בידו" (בדרך) באותו דרך שהיה שוקע (נמצא) בתוכה, "וחרבו שלופה בידו", וכי אם הוא יצא מול האתון הזו לשם מה צריך חרב, ואם הוא יוצא מול בלעם למה ראתה האתון שלו והוא לא ראה. אלא הכל הזדמן, אותו מלאך מזדמן מול האתון להוציאה מאותו הדרך שנטען בה, ובמה ברחמים, והזדמן מול בלעם להענישו על שרצה ללכת

²⁵⁶⁴ ואם כן היאך עלה בדעתכם שבלעם ישיג במדרגות קדושות ומה אם אפילו ישראל מפני ששכינה ביניהם כל הרחקות אלו מקסם ונחש וכו', כל שכן ששכינה יתגלה בהם (אור יקר).

²⁵⁶⁵ (ס"א אתי) (נוסף בדפ"ו).

²⁵⁶⁶ ופי' בתמיה ור"ל שהקב"ה צוה אותנו לא ימצא בך והוא אתי לאתערבא בהדיהו אלא ודאי נופל וגלוי עינים הם עזא ועזאל. ובזה תירץ למה בלעם לא ראה המלאך לפי שהוא רשע, כסברת ר' יוסי דלעיל (מ"מ).

²⁵⁶⁷ פי' באותה הטומאה שהיתה משוקעת בתוך האתון. והמלאך בא לסתור אותה הטומאה וז"ש בסמוך לאפקא לה מההוא אורחא דאטען בה (מ"מ).

²⁵⁶⁸ כי היפוך הקליפה מהפעולה הרעה ברחמיו היה עושה לא על ידי חרב שמורה הריגת נקם (אור יקר).

²⁵⁶⁹ פי' ואזי לא יקשה לנו מאי בעי חרבא דהיינו כמ"ש ז"ל שטעם שהמלאך שלף החרב לבלעם כדי לומר לו אתה תפסת אומנות ישראל שאין כחם אלא בפיהם לכך גם אני אתפוס אומנותך ולכך לא קשה אלא אמאי חמאת אתניה כיון שלא בא בשבילה. ותירץ אלא לכולא אזדמן. ולפ"ז טעם שהביא החרב משום בלעם והאתון שראתה אותו. כדי לסתור ההוא אורחא דאטען בה ובלעם לפי שאינו ראוי לא ראהו תחלה כמ"ש הזהר לעיל שלא היה רואה אלא עזא ועזאל. ואין להקשות למה לא תירץ הזהר לעולם לא נפק אלא לקבליה דבלעם כדרך השני וטעם שלא ראהו מפני שאינו ראוי דא"כ עדיין קשה אמאי חמת אתניה דמה שייכות יש לה כיון שלא בא אלא לבלעם. לכך מתרץ לכולא אזדמן וכו' (מ"מ).

²⁵⁷⁰ כלא (דפ"ו).

²⁵⁷¹ מזדמן (דפ"ו).

ההוא ארחא דאתמען בה ובמה ברחמי ואזדמן לקבליה דבלעם לאענשא ליה²⁵⁷² על דאיהו הוה בעי²⁵⁷³ למיהך ברשותיה ולא ברשותא אחרא²⁵⁷⁴:	ברשותו ולא ברשות אחרת (שלמעלה).
א"ר יוסי השתא אית לשאלא אי מלוי הוה אתיין מסטרא דכתרין תתאין ולא²⁵⁷⁵ מאתר אחרא אמאי כתיב (במדבר כב כ) ויבא אלהים אל בלעם וגו' ואך את הדבר²⁵⁷⁶ וגו' א"ר יצחק (בגניניהון דישראל אתהדר מלאכא²⁵⁷⁷ למלא עמיה דאי תימא דקב"ה מליל עמיה והוא אמר אך את הדבר וגו' ח"ו דהא ההוא מלאכא אמר ליה (שם לה) ואפס את הדבר וגו' דאי תימא ויאמר אלהים אל בלעם וגו'):	אמר רבי יוסי, כעת יש לשאול, אם דבריו היו באים מצד כתרים התחתונים ולא ממקום אחר, למה כתוב "ויבא אלהים אל בלעם וגו'" ואך את הדבר וגו'. אמר רבי יצחק (בשביל ישראל חזר המלאך לדבר אתו, שאם תאמר שהקדוש ברוך הוא דבר אתו, והוא אמר "אך את הדבר וגו'", חס ושלום, שהרי אותו מלאך אמר לו "ואפס את הדבר וגו'", שאם תאמר "ויאמר אלהים אל בלעם וגו'").
הכי אוליפנא דהאי אלהים דהכא כלהו מלאכא הוה וההוא איהו אתר דאתי מסטרא דדינא קשיא דביה אחידן חילא ותוקפא דאינון כתרין תתאין דהוה משתמש בהו בלעם ובג"כ (במדבר כב כ) ויבא אלהים אל בלעם ויאמר אלהים אל בלעם דלומנין אתקרי מלאכא בשמא עלאה:	כך למדתי, שהרי אלהים של כאן כולם מלאך היה, ואותו הוא מקום שבא מצד דין הקשה, שבו אחוזים כח ותוקף אותם כתרים תחתונים שבלעם היה משתמש בהם, ולכן "ויבא אלהים אל בלעם", "ויאמר אלהים אל בלעם" שלפעמים נקרא מלאך בשם עליון.
ותט האתון מן הדרך (במדבר כב כג) סטאת מן ההוא ארחא דהות טעינא מסטרא דדינא קשיא לקבליהון דישראל ובמה חמא²⁵⁷⁸ בלעם דהיא סטאת מההוא ארחא אלא הכי אר"ש [ד]אפי" בארחא בעא לאבאשא להו לישראל בחילא דאתניה וכיון דלא סליק בידוי מה כתיב (במדבר כב כז) ויך את האתון במקל אטען לה ואלבש	"ותט האתון מן הדרך", סטתה מאותו הדרך שהיתה טעונה מצד דין הקשה כנגד ישראל, ובמה ראה בלעם שהיא סטתה מאותו הדרך, אלא כך אמר רבי שמעון, שאפילו בדרך רצה להרע לישראל בכח אתונו, וכיון שלא עלתה בידו, מה כתוב "ויך את האתון במקל", הטעין אותה והלביש אותה בענף דין קשה וחזק, זהו שכתוב "במקל", במקל דווקא, שהוא דין קשה

²⁵⁷² להורגו, וענין החרב הוא כח הדין הנוטל נשמה מהגוף, שמצד הדין הוא סם המות הממית, והיינו סוד הרב מלאך המות דלאו דוקא ממש חרב כפשוטו כמו שחשבו המון העם, ומה שאמר מלאך המות עבידנא להו שחיטה מפורעת הכוונה שכשהוא בא להגשים הכח ההוא ליטול על ידו הנשמה מהגוף היה בידו להגשימו בחרב ושוחט, אלא שהוא מגשימו בדרך אחר שזורק מרה בתוך הגוף דהיינו כח הטומאה ונשמה בורחת מהגוף (אור יקר).

²⁵⁷³ וכיון שחזר בו לדעת אחרת לא הרגו (אור יקר).

²⁵⁷⁴ (ס"א דלעילא) (נוסף בדפ"ו).

²⁵⁷⁵ ולא (דפ"ו).

²⁵⁷⁶ את הדבר אשר אדבר - פי' דמשמע שמלאך ה' היה מדבר עמו ותירץ בשביל כבוד ישראל דיבר עמו עתה מלאך רחמים ומ"ש "דאי תימא דקב"ה וכו'" פי' בא למעט שלא נאמר שהקב"ה אמר לו ואך את הדבר. אלא המלאך דביה עסיק קרא הוא שא"ל כן וח"ו שידבר עמו הקב"ה ולכן הקשה הא כתיב ויאמר אלהים דמשמע שהוא הקב"ה. ותירץ דאלהים דהכא הוא ס"מ (מ"מ).

²⁵⁷⁷ שממש נכנס המלאך בדרך יוכל בלעם לדבר על ידו כדי שיברך ולא יקלל (אור יקר).

²⁵⁷⁸ שהרי לא פעל לקלל אלא עד הגיעו שם בלק (אור יקר).

לה בזרזי דינא קשיא תקיפא הה"ד במקל במקל דייקא דאיהו דינא²⁵⁷⁹ קשיא תקיפא במקלו לא כתיב אלא במקל פוק חמי כמה תקיפא חכמתא דההוא רשע ותיאובתא דיליה לאבאשא להון לישראל דאיהו אשנח לנפקא מרשותיה²⁵⁸⁰ דלעילא בגין דתיאובתיה לאתייקרא²⁵⁸¹ ולאבאשא להו לישראל:	תקיף. לא כתוב "במקלו" אלא "במקל". צא וראה, כמה תקיפה חכמת אותו רשע ותאותו להרע להם לישראל, שהוא שם את לבו לצאת מרשות שלמעלה, בגלל שתאותו להתכבד ולהרע להם לישראל.
ויעמוד מלאך יי' במשעול הכרמים וגו' (במדבר כב כד) מה כתיב לעילא בקדמיתא כתיב (שם כג) ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה ותלך בארץ מישר מסטרא דשדה²⁵⁸³ (אתער) ואתרכינת²⁵⁸⁴ ממה דהוה בה (שם) ויך בלעם את האתון להטותה הדרך לאסטאה לה²⁵⁸⁵ מההוא ארחא דשדה אמר רבי יוסי בין מלאכא²⁵⁸⁶ ובין בלעם הוה²⁵⁸⁷ אתנא בעאקו²⁵⁸⁸ לבתר כד חמא בלעם דלא הוה יכול כדין (שם כז) ויך את האתון²⁵⁸⁹ במקל כמה דאתמר:	"ויעמד מלאך ה' במשעול הכרמים וגו'", מה כתוב למעלה, בהתחלה כתוב "ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה", ותלך בדרך ישר מצד השדה (התעוררה) ונטתה ממה שהיתה בה. "ויך בלעם את האתון להטותה הדרך", להסיט אותה מאותה דרך של השדה. אמר רבי יוסי בין המלאך ובין בלעם היתה האתון במצוקה, אחר כך ראה בלעם שלא היה יכול, אז "ויך את האתון במקל" כמו שנתבאר.
ויעמוד מלאך יי' וגו' א"ר אבא כמה אית לן לאסתכלא במלי דאורייתא הני קראי רמיזי	"ויעמוד מלאך ה' וגו'", אמר רבי אבא, כמה יש לנו להתבונן בדברי התורה, פסוקים אלו רמוזים
רמ"א	
בחכמתא עלאה וכי למגנא נפק האי מלאכא לאתחזאה לחד אתנא או למיקם בין כרמיא לקבלה זמנא הכא וזמנא הכא אלא כלא רזא עלאה הוא וכלא בעי קב"ה בגין לאגנא עלייהו דישראל ולא ישלטון²⁵⁹⁰ בהו זינין בישין בגין דאינון חולקיה דקב"ה:	בחכמה עליונה, וכי לחנם יצא מלאך זה להראות לאתון אחת או לעמוד מולה בין הכרמים, פעם כאן ופעם כאן, אלא הכל סוד עליון הוא, והכל רצה הקדוש ברוך הוא כדי להגן על ישראל, ולא ישלטו בהם מינים רעים, משום שהם חלקו של הקדוש ברוך הוא.

²⁵⁷⁹ ולשון ויך ירצה על המשכת כח הדין בחוזק להכריחה אל הפעולה ההיא, כמא תקיפא שהיה מכריח הקליפות לפעול על כרחם, ותיאובתיה וכו' שאפילו בדרך רצה לקללם אלא שלא עלה בידו (אור יקר).

²⁵⁸⁰ מרשותא (דפ"ו).

²⁵⁸¹ להתכבד בעיני בלק (אור יקר).

²⁵⁸² עי' עריכות בהגרמ"מ משקלוב.

²⁵⁸³ לנגד הקדושה מלכות נקראת שדה (אור יקר).

²⁵⁸⁴ ואתרכינת - מכל כחות הטומאה שהמשיך לה בלעם (אור יקר).

²⁵⁸⁵ כלומר להטותה הדרך מן הדרך להיותה נוטה מדרך זו לדרך אחר (אור יקר).

²⁵⁸⁶ כלומר קודם שהכה אותה במה שעשת לה בלעם שזרז אותה בכחות חיצונים, ובין המלאך

שהיה מיישר אותה אל הקדושה (אור יקר).

²⁵⁸⁷ הוה (דפ"ו).

²⁵⁸⁸ שלא היתה יודעת מה תעשה (אור יקר).

²⁵⁸⁹ כלומר שהמשיכה כדפירשנו לעיל (אור יקר).

²⁵⁹⁰ ישלטו (דפ"ו).

342 | Page

ויעמד מלאך ה' וגו', למדנו מצד האמא, כשהיא מתעטרת, יוצאים בעטרותיה אלף וחמש מאות צדדים חקוקים בתכשיטיה, וכשרוצה להזדווג במלך, מתעטרת בעטרה אחת של ארבעה צבעים, אותם צבעים לוחטים בארבעת צדדי העולם, כל צבע וצבע לוהט שלש פעמים באותו צד, שהם שנים עשר תחומים חקוקים ונכנסים ונכללים בשנים עשר אחרים.	ויעמוד מלאך יי' וגו' (במדבר כב כד) תאנא מסטרא דאמא²⁵⁹¹ כד איהי מתעטרא נפקין בעטרה אלף וחמש²⁵⁹² מאה סטרי גליפין בתכשיטה(א) וכד בעא²⁵⁹³ לאזדווגא במלכא מתעטרא בחד עטרא²⁵⁹⁴ דארבע גווינין (גווינין) אינון גווינין (ד)מתלהמן בארבע סטרי עלמא כל גוונא וגוונא מתלהמא תלת זמנין בההוא סטרא דאינון תריסר תחומי גליפין ועאלין ואתכלילו בתריסר אחרנין²⁵⁹⁵:

²⁵⁹¹ מפני שיש עיטור מצד העליונים דהיינו שהיא מתעטרת מהם מהספירות העליונות קאמר הכא כי בעת שהמלכות מתעטרת מן העליונים ומן התחתונים מסטרא דידה (אור יקר). אומת אחיזתן מסטרא דאימא, אשר הוא שורש ואם לכל העולם, אשר על כן נקראו אומת העולם, והעולם הוא כלל את השמים ואת הארץ בחיצוניות, ועטרה דילה הוא כלל הכל הנעשה מן אלף ומאתן עלמין (ז"ח עא ע"א), אלף ומאתן מצות, ר"ע של אותיות התורה ונקודת, ותרי"ג דאורייתא ושי"ז דרבנן, והן סוד אויר"י ג"ן שמתפשט לתרי"ג בחי' בריא"ת יבש"ה, ובתוך זה ר"ח אלקים, שע"ז נעשה המצוה, והכל ביחד אלף וחמש מאה, אשר זהו נעשה בדבר יהו"ה, שיש בו אלף וחמש מאה סטרי גליפין, י' פעמים ה' הרי נ', נ' פעמים ו' הרי ג' מאות, ג' מאות פעמים ה' הרי אלף וה' מאות סטרי גליפין בשם יהו"ה, והוא כמנין א"ת השמ"ם וא"ת האר"ץ חסר א' הנעלם, והן גי' נשמ"ת מש"ה משי"ח כלל כל הנשמות כולם, שהן מעטרין לאימא קדישא, ראו גדולים שגדלת, ובהן בא אל מלכ"א להזדווג יהו"ה אדנ"י גי' מלכ"א, בסוד הגדול אכתריא"ל י"ה יהו"ה צבאו"ת (ברכות ז ע"א, זהר ח"ג קמו ע"ב) אלף ומאתן, וב' אלפין הוא סוד היחוד, א' של אימא בא' של א' בסוד דבראשית, אבל עיקר תכלית בריאת העולם בשביל מצות הנ"ל הנעשים ע"י ישראל, סוד אכתריא"ל י"ה יהו"ה אלקי ישראל גי' אלף מאתים תשעים, הגנוזים ביבש"ה שמשלים ונקראת אר"ץ (הגרמ"מ).

²⁵⁹² שאלו הם מסטרא דאימא דהיינו המלכות ואינם כעטרה הנזכרת שהוא מן התחתונים ולא כאותה העטרה כדמפרש לקמן שהיא מן העליונים אלא אלו הם מסטרא דאימא, אלף וחמש מאה סטרי גליפין כתכשיטה אלו הם בה בחינות רוחניות שהיא מאירה בהם ומתקשטת עמהם כדי שיתייחד לה הזכר, וענין סטרי הכוונה שש ספירות, והם גליפין שהם משש קצוות עליונים והם גליפין באותם התכשיטים שלה, ומספרם אלף וחמש מאה להיות שהיא נקראת ה"א במילואה שהם ה' חמש מאה בכללות גדול עשר מעשר, עד שכל אחד מחמשה ספירות שהם חסד גבורה תפארת נצח הוד יעלה למאה, מעשר ספירות דהיינו יו"ד שבתוך ה' כזה ה' כנודע, כי י' יש לה עוקץ למעלה ועוקץ למטה והיינו צורת אלף כזה א, וכן י' בכללות גדול עולה לאלף בסוד אי"ק (אור יקר).

²⁵⁹³ בעאת (דפ"ו).

²⁵⁹⁴ עטרא גי' פ"ר, ע"ש סנדלפון גי' פ"ר, שהוא הקושר ומייחד הכתר לקונו (עי' חגיגה יג ע"ב) כמ"ש במ"א, וכשהוא מקשר הוא נעשה א' מד' גווינין, בסוד ד' פעמים מלאך י"ה"ה כנ"ל, שהוא סוד א"ל שד"י אדו"ם לב"ן שחור יר"ק כלולים בד' רוחות, וגי' אלף ח"ת דל"ת שהוא אחד. כי האלף וה' מאה הן נחלקין לב' נקד"ת הצור, ב' נוקבין דחוטמא, מאחד נשמ"ת חיי"ם [עי' אד"ר קל ע"ב], סוד שמ"ש יר"ח הנ"ל, ואחד חיי דחיי [עיי"ש], והן כלל הנשמות של משה ושל משיח, ואלו יש להם ארבע"ע שע"ה של ד' ראשי המשמרות, שאורכא דחוטמא הוא שע"ה עלמין [עיי"ש], ובכל שע"ה יש ג' זימנין קכ"ה [כוכ"ב מז"ל] דרגין לצדיקיא [עי' זח"ג סח ע"ב], אשר זה הזמן של זה הצדיק ההוא, שבין הכל אלף וה' מאה דרגין סטרי גליפין, והן סוד ב' נקד"ת הצור וכו' (הגרמ"מ).

²⁵⁹⁵ י"ב מדות של פנים ושל ואחור כלילין זה בזה, י"ב שע"ה דיום וי"ב שע"ה דלילה, וכל תחום צריך חומ"ת אש לשמור ב' דרך, אשר יש להיות תחום וגבול, שלא לצאת מן התחום והגבול החתום בחות"ם טבעת המלך, עזקאי דכליל כל עזקאין (שם קלב ע"א), סוד אל שדי הנ"ל, אשר כל אחד מד' גווינין אדו"ם שחור לב"ן יר"ק, יש בו כ"ח הוי"ה וכ"ח הפס"ד לאלף ומאתן עלמין (ז"ח עא ע"א) הנ"ל, וכ"ח הוי"ה וכ"ח הפס"ד הוא תלוי בסוד אלף נר"ן יו"ד, במצות ר"ח אלקים, אשר צוה ע"י עבדיו הנאמנים שי"ז ותרי"ג ור"ע, ותמיד בכל תחום יש חו"ל קוד"ש, וחול הוא גבול לים (ירמ' ה) אשר עד פה תבוא ולא תוסיף (איוב לח), ובזה הים מקוה המים ב' קצות השמים, דלעילא מ"י, דלתתא מ"ה (עי' זהר ח"א ב ע"א), ועי"ז ותרא"ה היבשה (הגרמ"מ).

ברישא דעטרא²⁵⁹⁶ אית ד' שורין לד' סטרין ואינן מגדלות²⁵⁹⁷ כד"א (שיה"ש ה יג) מגדלות מרקחים מהו מרקחים כמה דאת אמר (שם ג ו) מכל אבקת רוכל ועל כל מגדלא ומגדלא ג' פתחין קביעין באבנין טבן מכל סטרא וסטרא האי עטרא נהירא (ס"א טהירא) (ס"א טמירא) בדלוגין דאופיר בגין יקרא דמלכא כמה דכתיב (ישעיה יג יב) אוקיר אנוש מפז וגו':	בראש העטרה יש ארבע חומות לארבעה צדדים, והם "מגדלות" כמו שנאמר "מגדלות מרקחים". מה זה "מרקחים", כמו שנאמר "מכל אבקת רוכל", ועל כל מגדל ומגדל שלשה פתחים קבועים באבנים טובות מכל צד, וצד עטרה זו מאירה (מאירה נ"א טמירה) בדלוגים של אופיר בשביל כבוד המלך, כמו שכתוב "אוקיר אנוש מפז וגו' [ואדם מכתם אופיר]".
תחת עטרא תליין זגי דדהבא בסחרנהא זגא דדהבא מסטרא דא וזגא דדהבא מסטרא דא וחד רמונא [בגו] (כגוון) ההוא רמונא אית בה אלף זגין וכל זגא מנייהו מתלהטא בסומקא בחוורא ההוא רמונא אתפלג בפלוגין ארבע וקיימא פתיחא לאתחזאה זגהא תלת מאה ועשרין וחמש²⁵⁹⁸ זגין לסטרא דא וכן לכל סטרא וסטרא עד דמתלהטן ארבע סטרי עלמא מחיזו דכל פלכא ופלכא ואינן אקרון פלח הרמון כמה דכתיב (שיה"ש ד ג) כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך:	תחת העטרה תלויים זגי זהב סביבותיה, זג זהב מצד זה, וזג זהב מצד זה, ורמון אחד (בתוך) כגוון אותו רמון יש בו אלף זגים, וכל זג מהם לוחט באדום ולבן, אותו רמון נחלק לארבעה חלקים, ויש פתח לראות זגיו, שלש מאות ועשרים וחמשה זגים לצד זה, וכן לכל צד וצד, עד שלוהטים ארבעה צדדי העולם ממראה כל פלח ופלח, והם נקראים פלח הרמון, כמו שכתוב "כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך".
ארבע גלגלין בפלחי ארבע בגלגולא לההוא עטרא וכד נטלי לה [ואודקפן] (זקפן) לעילא עד דמטו לגלגולא דפלכא עלאה דנהים יממא וליליא מתחברן כל אינן פלכין ונטלין לעטרא וזקפן לה וקלא דאינן גלגלין אשתמע בכלהו רקיעין לקל נעימותא מתרעשין כל חילי שמיא וכלהו שאלין דא לדא עד דכלהו אמרי (יחזקאל ג יב) ברוך כבוד יי' ממקומו:	ארבעה גלגלים בפלחי ארבע הזויות, לוקחים בגלגול את אותה עטרה, וכשלוקחים אותה מזדקפים למעלה עד שמגיעים לגלגול פלח העליון, שנוהם יומם ולילה, מתחברים כל אותם פלחים ולוקחים העטרה וזוקפים אותה, וקול אותם הגלגלים נשמע בכל הרקיעים לקול נעימותם, רועשים כל כחות השמים וכולם שואלים זה לזה, עד שכולם אומרים "ברוך כבוד ה' ממקומו".
כד מזדווג מלכא במטרוניתא סלקא עטרא דא ואתישבת ברישא דמטרוניתא כדין נחית חד עטרא עלאה קביעא דכל אבן	כשמזדווג המלך במלכה עולה עטרה זו ומתיישבת בראש המלכה, ואז יורדת עטרה אחת עליונה קבועה של כל אבן טובה, וכפתור ופרח

²⁵⁹⁶ בראש הכתר יש ד' תחומין בסוד ד' קווין של מ"ם סתומה, כל קו מהן הוא סוד נר"ן, גי' ק"ו, וד' פעמים קו גי' חיר"ת, שצריך להוסיף שמירה על שמירה, ואינו די בגדר של חכמים אלא לעשות משמרת למשמרת, והן סוד ראש"י החיר"ת, סוד גד"ל גבר"ר נור"א גי' ראש"י, וכן ריש"א, וכן סתימ"א, שצריך האדם לגדור ולסתום פרצות מה שפרצו ראשונים, ובפרט בסוד היחוד צריך לגדור עצמו מאד, ולסתום פיו שלא לשאול קושיא במה שמופלא ומכוסה ונגרע ממנו, אלא להאמין באמונה שלימה, ולהתחזק באמונה גדולה מכל צד מד' סטרין, דהיינו בסוד הקצה מהם (רמ"ז).

²⁵⁹⁷ כמו שהמגדל עומד בקצה והוא חוזק העיר, כמו כן זה נקרא בשם מגדל, והן סוד מגדלות מרקחים [שה"ש ה], כי סוד ש"ם הנ"ל הוא מגד"ל ע"ז שם יהו"ה [משלי יח], והיינו סוד היחוד הוא יהו"ה אלקינו יהו"ה [דברים ו] גי' מגד"ל ע"ז, והן שם מבורך שם כו', ויהו"ה מיהו"ה אלקינו שהכל אחד וכו' (רמ"ז).

²⁵⁹⁸ מספר הזה נתבאר אצלי לעיל בפרשת בא דף ל"ח ע"ב וע"ש (שער מאמרי רשב"י).

טבא וחיזור ושושן בסחרנהא בשית גלגלין אתיא לשית סטרינ דעלמא שית גרפינ דנשר נטלין לה בפלכוי חמשינ (ס"א פלכין) ענבין סחרנהא דגליף בה אימא עלאה קביעאן באבן טבא חוור וסומק ירוק ואוכס תכלא וארגוונא שית מאה ותלת עשר זויין לכל סטרא וסטרא:	סביבה בששה גלגלים, באה לששה צדדי העולם, שש כנפי נשר לוקחים אותה בפלחיה, חמשים (פלחי) ענבים סביבה שחקקה בה האם העליונה קבועים באבן טובה לבן ואדום ירוק ושחור תכלת וארגמן, שש מאות ושלש עשרה זויות לכל צד וצד.
אלף ושית מאה מגדלין לכל סטרא וסטרא וכל מגדלא ומגדלא טורין קביעין פרחין לעילא אשתאבן בכיתונא (ס"א בפתוורא) דאימא עלאה במשה רבות דילה כדין אומא בלחישו נגיד מתנן עלאין ושדר וקבע לון בההוא עטרא לבתר אנגיד נחלי דמשה רבות קדישא²⁵⁹⁹ על רישא דמלכא²⁶⁰⁰ ומרישיה נחית ההוא משחא טבא עלאה²⁶⁰¹ על דיקניה יקירא ומתמן נגיד על אינון לבושי מלכא הה"ד (תהלים קלג ב) כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן וגו':	אלף ושש מאות מגדלים לכל צד וצד, וכל מגדל ומגדל הרים קבועים פורחים למעלה נשאבים בכתונת (בשלחן) האם העליונה, בשמן משחה שלה, אז האמא בלחש ממשיכה מתנות עליונות ושולחת וקובעת אותם באותה העטרה. אחר כך ממשיכה נחלי שמן משחת קודש על ראש המלך, ומהראש יורד אותו שמן טוב עליון על זקנו המכובד, ומשם נמשך על אותם לבושי המלך, זהו שכתוב "כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן וגו'".
לבתר אתהדר עטרא ומעטרא ליה אימא עילאה בההוא עטרא ופרישא עליה ועל מטרוניתא לבושי יקר²⁶⁰² בההוא עטרא כדין קלא אשתמע בכלהו עלמין (שיה"ש ג יא) צאנה וראנה וגו' כדין חדוותא הוא בכל אינון בני מלכא ומאן אינון כל אינון דאתו מסטריהו דישראל דהא לא מזדווגי בהו ולא קיימי²⁶⁰³ עמהון בר אינון ישראל דאינון בני ביתא ומשמשי להו כדין ברכאן דנפיק²⁶⁰⁴ מנייהו דישראל הוא וישראל נטלין כלא ומשדרי חולקא מניה לשאר עמין ומההוא חולקא אתזנו כל אינון שאר עמין:	אחר כך חוזרת העטרה ומעטרת אותה האם העליונה באותה עטרה, ופורשת אותה עליו ועל המלכה לבושי כבוד באותה עטרה, ואז נשמע קול בכל העולמות "צאינה וראינה וגו'", אז שמחה היא בכל בני המלך, ומי הם כל אותם שבאו מצד ישראל, שהרי לא מזדווגים בהם ולא עומדים עמם, פרט לאותם ישראל שהם בני הבית ומשמשים אותם, ואז ברכות שיוצאות מהם של ישראל הוא. וישראל לוקחים הכל ושולחים חלק ממנו לשאר העמים, ומאותו חלק נזונים כל אותם העמים.
ותאנא מבין סטרי חולקהון דממנן על שאר עמין נפיק	ולמדנו מבין צדדי חלקם של הממונים, על שאר העמים יוצא
רמ"ב	
חד שביל דקיק²⁶⁰⁵ דמתמן אתנגיד	שביל דקיק אחד, שמשם נמשך חלק לאותם תחתונים, ומשם נפרד

²⁵⁹⁹ שפע קוצי דשערי דא"א (רח"ו).

²⁶⁰⁰ ז"א (רח"ו).

²⁶⁰¹ שפע שבתוך מוחו נמשך ונעשה י"ג תיקונים (רח"ו).

²⁶⁰² פי' סוד המקיף מצד הבינה שמקיף לזו"ן בסוד סכת שלם (רח"ו).

²⁶⁰³ קיימין (דפ"ו).

²⁶⁰⁴ דנפיקי (דפ"ו).

²⁶⁰⁵ הוא נקב השני שביסוד שדוחה המותרות לחיצונים כמ"ש בסוד יפנה ויטול ידיו (רח"ו).

חולקא לאינון תתאי ומתמן מתפרש לכמה סטריין²⁶⁰⁶ ודא קרינן ליה תמצית²⁶⁰⁷ דנפיק מסטרא דארעא קדישא ועל דא עלמא כוליה מתמצית דארין ישראל²⁶⁰⁸ קא שתי מאן א"י הא אוקימנא ובין לעילא ובין לתתא כל אינון שאר עמין עכו"ם לא אתזנו אלא מההוא תמצית ולא תימא דאינון בלחודוי אלא אפילו אינון כתרין תתאין²⁶⁰⁹ מההוא תמצית שתיין ודא הוא במשעול הכרמים²⁶¹⁰ שביל מרברבי שאר עמין דמתברכן מניה:	לכמה צדדים, ולזה קוראים תמצית, שיוצאת מצד הארץ הקדושה. ועל זה, כל העולם שותה מתמצית ארץ ישראל. מי זו ארץ ישראל, הרי בארנו, ובין למעלה ובין למטה כל אותם שאר עמים עובדי כוכבים ומזלות לא נזונים אלא מאותה תמצית, ואל תאמר שהם בלבדם אלא אפילו אותם כתרים תחתונים שותים מאותה תמצית, וזהו "במשעול הכרמים", שביל מגדולי שאר העמים שמתברכים ממנו.
כד חמא ההוא מלאכא דהא בלעם אסמי לאתון לההוא שבילא דכתיב (במדבר כב כג) להטותה הדרך מיד (שם כד) ויעמוד מלאך יי' במשעול הכרמים לאסתמא שבילא דלא יסתייעון²⁶¹¹ ביה אינון שאר עמין עכו"ם ואינון כתרין תתאין ואזלא הא כהא דאמר רבי יצחק כתיב (שיה"ש א ו) שמוני נוטרה וגו'²⁶¹² לנטרא ולברכא לשאר עמין בגלותא וישראל דאינון כרמי שלי [לא נטרתי] (וגו') בגין דאינון בגלותא ולא מתברכין כדקא חזי:	כשאותו מלאך ראה שבלעם מסיט את האתון לאותו שביל, שכתוב "להטותה הדרך", מיד "ויעמוד מלאך ה' במשעול הכרמים", להסתיר השביל שלא יסתייעו בו שאר עמים עובדי כוכבים ומזלות, ואותם כתרים תחתונים, והלכה זו כזו, שאמר רבי יצחק, כתוב "שמוני נוטרה וגו'" לשמור ולברך את שאר העמים בגלות, וישראל שהם כרמי שלי, לא נטרתי, משום שהם בגלות ולא מתברכים כראוי.
גדר מזה וגדר מזה²⁶¹³ (במדבר כב כד) אמר ר' אבא היך יכול²⁶¹⁴ ההוא מלאכא לאסתמא ההוא שבילא אלא בגין דסיועא אחרא הוה ליה קב"ה וכנסת ישראל ר' יהודה אמר אורייתא מסייעא ליה²⁶¹⁵	"גדר מזה וגדר מזה", אמר רבי אבא, איך יכול אותו מלאך להסתיר אותו השביל, אלא משום שסיוע אחר היה לו הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל. רבי יהודה אמר התורה סייעה לו, שכתוב "מזה ומזה הם כתובים".

²⁶⁰⁶ לשבעים אומות לבהמה ולחיה ולעופות ולכל מיני החיים על ידי שריהם (אור יקר).
²⁶⁰⁷ מותר מיצוי שאינו עיקר שפע אלא מה שהוא מתמצא מאחורי ההיכלות, כי מה שהוא פנימה להיכלות אין זוכה בהם אלא ישראל ואותם הכלולים בתוכם כדפירשנו בזוהר פרשת פקודי (אור יקר).

²⁶⁰⁸ מלכות כוללת כל ההיכלות שהם עשר קדושות, כי מה שחוצה לארץ הוא אויר ארץ העמים טמא (אור יקר).

²⁶⁰⁹ יש להם חלק שנכנס דרך נקב התהום ומשקה כל שריהם וכחותם (אור יקר).
²⁶¹⁰ כדמסיק, כי השרים הם כרמים וישראל כרם ה' צבאות ומשעול הכרמים הוא השפע הנשפע מבין סטרי ממנן לחצונים ובלעם היה מי שירה לאותו השביל לקבל כדרכה והמלאך היה מטה אותה כדי שלא תהיה לה יד חזקה לפעול הרע לנגד ישראל שלא יקללם הרשע ההוא ולא לבד היה סותם למטה אלא אפילו למעלה מקום משעול המשפיע לכרמים כדי שלא תסייע היא בשפע שאר המלאכים ולכך אפי' סיועו לשאר השרים ושפעם סגר וסתם אליהם (אור יקר).

²⁶¹¹ והכל שלא יסייעו השרים לאתון שהם חוצה כמותה ואזלא האי דקרינן כרמים לשאר ממני עמין (אור יקר).

²⁶¹² עי' לעיל מה ע"ב (דע"ה ח"ב ע"ב).

²⁶¹³ דהיינו בכח התורה דכתיב בה "מזה ומזה הם כתובים" שקבלו אותה ישראל (אור יקר).
²⁶¹⁴ השתא דאמרת כי לא סגר למטה מקום הקליפה אלא גם למעלה מקום השרים אם כן קשה איך יכול וכו' מפני שיש להם לשרים לתבוע מזונם כדן דמה להם ולחטא בלעם (אור יקר).

²⁶¹⁵ ר' יהודה אמר אין צריך שנאמר שהיה סיוע מקב"ה ומשכינתיה מכמה טעמי, חדא שאין גילוי בפסוק, שני שמורה שלא היה זכות למטה בישראל להכניעם, לזה אמר שעמד המלאך בכח התורה שקבלו ישראל (אור יקר).

דכתיב (שמות לב טו) מזה ומזה הם כתובים:	
בההיא שעתא מה כתיב (במדבר כב כה) ותרא האתון וגו' ותלחץ אל הקיר מאי ותלחץ אל הקיר כד"א (ישעיה כב ה) מקרקר קיר ²⁶¹⁶ וגו' קיר פטרוני ²⁶¹⁷ ההוא דשלטא עליהו ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר היא לא יהבא ליה ²⁶¹⁸ סיועא כלל ובעקותא וס"א אשדתא אשרת (ס"א אשדרת) ליה לההוא קיר ²⁶¹⁹ ורמזא ליה האי כדין (במדבר כב כה) ויוסף להכותה בהאי סטרא:	באותה שעה מה כתוב "ותרא האתון וגו' ותלחץ אל הקיר". מה זה "ותלחץ אל הקיר", כמו שנאמר "מקרקר קיר וגו'", "קיר" פטרוני, אותו ששולט עליהם, ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר, היא לא נתנה לו כלל סיוע, ובמצוקה (זרקה) הניחה (שלחה) אותו לאותו קיר, ורמזה לו זה, אז "ויוסף להכותה" בצד הזה.
ויוסף מלאך יי' עבור ויעמוד במקום צר וגו' (שם כו) בההיא שעתא אסתים לה כל ארחין וכל סיועין דלא אשתכח בה מכל סטרא דעלמא סיועא כדין (שם כז) ותרביץ תחת בלעם וכד חמא בלעם דלא הוה יכול מה כתיב (שם) ויחר אף בלעם ויך את האתון במקל כמה דאתמר דאטען לה ואלבש לה בזירווי דינא קשיא תקיפא (ויחר אף בלעם להטותה וגו'):	"ויוסף מלאך ה' עבור ויעמד במקום צר וגו'", באותה שעה הסתיר לה כל הדרכים וכל הסיועים, שלא נמצא בה סיוע מכל צד שבעולם, אז "ותרביץ תחת בלעם". כשראה בלעם שלא היה יכול, מה כתוב "ויחר אף בלעם ויך את האתון במקל" כמו שנתבאר שהטעין אותה והלביש אותה בענפים דין קשה ותקיף.
ויפתח יי' את פי האתון וגו' (שם כח) היינו חד מאינון מלין דאתבריוא ערב שבת בין השמשות א"ר יצחק מאי סגי האי ²⁶²⁰ לבלעם או לאתון או לישראל בהני מלין [אמר] רבי יוסי (אמר) דחייבין ביה ²⁶²¹ אינון רברבין דהוו עמיה וכד מטו לבלק אמרו ליה וכי להאי שמיא שדרת ליקרא לא תשכח ביה ממשות ולא במלוי ובאינון מלה דאתנא אתבזא מן יקריה:	"ויפתח ה' את פי האתון וגו'", זה אחד מאותם דברים שנבראו ערב שבת בין השמשות. אמר רבי יצחק, מה הגדולה הזו לבלעם או לאתון או לישראל בדברים הללו. אמר רבי יוסי שצחקו עליו אותם גדולים שהיו עמו, וכשהגיעו לבלק אמרו לו, וכי לשוטה הזה שלחת לכבד, לא תמצא בו ממש ולא בדבריו, ובאותו דיבור של האתון התבזה מכבודו.
ר' חייא אמר אלמלא ²⁶²² לא אמרת אתנא האי לא שביק ²⁶²³ בלעם ההוא דיליה	רבי חייא אמר אלמלא לא אמרה האתון את זה, לא עזב בלעם אותו שלו, ובדברי האתון ידע שנשבר כחו.

²⁶¹⁶ פי' השכינה הנק' קיר היתה מקרקרת ובוכה בשעת החרבן (מ"מ).
²⁶¹⁷ לשון יוני קירי אדון ורמזא ליה האי שלא היה סיוע לה מלמעלה מאדון ושר עליון (אור יקר).
²⁶¹⁸ שהיה רוצה לקלל בדרך כדפי' לעיל ולא היה רואה עזרה ממנה לזה בהאי סטרא שהיה עדיין תמצית קצת מגיע לה, והוא היה מטה אותה לצד שהיה בו מקום לינק (אור יקר).
²⁶¹⁹ ופי' מתוך הצרה שהיתה בה האתון רמזה לו שאינה עושה כלום מדעתה אלא מדעת השכינה הנקדקע קיר. והיא המעכבת אותה (מ"מ).
²⁶²⁰ כלומר מה צורך בריאה זו שלא עשה תועלת לא לבלעם ליסר ולא לאתון ולא לתועלת ישראל ונראה לריק (אור יקר).
²⁶²¹ כדמסיק ר' יהודה לקמיה, ואפשר מפני שגלה סוד הסכן הסכנתי כדפי' בגמרא שהיתה לו סוכנת ואז שחקו על בושתו הכל (אור יקר).
²⁶²² אלמלי (דפ"ו).
²⁶²³ והיה רודף לקלל וכדי שלא להטריח המלאך בכל פעם הראה לו ביטול כחו מיד והוא מעצמו שבק ונכנע אל הקדושה (אור יקר).

ובמלי דאתנא ידע ודואתבר חיליה ר' אבא רמי כתיב (במדבר מז לב) ותפתח הארץ וגו' וכתיב (שם כב כח) ויפתח יי' את פי וגו' מאי שנא ארץ מאתון דלא כתיב בה ויפתח יי' את פי הארץ אלא התם משה גזר על פומה²⁶²⁴ ופתחת ועבדת ארעא פקודא דמשה ולא יאות דקב"ה [יעבר] (יעבד) פקודיה דהא משה גזר ופקיד (במדבר מז ל) ופצתה האדמה²⁶²⁵ את פיה וע"ד היא עבדת פקודי דכתיב ותפתח הארץ את פיה אבל הכא לא אשתבח מאן דגזר אלא רעותא דקב"ה הוה והואיל ורעותיה הוה בכך כתיב ויפתח יי' את פי האתון מניה אתא מלה ומניה אשתבח:	רבי אבא שאל כתוב "ותפתח הארץ וגו'", וכתוב "ויפתח ה' את פי וגו'". מה שונה ארץ מאתון שלא כתוב בה "ויפתח ה' את פי הארץ". אלא שם, משה גזר על הפה, ופתחה ועשתה הארץ את מצות משה, ולא נאה שהקדוש ברוך הוא יעבור מצוותו, שהרי משה גזר וצוה ופצתה האדמה את פיה, ולכן היא עשתה מצוותו, שכתוב "ותפתח הארץ את פיה". אבל כאן לא נמצא מי שגזר, אלא רצון הקדוש ברוך הוא היה, והואיל ורצונו היה בכך, כתוב "ויפתח ה' את פי האתון" ממנו בא הדבר וממנו נמצא.
ר' יהודה אמר אסתכלנא בפרשתא דא ובאלין מלין ואתחזיין דלאו מלין דצריכין²⁶²⁶ אינון וכי מאחר דכתיב (במדבר כב כח) ויפתח יי' את פי האתון בעיין למהוי אינון מלין מלי מעלייתא מלי דחכמתא ואי כמה דאתערו חברנא דאיהו משבח דסוסיא דיליה רעי ברטיבא²⁶²⁷ והיא תבת ואמרת (במדבר כב ל) הלא אנכי אתונך מהכא הוה ליה²⁶²⁸ למפתח והיא לא פתחה אלא מה עשיתי לך ואי הכי אמאי קא טרח קודשא בריך הוא למפתח²⁶²⁹ פומה להני מלין:	רבי יהודה אמר התבוננתי בפרשה זו ובדברים הללו, ונראה שאלו דברים שלא צריכים, וכי מאחר שכתוב "ויפתח ה' את פי האתון" צריך להיות דברים הללו דברים מעולים, דברי חכמה. ואם כמו שהתעוררו חברינו, שהוא משתבח שסוסתו רועה באגם, והיא שבה ואומרת "הלוא אנכי אתונך", מכאן היה לה לפתוח, והיא לא פתחה אלא "מה עשיתי לך", ואם כך למה טרח הקדוש ברוך הוא לפתוח את פיה בדברים הללו.
אמר רב אבא ודאי באילין מלין אוליפנא דעתא דבלעם דלאו כדאי הוא למשרי עליה רוח קודשא ואוליפנא דהא לית יכילו באתניה לאבאשא או	אמר רבי אבא, ודאי בדברים הללו למדנו דעת בלעם, שאינו כדאי לשרות עליו רוח הקודש, ולמדנו שהרי אין באתונו יכולת להזיק או
ר"א	
לאוטבא ואוליפנא מהאי אתון דהא לית חילא בבעירי לאשראה עלייהו דעתא שלים	להטיב. ולמדנו מאתון זו, שהרי אין כח בבהמות להשרות עליהן דעת

²⁶²⁴ פומא (דפ"ו).

²⁶²⁵ קשיא ליה והא קיימא לן ועצת מלאכיו ישלים אם כן מאי איכפת לן אם היה אומר ויפתח ה' את פי הארץ, לזה אמר כן היה אם היה אומר משה ויפתח ה' את פי האדמה היה הענין כמתפלל לה' על זה, אמנם "משה פקיד לארעא" ואמר ופתחת אם כן אין ראוי שיאמר ויפתח ה' כיון שלא דבר משה אלא עם האדמה (אור יקר).

²⁶²⁶ דצריכין (דפ"ו).

²⁶²⁷ רועה באגם ואי הכי (הבי) קושיא אחרת אעיקרא דמילתא וכי לזה לבד הטריח כל הענין שאין זה צורך לישראל כלל, באלין מלין שלשה למודים, האחד "אוליפנא דעתא דבלעם" שאם על דעת אתונו לא ידע דעת עליון מי הוה ידע. השנית "לית ליה יכילו" וכו' שרצה לקלל בדרך ולא עלה בידו, ועתה בדברו ראה כי לא האתון העליון ברשות עצמו אלא ברשות גבוה ומשנה טבעה כרצון גבוה, השלישית "מהאי אתון דהא לית חילא" וכו' (אור יקר).

²⁶²⁸ לה (דפ"ו).

²⁶²⁹ למפתח (דפ"ו).

שלמה. בא וראה בלעם, באותו דיבור של אתונו, ובאותה דעת טפשה, לא יכול לעמוד, בדעת עליונה על אחת כמה וכמה.	ת"ח בלעם בההיא מלה דאתניה ובההוא דעתא טפשא לא יכיל למיקם בדעתא עלאה עאכ"ו:
"ותאמר לבלעם מה עשיתי לך", וכי ברשותי היה לעשות טוב ורע, לא, שהרי בהמות לא מתנהגות אלא במה שמנהיגים אותן. ואף על גב שאותה אתון בעומק (במצוקה) יותר, זה לא ברשותה, שהרי הוא הטעינה בכשפיו ועומדת ברשותו.	ותאמר לבלעם מה עשיתי לך (במדבר כב כח) וכי ברשותי(ה) הוה למעבד טב וביש לאו דהא בעירי לא מתנהגן אלא במה דנהגו לון ואע"ג דההיא אתנא בעמיקתא (ס"א בעקתא) יתיר²⁶³⁰ לאו ברשותה היא דהא הוא אטעין לה בחרשו²⁶³¹ וברשותיה קיימא:
"ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי (שם ב"י) היה לו לצחק ממנה, והוא השיב כטפשות דבריה לעומתה, אז צחקו ממנו, ונהיה קל בעיניהם, וידעו שהוא שוטה. ומה אמר "כי התעללת בי לו יש חרב ביד", אמרו שוטה זה יכול להשמיד עמים בפיו, איך לא יכול להשמיד את אתונו, והוא צריך חרב. ולמדנו שאין כח בבהמות להשרות עליהן רוח אחרת, שאם יאמרו בני אדם, אם ידברו הבהמות כמה דעת שלם יוציאו לעולם, צא ולמד מאתון זו, שהרי הקדוש ברוך הוא פתח פיה, ראה דבריה.	ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי (שם ב"י) הוה ליה לחייבא מנה והוא אתיב לקבלה טפשותא דמלהא כדין חייבו מני' ואתקליל בעיניהו וידעו דאיהו שטיא ומה אמר כי התעללת בי לו יש חרב ביד (שם) אמרו שטיא דא²⁶³² איהו יכיל לשיצאה עמין בפומיה היך לא יכיל לשיצאה לאתניה והוא בעי חרבא ואוליפנא דלית חילא בבעירי²⁶³³ לאשראה עלייהו רוחא אחרא דאי ימרון בני נשא אי ימללון בעירי כמה דעתא שלים יפקון לעלמא פוק ואולף מהאי אתנא דהא קב"ה אפתח פומה חמי מלוי:
(מצאתי כתוב בהעתקות חסר כאן):	
"ויהי בבוקר ויקח בלק את בלעם וגו' (במדבר כב מא) ר' יצחק אמר בלק חכים הוה בחרשין יתיר מבלעם בר דלא הוה מכון שעתא ללטיא²⁶³⁴ משל²⁶³⁵ וכו' ובנין	"ויהי בבוקר ויקח בלק את בלעם וגו'", רבי יצחק אמר בלק היה חכם בכשפים יותר מבלעם, פרט שלא היה מכון השעה לקלל, משל וכו', לכן

²⁶³⁰ דהיינו שעל ידה פועל באתון העליון אם כן יש סוף לא צדקו דבריה באומרה מה עשית וכו' (אור יקר).

²⁶³¹ עי' לעיל רז ע"ב, ולקמן ריא ע"ב

²⁶³² נמחק בדפ"ו.

²⁶³³ אין חומרם מוכן לקבל רוח דעת, ואם תאמר חמורו של ר' פנחס בן יאיר ויש לומר שהיה סוד גלגול נודע משמש לרבי פנחס, ועל ידו נתקן להיותו חוזר בבני ישראל, עוד יש לומר כי כח החמור העליון בא לשמש לצדיק כמו שמצינו הקליפות משמשות לצדיקים, והיינו אומרו ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישרים אתו (אור יקר).

²⁶³⁴ עי' ברכות ז ע"א: ואל זועם בכל יום. וכמה זעמו. רגע. וכמה רגע. אחד מחמשת רבוא ושמונת אלפים ושמנה מאות ושמנים ושמנה בשעה, וזו היא רגע, ואין כל בריה יכולה לכון אותה שעה, חוץ מבלעם הרשע, דכתיב ביה: ויודע דעת עליון. השתא דעת בהמתו לא הוה ידע, דעת עליון הוה ידע. אלא מלמד, שהיה יודע לכון אותה שעה שהקדוש ברוך הוא כועס בה, ע"כ. ועי' הגרמ"מ (ביאור למשנת חסידים דף רסו) שהוא היפך עת רצון. ועי' בהגר"א בתיקו"ז נא ע"ב: כשהאבר חי, אז נהנין ז"נ, והוא כשהדעת בתוכו. וכן הוא כשהדעת באדם, וכשהוא רגע בלא תורה ודעת, הוא אבר מת, ונק' מת. ועי' ע"ח מול"מ ב שיעור הזמן אשר לא מטי האור בספי' הוא רגע אחד לבד, וז"ס (תהלים ל ו) כי רגע באפו. ועי' רמ"ז (לעיל קיב ע"א): ידיעת בלעם אותו הרגע ה"ס רגע הכנס עקבי לאה תוך כתר רח"ל, ואז יורדים אל עיניה בסוד ב' פעמים דמע"ה, וזהו כח לפועלי הדין.

כך ויקח בלק את בלעם וגו' הוא היה מתקין אותו ואוחזו לכל.	כך ויקח בלק את בלעם וגו' הוא היה מתקין אותו ואוחזו לכל.
ויעלהו במות בעל" מה זה ויעלהו במות בעל", אלא השגיח בכשפיו באיזה צד יאחז בהם, ומצא שעתידים ישראל לעשות במות, ולעבוד לבעל, כמו שכתוב "וילכו אחרי הבעל" וירא משם קצה העם, ראה את גדולי העם ומלכם שעובדים לו, כמו שכתוב "ויקראו בשם הבעל", וכתוב "אם ה' האלהים וגו'" כיון שראה בלעם שעתידים ישראל לזה, מיד "ויאמר בלעם אל בלק בנה לי בזה שבעה מזבחות".	ויעלהו במות בעל" מה זה ויעלהו במות בעל", אלא השגיח בכשפיו באיזה צד יאחז בהם, ומצא שעתידים ישראל לעשות במות, ולעבוד לבעל, כמו שכתוב "וילכו אחרי הבעל" וירא משם קצה העם, ראה את גדולי העם ומלכם שעובדים לו, כמו שכתוב "ויקראו בשם הבעל", וכתוב "אם ה' האלהים וגו'" כיון שראה בלעם שעתידים ישראל לזה, מיד "ויאמר בלעם אל בלק בנה לי בזה שבעה מזבחות".
ר' יוסי ור' יהודה חד אמר לקבלי מדבחן דקדמאי²⁶⁴⁰ אקריב אינון שבעה מדבחן וחד אמר בחכמתא עבד כלא ואשכח דחולקהון דישאל בשבעה [דרגין]²⁶⁴¹ (דרכין) אתקשרו בגין כך אסדר שבעה מדבחן:	רבי יוסי ורבי יהודה, אחד אמר כנגד מזבחות של הראשונים הקריב אותם שבעה מזבחות, ואחד אמר בחכמה עשה הכל, ומצא שחלק ישראל בשבע דרגות נקשרו, ולכן סדר שבעה מזבחות.
לב"נ דהוה ליה רחימא חד דשבק לי' אבוי²⁶⁴² ובני נשא מסתפו לקטמה בהדיה בגין ההוא רחימא ליומין אתא ב"נ וחד ובעא לאתערא קטמו (אחרא ובע לאתערבא) בהדיה אמר מה אעביד אי אתער ב" קטמא הא ההוא רחימא	[משל] לאדם שהיה לו אהוב אחד שהשאיר לו אביו, ובני אדם פחדו להתקוטט עמו בגלל אותו אוהב. לימים בא אדם אחד ורצה לעורר קטטה עמו, אמר מה אעשה אם אעיר קטטה עמו, הרי אותו אוהב שקשור אתו, ואני לא אוכל. אמר מה אעשה,

²⁶³⁵ פי' כמש"ל שא' היה בידו סכין ולא היה יודע הנתחים. ואחד היה יודע הנתחים והיה מראה לו והוא חותך. כך היו בלעם ובלק (מ"מ). וז"ל במדבר רבה (פ"כ סי' יח): ויהי בבוקר ויקח בלק את בלעם ויעלהו במות בעל בלק היה בעל קסמים ובעל נחש יותר מבלעם שהיה נמשך אחריו כסומא למה הדבר דומה לאחד שיש בידו סכין ואין מכיר את הפרקים וחבירו מכיר את הפרקים ואין בידו סכין כך היו שניהם דומין בלק רואה את המקומות שישראל נופלין בהן ויעלהו במות בעל [פעור] שראה שישראל נופלין שם ויאמר בלעם אל בלק בנה לי בזה שבעה מזבחות ולמה שבעה מזבחות כנגד שבעה מזבחות שבנו שבעה צדיקים מאדם ועד משה ונתקבלו אדם והבל ונח אברהם יצחק ויעקב ומשה וכו'.

²⁶³⁶ לצורך הכנתו לרעה (אור יקר).

²⁶³⁷ יוכלו הקליפות לקטר עליהם ומצא על העתיד כדמפרש ואזיל (אור יקר).

²⁶³⁸ דברי הזהר לכאורה מורכבים מב' פסוקים: (מלכים ב' יז טו-טז): וימאסו את חקיו ואת בריתו אשר כרת את אבותם ואת עדותיו אשר העיד בם וילכו אחרי ההבל ויהבלו ואחרי הגוים אשר סביבתם אשר צוה הו"ה אתם לבלתי עשות כהם. ויעזבו את כל מצות הו"ה אלהיהם ויעשו להם מסכה שנים [שני] עגלים ויעשו אשירה וישתחוו לכל צבא השמים ויעבדו את הבעל.

²⁶³⁹ פי' שהקליפה היא חסרה תמיד (מ"מ).

²⁶⁴⁰ אחד דאדם הראשון, שני דנח, שלישי דאברהם, רביעי דיצחק, חמשי דיעקב, ששי דמשה, שביעי דאהרן (אור יקר).

²⁶⁴¹ שבע ספירות עליונות, וסדר שבעה להפכם להם לאויב כדמפרש ואזיל (אור יקר).

²⁶⁴² שכן ישראל ירשו קדושת האלוהות מאבותיהם (אור יקר).

דאתקשר בהדיה ולא יכילנא ואמר מה עבד שדר ליה דורון²⁶⁴³ לההוא רחימא אמר ההוא רחימא וכי מה אית לי להאי ב"נ גבאי ידענא דבגין ההוא בר ורחימאי הוא (רחימאי הוה) אמר האי דורון לא ייעול קמאי זמינו ליה לכלבי(ה) ויכלוניה:	שלח דורון לאותו אוהב, אמר אותו אוהב, וכי מה יש לאיש הזה אתי, ידעתי שזה בגלל אותו בן אהובי, אמר דורון זה לא יכנס לפני, זרקו אותו לכלבים שיאכלוהו.
כך בלעם אתא לאתערא קטטו בהו בישראל וחמא דלא יכיל בגין ההוא רחימא עלאה דלהון (כד"א (משלי כו י) רעך ורע אביך וגו') שארי לתקנא קמיה דורון אמר קב"ה רשע ומה אית לך גבאי את בעי לאזדווגא בבני הרי דורון זמין לכלבי:	כך בלעם בא לעורר קטטה בישראל, וראה שלא יכול בגלל אותו אוהב עליון שלהם, (כמו שנאמר "רעך ורע אביך וגו'") התחיל לתקן לפניו דורון. אמר הקדוש ברוך הוא, רשע ומה יש לך אצלי, אתה רוצה להזדווג בבני, הרי דורון מוכן לכלבים.
ת"ח מה כתיב²⁶⁴⁴ (במדבר כג ד) ויקר אלהים אל בלעם ואר"ש לשון קרי וטומאה²⁶⁴⁵ דורוןך לאלין אתמסר ולא ייעול קמאי ר' אבא אמר ויקר כד"א (תהלים קמו יז) (ו) לפני קרתו מי יעמוד הוא הוה זמין דבההוא דורון יכיל בהו בישראל מה כתיב ויקר אלהים קריר גרמיה מן דא דהוה חשיב ויקר אלהים²⁶⁴⁶ כמה דאתמר דאתער עליה מסטרא דמסאבותא²⁶⁴⁷:	בא וראה מה כתוב "ויקר אלהים אל בלעם", ואמר רבי שמעון, לשון קרי וטומאה דורוןך ימסר לאלה ולא יכנס לפני. רבי אבא אמר [הוא לשון] ויקר, כמו שנאמר "לפני קרתו מי יעמוד" הוא היה מוכן שבאותו דורון יוכל לישראל, מה כתוב "ויקר אלהים", קרר עצמו ממה שהיה חושב, "ויקר אלהים" כמו שנתבאר, שהתעורר עליו מצד הטומאה.
רבי אלעזר אמר ויקר בלעם חשיב דבההוא דורון ייעול לאבאשא להו לישראל וקב"ה אעקר ליה (לבלעם) מקמיהו ולההוא (דההוא) דורון ואעקר ליה לבלעם ממה דהוה חשיב ואעקר ליה²⁶⁴⁸ [מההוא] (לההוא) דרגא הה"ד ויקר כד"א (משלי ל יז) יקרה עורבי נחל²⁶⁴⁹ אמר ליה רשע לית	רבי אלעזר אמר "ויקר", בלעם חשב שבאותו דורון יכנס להזיק את ישראל, והקדוש ברוך הוא עקר אותו מלפני אותו דורון, ועקר את בלעם ממה שחשב, ועקר (אותו מאותה דרגה) את אותה דרגה, זהו שכתוב "ויקר", כמו שנאמר "יקרה ערבי

²⁶⁴³ היינו שבעה מזבחות וכו' ומזבחת חסר ירצה לדעת האחד לחסר כל (ב)מזבחות הקודמין כיון הרשע, ולדעת השני שהיה חסר שנתן לכלבים כדמפרש ואזיל, או ירצה שהיה מכוון לחסר אהבת ישראל עם הקב"ה, כלבי הם החיצונים שהם משמרה שניה כלבים צועקים (אור יקר).

²⁶⁴⁴ וכדמפרש ר' שמעון ואזיל כי הקרה לפני קרתו שני פירושים יש בו איז לשון מקרה או לשון קרירות וכדמפרש ואזיל (אור יקר).

²⁶⁴⁵ עי' ספר הפליאה (&): בלעם דכתיב ויקר וכו' נחסר הא' היא כנסת ישראל א"כ אין הקריאה אליו מן ההיקף חלילה וחלילה רק ממקום הדומה לו, כי הא' זעירא מורה על השלמת היחוד ואין הקריאה אליו משם.

²⁶⁴⁶ אפשר לומר דמשם אהדר לשון קרי לשם אלהים שהיתה קדושה מתלבשת בקליפות כביכול כאדם שרואה קרי דהיינו היותו מתערב עם החיצונים אף ויקר אלהים לדבר אל בלעם, והיינו דקאמר "מסטרא דמסאבותא" קדושה היה אלא שהיה מתגלה דרך הקליפות, והשתא ניחא ששם אלהים קדוש (אור יקר).

²⁶⁴⁷ היינו לשון קרי וטומאה מקרי לילה, והסוד שלא היתה אותה המראה מתגלה לבלעם ממקום המשכתו דהיינו ברכות שהם מן הימין וקדושה, אלא היתה הקדושה באה לו דרך קרי בסוד הקרי דהיינו קדושה מתלבשת בטומאה, ובלעם משיג הלבוש מבחוץ לא הנפש מבפנים ולכך היה מכונה בשם קרי (אור יקר), פי' חזר לפי' א' שויקר הוא לשון טומאה (מ"מ).

²⁶⁴⁸ נמחק בדפ"ק.

²⁶⁴⁹ היינו מלשון ינקרה כנודע, שמנקרים עיניו העורבים עד שנעקר (אור יקר).

נחל". אמר לו רשע אינך כדאי להתקשר אלי ולהכנס לפני, דורונך נמסר לכלבים.	אנת כדאי לאתקשרא בהדי ²⁶⁵⁰ ולמיעל קמאי דורונך לכלבי אתמסר:
אמר רבי שמעון בא וראה, רשע זה היה גועל הכל, שלא תמצא בכל הפרשה הזו "ויאמר ה' אל בלעם" או "וידבר ה'", חס ושלוש מה כתוב, "וישם ה' דבר בפי בלעם וגו'", כמי ששם מחסום בפי החמור, שלא יסטה כאן או כאן, כך "וישם ה' דבר בפי וגו'".	רי"ב אמר ר' שמעון ת"ח האי רשע געלא דכלא [הוה] דלא תשכח בכל פרשתא דא ויאמר יי' אל בלעם או וידבר יי' ח"ו מה כתיב (במדבר כג ה) וישם יי' דבר בפי ²⁶⁵¹ וגו' כמאן דשוי חסמא בפום חמרא דלא יסטי הכא או הכא כך וישם יי' דבר בפי בלעם ²⁶⁵² וגו'.
אמר לו הקדוש ברוך הוא, רשע, אתה חושב שעל ידך תהיה ותתקיים ברכה בבני או ההפך, לא צריכים הם לך, כמו שאומרים לצרעה וכו', אלא אתה שוב אל בלק, וכשתפתח פיק לא יהיה ברשותך ולא בפיק תלוי הדבור, אלא "וכה תדבר", הרי "כה" שעתיד לברכם, כה תדבר ברכת בני. שכשתפתח פיק, היא תדבר מילים להתקיים על בני, שלא אשאיר דברים לך.	א"ל קב"ה רשע את חשיב ודעל ידך (דעלך) יהא ויתקיים ברכה בבני או אפכא לא צריכין אינון לך כמה דאמרין לצרעה כו' אלא את שוב אל בלק וכד תפתח פומך לא יהא ברשותך ולא בפומך תלייא מלולא אלא וכה תדבר (במדבר כג ה) הרי כ"ה דזמינא לברכא לון כה תמלל ברכה דבני דכד תפתח פומך היא תמלל מלין ²⁶⁵³ לאתקיימא על בני דלא אשבוק מלין לך:
בא וראה שכך הוא, כיון שבא בלק ובלק שמע כל אותם דברים, היה חושב שמפי בלעם יצאו, ואמר "לקוב אויבי לקחתך". אמר בלעם, קח כשפים אלו בידך כדי לעכב כאן את ה"כה" הזאת, ואם תוכל לעכבה (לעקרה) בכשפים הללו, אני אעקר אותה מאותם דברים שהיא אמרה. מה כתוב "התייצב כה על עולתך בזה", ובכשפים הללו תעכב אותה, "ואנכי אקרה כה", כלומר אעקר אותה מהדברים הללו.	ת"ח דכך הוא כיון דאתא לבלק ובלק שמע כל אינון מלין הוה חשיב דהא מפומיה דבלעם נפקין אמר לקוב אויבי לקחתך אמר בלעם סב אלין חרשין בידך בגין לאעכבא הכא להאי כה ²⁶⁵⁴ ואי את תיכול לאעכבא (ס"א לאעקרא) לה בהאי חרשין אנא אעקר לה מאינון מלין דהיא אמרה מה כתיב (במדבר כג ג) התייצב כה על עולתך בהאי ובאלין חרשין תעכב לה ואנכי אקרה כ"ה (שם טו) כלומר אעקר לה מאלין מלין:
אמר לו הקדוש ברוך הוא, רשע אני אעקר אותך, מה כתוב אחריו "ויקר אלהים אל בלעם", ואותו דבר הרים	א"ל קב"ה רשע אנא אעקר לך מה כתיב בתריה (שם ד) ויקר אלהים אל בלעם והווא דבר ארים קלא ²⁶⁵⁵ במלולי דכ"ה ²⁶⁵⁶

²⁶⁵⁰ בהדאי (דפ"ו).

²⁶⁵¹ בלעם (נוסף בדפ"ו).

²⁶⁵² נמחק בדפ"ו.

²⁶⁵³ פי' שבלעם היה פותח פיו ומשמיע קול הברה אבל חיתוך הדיבור לא היה אלא מהשכינה הנקרא כה והשומע קול הברת בלעם סובר שבלעם הוא המדבר וז"ש בדף ר"א ע"א הוא הוה זקיף קלא לגבי ההוא ממלל וישא משלו ויאמר האי כה, ע"ש לקמן (מ"מ).

²⁶⁵⁴ היינו שכינה שנקראת כה שהיא ברכתם של ישראל כדכתי' וזאת הברכה (אור יקר).

²⁶⁵⁵ אפשר היות בחינת כה [תדבר] פנימית ועליונה מבחינת כה, ועתה הוסיף לו הקב"ה דבר להרים קול בדברי כה, ואפשר שמדרך כ"ה לדבר אמנם לרוב העלמת אין אותו קול אלא בחשאי, אבל דבר הוא מגולה יותר לכך בה הרמת קול נגלה (ו)יותר, ולמדוד לו מדת נגד מדת הוא רצה לעקור כה חס ושלוש הקב"ה שם דבר בפיו להרים קול יותר (אור יקר).

²⁶⁵⁶ ר"ל שאותה הברה היתה במילוליה דכה שהיא המלכות (מ"מ).

(שם ה) ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר²⁶⁵⁷ כ"ה תדבר ודאי ת"ח בקדמיתא לא כתיב התיצב כה²⁶⁵⁸ על עולתך אלא התיצב על עולתך ואלכה אולי יקרה יי' לקראתי כיון דחמא דכ"ה אמר אינון ברכאן כדין אמר התיצב כ"ה על עולתך ואנכי אקרה כ"ה (במדבר כג טו) לכה ארה לי יעקב (שם ז) כלומר לקוט²⁶⁵⁹:	קול בדבורים של "כה". ויאמר "שוב אל בלק וכה תדבר", "כה תדבר" בודאי. בא וראה, בתחלה לא כתוב "התיצב כה על עולתך" אלא "התיצב על עולתך ואלכה אולי יקרה ה' לקראתי, כיון שראה ש"כה" אמרה אותן ברכות, אז אמר "התיצב כה על עולתך ואנכי אקרה כה". "לכה ארה לי יעקב", כלומר לקוט.
רבי יוסי אמר אשדי לון מההוא דרגא דאינון קיימי בד"א (שמואל א' כ ב) צדה אורה אמר אי תיכול (ל)אשדי²⁶⁶⁰ לההוא דרגא דלהון²⁶⁶¹ הא כללה אתעקרו מעלמא ולכה זועמה ישראל ישראל דלעילא דישתכח²⁶⁶² רוגזא קמיה בד"א (תהלים ז יב) ואל זועם בכל יום:	רבי יוסי אמר זרוק אותם מאותה דרגה שהם עומדים בה, כמו שנאמר "צדה אורה", אמר אם תוכל לזרוק (אותם מאותה דרגה) את אותה דרגה שלהם, הרי כולם יעקרו מהעולם, ולכה זועמה ישראל, ישראל שלמעלה, שימצא רוגז לפניו כמו שנאמר "ואל זעם בכל יום".
כי מראש צורים וגו' (במדבר כג ט) א"ר יצחק מראש צורים אלין אינון אבהתא דכתיב (ישעיה נא א) הביטו אל צור חוצבתם ומגבעות אשורנו אלין אמהן בין מהאי סטרא ובין מהאי סטרא לא יכלין לאתלטיא:	"כי מראש צורים וגו'", אמר רבי יצחק "מראש צורים", אלו הם האבות, שכתוב "הביטו אל צור חוצבתם". "ומגבעות אשורנו", אלו האמהות, בין מצד זה בין מצד זה, לא יכולים להתקלל.
ר' אבא אמר כי מראש צורים מאן יכיל להו לישראל דהא הוא אחיד מרישא דכל צורים נפקי²⁶⁶³ ומאן אינון צורים גבורין דהא כל דינין דעלמא מאינון גבורין נפקי²⁶⁶⁴ ואינון אתאחדן בהו ומגבעות אשורנו אלין שאר משריינ²⁶⁶⁵ (ס"א כתרין²⁶⁶⁶) דאתאחדן	רבי אבא אמר "כי מראש צורים", מי יכול לישראל, שהרי הוא אחוז מראש, שכל הצורים יוצאים, ומי אלו צורים, גבורות שהרי כל דיני העולם יוצאים מאותן גבורות, והם נאחזים בהן. "ומגבעות אשורנו" אלו שאר המחנות (כתרים) שאחוזים בהם. "הן

²⁶⁵⁷ ת' של תדבר היא לנקבה (אור יקר).
²⁶⁵⁸ התעכב האי כ"ה כאן על ידי עולות אלו, וחשב שעל ידי מעשה חרשים היה יכול לעכבה לפי שלא היה מכיר בה שאינה ממקום השגתו (אור יקר).
²⁶⁵⁹ פי' ללקוט לי מהם קצת שתהרגם מלשון אורה בתאנים (מ"מ).
²⁶⁶⁰ למשדי (ס"א לון מההוא דרגא) (דפ"ו).
²⁶⁶¹ להשליך המלכות ממקומה מהתפארת כענין השליך משמים ארץ תפארת ישראל (אור יקר).
ור"ל אם תוכל להשליכם מהשכינה שלא יתאחזו בה וזהו לכה ארה לי יעקב דהיינו יעקב שהם בני ישראל ארה לי. מלשון צדה אורה. אי נמי יעקב היא השכינה הנקרא יעקב ור"ל ארה לי ישראל שתשליכם מהשכינה הנק' יעקב וא"ש סיפא דקרא ולכה זועמה ישראל דהיינו זעיר הנק' ישראל (מ"מ).
²⁶⁶² שאם התפארת היה כועס היה מעביר המלכות מלפניו והיינו ארה לי יעקב דהיינו מלכות ולכה זועמת ישראל דהיינו תפארת (אור יקר).
²⁶⁶³ בינה שממנה הוא אצילות גבורה עילאה וגבורה תתאה ושם אחיזת ישראל בסוד נשמתם שהנשמות מבינה והטעם "דלית מאן דייכול בהו" מפני שכל מי [שיתגורר] [שיתגודד] עמהם הוא מצד הדין (אור יקר), פי' בינה שממנה יצאו כל הגבו' (מ"מ), שמות סד (הערת הזהר), נפקין (דפ"ו).
²⁶⁶⁴ אם כן היאך אפשר לכחות הדין להתקוטט עמהם כיון שהם אחוזים במקום שורשם (אור יקר).
²⁶⁶⁵ פי' ב"ע ששם אחוזים ישראל שיש להם נר"ן מבי"ע כנודע וז"ש אלין שאר משריינ דאתחדן בהו (מ"מ).
²⁶⁶⁶ הם שבע ספירות שגם בהם אחוזים ישראל בששה קצוות מצד הרוח ובמלכות מצד הנפש (אור יקר).

עם לבדד וגו' כמו שנאמר "ה' בדד ינחנו".	בהו הן עם לבדד וגו' (במדבר כג ט) כד"א (דברים לב יב) יי' בדד ינחנו ²⁶⁶⁷ :
"מי מנה עפר יעקב וגו'", הרי פרשוהו, אלא אמר רבי יוסי, שתי דרגות הן יעקב וישראל, בתחלה יעקב ואחר כך ישראל. ואף על גב שהכל אחד, שתי דרגות הן, שהרי דרגה עליונה היא ישראל.	מי מנה עפר יעקב וגו' [וגו'] (במדבר כג י) הא אוקמוה אלא א"ר יוסי תריין דרגין אינון יעקב וישראל ²⁶⁶⁸ בקדמיתא יעקב ²⁶⁶⁹ ולבתר ישראל ואע"ג דכלא חד ²⁶⁷⁰ תריין דרגין אינון דהא דרגא עלאה ישראל הוא ²⁶⁷¹ :
"מי מנה עפר יעקב וגו'", למטה מה זה עפר, רבי שמעון אמר זה שכתוב בו "יתן כעפר חרבו וגו'". מי חרבו, הרי ידוע שכתוב "חרב לה' מלאה דם". עפר אותו מקום שממנו נברא אדם הראשון, שכתוב "וייצר ה' אלהים את האדם עפר וגו'", ומאותו עפר כמה חיילות וכמה מחנות יצאו, כמה שלהבות, כמה שומרי חק ומנהגים, כמה חצים כמה אבני הקלע כמה רומחים וחרבות וכלי זיין, נמצאו מאותו עפר (מי מנה) כמו שנאמר "היש מספר לגדודיו".	מי מנה עפר ²⁶⁷² וגו' לתתא ²⁶⁷³ מאן הוא עפר ²⁶⁷⁴ ר' שמעון אמר האי ²⁶⁷⁵ דכתיב ביה (ישעיה מא ב) יתן כעפר חרבו וגו' מאן חרבו הא ידיעא ²⁶⁷⁶ דכתיב (שם לד ו) חרב ליי' מלאה דם ²⁶⁷⁷ עפר ההוא אתר דאתברי מניה אדם הראשון ²⁶⁷⁸ דכתיב (בראשית ב ז) וייצר יי' אלהים את האדם עפר וגו' ומההוא עפר כמה חיילין וכמה משריין נפקו כמה טפסין כמה גרדיני נמוסין כמה גירין כמה בליסטראות כמה רומחין וסייפין וזיינין אשתכחו מההוא עפר (מי מנה) כד"א היש מספר לגדודיו (איוב כה ג):
"ומספר את רובע ישראל", רובע ישראל היא ה"א, ודבר אחד היא רובע ישראל, כמו שנאמר "רובע תחת משאו", רביע זהו שכתוב "מטתו שלשלמה". דבר אחר רובע כמו	ומספר את רובע ישראל רבע ישראל היא [ה"א] ²⁶⁷⁹ וחד מלה היא רובע ישראל כד"א (שמות כג ה) רובע תחת משאו ²⁶⁸⁰ רביע הדא הוא דכתיב (שיה"ש ג ז) מטתו

²⁶⁶⁷ ואין עמו אל נכר - שאין להם אחיזה כלל בחיצונים, והם מהם בדד (אור יקר).
²⁶⁶⁸ מלכות ותפארת (אור יקר), פי' ז"ל כי יעקב היא מלכות וישראל הוא זעיר (מ"מ).
²⁶⁶⁹ שאינה מדרגה כל כך ואחר כך כשעלה יותר הוא (אור יקר).
²⁶⁷⁰ כי ישראל נקרא יעקב ויעקב נקרא ישראל (אור יקר).
²⁶⁷¹ אין לפקפק שודאי הוא בתפארת, יעקב הוא לתתא במלכות (אור יקר).
²⁶⁷² יעקב (נוסף בדפ"ו).
²⁶⁷³ פי' מ' הנק' עפר. ור"ל מי שהיא הבינה מנה חיילות המ' הנק' עפר ונק' יעקב (מ"מ).
²⁶⁷⁴ כלומר הכתוב אמר עפר יעקב מורה שהיא בחינה במלכות ולזה שאל "מאן הוא עפר" מה בחינה היא זו, ופירש בחינת אומרו יתן כעפר חרבו הרי שהחרב היא למעלה מהעפר (אור יקר).
²⁶⁷⁵ נוק' דז"א הנקרא עפר (רח"ו).
²⁶⁷⁶ שהיא בחינה מצד הדין דכתיב "חרב לה" דהיינו מלכות (אור יקר), פי' היא המ' ואע"ג דעפר נמי היא וא"כ מאי יתן כעפר חרבו. י"ל שהרבה בחי' יש במ' ומדמה בחי' זו לבחי' זו (מ"מ).
²⁶⁷⁷ מורה על אדמיות הדין אם כן עפר היא בחינה יותר תחתונה בה דהיינו בחינת המלכות הממציאה בתחתונים כל הנמצאים (אור יקר).
²⁶⁷⁸ כלומר שמאותה הבחינה בריאת האדם מורה על בחינתה האחרונה דהיינו "עפר מן האדמה", אדמה מלכות עפר בחינתה יותר תחתונה מאדמה, ומה שאמר יתן כעפר חרבו הוא להיות המלכות אז פועלת בבחינת העפר (אור יקר).
²⁶⁷⁹ פי' כמו שעפר היא מ' גם רובע ישראל היא מ' שהיא ה' אחרונה של שם וז"ש וחד מלה הוא. ושיעור הכתוב ומספר שהוא הדעת כמ"ש הרב בליקוטים וכתבנו לשונו בסבא דמשפט'. מינה גם הוא חיילות של רובע ישראל שהיא המ'. ולכך על מלת מספר נ"ב ליקוטים לרמוז על זה (מ"מ).
²⁶⁸⁰ פי' כמו שתרגום רובע הוא רביע גם רובע ישראל דהכא היא המ' שהיא רבוצה תחת זעיר הנק' ישראל והיא מטתו (מ"מ).

רביעית מישראל למטה רובע נקרא, לפי הכתרים משמע, דוד שהוא רגל רביעית של הכסא.	שלשלמה וד"א רבע כמו רביעית מישראל ²⁶⁸¹ לתתא רבע אתקרי ²⁶⁸² לפום כתרין משמע [דוד] דאיהו רגלא רביעאה דכורסיא:
דבר אחר "מי מנה עפר יעקב וגו'", כל אלו שחשובים עפר כמו שבארנו, "ומספר את רובע ישראל", שכתוב "היש מספר לגדודיו רובע ישראל" כמו שבארנו.	ד"א מי מנה עפר יעקב וגו' כל אינון דחשיבין עפרא כמה דאוקימנא ²⁶⁸³ ומספר את רבע ישראל דכתיב (איוב כה ג) היש מספר לגדודיו רבע ישראל כמה דאוקימנא:
ריא/א	ריא/א
דבר אחר "מי מנה עפר" אלו מצוות שהם בעפר בזריעה בנטיעה בקצירה, והרי פרשוה החברים, "ומספר את רובע" כמו שנאמר "בהמתך לא תרביע" (אמר רבי אבא בלק חכם היה בכשפיו כבלעם, פרט שלא ידע לכוון השעה לקלל).	ד"א מי מנה עפר אינון פקודין דאינון בעפרא בזריעא ²⁶⁸⁴ בנטיעה בחצרא והא אוקמוה חברייא ומספר את רבע כד"א (ויקרא יט יט) בהמתך לא תרביע ²⁶⁸⁵ (א"ר אבא בלק חכים הוה בחרשוי כבלעם בר דלא ידע לכוון שעתא ללמייא):
"וישא משלו ויאמר" לא כתוב "וידבר". מה זה "וישא משלו". רבי חייא אמר, הוא היה מרים קול לאותו מדבר, "וישא משלו בלעם" ויאמר ה"כה" הזאת כמו שכתוב, "וכה תדבר" ואמירה היא ממנה.	וישא משלו ויאמר (במדבר כג ז) וידבר (ויאמר) לא כתיב מאי וישא משלו רבי חייא אמר הוא הוה זקיף קלא לגבי(ה) ההוא ממלל וישא משלו בלעם ויאמר האי כה כמה דכתיב (שם טז) וכה תדבר ואמירה מנה הוה:
בא וראה, כיון שראה בלעם שבכל כשפיו ובכל אותו דורון לא יכל לעקור את אותה כה, כמו שנאמר "ואנכי אקרה כה" אעקר את ה"כה" הזאת, אמר לו הקדוש ברוך הוא, רשע אתה סבור לעקור אותה, אני אעקור אותך משלשותיך, מה כתוב "ויקר אלהים אל בלעם", כמו שנאמר אחר כך, כיון שראה שלא יכל, חזר ואמר "וברך ולא אשיבנה" היה צריך לומר "ולא אשיבנו", אלא ודאי, ולא אשיבנה לאותה שכתוב כ"ה, וכה תדבר, איני יכול להחזירה.	ת"ח כיון דחמא בלעם דבכל חרשוי ובכל ההוא דורון לא יכיל לאעקרא ההוא כה כד"א (שם טז) ואנכי אקרה כה אעקר להאי כה ²⁶⁸⁶ א"ל קב"ה רשע את סבור לאעקרא לה אנא אעקר לך משלשולך מה כתיב (שם ד) ויקר אלהים אל בלעם כמה דאתמר לבתר כיון דחמא דלא יכיל הדר ואמר (שם כ) וברך ולא אשיבנה ולא אשיבנו מבעי ליה אלא ולא אשיבנה ודאי לההיא דכתיב (שם טז) כה וכה תדבר לית אנא יכיל לאהדרא לה:

²⁶⁸¹ פי' הוא דבר אחר שמפרש רובע היא המ' לפי שהיא רגל רביעי שחג"ת דזעיר הם ג' רגלי הכסא והמ' היא רגל רביעי (מ"מ).

²⁶⁸² שר"ל מ' שהיא לתתא מזעיר רובע אתקרי דהיינו לפום כתרין משמע דוד רגלא רביעאה דכורסיא (מ"מ).

²⁶⁸³ פי' שכפי דבר אחר מי מנה עפר יעקב היינו הצדיקים שנחשבים עפר בעיניהם. אבל מספר את רובע ישראל היא המלכות כפירוש הראשון (מ"מ).

²⁶⁸⁴ בזריעה (דפ"ו).

²⁶⁸⁵ וכמה מצוות אחרות שיש בענין כגון העריות וכיוצא (אור יקר).

²⁶⁸⁶ הטעם שהמלכות נק' כה משום שנוטלת י"ג ת"ד דא"א וט' דז"א ובה יש ו' תיקונים וז"א נוטל ג' שהם תורה נביאים וכתובים הרי הם כ"ה י"ג דא"א וט' דז"א וג' שהוא נותן לה מן ו' שלה הרי ס"ה עולה כ"ה (זהר הרקיע).

אמר בלעם בשתי דרגות רציתי להיכנס בהם, רציתי להיכנס בהם מדרגת יעקב ולא יכלתי, רציתי להיכנס בהם מצד אחר של ישראל ולא יכלתי, למה, משום ששם זה או זה לא נקשר במינים רעים, זהו שכתוב "לא הביט און ביעקב וגו'".	אמר בלעם בשתי דרגות רציתי להיכנס בהם, רציתי להיכנס בהם מדרגת יעקב ולא יכלתי, רציתי להיכנס בהם מצד אחר של ישראל ולא יכלתי, למה, משום ששם זה או זה לא נקשר במינים רעים, זהו שכתוב "לא הביט און ביעקב וגו'".
למדנו, שתי דרגות הן, נחש וקסם, כנגדן עמל ואון. אמר בלעם, הרי ודאי נמצאתי כנגד אלה יעקב וישראל, און כנגד יעקב, שהוא קשור בנחש. עמל כנגד ישראל, שקשור בקסם. כיון שראה שלא יכל, אמר ודאי "לא הביט און ביעקב וגו'", למה, משום ש"ה' אלהיו עמו וגו'". ואם תאמר באלה לא יכלתי, בקסם ונחש יכלתי, כתוב "כי לא נחש ביעקב וגו'".	תאנא תרין דרגין אינון (כד"א) נחש וקסם לקבליהון עמל ואון (ד)אמר בלעם הא ודאי אשכחנא לקבלי דהני יעקב וישראל און לקבליה דיעקב²⁶⁹¹ דאיהו קטיר בנחש עמל לקבליה דישאל דאיהו קטיר בקסם כיון דחמא דלא יכל אמר ודאי לא הביט און ביעקב וגו' מ"מ בגין (במדבר כג כא) דיי' אלהיו עמו וגו' ואי תימא בהני לא יכילנא²⁶⁹² בקסם ונחש יכילנא כתיב (שם כג) כי לא נחש ביעקב²⁶⁹³ וגו':
ולא עוד אלא שכל הכחות שלמעלה, וכל מחנותיהם כולם לא	ולא עוד אלא שכל הכחות שלמעלה, וכל מחנותיהם כולם לא

²⁶⁸⁷ מתוך קליפות שהם נגד הזכר ונגד הנקבה כדמפרש ואזיל (אור יקר).
²⁶⁸⁸ מפני שקליפת זכר או נקבה אינם קשורים עם זכר ונקבה קדושים כלל כדמסיק כי לא נחש וכו' (אור יקר).
²⁶⁸⁹ "און נחש" שני כחות חיצוניים טמאים נקבות והם כנקבה הקדושה "קסם עמל" שני כחות חיצוניים טמאים זכרים והם כזכר בקדושה, ועם היות שהן כך עמל ואון אינם גדולים כקסם ונחש, ולזה עם היות שאמר לא הביט און ביעקב שהיא נגדיית נקבה כמוה ולא ראה עמל שהוא זכר נגדיי כמוהו (אור יקר).
²⁶⁹⁰ מלכות (אור יקר).
²⁶⁹¹ און נקרא פרצוף דכורא דקלי' עמל נקרא פרצוף נוק' דקלי' (רח"ו). וכתב על זה מורינו ז"ל ולפ"ז כי לא נחש הוא דכורא דקליפה. ולא קסם נוקבא דקליפה. כי ישראל הוא דכורא. ור"ל שהנוקבא דקליפה אינה יכולה לינק מדכורא דקדושה. גם יש לפ' און הוא נוקבא דקליפה אינה יכולה לינק ממ' דקדושה ועמל שהוא דכורא דקליפה אינו יכול לינק מדכורא דקדושה שהוא ישראל. גם יש לפ' לא הביט און הוא דכורא דקליפה. ביעקב שהיא מ' דקדושה. ולא ראה עמל שהיא נוקבא דקליפה. בישראל שהוא דכורא דקדושה. וכדי שלא תאמר שהדכורא אינו יכול לינק מהנוקבא והנוקבא מהדכורא. אבל נוקבא מנוקבא ודכורא מדכורא ח"ו יש להם יניקה להכי כתיב קרא אחרינא כי לא נחש שהיא נוקבא ביעקב שהיא מלכות דקדושה. ולא קסם שהוא דכורא בישראל שהוא זעיר דקדושה וזה דייק לשון הזוהר שאמר ואיתימא בהני לא יכילנא וכו'. עכ"ל מורינו ז"ל ולפירושו מ"ש הזוהר און לקבליה דיעקב דאיהו קטיר בנחש ר"ל און שהוא דכורא דקליפה קשור בנחש שהיא מ' דקליפה. וכן מ"ש עמל לקבליה דישאל דאיהו קטיר בקסם ר"ל עמל שהיא נוקבא דקליפה קשיר בקסם שהיא דכורא דקליפה אבל לפי מ"ש הרח"ו ז"ל בדף ר"ז ע"א קסם נוקבא דנוגה נחש דכירא דנוגה. יש לפרש בהפך און נוקבא עמל דכורא. ור"ל שלא תינק נוקבא מנוקבא ודכורא מדכורא. ושם תאמר דווקא כך אבל דכורא דקליפה איפשר שינק מנוק' דקדושה או נוק' דקליפה תינק מזעיר דקדושה לכך כתיב כי לא נחש שהוא דכורא ביעקב שהוא מ' דקדושה ולא קסם שהיא נוקבא מזעיר ע"כ א"ש מ"ש ואיתימא וכו'. דר"ל מלכות ממלכות ודכורא מזעיר לא יכילנא אבל להפך יכילנא לכך כתיב כי לא נחש ולפ"ז צדקו יחדיו דברי הרח"ו ז"ל דלעיל עם פירושו דהכא (מ"מ).
²⁶⁹² אמנם באלו שהם זכר ונקבה גדולים קסם ונחש שמה אפשר חזר ואמר "כי לא נחש" שהיא נקבה "ביעקב" ולא "קסם" שהוא זכר "בישראל" (אור יקר).
²⁶⁹³ ואם בלק לא היה יודע חרשין מה תועלת בזה שהרי לא היה מבין מאי קאמר, לכך הקדים דברי ר' אבא דקאמר בלק חכים הוה וכו' עם היות שמלת ויאמר או מלת ויאמר הכל ענין אחד סוף סוף בהיותו בא בפתח מורה שהוא אמירה מאחר (אור יקר).

יודעים ולא מתבוננים בנימוסי המלך העליון, עד ששואלים לשנים הללו, יעקב וישראל, ומה אומרים "מה פעל אל". אמר רבי אלעזר כל הדברים הללו כה אמר, והוא הרים קול כנגדה ולא ידע מהו, ולא נשמע פרט לקולו.	משריין כללו לא ידעי ולא מסתכלי בנמוסי²⁶⁹⁴ דמלכא עלאה²⁶⁹⁵ עד דשאל²⁶⁹⁶ להני תרי יעקב וישראל ומאי אמרי (שם) מה פעל אל אמר רבי אלעזר כל הני מלין כה אמר(י) והוא ארים קלא לקבלה ולא ידע מאי הוא ולא אשתמע בר קליה:
"הן עם כלביא יקום וגו'" מי עם תקיף כמו ישראל, בשעה שמאיר הבוקר קם ומתגבר כארי לעבודת רבונם בכמה שירים בכמה תשבחות עוסקים בתורה כל היום ובלילה, "לא ישכב וגו'", כשרוצה האדם לשכב על מטתו, מקדש את השם העליון ממליכו למעלה ולמטה, כמה שומרי החוקים מתקשרים לפניו, בשעה שפותחים פיהם על מטתם, בשמע ישראל, ומבקשים רחמים לפני המלך הקדוש בכמה פסוקי רחמים.	הן עם כלביא יקום וגו' (שם כד) מאן עמא תקיפא כישראל בשעתא דאתנהיר צפרא קם ומתגבר כאריא לפולחנא דמאריהון בכמה שירין בכמה תושבתן משתדלי באורייתא כל יומא ובלילה לא ישכב וגו' (שם) כד בעי ב"נ למשכב על ערסיה מקדש שמא²⁶⁹⁷ עלאה אמליך ליה לעילא ותתא כמה גרדיני נמוסין²⁶⁹⁸ מתקשרן קמיהו בשעתא דפתחין פומהון על ערסיהו בשמע ישראל ובעין²⁶⁹⁹ רחמי קמי מלכא קדישא בכמה קראי דרחמי²⁷⁰⁰:
רבי אבא אמר "הן עם כלביא יקום" עתידים העם הזה לקום על כל עמים עובדי כוכבים ומזלות, כאריה גבור ותקיף ויתנפלו עליהם, דרכם של כל האריות לשכב על טרפם, אבל עם זה "לא ישכב עד יאכל טרף".	ר' אבא אמר הן עם כלביא יקום זמינין האי עמא למיקם על כל עמין עכו"ם כאריה גיבר ותקיף ויתרמי עלייהו ארחייהו דכל ארייותא למשכב על טרפיהו²⁷⁰¹ אבל עמא דא לא ישכב עד יאכל טרף:
דבר אחר, "הן עם כלביא יקום" להקריב קרבנות ועולות לפני מלכם על גבי המזבח, ולמדנו בשעה שהקרבן היה נשרף על גבי המזבח, היו רואים דמות אריה אחד, רבוץ על אותו קרבן ואוכל אותו.	ד"א הן עם כלביא יקום לקרבא קרבנין ועלוון קמי מלכהון על גבי מדבחא ותאנא בשעתא דקורבנא אתוקד על גבי מדבחא הוו חמן דיוקנא דחד אריה²⁷⁰² רביע על ההוא קרבנא ואכיל ליה:
ואמר רבי אבא אוריא"ל מלאך עליון היה, וראו אותו בדמות אריה	ואמר רבי אבא אוריא"ל מלאכא²⁷⁰³ עלאה הוה וחמא[א] ליה בדיוקנא דאריא

²⁶⁹⁴ בנמוסא (דפ"ו).

²⁶⁹⁵ בינה (אור יקר).

²⁶⁹⁶ מדרגה אחר מדרגת שאין השגה למלאכים בספירות, ואפשר דישראל ויעקב היינו נשמות זכרים מצד התפארת ונקבות מצד המלכות וכדפירשו רז"ל איה מקום כבודו למי הם שואלים לישראל שיש להם השגה בספירות (אור יקר).

²⁶⁹⁷ במלת שמע ישראל ה' אלהינו ה' שזהו קדושת השם לקשר המדרגות כולם יחד חסד דין ורחמים כמבואר בפרשת בראשית (אור יקר).

²⁶⁹⁸ הם קדושים ומתקשרן עם הפסוק הזה בסוד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד והם שם ללוות הנשמה בעת עלותה (אור יקר).

²⁶⁹⁹ ובעאן (דפ"ו).

²⁷⁰⁰ שיר של פגעים וכו' וברכת כהנים וכמה פסוקים אחרים (אור יקר).

²⁷⁰¹ הם אוכלים שוכבים וישראל בעמידה לזרז ולמהר אפיסתם (אור יקר).

²⁷⁰² סוד אריה וכלב עיין מ"ש בהקדמת בראשית דף ו' (מ"מ).

²⁷⁰³ תימא שאין פני אוריאל פני אריה אלא פני נשר או אדם, ויש לומר שכיון שהוא באמצע מקום התפארת כדרך התפארת שהוא מטה כלפי חסד כן זה מטה (לישראל) [במיכאל] ונכלל באריה ואם תאמר אם כן מאי שנא אוריאל משאר ארבע חיות ויש לומר שהקרבן הוא ריח ניחוח דסליק בחוטמא דאיהו בין ימינא ושמאלא והיה מצד החסד קרבן לה' ולא קרבן לאלהים כדפי' בזוהר בפרשת ויקרא (אור יקר).

תקיף רובץ על המזבח, ואוכל את הקרבנות, וכשישראל לא היו צדיקים כל כך, היו רואים דמות כלב אחד חצוף רובץ עליו, אז היו ישראל יודעים, שצריכים תשובה, ואז שבים "לא ישכב וגו'", אלו קרבנות הלילה כמו עולות ודם חללים ישתה, שהקדוש ברוך הוא לוחם קרב שלהם על שונאיהם.	תקיף רובץ על המזבח, ואוכל את הקרבנות, וכשישראל לא היו צדיקים כל כך, היו רואים דמות כלב אחד חצוף רובץ עליו, אז היו ישראל יודעים, שצריכים תשובה, ואז שבים "לא ישכב וגו'", אלו קרבנות הלילה כמו עולות ודם חללים ישתה, שהקדוש ברוך הוא לוחם קרב שלהם על שונאיהם.
רבי אלעזר²⁷⁰⁸ אמר לא ישכב מהו לא ישכב אלא בכל ליליא וליליא כד בר נש איהו אזיל בפקודי דמאריה לא	רבי אלעזר אמר "לא ישכב", מהו לא ישכב, אלא בכל לילה ולילה כשאדם הולך במצוות רבונו, לא
ריא/ב	
שכיב על ערסיה עד דקטיל אלף ומאה ועשרים וחמש מאינן זיינין בישין דשריין עמיה רבי אבא אמר אלף אינן דסטר שמאלא דכתיב (תהלים צא ז) יפול מצדך אלף²⁷⁰⁹ (ובמה) כמה דכתיב (תהלים קמט ה-ז) יעלו חסידים בכבוד וגו' רוממות אל בגרונם וגו' לעשות נקמה וגו' הה"ד לא ישכב וגו' ודא הוא לעשות בהם משפט וגו' (שם ט):	שוכב על מטתו עד שהורג אלף ומאה ועשרים וחמש מאותם מינים רעים ששורים עמו. רבי אבא אמר אלף הם מצד שמאל, שכתוב "יפול מצדך אלף", כמו שכתוב "יעלו חסידים בכבוד וגו' רוממות אל בגרונם וגו' לעשות נקמה וגו'", זהו שכתוב "לא ישכב וגו'", וזהו "לעשות בהם משפט וגו'".
אמר רבי חזקיה לקבלי תלת זמנין דהוא מחא לאתניה ואטעין²⁷¹⁰ לה בחרשו אתברכון ישראל תלת זמנין רבי חייא אמר לקבליה ואתברכון (יתברכון) ישראל תלת	אמר רבי חזקיה, כנגד שלש הפעמים שהכה את אתונו והטעינה בכשפיו, התברכו ישראל שלש פעמים. רבי חייא אמר כנגדו התברכו ישראל שלש פעמים, שעולים ישראל להראות

²⁷⁰⁴ כח חיצון ופירש בפרשת בראשית שנקרא בלעדן (אור יקר).

²⁷⁰⁵ תייבן (דפ"ו).

²⁷⁰⁶ אברים ופדרים שלא נתעכלו כל היום והיינו לישנא דעלוון דקאמר (אור יקר).

²⁷⁰⁷ לכולהו פירושו אהדר נמי לקב"ה דאכיל קרבנין ובזכותהון "אגח קרבנין" (אור יקר).

²⁷⁰⁸ ר' אלעזר אזיל לשיטתיה "עד דקטל" מחליש כחם ובכל יום על ידי מעשים הם מתגברין ואפשר שממש הוא מבטלם והקליפות עושות אחרים תחתיהם (אור יקר).

²⁷⁰⁹ יזכור לעולם בריתו ר"ל כאשר ימשיך שפע דעת העליון מזלא קדישא הנקרא זכור למטה ביסוד התחתון וזהו בריתו ונמצא כי ענין המשכה זו צריכה להתכוין בק"ש שעל המטה וז"ס לא ישכב עד יאכל טרף שע"י קריאת שמע שעל המטה טורף האדם אותם הטיפות הנמשכות מן רפ"ח עליון כנז' מיד המזיקים החיצונים ומחזירין אותם למקומם לקדושה גם ז"ס יפול מצדך אלף כו' שהם אותם הגופות הטמאים שהלבישו לאותם הנשמות שימותו ויפלו ואז לא תוכל עוד הקליפה לגשת אליך (שעה"כ נו ע"ג).

²⁷¹⁰ ואטעין (דפ"ו).

לפני המלך הקדוש. זמנין דסלקין ישראל לאתחזאה קמי מלכא קדישא ²⁷¹¹ :	
וירא בלעם כי טוב בעיני יי' וגו' (במדבר כד א) ולא הלך בפעם בפעם לקראת נחשים וגו' (שם) מאי לקראת נחשים א"ר יוסי דהני תריין זמנין קדמאי הוה אזיל בכל חרשוי ובעא (למימר ו) למילט לישראל כיון דחמא ורעותיה דקב"ה דאמרו (קב"ה רעותיה אמר) שוב אל בלק (שם כג ה) דהא מלולך לא בעיין בני מלולא אוחרא זמין [מהאי כה] (מאי הוא) כמה דכתיב (שם) וכה תדבר כה תדבר ולא אנת כה תדבר דשלמא על כל ²⁷¹² שליטין חרשין וקסמין וזינין בישין דלא יכלין ²⁷¹³ לאבאשא לבני וכדין בעא לאסתכלא בהו בעינא בישא:	"וירא בלעם כי טוב בעיני ה' וגו' ולא הלך בפעם בפעם לקראת נחשים וגו'", מה זה "לקראת נחשים". אמר רבי יוסי שהפעמיים הראשונות הללו היה הולך בכל כשפיו ורצה לקלל את ישראל, כיון שראה רצון הקדוש ברוך הוא שאמר "שוב אל בלק", שהרי בני לא צריכים דבורך, דיבור אחר מוכן מה"כה" הזאת, כמו שכתוב "וכה תדבר", "כה תדבר" ולא אתה, "כה תדבר" ששולטת על כל השליטים מכשפים וקוסמים ומינים רעים שלא יכולים להרע לבני, ואז רצה להסתכל בהם בעין רעה.
ת"ח האי רשע כד אסתכל בהו בישראל הוה מסתכל באלין תריין דרגין יעקב וישראל לאבאשא לון או בהאי או בהאי ²⁷¹⁴ בחרשוי בגין כך כל ברכין וברכין יעקב וישראל אתבריכו וירא בלעם כי טוב וגו' (במדבר כד א) במה חמא [חמא] די בשעתא דאנפי מלכא נהירין ²⁷¹⁵ זינין בישין לא קיימי בקיומיהו וכל חרשין וכל קסמין לא סלקאן בחרשייהו:	בא וראה רשע זה כשהסתכל בישראל, היה מסתכל בשתי דרגות אלו יעקב וישראל להרע להם, או בזה או בזה בכשפיו, בגלל כך כל ברכות וברכות יעקב וישראל התברכו. "וירא בלעם כי טוב וגו'", במה ראה, ראה שבשעה שפני המלך מאירות מינים רעים, לא עומדים בקיומם וכל הכשפים וכל הקסמים לא עולים בכשפיהם.
ת"ח בהני תרי זמני כתיב ויקר (במדבר כג ד) ויקר אלהים ²⁷¹⁶ (שם טז) ויקר יי' ²⁷¹⁷ אל בלעם וגו' וכתיב (שם ה) וכה תדבר והשתא כיון דחמא דהא לא אשתכח רוגזא וחרשוי לא סלקין כדין ולא הלך בפעם	בא וראה, בשתי הפעמים האלה כתוב "ויקר", "ויקר אלהים" ו"ויקר ה' אל בלעם וגו'", וכתוב "וכה תדבר", ועכשיו כיון שראה, שהרי לא נמצא רוגז וכשפיו לא עלו אז, "ולא הלך בפעם בפעם וגו'", כיון שהפריד

²⁷¹¹ עי' שער הפסוקים (פרשת בלק): חז"ל אמרו, שבקש לעקור שלש רגלים מישראל, ואין דברים אלו יחס עם כונת בלעם כפי הפשט. אבל הענין יובן עם הנז"ל, כי הנה שלשה הרגלים, הם ג' האבות כנודע, ועליהם אמרו באדרת נשא כנז"ל ובהאי אתרחיצו אבהתנא לאתלבשא, בהווא רוחא והבל דנפק מן פומא עילאה. ובהיות בלעם מקללם בפיו, מבחי' הבל הזה, נמצא שהיה עוקר ג' האבות המתלבשים בה הנקרא שלשה רגלים. ובזה תבין מ"ש בס"ה בפרשת בראשית בהקדמה, על פסוק אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי, כי בשלשה רגלים שהיו ישראל עולים לירושלים, היו מעלים שלשה אותיות אלה של האלהים, לחברם עם מ"י של אלה"ם. וכבר נתבאר לעיל, כי ג' אותיות אלה, הם ג' גבורות, שמהם שרש קין. וכמו שנתבאר בענין מעשה העגל, בענין אלה אלהיך ישראל, וע"ש.

²⁷¹² ולא אמר כה דבר אלא ת' של תדבר מורה על הנקבה הנסתרת (רח"ו).

²⁷¹³ יכלין (דפ"ו).

²⁷¹⁴ כדפי' לעיל אם יוכל מצד התפארת בקליפות שכנגד הזכר ומצד המלכות בקליפות שכנגד הנקבה והיינו עמל ואון נחש וקסם כמבואר לעיל (אור יקר).

²⁷¹⁵ היינו שורשי הספירות שבבינה שהם פני התפארת מאירים באור החכמה אז לבנה במלואה ואין שטן ואין פגע רע, וראש התפארת הוא כלל שלש ראשונות כדפירשתי באידרא (אור יקר).

²⁷¹⁶ מצד המלכות (אור יקר).

²⁷¹⁷ מצד התפארת, ומלת ויקר לשון עקירא כדפירשנו לעיל, והכוונה שהוא רצה ליכנס אליהם בתריין סטריין והוא נעקר משתיהם ולא יכול אליהם (אור יקר).

בפעם ונו' (שם כד א) כיון דאפריש ואסתלק גרמיה מחרשוי שארי (ברוחא אחרא²⁷¹⁸) באתערותא אחרא לשבחה לישראל:	והעלה עצמו מכשפיו התחיל (ברוח אחרת), בהתעוררות אחרת לשבח את ישראל.
א"ר יהודה מאי אתערותא הכא א"ל (רוח אלהים ולא רוח יי' אלא רוח חד) ואתערותא דרוחא חדא מסמרא דשמאלא ההוא דאתקשרו²⁷¹⁹ תחותי אינון זינין וחרשין דיליה א"ר אלעזר הכי אוליפנא דאפילו האי [זמנא] לא שריא ביה רוחא דקודשא א"ל ר' יוסי²⁷²⁰ אי הכי הא כתיב (במדבר כד ב) ותהי עליו רוח אלהים²⁷²¹ ובכל אינון זמנין אוחרנין²⁷²² לא כתיב בהו הכי א"ל הכי הוא ת"ח כתיב (משלי כב ט) טוב עין הוא יבורך²⁷²³ והא אוקמוה אל תקרי יבורך אלא יברך:	אמר רבי יהודה, איזו התעוררות כאן, אמר לו (רוח אלהים ולא רוח ה' אלא) התעוררות של רוח אחת מצד שמאל, אותו שהתקשרו תחתיו אותם מינים וכשופים שלו. אמר רבי אלעזר, כך למדנו, שאפילו בזמן הזה לא שרתה בו רוח הקודש, אמר לו רבי יוסי, אם כך הרי כתוב "ותהי עליו רוח אלהים", ובכל אותן פעמים אחרות לא כתוב בהן כך. אמר לו כך זה, בא וראה כתוב "טוב עין הוא יבורך", והרי פרשוה, אל תקרי "יבורך", אלא "יברך".
ובלעם הוה רע עין דלא אשתכח רע עין בעלמא כוותיה דבכל אתר דהוה מסתכל בעינוי הוה מתלטייא וע"ד אמרו האי מאן דאעבר בריה בשוקא ומסתפי מעינא בישא יחפי סודרא על רישיה בגין דלא יכיל עינא בישא לשלטאה עליה אוף הכא כיון דחמא בלעם דלא יכיל בחרשוי וקסמיו לאבאשא לישראל בעא לאסתכלא²⁷²⁴ בהו בעינא בישא בגין דבכל אתר דהוה מסתכל בעינוי בישין הוה מתלטייא:	ובלעם היה רע עין, שלא נמצא רע עין בעולם כמותו, שבכל מקום שהיה מסתכל בעינוי היה מתקלל. ועל זה אמרו, מי שמעביר בנו בשוק ופוחד מעין רעה, פורש סודר על ראשו, כדי שיעין רעה לא תוכל לשלוט בו. גם כאן, כיון שראה בלעם שלא יכול בכשפיו ובקסמיו להרע לישראל, רצה להסתכל בהם בעין רעה, בגלל שבכל מקום שהיה מסתכל בעינוי הרעות היה מתקלל.
ת"ח מה (כתיב ומה) רעותיה²⁷²⁵ דיליה לקבלהון דישראל כתיב (במדבר כד א) וישת אל המדבר פניו כתרנומו (ויושו²⁷²⁶) לעגלא די עבדו ישראל במדברא אפוהי	בא וראה מה רצונו כנגד ישראל, כתוב "וישת אל המדבר פניו", כתרנומו (ושם פניו (כנגד העגל) לעגל שעשו ישראל במדבר) כדי שיהיה לו צד סיוע להרע להם. כעת ראה מה

²⁷¹⁸ כדכתיב ותהי עליו רוח אלהים ומפרש ליה על בלעם (אור יקר).

²⁷¹⁹ כלומר מה שניצוץ שכינה מתפשט לחוץ והוא על ידי קליפה טהורה בסוד ומלכותו בכל משלה פירשתי בספ"ר בשער אבי"ע עיין שם (אור יקר).

²⁷²⁰ קא סלקא דעתיה דר' יוסי דסבירא ליה לר' אלעזר דהאי זמנא כהני זמני ומלת ותהי עליו אהדר לבלעם ולהכי קא קשיא ליה, ור' אלעזר אמר דודאי בהני זמני לא כתיב הכי משום דלא אצטריכו ישראל להאי, אבל בזמנא דא שנשתמש בעין הרע הוצרכו ישראל להיות עליו רוח אלהים כדמפרש ואזיל (אור יקר).

²⁷²¹ עי' אפיקי ים (ב"ב עד ע"א): וכן בלעם ה' הרע של קין ולכן נתחבר עם עזא ועזאל, והם ב' דכו' דסט"א וב' נוקבין דלהון הם ב' עיינין נגד נוקבא דקדושה שהיא בת עין שפירא בחזיא, והוא מ"ש כאן ודמייני עיינין כתרי סיהרי שהם ב' נוקבין בישין דסט"א שבהם מארת, ובכחם ה' רוצה לקלל ישראל ולהטיל בהם עין הרע כמ"ש וירא בלעם את ישראל שוכן לשבטיו וכו', מיד ותהי עליו רוח אלהים שכינתא קדישא כמ"ש בזהר פ' בלק (ד' רב ע"ב) רחל הות תמן חמאת דעינא דההוא רשע לאבאשא מה עבדת נפקת ופרשת גדפהא עליהו וכו' מיד ותהי עליו רוח אלהים וכו'.

²⁷²² אחרנין (דפ"ו).

²⁷²³ שברכתו לטוב אבל רע עין אפילו ברכתו לרעה כדמפרש לקמיה (אור יקר).

²⁷²⁴ לאסתכל (דפ"ו).

²⁷²⁵ הפך דעת ר' יוסי שאמר שהיה לו רצון לברך (אור יקר).

²⁷²⁶ (ס"א לקבל עגלא) (נוסף בדפ"ו).

בגין דיהא ליה סמר סיועא לאבאשא להו השתא חמי מה כתיב²⁷²⁷ (במדבר כד ב) וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל ובעא לאסתכלא בהו בעינא בישא ביה שעתא אלמלא דאקדים לון קב"ה אסוותא הוה מאבד לון באסתכלותא דעיניו ומאי אסוותא יהב קב"ה לישראל בההיא שעתא דא הוא דכתיב (במדבר כד ב) ותהי עליו רוח אלהים ותהי עליו על ישראל קאמר כמאן ד(א)פריש סודרא על רישיה דינוקא בגין דלא ישלוט בהו עיניו כדן שארי ואמר (שם ה) מה טובו אהליך יעקב:	כתוב "וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל", רצה להסתכל בהם בעין רעה בשעה זו, אלמלא שהקדים הקדוש ברוך הוא רפואה, היה מאבד אותם בהסתכלות עיניו, ואיזו רפואה נתן הקדוש ברוך הוא לישראל, באותה שעה זהו שכתוב "ותהי עליו רוח אלהים", ותהי עליו על ישראל הוא אומר, כמי שפורש סודר על ראש התינוק, כדי שלא תשלט בו עיניו. אז התחיל ואמר "מה טובו אהליך יעקב".
ת"ח כל מאן דבעי לאסתכלא בעינא בישא לא יכיל אלא כד משבח²⁷²⁸ ואוקיר לההוא מלה דבעי לאלטייא בעינא בישא ומה ארחיה אמר חמו כמה טבא דא כמה יאה דא בגין דישלמ²⁷²⁹ ביה עינא בישא אוף הכא אמר מה טובו אהליך יעקב כמה אינון יאן כמה	בא וראה, כל מי שרוצה להסתכל בעין רעה לא יכול, אלא כשמשבח ומכבד את אותו הדבר שרוצה לקלל בעין רעה ומה דרכו, אמר ראו כמה טוב זה, כמה נאה זה, כדי שתשלט בו עין רעה. גם כאן אמר "מה טבו אהליך יעקב", כמה יפים, הם כמה
ריב/א	
אינון שפירן כמה נטיען שפירן דאתנמען ומנייהו (בינייהו) דמיין לאינון נטיען²⁷³⁰ דנטע קב"ה בגנתא דעדן ואיין מאן יתן ואלין נטיען אשתכחו מאינון מסכנו (מאן יתן דאלין נטיען ישתכחו מאינון משכני) דבהו²⁷³¹:	נאים הם. כמה נטיעות יפות שננטעו מהם, דומים לאותן נטיעות שנטע הקדוש ברוך הוא בגן עדן, נאות מי יתן, ואלו (שאלו) הנטיעות נמצאו מאותם עניים שבהם.
יזל מים מדליו וגו' (במדבר כד ז) לב"נ דהו ליה ידן שפירן יאן למחזי אעבר חר ב"נ דעינא בישא אסתכל באינון ידן נקיט בהו שארי לשבחה אמר כמה אינון שפירן כמה אינון יאן חמו אצבען מגזרה דשפירו עלאה לבתר אמר מאן יתן ידן אליו דשריין	"יזל מים מדליו וגו'", [משל] לאדם שהיו לו ידים יפות נאות למראה, עבר אדם אחד בעל עין הרע הסתכל באותן ידים, לקח אותם והתחיל לשבח. אמר כמה יפות הן, כמה נאות הן. ראו אצבעות שנגזרו מיופי עליון. אחר כך אמר, מי יתן ידים אלו

²⁷²⁷ כלומר עתה שהכרתי לך שהיה עתה גם כן כוונתו לרעה מאונקלוס עתה בא ואפרש לך כל הפסוקים לרוע כוונתו (אור יקר).

²⁷²⁸ הן אמת הענין כך אבל צריך לדעת למה, ויש לומר כי בעת שהוא מגנה מכניס בקליפות שהם גנאי ומין במינו אינו חוצץ, אמנם בעת שהוא משבח הרי הבדילו מהן כדי שיקטרגו עליו ואז עין הרע שולט בו, או אפשר שכח הקליפה שהיא עין הרע אינה שורה במקום מגונה מפני שהיא בת מלך וצריך כבוד ולכן כשמשבח מתקן לה כסא (אור יקר).

²⁷²⁹ דישלוט (דפ"ו).

²⁷³⁰ נטיעין (דפ"ו).

²⁷³¹ כדרז"ל מדליו שהם בני עניים שמהם תצא תורה (רח"ו), והכוונה שאמר בלעם מי יתן שלא יהיו הת"ח אלא מהעניים כדי שלא ימצאו הכנה לעסוק בתורה. וז"ש "לבר נש דהוה ליה וכו' לבתר אמר מאן יתן ידן אליו" וכו' דהיינו סוף כל השבח הזה לכוונה רעה שיהיו בביתו להשתמ' בהם כך בלעם כל מה ששבח מה טובו אוהליך וכו' לסוף אמר אזל מים מדליו שכוונתו רעה שלא יהיו ת"ח אלא מבני עניים (מ"מ).

בין אבנין יקירין ובלבושי יקר דארגוונא (בביתא²⁷³²) ובביתיהו לאשתמשא בהו ויהון גניזין בתיבותא דיליהו:	ששורות בין אבנים יקרות ובלבושי כבוד של ארגמן (בביתנו וכו' בתיבה שלו) בביתו להשתמש בהן, ויהיו גנוזות בתיבה שלו.
כך בלעם שרי לשבחא (שם ה) מה טובו אהליך²⁷³³ חמו כמה שפירן כמה יאן וכו' לבתר ואמרו יזל מים מדליו לא [ישתכח] (אשתכח) נטיעא שפירא דא נטיעא דאורייתא ולבר מאינון מסכנין דליו כלומר מסכנין (בר מאינון משכנין) וזרעו במים רבים²⁷³⁴ דלא יסגי ולא ירבי רוחא דקודשא²⁷³⁵:	כך בלעם, התחיל לשבח, "מה טבו אהליך", ראו כמה יפים כמה נאים וכו', אחר כך אמר "יזל מים מדליו" לא תמצא נטיעה יפה זו נטיעת התורה מחוץ לאותם עניים, (דליו כלומר מסכנים) וזרעו במים רבים, שלא יגדל ולא ירבה רוח הקודש.
א"ל קב"ה רשע לא יכלין עינך²⁷³⁶ לאבאשא הא פריסו דקודשא עלייהו כדין אמר (שם ח) אל מוציאו ממצרים וגו' הא לא יכלין כל בני עלמא לאבאשא לון דהא חילא תקיפא עלאה²⁷³⁷ אחיד בהו ומאי איהו אל מוציאו ממצרים ולא עוד אלא (שם ח) כתועפות ראם לו דלא יכיל ב"נ לאושיט ידיה עליה מגו רומיה ומדאשתכח בזקיפו עלאה הכי יאכל גוים צריו וגו' (שם) ולית מאן דיכיל לאבאשא לון:	אמר לו הקדוש ברוך הוא, רשע לא יוכלו עיניך להזיק, הרי פרישת הקודש עליהם, ואז אמר "אל מוציאו ממצרים וגו'", הרי לא יכולים כל בני העולם להרע להם, שהרי כח תקיף עליון אחוז בהם, ומיהו "אל מוציאו ממצרים", ולא עוד אלא, "כתועפת ראם לו", שלא יכול בן אדם להושיט ידיו עליו מתוך גבהו, ומשנמצא בזקיפות עליונה, כך "יאכל גוים צריו וגו'" ואין מי שיכול להרע להם.
ואפילו בזמנא דלא זקיף לא יכלין הה"ד (שם ט) כרע שכב לא דחיל²⁷³⁸ בגין דאשתכח גיבר כארי וכלביא אפילו כד אינון ביני עממיא וכרע וישכבו בינייהו (ושכב) כארי הוא ישתכח בנמוסי אורייתא באורחי אורייתא (ואעפ"כ) שולטנותא אית להו במאריהון דאפילו כל [מלכיא ד]עלמא	ואפילו בזמן שלא זקוף לא יכולים, זהו שכתוב "כרע שכב" לא פוחד בגלל שנמצא גבור כארי וכלביא, אפילו כשהם בין העמים "וכרע ושכב ביניהם", כארי הוא ימצא בנימוסי התורה בדרכי התורה. (ואף על פי כן) יש להם שלטון ברבונם, שאפילו כל מלכי העולם לא יעקרו אותו, כאריה זה כששוכב על טרפו, לא יכולים

²⁷³² כן בלעם ידע שהמסכנות והדלות הוא מצד הקליפה, לכך רצה שיהיו נטיעות התורה מדליו מהעניים, עוד רצה בזה למעט התורה כענין יעקב דכתיב ביה ותקע כף ירך יעקב והיינו שקצץ רגלי לומדי התורה כדפירשו בזוהר כדי שיהיה מעוטה, והיינו "בביתא" כי על ידי כך יתמעט (אור יקר). כו' בתיבותא דילי (נוסף בדפ"ו).

²⁷³³ אהליך (דפ"ו).

²⁷³⁴ כי הזרע הנזרע במקום מים רבים אינו גדל, ואפשר היות הכוונה שיהיו כל ישראל עשירים "על מים רבים" ובזה תתמעט התורה שהיא מהעניים (אור יקר).

²⁷³⁵ לא שדבר רוח הקדש עמו אלא כענין שאמר לו שוב אל בלק באותה בחינה ממש אמר ליה רוח הקדש ענין זה וכדפירשנו שם (אור יקר), פי' כמו הזרע במים רבים אינו מצמיח כך הם לא יסגי ולא ירבי רוחא דקדושה כי כוונתו ג"כ לרעה (מ"מ).

²⁷³⁶ עיניך (דפ"ו).

²⁷³⁷ ימינו של הקב"ה הנקרא אל, והוא פועל מצד הבינה דהיינו כח ודאי כדפירשנו בתיקו' בכמה דוכתי, וחיינו מוציאם ממצרים דמסטר' דיובלא נפקו, ונפקו בפסח דרועא ימינא, ואמר "תקיפא עילאה" משום שיש תקיפא תתאה דהיינו מלכות גבורה תתאה, ויש תקיפא סתם דהיינו גבורה, ויש תקיפא עילאה דהיינו גבורה עילאה דכל גבורן נפקין מיניה דהיינו בינה (אור יקר).

²⁷³⁸ דחל (דפ"ו).

362 | Page

דפרזלא וכך הוא ארחא דמאן דמטי גבייהו כיון דעאל ב"נ ברישי טוריא חמי ליה עזא"ל²⁷⁴⁵ ההוא דאקרי גלוי עינים מיד אמר לעז"א²⁷⁴⁵ כדין יהבין קלא ומתכנשין גבייהו חויין רברבי דמתוקדן וסחרין לון משדרי אונימתא זעירתא לקבליה דב"נ:	שמגיע אליהם, כיון שנכנס האדם בראשי ההרים, רואה אותו עזא"ל, אותו שנקרא גלוי עיניים, מיד אומר לעז"א, אז נותנים קול ומתכנסים אליהם נחשים גדולים שבוערים וסובבים אותם, שולחים מין חיה קטנה מול האדם.
ותנא כמין שונרא [היא ורישה] (ורישיה) ברישא דחוייא ותרין זנבין בה וידהא ורגלהא זעירין ב"נ דחמי לה חפי אנפוי והוא מייתי חד קטורתא מאוקידו דתרנגולא חוורא שדי באנפהא והיא אתית עמיה עד דמטי לגבי רישא דשלשלאי וההיא רישא דשלשלאי נעיין בארעא ומטי עד תהומא²⁷⁴⁶ ותמן בתהומא חד סמיך והוא נעיין בתהומא תתאה ובההוא סמיך אתקשר רישא דשלשלאי כד מטי ב"נ לרישא דשלשלאה בטש בה ג' זמנין ואינון קראן ליה כדין כרע וסגיד על ברכוי ואזיל ואטים עיניו עד דמטי גבייהו כדין ויתיב (יתבין) קמייהו וכל אינון חויין סחרין ליה מהאי סטרא ומהאי סטרא פתח עיניו וחמי לון אזדעזע ונפל על אנפוי וסגיד לקבלייהו:	ולמדנו כמין חתול היא, וראשה כראש הנחש, ושני זנבות לה, וידיה ורגליה קטנות. אדם שרואה אותה מכסה פניו, והוא מביא קטורת אחת משרפת תרנגול לבן זורק בפניה, והיא באה עמו. עד שמגיע לראש השלשלאות, ואותו ראש השלשלאות נעוץ בקרקע, ומגיע עד התהום, ושם בתהום עמוד אחד שנעוץ בתהום התחתונה, ובאותו עמוד קשור ראש השלשלאות. כשמגיע האדם לראש השלשלאות, מכה בה שלש פעמים, והם קוראים לו, ואז כורע ומשתחוה על ברכיו, והולך ואוטם עיניו עד שמגיע אליהם, אז יושב לפניהם, וכל אותם נחשים סובבים אותו מצד זה ומצד זה, פותח עיניו ורואה אותם מזדעזע ונופל על פניו ומשתחוה כנגדם.
לבתר אולפין ליה חרשין וקסמין ויתב גבייהו	אחר כך מלמדים אותו כשפים וקסמים ויושב לפניהם
ריב/ב	
ג' יומין כד מטא זמנא למיהך לארחיה ההיא אונימתא וכל אינון חויין אזלין קמיה עד דנפיק מן טוריא בין ההוא חשוכא תקיפא ובלעם כד מטא גבייהו אודע לון מלה ואסגר גרמיה בטוריא עמהון ובעא לקטרגא לון לאתבא לון למצרים וקב"ה בלבב וקלקל כל חכמתא דעלמא וכל חרשין דעלמא דלא יכילו לקרבא בהדייהו:	חמשים יום, כשמגיע הזמן ללכת לדרכו, אותה מין החיה, וכל אותם נחשים הולכים לפניו עד שיוצא מההרים, בין אותו חושך תקיף. ובלעם כשהגיע אליהם הודיע להם דבר, והסגיר עצמו בהרים עמם, ורצה לקטרג עליהם להשיב אותם למצרים, והקדוש ברוך הוא בלבב וקלקל כל חכמת העולם, וכל כשופי העולם שלא יוכלו לקרב אליהם.
ת"ח השתא כיון דחמא בלעם דלא יכיל לאבאשא לישראל אהדר גרמיה ואמליך ליה לבלק מה דלא בעא מניה בגין	בא וראה, כעת כיון שראה בלעם שאינו יכול להרע לישראל, החזיר עצמו ויעץ את בלק מה שלא בקש

²⁷⁴⁵ הם מהז"ן דקליפת נוגה דאצילות וכמ"ש הרב (בשער קליפת נוגה פרק ט), וע' בזהר (פ') אמור קא ריש ע"ב) כי אותן הז"ן הם השרשים, ועזא ועזאל הם הענפים והם תולדותיהם, ועי' בזהר (בראשית כג ע"א, וע"ש לז ע"א, ופ' בלק רח ע"א וריב ע"א) (דע"ה ח"ב כ ע"א, ועיי"ש פה ע"ב).

²⁷⁴⁶ פי' כי עז"א ועזא"ל קשורים בשלשלת ואותו השלשלת נקוב ויורד עד פי התהום העליון ושם יש יתד א' וז"ש ותמן בתהומא חד סמיך כי תרגום ויתדותיהם וסמכיהון ואותו היתד נקוב ויורד התהום (זהר הרקיע).

לאבאשא לון ועיטא דיליה הוה באינן נוקבי דמדין דאינן שפירן ואלמלא דא"ל משה לא הוינא ידע דכתיב (במדבר לא טו) הן הנה היו לבני ישראל [בדבר בלעם] (וגו') כיון דחמא קב"ה עיטא דיליה אמר הא ודאי גרמך בעיטך יפול²⁷⁴⁷ מה עבר ההוא וחילא²⁷⁴⁸ (מלה) דשלט על כל חרשין²⁷⁴⁹ אחמי ליה סופא דכלא וכי אית להו רשותא לזמן רחיק²⁷⁵⁰:	ממנו, כדי להרע להם, ועצתו היתה באותן נקבות מדין שהן יפות, ואלמלא שאמר לו משה לא הייתי יודע שכתוב "הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם". כיון שראה הקדוש ברוך הוא עצתו, אמר הרי ודאי יפול בעצתך, מה עשה אותו כח ששולט על כל הכשפים, הראה לו סוף הכל, וכי יש להם רשות לזמן רחוק.
א"ר יצחק עינא חמא ומלין אתמר²⁷⁵¹ מההוא דקאים עליה והא אוקמוה (במדבר כד טו) וישא משלו ויאמר מאן דאית ליה למימר מ"מ²⁷⁵² בגין דלא יתקיימון מלין דגעלא²⁷⁵³ (ס"א בגין²⁷⁵⁴ [דלא] (ד)יתקיימון²⁷⁵⁵ מלין דלעילא) וברעותא עלאה בדעתא עלאה באורייתא אראנו ולא עתה (שם יז) דהא מלין אלין²⁷⁵⁶ מנייהו אתקיימו בההוא זמנא ומנייהו לבתר ומנייהו בזמנא דמלכא משיחא ומה שחסר כאן תמצא בז"ח דף סח ע"א ע"ש:	אמר רבי יצחק, עין ראה ודברים נאמרו מאותו שעומד עליו, והרי פרשוה. "וישא משלו", ויאמר מי שיש לו לומר, למה, בשביל שלא יתקיימו דברי גיעול ברצון עליון (ובשביל שיתקיימו דברים שלמעלה) בדעת עליונה בתורה. "אראנו ולא עתה", שהרי דברים אלו מהם התקיימו באותו זמן, ומהם לאחר (זמן), ומהם בזמן מלך המשיח.
תנן זמין קב"ה למבני ירושלם ולאחזאה חד ככבא²⁷⁵⁷ קביעא מנצ(נ)צא בע' רהטין²⁷⁵⁸ ובע' זיקין נהרין מניה באמצעות	שנינו, עתיד הקדוש ברוך הוא לבנות את ירושלים ולהראות כוכב אחד קבוע נוצץ בשבעים רצים

²⁷⁴⁷ דכתיב ואת בלעם בן בעוד הרגו וכו' (אור יקר).

²⁷⁴⁸ מילתא באנפי נפשא איהי (אור יקר).

²⁷⁴⁹ סטרא דשמאלא סמאל ובת זוגו (אור יקר), פי' קס"ד הוא ס"מ לכך מקשי וכי אית להו רשותא לזנון רחוק. ותירץ ומלין אתאמרו מההוא דקאים עליה דהיינו השכינה (מ"מ).

²⁷⁵⁰ דהא לא ידעין אלא מלין לזמן קריב שהכריזו כבר ויצאו מבית דין שבע היכלות קדושים אליהם, אמנם נבואות רחוקות אינם יודעים (אור יקר).

²⁷⁵¹ ירצה העין הרואה דקאמר אראנו אינו עין החיצוני אלא עין עליון הרואה, ומלין דהיינו אראנו אשורנו אינו מאמר בלעם אלא מאמר גבוה והיינו ויאמר האומר האמתי (אור יקר).

²⁷⁵² ירצה כיון שאין החיצונים יודעים למה נאמר לבלעם זה (אור יקר).

²⁷⁵³ פי' אם יאמר בלעם הדברים מפיו שהוא מגועל. אינו ראוי לכתבם בתורה שהיא קדושה לכך נאמרו הדברים מפי השכינה (מ"מ).

²⁷⁵⁴ ובגין (דפ"ו).

²⁷⁵⁵ דהיינו שהיה צורך התורה שירד סוד הנבואה הזאת השבתת החיצונים למטה להתקיים שם, ואין דרך זה לרדת למטה אלא על ידי שלהם, בלעם צופה ואומר ממה שעבר ממראה נבואת התורה ממש דרך מדרגות הקדש אל החיצונים ונשפע על ידי בלעם למטה במינם (אור יקר).

²⁷⁵⁶ ירצה בארבע נבואות בלעם יש מהם לאותה שעת ויש מהם לעתיד ויש מהם לזמן משיחנו (אור יקר).

²⁷⁵⁷ שאינו מגלגל בגלגל אלא ענין כוכב תלוי באויר העולם, ולזה לא יתגלגל במהלך הגלגל, והנה כעין יעקב שיש בסודו שבעים נפש כדפירשנו בפרשת שמות (אור יקר), נגד ישראל שכוללים ע' נפש נגד ע' אומות ולכך מנצצא בע' רהטין (רח"ו).

²⁷⁵⁸ דהיינו ממש חוטי אור יהיו מתפשטים ממנו כדרך שנראין חוטי אור מן הכוכבים לכל צד, ודרך החוטין שהם כלים והולכים ונעשים דקים, ואלו בראש כל חוט' וחוט יהיה ניצוץ אחד כזה

והורות שכחו גדול נגד שבעים אומות שהרי הוא בולע שבעים כוחות הם שבעים ענפים קדושים נגדיים לאומות שמהם יונקים בסוד שבעים פרי החג (אור יקר).

רקיע' וישתאבון²⁷⁵⁹ ביה ע' ככבין אחרני²⁷⁶⁰ ויהא נהיר ולהיט ע' יומין²⁷⁶¹ וביומא שתיתאה יתחזי²⁷⁶² בכ"ה²⁷⁶³ יומין לירחא שתיתאה²⁷⁶⁴ ויתכניש ביומא שביעאה לסוף ע' יומין יומא קדמאה יתחזי בקרתא (חדא) [דרומא]²⁷⁶⁵ והוא יומא ינפלו²⁷⁶⁶ ג' שורין²⁷⁶⁷ עלאין מההיא קרתא [דרומין] והיכלא רברבא²⁷⁶⁸ ינפול ושלמא דההיא קרתא²⁷⁶⁹ ימות כדין יתפשט ההוא ככבא לאתחזאה בעלמא ובהוא זמנא יתערו קרבין תקיפין בעלמא²⁷⁷⁰ לכל ד' סטרין ומהימנותא לא ישתכח ביניהו²⁷⁷¹:	ובשבעים רוחות מאירות ממנו באמצע הרקיע, ויבלעו בו שבעים כוכבים אחרים, ויהא מאיר ולוהט שבעים יום. וביום הששי יראה בכ"ה יום לחודש הששי, ויתכנס ביום השביעי, לסוף שבעים יום, יום ראשון יראה בעיר (אחת) של רומא, ואותו יום יפלו שלש חומות עליונות מאותה עיר של רומי, והיכל גדול יפול, והשליט של אותה העיר ימות, אז יתפשט אותו כוכב להראות בעולם, ובאותו זמן יתעוררו קרבות חזקים בעולם לכל ארבעה צדדים, ואמונה לא תמצא ביניהם.
ובאמצעות עלמא כד [יתנהיר] (יתהדר) ההוא כוכבא²⁷⁷¹ באמצעות רקיעא יקום מלכא חד רב ושלמא בעלמא ויתגאה רוחיה על כל מלכין ויתער קרבין בתריין סטרין ויתגבר עליהו וביומא דיתברי (ס"א דיתכסי) ככבא יודעזע ארעא קדישא מ"ה מילין סחרניה אתר דהוה בי מקדשא ומערתא חדא²⁷⁷² מן תחות ארעא יתגלי ומההיא מערתא יפוק אשא תקיפא לאוקדא	ובאמצע העולם, כשיאיר אותו כוכב באמצע הרקיע, יקום מלך אחד גדול ושולט בעולם, ותתגאה רוחו על כל המלכים, ויעורר קרבות בשני צדדים ויתגבר עליהם. וביום שיברא (שיתכסה) הכוכב, תזדעזע הארץ הקדושה ארבעים וחמשה מילים סביב המקום שבו היה בית המקדש, ותתגלה מערה אחת מתחת הקרקע, ומאותה מערה תצא אש חזקה לשרוף את העולם, ומאותה מערה יגדל עוף

²⁷⁵⁹ רקיע וישתאלון (דפ"ו).

²⁷⁶⁰ נגד ע' אומות (רח"ו).

²⁷⁶¹ יום לענף מענפיו שהם שבעים כדפירשנו (אור יקר).

²⁷⁶² מפני שהכוכב הזה הוא נגד היסוד המתפשט מתתפארת דהיינו יום השישי דרך כוכב מיעקב (אור יקר), פי' יום ו' בכ"ה באלול יתחיל להתגלות כוכב הנז' ולא יתעלם עד יום השבת לסוף ע' יומין דהיינו תחלת הע' יהיה יום ו' כ"ה לאלול. וסוף הע' יגמרו ביום השבת שהם עשרה שבועות שלימים כי יום ו' כ"ה לאלול אין לילו עמו (מ"מ).

²⁷⁶³ היינו כ"ה נגד המלכות מדת כ"ה (אור יקר)

²⁷⁶⁴ נגד התפארת שהוא וא"ו השישי דהיינו המלכות בתפארת דהיינו ה' דהשישי ואות ה' חמשה פעמים חמשה, ושבעים יום שלמים לכך אין יום ראשון מן המנין ולא יום אחרון שבו יהיה מתעלם, לכך יהיו שבעים יום זולת שישי ושביעי שיראה ויכנש ודוק ותשכח, והטעם שיכנש בשביעי במלכות להראות דרך כוכב מיעקב ובא אל המלכות שביעי בסוד ייחודה עם התפארת, והיינו מהלכי התפארת [בנקמתו] [בקומתו] ואותות גאולתו (אור יקר).

²⁷⁶⁵ שאינו קבוע בשמים ממש כדי שיראה בכלי העולם כולו אלא הוא אור המתלהב באויר כעין כוכב ולזה יראה בגבול ידוע ובמקום אחר רחוק לא (אור יקר).

²⁷⁶⁶ להראות השבת כח הקליפות שהם שלש קליפין קשין מקיפין הענין הרע הזה המסמא את העין (אור יקר).

²⁷⁶⁷ לילית הרשעה (אור יקר).

²⁷⁶⁸ סמאל ימות, וכנגדם בגשמי ממש יהיה כן, ואחר שיראה עיקר מלחמת קב"ה באלו שהם עיקר יתפשט אות זה בכל העולם דהיינו שיראה בגבולים כל גבול וגבול כפי צורך המלחמה המתעוררת בהם והקב"ה לעשות בהם נקמות (אור יקר).

²⁷⁶⁹ להיות חרב ה' מתעוררת מהם ובהם למשחית ויסכסך אלו באלו (אור יקר).

²⁷⁷⁰ להקשר אלו באלו לשלום אלא ירצו להקשר כדי להתגבר אלו על אלו, או להעזר אלו באלו וישביתו בריתם, ולעולם לא יהיה להם קיום ברית כדי לכלות אלו באלו תמיד (אור יקר).

²⁷⁷¹ ככבא (דפ"ו).

²⁷⁷² פי' רומז למלכות (מ"מ).

עלמא ומההיא מערתא יסגי חד עופא (ס"א ענפא) רברבא²⁷⁷³ עלאה דישלוט בכל עלמא וליה אתיהיב²⁷⁷⁴ מלכותא וקדישי עליונין יתכנשון גביה וכדין יתגלי מלכא משיחא בכל עלמא וליה אתיהיב מלכותא:	(ענף) אחד גדול עליון שישלט בכל העולם, ולו תנתן המלכות, וקדושים עליונים יתכנסו אליו, ואז יתגלה מלך המשיח בכל העולם ולו תנתן המלכות.
ובני עלמא בשעתא דיתגלי יהון משתכחין בעקתא בתר עקתא ושנאיהון דישראל יתגברון כדין יתער רוחא דמשיחא עלייהו וישיצי לאדום וחייבא וכל ארעא דשעיר יוקיד בנורא כדין כתיב (במדבר כד יח) וישראל עושה חיל הה"ד (במדבר כד יח) והיה אדום ירשה והיה ירשה שעיר אויביו אויביו דישראל וכדין וישראל עושה חיל ובההוא זמנא יקים קב"ה למתיא דעמיה ויתנשי מנהון מיתה הה"ד (תהלים קיח טו) ימין יי' עושה חיל (שם יז) לא אמות כי אחיה [וכדין (עובדיה א כא) ועלו מושיעין וגו' וכתוב והיה ח' למלך] וכתוב ועלו מושיעים וגו' וכדין והיה יי' למלך (וכתיב ועלו מושיעים וגו'):	ובני העולם בשעה שיתגלה, יהיו נמצאים בצרה אחר צרה, ושונאיהם של ישראל יתגברו, אז יתעורר רוח המשיח עליהם ויכלה לאדום הרשעה, "וכל ארץ שעיר ישרף באש" אז כתוב. וישראל עושה חיל זהו שכתוב "והיה אדום ירשה והיה ירשה שעיר אויביו", אויביו של ישראל, ואז וישראל עושה חיל. ובזמן ההוא יקים הקדוש ברוך הוא למתים של עמו, וישתכח מהם המות, זה שכתוב "ימין ה' עושה חיל", "לא אמות כי אחיה" וכתוב "ועלו מושיעים וגו'", ואז "והיה ח' למלך".
א"ר אבא מאי דכתיב (ישעיה נה יב) כי בשמחה תצאו וגו' אלא כד יפקון ישראל מן גלותא שכינתא נפקא עמהון ועמה יפקון הדא הוא דכתיב (ישעיה נה יב) כי בשמחה תצאו ששון דא קב"ה²⁷⁷⁵ ר' יצחק אמר דא צדיק הדא הוא דכתיב (ישעיה נא ג) ששון ושמחה ימצא בה:	אמר רבי אבא מהו שכתוב "כי בשמחה תצאו וגו'", אלא כאשר יצאו ישראל מן הגלות, שכינה יוצאת עמהם, ועמה יצאו, זהו שכתוב "כי בשמחה תצאו", ששון זה הקדוש ברוך הוא. רבי יצחק אמר זה צדיק. זהו שכתוב "ששון ושמחה ימצא בה".
א"ר ש צדיק ששון אקרי ומן יומא דכ"י נפלת בגלותא אתמנעו ברכן מלנחתא לעלמא מהאי צדיק בההוא זמנא מה כתיב (שם יב ג) ושאתם מים בששון דא צדיק ממעיני הישועה אלין אבא ואמא ד"א אלין נצ"ח והו"ד וכלא ממבועי נביעין עמיקין²⁷⁷⁶ כדין (שם א) ואמרת ביום ההוא אודך יי' וגו' (שם ו) צהלי ורני יושבת²⁷⁷⁷ ציון וגו':	אמר רבי שמעון, צדיק נקרא ששון, ומיום שכנסת ישראל נפלה בגלות, נמנעו ברכות מלרדת לעולם מזה הצדיק, בזמן ההוא מה כתוב "ושאתם מים בששון", זה צדיק, "ממעייני הישועה", אלו אבא ואמא. דבר אחר אלו נצח והוד, והכל ממקורות עמוקים הנובעים, ואז "ואמרת ביום ההוא אודך ה' וגו'", "צהלי ורני יושבת ציון וגו'".
ברוך יי' לעולם אמן ואמן ימלוך יי' לעולם אמן ואמן:	
ריג/א	

²⁷⁷³ ענפא רברבא - פי' משיח שיניקתו מן המלכות (מ"מ).

²⁷⁷⁴ אתיהיב (דפ"ו).

²⁷⁷⁵ פי' ת"ת. ולכך ר' יצחק פליג ואמר דא צדיק דהיינו יסוד (מ"מ).

²⁷⁷⁶ פי' שנ"ה עצמם יונקים מא"ו הנק' נביעין עמיקין (מ"מ).

²⁷⁷⁷ יושבת (דפ"ו).

367 | Page

פרשת פנחס:	
וידבר ה' אל משה לאמר פנחס בן אלעזר וגו' (במדבר כה יא) רבי אלעזר פתח ואמר (משלי א ח) שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אבך²⁷⁷⁸ שמע בני מוסר אביך דא קב"ה²⁷⁷⁹ ואל תטוש תורת אבך דא כנסת ישראל מאי מוסר אביך²⁷⁸⁰ מוסר דא אורייתא²⁷⁸¹ דאית בה כמה תוכחין²⁷⁸² כמה עונשין²⁷⁸³ כד"א (משלי ג יא) מוסר יי²⁷⁸⁴ בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו²⁷⁸⁵:	"וידבר ה' אל משה לאמר פנחס בן אלעזר וגו'", רבי אלעזר פתח "ואמר שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אבך". "שמע בני מוסר אביך", זה הקדוש ברוך הוא, "ואל תטוש תורת אבך", זו כנסת ישראל. מה זה "מוסר אבך", מוסר זו התורה, שיש בה כמה תוכחות, כמה עונשים, כמו שנאמר "מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקץ בתוכחתו".
והבנין דכל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עלמא זכי דיפתחון ליה כמה תרעין לההוא עלמא כמה נהורין בשעתא דינפוק מהאי עלמא היא אקדימת קמיה ואזלא לכל נטורי תרעין מכרזת ואומרת (ישעיה כו ב) פתחו שערים ויבא גוי צדיק אתקינו כרסיין לפלניא עבדא דמלכא דלית חדו לקב"ה²⁷⁸⁶ אלא מאן דאשתדל באורייתא²⁷⁸⁷ כ"ש ב"נ דמתער בליליא²⁷⁸⁸ לאשתדלא באורייתא דהא כל צדיקייא דבגנתא דעדן צייתין לקליה וקב"ה משתכח בינייהו כמה דאוקמוה (שיה"ש ח יג) היושבת בגנים חברים²⁷⁸⁹ מקשיבים לקולך²⁷⁹⁰ השמיעני:	ומשום שכל מי שעוסק בתורה בעולם הזה זוכה שיפתחו לו כמה שערים לעולם ההוא, כמה אורות, בשעה שיצא מהעולם הזה, היא מקדימה לפניו והולכת לכל שומרי השערים מכריזה ואומרת "פתחו שערים ויבא גוי צדיק", התקינו כסאות לפלוני עבד המלך, שאין שמחה לקדוש ברוך הוא אלא [ב]מי שעוסק בתורה, כל שכן אדם שמתעורר בלילה לעסוק בתורה, שהרי כל הצדיקים שבגן עדן מקשיבים לקולו והקדוש ברוך הוא נמצא ביניהם כמו שפרשוה, "היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך

²⁷⁷⁸ נ"ל כי אע"פ שלקמן מסיים בענין פנחס מ"מ צריך לקשר פסוק זה עם דבר פנחס, ויובן בהקדים מ"ש במעלת נדב ואביהו, שטעותם היתה בחשבם שלהיותם מצד אימא שהיא הבונה את רחל בגבורות שיוכלו הם לבדם לתקנה ולא נשתתפו עם משה ואהרן ואלעזר ואיתמר שהם מצד אבא ולכן נאחזו במ חיצונים ומתו מפני שדווקא אור אבא הוא הדוחה את חיצונים ואם כן יוכל אדם להעלות על לבו שנכון לו להמשיך אור אבא לבדו להיותו הוא העיקר לכן אמר שמע בני מוסר אביך הוא אור אבא שבתוך ז"א אבל בתנאי שאל תטוש תורת אבך הוא אור אימא הנמשך אל כנס"י וכו' וכן היה בכאן בפנחס שהוא בן אלעזר שסתמו מצד אבא הלא הוצרך שישתתפו אליו נשמות נדב ואביהו שהם מצד אימא ובזה גבר כחו לדחות החיצונים ותעצר המגפה (רמ"ז). יתרו פה ע"א (הערת הזהר).

²⁷⁷⁹ ת"ת [ז"א (מ"מ)] שהוא אב לנשמות שכל הנשמות באים מזווג קב"ה ושכינתיה (אור יקר).
²⁷⁸⁰ למה לא נאמר תורת אביך (אור יקר).
²⁷⁸¹ תורה שבכתב (אור יקר), התורה באבא ושורש אבא בחכמה סתימאה ושורשו בבוצינא דקרדינותא שהוא שורש הגבורות (רמ"ז).
²⁷⁸² הם בת"ת מצד הדין שבו (אור יקר).
²⁷⁸³ היינו בחי' דר"ן שבמוסר, ושל בחוקותי הם דכורים ותכוחות, ושל משנה תורה הם נוקבין (רמ"ז)[צ"ע].

²⁷⁸⁴ ת"ת (אור יקר).
²⁷⁸⁵ קשה שהרי ת"ת הוא רחמים איך ישב הכל הענינים האלו שהם דין, לזה אמר שרצה הקב"ה לזכות את ישראל במעלות ההם שהם זוכים מצד התורה ולפיכך הרבה עונשים כדי שישמרו אותה ויזכו למעלות ההם (אור יקר).

²⁷⁸⁶ היות יונק מהבינה (אור יקר).
²⁷⁸⁷ שגורם קשר קב"ה עם שכינתיה והיותם יונקים מהבינה (אור יקר).
²⁷⁸⁸ שהוא זמן זיווג עילאה עי' & (אור יקר).
²⁷⁸⁹ שכינה שהיא יושבת בגן עדן חברים שהם הצדיקים כולם הם מקשיבים (אור יקר), פי' צדיקים שבעולם הזה שעוסקים בתורה (מ"מ).
²⁷⁹⁰ הם הקב"ה והצדיקים שבג"ע (מ"מ).

השמיעני". רבי שמעון אמר, פסוק זה יש בו סוד חכמה, "היושבת בגנים", זו כנסת ישראל שהיא בגלות עם ישראל, והולכת עמם בצרתם. "חברים מקשיבים לקולך" [זו] מחנות עליונים, כולם "מקשיבים לקולך", לקול תשבחותיך בגלות. "השמיעני" כמו שנאמר "הראיני את מראיך", "השמיעני את קולך", השמיעני קול אותם החברים שעוסקים בתורה, שהרי אין תשבחות לפני כמותם שעוסקים בתורה.	ר"ש אמר האי קרא רזא דחכמתא אית ביה היושבת בגנים דא כנסת ישראל²⁷⁹¹ דאיהי בגלותא עם ישראל²⁷⁹² ואזלא עמהון בעקתייהו חברים מקשיבים לקולך משריין עלאין בלהו צייתין לקולך²⁷⁹³ לקול תושבחתך בגלותא²⁷⁹⁴ השמיעני כד"א (שם ב יד) הראיני את מראיך השמעני²⁷⁹⁵ את קולך השמעני²⁷⁹⁶ קלא דאינון חברייא דמשתדלי באורייתא [דהא לית תושבחתא קמאי כאינון דמשתדלי באורייתא]:
אמר רבי שמעון כביכול כל אינון דזכאן לאשתדלא באורייתא ומכד פליג ליליא ואתיין במטרוניתא כד נהיר יממא לקבלא אנפי מלכא אתקף ואחסין בשכינתא ולא עוד אלא דשריא ביה וחוט שלו חסד²⁷⁹⁷ כמה דאוקימנא:	אמר רבי שמעון כביכול כל אותם שזוכים לעסוק בתורה ומכאשר נחצה הלילה, ובאים עם המלכה כשמאיר היום לקבל פני המלך, מתחזק ויורש בשכינה, ולא עוד אלא ששורה בו חוט של חסד כמו שבארנו.
ת"ח כל מאן דזכי לאתתקף בשכינתא [יסתמר גרמוהי] [יתמסר גרמיה] מאנון מלין דאחידן [לקבלה כגון בת] [לקבלא מאן אינון דלא משקרו] באת קדישא²⁷⁹⁹ בגין בת אל נכר וכל מאן דנטיר גרמיה כביכול כנסת ישראל אחידא בי²⁸⁰⁰ ונטרא לי²⁸⁰¹ והיא אקדימת ליה שלם²⁸⁰² וכ"ש אי זכי וקני להאי:	בא וראה, כל מי שזוכה להתחזק בשכינה ישמור עצמו מאותם דברים שאחוזים מולה, כמו מי, אותם שלא משקרים באות הקדוש, כגון בת אל נכר. וכל מי ששומר עצמו, כביכול כנסת ישראל אחוזה בו ושומרת אותו, והיא מקדימה לו שלום, וכל שכן אם זוכה וקונה את זה.

²⁷⁹¹ היינו המלכות יושבת בגנים, והחברים מקשיבים הם המלאכים של מעלה שמקשיבים לקולה (מ"מ).

²⁷⁹² קשה איך כנס"י יחד עם כלל ישראל למטה, וגם בגן עדן (אור יקר), בגנים היינו מגן לגן וזה הגלות (אור יקר).

²⁷⁹³ בחי' השכינה ביצירה, ובחי' השכינה שבבריאה וכן המרכבות עצמם שהם במקומם בעולם הבריאה, וכן המלאכים וחיות שבחינתם במקומם עם היות שבחינתם בעשיה עם ישראל בגלות כולם הם מקשיבים לקולך היינו ההתעוררות העולה מעולם התחתון, שאינם יכולים להעלות עם לא התעוררות העולם התחתון (אור יקר).

²⁷⁹⁴ היינו על שבח שהשכינה עצמה משבחת תדיר (אור יקר).

²⁷⁹⁵ השמיעני (דפ"ו).

²⁷⁹⁶ השמיעני (דפ"ו).

²⁷⁹⁷ עי' פת"ש שבירה יב שהוא חוט א"ס המחיה את הכל.

²⁷⁹⁸ "יסתמר גרמוהי מאנון מלין דאחידן לקבלה כגון מאן אינון דלא משקר" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "אסתמר גרמיה מאינון דאחידן לקבלה מאן אינון דלא משקר".

²⁷⁹⁹ עיקר דתליא בשכינתא ממש היא זו מפני שהמילה היא יסוד ובת אל נכר היא לילית הרשעה (אור יקר).

²⁸⁰⁰ שהוא עלה למדרגת היסוד ונאחזת היא בו שעד עתה היה הוא למטה ממנה ואוחז בה ועתה ששמר אות הברית עלה למעלה ממנה והיא נאחזת בו (אור יקר).

²⁸⁰¹ שזכה שבא מעשה לידו ונשמר (אור יקר). וכאשר שמר מכל המקרים הנמשכים לו מהמעשה ההוא כדרך השכינה לשמור היסוד שהקליפות סביבה והיא גדר לו ושמירה ודאי כעין פנחס ששמרה שכינה אותו מכמה מקרים במעשה ההוא (אור יקר).

²⁸⁰² שהיסוד עמו והיא מעלה בחינת יסוד שבא לו בסוד יוסף ובנימין (אור יקר).

ואמר ר"ש אתחזיין ישראל לאשתצאה בההיא²⁸⁰³ שעתא בר דאקדים פנחס להאי עובדא ושכיך רוגזא הה"ד (במדבר כה יא) פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן [השיב וגו']:	ואמר רבי שמעון, ראויים היו ישראל לכלות באותה שעה פרט לזה שהקדים פנחס למעשה הזה ושיכך את הרוגז, זהו שכתוב "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב וגו'".
ד"א פנחס בן אלעזר וגו' אר"ש בן בן תרי זמני לאשלמא [אובדא] (עובדא) קא אתי²⁸⁰⁴:	דבר אחר "פינחס בן אלעזר וגו'", אמר רבי שמעון בן בן פעמיים בא להשלים האבדה (המעשה).
אמר רבי שמעון האי ב"נ דנטיל גלגולא דנשמתא ולא זכי דיתתקן ביה²⁸⁰⁵ כאילו משקר בקושטא דמלכא ואנא קרינא עליה האי קרא (ויקרא ה כב) או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר וכחש בה טב לי דלא אברי:	אמר רבי שמעון אדם זה שנוטל גלגול הנשמה ולא זכה להתקן בו, כאלו משקר באמת המלך, ואני קורא עליו פסוק זה "או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר", וכחש בה, טוב לו שלא נברא.
תנינן צדיק גמור אינו נדחה וצדיק שאינו גמור נדחה מאן הוא צדיק גמור ומאן הוא צדיק שאינו גמור וכי מאן דלא שלים במלוי צדיק אקרי אלא צדיק גמור ידיע דהא לא נטיל גלגולין עקימין ובאחסנתיה בני בניין²⁸⁰⁶ ואתקין שורין וחצב בירין ונטע אילנין:	שנינו, צדיק גמור אינו נדחה וצדיק שאינו גמור נדחה, מיהו צדיק גמור ומיהו צדיק שאינו גמור. וכי מי שלא שלם בדבריו נקרא צדיק, אלא צדיק גמור ידוע, שהרי לא לוקח גלגולים עקומים, ובירושתו בונה בנין ומתקין חומות וחוצב בורות ונוטע אילנות.
צדיק שאינו גמור דבני בניין באחסנתא אחרא²⁸⁰⁷ חפר בה [בירין] ואעדר [ועוד] הא אתקין אבני יסודא כמלקדמין ואעמל בה ולא ידע אי אשתאר דיליה²⁸⁰⁸ מסטרא דילי טב וצדיק אקרי ומסטרא דההוא אחסנתא לאו הכי²⁸⁰⁹:	צדיק שאינו גמור, שבונה בנין בירושא אחרת, חופר בה בורות ועודר, הרי התקין אבני יסוד כמו מקדם, ועמל בה ולא יודע אם נשאר שלו מצדו, הוא נקרא טוב וצדיק, ומצד אותה ירושה לא כך.
לב"נ דבני בניין שפירן יאן למחזי אסתכל ביסודא וחמי ליה שקיע עקימא	[משל] לאדם שבונה בנין יפה נאה למראה, הסתכל ביסוד וראה אותו

²⁸⁰³ בההוא (דפ"ו).

²⁸⁰⁴ היינו נדב ואביהו שנתעברו בו עי' ריש אחרי מות (אור יקר), שתקן נדב ואביהו ולכן נקרא בן אהרן (מ"מ). נז (הערת הזהר).

²⁸⁰⁵ שנשמתו היא נשמה שבאה פעם אחרת ולא הצליחה ועתה נתגלגלה בו ואינו זוכה ליתתקן ביה אלא עושה כמעשיה הראשונים (אור יקר), לתקן הנשמה המגולגלת בו (מ"מ).

²⁸⁰⁶ בנשמתו הראויה לו שלא נתגלגלה בו נשמה אחרת (מ"מ).

²⁸⁰⁷ בנשמה אחרת המגולגלת בו (מ"מ). עי' ספר הליקוטים (ישעיה ס): הצדיקים אינם שוים בשלימות, יש צדיק גמור ויש צדיק שאינו גמור, זה עובד מאהבה וזה מיראה. אעפ"י שכולם נקראים צדיקים, הגדול מחבירו בענוה ויראת חטא, ועובד את השם מאהבה, הוא נוטל חלק שנשאר לאותו צדיק שאינו גדול כמוהו.

²⁸⁰⁸ עי' שער הגלגולים (הקדמה ד).

²⁸⁰⁹ כפי הבחינה שהיתה באדם בעת שחטא כך צריך אח"ך לתקן בבואו בגלגול. והמשל בזה מי שהיו לו בעת שחטא בחינת רוח ונפש ונשמה משלשה בי"ע ועוד נפש ממלכות דאצילות, ואח"כ כאשר מתגלגל, אעפ"י שתיקן בתכלית התיקון השלם עד בחינת הנשמה דבריאה, לא סגי ליה בהכי. ובזה תבין סוד נפלא, כי כמה צדיקים היו שעשו מצות רבות ונקרא צדיק ורע לו, ויש צדיקים עושין מצות מועטות ונקרא צדיק וטוב לו. אבל הענין תלוי בזה, כי כיון שתחילה היה בבחינה גדולה, צריך לתקן עתה בערך אותה הבחינה העליונה, וזמ"ש מסטרא דיליה, רוצה לומר של עת הגלגול הזה טב וצדיק אקרי, כי עשה מצות הרבה, אבל מסטרא דאחסנתא דיליה קדמאה שהיתה מעולה איננו עדיין שלם ומתוקן ועדיין הוא מעוות (שער מאמרי רשב"י).

שוקע, עקום מכל הצדדים, הרי הבנין לא שלם, עד שסותר אותו ומתקין אותו כמקדם מצד אותו בנין שלו נמצא טוב ויפה,	מכל סמדין הא בניינא לא שלים עד דסתר ליה ואתקין לי' כמלקדמין מסטרא דההוא בניינא דיליה אשתכח טב ושפיר
מצד היסוד רע ועקום, ולכן לא נקרא מעשה שלם, לא נקרא בנין שלם, בגלל כך נקרא צדיק שאינו גמור, ונדחה, ועל זה "כבלע רשע צדיק ממנו".	ריג/ב
בא וראה, מי שמקנא לשם הקדוש של הקדוש ברוך הוא, שאפילו לא יזכה לגדולה ולא יהיה ראוי לה, (שיורש אותה נ"א ירויח אותה ויקח אותה) ואת זה ירש אותו ונכנס לו.	מסטרא דיסודא ביש ועקים ובנין כך לא אקרי עובדא שלים ²⁸¹⁰ לא אקרי בניינא שלים בג"כ צדיק שאינו גמור אקרי ונדחה וע"ד כבלע רשע צדיק ממנו (חבוקק א יג):
פנחס לא היה ראוי לה באותו זמן, ומשום שקנא לשם רבונו, הרויח את הכל, ועלה לכל, והתתקן בו הכל, וזכה להשתמש בכהונה עליונה. מאותה שעה פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, שהשלים לשתי דרגות, משום שקנא לשם רבונו, שתקן מה שהתעקם.	ת"ח מאן דמקנא ²⁸¹¹ לשמא קדישא דקב"ה דאפילו לא יזכי לגדולה ²⁸¹² ולא אתחזי לה ²⁸¹³ וודא ירית לה ועייל ליה (דרווח לה ודאי שעתא ונטיל ליה ²⁸¹⁴):
רבי יהודה פתח ואמר "שמרה נפשי כי חסיד אני הושע עבדך וגו'", יש להתבונן בסוף הפסוק, ואחר כך על כל הפסוק. בסוף הפסוק כתוב "הבוטח אליך", היה צריך להיות "הבוטח בך", מה זה "הבוטח אליך".	פנחס לא אתחזי ליה בההוא זמנא ובנין דקנא לשמא דמאריה רווח לכלא וסליק לכלא ²⁸¹⁵ ואתתקן ביה כלל ²⁸¹⁶ וזכה לאשתמשא ²⁸¹⁷ בכהונה עלאה ²⁸¹⁸ מההיא שעתא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן דאשלים לתריין ²⁸¹⁹ ודרגין בנין דקנא לשמא דמאריה דאתתקן מה דאתעקם:
אלא כביכול דוד מבטיח לו שלא	רבי יהודה פתח ואמר (תהלים פו ב) שמרה נפשי כי חסיד אני הושע עבדך וגו' סופיה דקרא אית לאסתכלא ולבתר קרא כלל סופיה דקרא כתיב (תהלים פו ב) הבוטח אליך הבוטח בך מבעי לי ²⁸²⁰ מאי הבוטח אליך:

²⁸¹⁰ שאינו מעשה שלם כי חסר תיקון הנפש שהמעשה הוא תיקון שלה, כי לרוח שייך לימוד התורה והעיון לנשמה ואינו בנין שלם שנפשו נפש הגר ואין להם דביקות גמור עם הרוח, שהרי בין הרוח לנפש הגר מתמצעת נפש האמיתי וזו בלתי מתוקנת וכו' (רמ"ז).

²⁸¹¹ אחר שהקדים שני מיני הגלגולים הכוללים ואחר שיש גלגולים נקומים שהם אותם שאינם זוכים לייחוד נר"ן יחד נמשך ואמר שיש זכות אחד והוא המקנא לש"ש שאפילו אין בו זכות לעלות לגדולה וגם שלא יהיה ראוי לה שאינו חשוב מצד עצמו (רמ"ז).

²⁸¹² מצד מעשיו (אור יקר), כמאן דאמר שלא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי בשביל שקנא לאלהיו (מ"מ).

²⁸¹³ מצד מולדתו (אור יקר) (ס"א דירית לה) (רווח לה ונטיל לה) (נוסף בדפ"ו).

²⁸¹⁴ והאי שעתא נטיל לה - שאין מתון זמן בדבר אלא תכף ומיד נתן לו (אור יקר).

²⁸¹⁵ מיד שלא בהמתנה וראיה הבשורה שהיה מיד (אור יקר).

²⁸¹⁶ נדב ואביהו שנתקנו בו כרגע (אור יקר).

²⁸¹⁷ לשמשא (אור יקר).

²⁸¹⁸ לזמן אחר כך אמנם הבשורה היה מיד מההיא שעתא נתן לו (אור יקר), אין ר"ל שתחלה היה כהן הדיוט וע"י הקנאה זכה לכהונה גדולה אלא ר"ל מן הקצה אל הקצה שמתחילה היה כמו שאר הלויים וע"י הקנאה זכה אפילו לכהונה גדולה (מ"מ).

²⁸¹⁹ נשמתו דהיינו בן אלעזר ונשמת נדב ואביהו והיינו בן אהרן ובא ענין זה להודיע בגין דקנא וכו' (אור יקר).

²⁸²⁰ אע"ג דבוטח הוא מהקל ומבטיח מבעי ליה, נראה דכיון שנמצא כי בך בטוח נוכל לפרשו בוטח יוצא (רמ"ז).

²⁸²¹ להקב"ה (מ"מ).

יעבור עליו חצות הלילה בשנה, כמו שכתוב "חצות לילה אקום להודות לך". היה צריך לומר "קמתי", אלא "אקום" ואתקשר בך לעולמים.	יעבר ליה פלגות ליליא בשנתא כמה דכתיב (שם קיט סב) חצות לילה אקום להודות לך ²⁸²² קמתי מבעי ליה אלא אקום [ואתקשר בך] לעלמין:
"שמרה נפשי" היה צריך לומר "שמור", והרי למדנו שאין אות בתורה שאין בה סודות עליונים ונכבדים. שמרה לקדוש ברוך הוא אמר, שמרה את אותו חלק שנאחזת בו נפש, שכשיוצאת הנפש מהעולם הזה באה לרשת עולם (הבא), אם זוכה כמה חיילות עליונים יוצאים לקבלה ולשמור אותה, ולהכניסה למדור שמקומה, והה' הזו לקחתה להתאחד עמה בראשי חדשים ושבטות.	שמרה נפשי שמור מבעי ליה והא תנינן דלית את באורייתא דלא אית בה רזין עלאין ויקירין שמרה לקב"ה קאמר ²⁸²³ שמרה לההוא חולקא ²⁸²⁴ דאתאחד ביה נפש ²⁸²⁵ דכד נפשא נפקאת מהאי עלמא אתיא למירת עלמא ²⁸²⁶ אי זכי ²⁸²⁷ כמה ²⁸²⁸ חילין עלאין נפקין לקבלא ולנטרא לה ולאעלא לה במדורא דדוכת[ה]א ²⁸²⁹ והאי ה' נטיר לה לאתאחדא עמה בריש ירחי ושבט ²⁸³⁰ :
ואם לא זוכה, כמה שומרים בעלי דינים מזדמנים מולה ודוחים אותה החוצה, אוי לאותה נפש שמתגלגלת בריקנות כמו אבן בכף הקלע, זהו שכתוב "ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע".	ואי לא זכי כמה גרדיני טהירין אזדמנן לקבלה ודחו לה לבר ווי לההיא נפשא דמתגלגלא בריקניא כאבנא בקוספיתא הה"ד (שמואל א' כה כט) ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע:
ודוד בקש בקשתו לפני הקדוש ברוך הוא ואמר "שמרה נפשי", שלא ידחו אותה החוצה, וכשיגיע (למולך יפתחו לך) מולה יפתחו לה פתחים, ותקבל אותה לפניך.	ודוד בעי בעותיה קמי(ה) קב"ה ואמר שמרה נפשי דלא ידחון לה לבר וכד מטי [לקבלך יפתחון] ²⁸³¹ (לקבלה ויפתחון ²⁸³² לה) פתחין ותקבל לה קמך:
"כי חסיד אני", וכי חסיד נקרא, אמר רבי יהודה כן, שכתוב "חסדי דוד הנאמנים". בגלל כך "שמרה נפשי",	כי חסיד אני (תהלים פו ב) וכי חסיד אקרי א"ר יהודה אין דכתיב (ישעיה נה ג) חסדי דוד הנאמנים ²⁸³³ בגין כך שמרה

²⁸²² בסוד הכינור, שהוא בהוד וכמ"ש בזהר הרקיע פרשת ויקרא (רמ"ז).

²⁸²³ פירוש מלכות לכך לא כתיב שמור אלא שמרה לשון נקבה ועי' רכב ע"א שמרה דא מטרוניתא (מ"מ).

²⁸²⁴ דייקא בסוד עטרת ז"א שה"ס ה' כנזכר בכונת הלולב, ובה אחיזת המלכות שה"ס הנפש, והיה מתפלל לאותו מקום ששם אחוזה נשמתו שהרי הוא זכר, ולכן לא אמר שמרי נפשי. ונתן טעמו "דכד נפשא" וכו', וירצה שאין הכוונה על השמירה בעוה"ז אלא על זמן יציאתה ממנו, כי אז היא מזומנת לירש עולמה שהוא בגן עדן התחתון סוד המלכות. וענין ירושה זאת היא בסוד הבעל יורש את אשתו וכמ"ש לקמן, וזהו הזוכה להדבק בעטרת זעיר שבה שורש המלכות (רמ"ז).

²⁸²⁵ מלת הקב"ה יצדק בבינה ובת"ת ובמלכות לכן פירוש שכאן הכוונה למלכות (אור יקר), כל הנפשות יש להם שורש במלכות יש מהם שרשם ביד המלכות ויש בעין וכו' ולכן אמר דוד שמור לאותו השרש ששם נאחזת נפשי שלא יפגם ח"ו ולא תהיה בו שום יניקה לס"א (מ"מ).

²⁸²⁶ דאתי (נוסף במ"מ). אם קשה למה צריכים שמירה אם טובה ומה תועלת שמירתה אם רעה אם כן זה תפילת שוא (אור יקר).

²⁸²⁷ לא תחשוב שלא תצטרך לשמירה (אור יקר).

²⁸²⁸ הם מלאכי רחמים מלאכי שלום דוקא, והם מעלים אותה במדורא דדוכתהא, פי' המדור הראוי לה במקומה הוא גן עדן תחתון (רמ"ז).

²⁸²⁹ כמו שהמלכות מדה שצריכה שמירה מן הקלי' כן הנפש שהיא ממנה צריכה שמירה ושמירה זו היא עד הכנסה למקום מנוחתה (אור יקר).

²⁸³⁰ להעלות מ"ן בסוד והיה מדי חדש בחדשו (רח"ו).

²⁸³¹ לך (נוסף בדפ"ו).

²⁸³² יפתחון (דפ"ק).

²⁸³³ שנאחז בנו"ה דזעיר ששם חסדים המגולים והם נקרא חסדי דוד הנאמנים (רח"ו).

שלא תעזוב אותה ללכת החוצה.	נפשי דלא תשבוק לה למהך לבר:
רבי יצחק אמר, כל אדם שיש לו חלק בצדיק יורש ארץ זו, כמו שכתוב "ועמך כולם צדיקים וגו'", וצדיק זה נקרא חסיד. אמר דוד, מאחר שבמקום זה נאחזתי, חסיד אני, ולכן "שמרה נפשי" להתקשר בך.	ר' יצחק אמר כל ב"נ דאית ליה חולקא בצדיק ירית להאי ארץ כמה דכתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים וגו' והאי צדיק חסיד אקרי ²⁸³⁴ אמר דוד בתר [דבהאי אתר] (דהאי) אחידנא חסיד אני ובג"כ (תהלים פו ב) שמרה נפשי לאתקשרא בך:
רבי חייא פתח "עדות ביהוסף שמו וגו'", הרי פרשוה שלמד שבעים פתקים ולשון הקודש יותר, זהו שכתוב "שפת לא ידעתי אשמע", אבל מה זו "עדות". בא וראה, בשעה שאשת פוטיפר אחזה בו לאותו הדבר, עשה יוסף עצמו כמי שלא יודע לשונה, וכן בכל יום עד אותה שעה אחרונה שכתוב "ותתפשהו בבגדו".	רבי חייא פתח (תהלים פא ו) עדות ביהוסף שמו וגו' הא אוקמוה דאוליף שבעין פתקין ולשון הקדש יתיר הה"ד (שם) שפת לא ידעתי אשמע אבל ומאין (האי) עדות ת"ח בשעתא דאתתיה דפוטיפר הות אחידא ב' לההיא מלה הוה יוסף עביד גרמיה כמאן דלא ידע לישנא דילה ²⁸³⁵ וכן בכל יומא עד ההיא שעתא בתרייתא דכתיב (בראשית לט יב) ותתפשהו בבגדו:
מה זה "ותתפשהו", אלא משום שעשה עצמו כמי שלא יודע לשונה, ורוח הקודש צווחת כנגדו "לשמך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה", מה בא להשמיענו, אלא כל מי ששומר עצמו מזה, מתקשר לשכינה, ואחוז באותה עדות. ומאי ה' שנתוספה בו, שכתוב "עדות ביהוסף שמו". גם כאן התוספה י' בפינחס על שקנא בזה.	מאי ותתפשהו אלא בגין דעביד גרמיה כמאן דלא ידע לישנא ורוח הקדש צווח לקבליה (משלי ז ה) לשמך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה מאי קמ"ל אלא כל מאן דנטיר גרמיה מהאי אתקשר בה בשכינתא ואחיד בההוא עדות ומאי הוא ה' דאתוסף ביה [דכתיב עדות ביהוסף ושמו] אופ הכא וי' איתוסף בפינחס על דקני בהאי ²⁸³⁶ :
רבי ייסא פתח "על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון". היה צריך לומר "את ירושלים", כמו שכתוב "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני", מה זה "בזכרנו את ציון" [משל] לאדם שהיה לו היכל נכבד נאה ויפה, באו לסטים ושרפו אותו, צערו שמי הוא, לא של בעל ההיכל.	רבי ייסא פתח (תהלים קלז א) על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון את ירושלם מבעי ליה כמה דכתיב (תהלים קלז ה) אם אשכחך ירושלם תשכח ימיני מאי בזכרנו את ציון לב"נ דהו"ל היכלא יקירא יאה ושפירא אתנו לסטין ואוקידו ליה צערא דמאן הוא לאו דמאריה דהיכלא:
גם כאן השכינה שרויה בגלות, צער של מי הוא, לא של הצדיק, וזה הולך כמו שבארוה, שכתוב "הצדיק אבד", אבד ממש. גם כאן "בזכרנו את ציון", בזכרנו את אותו צער שלו על זוגתו צער שלו הוא.	אופ הכא [שכינתא בגלותא שריא] (שרותא בגלותא) צערא דמאן הוא לאו דצדיק ואזלא הא כמה דאוקמוה דכתיב (ישעיה נז א) הצדיק אבד אבד ממש ²⁸³⁷ אופ [הכא] בזכרנו את ציון ²⁸³⁸ בזכרנו ההוא צערא דיליה על זוגתא צערא דיליה הוא:

²⁸³⁴ בסוד חסד דשריא בפום אמה וכפי זה מתרץ תירוץ אחר שנקרא חסיד בשביל חסד בפום אמה (רח"ו).

²⁸³⁵ שלא הבין דבריה ומה כוונתה עד שהראית לו הענין ממש (מ"מ).

²⁸³⁶ י' זעירא שבפנחס הוא מלכות כמ"ש בזהר דף רכ ע"א (מ"מ).

²⁸³⁷ עי' לעיל סט ע"א. אמנם עי' ח"א נה ע"ב שלומד את זה בדרך אחרת.

²⁸³⁸ ציון גימ' יוסף בסוד יסוד דדכורא (רח"ו).

אמר רבי ייסא מי שמכבד את שם רבונו בזה, ושומר זה זוכה שיכבד אותו רבונו על הכל. מנין לנו, מיוסף שכתוב "וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו", וכתוב "ונתון אותו על כל ארץ מצרים".	אמר רבי ייסא מאן דאוקיר שמא דמאריה בהאי ונמיר האי זוכה (זכי) דיוקיר ליה מאריה על כלא מנלן מיוסף דכתיב (בראשית מא מג) וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו וכתוב (שם) ונתון ²⁸³⁹ אותו על כל ארץ מצרים:
ולא עוד אלא כשעברו ישראל את הים, ארונו של יוסף נכנס בפנים בהתחלה, ולא היו המים עומדים על עמדם לפניו, זהו שכתוב "הים ראה וינס". מה זה "וינס" אלא ראה אותו שכתוב בו "וינס ויצא החוצה".	ולא עוד אלא ²⁸⁴⁰ כד עברו ישראל ית ימא ארונא דיוסף [עאל] בגו בקדמיתא ולא הוו מיא קיימין על קיומיהו קמיה הדא הוא דכתיב (תהלים קיד ג) הים ראה וינס מאי וינס אלא ראה ההוא דכתיב ביה (בראשית לט יב) וינס ויצא החוצה:
בא וראה, זוכה לכבוד בחייו וזוכה לכבוד במיתתו. בחייו מדוע, בגלל אותו זמן שלא רצה להדבק בה, שכתוב "וימאן ויאמר אל אשת אדניו", וכתוב "ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה", בגלל זה זכה בזה העולם, כיון שכתוב "ותתפשהו בבגדו", וכתוב "וינס ויצא החוצה",	ת"ח זכי ליקרא בחייו וזכי ליקרא במיתתיה בחייו אמאי ²⁸⁴¹ בגין ההוא זמן ²⁸⁴² דלא בעא לאתדבקא בה דכתיב (שם ח) וימאן ויאמר אל אשת אדניו וכתוב (שם י) ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה בגין כך זכה בהאי עלמא כיון דכתיב (שם יב) ותתפשהו בבגדו וכתוב וינס ויצא

²⁸³⁹ ונתן (דפ"ו).

²⁸⁴⁰ ירצה לא די שזכה להתעלות בפרטותו וזן את כל העולם, אלא בעת רוגז וחימה ושעת סכנה עצומה שהיתה לישראל על הים, ושלא היה יוסף חי אלא בבחינת הבלא דגרמי שה"ס קטנות, וגם זעיר הוא בבחינת קטנות כנודע מסה"כ, וכל שכן שהמלכות היתה בבחינת גבורות קשות שלכן לא היה מציאות לקרוע ים סוף שה"ס רחם הנוק' כנזכר שם בסה"כ. ואיתא עוד שם שבחינת הקטנות ה"ס מטה שנהפך לנחש, שלכן כתוב (שמות ד, ג) וינס משה מפניו, ושאל היתה בחינה זו של נחש עלאה דהיינו יסוד מבחינת קטנות, והאיר כח עתיקא דהיינו יסוד מבחינת קטנות, והאיר כח עתיקא בתיקון ואמת, [כמ"ש בל"ת פרשת בשלח] ומשם נמשך היופי ליוסף מתרי תפוחין, ובפרט כשזכה לשם יה"ו העולה כ"א, וכ"א פעמים כ"א עולה אמ"ת, כי הוא נתקיים בזרע אמת, והנחש נהפך למטה. ובזה תשכיל איך רמז ה' למשה שזכות יוסף יעמוד, וז"ש (יד, טז) הרם את מטך. ועוד צריך לדעת מ"ש בליקוטי תורה פרשת שופטים בדרוש י"ח נשים, שאשת פוטיפר היתה מבחינת הקטנות מצד אי', נמצא שבמשה כתיב וינס, וביוסף כתיב (לט, יב) וינס, אבל דשל יוסף היתה ניסה לכבוד ה', ולכן זכה שאפילו בהיותו מת שהוא הקטנות הגמור, תיקן את ישראל שהיו אז בבחינת הקטנות עצמו, כי הים נתפייס ממנו, שזכה להושיב (בראשית מט, כד) באיתן קשתו, ולא פגם בה. ולפי ששם יה"ו יש לו ו' צירופים שהם בסוד הדעת לכן וינס עולה כן (רמ"ז).

²⁸⁴¹ פי' ולמה לא נשמר כל שכרו לאחר מותו כי כן הוא דרך צדיקים. וגם שאל אמאי, כלומר במה זכה לשני שולחנות שה"ס ב' ההין שבשם (רמ"ז).

²⁸⁴² שכל אותו הענין היה כעין שטחיות ולא היה פועל עצמי אלא כמין גדרות וסייגים שכולם תיקון למלכות שהיא נקראת עלמא הדין, ולכן זכה לכל אותם השררות על החיצונים, שהרי במלכות נאמר (תהלים קג, יט) ומלכותו בכל משלה. אבל כיון דכתיב ותתפשהו בבגדו וכו', עיין מ"ש לקמן דף רעו ע"א גבי (לט, טז) ותנח בגדו וגו'. והענין בקיצור שיוסף כשנסתכל בה בא לידי חימום ומיד נתעורר בו כח היצה"ר, ואז היה כח לאותה הרשעה לתפוס בבגדו, לשון (ישעיה כד, טז) בגד בוגדים, והוא ע"ה נתאמץ בכוונות ובייחודים עד שגבר והחזיר הטפה לאחור, וזהו וינס. אבל כיון שנעקרה מן הדעת בחימום היצר לא יכול להחזירה לשרשה אלא ויצא החוצה, דרך צפוני ידיו, ואותם האורות לקחם בנימין וכנזכר בח"ב מספר הגלגולים דף כ"ג. וזו היתה גבורה מופלאת ותשובה מעולה, ולכן זכה לבתר דעאל לגו פרוכתא עלאה, הוא למקום העליון הנקרא עץ החיים, שהוא בפנימיות יסוד אי', שה"ס הפרוכת המבדיל בין הקדש למטה מהחזה ובין קדש הקדשים למעלה הימנו, ושם הוא גן עדן העליון, כי יסוד מלכות ה"ס גן עדן תחתון ומסך תחתון. ובזה תדקדק שהפסוק אמר (תהלים קיד, ג) הים ראה וינס, אבל לא ראה ויצא החוצה, והבן (רמ"ז).

זכה לבסוף שנכנס לתוך מחיצה עליונה וכך ראוי לו, את שלו לקח בזה העולם, ואת שלו לקח בעולם האחר.	החוצה זכי לבתר דעאל לגו פרוכתא עלאה והכי אתחזי [ליה] ²⁸⁴³ ידיה נטל בהאי עלמא וידיה נטל בעלמא אחרא:
פנחס זכה בזה העולם, וזכה בעולם הבא, וזכה להתקיים יותר מכל אלו שיצאו ממצרים, וזכה לכהונה גדולה, הוא וכל בניו אחריו. ואם תאמר שלא (שהרי) זכה לכהונה עד שלא עשה מעשה, זה נכון (לא) שהרי אותם שאומרים (שלא) שזכה קודם לא כך, אלא במה מדובר "תחת אשר קנא לאלהיו", שמשמע שבגלל מעשה זה הרויח הכהונה מה שלא היה מקודם.	פנחס זכה ²⁸⁴⁴ בהאי עלמא וזכה בעלמא דאתי וזכה לקיימא יתיר מכל אינון דנפקו ממצרים וזכה לכהנא עלאה הוא וכל בניו אבתריה ואי תימא דלא ²⁸⁴⁵ זכה לכהנא עד לא עבד עובדא דא אין וס"א לא דהא אינון דאמרי (דלא) ודזכה קודם לאו הכי אלא במאי אוקימנא תחת אשר קנא לאלהיו (במדבר כה יג) דמשמע דבגין עובדא דא רווח כהונתא מה דלא הוה קודם:
בא וראה כל כהן שהורג נפש נפסלה כהנתו לעולמים, שהרי ודאי פסל אותה דרגה שלו אליו, ופנחס מהדין היה פסול לכהונה, ובגלל שקנא לקדוש ברוך הוא הצטרך ליחס לו כהונת עולמים לו ולבניו אחריו לדורי דורות. אמר רבי יצחק בא וראה, פנחס רשום הוא למעלה ורשום הוא למטה, עד שלא יצא לעולם, שהרי עם אותם שיצאו ממצרים נמנה.	ת"ח כל כהן דקטל ²⁸⁴⁶ נפש פסיל ליה כהונתיה לעלמין דהא ודאי פסיל ההוא דרגא דיליה לגביה ופנחס מן דינא פסיל לכהנא הוה ובגין דקנא ליה לקב"ה אצטריך ליחסא ליה כהנת ²⁸⁴⁷ עלמין ליה ולבניו אבתריה לדרי דרין א"ר יצחק ת"ח רשים הוא פנחס לעילא ורשים הוא לתתא עד לא יפוק לעלמא דהא עם אינון דנפקו ממצרים אתמני:
רבי אלעזר ורבי יוסי ורבי חייא היו הולכים במדבר. אמר רבי יוסי, זה שכתוב בפנחס "הנני נותן לו את בריתי שלום", שלום ממלאך המות, שלא שולט בו לעולמים, ולא נדון בדיניו.	רבי אלעזר ור' יוסי ור' חייא הוו אזלי במדברא א"ר יוסי הא דכתיב בפנחס (במדבר כה יב) הנני נותן לו את בריתי שלום שלום ממלאך המות דלא שליט ביה לעלמין ולא אתדן בדינו:
ואם תאמר שלא מת, ודאי לא מת כשאר בני העולם, והאריך ימים על כל בני דורו, משום שהתאחז בברית העליונה הזו, וכשהסתלק מהעולם בתשוקה עליונה ובדבקות נאה הסתלק משאר בני העולם.	ואי תימא דלא מת ודאי לא מת כשאר בני עלמא ואורח יומין על כל בני דרא בגין ד[ב]האי ברית עלאה ²⁸⁴⁸ אחיד וכד אסתלק מעלמא בתיאובתא עלאה ובדביקותיה שפירא אסתלק משאר בני עלמא:
רבי אלעזר פתח ואמר "ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך ה' וגו'", בא וראה, אוי לאותם בני אדם שלא מסתכלים בכבוד רבונם,	רבי אלעזר פתח ואמר (זכריה ג א) ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך יי' וגו' ת"ח ווי לאינון בני נשא דלא מסתכלאן ביקרא דמאריהון וכל יומא ויומא

²⁸⁴³ הוא הנודע אצלנו שיש שני יסודות לזעיר, אחד למטה ואחד במקום החזה יסוד ישראל, ושם נתעלה בזכות התאמצו לבלתי תורק ח"ו הטפה באותה הזונה, ולהיות שגם שם הוא יסוד אי' כנודע, לכן נתווסף בו ה' בשמו ונקרא יהוס"ף גי' קס"א, וזהו עלמא אחרא, גם הוא של זעיר אלא שהוא במקום אחר (רמ"ז).

²⁸⁴⁴ זכי (דפ"ו).

²⁸⁴⁵ דהא (רמ"ז ומ"מ).

²⁸⁴⁶ דקטיל (דפ"ו).

²⁸⁴⁷ לחסא ליה כהונת (דפ"ו).

²⁸⁴⁸ מלכות (רח"ו).

וכל יום ויום הכרוז קורא עליהם ולא משגיחים.	כרוזא קארי עלייהו ולא משגיחין:
בא אדם להתבונן במצוות התורה, כמה סגורים עומדים להזכירו לטוב. בא אדם ועובר על מצוות התורה, אותם מעשים מקטרגים עליו לרע לפני הקדוש ברוך הוא.	אתא ב"נ לאסתכלא בפקודי אורייתא כמה סניגורין קיימין לאדכרא עליה לטב אתא ב"נ וואעבר על פקודי אורייתא אינון עובדין קטיגורין עליה לביש קמי קב"ה:
יהושע כהן גדול היה, ופרשוה מה כתוב בו "והשטן עומד על ימינו לשטנו", ומה בזה כך, בשאר בני אדם שלא מתבוננים בכבוד רבונם על אחת כמה וכמה.	יהושע כהן גדול הוה ואוקמוה מה כתיב ביה (שם) והשטן עומד על ימינו לשטנו ומה בהאי כך בשאר בני עלמא דלא מסתכלי וביקרא דמאריהון (במאריהון) על אחת כמה וכמה:
ראה מה כתוב "ויהושע היה לבוש בגדים צואים", ופרשוה, אבל בגדים צואים ודאי אותם לבושים שהרוח התלבשה בהם באותו עולם, אשרי חלקו של מי שלבושיו מתוקנים ושלמים באותו עולם.	חמי מה כתיב (זכריה ג ג) ויהושע היה לבוש בגדים צואים ואוקמוה אבל בגדים צואים ודאי אינון לבושין דאתלבשא ביה רוחא בההוא עלמא [זכאה חולקיה דמאן דלבושוי מתתקנין ושלמין בההוא עלמא]:
והרי נתבאר, כל מי שצריכים להכניסו לגיהנם, אותם לבושים שמלבישים אותו איך הם, מה כתוב כאן "ויהושע היה לבוש בגדים צואים ועומד לפני המלאך", איזה מלאך, זה המלאך הממונה על גיהנם, וממונה על מי שראה באותם לבושים עד שבא קול ואמר "הסירו הבגדים הצואים מעליו".	והא אתמר כל מאן דבעיין לאעלא לגיהנם אינון לבושין דמלבשין ליה היך אינון מה כתיב הכא ויהושע היה לבוש בגדים צואים ועומד לפני המלאך מאן מלאך דא מלאך דממנא על גיהנם וממנא על מאן דחמי באינון לבושין עד דאתיב [קלא] ואמר (שם ג ד) הסירו הבגדים הצואים מעליו:
מכאן יש להסתכל, שמעשים רעים של אדם עושים לו אותם בגדים צואים. "ויאמר אליו ראה העברתי מעליך עוונך והלבש אותך מחלצות" הלבשוהו לבושים אחרים מתוקנים, שבהם מסתכל אדם בזיו כבוד רבונו.	מהכא אית לאסתכלא דעובדין [בישין] דב"נ עבדין ליה אינון לבושים צואים (זכריה ג ד) ויאמר אליו ראה העברתי מעליך עונך והלבש אותך מחלצות אלבישיניה לבושין אחרנין מתתקנין ²⁸⁴⁹ דבהו אסתכל ב"נ בזיו יקרא דמאריה:
בא וראה, כדוגמא זה פנחס שלא הסתלק מהעולם עד שהתקינו לפניו לבושים אחרים, שהרוח נהנית בהם לעולם	ת"ח כנוונא דא פנחס דלא אסתלק מעלמא עד דאתתקנו קמיה לבושין אחרנין דרוחא אתהני בהו לעלמא:

²⁸⁴⁹ ישנם ב' בחי' כלי לכל אור [הגהה ע' כעין זה במב"ש דף נו ע"א מדפוח"ח ירושלים ע"ה ת"ו דשנת תרס"ד] ופרצוף, אחד לצורך עצמו, ואחד לצורך זולתו. ואותו אשר לצורך עצמו הוא כי על ידה הוא מקבל אור העליון, וע"ד לבוש הנשמה הנקרא בשם חלוקא דרבנן המוזכר בזוהר בהרבה מקומות [פ' נח סו ע"א ויחי רכד ע"א ע"ב, רכו ע"ב, תרומה קמא ע"ב קנ ע"א, ויקהל רי ע"א ע"ב, פקודי רכט ע"ב רלא ע"א, פ' שלח קסט ע"ב, פנחס ריד סע"א], כי דרך אותו הלבוש מקבל כל תחתון את אור פני מלך חיים מהאור העליון שעליו, כי זולת אותו הלבוש אי אפשר לו לקבל את האור הגדול העליון. ואין הכוונה שהיא מצמצם את אור העליון עצמו, אלא שהוא מצמצם את זיו העליון המגיע להתחתון, והוא לבוש על התחתון כדי לצמצם את זיו העליון המגיע אליו. והנה נמשך ונעשה הלבוש הזה מבח' הגבורות העליון המתנוצץ ומזהיר על התחתון, ומתנוצץ וחוזר ומתנוצץ עד שנארג ונעשה לבוש שלם אליו, ועל ידו משיג ונהנה את נועם זיו העליון המאיר עליו תמיד, ומשיג את הנועם והזיו רק ע"י לבוש הזה (ביאורים ח"ב מט ע"א). ח"א סו ע"א רכד ע"א ע"ב רכו ע"ב ח"ב קנ ע"א רי ע"א וע"ב רכט ע"ב (לש"ו).

ריד/ב	
הבא, בשעה אחת התפשט מאלה והתלבש באלה, לקיים את הכתוב "הנני נותן לו את בריתי שלום". בעוד שהיו הולכים, השמש היתה חזקה וישבו תחת צל של סלע אחד של המדבר. אמר רבי אלעזר, ודאי צל שמחת הנפש הוא.	דאתי בשעתא חדא אתפשט מאלין ואתלבש באלין לקיימא דכתיב (במדבר כה יב) הנני נותן לו את בריתי שלום עד דהוו אזלי שמשא הוה תקיפא ויתבו תחות צלא דחד טנרא דמדברא אמר ר' אלעזר ודאי צלא חדוותא דנפשא הוא ²⁸⁵⁰ ;
אמר רבי חייא לרבי אלעזר ימים אלו מראש השנה עד יום האחרון של חג ברצוני לעמוד עליהם. אמר רבי אלעזר זה נאמר, והחברים התעוררו בזה. אמר רבי חייא ודאי כך הוא, אבל אני שמעתי מהנר הקדוש עליונה דבר בהם. אמר לו אמור אותו. דבר אמור לו, עדיין לא עמדתי בו.	אמר רבי חייא לרבי אלעזר אלן יומין מראש השנה עד יומא בתראה [דחג] (דהכי) בעינא למיקם עלייהו ²⁸⁵¹ א"ר אלעזר (ו)הא אתמר ²⁸⁵² וחברייא אתערו בהו א"ר חייא ודאי הכי הוא ²⁸⁵³ אבל אנא שמענא לבוצינא קדישא עלאה מלה בהו ²⁸⁵⁴ אמר ליה אימא ההוא מלה א"ל עד לא קאימנא ביה ²⁸⁵⁵ ;
אמר רבי אלעזר, אף על גב שהחברים בארו דבר ויפה הוא, אבל סדור הימים הללו הוא סוד חכמה בין קוצרי השדה. בא וראה, הרי נאמר סדור של יחוד הכל באחד איך היה,	א"ר אלעזר אף על גב דחברייא ²⁸⁵⁶ אוקמו מלה ושפיר הוא אבל סדורא ²⁸⁵⁷ דהני יומי רזא דחכמתא הוא ²⁸⁵⁸ בין מחצדי חקלא ²⁸⁵⁹ ת"ח הא אתמר סדורא דיהודא כלא בחד ²⁸⁶⁰ היך הוי והא אתמר ²⁸⁶¹ ;

²⁸⁵⁰ כי כל זמן שלא סר הצל הוא בחיים וכשסר הצל אז יגוע כל בשר (רח"ו). ופשט הזהיר ידוע (מ"מ).

²⁸⁵¹ הייתי רוצה לעמוד על בוריים ולהשכיל סדר ההנהגות שבהם (רמ"ז).

²⁸⁵² ירצה לא חדשים המה שכבר נאמר סודם והחברים השכילו אותם. אי נמי מכוונים במזמניהם (רמ"ז).

²⁸⁵³ שהדברים צריכים קבלה ואילו לא ידעתי שכבר נאמרו לחברים לא הייתי שואל עניינם (רמ"ז).

²⁸⁵⁴ מלה זו נלע"ד שהוא כוללות הדבר הכמוס בשם ראש השנה, שבו נרמזו בכללות כוללות הענין, כי רא"ש סודו ג' מוחין דאלק"ם כנודע אצלנו בסוד שופ"ר, וכל אחד משם אלק"ם מצטרף לק"כ צירופים, וג' פעמים ק"ך ג' השנ"ה, והרי רמז שהוא זמן הגבורות. וגם רא"ש השנ"ה ג' י' פעמים אלק"ם, רמז לי' אחוריים הנסדרים להנתן לנוק'. ואמנם ידוע סוד אתא חסד ופריש לון ענפין וגזעין, שכשהגבורות נפרדות מן הזכר ונתנות לנוק', אז באתראה שקיע רחמי וחסד, הוא אור חסד הבינה הנמשך לתוכו, באופן שגם בראש השנה יש ענין החסדים הניתנים לזעיר, פי' התחלת ראשית התפשטותם בזעיר הנקרא שנה כנודע, וה' פעמים חס"ד ג' השנ"ה (רמ"ז).

²⁸⁵⁵ פי' שהיה יודע כללות הדבר אבל עדיין לא עמד בו לדעת סדרו בפרטות המשכו באלו הימים (רמ"ז).

²⁸⁵⁶ פי' העמידו ביניהם רמז זה שנכון הוא (רמ"ז).

²⁸⁵⁷ מה שאתה חפץ לדעת פרטות הסדר באמיתות (רמ"ז).

²⁸⁵⁸ אפשר שירמוז ליסוד חכמה סתימאה שה"ס גרון אריך בפרטות ובינה דאריך בכללות כידוע ליודעים, ומשם כתר דאי' שכל זה ה"ס שרשי הגבורות שהם עיקר לימים אלו, וגם מיסוד חכמה סתימאה יוצאים החסדים שמקבלת מכתרא, שהרי כתרא ומוחא סתימאה הם שרשי או"א, באופן שיסוד ההוא ה"ס חו"ג, אבל הגבורות שהן שלה הן קודמות לפעול עד מוצאי יום הכפורים כנודע (רמ"ז).

²⁸⁵⁹ איתא בדרוש שביעית שהם החכמים והצדיקים החורשים וזורעים השדה העליון וגם קוצרים פירותיו, ואין צורך לנחש הקורע רחם האילה, כי בתפילותיהם ובמעשיהם נעשה הכל. והנה בראש השנה מתחלת התכוננות השדה ועד שמיני עצרת הוא זמן לקיטת הפרי שהוא חג האסיף (רמ"ז).

²⁸⁶⁰ ה"ס זוג ישראל ורחל שהוא המעולה שבכל הזוגים, וכמ"ש לקמן גבי וכדין אקרי כלא אחד (רמ"ז).

והרי נתבאר. פתח ואמר "חשף ה' את זרוע קדשו דא דרועא חדא²⁸⁶² דביה תליא ישועה²⁸⁶³ דביה תליא נוקמא²⁸⁶⁴ דביה תליא [פורקנא]²⁸⁶⁵ (פוקדא) ולמה למיקם לה לכנ"י מעפרא ולקבלא לה לגביה²⁸⁶⁶ לאזדווגא כחדא²⁸⁶⁷ וכד האי אתער²⁸⁶⁸ לקבלה כמה דחילו שריא בעלמא עד דינח ההוא דרועא תחות ריש[ה]²⁸⁶⁹ לאתחברא כמה דאת אמר (שיה"ש ב ו) שמאלו תחת לראשי [וגו'] וכדין נייחא דינא ומכפר חובין:	פתח ואמר "חשף ה' את זרוע קדשו", זו זרוע אחת, שבה תלויה הישועה, שבה תלויה הנקמה, שבה תלויה הגאולה. ולמה, להקים את כנסת ישראל מהעפר, ולקבלה אליו להזדווג כחד, וכשהוא מתעורר כנגדה, כמה פחד שריו בעולם עד שיניח אותה זרוע תחת ראשה להתחבר, כמו שנאמר "שמאלו תחת לראשי וגו'", ואז נח הדין ומכפר [תריין] (תלת) עשר רביעית על חטאים.
לבתר אתי ימינא לחבקא²⁸⁷⁰ כדין חדוותא שרייא בעלמא וכל אנפין נהירין לבתר אזדווגת בגופא²⁸⁷¹ וכדין כלא אקרי אחד בלא פרודא כדין הוא שלימו דכלא וחדוותא דכלא ואחיד²⁸⁷² ודאי מה דלא אשתכח הכי בשאר זמני:	אחר כך באה הימין לחבק, ואז שמחה שרויה בעולם, וכל הפנים מאירות. אחר כך מזדווגת בגוף, ואז הכל נקרא אחד בלי פרוד, ואז הוא שלמות ושמחת הכל, ואחוזים בודאי מה שלא נמצא כך ביתר הזמנים.
כגוונא דהאי סדורא דהני יומין²⁸⁷³	כדוגמא שזה סדור הימים הללו

²⁸⁶¹ נראה שאמר שני פעמים והא אתמר, משום שסוד זה מתפרש בשתי חלוקות, החלוקה האחת היא ההקדמות הכוללות הצריכות לדעת סדר התיקון העליון בקדימת הורדת הגבורות בכל פרטותן ואחר כך התפשטות החסדים והטוב (נ"א והזוג), והוא נכלל מראשית דברי רבי אלעזר עד אומרו מה דלא אשתכח הכי בשאר זמני, ומתחלת אומרו כגוונא האי וכו' עד הסוף הוא החלוקה השנית ללמד מ"ש בהקדמותיו לסדר זמני ההתפשטות (רמ"ז).

²⁸⁶² זרוע שמאלי דז"א (רח"ו). הוא זרוע אריך גבורה שלו, ולפיכך נקרא זרוע קדשו, שאריך הוא קדש הקדשים, והוא מקור הגבורות המתפשטות באצילות, ולכן אי' דדינן מתערין מינה, היא מלבשת הזרוע הקדוש ההוא, ולא עוד אלא שממנו בנין חו"ב, דהיינו חכמה שלה נתקנת מפרק ראשון שהוא היד ובינה שלה מפרק הזרוע. וזהו לענ"ד סוד יד החזקה וזרוע נטויה, ועיין באדם ישר. דרועא חדא, איתא בסוף שער התפילין וז"ל, הזרוע שמאל הוא גבורה ודרך שם בפנימיות נמשך רוחא (בו) [דחיין] מעתיקא קדישא אל המלכות הניתנת שם בבחינת תפילין של יד בדרך סיתום, אך לעתיד לבוא ימשך בגילוי אל המלכות הנקראת אז מלכא משיחא כנזכר באדרא רבא (קל, ב) בענין תרי נוקבי דחוטמא (רמ"ז).

²⁸⁶³ הגבורות נקרא ישועות בסוד כוס ישועות דאינון חמשה דקיימי עלייהו האי שושנה (רח"ו). הוא ביסוס הגבורות בשרשן להושיען מאחיזת החיצונים (רמ"ז).

²⁸⁶⁴ שכיון שהגבורות מתבסמות הקלי' נבלעת ונכרתת שאין לה חיות (רמ"ז).
²⁸⁶⁵ שאז הניצוצות דקדושה נפרדות מתחת יד דס"א שהן נשבות וגולות שמה. ולמה, למיקם וכו', ירצה מהו תכלית וכוונת חשיפת זרוע הקדושה וגילוייה, ואמר שהוא להקים כנסת ישראל מעפרא, ה"ס עולם הבריאה ששם הוא מקום השפלתה, וסגולת הדין הוא להעלות התחתון לעליון, ובבריאה מקננת אי' עילאה שהיא מלבשת גבורות דאריך, ולכן בהגלות זרוע זה להאיר למלכות וכונ"ל אז תקום ותעלה לאצילות (רמ"ז).

²⁸⁶⁶ נראה שהוא קבלת הגבורות מאי' שזה נעשה מתחילת ראש השנה עד יום הכפורים, שאז מתעלה למקום הזרוע הקדוש תוכיות אי', כמה דקיל"ן כפורים תרי משמע (רמ"ז).

²⁸⁶⁷ שמקבל ה' גבורות דאי' כידוע מסוד ה' עינויים וה' תפילות (רמ"ז).

²⁸⁶⁸ זהו בתחילת השנה שאז היא אחור באחור, הגבורות מתעוררות לדון העולם (נ"א לבא בעולם) כדאיתא בסה"כ (רמ"ז).

²⁸⁶⁹ שתעשה הנסירה ויכנסו הגבורות בסוד שמאלו וכו' (רח"ו). ור"ל ויכנסו במ' הגבורות (מ"מ).

²⁸⁷⁰ שהם החסדים הנכנסים בסוכות (רח"ו).

²⁸⁷¹ בשמיני עצרת (רח"ו).

²⁸⁷² ואחידו (דפ"ו).

²⁸⁷³ ור"ל שמ' קבלה הארה שאינה נמצאת בשאר הזמנים כמו בימים אלו שהם מראש השנה עד חג עצרת (מ"מ).

מראש השנה עד יומא בתראה דחג בראש השנה אתער דרועא [דשמאלא] (ושמאלא) לקבלא לה למטרוניתא וכדין כל עלמא בדחילו בדינא ובעי ההוא זמנא בתיובתא שלים לאשתכחא עלמא קמי קב"ה:	מראש השנה עד יום האחרון של חג, בראש השנה מתעוררת זרוע שמאל לקבל את המלכה, ואז כל העולם בפחד בדין, וצריך אותו הזמן בתשובה שלימה שימצא העולם לפני הקדוש ברוך הוא.
לבתר אתיאת מטרוניתא ובעיין בני היכלא בתשעה לירחא למעבד חדוותא ולמטבל בנהרא לדכאה גרמייהו בזווגא דמטרוניתא:	אחר כך באה המלכה ומתבקשים בני ההיכל בתשיעי לחדש לעשות שמחה, ולטבול בנהר לטהר עצמם בזווג המלכה.
ביומא אחרא [הוא] (האי) זווגא דילה ²⁸⁷⁴ לשוואה שמאלא תחת [רישהא] ²⁸⁷⁵ (רישא ודמלכא) כמה דאת אמר (שיה"ש ב ו) שמאלו תחת לראשי וכדין ישראל בתעניתא [על] (בכל) חובייהו ומכפרא להו דהא אימא עלאה אנהירת אנפאה למטרוניתא ²⁸⁷⁶ בזווגא ²⁸⁷⁷ ומתכפרין כל בני היכלא כיון דשמאלא מקבלה לה בהאי יומא דרישא דמטרוניתא [שרייא] על שמאלא:	ביום האחר הוא זווג שלה, לשים שמאל תחת ראשה (ראש המלך) כמו שנאמר "שמאלו תחת לראשי". ואז ישראל בתענית על חטאייהם, ומכפרת להם, שהרי האם העליונה מאירה פניה למלכה בזווגה, ומתכפרים כל בני ההיכל. כיון שהשמאל מקבל אותה ביום הזה, שראש המלכה שרויה על השמאל.
ביומא קדמאה דחג יתער ימינא לקבלה ²⁸⁷⁸ בגין לחבקא וכדין כל חדווא וכל אנפין נהירין וחדוותא דמים צלילן לנסכא על מדבחא ובעיין בני נשא למחדי בכל זינין דחדוה דהא ימינא גרים:	ביום הראשון של החג יתעורר הימין לקבלה בשביל לחבקה, ואז כל השמחה וכל הפנים מאירות, ושמחת המים הצלולים לנסך על המזבח, וצריכים בני אדם לשמוח בכל מיני שמחה, שהרי הימין גורם.
בכל אתר דשאר ימינא חדוותא [אצטריך בכלא כדין חדוותא] היא לאשתעשעא לבתר ביומא תמינאה חדוותא דאורייתא הוא דהא כדין זווגא דגופא ²⁸⁷⁹ הוא זווגא דכלא למחוי כלל חד ודא הוא שלימו דכלא ודא יומא דישראל הוא ודאי ועדבא דידהו [בלחודייהו] דלית ביה חולקא לאחרא זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי עלייהו כתיב (דברים ז ו) כי עם קדוש אתה לה' אלהיך וגו':	בכל מקום ששורה ימין, שמחה צריכה [להיות] בכל, ואז שמחה היא להשתעשע. אחר כך ביום השמיני שמחת התורה היא, שהרי אז זווג הגוף, הוא זווג הכל, להיות הכל אחד, וזהו שלמות הכל, וזהו יום של ישראל הוא ודאי וחלק שלהם לבדם, שאין בו חלק לאחר, אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם כתוב "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך וגו'".
פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל וגו' (במדבר כה יא) ר' יהודה פתח (איוב ד ז) זכור ²⁸⁸⁰ נא מי	"פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל וגו'". רבי יהודה פתח, "זכור נא מי הוא נקי

²⁸⁷⁴ פי' ביו"ה היא מתחברת עם בינה כמ"ש בסמוך (מ"מ).

²⁸⁷⁵

²⁸⁷⁶ שאז נעשה בה סוד החותם מה"ג ואז גמר הנסירה ונשלם סוד שמאלו וכו' (רח"ו).

²⁸⁷⁷ בסוד כפורים שנים אימא וברתא (רח"ו במ"מ).

²⁸⁷⁸ שנכנס מקיף חסד ופנימי והוא ימין (רח"ו). והוא דאימא ודזעיר (מ"מ).

²⁸⁷⁹ שמזדווגים ישראל ורחל (רח"ו).

²⁸⁸⁰ זכר (דפ"ו).

אבד ואיפה ישרים נכחדו" שנינו שם, מי שרואה קשת בצבעיה (מאירים) צריך לברך "ברוך זוכר הברית", משום שזהו ברית הקדוש ששם הקדוש ברוך הוא	הוא נקי אבד ואיפה ישרים נכחדו תמן תנינן מאן דחמי קשת בגוונוי [נהירין] אצטריך לברכא ברוך זוכר הברית בגין דדא איהו ברית קיימא קדישא דשוי קב"ה
רמ"א	
בארץ שלא יבא עליה מי המבול, משום שכשמתרבים רשעים בעולם, רוצה הקדוש ברוך הוא לאבד אותם, ואז זוכר להם שבועה זו שנשבע לארץ, שכתוב פעמיים "לא לא", "לא אוסיף לקלל" "ולא אוסיף עוד להכות", זוהי השבועה, כמו שכתוב "אשר נשבעתי מעבור מי נח".	בארעא דלא ייתי עלה מי טופנא בגין דכד סגיא חייבין בעלמא בעי קב"ה לאובדא לון וכדין דכיר לון האי אומאה דאומי לארעא דכתיב [אשר נשבעת מעבור מי נח וכתוב] תרי זמנין לא לא (בראשית ח כא) לא אוסיף לקלל ולא אוסיף²⁸⁸¹ להכות (דא איהו אומאה כמה דכתיב (ישעיה נד ט) אשר נשבעתי מעבור מי נח²⁸⁸²) וקשור עם הרע"מ:
רבי יוסי אמר הקשת באה להגן על העולם, [משל] למלך שכל הפעמים שבנו חטא כנגדו, בא המלך להלקותו התגלתה עליו המלכה בלבושי כבוד של מלכות, המלך רואה אותה ומסתלק הרוגז של בנו, ושמח בה, שכתוב "וראיתיה לזכור ברית עולם", ועל כך לא נראית הקשת בעולם אלא בלבושי כבוד של מלכות, ובשעה שיש צדיק בעולם הוא ברית להעמיד ברית ומגן על העולם, אם אין צדיק הרי הקשת להראות שהעולם עומד להאבד, אלא בגלל קשת זו.	רבי יוסי אמר הקשת באה להגן על העולם, [משל] למלך שכל הפעמים שבנו חטא כנגדו, בא המלך להלקותו התגלתה עליו המלכה בלבושי כבוד של מלכות, המלך רואה אותה ומסתלק הרוגז של בנו, ושמח בה, שכתוב "וראיתיה לזכור ברית עולם", ועל כך לא נראית הקשת בעולם אלא בלבושי כבוד של מלכות, ובשעה שיש צדיק בעולם הוא ברית להעמיד ברית ומגן על העולם, אם אין צדיק הרי הקשת להראות שהעולם עומד להאבד, אלא בגלל קשת זו.
רבי אלעזר אמר, לעולם לא מתלבשת קשת זו אלא בלבוש האבות הראשונים, ירוק אדום ולבן, ירוק זה לבוש אברהם, נצבע לבוש (צבע) זה כשיצא ממנו ישמעאל. אדום זה הגוון של יצחק, שבא אדום ונצבע, כשיצא ממנו עשו ונמשך אותו האדום למטה עד כוכב מאדים שנאחז בו עשו. לבן זהו לבוש טוב של יעקב שהרי לא	ר' אלעזר אמר לעולם לא אתלבש קשת דא אלא בלבושי דאבהן קדמאי ירוק וסומק וחיוור ירוקא דא לבושא דאברהם אצטבע לבושא (ס"א גוון) דא כד נפק מניה ישמעאל סומקא דא גוון יצחק דאטיא סומקא ואצטבע כד נפיק מניה עשו ואתמשך ההוא סומקא לתתא עד כוכבא²⁸⁸⁴ דמאדים דאתאחד²⁸⁸⁵ ביה עשו

²⁸⁸¹ עוד (נוסף בדפ"ו).

²⁸⁸² קשור עם הרע"מ מהימנא (הערת הזהר).

²⁸⁸³ פי' וראיתי לקשת שהיא המלכות ואזי לזכור ברית עולם דהיינו ברית שכרתי עמהם שלא לאבדם וז"ש צדיק איהו ברית למיקם בברית ואגין על עלמא ר"ל שצדיק הוא במקום המלכות הנק' ברית למיקם בברית הוא הברית שכרת עמהם שלא לאבדם וזה ואגין על עלמא (מ"מ). כתוב (יחזקאל א כח) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם (כי אז אתחזי רחמי, אבל בלא גשם הוא דינא, כמ"ש בפ' פנחס (רלא רע"א), כי הגשם הוא מורה על הורדת הטיפה הניתן מהיסוד להמלכות), הוא מראה דמות כבוד ה', כי אז היא מתלבשת בלבושי יקר דמלכו ומתחזי קמי מלכא בלבושין וקישוטין דגוונין נהירין, שהם הג' גוונין דקשת, ואז מתקיים (בראשית ט טז) וראיתיה לזכור ברית עולם וכמ"ש בפ' פנחס (רטו ע"א) (דע"ה ח"ב פח ע"א).

²⁸⁸⁴ ככבא (דפ"ו).

השתנו פניו לעולמים.	חורא דא איהו לבושא טבא דיעקב דהא לא אשתנו אנפוהי לעלמין:
רבי אבא אמר יפה הוא, אבל כך אמר הנר הקדוש, לבן זה אברהם שהתלבן בלבן האש. אדום זה יצחק ודאי. ירוק זהו יעקב שעומד בין שני צבעים, וכתוב בו ביעקב "לא עתה יבוש יעקב", ולא עתה פניו יחורו, שהרי כל מטתו היתה שלמה, וכך הוא.	ר' אבא אמר יאות הוא אבל הכי אמר בוצינא קדישא חור דא אברהם דאתלבן בחורא דנורא סומק ²⁸⁸⁶ דא יצחק ודאי ירוק דא הוא יעקב דקיימא בין תרין גוונין וכתוב ביה ביעקב (ישעיה כט כב) לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו דהא כל ערסיה שלים הוה והכי הוא:
"לא עתה יבוש יעקב", להראות בצבע אדום כיצחק שיצא ממנו עשו, ולא עתה פניו יחורו כמו אברהם להראות בצבע לבן שיצא ממנו ישמעאל, אלא לקח צבעים להתעטר בהם על האבות שלו	לא עתה יבוש יעקב לאתחזאה בגוון סומק כיצחק דנפק מניה עשו ולא עתה פניו יחורו כאברהם לאתחזאה בגוון חור דנפק מניה ישמעאל אלא נטל גוונין לאתעטרא בהו על אבהו דיליה:
	רע"מ:
אמר לו הרועה הנאמן, יפה אמרת אבל משום שאלהו שהוא פנחס קנא על הברית, צריך לחדש דברים רבים בה, שהרי הפרשה כתובה בתורה על שמו, שעליו נאמר "קנא קנאתי", שתי קנאות, אחת בשד"י שלמעלה, והשנית בשד"י שלמטה, ולכן עשה שתי שבועות (בשני לא לא נ"א בפעמיים) בשתיהן, ופעמיים לא לא.	אמר [ליה] רעיא מהימנא שפיר קאמרת אבל בגין דאליהו ²⁸⁸⁷ דאיהו פנחס קני על בריית[ת] צריך לחדתא מלין סגיאין ביה דהאי פרשתא ²⁸⁸⁸ כתיבא באורייתא על שמיה דעליה אתמר ²⁸⁸⁹ (מלכים א' יט י) קנא קנאתי תרי קנאות חד ²⁸⁹⁰ בשד"י דלעילא ²⁸⁹¹ ותנינא בשד"י דלתתא ²⁸⁹² ובגין דא עביד ²⁸⁹³ (תרין) שבועות [בתרין לא לא] ²⁸⁹⁴ (בתרווייהו ותרין זמנין לא לא):

²⁸⁸⁵ דאתאחיד (דפ"ו).

²⁸⁸⁶ סומקא (דפ"ו)

²⁸⁸⁷ פי' ששני פעמים קנא לה, א' כשנקרא פנחס וא' כשנקרא אליהו ולכן צריך לחדש דברים שאתה לא הודעת, והוא סוד ב' בחי' שד"י וב' מיני קשתות כמו שיתבאר לקמן והכל לכבוד אליהו וזכותו (רמ"ז).

²⁸⁸⁸ שלפי הנראה פרשה זו היא סיומה של הקודמת ואפ"ה נכתבה בפני עצמה והיא פתוחה שמזה נראה שרצון ה' להרבות בכבודו (רמ"ז).

²⁸⁸⁹ שמלבד מה שראינו שעשה אז בימי משה עוד נתחבר לו זכות העתיד, שעל שניהם נאמר קנא קנאתי תרי קנאות כי בזמן אחאב פגמו ביסוד שביטלו המילה לגמרי, וכאן בשיטים פגמו ביסוד דמלכות (רמ"ז).

²⁸⁹⁰ ביסוד, ובמט"ט גי' שד"י (יהל אור).

²⁸⁹¹ הוא יסוד זעיר המושפע מדעת שלו, והוא סוד אל שד"י כנודע מכוונת האל הגדול וידוע ששם בדעת יסוד אימא שהוא אה"ה דהה"ן העולה קנ"א (רמ"ז).

²⁸⁹² יסוד רחל שב"ן שלה הוא מט"ט העולה שד"י וקנ"א שלה הוא אלה"ם אדנ"י (רמ"ז) [וכן הוא בגר"א].

²⁸⁹³ בימי נח על ב"פ שד"י ברית (יהל אור).

²⁸⁹⁴ בא להוסיף על מ"ש ר"י לעיל אומאה דאומי לארעא, נראה שלא היתה כי אם שבועה אחת ור"מ הוסיף שהן ב' שבועות הא' הם ב' לא אוסיף והב' עוד ב' לא לא שאמר אח"כ ולא יכרת כל בשר ולא יהיה עוד מבול שמהכא נפקא לן בשלהי שבועת העדות שהאומר לא אעשה ב"פ הויא שבועה, והרי ב' שבועות א' בבחי' דעת זעיר למלכות וזוהי הראשונה ויאמר ה' אל לבו והשנית בבחי' מט"ט שהוא דעת דיצירה, אבל ר' יהודה אמר וכו' הכוונה שר"מ אמר שיש ב' בחי' שד"י עליון ותחתון דז"ן דבה כתיב ותקש בדלתה אותיות קש"ת כמ"ש בל"ת בפ' נח ואם כן ב' בחי' שם שד"י הם ב' בחינות קש"ת אך אין בנו ידיעה להבחין ביניהם אבל ר' יהודה נותן לנו סימנים באומרו דחמי קשת בגווי נהירין וכו' (רמ"ז).

אבל רבי יהודה אמר, מי שרואה קשת בצבעים מאירים צריך לברך "ברוך זוכר הברית", ובגלות שאינה מאירה בגווניה כראוי, ולא עוד אלא שלפעמים מאירה מעט ולפעמים לא מאירה בכלל, לפעמים נראית בשלמות ולפעמים לא, שקשת רומזת גווניה לזכויות הכהנים ליום וישראלים כשהם יפים, שהקשת מאירה בגווניה שהם שלשה.	קום אתה רבי יוסי הגלילי ואמור, שהרי דברים יפים אמרת בחבור הראשון, שקשת לא באה אלא להגן על העולם. [משל] למלך שבכל זמן שבנו חוטא, והמלך רואה את המלכה מסתלק רוגז בנו, שכתוב "וראיתיה לזכור ברית עולם", ולכן לא נראית קשת אלא להגן על העולם, ולא נגלית אלא בלבוש נכבד של מלכות.
קום אנת רבי יוסי הגלילי ואימא דהא מלין שפירין [קאמרת] [דאמרת] בחבורה קדמאה (דאמרת) דקשת לא אתיא אלא לאנגא על עלמא למלכא דבכל זמנא דבריה חב ומלכא חזי למטרוניתא סליק רוגזא דבריה דכתיב (בראשית ט טז) וראיתיה לזכור ברית עולם [וע"ד לא אתחזי קשת אלא לאנגא על עלמא] ולא אתגלייא אלא בלבוש יקר דמלכו:	ובשעה שיש צדיק בארץ הוא הברית להעמיד ברית. וכי בגלות התרחק הקדוש ברוך הוא מהמלכה, ואיך המלכה התלבשה לבושי מלכות בגלות, לא, אבל בגלות לבושה של קדרות, והיא אומרת "אל תראוני שאני שחרחרת", אלא ודאי אותה קשת שנגלית בגלות אינה אלא מטטרו"ן שנקרא שד"י, והוא "עבדו זקן ביתו ששולט בכל אשר לו",
ובשעתא דאית צדיק בארעא איהו ברית למיקם ברית וכי בגלותא²⁸⁹⁸ קב"ה (מטרוניתא) אתרחק [ממטרוניתא] ואיך מטרוניתא אתלבשת לבושי מלכות (א) בגלותא [לא]²⁸⁹⁹ (אבל) בגלותא לבושה [ד]קדרות ואיה²⁹⁰⁰ אמרת (שיה"ש א ו) אל תראוני שאני שחרחרת ואלא ודאי ההוא קשת דאתגלייא ובגלותא (לבר מארעא	קום אתה רבי יוסי הגלילי ואמור, שהרי דברים יפים אמרת בחבור הראשון, שקשת לא באה אלא להגן על העולם. [משל] למלך שבכל זמן שבנו חוטא, והמלך רואה את המלכה מסתלק רוגז בנו, שכתוב "וראיתיה לזכור ברית עולם", ולכן לא נראית קשת אלא להגן על העולם, ולא נגלית אלא בלבוש נכבד של מלכות.

²⁸⁹⁵ על זה נאמר והיתה הקשת, כלומר והיתה כמו שיזדמן, פעם לא נהיר בגווני כדקא יאות, אלא כמעורבים זה בזה, ופעם נהיר זעיר, שאין אורו מזהיר הרבה בעולם, ופעם לא נהיר כלל, אלא נראה שם ואורו כמוס בתוכו, ופעם נראה כל הקשת מן הקצה אל הקצה [ופעם] שהוא קצר (רמ"ז) (ס"א בתרין זמנין) (נוסף בדפ"ו).

²⁸⁹⁶ שג' גוונים הם מסוד חג"ת שבדעת כנז"ל, שהם כהנים ליום וישראלים, ואם כן כד אינון שפירין וכו', אז הוא רמז שכולם כשרים, ואז נאמר ונראתה הקשת, כולה בתוקפה, והוא סוד לזכויות ישראל, וה"ס אור שדי העליון, וזהו ביני וביניכם, שאתם דבוקים בי ואין שום מסך מבדיל בינינו, באופן שאז לא תצטרך הקשת להגין על העולם ואדרבא הוא סימן טוב לעולם, אבל בגלות שודאי אין ישראל בשלימות, או אפילו בזמן הבית ולא יהיו כשרים, אז הוא בסוד שדי התחתון, בין אלהים מדת הדין וכמ"ש רז"ל והביאו רש"י בפירושו התורה (א, א). ולא יקשה לך דרושנו זה במ"ש רז"ל פסוק (ט, יב) לדרת עולם, דכתיב חסר, להורות שיש דורות שלא הוצרכו לאות לפי שהיו צדיקים ולא נראתה הקשת בימיהם כדורו של חזקיהו ושל רשב"י, שיש לומר שלא היה כל הדור שלם ולא היתה יכולה הקשת להזהיר גווניה אלא העיקר היה ראשי הדור שבזכותם לא היתה נגלית הקשת, ודוק. ממוצא דבר למדנו כוונה אחרת בדברי רבי יהודה ממ"ש בגליון הנכחי בחיבורא קדמאה, ותכלית הענין שכשישראל עושים רצונו של מקום כראוי אז להודיע זכותם תראה הקשת באור שלם, ואם לאו נראית בחסרון והיא באה לקיים העולם (רמ"ז).

²⁸⁹⁷ דכליל ג' גוונים חג"ת כמ"ש בזהר בדף הזה (יהל אור).

²⁸⁹⁸ הוא קושיא (יהל אור).

²⁸⁹⁹ תירוץ (יהל אור).

²⁹⁰⁰ ואיהו (דפ"ו).

דישראל לאו איהו אלא מטטרו"ן דאתקרי שד"י ואיהו עבדו זקן ביתו²⁹⁰¹ (בראשית כד ב) ודשליט (השליט) בכל דיליה (בגלותא) ובנוי אתקריאו עבדים דקב"ה ובנוי מטרוניתא בנים ובנין דא אם כבנים אם כעבדים:	(בגלות) ובנוי נקראים עבדי הקדוש ברוך הוא, ובני המלכה בנים, ומשום זה "אם כבנים אם כעבדים".
ובזמנא דאתחרב בית המקדש, פרשוה שעבדים חפו ראשם ונדלדלו אנשי מעשה, ודאי אנשי מעשה נקראו על שם המלכה, שנאמר עליה "רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה". אבל אם יש צדיק שזכותיו	וכשחרב בית המקדש, פרשוה שעבדים חפו ראשם ונדלדלו אנשי מעשה, ודאי אנשי מעשה נקראו על שם המלכה, שנאמר עליה "רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה". אבל אם יש צדיק שזכותיו
רמ"ב	
זהר:	
ובאלין לבושין מתלבשא²⁹⁰³ קשת בשעתא דאתחזי קמי מלכא:	ובלבושים הללו מתלבשת הקשת בשעה שנראית לפני המלך.
תא חזי רזא דברית קדישא היא את יו"ד דמתעטרא²⁹⁰⁴ ברשימו עלאה והא (ס"א ודא) איהי²⁹⁰⁵ דאתרשים בברית תדיר לעלמין ובנין דקני פנחס על ברית אתרשים בשמיה הכא את דא פנחס יו"ד זעירא²⁹⁰⁶ איהי²⁹⁰⁷ יו"ד דאיהי²⁹⁰⁸ ברית ודאי דנפיק מגו יו"ד עלאה קדישא וע"ד איהו קאים בקיומא שלים קמי מלכא קדישא דלא אתאביד מגו עלמא:	בא וראה סוד הברית הקדושה היא אות יו"ד שמתעטרת ברושם עליון, והרי (וזה) הוא שנרשם בברית תמיד לעולמים, ומשום שקנא פנחס על הברית, נרשמה בשמו האות הזו, כאן פינחס יו"ד קטנה היא יו"ד, שהיא ברית ודאי, שיוצאת מתוך יו"ד עליונה קדושה, ולכן הוא עומד בקיום שלם לפני המלך הקדוש, שלא נאבד מתוך העולם.
והכי הוא נקי מההוא חובא דפעור ולא אתאביד תדיר מגו קדישא דעלמא (ס"א ולא אתאביד מגו עלמא) (איוב ד ז) ואיפה ישרים נכחדו אלין נדב ואביהוא²⁹⁰⁹ דלא אשתציאו²⁹¹⁰ מן ההוא עלמא בניניה:	וכך הוא נקי מאותו חטא של פעור, ולא נאבד תמיד מתוך קודש העולם (ולא נאבד מתוך העולם), ואיפה ישרים נכחדו, אלו נדב ואביהוא שלא נשמדו מאותו העולם בגללו.
רעיא מהימנא:	
ועובדוי לאנהרא בהון מטרוניתא ולמפשט מנה לבושי קדרותא דפשטין	ומעשיו להאיר בהם את המלכה, ולהפשיט ממנה לבושי קדרות

²⁹⁰¹ שנברא קודם לכל המלאכים ולכל הברית ומושל בכולם (יהל אור).

²⁹⁰² ר"ל דכתיב עשו וכו' ואת וכו' (יהל אור).

²⁹⁰³ מתלבשת (דפ"ו).

²⁹⁰⁴ עטרת היסוד (רח"ו).

²⁹⁰⁵ איהו (דפ"ו).

²⁹⁰⁶ הה' תתאה שהוא מלכות, אשר לפעמים היא עולה בכל קומת ז"א שהוא ו', ואז הוא הוראת הה' שלה בצורת ד"ו, משא"כ כשיורדת בנה"י אז הוא הוראת הה' שלה רק בצורת ד"י, כי מקבלת אז רק מיסוד לבד ומהעטרה שבו אשר הוא כתר דהמלכות, והוא י' זעירא כמ"ש בזוה"ק פנחס (ביאורים ח"ב ע"ד).

²⁹⁰⁷ איהו (דפ"ו).

²⁹⁰⁸ דאיהו (דפ"ו).

²⁹⁰⁹ ואביהו (דפ"ו).

²⁹¹⁰ שנתגלגלו בו ונתקנו (רח"ו).

הפשוטים, ולקשט אותה בלבושים של צבעים מאירים של סודות התורה.	ולקשטא לה בלבושין דגוונין נהירין דרזין דאורייתא:
מה כתוב בו "וראיתיה לזכור ברית עולם" וראיתיה בסודות מאירים של התורה, שאו"ר נקרא ר"ז, זהו שכתוב "כי נר מצוה ותורה אור", ובסודות הללו נאמר "וראיתיה".	מה כתיב ביה (בראשית ט טז) וראיתיה לזכור ברית עולם ²⁹¹¹ וראיתיה ברזין נהירין דאורייתא דאור ר"ז ²⁹¹² אתקרי הה"ד (משלי ו כג) כי נר מצוה ותורה אור ובאלין רזין אתמר וראיתיה:
ובאותו זמן מסתלקת ממנו רוגז בנו, "וחמת המלך שככה", "ויאמר לה המלך" בתפלת העמידה לפניו "מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך", באותו זמן שואלת על גאולתה ובניה עימה, זהו שכתוב "תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי". אבל קשת שנראית בעולם בגלות של העבד, הוא לפעמים יוצא בשלמות, כשבניו מכשירים מעשיהם, ולפעמים לא נמצא בשלמות, כשבניו לא מכשירים מעשיהם.	ובהוא זמנא סליק ²⁹¹³ מניה רוגזא [דבריה] (דברית) (אסתר ז י) וחמת המלך שככה ויימא לה מלכא בצלותא דעמידה קמיה (שם ה ו) מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך בהוא זמנא שאלתא על פורקנא דילה ובנהא ועמה ²⁹¹⁴ הה"ד (שם ז ג) תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי ²⁹¹⁵ אבל קשת דאתחזיא ²⁹¹⁶ בעלמא בגלותא דעבדא איהו זמנין דנפיק בשלימו כד בנוי מכשירין עובדוי ולזמנין לא אשתכח בשלימו כד בנוי לא מכשירין עובדוי וכאן חסר:
(ואם לא בגלל אות יו"ד של שד"י שקנא עליה פנחס, שהגנה עליו משבטו של שמעון, היו הורגים אותו ומאבדים אותו מן העולם, ומשום זה "זכר נא מי הוא נקי אבד", זה פנחס "ואיפה רשעים נכחדו") אלו שמכשירים מעשיהם לפני המלך ומקנאים על שמו, ומקדשים אותו	ואי לאו ²⁹¹⁷ בגין אות יו"ד ²⁹¹⁸ דשדי דקני על[י]ה פנחס [דאגין עליה ²⁹¹⁹ משבטא] (דאגין ליה בשבטא) דשמעון הוו קטלין ליה ואובדין ליה מעלמא ובגין דא (איוב ד ז) זכור ²⁹²⁰ נא מי הוא נקי אבד [דא פנחס] (שם) ואיפה ישרים נכחדו [אלין] (אלא) דמכשירין עובדיהון ²⁹²¹ קמי מלכא ומקנין על

²⁹¹¹ עי' עמוד א' בשם הלש"ו ביאורים.

²⁹¹² ר"ל אור בגימ' ר"ז ובאור הוא הראיה (יהל אור).

²⁹¹³ כי אין כח במקטרגים לקטרג. וחמת המלך, היא ממש המנגדת למטרוניתא (נ"א למטה) בהיותה בגלות, אבל בהתעלותה היא שככה, בגי' א"ל שד"י שהוא בבריא. וענין זה נאמר באסתר שהיא ממש המטרוניתא המסתתרת בבריא. וכנזכר בכוונת פורים (רמ"ז).

²⁹¹⁴ ועמיה (דפ"ו).

²⁹¹⁵ וחמת המלך שככה כו' עד ועמי בבקשתי. שייך לקמן רל"ד א' (יהל אור).

²⁹¹⁶ חזר ואמר זה להורות מה שאמרנו שבזמן הגלות אם יהיה צדיק כרשב"י תמצא הקשת בעליונים ולא תגלה כלל, אך אם תראה אינה כי אם מבחינת עבד, וגם בה יהיה איזה שינוי לפי מצב זכויות ישראל. ונמצינו למדין מכללות כל זה שאין הקשת בא אלא להגין על העולם. ולזה נמשך ואמר ואי לאו בגין וכו', כי י' של שד"י הוא ממש שרש הקשת וכנזכר בעמוד הזהר הנכחי. ופנחס בקנאותו גרם שצדיק העליון אלביש קנא"ה סודו יוס"ף, ונתעורר להזדווג בנוקביה, וכעין מ"ש בזהר פרשת ויקהל רי"א א', אלביש קנאה, ופירש בליקוטי תורה פרשת לך לך כ"ד ב' שה"ס הזווג, שאז נכרתה הערלה שהמשיכו החוטאים בזנות, ובזה נתגלה הברית הקדוש ונתגדל ונראה י' של שד"י, ונתבטל קושי של גבורות שבט שמעון שהוא הבן השני ליעקב ומושרש בגבורה, ואז נאמר (כה, יא) השיב את חמתו. ואובדין ליה מעלמא, מה שאין כן כשהגין עליו י' של שד"י, כי זכה לברית של שלום ולהיות חי וקיים (רמ"ז).

²⁹¹⁷ ר"ל אם לא הי' קנאה לשם הי"ד כבר הי' נהרג (יהל אור).

²⁹¹⁸ הוא ענין בפ"ע, וקאי עמ"ש בזהר כאן ת"ח רזא דברית קדישא כו' ואיפה ישרים כו' (יהל אור).

²⁹¹⁹ ליה (דפ"ק).

²⁹²⁰ זכר (דפ"ו).

²⁹²¹ הוא ג"כ ענין בפ"ע ולא קאי על פסוק ואיפה ישרים נכחדו. ומ"ש ואיפה ישרים נכחדו, הוא סיום הפסוק וחסר כאן (יהל אור).

ברבים, כך מקדשים אותו למעלה, בין ממוני שאר העמים, ונודעים לו כל ממונה בכינויו, אבל ישראל נודעים למעלה, הכל בשם יהו"ה שהוא מחיה כל הכינויים. וכל שם וכינוי מעיד עליו.	שמייה ומקדישין ליה ברבים הכי מקדשין ליה לעילא בין ממנן דשאר עמין ואשתמודעין ליה כל ממנא בכנוייה אבל ישראל אשתמודעין לעילא כלא בשם יהו"ה דאיהו חיי כל כנויין וכל שם וכנוי סהיד עליה:
א"ל מעיד עליו שיש לו יכולת על כל, אל, זהו שכתוב "אני אדרש אל אל, אל בעל האל. אלהים מעיד עליו שהוא אלהי האלהים. אדנ"י מעיד עליו שהוא אדוני האדונים.	א"ל סהיד עליה דאית ליה יכולת על כל אל הה"ד (איוב ה ח) אני²⁹²² אדרוש אל אל מארי דאל אלהים סהיד עליה דאיהו אלהי האלהים אדנ"י סהיד עליה דאיהו אדוני האדונים:
וכמו כן כל שם של כל (ספירה ומלאך) מלאך יש שם ידוע, להודיע לכל כת באותו שם של מלכו, אבל ישראל נודעים לו ביהו"ה.	אוף הכי כל [שם דכל ספירה ומלאך]²⁹²³ ושם דכל מלאך (ספירה דכל שם ומלאך) אית לכל חד שם ידע לאשתמודעא לכל [כת] בההוא שם דמלכא דיליה אבל ישראל אשתמודעין (ליה) [לה] (נ"א ליה ביהו"ה):
וסוד הדבר, לאדם אחד יכול להיות כמה סוסים, גם כך כל ישראל הם בניו של אדם, וכל בן צריך להיות לו לאביו כסוס וכחמור למשא, ולהיות כפוף תחתיו, וזהו סוד "אדם ובהמה תושיע ה'", שהוא בן של אדם ועושה עצמו כבהמה תחתיו.	ורזא דמלה²⁹²⁴ ב"נ חד יכיל²⁹²⁵ למהוי²⁹²⁶ ליה כמה סוסון אוף הכי כל²⁹²⁷ ישראל אינון בנוי דאדם וכל ברא צריך למהוי ליה לאבוי כסוס וכחמור למשוי [ולמהוי] כפיף תחותיו והאי איהו רזא (תהלים לו ז) אדם ובהמה תושיע יי' דאיהו ברא דאדם [ועביד] (דעביד) גרמיה כבהמה תחותיו:
ולכן זוהי מצות הקדוש ברוך הוא בתורה, להיות אח מיבם את אשת אחיו, לעשות בן לאחיו כדי שלא יאבד מאותו עולם, וזהו כמו סוד כלאים בציצית שאמרו, מה שאסרתי לך כאן התרתי לך כאן, אסרתי לך כלאים של העולם, התרתי לך כלאים של ציצית.	ובגין דא איהו פקודא דקב"ה באורייתא למהוי אח [מיבם] (דיבם) לאתתיה [ד]אח למעבד ברא לאחוי [בגין] דלא יתאביד²⁹²⁸ מההוא עלמא והאי איהו כגון רזא דכלאים בצווצית דאמרו מה שאסרתי לך כאן התרתי לך כאן אסרתי לך כלאים דעלמא התרתי לך כלאים דציצית:
אסרתי לך אשת אח, התרתי לך יבמה. כגון מרכיבים תפוחים או דקלים מין במינו, ואסור להרכיב מין	אסרתי לך אשת אח התרתי לך יבמה כגון מרכיבים תפוחים או דקלים מין במינו ואסור לארכבא מין בשאינו מינו²⁹²⁹ ואתמר

²⁹²² ר"ל דדריש אֵל אֵל כמו אֵל אֵל, [ומפרש] אֵל אלים. וז"ש אל מארי' דאל. [מצאתי כתוב על הגליון. ומשום דהוקשה לו דהול"ל אדרוש את אל כמו לדרוש את ה'] (יהל אור).

²⁹²³ קאי אלמטה (יהל אור).

²⁹²⁴ ר"ל כן ישראל אל הממנן [נ"א ה'] (יהל אור).

²⁹²⁵ "צריך" (יהל אור).

²⁹²⁶ הוא ג"כ ענין בפ"ע. וכל הר"מ דכאן הוא הכל ענינים מלוקטים שליקט המסדר וחיבר לפי דעתו. וכ"ה כל הר"מ שסידר בפרשיות כידוע (יהל אור).

²⁹²⁷ הוא ענין בפ"ע (יהל אור).

²⁹²⁸ דבלא סוסון [מצאתי כתוב על הגליון. הן הבנים] אי אפשר לעלות, ואינו בכלל אדם (יהל אור).

²⁹²⁹ ר"ל קרובים (יהל אור).

בִּיה (דְּבָרִים כ יט) כִּי הָאָדָם עֵץ הַשֹּׁדֶה²⁹³⁰ וּבִיבְמָה מֵרִכִּיבִין מִין בְּשִׂאִינוּ מִינוּ²⁹³¹ בְּגִין דְּלֹא לְתַאבִּיד נֶפֶשׁ הַמֶּת (שֵׁם כה ו) וְלֹא יִמְחָה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל:	בְּשִׂאִינוּ מִינוּ, וְנֹאמַר בּוֹ "כִּי הָאָדָם עֵץ הַשֹּׁדֶה", וּבִיבְמָה מֵרִכִּיבִים מִין בְּשִׂאִינוּ מִינוּ, כְּדִי שְׁלֹא תֵאבֵד נֶפֶשׁ הַמֶּת וְלֹא יִמְחָה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל.
וְהָאִי אִיהוּ רִזָּא דְגִלְגֹּל²⁹³² גִּלְגֹּל לִית לִיה תְּנוּעָה בְּלֹא אִמַּת הַמִּים אוֹף הַכִּי אִמַּת הַמִּים רִזָּא דָּאֵת ו' בִּיה אֲתַעְבִּיד גִּלְגֹּל גִּלְגֹּל וְרִזָּא דְמִלָּה מָה גִלְגֹּל אִין לוֹ תְּנוּעָה בְּלֹא אִמַּת הַמִּים אוֹף הַכִּי גִלְגֹּל²⁹³³ אִיהוּ י' וְלִית לִיה תְּנוּעָה בְּלֹא אִמַּת הַמִּים דֹּאִיהוּ ו'²⁹³⁴:	וְזֶהוּ סוּד הַגִּלְגֹּל, לְגִלְגֹּל אִין תְּנוּעָה בְּלִי אִמַּת הַמִּים, גַּם כֹּךְ אִמַּת הַמִּים סוּד שֶׁל אוֹת ו', בִּה נַעֲשֶׂה הַגִּלְגֹּל גִּלְגֹּל, וְסוּד הַדְּבַר, מָה גִלְגֹּל אִין לוֹ תְּנוּעָה בְּלֹא אִמַּת הַמִּים, גַּם כֹּךְ גִּלְגֹּל הוּא י' וְאִין לוֹ תְּנוּעָה בְּלִי אִמַּת מִים שֶׁהוּא ו'.
יְבִמָּה ה' הָאִי²⁹³⁵ אִיהוּ בִינָה ב"ן י"ה בָּאוֹת י' בְּרָא עֲלֵמָא דָּאֵתִי עוֹלָם אַרְוֹךְ דֹּאִיהוּ ו' וְאִבְגִּין דָּא מֵאֵן דְּלִית לִיה בֶּן לֹאֹ אִיהוּ מְבַנֵּי עֲלֵמָא דָּאֵתִי דִּימָא לְקַבְלִיהָ²⁹³⁶ וּמִנִּיהָ נִפִּיק [בִּינִיהוּ] וּמְבִינִיהוּ²⁹³⁷ (מִינִיָּהוּ) ו' וּמִנִּיהָ²⁹³⁸ מִתְפַּלְגִּין כְּמָה נַחֲלִי דֹאִינוֹן מִסְבִּבִּין עֲלֵמָא עַד דְּחִזְרוּ לִימָא דְנִפְקוּ מִתְּמִן:	יְבִמָּה ה', לִזֶּה הוּא בִינָה, ב"ן י"ה, בָּאוֹת י' בְּרָא אֶת הָעוֹלָם הַבֹּא, עוֹלָם אַרְוֹךְ שֶׁהוּא ו'. בְּגִלְגֹּל זֶה מִי שֶׁאִין לוֹ בֶּן אִינוּ מְבַנֵּי הָעוֹלָם הַבֹּא, שֶׁהִים לְמוֹלוֹ, וּמִמֶּנּוּ יֵצֵא מְבִינֵיהֶם ו', וּמִמֶּנּוּ נַחֲלִיקִים כְּמָה נַחֲלִים שֶׁמְסוּבִּבִּים אֶת הָעוֹלָם, עַד שֶׁחֹזְרִים לִים שִׁיִּצְאוּ מִשָּׁם.
וּבְגִין דָּא אֲמַר קְרָא (קְהֵלֶת א ז) כֹּל הַנַּחֲלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהִים אִינוּ מִלָּא אֶל מְקוֹם שֶׁהַנַּחֲלִים וְגו' עַד דֹּאֲהֲדְרוּ כְּגוֹנָא דְנִפְקוּ אוֹף הַכִּי (שֵׁם יב ז) וְהָרוּחַ תִּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה כְּגוֹנָא דִּיהָ²⁹³⁹ לָהּ	וּמִשּׁוּם זֶה אֲמַר הַפְּסוּק "כֹּל הַנַּחֲלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהִים אִינוּ מִלָּא", "אֶל מְקוֹם שֶׁהַנַּחֲלִים וְגו'" עַד שֶׁחֹזְרִים כְּדוֹגְמָא שִׁיִּצְאוּ. גַּם כֹּךְ "וְהָרוּחַ תִּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה" כְּדוֹגְמָא שֶׁנִּתֵּן אוֹתָהּ
רמז/א	
רע"מ:	
שְׁלִימָתָא אִם תִּשׁוּב בְּתִיּוּבְתָא דֹאִיהָ²⁹⁴⁰ בִּינָה ב"ן י"ה עֲלֵאָה אֶת ה' סְלִיקַת בָּאֵת י' לְחֻמְשֵׁין עֶשֶׂר זְמַנִּין חֲמֵשׁ הָאִי אִיהוּ י"ם י"ה ב"ן נַחֲל דְנִפְקוּ מִן יִמָּא וְאֲתַפְּלִיג לְכַמָּה נַחֲלִין	שְׁלִימָה, אִם תִּשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שֶׁהִיא בִינָה ב"ן י"ה עֲלִיוֹן, אוֹת ה' עוֹלָה בָּאוֹת י', לְחֻמְשֵׁים, עֶשֶׂר פַּעֲמִים חֲמֵשׁ, הָרִי הִיא י"ם, י"ה ב"ן נַחֲל שִׁיּוּצָא מֵהִים וְנַחֲלֵק לְכַמָּה נַחֲלִים,

²⁹³⁰ מִין בְּמִינוּ (יֵהֵל אֹר).

²⁹³¹ תְּקוּנִים יט א ע"ש (הַעֲרַת הַזֶּהֱר).

²⁹³² דַּע כִּי סוּד הַגִּלְגֹּל הוּא בְּסוּד אוֹת ו' שֶׁהֵם ו"ק שְׁנֵא' בֵּהֶם (שְׁמוֹת כֹּא ב) שֶׁשׁ שְׁנִים יַעֲבֹד וְכַמִּשְׁכָּן כֹּאן כִּי הִי גִלְגֹּל וְעַם הו' נַעֲשֶׂה גִלְגֹּל. וְהַעֲנִין כִּי אִין גִּלְגֹּל אֶלֹא לְזִכְרִים וְלֹא לְנוֹק' רַק מִקְבֻלוֹת עוֹנֵשִׁים בְּגִיחָנָם אֶךְ לְפַעֲמִים מִתְגַּלְגֶּלֶת הָאִשָּׁה ג"כ אֶךְ אִינָה בְּסִיבְתָּה אֶלֹא בְּסִיבְתָּה בַּעֲלָה כַּמִּשְׁכָּן (שְׁמוֹת כֹּא ג) וְיֵצֵאָה אֲשֶׁתּוֹ עִמּוֹ כְּנִז' בְּסִבָּא דְּמִשְׁפָּטִים מֵהֶרַח"ו זִלְה"ה. גִּלְגֹּל בְּמִלּוּי גִימ' שְׁד"י וְכַשְׁתְּמִלָּא ג"ל עוֹלָה קנ"ז וּב"פ קנ"ז עוֹלָה שְׁד"י גַּם אוֹפִין בְּמִלּוּי גִימ' שְׁד"י כִּזָּה אֶלֶף וְאוֹ פֶה נֹון עוֹלָה שְׁד"י ע"ה וּבִשְׁבִיל כֵּן נִק' גִּלְגֹּל שְׁאוּמַר ד"י וְז"ס לְאוּפִין קְרָא גִלְגֹּל (זֶהֱר הַרְקִיע).
²⁹³³ דָּאֵב הוּא בְּמִדְרַגַּת י', וְבֵן ו'. [מִצְאֵתִי כְּתוּב עַל הַגִּלְיוֹן. אֵב י' גִּלְגֹּל, וְבֵן אִמַּת הַמִּים ו', כַּמִּשְׁכָּן יִפְרָצוּ מֵעֵינִיּוֹתִיךְ חוּצָה]. וְאִם אִין לוֹ בֶּן, אִין לוֹ תְּנוּעָה לְעֻלוֹת לְשִׁרְשׁוֹ (יֵהֵל אֹר).

²⁹³⁴ דֹּאִיהוּ י'. צ"ל ו'. שֶׁהוּא אַרְוֹךְ, וְהוּא עוֹה"ב, דְּסִלִּיק לְבִינָה (יֵהֵל אֹר).

²⁹³⁵ לְהָאִי (דְּפ"ו).

²⁹³⁶ דִּימָא לְקַבֵּל - צ"ל דֹּאִיהִי לְקַבֵּל דִּימָא (יֵהֵל אֹר).

²⁹³⁷ וּמִנִּי נִפִּיק בִּינִיָּהוּ - צ"ל וּמִנִּיהָ נִפִּיק בֶּן י"ה ו' כו' (יֵהֵל אֹר). תְּקוּנִים עב ע"א (הַעֲרַת הַזֶּהֱר).

²⁹³⁸ ר"ל כְּמָה נְשִׁמוֹת (יֵהֵל אֹר).

²⁹³⁹ דִּיהִיב (דְּפ"ו).

²⁹⁴⁰ דֹּאִיהוּ (דְּפ"ו).

כדוגמא אילן שמתפשט לכמה ענפים.	כגוונא דאילנא דאתפשט לכמה ענפין:
ואם לא חזרה נשמה שלימה כדוגמא שהשתלמה, נאמר בה "שם הם שבים", ללכת היא וכל הנשמות האחרות, גם כך איננו שלם בבן, אם אין לו בת, שהיא העולם הזה, להיות שלם בעולם הזה שנברא בה', זהו שכתוב "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", (אלא) יה"ו "הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר", והרשעים שנאמר בהם "ובכן ראיתי רשעים קברים ובאו" גרמו "אלה אלהיך ישראל", שנאמר עליהם "על שלשה פושעי ישראל" אחרי שקלקלו עצמם שלוש פעמים, ולא זכו ביה"ו שנאמר בו "מקום שיפול העץ שם יהוא, על ארבעה לא אשיבנו" דהיינו ה', ונדונו בגיהנם, במשחית אף וחמה.	ואי לא חזר נשמתא שלימתא כגוונא [דאשתלמת] (דאשתלמא) אתמר בה (קהלת א ז) שם הם שבים ללכת איהי וכל נשמתין אחרנין אוף הכי לאו ²⁹⁴¹ איהו שלים בבן אי לית לי' בת דאיהו עלמא דין למהוי שלים בהאי עלמא דאתברי [בה] ובה' (ביה) הה"ד (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם (אלה) ²⁹⁴² יה"ו ²⁹⁴³ (איוב לג כט) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר ורשיעייא דאתמר בהון (קהלת ח י) ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו גרמו (שמות לב ד) אלה אלהיך [ישראל] דאתמר עלייהו (עמוס ב ו) על שלשה פושעי ישראל בתר דקלקלו גרמיהו תלת זמנין ולא זכו ביה"ו דאתמר ביה (קהלת יא ג) מקום שיפול העץ שם יהו על ארבעה לא אשיבנו (עמוס ב ו) דהיינו ה' ואתדנו בגיהנם במשחית אף וחימה:
ולבושים של שלש אותיות הללו נודעים בקשת, שהם לבן אדום וירוק. מי שיבא בזמן אחד הוא לבן, בשני אדום, בשלישי ירוק, ומשום שביעקב נכללו האותיות ונשרש האילן ונטע והתגדל ונעשה פרי טוב, "לא עתה יבוש יעקב", ולא עתה פניו יחורו להיות מרכבתו ביצר הרע, שהוא נחש וכל מיני חיה רעה.	ולבושין דתלת אתוון אלן אשתמודעין בקשת דאינון חיוור סומק וירוק מאן דייתי בזמנא חדא איהו חיוור בתניינא סומק בתליתאה ירוק ובגין דביעקב אתכלילו אתוון ואשתרש אילנא ואתנטע ואתרבא ואתעביד איבא טבא (ישעיה כט כב) לא עתה יבוש ²⁹⁴⁴ יעקב ולא עתה פניו יחורו ²⁹⁴⁵ למהוי מרכבתיה ביצר הרע דאיהו נחש וכל מיני חיה בישא:
ומשום זה "וישר אל מלאך ויוכל", ומשום שאדם נקרא אילן, הוא סוד זה. [משל] לאילן שנטע במקום שלא עושה פרי, מה עשה עקר אותו ונטעו במקום אחר, ומשום זה פרשוה בעלי המשנה, שלא היה מוחזק להיות עקר עד שהלך לארץ ישראל ונטע שם באשה.	ובג"ד (הושע יב ה) וישר אל מלאך ²⁹⁴⁶ ויוכל ובגין דאתקרי אדם אילנא איהו רזא דא לאילנא דאתנטע באתר דלא עביד איבא מה עבד עקר לי' ונטעיה באתר אחרא ובגין דא אוקמוה [מ"מ] (דלא הוי מוחזק) למהוי עקר עד דאזיל לארץ ישראל ²⁹⁴⁷ ואתנטע תמן באתתא:
גם כך צדיק שהוא מטלטל ממקום	אוף הכי ²⁹⁴⁸ צדיק דאיהו מטלטל מאתר

²⁹⁴¹ ר"ל אע"ג דאית ליה בן מ"מ לאו איהו שלים בלא בת (יהל אור).
²⁹⁴² אלא (דפ"ו).

²⁹⁴³ שחג"ת שבהן יה"ו, נק' אלה, כמ"ש בתז"ח (א ע"א) אלה מועדי ה'. ור"ל זהו אלה תולדות, ומהן ג' גלגולים כמ"ש בתיקו"ז (תיקון לב) (יהל אור).

²⁹⁴⁴ שיהיה פניו אדומים, שבתחלה מאדים (יהל אור).

²⁹⁴⁵ אח"כ. מסטרא דאברהם ויצחק, בישמעאל ועשו, כמ"ש בזוהר בדף הקודם (יהל אור).

²⁹⁴⁶ יצה"ר (יהל אור).

²⁹⁴⁷ הוא יעקב כנ"ל, והוא מ"ש (יבמות סד). ללמדך שאין ישיבת ח"ל כו' (יהל אור).

²⁹⁴⁸ הוא ענין בפ"ע (יהל אור).

לאחר מבית לבית כאילו ייתי בגלגולא זמנין סגיאין והיינו (שמות כ ו) ועושה²⁹⁴⁹ חסד לאלפים לאוהביו עד דיוכה לעלמא (דאתי) שלים אבל לחייביא לא אייתי ליה יתיר מתלת זמנין ואי חזר בתשובתא אתמר בי גלות²⁹⁵⁰ מכפרת עון ובגין דא אוקמוה [מ"מ צדיקים שוב] (צדיקים) אינן חוזרים לעפרם;	למקום מבית לבית, כאלו יבא בגלגול פעמים רבות, והיינו "ועושה חסד לאלפים לאהבי" עד שיזכה לעולם (הבא) שלם. אבל לרשעים לא מביאים יותר משלש פעמים, ואם חזר בתשובה, נאמר בו גלות מכפרת עון, ומשום זה פרשוה בעלי המשנה, צדיקים שוב אינן חוזרים לעפרם.
אלא²⁹⁵¹ קא רמיז לו (ויקרא יד מב) עפר²⁹⁵² אחר יקח²⁹⁵³ וטח את הבית (איוב לד טו) ואדם על עפר ישוב (קהלת יב ז) וישוב העפר אל²⁹⁵⁴ הארץ כשהיה בגין [דהוה] (דהוה) מנוגע ולית בי אלא אשה [רעה] יצר הרע דאתמר בה אשה רעה צרעת לבעלה מאי תקנתיה יגרשנה ויתרפא²⁹⁵⁵ דאיהי גרמת (בראשית ג כד) ויגרש את האדם האדם דא נשמתא א"ת בת זוג²⁹⁵⁶ דאדם (משלי כז ח) כצפור נודדת מן קנה בן איש²⁹⁵⁷ נודד ממקומו²⁹⁵⁸:	אלא רומז "ועפר אחר יקח וטח את הבית", "ואדם על עפר ישוב", "וישוב העפר על הארץ כשהיה", משום שהוא מנוגע, ואין בו אלא אשה רעה. יצר הרע שנאמר בה "אשה רעה צרעת לבעלה", מה תקנתו יגרשנה ויתרפא, שהיא גורמת "ויגרש את האדם", האדם זו הנשמה, "את" בת זוג האדם, "כצפור נודדת מן קנה בן איש נודד ממקומו".
ובגין דא (תהלים פד ד) גם צפור²⁹⁵⁹	ומשום זה, "גם צפור מצאה בית",

²⁹⁴⁹ קאי אלמעלה (יהל אור).

²⁹⁵⁰ רומז לגלגול (יהל אור).

²⁹⁵¹ נמחק ביהל אור.

²⁹⁵² לו עפר נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא ועפר

²⁹⁵³ ר"ל גוף אחר (יהל אור).

²⁹⁵⁴ על (דפ"ו).

²⁹⁵⁵ נוסף באור יקר בנוסח הרע"מ: פקודא בתר דא לגרש אשה בגט ואומרים רבנן אשה רעה צרעת לבעלה מאי תקנתיה יגרשנה ויתרפא, במאי בגט דאחמר ביה (דברים כד) וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה, ואוקמוה רבנן ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה, ספר ב"ב שרטוטין די בהון י"ב שורות כמנין ז"ה והאי איהו קא רמיז ז"ה ספר ז"ה י"ב שרטוטין, ואינן ו' ו' תרין גירושין חריין תירוכין, ובגין דא אוקמוה מארי מתניין דיאריך ווין תירוכין וכן ווין של פיטוריו דאשתמודעו ואתרשימו בשאר אתוון, ויכתוב להתנסבא בה' ויכילת לאתנסבא בה אתתא גט מקושר לכהנים איהו אות בין שתי שורות וקושמן וחותרמן עליה עד כמה קשרין שאם יתחרט בגט מקושר יכול לחזור לה, ו' ו' אינן תרין שורות קשר דתרווייהו די ביה כל קשרין מתקשרין, ובגין דא חותרמן עליו עד כמה קשריו קשרי אצבען ורגלין, כל קשר איהו י'.

נשמר בשמועה זו דהוה סליק אדעתא כי הגט הקוצץ בין איש לאשתו היה חצוני ודבר קיצוץ דהיינו סילוק הייחוד, והעד על זה כי קשר וייחוד איש ואשתו הם קידושין ושבעה ברכות כדפירשנו לעיל, אם כן המפריד בינו ובינה בלי ספק יהיה דבר חצוני שיהיה סילוק הברכות והקדושה, והמפריד בין זכר לנקבה כאומרו ונרגן מפריד אלוף, ולהיות שזה אינו אמת דאם כן קשה איך הוא מצות עשה מן התורה לגרש אשתו בגט שאין ראוי שיהיה מכניס צלם בהיכל חס ושלוש, לזה אמר כי אדרבה גירושי האשה הוא העברת הקליפות וביטולם, וזהו שאמר "אשת רעת" שאשה זו היא חצונית ואדרבה היא "צרעת לבעלה" דהיינו סילוק ברכות כענין צרעת דמתרגמינן ביה מכתש סגירו דהיינו שסוגר הברכות שלא יושפעו, והרעה שהיא חצונית אחוזה עמו (אור יקר).

²⁹⁵⁶ ר"ל חוה וכן הגוף של הנשמה (יהל אור).

²⁹⁵⁷ נשמתא (יהל אור).

²⁹⁵⁸ גוף הראשון (יהל אור).

²⁹⁵⁹ נשמתא כנ"ל (יהל אור).

מציאה בית [היינו יבמה²⁹⁶⁰] ודרור²⁹⁶¹ קן לה היינו גואל אשר שתה²⁹⁶² אפרוחיה בן ובת זכאה איהו מאן [דעבר קינא] [דעבר לון קנא] [ויקרא כה כה] וגאל את ממכר אחיו דאיהו מכור [בעבור] [באבר] דלאו דיליה ובגין דא אמר משה [דברים ג כו] ויתעבר י' בי למענכם הכא [הוא] סוד העבור רעיא מהימנא שויב שתין רבוא כמה זמנין דאתי בגלגולא ובגין דא [זכות] כלהו תלייא קב"ה ביה:	היינו יבמה, "ודרור קן לה", היינו גואל, "אשר שתה אפרוחיה", בן ובת אשרי מי שעושה (להם) קן וגאל את ממכר אחיו, שהוא מכור בעבור מה שלא שלו. ומשום זה אמר משה "ויתעבר ה' בי למענכם", כאן הוא סוד העיבור רועה נאמן הציל ששים רבוא כמה פעמים, שבא בגלגול, ומשום זה זכות כולם תלה בו הקדוש ברוך הוא.
ובגין דא אוקמוה רבנן אשה אחת ילדה [במצרים] ששים רבוא בכרס אחד²⁹⁶³ ואע"ג דאוקמוה רבנן במלין אחרנין שבעים פנים לתורה דהכי ארח [ד]מארי רזין אמרין מרגלית לתלמידיהון ולא אשתמודעין ביה ברמיזא [ו]אהדר לון ההוא מלה במלי שחוק כגוונא דההוא דאמר דביצה אחת אפילת שתין כרכין ואתא ביצה²⁹⁶⁴ ונפלת מן עופא [דהוא] (ד)פרח באוירא ומחאת אלין שתין כרכין ומארי דליצנותא אמרו דלא אמר [הוא] (ליה האי) אלא דב"נ כתב ששים כרכין ואתא ביצה דנפלת²⁹⁶⁵ מן עופא ומחקת שתין כרכין דכתיבה וחס ושלוש דמארי אורייתא אמרין מלין דשחוק ודברים בטלים באורייתא:	ומשום זה פרשוה חכמים, אשה אחת ילדה במצרים ששים רבוא בכרס אחד, ואף על גב שחכמים פרשוה בדברים אחרים, שבעים פנים לתורה. שכן דרך בעלי הסודות אומרים מרגלית לתלמידיהם ולא נודעו בו ברמיזה, חוזר להם אותו דבר בדברי שחוק, כדוגמת אותו שאמר ביצה אחת הפילה ששים כרכים, ובאה ביצה ונפלה מעוף שהיה פורח באויר, והכתה ששים כרכים אלו, ובעלי ליצנות אמרו שלא אמר הוא רק שבן אדם כתב ששים כרכים ובאה ביצה שיצאה מעוף ומחקה ששים כרכים של כתיבה, וחס ושלוש שבעלי התורה אומרים דברי שחוק ודברים בטלים בתורה.
אלא [הא] אוקמוה אפרוחים אלין מארי משנה או ביצים אלין מארי מקרא וכגוונא דנפל ההוא נפול²⁹⁶⁶ דאיהו בר נפלי נפילת ביצה דאיהו אתרוג שיעורא בכביצה ובגינה אתמר (עמוס ט יא) ביום ההוא אקים את סכת דוד הנופלת ונפלו עמה (שיה"ש ו ח) ששים המה²⁹⁶⁷ מלכות דאינון כריכין בה כגון כיצד כורכין את שמע ואינון לקבל ששים מסכתות ועלמות אין מספר (שם)	אלא כך פרשוה, אפרוחים אלו בעלי משנה, או ביצים אלו בעלי מקרא, וכדוגמא שנפל מאותו ניפול שהוא בר נפלי, נפילת ביצה שהוא אתרוג שיעור שכיבה, ובגללה נאמר "ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת", ונפלו עמה "ששים המה מלכות", שהם כורכים בה, כגון כיצד כורכים את שמע, והם כנגד ששים מסכתות ועלמות אין מספר, אלו בתולות אחריה רעותיה שהן הלכות

²⁹⁶⁰ שהיתה מקודם ביתו זו אשתו (יהל אור).

²⁹⁶¹ ג"כ נשמתא (יהל אור).

²⁹⁶² בן הגואל הנולד אח"כ (יהל אור).

²⁹⁶³ הנה נודע כי יוצאי מצרים היו מעלמא דאתי וילדה הו"ק כ"א כלול מיר"ד הרי ס' רבוא
בכרס א' של בינה הנק' יוכבד אם של משה שהוא הז"א שהוא הכולל ו"ק בשיעור הקומה שלימה
(זהר הרקיע).

²⁹⁶⁴ הוא שאמרו שהיה כתוב פסוקים בס"ת (דברים ג ד) ששים עיר כל חבל ארגוב ונפלה
הביצה ומחקה ב' תיבות ששים עיר (זהר הרקיע).

²⁹⁶⁵ דנפקת (דפ"ו).

²⁹⁶⁶ משיח (יהל אור).

²⁹⁶⁷ ששים דכורסייא (יהל אור).

שאינ להן חשבון.	אלין (תהלים מה טו) בתולות אחריה רעותיה דאינון הלכות ²⁹⁶⁸ דלית לון חושבן:
ומאותו ניפול הוא בן י"ה, הוא בתוך חמשים שערי בינ"ה, דהיינו י"ה, חמש פעמים עשר, ו' הוא ניפול שנפל אחר אותה שנאמר "איך נפלת משמים", הילל בן שחר ונקרא ניפול ולא נפל ולא נופל, משום שבו ניפול י"ו, ויורד בהם לגבי ה' ה', שנאמר בהן "ותלכנה שתיהן", זהו שכתוב "שלח תשלח", אחד מבית ראשון והשני מבית שני, "להקים" זהו שכתוב ישמחו השמים ותגל הארץ.	ומההוא [ניפול] (נפיל) איהו בן י"ה איהו בתוך ג' [תרעין] דבינ"ה דהיינו י"ה חמש זמנין עשר ו' איהו נ[י]פול דנפל בתר ההיא דאתמר (ישעיה יד יב) איך נפלת משמים הלל ²⁹⁶⁹ בן שחר ²⁹⁷⁰ ואקרי [ניפול] (נפל) ולא נפל ולא נופל בגין דביה [ניפול] י"ו ונחית בהון לגבי ה' ה' דאתמר בהון (רות א יט) ותלכנה שתיהן הה"ד (דברים כב ז) שלח תשלח חר מבית ראשון ותניינא מבית שני לאקמא לון הה"ד (תהלים צו יא) י"שמחו ה"שמים ו"תגל ה"ארץ:
	רמז/ב
	רע"מ:
בא וראה השמש הזה מתגלה ביום ומתכסה בלילה, ומאיר בששים רבוא כוכבים. גם כך רועה הנאמן כשהתכנס מהעולם, מאיר בששים רבוא נשמות ישראל, אם הדור כראוי, וזה סוד הגלגול שאמר עליו קהלת "דור הולך ודור בא", ופרשוה שאין דור פחות מששים רבוא.	ת"ח האי שמשא אתגליא ביממא ואתכסיא בליליא ונהיר בשתיין רבוא ככביא אופ הכי רעיא מהימנא בתר דאתכניש מעלמא נהיר בשתיין רבוא (דאינון) נשמתין דישראל אי דרא כדקא יאות והאי איהו רזא דגלגולא דאמר [עלה] ²⁹⁷¹ קהלת (קהלת א ד) דור הולך ודור בא ואוקמוה דלית דור פחות מששים רבוא:
"והארץ לעולם עומדת", זו כנסת ישראל, אותה שנאמר בה "והארץ הדום רגלי", "והיה זרעך כעפר הארץ". ועוד סוד אחר בארו החכמים, הדור שהולך הוא הדור שבא, הלך חיגר בא חיגר, הלך סומא בא סומא.	והארץ לעולם עומדת ²⁹⁷² [דא] כ"י ההיא דאתמר בה (ישעיה סו א) והארץ הדום רגלי (בראשית כח יד) והיה זרעך כעפר הארץ ועוד רזא אחרא אוקמוה רבנן הדור שהולך הוא [הדור] שבא הלך חגר ²⁹⁷³ בא חגר הלך סומא בא סומא:
ועוד פרשוה חכמים, שעתיד היה משה לקבל תורה בדור המבול, אלא משום שהיו רשעים, זהו שכתוב "בשגם הוא בשר", בשגם זה משה, ולמה קרא לו בשגם, אלא קהלת חסר ב' מבשגם לכסות הדבר, אמר "אמרתי	ועוד אוקמוה רבנן דעתיד הוה משה לקבלא אורייתא בדרא דטופנא אלא בגין דהו רשיעיא הה"ד (שם ו ג) בשג"ם הוא בשר ²⁹⁷⁴ (ו) בשג"ם זה משה ואמאי קרי ל' בשגם אלא קהלת חסר ב' ²⁹⁷⁵ מן בשג"ם

²⁹⁶⁸ הלכות פסוקות (יהל אור).

²⁹⁶⁹ ג' ס"ה שהיא נפלה מן השמים (יהל אור). הילל (דפ"ו).

²⁹⁷⁰ נצח שנבנית ממנו (יהל אור).

²⁹⁷¹ עליה (דפ"ו).

²⁹⁷² היא בעצמה בלא פעולה כלל, וכל פעולתה הוא רק ע"י ז"א שהוא הרוח הכללי (הקדו"ש נה

ע"ב).

²⁹⁷³ באבר שפגם בנשמתו יתפגם גופו בגלגול (יהל אור).

²⁹⁷⁴ הכוונה כי משה עולה [בגים] בשגם (זהר הרקיע).

²⁹⁷⁵ דב' רומז על ב' גלגולין (יהל אור).

שגם זה הבל". ופרשוה על יתרו, למה נקרא שמו "קיני" שנפרד מקין.	לנכסאה מלה אמר (קהלת ח יד) אמרתי שגם זה הבל ²⁹⁷⁶ ואוקמוה על יתרו ²⁹⁷⁷ למה נקרא שמו קיני שנפרד מקין:
קם נר הקדוש ואמר, על זה כתוב "קניתי איש את יהו"ה" שראתה אותו ברוח הקודש, שעתידים בניו לשבת בלשכת הגזית. וגם כך, רבי (אלעזר בן) פדת שהיתה דחוקה לו השעה, שלא היה לו אלא קב חרובים מערב שבת לערב שבת, כמו לרבי חנינא, למה זה לאחר שיצאה בת קול ואומרת כל העולם כולו אינו נזון אלא בשביל חנינא בני.	קם בוצינא קדישא ואמר על דא כתיב (בראשית ד א) קניתי איש את יהו"ה דחזא ²⁹⁷⁸ לי ברוח הקדש דעתידין בנוי למיתב בלשכת הגזית ואוף הכי ר' (אלעזר בן) פדת ²⁹⁷⁹ דהוה (ליה) דחיקא [ליה] שעתא דלא הוה ליה אלא קב חרובין מע"ש לע"ש כמו לר' חנינא ²⁹⁸⁰ אמאי האי [בתר] דהות בת קול נפקת ואומרת כל העולם כלו אינו ניזון אלא בשביל חנינא בני:
אלא הוא גרם קודם שהחריב קב מן י' שהוא יבק, גם כן לא היה לו אלא קב חרובים, שאות י' היא יחוד, וממנה באה נביעה לאות ב' שהיא ברכה, והיא קדש וממנה מתקדש ק שהיא קדש.	אלא איהו גרים קודם דחרב ²⁹⁸¹ ק"ב מן י' דאיהו יב"ק אוף הכי לא הו"ל אלא קב חרובין דאת י ²⁹⁸² איהו יחוד ²⁹⁸³ ומניה אתיא נביעו לאת ב' ²⁹⁸⁴ דאיהו ברכה ואיהו קדש ומניה אתקדשת ²⁹⁸⁵ ק' דאיהו [קדושה] (קדש):
ורבי אלעזר בן פדת גרם להיות חרובים שלו קב, שהם קדושה ברכה, גם כן לא היה לו אלא קב חרובים, גם כן איוב בן יבמה היה, ומשום זה נענש על מה שכבר ארע לו.	ור' (אלעזר בן) פדת גרים למהוי חרובין ודיליהו (מניה) ק"ב דאינון ק"דושה ב"רכה אוף הכי לא הו"ל אלא קב חרובין אוף הכי איוב בן יבמה הוה ובגין דא אתענש על מה דאירע לו כבר:
והם שלא ידעו סוד זה אמרו, בני חיים ומזונות לא בזכות תלוי הדבר אלא במזל תלוי הדבר. הרי ראינו את אברהם שראה במזלו שלא היה עתיד להיות לו בן, והקדוש ברוך הוא	ואינון דלא ידעי רזא דא אמרי בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא תליא מלתא והא חזינא לאברהם דחזא במזליה דלא הוה עתיד למהוי ליה ברא וקב"ה אפיק ליה לברא כדכתיב

²⁹⁷⁶ הוא אד"הר (זהר הרקיע). שמשה גלגול הבל, ויתרו גלגול קין (יהל אור).
²⁹⁷⁷ למה נק' שמו קני שנפרד מקין כי יתרו הוא גלגול קין אחי הבל ולפי שהרג את הבל בא עתה לתת לו בתו לאשה ולהשלים ולתקן את אשר עיוות. ונוכל להבין היטב אמרו נפרד מקין ובהבל אמר שגם זה הבל והוא כי הבל מצד הקדושה והטהרה לכן הוא עצמו משה וז"ש זה הבל אך קין אחיו היה מטומאת זוהמת הנחש ומקדושת אד"הר ואותו צד טהרה נפרד ממנו ונתגלגל ביתרו וזה שאמר נפרד מקין ולא אמר זה קין (זהר הרקיע).

²⁹⁷⁸ דחזאת (דפ"ו).
²⁹⁷⁹ ג"כ [ענין] בפ"ע (יהל אור).
²⁹⁸⁰ הענין הזה נתבאר אצלי במשנת הקיטע יוצא בקב שלו כו' גם בתקונין תיקון ס"ט דף ק"ו ע"א בההוא עובדא דההוא בר נש מאינון בעלי קבין כו' ושם ביארנו כי ז"א בהיותו משפיע אל המלכים דארץ אדום אשר נחרבו ומתו הוא על ידי שלשה מילויין שבשלשה שבשלשה הויר"ת ע"ב ס"ג מ"ה שהם בגמטריא ק"ב ור' חנינא בן דוסא בגלגול שקדם אליו חטא בדבר זה כי המשיך הק"ב הנז' אל המלכים דארץ אדום החברבים הנקראים רשות הרבים כמבואר אצלנו ולכן עתה נענש באכילת ק"ב חרובין מע"ש לע"ש (שער מאמרי רשב"י), ועי' עוד שער מאמרי רז"ל ט ע"ד (דע"ה ח"ב סח ע"א).

²⁹⁸¹ עי' שער מאמרי רז"ל יג ע"א (לש"ו).
²⁹⁸² ר"ל כתר שהוא יחיד, שעליו נאמר אין אלהים עמדי (יהל אור).
²⁹⁸³ יחוד (דפ"ו).
²⁹⁸⁴ חכמה. וז"ש ואיהי קדש (יהל אור).
²⁹⁸⁵ בינה. וכן כ"ז בחג"ת כמ"ש לקמן (יהל אור). אתקדש (דפ"ו).

(בראשית טו ה) ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט וגו' ואוקמוה דא"ל צא מאצטגנינות שלך והעלהו למעלה מהכוכבים ואמר לו הבט נא השמימה וספור הכוכבים עד הכא מלין דרבנן וצריך לפרשא לון בדרך נסתר:	הוציאו החוצה, כמו שכתוב "ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט וגו'", ופרשוה שאמר לו, צא מאצטגנינות שלך והעלהו למעלה מהכוכבים, ואמר לו "הבט נא השמימה וספור הכוכבים", עד כאן דברי רבותינו וצריך לפרש אותם בדרך נסתר.
ת"ח כל בריין דעלמא קודם דאתיהיבת אורייתא לישראל הוו תליין במזלא ואפילו בני חיי ומוזני אבל בתר דאתיהיבת אורייתא לישראל אפיק לון מחיובא דככביא ומזלי ודא אוליפנא מאברהם בגין [דהו] (ד) עתידין בנוי לקבלא ה' מאברהם [דאיהי] חמשה חומשי תורה [ד] אתמר בה (בראשית ב ד) אלה תולדות²⁹⁸⁶ השמים והארץ בהבראם בה' בראם:	בא וראה כל בריות העולם קודם שנתנה התורה לישראל היו תלויים במזל, ואפילו בנים חיים ומזונות, אבל אחר שנתנה תורה לישראל, הוציא אותם מחיוב כוכבים ומזלות, וזה למדנו מאברהם, משום שהיו בניו עתידים לקבל ה' של אברהם שהיא חמשה חמשי תורה, שנאמר בה "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" בה' בראם.
אמר לאברהם בגלל הה' הזו שנוספה לשמך, השמים תחתיך וכל הכוכבים והמזלות שמאירים בה', ולא עוד אלא שנאמר בה "ה'א לכם זרע וזרעתם", בה"א, "כי ביצחק יקרא לך זרע".	אמר לאברהם בגלל הה' הזו שנוספה לשמך, השמים תחתיך וכל הכוכבים והמזלות שמאירים בה', ולא עוד אלא שנאמר בה "ה'א לכם זרע וזרעתם", בה"א, "כי ביצחק יקרא לך זרע".
ובג"ד כל המשתדל באורייתא בטיל מניה חיובא דככביא ומזלי [אי] 2989 אוליף לה בנין²⁹⁹⁰ לקיימא פקודהא ואי²⁹⁹¹ לאו כאלו לא אשתדל בה ולא בטיל מניה חיובא דככביא ומזלי] כ"ש עמי הארץ דאינון א[ת]מתלן לבעירן דאוקמוה עלייהו (דברים כז כא) ארור שוכב עם כל בהמה דלא אתבטלון מנהון חיובא דככבי' ומזלי:	ומשום זה כל העוסק בתורה בטל ממנו חיוב כוכבים ומזלות, אם לומד אותה כדי לקיים מצוותיה, ואם לא כאלו לא עסק בה, ולא בטל ממנו חיוב כוכבים ומזלות. כל שכן עמי הארץ שנמשלו לבהמות, שבארו עליהם "ארור שוכב עם כל בהמה", שלא התבטלו מהם חיוב של כוכבים ומזלות.
[ד"א] אנוש²⁹⁹² כחציר ימיו²⁹⁹³ כציץ השדה כן יציץ (תהלים קג טו) ואתמר ביה (שם לו כה) נער הייתי גם זקנתי (ו) לבתר (איוב לג כה) ישוב לימי עלומי²⁹⁹⁴ דאילנא דאתקציצו ענפין עתיקין דיליה וצמחו	"אנוש כחציר ימיו כציץ השדה כן יציץ", ונאמר בו "נער הייתי גם זקנתי", אחר כך "ישוב לימי עלומי", שאילן שנקצצו ענפים עתיקים שלו וצמחו כמו מקדם בשרשיו, חזרו

²⁹⁸⁶ תולדת (דפ"ו).

²⁹⁸⁷ ה' הוא מזל בנים (ביאורים ח"ב עה ע"ב), היחוד מעילא לתתא והוא היחוד דאור התפשטות הא' עם ההתפשטות הב', ואז נתמלא הה' במילוי ה' ובסוד (בראשית מז כג) ה"א לכם זרע שאמרו ברע"מ פנחס (רטז ע"ב), והוא על הוראות המשכת השפע דעטרות ומוחין להוציא נשמות פנימיות (ביאורים ח"ב עה ע"ד).

²⁹⁸⁸ הוא ע"פ מ"ש בספד"צ פ"ד ה' ד' הוית בקדמיתא ומדאתעברת ביה בגווה כו' ע"ש (לש"ו).

²⁹⁸⁹ אם (דפ"ק).

²⁹⁹⁰ כדי (דפ"ק).

²⁹⁹¹ ואם (דפ"ק).

²⁹⁹² קאי על מ"ש בזוהר בדף שלאחריו וע"ד כתיב אנוש כו' (יהל אור).

²⁹⁹³ הוא ג"כ ענין בפ"ע. וקאי עמ"ש בזוהר ר"ז ב' וע"ד כתיב אנוש כו' (יהל אור).

²⁹⁹⁴ בגלגול (יהל אור).

בעולם כמקדם, מתו זקנים וחזרו לעולם הזה נערים, וזהו סוד שמחדש הקדוש ברוך הוא בכל יום תמיד מעשה בראשית, שמתים אלף בכל יום ומתחדשים אלף בכל יום.	כמלקדמין בשרשוי אהדרו בעלמא כמלקדמין מיתו סבין ואתהדרו להאי עלמא עולימין והיינו רוא דמחדש [קב"ה] בכל יום תמיד מעשה בראשית דמתין אלף²⁹⁹⁵ בכל יומא ומתחדשין אלף בכל יומא:
"ויין ישמח לבב אנוש" זה יין התורה, שכך עולה יין כחשבון סו"ד, וכמו שיי"ן צריך להיות סתום וחתום, שלא יתנסך לעבודה זרה, גם כך צריך להיות סתום וחתום סוד התורה, וכל סודותיה ולא משקים אותם רק ליראיו, ולא לחינם עושים כמה מצוות ביין ומברכים בו את הקדוש ברוך הוא, וליין יש שני צבעים, לבן ואדום, דין ורחמים, והיינו ב' הנוסף ביין, כדוגמת שושנה לבנה ואדומה, לבן מצד ימין, אדום מצד שמאל.	(רע"מ) ויין ישמח לבב אנוש (תהלים קד טו) דא יינא²⁹⁹⁶ דאורייתא דהכי סליק יין בחושבן סו"ד²⁹⁹⁷ ומה יי"ן צריך למהוי סתים וחתים [דלא יתאנסך ליה גוי²⁹⁹⁸ אופ הכי צריך למהוי וסתים וחתים] סוד דאורייתא וכל ריון דילה [סתים וחתים] ולא²⁹⁹⁹ (אשתקיי) [אשתריין] אלא ליראיו ולא למנא עבדין כמה פקודין [ביין] ומברכין ב' לקב"ה ויין אית ליה תרי גונין חוור וסומק דינא ורחמי והיינו ב' תוספת ביין כגוונא דשושנה חוורא וסומקא חוור מסטרא דימינא סומק מסטרא דשמאלא:
ומה זה "לבב אנוש" היה לו לומר "לב", אלא שיש לב מסור ללב, והם ל"ב אלהים של מעשה בראשית, ב' מבראשית, ל' מ"לעיני כל ישראל", זהו ל"ב. שני זה ל"ב ל"ב (הם) שנים ס"ד, חסר שמונה לע"ב, שהוא "ויכלו" הם שבעה ימי בראשית. שמיני מהו, הוי ספר בראשית עם "זה ספר תולדות אדם", זה ע"ב בחשבון ביין.	ומאי לבב אנוש לב הו"ל למימר אלא אית לב מסור³⁰⁰⁰ ללב (ו) אינון ל"ב [אלהים] דעובדא דבראשית ב' מן בראשית ל' מן לעיני כל ישראל [איהו] ל"ב תניינא [ואינון ס"ד] ודא ל"ב ל"ב³⁰⁰¹ שנים ס"ד [ואיהו סוד] חסר תמניא לע"ב דאיהו ויכלו אינון שבעה ימי בראשית תמינא מאי [היא] הוי ספר בראשית עם³⁰⁰² (בראשית ה א) זה ספר תולדות אדם זה ע"ב בחושבן ביין:
מה זה "להצהיל פנים משמן" אלו שנים עשר פנים, ארבעה של אריה, ארבעה של שור, ארבעה של נשר,	מאי להצהיל פנים משמן אינון י"ב פנים ד' דאריה ד' דשור ד' דנשר
ריז/א	דאינון מיכאל אריה ארבע אנפין דיליה [יְהוָה] (יהו"ה) ארבע³⁰⁰³ אנפין³⁰⁰⁴ דשור
שהם מיכאל אריה ארבע פנים שלו יהו"ה, ארבע פני שור והוא גבריאל	

²⁹⁹⁵ וזהו אלף טורין שאוכלת (יהל אור).

²⁹⁹⁶ דא יינא דאורי' דכתיב לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי דהכי סליק יין בחושבן סוד כו'. כצ"ל (יהל אור).

²⁹⁹⁷ וז"ש למטה והיינו ב' תוספת ביין. ובלחמי הוא י"ב לחם, י"ב פנים, ג' הויר"ת חושבן לחם. להצהיל פנים משמן, סולת כלולה בשמן. והוא לחם ויין, יין לנסכים, ולחם לקרבן, דהוא אחד בשמן (יהל אור).

²⁹⁹⁸ "ליה גוי" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "לע"ז".

²⁹⁹⁹ דלא (יהל אור).

³⁰⁰⁰ א' בחכמה, וב' בחכמה זעירא (יהל אור).

³⁰⁰¹ (ס"א אינון) (נוסף בדפ"ו).

³⁰⁰² עד (יהל אור).

³⁰⁰³ ארבעה (דפ"ו).

³⁰⁰⁴ בניקוד מְלַךְ מְלַךְ וְעַי' ליקוט על ניקוד זה שנדפס בת"ז דף י"ח (יהל אור). הויה אלהים הוא גימ' כמספר הנקודות דג' הויות דמְלַךְ מְלַךְ וְעַי' (פינחס ריז ע"א) (דע"ה ח"ב מח ע"ב), סוד שם של י"ב, שהוא ג' הויר"ת דמְלַךְ מְלַךְ וְעַי' ³⁰⁰⁴, הו"ה והו"ה ויהי"ה, שהם י"ב

[דאיהו] (ואיהו) גבראל ואינון [יהו"ה] [יהו"ה] ד' אנפין דנשר [דאיהו אוראל] (ואיהו נוראל) ואינון [יהו"ה] (יהו"ה) ואינון ממנן תחות חס"ד פח"ד אמ"ת דרגין דתלת אבהן [דאוקמוה] (ואוקמוה) רבנן האבות הן הן המרכבה וסלקין³⁰⁰⁵ נהורין³⁰⁰⁶ לחשבין³⁰⁰⁷ יב"ק ואינון [מלך מלך ימלך] (מלך מלך ימלך) ויהו"ה אהי"ה אדנ"י סך הכל יב"קן [ר' אבא ור' יוסי וכו' ככתוב בסוף הספר]:	והם יהו"ה, ארבע פני נשר והוא נוראל והם יהו"ה, והם ממונים תחת חס"ד פח"ד אמ"ת, דרגות שלשת האבות, ופרשוה רבותינו האבות הן הן המרכבה, ועולים (נקודים) האורות לחשבון יב"ק, והם מלך מלך ימלך, יהו"ה אהי"ה אדנ"י, סך הכל יב"ק.
זהר	
רבי שמעון הוה יתיב ולעי בפרשתא דא אתא לקמיה ר' אלעזר בריה א"ל נדב ואביהוא מאי עבדיתייהו בפנחס³⁰⁰⁸ אי (נימא ד) לא הוה פנחס בעלמא כד מיתו ובתר אתא לעלמא ואשלים דוכתייהו [שפיר אבל] (לאו הכי דהא) פנחס בעלמא הוה (וסגן קאי³⁰⁰⁹) ונשמתיה ביה בקיומא קאי:	רבי שמעון היה יושב ועוסק בפרשה זו, בא לפניו רבי אלעזר בנו, אמר לו נדב ואביהוא מה עושים בפנחס. אם פנחס לא היה בעולם כשמתו, ואחר כך בא לעולם והשלים מקומם, אז יפה, אבל פנחס היה בעולם (וסגן היה) ונשמתו בו בקיום עומדת.
א"ל ברי רזא עלאה הכא והכי הוא דבשעתא דאסתלקו מן עלמא לא הוו מתממרין תחות גדפי טנרא קדישא³⁰¹⁰ מ"ט בגין דכתיב (במדבר ג ד) ובנים לא היו להם דאזעירו דיוקנא דמלכא³⁰¹¹ דהא אינון [לא] אתחווין לשמשא בכהונא רבה בשעתא	אמר לו בני, סוד עליון כאן, וכך הוא, שבשעה שהסתלקו מן העולם לא היו נסתרים תחת כנפי הסלע הקדוש. למה, משום שכתוב "ובנים לא היו להם" שהקטינו דמות המלך, שהרי הם לא ראויים לשמש בכהונה גדולה. בשעה שקנא פנחס על הברית

אותיות דג' הוי"ת וכמ"ש כ"ז בספר יצירה להגר"א (פרק א משנה א אופן ג דף ג ע"ד³⁰⁰⁴) ובכ"מ.
 וכן מלך מלך הוה גימטריא ר"פ, כמנין מנצפ"ד. וכן הנקודות דמלך מלך הוה גימטריא
 קי"ב³⁰⁰⁴, שהוא סוד יב"ק, יחוד ברכה קדושה, שהם בדעת, כי הדעת שהוא הקו האמצעי שם הוא
 היחוד, והוא כולל הב' קוין דימין ושמאל שהם ברכה וקדושה, וכמ"ש בפ' משפטים (דף קטז
 סע"א³⁰⁰⁴) ופ' עקב (דף רעב ע"ב³⁰⁰⁴) ובכ"מ בזוהר ותיקונים, וע' רע"מ פנחס (דף ריז רע"א³⁰⁰⁴). וכן
 הוא גימטריא הוי"ה אלהים, שהוא כללות החו"ג, שהם בדעת וכו' אמנם בתפילת ר' נחוניא בן
 הקנה, מבואר כי השם י"ב שביסוד הנה הם ה"ב צרופי הוי"ה, והם יוצאים ג"כ מהג' שמות הוי"ה
 מלך הוי"ה מלך הוי"ה ימלך, ג' צירופים מהג' יודי"ן, וג' מהג' ההי"ן, וג' מהג' ווי"ן, וג' מהג' ההי"ן
 האחרונים, ומקורי דלהון הוא הג' יודי"ן דשם ס"ג, וכמ"ש בהקדמת תיקונים (דף יא ע"א) וע"ש
 בהגר"א (ביאורים ח"א נה ע"ג).

³⁰⁰⁵ (ס"א נקודין) (נוסף בדפ"ו).

³⁰⁰⁶ ר"ל נקודין כמ"ש בת"ז (כא ע"א) (יהל אור).

³⁰⁰⁷ שוא דימלוק לא חשיב שהוא נח. וכ"ז קאי על מ"ש בזוהר ר"ח פתח כו' ויין ישמח כו'. וג'
 חיוון הן בג' גלגולים, וזהו להצהיל פנים, י"ב פנים הנ"ל. מה שחבר י' מן יב"ק, עכשיו החזיר כנ"ל
 (יהל אור).

³⁰⁰⁸ פי' שר"א לא היה יודע רק סוד הגלגול ולא סוד העיבור דהיינו שיתעברו בו בחיים ולכן
 הקשה לו כיון שהיה פנחס בעולם בשעת מיתת נדב ואביהו היאך שייך שיתגלגלו בפנחס (מ"מ).

³⁰⁰⁹ פי' ר' אלעזר ס"ל כדעת רבי ייסא דלעיל שפנחס היה כהן תחלה ונמשח ולכך אמר הכא
 וסגן קאי (מ"מ).

³⁰¹⁰ מלכות (מ"מ).

³⁰¹¹ מיעטו הדמות שלא עסקו בפריה ורביה (רח"ו).

דקני פנחס על ברית קדישא ועאל בגו כמה אכלוסין³⁰¹² וסליק לון לגייפין על רומחא לעיניהון דכל ישראל [כד חמא] (ו)שבטא דשמעון בכמה אכלוסין דאתו לגביה פרחא נשמתיה מניה ותרין נשמתין דהוו ערסיראין³⁰¹³ בלא דוכתא אתקריבו בה ואתכלילו כחדא ואתהדרת נשמתיה כלילא רוחא דאתכליל בתרין רוחין ואתתקפו ביה כדין רווח דוכתייהו למיהוי כהנא (רבא³⁰¹⁴) מה דלא (אתחזי) מן קדמת דנא:	הקדוש, ונכנס בתוך כמה אוכלוסין והרימם לנואפים על הרומח לעיני כל ישראל, כשראה שבט שמעון, באו אליו בכמה אוכלוסין, פרחא ממנו נשמתו ושתי נשמות שהיו ערומות בלי מקום קרבו אליה, ונכללו כאחת, וחזרה נשמתו כלולת רוח, שנכללה בשתי רוחות, והתחזקו בה, ואז הרויח מקומם להיות כהן (גדול) מה שלא (היה ראוי) מקודם לכן.
וע"ד וכתוב (איוב ד ז) זכר נא מי הוא נקי אבדו (איהו נקי) דלא אתאביד בההיא שעתא ולא אביד רוחיה כד פרחא מניה (איוב ד ז) ואיפה ישרים נכחדו אלין בני אהרן דאתהדרו לעלמא מה דאבד [בחייהון] (בחייו) וע"ד וכתוב ביה בפנחס בן בן תרי זמני (במדבר כה יא) פנחס בן אלעזר בן:	ולכן כתוב "זכר נא מי הוא נקי אבד" שלא אבד באותה שעה, ולא אבדה רוחו כשפרחה ממנו. "ואיפה ישרים נכחדו", אלו בני אהרן שחזרו לעולם מה שאבד בחייהם, ולכן כתוב בו בפנחס בן בן פעמיים "פנחס בן אלעזר בן".
מה וכתוב לעילא מפרשתא דא (במדבר כה ד) ויאמר יי אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם ליי נגד השמש וכי על דקטלין בליליא או על דקטלין ביממא ביומא דעיבא וכתוב נגד השמש אמר ר' יהודה דתהא מיתתהון באתגלייא כמה דחבו באתגלייא:	מה כתוב למעלה מפרשה זו "ויאמר ה' אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם לה' נגד השמש", וכי על שהרגו בלילה או על שהרגו ביום, ביום מעונן, כתוב "נגד השמש". אמר רבי יהודה שתהיה מיתתם בגלוי כמו שחטאו בגלוי.
א"ר שמעון לאו בגין כך אתמר אלא מהכא אוליפנא בדרגא דחב ב"נ לקב"ה לההוא אתר אצטריך למעבד תקנתא לנפשיה אינון חבו בברית קדישא דאקרי שמש בגין כך דינא (ותקונא) אדילהון איהו כנגד השמש ולא באתר אחרא מכאן דלא אצטריך ב"נ לתקנא נפשיה אלא בההוא אתר דחב לגביה³⁰¹⁵ ומאן דלא יעביד הכי לית ליה תקונא לעלמין כדקא יאות:	אמר רבי שמעון, לא בגלל זה נאמר, אלא מכאן למדנו, בדרגה שחטא אדם לקדוש ברוך הוא, לאותו מקום צריך לעשות תקנה לנפשו. הם חטאו בברית קודש, שנקראת "שמש", בגלל כך דין ותיקון שלהם הוא כנגד השמש ולא במקום אחר. מכאן שלא צריך אדם לתקן נפשו אלא באותו מקום שחטא אליו, ומי שלא יעשה כך, אין לו תקון לעולמים כראוי.
רבי חייא פתח (תהלים קד טז) ישבעו עצי יי ארזי לבנון אשר נטע מה וכתוב	רבי חייא פתח "ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע". מה כתוב למעלה

³⁰¹² אוכלוסין (דפ"ו).

³⁰¹³ נדצ"ל ערטילאין.

³⁰¹⁴ פי' מן הקצה אל הקצה שתחלה לא היה כהן כלל וכאשר קנא לאלהיו זכה לכהונה גדולה, ור"ש אזיל לשטתיה דלעיל בריש הפרשה, אבל אין לפרש שתחלה היה כהן הדיוט. ואחר שקנא זכה לכהונה גדולה. דממה נפשך אי ס"ל כד"ז לא נתכהן וכו' לפי שלא נמשח, א"כ גם כהן הדיוט לא היה עד אחר שקנא. ואי ס"ל שנמשח כדעת ר' ייסא דלעיל א"כ גם לכהונה גדולה ראוי בלא הקנאה אלא ודאי כמ"ש (מ"מ).

³⁰¹⁵ משמע מכאן שצריך לתקן עצמו בעל תשובה. אם נתפרסם החטא תהיה התשובה ג"כ בפרהסיא (מ"מ).

לעילא (שם מו) ויין ישמח לבב אנוש וגו' וכי מה³⁰¹⁶ האי להאי אלא הכי אוליפנא דכתיב³⁰¹⁷ (שם יד) מצמיח חציר לבהמה וגו' וכי שבחא דבהמה דאית לה חציר אתא דוד למימר ברוח קודשא אלא מצמיח חציר אלן אינון שתין אלף רבוא דמלאכין שליח³⁰¹⁸ דאתבריו ביומא תניינא דבראשית וכלהו אשא מלהטא אלן אינון חציר אמאי חציר בגין דצמחין בחציר³⁰¹⁹ דא בעלמא דכל יומא ויומא אתקצירו השתא³⁰²⁰ ולבתר צמחין ומהדרין כמלקדמין וע"ד כתיב מצמיח חציר לבהמה הה"ד (משלי יב י) יודע צדיק נפש בהמתו³⁰²¹ ותנינן אלף טורין³⁰²² סלקין לה בכל יומא ויומא³⁰²³ וכל טורא וטורא שתין רבוא³⁰²⁴ הוי והיא אכלה:	"ויין ישמח לבב אנוש וגו'", וכי מה זה לזה, אלא כך למדנו, שכתוב "מצמיח חציר לבהמה וגו'", וכי שבח לבהמה שיש לה חציר, בא דוד לומר ברוח הקודש. אלא "מצמיח חציר", אלה הם ששים אלף רבוא של מלאכים שליחים שנבראו ביום השני של בראשית, וכולם אש לוהטת, אלה הם "חציר". למה "חציר", משום שצומחים כחציר זה בעולם, שכל יום ויום נקצרו כעת, ואחר כך צומחים וחוזרים כמקדם. ולכן כתוב "מצמיח חציר לבהמה", זהו שכתוב "יודע צדיק נפש בהמתו", ושנינו אלף הרים מעלים לה בכל יום ויום, ובכל הר והר יש ששים רבוא והיא אוכלת.
ועשב לעבודת האדם (תהלים קד יד) אלן אינון נשמתהון דצדיקייא דההוא אדם דרכיב ושליט על בהמה דא אכיל ואעיל לון בגווייה³⁰²⁵ ובזכותהון אתזן כל עלמא מההוא אדם³⁰²⁶ דכתיב ביה (יחזקאל א כו) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו' וע"ד כתיב האדם ההוא דאשתמודע בגין להוציא לחם³⁰²⁷ מן הארץ לאפקא מזונא לעלמא מן	"ועשב לעבודת האדם", אלו אותם נשמות הצדיקים שאותו אדם שרוכב ושולט על בהמה זו אוכל ומכניסם בתוכו, ובזכותם נזון כל העולם, מאותו אדם שכתוב בו "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו'", ועל זה כתוב "האדם", אותו שנודע כדי להוציא לחם מן הארץ, להוציא מזון לעולם מהארץ הקדושה. "ויין", זה יין

³⁰¹⁶ מאי (דפ"ו).

³⁰¹⁷ בראשית יח ע"ב (הערת הזהר).

³⁰¹⁸ שליטן (דע"ה ח"ב סא ע"ב).

³⁰¹⁹ התחלת הצומח אשר בעולמות בי"ע הנה הוא בהחיצוניות דעולם הבריאה, ובסוד הכתוב (תהלים קד יד) מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם (דע"ה ח"ב כב ע"ד), כל מיני הצמחים שנבראו ביום ג' ונאמר עליהם (בראשית א כט) הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע כו' ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים ולכל רומש על הארץ אשר בו נפש חיה את כל ירק עשב לאכלה, הנה היו כולם אז בסוד מ"ש בזה"ק (בראשית יח ע"ב, ופ' פנחס ריז ע"א) בסוד הכתוב (תהלים קד יד) מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם (דע"ה ח"ב כז ע"א, ועיי"ש לד ע"א וכן נד ע"ג), עי' בראשית יז ע"ב יח ע"ב יט ע"א ובפ' תרומה קמד ע"ב ויקרא כה ע"ב פנחס ריז ע"א (דע"ה ח"ב סד ע"ב).

³⁰²⁰ אמר הרב ז"ל שמלאכים אלו הם מבירור המלכים שמתו והם זיקין דאדעכו לאלתר ולכן הם מתים ומתחדשים בכל יום, וטעם היותם מנהר די גור כי ה"ס היכל הזכות (רח"ו).

³⁰²¹ פי' צדיק הוא יסוד בהמתו היא מלכות והצדיק מברר להמלאכים אלו שעולים בה בסוד מ"ן (מ"מ).

³⁰²² גי' א"ל שד"י במילואו והם אל"ף הרים דעולם הבריאה (רח"ו).

³⁰²³ לקמן רמ ע"ב (לש"ו).

³⁰²⁴ פירוש והיינו החשבון דלעיל שאמר אינון שתין אלף רבוא לפי שהן אלף טורין וכל הר והר יש בו ששים רבוא. א"כ הם ששים אלף רבוא דההוא אדם דרכיב פירוש זעיר (מ"מ), [א"ה ע' בהיכלות פקודי רנ"ה ב' מ"ש הגר"א ז"ל בזה ע"ש] (יהל אור).

³⁰²⁵ בסוד התעוררות מ"ד (רח"ו), והכוונה שהנשמות בודאי אינם עולות אלא במ' כנודע. אלא הם מעוררים מ"ד דזעיר כמ"ש הרב ז"ל (מ"מ). ר"ל על החלק העולה למעלה (דע"ה ח"ב סב ע"ג).

³⁰²⁶ בעת שמתחדשים ויוצאים הנשמות ממנה מתחדש בה שפע המזון לכל חי ע"ד החלב המתחדש בשדיים בעת לידת הולד (דע"ה ח"ב נד ע"ג).

³⁰²⁷ לחם זעיר (רח"ו), ור"ל של"חם גימ' ג' הוי"ות שבאים מזעיר למלכות (מ"מ).

עתיק שנמשך מלמעלה, "ישמח לבב אנוש" אנוש זה סוד של אותו נער.	הארץ קדישא ³⁰²⁸ ויין דא חמרא עתיקא ³⁰²⁹ דנגיד מלעילא (תהלים קד טו) ישמח לבב אנוש אנוש דא רזא דההוא נער:
זהר	ריז/ב
זהר:	זהר:
שעלה לשיבה וחזר כמקדם, ועל זה כתוב "אנוש כחציר ימיו". "להצהיל פנים" אלו אותם פנים שנקראים פנים גדולות ופנים קטנות, משמן, מהמשכה העולם הבא שמן ומשחה קדוש עליון. "ולחם לבב אנוש יסעד", אותו לחם שמזילים השחקים וטוחנים מן למאכל של צדיקים סתם, ומשם נמשך לכמה חיילות שנקראים "לבב אנוש", והכל בא מהמשכה עליון.	דסליק לסיבו ³⁰³⁰ ואתהדר כמלקדמין וע"ד כתיב (תהלים קג טו) אנוש כחציר ימיו להצהיל פנים אלין אינון פנים דאקרון אנפי רברבי ³⁰³¹ ואנפי זוטרי ³⁰³² משמן מנגידו דעלמא דאתי ³⁰³³ משח ורבו קדישא עלאה ולחם לבב אנוש יסעד ההוא לחם דאזילו שחקים ³⁰³⁴ וסתחן מנא למיכלא דצדיקייא ³⁰³⁵ סתמא ומתמן אתנגיד לכמה חיילין ³⁰³⁶ דאקרון לבב אנוש וכלא אתי מנגידו עלאה:
"ישבעו עצי ה'" אלו אותם עצים עליונים פנימיים, "ארזי לבנון אשר נטע", שהרי נעקרו ונטעם הקדוש ברוך הוא. מה בין עצי ה' לארזי לבנון, עצי ה' אלו עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע, ארזי לבנון אלו חמישים שערים שנקראים חמש מאות שנה. "אשר נטע אשר שם ציפורים יקננו" בצלם מקננות נשמות הצדיקים, וכל חיילות הקודש נזונים משם. חסידה בתו של אברהם אבינו, שנקרא חסיד, ועשה	ישבעו עצי יי' (תהלים קד טז) אלין אינון אילנין עלאין ³⁰³⁷ פנימאין ארזי לבנון [אשר נטע] דהא אתעקרו ³⁰³⁸ ונטע לון קב"ה מאי בין עצי יי' לארזי לבנון עצי יי' אלין עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע ³⁰³⁹ ארזי לבנון אלין חמשיין תרעין ³⁰⁴⁰ דאקרון חמש מאות שנה ³⁰⁴¹ [אשר נטע] ³⁰⁴² אשר שם צפרים יקננו בטוליהון ³⁰⁴³ מקננן נשמתהון דצדיקייא וכל חיילין קדישין אתזנו מתמן

³⁰²⁸ מן נוקבא (רח"ו).

³⁰²⁹ שפע אימא (רח"ו).

³⁰³⁰ כשעולה לבריאה אזי נעשה זקן וכשירוד ליצירה חוזר ונעשה נער וזהו וישוב לימי עלומיו

(רח"ו).

³⁰³¹ חו"ג (רח"ו).

³⁰³² נו"ה (רח"ו).

³⁰³³ ושיעור הכתוב להצהיל פנים פנים שהם ח"ג ונ"ה משמן מהארת אבא הנק' שמן (מ"מ).

³⁰³⁴ נו"ה דז"א (רח"ו).

³⁰³⁵ יסוד ומלכות (רח"ו).

³⁰³⁶ פירוש חיילות של מט"ט הנק' אנוש (מ"מ).

³⁰³⁷ פירוש ו"ק דזעיר ודמ' (מ"מ).

³⁰³⁸ מלת אשר נטע קאי על עצי ה' שהם ו"ק דזעיר ודמ' שהיו באבא ונעקרו משם ונטע לון באימא. וז"ש ונטע לון קב"ה דהיינו א"ס ב"ה נטעם באימא ולא קאי על ארזי לבנון דארזי לבנון מפרש לקמן הם ה' חסדים דא"א ולא שייך בהו עקירה ונטיעה. א"נ יש לפרש דקאי גם על ארזי לבנון ור"ל שה' חסדים דא"א עקרו א"ס מא"א ונטעם בזעיר וכן נראה לקמן (מ"מ).

³⁰³⁹ היינו ו"ק דזעיר עץ חיים והנוקבא היא עץ הדעת (רח"ו).

³⁰⁴⁰ ה' חסדים דא"א שיצאו מלבנון (רח"ו).

³⁰⁴¹ ה' חסדים הם ת"ק במספר גדול (רח"ו).

³⁰⁴² מכאן משמע דאשר נטע קאי ג"כ על ארזי לבנון וכפי זה אנו מפרשים עצי ה' שהם ו"ק דזעיר ודמ' עקרו א"ס מאבא ונטעם באימא. וכן ארזי לבנון. שה' חסדים דא"א עקרו מא"א ונטעם בזעיר. וא"כ אשר נטע קאי אתרוייהו (מ"מ).

³⁰⁴³ פי' בצל עצי ה' וארזי לבנון שהזכיר. שהנשמות ניזונות משם. ומ"ש ובג"כ איקרי חסידה. פי' בשביל הארת החסד הנק' אברהם המאיר למלכות. לכך נקראת המלכות חסידה (מ"מ). רצו (הערת הזהר).

חסידה ברתיה דאברהם אבינו דאקרי חסד³⁰⁴⁴ ועבד חסד עם כל בני עלמא בג"כ אקרי³⁰⁴⁵ חסידה ברושים ביתה בין דרועי עלמא³⁰⁴⁶ [יתבא] ובחבורא קדמאה³⁰⁴⁷:	חסד עם כל בני העולם, בגלל זה נקראת "חסידה ברושים ביתה" בין זרועות עולם יושבת, ובחיבור הראשון.
רבי אבא ור' יוסי קמו למלעי באורייתא בפלגות ליליא עד דהוו יתבי ולעאן באורייתא א"ר יוסי הא דא"ר חייא אנוש³⁰⁴⁸ כחציר ימיו שפיר קאמר אבל במאי אוקימנא סופיה דקרא (תהלים קג טז) כי רוח עברה בו ואיננו ולא יכירנו עוד מקומו א"ל הכי הוא ודאי אנוש כחציר ימיו כמה דאמר (שם טז) כציץ השדה והוא שדה דאשתמודעו כן יציץ דאתחדש ואתהדר כמלקדמין (הכי יציץ וסליק מ"ט בגין):	רבי אבא ורבי יוסי קמו לעסוק בתורה בחצות הלילה, עד שישבו ועסקו בתורה, אמר רבי יוסי זה שאמר רבי חייא "אנוש כחציר ימיו" יפה אמר, אבל במה בארנו סוף הפסוק, "כי רוח עברה בו ואיננו ולא יכירנו עוד מקומו". אמר לו כך הוא בודאי, "אנוש כחציר ימיו" כמו שאמר "כציץ השדה", אותו שדה הנודע, "כן יציץ" שהתחדש וחזר כמקדם (כך יציץ ועולה למה משום).
כי רוח עברה בו ואיננו דא הוא רוחא עלאה³⁰⁴⁹ טמירא קדישא גניזא מכלא ודכליל (וכליל) ליה בגויה וכדין ואיננו ודא הוא רוא דחנוך דכתיב ביה ואיננו כי לקח אותו אלהים דא אלהים עלאה³⁰⁵⁰ רוח עלאה רוח גניזא טמירא ולא יכירנו עוד מקומו דהא אתכליל רוחא זעירא ברוחא עלאה³⁰⁵¹ מה כתיב בתריה (תהלים קג יז) וחסד יי מעולם ועד עולם ועאל ליה (עאל) כהנא רבא³⁰⁵² לגו קדש קדשים ונמיל ליה ואוליד ליה כמלקדמין ואתחדש כנשר עולמין ואתהדר איהו נער³⁰⁵³:	"כי רוח עברה בו ואיננו", זה רוח עליון טמיר קדוש גנוז מהכל, שכולל אותו בתוכו, ואז "איננו", וזהו סוד של חנוך שכתוב בו "ואיננו כי לקח אותו אלהים", זה אלהים עליון, רוח עליונה, רוח גנוזה וטמירה. "ולא יכירנו עוד מקומו", שהרי נכללת רוח קטנה ברוח עליונה. מה כתוב אחריו "וחסד ה' מעולם ועד עולם" ונכנס לו כהן גדול לתוך קדש הקדשים ולוקחו ומולידו כמקדם, ומתחדש כנשר נעוריו וחוזר והוא נער.

³⁰⁴⁴ חסיד (דפ"ו).

³⁰⁴⁵ שמות צה ע"ב (הערת הזהר).

³⁰⁴⁶ כי שם אחורי ב' הזרועות תחלת בניינה (רח"ו).

³⁰⁴⁷ עי' פרדס רמונים ש"א פ"ג: "ובחבורא קדמאה", פי' בזוהר, כי הוא היה הספר הקודם אל זה [רע"מ], ע"כ. וצ"ע שכן זה המקום הראשון שנזכר בזהר "חבורא קדמאה".

³⁰⁴⁸ פי' שפי' לעיל שמט"ט מתחדש כחציר (מ"מ).

³⁰⁴⁹ שעולה למ"ן במלכות. נ"א בבינה הנקר' רוח הקדש הסתום (רח"ו), ואם נפרש על המ' א"ש שמט"ט עולה בסוד מ"ן למלכות. ואם נפרש על הבינה. יפורש ג"כ על מט"ט שיש בו נשמת אד"הר שהיא בבינה. כמ"ש הרב בליקוטים, ומפשט הלשון נראה כנ"א שהיא בינה (מ"מ).

³⁰⁵⁰ פי' מלכות שהיא עילאה על ב"ע. א"נ בינה (מ"מ).

³⁰⁵¹ י' רוח מט"ט הנקרא רוח זעירא במלכות. א"נ בבינה הנקרא רוחא עילאה (מ"מ).

³⁰⁵² לפי' א' כהנא רבא הוא חסד. לגו ק"ק הוא יסוד דנוקבא כמ"ש באדרא זוטא. ולנ"א כהנא רבא הוא אבא לגו ק"ק הוא יסוד דאימא שנשמת מט"ט היא מבינה כמ"ש של שהיא נשמת אד"הר ולכך הביא הזוהר פסוק וחסד ה' וכו'. שר"ל וחסד ה' שהוא חסד תעיר לפי' הראשון והאיר למל' הנקרא עולם כנודע שעולם ועולם הם תריץ הה"ן בינה ומ' ואז יצא מט"ט. ולפירוש הב' וחסד ה' הוא אבא הנקרא כהנא רבא והאיר לבינה הנקרא עולם ואז יצא מט"ט. ולכל הפירושים על יריאיו הוא מט"ט שהוא ירא את ה' מאד (מ"מ).

³⁰⁵³ רזא דיבום הוא בעלמין ב"ע שהן דמט"ט וכו' ושם נשתנה כי כל השנויין ביה, וכו' והענין כי נשמתא ל"ל שינוי, וכל השינויים הוא בגוף וכו' וכמו נהורא בגוויין, דהשינוי אינו אלא בגוויין וכו', כי עלמין דמט"ט הן גופא לגבי ברתא דמלכא באצילות, ולכן אין שינוי אלא ביבום כד נחית לעלמין דיליה (בהגר"א על תיקו"ז קו ע"ג).

עד שישבו ראו צל אחד שעומד עליהם, הולך ובא הולך ובא בתוך הבית, תמהו אמר רבי אבא, יוסי בני אמור לך מה שהיה לי עם הנר הקדוש. יום אחד היינו הולכים בבקעת אוננו, והיינו עוסקים בתורה כל אותו	עד דהוו יתבי חמו חד טולא דקיימא עליהו אזלא ואתיא אזלא ואתיא בגו ביתא תוהו א"ר אבא יוסי בני אימא לך מה דהוה לי עם בוצינא קדישא יומא חד הוינן אזלינן בבקעתא דאוננו והוינן לעאן באורייתא כל ההוא:
רע"מ	רעיא מהימנא:
אמר הרועה הנאמן, נר הקדוש יפה אמרו רבי אבא ורבי חייא ורבי יוסי, אבל "כי רוח עברה בו ואיננו", כאן צריך לפתוח בדברים, מה זה "עברה בו", זו עברה וזעם וצרה, אחד מאותם מלאכים רעים. שמשום שלא ידעו בו אותם בעלי חטאים, צריך לעשות לו שנוי מקום ושנוי השם ושנוי מעשה, כדוגמת אברהם שנאמר בו "לך לך מארצך וממולדתך", הרי שנוי מקום.	[ו]אמר רעיא מהימנא [בוצינא קדישא] שפיר אמרו ר' אבא ור' חייא ור' יוסי אבל (תהלים קג טז) כי רוח עברה בו ואיננו הכא צריך למפתח מלין מאי עברה בו דא עברה וזעם וצרה חד מאינון מלאכין רעים [דבגין דלא ישתמודעו ביה אינון] (בגין דלא אשתמודעו ביה דאינון) מארי חובין צריך למעבד [ליה] [לון] שנוי מקום ושנוי השם ושנוי מעשה כגוונא דאברהם דאתמר ביה (בראשית יב א) לך לך מארצך וממולדתך הרי שנוי מקום:
"ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם", הרי שנוי השם. שנוי מעשה, שהשתנה ממעשים רעים שעשה בתחלה למעשים טובים. הוא משל לרוח של אותו שמת בלא בנים, כדוגמת זה עשה הקדוש ברוך הוא לאדם כשגרש אותו מאותו עולם והביאו לעולם הזה, והרי נתבאר למעלה.	ולא יקרא עוד שמך אברם והיה שמך אברהם (בראשית יז ה) הרי שנוי השם (ו)שנוי מעשה דאשתני מעובדין בישינ דעב(י)ד בקדמיתא ³⁰⁵⁴ לעובדין טבין איהו מתלא לרוח [דההוא] דמית בלא בנין כגוונא דא עבד קב"ה לאדם כד תריך ליה [מההוא] (מהאי) עלמא ואייתי ליה להאי עלמא והא אתמר לעיל ³⁰⁵⁵ :
"משנה פניו ותשלחהו" ומשום זה "כי רוח עברה בו", אחד מאותם מלאכים רעים כשרואה אותו משונה בזמן שנפגש (בו) עמו, שואלים אותו שאר המשחיתים עליו, זהו בעלי חובך, הוא עונה להם ואומר ואיננו.	משנה פניו ותשלחהו (איוב יד כ) ובג"ד (תהלים קג טז) כי רוח עברה בו ³⁰⁵⁶ חד מאינון מלאכין רעים כד חזי ליה משונה [בזמנא] דאערע [ביה] ועמיהו (מניה) שאלין ליה שאר משחיתין עליה דא הוא מארי חובך איהו עני לון ואמר ואיננו:
כשמתגרש ממקומו וניטע במקום אחר, נאמר בו "ולא יכירנו עוד מקומו", בגלל שעפר אחר יקח וטח את הבית, וזהו סוד "ונתן את הבית את אבניו ואת עציו", אותם עצמות	כד אתתרך מאתריה ואתנטע באתר אחרא אתמר ביה (תהלים קג טז) ולא יכירנו עוד מקומו בגין (ויקרא יד מב) דעפר אחר יקח וטח את הבית [ודא איהו רוא (שם

³⁰⁵⁴ באדה"ר (יהל אור).

³⁰⁵⁵ והיה שמך אברהם הרי שינוי השם. התהלך לפני והיה תמים הרי שינוי מעשה. כגוונא דא עביד קב"ה לאדם כד תריך ליה מההוא עלמא, ואייתי ליה להאי עלמא, ודא שינוי מקום. שינוי השם משנה פניו ותשלחהו, והא איתמר לעיל, ובג"ד כי רוח עברה בו כו' (יהל אור).

³⁰⁵⁶ ור"ל הכל כגוונא שנא' באברהם לך לך מארצך, שנאמר אל הנשמה אברם, כמ"ש בז"ח רות (עה ע"א) ובמדה"נ פ' לך (כד ע"א), ואח"כ ויקרא [צ"ל והיה] שמך אברהם. דאז זכה למדת חסד והוא גוון חורר וזהו משנה פניו. ואמר "והא איתמר לעיל" ר"ל למעלה רט"ז ע"א והוא שינוי השם בג' אבהן (יהל אור).

וגידים ובשר שהיה חוזר לעפר, מה כתוב בו "ונחש עפר לחמו", משום שהיה מנוגע, ואחר כך "ועפר אחר יקח וטח את הבית", ובונה לו עצמות וגידים ומתחדש, כמו בית ישן שעושים אותו חדש ודאי שהוא מתחדש. ומה שאמר "ולא	מה) ונתן את הבית את אבניו ואת עצי ואינון³⁰⁵⁷ (ובני ליה) גרמין וגידין [ובשרא דהוה]³⁰⁵⁸ חזר עפרא מה כתיב [ביה] (ישעיה סה כה) ונחש עפר לחמו³⁰⁵⁹ בגין דהוה³⁰⁶⁰ מנוגע ולבתר (ויקרא יד מב) ועפר אחר יקח וטח את הבית ובני ליה גרמין וגידין [ואתחדש] (בגין דאתחדש) כבית ישנה דעבדין [לה] (ליה) חדשה ודאי איהו (ד)אתחדש ומאי דאמר (תהלים קג מז) ולא
ריח/א	
זהר:	
יומא ומגו תוקפא דשמשא אותבינן גבי חד טינרא בנו נוקבא חדא אמינא ליה מאי האי דבכל שעתא דחייבין אסגיאנו בעלמא ודינא שרייא בעלמא זכאין דבהון לקאן עליהו דהכי תנינן בחובא דדרא³⁰⁶¹ קדישייא וצדיקייא יתפסון אמאי אי בגין דאינון [ד]לא מוכיחין לעלמא על עובדיהו³⁰⁶² כמה אינון דמוכיחין ולא מקבלי מנייהו וצדיקייא אתכפיין קמייהו ואי בגין דלא יהוי מאן דיגין על עלמא לא יהון מתין ולא יתפסון בחובייהו דהא חדווה איהו לצדיקייא באבודא³⁰⁶³ דלהון:	יום, ומתוך חוזק השמש ישבנו ליד סלע אחד בתוך נקב אחד. אמרתי לו, מה זה שבכל שעה שמתרבים הרשעים בעולם והדין שרוי בעולם, צדיקים שבהם לוקים עליהם, שכך שנינו בחטא הדור קדושים וצדיקים יתפסו, למה. אם משום שהם לא מוכיחים את העולם על מעשיהם, כמה הם שמוכיחים ולא מקבלים מהם, והצדיקים נכפפים לפניהם. ואם משום שאין מי שיגן על העולם, לא ימותו ולא יתפסו בחטאיהם, שהרי שמחה היא לצדיקים בעבודתם.
א"ל בחובא³⁰⁶⁴ דדרא ודאי מתפסין צדיקייא והא אוקימנא הני מילי אבל בשעתא דיתפסון צדיקייא במרעין או במכתשין בגין לכפרא על עלמא [הוי] כרין	אמר לו, בודאי בחטא הדור נתפסים הצדיקים, והרי בארנו דברים אלו, אבל בשעה שנתפסים הצדיקים בחלאים או במכות בשביל לכפר על העולם, ואז יתכפרו כל חטאי הדור,

³⁰⁵⁷ אינון (דפ"ק).

³⁰⁵⁸ אבשרא קאי (יהל אור).

³⁰⁵⁹ שאוכל הבשר, כמ"ש הכסיל כו' ואוכל את בשרו, דהוא קץ כל בשר (יהל אור).

³⁰⁶⁰ קאי אלמעלה אונתץ (יהל אור).

³⁰⁶¹ עי' לעיל טו ע"א.

³⁰⁶² עי' רמ"ז לקמן רפו ע"א: כל (נ"א לכל) בחינת מש"ה דהיינו פק"ד קס"א. ולעומת כן אמר בכמה ויכוחין בכמה קטטין, והיינו דפיקת אור דפ"ק והארת גבורות אי', כי כל בחינת גבורות ודינין נקראים תוכחה, וכל מי שמוכיח לשם שמים יט) עושה תיקון גדול אל הגבורות הקדושות, שהרי מעורר לב מקבל התוכחה (נ"א הנוכח) לתשובה היא אי' עלאה כ), וסותם פה המקטרג שלא יוכל לקטרג, ובזה מגרשו מלהתאחז בגבורות, והעיקר שהשכינה מתקנת יפה, וזו היתה כוונת דפק קול משה, לכוון צד"ק שהוא דפ"ק וי' אותיותיו (נ"א תיבותיו). ואפשר עוד שמצינו שני מיני תוכחות שהוכיח משה את ישראל, האחד בדרך נסתר [וברמז], והשני בפירוש וגילוי. דכתיב אלה הדברים וכו', הוא הדרך האחד וכמ"ש רז"ל כא) והזכירו רש"י בחומש, שרמז להם שמות כל המקומות שחטאו בהם, עי"ש. והדרך השני היא ממרים הייתם וגו', שהיא תוכחה מגולה. וכנגד שני הדרכים האלה אמר, בכמה ויכוחין, שהוא ענין מה שהוכיח לפנייהם בהעלם, ובכמה קטטין, הוא הדרך השני קטטות ממש. ונלע"ד שכיוון בזה לתיקון גבורות או"א שאין בהם פגימה בעצם להיותם נעלמים, ובקטטות כיוון לתקן של ז'ין שהם מגולים וזה שהפגם בהם הוא עצמי ומפורסם. והנה פסוק ממרים הייתם, נאמר בעוון המרגלים שאז פגמו ברחל היא ארץ ישראל שהוציאו עליה שם רע, וכנ"ל ריש פרשת כי תצא כב):

³⁰⁶³ בעבודא (דפ"ו).

³⁰⁶⁴ בחובה (דפ"ו).

יתכפרון כל חובי דרא מנלן מכל שיפי גופא בשעתא דכל שיפין בעאקו ומרע סגי שרייא עליהו שיפא חדא אצטריך לאלקאה בגין דיתסון כלהו ומנו דרועא דרועא אלקי ואפיקו מיניה דמא כדין הא אסוותא לכל שיפי גופא:	מנין לנו, מכל אברי הגוף, בשעה שכל האיברים במצוקה וחולי גדול שורה עליהם, אבר אחד צריך ללקות כדי שיתרפאו כולם, ומיהו הזרוע, הזרוע לוקה ומוציאים ממנה דם, ואז הרי רפואה לכל אברי הגוף.
אוף הכא בני עלמא אינון שיפין דא עם דא בשעתא דבעי קב"ה למיהב אסוותא לעלמא אלקי לחד צדיקא בינייהו ובמרעין ובמכתשין ובגיניה יחיב אסוותא לכלא מנלן דכתיב (ישעיה נג ה) והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו וגו' ובחבורתו נרפא לנו ובחבורתו אקוותא דדמא כמאן דאקיו דרועא ובההוא חבורה³⁰⁶⁵ נרפא לנו אסוותא הוא לנא לכל שיפין דגופא ולעולם לא אלקי צדיקא אלא למיהב אסוותא לדרא ולכפרא עליהו (ורזא דא צדיק ורע לו) דהא ניחא³⁰⁶⁶ לסטרא אחרא דדינא ושלטא (נ"א לשלטאה) (לשלטאה) על זכאה יתיר מכלא דלא חייש כדין לכל עלמא ולא אשגח בהו מחדרה דשליט עליה וההוא זכאה זכי לשולטנא עלאה בהאי עלמא ובעלמא דאתי:	גם כך בני העולם הם איברים זה עם זה, בשעה שרוצה הקדוש ברוך הוא לתת רפואה לעולם, מלקה צדיק אחד ביניהם במחלות ומכות, ובגללו נותן רפואה לכל. מנין לנו, שכתוב "והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו וגו' ובחבורתו נרפא לנו", ובחבורתו, הקזת דם, כמו מי שמקיז זרוע, ובאותה חבורה נרפא לנו רפואה הוא לנו לכל אברי הגוף. ולעולם לא מלקה צדיק אלא כדי לתת רפואה לדור ולכפר עליהם, (וסוד זה צדיק ורע לו) שזה נוח לצד האחר שהדין שולט (לשלוט) על הצדיק יותר מהכל, שלא חושש אז לכל העולם ולא משגיח בהם, מהשמחה שהוא שולט עליו, ואותו צדיק זוכה לשלטון עליון בעולם הזה ובעולם הבא.
רע"מ:	רע"מ
יכירנו עוד מקומו (תהלים קג טז) על רוח דאתכליל רוחא זעירא³⁰⁶⁷ ברוחא עלאה [האי] (הכי) איהו מתלא לאלין דלא עביד איבין נטלין ענפין דיליה ומרכיבין ליה בענפא דאילנא אחרא עלאה (דא בדא ועביד פרי) [דעביד פירין] ואתכליל דא בדא ועביד [פירין]³⁰⁶⁸ (פרי):	יכירנו עוד מקומו", על רוח שנכללה רוח קטנה ברוח עליונה, זהו משל לאילן שלא עושה פירות, לוקחים ענפים שלו ומרכיבים אותו בענף של עץ אחר עליון (זה בזה) שעושה פירות, ונכלל זה בזה, ועושה פירות.

³⁰⁶⁵ חבורא (דפ"ו).

³⁰⁶⁶ ורזא דא צדיק ורע לו דהא ניחא לס"א וכו' - פירוש כשרוצה הקב"ה בתיקון הדור אזי מיסר את הצדיק כדי לכפר עליהם וזהו צדיק ורע לו. וממילא רשע וטוב לו שהם אנשי הדור וכשאיין הקב"ה רוצה בכפרת הדור אזי הצדיק טוב לו וממילא רשע ורע לו שהם אנשי הדור וז"ש בסמוך צדיק וטוב לו דלא חייש קב"ה לכפרא עלמא (מ"מ).

³⁰⁶⁷ הענין כי בהיותו מתגלגל צריך הרוח שהוא ממטטרון להיותו חוזר עם הנשמה שהיא מכסא הכבוד להיותם נכללים בסוד שורשם כדי לעוקרם מבחינת מציאות בריאתם אל בחינה אחרת, שאם נבראת מתחלה בפני אריה נעקרת מאריה ונשתלת בשור, ואם בשורשה שבכסא הכבוד היא באריה אי אפשר להשתנות לשור אלא שנכלל רוח זעירא דהיינו שממטטרון ברוחא עילאה דהיינו נשמה שמכסא ושניהם עולים אל שורשם, ואחר כך משורשם נעקרים מאריה לשור או משור לנשר והם חוזרים ונבראים ומתפשטים מטה (אור יקר).

³⁰⁶⁸ כאן צ"ל מש"ל רי"ז ב' ואיהו מתלא לרוח דמית בלא בנין (יהל אור).

בהוא זמנא אתמר ביה ולא יכירנו עוד מקומו³⁰⁶⁹ אופ הכי בר נש דיתיב בקרתא דיתבין בה אנשין בישין ולא [יכיל] [יכלין] לקיימא פקודין דאורייתא ולא אצלח באורייתא עביד שנוי מקום ואתערך מתמן ואשתרש באתר דדיירין ביה גוברין טבין מארי [תורה מארי] פקודין דאורייתא (ד)אקרי [עין הה"ד] (משלי ג יח) עין חיים היא למחזיקים בה:	באותו זמן נאמר בו "ולא יכירנו עוד מקומו". גם כך אדם שיושב בעיר שיושבים בה אנשים רעים ולא יכול לקיים מצוות התורה, ולא מצליח בתורה, עושה שינוי מקום ונעקר משם ונשרש במקום שגרים בו אנשים טובים בעלי תורה בעלי מצוות, שהתורה נקראת עץ, זהו שכתוב "עץ חיים היא למחזיקים בה".
ובר נש (הוא) [עין] דכתיב (דברים כ יט) כי האדם עין השדה ופקודין דבה דמיין לאיבא [ומה כתיב ביה [רק] עין אשר תדע כי לא עין מאכל הוא אותו תשחית וכתר אותו תשחית מעלמא דין וכתר מעלמא דאתי ובגין דא צריך לאעקרא³⁰⁷⁰ מההוא אתר ויתנשע באתר אחרא בין צדיקיא:	והאדם הוא עץ, שכתוב "כי האדם עץ השדה", והמצוות שבה דומות לפרי, ומה כתוב בו "רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אותו תשחית", וכתר אותו תשחית מהעולם הזה, וכתר מהעולם הבא, ולכן צריך לעקור (אותו מאותו) מאותו מקום וינטע במקום אחר בין צדיקים.
מה בר נש בלא בנין אתקרי עקר ואתתיה עקרה אופ הכי אורייתא בלא פקודין אתקריאת עקרא³⁰⁷¹ ובגין דא אוקמוה לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה³⁰⁷² אתו חבריא ואשתטחו קמיה ואמרו ודאי כען אוליפנא חדושא³⁰⁷³ איך אתכליל³⁰⁷⁴ רוח ברוח כמאן דחזי מלה בעינא ואתבריר ליה בקדמיתא הוה לן קבלה וכען ברירו דמלה:	מה אדם בלי בנים נקרא עקר ואשתו עקרה, גם כך תורה בלי מצוות נקראת עקרה, ולכן פרשוה, לא המדרש הוא עיקר אלא המעשה. באו החברים והשתטחו לפניו ואמרו, כעת למדנו חדוש איך נכללת רוח ברוח, כמי שרואה דבר בעין, והוברר לו. מקודם זה היה קבלה לנו, וכעת ברור הדבר.
ותו אתמר בחבורא קדמאה [דהא ניהא] (והא נייחא) ליה³⁰⁷⁵ לסטרא אחרא לשלמאה על זכאה יתיר [מכלא] ולא חייש כדין לכל עלמא³⁰⁷⁶ אדהכי הא טולא אודמן	ועוד נאמר בחבור ראשון, שהרי נוח לו לסטרא אחרא לשלוט על הצדיק יותר מהכל, ולא חושש, אז לכל העולם בין כך הרי צל הזדמן

³⁰⁶⁹ שאפילו שאר הנשמות שהיו בסוד ההיכל ההוא מעמד הנשמות להתגלגל אין מכירים בה אם היא הקודמת מפני שינויה, ואין זה ידוע רק להקב"ה וטרכיבין ליה וכו' הענין ששני אחים הם שני ענפים מאב אחד אילן אחד, והענף האחד לא הצליח לעשות פרי, מה עושים עוקרים אותו ממקומו שהיה אח ונעקר מהאב ונשתל באחיו ונעשה בנו, ועל ידי אחיו שהוא ענף העושה פירות דהיינו בנים או מצות, שמפני שלא עסק בהם לא זכה לבנים ועל ידי אחיו שהוא נעשה אביו וינק ממנו ויעשה הראוי (אור יקר).

³⁰⁷⁰ (ס"א ליה) (נוסף בדפ"ו).

³⁰⁷¹ עקרה (דפ"ו).

³⁰⁷² כאן צ"ל מש"ל (ריז ע"ב) "והיה [תמים] והוא שינוי מעשה דאשתני מעובדין בישין דעביד בקדמייתא לעובדין טבין" (יהל אור).

³⁰⁷³ קדושא. צ"ל חדושא (יהל אור).

³⁰⁷⁴ שכתב בזוהר בדף הקודם (יהל אור).

³⁰⁷⁵ חסר כאן ועניינו בפרשת פנחס על ייסורי הצדיק על כל הדור כגון רבי ור' אלעזר ואחרים, ואמר שהמקטרג חפץ לייסר הצדיק מכל קטרוגו על כללות העולם, לכך על ידי הצדיק שמרשים אותו שייסר אותו שוכח כל בני עולם (אור יקר), קאי עמ"ש בזוהר בעמוד זה מאי האי דבכל שעתא כו' (יהל אור).

³⁰⁷⁶ הוא מאמר הזוהר דכאן דהא ניהא כו', ועל זה ציין הר"מ ואמר אדהכי הא טולא כו' אדהכי הא רעיא מהימנא אתי ואמר לון כו' (יהל אור).

לגביה³⁰⁷⁷ וא"ל מנלן מאיוב דחזא קב"ה דדרא הוּו מחוייבין בלייה ואתא שטן לקטרגא (ו)אמר ליה קב"ה (איוב א ח) השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בכל הארץ לאשתזבא ביה דרא ואיהו מתלא לרעיא דאתא זאב למטרף עאניה ולמיבד ליה:	לפניהם, ואמר לו מנין, מאיוב שראה הקדוש ברוך הוא שהדור היו מחויבים כליו, ובא שטן לקטרג. אמר לו הקדוש ברוך הוא, "השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בכל הארץ" להציל את הדור, והוא משל לרועה שבא הזאב לטרוף את צאנו ולהאבידו.
מה עבר ההוא רעיא דהוה חכימא יהב³⁰⁷⁸ ליה אמרא תקיפא ושמנה ורברבא מכלהו [ההוא] דהוּו מתנהגין אבתריה כלהו וברעו לשלטאה על ההוא אמרא טבא שכח ונ"א שבקן לכלהו מה עבר ההוא רעיא בשעתא דהוה [זאב] אשתדל בההוא אמרא ברח [רעיא עם עאנא] (עם ענא) ושוי לון	מה עשה אותו רועה שהיה חכם, נתן לו תיש חזק ושמן וגדול מכלם, אותו שכולם נוהגים אחריו, וברצון לשלוט על אותו תיש טוב, שכח (השאיר) את כולם. מה עשה אותו רועה, בשעה שהזאב היה מתעסק עם אותו תיש, ברח הרועה עם הצאן ושם אותם
ריח/ב	
זהר:	זהר
צדיק וטוב לו, שלא חושש הקדוש ברוך הוא לכפר על העולם. אמרתי לו, אלו לא היו בזמן אחד יפה, אבל כאן יש צדיק וכאן יש צדיק, לזה יש מחלות ומכות ולזה יש את כל טוב העולם.	צדיק וטוב לו, שלא חושש הקדוש ברוך הוא לכפר על העולם. אמרתי לו, אלו לא היו בזמן אחד יפה, אבל כאן יש צדיק וכאן יש צדיק, לזה יש מחלות ומכות ולזה יש את כל טוב העולם.
אמר לי בחד מנייהו³⁰⁷⁹ או תרין סגי דלא בעא קב"ה לאלקאה כלא (ס"א כל דמא) כמה דלא אצטריך [אלא דרועא חדא לאלקאה ולאקזאה למיהב אסוותא לכל שייפין אוף הכא בחד צדיקא סגי ואי ואתקא] (אתקם) (ס"א אתייקר) ביה מרע על כל שייפין כדין אצטריך תרין דרועין לאקזאה אוף הכי אי אסגיא חובין יקירין על עלמא כדין כל זכאין אלקון למיהב אסוותא על כל דרא:	אמר לי באחד מהם או בשנים מספיק, שהקדוש ברוך הוא לא רוצה להלקות הכל (ס"א כל דם), כמו שלא צריך אלא זרוע אחת להלקות ולהקיז, לתת רפואה לכל האיברים, גם כאן בצדיק אחד מספיק. ואם מתחזקת (מכבידה) המחלה בו על כל האיברים, אז צריך להקיז משתי זרועות. גם כך, אם התרבו החטאים וכבדים על העולם, אז כל הצדיקים לוקים, לתת רפואה על כל הדור.
אבל בזמן דלא אסגיא כל כך כדין חד זכאה אלקי ושאר צדיקא בשלם דהא לא אצטריך עלמא דילקון כלהו אתסיאו עמא אתסיאו צדיקיא ולזמנין דכל יומיהון קיימין במרעין לאגנא על דרא מיתו הא אתסי כלא ואתכפר לזמנין דחובין אינון יקירין יתיר:	אבל בזמן שלא התרבו כל כך, אז צדיק אחד לוקה, ושאר הצדיקים בשלום, שהרי לא צריך העולם שכולם ילקו. נרפא העם, נרפאו הצדיקים. ולפעמים שכל ימיהם עומדים במחלות להגן על הדור. מתו, הרי נרפא הכל, ונתכפר. לפעמים כשהחטאים הם נכבדים יותר.
קמנא ואזלנא ותוקפא דשמשא הוה יתיר	קמנו והלכנו, וחוזק השמש היה יותר, והדרך היתה דחוקה לנו. ראינו

³⁰⁷⁷ לגביהו (דפ"ו).

³⁰⁷⁸ יהיב (דפ"ו).

³⁰⁷⁹ קשה ומאי חזית שצדיק זה ילקה והאחר לא ילקה כיון שהוא לכפרת הדור ויש לומר לו נתכנו עלילות שאיפשר שנשמת צדיק זה יש בה שום סיגים ואגב מתבררת ביסורין אלו (מ"מ).

ודחיק לן באורחא חמינן אילנין במדברא ומיין תחותיהו יתיבנא תחות חד טולא דאילנא דמדברא שאילנא ליה מאי האי דכל עמין דעלמא לא עבדין [נענועא] אלא ישראל בלחודיהו דכד לעאן באורייתא מתנענען הכא והכא בלא למודא דבר נש בעלמא ולא יכלין למיקם בקיומיהו אמר לי אדכרתן מלתא עלאה ובני עלמא לא ידעין ולא משגיחין:	אילנות במדבר, ומים תחתיהם, ישבנו תחת צל של אילן אחד של המדבר. שאלנוהו, מה זה שכל עמי עולם לא עושים נענוע רק ישראל לבדם, שכשעוסקים בתורה מתנענעים לכאן ולכאן, בלי למוד של אדם בעולם, ולא יכולים לעמוד בקיומם. אמר לי הזכרתי דבר עליון, ובני אדם לא יודעים ולא משגיחים.
יטיב שעתא ובכה אמר ווי לבני נשא דאזלין כבעירי חקלא בלא סוכלתנו במלה דא בלחודוי אשתמודען נשמתהון קדישין דישראל בין נשמתהון דעמין עעכו"ם נשמתהון דישראל אתגזרו מגו בוצינא קדישא דדליק דכתיב (משלי כ כז) נר יי נשמת אדם והאי נר בשעתא דאתאחד ונ"א דאתדליק	יושב שעה ובכה, אמר אוי לבני האדם שהולכים כבהמות השדה בלי תבונה, בדבר הזה לבדו נודעות נשמות קדושות של ישראל בין נשמות שעמים עובדי כוכבים ומזלות. נשמות ישראל נגזרו מתוך נר קדוש שדולק, שכתוב "נר ה' נשמת אדם" ונר זה בשעה שנאחז (שנדלק)
רע"מ:	
באתריהון ולבתר תב לאמרא ושזיב ליה³⁰⁸⁰ מזאב הכי עב[י]ד קב"ה עם דרא יהיב קב"ה לצדיק ברשו מקטרגא לשזבא [לדרא] (מדרא) בגיניה ואם הוא תקיף³⁰⁸¹ כיעקב אתמר ביה (בראשית לב כד) ויאבק איש עמו כ"ש וכ"ש דנצח ליה³⁰⁸² עד דאמר שלחני:	במקומם, ואחר כך שב לתיש והצילו מהזאב. כך עשה הקדוש ברוך הוא עם הדור, נתן הקדוש ברוך הוא את הצדיק ברשות המקטרג להציל את הדור בגללו, ואם הוא חזק כיעקב, נאמר בו "ויאבק איש עמו", כל שכן וכל שכן שנצח אותו, עד שאמר "שלחני".
אמר טולא טולא הכי הוא זכאה חולקיה דההוא צדיק דאיהו תקיף למסבל ייסורין כ"ש מאן דנצח בהון למקטרגא דיליה דאיהו שולמנותיה [על כל] (בכל) דרא ואתחשיב ליה כאילו הוא שזיב לון וקב"ה עביד ליה רעיא עלייהו באתריה ובגין דא זכה רעיא מהימנא³⁰⁸³ למהוי רועה על ישראל ולא עוד אלא דהכי אשליט³⁰⁸⁴ [ליה] עלייהו בעלמא דאתי בגין דשזיב לון דלא אתאבידו מתמן דאנהיג לון באורייתא ובעובדין טבין:	אמר צל צל, כך הוא, אשרי חלקו של אותו צדיק, שהוא חזק לסבול יסורים, כל שכן מי שמנצח בהם את המקטרג שלו, שהוא שלטונו על כל דור, ונחשב לו כאלו הוא הציל אותם. והקדוש ברוך הוא עושה אותו רועה עליהם במקומו, ולכן זכה רועה הנאמן להיות רועה על ישראל, ולא עוד אלא שכך משליטו עליהם בעולם הבא, משום שהציל אותם שלא נאבדו משם, שהנהיגם בתורה ובמעשים טובים.

³⁰⁸⁰ כאומרו ותסיתנו בו לבלעו חנם, וכן וה' השיב את שבות איוב וכו' (אור יקר).
³⁰⁸¹ שלא יבעט בייסורין והוא שמח בהם כר' ור' אלעזר אז השטן נכנע תחת הצדיק והוא רוצה לצאת ממנו בשלום ואינו יכול, והדמיון מיעקב עד דאמר שלחני (אור יקר).
³⁰⁸² למסבל באהבה (יהל אור).
³⁰⁸³ כאומרו והוא מחולל מפשעינו וכו' וכדפירשנו בריש ספרא, ולכן אפילו לעתיד יהיה רועה ישראל עד כי יבא שילה בגימטריא מש"ה (אוריקר).
³⁰⁸⁴ כדמסיק על ידי שהוא מנהיגם בתורה ובמצות ומזכה אותם לעולם הבא (אור יקר).

אדהכי הא רעיא מהימנא (ו)אמר לון ואמאי לקי³⁰⁸⁵ דרועא ימינא דאורה כל מארי אסוותא דאקיון בקדמיתא דרועא ימינא והא דרועא שמאלא איהו קריב ללבא אמאי לא אקיון ליה אמר ליה [בגין דקב"ה] (דאיהו קב"ה) לא בעי לאלקא³⁰⁸⁶ יתיר דהא בהאי סגי ואי אתיקר מרע³⁰⁸⁷ על (כל) שייפין דגופא אקיו דרועא שמאלא א"ל אי לא הוו תרווייהו³⁰⁸⁸ בחד זמנא יאות אבל אית צדיק הכא ואית צדיק הכא לדא אית מרעין ומכתשין ולדא אית טיבו:	בין כך, בא רועה הנאמן אמר להם, ולמה לוקה זרוע ימין, שדרך כל בעלי הרפואה שמקיזים בהתחלה זרוע ימין, והרי זרוע שמאל היא קרובה ללב, ומדוע לא מקיזים אותה. אמר לו, משום שהקדוש ברוך הוא לא רוצה להלקות יותר, שהרי בזה מספיק, ואם כבדה המחלה על אברי הגוף מקיז מזרוע שמאל. אמר לו, אם לא היו שניהם בזמן אחד יפה, אבל כאן יש צדיק וכאן יש צדיק, לזה יש חלאים ומכות, ולזה יש טוב.
אמאי אי אתייקר ביה מרע³⁰⁸⁷ [יקיז] (אקיו) לתרווייהו דאינון תרין דרועין למיהב אסוותא לכל שייפין ואי לא אתייקר ביה מרע³⁰⁸⁷ [א על] (ל)כל שייפין אמאי אקיו לדרועא ימינא יתיר משמאלא [אלא] ונ"א א"ל אימא אנת אמר ליה [ודאי] גופא³⁰⁸⁹ ותריין דרועין³⁰⁹⁰ אינון לקבל אבהן רישא לקבל אדם קדמאה³⁰⁹¹ דרועא ימינא³⁰⁹² לקבל אברהם דרועא שמאלא לקבל יצחק גופא לקבל יעקב:	למה. אם יכבד החולי, יקיז לשניהם, שהם שתי זרועות לתת רפואה לכל האיברים, ואם לא יכבד בו החולי על כל האיברים, למה מקיז לזרוע ימין יותר מהשמאל, אלא (אמר לו) אמור אתה. אמר לו, ודאי גוף ושתי זרועות הם כנגד האבות, ראש כנגד אדם הראשון, זרוע ימין כנגד אברהם, זרוע שמאל כנגד יצחק, גוף כנגד יעקב.

³⁰⁸⁵ הם המשילו הענין שם ברופא שמקיז החולה בזרוע ימין, גם כן ישראל הם חולה אחד, הצדיק זרוע ימין שלהם, הרופא הקב"ה [מייסר] הצדיק שהוא הקזת זרוע ימין, והשתא הקשה רעיא מהימנא כי היה ראוי ללקות הצדיק שלא יהיה כל כך גמור כצדיק זה, שהצדיק הגמור נמשל לזרוע ימין וצדיק שאינו כל כך גמור נמשל לזרוע שמאל, וכיון שהחולי בלב דהיינו ישראל כללות הגוף צדיק שאינו כל כך יותר קרוב לחולי דהיינו מעשים רעים שבאנשי הדור והוא היה ראוי ללקות קודם (אור יקר).

³⁰⁸⁶ לאלקאה (דפ"ו).

³⁰⁸⁷ על אחד משני דרכים פעמים לוקים שניהם או הימין לבד, כשלוקה הימין לבד הוא מפני שביסורי הצדיק הזה יכפר ולא יצטרך עוד, וכאשר יהיו העונות מרובים והחולי כבד יצטרך להלקות גם הצדיק האחר וזהו שאמר ואם יתיקר מרע וכו' (אור יקר).

³⁰⁸⁸ נתקשה על שני דרכים, האחד בצדיקים שוים וזהו שאמר "אי לא הוו תרווייהו" וכו', או יהיה לשניהם ההקזה, למה הכביד בזה כל היסורים יתחלקו לצדיקים כל צדיק וצדיק קצת, ואם תאמר שאפילו מעט יספיק וזהו שאמר "ואי לא אתיקר" וכו' אם כן מה נשתנה זה מזה (אור יקר). על שייפין דגופא אקיו דרועא שמאלא (א"ל אמאי) ואי אתייקר ביה מרעא אקיו לתרווייהו כו' (יהל אור).

³⁰⁸⁹ יתיר משמאלא א"ל אימא אנת א"ל גופא כו'. [כצ"ל] (יהל אור).

³⁰⁹⁰ חסד וגבורה ותפארת (אור יקר).

³⁰⁹¹ שהם שלש ראשונות וצדיק אחד יכלול הכל מפני שאין מי שיהיה מרכבה אליהם, ולכן הקדים גופא ודרועין שמהם הכריח לענין אדם הראשון, ואחר כך חזר ופרט האבות בפרטות (אור יקר).

³⁰⁹² שמה שאמר בראשונה גופאותרין דרועין אינון לקבל אבהן לא היה רק להוכיח אדם בספירות הראשונות (אור יקר).

ומתוך הגוף, כבד לימין, טחול לשמאל, עשו וישמעאל, לב יעקב באמצע כנפי ריאה, וכליות כנגד אברהם ויצחק, ריאה מים שהם (כנפי ריאה שואבים) שואבים כל מיני משקים, כליות אש שמבשלות זרע שיורד מהמח. ומשום שאברהם הוא מים, שם זרעו בגלות אדום, ומשום זה כבד לימין, אברהם. ומרה שהכבד הוא חרב שלה היא מרה, נאמר	ומלנו לגופא ³⁰⁹³ כבד לימינא טחול לשמאלא עשו וישמעאל לבא יעקב באמצעיתא כנפי ריאה וכו' ליין לקבל אברהם ויצחק ריאה מים דאינון ³⁰⁹⁴ שואבין כל מיני משקין ³⁰⁹⁵ [כוליין] אשא דבשיל זרע דנחית ממוחא ובגין דאברהם איהו מים ³⁰⁹⁶ שוי זרעיה בגלותא דאדום ובגין דא כבד ³⁰⁹⁷ לימינא ³⁰⁹⁸ דאברהם ומרה דכבד חרב דיליה איהי מרה אתמר
ריט/א	זהר:
מתוך תורה שלמעלה, לא שוכך האור עליו אפילו רגע. וסוד זה "אלהים אל דמי לך", כדוגמא זה כתוב "המזכירים את ה' אל דמי לכם" אין שיכוך לכם אור הנר, כיון שנאחז תוך הפתילה, אותו האור לא שוכך לעולמים, אלא מתנענע האור לכאן ולכאן, ולא שוכך לעולמים.	מנו אורייתא דלעילא לא שכיך נהורא עליה אפילו רגעא ורוא דא (תהלים פג ב) אלהים אל דמי לך כגוונא דא כתיב (ישעיה סב ו) המזכירים את יי' אל דמי לכם לא שכיכו לכוון נהורא דשרגא ³⁰⁹⁹ כיון דאתאחדא גו פתילה ³¹⁰⁰ ההוא נהורא לא שכיך לעלמין אלא מתנענעא נהורא ³¹⁰¹ לכאן ולכאן ולא משתכיך לעלמין:
כדוגמא זה, ישראל שנשמותיהם	כגוונא דא ישראל דנשמותיהו מנו ההוא

³⁰⁹³ אם כן יהיו יותר פנימיים החצונים, אמנם הכוונה שההנהגה פנימית לגוף בסוד הדעת, והספירות הפנימיות הם פועלות הגבורות, והם בטחול וכבד פנימה תחלת צמיחת הגבורה לפעול למטה על ידי הכלים החצונים, שהם שתי כחות חצונים טחול וכבד שהם פועלים כאשר יצוה אליהם הדעת העליון המנהיג המעורר הגבורות כנשמה בגוף, ובספר אלימה הרחבתי, ועתה במציאות העולם בבחינת ישראל שעור קומתם יתעוררו העונות לישראל, והחולי ממעשיהם הצומחים אליהם מבני אדם. שהם מעוררים עבירות בטחול ומרה וכבד בענין שגורמין מדות מגונות באומה וצריכים להלקות, והם הם הטחול והמרה שהם מעין אדום וישמעאל, והכשרים הדואגים על מעשיהם ומנהיגים אותם הם כלב המרגישים בחולי האומה, והיינו עיקר הדעת בבניה דהיינו בסוד הדעת שלשה אבות, הכבד והטחול והלב הם ימין ושמאל ואמצע, ובאומה פני אדם שהם ההנהגה ויצמח מהם עמל ממנו בכוונה וממנו שלא בכוונה, ממנו מתוך כעס וממנו מתוך עצלות דהיינו טחול עצל וכבד כועס, עוד יש שני אברים יפים בדעת שהם לפעול טוב דהיינו ריאה ושתי כליות, והם נגד החסד דהיינו ריאה אר"ה, ושתי כליות הם נצח והוד אמנם הם שני עמודי נחשת אדומים והם מצד הגבורה ערבי נחל גבורות כדפירשו בזוהר, בענין שהם להנהיג הריאה עד הלב בהנהגה, והכליות לעצה והיינו בני אדם מנהיגים שהם לתקן והם נגד אברהם ויצחק, והנה הריאה הם תלמידי חכמים הבקיאים בתורה (אור יקר).

³⁰⁹⁴ (ס"א כנפי ריאה) (נוסף בדפ"ו).

³⁰⁹⁵ שהם בקיאים בכל חלקי התורה והחכמה והכליות הם ראשי ישיבות ובעלי מדרשות שהם מהאש והם עזר גדול לזרע דהיינו כעין חום הכליות להזריע, וכן נצח והוד למודי ה' ודאי והם מהאש בגבורה כדפירשנו (אור יקר).

³⁰⁹⁶ ימינא - דמים יכול לכבות (יהל אור).

³⁰⁹⁷ "ובג"ד כבד" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "בכבד דהוא".

³⁰⁹⁸ והחטאים הם מהעצלות מניעת המעשה הטוב והרע הנמשך ממנו, ורפואת החולי בשכנגדו, לכך בבית שני לא היה מעשה רע אלא מניעת הטוב לכך היה גלותם במגד דהיינו אדום שהוא מהאש דהיינו הכבד, ומהטעם הזה ממש היתה סבת בנין האדם הכבד אל הימין להמזג קרירות אברהם וחסדו באש הכבד וגבורותיו זהו שאמר "ובגין דא ככד לימינא", וכבד גבורה ומרה המלכות חרב שעמו חרב נוקמת נקם ברית, והם פועלים על ידי סמאל כבד ולילית מרה חרבו (אור יקר).

³⁰⁹⁹ ה"ח (רח"ו).

³¹⁰⁰ יסוד (רח"ו).

³¹⁰¹ כתית למאור (רח"ו). נמצא שהנר היא מלכות והפתילה הוא היסוד שבתוכה: והאור המתאחז בפתילה ה' חסדים שביסוד שמאירים למלכות (מ"מ).

נהורא דשרגא כיון דאמר מלה חדא דאורייתא הא נהורא דליק [ו]לא יכלון אינון לאשתככא [ו]מתנענען לכאן ולכאן ולכל סטריין כנהורא דשרגא דהא (משלי כ כז) נר יי' נשמת אדם כתיב וכתיב (יחזקאל לד לא) אדם אתם אתם קרויין אדם ולא אומין עכו"ם נשמתין דעמין עכו"ם מדעיכו דקש בלא נהורא דשרי עליהו וע"ד משתככין ולא מתנענען דהא לית לון אורייתא ולא דלקין בה ולא נהורא שרייא בהון אינון קיימין כעצים בנו נורא דדליק בלא נהורא דשריא עליהו וע"ד משתככין בלא נהורא כלל א"ר יוסי דא איהו ברירו דמלה זכאה חולקי דזכינא להאי למשמע דא:	מתוך אותו אור הנר, כיון שאמר דבר אחד של התורה, הרי האור דולק ולא יכולים הם לשכך ומתנענעים לכאן ולכאן ולכל הצדדים, כאור הנר, שהרי כתוב "נר ה' נשמת אדם". וכתוב "אדם אתם", אתם קרויים אדם ולא אומות עובדי כוכבים ומזלות, נשמות עמים עובדי כוכבים ומזלות מדעיכת הקש בלא אור ששורה עליהם, ולכן שוככים ולא מתנענעים, שהרי אין להם תורה ולא דולקים בה, ואין אור שורה בהם, הם עומדים כמו עצים בתוך אש שדולק בלי אור ששורה עליהם, ועל זה שוככים בלי אור כלל. אמר רבי יוסי, זהו בירור הדבר, אשרי חלקי שזכיתי לזה לשמוע את זה.
רע"מ:	
ב(י)ה (משלי ה ד) ואחריתה³¹⁰² מרה כלענה³¹⁰³ ואי חובין מתרבין בבנוי דאברהם³¹⁰⁴ דאינון בגלותא דאדום אתיקר ביה מרע עליהו מסטרא דכבד דרועא ימינא צריך לאלקאה לאקזא דמיה מניה דמאן דנטלין מניה ממוניה כאילו שפיכו דמיה [ואשתאר עני] דעני חשוב כמת:	בה "ואחריתה מרה כלענה". ואם מתרבים החטאים בבני אברהם, שהם בגלות אדום, נכבד בו החולי עליהם מצד הכבד, זרוע ימין צריך להלקות, להקיז ממנו דם, שמי שלקחו ממנו ממונו, כאלו שפכו דמו, ונשאר עני, שעני חשוב כמת.
[ואי חובין מתרבין מסטרא דבני יצחק³¹⁰⁵ דאינון בגלותא³¹⁰⁶ בין ישמעאלים מרעא אתיקר³¹⁰⁷ מסטרא דטחול לשמאלא ובעי³¹⁰⁸ לאקזא דרועא שמאלא ולא יתיר]:	ואם החטאים מתרבים מצד בני יצחק שהם (בגלות) בין ישמעאל, בית חוליו יכבד מצד טחול שבשמאל, וצריך להקיז זרוע שמאל ולא יותר.
ואי חובין מתרבין בבני יעקב³¹⁰⁹ דאינון	ואם מתרבים החטאים בבני יעקב,

³¹⁰² סיפא דקרא חדה כחרב, והיא טפה דמרה שתלויה בחרבא דמ"ה (יהל אור).

³¹⁰³ וגו' (נוסף ביהל אור).

³¹⁰⁴ והיינו אותם שגלו מפני שחטאו במניעת הטוב כדפירשנו, והם אותם שהם "בנוי דאברהם" אותם שטבעם שפלים ונפסדים מתעצלים לטוב ולרע שנשמתם מן הימין, ובסבת העוץ גלו לבין אדום ואז אותם הנשמות הוסיפו מעשה וחטאו יותר במה שלא היה להם לעשות, דהיינו תוספת דם מצד הכבד שנתערבו בגוים ולמדו מעשיהם ונעשו זריזים ונפסדים במעשה הרע, צריכים הקזה צדיק שיסבול צערם דהיינו ייסורי הצדיקים להגין על הדור בממון וכיוצא, דהיינו שמוציאים דמיו ממנו והוא בעוני סובל עון הדור (אור יקר).

³¹⁰⁵ דהיינו אותם שנשמתם מצד הגבורה והם זריזים ונפסדים, כמה בני אדם הם חוטאים בקום עשה ואינם חוטאים במניעת הטוב מפני שטבע הגבורה יעורר אליהם לטוב ולרע וטבעם זריז, אמנם גם לצד החוץ הם חוטאים במעשה, ואלו גלו לצד הטחול שהוא העצל לקרר חומם ולהתמזג, ועתה עמדו בגוים ולמדו מעשיהם ונתעצלו מהטוב והרי הם עצילים וחוליים מהטחול אשר הוא לשמאל למזג הטבע ולתיקון המעשה דהיינו קרירות הגבורה מצד החסד, וגורם לפעול על ידי הכסיל החצוני יצר הרע העצל דהיינו טחול שוחק לייצן, אם כן צריך צדיק זרוע שמאל יד כהה שהיא עצלה צדיק עצל לעבירה ללקות לסבול עוץ הדור מפני שהרפואה בזה (אור יקר).

³¹⁰⁶ נמחק בדפ"ק.

³¹⁰⁷ ישמעאל בי מרעיה יתיקר (דפ"ק).

³¹⁰⁸ וצריך (דפ"ק).

³¹⁰⁹ דהיינו שהחטא תלוי באותם הממוצעים שנשמתם מהאמצע, שלסבת היותם עונם בעצלות למעשה הטוב וזריזים לרע הוצרכו נשמות אלו לגלות באדום וישמעאל, באדום לתקן עון עצלותם ובישמעאל לתקן עוץ זריזותם לעבירה והיינו סוד פני נשר (אור יקר).

אחידן לתרין סטרין דאינון מפוזרים בבני עשו וישמעאל הא מרעא אתיקר על גופא³¹¹⁰ ובעי לאקזא ב' דרועין ואי בלהו תלת במרעין כחדא הא מרעא סליק לרישא ובעי לאקזא ורידין דרישא ואלין תלת אתעבידו מרכבה לאדם קדמאה ולאבהן ובהון אתתקפו למסבל ייסורין לאנגא על דרא לארבע סטרי דעלמא:	שהם אחוזים לשני צדדים, שהם מפזרים בבני עשו וישמעאל, הרי החולי נכבד על הגוף וצריך להקיז שתי זרועות, ואם כל השלשה במחלות כאחד, הרי החולי עלה לראש, וצריך להקיז ורידי הראש, ושלשת אלה נעשו מרכבה לאדם הראשון ולאבות, ובהם התחזקו לסבול יסורים להגן על הדור לארבעת צדדי העולם.
ווי ליה לדרא דגרמין דילקון אבהן ואדם קדמאה [דאלין] [ואלין] צדיקייא דבינייהו דלית אפרשותא בין אלין צדיקייא לאבהן ואדם דאינון נשמתין דלהון ודוחקא וצער א ויגונא דלהון [מטי] [מני] לאבהן ואדם [דאינון] כגוונא דימא אלין נחלין דנפקין מתמן אי חוזרין עכורין ומלוכלכין לימא הא ימא נטיל מן עכירו ולכלוכא דלהון ובחילא דימא דאיהי תקיפא ולא סבילת לכלוכא דלהון וזריקת [ליה] לבר ואשתארו נחלין צלילין ודכיין מההוא לכלוך:	אוי להם לדור שגורמים שילקו האבות ואדם הראשון, ואלה הצדיקים שביניהם שאין הפרדה בין צדיקים, אלו לאבות ואדם, שהם נשמות שלהם, והדחק והצער והיגון שלהם מגיעים לאבות ולאדם, כדוגמא שהם נחלים אלו שיוצאים משם, אם חוזרים עכורים ומלוכלכים לים, הרי הים נוטל מעכירות ולכלוך שלהם, ובכח הים שהוא תקיף לא סובל לכלוך שלהם, וזורק אותו החוצה, ונשארו הנחלים צלולים וזכים מאותו לכלוך.
כגוונא [דאימא דדכיאת] [דאמא דרביאת] לכלוכין דבנהא זעירין הכי אבהן מדכאין חובין ולכלוכין דבנייהו דישראל כד ואשתכחו [אשכחו] בהון צדיקייא בעובדיהון תקיפין למסבל ייסורין על דאריהון³¹¹¹ [מאריהון] בההוא זמנא לית אפרשא בהון אתו בלהו ובריכו ליה ואמרו ליה סינ' סינ' דקב"ה ושכינתיה מליל בפומי מאן יכיל לקיימא קמיה בכלא זכאה חולקנא דזכינא לחדשא חבורא וקדמאה [דא] בכ לאנהרא [שכינתא] [שכינתיה] בגלותא:	כדוגמא שאמא מנקה לכלוכי בניה הקטנים, כך האבות מטהרים חטאים ולכלוכים של בני ישראל, כשנמצאים בהם צדיקים במעשיהם חזקים לסבול יסורים על דורם, באותו זמן אין הפרדה בהם. באו כולם וברכוהו, ואמרו לו סינ', שהקדוש ברוך הוא ושכינתו מדברת בפיו, מי יכול לעמוד לפניו בכל, אשרי חלקנו שזכינו לחדש חיבור ראשון זה בכ להאיר שכינה בגלות.
אמר לון רבנן דכל דרא הויתו³¹¹² בזמניהון כ"ש [בוצינא קדישא דנהיר חכמתיה בכל דרין דהוו אבתריה] אל תתנו דמי לקב"ה באורייתיה³¹¹³ עד יערה עלינו רוח קדשא [לגבי שכינתיה] ודהא³¹¹⁴ לא	אמר להם רבנים של כל דור הייתם בזמנם כל שכן, נר הקדוש שחכמתו מאירה בכל הדורות, שהיו אחרינו אל תתנו דמי לקדוש ברוך הוא בתורה, עד יערה עליו רוח הקודש (אל שכינתו), שהרי אין רשות להשתמש

³¹¹⁰ שהם פגמו המדה ההיא הממוצע משני בחינות הפגם ולזה ילקו שני צדיקים מבחינת הנשמות ההם לסבול עון הדור (אור יקר).

³¹¹¹ דריהון (דפ"ו).

³¹¹² אינו שייך כאן וצ"ל במ"א. ולפי שראה המעתיק דמדבר מדפיקו דמרעא העתיקו כאן, וליתא דג"ז אינו שייך כאן (יהל אור).

³¹¹³ באורייתא (דפ"ו).

³¹¹⁴ [לגבי שכינתיה] דהא נמחק ביהל אור.

במטטרו"ן שר הפנים רק לך, שאותיות שלו רמוזים בשמך.	אית רשו לאשתמשא במטטרו"ן שר הפנים אלא לך³¹¹⁵ דאתון דיליה רמיון בשמך³¹¹⁶.
וכעת צריך רופא לדעת בכמה מעלות, עלה דפק אותו החולה בגלות אדום, שנאמר עליו ש"חולת אהבה אני", שהרי כמה רופאים התכנסו עליו, לדעת סוף החולי שלו בדפיקות הללו, ולא היה אחד מהם שידוע בהם שדפקו, שאותו חולה לא כל רופא בקי לדעת בו, שיש דפיקות של קשר"ק קש"ק קר"ק, שהנביא אמר עליהם "כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה".	וכען צריך [אסיא] למנדע (אסיא) בכמה דרגין אסתלק דפיקו דההוא חולה בגלותא דאדום³¹¹⁷ דאתמר עליה (שיה"ש ה ח) שחולת אהבה אני דהא כמה אסיין אתכנשו [עליה] (עלך) למנדע קין דמרעא דיליה באלין דפיקין ולא הוה חד מנייהו דאשתמודע בהון דדפיקו דההוא חולה לא כל אסיא בקי לאשתמודע(א) בי דאית דפיקין דקשר"ק קש"ק קר"ק דאמר נביא עליהו (ישעיה כו יז) כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה:
וכל העשרה שופרות כלולים בשלשה, שהם סימן קש"ר, שהוא תקיעה שברים תרועה, ותקיעה נראית אורך הגלות שברים, התקרבות הגלות בתרועה, תבא הגאולה שנראה דחק אחר דחק, ואין רוח בין זה לזה, שודאי כיון ששאר עמים מעכבים את ישראל בגלות, דחקם מקרב להם הגאולה, גם כך מהירות הדפק זה אחר זה, בו יוצאת נפש האדם אחר שאין ריוח בין זה לזה.	וכלהו עשר שופרות כלילן בתלת דאינון סי' [קש"ר] (קש"ק) דאיהו תקיעה שברים תרועה ותקיעה אחוזה³¹¹⁸ אריכו דגלותא שברים³¹¹⁹ קריבו דגלותא תרועה³¹²⁰ בי ייתי פורקנא דאחוי דוחקא בתר דוחקא ולית רווחא בין דא לדא דודאי כיון דשאר עמין מעכבין³¹²¹ לון [לישראל] בגלותא דוחקא דלהון מקרב לון פורקנא אופ הכי³¹²³ מהירו דדפיקו דא בתר דא [ביה]³¹²⁴ נפיק נפשא דב"נ בתר דלית ריוח בין דא לדא³¹²⁵:
קשר"ק קש"ק קר"ק הוא ששם קש"ר, תקיעה שברים תרועה, שיעבר בו שקר מן העולם,	קשר"ק קש"ק קר"ק איהו דשוי קש"ר תקיעה שברים תרועה [ביה דאתעבר]³¹²⁶ (אתעבר ביה) שקר מן עלמא (לגבי נגונא כד אתעבר עמלק מעלמא)

³¹¹⁵ ר"ל דהוא אית ליה רשות כמ"ש הראני נא את כבודך כידוע (יהל אור).

³¹¹⁶ ר"ת מש"ה (יהל אור).

³¹¹⁷ עיין במצות בקור חולים ושם בארנו כי הדפק הוא מחכמה בסוד (תהילים קד כד) כולם בחכמה עשית, אך העיקר הוי דפ"ק שהוא אחוריים דע"ב חכמה שיש בו שם קפ"ד ועולה דפ"ק. והנה הם יו"ד מיני דפיקין בסוד י' שבחכמה וכל אלו באצילות אך הם מתפשטין ביצירה וז"ס (ש"ה ה ב) קול דודי דופק כי הדפ"ק הם ב' מיני דפיקים ד"ו פ"ק פ"ק בא"ת ב"ש ד"ו הדי ד"ו ב"פ א' באצ"ו וא' ביצירה והם י' מיני דפיקים שביצירה וז"ש (תהילים מא ד) על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו כי הנה כשהדפיקים אלו אינם דופקין כראוי אדם חולה. והנה ערש דוי אותיות עשר יוד לומר כל משכבו הפכת מערש לעשר ומדוי ליוד ועי"ז מתרפא (זהר הרקיע).

³¹¹⁸ כשאין כובד בגלות (יהל אור).

³¹¹⁹ בכובד הגלות (יהל אור).

³¹²⁰ הן ע' שנין במראין, ע' נפש דיעקב (יהל אור).

³¹²¹ דחקין (יהל אור).

³¹²² נמחק ביהל אור.

³¹²³ "אוף הכי" נמחק ביהל אור.

³¹²⁴ נמחק ביהל אור.

³¹²⁵ "נפשא דב"נ בתר דלית ריוח בין דא לדא" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "ולדא (בנ"א מרפא)".

³¹²⁶ "איהו דשוי קש"ר תקיעה שברים תרועה דאתעבר" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "שויה קשר אתעבר".

רימ"ב	
רע"מ:	
דביה אומאה מלחמה ליי' בעמלק יתער בעלמא שיר פשוט³¹²⁷ וכפול ומשולש ומרובע דאיהו סליק אתוון דיליה י' י"ה יה"ו יה"ה ע"ב³¹²⁸ בההוא זמנא ובכנ צדיקים³¹²⁹ יראו וישמחו³¹³⁰ וישרים יעלוזו וחסידיים ברנה יגילו ו' תוספת³¹³¹ אלף שתיתאה קודם דיליה³¹³² עק"ב חרב בי מקדשא ולבתר דיליה³¹³³ עד תשלום³¹³⁴ רעב יהיה ערב הה"ד (שמות טו ו) ערב וידעתם כי יי' הוציא אתכם וגו' (בראשית מד לב) כי עבדך ערב את הנער וגו' ע"ב:	שבו שבועה "מלחמה לה' בעמלק", יתעורר בעולם, שיר פשוט וכפול ומשולש ומרובע, שהוא עולה אותיות שלו, י' י"ה יה"ו יה"ה, ע"ב, באותו זמן, ובכנ צדיקים יראו וישמחו וישרים יעלוזו וחסידיים ברנה יגילו, ו' תוספת אלף הששי קודם שלו, עק"ב חרב בית המקדש, ולאחריו עד תשלום רע"ב יהיה. ער"ב זהו שכתוב "ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם וגו'", "כי עבדך ערב את הנער וגו'".
זהר:	
אקום [ר' אבא לחדשא מלין דאורייתא דאמרת בחבורא ראשון. פתח רבי אבא ואמר] (ישעיה מב י) שירו ליי' שיר חדש³¹³⁵ תהלתו מקצה הארץ וגו' כמה חביבין ישראל קמי קב"ה (ושכינתיה) (דאינון מסטרא דישראל דלעילא דאיהו שותפו דקב"ה ושכינתיה) דחדוה דלהון ותושבחתא דלהון לאו איהו אלא לשותפא לקב"ה ושכינתיה³¹³⁷ [בהון] דהכי תנינן כל	קום רבי אבא לחדש דברי תורה שאמרת בחבור ראשון. פתח רבי אבא ואמר "שירו לה' שיר חדש תהלתו מקצה הארץ וגו'", כמה חביבים ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, ששמחה שלהם ותישבחות שלהם אינה אלא (לשתף את הקדוש ברוך הוא ושכינתו באותו שכך וכו'), בו שכך שנינו, כל שמחה של ישראל שלא משותפים בה את הקדוש ברוך

³¹²⁷ עשר שופרות הנ"ל (יהל אור).

³¹²⁸ דבי' אומאה מלחמה לה' בעמלק בההוא זמנא ובכנ צדיקים (נוסף ביהל אור), הן ע' שנין הנ"ל, ואח"כ עוד ב' שנין, כמ"ש לקמן, שאח"כ יתער חס"ד, וכמ"ש ל ברע"מ פ' משפטים (קט ע"ב). והוא ר"ת מ'לחמה לה' בעמלק (יהל אור).

³¹²⁹ ור"ל הגלות בניחא מורה על אריכות, ודוחקא על קריבו דפורקנא. והן תקיעה ושברים. ודוחקא בתר דוחקא הוא חבלי משיח, סימן על הגאולה, לידת הולד. וכן בחולה ג"כ באריכו וקצירו ודפיקו דא בתר דא, הוא סימן על הזיעה שיתרפא ממנו. ואמר קשר"ק כו'. ר"ל כנ"ל, דכלילן בתלת, דאינון אלא ג', והן קשר דיתקשרו ג' דרגין דישראל, כהנים ולוים וישראלים, שהן קשר"ה, חג"ת, ויתעבר שקר כו'. ואמר בשיר פשוט כו'. שהן עשרה, נגד קשר"ק כו', והן ג"כ מג' אתוון, ותקיעה אחרונה היא נגד ה' הכפול. ואמר דבי' אומאה. ר"ל דר"ת מלחמה לה' בעמלק, גי' ע"ב, וזהו ובכ"ן כו'. ואמר צדיקים כו'. ג' דרגין, נגד קשר הנ"ל (יהל אור).

³¹³⁰ דע כי צ"ל ד"פ ובכנ בתפלת ר"ה ג' ובכנ הם ג"פ ויסע ויבא ויט, ושם ע"ב זה הד' הוא כנגד ובכנ הד' שהוא ובכנ צדיקים יראו וישמחו וכו' הנאמר כאן בר"מ. ועיין שם מ"ש בכוונת תפלת ר"ה (זהר הרקיע).

³¹³¹ ר"ל ו' דובכן, בכ"ן גי' ע"ב הנ"ל (יהל אור).

³¹³² נמחק ביהל אור.

³¹³³ נמחק ביהל אור.

³¹³⁴ אחר האלף ק' שנים, כמ"ש בת"ז (ה ע"ב) שאח"כ יתער בקר (יהל אור). והוא ק' באלף הששי, דע"ב הוא חבלי משיח והלידה, ואח"כ כ"ח שנים, הן השלמת הגאולה, והן נגד ז"ת, להעברת הנחש, יחולל אילות ויחשוף יערות ובהיכלו כולו כו' (יהל אור).

³¹³⁵ היינו בזהר כאן (אור יקר).

³¹³⁶ אין נראה שיש קשר לפסוק זה עם דבריו אם לא שנאמר דהכי פירושו "שיר חדש" אל הגאולה, לא תהיה שיר לנו לשמחתנו שאין שמחה לישראל אלא עם הקב"ה לכך "שירו לה' שיר חדש", דלא משתתפין בה להקב"ה להאכיל העניים המדוכאים, או שמרבים בקלות ראש ודברים המרגילים לערוה (אור יקר).

³¹³⁷ "לשתפא לקב"ה ושכינתיה" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "ביה".

חדוה דישראל דלא משתתפי בה לקב"ה ושכינתיה³¹³⁸ לאו איהו חדוה וזמין איהו סמאל³¹³⁹ וכל סייעתא דיליה לקטרגא [ליה בההוא] (לההוא) חדוה [ואתחזר לצערא וקב"ה לא משתתף בההוא צערא] ואשתאר בצערא ובכיה וקב"ה לא אשתתף בההוא צערא:	הוא (ושכינתו) אינה שמחה, ועתיד הוא סמאל וכל סייעתו לקטרג לאותה שמחה, (ויחזור) וישאר בצער ובכי, והקדוש ברוך הוא לא משתתף באותו הצער.
[אבל מאן דשתף לקב"ה³¹⁴⁰ ושכינתיה בחדוה דיליה אם ייתי מקטרגא לקטרגא בההיא חדוה וקב"ה] וקב"ה ושכינתיה [קב"ה] משתתף בההוא צערא (ו)מה כתיב ביה (ישעיה סג ט) בכל צרתם לו צר ובמאי בגין דעמו אנכי בצרה ומגלן דאית לון לישראל לשתפא לקב"ה ושכינתיה בחדוה דלהון ונ"א בגין דלאו איהו חדוה אלא בשותפות דיליה מאלין דכתיב (תהלים קמט ב) ישמח ישראל בעושיו ההוא³¹⁴¹ חדוה דישראל לאו איהו אלא בעושיו [בעושיו] בעושו מבעי ליה [אלא אלין קב"ה ואבא ואימא³¹⁴² דאף על גב דמיתו קב"ה אעקר לון מג"ע³¹⁴³ ואייתי לון עמיה לההוא חדוה ד"א בעושיו בעושו מבעי ליה] ולנמלא חולקא דחדוה עם קב"ה ושכינתיה כד"א (איוב מ יט) העושו יגש חרבו:	אבל מי שמשתף את הקדוש ברוך הוא ושכינתו בשמחתו, אם יבא מקטרג לקטרג באותה שמחה, הקדוש ברוך הוא ושכינתו משתתף באותו צער, מה כתוב בו "בכל צרתם לו צר", ובמה משום ש"עמו אנכי בצרה". ומנין לנו שיש להם לישראל לשתף את הקדוש ברוך הוא ושכינתו בשמחתם, (משום שאינה שמחה אלא בשותפות שלו מאלו), שכתוב "ישמח ישראל בעושיו", אותה שמחה של ישראל אינה אלא בעושיו. "בעושיו" היה צריך לכתוב "בעושו" אלא אלו הקדוש ברוך הוא ושכינתו ואביו ואמו, שאף על גב שמתו, הקדוש ברוך הוא עוקרם מגן עדן, ומביאם עמו לאותה שמחה לקחת חלק של שמחה עם הקדוש ברוך הוא ושכינתו, כמו שנאמר "העשו יגש חרבו".
וד"א (אלא) בעושיו³¹⁴⁴ בגין דב"נ אתעביד בשותפות גברא ואתתא וקב"ה ועל רזא דא כתיב (בראשית א כו) נעשה אדם בשותפו³¹⁴⁵ דתנינן תלת אומנין	דבר אחר "בעושיו", משום שאדם נעשה בשותפות, איש ואשה והקדוש ברוך הוא, ועל סוד זה כתוב "נעשה אדם", בשותפות, ששנינו שלשה

³¹³⁸ מוסגר בדפ"ק.

³¹³⁹ כענין סעודת אברהם כדפירשנו בזהר פרשת בראשית ובכמה דוכתי (אור יקר).

³¹⁴⁰ קב"ה (דפ"ק).

³¹⁴¹ ההיא (דפ"ק).

³¹⁴² ושכינתיה ואביו ואמו (דפ"ק). אביו ואמו של בעל השמחה כגון אם נשא אשה או מל את בנו וכיוצא (אור יקר).

³¹⁴³ הכוונה שאינם מגשימין עצמן לצאת דרך ביאה ממש אלא דרך עקירה, שהשכינה היא כוללת אותם ברוחניותה ועוקרת אותם משם להביאן שלא כדרכם וביאה זו נקראת עקירה (אור יקר).

³¹⁴⁴ הנה הפירוש הקודם בעושיו ירצה הקב"ה שעשה את האדם עשיה לעצמו, ואב ואם שהולידוהו ואין הכוונה ששלשתם שותפין ממש בעשיה אחת, לכך חזר עתה ודקדק סוף סוף כעושיו דהיינו שכינה עיקר עושו היה לו לומר כיון דלא פרשינן ששלשתם שותפין, ובפירוש השני מפרש שממש הקב"ה הוא שותף ממש עם האב והאם בשעת עשית לכך עתה יצדק עושו יותר, והיינו שדקדק בסוף דבריו. ואמר "ואעקר לאביו ולאמיה, דאינון שותפין בהדיה" דהיינו לשון בעושיו (אור יקר). פי' לפי ד"א בעושיו הם שמים ומים שהם בחי' האב והארץ שהיא בחי' האם. והקב"ה משותף עמהם ולכך כתיב בעושיו כדמפרש (מ"מ).

³¹⁴⁵ פי' כמו שבאד"ה נשתתף הקב"ה עם תלת אומנין הנז' ועשה אדה"ר הכי נמי לבתר דהיינו בני אדם הנולדים מכאן ואילך ומפרש היאך בני אדם יהיו תלת אומנין הרי הבן נולד מאביו ואמו והקב"ה. ואין כאן תלת אומנין הנז' לכך אמר אבא וכו' דהיינו שאביו בו עושה הקב"ה עבדתא דשמיא ודמיא. והאם מעשה הארץ וז"ש דביה עביד וכו' (מ"מ).

עב(י)ד קב"ה לאפקא מנהון עלמא ואלין אינון שמיא וארעא ומיאי וכל חד שמש חד יומא ואהדרו כמלקדמין:	אומנים עשה הקדוש ברוך הוא להוציא מהם עולם, ואלו הם השמים והארץ והמים, וכל אחד שמש יום אחד וחזרו כמקדם.
יומא קדמאה אפיק שמיא אומנותא דיליה דכתיב (בראשית א ג) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור יומא תניינא אפיקו מיאי³¹⁴⁶ אומנותא לעבידתא דכתיב (שם ו) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים וגו' אסתלקו פלגו³¹⁴⁷ מיאי לעילא ופלגו³¹⁴⁸ מיאי לתתא אשתארו ואלמלא כך דמיאי³¹⁴⁹ אתפרשו עלמא לא הוה קאים יומא תליתאה עבדת ארעא ואפיקת כמה דאתפקדת דכתיב (שם יא) ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב וכתיב (שם כד) ותוצא הארץ דשא וגו':	יום ראשון הוציאו השמים אומנות שלהם, שכתוב "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור". יום שני הוציאו המים אומנות למעשה, שכתוב "ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים וגו'", עלו חצי מים למעלה וחצי מים נשארו למטה, ואלמלא כך שהמים נפרדו, העולם לא היה עומד. יום שלישי עשתה הארץ והוציאה כמו שצותה, שכתוב "ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב", וכתוב "ותוצא הארץ דשא וגו'".
עד הכא כל אומנא [מאלין] (דאלין) תלתא אפיק אומנותא דיליה ועבדו מה דאתפקדו אשתארו תלת יומין אחרנין יומא ד' אתפקד אומנא קדמאה למעבד אומנא דיליה דכתיב (שם יד) ויאמר אלהים יהי מארת וגו' והיינו שמים ביומא חמשהא אפיקו מיאי דאיהו אומנא אחרא דכתיב (שם כ) ויאמר אלהים ישרצו המים וגו' ביומא שתיתאה עבדת ארעא אומנו[ת]א דילה דכתיב (שם כד) ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה וגו':	עד כאן כל אומנות משלשה אלה הוציא אומנותו, ועשו מה שהצטוו. נשארו שלשה ימים אחרונים, יום רביעי הצטוו אומן ראשון לעשות אומנותו, שכתוב "ויאמר אלהים יהי מארת וגו'", והיינו שמים. ביום החמישי הוציאו המים, שהוא אומנות אחרת, שכתוב "ויאמר אלהים ישרצו המים וגו'". ביום הששי עשתה הארץ אומנותה, שכתוב "ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה וגו'".
כיון דתלת אומנין אלין אשלימו עובדיהו אמר לון קב"ה אומנותא חדא אית לי למעבד ואיהו אדם אתחברו כחדא ואנא עמכון נעשה אדם גופא דלכון ואנא אהא שותפו עמכון ונעשה אדם כמה דבקדמיתא הוה בשותפו הכי נמי לבתר אבא [דביה עביד עבדתא] (דביך עבדיתיה) דשמיאי ועבידתא דמיאי ואתתא דאיהי אומנא תליתאה כגוונא דארעא וקב"ה דאשתתף בהדיהו ועל רזא דא כתיב בעושיו:	כיון ששלשת האומנים האלה השלימו מעשיהם, אמר להם הקדוש ברוך הוא, אומנות אחת יש לי לעשות, והוא אדם התחברו כאחד ואני עמכם, "נעשה אדם", גוף שלכם ואני אהיה שותף עמכם. "ונעשה אדם" כמו שבתחלה היה בשותפות, גם אחר כך, אבא שבו עושה מעשה השמים ומעשה המים, והאשה שהיא אומן שלישי כדוגמת הארץ, והקדוש ברוך הוא שהשתתף יחד איתם, ועל סוד זה כתוב "בעושיו".
ואף על גב דאבא ואמא אתפרשו מהאי עלמא חדוה בכל שותפותא הוי דתנינן בשעתא דבר נש:	ואף על גב שאבא ואמא נפרדו מהעולם הזה, יש שמחה היה בכל שותפות, ששנינו בשעה שהאדם

³¹⁴⁶ מיא (דפ"ו).

³¹⁴⁷ פלגא (דפ"ו)

³¹⁴⁸ פלגא (דפ"ו)

³¹⁴⁹ דמיא (דפ"ו).

רע"מ:	
אמר קב"ה אנא ושכינתי שותפותא דנשמתא ואבוי ואמיה שותפותא דגופא דאבוי מזריע לובן [דעיינין ודגרמין] (דגרמין ודעיינין) וגידין ומוחא ואתתא שחור דעיינין ושערא ובשרא ומשכא ואוף הכי שמיא וארעא וכל חיילין דלהון אשתתפו ביצירתיה מלאכין מנהון יצר הטוב ויצר הרע למהוי מצוייר מתרווייהו שמשא וסיהרא לאנהרא ליה ביממא וליליא חיון ובעירן ועופין ונונין לאתפרנסא מנהון כל אילנין וזרעין דארעא לאתפרנסא מנהון:	אמר הקדוש ברוך הוא, אני ושכינתי שותפות הנשמה, ואביו ואמו שותפות הגוף, שאביו מזריע לובן של העינים ושל העצמות ושל הגידים והמח, והאשה שחור שבעינים ושער ובשר ועור. וגם כאן שמים וארץ וכל חיליהם השתתפו ביצירתו, מלאכים מהם יצר הטוב ויצר הרע להיות מציר משניהם, שמש ולבנה להאיר לו ביום ובלילה, חיות ובהמות ועופות ודגים להתפרנס מהם, וכל עצים וזרעי הארץ להתפרנס מהם.
מה עבד קב"ה [אעקר] (אעבר) לאבוי ולאמיה מגנתא דערן [ואייתי להו עמיה] (ואתי לה עמיה) למהוי	מה עשה הקדוש ברוך הוא, עקר את אביו ואמו מגן עדן והביאם עמו להיות
רב/א	
זהר:	
שתיף לקב"ה לחדווה דיליה קב"ה אתי לגנתא דערן ואעקר מתמן וס"א דאודע תמן לאבוהי ואמיה דאינון שותפין בהדיה ואייתי לון עמיה לההוא חדווה וכלהו [ומינין תמן] (דמיכין דתמן) ובני נשא לא ידעין ³¹⁵⁰ אבל בעק ³¹⁵¹ דב"ג קב"ה זמין לגביה בלחודוי ולא אודע לאבוהי ולאמיה הה"ד (תהלים יח ז) בצר לי אקרא יי' ואל אלהי אשוע וגו':	משתף את הקדוש ברוך הוא בשמחה שלו, בא הקדוש ברוך הוא לגן עדן ועוקר משם (שנודע שם) את אביו ואמו שהם שותפים איתו, ומביא אותם עמו לאותה שמחה, וכולם מזומנים שם. ובני אדם לא יודעים, אבל בצרת האדם הקדוש ברוך הוא מזומן אליו לבדו, ולא מודיע לאביו ולאמו, זהו שכתוב "בצר לי אקרא ה' ואל אלהי אשוע וגו'".
אהדר ההוא טולא ודמלקדמין (כמלקדמין) ואזלא גו ביתא כמו דיוקנא דב"ג נפל על אנפוי ר' אבא אמר רבי יוסי אדכרנא דבהאי אתרא חמינא ליה לר' פנחס בן יאיר יומא חד הוה קאים בהאי דוכתא ³¹⁵² והוה אמר הכי פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן באת י' זעירא [בגין] (בגוון) דתרין אלפין ביתין רשימין אלפא ביתא דאתוון רברבן ³¹⁵³ ואלפא ביתא דאתוון	חזר אותו צל של קדם והלך לתוך הבית, כמו דמות אדם נופל על פניו. רבי אבא אמר רבי יוסי, נזכרתי שבמקום זה ראיתי את רבי פנחס בן יאיר, יום אחד היה עומד במקום זה והיה אומר כך, פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן באות י' קטנה, משום ששני א"ב רשומים, א"ב של אותיות גדולות וא"ב של אותיות קטנות.

³¹⁵⁰ מפני שהם באים דרך עקירה לא דרך ביאה שאינם מתגלמים לבא כדי שיוכלו האנשים לראותם אלא בדקות נכללים בשכינה (אור יקר).

³¹⁵¹ בעאקו - היינו בעת שהקב"ה רוצה לרחם עליו, אבל בעת שאין הקב"ה מרחם הולכים החיים ומודיעים למתים ומתים מתפללים על החיים כדפירשנו בזוהר פרשת אחרי מות ובכמה דוכתי (אור יקר).

³¹⁵² דכותא (דפ"ו).

³¹⁵³ כ"ב אותיות גדולות שיש בתורת כגון אלף של אדם ב' של בראשית וכיוצא (אור יקר).

זעירין ³¹⁵⁴ :	
אתון רברבן אינון ובעלמא (דעלמא) דאת³¹⁵⁵ ואתון זעירין אינון ובעלמא (דעלמא) תתאה³¹⁵⁶ וי זעירא ברית קיימא קדישא כיון דקני פנחס על ברית דא אתוסף ביה י זעירא³¹⁵⁷ רזא דברית דא³¹⁵⁸ בההוא שעתא אמר קב"ה מה אעביד עם משה ברית דא ממשה הוי [וכלה] (וכלא) דיליה הוי וגנאי הוא למיהב ליה לאחרא בלא דעתא [ורעותא] דמשה לאו יאות הוא:	אותיות גדולות הן בעולם הבא ואותיות קטנות הן בעולם התחתון. י' קטנה ברית הקדוש, כיון שפנחס קנא על ברית זו נתוספה לו י' קטנה סוד ברית זו. באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא, מה אעשה עם משה, ברית זו ממשה היתה, וכלתו היתה. גנאי הוא לתת אותה לאחר בלי דעת ורצון משה, לא נאה זה.
שארי קב"ה ואמר למשה משה פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן א"ל משה רבש"ע מהו א"ל אנת הוא דמסרת נפשך על ישראל דלא ישתצון מן עלמא בכמה זמנין ואיהו השיב את חמתי מעל בני ישראל [וגו'] (במדבר כה יא) אמר משה מה את בעי [מני] הא כלא דידך א"ל הא כלה³¹⁵⁹ דידך [היא אימא ליה] דתשרי בגויה אמר משה הא בלבא שלים תהא לגביה:	התחיל הקדוש ברוך הוא ואמר למשה משה, פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. אמר לו משה, רבונו של עולם מהו. אמר לו, אתה הוא שמסרת נפשך על ישראל שלא יאבדו מן העולם בכמה פעמים, והוא "השיב את חמתי מעל בני ישראל וגו'". אמר משה מה אתה מבקש ממני, הרי הכל שלך. אמר לו הרי הכל שלך היא, אמור לו, שתשרה בתוכו. אמר משה הרי בלב שלם תהיה אליו.
א"ל אימא אנת בפומך וארים קלך דאנת מסר ליה ברעותא בלבא שלים הה"ד (במדבר כה יב) לכן אמור את אימא ברעותא הנני נותן לו את בריתי שלום משה הוה אמר הנני נותן לו וגו' דאילו קב"ה ה"ל למימר [לכן] ולכן אמור לו הנני נותן לו את בריתי שלום אבל לא כתיב אלא לכן אמור ואי תימא דאתעברת מן משה לא אלא כבוצינא דא ודאדליקן מינה דא יהיב [ואהני] ודא לא אתגרע מנה:	אמר לו אמור אתה בפיק, והרם קולך שאתה מסרת אותה ברצון ובלב שלם, זהו שכתוב "לכן אמר" אתה אמר ברצון "הנני נותן לו את בריתי שלום". משה היה אומר "הנני נותן לו וכו'" שאילו הקדוש ברוך הוא, היה לו לומר "לכן אמור לו הנני נותן לו את בריתי שלום", אבל לא כתוב אלא לכן אמר. ואם תאמר שהעברה ממשה, לא, אלא כנר זה שמדליקים ממנו, זה נותן ומהנה, וזה לא נגרע ממנו.
אתא ההוא טולא ויתיב ונשיק ליה שמעו	בא אותו הצל וישב ונשקו, שמעו

³¹⁵⁴ כגון אלף של ויקרא וכיוצא כ"ב אותיות קטנות, ועם היות שכל האותיות סתם הם מבינה הם רומזות בשאר הספירות מה שאין כן באותיות קטנות שכולם רומזות במלכות ואותיות גדולות כולם רומזות בבינה, והיותם כ"ב אותיות גדולות יורו כ"ב בחינות בה, ובהיותם כ"ב קטנות יורו כ"ב בחינות בה במלכות, וסוד כ"ב אותיות פירשנו בספ"ר שער האותיות (אור יקר).

³¹⁵⁵ כ"כ אתון הם ביסוד הבינה שכן אמר בס' יצירה כ"ב אתון יסוד (רח"ו).

³¹⁵⁶ הם כ"ב אותיות ביסוד דנוקבא תעיר (רח"ו).

³¹⁵⁷ היינו במלכות, כי עם היות יר"ד בחכמה עתה שהיא זעירא היא רומזת י' שבמלכות שהיא אות ברית שכן אותיות קטנות בה כדפירשנו, ואי תימא [דגרע] וכו' [דאתעברת] אם כן שלא נגרע ממשה דבר אם כן למת אמר הקב"ה שאין ראוי למיהב לה לאחרא בלא רשותא דמשה מה לו למשה בזה, ויש לומר כי משה בעלה דמטרוניתא הוה דהיינו מרכבה לתפארת ואין ראוי שתלד האשה עם איש זר בלי רשות בעלה, אף אם עיקר מציאותה עם משה לא היה אפשר ליקח פנחס אותה הבחינה המועטת אם לא על ידי משה שבו עיקר שבינה ומידו מתאצלת אותה הבחינה עליו (אור יקר).

³¹⁵⁸ פי' עטרת היסוד הנק' יר"ד זעירא והיא בחי' המ' וכמ"ש הזוהר לעיל דף רט"ו ע"ב (מ"מ).

³¹⁵⁹ כלא (דפ"ו)

חד קלא דהוה אמר פנון אתר פנון אתר לר' פנחס בן יאיר דאיהו גבייכו דתנינן דכל אתר דצדיקא³¹⁶⁰ אתחדש ביה מלי דאוריית' כד איהו בההוא עלמא פקיד לההוא אתר ואתי ליה לגביה וכ"ש כד שראן בגווייה צדיקיא אחרנין לחדתא בההוא אתר [דאמרינן] מלי דאורייתא:	קול אחד שהיה אומר "פנו מקום פנו מקום לרבי פנחס בן יאיר", שהוא אתכם, ששנינו שכל מקום שצדיק חדש בו דברי תורה, כשהוא באותו העולם פוקד את אותו מקום ובא אליו, וכל שכן כששרויים בו צדיקים אחרים לחדש באותו מקום שאומרים דברי תורה.
כגונא דא דהוה אתי ר' פנחס בן יאיר למפקד לאתריה ואשכח אלן צדיקיא מחדתין מלין דאורייתא ואתחדש כמלקדמין ההוא מלה דר' פנחס בן יאיר קמיה³¹⁶¹ א"ר אבא יאות מלה דרבי פנחס בן יאיר דהא לא כתיב לכן הנני נותן אלא (במדבר כה יב) לכן אמור [הנני נותן לו] וכי מלה דא הוה גניזא מחסידא דא תחות ירך ולא הוית אמר זכאה חולקנא ודוכינא למיהוי בסיעתא דמולא קדישא הכא:	כדוגמא זה שהיה בא רבי פנחס בן יאיר לפקוד את מקומו, ומצא צדיקים אלו מחדשים דברי תורה, והתחדש כמקדם אותו דבר של רבי פנחס בן יאיר לפניו. אמר רבי אבא, נאה הדבר של רבי פנחס בן יאיר, שהרי לא כתוב "לכן הנני נותן" אלא "לכן אמור הנני נותן לו", וכי דבר זה היה גנוז מחסיד זה תחת ירך ולא היית אומר, אשרי חלקנו שזכינו להיות בסיוע של הצל הקדוש כאן.
אוף הוא פתח ואמר משמיה דר' פנחס (קהלת ט י) כל אשר תמצא ירך לעשות בכחך עשה וגו' כמה יאות ליה לב"נ בעוד דבוצינא דליק ושריא על רישיה לאשתדלא ולמעבד רעותא דמאריה בגין דההוא נהורא דבוצינא איהי כ"ח דשריא עליה³¹⁶² וע"ד כתיב (במדבר יד יז) יגדל נא כח יי' כח יי'	גם הוא פתח ואמר משמו של רבי פנחס, "כל אשר תמצא ירך לעשות בכחך עשה וגו'", כמה נאה לו לאדם בעוד שהנר דולק ושרוי על ראשו לעסוק ולעשות רצון רבונו, משום שאותו אור הנר הוא כח ששרוי עליו, ולכן כתוב "יגדל נא כח יי'", "כח יי'" זהו כח ששורה על ראש הצדיקים, וכל אותם שעוסקים ברצון רבונו,

³¹⁶⁰ ענין זה לכאורה זר מאד ומי שהשכיל בחבורנו הנקרא ספר פרדס רמונים בשער המציאות קל הענין אליו, והטעם כי כל מקום שעוסקים בו בדברי תורה המקום ההוא מקבל קדושה בלי ספק ומתקדש, ובתי מדרשות יוכיחו ובתי כנסיות ושאר דברים שהם תשמישי קדושה, וזה בהיות הצדיק עוסק בדברי תורה במקום ידוע, אותו המקום מתקדש על ידו, ואותה הקדושה אצולה מנשמתו ממש; ומה גם בהיות. בהיות אותה הקדושה בסוד תורה מחודשת על ידו כי אותם החדושים פועלים למעלה קדושת יותר גדולה שמהם בעשה שמים חדשים וארץ חדשה כדפירשו בזוהר פרשת בראשית, אם כן ראוי שימצא שם מציאות קדושה שהיא קדושה. אחוזה במציאות נשמתו, ובהיות הצדיק גובר קדושתו בזמנים ידועים יפקוד בקדושתו כל אלו המקומות שנתקדשו על ידו, כי כביכול מציאות. ניצוץ נשמתו שם והוא בא לחדש אורו מדי זמן לזמן כדפירשנו, ומה גם בהיות שם עסק תורה אחרת שאז מצא קדושה לקדושה ומאירה זו בזו, ולא ירחק שהקדושה הזאת שנתוספת על ידי אלו יעורר הקדושה הקודמת, ואותה הקדושה יעורר בשמת הצדיק הנאסף ואז מאירה, ואם יהיה ממש אותה המימרא ואותם הדברים שהוא חדש שם אז יוסיף הענין קדושה על קדושה והצדיק ירוץ שם, דהא קיימא לן כי שפתותיו דובבות בקבר ונשמתו מתעוררת ורצה אל מקום חדשו זמוצא אלו שהם אותם שעוררוהו, כמה מעלות טובות נמצאו יחד והיינו טולא דנשיק ליה שנתחדש ונתגלה יותר מפני שהם עסקו בדבריו ממש (אור יקר).

³¹⁶¹ פירוש אפילו לא היו הצדיקים במקום שהיה בו צדיק שמת כבר הוא פוקד אותו וכ"ש אם יש בו צדיקים שמחדשים חידושי תורה וכ"ש אם אומרים אותו החידוש של החכם שמת כבר וז"ש ואתחדש כמלקדמין ההוא מלה וכו' (מ"מ).

³¹⁶² היינו נצוץ השכינה המתפשטת לתחתונים (אור יקר).

דא הוא כח דשריית על רישיהון דצדיקייא³¹⁶³ וכל אינון דמשתדלין ברעותא דמאריהון ועל דא תנינן כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו (דא איהו כחו) ודאי אצטריך לאתערא כל שיפוי בחילא תקיף בגין דבאתערותא תקיף דאתקף אתער ההוא כח קדישא עלאה ואסתלק גו [קודשא ואתבר] (קודש ואתברך) חילא ותוקפא דסטרא אחרא וע"ד:	ועל זה שנינו, כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו (זהו כחו). ודאי צריך לעורר כל איבריו בכח חזק, משום שבהתעוררות חזקה שהתחזק, התעורר אותו כח קדוש עליון, ועלה לתוך הקודש, ונשבר כח וחוזק הצד האחר, ולכן
רע"מ:	
[עמיה] (עמהון) בחדוה³¹⁶⁴ דבנוי ולית חדוה בחדוה דפורקנא דכתיב בה (תהלים צו יא) ישמחו השמים ותגל³¹⁶⁵ הארץ ויאמרו בגוים יי' מלך (דבה"י א' מז לג) אז ירננו עצי היער מלפני יי' כי בא לשפוט את הארץ ע"כ:	עמו בשמחת בנו, ואין שמחה כשמחת הגאולה, שכתוב בה "ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו בגוים ה' מלך", "אז ירננו עצי היער מלפני ה' כי בא לשפוט את הארץ".
רב/ב	
זהר:	
בכחך אצטריך למעבד רעותא דמאריך כי אין מעשה וחשבון וגו' (קהלת ט י) בגין דבההוא כח³¹⁶⁶ אית מעשה³¹⁶⁷ (ו)אשתדלותא לאשתדלא בהאי עלמא דאקרי מעשה³¹⁶⁸ עלמא דעובדא למשלם סופא דמחשבה³¹⁶⁹ וחשבון דא הוא עלמא	בכחך, שצריך לעשות רצון רבונך. "כי אין מעשה וחשבון וגו'", משום שבאותו כח יש מעשה השתדלות לעסוק בעולם הזה, שנקרא מעשה, עולם המעשה להשלים סוף המחשבה וחשבון, זהו עולם שתלוי בדיבור,

³¹⁶³ שהיא מעטרת אותם בעולם זה התחתון בחיים חיייתם, והיא נוטלת התעוררות מעשיהם הטובים בסוד בארץ כדפירשנו בזוהר שיר השירים, ומפני היות ניצוץ שכינה והשגחתה במצות הנעשות למטה נקראת כח אדני דבר המתאצל ממנה למטה, ובהיות בני אדם הגונים הוא מתגדל ומתרבה, וכאשר להפך חס ושלוש מתמעט האור הזה וגדעך, ומטעם זה כשחטאו ישראל בעגל נתמעט אורה והתפלל עלית מרע"ה ואמר ועתה יגדל גא כח אדני, וזהו סוד גדול בענייני אמן או ב"ג מדות של רחמים יזדעזע האדם כל גופו וינענע כל רמ"ח אברים לעורר תכח הזה דשריא עליו להתעורר הייחוד למעלה בסוד אמריו הקדושים בקדיש (אור יקר), השכינה נקרא כח בסוד וילכו בלא כח (רח"ו). ונראה לי כי שם אד"ני יש בו ד"ל אותיות במילוי המילוי הסר מהם ד' אותיות הפשוטות ושני כוללים נשאר כח (מ"מ).

³¹⁶⁴ בכל שמחה כ"ה כידוע (יהל אור).

³¹⁶⁵ אר"א דנשמטא (יהל אור).

³¹⁶⁶ מפרש מעשה עולם העשיה דהיינו ניצוץ שכינה הנמצא בעולם זה התחתון שהוא נמשך מלמעלה כדפירשנו, ומעשה זה הוא אור שעל ידו האדם עוסק במעשה המצות והתורה והתפלה ועולה למעלה לרוחניות כדפי' (אור יקר).

³¹⁶⁷ יש חלק ממנו מתעבה כמעט חוזר ממש מעשה (אור יקר).

³¹⁶⁸ שעל ידו אדם עוסק בעולם הזה בעבודה ומשתתף במעשה ההוא, והטעם מפני שתחלת המחשבה שעלה בחכמה בריאת הנמצאים לעבודת קונם הוא סוף המעשה דהיינו הקדוש' משתתפת עם האדם בעבודה, וזהו סוד תיעשה המנורה וזהו סייעתא דשמיא וזה בחון בכל עבודת הקדש להוציא סוף המחשבה למעשה (אור יקר), פירוש מלכות ששם הוא המעשה כנודע וז"ש עלמא דעובדא למשלם סופא דמחשבה שאבא נקרא מחשבה והמ' נק' סופא דמחשבה וחכמה דקרא קא דריש (מ"מ).

³¹⁶⁹ לחכמים הקדמונים ידיעת רבת להדבק ברוחניות הזה ועל ידי כך תפלתם מקובלת מיד עם הקדמת ידיעת סדר המדרגות מראש ועד סוף לכל המצטרך, אם למטר יודעים סדר המדרגות מהשם הנעלם עד המעשה הזה וכן לכל הצורך (אור יקר).

דתליא בדבורא³¹⁷⁰ דהא חשבון בדבורא תליא וע"ד כל גימטריאות ותקופין ועבורין ועלמא (בעלמא) בסיחרא³¹⁷¹ ודעת³¹⁷² דא איהו רזא דשית סטרי³¹⁷³ דתליין במחשבה ואקרון עלמא³¹⁷⁴ דההוא מחשבה וחכמה דכלא תליא מניה³¹⁷⁵:	שהרי החשבון בדיבור תלוי, ולכן כל הגימטריאות ותקופות העיבורים של העולם הם בלבנה, "ודעת", זהו סוד ששה צדדים שתלויים במחשבה, ונקראים עולם של אותה מחשבה, וחכמה שהכל תלוי ממנה.
וכל אלין כלילין בההוא כח³¹⁷⁶ [מה] דלאו הכי בסטרא דשאל³¹⁷⁷ דרנא דגיהנם דהא כל ב"נ דלא אשתדל בהאי כ"ח בהאי עלמא לאעלאה ביה במעשה³¹⁷⁸ וחשבון ודעת וחכמה סופיה לאעלאה בשאל דלית ביה מעשה וחשבון ודעת וחכמה דהא סטרא אחרא ארח שאל איהי דכתיב (משלי ז כז) דרכי שאל ביתה מאן דאתרפי מהאי כ"ח קדישא אתקף ביה סטרא אחרא דשאל ביתה:	וכל אלו כלולים באותו כח, מה שאין כן בצד השאל, דרגת הגיהנם, שהרי כל אדם שלא עוסק בכח זה בעולם הזה להיכנס בו במעשה וחשבון ודעת וחכמה, סופו להיכנס בשאל שאין בו מעשה וחשבון ודעת וחכמה, שהרי הצד האחר הוא דרך שאל, שכתוב "דרכי שאל ביתה", מי שיתרפה מכח הקדוש הזה, מתחזק בו צד האחר ששאל ביתה.
אשר אתה הולך שמה (קהלת ט ו) וכי כל בני עלמא אזלי לשאל אין אבל סלקין מיד	"אשר אתה הולך שמה", וכי כל בני העולם הולכים לשאל. כן, אבל

³¹⁷⁰ מלכות שהיא נקראת דבור וחשבון ודבור אחד כדמפרש ואזיל (אור יקר), פירוש מלכות ששם הוא הדיבור ושם הוא החשבון (מ"מ).

³¹⁷¹ בסוד עיניך ברכות בחשבון (רח"ו), ניסן הוא סוד המלכות, כמ"ש הרב בענינינו בשער הכוונות (דף צ ע"ד) וכן הוא בזוה"ק פ' בא (דף לט ע"ב), ובה הוא כל חשבון המולדות ותקופות בסוד הכתוב (שה"ש ז ה) עיניך ברכות בחשבון כמ"ש בזוה"ק (בראשית מו ע"ב ופנחס דף רכ ע"ב ופ' ויחי רלט ע"א) (כללים ח"א לז ע"ב).

³¹⁷² תפארת עם שש קצוות, ומדנקט ליה בלישא דדעת רצת לרמוז קשר שש ספירות בשורשם העליון בבניה וחכמה ולהכי לא אדכר בינת דהיינו דעת (אור יקר).

³¹⁷³ כי הדעת נשמת ו"ק נמשך מיסוד דאבא. וז"ש דתליין במחשבה (רח"ו).

³¹⁷⁴ כי עולם הם שש קצוות, כי העולם יש בו שש קצוות ושש קצוות כוללים כל העולם, וכאשר נקרא למלכות עולם הכוונה שש קצוות שבה וכן הבינה, ועתה שהם שש קצוות הנמצאים מחכמה למטה נקראים עלמא דמחשבה, אם כן כשידוקדק היטב נכללת כאן הבינה, כי עולם הנמצא מחכמה היא הבינה והכל נכלל באומרו דעת וחכמה דכרלא תליא מינה ואם תאמר אם כן הכל נמצא מהכתר ומה שמבינה ולמטה נמצא מבינה אם כן אמאי תלי להו בה בחכמה דווקא, ויש לומר שהעולם נמצא בל"ב נתיבות חכמה, ולכן יכונה כל העניינים הנמצאים למטה אל החכמה כדכתיב כולם בחכמת עשית, והטעם כי הנמצאים לא נמצאו בכתר לרוב דקותו, אמנם נשרשו בחכמה ושם נטיעת שורשם בסוד ל"ב נתיבות שבהם ממש חקיקת הנמצא כולו כדפירשו בספר יצירה במשנת בשלשים ושתיים נתיבות חכמה, לכך הדברים התחתונים יעוררו עד החכמה ויוכללו ממנה ולא כן מהכתר כדפירשנו בספ"ר בשער האין סוף הוא הכתר (אור יקר).

³¹⁷⁵ פירוש אבא שכל הפרצופים ממנו יצאו בסוד כולם בחכמה עשית (מ"מ).

³¹⁷⁶ שממש ברוחניות הנמצא בעולם יזה התחתון כדפירשנו, בה יש מעשה שבו כלל כל הנמצאים עד האצילות, והאצילות חשבון ודעת וחכמה נכלל בו גם כן (אור יקר), פירוש מעשה וחשבון הם במלכות ודעה הם ו"ק עם הנשמה שלהם שהוא דעת.

משפיעים למ': וחכמה שהוא אבא גם הוא יסד ברתא נמצא שכולם במלכות (מ"מ).

³¹⁷⁷ בקליפות והחצונים שאדם המעוות אורחו דוחק רגלי השכינה, דהיינו בוצינא דדליק על רישיה, והכח הזה מסתלק ונכנס מעט מעט ברשות החצונים ואין שם מעשה וחשבון ודעת וחכמה (אור יקר).

³¹⁷⁸ היינו סוד נפש מהמעשה ורוח מיצירה ונשמה מבריאה, ונפש מחשבון ורוח מדעת ונשמה מחכמה, בסוד המדרגות הארכתי בההוא עובדא דסבא ובספ"ר בשער נשמה בענין שעל ידי מעשה התורה והמצות בכה זה השורה עליו אדם נכלל בארבע מדרגות אלו (אור יקר). פירוש להכנס במ' דהיינו שנשמתו נכללת במ' ע"י מעשיו הטובים. וע"י חשבון דהיינו מארי דחושבנא. ועל ידי דעת וחכמה דהיינו שעוסק בתורה ובסודותיה וז"ש דלא. אשתדל בהאי כח שהיא המ' בהאי עלמא לאעלאה ביה במעשה וכו' (מ"מ)..

3180 ור"ל שעניי המ' יש בהם הארת אבא ומכח חשבון ועבור שאנו עושים נעשים ברכות מים ומשפיעים לבי"ע (מ"מ).

3181 והיינו לבנה שבער"הז (מ"מ).

למשרי בגוויה: ועד דיהב לה רשו (ו)למהך תמן לא אזלת מנלן מצדיקו של עולם דיהב לה רשו ולמשריו (למהוי) גו צדיקי בהאי עלמא ויתבה³¹⁸² עמהון ככלה גו קשוטתא וצדיקא דעלמא חמי וחרי בהאי אבל בין דרועי דבעלה שכיבת ואתהדרת למהוי בהדיהו ותבת לבעלה כד"א (אסתר ב יד) בערב היא באה ובבקר היא שבה בערב היא באה לגבי בעלה ובבקר היא שבה לגבי צדיקיא דעלמא וכלא ברשותא דבעלה (הה"ד (תהלים לו כא) וצדיק חונן ונותן):	בריתי שלום", לשרות בתוכו. ועד שנתן לה רשות ללכת לשם לא הלכה. מנין לנו. מצדיקו של עולם, שנתן לה רשות לשרות בתוך צדיקים בעולם הזה, וישבה עמם כמו כלה בתוך הקשטים שלה, וצדיק העולם רואה ושמח בזה. אבל בין זרועות בעלה שוכבת וחוזרת להיות אתם, ושבה לבעלה כמו שנאמר "בערב היא באה ובבקר היא שבה". בערב היא באה לבעלה, ובבקר היא שבה לצדיקי העולם, והכל ברשות בעלה (זהו שכתוב "וצדיק חונן ונותן").
ומשה כך אמר (במדבר כה יב) הנני נותן לו את בריתי כמה דצדיק דלעילא נותן אופ אנא הנני נותן מתנה למהדר מתנה איהי [ובגין (ד)ברית דא רווח כהונה עלאה ואי לא תהא בהדיה³¹⁸³ לא אתקשר פנחס בדרגא דכהונה עלאה דהא ברית דבקא איהו תדיר בימינא עלאה³¹⁸⁴ וימינא עלאה דא זמין למבני בי מקדשא דאיהו ברית אמר רבי אבא אדכרנא מלה חדא דשמענא מבוצינא קדישא דשמע משמיה דרבי אליעזר יומא חד אתא לקמיה חד חכים [גוי] א"ל סבא סבא תלת בעיין	ומשה כך אמר, "הנני נותן לו את בריתי", כמו שצדיק שלמעלה נותן, גם אני הנני נותן מתנה להחזיר, מתנה היא, ובשביל ברית זו הרווח כהונה עליונה, ואם לא תהיה אתו, לא יתקשר פנחס בדרגת כהונה עליונה, שהרי ברית דבוקה הוא תמיד בימין עליון, וימין עליון זה עתיד לבנות בית מקדש שהוא ברית. אמר רבי אבא, נזכרתי בדבר אחד ששמעתי מהנר הקדוש, ששמע משמו של רבי אליעזר, יום אחד בא לפניו גוי אחד חכם, אמר לו זקן זקן שלש שאלות
רכא/א	
בעינא למתבע מנך חד דאתון אמרין דיתבני לכו בי מקדשא אחרא והא לא הוו למבני אלא תרי זמנין בית ראשון ובית שני בית שלישי (ובית רביעי) לא תשכח באורייתא והא מה דהוה ליה למבני כבר אתבנון ולעולם לית ביה יתיר דהא תרי בתי ישראל קרא לון קרא וכתוב (חגי ב ט) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון³¹⁸⁵:	אני רוצה לשאול ממך. אחת, שאתם אומרים שיבנה לכם בית מקדש אחר, והרי לא היו להבנות אלא רק פעמיים, בית ראשון ובית שני. בית שלישי (ובית רביעי) לא תמצא בתורה. והרי מה שהיה לו להבנות כבר נבנו, ולעולם אין בו יותר, שהרי שני בתי ישראל קרא להם הפסוק, וכתוב "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון".
ותו דאתון אמרין דאתון קרבין למלכא עלאה יתיר מכל שאר עמין מאן דמתקריב למלכא איהו חדי (יתיר) תדיר בלא צערא בלא דחילו ובלא דחיקו והא אתון בצערא ובדחקא וביגונא תדיר (ו)יתיר מכל בני	ועוד, שאתם אומרים שאתם קרובים למלך העליון יותר מכל שאר העמים, מי שקרוב למלך הוא שמח (יותר) תמיד בלי צער בלי פחד בלי דחק, והרי אתם בצער ובדחק וביגון תמיד יותר מכל בני העולם, ולנו לא

³¹⁸² ויתבא (דפ"ו).

³¹⁸³ הנוקבא צריכה שתהיה בשותפו ובסיעתו (רח"ו).

³¹⁸⁴ כי החסדים מכוננים יסוד דנוקבא ג"כ בסוד מקדש ה' כוננו ידיך (רח"ו).

³¹⁸⁵ עי' ח"א כח ע"א ש"האחרון" הוא בית שלישי. אמנם בפרקי היכלות רבתי פל"ב אות א' מייחס את זה לבית שני.

עלמא ואנן לא אתקריב לן צערא ודחקא ויגונא כלל אנן קריבין למלכא עלאה ואתון רחיקין מגיה וע"ד אית לכו צערא ודחקא אבלא ויגונא מה דלא אית לן:	התקרב צער ודחק ויגון כלל. אנו קרובים למלך העליון, ואתם רחוקים ממנו, ולכן יש לכם צער ודחק אבל ויגון מה שאין לנו.
ותו דאתון לא אכלי נבלה וטרפה בגין דתהוון בריאין וגופא דלכון להוי בבריאותא אנן אכלינן כל מה דבעינן ואנן תקיפין בחילא בבריאותא [ו]כל שייפין³¹⁸⁶ דילן בקיומיהו ואתון דלא אכלין חלשין כלכו במרעין בישין ובתבירו יתיר מכל שאר עמין עמא דסני ולכון אלהכון [בכלא] (מכלא) סבא סבא לא תימא לי מדי דלא אשמעינך ולא אקבל מנך זקיף עיניו ר' אליעזר ואשגח ביה ואתעביד תלא דגרמי³¹⁸⁷:	ועוד שאתם לא אוכלים נבלה וטרפה כדי שתהיו בריאים וגופכם יהיה בבריאות, אנו אוכלים כל מה שרוצים ואנו חזקים בכח בבריאות, וכל איברינו בעמדם, ואתם שלא אוכלים חלשים כלכם בחלאים רעים ובשבר יותר מכל שאר העמים. עם, ששונא אתכם אלהיכם בכל, זקן זקן אל תאמר לי דברים שלא אשמע אותך, ולא אקבל ממך. הרים רבי אלעזר עיניו והשגיח בו ונעשה גל של עצמות.
כיון דנח רוגזיה אהדר רישיה ובכה ואמר (תהלים ח ב) יי' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ כמה תקיף חילא ודשמא קדישא תקיפא בכל ארעא וכמה חביבין מלי דאורייתא דלית לך מלה זעירא דלא תשכח לה באורייתא ולית מלה זעירא דאתיא באורייתא דלא נפקת מפומיה דקב"ה:	כיון שנח רגזו, החזיר ראשו ובכה ואמר "ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ", כמה חזק כח השם הקדוש, חזק בכל הארץ, וכמה חביבים דברי התורה, שאין לך דבר קטן שלא תמצא בתורה, ואין לך דבר קטן שבא בתורה שלא יצא מפי הקדוש ברוך הוא.
מלין אלין דשאל ההוא רשע אנא שאלנא יומא חד לאליהו ואמר דהא במתיבתא דרקיעא³¹⁸⁸ אתסדרו³¹⁸⁹ קמיה דקב"ה³¹⁹⁰ והכי הוא דכד נפקו³¹⁹¹ ישראל ממצרים בעא קב"ה למעבד לון³¹⁹² בארעא	דברים אלו ששאל אותו רשע אני שאלתי יום אחד את אליהו, ואמר שהרי בישיבת הרקיע הסתדרו לפני הקדוש ברוך הוא, וכך זה. שכשיצאו ישראל ממצרים, רצה הקדוש ברוך

³¹⁸⁶ שייפון (דפ"ו).

³¹⁸⁷ עי' אריכות בח"א נט ע"א בשם הב"ע.

³¹⁸⁸ ידוע שהוא בעולם היצירה (רמ"ז).

³¹⁸⁹ שלשה שאלות אלו ותשובתן (אור יקר).

³¹⁹⁰ הוא בבריא דאי' מקנא תמן. באופן שהדבר נסדר (נ"א נסתר) בשתי ישיבות של מעלה, מתיבתא דרקיעא וברייתא דקב"ה בבריא. וטעם הענין שהיצירה שולטת על ארץ ישראל בכללה ובריא על בית המקדש (רמ"ז).

³¹⁹¹ זו תשובה של ראשונה (אור יקר). שאז היו מוכנים וקרובים להתקן ולתקן עולם מפגמו של אדה"ר ולהחזירו לאיתנו הראשון, ואז בקבלת התורה, וכאשר אמרו רז"ל חירות ממלאך המות וכו' (רמ"ז).

³¹⁹² כי אז בקבלת התורה היו מתתקנים העולמות וארץ ישראל היתה מושפעת מפנימיות היצירה (רמ"ז).

כמלאכין קדישין לעילא³¹⁹³ ובעא למבני לון ביתא קדישא³¹⁹⁴ ולנחתא לזוה³¹⁹⁵ מגו שמי רקיעין³¹⁹⁶ ולנטעא לון לישראל נציב³¹⁹⁷ קדישא³¹⁹⁸ כגוונא דדיוקנא דלעילא³¹⁹⁹ הה"ד (שמות טו יז) תביאמו ותטעמו בהר נחלתך³²⁰⁰ באן אתר [ב]מכון לשבתך פעלת יי' בההוא דפעלת אנת יי' ולא אחרא מכון לשבתך פעלת יי' דא בית ראשון מקדש יי' כוננו ידיך דא בית שני ותרווייהו אומנותא דקב"ה אינון³²⁰¹.	הוא לעשותם בארץ כמלאכים קדושים של מעלה, ורצה לבנות להם בית קדוש ולהורידו מתוך שמי הרקיעים, ולנטוע את ישראל נציב קדוש כמו הדמות שלמעלה, זהו שכתוב "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך", באיזה מקום ב"מכון לשבתך פעלת ה'", באותו שפעלת אתה ה' ולא אחר, "מכון לשבתך פעלת ה'" זה בית ראשון, "מקדש ה' כוננו ידיך" זה בית שני, ושניהם אומנות הקדוש ברוך הוא הם.
ומדארגיו קמיה במדברא מית³²⁰² [ואכנס] (ואנח) לון קב"ה לבנייהו בארעא (דאליפו³²⁰³ עובדיהון³²⁰⁴) וביתא אתבני על ידא דבר נש ובגין כך לא אתקיים ושלמה הוה ידע דבגין דהאי עוברא דבר נש לא יתקיים ועל דא אמר (תהלים קכז א) אם יי'	ומשהרגיו לפניו במדבר, מתו והכניס הקדוש ברוך הוא את בנייהם לארץ (למדו מעשיהם), והבית נבנה על ידי אדם, ולכן לא עמד. ושלמה היה יודע שמשום שמעשה זה של אדם לא יעמוד, ועל זה אמר "אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בונוי בו",

³¹⁹³ כמו שהיה אדם הראשון קודם חטאו שהיה כל מציאות העולם גן עדן והוא דק ורוחני (אור יקר). ירצה שידוע שעל מט"ט נאמר (תהלים לז, כה) נער הייתי, ביצירה, גם זקנתי, שמתעלה לבריאה, וסתם מלאכים הם ביצירה, אלא שאותם שהם מסוד המוחין נקראים מלאכים קדישין, ובבחינת עלייתם לבריאה אמר לעילא. אי נמי אם תשכיל מצב העולמות קודם חטא אדה"ר תמצא שעולם העשיה היה שד' ראשונות שלו היו בד' אחרונות דבריאה, וז' קצוות דעשיה היו בו' עליונות דיצירה, וה' היה חפץ לעשות את ישראל במדרגת ד' ראשונות דעשיה בד' אחרונות דבריאה, וזהו מלאכין קדישין לעילא (רמ"ז).

³¹⁹⁴ למעלה ואחר בנינה להורידה וכדפירשנו ענינה בזוהר וכמו שהעתיקתי בפרשה הקודמת (אור יקר).

³¹⁹⁵ מכלים פנימיים דלאה ורחל דבריאה (רמ"ז).

³¹⁹⁶ דהיינו רקיעין ביצירה ושמי רקיעין מן הפנימיות שלהם. וזה ירד למטה ממש בלי התעבות בהשתלשלות העולמות כמו שהיה מקדם (רמ"ז).

³¹⁹⁷ נציבא (דפ"ו).

³¹⁹⁸ היינו שלא תהיה קלי' ועלין אלא כולו פרי קדש הלולים, ושיהיו כולם מושרשים באילן קדוש שהוא הדיוקן העליון, ואז ישתלמו לגמרי כל הניצוצות ויושרשו בקדושה. ונוסף על זה הנשמות החדשות שתבאנה לעולם, ובכלל זה שיולידו בכל יום כדברי רז"ל (רמ"ז).

³¹⁹⁹ כעין הנשמות במלכות, כי בית סתם הוא סוד שכינה, וראשון הוא שכינה עילאה ושני שכינה תתאה (אור יקר).

³²⁰⁰ דקשה בפסוק דכיון שאמר (טו, טז) עד יעבור שתי פעמים, ואמרו רז"ל שהן בזמן יהושע ועזרא, ואם כן מה ר"ל תביאמו והרי כבר באו לארץ. ומהו ותטעמו, שלא היה כך, חדא שנותצו בעוה"ר מן הארץ, ומהו פעלת וכוננו, היל"ל תפעל ותכונן ידיך. אבל הכל מיושב בענייננו, ששתי ההעברות היו בזמן יהושע ועזרא כאמור, שעליהם בקש משה רבנו ע"ה (טו, טז) תפול עליהם אימתה ופחד וכו', שכן היה ככתוב במקרא, וכמו שאמרה רחב (יהושע ב, ט) נפלה אימתכם עלינו, ובעזרא נאמר (עזרא ח, לא) ויד אלקינו היתה עלינו ויצילנו מכף כל אויב ואורב על הדרך. ואחר כך כתוב תביאמו וגו', הוא על הגאולה האחרונה שאז ה' הוא יביאנו בכבודו, כמו שנאמר (ישעיה נו, ז) והבאותים אל הר קדשי (רמ"ז).

³²⁰¹ כי תפארת יושב בבית ראשון ובבית שני בין בינה למלכות דהיינו וא"ו בין שתי ההין, כנודע שהוא עולה ונכנס בעמקי הבינה ויורד בתוך המלכות (אור יקר).

³²⁰² ולא עמדו בקיום הגוף כראוי לתקן עון העגל כדרשו בזוהר בפסוק ופגרכם אתם יפלו וגומ' (אור יקר).

³²⁰³ אליפו (דפ"ו).

³²⁰⁴ ואחלפו עובדי - שקלקלו ולא זכו אל המעלה הנזכרת כלל (אור יקר).

שהרי אין לו בו עמידה.	לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו דהא לית ³²⁰⁵ ביה קיומא:
בימי עזרא גרם החטא, והצטרכו הם לבנות ולא היתה בו עמידה, ועד עכשיו בנין הראשון של הקדוש ברוך הוא לא היה בעולם, ולעתיד לבא כתוב "בונה ירושלים ה'", הוא ולא אחר. ולבנין זה אנו מחכים, ולא בנין אדם שאין לו עמידה כלל.	ביומוי דעזרא גרם חטא ³²⁰⁶ ואצטרכון אינון למבני ולא הוה ביה קיומא ועד כען בניינא קדמא דקב"ה לא הוה בעלמא ולזמנא דאתי (ד)כתיב (תהלים קמז ב) בונה ירושלים יי' איהו ולא אחרא ובניינא דא אנן מחכאן ולא בניינא דבר נש דלית ביה קיומא כלל:
בית ראשון ובית שני הוריד אותם הקדוש ברוך הוא כאחד מלמעלה, בית ראשון בכסוי ובית שני בגלוי. אותו בית יהיה בגלוי שנקרא בית שני, שיראה לכל העולם אומנות הקדוש ברוך הוא, שמחה שלימה ורצון הלב בכל קיום. אותו בית ראשון בכסוי עלה למעלה, על גב אותו שבגלוי, וכל העולם יראו ענני כבוד שסובבים על גב אותו שבגלוי.	בית ראשון ובית שני [יחית] [אחית] לון ³²⁰⁷ קודשא בריך הוא כחדא מלעילא בית ראשון באתכסיא ובית שני באתגליא ³²⁰⁸ ההוא בית להוי באתגליא דאתקרי בית שני דיתחוי לכל עלמא אומנותא דקב"ה חדוה שלים ורעותא דלבא בכל קיומא ההוא בית ראשון באתכסיא אסתלק לעילא על גבוי דההוא דאתגליא וכל עלמא יחמון ענני יקר דסחרן על גבוי דההוא דאתגליא:
ובתוך אותם עננים יהיה בית ראשון, במעשה טמיר שעולה עד רום כבוד השמים, ולבנין זה אנו מחכים. ועד עכשיו לא היה בעולם, שאפילו עיר של ירושלים לא תהיה אומנות אדם, שהרי כתוב "ואני אהיה לה נאום ה' חומת אש סביב וגו'". אם לעיר כתוב כך, כל שכן הבית שהוא דיור שלו. ומעשה זה הרי ראוי להיות בראש. כשיצאו ישראל ממצרים, והסתלק עד לסוף הימים בגאולה	ובגו דאינון עננין הוי בית ראשון ³²⁰⁹ בעובדא טמירא דסליק עד רום יקר שמייא ובניינא דא אנן מחכאן ועד ובען לא הוה בעלמא ודאפילו קרתא דירושלם לא ליהוי אומנותא דב"נ דהא כתיב (זכריה ב ט) ואני אהיה לה נאם יי' חומת אש סביב וגו' אי לקרתא כתיב הכי כל שכן ביתא דאיהו דיורא דיליה ועובדא דא הוה ³²¹⁰ אתחוי למהוי ברישא כד נפקו ישראל ממצרים ואסתלק עד לסוף יומין בפורקנא
האחרונה.	רכא/ב
שאלה אחרת, שודאי אנו קרובים למלך העליון יותר מכל שאר העמי,ם	בתראה:

³²⁰⁵ ליה (נוסף בדפ"ו).

³²⁰⁶ שהושיבו נשים נכריות (אור יקר).

³²⁰⁷ ואם תאמר אם כן למה אנו מכנים בית ראשון לבנין שלמה ובית שני לבנין עזרא, וי"ל כי בבנין בית ראשון היי יונקים מהבינה ובבנין בית שני היו יונקים מהמלכות, וכיון שבית ראשון ובית שני הם בינה ומלכות כדפירשנו לכך הם נקראות על שמם דכן פירשו בזוהר פרשת וארא (אור יקר).

³²⁰⁸ פי' בית א' נגד בינה שהיא נכסי' ובית שני נגד מלכות שהיא נגלית (אור יקר ומ"מ), ולכך אמר הכתוב גדול יהיה כבוד הבית וכו': שלפי שהיא נגלית יודעים בני אדם הארותיה ונראית להם שהיא חשובה יותר מן הראשון שנעלמת (מ"מ).

³²⁰⁹ היינו שבעה ענני יקר שהם שבע ספירות והבינה בתוכם, ואלו הם ממש כענני שבעה ענני יקר שהיו עם - ישראל במדבר שהיו נגד שבע ספירות כדפירשו בזוהר (אור יקר).

³²¹⁰ הוי (דפ"ו).

עלאה יתיר מכל שאר עמין ודאי הכי הוא דישראל עבד לון קב"ה לבא דכל עלמא³²¹¹ והכי אינון ישראל³²¹² בין שאר עמין כלבא בין שייפין כמה דשייפין לא יכלי למיקם בעלמא אפילו רגעא חדא בלא לבא והכי עמין כלהו לא יכלין למיקם בעלמא בלא ישראל ואוף הכי ירושלם בגו שאר ארעאן כליבא בגו שייפין ועל דא איהו (ועל דא הו) באמצעיתא³²¹³ דכ[ו]לי עלמא כלבא גו שייפין:	ודאי כך זה שישראל, הקב"ה עשה אותם לב כל העולם, וכך הם ישראל בין שאר העמים, כמו לב בין האיברים. כמו שהאיברים לא יכולים לעמוד בעולם אפילו רגע אחד בלי לב, כך העמים כולם לא יכולים לעמוד בעולם בלי ישראל. וכך גם ירושלים בתוך שאר הארצות כמו לב בתוך האיברים, ועל כך היא באמצע כל העולם כמו לב בתוך האיברים.
וישראל מתנהגין בתוך עמין כגוונא דלבא גו שייפין לבא איהו רכיך וחלש³²¹⁵	וישראל מתנהגים בתוך שאר העמים כדוגמת הלב בתוך האיברים,

³²¹¹ שהם תחת יד שבעים שרים שהם שבעה ענפים לאילן העליון, וכל ענף מעשיר ענפים הם שבעים, והם קליפה לתוכיות האילן העליון שהם סביב לקדושה, וישראל הם בתוך ענפי הקדושה לב לקליפות, ואל תחשוב שהם בשבעים ענפים הקדושים כי אלו הם שבעים נפש קדושות שבאו עם ישראל למצרים שהם ענפים ל"ב גבולים אמנם כנגדם מבחוח (אור יקר). נראה שבא להורות שישראל קודמים לאומות העולם בקדימת זמן ובקדימת המעלה. הקדימה הראשונה היא שהלב הוא קודם לכל שאר האיברים להיות נוצר תחילה, וכך נשמות ישראל קדמו לכל הנמצאים שבעולמות, ולכן נקראו (ירמיה ב, ג) ראשית תבואתה, וכן היו מושגחים תחילה, וכדאיתא בספר הכוונות, ששני ימי ראש השנה הם בסוד פנימיות וחיצוניות, שביום ראשון הוא לפנימיות והשני לחיצוניות, וז"ש לבא דכל עלמא, ר"ל פנימיות לכל העולמות אפילו לגבי המלאכים כנודע (רמ"ז).

³²¹² וזה שבזמן הפלגה שבו נחלקו לשבעים לשונות, תחילה בירר הקב"ה את אברהם לגורלו כדי שיהיה יסוד עולם, וגם מאז נאמר (דברים לב, ח) בהנחל עליון גוים וגו' יצב גבולות עמים למספר בני ישראל. וקודם לפלגה היה כל העולם אחד, ואוצר הנשמות היה משפיע בכל הראוי, אבל אחר התפרדם והיותם לשבעים אומות תחת שבעים שרים השוררים למעלה מעולם הגלגלים, תכף בחר באברהם להעמיד העולם, כמו שהלב הוא מקיים את הגוף. באופן שמשעת הפרד העולם לשבעים אומות ומשם והלאה לא נמצא העולם בלתי מציאות ישראל אפילו רגעא חדא, כדי לתת להם תקומה (רמ"ז).

³²¹³ זהו ענין קדימת המעלה, ששרש ישראל למעלה בספירות הוא בקו האמצעי ששם הוא הישר והעצמי, וה"ס שם ישראל, ואור זה ה"ס חו"ג שי"ר א"ל, והם שני חללי דאבא שבת"ת זעיר שהוא אמצע הספירות והעולמות. וזו היא מעלה רמה שבה עצם החיים, ומשם ישאב כל העולם שהם איבריו וסעיפיו, כענין שם ת"ת המתפאר בפארותיו, ומקומו בין הזרועות, שלהם ישלח חיותם דרך הורידים. וידוע שאומות העולם הם כלולים בישמעאל ועשו בני אברהם ויצחק, ואין להם אור עצמי כי אם הארה המתמצת ויוצאת מבין הצפרניים של הידים (רמ"ז).

³²¹⁴ פי' שכך הוא מנהגו של הלב שמשפיע הכח אל איברי הגוף לפי מדרגת קרבתם אליו או התרחקם ממנו, כי הרגלים שהם היותר רחוקים ממנו חיות הרגשה מועטת מן של שאר איברים שהם יותר קרובים אליהם. וכן ישראל בין האומות, כל הבא להתקרב אליהם מחבבים אותו ומטיבים לו בהשפיע בהם רוח דעת את ה', וכעין שעשה אברהם אבינו ע"ה עם (בראשית יב, ה) הנפש שעשו בחרן, שאותה הנפש היא בתוכיות מבחר קלי' נוגה היותר קרובה אל הקדושה (רמ"ז).

³²¹⁵ כי חומרם מזוכך מכל איברי הגוף ולכן תשש כח עכירותו, כי בו משכן הרוח, בין רוח החיוני ובין רוח הרוחני. וזהו פשט אומרו ואיהו קיומא, ר"ל קיום הגוף וחיותו (רמ"ז).

ואיהו קיומא דכל שייפין לא ידע³²¹⁶ מצערא ועקא ויגונא כלל אלא לבא דביה קיומא דביה סוכלתנו שאר שייפין לא אתקריב בהו כלל דהא לית בהו קיומא ולא ידעין מדי כל שאר שייפין לא קריבין למלכא דאיהו חכמתא וסוכלתנו דשריא במוחא אלא לבא ושאר שייפין רחיקין מניה ולא ידעין מניה כלל כך ישראל למלכא קדישא קריבין ושאר עמין רחיקין מניה:	הלב הוא רך וחלש, והוא קיום כל האיברים, לא יודע מצער וצרה ויגון כלל רק הלב, שבו הקיום, שבו התבונה. שאר האיברים לא התקרב בהם כלל, שהרי אין בהם קיום, ולא יודעים דבר. כל שאר האיברים לא קרובים למלך, שהוא חכמה ותבונה ששרוי במח אלא ללב, ושאר האיברים רחוקים ממנו, ולא יודעים כלל, כך ישראל קרובים למלך הקדוש ושאר העמים רחוקים ממנו.
שאלתא אחרא³²¹⁷ דישראל לא אכלי נבלות וטרפות וטנופא ולכלוכא דשקצים ורמשים כשאר עמין הכי הוא דהא לבא דאיהו רכיך וחלש ומלכא וקיומא דכל שאר שייפין לא נטיל למוזניה אלא ברירו וצחותא דכל דמא ומוזניה נקי וברירא ואיהו רכיך וחלש מכללא (דכלא) ושאר פסולת אנה לכל שייפין וכל שאר שייפין לא משגני חין בהאי אלא כל פסולת וביש דכלא נטלין ואינן בתקיפו כמה דאתחזי לון:	שאלה אחרת, שישראל לא אוכלים נבלות וטרפות וטנוף ולכלוך דשקצים ורמשים כשאר העמים, כך הוא, שהרי הלב הוא רך וחלש ומלך, ועמידת כל שאר האיברים לא לוקח למזונו רק בירור וצחות כל הדם ומזונו נקי ומבורר, והוא רך וחלש מהכל, ושאר הפסולת מניח לכל האיברים, וכל שאר האיברים לא משגיחים בזה, אלא כל פסולת ורע של הכל לוקחים, והם בחוזק כמו שראוי להם.
ועל דא בכל שאר שייפין אית אבעבועין שאת או ספחת סגירו דצרעת ללבא לאו מכל הני כלום אלא איהו נקי ברירא מכלא לית ביה מומא כלל [בך קב"ה נטיל ליה לישראל דאיהו נקי וברירו דלית ביה מומא] על דא כתיב (שיה"ש ד ז) כלך יפה רעיתי ומום אין בך אתא רבי יוסי נשיק ידיו אמר אילו לא אתינא לעלמא אלא למשמע דא די:	ועל זה בכל שאר האיברים יש אבעבועות שאת או ספחת, סגירות הצרעת, ללב אין כלום מכל אלה, אלא הוא נקי וברור מהכל, אין בו מום כלל. כך הקדוש ברוך הוא לקח את ישראל שהוא נקי וברור, שאין בו מום, ועליו כתוב "כלך יפה רעיתי ומום אין בך". בא רבי יוסי נשק ידיו ואמר, אילו לא באתי לעולם רק כדי לשמוע את זה, די לי.

³²¹⁶ פי' הם מבחינת עצמם אין בהם הרגשה תיכונה כגון צער ויגון, הגם שיש בהם הרגשה חיצונית ממכאוב ומדוה, שאף הוא בא להם מרוח החיוני המתפשט בם ומקורו מן הלב, אבל הרגש הפנימי הוא דוקא בלב. דביה קיומא דביה סוכלתנו, פי' בו התיצבות מציאות האדם מפני שבו רוח החיות. והטעם לזה מפני שבו [רוח החיוני שבו] ההבנה והשכל, וכמשה (כז, יח) איש אשר רוח בו, שלבו משכיל ומבין. לא קריבין, השכל והתבונה אינו כשאר האיברים, כי אין בהן קיומא מצד עצמם אלא מה שניתן להם מן הלב. לא קריבין למלכא, ה"ס הנשמה שבה שורש ההשכלה שמושבה במח. והענין שידוע שתלת חללי גלגלתא הם שהם חב"ד ובסוד ע"ב ס"ג מ"ה, ועיקרם הוא ד' יודין דע"ב, וי' יודין וא' דס"ג, וי' וג' אלפין דמ"ה, ואלו מושבם במוח, והנשאר מכל אחד מהם הוא ל"ב, ואלו הם המאירים בלב. באופן שבחינת המח והלב הם מיוחדים זה בזה בשם ההו"ה, השרש והענף. כך ישראל למלכא קדישא קריבין, ה"ס זעיר בגדלותו, שאז נקרא מלך הקדוש, וישראל מושרשים בו, וכמשה (ישעיה מט, ג) ישראל אשר בך אתפאר, פי' בך אני שולח פארותי וסעיפי (תהלים קמז, כ) לא עשה כן לכל גוי (רמ"ז).

³²¹⁷ החבר אמר למלך כוזר במאמר ב' סי' לו וז"ל, ישראל באומות כלב באיברים, הוא רב חולאים מכולם ורב בריאות מכולם, ע"כ. ופירש דבריו באומרו בסי' לח, שהוא נפגע מדאגות ויגונות ופחד וכו', ובסי' מ אמר שהוא רב הבריאות, שאין בו מורסא ותבלול וכו', ע"כ. והרי שכיון לדעת הזוהר בשתי השאלות, כי בשאלה הנז"ל אמר הזוהר שהלב מוכן לצער ויגון מכל שאר האיברים, ובשאלה שלפנינו יורה שהוא רב הבריאות וכמו שיבואר ואמר שלכן ישראל שהם לב העולם והאומות (רמ"ז).

ושם איש ישראל המוכה וגו' (במדבר כה יד) אמר ר' יצחק האי קרא הכי הוה ליה למכתב ושם איש ישראל אשר [הכה] (הכא) פנחס ולא המוכה אשר הוכה לא נאמר אלא בארע סתים ואלא (ו) הכי אמר ר' אלעזר ונ"א ר' שמעון³²¹⁸ כיון דסלקיה קב"ה לפנחס לכהנא רבא לא בעא לאדכרא ליה לפנחס בקטלנותא דבר נש דהא לא אתחזי לכהנא רבא:	"ושם איש ישראל המוכה וגו'", אמר רבי יצחק, פסוק זה היה צריך להכתב "ושם איש ישראל אשר הכה פנחס", ולא "המוכה", "אשר הוכה" לא נאמר אלא בדרך נסתר. אלא כך אמר רבי אלעזר (רבי שמעון), כיון שהעלה הקדוש ברוך הוא את פנחס לכהונה גדולה, לא רצה להזכיר לפנחס את הרג האדם, שהרי לא ראוי לכהן גדול.
עד לא סלקיה לכהנא רבא אדכר ליה [ו] אמר (שם ז) וירא פנחס ויקח רמח וגו' וידקור את שניהם וגו' כיון דסלקיה לכהנא רבא לא אדכר שמיא בקטלנותא דלא [אתחזי] (יתחזי) ליה וחס עליה יקרא דקב"ה דכהנא רבא לא אתחזי לאדכרא בקטלנותא ושם האשה [המוכה] אופ הכי:	טרם העלהו לכהונה גדולה, הזכיר לו ואמר "וירא פנחס ויקח רומח וגו' וידקור את שניהם וגו'", כיון שהעלהו לכהונה גדולה, לא הזכיר שמו בהרג, שלא ראוי לו והקב"ה חס על כבודו, שכהן גדול לא ראוי להזכיר בהרג, "ושם האשה המוכה" גם כך.
רבי שמעון הוה אזיל מקפוטקיא ללוד ור' יהודה אזיל עמיה עד דהוו אזלי פגע בהו ר' פנחס בן יאיר ותרין גוברין טוענין אבתריה שכיך חמריה דר' פנחס טעינו ליה ולא אזיל אמר ר' פנחס שביקו ליה דהא ריחא דאנפין חרתינ קא ארע או נסא אתעביד לן השתא עד דאינון תמן נפק ר' שמעון מבתר חד טנרא נטל חמרא ואזל³²¹⁹:	רבי שמעון היה הולך מקפוטקיא ללוד, ורבי יהודה הלך עמו. עד שהיו הולכים, פגע בהם רבי פנחס בן יאיר ושני אנשים מחמרים אחריו. נח חמורו של רבי פנחס, טענו אותו ולא הלך. אמר רבי פנחס השאירו אותו, שהרי ריח של פנים חדשות הריח, או שנס יעשה לנו כאן. עד שהם שם, יצא רבי שמעון מאחרי סלע אחד, נטל חמור והלך.
אמר ר' פנחס ולא אמרית לכו דהא ריחא דאנפין חרתינ קא ארע נחת וגפיף ליה ר' פנחס ובכה אמר ליה חמינא בחלמי דאתיא שכינתא לגבי ויהבת לי נבזבזן רברבן וחדניא בה הא השתא כמה דחמינא אמר ר' שמעון מקל פרסי דחמרך ידענא דאנת הוא השתא (ב) חדוה שלים אמר ר' פנחס נתיב בדרך חד דמלי דאורייתא אצטריך צחותא אשכחו עינא דמיא ואילנא יתבו:	אמר רבי פנחס ולא אמרתי לכם, שהרי ריח של פנים חדשות הריח. ירד וגפף אותו רבי פנחס ובכה, אמר לו ראיתי בחלומי שבאה שכינה אלי ונתנה לי אוצרות גדולים ושמחתי בה, ועכשיו כפי שראיתי. אמר רבי שמעון, מקול פרסות חמורך ידעתי שאתה כעת ברוב שמחה. אמר רבי פנחס נשב במקום אחד, שדברי התורה צריכים צחות, מצאו מעיין מים ועץ וישבו.
אמר ר' פנחס מסתכל הוינא דהא לתחיית המתים כארעא [דארעא] אחרא יעביד לון קב"ה [במה דהוה] ומה דהוה [במה דהוה] השתא קדמאא ליהוי כדין בתראה מנלן מאינון עצמות [הנהו] גרמין דאחיא לון קב"ה על ידי יחזקאל דכתיב	אמר רבי פנחס, מסתכל הייתי שתחית המתים, כדרך לארץ אחרת יעשה להם הקדוש ברוך הוא, ומה שהיה בעת ראשון יהיה אז אחרון. מנין לנו. מאותן עצמות, אותן עצמות שהחיה הקדוש ברוך הוא אותם על ידי יחזקאל, שכתוב "ותקברו העצמות

³²¹⁸ רצה ע"ב (הערת הזהר).

³²¹⁹ ואזיל (דפ"ו).

עצם אל עצמו, בהתחלה, ואחר כך כתוב	(יחזקאל לו ז) [ותקרבו] [ויקרבו] עצמות עצם אל עצמו בקדמיתא ולבתר כתיב
רכב/א:	
"וראיתי והנה עליהם גידים ובשר עלה וגו' עלה ויקרם עליהם עור מלמעלה ורוח אין בהם" [יחזקאל לו ח] דהא מה דאפשיט בקדמיתא ליהוי בתראה בקדמיתא ועור ולבתר בשר בקדמיתא אפשיט מרוחא ולבתר עור [ולבתר] (ו) בשר ולבתר עצמות:	"וראיתי והנה עליהם גידים ובשר עלה ויקרם עליהם עור מלמעלה ורוח אין בהם", שהרי מה שהפשיט בתחלה יהיה אחרון. בתחלה עור, ואחר כך בשר. בתחלה הפשיט מרוח ואחר כך עור, ואחר כך בשר, ואחר כך עצמות.
אר"ש בדא אקשן קדמאי אבל גרמין אלין דאחיא קב"ה נסין ואתין משניין עבד בהו קב"ה ת"ח מה כתיב (איוב י ט) וזכור³²²⁰ נא כי כחומר עשיתני ואל עפר תשיבני מה כתיב בתריה (שם י) הלא כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תסוככני זמין קב"ה לבתר [דיתגבלי] (דיתגבלי) ב"נ בעפרא ומטי זמנא דתחיית המתים דההוא גרמא דישתאר למעבד ליה כעסה דא וכגבינה (דחלב) [ונביע כחלב]:	אמר רבי שמעון, בזה התקשו הראשונים, אבל עצמות אלה שהחיה הקדוש ברוך הוא, נסים ואותות משונים עשה בהם הקדוש ברוך הוא. בא וראה, מה כתוב "זכור נא כי כחומר עשיתני ואל עפר תשיבני", מה כתוב אחריו "הלא כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תסוככני". עתיד הקדוש ברוך הוא, לאחר שיבלה האדם בעפר, ויגיע זמן של תחית המתים, שאותה עצם שתשאר לעשות אותה כמו עיסה זו, וכמו גבינה של חלב, ונביעת החלב.
דהוא נביעו נקי מצוחצח בצחותא [ההוא גרמא כד] יתערב ההוא גרמא ויתמחי כחלבא ולבתר יקפיא ליה ויתצייר בציוורא כגבינה בקפיאותא ולבתר יתמשך עליה עור ובשר ועצמות וגידים הה"ד הלא כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני התכתיני לא כתיב אלא תתיכני הקפיתני לא כתיב אלא תקפיאני הלבשתני לא כתיב אלא תלבישני סוככתיני לא כתיב אלא תסוככני וכלהו לבתר זמנא משמעו ולבתר מה כתיב (שם יב) חיים וחסד עשית עמדי דא רוחא דחיי³²²¹ עשית עמדי כתיב ולא כתיב תעשה אלא הכי אמר חיים וחסד עשית עמדי [בההוא עלמא שדית בי רוחא דחיים] (כהאי עלמא דאתי ההוא חיים) אבל ופקודתך ודמטרוניתא דמלכא שמרה רוחי איהי נטרת לרוחי בההוא עלמא מאי ופקודתך דאת זמין לפקדא ולהו בקדמיתא:	שאותה נביעה נקיה ומצוחצחת בצחות, אותה עצם כאשר תתערב אותה העצם ותמחה כמו חלב, ואחר כך יקפיא אותה ותצייר בציוור כמו גבינה בקפאון, ואחר כך ימשך עליה עור ובשר ועצמות וגידים. זהו שכתוב "הלא כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני". לא כתוב "התכתיני" אלא "תיכני". לא כתוב "הקפיתני" אלא "תקפיאני". לא כתוב "הלבשתני" אלא "תלבישני". לא כתוב "סוככתיני", אלא "תסוככני". כולם משמע שלאחר זמן. ואחר כך מה כתוב "חיים וחסד עשית עמדי" זו רוח החיים. (ואם תאמר) כתוב "עשית עמדי" ולא כתוב "תעשה". אלא כך אמר "חיים וחסד עשית עמדי" באותו עולם, זרקת בי רוח חיים, אבל "ופקודתך" שמלכת המלך, "שמרה רוחי" היא שמרה את רוחי באותו עולם, מה זה "ופקודתך", שאתה עתיד לפקוד אותה כבתחלה.
(שמרה רוחי) ורזא דמלה [דא] כל נפשין	(שמרה רוחי) וסוד דבר זה, כל נפשות הצדיקים גנוזות וטמירות

3220 זכר (דפ"ו).

3221 (ס"א ואי תימא) (נוסף בדפ"ו).

דצדיקייא גניזין וטמירין תחות כרסייא דמלכא ואיהי נטרא לון לאתבא לון לדוכתייהו הה"ד (שם) ופקודתך שמרה רוחי מאי ופקודתך כד"א (תהלים קט ה) פקודתו יקה אחר פקודתך [רא מטרוניתא דמלכא דכל רוחין אינון פקדונין בידהא הה"ד (שם לא ו) בידך אפקיד רוחי וגו' ואיהי נטרא לון בגין דא] (ודאי מטרוניתא דמלכא איהי) שמרה רוחי וואיהי נטרת לה:	תחת כסא המלך, והיא שומרת אותם להשיבן למקומותיהן, זהו שכתוב "ופקודתך שמרה רוחי". מה זה "ופקודתך" כמו שנאמר "פקודתו יקה", אחר פקודתך זוהי מלכת המלך, שכל הרוחות הם פקדונות בידיה, זהו שכתוב "בידך אפקיד רוחי וגו'", והיא שומרת אותם. בגלל זה "שמרה רוחי" והיא שומרת אותה.
כנונא דא ואמר דודו (תהלים פו ב) שמרה נפשי כי חסיד אני שמרה דא מטרוניתא דמלכא דאיהי נטרא נפשי בגין כי חסיד אני ובכל אתר דכתיב סתם דא מטרוניתא כד"א (ויקרא א א) ויקרא אל משה (תהלים טו ה) ויאמר אם שמע תשמע בקול יי' אלהיך:	כדוגמא זה אמר דוד "שמרה נפשי כי חסיד אני", שמרה זו מלכת המלך, שהיא שמרה נפשי, בגלל "כי חסיד אני", ובכל מקום שכתוב סתם, זו המלכה, כמו שנאמר "ויקרא אל משה" ויאמר אם שמע תשמע בקול ה' אלהיך".
בכה ר' פנחס ואמר ולא אמרית לך דשכינתא יהבת לי נבזבזן ומתנן זכאה חולקי דוכינא למחמי לך ושמענא דא א"ל בההוא זמנא תינח ההוא גרמא שאר גרמין דישתכחון מה יתעביד מנהון א"ל כללו יתכלילו בההוא נביעו דהאי גרמא ויתכלילו בהדיה ויתעביד כלל עסה חדא ותמן יתצייר ציורא כמה דאתמר הה"ד (ישעיה נח יא) ועצמותיך יחליץ מאי יחליץ כד"א (הושע ה ו) חלץ מהם כללו יתעברון מקיומיהו ויתכלילו בהאי גרמא למהוי עסה חדא וכדין (ישעיה נח יא) והיית כגן רוה וכמוצא מים וגו' (אמר ר"מ):	בכה רבי פנחס ואמר, ולא אמרתי לך שהשכינה נתנה לי אוצרות ומתנות, אשרי חלקי שזכיתי לראותך ושמעתי את זה. אמר לו באותו זמן ניחא אותה עצם, מה יעשה משאר העצמות שימצאו. אמר לו כולן יכללו באותה נביעה של עצם זו, ויכללו יחד אתה, והכל יעשה עיסה אחת, ושם יצטייר ציור, כמו שנאמר. זהו שכתוב "ועצמותיך יחליץ", מה זה "יחליץ", כמו שנאמר חלץ מהם, כולם יעברו מקיומם ויכללו בעצם הזאת להיות עיסה אחת. ואז "והיית כגן רוה וכמוצא מים וגו'" (אמר הרועה הנאמן).
רע"מ:	
[ק]אמר רעיא מהימנא³²²² ווי לון לבני	אמר רועה הנאמן, אוי להם לבני אדם שהם אטומי לב סתומי עיניים,

³²²² רוב מאמר זה מפורש באדם ישר (ע"ח טנת"א ה'), והענין בקיצור שהגוף נעשה מכ"ב אותיות וכו', י' ספירות מצד נפש, ואחר כך באים לו י' ספירות מסוד רוח והם חיות הלב שסודו מכ"ב אותיות, וי' ספירות של הנפש הרי ל"ב. ובעת השינה הרוח עולה למעלה, והנפש אז מסתתרת בתוך הלב מפחד המזיקים. זהו תוכן הענין הכתוב שם. ונלע"ד שכן בז"א שלא נשאר בו כי אם אותו קיסטא דחיותא ה"ס הנפש וכו' (רמ"ז). בהקדמת תיקונים שלפנינו (דף ט ע"א) וכו', [קורא] להאותיות בשם מלאכים משום שהם למטה במדרגה מהנקודות, והנקודות מתגלים בהם, ומשתמשים על ידיהם. כן קורא הרע"מ הנז' להנהורין דלבא המתפשטין בכל אברים, והם הכחות דנפש המתפשטים מן הלב להחיות כל הגוף בשם מלאכים, כי הם שלוחי הנפש. וכן כי הרי הנפש הוא שותפא דגופא (תיקו"ז יג ע"ב), וכללא דאתוון כנ"ל אות י"ג, ונקרא הנפש והאותיות בתיקונים הנז' בשם מלאכים (ביאורים ח"א עב ע"א).

נשא דאינון אטימין לבא סתימין עיינין דלא ידעין דכד אתי ליליא³²²³ תרעין דגיהנם אתפתחו דאיהי מרה ועשנין דילה דמתפשטין וסלקין³²²⁴ עד מוחא וכמה חיילין דיצר הרע מתפשטין בכל אברין דגופא ותרעין [דג"ע דאיהו עיינין דלבא] ודאיהו ליבא דג"עא (דגופא דאיהו ג"ע) מסתתמין ולא מתפתחין³²²⁵ דכל נהורין דעיינין מלבא נפקין:	שלא יודעים שכשבא הלילה שערי הגיהנם נפתחים, שהיא מרה, ועשנים שלה שמתפשטים עולים עד למח, וכמה חיילות יצר הרע מתפשטים בכל אברי הגוף ושערים שהוא לב גן עדן נסתמים ולא נפתחים, שכל אורות העיניים יוצאים מהלב.
ותרעין דלבא אינון עיינין³²²⁶ מסתתמין בגין דלא מסתכלין באלין מזיקין [דאינון] (דאלין) לילות³²²⁷ ולא שלטין בנהורין דלבא דאינון מלאכים דמתפשטין³²²⁸ בכל אברים [כענפין] (באנפין) דאילנא לכל סטרא בההוא זמנא³²²⁹ אינון כלהו נהורין סתימין בלבא ומתכנשין לגביה כיונים אל ארבותיהם כנח ואתתיה וכל מין ומין דעאלו עמיה בתיבה ומזיקין דמתגברין על כל אברים דגופא וכמין (כמין) טופנא [דגברו עליה ט"ו אמה בגין דחב ב"ה ואסתלק³²³⁰ י"ה מן גופא³²³¹ ואשתאר אלם³²³² בלא ראה ושמיעה וריחא ודבור:	ושערי הלב, אותם עיניים נסתמות, משום שלא מסתכלות במזיקים הללו, שהם לילית, ולא שולטים באורות הלב, שהם מלאכים שמתפשטים בכל האיברים, כענפי העץ לכל צד. באותו זמן הם כולם אורות נסתרים בלב ומתכנסים אליו, כמו יונים לארבותיהם, כמו נח ואשתו, וכל מין ומין שנכנסו עמו לתיבה. ומזיקים שמתגברים על כל אברי הגוף, כמו מי המבול שגברו עליו ט"ו אמה, משום שחטא ב"ה, והסתלק י"ה מהגוף, ונשאר אל"ם, בלי ראה ושמיעה וריח ודיבור.

³²²³ אבל בתפלת ערבית שנפסקו כל המוחין לגמרי, ולכן כל שליטת החיצונים והמזיקין הוא בלילה, כנ"ז בר"מ (פ' פנחס) בלילה אסתתמו תרעי ג"ע ואתפתחו תרעי גהינם דאיהו מרה כו', כנודע שהדינין וגבורות של הלילה הם גדולים כמה מדרגות יותר מן הדינין שבשעת המנחה, כי שליטת וממשלת החיצונים האמיתית אינה אלא בלילה כנודע (שעה"כ ק"ש ג).

³²²⁴ סלקין (דפ"ו).
³²²⁵ נוקביה דז"א צריכה שתהיה תמיד בסוד בתולה לפי שהיא עומדת למטה בבחינת העשיה אשר שם הקליפו' וצריכ' להיותה סתומה וסגורה בסוד בתולה ובפרט בלילה שאז הוא שליטת החיצונים ובפרט בימי הגלות והחרבן כי אז תרעין דילה סתימן בתולה ואיש לא ידעה (שער מאמרי רשב"י מד ע"א).

³²²⁶ גן עדן הוא יסוד אי' שהוא גן ליסוד אבא שהוא עדן. והנה בלילה מסתלקים כל מוחין דזעיר אפילו הרשימו שלהם כנזכר בדרוש התפילין (שעה"כ תפילין ה), וידוע שעיקר פתיחת יסוד אי' הוא בחזה דזעיר בלב שלו, שה"ס מה שכתבתי ריש פרשת לך לך, כי אם תסלק מע"ב ד' יודין שהוא עיקריותו ישאר ל"ב, וכן ייא"י מס"ג, וכן יאא"א מן מ"ה, והנה בין היודין ובין האלפין רמוזים בעינים כנזכר בברכת המפיל חבלי שינה על עיני, שה"ס היודין, ועפעפי סוד האלפין, ואם כן שפיר קארי לגן עדן עיינין דלבא (רמ"ז). וכ"ז [מש"כ ברמ"ז] מחמת התגברות החיצונים שמתגברין אז, והוא כגוונא דתבת נח שנסתם מחמת מי המבול, וכן נסתם עי"ז ג"כ כל כחות הנפש בהלב וכמו שמפרש והולך (ביאורים ח"א עב ע"א).

³²²⁷ לילית (דפ"ו).
³²²⁸ מתפשטין בכל איברין דגופא, ותרעין דלבא דאיהו ג"ע מסתתמין ולא כו', בגין דלא יסתכלון בהון אלין מזיקין דשלטין בלילה, ונהורין דלבא דאינון מלאכים דמתפשטין בכל אברים כענפין דאילנא כו', בההוא זמנא (יהל אור).

³²²⁹ ור"ל דגם נהורין כלהו מתכנשין בלבא כו' (יהל אור).
³²³⁰ "דחב ב"ה ואסתלק" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "דאסתלק".

³²³¹ ור"ל הנשמתא ונשמתא לנשמתא דאסתלקו לגמרי בלילה. ואדם הוא צלם אלהים, והרוח הוא מלא י"ה. והנפש בצלם אלהים ברא אותו, צלם שני, ה' אותיות דאלהים. ואמר בלא ראה כו'. דהן ה' כידוע, שהן ה' חושין דכלילן בד', ונהורין דמתפשטין באברים עשרה, דמתכנשין, והן י"ה, דנעשית אלם מהן (יהל אור).
³²³² בשינה (יהל אור).

וסוד הדבר "נאלמתי דומיה (החשיתי מטוב וכאבי נעכר)", דומי"ה דו"ם י"ה, כאותו זמן חמש עשרה אמה גברו המזיקים על הגוף, והם כמו תלם לערוגה.	ורזא דמלה (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה³²³³ (החשיתי מטוב וכאבי נעכר) דומי"ה דו"ם י"ה כההוא זמנא חמש עשרה אמה גברו מזיקין על גופא ואינון ככסלא לעוגיא:
רכב/ב	
רע"מ:	
וכדוגמא שנח שלח את היונה בשליחותו, גם כך שלח הנשמה רוחו באדם בשליחותו, ולכן צריך אדם להפקיד אותה במלכה, זהו שכתוב "בידך אפקיד רוחי", ואם היא קשורה בחטאי הגוף ובידי חיילות יצר הרע, מה כתוב "בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה' אל אמת".	וכגוונא דנח שלח את היונה בשליחותיה³²³⁴ [אוף הכי שלח נשמתא באדם רוחיה בשליחותיה] ובגין דא צריך ב"נ לפקדא לה במטרוניתא הה"ד (תהלים לא ו) בידך אפקיד רוחי ואם היא אסירא³²³⁵ [בחובוי] דגופא³²³⁶ בידא דחיילין דיצר הרע מה כתיב בידך אפקיד רוחי פדית אותי יי' אל אמת:
ועוד בזמן שהיא חייבת, מה כתוב ברוחו "יד ליד לא ינקה", רע שהולך מיד ליד במחנות היצר הרע ששורים עליו בחטאיו, וזורקים אותו ממקום למקום, וזהו שמראה עצמו במדינה אחרת או במלכות אחרת, ולפעמים באשפה, כפי עוונותיו. ואם הוא צדיק, כל מחנות היצר הטוב כולם ופניהם וכנפיהם פרודות לקבל רוח, ומעלים	ועוד בזמנא דאיהי חייבת³²³⁷ מה כתיב [ברוחיה] (בגופיה) (משלי יא כא) יד ליד לא ינקה רע דאזיל מיד ליד במשריין [דיצר הרע] (ד"ר) דשריין עליה בחובין דיליה וורקין ליה מאתר לאתר [והאי איהו דאחזי] (ומאי איהו דאחיד) גרמיה³²³⁸ במדינה אחרת או במלכו אחרא ולזמנין באשפה כפום חובוי ואי איהו זכאה³²³⁹ כל משריין

³²³³ הרב אמר בפע"ח שער חג המצות (פרק א) כי בגלות מצרים היו הז'ין בבחי' תלת כלילן בתלת כבזמן היותן בעיבור ראשון, ור"ל כי נסתלקו מהם המוחין והיו רק בבחי' הקטנות היותר אפשרי. והיינו כי גם המוחין דיניקה שהם שמות אלהים הנה גם הם לא האירו בשלימות בהז'ין, ונתעלמו האותיות י'ה שבהם ולא נתגלו רק האותיות אלם לבד שהם המוחין דעיבור, ונעשו בסוד (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה, דום י'ה. כי האותיות י'ה שבאלהים נעשו דוממין כי נתעלמו וכמ"ש בזה"ק (פ' וארא כו ע"א וברע"מ פנחס רכב ע"א), והרי היו אז רק בבחי' המוחין דעיבור לבד וע' מבו"ש (שער ה' ח"א פט"ו). וזהו שאמרנו שהיו בבחי' תלת כלילן בתלת שהוא בחי' עיבור, ר"ל שלא היה מתגלה בהם רק המוחין דעיבור לבד (דע"ה ח"ב קיב ע"ג), הגם שהמוחין דיניקה הם לא נסתלקו לעולם, והם המוחין דאלהים שהם עומדים תמיד, עכ"ז הנה נתעלמו אז ג"כ האורות דיה שבהם, ובסוד (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה, דום י'ה, שהאורות דיה היו אז דוממין מלהאיר בהז'ין, וכמ"ש בזה"ק (פ' וארא כו ע"א, ופ' פנחס רכב ע"א), ולא נתגלה אז בהם אלא רק האותיות אלם מאלהים, שהם מוחין דעיבור וכמ"ש במבו"ש (שער ה' ח"א פרק ט"ו) (דע"ה ח"ב קכ ע"ד).

³²³⁴ שלח את היונה בשליחותיה כג"ד צריך ב"נ כו' אפקיד רוחי ומה דהוא אסירא בגופא בחיילין דיצה"ר כתיב בידך אפקיד רוחי בידך כו' אל אמת ובזמנא דאיהי חייבת [כו'. כצ"ל] (יהל אור).

³²³⁵ הם שלשה בחינות, האחד היא הבנונית דהיינו שהעונות נחשבין אל הגוף, ואינם קשים כל כך שיפלגוה (אור יקר).

³²³⁶ לא חובין דילה, אז יש לה פדיון והקב"ה חס עליה ועולה על ידי פדיה דהיינו על ידי פקדון כאומרו "בידך אפקיד רוחי" ואז "פדית" (אור יקר).

³²³⁷ דהיינו שהחטאים קשים מתקשרים אל הנשמה ממש שאז לא יספיק פקדון לפדותה, החצונים שולטים בה והיא מתנודדת בתוכם מכא אל כח ממחנה אל מחנה בכחות ההם במחנותם (אור יקר).

³²³⁸ מתוך חלומותיו יכיר האדם ענייניו ודבקות נפשו, אם המראות טהורות ונקיות כגון בתי כנסיות ובתי מדרשות ועסקי מצות ותורה ידע שדבקותו בקדושים, ואם באשפות וכיוצא ידע שנדבק בחצונים וזהו שאמר "ולזמנין באשפה" (אור יקר).

³²³⁹ שהיא עולה תמימה שהוא עולה בהר ה' (אור יקר).

דיצר טוב כלהו (יחזקאל א יא) ופניהם וכנפיהם פרודות לקבל³²⁴⁰ רוחיה [וסלקין ליה לעילא לאתר] (וסלקי ליה לאתר לעילא) דחיון דכרסיא ותמן חזי כמה חזיונות דמיונות ומראות דנבואה ובגין דא אוקמוה רבנן דחלום אחד משישים בנבואה³²⁴¹:	אותו למעלה למקום חיות הכסא, ושם רואה כמה חזיונות דמיונות ומראות נבואה, ומשום זה פרשוה רבותינו, שחלום אחד משישים של נבואה.
ועוד (תהלים פו ב) שמרה נפשי כי חסיד³²⁴² אני אע"ג דאוקמוה בגמ'³²⁴³ ולא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב ישנים עד ד' שעות ואני (תהלים קיט סב) חצות לילה אקום להודות לך ולא עוד אלא שכל מלכי מזרח ומערב וכו' ואני ידי מלוכלכות בדם שפיר ושליא כדי לטהר אשה לבעלה מיד אודמן ליה צפרדע ואמר ליה למה את משבח גרמך למימר חצות לילה אקום להודות לך ואנא (ב) כל ליליא (וליליא) לא שכיבנא לשבחא ליה ולנגנא קמיה:	ועוד "שמרה נפשי כי חסיד אני", אף על גב שפרשוה בגמרא, ולא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב ישנים עד ארבע שעות ואני חצות לילה אקום להודות לך, ולא עוד אלא שכל מלכי מזרח ומערב וכו' ואני ידי מלוכלכות בדם שפיר ושליא כדי לטהר אשה לבעלה, מיד נזדמנה לו צפרדע אחת ואמרה לו, למה אתה משבח עצמך לומר "חצות לילה אקום להודות לך", ואני כל לילה לא ישנה לשבח לו ולנגן לפניו.
אמר דוד ווי לממנא דההוא צפרדע דלא ידע מאי דאנא אמינא דלא אמינא כי חסיד אני אלא בגין דאוקמוה רבנן ולא עם הארץ חסיד דאורייתא אתייהיבת מימינא דקב"ה דאיהו חסד ובגין [דא מאן] (דמאי) דאתעסק באורייתא אתקרי חסיד בגין דא אמינא לקב"ה שמרה נפשי ולא תדון לה כעובדי אילין עמי הארצות דאתמר בהו ולא עם הארץ חסיד:	אמר דוד, אוי לממונה של אותה צפרדע שלא יודע מה שאני אומר, שלא אמרתי "כי חסיד אני". אלא משום שפרשוהו חכמים, ולא עם הארץ חסיד, שהתורה נתנה מימין הקדוש ברוך הוא שהוא חסד, ומשום זה מי שמתעסק בתורה נקרא חסיד, בגלל זה אמרתי לקדוש ברוך הוא, "שמרה נפשי" ולא תדון אותה כמעשה אלו עמי הארצות שנאמר בהם "ולא עם הארץ חסיד".
ואי תימא כמה עמי הארצות אינון³²⁴⁴ דעבדו חסד אלא הכי אוקמוה אי זהו חסיד זה המתחסד עם קונו כגון דוד דהוה מחבר ומאי הוה מחבר אורייתא דלעילא הוה מחבר עם קב"ה ובגין דא (תהלים פו ב)	ואם תאמר כמה עמי הארצות הם שעשו חסד, אלא כך פרשוהו, איזהו חסיד זה המתחסד עם קונו, כמו דוד שהיה מחבר, ומה היה מחבר, תורה של למעלה היה מחבר עם הקדוש

³²⁴⁰ לקבלה (דפ"ו).

³²⁴¹ דשם ששים המה מלכות (יהל אור).

³²⁴² הוא שייך למ"ש בזהר למעלה ע"א שמרה נפשי כו' (יהל אור).

³²⁴³ כל זה הגהה מבחוץ לאחד מן המעתיקין ועיקר לשונו "אלא הכי אוקמוה בגמרא ולא עם הארץ חסיד דאורייתא אתייהיבת מימינא דקב"ה" וכו', הענין שהתורה בעצמה מצד החסד, והעוסק בה חסיד שמושך סוד החכמה י' אל התורה ונעשה חסד"י חסיד, והנה המלכות נקראת נפש והיא צריכה אל מעשה התחתונים להטותה אל צד ימין ולשומרה מהדינים, ולכך אמר דוד שטרה נפשי שהיא השכינה מהדינים כי חסיד אני דהיינו שהוא מייחד אותה אל צד החסד, והיינו שעם היות שרוב העולם עמי הארצות לא תטה השכינה ברוב מעשה העולם אלא שמרה נפשי במעשה דוד וחסידותו שהוא בעל המלכות, וזהו שאמר "ולא תדון בה כעובדי אילין עמי הארצות" (אור יקר).

³²⁴⁴ ואם כן טוב הוא שיקבל מעשיהם לייחד אותה למעלה, לזה אמר שאין אותו המעשה מועיל לייחד מפני שעיקר כוונתם בגשמי למטה, דהיינו שאינם מתחסדים עם קונם דהיינו שתהיה עיקר הכוונה לייחד למעלה לא לצורך הגוף, ואין הכוונה הזאת מסורה לרבים אלא לשרידים (אור יקר).

שמרה נפשי כי חסיד אני וכד ב"נ מית [ו]מה כתיב ב(י)ה בהאי נפש (משלי ו כב) בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות לתחיית המתים היא תשיחך [הא שפיר] (דא) לתחיית המתים שפיר דיוקים ליה לב"נ אבל לאגרא לנשמתא בעלמא דאתי מאי הוי:	ברוך הוא, ומשום זה "שמרה נפשי כי חסיד אני". וכשאדם מת מה כתוב בנפש הזו "בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות", לתחיית המתים "היא תשיחך" זה לתחיית המתים, יפה שיעמיד את האדם, אבל לשכר הנשמה בעולם הבא מה יהיה.
אלא קב"ה מלביש לה כקדמיתא³²⁴⁵ בענני כבוד כקדמיתא³²⁴⁶ תיעול במראה דאיהו כנונא דגופא כליל ברמ"ח איברים אוף הכי תיעול במראה כלילא במאתים וארבעים ושמונה (פקודין) [נהורין]³²⁴⁷ דמתפרשן מההוא מראה דאתמר ביה (במדבר יב ו) ויאמר אם יהיה נביאכם יי' במראה אליו אתודע ובלבושין דענני כבוד (בראשית ט טז) וראיתיה לזכור ברית עולם דא אספקלריה המאירה:	אלא הקדוש ברוך הוא מלביש אותה כבתחלה בענני כבוד כבתחלה, תכנס במראה שהוא כדוגמת הגוף כלולה ברמ"ח איברים. גם כך תכנס במראה כלולה במאתים ארבעים ושמונה מצוות, ובמאתים ארבעים ושמונה אורות שנפרדים מאותה מראה, שנאמר בה "ויאמר [שמעו נא דברי] אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתוודע" ובלבושי ענני כבוד, "וראיתיה לזכור ברית עולם" זו אספקלריה המאירה.
בחלום אדבר בו (במדבר יב ו) דא אספקלריה דלא נהרא כליל משם"ה נהירין כחשבן ישנה והיינו (שיה"ש ה ב) אני ישנה³²⁴⁸ חד בעלמא דין וחד בעלמא דאתי ואינן בעובדי ידוי דקב"ה³²⁴⁹ ורוא דלהון (שמות ג טו) זה שמי לעולם י"ה עם שמי שלש מאות וחמשה וששים ו"ה עם זכרי מאתים ושמונה וארבעים וכרוזין נחתין וסלקין [קמיה] הבו יקר [לדיוקנא] ליקרא דמלכא:	"בחלום אדבר בו", זו אספקלריה שאינה מאירה, כלולה משלש מאות ששים וחמשה אורות כחשבון "ישנה", והיינו "אני ישנה" אחד בעולם הזה ואחד בעולם הבא, והם במעשה ידיו של הקדוש ברוך הוא. וסוד שלהם "זה שמי לעולם", י"ה עם שמי שלש מאות וחמשה וששים, ו"ה עם זכרי מאתים ושמונה וארבעים, וכרוזים יורדים ועולים לפניו, תנו כבוד (לדמות) לכבוד המלך.
והיינו (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו והוא דעבד ליה בתרין דיוקנין בתרין [גנים דאתמר עליהו (שיה"ש ח יג) היושבת בגנים איהו עלת על כלא] (פנים) דאתמר על[יה] (דברים ד טו) כי לא ראיתם כל	והיינו "ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו", והוא שעשה אותו בשתי דמויות, בשני גנים (פנים) שנאמר עליהם "היושבת בגנים" היא עילת על הכל, שנאמר עליה "כי לא ראיתם כל תמונה", ועל שאר הדמויות כתוב

³²⁴⁵ בקדמיתא (יהל אור).

³²⁴⁶ בקדמיתא (יהל אור).

³²⁴⁷ ור"ל דבעלמא דין הוא בלבושא דחלום, ישנ"ה, שס"ה ל"ת, אספקלריא דל"נ. אבל לע"ל,
במראה"ה, חושבן רמ"ח נהורין דמראה, שהן נהורין, והוא אספקלריא דנהרא בהקיע, [ברזין], שנאמר
במשה במראה אליו כו'. וז"ש למטה אמר בוצינא קדישא אנת כו' (יהל אור). פקודין וברמ"ח נהורין
(דפ"ק).

³²⁴⁸ דאני אספקלריא דלא נהרא, ובה שס"ה ל"ת. ואספקלריא דנהרא ת"ת, רמ"ח מ"ע. והן
רמ"ח איברין ושס"ה גידין. וכן בשינה אמר לעיל דמיונות שהן חלומות ומראות כו' (יהל אור).

³²⁴⁹ ר"ל ב' הלבושים שניהם, והן ב' צלמים כמו שמפרש והולך, ואף ששניהם הם בעוה"ז, וכן
לע"ל, וכמו שמפרש והולך. ולכן תרי"ג מלאכין סלקין כו', מ"מ לא נהירא בעוה"ז, אלא של נפש,
ולא זכה לאנהרא מסט' דרוחא אלא מרע"ה, ולע"ל כל אדם (יהל אור).

תמונת כל וגו', "ותמונת ה' יביט", ותרי"ג מלאכים מעלים את הנשמה כדמויות אלו, כולם ופניהם וכנפיהם פרודות לקיים את הפסוק שכתוב בהם "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי".	תמונה ועל שאר דיוקנין כתיב (שם טז) תמונת כל³²⁵⁰ וגו' (במדבר יב ח) ותמונת יי' יביט³²⁵¹ ותרי"ג מלאכין סלקין לה לנשמתא כאלין דיוקנין כלהו (יחזקאל א יא) ופניהם וכנפיהם פרודות לקיים קרא דכתיב בהון (שמות יט ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי:
כדוגמא שיצאו ממצרים והלכו בענני כבוד ובכל אותו כבוד, כדוגמא זה תהיה יציאת הנשמה מגוף של טפה סרוחה, ללכת לשני גנים שנבראו שמים וארץ שלהם בשם ה', ובגללו נאמר "ישמחו השמים ותגל הארץ", באותו זמן יתקיים באדם "ולא יכנף עוד מוריד" לגביך "בשתים יכסה פניו", אלא "והיו עיניך רואות את מוריד", ומצד המראות הללו זכה משה רבנו עליו השלום רבן של נביאים וחכמים.	כגוונא דנפקו ממצרים ואזלו בענני כבוד ובכל ההוא יקר כההוא גוונא תהא מפקנותא דנשמתא מגופא³²⁵² דטפה סרוחה למיזל לתריין גנים³²⁵³ דאתברי שמיא וארעא דלהון בשם³²⁵⁴ וי' ובגדליניה³²⁵⁵ אתמר (תהלים צו יא) ישמחו³²⁵⁶ השמים ותגל הארץ בההוא זמנא יתקיים בב'נ³²⁵⁷ (ישעיה ל ב) ולא יכנף עוד מוריד לגביך (שם ו ב) בשתים יכסה פניו אלא והיו עיניך רואות את מוריד ומסטר א דאלין מראות זכה [מרע"ה] (בר נש רבן דמלאכי השרת) רבן של נביאים [וחכמים]:
אמר הנר הקדוש, אתה הוא שזכית בחייך למה שייזכו צדיקים אחר חייהם אשרי חלקך. דבר אחר, "שמרה נפשי כי חסיד אני", למה, כדי שאתחסד עם אני", שנאמר בו אני"ו וה"ו, אוי לו למי שמפריד	אמר בוצינא קדישא אנת הוא דזכית בחייך למה דיזכון צדיקא בתר חייהון זכאה חולקך ד"א (תהלים פו ב) שמרה נפשי כי חסיד אני אמאי כדי שאתחסד עם אני" דאתמר [ביה] אני"ו וה"ו³²⁵⁸ ווי ליה למאן דאפריש
רכנ/א	
רע"מ:	
אני מן הוא דאתמר (תהלים ק ג) הוא עשנו³²⁵⁹ ולא אנחנו דכלא חד בלא פרודא הה"ד (דברים לב לט) ראו עתה כי אני אני הוא אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל:	אני מהוא, שנאמר "הוא עשנו ולא אנחנו", שהכל אחד בלי פרוד, זהו שכתוב "ראו עתה כי אני אני הוא אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל".

³²⁵⁰ עי' ח"ב רל סע"א ורע"ב (לש"ו). עי' בהגר"א בתיקו"ז לד ע"ד: ר"ל כל הספירות.
³²⁵¹ ועל שאר דיוקנין כתיב תמונת ה' כו'. ור"ל זהו ותמונת ה'. וז"ש בצלם אלהים (יהל אור).
³²⁵² מגופה (דפ"ו).
³²⁵³ דקוב"ה ושכינת' (יהל אור).
³²⁵⁴ כנ"ל, שמי עם כו' (יהל אור).
³²⁵⁵ ובגינייהו (יהל אור).
³²⁵⁶ ר"ת השם (יהל אור). ור"ל לאפוקי הארץ אשר כבגד תבלה ושמים כו', וכמ"ש בתיקונים (תיקון ח) (יהל אור).
³²⁵⁷ עי' ח"ב קטז ע"ב (ביאורים ח"א נט ע"ד).
³²⁵⁸ קב"ה ושכינת' (יהל אור).
³²⁵⁹ ר"ל ז"א. והוא ראייה דנק' הוא. ואמר דכלא חד בלא פרודא. ר"ל הוא עם אני. ומביא ראייה הה"ד ראו עתה כו'. וכן ממ"ש אני ה'. וג"כ ממ"ש בעל הגדה דהוא מכילתא, אני הוא ולא אחר. ואמר ודא אני כו'. וד' הוא על ד' אותיות דאדנ"י, דכלילא אני (יהל אור).

אני יהו"ה אני הוא ולא אחר ודא אני מן [אדנ"י] 3260 יהו"ה עמודא דאמצעיתא ובגין דיהו"ה איהו לימינא דאיהו 3261 חסד אמר (תהלים פו ב) שמרה נפשי דאתחסד בך עם אני דאיהו אדנ"י לגבורה 3262 ובתפארת אתחברן תרין שמהן י"אהדונה ורוא דמלה בחסד ובגבורה (יחזקאל א יא) ופניהם וכנפיהם 3263 פרודות מלמעלה ובתפארת דאתקרי (שמות טו ג) יהו"ה איש מלחמה מה כתיב (יחזקאל א יא) שתיים חוברות איש תרתין שמהן מתחברן ביה כחדא ושתיים מכסות 3264 את גויותיהן 3265 תפארת אתקרי גוף (דניאל י ו) וגויתו כתרשיש י"אהה וי"הה:	אני יהו"ה, אני הוא ולא אחר, וזה אני מן אדנ"י, יהו"ה עמוד האמצעי. ומשום שיהו"ה הוא לימין, שהוא חסד, אמר "שמרה נפשי" שאתחסד בך, עם אנ"י שהוא אדנ"י, לגבורה, ובתפארת מתחברים שני שמות יאהדונה", וסוד הדבר בחסד ובגבורה "ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה", ובתפארת שנקרא "ה' איש מלחמה". מה כתוב "שתיים חוברות איש", שני שמות מתחברים בו כאחד, "ושתיים מכסות את גויתהנה", תפארת נקרא גוף "וגויתו כתרשיש" יאה"ה ויה"ה.
הושע עבדך 3266 אתה אלהי (תהלים פו ב) שמה נפש עבדך (שם ד) תנה עוז לעבדך (שם טז) תלת זמנין אתעביד דוד עבד בתהלה דא לקבל ג' זמנין דאוקמוה מארי מתניתין דבעי ב"נ למהוי עבדא בצלותא בברכאן קדמאין כעבד דמסדר שבחוי קמי רביה באמצעיות כעבדא דבעי פרס מרביה באחרונות [כעבד דמודה קדם רביה בפרס דקביל מיניה] (כמאן דקבל פרס מרביה) ואזיל ל"י ותלת זמנין דבעי למעבד עבד מסטרא דעבודה דאוקמוה מארי מתניתין דלית עבודה אלא תפלה ותלת אבהן 3267 אתקריאו עבדים מסטרהא ע"ש שכינתא דאיהי עבודות 3268 יי:	"הושע עבדך אתה אלהי שמח נפש עבדך תנה עוז לעבדך", שלש פעמים בתהלה זו דוד נקרא עבד, כנגד שלש פעמים שהעמידו בעלי המשנה שצריך אדם להיות עבד בתפלה, בברכות הראשונות כמו עבד שמסדר שבחו לפני רבו, באמצעיות כמו עבד שמבקש פרס מרבו, ובאחרונות כמו עבד שמודה לפני רבו בפרס שקבל ממנו והולך לו. ושלוש פעמים שעבד צריך לעשות מצד העבודה, שפרשוה בעלי המשנה, שאין עבודה אלא תפלה. ושלושה אבות נקראו עבדים מצדה על שם השכינה, שהיא עבודת ה'.
ואוף הכי משה 3269 עבד יי' (דברים לד ה) ובג"ד (ויקרא כה נה) כי לי בני ישראל עבדים אבל לגבי אחרנין 3270 כל ישראל בני מלכים הם מסטרא דמלכות ואיהי אמאי אתקריאת עבודה כאורח דאתתא למיפלח	וכמו כן "משה עבד ה'", ולכן "כי לי בני ישראל עבדים", אבל לגבי אחרים כל ישראל בני מלכים הם, מצד המלכות, והיא למה נקראת עבודה, כדרך אשה לעבוד לבעלה, ודרך בני לעבוד את אביהם. ודוד נעשה עני

3260 ח"א ו ע"א (לש"ו).

3261 דאיהי (דפ"ו).

3262 צ"ל בגבורה. ור"ל דאיהי בגבורה ואחבר עם חסד כמו שמפרש והולך (יהל אור).

3263 ופניהם הן חו"ב (יהל אור).

3264 ר"ל צירוף אה"ה עם הו"ה, מכסה לצירוף הנ"ל. ובצירוף הזה לא כתיבחוברות, דכ"א בפ"ע, כי יאה"ה הוא אה"ה, וכן חצי השני הו"ה (יהל אור).

3265 גויתהנה (דפ"ו).

3266 שייך לפ' בלק קצ"ה א' ב' בזוהר (יהל אור).

3267 לכך ג"פ עבד בתפלה דכלילת מנהון (יהל אור).

3268 עבודת (דפ"ו).

3269 דכליל בש"ן ג' אבהן כידוע (יהל אור).

3270 ר"ל דווקא להשי"ת אינן עבדים, וכמו שכינתא דאיהי למפלח לבעלה, ואיהי מלכות כמו שמפרש והולך (יהל אור).

לבעלה ואורח בנין למפלה לאבוהון דוד אתעביד עני חסיד ועבד הה"ד (תהלים פו א-ב) [תפלה] לדוד הטה יי³²⁷¹ אונך ענני כי עני ואביון אני שמרה נפשי כי חסיד אני הושע עבדך אתה אלהי הבוטח אליך [אתעביד] עני לתרעא דמלכא דאתמר ב(יה) (תהלים נא יז) אדני³²⁷² שפתי תפתח אדני³²⁷³ היכ"ל אתעביד עני לתרעא דהיכלא דמלכא:	חסיד ועבד, זהו שכתוב "תפלה לדוד הטה יהו"ה אונך ענני כי עני ואביון אני", "שמרה נפשי כי חסיד אני", "הושע עבדך אתה אלהי הבוטח אליך". נעשה עני לשער המלך שנאמר בה "אדני שפתי תפתח", אדני³²⁷¹ היכ"ל, נעשה עני לשער היכל המלך.
ומה כתיב (תהלים פו א) הטה אדני אונך ענני ודא שכינתא תתאה דאיהי³²⁷⁴ און לקבלא צלותין ולמשמע לון כדכתיב (שם כב כה) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשועו אליו שמע דאיהו אתעביד עני ודל מסטרא דאת ד' מן אחד³²⁷⁵ למשאל מן א"ח³²⁷⁶ דאיהו עמודא דאמצעיתא לקיימא בי' (שם קמז ו) דלותי³²⁷⁷ ולי יהושיע דלא ימות משיח בן אפרים³²⁷⁸ ושאל מניה בההוא תרעא בגין ישראל העניים לקיים בהו (שמואל ב' כב כה) ואת עם עני תושיע:	ומה כתוב "הטה יהו"ה אונך ענני", וזוהי שכינה תחתונה, שהיא אוזן לקבל תפלות ולשמוע אותן, כמו שכתוב "כי לא בזה ולא שקץ ענות עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשועו אליו שמע". שהוא נעשה עני ודל מצד אות ד' מן אחד, לשאל מן א"ח שהוא עמוד האמצעי, לקיים בו "דלותי ולי יהושיע", שלא ימות משיח בן אפרים, ושאל ממנו באותו השער בשביל ישראל העניים, לקיים בהם "ואת עם עני תושיע".
ולבתר שאל בגין כהניא דיהזור עבודה³²⁷⁹ למקומה [ויתעביד] ואתעביד [ויתעבד] עבד [ו]לבתר³²⁸⁰ דיהיב לון	ואחר כך שאל בשביל הכהנים שתחזור עבודה למקומה ונעשה עבד, ולאחר שנתן להם תורה מצד החסד

³²⁷¹ אדני (דפ"ו).

³²⁷² מילוי אדני תרע"א, לכן הוקבע בתחלת התפלה בתרעא דהיכל (יהל אור).

³²⁷³ היכל במילואו הא יוד כף למד גימ' ר' כי גם שם אלה"ם ברבוע ר' גימ' היכל במילואו לכן
היכל רומז לנוק' כי היא נקראת ג"כ אלה"ם (זהר הרקיע), ר"ל גי' היכל (יהל אור).

³²⁷⁴ דאיהו (דפ"ו).

³²⁷⁵ טעם היות המלכות ד' רברבא בהיותה אצל התפארת במקום אצילות. הענין הוא כי מקום
אצילות אצל הת"ת בתר חדוי דמלכא ושם נעשין לה ד' מוחין מתנה"י שלו ואלו הם סוד ד'
הגדולה כשהיא שם והבן זה (זהר הרקיע).

³²⁷⁶ שהוא כליל מח' ספירין מחכמה ולמטה, וא' ע"ג כתר (יהל אור).

³²⁷⁷ ד' הנ"ל (יהל אור).

³²⁷⁸ ר"ל דע"ז אמר דוד דלותי ולי יהושיע, וכמש"ל (רג:) ובגין דאיהי גבעהתתאה כו'. אבל אנחנו
בצלותא מבקשין על עם ישראל דאינוןעניים. וז"ש ושאל מניה מהוא תרעא בגין כו'. ר"ל
השכינה. ואנחנו מבקשין בצלותא (יהל אור).

³²⁷⁹ בנצח (יהל אור).

³²⁸⁰ והענין כמ"ש בפ' משפטים (ק"ט ע"ב) שהגאולה במל' מתרין סטרין, בנצח וחסד, שחר ובקר
(יהל אור).

אורייתא מסטרא דחסד³²⁸¹ למעבד [גמול] (גימל) עם דלי"ת מן אורייתא ובגין דא אתעביד חסיד כד מטא לג' ספיראן עלאין פתח ואמר (תהלים קלא א) יי' לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני:	לעשות גמול עם דל"ת מהתורה, ולכן נעשה חסיד. כאשר הגיע לשלש ספירות העליונות פתח ואמר "ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני".
שלמה אמר הא בינה איהי [דמשה]³²⁸² אשאל [דאשאל משה] בחכמא עלאה דאיהי לעיל מדרגיה מה כתיב (קהלת ז כג) אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני והא כתיב (מלכים א' ה כו) ויי' נתן חכמה לשלמה חכמה זעירא³²⁸³ ובעא לסלקא מתתא לעילא [דאתרחיקת מניה בגין דאפילו לבינה לית בר נש בעלמא דיכיל לסלקא בר משה]³²⁸⁴ כ"ש לעילא מניה דאיהי³²⁸⁵ חכמה עלאה מסטרא דילה חכם עדיף מנביא ואע"ג דאוקמוה בארח דרשא על פרה אדומה שבעים פנים לתורה:	שלמה אמר, הרי בינה היא של משה, אשאל בחכמה עליונה שהיא מעל דרגתו, מה כתוב "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", והרי כתוב "וה' נתן חכמה לשלמה". חכמה קטנה, ורצה להעלותה מלמטה למעלה, שהתרחקה ממנו, משום שאפילו לבינה אין אדם בעולם שיכול לעלות פרט למשה, כל שכן למעלה ממנה, שהיא חכמה עליונה, שמצדה חכם עדיף מנביא, ואף על גב שפרשוה בדרך דרש על פרה אדומה, שבעים פנים לתורה.
ר' אלעזר קום לחדשא מלין קמי שכינתא די תהא עזר לאביך דשמך³²⁸⁶ גרים עזר אל אל מימינא עזר משמאלא הה"ד (בראשית ב יח) אעשה לו עזר³²⁸⁷ כנגדו במאי בזרע שפיר דאיהו הפך עזר ויקום ר' יוסי עמך [דאיהו] (דיהא) כרסיא שלימתא³²⁸⁸	רבי אלעזר, קום לחדש דברים לפני השכינה, שתהיה עזר לאביך, שהשם גורם, עזר אל, אל מימין, עזר משמאל, זהו שכתוב "אעשה לו עזר כנגדו", במה, בזרע יפה שהוא הפך עזר. ויקום רבי יוסי עמך שהוא כסא שלם לרבנו, שכן עולה יוסי לחשבון כס"א,

³²⁸¹ ר"ל דג' שאלות אלו צריך למשאל בתפלה, שהן ג' דרגין, עני עבד חסיד. וכן בקש דהמע"ה, והן ג' דרגין. מל' א' נה"י ב', ששם עבודות כהנים בנצח, שכולל נה"י. חסיד בחסד ששם אורייתא, וכולל חג"ת. וזה שאמר כד מטי לג"ר כו'. ואמר למעבד גמול' עם דל"ת. ר"ל עם התלמידים שמקבלים מרבם. ור"ל שהוא (שבת קד.) אלף בינה גמול דלים, ר"ל ללמוד וללמד. ואמר פתח ואמר ה'לא כו'. שהן ג' דרגין ממטל"מ. והוא מ"ש למעלה בפ' בלק שם (קצה ע"ב) דעבד השלישי הוא דשוי ימינא דמלכא עליה, ואינו ברשותו של אדם, רק ב' עבדים. והוא כי שם מפרש ג' עבדים בג' דרגין, נה"י חג"ת חב"ד, דמל' כלילא מכולם, בסוד חש"ח, בג' נקבים שבאדם, והן נר"ן שבאדם, בג' עלמין כנגדן, שמשם עבדים דהיא מתפשטת בהון. ור' אליעזר מפרש שם עני ביסוד, ועבד בהוד, וחסיד בנצח, וחסידך יברכוכה. ועבד מל' דכלילא יתהון. ואח"כ עבד השני בז"א בחג"ת, ושם כלילא נוק' ג"כ, והוא בחזרת הש"ץ. וקדוש בקדושה נגד יוצר, וכידוע דב' התפלות הן בנה"י וחג"ת, נוק' ודכורא, לחש וקול רם, כמו בק"ש ותפילין ש"י וש"ר, לך לאות כו'. והשלישי הנשמה מ"ה. אבל ב' רוח ונפש במעשיסותורה, והן בו, אלא שמאיר ע"י התורה ומע"ט. אבל כאן סידר בדרך אחר. ואמר ה' לא גבה כו'. וסיומא דקרא, אם לא שויתי באימא. כגמול עלי, על י'. ואח"כ יחל כו' בכתר (יהל אור).

³²⁸² מ"ש דמשה זכה לבינה [עי' ע"ח זיווגים ו', ועי' בבהגר"א על תז"ח יח ע"א: כי משה דרגא דהתפשטות בינה בעד"א וזהו בינה לבא בגו גופא עד"א], ר"ל לבינה דהמלכות (דע"ה ח, ב פז ע"ב). ³²⁸³ אמר הגר"א בספד"צ (פ"ד ל ע"ג ד"ה ואמר ובי"ד) שהוא אור היסוד (שהוא י' זעירא והוא חכמה זעירא) דהמלכות דאצילות, והוא יורד בבריאה, ואילו זכה שלמה. אבל לא שנתחכם בהמלכות שבאצילות רק בה' זעירא שלה היורדת בבריאה (דע"ה ח"ב פה ע"א).

³²⁸⁴ עי' דע"ה ח"ב פו ע"ב.

³²⁸⁵ דאיהו (דפ"ו).

³²⁸⁶ דשמא (דפ"ו).

³²⁸⁷ בנוק' משמאלא (יהל אור).

³²⁸⁸ דהכסא הוא ה' תתאה על הכסא, דמתפשטת ביה. וע' בפ' בראשית (כ ע"א) ע"פ יהי מאורות בענין מאורות היום והלילה (יהל אור).

אלהים בחשבון.	למאריה דהכי סליק יוס(")י לחשבון הכס"א (דהכי) אלהים בחושבן:
ויקום עמו רבי יהודה, שבו הו"ד, ובו י"ה, ובו יהו"ה, ד', "ארבע חיות ופניהם וכנפיהם פרודות", כולם לקבל אותו, וממנו דוד שהודה לקדוש ברוך הוא, דרגה בהודאות, שהוא מצד הוד. ויקום עמו רבי אלעאי בגימטריא יב"ק, בקי בהלכה.	ויקום עמיה ר' יהודה דביה הו"ד וביה י"ה וביה יהוה [ד' ד'] (רד') חיון ³²⁸⁹ נוד' פניהם וד' כנפיהם] (ופניהם וכנפיהם) פרודות ³²⁹⁰ כלוה לקבלא ליה ומניה דוד [דהוה] ³²⁹¹ לקב"ה] דרגא בהודאות דאיהו מצד הוד ³²⁹² ויקום עמיה ר' אלעאי [בגימ' (בגין) יב"ק בקי בהלכתא:
ויקום עמו רבי יודאי, שחשבונו א"ל כמו מיכאל, מלאכים רשומים באל, כמו "יש לאל ידי", וסוד של אל, א' דמות אדם, ל' שלש חיות, שהם ארבע פנים לכל אחד שרמוזים (בה) בה' בחשבון ל' (שלש יודי"ן עולות ל'), והם בראשי שלש אזכרות שהם "ה' מלך", "ה' מלך", "ה' ימלך לעלם ועד". ויקום עמם רבי אבא שהוא חשבונו ד' ארבע חיות.	ויקום עמיה ר' יודאי דחושבניה א"ל כגון [מיכאל] (כל) מלאכין רשימין באל כגון (בראשית לא כט) יש לאל ידי ³²⁹³ ורזא דאל וא" (ה') דמות אדם ל' תלת חיון ³²⁹⁴ דאינון ד' אנפין לכל חד דרמיזין ³²⁹⁵ בה ³²⁹⁶ בחושבן ל' ונ"א תלת יודין עולים ל' ואינון בראשי תלת אזכרות דאינון יי' מלך יי' מלך יי' ימלך לעולם ועד ויקום ר' אבא עמהון דאיהו חושבניה ד' ד' חיון:
	רכנ/ב:
	רע"מ:
רבי שמעון הוא כאילן, ורבי אלעזר בנו וחבריו שהם החמשה שהזכרנו, כענפים גדולים של האילן, שדומים לזרועות ושוקים. קום רבי שמעון ויתחדשו דברים מפיק בפסוק זה שמקדם, למנצח, שם נצח, נגון צח, ובו נקרא ה' בעל נצחון קרבות	רבי שמעון איהו כאילנא ור' אלעזר בריה וחברוי דאינון חמשה דאדכרנא כענפין דאילנא רברבין דרמיין לדרועין ושוקין ³²⁹⁷ קום ר"ש ויתחדשון מלין מפומך בהאי קרא ³²⁹⁸ דמלקדמין למנצח תמן ³²⁹⁹ נצח ונגון ³³⁰⁰ צח וביהו (כגון צח ובי) אתקרי יהו"ה מארי נצחן קרבין ³³⁰¹ לגבי אומין

³²⁸⁹ ר"ל ד' חיוון מרכבהלהו"ה. והן ד' מעלות של המל', שלכן זכה יהודה למלכות (יהל אור).
³²⁹⁰ הענין מה שידעת מתיקונים דף ל' ע"ב כי הויה בחסד אדנ"י בגבורה ושניהם יאהדונה"י בת"ת וידוע כי כנפים הם אדנ"י וד' פנים הויה וזה שאמר (יחזקאל א יא) ופניהם וכנפיהם פרודות בב' זרועות ח"ג אך ת"ת נקרא איש וז"ש שנים ב' שמות הויה אדנ"י חוברות ומחוברות באיש שהוא ת"ת כזה יאהדונה"י אך יש ב' אחרים בסוד מתתא לעילא הויה אה"ה (יחזקאל א יא) מכסות גויתיהן ת"ת הנקרא גוף וגויה (זהר הרקיע).
³²⁹¹ דיהודה (דפ"ו).
³²⁹² ר"ל דהוא ב' (יהל אור).
³²⁹³ ר"ל לשון יודאי (יהל אור).
³²⁹⁴ והן מרומזים בשם ס"ג. וע' בפ' קרח (דף קעט) (יהל אור).
³²⁹⁵ (ס"א בה) (נוסף בדפ"ו).
³²⁹⁶ צ"ל ביהו"ה. ור"ל דכל ד' אנפין ד' אותיות הו"ה (יהל אור).
³²⁹⁷ עם ברית ועטרה (יהל אור).
³²⁹⁸ למנצח על שושן עדות לדוד ללמד (אור יקר).
³²⁹⁹ בחלק מהמלה נצ"ח, ודע שבמדה זו כלולות כל הניגונים מכלל המדות וזהו שאמר "תמן נצח" שצירופו "ניגון צח" (אור יקר).
³³⁰⁰ שהוא בחסד, ונצח אתקשר בחסד כמו שמפרש והולך. [מצאתי כתוב על הגליון. וז"ס למנצח בנגינות] (יהל אור).
³³⁰¹ שני מיני מלחמות, דהיינו לגבי אומין דעלמא ורחמים נמשך לישראל או דינא לישראל (אור יקר).

עבו"ם דעלמא ורחמין ודינא³³⁰² לישראל ורזא דמלה³³⁰³ (משלי יא י) ובאבוד רשעים רנה מ"ל שבעין שמהן אית ליה ועם נצח והוד³³⁰⁴ ע"ב כחושבן חס"ד ורזא דמלה (תהלים טז יא) נעימות בימינך³³⁰⁵ נצח:	לאומות עובדי כוכבים ומזלות של העולם, ורחמים ודין לישראל. וסוד הדבר "ובאיבוד רשעים רינה", מ"ל שבעים שמות יש לו, ועם נצח והוד, ע"ב כחושבן חס"ד, וסוד הדבר "נעימות בימינך נצח".
הוד ביה הודו ליי' (ישעיה יב ד) צדיק ביה (תהלים לג א) רננו צדיקים ביהו"ה³³⁰⁶ וביה (ירמיה לא ו) רנו ליעקב שמחה תפארת ביה [הללו אל] הללויה [הללו יה]³³⁰⁷ (הללויה) דתמן יהו"ה בנגון ובזמר (ב) חסד³³⁰⁸ ו(ב) גבורה בשיר ובברכה חכמה ובינה (באתריה) באשרי כתר בתהלה מלכות מזמור ביה ר"ז וביה מו"ם³³⁰⁹ מסטרא דזמר דאורייתא וזמר דצללותא זמר מסטרא [אחרא] (דצללותא) איהי מו"ם ז"ר זמרא בביתא חרבא בביתא נדה שפחה בת עבו"ם זונה ודא אתוון מזמור:	הוד, בו הודו לה'. צדיק, בו "רננו צדיקים בה", ובו "רנו ליעקב שמחה". תפארת, בו הללו אל, הללויה הללו יה. ששם יהו"ה בנגון ובזמר, חסד וגבורה. בשיר ובברכה, חכמה ובינה. באשרי כתר. בתהלה מלכות. מזמור, בו ר"ז, ובו מו"ם, מצד הזמר של תורה וזמר של תפלה, זמר מצד אחר הוא מו"ם ז"ר. זמר בבית, חרב בבית. נדה שפחה בת עובדי כוכבים ומזלות זונה, וזה אותיות מזמור.
נגו"ן תמן ג"ן³³¹⁰ הכי שפירו דנגונא ביה (נגון) הלל כגון (שמות יב מב) ליל שמורים הוא ליי' ולהוציאם³³¹¹ (בהוציאו אותם) מארץ מצרים אשרי דביה שרי עלמא³³¹² [משבחין] (בשבחין)³³¹³ (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו³³¹⁴ בברכה³³¹⁵ (תהלים לד ב) אברכה את ה' בכל עת בתהלה (שם) תמיד תהלתו בפני:	נגו"ן, שם ג"ן, כך יופי הנגון, בו הלל, כמו "ליל שימורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים". אשרי, שבו מתחיל העולם משבחים "אשרי העם שככה לו". בברכה, "אברכה את ה' בכל עת". בתהלה, "תמיד תהלתו בפי".
על שושן עדות³³¹⁶ (שם ס א) דא הוד	"על שושן עדות" זה הוד, שהוא

³³⁰² נמחק ביהל אור.

³³⁰³ ר"ל דג"ז הוא חסד (יהל אור).

³³⁰⁴ שעל השמינית הוא הוד כמו שמפרש והולך (יהל אור).

³³⁰⁵ חסד (יהל אור).

³³⁰⁶ והיינו מצד פעולת הייחוד (אור יקר).

³³⁰⁷ "הללו יה" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "הללוהו". ור"ל שבשניהם השם הו"ה שבת"ת (יהל אור).

³³⁰⁸ אבל בתי' תי"ג מפרש דמזמור בחסד ונגון בגבורה. ובשאר מפרש כמו כאן, רק במקום תהלה אמר שם תפלה. ובגמ' פסחים (ק"ז ע"א) הוא בענין אחר, דלא חשיב ברכה ורנה, וחשיב תהלה ותפלה ומשכיל. ומפ"ו כאן דמזמור בגבורה, דביה ענג ונגע, שכר ועונש, וזהו מו"ם ז"ר, קול באשה ערוה, נשג"ז כו'. ובניגון מפ"ו תמן ג"ן דהוא בדרום (יהל אור).

³³⁰⁹ ר"ל דהזמר פעמים בקדושה, ופעמים בס"א, כמו שמפרש והולך לפי שהוא בגבורה (יהל אור).

³³¹⁰ דהוא חסד דרועא ימינא כידוע. [מצאתי כתוב על הגליון. פי' ג"ע הוא בדרום העולם. ובתיקונים תי' י"ג כ' להיפוך, מזמור בחסד, נגון בגבורה. ואפשר הוא בסוד התכלות חסד בגבורה] (יהל אור).

³³¹¹ ר"ת הלל [נעה"ג והלל כנ"ל הוא הללויה"ה הללוהו"ו והבן. ע"כ] (יהל אור).

³³¹² ר"ל שרי לשון אשרי (יהל אור).

³³¹³ דביה שרי עלמא משבחין" נמחק ביהל אור.

³³¹⁴ שיר דביה שרי עלמא משבחין (נוסף ביהל אור).

³³¹⁵ ור"ל שיר חכמה, דהוא שירותא (לקמן רצ ע"א) (יהל אור).

³³¹⁶ ר"ל דר"ק רמיזין כאן (יהל אור).

דאיהו שושן סומק שליט על חוור דנצח ושליט איהו חוור על סומק מאי עדות דא צדיק ואיהו ברית דאיהו [אחיד] לשמיא וארעא הה"ד (דברים ד כו) העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ מאי מכתם מ"ך ת"ם [מך] איהו צדיק תם עמודא דאמצעיתא דרגא דיעקב (בראשית כה כו) איש תם גוף ווברית חשבינן [חד] ללמד חסד וגבורה דמתמן אורייתא אתיהיבת ללמוד וללמד:	שושן אדום שולט על לבן, שהנצח שולט הוא לבן על אדום. מה זה עדות", זה צדיק, הוא ברית, שהוא אוחז את השמים ואת הארץ, זהו שכתוב "העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ". מה זה "מכתם", מ"ך ת"ם, מך הוא צדיק, תם עמוד האמצעי, דרגת יעקב איש תם, גוף וברית נחשבים לאחד, ללמד חסד וגבורה, שמשם נתנה תורה, ללמוד וללמד.
[א"ל] (אמר) שפיר קאמרת אבל (תהלים יב א) למנצח על השמינית דלא תזוז נצח מן הוד דאיהו ספירת³³¹⁷ ח' אמר למנצח על השמינית אמר בוצינא קדישא אי הכי³³¹⁸ בינה דרגא דילך ואמאי אוקמוה ונתן ההוד למשה שנאמר (במדבר כו כ) ונתת³³¹⁹ מהודך עליו א"ל שפיר קא שאלת ה' סלקא באת י' חמש זמנין עשר לחמשיין תרעין דבינה [ואתפשוטא] (ואתו פשטא שכינתא) דלהון מחסד עד הוד³³²⁰ והן חמש עשרה בכל ספירה אינון חמשיין ובגין דא מבינה עד הוד כלא אתפשוטא חדא:	אמר לו, יפה אמרת, אבל "למנצח על השמינית", שלא תזוז נצח מהוד שהיא ספירה שמינית, אמר "למנצח על השמינית". אמר הנר הקדוש, אם כך בינה דרגתך, ולמה פרשוה ונתן ההוד למשה, שנאמר "ונתתה מהודך עליו". אמר לו, יפה שאלת, ה' עולה באות י', חמש פעמים עשר, לחמשים שערי בינה, והתפשטותם מחסד ועד הוד, הן חמש, עשר בכל ספירה, הם חמשים, ומשום זה מבינה עד הוד הכל התפשטות אחת.
לבתר אתא צדיק ונטיל כל חמשיין [תרעין] בלחודוי למהוי שקיל לכל חמש ואתקרי כל³³²¹ דנטיל כל חמשיין תרעין ואוף הכי כלה נטילת להו כלהו אמר כען ודאי אתיישב מלה על בורייה ועוד למנצח תמן מ"ל עם נצח ודא מ"ל מן חשמ"ל מן ח"ש³³²² הוד ונצח³³²³ אינון לקביל תרין שפון ובג"ד אתקריאו [שפון] חיון אשא ממללא ובחגיגה עד [היכן] (כאן) מעשה מרכבה ואוקמוה מן וארא עד חשמל דמסטר דגבורה אתקריאו חיון אשא ונהר	אחר כך בא צדיק ולקח כל החמשים שערים לבדו להיות שקול לכל החמש ונקרא "כל", שנוטל כל חמשים שערים. וכמו כן, כלה לקחה את כולם. אמר, כעת ודאי התיישב דבר זה על בוריו. ועוד "למנצח" שם מ"ל עם נצח, וזה מ"ל מחשמ"ל, מן ח"ש הוד ונצח, הם כנגד שתי השפתיים, ולכן נקראו שפתיים חיות, אש מדברות. ובחגיגה, עד היכן מעשה מרכבה, ופרשוה מן "וארא" עד "חשמל", שמצד הגבורה נקראו חיות אש, ונהר שיוצא מהזיעה שלהם, יסוד

³³¹⁷ ספירה (דפ"ו).

³³¹⁸ "אי הכי" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "הא".

³³¹⁹ ונתתה (דפ"ו).

³³²⁰ עי' תיקו"ז ג ע"ב: עשר זמנין חמש אינון חמשיין עשר בכל ספירה מאלין חמש מחסד עד
הוד יסוד נטיל לון כלהו ואיקרי כ"ל. ועיי"ש נא ע"ד ד"ה מאינון שמשמע שזה תמידי ויסוד מקבל
בשעת הזיווג.

³³²¹ כל גי' נ'. וכן כלה בתוספת ה' אחרונה (יהל אור).

³³²² ל"ג מן. ור"ל כמו שמפרש והולך חיון אשא שהוא ל"מ ח"ש כמ"ש רש"י (חגיגה יג ע"ב) (יהל

אור).

³³²³ ור"ל דח"ש הוא חיות אש מסט' דגבורה, וממללות מסט' דנצח. וז"ש ובג"ד כו'. ומפרש
דאינון תלת עם הנהר דילהון, הוא מרכבה לאדם על הכסא, ת"ת. ומעשה מרכבה מל'. ואח"כ מפ"ו
במט"ט, דתלת עאלו בתלת דרדיפי, רוח סערה ענן כו', והוא ג' דאליהו. ור"ע עאל באדם, דתמן
קול דממה דקה. ועיינן בפ' בהעלותך קנ"ה א' דגלא כו' (יהל אור).

כל שלשת אלה, מרכבה לתפארת אדם.	דנפיק מזיען [דלהון] יסוד בלהו תלת אינון מרכבה לתפארת אדם:
מעשה מרכבה, זו מלכות, ובשלשת אלו הוא חכמה ובינה ודעת, ולכן פרשוה בעלי המשנה, שאין דורשים במעשה מרכבה ביחיד, אלא אם כן הוא חכם ומבין מדעתו. ויש מרכבה למטה מזעיר אנפין, שהוא מטטרו"ן, אדם הקטן, שבמרכבתו שהיא פרדס. זורמים במהירות מים של התורה, שיוצאים מתוך פרדס שלו, לשלש מארבע, שנאמר עליהם "ארבעה נכנסו לפרדס", והרי נתבאר, שהוא צפור שראה רבה בר בר חנה לחוף ים התורה, שהים הגיע עד קרסוליו, וראשו הגיע עד לב השמים, ולא נכשלו בו שלשה, משום שהמים שלו רבים, אלא משום זרימת המים, ופרשוה.	מעשה מרכבה דא מלכות ובתלת אלן איהו חכמה ובינה ודעת ובג"ד אוקמוה מארי מתניתין דאין דורשין במעשה מרכבה ביחיד אא"כ הוא חכם ומבין מדעתו ³³²⁴ ואית מרכבה לתתא מזעיר אנפין דאיהו מט"טרון אדם הקטן דבמרכבה דיליה דאיהו פרדס רדיפי מיא דאורייתא [דנפיק] [ונפיק] מגו פרדס דיליה [לתלת מארבע דאתמר עליהו ארבעה נכנסו לפרדס והא אתמר דאיהו צ"פ] דחזא רבה בר בר חנה לכיף ימא דאורייתא דימא ³³²⁵ מטי עד קרסוליו ³³²⁶ ורישיה מטי עד צית שמיא ולא אכשילו תלת ביה משום דנפיש מיא דיליה אלא משום דרדיפי מיא [ואוקמוה]:
אב"ג כולל אותם שעולים לשש, כנגד אותיות מטטרו"ן. רביעי ד', "קול דממה דקה" ששם בא המלך, והוא אדם לשבת על הכסא. א י"י, מים עליונים ומים תחתונים, שאין ביניהם אלא כמלא נימא שהוא ו' נטוי ביניהם ברקיע, שהוא "מבדיל בין מים למים", שתהא הבדלה בין נקבה לזכר, לכן "ויהי מבדיל".	אבג כליל לון דסלקין לשית לקבל אתוןן מטטרו"ן [רביעאה] ³³²⁷ (ד' ביה) ד' (מלכים א' יט יב) קול דממה דקה דתמן אתי מלכא ואיהו אדם לשבת על הכסא איי ³³²⁸ מים עליונים ומים תחתונים דלית ביניהו [אלא] כמלא נימא דאיהו ו' נטוי ביניהו ברקיע דאיהו מבדיל בין מים למים (בראשית א ו) [דיהא] (ויהא) הבדלה בין נוקבא לדכורא בג"ד (בראשית א ו) ויהי מבדיל ³³²⁹ :
וסוד הדבר יאהדונה"י, מים עליונים זכרים, י' עליונה, מים תחתונים, נקבות, י' תחתונה, שש אותיות ביניהם כחשבון ו', זה מטטרון	ורזא דמלה יאהדונה"י מים עליונים זכרים י' עלאה מים תחתונים נקבות י' תתאה ³³³⁰ שית אתוןן ביניהו כחושבן ו' דא מטטרון ³³³¹ דאיהו ³³³² בין א ועוד [יוד

³³²⁴ ח'כס ומבין מדעתו. חב"ד (יהל אור).

³³²⁵ בינה דילי' (יהל אור).

³³²⁶ נר"ה כנ"ל (יהל אור).

³³²⁷ ר"ל חיה רביעית הוא ד', שהוא לאחר אב"ג באלף בית, וכ"ה בספי' לאחר ו"ק, שכלילין באב"ג, דאינהו תלת כלילין בתלת, והוא דממה דקה, ר"ת ד', וז"ש קול כו' (יהל אור).

³³²⁸ א יי (דפ"ו).

³³²⁹ ר"ל ו' יהי מבדיל (יהל אור).

³³³⁰ והענין הוא כי הנה הב' יוד"ן דאות א' שהוא י' בראש וי' בסוף ו' באמצע, הנה הוא מרמז על השילוב דהויה אדני, יאהדונה, שהוא י' בתחלה וי' בסוף ו' אותיות באמצע. ומרומזים שניהם באות א', להורות שהם שניהם אחד. וכן הוא עוד כי הי' בראש שהוא הי' דהשם הויה ב"ה הוא מיינ דוכרין, והי' בסוף שהוא הי' דאדני הם מיינ נוקבין וכמ"ש ברע"מ (פנחס רכג סע"ב), כי המ"ד והמ"ן שניהם הם מן המוח שהוא החכמה י', והם הב' יוד"ן, והו' שבאמצע הוא הדעת המיוחדם (דע"ה ח"ב צב ע"ג).

³³³¹ ו' אותיות, דע"י מתייחדין בחול (יהל אור).

³³³² דא מט"ט דאיהו באמצע א' דאיהו רקיע. כצ"ל. כמ"ש בתיקונים (סוף תיקון ל) ובז"ח פ' בראשית (ט ע"ב) (יהל אור).

3333 נקודה] (תנועה) ו' גלגל ולית תנועה 3333 בגלגל בשית סטריין וכחושבן (בחושבן) ו' אלא בההיא נקודה וההיא נקודה איהו יחודא דכלא ואסהידת על ההוא יחיד דלית ליה שני דאוקמוה עליה רבנן שצריך ליחדו כדי שתמליכהו על:	שהוא בין א. ועוד יו"ד נקודה, ו' גלגל, ואין תנועה בגלגל בששה צדדים כחשבון ו' אלא באותה נקודה, ואותה נקודה היא יחוד הכל, ומעידה על אותו יחיד שאין לו שני, שפרשו עליה רבתינו, שצריך לייחד אותה כדי שתמליכהו על
רכד/א	
רע"מ:	
השמים ועל הארץ ועל ד' רוחות עלמא ב' שמים וארץ ג' עמודא סביל לון 3334 ד' ארבע חיון 3335 ה' כרסיי 3336 ו' שית דרגין לכרסיי 3337 ועוד א ב ג ד ה ו ז ח ט 3338 אדם 3339 י ייחוד דיליה מלכות עשיראה דאדם תשע איהו 3340 לקבל תשע אתון זכאין אינון ישראל דידעין רוא (דאבוהון) דמאריהון:	השמים ועל הארץ ועל ארבע רוחות העולם. ב' שמים וארץ, ג' עמוד שסובל אותם, ד' ארבע חיות, ה' הכסא, ו' שש מעלות לכסא. ועוד א ב ג ד ה ו ז ח ט, אדם. י', יחוד שלו, מלכות, עשירי של אדם, תשע הוא כנגד תשע אותיות, אשריהם ישראל שיודעים סוד רבונם.
ד"א צו את בני ישראל 3341 ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי (במדבר כח ב) ר' יהודה אמר בקרבנא אית עשן ואית ריח ואית ריח ניחח עשן 3342 איהו מספרא דדינא הה"ד (דברים כט יט) כי אז יעשן אף יי' (תהלים יח ט) עלה עשן באפו	דבר אחר, "צו את בני ישראל ואמרת אלהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי", רבי יהודה אמר, בקרבן יש עשן, ויש ריח, ויש ריח ניחוח. עשן הוא מצד הדין, זהו שכתוב "כי אז יעשן אף ה'", "עלה עשן באפו ואש

3333 ר"ל ב' היוד"ן א' על התנועה כו'. וז"ש ליחדו שתמליכהו. והוא ב' נקודות הנ"ל (יהל אור).
3334 להעלות ההתעוררות ממטה למעלה ולהוריד השפע ממעלה למטה, והיינו מים עליונים
ומים תחתונים כדפירשנו, דעל עמוד זה פירשו רז"ל העולם עומד על עמוד אחד וצדיק שמו (אור
יקר).

3335 דהיינו סוד חסד גבורה תפארת ומלכות, ואפשר שהם ממש למטה יונקים מתפארת ומלכות
ארבע חיות (אור יקר).

3336 דהיינו בינה, ואפשר דהיינו כסא ממש (אור יקר).

3337 דהיינו סוד הדעת, ואפשר דהיינו שית דרגין ממש דבורסיי והוא סוד א"ח ד', שמים וארץ
א"ח ד' עמוד אחד, קוצו של ד' ברוך שם כבוד מלכותו לעולם בסוד כסא ו' של ועד שבו דרגין
דכורסיי, עד להוריד השפע מהכתיאל שהוא הכסא להיכל קדש הקדשים ששם שש מדרגות
לכסא, ומשם להיכל הרצון ששם ארבע חיות, ומשם עד היכל לבנת הספיר כמו שהארכתי בחלק
תפלה למשה בקרית שמע. והיינו סוד א"ב ג"ד הם י', והיינו נקודה ה' כמשמעה ו' כמשמעה דהיינו
סוד נקודה מלכות, ולה שתי בחינות י' ה' כדפירשנו בספ"ר בשער המציאות. ו' היינו סוד גלגל,
ובגלגל קבועות שתי יודיץ העליונה י' והתחתונה ה' והיינו סוד יה"ו י', ועוד דרך אחרת בסוד אחד
דהיינו א"ח ד' כי א"ח היינו תפארת שיש לו תשעה ספירות שהם מכתר עד היסוד, והיינו א' כתר
ב' חכמה ג' בינה ד' חסד ה' גבורה ו' תפארת ז' נצח ח' הוד ט' יסוד, והם אד"ם שכן עולים תשעה
אותיות מ"ה י' דהיינו המלכות "ייחוד דיליה" דהיינו ד' של אח"ד, וכן אד"ם עולה במספר קטן
תשע וזהו שאמר "דאדם תשע איהו כמספר לקבל תשע אתון", וכן בצורתו אב"ג הראש, ד"ה שתי
זרועות, ו' גוף, ז"ח תרין שוקין, ט' אות ברית י' נקבה שבה הייחוד והיינו סוד אח"ד א"ח ד'
כדפירשנו (אור יקר).

3338 אבגדהזחט (דפ"ו).

3339 שהן גי' אדם בט' אותיות שהן ט' ספירות דכליל עד"א. [מצאתי כתוב על הגליון. גם אדם
במ"ק ט']. וי"ד מל' כמו שמפרש והולך (יהל אור).

3340 ר"ל דאדם הוא ז"א, כולל ט"ס, ט' אתון. והיא עשיראה. א"ח"ד (יהל אור).

3341 הוא מאמר בזוהר לקמן רמ"ב א' את קרבני לחמי ר"י אמר בקרבנא כו'. וע"ז בא הר"מ
לסיים אמר ר"מ כו' (יהל אור).

3342 אית עשן ואית ריח ניחוח עשן כו'. כצ"ל. והן ב' דברים חו"ג, וכמו שמפרש והולך. ועשן
הוא מאשא דלבא כמו שמפרש והולך. וזהו לאשי ריח ניחוחי (יהל אור).

מפיו תאכל". "ריח ניחוחי" רחמים, "וריה אפך כתפוחים".	ואש מפיו תאכל ריח ניחחי רחמי (שיה"ש ז ט) וריח אפך כתפוחים:
אמר הרועה הנאמן, והרי שניהם, עשן וריח, הם באף. והפסוקים מעידים, אחד "עלה עשן באפו" והשני "וריה אפך כתפוחים". ולמה נקרא אחד עשן דין והשני רחמים. אלא בחוטם יש שני חלונות, ונאמר בשמאל "עלה עשן באפו". מהו "עלה". אלא מהלב, שהוא בשמאל כנגד גבור, מימין יורדת אליו רוח לקררו ולשכך רגזו מצד החסד, ששם המח חכמה לימין, הרוצה להחכים ידרים.	אמר רעיא מהימנא והא תרווייהו עשן וריח אינון באף וקראין סהדין חד עלה עשן באפו ותניינא וריח אפך ³³⁴³ כתפוחים ואמאי אתקרי חד עשן דינא ותניינא (דינא ורחמי אלא בחוטמא אית תרין חלונין ואתמר [בשמאלא] עלה עשן באפו מאי עלה אלא (מלכא) ומלכא דאיהו בשמאלא לקבל גבור ³³⁴⁴ מימינא נחית רוחא לגביה לקררא [ליה ולשכבא רוגזיה] (רוגזיה ולשכבא ליה) מסטרא דחסד דתמן מוחא חכמה לימינא הרוצה להחכים ידרים:
בינה בלב כלפי שמאל, הרוצה להעשיר יצפין. ולכן "עלה עשן באפו", מבינה לחכמה, שהיא לימין, ומקבלו בשמחה בניגון הלויים. ועשן זה לא עולה אלא על ידי אש שדולק בעצים, שהם איברים מלאים מצוות. "עצי עולה", בעלי תורה, תורה שהיא נדלקת בהם, אש בחוזק הגבורה, ועלה עשן בהם, בבינה עשן המערכה.	בינה בלבא ³³⁴⁵ כלפי שמאלא הרוצה להעשיר יצפין ובג"ד עלה עשן באפו מן בינה לגבי חכמה דאיהי לימינא ומקבל ליה בחדוה בנגונא דליואי והאי עשן לא סליק אלא ע"י אש דאדליק בעצים דאינון אברים מליין פקודין עצי עולה מארי תורה אורייתא דאיהי אדליקת בהון אש בתוקפא דגבורה ³³⁴⁶ ועלה עשן בהון בבינה עשן המערכה:
ומשעולה לאף נקרא קטורת, זהו שכתוב "ישימו קטורה באפך", ואין מבטל מות בעולם כמו קטורת, שהיא קשור הדין ברחמים עם ריח ניחוח באף. תרגום של קשר, קטירו. אמר רבי יהודה, אשרי חלקנו שהרווחנו דברים נסתרים בגלוי. עוד אמר נר הקדוש, שאחר התפלה שהיא כמו קרבן מי שיאמר פטום הקטורת אחר תהלה לדוד, מבטל מות מן הבית.	ומדסליקת לאף אתקרי קטרת הה"ד (דברים לג י) ישימו קטורה באפך ולית דבטיל מותנא בעלמא כקטרת דאיהו קשורא דדינא ברחמי עם ריח [ניחוח באף] (ניחחי דאף) תרגום דקשר קטירו א"ר יהודה זכאה חולקנא דרווחנא מלין סתימין באתגלייא עוד אמר בוצינא קדישא דבתר [ד]צלותא איהי כקרבנא מאן דיימא פטום הקטרת בתר תהלה לדוד בטיל מותנא מביתא:
אמר רועה הנאמן, כעת צריך לדעת	אמר רעיא מהימנא כען בעי למנדע ³³⁴⁷

³³⁴³ לקמן רמב ע"א (לש"ו).

³³⁴⁴ גבורה (יהל אור).

³³⁴⁵ דע כי הלב הוא סוד הת"ת ויש בו ה"ג דאימא כי הז"א נק' אלהי"ם ולכן מצד הלב יוצא אש ורחימיות גדול ושורף כי הלב אותיות להב ולולי כנפי הריאה שהם ה"ח דאימא המושכין רוח קר שהוא מצד הארות חסדי אבא שבמוח ששם הנשמה היה נשרף הגוף כדרך מחלה הבאה לגוף מחמת חסרון הרוח הבא מן הריאה ואז עולה הקדחת לעינים (בראשית כז א) ותכהין עיניו מראות כי הריאה מאירה לעינים בסיבת הרוח הנמשכת ללב כנודע בחכמת הטבע שורייקי דעינא בלבא תליא וכן אמרו רז"ל במסכת שבת. והנה בריאה יש ה' אונות והם ה"ח ה' חומשי תורה (תהילים יט ט) מצות ה' ברה מאירת עינים והוורדא שהיא הששית רומזת ליסוד הכולל הה"ח בגווה וכנגד האורות האלו המאירים מה' אונות אלו נז' ה"פ אור במעשה בראשית ביום הא' (זהר הרקיע).

³³⁴⁶ אורייתא (יהל אור).

³³⁴⁷ ג"ז שייך שם על מאמר את הכבש כו' מאי בבקר כו'. והמעתיק סידר שם פקודא דא להקריב מנחה כו', ולא שייך שם (יהל אור).

איך אתקינו צלותין לקבל קרבנין אלא תלת צלותין לקבל את הכבש האחד תעשה בבקר (שמות כט לט) דא צלותא דשחרית דאתמר בה (בראשית יט כז) וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני יי' ואוקמוה רבנן דלית עמידה אלא צלותא:	איך התקינו תפלות כנגד קרבנות. אלא שלש תפלות כנגד "את הכבש האחד תעשה בבוקר" זו תפלת שחרית, שנאמר בה "וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה'". ופרשוה רבותינו, שאין עמידה אלא תפלה.
ואת הכבש השני תעשה בין הערבים לקבל צלותא דמנחה דתקין לה יצחק הה"ד (בראשית כד סג) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב ולית שיחה אלא צלותא צלותא דערבית לקבל אמורין [ופדרין] [ופדרין] דמתאכלין כל [הלילה] [ליליא] הה"ד (בראשית כח יא) ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ולית פגיעה אלא צלותא:	"ואת הכבש השני תעשה בין הערבים", כנגד תפלת מנחה, שתיקן אותה יצחק, זהו שכתוב "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב", ואין שיחה אלא תפלה. תפלת ערבית כנגד אמורים ופדרים שמתאכלים כל הלילה, זהו שכתוב "ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש", ואין פגיעה אלא תפלה.
אדהכי דאנן באתר דא אמאי כתיב (שם) ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא וכי לא הווי ליה כרים וכסתות למשכב [ובחבורא קדמאה אמר] (אלא) הואיל ואתא חתן לגבי כלה אע"ג³³⁴⁸ דלא הווי ארחוי למשכב אלא בכרים וכסתות ואיהי יהיבת ליה אבנים למשכב יקבל כלא ברעותא דלבא (והא אתמר)³³⁴⁹ [ואוף הכי אתמר בחבורא קדמאה מ"ד (בראשית לב ב) ויאמר יעקב כאשר ראם אר"ש תיב ואימא קרא וכו']³³⁵⁰:	בין כך שאנו במקום זה, למה כתוב "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא", וכי לא היו לו כרים וכסתות לשכב, אלא הואיל ובא חתן לכלה, אף על פי שלא היה דרכו לשכב אלא בכרים וכסתות, והיא נתנה לו אבנים לשכב, יקבל הכל ברצון הלב, והרי נתבאר. וגם כך נאמר בחבור הראשון, מהו שכתוב "ויאמר יעקב כאשר ראם" אמר רבי שמעון שב ואמור הפסוק.
זהר:	
אמר רבי פנחס הייתי מסתכל, השמירה היא ודאי בלב (שראה בלב נ"א והלב דוגמת הלב העליון) ולכן שמור בלב ולא במקום אחר. זכירה בזכר במח, שרוכב ושולט על הלב, ואין זכירה אלא במח ועל זה זכור לזכר ושמור לנקבה. המח שהוא זכר רוכב ושולט על הלב, הלב שולט ורוכב על הכבד, כבד סמאל ונחש זה בזה והוא אחד (והם זכר ונקבה)	
רע"מ:	
אמר רעיא מהימנא לית קרבנין אלא	אמר רועה הנאמן, אין קרבנות אלא להרחיק צדדים טמאים ולקרר

³³⁴⁸ ואע"ג צ"ל אע"ג והוא תירוץ (יהל אור).

³³⁴⁹ ר"ל ג"כ שם במאמר המתחיל ר"ש הוה אזיל כו' (רמ"א ב'). ור"ל דמשתמש ב"ב אבנין מרגליטין דילה, וכן במשכן (יהל אור).

³³⁵⁰ ככתוב דף רכה ע"ב אלא פגימה וכו' ברע"מ שם (דרך אמת).

³³⁵¹ מלכות או בינה (רח"ו).

³³⁵² ת"ת או חכמה (רח"ו). משמע לב היא מלכות (מ"מ).

לרחקא סטרינ מסאבין ולקרבא דרגין קדישין ³³⁵³ ואתמר בחבורה קדמאה דלהון (ערקין דכבדא אלין אשים וכל אינון חיילים ואתמר) ערקין דכבדא אית [מנהון רברבין ואית מנהון רברבין וזעירין דמתפשטין ³³⁵⁴ מנהון לכמה סטרינ ואלין נטלין אברין ואמורין ופדרין דמתאכלין כל [הלילה] (ליליא) ³³⁵⁵ דהא קרבן כלא ליי:	דרגות קדושות, ונאמר בחבור הראשון שלהם (עורקי הכבד, אלו אישים, וכל אותם חיילות ונתבאר.) עורקי הכבד יש מהם גדולים, יש מהם גדולים וקטנים, ומתפשטים מהם לכמה צדדים. ואלו לוקחים איברים ואימורים ופדרים שמתאכלים כל הלילה שהרי קרבן כולו לה'.
אמר בוצינא קדישא ³³⁵⁶ רעיא מהימנא והלא אמרת לעיל דקרבנין דקב"ה לאו אינון אלא לקרבא י' בה' ו' בה' ³³⁵⁷ ואלא (ו)אע"ג	אמר נר הקדוש, רועה הנאמן, הלא אמרת לעיל שקרבנות של הקדוש ברוך הוא אינם אלא לקרב י' לה' ו' לה', אלא שאף על גב
רכד/ב	
זהר:	
יותרת הכבד ³³⁵⁸ וכבד (כלא חד וע"ד) בקורבנא יותרת הכבד דא נחש ³³⁵⁹ כבד מיכלא דדכורא רזא דסמא"ל אמר ר"ש ודאי כך הוא ויאות הוא וברירא דמלה ורזא וסתרין דקרבן הכי הוא כבד נטיל בקדמיתא ³³⁶⁰ הוא ויותרת דיליה (ס"א ולבתר יותרת דיליה) סמאל ובת זוגו [ולבתר כל] (וכל) אינון ערקין דכבדא [דאינון] חיילין ומשריין [דיליה] (דלהון) ונטילו דלהון [דאכלין] חלבין (ו)שמנינו דקרבנא [הה"ד (שמות כט לג) ואת החלב אשר עליהם] ³³⁶¹ וכדין קריב כלא לגבי לב ³³⁶² :	יותרת הכבד וכבד, ולכן בקרבן יותרת הכבד זה נחש, כבד מאכל זכר, סוד של סמא"ל. אמר רבי שמעון, ודאי כך זה ויפה הוא, ובירור הדבר וסוד ונסתרות הקרבן כך הוא. כבד לוקח בהתחלה, הוא והיותרת שלו (ואחר כך היותרת שלו), סמאל ובת זוגו (ואחר כך כל וכו' שאותם חיילות), וכל אותם עורקי הכבד חיילות ומחנות שלהם ולוקחים את שלהם, שאוכלים חלבים ושמנוני הקרבן, זהו שכתוב "ואת החלב אשר עליהם" ואז נקרב הכל ללב.
ולב לא נטיל מכלא אלא ודוי ³³⁶³	והלב לא לוקח מהכל אלא וידוי, שנעשה בו ועולה, באותו עשן. ותפלה

³³⁵³ לעיל ח ע"א (לש"ו). ר"ל לגרום יחוד בכל האורות העליונים (דע"ה ח"ב קנו ע"ב). עי' זהר פ' צו (דף כז ע"ב) ופ' פקודי (רלז ע"א ושם רלט ע"א) (שם ע"ד).
³³⁵⁴ ומתפשטין (דפ"ק).
³³⁵⁵ פרשת תרומה קל ע"א, קמא ע"א (לש"ו).
³³⁵⁶ הוא הרשב"י שהקשה למשה רבינו ע"ה ואמר לו וכו' (דע"ה ח"ב קנו ע"ב).
³³⁵⁷ וא"כ איך אמרת דהחיצונים היו נוטלים אברין ואמורין ופדרין דמתאכלין כל הלילה (דע"ה ח"ב קנו ע"ב).
³³⁵⁸ לקמן רנה ע"א רנט ע"א (לש"ו).
³³⁵⁹ נוק' (אור יקר).
³³⁶⁰ מפני שהם נוטלות הגשמיות דהיינו הבשר המתאכל העולה בסוד העשיה תחלה בסוד עולם העשיה, ולכך הם מעבר תעשיה, שאין דבר שיהיה עולה ממטה למעלה שלא יעבור תחלה שלש קליפות דהיינו שלש קליפי האגוז, והיינו סמאל ונחש כבד ויותרת הכבד (אור יקר), ס"מ ונוקבא דנוגה הדבוק בנפש (רח"ו).
³³⁶¹ כאן שייך אחורי דף זה אמר רע"ה לית קורבנין וכו' (דרך אמת).
³³⁶² דהיינו שעל ידו עולה אל מדרגות הקדושה, ואם תאמר והרי קיימא לן דמלאך אוריאל קיימא על גבי מדבחא ואיהו אש השורף קורבנין אם כן מה לכבד ונחש כאן, ויש לומר כי המלאך הזה היורד סוף סוף יורד דרך ארבע קליפין דאגוזא ומתלבש באש לשרוף והיינו נמי סמאל ונחש (אור יקר).
³³⁶³ היינו רוחניות הדבור העולה בתוך הרוחניות הדק (אור יקר).

דאתעביד ביה וסליק בההוא תננא וצלותא דאתעביד עליה דקרנא לב קריב לגבי מוחא³³⁶⁴ רעותא דיחודא³³⁶⁵ דכהנא³³⁶⁶ ביה וחדוותא דליואי³³⁶⁷ מוחא דא [נורא] ונהורא (דכורא)³³⁶⁸ דאתיא ממוחא עלאה מוחא קריב לגביהו טמיר מכלא³³⁶⁹ דלא אתידע כלל (ס"א לגביה מכלל דלא אתפרע כלל) וכלא אתקשר דא בדא ומוחא קריב נחת רוח דכלא³³⁷⁰;	שנעשה עליו, שקרבן הלב מקריב למח רצון של היחוד, שהכהן בו ושמחת הלויים, המח הזה אור שבא ממח עליון, המח מקריב לטמיר מהכל, שלא נודע כלל. (אליו מכלל שלא נפרע כלל) והכל נקשר זה בזה, והמח מקריב נחת רוח של הכל.
ערקין דכבדא אלין אישים³³⁷¹ וכל אינון חייליהון כבד כמה דאתמר יותרת נקבה נוקבא דיליה³³⁷² אמאי יותרת דלא אתחברת בדכורא אלא כד אשארית לה שעתא לבתר דעבדת נאופהא ושבקא ליה תו יותרת נקבה דכד בעיא לאתחברא בב"נ אתעבידת לגביה שוירין³³⁷³ דלא אתחשבת כלל לבתר איהי³³⁷⁴ אתקרבית זעיר זעיר לגביה עד דאתעביד³³⁷⁵ ליה חבורא חדא;	עורקי הכבד, אלו אישים וכל אותם חיילותיהם. כבד כמו שנאמר, יותרת נקבה, נקבה שלו. למה יותרת, שלא מתחברת בזכר אלא כשנשארת לה שעה לאחר שעשתה נאופיה ועזבה אותו, עוד יותרת. נקבה שכשרוצה להתחבר באדם נעשית אליו שוירים, שלא נחשבת כלל, לאחר מכן היא מתקרבת לאט לאט אליו, עד שנעשית אליו חבור אחד.

³³⁶⁴ מ' מקבלת הקרבנות ונותנת למוח חו"ב שהם סוד כהן ולוי עילאין והמוח מקרב זה למוחא עילאה שהוא אבא ומוח זה שהוא אבא מקרבו לגבי טמיר מכולא שהוא המוח העליון הסתום בין גלגולתא וקרומא דאריך הרי קשר כל האצילות (רח"ו), ולפ"ז התכת הלשון הוא כך לב שהוא מ' קריב לגבי מוחא שהם חו"ב דזעיר שהם סוד כהן ולוי. ומ"ש מוחא דא דכורא פ' חו"ב דזעיר. ומ"ש דאתיין ממוחא עילאה פ' אבא. ומ"ש מוחא קריב וכו'. פ' אבא מקריב לאוירא דאריך שהוא בין גלגולתא וקרומא. הרי שהרב המגיה מפרש לב היא מלכות (מ"מ).

³³⁶⁵ לרמוז גם אל הכתר הנקשרת עם החכמה (אור יקר).

³³⁶⁶ מדצ החסד (אור יקר).

³³⁶⁷ מצד הגבורה דהיינו קשר ימין ושמאל בתפארת, ומה גם שעולה בסוד החכמה והבינה (אור יקר).

³³⁶⁸ ומשום דמוחא היינו חכמה אמר שהטעם משום דאתיא מחכמה "ממוחא עילאה" (אור יקר).

³³⁶⁹ כתר אריך אנפין ומשום שאין רמז בסוד הגוף אלא מוח ולב דהיינו זעיר אנפין ונוקביה לכך אמר "טמיר מכולא" והוא סוד נעלם בגוף האדם ומפני העלמו לא אתיידע מקומו בגוף איו (אור יקר).

³³⁷⁰ כלומר מוחא שהוא תפארת מקרב למעלה נחת רוח דהיינו סוד דקות הנקשר זה בזה וזה בזת בסוד רוח היורד מלמעלה למטה דרך נוקבי דפרדשקא כדפירשנו באדרא, ובסוד הריח חוזר הרוח הזה לגבי מעלה, ובסוד דקותו נצטיירו מציאות כל הנמצאים הטהורים עד נקודה אחרונה אצילות בריאה יצירה ועשיה ואז הם מאירים מלמטה, וסוד הדקות הזה המצוייר העולה לגבי עילא נקרא "נחת רוח דכולא" (אור יקר).

³³⁷¹ אישים (דפ"ו). שהם כחות בנוניים קדושים קרובים לחצונים ושולטים עליהם, והם מדרגה אחרונה למלאכים מעשר מדרגות שיש בהם (אור יקר).

³³⁷² היא רעה יותר ויותר מהזכר וטומאתה יותר גדולה ושמה יעיד עליה, והטעם כי הכבד דהיינו סמאל הוא קדוש בקצת וטמא בקצת כדפירשו בתיקונים שצירופו ס"מ א"ל, הסם הוא 'סם ממת אמנם א"ל אינו כל כך שהיא קליפה דקה, והיינו סוד מלאך המו"ת שתי מדרגות האחת מלאך ותשני מות וכתוב בלע המות לנצח ולא כתיב בלע מלאך המות ולכן יש בו אחיזה לקצת הקדושים אלא שהם קרובים לחצונים והם מדרגה החצונית הראשונה המקבלת מן הקדושה אמנם יותרת הכבד דהיינו נוקבא דיליה היא מקבלת ממנו שהוא טמא ועוד טומאתה נוספת לכך היא קשה מן הזכר הרבה ועם כל זה נחש אינו פועל אלא מכח סמאל ונטילת חילא מההוא סם די ביה ושמת יעיד עליה (אור יקר).

³³⁷³ הכוונה לומר שהיא מתגרת בו בתחלה בעבירות קלות ואח"כ בעבירות קשות (רח"ו).

³³⁷⁴ איה (דפ"ו).

³³⁷⁵ דאתעבידא (דפ"ו).

ומאלין ערקין דכבדא מתפשטין אחרין זעירין לכמה זיינין וכלא נטלין אמורין ופדרין וכלהו כלילין בכבד לב דאיהו עקרא בקדושה נטיל [דמקריב למוחא] (מקריב) כמה דאתמר לב שריא על תרין כולייין³³⁷⁶ ואינן תרין כרובין יהבין עיטא ואינן רחיקין קריבין³³⁷⁷ ימינא ושמאלא³³⁷⁸ וכלהו נטלין ואכלין כל חד בדקא יאות עד דאתקשר כלא כחדא:	ומעורקי הכבד הללו מתפשטים אחרים קטנים לכמה מינים, והכל לוקחים אמורים ופדרים וכולם כלולים בכבד. הלב, שהוא עיקר בקדושה, לוקח ומקריב למח כמו שנאמר, הלב שרוי על שתי כליות, והם שני כרובים, נותנים עצה, והם רחוקים קרובים ימין ושמאל, וכולם נוטלים ואוכלים כל אחד כראוי, עד שהכל נקשר כאחד.
זבחי אלהים רוח נשברה (תהלים נא יט) דא מתקריב ללב רוח נשברה ודוי וצלוחא דהא ודאי (קהלת יב ז) והרוח תשוב אל	"זבחי אלהים רוח נשברה" זה נקרב ללב, "רוח נשברה", וידוי ותפלה, שהרי ודאי "והרוח תשוב אל"
רע"מ:	רע"מ
דכל קרבנין צריכין לקרב קמיה³³⁷⁹ איהו פליג לכל משריין מאכלין דקרבנין לכל חד בדקא חזי ליה לשכליים מזוני דאורייתא ומשתייא דיינא ומיא דאורייתא לטבעיים דאינן שדים דאינן כבני אדם יהיב לון אלין מאכלין טבעיים דנחית אשא דלהון למיכל לון כמה דאוקמוה רבנן אי זכו הוה נחית כמו אריה דאשא למיכל קרבנין ואי לא הוה נחית תמן [כמו] וכמין כלבא דאשא:	שכל הקרבנות צריכים להקריב לפניו, הוא מחלק לכל המחנות מאכלי הקרבנות לכל אחד כראוי לו, לשכליים מזונות התורה ומשתה היין ומים של התורה, לטבעיים שהם שדים שהם כבני אדם, נותן להם מאכלים טבעיים, אלו שיורד אש שלהם לאכול אותם. כמו שפרשוה רבותינו, אם זכו היה יורד כאריה של אש לאכול הקרבנות, ואם לא היה יורד שם כמין כלב של אש.
ואוף הכי כד מית ב"נ אי זכי נחית בדמות אריה לקבלא נפשיה ואי לאו בדמות כלב דאמר דוד עליה (תהלים כב כא) הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי ובגין לשיזבא קב"ה גופיהון דישראל מנהון ונפשחון מני לקרב קרבנין דבעירן וגופן באתריהו לקיים (משלי כה כא) אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים אבל קב"ה לא נטיל אלא רעותא דלבא ותבירו דיליה (דאיהו ישראל) הה"ד (תהלים נא יט) זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה כגוונא דכלי חרס דאתמר בהון נשברו נטהרו:	וגם כך כשמת אדם אם זוכה יורד בדמות אריה לקבל את הנפש, ואם לא בדמות כלב, שאמר עליו דוד "הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי". וכדי להציל הקדוש ברוך הוא את גופיהם של ישראל, מהם ואת נפשותם, מנה להקריב קרבנות של בהמות וגופים במקומם, לקיים "אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים", אבל הקדוש ברוך הוא לא לוקח כי אם את רצון הלב ושברונו (שהוא ישראל), זהו שכתוב "זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה", כדוגמת כלי חרס שנאמר בהם, נשברו נטהרו.
כהנא מוחא לוי לבא גופא ישראל ואתמר בהון כהנים בעבודתם ולוים ובדוכנם וישראל במעמדם (בשירים ובזמרים) והשב ישראל לנויהם) ואי כבד בעי לקרבא	כהן מח, לוי לב, ישראל גוף, ונאמר בהם "כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם", ואם צריך להקריב כבד ללב, חלבין של אותם טמאים

³³⁷⁶ פירוש מלכות שורה על מט"ט וסנ"דל שהם שני כרובים (מ"מ).

³³⁷⁷ פירוש רחיקין מצד הדין שבהם. וקריבין מצד החסד שבהם (מ"מ).

³³⁷⁸ פירוש מט"ט הוא ימינא וסנ"דל שמאלא (מ"מ).

³³⁷⁹ ר"ל להקב"ה (דע"ה ח"ב קנו ע"ב).

לגבי דלבא חלבי דאינון מסאבין איהו לא נטיל אלא [שמנונו] (שמנינו) דחלב טהור [כנוונא דאית בגופא חלב טהור וחלב טמא] דם צלול³³⁸⁰ בלא פסולת ודם עכור בפסולת וערקין דלבא חיילין קדישין וערקין דכבד³³⁸¹ חיילין מסאבין:	הוא לא לוקח, אלא שמנונו של חלב טהור, כדוגמא שיש בגוף חלב טהור וחלב טמא. דם צלול בלי פסולת, ודם עכור בפסולת. ועורקי הלב חיילות קדושים, ועורקי הכבד חיילות טמאים.
אוף הכי אינון משריין דיצר הרע ומשריין דיצר הטוב אלן ממנן על ערקין דלבא ואלן ממנן על ערקין דכבדא אוף הכי תרי אומי ישראל ואומין דעלמא עכו"ם	כמו כן כאן הם מחנות היצר הרע ומחנות היצר הטוב, אלו ממונים על עורקי הלב ואלו ממונים על עורקי הכבד. גם כך שתי אומות, ישראל ואומות העולם עובדי כוכבים ומזלות.
אמר ליה רעיא מהימנא שפיר קא אמרת בכלא אבל [אפי' ישראל לאו כלהו] (כל ישראל) שויין³³⁸² דאית בהון בני מלכות מסטרא דמלכות קדישא כלילא מעשר ספיראן ומכל הוויין וכנויין ואית מנהון עבדין מסטרא דעבד דאיהו (בראשית כד ב) עבדו זקן ביתו ואית מנהון כבעירן ואתמר בהון (יחזקאל לד לא) ואתן צאני צאן מרעיתי ואדם אתם ואינון [דרמיין לענין³³⁸³ קב"ה מני לקרבא בעירן באתריהו לכפרא עליהו ואינון] דדמיין למלאכין קרבנין דלהון אינון עובדין טבין דממנן עליהו מלאכים דמקריבין³³⁸⁴ לקב"ה באתריהו:	אמר לו רועה הנאמן, יפה אמרת בכל, אבל אפילו ישראל לא כולם שוים, שיש בהם בני מלכות מצד מלכות הקדושה כלולה מעשר ספירות, ומכל הויות וכנויים, ויש מהם עבדים מצד של עבד שהוא "עבדו זקן ביתו", ויש מהם כבהמות ונאמר בהם "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם", ואותם שדומים לצאן הקדוש ברוך הוא צוה להקריב בהמות במקומם לכפר עליהם, ואותם שדומים למלאכים קרבנות שלהם הם מעשים טובים שממונים עליהם מלאכים, שמקריבים לקדוש ברוך הוא במקומם.
ואינון דהוו בנין	ואותם שהיו בנים
רכה/א	
זהר:	
האלהים³³⁸⁵ אשר נתנה וכבד מקריב ליה לגביה לב³³⁸⁶ דאיהו סניגורא עליה וכלא קשורא כחדא בקורבנא מן כבד נפקין כל מרעין וכל מכתשין לכל שיפי גופא וביה שריין לב איהו זכיך מכלא מניה נפקין כל טב וכל בריאותא דשייפין בלהו וכל תוקפא וכל חדוה וכל שלימו דאצטריך לכל שייפין:	האלהים אשר נתנה". והכבד מקריב אותו לגבי הלב, שהוא סניגור עליו, והכל קשור אחד בקרבן. מהכבד יוצאים כל החלאים וכל המכות לכל אברי הגוף, ובו שרויים. הלב הוא זך מהכל, וממנו יוצא כל טוב וכל בריאות האיברים כולם וכל חוזק וכל שמחה וכל השלמות שצריכים לכל האיברים.

³³⁸⁰ צליל (דפ"ו).

³³⁸¹ דכבד (דפ"ו).

³³⁸² בפרטות הנשמה דכל א' יש מדרגות רבות אין חקר, וכמ"ש בפ' משפטים (דף צד ע"ב) וכן ברע"מ (פנחס רכז סע"ב), אך עכ"פ כי כולם מושרשים ואחידן לעילא לעילא וכנז', ועי"ז אפשר לכל א' מישראל להתקדש בקדושה של מעלה וכמ"ש (דברים ד ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם כו' (הקדו"ש יב ע"ד), כל א' אינו נוגע במעשיו אלא רק עד שורש נשמתו (כללים ח"ב צט ע"ב).

³³⁸³ לענא (דפ"ק).

³³⁸⁴ דמקריבין (דפ"ו).

³³⁸⁵ פירוש רוח נשברה וודוי וצלותא למלכות הנקרא אלה"ם (מ"מ).

³³⁸⁶ אמר הרב ז"ל כי על ידי הודוי נותן רע לס"מ וחלק טוב לקדושה (רח"ו).

רע"מ:	
לה' זהו שכתוב "בנים אתם לה' אלהיכם", בחטאיכם מתפרדות האותיות, והתקון (שלהם הוא התורה) הוא שתהיה תורה, שהוא שם יהו"ה, לקרב את האותיות י' בה' ו' בה' בקרבנותיהם.	ליהו"ה הה"ד (דברים יד א) בנים אתם ליי' אלהיכם בחובין [דלהון מתפרדי] (דלכון דמתפרדי) אתון ותקונא ³³⁸⁷ והוא דלהוי אורייתא דאיהו שם יהו"ה לקרבא אתון י' בה' ו' בה' בקרבנא דלהון:
הרי בכל הקרבנות בין של בהמות בין של מלאכים שממונים על מצוות, בין במלכות בין בשמו, הכל צריך להקריב לקדוש ברוך הוא (שתורתו) באותיות קדושות, והוא רוכב בארבע חיות של המלאכים, והוא רוכב בארבעה יסודות, שמהם נבראו ארבע חיות טבעיות, והוא הוא שמקרב מים לאש, ורוח לעפר, זהו שכתוב "עושה שלום במרומי" כמו כן כאן הוא מקרב את מיכאל שהוא מים שכליים עם גבריאל שהוא אש שכלי, והוא מקרב את אוריאל שהוא אור, שהיינו רוח שכלי, עם רפאל שהוא אפר שהיינו עפר שכלית, שמיד שמסתלק הקדוש ברוך הוא מביניהם אין בהם כח.	הרי בכל קרבנין בין דבעירי בין דמלאכין ³³⁸⁸ דממנן על פקודין בין במלכותיה ³³⁸⁹ בין בשמיה כלא צריך לקרבא לקב"ה (דאורייתא דיליה) באתון קדישין ואיהו רכיב בארבע חיון דמלאכים ואיהו רכיב בארבע יסודין דמנהון אתבריא ארבע חיון טבעיים ואיהו הוא דמקרב מיא באשא ורוחא בעפרא הה"ד (איוב כה ב) עושה שלום במרומי ואוף הכי הוא מקרב מיכאל דאיהו מים שכליים עם גבריאל דהוא אש שכלי [ואיהו מקרב אוריאל דאיהו אור ³³⁹⁰ דהיינו רוח שכלי] עם רפאל דאיהו אפר ³³⁹¹ דהיינו עפר שכלית דמיד דאסתלק קב"ה מביניהו לית בהון חילא:
ואם תאמר הרי כתוב בכל הקרבנות "ליהו"ה", ואיך אמרנו שיש פרוד באותיות, אלא זה נאמר בדרגות שנבראו ונקראו בשמו, ולא שהם הוא ממש, זהו שכתוב "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", שיש אותיות של יהו"ה באצילות שאין בהן פרוד והפסקה, שהן כמו מבועין אליהם שמשקים את האילנות, ומשום אלה שנבראו מתדמים י' לראש, ו' לגוף, ה' ה' לעשר אצבעות.	ואי תימא הא כתיב בכל קרבנין ליהו"ה ואיך אמרנא דאית פרודא באתון [אלא] האי אתמר בדרגין דאתבריא ואתקריאו בשמיה ולא דאינון איהו ממש הה"ד (ישעיה מג ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו דאית אתון דיהו"ה באצילות דלית בהון פרודא והפסקה ³³⁹² דאינון ³³⁹³ כמבועין לגבייהו דאשקיין לאילנין ובגין אלין דאתבריא [אדמיין] (ארמיין) י' לרישא ו' לגופא ה' ה' לעשר אצבעאן:
אבל עילת העילות על הכל שנקרא יהו"ה, נאמר בו "ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש", "ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו", "אני ה' לא שנית", לא מגיע אליו חטאים	אבל [עלות העלות] (עלת) על כלא דאתקרי יהו"ה אתמר ביה (ישעיה מ כה) ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש (שם יח) ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו

³³⁸⁷ (ס"א דלהון הוא אורייתא) (נוסף בדפ"ו).

³³⁸⁸ משורש הכתר שבהם הוה אוריאל נוריאל במזרח ורפאל בואל במערב ע' רע"מ פנחס (רכה ע"א), ומשורש המלכות שבהם הם להיפך וכמ"ש בהיכלות פקודי (רנד ע"א) (דעה ח"ב צ ע"א).
³³⁸⁹ במלכותא (דפ"ו).

³³⁹⁰ אותיות אוריאל (יהל אור).

³³⁹¹ אותיות רפאל (יהל אור).

³³⁹² עי' תז"ח טו ע"ד באיזה אופן מגיע מעשה בני אדם גם באצילות ע"ש (לש"ו).

³³⁹³ באינון (יהל אור).

(מלאכי ג' ו) אני יי' לא שניתני לא מטי ביה חובין לאפרשא אתווי י' מה' ו' מה' דלית [ביה] פרודא ועליה אתמר (תהילם ה ה) לא יגורך רע³³⁹⁴:	להפריד אותיותיו, י' מה' ו' מה', שאין בה פרוד, ועליו נאמר "לא יגורך רע".
איהו שליט על כלא ולית מאן דשליט ביה איהו תפיס בכלא ולית מאן דתפיס ביה ואיהו לא אתקרי יהו"ה ובכל שמהן אלא באתפשטות נהוריה עליה³³⁹⁵ וכד אסתליק מנייהו לית ליה מגרמיה שם כלל מנהון (קהלת ז כד) עמוק עמוק מי ימצאנו:	הוא שולט על הכל, ואין מי ששולט בו, הוא תופס את הכל, ואין מי שתופס בו, והוא לא נקרא יהו"ה ובכל השמות, אלא בהתפשטות אורו עליהם, וכשמסתלק מהם, אין לו מעצמו שם כלל מהם, "עמוק עמוק מי ימצאנו".
לית נהורא יכיל לאסתכלא ביה [דלא] (דהיא) אתחשכת אפילו כתר [ועל נהוריה] ונהוריהו (עליון דאיהו חיליה³³⁹⁶) תקיף על [כל דרגין ועל] כל חילי שמיא עלאין ותתאין (ועל כל דרגין) אתמר עליה (תהלים יח יב) ישת חשך סתרו:	אין אור יכול להסתכל בו שלא נחשך, אפילו כתר עליון שאורו חזק על כל הדרגות ועל כל חיילות השמים עליונים ותחתונים, נאמר עליו "ישת חשך סתרו".
ועל חכמה ובינה (שם צו ב) [ענן] וערפל סביביו כ"ש שאר ספיראן כ"ש חיון כ"ש יסודין דאינון (גופין) מתים איהו סובב על כל עלמין³³⁹⁷ ולית (כל אל) סובב לון לכל סטרא עילא ותתא ולארבע סטרין (ל)בר	ועל חכמה ובינה "ענן וערפל סביביו", כל שכן שאר הספירות, כל שכן החיות, כל שכן יסודות שהם מתים. הוא סובב על כל העולמות, ואין סובב אותם לכל צד למעלה ולמטה ולארבעה צדדים פרט לו. ואין

³³⁹⁴ בעצם האצילות אין פגם וחובה מגיע שם כלל, אך זהו רק שאין מגיע שם נגיעת ואחזת הסטרא אחרא ח"ו, כי על זה נאמר (במדבר א נא) והזר הקרב יומת, וכמ"ש ברע"מ פרשת כי תצא (רעו ע"א) וע' עוד פנחס (רכה ע"א) לא מטי ביה חובין כו', ועליה אתמר לא יגורך רע ע"ש. אך כ"ז הוא רק באצילות עצמו, אבל בענין גילוי שבב"ע, הנה גורם הפגם דמעשה בני אדם הרבה מאד (הקדו"ש מו ע"ד), מ"ש בכ"מ (בשער המלכים פ"ו ובשער מיעוט הירח ובכמה מקומות) מענין הפגמו דשכינתא, הכוונה הוא רק על הארתה המתפשט ממנה, והוא אשר משתתף עם הבי"ע עצמן (דע"ה ח"ב נד ע"ד), הזכות והחובה אשר מגיע באצילות ג"כ, הנה הוא בענין הריבוי ומיעוט הגילויים דאור א"ס, כי לעולם מתייחד אור א"ס ית"ש באצילות, ולכך הוה האצילות לעולם אלהות גמור, יחיד ומיוחד לעולם, אלא בעת הזכות מתרבה ומתגדל הגילוי דאור א"ס שבה, וזהו ענין כל הברכות כולם. ובעת החוב מתמעט ח"ו. אבל לעולם הוה היחוד דא"ס באצילות עצום למאד, והיא לעולם אלהות גמור בלי הפסק ופירוד כלל (דע"ה ח"ב צד ע"ב), עי' בהגר"א על ספד"צ ג ע"א (ביאורים ח"ב סח ע"ד). עי' ח"ב קיח ע"ב (לש"ו).

³³⁹⁵ בהם [בי"ס דאצילות] מתגלה להקרא בשם, ולהמציא על ידו את כל המציאות כולו, ולהתגלה בכל התורה כולה (הקדו"ש לט ע"ג).

³³⁹⁶ "דאיהו חיליה" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "דנהור".

³³⁹⁷ עי' תיקו"ז ו ע"א: ואיהו אסחר לכל סטרין דלא מתפשטין יתיר מגבול דשוי לכל חד, ומדה דשוי לכל חד, וכלהו ברשו דיליה, ברשות היחיד אדנ"י, מרכבה ליהו"ה (הקדו"ש יז ע"ג), אחר שהא"ס שוה בעצמות חלקיו וגם הוא מאיר מכל צדדיו אל הי"ס בהשוואה גמורה כי איהו לבר מכל ספירות ולגו מכל ספירות כו' כנז' בפ' בהר דק"ט ע"ב ובפ' פינחס דרכ"ה א"כ במה תתעלה כל ספירה מחברתה ואיך נייחס מעלה לזו ומטה לזו כו' והנה מחמת זה הוכרח הא"ס להקיף את כל העולמות כנז"ל ואחר כך נתלבש בפנים מכל העולמות ואז בוקע האור הפנימי של הא"ס מבפנים ויוצא לחוץ והאור המקיף מבחוץ בוקע ונכנס לפנים כי חשק האורות השוין במציאותם הוא להדבק יחד וע"י זה נמצאים כל העולמות שמאיר בהם הא"ס הן מבפנים הן מבחוץ הן בעובי כל ספירה וספירה נוקב האור ועובר כנזכר בפ' בהר דק"ט ע"ב וז"ל אנת לבר מכלא ולגו מכלא ולכל סטרא כו' ומלגו די' ספירות ואנת בכל ספירה. וכן בפ' פנחס דף רכ"ה וז"ל איהו סובב על כל עלמין כו' איהו ממלא כל עלמין כו' וכן שם בדף רנ"ו ע"ש א"כ הרי נתבאר שם כי הא"ס סובב בעיגול כמש"ל על כל העולמות וגם הוא ממלא כל העולמות מבפנים וכן עד"ז בעתיק ואריך ושאר הפרצופין כולם יש להם אור פנימי תוך הכל ואור המקיף סובב כל השאר שבתוכו לסיבה הנז' וכמ"ש בפ"ג (מבר"ש ש"א ח"א פ"ב). לעיל קט ע"ב (לש"ו).

מניה ולית מאן דנפיק מרשותיה לבר איהו ממלא כל עלמין ולית [אלהא אוחרא ממלא לון בר מניה] ואוחרא ממלא לון:	מי שיוצא מרשותו החוצה, הוא ממלא כל העולמות ואין (אלוה וכו' להם חוץ ממנו) אחר שממלא אותם.
[איהו מחיה לון ולית] (עליה) אלהא אחרא למיהב ליה חיין הה"ד (נחמיה ט ו) ואתה מחיה את כלם ובגנייה אמר דניאל (דניאל ד לב) וכל דארי ארעא כלא חשיבין וכמצבייה עביד בחיל שמיא איהו מקשר ומיחד זי(ני)נא לזיניה עילא ותתא ולית [קורבא] (קרבא להו) בד' יסודין אלא (ב)קב"ה כד איהו בינייהו:	הוא מחיה אותנו ואין אלוה אחר עליו לתת לו חיים, זהו שכתוב "ואתה מחיה את כולם", ובגללו אמר דניאל "וכל דארי ארעא כלא חשיבין וכמצבייה עביד בחיל שמיא" [וכל דיירי הארץ כאינם חשובים וכרצונו עושה בחיל השמים]. הוא מקשר ומייחד מין למינו למעלה ולמטה, ואין קרבה להם בארבעה יסודות רק הקדוש ברוך הוא כשהוא ביניהם.
מיד דחבו אלין דאתקריאו (דברים יד א) בנים אתם ליהו"ה אלהיכם אסתלק מן אתוון אשתארו בפרודא ומאי תקוניה לקרבא אתוון בקב"ה י' בה' ו' בה' אוף הכי אינון עבדין דיליה מסטרא דחיון בחובין דלהון גרמו וליהו (ו"ה) לאסתלקא מנהון [ומאי תקנתא דלהון] (מאי תקנתיה) לנחתא קב"ה עליהו לקרבא לון אוף הכי ואינון דהו מארבע יסודין דאינון עאנא דקב"ה (ארבע יסודין אינון דאינון עדונא³³⁹⁸) דגרמו לסלקא קב"ה מנייהו מאי תקנה לקרבא לון לקב"ה:	מיד שחטאו אלו שנקראו "בנים אתם לה' אלהיכם", הסתלק מן האותיות ונשארו בפרוד, ומה תקונו, לקרב אותיות בקדוש ברוך הוא, י' בה' ו' בה'. גם כך הם עבדים שלו מצד החיות, בחטאיהם גרמו לו להסתלק מהם, מה תקנתם להוריד את הקדוש ברוך הוא עליהם לקרב אותם. כמו כן כאן אלו שהיו מארבעה יסודות שהם צאנו של הקדוש ברוך הוא, שגרמו לסלק את הקדוש ברוך הוא מהם, מה התקנה לקרבם לקדוש ברוך הוא.
ובגין דא בכלהו מני קרבן ליהו"ה את קרבני לחמי לאשי (במדבר כח ב) אוף את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים (שם ד) וכתוב (ולקחת) שתי תורים או שני בני יונה (ויקרא יב ח) כל זינא אזיל לזיניה וקב"ה (ד) מקרב כלא באתר דא איהו עלת על כלא דלית אלהא בר מניה [ולית מאן דיכיל לקרבא חילין בר מניה]:	ולכן בכלם צוה קרבן לה', "את קרבני לחמי לאשי", גם "את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים" וכתוב "ולקחת) שתי תורים או שני בני יונה", כל מין הולך למינו, והקדוש ברוך הוא מקרב הכל במקום זה, הוא עילת הכל, שאין אלוה פרט לו, ואין מי שיכול לקרב חיילות פרט לו.
אבל חילין דאומין עכו"ם אינון מסטרא דפרודא ווי למאן דגרים בחובוי לאעלא אתוון וחיון ויסודין דמיד אסתלק קב"ה מישראל וייעלון אומין עכו"ם בינייהו לית לון קריבות בקודשא בריך הוא דלית קורבנין בחוצה לארץ³³⁹⁹ ובג"ד אוקמוה רבנן הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה בההוא זמנא דאמר מלין אלין נחתו	אבל חיילות אומות עובדי עבודת כוכבים ומזלות הם מצד הפירוד, אוי למי שגורם בחטאיו להעלות אותיות וחיות ויסודות, שמיד מסתלק הקדוש ברוך הוא מישראל, ויכנסו ביניהם אומות עובדי עבודת כוכבים ומזלות שאין להם קרבה לקדוש ברוך הוא, שאין קרבנות בחוץ לארץ, ולכן פרשוה רבותינו, הדר בחוצה לארץ

³³⁹⁸ עיונא (יהל אור).

³³⁹⁹ דשם סט"א (יהל אור).

דומה כמי שאין לו אלוה. באותו זמן שאמר דברים הללו, ירדו כל האותיות הקדושות וחיות קדושות, וארבעה יסודות אליו, וברכו אותו ואמרו, על ידך רועה הנאמן יורד עלינו הקדוש ברוך הוא ומתקרבים מין	כל אתוון קדישין וחיון קדישין וד' יסודין לגביה וברכו ליה ואמרו על ידך רעיא מהימנא נחית עלן קב"ה ומתקרבין זינא
רכה/ב	רע"מ:
למינו. ברוך אתה לקדוש ברוך הוא בארבעה יסודות כעת התברר הכל על בוריו.	לזיניה בריך אנת לקב"ה בארבע יסודין [בג"ד אתבריר] וכען אתברירי (כדין אתעביד) כלא על בורייה ³⁴⁰⁰ :
זהר:	פתח ואמר "בטח בה" ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה", בטח בה' כראוי, ועשה טוב תיקון של ברית הקודש שתתקן אותה, ותשמר אותה כראוי. ואם תעשה את זה, אתה תהיה כאן בארץ, ואותה האמונה שלמעלה תזון ממך ותתפרנס ממך.
ועוד (מתקן אותו ושומר עליו, שכן ארץ, ארץ קדושה עליונה ארץ החיים, שהארץ היא תשרה בטוב ההוא, ורעה אמונה, אותה האמונה שלמעלה תהיה נזונית ומתפרנסת ממנו על ידך, ואם תעשה זה) תתענג על ה', ויתן לך משאלות לבך. כל זה נתקן בתקון הברית, כיון שנתקנה הברית נתקן הכל.	ותו וס"א מתקן ליה ונטיר ליה שכוין ³⁴¹⁰ ארץ ארץ קדישא עלאה ארץ החיים דהיא ארץ תשרי בהווא טוב ורעה אמונה היא אמונה דלעילא יתזון ויתפרנס מניה על ידך ואי תעביד דא תתענג על יי' (ישעיה נח יד) ויתן לך משאלות לבך (תהלים לו ד) כל דא אתתקנת בתקונא דברית ³⁴¹¹ כיון דאתקנת ברית אתקן כלא:
פנחס, משום שקנא על ברית זו, זכה לכל, ולא עוד אלא שהגין על כל ישראל, ובו התקיים והתענג על ה',	פנחס בגין דקני על ברית דא זכה לכלא ולא עוד אלא דאגין על כל ישראל וביה אתקיים והתענג על יי' דהא סליק ³⁴¹²

³⁴⁰⁰ ובחבורא קדמא קיבה רלד ע"ב (דרך אמת).
³⁴⁰¹ רוצה לומר שיהיה הבטחון שלם כענין שעל ידו תהיה המלכות מקבלת מלמעלה שבה הבטחון (אור יקר).
³⁴⁰² היינו יסוד למעלה מהמלכות (אור יקר).
³⁴⁰³ על ידי המעשים ההגונים (אור יקר).
³⁴⁰⁴ בסור מרע (אור יקר).
³⁴⁰⁵ היינו שכון ארץ שיהיה משכנה בתחתונים (אור יקר).
³⁴⁰⁶ על ידי טוב מעשיך והיינו המזון התמידי (אור יקר).
³⁴⁰⁷ ויתפרנס (דפ"ו).
³⁴⁰⁸ ויתחדי מינך - יותר מן המזון הנהוג, או ירצה מזון מתפארת חדווא מבינה, והיינו לשון ורעה אמונה שהיא מלכות שתקבל מהספירות העליונות, וזה על ידי היות מציאותם למטה מקבל טוב מעשה המצות מהצדיק בסוד התעוררות כנודע (אור יקר).
³⁴⁰⁹ כי אתה תעלה מ"ן ע"י מעשים וז"א ישפיע בה מ"ד (רח"ו).
³⁴¹⁰ שכן (דפ"ו).
³⁴¹¹ היותה מקבלת מלמעלה מהבינה שהיא על ה' מקום ענ"ג עדן נהר גן כת"ר חכמ"ה בינ"ה (אור יקר).
³⁴¹² ביסוד (אור יקר).

וּתְקַשֵּׁר לְעִילָא³⁴¹³ (וְאִנְהִיר) בְּאוֹר קְדָמָא דְּבְרָא קב"ה וּגְנִיז לִיה³⁴¹⁴ (דְּגִנְיִז) בְּהוּא אֹר [דְּאִתְהַנִּי] (כִּי תִתְבְּנִי [ס"א דְּאִבְרָהָם] מְנִיָּה וְקִשּׁוּרָא דְּאִהֲרָן כְּהֵנָּה) וְאִבְרָהָם מְנִיָּה³⁴¹⁵ וְאִהֲרָן כְּהֵנָּה אִתְקַשֵּׁר בִּיה³⁴¹⁶:	שְׁהִיר עֲלֵה וְהִתְקַשֵּׁר לְמַעְלָה (וְהִאִיר) בְּאוֹר הָרֵאשׁוֹן שְׁבְרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּגְנִיז אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ אֹר שְׁנֵהֲנָה מִמֶּנּוּ אִבְרָהָם, וְאִהֲרָן הִכְהֵן נִקְשֵׁר בּוֹ.
לְבִתְרָא דְּאִסְתִּלֵּק לְכֵהֲנָא רְבָא לֹא אִדְכֵּר לִיָּה קְטִלְנוּתָא דְּזִמְרִי וְלֹא יָאוּת בְּנִין דְּלֹא יִתְאַחַד כָּלִל בְּעִנְפֵי דְּסִטְרָא אַחֲרָא וְלֹא וְאִתְחַזִּי לְאִדְכֵּרָא עֲלִיהָ (יִתְחַזִּי לִיָּה) דְּכָל מֵאָן דְּקִטִּיל עִנְפִין דְּסִטְרָא אַחֲרָא אִית בִּיה³⁴¹⁷ וּפְנִחָס הָא מִתְאַחֵד בִּימִינָא וְלִית לִיָּה חוֹלֵק³⁴¹⁸ בְּסִטְרָא אַחֲרָא כָּלִל וְעַל דָּא לֹא אִדְכֵּר הַכָּא מַה דְּאִתְחַזִּי שְׁבָחָא אִיהוּ גְנֵאִי לִיָּה וְנִחִיתוּ מִדְּרָגָא עֲלֵאָה דְּאִתְאַחֵד בִּיה וְע"ד כְּתִיב (בְּמִדְבָּר כֹּה יָד) הַמוֹכָה אֲשֶׁר הוֹכָה סֵתָם וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמוֹכָה וְלֹא אִדְכֵּר עַל יָדָא דְּמֵאָן:	אַחֲרָא שְׁעֵלָה לְכֵהֲנָה גְדוּלָּה, לֹא הִזְכִּיר לוֹ הֶרֶג זִמְרִי וְלֹא רֵאוּי, בְּשִׁבִּיל שְׁלֹא יֵאָחַז כָּלִל בְּעִנְפֵי שֶׁל הַצַּד הָאֲחֵר וְלֹא רֵאוּי לְהִזְכִּיר עֲלִיו, שֶׁכָּל מִי שְׁהוֹרֵג, יֵשׁ בּוֹ עִנְפִים שֶׁל צַד הָאֲחֵר, וּפְנִחָס הָרִי נֵאָחַז בִּימִין, וְאִין לוֹ חֵלֶק בְּצַד הָאֲחֵר כָּלִל. וְלֹכֵן לֹא נִזְכָּר כֵּאֵן מַה שְׁנִרְאָה שְׁבַח, גְּנֵאִי הוּא לוֹ, וִירִידָה מִמִּדְרִיגָה עֲלִיוֹנָה שְׁנֵאָחַז בָּהּ, וְלֹכֵן כְּתוּב "הַמוֹכָה", אֲשֶׁר הוֹכָה סֵתָם, "וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמוֹכָה" וְלֹא נִזְכָּר עַל יָדִי מִי.
א"ר פְּנִחָס זְכָאָה דְּרָא וְדִשְׁמַעִין מִלֵּךְ בְּאוֹרִיתָא (דְּשִׁמְעִי מֶלֶךְ בְּאוֹרִיתָא) וְזְכָאָה חוֹלְקִי דְּזִכְיָנָא לִכְךָ אִמֵּר רַבִּי שְׁמַעוֹן זְכָאָה דְּרָא דְּאֵנִת וְחִסְדוֹתֶךָ אֲשֶׁתְּכָה בְּגוּוּיָה עַד דְּהוּוּ יִתְבִּין וּמִפְּיִסִין דָּא לְדָא אִתָּא רַבִּי אֲלַעֲזָר בְּרִיָּה דְּר"ש וְאֲשַׁכַּח לֹון תִּמְן אִמֵּר וְרַבִּי פְּנִחָס [מֵאִי דְּכְתִיב] (וְדָאִי כְּתִיב) (בְּרֵאשִׁית ל"ב ב') וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כֹּאשֶׁר רָאִם מַחְנָה אֱלֹהִים זֶה³⁴¹⁹:	אִמֵּר רַבִּי פְּנִחָס אֲשֶׁרִי הַדּוֹר שְׁשׁוּמַעִים דְּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁלְךָ, וְאֲשֶׁרִי חֲלָקִי שְׁזִכִּיתִי לְכָךְ אִמֵּר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֲשֶׁרִי הַדּוֹר שְׁאִתָּה וְחִסְדוֹת שֶׁלְךָ נִמְצָא בְּתוֹכּוֹ. עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים וּמִפְּיִסִים זֶה אֶת זֶה, בָּא רַבִּי אֲלַעֲזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן וּמִצָּא אוֹתָם שֵׁם. אִמֵּר רַבִּי פְּנִחָס, וְדָאִי שְׁכְּתוּב "וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כֹּאשֶׁר רָאִם מַחְנָה אֱלֹהִים זֶה".

³⁴¹³ בסוד אור גנוז לצדיקים דהיינו יסוד ומציאותו בבינה דהיינו לעתיד לבא, ושם הוא אור החד מאיר ממנו והוא על ה' בבינה במציאות היסוד שבה (אור יקר).

³⁴¹⁴ חסד (רח"ו). והיינו חסד דזעיר (מ"מ). עי' אד"ר קמב ע"א: ותאנא בצניעותא דספרא (כו ע"ב) אתפשט דכורא ואתתקן בתיקוניו אתתקן תקונא דכסותא דכיא [כאן הוא מקום תיקון המלכים, ה"ה מלך הדר, דהיינו הגילוי שבפומא דאמה (בהגר"א על ספד"צ כז ע"א ד"ה וז"ש מלכין)] והאי הויא אמה דכיא ארכיה דההוא אמה מאתן וארבעין ותמניא עלמין וכלהו תליין בפומא דאמה דאתקרי יו"ד [תכלית המשכת הטיפה אל היסוד, ששם מתקבצים כל רמ"ח עלמין, ואח"כ מתגלים בעט' היסוד (ה"ה פומא דאמה) כדי ליתנם לנוק' (ב"ע רלד ע"ב). פומא דאמה אתקרי יו"ד מתגלה באופן כזה, י' הוא בסוד מידת החכמה, וגילוי הו"ד הוא כנגד גילוי העטרין דחור"ג הנמשכים מלמעלה למעלה ואתמליא החכמה מיניה (לש"ו דע"ה ח"ב ד ע"ב)] וכיון דאתגלייא יו"ד פומיה דאמה, אתגלי חסד עלאה [הכל נתקן ע"י חסד דאתגליא בפום אמה, הרי הוא עטרת היסוד, וע"י החסד נתקנו הכל (בהגר"א על ספד"צ י ע"ב ד"ה ושם עירו)] {}.

³⁴¹⁵ ור"ל שפנחס נקשר בחסד דזעיר שנקרא כהן וחסד הנז' גנוז בחסד דאימא שמשם נהנה אברהם שהוא חסד דזעיר (מ"מ).

³⁴¹⁶ כי כמו שיעקב ומשה בתפארת דא מלאו ודא מלבר כן הוא אברהם ואהרן בחסד, ואם כן אהרן חסד בסוד אור קדמא הגנוז והארכתי בריש פרשת נח מהזוהר (אור יקר), פירוש שאהרן ג"כ שהוא אחוז בחסד דזעיר שם נקשר בחסד דאימא (מ"מ).

³⁴¹⁷ צד הגבורה והדין שבו אחוז החצון ומצד זה חרב לה' מלאה דם (אור יקר).

דאם לא היה לו איזה שייכות עמו כלל היה מרוחק ממנו גם להרע לו (לש"ו).

³⁴¹⁸ כמו בהיות לוי שהיה בגבורה ושם אחוזים החצונים (אור יקר).

³⁴¹⁹ ור"ל שאמר פסוק זה על ב' מחנות שהיו שם של ר"ש ושל ר' פנחס וזהו מחנים. ולכך אמר ליה ר"ש כיון שאמרת זה הפסוק תפרשהו (מ"מ).

א"ל ר"ש [אלעזר ברין] תיב ברי ואימא קרא יתיב רבי אלעזר פתח ואמר (שם א) ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים מאי ויפגעו בו אלא אית פגיעה לטב ואית פגיעה לביש ואית פגיעה לצלותא אלא בשעתא דהוה אזיל לחרן מה כתיב (שם) ויפגע במקום צלותא דערבית הוה דצלי בההוא מקום³⁴²⁰ כד"א (שמות לג כא) הנה מקום אתי וצלותא דערבית בההוא אתר אתחזי:	אמר לו רבי שמעון, אלעזר בני, שב בני, ואמור הפסוק. ישב רבי אלעזר, פתח ואמר "ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים". מה זה "ויפגעו בו", אלא יש פגיעה לטוב ויש פגיעה לרע, ויש פגיעה לתפלה. אלא בשעה שהיה הולך לחרן, מה כתוב "ויפגע במקום", תפלת ערבית היה מתפלל באותו מקום, כמו שנאמר "הנה מקום אית", ותפלת ערבית באותו מקום נראתה.
תו ויפגע במקום מלי פיוסין³⁴²¹ איהו דאתא שמשא³⁴²² קדישא לגבי סיהרא בעלה לגבי אתתא [מכאן דלא יאות בעלה³⁴²³ למיתי לגבי אתתא] אי לא הוי במלי פיוסין לפייסא לה דכתיב ויפגע במקום³⁴²⁴ ולבתר וילן שם [כד] (ד) הוה אתי יעקב מחרן מה כתיב ויפגעו בו שדרת היא לפייסא ליה למיתי לגבה:	עוד "ויפגע במקום", דברי פיוסים הוא, שבא השמש הקדוש אל הלבנה, בעלה אל אשתו, מכאן שלא ראוי לבעל לבא לאשה אם לא היה בדברי פיוסים לפייסה, שכתוב "ויפגע במקום" ואחר כך "וילן שם". כשיעקב היה בא מחרן, מה כתוב "ויפגעו בו" שלחה היא לפייס אותו לבא אליה.
ויאמר יעקב כאשר ראם (בראשית לב ב) מאי כאשר ראם אלין מלאכין דיום³⁴²⁵ ומלאכין דלילה³⁴²⁶ הוה ואתכסיו מניה ולבתר אתגליין ליה וע"ד כאשר ראם כתיב מחנה אלהים זה מהכא דהוה אלין דיממא ואלין דליליא אינון דליליא כתיב בהו:	"ויאמר יעקב כאשר ראם" מהו "כאשר ראם", אלו מלאכי היום, ומלאכי הלילה היו ונתכסו ממנו, ואחר כך נתגלו לו, ולכן כאשר ראם כתוב "מחנה אלהים" זה, מכאן שהיו אלו של היום, ואלו של הלילה. באלו של הלילה כתוב
רע"מ:	רע"מ
אלא פגיעה איהי פיוסא דכד ייתי חתן לגבי כלה לית ארח [לחתן] לייחדא בכלה אלא בפיוסא ולבתר יעבד עמה לינה³⁴²⁷ והיינו [וילן שם] (כי בא השמש) אמר רעיא מהימנא אי הכי מאי ניהו כי בא השמש (דהא ארח דרשא אוקמוה לשון כבייה והיינו כי בא השמש) אלא מהכא אוליפנא [דמאן דמייחד באתתיה צריך בליליא למכבי שרגא וביממא לאו ארח דרבנן לשמש מטתן אלא בלילה ארח צנעא ובגין דא מתי אתעביד לינה כי בא השמש	אלא פגיעה היא פיוס, שכשיבא החתן לכלה, אין דרך לחתן להתייחד עם הכלה אלא בפיוס, ואחר כך יעשה עמה לינה, והיינו (וילן שם) "כי בא השמש". אמר רועה הנאמן, אם כך מהו "כי בא השמש", שהרי דרך דרש פרשוה לשון כבוי, והיינו כי בא השמש, אלא מכאן למדנו, מי שמתייחד עם אשתו צריך בלילה לכבות את הנר, וביום אין דרך רבותינו לשמש מטתם רק בלילה, דרך צנעה, ולכן מתי נעשה לינה "כי בא

³⁴²⁰ פירוש מלכות (מ"מ).

³⁴²¹ מהשמש למקום (אור יקר).

³⁴²² תפארת (אור יקר).

³⁴²³ לבעל (דפ"ק).

³⁴²⁴ מלכות (אור יקר).

³⁴²⁵ תפארת ויש מלאכים זכרים ממנו (אור יקר).

³⁴²⁶ מלכות ויש מלאכין נוקבין כדפירשו בתיקונים, זח הזכר ולא זאת (אור יקר).

³⁴²⁷ אלא פגיעה כו' עד לינה. הוא דברי הזהר, וע"ז אמר ר"מ מאי ניהו כי כו' כצ"ל. ולינה ר"ל

זווג (יהל אור).

השמש", שהתפנה השמש מהעולם.	דאתפני שמשא מעלמא:
ולכן גם כן צריך להתכסות מהשמש, וכך צריך להתכסות מאלו המלאכים שהם מִיצר הטוב מימין, בכמה מחנות, ומיצר הרע שהולך לשמאל בכמה מחנות, ולכן אחר שבא הבוקר, אמר "כאשר ראם". ומצד יעקב שהיה איש תם, לא היה עמו רק חיילות המלך והמלכה, ולכן "ויקרא שם המקום ההוא מחנים", אותם מלאכי היום כתוב "כאשר ראם מחנה אלהים" זה, וכשבאו מלאכי הלילה שהתכנסו אֶתוֹ לשמור אותו, אמר "ויקרא	ובגין דא אוף הכי דצריך לאתכסיא מן שמשא ³⁴²⁸ [והכין] צריך לאתכסיא מאלין מלאכין דאינון [מ]יצר הטוב מימינא בכמה משריין ו[מ]יצר הרע ³⁴²⁹ דאזיל לשמאל בכמה משריין ובגין דא בתר דאתא צפרא אמר (בראשית לב ב) כאשר ראם ומסטר דיעקב ³⁴³⁰ דהוה איש תם לא הוה עמיה אלא חיילין דמלכא ומשרוניתא ובגין דא ויקרא שם המקום ההוא מחנים אינון מלאכין דיממא [כתיב] (אמר) כאשר ראם מחנה אלהים זה וכד אתו ³⁴³¹ מלאכים דליליא דאתכנשו בהדיה לנטרא ליה אמר (שם) ויקרא
	רכו/א
	זהר:
"מחנה אלהים", ובאלו של היום כתוב בהם "זה", ולכן "ויקרא שם המקום ההוא מחנים", שתי מחנות, ועכשיו מחנות קדושים ראיתי כאן, אשרי הדרך שבאתי לכאן.	מחנה אלהים ואינון דיממא כתיב בהו זה וע"ד (בראשית לב ב) ויקרא שם המקום ההוא מחנים תריין משריין ³⁴³² והשתא משריין קדישין חמינא הכא זכאה ארחי דאתינא הכא:
אמר רבי שמעון מי שפותח פתח יאמר. אמר רבי אלעזר, שנינו כל מי שאומר תהלה לדוד בכל יום שלש פעמים הוא בן העולם הבא, והרי נתבאר הטעם, אם בגלל פרנסה ומזון	אר"ש מאן דפתח פתחא יימא ³⁴³³ א"ר אלעזר תנינן כל מאן דאמר תהלה לדוד בכל יום תלת זמנין איהו בר עלמא דאת ³⁴³⁴ והא אתמר טעמא אי בגין פרנסא ³⁴³⁵ ומזונא דכל עלמא ³⁴³⁶ תריין זמנין

³⁴²⁸ שלא לשמש ביום (יהל אור).

³⁴²⁹ שמשא מעלמא וכמה דצריך לאתכסיא מן שמשא אוף הכי צריך לאתכסיא מאלין מלאכין דאינון דיצה"ט כו' ודיצה"ר כו'. ור"ל דצריך לשמשא בצניעות ובכיסוי, אע"ג דהוא בחשך, ואין שם שום אדם, משום המלאכים. ומפ"ו איזה מלאכים, ואמר דאינון כו'. דעליהם נאמר כי מלאכיו יצוה לך כו' (זהר ריש וישלח), מימין ומשמאל, דבע"כ עונה אמן (יהל אור).

³⁴³⁰ דיצ"ט ויצה"ר הן דו"ג, כמו שמפרש והולך בז"ח סב ע"א. והן לב"נ דע"ה טו"ר. אבל איש תם, בעלה דתם כו' (יהל אור).

³⁴³¹ אבל בזהר כאן פי' דמחנה אלהים זה הן שניהם, אבל ברע"מ לא רצה בזה, שכאן נאמר מחנה וכאן מחנים (יהל אור).

³⁴³² עי' לעיל נה ע"ב דדינא ורחמי.

³⁴³³ עי' הדרת מלך ח"א א ע"א: ר' חזקיה פתח – ר"ל פתח הצינור של מעלה, מה שלא יש כח בשום מלאך לכך אליהו שהוא מלאך לא נאמר בו פתח אלא על פומא דאליהו אתגזר כמ"ש בז"ח דשיר השירים ובכ"מ, ולא היה יכולת בידו לחדש חידוש תורה אלא מה שכבר נתגלה נגזר במתיבתא דרקייעא יתגלה על פיו למטה.

³⁴³⁴ עי' לעיל פב ע"ב. והטעם נכון למוצאי דעת רמז בפותח את ידיך סוד שני יודין, שממשיך האור הגדול והשפע הקדוש מהמקום העליון הנרמז ביו"ד עילאה דרך ישראל אל הכלה הכלולה הנרמזת ביו"ד תתאה, ומשם יפרד לעולם הנפרדים ומתוך כך מתברך העולם השפל (עי' תיקו"ז קו ע"א). וזהו שרמז בפסוק של מעלה באומרו עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, והוא עת שלום הנזכר בקהלת (ג, ח), כי אחר שהבריכה העליונה מלאה מים חיים ונוזלים מן לבנון הרי פרנסה ושפע ואור גדול לתחתונים, ואם כן ראוי הוא הגורם הטוב הגדול הזה להיותו בן העולם הבא (תולעת יעקב פסוקי דזמרא).

³⁴³⁵ פרנסה (דפ"ו).

אינון בכל יומא בצפרא ובפניא דכתיב (שמות טז ח) בתת יי' לכם בערב בשר וגו' (אי הכי) אמאי תלת זמנין בכל יומא אלא תריין [למזונא לבני אנשא וכל] ולמזונא דבני אנשי ודכלו (מזונין לגו אנשי דכל) עלמא וחד למיהב תוקפא לההוא אתר³⁴³⁷ דפתיחו ידיו³⁴³⁸:	של כל העולמות פעמיים הם בכל יום, בבוקר ובערב, שכתוב "בתת ה' לכם בערב בשר וגו'", למה שלש פעמים בכל יום. אלא שנים למזון בני אדם ושל כל העולם, ואחד לתת חוזק לאותו מקום שידיו פתוחות.
וותרין מזונין³⁴³⁹ [אלין] משניין (אלין) דא מן דא וכלהו תלת מזוני כתיבי הכא (כתיב) (תהלים קמה טו) ואתה נותן להם את אכלם בעתו דא מזונא דעתירי דיהיב מיכלא סגי בעתו [הא] (ד)חד תריין דכתיב (שם טז) ומשביע לכל חי רצון דא מזונא דמסכני דאינון שבעין מרצון ולא מגו מיכלא סגי:	ושני מזונות אלו משונים זה מזה, וכולם שלשה מזונות כתובים כאן "ואתה נותן להם את אכלם בעתו", זה מזון העשירים, שנותן אוכל רב בעיתו, הרי אחד. שנים, שכתוב "ומשביע לכל חי רצון", זה מזון העניים, שהם שבעים מרצון ולא מתוך אוכל רב.
[תלת] דכתיב (שם) פותח את ירך דא תוקפא לההוא אתר³⁴⁴⁰ ד[ב]פתיחו [ד]ידיו³⁴⁴¹ נפקא [רצון] ושבעא לכלא תו הכי אוליפנא דלא איהו אלא תריין) זמני ובגין מזונא ופרנסה בכל יומא דאלין חיובא על ב"נ ואי [אמר] יתיר לאו בגין חובה איהו אלא בגין שבחא גו תושבחן דזמירות דדוד מלכא* מ"ט בגין דפרנסה³⁴⁴² לא חזי למשאל אלא בתר צלותא ופרנסה דמאריה מלכא ייכול בקדמיתא ולבתר ייכלון עבדיו:	שלשה, שכתוב "פותח את ירך" זהו חוזק לאותו מקום, ובפתיחת ידיו יוצא רצון ושובע לכל. עוד כך למדנו, שאינו אלא פעמיים בשביל מזון ופרנסה בכל יום, שאלו חיוב על האדם' ואם אמר יותר, לא בגלל שחובה הוא, אלא בשביל שבח תוך תשבחות של זמירות דוד המלך למה, משום שפרנסה לא ראוי לשאול רק לאחר התפלה, ופרנסת רבונו המלך יאכל בתחלה, ואחר כך יאכלו עבדיו.
(ס"א דנפיק ידיהו³⁴⁴³ דקב"ה וברוך ושבעם³⁴⁴⁴ מרצון ועל דא לאו חיובא הוא אלא תרי זמני ביומא ושבחא איהו לקב"ה לתת לו זמירות דדוד מלכא):	(שיוצא ידיו של הקדוש ברוך הוא, ומברך ושבעים מרצון, ועל זה אין חיוב הוא אלא פעמיים ביום, ושבח הוא לקדוש ברוך הוא לתת לו זמירות של דוד המלך)
הה"ד (שיה"ש ה א) באתי לגני³⁴⁴⁵ אחותי כלה אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי לבתר אכלו רעים אכלתי יערי דא צלותא דמיושב עם דבשי דא ק"ש אכלתי	זהו שכתוב "באתי לגני אחותי כלה אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי", אחר כך "אכלו רעים". "אכלתי יערי", זו תפלת מיושב, "עם דבשי", זו קריאת שמע. "אכלתי יערי" זו תפלת

³⁴³⁶ עלמין (דפ"ו).

³⁴³⁷ למלכות שהיא הנותנת המזון (אור יקר).

³⁴³⁸ פי' מלכות כדמפרש (אור יקר).

³⁴³⁹ עיני כל וגו' פותח וגו' (אור יקר).

³⁴⁴⁰ שמיעה באצבע (רח"ו).

³⁴⁴¹ שהם ב' ידי זעיר שמשם ניזון העולם דהיינו בהשפעת רצון העליון וזהו רצון צנור של יסוד הנכנס ברחל הרמוזה בר"ת "לכל חי" רצון (רח"ו).

³⁴⁴² ואם כן אשרי שהוא בסדר הזמירות אינו בקשת מזון שהוא קודם התפלת אלא סדר זמירות (אור יקר).

³⁴⁴³ ידיו (דפ"ו).

³⁴⁴⁴ ושבעה (דפ"ו).

³⁴⁴⁵ ביאה ממש כי האכילה נשפעת מהיסוד (רח"ו).

מיושב, אותו יער	יערי דא צלותא דמיושב (ד)ההוא יער
רע"מ	רע"מ:
שם המקום ההוא מחנים". משום שהתפלה היא כלה, זהו שכתוב "אתי מלבנון כלה אתי וגו'", נקרא כאן "אתי", ובתורה שבכתב נאמר עליה "הנה מקום אתי" ומשום שהיא נקראה מקום בעולם הזה, נאמר בה "ויפגע במקום וילן שם".	שם המקום ההוא מחנים בגין דצלותא ³⁴⁴⁶ איהי כלה הה"ד (שיה"ש ד ח) אתי מלבנון כלה אתי וגו' אתקרי הכא אתי ובאורייתא ³⁴⁴⁷ דבכתב ³⁴⁴⁸ אתמר עלה (שמות לג כא) הנה מקום אתי ובגין דאיהי אתקריאת מקום [בעלמא] (דעלמא) דין אתמר בה (בראשית לב א) ויפגע במקום (בפיוסא ולבתר) וילן שם:
ולכן היא אמרה "מי יתנני במדבר מלון אורחים" שהיתה רשות בפני עצמה ולא עם אותם שקובעים אותה חובה עמם, בלי החתן שלה, ובכל שעה שאדם מתפלל, הקדוש ברוך הוא מקדים ושומר אותו.	ובג"ד איהי אמרת (ירמיה ט א) מי יתנני במדבר מלון אורחים ³⁴⁴⁹ דהות רשו בפני עצמה ³⁴⁵⁰ ולא עמ אינון דקבעין לה חובה עמהון בלא חתן דילה ובכל שעתא דב"נ מצלי קב"ה אקדים ונמר ליה ³⁴⁵¹ :
וסוד הדבר "והאיש משתאה לה", ואין איש אלא הקדוש ברוך הוא, זהו שכתוב "ה' איש מלחמה", "ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת", כמו "ויצא כברק חצו".	ורוא דמלה (בראשית כד כא) והאיש משתאה לה ולית איש אלא קב"ה הה"ד (שמות טו ג) יי' איש מלחמה (בראשית כד טו) ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת כגון (זכריה ט יד) ויצא כברק ³⁴⁵² חצו:
ואם תאמרו, שהרי פרשוה רבותינו לעשרה מקדימה השכינה ובאה, לאחד עד שיושב. לעשרה שהיא י', קדמה ה'. לאחד שהוא ו', עד שיושב לא באה	ואין ³⁴⁵³ תימרזן דהא אוקמוה רבנן (ד)לעשרה קדמא שכינתא ואתיא לאחד ³⁴⁵⁴ עד דיתיב לעשרה ודהיא (דא) י' ³⁴⁵⁵ קדמה ה' לאחד [דאיהו] (דהוא) ו' ³⁴⁵⁶ עד דיתיב לא

³⁴⁴⁶ הוא פי' על מ"ש בזהר מה כתיב ויפגע במקום צלותא דערבית כו' כד"א כו', דכל ר"מ כאן הכל מבאר דברי הזהר. דעל מ"ש תו ויפגע במקום מלי כו' ולבתר וילן כו', אמר מאי ניהו כי כו'. ועל מ"ש מאי כאשר ראם כו', אמר וכמה דצריך לאתכסיא כו' (יהל אור).

³⁴⁴⁷ ור"ל דאתי של שיר השירים מגלה על מקום אתי, שהוא בכלם, ונמצא שנקראת מקום (יהל אור).

³⁴⁴⁸ נמחק ביהל אור.

³⁴⁴⁹ כגון יעקב (יהל אור).

³⁴⁵⁰ "רשו בפני עצמה" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "ברשות בעלה". דבזמן בית המקדש תפילת ערבית רשות, דהוה ברשות בעלה, בבה"מ, וישראל בארץ, ול"צ אלא לב' תפלות, חו"ג, מוחין, אבל דרגא דיעקב דהוה בה בקביעו. והענין כמ"ש בתיקו"ז ריש ת"מ כי ד' מוחין, ב' לזיווג, חו"ג, וב' לת"ת, הן למזונות, משא"כ עתה דקבעוהו חובא בגלותא. ועס"פ חיי שרה (קלב ע"ב) ועיין מ"ש (בתיקונים) [בליקוט] על ד' הזמנים (לעיל יה"א שלח קנו ע"ב) (יהל אור).

³⁴⁵¹ ור"ל לצלותא דאיהי (שביעאה) שכינתא, ור"ל בזה דאיהי ברשו בעלה, וילן שם כנ"ל (יהל אור).

³⁴⁵² לשון רבקה. וע"ש המהירות נק' רבקה (יהל אור).

³⁴⁵³ ואי (דפ"ו).

³⁴⁵⁴ ובגמ' (ברכות ו ע"א) אמרו לשלשה (יהל אור).

³⁴⁵⁵ לעשרה הא י' כו' - דילפינן מאלהים נצב כו' בקרב כו'. ובשם אלהים ה' קדמא לי', אבל לחד, דהוא מלא דאלהים, עד דיתיב בצלותא, אז בא ה' תניינא בצלותא לגביה, והוא ה' אתון דאלהים, שהיא מליאה מאלהים, והיא מאוחרת. וז"ש בגמ' (ברכות ו ע"א) בתלתא כו' דהן ג' אתון מלא (יהל אור).

³⁴⁵⁶ י'. צ"ל ו'. ור"ל וא"ו גי' אחד (יהל אור).

אליו ה' שנית. וסוד הדבר, שבמקום שאין שם י"ה, לא באה לשם ה'. ומי שרוצה לייחד אותיות, צריך בתחינה ובתחנונים, ולכן "ואתחנן אל ה'", באדנ"י לשכינה בתחנונים, ולקדוש ברוך הוא ברחמים עד כאן.	את הכבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים", שהוא סוד של סתרי הרחמן שבארו עליהם רבותינו, גבי סתרי הרחמן למה לך. אלא דברים שיהיו תחת סתרי העולם יהיו מכוסים תחת לבושך, מה לבוש מכסה על הגוף, גם כך צריך לכסות סודות התורה, כל שכן סודות הקרבנות, שהם כדוגמת קירבת אשה לבעלה.
את הכבש³⁴⁵⁷ ה' תניינא ורזא דמלה דבאתר דלית תמן [י"ה]³⁴⁵⁸ (יד) לא אתיא תמן ה' ומאן דבעי ליחדא אתון³⁴⁵⁹ צריך בתחנה³⁴⁶⁰ ובתחנוני ובג"ד (דברים ג כג) ואתחנן אל יי' באדנ"י לשכינתא בתחנונים ולקב"ה ברחמי עד הכא:	ומה קרבתם ששניהם צריכה במכסה, גם כך צריך קרבן לכסות אותם מבני עריות, רשעים חצופים, שאין להם לא בוש פנים ולא ענוה, וכמה מיני ממזרים הם בני עריות, בני נדה שנד ה' ממנה, ונמצאת במקומה שפחה, בת אל נכר זונה, וזהו סוד "תחת שלוש רגזה ארץ וגו'", "תחת עבד כי ימלוך" "ונבל כי ישבע לחם", "ושפחה כי תירש גברתה", שגדה ה' ממקומה, שהיא המלכה, יצר הטוב, ונכנסה במקומה שפחה יצר הרע.
[ומה קריבו דתרווייהו צריך באתכסאי] אוף הכי [צריכין קרבנין] (צריך קרבן) לכסאה לון מבני עריין רשיעיא חצופין דלית לון בשת פנים ולא ענוה וכמה מיני ממזריין אינון בני עריות בני נדה דנד ה'³⁴⁶³ מנה ואשתכח באתרה שפחה בת אל נכר זונה והא³⁴⁶⁴ איהו רזא (משלי ל כא) תחת שלש³⁴⁶⁵ רגזה ארץ וגו' תחת עבד כי ימלוך ונבל כי ישבע לחם ושפחה כי תירש גבירתה דנד ה' מאתראה דאיהי מטרוניתא יצה"ט ועאלא באתרהא שפחה יצה"ר:	וסוד הדבר "כנגע נראה לי בבית", היינו דם טמא של נדה, ומה שם "והסגירו הכהן שבעת ימים" כמו כן כאן שבעת ימים תהיה בנדתה, אשרי אותם איברים שמתקדשים בשעת תשמיש, שהם עצי
ורזא דמלה (ויקרא יד לה) כנגע³⁴⁶⁶ נראה לי בבית היינו דם טמא דנדה ומה התם (שם יג כא) והסגירו הכהן שבעת ימים אוף הכי (תקינו) (ויקרא טו יט) שבעת ימים ומהיהו (למהוי) בנדתה³⁴⁶⁷ זכאין אינון אברים דמתקדשי בשעת תשמיש דאינון עצי	

³⁴⁵⁷ לגביה (דפ"ו).

³⁴⁵⁸ י' - ר"ל ה' עילאה דלא מתפרשין כו' (יהל אור).

³⁴⁵⁹ "ליחדא אתון" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "לצלאה".

³⁴⁶⁰ צ"ל "ברחמי" (יהל אור).

³⁴⁶¹ שייך למעלה רכד ע"א (יהל אור).

³⁴⁶² ר"ל סתרין דקרבנא, דהן רזין דזיווגא, שהן צריכין להסתר, כמו בזיווגא והסתירו מאינון דבהון יצה"ר, ע"ר, כמו שמפרש והולך. וע"ל רמד ע"א (יהל אור).

³⁴⁶³ ר"ל אינון ע"ר הן בני נדה, נד כו' (יהל אור).

³⁴⁶⁴ והא (דפ"ו).

³⁴⁶⁵ דמנדיין ג' אתון מן ה' בתראה, והן ג' דחשיב, דהן ג' קליפין דערלה. ור"ל ז"ש אין דורשין בסתרי עריות בשלשה. ועי' תיקו"ז תיקון כ"ח (טז ע"א) (יהל אור).

³⁴⁶⁶ הוא יצה"ר. והן ג' מינים דע"ר בר"ת נג"ע (יהל אור).

³⁴⁶⁷ ולית מצורע וכו' עד ליי' אלהיכם – נדפס בפרשת צו דף לג ע"ב (הערת הזהר).

רכו/ב	
זהר:	
לבנון יוצר אור וס"א משרתים³⁴⁶⁸ והאופנים וחיות הקודש (כלם קדושים) כל הני אקרונ יער אילני ונציבין דביה עם דבשי דא ק"ש דאיהו מתיקו דכלא בכמה צופין ומתיקין שתיתי ייני (עם חלבי) דא צלותא דמעומד (מטיבו) [משיכו] דיינא עלאה דאתנמר ודא בשלש ברכות ראשונות³⁴⁶⁹ עם חלבי [אלין אינון שלש] (דא בשלשה) ברכות אחרונות³⁴⁷⁰ ואתכלילן אלין באלין עד כען מיכלא דמלכא לבתר [דאכל מלכא] (כן) אכלו רעים לעילא שתו ושכרו דודים לתתא:	לבנון יוצר אור (משרתים), והאופנים וחיות הקודש (כלם קדושים), כל אלה נקראים יער עצים, ונצבים שבו. "עם דבשי", זו קריאת שמע שהיא מתיקות הכל בכמה צופים ומתוקים. "שתיתי ייני", זו תפלת מעומד מהטוב (משיכה) של יין עליון המשומר, וזה בשלש ברכות ראשונות. "עם חלבי", אלה אותן שלש ברכות אחרונות, וכלולים אלו באלו. עד כאן מאכל המלך, לאחר שאכל המלך "אכלו רעים" למעלה "שתו ושכרו" דודים למטה.
וע"ד לית חייובא דמוזנא אלא לבתר צלותא בצלותא דמנחה (בערב) קודם צלותא מ"ט בגין דעד לא אשתכח דינא קשיא בעוד דאנפין דמלכא נהירין יימא תהלה לדוד בהאי סדורא דמוזנא דלבתר דדינא שריא ותלי על עלמא לאו שעתא איהו אתא ר' פנחס ונשקיה:	ולכן אין חיוב של מזון אלא לאחר התפלה. בתפלת מנחה (בערב) לפני התפלה, למה, משום שעד שלא נמצא דין קשה בעוד שפני המלך מאירות, יאמר תהלה לדוד בסדור זה של המזון, שלאחר שהדין שרוי ותלוי על העולם, זו אינה השעה. בא רבי פנחס ונשקו.
רע"מ:	רע"מ
העולה דאחידן בהון [אשין] (עצים) קדישין שם יהו"ה דאחיד³⁴⁷¹ [באשין] (בעצים) דלהון ובג"ד (ישעיה כד טו) באורים³⁴⁷² כבדו יי' ע"כ³⁴⁷³ כבשי דרחמנא דהיינו את הכבש (ה)אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים (שמות כט לט):	העולה שאוחזים בהם אישים קדושות, שם יהו"ה, שאחוז באשים שלהם, ולכן "באורים כבדו ה'" על זה נסתרות ה', היינו "את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים".
שלימו דקרא ועשירית האיפה סלת (במדבר כח ה) זכאה איהו מאן דאנגיד ממוחיה טפה סלת [נקיה]³⁴⁷⁴ בלא פסולת ואיהי רמיזא באת י' מן אדנ"י כליל³⁴⁷⁵	שלמות הכתוב "ועשירית האיפה סולת", אשרי מי שמשפיע ממוחו טיפה סולת נקיה בלי פסולת, והיא רמוזה באות י' של אדנ"י, כלולה בעשר ספירות שהיא "כלולה בשמן

³⁴⁶⁸ עולם הבריאה (רח"ו). ואיפשר כי בבריאה אימא מקננא תמן ובה מנצ"פך פ"ר דינים גי' יע"ר. אבל עיקר יער בעשייה (מ"מ).
³⁴⁶⁹ ג"ר חב"ד דז"א (רח"ו).
³⁴⁷⁰ טפות היסוד הנכנסים בנה"י נק' חלב (רח"ו).
³⁴⁷¹ י"ה באיש ואשה, דאש שנשאר בהן, הן אשין קדישין שמתחממין בקדושה, לש"ש. ומ"ד ומ"ן דבן ובת, הן ו"ה (יהל אור).
³⁴⁷² ב' אשות דאיש ואשה (יהל אור).
³⁴⁷³ ע"ד (דפ"ו).
³⁴⁷⁴ בקדושה. וכ"ה בתורה (יהל אור).
³⁴⁷⁵ כלילא (דפ"ו).

כתיב רביעית ההי"ן, והיא כלולה במקרא במשנה בתלמוד בקבלה. ³⁴⁷⁶ רביעית ההי"ן ³⁴⁷⁶ ואיהי כלולה במקרא במשנה בתלמוד בקבלה ³⁴⁷⁷:	
[כד חמא יחזקאל ³⁴⁷⁸] שכינתא מגו קליפין ³⁴⁷⁹ הוא עמה עשר ספיראן ³⁴⁸⁰ בלא פרודא כלל ואלין אינון מוחא מלגו בלהו הוא [לון] מגו נהר כבר דלתתא ³⁴⁸¹ איהי (תהלים סח יח) רכב אלהים רבותים כל רבוא עשר אלפין רבותים כ' אלף אפיק תרי שאינן ³⁴⁸² אשתארו תמני סר בחושבן ח"י עלמין דכליל עשר ספיראן דאתלבש בט"ט מן ³⁴⁸³ מטטרוין ³⁴⁸⁴ ט"ט מן מטטפת ³⁴⁸⁵ ואתמר ביה (דברים ו ח) והיו לטטפות ³⁴⁸⁶ בין עיניך:	כשראה יחזקאל את השכינה מתוך הקליפות, ראה עמה עשר ספירות בלי פירוד כלל, ואלה הם מח מבפנים את כולם, ראה מתוך נהר כבר שלמטה, היא רכב אלהים רבותיים, כל רבוא עשרה אלפים, רבותיים עשרים אלף, תוציא שנים שאינם, נשארו שמונה עשר, בחשבון שמונה עשר עולמות שכוללים עשר ספירות שהתלבש בט"ט ממטטרוין, ט"ט מטטפת, ונאמר בו "והיו לטוטפת בין עיניך".
מאן עינין ³⁴⁸⁷ אלין לעילא דאתמר בהו (יחזקאל א א) נפתחו השמים ואראה מראות אלהים [מאן מראות אלין] אינון עשרה מראות ³⁴⁸⁸ [דמטטרוין ³⁴⁸⁹ דחוא] (דחוא מטטרוין) כשרגא בגו עשישיתא תשע באתגלייא וחד סתים מראה חדא ³⁴⁹⁰ דאיהו חזו קדמאה מאלו עשרה דא איהו דאתמר ביה (שם כו) וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא ואע"ג	מי העיניים, אלו למעלה שנאמר בהן "נפתחו השמים ואראה מראות אלהים" אלו מראות, אלו הם עשרה מראות של מטטרוין, שנראה כמו נר בעששית, תשעה בגלוי ואחד בנסתר. מראה אחד שהוא מראה ראשון מאלו העשרה, זהו שנאמר בו "וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא", ואף על גב שנפרד למעלה, צריך לחדש עליו דברים חדשים.

³⁴⁷⁶ אות רביעית, ה' אחרונה, וזהו ההי"ן. בשמן הוא טפה ממוחא, שמן בחכמה כידוע. כתיב ע"י צדיק דכתיש כתישין. וכן בתורה כ"ז. וז"ש ואיהי כלולה כו'. שהן ד' דברים, וזהו רביעית. כתיש, כמ"ש (ברכות סג ע"ב) כתתו עצמיכם על ד"ת (יהל אור). י', אות ד' מן אדני, ועשירית, דהיא י'. והיא כלילא מד' אתון דשם הו"ה, וי' אתון דש"מ (יהל אור).

³⁴⁷⁷ כאן שייך מ"ש בדף רמד א ובחבורא קדמאה ועשירית האיפה (דרך אמת).

³⁴⁷⁸ יחזקאל כד חמא (דפ"ק).

³⁴⁷⁹ כמ"ש והנה רוח סערה כו' (יהל אור).

³⁴⁸⁰ עשר מראות כמו שמפרש והולך (יהל אור).

³⁴⁸¹ מט"ט, שהוא בדוגמת עד"א, נהר היוצא מעדן. שמט"ט נק' נהר פלגיו מימינא, נהר דינור משמאלא, נהר כבר באמצעיתא (תק"ז ה ע"א), שהוא רכב לת"ת, כבר אותיות רכב. וז"ש איהו רכב כו' (יהל אור).

³⁴⁸² כמ"ש בגמ' (ע"ז ג ע"ב) שנאן שאינן (יהל אור). דאינון בדרגא דכ"ע. והן ע"ס באור ישר, וע"ס באור חוזר, ושנים נעלמים, ואראה ואפול כו' (יהל אור).

³⁴⁸³ שהוא פנים של מט"ט. וע"ז אמרו (חגיגה טו ע"ב) ר"מ רמון מצא, שהוא חיצוניות של מט"ט, אותיות החיצונות שבו, מ"טטרוין, תוכו אכל קליפתו זרק, שהוא עה"ד טו"ר (יהל אור).

³⁴⁸⁴ ע"י שעה"כ יז ע"ד: והנה ט"ט מן מטטרוין הוא רישא דז"א, סוד ט' תיקוני דיקנא דיליה, אשר הם כפולים, ט' מעילא לתתא וט' מתתא לעילא, וכנגדם הם ח"י אזכרות אשר בפסוקים אלו, והם כנגד ח"י ברכאן דח"י עלמין כנודע.

³⁴⁸⁵ שבו תפלין כמ"ש בפ' בא (יהל אור).

³⁴⁸⁶ לטטפת (דפ"ו).

³⁴⁸⁷ ר"ל המראות, כמו שמפרש והולך, ע"ס שבו כנ"ל (יהל אור).

³⁴⁸⁸ שנאמר במרכבה ט"פ מראות, ועשירי ואראה, ולא נאמר מראה, לפי שהוא סתים. וז"ש ט' באתגלייא ט' (יהל אור). מפ' וממעל כו', ואילך הכל במראה לבד עשירית, ואראה, דהיא אינה נגלית (יהל אור).

³⁴⁸⁹ במט"ט (יהל אור).

³⁴⁹⁰ עכשיו מפרש והולך המראות כסדר, והראשונה מל' (יהל אור).

דאתפרש לעילא צריך לחדתא עליה מלין דחדושי:	
אמר קב"ה למשריין דלעילא מאן דמצלי בין יהא גבור³⁴⁹¹ בין יהא חכם בין יהא עשיר בזכוון גבור [חכם]³⁴⁹² בתורה ועשיר במצות לא ייעול בהיכלא דא צלותיה עד דתחזון ביה סימנין אלין דיהב גרמיה ביה תקונין דילי³⁴⁹³ ובגין דא אוקמוה מארי מתניתינן אם הרב³⁴⁹⁴ דומה למלאך יי' צבאות תורה יבקשו מפיהו למאן דיהא רשים באלין סימנין בלבושיה תקבלון צלותיה:	אמר הקדוש ברוך הוא למחנות שלמעלה, מי שמתפלל בין שיהיה גיבור בין שיהיה חכם בין שיהיה עשיר בזכויות, גבור חכם בתורה, ועשיר במצוות, לא תכנס תפלתו בהיכל זה עד שיראו בו סימנים אלו שנתן עצמו בו תקונים שלי, ומשום זה פרשוה בעלי המשנה, אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו, למי שיהיה רשום בסימנים הללו בלבשו תקבלו תפלתו.
סימנא חדא דיהא רשים בצלותיה בתכלת בכנפי מצוה ציצית דאיהו דמי לרקיע דאיהו מטטרון³⁴⁹⁵ דיוקנא דיליה³⁴⁹⁶ תכלת שבציצית ובגין דא שיעור הציצית אוקמוה רבנן [מלית] שהקטן³⁴⁹⁷ מתכסה בה ראשו ורובו והאי איהו³⁴⁹⁸ דאתמר ביה (ישעיה יא ו) ונער קטן נוהג בם³⁴⁹⁹ והאי איהו נוהג בד' חיון דאינון ד' ואיהו כליל³⁵⁰⁰ (דבה"י ב' ט יח) שש מעלות לכסא דאינון ו':	סימן אחד, שיהיה רשום בתפלתו בתכלת בכנפי מצוה ציצית, שהוא דומה לרקיע, שהוא מטטרון, דמותו תכלת שבציצית. ומשום זה שיעור הציצית פרשוה רבותינו, טלית שהקטן מתכסה בה ראשו ורובו, וזהו שנאמר בו "ונער קטן נוהג בם", וזהו נוהג בארבע חיות, שהם ארבע, והוא כולל שש מעלות לכסא, שהם ו'.
ובגין דאיהו כליל עשר מתלבשי³⁵⁰¹ ביה עשר ספיראן י' וביה הוה אתחזי קב"ה בשכינתיה דאיהי כלילא מעשר ספיראן לנביאי ומסמרא דשכינתא דאיהי עשיראה תכלת שבציצית איהו תכלת דכל גוויין דאיהו³⁵⁰² תכלית [די'] (דכל) ספיראן וביה (שמות לט לב) ותכל כל עבודת אהל מועד ואיהי [לשון] כלה הה"ד (במדבר ז א) ויהי	ומשום שהוא כלול עשר, מתלבשים בו עשר ספירות, י', ובו נראה הקדוש ברוך הוא בשכינתו שהיא כלולה מעשר ספירות לנביאים, ומצד השכינה שהיא עשירית, תכלת שבציצית, הוא תכלת של כל הגוונים. שהיא תכלית של עשר ספירות, ובו "ותכל כל עבודת אהל מועד", והיא לשון כלה, זהו שכתוב "ויהי ביום כלת משה להקים את המשכן", ופרשוה

³⁴⁹¹ ר"ל ז"ש אל יתהלל כו' בזאת כו' (יהל אור).

³⁴⁹² בזכוון גבור חכם (נמחק ביהל אור).

³⁴⁹³ ועשירית האיפה כו' כנ"ל. וכן ד' תיקונין דילה, ציצית ותיפילין וק"ש ותפלה, ד' הן ד' אותיות הוי"ה כסדר הזה. וכן בר"ת יתהלל כו'. ואלו ד' כלילין בעפר והן עשר תיקונין שמפ"ו (יהל אור).

³⁴⁹⁴ כמ"ש (שבת כה ע"ב) והיה מתעטף בסדינין המצוייצין והי' דומה כו' (יהל אור).

³⁴⁹⁵ עי' שעה"כ יב ע"ג. כמ"ש בז"ח פ' בראשית (ט ע"ב) וכן בת"ז תיקון ל' (פג ע"ב) (יהל אור).

³⁴⁹⁶ כמ"ש שתכלת דומה לרקיע, ורקיע לכסה"כ, דהוא משמש לכסא, ודיוקניה דמיא לה, כי לקח אותו אלהים לשמשא בשמא דא דהוא כורסיא (יהל אור).

³⁴⁹⁷ נער כמו שמפרש והולך (יהל אור).

³⁴⁹⁸ ר"ל נער מט"ט נוהג בד' החיות (יהל אור).

³⁴⁹⁹ בשם מ"ב, כמ"ש בריש תכ"ב (יהל אור).

³⁵⁰⁰ בשית אתוון דיליה. והוא כסא בו' דרגין, וד' רגלין, שהן ד' חיות (יהל אור).

³⁵⁰¹ והוא יו"ד מלא. והוא שכינתא, י' דאדנ"י, י' זעירא בגווה משתכח, שהיא מתלבשת בכסא, שהיו"ד זה אבן ספיר, כליל מכל גוויין. והיא חכמת שלמה. והיא תכלת כו' כמו שמפרש והולך (יהל אור).

³⁵⁰² דאיהי (דפ"ו).

רבנן כלת כתוב, והיא תכלת, הנר שאוכלת חלבים ועולות.	ביום כלת משה להקים את המשכן ואוקמוה רבנן כלת כתיב ³⁵⁰³ ואיהו תכלת דשרנא ³⁵⁰⁴ דאכיל תרביין;
ועליו אמר יחזקאל "כאבן ספיר כמראה דמות כסא", סגולת האבן הזו שמי שיורש אותה לא שולטת בו אש הגיהנם, אין אש שמקלקלת אותה, ולא כל מיני מתכות, כל שכן שהמים לא מזיקים אותה. מי שיורש אותה מתקיים בו "כי תעבור במים אתך אני וגו'" וכל עליונים ותחתונים של צד האחר פוחדים ממנו. תכלת הים, בשבילה נאמר "כי תעבור במים אתך אני", שבסגולה זו "סוס ורוכבו רמה בים", זה ממונה של מצרים.	ועלוון ועליה אמר יחזקאל (יחזקאל י א) דמות כמראה ³⁵⁰⁵ אבן ספיר דמות כסא סגולה ³⁵⁰⁶ [דהאי] (דאיהי) אבן מאן דירית לה לא שלטא נורא דגיהנם עליה לית נורא בעלמא מקלקל לה ולא כל מיני מתכות כל שכן מיא דלא מזיקו לה מאן דירית לה אתקיים ביה (ישעיה מג ב) כי תעבור במים אתך אני וגו' וכל עלאין ותתאין דסמרא אחרא דחלין מניה תכלת דימא ³⁵⁰⁷ בגיניה אתמר כי תעבור במים אתך אני דבסגולה דא (שמות טו א) סוס ורוכבו רמה בים [דא ממנא דמצרים] (דממנא במצרים):
מגוון זה פוחדים עליונים ותחתונים, מחנות הים פוחדים ממנו, ומחנות הרקיע, שהוא תכלת, ממנו פוחדים מחנות התכלת (ומחנות הרקיעים ומחנות) שאשי הגיהנם פוחדים ממנה. ותכלת זו	מגוון דא דחלין עלאין ותתאין משריין דימא דחלין מניה ומשריין דרקיעא דאיהו תכלת מניה דחלין משריין דתכלת וס"א ומשריין דרקיעא משריין (דנורא דגיהנם) [דחלין מניה] והאי תכלת
	רבו/א :
	רע"מ:
היא דין, דינא אדנ"י, דינא דמלכותא דינא. ושני צבעים רשומים בטלית, אחד לבן ואחד תכלת, ועל שני צבעים אלו נאמר "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר".	איהו דין דינא אדנ"י דינא דמלכותא ³⁵⁰⁸ דינא ותרין גוויין רשימיין בטלית חד חוור וחד תכלת ועל תרין גוויין אלן אתמר (שמות כד י) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר:
לבנת לובן, הספיר שהוא כלול בשני צבעים, רחמים ודין, לבן ושחור. שחור התכלת, ועל שני צבעים רמזו	לבנת לובן ³⁵⁰⁹ דספיר ³⁵¹⁰ דאיהו ³⁵¹¹ כליל (בין) ³⁵¹² ובתריין גוויין רחמי ודינא

³⁵⁰³ עי' לקמן רנד ע"א (לש"ו).

³⁵⁰⁴ שהוא אש של כסה"כ, ותצא אש כו' (יהל אור).

³⁵⁰⁵ שהתכלת דומה לספיר (יהל אור).

³⁵⁰⁶ כמ"ש (שיה"ש רבה ה כא) דספיר אין שולט בו כו' מעשה בא' שלקח סנפירינןן והלך לבדקו כו' (יהל אור).

³⁵⁰⁷ ר"ל שהתכלת בא מן הים, והוא דומה לים (יהל אור).

³⁵⁰⁸ כ"ש מיא דלא מזקי לה דאיהי תכלת דימא בגיניה כו' רמה בים ודא ממנא דמצרים כו' משריין דתכלת נורא דגיהנם וכל עלאין ותתאין דס"א דחלין מינה והאי תכלת איהי דינא דאדנ"י דינא דמלכותא כו'. כצ"ל. ר"ל מלכות אותיות אדני, וכן דמלכותא כו' (יהל אור). היא עצמה נקרא יבשה, דלית לה מגרמה כלום כמ"ש בתיקונים (סא ע"ב וקלד ע"ב), והיא כולה דינין, דינא דמלכותא דינא (פינחס דף רכז רע"א), וכל הנהגת עוה"ז הוא בידה (כללים ח"ב נה ע"ב).

³⁵⁰⁹ ר"ל רחמי (יהל אור).

³⁵¹⁰ ר"ל דינא (יהל אור).

³⁵¹¹ צ"ל דאיהי. ור"ל מל' (יהל אור).

³⁵¹² "לבנת לובן דספיר דאיהו כליל (בין)" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "לבנת הספיר לובן וספיר כליל בין".

חור ואוכם אוכמו דתכלת ועל תרין גוונין רמיזין³⁵¹³ רבנן מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת ללבן³⁵¹⁴ למהוי ברתא דמלכא ק"ש יחודא דקב"ה כליל [מתרין גוונין אלין דאינון] (גוונין) יהו"ה אדנ"י רחמי ודינא [כגוונא דקב"ה כליל ב' גוונין יהו"ה אדנ"י למהוי רחמי ודינא] (למהוי) כסא דין וכסא רחמים:	רבותינו, מאימתי קוראים את שמע בשחרית, משיכיר בין תכלת ללבן, להיות בת המלך, קריאת שמע, יחוד הקדוש ברוך הוא כלול משני צבעים אלו, שהם יהו"ה אדנ"י, רחמים ודין. כדוגמא שהקדוש ברוך הוא כולל שני צבעים יהו"ה אדנ"י, להיות רחמים ודין, כסא דין וכסא רחמים.
(ומטטרון במראה)³⁵¹⁵ (מטטרון) כמראהו אבן ספיר דמות כסא (יחזקאל א כו) [מאי דמות³⁵¹⁶ כסא] אלא לקבל כרסיא [דאית ליה ע"ב] (אית ליה י"ב) גשרים דיהא ב"ג רשים בע"ב קשרים וחולין דציצית לקבל ע"ב גשרים דכרסיא דאינון ח"י קשרים וחולין (וחילין) לכל סטרא דכרסיא דאיהי³⁵¹⁷ ה'י³⁵¹⁸ לכל סטרא בד' חיון³⁵¹⁹ דכרסיא דאינון ד':	(מטטרון) "כמראה אבן ספיר דמות כסא", מה זה "דמות כסא", אלא כנגד הכסא שיש לו שבעים ושנים גשרים, שיהיה אדם רשום בשבעים ושנים קשרים, וחוליות הציצית כנגד שבעים ושנים גשרים של הכסא, שהם שמונה עשר קשרים וחוליות לכל צד, שהכסא שהוא ה' לכל צד, בארבע חיות הכסא שהם ד'.
ושית דרגין דכרסיא [דאינון] (ואינון) ו' ודא מטטרון איהו כליל ד' חיון הה"ד (ישעיה יא ו) ונער קטן נוהג בם ואינון מיכאל גבריאל נוריאל רפאל מטטרון (דבה"י ב' ט יח) שש מעלות לכסא דסלקין שית מאה ציצית בתרין יודין³⁵²⁰ ואי חסר יוד הא חירק באתרה³⁵²¹ הכי סלקא בכל סטרא³⁵²² בד' כנפי ציצית ותלת עשר³⁵²³ חליין דציצית אינון תרי"ג:	ושש מעלות הכסא שהם ו', וזה מטטרון, הוא כולל ארבע חיות, זהו שכתוב "ונער קטן נהג בם" והם מיכאל גבריאל נוריאל רפאל, מטטרון שש מעלות לכסא, שעולים שש מאות ציצית בשתי יודין, ואם חסר יוד הרי חירק במקומה. כך עולה בכל צד בארבע כנפות ציצית, ושלוש עשרה חוליות הציצית הם תרי"ג.
ועוד שש מעלות³⁵²⁴ לכסא (דבה"י ב' ט יח) ברזא דא וא"ו סליק לחשבן י"ג	ועוד שש מעלות לכסא, בסוד זה וא"ו עולה לחשבון י"ג, שנרמז בשלש תבות "ויסע ויבא ויט", שהם והו, אני

³⁵¹³ רמיזו (דפ"ו).

³⁵¹⁴ עי' לקמן רכז ע"א.

³⁵¹⁵ ומט"ט כמראה כו'. דרקיע ואבן ספיר פי' למעלה בציצית. ספיר ב' גוונין, ודומה במראה, וכן רקיע. והרקיע הוא הטלית, והספיר הן הציצית. ועתה מפ' היאך הוא דמות כסא וציצית (יהל אור).

³⁵¹⁶ ר"ל הציצית איך הם דמות כסא (יהל אור).

³⁵¹⁷ דאיהו (דפ"ו).

³⁵¹⁸ ר"ל הכסא עצמ'. ועם וא"ו דסליק י"ג כמו שמפרש והולך, הוא ח"י (יהל אור).

³⁵¹⁹ ר"ל ח"י עם ה', בכל סטרא הן ד' חיון (יהל אור).

³⁵²⁰ ר"ל הוא מט"ט, ת"ר, כלל הציצית. וד' הציצית ד' החיות כנ"ל. והוא דמות כסא, שהוא ה', ד"ו, בד' רגלין ו' דרגין כנ"ל (יהל אור).

³⁵²¹ באתריה (דפ"ו).

³⁵²² ר"ל דז"ש מט"ט כליל ד' חיות כנ"ל (יהל אור).

³⁵²³ וא"ו גי' י"ג כמו שמפרש והולך (יהל אור). הוא ענין בפ"ע דכולל תרי"ג. ומ"מ רומז על מט"ט, דהוא תרי"ג ברצוא ושוב, דרצוא משלים לארגמן. וז"ס ו"ה, דדלית נעשית ה', ארגמן, כמ"ש בס"א ר"פ בראשית (ד ע"א) וש"מ. והתרי"ג הוא ו' פשוט ומלא, דפשוט ת"ר כנ"ל, דכליל במט"ט, ו', והוא בדרגא דעד"א ו' (יהל אור).

³⁵²⁴ דלמעלה אמר דשש מעלות אינון בחושבן דציצית מרומז, והוא ברמז. וכאן אמר בי"ג חולין (יהל אור).

דאתרמיז בתלת תיבין (שמות יד יט-כא) ויסע ויבא ויט דאינון והו³⁵²⁵ אני והו חמיש קשרין ה³⁵²⁶ לכל סטרא³⁵²⁷ נא' טלית³⁵²⁸ אחד] (טלית חד³⁵²⁹) לכלהו ובאת ה³⁵³⁰ אשתלים ח"י דאינון ט"ט למהוי היה לכל סטרא כליל ד' חיות ולכל היה ארבע אנפין וארבע גרפין אינון ל"ב אנפין וגרפין ואינון תליין מחיה דאיהי³⁵³¹ אדם:	והו, חמשה קשרים, ה' לכל צד, א' טלית אחת לכלם, ובאות ה' נשלם ח"י, שהם ט"ט, להיות חיה לכל צד, כולל ארבע חיות, ולכל חיה ארבע פנים וארבע כנפים הם ל"ב פנים וכנפים, והם תלויים מחיה שהוא אדם.
ואינון ל"ב כחושבן יו"ד ה"א ה"א שלימו דלהון וא"ו תליסר חוליין ובכל ד' כנפי והוא"ו מתייחד עם כל ארבע חיות ואשלים לעילא³⁵³² אשלים לתתא³⁵³³ עמודא דאמצעיתא איהו מטטרון לאשלמא לעילא כגוונא דתפארת³⁵³⁴ שמה כשם רביה בצלמו כדמותו אתברי דאיהו כליל כל דרגין מעילא לתתא ומתתא לעילא ואיהו אחיד באמצעיתא הה"ד (שמות כו כח) והבריה התיכון³⁵³⁵ בתוך הקרשים מבריה מן הקצה³⁵³⁶ אל הקצה ואיהו כליל ד' אנפין וארבע [גרפין] (אנפין) דכל חיה וחיה דלעילא דאינון יאהדונהי אז ישיר משה³⁵³⁷ (שם טו א) בכל חיה ארבע אנפין וארבע גרפין כגוונא דא א"ז באריה א"ז בשור א"ז בנשר א"ז באדם דאינון ל"ב אנפין וגרפין בחושבן א"ז ד' זמנין:	והם ל"ב כחשבון יו"ד ה"א ה"א, א, שלמות שלהם וא"ו, שלש עשרה חוליות בכל ארבע הכנפים. והוא"ו מתייחד עם כל ארבע חיות ומשלים למעלה, משלים למטה, עמוד האמצעי הוא מטטרון להשלים למעלה כדוגמת התפארת, שמו כשם רבו, בצלמו כדמותו נברא, שהוא כולל כל הדרגות מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, ואחוז הוא באמצע, זהו שכתוב "והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה". והוא כולל ארבע פנים וארבע כנפים לכל חיה, וחיה שלמעלה שהם יאהדונהי, "אז ישיר משה". בכל חיה ארבע פנים וארבע כנפים, כדוגמא זה א"ז באריה, א"ז בשור, א"ז בנשר, א"ז באדם, שהם ל"ב פנים וכנפים בחשבון א"ז ארבע פעמים.
ואינון ד' אנפין יהו"ה ארבע גרפין אדני לקבל ד' בגדי זהב וארבע בגדי לבן דלביש כהנא לכפרא על ישראל לקבל (תהלים נא יז) אדני שפתי תפתח³⁵³⁸ וצלוחתא	והם ארבע פנים יהו"ה, ארבע כנפים אדני, כנגד ארבעה בגדי זהב, וארבעה בגדי לבן שלובש הכהן לכפר על ישראל, כנגד אדני שפתי תפתח

³⁵²⁵ ר"ת וא"ו (יהל אור).

³⁵²⁶ ר"ל ואינון ארגמן, ד' חיות בכל ציצית, שכ"א כלולה מד' לד' סטריין, כמ"ש בפ' בהעלותך (קנד ע"א). והטלית א' דה"א (יהל אור).

³⁵²⁷ הכסא עצמו כנ"ל (יהל אור).

³⁵²⁸ א' של מילוי ה', שהציצית הוא ו"ה, רחמי ודינא כנ"ל (יהל אור).

³⁵²⁹ ח"ד (דפ"ו).

³⁵³⁰ זהו שמי בקרבו (יהל אור).

³⁵³¹ דאיהו (דפ"ו).

³⁵³² ר"ל באצי, עד"א (יהל אור).

³⁵³³ מט"ט ביצירה כמו שמפרש והולך (יהל אור).

³⁵³⁴ "עמודא דאמצעיתא איהו מטטרון לאשלמא לעילא כגוונא דתפארת"

נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "ואיהו מט"ט דאשלים עילא ותתא כגוונא דעד"א".

³⁵³⁵ שהוא באמצע (יהל אור).

³⁵³⁶ מכתר עד מל', באמצע (יהל אור).

³⁵³⁷ שהוא בדרגא דעד"א, והוא ר"ת מט"ט ש"ר ה'פנים (יהל אור).

³⁵³⁸ עי' שעה"כ סג ע"א

ותפלה. התפלה, יהו"ה בחתימת י"ח ברכות התפלה, ושמונה עשרה פעמים יהו"ה יש בהם ע"ב אותיות, בחשבון ויכלו, שכלולים בצדיק ח"י העולמים.	דתפלה³⁵³⁹ יהו"ה בחתימה ח"י ברכאן דצלותא ותמני סרי זמני יהו"ה אית בהון ע"ב אתון בחושבן ויכלו דכלילן בצדיק³⁵⁴⁰ ח"י עלמין:
ובארבע חיות יהו"ה אדני, שמונה לכל צד, הם ל"ב אותיות, וי"ג אותיות שנמצאו מן וה"ו, אני וה"ו, הרי שלשה עשר שכלולים למעלה ולמטה, בהם נשלם אדם שהוא מ"ה עמוד האמצעי. למעלה בעץ החיים אין קליפות, "כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק" למטה יש קליפות, במטטרון שהוא בדמות העמוד האמצעי, שבזמן שהקדוש ברוך הוא מחוץ למלכותו מתכסה בכנפי ופני העבד שלו, זהו שכתוב "וירכב על כרוב ויעף".	ובארבע חיות יהו"ה אדני תמניא לכל סטרא אינון ל"ב אתון וי"ג אתון דאשתכחו³⁵⁴¹ מן וה"ו אני וה"ו הא תלת עשר דכלילן [עילא ותתא בהון] (עלאה ותתאה) אשתלים אדם דאיהו מ"ה עמודא דאמצעיתא לעילא באילנא³⁵⁴² דחיי לית קליפין (אסתר ד ב) כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק לתתא אית קליפין במטטרון דאיהו [בדיוקנא דעמודא] (בעמודא) דאמצעיתא דבזמנא דקודשא בריך הוא לבר ממלכותיה אתכסי בגדפין ואנפין דעבד דיליה הה"ד (תהלים יח יא) וירכב על כרוב³⁵⁴³ ויעף:
ואינון קליפין דסחרין לד' חיון דמטטרון אינון³⁵⁴⁴ תהו (איוב א יט) והנה³⁵⁴⁵ רוח גדולה³⁵⁴⁶ וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לא ברוח יי' בה"ו ואחר הרוח רעש לא ברעש יי' הא תרין קליפין ירוק וחור:	ואותן קליפות שסובבות לארבע חיות מטטרון, הן תהו, "והנה רוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים", "לא ברוח ה'", "בה"ו, "ואחר הרוח רעש לא ברעש ה'", הרי שתי קליפות, ירוק ולבן.
דקליפין דאנוזא חד תהו קו ירוק תניינא בהו³⁵⁴⁷ אבנין מפולמין קליפא תקיפא כאבנא מפולמא לקבל תרין קליפין אליון מוין ותבן דחטה קליפא תליתאה דקיקא לקבל סובין³⁵⁴⁸ דחטה דהכא איהו [מתדבק] (מתרבה) בחטה ולא יכיל לא[ת]פרשא מתמן עד דמחנין [ליה בריחיה] אליה בריחיא [בריחיה] דאינון לקבל טוחנות	שקליפות האגוז אחד תהו, קו ירוק, שני בהו אבנים מפולמות, קליפה חזקה כאבן מפולמת, כנגד שתי קליפות אלו מוץ ותבן של חטה. קליפה שלישית דקיקה כנגד סובין של חטה, שכאן הוא נדבק בחטה, ולא יכול להיפרד משם עד שטוחנים אותו ברחיים, שהן כנגד טוחנות הפה של האדם, שצריך לטחון בהן דברי תורה

³⁵³⁹ ר"ל הפתיחה באדני, וסתירת הברכות בהו"ה (יהל אור).

³⁵⁴⁰ ל' ויכלו. וכן צדיק נק' כל. ותפלה בצדיק, ח"י ברכות, וברכות לראש צדיק (יהל אור).

³⁵⁴¹ ר"ל בר"ת כנ"ל (יהל אור).

³⁵⁴² עד"א (יהל אור).

³⁵⁴³ הוא מט"ט. ועל שמו נקראו החיות כרובים. וזהו וירכב, שהוא רכב כנ"ל (יהל אור).

³⁵⁴⁴ שאמר לעיל כד חמא כו' (יהל אור).

³⁵⁴⁵ דהוא ירוק, רוח. ובהו ענן חיוור (יהל אור).

³⁵⁴⁶ עי' סדרן דד' קליפין בזהר הרקיע דף נו ע"ב (לש"ו).

³⁵⁴⁷ בעת מלכותם [של המלכין קדמאין] הנה ע"י חסרון אור יחודו בהם היו נפרדות זו מזו, וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקו"ז יט ע"א) ובר מינך לית יחודא בעילאי ותתאי, ונעשה עי"ז בסוד רה"ר כמ"ש בשער המלכים (סוף פרק ה), ונתחשכו עי"ז הרבה (עי' רע"מ פינחס רמד רע"א), והוא מה שאמרו בתיקונים (תיקון כא סז ע"ב) ובהוא זימנא דאיהו בחשוכא מתלבש בתהו ובהו וחשך ותהום, והם סוד רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לו סביב, כמ"ש בתיקונים (תיקון יח דף לה ע"א) וברע"מ (פינחס רכז ע"א וע"ב) (כללים ח"ב מד ע"ד).

³⁵⁴⁸ דב' הראשונות הן במקרא ובמשנה, אבל בגמרא צריך למטחן בקושיות ותירוצין. וז"ש למטה הקושיא במקומה כו'. והרביעי קדש הילולים, דתמן עייל ר"ע, יורד עד התהום (יהל אור).

עד שיהיו כמו קמח סולת נקיה, ובנפה שהיא השפה מתבררת הפסולת שהוא סובין (של התורה), עד שתמצא הלכה סולת נקיה.	דפומא דב"נ דצריך למטחן בהון מלין דאורייתא עד דיהון כקמח סלת נקיה ובנפה דאיהי שפה אתבריר פסולת דאיהי סובין (דאורייתא) עד דישתכח הלכה סלת נקיה:
באותו זמן נוטל אותה הלב והמח וכל אברי הגוף שהנשמה מתפשטת בהם, והנשמה מתפרנסת ממנה, כדוגמא הגוף מתפרנס בדברי העולם, ש"זה לעומת זה עשה אלהים", לחם הגוף ולחם התורה, זהו שכתוב "לכו לחמו בלחמי". וקליפה זו היא כמו קליפה שנדבקת למח האגוז, ובזמן שהאגוז רך, נפרדת אותה קליפה ממח האגוז בלי קושי. ובזמן שהאגוז	בהוא זמנא (זמנה) נטיל לה לבא ומוחא וכל אברין דגופא דאתפשט בהון נשמתא [ואתפרנסת] (ואתפשט) בה נשמתא כגוונא דגופא אתפרנסת במלין דעלמא דזה לעומת זה עשה האלהים (קהלת ז יד) ונהמא (נהמה) דגופא ונהמא דאורייתא הדא הוא דכתיב (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי והאי קליפא איהו כקליפא דמתדבקא במוחא דאגוזא ובזמנא דאגוזא איהי רכיכא אתפרש ההיא קליפא ממוחא דאגוזא בלא קושיא ובזמנא דאגוזא איהי:
	רכז/ב
	רע"מ:
יבש קשה לאדם להעבירה משם, כי עדיין הקושיא במקומה עומדת, ולכן צוה הקדוש ברוך הוא לאדם לחזור בתשובה בבחרותו לפני שיזקין בו יצר הרע, זהו שכתוב "מפני שיבה תקום" קודם שיבה שלך, וקליפה זו היא אש, ונאמר בה "ואחר הרעש אש לא באש ה'", רביעית תהום חלל האגוז, בו "קול דממה דקה" שם בא המלך ומתוכה "כעין החשמל מתוך האש".	יבשה קשה לב"נ לאעברא ליה מתמן כי עדיין הקושיא ³⁵⁴⁹ במקומה עומדת ובגין דא מני קב"ה לב"נ לאהדרא בתיובתא בבחרותיה קודם דיוזקין ביה יצר הרע הה"ד (ויקרא יט לב) מפני שיבה תקום קדם ³⁵⁵⁰ שיבה דילך והאי קליפה איהי אש ואתמר בה ואחר הרעש אש לא באש יי' (מלכים א' יט יב) רביעאה תהום ³⁵⁵¹ חלל דאגוזא ביה קול דממה דקה (שם) תמן קא אתי מלכא (יחזקאל א ד) ומתוכה כעין [החשמל מתוך האש]:
ואותן קליפות רשומות בארבעה איברים של הגוף, בריאה שם ליחה שממנה יוצאות סרחות הריאה, "רגליה יורדות מות", "שאול צעדיה יתמוכו", ושם רוח חזק מפרק שדופק בכנפי הריאה של האדם, וזהו רוח שמסעיר את גוף האדם מה שכופף לו	ואינן קליפין אינן רשימין בד' אברים דגופא בריאה [תמן ליחא ³⁵⁵² דמינה] (דמינה ליחא דתמן) אשתכחו סרכות דריאה (משלי ה ה) רגליה יורדות מות ³⁵⁵³ שאול צעדיה יתמוכו ותמן רוח חזק מפרק דדפיק בכנפי ריאה דב"נ והאי איהו רוחא דאסעיר ³⁵⁵⁴ גופיה דב"נ מה דכפף ³⁵⁵⁵ ליה

³⁵⁴⁹ הן תיקו וקושיות שנשארינן בקושיא (יהל אור).
³⁵⁵⁰ קודם (דפ"ו).

³⁵⁵¹ וכן אמר ביחזקאל ונוגה סביב לאש, והחשמל הוא מתוך האש, שכן הוא פשטי' דקרא. וכן מ' בקרא דחשך הוא ע"פ התהום למטה, ותהו ובהו למעלה. ולכן אפסיק בטעמא על ובהו. ועי' בפ' ויקהל (רג ע"ב) (יהל אור).

³⁵⁵² ליתא. צ"ל ליחה (יהל אור).

³⁵⁵³ שאין סופו לחיות. [מצאתי כתוב על הגליון. וז"ש תמן רוח חזק מפרק כו'. כי טרפות הסירכא הוא מפני שסופו להתפרק (כדעת התוס' חולין מו ע"ב)] (יהל אור).

³⁵⁵⁴ בחליו. והכל הוא בחולה. וכן אש וענן דאסתתים ריאה, והוא הגסיסה (יהל אור).

אליהו תחותיו, ועולה בו למעלה, זהו שכתוב "ויעל אליהו בסערה השמימה", וזהו דופק על הריאה, ששותה כל משקים, ובהם "ורוח אלהים מרחפת על פני המים", זוהי קליפה לרוח הקודש לשמאל, רוח סערה, עליהם נאמר "לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו".	אליהו תחותיו, ועולה בו למעלה, זהו שכתוב "ויעל אליהו בסערה השמימה", וזהו דופק על הריאה, ששותה כל משקים, ובהם "ורוח אלהים מרחפת על פני המים", זוהי קליפה לרוח הקודש לשמאל, רוח סערה, עליהם נאמר "לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו".
[דוד] (רוח) אעבר ליה מלבוי וקטיל ליה הה"ד (תהלים קט כב) ולבי חלל³⁵⁵⁹ בקרבי ובנין דא זכה לנשבא רוח צפונית³⁵⁶⁰ בכנור דיליה ואתמר ביה (יחזקאל לו ט) כה אמר יי' מארבע רוחות באי הרוח והוה מנגן ביה בכנור בד' מיני נגונים בשיר פשוט³⁵⁶¹ דאיהו י' ובשיר כפול דאיהו י"ה ובשיר משולש דאיהו יה"ו ובשיר מרובע דאיהו יהו"ה הא אינון עשר אתוון דעבד דוד לקבליהו י' מיני תלים וסלקין לע"ב אנפין כחושבן י' אתוון אלין ומתי סליקו בע"ב מיני נגונא כד אתעבר שולטנותא דעון משחית אף וחימה דבהון דפיק רוח סערה בארבע סטרין דסלקין ליה כתרין³⁵⁶² ולע"ב אומין³⁵⁶³ הה"ד (משלי יא י) ובאבוד רשעים רנה³⁵⁶⁴:	דוד העבירו מלבו והרג אותו, זהו שכתוב "ולבי חלל בקרבי", ולכן זכה לנשוב רוח צפונית בכנורו, ונאמר בו "כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח", והיה מנגן בו בכנור בארבעה מיני נגונים בשיר פשוט, שהוא י', ובשיר כפול שהוא י"ה, ובשיר משולש שהוא יה"ו, ובשיר מרובע שהוא יהו"ה, הרי הן עשר אותיות שעשה דוד כנגדן עשרה מיני תלים, ועולים לע"ב פנים כחשבון עשר אותיות אלו. ומתי עלו בע"ב מיני נגון, כשעבר שלטון עוון משחית אף וחימה, שבהם דופקת רוח סערה בארבעה צדדים, שעולים לעשרה כתרים לע"ב אומות, זהו שכתוב "ובאבוד רשעים רנה".
דמיכאל גבריאל נוריא"ל רפאל"ל שלטין על ד' סטרין וס"א יסודין טבין דב"נ דאינון מיא ואשא ורוחא ועפרא וכל חד אית ליה ד' אנפין³⁵⁶⁵ עון משחית אף וחימה	שמיכאל גבריאל נוריא"ל רפאל"ל שולטים על ארבעת הצדדים (היסודות) הטובים של האדם, שהם מים ואש ורוח ועפר ולכל אחד יש לו

³⁵⁵⁵ שלא היה כח לאחוז בגופו, כי האחיזה דיליה מצד העונות, אין מיתה בלא כו' (חטא. שבת נה ע"ב) (יהל אור).
³⁵⁵⁶ "האי איהו קליפה לרוחא" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "ואיהו רוחא".
³⁵⁵⁷ ר"ל בב' בתי לבא (יהל אור).
³⁵⁵⁸ בעת מלכותם [של המלכים קדמאין] הנה ע"י חסרון אור יחודו בהם היו נפרדות זו מזו, וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקו"ז יט ע"א) ובר מינך לית יחודא בעילאי ותתאי, ונעשה ע"ז בסוד רה"ר כמ"ש בשער המלכים (סוף פרק ה), ונתחשכו ע"ז הרבה (ע' רע"מ פינחס רמד רע"א), והוא מה שאמרו בתיקונים (תיקון כא סז ע"ב) ובההוא זימנא דאיהו בחשוכא מתלבש בתהו ובהו וחשך ותהום, והם סוד רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לו סביב, כמ"ש בתיקונים (תיקון יח דף לה ע"א) וברע"מ (פינחס רכז ע"א וע"ב) (כללים ח"ב מד ע"ד).
³⁵⁵⁹ שלאדם ב' לבבות, והוא קטיל לב א' (יהל אור).
³⁵⁶⁰ לשמאלא (יהל אור).
³⁵⁶¹ עי' תיקו"ז ד ע"א.
³⁵⁶² מסאבין (יהל אור).
³⁵⁶³ עם עשו וישמעאל שנאמר בהן גוים, והן כוללין כל הע' אומין (יהל אור).
³⁵⁶⁴ דכינור הנ"ל (יהל אור).
³⁵⁶⁵ "וכל חד אית ליה ד' אנפין" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "ולקבליהו אית ד' סטרין". שמצד זה כלילין ד' יסודין זב"ז (יהל אור).

(תליין) [שלטיין³⁵⁶⁶] על מרה לבנה דריאה דעביד סרכא ו[ב]מרה סומקא דכבד דאתאדם במאדים ובמרה ירוקא³⁵⁶⁷ דאחידא בכבדא [דאיהי] (דא הא) חרבא³⁵⁶⁸ דמלאך המות דאתמר בה (משלי ה ד) ואחריתה מרה כלענה חדה כחרב פיות [וב]מרה שחורה לילית שבתי שולטנותא בטחול דאיהו עציבו שאול תחתית³⁵⁶⁹ עניותא [וחשובא] (וחשוב) בכיה והספדא ורעבון:	ארבע פנים עוון משחית אף וחמה תלויים (שולטים), על מרה לבנה, שריאה עושה סרכא ובמרה האדום של הכבד שהתאדם במאדים, ובמרה ירוקה שאחזה בכבד, שהוא חרב מלאך המות שנאמר בה "ואחריתה מרה כלענה חדה כחרב פיות", ובמרה שחורה לילית, שבתי שלטון בטחול שהוא עצבות שאול, תחתית עניות וחושך בכיה והספד ורעבון.
מיד דמתעברין אלין קליפין מב"נ שלטא עליה אילנא דחיי בע"ב אנפין דאינון י"ה יה"ו יהו"ה דאשתכחו עשרה תליין מארבע³⁵⁷⁰ רוחות דאינון יהוה דאתמר בהון כה אמר יהוה מארבע רוחות באי הרוח דא הוא רוחו דמשיח דאתמר ביה (ישעיה יא ב) ונחה עליו רוח יי' כד איהו [מנשב] באזן ימינא דלבא דתמן חכמה מסטרא דחסד דביה הרוצה להחכים ידרים בחכמה וחסד"ד נשב בבינה³⁵⁷¹ דבחכמה י' בבינה ה' בתפארת ו' במלכות ה' יהו"ה דפיק בכלה³⁵⁷² ארבע דסלקין לעשר ולע"ב מחשבה [דלבא] (בלבא) דא יו"ד ה"א וא"ו ה"א ימינא³⁵⁷³ איהו [מים] [דגים] ואיהו יד הגדולה משמאלא אש ואיהי יד החזקה בעמודא דאמצעיתא י"ד רמה דאיהי רוחא דקדשא וכלא בן י"ד³⁵⁷⁴:	מיד כשעוברות קליפות אלו מהאדם, שולט עליו עץ החיים בע"ב פנים, שהם י"ה יה"ו יהו"ה, שנמצאו עשרה תלויים מארבע רוחות, שהם יהו"ה שנאמר בהם "כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח", זהו רוחו של משיח שנאמר בו "ונחה עליו רוח ה'", כשהוא מנשב באזן ימין של הלב, ששם חכמה מצד החסד, שבו הרוצה להחכים ידרים בחכמה, וחסד"ד נושב בבינה, שבחכמה י' בבינה ה' בתפארת ו' במלכות ה', יהו"ה, דופק בכל הארבעה שעולים לעשרה, ולע"ב מחשבת הלב. זה יו"ד ה"א וא"ו ה"א, ימין הוא מים והוא יד הגדולה, משמאל אש והיא יד החזקה, בעמוד האמצעי י"ד רמה שהיא רוח הקודש והכל בן י"ד.

³⁵⁶⁶ שהן שמרי ד' יסודות (יהל אור).

³⁵⁶⁷ קליפה ירוקה שעל האגוז, והשני' הקשה ששוברין אותה (יהל אור).

³⁵⁶⁸ ר"ל הכבד, שהוא מאדים, קטולא, על חרבך תחיה. ומרה דאחידא בחרבא דמ"ה, הוא המרה דאחיד בכבדא (יהל אור).

³⁵⁶⁹ והן סדורין במשלי (ה ד) ואחריתה מרה (ירוקה), חדה כו' (אדומה), רגלי' כו' (לבנה) סרכא כנ"ל, שאול צעדי' כו' (שחורה). והן בכוכבים. שבתאי טחול, מאדים כבד, חמה מרה ירוקא, לבנה סרכא לבנה. שעליהם נאמר וחפרה הלבנה כו' (יהל אור). דמדורי' בתחתית האדם, והוא קליפה דתהום הנ"ל. והן ד' עונשין. מות תמות בעוה"ז ובעוה"ב, יצה"ר דתאוני וכעסני, שור וחמור, טו"ר. והן כפולין לד' מיתות. ועמ"ש בד"ח רות. ב' בעוה"ז. רגלי' כו' שאול כו', והוא המות וקבר, שהן דתאוני מים, וכן לטחול שחוק ושמחה בעוה"ז, לשחוק עושים לחם ויין ישמח כו'. וב' בעוה"ב, ואחריתה כו', שהוא הגיהנם, נורא דגיהנם דמרה כמ"ש בתיקונים (נט ע"א), ולקמן ברע"מ. חדה כו', הוא הכרת, וזהו פיות מעוה"ז ומעוה"ב, הכרת תכרת כו'. ואף בחולה ד' כנ"ל, ב' בחליו וב' במיתה כנ"ל. וכל אלו ד' בחיים בקדושה, מארבע רוחות כמו שמפרש והולך (יהל אור).

³⁵⁷⁰ ר"ל העשר תליין מד' אותיות הו"ה, שהן ד' סטרין טבין הנ"ל (יהל אור).

³⁵⁷¹ "נשב בבינה", נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "בשמאלא נשב".

³⁵⁷² ר"ל הרוח הנ"ל (יהל אור).

³⁵⁷³ וכן ג' קליפות הנ"ל, רוח סערה רוח, ענן גדול מים, ואש כו' אש. וכן והנה רוח גדולה רוח, ורעש הוא מים, כמ"ש (תהלים כט ג) הרעים [הו"ה] על מים רבים. ועל מה שהקדים הרוח, הוא כמ"ש בפ' בא (מב ע"א) שהכל לפי ההנהגה (יהל אור).

³⁵⁷⁴ וכלא בן י"ה. ר"ל שעד"א שנק' בן י"ה כוללם, כי בן י"ה הוא יה"ו כידוע, והן ג' יסודין הנ"ל (יהל אור).

כי רוח החיה באופנים אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו (יחזקאל א יב) ביה מתנהגים³⁵⁷⁵ מיא ואשא דאחיד בתרווייהו ודפיק בערקין דמוחא [דאיהו מים] ובערקין דלבא דאיהו אש ורוח בכנפי ריאה [בכל] (וכל) אבר ואבר³⁵⁷⁶ דגופא אשתכח גלגלי³⁵⁷⁷ ימא דאורייתא וגלגלי רקיעא [דאינון אשא] כלחו סלקין ונחתין ביה ואיהו אתריה³⁵⁷⁸ בין רקיעא וימא מ[א]נא דיליה ארעא [דאיהי שכינתא]:	"כי רוח החיה באופנים אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו", בו מתנהגים מים ואש שאוחז בשניהם, ודופק בעורקי המח שהוא מים, ובעורקי הלב שהוא אש ורוח בכנפי ריאה. בכל אבר ואבר של הגוף נמצאים גלגלי ים התורה וגלגלי הרקיע שהם אש, כולם עולים ויורדים בו והוא מקומו בין רקיע וים, כלי שלו ארץ שהיא שכינה.
וכגוונא דעופין פתיחו גרפייהו לקבלא רוחא לפרחא ביה הכי כל אברים דגופא פתיחו בכמה מקורין בכמה פרקין בכמה ערקין³⁵⁷⁹ בכמה אדרין דלבא אדרין דמוחא לקבלא ליה דאי לאו דנשיב בבתין דלבא³⁵⁸⁰ הוה נורא דלבא אוקיד כל גופא וכמה סולמין ואדרין דערקין דקנה דלבא וקנה דריאה כלחו מתתקנין לגביה:	וכדוגמת עופות פותחים כנפיהם לקבל רוח לפרוח בו, כך כל האברים אברי הגוף פתוחים בכמה מקורות בכמה פרקים, בכמה עורקים בכמה חדרי הלב חדרי המח לקבל אותו, שאם לא ינשב בבתי הלב היה אש הלב שורף כל הגוף, וכמה סולמות וחדרים של עורקי קנה הלב וקנה הריאה כולם נתקנים אליו.
כד סליק [דבורא]³⁵⁸¹ (צואר) על כנפי דריאה אתעביד קול בההוא זמנא (קהלת י ב) כי עוף השמים³⁵⁸² יוליך את הקול (תהלים כט ג) קול יי' על המים מסטרא דמיא דאיהו מוחא³⁵⁸³ דתמן סליק בכנפי ריאה קול יי' חוצב להבות אש מסטרא דלבא כד נפיק מפומא אתקרי דבור ולקבל תרין כנפי ריאה דפתחין גרפין לקבלא ליה הדא הוא דכתיב (יחזקאל א יא) ופניהם וכנפיהם [פרודות] מלמעלה³⁵⁸⁴ הכי שפון³⁵⁸⁵ נטלין ליה לדיבור ופרחין ליה לעילא:	כשעולה הדבור על כנפי הריאה נעשה קול, באותו זמן "כי עוף השמים יוליך את הקול", "קול ה' על המים" מצד המים, שהוא מח, ששם עולה בכנפי ריאה, "קול ה' חוצב להבות אש", מצד הלב, כשיוצא מהפה נקרא דבור. וכנגד שתי כנפי ריאה, שפותחות כנפים לקבלו, זהו שכתוב "ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה", כך שפתיים לוקחות הדבור ומפריחות אותו למעלה.

³⁵⁷⁵ ר"ל ברוח. וז"ש אל אשר יהיה שמה. ולכך ג"כ בקליפין מקדים הרוח כנ"ל שמתנהגין ע"י (יהל אור).

³⁵⁷⁶ ר"ל הרוח בהם (יהל אור).

³⁵⁷⁷ ר"ל זהו רוח החי' באופנים, גלגלי ימא ואשא (יהל אור).

³⁵⁷⁸ ר"ל הרוח. כי הרוח ידוע מקורו בארץ, ומצוי בימים בין ים לרקיע. וכן הוא בספירות כידוע (יהל אור).

³⁵⁷⁹ אקריין (דפ"ו).

³⁵⁸⁰ עי' ביאורים ח"א סט ע"ד.

³⁵⁸¹ רוחא (יהל אור).

³⁵⁸² הוא כנפי ריאה, שהן עפים ברוח (יהל אור). האומות. ובעל כנפים האונות, שש כנפים כו' (יהל אור).

³⁵⁸³ עי' ביאורים ח"א עד ע"ג.

³⁵⁸⁴ דוגמת כנפי ריאה שלמטה מחוברין ולמעלה פרודות (יהל אור).

³⁵⁸⁵ ר"ל כמו ריאה בקול, כן עניני הפה בדיבור (יהל אור). דדיבור הוא בדיוקנא דקול, דו"ג, לכן מפ"ו הכל בדיוקנא דיליה. וכגוונא דאינון חמשה כו'. והוא שם הוי"ה, די' הוא דבור, ו' קול, ועתמ"ה (צג ע"א) (יהל אור).

וכגוונא דאינון חמשה כנפי וס"א ענפין ריאה כלהו פתיחן בלא סרכא לקבלא האי קול הכי נמי צריכין למהוי חמשה ³⁵⁸⁶ תקונין דפומא [כלהו בלא סרכא פתיחן ³⁵⁸⁷] (פתיחן) בחמש תקונין דאינון	וכדוגמא שאותן חמש כנפי (ענפי) ריאה, כולן פתוחות בלא סרכא לקבל קול זה, כך גם צריכים להיות חמשה תקוני הפה, כולם פתוחים בלי סרכא בחמשה תקונים שהם
רכח/א	
רע"מ:	
אחהע בגרון בומף בשפון גיכך בחיך דמלנת בלישנא זסשרץ בשיניים:	אחה"ע בגרון, בומ"ף בשפתים, גיכ"ק בחיך, דטלנ"ת בלשון, זסשר"ץ בשיניים.
ודבור ³⁵⁸⁸ דיהא בהון בלא סרכא ועכובא כלל הה"ד (בראשית כד טו) ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת דא צלותא דאיהו דבור ובגינה ³⁵⁸⁹ אתמר אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שמקובל ואי אית סרכא ונפקא בעכובא יודע אני שמטורף בגין ³⁵⁹⁰ סרכא [בריאה] דאיהי טרפה ³⁵⁹¹ וקול דא שמע ישראל דביה (יחזקאל א כד) ואשמע את קול ³⁵⁹² כנפיהם ודא יהו"ה דאיהו קול ³⁵⁹³ כד נפיק לקבלא שכינתא בצלותא בחשא ³⁵⁹⁴ דאיהו דבור דביה אדנ"י שפתי תפתח (תהלים נא יז) כל אברין פתיחן ³⁵⁹⁵ כלהו גדפייהו ברמ"ח תיבין דאינון בד' פרשיין ³⁵⁹⁶ דק"ש דבהון נחית קלא:	ודבור שיהיה בהם בלי סרכא ועכוב כלל, זהו שכתוב "ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת", זו תפלה שהוא דיבור, ובגללה נאמר, אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שמקובל. ואם יש סרכא ויוצא בעכוב, יודע אני שמטורף, בגלל (כגון) סרכא בריאה, שהיא טריפה. וקול זה שמע ישראל, שבו "ואשמע את קול כנפיהם", וזה יהו"ה, שהוא קול כשיוצא לקבל שכינה בתפילה בחשאי שהוא דיבור, שבו "אדנ"י שפתי תפתח", כל האיברים פותחים כולם את כנפיהם ברמ"ח תיבות, שהם בארבע פרשיות קריאת שמע, שבהן יורד הקול.
וכד נחית (ב)כמה צפריין ³⁵⁹⁷ מצפצפין לגביה בכמה מיני נגון כלהו על אברין דגופא דאינון ענפי ³⁵⁹⁸ אילנא ובכל גדפין דכל אבר דתמן דיורא דצפאורא דאיהי אדנ"י בכל ענפא וענפא אשתכח פתיחא	וכשיריד כמה ציפורים מצפצפות לו בכמה מיני ניגון, כולם על אברי הגוף שהם ענפי האילן, ובכל כנפי כל אבר, ששם דיור הצפור שהיא אדנ"י, בכל ענף וענף נמצאה פתוחה לבעלה.

³⁵⁸⁶ חמשא (דפ"ו).

³⁵⁸⁷ פתיחן בלא סרכא (דפ"ק).

³⁵⁸⁸ ר"ל בלא סרכא דאחיד בדיבור, והוא עכוב דלהון, והוא דוגמת הריאה בסירכא וכמו שמפרש והולך (יהל אור).

³⁵⁸⁹ ובגינה (דפ"ו).

³⁵⁹⁰ (ס"א כגון) (נוסף בדפ"ו).

³⁵⁹¹ ר"ל זהו שמטורף (יהל אור).

³⁵⁹² ר"ל זהו שמע, שבו צריך להשמיע קולו, והוא הו"ה, שמע ישראל עד"א (יהל אור).

³⁵⁹³ עי' באורים ח"א סט ע"ד.

³⁵⁹⁴ ר"ל בלא קול. המשמיע קולו בתפלתו כו' (מקטני אמנה. ברכות כד ע"ב) (יהל אור).

³⁵⁹⁵ דהאדם הוא בדמות מט"ט, דנעשה מרכבה לקוב"ה ושכינתיה, והוא בגוף ונפש, ורמ"ח אברין דנפש פתיחין לאשפעא לגוף. והוא רוח ונפש, רוח לנפש, דנפש איהי שתופא דגופא. והוא בקריאת שמע ותפילה כמו שמפרש והולך. וז"ש שיחת מ"ה. ברוחא, מלאכיו רוחות. שיחות עופות. בנפש. שיחת דקלים. בגופא, ע' ענפין כו'. והנפש הוא משרתיו אש לוחט, אש בלבא, מלאכיו בריאה כנ"ל, והמקרה במים במוחא. ונשמתא בשמים דהוא עליותיו (יהל אור).

³⁵⁹⁶ עם ושמתם. נגד ד' אותיות הו"ה (יהל אור).

³⁵⁹⁷ בזמירות דפסד"ז כמו שמפרש והולך (יהל אור).

³⁵⁹⁸ שהן האברים עצמן כנ"ל (יהל אור).

לגבי דבעלה (תהלים נא יז) אדנ"י שפתי תפתח איהו פתחא³⁵⁹⁹ לגביה בצלותא דעמידה לית אבר מרמ"ח אברים דשכינתא דלאו איהי פתיחא לקבלא ליה ובג"ד אתקריאת שיחת מלאכי השרת איהו צפצוף עופות דאינון נשמתין דשריין באברים איהי שיחת דקלים דאינון ענפין דאילנא:	"אדנ"י שפתי תפתח" הוא פתח אליו בתפלת העמידה, אין אבר ממאתים ארבעים ושמונה אברי השכינה שלא פתוח לקבלו, ולכן נקראת שיחת מלאכי השרת, הוא צפצוף עופות שהם נשמות ששורות באיברים, היא שיחת דקלים שהם ענפי האילן.
ובהוא זמנא דנחית יהו"ה³⁶⁰⁰ לגבי אדנ"י בכל אבר אתמר [בהו] [יחזקאל א כד] בעמדם תרפינה כנפיהם והאי רזא דחשמלי³⁶⁰¹ חיות אש עתים חשות ועתים ממללות ואמרו מארי מתניתין במתניתא תנא כשהדבור יוצא מפי הקב"ה חשות וכשאין הדבור יוצא מפי הקב"ה ממללות בהוא זמנא דמתייחדין³⁶⁰² קול ודבור כדא דאינון יאהדונהי חשות אבל בזמנא דפניהם וכנפיהם פרודות יהו"ה מן אדנ"י בפרודא איהו אשתכח³⁶⁰³ בארבע אנפי חיון כלהו פתיחן לקבליה ממללות למשאל מזונא בגין דמזון³⁶⁰⁴ לכלא ביה אדנ"י אשתכח בכנפי החיות כלהו פתיחן לגביה [חיון]³⁶⁰⁵:	ובאותו הזמן שיורד יהו"ה אל אדנ"י, בכל אבר נאמר בהם "בעמדם תרפינה כנפיהם", וזה סוד החשמלי, חיות אש, עתים חשות ועתים ממללות. ואמרו בעלי המשנה, במתניתא למדנו כשהדיבור יוצא מפי הקדוש ברוך הוא, הן חשות, וכשאין הדיבור יוצא מפי הקדוש ברוך הוא הן ממללות. באותו זמן שמתייחדים קול ודיבור כאחד, שהם יאהדונהי, חשות. אבל בזמן שפניהם וכנפיהם פרודות, יהו"ה מאדנ"י בפרוד, הוא נמצא בארבע פני החיות, כולם פתוחים לעומתן ממללות לשאול מזון, משום שמזון לכל בו. אדנ"י נמצא בכנפי החיות, כולם פתוחים לחיות.
[שאנין]³⁶⁰⁶ (אז) בקול³⁶⁰⁷ דאיהו יהו"ה כלהו בימינא אופנים מצפצפן בדבור³⁶⁰⁸ דאיהו אדנ"י בשמאלא בשרפים מתחברים קול ודבור באמצעיתא יאהדונהי בהון (בראשית א כ) ועוף יעופף³⁶⁰⁹ הה"ד (ישעיה	שואגים בקול שהוא יהו"ה, כולם בימין, אופנים מצפצפים בדיבור שהוא אדנ"י בשמאל, בשרפים מתחברים קול ודיבור באמצע יאהדונהי, בהם "ועוף יעופף", זהו שכתוב "ועף אלי אחד מן השרפים".

³⁵⁹⁹ ר"ל זהו שפתי תפתח, שפ"ה גי' שכינ"ה, תפתח לקבלא כו', והיא אדנ"י כו' (יהל אור).
³⁶⁰⁰ ר"ל בחזרת הש"ץ, דבלחש איהי פתיחא לקבלא כו' ושם ממללות, הדיבור. וכאן חשות בחזרה, תרפנה כו', כמו שמפרש והולך. והוא בחזרה, בשרפים, שלכן שם הקדושה. ובלחש אופנים. ובק"ש חיותכמו שמפרש והולך (יהל אור).
³⁶⁰¹ ר"ל תפלה בקול רם, כלהו חשין ושותקין לשמוע מפי ש"ץ, ובלחש כלהו ממללין, שהש"ץ דוגמת הקב"ה. וז"ש (חגיגה יג ע"ב) כשהדבור כו' (יהל אור).
³⁶⁰² בתפלת הש"ץ שעונין אמן, שכולל ב' השמות, אבל בלחש הוי"ה במחשבה, ובדבור אדנ"י, כמ"ש בת"ז (כו ע"א) (יהל אור).
³⁶⁰³ ר"ל הוי"ה (יהל אור).
³⁶⁰⁴ כידוע בעד"א, שהוא אילנא רבא ותקיף כו' (יהל אור).
³⁶⁰⁵ וזהו ופניהם וכנפיהם פרודות (יהל אור).
³⁶⁰⁶ עכשיו מפרש באופן אחר, שהחיות הוי"ה, ואופנים אדנ"י, ושרפים כולל שתיהן (יהל אור).
³⁶⁰⁷ בק"ש (יהל אור).
³⁶⁰⁸ בתפלה בלחש. וימינא ושמאלא הוי"ה ואדנ"י פרודות, ובעד"א בתפלה בקול, מתייחדין שם הוי"ה ואדנ"י בייחוד (יהל אור).
³⁶⁰⁹ שהן ימינא ושמאלא כידוע. [נעה"ג. כמ"ש (זהר לעיל כו ע"ב) זה מיכאל וגבריאל] (יהל אור).

ו ו) ויעף אלי אחד מן השרפים ואתמר בהון (קהלת י ב) ועוף השמים³⁶¹⁰ יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר ושרפים שש כנפים לאחד (ישעיה ו ב) מסטרא דאת ו' דאיהו עמודא דאמצעיתא כליל ימינא ושמאלא ואיהו כליל שית תיבין³⁶¹¹ (שם) בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף:	ונאמר בהם "ועוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר", "ושרפים שש כנפים לאחד" מצד האות ו', שהוא העמוד האמצעי כולל ימין ושמאל, והוא כולל שש תבות, "בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף".
סימן תקון שני, "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה רשימו דס"ת³⁶¹³ ואיהו (ישעיה מד יג) כתפארת³⁶¹⁴ אדם לשבת בית ואוקמוה רבנן כל הקורא ק"ש ערבית ושחרית כאילו מקיים (יהושע א ח) והגית בו יומם ולילה דטלית³⁶¹⁵ לבנה איהו לימינא מסטרא דחסד ואתמר אל מלך יושב על כסא רחמים ומתנהג בחסידות (ישעיה מז ה) והוכן בחדר כסא חסד סליק ע"ב חולין וקשרין דטלית:	סימן תקון שני, "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה", רושם של ספר תורה, והוא "כתפארת אדם לשבת בית". ופרשוה רבנן, כל הקורא קריאת שמע ערבית ושחרית כאלו מקיים "והגית בו יומם ולילה", שטלית לבנה היא לימין מצד חסד, ונאמר "אל מלך יושב על כסא רחמים ומתנהג בחסידות", "והוכן בחדר כסא", חסד עולה ע"ב חוליות וקשרי הטלית.
ואית טלית מסטרא דמטרו"ן דאיהו ט"ט כליל ח"י בין קשרין וחולין לכל סטרא ה' קשרין לקבל ה' חומשי תורה ותליסר חולין לקבל תליסר מכילן דרחמי דאורייתא דאתמר בהון ב"ג מדות התורה נדרשת ובגינה³⁶¹⁶ אתמר (יחזקאל א כו) כמראה אדם³⁶¹⁷ (עליו) מלמעלה [כגוונא³⁶¹⁸ דתפארת דאיהו ת"ת אדם עליו³⁶¹⁹] ואתקרי בשמיה יו"ד ה"א וא"ו ה"א (ישעיה מג ז) כל הנקרא³⁶²⁰ בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו ולעילא³⁶²¹ כמראה אדם דא	ויש טלית מצד מטרו"ן, שהוא ט"ט כולל ח"י, בין קשרים וחוליות לכל צד חמשה קשרים, כנגד חמשה חומשי תורה, ושלש עשרה חוליות כנגד שלש עשרה מדות הרחמים של התורה שנאמר בהן, בשלש עשרה מדות התורה נדרשת. ובגללה נאמר "כמראה אדם עליו מלמעלה", בצורת התפארת, שהוא "תפארת אדם עליו מלמעלה", ונקרא בשמו יו"ד ה"א וא"ו ה"א. "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", ולמעלה "כמראה אדם" זו שכינה, שהיא

³⁶¹⁰ שהן שרפים, ויעף כנ"ל, וכתוב יוליך את הקול, הרי קול, ובעל כנפים ג"כ שרפים כמו שמפרש והולך שש כנפים כו', יגיד דבר, הרי דבור (יהל אור).
³⁶¹¹ דק"ש, פ' א' כלול מו"ק, ימינא ושמאלא ואמצעיתא, שכ"א בו הו"ה ואד"ני. וזהו בשתים יכסה פניו. אנפי החיות, קול. בשתים יכסה רגליו. גדפי החיות, דבור, שכ"א כלול משתים כנ"ל. ובשתים יעופף. שרפים, ועוף יעופף כנ"ל (יהל אור).
³⁶¹² שאמר לעיל (רכו ע"ב) עד דתחזון ב' סימנים כו' כו' תיקונים כו'. והוא מראה תניינא, ת"ת כמו שמפרש והולך (יהל אור).
³⁶¹³ וזהו דמות כמראה אדם, והוא ק"ש כמו שמפרש והולך (יהל אור).
³⁶¹⁴ ראי' שת"ת הוא אדם, לשבת בית מל', וכן כאן יושב על הכסא, מל' (יהל אור).
³⁶¹⁵ ר"ל דכסא הוא טלית, והיושב על הכסא הוא ק"ש. וזהו יושב על כסא כו' כמו שמפרש והולך (יהל אור).
³⁶¹⁶ צ"ל ובגינה. ור"ל כמראה אדם ג"כ במט"ט, בט"ט כמו שמפרש והולך (יהל אור).
³⁶¹⁷ בדפ"א "אדם" נמחק, וגורס את המוסגר.
³⁶¹⁸ בדיוקנא (דפ"ק).
³⁶¹⁹ מלמעלה (נוסף בדפ"ק).
³⁶²⁰ שכולם נקראים בשמו (יהל אור).
³⁶²¹ באצילות (יהל אור).

שכינתא דאיהי כחיו דעמודא דאמצעיתא בד' אנפין ובעשר ספיראן דאינון אדם³⁶²² וארבע אנפין דאדם ארבע אתוון ואינון י"ד אתוון ובהון (הושע יב יא) וביד הנביאים אדמה:	כמראה של העמוד האמצעי. בארבעה פנים ובעשר ספירות, שהם אדם, וארבעה פנים של אדם ארבע אותיות, והם י"ד אותיות, ובהן "וביד הנביאים אדמה".
ועוד אתקרי [ח"י] (חד) מסטרא דצדיק וביה קב"ה ושכינתיה אתקרי [אז] אדם דאיהו עמודא דאמצעיתא ט"ל ושכינתיה ה' ובה' איהו אדם בגין דט"ל הכי סליק בחושבן יו"ד ה"א וא"ו והאי איהו מוריד הט"ל לגבי ה"א³⁶²³ קשר דטלית ח"י עלמין דקשר קב"ה ושכינתיה בכל סטריין [בארבע] (לארבע) כנפות דטלית:	ועוד נקרא ח"י מצד של צדיק, ובו הקדוש ברוך הוא ושכינתו נקרא "אז". אדם שהוא העמוד האמצעי "טל", ושכינתו "ה", ובה' הוא אדם, משום שט"ל כך עולה בחשבון יו"ד ה"א וא"ו, וזהו "מוריד הטל" לגבי ה"א, קשר הטלית, ח"י העולמים. שקושר הקדוש ברוך הוא ושכינתו בכל הצדדים בארבע כנפות הטלית.
תפלין משמאלא הה"ד (ישעיה סב ח) נשבע יי' בימינו ובזרוע עזו בימינו זו תורה ובזרוע עזו אלו תפלין [יהו"ה בד' פרשיין אדנ"י היכלא לד' אתוון בד' בתי דתפלין קשר של תפלין³⁶²⁴] דיד דא צדיק ח"י עלמין דאיהו קשורא דתרווייהו בזרוע שמאלא קשר דרישא דא עמודא דאמצעיתא דאחיד ביה יהו"ה [אהי"ה] לעילא דאינון (כת"ר) חכמ"ה ובינ"ה:	תפלין משמאלו, זהו שכתוב "נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו", בימינו זו תורה, ובזרוע עוזו אלו תפלין. יהו"ה בארבע פרשיות, אדנ"י היכל לארבע אותיות, בארבעה בתי התפלין, קשר של תפלין של יד, זה צדיק ח"י העולמים, שהוא קשר של שניהם בזרוע שמאל. קשר של ראש זה העמוד האמצעי, שאחוז בו יהו"ה אהי"ה, למעלה שהם (כת"ר) חכמה ובינה.
ק"ש דאיהו יחודא באמצעיתא ואיהו אחיד בין ציצית ותפלין דכלהו פרשיין דציצית ותפלין אינון כלילן ביחודא דק"ש ומסטרא³⁶²⁵ דעמודא דאמצעיתא דאיהו טלית ותפלין דאתמר בהו (שמות יג טז) והיה לאות על [ידכה] (ידך) ולטוטפות בין עיניך (במדבר טו לח) ועשו להם ציצית:	קריאת שמע שהיא היחוד באמצע, והיא אחוזה בין ציצית ותפלין, שכל הפרשיות של ציצית ותפלין הן כלולות ביחוד של קריאת שמע, ומצד של עמוד האמצעי שהוא טלית ותפלין, שנאמר בהן "והיה לאות על ידכה ולטוטפת בין עיניך", "ועשו להם ציצית".
רכח/ב	
רע"מ:	
ש של תפלין הלכה למשה מסיני (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם יי' נקרא עליך ויראו ממך ואוקמוה מאי שם יהו"ה אלו תפלין שבראש ש³⁶²⁶ של תפלין תריין שינין שית מאה ש³⁶²⁷ שית	ש' של תפלין הלכה למשה מסיני, "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך". ובארוהו, מהו "שם ה'", אלו תפלין שבראש, ש ש של תפלין. שתי שינין, שש מאות ש ש,

³⁶²² ע"ש י' אותיות דשמה מפרש נק' אדם (יהל אור).

³⁶²³ מ'וריד ה'טל ר"ת מ"ה (יהל אור).

³⁶²⁴ דתפלין (דפ"ק).

³⁶²⁵ מסטרא (יהל אור).

³⁶²⁶ (דפ"ו).

³⁶²⁷ (דפ"ו).

471 | Page

דרגין³⁶²⁸ ושבע [ענפין] (אנפין) דתריין שינין הא תלת עשר וכלא תרי"ג ולית פקודא דלאו איהי שקילא לכל אורייתא:	שש מדרגות ושבעה ענפים של שתי שינין, הרי, שלשה עשר, והכל תרי"ג, ואין מצוה שאינה שקולה לכל התורה.
כגוונא דא (איהי) כל מצוה [איהי] יהו"ה י"ה עם שמ"י שס"ה ו"ה עם זכרי רמ"ח ובג"ד כל מצוה איהי שקילא לתרי"ג והא אוקמוה שמע ישראל כליל תרי"ג מסטרא דציצית ותרי"ג מסטרא דתפלין איהו בכל אתר והיו לטוטפות³⁶²⁹ מטפת טט ח"י עלמין צדיק לקבליה מטטרון פת תפארת מטטרון סוס דתפארת דביה כל ספיראן מתלבשין והכי איהו כגופא לנשמתא וכד קב"ה אסתלק מניה אשתאר אלם לית ליה קול ולא דבור:	כדוגמא זה כל מצוה היא יהו"ה, י"ה עם שמ"י שס"ה, ו"ה עם זכרי רמ"ח. ומשום זה כל מצוה היא שקולה לתרי"ג, והרי פרשוהו. שמע ישראל כולל תרי"ג מצד של ציצית, ותרי"ג מצד של תפלין, הוא בכל מקום. והיו לטוטפות, טטפת, ט"ט ח"י עולמים, צדיק כנגד מטטרון, פ"ת תפארת. מטטרון, סוס של תפארת, שבו כל הספירות מתלבשות, וכך הוא כגוף לנשמה. וכאשר הקדוש ברוך הוא מסתלק ממנו, נשאר אלם, אין לו קול ולא דיבור.
אשתכח דקב"ה ושכינתיה איהו קול ודבור³⁶³⁰ דכל מלאך ומלאך ובכל קלא ודבור [דאורייתא ובכל קלא] דצלותא ובכל פקודא ופקודא בכל אתר שולטנותיה בעלאין ותתאין איהו חיים דכלא איהו סביל כלא ולית אדני בלא יהו"ה כגוונא דלית דבור בלא קול ולית קול בלא דבור והאי איהו קשוט בעלמא דאצילות אבל בעלמא דפרודא [אית] [אין] קול בלא דבור:	נמצא שהקדוש ברוך הוא והשכינה הם קול ודיבור של כל מלאך ומלאך, ובכל קול ודיבור של תורה, ובכל קול של תפלה, ובכל מצוה ומצוה, בכל מקום שליטתו בעליונים ובתחתונים הוא חיים של הכל והוא סובל הכל. ואין אדני בלא יהו"ה, כדוגמא שאין דיבור בלא קול. ואין קול בלא דיבור, וזהו אמת בעולם האצילות, אבל בעולם הפרוד יש קול בלא דיבור.
קשר של תפלין שדי אחיד³⁶³¹ ביה עילא ותתא ודא צדיק חי עלמין אחיד [בין] (ביה) קול ודבור אדהכי הא רעיא מהימנא אודמן לגבי סבא ואמר סבא סבא תפלין וציצית ופרשת מזוזה אינון ג' פקודין כלילין בק"ש וק"ש פקודא רביעאה וציצית אדכר ג' זמנין ובתפלין אדכר [בהו] תריין זמנין אות ובציצית ז' של תזכרו דצריך להתזו בה ובמזוזה (ובתפלין) שדי מלבר יהו"ה מלגו:	קשר של תפלין שד"י, אחוז בו העליון והתחתון, וזה צדיק חי העולמים, אחוז (בו) בין קול ודבור. בתוך כך הרועה הנאמן נזדמן אצל הזקן ואמר, זקן זקן תפלין וציצית ופרשת מזוזה הן שלש מצוות כלולות בקריאת שמע, וקריאת שמע היא מצוה רביעית. וציצית נזכרת שלש פעמים, ובתפלין נזכרת בהן שתי פעמים אות, ובציצית ז' של תזכרו, שצריך להתזו בה, ובמזוזה שד"י מבחוץ יהו"ה מבפנים.
ופרשיין סתימאין ופתיחן אמאי ושיעור	ופרשיות סתומות ופתוחות מדוע.

³⁶²⁸ ר"ל דב' שינין ש' ש' הוא שש, ששה. וז' ענפין ז' קוין, והוא ו"ק דיליה, וד' דילה, דבה נה"ם מרכבה אחרונה, ולכן ש"ן בד' ענפין, משא"כ דיליה הכל בתלת, דהיא המשלמת. וע' בז"ח ש"ה (סג ע"א). וזהו שית דרגין ושבע כו' (יהל אור).

³⁶²⁹ כגוונא דא איהו כל מצוה בכל אתר י"ה כו' ותרי"ג מסט' דתפלין והיו לטטפת כו'. כצ"ל. ומפ"ו הפסוק לטטפת, והכל במט"ט, דביה כל התיקונין כנ"ל. ואמר ט"ט ח"י עלמין כו'. וז"ש (מנחות לד ע"ב) טט שנים, דהוא קשר הוי"ה ואדנ"י, ופת שנים, דהוא קשר הוי"ה ואה"ה. והן ד' נגד ד' בתים. ואמר בתפארת ב' אותיות הראשונות. ואמר סוס דתפארת, ורכב הוא דצדיק, נהר כפר, הנהר, וז"ש דביה כו' (יהל אור).

³⁶³⁰ עי' ביאורים ח"א עב ע"ג.

³⁶³¹ דהן ב' קשרים, ד"י, אחיד עילא ותתא, והן בת"ת וצדיק, ט"ט פ"ת. והשי"ן הוא ת"ר דתפארת, וא' הוא כללא דלהון. וז"ש קול ודבור, קול קשר ש"ר, ודבור קשר ש"י (יהל אור).

ארכה דציצית ורוחבה דתקינא ארך כל הציצית תרין עשר אצבעאן בגודל מצות תכלת שלישי גדיל ושני שלישי ענף ובין קשר לקשר כמלא גודל וכל חוליא וחוליא תהיה משולשת והכי תפילן³⁶³² אמאי במוחא ולקבל לבא ושיעור רצועתהון אמאי אינון עד לבא לשמאלא ועד טבורא לימינא³⁶³³ ורצועא דיד עד דיכרוך וישלש תלת זמנין באצבע צרדא אלא ודאי בגד חשוב לאו איהו אלא שלש על שלש לכל סטרא אינון תריסר³⁶³⁴ לקבל ד' בגדי לבן וד' בגדי זהב וד' [בגדי] דכהן הדיוט ומסטרא דברכת כהן הדיוט קא רמיז אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך:	ושעור אורכה של ציצית ורוחבה, שתקנו אורך כל הציצית שתים עשרה אצבעות בגודל. מצות תכלת שלישי גדיל, ושני שלישי ענף, ובין קשר לקשר כמלא גודל, וכל חוליה וחוליה תהיה משולשת. וכך תפלין מדוע במח וכנגד הלב, ושעור הרצועות מדוע הן עד הלב לשמאל ועד הטבור לימין, ורצועה של יד עד שיכרוך וישלש שלש פעמים באצבע צרדא. אלא ודאי בגד חשוב אין הוא אלא שלש על שלש לכל צד, הם שנים עשר, כנגד ארבעה בגדי לבן, וארבעה בגדי זהב, וארבעה בגדי כהן הדיוט, ומצד של ברכת כהן הדיוט הוא רומז "אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך".
שלישי גדיל ושני שלישי ענף דאיהו [תכלת] (תפארת) וכל חוליא משולשת כל משולש מסטרא דקדושה הה"ד קדושה לך ישלש(ל)ו וישראל שלישיה³⁶³⁵ בגין (שמות יד ז) דושלישים על כלו דציצית מסטרא דעמודא דאמצעייתא דאיהו תליתאה לאבהן וכל דבר משולש וה"ו יל"י כל תיבה משולשת מסטרוי חוליא³⁶³⁶ כלילא מתלת כריכות משלשין דא שכינתא³⁶³⁷ קדושה לך ישלשו [ואיהי] (לאיהי) משולשת בעמודא דאמצעייתא כליל תלת ענפי אבהן דאינון ש מן שבת (ו)שכינתא בת יחידה [חוליא] ומליא³⁶³⁸ (מליין מן) תכלת	שלישי גדיל, ושני שלישי ענף שהוא תכלת. וכל חוליה משולשת, כל משולש מצד הקדושה, זהו שכתוב "קדושה לך ישלשו", וישראל שלישיה משום ש"ושלישים על כולו", שציצית מצד העמוד האמצעי שהוא שלישי לאבות, וכל דבר משולש, וה"ו יל"י, כל תיבה משולשת, מצדו חוליה כלולה משלש כריכות משולשות זו השכינה, קדושה לך ישלשו, והיא משולשת בעמוד האמצעי כלול משלשה ענפי האבות, שהם ש' משבת, שכינה בת יחידה, (מלאה מן) חוליה תכלת שבציצית.

³⁶³² תפלין (דפ"ו).

³⁶³³ כבר נתבאר לעיל בתקונין דף ט ע"א (י ע"ב בתיקו"ז עם ביאור הגר"א והוא בשער מאמרי רשב"י א ע"א) ע"ש גם יתבאר באדרת האזינו בע"ה (שער מאמרי רשב"י). ועי' עוד פל"ח יט ע"א.
³⁶³⁴ והוא שם י"ב, וכן תריסר גודלין. ואמר שעורא דבגד דכתיב על כנפי בגדיהם. דבכל כנף צריך להיות שיעור בגד. וד' [בגדי] לבן וזהב הן ז'ו', באצילות ובריאה, וד' דהדיוט במט"ט, דהוא הדיוט, כמ"ש ברע"מ פ' בהעלותך ע"ש. והן י"ב, כמ"ש בר"פ וארא (כד ע"א) בענין ד' יסודות וד' רוחות וד' מתכות. וז"ש אל תהי ברכת הדיוט כו'. דהוא בדרגא דקשיר להו, והוא נגד ג"ר, דמזווג לון, ולכן בברכת כהנים דהוא ברכת הדיוט, כליל כל ה"ב כידוע (יהל אור).

³⁶³⁵ פסוק הוא. אע"ג דאמר שלישי' לאשור ולמצרים, אמר בגין שלישים כו'. שהוא על כולם. וכן ישראל ת"ת, והוא כולל חו"ג, ולפיכך שלישי גדיל בת"ת, שבו מתחברין שני שלישי ענף, חו"ג, ששם וכנפיהם פרודות כנ"ל. ולכן צריך לאפרודי, מסטרא דעד"א (יהל אור).
³⁶³⁶ ר"ל החוליא עצמה שכינה (יהל אור).

³⁶³⁷ ר"ל החולי' עצמה הוא השכינה, כלילא מתלת כריכין הן האבהן. וכמו בשם ע"ב, דבכל א' ע"ב אתוון, ובה ע"ב תיבין, כלילא מכלהו, ובה קדושה ישלשו, דאיהי נק' קדושה, בלשון נקבה, כלל הקדושה. וכן בת דשבת כמו שמפרש והולך. ולכן כלילא מג' יום השביעי, ג' אלהים, ג' סעודות, הכל בג' (יהל אור).
³⁶³⁸ מן (נוסף בדפ"ו).

שבציצית ³⁶³⁹ :	
זכאה גופא דהכי איהו רשים בשכינתא וקודשא בריך הוא על כנפי דמצוה³⁶⁴⁰ רשים ברצועה³⁶⁴¹ דאיהו תפלה דיד בתלת כריכות באצבע(א) צרדא דאיהי כגוונא דחוליא כריכא בתלת כריכות [באצבעא] רשים בקשר דתפלין כליל בתרין [קשרין] (כתרין) סלקין חמשה עשר משולשין³⁶⁴² תרין בקשרא חד³⁶⁴³ שלשה עשר³⁶⁴⁴ חולין אית בהון תשעה ושלשים כריכן כחושבן מ"ל ושלשה עשר חליין כחושבן אחד סלקין ב"ן והאי איהו בן י"ה³⁶⁴⁵ עמודא דאמצעיתא:	אשרי הגוף שכך הוא רשום בשכינה והקדוש ברוך הוא על כנפי המצוה, רשום ברצועה שהיא תפלה של יד בשלש כריכות באצבע צרדה, שהיא כדוגמת החוליה כרוכה בשלש כריכות באצבע, רשום בקשר של תפלין, כלול בשני קשרים עולים חמשה עשר משולשים, שנים בקשר אחד. שלש עשרה חוליות יש בהן תשע ושלשים כריכות כחשבון ט"ל, ושלש עשרה חוליות כחשבון אח"ד, עולים ב"ן, וזהו בן י"ה, העמוד האמצעי.
כל קשר בדיוקנא דכף ימינא כל חוליא³⁶⁴⁶ בדיוקנא דאצבע דאית ביה תלת פרקין לקבל תלת כריכות³⁶⁴⁷ והכי בכל [אצבע] (דרועא) תלת פרקין לבר מגודל דאיהו שיעור בין קשר לקשר דציצית כמלא גודל איהי מדה דחוטמא ומדה דעין ימינא ושמאלא ואיהו מדה בין עין לעין ומדה דאזן ימינא ושמאלא ומדה דכל שפה ושפה ומדה דלישנא (שמות כו ב) מדה אחת לכל היריעות:	כל קשר בצורה של כף ימין, כל חוליה בצורה של אצבע שיש בה שלשה פרקים, כנגד שלש כריכות, וכך בכל אצבע שלשה פרקים, חוץ מגודל שהוא שיעור בין קשר לקשר של הציצית, כמלא גודל היא מדה החוטם, ומדה של עין ימין ושמאל, והיא מדה בין עין לעין, ומדה של אזן ימין ושמאל ומדה של כל שפה ושפה, ומדת הלשון "מדה אחת לכל היריעות".
אמה שיעור דגופא לארבע סטריין³⁶⁴⁸ ועילא ותתא דאינון שית אמות ובכל אמה	האמה היא שיעור הגוף לארבעה צדדים ומעלה ומטה, שהם שש אמות, ובכל אמה ואמה שלשה פרקים ח"י

³⁶³⁹ ר"ל דחוליא הראשונה לבן, ג' כריכות, ג' אבהן, ואח"כ חוליא דתכלת ג"כ כלילא מנהון. ויותר נראה דל"ג כלל חוליא, אלא כצ"ל בת יחידה תכלת שבציצית. והוא חוט הרביעית, כדעת הראב"ד (ציצית פ"א ה"ו), וכמש"ש שכ"ה עיקר. וכ"ה בספרי שלנו (תצא סי' רלד). כלילא מג' חוטין לבן, אות ד' שבשם. וכן עיקר (יהל אור).

³⁶⁴⁰ ר"ל בלבן ותכלת, וכריכות וחוליא כנ"ל. וז"ש רשים ברצועה כו' ג"כ כנ"ל, הרצועה כלילא מתלת כריכן, וכן הקשר מתלת רצועין כמו שמפרש והולך רשים בקשר כו'. והכל ג' דקוב"ה, וא' דשכינתא כלילא מנהון כנ"ל (יהל אור).

³⁶⁴¹ ברצועא (דפ"ו).

³⁶⁴² י"ג בציצית כמו שמפרש והולך, וא' בג' כריכות דתפלין, וא' בקשר (יהל אור).

³⁶⁴³ ר"ל תרין רצועות כלול בקשר ש"ר, וא' בש"י, הרי ג' בקשר (יהל אור).

³⁶⁴⁴ כריכות רשים בקשר דתפלין בתרין קשרין כליל תרין רצועין בקשרא חד סליק חמשה עשר משולשין שלשה עשר כו'. כצ"ל. ור"ל ג' רצועין כלילין בב' הקשרין. ואמר שלשה עשר כו'. ר"ל דלכן נק' בן, והוא הכריכות והחוליות דנטיל ב' חולקין, דבת ג"כ, דאינון החוליות, ונותן לה חולקהא אחד, וכשהיא כלולה מכולם היא ס"ה, אדנ"י, היכ"ל דיליה. ואמר בן י"ה. כמו שמפרש והולך נגד י"ה קשרים. אבל עיקר הענין כי בט"ל כריכות כולל ג"כ י"ה מלא כמ"ש למעלה (בדיוקנא דכף כל אצבע כו'. כצ"ל ור"ל בכל קשר ד' חוליות, וכן ד' אצבעות, ובכ"א ג' פרקין שהן ג' הכריכות, והקשר הוא כף היד קושר כל החוליות) (יהל אור).

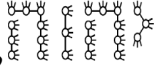
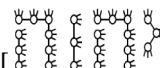
³⁶⁴⁵ ר"ל י"ה משולשין כנ"ל (יהל אור).

³⁶⁴⁶ "בדיוקנא דכף ימינא כל חוליא" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "הוא".

³⁶⁴⁷ חוליות (יהל אור).

³⁶⁴⁸ שכל דבר יש לו ר"ק (יהל אור).

474 | Page

פרקים בשש אמות, והם סוד של ח"י נענועים של הלולב לששה צדדים, שלשה נענועים לכל צד, ועליהם נאמר "זאת קומתך דמתה לתמר", וזה שיעור קומה מקוה ישראל בשכינה, הוא ח"י, ארבע פעמים, שאלו הארבע עולים לשבעים ושנים.	ואמה שלשה פרקין ח"י פרקין בשית אמין ואינן רזא דח"י נענועין דלולב לשית סטריין תלת נענועין לכל סטרא ועלייהו אתמר (שיה"ש ז ח) זאת קומתך דמתה לתמר³⁶⁴⁹ ודא שיעור קומה מקוה ישראל בשכינתא איהו ח"י ארבע זמנין³⁶⁵⁰ דאינן ארבע סלקין שבעים ושנים:
וסוד של החיות הקומה שלהן	ורזא³⁶⁵¹ דחיון קומה דלהון רכמ"א רע"מ:
"וגביהן וגובה להם ויראה להם וגבותם וגו'", וגביהן ארבע חיות של המרכבה התחתונה, וגבה להם ארבע חיות של המרכבה האמצעית, וגבותם ארבע חיות של המרכבה השלישית, וכולן שתים עשרה, והן מלאות עיניים כדוגמא זו סביב לארבעתן יהו"ה יהו"ה יהו"ה. ובעלי הקומה רשומים בהם בתפלה באיזה מקום, אלא כל הכורע כורע בברוך, וכל הזוקף זוקף בשם.	וגביהם וגובה להם ויראה להם [וגו'] וגביהם ארבע חיון דמרכבתא תתאה³⁶⁵² וגובה להם [ד' חיון] דמרכבתא מציעתא³⁶⁵³ וגבותם³⁶⁵⁴ ארבע חיון דמרכבתא תליתאה³⁶⁵⁵ וכלהו י"ב ואינן מלאות עינים³⁶⁵⁶ (סביב לארבעתן) כגוונא דא [] וסביב לארבעתן יהו"ה יהו"ה יהו"ה ומארי דקומה רשימין בהון בצלותא באן אתר אלא כל הכורע כורע בברוך וכל הזוקף זוקף בשם:
זקיפות ארבע, וכריכות ארבע, הרי כאן רומז באלו הזקיפות והכריעות, מוליד ומביא למי שארבע רוחות העולם שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו. ואלו הם ששה צדדים שמים, וארץ, וארבע רוחות, כנגד שלש ברכות ראשונות, ושלוש אחרונות, בעושה שלום במרומיו ארבע, כריעה וזקיפה לשמאל, וכריעה וזקיפה לימין, וזהו נותן שלום לשמאלו וימינו, לשמאל רבו ולימין רבו.	זקיפות ארבעה וכריעות ד' הא הכא קא רמיז³⁶⁵⁷ באלין זקיפות וכריעות מוליד ומביא למי שד' רוחות העולם שלו מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו ואינן שית סטריין שמים וארץ וד' רוחות לקבל תלת ברכאן קדמאין ותלת בתראין בעושה שלום במרומיו ד' כריעה וזקיפה לשמאלא וכריעה וזקיפה לימינא והאי איהו נותן שלום לשמאלו וימינו³⁶⁵⁸ לשמאל רבו ולימין רבו:

³⁶⁴⁹ שהוא לולב (יהל אור).

³⁶⁵⁰ כלילה מד' חיוון, בכ"א ח"י (יהל אור).

³⁶⁵¹ ודא רזא (יהל אור).

³⁶⁵² נה"ם (יהל אור).

³⁶⁵³ חגת"ם (יהל אור).

³⁶⁵⁴ עי' עוד בתז"ח (דף ג ע"א) ותיקו"ז (קמט סע"א) (ביאורים ח"ב פ ע"ד).

³⁶⁵⁵ כחב"ם. שמל' רביעית לכל תלת כידוע (יהל אור).

³⁶⁵⁶ ר"ל כל הג' מרכבות. והן ג' היות כמו שמפרש והולך, דכל ג' ספירות הן יה"ו, ומל' ה' אחרונה משלמת לכולם כידוע (יהל אור).

³⁶⁵⁷ בכל כריעה וזקיפה בשית סטריין דגופא כנ"ל (יהל אור).

³⁶⁵⁸ שאמרו בגמרא (יומא נג:) לשמאל דקוב"ה ימין דידך, לימין דקוב"ה, שמאל דידך. ורמזו על כריעה וזקיפה שא' לקב"ה וא' לעצמו (יהל אור).

הא אינון תריסר בין אכריכות ובריעות וזקיפות ובהון ע"ב עיינין³⁶⁵⁹ ו' כריעות³⁶⁶⁰ בהון ח"י נענועין ג' בכל פעם ראש וגוף וזנב דצריך למכרע בח"י חולין סלקין ע"ב³⁶⁶¹ באלין ע"ב³⁶⁶² עיינין דקב"ה נה(ו)רין ע"ב גרפין [דשכינתא³⁶⁶³ וקמת] (ושכינתא קמת) עליה³⁶⁶⁴ ואתקריאת עמידה דבקדמיתא נפילה איחי וצריך לאקמא לה בשם יהו"ה בח"י ע"ב³⁶⁶⁵ ולמין³⁶⁶⁵ ובארבע זקיפות בשית ברכאן דאיהו תפארת כליל תלת ברכאן קדמאין ותלת ברכאן בתראין:	הרי הן שתיים עשרה, בין (כריכות) וכריעות וזקיפות, ובהן ע"ב עיניים, שש כריעות בהן שמונה עשר נענועים, שלש בכל פעם, ראש וגוף וזנב, שצריך לכרוע בשמונה עשרה חוליות, שעולות שבעים ושתיים, באלו השבעים ושתיים עיניים של הקדוש ברוך הוא מאירים שבעים ושתיים כנפי השכינה, ועומדת עליהם ונקראת עמידה, שבתחילה היתה נפילה וצריך לזקפה בשם יהו"ה בח"י עולמות, ובארבע זקיפות בשש ברכות, שהוא תפארת כלול שלש ברכות ראשונות ושלש ברכות אחרונות.
ולמכרע בח"י ע"ב³⁶⁶⁶ ו' כל הכורע כורע בברוך וכל הזוקף זוקף בשם [יהו"ה] עמודא דאמצעיתא וצדיק ו' ע"ב³⁶⁶⁷ [בינה] בן י"ה ואינון רמיון³⁶⁶⁸ בויסע ויבא ויט (שמות יד יט-כא) [ו'] ע"ב³⁶⁶⁹ בן י"ה אחיד בזקיפה וכריעה³⁶⁷⁰ וכלהו³⁶⁷¹ סלקין ח"י ברכאן דצלותא ד' כריעות³⁶⁷¹ באדני ד' זקיפות ביהו"ה עמודא דאמצעיתא ושכינתא חי עלמין קשיר לון ודא יאהדונה³⁶⁷² אמן בכל ברכתא מח"י ברכאן ח"י זמנין יהו"ה אינון ע"ב עיינין דנהרין בע"ב גרפין דאינון ח"י זמנין [אדני] (יהו"ה):	ולכרע בח"י עולמות, וזהו ו' ו' כל הכורע כורע בברוך וכל הזוקף זוקף בשם. יהו"ה העמוד האמצעי, וצדיק ו' ו' עליונה בינה, בן י"ה, ואלו רמזים בו' יסע ו' יבא ו' יט, ו' עליונה בן י"ה, אחוז בזקיפה וכריעה, וכולם עולים ח"י ברכות של התפלה. ארבע כריעות באדני, ארבע זקיפות ביהו"ה העמוד האמצעי, והשכינה ח"י העולמים קושר אותם, וזה יאהדונה³⁶⁷² אמן, בכל ברכה מח"י ברכות, ח"י פעמים יהו"ה שהם ע"ב, עיניים שמאירים בע"ב כנפים, שהם ח"י פעמים אדני.

³⁶⁵⁹ שבכל כריעה וזקיפה שית סטרין כנ"ל. והן נגד י"ב חיוון, י"ב אותיות הוי"ה, שבהן ע"ב עיינין כנ"ל (יהל אור).

³⁶⁶⁰ ר"ל בכל כריעה בפרקים ראש וגוף וזנב, שהן תלת פרקין שאמר לעיל, בכל אחד תלת פרקין, הרי י"ח, נגד ח"י נענועין דלולב, שאמר לעיל ואינון רזא כו' דשית סטרין תלת כו' (יהל אור).

³⁶⁶¹ הוא ענין בפ"ע. ור"ל ד' כריעות דח"י ברכות, שבכל כריעה ח"י חולין, הן ע"ב. נגד מ"ש לעיל (רכה ע"ב) איהו ח"י ארבע זמנין כו' סלקין ע"ב (יהל אור).

³⁶⁶² ר"ל ע"י ע"ב עיינין, נהירין ע"ב גרפין (יהל אור).

³⁶⁶³ עי' שעה"כ כד ע"ב: א"א לה לעלות אם לא יהיה בנו צדיקים גמורים אשר נשמותיהם קדושות וטהורות, שיש להם כח לעלות עד מקום אימא, וע"י תעלה המלכות כנז' בתיקונים, כי ישראל נק' גרפין דשכינתא להעלותה למעלה.

³⁶⁶⁴ בד' זקיפות ע"ב ג' כנ"ל (יהל אור).

³⁶⁶⁵ שבתפלה שם הוי"ה ח"י פעמים, ח"י עלמין (יהל אור).

³⁶⁶⁶ שבשם, שכנגדן ו' כריעות ו' זקיפות, בצדיק ות"ת כמו שמפרש והולך (יהל אור).

³⁶⁶⁷ ר"ל ו' שלישי בן י"ה, אותיות בינה. ור"ל שכולל ו' בעד"א בבינה שהיא י"ה (יהל אור).

³⁶⁶⁸ ג' ווי"ן דר"ת ג' הפסוקים (יהל אור).

³⁶⁶⁹ בת"ת ויסוד (יהל אור).

³⁶⁷⁰ כל הג' ווי"ן הנ"ל. ואלו הג' ווי"ן הן ג' מרכבות הנ"ל, שיסוד כולל נה"י, ות"ת חג"ת, ובינה

כח"ב כידוע (יהל אור).

³⁶⁷¹ ר"ל ו' ח"י עלמין קשיר בכל כריעה וזקיפה כמו שמפרש והולך, הרי ע"ב בכל כריעה וזקיפה.

וז"ש ח"י זמנין הוי"ה אינון כו' (יהל אור).

³⁶⁷² גי' אלו ב' שמות הנ"ל כידוע (יהל אור).

ורזא דמלה וגביהן וגובה להם [וגבותם] וגביהן גרפין וגובה להם אנפין וגבותם דאינון³⁶⁷³ עליהו מלאות עינים סביב לארבעתן כלהו מרובעות [ובלא קשוטא] (וכלהו³⁶⁷⁴ קשוט)³⁶⁷⁵ ע' ענפין³⁶⁷⁶ לאורייתא גרפין אדני אנפין יהו"ה עינין אהיה וסלקין [יב"ק] (הקב"ה) בחושבן אדני במעשה יהו"ה בדבור אהיה במחשבה:	וסוד הדבר "וגביהן וגובה להם" "וגבותם וגביהן" כנפים, וגובה להם פנים, וגבותם שהם עליהם מלאות עיניים סביב לארבעתן, כולם מרובעות, והכל אמת. שבעים ענפים (פנים) לתורה, כנפים אדני, פנים יהו"ה, עיניים אה"ה, ועולים יב"ק, בחשבון אדני במעשה, יהו"ה בדבור, אה"ה במחשבה.
בכל עין ועין³⁶⁷⁷ שיעור גודל ודא ו' בינוני וב' פרקין בגודל אינון [י"י] ו' [י"י] (י"ד) לקבל חוטמא ו' לקבל ב' נוקבי חוטמא י' ו' וסלקין [י"ה] ודא וייצר³⁶⁷⁹ שיעור דכל מדה ומדה [י"ה] (יהו"ה) וייצר שיעור דכל מדה ומדה יהו"ה) בכל אתר שלמנותיה בכל אבר ואבר (כל אבר) כגון (דברים לב יא) יפרוש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו³⁶⁸⁰:	בכל עין ועין שיעור גודל, וזה ו' בינונית, ושני פרקים בגודל הם י', י' כנגד החוטם, ו' כנגד שני נקבים של החוטם, י' ו' ועולות י"ה, וזה "ויצר". שיעור של כל מדה ומדה י"ה, בכל מקום שליטתו בכל אבר ואבר, כל אבר כגון "יפרש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו".
לית [מלך בכל מרכבתו] (אבר בכל מרכבה) דלאו איהו כל אבר בדיוקניה ובכל אתר אשתכח (יחזקאל א יא) ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה לקבל פרשיין פתיחן דתפילין לקבל[א] תורה וכד לתתא אינון סתימין פרשיין לקבל יאהדונהי עליהו באנפוי וגדפוי וקב"ה רשים בישראל לקבליהו בצלותא למהוי חברים בהדיהו למכרע בכל גופייהו בתמני סרי ברכאן דצלותא לאמלכא עליהו אמן ואיהו (דאיהו) יאהדונהי בכל אבר ואבר דלהון:	אין אבר בכל מרכבתו שאין כל אבר בצורתו, ובכל מקום נמצא "ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה" כנגד הפרשיות הפתוחות של התפלין, כנגד התורה, וכאשר הן למטה, הן סתומות, הפרשיות כנגד יאהדונהי עליהם בפניו ובכנפיו. והקדוש ברוך הוא רשם בישראל כנגדם בתפלה להיות חברים עמהם, לכרוע בכל גופם בשמונה עשרה ברכות של התפלה, להמליך עליהם אמן, והוא יאהדונהי בכל אבר ואבר שלהם.
ואמר קב"ה מאן דלא הוי רשים קדמיכו למהוי כורע בברוך וזוקף ביהו"ה בקומה דגופא לא ייעול צלותיה בהיכלא דילי דאיהו אדני לא תקבלון מלין דיליה על גדפייכו ואנפייכו דכל מאן דמצלי באדני ומצרף ליהו"ה (אנפין ומלאכין) [ענפין דמלאכין] ופניהם וכנפיהם פרודות לעילא	ואמר הקדוש ברוך הוא, מי שלא יהיה רשום לפניכם להיות כורע בברוך וזוקף ביהו"ה בקומת הגוף, לא תכנס תפלתו בהיכל שלי, שהוא אדני, לא תקבלו דיבורים שלו. "על כנפיהם ופניהם", שכל מי שמתפלל באדני ומצרף ליהו"ה, פנים (ענפים) של המלאכים, ופניהם וכנפיהם פרודות למעלה למעלה (ליטול)

³⁶⁷³ ו' תליתאה בינה, מרכבתא תליתאה כנ"ל (יהל אור).

³⁶⁷⁴ וכלא (דפ"ו).

³⁶⁷⁵ ובלא קשוטה. צ"ל וכלא קשוט. ור"ל אע"ג דלעיל אמר דת"ת הוא עינין, וכאן אמר שהוא אנפין ע' פנים כו' (יהל אור).

³⁶⁷⁶ (נ"א אנפין) (נוסף בדפ"ו).

³⁶⁷⁷ חוזר למעלה שאמר לעיל איהי מדה דחוטמא כו', ר"ל הגודל (יהל אור).

³⁶⁷⁸ ר"ל העינים עצמן הן י' י', הרי כ"ו, כמנין השם. וכ"ה בחוטם כמו שמפרש והולך לקבל כו'. וסלקין י"ה. צ"ל יהו"ה. וכן למטה ומדה י"ה צ"ל ג"כ יהו"ה (יהל אור), עי' הקדו"ש עח ע"א, ותיקו"ז קמט סע"א.

³⁶⁷⁹ ר"ל ו"ייצר" כל האברים כנ"ל (יהל אור).

³⁶⁸⁰ ר"ל על אברים (יהל אור).

477 | Page

יאהדונה"י בדברי התפלה שיוצאים מפיו של האדם.	לעילא [לנמלא] יאהד"ונהי במלין דצלוחא דנפקין מפומי דב"נ:
וגדול העונה אמן יותר מן המברך, שלגבי אדנ"י יהו"ה בתפלה, "ופניהם וכנפיהם פרודות", כנגד יהו"ה בפנים, אדנ"י בכנפים, "כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה". אבל כאשר חוזר שליח צבור התפלה ועונה אמן, הוא "במחברת השנית", מתחברים שני שמות במחברת השנית, בתחלה "מקבילות הלולאות אחת אל אחת בקרסים", שהם קשרי האצבעות, אבל באמן, "והיה המשכן אחד" שבו "חבורות אשה אל אחותה".	וגדול העונה אמן יותר מן המברך, שלגבי יהו"ה בתפלה, "ופניהם וכנפיהם פרודות", כנגד יהו"ה בפנים, אדנ"י בכנפים, "כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה". אבל כאשר חוזר שליח צבור התפלה ועונה אמן, הוא "במחברת השנית", מתחברים שני שמות במחברת השנית, בתחלה "מקבילות הלולאות אחת אל אחת בקרסים", שהם קשרי האצבעות, אבל באמן, "והיה המשכן אחד" שבו "חבורות אשה אל אחותה".
התיקון השלישי, סדר הדיבור (חדר של הדיבור) של התפלה, שבו חיות אש מדברות, וזהו "וארא כעין חשמל כמראה אש בית לה סביב", זהו סוד החשמל, שהן חיות אש, "עתים שותקות עתים מדברות", והן שותקות לספר תורה, בזמן שדיבור יוצא מפי הקורא, הוא נחשב להן כאלו מקבלים התורה בהר סיני, ובזמן שהקדוש ברוך הוא אמר "אנכי", לא נשמע קול ולא דיבור אחר של החיות אלא שלו.	תקונא תליתאה סדר דבורא וס"א חדר דדבורא דצלוחא דביה חיון אשא ממללן והאי איהו³⁶⁸⁵ (יחזקאל א כז) [וארא כעין חשמל] כמראה אש בית לה סביב האי איהו רזא דחשמל(ים) דאינון חיון אשא עתים חשות עתים ממללות ואינון דחשות לס"ת בזמנא דדבור נפיק מפי [הקורא] (הבורא) איהו חשיב לגביהו כאלו מקבלים אורייתא [בטורא דסיני] ובזמנא דאמר איהו אנכי לא אשתמע קלא ולא דבורא אחרא [דחיון] (דחיה) אלא דיליה:
כדוגמא זה, כאשר דיבור זה יוצא מפיו של הקדוש ברוך הוא, חיות אש שותקות, ובזמן ששותק, חיות אש מדברות, זהו שכתוב "וכל העם רואים	כגונא דא כד דבורא דא נפיק מפומיה דקב"ה חיות אש חשות ובזמנא דשתיק חיות אש ממללות הדא הוא דכתיב (שמות כ טו) וכל העם רואים
	רכט/ב
	רע"מ:
את הקולות", קולות של החיות שהיו שואגות. "ואת הלפידים", שהיו יוצאים בדיבור של החיות בכמה מיני נגונים לפני המלך, ואלו שהן שותקות	את הקולות (ואת הלפידים) קלין דחיון³⁶⁸⁶ דהוו שאנין ואת הלפידים דהוו נפקין בדבור [דחיון]³⁶⁸⁷ [בחיון] בכמה מיני

³⁶⁸¹ פי' כי בצלוחא בלחש הוא ברכה בלבד ולכן כנפיהם שהם אדנ"י ופניהם שהם הויה פרודות כי הויה בחסד ואדנ"י בגבורה. וז"ש (שמות כו ה) מקבילות הלולאות שהם ב' שמות הנז'. ומ"ד בקרסים דאינון קשרי אצבען ר"ל כי קשרי אצבעות הימין שהם כנגד יוד הא ואו הא שהם יו"ד אותיות וקשרי יוד אצבעות השמאל שהם א' אד' אדנ"י אך בחזרת הש"ץ יש ברכה ויש ג"כ אמן שהוא הת"ת ושם מתחברין (זוהר הרקיע).

³⁶⁸² ר"ל בתפילה השנית הן במחברת (יהל אור).

³⁶⁸³ קשר (דפ"ו).

³⁶⁸⁴ עי' מלואים אות (יב).

³⁶⁸⁵ היא (דפ"ו).

³⁶⁸⁶ עי' ע"ח שער ט"ל פרק ד' (לש"ו).

³⁶⁸⁷ ר"ל קולות ולפידים, קול ודיבור (יהל אור).

לספר תורה הן בצורה של החיות, וממנה אותם הקדוש ברוך הוא להעלות אותן בחדר של מראה אש בית לה.	נגון קדם מלכא ואלין אינון ורחשות לס"ת אינון בדיוקניהו] דחיון ומני לון קב"ה לאעלא לון [בחדר] דמראה אש בית לה:
ועוד שאלו ששוקות (ועוד אלו שיוצא מהם דיבור בתפלה שבו חיות אש מדברות, והן שותקות) בתפלה בח"י ברכות יכנסו בחדר של מראה זה. ועוד אלו ששוקות להלכה שנאמר בה, שכר השמועה הבנה, יכנסו בחדר שהוא היכל של מראה זה, שהתורה עליה נאמר "הלא כה דברי כאש נאום ה'", "וכפטיש יפוצץ סלע", וזה הסלע בו, "ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו".	ועוד (ד)אינון [ד]חשות וס"א ועוד אינון דנפיק מנייהו דבורא בצלותא דביה חיון אשא ממללן ואינון דחשותו בצלותא בח"י ברכאן ייעלון בחדר דמראה דא ועוד אינון דחשות להלכה דאתמר ב(י)ה אגרא דשמעתתא סברה ³⁶⁸⁸ ייעלון בחדר דאיהו היכל דמראה דא דאורייתא עלה אתמר (ירמיה כג כט) הלא כה דברי כאש נאם יי' וכפטיש יפוצץ סלע ודא סלע ³⁶⁸⁹ דאתמר ביה (במדבר כ ח) ודברתם אל הסלע ולעיניהם ונתן מימיו:
אלו שעוסקים בה לשמה, יוצא להם מים של התורה מתוקים, ונאמר בהם "ותשת העדה ובעירם". ואלו שלא עוסקים בה לשמה, יוצא להם מים מרים, שנאמר בהם "וימררו את חייהם בעבודה קשה" זה קושיה, "בחומר" זה קל וחומר, "ובלבנים" בלבון הלכה.	אלין דמשתדלין בה לשמה נפיק לון מיא דאורייתא מתיקן ואתמר בהון (שם יא) ותשת העדה ובעירם ³⁶⁹⁰ ואלין דלא משתדלין בה לשמה נפיק לון מים ומרירן דאתמר בהון (שמות א יד) וימררו את חייהם בעבודה קשה דא קושיא בחומר דא קל וחומר ובלבנים בלבון הלכה:
תקון רביעי וחמישי, "ממראה מתניו ולמעלה וממראה מתניו ולמטה", שבהם שוקי החיות כנגד כולם. ובספירות נצח והוד. מטטרון הוא אות בצבא שלו, והוא צורת הצדיק. שהצדיק הוא אות בצבא שלמעלה, ומטטרון הוא אות בצבא של מטה. מטטרון, שדי, בו נאמר "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק".	תקונא רביעא וחמישא (יחזקאל א כז) ממראה מתניו ולמעלה וממראה מתניו ולמטה דבהון שוקי ³⁶⁹¹ החיות כנגד כלן ובספירן נצח והוד מטטרון אות בצבא ³⁶⁹² דיליה וואיהו דיוקנא דצדיק ודצדיק אות (אית) בצבא דלעילא [ו]מטטרון איהו אות בצבא דלתתא מטטרון שדי ³⁶⁹³ ביה (יחזקאל א יד) והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק:
"ורגליהם רגל ישרה", שרגליהם של המזיקים כולם עקלתון, ורגליהם והרגלים של חיות הקודש נאמר בהן	ורגליהם רגל ישרה (יחזקאל א ז) דרגלין דמזיקין כלהו עקלתון ³⁶⁹⁴ ורגליהן ³⁶⁹⁵ ורגלין

³⁶⁸⁸ סברא (דפ"ו).

³⁶⁸⁹ תורה שבע"פ (יהל אור). הצור והסלע שניהם הם על סוד היסוד דהנוק', כי בקטנות נקרא היסוד שלה בשם צור (ליקוטי תורה חוקת), שאז הוא בגילוי אור דאלהים דהה"ן גימ' רצ"ה, ועם הכללות דשם אלהים הוא גימ' צור. אבל בגדלות נקרא לפעמים היסוד שלה בשם סלע (ע' פנחס רכט ע"ב, תצא רעט ע"ב) ע"ש אהיה דיוד"ן עם הכולל שלה (דע"ה ח"ב קכח ע"א).

³⁶⁹⁰ ובעירים (דפ"ו).

³⁶⁹¹ דמעלה נק' נצח, ומטה הוד כידוע (יהל אור).

³⁶⁹² אות ברית, וצבאות נק' נו"ה (יהל אור). יסוד ביניהם בצבאות (יהל אור).

³⁶⁹³ ר"ל בגי' שד"י כמו שמפרש והולך (יהל אור).

³⁶⁹⁴ וזהו נחש עקלתון (יהל אור).

³⁶⁹⁵ נמחק ביהל אור.

דחיון קדישין אתמר בהון ורגליהם רגל ישרה מצד חיה דאיהו ישראל³⁶⁹⁶ ישראל כליל תלת חיון דאתמר בהון האבות הן הן המרכבה [[שם] וכף רגליהם ככף רגל עגל מסטרא דחיה דאיהו שור ונוצצים כעין נחושת קלל מסטרא דנחש בריה³⁶⁹⁷ בימא³⁶⁹⁸ דאיהו] אריה³⁶⁹⁹ לגביה³⁷⁰⁰ ביבשתא רצוא מסטרא דנוריא דסליק³⁷⁰¹ רצוא ושוב מסטרא דשדי דהכי סליק בחושבן ואיהו [סליק] מטטרו:	"ורגליהם רגל ישרה", מצד חיה שהיא ישראל, ישראל כלול בשלש חיות, שנאמר בהם, האבות הן הן המרכבה. "וכף רגליהם ככף רגל עגל", מצד החיה שהיא שור, ונוצצים כעין נחושת. קלל מצד הנחש, בריח של הים שהוא עולה אצל זה שביבשה, רצוא מצדו של נוריא, שעולה רצו"א, ושוב מצד שם שד"י, שכך עולה בחשבון, והוא עולה מטטרו.
וכד הווי ישראל שמעין קלא ממזרח הווי רצין תמן ולמערב הכי וכן לדרום ולצפון אמר קב"ה למלאכי השרת אליו דרהטין לצלותא דמצוה ורהטין (למרהט) לפרקא בשבתא ורהטין למעבד [רעוא³⁷⁰² דילי ותייבין] (תאוה דילי ותאבין) בתיובתא³⁷⁰³ קבילו לון בהיכלא דהאי מראה דבאלין סימנין אינון חברים בהדייכו אינון [ד]רצין ושבין באורייתא בדבורא דהלכה אינון רשימין בהדייכו ואעילו לון בהאי היכלא:	וכאשר היו ישראל שומעים קול ממזרח, היו רצים שם, ולמערב כך, וכן לדרום ולצפון. אמר הקדוש ברוך הוא למלאכי השרת, אלו שרצים לתפלה של מצוה, ורצים לדרשה בשבת, ורצים לעשות רצון שלי, ושבים בתשובה, קבלו אותם בהיכל של זה המראה, שבאלו הסימנים הם חברים אתכם. אלו שרצים ושבים בתורה בדיבור של הלכה, הם רשומים אתכם, ותכניסו אותם בהיכל הזה.
הכי כד מצלין ישראל מיכא"ל³⁷⁰⁴ טאם עלמא בטיסא חדא וגבריא"ל טאם בתרין טאסין וכד נפיק דבורא מישראל בהלכה בצלותא ובכל פקודא דשכינתא תמן אינון רצין לגבה ושבין בה בשליחות מאריהון ובכל אתר דשמעין קלא דאורייתא דתמן קב"ה אינון רצין לגבי ההוא קלא [ותייבין] (ותאבין) בה בשליחותא דמאריהון דבכל קלא דשם יהו"ה לית תמן ובדבורא³⁷⁰⁵ דלית תמן אדני לא רצין ושבין תמן:	כך כאשר מתפללים ישראל, מיכא"ל עף את העולם במעוף אחד, וגבריא"ל עף בשתי עפיפות. וכאשר יוצא דיבור מישראל בהלכה בתפלה ובכל מצוה שהשכינה שם, הם רצים אצלה, ושבים בה בשליחות אדונם. ובכל מקום ששומעים קול התורה, ששם הקדוש ברוך הוא, הם רצים אצל הקול ההוא ושבים בה בשליחות אדונם, שבכל קול ששם יהו"ה אינו שם, בדיבור שאין שם אדני, לא רצים ושבים שם.
ובג"ד ורגליהם רגל ישרה (יחזקאל א ז) כי ישרים דרכי יהו"ה (הושע יד י) באתר דיהו"ה תמן איהו דרך ישרה ואי לית תמן	ומשום זה "ורגליהם רגל ישרה", "כי ישרים דרכי ה'", במקום ששם יהו"ה שם היא דרך ישרה, ואם אין

³⁶⁹⁶ ר"ל בו אותיות ישר, והוא ת"ת, כולל ג' חיון חג"ת כמו שמפרש והולך (יהל אור).

³⁶⁹⁷ ר"ל לשון נחשת (יהל אור).

³⁶⁹⁸ דימא (דפ"ק).

³⁶⁹⁹ דכל שביבשה נגדו בים. ונגד ארץ, נחש בריח. וזהו נחש בריח ונחש עקלתון. ותנין נגד כף רגליהם (יהל אור). סליק (דפ"ק).

³⁷⁰⁰ לגבי (דפ"ו).

³⁷⁰¹ ר"ל גימ' (יהל אור).

³⁷⁰² רעותא (דפ"ק).

³⁷⁰³ ר"ל ז"ש ושוב. רצוא במצות, ושוב בתשובה (יהל אור).

³⁷⁰⁴ ר"ל דבזה הן חברים, דאינון ג"כ רצוא ושוב לקבל התפלות. והוא מסט' דעד"א ושכינתא, רצוא כו', כמ"ש למעלה. ועי' סוף ח"א בהשמטות (סי' נ) ויחלום כו' (יהל אור).

³⁷⁰⁵ בדבורא (דפ"ו).

480 | Page

יהו"ה לאו איהו דרך ישרה ועוד [ו]רגליהם רגל ישרה אמרו מארי מתניתין דמאן דמצלי בעי לתקנא רגליו בצלותיה כמלאכי השרת ככף רגל עגל למהו³⁷⁰⁶ רשים בהדיהו ובגין דא אוקמוה רבנן המתפלל צריך לכוון את רגליו שנאמר (יחזקאל א ז) וכף רגליהם ככף רגל עגל ואמר קודשא בריך הוא אלן דאינון רשימין בצלותיהו הכי לכוון רגליו כוונתיכו אפתחו לון תרעי היכלא לאעלא במראה דא:	שם יהו"ה, אין היא דרך ישרה. ועוד "רגליהם רגל ישרה", אמרו בעלי המשנה שמי שמתפלל צריך לתקן רגליו בתפלתו כמלאכי השרת ככף רגל עגל, להיות רשום עמהם, ומשום זה פרשוהו חכמים, המתפלל צריך לכוון את רגליו, שנאמר וכף רגליהם ככף רגל עגל. ואמר הקדוש ברוך הוא, אלו שהם רשומים בתפלה כך לכוון רגליו כמותכם, פתחו לו שערי ההיכל להיכנס במראה זו.
תקונא שתיטאה³⁷⁰⁷ (יחזקאל א כז) ראיתני כמראה אש הכא ראיה ממש אמר קב"ה מאן דייעול [בחיון] (בחה) דא ויהא בצלותיה לביה לעילא לשם יהו"ה ועינוי לתתא בשמא דאדנ"י תיעלון בהיכלא דא כגוונא דמלאכין וגביהן לעילא ויראה להם לתתא לקבל שכינתא דאיהי יראת יהו"ה ובראיה³⁷⁰⁸ ושמיעה וריחא ודבור שריא יהו"ה בעשייה³⁷⁰⁹ במשוש שמוש הלוך שריא אדני ודא ראיה דאור ונר וס"א דאורייתא דאתמר בה (משלי ו כג) ותורה אור³⁷¹⁰:	תקון ששי ראיתי כמראה אש, כאן ראיה ממש. אמר הקדוש ברוך הוא, מי שיכנס במראה זה ויהיה בתפלתו לבו למעלה לשם יהו"ה, ועינוי למטה בשם של אדנ"י, תכניסו בהיכל הזה כדוגמת המלאכים וגביהן למעלה, ויראה להם למטה כנגד השכינה שהיא יראת יהו"ה. ובראיה ושמיעה וריח ודיבור שורה שם יהו"ה, בעשייה במשוש שמוש הלוך שורה אדני, וזו ראיה של אור ונר (של התורה) שנאמר "ותורה אור".
ריחא דקרבנין דאינון צלותין דבור באורייתא דבור בצלותא ועשייה דמצוה ושמוש דילה ומשוש דילה והלוך דילה וראיה ושמיעה³⁷¹¹ דלית תמן אורייתא ומצוה³⁷¹² קב"ה ושכינתיה לא שרי(י)א תמן דקב"ה [שרי³⁷¹³] בראיה וכן שכינתיה דאורייתא³⁷¹⁴ ותורה אור שכינתיה ראיה דילה (במדבר יב ו) יהו"ה³⁷¹⁵ במראה אליו אתודע (קב"ה³⁷¹⁶ במראה אליו אתודע שכינתיה):	ריח הקרבנות שהם תפלות, דיבור בתורה דיבור בתפלה ועשייה של מצוה, ושמוש שלה ומשוש שלה והלוך שלה וראיה ושמיעה, שאין שם תורה ומצוה הקדוש ברוך הוא ושכינתו אינה שורה שם, שהקדוש ברוך הוא שורה בראיה, וכן השכינה שהתורה "ותורה אור", והשכינתו היא ראיה שלו, "ה' במראה אליו אתודע" (הקדוש ברוך הוא במראה אליו אתודע שכינתו).

³⁷⁰⁶ ר"ל כששני הרגלים יחד, נראה כרגל עגל, סדוק מלמטה מפריס. וזו המראה נ"ה, ומראה השלישית יסוד, והשניה ת"ת, והראשונה מל', הרי תנה"ם (יהל אור).

³⁷⁰⁷ גבורה. ושביעאה חסד, וזהו בענן כו' (יהל אור).

³⁷⁰⁸ בד' תקוני רישא, ע' א' ח' פ' (יהל אור).

³⁷⁰⁹ בד' תקוני גופא, ידים וגופא וברית ורגלים כסדר (יהל אור).

³⁷¹⁰ ובשמיעה דאורייתא (נוסף ביהל אור). ר"ל דעל אורייתא נאמר ותורה אור (יהל אור).

³⁷¹¹ נמחק ביהל אור.

³⁷¹² נמחק ביהל אור.

³⁷¹³ שריא (דפ"ו).

³⁷¹⁴ [שרי] בראיה וכן שכינתיה דאורייתא נמחק ביהל אור, ובמקומו

איתא "אורייתא".

³⁷¹⁵ נמחק ביהל אור.

³⁷¹⁶ יהו"ה קב"ה (יהל אור).

במחשבה מבפנים, בינה בן י"ה, ישראל עלה במחשבה, הרהור חכמה, לחכם ברמז, חכמה עלה במחשבה שהוא בינה, מחשבה והרהור, הכל אחד. החכמה לא נודעת אלא בבינה, והבינה בלב, ומשום זה המחשבה בלב, הרהור בלב. וכן התורה, ספר תורה מצוה	במחשבה מלגו ³⁷¹⁷ בינה בן י"ה ישראל עלה במחשבה ³⁷¹⁸ [הרהור חכמה לחכימא ברמיזא חכמה עלה במחשבה] דאיהו בינה מחשבה והרהור בלא חד חכמה לא אשתמודע אלא בבינה ובינה בלב ובגין דא מחשבה בלב הרהור בלב וכן אורייתא ³⁷¹⁹ ס"ת מצוה ³⁷²⁰ :
	רל/א:
	רע"מ:
לשמוע, וכן בחוטם "ריח ניחוח לה". השכינה היא קרבן שלו, עולה שלו, והתפלה היא כמו קרבן, ועולה כריח ניחוח אצלו, ומתקרבת אצלו בתפלה, וכן בדיבור "הלא כה דברי כאש נאום יהו"ה", ה' שכינה דיבור שלו. כדוגמת שהשכינה היא מראה שלו, שמיעה שלו, ריח ניחוח שלו, דיבור שלו בראש.	לשמוע וכן בחוטמא ריח ניחוח וליהו"ה שכינתא ³⁷²¹ (ליהו"ה) איהי קרבן דיליה עולה דיליה וצלוחא איהי בקרבן וכריח ניחוח סליקת לגביה ואתקריבת לגביה (בגלותא) ובצלוחא ³⁷²² [ותרי ³⁷²³] (והכי) בדבור (ירמיה כג כט) הלא כה דברי כאש נאם יהו"ה ה' שכינתא דבור דיליה ³⁷²⁴ כגוונא ³⁷²⁵ דשכינתא איהי מראה דיליה שמיעה דיליה ריח ניחוח דיליה דבור דיליה ברישא:
כך הוא בידים, עשיית מצוה שלו בגוף, כריעה שלו בתפלה, זקיפה שלו בתפלה, עמידה שלו (שהיא מזל שלו) שהיא שעומדת לפניו בכל מקום וכורעת לגביו ונופלת לרגליו בנפילת	הכי ³⁷²⁶ איהו בידין עשיית מצוה דיליה בגופא ³⁷²⁷ כריעה ³⁷²⁸ דיליה בצלותא זקיפ' דיליה בצלותא עמידה [דיליה] דאיהי מזליה ³⁷²⁹ דקיימא [קמיה] (עמיה) ³⁷³⁰ בכל

³⁷¹⁷ ר"ל הראי' הוא שכינתא, וכן כל הד' חושים, אע"ג דאינון בהוי', מ"מ הכל בשכינה, שהיא גוף להון. והיא גוף החושים, ה' במראה כו'. והתורה עצמה שברא' ונשמע כו' בכל החושים הוא עד"א, ומחשבה והרהור חו"ב כמו שמפרש והולך, והחכמה ברמז, לחכימא ברמיזא כו'. וכן בכל הד' חושים, כ"א כולל מד' אלו, וד' פני' לאחת. ואמר וכן אורייתא מצוה לשמוע כו'. ר"ל דכ"ה בשמיעה דאורייתא עצמה כנ"ל. והשמיעה בה, דמצוה לשמוע, והוא בה. וכן הריח עצמו, וכמ"ש וכן בחוטמא כו' (יהל אור).

³⁷¹⁸ ישראל עלה במחשבה דאיהו בינה הרהור חכמה לחכימא ברמיזא מחשבה והרהור כולא כו'. כצ"ל. ור"ל בן י"ה הוא ישראל, עד"א, עלה לבינה, שלכך נק' בינה בן י"ה, שכולל עד"א בן. ברמיזא זהו הרהור, והוא יותר דקות ממחשבה, שהרהור הוא בלא ציור הדבר, ואין מתארך, מ"מ כל אחר (הלשון מוטעה). ואפשר צ"ל ואין ניכר כ"א לאחר כן במחשבה. דברי דוד, כמו שמפרש והולך חכמה לא אשתמודע כו' (יהל אור).

³⁷¹⁹ עכשיו מפרש שמיעה (יהל אור).

³⁷²⁰ בשכינה (יהל אור).

³⁷²¹ ר"ל מ"ש ריח ניחוח לה, ה"פ ריח ניחוח שהוא שכינה, לקרב לה' עד"א. וזהו קרבן כמו שמפרש והולך (יהל אור).

³⁷²² בגלותא. צ"ל בצלותא (יהל אור).

³⁷²³ נמחק ביהל אור.

³⁷²⁴ ר"ל זהו דברי. וזהו כמראה אש הנאמר לעיל, כחיות אש ממללות (יהל אור).

³⁷²⁵ נמחק ביהל אור.

³⁷²⁶ עכשיו מפרש ב' תקונין דגופא (יהל אור).

³⁷²⁷ זהו משוש (יהל אור).

³⁷²⁸ כריעה (דפ"ו).

³⁷²⁹ דאיהי מזליה (מוסגר בדפ"ק).

³⁷³⁰ "מזליה דקיימא [קמיה] (עמיה)" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "קיומא

עמיה".

אפיון לשאול ממנו רחמים על בניה, היא ענוה לגביו, ויש לה בושת פנים ממנו. ולא כמו שפחה רעה, לילית, חצופה בלי ענוה, אין לה בושת פנים, אמם של הערב רב.	אפיון לשאול ממנו רחמים על בניה, היא ענוה לגביו, ויש לה בושת פנים ממנו. ולא כמו שפחה רעה, לילית, חצופה בלי ענוה, אין לה בושת פנים, אמם של הערב רב.
ומשום זה אמר שלמה "אשת חיל עטרת בעלה ורכב בעצמותיו מבישה", שהשכינה היא מלכה, השפחה שלה לילית, אין לה ענוה ולא בושת פנים מהקדוש ברוך הוא, וכך בניה ערב רב. והקדוש ברוך הוא עתיד להעביר אותה ואת בניה מהעולם, שממזרים הם, מבני ט' מדות, אסנ"ת משגח"ת (ראשי תבות אנוסה שנואה נדוי תמורה מורדת שכורה גרושת הלב חצופה תערובת) ממזרים מדרבנן.	ובגין דא אמר שלמה (משלי יב ד) אשת חיל עטרת בעלה ורכב בעצמותיו מבישה דשכינתא איהי מטרוניתא שפחה דילה לילית לית לה ענוה ולא בשת אנפין מקב"ה והכי בנהא (הכי) ערב רב וקב"ה עתיד לאעבר' לה ולבנהא מעלמא ודממזרים (דחמורים) אינון מבני ט' מדות אסנ"ת משגח"ת [ר"ת אנוסה שנואה נדוי תמורה מורדת שכורה גרושת הלב חצופה תערובת] ממזרי דרבנן:
וכן שכינה היא שמוש של הקדוש ברוך הוא, היחוד שלו, על ידי הצדיק חי העולמים, והיא ההליכה שלו, "צדק לפניו יהלך" לעשות רצונו. "ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת רהיטת לגביה למעבד רעותיה [בראיה בשמיעה³⁷³³ בריהא בדבור בעשיה בגופא בשמוש בהלוך בכל אבר איהי מצוה לשמשא ליה ולמעבד רעותיה] ובנהא³⁷³⁴ הכי אינון בדיוקנהא³⁷³⁵ בני ענוה³⁷³⁶ בני בשת אנפין כלוהו כמדות דילה ובגין דא מני קב"ה למשה (שמות יח כא) ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שונאי בצע:	וכן שכינה היא שמוש של הקדוש ברוך הוא, היחוד שלו, על ידי הצדיק חי העולמים, והיא ההליכה שלו, "צדק לפניו יהלך" לעשות רצונו. "ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת", רצה לקראתו לעשות רצונו, בראיה בשמיעה בריח בדיבור בעשיה בגוף בשמוש בהלוך, בכל אבר היא מצוה לשמש אותו ולעשות רצונו. ובניה כך הם בצורתה, בני ענוה בני בושת פנים כמו המדות שלה, ומשום זה צוה הקדוש ברוך הוא למשה "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שונאי בצע".
אנשי חיל [מסטר] (מסדר) דימינא דאברהם דתמן ראייה דאורייתא (דברים לג ב) מימינו איש דת³⁷³⁷ למו יראי אלהים	"אנשי חיל" מצד ימין של אברהם, ששם ראייה של התורה, "מימינו איש דת למו", "יראי אלהים", מצד של יצחק, ששם שמיעה שאמר חבוקוק

³⁷³¹ עכשיו מפרש שמוש והלוך (יהל אור).

³⁷³² ר"ל צדק שכינה כידוע (יהל אור).

³⁷³³ מכאן דראיה למעלה משמיעה, אמנם דעת הרמב"ן בספר האמונה והבטחון פ' י"ח, וכן שם ר"פ כ"ד, כי השמיעה הוא למעלה מהראיה, העיקר הוא שהראיה גדולה מהשמיעה הרבה, אלא באשר כי שורשה ומקורה הוא מאור הנשמה לנשמה שאין לה כלי בהגוף כלל, כי הכלים הם רק ג', מח לב כבד, שהם כלים לנר"נ כנודע, לכן אין לה גילוי בהגוף אלא רק אחר שמתפשטת למטה ומתלבשת בנצח הוד, ומשם חוזרת ועולה בדרך אור חוזר ויוצא תמצית הארה ממנה דרך העינים, והוא כל הראיה שמשמש בה האדם (דע"ה ח"א ד ע"ג).

³⁷³⁴ בני עד בדיוקנהא ל"ג (יהל אור).

³⁷³⁵ הכי אינון בדיוקנהא (נמחק בדרך אמת, אמנם מופיע בדפ"א).

³⁷³⁶ בני ערוה. ל"ג (יהל אור).

³⁷³⁷ התורה (יהל אור).

מסטרא דיצחק דתמן שמיעה דאמר חבקוק נביאה (חבקוק ג ב) "י' שמעתי שמעך יראתי אנשי אמת מסטרא ודיעקב דתמן (ד) ריח ניחח ליהו"ה בחוטמא שונאי בצע מסטרא דדבור סמכא רביעאה דאדם הראשון דאתחבר באבהן תלת חיון אינון אריה שור נשר בראייה שמיעה ריחא אדם בדבור:	הנביא "ה' שמעתי שמעך יראתי". "אנשי אמת" מצד של יעקב, ששם "ריח ניחוח לה" בחוטם. "שונאי בצע" מצד של הדבור, רגל רביעית של אדם הראשון, שהתחבר באבות. שלש חיות הן, אריה שור נשר, בראייה שמיעה ריח, אדם בדבור.
ושמת עליהם שרי אלפים (שמות יח כא) מסטרא דאת א' ושרי מאות מסטרא דאת ד' ד' מאות³⁷³⁸ שנה דאשתעבדו ישראל במצרים (בדלות דאורייתא) שרי חמשים נ' ושרי עשרות י' ישראל באינון מדות אשתמודעון דאינון בנוי דקב"ה ושכינתיה למהוי בהון אנשי חיל כגון אשת חיל עמרת בעלה (משלי יב ד):	"ושמת עליהם שרי אלפים" מצד האות א', "ושרי מאות" מצד האות ד', ארבע מאות שנה שנשתעבדו ישראל במצרים (בעניות של תורה), "שרי חמשים" אות נ', "ושרי עשרות" אות י'. ישראל באלו המדות ניכרים שהם בנים של הקדוש ברוך הוא ושכינתו, להיות בהם אנשי חיל, כגון "אשת חיל עמרת בעלה".
מארי דחסד יראי אלהים אנשי אמת ולא אנשי שקר דבני ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפייהם לשון תרמית ושונאי בצע כב"ג שמח בחלקו ולא כערב רב בנוי דשפחה בישא דאינון כחויא דכל ארעא קדמיה דה"ד (ישעיה סה כה) ונחש עפר לחמו ודחיל למשבע מעפרא דדחיל דתחסר ליה והכי מארי בצע דלא שבעין מכל ממון דעלמא:	בעלי חסד, יראי אלהים, אנשי אמת, ולא אנשי שקר, שבני ישראל לא יעשו עוולה ולא ידברו כזב, ולא ימצא בפייהם לשון תרמית, ושונאי בצע כאדם השמח בחלקו. ולא כערב רב בני השפחה הרעה, שהם כנחש, שכל הארץ לפניו, זהו שכתוב "ונחש עפר לחמו" ומפחד לשבוע מהעפר, שמפחד שיחסר לו, וכך בעלי בצע שלא שבעים מכל ממון שבעולם.
ובג"ד אוקמוה מארי מתניתין לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה בגין דקב"ה איהו סתים³⁷³⁹ בסתרי התורה במאי אשתמודע במצות דאיהי שכינתיה דאיהי דיוקניה:	ומשום זה פרשוה בעלי המשנה, לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, משום שהקדוש ברוך הוא הוא נסתר בסתרי התורה, במה ניכר, במצוות, שהיא שכינה, שהיא צורתו.
כגוונא דאיהו ענו³⁷⁴⁰ שכינתיה ענוה איהו חסיד ואיהי חסידה איהו גבור ואיהי גברת (א) על כל אומין דעלמא איהו אמת ואיהי אמונה איהו נביא ואיהי נביאה איהו צדיק ואיהי צדקת איהו מלך ואיהי מלכות (מלכתא) איהו חכם ואיהי [חכמתא]	כדוגמא שהוא עניו, שכינתו ענוה, הוא חסיד והיא חסידה, הוא גבור והיא גברת על כל אומות העולם, הוא אמת והיא אמונה, הוא נביא והיא נביאה, הוא צדיק והיא צדקת, הוא מלך והיא מלכות, הוא חכם והיא חכמה, הוא מבין והיא התבונה שלו,

³⁷³⁸ והענין בא"ת ב"ש ד' הוא ק', וד' אותיות הוא בד"ס, כחב"ס, כי היא איומה כנדגלות כידוע. ואי"ן הוא בכח"ב, א' בכתר כידוע, י' בחכמה, נ' בבניה, נ' תרעין, וד' במל'. והיא ק', ק' ברכות, ק' אדנים, ונתחלפה בד', כי שם מחליפין כידוע (יהל אור).

³⁷³⁹ שעד"א הוא תוקה ואיהי מצוה (יהל אור).

³⁷⁴⁰ חשב עשר מדות בע"ס. וענו הוא בהוד דרגא [דמשה], דאיהו ענו מכל כו'. [מצאתי כתוב על הגליון. והאיש משה ענו מא"ד ס"ת הוד. ע"כ] ומכאן ואילך חשיב ו"ק, ואח"כ ג"ר עד כמראה הקשת. ועד בכלל. ר"ל אלו ב' פסוקים (יהל אור).

הוא כתר והיא עטרה שלו, עטרת תפארת, ומשום זה פרשוהו חכמים, כל מי שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש, כדמות הקדוש ברוך הוא שהוא תוכו, והשכינה היא ברו.	(חכמתי) איהו מבין ואיהי תבונה דיליה איהו כתר ואיהי עטרה דיליה ³⁷⁴¹ עטרת תפארת ובג"ד אוקמוה רבנן כל מי שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש כדיוקנא דקב"ה דאיהו ותוכו (כברו) ושכינתא ברו:
הוא תוכו מבפנים, והיא ברו מבחוץ, ולא משתנית היא שבחוץ מאותו שבפנים, להכיר שהיא אצילותו ואין פירוד שם כלל, ש"מבית ומחוץ תצפנו".	איהו תוכו מלגו ואיהי ברו [מלבר] ולא אשתניאת איהי [דלבר] [מלבר] מההוא דלגו לאשתמודעא דהיא אצילותיה ולית [אפרשותא] [אפרושתא] תמן כלל (שמות כה יא) דמבית ומחוץ תצפנו:
ומשום שהוא יהו"ה נסתר מבפנים ולא נקרא אלא בשכינתו אדני, ומשום זה אמרו חכמים, לא כשאני נכתב אני נקרא, בעולם הזה נכתב אני ביהו"ה ונקרא אני באדני, אבל בעולם הבא נכתב ביהו"ה ונקרא ביהו"ה, להיות רחמים מכל צד, ומשום זה צוה הקדוש ברוך הוא למלאכי השרת, מי שלא יהיה תוכו כברו בכל איברים פנימיים וחיצוניים, לא יכנס בהיכל זה, ומשום זה אמר הפסוק "הצור תמים פעלו", "תמים תהיה עם ה' אלהיך".	ובגין דאיהו יהו"ה סתים מלגיו לא אתקרי אלא בשכינתיה אדני ובגין דא אמרו רבנן לא כשאני נכתב אני נקרא בעוה"ז נכתב אני ביהו"ה ונקרא אני באדני" אבל בעוה"ב נכתב ביהו"ה ונקרא ביהו"ה למהוי רחמי מכל סטרא ובגין דא מני קב"ה למלאכי השרת מאן דלא יהא תוכו כברו ובכל אברין פנימאין וחצונין לא ייעול בהיכלא דא (בכל אברין פנימאין וחצונין) ובגין דא אמר קרא [דברים לב ד] הצור תמים פעלו (שם יח יג) תמים תהיה עם יי' אלהיך:
התקון השביעי כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם, אמרו חכמים מן וארא עד כמראה הקשת, הן הן מעשה המרכבה, ואמרו חכמים, כשהיה רבי עקיבא דורש במעשה מרכבה, ירדה אש מן השמים וסבבה האילנות, והיו מתקבצים מלאכי השרת כמו בשמחת	תקונא שביעאה (יחזקאל א כח) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם אמרו רבנן מן וארא(ה) עד כמראה הקשת הן הן מעשה המרכבה ואמרו חכמים כשהיה ר"ע ³⁷⁴² דורש במעשה מרכבה (ירד מן החמור) ירדה אש מן השמים וסבבה האילנות ³⁷⁴³ והיו מתקבצין מלאכי השרת [במזמזמי] (במזמזמי) ³⁷⁴⁴
	רל/ב
	רע"מ:

³⁷⁴¹ ענין המלכות למה נקרא שמה עטרה כבר ידעת ששרשה היא נקודה א' באצילות ומזאת הנקודה נעשה בחי' פרצוף שלם ונתפשטו אלו ה' נקודות בזה האופן שהנקודה הראשונה נשארת במקומה באצילות בבחי' כתר שלה וחב"ד שלה נתפשטו בבריאה ומהם נעשה הבריאה. וחג"ת נה"י שלה נתפשטו ביצירה ומהם נעשה היצירה ומלכות שבה נתפשטת בעשייה וממנה נעשית העשייה. נמצא שאלו הג' עולמות נבנו מצד המלכות ולכן נקראת עטרה לפי שבחי' הכתר שלה הוא בשרשו באצילות וז"ש לה הוי ראש לשועלים שהעולמות בריאה יצירה עשיה נקראים שועלים (זהר הרקיע).

³⁷⁴² רבי יהושע (יהל אור).

³⁷⁴³ "ירדה אש מן השמים וסבבה האילנות" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "נתקשרו שמים בעבים ונראתה כמין קשת בענן והיו מתקבצים".

³⁷⁴⁴ כבמזמזמי (דפ"ו).

חתן וכלה בגין דלית יהודא וקשורא ומרכבה לשם יהו"ה באדנ"י אלא בצדיק³⁷⁴⁵ דאיהו קשת (דאיהי) (דביה) מרכבתא שלימתא יאהדונה"י דלעילא³⁷⁴⁶:	חתן וכלה, בגלל שאין יחוד וקשור ומרכבה לשם יהו"ה באדנ"י בצדיק שהוא קשת שהיא (שבו) מרכבה שלימה שלמעלה יאהדונה"י.
[שכינתא]³⁷⁴⁷ איהו³⁷⁴⁸ מעשה³⁷⁴⁹ בראשית ואוקמוה אין דורשין במעשה בראשית בשנים בגין דענפין דאילנא אינון פרודות מלמעלה בכנפי חיון יהו"ה לימינא אדנ"י לשמאלא חתן לימינא כלה לשמאלא כד אתיין לה לחופה בכמה מיני³⁷⁵⁰ נגונא צריכין ישראל לאתערא³⁷⁵¹ לון לתתא בשירות ותשבחות בכל מיני נגונא בצלותא³⁷⁵² הא קא אתיין לחופה:	שכינה היא מעשה בראשית, ובארוהו אין דורשין במעשה בראשית בשנים, משום שענפי האילן הם פרודים מלמעלה בכנפי החיות, יהו"ה לימין אדנ"י לשמאל, חתן לימין כלה לשמאל. כאשר מביאים אותה לחופה, בכמה מיני נגונים צריכים ישראל לעורר אותם למטה בשירות ותשבחות, בכל מיני נגון בתפלה הנה הם באים לחופה.
[ו]צריכין ישראל למיהב קדושין לכלה ומחתנא בקשורא דתפלה (בחתנא בקשור) דיד למהוי קשירא ליה ולעטרא לון בתפלין ודרישא דאיהו פאר הה"ד (יחזקאל כד יז) פארך חבוש עליך ותלת כריכין דרצועה לקבל ג' וקדושותו (קדושין) דאינון קדוש קדוש קדוש (רצועה) קדושה לך ישלשו וצריך לברכא לון בשבע ברכאן דאינון שבע ברכות דק"ש בשחר שתים לפניה ואחת לאחריה ובערב שתים לפניה ושתים לאחריה:	וצריכים ישראל לתת קדושין לכלה מהחתן בקשירת תפלה של יד, להיותה קשורה לו, ולעטר אותם בתפלין של ראש, שהיא פאר, זהו שכתוב "פארך חבוש עליך", ושלוש כריכות של רצועה כנגד שלש קדושות, שהן קדוש קדוש קדוש, (רצועה) קדושה לך ישלשו, וצריך לברך אותן בשבע ברכות, שהן שבע ברכות של קריאת שמע בשחר, שתים לפניה ואחת לאחריה, ובערב שתים לפניה ושתים לאחריה.
וכלה בחופה [דאיהי] בדיוקנא דכנפי [מצוה] (ריאה) בציציות³⁷⁵³ מוזהבות ותכלת ולבן (לתקנא לון) כסא דין³⁷⁵⁴ וכסא רחמים כליל דא בדא וכמה קשרים וחליין סחרניה בכמה מרגלאן ואבנין יקירין מליין סגולות סחרין לגביה כדיוקנא דזוגין ורמונין	וכלה בחופה שהיא בצורת כנפי מצוה, בציציות מוזהבות ותכלת ולבן, כסא דין וכסא רחמים, כלול זה בזה, וכמה קשרים וחוליות סביבה בכמה מרגליות ואבנים יקרות מלאות סגולות, סובבים אצלו כדמות פעמונים ורימונים של לבושי המלך

³⁷⁴⁵ וזהו מרכבה, היחוד. ולכן נרא' הקשת (יהל אור).

³⁷⁴⁶ דלעילא יאהדונה"י (דפ"ו).

³⁷⁴⁷ ר"ל למעלה בחו"ג דשם ענפין מתפרדין כמו שמפרש והולך ובצדיק מתייחדין דשם מעשה מל' מרכבה לת"ת ביחוד כנ"ל (יהל אור).

³⁷⁴⁸ איהי (דפ"ק).

³⁷⁴⁹ דלעילא איהו מעשה כו'. כצ"ל. ור"ל אין דורשין בשניהם, דאינון תלתא כו' כמו שמפרש והולך: (יהל אור).

³⁷⁵⁰ וזהו מזמוטי כו' (יהל אור).

³⁷⁵¹ בפסיקי דזמרה, וזהו שירות, וישתבח תשבחות כמ"ש בת"ז (עיין סוף תיקון י' ות"ח יג ע"ב) (יהל אור).

³⁷⁵² ששם היחוד. וחופה הוא הטלית. ותפלין ש"י הוא קדושין, ג' כריכות באצבע, כעין טבעת באצבע. ותש"ר עטרה לחתן. וז' ברכות של ק"ש, שבע ברכות של החופה כמו שמפרש והולך. ונגד ז' ברכות, אנו כורכין שבע כריכות על הזרוע כידוע. וכ"ז עושין במעשה, וכן בדבור כמו שמפרש והולך (יהל אור).

³⁷⁵³ צ"ל בטלית. ור"ל נגד בגדי זהב וטלית לבן נגד בגדי לבן. וכן תכלת ולבן כמו שמפרש והולך (יהל אור).

³⁷⁵⁴ מל' ות"ת כמו שמפרש והולך (יהל אור).

[ד] לבושי מלכא ומטרוניתא דאינון ד' בגדי לבן וד' בגדי זהב מסטרא דתריין שמהן יהו"ה אדנ"י:	והמלכה, שהם ארבעה בגדי לבן וארבעה בגדי זהב, מצד של שני שמות יהו"ה אדנ"י.
כשמו³⁷⁵⁵ כן כסאו [כן חופתו] כן לבושו [כן חופתו] רשים שמיה בכלא כד בעי לאעלי בהיכליה למהוי תמן [חתן] בכלתיה בח"י ברכאן דצלותא דאיהי ונ"א בהיכלא ליחדא תמן בצלותא בח"י ברכאן דצדיק דאיהו כמראה הקשת:	כשמו כן כסאו, כן חופתו, כן לבושו, רשום שמו בכל, כאשר רוצה לעלות בהיכלו להיות שם חתן בכלתו, בח"י ברכות התפלה שהיא (בהיכל להתייחד שם בתפלה בח"י ברכות של הצדיק שהוא) כמראה הקשת.
אין דורשין במרכבה ביחיד ובגין דהדורש³⁷⁵⁶ ליחיד עמיה (ד)הא אינון שנים בדרשא ולא צריך תמן למשמע קלא בצלותיה אלא (שמואל א' יג) רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע ובהאי רזא (במדבר א נא) והור³⁷⁵⁷ הקרב יומת והכי (באצילות) [בצללותא] כל חד מצלי בחשאי דלא ישתמע³⁷⁵⁸ צלותיה לגבי חבריה [כגון] מאן דדריש [לחבריה] (לרוב) וישתיק דבור לגביה³⁷⁵⁹ לא צריך³⁷⁶⁰ למעבר [אלא] דבור בחשאי דלא ישמע חבריה ובג"ד אוקמוה רבנן כל המשמיע קולו בתפלתו ה"ז מקטני אמנה:	אין דורשין במרכבה ביחיד משום שהדורש יחיד עמו, והרי הם שנים בדרשה, ולא צריך להשמיע קול בתפלתו, אלא "רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע", ובסוד זה "והזר הקרב יומת", וכך באצילות (בתפלה) כל אחד מתפלל בחשאי, שלא תשמע תפלתו לגבי חבריו, כמו מי שדורש לחברו וישתיק הדיבור לו, לא צריך לעשות כך, אלא לדיבור בחשאי, שלא ישמע חבריו, ומשום זה פרשוהו חכמים, כל המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה.
ובג"כ חיוון אשא לעילא ממללן כענפין³⁷⁶¹ דאילנא דהוו מתקבצין תמן במזמוטי חתן וכלה באן אחר בק"ש דתמן ואשמע³⁷⁶² את קול כנפיהם (יחזקאל א כד) דאינון ס"ד [לד] ³⁷⁶³גדפין ד' זמנין ס"ד סלקין רנ"ו והאי איהו (ד' זמנין סלקין) (ירמיה לא ו) רנו ליעקב שמחה אימת³⁷⁶⁴ לבתר דנטיל נוקמא משנאווי וויקיד טעוון דלהון הה"ד (משלי יא י) ובאבוד רשעים רנה [איהו הנר (ס"א מ') שנין³⁷⁶⁵ לאשלמא ע"ב ע"ב ע"ב]:	ומשום זה חיות אש למעלה מדברות כענפי האילן, שהיו מתקבצות שם כמו בשחוק חתן וכלה. באיזה מקום, בקריאת שמע, ששם "ואשמע את קול כנפיהם" שהם ס"ד לארבע כנפים, ארבע פעמים ס"ד עולים רנ"ו, וזהו "רנו ליעקב שמחה", מתי, לאחר שנוטל נקמה משונאיו, וישרף האלילים שלהם, זהו שכתוב "ובאיבוד רשעים רנה" שהוא הנר (מ' שנים) להשלים ע"ב ע"ב ע"ב.

³⁷⁵⁵ ר"ל ד' עולמות אבי"ע (יהל אור).

³⁷⁵⁶ כמ"ש ליחיד (יהל אור).

³⁷⁵⁷ דמתרחקין הס"א בשעת יחוד כידוע, דלא נשאר אלא מלכא ומטרוניתא בייחוד (יהל אור).

³⁷⁵⁸ אשתמע (דפ"ו).

³⁷⁵⁹ וישתיק דבור לגביה (נמחק ביהל אור).

³⁷⁶⁰ ר"ל כשמגיע למרכבה (יהל אור).

³⁷⁶¹ צ"ל בענפין. ור"ל כשמגיע לק"ש כמו שמפרש והולך (יהל אור).

³⁷⁶² ר"ל שמע ישראל (יהל אור).

³⁷⁶³ כמ"ש בתי ורש"י (יחזקאל א ו). סלקין רנ"ו. ר"ל רנה ושבח דגדפי החיות (יהל אור).

³⁷⁶⁴ ר"ל דזמן רנ"ו הוא הקץ, כמ"ש בתז"ח (ג ע"ד) (יהל אור).

³⁷⁶⁵ ר"ל דג' ע"ב, דג' חיון חג"ת, ג"פ ע"ב הוא רנ"ו, נשאר מ' שנין עד רנ"ו, והוא מ' שנין בתראין (יהל אור). "ס"א מ') שנין" נמחק בדפ"ק.

ותליין ס"ד³⁷⁶⁶ מן תמני' א"ז והכי ס"ד³⁷⁶⁷ מתמניא [א"ז] לד' סטרינ רנ"ו וכד מטי לל"ב³⁷⁶⁸ דאינון א"ז א"ז א"ז דאינון ח' ח' ח' ח' ח' אתחבר י³⁷⁶⁹ לכל סטר [למהו] ח"י יהו"ה בח"י ברכאן דצלותא דאית בהון ח"י זמנין יהו"ה דסלקין ע"ב בהווא זמנא [דמתחברא יהו"ה באדנ"י בח"י עלמין יאהדונהי (מיד) דחיון דאש חשות מה כתיב [בהון] (יחזקאל א כד) בעמדס תרפינה כנפיהם [בעמדס ישראל בצלותא³⁷⁷⁰] דלא אשתמודעון³⁷⁷¹ עד ההיא³⁷⁷² שעתא:	ותלויים ס"ד משמונה א"ז, וכך ס"ד משמונה, א"ז לארבעה צדדים, רנ"ו, וכאשר מגיע לל"ב, שהם א"ז א"ז א"ז א"ז, שהם ח' ח' ח' ח', מתחברת י' לכל צד, להיות ח"י, יהו"ה בח"י ברכות של התפלה, שיש בהן ח"י פעמים יהו"ה שעולים ע"ב, בזמן ההוא שמתחבר יהו"ה באדנ"י, בח"י העולמים יאהדונהי, מיד חיות של אש שותקות. מה כתוב בהן, "בעמדס תרפינה כנפיהן" בעמידתם של ישראל בתפלה, כדי שלא יכירו עד השעה ההיא.
והאי איהו רק שפתיה נעות דאינון כנפי החיות וקולה לא ישמע [מה] דהוי חשמל חיון אשא ממללן אינון חשות ובג"ד תקינו צלותא בחשאי [והכי מעשה מרכבה בחשאי ולמללא תמן בחשאי] בינו לבין עצמו ג' צלותין תקינו [ו] בכלהו ח"י יהו"ה דאינון ע"ב אתוון בכל צלותא בתמני סרי ברכאן דאינון רי"ו וכלילן בחסד בע"ב³⁷⁷³ [עם ל"ב נתיבות] והיינו ר"ן³⁷⁷⁴ חסרין ב' דכלילן בעמודא דאמצעיתא:	וזהו "רק שפתיה נעות" שהן כנפי החיות, "וקולה לא ישמע", ומה שהיה חשמל חיות אש מדברות הן שותקות, ומשום זה תיקנו תפלה בלחש, וכן מעשה מרכבה בלחש לדבר שם בלחש בינו לבין עצמו. שלש תפלות תקנו, ובכלן ח"י יהו"ה שהן ע"ב אותיות, בכל תפלה בשמונה עשרה ברכות שהן רי"ו, וכלולות בחסד בע"ב עם ל"ב נתיבות, והרי הן ר"נ חסר שתיים שכלולות בעמוד האמצעי.
דמקרבנא אשתמע צלותא צלותא מקרבנא כגוונא דאתמר בהון (יחזקאל א כד) ואשמע את קול כנפיהם הכי בכרובים (במדבר ז פט) וישמע את הקול מדבר אליו כגוונא דכבש סלקין ונחתין ביה קרבנין ועלוון הכי בצלותא מלאכין סלקין [תריין³⁷⁷⁵] ונחתין תריין [ותרי ונחתין תרי] (ונחתין) וכגוונא דסיני דביה משה ואהרן סלקין ונחתין סלקין תריין ונחתין ב' ובפקודא דא אתרמיוז כל פקודין דאורייתא והכי כד [הוה] פתח ר"ע במעשה מרכבה פומיה הוה סיני וקליה הוה סלם³⁷⁷⁶ דביה מלאכין	ומהקרבנות נשמע על התפלה, התפלה לקרבן, כדוגמא שנאמר בהם "ואשמע את קול כנפיהם", כך בכרובים "וישמע את הקול מדבר אליו", כדוגמת הכבש שעולים ויורדים בו, קרבנות ועולות, כך בתפלה מלאכים עולים שנים ויורדים שנים, וכדוגמא סיני, שבו משה ואהרן עולים ויורדים, עולים שנים ויורדים שנים, ובמצוה זו נרמזו כל מצוות התורה. וכך כאשר היה פותח רבי עקיבא במעשה מרכבה פיו, היה סיני, וקולו היה סולם שבו מלאכים עולים ויורדים, בכל דיבור ודיבור שלו היה

³⁷⁶⁶ עכשיו מפרש למה ס"ד בכל סטרא, ואמר מתמניא אז. שבצדיק א"ז, תמניא אתוון של ב' שמות, וצדיק כליל מח' ספירות (יהל אור).
³⁷⁶⁷ עכשיו חוזר ומפרש רנ"ו (יהל אור).
³⁷⁶⁸ לאשלמא לד"פ ע"ב חיה רביעית (יהל אור).
³⁷⁶⁹ מן מ' הנ"ל (יהל אור).
³⁷⁷⁰ בגלותא (נ"א בצלותא) תרפינה כנפיהם (דפ"ו).
³⁷⁷¹ ישתמודעון (דפ"ו).
³⁷⁷² "עד ההיא" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "בההיא".
³⁷⁷³ ר"ל חסד גי' ע"ב, והוא ע"ב שמות, רי"ו אותיות (יהל אור).
³⁷⁷⁴ רמ"ח איברים (יהל אור).
³⁷⁷⁵ קרבן עולה ויורד, י"ו ה"ה כידוע (יהל אור).
³⁷⁷⁶ גי' סיני (יהל אור).

סלקין ונחתין בכל דבור ודבור דיליה הוה רכיב עליה מלאך מטטרוין איהו רכ(י)ב לשכינתא דכלילא ביה ספירין עמודא דאמצעיתא דאיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א מלגו דשכינתא³⁷⁷⁷ כלילא מי' ספירין דלבר:	רוכב עליו מלאך מטטרוין, הוא רכב לשכינה שכלולה בו ספירות, עמוד האמצעי, שהוא שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א מבפנים, והשכינה שכלולה מעשר ספירות מבחוץ.
וקב"ה ושכינתיה רכב ומרכבה [ולעלת העלות] עמודא דאמצעיתא רכב לעלת העלות ושכינתיה רכב לגבי עמודא³⁷⁷⁸ [דאמצעיתא] (ועלת) העלות איהו דמיחד לכלא ומסדר לכלא ונהיר בכלא נהוריה אעבר³⁷⁷⁹ בנשמתא וגופא ולבושא ולית ביה³⁷⁸⁰ שנוי ושותפו וחושבן ותמונה ודמיון מכל מרכבתא [ומראה] (דמראה) ודמיון דאתחזיין [בעין והשכל] (כעין כל) דרגין³⁷⁸¹ עלאין ותתאין אינון רכב ומרכבתא לגביה ועליה לית מאן דרכיב:	והקדוש ברוך הוא ושכינתו הם רכב ומרכבה, (לעלת העלות) העמוד האמצעי הוא רכב לעילת העילות, והשכינה היא רכב לעמוד האמצעי, ועילת העילות הוא המייחד לכל, ומסדר לכל ומאיר בכל אורו, עובר בנשמה וגוף ולבוש ואין בו שנוי ושותפות וחשבון ותמונה ודמיון מכל המרכבות, ומראה ודמיון שנראה בעין השכל מדרגות עליונות ותחתונות, הן רכב ומרכבה אצלו ועליו אין מי שרוכב.
קשת סימן תקיעה שברים תרועה [ואינון סימן מרכבה דאבהן תקיעה דאברהם שברים דיצחק תרועה] דיעקב דאתמר ביה (במדבר כג כא) ותרועת מלך בו וגו' גווינין³⁷⁸² אתחזיין ביה חוור וסומק וירוק ומסטרס דגבורה אתקרי	קש"ת, סימן תקיעה שברים תרועה, והם סימן המרכבה של האבות, תקיעה של אברהם, שברים של יצחק, תרועה של יעקב, שנאמר בו "ותרועת מלך בו", ושלשה צבעים נראים בו, לבן אדום וירוק, ומצד הגבורה נקרא
רל"א/א	
רע"מ:	
קשת גבורים [חתים] (שמואל א' ב ד) ומסטרס דימינא (יחזקאל א כח) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם³⁷⁸³ כד אתחזי ביום הגשם אחזי רחמי וכד אתחזי בלא מטרא אחזי דינא מעורב בין מטרא ושמשא אחזי דינא ורחמי כליל והאי איהו ש מן שדי תלת ענפי אבהן דאינון יהו"ה אלהי"נו יהו"ה תלת שמהן לקבל תלת ענפי אבהן [ובהון] י"ד אתון בחושבן ד"י מן שדי ולבוש דשדי מטטרוין דהכי סליק בחושבן שדי ע"כ³⁷⁸⁴:	"קשת גיבורים חתים", ומצד הימין "כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם", כאשר נראה ביום הגשם מראה רחמים, וכאשר נראה בלי מטר מראה דין מעורב בין גשם ושמש, מראה דין ורחמים כלולים, וזוהי ש' משדי, שלשה ענפי האבות שהם יהו"ה אלהי"נו יהו"ה, שלשה שמות כנגד שלשה ענפי האבות, ובהם י"ד אותיות בחשבון אותיות ד"י משדי, ומלבוש של שדי הוא מטטרוין, שכך עולה בחשבון שדי.
זהר:	

³⁷⁷⁷ ושכינתא (יהל אור).

³⁷⁷⁸ "לגבי עמודא" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "לעמודא".

³⁷⁷⁹ ר"ל נהורי' של עלת העלות (יהל אור).

³⁷⁸⁰ ר"ל באור עצמו (יהל אור).

³⁷⁸¹ ר"ל לעלת העלות (יהל אור).

³⁷⁸² ר"ל בקשת שהוא יסוד, כלול מג' אבהן חג"ת (יהל אור).

³⁷⁸³ הגשם הוא מורה על הורדת הטיפה הניתן מהיסוד להמלכות (דע"ה ח"ב פח ע"ב).

³⁷⁸⁴ ובחבורא קדמאה תמן תנינן מאן דחזי קשת וכו' דף רלד ע"ב ורלה אמר רע"מ שפיר קא אמרת וכו' שם דף רטו ע"א (דרך אמת).

אמר רבי יהודה, יאמר לנו הרב (מאלו) דברים עליונים של ראש השנה.	אמר רבי יהודה לימא לן מר (מאלין) מלין מעליתא דראש השנה:
פתח רבי שמעון ואמר "ויהי היום" בכל מקום שכתוב "ויהי" הוא צער, "ויהי בימי" צער ודאי, "ויהי היום", יום שיש בו צער, וזהו ראש השנה, יום שיש בו דין קשה על העולם. "ויהי היום" ויעבר אלישע אל שונם", יום של ראש השנה היה, ובכל מקום "ויהי היום", זה ראש השנה. "ויהי היום" ויבאו בני האלהים", יום ראש השנה היה. בכל פעם, שני ימים הם, למה כדי שיהיה יצחק כלול מדין ורחמים, שני ימים ולא אחד. שאלמלא ימצא יחיד, יחריב העולם, ועל זה כתוב שתי פעמים "ויהי היום" "ויהי היום".	פתח רבי שמעון ואמר ויהי היום בכל אתר דכתיב ויהי איהו צער ³⁷⁸⁵ ויהי בימי צער ודאי ³⁷⁸⁶ ויהי היום יומא דאית ביה צער ודא איהו ³⁷⁸⁷ ראש השנה יומא דאית ביה דינא קשיא על עלמא (מלכים ב' ד ח) ויהי היום ויעבר אלישע אל שונם יומא דראש השנה הוה ובכל אתר ויהי היום דא ראש השנה (איוב א ו) ויהי היום ויבאו בני האלהים יום ראש השנה הוה (ו) בכל זמנא תרין יומין אינון ³⁷⁸⁸ מאי טעמא בגין דלהוי יצחק כליל דינא ורחמי ³⁷⁸⁹ תרין יומין ולא חד דאלמלא ישתכח יחידאי יחריב עלמא ועל דא כתיב תרין זמנין ויהי היום ויהי היום ³⁷⁹⁰ :
"ויבאו בני האלהים", אלו בית דין הגדול, "בני האלהים" ודאי, בניו של המלך, קרבים אליו, והם שבעים	ויבאו בני האלהים אלין ב"ד רברבא בני האלהים ודאי בניו דמלכא קריבין לגביה ³⁷⁹¹ ואינון שבעין ממנן דסחרין

³⁷⁸⁵ עיקר אחיזת החיצונים בקדושה הוא כשמתעלם ונסתר אור אבא, עיי"ש. וה"ס (יחזקאל ז, כו) הוה על הוה, דהיינו שחסר י' דהו"ה, והיינו שד' המוחין הם ד' אותיות הו"ה, ופרצוף זעיר הוא הו"ה, ואם בר מינן חסר אות ה' גם חכמה דז"א לא תאיר, וזהו הוה על הוה. וה"ס (נ"א וכן) כשחסר י' דמשם ב"ן אז נשאר ה"ה ו' ה"ה, שהוא הוה על הוה. וזהו ענין ו"י, דהיינו שאור אבא דיסד ברתא, מסתלק לו' דהיינו ו"ק זעיר העליונים חב"ד גג"ת, אבל מכל מקום עדיין (הוא) אור ה' בתוך הזעיר, ולכן עדיין ניכרת הברת והזכרת ה' דהיינו ו"י, אך אם חוזר ומסתלק מן זעיר לגמרי ומתעלם בא' אז הוא ה"י, כי נעלמה הזכרת ה', והיינו ו"י ה"י שתי לשונות של צער על שני ההעלמות. והנה בזה בחינות שונות, כי יוכל להיות שיתעלם האור לשעה וכיוצא, על דרך כמו שהיה בזמן קריעת ים סוף שהיו ישראל נתונים בדין בשעת עוברם את הים דכתיב (שמות יד, כט) והמים להם חמה, כאשר חז"ל הגידו תקיא). ועל כן נאמר (שם טו, ב) עזי וזמרת י"ה, שהוא חכמה, אבל ויה"י לי לישועה, כי אותו הדין נמתק והושיעם. ולעומת כן אמר רבי שמעון ויהי איהו צער, כלומר בחינת דין על דרך עראי. אבל ויהי בימי צער ודאי, והוא היותר קשה, כי בימי רבים הם, והוא דין קבוע וכולל בכל המדות שהן מושלות בזמנים ההם, וזהו ויהי בימי פלוני, והוא רמז (תהלים צ, י) לימי שנותינו שבעים שנה, והכל לפי מדרגת ההנהגה שבימי אותו הנזכר (רמ"ז), פי' צער קצת (מ"מ).

³⁷⁸⁶ ויהי בימי הוא צער גדול. ולא כמ"ש בגמרא ויהי איכא הכא ואיכא להכא (מ"מ).

³⁷⁸⁷ הוא (דפ"ו).

³⁷⁸⁸ פי' בין בח"ל בין בא"י ואי אפשר לומר בכל זמן שהרי קודם ריב"ז לא היו עושים רק יום א' כדאיתא ב"ה וצ"ע איך היה קודם לזה יצחק יחידאי ואפשר כי קודם לא היה שום פחד משא"כ עתה בגלות (רח"ו).

³⁷⁸⁹ פי' שיום א' דר"ה דינא קשיא ויום ב' דינא רפייא כמ"ש הרב בדרוש ר"ה (מ"מ).

³⁷⁹⁰ בח"י דף קל"ז כתוב וז"ל פשוטו הוא לומר כי יום ראשון סוד דינא דמלכותא. ויום ב' ה"ס ת"ת ישראל ושניהם נרמזים ב' כי חק לישראל הוא חק הוא בסוד מש"ה ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה. ומשפט הוא קו הרחמים ואם היה ר"ה יום א' היה כל העולם כולו בדין. ולכן צריך להיות ב' ימים לחבר עמה הרחמים שהוא המשפט (מ"מ).

³⁷⁹¹ תבין כי בני אלה"ם הם בבינה דרוחא דנפיק משופר שהוא בינה כן אלו בני אלה"ם (זהר הרקיע).

תדירא למלכא³⁷⁹² ואינון חתכין דינא על עלמא להתיצב על יי' וכי על יי' קיימי אלא בשעתא דאלין קיימי על דינא דינא קדמא דכלא ביה מאן הוא דלא יוקיר לשמא דקודשא בריך הוא ודלא יוקיר לאורייתא ולעבדוהי אופ הכי מאן הוא דלא חייש על יקרא דשמא קדישא דלא יתחלל בארעא מאן הוא דלא חייש ליקריה [דקב"ה] מאן הוא דלא שוי יקר לשמא דא (שם) ויבא גם השטן בתוכם גם לרבות³⁷⁹³ ההיא נוקבא דיליה אופ הכי³⁷⁹⁴ (שם) להתיצב על יי' דאיהו חייש נמי ליקרא דשמא דא:	ממונים שסובבים תמיד את המלך, והם חותכים דין על העולם להתיצב על ה', וכי על ה' עומדים, אלא בשעה שאלו עומדים בדין, דין הראשון שהכל בו, מהו, מי שלא מכבד לשם הקדוש ברוך הוא, ושלא מכבד לתורה ולעבדיו, כמו כן כאן, מי הוא שלא חושש על כבודו של השם הקדוש שלא יתחלל בארץ, מי הוא שלא חושש לכבודו של הקדוש ברוך הוא, מי הוא שלא נותן כבוד לשם זה, "ויבוא גם השטן בתוכם", גם לרבות אותה הנקבה שלו. כמו כן כאן "להתיצב על ה'", שהוא חושש גם לכבודו של שם זה.
הכא אפלינו עמודין קדמאין דעלמא חד אמר איוב מחסידי אומות העולם הוה וחד אמר מחסידי ישראל הוה³⁷⁹⁵ ואלקי לכפרא על עלמא דהא יומא חד אשכחיה רב המנונא לאליהו א"ל ודאי תנינן [דאית] צדיק³⁷⁹⁶ ורע לו רשע וטוב לו אמר צדיק³⁷⁹⁷ כל שממנו עשין לו חובותיו נותנין [לו] בעולם הזה חובו ועל כן צדיק ורע לו וכל שמרובין עוונותיו וממנו עשין זכיותיו נותנין לו שכרו בעולם הזה (ו)רשע וטוב לו א"ל דינו דמארי עלמא³⁷⁹⁸ עתיקין (ס"א עמיקין) אבל בשעתא דבעי קודשא בריך הוא לכפרא חובין דעלמא אלקי בדרועא דלהון ואסי לכלהו [מתל] לאסייא דאלקי לדרועא לשיזבא לכל שייפין כמה דכתיב (ישעיה נג ה) והוא מחולל מפשעינו וגו'³⁷⁹⁹:	כאן נחלקו עמודי עולם הראשונים, אחד אמר איוב מחסידי אומות העולם היה, ואחד אמר מחסידי ישראל היה, ולקה לכפר על העולם, שהרי יום אחד מצאו רב המנונא לאליהו, אמר לו ודאי למדנו שיש צדיק ורע לו רשע וטוב לו. אמר צדיק כל שמועטין לו חובותיו נותנים לו בעולם הזה חובו, ועל כן צדיק ורע לו, וכל שמרובים עוונותיו וממעוטים זכיותיו, נותנים לו שכרו בעולם הזה, רשע וטוב לו. אמר לו, דינו של רבונו של עולם עתיקים (עמוקים), אבל בשעה שרוצה הקדוש ברוך הוא לכפר חובות של העולם, מלקה בזרוע שלהם ומרפא לכלם. משל לרופא שהלקה לזרוע להציל כל האיברים, כמו שכתוב "והוא מחולל מפשענו וגו'".
כמה דאתמר בההוא יומא של ראש השנה [ד]קיימין שבעין קתדראין למידן	כמו שנאמר, באותו יום של ראש השנה שעומדים שבעים כסאות לדון דין העולם, כמה הם בעלי מגנים

³⁷⁹² עי' ז"ח סח ע"ג, שזה מיכאל גבריאל וכו'.

³⁷⁹³ פירוש השטן הוא ס"מ גם לרבות נוקבא דיליה (מ"מ).

³⁷⁹⁴ הכא (דפ"ו).

³⁷⁹⁵ עי' ח"ב לג ע"א (לש"ו).

³⁷⁹⁶ פירוש אליהו קא מקשה לרב המנונא מ"ט צדיק ורע לו רשע וטוב לו (מ"מ).

³⁷⁹⁷ פירוש ר"ה תירץ כן לאליהו דצדיק ורע לו היינו שרובו זכיות וכדי למרק מיעוט עוונותיו לכר רע לו. וצדיק וטוב לו היינו שאין לו שום עון ורשע ורע לו שאין לו שום מצוה ורשע וטוב לו הוא שרובו עונות ואוכל זכיותיו בע"הז (מ"מ).

³⁷⁹⁸ פירוש אליהו מתרץ לר"ה תירוצו אחר צדיק ורע לו היינו כדי לכפר על הדור ואזי רשע וטוב לו הם הדור. וצדיק וטוב לו היינו כשאין הקב"ה רוצה בכפרת הדור אזי צדיק וטוב לו. ורשע ורע לו הם הדור וכמו שתירץ ר"ש לעיל דף ר"ח. ומתי' זה מביא ר"ש ראייה שאיוב מחסידי ישראל הוא ואלקי לכפרא על עלמא, ולכך אמר לעיל "דהא יומא חד אשכחיה" וכו', דהיינו מתירוצו של אליהו נלמד זה (מ"מ).

³⁷⁹⁹ ריח (הערת הזהר).

דינא לעלמא כמה אינזן מארי תריסין קטיגורין דקיימי לעילא אלן מיימינין לזכו ואלין משמאלין לחובה לאדכרא חובין דעלמא חובין דכל חד וחד ועל דא אצטריך לב"נ לפרשא חובוי כל חד וחד כמה דאיהו בגין דמאן דמפרש חטאוי לא אתמסר דיניה אלא בידא דמלכא קב"ה בלחודוי [ומאן דדאין ליה קב"ה איהו לטב וע"ד בעא דוד מלכא ואמר³⁸⁰⁰ (תהלים מג ע) שפטני אלהים אנת ולא אחרא וכן שלמה מלכא³⁸⁰¹ אמר (מלכים א' ח נט) לעשות משפט עבדו הוא ולא אחרא] וכל ב"ד בדילין ממנו³⁸⁰²:	קטגורים שעומדים למעלה, אלו מימינים לזכות, ואלו משמאלים לחובה, להזכיר חובות העולם, חובות של כל אחד ואחד. ועל זה צריך האדם לפרש חובותיו, כל אחד ואחד כמו שהוא, משום שמי שמפרש חטאיו לא נמסר דינו אלא בידי המלך הקדוש ברוך הוא בלבדו. ומי שהקב"ה דן אותו, הוא לטוב, ועל זה בקש דוד המלך (ואמר) "שפטני אלהים" אתה ולא אחר, וכן שלמה אמר "לעשות משפט עבדו", הוא ולא אחר, וכל בית דין מתרחקים ממנו.
וע"ד אצטריך לון לפרשא חובין³⁸⁰³ דכל שייפא ושייפא וכל [מה] דעביד בפרט הה"ד (תהלים לב ה) חטאתי אודיעך וגו' לבתר ואתה נשאת עון חטאתי סלה מנלן ממשא דכתיב (שמות לב לא) אנא חטא העם הזה וגו' [ויעשו להם אלהי זהב] בישראל כתיב (שמואל א' יב י) חטאנו כי עזבנו את יי' [דאין] (ואי) תימא האי ביחיד³⁸⁰⁴ אבל בצבור לא הא כתיב קרא דא:	ועל זה צריך לנו לפרט העבירות של כל אבר ואיבר, וכל מה שעושה בפרט, זהו שכתוב "חטאתי אודיעך וגו'", ולבסוף "ואתה נשאת עון חטאתי סלה". מנין לנו, ממשא שכתוב "אנא חטא העם הזה וגו'", בישראל כתוב "חטאנו כי עזבנו את ה'", שאם תאמר זה ביחיד, אבל בצבור לא, הרי כתוב פסוק זה.
ואי תימא הא בצבור אבל שליחא דלהון לא הא כתיב (שמות ה כב) וישב משה אל יי' וגו' וכתיב (שם לב לא) ויעשו להם וגו' מ"ט מאן דמפרש חוביה בי דינא בדילין מניה³⁸⁰⁵ בגין דב"נ קריב לגרמיה ולא אתדן על פומיה ותו לא שביק למקטרגא לאולפא עליה חובא מומא דבר נש יקדים	ואם תאמר זה בצבור, אבל שליח שלהם לא, הרי כתוב "וישב משה אל ה' וגו'", וכתוב "ויעשו להם וגו'". למה, מי שמפרש חובותיו, בית דין מתרחקים ממנו, משום שאדם קרוב לעצמו, ולא נדון על פיו. ועוד, לא עוזב למקטרג ללמד עליו חוב, ומום שאדם יקדים
רלא/ב	
זהר:	
ויימא ולא יהיב דוכתא לאחרא למימר כדין קב"ה מחיל ליה הה"ד (משלי כח יג)	ויאמר ולא יתן מקום לאחר לומר, ואז הקדוש ברוך הוא מוחל לו, זהו שכתוב "ומודה ועוזב ירוחם".

³⁸⁰⁰ מוסגר בדפ"ו.

³⁸⁰¹ נמחק דפ"ק.

³⁸⁰² בס' ח"י דף קמ"ז ע"ב כתו' וז"ל מכאן משמע דיש להתודות בר"ה, וחכמי האמת אמרו שלא להזכיר בר"ה שום חטא ופשע. כבר השמיענו מורינו האר"י ז"ל דהיינו דווקא בלחש בין שפתינו שלא ישמעו דבריו. ואף אין זו כי אם בעת תקיעת שופר מיושב כי אז השטן מעורבב ודברי הוידוי עולין למעלה ע"י קול השופר ולא יש קטרוג עליו. לכן טוב שיתודה בין תש"רת לת"שת ובניה לת"רת. ולבתר ואתה נשאת עון וכו' (מ"מ).

³⁸⁰³ בכוונות כתב שיאמר בלחש בעת תקיעת שופר (רח"ו).

³⁸⁰⁴ פי' אלו מפ' חטאתי אודיעך לחודיה הוה אמינא דווקא ביחיד אבל ציבור לא שאין כבוד צבור לפרט החטא. לכך כתיב חטאנו כי עזבנו וכו' (מ"מ).

³⁸⁰⁵ מיניה (דפ"ו).

ומודה ועוזב ירוחם:	
ביומי דר"ה מתקנין בי דינא (כ) כורסייא למלכא למידן³⁸⁰⁶ כל עלמא וישראל עאלין בקדמיתא בדינא קמיה דליפוש רחמי³⁸⁰⁷ (ס"א קמי דליפוש רוגזא) תנן (מלכים א' ח נט) ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו יום ביומו מאי הוא אלא הני תרי³⁸⁰⁸ יומין דר"ה אמאי תרי יומין בגין דאינון תרי בי דינא דמתחברין כחדא דינא עלאה דאיהו קשיא³⁸⁰⁹ [ב] דינא תתאה דאיהו רפיא ותריויהו משתכחי:	בימי ראש השנה מתקנים בית דין כסא למלך לדון את כל העולם, וישראל נכנסים בראשונה בדין לפניו, שירבו הרחמים (לפני שירבה הרוגז). למדנו, "ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו", מהו "יום ביומו", אלא אלו שני ימים של ראש השנה. מדוע שני ימים, משום שהם שני בתי דין שמתחברים כאחד, דין עליון שהוא קשה, בדין תחתון שהוא רפה, ושניהם נמצאים.
ועל דא לא ידעי הני בבלי רזא דיבבא ויללותא ולא ידעי דתריויהו אצטריכו³⁸¹⁰ יללותא דאיהו דינא תקיפא³⁸¹¹ תלת תבירין דאיהו דינא רפיא גנוחי גנח רפיא אינון לא ידעי ועבדין תריויהו [ו]אנן ידעינן ועבדין³⁸¹² [ת]ריויהו (ס"א וע"ד רזא דיבבא ויללה ותריויהו אצטריכו הני בבלי אינון לא ידעי ועבדין תריויהו) וכלא נפקין	ועל זה לא יודעים אלו הבבלים סוד של היבבה והיללה, ולא יודעים ששניהם צריכים. יללה שהוא דין תקיף, שלשה שברים שהוא דין רפה, גניחות שגונח ברפיון, הם לא יודעים ועושים שניהם, ואנו יודעים ועושים שניהם, (ועל זה סוד היבבה והיללה, ושניהם צריכים אלו הבבלים אינם יודעים ועושים שניהם) והכל יוצא

³⁸⁰⁶ סוד הענין כי בראש השנה נעשית הנסירה וניתנים הדינים לנוק', ואז היא כסא דין, ואז מתעוררים כל בעלי הגבורות. ואמנם הכל תלוי במעשה התחתונים להרבות עוצם הדין או להמעט. וידוע שלצורך הנסירה מקדמת השניה לז"א, שאז עולה נשמתו למעלה, ואז יש לו מעלה יתירה דהיינו מוחין דא"א עילאין, ונה"י דתבונה נכנסים בנוק', ואחר כך ע"י השופר הזעיר חוזר וניער, ואז יש לנוק' שני מיני דינים, מין אחד מה שמקבלת מאי' לבדה והם מתוקין, והמין השני מה שננסרין מן זעיר וניתנים לה ואינם כל כך מתוקים. והנה דינים של ישראל הוא בעת שיש יותר בחינת רחמים, היינו כשהזעיר יש לו מוחין העליונים והנוק' הדינים דאי'. והיינו דקאמר דליפוש רחמי, והוא קודם שנעשה הנסירה שאז יש בנוק' דינים הרבה, וז"ש הס"א מקמי דליפוש רוגזא, ולכן ראוי ונכון להתוודות בשעת התקיעת שופר כדלעיל, כי אז באותו הרגע הוא ריבוי הרחמים, והוא ממש קודם שירבו הדינים בנוק', וגם שאז מתמתקות גבורות לאה דינא עילאה ושל רחל דינא תתאה. וזה בשתי הבחינות, האחת היא בכניסת נה"י דאי' בתוכן שאז מחברת את שתי הנקבות יחד וכנודע ממקומות הרבה. ולכן אמר תרי בי דינא דמתחברין, והיינו יום ביומו, פי' שתי בחינות דשני בתי דינים שמתחברין יחד ונעשים יומא אריכתא (רמ"ז).

³⁸⁰⁷ ב' הנסתאות טובות. נסחא ראשונה ר"ל לפניו של הקב"ה כדי שירבו רחמיו. ונ"א ר"ל קודם שיתרבה הרוגז וזה גורם את זה (רח"ו).

³⁸⁰⁸ תרי (דפ"ו).

³⁸⁰⁹ ר"ל שבינה בונה את הצלע ונותנת הגבורות לבנין הנוקבא. וז"ש דמתחברין כחדא דינא עילאה אימא בדינא תתאה מלכות (רח"ו)

³⁸¹⁰ שכן בראש השנה ננסרין כל דיני לאה וגם דשל כתר רחל כנודע אצלנו, ולכן נקראת חדש דהיינו סוד הראש והוא ראש חדש. אבל לאה נקראת כס"ה לשני הטעמים שאמר, אחד כ"ס ה' דא פחד יצחק, ה"ס גבורה דז"א שמשם עיקר בניינה בשל רחל מההוד, והיא כ"ס ה', שכן שרשה ממלכות תבונה. והטעם השני הוא פשוטה של מלת כסה, שכן הוא במקום המכוסה, ואז נמתקין שני בתי הדינים בתקיעות (רמ"ז).

³⁸¹¹ אל תחשוב שזה סותר למאי דקיל"ן בכמה מקומות שהתרועה היא ברחל דינא רפיא, אלא הכוונה לומר שנסירת רחל צריכה כח גדול יותר משל לאה, וז"ש דינא תקיפא, ולא אמר דינא קשיא. והענין שנסירת לאה נעשית יותר בנקל כמו שירמזנו ענין השברים שהם גנוחי גנח רפיא, פי' פועל יותר רפיא, וידוע שהיא ננסרת תחילה בברכת אבות, שזווג אלו הימים הוא בלאה, אבל של רחל בראש השנה היא מעט מעט בכל יום מעשרת הימים. וזה לעוצם דיבוק אחוריה בשל זעיר. ואמנם קודם התקיעה שמסתלקים מוחי זעיר, חוזרת לאה לאחור ורחל מתעלה עד כתר זעיר באחור כנזכר ולפי שעיקר השופר הוא לרחל לכן הקדים פועל היללותא לתלת תבירין. וכל זה דרוש ולא כוונה, שעיקרה בפרשת אמור כנודע וכנזכר בסה"כ (רמ"ז). פי' תרועה (מ"מ).

³⁸¹² ועבדין (דפ"ק).

לדרך אמת.	לארץ קשומ:
פתח ואמר "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו", "תקעו בחודש שופר" מהו "בחודש", זה בית דין רפה, שנקרא חודש, "בכסה" (כסא של העולם העליון, כסא ה', זה פחד יצחק, שהוא כסא למלך העליון. עוד "בכסה") זה דין קשה, פחד יצחק, דין שמתכסה תמיד, שאינו דין בגלוי, "כי חק", זה דין רפה, "ומשפט" זה דין (קשה) ברחמים, ושניהם הם כאחד. בגלל זה, שני ימים ושניהם בסוד אחד.	פתח ואמר תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו תקעו בחודש שופר מאי בחודש דא בי דינא רפיא דאקרי חדש בכסה (כס דעלמא עלאה כ"ס ה' 3813 דא פחד יצחק 3814 דאיהו כס למלכא עלאה 3815 תו בכסה) דא דינא קשיא 3816 פחד יצחק דינא דאתכסיי תדיר דלאו איהו דינא באתגליי 3817 כי חק דא דינא רפיא 3818 ומשפט דא דינא (קשיא 3819) ברחמי 3820 ותרווייהו אינון כחדא בג"כ תרין יומין ותרווייהו ברזא חדא:
"אשרי העם יודעי תרועה וגו'", לא כתוב "שומעי" או "תוקעי תרועה", אלא "יודעי תרועה" בגלל (כגון) החכמים שדרים באויר של הארץ הקדושה, אלו "יודעי תרועה", סוד של התרועה, כמו שכתוב "תרועם בשבט ברזל". מי עם ישראל שיודעים סודות עליונים של רבונם, לעלות לפניו ולהתקשר בו, וכל אלו שיודעים סוד התרועה, יתקרבו ללכת באור פניו של הקדוש ברוך הוא, וזה האור הראשון שגנז הקדוש ברוך הוא לצדיקים, ועל זה צריך לדעת אותה.	אשרי העם יודעי תרועה וגו' (תהלים פטז מז) לא כתיב שומעי [או תוקעי תרועה אלא] (תרועה) יודעי תרועה בגין (ס"א כגון) חכימין דדיירין באוירא דארעא קדישא אינון ידעי תרועה רזא דתרועה כמה דכתיב (שם ב ט) תרועם בשבט ברזל מאן עמא כישראל דידעין רזין עלאין דמאריהון למיעל קמיה ולא תקשר 3821 ביה וכל אינון דידעי רזא דתרועה יתקרבו למיהך באור פניו דקב"ה ודא אור קדמא דגניז קב"ה לצדיקיא וע"ד אצטריך למנדע לה 3822:
כתוב "היותרת מן הכבד" וכתוב "ואת היותרת על הכבד" (אחר	כתיב (ויקרא ט י) היותרת מן הכבד 3823

3813 פי' גבורה היא כסא לביתה שהיא ה' ראשונה דהו"ה (מ"מ).

3814 גבורה (רח"ו).

3815 בינה (רח"ו).

3816 בינה (רח"ו).

3817 כמו רחל עלמא דאתגלייא (רח"ו).

3818 רחל (רח"ו).

3819 בינה (רח"ו), ונלע"ד לפרש מש"ל דינא עילאה דאיהו דינא קשיא היא לאה שמתחברת עם רחל כנודע שעקבי לאה בראש רחל והם ב' ימים של ר"ה יום א' כנגד לאה שהיא דינא קשייא. ויום ב' כנגד רחל שהיא דינא רפיא וכן כתב הרב בהדיא בדרוש ר"ה, וכן מ"ש יללותא דאיהו דינא תקיפא היא לאה ג"כ. וכן מ"ש תו בכסה דא דינא קשיא. היינו לאה הנקרא עלמא דאתכסייא כמ"ש בפ' ויצא. וכן מ"ש ומשפט דא דינא קשייא דהיינו לאה, כי אי אפשר לומר בינה כדברי הרב המגיה. שהרי בינה אינה נקרא דינא קשיא בשום מקום. ועוד שהרב באר בהדיא יום א' כנגד לאה. ויום ב' כנגד רחל. ואולי שגם המגיה נתכוון לזה כי נודע מדברי הרב שפרצוף לאה נעשה ממלכות דבינה. וא"כ מ"ש המגיה בינה דינא קשייא הכוונה על לאה שנעשית ממלכותה (מ"מ).

3820 ח'

3821 ולאתקשרא (דפ"ו).

3822 שייך רלד ע"ב שורה י"ב ובחבורא קדמא (דרך אמת).

3823 ולמה פעמים אומר על הכבד. ועוד יותרת מן הכבד אתקריאת מצד אחר לפי שהיא משיירת לבעלה באחרונה. ושיעור הכתוב יותרת מן הכבד ר"ל למה נקרא יותרת מסבת הכבד דהיינו לפי שמשירת לבעלה. אבל פסוק היותרת על הכבד הוא כמ"ש בפ' הראשון דאתגברת על בעלה דאיהו כבד. נמצא שאין הפרש בין ב' הפירושים אלא בפ' היותרת מן הכבד שלפ' א' מן הכבד נפקא דהיינו שהארותיה הם מבעלה ואח"כ אתגברת עליה וזהו על הכבד ולפ' הב' היותרת מן הכבד ר"ל למה נקרא יותרת מסיבת הכבד שמשירת אותו. אבל פסוק על הכבד הוא כפ' הא' שמתגברת על בעלה (מ"מ).

וכתיב (שמות כט יג) ואת היותרת על הכבד (בתר דעבדת ניאופא אסתלק³⁸²⁴ עליה) יותרת מן הכבד [דא] אשת זנונים דאזלא ונפקא מן הכבד לאסטאה בני עלמא ולאסטנא עליהו ושבתק לדכורא למעבד זנונים ובג"ד היותרת מן הכבד יותרת על הכבד בתר דעבדת ניאופא אסתלקת עליה:	שעשתה נאוף עולה עליו). "יותרת מן הכבד" זו אשת זנונים שהולכת ויוצאת מן הכבד להסיט את בני העולם ולהשטין עליהם, ועוזבת את הזכר לעשות זנונים. ומשום זה היותרת מן הכבד, יותרת על הכבד, אחר שעשתה נאוף עולה עליו.
מצח אשה זונה אתגברת על בעלה דאיהו כבד בכעס דמרה אשת מדנים [וכעס] דשלטא איהי על ודכורא (דכורה) דילה³⁸²⁵ מצח אשה זונה שלטא על הכבד אשת מדנים וכעס יותרת מן הכבד מן הכבד נפקא לאבאשא לכל עלמא ולמעבד ניאופין עם כלא לבתר איהי סלקא לגבי דכורא:	"מצח אשה זונה" מתגברת על בעלה, שהוא כבד בכעס של המרה, אשת מדנים וכעס ששולטת על הזכר שלה. "מצח אשה זונה", שולטת על הכבד, אשת מדנים וכעס. יותרת מן הכבד, מן הכבד יוצאת להרע לכל העולם, ולעשות נאופים עם הכל. לבסוף היא עולה לגבי הזכר.
מצח אשה זונה בעזותא דאנפין וכדין איהי על הכבד ועוד יותרת מן הכבד אתקריאת מסטרא אחרא בתר דנפקת לנאפא עם כלא יהיבת שיורין לבעלה והאי איהו³⁸²⁶ יותרת מן הכבד מגו כבד ויותרת דילה נפקת מרה³⁸²⁷ ואיהי חרבא דמלאך המות דנפקו מנה טפין מרירין לקטלא בני נשא הה"ד (משלי ה ד) ואחריתה מרה כלענה ואיהי תליא בכבד וכל מרעין ומותא ביה תליין וההוא יומא [דר"ה משטנא ומשטמא] ודר"ה משטמא (משטמא) בעלמא למכנש כל חובי עלמא וכדין כל אברין דאינון ישראל אינון בעאקו דאינון אברין דמטרוניתא (משלי כ כז) נר יי נשמת אדם³⁸²⁸ שכינתא קדישא וכדין כל ישראל בעאקו ונטלי שופר לאתערא ביה ההוא תקיעה ושברים ותרועה:	"מצח אשה זונה" בעזות פנים, ואז היא על הכבד. ועוד יותרת מן הכבד נקראת מהצד האחר, אחר שיוצאת לנאף עם כולם, נותנת שיורים לבעלה, וזוהי יותרת מן הכבד. מתוך הכבד והיותרת שלה, יוצאת מרה והיא חרב של מלאך המות שיוצאות ממנה טיפות מרות להרוג לבני אדם, זהו שכתוב "ואחריתה מרה כלענה", והיא תלויה בכבד, וכל החלאים והמיתות תלויות בו, ואותו יום של ראש השנה (המשטין) משוטט בעולם לאסוף את כל חובות העולם, ואז כל האיברים שהם ישראל הם בצרה, שהם איברים של המלכה, "נר ה' נשמת אדם", השכינה הקדושה. ואז כל ישראל בצרה, ולוקחים שופר לעורר בו אותה תקיעה ושברים ותרועה.
רע"מ:	
אמר רעיא מהימנא ודאי בתר דאברים וערקין דלבא ודדמיין לישראל אינון בעאקו	אמר הרועה הנאמן ודאי אחר שהאברים והעורקים של הלב שדומים לישראל הם בצרה, צריכים לעוררם

³⁸²⁴ אסתליק (דפ"ו).

³⁸²⁵ הנה כבר ידעת כי ספי' היסוד הוא למעלה מן הנוק' מלכות והוא נותן לה שפע ומזון בסוד (בראשית מא לו) והיה האוכל לפקדון לארץ ר"ל לפקדו ליסוד ליתן לארץ מלכות וממנה נמשך השפע לתחתונים והוא ימשול בה כי היסוד הוא למעלה ומושל עליה. ובסט"א הוא להיפך כי שלטא היא על דכורא דילה בסוד (ירמיה ג ג) ומצח אשה זונה וכו' אתגברת על בעלה (זהר הרקיע).

³⁸²⁶ איהי (דפ"ו).

³⁸²⁷ פי' מיני קליפות הרבה יש (מ"מ).

³⁸²⁸ השכינה נקרא נר ה' היא נשמה של ישראל הנקרא אדם. וא"כ כשהיא הנשמה הם האיברים שלה (רח"ו).

בקנה שהוא שופר, וזה קנה של ריאה. אחר שכנפי ריאה לא יכולות להשקיט	(דדמין לישראל) צריכין לאתערא בקנה דאיהו שופר ודא קנה דריאה ³⁸²⁹ בתר דכנפי ריאה לא יכלין לשכבא
רלכ/א	רע"מ:
רוגז המרה שמתגברת על עורקי הלב ועל כל העורקים של האברים של הגוף, אותה הרוח שנושבת בהם עולה בקנה שהוא שופר, עולם הבא, שכך פרשוהו, ושט דומה לעולם הזה, שבו אכילה ושתייה, קנה דומה לעולם הבא שאין בו אכילה ושתייה.	רוגזא דמרה דאתגברת על ערקין דלכא ועל כל ערקין [דאברים] דגופא ההוא רוחא דנשיב בהון סליק בקנה דאיהו שופר עלמא דאתי ³⁸³⁰ דהכי אוקמוה ושט דומה לעלמא דין דביה אכילה ושתייה קנה דומה לעלמא דאתי דלית ביה אכילה ושתייה:
ואחר ששט ו' מן ושט ברבוי אכילה של גזל, נתארך ונעשה שטן, ומי גרם את זה "שטו העם ולקטו", השטות שלהם שנתערבו בערב רב, השוטים שהתאווה שלהם היא אכילה ושתייה של גזל וחמס של שוד עניים ואנקת אביונים, בנו"ן כפופה. השוטים שאוכלים ובלי לטחון, מה כתוב בהם "הבשר עודנו בין שיניהם טרם יכרת ואף ה' חרה בעם", נתפשטה ו' של "שטו", אותו שרוחו כפוף, והוא אות נ', וזה גרם שהתפשט השטן באכילה ושתייה, ומתגבר על כל אברים ועורקים בשלש מאות ששים וחמש [מצוות] לא תעשה, כחשבון השט"ן חסר אחד, זה יום הכיפורים שאין בו אכילה ושתייה.	ולבתר דשט ו' מן ושט ברבוי אכילה דגזל [אתארך ואתעביד שטן] (אתרך ואתעביר) ומאן גרים דא שטו העם ³⁸³¹ ולקטו (במדבר יא ח) שטותא דלהון דאתערבו בערב רב שטיין דתאווה דלהון אכילה ושתייה דגזל וחמס דשוד עניים ואנקת אביונים בנון כפופה שטיין דאכלין בלא [מחינה] ³⁸³² (תחנה) מה כתיב בהו (במדבר יא לג) הבשר עודנו בין שיניהם טרם יכרת ואף יי' חרה בעם אתפשט [ו'] דשטו איהו [נו"ן דשטן אינון] דרוחיה כפוף ואיהו נ' ודא גרם דאתפשט שטן [באכילה] (על אכילה) ושתייה ואתגבר על כל אברין וערקין בשס"ה לא תעשה כחושבן השט"ן חסר חד דא יום הכפורים דלית ביה אכילה ושתייה:
והוא כדוגמת הקנה, והוא ו', בן י"ה, מבינה, ולכן בארו בעלי המשנה, הרואה קנה בחלום זוכה לחכמה, זהו שכתוב "קנה חכמה קנה בינה", שאין קנה שהוא פחות משניהם, שהם י' חכמה ה' בינה, ומשום זה צריך לעורר בשופר שהוא קנה עולם הבא, עולם ארוך, ארך אפים, שנמצאים ממנו שלש עשרה מדות של רחמים, כחשבון וא"ו, א' ארך, ו' ו' אפים.	ואיהו כנוונא דקנה ואיהו ו' בן י"ה מן בינה ובגיניה אוקמוה מארי מתניתין הרואה קנה בחלום זוכה לחכמה הה"ד (משלי ד ה) קנה חכמה קנה בינה דלית קנה דאיהו פחות מתרווייהו דאינון י' חכמה ה' בינה ובג"ד צריך לאתערא בשופר דאיהו קנה עלמא דאתי עולם ארוך ארך אפים דמשתכחי מניה י"ג מכילין ³⁸³³ דרחמי כחושבן [וא"ו] (ו') א' ארך ו' ו' אפים:
ואמא עליונה היא תקיעה, מצדו של אברהם, שברים מצדו של יצחק, תרועה מצדו של יעקב, שכינה	ואימא עלאה איהי תקיעה מסטרא דאברהם שברים מסטרא דיצחק תרועה מסטרא דיעקב שכינתא תתאה קשר דכלהו

³⁸²⁹ ר"ל לעסוק בקול תורה ותפלה (יהל אור).

³⁸³⁰ עד"א (יהל אור).

³⁸³¹ אותיות ושט. ולשון שט, ללקוט גזל, ולשון שטות (יהל אור).

³⁸³² שאין טוחנין ד"ת במלות שלימות (יהל אור).

³⁸³³ מיניה י"ג מכילין (דפ"ו).

תחתונה קשר של כולם, כלומר ק' תקיעה ש' שברים ר' תרועה, וכולם משלשים לגבי השכינה.	דהיינו ק' תקיעה ש' שברים ר' תרועה וכלהו משלשין לגבי שכינתא:
זהו שכתוב, קדושה לך ישלשו, שאין קול יכול לצאת החוצה אלא מן הפה, כמו כן כאן אין להפריד השכינה מהקדוש ברוך הוא, שנאמר בהקדוש ברוך הוא "קול ה' חוצב להבות אש" והשכינה תפלת כל פה, ואלו סימנים קשר"ק קש"ק קר"ק ובחבור הקדמון.	הה"ד קדושה לך ישלשו דלית קלא יכיל לנפקא לבר אלא מן הפה אוף הכי לית לאפרשא שכינתא מן קב"ה דקב"ה אתמר ביה (תהלים כט ז) קול יי' חוצב להבות אש ושכינתא תפלת כל פה ואינון סימנין ³⁸³⁴ קשר"ק קש"ק קר"ק [ובחבורא קדמאה]:
לוקחים שופר לעורר בו תרועה ותקיעה, דין קשה ברחמים, ושברים דין קשה בלי רחמים, (ודין רפה ברחמים) ואז כך יעוררו למעלה להתערב זה בזה.	זהר: נטלין שופר לאתערא ביה ³⁸³⁵ תרועה ותקיעה דינא קשיא ³⁸³⁶ ברחמי ³⁸³⁷ ושברים דינא קשיא בלא רחמי (ס"א ודינא רפיא ברחמי) וכדין הכי יתערו לעילא [לאתערבבא ³⁸³⁸ דא בדא]:
אמר הרועה הנאמן בזה מתמתק השטן ומתקצרת נז"ן מן ושט, מה שהיה שטן מקדם שב לאחריו, וחזר ושט כבראשונה, משום שהקול קול יעקב. ישראל שאין כחם באכילה ושתיה כשאר האומות שיורשים עולם הזה, שכחם באכילה ושתיה, אלא כחם בקול זה, שהוא עולם הבא, עולם ארוך שנברא באות יו"ד. ומשום	רע"מ: אמר רעיא מהימנא [בהא] אתבסם ³⁸³⁹ שטן וקמיט ³⁸⁴⁰ נז"ן מן ושט] מה דהוה שטן לפנים תב לאחרא ואתהדר ושט כדבקדמיתא בגין דהקול קול יעקב ישראל לית חיליהון באכילה ושתיה כשאר עמין דירתין עלמא דין דחיליהון באכילה ושתיה אלא חיליהון בקול [דא דאיהו] (דההוא)

³⁸³⁴ ר"ל עשרה שופרות כמו שמפרש והולך (יהל אור).
³⁸³⁵ כי מעשה התחתון יעורר העליון, ושופר תחתון יעורר שופר עליון, ותוקע תחתון יעורר תוקע עליון, וקולות תחתונים יסתלק דרך כל העולמות ויעורר מפנמיות הבינה הקולות הנעלמים בה אל מציאותם בחסד וגבורה ותפארת וקשרם במלכות, וסוד התקיעות כולם מצד הדין, כי פעולת הענין כולו בכלל מצד הדין כאומרו אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, ולכך תקיעה שהיא בחסד ותרועה שהוא ביעקב (אור יקר).
³⁸³⁶ מזוג ברחמים, אמנם שברים שהם בגבורה אין בהם רחמים כלל (אור יקר).
³⁸³⁷ יצחק ממותק ביעקב (רח"ו). ור"ל שתרועה היא דינא קשיא. כמש"ל יללותא דינא תקיפא. וכשמתחברת עם התקיעה שהיא רחמים אזי דינא קשיא ברחמי. ושברים דינא קשיא בלא רחמי קשה דלעיל אמר גנוחי גנח רפייא. ובשלמא לס"א א"ש שאמר דינא רפייא ברחמי ששברים ותקיעה הם דינא רפייא ברחמי: אבל לנוסחא ראשונה קשה. וי"ל דלעיל דקארי לשברים רפייא היינו לגבי תרועה שהיא קשיא: והכא לגבי תקיעה קרי לשברים רפייא. וז"ש דינא קשיא בלא רחמי דהיינו כשהיא לבדה בלא תקיעה (מ"מ).
³⁸³⁸ לאתערבב (דפ"ק), לאתערבא (דפ"ו).
³⁸³⁹ כי מה שנתפשטו הקליפות ויצאו מנוקבא דתהומא רבא ועלו למקום שעלו להשטין על ישראל בסוד השופר יורדים ומתקמטים ונכנסים בנקב התהום שהוא תחת היכל לבנת הספיר, ומפנין דרך לתפלתן של ישראל, והיינו סוד "ושט" שהוא התפשטות הקליפות ותגבורת החומר, והקנה שבו סוד הקול דהיינו סוד העולם הבא כדפירשנו לעיל נעלם כי הקדושה מצטמצמת לפני החצונים בהתפקדם במעשה הרע שבתחתונים, אמנם בהתאסף הנחשים אל נקביהם אז הקדושה מתפשטת שהוא סוד הקול סוד עולם הבא ומתפשטת הקדושה בכל העולמות, והיינו סוד התוקע חכמה, בסוד הקנה דעת, בסוד השופר בינה, בסוד הקולות חסד גבורה תפארת, בסוד הפה מלכות, הכל סוד יהו"ה נקשר בקשר אמיץ ומתפשט סוד שפע חכמה המתאריך בסוד אריך אנפין דרך וא"ו שבסוד הדעת ארך אפים עולם הבא ונמשך, וזהו שאמר "בקול דאיהו עלמא דאתי" וכו' (אור יקר).
³⁸⁴⁰ אתקצר (יהל אור).

שקול שופר ממנו יוצא, אמרו חכמים, אין פוחתין מעשרה שופרות.	עלמא דאתי עולם ארוך דאתברי באת יו"ד ובגין דקול שופר מניה נפיק ³⁸⁴¹ אמרו רבנן אין פוחתין מעשרה שופרות ³⁸⁴² ;
ובאות י' ודאי נעשה עולם ארוך, שהוא אות ו', עולם הבא. ובאות ה' ברא עולם הזה, שהיא אות ה' קטנה, שבה אכילה ושתייה של התורה. ועוד סוד אחר, אחר שנגזרה גזרה בשתי אותיות, שהם ה' ה', שני בתי דינים, מי יכול לבטל גזרה של שניהם, י' ו', שאות ה"א היא אמא עליונה, י' אב. ומה כתוב "כל נדר וכל שבועת איסור לענות נפש", שהיא ה', "אישה יקימנו ואישה יפרנו", ומשום זה צריך לעורר הקול, שהוא אות ו' בעשרה שופרות, שהם י', והעיקר שלהם בנשימה אחת, כל סימן וסימן בפה, שהיא אות י' מעשרה.	ובאות י' ³⁸⁴³ ודאי אתעביד עולם ארוך דאיהו ו' עלמא דאתי ³⁸⁴⁴ ובאת ה' ברא עלמא דין דאיהי ה' זעירא ³⁸⁴⁵ דבה אכילה ושתייה דאורייתא ³⁸⁴⁶ ועוד רזא אחרא בתר דאתגזר גזרה בתרין אתוון דאינון ה' ה' תרין בתי דינין מאן יכיל לבטל גזרה דתרווייהו י"ו דאת ה"א אימא עלאה י' אב ומה כתיב (במדבר ל יד) כל נדר ³⁸⁴⁷ וכל שבועת ³⁸⁴⁸ אסר לענות נפש דאיהי ה' אישה יקימנו ואישה יפרנו ובג"ד צריך לאתערא קלא דאיהו ו' בעשרה שופרות דאינון י' ועקרא דלהון בנשימה אחת כל סימן וסימן [בפה דאיהי] י' מעשרה:
מיד ששמעו דברים אלו רבי שמעון וכל החברים אמרו, ברוך ה' שזכינו לשמוע דברים מאותו שנקרא רבם של נביאים, רבם של חכמים, רבם של מלאכי השרת, שהקדוש ברוך הוא ושכינתו מדבר על פיו, וכתב על ידיו סודות אלו שלא נשמעו כמותם ממתן תורה ועד כאן.	מיד דשמעו מלין ר"ש וכל חברייה אמרו בריך אלהא דזכינא למשמע מלין מההוא דאתקרי רבן של נביאים רבן החכמים ³⁸⁴⁹ רבן דמלאכי השרת דקב"ה ושכינתיה מדבר על פומי וכתב על ידי רזין אלין דלא אשתמעו כוותייהו ממתן תורה ועד כען:
אמר לו נר קדוש, השלם דברי הסודות של החיבור הראשון לפרש אותם, שהרי כל בעלי הישיבות של מעלה ובעלי הישיבות של מטה, כולם מזומנים לשמוע דברים אלו מפיק,	א"ל בוצינא קדישא אשלים מלולי דרזין דחבורא קדמאה לפרשא לון דהא כל מארי מתיבתאן דלעילא ומארי מתיבתאן דלתתא כלהו מזומנין למשמע מלין אלין מפומך ופירושיין דילך דהא חדוא ³⁸⁵⁰

³⁸⁴¹ כלומר מעולם ארוך הנמצא מאות י' ונקשר עמו (אור יקר).

³⁸⁴² שהם רמז לעשרה קולות היוצאים משופר כדפירשנו בשלשה סימנים, וקשיא ליה כי עולם הבא בינה ואין שופר באות י' (אור יקר).

³⁸⁴³ דהיינו חכמה אתעביד התפארת בסוד הדעת "עולם ארוך" בסוד האורך הנשפע לו מאריך אנפין (אור יקר).

³⁸⁴⁴ שהוא מתחיל מסוד הי"ד ונמשך בסוד הדעת עד ו' שבתפארת והכל נכלל בסוד עולם הבא עד היסוד, וכן פירשו בזוהר פרשת ויצא, אם כן עולם הזה היא המלכות, ועולם הבא נמשך כל משך וא"ו (אור יקר).

³⁸⁴⁵ כיון שעולם הבא נמשך כל אות וא"ו כדפירשנו ונודע שבה תפושם כל החצונים וכל השרים ולכך בה אכילה ושתייה והנאות העולם התחתון, והטעם מפני שהיא ספירה נגלית והדברים הדבקים בה בגלוי וזהו שאמר "דאיהי ה' זעירא" מפני גילוייה והתפשטה בתחתונים וסודות הדקים בה בעביות, עד שעולם הבא שפעה בדקות לא יצדק בו אכילה ושתייה (אור יקר).

³⁸⁴⁶ דהיינו שפע התפארת בעביות מפני היותה מדה נגלת מתפשטת בכל הבחינות, ובה אחיזת כל העמים לא בה ממש אלא תחת ממשלתה, והיינו על ידי מלאכיה המתפשטים מבחינה אל בחינה עד החוץ, והיינו מלך אלהים על גוים, אלהים ולא יהו"ה ולא אדנ"י שהם בחינות למעלה אלא אלהים שהם בחינותיה למטה ובעביות כדפירשנו (אור יקר).

³⁸⁴⁷ ה' עילאה (יהל אור).

³⁸⁴⁸ ה' תתאה (יהל אור).

³⁸⁴⁹ דחכמים (דפ"ו).

³⁸⁵⁰ חדוה (דפ"ו).

ופורקנא יתער בהון לעילא ותתא אל תתנו דומי³⁸⁵¹ לו אנת וכל סיעתא דילך עוד אמר בחבורא קדמא:	ופרושים שלך, שהרי שמחה ופדיון יתעורר בהם למעלה ומטה, אל תתנו דמי לו, אתה וכל החבורה שלך, עוד נאמר בחיבור הקדמון.
זהר:	
בתרועה ותקיעה ושברים אתבסם כלא דא בדא וכל מה דהוא כבד נקיט אקריב לגבי לב דאיהו מלכא לזיינא (ס"א לדיינא) והוא לב לאו אורחוי³⁸⁵² ולא תיאובתיה בעכירו דעובדין דעמיה אלא נקיט כל ברירו וכל צחותא	בתרועה ותקיעה ושברים נמתק הכל זה בזה, וכל מה שאותו כבד לוקח מקריב אל הלב, שהוא מלך, לזון (לדון). ואותו הלב אין דרכו ואין תשוקתו במעשים העכורים של עמו, אלא לוקח כל בירור וכל הצח
רלב/ב	
זהר:	
וכל זכיינ וכל עובדין טבין וכל ההוא עכירו וטנופין ולכלוכא דאינון עובדין בישין וזריק לון לשאר עמין³⁸⁵³ ההוא כבדו אנה לכבד דאתמר ביה (בראשית כז יא) עשו איש שעיר וכל ערקין דיליה דאינון שאר עמין עכו"ם הה"ד (ויקרא טז כב) ונשא השעיר עליו את כל עונותם מאי עונותם עונות תם [דאתמר ביה] (אתמר) (בראשית כה כז) ויעקב איש תם וחובין דעמיה³⁸⁵⁴ דאינון ערקין ודפקין דלבא³⁸⁵⁵:	וכל הזכויות וכל המעשים טובים, וכל אותה העכירות והטינוף והלכלוך, שהם מעשים רעים (אין נ"א זורק אותם לשאר עמים עובדי כוכבים ומזלות אותו כבד) משאיר לכבד, שנאמר בו "עשו אחי איש שער", וכל העורקים שלו, שהם שאר אומות עובדי כוכבים ומזלות, זהו שכתוב "ונשא השעיר עליו את כל עוונותם", מהו עוונותם, עוונות תם, שנאמר בו "ויעקב איש תם". והחובות של העמוד (של עמו) שהם עורקים ודפקים של הלב.
ובג"ד שחין וצרעת וספחת³⁸⁵⁶ לכל אינון אברין מכבד אשתכחו מאילין לכלוכין דאשתארו ביה מלבא אתי כל בריאותא לכל אברין דהכי הוא כיון דלבא נטיל כל זכיכו וברירא וצחותא כבד נטיל כל מה דאשתכח ואשתאר מן לכלוכא וטנופא וזריק לכל שאר שייפין דאינון [שאר עמין ועכו"ם] אחרנין בעל כרחיה ומפסולת³⁸⁵⁷	ומשום זה, שחין וצרעת וספחת לכל אותם אברים מוצאם מהכבד, מאותם לכלוכים שנשארו בו מהלב, באה כל הבריאות לכל האברים, שכך הוא, כיון שהלב נוטל כל הזך והמבורר והצח, הכבד נוטל כל מה שנמצא ונשאר מהלכלוך והטנופת, וזורק לכל שאר האברים, שהם שאר אומות עובדי כוכבים ומזלות, אחרים

³⁸⁵¹ דמי (דפ"ו).

³⁸⁵² אורחיה (דפ"ו).

³⁸⁵³ עכו"ם (נוסף בדפ"ו).

³⁸⁵⁴ דעמודא (ס"א דעמיה) (דפ"ו).

³⁸⁵⁵ פי' ישראל שהם עמו של יעקב (מ"מ).

³⁸⁵⁶ שהם נגעים על מתיקות העונות, וטוב יותר כבד ומרה בהיותם מלקים לאדם שמנקים אותו מעונותיו משחוק לילית המפתה אותם לחטא ולהרשע, כי העונש מזכה אותם לחיי העולם הבא והשחוק מאבדם ממנו, ועם כל זה יש להם כחות, סמאל אבריו הם בשבעים אומות, ולילית כחותיה ואבריה הם רשעי ישראל ערב רב, וכן מעשה אבות יעשו בנים, אומות העולם מצערין לישראל ואין ישראל למדים ממעשיהם ולכן אינם מעכבים הגאולה אלא אדרבה מקרבין מפני שמחזרים אותם בתשובה על ידי' הצער, אמנם ערב רב קשים לישראל שהם למדים ממעשיהם וחוטאים כהם ומעכבין הגאולה (אור יקר).
³⁸⁵⁷ כרחיהו ופסולות (דפ"ו).

בעל כרחם, ומפסולת של פסולת הכבד נוטל הטחול, שנאמר בו "יהי מארת" "מארת ה' בבית רשע".	דפסולת ³⁸⁵⁸ דכבד נטל טחול ³⁸⁵⁹ דאתמר ביה (בראשית א יד) יהי מארת (משלי ג לג) מארת יי' בבית רשע ³⁸⁶⁰ :
רע"מ	רע"מ:
אמר הרועה הנאמן והרי בארו חכמים על זה, טחול שוחק, וזהו שחוק הכסיל. ומשום זה פרשוהו חכמי המשנה, אוי לו למי שהשעה משחקת לו. וקהלת אמר "טוב כעס משחוק". טוב כעס של הכבד שהיא מרה רצועה של הקדוש ברוך הוא, רצועה להלקות בה הצדיקים בעולם הזה, בחלאים רעים בנגעים, משחוק ששחוק להם בטחול, בכללוק של העולם הזה ששוחקת להם השעה, בעושר. ועוד ארס הטחול שהוא הזוחל בעפר, והוא חזק יותר מארס המרה.	אמר רעיא מהימנא והא אוקמוה רבנן עליה טחול שוחק ³⁸⁶¹ ואיהו (קהלת ז ו) שחוק הכסיל ובג"ד אוקמוה רבנן דמתניתין אוי לו למי שהשעה משחקת לו וקהלת אמר (שם ג) טוב כעס משחוק טוב כעס דכבד דאיהי מרה רצועה דקב"ה רצועה לאלקאה בה צדיקייא בעלמא דין במרעין בישין במכתשין משחוק דשחיק לון בטחול בלכלוכא דהאי עלמא דשוחק לון שעתא בעותרא ועוד ארס דטחול איהו זחיל עפר ³⁸⁶² ואיהו תקיף יתיר מארס דמרה:
ומשום שערב רב הם שאור שבעיסה, ואלו אומות העולם דומים למוץ, יותר מעכבים בגלות הערב רב את ישראל מאומות עובדי כוכבים ומזלות, כמו שפרשוהו חכמים, מי	ובגין דערב רב אינון שאור שבעיסה ³⁸⁶³ ואינון אומין [דעלמא] דמיין למוץ יתיר מעכבין בגלותא ערב רב לישראל מאומין עכו"ם כמה דאוקמוה רבנן מי מעכב שאור

³⁸⁵⁸ "טחול" לילית שהוא נוטל מה שדוחה אליה סמאל דהיינו "פסולת הפסולת", שהקליפות נהנות מהטינוף כענין מים אחרונים וכיוצא, וכן פגם המעשה הרע כאומרו ותשלך במצולות ים כל חטאתם (אור יקר).

³⁸⁵⁹ משמע שהזכר קרוב לקדושה יותר מהנקבה וזה פלא (רח"ו), ונלע"ד שאין זה פלא שהזוהר בפ' זו דף רנ"א ע"ב אמר וז"ל נוקבא דאיהי אסטיאת אורחא באזהרה ודאי דכר דאיהו אחיד בחוטא דדכיו יתיר בבקשה לא יאכל. מוכח בהדיא שדכורא דקליפה יש בו חוטא דדכיו יותר מהנוקבא. וכן אמר הזוהר בפ' בא ראש פתנים אך זה. ממועט בו הזר שהיא הטומאה וכן כתב האוצ"ח שבקדושה כל מי שהוא עליון יותר קדושה ובקליפה כל מי שהוא תחתון הוא טמא יותר (מ"מ).

³⁸⁶⁰ נוסף בנוסח אור יקר: דעובדין בעל כורחיה וזריק על שאר עמין הה"ד ונשא השעיר עליו את כל עונותם דהכי הוא כיון דלבא נטיל כל זכיכו וברירו וצחותא דכולא כבד נטיל כל אינון חובין ולכלוכין וטינופא ועכירו וזריק בכל שייפין אחרנין בעל כרחיה.

תרגום: שנעשים על כרחו, וזורק על שאר העמים, זהו שנאמר "ונשא השעיר עליו את כל עונותם" שכן הוא, כיון שהלב לוקח כל הזכות וברירות צחות הכל, העבד לוקח כל אלו העבירות ולכלוכים וטינופת ועכירות, וזורק בכל האברים האחרים על כרחו, ע"כ.

בכל שייפין אחרנין - היינו ערקין דכבדא דאינון חיילין דיליה דאינון שבעין רברבין ממנן דשאר עמין שהם נכללים בכלל מצול"ת י"ם וכן פירשנו בתיקונים חלק שני (אור יקר).

בעל כרחיה - שהוא הי' מכוון להשליט האומות על ישראל ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם (אור יקר).

³⁸⁶¹ כלומר הם שני קליפות האחד כבד עם מרה והשני טחול, וכבר פירשנו לעיל כי מרה היינו טחול שנעשה מרה להעניש כדפירשנו אבל טחול היא לילית בעוד שמזנה עם בני אדם כדפירשו בזוהר פרשת ויצא ופרשת פקודי שאז היא שעה משחקת להם עד שמשכרם ביין גזל וחמס ועבירות (אור יקר).

³⁸⁶² דד' מרות אינון שמרי ד' יסודין, וטחול מיסוד עפר (יהל אור).
³⁸⁶³ שהיא בתוך העיסה, דוגמת ערב רב בתוך ישראל, משא"כ מוץ, שהוא מבחוץ, דוגמת או"ה. וז"ש שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות (ברכות יז ע"א) (יהל אור).

שבעיסה מעכב דאינון דבקין בישראל כשאור בעיסה אבל אומין (ד)עכו"ם לאו אינון אלא (תהלים א ד) כמוין אשר תדפנו רוח:	מעכב שאור שבעיסה, מעכב, שהם דבקים בישראל כשאור בעיסה, אבל אומות עובדי כוכבים ומזלות, אינם אלא "כמוין אשר תדפנו רוח".
ועוד (ויקרא טז כב) ונשא השעיר עליו [כד] (דא) רעותיה למעבד קורציא לקב"ה עם ישראל דאיהו נשא [כל] (על) חובין דיכיל למסבל לון עד דאתעביד כבד (משא) (תהלים לח ה) כמשא כבד יכבדו ממנו חובין על גדפוי מה עבד סליק לטורא עלאה³⁸⁶⁴ כחמרא כד איהו בעי לסלקא לטור גבוה כמשא כבד יכבד עליה כד איהו לעילא ובעי לסלקא לפי מעוט דאשתאר ליה אתיקר עליה מטולא ונפיל וא(ש)פיל גרמיה לתתא ובכבד משא דאתתקפת³⁸⁶⁵ עליה אתעבידו כל אברין דיליה פסקות דלא אשתאר אבר שלים אוף הכא [אירע] לסמאל ונחש כבד ויותרת הכבד יצר הרע ובת זוגיה זונה מתמן כל בת אל נכר זונה³⁸⁶⁶:	ועוד "ונשא השעיר עליו" כאשר רצונו להלשין לקדוש ברוך הוא את עם ישראל, והוא נושא כל העוונות שיכול לסבול אותם, עד שנעשה כבד, שנאמר "כמשא כבד יכבדו ממני" עבירות על כנפיו, מה עושה, עולה להר עליון כחמור, כאשר הוא רוצה לעלות להר גבוה, "כמשא כבד" יכבד עליו, כאשר הוא למעלה ורוצה לעלות, לפי המעט שנשאר לו כבד עליו משאו ונופל, ומפיל עצמו למטה, ובכבד המשא שהתחזק עליו, נעשו כל האברים שלו חתיכות, שלא נשאר אבר שלם. גם כך נעשה לסמאל ונחש, הכבד ויותרת הכבד, יצר הרע ובת זוגו, זונה משם כל בת אל נכר זונה.
זהר:	זהר
אמר רבי פנחס אורחא דא הוה מתקנא לי למשמע מלין אלין מעתיק יומין זכאה עלמא דאנת שארי בגויה ווי לעלמא דישתארוני יתמין ולא ידעין מלי דאורייתא כדקא יאות ודאי הכי הוא דכבד נטיל כלא³⁸⁶⁷ טב וביש ואע"ג דמשטמא ולקיט כל חוביהון דישאל ה"ג זכין דלהון לקיט בגין לקיימא [קורציה]³⁸⁶⁸ (כורסיה) וכלא האי והאי מקריב לגבי לב ואורחוי דלב לא נטיל אלא זכיו וברירו וצחותא דכלא כמה דאמרת ושאר טנופא ולכלוכא אהדר לכבד	אמר רבי פנחס, דרך זו היתה מתוקנת לי לשמוע דברים אלו מעתיקי הימים. אשרי העולם שאתה שורה בתוכו, אוי לעולם שישארו יתומים ולא יודעים דברי תורה כראוי, ודאי כך הוא שהכבד נוטל הכל, טוב ורע, ואף על גב שמשוטט ואוסף כל עבירות של ישראל, כך גם זכויותיהם אוסף, כדי להעמיד רכילותו, והכל זה וזה מקריב לגבי הלב, ודרך הלב שלא נוטל אלא הזק והמבורר והצח של הכל, כמו שאמרת, ושאר הטינופת והלכלוך מחזיר לכבד, ולוקח הכל בעל

³⁸⁶⁴ עולה אל תוך היכלי הקדושה מבחוץ להלשין על ישראל, וכאשר רוצה לעלות יותר בסוד יום הכפורים אז ברחמי יום הכפורים ותיקונם של ישראל נדחה ואין מלשינות מועיל ונופל מעצתו ומשליכים אותו עם משא העונות אל מצולות ים אל נוקבא דתהומא רבא, וחלקו מכל עמלו לו ולאבריו שהם אומתו אותם העונות (אור יקר).

³⁸⁶⁵ דאתתקף (דפ"ו).

³⁸⁶⁶ ובחבורא קדמא א"ר פנחס רסד ע"א שייך רלב ע"א שורה יח (דרך אמת).

³⁸⁶⁷ שכמו שמלמד קטיגוריא על ישראל במעשיהם המכוערים גם מעלה מעשיהם הטובים, והטעם כי שליטת החצונים בגשמיות והחומר והמצות עם היותם רוחניות יש להם חלק למטה בחומר שמעשיהם בעולם הגשמי, ומה גם מצות שעיקרם ומעשיהם על ידי יצר הרע כגון מצות עונה ומצות ענג שבת וכמה אחרות, וגם כולם יש להם מעשה גשמי וחלקים אלו הכבד משיג בהם ומראה אותם מצדו (אור יקר).

³⁸⁶⁸ כל שקר שאין בו אמת אינו מתקיים לכן הוא מספר גם במעשיהם הטובים כדי להאמין בלישנא בישא (רח"ו).

ונמיל בלא בעל כרחיה [ד]כתיב (ויקרא מז כב) ונשא השעיר עליו³⁸⁶⁹ מלה דא אהדרנא בגין דיתבסם ולפומי כמתקא (לפומיה במתקא) דדובשא זכאה חולקי דוכינא להאי (ו)למהמי דא בעיני:	כרחו, שנאמר "ונשא השעיר עליו וגו'", דבר זה חזרתי כדי שיתמתק לפי כמתיקות הדבש, אשרי חלקי שזכיתי לזה, לראות זה בעיני.
אוף הוא פתח³⁸⁷⁰ ואמר (תהלים קלא א) יי' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו' האי קרא אמר דוד בשעתא דהוה אזיל על כיף נהרא (והוה אמר) רבש"ע כלום הוה ב"נ בעלמא דאודי ומשבח למארינה[ח] כוונתי אזדמנת ליה צפרדע א"ל דוד לא תתגאה דאנא עבדית יתיר מנך דמסרית גופאי על מימרא דמארי דכתיב (שמות ז כח) ושרץ היאור צפרדעים והא אוקמוה ותו דאנא משבח ומזמר³⁸⁷¹ ליליא ויומא בלא שכיכו בההיא שעתא אמר דוד יי' לא גבה לבי ולא רמו עיני יי' לא גבה לבי³⁸⁷² כאן חסר:	אף הוא פתח ואמר "ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו'", פסוק זה אמר דוד בשעה שהיה הולך על שפת הנהר, (והיה אומר) רבונו של עולם כלום היה אדם בעולם שהודה ושבח לאדונו כמוני, הזדמנה לו צפרדע, אמרה לו דוד לא תתגאה שאני עשיתי יותר ממך, שמסרתי גופי על דבר קוני, שנאמר "ושרץ היאור צפרדעים", והרי פרשוהו. ועוד שאני משבחת ומזמרת לילה ויום בלי הפסקה, באותה שעה אמר דוד "ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני ה'". לא גבה לבי.
דא הוא קרבנא³⁸⁷³ [ד]בכל יומא ובכל זמן וזמן לגבי קב"ה דאתכלילת כנ"י ביה בין כל שאר אכלוסין וכל אילין פולחנין אפיקו לה מבין גובין ומבין	זהו קרבן שבכל יום ובכל זמן וזמן אצל הקדוש ברוך הוא שנכללת כנסת ישראל בו בין כל שאר ההמונים, וכל אותן העבודות מוציאים אותה מבין הקוצים ומבין
רלג/א	
שאר עמין [כך ישראל כל זמן דאינון אטימי לבא³⁸⁷⁴ ולא פתחין בתיובתא לא סלקין ריחא³⁸⁷⁵ ולא אפיק לון מגו גובין אבל כד פתחין בתיובתא מיד] (פתחין בתיאובתא ומיד) סלקין ריחא ויפיק לון מבין גובין ויתהני בהו כנסת ישראל דכתיב (שיה"ש ה ב) פתחי לי אחותי רעיתי דכל זמנא³⁸⁷⁶ דשושנה אטימא³⁸⁷⁷ לית לה ריחא	שאר האומות, כך ישראל כל זמן שהם אטומי לב ולא פותחים בתשובה, לא מעלים ריח ולא מוציא אותם מבין הקוצים. אבל כאשר פותחים בתשובה, מיד מעלים ריח ויוציא אותם מבין הקוצים, ותהנה בהם כנסת ישראל, שנאמר "פתחי לי אחותי רעיתי". שכל זמן שהשושנה אטומה, אין לה ריח ולא עולה מבין

³⁸⁶⁹ וגו' (נוסף בדפ"ו).

³⁸⁷⁰ פי' ר' פנחס (מ"מ).

³⁸⁷¹ כל זה על ידי המלאך הממונה עליה בסוד פרק שירה דהיינו שבח הכחות הממונים על כל הדברים הגשמיים (אור יקר).

³⁸⁷² נקט קרא דא שלא להתגאות שהיה רשב"י ע"ה חתנו ור' אלעזר בן בתו (אור יקר).

³⁸⁷³ פי' אע"פ שע"י הקרבן שאנו עושים מעלים השכינה וכוללים אותה עם בעלה ועושים תיקון גדול עכ"ז לא גבה לבי (מ"מ)

³⁸⁷⁴ עי' רש"י שמות ו יב: ערלי לב – אטומים מלהבין. עי' ח"א קסה ע"א. ועי' בהגר"א על תיקר"ז פא ע"ג: נגד י"ה, אמר סתימין עיינין ביר"ד, אטימין דלבא שהוא באזן ה', דלבא תליא ג"כ בה' בינה, לב מבין (ברכות סא ע"א). ועי' בהגר"א על תז"ח ו ע"ד: אטימין כו' - כמ"ש (משלי כג כו)³⁸⁷⁴ תנה עינך ולבך לי כו' ועיין להבין העה"ז ולב העה"ב. ועי' פת"ש תיקון פתח ד: כי כל וגו' בית ישראל ערלי לב, והוא מלשון כיסוי ואוטם, שכל מדות טובות שברוח הקדושה שבו, הם סתומים וחתומים והם כל ימי הקטנות, שאז יצה"ר שולט באדם בסוד שם ב"ן לבד.

³⁸⁷⁵ סלקא רוחא (דפ"ק).

³⁸⁷⁶ זמן (דפ"ו).

הקוצים, ודירתה ביניהם, כמו שנאמר, והקדוש ברוך הוא לא שלח אותנו ללכת דרך זו אלא ללמד דברים אלו.	ולא סליק ³⁸⁷⁸ מבין גובין ודירור[ה]א בינייהו כמה דאתמר וקב"ה לא שדר לן למהך אורחא דא אלא לאולף מלין אלין:
עד שהיו יושבים, בא נשר וירד ונטל שושנה אחת מביניהם והלך. אמרו מכאן והלאה נלך לדרכים. קמו והלכו, עד כאן דרכו של רבי פנחס, ורבי שמעון הלך לו, הוא ורבי אלעזר ושאר החברים ורבי פנחס ושאר החברים.	עד דהוו יתבי אתא נשרא (חד) ומאיך ונטיל חד שושנה [מ]בינייהו ואולת [אמר] (גמרו) מכאן ולהלאה נהך לארחין קמו ואולו עד הכא אורחא דר' פנחס ור"ש אול ליה איהו ור' אלעזר ושאר חברייא ור' פנחס ושאר חברייא:
פתח ואמר רבי פנחס, על זה "למנצח על שושן עדות מכתם לדוד ללמד", מהו "ללמד", ללמד לבני העולם חכמה, והרי פרשוהו. "שושן עדות", אלו סנהדרין גדולה, שכתוב בה "סוגה בשושנים". "מכתם לדוד" סימן שהראו לו לדוד כאשר שלח ליואב לארם נהרים ולארם צובה להלחם בהם. אמר רבי פנחס זהו "שושן עדות" שקיים כאן, הרי הכוכבים בשמים, שכינה עלינו, ומדרגות עליונות עמה, ועזרה קדושה לשבח, זהו שושן בשלמות כראוי.	פתח ואמר [ר'] פנחס על זה (נ"א עליה) (תהלים ס א) למנצח על שושן עדות מכתם לדוד ללמד מאי ללמד לאולפא לבני עולם חכמתא ³⁸⁷⁹ והא אוקמוה שושן עדות אלין סנהדרין גדולה דכתיב בה (שיה"ש ז ג) סוגה בשושנים ³⁸⁸⁰ מכתם לדוד סימנא דאחזיאו ליה לדוד כד שדר ליואב לארם נהרים ולארם צובה לאגחא בהו א"ר פנחס דא איהו שושן עדות דקיימא הכא [הא ככבייא בשמיא] שכינתא עלן ודרגין עלאין בהדה וסייעתא קדישא לתושבתא דא איהו שושן בשלימו כדקא יאות:
קמו והלכו אלו לכאן ואלו לכאן. הלך לו רבי פנחס ולן בכפר עקימין, ורבי יצחק ורבי חייא עמו. עד שהקדימו ללכת, ישבו וחכו לאור הבוקר. רבי חייא זקף עיניו וראה אלו כוכבים של שרביט שרצים והולכים, אמר ודאי בכמה פעמים שאלתי על אלו הכוכבים.	קמו ואולו אלין הכא ואלין הכא אול ליה ר' פנחס ובת בכפר עקימין ור' יצחק ור' חייא בהדיה עד דאקדימו למיזל יתבו ומחכו לנהורא דצפרא זקף עיניו ר' חייא וחמא אלין כוכבייא דשרביטא דקא מרחמן ואולן אמר ודאי בכמה זמנין שאלנא על אלין כוכבייא:
אמר רבי פנחס אלו הכוכבים של שרביט ידועים בהבנה של החברים,	א"ר פנחס אלין כוכבייא דשרביטא ידיען בסוכלתנו דחברייא דהא קב"ה ברא

³⁸⁷⁷ עי' תיקו"ז כג ע"ב: שכינתא סתימא עמיה ביומא דחולא כשושנה דאיהי אטימא וביומא דשבטא וביומא דחדשא וביומין טבין אתפתחת לקבלא ריחין ובוסמין ולירתא נפשין וענוגין לבנייהו, ע"כ. מיירי שהזכר שואל על פתיחת ההיכל כדי שיכנס הוא בתוכה וא"כ שושנה אטומה קודם הפתיחה (רח"ו).

³⁸⁷⁸ סליקא (דפ"ו).

³⁸⁷⁹ ופי' בתנחומא בפ' דברים ובשוחר טוב גרסי' כשהלך יואב להלחם עם ארם נהרים וארם צובה יצאו לקראתו ואמרו לו אתה מבני בניו של יעקב ואנו מבני בניו של לבן והרי תנאי שלהם דכתיב עד הגל הזה וכו' כששמע יואב כך חזר אצל דוד אמ"ל מה אתה אומר מיד הושיב הסנהדרין שושן עדות ללמד. למדוהו ואמרו לו באמת כך היה התנאי אלא שהם עברו תחלה בלעם הרשע לא אמר מן ארם ינחני בלק וכו'. כיון שהורו להם הסנהדרין כך חזר עליהם והרגן שנא' בהצותו את ארם נהרים וכו' עכ"ל ובמדרש רבה כתוב בענין אחר: אבל הזוהר ס"ל כמ"ש בתנחומא ובשוחר טוב שהשאלה היא על ארם נהרים וארם צובה והסנהדרין הוא שהורו לו להתיר והביאו לו ראיה מבלע' שעבר על השבועה. וז"ש הזוהר ללמד לאולפא לבני עולם חכמתא שהסנהדרין הם המלמדים הורה ומ"ש סימנא דאתחזיאו ליה לדוד היינו הראיה שהביאו לו כדי לאגחא קרבא בהו (מ"מ).

³⁸⁸⁰ אל תקרי בשושנים אלא ששונים שהם שבעין סנהדרין שהם מתקינים סייגי התורה (אור

יקר).

כל אינון כוכבי רקיעא רברבין וזעירין וכלהו אודן ומשבחן לקב"ה (דכתיב (תהלים קמז ד) מונה מספר לכוכבים) וכד מטא זמנייהו לשבחה קרא לון קב"ה בשמא דכתיב (ישעיה מ כו) לכלם בשם יקרא וכדין רהטי ואושיטו שרביטא דנהורא למהך³⁸⁸¹ לשבחה³⁸⁸² למאריהון בההוא אתר דאתפקדן הדא הוא דכתיב (שם) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וגו' אדהכי אתא נהורא קמו ואזלו:	שהרי הקדוש ברוך הוא ברא את כל אותם כוכבי הרקיע גדולים וקטנים, וכולם מודים ומשבחים לקדוש ברוך הוא (שכתוב "מונה מספר לכוכבים"), וכאשר מגיע זמנם לשבח, קורא להם הקדוש ברוך הוא בשם, שנאמר "לכולם בשם יקרא", ואז רצים ומושיטים שרביט של אור לשבח לקונם באותו מקום שנצטוו, זהו שכתוב "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וגו'", תוך כדי כך בא האור קמו והלכו.
עד דהוו אזלי אתא נשרא רברבא אסחר על רישייהו וקיימא עלייהו א"ר פנחס ודאי עדן³⁸⁸³ רעותא הוא השתא [בה שעתא] אתפתחו תרעי דרחמי לכל אינון בי מרעי והוא זמנא לאסוותא לון ואע"ג דאינון אסירין למלכא³⁸⁸⁴ דהא נשרא דא סימנא דרחמי איהו³⁸⁸⁵:	עד שהיו הולכים, בא הנשר הגדול הקיף על ראשיהם ועמד עליהם. אמר רבי פנחס, ודאי זמן רצון הוא עתה, אותה שעה נפתחו שערי רחמים לכל אותם שבבית חולים, והוא זמן לרפואה שלהם. ואף על גב שהם אסורי למלך (המלך), שהרי נשר זה סימן של רחמים הוא.
פתח ואמר (דברים לב יא) כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף וגו' ליכא בעלמא מאן דאיהו ברחמי על בנוי³⁸⁸⁶ כנשרא והא אוקמוה דכתיב (משלי ל יז) ויאכלוה בני נשר³⁸⁸⁷ דאיהו רחמנא על בנוי ומגו דהשתא עידן דרחמי אתא נשרא דא ואסחר עלנא בשעתא דא [איהו רחמי לכל אינון בי מרעי ודא איהו] דכתיב (תהלים ה ד) יי בקר תשמע קולי ודא בקר דאברהם³⁸⁸⁸ ואתערותא דיליה אדהכי אסחר נשרא ואעבר לקמיהו א"ר פנחס נשרא נשרא מה אנת לגבן אי בשליחותא דמרך אתית הא אנן הכא³⁸⁸⁹ אי בגין מלה (ס"א סימנא) אחרא אתית³⁸⁹⁰ הא אנן הכא	פתח ואמר "כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף וגו'", אין בעולם מי שהוא ברחמים על בניו כנשר, והרי פרשו הפסוק שנאמר "ויאכלוה בני נשר", שהוא מרחם על בניו, ומתוך שעתה זמן של רחמים, בא נשר זה וסובב עלינו, בשעה זו היא רחמים לכל אותם שבבית חולים, וזהו שכתוב "ה' בוקר תשמע קולי", וזה בוקר של אברהם והתעוררות שלו. תוך כדי כך, סיבב הנשר ועבר לפניו, אמר רבי פנחס, נשר נשר מה אתה אצלנו, אם בשליחות קונך באת, הרי אנו כאן, אם בגלל דבר (סימן) אחר באת, הרי אנו כאן מוכנים לשמוע, התרומם הנשר

³⁸⁸¹ לחדווא במהך (אור יקר).

³⁸⁸² אף עלי גב דקיימא לן בפרשת אחרי מות כי קודם חצות אין שירה אפשר דר' פנחס קיימא ליה הכא כמא דסבירה ליה התם דאית שירה, אי נמי שירת מלאכי השרת ליתא אמנם שירת כוכבים איכא שאין זמנם אלא בלילה והכי מוכח (אור יקר).

³⁸⁸³ עידן (דפ"ו).

³⁸⁸⁴ שאין הקב"ה שולח להם רפואה שעדיין הם מאריכים בחוליים עם כל זה בבוקר הם מקלים מחוליים והקב"ה שולח להם רפואה קצת (אור יקר) (ס"א דמלכא) (נוסף בדפ"ו).

³⁸⁸⁵ דהיינו מלכות בהיותה בתפארת ששם היא מדת רחמים ובמקום אחר הארכתי (אור יקר).

³⁸⁸⁶ ופירוש הכתוב עין שתלעג לאב וכו' יקרוה עורבי נחל שהם אכזרים מנקרים אותה ממקומה אבל לא יאכלוה ויבואו בני נשר שהם רחמנים ויאכלוה (מ"מ).

³⁸⁸⁷ רישא דקרא עין תלעג לאב וכו' אם כן עונשו על ידי בני נשר שידעו רחמי אב על בנים ואלו אינם מכירים (אור יקר).

³⁸⁸⁸ חסד משום דאית בוקר דיוסף יסוד (אור יקר).

³⁸⁸⁹ ואמור השליחות (אור יקר).

³⁸⁹⁰ אתיתא (דפ"ו).

למעלה ונתכסה מהם והם ישבו.	זמנין ³⁸⁹¹ אתרם נשרא לעילא ואתכסי מנייהו ואינן יתבו:
אמר רבי חייא, זה של שלמה המלך קטן (תמוה) הוא, שלמדנו הנשר הגדול היה בא אצל שלמה המלך בכל יום ויום, והיה שלמה המלך רוכב על כנפיו ומוביל אותו ארבע מאות פרסאות בשעה אחת, לאן הוביל אותו, לתרמוד במדבר בהרים, מקום אחד יש אצל הרי החושך שנקרא תרמוד במדבר, ואין הוא מקום של אנשי תרמוד, אלא תרמוד שהוא במדבר בהרים, ושם מתאספים כל הרוחות והצדדים האחרים, ואותו נשר היה טס לשם בשעה אחת.	א"ר חייא הא דשלמה מלכא זוטרת (ס"א תלוהא) הוא ³⁸⁹² דתנינן נשרא רברבא ³⁸⁹³ הוה אתי לגביה שלמה מלכא ³⁸⁹⁴ בכל יומא ויומא והוה שלמה מלכא רכיב על גדפהא ³⁸⁹⁵ ואוביל ליה ד' מאה פרסי בשעתא חדא [לאן] אוביל ליה לתרמו"ד במדבר בהרים אתר חד איהו לגבי טורי דחשוכא ³⁸⁹⁶ דאקרי תרמוד במדבר ולא איהו אתר דתרמודאי אלא תרמוד דאיהו במדבר בהרים ותמן מתכנשי כל רוחין וסטרין אחרנין והוה נשרא הוה מאס לתמן בשעתא חדא:
כיון שהיה עומד על המקום ההוא, הגביה הנשר, ושלמה כתב פתק והשליכו לשם ונצול מאלו הרוחות, והנשר היה מסתכל תוך החושך של ההרים, למקום ששם עזא ועזאל, שהם שם אסורים בשלשלאות של ברזל קבועות תוך התהום, ואין יכולת (רשות) לאדם בעולם	כיון דקאים על ההוא דוכתא אנבה נשרא ושלמה כתב פתקא וארמי תמן ואשתזיב מאינן רוחין ונשרא הוה מסתכל גו חשוכא דטורין לאתר דתמן עזא ועזאל דאינן תמן [אסירין] בשלשלאי דפרזלא נעיצן גו תהומי ³⁸⁹⁷ ולית יכילו (ס"א רשו) לב"נ בעלמא
להיכנס לשם, ואפילו עופות השמים חוץ מבלעם. וכיון שהנשר מסתכל תוך החושך הגדול, יורד למטה ולוקח את שלמה המלך תחת כנף השמאלי ומכסה אותו, ועומד על אלו השלשלאות והולך ומתקרב אליהם.	רלג/ב למיעל תמן ואפי' עופי שמיא בר בלעם וכיון דנשרא מסתכל גו חשוכא רברבא מאיך לתתא ונטיל ליה לשלמה מלכא תחות גדפהא שמאלא ומכסיא ליה וקיימא על אלין שלשלאי ואזלא ומקרבא לגבייהו:
ושלמה אז מוציא טבעת (שורטיגא) שחקוק עליה שם קדוש, ושם בפי הנשר, ומיד הם היו אומרים כל מה שרוצה שלמה המלך, ומשם היה יודע שלמה חכמה (עליונה), זהו שכתוב "ויבן וגו' את תדמור במדבר בארץ",	ושלמה כרין אפיק עזקא (ס"א שורטיגא) דחקיק עליה שמא קדישא ושוי בפומא דנשרא ומיד אינן הוו אמרי כל מה דבעי שלמה מלכא ומתמן הוה ידע שלמה חכמתא (עלאה) דה"ד (מלכים א' ט יז – יח) ויבן וגו' את תרמוד במדבר [בארץ]

³⁸⁹¹ ממתנין לך, בענין עזא ועזאל האריך הרבה הזוהר בפרשת בלק עיין שם שלהי פרשתא ובענין שלמה בהרי חשך ונש"ר זה האריך בההוא עובדא דסבא עיין שם (אור יקר).

³⁸⁹² זוטרתיה היא – בתמיה (מ"מ).

³⁸⁹³ פירוש בינה דקליפה ועיין בסבא דמשפטים ותבין (מ"מ).

³⁸⁹⁴ משפטים קיב ע"ב (לש"ו).

³⁸⁹⁵ הכניס שלמה את עצמו בהנסיון הנורא הזה [לחקור בכל כחות החיצונים ושימושיהם ופעולותיהם] יותר מכולם, ועסק בזה ימים ושנים והעמיק בזה הרבה, וכמו שמבואר בפ' משפטים (דף קיב ע"ב) ופ' פנחס (רלג ע"א), כי סמך על חכמתו הגדולה, אבל שגה בזה הרבה (דע"ה ח"ב פז ע"ב), ועי' זוה"ק (פ' חיי שרה קלג סע"ב, ופ' ויחי רכג) (דע"ה ח"ב קמו ע"ב).

³⁸⁹⁶ שם הוא המדור דשורש כולם [הקלי'], וכמ"ש בפ' משפטים (קיב ע"ב) בלק (רח ע"א ריב ע"א) פנחס (רלג ע"א) (דע"ה ח"ב דף קכה ע"ב).

³⁸⁹⁷ תהומי (דפ"ו).

(בהרי') וכי בניינא הוה עביד [בארין] (בהרים) אלא מהו ויבן³⁸⁹⁸ (אלא) אסתכל בסכלתנו וידע להווא דוכתא למנדע ביה חכמתא (עלאה כד"א (נחמיה ח ח) ויבינו במקרא):	וכי בנינים היה עושה בארץ, אלא מהו "ויבן", התבונן בתבונתו וידע לאותו מקום לדעת בו חכמה (עליונה כמו שנאמר "ויבנו במקרא").
עד דהוו יתבי הא נשרא אתית³⁸⁹⁹ לגבייהו ושושנה חדא בפומה ושדי קמייהו ואזלת לה חמו וחדו א"ר פנחס ולא אמינא לכו דנשרא דא בשליחותא דמארה אזלא ואתיא שושנה דא איהי שושן [עדות] דקאמינא וקב"ה שדר ליה לגבן:	עד שהיו יושבים, אותו נשר בא אליהם ושושנה אחת בפיו, והשליך לפניהם והלך לו. ראו ושמחו, אמר רבי פנחס, ולא אמרתי לכם שנשר זה בשליחות של אדונו הולך, ובא שושנה זו, היא שושן עדות שאמרתי, והקדוש ברוך הוא שלח אותה אצלנו.
פתח כמלקדמין ואמר (תהלים ס א) למנצח על שושן עדות מכתם לדוד ללמד וכי שושן [עדות] מאי סהדותא סהיד אלא שושן דא איהי סהדותא למעשה בראשית ואיהי סהדותא לכנ"י [ואיהי³⁹⁰⁰ סהדותא ליחודא עלאה ודא] (ס"א ואיהי עדות לישראל ועדות ליחודא עלאה שושנה דאיהי תליסר עלין וכו') איהו בגין דשושנה [דא] אית בה [תליסר] (תריסר) עלין³⁹⁰¹ וכלהו קיימין בעקרא חדא ואית בה חמש עלין לבר תקיפין דחפיין לדא שושנה ואינו עלה³⁹⁰²:	פתח כמקדם ואמר "למנצח על שושן עדות מכתם לדוד ללמד", וכי שושן עדות, איזו עדות מעיד. אלא "שושן" זוהי עדות למעשה בראשית, והיא עדות לכנסת ישראל, עדות ליחוד העליון. וזהו בגלל ששושנה זו יש בה שלשה עשר עלים, וכולם עומדים בשורש אחד, ויש בה חמשה עלים מבחוץ חזקים שמחפים לשושנה זו ומגנים עליה.
וכלא ברזא דחכמתא [הוא תליסר עלין] (תליסר) אלין תליסר מכילן דרחמי³⁹⁰³ דירתא כנסת ישראל מלעילא וכלהו אחידן בעקרא חדא³⁹⁰⁴ [דאינון י"ג תיקונין דדיקנא תתאה דא"א דאינון י"ג תיקון' עלאין דז"א]	והכל בסוד החכמה הוא, שלשה עשר עלים, אלו הם שלש עשרה מדות הרחמים שיורשת כנסת ישראל מלמעלה וכולם אחוזים בשרש אחד, (שהם י"ג תקונים של הזקן התחתון

³⁸⁹⁸ דייק מדלא כתיב ויבנה (רח"ו).

³⁸⁹⁹ אתיא (דפ"ו).

³⁹⁰⁰ נמחק בדפ"ק.

³⁹⁰¹ זה יובן ביאור מאמר ר' חזקיה בדף א מזהר בראשית (רח"ו).

³⁹⁰² דע כי אלה"ם במלוי יודין הוא גימ' ברחמים כמנין מצפ"ץ והוא בין אצילות לבריאה ושם זה נעשה מושיע לשכינה מכל סטרא והוא בסוד ה' עלין תקיפין דסחרין לשושנה. ושם אלה"ם במילוי אלפין שהוא גימ' ארץ הוא בין בריאה ליצירה ושם זה נעשה מושיע לשכינה, וז"ס (תהילים פב ח) קומה אלהים שפטה הארץ כי אתה תנחל בכל הגוים בסוד אלה"ם אחרים. ושם אלה"ם דהה"ן שהוא גימ' רצ"ה וכמנין צר"ה הוא בין יצירה לעשיה. ואלו השמות אלה"ם הם וצירופיהם מגינים מן הקליפות (במדבר ג י, לח) והזר הקרב יומת. וכל צירוף נקרא פרסה אחת ולפי שהם שמות אלה"ם הוא פרסה סוד הדינים פ"ר גימ' ה"ג מנצפ"ך וס"ה היינו אדנ"י ואלו הם פרסאות הנזכר בהיכלות (זהר הרקיע).

³⁹⁰³ פירוש עכשיו מפרש סהדותא לכנסת ישראל שהמלכות יש בה הארת י"ג תיקוני דיקנא כמ"ש שם בדף א' הנז' (מ"מ).

³⁹⁰⁴ פירוש ש"ג תיקוני דיקנא תתאין דאריך הם עילאין דזעיר בסוד גדולה מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות. וז"ש ואיהו ברית חדא ודוגמא דברית שיסוד דאריך שיש בו י"ג תיקוני דיקנא תתאה הוא דוגמא דברית ואינו יסוד ממש מפני העלמו וכמ"ש שם בדף א' וכמה דדיוקנא דברית וכו' והיינו יסוד דאריך. ואעפ"י שמדברי הרב משמע שהמ' באה לה הארה מ"ג תיקוני דיקנא עילאה דאריך. איפשר גם מדיקנא תתאה דאריך יש לה הארה. כי י"ג העליונים משפיעים ב"ג התחתונים ומשם יש לה הארה (מ"מ).

ואיהו ברית חדא:	של אריך אנפין, שהם י"ג תקונים עליונים של זעיר אנפין) והוא ברית אחת.
ודוגמא דברית יסודא (ס"א יחודא) דכלא חמש תקיפין דסחרן ³⁹⁰⁵ עליה אלין חמשיין תרעין [חמש מאה] (חדא מניה) שניין דיסודא יסודא ³⁹⁰⁶ (בבי מקדשא) [ברית ברית קדישא] מאילנא ³⁹⁰⁷ דחיי אזלא בהו:	ודוגמת ברית היסוד (היחוד) של הכל, חמשה חזקים שסובבים עליה, אלו חמשים שערים, חמש מאות שנה (של היסוד יסוד (בבית המקדש) ברית קודש) שעץ החיים הולך בהם.
סהדותא לעובדא דבראשית כל עובדא דבראשית כללו (ס"א חמש מאה שניין דיסודא ברית קדישא כללו עובדא דבראשית תייבין וכו') תי(י)בין ידיען ³⁹⁰⁸ בסוכלתנו וקיימא בחושבנא אלהים דמעשה בראשית אחזי לעילא ואחזי לתתא אחזי לעילא ³⁹⁰⁹ ברזא דעלמא דאתי ואחזי לתתא ברזא דכנסת ישראל:	עדות למעשה בראשית, כל מעשה בראשית כולם (חמש מאות שנה של היסוד, ברית קודש כולם מעשה של בראשית, שבים וכו') תבות ידועות בהבנה ועומדים בחשבון אלהים של מעשה בראשית, נראה למעלה ונראה למטה, מראה למעלה בסוד של העולם הבא, ומראה למטה בסוד של כנסת ישראל.
שושנה וסהדותא לעובדא דבראשית דקיימא (דסהדותא דקיימי ³⁹¹⁰) בכל הני סימנין [דכתיב] (דפ' (ס"א דא)) בראשית ברא אלהים ³⁹¹¹ (בראשית א א) דא שושנה תליסר עלין (נ"א אינון) תליסר תיבין עד אלהים תניינא ואינון את השמים ואת הארץ והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח", הרי שלשה עשר עלים של השושנה, חמשה חזקים שסובבים לאלו, הם "מרחפת על פני המים ויאמר", הרי חמשה אחרים. אחר כך "יהי אור" הרי עיקר ושורש של השושנה, שהכל אחוז בה.	שושנה עדות למעשה בראשית שעומדת בכל אלו הסימנים, שכתוב (זה) "בראשית ברא אלהים" זו שושנה, שלשה עשר עלים (הם) שלש עשרה תיבות עד אלהים השני, ואלו הם "את השמים ואת הארץ, והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח", הרי שלשה עשר עלים של השושנה, חמשה חזקים שסובבים לאלו, הם "מרחפת על פני המים ויאמר", הרי חמשה אחרים. אחר כך "יהי אור" הרי עיקר ושורש של השושנה, שהכל אחוז בה.
סהדותא ליחודא חמש עלין תקיפין שרשא ויחודא דאחידן ביה תריסר עלין ³⁹¹²	עדות ליחוד, חמשה עלים חזקים השורש והיחוד שאחוזים בו שלשה

³⁹⁰⁵ פירוש ה"ג שנקרא' ת"ק שנים לפי שכל א' כלולה ממאה והם יורדים מיסוד דאימא ליסוד דזעיר. וז"ש ת"ק שנין דיסודא ומפרש מהו יסודא שאמרנו. ואמר יסודא ברית קדישא שהוא יסוד דזעיר. ומ"ש דאילנא דחיי אזלא בהו. פירוש שבזעיר מתפשטים גם ה' גבורות כמו שמתפשטים בו ה' חסדים כמ"ש הרב ובכוחם הוא הולך. וז"ש דאילנא דחיי אזלא בהו (מ"מ).

³⁹⁰⁶ דיסודא יסודא (מוסגר בדפ"ק).

³⁹⁰⁷ דאילנא (דפ"ק).

³⁹⁰⁸ והוא מלשון תיבות (מ"מ).

³⁹⁰⁹ פירוש אצילות ע"י אלה"ם שהיא בינה ברא אותה ובי"ע ע"י המ' הנקרא אלה"ם ג"כ נבראו וז"ש ואחזי לתתא (מ"מ).

³⁹¹⁰ והיא המ' (מ"מ).

³⁹¹¹ פירוש בכח ראשית שהיא אבא ברא אלה"ם שהיא בינה. למ' הנקרא שושנה: כמ"ל שפרצופי אצילות ע"י הבינה הנקרא אלה"ם נבראו, והזכיר י"ג תיבות נגד י"ג מכילן שמקבלת המלכות מאריך ע"י הבינה הנקרא אלה"ם ואח"כ הזכיר אלהים תניינא והזכיר ה' תיבות אחרות שהם כנגד ה' גבורות שמקבלת המלכות. אח"כ הזכיר אלה"ם פעם ג' דכתיב ויאמר אלה"ם יהי אור נגד החסדים המכוננים אותה בסוד והוכן בחסד כסא. וכל זה מקבלת ע"י הבינה הנקרא אלה"ם. ועיין בפ' בראשית דף א' (מ"מ).

³⁹¹² ור"ל ה' עלין ירוקין של השושנה שהם בחוץ שבהם אחוזים י"ג הפנימיים אותם החמשה הם נגד ה' תיבות שמ"ע ישראל ה' אלה"נו ה' (מ"מ).

עשר עלים, אלו "שמע ישראל ה' אלהינו ה'", הרי חמשה עלים של שושנה אחד, זהו העקר והשרש שהכל אחוז בו, סוד (עדות ליחוד חמש תבות "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" אלו חמשה עלים חזקים של השושנה, שרש ויסוד שאחוזים בו, זהו אחד, והוא עיקר ושורש שהכל אחוזים בו שלשה עשר עלים אלו סוד) של שלש עשרה בחשבון חותם המלך.	אלין שמע ישראל יי' אלהינו יי' ³⁹¹³ (דברים ו ד) הא חמש עלין דשושנה אחד דא הא עקרא ³⁹¹⁴ ושרשא דכלהו אחידן ביה רוא וס"א סהדותא ליחודא חמש תיבין שמע ישראל יי' אלהינו יי' אינון חמש עלין תקיפין דשושנה ³⁹¹⁵ שרשא ויסודא דאחידן ביה דא הוא אחד ואיהו עיקרא ושרשא דכלהו אחידן ביה תליסר עלין אלין רוא דתליסר (דתריסר) בחושבנא גושפנקא דמלכא:
בא וראה, כדוגמת השושנה בין החוחים כך הם ישראל בין העמים עובדי כוכבים ומזלות, וכך כנסת ישראל בין שאר המוני השרים הממונים, כל זמן שהשושנה עומדת סגורה ואינה פתוחה, אין בה ריח ולא מעלים אותה ולא מוציאים אותה מתוך הקוצים.	ת"ח כגוונא דשושנה (אינון ישראל שושנה) בין החוחים (שיה"ש ב ב) הכי אינון ישראל בין עמין עכו"ם והכין כנסת ישראל בין שאר אכלוסין רברבן ממנן כל זמן דשושנה קיימא ואטימא דלא פתיחא (סתימא דלא פתיח) לית בה ריחא ולא סלקין לה ולא מפקין לה מגו גובין:
אבל בשעה שהשושנה פתוחה, מעלה ריח, ואז מוציאים אותה מתוך הקוצים ונהנית מהם כנסת ישראל, שנאמר "פתחי לי אחותי רעיתי", והקדוש ברוך הוא לא שלח אותה לנו אלא ללכת לדרכנו.	בשעתא דשושנה פתוחא סלקא ריחא כדין אפיקו ליה ³⁹¹⁶ מגו גובין ויתנהי בהו כ"י שנאמר (שיה"ש ה ב) פתחי לי אחותי רעיתי וקב"ה לא שדרה לן אלא למיהך לארחא ³⁹¹⁷ :
ובחיבור קדמון אמר רבי אלעזר לאביו, הרי שמעתי על אלו האברים האטומים בסוד הקרבנות, אברים אחרים הסוד שלהם. מהו, אמר לו רבי	[ובחבורה קדמאה] אמר ר' אלעזר לאבוהי הא שמענא אלין שייפין אטימין ברוא דקרבנין שייפין אחרנין רוא דלהון מאי א"ל רבי
	רע"מ:
אמר הרועה הנאמן, הנר הקדוש כל מה שאמרת נכון, אבל המח הוא מים והלב הוא אש ושניהם הם רחמים,	אמר רעיא מהימנא בוצינא קדישא כל מה דאמרת שפיר אבל מוחא איהו מים לב איהו אש ³⁹¹⁸ ותרווייהו איהו רחמי ודינא

³⁹¹³ עי' תיקו"ז ריש תיקון כו.

³⁹¹⁴ היא עיקרא (דפ"ו).

³⁹¹⁵ ישנם בחי' י"ג תיקונים בכל הפרצופים כולם, [וכמ"ש הרב בשער א"א (פרק ו') וע' ברע"מ (פנחס רל"ג ע"ב) ובריש הקדמת זוהר בראשית (א ע"א) ובהגר"א בתיקונים (קכ"ז ע"א בסוף ד"ה להווא דאיתמר) [עי' עוד ביאורים ח"ב סה ע"ב] [דע"ה ח"א סט ע"ד].

³⁹¹⁶ לה (דפ"ו).

³⁹¹⁷ לאורחן (דפ"ו).

³⁹¹⁸ ע' בהגר"א בתיקון כ"ה (דף עח ע"א) כי הנורא דלבא הוא החום הטבעי שבלב, וכמ"ש בסוף תיקון כא (דף כב ע"א) שהוא האש היסודי דלבא, ועל זה אמר הרב כי האש היסודי והחום הטבעי שהוא בלב הנה הוא מצד הלב אלה"ם דקטנות אשר מתקבץ הארתם בו וכו"ל. וע' עוד בהגר"א בספר יצירה (פרק א משנה ה בד"ה ועומק אחרית) שאותו האש היסודי הוא סבת כל דבר וגמרן, וכן על ידו ישוב כל דבר לשרשו ע"ש, כי שרשו הוא מהבלי דגרמי שהוא הנפש דנפש, ולכן הוא סבת כל דבר ושורשו (ביאורים ח"א סט ע"ד), החכמה הכללי שהיא נקראת מים, כי כן החכמה הקדומה שהיא מ"ס, הנה עליה נאמרה (ישעיה מג טז) ובמים עזים נתיבה וכמ"ש הגר"א בריש ספר יצירה (א ע"א), וכן חכמה מוחא היא מים כמ"ש ברע"מ (פנחס רכח ע"ב, ורלג סע"ב) (ביאורים ח"א עד ע"ג), הוא מים מרוח שאמר בס"י (פ"א מ"א) (ביאורים ח"א פ ע"ג).

ודין זה	דא:
	רלד/א
	זהר:
שמעון לרבי אלעזר, אלעזר בני, כל שאר אברים שמבפנים סוד עליון הוא.	שמעון לר"א אלעזר [ברין] כל שאר שייפין דלנו רוא עלאה איהו:
בא וראה הלב הרי נאמר, אבל לב זהו אש ששורף, ואם לא שהזמין אליו המלך העליון את כנפי הריאה שמביאים לפניו הרוח מרוח שנושבת מתוך בשמים עליונים, היה שורף את העולם ברגע אחד.	ת"ח לבא הא אתמר אבל לב דא איהו נורא דדליק ³⁹¹⁹ ואלמלא דזמין לגביה מלכא עלאה כנפי ריאה דאיתין לקמיה רוחא מרוחא ³⁹²⁰ דנשיב מגו בוסמין עלאין ³⁹²¹ הוה אוקיד לעלמא ברגעא חדא:
פתח ואמר "וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש". מדוע שרף אותם, משום שכנפי ריאה לא נשבו באותה שעה, והסוד של כנפי הריאה זה "כנפי יונה נחפה בכסף" ואלו הם רפאל וצדקאל, ועליהם נאמר "עושה מלאכיו רוחות" לנשב תמיד לפני המלך (הלב).	פתח ואמר (בראשית יט כד) וי"י המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש אמאי אוקיד לון בגין דכנפי ריאה לא נשיבו (בהו) בההיא שעתא וסתרא דכנפי ריאה [דא] (תהלים סח יד) כנפי יונה נחפה בכסף ואינן רפאל וצדקאל ועליהם אתמר (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות לנשב תדיר קמי מלכא (ס"א לבא) ³⁹²² :
	רעיא מהימנא:
כסא רחמים וזה כסא דין, והקדוש ברוך הוא מלך עומד מכסא דין שהוא הלב, ויושב על כסא רחמים שהוא המח.	כסא רחמי ודא [כסא] דינא וקב"ה [מלך] עומד מכסא דין דאיהו לב ויושב על כסא רחמים דאיהו מוחא:
וכאשר העבירות מתרבים על	וכד חובין מתרבין על אברים ועל ערקין

³⁹¹⁹ בינה נקרא ל"ב (רח"ו).

³⁹²⁰ הריאה ולבא הם סוד חו"ב, דלא מתפרשין דא מן דא (זהר ויקרא ד ע"א) [ולבא סוד בינה, ה' עלאה, מינה נפיק מלכות ה' תתאה, והוא סוד הנפש שבכבד המתפשט מן הלב כנז]. וברע"מ שם אמרו כי על סוד כנפי ריאה דנשיבין על לבא, והוא רוחא מרוחא דנשיב מגו בוסמין עלאין שהם א"א עלאין על אשא דבינה שבלב, הנה על זה נאמר (שמות כה כ) והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סוככים בכנפיהם על הכפורת, דא כפורתא דלבא (הקדו"ש קה ע"ד), הקדמת תיקונים (יד ע"ב) לב נור דליק, וכן בתיקון י"ג (כט ע"א) לבא איהו אש אכלה כו', ואי לאו כנפי ריאה דנשיבין על לבא הוה אוקיד כל גופא³⁹²⁰, וכן הוא ברע"מ (פנחס דף רכז ע"ב) דאי לאו (כנפי ריאה) דנשיב בבתינ דלבא הוה נורא דלבא אוקיד כל גופא. וע"ש עוד (דף רלג סע"ב) כי מוח ולב הם מים ואש רחמי ודינא, וע' בהגר"א בתיקון כ"ה (דף עח ע"א) כי הנורא דלבא הוא החום הטבעי שבלב (ביאורים ח"א סט ע"ד).

³⁹²¹ שהוא החיות הנמשך מחכמה ואינן רפאל וצדקאל"ל שהם חיילותיה מביאים לה הארה (רח"ו). [ז"ל הגר"א בתיקונים קכד ע"ד: אשא דבלבא ו' רוחא כו' - ר"ל, כנ"ל דהן עולה ויורד ומפרש הטעם למה היא אצל אביה והוא אצל אמו ומפרש היא למנטר לה דבגלותא היא בת הקטנה ושדים אין לה והיא ברשות אביה והוא אצל אימא למנשב לה רוחא ובעא מינה דלא כו' ועי' בפרשת פנחס רל"ד א' ובר"מ שם ואמר ומאריך רוגזאה דוא"ו הוא אריך אנפין ועיין בזוהר שם לב דא איהו נורא דדליק ואלמלא דזמין לגבי' מלכא עילאה כנפי ריאה דאיתיי לקמי' רוחא מרוחא דנשיב מגו בוסמין עילאין הוה אוקיד לעלמא כו' ור"ל מע"ק דרוחא נשיב בי' כנ"ל קט"ו ב' בגין דאור קדמא נטיל בעמודא דאמצעיתא ואימא היא לשמאלא בחמימו סגי כנ"ל ובזמן שהיא מקרבה בבעלה דהוא מים בקרירו היא נתקררה אבל בגין דמרחקה מבעלה לכן ו' רוחא דנשיב כו' ולזמנא דייתי פורקנא כו' ו' אזיל לימינא להתחבר לה"א תתאה ויר"ד הולך לשמאלא לה"א עילאה ואמר: כאן לסמכא וכאן לזקפא כמ"ש (תהלים קמה יד) סומך ה' לכל הנופלים סוכת דוד הנופלת וזוקף לכל הכפופים. ור"ל מע"ק דרוחא נשיב ביה, כמ"ש בתי' קט"ו ב' בגין דאור קדמא נטיל בעד"א] (יהל אור).

³⁹²² אחר זה נמשך אמר ר"מ בוצינא קדישא וכו' שהוא בדף הקודם (דרך אמת).

האברים ועל העורקים של הלב, שהוא כסא של דין, נאמר בלב "והמלך קם בחמתו ממשטה היין", שהוא יינה של תורה, ובזמן שכנפי ריאה נושבות על הלב, "וחמת המלך שככה" ששתי כנפי ריאה, "והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סוככים בכנפיהם על הכפורת" זו הכפורת של הלב.	דלבא דאיהו כרסייא דדינא אתמר בלבא (אסתר ז ז) והמלך קם בחמתו ממשטה היין³⁹²³ דאיהו יינא דאורייתא ובזמנא דכנפי ריאה נשבין על לבא (אסתר ז י) וחמת³⁹²⁴ המלך³⁹²⁵ שככה דתרין כנפי ריאה (שמות כה כ) והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סוככים בכנפיהם על הכפורת דא כפורתא דלבא:
ובמה "חמת המלך שככה" בגלל (ש"ו) ואשמע את קול כנפיהם" "וישמע את הקול" זה קול התורה, קול של קריאת שמע, "וידבר אליו" בתפלות הפה, שהוא "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך".	ובמאי וחמת המלך שככה בגין [דואשמע את קול כנפיהם (יחזקאל א כד)] [ד] וישמע את הקול (במדבר ז פט) דא קול תורה [קול דק"ש] וידבר אליו בצלותא [דפומא] דאיהו (תהלים נא יז) אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך:
ואותה הרוח שנושבת בכנפי הריאה, היא מוציאה קול בקנה שהוא "קנה חכמה קנה בינה", ונאמר בה "כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח" שהן ארבע אותיות יהו"ה, וזוהי רוח שדופקת בכל עורקי הלב, שנאמר בהם "אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו".	וההוא רוחא דנשיב בכנפי ריאה³⁹²⁶ איהו אפיק קלא בקנה³⁹²⁷ דאיהו קנה חכמה קנה בינה³⁹²⁸ ואתמר בה (יחזקאל לז ט) כה אמר יי' מארבע רוחות³⁹²⁹ באי הרוח דאינון ארבע אתוון יהו"ה והאי איהו רוח דדפיק בכל ערקין דלבא דאתמר בהון (יחזקאל א יב) אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו:
אמר הנר הקדוש, ודאי רועה נאמן דרגה שלך היא, שְׁבָה "וחמת המלך שככה", "אשרי העם שככה" בגימטריא משה. אמר לו ברוך אתה הנר הקדוש, נר שדולק לפני המלך והמלכה, נר ה' היא נשמה שלך.	אמר בוצינא קדישא ודאי רעיא מהימנא דרגא דילך איהי דביה (אסתר ז י) וחמת המלך שככה (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה בגימטריא משה אמר ליה בריך אנת בוצינא קדישא בוצינא דדליק קמי מלכא ומטרוניתא נר יי' [איהי] נשמה דילך:
אמר לו הרי אמרת מח ולב, וכנפי ריאה שתי כליות מהן. אמר הרועה	א"ל הא אמרת מוחא ולבא וכנפי ריאה

³⁹²³ ר"ל על דלא עסקין באורייתא (יהל אור).

³⁹²⁴ חמימות (יהל אור).

³⁹²⁵ של הלב (יהל אור).

³⁹²⁶ חיות האדם וקיומו דבחי' נפש הוא ע"י החוס הטבעי שבלב, והוא מהל"ב אלה"ם דקטנות שהוא בחי' נפש מלכות, אשר שרשם הוא מבינה. אך הקול והדבור הוא מהרוח שבלב, והוא מהכנפי ריאה דנשבין תמיד על לבא, ומזה נמשך הרוח ללב, ומשם הוא הקול, והוא מהד' אותיות דהשם הו"ה ב"ה, שהוא בחי' רוח ז"א, אשר שרשו הוא מחכמה, וכמ"ש ברע"מ (פנחס דף רלד ע"א) וכו', וכן שם (דף רכז ע"א) ודא יהו"ה דאיהו קול כו', וכן בתיקונים (תיקון כה דף עח ע"א) וכד ייתי רוחא לגבי לבא דתמן נפשא אתמר ביה קול דודי דופק³⁹²⁶ כו'. והנה מזה נמשך החיות דבחי' רוח לכל הגוף ע"י העורקים הדופקים הנמשכים מן הלב לכל האברים, וכמ"ש בתיקונים (תיקון סט דף קכב ע"א) וכל ערקין וורידי גופא דאינון דפקין מלבא אינון דפקין, ושם מתלבש כל המוחין דגדלות שהם כל ה"ב נתיבות חכמה הכלולים בלב ג"כ (ביאורים ח"א סט ע"ד).

³⁹²⁷ הרוח הנה הוא אור חוזר מתתא לעילא, כי הנה הוא נמשך ובא מהמוח אל הריאה ומשם ללב וכמ"ש בפ' פנחס (רל"ד ורל"ה) ובכ"מ שם. ואח"כ הנה הוא חוזר מתתא לעילא דרך הקנה להפה וחוטם, וכ"ז הוא רק ע"י שכל הרוח הוא מבחי' הגבורות שבחכמה, שהם הנקודות, ולכן הם נקודות קטנות, משום שהם מבחי' הגבורות, וכל גבורות דרכם הוא להצטמצם כנודע. וכן כל גבורות תשוקתם תמיד לחזור למעלה (ביאורים ח"א עג ע"ב).

³⁹²⁸ ע"י שעה"ק מ ע"א, ובהגר"א בתז"ח מ ע"א ד"ה קנה וושט.

³⁹²⁹ קול ודבור, וקנה חכמה, וקנה בינה (יהל אור).

[תרין] כווליינ מאי ניהו אמר רעיא מהימנא הא אוקימנא בכנפי ריאה (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות כווליינ משרתיו אש ליהט ואינון תרין כנפי ריאה ותרין כווליינ לקבל ד' חיון דכרסייא כרסייא איהו לבא באמצעיתא:	הנאמן, הרי בארנו בכנפי ריאה "עושה מלאכיו רוחות", והכליות "משרתיו אש ליהט", והן שתי כנפי ריאה ושתי כליות כנגד ארבע חיות של הכסא, הכסא הוא הלב באמצע.
וכן מוחא אית ליה ארבע חיון דאיהו כרסייא דרחמי ומאי ניהו ראייה שמיעה ריחא דבור ראייה אריה שמיעה שור ריחא נשרא וד' אנפין וד' כנפין לכל חד דבור אדם איהו אחיד עילא ותתא³⁹³⁰ [ו]דרועין (ד)בהון וידינו פרושות כנשרי שמים:	וכן המח יש לו ארבע חיות, שהוא כסא של רחמים, ומהן ראייה שמיעה ריח דיבור. ראייה אריה, שמיעה שור, ריח נשר, וארבע פנים וארבע כנפיים לכל אחד. דיבור הוא אדם, אחוז למעלה ולמטה, זרועות שבהן (תפילת נשמת) "וידינו פרושות כנשרי שמים".
גוף אריה ושוקים (יחזקאל א ז) וכף רגליהם ככף רגל עגל ועל גופא אתמר (בראשית מא מג) מרכבת המשנה [משנה] (משנה) כתיב לישנא דמתניתין [ובחבורא קדמאה]:	גוף אריה, ושוקים עליהן, "וכף רגליהם ככף רגל עגל", ועל הגוף נאמר "מרכבת המשנה". משנה כתוב, לשון המשנה ובחיבור קדמון.
זהר:	
טחול:	טחול.
פתח בוצינא קדישא ואמר (קהלת ד א) ואראה את כל העשוקים שנעשו תחת השמש והנה דמעת העשוקים מאן אינון עשוקים אלין ינוקין דאינון בתוקפא דאמהון דסלקין מעלמא ע"י מלאך המות:	פתח הנר הקדוש ואמר "ואראה את כל העשוקים שנעשו תחת השמש והנה דמעת העשוקים". מי אלו העשוקים, אלו תינוקות שהם בחוזק אמותם, שמסתלקים מהעולם על ידי מלאך המות.
וכי מלאך המות קטיל לון דאיהו עושק אלא הדר ואמר ומיד עושקיהם כח ואין להם מנחם מאן ההוא כח דא הוא דכתיב (בראשית א יד) יהי מארת ברקיע השמים ודא הוא מארת חסר ואו ודא לילית דאיהי ממנא דההוא עושק:	וכי מלאך המות הורג אותם, שהוא עושק, אלא חזר ואמר "ומיד עושקיהם כח ואין להם מנחם", מי הוא אותו כח, זהו שנאמר "יהי מארת ברקיע השמים", וזהו מארת חסר וא"ו, וזו לילית, שהיא ממונה על אותו העושק.
ואיהי אקרי טחול ואיהי אזלת³⁹³¹ וחייבא³⁹³² בינוקי ובתר עבדת בהו רוגזא ודמע' למבכי עליהו טחול לוינא [דכבר אזלא] [דכבר אזלא] (דכבר) דא אברי בשני ודא ברביעי בעובדא דבראשית ובג"ד לית סימנא טבא [בב"ד] [בשני וברביעי]:	והיא נקראת טחול, והיא הולכת ומצחקת בתינוקות, ואחר כך עושה בהם רוגז ודמעות לבכות עליהם. הטחול למין של הכבד הולך, זה נברא בשני וזה ברביעי במעשה בראשית, ומשום זה אין סימן טוב בשני וברביעי.
כבר מותא דרברבי [וטחול] (ו)מותא דזוטרי:	כבר מיתה של הגדולים, טחול מיתה של הקטנים.
רע"מ:	

³⁹³⁰ ר"ל לעילא בד' חושים דמוחא, ולתתא בגופא, שהפה אדם, והידים נשר, וגוף ארי', ורגלים שור כמו שמפרש והולך, שמל' אחיד עילא ותתא כמש"ל (יהל אור).

³⁹³¹ משפטים קיד (הערת הזהר).

³⁹³² וחייבת (דפ"ק).

אמר הרועה הנאמן ודאי כך הוא, שהכבד הוא מדרגה של עשו, "עשו הוא אדום", הוא כונס את כל הדמים, בין הצלולים בין העכורים, ולא מבחין בין טוב לרע, לא עושה הבדלה ביניהם.	אמר רעיא מהימנא ודאי הכי הוא דכבד איהו דרגא דעשו ³⁹³³ עשו הוא אדום הוא כניש כל דמין בין צלולין בין עכורין ולא אבחין בין טב לביש לא עביד אפרשותא ביניהו:
הלב הוא ישראל, שמבדיל בין טוב לרע, בין דם טמא לדם טהור, ולא לוקח אלא המבורר והנקי של אותו דם, כבורר אוכל מתוך פסולת. ואחר שנוטל הלב שהוא יעקב בירור של הדמים שהוא למעלה, ונשאר כבד שהוא	לבא איהו ישראל דאבחין בין טב לביש בין דם טמא לדם טהור ³⁹³⁴ ולא נטיל אלא ברירו ונקיו דההוא דמא כבורר אוכל מנו פסולת ולבתר דנטיל לבא דאיהו יעקב ברירותא דדמים דאיהו לעילא ואשתאר כבד דאיהו
	רלד/ב
	רע"מ:
עשו עם הפסולת, הוא כועס עליו במרה שהיא גיהנם, שנבראה ביום השני. מיתת הגדולים, והיא נקבה הרעה אש זרה עבודה קשה עבודה זרה קוראים לה. ומשום שממנה מתעורר כעס לכבד, פרשוה חכמי המשנה, כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה.	עשו בפסולת [איהו] כעים ³⁹³⁵ עליה במרה דאיהי גיהנם [דאתבריא] (דאתמר) ביומא תניינא מותא דרברבי ואיהו ³⁹³⁶ נוקבא בישא אש זרה עבודה קשה ע"ז קרינן לה ובגין דמנינה אתער כעס לכבד אוקמוה רבנן במתני' כל הכועס כאילו עובד ע"ז ³⁹³⁷ :
ולא עוד אלא שאין שריפה וחמימות בכל המחלות של אברי הגוף אלא ממרה, שהיא מדליקה בשלהבות על העורקים של הכבד, ורוצה לשרוף את כל הגוף, והיא כדוגמת הים, כאשר הוא כועס, שגלי הים עולים עד לרקיע ורוצים לצאת מגבולם לשבור (להחריב) העולם, אם לא השכינה שהיא לחולה כחול המקיף את הים, שלא יוצא מפיו, כמו כן כאן השכינה סובבת לגוף וסומכת אותו כמו שנאמר "ה' יסעדנו על ערש דוי".	ולא עוד אלא דלית שריפה וחמימות בכל מרעין דאברין דגופא אלא ממרה דאיהי אדליקת בשלהובין על ערקין דכבד ובעי לאוקדא כל גופא ואיהו כגוונא דימא כד איהו כעים דגלי ימא סלקין עד רקיעא ובעו לנפקא מגבוליהו לחרבא ³⁹³⁸ עלמא אי לאו שכינתא דאיהי [לחולה] כחול דאסחר לימא דלא נפקת מפומהא אוף הכי שכינתא אסחרת לגופא וסמיך ליה [כד"א] (תהלים מא ד) "י' יסעדנו על ערש דוי":
ומשום זה בארוהו בעלי המשנה,	ובג"ד אוקמוה מארי מתני' המבקר את

³⁹³³ הוא כמו שמבואר בדברי הרב בשער המוחין (פרק ה) כי הדם הממשי העיקרי אשר בכבד, ונמשך ומתברר היותר מובחר והזך שבו ועולה אל הלב, והוא בחי' דם חומרי ג"כ, אלא שהוא הזך והיותר מובחר שבו, כי הוא מבחי' הלב אל הלב"ם דיניקה כנז', וכשיורדין הם בראש הבריאה נעשה דין גדול בכל שונאי ישראל, וע"ז נאמר (ישעיה סג ד) כי יום נקם בלבי ודם עבדיו יקום וכנ"ל מתנ"ח (ביאורים ח"א ע ע"ג).

³⁹³⁴ כמ"ש בין דם לדם כו' (יהל אור).

³⁹³⁵ וזהו עשו ששונא ליעקב (יהל אור).

³⁹³⁶ ואיהי (דפ"ו).

³⁹³⁷ עי' תיקו"ז נה ע"א: כבד וטחול דא סמא"ל ונח"ש כבד אשא סומקא מרה אשא ירוקא טחול אשא אוכמא יותרת כלילא דכלהו כבד וטחול סמא"ל ונחש כבד אל אחר מרה סם מות דיליה טחול נחש נוקבא דיליה חלב טמא ומרה איהו חרבא דמלאך המות. בהגר"א: כבד כו' - לפי שלמעלה פ' מוח ריאה ולב, שכנגדם מרה כבד טחול, מרה וטחול הם ב' נוקבין כמ"ל בתיקון מ"ח בארוכה (צו ע"א) נגד בינה ומלכות. וכבד הוא נגד עמודא דאמצעייתא.

³⁹³⁸ לתברא (נ"א לחרבא) (דפ"ו).

המבקר את החולה לא ישב למראשותיו משום ששכינה על ראשו, ולא למרגלותיו כיון שמלאך המות למרגלותיו. וזה לא לכל בן אדם, אלא לבינוני, אבל לצדיק גמור "ה' יסעדנו על ערש דוי" על ראשו, והשכינה מקיפה את גופו עד רגליו. ומשום זה נאמר ביעקב "ויאסף רגליו אל המיטה", וזו השכינה שנאמר בה "והארץ הדום רגלי".	החולה לא ליתב למראשותיו משום ששכינה על ראשו, ולא למרגלותיו כיון שמלאך המות למרגלותיו. וזה לא לכל בן אדם, אלא לבינוני, אבל לצדיק גמור "ה' יסעדנו על ערש דוי" על ראשו, והשכינה מקיפה את גופו עד רגליו. ומשום זה נאמר ביעקב "ויאסף רגליו אל המיטה", וזו השכינה שנאמר בה "והארץ הדום רגלי".
ולרשע גמור מלאך המות מקיף אותו בכל צדדיו, וזה יצר הרע שמלאך המות מקיף אותו בכל צדדיו חרב שלו, שפניו מוריקות בטפה אחת מאותן שלש טפות שזורק בו, זהו שכתוב "ואחריתה מרה כלענה", הכבד זה הזכר, יותרת הכבד נקבה.	לרשע גמור [מלאך המות] (מדת הדין) אסחר ליה בכל סטרא ודא יצה"ר [דמלאך המות] (דמדת הדין) אסחר ליה בכל סטרא חרבא דיליה דפניו מוריקות בטפה [חדא מאינון] (דאינון) ג' טפות דזריק ביה (מרה) הה"ד (משלי ה ד) ואחריתה מרה כלענה [כבד] דא דכורא יותרת הכבד נוקבא:
הקיבה היא דרגה אחת משישים ממיתה, וזה נקרא תרדמה עסטירה (עסירטא), דרגה שישית של מלאך המות, ומתוך שבא מרחוק הוא מצד המות ולא מות, רמז אחד משישים ממיתה.	זהר:
אמר הרועה הנאמן, מאחר שהגוף הוא מעץ של טוב ורע, אין אבר בגוף שאין בו יצר הרע ויצר הטוב לבינונים. ולצדיקים גמורים שתי יצירות של זכר ונקבה ושניהם טובים, כדוגמת חתן וכלה.	קיבה איהי ³⁹³⁹ דרגא חד משתי דמותא ודא אתקרי תרדמה עסטירה [עסירטא] דרגא שתיתאה דמלאך המות ומגו דאתי מרחיק ³⁹⁴⁰ איהו מסטרא דמותא [ולאו מותא רמזא חדא משתי דמותא]:
ולרשעים גמורים שתי יצירות רעות, זכר ונקבה בכל אבר ואבר מצד של סמא"ל ונחש. ומשום זה מצד של עץ טוב ורע, היא הקיבה שיש בה	רע"מ:
לרשעים גמורים תרין יצירות בישין דכר ונקבא בכל אבר ואבר מסטרא דסמאל ונחש ובג"ד מסטרא דאילנא דטוב ורע קיבה אית בה תרין דרגין ³⁹⁴³ דהכי אוקמוה	אמר רעיא מהימנא בתר דגופא איהו מאילנא דטוב ורע ³⁹⁴¹ לית אבר [בגופא] (בכל גופא) דלית ³⁹⁴² ביה יצר הרע ויצר טוב לבינוניים ולצדיקים גמורים תרין יצירות דכר ונקבא תרווייהו טובים כגוונא דחתן וכלה:

³⁹³⁹ איהו (דפ"ו).

³⁹⁴⁰ פירוש כיון שהקיבה היא אחד משתי ממותא ולא א' משנים או מג' נמצא שהיא רחוקה מן המות לכך אינו מיתה ממש רק רמז א' מס' במותא כי הקיבה היא ישינה כמר"זל והשינה א' מס' במותא (מ"מ).

³⁹⁴¹ מתחלת בריאתו היולי שיש בו כח לנטות כולו לטוב או כולו לרע או לעמוד בנוני, אי יצדיק עצמו יטה כולו לטוב ויעלה שני יצירות להיותן כולן לטוב, "דא רחמי ודא דינא" דהיינו זכר ונקבה מצד התפארת והמלכות דהיינו ר"ח ונפ"ש, אם ירשיע יהיו שתיהם רעות, אם יטה עצמו כולו אל הרע וידחה הקדושה ממנו ושתי יצירות הם "סמאל ולילית", ואם בנוני עומד בשתי יצירותיו ר"ע וטו"ב, ולזה ימצא באברים בחינה טובה רומזת למעלה בסוד מדרגות הקדושות ובחינה רעה מצד החצונים (אור יקר).

³⁹⁴² דלא אית (דפ"ק).

³⁹⁴³ ושתי המדרגות הם עץ הדעת טוב ורע דא מטטרון, והיינו חלום על ידי מלאך ורע דא סמאל דהיינו חלום על ידי שד (אור יקר).

שתי דרגות, שכך בארוהו חכמים, קיבה ישן.	רבנן קיבה ישן:
ויש שינה אחת משישים במיתה, ושינה אחת משישים בנבואה, ומשום זה פרשוהו חכמים בעלי הישיבה, "וחלומות השוא ידברו", והרי כתוב "בחלום אדבר בו" לא קשה, כאן על ידי שד, כאן על ידי מלאך.	ואית שינה אחת משתי בנבואה ושינה אחת משתי בנבואה ובג"ד אוקמוה רבנן מארי מתיבתא החלומות שוא ידברו (זכריה י ב) והכתיב (במדבר יב ו) בחלום אדבר בו לא קשיא כאן על ידו שד כאן על ידי מלאך:
חלום על ידי מלאך אחד משישים בנבואה, חלום על ידי שד הוא שוא מצד של המות, והוא תבן. שכך בארוהו, כשם שאי אפשר לבר בלא תבן, כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים.	חלום ע"י מלאך חד משתי בנבואה חלום על ידי שד איהו שוא מסמרא דמותא ואיהו תבן דהכי אוקמוה כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים:
האצטומכה זה קרקבן נקלף, ובארו חכמים קרקבן טוחן, שהוא לוקח הכל ושוחק ושולח לכל האברים, אם האברים בלי עוונות כדוגמא שבארו חכמים, שיש דברים המעכבים את הקרבן שלא יורד לקבל אותו, ההוא ששלח הקדוש ברוך הוא לקבל המתנה שלו, שיש שמקבל אותו הקדוש ברוך הוא על ידי אריה, שנאמר בו "ופני אריה אל הימין לארבעתן" והקדוש ברוך הוא רוכב עליו ויורד בו לקבל אותו דורון.	אצטומכא דא קרקבן [נקלף] ³⁹⁴⁴ ואוקמוה רבנן קרקבן ³⁹⁴⁵ טוחן ³⁹⁴⁶ דאיהו נטיל כלא ושחיק ומשדר לכל איברין אי איברין ³⁹⁴⁷ בלא חובין ³⁹⁴⁸ כגוונא דאוקמוה רבנן דאית מלין ³⁹⁴⁹ דמ(ת)עכבין ית קרבנא דלא נחית לקבלא ליה ההוא דשדר [ליה] קב"ה לקבלא [דורונא] דיליה דאית דמקבל ליה קב"ה על ידי אריה דאתמר ביה (יחזקאל א י) ופני אריה אל הימין לארבעתן וקב"ה רכיב עליה ונחית ביה לקבלא ההוא דורונא:
ויש דורון שמקבל אותו על ידי שור, שנאמר בו "ופני שור מהשמאול לארבעתן", ויש דורון שמקבל על ידי נשר, שנאמר בו "ופני נשר לארבעתן", שהם שתי תורים או שני בני יונה, ויש דורון שמקבל אותו על ידי אדם שכתוב בו "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'", בדמות של זה שנאמר בו "ודמות פניהם פני אדם" יהו"ה יורד	ואית דורונא דמקבל ליה על ידי שור דאתמר ביה (שם) ופני שור מהשמאול לארבעתן ואית דורונא דמקבל על ידי דנשר דאתמר ביה (שם) ופני נשר לארבעתן דאינון שתי תורים או שני בני יונה ואית דורונא דמקבל ליה ע"י דאדם דכתיב ביה (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם קרבן ליי' בדיוקנא דההוא דאתמר

³⁹⁴⁴ ר"ל סימן טהרה טוב כנ"ל (יהל אור).

³⁹⁴⁵ קורקבן (דפ"ו).

³⁹⁴⁶ הענין כי המזון העליון הוא המעשים הטובים מלמטה כגון התפלות או הקרבנות וכל מעשה המצות, ושכינה מקבלת הכל וכוחותיה מכינות מעשה התחתונים לעכלו בסוד רוחניות נעלם לסלקו למעלה, ובחינה המהפכת ומעכלת זה נקרא קרקבן והוא סוד קבלת הקרבנות או התפלות, ובהיות זכות בתחתונים מתקבל קרבנם לרצון ומתחלק מלפני המלך כראוי (אור יקר).

³⁹⁴⁷ אברין אי אברין (דפ"ו).

³⁹⁴⁸ שאינם פגומים בעונותיהם של ישראל, ובהיות שאין זכות בתחתונים חס ושלוש אז אין התפלות ולא הקרבנות מתקבלים ברצון (אור יקר).

³⁹⁴⁹ הכל לפי העון, ואז אינו יורד אריה אלא כלב כדפירשו בזוהר, וקבלת הקרבנות בחינות שונות, בבוקר תמיד של שחר מקבל על ידי מיכאל אריה ובערב על ידי גבריאל שור ובלילה על ידי נשר רפאל, או גם כן לפי בחינת הקרבן כבש על ידי אריה פר על ידי שור תורים ובני יונה על ידי נשר, וסוד תבירו דלכא על ידי אדם והיינו אדם כי יקריב מכם דהיינו התשובה והדבר הנאות לפני קונו כפי שיעור. הקרבן והחטא (אור יקר).

עליהם לקבל המתנה.	ביה (יחזקאל א י) ודמות פניהם פני אדם יהו"ה נחית עליהו לקבלא דורונא:
ויש חיות טבעיות ממונות על הגופים שהם מארבעה יסודות והן טהורות, ולעומתן ארבע חיות דורסות טמאות (מלאכים ממונים) על ארבע מרות, שהן מרה לבנה מרה אדומה מרה ירוקה מרה שחורה, ויש חיות שכליות שסובבות הכסא, ויש למעלה מהן וגבוהות עליהן, והן חיות אלהיות מצד הקדושה, ויש חיות מהצד האחר ונקראות אלהים אחרים, האלהיות מצד הקדושה [נקראות] אלהים חיים, ואלו האלהיות של הקדושה נקראות אלהי האלהיות.	ואית חיון טבעיות ³⁹⁵⁰ ממנן על גופין דאינון מארבע יסודין ואינון דכין ולקבליהו ארבע חיון דורסין [מסאבין] ונ"א מלאכין ממנן (ממנן) על ד' [מרירין] (מרירין) דאינון מרה חוורא מרה סומקא מרה ירוקא מרה אוכמא [ואית] (ואינון) חיון שכליות ³⁹⁵¹ דסחרין לכרסיא ואית לעילא מנייהו ונבוהים עליהם ואינון חיון אלהיות מסטרא דקדושה ואית חיון דסטרא אחרא ואתקריאו אלהים אחרים ואלהיות דקודשא אלהים חיים ואלין אלהיות דקדושה אתקריאו אלהי האלהיות:
ועילת על הכל, אל אדון על כל המעשים, וכל מין הולך למינו, ומשום שיש אלהים אחרים אמר עליהם "זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו" כדי שלא יתערב אלהים חיים עם אלהים אחרים (ובחבור קדמון)	ועלת על כלא אל אדון על כל המעשים וכל זינא אזיל לזיניה ובגין דאית אלהים אחרים אמר עליהו (שמות כב יט) זובח לאלהים יחרם בלתי ליהו"ה לבדו ³⁹⁵² בגין דלא יתערב אלהים חיים עם אלהים אחרים ³⁹⁵³ :
	רלה/א
	זהר:
אצטומכה זו לוקחת ושוחקת ושולחת לכל הצדדים של מטה וממנה נזונים התחתונים, מאלו שותים השמרים למטה, כל אותן רוחות וצדדים אחרים שנזונים בלילה מאותם אברים ופדרים, והשאר נוטלים כל האברים, ונוטל הכל הכבד ומקריב ללב, כמו שנאמר, וזהו שכתוב "ופני אריה אל הימין" ועל זה מתראה על המזבח כדוגמת אריה	[ובחבורא קדמאה] אצטומכא דא נטיל כלא ושחיק ומשדר לכל סטרין דלתתא ³⁹⁵⁴ ומנ"ה אתזנו ³⁹⁵⁵ תתא ³⁹⁵⁶ מאינון [שתין] שמרים לתתא כל אינון רוחין וסטרין אחרנין ³⁹⁵⁷ [דאיתזנו] (דאתגזרו) בליליא מאינון אברים [ופדרים] (ופרדי) ושאר נטלין כל שייפין ונטיל כלא כבד וקריב ללב כמה דאתמר ודא איהו דכתיב (יחזקאל א י)

³⁹⁵⁰ הם סוד ארבע יסודות רוחניים שהם מרכבה לארבע חיות בסוד העשיה שהיא לבוש ליצירה (אור יקר).

³⁹⁵¹ היינו סוד כסא הכבוד דהיינו הבריאה כדפי' לעיל סימן ה', וכנגד שלשה בחינות אלו יש נגדיים דהיינו יסודות חומריים נגד ארבעה יסודות רוחניים, והיכלות טמאים נגד היכלות קדושים, ועשר ספירות טמאות נגד הכסא, אבל בעשר ספירות עצמן ואין סוף אין נגדיי אליהם חם ושלוש, וכבר פירשנו בספ"ר ספירות התמורות והיכלות התמורות (אור יקר).

³⁹⁵² שהוא המתלבש בבריאה יצירה ועשיה ודוחה כל שלשה מינים טמאים (אור יקר).

³⁹⁵³ (ס"א ובחבורא קדמאה) (נוסף בדפ"ו).

³⁹⁵⁴ הם הכחות החצובים שהם אוכלים דחיית הטבע והמותר מזיעתן של חיות, ככ"ד הכא משמע דאיהו אוריאל אל הימין פני אריה ודאי שבמיכאל כדפירשנו לעיל ולקמן מפרש לה דלאו היינו אוריאל אלא בסוד הגלות שהכחות הקדושים גולים ומתלבשים בחצונים ולעולם כבד סמאל (אור יקר).

³⁹⁵⁵ אתזני (דפ"ו).

³⁹⁵⁶ פירוש מהאצטומכא ניזונים מלאכים תחתונים שהם קדושים ומ"ש מאינון שתיין שמרים לתתא וכו' מהמלאכים התחתונים הנז' שותים שמרי הדינים (מ"מ).

³⁹⁵⁷ שהם הקליפות שניזונים בלילה (מ"מ).

שאוכל קרבנות, מכאן ולהלאה כל שאר האברים בסוד של הגוף כדוגמא של מעלה.	ופני אריה אל הימין ועל דא אתחזי על מדבחה ³⁹⁵⁸ כגוונא דאריה אכיל קרבנין מכאן ולהלאה כל שאר שיפין ³⁹⁵⁹ ברזא דגופא כגוונא דלעילא:
רעיא מהימנא:	
אמר הרועה הנאמן נר הקדוש, ודאי אצטומכה בראשונה לוקחת הכל עד שש שעות ואופה, קרקבן הוא אופה והריאה היא משקה הלב המלך, ואלו השנים הם ודאי אופה ומשקה לתת למלך מהטוב של כל מאכלים, ומשקים מהראש של כולם מהמובחר של כולם, וזהו שכתוב "אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי", אחר כך "אכלו רעים", שאר האברים שהם חיילות ומחנות המלך שמחלק להם מזון על ידי שר האופים, "שתו ושכרו דודים" על ידי שר המשקים.	אמר רעיא מהימנא בוצינא קדישא ודאי אצטומכא בקדמיתא נטיל [כולא] עד שית שעתין ³⁹⁶⁰ ואופה וקרקבן איהו (קרקבנא דאיהו) אופה וריאה איהי משקה לבא (ד)מלכא ³⁹⁶¹ ואינן תרין אינן ודאי אופה ³⁹⁶² ומשקה ³⁹⁶³ למיהב למלכא משפירו דכל מאכלין ומשקין רישא דכלהו [מבחר דכלהו] (מחבר לכלהו) והיינו דכתיב (שיה"ש ה א) אריתי ³⁹⁶⁴ מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי [לבתר (שם)] אכלו רעים שאר אברים דאינן חילין ומשריין דמלכא דפליג לון מזונא על יד שר האופים שתו ושכרו דודים על יד שר המשקים:
והכבד הוא לימין האדם, ומשום זה "ופני אריה אל הימין לארבעתם", לימין המלך, שהוא הלב. הטחול לשמאל. אלו הם מהצד האחר, "ופני שור מהשמאל", משקה יין מזוג במים למלך, ואריה אוכל, זה כבד שאוסף מזון לפני המלך שהוא הלב.	וכבד איהו לימינא דב"נ ובג"ד (יחזקאל א י) ופני אריה אל הימין לארבעתן לימינא דמלכא דאיהו לבא טחול לשמאלא אלן אינן מסטרא אחרא ³⁹⁶⁵ (יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל משקה [חמרא] (דמרה) מזוג במיא למלכא [ואריה אכיל דא] (דא ריאה אבל) כבד ³⁹⁶⁶ כניש מזונא קמי מלכא דאיהו לבא:
ויש להקשות על זה, אם כבד הוא עשו, איך הוא מתקן מזון ללב. אלא ודאי הלב הוא כדוגמתו של יצחק, כבד עשו שהוא הצד ציד, "ויאמר לו יקום אבי ויאכל מציד בנו", אלו הן	[ואית לאקשווי] (ואין למקשה) על האי אי כבד איהו עשו איך הוא מתקן מזונא ללבא אלא ודאי לבא איהו כגוונא דיצחק ³⁹⁶⁷ כבד עשו דאיהו הצד ציד ויימא

³⁹⁵⁸ משמע שקורא למלאך אוריא"ל כאן ובאיברים הפנימיים איך יצדק זה (רח"ו). ויש לתרץ שהאצטומכא רומז לאריה שאוכל קרבנות. אך אצטומכא היא ניטלת הכל (מ"מ).
³⁹⁵⁹ כלומר ראש וזרועות ושוקיים וכו' בסוד האצילות כמבואר בכמה מקומות (אור יקר).
³⁹⁶⁰ ר"ל עד חצות הלילה שאז נוטלין השאר חלקם (יהל אור).
³⁹⁶¹ מלכות (אור יקר).
³⁹⁶² אופה כבד - דהיינו מצד האש כדי להעלות כל צד הגבורה ממטה למעלה (אור יקר).
³⁹⁶³ משקה ריאה - להעלות למעלה כל סוד הנסכים דהיינו בסוד ניסוך מים ויין, ולכך צודק אל ק"ו האמצעי כדמסיק (אור יקר).
³⁹⁶⁴ ר"ל אכלתי כו' שתיתי כו' (יהל אור).
³⁹⁶⁵ דריאה וקורקבן אינן אופה ומשקה דקדושה (יהל אור).
³⁹⁶⁶ כלומר בהכרח גמור נודע היות הכבד המקבץ המזון אפילו משקין כל זמן שהם מזון, אבל קשה דהא אמרן שהוא "סמאל והוא עשו" (אור יקר).
³⁹⁶⁷ מלכות מצד הגבורה דהיינו היותה בדין (אור יקר), בינה, משמאל דגבורה (יהל אור).

לה (בראשית כז לא) יקום אבי ויאכל מציד בנו³⁹⁶⁸ אלן אינון צלותין דאזלין ומתרכין³⁹⁶⁹ מעניים ויצחק בצערא וביגונא דלא יכלין לכוונא בצלותא³⁹⁷⁰ ובגין דא לא אמר ויאכל מציד אלא ויאכל מציד ובנו (בני) (שמות ד כב) בני בכורי ישראל כגונא דא לית לון לישראל מזונא בגלותא אלא ע"י אומין דעלמא:	התפלות שהולכות ומתגרשות מעניים, ויצחק בצער וביגון שלא יכולים לכוון לתפלה, ומשום זה לא אמר "ויאכל מציד", אלא "ויאכל מציד בנו", "בני בכורי ישראל" כדוגמא זה אין להם לישראל מזון בגלות אלא על ידי אומות העולם.
אבל כד אינון בארעא דישראל מזוניהון ע"י שכינתא ויהו³⁹⁷¹ תרין כנפי ריאה משקין אומה שר³⁹⁷² המשקים ותרין כוולין (שר) האופים דמבשלין הזרע דנחית מן מוחא ומבשלין מיא דמקבלין מכנפי ריאה ולבתר דייכול מלכא³⁹⁷³ דאיהו לבא אתמר בתרין כליין דיליה (שיה"ש ה א) אכלו רעים [ולתרין] (ולבתר) כנפי ריאה שתו ושכרו דודים:	אבל כאשר הם בארץ ישראל, מזונותם על ידי השכינה. והיו שתי כנפי הריאה משקות אומה, שר המשקים, ושתי הכליות האופים שמבשלות הזרע היורד מן המח, ומבשלות מים שמקבלות מכנפי הריאה, ולבסוף שיאכל המלך שהוא הלב, נאמר בשתי הכליות שלו "אכלו רעים", ולשתי כנפי הריאה "שתו ושכרו דודים".
דלבא איהו כסא דין ארבע [חיון] שליחן דיליה תרין כנפי ריאה ותרין כליין דכנפי ריאה (יחזקאל א יא) ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה לקבלא עליהו מלכא³⁹⁷⁴ דאיהו (ישעיה יא ב) רוח³⁹⁷⁵ חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת³⁹⁷⁶ ויראת³⁹⁷⁷ דתיב על כרסיא דאיהו לבא דכל אינון דפיקין³⁹⁷⁸ מתנהגין אבתריה כחיילין בתר	שהלב הוא כסא דין, ארבע חיות שלוחים שלו, שתי כנפי ריאה ושתי כליות של כנפי ריאה, "ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה", לקבל עליהם את המלך, שהוא "רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה'" שיושב על כסא שהוא הלב, שכל אותם דפיקות מתנהגים אחריו כחיילים אחר מלכם.

³⁹⁶⁸ שהוא מבקש פרנסתם, שהן ניזונות בגלות ע"י ס"א מתמצית, לכך הוא מבקש ליטול תחלה (יהל אור).

³⁹⁶⁹ הענין כי כל תפלה שיש בה מחשבה בלתי הגונה אינה מתקבלת למעלה, וכאשר יש בישראל חוטאים שהם עניים מצד עוני כוונתם ועוני מצותם אז תפלתם מתקבלת על ידי בחינת הכבד שהוא סוד שכינה בגלות, ותועלת נמשך מזה לסמאל שהוא נהנה מאותה תפלה כענין שנהנים אומות העולם בהיותנו בגלות שהם ראשונים לקבלת השפע, מפני שאי אפשר לאמנו להשפיע לנו ברכה אלא על ידי האומה אשר אנו גולים בה, וכן שכינה בתוך השר ההוא גולה עמנו, והיינו אומרה שמוני נוטרה את הכרמים, ויש לו כח שבאותו כח מתלבש הממונה על התפלות, ואם יש שלום כיוצא בזה לרשעים או עניים משוקעים ביסורין הרעים מסטרא דרע שהם מצדם בגלות ואז ממש כבד מעלה תפלתם מן הטעם הנזכר (אור יקר).

³⁹⁷⁰ לצלותא (דפ"ו).

³⁹⁷¹ ויהו (דפ"ו).

³⁹⁷² ר"ל האומה שר האונות, שהן משקים. וכן קורקבן של הכוליות, שהן אופים (יהל אור).

³⁹⁷³ כלל דבריו כי "הראש" הוא התפארת "והלב" מלכות "ותרי כולין" הם מיכא"ל גבריא"ל אש ומים, ושתיים מהם מבשלים השפע היורד מהתפארת למלכות, ואחר שהתפארת והמלכות מקבלים השפע חסד וגבורה ונצח והוד עליהם נאמר "אכלו" וכו' (אור יקר).

³⁹⁷⁴ וכנגדם הארבעה הנזכרים כסא דין מלכות מצד הגבורה "לקבלא עליהו מלכא" תפארת כלול מכל הספירות והוא נקרא הבא אל המלכות, וארבע חיות נעשות מרכבה אליהם יחד בסוד יאהדונה"י (אור יקר).

³⁹⁷⁵ תפארת כלול [מ]חכמה ובינה בסוד הדעת, רוח תפארת עצמו, כלול [מ]חסד וגבורה והיינו עצה וגבורה (אור יקר).

³⁹⁷⁶ הוא בעצמו (אור יקר).

³⁹⁷⁷ במלכות והוא כלול מהכל (אור יקר).

³⁹⁷⁸ הפעולות והנהגות שהמלכות פועלת חסד או דין וכיוצא הכל ברצון בעלה (אור יקר).

מלכיהון:	
ורוחא דנשיב מכנפי ריאה נשיב על תרי נוקבי חוטמא ואיהו קריר³⁹⁷⁹ וצנינא משמאלא וחם מימינא ומסטרס דמוחא דאיהו כרסייא דרחמי איהו רוח קר לימינא דחסד וחם משמאלא דגבורה דתמן לבא ומוחא מזיג ביה באמצעייתא דתרווייהו אוף הכי לבא מזיג מקור וחום ומוחא אוף הכי דמקבלין דין מדין:	והרוח שנושבת מכנפי הריאה, נושבת על שני נקבי החוטם, והיא קרירה וצוננת מהשמאל וחמה מימין, ומצד המח שהוא כסא של רחמים היא רוח קרה לימין החסד, וחמה משמאל הגבורה, ששם הלב, והמח מזוג בו באמצע של שניהם, כמו כן כאן, הלב ממוזג מקור וחום, והמח גם כך שמקבלים זה מזה.
ושמרים דכלא נטיל טחול ומשריין דיליה דאינון עבדים ושפחות דאמר עליהו שלמה (קהלת ב ז) קניתי לי עבדים ושפחות:	ואת השמרים של הכל נוטל הטחול והמחנות שלו, שהם עבדים ושפחות שאמר עליהם שלמה "קניתי עבדים ושפחות".
תריין כוולייין אתקריאו אשים על שם אשים דלעילא דאתמר בהו (דברים יח א) אשי יי' ונחלתו יאכלון ובקנה שית עוקאן דעליהו אתמר (תהלים כט א) הבו ליי' בני אלים³⁹⁸⁰ דבהון סליק קלא דאתפליג לו' קלין דשכינתא ושביעאה סליק לפומא דאיהו כרסייא:	שתי כליות נקראות אשים, על שם אשים של מעלה, שנאמר בהם "אשי ה' ונחלתו יאכלון". ובקנה יש שש טבעות, שעליהן נאמר "הבו לה' בני אלים", שבהן עולה הקול שנחלק לששה קולות של השכינה, והשביעי עולה לפה, שהוא כסא.
ושית עוקאן דקנה אינון כגוונא דשית דרגין דכרסייא דמלכא וקנה איהו סלם דביה (בראשית כח יב) מלאכי אלהים עולים ויורדים בו דאינון הבלים סלקין [ביה מלכא³⁹⁸¹ ורוחין דאוריא] (ליה מלכא ורוחין חורין נפקין) נחתין ביה בלבא לקררא חמימותא דלא לוקיד גופא:	ושש טבעות של קנה, שהם כדוגמת שש מדרגות של כסא המלך, וקנה הוא סולם שבו "מלאכי אלהים עולים ויורדים בו", שאותם הבלים עולים בו המלך (מהלב), והרוחות שבאור (חורים יוצאים) יורדות בו בלב לקרר חמימותו שלא ישרף הגוף.
וכד רוחא נחית [נחית] בכמה רוחין כמלכא עם חיליה וכנפי ריאה³⁹⁸² מקבלין לרוחא דאיהו מלכא עליהו כמה דאמינא ופניהם וכנפיהם פרודות (יחזקאל א יא) והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה (שמות כה ב):	וכאשר הרוח יורדת, יורדת בכמה רוחות, כמלך עם חיילותיו, וכנפי הריאה מקבלות לרוח שהוא מלך עליהן, כמו שנאמר "ופניהם וכנפיהם פרודות והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה".
אי זכאן אברין דבר נש בפקודין [דעשה דמלכא עלאה] (דמלכא) דאיהו רוח הקדש נחית בסלם דאיהו גרון בכמה רוחין קדישין דאתמר עליהו (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות [וסלקין לקבל אלן הבלים דלבא דאתמר עליהו (שם)] משרתיו אש	אם זכאים האברים של האדם במצוות עשה של המלך העליון, שהוא רוח הקודש, יורד בסולם שהוא הגרון בכמה רוחות קדושות, שנאמר עליהן "עושה מלאכיו רוחות", ועולים לעומת אלו ההבלים של הלב, שנאמר עליהם "משרתיו אש לוהט", ועליהם

³⁹⁷⁹ לפי שהלב מסט' דגבורה, ולכן ימינא חם, [מצאתי כתוב על הגליון. פי' כי לעולם ימין הוא גובר. ע"כ] ובמוח להיפך (יהל אור).

³⁹⁸⁰ שופר של איל דסליק מלכא (יהל אור).

³⁹⁸¹ מלכא (דפ"ק).

³⁹⁸² עי' לעיל דף רלד בהערה בשם הביאורים.

נאמר "קול יהוה חוצב	לוהט ועליהו אתמר (שם כט ז) קול יהוה חוצב
	רלה/ב
	רע"מ:
להבות אש", משום שהלב אדני", שממנו עולים להבות אש בפה שהוא יהוה, שיורדות עמו כמה רוחות של קדושה מארבע אותיות יהוה, שנאמר עליהן "כה אמר יהוה מארבע רוחות באי הרוח".	להבות אש ³⁹⁸³ בנין דלבא (תמן) אדני ³⁹⁸⁴ דמניה סלקין להבות אש בפומא [דאיהו יהוה ³⁹⁸⁵ דנחתין עמיה כמה רוחין דקדושה מארבע אתוון [יהוה ³⁹⁸⁶] דאתמר עליהו (יחזקאל לו ט) כה אמר יהוה מארבע רוחות באי הרוח:
קנ"ה הוא "קנה חכמה קנה בינה", שהם לימין החסד, ולשמאל הגבורה, תפארת סולם באמצע בגוף כלול משתי זרועות, וגוף וברית ושתי (צדדים) שוקים כנגד שש הטבעות של הקנה.	קנ"ה איהו קנה חכמה קנה בינה (משלי ד ה) [דאינון] (דאיהו) לימינא דחסד ולשמאלא דגבורה תפ"ארת סלם באמצעיתא בגופא כליל תרין זרועין וגוף וברית ותרין [דקנה] (סטרין) שוקין לקבל שית עזקאן דקנה:
וכאשר יורד יהוה ללב לגבי אדני", מתחברים הדין ברחמים בלב שהוא יאהדונה", וכאשר עולה שם אדני לפה של אדני שפתי תפתח לקבל יהוה בפה, להתחבר שם שני שמות בחיבור אחד יאהדונה", כדוגמא שמתחברים בלב, ומשום זה בארו בעלי המשנה, מי שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש, אם אין להם פה ולב שוים ובחיבור הראשון.	[וכד] (וחד) נחית יהוה ללבא לגבי אדני מתחברין דינא ברחמי בלבא דאיהו יאהדונהי וכד סליק אדני לפומא אדני ³⁹⁸⁷ שפתי תפתח (תהלים נא יז) לקבלא [יהוה] בפומא לאתחברא תמן תרין שמהן בחבורא חדא יאהדונהי כגוונא דמתחבראון [בלבא] ובגין דא אוקמוה מארי מתניתין מי שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש אי לית לון פומא ולבא שוין [ובחבורא קדמאה]:
	זהר:
קנה שש טבעות בקנה שמתחברות כאחת, והן נקראות בני אלים, מוציאות רוח לנשב על העולם, ובאות מצד הגבורה.	קנה שית עזקאן בקנה מתחבראן כחדא ואינון אקרין בני אל(ה)ים ³⁹⁸⁸ מפקי רוחא לנשבא על עלמא ואתיין מסטרא דגבורה:
וכאשר הן מתחברות כאחת, הן כדוגמת השופר, ואלו נקראים שופר, שופר של איל של יצחק, אלים בני בשן, "הבו לה' בני אלים", אלים של	וכד אינון מתחברין ³⁹⁸⁹ כחדא אינון כגוונא דשופר ואלין אקרו שופר (שופר) של איל (אילו) של יצחק אלים בני בשן הבו ליי

³⁹⁸³ כי ה' היינו דכורא והוא חוצב להבות אש דהיינו סוד ענפי הנקבה (אור יקר).

³⁹⁸⁴ מלכות (אור יקר).

³⁹⁸⁵ והרי נמצא שם אדני בשם יהוה וכן נמצא שם יהוה בשם אדני (אור יקר).

³⁹⁸⁶ ובזה נמצא שם יהוה בשם אדני, והעד היות הרוחות ארבע כמספר ארבע אותיות, ומשם נקיש ללהבות אש היותם ארבע כאותיות שם אדני (אור יקר).

³⁹⁸⁷ דאדני (דפ"ו).

³⁹⁸⁸ מילוי א"ל עולה קנ"ה ע"ה. גם א"ל עם ניקודו הוא ב"ן ע"ה, והיינו בני אלים, וא"ל מלא עולה הק"ף בסוד הבל המקיף. וז"ס הפסוק (תהלים כט א) הבו לה' בני ר"ת הב"ל. וא"ל פשוט ומלא גימ' רי"ו היינו גבור"ה. וראה כי כל המקיף סודו גבורה, ועיין בכוונת השופר (רמ"ז). פירוש שית עזקן דקנה נקראים בני אלים (מ"מ).

³⁹⁸⁹ כיון שמתחברים אותם השית עזקאן שהם בני אלים נעשים כמו שופר שהוא הקצה דוגמת השופר (מ"מ).

בני אלים (תהלים כט א) [אלים דיצחק] ומפקין רוחא וקלא וההוא קלא נפיק ואערע בעבי מטרא ואשתמע [לברייתא] לבר וע"ד כתיב (איוב כו יד) ורעם גבורותיו³⁹⁹⁰ מי יתבונן דודאי מסטרא דגבורה קא אתיין ובגין דא (ס"א ומה אמר ההוא קלא (תהלים כט ג) קול יי' על המים³⁹⁹¹ אל הכבוד וגו') אל הכבוד הרעים יי' על מים רבים (אל) [יי'] אל ה' רועם לא כתיב אלא [אל הכבוד] הרעים³⁹⁹² על ידא דבני אלים ולית מאן דידע בשבחה דהאי קלא הה"ד (איוב כו יד) מי³⁹⁹³ יתבונן:	יצחק ומוציאות רוח וקול, ואותו קול יוצא ופוגע בענני גשם, ונשמע לבריות שבחוץ, ועל זה נאמר "ורעם גבורותיו מי יתבונן", שודאי מצד הגבורה הם באים, ומשום זה (ומה) אומר הקול ההוא "קול ה' על המים אל הכבוד וגו'" "אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים" לא כתוב "אל הכבוד רועם", אלא "אל הכבוד הרעים", על ידיהם של בני אלים, ואין מי שמכיר בשבח של הקול הזה, זהו שכתוב "מי יתבונן".
רע"מ:	
פתח רעיא מהימנא ואמר ווי לון לבני נשא דאינון אטימין לבא סתימין עיינין דלא ידעין אברים דגופיהון על מה אינון מתתקנין דהא קב"ה³⁹⁹⁴ תלת חי(י)לין כלילין ביה (י)חד הבל דאיהו להב אש דנפיק מן לבא ואתפלג לז' הבלים דאמר קהלת:	פתח הרועה הנאמן ואמר, אוי להם לבני אדם שהם אטומי לב סתומי עיניים, שלא יודעים אברי הגוף שלהם על מה הם מתקנים, שהרי הקדוש ברוך הוא (הקנ"ה) שלשה חיילות כלולים בו, אחד הבל שהוא להב, אש שיוצא מן הלב ונחלק לשבעה הבלים שאמר קהלת.
תניינא אויר דעאל לגביה מלבר:	שני אויר שנכנס בתוכו מבחוץ.
תליתאה מים דכנפי ריאה דאינון דבוקים בקנה [ומתלת אלין] (ומכלל אלו) אתעביד קול מים ורוח ואש ומתפלג כל חד לז' ואינון ז' להבים ז' אוירות ז' נחלים:	שלישי מים של כנפי ריאה שהם דבוקים בקנה, ומשלשת אלו נעשה קול מים ורוח ואש, ומתחלק כל אחד לשבעה, והם שבע להבות, שבעה אוירים, שבעה נחלים.
וכד [אערעו] (ארעי) להבים דלבא [בעבי] (לגבי) מטרא דאינון כנפי ריאה ארה קנה דריאה (ו)האי איהו (איוב כו יד) ורעם גבורותיו מי יתבונן דביה לב [מבין] בבינא³⁹⁹⁵ דאיהי בלבא לשמאלא (ד)גבורה וחסד לימינא מים דכנפי ריאה ותמן חכמה מוחא ומניה (שיה"ש ד טו) מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון דאיהו לבונא דמוחא נוזלים על קנה דריאה בתר דאסתלקו עננים [דבינה] (בבינה) לגבי מוחא:	וכאשר פוגעות להבות הלב בענני גשם שהם כנפי ריאה, דרך קנה הריאה, זהו "ורעם גבורותיו מי יתבונן", שבה הלב מבין בבינה, שהיא בלב לשמאלו גבורה, וחסד לימין, מים של כנפי ריאה, ושם חכמה המח, וממנו "מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון", שהוא לובן המח, נוזלים על הקנה של הריאה, אחר שעלו ענני הבינה לגבי המח.
ורזא דמלה (שיה"ש ג ו) מי זאת עולה מן	וסוד הדבר "מי זאת עולה מן

³⁹⁹⁰ של לבא בשמאלא (יהל אור).

³⁹⁹¹ כולל ג' קולות. ואש ג' קולות, והרוח הוא קול ה' שובר ארזים באמצע כליל לון. והוא נגד רוח מפרק כו'. וכאן שובר לס"א כמ"ש בתז"ח (כו ע"ב) (יהל אור).

³⁹⁹² ור"ל מדהזכיר אל ש"מ שעל אלים מדבר שהם משמיעים קול מצד הגבורה (מ"מ).

³⁹⁹³ שהוא בינה, לבא, בו יתבונן (יהל אור).

³⁹⁹⁴ (נ"א קנ"ה) (נוסף בדפ"ו).

³⁹⁹⁵ בבינה (דפ"ו).

המדבר כתימרות עשן, וזה עשן המערכה שעולה מן הלב למח, שכל הרוחות של העולם לא מזיזות אותו ממקומו, חכמה כ"ח מ"ה, כ"ח בלב, מ"ה במח, קנה תפארת כולל שש ספירות, שש מדרגות הן לכסא, שהיא אמא שתדד החכמה אצלה מן המח ללב, שבה הלב מבין, ומשום זה "קנה חכמה קנה בינה", בו אבא יורד, בו אבא עולה, וזהו סולם שבו (עולים ויורדים בו) עולים שנים ויורדים שנים ובחבור הקדמון.	המדבר כתומרות עשן ודא עשן המערכה דסליק מן לבא למוחא דכל רוחין דעלמא לא זיין ליה מאתריה חכמה כח מה ³⁹⁹⁶ כח בלב ³⁹⁹⁷ מה במוחא קנה תפארת כליל ו' ספיראן ו' דרגין אינון לכרסייא דאיהי אימא לנחתא חכמה לגבה מן מוחא ללבא דבה לב מבין ובגין דא (משלי ד ה) קנה חכמה קנה בינה ביה אמא ³⁹⁹⁸ נחית ביה אבא סליק והאי איהו סלם דביה (עולים ויורדים בו) ³⁹⁹⁹ ובחבורה קדמאה (עולים תרי ויורדים תרי):
ושט שבלע מאכל, ומשם נכנס לכל האברים שהיא (זהו סוד) במדרגה של אשים, אשים הם קרבים מיד ובולעים ונוטלים כליל (הכל) מתוך האש העליונה שכליל לאשים, וסוד זה "אשי ה' ונחלתו יאכלון" אלו אוכלים ובולעים והשאר לא אוכלים כך.	זהר:
ושט שבלע מאכל, ומשם נכנס לכל האברים שהיא (זהו סוד) במדרגה של אשים, אשים הם קרבים מיד ובולעים ונוטלים כליל (הכל) מתוך האש העליונה שכליל לאשים, וסוד זה "אשי ה' ונחלתו יאכלון" אלו אוכלים ובולעים והשאר לא אוכלים כך.	ושט דבלע מיכלא ומתמן עאל לכלהו שייפין דאיהי (ס"א דא איהו רזא בדרגא) בדרגא דאשים אשים אינון קרבין מיד ובלעי ונטלי כליל וס"א כללא מגו אשא עלאה דכליל לאשים ורזא דא (דברים יח א) אשי יי' ונחלתו יאכלון אלין אכלין ובלעין ושאר לא אכלין הכי ⁴⁰⁰⁰ :
וכל בני העולם (שבחוץ) לבד לא יודעים איך אוכלים, ולא הסוד שלהם	וכל בני עלמא [לבד ⁴⁰⁰¹] לא ידעין איך אכלין ולא רזא דלהון אלא דרגין דלגו

³⁹⁹⁶ מ"ה (דפ"ו).

³⁹⁹⁷ כ"ח אתון דמלוי המלוי דמ"ה (יהל אור).

³⁹⁹⁸ אבא (דפ"ו).

³⁹⁹⁹ והנה אף שהזהר פי' על פ' מי זאת עולה כתמרות עשן. ממנו נקח ראייה גם על זה הפסוק

שג'כ על עליית אמא מדבר או על ירידת אבא למטה בזעיר. ויובן במ"ש בע"ח כי יש ב' מיני זווגים א' הוא לזווג הנשמות ואז תבונה ובינה עולים לחכמה אבא עילאה ומתחברים יחד בסוד פרצוף אחד כדי להוציא מוחין הוי"ת לזעיר ומקודם הוא נקרא אלה"ם ע"ש מוחין דיניקה שהם שמות אלה"ם ולפיכך צריכים היש"ס ותבונה לירד למטה לח"ב דזעיר והוא נקרא זווג של רביצה לשמור את האפרוחים דלית לון גדפין שלימין והם צריכים לאמם מחמת פחד החיצונים וזה נרמז בזוהר הנז"ל שזעיר נקרא סולם שמלאכי אלה"ם שהם או"א בסוד יש"ס ותבונה לפעמים יורדים בסוד רביצה על האפרוחים ולפעמים עולים למעלה להיות זווג שלם של המוחין דגדלות שנכללים יחד בפרצוף אחד כדי להוליד המוחין לזעיר ובהו' יבואר הם' מי זאת עולה שהיא סוד בינה עילאה הנקרא מ"י ותבונה נקרא זאת בסוד מלכות דבינה. ומתחברים שניהם ולכן אמר לשון יחיד עולה. ומפרש מאיזה מקום עולה מן המדבר שהוא זעיר שבו שמות אלה"ם סוד מוחין דיניקה. קודם שיורדים מוחין דגדלות תבונה עולה לבינה למעלה להתחבר עם החכמה ונרמז שמות אלה"ם במלת מדבר וכו' ונמצא שהם עולים מן המדבר שהוא זווג של רביצה מתרפקת על דודה לשון חיבור כמ"ש שבינה ותבונה מתחברים יחד להיות זווג הפנימי שהוא נפסק לפעמים ונקרא דודים והיא רוצה להתחבר עם החכמה בזיווג הפנימי הנז"ל אך כדי להוריד מוחין לזעיר צריך מקודם להעלות מ"ן לאימא עילאה וידוע בכוונת ר"ה שעליית מ"ן של מלכות מעורר מ"ן לבינה להוריד מוחין לזעיר ולכן השכינה אומרת תחת התפוח עוררתיך פירוש כמ"ש בזוהר תחת התפוח ר"י אומר דא יובלא. ומבואר בע"ח שיובלא נקרא יסוד הבינה עוררתיך במ"ן ליסודה והוא לצורכך ולכן אומרת עוררתיך לנוכח ואחר המ"ן אז מתחברת הבינה עם חכמה בזיווג להוריד מוחין שלימים ולכן אומרת (שיה"ש ח ה) שמה חבלתך אמך לשון חבלי לידה כמ"ש בע"ח אין התורה מתקיימת אלא במי וכו', דאיהי בדרגא דאשים אישים הם נקרא וושט כמו בני אלים שהם קנה (מ"מ בשם ע"ה).

⁴⁰⁰⁰ פירוש בני אלים שהם בחי' הקנה (מ"מ).

⁴⁰⁰¹ לבר - פירוש בני אדם אינם יודעים בחי' אישים הנזכרים כיצד היא סדר אכילתן. אבל מלאכים הפנימיים שמקבלים מהם הם יודעים וז"ש אלא דרגין דלגו אינון ידעין ונטלין מנייהו (מ"מ).

אלא מדרגות שבפנים הם יודעים ולוקחים מהם. ושט אין לו בדיקה מבחוץ, שלא יודעים אלא מבפנים.	אינון ידעין ונטלין מנייהו ושט לית ליה בדיקה מבחוץ דלא ידעי אלא מבפנים:
יודעים ונוטלים עד שנכנסים לבית הטחינה, ונשחק ומתבשל ולוקח הכל הכבד, כמו שנאמר מאלו האשים יוצאות מדרגות שמקדימות ונוטלות מהכבד בראשונה, (ומהן אלו) הטוחנות שאוכלים הקרבנות וטוחנים [אותם].	[ידעין] (דידעי ובדקי) ונטלי עד דעאל לבי טוחנא ואשנת[חיק] ואתבשל ונטיל כלא כבד כמה דאתמר מאלין אשים נפקי דרגין [דאקדמי] 4002 (דקדמין) ונטלי מכבד בקדמיתא (ומאן אינון אלין) טוחנות 4003 אכלי קרבנין וטחני:
ועל זה משחרב בית המקדש כתוב ובטלו הטוחנות, כי מעטו אלו הטוחנות בתחלה. כיון שנטחן הם ששולטים עליהם, בולעים ונוטלים ונקראים וש"ט. מדוע, אלא ושט צורה של וא"ו	וע"ד מדאתחרב בי מקדשא כתיב (קהלת יב ג) ובטלו הטוחנות כי מעטו אלין טחנין בקדמיתא כיון דאתטחנן אינון דשלטי עלייהו בלעי ונטלי ואקרונ וש"ט אמאי אלא ושט דיוקנא דוא"ו
רל/א	
זהר:	
הוא ושט כפוף, ולאחר מכן משוטט לאכול ולשתות יין ומים, שנאמר "שטו העם ולקטו" אוכל לאכול שתיה של יין ומים נסוך היין ונסוך המים.	איהו ושט וכפוף (כפיף) ולבתר שט למיכל משתיא חמרא ומיא דכתיב (במדבר יא ח) שטו העם ולקטו מיכל[א] למיכל משתיא חמרא ומיא נסוכא דיין ונסוכא דמים:
בזה הושט נכנס ונשאב בריאה [על ידי] אלו השרפים (האברים) בשלהבת שלהם, לוקחים המשקה ונקראים ריאה בחיבור אחד, ונשאב הכל בהם.	בהאי ושט עאל ואשתאיב בריאה אלין שרפים (ס"א שייפין) בשלהוביתא דלהון נטלי משתיא ואקרונ ריאה [בחבורא] (מחבורא) חדא ואשתאיב כלא בהון:
וכל אלו לוקחים כל אחד ואחד כמו שראוי להם, ומשחרב בית המקדש ובטלו הטוחנות, כי מעטו כולם, שהמעטו דמותם ומזונם, ואין יום שאין בו קללה.	וכל אלין נטלין כל חד וחד בדקא חזי ליה ומד[את]חרב בי מקדשא (קהלת יב ג) ובטלו הטוחנות כי מעטו [כלהו] דאזעירו דיוקנייהו ומזונייהו ולית יומא דלית ביה מארה:
הרים רבי שמעון קולו ואמר, אוי ירושלים עיר הקדוש, אוי לעם שכל טובות אלו אבדו, שרים גיבורים ממונים, הקטינו דמותם, על זה בוכים.	ארים קליה ר"ש ואמר ווי ירושלם קרתא קדישא ווי לעמא דכל טבאן אלין אבדין רברבן גיברין ממנן אזעירו דיוקנייהו על דא בכי:
החברים אמרו אוי רבי כאשר תסתלק מן העולם, מי יגלה סודות נסתרים עמוקים כאלו שלא נשמעו מימיו של שלמה המלך ועד עתה. אשרי הדור ששומעים דברים אלו,	חברייא אמרו ווי רבי כד תסתלק מן עלמא מאן יגלה רזין סתימין עמיקין כאלין דלא אשתמעו מן יומא דשלמה מלכא ועד השתא זכאה דרא דשמעין מלין אלין וזכאה

4002 פי' מאשים יוצאים מלאכים אחרים שנקראים טוחנות והם קטנים במעלה מהם והטוחנות הנז' הם מכינים המאכל ונותנים לאישים וז"ש כיון דאתטחנן אינון דשלטי עלייהו בלעי (מ"מ).
4003 הטוחנות (דפ"ו).

ואשרי הדור שאתה בתוכו, אוי לדור שישארו יתומים ממך.	דרא דאנת בגוויה ווי לדרא דישתארון יתמי ⁴⁰⁰⁴ מנך:
	רעיא מהימנא:
פתח הרועה הנאמן ואמר, והרי כתוב (תפילת נשמת) "ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע" ושבועה רקיעים הם וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות.	פתח רעיא מהימנא ואמר והא כתיב ושפתותינו ⁴⁰⁰⁵ שבח כמרחבי רקיע ⁴⁰⁰⁶ ושבועה רקיעין אינון וילון רקיע שחקים זבול [מעון] מכון [מעון] ערבות:
שחקים שבהם רחיים שטוחנים מן לצדיקים לעתיד לבא, ואלו נקראים שחקים על שם "ושחקת ממנה הדק", ואלו נצח והוד, עליהם נאמר "ושחקים יזלו צדק", שהיא שכינה תחתונה.	שחקים דבהון ריחים דטוחנים מן לצדיקים ⁴⁰⁰⁷ לעתיד [לבא] ואינון אקרון שחקים [ע"ש] (מן) (שמות ל לו) ושחקת ממנה הדק ואינון נצח והוד ⁴⁰⁰⁸ עליהו אתמר (ישעיה מה ח) ושחקים יזלו צדק דאיהי שכינתא תתאה ⁴⁰⁰⁹ :
וילון, שבו מכניס ערבית ומוציא שחרית.	וילון דביה מכנים ערבית ומוציא שחרית ⁴⁰¹⁰ :
רקיע הוא יסוד, שבו מאירים השמש והירח, שהוא העמוד האמצעי ושכינה תחתונה, זהו שכתוב "ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ", וצדיק אות בין נצח והוד,	(ד)רקיע ⁴⁰¹¹ איהו יסוד דביה נהרין שמשא וסהרא דאיהו עמודא דאמצעיתא ושכינתא תתאה דה"ד (בראשית א יז) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים ⁴⁰¹² להאיר על הארץ וצדיק אות בין ⁴⁰¹³ נצח והוד ⁴⁰¹⁴

⁴⁰⁰⁴ יתמיך (דפ"ו).

⁴⁰⁰⁵ הם נצח והוד (אור יקר).

⁴⁰⁰⁶ ומה יחס לשפתים עם הרקיע ומה ענין רקיע, לזה פירש "שבועה רקיעים אינון" וכל כוונת הענין לפרש טחנות ושט בסוד הספירות העליונות כדמפרש ואזיל, שחקים הקדים שחקים שעל ידם יתבאר סוד וילון רקיע, ואמר ששם יעיד היותם מכינים השפע לצדיקים שהם מלכות ויסוד וכוונת שחקים פירושו מלשון ושחקת וכו', והכנת המאכל השחיקה והכנת השפע גם כן בדרך זה והכנתו יקרא שחיקה, והשחקים הם נצח והוד שהם נוטלים שפע עליון, ועל ידי שתי מדות אלו יוכן בדין ורחמים ועביות בענין שיהיה נאות למלכות, והיינו אומרו ושחקים יזלו צדק השפע למלכות הנקרא צדק דהיינו מדת המלכות בבחינתה למטה מהיסוד להנהיג התחתונים (אור יקר).

⁴⁰⁰⁷ לצדיק וצדק. תרין כולין שמבשלין וטוחנין הזרע לצדיק, וממנו נוזלין לצדק. וז"ש ושחקים יזלו כו' (יהל אור).

⁴⁰⁰⁸ הב' ריחים עליון ותחתון דטוחנים מן לצדיקים, וכן הוא בפ' ויקרא (דף כו ע"א), והרי לנו כי הנצח והוד הם מעלה ומטה (ביאורים ח"א נט ע"ב), הנצח הוד שהם התרין ביעין הם השחקים ששחקים מ"ן לצדיקים שהם צדיק וצדק (ביאורים ח"ב פט ע"ד).

⁴⁰⁰⁹ והיינו רקיע ראשון משבעה רקיעים שהוא נקרא וילון (אור יקר).

⁴⁰¹⁰ וירצה שיש לה שתי בחינות משתי מדות אלו, שחר מצד הנצח ערב מצד הוד כנודע, "והיא מכניס ערבית" כל כחות הקדושה בתוך ההיכלות ונועל פתח היכל לבנת הספיר, ומכניס לעולם כל כחות החצונים ואילנא דמותא פריש על עלמא כנודע, "ומוציא שחרית" כל כחות חצונים מן העולם אל מעונותם, וכן מוציא כחות הקדושה לעולם ופותח שערי ההיכלות להנהיג העליונה (אור יקר).

⁴⁰¹¹ הוא רקיע שני דהיינו יסוד שעל ידו ייחוד תפארת ומלכות כנודע ושניהם אחוזים בו זה מלמעלה וזה מלמטה (אור יקר), דז' רקיעין הן ממל' עד בינה, אלא דמעון חסד, ומכון בגבורה. ורקיע שעל ראשי החיות חכמה. מכאן ואילך במופלא ממך כו', כתר (יהל אור).

⁴⁰¹² יסוד התפשטות התפארת. ואל היסוד שתי בחינות בבחינת ארבעה מדות, הוא בין נצח והוד ובסבתם ובחינתם יקרא אות, והוא בין תפארת ומלכות יקרא עדות (אור יקר).

⁴⁰¹³ וזהו צבאות, אות בצבא, שהן נ"ה (יהל אור).

⁴⁰¹⁴ וכאשר יהיה היסוד בין שניהם לזווגם אל פעולה אחת, הוא בהיות היסוד עדות בין שניהם לזווגם אל פעולה אחת הוא בהיות היסוד עדות בין תפארת ומלכות שהוא מייעד ומייחד הזכר עם הנקבה (אור יקר).

ועדות בין תפארת ומלכות.	ועדות ⁴⁰¹⁵ בין תפארת ומלכות:
נצח והוד, שני חצאי גוף הם, כדוגמת שני תאומים, ומשום זה נקראים שחקים שניהם כאחד, ו' ו' הם מן ושט מצד השמאל, והם שתי הטוחנות מצד הימין.	נצח והוד (תרינן) פלגי [גופא] ⁴⁰¹⁶ (גופין) אינן כגוונא דתרינן תאומים ⁴⁰¹⁷ ובגין דא אתקריאו שחקים תרווייהו כחדא ו' ו' (ו) אינן מן ושט מסטרא דשמאלא ואינן תרינן טוחנות [מסטרא] (דסטרא) דימינא:
"ויקח משה את עצמות יוסף עמו" עצמות צדיק יסוד עולם, דרגה של יוסף הצדיק, ועליהם נאמר "את קרבני לחמי לאשי", ואין לחם אלא תורה, שנאמר "לכו לחמי בלחמי", והם אשכולות של הצדיק.	ויקח משה ⁴⁰¹⁸ את עצמות יוסף עמו ⁴⁰¹⁹ (שמות יג ט) עצמות צדיק יסוד עלמין דרגא דיוסף הצדיק ועלייהו אתמר (במדבר כה ב) את קרבני לחמי לאשי ⁴⁰²⁰ ולית לחם אלא אורייתא (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי ואינן אשכולות דצדיק ⁴⁰²¹ :
וצדיק עץ פרי, ובגללו נאמר "וישאוהו במוט בשנים", ומדוע במוט, בגלל שלא היה שם צדיק. ובגללם נאמר בו "לא יתן לעולם מוט לצדיק" שהוא עץ שנאמר בו "היש בה עץ אם אין".	וצדיק עץ פרי ובגיניה אתמר (במדבר יג כג) וישאוהו במוט בשנים ואמאי במוט בגין דלא הוה תמן צדיק [ובגיניהו אתמר] (בינייהו דאתמר) ביה (תהלים נה כג) לא יתן לעולם מוט לצדיק דאיהו עץ דאתמר ביה (במדבר יג כ) היש בה עץ אם אין:
עקרו עץ שהוא צדיק, אלו שהוציאו שם רע על הארץ, וגרמו וישאוהו במוט בשנים, ו' ו'. עליהם נאמר (ב"ר פ"ט ט ס"ה) "סחטה ענבים".	אעקרו עץ דאיהו צדיק אלן דאפיקו שום ביש על ארעא וגרמו (דא) וישאוהו במוט בשנים ו' ו' עלייהו אתמר סחטה ענבים ⁴⁰²² :
צדיק שהוא יסוד, בו סוד שהוא יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית, שהם שש מדרגות של האות ו', והם שרפים ו' ו', שש כנפים לאחד מהשמאל, ואלו המוציאים מים	צדיק יסוד ביה סוד דאיהו יין המשומר בענבין ⁴⁰²³ מששת ימי בראשית דאינן ו' דרגין ⁴⁰²⁴ דאת ו' ואינן שרפים ו' ו' (ישעיה ו ב) שש כנפים לאחד משמאלא ⁴⁰²⁵ ואינן אפיקו מים מימינא וצחין בשלהוביתא

⁴⁰¹⁵ זהו ונתת אל הארון את העדות (יהל אור).

⁴⁰¹⁶ כלומר שאין לאחד פעולה בלי חבריו שני כלים משמשים פעולה אחת יחד כריחים שהם ריחים ורכב והיינו שחקים, ולכך בשתי מדות אלו שם משותף אפיקי מים, שחקים, צבאות וכיוצא (אור יקר). עי' ע"ח שער השמות ו נ"ה דז"א הוא סוד חד גופא בבחי' חיצונים אבל בבחי' פנימי' הם תרי פלגי גופא. ועי' בהגר"א על ספד"צ ז ע"ג, שמביא מקור לדבריו אלו מתז"ח בסופו (נא ע"ד): 'כל אומנותיה דחבריה איהו עביד'.

⁴⁰¹⁷ לא שיהיה הכוונה שהם מדה אחת חס ושלוש שאם כן הם תשעה ספירות אבל הכוונה שהם תאומים בכל פעולותם והאחד מסכים עם חבריו לעולם, ויהיה הסבה לזה התפארת הפועל על ידם וזהו שאמר תרי תאומים מצד המוליד אותם שהם נמצאים מהתפארת המתחים אותם ומסכימים אל פעולה אחת והיינו על ידי היסוד קושרם יחד, ולכך שם צבאות שם משותף לשניהם יורה אות הוא היסוד בצבא שלו שהם נצח והוד (אור יקר).

⁴⁰¹⁸ דגוף וברית אינן כחדא (יהל אור).

⁴⁰¹⁹ עם ו', נ"ה כנ"ל (יהל אור).

⁴⁰²⁰ ר"ל לכוליין, שנק' אשי כנ"ל. ובהן יורד הלחם, המן מן השמים, אל צדיקים כנ"ל, והוא התורה כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁰²¹ ר"ל נ"ה. והן שנשאו המרגלים בפרודא בלא צדק כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁰²² כמ"ש והימים ימי בכורי ענבים. ור"ל שיין המשומר ביסוד, סחטו שלא ע"י יסוד כנ"ל כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁰²³ בענביו (דפ"ו).

⁴⁰²⁴ שוקיו עמודי שש (יהל אור).

⁴⁰²⁵ שרפים מגבורה (יהל אור).

מהימין וצמאים בשלהבת שלהם מצד הגבורה, ושואבים מצד החסד.	דלהון מסטרא דגבורה ושואבין מסטרא דחסד:
ועליהם נאמר "עושה מלאכיו רוחות" מצד העמוד האמצעי, שנושבים על הלב שהוא מדרגה עשירית ברוח הקודש, שהוא ביניהם, והוא ו', אות בצבא שלו, כולל ו' פרקים של שתי שוקים, שכתוב בהן "שוקיו עמודי שש", וזה צדיק אות ברית.	ועליהו אתמר ⁴⁰²⁶ (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות מסטרא דעמודא דאמצעיתא דנשבין על לבא דאיהו דרגא עשיראה ברוחא דקודשא דאיהו בינייהו ודאיהו (ואיהו ⁴⁰²⁷) ו' אות בצבא דיליה כליל ו' פרקין דתרין שוקין דכתיב בהו (שיה"ש ה טו) שוקיו עמודי שש ודא צדיק אות ברית:
ו' עליונה תפארת בין ששה פרקים של שתי זרועות, ומשום זה ו' ו', גוף וברית נחשבים כאחד, והם "פורשי כנפים למעלה" כנגד ו' עליונה, שעליהם ומצדה נקראים נביאי אמת, סוככים בכנפיהם על הברית, שהיא אות ו' שניה, וצדיק יסוד עולם.	ו' עלאה תפארת בין [שית] [שתי] פרקין דתרין דרועין ובגין דא ו' ו' גוף וברית חשבין חד ואינון (שמות כה כ) פורשי כנפים למעלה לקבל ו' (ו)עלאה עליהו ומסטריה אתקריאו נביאי האמת סוככים בכנפיהם על ברית ⁴⁰²⁸ דאיהו ו' תניינא (משלי י כה) ווצדיק יסוד עולם:
ומשום זה, נצח והוד טוחנים מן לצדיקים שהם מצד של צדיק יסוד עולם שהוא ביניהם, ומשום זה נקראים טוחנות.	ובגין דא נצח והוד טוחנים מן לצדיקייא דאינון מסטרא דצדיק יסוד עולם דאיהו בינייהו ובגין דא אתקריאו טוחנות:
ומצד של הושט "שטו העם ולקטו", אותם המלקטים פסקים של המשנה, וטחנו ברחיים, מכאן מי שמוציא דיבורים של תורה צריך לטחנם בשניים ולהוציא דיבורים שלמים, ואלו הדיבורים נקראים שלמים, ואחרים, אותם שהם שוטים, שאוכלים דיבורים בהלעטה ולא טוחנים אותם בטוחנות שלהם ובשניהם, מה כתוב בהם "הבשר עודנו בין שניהם ואף ה' חרה בעם" שהם משורש של מי שאמר "הלעיטני נא", ונצח והוד נקראים כרובים.	ומסטרא דושט (במדבר יא ח) שטו העם ולקטו אינון לקוטות דפסקות דמתניתא וטחנו בריחים מהכא מאן דאפיק מלין דאורייתא צריך למטחן לון בשניים ולאפקא מלין שלימין ואינון מלין אתקריאו שלמים ואחרנין דאינון שטיין דאכלין מלין בהלעטה ולא טוחנין לון בטוחנות דלהון ובשיניהון מה כתיב בהו (במדבר יא לג) הבשר עודנו בין שניהם ואף יי' חרה בעם דאינון [מנועא] [דנועא] דמאן דאמר (בראשית כה ל) הלעיטני נא ונצח והוד אתקריאו כרובים:
ושמונה הם, חכמה בינה גדולה גבורה תפארת מלכות נצח הוד עטרה על ראשו, שהוא אין לו זוג, ומה העטרה שלו כתר עליון, ובגללו	ותמניא אינון חכמה [בינה] גדולה (בינה) גבורה תפארת מלכות נצח הוד צדיק עטרה על ⁴⁰²⁹ רישיה דאיהו לית ליה זוג ומאי עטרה דיליה כ"ע ובגיניה
	רל"ו ב
	רע"מ:
פרשוהו בעלי המשנה, העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה אלא	וואוקמוה מארי מתניתין העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה אלא צדיקים

⁴⁰²⁶ על נ"ה. ור"ל שהן כלולין מחג"ת (יהל אור).

⁴⁰²⁷ ור"ל יסוד הוא דרגא עשיראה, כמ"ש למטה דמל' תחת ת"ת (יהל אור).

⁴⁰²⁸ וזהו על הכפורת, דמכסי פתחא כידוע (יהל אור).

⁴⁰²⁹ ר"ל דכולם יש להם זוג, ח"ב, ג"ג, תר"מ, נר"ה, וצדיק כ"ע על רישי' (יהל אור).

צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם, וזהו שבארו, אמרה שבת לפני הקדוש ברוך הוא לכל הימים נתת בן זוג ולי לא נתת בן זוג.	יושבים ועטרותיהם בראשיהם והיינו דאוקמוה אמרה שבת קמי קב"ה לכלהו יומי נתת בן זוג [ולי לא נתת בן זוג] ⁴⁰³⁰ (וכו):
פתח רבי שמעון ואמר "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", ע' גדולה, ד' גם כן, וסימן זה "עד", וזהו שכתוב "עד ה' בכם", נשארו אותיות ש"מ, מ' פתוחה למה לא סתומה, משום שם' סתומה היא מלך (עולם) עליון, מ' פתוחה היא מלך (עולם) תחתון. אותיות אחרות נשארו א' ח' [עליהן] כתוב "כבוד אלהים הסתר דבר".	זהר:
מצאנו בספרו של רב המנונא סבא, כל מי שמייחד יחוד זה בכל יום, שמחה מזומנת לו מלמעלה מסוד אותיות אלו, ש"מ מצד זה, א"ח מצד זה, ומצרף האותיות למפרע (שדי) מתחיל, וביושר (חיים) מסיים, וסימנם אשמ"ח, שנאמר "אנכי אשמח בה", ממש זה יחוד הקדוש ויפה הוא, וכך הוא בספרו של חנוך, שאמר כדוגמא זה, שמי שמייחד יחוד זה בכל יום שמחה מזומנת לו מלמעלה.	פתח [ר"ש] ואמר (דברים ו ד) שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד ע' רברבא ד' אופ הכי וסימנא דא עד היינו דכתיב (שמואל א' יב ה) עד יי' בכם אשתאון אתוון ש"מ מ' פתוחה ⁴⁰³¹ [מ"ט לא סתימא בגין דס'] (מ' סתימא ס') סתימא מלכא וס"א עלמא עלאה ⁴⁰³² מ' פתיחא מלכא וס"א עלמא תתאה ⁴⁰³³ אתוון אחרנין אשתארו א"ח (משלי כה ב) כבוד אלהים ⁴⁰³⁴ הסתר דבר כתיב:
עוד יש בו ש"מ שנכלל מן ע' גדולה, אלו שבעים שמות בסוד	ואשכחנא בספרא דרבנן (אמר רב) המנונא סבא כל מאן דמייחד ⁴⁰³⁵ יחודא דא בכל יומא חדוה ⁴⁰³⁶ זמינא ליה מלעילא [מרזא דאתוון] (מהכא מאתוון) אלין ש"מ מהאי ספרא א"ח מהאי ספרא ומצרף אתוון למפרע [שרי ובמישר סיים] (שדי ובמישר חיים) וסימן אשמח דכתיב (תהלים קד לד) אנכי אשמח ביי' (ביי') ממש דא ⁴⁰³⁷ יחודא קדישא ושפיר איהו והכי הוא בספרא דחנוך דאמר כי האי גוונא דמאן דמייחד יחודא דא בכל יומא חדוה זמינא ליה מלעילא:
	תו אית ביה ש"מ דאתכליל מן ע' רברבא ⁴⁰³⁸ אלין שבעין שמות ⁴⁰³⁹ דרזא ⁴⁰⁴⁰

⁴⁰³⁰ ר"מ ריג ע"א (הערת הזהר).

⁴⁰³¹ פתוחא (דפ"ו).

⁴⁰³² בינה (רח"ו).

⁴⁰³³ מלכות (רח"ו).

⁴⁰³⁴ ר"ל דלכן בשכמל"ו בחשאי. כי ב' בחינות. א' ה' אחרונה, והיא ד' ש"ר, ושם כבוד מלכים חקור דבר, כי שם המאור הגדול. וכאן בכורסייא, את המאור כו' כבוד כו', מפני דהיא ע"ה, וכאן והיו למאורות, ה' הוא האלהים, אור בייחודא כו' וז"ש רזא דרזין דלא כו'. והד' ש"ר הוא מתפשט בנר"ה, דהוא ד', ב' קוין, ב' מזוזות, דשם הד'. וד' ויר"ד הוא נה"י. וש', חג"ת ג' ווין, וג' ראשין כח"ב, סוד שם ע"ב, דהוא מ"ח, ג' ווין וג' יודין, ויסע כו', דהן משמשין בראשי הפסוקים, וכלל השם מלכות (ע"כ מגכ"ק) (יהל אור).

⁴⁰³⁵ דמייחד (דפ"ו).

⁴⁰³⁶ דנוק' כלילת בדכורא, חסד יסובבנו, מיתוק הגבורות זהו השמחה (יהל אור).

⁴⁰³⁷ והן ד' תיבות ישראל כו' שהן ד' בתי דתפילין, ד' אותיות הוי"ה כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁰³⁸ מלכות מקבלת מן ע' שמות דויסע ויבא ויט שהם סוד ג' פסוקים נגד ג' אבות (רח"ו).

האבות הקדושים, וזהו שמע, שם ע', ישראל ה' אלהינו ה', אלו ארבעה בתי התפלין שמאחד אותם, א"ח אותו שאמר "פתחי לי אחותי רעיתי", ד' זה קשר של תפלין, שהיא אחוזה בהם, סוד לחכמים שלא לגלות.	דאבהן קדישין וודא הוא שמע שם ע' ישראל יי' אלהינו יי' אלין ארבע בתי ⁴⁰⁴¹ דתפלין דאחיד לון א"ח ההוא דאמר (שיה"ש ה ב) פתחי לי אחותי רעיתי ⁴⁰⁴² דא קשר של תפלין ⁴⁰⁴³ דהיא אחידת בהו ⁴⁰⁴⁴ רוא לחכימין (דלא) אתמסר ודלא לגלאה:
שתק רבי שמעון בכה וחיך, אמר אמור, שהרי ודאי עת רצון נמצא ואין כדור זה עד שיבוא מלך המשיח שתהיה להם רשות לגלות.	שתיק ר' שמעון בכה וחיך אמר אימא דהא וודאין רעוא אשתכח ולית כדרא דא עד דייתי מלכא משיחא דיהא רשו לון לגלאה:
שתי רצועות יוצאות מצד זה ומצד זה, סוד של שתי ירכים שלמטה של זה הא"ח, שנביאי האמת אחוזים בו, שהרי מלמעלה יוצאים שתי רצועות סוד של שתי זרועות מימין ומשמאל, ודל"ת אחוזה בהן.	תרין רצועין נפקין ⁴⁰⁴⁵ מסטרא דא ומסטרא דא רוא דתרין ירכין [דלתתא] דהאי א"ח דנביאי קשומ אחידן בהו דהא מלעילא נפקין תרין רצועין ⁴⁰⁴⁶ רוא דתרין דרועין מימינא ומשמאלא ודל"ת אתאחידת בהו ⁴⁰⁴⁷ :
אחר כך יורדת והתפשטו הירכים למטה, כיון שהיא אחוזה למעלה כראוי, יורדת למטה להתאחד עם המוניה, וכאשר היא מתאחדת, נאחזת בסוף הירכים, ורושם של [אות] יו"ד ברית קודש עליה מלמעלה, אז היא אחוזה ביחוד אחד.	לבתר ונחתא ואתפשטו ירכין (לתתא) ונכין דאיהי אתאחד ⁴⁰⁴⁸ לעילא בדקא יאות נחתא לתתא] לאתאחדא באכלוסהא וכד איהי אתאחדת ואחידא (אחידת) בשיפולי ירכין ורשימו דיוד ברית קדישא עלה מלעילא כדין איהי אתאחדת ביחודא [חד]:
יו"ד זהו סוד הברית, (ועל זה) כל מי ששומר ברית זו הוא ניצל למעלה	יו"ד דא איהי רוא דברית (וע"ד) כל מאן דנטר ברית דא איהו אשתויב לעילא

⁴⁰³⁹ והוא יין דחדי לכולא, כמ"ש בז"ח ש"ה (סד ע"א וע"ב) כי טובים דודין כו', והוא שם ע"ד, עם הנשיקות. ע"ד הוא כלילות דר"נ בה, ע' הוא שבעין שמהן דאבהן, ע' נפש דיעקב. וד' נוק'. והן ו' דרגין, ז' היכלות וד' רגלין, והכל בכסא דבינה. ש"מ א"ח, [א"ח] ידוע, ט"ס דיליה, והוא ו' הנ"ל עם עטרין דיליה, וח' הוא דכורא, א' כתר מלכות, דלא נחית עליה עד כו' (תז"ח טו ע"ד). ש"מ ש' דשבת דאבהן, ומ"ם בה, וכמו שמפרש והולך מ' פתיחא כו', רגל רביעי דאתכלילת מד' כמ"ש בז"ח ש"ה (סג ע"א) אופן (או) [אן] פן כו' פני אדם (יהל אור).

⁴⁰⁴⁰ ברזא (דפ"ו).
⁴⁰⁴¹ והכל מרומז בתפלין, דיחודא דק"ש הכל הוא בתפלין בעובדא. ד' תיבות ד' בתים. ש"מ ע' הוא ב' שינין דתפלין, שעליו נאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה', והוא כי בז' ענפין דבהון הוא שם מ"ב, ב' ההין וא"ו באמצע, ז' קני מנורה, וז' נרות עליהו יו"ד דשם, ז' הן ע', שם ע"ב, והוא ע' ומ"ב, שהוא יב"ק. וזהו שמע, ש' השינין, מ"ב הוא מ"ם עם ב' אודנין, וע' כנ"ל. ובג' מקומות מקום מל', בסוד חש"ח, ג' נקודות, בסוד שם (מ"ב) [י"ב]. והוא ג' אותיות דשד"י, ש' בג"ר, במקום בתי התפלין, ד' בחג"ת כמ"ש למטה, י' עטרת הברית בתש"י עי' המשך במלואים אות (יג). (יהל אור).

⁴⁰⁴² עי' כללים ח"ב לב ע"ג סתירה בדברי הזהר אם יש ד' תיקונים לנוק' או ה'.
⁴⁰⁴³ לאה (רח"ו), עי' ח"א רנו ע"ב ולעיל פרשת אמור צג רע"ב (לש"ו).

⁴⁰⁴⁴ שמד' מוחין נמשכים לה ד' אלפין (רח"ו). כבוד אלהים הסתר דבר כתיב (נוסף ביהל אור).
והענין כי ש"מ וא"ח הן זר"נ, וע"ד הוא בינה, ולכן [הן] אתוון רברבין שהן משם, ולכן הן מכאן ומכאן, שהוא יחודא דתרווייהו, ושם העדות, עבד תליתאה, ויאמר לי עבדי אתה כו' (לעיל קצה ע"ב קצו ע"א). והן ג' דרגין כלילין כולא (יהל אור מגכ"ק).

⁴⁰⁴⁵ נר"ה דבינה (רח"ו).

⁴⁰⁴⁶ רצועות המקיפות חסד וגבורה דבינה (רח"ו).

⁴⁰⁴⁷ לאה שהיא קשר של תפלין (רח"ו).

⁴⁰⁴⁸ כיון דהיא אתאחידת (דפ"ק).

ואשתזיב לתתא (מנלן מ)פנחס בגין דאיהו קני על ברית דא אשתזיב מן דינא עלאה ומן דינא דלתתא ובג"כ אתרשים יו"ד דא בגויה הה"ד (במדבר כה יא) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן וגו'.	וניצל למטה. (מנין לנו) פנחס משום שהוא קנא על ברית זו נצול מן הדין העליון ומן הדין שלמטה, ומשום זה נרשמה אות יו"ד זו בתוכו, זהו שכתוב "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן וגו'".
יו"ד דא אצטריך דלא [יתעדין] (ידעי) כלל מגו תפלה דיד דלא יעביד פרודא⁴⁰⁴⁹ וכל חדוה דילה בהאי וי"א איהו יו"ד ודא בדכורא איהי ולא בנוקבא ואיהו צדיק ואיהי צדקן ובגין כך אתקריבת בהדה ומאן דרחיק ליה מאתר דא רחיק הוא מעדונא דעלמא דאתי:	יו"ד זו צריך שלא תפרד כלל מתוך תפלה של יד, שלא תעשה פירוד, וכל שמחה שלה היא בי' זו, יו"ד זו היא בזכר ולא בנקבה, הוא צדיק והיא צדק, ומשום זה מתקרבת אצלה, ומי שמרחיק אותו ממקום זה, רחוק הוא מהעונג של העולם הבא.
בדכורא איהו צדיק ואיהו⁴⁰⁵⁰ צדק בלא יו"ד איהו איש ואיהי אשה בלא יו"ד ובג"כ חדוה ונ"א תיאובתא דילה לאתקרבא בה ולא תעדנא בהדה מאן דרחיק עדונא דא ירחקון ליה מעדונא דלעילא וע"ד כתיב (שמואל א' ב ל) כי מכבדי אכבד וגו'.	בזכר הוא צדיק והיא צדק בלי אות יו"ד, הוא איש והיא אשה בלי יו"ד, ומשום זה שמחה (תשוקה) שלה להתקרב אליו ולהתענג עמו, מי שמרחק עונג זה ירחיקו אותו מעונג של מעלה, ועל זה כתוב "כי מכבדי אכבד וגו'".
ת"ח פנחס קאים קמיה⁴⁰⁵¹ דינא תקיפא דיצחק⁴⁰⁵² וסתים פרצה בגין כך אשלים לגבי פנחס רזא [דיצחק קם] (יצחק) קמיה⁴⁰⁵³ פרצה דכתיב (תהלים קו ל) ויעמוד פנחס וי(ת)פלל קם בפרצה קמיה⁴⁰⁵⁴ דינא דיצחק בגין לאנגא עליהו דישראל וס"א פנחס קאים קמי דינא תקיפא דיצחק לאנגא עליהו דישראל דכתיב ויעמוד פנחס ויפלל מאי ויעמוד דקם בפרצה קמי דינא דיצחק בג"כ אשלים לגבי פנחס רזא דיצחק וע"ד כליל דא בדא בחושבנא:	בא וראה פנחס עמד בפני דין החזק של יצחק וסתם פרצה, בגלל זה השלים לגבי פנחס סוד של יצחק. עמד בפני פרצה, שכתוב "ויעמוד פינחס ויפלל", עמד בפרצה לפני דין של יצחק כדי להגן על ישראל. (פנחס עמד בפני דין החזק של יצחק להגן עליהם על ישראל, שכתוב "ויעמד פינחס ויפלל". מהו "ויעמוד", שעמד בפרץ בפני דין של יצחק, בגלל זה השלים לפנחס סוד של יצחק.) ועל זה כלול זה בזה בחשבון.
ואי תימא הא חושבנא לא תליא אלא בעינין דילה והכא חושבנא לעילא ביצחק אלא ודאי הכי הוא בגין דיצחק תליא ואשתמשא (ס"א ואתמשך) בהחוא אתר דאינון עינין⁴⁰⁵⁵ דתמן [דינין] דינין דכל	ואם תאמר, חשבון זה לא תלוי אלא בעיניים שלה, וכאן החשבון למעלה ביצחק, אלא ודאי כך הוא, משום שיצחק תלוי ומשתמש (ונמשך) באותו מקום שהם עיניים, ששם דנים דינים של כל העולם. שהרי העיניים

⁴⁰⁴⁹ עי' מלואים אות (יד).

⁴⁰⁵⁰ ואיהי (דפ"ו).

⁴⁰⁵¹ קמי (דפ"ו).

⁴⁰⁵² דע שיצחק נתגלגל בפנחס ומדה אחת להם סוד ק"ץ ח"י ועשו נתגלגל בזמרי. ולפי שהיה (בראשית כה כח) ציד בפיו ורימהו לכן עכשיו נתנקם ממנו פנחס שחזר למדתו הראשונה לזנו' לכן הרגו פנחס שהוא גלגול יצחק כל זכר (זהר הרקיע).

⁴⁰⁵³ קמי (דפ"ו).

⁴⁰⁵⁴ קמי (דפ"ו).

⁴⁰⁵⁵ כי העינים מהגבורות ה"פ הוי"ה העולים ק"ל ונמצא כי עין שלה מיסוד יצחק שהוא סוד הגבורות (רח"ו).

שלה הם שבעים כסאות, מקום דיני העולם, ונקראים סנהדרין, ועל כן הכל אחד, משום שיצחק ואלו הולכים כאחד והכל יפה.	עלמא דהא עיינין דילה אינון שבעין קתדראין ⁴⁰⁵⁶ אתר דדינין דעלמא ואקרון סנהדרין וע"ד כלא חד בגין דיצחק ואינון כחדא אזלין וכלא שפיר:
פנחס זה יצחק, ועמד פנחס ודן דין ומתלבש בגבורה חזקה שהוא שמאל, ומשום זה זכה לימין. כאן נכלל שמאל בימין.	פנחס דא יצחק וקם פנחס ודאין דינא ומתלבש בגבורה תקיפא דאיהו שמאלא ובג"כ זכה לימינא הכא אתכליל שמאלא בימינא:
"השיב את חמתי", מהו "השיב את חמתי", אלא אלו הם שלשה ממונים של הגיהנם משחית, אף, וחימה. (אחד על שפיכות דמים, אחד על גלוי עריות, ואחד על עבודה זרה) משום שראה אותו חימה שהיה מתפשט ונמשך מצדו של יצחק, מה עשה, התלבש הוא ביצחק ואחז באותה חימה, כמי	השיב את חמתי (במדבר כה יא) מאי השיב את חמתי [אלא אלין אינון ג' ממונים דגיהנם משחית אף וחימה חד על ש"ד חד על ג"ע וחד על ע"ז] בגין דחמא ההוא חמה דהוה פשיט ואתמשך מסטרא דיצחק מה עבד אתלבש איהו ביצחק ואחיד בהוה חימה כמאן
רלז/א	
זהר:	
שאוחז בחבירו והשיב אותו לאחריו.	דאחיד בחבריה ואתיב ליה לאחרא:
ואז דן דין ועשה דין, דן דין שכל בועל ארמית קנאים פוגעים בו, ועשה דין, שכתוב "וידקור את שניהם", ועל זה כתוב כאן "השיב את חמתי", וכתוב שם "השיב אחור ימינו מפני אויב", מה שם לאחריו, כך גם כאן לאחריו, ועל זה יו"ד של פינחס כאן יו"ד של יצחק, והכל הוא מעל בני ישראל, שכאשר ראה אותו חמה, ראה אותו שהיה יורד על ראשיהם של ישראל.	ובדין דין דינא ⁴⁰⁵⁷ ועבד ⁴⁰⁵⁸ דינא ⁴⁰⁵⁹ דין דינא דכל בועל ארמית קנאין פוגעין בו ועביד דינא דכתיב (במדבר כה ח) וידקור את שניהם וע"ד כתיב [הכא] (במדבר כה יא) השיב את חמתי וכתוב התם (איכה ב ג) השיב אחור ימינו מפני אויב מה להלן לאחרא ה"נ לאחרא וע"ד יו"ד דפינחס הכא יו"ד דיצחק וכלא הוא ⁴⁰⁶⁰ מעל בני ישראל דכד חמא ההוא חמה חמא ליה דהוה נחית על רישיהון דישראל:
מה ראה, ראה מ', אות זו שהיתה טסה ברקיע, וזהו סימן של מלאך המות שרוצה להבנות באות וא"ו ואות ת'. מה עשה פנחס, שהיה	מאי חמא חמא מ' ⁴⁰⁶¹ את דא דהוה טאם ברקיעא ודא הוא סימנא דמלאך המות דבעיא לאתבנאה באת וא"ו ואת ת' מה

⁴⁰⁵⁶ דריש עין ל' שבעין (רח"ו).

⁴⁰⁵⁷ ופעולת החמה (אור יקר).

⁴⁰⁵⁸ ועביד (דפ"ו).

⁴⁰⁵⁹ ולפיכך השיב שאין דין נעשה למעלה אלא כשאין דין למטה (אור יקר).

⁴⁰⁶⁰ קשיא ליה דהא לעיל פירש יו"ד דפנחס יסוד והשתא קאמר יו"ד דיצחק ותיירץ "וכלא הוא" כי שתים אלו עניינם אחד דהיינו יצח"ק. קץ ח"י דהיינו יסוד כדפי' בתיקונים וכן. יצחק ביסוד כדפי' בזוהר (אור יקר).

⁴⁰⁶¹ ענין זה יתבאר במאי דמסיק מפריו מ' פריו והסוד במה שפירש בזוהר פרשת בראשית כי לא חטא אדם הראשון אלא במה שאכל בפרי עץ הדעת שאם היה אוכל מעץ הדעת בעצמו אינו חטא, והיינו דדייק קרא ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו דהיינו מפריו ולא אמר לא תאכל אותו דהיינו עצמותו והטעם כי עץ הדעת היא המלכות ובענין כנוי זה הארכתי בהוה עובדא דסבא, אמנם פריו דהיינו הקליפות המתפשטות למטה ממנו אמר רחמנא לא תאכל שלא ידבק בהם (אור יקר).

⁴⁰⁶³ בסוד היותה ממהפכת לימין והיינו בסוד ברוגז רחם תזכור שהוא רמ"ח והוא סוד פטר רחם והכל ענין אחד (אור יקר).

4065 הקדמת בראשית יב ע"ב (הערת הזהר)

530 | Page

ביניהם, אבל בתוכם, בתוך מ', בתוך מ' היה אותה קנאה שקנא.	בתוך מ' הוה ההוא קנאה דקני:
מה טעם מ', משום שהיא סימן של מות, היא סימן של מ' מלקיות, היא סימן של ד' מיתות בית דין, ומשם עלה וירד, וירד ועלה. עלה למ' וירד לד', ירד מד' שהם ד' רוחות שנפרדות מתוך זכר ונקבה מהטומאה, ובגללן ד' מיתות בית דין, ומשם עולים למ', כלומר מ' סימן וכלים של מלאך המות, וזה לקח פנחס, ועמד בתוך מ', ועל זה [נאמר] "ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי".	מ"ט מ' בגין דאיהי סימנא דמות איהי סימנא דמ' מלקיות איהי סימנא דד' מיתות ב"ד ומתמן סליק ונחית ⁴⁰⁶⁷ נחית וסליק סליק למ' ונחית לד' נחית מד' אינון ד' רוחין דמתפרשן ⁴⁰⁶⁸ מנו דכר ונוקבא ⁴⁰⁶⁹ ממסאבותא ובניייהו ד' מיתות ב"ד ומתמן סלקין למ' והיינו מ' סימנא ומאנין דמלאך המות ודא נטיל פנחס וקם בתוך מ' וע"ד ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי ⁴⁰⁷⁰ *:
וכי איך השיב פנחס את חמתו של הקדוש ברוך הוא, והרי כתוב "ויהיו המתים במגפה וגו'", אם לא מת אחד מהם הייתי אומר השיב את חמתי, אבל כיון שכל אלו מתו, למה "השיב את חמתי ולא כליתי את בני ישראל".	וכי היאך השיב פנחס חמתיה דקב"ה והכתיב ויהיו המתים במגפה וגו' אי לא מית חד מנייהו הוה אמינא השיב את חמתי אבל כיון דכל הני מיתו מ"ט השיב את חמתי ולא כליתי את בני ישראל:
אלא ודאי בירור הדבר, אוי לו לאדם שפוגם זרעו, אוי לו למי שלא שומר זרעו כמו שראוי, חס ושלוש שאפילו אחד מישראל מת, אלא שבט שמעון, כאשר באו אותם ערב רב התערבו בנשים של שבט שמעון, לאחר שהתגייירו והולידו בנים, מהם מתו בעגל, ומהם מתו במוות, ואחרים מתו כאן, אלו שנשארו, זהו שכתוב "ויהיו המתים במגפה" לא כתוב אשר מתו אלא המתים, מתים שכבר היו.	אלא ודאי ברירא דמלה ווי ליה לבר נש דפגים זרעיה ווי ליה למאן דלא נטיר זרעיה בדקא יאות חס ושלוש דאפילו חד מישראל מית אלא שבטא דשמעון כד אתו אינון ערב רב אתערבו בנשין דשבטא דשמעון בתר דאתגייירו ואולידו בגין מנהון מיתו בעגל ומנהון מיתו במותא ⁴⁰⁷¹ ואחרנין מיתו הכא אינון דאשתארו הדא הוא דכתיב (במדבר יז יד) ויהיו המתים במגפה אשר מתו לא כתיב אלא המתים מתים דמע"וקרא הוו:
ומשום ששמרו ישראל [את עצמם], וכל אותם זרע קדוש נמנו כולם, משום שלא חסר אפילו אחד	ובגין דאסתמרו ישראל וכל אינון זרעא קדישא אתמנון כלהו בגין דלא חסר אפילו

⁴⁰⁶⁷ כי בה ארבעה בחינות שנים שהן ארבע, שנים רוחניות ארבע קליפות עון משחית אף וחימה, וארבעים חסר אחד, שהם ל"ט כחות שיש לרשעה, והיינו סליק ונחית, נחית לארבע וסליק לארבעים, וכן שנים גשמיות האחד ארבע מיתות בית דין סקילה שריפה הרג וחנק והם נגד ארבעה קליפות תה"ו בה"ו חש"ך תה"ם כדפי' בתיקונים, והם עון משחית אף חימה, ואל ארבעתם ארבעים כחות חסר אחד דהיינו ל"ט מלקיות דכתיב ארבעים יכנו לא יוסיף, והיינו סליק לארבעים ונחית לארבע כדפירש', ומפני שארבעים אלו מקורם מארבע לכך אומרים פסוק זה בשעת המלקות והוא רחום בזולת טעמים אחרים (אור יקר).

⁴⁰⁶⁸ פי' הם ד' הנז' בפ' והוא רחום וכו'. עון משחית אף וחימה והם מז"ן דקליפה (מ"מ).
⁴⁰⁶⁹ כי סמאל ונחש הם זכר ונקבה, וכמו שאל זכר ונקבה הקדושים למטה מהם ארבע מחנות שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל כן למטה מזכר ונקבה חצונים הם ארבעה כחות אלו שהם מרכבתם, וכן פירשו ברעיא מהימנא שארבע אלו כנגדם בחוץ ער"ן משח"ת א"ף וחימ"ה, מאנין ארבע קליפות וארבעים כחות הם ארבעים מלאכות חסר אחד שסימנם ל"ט לטותא וקללה, ולפי זה ימצא כי מ' היינו הקליפות כפי הפירוש הראשון שפירשתי לעיל, ואפשר לומר דכולהו איתנהו כי מ' הוא סוד הבינה וממנה הם ארבע כחות הקדושים חסד וגבורה ותפארת ומלכות שהם ארבע רגלי המרכבה, כי כנגדם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל (אור יקר).

⁴⁰⁷⁰ רע"מ בעמוד הבא (הערת הזהר).

⁴⁰⁷¹ מותנא (אמסטרדם וכן נראה במנטובא).

חד מנייהו וע"ד כתיב (במדבר כה יא) ולא כליתי את בני ישראל מכלל דאחרנין כלו וכן השיב את חמתי מעל בני ישראל (במדבר כה יא) [מעל בני ישראל השיב אבל מעל אחרנין דהו ערב רב]⁴⁰⁷² (אבל מעל אחרנין) לא השיב וע"ד רשים קרא ואמר מעל בני ישראל ובג"ד אתמנן בני ישראל כמלקדמין וחבר לון קב"ה בהדיה⁴⁰⁷³:	מהם, ועל זה כתוב "ולא כליתי את בני ישראל", מכלל שאחרים כלו, וכן "השיב את חמתי מעל בני ישראל", מעל בני ישראל השיב אבל מעל אחרים, שהיו ערב רב לא השיב, ועל זה רשם הפסוק ואמר "מעל בני ישראל", ומשום זה נמנו בני ישראל כמקדם, וחיבר אותם הקדוש ברוך הוא עמו.
כנונא דא בעובדא דעגל דכתיב (שמות לב כח) ויפול מן העם וגו' כל אינון מערב רב⁴⁰⁷⁴ הו ולאחזאה דלא הו מבני ישראל מה כתיב לבתר (שם לה א) ויקהל משה את כל עדת בני ישראל:	כדוגמא זה במעשה העגל שכתוב "ויפול מן העם וגו'", כל אלו מערב רב היו, ולהראות שלא היו מבני ישראל, מה כתוב אחר כך "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל"
רע"מ:	
ואמר רעיא מהימנא השיב את חמתי (במדבר כה יא) מאי השיב את חמתי אלא ג' ממונים דגיהנם חד על ש"ד וחד על ג"ע וחד על ע"ז ואינון משחית אף וחימה:	אמר הרועה הנאמן "השיב את חמתי" מהו "השיב את חמתי", אלא [יש] שלשה ממונים של הגיהנם אחד על שפיכות דמים, ואחד על גלוי עריות, ואחד על עבודה זרה. והם משחית, אף, וחימה.
והוא חמא דיהו"ה טס⁴⁰⁷⁵ בעלמא אמר השיב את חמתי מעל בני ישראל (במדבר כה יא) ולא אמר מעל העם דאינון ערב רב דאתמר (שמות לב כח) ויפול מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש דהכי אוקימנא ושאלו לבוצינא קדישא:	הוא (ראה שיהו"ה נ"א חמה שהיה) עף בעולם, אמר "השיב את חמתי מעל בני ישראל" ולא אמר מעל העם, שהם ערב רב, שנאמר "ויפול מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש", שכך בארנו, ושאלו לנר הקדוש.
רלז"ב	
זהר:	
קחו מאתכם תרומה (שמות לה ה):	קחו מאתכם תרומה".
ת"ח בקדמיתא כתיב⁴⁰⁷⁶ (שם כה ב) מאת כל איש אשר ידבנו לבו כלא בכלל כיון דאינון ערב רב עבדו דא ומיתו מנייהו ואינון (מאן) דמיתו בעא קודשא בריך הוא לאתפייסא בהדיהו דישראל אמר לון אתחברו כלכו לסמר חד הדא הוא דכתיב	בא וראה בראשונה כתוב "מאת כל איש אשר ידבנו לבו", הכל בכלל, כיון שאלו הערב רב עשו זאת ומתו מהם אותם שמתו, רצה הקדוש ברוך הוא להתפייס עמהם עם ישראל, אמר להם התחברו כלכם לצד אחד, זהו שכתוב "ויקהל משה את כל עדת בני

⁴⁰⁷² עי' זוה"ק בראשית כ"ה א' כ"ז ב' כ"ח ב' כ"ט רע"א משפטים ק"כ ע"ב פנחס רל"ז א' ב' תצא רע"ז רפ"ב בהעלותך קנ"ג רע"ב תשא קצ"א וכל הענין שם, ובדברי הרב בשער הפסוקים פ' שמות בארוכה הרבה (הקדו"ש כג ע"ד).

⁴⁰⁷³ פי' כשמנה אותם מורה שהם חלקו ית' והם שלו כמרז"ל כצאן החביבה על בעלה (מ"מ). בהדיא (דפ"ו).

⁴⁰⁷⁴ עי' ח"ב קצא סע"ב (לש"ו).

⁴⁰⁷⁵ (ס"א חימה דהוה) טאס (דפ"ו).

⁴⁰⁷⁶ מאת כל איש בפרשת תרומה ואם כן סבירא ליה מקרא ככתבו שקודם מעשה העגל נצטוו משה על ענין המשכן ולא הקהיל ישראל עד למחרת יום הכפורים (אור יקר). עי' ח"ב קצז ע"א ורכז ע"א (לש"ו).

532 | Page

ישראל" לבדם, אמר להם, בני בכם אני רוצה לשכון, עמכם תהיה הדירה שלי.	(שמות לה א) ויקהל משה את כל עדת בני ישראל בלחודייהו אמר לון בני בכון אנא בעי למשרי עמכון תהא דיורא דילי:
ועל זה "קחו מאתכם תרומה", מאתכם ולא מאחרים, לא רוצה שתהיה שותפות לאחרים עמי ולא עמכם, ומשום זה כולם נכרתו. כמו כן כאן, הרי הם מאלו שורש הרע היו, "ויהיו המתים", המתים ודאי, מתים ולא מישראל, ומשום זה מנה אותם, שנאמר "שאו את ראש בני ישראל", הרימו ראשיהם.	וע"ד קחו מאתכם תרומה מאתכם ולא מאחרים לא בעינא דתהא שתופא לאחרנין בהדי ולא בהדייכו ובג"כ כלהו אשתציאו אופי הכא הא אינון מאינון גזעא בישא⁴⁰⁷⁷ הוו ויהיו המתים המתים ודאי מתים ולא מישראל ובג"כ מנה לון דכתיב (במדבר א ב) שאו את ראש בני ישראל ארימו רישייהו:
אמר רבי אלעזר, אבא כמה נכון הוא, אם לא מצאתי חולקים על זה. אמר לו בני, אמור. אמר לו, והרי כתוב "ויצמד ישראל לבעל פעור", ולמדנו שהתחברו ישראל עמו כצמיד זה שמתחבר באדם בקשוטיו, כך התחברו ישראל בבעל פעור.	א"ר אלעזר הכי הוא ויצמד ישראל לבעל פעור אלא אנא לא אמרית דאתדכו ישראל מההוא חובה אלא דאתדכו וממותא (מן מותא) דלא שריא עליהו מותא:
אמר לו, והרי כתוב "קח את כל ראשי העם והוקע אותם", אמר לו ראשי העם ודאי ולא ראשי בני ישראל, ומן העם יש לנו ללמוד, כתוב כאן העם, וכתוב שם "וירא העם" ו"ויקהל העם" "ויפול מן העם".	א"ל והא כתיב (במדבר כה ד) קח את כל ראשי העם⁴⁰⁷⁸ והוקע אותם א"ל ראשי העם ודאי ולא ראשי בני ישראל ומן העם אית לן למילף כתיב הכא העם וכתיב התם וירא העם (שמות לב א) ויקהל העם (שם) ויפול מן העם (שם כח):
אבל בא וראה "ויצמד ישראל לבעל פעור", ולא עבדו לו, אבל מסוף הפסוק מוכח שכתוב "ויאכל העם וישתחו", ולא כתוב ויאכל וישתחו ישראל, אלא העם. כיון שכתוב "ויצמד ישראל", מהו "ויאכל העם", אלא אותו זרע רע היו חובה לישראל.	אבל ת"ח ויצמד ישראל לבעל פעור ולא פלחו ליה אבל מן סיפיה דקרא אוכח דכתיב (במדבר כה ב) ויאכל העם וישתחו ולא כתיב ויאכל וישתחו ישראל אלא העם כיון דכתיב ויצמד ישראל מאי ויאכל העם אלא ההוא זרעא בישא הוו חובה דישראל:
ומה כתוב "קחו מאתכם תרומה לה", ולא מערב רב, שלא נקראים קהילה וחיבור עד שעבר מהם ערב	רע"מ:
והוא עץ הדעת טו"ר.	^{4079*}ומה כתיב (שמות לה ה) קחו מאתכם תרומה ליי"י ולא מערב רב דלא אתקריאו קהלה וחיבור עד דאתעבר מנהון

⁴⁰⁷⁷ עי' ח"א כח ע"ב, שהוא עץ הדעת טו"ר.

⁴⁰⁷⁸ פי' וס"ל לר"א שישראל לפעמים נקרא העם וכתוב והוקע אותם לראשי העם. ותיקן ר"ש שהעם הם ערב רב וראשי העם הם ראשי ערב רב אותם הוקע. ואמר ומן העם אית לן למילף שהם ערב רב ולא ישראל. א"נ י"ל שר' אלעזר ס"ל שהעם הם ערב רב אבל ראשי הם ישראל שהם ראשים על ערב רב. וא"ל ר"ש כיון שהעם הם ערב רב גם ראשי העם הם ערב רב ראשים שלהם (מ"מ).

⁴⁰⁷⁹ שייך לדף רלח אחר ויכבד על בני ישראל (דרך אמת).

ערב רב כביכול בזמנא דמתערבין בינייהו כאילו לא היו גוי אחד ובג"ד קחו מאתכם תרומה ולא משותפו אחרא דלא בעינא לשתפא אחרנין ביני וביניכו:	רב, כביכול בזמן שמתערבים ביניהם, כאילו לא היו גוי אחד, ומשום זה "קחו מאתכם תרומה" ולא משותפות אחרת, שאיני רוצה לשתף אחרים ביני וביניכם.
ולא עוד אלא כד ערב רב אינון מעורבין בישראל מה כתיב (איכה א ה) היו צריה לראש⁴⁰⁸⁰ וישראל בתר דמתעברי מנייהו אלין מה כתיב (במדבר א ב) שאו את ראש⁴⁰⁸¹ כל עדת בני ישראל ולא עוד אלא דאמר קודשא בריך הוא אנא בעי לדיירא עמכון הדא הוא דכתיב (שמות כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ולא עוד אלא כד בני ישראל בגלותא עליהו אתמר [מי] מעכב שאור שבעסה⁴⁰⁸² [מערב]:	ולא עוד אלא, כאשר ערב רב הם מעורבים בישראל מה כתוב "היו צריה לראש" וישראל אחר שעוברים מהם אלו, מה כתוב "שאו את ראש כל עדת בני ישראל", ולא עוד אלא שאמר הקדוש ברוך הוא, אני רוצה לדור עמכם, זהו שכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". ולא עוד אלא כאשר בני ישראל בגלות, עליהם נאמר, מי מעכב שאור שבעסה.
והא אוקמוה מארי מתני' בזמנא דערב רב אינון [ראשים] (שליטין) על ישראל כביכול כאילו [עברין שולטני דקב"ה] עבדין שלטנו בקב"ה וייעלון במשפטי ככביא ומולי ובג"ד צווחין ואמרין (ישעיה כו יג) יי' [אלהינו] (אלהים) בעלונו אדונים זולתך:	והרי בארוהו בעלי המשנה, בזמן שערב רב הם ראשים על ישראל, כביכול כאלו (מעבירים שלטון של הקדוש ברוך הוא) עושים שלטון בהקדוש ברוך הוא, ונכנסים במשפטי כוכבים ומזלות, ומשום זה צועקים ואומרים "ה' אלהינו בעלונו אדנים זולתך".
[ד"א פנחס וכו'] (דא פנחס) קום בוצינא קדישא ואפתח מלי [קמי] (ד)שכינתא קם בוצינא קדישא ואמר בחבורה קדמאה	דבר אחר "פינחס וכו'" קום הנר הקדוש, ופתח בדברים לפני השכינה, קם הנר הקדוש ואמר בחבור הקדמון

⁴⁰⁸⁰ אינון הערב רב (יהל אור). עי' תיקו"ז נט ע"א: בזמנא דגלותא כל ממנן דאומין דעלמא וערב רב אתמר בהון (איכה א ה) היו צריה לראש. ועי' בהגר"א שם סא ע"א: דאינון רישי דעמא בגלותא, שלכן נקראין רב, ערב רב, רב החובל, ע"כ. והוא סוד חותמו של הקב"ה (שבת נ"ה ע"א) שהוא גושפנקא דחתים ביה שמיא וארעא בסוד שם אהו"ה הדעת שמחבר שמים וארץ, ואז היא נפקא מאתלטיא ומזדווגא ומתבסמא בחסדים דדכורא, ובגלותא שאז ט"ס דידה ירדו בקליפה בעוה"ר, וגם המוחין אין קבועין בז"א, אז כתיב (ישעיה נט טו) ותהי האמת נעדרת, וכתוב (דניאל ח יב) ותשלך אמת ארצה, ואז ועשתה והצליחה (שם) וכן כתיב בסוף דניאל (יב יא) ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שומם ימים אלף מאתים ותשעים, שאחר החורבן אז נעשית בסוד נקודה וט"ס דילה ירדו למטה, והוא בסוד תה"ו בחינת רשות הרבים רוחב י"ו אמות כמ"ש (ירמיה ד כג) ראיתי את הארץ והנה תהו, והוא ר"ת ו"מעת ה"וסר ה"תמיד, וס"ת תר"ד, ואותיות הנשארים באמצע סוד כתר ו' שנשאר בחינת נקודת כתר שלה לבד, ונשאר לה (קצת) הארה מסוד ו' שבתוך הה' שהוא בסוד הספיחים כידוע, והוא דרגא דרע"מ דאזיל בתר שכינתא בגלותא דהוא אסייא דקריב לה כמ"ש (שיה"ש ב ה) סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני, והוא ע"י התורה שעוסקים ת"ח בגלותא דעבדין לה סמך בגלותא כמ"ש בתיקונים בכ"מ, והוא ר"ת וס"ת הנ"ל, הוא ג"כ גי' כתר, והוא בעוה"ר סוד הכתר שניתן לאומות העולם (איכה א ה) היו צריה לראש וגו', וכתר מלכות דוד הוא בסוד (עמוס ט יא) סוכת דוד הנופלת ונבלע בכתר הנ"ל ואינו ניכר אלא בסוד אמונה לישראל, וז"ש (דניאל יב יא) ולתת שקוץ שומם, סוד מלכו"ת הרשעה קרתא חייבתא, והם ימים אלף מאתים ותשעים שהאמת נעדרת, וע"ז מרמז בפסוק (בראשית א ב) והארץ היתה תהו, שנשאר ממנה רק בחינת כתר דידה שהוא קמץ כידוע, והאמת הוא בהעלם בסתימת הפה (עמוס ה יג) והמשכיל בעת ההיא ידום (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה וגו', והוא בסוד י"ו רה"ר ר"ת ומעת הוסר התמיד כמ"ש, ועל זה אמר המקונן (איכה ב א) איכה יעיב באפו ה' את בת ציון השליך מ'שמים א'רץ ת'פארת ישראל ר"ת אמת (פתחי שערים שבירה יט).

⁴⁰⁸¹ לשון הרמת ראש (יהל אור).
⁴⁰⁸² שהיא בתוך העיסה, דוגמת ערב רב בתוך ישראל, משא"כ מוץ, שהוא מבחוץ, דוגמת או"ה. וז"ש שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות (ברכות יז ע"א) (יהל אור לעיל רלב ע"ב).

נאמר כך, בא וראה, פינחס עמד לפני הדין החזק של יצחק, ועמד לפני פרצה, שכתוב "ויעמד פינחס ויפלל ותעצר המגפה", כדי להגן עליהם של ישראל, ומשום זה כלולים זה וזה בחשבון, פינחס כחשבון יצחק, וכאן צריך לחדש דברים.	אתמר הכי ת"ח פינחס קאים קמי(ה) דינא תקיפא דיצחק וקם קמי(ה) פרצה דכתיב (תהלים קו ל) ויעמוד פינחס ויפלל ותעצר המגפה בגין לאגנא עלייהו דישראל ובגין דא כליל דא ודא בחושבנא פינחס כמנין יצחק והכא צריך לחדתא מלין:
פתח ואמר, אליהו אהובו של המלך העליון ראה מ' מן מות עף באויר, חטף אותה ושתף אותה עם ר"ח שהוא יצחק, והוא בחשבון פינחס, ונשלם על ידה לרמ"ח.	פתח ואמר אליהו רחימא דמלכא עלאה חזא מ"ם מן חמ"ה ⁴⁰⁸³ [נ"א מות] ⁴⁰⁸⁴ טאם באוירא ⁴⁰⁸⁵ חטף לה ⁴⁰⁸⁶ ושתף לה עם ר"ח ⁴⁰⁸⁷ דאיהו יצחק ואיהו [בחושבן] פינחס (ואתעביד רמ"ח) ואשתלים אבהו רמ"ח:
אחר כך ראה ו' מן מו"ת עף ברקיע, וחטף אותה, ושם אותה ברמ"ח, ונשלם לרמח, זהו שכתוב "ויקח רומח בידו". והוא במה יכול לחטף שתי אותיות אלו, בשתי רוחות שנשמרו (שהסתתרו) למעלה, שהשתתפו בפינחס, פנ"י ח"ס בשני פנים אלו, חס על ישראל שלא נאבדו בכח	לבתר חזא ו' מן מו"ת טס ברקיעא ⁴⁰⁸⁸ וחטף ליה ושוי ליה ברמ"ח ואשתלים [בה] רומ"ח ⁴⁰⁸⁹ [הדא הוא] דכתיב (במדבר כה ז) ויקח רומח בידו ואיהו במה יכול לחטוף תרין אתוון אלין בתרין רוחין ⁴⁰⁹⁰ (דאשתמרו) [דאשתמרו] ⁴⁰⁹¹ לעילא דאשתתפו בפינחס פנ"י ח"ס בתרין פנים אלין חס על ישראל ⁴⁰⁹² דלא אתאבדו בחילא
	רלח/א
	זהר:
מהו שכתוב "ויצמד ישראל לבעל פעור".	[ו]מהו דכתיב (במדבר כה ג) ויצמד ישראל לבעל פעור:

⁴⁰⁸³ חימא (אור יקר).

⁴⁰⁸⁴ הענין שמלת מות הם סוד היות הספירות העליונות מסכימות אל הדין, והם ת' מלכות שבה ת' תחיה מצד הרחמים או להפך מצד הדין, והיינו אומרו אנ"י דהיינו מלכות אמית ואחיה, ו' תפארת שהוא בסוד שש קצוות משפיע למלכות כל ענייני ההנהגה חיים ומות, מ' היא הבינה דהיינו אימא עילאה רביעא על בנין איהי רחמי ודינין מתערין מינה, ובהסכימם לדין יתייחדו ויעשה מו"ת, וראה מ' מן חימה דהיינו היות הבינה מעוררת דין שהיא משפעת לשמאל לעורר הדין והחצונים לפעול המיתה (אור יקר).

⁴⁰⁸⁵ היינו או"ר תפארת להשפיעו הדין (אור יקר).

⁴⁰⁸⁶ שלא ישפיע הדין אלא חטפה מאותה בחינה והפכה מדין לרחמים בסוד תשובה תשוב ה' (אור יקר).

⁴⁰⁸⁷ דהיינו יצחק שהיא גבורה למתק דיני יצחק עמה אחר שהיא מתהפכת, ושלשתם רח"ם דהיינו סוד ברוגז רח"ם תזכור, ואחר שתקן צד זה חזר לשש קצוות למתק הדין הנשפע בהם מכבר (אור יקר).

⁴⁰⁸⁸ שהוא סוד הנקרא רקיע להשפיע בו הדין מפני קנאת הברית והוא הפכו לרחמים במה ששתפה בסוד רח"ם ונעשה רומ"ח דהיינו שהדין העליון יושפע על ידי רמח אבריו במעשה התחתון שיפעול למטה, כי כאשר יש דין למטה אין דין למעלה (אור יקר).

⁴⁰⁸⁹ לפעול הדין, ולהכי קשיא ליה ואיהו במה יכול וכו' כי אפילו אחר המעשה הזה לא היה עולה אלא עד היסוד כדפירשנו בפסוק הנני נותן לו והיאך אפשר לו לעלות אל התפארת והבינה ולשתפם עמו (אור יקר).

⁴⁰⁹⁰ נר"א [נדב ואביהו] כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁰⁹¹ הענין במה שפירשו בזוהר בפרשת אחרי מות כי שתי נשמות נדב ואביהו נתעברו בפינחס, ושם פירשו כי שתי נשמות אלו הם סוד עליון ד"ו פרצופין כדפירשנו שם בארוכה (אור יקר).

⁴⁰⁹² כי על ידי אותם הנשמות עלה בסוד המרכבה העליונה, והיינו שכל צדיק וצדיק על הרוב יתעבר בעבור קדוש עליון בהיותו עושה מצוה גדולה, ואם יעשה עבירה יתעבר בעבור רע (אור יקר).

ת"ח ויצמד ישראל בבעל פעור לא כתיב אלא לבעל פעור קשומין ותוקפא יהבו לבעל פעור בלא דעתא בגין דפולחנא דפעור הוא למפרע גרמיה ולאפקא קמיה צואה רותחת⁴⁰⁹³ והוא עיבדתא אהני ליה ואתתקף מניה וישראל כיון דחמו דא חשיבו⁴⁰⁹⁴ דלזולא דיליה איהו וקלקולא דיליה דהא בע"ז כתיב (ישעיה ל כב) צא תאמר לו ואינן בגין זלזולא דע"ז פרעו גרמיהו בלא ידיעה ועל הני כפר פנחס ובטל מותנא דכתיב (במדבר כה יג) וכפר על בני ישראל⁴⁰⁹⁵:	בא וראה לא כתוב "ויצמד ישראל בבעל פעור" אלא "לבעל פעור", קשומים, וחוזק נתנו לבעל פעור בלי דעת, משום שעבודת פעור הוא לפרוע עצמו, ולהוציא לפניו צואה רותחת, ואותה עבודה מועילה לו ומתחזק ממנה, וישראל, כיון שראו זאת חשבו שזה זלזול שלו הוא וקלקול שלו, שהרי בעבודה זרה כתוב "צא תאמר לו" והם בגלל הזלזול של העבודה זרה פרעו עצמם בלי ידיעה, ועל זה כפר פנחס וביטל המגפה, שנאמר "ויכפר על בני ישראל".
רעיא מהימנא:	
דתרווייהו וידקור את שניהם (במדבר כה ח) בתרין אתוון מ"ו⁴⁰⁹⁶ והיינו (שם יא) בקנאו את קנאתי בתוכם⁴⁰⁹⁷:	של שניהם, "וידקור את שניהם", בשתי אותיות מ"ו, וזהו שנאמר "בקנאו את קנאתי בתוכם".
ואמאי אשתתף ביצחק⁴⁰⁹⁸ בגין דיצחק מסר גרמיה למיתה⁴⁰⁹⁹ ובגין דא אשתתף ליה ליצחק למהוי ליה עזר דמסמרא דתריין⁴¹⁰⁰ עיזלי דאילתא אשתתפי ביה אברהם ויעקב דאברהם דרגיה חסד אשתתף בח"ס דפנחס⁴¹⁰¹ יעקב איהו (פנ"י א"ל) [פנ"י דפנחס] בגין דאתמר ביה (בראשית לב לא) כאשר עבר את פניאל⁴¹⁰² פנ"י⁴¹⁰³ א"ל בגין דכר עלמא	ומדוע השתתף ביצחק, משום שיצחק מסר עצמו למיתה, ומשום זה שיתף את יצחק להיות לו לעזר, שמצד של שני עופרי האילים השתתפו בו אברהם ויעקב שאברהם דרגתו חסד השתתף בח"ס של פנחס, ויעקב שהוא פנ"י א"ל (יעקב הוא פנ"י של פינחס), שפנחס משום שנאמר בו "כאשר עבר את פניאל" (שם המקום פנ"י) פנ"י א"ל, ומשום שכאשר

⁴⁰⁹³ כח הטומאה יש בהיכלות הטמאים והיא נקראת צואה רותחת ומשם יניקת בעל פעור, ובהיותם פוערים לפניו היה מתחזק בפעולה ההיא לינק משרו העליון הטמא, ואין ספק שהפעולות הגשמיות אי זו שתהיה יש לה דבר יתאחז בדק הפנימי או חיצון הכל לפי הפעולה, ובהיות הפעולה טובה מושך מהדק הטהור, ובהיות הפעולה כעורה או טמאה ימשוך מהטמאים, ולכך עובדי פעור היו מכוונים בעבודה זו להשפיעו מההיכל הטמא ההוא (אור יקר).

⁴⁰⁹⁴ חשיבא (דפ"ו).

⁴⁰⁹⁵ ומה כתיב וכו' שכתוב עמוד ד' כנ"ל (דרך אמת).

⁴⁰⁹⁶ הם הבינה והתפארת מהם השפיעו להם כח אל הפעולה הגדולה ההיא דכמה ניסים נעשו לו כדפירשו רבותינו ז"ל, והיינו שהקנאה והדין שהיה למעלה השפיעו עליו ובטלו מלמעלה ונפעל למטה על ידו (אור יקר).

⁴⁰⁹⁷ ממש קנאה עליונה קנא ונתלבש, והשתא קשה כי לפי זה כיון שכל כוונתו לטהר הדין מלמעלה היה ראוי שלא ישתתף מ"ו עם ר"ח כי כיון שר"ח הוא יצחק אם כן אדרבה יעורר הדין והגבורה (אור יקר).

⁴⁰⁹⁸ ותירץ דיצחק הוא סוד מרכבה לגבורה לא מצד הדין חס ושלוש אלא מצד הפוכה לחסד, והיינו סוד ויעקוד את יצחק בנו היות הגבורה נכנעה אל החסד, והיינו סוד מיתת יצחק שהיא הגבורה שהיא הדין העליון נשפע למטה והמדה ההיא נתקנת (אור יקר).

⁴⁰⁹⁹ ועל דרך זה ממש היה עושה הוא המעשה הזה כדפי' אם כן יעזר מצד עקידת יצחק ממש, ולזה שתף עמו ר"ח, ומצד ד"ו פרצופין שהם נדב ואביהו (אור יקר).

⁴¹⁰⁰ ר"ל נר"א [נדב ואביהו]. ומסט' ידי' ביצחק כנ"ל (יהל אור).

⁴¹⁰¹ לשון חסד ורחמים (אור יקר).

⁴¹⁰² אפשר היות הכוונה כי התפארת פנים תחתונים אל הכתר הנקרא אל, ועוד אפשר מפני שבתפארת שם יהו"ה שהם פנים לשם יוד הי ואו הי שסודו יא"י דהיינו א"ל (אור יקר) (ס"א שם המקום פנ"י) (נוסף בדפ"ו).

איהו בדוחקא ואית צדיק בעלמא מקני על ברית אבהן אשתתפו ביה ובגנייהו אמר משה בדוחקא דישראל (שמות לב יג) זכור לאברהם ליצחק⁴¹⁰⁴ ולישראל עבדיך ובתלת [אתוון]⁴¹⁰⁵ (אבהן) יהו מן אליהו זכר⁴¹⁰⁶ לה' מן הנביא [ודא איהו רזא א"ל יהו"ה נביא] [ודאי אל איהו אל יהו"ה] ואשתלים ביה יהו"ה:	העולם הוא בצער, ויש צדיק בעולם המקנא על הברית האבות משתתפים עמו, ובגללם אמר משה בצערם של ישראל, "זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך", ובשלש אותיות יהו"ה מאלהו, זכה לה' מן הנביא, וזהו אליהו, ה' נביא (וזה סוד אל יהו"ה נביא) ונשלם בו יהו"ה.
י' דזכה פנחס⁴¹⁰⁷ ביה בגין דקני על ברית זכה לברית ותריין יודין אינון יוד עלאה מן יהו"ה דכרת⁴¹⁰⁸ בה לאברהם בין י' אצבעות [דידין] יו"ד זעירא איהי מן [אדני ככרת⁴¹⁰⁹ ליה] [יהו"ה דכרת בה] בין י' אצבעאן דרגלין ואיהי את קדישא דמתעטרא ברשימו עלאה⁴¹¹⁰:	י' שזכה בה פנחס, משום שקנא על הברית, זכה לברית. ושתי יודין הן, י' עליונה מן יהו"ה שכרת בה לאברהם בין עשר אצבעות ידיו, יו"ד קטנה היא מן אדני שכרת בה בין עשר אצבעות רגליו, והיא אות קדושה שמתעטרת ברושם העליון.
ודא אתרשים תמיד לעלמין איהי אות דשבת אות דתפלין אות דיומין טבין אות דשדי דרשים (דברים ו ט) על מזוזות ביתך ובשעריך למהוי ב(י)ה רשימין ישראל ברצועייהו בברית דלהון [דאינון] (ואינון) בנוי דמטרוניתא בנוי דהיכלא דמלכא אקדישא ובאורייתא אינון רשימין באת י' עלאה דאינון בנוי מלכא עלאה כמה דאוקמוה והא אתמר (דברים יד א) בנים אתם ליי' אלהיכם:	וזה רשום תמיד לעולמים, והיא אות השבת, אות התפלין, אות של ימים טובים, אות שם שדי, שרשום על מזוזות ביתך ובשעריך, להיות בה רשומים ישראל ברצועות בברית שלהם, שהם בני המלכה, בני ההיכל של המלך הקדוש, ובתורה הם רשומים באות י' עליונה, שהם בני המלך העליון כמו שבארוהו, והרי נאמר "בנים אתם ליי' אלהיכם".
ואת⁴¹¹¹ יוד דשדי איהו חוליא⁴¹¹² דשלשלת על קודלא דשד יצר הרע דלא	ואות י' של שדי היא חוליה של שלשלת על צוארו של שד, יצר הרע,

⁴¹⁰³ נשאר אל דיעקב, ועזר דיצחק, וזהו אלעזר, בן אלעזר, ועמ"ש בפ' נשא (קכד ע"א ויהל אור שם). וד' דחסד, הן ד' רוחין, שסימן אופ"ן כידוע (יהל אור).

⁴¹⁰⁴ לי' ליצחק. צ"ל יצחק (יהל אור).

⁴¹⁰⁵ דתלת רוחין דבו אשתתפו בג' אבהן, והן יהו מן אל"הו, ורוח רביעית שהוא אליהו הוא בה' בתראה, לכן אליהו בגי' ב"ן, בה' בתראה כידוע. והוא ה' דהנביא, בו נשלם השם כמו שמפרש והולך. וא"ל דאליהו הוא דפניאל, שנשאר לעיל. הרי בפנחס ואל דאליהו מרומז אברהם ויעקב, ובחושבן דפינחס יצחק. ויהו דאליהו הן יהו דג' אבהן. והן ג' רוחין. והנביא, רוח דאליהו הנביא שנתוסף בו כשנכנס לנבואה כידוע. וה' דהנביא ה' בתראה כנ"ל, ואז נשתלם בד' רוחין, ובד' אותיות הוי"ה (יהל אור).

⁴¹⁰⁶ נוסחת תיבה זו אינה ברורה בדרך אמת, ואפשר שנוסחתה "זכה".

⁴¹⁰⁷ הוא ענין בפ"ע (יהל אור).

⁴¹⁰⁸ ברית הלשון וברית המעור כמ"ש בס"י (פ"א מ"ב) (יהל אור).

⁴¹⁰⁹ ככרת. צ"ל דכרת (יהל אור).

⁴¹¹⁰ ברית בטיפין דמוחא עילאה, חכמה (יהל אור).

⁴¹¹¹ ואות (דפ"ו).

⁴¹¹² קשיא ליה דסוף סוף כיון שהם מסומנים בשתי יודין אלו למה צורך הוא תפילין שבת יום טוב מזוזה ברית מילה, ואל הנדרש שהכוונה בסתר ובגלוי תינח תפילין ושבת ויום טוב ואות ברית אמנם מזוזה למה, לזה פירש כי סוד י' דברית היא "אות י' דשד"י" וסגולתו להכניע החצונים ולהכריחם, והעד כי שם שד"י הוא ש"ד י' כלומר שודד השדים ומכניעם ושד היינו יצר הרע, אם כן הוא בבשרו להכניע יצר הרע שלא יפתוהו בעריות (אור יקר). ר"ל אותו טבעת שסובב על הצואר, שהוא כמין יו"ד, והשלשלת עצמה מפרש למטה (יהל אור).

לנזיק ליה לב"נ דעליה אמר דוד (תהלים כב כא) הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי איהו נחש איהו כלב איהו אריה דעליה אמר דוד (שם י ט) יארוב במסתר כאריה בסכה:	שלא יזיק לו לאדם, שעליו אמר דוד "הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי" הוא נחש הוא כלב הוא אריה, שעליו אמר דוד "יארוב במסתר כאריה בסכה".
והנביא קרא ליה דוב הה"ד (איכה ג י) דוב אורב הוא לי ארי במסתרים (תהלים מט יג) נמשל כבהמות נמשל לכל חיון מסאבן דאינון דורסין [אתמתל] (אתמשיל) לכל ב"נ כפום חובוי והא אתמר:	והנביא קרא לו דב, זהו שכתוב "דב אורב הוא לי ארי במסתרים נמשל כבהמות" נמשל לכל חיות טמאות שהן דורסות, נמשל לכל אדם כפי עוונותיו והרי נתבאר.
והא⁴¹¹³ איהו כלב ונחש וחמור נוער דמרכיבין עליה נפשא ומיד דאשתמודע ההוא דרכיב עליה דאיהו חייבא עליה כתיב (בראשית מט יז) ויפול רוכבו אחור ורוא דמלה (דברים כב ח) כי יפול הנופל ממנו ובגין דא אמר איוב (איוב יב ג) לא נופל אנכי מכם וצדיק דרכיב עליה קשיר ליה בקשירו דרצועין דתפלין אות תפלין דאיהו אות יוד דשדי חוליא על קדליה ש דתפלין שלשלת על קדליה:	וזהו כלב ונחש וחמור נוער, שמרכיבים עליו נפש, ומיד שניכר זה שרוכב עליו, שהוא החוטא, עליו כתוב "ויפול רוכבו אחור". וסוד הדבר "כי יפול הנופל ממנו", ומשום זה אמר איוב "לא נופל אנכי מכם", וצדיק שרוכב עליו קושר אותו בקשירה של רצועות התפלין אות תפלין, שהיא אות יו"ד של שדי, חוליה על צוארו, ש' של התפלין היא שלשלת על צוארו.
וביה רכיב אליהו וסליק לשמיא הה"ד (מלכים ב' ב יא) ויעל אליהו בסערה השמים וביה (איוב לח א) ויען יהו"ה את איוב מן הסערה ובגין דא אוקמוה רבנן [דמתניתין עליה] (דמתיבתא עלאה) איזהו גבור הכובש את יצרו ואית למאן דמתהדר ליה חמור דלאו איהו [מסתער רוכבו] (מצטער) רוכבו ואלין אינון דמשתדלין בקל וחמר⁴¹¹⁴ ובגין דא אתמר באברהם (בראשית כב ג) ויחבוש את חמורו ובגיניה אתמר על משיח (זכריה ט ט) עני ורוכב על חמור:	ובו רכב אליהו ועלה השמימה, זהו שכתוב "ויעל אליהו בסערה השמים", ובו "ויען יהו"ה את איוב מן הסערה". ומשום זה בארוהו חכמי המשנה עליו "איזהו גבור הכובש את יצרו", ויש מי שנהפך לו לחמור שאינו מצטער רוכבו, ואלו הם העוסקים בקל וחמר, ומשום זה נאמר באברהם "ויחבוש את חמורו" ובגללו נאמר על המשיח "עני ורוכב על חמור".
ובגין [דא] י' מן שד"י דאיהו חולייא דשלשלת מוניה [מפחדין] (מפוזרין) כל שדין ומזיקין ומיד דחזיין ליה במזוזות דתרעין ברחין דבה אתמר (תהלים קמט ח) לאסור מלכיהם בזיקים ונכבדיהם בכבלי ברזל כ"ש כד חזיין לה באות תפלין על דרועיהון⁴¹¹⁵ ורשימין בה באות ברית בבשריהון (במדבר א נא) והור הקרב יומת לית זר אלא יצר הרע דדמיא לכל חיון	ומשום זה י' מן שד"י, שהיא חוליה של השלשלת, ממנה (מפחדים) מפוזרים כל שדים ומזיקים, ומיד שרואים אותו במזוזות של הפתחים בורחים, שבה נאמר "לאסור מלכיהם בזיקים ונכבדיהם בכבלי ברזל", כל שכן כאשר רואים אותו באות של תפלין שעל הזרועות ורשומים בה באות ברית בבשרם "והזר הקרב יומת", אין זר אלא יצר הרע, שדומה לכל חיות ועופות דורסים.

⁴¹¹³ והאי (דפ"ו).

⁴¹¹⁴ וחומר (דפ"ו).

⁴¹¹⁵ דרועין (דפ"ו).

ועופין דורסין:	
ובגין דא (איוב ד ז) זכור נא מי הוא נקי אבד דא פנחס דקני על ברית ואתרשים ביה דאיהו ברא דמלכא ומטרוניתא קני במחשבה [ו]זכי לאת י' מן [יהו"ה וקני בעובדיו וזכה לאות י' מן] אדנ"י והאי איהו חכמה בראש וחכמה בסוף ובגין דאדם קדמא הוה רשים⁴¹¹⁶ בתרווייהו אוקמוה עליה רבנן דאיהו ראשון למחשבה אחרון למעשה אדהכי דאמר מלין אלין אתכסי מנייהו אמר	ומשום זה "זכור נא מי הוא נקי אבד" זה פנחס שקנא על הברית ונרשם בו שהוא בן של המלך, והמלכה קנא במחשבה וזכה לאות י' מן יהו"ה, וקנא במעשיו וזכה לאות י' מן אדנ"י, וזוהי חכמה בראש וחכמה בסוף, ומשום שאדם הראשון היה רשום בשניהם בארוהו חכמים שהוא ראשון למחשבה ואחרון למעשה. תוך כדי שאמר דברים אלו נכסה מהם אמר
רלח/ב	
רע"מ:	
ר' אלעזר (לחבריו) זכאה חולקנא דוכינא למשמע מלין מבני (ד)עלמא דאתי [ובחבורא קדמא⁴¹¹⁷] לכן אמור⁴¹¹⁸ באומא עלך אם הוא ברעותך⁴¹¹⁹ ואי לאו אימא ר' פנחס בן יאיר ההוא טולא [בטש] (בעט) בעיניו דר⁴¹²⁰ וכי לא הוה ידע קב"ה אי הוה ברעותיה אי⁴¹²¹ לאו א"ל אם ליה גלוי מי גלוי לאחרני ובג"ד לכן אמור⁴¹²²:	רבי אלעזר (לחבריו) אשרי חלקנו שזכינו לשמוע דברים מבני העולם הבא, ובחבור הראשון. לכן אמר בשבועה עליך אם הוא ברצונך ואם לא. אמר רבי פנחס בן יאיר אותו הצל הכה בעיניו של רבי אבא, וכי לא היה יודע הקדוש ברוך הוא אם היה ברצונו אם לאו. אמר לו אם לו גלוי, מי גלוי לאחרים, ומשום זה נאמר, לכן אמור.
ותו אתמר בחבורא קדמאהו מכתם לדוד⁴¹²³ (תהלים מז א) סימנא⁴¹²⁴ דאחזיא ליה לדוד כד שדר [ל]יואב לארם נהרים ולארם צובה לאנחא [בהו] קרבא אמר רעיא מהימנא שושן עדות דא סהדותא דשכינתא דאיהו שושן עדות [דאיהו] סהדותא דקיימא עלן וסהידת עלן⁴¹²⁵ קמי	ועוד נאמר בחבור הראשון "מכתם לדוד", סימן שהראו לו לדוד כאשר שלח ליואב לארם נהרים ולארם צובה ללחום בהם קרב, אמר הרועה הנאמן, "שושן עדות" זו עדות של השכינה, שהיא שושן עדות, שהיא עדות שעומדת עלינו ומעידה עלינו לפני

⁴¹¹⁶ רשום (דפ"ו).

⁴¹¹⁷ קאי עמ"ש בזהר דף רכ ע"א אר"י אדכרנא כו' (יהל אור).

⁴¹¹⁸ אמר (דפ"ו).

⁴¹¹⁹ "לכן" שבועה "אם ברעותך" למשה בעל ברית שלום שיתן אותו לפנחס כדפירשו בזהר

פרשת פנחס (אור יקר).

⁴¹²⁰ אבא (נוסף בדפ"ו).

⁴¹²¹ אם (דפ"ו).

⁴¹²² רוצה לומר בפה, ירצה כי הדברים כדי שיתקיימו לא יספיק גמר המחשבה אם לא יאמר
בפה, והטעם שהמחשבה נעלמה שאין בה ידיעה לאחרים והמתנה הגמורה צריך שיהיה גלויה
ומפורסמת, ולזה אמר לאחרים אינו גלוי ולא תהיה מתנה גמורה אלא שיוציא בפיו והיינו לכן
השבעתיך שתאמר בפיו מה שבלבך כדי שיתקיים במחשבה ודיבור להגלות לאחרים כדפירשונו
(אור יקר).

⁴¹²³ קאי עמ"ש בזהר (דף רלג ע"א) פתח ואמר למנצח כו' (יהל אור).

⁴¹²⁴ מלת מכתם הוא לשון כתם וסימן (אור יקר).

⁴¹²⁵ בהיותה בתחתונים נוטלת מעשיהם הטובים בסוד מיינ נוקבין מראה אותם כלפי מעלה
ובחינתה "שושן" לבד אמנם בהיות דרגין עילאין בהדה שנכללים בה היא נקראת שושנה כענין
צדק צדקה ליל לילה כן הוא שושן שושנה, כאשר היא נוטלת סימני הזכר עמה אז היא נקראת
שושנה או צדקה או לילה כי ה' היא סוד שלשה ווין כזה ה' דהיינו סוד ו'יסע ו'יבא ו'יט (אור יקר).

המלך, ומדרגות עליונות קדושות עמה, וסיוע קדוש לשבח.	מלכא ודרגין עלאין קדישין⁴¹²⁶ ובהדה וסייעתא קדישא לתושבתתא (בהדי):
אמר הרועה הנאמן, "שושן עדות" שהם מעידים על ישראל שהם אברים והיא נשמה עליהם, והיא סיוע של שמים, שנאמר בה "ואתה תשמע השמים", היא סיוע קדוש (וממונה תלוי) שנאמר עליה, תניא המסייעת לך. "איתן מושבך ושים בסלע קנך", איתן תני"א, שם הקן של הנשר העליון והיא השכינה, ועליה נאמר "כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף", שהם שוני הלכות ומשניות, וכל דיבור ודיבור שיוצא מפיו של זה התני"א, שמוציא אותו לשם יהו"ה, בין בתורה בין בתפלה בין בברכה בין בכל מצוה ומצוה, מה כתוב בו "פרוש כנפיו" אותו הנשר שהוא דיבור, שבו יהו"ה. "יקחהו ישאהו על אברתו", מהו "על אברתו", על אותו אבר של האדם (של אותו נשר) שבו מצוה יהו"ה, ונקרא אבר של השכינה, ומשום זה נאמר "ישאהו על אברתו", ישאהו כמו "ישא יהו"ה פניו אליך".	ואמר ר"מ שושן עדות (שושנה) דאינון סהדין על ישראל דאינון אברים ואיהי נשמתא עליהו איהי⁴¹²⁷ סייעתא [דשמיא] דאתמר בה⁴¹²⁸ (מלכים א' ח) ואתה תשמע השמים ואיהי סייעתא קדישתא (ומנה תלייא) דאתמר עלה תניא דמסייע לך איתן מושבך⁴¹²⁹ ושים בסלע קנך (במדבר כד כא) איתן תני"א תמן קנא⁴¹³⁰ דנשרא עלאה ואיהי שכינתא ועלה אתמר (דברים לב יא) כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף דאינון [שוני⁴¹³¹] (ששני) הלכות ומשניות וכל דבור ודבור דנפיק מפומי [דההוא] (דהיינו) תני"א דאפיק ביה⁴¹³² ולשמא דיהו"ה (יהו"ה לשמא) בין באורייתא בין בצלותא בין בברכה בין בכל פקודא ופקודא מה כתיב ביה (שם) יפרוש כנפיו יקחהו⁴¹³³ [ההוא נשרא (נ"א דהוא דבור)⁴¹³⁴ דביה יהו"ה] ישאהו על אברתו (שם) מאי על אברתו על ההוא אבר דב"נ וס"א דההוא נשרא דביה מצוה⁴¹³⁵ יהו"ה אתקרי אבר דשכינתא ובג"ד ישאהו על אברתו [ישאהו] כגון (במדבר ו כו) ישא יהו"ה פניו אליך:
ומהו "ושים בסלע קנך" (שם כד כא) אלא דוד עליו "ה' סלעי ומצודתי", כך גם למדנו, שבו הלכה תקיפה כסלע שאין פטיש יכול לפוצץ אותה בכל קושיות שבעולם, בזה הוא מקנן הנשר, וכל התנאים נקראים קנים שלה. ומשום	ומאי ושים בסלע קנך (שם כד כא) אלא אמר דוד עליה (שמואל ב' כב ב) יי' סלעי ומצודתי אוף הכי תנ"א דאיהו ביה הלכה תקיפא כסלע דלית פטיש יכיל לפצצא יתה בכל קנו[שיין] דעלמא בהאי איהו מקננא

⁴¹²⁶ ר"ל שהן ג"כ מעידין על ישראל בהדא. והן דוגמת האברים שאמרו ז"ל (חגיגה יא ע"א טז ע"א) אבריו של אדם מעידין עליו. ושכינה דוגמת הנשמה, דקיימת על אברים, שאמרו ז"ל (שם) נשמתו של אדם מעידה עליו (יהל אור).

⁴¹²⁷ איהו (דפ"ו).

⁴¹²⁸ ר"ל השמים עד"א ו' [מצאתי כתוב על הגליון. איהו סייעתא דשמיא ע"ד עזר כנגדו. ע"כ] (יהל אור).

⁴¹²⁹ ר"ל איתן אותיות תניא, והיא שכינה, וזהו דמסייע לך כנ"ל (יהל אור).

⁴¹³⁰ ר"ל באדם ששונה, שנק' תנא, שם קנא כו' (יהל אור).

⁴¹³¹ ר"ל הן גוזליו ירחף, ששורה השכינה עליהם (יהל אור).

⁴¹³² בין (דפ"ו).

⁴¹³³ לההוא דבור דסלקת בי' לעילא (יהל אור). תיבת "יקחהו" מופיע לאחר "דביה יהו"ה" בדפ"ו.

⁴¹³⁴ בדפ"ק תיבות "דהוא דבור" הוא מעיקר הגירסא ולא נ"א.

⁴¹³⁵ דרמ"ח מ"ע נגד רמ"ח אברים, בכל אבר מצוה א', ובכל מצוה שם הוי"ה כידוע, דמ"צ בא"ת ב"ש י"ה, הרי שם הוי"ה. וההוא אבר הוא אבר דשכינה. ור"ל ישאהו את השם הוי"ה. וזהו יה"ו די'שאהו', עם הדבור ה' בתראה, על האבר של האדם שהוא אברתו דשכינה. וזהו ישא ה' ר"ל שם הוי"ה אליך על האברים. אלא אמר דוד כו'. ר"ל שהסלע הוא השכינה. וכן הסלע עם איתן קאי על התנא. איתן כנ"ל וסלע כמו שמפרש והולך (יהל אור).

נשרא וכל תנאים אתקריאו קנים דילה ובגין דא (דברים כב ו) כי יקרא קן צפור לפניך בארץ מקרה זמנא חדא [כאושפיזא] (ואושפיזא) ואכסנאי דאזדמן לפום שעתא בבי אושפיזיה:	זה "כי יקרא קן צפור לפניך", בדרך מקרה פעם אחת, כאורח ואכסנאי שמזדמן לפי שעה לבית מלונו.
ואית דאינון במתניתא דלהון דירה לשכינתא הה"ד (שמות לא טז) ושמרו בני ישראל את השבת וגו' לדורותם לדרתם חסר לשון דירה ואית מארי משנה דתורתם אומנותם דלא זאת שכינתא מנהון כל יומיהון אבל אלין (דברים כב ו) כי יקרא קן צפור לפניך בהון שכינתא בארץ מקרה זמנין שרייא עלייהו ואשתכחת עמהון וזמנין לא אשתכחת עמהון:	ויש שהם בלמוד שלהם [נעשים] דירה לשכינה, זהו שכתוב "ושמרו בני ישראל את השבת וגו' לדרתם", לדרתם חסר, לשון דירה, ויש בעלי משנה שתורתם אומנותם שלא זזה השכינה מהם כל ימיהם. אבל על אלו "כי יקרא קן צפור לפניך", בהם השכינה [נמצאת] בדרך מקרה, פעמים ששורה עליהם ונמצאת עמהם, ופעמים לא נמצאת עמהם.
ורזא דמלה זמנין [דלא אשתכחת] (דאשתכחת) עמהון⁴¹³⁶ (שם ז) שלח תשלח את האם [זמנין דאשתכחת עמהון] (דברים כב ו) לא תקח האם [אפרוחים אלין מארי משנה או ביצים מארי מקרא באלין דלא קבעין למודייהו שלח תשלח את האם אבל באלין דקבעין למודייהו לא תקח האם על הבנים ואית מארי הלכות דדמיין לככביא הה"ד (דניאל יב ג) ומצדיקי הרבים ככבים לעולם ועד לאו [כ] ככביא⁴¹³⁷ דאתמר בהון (ישעיה לד ד) וכל צבאם יבול אלא כאינון ככביא דעלמא דאתי דאינון לעולם ועד קיימי תדיר:	וסוד הדבר פעמים שנמצאת עמהם "לא תקח האם", ופעמים שלא נמצאת עמהם "שלח תשלח את האם". "אפרוחים", אלו בעלי משנה, "או ביצים" [אלו] בעלי מקרא, ובאלו שלא קובעים את למודם, "שלח תשלח את האם", אבל באלו שקובעים למודם, "לא תקח האם על הבנים", ויש בעלי הלכות שדומים לכוכבים, זהו שכתוב "ומצדיקי הרבים ככבים לעולם ועד", לא ככוכבים שנאמר בהם "וכל צבאם יבול", אלא כאותם כוכבים של העולם הבא שהם לעולם ועד קיימים תדיר.
ויאמר אלהים נעשה אדם (בראשית א כו) בתר דאשלימו לעבידתייהו כל אומן ואומן אמר לון קב"ה אומנותא חדא אית לי למעבד דיהא [שותפות דכלנא] (שותפא לכלהו) אתחברו כלכו כחדא למעבד ביה כל אחד ואחד מחולקא דיליה [ואנא אשתתף עמכון למיהב וליה מחולקא דילין] והיינו נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ואוקמוה רבנן דלית אדם אלא ישראל הה"ד (יחזקאל לד לא) ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם אדם ולא עכו"ם ובג"ד (תהלים קמט ב) ישמח ישראל בעושיו:	"ויאמר אלהים נעשה אדם", אחר שהשלימו את עבודתם, כל אומן ואומן, אמר להם הקדוש ברוך הוא, מעשה אומנות אחד יש לי לעשות שיהיה שותף לכלנו, התחברו כלכם כאחד לעשות בו כל אחד ואחד מחלקו ואני אשתתף עמהם, לתת לו מחלקי, וזהו שנאמר "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", ובארוהו חכמים שאין אדם אלא ישראל, זהו שכתוב "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם", אתם אדם ולא עובדי כוכבים מזלות, ומשום זה "ישמח ישראל בעושיו".

⁴¹³⁶ לא תקח האם זמנין דלא אשתכחת עמהון (נוסף בדפ"ק).

⁴¹³⁷ ר"ל זהו ככבים לעולם ועד (יהל אור). ככבים (דפ"ו)

אמר בוצינא קדישא ודאי ההוא [דאתמר] ותנא דאתמר⁴¹³⁸ (דאטרוד) בסלע [דחויא אמר] (חויא) דא דכתיב ביה (במדבר כד כא) איתן מושבך [ושים בסלע קנך דתלת אבהן נקראו איתניום עולם⁴¹³⁹ ורביעא איתן מושבך] דביה מתישבא⁴¹⁴⁰ הלכה דאתמר בה הלכה למשה מסיני דאיהו⁴¹⁴¹ אתפשט על שתין רבוא דישראל ונהיר לון באורייתא כשמשא (לסיהרא) דאתכסי בליליא ונהיר לכל ככביא ומזלי ולית ליליא אלא גלותא ואיהו⁴¹⁴² (ישעיה כא יא) שומר מה מלילה שומר מה מליל ואתגליא ביממא דאתמר (בראשית מד ג) הבקר אור [בקר] (אור) דאברהם דאתמר ביה (שמות מז ז) ובקר וראיתם את כבוד יי' (רות ג יג) חי יי' שכבי עד הבקר אדהכי הא רעיא מהימנא נפיק מההוא סלע ואמר בוצינא קדישא מה מועיל לי לאתטמרא מקמך דהא לא שבקנא אתר דלא עאלית לאתטמרא מנך ולא אשכחנא אי הכי לית לן⁴¹⁴³ לאתכסיא מנך:	אמר הנר הקדוש, ודאי אותו תנא שנעלם בסלע של הנחש אמר זאת, שכתוב בו "איתן מושבך ושים בסלע קנך", ששלשה אבות נקראו איתנים, והרביעי "איתן מושבך", שבו מתיישבת ההלכה שנאמר בה, הלכה למשה מסיני, שהוא מתפשט על ששים רבוא של ישראל ומאיר להם בתורה, כשמש (לירח) שמתכסה בלילה ומאיר לכל כוכבים ומזלות, ואין לילה אלא גלות, והיא "שומר מה מלילה שומר מה מליל", ומתגלה ביום, שנאמר "הבוקר אור", הבוקר של אברהם שנאמר בו "ובוקר וראיתם את כבוד ה'", "חי ה' שכבי עד הבוקר". בתוך כך, אותו הרועה הנאמן יוצא מאותו סלע, ואמר הנר הקדוש, מה מועיל לי להסתתר מפניך, שהרי לא השארתי מקום שלא נכנסתי להסתתר ממך, ולא מצאתי, אם כן אין לי להתכסות ממך.
א"ל בוצינא קדישא בטר דאמר (בראשית א כו) נעשה אדם בצלמנו כדמותנו מאי ניהו דאמר לבתר (שם כו) ויברא אלהים את האדם בצלמו א"ל מה דאוקמוה על דא מארי מתניתין דמנהון [אמרין יברא, ומנהון אמרין לא יברא] והוא אמרין יברא ומנהון לא יברא (הוא נברא ומנהון לא נברא) קב"ה ברא ליה דכתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו אמר ליה אי הכי	אמר לו הנר הקדוש, לאחר שאמר "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", מהו שאמר לבסוף "ויברא אלהים את האדם בצלמו", אמר לו מה שבארו על זה בעלי המשנה, שמהם אמרו "יברא", ומהם אמרו "לא יברא", הקדוש ברוך הוא ברא אותו, שכתוב "ויברא אלהים את האדם בצלמו", אמר לו אם כן
רל"ט/א	
רע"מ:	
איהו לא יהיב חולקא ביד⁴¹⁴⁴ חד מנייהו⁴¹⁴⁵ ולא אתעביד בדיוקנא דלהון	הוא, אף אחד מהם לא נתן חלק בו ולא נעשה בצורה שלהם אלא בצורת

⁴¹³⁸ ר"ל ר"מ וע' פ' תצא רע"ט (יהל אור).

⁴¹³⁹ נמחק בדפ"ק.

⁴¹⁴⁰ וזהו מושבך. ור"ל בו נתייבשה הלכה כמו שמפרש והולך, והיא שכינה (יהל אור).

⁴¹⁴¹ ר"ל ר"מ (יהל אור).

⁴¹⁴² ואיהי (דפ"ו).

⁴¹⁴³ לי (דפ"ו).

⁴¹⁴⁴ ביה (דפ"ו).

⁴¹⁴⁵ שהרי הבורא אינו צריך חלקם מאחר שההסכמה העיקרית פשט המקרא ויברא אלהים והוא מקור מציאות הנמצאות מה, אלא יצטרך ליקח מהם ולא שיתנו הם הבורא שעליהם יברא האדם בשורש מציאותם העליון דהיינו שורש הנמצאות שבבורא, ולומר שהוא בערך צלמם

המלך, בצלמו כדמותו, שהוא צלם דמות תבניתו, אמר כך משמע.	אלא באיקונין דמלכא⁴¹⁴⁶ בצלמו כדמותו דאיהו צלם (ו)דמות תבניתו אמר הכי אשתמודע⁴¹⁴⁷:
אמר ח"ו אלא אנא [אימא לך] (אמינא) דאתברי בכלא⁴¹⁴⁸ ואשלטיה על כלא [ואי] (דאי) הוה יהיב כל חד [ביה] חולקיה בזמנא⁴¹⁴⁹ דהוה כעסיה עליה כל חד הוה נטיל חולקיה מניה (ישעיה ב כב) כי במה נחשב הוא אלא קב"ה ברא ליה (כל חד וחד) בדיוקניה דא מלכות קדישא דאיהי תמונת כל⁴¹⁵⁰ דבה אסתכל קב"ה וברא עלמא וכל בריין דברא בעלמא וכלל בה עלאין ותתאין בלא פרודא כלל וכלל בה עשר ספירן וכל שמהן וכנויין והויין ועלת על כלא דאיהו אדון על כלא ולית אלהא בר מניה ולא אשתכח⁴¹⁵¹ [בעלאין] (בכל עלאין) ותתאין פחות מנה⁴¹⁵² בגין דאיהי [ק]שר דכלהו שלימו דכלהו לקיימא ביה (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה ובגין דלא אשתכח עלת על כלא בעלאין ותתאין פחות מנה אפילו בחד מנייהו אתקריאת אמונת ישראל ומסמרא דע(א)לת⁴¹⁵³ על כלא אתמר בה (דברים ד טו) כי לא ראיתם כל תמונה אבל מסמרא דשאר [ברייין] (עמין) אתמר ב(י)ה (במדבר יב ח) ותמונת יי' יביט:	אמר חס ושלום, אלא אני אמרתי לך שנברא בכל והשליטו על הכל, ואם היה נותן כל אחד בו חלקו בזמן שהיה כועס עליו, כל אחד היה נוטל חלקו ממנו, כי במה נחשב הוא. אלא הקדוש ברוך הוא ברא אותו (כל אחד ואחד) בצורתו, זו המלכות הקדושה, שהיא תמונת כל. שבה הסתכל הקדוש ברוך הוא וברא את העולם וכל הבריות שברא בעולם, וכלל בה עליונים ותחתונים בלי פירוד כלל וכלל, בה עשר ספירות, וכל שמות וכינויים והויות ועליון על הכל שהוא אדון על הכל, ואין אלוה חוץ ממנו, ואין נמצא בעליונים ותחתונים פחות ממנו, משום שהוא קשר של כולם שלמות של כולם, לקיים בו "ומלכותו בכל משלה", ומשום שלא נמצא עליון על הכל בעליונים ותחתונים פחות ממנו, אפילו באחד מהם, נקראת אמונת ישראל, ומצדו של עילת על הכל, נאמר בה "כי לא ראיתם כל תמונה", אבל מצד של שאר הבריות נאמר בה "ותמונת ה' יביט".
אתא בוצינא קדישא ושאר חברייא ואשתטחו קמיה ואמרו [ודאי] כען לית מאן דיכיל למיטל מניה חולקיה דלא יהיב [ביה] חולקא חד בעלמא [ליה חד מעלמא] אלא בורא עלמין עלת על כלא וביה תליא ענשיה או אנריה ולא במלאך ושרף ולא	בא הנר הקדוש ושאר החברים והשתטחו לפניו ואמרו, ודאי עתה אין מי שיכול לקחת ממנו חלקו, שלא נתן בו חלקו אחד בעולם אלא בורא העולמות עילת על הכל, ובו תלוי עונשו או שכרו, ולא במלאך ושרף

ודמותם גם זה לא יתכן, כי מאחר שחותם תבנית הנמצאות כראוי בצלמו ודמותו מהו הצלם והדמות אשר לתחתונים להוסיף ולגרוע בו (אור יקר).⁴¹⁴⁶ שהוא מקור צלם ודמות כל נמצא (אור יקר).

⁴¹⁴⁷ ירצה פשט הכתובים כך יורו, ואין דוחק בזה שנאמר שהבורא נתן הכל, ומה שאמר נעשה אדם אינו אלא על דרך שיחוצב מצור חוצבו כולם יחד נכללים בו, והפסוק דחיק ומוקים אנפשיה בהכי כדפירשנו, אמר חס ושלום שפשט הכתוב לא יופשט, נעשה אדם ממש חלק כל אחד ואחד נתן בו והקושיא אנא אימא לך (אור יקר).

⁴¹⁴⁸ ממש חלק כולם בו, לא שיהיה הוא תחת ממשלתם אחר שחלק מהם נתן בו אלא אדרבה השליטו עליהם, ונתן בו החלק כדי שיהיה שולט עליהם (אור יקר).⁴¹⁴⁹ בזמניה (דפ"ו).

⁴¹⁵⁰ עי' בהגר"א בתיקו"ז לד ע"ד: ר"ל כל הספירות.

⁴¹⁵¹ ישתכח (דפ"ו).

⁴¹⁵² מינה (דפ"ו).

⁴¹⁵³ דעלת כו' - ור"ל דכלא כליל בה. ומסט' דעלת, שהוא אינו מושג נאמר לא ראיתם, אבל מסט' דשאר, דאתכלילו בה, נאמר ותמונת כו' (יהל אור).

בשום בריה דעלמא ובגין דא אוקמוה רבנן דמתניתין המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם מיד דשמע מלין אלין דאר"ש בוצינא קדישא חדא ר"מ וס"א דאר"מ בוצינא קדישא חדא וכל חברייא (ו) בריכו ליה ואמרו ר"מ אי לא הוה אתי ב"נ בעלמא אלא למשמע דא דיי זכאה איהו מאן דאשתדל בגלותא בתראה למנדע לשכינתא לאוקיר לה בכל פקודין ולמסבל בגינה כמה דוחקין כמה דאתמר אנרא דכלה דוחקא:	ולא בשום בריה בעולם, ומשום זה בארו חכמי המשנה, המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם. מיד ששמע דברים אלו שאמר רבי שמעון הנר הקדוש, שמח הרועה הנאמן (שאמר הרועה הנאמן שמח הנר הקדוש), וכל החברים ברכו אותו ואמרו, רועה נאמן אם לא היה בא אדם בעולם אלא לשמוע זה די. אשריו מי שעוסק בגלות האחרונה לדעת השכינה לכבד אותה בכל המצוות, ולסבול בגללה כמה צרות, כמו שנאמר השכר של הכלה הוא הדחק.
וישכב במקום ההוא (בראשית כח יא) אם יש כ"ב אותיות [דאורייתא] איהי [שכיבת עימיה⁴¹⁵⁴ מאן י"ש חכמה⁴¹⁵⁵ (נ"א מאין) ומאין דבאתר] דשכינתא⁴¹⁵⁶ עלאה תמן חכמה תמן ובגינה אתמר (משלי ח כא) להנחיל אוהבי יש והיינו⁴¹⁵⁷ (שמות כ ו) ועושה חסד לאלפים לאוהבי מסטרא דאהבת חסד ויש דאיהי חכמה לימינא דהכי אוקמוה הרועה להחכים ידרים ובגין דא להנחיל אוהבי יש:	"וישכב במקום ההוא", אם יש כ"ב אותיות של התורה, השכינה שוכבת עמו. מהו יש חכמה מאין, שבמקום שהשכינה העליונה, שם חכמה שם, ובגללה נאמר "להנחיל אוהבי יש", וזהו "ועושה חסד לאלפים לאוהבי", מצד של אהבת חסד, ויש שהיא חכמה לימין, שכך בארוהו, הרועה להחכים ידרים, ומשום זה נאמר "להנחיל אוהבי יש".
תא חזי ברזין סתימין במדות דקב"ה ההיא מדה [דמשתדלין] (דמשתלים) בה ודכרין בה עלה אתמר במדה שאדם מודד בה מודדין לו ושבעין אנפין לאורייתא והאי איהו (שמות כ כא) בכל המקום אשר אזכיר את שמי תזכיר את שמי מבעי ליה אלא בההיא מדה דאזכיר את שמי בההיא מדה אבא אליך וברכתך:	בא וראה בסודות הנסתרים במדות של הקדוש ברוך הוא, אותה מדה שעוסקים בה וזוכרים אותה, עליה נאמר, במדה שאדם מודד בה מודדים לו, ושבעים פנים לתורה. וזהו שנאמר "בכל המקום אשר אזכיר את שמי", היה צריך לומר "תזכיר את שמי", אלא באותה מדה שאזכיר את שמי, באותה מדה אבוא אליך וברכתך
זהר:	
על פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט (במדבר כו נו) ר' יהודה פתח ואמר (קהלת ג יד) ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע וגו' שלמה מלכא דחכמיה יתיר על כל בני עלמא לא ידענא כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם ואיהו אמר ידעתי	"על פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט", רבי יהודה פתח ואמר "ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע וגו'", שלמה המלך שחכמתו יתרה על כל בני העולם, לא ידענו כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם, והוא אמר "ידעתי", מה שלא

⁴¹⁵⁴ עמיה (דפ"ק).

⁴¹⁵⁵ הבחי' מציאות הוא מתחיל רק מחכמה (כללים ח"ב נד ע"ב).

⁴¹⁵⁶ דכ"ב אותיות הוא בשכינה עילאה, זהו יש כ"ב (יהל אור).

⁴¹⁵⁷ ראייה שאהבה בחסד, מימנא שלם [נצ"ל ששם. דוד] חכמה כמו שמפרש והולך, וכתוב אוהבי יש, לראי' שיש הוא בחכמה. והוא של"ב נתיבות, א' אינו מושג, וכ"א כלול מעשר, שבו י"ד, הרי י"ש שמושגים. וזהו יש שמושג, ומסט' נק' חסד אל (ל"א נתיבות) (יהל אור).

מה דלא ידע ב"נ אחרא אלא ודאי שלמה מלכא חכמתיה סלקא על כל בני עלמא ומה דאיהו ידע לא ידעי כל שאר בני עלמא:	ידע בן אדם אחר. אלא ודאי שלמה המלך חכמתו עולה על כל בני העולם, ומה שהוא ידע לא יודעים כל שאר בני העולם.
ת"ה שאר אומני דעלמא כד איהו עבד עבדתא אשגח ביה ואסתכל זמנא⁴¹⁵⁸ ותרין זמנין ועבד ליה ולבתר אוסיף [ע]ליה או גרע מניה וקב"ה לאו הכי אפיק עבדת[יה לאמתו] מתהו⁴¹⁵⁹ דלית ביה⁴¹⁶⁰ ממשות כלל ואיהו ממש אתתקן כדקא יאות ולא אצטריך לאוספא ולאגרעא מניה בנין כך כתיב (בראשית א לא) וירא אלהים את כל אשר עשה⁴¹⁶¹ והנה טוב מאד⁴¹⁶² תו כל אשר יעשה האלהים לתקונא⁴¹⁶³ דעלמא ודאי הוא יהיה לעולם⁴¹⁶⁴:	בא וראה, שאר בעלי אומנות שבעולם כאשר הוא עושה מעשה משגיח בו ומסתכל פעם ושתי פעמים ועושה אותו, ולבסוף מוסיף עליו או גורע ממנו. והקדוש ברוך הוא לא כך, מוציא מעשה לאמיתו מתהו שאין בו ממשות כלל, והוא ממש נתקן כראוי, ולא צריך להוסיף ולגרוע ממנו, בגלל זה כתוב "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". ועוד "כל אשר יעשה האלהים" לתקון העולם ודאי הוא "יהיה לעולם".
ר' יצחק אמר אי הכי מהו (קהלת ג יד) והאלהים עשה שייראו מלפניו אלא האי קרא הכי [אוליפנא והוא רוא עלאה בין חברנא האי קרא הכי] מבעי ליה כי כל אשר עשה האלהים הוא יהיה לעולם (שם) מהו כל אשר יעשה [והא כתיב מה שהיה כבר הוא ואשר להיות כבר היה ואת אמרת כל אשר יעשה]:	רבי יצחק אמר אם כן מהו "והאלהים עשה שייראו מלפניו", אלא זה הפסוק כך למדנו, והוא סוד עליון בין חברינו, פסוק זה כך צריך להיות "כי כל אשר עשה האלהים הוא יהיה לעולם", מהו "כל אשר יעשה", והרי כתוב "מה שהיה כבר הוא ואשר להיות כבר היה", ואתה אמרת כל אשר יעשה.
אלא מקרא אחרא אשתמע כתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו [יעשה] עשית מבעי ליה [למחכה לו למחכה⁴¹⁶⁵ לך מבעי ליה אלא]	אלא מפסוק אחר נשמע, כתוב "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו", "יעשה", צריך להיות "עשית". "למחכה לו" צריך להיות "לך", אלא

⁴¹⁵⁸ הכוונה כשרוצה לעשות איזה פועל עושה אותו בעופרת או בטיט פעם ושנים ואחר כך מנה אותה, ועם כל זה צריך להוסיף או לגרוע הרי שהוא צריך שני דברים האחד. לעשות מעשה [אחר] [אחד] שלא יהיה תמידי שהוא על הטיט או על העופרת, והשני אחר כך כשעושה אותה מכסף מוסיף וגורע עליו (אור יקר).

⁴¹⁵⁹ פירוש ממציות שלא היה, שלא עשה מעשהו במציאות חומר אחד ואחר כך עשה אותו במציאות חומרי זה אלא מתחלה בנאו במציאות חומר זה, ומן האפס המוחלט המציאות לא הוצרך אחר כך להוסיף ולגרוע בו (אור יקר).

⁴¹⁶⁰ בה (דפ"ו).

⁴¹⁶¹ מציאות ראשון (אור יקר).

⁴¹⁶² שלא הוצרך להוסיף ולגרוע, ואם תאמר מאי אשר יעשה אשר מבעי ליה (אור יקר).

⁴¹⁶³ כלומר גם מה שפועל עתה הקב"ה במציאות העולם ותיקונו דרך זה לו שבמציאות ראשון הוא עושה ואין צריך להוסיף ולגרוע, ולהכי נקט קרא יעשה מפני שיצדק גם כן על מה שעושה תמיד לתיקון העולם, ואם תאמר אם צריך לעשות לתיקונו אם כן הרי הוצרך להוסיף, יש לומר שתיקון זה הוא תיקון אשר הוצרך למזון הבריות או למה שקלקלו הבריות וכיוצא מן הדברים שהם צורך שעה (אור יקר).

⁴¹⁶⁴ ואינו כאומן שעושה מה שלא היה כדי להמציא המציאות שיהיה, וגם אין צורך להוסיף או לגרוע אלא עליו אין להוסיף וכו' (אור יקר).

⁴¹⁶⁵ נמחק בדפ"ק.

מקום עליון הוא שנמשך ויוצא ומדליק נרות כולם לכל צד ונקרא עולם הבא, וממנו יוצא אילן אחד	(אבל) אתר עלאה הוא דנגיד ונפיק ⁴¹⁶⁶ ואדליק בוצינין כלהו לכל עיבר ואקרי עולם הבא ⁴¹⁶⁷ ומניה נפיק חד אילנא ⁴¹⁶⁸
רלמ/ב	רלמ/ב
זהר:	זהר:
להשקותו ולתקנו, וזה האילן העליון ומכובד הוא על כל שאר האילנות. וכבר בארוהו, ואותו עולם הבא שנמשך ויוצא מתקן לו לזה האילן, תמיד משקה אותו ומתקן אותו במעשיו, מעטר אותו בעטרות, ולא מפסיק מקורו ממנו לעולם ולעולמי עולמים.	לאשתקיא ולתקנא ⁴¹⁶⁹ והאי אילנא עלאה ויקירא הוא על כל שאר אילנין והא אוקמוה וההוא עולם הבא דנגיד ונפיק ⁴¹⁷⁰ אתקין ליה להאי אילנא תדיר ⁴¹⁷¹ אשקי ליה ומתקן ליה ⁴¹⁷² בעבדיתה מעטר ליה ⁴¹⁷³ בעטרין לא פסיק מבועי מניה לעלם לעלמי עלמי ⁴¹⁷⁴ :
באותו אילן תלויה האמונה, בו שורה מכל שאר האילנות, קיום הכל בו. ועל זה כתוב "כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם" ודאי הוא היה, הוא הוה, והוא יהיה, עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע, ועל זה בתורה כתוב "לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו", שאילן זה תורה הוא, ומקום זה מתקן האלהים תמיד.	בההוא אילנא תליא מהימנותא ⁴¹⁷⁵ ביה שריא מכל שאר אילנין קיומא דכלא ביה ועל דא כתיב (קהלת ג יד) כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם ודאי הוא הוה הוא הוי ⁴¹⁷⁶ והוא יהא עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע ועל דא באורייתא כתיב (דברים יג א) לא תוסיף ⁴¹⁷⁷ עליו ולא תגרע ממנו דאילנא דא באורייתא הוא ואתר דא

⁴¹⁶⁶ בינה היא ממוצע בין הג'ר להז"ת, ועל ידה הוא כל העליות והתיקונים דהז"ן תמיד, ובסוד (איוב טו טו) ושמים לא זכו בעיניו כמ"ש בזה"ק (פ' ויגש רז ע"א וכן בפ' פינחס רלט ע"א וע"ב) (כללים ח"ב נג ע"א), עי' ע"ח אר"א ד (ביאורים ח"ב נח ע"ד).

⁴¹⁶⁷ בינה (רח"ו).

⁴¹⁶⁸ ז"א (רח"ו).

⁴¹⁶⁹ לאתשקיא ולאשתקנא (דפ"ו).

⁴¹⁷⁰ ואם תאמר אם כן ימצא שאין יניקתו מבחינת הבינה הנקראת עולם הבא, לזה אמר שאינו כן אלא "וההוא עולם הבא", כלומר אותה הבחינה שאמרנו "דנגיד ונפיק" היינו שתי חלוקות מהארבעה הנזכרות לעיל לא השתים האחרות שהם אדליק לכל עיבר דלא שייך באילן כדפירשנו אלא ההוא עולם הבא בשתי בחינות שהם "נגיד ונפיק" (אור יקר).

⁴¹⁷¹ והיינו כדפירשו בזה"ר בפסוק ושמים לא זכו בעיניו לכך אתקין ליה תדיר שלעולם נראה לבניה שצריך תיקון והיא מתקנת וענין תיקון זה דקאמר השתא היינו הכנת קבלת השפע, שאין ספירה מקבלת מלמעלה מספיר' שעליה עד שיתוקן בשפע אחר קודם כדפירשנו כפקודין בפקודא לברכא, אמנם אחר שמתקן אותו כדי שתקבל שפע עליון (אור יקר), פי' שהבינה מתקנת לזעיר בסוד תיקון פרצופו ע"י עיבור ויניקה כנודע. שבעיבור נכללו תלת גו תלת. וע"י היניקה נתפשטו ו"ק דזעיר, המצא שתיקון פרצוף דזעיר היה ע"י עיבור ויניקה דאימא (מ"מ), אימא המתקן תמיד להז"ן, וכמ"ש בפ' ויגש (רז ע"א) (הקדו"ש לט ע"א). בסוד (מיכה ז יח) כי חפץ חסד הוא, ע"י מטי ולא מטי (פרק ב) (כללים ח"א סז ע"ד). לעולם אין אור המאציל נפסק אפי' רגע אחת, ומשום שהוא מאימא לכן הוא בחי' גבורות, אמנם הם דינין דקודשא ושלמהובין דרחימו (ביאורים ח"ב כח ע"ד), עי' אר"א ד (ביאורים ח"ב נח ע"ד).

⁴¹⁷² יובן במ"ש באוצ"ח שג' בחי' יש לזעיר מאימא: א' הם המוחין שהם צ' של צל"ם, ב' הוא הכתר דזעיר שהוא משליש תחתון דת"ת דאימא, ג' הם המקיפים שהם ל"ם דצ"לם, עכ"ל. ונלע"ד שלכך אמר הזהיר ג' לשונות אלו אשקי ליה הם סוד המוחין שמתפשטים בכל קוי הזעיר כמו המים שמשקים האילן כך החו"ג שנקרא מים הם משקים לזעיר, ומ"ש מתקן ליה וכו' נגד הכתר דזעיר (מ"מ).

⁴¹⁷³ הוא נגד המקיפים (מ"מ).

⁴¹⁷⁴ ועי' עוד פרשת ויגש רז ע"א (לש"ו).

⁴¹⁷⁵ ז"א נקרא אמת (רח"ו).

⁴¹⁷⁶ היה הוא הוה (דפ"ו).

⁴¹⁷⁷ תוסיף (דפ"ו).

[אתקין] (אקרי) האלהים תדיר האלהים סתם⁴¹⁷⁸ דא גבורה מאין סוף ומאין חקר⁴¹⁷⁹ כד"א (ישעיה מ כח) אין חקר לתבונתו האלהים⁴¹⁸⁰ ולא אלהים⁴¹⁸¹ וע"ד עשה יעשה תדיר⁴¹⁸² כמבוע דלא פסקן מימיו לדרי דרין בגין כך כתיב (קהלת ג יד) [והאלהים] עשה שייראו מלפניו אתקין ליה להאי אילנא בתקונא שלים דאחיד לכל סמר עילא ותתא בגין דייראו מלפניו ולא יחלפון ליה בחלופא אחרא לדרי דרין:	"האלהים" סתם זו גבורה, מאין סוף ומאין חקר, כמו שנאמר "אין חקר לתבונתו". "האלהים" ולא "אלהים", ועל זה "עשה", יעשה תמיד כנביעה שלא פוסקים מימיה לדורי דורות. בגלל זה כתוב "והאלהים עשה שייראו מלפניו", תיקן לו לזה האילן בתיקון שלם, שאחוז לכל צד עליון ותחתון כדי שייראו מלפניו, ולא יחליפו אותו בחלוף אחר לדורי דורות.
א"ר אבא ודאי שפיר קא אמרת אבל תו אית לאסתכלא בקדמיתא יעשה ולבתר ווהאלהים עשה מה בין האי להאי אלא (תדיר) ודאי יעשה ואתקין להאי אילנא דלא פסקין מימיו לדרי דרין ולבתר עשה מהו [עשה אלא] עשה האלהים אילנא אחרא לתתא מניה ולא יעשה כהאי דהאי אילנא תתא עביד ליה ואתקין ליה [בגין דמאן] (ומאן) דיעול לאילנא עלאה ייעול ברשו וישכח לאילנא תתא וידחיל⁴¹⁸³ למיעאל אלא כדקא חזי:	אמר רבי אבא, ודאי יפה אתה אומר, אבל שוב יש להסתכל בתחלה "יעשה", ולבסוף "והאלהים עשה", מה בין זה לזה. אלא (תמיד) ודאי יעשה ויתקן לזה האילן שלא יפסקו מימיו לדורי דורות, ולבסוף "עשה". מהו "עשה" אלא עשה האלהים אילן אחר למטה ממנו, ולא יעשה כמו זה, שזה האילן התחתון עשה אותו והתקין אותו, משום שמי שיכנס לאילן העליון יכנס ברשות וימצא לאילן התחתון, ויירא להיכנס אלא כמו שראוי.
ת"ח דהאי נטיר פתחא הוא ועל דא אקרי (תהלים קכא ד) שומר ישראל⁴¹⁸⁴ ודא אילנא תתא [עשה] אתשקי ומתון מאילנא דלעילא וע"ד לא כתיב יעשה אלא עשה מ"ט שייראו מלפניו בני עלמא ולא יקרבו ליה אלא אינון דיתחזון לקרבא ולא אחרא ויסתמרון בני נשא ארחי דאורייתא ולא יסמון לימינא ולשמאלא:	בא וראה שזה שומר הפתח הוא, ועל זה נקרא שומר ישראל, וזה האילן התחתון עשה ומשקה ונזון מהאילן העליון, ועל זה לא כתוב "יעשה" אלא "עשה", למה, שייראו מלפניו בני העולם ולא יתקרבו אליו אלא אלו שיהיו ראויים להתקרב ולא אחרים, וישמרו בני האדם דרכי התורה ולא יסוו לימין ולשמאל.
ת"ח על האי אילנא דכל חילוי ביה	בא וראה על זה האילן שכל חילוי בו נמצאים אמר דוד "אתה תומך

⁴¹⁷⁸ בינה עליונה (רח"ו).

⁴¹⁷⁹ פי' שאימא בניינה מעתיק ואריך הנקרא אין סוף כמ"ש באוצ"ח (מ"מ).

⁴¹⁸⁰ בינה (רח"ו).

⁴¹⁸¹ גבורה (רח"ו).

⁴¹⁸² פי' ר' יצחק מפי האלהים היא בינה. ויעשה דרישא דקרא ועשה דסיפא כולם על תיקון זעיר. ובא לרמוז שאימא עשתה כבר לזעיר. ועוד תדיר יעשה ולכך כתיב בסיפא דקרא עשה וברישא יעשה, שר"ל היה והווה ויהיה. ובזה יתורץ פסוק עין לא ראתה ג"כ לא היה והווה ויהיה. ובזה יתורץ פסוק עין לא ראתה ג"כ דה"ק עין לא ראתה שהוא זעיר. זולתך אלהים שהיא בינה. יעשה תדיר לזעיר שהוא מחכה תדיר לבינה וז"ש למחכה לו. ולכך לא כתיב עשית למחכה לך דא"כ הוה משמע דקאי על אדם ועיין דף רס"ז ע"ב שתירץ הזוהר תירוצא אחר. אבל ר' אבא מפרש רישא דקרא על תיקון זעיר ולכך כתיב יעשה שהוא תדיר בסוד. כונן שמים בתבונה ולא כתיב כנן. אבל סיפא דקרא והאלהים עשה היינו הבינה הנקרא אלהים עשה למ'. ולפי שאין תיקון המ' מהבינה תדיר כמו הזעיר, לכך כתיב עשה ולא יעשה להורות שתחלה בינה עשה למ' בשעת התיקון. אבל אח"כ הוה מזעיר וז"ש ומיתזן מאילנא עילאה. שמ' ניזונת מזעיר (מ"מ).

⁴¹⁸³ וידחל (דפ"ו).

⁴¹⁸⁴ שומרת הפתח קודם שיכנס לישראל (רח"ו).

גורל"י, מהו "גורל"י, זה הגורל שאוחז בו דוד המלך, ועל זה כתוב "על פי הגורל" וכן הוא "על פי ה'", "וימת שם על פי ה'", כתוב "הגורל", (כן בו על פי) אשרי חלקם של אלו שעוסקים בתורה יומם ולילה ויודעים דרכיו, והם אוכלים בכל יום מזון עליון, כמו שנאמר "החכמה תחיה בעליה", שהרי התורה של מעלה ממקום זה נזונית, והרי נתבאר עליהם "הנה עבדי יאכלו".	שריא אמר ודוד (תהלים מז ה) אתה תומך⁴¹⁸⁵ גורלי מהו גורלי דא עדבא דאחיד ביה דוד מלכא וע"ד (במדבר כו נו) ע"פ הגורל כתיב וכן הוא ע"פ י" וימת שם ע"פ י" (דברים לד ה) הגורל כתיב⁴¹⁸⁶ זכאה חולקהון דאינון דמשתדלין באורייתא יממא ולילי וידעי ארחוי ואינון אכלי בכל יומא מזונא עלאה כד"א (קהלת ז יב) החכמה תחיה בעליה דהא אורייתא דלעילא⁴¹⁸⁷ מאתר דא אתון⁴¹⁸⁸ והא אתמר עלייהו (ישעיה סה יג) הנה עבדי יאכלו:
רבי אבא פתח ואמר (יחזקאל א כה) ויהי קול מעל לרקיע דא קול⁴¹⁸⁹ דאחיד להאי רקיע ואשתתף בהדיה ודא הוא (תהלים קיא ד) זכר⁴¹⁹⁰ עשה לנפלאותיו והוא רקיעא⁴¹⁹¹ קאים עלייהו על אינון חיוין⁴¹⁹² ודא הוא דאברי בשני⁴¹⁹³ להבדיל בין מים למים⁴¹⁹⁴ (בראשית א ו) והא אוקמוה דשבעה רקיעין⁴¹⁹⁵ לעילא לעילא⁴¹⁹⁶ ודאי וילון⁴¹⁹⁷ אינו משמש דהא לית ליה מדיליה אלא מה דיהבין ליה ומסכני ביה אתאחדו דא הוא רזא דכתיב (דבה"י א' כב יד) ובעניי הכינותי לבית אלהי ודא מכנים שחרית ומוציא ערבית⁴¹⁹⁸ דהא בליליא אפיק חיילוי⁴¹⁹⁹ לכל סמרין ושלטא על אינון חיילין ואכלוסין ובשחרית בניש לבלהו ואעיל לון⁴²⁰⁰ לנקבייהו ולא שלטין דהא בקר כליל כלהו כד"א (תהלים צב ג) להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות	רבי אבא פתח ואמר "ויהי קול מעל הרקיע", זה הקול שאחוז לזה הרקיע ומשתתף עמו, וזהו שכתוב "זכר עשה לנפלאותיו", ואותו רקיע עומד עליהם על אותן חיות, וזה הוא שנברא בשני, "להבדיל בין מים למים". והרי בארוה, ששבעה רקיעים למעלה למעלה ודאי, וילון אינו משמש, שהרי אין לו משלו אלא מה שנותנים לו, והעניינים אחוזים בו, זהו סוד הכתוב "והנה בעניי הכינותי לבית ה'", וזה מכניס שחרית ומוציא ערבית, שהרי בלילה מוציא חיילותיו לכל הצדדים ושולט על אותם חיילות והמונים, ובשחרית מכנס לכולם, ומכניסם לנקבם ולא שולטים, שהרי הבוקר כולל את כולם, כמו שנאמר "להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות" והרי בארוהו.

⁴¹⁸⁵ תומיך (דפ"ו).

⁴¹⁸⁶ (ס"א כן ביה על פי) (נוסף בדפ"ו).

⁴¹⁸⁷ ז"א (רח"ו).

⁴¹⁸⁸ מחכמה (רח"ו).

⁴¹⁸⁹ ז"א (רח"ו).

⁴¹⁹⁰ פי' שהזכירה היא מיסוד ולמעלה (מ"מ).

⁴¹⁹¹ יסוד ז"א (רח"ו).

⁴¹⁹² פי' ארג"מן (מ"מ). חיוון (דפ"ו).

⁴¹⁹³ פי' שהיסוד נוטה לצד הגבורה שהיא נגד יום שני (מ"מ).

⁴¹⁹⁴ פי' בין החסדים שהם מ"ד ובין הגבורות שהם מיין נוקבין. שהיסוד אחר שיורדים בו ה"ח עולים ממנו להגדיל זעיר והגבורות יוצאים ממנו לדעת דנוקבא כמ"ש הרב ז"ל (מ"מ).

⁴¹⁹⁵ פי' ז"ק דזעיר (מ"מ).

⁴¹⁹⁶ פי' שהם לעילא מבי"ע ולעילא ממ' דאצילות (מ"מ).

⁴¹⁹⁷ עטרת יסוד גם רחל נקרא וילון (רח"ו).

⁴¹⁹⁸ פי' מכניס חיילותיו ואינם שולטים בעוה"ז ובלילה שולטים וזהו ומוציא ערבית כדמפרש הזהר (מ"מ).

⁴¹⁹⁹ חילוי (דפ"ו).

⁴²⁰⁰ נמחק בדפ"ו.

והא אוקמוה:	
וקול אית על האי רקיע מניה אתון האי רקיע בשעתא דהאי קול אתער כלהו אכלוסין לא נטלין ולית בהו רשו אלא למיקם בדוכתייהו ואקרבי חיליהון ומחכאן לההוא מיבו דנגיד לההוא רקיע ויתברכן בגיניה וע"ד איהו (יחזקאל א כה) מעל לרקיע אשר על ראשם:	ויש קול על זה הרקיע, ממנו נזון זה הרקיע, בשעה שקול זה מתעורר כל ההמונים לא נוסעים ואין להם רשות אלא לעמוד במקומם, ומקרבים את חיילותיהם ומחכים לאותו טוב שנמשך לאותו רקיע ויתברכו בגללו, ועל זה הוא "מעל לרקיע אשר על ראשם".
ת"ח רקיע⁴²⁰¹ רקיע אשר על אבן ספיר דמות כסא כמראה אבן ספיר (יחזקאל א כו) דא אבן ישראל⁴²⁰² ודא הוא רזא דכתיב (בראשית כט ג) וגללו את האבן [וגו' חד אבן] (חדאת) נחתא מלעילא כד בעי⁴²⁰³ ישראל למירת ארעא וכתיב ביה גורל ואיהו אמר דא לפלניא ודא לפלניא ודא [אבן] הוא מתחות	בא וראה רקיע, רקיע אשר על אבן ספיר, דמות כסא כמראה אבן ספיר, זו אבן ישראל, וזהו סוד הכתוב "וגללו את האבן וגו'", אבן אחת ירדה מלמעלה כאשר רצו ישראל לרשת את הארץ, וכתוב בה גורל, והיא אמרה, זה לפלוני וזה לפלוני, וזו האבן היא מתחת
רמ"א	
כרסייא⁴²⁰⁴ דמלכא נחתא ודאי (בראשית מט כד) משם רועה אבן ישראל⁴²⁰⁵ כתיב ובגיני כך ע"פ הגורל ודאי תחלק נחלתו:	כסא המלך יורדת ודאי, "משם רועה אבן ישראל" כתוב, ומשום זה "על פי הגורל" ודאי "תחלק נחלתו".
רבי יצחק ורבי יהודה היו הולכים מאושא ללוד פגע בהו ר' אלעזר רהטו אבתריה אמרו ודאי נרהיט אבתריה דשכינתא עד דמטו לגביה אמרו ודאי נשתתף בהדך ונשמע מלה חדתא פתח ואמר (ישעיה נא א) שמעו אלי רודפי צדק מבקשי וגו' שמעו אלי רודפי צדק אינון דאזלין בתר מהימנותא⁴²⁰⁶ [רודפי צדק⁴²⁰⁷ ודאי אינון	רבי יצחק ורבי יהודה היו הולכים מאושא ללוד פגע בהם רבי אלעזר, רצו אחריו אמרו ודאי נרוץ אחרי השכינה, עד שהגיעו אצלו אמרו ודאי נשתתף אתך ונשמע דבר חידוש. פתח ואמר "שמעו אלי רודפי צדק מבקשי וגו'", "שמעו אלי רודפי צדק" אלו שהולכים אחר האמונה, רודפי צדק ודאי. אלו מבקשי ה', אם רציתם

⁴²⁰¹ פי' רקיע הנז' שהוא יסוד דזעיר הוא הרקיע אשר על אבן ספיר דמות כסא שהיא המ' (מ"מ).

⁴²⁰² ור"ל שפסוק כמראה וכו' הוא אחר פסוק ויהי קול מעל לרקיע אשר על וכו'. שקול הוא זעיר והוא מעל לרקיע שהוא יסוד. ואחריו כתיב וממעל לרקיע אשר על ראשם וכו'. והאי ממעל היינו סמוך כמו ועליו מטה מנשה שלפי שבפרק ראשון אמר לרקיע אשר על ראשם דמשמע שהיסוד הוא ע"ג ארגמ"ן ואינו כן שהיסוד הוא ע"ג המ' והמ' ע"ג ארג"מן לכך פירש בפסוק האחר וממעל לרקיע דהיינו סמוך ליסוד כמראה אבן ספיר וכו' שהיא המ' ולכך אמר ת"ח רקיע הוא הרקיע אשר על אבן ספיר דמות כסא ומביא ראיה מפסוק דסמך ליה דכתיב ביה וממעל לרקיע וכו' כמראה אבן ספיר וכו' אבן ספיר דא אבן ישראל (מ"מ).

⁴²⁰³ בעו (דפ"ו).

⁴²⁰⁴ פי' זעיר כסא לבינה ומלכות תחות זעיר וזה שכתוב ומתחות כרסייא דמלכא ומלכא היא בינה (מ"מ).

⁴²⁰⁵ השכינה נקרא אבן שם ב"ן בתוספת א' ופי' משם היינו מז"א רועה אבן שהיא מלכות (רח"ו).

⁴²⁰⁶ האצילות שבו עיקר האמונה בשיתוף מאצילם (אור יקר). עי' ח"א קנא ע"ב: שמעו אלי רודפי צדק [אינון] דתבעי רזא דמהימנותא.
⁴²⁰⁷ מלכות (אור יקר).

מבקשי ה' ⁴²⁰⁸אי בעיתו למנדע מהימנותא ולאחדא להאי (ולאחדא האי) צדק לא תסתכלון בה בלחודה ⁴²⁰⁹כשאר בני עלמא דגרמו מיתה לגרמייהו על דא אבל (ישעיה נא א) הביטו אל צור חוצבתם ⁴²¹⁰ואל מקבת בור נוקרתם ⁴²¹¹:	לדעת האמונה ולאחוז בזה הצדק אל תסתכלו בה לבדה כשאר בני העולם שגרמו מיתה לעצמם על זה, אבל "הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם".
רבי חייא הוה אזיל למחמי לר' אלעזר וכו' עד אשרי אדם עז לו בכ תוספתא הוא וכבר נדפסה בפרשת לך לך דף פט ע"א ואלו החלופים מצאתי בין הכתוב בהעתק אשר לפני לבין הכתוב שם ע"ב צ"ל ואמר אמאי אחסין דוד מלכא מלכותא דאיהו שם במקום בדוד צ"ל שלמה דף צ צ"ל קלא דהוה אמר אי קדישא הביאני המלך חדריו בכל אינון אדרין דסבא דאנפין עולימא קדישא אתמסרו בידיה כל מפתחן דבנינך ובחייך קדישא כל חילי שמיא נגילה ונשמחה בכ ודחילו במקום אזלו צ"ל תיבו תמן ⁴²¹²:	
צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני ⁴²¹³וגו' (במדבר כח ב) כתיב (שמואל א' טו כב) החפץ ⁴²¹⁴ליי בעולות וזבחים כשמוע בקול יי וגו' לית רעותא דקב"ה דיחוב בר נש ועל חוביה יקריב קרבן אלא	"צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי וגו'", כתוב "החפץ לה' בעולות וזבחים כשומע בקול ה' וגו'", אין רצון הקדוש ברוך הוא שיעשה עוון בן אדם ועל עווננו יקריב קרבן, אלא קרבן שהוא בלי חובה זהו

⁴²⁰⁸ אף על גב שהוא שם בן ארבע הוא בשכינה וכמוהו רבים (אור יקר).
⁴²⁰⁹ עון אדם הראשון וכן רבים (אור יקר). עי' תקי"ז קלה ע"ב: ועיקר דארבע אתוון ועשר אתוון איהי מלכותא דאיהי כלילא מכל עשר ספירן וביה צריך כלא לאכללא דכל מאן דנטיל מלכות בלא תשע ספירן איהו מקצץ בנטיען וכל מאן דנטיל תשע ספירן בלא מלכות איהו כופר בעיקר. ועי' תולעת יעקב (סוד התפילין): אין לכוין אליה [אל המלכות] אם לא ביחוד מה שעליה כי המכוין אליה לבדה מקצץ בנטיעות ועובד ע"ז. ועי' ביאורים ח"ב ל ע"ד: מה שאמר התיקונים עוד, שכל מאן דנטיל מלכות בלא ט' ספירן איהו מקצץ בנטיעות, הוא כמו שאמרנו לעיל שהט' ספירן הם הנטיעות דהמלכות דא"ס, להוציא ולהמציא את המציאות דהעולמות, והוא ע"ד נטיעות האילן היוצאים מן השורש להוציא פירות, והוון הנטיעות הממוצע בין השורש ובין הפירות כי על ידם מתגלה הכח שבהשורש, ויוצא ע"י הנטיעות כח השורש מן הכח אל הפועל, אבל זולת הנטיעות היה נשאר הכל רק בכח לבד. כן הוא עד"ז בענינינו, כי זולת האצילות שהם הט' ספי' הראשונים, לא היה נעשו העולמות בי"ע כלל והיה נשאר הכל נעלם בא"ס בבחי' כח לבד. ועי' אריכות בלש"ו הקדו"ש שער ז' פרק ו' אות ד' וה'.

⁴²¹⁰ כחות שהם מהתפארת הנקרא צור ישראל (אור יקר), צור הוא זעיר בור היא מלכות (מ"מ).
⁴²¹¹ הבינה, ואפשר "צור" היא הבינה כאומרו ואין צור כאלהינו, "אל מקבת" התפארת שהוא מקבת הבור מלכות (אור יקר).
⁴²¹² (וכבר נתקן) (נוסף בדפ"ו).
⁴²¹³ לחמי (נוסף בדפ"ו).

⁴²¹⁴ ור"ל ז"ש צו כו' את קרבני כו', שתצוה אותם שאין רצוני בקרבנות על חטא, כי אם בקרבן זה שאינו על חטא. ומביא ראייה משלמים, שעל כן נקרא שלמים. ומפרש והולך ר' אבא פתח כו'. ששם כ' כי לא תחפוף זבח ואתנה עולה לא תרצה זבחי כו', ומפ"ו, ומסיים מאי צו דא עכ"ם. שמצוה שלא יחטאו ויביאו קרבן, כי אם בתמיד, וכמ"ש (חגיגה ז ע"א) ר"ל רמי כתיב הוקר רגלך כו', וכמ"ש החפץ לה' בעולות וזבחים כו'. וז"ש כי לא צויתי את אבותיכם ביום הוציא אותם כו'. וקאמר ואע"ג דמכפר על חובין. כמ"ש (במדבר רבה פכ"א סי' כא) מעולם לא לן אדם כו', מ"מ עיקרו לא בא על חטא (יהל אור מכת"י).

קרבת שלם ונקרא שלמים, וקרבת תמיד גם כן, ואף על גב שמכפר על עוונות.	קרבת דאיהו בלי חובה דא איהו קרבת שלים ואקרי שלמים וקרבת תמיד אופי הכי ואע"ג דמכפר על חובין:
רבי אבא פתח (תהלים נא יט) זבחי אלהים רוח נשברה⁴²¹⁵ וגו' האי קרא אוקמוה דרעותא דקב"ה לא אתרעי בקרבן דב"נ על חובי אלא רוח נשברה ובני נשא לא ידעי מאי קאמרי והכי שמענא מבוצינא קדישא דכד אתי ב"נ לאסתאבא⁴²¹⁶ בחובי אמשך עליה רוחא⁴²¹⁷ מסטרא דמסאבא ואתנאי על ב"נ⁴²¹⁸ ושליט עליה לכל רעותא⁴²¹⁹ וההוא סטרא מסאבא אתגבר בחויליה⁴²²⁰ ואתתקף⁴²²¹ ושליט עליה⁴²²² לרעותיה אתי ב"נ ושליט עליה לאתדכאה [מדכאין ליה]:	רבי אבא פתח "זבחי אלהים רוח נשברה וגו'", פסוק זה פרשוהו, שרצון הקדוש ברוך הוא אין רצונו בקרבן של אדם על חטאיו, אלא רוח נשברה, ובני אדם לא יודעים מה אומרים, וכך שמענו מהנר הקדוש, שכאשר בא אדם להטמא בחטאיו, ממשיך עליו רוח מצד הטומאה ומתגאה על האדם ושולט עליו לכל רצונו, ואותו צד הטומאה מתגבר בכחו ומתחזק ושולט עליו לרצונו, בא אדם ושולט עליו להטהר מטהרים אותו.
בזמנא דהוה בי מקדשא קיים אקריב קרבניה כל כפרה דיליה תליא עליה עד דאתחרט ותבר לההוא רוח מגו נאותא דיליה ומאיך ליה ודא הוא תבירו דההוא דרגא דמסאבא וכד אתבר ההוא רוח מסאבא וקריב קרבניה דא איהו דאתקבל ברעוא כדקא יאות:	בזמן שהיה בית המקדש קיים, הקריב קרבנו, כל כפרה שלו תלויה עליו עד שהתחרט ושבר לאותה הרוח מתוך גאותו והשפיל אותה, וזוהי השבירה של אותה דרגה של טומאה, וכאשר נשברת אותה רוח הטומאה ומקריב קרבנו, זהו שמתקבל ברצון כראוי.
ואי לא אתבר ההוא רוח לאו קרבניה כלום ולכלבי אתמסר דהא קרבנא דא לאו דקב"ה⁴²²³ אלא מכלבי ובג"כ (תהלים נא	ואם לא נשברת אותה רוח, אין קרבנו כלום, ונמסר לכלבים, שהרי קרבן זה אינו של הקדוש ברוך הוא אלא מהכלבים, ומשום זה "זבחי

⁴²¹⁵ כל הקרבנות עולים לשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א אבל לשמא דאלהים כתיב ביה, כי לא תחפון זבח ואתנה, דמדת הדין אינו מתרצה בכך, כי נוקם ונוטר כנחש, כי שם הוא אילנא דמותא, אלהים כנ"ל. אבל זבחי הראוי לו הם (תהלים נא יט) רוח נשברה ולב נשבר ונדכה, ולכן מי שרואה חלום רע בעי לאתענא ולמחזי גרמי עצב רוח נשברה לקבל מדת הדין ובהא לא שליט שונא עליה. והנה הטעם, כי כמה שרים ועבודה זרה נכללים בשם אלהים, ועל זה אם נקרב לאלהים, יתערון כלהו לאתחברא ביה, אבל לעתיד לבא (תהלים נא כא) אז תחפון זבחי צדק דאסתלק קליפה מעלמא (זהר הרקיע ח"ב קח ע"א). בכל ענייני הקרבות לא נזכר שם אלהים רק שם הוי"ה לחוד כי בחוטמא דז"א הוא שם אלהים וכו' עתיקא קדישא נקרא הוי"ה (ברית יצחק עמוד יד).

⁴²¹⁶ היינו קודם שיחטא בעת יתגבר יצרו הרע עליו והוא מסכים ביצרו, הנה אז היצר הרע שהוא מצד השמאל עולה אל מקום חציבתו ונוטל משם כח טמא (אור יקר).

⁴²¹⁷ רוח (דפ"ו).

⁴²¹⁸ על יצרו הטוב ושליט עליה (אור יקר).

⁴²¹⁹ דהיינו יצרו הרע שהסכים עמו לחטא, ואחר שחטא וקלקל כבר נאחז אותו הכח הטמא

ממש בו (אור יקר).

⁴²²⁰ בכח העליון שהוא הקליפה (אור יקר).

⁴²²¹ בסבת העון (אור יקר).

⁴²²² להחטאיו עוד פעם אחר פעם כי עבירה גוררת עבירה, ולפיכך אין כפרה דהיינו ביטול הפגם

שעשה אם לא יהיה ממש כסדר העון ממטה למעלה, תחלה יכניעו מלמטה כמו שהגבירו (אור יקר).

⁴²²³ מפני שאיש זה עדין הוא ברשות הקליפות ולא הוציא עצמו מרשותן כיון שלא הכניע הרוח

הטמא השולט עליו (אור יקר).

(יט) זבחי אלהים כדקא יאות [הוא] רוח נשברה דיתבר ההוא רוח⁴²²⁴ מסאבא ולא ישלוט ועל דא מאן דיתבר ליה כדקא יאות עליה כתיב (תהלים עח לט) רוח הולך ולא ישוב ליהוי ההוא גברא באבטחותא דלא יתוב לגביה לעלמין הדא הוא דכתיב ולא ישוב (שם נא יט) לב נשבר ונדכה ההוא גברא דלא אתגאי ולא אתענג⁴²²⁵ בענוגין דעלמא אלהים לא תבזה ביקרא איהו לגביה⁴²²⁶;	אלהים" כראוי הוא "רוח נשברה", שישבר אותה רוח טומאה ולא תשלוט, ועל זה מי שישבר אותה כראוי, עליו כתוב "רוח הולך ולא ישוב", שיהיה אותו אדם בהבטחה שלא ישוב אצלו לעולמים, זהו שכתוב "ולא ישוב", "לב נשבר ונדכה", אותו אדם שלא התגאה ולא התענג בתענוגי העולם, "אלהים לא תבזה", בכבוד הוא אצלו.
צו את בני ישראל (במדבר כח ב) מאי צו דא ע"י⁴²²⁷ בגין דלא ייעול גרמיה⁴²²⁸ לאסתאבא ברוח מסאבא דאיהו ע"י ממש ר' אלעזר פתח (שיה"ש ה א) באתי לגני⁴²²⁹ אחותי כלה וגו' האי קרא אוקמוה אבל אית סתרים בקרבנא (ס"א שית סדרין דקרבנא⁴²³⁰) הכא וכלא אתמר א"ל ר"ש יאות הוא ודשרית מלה וסתמתו (דשרייא מלה וסתמה) אימא (ס"א נסתמת אמאי) אמר בגין דחמינא בספרא דחנוך מלה⁴²³¹ ואוליפנא אמר אימא ההיא מלה דחמית	"צו את בני ישראל", מהו "צו", זה עבודה זרה, כדי שלא יכניס עצמו להטמא ברוח טומאה, שהיא עבודה זרה ממש. רבי אלעזר פתח "באתי לגני אחותי כלה וגו'", פסוק זה בארוהו, אבל יש נסתרים בקרבן (ששה סדרים בקרבן) כאן והכל נתבאר. אמר לו רבי שמעון, יפה הוא שהתחלת הדבר וסתמת, תאמר (מדוע נסתמת). אמר משום שראיתי בספרו של חנוך דבר ולמדתי, אמר תאמר אותו הדבר שראית
רמ/ב ושמעת אמר כלה חד מלה קב"ה אמר דא באתי לגני (שיה"ש ה א) בגין דכל קרבני דעלמא כד סלקין כלהו עיילין לגו גנתא דעדן⁴²³² בקדמיתא רזא דכ"י⁴²³³	ושמעת. אמר הכל דבר אחד, הקדוש ברוך הוא אמר את זה "באתי לגני", בגלל שכל קרבנות העולם כאשר עולים כולם עולים לתוך גן עדן

⁴²²⁴ רוחא (דפ"ו).

⁴²²⁵ ר"ל ז"ש לב נשבר ונדכה, נשבר דלא אתגאי, ונדכה דלא אתענג. וכן מ"ש ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים, שאלו ב', תאוה וגאוה, הן כלל כל העבירות, וכל המדות, והן ברוח ונפש, רוח גבוהה, ונפש רחבה, מס"ם ולילית, מאדים ונוגה, עשו וישמעאל (יהל אור).

⁴²²⁶ ר"ל דקאמר לא תבזה, מה"ת לבזות, אלא דר"ל ביקרא איהו לגביה, שהוא מגביה שפלים, והוא משמש במאנין תבירין (זוהר ח"ב ריח ע"א), והוא הרוח והנפש, שהן נשברין וכנ"ל (יהל אור).
⁴²²⁷ ושיעור הכתוב צו את בני ישראל צריכים להזהר מרוח מסאבא הנקרא צו (מ"מ).

⁴²²⁸ הכוונה שלא יקריבו הקרבן בלי לב נשבר ונדכה בענין שיטמאו עצמם חוצה כדפירשנו (אור יקר).

⁴²²⁹ תפארת אל המלכות (אור יקר).

⁴²³⁰ נתבאר בפסוק זה סדר קשר ששה קצוות (אור יקר).

⁴²³¹ פירוש סוד קרבן בהמה. ומ"ש ואוליפנא היינו סוד קרבן העוף כמ"ש לקמן אבל אסתכלנא מהאי מלה דבהמה מלה דעופי (מ"מ).

⁴²³² ח"ב כז ע"א (לש"ו)

והיאך בקדמיתא ושירותא דקרנא בשעתא דב"נ אודי חטאוי עלה ונכיסו וזריקו דמיה על מדבחא:	בתחלה סוד כנסת ישראל, וכיצד, בראשונה ובהתחלת הקרבן בשעה שאדם מודה על חטאיו ושחיטתו וזריקת דמו על המזבח.
השתא אית לאסתכלא היאך אינון רוחין קדישין אתהנון מהאי [ומ"ט דקרנא] (טעמא דקרנא) דבהמה והא יתיר הוה [סניא] לתברא ב"נ ההוא רוח⁴²³⁴ ולא תבא בתיובתא מ"ט נכיסו דבהמה ולאוקדא ליה בנורא דמדבחא אלא רזא הוא בגין דאית בהמה [ד]רביעא על אלף טורין⁴²³⁵ ואלף טורין אכלת בכל יומא וכלהו אקרון (תהלים נ י) בהמות [בהרי אלף] ועל דא תנינן דאית בעירא אכיל בעירי וממה הוה מאשא וכלהו לחיך לון ההיא בהמה בלחיקא חדא הה"ד (דברים ד כד) כי יי' אלהיך אש אכלה הוא אל קנא⁴²³⁶ וכל מיא דירדן [דא]מלא בשית שנין⁴²³⁷ היא עבדת ליה גמיעא חדא הה"ד (איוב מ כג) יבטח כי יגיה ירדן אל פיהו:	עתה יש להתבונן, איך אותן רוחות קדושות נהנות מזה, ומה טעם של קרבן בהמה, והרי יותר היה מספיק לאדם לשבר אותה הרוח ולשוב בתשובה, ולמה של שחיטת הבהמה ולשרפה באש המזבח. אלא סוד הוא משום שיש בהמה שרובצת על אלף הרים, ואלף הרים אוכלת בכל יום, וכולם נקראים "בהמות בהרי אלף", ועל זה למדנו שיש בהמה שאוכלת בהמה, וממה הם [נעשו] מאש, ואת כולם לוחכת אותם אותה בהמה בלחיקה אחת, זהו שכתוב "כי ה' אלהיך אש אכלה הוא אל קנא" וכל מי הירדן שנתמלא בשש שנים היא עושה [שותה] אותם בגמיעה אחת, זהו שכתוב "יבטח כי יגיה ירדן אל פיהו".
(ו)סתרא דמלה חמירא דכל הני עקרא ויסודא להני בעירי דלתתא בגין (דא) דרוחא מנייהו מתפשטא (ס"א דרוחי דבעירי מנייהו מתפשטו) לתתא ואתצייר ההוא רוחא לתתא בבעירי וכד חב ב"נ אייתי בעירא לק(ו)רבנא וההוא רוחא דבעירא דא סלקא ותב לאתריה ומתפשט ההוא רוחא בכלהו וכל אינון דזינא דא	סוד הדבר, החמורה של כל אלו עיקר ויסוד לאלו הבהמות שלמטה, משום שהרוח מתפשטת מהן (שרוחות הבהמות מתפשטות מהן) למטה, ומצטיירת אותה הרוח למטה בבהמות. וכאשר האדם חוטא, מביא בהמה לקרבן, ואותה הרוח של בהמה זו עולה וחוזרת למקומה, ומתפשטת אותה הרוח בכולם, וכל אלו מסוג זה מתקרבים ובאים ונהנים מאותו חלב

⁴²³³ שונכנסים ביסוד דנוק' לשרש מ"ן וז"ס רזא דכנ"י שהוא יסוד דנוק' (רח"ו). לעיל קעד ע"ב ועי' ח"א יג סע"א (לש"ו). עי' פע"ח (שער תיקון חצות ב), ז"ל, והנה נודע כי מדור הנשמות הם בבריאה כסא הכבוד. והנה ז"ס ג"ע העליון כמבואר אצלינו, כי ג"ע העליון כנגד הבריאה שהוא בינה גן עליון, בסוד נקודת יסוד שבה. וגן תחתון בעשיה, נקודות יסוד מלכות. וז"ס שאמרו רז"ל, שהקב"ה נכנס לג"ע להשתעשע בנשמת הצדיקים אחר חצות לילה, ע"כ. בהיסוד דהנוק' דאצילות, ששם הוא אוצר כל הנשמות כולן קודם שיורדים בבריאה, ולכן היא נקרא כנסת ישראל (כללים ח"א קה ע"ד).

⁴²³⁴ רוחא (דפ"ו).

⁴²³⁵ עי' מלואים אות (טו).

⁴²³⁶ עי' ח"א נא ע"א (לש"ו). עומק הכוונה הוא על אלו הניצוצין שאמרנו, כי משום שהם עדיין חבושים בגולה ומשועבדים עדיין להניק להקליפות, ולכן כאשר שהם עולים ג"כ לקבל עוד שפע לזה, הנה מקנא עליהם השכינה הקדושה קנאה גדולה, כי הם בניה העמוסים מני בטן ונשואים מני רחם, ולזאת מתחזקת ומתגברה בכל האפשרי וחוטפת מהם כל היותר זך שבהם ומכניסם בקרבה בכל תוקף ועוז עכ"פ. וזהו שאמר הזוה"ק וכלהו לחיך לון ההיא בהמה בלחיקא חדא כו', והלשון הזה הוא מורה שפעולתה הוא בחטיפה ועל דרך התגברות בקנאה וניצוח, והוא משום כי אותן הניצוצין לא הגיעה עדיין זמן בירורם כלל, כי הם משועבדים עדיין לחזור למטה כנז', אלא שהשכינה הקדושה היא מקנא עליהם וחוטפת מהם כל היותר אפשרי, וזהו שאמרו הה"ד כי ה' אלהיך אש אכלה הוא אל קנא (דע"ה ח"ב סח ע"א).

⁴²³⁷ יסוד דכורא שמתמלא מן הו"ק הנק' שית שנין (רח"ו).

מתקרבין (ואתפשט ההוא רוחא בכלהו) ואתיין ואתהניין מההוא חלבא ודמא⁴²³⁸ דההוא לבושא דרוחא דא דהא מסמרא דלהון הוה (בגין) ההוא רוחא (דלהון) וכלהון אתהנון⁴²³⁹ ואתונו ואתעבדון סניגורין על ההוא ב"נ ועאל דרך ושט כמה דאתמר ובג"כ קרבנא מן הבהמה:	ודם, שאותו לבוש של רוח זו, שהרי מצד שלהם היתה, (בגלל) אותה הרוח (שלהם), וכולם נהנו ונזונו ונעשו סניגורים על אותו האדם, ונכנס דרך הושט כמו שנתבאר, ומשום זה הקרבן מן הבהמה.
אר"ש בריך ברי לקב"ה עלך אתמר (משלי כג כה) ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך ישמח אביך דלעילא ואמך דא כנסת ישראל ותגל יולדתך דא ברתיא דר' פנחס בן יאיר חסידא אלעזר ברי אימא הא קורבנא דבהמה קרבנא דעופי מאי דכתיב (ויקרא א יד) ואם מן העוף עולה קרבנו א"ל לא חמינא אבל אסתכלנא מהאי מלה דבהמה מלה דעופי [ולא אחרת] ולא אימא בגין דלא חמינא ועד כען לא שמענא:	אמר רבי שמעון ברוך בני לקדוש ברוך הוא, עליך נאמר "ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך", "ישמח אביך" שלמעלה, "ואמך" זו כנסת ישראל, "ותגל יולדתך" זו בתו של רבי פנחס בן יאיר החסיד. אלעזר בני אמר, זה קרבן בהמה. קרבן העוף מהו, שכתוב לו "ואם מן העוף עולה קרבנו", אמר לו לא ראיתי אבל הסתכלתי מדבר זה של הבהמה, דבר של עופות ולא אחר, ולא אמר משום שלא ראיתי ועד כאן לא שמעתי.
א"ל אלעזר יאות אמרת אבל רזא דקרבנין סתרין סגיאין תמן ולא אתמסרו לגלאה בר לזכאי קשוט⁴²⁴⁰ דרזא דמאריהון לא אתכסי מנייהו סתרא דקרבנין דא איהו סתרא לאינון מאנין (ס"א חיון) קדישין⁴²⁴¹ ד' דיוקנין חקוקין בכסא ודא איהו כורסייא [ופרנסא] דמלכא קדישא⁴²⁴² פני שור פני נשר פני אריה פני אדם:	אמר לו, אלעזר יפה אמרת, אבל סוד הקרבנות סתרים רבים שם ולא נמסרו לגלות חוץ מצדיקי אמת, שסוד של אדונם לא נכסה מהם, סתרי הקרבנות זהו סוד לאותם כלים (חיות) הקדושים, ארבע דמויות חקוקות בכסא, וזהו כסא ופרנס של המלך הקדוש, פני שור פני נשר פני אריה פני אדם.
[פני אדם] דכליל לכלהו וכל אנפין מסתכלין אלין לאלין ואתכלילין אלין באלין ומנייהו מתפשטין לכמה סטרין ורבוון עילא ותתא דלית לון שיעורא ומניינא וחשבון⁴²⁴³ פני שור אתפשט לבעירי רוחא מניה לארבעה זינין ואתכלילין בחד ואלין אינון פרים וכבשים ועתודים ועזים ואלין קיימין	פני אדם שכולל לכלם, וכל הפנים מסתכלים אלו באלו ונכללים אלו באלו, ומהם מתפשטים לכמה צדדים ורבבות למעלה ולמטה שאין להם שיעור ומנין וחשבון. פני השור מתפשט לבהמות, רוח ממנו לארבעה מינים, ונכללים באחד, ואלו הם פרים וכבשים ועתודים ועזים,

⁴²³⁸ פרשת תרומה קמא ע"א קל ע"א ועי' פקודי רסח ע"ב צו כו רע"ב בראשית נא ע"ב לך לך פט ע"ב ועי' פקודי רלח ע"ב ובז"ח פרשת צו ולקמן רמב ע"א ועי' לעיל רכד סע"א ורנה ע"א ורנט ע"א (לש"ו).

⁴²³⁹ אתהנו (דפ"ו).

⁴²⁴⁰ עי' לעיל רכו ע"א ברע"מ (לש"ו).

⁴²⁴¹ שסוד הקרבנות עולה להד' חיות הקודש, כי שם הוא השורש דכל בהמה וכל עוף, וכן הם היסודין דכל צבא השמים כולן, וישנם ד' חיות בכל עולם ועולם, והם הד' יסודות שבו ע"ד הד' יסודין ארמ"ע בעוה"ז (דע"ה ח"ב קנו ע"ג).

⁴²⁴² שהוא הכסא להמלכות דאצילות, ומשם היא זו ומפרנס לכל העולמות ב"ע, וכן הוא לשון ופרנסא מלשון הנהגה, ששם היא מתגלה ומנהיג אותם, כי ברדתה שם היא נקראת בשם אדני, אדון כל הארץ (דע"ה ח"ב קנו ע"ג).

⁴²⁴³ כי הם הד' יסודין כנז', ומ"ש דלית לון שיעורא, הוא על ריבוי בחי' המדרגות, ומניינא הוא על הפרטים שבכל מדרגה ומדרגה עצמה, וחשבון הוא על התייחסם זב"ז, כי הן בהמדרגות והן בפרטים יש בכל א' כמה וכמה המתייחסים זב"ז, אם בסוגם אם במינם (דע"ה ח"ב קנו ע"ג).

554 | Page

לקרבנא ובגין דמנהון הו (מ)אינון חיילין קדישין דמתפשטי מההוא פני שור⁴²⁴⁴ מתקרבין ליסודא דלהון ואתהנון מההוא יסודא ולבושא דלהון⁴²⁴⁵ ואי לא [דהון] (תהוי) להו יסודא בהאי⁴²⁴⁶ עלמא לא מתקרבין תמן:	והם עומדים לקרבן, ומשום שמהם היו אלו חיילות קדושים שמתפשטים מאותו פני שור, מתקרבים ליסוד שלהם ונהנים מאותו יסוד ומלבוש שלהם, ואם לא שהיו להם יסודות של עולם הזה לא היו קרבים שם.
כגונא דהוי נייחא לשכינתא קדישא מרוחיהון דצדיקייא⁴²⁴⁷ ואתקריבת לקבלא רוחא דההוא זכאה ואתהנאותו מניה בגין דמנה הוה ההוא רוח כך אלין אתהנון מסטרא דיסודא דלהון ואתהנון מההוא לבושא דמתקרב⁴²⁴⁸ [(ס"א דהא) רוח] (רוח (ס"א דהא)) מלבושא וס"א כך אלין מתהני⁴²⁴⁹ מההוא לבושא דמתקרב⁴²⁴⁹ מסטרא דיסודא דלהון דהא חלבא ודמא לבושא דרוחא (דרוח) דלהון הוה ובג"כ אתהנון מנייהו:	כדוגמת שיש נחת לשכינה הקדושה מרוחות הצדיקים ומתקרבת לקבל רוח של אותו צדיק ונהנית ממנו, משום שממנה היתה אותה רוח, כך אלו נהנים מצד היסוד שלהם ונהנים מאותו הלבוש שמתקרבים אליו (שהרי) רוח המלבוש (כך) אלו נהנים מאותו הלבוש שמקריבים, שמצד היסוד שלהם, שהרי חלב ודם (מלבוש) של רוח שלהם היתה, ומשום זה נהנים מהם.
פני נשר אתפשט לעופי⁴²⁵⁰ רוח מניה ונשר בתרין סטרין איהו ורוא דא (בראשית א כ) ועוף יעופף תרין רוחין ובגין כך אתפשט ונחתא וס"א ונשר בתרין סטרין איהו ימינא ומשמאלא ורוא דא ועוף יעופף ובג"כ תרין רוחי מתפשטי מניה ונחתו מימינא ומשמאלא (ו)קרבנא דעופי מכל סטר דכיא לא אתקריב אלא יונה ותורים⁴²⁵¹ דאינון בקשוט לזווגייהו	פני נשר מתפשט לעופות רוח ממנו, ונשר בשני צדדים הוא, וסוד זה "ועוף יעופף", שתי רוחות, ומשום זה מתפשט ויורד (ונשר בשני צדדים הוא, ימין ושמאל, וסוד זה "ועוף יעופף", ומשום זה שתי רוחות מתפשטות ממנו ויורדות) מימין ומשמאל קרבן העוף. מכל הצד הטהור לא מקריבים אלא יונה ותורים, שהם נאמנים לבני זוגם
רמא/א	
מכל שאר עופין והם נרדפין ולא רודפין ומהימנא דא לדא נוקבא לבר זוגו וע"ד קרבנא מנייהו ונחתו ומתקריב אינון רוחין קדישין ואתהניין מיסודא ועקרא דלהון ואי תימא היך אתפשט זעיר מהאי יונה או	מכל שאר העופות, והם נרדפים ולא רודפים, ונאמנים זה לזה, הנקבה לבן זוגה, ועל זה הקרבן מהם, ויורדות ומתקרבות אלו הרוחות הקדושות ונהנות מיסוד ועיקר שלהם. ואם תאמר, איך מתפשט מעט

⁴²⁴⁴ ר"ל משום שיש להם שייכות עם הד' מיני בהמה הנז', לכן כאשר נקרבין קרבן לה' (דע"ה ח"ב קנו ע"ג).

⁴²⁴⁵ כי הבהמות אשר בעוה"ז הם בבחי' לבוש ויסוד לכל חיילין קדישין אשר מתפשטים מהפני שור, לכן כאשר נקריבים הם לה' נהנין מהם אותן החיילין קדישין ג"כ, כי הרי יש להם ייחס ושייכות עמהם. ומה שאמר שהבהמות הוא יסודא דלהון, אין הכוונה שהם השורש שלהם למעלה, כי זה לא ניתן להאמר וחלילה לומר כן, אלא הכוונה הוא כי למטה בעוה"ז הוה הבהמות החותם של אותן החיילין קדישין המתפשטין מן פני שור, והוה הבהמות החותם שלהם והיסוד שלהם אשר למטה בעוה"ז, וכן מוכח הכוונה במלת יסוד שם (דע"ה ח"ב קנו ע"ג).

⁴²⁴⁶ דהאי (דפ"ו).

⁴²⁴⁷ משום שהם יסוד להשכינה הקדושה למטה בעוה"ז (דע"ה ח"ב קנו ע"ג).

⁴²⁴⁸ ל' (נוסף בדפ"ו). שהוא החלב והדם (דע"ה ח"ב קנו ע"ג).

⁴²⁴⁹ מתהנון (דפ"ו).

⁴²⁵⁰ לעופא (דפ"ו).

⁴²⁵¹ עי' פרשת פקודי רלט ע"א (לש"ו).

מִשְׁפִּינָא דֵּא לַכְּמָה סְטְרִין חִיילִין דְּלִית לֹון שִׁיעוּרָא אוּ מִן בְּעִירָא חֲדָא אוּף חֲבִי ת"ח חֲד שְׂרָגָא דְּקִיק⁴²⁵² דְּלִיק אֲתַמְלִיָּא מִנִּיהַ כֹּל עֲלֵמָא תוּ אַעָא דְּקִיק אֲדִלִּיק לְרַבְרָבָא:	מִיוֹנָה זֹו אוּ מִתּוֹר זֶה לַכְּמָה צַדִּידִים וְחִיילוֹת שְׁאִין לֵהֶם שִׁיעוּר, אוּ מִן בִּהְמָה אַחַת, כִּמוּ כֵן כֹּאן. בֹּא וּרְאֵה, נֹר אַחַד דֶּק דּוֹלֵק וּמִתְמַלָּא מִמֶּנּוּ כֹל הָעוֹלָם, עוֹד עֵץ קֶטֶן מְדִלִּיק לַגְּדוֹל.
עַד הַכָּא קֶרְבֵּנָא מִתְרִין סְטְרִין דְּחִקִּיקִין בְּכֶסֶּא הַשְּׁתָּא אֵית לְמִשְׁאֵל ד' דְּיוֹקֵנִין אִינוֹן דְּחִקִּיקִין בְּכֶסֶּא מ"ט לִית קֶרְבֵּנָא מֵאַחֲרֵנִין אֵלָא וּדְאִי מַכְלֵהוּ [אֵית] קֶרְבֵּנָא אֲרִיהַ חִקוֹק בְּכוֹרְסִיָּא בִּשְׁעֵתָא דְּקֶרְבֵּנָא שְׁלִים⁴²⁵³ אֲרִיהַ נַחִית וְעָאֵל בֹּאשָׁא וְאֵכִיל וְאַתְהֵנִי מִתְּמֵן אֲדָם חִקוֹק בְּכוֹרְסִיָּא אֲדָם עֲקֵרָא דְּכֹלָא וּמִקְרִיב תְּמֵן רוּחִיהַ וְנִשְׁמַתִּיהַ וְאֲדָם עֲלֵא⁴²⁵⁴ אֲתַהֲנִי מֵאֲדָם תַּתְּא⁴²⁵⁵ וְכֹל זִינָא אֲתַקְרִיב לְזִינִיהַ וְאַתְהֵנִי מִנִּיהַ מְדִילִיהַ מִמֶּשׁ וּמִיִּסוּדָא דִּילִיהַ:	עַד כֹּאן קֶרְבֵּן מִשְׁנֵי צַדִּידִים שְׁחֻקִּים בְּכֶסֶּא, וְעֵתָה יֵשׁ לְשֹׁאוֹל, אַרְבַּע דְּמוּיוֹת הֵן שְׁחֻקוֹת בְּכֶסֶּא, מֵה טַעַם אֵין קֶרְבָּנוֹת מֵהֶאֱחָרִינִים, אֵלָא וּדְאִי מִכּוֹלָם יֵשׁ קֶרְבֵּן, אֲרִיהַ חִקוֹק בְּכֶסֶּא בִּשְׁעָה שְׁקֶרְבֵּן שְׁלָם, אֲרִיהַ יוֹרֵד וְעוֹלָה בֹּאשׁ וְאוֹכֵל וְנִהְנֶה מִשֶּׁם. אֲדָם חִקוֹק בְּכֶסֶּא, אֲדָם עֵיקֶר הַכֹּל וּמִקְרִיב שֶׁם רוּחוֹ וְנִשְׁמַתּוֹ, וְהָאֲדָם הָעֲלִיוֹן נִהְנֶה מֵהָאֲדָם הַתַּחְתּוֹן, וְכֹל מִין מִתְקָרֵב לְמִינוֹ וְנִהְנֶה מִמֶּנּוּ, מִשְׁלוֹ מִמֶּשׁ, וּמֵהִיסוּד שְׁלוֹ.
וְאִי תִימָא הָא אֲרִיהַ דְּלִית לִיהַ יִסוּדָא לְתַתָּא בִּהְהוּא קֶרְבֵּנָא אֲרִיהַ כֹּלִיל בְּכֹלָהוּ דְּהָא לִימִינָא הוּי וּבִג"כ אֵכִיל בְּכֹלָהוּ וְכֹל שְׂאֵר לֹא אֵכִילִין (ס"א מִנִּיהַ) מְזִינִיהַ [בְּגִין] דִּימִינָא הוּא הָא כֹּל ד' דְּיוֹקֵנִין דְּחִקִּיקִין בְּכֶסֶּא מִתְקֶרְבִין לְקֶרְבֵּנָא וּבִג"כ הוּי קֶרְבֵּנָא שְׁלִים וְכֹד אֲתַהֲנוֹן (אֲתַבְּנוֹן) מְעַקֵּרָא וְיִסוּדָא דְּלֵהוֹן כְּדִין נַחַת רוּחַ לְאֲדִלְקָא בּוֹצִינִין עֲלֵאִין:	וְאִם תֹּאמַר, הֲרִי אֲרִיהַ שְׁאִין לוֹ יִסוּד לְמַטָּה, בְּאוֹתוֹ קֶרְבֵּן אֲרִיהַ כֹּלִיל בְּכֹלָם, שֶׁהֲרִי לִימִין הוּא, וּמִשּׁוֹם זֶה אוֹכֵל בְּכּוֹלָם, וְכֹל הַשְּׂאֵר לֹא אוֹכֵלִים (מִמֶּנּוּ) מִמִּינוֹ, מִשּׁוֹם שִׁמְיָן הוּא. הֲרִי כֹל אַרְבַּע הַדְּמוּיוֹת הַחֻקוֹת בְּכֶסֶּא נִקְרָבוֹת לְקֶרְבֵּן, וּמִשּׁוֹם זֶה הוּא קֶרְבֵּן שְׁלָם, וְכֹאשֶׁר נִהְנִים מְעִיקֶר וְיִסוּד שְׁלָהֶם, אִזְּ נַחַת רוּחַ לְהַדְלִיק נְרוֹת הָעֲלִיוֹנִים.
כְּהֵנִי וְלִיוָאִי וְיִשְׂרָאֵלִי יִהְיִי ס"א אִינוֹן יִסוּדָא וְעַקֵּרָא לְאִינוֹן דְּרִגִין עֲלֵאִין⁴²⁵⁶ דְּלֵהוֹן וְכֹל דְּרִגָּא יִהְיִי לִיִּסוּדִיהַ ד' דְּיוֹקֵנִין	כְּהֵנִים וְלוּיִים וְיִשְׂרָאֵלִים נּוֹתֵנִים (הֵם) יִסוּד וְשׁוֹרֵשׁ לֵאלוֹ הַמְּדֻרְגּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת שְׁלָהֶם, וְכֹל מְדֻרְגָּה נּוֹתֵנַת לִיִּסוּדָה אַרְבַּע דְּמוּיוֹת שֶׁל הַכֶּסֶּא

⁴²⁵² ע"י שהבהמה והעוף הנה הם חותם דכל הנמצאיות שבב"ע, לכן כאשר האדם מקריב אותן לה', הרי מקשר ומייחד את כל הכחות כולם להשם הויה ב"ה ע"י כוונתו ורעותיה העולה אליו לבד ית"ש שהוא חי העולמים כולם, ועי"ז הנה מעורר שם להאיר ולהתגלה אור שפע ברכה וקדושה לכל דרגין עלאין ותתאין, כי כל א' מקבל משורשו שלמעלה אשר בקודש ובקודש הקדשים לפי ערך השייכות והייחס אשר היה לו בחותמו שלמטה שהוא הבהמה והעוף שנעשה קרבן לה', וזהו הוראות מלת קרבן לה', לקרב כל הכחות אליו ית"ש, ועי"ז מעורר אורו וגילויו ית"ש למטה, וזהו שאמר הזוה"ק הנז' חד שרגא דקיק דליק אתמלייא מניה כל עלמא אעא דקיק אדליק לרברבא (דע"ה ח"ב קנו ע"ד).

⁴²⁵³ והוא במקדש ראשון שהיה האש של מעלה בדמות אריה כמ"ש ביומא (ספ"א כא ע"ב) (דע"ה ח"ב קנו ע"ג).

⁴²⁵⁴ פי' אדם שבכסא נהנה מאדם התחתון ומ"ש אריה כלל בכלהו. פירוש אריה הוא בחדסד וחסד כולל כולם כנודע (מ"מ).

⁴²⁵⁵ עי' בהגר"א בתיקו"ז סט ע"ד: שור ונשר הוא בקרבנא, אבל אדם ואריה אינן אלא מקבלי הקרבן. והענין, כי השור הוא בצפון, וצריך הוא להתקרב, ולכן כל הקרבנות שחיטתן בצפון, ולהכלל בחדסד. וכן הנשר במערב, להכלל ג"כ באדם. וכן התקיעות של המסעות, לא היו אלא במזרח ובדרום, ומערב וצפון נכללין בהן, כמ"ש ותקעתם תרועה ונסעו כו' ותקעתם תרועה שנית כו'. ואף שיש חולקין בספרי, וע' בזוהר פ' בהעלותך (קנה ע"א) ת"ח שתי חצוצרות בגין דאינון מתרי סטרי דקאמרי ממזרח ומדרום כו', ואף לדעת יש חולקין, לא נזכר בכתוב.

⁴²⁵⁶ הם חג"ת. ונלע"ד שהם חג"ת דבריא כמ"ש לקמן היכל אהבה דבריא וכו'. ואמת ויציב הוא היכל הרצון דבריא (מ"מ).

בראשונה כמו שאמרנו, מין כנגד מינו, ומתקרבים אלו בראשונה מין למינו, פני השור כולם פנים שמתפשטים לאותם מינים כמו שאמרנו, כולם מתקרבים לשרש וליסוד שלהם, פני נשר כמו שאמרנו, פני אריה כמו שאמרנו, פני אדם שמקריב רוחו, ונשמתו מתקרב אצל האדם העליון.	דבורסיא בקדמיתא כדאמרן זינא לקבל זיניה ומתקרבי אינון בקדמיתא זינא לזיניה פני שור כלהו פנים דמתפשטן לאינון זינא כדאמרן כלהון⁴²⁵⁷ מתקרבי לעקרא ויסודא דלהון פני נשר כדאמרן פני אריה כדאמרן פני אדם דמקריב רוחיה ונשמתיה מתקרבי לגבי אדם עלאה:
כהנא דמיחד שמא קדישא מתקרבי⁴²⁵⁸ לגבי כהנא עלאה⁴²⁵⁹ ההוא דעאל לבית קדש הקדשים⁴²⁶⁰ ואתקריב דא ואדליק בתקוניה בנהירו דאנפין (ס"א דאתוון) לקדמות כהנא דלתתא ליואי די מנגני בחדוה ההוא סטרא דלהון חדי⁴²⁶¹ ואנהיר אנפין ישראל⁴²⁶² דקריב (ס"א דקיימו) על קרבנא בצלותא דהא צלותא על כלא הוה אתער לגבייהו ישראל סבא וס"א עלאהו סתמא [ס"א חוטמא] (ס"א חותמא) קדישא⁴²⁶³ ואנהיר אנפין כל זינא לזיניה וכל מלה בתר יסודא דיליה אזלא ואתערו דרגין תתאין ולדרגין (וודרגין) עלאין:	כהן שמיחד שם הקדוש, נקרב לגבי הכהן העליון, אותו שנכנס לבית קדש הקדשים ונקרב זה, ומדליק בתקונו בהארת הפנים (של האותיות) לקראת הכהן שלמטה, ליום שמנגנים בשמחה אותו צד שלהם שמח ומאיר פנים, ישראל שמקריב (שעומדים) על הקרבנות בתפלה, שהרי תפלה על הכל היתה מתעורר לעומתם ישראל סבא (העליון), נסתר (חוטם) הקדוש ומאיר פנים. כל מין למינו, וכל דיבור אחר יסוד שלו הולך, ומעוררות מדרגות תחתונות למדרגות עליונות.
[ו]אע"ג דכלהו מתערין ואתערו דרגין דחקיקין בכסא לגבי דרגין דארעא יסודא דלהון ואינון דרגין עלאין דמטמרן כלהו ומתערי ומתקרבי לסעודתא ומתעדני אבל לית רשו לחד מנייהו למיכל לא לדרגי עלאי⁴²⁶⁴ ולא לדרגי תתאי⁴²⁶⁵ ולמתהני שום הנאה ולא לאושיט ידא בקרבנא עד דמלכא עלאה⁴²⁶⁶ אכיל ואתהני ויהיב לון רשו לבתר ודיהבו (כיון דיהיב) לון רשו כל חד וחד אתהני ואכיל (כדקא יאות) והיינו דכתיב (שיר ה א) אריתי מורי עם בשמי אלין אינון דרגין עלאין⁴²⁶⁷:	ואף על גב שכולם מתעוררות ומתעוררות מדרגות שחקוקות בכסא לגבי מדרגות של הארץ יסוד שלהן, והן מדרגות עליונות שנסתרות כולן מתעוררות ומתקרבות לסעודה ומתעדנות, אבל אין רשות לאחת מהן לאכול לא למדרגות עליונות ולא למדרגות תחתונות ולהנות שום הנאה, ולא להושיט ידה לקרבן, עד שהמלך העליון אוכל ונהנה ונותן להן רשות. ואחר שנותן להן רשות, כל אחת ואחת נהנית ואוכלת (כראוי), וזהו שכתוב "אריתי מורי עם בשמי", אלו הן מדרגות עליונות.

⁴²⁵⁷ כלהו (דפ"ו).

⁴²⁵⁸ מתקרבי (דפ"ו).

⁴²⁵⁹ פי' חסד (מ"מ).

⁴²⁶⁰ פירוש שהחסד עולה ליסוד הבינה הנקרא ק"ק ומ"ש ואתקריב דא ואדליק וכולי פי' חסד של מעלה (מ"מ)

⁴²⁶¹ פי' גבורה של מעלה נמתקה ע"י הלוי (מ"מ).

⁴²⁶² דישראל (דפ"ו).

⁴²⁶³ פירוש חוטם הוא ת"ת כמ"ש באוצ"ח בסדר י"ס דגולגולתא. ויש"ס דהכא הוא ת"ת (מ"מ).

⁴²⁶⁴ פירוש חג"ת דבריהא שהם מתעוררים ע"י כהן ולוי וישראל. הם "דרגי עלאי" (מ"מ).

⁴²⁶⁵ הם שני"אן (מ"מ).

⁴²⁶⁶ פירוש זעיר (מ"מ).

⁴²⁶⁷ פירוש שמפרש בסמוך דרועא ימינא בירכא שמאלא (מ"מ).

מורי עם בשמי אכלי ואתהני כדקא יאות (ס"א דא דרועא ימינא⁴²⁶⁸ בירכא שמאלא⁴²⁶⁹) אכלתי יערי עם דבשי דא יעקב ברחל דא אכילה כדקא יאות שתיתי ייני עם חלבי דא דרועא שמאלא בירכא ימינא הא כלהו דרגין (ס"א קרבנין) עלאין דאתהני בהו מלכא קדישא בקדמיתא⁴²⁷⁰ ודא מיכלא דיליה והנאה דיליה עד הכא מיכלא דמלכא עלאה בקדמיתא מכאן ולהלאה יהיב רשו לד' דיוקנין דחקיקין בכורסיא ולכל אינון דמתפשטין מנייהו⁴²⁷¹ לאתהני ולמיכל הה"ד (שיה"ש ה א) [אכלו רעים] שתו ושכרו דודים אכלו רעים אלן אינון ארבע דיוקנין דאמרן שתו ושכרו דודים כל אינון דמתפשטי מנייהו וכלהו אכלי ומתפשטי ואתהנון כדקא יאות ואנהירו אנפין ועלמין כלהו בחדוה:	"מורי עם בשמי" אוכלים ונהנים כראוי, (זו זרוע ימין בירך שמאל) "אכלתי יערי עם דבשי", זה יעקב ברחל, זו אכילה כראוי, "שתיתי ייני עם חלבי", זו זרוע שמאל בירך ימין, הרי כולן מדרגות (קרבנות) עליונות שנהנה מהן המלך הקדוש בראשונה, וזו האכילה שלו וההנאה שלו, עד כאן אכילת המלך העליון בראשונה. מכאן ולהלאה נתן רשות לארבע דמויות שחקוקות בכסא, ולכל אותם שמתפשטים ממנו להנאות ולאכול, זהו שכתוב "אכלו רעים שתו ושכרו דודים", "אכלו רעים" אלו הן ארבע דמויות שאמרנו, "שתו ושכרו דודים", כל אותם שמתפשטים מהן, וכולם אוכלים ומתפשטים ונהנים כראוי, ומאירים הפנים והעולמות כולם בשמחה,
רמא/ב	
וכל חד וחד בין דרגין עלאין ובין דרגין תתאין ביסודא דלהון מתקרבין ומתהנין דא איהו רזא וסתרא דקרבתא כדקא חזי אתו ר' אלעזר ור' אבא ושאר חברייא ואשתטחו קמיה א"ר אבא אלמלא לא אתמסר אורייתא בטורא דסיני אלא דאמר קב"ה הא בר יוחאי אורייתא וסתריה דילי דיי	וכל אחד ואחד, בין מדרגות עליונות ובין מדרגות תחתונות בשרש שלהם, מתקרבים ונהנים, זהו סוד וסתר הקרבן כמו שראוי. באו רבי אלעזר ורבי אבא ושאר החברים והשתטחו לפניו. אמר רבי אבא, אם לא נמסרה התורה בהר סיני אלא שאמר הקדוש ברוך הוא, הרי בן יוחאי הוא התורה והסתרים שלי, די

⁴²⁶⁸ פירוש מורינו ז"ל שיובן במ"ש הרב בליקוטים ששני חסדים וב' שלישים המגולים יורדים ליסוד. ואח"כ יורדים ה' גבורות ממעלה למטה ונמתקים ע"י החסדים דהיינו גבורה דחסד דחסד דהוד וגבורה דגבורה דנצח וגבורה דת"ת בחסד דת"ת ע"כ כללות דברי הרב זלה"ה ח"ש כאן דרועא ימינא בירכא שמאלא. דהיינו גבורה דחסד שהוא דרועא ימינא בחסד דהוד שהוא ירכא שמאלא. ומ"ש בסמוך דא דרועא שמאלא בירכא ימינא היינו גבורה דגבורה בחסד דנצח. עכ"ל מורינו (מ"מ).

⁴²⁶⁹ בסע"ה דף נ' וז"ל באתי לגני וכו' ומשם קבלתי אורות שורשך ג"כ. וכאשר באתי לשם אז קבלתי מורי שהוא יסוד דאבא שהוא מירא דכיא כתרומו ולכן מורי גי' ע"ב קפ"ד גי' אה"רן הכהן שהוא ביסוד דאבא ששם החסד הגדול שהו' מור כנז' בזוהר בפ' ויקרא. עם בשמי היא בינה כי בשם גי' שני אה"ה די"ד עם ב' אותיותיהם, וכל זה מורה שהוא מקבל צלם גבוה מא"ו במקומן למעלה. ובזה תבין מ"ש בזוהר בפ' פנחס דף רמ"ד ע"א ובזוהר בפ' אחרי מות וז"ל אריתי מורי עם בשמי דרועא ימינא וכו' והוא תמוה. ובמ"ש הוא פשוט כי המור שהוא יסוד דאבא ממנו מתפשטים הה"ח לחסד תעיר שהוא יומא דכליל כולהו יומין גם מור שהוא מוח חכמה דאבא הוא מתפשט בחסד דזעיר שהוא דרועא ימינא. עם בשמי שהוא שמות אה"ה שהם מוח בינה ובינה עד הוד אתפשטת. ולכן אמר הזוהר עם בשמי דא ירכא שמאלא. גם איתא בלק"ת שבשמים מורים על שמות אל"הים והוא בהוד ששם עיקר שם אלה"ם, ונלע"ד לפרשו במ"ש באוצ"ח על פ' הוא אהרן ומשה שהחסדים שבצד ימין דיסוד דאבא בוקעים ויוצאים מירך שמאלי שהוא הוד תעיר והחסדים שבצד שמאל דיסוד דאבא בוקעים ויוצאים מנצח תעיר עכ"ל וז"ש כאן דרועא ימינא בירכא שמאלא וכו' (מ"מ).

⁴²⁷⁰ מכאן מוכח שמ"ש לעיל כהן ולוי וישראל הם מעוררים חג"ת היינו חג"ת דבריאה, דלכ"א לית רשו לחג"ת דבריאה ולשנאן שביצירה. עד שאוכלים ונהנים ספירות הזעיר ומזדווג עם רחל ואח"כ אוכלים הם (מ"מ).

⁴²⁷¹ פירוש חיילות של שנאן (מ"מ).

לעלמא ווי כד תסתלק מן עלמא מאן ינהיר בוצינן דאורייתא כלא יתחשך מההוא יומא דהא עד דייתי מלכא משיחא לא ליהוי דרא כדרא דא דר"ש שארי בגויה:	לעולם. אוי כאשר תסתלק מן העולם, מי יאיר נרות התורה, הכל יחשך מאותו יום, שהרי עד שיבא מלך המשיח לא יהיה דור כדור זה שרבי שמעון נמצא בתוכו.
אמר ר"ש על רזא דא אסיר ליה לב"נ לטעום⁴²⁷² כלום עד דייכול מלכא עלאה⁴²⁷³ ומה איהו צלותא צלותא דב"נ כגוונא דא בקדמיתא מזמנין לדיוקנין דחקיקין בכורסיא⁴²⁷⁴ על אינון בריין⁴²⁷⁵ דמתפשטי רוחין דלהון⁴²⁷⁶ על עופי⁴²⁷⁷ ובעירי לקרבנא בריין דרוחא דלהון⁴²⁷⁸ יסודא בהאי עלמא מנייהו⁴²⁷⁹ והיינו (תהלים קד כד) מה רבו מעשיך יי⁴²⁸⁰ ודהא (דא) בריין דאתחזיין לקרבנא (ד)רוחא דילהון מתפשטי (בריינ) עלייהו⁴²⁸¹ ארבע דיוקנין מזמנין על [קרבנין] (בריינ) אלין ווהיינו דקאמרן והאופנים וחיות הקדש וכל אינון חיילין אחרנין דקא מתפשטי מנייהו:	אמר רבי שמעון על סוד זה אסור לו לאדם לטעום כלום עד שיאכל המלך העליון, ומהו, תפלה. תפלה של אדם כדוגמא זה, בתחלה מזמנים לדמויות שחקוקות בכסא, על אותן הבריות שמתפשטות רוחות שלהן, על עופות ובהמות לקרבן, בריות שהרוח שלהן יסוד בעולם הזה מהן, וזהו "מה רבו מעשיך ה'" שהרי בריות שראויות לקרבן, רוח שלהן מתפשטת עליהן, ארבע דמויות מזומנות על קרבנות אלו, וזהו שאנו אומרים "והאופנים וחיות הקדש", וכל אותם חיילות אחרים שמתפשטים מהם.
ולבסוף הכהן הגדול, שהוא מייחד את השם הקדוש, וזהו "אהבת עולם אהבתנו וכו'" (ברכת יוצר דשחרית), והיחוד שמייחד, זהו "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", ולבסוף הלויים שמתעוררים לנגון, זהו "והיה אם שמע וגו' השמרו לכם פן יפתה וגו'" (לעורר צד) זה בקרבן זה, ואחר כך ישראל, זה "אמת ויציב ונכון", ישראל	ולבסוף הכהן הגדול, שהוא מייחד את השם הקדוש, וזהו "אהבת עולם אהבתנו וכו'" (ברכת יוצר דשחרית), והיחוד שמייחד, זהו "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", ולבסוף הלויים שמתעוררים לנגון, זהו "והיה אם שמע וגו' השמרו לכם פן יפתה וגו'" (לעורר צד) זה בקרבן זה, ואחר כך ישראל, זה "אמת ויציב ונכון", ישראל

⁴²⁷² כלום אף על גב דלעיל מפרש לה לענין תביעת מזונו כולא חדא היא כי אסור לו לאדם לטעום כלום ירצה לקבל שום שפע בעולם קודם שיתפלל ויחד ייחוד עליון (אור יקר).
⁴²⁷³ ולפיכך אינו תובע מזונו עד אחר התפלה דהיינו אשרי כדפירש' (אור יקר).
⁴²⁷⁴ פי' שנאן (מ"מ).
⁴²⁷⁵ סוד היותם מתפשטין זינא לזיניה עד היותם שולטים בעלמא תתאה (אור יקר), פירוש בריות התחתונים (מ"מ).
⁴²⁷⁶ פי' של העליונים (מ"מ).
⁴²⁷⁷ כגון שרי הבהמות שרי העופות שרי הרחשים שרי הימים למניהם ואלו מהם טמאים מהם טהורים, אבל אותם הייחוד הוא אותם שהתפשטו "על עופי ועל בעירי לקרבנא" שהם אותם שפסקה זוהמתן (אור יקר).
⁴²⁷⁸ פי' בהמות ועופות התחתונים שהרוח שבהם היא מהעליונים וז"ש יסודא בהאי עלמא מנייהו דהיינו מהעליוני' (מ"מ).
⁴²⁷⁹ דהיינו אותם שהם שולטים על הגשמיים והגשמיים להם יסוד ואחיזה בתחתונים (אור יקר).
⁴²⁸⁰ שאנו אומרים בתפלה בברכת יוצר אור להורות על הבריות המשתלשלות האלו שאמר שהם הטהורים השולטים "על בריין דאתחזין לקרבנא" שהם מצד הקדושה והם נכללים בייחוד, והטעם כדי שהמלכות תתעטר בהם ותקבל מלמעלה כדפירשנו סוד העטרה הזאת לעיל (אור יקר).
⁴²⁸¹ פי' רוח של העליונים מתפשט על התחתונים (מ"מ).
⁴²⁸² היכל אהבה שהוא ספירת החסד שם נעשה היחוד (רח"ו).
⁴²⁸³ סוד עטרה דגבורה (רח"ו).
⁴²⁸⁴ סהרא (דפ"מ).

דא בקורבנא דא ולבתר ישראל דא אמת ויציב⁴²⁸⁵ ונכון ישראל סבא דקיימא על קרבנא (ס"א קרבנא עלאה הא דרגין) דאיהי י' דרגין⁴²⁸⁶ עלאין פנימאין דכלא קיימא על פתורא:	סבא שעומד על הקרבן (קרבן עליון אלו המדרגות) שהיא עשר מדרגות עליונות פנימיות של הכל עומדות על השלחן.
אבל לית רשו לחד מנייהו למיכל ולאשיט ידא לקרבנא עד דמלכא עלאה אכיל והיינו ג' ראשונות וג' אחרונות כיון דאיהו אכיל יהיב רשו לד' דיוקנין ולכל אינון סטריין דמתפרשן מנייהו למיכל כדין אדם דאיהו דיוקנא⁴²⁸⁷ דכליל כל שאר [דיוקנין] מאיך ונפיל על אנפוי ומסיר גרמיה ורוחיה לגבי אדם⁴²⁸⁸ ודלעילא דקיימא על אינון דיוקנין דכליל כל דיוקנין (דחקיק על אינון דיוקנין) לאתערא ליה עליה כדקא חזי והיינו (תהלים כה א) אליך יי⁴²⁸⁹ נפשי אשא ולאתערא (תלת) דיוקנין אחרנין⁴²⁹⁰ וכל אינון דמתפשטי מנייהו⁴²⁹¹ (תהלה לדוד) והיינו (תהלים קמה ז) יביעו⁴²⁹² ירננו (שם יא) יאמרו ידברו ויכלהו אכלין ואתהניין כל חד וחד כדקא חזי ליה מכאן ולהלאה לימא ב"נ עאקו דיליה ביה (ס"א דלביה) הה"ד (תהלים כ ב) יענך יי ביום צרה (עאקו) כעוברתא דיתבא בעאקו לאתהפכא כלהון סניגורין עליה דב"נ וע"ד כתיב (תהלים קמד טו) אשרי העם שכבה לו וגו':	אבל אין רשות לאחד מהם לאכול ולהושיט ידו לקרבן עד שהמלך העליון אוכל, וזהו ג' ראשונות וג' אחרונות, כיון שהוא אוכל, נותן רשות לארבע דמויות ולכל אותם הצדדים שנפרדים מהן לאכול. ואז אדם שהוא דמות שכוללת את כל שאר הדמויות משפיל [את עצמו] ונופל על פניו ומוסר עצמו ורוחו לגבי האדם העליון שעומד על אותן הדמויות, שכולל כל הדמויות, לעורר אותו עליו כמו שראוי, וזהו שנאמר "אליך ה' נפשי אשא", לעורר (שלש) דמויות אחרות, וכל אלו שמתפשטים מהן (תהלה לדוד), וזהו "יביעו ירננו", "יאמרו ידברו", וכולם אוכלים ונהנים, כל אחד ואחד כמו שראוי לו. מכאן ולהלאה יאמר אדם צרות שלו בו (של לבו), זהו שכתוב "יענך ה' ביום צרה" (צרה) כעוברה שיושבת בצרה, [כדי] להפך את כולם להיות סניגורים על האדם, ועל זה כתוב "אשרי העם שכבה לו וגו'".
ר"ש הוה אזיל לטבריא פגע ביה אליהו א"ל שלמא עליה דמר וא"ל ר"ש במאי קא עסיק קב"ה ברקיעא א"ל בקרבנות עסיק ואמר מלין חדתין משמך זכאה אנת ואתינא לאקדמא לך שלם ומלה חדא בעינא	רבי שמעון היה הולך לטבריה, פגע בו אליהו, אמר לו, שלום עליך מר. אמר לו רבי שמעון, במה עוסק הקדוש ברוך הוא ברקיע. אמר לו בקרבנות עוסק, ואומר דברים חדשים משמך, אשריך, ובאתי להקדים לך

⁴²⁸⁵ היכל הרצון ת"ת (רח"ו). וגם מכאן נראה כמ"ש של דכהן לוי וישראל מעוררים חג"ת דבריהא שהם אהבת עולם וכו' הוא חסד דבריהא וכן היכל הרצון דבריהא (מ"מ).

⁴²⁸⁶ פי' י"ס שבהיכל הרצון הנז' (מ"מ).

⁴²⁸⁷ פי' אדם התחתון שרומז לה' פרצופים כמ"ש הרב וז"ש דאיהו דיוקנא דכליל כל שאר דיוקנין (מ"מ).

⁴²⁸⁸ פי' בנפילת אפים מוסר האדם עצמו למיתה בסוד מ"ן למלכות וז"ש לגבי אדם דחקיק על אינון דיוקנין שהיא המ' דע"ג שנאן (מ"מ).

⁴²⁸⁹ פי' שכתב הרב בס"ה (שעה"כ ק"ש ה) אליך ה', הוי"ה זו היא דב"ן, שהיא המלכות, נפשי אשא, בסוד מ"ן (מ"מ).

⁴²⁹⁰ הם שור נשר אריה שרומזים לחג"ת (מ"מ).

⁴²⁹¹ פי' חיילות שתחת ידם (מ"מ).

⁴²⁹² פי' ג' הנז' רמוזים בתהלה לדוד שיש בה ג' לשונות יביעו ירננו יאמרו ומה שהוסיף הזוהר ידברו הוא נגד אדם שבמרכבה, ותחלה לא הזכיר רק ג' דיוקנין שהם שני"א שרומזים לחג"ת ואדם שעמהם שרומז למ' נכלל בהם ולבסוף רמז אותו עמהם בד' לשונות שהזכיר (מ"מ).

שלום. ודבר אחד רוצה אני לשאול ממך להסכים, בישיבה של הרקיע שאלו שאלות, העולם הבא אין בו אכילה ושתייה, והרי כתוב "באתי לגני אחותי כלה וגו' אכלתי יערי עם דבשי וגו'", מי שאין בו אכילה ושתייה הוא אומר "אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי".	למשאל מנך לאסכמא במתיבתא דרקיעא שאלתא שאילו עלמא דאתי לית ביה אכילה ושתייה והא כתיב ⁴²⁹³ (שיה"ש ה א) באתי לגני אחותי כלה וגו' אכלתי יערי עם דבשי וגו' מאן דלית ביה אכילה ושתייה איהו אמר אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי:
אמר רבי שמעון, והקדוש ברוך הוא מה השיב להם, אמר לו אמר הקדוש ברוך הוא, הרי בר יוחאי יאמר, ובאתי לשאול ממך. אמר רבי שמעון כמה חביבות חבב הקדוש ברוך הוא לכנסת ישראל, ומרבויה האהבה שאוהב אותה שנה מעשיו ממה שהוא עושה, שאף על גב שאין דרכיו באכילה ושתייה, בגלל האהבה אכל ושתה, הואיל ובא אצלה עשה רצונה, כלה נכנסת לחופה ורוצה לאכול אין דין שיאכל חתנה עמה, אף על גב שאין דרכו לעשות כך, זהו שכתוב "באתי לגני אחותי כלה", הואיל ובאתי אצלה ולעלות עמה לחופה	אר"ש וקב"ה מאי קא אתיב לון א"ל אמר קב"ה הא בר יוחאי יימא ואתינא למשאל מנך אר"ש כמה חביבו חבב קב"ה לכנסת ישראל ומסגיא דרחימו דרחים לה שני עובדוי ממה דהוא עביד [דאע"ג] (ואע"ג) דלאו אורחוי במיכלא ומשתייא בגין רחימותא אכיל ושתה הואיל ואתי לגבה עביד רעותה כלה עיילת לחופה ובעת למיכל לית דין דייכול חתנה בהדה אע"ג דלאו ארחיה למעבד הכי הה"ד באתי לגני אחותי כלה הואיל ואתינא לגבה ולמיכל בהדה לחופה
	רמב"א:
"אכלתי יערי עם דבשי וגו'".	אכלתי יערי עם דבשי [וגו'] (שיה"ש ה א):
ולמדנו מדוד שהזמין לקדוש ברוך	וילפינן מדוד דזמין ⁴²⁹⁴ לקב"ה ושני

⁴²⁹³ ק' שפסוק זה מדבר על זעיר ודווקא עלמא דאתי ביה הוא דלית ביה אכילה ושתייה, ומאי מקשה על זה שאמר אכלתי יערי וכו' ותירץ מורינו ז"ל שיובן במ"ש הרב בליקוטים כי הזעיר משכנו ועיקר מושבו בהיכל הבינה וכשהוא שם ניזון ממה שאמו אוכלת, וכתב בס"ה בדרוש י"הך כי אכילת או"א כך הוא מזון ג"ר שלהם מן חסד דעתיק המתלבש בכתר דאריך, ומזון ז"ת שלהם הוא ממ"ס דאריך ומשם הוא ג"כ מזון ג"ר של ז"ן ומזון ו"ק של ז"ן הוא מן בינה דאימא זהו כללות דבריו שם ועיין בסבא דמשפטים בפסוק שארה כי שם הארכנו, ומאחר שעיקר מושבו של זעיר הוא באימא עילאה א"כ הוא ניזון ממה שאמו ניזונית דמיון הנוקבא ביה"ק שהיא ניזונית ואוכלת ממה שאמה אוכלת, כך הזעיר כשאינו יורד למטה אצל הנוקבא הוא אוכל וניזון ממה שאמו אוכלת, והוא מן הבל הפה שאינו אכילה ושתייה ממש רק הבל הפה, לכך אמר הזוהר כי עולם הבא שהוא מקומו של זעיר אין בו אכילה ושתייה, וא"כ איך אמר אכלתי וכו' שהוא מן המוח דבינה שנק' אכילה, כי אין לז"ן אכילה ל"ק שלהם רק ממוח בינה דאימא ולזה תירץ רשב"י שבאמת בהיותו במקום או"א אין בו אכילה ושתייה כמו או"א עצמם אמנם ברדתו אל הנוקבא שניהם ניזונים ממוח בינה דאימא הנקרא אכילה והיינו מזון ו"ק שלהם שהוא מהבינה דאימא ועם היות שהזעיר כל משכנו הוא בבינה וניזון ממה שאמו אוכלת דהיינו ממוח דאריך, עכ"ז לכבוד הכלה ברדתו אצלה אוכל ממה שהיא אוכלת דהיינו מבינה דאימא ל"ק שלהם וז"ש בגין רחימותא אכיל ושתה הואיל ואתי לגבה עביד רעותה, וכן לקמן אמר אף הכי נמי הכא אכלתי יערי עם דבשי אע"ג דלאו ארחי בכך בגין רחימו דכלה ועכ"ד בביתא דכלה ולא באתר אחרא, באתריה לא אכיל ולא שתי באתר דילה אכיל ושתה, עכ"ל מורינו ז"ל (מ"מ).

⁴²⁹⁴ רצה שיהיה הייחוד תפארת ומלכות למטה בבחינה התחתונה שבמלכות בסוד דוד שהי' מרכבה לה, ומפני שראה דוד שבהיות הייחוד למטה ימצא שם מקטרגים יקטרגו ויבלבלו הייחוד ויעוררו קצף על ישראל חס ושלום, לזה רצה להפך מדותיו של הקב"ה למזוג המדות בענין שלא יוכלו הכחות החצונים לתבוע דין ולבלבל שמחת הייחוד, מה עשה, אמר קומה ה' תפארת למנוחתך דהיינו לתת בתחתונים בעולם התחתון בסוד שכינה בתחתונים והנה אופן אחד בארץ שהיא שכינה בתחתונים כדפרש' בזוהר שיר השירים, ומפני שמזה ימשך קטרוג החצונים ולעורר דין ומדנים (אור יקר).

עובדי⁴²⁹⁵ ממה דארחוי דקב"ה וקב"ה קביל ועביד רעותיה זמין למלכא ולמטרוניתא בהדיה דהא הוא דכתיב (תהלים קלב ח) קומה יי' למנוחתך אתה וארון עזך מלכא ומטרוניתא כחדא בגין דלא לאפרשא לון שני מאנין ושני עובדין דמלכא הה"ד (תהלים קלב ט) כהניך ילבשו צדק⁴²⁹⁶ וחסידיך⁴²⁹⁷ ירננו⁴²⁹⁸ בעבור דוד וגו' כהניך ילבשו צדק לוייך מבעי ליה דהא צדק מסטרא דליואי ואיהו (נינהו) וחסידיך⁴²⁹⁹ ירננו לוייך ירננו מבעי ליה דהא רנה וזמרה בליואי נינהו ואיהו שני ואמר וכהניך וחסידיך דאינון מסטרא דימינא:	הוא ושינה מעשיו ממה שדרכיו של הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא קיבל ועשה רצונו, זימן למלך והמלכה עמו, זהו שכתוב "קומה ה' למנוחתך אתה וארון עוזך", מלך ומלכה כאחד, כדי שלא להפריד אותם, שינה כלים ושינה מעשים של המלך. זהו שכתוב "כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו בעבור דוד וגו'", "כהניך ילבשו צדק" היה צריך לכתוב "לוייך", שהרי צדק מצד הלויים הוא, "וחסידיך ירננו" היה צריך לכתוב "לוייך ירננו", שהרי רינה וזמרה היא בלויים, והוא שינה ואמר כהניך וחסידיך, שהם מצד הימין.
א"ל קב"ה דוד לאו אורח דילי⁴³⁰⁰ הכי אמר דוד בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך (שם י) תקונא דאנא תקינית⁴³⁰¹ לא תשני⁴³⁰² ליה א"ל דוד הואיל וזמנית ל⁴³⁰³ אית לי למעבד רעותך⁴³⁰⁴ ולא רעות⁴³⁰⁵ וילפינן מהאי אורחא דעלמא דמאן דזומן לאחר⁴³⁰⁶ ההוא דאתי לגביה אית ליה	אמר לו הקדוש ברוך הוא, דוד אין דרכי כך, אמר דוד "בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך", תקון שאני תקנתי אל תשנה אותו, אמר לו, דוד הואיל וזמנית אותי יש לי לעשות רצונך ולא רצוני, ולומדים מכאן דרך העולם, שמי שמזמין לאחר, אותו שבה אצלו יש לו לעשות רצונו אף על גב שאין דרכו בכך. כך, "ויקח מאבני

⁴²⁹⁵ מפני שאם היו הכהנים המושכים מימין ולויים המושכים מהשמאל יעוררו דין הרבה והקליפות אוחות בדין (אור יקר).

⁴²⁹⁶ שהיא צדק מצד השמאל פעולת הלויים יעשו הכהנים, ובהשפיע מצד הדין על ידי הימין בהכרח יתמתק הדין ויתמזג ולא יהיה בו אחיזה לחצונים (אור יקר). עיין בפרשת ויצא כי שם ביארנו זה באורך (מ"מ), הענין כי חסדי דוד הנאמנים בנ"ה, שהן דנוק', שם הוא בהיפוך, דנצח נתקשר בשמאלא, והוד בימינא. והטעם כי כשהנוק' פנים נגד פנים, הן בהיפוכא. וכן באחור באחור. וידוע שנה"י, הן עיקרן לנוק', שמהם נבנית, ולכן צריך לשנות בשבילה. וע"ל (רמד ע"א וע"ב) ובחבורא קדמאה אריתי מורי כו' אמאי שני מדות כו' (יהל אור).

⁴²⁹⁷ שהם גבוהים יותר מסתם כהנים (אור יקר).

⁴²⁹⁸ שהיא בחינה גבוהה מלבישת צדק דהיינו שיר בפה, והם שתי פעולות האחת למטה בסוד הכלי והיינו דקאמר "כהניך ילבשו צדק" שהוא כלי, השני למעלה בסוד השיר אמר "וחסידיך" כי חסידיך מעלה עליונה מכהונה, והיינו שדקדק בתחלת דבריו "שני מאנין" דהיינו כלים (אור יקר).

⁴²⁹⁹ וחסידיך (דפ"ו).

⁴³⁰⁰ כי הלויים היו משוררים בכלי להורות מתיקות הדין מהגבורה למלכות דהיינו צדק, והלויים החשובים יותר היו משוררים בפה למתק שפע דין הנשפע מבינה לגבורה דהיינו ועבד הלוי הוא כדפירשנו במקומו בפרשת קרח, אם כן למה אתה מהפך סדר המדות דהיינו שיהיה דין הבינה נשפע לחסד, ודין הגבורה לנצח ומנצח למלכות (אור יקר).

⁴³⁰¹ שבכוונה מכוונת אני צריך לכך כדי שיהיה ייחוד למטה ולא יתבלבל על ידי הרעים שהם סביב רשעים יתהלכון, ואם יהיה כדרכו למעלה יתאחזון אלו הרעים לכך "לא תשני ליה" (אור יקר). תקינת (דפ"ו).

⁴³⁰² תשנה (דפ"ו).

⁴³⁰³ למטה אל מקום הצריך אל הסדר הזה (אור יקר).

⁴³⁰⁴ כיון שהוא צורך למדתך התחתונה (אור יקר).

⁴³⁰⁵ כיון שדרכי הוא למעלה ולא למטה, והארכתי בכל זה לתת טעם לדוד למה שנה הסדר ולקב"ה למה הודה לו, ולתת טעם למה למעלה הסדר אחר ולמטה הסדר אחר שהוא מן הדברים הקשים שבשמועה בזולת דוחקים אחרים, וגם כן צריך לתת טעם לקמיה לענין האבנים ולענין אכילת המלאכים כי מה תועלת נמשך לאברהם שיאכלו כאשר יתבאר בע"ה (אור יקר).

⁴³⁰⁶ להרבות כבוד אכסניא גם כן תפארת משנה סדריו להרבות כבוד אכסניא (אור יקר).

למעבד רעותיה אע"ג דלאו אורחיה בכך כח ויקח מאבני המקום⁴³⁰⁷ וגו' (בראשית כח יא) הואיל ואתא חתן לגבי כלה אע"ג דלאו ארחה⁴³⁰⁸ למשכב אלא בכרים וכסתות⁴³⁰⁹ ואיהי יהבה ליה אבנין למשכב כלא יקבל ברעותא דלבא הה"ד (שם) וישכב במקום ההוא על אינון אבנין אע"ג דלאו אורחוי⁴³¹⁰ בכך אוף נמי הכא (שיה"ש ה א) אכלתי יערי עם דבשי אע"ג דלאו ארחוי בכך בגין רחימו דכלה ועכ"ד בביתא דכלה ולא באתר אחרא באתריה לא אכיל ולא שתי באתר דילה אכיל ושתי הה"ד (שם) באתי לגני:	המקום וגו', הואיל ובא חתן אצל הכלה, אף על גב שאין דרכו לשכב אלא בכרים וכסתות, והיא נתנה לו אבנים לשכב, הכל יקבל ברצון הלב, זהו שכתוב "וישכב במקום ההוא" על אותם אבנים, אף על גב שאין דרכו בכך. אף גם כאן "אכלתי יערי עם דבשי" אף על גב שאין דרכו בכך, בגלל אהבה של הכלה, ועם כל זה בביתה של הכלה ולא במקום אחר, במקומו לא אוכל ולא שותה, במקום שלה אוכל ושותה, זהו שכתוב "באתי לגני".
מלאכין דשדר קב"ה לאברהם לא אכלו ולא שתו באתרייהו בגין אברהם אכלו ושתו א"ל ר' חייך מלה דא בעא⁴³¹¹ קב"ה למימר ובגין דלא למחזק טיבו לגרמיה קמי כנסת ישראל סליק מלה לגרמך זכאה אנת בעלמא דמארך משתבח בכ לעילא ועלך כתיב (שמואל ב' כג ג) צדיק מושל יראת אלהים:	מלאכים ששלח הקדוש ברוך הוא לאברהם לא אכלו ולא שתו במקומם, בשביל אברהם אכלו ושתו. אמר לו רבי, חייך דבר זה רצה הקדוש ברוך הוא לומר, ומשום שלא להחזיק טובה לעצמו לפני כנסת ישראל, העלה את הדבר לפניך, אשריך בעולם שאדונך משתבח בך למעלה, ועליך כתוב "צדיק מושל יראת אלהים".
את קרבני לחמי לאשי וגו' (במדבר כח ב) ר' יודאי אמר בקרבנא אית עשן ואית ריח ואית ניחח עשן אינון מארי דרוגזא דכתיב (דברים כט יט) כי אז יעשן אף יי' אינון אתהנון מעשן⁴³¹² ועשן רוגזא בחוטמא איהו ריח אינון דאקרון תפוחין⁴³¹³ אמר ר' אבא כתפוחים הה"ד (שיה"ש ז ט) וריח	"את קרבני לחמי לאשי וגו", רבי יודאי אמר בקרבן יש עשן ויש ריח ויש ניחוח, עשן אלו בעלי הרוגז, שנאמר "כי אז יעשן אף ה'", אלו נהנים מהעשן, ועשן רוגז. בחוטם הוא ריח, אלו שנקראים תפוחים. אמר רבי אבא כתפוחים, זהו שכתוב "וריח אפך כתפוחים".

⁴³⁰⁷ הענין כי יעקב הוא סוד תפארת, וכתוב וילן שם בבית אל שהיא המלכות, והנה אבני המקום הם סוד י"ב בקר שהים עומד עליהם, והשכינה משפיעם ומתתקנת בהם, והתפארת אין דרכו באלו שהם אבנים מבחינת המלכות הנקרא אבן ודאי (אור יקר).

⁴³⁰⁸ אורחיה (דפ"ו).

⁴³⁰⁹ שהוא בחינת י"ב גבולי אלכסון שהם י"ב שבטי ישראל שהם מרכבה לתפארת ומרוב דקותם נקראים כרים וכסתות, ובבא התפא' למטה על המלכות להתייחד במקומה הנה לא יהיה מרכבתו בכרים וכסתות ההם (אשר) אלא תשפיע ותאיר ב"ב אבני המקום וייתייחד באותה הבחינה עמה וזהו וישכב במקום ההוא, ובזה נמשך לה כבוד גדול שאפילו בחינותיה אלו התחתונות לא יקבלו אלא מהתפארת כל שכן היא בעצמה שתאיר באורה ברחמים גדולים, וענין זה דווקא בבואו אצלה לצורכה, אמנם בהיותו הוא במקומו י"ב כרים וכסתות אשר לו ישפיעו ב"ב אבניה כנודע וכו' (אור יקר).

⁴³¹⁰ אורחיה (דפ"ו).

⁴³¹¹ בעי (דפ"ו).

⁴³¹² מהקרבנות היו נהנים החיצונים ג"כ [ע' ח"א סד ע"א פט ע"ב וח"ב לד ע"א קפא ע"ב רלח ע"א ושם סע"ב בהגהות מהר"ו רלט ע"ב רסח ע"ב רסט ע"א ובח"ג דף כו רע"ב כז ע"א כח ע"א רמ ע"ב רמב ע"א רמח ע"ב] (דע"ה ח"ב קנו ע"ב). עי' לעיל רמ ע"ב ופרשת פקודי רלח סע"ב ובזו"ח פרשת צו ופרשת תרומה קמא ע"א וכן קל ע"א ועי' עוד פרשת יתרו דף ע ע"ד (לש"ו).

⁴³¹³ פי' מלאכים יש שיונקים מחג"ת הנקרא תפוחין ולכ"א ר' אבא כתפוחים שאינם נקראים תפוחים ממש אלא כתפוחים לפי שיונקים מחג"ת (מ"מ).

563 | Page

אפי' כתפוחים:	
את הכבש אחד תעשה בבקר (שמות כט לט) מאי בבקר דא בקר דאברהם דכתיב (בראשית יט כז) וישכם אברהם בבקר מנלן דהאי בקר דאברהם הוא א"ר אלעזר מהכא (בראשית מד ג) הבקר אור בקר אור לא כתיב אלא הבקר אור ודא אור קדמא ⁴³¹⁴ דברא קב"ה בעובדא דבראשית וע"ד תעשה בבקר בבקר דאשתמודעא:	"את הכבש האחד תעשה בבוקר" מהו בבוקר, זה בוקר של אברהם, שנאמר "וישכם אברהם בבוקר". מנין לנו שזה הבוקר של אברהם. אמר רבי אלעזר מכאן, שנאמר "הבוקר אור" לא כתוב "בוקר אור", אלא "הבוקר אור", וזה אור ראשון, שברא הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, ועל זה "תעשה בבוקר", בבוקר הידוע.
ולקבל בקר דאברהם אתקריב קרבנא דא קרבן דבין הערבים דא יצחק ולקבל ערב דיצחק אתקריב מנלן דכתיב (בראשית כד סג) ויצא יצחק לשוה בשדה לפנות ערב וערב דיצחק הוא והא אוקימנא:	וכנגד בוקר של אברהם מקריבים קרבן זה. קרבן של בין הערבים זה יצחק, וכנגד ערב של יצחק נקרב. מנין לנו, שנאמר "ויצא יצחק לשוה בשדה לפנות ערב", וערב הוא של יצחק, והרי בארנו.
רעיא מהימנא:	
פקודא דא להקריב מנחה בכל יום [ואבתריה ⁴³¹⁵ קרב מוסף שבת] ואבתריה להסדיר לחם הפנים ולבונה וקרבן מוסף בראש חדש:	מצוה זו להקריב מנחה בכל יום ולהקריב קרבן מוסף שבת, ואחריו לסדר לחם הפנים ולבונה, וקרבן מוסף בראש חדש.
בוצינא קדישא בכל יומא צריך לשדורי דורונא למלכא בידא דמטרוניתא אי איהי ברשו בעלה צריך תוספת כגון מוסף בשבת [ו] בראש חדש ומוסף דכל יומין טבין:	[אמר] הנר הקדוש, בכל יום צריך לשלוח דורון למלך בידי המלכה, אם היא ברשות בעלה צריך תוספת כמו מוסף, בשבת ובראש חדש ומוסף של כל ימים טובים.
ודאיהי רשות היחיד ⁴³¹⁶ דיליה (דאיהו ברשות היחיד דילה) ועמודא דאמצעייתא איהו בעלה דהאי רשות ויעקב [דתקין] (תקן) צלותא דערבית איהו דרגא ודילה דעמודא (דילה דעמודא) דאמצעייתא בגין דא אוקמוה מארי מתניתין (במתניתא) תפלת ערבית רשות דאף על גב [דבגלותא דומה] (דגלותא דדומה) ללילה דשלטין תמן סמאל ונחש וכל ממנן דאכלוסין דילה ושכינתא נחתת בגלותא עם ישראל ואיהו (איהו) ברשו דבעלה אשתכח ⁴³¹⁷ הדא הוא דכתיב (ישעיה מב ח) אני יי' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן:	שהיא רשות היחיד שלו, והעמוד האמצעי הוא בעלה של רשות זו, ויעקב שתקן תפלת ערבית הוא מדרגה שלו, של העמוד האמצעי, בגלל זה בארוהו בעלי המשנה, תפלת ערבית רשות, שאף על גב שבגלות הדומה ללילה ששולטים שם סמאל ונחש, וכל הממונים של ההמונים שלו, ושכינה יורדת בגלות עם ישראל, היא נמצאת ברשות בעלה, זהו שכתוב "אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן".
ובגין דא (בראשית לב א) ויפגע במקום	ומשום זה נאמר "ויפגע במקום", אין פגיעה אלא פיוס, כמו "אל תפגעי

⁴³¹⁴ חסד ראשון מה"ח נקרא בוקר (רח"ו). ולכן כתיב הבוקר ולא בוקר לרמוז על חסד א' הידוע (מ"מ).

⁴³¹⁵ ולהקריב (דפ"ק).

⁴³¹⁶ שהוא כלל כל הספירות, שהן גבוהין עשרה, שמא מפרש, ורחבו ד', הוי"ה פשוטה (יהל

אור).

⁴³¹⁷ אשתכחת (דפ"ו).

בי", כנסת ישראל מפיסת לו שלא יזוז ממנה, שהקדוש ברוך הוא הוא מקומו של עולם. מהו עולם, זו	לית פגיעה אלא פיוסא כגון (רות א טז) אל תפגעי בי (כ"י) פייסת ליה ⁴³¹⁸ דלא [יזוז] מנויה ⁴³¹⁹ דקודשא בריך הוא איהו מקומו של עולם מאי עולם דא
רמב"ב	רע"מ:
השכינה.	שכינתא:
תרגום עולם הוא עלמא, לשון נערה, כמו שנאמר העלמה. ומה כתוב בו, "וילן שם" התפייס עמה ללון שם בגלות עם השכינה. ואם תאמר שיעקב פייס אותה, יפה, ומשום שהיא בכל לילה שהיא הגלות ברשות בעלה, פרשו תפלת ערבית רשות, ופרוש אחר הוא תבן לאכול לבהמות חמריות בקל וחומר, ירדו בעלי המשנה והשתטחו לפניו ושמח בדבר זה, וקשרו אותה בכמה קשרים של סודות נסתרים, ועטרו אותה והעלו אותה אצל החברים שנשארו שם.	תרגום עולם עלמא לישנא דעולימא כד"א העלמה ומה כתיב ביה (שם כח יא) וילן שם אתפייס עמה למיבת תמן בגלותא עם שכינתא ואי תימא דיעקב ⁴³²⁰ פייס לה שפיר ⁴³²¹ ובגין דאיהי בכל ליליא ⁴³²² דאיהו גלותא ברשו בעלה אוקמוה תפלת ערבית רשות ופירושא אחרינא ⁴³²³ איהו תבן למיכל לבעירן חנומריים בק"ו נחתו מארי מתניתין ואשתטחו קמיה וחדו ⁴³²⁴ בהאי מלה וקשרו לה בכמה קשרין דרזוי(ן) סתימין ואעטרו לה וסליקו לה לגבי חברייא דאשתארו [תמן] ⁴³²⁵ :
אמר הרועה הנאמן, נר הקדוש, בגלל זה, בשאר התפלות הוא חובה של שטר חוב, שעליו לסמוך אותה בצדיק חי העולמים, שבו כל הסומך גאולה לתפלה אינו נזוק בכל אותו יום, ובמה נסמכת על יסוד, בזרוע ימין, זהו שכתוב "חי ה' שכבי עד הבוקר".	אמר רעיא מהימנא בוצינא קדישא בגין דא בשאר צלותין ⁴³²⁶ איהי ⁴³²⁷ וחובה דשטר חוב עלייהו לסמכא ל(י)ה בצדיק חי עלמין ⁴³²⁸ דביה כל הסומך גאולה לתפלה אינו נזוק בכל אותו יום ובמאי סמיכת על יסוד בדרועא ימינא הה"ד (רות ג יג) חי יי ⁴³²⁹ שכבי עד הבקר:

⁴³¹⁸ יעקב פייס לקוב"ה (יהל אור).

⁴³¹⁹ מינה (דפ"ו).

⁴³²⁰ כלומר אם תרצה לפרש הפך הפירוש הזה והיינו שתאמר דיעקב פייס לה לשכינה והיינו התפארת המפייס למקום שהיא שכינה (אור יקר), ר"ל שפייס לשכינה, ג"ז הפי' שפיר, כמ"ש בדף רכה ע"ב ע"ש (יהל אור).

⁴³²¹ גם כן יצדק כמה שפירשנו דהיינו שהיא בתוך תחום שבת והם נצוצות בעלה, בענין שהיא ברשות בעלה ואחר כך בעלה יורד אליה להיות אצלה על התחומין הנזכרים, והיינו סוד שם השם בתוך שם אדנ"י כזה יאהדונ"ה, ושם אדנ"י בגו עגולא ורבוועא שהוא נצוצות אורות הזכר המתפשטים לכל העולם הקדוש ולעולם הכל ענין אחד (אור יקר).

⁴³²² ולפי זה נמצא שתפלת ערבית אדרבה צורך גבוה יותר משאר תפלות (אור יקר).

⁴³²³ שמפרשים רשות אם ירצה יתפלל ואם לאו לא יתפלל שגזרת הדין הפך ממש "איהו תבן" וכו' (אור יקר).

⁴³²⁴ וחדו (דפ"ו).

⁴³²⁵ שלא נתן רשות לכל הצדיקים להמצא בחבור זה כענין האדרא עיין שם (אור יקר).

⁴³²⁶ הוצרך לזה כי לפי דבריו שפירש רשות ברשות בעלה אם כן חובה ירצה חס ושלום כפ חובה דהיינו החצונים שולטים והדרא קושיא לדוכתא, לזה אמר "בגין דא בשאר צלותין" כלומר מפני שתפלת ערבית רשות דהיינו שכינה ברשות בעלה ואינה נפרדת ממנו וזה סבה שהיא שמירתן של ישראל בגלותם אי גם כן בלילה גם כן חייבים הם לייחדה חלף עבודתם בשמירתם, וחובה השתא ממש חובה כמשמעו (אור יקר).

⁴³²⁷ איהו (דפ"ו).

⁴³²⁸ מנפילתה בלילה, או בגאולת מנפילתה בגלות (אור יקר).

⁴³²⁹ ר"ל חי הוא סוד בקר, חסד (יהל אור).

כד מטי זמן צלותא דמנחה (אסתר ב יד) בערב היא באה הה"ד (בראשית ח יא) ותבא אליו היונה לעת ערב בגין דמנחה שלוחה היא לאדוני⁴³³⁰ (אדני מבעי ליה) בגלותא דעשו (שם לב יח) והנה גם הוא אחרינו⁴³³¹:	כאשר מגיע זמן תפלת מנחה, בערב היא באה, זהו שכתוב "ותבא אליו היונה לעת ערב", משום שמנחה שלוחה היא לאדוני (צריך להיות אדני) בגלות של עשו, "והנה גם הוא אחרינו".
ועוד לאדוני (אדוני לאדוני דאיהו) ודא איהו אדון כל הארץ⁴³³² ודא צדיק מתמן יוסף⁴³³³ הצדיק (דברים לג יז) בכר שורו [הדר לו] דעתיד לנפקא⁴³³⁴ מניה משיח בן אפרים ובגיניה⁴³³⁵ אתמר (בראשית לו ז) והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסובנה⁴³³⁶ אלמותיכם ותשתחויה לאלומתי ובצדיק⁴³³⁷ כל הכורע כורע בברוך:	ועוד "לאדוני" (אדוני לאדוני), זהו אדון כל הארץ, וזה צדיק, משם יוסף הצדיק, "בכור שורו הדר לו", שעתיד לצאת ממנו משיח בן אפרים, ובגללו נאמר "והנה קמה אלומתי וגם נצבה והנה תסובנה אלומתיכם ותשתחויה לאלומתי", ובצדיק נאמר, כל הכורע כורע בברוך.
אמר בוצינא קדישא רעיא מהימנא כך אתמר (שמות יג יט) ויקח משה⁴³³⁸ את עצמות יוסף בגין דגוף וברית חשבינן חד ובג"ד עלך אתמר והנה קמה אלמתי⁴³³⁹ וגם נצבה דכך תפלת⁴³⁴⁰ מעומד וכן כל הזוקף זוקף בשם ובצדיק כל הכורע כורע בברוך והיינו ותשתחויה לאלמתי דאנת אחיד בימינא ושמאלא⁴³⁴¹ בגוף וברית ולבתר תסתלק עליהו לבניה למפתח בה חמשינ תרעין [דחירו] (דחדו) לישראל לקיימא (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות ובג"ד צלותא דשחרית חובה דערבית רשות:	אמר הנר הקדוש, רועה נאמן, כך נאמר "ויקח משה את עצמות יוסף", משום שגוף וברית נחשבים כאחד, ומשום זה עליך נאמר, "והנה קמה אלומתי וגם נצבה", שכך תפלה בעמידה, וכן כל הזוקף זוקף בשם, ובצדיק כל הכורע כורע בברוך, וזהו "ותשתחויה לאלומתי", שאתה אחוז בימין ובשמאל, בגוף וברית, ואחר כך תעלה עליהם לבניה, לפתוח בה חמשים שערים של חירות לישראל, לקיים "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ומשום זה תפלת שחרית חובה ותפלת ערבית רשות.
בערבית איהו⁴³⁴² השכיבנו דשכיבת בין דרועי מלכא בגלותא כד ייתי צפרא פסח אחיד ביה בימיניה⁴³⁴³ אבל בדרועא	בערבית הוא [יש ברכת] השכיבנו, ששוכבת בין זרועי המלך בגלות, כאשר יבא הבוקר, פסח אחוז בו בימין, אבל בזרוע שמאל של יצחק

⁴³³⁰ ליסוד כמו שמפרש והולך (יהל אור).
⁴³³¹ יעקב, כמש"ל דעד"א נטיר לה בגלותא (יהל אור).
⁴³³² של מל', שלכן כתיב ביוסף האיש אדוני הארץ כו' (יהל אור).
⁴³³³ ר"ל בדרגא דיצחק, שור, ולכן במנחה תפלת יצחק שלוחה. וזהו אותיות יצחק, ק"ץ ח"י, סיומא דגופא זהו קץ (יהל אור).
⁴³³⁴ שהוא בשמאל כמש"ל (יהל אור).
⁴³³⁵ בגין משיח בן אפרים (יהל אור).
⁴³³⁶ תסובינה (דפ"ו).
⁴³³⁷ שלכן ישתחו למשיח בן אפרים (יהל אור).
⁴³³⁸ שע"י יבא משיח בן אפרים (יהל אור).
⁴³³⁹ אלומתי (דפ"ו).
⁴³⁴⁰ תפלה (דפ"ו).
⁴³⁴¹ ובשמאלא (דפ"ו).
⁴³⁴² איהו (דפ"ו).
⁴³⁴³ בימינא (דפ"ו).

שמאלא דיצחק תשרי (בראשית כד טו) ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה⁴³⁴⁴ יוצאת⁴³⁴⁵ מן גלותא ובגין דלא נפקי מסטרא דדינא יעקב שכל את ידיו ושוי שור בימינא אריה בשמאלא ובג"ד (תהלים קי א) נאם יי' לאדוני שב לימיני [דא] צדיק לקבליה משיח בן יוסף ואמר ליה שב לימיני דרועא דאברהם בגלותא [דישמעאל] (דישראל) עד אשית אויבך⁴³⁴⁶ הדום לרגליך (שם):	חדש תשרי, "ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת" מן הגלות, ומשום שלא יוצאת מצד הדין, יעקב שכל את ידיו, ושם שור בימין, אריה בשמאל, ומשום זה "נאום ה' לאדוני שב לימיני", זה צדיק, כנגדו משיח בן יוסף, ואמר לו "שב לימיני", זרוע של אברהם, בגלות של ישמעאל, "עד אשית אויבך הדום לרגליך".
בהוא זמנא יתער רוח יתרה⁴³⁴⁷ תוספת על ישראל הה"ד (יואל ג א) אשפוך את רוחי על כל בשר ויהי נייחא לישראל⁴³⁴⁸ מאומין דעלמא (אסתר ט טז) ונח מאויביהם כגוונא דשבת דאתוסף בב"נ נפש יתירה בשבת ואית לון בה נייחא אי בנפש יתירה אית לון נייחא דאיהי נוקבא כל שכן ברוחא דאיהו דכורא:	באותו זמן תתעורר רוח יתרה, תוספת על ישראל, זהו שכתוב "אשפוך את רוחי על כל בשר", ויהי מנוחה לישראל מאומות העולם, "ונח מאויביהם", כדוגמת השבת שנוספת באדם נפש יתרה בשבת, ויש להם בה נחת, אם בנפש יתרה יש להם נחת שהיא נקבה, כל שכן ברוח שהוא זכר.
ותנאים ואמוראים [לימדו] נפש יתרה בשבת לכל ישראל כחדא חד איהי אבל לכל ב"נ איהו כפום עובדוי ואוליפנא מק"ו דתיובתא דכל ישראל כחדא בכל זמנא דחזרין בלהו מתקבלי הה"ד (דברים ד ז) כיי' אלהינו בכל קראנו אליו דשם יי' מוכתר⁴³⁴⁹ עליהו בכתריה דאיהו כתר עליון והאי איהו נשמה יתירה דכל ישראל בשבת ויומין טבין ובג"ד תקינו בכל יומין למחתם בשם יהו"ה דאיהו חותם דכל ברכאן דצלותין ולא אמרין מוסף (ו) בלא כתר ובשבת תקינו למימר במוסף כתר יתנו לך יי' אלהינו⁴³⁵⁰:	ותנאים ואמוראים [לימדו] נפש יתרה בשבת לכל ישראל כאחד, אחת היא, אבל לכל אדם הוא כפי מעשיו. ולמדנו מקל וחומר של התשובה, שכל ישראל כאחד בכל זמן שחוזרים כולם מתקבלים, זהו שכתוב "כה' אלהינו בכל קראנו אליו", ששם ה' מוכתר עליהם בכתר, שהוא כתר עליון, וזוהי נשמה יתרה של ישראל בשבת וימים טובים, ומשום זה תקנו בכל יום לחתום בשם יהו"ה, שהוא חותם של כל הברכות של התפלות, ולא אומרים מוסף בלי כתר, ובשבת תקנו לומר במוסף "כתר יתנו לך ה' אלהינו".
אבל לכל⁴³⁵¹ חד מישראל הכי נחית ליה	אבל לכל אחד מישראל כך יורדת

⁴³⁴⁴ כנס"י מסט' דיצחק, נק' רבקה (יהל אור).

⁴³⁴⁵ יצאת (דפ"ו).

⁴³⁴⁶ אויבך (דפ"ו).

⁴³⁴⁷ יתירה (דפ"ו).

⁴³⁴⁸ משיח בן יוסף הוא מאפרים שהוא בעטרה, ומשיח בן דוד הוא בהמלכות גופה. ויתחיל ימות המשיח ממשיח בן יוסף שהוא בעטרה, ואז (ברכות לד ע"ב) אין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות לבד, וכמ"ש ברע"מ (פנחס דף רמב ע"ב) (הקדו"ש פח ע"ד).

⁴³⁴⁹ ר"ל זהו כה', כ' כתר על ה'. שה' הוא מחכמה ולמטה, וכ' כתר עליהו (יהל אור).

⁴³⁵⁰ שהשם מוכתר כנ"ל (יהל אור).

⁴³⁵¹ והכל בכתר (יהל אור).

נפש יתירה כפום דרגא דיליה⁴³⁵² אי הוא חסיד יהבין ליה נפש יתירה [ממדת חסד] כפום דרגא דיליה אי איהו גבור [ירא שמים] וירא חטא יהבין ליה נפש יתירה ממדת גבורה ואי איהו איש תם יהבין ליה נפש יתירה ממדת אמת ונפש יתירה דא מלכות דאיהי כלילא מעשר ספיראן וכפום מדה דב"נ אם נשיא ישראל [הוא] או חכם או מבין בחכמה או בתורה דאתמר ביה להבין משל ומליצה או בנביאים או בכתובים הכי יהבין ליה נפש יתירה⁴³⁵³ [דאתקריאת] [ואתקריאת] כתר מלכות:	לו נפש יתרה כפי מדרגתו, אם הוא חסיד נותנים לו נפש יתרה ממדת חסד כפי מדרגתו, אם הוא גבור ירא חטא, נותנים לו נפש יתרה ממדת הגבורה, ואם הוא איש תם נותנים לו נפש יתרה ממדת אמת, ונפש יתרה זו מלכות, שהיא כלולה מעשר ספירות, וכפי מדה של אדם, אם נשיא ישראל או חכם או מבין בחכמה או בתורה, שנאמר בו "להבין משל ומליצה", או בנביאים או בכתובים, כך נותנים לו נפש יתרה שנקראת כתר מלכות.
ואי חכם כמה [דאוקמוה] [דאוקימנא] המחכים לכל אדם דאתמר (תהלים קד כד) כלם בחכמה עשית יהבין ליה נפש יתירה מתמן ואם הוא מבין דבר מתוך דבר [באורייתא] יהבין ליה נפש יתירה מבינה ואם הוא חכם בנביאים ובכתובים יהבין ליה נפש יתירה מנצח והוד:	ואם חכם כמו שבארנו, המחכים לכל אדם, שנאמר "כולם בחכמה עשית", נותנים לו נפש יתרה משם, ואם הוא מבין דבר מתוך דבר בתורה, נותנים לו נפש יתרה מבינה, ואם הוא חכם בנביאים ובכתובים נותנים לו נפש יתרה מנצח והוד.
ואי איהו צדיק גמור [דנשיר] [דנשיר] (מנשר) אות ברית אות שבת אות יומין טבין אות תפלין יהבין ליה נפש יתירה מצדיק ובכל אתר נפש יתירה ממלכות ואי איהו ב"נ מכל מדות אלן יהבין ליה כתר בשם יהו"ה כיהו"ה	ואם הוא צדיק גמור, ששומר אות ברית, אות שבת, אות ימים טובים, אות תפלין, נותנים לו נפש יתרה מצדיק, ובכל מקום נפש יתרה ממלכות. ואם הוא אדם מכל מדות אלו, נותנים לו כתר בשם יהו"ה, "כיהו"ה
רמז/א	
רע"מ:	
אלהינו בכל קראנו אליו (דברים ד ז) אין קדוש כיהו"ה (שמואל א' ב ב) מעלמא דדכורא דאיהו תפארת מלך מוכתר בכתרא⁴³⁵⁴ עלאה דבה ימלוך⁴³⁵⁵ בשכינתיה⁴³⁵⁶ דאיהי נפש יתירה [וכתר נשמה יתירה] (יהו"ה) רוח דאתמר (יואל ג א) ושפכתי⁴³⁵⁷ את רוחי על כל בשר ואיהו	אלהינו בכל קראנו אליו "אין קדוש כיהו"ה" מעולם הזכר, שהוא תפארת, מלך מכתר, בכתר עליון, שבה ימלך בשכינה שהיא נפש יתרה, וכתר נשמה יתרה, יהו"ה רוח, שנאמר "אשפוך את רוחי על כל בשר", והוא כולל עשר ספירות ממעלה למטה

⁴³⁵² מכאן תבין כי מלבד הנודע לנו מדברי רז"ל כי בכל ליל שבת נתוסף באדם נפש יתירה. עוד נתוסף גם ביום שבת בעת המוסף והענין הוא כי בלילה נתוסף נפש יתירה מצד המלכות הנקראת לילה וביום שבת נתוספת נפש יתירה מצד הת"ת הנקרא יום בעת שאומרים במוסף כתר יתנו לך כו' (שער מאמרי רשב"י).

⁴³⁵³ יתירה (דפ"ו).

⁴³⁵⁴ בכתר (דפ"ו).

⁴³⁵⁵ ור"ל וכל מלוכה הוא בכתר. וז"ש דבה ימלוך. ר"ל בכתר ימלוך השכינה, כמ"ש אלקיך ציון כו'. וזהו בשבת ויר"ט, אבל לע"ל מלך ברוח. וז"ש ה' רוח כו' (יהל אור).

⁴³⁵⁶ מלכות שאין מלך בלא מלכות וכתר על ראשו, והיינו סוד נפש יתירה ונשמה יתירה ורוח יתירה דהיינו בינה תפארת מלכות (אור יקר).

⁴³⁵⁷ אשפוך (דפ"ו).

כליל⁴³⁵⁸ י' ספירא⁴³⁵⁹ מעילא לתתא כגוונא דא י' חכמה ה' בינה ו' כליל שית ספיראן מחסד עד יסוד ה' מלכות כ' מן כיהו"ה אלהינו כתר על רישיה והאי איהו⁴³⁶⁰ נשמה⁴³⁶¹ דאתוספא ביום שבת:	כדוגמא זה, י' חכמה ה' בינה ו' כולל שש ספירות מחסד עד יסוד ה' מלכות, כ' מן כיהו"ה אלהינו, כתר על ראשו, וזוהי נשמה שנוספת ביום השבת.
ובגין דעלת העלות⁴³⁶² מופלא ומכוסה⁴³⁶³ בהאי כתר ואתפשט⁴³⁶⁴ בשם יהו"ה בשבתות וימים טובים אין שלטון לסמאל ולנחש ולכל הממונים שלו, ואין לו שלטון לגיהנם, נקבה רעה של סמאל, ולא למחנות שלו, כולם נסתרים מלפני מחנה המלך, שיסתתרו אומות עובדי כוכבים ומזלות של העולם כאשר יתגלה המשיח, זהו שכתוב "ובאו במערות צורים" (ישעיה ב יט) ובא במערות צורים⁴³⁶⁶ (שם ז יט) ובנקיקי הסלעים:	ומשום שעילת העילות מופלא ומכוסה בכתר זה ומתפשט בשם יהו"ה, בשבתות וימים טובים אין שלטון לסמאל ולנחש ולכל הממונים שלו, ואין לו שלטון לגיהנם, נקבה רעה של סמאל, ולא למחנות שלו, כולם נסתרים מלפני מחנה המלך, שיסתתרו אומות עובדי כוכבים ומזלות של העולם כאשר יתגלה המשיח, זהו שכתוב "ובאו במערות צורים" "ובנקיקי הסלעים".
קמו תנאין ואמוראין⁴³⁶⁷ ואמרו רעיא מהימנא אנת הוא שקיל לכל ישראל ממולא מכל מדות טבין ודאי [בך שרייא] (כך) ההוא דאתמר ביה (שמואל א' ב ב) אין קדוש כיהו"ה אלהינו אנת כתר [על] (לכל) חד וחד מישראל כי אין בלתך ב"נ דיהא כתר עלך לא [נשיא] (נשיח) ולא חכם	קמו תנאים ואמוראים ואמרו, רועה נאמן, אתה הוא ששקול לכל ישראל, ממולא מכל מדות טובות, ודאי בך שורה זה שנאמר בו "אין קדוש כיהו"ה אלהינו", אתה כתר על כל אחד ואחד מישראל, "כי אין בלתך" אדם שיהיה כתר עליך לא נשיא ולא חכם ולא מבין ולא חסיד ולא גבור ולא תם ולא נביא ולא צדיק

⁴³⁵⁸ ר"ל ה', רוח, דעד"א כליל כל השם כידוע (יהל אור).
⁴³⁵⁹ כאן פירש סוד ענין נפש דהיינו שהוא כלל עשר ספירות מתתא לעילא בנוקבא, ורוח כלל עשר ספירות מעילא לתתא בדכורא וכתר כ' עשר מתתא לעילא ועשר מעילא לתתא וכל זה רמז באמרו "ואיהו כליל עשרה ספירות" וכו' מכלל דנוקבא כליל לון "מתתא לעילא" דאי לא תימא הכי היינו ה' דיהו"ה, היינו נפש כ' מן כיהו"ה היינו עשרים כדפירשנו (אור יקר).
⁴³⁶⁰ ר"ל כתר (אור יקר ויהל אור).
⁴³⁶¹ קשיא ליה כי אל הקודמין לא עלה ממלכות נפש יתירה, ואל זה יהיה מספיק בתפארת ולא שעלה עד הכתר ממש, לזה אמר כי זה הכרח גמור משום דתוספת נשמה הוא סוד הכתר וכדמסיק, וכיון שכן בנפש סלקינן עד כתר, ובזה דנפש היינו אורחיה אנו צריכים לעלות עד כתר ממש דהיינו תוספת (אור יקר).
⁴³⁶² א"ס (אור יקר).
⁴³⁶³ מופלא מצד עצמו ואדרבה אצילותו סבת היותו נודע כדפירשנו לעיל, ועם כל זה "מכוסה" מתלבש בכתר, ואם יכלול האדם עד חכמה לא נכלל בו סוד אין סוף אלא בהשיגו עד הכתר, לזה צריכים אנו לומר בתוספת נשמת עולה עד הכתר אם בכלל כל ישראל, אם בפרט בכתר שבמלכות או בכתר ממש, כי לעולם כתר עיקר תוספת נשמה, והטעם מפני שהמנוחה האמתית שהיא ביטול החצונים וכחם תלוי בזה כי בהגלות אור הכתר ואין סוף מופלא ומכוסה אורו כאורו אין פוצה פה ומצפצף (אור יקר), ועי' תיקו"ז ריש תיקון ע' וגר"א שם ולש"ו שם.
⁴³⁶⁴ לומר שאין מעלה זו אל נפש יתירה פרטי דאמרן לעיל אלא דווקא לנשמה יתירה דכל ישראל, או לנשמה יתירה דההוא ברנש דכליל כל המדות (אור יקר).
⁴³⁶⁵ עכו"ם (נוסף בדפ"ו).
⁴³⁶⁶ עי' ח"ב ז ע"א וח"א קטז ע"א, שאותו פחד שיהיה לעתיד לבא יהיה בזמן ביאת משיח (דע"ה ח"ב נח ע"א).
⁴³⁶⁷ עי' בהגר"א בתיקו"ז (נג ע"ב): תנאין ואמוראין - הן תרין מתיבתין, ועי' זו"ח לו ע"ב: בגין דתרין מתיבתין אית לעילא מתיבתא דההוא נער מטטרין ומתיבתא עילאה דקב"ה ובכל אתר דתנינן מתיבתא עילאה דא הוא דקב"ה מתיבתא דרקייע דא מטטרין. ועי' יהל אור ח"א ג ע"א: מתיבתא עילאה נגד חג"ת, ומתיבתא תתאה נגד נה"י, כמ"ש בתז"ח (עד ע"ד ז ע"ג) ע"ש. ובמתיבתא עילאה יעקב עשה שלום, ובתתאה יוסף.

ולא מבין ולא חסיד ולא גבור ולא תם ולא נביא ולא צדיק ולא מלך אנת הוא בדיוקנא דקב"ה ברא בדיוקנא דאבוהי כגוונא דישראל דאתמר בהון (דברים יד א) בנים אתם ליי' אלהיכם אשלים פקודין דמארך דלית פקודין מאלין דילך דלא [יתעטר] (יהא) ביה קב"ה ושכינתיה (עילא) [עלאה] ותתא בכתר עלאה בכל מדה ומדה:	ולא מלך, אתה הוא בדמותו של הקדוש ברוך הוא, בן בדמות אביו, כדוגמא ישראל שנאמר בהם "בנים אתם לה' אלהיכם", השלם מצוות של אדונך, שאין מצוות מאלו שלך שלא יתעטר בו הקדוש ברוך הוא ושכינתו מעלה ומטה בכתר עליון בכל מדה ומדה.
פתח ואמר תנאין ואמוראין דכד הוה קרי לכלהו לר"ש בכלל עמהון בכל זמנא אמר לון אנא [משבחנא] (דאשכחנא) לכו כפום נדיבות דלכון דאתון בני נדיבים אברהם יצחק⁴³⁶⁸ ויעקב לית מאן דיכיל לשבחא לכון אלא מארי⁴³⁶⁹ עלאמא דאפילו אורייתא כלה עד אין סוף בכו היא תליא כגוונא דאתמר באורייתא (איוב יא ט) ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים הכי שבח דילכו אבל יתקיים בכו מה דאתקיים [בני] דחדינא ביקרא דאהרן⁴³⁷⁰ אחי כמה דאוקמוה הלב ששמה בגדול(ו)ת אחיו ילבש אורים ותמים:	פתח ואמר, תנאים ואמוראים, שכאשר היה קורא לכלם לרבי שמעון בכלל עמהם בכל זמן, אמר להם אני משבח לכם כפי נדיבות שלכם, שאתם בני נדיבים, אברהם יצחק ויעקב. אין מי שיכול לשבח לכם אלא אדוני העולם, שאפילו התורה כלה עד אין סוף בכם היא תלויה, כדוגמא מה שנאמר בתורה "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים", כך השבח שלכם, אבל יתקיים בכם מה שהתקיים ב', ששמחתי בכבודו של אהרן אחי, כמו שבארוהו, הלב ששמה בגדולת אחיו ילבש אורים ותמים.
ותנאין ואמוראין כל מוספין דשבתות וימים טובים כל מוסף דאמרינן ביה כתר מהכא אשתמודעין וכל צלותין דישראל ריחא דלהון כריחא דמר ולבונה וכל אבקת רוכל בשאר יומין אבל בשבתות וימים טובים חשיב עליה מכל מיני בשמים בגין דביומין טבין סלקין מכל אבקת רוכל⁴³⁷¹ דאתמר ביה (בראשית לב כד) ויאבק איש עמו דצלותא דאיהי [פגימה] [פגימא] אתאבק עמה סמאל לאנחא עמה [בההוא] פגימו דהיא עבירה⁴³⁷² בההוא אבק דדא ודא סליק עד שמיא:	ותנאים ואמוראים כל מוספים של שבתות וימים טובים, כל מוסף שאומרים בו כתר, מכאן נודעים, וכל תפלות של ישראל ריחן כריח של מור ולבונה, וכל אבקת רוכל בשאר ימים, אבל בשבתות וימים טובים חשוב עליו מכל מיני בשמים, משום שבימים טובים עולים מכל אבקת רוכל, שנאמר בו "ויאבק איש עמו", שתפלה שהיא פגומה נאבק עמה סמאל להלחם עמה, באותו פגם של עבירה שבאותו אבק, שזה וזה עולה עד השמים.
אבק דיעקב לאולפא זכותא על צלותא בכמה משריין [דזכוון דאינון חילין] (רחובין דאינון חבילין) ומשריין דמתכנשין עמיה לאולפא זכו ועלהו (עמה) ואבק דרגא דסמאל סליק בכמה משריין דחובין	אבק של יעקב [עולה], ללמד זכות על התפלה בכמה מחנות של חובות (זכויות) שהם (חיילות) קבוצות ומחנות שמתאספים עמו ללמד זכות עליה, והאבק במדרגה של סמאל עולה בכמה מחנות של חובות ללמד

⁴³⁶⁸ ויצחק (דפ"ו).

⁴³⁶⁹ מרי (דפ"ו).

⁴³⁷⁰ דחדינא באהרן. ט"ס וצ"ל להיפוך (יהל אור).

⁴³⁷¹ ר"ל דסלקא מנייהו, דלית אבק בשבת ויר"ט, דאית לה נייחא. וזהו מי זאת עולה כו', שהיא התפלה, מור ולבונה, בחול. מכל אבקת רוכל בשבת ויר"ט (יהל אור).

⁴³⁷² "דהיא עבירה" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "דעבירה".

לאולפא חובין עלה ודא צלותא דערבית דאקרי סלם דיעקב דבה (בראשית כח יב) והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו אלן סלקין חובין ונחתין זכוון תחותייהו ואלין סלקין זכוון ונחתין חובין תחותייהו ומשפילין לון בכמה קרבין:	חובות עליה, וזו תפלת ערבית שנקראת סולם יעקב, שבה "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו", אלו שמעלים חובות ומורידים זכויות תחתיהם, ואלו מעלים זכויות ומורידים חובות תחתיהן, ומשפילים להם בכמה קרבות.
[דאינון מארי תריסין במלחמתה של תורה עד אשתמודע⁴³⁷³ קרבא לטורין רברבין] דאינון אברהם יצחק ויעקב הה"ד (מיכה ו ב) שמעו הרים את ריב יי' [ריב] דצלותא ריב דאורייתא והאי קרבא דצלותא דערבית עד עלות השחר [דרבן] (ורבן) גמליאל אוקמה עד עלות השחר דתפלת ערבית זמנה כל הלילה אלא דחכמים עבדו גדר עד חצות ובג"ד (בראשית לב כד) ויאבק איש עמו עד עלות השחר מאן שחר צלותא דערבית דשיעורה עד בקר דאברהם דאיהי ארבע שעות⁴³⁷⁴ (בראשית יט כז) וישכם אברהם בבקר בריש שעתא קדמאה בסוף השחר (דאיהו) נצח יעקב דתמן (תהלים כב א) למנצח על אילת השחר לנטלא נוקמא מסמאל דנגע בירך [שמאלא דיעקב] (יעקב דשמאלא) דאיהו הוד⁴³⁷⁵ דביה אתמר (איכה א יג) נתנני שוממה כל היום דוה הוד מסטרא דהוד אלף חמשה אשתארת בי מקדשא חרבה ויבשה:	שהם בעלי מגנים במלחמתה של תורה, עד שנשמעת המלחמה להרים הגבוהים, שהם אברהם יצחק ויעקב, זהו שכתוב "שמעו הרים את ריב ה'", ריב התפלה וריב התורה, וזה הקרב של תפלת ערבית, עד עלות השחר, שרבן גמליאל העמיד אותה עד עלות השחר, שתפלת ערבית זמנה כל הלילה, אלא שחכמים עשו גדר עד חצות. ומשום זה נאמר "ויאבק איש עמו עד עלות השחר", מהו "השחר", תפלת ערבית ששיעורה עד בוקר של אברהם שהוא ארבע שעות, "וישכם אברהם בבוקר" בתחלת שעה ראשונה, בסוף השחר (שהוא) נצח יעקב, ששם "למנצח על אילת השחר" לקחת נקמה מסמאל שנגע בירך שמאל של יעקב, שהוא הוד, שבו נאמר "נתנני שוממה כל היום דוה", הוד, מצד ההוד אלף החמישי נשאר בית המקדש חרב ויבש.
אמר ר"ש דא הוד דילך רעיא מהימנא דביה אנת⁴³⁷⁶ חרב מנבואה דילך משמאלא ובגין דאנת (ישעיה סג יב) מוליד לימין	אמר רבי שמעון זה הוד שלך רועה נאמן, שבו אתה חרב מנבואתך משמאל, ומשום שאתה "מוליד לימין משה", שהוא נצח ראש של השחר,

⁴³⁷³ דישתמע (דפ"ק).

⁴³⁷⁴ דכל הלילה בהוד, אלף החמישי, ושחר תחלת הגאולה הוא, כמ"ש בפ' משפטים (קט ע"ב), ובקר הוא בחסד, שלכן הוא ד' שעות, מנצח עד חסד (יהל אור).

⁴³⁷⁵ עי' בראשית כא ע"א שזה היה בהוד ולא בנצח ועי' בשער מאמרי רשב"י בפ' בראשית (דף יג ע"ב) ועי' בשער הקדמות (דף נא סע"ג) ובפע"ח (פרק א דתפילין). ועיקר הענין בקיצור הוא ע"פ מ"ש בשער מיעוט הירח (פרק ב), כי מהזמן דאברהם אבינו ע"ה מעת גזרת הגלות אשר בברית בין הבתרים, אשר זה היה לצרף את כל הנשמות שנבלעו בתוך הקליפות ע"י הזרע לבטלה שהוציא אדה"ר בהק"ל שנה שפירש מחוה וכו', הנה היה אז המלכות עם ז"א אחור באחור מהחזה שלו ולמטה, שהוא בתנה"י שבו. וכו' וכאשר עומדים ז"א ורחל אב"א, הוה רחל עם יעקב ג"כ רק אב"א, וכמו שמבואר כ"ז ג"כ בפע"ח שער התפילין (פרק ח). והרי נמצא לפ"ז כי הנצח דיעקב הוא מכוון כנגד ההוד דרחל, וההוד דיעקב כנגד הנצח דרחל. ולכן הוא כי באותה המעשה והמאורע כאשר נאבק שר של עשו עם יעקב אבינו ע"ה ונגע בכף ירכו ופגם אותו כנ"ל, הנה היה מגיע הפגם בהוד דרחל ובהנצח דיעקב (כללים ח"א ע ע"ג, ועיי"ש עא ע"א בהגה).

⁴³⁷⁶ שבאלף החמישי אין נבואה, וזהו נגיעה בירך שמאל דיעקב, וזהו גיד הנשה כידוע (יהל אור).

משה דאיהו נצח רישא דשחרין (משלי ה יט) אילת אהבים פתח(ת)⁴³⁷⁷ (תהלים כב א) למנצח על אילת השחר דביה ייתי מארי נצחן קרביא ובגין דנצה והוד תרין שחרין אוקמוה במתניתין מאימתי קורין את שמע בשחרין ולא אמר בשחר אלא בשחרין שני משיח בן דוד כנגד הנצח ונקשר בבוקר של אברהם, זהו שכתוב "נעימות	"אילת אהבים". פתח דוד "למנצח על אילת השחר", שבו יבא בעל נוצח הקרב, ומשום שנצח והוד הם שני מיני שחר, בארו במשנה, מאימתי קורין את שמע בשחרין, ולא אמר בשחר אלא בשחרין שנים. ושני משיחים יתעוררו לגביהם, משיח בן דוד כנגד הנצח ונקשר בבוקר של אברהם, זהו שכתוב "נעימות
רמג/ב רע"מ:	
בימינך נצח הוד בגבורה דביה משיח בן אפרים אחיד אנת באמצעיתא [ד]דרגא דילך תפארת דאתקשר בך עמודא דאמצעיתא ויסוד⁴³⁷⁸ חי עלמין בדרגא דילך⁴³⁷⁹ וחכמה בימין הרוצה להחכים ידרים ובינה לשמאל הרוצה להעשיר יצפין:	בימינך נצח". הוד בגבורה, שבו משיח בן אפרים אחוז, אתה באמצע שמדרגה שלך תפארת שנקשר בך העמוד האמצעי, ויסוד חי העולמים במדרגה שלך, וחכמה בימין, הרוצה להחכים ידרים, ובינה לשמאל, הרוצה להעשיר יצפין.
איהי [ה]קשת⁴³⁸⁰ גבה והאי איהו לבושא דשכינתא לבושא דצדיק דאתקרי ברית הקשת ואיהו אות שבת ואות י"ט ואות תפילין ואות ברית מילה ואמר קב"ה מאן דלאו איהו רשים בהאי אות לא ייעול במראה דא בחדר דא והאי איהו מטה דעמודא דאמצעיתא מטה ביה כלפי חסד לצדיקים גמורים למיהב לון זכוון בח"י ברכאן דצלותא ומטה כלפי חובא⁴³⁸¹ לרשיעא למידן לון בגבורה לדינא כפום עובדיהון ובעמודא דאמצעיתא מאריך על בינונים והאי איהו ש תלת גוונים דקשת אות ברית הקשת בת יחידה שבת מלכתא⁴³⁸² ואית לה שית דרגין תחות שולטנותא דאינון ששת ימי המעשה דכלילן במטטרון	היא הקשת אצלה, וזהו לבוש השכינה לבוש הצדיק שנקרא ברית הקשת, והיא אות שבת ואות יום טוב ואות תפילין ואות ברית מילה. ואמר הקדוש ברוך הוא, מי שאינו רשום באות זו, לא יכנס במראה זו בחדר זה, וזהו מטה, שהעמוד האמצעי מטה בו כלפי חסד לצדיקים גמורים לתת להם זכויות בשמונה עשרה ברכות התפלה, ומטה כלפי חובה לרשעים לדון אותם בגבורה לדין כפי מעשיהם, ובעמוד האמצעי מאריך על הבינוניים, וזהו אות ש'. שלשה גווני הקשת, אות ברית הקשת בת יחידה שבת המלכה, ויש לה שש מדרגות תחת שלטונה, שהם ששת ימי המעשה שכלולים במטטרון, ועליהם נאמר

⁴³⁷⁷ דוד (נוסף בדפ"ו).

⁴³⁷⁸ כדי לכלול הנצח על ידי החסד וההוד על ידי הגבורה, וכולל יסוד לקושרם יחד גם כן בבחינתם התחתונה, וכדי לכלול גם כן סוד הדעת שהוא בן י"ה בין חכמה ובינה, והחכמה בימין והבינה בשמאל, בענין שמשה רבינו ע"ה קשר הכל (אור יקר).

⁴³⁷⁹ ר"ל יסוד בעד"א (יהל אור).

⁴³⁸⁰ כלומר שכינה גם כן כוללת אז בבחינת ימין ושמאל ואמצע דהיינו שהיא קשת שהם שלשה גוונים חוור ימין, סומק שמאל, ירוק אמצע (אור יקר).

⁴³⁸¹ חובה (דפ"ו).

⁴³⁸² אע"ג שמבואר במקומות רבים ששבת היא בסוד מלכות (טעמי המצות בהר, וכן הוא בתיקו"ז כה ע"א, צה ע"ב, זהר ח"ג רמג ע"ב, רנז ע"א) אבל זה רק על ידי הבינה שמאירה לה [עי' בהגר"א בספד"צ ו ע"א ד"ה וכן, ובהגר"א על תיקו"ז לו ע"ג ד"ה כנועל]. ועי' רע"מ פנחס רנז ע"א: שכינה אתקריאת שבת מסטרא דתלת דרגין עלאין (כללים ח"ב נב ע"ב).

דעלייהו אתמר (שמות לה ב) ששת ימים תעשה מעשיך אבל בת יחידה היא שבת לה, העושה בה מלאכה יומת.	ששת ימים תעשה מעשיך, אבל בת יחידה היא שבת לה, העושה בה מלאכה יומת.
יהו"ה אתקרי [ב]את⁴³⁸³ ה' ומסמרא דא יהו"ו לימינא איהו⁴³⁸⁴ ה' שלימו(ת) דיליה והכי לכל סמרא בשית סמרי⁴³⁸⁵ יהו הוי ויה יוה היו והי⁴³⁸⁶ אינון ח"י אתוון דכלילן בצדיק חי עלמין⁴³⁸⁷ ואיהי רביעית ההין בכל סמרא:	יהו"ה נקרא באות ה' אחרונה, ומצד זה יהו"ו לימין שהיא ה', שלמות שלו, וכך לכל צד משה צדדים, יהו הוי ויה יוה היו והי, שהם שמונה עשרה אותיות שכלולות בצדיק חי העולמים, והיא רביעית ההין בכל צד.
ואיהי ה"א מסמרא [דשמא] מפרש יו"ד ה"א וא"ו יו"ד בחדס ה"א בגבורה וא"ו יו"ד בחדס ה' בגבורה וי' בתפארת כד שלטא האי ט"ל אסרו חכמים ארבעים מלאכות חסר אחת ואתקריאו אבות מלאכות ע"ש דאינון לקבל אבהן דשליט עליהו ט"ל⁴³⁸⁸ דאיהו ארבעים חסר אחת [ובאלין ארבעים מלאכות חסר חד] לקה עשרה מלקיות לאדם ועשרה לחוה ועשרה לנחש ותשעה לארעא ובגין דט"ל שלטא בשבת דאיהו ה' אין לוקין בשבת והאי ט"ל [לאו] איהו כט"ל דחול מסמרא דעבד מטטרו וארבעים מלאכות חסר אחת הם הזורע והחורש וכו'.	והיא אות ה"א, מצד של שם המפורש יו"ד ה"א וא"ו, יו"ד בחדס, ה"א בגבורה, וא"ו בתפארת, כששולט הט"ל הזה, אסרו חכמים ארבעים מלאכות חסר אחת, ונקראות אבות מלאכות על שם שהם כנגד אבות ששולט עליהם ט"ל, שהוא ארבעים חסר אחת. ובאלו ארבעים מלאכות חסר אחת הכה עשר מלקיות לאדם, ועשר לחוה, ועשר לנחש, ותשע לארץ. ומשום שט"ל שולט בשבת, שהיא [אות] ה', [לכן] אין לוקין בשבת, וזה הט"ל אינו כמו הט"ל של יום חול מצד של עבד מטטרו, וארבעים מלאכות חסר אחת, הזורע והחורש וכו'.
סבא סבא שכינתא אתקרי אר"ץ דקב"ה הה"ד (ישעיה סו א) והארץ הדום רגלי מסמרא דחדס אתקריאת מים ומסמרא דגבורה אתקריאת אש ומסמרא דעמודא דאמצעיתא אויר ואיהי ארץ קרקע לכלהו	זקן זקן, השכינה נקראת ארץ של הקדוש ברוך הוא, זהו שכתוב "והארץ הדום רגלי". מצד החדס נקראת מים, ומצד הגבורה נקראת אש, ומצד העמוד האמצעי אויר, והיא ארץ קרקע לכלם. ומשום שנשמה יתרה

⁴³⁸³ באות (דפ"ו).

⁴³⁸⁴ דאיהו (דפ"ו).

⁴³⁸⁵ כל הששה צירופים דיה"ו והם: יו"ה, יה"ו, ה"ו, ה"י, ו"ה, וה"י, והמציאויות שצר בהם בנפש זכר ונקבה שהם: ראש, בטן, גויה. והנה לכאורה הרי נראה מכאן שאלו הו' צירופים, ג' מהם הם בחי' זכר, וג' מהם הם בחי' נוק'. והיינו: יו"ה, ה"י, ו"ה, הם בחי' זכר, אבל יה"ו, ה"י, וה"י, הם בחי' נוק'. אמנם הנה בספר יצירה (פרק א משנה יג) בענין הו' צירופים הללו שהם בהו"ק, מבואר שם שהג' צירופים יה"ו, יו"ה, ו"ה, הם בחדס נצח ת"ת, [והוא לפי נוסח האריז"ל, ועל"פ מ"ש בכונות לולב (דרוש ה) וכן הוא ברע"מ (פ' ויקרא יז ע"א, ובפ' פנחס רמג ע"ב) אמנם לפי נוסח הגר"א בס"י שם, הם בנצח חסד ת"ת, וכן הגיהה הגר"א ברע"מ פ' ויקרא הנז', ויתבאר למטה סברת כל א' בזה]. והג' צירופים הו"י, ה"י, וה"י, הם בגבורה הוד יסוד. ונודע הוא כי חסד נצח ת"ת הם כולם בחי' זכר, וגבורה הוד יסוד הם כולם בחי' נוק', כי ת"ת הוא לימינא ויסוד לשמאלא, וכמ"ש בתיקונים (תיקון יג דף ל ע"א) וצדיק נטיל משמאלא ועד"א מימינא. וכן הוא נודע כי איהו בנצח ואיהי בהוד (ביאורים ח"א עז ע"ד).

⁴³⁸⁶ עי' לעיל יז ע"א ותיקו"ז טז ע"ב (לש"ו).

⁴³⁸⁷ כל אלו השמות דח"י אותיות הם כלולים בהיסוד, שלכן נקרא היסוד ח"י עלמין, כמ"ש הגר"א בספר יצירה שם (פרק א משנה י"ג סוף אופן א' יב ע"ב) וכן הוא בזוה"ק (פרשת ויקרא יז ע"א ופ' פנחס רמג ע"ב ובתיקונים טז ע"ב). ושורש כל אלו ה"ח הוא הח"י משחתין דשם הו"ה דעינין (ביאורים ח"ב פ ע"ד).

⁴³⁸⁸ ט"ל דיה"ו כנ"ל, נגד חג"ת (יהל אור).

ובגין דנשמתא יתירה אתפשטא בשכינתא דאיהי שבת מלכתא⁴³⁸⁹ דאתמר בה (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה משם איהי מלכות דשלטנותהא על ארעא ועל אילנין וזרעין (ואבנין וטורין)⁴³⁹⁰ ובגין דאילנא דחיי דהיא נשמתא יתירה דבשבת בה תולדין דילה אית נייחא לארעא דאיהי שכינתא:	מתפשטת בשכינה שהיא שבת המלכה, שנאמר בה "ומלכותו בכל משלה", משם היא מלכות ששליטתה על הארץ ועל אילנות וזרעים (והרים ואבנים), ומשום שאילן החיים שהיא נשמה יתרה שבשבת, בה תולדות שלה יש בה מנוחה לארץ שהיא השכינה.
ובגין דשכינתא עלאה אתפשטת ובארעא (כארעא) דאתמר בה (במדבר יט ב) פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה (עלה) עליה עול אסור לחרוש בשבת חרישה בשור דאתמר (תהלים קכט ג) על גבי חרשו⁴³⁹¹ חורשים ושכינתא תתאה איהי פרה אדומה מסטרא דגבורה תמימה מסטרא דחסד דאיהו דרגא דאברהם דאתמר ביה (בראשית יז א) התהלך לפני והיה תמים אשר אין בה מום מסטרא דעמודא דאמצעיתא אשר לא עלה עליה עול מסטרא דשכינתא עלאה דאיהי [חירו דכלא] (חדו) באתר דאיהי שלטא (במדבר א נא) והזר הקרב [יומת] לית רשו לסטרא אחרא לשלטאה לא שטן ולא משחית ולא מלאך המות דאינון מסטרא דגיהנם:	ומשום שהשכינה העליונה התפשטה בארץ, שנאמר עליה "פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול", אסור לחרוש בשבת, וחרישה בשור שנאמר "על גבי חרשו חורשים", והשכינה התחתונה היא פרה אדומה מצד הגבורה, תמימה מצד החסד, שהיא מדרגה של אברהם, שנאמר בו "התהלך לפני והיה תמים". "אשר אין בה מום" מצד העמוד האמצעי, "אשר לא עלה עליה עול" מצד השכינה העליונה, שהיא חירות, הכל חירות במקום שהיא שולטת, "והזר הקרב יומת", אין רשות לצד האחר לשלוט, לא שטן ולא משחית ולא מלאך המות, שהם מצד הגיהנם.
ובגין דא ביומין דחול אמרין ישראל (תהלים עח לח) והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו וגו' בגין דביומין דחול⁴³⁹² שכינתא תתאה אתלבשת באלין קליפין⁴³⁹³ דמיתה דדינא [ובשבת] (והשתא) אתפשטת מנייהו בגין דאילנא דחיי דאיהו בן י"ה יה"ו אתחבר בה"א בההוא זמנא נייחא אשתכחת [לה ולכל] (וכל)⁴³⁹⁴ מה דאיהו תחות(י)ה ולא צריך למימר ביה והוא רחום [ומאן אינון תחותיה⁴³⁹⁵ ישראל ובכל] (ואין תחותיה אלא וכל) אתר דישראל משתכחין נטירו	ומשום זה, בימי החול אומרים ישראל, והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו וגו', משום שבימי החול השכינה התחתונה מתלבשת באלו הקליפות של מיתה ודין, ובשבת מתפשטת מהם בגלל שעץ החיים שהוא בן י"ה, יה"ו מתחבר באות ה"א, בזמן ההוא מנוחה נמצאת לה"א, וכל מה שהוא תחתיה, ולא צריך לומר בה, והוא רחום, ומי אלו (תחתיה) תחת י', ישראל וכל מקום שישראל נמצאים שמירה נמצאת ומנוחה.

⁴³⁸⁹ עי' לקמן רנז ע"א (לש"ו).

⁴³⁹⁰ (וטורין ואבנין) (דפ"א).

⁴³⁹¹ סט"א והאומות, אלא אשר לא עלה כו' כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴³⁹² הוא בזמן שישראל חוטאין, כי אז השכינה גולה בגלות ומתלבש בתוך הקליפות (דע"ה ח"א

עז ע"ד).

⁴³⁹³ בתיקון"ז תיקון סט קכו ע"א קלד ע"ב ובתיקון ל"ז פו ע"ב (לש"ו).

⁴³⁹⁴ לה"א וכל (דפ"ו).

⁴³⁹⁵ תחות י' (דפ"ק).

אשתכח וניחא:	
ובג"ד אסור למחרש בארעא ולמעבד בה גומות דהוי כאילו עביד פנימו בארעא קדישא דאיהי שכינתא ואסור לאשתמשא בכלים דארעא בשבת ואפילו לטלטל אבן ולא[ו] מדי (אלא) כלי בעלמא ד[ו]הוי נייחא לון בזכו דשכינתא דאתקריאת אבנא דכתיב בה (בראשית כח כב) והאבן הזאת אשר שמתי מצבה בצלותא עמידה איהי לישראל דבגינה אית לון [קיומא בעלמא] (קיימא לעלמא) ועליה אתמר (בראשית מט כד) משם רועה אבן ישראל⁴³⁹⁶ (זכריה ג ט) על אבן אחת שבעה עינים⁴³⁹⁷ (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים:	ומשום זה אסור לחרוש בארץ ולעשות בה גומות, שנעשה כאילו עשה פגם בארץ הקדושה, שהיא שכינה. ואסור להשתמש בכלים של הארץ בשבת, ואפילו לטלטל אבן ולא דבר, אלא כלי סתם, שיהיה מנוחה להם בזכות השכינה שנקראת אבן, שכתוב בה "והאבן הזאת אשר שמתי מצבה" בתפלה עמידה היא לישראל, שבגללה יש להם קיום בעולם, ועליה נאמר "משם רועה אבן ישראל", "על אבן אחת שבעה עינים", "אבן מאסו הבונים".
ובגין דא (שמות לא טז) ושמרו בני ישראל את השבת [לעשות את השבת] לדרתם ברית עולם צריך לנטרא ל(י)ה בדירתם⁴³⁹⁸ דלא יפקון מרה"י לרה"ר והאי איהו דאוקמוה מארי מתניתין יציאות השבת שתיים שהן:	ומשום זה נאמר "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם", צריך לשמור אותה בדירתם, שלא יצאו מרשות היחיד לרשות הרבים, וזהו שבארוהו בעלי המשנה, יציאות השבת שתיים שהן
רמז/א	
רע"מ:	
ארבע⁴³⁹⁹ (הוצאה מרשות לרשות והכנסה נמי יציאה קרי לה) ואינון סמאל ונחש צריכין ישראל לנטרא לון דלא יעלו לדרה דשכינתא דאיהי רשות היחיד מאן רשות הרבים חללה שפחה זונה נדה [גויה] (בת אל נכר) רשות דסמאל ונחש ושבעין ממנן דעמין [ע"כ]⁴⁴⁰⁰:	ארבע, הוצאה מרשות לרשות, והכנסה גם כן יציאה קורא לה. ואלו הם סמאל ונחש, צריכים ישראל לשמור עליהם שלא יכנסו לדירה של השכינה, שהיא רשות היחיד, מי רשות הרבים, חללה שפחה זונה נדה גויה, רשות של סמאל ונחש, ושבעים ממונים של העמים.
ובחבורא קדמא ⁴⁴⁰¹ אריתי מורי עם	ובחבור הקדמון, "אריתי מורי עם

⁴³⁹⁶ של עד"א (יהל אור).

⁴³⁹⁷ בת שבע (יהל אור).

⁴³⁹⁸ זהו לדורותם כנ"ל (יהל אור).

⁴³⁹⁹ נדה שפחה גויה זונה, ד' ראשין (יהל אור).

⁴⁴⁰⁰ פתח ואמר (שיה"ש ה א) באתי לגני וכו' עד חלבי חסד, נדפס בפרשת ויקרא דף ג ע"ב

(הערת הזהר).

⁴⁴⁰¹ בח"י דף קע"ו ז"ל ואשר הקשית לשאול על מ"ש כמה פעמים בפ' פנחס ובחבורא קדמא מהו. וכן בריש התיקונים ובג"ד אסתכם קב"ה ושכינתיה למיעבד האי חבירא על יד ההוא דאתגליא מהו ע"י ההוא דאתגליא. דע קושט דברי אמת. ובזה יתיישב לך הא דמייתי בפ' פנחס ובריש התיקונים ענין רבה בב"ח שהיה בימי האמוראים זמן רב אחר הרש"י וכן מאי דמייתי שם בפ' פנחס גבי מים אחרונים דברי הגאונים, והם דברי התוספות כנודע. וגם בפ' וישלח הוקשה לי דקאמר ר"א יום שמת ר' בטלה כהונה דמשמע דר' מת לפני ר"א ובפ' הפועלים אמר שלח רבי לדבר באשתו של ר"א. ועוד תראה בתקוני ז"ח דקאמר ובגין דלא בקיאינן א"לן דרו בתראי עבדין תרין זוגי תפילין משמע מהלשון דקאמר אילין כאילו דובר אז וכן הרבה. אמנם האמת אצלי שהרבה דברים שחיברו זמן רב אחרי מיתתו בג"ע נתגלו לנו. וז"ש בתיקונים ויקומון עמך בוצינא קדישא ושית חברוי דאתכנשו בקדמיתא בהאי זוהר לחדשא ביה מלין כדבקדמיתא. וכן הוא מ"ש ובחבורא קדמא. ורוב הדברים אשר תמצא כי הוא מענייני האמוראים והגאונים הוא מאת אשר

בשמי" (שיר ה א) דרועא ימינא בירכא שמאלא אכלתי יערי עם דבשי" (שיה"ש ה א) יעקב ברחל שתיתי ייני עם חלבי דרועא שמאלא בירכא ימינא דרועא ימינא בירכא שמאלא אינון חסד עם הוד יעקב ברחל עמודא דאמצעיתא במלכות דרועא שמאלא בירכא ימינא גבורה בנצח:	בשמי", זרוע ימין בירך שמאל, "אכלתי יערי עם דבשי" יעקב ברחל, "שתיתי ייני עם חלבי", זרוע שמאל בירך ימין. זרוע ימין בירך שמאל הם חסד עם הוד, יעקב ברחל, העמוד האמצעי במלכות. זרוע שמאל בירך ימין, גבורה בנצח.
ואמאי שני מדות דיליה הכי אלא רזא דיימא⁴⁴⁰² הכא דוד אמר הכא (תהלים קלב ט) כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו ואתמר התם ולויך מבעי ליה למימר אמר קב"ה לאו ארח לשנות מדותי אלא בתר דזמינת לי⁴⁴⁰³ אית לי למעבד רעותך ומהכא אוליפנא דבעל הבית דמזמין אפילו למלכא אית ליה למעבד רעותיה ובגין דא אוקמוה כל מה שיאמר⁴⁴⁰⁴ לך בעל הבית עשה חוץ מצא:	ומדוע שתי מדות שלו כך, אלא הסוד שנאמר כאן, דוד אמר כאן "כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו", ונאמר שם, צריך היה לו לומר ולויך, אמר הקדוש ברוך הוא, אין דרך לשנות מדותי, אלא אחר שהזמנת אותי יש לי לעשות רצונך, ומכאן למדנו שבעל הבית שמזמין אפילו למלך יש לו לעשות רצונו, ומשום זה בארוהו, כל מה שאומר לך בעל הבית עשה חוץ מצא.
ועם כל דא דרזא דא שפיר איהו הא כתיב (מלאכי ג ו) אני יי' לא שניתי ובכל קרבנין לא כתיב בהון אלא ליהו"ה איך יכיל למהוי דישיני דרגין דשמיה בקרבנא אלא אריתי מורי יוצר אור עם בשמי אהבת עולם אכלתי יערי שמע ישראל עם דבשי ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שתיתי ייני והיה אם שמוע עד ויאמר עם חלבי מן ויאמר עד אמת אכלו רעים (שיה"ש ה א) ג' ראשונות וג' אחרונות שתו ושכרו דודים שאר ברכאן דצלוחא:	ועם כל זה שסוד זה יפה הוא, הרי כתוב "אני ה' לא שניתי", ובכל הקרבנות לא כתוב בהם אלא "ליהו"ה", ואיך יכול להיות שישנה מדרגות של שמו בקרבנות. אלא "אריתי מורי", יוצר אור, "עם בשמי" אהבת עולם, "אכלתי יערי" שמע ישראל, "עם דבשי" ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, "שתיתי ייני" והיה אם שמוע עד ויאמר, "עם חלבי", מן ויאמר עד אמת. "אכלו רעים" ג' ראשונות וג' אחרונות, "שתו ושכרו דודים" שאר ברכות התפלה.
ובחבורא קדמאה סתרא דקרבנא פרים וכבשים ועתודים [ועזים אינון ד'] (עזים אינון) פני שור פני נשר⁴⁴⁰⁵ (יחזקאל א י)	ובחבור הקדמון סתר הקרבנות פרים וכבשים ועתודים ועזים, הם ארבעה, פני שור פני נשר וגו', שתי

חידשו בחיבורא בתראה אחרי מותן בג"ע. ובכן לא יקשה מה שדרש ר"א על ר' סוד יום שמת ר' בטלה כהונה. גם שאלתם ממני מי הוא בעל הקבין הנז' בתיקונים בדברי הרב לא פורש. אבל מצאתי בס' גלגול נשמות להר"ר מנחם עזריה ע"ה כתב ההוא מארי קבין היה שלמה הע"ה והוא היה מנוגע בנגעי בני אדם לפעמים. ונראה להחסידיהם ההם להראות להם חכמתו כי בחכמתו דיבר הבל הבלים. ולפי שחכמים בקשו לגנוז ס' קהלת רצה להראות לחכמים כי לא דבר ריק הוא ואם ריק הוא מכם. ולפי דבריו היה אומר א"א ומורי שטעם פקידת עונו באופן זה ולא כמשה"ה ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם הוא כלפי מ"ש בזוהר בפ' בשלח על פ' והיה אם שמוע תשמע כי הפוגם בנש"גז פוגם בנ"ה וכבר אמרו שהחטא של שלמה היה שלקח נשים נכריות. ואמרו במדרש שיר השירים והמלך שלמה אהב נשים נכריות ארשב"י אהבן לזנות. ולפיכך במקום שפגם על הברכים ועל השוקים, לעומתו היה נפגם בירכים דיליה והוא טעם נכון (מ"מ). בדף רמא ע"א (הערת הזהר)

⁴⁴⁰² דנימא (דפ"ו).

⁴⁴⁰³ שבזיווגא דשכינתא ימינא ידי' לקבל שמאלא דילה, וכן שמאל לימין (יהל אור).

⁴⁴⁰⁴ שאומר (דפ"ו).

⁴⁴⁰⁵ וגו' (נוסף בדפ"ו).

תורים או שני בני יונה, וצריך לפרש אריה יורד לגבי שור שהוא שמאל לקשר חסד בגבורה, אדם יורד לגבי נשר, דרגה של יעקב, ומשום זה בארוהו בעלי המשנה, יופיו של יעקב היה יופיו של אדם הראשון, ומי גרם שיעלה ויקרא ישראל, שכתוב "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל יהיה שמך", שיהיה ישראל עיקר להבדיל ביניהם.	שתי⁴⁴⁰⁶ תורים או שני בני יונה וצריך לפרש אריה⁴⁴⁰⁷ לגבי שור דאיהו שמאל לאתקשרא חסד בגבורה אדם נחית לגבי נשר דרגא דיעקב ובגין דא אוקמוה מארי מתניתין שופריה דיעקב שופריה דאדם קדמאה הוה ומאן גרים לאסתלקא לאתקרי ישראל דכתיב (בראשית לב כח) לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל יהיה שמך דיהוי ישראל עק⁴⁴⁰⁸ר לאפרשא בינייהו, וע"כ⁴⁴⁰⁹.
זהר⁴⁴¹⁰:	זהר
[ובחבורא קדמאה] ועשירית האיפה (במדבר כח ה) אמאי אלא עשירית האיפה לקבל כ"י דאיהו עשיראה דדרגין⁴⁴¹¹:	"ועשירית האיפה" מדוע, אלא עשירית האיפה כנגד כנסת ישראל, שהיא העשירית שבמדרגות.
ואצטריכא לאתייהבא⁴⁴¹² בין תרין דרועין ואיהי סלת נהמא ואיהי נהמא ובגין דאיהי נהמא לא אתפקד על נהמא⁴⁴¹³ [דחמשת] (בשבע) מיני⁴⁴¹⁴ דאיהי חטה ושעורה ושיפון וכו' ממנא דעלמא ולא שוי ממנא עליהו אלא קב"ה בלחודוי⁴⁴¹⁵:	וצריכה להנתן בין שתי זרועות, והיא סולת הלחם, והיא לחם, ומשום שהיא לחם לא הפקד על לחם של חמשת המינים, שהם חטה ושעורה ושיפון וכו' ממונה של העולם, ולא שם ממונה עליהם אלא הקדוש ברוך הוא לבדו.
ובג"ד מאן דמזלזל⁴⁴¹⁶ בנהמא וזריק ליה בארעא עניותא רדיף אבתריה וחד ממנא אתפקד על דא ואיהו רדיף אבתריה למיהב ליה עניותא ולא יפוק מן עלמא עד דיצטריך לברייך ועליה כתיב (איוב טו כג) נודד הוא ללחם איה נודד הוא ויהך מטלטל וגלי מאתר לאתר ללחם איה הוא ולית:	ומשום זה מי שמזלזל בלחם וזורק אותו בארץ, עניות רודפת אחריו, וממונה אחד הפקד על זה, והוא רודף אחריו לתת לו עניות, ולא יוצא מן העולם עד שיצטרך לבריות, ועליו כתוב "נודד הוא ללחם" איה נודד הוא וילך, מטלטל וגולה ממקום למקום, ללחם איה הוא, ואין

⁴⁴⁰⁶ שהן ג"כ ד' (יהל אור).

⁴⁴⁰⁷ נחית (נוסף בדפ"ו).

⁴⁴⁰⁸ כמ"ש (ברכות יג ע"א) לא שיעקר יעקב ממקומו, אלא שישראל עיקר ויעקב טפל לו. ובישראל מרומז שיר ואל, חו"ג, ובשם זה סליק לאפרשא מחלוקת דקודשא בין חו"ג כידוע. וכן בו שיר ואל, שיר דלויים בגבורה, ואל בחסד. ובו כלילת כל הספירות, ישראל גי' תקמ"א, וכן גי' ר"ת של כל הספי', כח"ב חג"ת נה"ם. וזהו תורת אמ"ך, גי' תקמ"א. [כי י' של מנצפ"ך הוא ת"ק. הרמ"ש] (יהל אור).

⁴⁴⁰⁹ רמז ע"א ובחבורא קדמאה סלת למנחה וכו' (הערת הזהר).

⁴⁴¹⁰ רע"מ (אור יקר).

⁴⁴¹¹ בחינתה למטה מכל האצילות, והיותה למנחה היינו סלוקה למעלה אל בין שתי הזרועות שהם חסד וגבורה בסוד שמאלו תחת לראשי (אור יקר).

⁴⁴¹² ואז בעלותה שם נעשת לחם שהוא מעלה יותר מסולת שאין בו תיקון וזהו שאמר "ואיהי נהמא" (אור יקר).

⁴⁴¹³ שאין שוטר על התבואה כאומרו אם תשים משטרו באירץ אלא מידו של הקב"ה מה שאין כן שאר מיני קטניות (אור יקר).

⁴⁴¹⁴ הם תבואה והם מצד המלכות שהיא ה' והשאר הם קטניות ודאי מהקטנים השרים כדפירשנו (אור יקר).

⁴⁴¹⁵ ולהיותה אשה בחיק בעלה "לא שוי ממנא עליהו אלא קב"ה" דהיינו ששם היא מתנהגת על ידי בעלה (אור יקר).

⁴⁴¹⁶ דמזלזל (דפ"ו).

רע"מ	רע"מ:
ובחיבור הקדמון, אמר הרועה הנאמן, מי שמזלזל בפרורים של הלחם וזורק אותם במקום שלא צריך, כך כל שכן מי שמזלזל בפרורים של המח שהם טיפות הזרע שזורק אותם בארץ, שנאמר בהם "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ", או שזורק אותם בנדה או בבת אל נכר או בשפחה או בזונה, וכל שכן וכל שכן מי שמזלזל בפרורים של הלחם של התורה, שהם קוצי האותיות ותגי האותיות, שנאמר עליהם, כל המשתמש בכתר יחלף.	[ובחיבורא קדמאה] ⁴⁴¹⁷ אמר רעיא מהימנא מאן דמזלזל בפרורין דנהמא וזריק לון באתר דלא אצטריך האי כל שכן מאן דמזלזל בפירורין דמוחא דאינון [טפין] דזרע דזריק לון בארעא דאתמר [בהון] (בראשית ו יב) כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ או דזריק לון בנדה או בבת אל נכר או בשפחה או בזונה וכ"ש וכ"ש מאן דמזלזל בפירורין [דנהמא] דאורייתא דאינון קוצי אתון ⁴⁴¹⁸ ותני אתון דאתמר עליהו כל המשתמש בתנא ⁴⁴¹⁹ חלף:
וכל שכן מי שמוסר סודות התורה וסתרי קבלה וסודות מעשה בראשית או סתרי האותיות של השם המפורש לאנשים שאינם הגונים, ששולט עליהם יצר הרע אשה זונה, שנאמר עליה "כי בעד אשה זונה עד ככר לחם", ואין לחם אלא כ"ב אותיות התורה, ואין ככר אלא אפילו הלכה אחת.	כ"ש מאן דמסר רזין דאורייתא ⁴⁴²⁰ וסתרי קבלה וסתרי מעשה בראשית או סתרי אתון דשמא מפרש לאנשים דלאו אינון הגונים דשליט עליהו יצר הרע אשה זונה דאתמר [עלה] (משלי ו כו) כי בעד אשה זונה עד ככר לחם ולית לחם אלא כ"ב [אתון ד] אורייתא ולית ככר אלא [אפילו] הלכה אחת:
ובחיבור הראשון לא גילה סוד באותם פרורים אלא בדרך פשט, ולא	(ועוד רעיא מהימנא) [ובחיבורא קדמאה לא] ⁴⁴²² גלי רזא באלין פרורין אלא בארע פשט ולא
	רמז/ב:
	זהר:
מי שישגיח עליו, זהו שכתוב איה מי שירחם עליו משום שלא ימצא.	מאן דישגח עליה הה"ד איה מאן דירחם עליה בנין דלא ישבח:
אמר ר"מ מי שמזלזל וכו'	[אמר ר"מ מאן דמזלזל וכו'] ⁴⁴²³
	רעיא מהימנא:
נתן בהם שיעור, אבל בארוהו בעלי המשנה ששיעור של פרורים כזית לפחות, כל שכן אם הם כביצה, שבעלי המשנה דקדקו עליהם עד	יהיב בהון שיעורא אבל אוקמוה מארי מתניתין דשיעורא דפירורין כזית לפחות כל שכן אי אינון כביצה דמארי מתניתין

⁴⁴¹⁷ שייך לקמן סוף ע"ג (דרך אמת).

⁴⁴¹⁸ שהן כמו פרורים מן הלחם (יהל אור).

⁴⁴¹⁹ ר"ל תגין (יהל אור).

⁴⁴²⁰ איתא בליקוטי תורה פרשת נח [פסוק א] וז"ל, [וכשאדם מגלה סוד לחיבים, גורם שהוא מזדווג עם ה' בגילוי, והם נוטלים החיצונים, וז"ס מ"ש (משלי כ"ה ט') וסוד אחר אל תגל. והענין, שכבר אמרנו כי ה' של אצילות מתפשטת באצילות, והוא"ו של הה"א היא בחינת זכר], עיי"ש. והן הם פירורין דמוחא, שהוא ה' שבראש יסוד חסד דמתגלה בפום אמה. וכ"ב אותיות, ה"ס הטפה כנודע, כמנין חט"ה, שממנה עושים לחם. והנה כל אותיות הא"ב במילואן הם ס' כמ"ש בזוהר שיר השירים דף כ"ה, והוא ס' של סוד שמשפיע היסוד שהוא ו', אל ד' שהוא מלכות (רמ"ז).

⁴⁴²¹ מנין חטה (יהל אור).

⁴⁴²² ר"ל בזוהר בזה העמוד לא כ' אלא פרורין דנהמא ממש (יהל אור).

⁴⁴²³ עי' מש"כ עמוד א' מקומו כאן (דרך אמת).

דקדקו [עלייהו] עד כזית עד כביצה לברכא עלייהו וארה רוא א"ה⁴⁴²⁴ הוא ט' פרורין שלש לכל סטר תלת מן ד' [תרין] (תלת) עשר רביעית⁴⁴²⁵ איהו שלימו⁴⁴²⁶ לאשלמא ביה עשר ולאשלמא ד' ⁴⁴²⁷ דאינון יהו"ה מאי עשר אינון יו"ד ה"א וא"ו ה"א קוצא דאת ד' מן אחד שיעורא כזית י' מן יהו"ה⁴⁴²⁸ שיעורא דיליה כביצה:	כזית עד כביצה, לברך עליהם. ודרך סוד א"ח הוא תשעה פרורים, שלשה לכל צד, שלשה מן ארבעה שנים עשר, ד' היא השלמות להשלים בה עשרה, ולהשלים ארבעה שהם יהו"ה, מהם עשרה אלו יו"ד ה"א וא"ו ה"א, קוץ של אות ד' מאחד שיעורה כזית, י' מהו"ה שיעורה כביצה.
איהי ד' שלימו⁴⁴²⁹ דמרכבתא דאדם ושלימו דארבע אנפין דאדם ובג"ד (במדבר ו כו) ישא יהו"ה פניו אליך ואוקמוה מארי מתניתין והכתיב (דברים י יז) אשר לא ישא פנים אלא אמר הקב"ה ולא אמרתי להם (שם ח י) ואכלת ושבעת והם דקדקו עליהם עד כזית [או] עד כביצה ואיך לא אשא להם פנים ורבנן דמתניתין ואמוראין כל תלמודא דלהון על רוזין דאורייתא סדרו ליה:	היא ד', שלמות המרכבה של אדם, ושלמות של ארבע פנים של אדם, ומשום זה "ישא יהו"ה פניו אליך", ובארוהו בעלי המשנה. והרי כתוב "אשר לא ישא פנים", אלא אמר הקדוש ברוך הוא, ולא אמרתי להם "ואכלת ושבעת", והם דקדקו עליהם עד כזית או עד כביצה, ואיך לא אשא להם פנים. וחכמי המשנה והאמוראים כל התלמוד שלהם, על סודות התורה סדרו אותו.
קם רעיא מהימנא וסליק ידוי קמי קב"ה ושכינתיה ואמר הכי קב"ה יהא רעוא דילך למיהב לון מזונא שלימתא לתקנא לגבך ולגבי מטרוניתא עלאה עלמא דאתי דאתמר על(י)ה (תהלים כב כט) כי ליי' המלוכה ומושל בגוים ולגבי מטרוניתא תנינא דאתמר בה זמנא תנינא (עובדיה א כא) והיתה ליי' המלוכה (לתקנא) פתורא שלימתא מכל עדונין ומכל מאכלין:	קם הרועה הנאמן והרים ידיו לפני הקדוש ברוך הוא ושכינתו, וכך אמר הקב"ה, יהי רצון שלך לתת לנו מזון שלם לתקן אצלך ואצל המלכה העליונה עולם הבא, שנאמר עליו "כי לה' המלוכה ומושל בגוים. ולגבי המלכה השניה, שנאמר בה פעם שניה "והיתה לה' המלוכה", לתקן שלחן שלם מכל מעדנים ומכל מאכלים.
ואנא מזמן עמך לכל מארי מתניתין ולמארי מקרא ולמארי תלמוד וכ"ש למארי סתרי תורה דילך בלה דילך מטרוניתא קדישא דילך עלאה (דילך) ותתאה וכלא	ואני מזמן עמך לכל בעלי המשנה ולבעלי המקרא ולבעלי התלמוד, וכל שכן לבעלי סודות התורה שלך, כלה שלך, מלכה קדושה שלך עליונה ותחתונה, והכל ברשות של עליון כל

⁴⁴²⁴ ר"ל א"ח מן אחד הוא ט' ספי'. וד' מן אחד הוא מל', עשירית לא"ח, ט"ס ורביעית. שהט' ספי' הן ג' בכל צד, והיא רביעית. וז"ש עשירית האיפה סלת רביעית כו', שהיא עשירית ורביעית והכל בשם הו"ה פשוטה רביעית, ובמילוי עשירית כמו שמפרש והולך (יהל אור).
⁴⁴²⁵ [תרין] (תלת) עשר רביעית" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "רביעית עשר". ובמ"א "תלת מן

ד' תרין עשר" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "תלת לכל סטר רביעית".

⁴⁴²⁶ הט"ס כלילין בג' מן ד', ורביעית מן ד' משלמת לעשר ולד'. ומפרש בזה הפסוק עשירית האיפה שבזוהר בחיבורא קדמאה (יהל אור).

⁴⁴²⁷ עשירית האיפה ורביעית ההין, בפשוט משלים ד' ובמילוי עשר, ובאחד באות ד' רביעית, ובקוצו של ד' עשירית, שא"ח הוא ט', ג"פ ג', והן שלשה יה"ו, כמ"ש בתז"ח (ד ע"ב) שהט"ס הן משולשין בג' יה"ו [והיא] משלמת להון, רביעית (להון) ועשירית (יהל אור).

⁴⁴²⁸ י' מן הו"ה. ט"ס וצ"ל ד' מן אחד שיעורא דיליה כביצה איהי שלימו כו', ומ"ש איהו ד' ג"כ ט"ס, ור"ל דאדם דכסא הוא שמא מפרש, וד' אנפין חיות הוא הו"ה פשוטה, והיא משלמת לשניהן (יהל אור).

⁴⁴²⁹ שהיא משלמת לעשר בזה נשלם אדם מ"ה, ומשלמת לד' והן ד' אנפין דאדם. וד' אנפין הוא ד' אותיות הו"ה, וזה שאמר ה' פניו אנפי הנ"ל (יהל אור).

עליונים, אדון כל האדונים, מלך על כל המלכים של מעלה ומטה, שהוא יחיד בלי שני, ואין אות ונקודה שמשתתפת עמו ולא שנוי אופנים של אנשים, שהוא בעל כל המפתחות של סודות ההווה והשמות והכנויים, וכל סודות הגנוזים של החכמה שתפתח אותם, כולם לכבודך, עילת על כל העילות, אני מתחנן לפניך שתפתח אותם לכבודך, שכבודך הוא מאבי ואמי שבשמים, ואב של כל ישראל ואם שלהם, שנאמר בה "ואל תטוש תורת אמך" ועמך אין שותף של אם בעולם.	ברשות דעלת כל עלאין אדון כל האדונים מלך על כל המלכים דעילא ותתא דאיהו יחיד בלא תניינא ולית את ונקודה דמשתתף בהדיה ולא שנוי גוונין דאינשא דאיהו מארי כל מפתחאן דרזין דהוויות [ושמהן וכנויין וכל רזין גניזין דחכמתא] [שמהן ובכנויין ובכל רזין דחכמתין] דתפתח לון כלהו ליקרא דילך עלת על כל עלות אנא מתחנן קדמך דתפתח לון ליקרא דילך דיקרא דילך ⁴⁴³⁰ איהו מאבי ואמי דשמיא [ו]אב דכל ישראל [ו]אם דלהון דאתמר בה (משלי א ח) וואל תטוש תורת אמך ועמך לית שותפו דאם [ב]עלמא:
קם פעם שני ואמר בעלי המשנה, נשמות ורוחות ונפשות שלכם התעוררו כעת כלכם והעבירו שינה מכם, שהיא ודאי משנה דרך פשט של עולם הזה, שאני לא עוררתי בכם אלא בסודות עליונים של העולם הבא, שאתם בהם "הנה לא ינום ולא יישן".	קם זמנא תניינא ואמר מארי מתניתין נשמתין ורוחין ונפשין [דלכון] אתערו כען [כולהו] ואעברו שינתא [א] מנכון [דאיהו] (דהא) ודאי משנה ⁴⁴³¹ ארח פשט [דהאי] עלמא דאנא [בעלמא דהא] לא אתערנא בכו אלא ברזין עלאין דעלמא [דאתי] דאתון בהון (תהלים קכא ד) הנה לא ינום ולא יישן:
פתח ואמר, הרי בארוהו בעלי המשנה, בעל הבית בוצע, ואורח מברך. ועוד בארוהו, צריך לדקדק בה' מן המוציא, ושתי הה"ן הן כנגד שתי הלחם, שתי ככרות של השבת, 'י' היא כביצה של כל אחד ואחד, ומיהו בעל הבית שבוצע, זו אות ו'.	פתח ואמר [הוא אוקמוה] מארי מתניתין [הא אוקמוה] בעה"ב בוצע וא(ו)רח מברך ועוד אוקמוה צריך לדקדק בה' מן המוציא ותרין ההין (ד)אינון לקבל שתי הלחם שתי ככרות דשבת 'י' איהי כביצה לכל חד וחד ומאן איהו בעה"ב דבוצע דא ⁴⁴³² :
בין כך, הנה זקן הזקנים היה יורד	אדהכי הא סבא ⁴⁴³³ דסבין קא נחית

⁴⁴³⁰ שהן ספסל וכסא תחתיו כידוע (יהל אור).

⁴⁴³¹ לשון שינה. ורזין הן אור בפקיחו דעיינין (יהל אור).

⁴⁴³² להיות שכל מעשה האדם הגשמי צריך לקדשו בסוד טוב הכוונה, ומה גם מעשה האכילה שבלי ספק בסוד שולחן האדם תלויים כמה עניינים כדמסיק לקמיה, והכל לקדש השולחן והסעודה שיהיה בה רמז לכמה ייחודים, ראשון לכל דברי השולחן בסוד הבציעה, והנה ביומי חול העולם מתנהג על ידי המלכות לבד בייחודה עם התפארת ואין בני אדם משיגים רק בה בקדושתה, לכך הבציעה דהיינו היות האדם מתנהג משפע עליון אינו אלא בסוד 'י' של אדנ"י שבו סוד הייחוד והקשר, כנודע שאות 'י' של אדנ"י בה סוד השפע בסוד שהיא נקודת ציון שבה סוד הייחוד, וכאשר הככר דהיינו ה' שלם אין שפע נשפע למטה, אמנם בהיותו בוצע מהככר סוד 'י' נשפע ונתן לבעלי הסעודה, מורה כי דרך אותה ה"ד ימשכו כל סעודתן, ובחול הבציעה בכזית מאות 'י' של אדנ"י, ובשבת שאז הקדושה מתאחדת גם בסוד הבינה שהיא נשמת כל חי המתפשטת למטה והאדם מתנהג משפע הבינה, צריך לבצוע משתי ככרות להורות שתי ההין שמשם סוד הסעודה והשפע שהאדם מושך, וזה על ידי שאותו ככר שלם דהיינו 'י' בה' עילאה מקור עליון סתום וכו' (אור יקר).

⁴⁴³³ ר"ל דבוצע הוא אדם שמא מפרש, אבל ד' אנפין דהו"ה ד' אותיות הכל בלחם. ומפרש והולך לחם איהו ו' ב' ככרות כו'. ר"ל חומר הלחם הוא ו', וה' הוא צורה, והן הככרות. ושלא תקשה ו' הוא אחד והאיך משתתף בב' ככרות, ולכן מסיים ו' הוא לקבל יעקב, והוא עם ב' נשיו לאה ורחל. ואמר 'י' כביצה לכל חד וחד. ר"ל לכל ככר וככר, דגם 'י' משתתף, בסוד המעט קחתך את אישי, ור"ל דצריך לבצוע על שניהם. וכ"ה בכל הזוהר ור"מ ותיקונים. וכ"ה לכל אמוראי דגמ' (ברכות מ ע"ב) רק רב כהנא כו' וכן מדקאמר הכל מודים בפסח כו'. וכ"פ הרמב"ם, וכן פי' הרשב"א ר' זירא בצע אכולא שירותא, וכן נהג רש"ל, וכן עיקר (יהל אור).

לגביה ואמר רעיא מהימנא חזור בכך דהא לחם איהו ו' שתי ככרות דיליה כמה דאמרת אינון ה' ה' ודאי ו' איהו לקבל יעקב ה' ה' לקבל לאה ורחל י' כביצה לכל חד א"ל סבא סבא והא בכמה אתרין אוקמוה דיעקב איהו בעל הבית ויוסף אורח דדרגיה יסוד חי עלמין כליל ח"י ברכאן דצללותא ובגין דא אוקמוה עליה (משלי י ו) (ו) ברכות לראש צדיק⁴⁴³⁴ צדיק א"ל הכי הוא וכלא קשוט:	אצלו, ואמר רועה נאמן חזור בכך, שהרי לחם הוא ו', שתי ככרות שלו כמו שאמרת הן, ה' ה' ודאי, ו' היא כנגד יעקב, ה' ה' כנגד לאה ורחל, י' כביצה לכל אחד. אמר לו זקן זקן, והרי בכמה מקומות בארוהו שיעקב הוא בעל הבית, ויוסף אורח שמדרגתו יסוד חי העולמים כולל ח"י ברכות התפלה, ומשום זה אמרו עליו "ברכות לראש צדיק", אמר לו כך הוא, והכל אמת.
כל רזא באתריה מה דאנא אמרית ומה דאת אמרת אבל ההוא דפליג נהמא מאן הוא א"ל סבא אנת בדיוקניה⁴⁴³⁵ ודא יו"ד ה"א וא"ו ה"א ודא אדם דמרכבתא עלאה דאנפין דיליה⁴⁴³⁶ יהו"ה ובגין דא ו' לחם דאינון ה' ה' ושיעורא דאוקמוה כזית וכביצה הא אתמר:	כל סוד במקומו מה שאני אמרתי, ומה שאתה אמרת, אבל זה שבוצע את הלחם, מיהו. אמר לו זקן, אתה בדמותו, וזה שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א, וזה אדם של המרכבה העליונה, שהפנים שלו יהו"ה, ומשום זה ו' לחם, שהן ה' ה', ושעור שקבעו כזית וכביצה, הרי נתבאר.
כזית באן שמא משערין דהא אוקמוה רבנן דאין עושין מצות חבילות אוף הכי לא יהבינן תרין שיעורין באת י' למהוי כזית וכביצה אלא תרי אלפא ביתות אינון אית י' עלאה ואית י' (תתאה) זעירא י' מן יהו"ה עלאה י' מן אדני (תתאה) זעירא ואלין תרין חד בכזית וחד בכביצה [ברזא] (ורזא) דא יאהדונהי אתא סבא ונשיק ליה:	כזית באיזה שם משערים, שהרי בארו חכמים, שאין עושים מצוות חבילות, כמו כן כאן לא נותנים שני שיעורים באות י' להיות כזית וכביצה, אלא שתי אלפא ביתות הן, יש י' עליונה ויש י' קטנה, י' מן יהו"ה עליונה, י' מן אדני קטנה, ואלו השתיים, אחת בכזית ואחת בכביצה, בסוד זה יאהדונהי בא הזקן ונשיק לו.
אדהכי קם בוצינא קדישא פתח ואמר ודאי כען מתחברין (משלי ל ד) מה שמו⁴⁴³⁷ ומה שם בנו⁴⁴³⁸ חדו חברייא ואמרו זכאה הוא מאן דזכי למיכל מהאי נהמא דאתמר ביה (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי וזכאה נפשא דאתמר [בה] (ויקרא כב יג) מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו דקב"ה ביה אתמר (מלאכי ב י) הלא אב אחד לכלנו ונפשא דאתעסקת באורייתא מלחם אביה תאכל ומאן גרים לה דאכלת מלחם אביה בגין דתבת בתויבתא	בין כך, קם הנר הקדוש פתח ואמר, ודאי כעת מתחברים "מה שמו ומה שם בנו", שמחו החברים ואמרו, אשרי מי שזוכה לאכול מהלחם הזה, שנאמר בו "לכו לחמו בלחמי", ואשרי הנפש שנאמר בה "מלחם אביה תאכל", "וכל זר לא יאכל בו", שהקדוש ברוך הוא, בו נאמר, "הלא אב אחד לכלנו", והנפש שעוסקת בתורה "מלחם אביה תאכל". ומי גרם לה שאוכלת מלחם אביה משום שחזרה בתשובה
רמה/א	

⁴⁴³⁴ ר"ל לכך אורח מברך (יהל אור).

⁴⁴³⁵ שהוא אדה"ר, ודרג' חכמה עילאה, אדם דמרכבה עילאה, ח"ב ג"ג. אדם שמא מפרש, והלחם והבציעה עם הככרות הוי"ה פשוטה, ואדם הבוצע כולל אותם (ע' ליקוט בסוף הספר לקמן) (יהל אור).

⁴⁴³⁶ ר"ל הוי"ה פשוטה של המילוי (יהל אור).

⁴⁴³⁷ חכמה אדה"ר גי' מ"ה כנ"ל (יהל אור).

⁴⁴³⁸ עד"א, מרע"ה, מ"ה מן משה. ולכן נקרא אדם הראשון סבא דסבין, לפי שעד"א נקרא ישראל סבא, וחכמה סבא דסבין (יהל אור).

רע"מ:	
ונאחזת (ומתחדשת) כנעוריה, זהו שכתוב "ושבה אל בית אביה כנעוריה", כמו וישוב לימי עלומיו, כדוגמת האילן שקצצו אותו, ומתחדש בשרשיו, וזהו סוד של מי שמת בלי זרע.	ואתאחדתו (ואתחדת) כנעוריה הה"ד (ויקרא כב יג) ושבח אל בית אביה כנעוריה [כגון] (איוב לג כה) וישוב לימי ⁴⁴³⁹ עלומיו כגוונא דאילנא דקציצו ליה [ואתחדש בשרשוי] (ואתחדת שרשוי) והאי איהו רזא דמאן דמית בלא זרע:
ועוד יש סוד אחר, שלבסוף יבוא בגלגול ויתחדש כמזמן קדמון, וזהו אלמנה וגרושה שהתגרשה מגן עדן, ומשום זה נקראת גרושה, כמו "ויגרש את האדם", ומי גרם לה, משום שזרע אין לה, שמת בלא בנים. "ושבה אל בית אביה כנעוריה", ששבה בעולם הזה באותו נער בן היבם, וזהו "ושבה אל בית אביה כנעוריה", ולבסוף שזכתה לזרע "מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו וגו'", "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר".	ועוד (אתמר) אית רזא אחרא ⁴⁴⁴⁰ דלבתר ייתי בגלגולא וי[ת]חדש כמלקדמין והיינו אלמנה וגרושה ⁴⁴⁴¹ דאתתרכת מגנתא דעדן ובגין דא אתקריאת גרושה כגון (בראשית ג כד) ויגרש את האדם ומאן גרים לה בגין זרע אין לה דמית בלא בנים ושבח ⁴⁴⁴² אל בית אביה כנעוריה דתבת בהאי עלמא בההוא [נער] בן יבם והיינו ושבח אל בית אביה כנעוריה ולבתר דזכת [לזרע] מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו וגו' ⁴⁴⁴³ (ויקרא כב יג) לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר (דברים כה ה):
אמר הרועה הנאמן, הלל ושמאי שאתם אחד מצד הרחמים ואחד מצד הדין, שהם חסד וגבורה, מדרגות של אברהם ויצחק, ואתם מהגזע שלהם, האספו לכאן, אתם ושומונים תלמידים שהיו לו להלל, וכמו כן כאן תלמידי בית שמאי, לסעודת המלך. הרי בארתם אתם, והחברים שעמכם בעלי הוראות שבארתם, אין הבוצע רשאי לאכול עד שיענו אמן בעלי הסעודה, ואין בעלי הסעודה רשאים לאכול עד שיאכל הבוצע.	ואמר ר"מ הלל ושמאי דאתון חד מסטרא דרחמי וחד מסטרא [דדינא] (דגבורה) דאינון חסד [וגבורה] (ופחד) דרגין דאברהם ויצחק ואתון מגזעייהו אתכנשו הכא [אתון] ותמנין תלמידים דהוו ליה להלל ואוף הכי תלמידי בית שמאי לסעודתא דמלכא הא אוקמתון אתון וחברייא [דעמכון] מארי דהוראות דאוקמתון אין הבוצע רשאי למיכל עד שיענו אמן ⁴⁴⁴⁴ מארי סעודתא ⁴⁴⁴⁵ ולית מארי סעודתא רשאין למיכל עד שיאכל הבוצע ⁴⁴⁴⁶ :
ודאי כאשר בוצע בעל הבית ובוצע	ודאי כד בצע בעל הבית ⁴⁴⁴⁷ ובצע לאינון

⁴⁴³⁹ בגלגול כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁴⁴⁰ שתקרא אלמנה שמתה (אור יקר).

⁴⁴⁴¹ מגן עדן (אור יקר).

⁴⁴⁴² תשובתה בגלגול כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁴⁴⁴³ ירצה אותו שנעשה זר לאביו שבשמים ולא שב לא יאכל בו, אמנם להאי פירושא כבר נאמר ענין וכל זר באומרו אלמנה וגרושה אם כן מאי וכל זר, לזה פירש ואמר "וכל זר" ירצה אותו שלא זכה בסוד הגלגול כגון שלא נתייבמה אשתו, והיינו "וכל זר" שנשאת אשתו לזר ולא זכה לגלגול "לא יאכל בו" (אור יקר).

⁴⁴⁴⁴ דהיינו ייחוד שתי יודין בסוד יאהדונ"הי (אור יקר).

⁴⁴⁴⁵ הם י"ב שבטים י"ב גבולי אלכסון (אור יקר).

⁴⁴⁴⁶ הוא התפארת אביהם, וסוד אכילה הוא המשכת השפע מסוד הייחוד הנעשה בסוד "אכלתי יערי" וכו' כדפירשנו לעיל (אור יקר). ובזה נתבאר סוד שתי ככרות בשבת, אמנם סוד לחם הפנים שנאמר בו שש המערכת צריך לפרש וזהו שאמר "הא הכא" וכו' (אור יקר).

⁴⁴⁴⁷ תפארת כדפירשנו לעיל (אור יקר).

מארי סעודת⁴⁴⁴⁸ לאו לכלהו משער שיעורא חדא דלאו אורח אלן בוצעין לבצוע בשוה דלזמנין יהיב לדא כביצה ולדא כזית וכד עונין אמן על האי בצינא קדם דייכול בעל הבית מחברין תרין שיעורין⁴⁴⁴⁹ כחדא בכזית וכביצה יאהדונהי (דהאי) אמן⁴⁴⁵⁰ [דא] לאו איהו על האכילה⁴⁴⁵¹ אלא על הבציעה לבתר [ד]אינון שיעורין מצטרפין באמן ייכול בעל הבית והיינו (שיר ה א) אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי ולבתר (שיה"ש ה א) אכלו רעים שתו ושכרו דודים אכלו רעים מארי סעודתא דיהון בנין בדיוקנא דאבוהון הא הכא לחם בשתי ככרות ושיעורו כזית וכביצה מאי ניהו⁴⁴⁵² לחם הפנים דפתורא דמלכא⁴⁴⁵³ אלא הא אוקמוה דאית ליה תריסר אנפין ומאי ניהו אלא אינון ד' אנפין) אריה ד' אנפין) שור ד' אנפין) נשר ואינון (במדבר ו כד-כו) יברכך יהו"ה יאר יהו"ה ישא יהו"ה:	לאותם בעלי הסעודה, לא כלם משער שיעור אחד, שאין דרך אלו הבוצעים לבצוע בשוה, שלפעמים נותן לזה כביצה ולזה כזית. וכאשר עונים אמן על בציעה זו, קדם שיאכל בעל הבית מחברים שני שיעורים כאחד, בכזית וכביצה יאהדונה"י, אמן זה אינו על האכילה אלא על הבציעה, לאחר שאלו השעורים מצטרפים באמן, יאכל בעל הבית, וזהו "אריתי מורי עם בשמי", "אכלתי יערי עם דבשי" ואחר כך "אכלו רעים שתו ושכרו דודים", "אכלו רעים" בעלי הסעודה שיהיו הבנים בדמות אבותם. הרי כאן לחם בשתי ככרות, ושיעורו כזית וכביצה, מהו לחם הפנים של שלחן המלך, אלא זה פרשוהו, שיש לו שתים עשרה פנים, ומהן, אלא הן ארבע פנים של אריה, ארבע פני שור, ארבע פני נשר, והם "יברכך יהו"ה", "יאר יהו"ה", "ישא יהו"ה".
ומנלן דלחם הפנים איהו מפתורא דמלכא דכתיב (יחזקאל מא כב) וידבר אלי⁴⁴⁵⁴ זה השלחן אשר לפני יהו"ה ז"ה י"ב אנפין⁴⁴⁵⁵ ואוף הכי מאן דאית ליה⁴⁴⁵⁶ בעי לתקנא ולסדרא על פתוריה ארבע ככרות בכל סעודתא דשבת לתלת סעודתי תריסר אנפין ואי תימא לאו אינון אלא שית מדאורייתא משום לחם משנה אלא לא ניכול למדכר⁴⁴⁵⁷ בלא חבריה ו' ו' שית⁴⁴⁵⁸	ומנין לנו שלחם הפנים הוא משלחן המלך, שכתוב "וידבר אלי זה השלחן אשר לפני יהו"ה", ז"ה שתים עשרה פנים, וכמו כן כאן, מי שיש לו צריך לתקן ולסדר על שלחן ארבע ככרות, בכל סעודה של שבת לשלש סעודות, שתים עשרה פנים. ואם תאמר שאינם אלא שש מהתורה, משום לחם משנה, אלא לא נוכל להזכיר ו' בלי חברו, ו' ו', שש

⁴⁴⁴⁸ ששה מסוד התפארת וששה מסוד המלכות שהם סוד י"ב גבולים, ונודע שהששה העליונים הם בסוד יהו"ה ולכך להם בוצע "כביצה", וששה אחרים הם בסוד אדנ"י ולהם בוצע "בכזית" ועניית אמן הוא סוד ייחוד שתי בציעות שם יאהדונהי שכן עולה אמן (אור יקר).
⁴⁴⁴⁹ שהן ב' יודין מצירוף שם הו"ה ואדנ"י כנ"ל, ובאמן מתחברין שתי השמות כידוע (יהל אור).

⁴⁴⁵⁰ ר"ל לכך הוא קודם אכילה (יהל אור).
⁴⁴⁵¹ כדי שנאמר שהם אוכלים מן הכל מיוחד אלא על הבציעה שאין הבציעה שוה לכל, אמנם אחר שהבציעות נתאחדו יאכל הבוצע כדי שתהא אכילתו מן הביצה ומן הזית (אור יקר).
⁴⁴⁵² והטעם מפני שעל ידי סוד זה יתבאר סוד תיקון שולחן האדם כדמסיק (אור יקר).
⁴⁴⁵³ מלכות (אור יקר).
⁴⁴⁵⁴ אלי (דפ"ו).

⁴⁴⁵⁵ הם י"ב פנים (אור יקר), לחם הפנים לחם שיש בו שנים עשר פנים, ארבע אנפי אריה שהם אריה שור נשר אדם, ארבע אנפי שור אריה נשר אדם, ארבע אנפי נשר נשר אריה שור אדם, והיינו יברכך שסודו בחסד יהו"ה י' אריה ה' שור ו"ה נשר אדם, וכן יאר בגבורה, ישא בתפארת שבו נשר כאומרו דרך הנשר בשמים, ואדם ונשר בין התפארת והמלכות יש דרוש גדול הארתי בו במקומות אחרים, ולפום ריהטא סלקא דעתין לומר ש"ב אלו הם בזכר ולא בנקבה (אור יקר).
⁴⁴⁵⁶ כי השולחן שהאדם מסדר בסוד שתי ככרות בשבת הוא לרמוז אל המלכות בסוד היחוד כדפירשנו לעיל, אם כן ראוי לרמוז בה בכל. וכיצד סדר הענין שלש סעודות הם סוד יהו"ה בחסד סעודת הבוקר, יהו"ה בגבורה סעודת המנחה, יהו"ה במלכות נשר סעודת ערבית (אור יקר).
⁴⁴⁵⁷ דמילוי ו' הוא ו' כמו שמפרש והולך (יהל אור).

מלמעלה למטה, ושש מלמטה למעלה, כנגד שש מדרגות של הכסא העליון, ושש מדרגות של הכסא התחתון, שש בהסתר ושש בגלוי, "הנסתרת ליהו"ה אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם".	מלעילא לתתא ושית מלתתא לעילא לקבל שית דרגין דכרסייא עלאה ושית דרגין דכרסייא תתאה שית באתכסייא ⁴⁴⁵⁹ ושית באתגלייא (דברים כט כח) הנסתרות ⁴⁴⁶⁰ ליהו"ה אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם:
ולחמי תודה הם ארבעים חלות, עשרה רקיקין, עשרה רבוכין, עשרה של חמץ, עשרה של מצה, הרי הם ארבעים, כנגד אות י' מן יהו"ה ד' פני אדם, י' מן יהו"ה ד' פני אריה, י' מן יהו"ה ד' פני שור, י' מן יהו"ה ד' פני נשר, זהו תקון ראשון של שלחן המלך, שהם עשרה דברים שצריך אדם להנהיג בשלחן השבת.	ולחמי תודה אינון מ' חלות י' רקיקין י' רביבין (רביבין) ⁴⁴⁶¹ י' של ⁴⁴⁶² חמץ י' של מצה הא אינון מ' לקבל י' [מן] יהו"ה ד' אנפי אדם י' מן יהו"ה ד' אנפי אריה י' מן יהו"ה ד' אנפי שור י' מן יהו"ה ד' אנפי נשר האי איהו תקונא קדמא דפתורא דמלכא דאינון י' דברים דצריך בר נש לאנהגא בפתורא דשבת ⁴⁴⁶³ :
אחד לתקן שלחן כמי שאוכל לפני המלך, זהו שכתוב "זה השלחן אשר לפני יהו"ה".	חד לתקנא פתורא כמאן דאכיל [קמיה] מלכא הה"ד (יחזקאל מא כב) זה השלחן אשר לפני יהו"ה:
שני נטילת ידים עד שיעור שגזרו חכמים, שהם חמשה קשרים, שבהם ארבעה עשר פרקים, וכמו כן כאן ארבעה עשר פרקים הם של יד שמאל, והם שמונה ועשרים פרקים, כנגדם נאמר "כ"ח יהו"ה", שהם שמונה ועשרים אותיות של פסוק ראשון של מעשה בראשית, שנאמר בהם "ועתה יגדל נא כח יהו"ה". ועשר אצבעות רומזות לעשרה מאמרות של מעשה בראשית, ומשום זה בארו בעלי המשנה, מי שמזלזל בנטילת ידים נעקר מן העולם. מדוע, משום שיש בהם סוד של עשרה מאמרות, ושמונה ועשרים אותיות, שבהם נברא העולם.	תניינא נטילת ידים עד שעורא דגזרו רבנן [דאינון] (דהא) חמש קשרין ⁴⁴⁶⁴ דבהון י"ד פרקין ואוף הכי י"ד פרקין אינון דיד שמאלא ואינון כ"ח ⁴⁴⁶⁵ פרקין לקבליהו כ"ח יהו"ה [דאינון] (באינון) כ"ח אתוון דקרא קדמא דעובדא דבראשית דאתמר בהון (במדבר יד יז) ועתה יגדל נא ⁴⁴⁶⁶ כח יהו"ה ועשר אצבען רמיזי לעשר אמירן דעובדא דבראשית ובגין דא אוקמוה מארי מתניתין מאן דמזלזל בנטילת ידים נעקר מן העולם אמאי בגין דאית בהון רוא דעשר אמירן וכ"ח אתוון [דבהון] (דביה) אתברי עלמא:
שלישי כוס של ברכה שתקנו בו עשרה דברים הדחה, ושטיפה, עטור,	תליתאה כוס דברכה דתקינא ביה עשרה דברים הדחה שטיפה עטור עטור חי מלא

⁴⁴⁵⁸ ולכך י"ב לחם הפנים שתי מערכות (יהל אור).

⁴⁴⁵⁹ הוא מילוי ו', ובאתגליא הוא ו' הראשון (יהל אור).

⁴⁴⁶⁰ והן בינה ומל', באתכסיא ואתגליא, והן נגד ב' הכרות, ב' הה"ן כנ"ל (יהל אור).

⁴⁴⁶¹ רבוכין (דפ"ו).

⁴⁴⁶² קרח קעט ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴⁶³ ענין השלחן ראיתי למורי ז"ל שהיה חושש ומקפיד מאד וזהיר לאכול בשלחן של ד' רגלים כדוגמת שלחן שבבית המקדש גם בענין הלחם המסודר עליו צריך ליזהר לשים בכל סעודה י"ב לחמים על השלחן כנגד י"ב חלות לחם הפנים ותסדרם כסדר זה ו' לחמים מצד ימין השלחן וו' מצד שמאל השלחן והו' הימני יהיו ג' ע"ג ג' וכן בצד שמאל והג' שבצד ימין יהיו מונחים כעין סגול וג' העליונות מונחים עליהם וכן בצד שמאל וזה סדרן נמצא כי בצד ימין השלחן יש ד' לחמים ב' ע"ג ב' (שעה"כ עב ע"א).

⁴⁴⁶⁴ אצבעאן (יהל אור).

⁴⁴⁶⁵ שהן מילוי המילוי דמ"ה, ועשר מילוי דמ"ה (יהל אור).

⁴⁴⁶⁶ שבכחו נמלאו, כמ"ש כח מעשיו כו' (יהל אור).

עטוף, חי, מלא, מקבלו בשתי ידיו, ונותנו בימין, ונותן עיניו בו, ומגביהו מן הקרקע טפח, ומשגרו במתנה לאנשי ביתו. ובדרך סוד, כוס מלא ברכת ה', כוס בגימטריא אלהי"ם, ומשם הנשמה שהיא על שמו, כוס, זהו שכתוב "כוס ישועות אשא", מי [נקרא] ישועות, חמש אצבעות שהן כנגד חמש ספירות של כוס, שהוא אלהים חיים, בינה,	מקבלו בשתי ידיו ונותנו בימין ונותן עיניו בו ומגביהו מן הקרקע טפח ומשגרו במתנה לאנשי ביתו ואורח רזא כוס [מלא ברכת ⁴⁴⁶⁷ יי'] (ביד יי' מלא) כוס בגי' אלהי"ם ומתמן נשמתא ⁴⁴⁶⁸ דאיהי על שמים ⁴⁴⁶⁹ כוס הה"ד (תהלים קמז יג) כוס ישועות אשא מאן ישועות ה' אצבען דאינון לקבל ה' ספירן דכוס דאיהו אלהים חיים בינה
	רמזה/ב
	רע"מ:
מתפשטת בהם לחמשים שערים, ה' פעמים עשר באות י', שהוא עשרה דברים שתקנו חכמים בכוס, שהוא אלהים חיים, חמש אותיות בחשבון ה'.	מתפשטא בהון לחמשיין [תרעין] ה' זמנין עשר באת י' ודאיהו (דאיהי) י' דברים דתקינו רבנן בכוס ⁴⁴⁷⁰ דאיהו אלהים ⁴⁴⁷¹ [חיים] ה' אתוון ⁴⁴⁷² ובחשבון (כחשבון) ה':
ובארו בכוס שצריך הדחה ושטיפה, הדחה מבחוץ ושטיפה מבפנים, וסוד הדבר שיהא תוכו כבד, מי שזכה לנשמה מכוס זה להיות נשמה טהורה מבפנים ומבחוץ, וסוד הדבר "וטהרו וקדשו", טהרה מבפנים וקדושה מבחוץ. ומה כוס אין טהרתו וקדושתו מבפנים ומבחוץ בלי מים, כמו כן כאן הנשמה אין טהרתה וקדושתה מבפנים ומבחוץ בלי תורה. ומשום זה אמר רבן גמליאל, מי שאין תוכו כבד לא יכנס לבית המדרש, בגלל שאין הוא מצד עץ החיים אלא מעץ הדעת	[ואוקמוה] (ואמרי) בכוס שצריך הדחה ושטיפה הדחה מבחוץ ושטיפה מבפנים ורוא דמלה שיהא תוכו כבד ⁴⁴⁷³ מאן דוכי לנשמתא מהאי כוס למהוי נשמתא דכיא [מלגו ומלבר] ⁴⁴⁷⁴ ורוא דמלה (ויקרא מז יט) וטהרו וקדשו ⁴⁴⁷⁵ טהרה מבפנים וקדושה מבחוץ ומה כוס ⁴⁴⁷⁶ לאו טהרתיה וקדושתיה מלגו ומלבר בלא מלא ⁴⁴⁷⁷ אוף הכי נשמתא לאו טהרתה וקדושתה מלגו ומלבר בלא אורייתא ובגין דא אמר רבן גמליאל מי שאין תוכו כבד לא יכנס לבית המדרש בגין דלאו איהו מסטרא דאילנא דחיי אלא

⁴⁴⁶⁷ ברכה בבינה כידוע (יהל אור).

⁴⁴⁶⁸ משום שרוצה לומר לקמן מאן דוכי לנשמתא כו' (יהל אור).

⁴⁴⁶⁹ כמ"ש אשר תנה הודך על השמים, דאיהי מתפשטת עד הוד (יהל אור). שמה (דפ"ו).

⁴⁴⁷⁰ של ברכה, היא קודם כל זה כו"ס ששמה אלהי"ם לבד ואחר כך על ידי עשרה דברים עולה

"חמשיין" ונעשת "חיים" (אור יקר).

⁴⁴⁷¹ דהיינו מלת כוס חמש אתוון כחושבן ה' ועל ידי עשרה עולה חמשיין (אור יקר).

⁴⁴⁷² דאלהים (יהל אור).

⁴⁴⁷³ הענין שבבינה יש דין ואף על גב דאיהי רחמים דינין מתערין מינה, והיינו מפני ששורש הגבורה מושרשת בעומקה ומשם מושרשים הדינים, ועם היות פניה מאירים בחסד ורחמים מצד התפארת והחסד צריך "לשוטפה מבפנים" שיהא תוכה דהיינו שורש הגבורה שבתוכה "כברה" שהם החסד הרחמים הנשפעים ממנה על ידי הדחתה כדפירשנו. וכיוצא בזה לכשר שזכה למדרגת בן, לא עבד מסטרא דנשמתא דאמה ועבד שהם כסא ומטטרון (אור יקר).

⁴⁴⁷⁴ כדי שיהיה מסוד עץ החיים ודאי ולא יפגום על ידי הרע שבתוכו לעורר הדין מעמקיה כדפירשנו (אור יקר).

⁴⁴⁷⁵ הוא סוד מצד הכהן ומצד הלוי דהיינו מצד החסד ומצד הגבורה, מצד הגבורה לטהר או לקדש מבפנים, ולטהר ולקדש השפעתה מצד החסד מבחוץ, וענין טהרה וקדושה אי זה בימין אי זה בשמאל הארכתיו בספ"ר ובזוהר פרשת חוקת (אור יקר).

⁴⁴⁷⁶ בינה (אור יקר).

⁴⁴⁷⁷ חסד, מימי התורה לימין דהיינו חסד ורחמים, לטהר הדין מבפנים לה משורש הגבורה, ומחוצה לה לנקות הדין הנשפע ולמוזגו אל הימין בסוד ההכרעה בחסד וברחמים, וכן הנשמה בתורה ימין ואמצע, מוליך לימין משה, מימינו אש דת למו, ותורת חסד על וכו' (אור יקר).

טוב ורע.	מעץ הדעת טוב ורע:
עטור, פרשוהו מעטרו בתלמידים, ודרך סוד, ה' היא כוס מעטרו בתלמידים באות י', שהיא עטרה על ה', עטוף צריך לעטוף ראשו, בגלל שהשכינה על ראשו, שכך פרשוהו בעלי המשנה, אסור לתלמיד חכם להלך ד' אמות בגלוי הראש, משום "מלא כל הארץ כבודו" כל שכן בברכה, ובהזכרת שם הקדוש, [שאסור] להיות בגלוי הראש. שאות י' מן יהו"ה היא שהתעטפה באור ונעשתה אויר (וזהו אויר של ארץ ישראל מחכים), משום שאות י' שהיא חכמה באויר, וזהו אור שהתעטף בו כשברא את העולם, זהו שכתוב "עוטה אור כשלמה" וזהו "יהי אור", יהי אויר, ופרשוהו בעלי סודות התורה, בטרם שנתהוה כל דבר נתהוו ההוויות, ומשום זה נאמר "יהי אור" ויהי אור, שהיה מזמן קדמון.	עטור אוקמוה מעטרו בתלמידים וארח רזא ה' איהו כוס מעטרו בתלמידים באת⁴⁴⁷⁸ י⁴⁴⁷⁹ דאיהו עטרת על ה' עטוף צריך לאעטפא רישיה בגין דשכינתא על רישיה דהכי אוקמוה מארי מתניתין אסור לתלמיד חכם למיהך ד' אמות בגלוי הראש משום (ישעיה ו ג) מלא כל הארץ כבודו כל שכן בברכה ובאדרכת שמא קדישא למהוי בגלוי הראש דאת י' מן יהו"ה⁴⁴⁸⁰ איהו⁴⁴⁸¹ אתעטף באור⁴⁴⁸² ואתעביד⁴⁴⁸³ אויר⁴⁴⁸⁴ (והיינו אוירא דארץ ישראל מחכים) בגין דאת י' דאיהי חכמה באויר [והיינו אור דאתעטף ביה כד ברא עלמא הה"ד (תהלים קד ב) עוטה אור וכשלמא⁴⁴⁸⁵] והאי איהו (בראשית א ג) יהי אור ויהי אורו (י"ה אויר)⁴⁴⁸⁶ ואוקמוה מארי סתרי תורה בטרם נתהווה כל דבר נתהוו ההוויות ובגין דא יהי אור ויהי אור דהוה מקדמת דנא:
חי, פרשוהו חי מן החבית, ודרך סוד שכינה עליונה היא שמינית לספירות ממטה למעלה, ומשום זה נקראת ח', ונאמר בה "בחכמה יבנה בית", וזהו חבית, ח' בי"ת, ומשום שהיא חיים, שכתוב "עץ חיים היא למחזיקים בה", היין משם הוא חי, וזהו יינה של תורה, מי שעוסק בה נקרא חי, ועוד צדיק חי, שהוא חי מן החבית. יין יש ממנו שני צבעים לבן	ח"י אוקמוה חי מן החבית וארח רזא שכינתא עלאה איהי תמינאה ד' ספיראן⁴⁴⁸⁷ מתתא לעילא ובגין דא אתקריאת ח' ואתמר בה (משלי כד ג) בחכמה יבנה בית⁴⁴⁸⁸ [והיינו] חבית ח' בי"ת ובגין דאיהי חיים דכתיב (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה יין מתמן איהו ח"י ודא איהו יינא דאורייתא מאן דאשתדל בה אקרי ח"י ועוד צדיק⁴⁴⁸⁹ ח"י [איהו חי] מן החבית יין

⁴⁴⁷⁸ דתורה מסטרא דאות י"ד (יהל אור).

⁴⁴⁷⁹ רוב חכמה שמצדה הם תלמידים, והבינה מתעטרת בחכמה כדפירשו בסוד ה' דסלקא באת י' והי' נקשרת עליה עטרה (אור יקר).

⁴⁴⁸⁰ בסוד כל שם יהו"ה הולך ומתפשט, כלומר י' הוא ראש לשם יהו"ה ומתפשטת בסוד הגוף הו"ה, וכאשר יתעטף האדם יורה על התפשטות הראש בכל הגוף והוא רמז לעטופה של י' (אור יקר).

⁴⁴⁸¹ איהי (דפ"ו).

⁴⁴⁸² דהיינו בינה ה' עילאה שהיא נקראת אור כענין חמשה אורות שבפרשת יהי אור כדפירשו בתיקונים (אור יקר). ה"פ אור דמע"ב, בינה. ונקרא' אויר, היתר נדרים פורחין באויר, מגדל הפורח באויר (יהל אור).

⁴⁴⁸³ יחודם (אור יקר).

⁴⁴⁸⁴ אור י' אויר דהיינו ייחוד חכמה ובינה, ומבין שניהם נאצל התפארת שהוא אויר, כי הם שלשה יסודות אויר מים אש תפארת חסד גבורה (אור יקר).

⁴⁴⁸⁵ כשלמה (דפ"ו).

⁴⁴⁸⁶ ר"ל י"ה חו"ב (יהל אור).

⁴⁴⁸⁷ ד' ספיראן נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "דספיראן".

⁴⁴⁸⁸ בינה (יהל אור).

⁴⁴⁸⁹ ר"ל מן בינה (יהל אור).

ואדום, יין גימטריא שבעים פנים, הרי ע"ב, וכנגד שני צבעים של היין הוא זכור ושמור של שבת, ושבעים תיבות של קדוש ויכל"ו הרי ע"ב.	אית מניה⁴⁴⁹⁰ תרין גוונין⁴⁴⁹¹ חוור וסומק יין ע' אנפין הא ע"ב ולקבל תרין גוונין דיין איהי זכור ושמור⁴⁴⁹² דשבת וע' תיבין דקדוש (ע"ב) ויכל"ו [הא] ע"ב:
מלא, זהו שכתוב "כוס מלא ברכת ה'", ואף שהוא מלא מיינה של תורה, אדם כך צריך להיות שלם, כמו שנאמר "איש תם", [תרגומן] גבר שלם, כמו "ויבא יעקב שלם", כך צריך להיות נשמה שלימה, ולא יהיה בה פגם. ש"כל אשר בו מום לא יקרב". כמו כן כאן, אותיות אלם עם י"ה הוא אלהים, כחשבון כוס, הוא מלא, והפך אותיות אלם. ותמצא מלא, מתי, כאשר יש שם אותיות י"ה, והיינו "כי יד על כס י"ה אדנ"י". חשבוננו ו"ה, העמוד האמצעי מלא משניהם, ומשום זה שורה עליו אדם שהוא שם מפורש.	מלא הה"ד כוס מלא ברכת י"י ואוף דאיהו מלא מיינא דאורייתא בר נש הכי צריך למהוי שלים כמד"א (בראשית כה כז) איש תם גבר שלים כמו (שם לג יח) ויבא יעקב שלם הכי צריך למהוי נשמתא שלימתא ולא יהא ב(י)ה פגם (ויקרא כאי ה, כב כ) דכל אשר בו מום לא יקרב אוף הכי אלם [עם י"ה הוא] אלהים כחושבן כ[ו]ס⁴⁴⁹³ (עם י"ה) איהו מלא והפוך אלם ותמצא מלא אימת⁴⁴⁹⁴ כד אית תמן י"ה והיינו (שמות יז טז) כי יד על כס י"ה אדנ"י חושבניה⁴⁴⁹⁵ וי"ה⁴⁴⁹⁶ עמודא דאמצעיתא מלא מן⁴⁴⁹⁷ תרווייהו ובגין דא שריא עליה אדם דהוא שמה מפרש:
מקבלו בשתי ידיו, כדוגמת התורה שהיתה בשני לוחות, חמשה דברות בלוח אחד כנגד חמש אצבעות של יד ימין, וחמשה בלוח שני כנגד חמש אצבעות של יד שמאל, ונתנו בימין, כלומר ביד ימין. ולכן (תפילת שחרית של שבת) "שני לוחות אבנים הוריד בידו", ולא בידיו, וזהו שמעיד הפסוק "מימינו אש דת למו".	מקבלו בשתי ידיו כגוונא דאורייתא דהוה בתרין לוחין ה' דברן בלוח(ת)א חדא לקבל ה' אצבעאן [דיד ימינא וה' בלוחא תניינא לקבל ה' אצבעאן] דיד שמאלא ואתייהבו בימינא דהיינו ביד ימין ובגין דא שני לוחות אבנים הוריד בידו ולא בידיו והאי איהו דאסהיד קרא (דברים לג ב) מימינו אש דת למו:
ונותן עיניו בו⁴⁴⁹⁸ בגין [דהאי כוס דאיהו] (דאיהו כוס) לקבל ארעא דישראל דאתמר בה (דברים יא יב) תמיד עיני יי' אלהיך בה ועיינין דלעילא אינון שבעין סנהדרין ומשה [ואהרן] עלייהו תרין עיינין עלאין חד עין ימין וחד עין שמאלא ואינון ע"ב כמנין [ב]יין והאי איהו רזא דנותן בכוס עינו⁴⁴⁹⁹:	ונותן עיניו, בו משום שכוס זה הוא כנגד ארץ ישראל, שנאמר בה "תמיד עיני ה' אלהיך בה", ועיניים של מעלה הם שבעים סנהדרין, ועליהם משה ואהרן, שתי עיניים עליונות, אחת עין ימין ואחת עין שמאל, והם ע"ב כמנין "ביין", וזהו סוד של נותן עינו בכוס.
ומגביהו מן הקרקע טפח בגין דאת ה'	ומגביהו מן הקרקע טפח, משום

⁴⁴⁹⁰ מניה (דפ"ו).

⁴⁴⁹¹ חו"ג. וכן מים ויין, שהוא יין מזוג (יהל אור).

⁴⁴⁹² ימין ישמאל כידוע (יהל אור).

⁴⁴⁹³ שם י"ה (הערת הזהר).

⁴⁴⁹⁴ ר"ל בלא י"ה הוא אלם, ועם י"ה נעשה מלא (יהל אור).

⁴⁴⁹⁵ ר"ל גי' כס, והן י"ה, כי אדני ה' בתראה, וכוס בו' הוא הו"ה שלימה כמו שמפרש והולך. [מצאתי כתוב על הגליון. ר"ל כס של כוס, שהוא גי' י"ה אדנ"י, הוא י"ה, ועם ו' של כוס הוא הו"ה שלימה. ע"כ] (יהל אור).

⁴⁴⁹⁶ ו' (יהל אור).

⁴⁴⁹⁷ תיקו"ז ע ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴⁹⁸ עי' שעה"כ כז ע"ב ד"ה ובהגיעך. ושער מאמרי רשב"י ו ע"ד.

⁴⁴⁹⁹ ר"ת ע"ב (יהל אור).

איהי כוס בעי לסלקא [לה] באת י' דאיהי טפח⁴⁵⁰⁰ דביה אתפתחת ה' בה' אצבעא⁴⁵⁰¹ ומשגרו לאנשי ביתו במתנה בגין דיתברך דביתו דאיהי נפש (בגין) דאתמר [בה] (במדבר יא ו) (ו) נפשנו⁴⁵⁰² יבשה אין כל [ו] אתברכת ואתעבדת פירין⁴⁵⁰³ הה"ד (בראשית א יא) תדשא הארץ דשא:	שאות ה' היא כוס צריך להעלות אותה באות י' שהיא טפח, שבו נפתחת ה' בחמש אצבעות. ומשגרו לאנשי ביתו במתנה, משום שתתברך אשתו שהיא נפש, שנאמר בה "נפשנו יבשה אין כל", ומתברכת ועושה פירות, זהו שכתוב "תדשא הארץ דשא".
רביעאה למהוי על פתוריה דברי תורה דלא יתקיים ביה כגוונא דעמי הארץ דאתמר עליהו (ישעיה כח ח) כי כל שלחנות מלאו קיא צואה אבל בסתרי תורה אוקמוה הרוצה להעשיר יצפון שלחן לצפון הרי שלחן לשמאל דאיהו דין בעי לקשרא ביה ימינא דאיה⁴⁵⁰⁴ אורייתא [דאתיהבת מחסד] (דמחסד אתיהיבת) דאיהו רחמי ימין ה':	רביעי, להיות על השלחן דברי תורה, שלא יתקיים בו כדוגמת עמי הארץ, שנאמר עליהם "כי כל שלחנות מלאו קיא צואה", אבל בסודות התורה פרשוהו, הרוצה להעשיר יצפון, יתן שלחן לצפון, הרי שלחן לשמאל שהוא דין, צריך לקשר בו הימין שהוא התורה, שנתנה מחסד, שהוא רחמים ימין ה'.
חמישאה אוקמוה מארי מתניתין דצריך להאריך על פתוריה בגין עניים ורזא דמלה בגין דצדקה יאריך יומי דלא יתקצרון כגוונא דאורייתא איה⁴⁵⁰⁵ אריכות יומין (דגופא) בתרין עלמין בעלמא דין ובעלמא דאתי לנשמתא אופ הכי צדקה איהי אריכות יומין [לגופא] בתרין עלמין הה"ד (דברים ל ב) כי והוא (היא) חייך ואורך ימך כי והוא (היא) חייך בעולם הזה ואורך ימך בעולם הבא דעלמא דאתי לגופא:	חמישי, פרשוהו בעלי המשנה שצריך להאריך על השלחנו בגלל עניים, וסוד הדבר, בגלל הצדקה יאריך ימיו, שלא יתקצרו כדוגמת התורה, שהיא אריכות ימים בשני עולמות, בעולם הזה ובעולם הבא לנשמה, כמו כן כאן הצדקה היא אריכות ימים לגוף בשני עולמות, זהו שכתוב "כי הוא חייך ואורך ימך", כי הוא חייך בעולם הזה, ואורך ימך בעולם הבא, שעולם הבא לגוף
רמ"א	
רע"מ:	
(ל) תחיית המתים דלבתר דייקום לא יימות⁴⁵⁰⁶ וכגוונא דעלמא דאתי⁴⁵⁰⁷ יהא קיים הכי עלמא דין יהא קיים:	לתחיית המתים, שאחר שיקום לא ימות, וכדוגמא שהעולם הבא יהיה עומד, כך העולם הזה יהיה עומד.

⁴⁵⁰⁰ סתימו דיד, שהוא יו"ד, ופתיחו דיד בה' כידוע (יהל אור).

⁴⁵⁰¹ שהן טפח (יהל אור).

⁴⁵⁰² דל"ל מגרמה כלום (יהל אור).

⁴⁵⁰³ פרין (דפ"ו).

⁴⁵⁰⁴ דאיהו (דפ"ו).

⁴⁵⁰⁵ איהו (דפ"ו).

⁴⁵⁰⁶ כמו אחרים שאמר בהם רבים משיני עפר יקיצו אמנם אלה לחיי עולם דהיינו לאורך ימים ואלה לחרפות וכו' וע"י הצדקה יזכה להיות מאותם לחיי עולם (אור יקר).

⁴⁵⁰⁷ אין פירוש חייך ואורך ימך בתורה לנשמה שוה עם פירוש לגוף בצדקה, כי בתורה לנשמה ירצה לעולם הבא להשפיע לה ולהמשיכה מאריך אנפין וכן חייך לעולם הזה ירצה להשפיע החיים האמתיים בהשגת סודות התורה, אמנם לגוף בצדקה פירשו שלא ימות, א"כ ג"כ בעולם הזה ירצה קיומו ממש ואריכות בעבודת השם גשמי (אור יקר).

שתי תאגה שלא יהא גרגרן ובלען על פתוריה דמלכא כגוונא דעשו⁴⁵⁰⁸ דאמר (בראשית כה ל) הלעיטני (ואמר) ארח הלעטה [אלא] (ולא) בארח טחינה אוף הכי מאן דאפיק מלין דצלותין או דאורייתא מפומוי בעי לאפקא לון בהטחנה שלמים ולא בהלעטה חסרים ולא עוד אלא בגין סכנה דשמא יקדים קנה לושט⁴⁵⁰⁹:	ששי, שלא יהא גרגרן ובלען על שלחנו של המלך כדוגמת עשו, שאמר "הלעיטני", דרך הלעטה, אלא דרך טחינה. כמו כן כאן, מי שמוציא דברי תפלה או תורה מפיו צריך להוציא אותם בטחינת שלמים ולא בהלעטה חסרים. ולא עוד אלא בגלל סכנה, שמא יקדים קנה לושט.
שביעאה מים אחרונים ואוקמוה מים ראשונים [מצוה] ואחרונים חובה ואמצעיים רשות מים ראשונים צריך לסלקא אצבעין⁴⁵¹⁰ בגין דלא יהדרון משקין ויטמאו את הידים ואית מרבנן דאמרי⁴⁵¹¹ דאחרונים משום מלח סדומית שלא תסמא את העינים אפילו הכי אפקין [לון] (ליה) מחובא⁴⁵¹² וסתרי מלין⁴⁵¹³ אלין דאמרו [עלייהו] (ד)חובה ולא ארח ארעא לסתרא גאונים מלין (מאלין דאמרי עליהו) [אלא] דאתקרי עלייהו (דברים יז יא) על פי התורה אשר יורוך:	שביעי, מים אחרונים, ופרשוהו מים ראשונים מצוה ואחרונים חובה ואמצעיים רשות. מים ראשונים צריך להגביה האצבעות כדי שלא יחזרו משקים ויטמאו את הידים, ויש מהחכמים שאמרו שאחרונים משום מלח סדומית שלא יסמא את העיניים, אפילו כך הוציא אותם מחובה וסותרים הדברים את אלו שאמרו עליהם חובה, ואין דרך ארץ לסתור דברי הגאונים (מאלו שאמרו עליהם), אלא שנקרא עליהם "על פי התורה אשר יורוך".
ולא עוד אלא דאמרו עליהו ג' קדושות הדא הוא דכתיב (ויקרא יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים	ולא עוד אלא שאמרו עליהם שלש קדושות, זהו שכתוב "והתקדשתם והייתם קדושים", "והתקדשתם" אלו מים ראשונים, "והייתם קדושים" אלו מים אחרונים, "כי קדוש" זה שמן

⁴⁵⁰⁸ סמאל שרו של עשו, והנה מאותו הדרך באכילה וכן בדברי תורה שידקדק במלות לחתך האותיות, וחס ושלוש אם לא, שולט שם גיהנם והיינו סוד אומרו כל הנותן ריוח בין הדבקים מצננין וכו', והיינו שכר חתוך האותיות, ועל דרך זה חיתוך אכילתו והטחנתו שלא בדרך הלעטה כדפירשנו (אור יקר).

⁴⁵⁰⁹ שהוא סכנה שחיצוני שם בעל הסכנה, והיינו קנ"ה לדבר והוש"ט כלי לבליעה. אם לא יחתוך אותיות יקדים לדבר ושט לקנה, ואם יבליע האכילה יקדים קנ"ה לושט, ונודע סוד הוש"ט דהיינו הגשמי והקנה הרוחני ואין ראוי להחליף חס ושלוש שמכניס צלם בהיכל, וז"ש ולא עוד אלא בגין וכו' (אור יקר).

⁴⁵¹⁰ מפני שהם מצוה שסודם להמשיך שפע מלמעלה, ולכן והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וימשיך כח הקדושה, אבל אם יניח ידו וגבר עמלק, והיינו כדי שלא יחזרו משקין הטמאין מסטרא דעמלק ויטמאו את הידים ולא כן האחרונים (אור יקר)

⁴⁵¹¹ הגה"ה מבחוש עד ולא עוד ונראה דהכי פירושה ואית מרבנן אמרי שצריך באחרונים להגביה ידיו וכו' (אור יקר).

⁴⁵¹² כי חובה הוא בסוד הקליפות ולפי דבריהם שצריך להגביה הידים א"כ יהיו מצוה כראשונים, ולכן אדרבה צריך להשפיל ידיו למטה מפני שהם חובה מהאי טעמא גופא דהיינו מלח סדומית דהיינו סמא"ל ולילית (אור יקר), מתקין לי מחובה. ר"ל מס"א דאיכרי חובה כידוע (יהל אור).

⁴⁵¹³ מילין (דפ"ו). נמחק ביהל אור.

אחרונים כי קדוש זה שמן ערב אני יי' זו ברכה ואמצעים בין גבינה לבשר⁴⁵¹⁴ ובג"ד והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני יי' זכאין עמא דמאריהון ישוי לון לגביה אוף הכי והתקדשתם בשעת תשמיש מים ראשונים דזרע בר נש מצוה אחרונים דנוקבא חובא ואמצעים קא רמזי וכגבינה תקפיאני הדא הוא דכתיב (איוב י') הלא כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני, וזהו שרומז בין גבינה לבשר שנאמר בו "עור ובשר תלבישני".	ערב, "אני ה'" זו ברכה. ואמצעים בין גבינה לבשר, ומשום זה "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה'", אשרי העם שאדונם ישים אותם אצלם. כמו כן כאן, "והתקדשתם" בשעת תשמיש מים ראשונים שזרע אדם, מצוה. אחרונים, של הנקבה, חובה. ואמצעים, הרי רומז "וכגבינה תקפיאני", זהו שכתוב "הלא כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני", וזהו שרומז בין גבינה לבשר שנאמר בו "עור ובשר תלבישני".
תמינאה לשלשה צריך כוס אמאי בינה אידי תליתאה מעשר ספיראן מעילא לתתא ובגין דא פחות משלשה לא צריך כוס [ד"א] (דאמרו) לשלשה צריך כוס קא רמזי קדושה לך ישלשו ולא עוד אלא דאורייתא לא נחתא פחות מג' כהנים ליום ישראלים תורה נביאים וכתובים בירה תליתאי ביום תליתאי ודא בינה יה"ו ובגינה אתמר שלש משמרות הוי⁴⁵¹⁶ הלילה מלכות [ה'] רביעית עלה אתמר ארבעה משמרות הוי הלילה וש דתלת ענפין לקבל תלת משמרות וש דארבע אנפין לקבל ארבעה משמרות:	שמיני, לשלשה צריך כוס מדוע, בינה היא השלישית מעשר ספירות ממעלה למטה, ומשום זה פחות משלשה לא צריך כוס (ד"א), לשלשה צריך כוס, רומז "קדושה לך ישלשו", ולא עוד אלא שהתורה לא יורדת פחות משלשה, כהנים ליום ישראלים, תורה נביאים וכתובים, בחדש השלישי ביום השלישי, וזו בינה יה"ו. ובגללה נאמר "שלש משמרות הוי הלילה", מלכות ה' רביעית, עליה נאמר "ארבע משמרות הוי הלילה". ש' של שלשה ענפים כנגד שלש משמרות, ש' של ארבע פנים כנגד ארבע משמרות.
תשיעאה כוס של ברכה רביעית לוג ושיעורא דיליה לקבל ה' רביעאה דשם יהו"ה:	תשיעי, כוס של ברכה רביעית הלוג, ושיעור שלו לעומת ה', רביעית של שם יהו"ה.
עשיראה [בעשרה] (לעשרה) אומר נברך לאלהינו, ושכינה תחתונה היא	עשירי, בעשרה אומר נברך לאלהינו, ושכינה תחתונה היא

⁴⁵¹⁴ מה שאמר בפרשת משפטים דף קכה ע"א, דמשמע משם דאין הפרש לאכול הגבינה קודם הבשר או האוכלה אחר הבשר, וכמו שאמר הרב זל"ה, היינו גבינה מלפני הבשר ממש, אבל הכא מיירי באוכל אחד מהם אחר תבשיל האחר, וכדכתב השו"ע יו"ד סי' פ"ט ס"ג, דחובה ליטול ידיו וכו' בחמדת ימים דף פ"א, מכאן תתבונן כי מ"ש בזוהר משפטים דף קכ"ה, כל מאן דאכיל האי מיכלא דאתחבר כחדא או בשעתא חדא או בסעודתא חדא, ארבעין יומין וכו', אינו אלא בגבינה אחר בשר, שהרי לבשר אחר גבינה בפ' אתמר בר"מ מים אמצעים בין גבינה לבשר. וכן כתב הרח"ו ז"ל עצמו, מורי ז"ל לא היה אוכל גבינה ביום שהיה אוכל בו בשר, אפילו זה בתחילת היום וזה בסוף היום, עכ"ל. וגורי האר"י ז"ל הוסיפו מוספין שלא כהלכתן, ואין לנו אלא דברי הרח"ו שמוסכמים עם דברי ר"מ הנזכר, ואב הוא דלא להוסיף עליה כי סמך את ידיו עליו. ואף לפי סודן של דברים עין המשכיל תשכילהו, דק"ל גבי משקה של איסור שנפל במשקה של היתר דתתאה גבר, ואם התחתון חם הוא אסור, ואם התחתון הוא קר מותר. מעתה קם דינא לאוכל בתחילה חלב שהיא בח' החסדים, ואחריו בשר בח' הגבורות, תתאה גבר ובחינת הגבורות מתמתקים בחסדים של מטה והוא תיקון נפלא. אכן גבינה אחר בשר אסור, דתתאה גבר ויגביר הגבורות על החסדים ח"ו. ואחר אכול הגבינה יש להדיח פיו במים וכו'. וכשהרציתי הדברים לפני רבותי אמרו יישר. אבל שמעתי מפי זקני הרב ז"ל שקיבל מפי מגידי אמת שראו לרבנו האר"י ז"ל שלא היה אוכל בשר אחר גבינה קשה. וירא שמים יצא את כולם. נקיט מיהא שלא יתבטל מעונג שבת ויאכל מאכל חלב ואחר כך ידיח פיו ויאכל בשר (רמ"ז).

⁴⁵¹⁵ דקודם הוא בגבינה, ואח"כ בשר כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁵¹⁶ ה"י (דפ"ו).

לאלהינו ושכינתא תתאה איהי רביעית ועשירית רביעית לשם יהו"ה עשירית לעשר ספירין⁴⁵¹⁷ דאינון יו"ד ה"א וא"ו ה"א וכמה צריך ב"נ לנטרא גרמיה דלא לזרוק מלין אלין באתר דלא אצטריך כמו מאן דזריק נהמא כ"ש מאן דזריק נהמא דאורייתא לבר מפתוריה⁴⁵¹⁸ דאיהי שכינתא דאתמר בה (יחזקאל מא כב) זה השלחן אשר לפני יי:	רביעית ועשירית. רביעית לשם יהו"ה, עשירית לעשר ספירות שהן יו"ד ה"א וא"ו ה"א, וכמה צריך אדם לשמור עצמו שלא לזרוק דברים אלו במקום שלא צריך, כמו מי שזורק לחם, כל שכן מי שזורק לחם של התורה החוצה משלחנו, שהיא השכינה, שנאמר בה "זה השלחן אשר לפני ה'".
זהר:	זהר
[ובחבורא קדמאה] תלת אינון דגרמין ביש לגרמייהו תריין בהאי עלמא וחד בעלמא אחרא ואלין אינון מאן דלייט גרמיה דתנינן חד ממנא אתפקד קמיה דב"נ ובשעתא דלייט גרמיה ההוא ב"נ האי ממנא ושבעין אחרנין דממנן תחותיה נטלין ההיא מלה ואמרי אמן וסלקי לה לעילא ודיינין לה ואיהו רדיף אבתריה עד דעביד ליה ואשלים ליה ההוא מלה:	ובחבור הראשון, שלשה הם שגורמים רעה לעצמם, שנים בעולם הזה ואחד בעולם אחר, ואלו הם מי שמקלל את עצמו, שלמדנו, ממונה אחד מפקד לפני האדם, ובשעה שמקלל את עצמו אותו האדם, ממונה זה ושבעים אחרים שממונים תחתיו נוטלים אותו דיבור ואומרים אמן, ומעלים אותה למעלה, ודנים אותה, והוא רודף אחריו עד שעושה אותו ומשלים לו אותו דיבור.
מאן לן רב ממשא דאמר (שמות לב לב) ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת ואמר לצורך ואע"ג דקב"ה עביד רעותיה עם כל דא לא אשתויב מעונשא והא אתמר דלא אדכר בפרשת [ואתה תצוה] (המשכן) ואתמחי מתמן והא אוקמוה מאן לן רב מדוד מלכא דאמר (תהלים לט ב) אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי מאי בעוד רשע לנגדי ההוא ממנא דאתפקד על דא ונטיל ההיא מלה לאבאשא ליה לב"נ:	מי לנו גדול ממשא שאמר "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת", ואמר לצורך, ואף על גב שהקדוש ברוך הוא עשה רצונו, עם כל זה, לא ניצול מעונש, והרי נתבאר שלא נזכר בפרשת ואתה תצוה, ונמחה משם, והרי פרשוהו. מי לנו גדול מדוד המלך שאמר "אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי", מהו "בעוד רשע לנגדי" הממונה ההוא המפקד על זה ולוקח הדבור ההוא להרע לו לאדם.
וחד מאן דזריק נהמא או פירורין דנהמא בארעא וקא עביד ביה זלזולא כמה דאתמר הני תרי בהאי עלמא וחד בההוא עלמא מאן דאוקיד שרגא במוצאי שבת עד לא ממו ישראל לקדושה דסדרא בגין דקא מחלל שבתא וגרים לנורא דגיהנם לאתוקדא עד לא מטא	ואחד, מי שזורק לחם או פירורים של לחם בקרקע ועושה בו זלזול, כמו שנתבאר, אלו השנים בעולם הזה. ואחד בעולם ההוא, מי שמדליק נר במוצאי שבת טרם שמגיעים ישראל לקדושה דסדרא, משום שמחלל שבת וגורם לאש של הגיהנם לדלק טרם הגיע
רמז/ב	
זהר:	
זמניה חד דוכתא אית בגיהנם לאינון	זמנו. מקום אחד יש בגיהנם לאותם שמחללים שבת, כיון שהוא

⁴⁵¹⁷ ספירין (דפ"ו).

⁴⁵¹⁸ באדם דלית שכינתא ביה (יהל אור).

דקא מחללי שבתא כיון דאיהו אוקיד שרגא עד לא מטא זמניה חד ממנא אית בגיהנם במ"ש ואוקיד בקדמיתא לההוא דוכתא ואמר האי דוכתא דפלניא וכל חייבין דגיהנם מסייעי לאוקדא ההוא דוכתא ההוא ממנא קארי ואמר (ישעיה כב יז) הנה יי מטלטלך⁴⁵¹⁹ טלטלה גבר ועטך עטה⁴⁵²⁰ חייבין דגיהנם אמרי (שם יח) כדור אל ארץ⁴⁵²¹ רחבת ידיים שמה תמות וגו' בגין דאיהו גרים לון לאתוקדא עד לא מטא זמניהו הא לן תלתא דגרמי ביש לגרמייהו כמה דאתמר⁴⁵²²:	הדליק נר טרם הגיע זמנו, יש ממונה אחד בגיהנם במוצאי שבת ומבעיר בראשונה לאותו מקום, ואומר זה מקום של פלוני, וכל רשעי הגיהנם מסייעים להבעיר את אותו מקום. אותו ממונה קורא ואומר "הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר ועוטך עטה". רשעי הגיהנם אומרים "כדור אל ארץ רחבת ידיים שמה תמות וגו'", משום שהוא גרם להם להישרף טרם הגיע זמנם. הרי לנו שלשה שגורמים רע לעצמם כמו שנתבאר.
רעיא מהימנא:	
אמר רעיא מהימנא דוכתין אית בגיהנם וכו' עד על אתון נדפס בספר ויקרא דף ט"ז ע"ב:	
ד"א (בראשית כח יב) ויחלום והנה סלם⁴⁵²³ רעיא מהימנא מה [ל' סלקא] ול' אסתלקן (לסלק') על כל אתון⁴⁵²⁴ הכי את	דבר אחר "ויחלום והנה סולם", רועה נאמן מה ל' עולה על כל האותיות, כך אתה עתיד להתעלות על

⁴⁵¹⁹ מדה נגד מדה הוא מטלטל הרשעים ממנוחתם גם הוא יטלטל קודם כולם (אור יקר).
⁴⁵²⁰ יש לו מקום בפני עצמו ששם הוא עטוי לבדו (אור יקר).
⁴⁵²¹ מדה נגד מדת שהוא הדליק מקומות הרבה לכל רשע ורשע מקומו, אף הוא ינתן לו לחלקו מקומות הרבה והוא מטלטל מזה לזה (אור יקר).
⁴⁵²² כאן שייך ר"מ שבסוף הספר סימן י"ב (הערת הזהר).
⁴⁵²³ מורה על עליות המדרגות, ובכל האותיות הם שלושה מדרגות מעצמן, האחד האותיות כמו ד' ר' ב' וכיוצא כי בלי ספק כיון שיש גגים לאותיות מורה על מדרגה עליונה על שאר גוף האותיות, והשנית גוף האות דהיינו קומת האותיות כגון קומת ווא"ו ואורכה וכן קומת הזין וכן ד' ב' וג' וכל האותיות משך קומתם הוא מדרגה בפני עצמה והעד שיש אותיות (שיש) [שאין] להם גגים אמנם קומה יש להם כגון ט"ן וז"א ווא"ו וכיוצא והשלישית מושב האותיות שהם יושבות קצתם כגון ג' או ב' וכן כ' וכיוצא, ושלושה מדרגות אלו לאותיות בלי ספק יורה קומתם על תפארת שהוא סוד ווין, וכן כל קומה הוא בו בסוד קומ"ה מקוה ישראל יה"ה, והיינו סוד משך ששה קצוות ומושבם בסוד כסא שהיא מלכות אמנם יורה שם בחינות רבות, וגגיהם בסוד הבינה בסוד בחינתה שהיא אמא רביעא על בנין הכולל מן הימין לשמאל בחדס וגבורה, אמנם יש בשלושה מדרגות אלו נכללים סוד בריאה כסא דתמן מקננא אימא עילאה וסוד מלאך דתמן מקנן התפארת דהיינו יצירה וסוד אופן דהיינו עשיה דתמן מקנן מלכות, והנה אין בכל האותיות שיסתלק למעלה משלושה בחינות אלו שלושה מדרגות ולכך הם סולם קצר אבל הלמד עולה למעלה מכל האותיות בסוד שלש ראשונות עד סוד מגדל הפורח באויר דהיינו עד כתר עליון ולכך הוא סולם האחוז באצילות כי אין ביסוד בריאה יצירה ועשיה מבינה ולמעלה, ובסוד הלמד כולל גם בחכמה גם בכתר (אור יקר).
⁴⁵²⁴ והוא הסולם האמיתי שמגעת בכל המדרגות ויש בה כח להעלות עד הכתר כדפירשנו (אור יקר).

עתידי לתסתלקא⁴⁵²⁵ על כל בריין בגין דאסתלק לשמא דיו"ד ה"י וא"ו ה"י דביה וי"י (י"י) דחושבניה ל⁴⁵²⁶ דבקדמיתא הוית בשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו יאאא בייג מכילין דרחמי [דאינון] (דאיהו) אחד כען תסתלק באל דאיהו יא"י דתריין שמהן סהדין הלא אל אחד בראנו [הה"ד] (מלאכי ב' י) הלא אב אחד⁴⁵²⁷ לכלנו הלא אל אחד בראנו] ובג' יודין אלין יתקיים כך (ישעיה נב יג) ירום ונשא וגבה מאד [כמה דהכי] ובמ"ה דהכי (כמה דאיהו) סליק מא"ו לד לחשבן אד"ם ובהפוך אתון מאד הוא אדם:	כל הבריות, משום שעלה לשם של יו"ד ה"י וא"ו ה"י, שבו שלש י' י' י' שחשבונן שלשים, שבהתחלה היית בשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שהוא יאא"א בייג מדות של רחמים, שהן אח"ד. כעת תתעלה בא"ל שהוא אותיות יא"י ששני שמות הם עדים "הלא אל אחד בראנו", זהו שכתוב "הלא אב אחד לכלנו הלא אל אחד בראנו". ובשלש יודין אלו יתקיים כך "ירום ונשא וגבה מאד". במ"ה, שכך עולה מא"ד לחשבון אד"ם, ובהפוך אותיות מאד הוא אדם.
ירום בארבע אנפין [דאריה דאינון] (דאיהו) יברכך יהו"ה (במדבר ו כד) ונשא בארבע אנפין דשור דאינון (שם כה) ישא יהו"ה בשמאלא וגבה מאד יאר יהו"ה באמצעיתא ודא יוד הי ואו הי (שם כו) ישא יהו"ה פניו אליך וישם לך שלום⁴⁵²⁸ רביעאה⁴⁵²⁹ יהו"ה ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם:	"ירום" בארבע פנים של אריה שהם "יברכך יהו"ה", "ונשא" בארבע פני שור שהם "ישא יהו"ה" בשמאל, "וגבה מאד" "יאר יהו"ה" באמצעיתו, וזה יוד הי ואו הי, "ישא יהו"ה פניו אליך וישם לך שלום". רביעי יהו"ה, "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם".
מספרא דימינא (ד)אתקריאת אבן וכמה אבנין מפולמין יקירין אשתכחו [מנה] (מנייהו) דמנייהו מיא דאורייתא נפקין ובגנייהו אתמר אמר ר' עקיבא לתלמידיו כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים שמא תסתכנו בנפשכם לא תימרון דאינון מים מים ממש (אלא) משום (תהלים קא ז) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני דאלין מים דא אורייתא דאתמר בה (משלי ו כג) ותורה אור ובגין דהאי נהורא נביע	מצד הימין נקראת אבן, וכמה אבנים לחות מכובדות נמצאו ממנה, שממנה מי התורה יוצאים, ובגללם נאמר, אמר רבי עקיבא לתלמידיו כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים שמא תסתכנו בנפשכם. אל תאמרו שהם מים מים ממש, משום "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני", שאלו המים זו התורה שנאמר בה "ותורה אור", ומשום שזה האור נובע במקור המים אשר לא יכזבו מימיו

⁴⁵²⁵ לאסתלקא (דפ"ו). הענין כי הנמצאים הנפרדים למטה מסוד האצילות כאומרו ונה"ר יוצא מעדן דהיינו סוד יה"ו, י' עדן, ו' נהר נמשך בה' להשקות את הגן ה' תתאה ומשם יפרד בסוד הפירוד והיה לארבעה ראשים שהם סוד ארבעה סמכין דכורסייא מסוד שלושה בחינות אלו שהם כסא בריאה והיכלות יצירה ויסודות רוחניים עשיה נמצאים כל הנבראים ונוצרים ונעשים והם אוחזים באצילות בסוד בינה תפארת ומלכות דהיינו שלושה אותיות הו"ה כדפירשנו, אמנם רעיא מהימנא עד עתה בסוד בריאה יצירה ועשיה כדפירשנו בסימן גד הו"ה משער ראשון בסבת הגלות, אמנם לסבה זו אינו עולה לסוד יו"ד ה"י וא"ו ה"י ששם זה עולה עד הכתר כאשר נבאר ולכך אינו נזכר על כל מעשה בראשית שהם עש"ן עול"ם שנ"ה נפ"ש דהיינו בינ"ה תפארת ומלכות דהיינו בריאה יצירה ועשיה (אור יקר).

⁴⁵²⁶ עי' תיקור"ז קח ע"א, קמא ע"ב, דע"ה ח"ב דרוש ד ענף כה סימן ב, שע"ה כה ע"ד, כב ע"א, ע"ח א"א יג, שער כו פרק ג, ועי' שער כט פרק ב שבחי' יא"י היא פנימיות שם ס"ג. בהגור"א על תיקור"ז מז ע"ד ד"ה וחרבא איהי, ועיי"ש פא ע"ב, ובית עולמים ח ע"א.

⁴⁵²⁷ א"ב גי' ג', ג' יודין (יהל אור).

⁴⁵²⁸ "ישא יהו"ה בשמאלא וגבה מאד יאר יהו"ה באמצעיתא ודא יוד הי ואו הי ישא יהו"ה פניו אליך וישם לך שלום" נמחק ביהל אור.

⁴⁵²⁹ וזהו ואני מל', אברכם (יהל אור).

נקרא מים. [במבועא] (ממבועא) דמיא (ישעיה נח יא) אשר לא יכזבו מימיו אתקרי מים:	
ומסטרס דשמאלא האי אבן דאיהי י' אתקרי גחלת ומתמן עשר ספירן כשלהבת קשורה בגחלת ואית לה ד' גוונים⁴⁵³⁰ [ועשרה ואינון י"ד] ואינון (ויד) יוד הא ואו הא יהו"ה ואיהי יד הגדולה בימינא יד החזקה בשמאלא עמודא דאמצעיתא מתמן ואיהי (איהו) יד רמה כליל ממ"ב גוונים ובגין דאיהי מסטרס דימינא אבן [נ"א מים] ומסטרס דשמאלא גחלת בה נטיל קב"ה נוקמא [מישמעאלים ומבנוי דעשו דאינון במים הזדונים ואישין נוכראין] (מישמעאל ואדום דאינון אישין נוכראין) וממנן דלהון סמאל ונחש סמאל אשא דגיהנם ממונה על אומה [דעשו] (חדא) נחש ממונה על אומה [דישמעאל] (אחרת) ואיהו רהב דממנא על [מיא] (ימא):	ומצד השמאל זו האבן שהיא י', נקראת גחלת, ומשם עשר ספירות כשלהבת קשורה בגחלת, ויש לה ארבעה צבעים (ועשרה), והם יוד הא ואו הא, יהו"ה, והיא יד הגדולה בימין, יד החזקה בשמאל, העמוד האמצעי משם היא יד רמה כלולה מארבעים, ושנים גוונים. ומשום שהיא מצד הימין אבן, ומצד השמאל גחלת, בה לוקח הקדוש ברוך הוא נקמה מישמעאל ואדום, שהם אישים נכריים, במים הזדונים, והממונים שלהם סמאל ונחש, סמאל אש הגיהנם ממונה על האומה של עשו, נחש ממונה על האומה של ישמעאל, והוא רהב הממונה על המים.
בימינא דאברהם דדרגיה חסד נטיל נוקמא מישמעאל [וממנא דיליה ובשמאלא] (וממנן דיליה ומשמאלא) דיצחק דדרגיה פחד נטיל נוקמא מעשו ו[מ]ממנא דיליה בתרין משיחין דאינון חד מימינא משיח בן דוד וחד משמאלא משיח בן יוסף וברגנא דיעקב דאיהי לקבליה ברזא דשכל את ידיו (כי מנשה הבכור) (בראשית מח יד) אריה לשמאלא שור לימינא דישמעאל בגין דיהודה⁴⁵³¹ גלה בעשו אשתכח ימינא דקדושה עם שמאלא דעשו ושמאלא דקדושה עם ימינא מסאבא דישמעאל (שם מט י) עד כי יבא שילה⁴⁵³² רעיא מהימנא בדרגיה תפארת ישראל נטיל נוקמא מערב רב⁴⁵³³:	בימין, אברהם, שדרגתו חסד, נוטל נקמה מישמעאל והממונה שלו, ובשמאל יצחק שדרגתו פחד, נוטל נקמה מעשו והממונה שלו בשני משיחים, שהם אחד מימין משיח בן דוד, ואחד משמאל משיח בן יוסף, ובדרגתו של יעקב שהיא כנגדו בסוד של "שכל את ידיו (כי מנשה הבכור)". אריה לשמאל, שור לימין של ישמעאל, בגלל שיהודה גלה בעשו, נמצא ימין הקדושה עם השמאל של עשו, ושמאל הקדושה עם ימין טומאה של ישמעאל, "עד כי יבא שילה", רועה נאמן בדרגה של תפארת ישראל, נוטל נקמה מערב רב.
בתלת דרגין אלין יפקוד⁴⁵³⁴ כהנים ליום וישראלים מן גלותא ובהון נטיל נוקמא [מאומה דבני עשו וישמעאל] ומעשו וישמעאל וערב רב כגוונא דערב רב	בשלוש דרגות אלו יפקוד (יצאו) כהנים ליום וישראלים מן הגלות, ובהן יקח נקמה מעשו וישמעאל וערב רב, כדוגמא של ערב רב מעורבים בעשו וישמעאל, כך יעקב מעורב

⁴⁵³⁰ דגחלת כידוע, ד' אותיות הו"ה (יהל אור).

⁴⁵³¹ שהוא אריה (יהל אור).

⁴⁵³² משה גי' שילה (יהל אור).

⁴⁵³³ שהן מעורבין בישראל (יהל אור).

⁴⁵³⁴ (נ"א יפקון) (נוסף בדפ"ו).

באברהם ויצחק עירוב של שניהם, וכך מתערב שילה עם משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, ותהא שלשלת של שניהם כאותו זמן שראה בלעם בנבואתו שכך מתקשרים שני משיחים ברועה הנאמן, בשלשה אבות בגלות האחרונה.	מעורבין בעשו וישמעאל הכי יעקב מעורב באברהם ויצחק ערוב דתרווייהו⁴⁵³⁵ והכי מתערב שילה עם משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ויהא שלשלת דתרווייהו כההוא [זמנא] דחזא בלעם בנבואה דיליה דהכי מתקשרין⁴⁵³⁶ תרין משיחין ברעיא מהימנא בתלת אבהן בגלותא בתראה:
פתח ואמר "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו", והכל לקיים הפסוק, "וברחמים גדולים אקבצך", באותו זמן נשברות הקליפות שהיו מסובבות לשכינה, מיד מתגלית אבן אחת משלש אבנים, שהן סגולתא, שעליהן נאמר "ויהי בשלשים שנה" והן ייי ברביעי, אבן רביעית,	פתח ואמר (במדבר כג כא) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל יי' אלהיו עמו ותרועת מלך בו וכלא לקיימא קרא וברחמים גדולים אקבצך בההוא זמנא⁴⁵³⁷ מתברין קליפות⁴⁵³⁸ דהוו מסחרין לשכינתא מיד אתגלייא אבנא חדא מתלת אבנין דאינון סגולתא דעלייהו אתמר (יחזקאל א א) ויהי בשלשים שנה ואינון ייי⁴⁵³⁹ ברביעי אבנא רביעאה
רמז/א	
רע"מ:	
"בחמשה לחדש" אבן חמישית, כנגדן ויקח דוד "חמשה חילוקי אבנים מן הנחל" ואלו לעמתם, חמש תבות שהן "שמע ישראל יהוה" אלהינו יהוה."	[בחמשה לחדש] (בחמישי) אבנא חמשה לקבלייהו ויקח דוד חמשה חילוקי אבנים⁴⁵⁴⁰ מן הנחל (שמואל א' יז מ) ואינון לקבלייהו חמש תיבין דאינון שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה (דברים ו ד):
"ואני בתוך הגולה", זו שכינה, בה הקדוש ברוך הוא אחד, ו' בתוספת "ואני", הוא נהר, צדיק חי העולמים. "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן",	ואני בתוך הגולה (יחזקאל א א) דא שכינתא בה קב"ה⁴⁵⁴¹ אחד ו' בתוספת ואני הוא נהר⁴⁵⁴² צדיק חי עלמין (בראשית ב י)

⁴⁵³⁵ אותיות ע"ב ר"ו, ימינא ושמאלא כידוע (יהל אור).

⁴⁵³⁶ מתקשרי (דפ"ו).

⁴⁵³⁷ שיעשה הקב"ה הנקמות הנזכרות ויגאל ישראל (אור יקר).

⁴⁵³⁸ הם סוד צלמא דקאמר שהם קליפין דאגוזא שעליהם נאמר ר"ח סערה, ענ"ן גדול, וא"ש מתלקחת ונוג"ה לו סביב, ואחר [שיכה] באבנא דמחת לצלמא וישבר קליפי האגוז יתראה המוח וזהו שאמר אתגלייא אבנא חדא שהיא שכינה הנקראת אבץ אחת שהיא חד מתלת אבנים דהיינו שלושה אבות שהם שלושה עוקצין דיר"ד, עוקץ למעלה ועוקץ למטה חסד וגבורה וגו באמצעיתא

תפארת והם סוד סגולא כזה ●●, והיינו שמהם מתפשטין שלושה וויץ דהיינו ו'יסע ו'יבא ו'יט שלושה וויץ שהם שלושה אבות בחינת א, ונוסף עליהם שפעמים הוא ד והיינו שיש בה רביעית (אור יקר).

⁴⁵³⁹ (אור יקר).

⁴⁵⁴⁰ ה"ס חגתנ"ה (יהל אור).

⁴⁵⁴¹ שבה נעשה הקב"ה אחד כידוע. ור"ל זהו אחד דשמע ישראל, ובו כליל יסוד, אחד כידוע. וכן ואני, ו' יסוד, אני מל' כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁵⁴² ר"ל זהו נהר כבר, וכבר הוא כח"ב (יהל אור).

מהו "עדן", זו בינה, נהר שיוצא ממנה זו ו', בן י"ה, דרגה של הרועה הנאמן, והרועה הנאמן יוצא מאמא העליונה ומתפשט בשש ספירות עד צדיק, וממנו משקה לגן (של עדן) שהיא השכינה.	ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן מאי עדן דא בינה נהר [ד]נפיק מנה ⁴⁵⁴³ (ו)רא ו' בן י"ה דרגא דרעיא מהימנא ור"מ נפיק מאומא עלאה [ואתפשט] (ומתפשט) בשית ספירן ⁴⁵⁴⁴ עד צדיק ומניה אשקי לגנתא (דעדן) דאיהי שכינתא:
מהו כבר, כ' כתר, ב' בינה, ר' ראשית חכמה. כתר בימין, חכמה בשמאל, בינה באמצע. רכב למעלה לעילת העילות, עשר הספירות, כולן נכללו בנהר שהוא מתפשט עד צדיק, שהוא "כל" כולל הכל, ובגללו פרשוהו "אילנא רבא ותקיף ומזון לכלא ביה" [אילן גדול ותקיף ובו מזון לכל], ממנו תלוי הכל. כאשר ראה את השכינה, ראה מתוך הקליפות, עמה עשר ספירות (בחבור הראשון).	מאי כב"ר כ' כתר ב' בינה ר' (שכינתא) ראשית חכמה ⁴⁵⁴⁵ כתר בימינא חכמה בשמאלא בינה באמצעיתא רכב לעילא לעלת העלות י' ספירן ⁴⁵⁴⁶ כללו אתכללו בנהר דאיהו ⁴⁵⁴⁷ אתפשט עד צדיק דאיהו [כל] כליל כלא ובגיניה אוקמוה (דניאל ד ח-ט) אילנא רבא ותקיף ומזון לכלא ביה מניה תליא כלא [כד חמא שכינתא מנו קליפין וכו' נכתב לעיל רכו ע"ב] וכד חמא שכינתא מנו קליפין חזא עמה עשר ספירן ⁴⁵⁴⁸ :
	זהר:
"סולת למנחה", להעלות לזאת הסלת לפני המלך העליון, למנחה, בין שתי זרועות.	[ובחבורא קדמאה] סלת למנחה לאעלאה להאי סלת ⁴⁵⁴⁹ קמי מלכא עלאה ⁴⁵⁵⁰ למנחה בין תרין דרועין ⁴⁵⁵¹ :
	רע"מ:

⁴⁵⁴³ קרי עדן לאי' מפני שבשעת התיקון לקחה חכמה שלימה של ב"ן. אי נמי אפשר דאייירי בבינה דאריך שהיא בסוד הגרון, והיא בסוד מלכות מ"ס כידוע מסודות זווג חיק וגרון. ולפי זה מ"ש נהר דא ו', הוא דעת דאריך שהוא מתפשט בכל פנימיות האצילות בהתפשטותו בתוך חג"ת נה"י דו"ק דאריך המלוכשים באו"א וז"א. ולהיות שדעת זה הוא התחתון דאריך לכן אמר בן י"ה, לאפוקי דעת העליון שהוא למעלה מגרון דא"א, והוא בעלה דבינה ולא בנה. ולכן כיון דמפרש נהר על דעת דא"א שואל כענין מאי כב"ר. ותירץ כ' כתר וכו', כנזכר לקמן. אך עוד אומר דרך נכון בב' בינה, והוא דאיתא בפ"ב דשער אריך בהדיא שחג"ת דעתיק מתלבשים בכח"ב דאריך, חסד בכתר גבורה בחכמה ת"ת בבינה. ובזה עולה הכל יפה, משום דכב"ר זה הנדרש פה שהוא כח"ב דאריך, הוא רכ"ב עלאה לעתיק (רמ"ז).

⁴⁵⁴⁴ ספיראן (דפ"ו).

⁴⁵⁴⁵ הסוד הוא בסוד הארת ז' תיקוני דגולגלתא, דהיינו חסד דעתיק יומין מתקן כתר אריך ולכן הוא בימינא, גבורה דעתיק בחכמה דא"א ועל כן הוא בשמאלא. ואמנם התיקון השלישי שנתקן בת"ת עתיק הוא הנקרא קרומא דאוריא ובו מתלבש דעת דעתיק שהוא האוריא. ותו איתא בייחוד היודין והוויין שבעת רצון מאירה בינה דעתיק במצחא דא"א, וסתם מצח ה"ס הדעת שהוא באמצע, ולכן אמר בינה באמצעיתא. ואולי שלכן נמשך ואמר רכב לעילא, מפני שכח"ב דעתיק הם רכ"ב לאד"ק, כי גם שבינה דעתיק מאירה במצח אריך, היינו הארה ולא התלבשות, כז' תחתונות דעתיק שהן מתלבשות ממש ברישא דאריך, ונשארו כח"ב דעתיק בסוד רישא דלא אתיידע, ועיין עוד לעיל (רמ"ז).

⁴⁵⁴⁶ ספיראן (דפ"ו). מבשלשים שנה עד כבר ע"ס כנ"ל, וחוזר ואומר נהר שבו כולו כלילין (יהל

אור).

⁴⁵⁴⁷ ר"ל עד"א. וז"ש אילנא רבא כו' עד"א (יהל אור).

⁴⁵⁴⁸ (ס"א ובחבורא קדמאה) (נוסף בדפ"ו).

⁴⁵⁴⁹ בחבורא קדמאת בפרשת פנחס כדפירשנו "האי סולת" היינו מלכות (אור יקר).

⁴⁵⁵⁰ תפארת בהיותו על חסד וגבורה בסוד בינה ב"ן י"ה י"ה, ולזה היא עולה "בין תרין דרועין" דהיינו שתופסים אותה, חסד וגבורה בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו וכו' דהיינו צפונית מערבית מערבית דרומית כדפירשנו בספ"ר בשער מהות והנהגה (אור יקר).

⁴⁵⁵¹ פי' להניחה בין חו"ג דזעיר שמקום המ' הוא אחורי הת"ת (מ"מ).

אמר רעיא מהימנא⁴⁵⁵² מהאי אשתמודע הני מלין⁴⁵⁵³ סתימין אינון וצריך למפתח לון קמי חברייא אברהם יצחק דתקינן שחרית ומנחה⁴⁵⁵⁴ אתמר עלייהו (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ⁴⁵⁵⁵ דא יצחק וימיני טפחה שמים⁴⁵⁵⁶ דא אברהם⁴⁵⁵⁷ דרגין דלהון חסד ופחד דאתמר עלייהו (ישעיה מח יג) נשבע י' בימינו ובזרוע⁴⁵⁵⁸ עזו אינון תרין דרועין דמלכא דאיהו יהו"ה עמודא דאמצעיתא סלת דיליה דא⁴⁵⁵⁹ שכינתא תתאה נהורא דיליה סלת נקיה מסטרוי בלא פנימו [דחשוכא] (מחשוכא) ובלא תערובת חשוכא כלל [דהכי אינון חשוכין] (דהכא אינון חשיכין) עם נהורין כבר⁴⁵⁶⁰ קדם מוץ ותבן⁴⁵⁶¹ ובחוביהון דישראל מתערבין חשוכין בנהורין וכגוונא דדש ב"נ תבואה ולבתר איהו בורר לה כבורר אוכל מתוך פסולת:	אמר הרועה הנאמן, מכאן נודע אלו דברים סתומים הם, וצריך לפתוח אותם לפני החברים. אברהם ויצחק שתקנו תפלת שחרית ומנחה, נאמר עליהם "אף ידי יסדה ארץ", זה יצחק, "וימיני טפחה שמים" זה אברהם, שהדרגות שלהם חסד ופחד, שנאמר עליהם "נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו", אלו שתי זרועות המלך, שהוא יהו"ה העמוד האמצעי, הסולת שלו, זו השכינה התחתונה, האור שלו סולת נקיה מצדו בלי פגם של חושך, ובלי תערובת חושך כלל, שכך הם חשוכים עם אורות, כמו דגן לגבי מוץ ותבן. ובחטאיהם של ישראל, מתערבים חשוכים באורות, וכדוגמא שאדם דש תבואה ואח"כ הוא בורר אותה, כבורר אוכל מתוך פסולת.
כך ישראל צריך למעבד ברוחיהון כד אתערב בהון וחשוכין (חשוכא) ורוא דמלה (תהלים נא יט) זבחי אלהים רוח נשברה וגו' [דבהכי אתברר] (דהכי אתבר) חשוכא דאיהו יצר הרע דמכסי על רוחא כמוץ דמכסה על חטה או כענן דמכסה על שמשא ולא מנח ליה לאנהרא ובזמנין דחשך דאיהו יצה"ר מכסה על יצר הטוב דאיהו אור איהו כמאן דתפיס בבית האסורין [דיצה"ר] (דרוחא) ואוף הכי כד יצר הטוב איהו תפיס ברשו דיצה"ר הכי אינון תפיסין חיילין דיצר הטוב ברשו דחיילין דיצר הרע:	כך ישראל צריך לעשות ברוחם, כאשר מתערב בהם חשוכים. וסוד הדבר "זבחי אלהים רוח נשברה וגו'", שבכך נשבר החושך שהוא יצר הרע שמכסה על הרוח, כמו מוץ שמכסה על החטה, או כמו ענן שמכסה על השמש ולא מניח לו להאיר. ובזמן שחושך, שהוא יצר הרע, מכסה על יצר הטוב שהוא אור, הוא כמי שאסור בבית האסורים של יצר הרע, וכמו כן כאן, כאשר יצר הטוב הוא אסור ברשות יצר הרע, כך הם אסורים, החיילים של יצר הטוב, ברשות החיילים של יצר הרע.

⁴⁵⁵² זה בא אחר תרין דרועין (דרך אמת).

⁴⁵⁵³ מילין (דפ"ו).

⁴⁵⁵⁴ אל יעלה בדעתך לפי זה ששחרית חסד ומנחה גבורה ואין יחס לגבורה בשחרית ולא לחסד
במנחה, ואם כן מזה יקשה היאך מנחה שבתמיד בין תרין דרועין אי אפשר (אור יקר).
⁴⁵⁵⁵ ומלת אך לרבות כלומר הימין גם השמאל שהוא ידי יסדה ארץ, וכן גם כן וימיני גבורה עם
הימין שהוא חסד "טפחה שמים", בענין שעם היות שהתפארת לימין ומלכות לשמאל הם שתיים
לימין ושניהם לשמאל אמנם אחד מהם עיקר כאומרו "אך ידי יסדה ארץ" שם הגבורה עיקר שהיא
עם המלכות וזהו שאמר "דא יצחק" (אור יקר).

⁴⁵⁵⁶ בתפארת חסד עיקר (אור יקר).

⁴⁵⁵⁷ והנה באומרו אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים דהיינו תפארת ומלכות אין ספק שאין
זה מאמר התפארת אלא מאמר הבינה, שבסוד החסד שבה והגבורה שבה יצדק ידי יסדה ארץ
וימיני טפחה שמים, ולפי האמת אין ימין זה ושמאל זה מדרגות התפארת [ומלכות] ומדת אברהם
ויצחק אלא בהתאצלם למטה (אור יקר).

⁴⁵⁵⁸ ובזרע (דפ"ו).

⁴⁵⁵⁹ ר"ל של עד"א (יהל אור).

⁴⁵⁶⁰ דגן (יהל אור).

⁴⁵⁶¹ ימינא ושמאלא דסט"א (יהל אור).

ובזמן שישיבר אדם רוחו בכל אבריו לפני יהו"ה, מה כתוב "לאמר לאסורים צאו לאשר בחשך הגלו". אבל השכינה, היא סולת נקיה שאין חושך וחושך יכול להתערב בה, היא כמו גפן שאינה מקבלת הרכבה ממין אחר שאינו מינה. וזו הסולת בין זרועות המלך היא יושבת בלולה בשמן כתית (ע"כ רעיא מהימנא).	ובזמן דיתבר ב"נ רוחיה בכל אברין דיליה קדם יהו"ה מה כתיב (ישעיה מט ט) לאמר לאסורים צאו ולאשר בחשך הגלו אבל שכינתא איהי סלת נקייה דלית חשוכא וקבלא יכיל לאתערבא בה איהי כגפן דלא מקבלא הרכבה ממין אחרא דלאו איהי מינה והאי [סלת] (איהי) בין דרועי מלכא איהי יתבא בלולה בשמן כתית:
4562 זהר:	
[ובחבורא קדמאה] בלולה בשמן כתית בשמן בההוא שמן דנגיד ונפיק מלעילא⁴⁵⁶³ אר"ש יאות אמרת אבל מאי כתית אלא רזא עלאה איהו דכיון דאיהו שמן מאי כתית אלא רמו [הוא] דקא [הוא] רמיו לשמשא בנוקבא לאנגדא לגבה שמן כתית כדקא יאות לה לא הוי אלא כתית (ס"א) אלא רזא עלאה הוא דקא רמיו לאנגדא לגבה שמן כתית כדקא יאות לה) לאפקא [מזיתים] (מזונין) דאינון שייפין דגופא ולאמשכא ההוא נגידו מלעילא בכל שייפא ושייפא⁴⁵⁶⁴ (לא הוי אלא כתית):	"בלולה בשמן כתית בשמן", באותו שמן שנמשך ויוצא מלמעלה. אמר רבי שמעון, יפה אמרת, אבל מהו "כתית". אלא סוד עליון הוא, שכיון שהוא שמן מהו כתית, אלא רמז הוא שהוא רומז לשמש בנקבה, להמשיך אצלה שמן כתית, כמו שראוי לה, לא היתה אלא כתית. (אלא סוד עליון הוא, שהוא רומז להמשיך אצלה שמן כתית כמו שראוי לה) להוציא מזיתים, שהם אברי הגוף, ולהמשיך אותה המשכה מלמעלה בכל אבר ואבר (לא היה אלא כתית).
והצדיק הוא שכותש	והצדיק איהו דכתיש
רע"מ⁴⁵⁶⁵:	
אמר רעיא מהימנא בוצינא קדישא כמה מתיקין מן[לך] ודאי אתמר הכא בלולה בשמן כתית ואתמר התם באורייתא דבע"פ בלולה במקרא במשנה בתלמוד ועוד אית רזא תניינא בלולה בשמן כתית ודאי לאו אורייתא איהי בלולה אלא למאן דסביל כמה מכתשין בגינה כמה דאוקמוה מארי מתניתין דלית אורייתא מתקיימת אלא במי שממית [גרמיה] (גמריה) עלה ועוד אמרו בזמן שאתה מכתת רגליך ממדינה למדינה תזכה לראות פני שכינה ועוד בלולה בשמן	אמר הרועה הנאמן, נר הקדוש כמה מתוקים דבריך, ודאי נאמר כאן "בלולה בשמן כתית", ונאמר שם בתורה שבעל פה, בלולה במקרא במשנה בתלמוד. ועוד יש סוד שני, בלולה בשמן כתית, ודאי אין התורה היא בלולה, אלא למי שסובל כמה יסורים בשבילה כמו שפרשוה בעלי המשנה, שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. ועוד אמרו, בזמן שאתה מכתת רגליך ממדינה למדינה תזכה לראות פני שכינה. ועוד בלולה בשמן
רמז/ב	
זהר:	
כתישין ואפיק מכל אינון שייפין⁴⁵⁶⁶	כתישות ומוציא מכל אותם אברים

⁴⁵⁶² (ובחבורא קדמאה) (נוסף בדפ"ו).

⁴⁵⁶³ מוחין דאבא נקרא שמן (רח"ו). וסוד הענין כי אבא יסד ברתא בסוד ה' בחכמה יסד ארץ (מ"מ).

⁴⁵⁶⁴ פי' שהטיפה נמשכת מן המוח ועוברת על כל הספי' תעיר ומקבלת הארה מהם. וזה על ידי היסוד שהוא העולה בסוד הדעת ומושך הטיפה (מ"מ).

⁴⁵⁶⁵ שייך לקמן סוף ע"ג (נוסף בדרך אמת).

עליונים שהם זיתים קדושים שמן המשחה בתשוקה שלמה לגבי הנקבה, ואם לא יכתש, לא יצא אותו השמן אלא בלי תשוקת האברים, ואותו שפע לא תהנה ממנו הנקבה, ולא יהיה כמו שראוי עד שתהיה בלולה ממנו מכל האברים, ועל זה "בלולה בשמן כתית", להנות ולהיות נזונה ממנו.	עלאין דאינון זיתין קדישין משח רבו בתיאובתא שלים לגבי נוקביה ואי לא כתיש לא יפוק ההוא משחא אלא בלא תיאובתא דשייפין וההוא נגידו לא אתהני מניה נוקבא ולא הוי כדקא יאות עד דתהא בלולה מניה ומכל שייפין וע"ד בלולה בשמן כתית ⁴⁵⁶⁷ לאתהנאה (מניה) ולא תזנא מניה (אמר ר"מ כנ"ל):
רע"מ	רעיא מהימנא:
כתית, זהו שמקיים, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה. ועוד בלולה בשמן כתית, זהו שכתוב "והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעוונותינו".	כתית דא ההוא ⁴⁵⁶⁸ דמקיים ⁴⁵⁶⁹ פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועוד בלולה בשמן כתית הה"ד (ישעיה נג ה) והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעוונותינו:
ועוד בלולה בשמן כתית, זה צדיק חי העולמים, שמושך טפות קדושות שהן פרורים כזיתים מהמח העליון, שהם עשרון אחד כנגד י', ושני עשרונים י', ושלושה עשרונים לפי י'.	ועוד בלולה בשמן כתית דא צדיק ⁴⁵⁷⁰ חי עלמין דנגיד טפין קדישין ⁴⁵⁷¹ דאינון פירורין כזתים ממוחא עלאה דאינון חד עשרון לקבל י' ושני עשרונים י' ושלושה עשרונים (במדבר כח ב) ⁴⁵⁷² י' י' ושלשה עשרונים ⁴⁵⁷³ ואינון עשרון

⁴⁵⁶⁶ דהיינו ע"י נמשכה הטיפה מהדעת ועוברת בכל איברי הגוף זהו פשט הזהר. א"נ יובן במ"ש הרב בליקוטים וז"ל דע כי הזתים הם נ"ה לפי שבשעה מרגלאן הם בז"ק דזעיר והשלשה שמות של נה"י הם אל אלה"ם מצפ"ץ והם גי' זי"ת. והשני חסדים דנ"ה הם נכתשים תחלה ביסוד ולכן הם מסטרא דצדיק כנז' בזהר כי שם נכתשים תחלה ביסוד בכח ההכאה והירידה ונפרדים לפירורים רבים ועי"כ יוצא השמן הראוי למנורה שהיא המ' שעולים בסוד אור חוזר ממטה למעלה ויוצאה הארתם מאחורי החזה אל הנוקבא ומשם בניינה ותיקונה וזהו אמרו "כתית למאור", פי' למאור המנורה. וביאר עוד ואמר "להעלות נר תמיד" פי' מ' שהיא הנר תעלה אור ממטה למעלה עכ"ל. ובזה נבין לשון זה שאמר וצדיק איהו דכתיש שהוא היסוד שבו נכתשין השני חסדים המגולים בכח הירידה כמ"ש בשם הרב וז"ש ואפיק שכל אינון שייפין עילאין דאינון זיתים קדישין משח רבות דהיינו שע"י יוצא השמן מן החסדים דנ"ה הראוי למנורה שהיא מ' שבונים אותה מאחורי החזה. וזהו כוונת הזהר לפי מה שכתב הרב ז"ל (מ"מ), [ז"ל הגר"א בתיקונים מ ע"א בד"ה דאתמר ב]. דזית הוא האבר עצמו של היסוד, והוא כתיש כו', להוציא הזרע מכל איברי הגוף, ולכן נק' כל. והזרע הוא השמן, וניתן ע"ג פתילה לנוק'. עכ"ל (יהל אור).

⁴⁵⁶⁷ (ס"א וע"ד בלולה בשמן כתית) (דפ"מ).

⁴⁵⁶⁸ הוא (דפ"ו).

⁴⁵⁶⁹ ר"ל שמכתת גופו עליה כנ"ל (יהל אור).

⁴⁵⁷⁰ מאי ניהו בצדיק, לכך נראה שאין הרמז בכל ענין זה בצדיק רק הפעולה, וכשנדקדק נמצא הפעולות שתים האחד השמן היותו כתית, והשנית הסולת היותה בלולה בו, ושתי פעולות אלו מתייחסות אל הייחוד ועליהם אמר "בלולה בשמן כתית דא צדיק", ולרמז בו שתי פעולות הנזכרים אמר "צדיק חי עלמין" שבחינתו בסוד תשעה ספירות ממעלה למטה מצד החכמה שממנה מקור החיים, ותשע ממטה למעלה מצד המלכות שבה סוד העולמות גם כן והיינו "חי עלמין", כלומר חיות לעולמים הנזכרים כדפירשו בזהר שיר השירים (אור יקר), כמ"ש בזהר כאן דכתיש כתישין כו' (יהל אור).

⁴⁵⁷¹ דהיינו השפע מהחכמה מקום הקדש דאינון בבואם אל המלכות בהיות הסולת בלולה "פרורין כזתים" שהיא נעשת כאותה בחינה הנשפעת ממנה, מה לשם זתים מוציאים שמן אף היא נעשית זתים מכנסת שמן, ולכך המנחה כתיב בה פתות אותה פתים והיינו פרורים כזתים כנודע, וזה רמז במלת כתית להוציא מלמעלה מהזיתים, והיינו "בלולה בשמן" כזתים כמו שהוא כתית כזתים והיא נעשית פרורין כזתים ממוחא עילאה מסוד שמן שפע החכמה הנשפע משם, ולכך בסולת רמז לייחודה והכנתה לקבל השמן הנזכר, ועניינו שהסולת עצמו במלכות, ומדתה במדה הזאת להיותה הכנה לקבל סוד שפע החכמה, והא כיצד ואינון וכו' כענין שמדת הסולת שלשה בחינות האחד חד עשרון דהיינו י' או שני עשרונים שגי יודין או שלשה עשרונים שלשה יודין (אור יקר).

⁴⁵⁷² עי' לעיל קעט ע"א.

י' י', והם "עשרון לכבש ושני עשרונים לאיל ושלשה עשרונים לפר". וסוד הדבר אמרו בתענית (כה ע"ב), אין טפה יורדת מלמעלה שאין עולות כנגדה טיפיים, והם בסוד זה ., והרמז שלהן כנגד שלשה מוחין, אחד מח הזכרון, שני מח המחשבה, שלישי מח הדמיון.	לכבש וב' עשרונים לאיל] ולפר ואינן עשרון לכבש וב' עשרונים לאיל ושלשה עשרונים לפר] (לפר) ורוא דמלה אמרו בתעניות אין טפה יורדת [מלמעלה] שאין עולין כנגדה טיפיים ואינן ברוא דא [יין] .א. (ה') ורמזיו דלהון לקבל תלת מוחין חד מח הזכרון תניינא מח המחשבה תליתאה מוח הדמיון;
הדמיון והזכרון סלקין מן לבא⁴⁵⁷⁴ המחשבות נחתא [על לבא] (עליהו ולולבא) ומקבלין [לה] עליהו כמלכא בגין [דהאי אדם] דאיהו מחשבה דרכיב ושלט על חיוא תליתאה [ונחית] (ונחתין) עלה לגביה (תריין חיון ופתחין גרפייהו לקבלא לה כגון חולם על צרי אתעביד סגולתא ודא כתר עליון על חכמה ובינה עשרון ושני עשרונים רמזין⁴⁵⁷⁵ לתלת חיון דמרכבתא עלאה דאינן גדולה גבורה תפארת שלשה ועשרונין (עשרונים) רמזין לנצח הוד יסוד מרכבת המשנה⁴⁵⁷⁶ רביעית ההין דא מלכות קדישא ה' רביעאה מן שם יהו"ה דאיהו ארבע אנפי אדם [ובחבורא קדמאה]:	הדמיון והזכרון עולים מן הלב, המחשבה יורדת (על הלב) עליהם ללב, ומקבלים אותה עליהם כמלך, משום שזה האדם שהוא מחשבה שרוכב ושולט על חיה שלישית ויורדת עליה, אצל שתי החיות, ופותחים כנפיהם לקבל אותה, כמו חולם על צירי נעשה סגולתא, וזה כתר עליון על חכמה ובינה. עשרון ושני עשרונים רומזים לשלש חיות של המרכבה העליונה, שהן גדולה גבורה תפארת, שלשה עשרונים רומזים לנצח הוד יסוד, מרכבת המשנה רביעית ההין, זו מלכות הקדושה, ה' רביעית משם יהו"ה, שהוא ארבע פני אדם ובחבור קדמון.
זהר:	
רביעית ההין רגלא רביעאה לכרסייא עלאה ואיהו עולה תמיד לגביה בכל יומא ויומא עד מחשבתא עלאה⁴⁵⁷⁷ דלית לה סוף ובג"ד עולה קא אתיא על הרהור הלב⁴⁵⁷⁸:	"רביעית ההין" רגל רביעית לכסא העליון, והיא עולה תמיד אצלו בכל יום ויום עד מחשבה עליונה שאין לה סוף, ומשום זה העולה באה על הרהור הלב.
רע"מ:	
אמר רעיא מהימנא ההיא תגא דזרקא איהי יוד⁴⁵⁷⁹ רביעית⁴⁵⁸⁰ אופ הכי בחיה דשמא⁴⁵⁸¹ אדם דארבע אנפין דיליה דאינן יהו"ה מקף (ב) שופר הולך סגולתא⁴⁵⁸² תלת	אמר רועה נאמן, אותו תג של זרקא, היא יו"ד רביעית, כמו כן כאן בחיה ששמה אדם, שארבע פנים שלה שהם יהו"ה מקף שופר הולך סגולתא,

⁴⁵⁷³ (אור יקר).
⁴⁵⁷⁴ והן טיפיים עולים כנ"ל (יהל אור).
⁴⁵⁷⁵ ת"ת תחת חו"ג (יהל אור).
⁴⁵⁷⁶ מרכבה שניה, ומל' משלמת לשני המרכבות. וז"ש רביעית ההין. וזהו בלולה בשמן, ג' חיוון. רביעית ההין, חיה רביעית. והכל ע"י כתיש דכתיש (יהל אור).
⁴⁵⁷⁷ פי' אבא לפי שאבא יסד בריתא (מ"מ).
⁴⁵⁷⁸ פירוש אם פגם בלב שהיא המלכות ע"י הרהור מביא עולה כדי שיעלה אותה עד אבא (מ"מ).
⁴⁵⁷⁹ שהתג כמו יו"ד (יהל אור).
⁴⁵⁸⁰ אות רביעי היא ד' (יהל אור).
⁴⁵⁸¹ דשמה (דפ"ו).
⁴⁵⁸² וזרקא סגולתא ד' חיוון (יהל אור).

שלש חיות שהן שנים עשר שבטים.	חיון [דאינון] (דאית לון) תריסר שבטין ⁴⁵⁸³ : זהר:
ובחבור קדמון, עולת תמיד היא רגל רביעית לכסא העליון, זו עולה תמיד בכל יום מאלו הימים, ששת ימי בראשית, בשבת על אחד שנים, כדי שיתוסף בה אור ושלמות כמו שראוי, והרי נתבאר.	[ובחבורא קדמאה] (עולת תמיד איהי רגל רביעאה לכרסייא עלאה דא) עולה תמיד בכל יום מאינון יומין שית דבראשית בשבת על חד תרין בגין דיתוסף בה נהירו ושלמון ⁴⁵⁸⁴ כדקא יאות והא אתמר:
אמר הרועה הנאמן המלכות, בשש ספירות היא עולה תמיד אצל ו' שאחזה בהן, בן י"ה, גנוז בבינה, ובאילו ספירות מאלו השש עולה אצלו ביום השלישי הנקרא תפארת, שביום השבת נוספת עמו נפש יתרה שהיא בינה, ה' עליונה. י' אות בשבת חכמה עליונה, מלך מעוטר בכתר, ומשום זה בתפלת מוסף "כתר יתנו לך".	רע"מ: ⁴⁵⁸⁵ אמר רעיא מהימנא מלכו ⁴⁵⁸⁶ בשית ספיר(א) ⁴⁵⁸⁷ איהי עולה תמיד לגבי ו' [דאחיד] (דאחדין) בהון בן י"ה גניז בבינה [ובאן] (ומאן) ספירה מאינון שית סליקת [לגביה] ביומא תליתאה ⁴⁵⁸⁸ דאקרי תפארת [ד]ביום ⁴⁵⁸⁹ השבת ⁴⁵⁹⁰ אתוסף עמיה נפש יתירה דאיהי בינה ה' עלאה י' אות ⁴⁵⁹¹ בשבת חכמה עלאה מלך מעוטר ⁴⁵⁹² בכתר ובג"ד [בתפלת מוסף] כתר יתנו לך [בתפלת מוסף]:
ובראשי חדשיכם, וכי כמה ראשים יש לה ללבנה, אלא הם שתי נקודות, כדוגמת זה, נקודה תחתונה הלבנה, שני ראשים שלה שתי נקודות שהן עליה סגול, בראשונה היה כתר על שני מלכים, כדוגמא זה והיתה סגולתא, ולבסוף שאמרה אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד, אמר לה הקדוש ברוך הוא לכי ומעטי את עצמך, וירדה לרגליהם של שני מלכים כדוגמא זה, וזהו סגול.	ובראשי חדשיכם ⁴⁵⁹³ וכי כמה רישין אית לה לסיהרא אלא אינון תרין נקודין [כגוונא דא ⁴⁵⁹⁴ נקודה תתאה סיהרא תרין רישין ⁴⁵⁹⁵ דילה תרין נקודין דאינון עלה] (דאינון) סגול בקדמיתא הוה כתר עלי תרי מלכין כגוונא דא והות סגולתא ולבתר דאמרת אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד א"ל הקב"ה לכי ומעטי את עצמך ונחיתת לרגלוי דתרין מלכים כגוונא דא והיינו סגול:
מה שהיתה סגולתא חזרה להיות סגול. וסוד הדבר, כנגד שתי נקודות שהן שני מלכים רומז "פרים בני בוקר	מה דהות סגולתא אתהדרת סגול ורזא דמלה לקבל תרין נקודין דאינון תרין

⁴⁵⁸³ י"ב פנים כנ"ל (יהל אור).

⁴⁵⁸⁴ ושלמא (דפ"ו).

⁴⁵⁸⁵ ובחבורא קדמאה (נוסף בדפ"ו).

⁴⁵⁸⁶ מלכות (דפ"ו).

⁴⁵⁸⁷ ר"ל לכך היא תמיד בכל ששת ימי המעשה, כמ"ש בזהור בחבורא קדמאה כאן. וזהו עולת תמיד (יהל אור).

⁴⁵⁸⁸ שבו נאמרת דשא הארץ דשא כנ"ל. ור"ל לכן היא רביעית ההין כנ"ל (יהל אור).

⁴⁵⁸⁹ וביום (יהל אור).

⁴⁵⁹⁰ קאי אחיבורא קדמאה בשבת על חד תרין כו' (יהל אור).

⁴⁵⁹¹ דאות הוא תמיד י' כידוע, וזהו אות היא ביני כו' (יהל אור).

⁴⁵⁹² ונשלם כל הספירות (יהל אור).

⁴⁵⁹³ שייך אחר חיבורא קדמאה (לקמן רמח ע"א) ובראשי חדשיכם גו' וכי כו' פרים כו' עד לגבי רחל (יהל אור).

⁴⁵⁹⁴ (נוסף באור יקר).

⁴⁵⁹⁵ נו"ה (יהל אור).

מלכים קא רמיו (במדבר כח יא) פרים בני בקר שנים ולקבל נקודה עטרה על רישיהו א' 4596 [איהו אחד 4597 בגין כתר בתר] (ואיל אחד כמו כתר אחד כתר) דאמרת אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד אזעירת גרמיה 4598 אופ הכי ושעיר עזים אחד לחטאת איל דיצחק אתהדר שעיר אתהפך מרחמי לדינא ואתזעיר:	שנים", וכנגד נקודה שהיא עטרה על ראשיהם אמר "ואיל אחד", כמו כתר אחד. אחר שאמרה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, הקטינה עצמה, כמו כן כאן "ושעיר עזים אחד לחטאת", איל של יצחק, חזר שעיר התהפך מרחמים לדין ונתקטן.
ובג"ד שעיר עזים אחד לחטאת ולא [אמר] (אחד) לעולה למהוי כתר ומנלן דאית ירידה בחטאת שנאמר (ויקרא ט כב) וירד מעשות החטאת ואמאי שתף עולה עם חטאת בירידה אלא לאולפא דעולה הות בקדמיתא מדת הרחמים ולבתר אתהפכת לדינא בירידה ואתקריאת חטאת וכלא חד ובגין דא הביאו עלי	ומשום זה נאמר "שעיר עזים אחד לחטאת", ולא אמר לעולה, להיות כתר. ומנין לנו שיש ירידה בחטאת, שנאמר "וירד מעשות החטאת". ומדוע שיתף עולה עם חטאת בירידה, אלא ללמד שעולה היתה בהתחלה מדת הרחמים, ולבסוף התהפכה למדת הדין, בירידה, ונקראת חטאת והכל אחד. ומשום זה נאמר (חולין ס ע"ב) "הביאו עלי
רמח/א	רע"מ
רע"מ:	רע"מ
כפרה עלי הות סהרא כתר ודאי כגוונא דא [ו' י' נ"א ז' 4599] וכלתר אתמעטת ונחתת לרגלין [דילוייה] כגוונא דא [נ"א ו' י' ו' 4600] הביאו עלי כפרה [איתמר בה] (את דרכה) (ויקרא ו ב) היא העולה 4601 סליקת מרגלוי דאתמר בה (ישעיה סו א) והארץ הרים רגלי למימר בה השמים כסאי והאי איהו רוא (שמואל ב' כג ג) צדיק מושל יראת 4602 אלהים דמהפך דינא לרחמי:	כפרה", עלי היתה הלבנה כתר ודאי כדוגמת זה, ולבסוף התמעטה וירדה לרגליו כדוגמת זה. ובזמן זה נאמר "הביאו עלי כפרה", שנאמר בה "היא העולה", עולה מרגליו שנאמר בה "והארץ הרים רגלי", לומר בה "השמים כסאי", וזהו סוד "צדיק מושל יראת אלהים", שמהפך דין לרחמים.
ורוא דמלה (תהלים קיח כב) אבן מאסן 4603 הבונים היתה לראש פנה כגוונא דא דוד"י יהו"ה ועוד כבש א' ושני כבשים בני שנה תמימים לקבל [תלת ספירן ושבעה כבשים בני שנה לקבל שבע ספירן ובחבורא קדמאה שבעה כבשים אינון ז' וכו' שהוא למטה שייך כאן] ותלת ספירן שבעה כבשים בני שנה לקבל שבע ספירן	וסוד הדבר "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה", כדוגמת זה הוה"י יהו"ה. ועוד "כבש אחד" "ושני כבשים בני שנה תמימים", כנגד שלש ספירות. "שבעה כבשים בני שנה" כנגד שבע ספירות, שבעה כבשים הם שבעה ימים של הלבנה, "בני שנה", בני הלבנה שנקראת שנה, שהיא אחת מאותן שנים קדמוניות.

4596 אמר (דפ"ק).
4597 ר"ל ניקוד על ב' נקודות ותחתיהן, הן כדמות אלף כידוע. וזהו איל א'. וזהו איל דיצחק דהוה על תו"מ, נקודה עלייהו (יהל אור).
4598 גרמה (דפ"ו).
4599 י' על ו'. ור"ל זהו ז' כבשים (יהל אור).
4600 דמביאין כפרה סלקת וזהו (יהל אור).
4601 בעלייתה (יהל אור).
4602 דמושל על דינא כמש"ל (יהל אור).
4603 י' דהו"ה, מל' (יהל אור).

שבעה כבשים אינן ז' יומין דסיהרא בני שנה בנוי דסיהרא דאקרי שנה דאיהי חדא מאינן שנים קדמוניות ⁴⁶⁰⁴ (שבע ספירן):	
זהר:	זהר
ובראשי חדשיכם וגו' (במדבר י י) וכי כמה ראשין אינן לסיהרא והא לית רישא לסיהרא אלא שמשא דאיהו רישא לגבה אלא ראשי תרין בכל ירחא וירחא ואינן יעקב ויוסף דמ[ת]חדתי על סיהרא וע"ד [בעו] לחדתא לה:	"ובראשי חדשיכם וגו'", וכי כמה ראשים יש ללבנה, והרי אין ראש ללבנה אלא השמש, שהוא ראש בשבילה, אלא ראשי שנים בכל חדש וחדש, והם יעקב ויוסף, שמתחדשים על הלבנה, ועל זה רצו לחדש אותה.
פרים בני בקר שנים (במדבר כח יא) אלין אינן דאמרה סיהרא דהיך ישתמשון בה כחדא ואזעירת גרמה תחותיהו ואיל אחד דא איל דיצחק וכי אברהם לאן אזיל אלא בגין דאתער תמן עשו אתכניש אברהם דלא יחמי ליה ומאן איהו שעיר דר"ה (תרי נוסחי) ובגין דומין לאתערא תמן עשו דאיהו שעיר אתכניש אברהם ולא אשתכח תמן יצחק אשתכח תמן דרחימו דיליה לגביה כחמרא על דורדייה ⁴⁶⁰⁵ יעקב אשתכח תמן לתברא אנפוי יוסף דאיהו שור (ס"א שמן) דיליה לגבי רחל:	"פרים בני בוקר שנים", אלו הם שאמרה הלבנה, איך ישתמשו בה כאחד, והמעטה עצמה תחתיהם, "ואיל אחד", זה אילו של יצחק, וכי אברהם להיכן הלך, אלא משום שהתעורר שם עשו, נאסף אברהם שלא יראה אותו, ומיהו, שעיר של ראש חדש, ומשום שמזמן להתעורר שם עשו, שהוא שעיר, נאסף אברהם ולא נמצא שם, יצחק נמצא שם, שהאהבה שלו אצלו כיון על שמריו, יעקב נמצא שם לשבור פניו, יוסף שהוא השור (שטן) שלו אצל רחל.
רע"מ:	רע"מ
אמר ר"מ ודאי בני שנה אתקריאו על שם (חמה) [מלכות] ⁴⁶⁰⁶ קדישא ⁴⁶⁰⁷ דאתמר	אמר הרועה הנאמן, ודאי "בני שנה" נקראים, על שם החמה

⁴⁶⁰⁴ "שבעה כבשים אינן וכו'" עד כאן, נמחק בדפ"מ, ומופיע במקום זה לקמן בסוף פסקא ד"ה פרים.

⁴⁶⁰⁵ זה יובן בסוד (בראשית כה כח) ויאהב יצחק את עשו. והסוד כי כבר בארנו כי אין מלך בלתי כל מיני האנשים לצורך כל מיני מל' (עניני מלכות) וגם יש למלך שר א' הנקרא שר הטבחים ההורג כל חייבי מיתות נמצא שהוא צריך לו ואם לא ימצא האיש ההוא ימנע המלך מלתלות ולהרוג. והנה רחום וחונן ה' אמנם לסיבה זו בעצמה ברחמי הגדולים מיסרינו ביסורים קשים כדי לנקות עונותינו כדי שנזכה (איוב לג ל) לאור באור החיים וצד יסורים באים מיצחק שהוא סוד ה"ג ואם לא ימצא השטן סמא"ל כי אם מלאכים בעלי הרחמים לא יבא דין לעולם וא"כ לא ישתלמו האנשים החוטאים ויפסידו עולמם כנזכר. לכן יצחק אהב את עשו לפעול פעולתו מצד הדין שאם לא יהיה עשו ע"י מי יפעול פעולתו ויהיה הסבה שלא יזכו האנשים לעו"הב לתשלום שכרם והוא ממש דוגמת היין. כי הנה ידוע שהיין חם בטבע וסיבת חומו בהיותו שקט על שמריו כי שם חוזק היין וחומו ואם יסירוהו משם יחמץ וטבע חומץ שיתקדר מטבע חמימות היין ולא יפעול פעולתו הראשונה נמצא כי השמרים הם סיבת היין במזגו וטבעו וכן עשו הוא סיבת קיום הנהגת הדין וגבו' על מזגו וטבעו כדי לזכות העולם כמו הרפואות והסמים המרים שנותנים לו לחולה הוא לרפואתו ולהחיותו וזהו סוד וטעם שברא הש"י הטומאה בעולם וזה דבר נחמד במה שקראו חמרא על דורדייא (זוהר הרקיע).

⁴⁶⁰⁶ "אימא" נוסף בדפ"ו. אפשר לפרש דשנה ממש "אימא עילאה" והיא נקראת חמה, והשתא ניחא לשון "פני משה" דהיינו התפארת כפני חמה דהיינו "בינה" ומשה הוא סוד שבעה ימים בני שנת שהם לשמאל כדפירשנו, והיינו "סוד ו' לצד אימא עילאה דקאמר", ואין חילוק בין שני פירושים אלו אלא במלת שנה"ה אם נפרש שנה (בינה) [דעת] ושבעת ימים תפאר' בסוד מדת משה, או נפרש שנה בינה ומשה שבעת ימים (אור יקר).

⁴⁶⁰⁷ חמה קדישא - דהיינו התפארת הנקרא שמש המסתלק אל מקום הקדש דהיינו הדעת מדתו של משה (אור יקר).

בה פני משה כפני חמה⁴⁶⁰⁸ וס"א סיהרא דאקרי שנה דאית בה שנ"ה יומין כחשבון שנה אית בה שס"ה יומין⁴⁶⁰⁹ כחושבון [שס"ה] לא תעשה ואיהו ע"ד לשמאלא אימא עלאה⁴⁶¹⁰ [סיהרא בימינא⁴⁶¹¹ אסורה⁴⁶¹²] (דהדא לימינא חוורא) ברתא לאבא⁴⁶¹³ דאיהו לימינא⁴⁶¹⁴ חסד ואיהו כלילא מרמ"ח פקודין אשתכח ו' עם אימא⁴⁶¹⁵ [לשמאלא] ברתא⁴⁶¹⁶ עם אבא לימינא [דחסד⁴⁶¹⁷] (ואיהו כלילא מרמ"ח פקודין אשתכח⁴⁶¹⁸ ו' עם אימא ברתא עם אבא לימינא):	(מלכות), האם הקדושה, שנאמר בה, פני משה כפני חמה, (הלבנה שנקראת שנה שיש בה שנ"ה ימים כחשבון), שנה יש בה שס"ה ימים כחשבון שס"ה [מצוות] לא תעשה, והוא ע"ד לשמאל, אמא עליונה הלבנה בימין, אסורה הבת לאב שהוא לימין חסד, והיא כלולה מרמ"ח מצוות, נמצאת ו' עם אמא לשמאל, הבת עם האב לימין החסד. (והיא כלולה מרמ"ח מצוות, נמצאת ו' עם אמא, והבת עם האב לימין).
ורזא דמלה (משלי ג יט) בחכמה יסד ארץ חכמה אבא ארץ ברתא כונן שמים⁴⁶¹⁹ דאיהו ברא עם אימא דאיהו תבונה והאי איהו יהה"ו הויות באמצע⁴⁶²⁰ ועוד ושעיר⁴⁶²¹ עזים אחד (במדבר מז כד) (ו)תרין שעירין אינון דאתמר עליהו (ויקרא מז ז) ולקח את שני השעירים וגו' גורל אחד ליי' וגורל אחד לעזאזל שעיר ליי' בגין מיעוט סיהרא ואיהו שעיר אחד ליהו"ה לחטאת	וסוד הדבר, "בחכמה יסד ארץ" חכמה אבא, ארץ בת, "כונן שמים" שהוא בן, עם אמא שהיא תבונה, וזה צרוף יהה"ו, הויות באמצע. ועוד "ושעיר עזים אחד", שני שעירים הם, שנאמר עליהם "ולקח את שני השעירים וגו' גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל", שעיר לה', בגלל מעוט הלבנה, והוא שעיר אחד ליהו"ה לחטאת, אחד מצד היחוד, אבל שעיר של עזאזל לא כתוב בו אחד, לא קרבן

⁴⁶⁰⁸ ולפי זה יהיה שבעה ימים שבעה ספירות מצד הדעת שהוא כללות שס"ה ימים, והיינו סוד החמה שהוא השמש החם מצד הדין דתמן אימא עילאת דמינה מתערין דינין (אור יקר).

⁴⁶⁰⁹ הם עשר ספירות, ש' הם שלש ראשונות כלולות בכללות המאות עשר מעשר, ס' הם ששה קצוות כלולות מעשר, ה' היא המלכות בעלת חמש, והם שס"ה ימים, והם שבעה כבשים שבעה ימים (אור יקר).

⁴⁶¹⁰ ולהוכיח שהחמה לשמאלא לצד אימא עילאה אמר על דא לשמאלא אימא עילאה, כי שס"ה לא תעשה הם לשמאל ודאי (אור יקר). ר"ל דשנה בבניה, והיא לשמאלא, שס"ה ל"ת בשמאלא (יהל אור).

⁴⁶¹¹ מלכות בסוד הירח, ולפי' סוד איל אחד פרים בני בקר שנים דהיינו סוד המלכות היותה עטרת בעלה כדפירשנו לעיל (אור יקר).

⁴⁶¹² נמחק ביהל אור.

⁴⁶¹³ וז"ש בת היתה לאברהם, בימינא, אברהם גי' רמ"ח. וז"ש ואיהו כלילא [כו'] (יהל אור).

⁴⁶¹⁴ ולא יתרחק ענין זה כי שם חמה ולבנה יוכיח כי חמה אדומה חמה באש השמאל, לבנה ודאי בסוד החסד והלובן (אור יקר).

⁴⁶¹⁵ בינה בן י"ה. ולזה פני משה כפני חמה (יהל אור).

⁴⁶¹⁶ חוורא ברתא לאבא - ולא יתרחק ענין זה מפני שהיותה המלכות לצד החסד כך דרכה, ומשם בחסד היא נדבקת בחכמה (אור יקר).

⁴⁶¹⁷ ובמה שהחמה כלולה שס"ה ימים משם כן הלבנה כלולה רמ"ח פקודין דהיינו מצד חסד אברהם רמ"ח (אור יקר).

⁴⁶¹⁸ כלומר לפי מה שפירשנו נמצא שסוד ראש חדש בקרבנותיו הוא ו' תפארת עם אימא לשמאלא ברתא מלכות עם אבא לימינא, וזה לכאורה אינו תיקון כלל אלא פירוד, ואינו אלא תיקון יפה ונעים (אור יקר).

⁴⁶¹⁹ דהיינו ליסד המלכות ולתקנה, וכן כונן שמים דהיינו תפארת בתבונה. אימא שהיא נקראת כן כאשר אין החכמה עמה, והיינו מה שיש בין בינה לתבונה (אור יקר).

⁴⁶²⁰ והיינו ייחוד נחמד ודאי בסוד התפילין שהיד לבדו והראש לבדו יהה"ו בסוד ארבע פרשיותיו אמנם ראש ויד נקשרים ומיוחדים (אור יקר), היינו תפילין דר"ת (פע"ח תפילין ט').

⁴⁶²¹ קאי אדלעיל אוף הכי ושעיר כו' (יהל אור).

אחד מסטרא דיהודא אבל [ב]שעיר דעזאזל לא כתיב ביה [אחד ולא⁴⁶²²] קרבן ולא ואשהו (אשם) ולא עולה אלא ושלח ביד איש עתי המדברה (ויקרא טז כא) ושלח [כדאמר יעקב (בראשית לב יח) במנחה] (כד"א מנחה) היא שלוחה לאדני לעשו אוף הכי [שוחד] (שאר) לתברא רוגזיה⁴⁶²³ דסמא"ל דלא יתקריב למקדשא לקטרגא:	ולא אשה ולא עולה, אלא "ושלח ביד איש עתי המדברה". "ושלח" כמו שאמר יעקב, "מנחה היא שלוחה לאדני לעשו", כמו כן כאן, שוחד לשבר הרוגז של סמא"ל שלא יתקרב למקדש לקטרג.
לכלבא דאיהו רעב ומאן דבעי דלא נשיך ליה יהיב ליה בשרא למיכל או נהמא וישקי ליה מיא ורזא דמלה (משלי כה כא) אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו' ובדא יתהדר רחימוי⁴⁶²⁴ דב"נ דלא די דלא נשיך ליה בכמה יסורין אלא אתהדר למחוי ליה סניגורא ואתהדר רחימוי:	משל לכלב שהוא רעב, ומי שרוצה שלא ינשך אותו, נותן לו בשר לאכל או לחם, וישקה אותו מים. וסוד הדבר "אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו'", ובזה יחזר אהבתו של האדם, שלא די שלא ינשך אותו בכמה יסורים, אלא יחזר להיות עליו סנגור, ויחזר להיות אוהבו.
ואמאי [הו] שלחין ליה ביד איש עתי פנים בגין דסטריין אחרנין כלחו מארי מומין ואתקריאו שעירים דכתיב (ישעיה יג כא) ושעירים ירקדו שם ואתמר [בהו] (ויקרא יז ז) ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים דעלייהו אתמר (דברים לב יז) יזבחו לשדים לא אלוה ובשעיר דא אתפרש מכלא ונושא כל חובין דישראל עליה כד"א (ויקרא טז כב) ונשא השעיר עליו את כל עונותם ועוד בתר דנטיל איהו ונשא קב"ה (שמות לד ז) נושא עון מאי בין נושא⁴⁶²⁵ לנשא נשא מטולא נושא סליקו דמטולא [ובחבורא קדמאה]:	ומדוע היו שולחים אותו ביד איש עתי פגום, משום שהצדדים האחרים כולם בעלי מומים, ונקראו שעירים, שכתוב "ושעירים ירקדו שם", ונאמר בהם "ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים", שעליהם נאמר "יזבחו לשדים לא אלוה", ובשעיר זה נפרש מהכל, ונושא את כל חובות של ישראל עליו, כמו שנאמר "ונשא השעיר עליו את כל עונותם", ועוד אחר שנוטל הוא, ונשא הקדוש ברוך הוא, נשא עון, מה בין נושא לנשא, נשא משאוי, נושא הרמת המשאוי (ובחבור קדמון)
זהר:	זהר
ושלשה עשרונים שלש מדרגות דילה דכל חד וחד עשר כנונא דלעילא עשרונים חד מעשרה ושעיר חטאת אחד אמאי אקרי חטאת בגין דאיהו חטאת ומסטרא דחטאת [הוא] א"ר אלעזר והא (ד)כתיב ליי	ושלשה עשרונים שלש מדרגות ראשונות שלה, שכל אחת ואחת עשר, כדוגמא של מעלה. עשרונים, אחד מעשרה, ושעיר חטאת אחד, מדוע נקרא חטאת, משום שהוא חטאת, ומצד החטאת הוא. אמר רבי אלעזר והרי כתוב "לה",
רמח/ב	
זהר:	
אלא ליי אתקריב ודאי דכתיב לכפר לתברא אנפין וכולא יתקריב למקדשא	אלא לשם ה' מקרב בודאי, שכתוב "לכפר", לשבור פנים, והכל יתקרב למקדש, אלא נותנים חלק אחד

⁴⁶²² לא (דפ"ק).

⁴⁶²³ רוגזא (דפ"ו).

⁴⁶²⁴ רחימו (דפ"ו).

⁴⁶²⁵ ר"ל נושא דקב"ה ונשא דשעיר דסט"א (יהל אור).

[אלא] יהבי (דא) חולקא אחדא לסמאל ואכיל ליה ולא ואחידו (אכיל) בשאר קרבנין ודא איהו לחודיה דלא אשתתף אחרא עמיה למיכל ביה:	לסמאל ואוכל אותו ולא אוחז בשאר הקרבנות, וזהו לבדו שלא ישתתף אחר עמו לאכול בו.
[איהו] אתהני בגו סעודתא דמלכא בחולקא דא ועל דא חדי ואתפרש מישראל ולא מקטרגא עליהו ואי לאו דהוה מיעוטא דסיהרא לא [הוון] יהבי ליה בסעודתא דמלכא כלום וכי במעוטא דסיהרא מאי קא עביד אלא בגין דקריב ויניק ונטיל חילא לעמיה מגו סטר שמאלא דסיהרא ואתתקף ביה ובשעיר דא אתפרש מכלא ואתהני בהאי ובגין דקב"ה דאזעיר⁴⁶²⁶ לה לסיהרא מקרבין ליה ולהאי שעירו (לסמאל) בגין דיתפרש מנה וולא יתקריב למקדשא וע"ד תנינן הביאו עלי כפרה עלי⁴⁶²⁷ [בגיני בגין] ובגיני (בגין) דאזעירת לה בגין סבת דילי אתון צריכין דא:	הוא נהנה בתוך סעודת המלך בחלק זה, ועל זה שמח ונפרד מישראל ולא מקטרג עליהם, ואם לא שהיה מעוט הלבנה לא היו נותנים לו בסעודת המלך כלום, וכי במעוט הלבנה מה היה עושה, אלא כדי שיתקרב ויניק ויקח כח לעמו מתוך צד שמאל של הלבנה ויתחזק בו, ובשעיר זה נפרד מהכל ונהנה בזה, ומשום שהקדוש ברוך הוא המעיט לה ללבנה, מקריבים לו לזה השעיר כדי שיפרד ממנו ולא יתקרב למקדש, ועל זה שנינו הביאו עלי כפרה, עלי, בגללי, שהמעטתי אותה, בגלל סיבה שלי אתם צריכים זה.
רע"מ:	רע"מ
ובראשי חדשיכם⁴⁶²⁸ (במדבר י י) אינון יעקב ויוסף⁴⁶²⁹ (בראשית לו ב) אלה תולדות יעקב יוסף ודמחדתו על סיהרא אשכחנא בספרא דחנוך דאמר כמה דבראש חדש דאתדכיאת סיהרא לאתקרבא בבעלה אצטריך למיהב לספרא אחרא חולקא וחודא בההוא זינא דילה אופ"ה"נ אצטריכת לאתתא (למיהב חולקא חדא בההוא זינא) בשעתא דאתדכואת [לאתקרבא בבעלה למיהב חולקא חדא אלס"א בההוא זינא אופ"ה]:	"ובראשי חדשיכם", הם יעקב ויוסף, "אלה תולדות יעקב יוסף", שמתחדשים על הלבנה. מצינו בספרו של חנוך, שאמר כמו שבראש חדש שנטהרת הלבנה להתקרב בבעלה, צריך לתת לצד האחר חלק אחד באותו מין שלה, כמו כן כאן גם כן, צריכה האשה בשעה שנטהרת להתקרב בבעלה לתת חלק אחד לצד האחר באותו מין שלו.
ומאן איהו ההוא חולקא טופרהא⁴⁶³⁰ בטנופא דלהון [וועיר מריש דשערא בגין דבעי לאסרקא רישא] (ומזעיר מריש דשערא) ולאכרכא לון דא בדא ולא יזיל	ומהו אותו חלק, הצפרנים בלכלוך שלהם, ומעט מראש השער, כיון שצריך לסרוק ראשה ולכרך אותם זה בזה, ולא ילך אחריה אותו צד הרע להרע לה ויפרד ממנה בכל הצדדים,

⁴⁶²⁶ אזעיר (דפ"ו).

⁴⁶²⁷ בדרך אמת איתא "עלה", אמנם בדפ"א איתא "עלי", ולכאורה הוא עיקר הגירסא.

⁴⁶²⁸ "ובחבורא קדמאה" שייך כאן (דרך אמת).

⁴⁶²⁹ תרין ראשין והטעם שאין הילדות ליעקב שהוא תפארת ברחל שהיא מלכות אלא על ידי יוסף שהוא יסוד, והם המחדשים אותה באור השמש תפארת המאיר בה על ידי היסוד, וטעם שעיר לחטאת היא בסוד שעל ידי עזאזאל שהוא הנתן לו כדי שיבדל מן הקדש וכבר הארכתי בזה בסוד פסח שני בפרשת שלח לך (אור יקר).

⁴⁶³⁰ כלומר גם האשה הנטהרת לבעלה צריך דרך זה לתת חלק לחצונים והחלק הוא טופרהא וכו' (אור יקר).

ומה תעשה מאותו שער וצפרנים לאחר שתכרוך אותם כאחד, צריך להניח אותם במקום שלא עוברים שם בני אדם, או בתוך חורים תחתונים של החצר ויגנו אותם שם.	אבתרה ההוא סטרא בישא לאבאשא לה ויתפרש⁴⁶³¹ מנה בכל סטרין ומה תעביד מההוא שטרא וטופרין לבתר דתכריך לון כחדא אצטריך לאנהא לון באתר דלא עברין תמן בני נשא או בנו חורין תתאין דחצרא ותגניז לון תמן:
רע"מ	
ועוד ובראשי חדשיכם⁴⁶³² [אוקמוה] (אמרו) רבנן דמתני' דכד הוו מקדשין [ירחא] [ירחין] על פי בית דין הוו משיאין משואות בראשי ההרים⁴⁶³³ והוו אמרין כזה ראה וקדש לזמנין סהרא הות כגוונא דא [U] הוה מסתכלא לעילא בקרנ[ה]א ולזמנא מסתכלא לתתא כגוונא דא [U] ⁴⁶³⁴ לזמנא ⁴⁶³⁵ מסתכלא במזרח כגוונא דא [C] ⁴⁶³⁶ לזמנין למערב כגוונא דא [כ⁴⁶³⁷] לזמנין לדרום ולזמנין לצפון והאי איהו אסתכלותא דיל(י)ה לשית סטרין דכליל לון תפארת דאיהו ו' גדולה גבורה תפארת נצח והוד יסוד:	ועוד "ובראשי חדשיכם", אמרו חכמי המשנה שכאשר היו מקדשים חדשים על פי בית דין, היו משיאין משואות בראשי ההרים, והיו אומרים כזה ראה וקדש. לפעמים היתה הלבנה כדוגמא זו U, היתה מסתכלת למעלה בקרניה, ולפעמים מסתכלת למטה כדוגמא זו H, לפעמים מסתכלת למזרח כדוגמא זו C, לפעמים למערב כדוגמא זו כ, לפעמים לדרום, ולפעמים לצפון, וזוהי ההסתכלות שלה לשה צדדים שהתפארת כוללת אותם, שהיא ו', גדולה גבורה תפארת נצח הוד יסוד.
נקודה שמושכת עליה מבפנים היא חכמה, ואותו החוט הסובב עליה הוא	נקודה דנגיד⁴⁶³⁸ עליה מלגו⁴⁶³⁹ היא חכמה⁴⁶⁴⁰ וההיא חוט [דאסחר עליה]⁴⁶⁴¹

⁴⁶³¹ ואתפרש (דפ"ו).

⁴⁶³² הם שני חדשים שיש לה לכל אחד מהקצוות כדמפרש ואזיל "לעילא" אל הנצ"ח, "לתתא" אל ההו"ד. "למזרח" לתפארת. "למערב" ליסוד. "לצפון" גבורה. "לדרום" גדולה. "דכליל לון תפארת", ושתי קרניים שלה הם נצח והוד ממש ושש קצוות הם בתפארת עצמו שהיא בעצמו כלול ששה קצרות (אור יקר).

⁴⁶³³ הם מלכות, "ראשי" נצח הוד "משואות" שהיו משיאים אותם אל התפארת, והיינו נמי דמות צירות לבנות שהיו לרבן גמליאל בעלייתו שהיה אומר לעדים כזה ראיתם וכו' והוא היה יודע פניה באותו החודש להיכא, והיה בודק העדים אם כוונו עדותם היה מקדשו ואם לאו לא היה מקדשו מפני שלא צודקים אל קידושו בספירה הידועה אליו, והגשמי רימז אל רוחני ודומה לו (אור יקר).

⁴⁶³⁴ [דפ"ו].

⁴⁶³⁵ ולזמנין (דפ"ו).

⁴⁶³⁶ C (דפ"ו).

⁴⁶³⁷ כ (דפ"ו).

⁴⁶³⁸ דנקיט (אור יקר).

⁴⁶³⁹ היות שיש במלכות שתי בחינות בחינת ה' מצד הבינה ובחינת י' מצד החכמה והיינו י' בתוך ה' כדפירשנו בספ"ר בשער המציאות, ואל בחינת היוד אמר "נקודה דנקיט מלגאו" שבה מקור האור להאיר והיא מצד החכמה כדפירשנו (אור יקר).

⁴⁶⁴⁰ בחינת ה' היא בחינת אדנ"י דאמר לקמן שהיא מצד הבינה אדומה דמתמן מתערין דינין כאשר יתבאר (אור יקר). לכלול בת החכמה והקו הסובב כתר כדפירשנו, ולכלול בה הבינה (אור יקר).

(להווא) איה⁴⁶⁴² כתר וההיא נקודה⁴⁶⁴³ איהו לזמנין⁴⁶⁴⁴ עטרה ולזמנין כסא למיתב עליה לזמנין שרפרף להדום רגליו ואמאי אתקריאת לבנה⁴⁶⁴⁵ על שם לבון ההלכה⁴⁶⁴⁶ דאיהי מלגו (תהלים מה יד) כל כבודה בת מלך פנימה ובאשא דבינה דנחית עליה איהי מתלבנת ורוא דמלה (ישעיה א יח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ומאי דהות אדנ"י דינא סומקא בגבורה דתמן בינה אתלבנת מסטרא דחסד דתמן חכמה⁴⁶⁴⁷ ואתהדרת יהו"ה:	כתר, ואותה הנקודה ההיא לפעמים עטרה, ולפעמים כסא לשבת עליה, לפעמים שרפרף להדום רגליו. ומדוע נקראת לבנה על שם לבון ההלכה, שהיא מבפנים, "כל כבודה בת מלך פנימה", ובאש הבינה שיורד עליה היא מתלבנת, וסוד הדבר "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו", ומה שהיתה אדנ"י דין אדומה בגבורה, ששם הבינה, התלבנה מצד החסד, ששם חכמה וחזרה אותיות יהו"ה.
ומה גרים לאתהפכא מדינא לרחמי צדיקים גמורים [דסיהרא] (מסטרא) דעץ הדעת טוב ורע איהי וקליפא (קליפה) דיליה	ומה גרם להתהפך מדין לרחמים, צדיקים גמורים, שהלבנה מצד של עץ הדעת טוב ורע, הקליפה שלה היא חושך, "אם בהרת שחורה", היא יצר

⁴⁶⁴¹ הכריח ענין זה משני טעמים האחד "חוט עלה" דהיינו כתר על חכמה. השנית "דאסחר

עלה" דהיינו כתר הכותר וסובב ומציאותה כזה • האמנם יש לדקדק כי היינו סוד י"ה כי נקודה מלגאו היינו י' וה' היינו חוט דאסחר עלה כזה ה ואדרבה נקודה מלגאו היא כבודה בת מלך פנימה והחוט הוא לבושה והיכלה, לכן נראה לפרש שאין הכוונה באומרו כתר ממש כתר אלא הכוונה שאור נקודה אמצעית שאינה חסרה לעולם היא מקור לכל הלבנה הוא מצד החכמה לעולם, אמנם בהוסיף אורה עד שתתפשט ותסתעף אל כל סביבה כל בחינת ה' שהיא מצד הבינה אי אפשר אם לא מסוד הכתר, דהיינו בינה שבכתר עליון דמשם סוד מוסף כתר יתנו לך כדפירשנו לעיל, ובזה נמצא שלום בין שני הדרכים, כי לעולם היא ה' בחינת הבינה, והיא התפשטות הענפים מן הנקודה האמצעית שמצד החכמה והיא היכל לנקודה כענין הבינה לחכמה כנודע, אמנם תוספת אור הנקודה להאיר החוט אינו אלא מצד הכתר ולכן "חוט דאסחר עלה" כתר דהיינו אימא עילאה מסטרא דכתר דמתמן אתקריא הכת"ר כת"ר כדפירשנו בספ"ר בשער הכינויים, וההיא נקודה להוכיח היאך עם היות שהיא בחינת החכמה עם כל זה היא יונקת מהתפארת (אור יקר).

⁴⁶⁴² איהו (דפ"ו).

⁴⁶⁴³ ר"ל עטרה מסטרא דחכמה. כסא בינה. שרפרף מל'. בנקודה זו נכללין. וז"ש דאיהי מלגאו

מל' (יהל אור).

⁴⁶⁴⁴ דהיינו בסוד שורק שלש נקודות, וכן חולם חרק שורק לעילא מן ואו עטרה באמצע,

בהיותה על נצ"ח והו"ד למטה מתפארת היא כסא עליו לא לרגליו והיינו נקודה באמצע שרפרף הדום לרגליו למטה מהיסוד שנצח והוד שהם רגליו עליה ודאי דהיינו בחינת ירח וכדפירשנו לעיל, ועיקר כוונתו בשמועה זו היא לכלול המלכות שהוא סוד הירח בעשר ספירות ופירש עניינה, כי התפארת בבחינת התפארת בעצמו יש לה ששה בחינות שהם הסתכלות לששה קצוות שבעצמות התפארת כדפירשנו, וכל ששה תנועות הנזכרות לא יתייחסו אלא בשם מדה אחת מפני שבהסתכלה למזרח אינה מסתכלת לדרום ולא לצפון, וכן על זה הדרך נמצאת לעולם אינה מסתכלת אלא לצד אחד מששה צדדי התפארת (אור יקר).

⁴⁶⁴⁵ וקשיא ליה כיון שהלבנה יש לה תנועה אל ששת קצוות פעמים בחסד פעמים בגבורה ולפי תנועתה יהיה עניינה אם אל החסד לבנה, ואם אל הגבורה אדומה, וכן מצד הנקודה האמצעית היא לפעמים כסא לפעמים שרפרף אם כן לפעמים תהיה דין בהיותה למטה אם כן אמאי אתקריאת לבנה אחר שאינה לבנה באור עליון, ותיירץ מפני שבה פגם אורה במיעוטה ובחסרונה אז היא נבדלת מבעלה מפני שפרשה נדה ואחר כך בבואה לקבל אורה דהיינו חוט הסובב צריך אותה הנקודה שהיא שרפרף לרגליו להתלבן מדם נדתה (אור יקר).

⁴⁶⁴⁶ כי הלכה היא כבודה בת מלך פנימה דהיינו נקודה אמצעית, ואי אפשר לה להתלבן ולהטהר מכל אותם הנאחזים שם לינק הדין ממנה אלא על ידי אש הבינה, שבאש היא מתלבנת, כל דב"ר שהיא מלכות אשר יבא בא"ש דהיינו אש הגבורה תעבירו בא"ש הבינה שאין ביעור חמץ אלא שריפה ומיד וטהר כדפירשנו, והרי היא גם כן כלולה מהבינה בסוד ליבונה (אור יקר).

⁴⁶⁴⁷ כלהו בזה הנקודה (יהל אור).

הרע, שפחה, "ושפלה איננה והיא כהה" ואין לה משלה אלא אותו חוט שמאיר בה, שהוא לוח אותה בלילה שהיא גלות, ועובר ממנה ביום שהוא עולם הבא, שבו "וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה".	חשוכא אם בהרת שחורה היא יצר הרע שפחה (ויקרא יג כא) ושפלה איננה והיא כהה ולית לה מדילה אלא ההוא חוט דנהיר בה דאיהו לוח (ל)ה בליליא דאיהו גלותא ואתער מנה ביממא דאיהו עלמא דאתי דביה (מלאכי ג כ) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה:
אבל סיהרא דעץ החיים ההיא נקודה דלגוי⁴⁶⁴⁸ מנה איהי כמבועא דלית ליה פסק דכתיב בה (ישעיה נח יא) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו ואתקריאת (משלי ה יט) אילת אהבים מסטרא דחסד דהיינו (ירמיה לא ב) אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד ותרין קרנין אית לה מן נהורא כגוונא דא [U] [U] לזמנין האחת גבוה מן השנית כגוונא דא [פ] [פ]⁴⁶⁴⁹ לזמנין קרנים אינון שוין⁴⁶⁵⁰:	אבל הלבנה של עץ החיים, אותה נקודה שבפנים ממנה, היא כמקור המעיין שאין לו הפסק, שכתוב בה "וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו", ונקראת "אילת אהבים", מצד החסד. כלומר "אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד", ושתי קרנים יש לה מן האור, כדוגמא זו U, לפעמים האחת גבוהה מן השניה כדוגמא זו U, לפעמים הקרנים הן שוות U.
רמ"א	
זהר:	
ובחדש הראשון וגו' (במדבר כח טז) רבי אבא פתח (תהלים מב ב) כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלהים האי קרא אוקמוה כתיב הכא איל וכתיב התם (תהלים כב א) אילת (וכלא חד) בגין דאית דכר ואית נוקבא⁴⁶⁵¹ (ואע"ג דאית דכר ונוקבא) וכולא חדו האי איל איהו אקרי דכר ואיהו אקרי נוקבא הה"ד כאיל תערוג ולא כתיב יערוג וכולא חד אילת השחר (וכתיב אילת השחר וכלא חד) מאי אילת השחר אלא דא איהי חיה חדא רחמנית⁴⁶⁵² דלית בכל חיון דעלמא רחמנית כוונה בגין דבשעתא דדחיכת [לה] שעתא⁴⁶⁵³ ואצטריכת למזונא לה ולכל חיון⁴⁶⁵⁴ איהי	"ובחדש הראשון וגו'", רבי אבא פתח "כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלהים", פסוק זה פרשוהו, כתוב כאן איל, וכתוב שם אילת, משום שיש זכר ויש נקבה. (ואף על גב שיש זכר ונקבה הכל אחד, האיל הזה הוא נקרא זכר, והוא נקרא נקבה, זהו שכתוב "כאיל תערוג" ולא כתוב יערג והכל אחד, "אילת השחר") מהי "אילת השחר", אלא זוהי חיה אחת רחמנית, שאין בכל חיות העולם רחמנית כמותה, משום שבשעה שדחוקה לה השעה וצריכה למזון, לה ולכל החיות, היא הולכת למרחוק לדרך רחוקה ומביאה ומובילה מזון

⁴⁶⁴⁸ דלגו (דפ"ו).

⁴⁶⁴⁹ U (דפ"ו).

⁴⁶⁵⁰ U (דפ"ו). ובחדש הראשון ר' אבא כו' (שהוא לקמן) (נוסף בדרך אמת).

⁴⁶⁵¹ "איל דכר" תפארת ויסוד "איילת" נוקבא מלכות, וכשידוקדק השמועה נראה שהכל במלכות, אלא שכאשר היא בגלות שאין זכר עמה היא נקראת אי"ל, אמנם כשהיא מתקרבת אל הגאולה בסוד השחר נקראת "איילת" שהזכר עמה (אור יקר). אילת דרחמה צר ואז יסוד דדכורא נק' איל אילו של יצחק (ב"ע מו ע"א, ועי' יהל אור ח"א כז ע"א).

⁴⁶⁵² שהיא [המלכות] מרחמת על כל הבריות וכל הנמצאים למטה ממנה מתפשטים ממנה (אור יקר).

⁴⁶⁵³ כגון שנסתם השפע העליון חם ושלום לה (אור יקר).

⁴⁶⁵⁴ שהם הנמצאים למטה חיות קטנות עם גדולות (אור יקר).

אזלת למרחיק⁴⁶⁵⁵ לארה רחיקא [ואתניאת] ואובילת מזונא⁴⁶⁵⁶ ולא בעאת למיכל⁴⁶⁵⁷ עד דתיתי ותתהדר לאתרהא אמאי בגין דיתכנשון לגבה שאר חיון ותחלק לון מההוא מזונא⁴⁶⁵⁸:	ולא רוצה לאכול עד שתבא ותחזור למקומה, מדוע, כדי שיתאספו אצלה שאר החיות, ותחלק להן מאותו מזון.
וכד אתת מתכנשין לגבה כל שאר חיון⁴⁶⁵⁹ והיא קיימא באמצעיתא⁴⁶⁶⁰ ופלגת לכל חד וחד וסימן (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו' וממה דפליגת לון איחי שבעה כאלו אכלה יתיר מיכלא [מכלא אימתי פליגת לון] וכד ייתי צפרא דאקרי שחר ייתי לה חבלים דגלותא ובג"ד אתקריאת אילת השחר על שם קדרותא דצפרא דחבלים לה כיולדה הה"ד (ישעיה כו יז) כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה וגו' [אמר ר"מ בההוא זמנא וכו' שייך אח"י⁴⁶⁶¹] אימתי פלגת להון כד צפרא בעי למיתי בעוד דאיחי ליליא וקדרותא סליקת לאנהרא וכד"א ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו' כיון דאנהיר צפרא כלהו שבעין במזונא דילה:	וכאשר מגיעה מתאספות אצלה כל שאר החיות, והיא עומדת באמצע ומחלקת לכל אחת ואחת, וסימן [לדבר] "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו'", וממה שמחלקת להן היא שבעה כאילו אכלה יותר אוכל מכולן (מתי מחלקת להן). וכאשר יגיע הבוקר שנקרא שחר, יגיע לה חבלי גלות, ומשום זה נקראת אילת השחר, על שם שחרות הבוקר שיש לה כאבים כמו היולדת, זהו שכתוב "כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה וגו'". מתי מחלקת להן, כאשר הבוקר רוצה לבא, בעוד שהוא לילה והשחרות עולה להאיר, כמו שנאמר "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו'", כיון שהאיר הבוקר, כולם שבעים במזון שלה.
כדין קלא חדא אתער באמצעיתא דרקינא⁴⁶⁶² קארי בחיל ואמר קריבין עולו לדוכתיכו רחיקין פוקו כל חד וחד ליכנוש לאתריה דאיתחזי ליה כיון דאנהיר שמשא כל חד וחד אתכניש לאתריה הה"ד (תהלים קד כב) תזרח השמש יאספון וגו' ואיחי אזלת ביממא ואתגליא בליליא ופלגא בצפרא ובג"כ אקרי אילת השחר לבתר	אז קול אחד מתעורר באמצע הרקיע, קורא בכח ואומר, קרובים הכנסו למקומכם רחוקים צאו, כל אחד ואחד יאסף למקומו הראוי לו, כיון שהאיר השמש כל אחד ואחד נאסף למקומו, זהו שכתוב "תזרח השמש יאספון וגו'", והיא הולכת ביום ומתגלית בלילה ומחלקת בבוקר, ולכן נקראת אילת השחר. לבסוף

⁴⁶⁵⁵ בסוד למה ה' תעמוד ברחוק עד החכמה (אור יקר), פירוש מ' עולה לאבא הנקרא מרחוק בסוד ממרחק תביא לחמה. ואינה אוכלת אותו השפע אלא כאלו הוא פקדון בידה עד שתחזור למקומה ואזי מחלקת אותו להיכלותיה וז"ש ולא בעאת למיכל עד דתיתי ותתהדר לאתרהא וכו' (מ"מ).

⁴⁶⁵⁶ שמביאה שפע (אור יקר).

⁴⁶⁵⁷ שאין השפע לעצמה אלא להשפיע לתחתונים (אור יקר).

⁴⁶⁵⁸ עי' פ"ח ק"ש טז: זיוג יעקב ולאח של אחר חצות, הוא נמשך כל חצות לילה עד הבוקר, וז"ס ויהי בבוקר והנה היא לאה, שעד היות הבוקר עדיין היא לאה, כי בהיותה עם יעקב בזיוג א' יחד, ובפרט ממה שבארנו כי יש בחי' זיוג יעקב עם לאה בסוד איילת השחר, שאז מתחלת הארת היום. ובזה לא יקשה בעיניך אם נראה מהזוהר שהזיוג הוא אז בעת איילת השחר, וממקום אחר נראה כי הזיוג אז בשים שלום בנפילת אפים, כי הכל אמת. כי הזיוג של איילת השחר, הם יעקב ולאח, כי אין המוחין שבאו בחצות לילה מסתלקין, רק אחר היות היום ברור, כי עדיין בעת איילת השחר, עדיין המוחין לא נסתלקו, לכן כאשר אומרים ק"ש של היום קודם נץ החמה, אין טורח להחזיר המוחין, כי כמעט שלא עבר רגע מעט מזער שנסתלקו, לכן בקל יכול להחזירם.

⁴⁶⁵⁹ כולם באים אליה לקבל השפע ממנה (אור יקר).

⁴⁶⁶⁰ שהיא נקודה אמצעית לכל המתפשטים ממנה (אור יקר).

⁴⁶⁶¹ כוונתו לדברי הרע"מ לעיל סז ע"ב, ועי' אור יקר שמקומו כאן ולא שם.

⁴⁶⁶² דרקיע (דפ"ו).

[אתתקפת] (אתתקף) כגיבר ואזלת ואקרי איל לאן אתר אזלת אזלת שתין פרסי מההוא	מתגברת כגבור והולכת ונקראת איל, לאיזה מקום הולכת, הולכת ששים פרסאות מאותו
רע"מ:	
אמר רעיא מהימנא בההוא זמנא אלין מארי חכמתא וכו' עד יתעבר נחש מעלמא נדפס בפרשת אחרי מות דף סז עמוד ב ואחריו נמשך מה שכתוב בסמוך:	
ואיתימא⁴⁶⁶³ דלע⁴⁶⁶⁴ תחיל ולב' שנין אולידת בתר אלף ומאתן כחושבן רע"ב הא כתיב (ישעיה סו ז) בטרם תחיל ילדה ורזא דמלה (שם סה יד) והיה טרם יקראו ואני אענה עוד [וגו'] יומא⁴⁶⁶⁵ [ס"א ומאי] בטרם⁴⁶⁶⁶ אלא קדם⁴⁶⁶⁷ דישתלימו שבועין [ותרין שנין] (שנין ותרין) בתר אלף ומאתן דאינון חבלים דיולדה יתגליין ב' משיחין בעלמא ובההוא זמנא (תהלים כט ט) ובהיכלו [כלו] אומר כבוד⁴⁶⁶⁸ והא אוקמוה (משלי ג לה) כבוד חכמים ינחלו⁴⁶⁶⁹:	ואם תאמר שלשבעים שנה תחיל ולשתי שנים יולדת, אחר אלף ומאתים כחשבון רע"ב, הרי כתוב "בטרם תחיל ילדה", וסוד הדבר "והיה טרם יקראו ואני אענה עוד וגו'", ומהו (היום) בטרם, אלא קדם שישלמו שבועים ושתיים שנים אחר אלף ומאתים, אלו חבלי היולדת, יתגלו שני משיחים בעולם, ובאותו הזמן [נאמר] "ובהיכלו כולו אומר כבוד", והרי פרשוהו "כבוד חכמים ינחלו".
בההיא שעתא אלין מארי תורה יהון נכבדים אלין דסבילו כמה חבלים וצירין כיולדה והוון מבוזין בין עמי הארץ יהון נכבדים ומיד (תהלים כט י) 'יי' למבול ישב לרשיעיא אין מבול אלא דינין⁴⁶⁷⁰ דמבול כגוונא דנפתחו מעיינות תהום⁴⁶⁷¹ וארובות השמים נפתחו ביומי טופנא אוף הכא יתעורון דינין לגבייהו עילא ותתא עד דלית סוף ותכלית וכל בזויין וקלנא דעבדו אומין (עובדי ע"ז)⁴⁶⁷² דעלמא לשם יהו"ה ולעמיה (ול) כמה חרופין דסבילו ישראל מגייהו על שם 'יי' מכלהו נטיל נוקמא קב"ה ועל דא	באותה שעה, אלו בעלי התורה יהיו נכבדים, אלו שסבלו כמה חבלים וצירים כמו היולדת, והיו מבוזים בין עמי הארץ, יהיו נכבדים. ומיד "ה' למבול ישב", לרשעים אין מבול אלא דינים של מבול, כדוגמא שנפתחו "מעיינות תהום וארובות השמים נפתחו" בימי המבול, כמו כן כאן יתעוררו דינים אליהם למעלה ולמטה, עד שאין סוף ותכלית וכל הבזויים והבושה שעשו אומות עובדי כוכבים ומזלות של העולם לשם ה' ולעמו, וכמה חרפות שסבלו ישראל מהם על

⁴⁶⁶³ ואי תימא וכו' סלקא דעתיה הכי ממאי דקאמר "דאתפתחת ב' לאולדא" אם כן יהיה הלידה
אחר תשלום ע"ב שנים והכרח שאינו כן אלא קודם "טרם יקראו יכו" (אור יקר).

⁴⁶⁶⁴ מקשה דאמר באחרי מות דע"ב שנין אחר אלף ומאתן תוליד ב' שנין על ב' משיחין, אחר
שתחיל והלא כתיב בטרם תחיל ילדה. ור"ל החילה קושי השעבוד וקריאה לקוב"ה מתוך צרות כמו
שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁶⁶⁵ נמחק ביהל אור.

⁴⁶⁶⁶ ור"ל האיך הוא בטרם (יהל אור).

⁴⁶⁶⁷ תירוע על הקושיא. ור"ל בטרם קאי קודם שישלם הע"ב שנין (יהל אור).

⁴⁶⁶⁸ "ובהיכלו" שהיא מלכות "כולו אומר כבוד" מסטרא דחכמה (אור יקר).

⁴⁶⁶⁹ שהם מצד החכמה ינחלו (אור יקר).

⁴⁶⁷⁰ דלאו מבול מים כדפירשו בזוהר פרשת נח, והמבול שהיא הכח החצוני המעניש היה מים
על הארץ, אם כן מבול לאו מים אלא העונש, אם כן אומרו למבול ישב ירצה ישב להעניש
הרשעים (אור יקר).

⁴⁶⁷¹ ירצה כי תהום רבה היינו נוקבא דתתומא רבא ששם מדור החצונים, מעיינות תהום רבא
היינו מקורות החצונים אשר שם (אור יקר).

⁴⁶⁷² עכו"ם (דפ"ו).

שם ה', מכולם יקח הקדוש ברוך הוא נקמה, ועל זה נקרא אצלם נוקם ה' ונוטר ובעל חמה.	אתקרי נוקם יי' [ונוטר] ובעל חמה לגבייהו ⁴⁶⁷³ :
"ובחדש הראשון" מיהו ראשון, זה ניסן, שם הולידה אותה חיה לקיים מה שפרשו בעלי המשנה, בניסן נגאלו ובניסן עתידים להגאל, ובי"ד שלו. ויאמר "כי יד על כס יה", שם נשבע להעביר מהעולם זרעו של עשו עמלקיים, באותו זמן "משכו וקחו לכם צאן למשפחתיכם ושחטו הפסח", משכו "משך ידו את לוצצים", באותו זמן "כה אמר ה' לרועים הפושעים בי", ואומר "ואל אדמת ישראל לא יבאו", ואלו הם רועי הצאן פרנסי הדור, ומשום זה נאמר עליהם "הנה אנכי מפתיה והולכתי המדבר ונשפטתי אתכם וגו', כאשר נשפטתי את אבותיכם" שהרג אותם במכת חשך.	ובחדש הראשון (במדבר כח טז) מאן ראשון דא ניסן תמן אולידת ההיא חיה לקיים מה דאוקמוה מארי מתניתין בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל ובי"ד דיליה (שמות יז טז) ויאמר כי יד ⁴⁶⁷⁴ על כס יה תמן אומי ⁴⁶⁷⁵ לאעברא מעלמא זרעא דעשו עמלקיים בההוא זמנא (שמות יב כא) משכו וקחו ⁴⁶⁷⁶ לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח ⁴⁶⁷⁷ משכו (הושע ז ה) משך יד ⁴⁶⁷⁸ את לוצצים בההוא זמנא כה אמר יי' לרועים הפושעים בי ואומר (יחזקאל כ לה) ואל אדמת ישראל לא יבאו ואלין אינון רועים דענא פרנסי דרא ובג"ד אתמר עלייהו (הושע ב טז) הנה אנכי מפתיה והולכתי המדברה (יחזקאל כ לה) ונשפטתי אתם ⁴⁶⁷⁹ כאשר נשפטתי את אבותיכם דקטיל לון במכת חשך ⁴⁶⁸⁰ :
	רמ"ב:
	זהר:
המקום שיצאה, ונכנסת לתוך ההר של חושך (ומשם מריחה מזון), והולכת בתוך אותו ההר של חושך ומריח את רגליה, נחש אחד עקלתון והולך למרגלותיה, והיא עולה משם אצל ההר של אור.	אתר דנפקא ⁴⁶⁸¹ ועאלת לגו טורא דחשוכא (ומתמן ארחת מזונא) אזלת בגו ההוא טורא דחשוכא ארח לרגלה חוייא חדא עקימא ואזיל לרגלה ואיהי סלקא מתמן לגבי טורא דנהורא:
כיון שמגיעה שם, מזמין לה הקדוש ברוך הוא נחש אחר ויוצא ונלחם זה בזה, והיא נצולית, ומשם נוטלת מזון ושבה למקומה בחצות הלילה. ומחצות לילה מתחילה לחלק עד שעולה שחרות הבוקר, כיון שמאיר	כיון דמטת תמן זמין לה קב"ה חוייא אחרא ונפיק ומקטרג(א) [דא] בדא ואיהי אשתזיבת ומתמן נטלת מזונא ותבת לאתרה בפלגות ליליא [ומפלגו] [ומלפגו] לילא שריא לפלגא עד דסליקת קדרותא

⁴⁶⁷³ עי' נחום א ב: אל קנא ונוקם הוי"ה ובעל חמה נוקם הוי"ה לצריו ונוטר הוא לאויביו.

⁴⁶⁷⁴ ר"ל י"ד ימים לניסן (יהל אור).

⁴⁶⁷⁵ כמ"ש (פסחים ה ע"א) בזכות אך ביום הראשון תשביתו שאור, אני פורע לכם מראשון, ויצא הראשון אדמוני כו' [ז"ל בש"ס שלנו: תנא דבי רבי ישמעאל בשכר שלשה ראשון זכו לשלשה ראשון להכרית זרעו של עשו לבנין בית המקדש ולשמו של משיח להכרית זרעו של עשו דכתיב ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת שער] (יהל אור).

⁴⁶⁷⁶ ר"ל משכו הצאן אלו ישראל מן הרועים כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁶⁷⁷ אלין הרועים כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁶⁷⁸ דקאי על שרי ישראל כמ"ש בהושע. ור"ל ידו ניסן (יהל אור).

⁴⁶⁷⁹ אתכם וכו' (דפ"ו).

⁴⁶⁸⁰ (ר' אלעזר אמר וכו' שהוא בהפך הדף) (הערת הזהר).

⁴⁶⁸¹ פירוש שהמ' יורדת לבריאה כנודע ושם מקומה. ומבריאה שהוא מקומה הולכת ליצירה.

ששם מקנן הזעיר שהוא בן ר"ק וז"ש אזלת ס' פרסי וכו' (מ"מ).

היום, הולכת ולא מתראה כמו שנתבאר.	דצפרא כיון דאנהיר יממא אזלת ולא אתחזיאת כמה דאתמר:
ובשעה שהעולם צריך למטר, מתאספות אצלה כל שאר החיות, והיא עולה לראש הר גבוה ומכניסה ראשה בין ברכיה ובוכה בכיה אחר בכיה, והקדוש ברוך הוא שומע קולה ומתמלא רחמים וחס על העולם, והיא יורדת מראש ההר ורצה ומסתירה עצמה, וכל שאר החיות רודפות אחריה ולא מוצאות אותה, זהו שכתוב "כאיל תערוג על אפיקי מים".	ובשעתא דעלמא אצטריך למטרא מתכנשין לגבה כל שאר חיוון והיא סליקת לריש טורא רמאה ואתעטפת רישהא בין ברכהא וגעת ⁴⁶⁸² גועה בתר גועה ⁴⁶⁸³ וקב"ה שמע קלה ואתמלי רחמין וחס על עלמא והיא נחתת מריש טורא ורהטת וטמירת גרמאה וכל שאר חיותא אבתרהא רחמין ולא משכחין לה הה"ד (תהלים מב ב) כאיל תערוג על אפיקי מים ⁴⁶⁸⁴ :
מהו "על אפיקי מים", על אפיקי מים, מאלו שהתייבשו והעולם צמא למים, ואז תערוג. בשעה שמתעברת נסתרת, כיון שמגיע זמנה לילד, בוכה ומרימה קולות, קול אחר קול, עד שבעים קולות, כחשבון תבות של "יענך ה' ביום צרה", שהיא שירה של המעוברת הזאת, והקדוש ברוך הוא שומע לה ומצוי אצלה, ואז מוציא נחש אחד גדול מתוך הרי החושך ובא	מאי על אפיקי מים על אפיקי מים מהנהו דאתיבשו ועלמא צחי על מיא כדן תערוג בשעתא דאתעברת אסתימת ⁴⁶⁸⁵ כיון דמטא זמנא למילד געאת וראמת ⁴⁶⁸⁶ קלין קלא בתר קלא עד שבעין קלין כחושבן תיבין דיענך ⁴⁶⁸⁷ יי' ביום צרה (תהלים כ ב) דאיהי שירתא דעוברתא דא וקב"ה שמע לה וזמין לגבה ⁴⁶⁸⁸ כדן אפיק חד חויה

⁴⁶⁸² רישא דילא הוא כנגד הת"ת דז"א עד"א, אשר משם הוא הנביעו דנהוא דילה ע"י הת"ח שבדור שהן מנו"ה שלה שהם אפיקי מים אשר על ידם אשתקיא וכשהם מתייבש וחסר לרישא דילה השפע מעד"א אתעטפא רישהא בין ברכהא ובוכה על חסרון השפע אשר מגרמתם, ועי' לעיל סח ע"א ברע"מ שם (לש"ו).

⁴⁶⁸³ כשם שישראל הם תמיד בצער ובמצוק וצועקים תמיד על אריכות הגלות, כן הוא השכינה הקדושה, כאיל תערוג (תהלים מב ב), וגעת גועה בתור גועה כמ"ש ברע"מ (פנחס דף רמט ע"ב) (ביאורים ח"א כח ע"ד).

⁴⁶⁸⁴ הן מארי חכמתא עלאה מארי קבלה מארי רזי תורה שהן בדרגא דנו"ה, שנקראו אפיקי מים דאורייתא לגבי שכינתא דשכינתא אתשקיא מנו"ה וכאן אמר מהנהו דאתיבשו ור"ל שלא נמצאו אבל לעיל סז ע"ב אמר דתערוג על צערא דלהון ע"ש (יהל אור).

⁴⁶⁸⁵ גם אחר שעלו זו"ן למעלה וקבלו שם אור וברכה ככל הראוי להם, עכ"ז הנה מאחר שאין התחתונים כדאי לזה, לכן כאשר יורדים הזו"ן במקומם להשפיע למטה, הנה יש עיכובים גדולים בדבר, כי במקומם הרי הוה אז מדרגת הזו"ן רק אחר באחור, ולא נשתנו עדיין במקומן ממדרגתם כלל והם בבחי' הקטנות. וזהו סוד מה שאמרו בענין הנז' בזה"ק (פנחס רמט ע"ב) בשעתא דאתעברת אסתימת, כי הגם שנתעברה המלכות נוק' דז"א בכל אור וברכה ביחודם פנים בפנים ע"י עלייתם למעלה, עכ"ז כאשר שהיא צריכה לירד למטה במקומה כדי להשפיע להתחתונים, הנה באשר שאין מעשה התחתונים כדאי לזה כלל, והם בסיבתם רק במדרגת הקטנות במקומם, לכן כאשר חזרה למקומה הרי פתחה סתום ורחמה צר, ואי אפשר לה להוליד ולהוציא את אותו השפע למטה (דע"ה ח"ב קכא ע"ד), בהחבלין וצירין נוטלים את שלהם, ומתפייס הקטרוג ונמתקו הדינין, ועי"ז מתעבר ההוא נחש ומתגלייא השכינה הקדושה בישראל בכל אורה וזיוה, וזכו עכ"פ להיות חלק ה' עמו ונחלתו לעולם (דע"ה ח"ב קכו ע"ב).

⁴⁶⁸⁶ ורמאת (דפ"ו).

⁴⁶⁸⁷ עי' היכלות פקודי רנה ע"ב בארוכה (יהל אור). הן בע' שנין דחבלי משיח כמ"ש במשפטים קיט ע"ב (לש"ו).

⁴⁶⁸⁸ שהבינה שכינתא עלאה [קב"ה] מתגלה על המלכות שכינתא תתאה היורדת למטה לשמור אותה מהחיצונים שלא יתאחזו בה, ולא ינקו יותר מדאי (דע"ה ח"ב קכה ע"ב), הוא ע"ד שכתוב (שמות יז ו) הנני עומד לפניך שם על הצור, וכמו שיתבאר סוד הענין לקמן, וכן הוא בכל לידת הקטנות שהוא התיקון דבירור הניצוצין הנעשה תמיד בסוד גלות השכינה וכו' וכן בפ' ויקהל (ריט ע"ב) ופ' משפטים (קיט ע"ב) הנה המאמרים הללו הם כולם מדברים על לידת דבירור הניצוצין אשר ע"י סוד גלות השכינה בכל משך זמן הגלות (דע"ה ח"ב קכה ע"ב, ועיי"ש ע"ג וע"ד).

רברבא מגו טורי חשוד ואתי(יא) בין טורין פומיה מלחכא בעפרא⁴⁶⁸⁹ מטי עד האי איל ואתי ונשיך לה בההוא אתר תרי זמני⁴⁶⁹⁰:	בין ההרים, פיו מלחך בעפר, מגיע עד איל זה, ובא ונושך לה באותו מקום פעמיים.
זמנא קדמאה נפיק דמא⁴⁶⁹¹ ואיהי לחיך⁴⁶⁹² זמנא תניינא נפיק מיא ושתו כל אינון בעירין די בטורייא ואתפתחת ואולידת וסימניך⁴⁶⁹³ (במדבר כ יא) ויך את הסלע במטהו פעמים וכתוב (שם) ותשת העדה ובעירם⁴⁶⁹⁴ בההוא זמנא דקב"ה חס על(י)ה על (עובדא) ועוברתא דנחש (ס"א דחיה) דא מה כתיב (תהלים כט ט) קול יי' יחולל אילות ויחשוף יערות וגו' קול יי' יחולל אילות אינון חבלין וצירין לאתערא אינון שבעין קלין מיד ויחשוף יערות לאעברא (נ"א לאתערא) ההוא נחש ולא תגלייא וההיא חיה בינייהו למיהך ובהיכלו מאי ובהיכלו בהיכלו דקב"ה כל אינון אכלוסין פתחין ואמרינן כבוד מאי כבוד ברוך כבוד יי' ממקומו:	פעם ראשונה יוצא דם, והיא לוחכת, פעם שניה יוצא מים, ושתו כל אותן החיות שבהרים ונפתחת ויולדת, וסימנך "ויך את הסלע במטהו פעמיים", וכתוב "ותשת העדה ובעירם". באותו זמן שהקדוש ברוך הוא חס עליה על (מעשה) עובר של נחש (של חיה), זה מה כתוב "קול ה' יחולל אילות ויחשוף יערות וגו'", "קול ה' יחולל אילות", אלו חבלים וצירים לעורר אלו השבעים קולות, מיד "ויחשוף יערות" להעביר (לעורר) אותו נחש ולהתגלות אותה חיה ביניהם ללכת. "ובהיכלו", מהו ובהיכלו, בהיכלו של הקדוש ברוך הוא, כל אלו ההמונים פותחים ואומרים "כבוד". מהו כבוד, "ברוך כבוד ה' ממקומו".
ובחדש הראשון (במדבר כח טז) מאן חדש הראשון דא איהו חדש דהאי חיה אתגלייא ביה ואתתקפת ביה ונפקא לעלמא בארבעה עשר יום בארבעה עשר אלין שאר חיותא דאינון יי' לכל סטר בד' סטרינ דעלמא ובספרי (ובספרי) קדמאי	"ובחדש הראשון", מיהו החדש הראשון, זהו חודש שזו החיה מתגלית בו, ומתחזקת בו ויוצאת לעולם. "בארבעה עשר יום", בארבעה עשר, אלו שאר החיות שהן יי' לכל צד בארבעת צדדי העולם, ובספרי הראשונים הוא יי' ואחת לכל צד

⁴⁶⁸⁹ ונחש עפר לחמו (לש"ו).

⁴⁶⁹⁰ עי' דע"ה ח"ב קכד ע"ד: הזו"ן הנה היו אז עדיין באמת רק בסוד הקטנות, והנה לא שינה אותם המאציל ית"ש ממצבם ע"ד שנשתנו בליל א' של פסח שנתגדלו בפעם אחד בגדלות היותר שלם, אלא כי בליל ז' של פסח נשארו ועמדו על בחי' הקטנות כמתחילה, והרי היתה הנוק' פתחה סתום ורחמה צר שאי אפשר להוליד, והנה זווגם המאציל ית"ש בסוד (משלי ל יט) דרך נחש עלי צור כנ"ל סי' ז', ונשך את רחמה ונפתח. והנה נקרא הזווג הזה בשם נשיכה מב' טעמים: אחד, מטעם שהוא אינו מגיע אז בפנים אלא רק שהוא קורע ובוקע את מסך הסותם, והוא סוד קריעת ים סוף שקרע ופתח את רחמה, וטעם השני הוא כי היסוד דקטנות, הנה הוא עומד בתוקף הגבורות. והנה הגם שהוא הנחש הקדוש, אך ממנו יונק הנחש הטמא ג"כ, ואחוז הוא בסימו ונכלל עמו כנ"ל. והרי הוא כקוץ מכאיב וכסילון ממאיר בכל מקום שיש איזה הרגש ממנו, לכן נקרא היחוד דיסוד דקטנות בלשון נשיכה, הגם שהוא עצמו הנה הוא נחש דקדושה. וזה הוא עצמו הטעם מה שהוא אינו נכנס בפנים אלא רק בבחי' נשיכה מבחוץ, והוא משום כי הנחש הטמא הוא נכלל בו בסימו, וכדי שלא יטעום גם הוא מפנימיותה ח"ו.

הוא נשיכין דיצר הרע דחויא דנשיך לת"ח בכמה דוחקין כנ"ל סז ע"ב ברע"מ (לש"ו).

⁴⁶⁹¹ בהכאה ראשונה יצא דם, וכן הוא במדרש תהלים (עח סי' ב, וקה סי' יב) והוא מצד הדינין שבהם. והגם שהם דינין טהורים, אך כשמתפשטים למטה יש מהם יניקה לחיצונים רח"ל (דע"ה ח"ב קלג ע"ב).

⁴⁶⁹² הוא הלבוש דה"ג דמים טמאים דהם יוצאים ראושנה (לש"ו).

⁴⁶⁹³ וסימנך (דפ"ו).

⁴⁶⁹⁴ הוא בסוד הכתוב (תהלים קד י) המשלח מעינים בנחלים כו' ישקו כל חיתו שדי, שהם חיות הקודש וכל משריין וחיילין עלאין, כמ"ש פ' חוקת (קפא ע"א), כי כאן היה לצורך התיקון הנוגע לכולם ע"ד התיקון דלעתיד וכנז', וזהו מה שכתוב ובעירם, וכמ"ש בפ' פנחס (רמט ע"ב) (דע"ה ח"ב קלב ע"א).

לארבעה צדדים, והן ארבע עשרה. כיון שהן ארבע, מתחברות ונתקנות עם אלו העשר שבצד ימין, ואז י"ד בשמחה לתקן חיה זו (לתקן הלבנה חיה זו) בתקוניה.	איהו י' וחד לכל סטר לארבע סטרינ ואינון ארבע ועשרו כיון דאינון ארבע מתחבראן ומתתקנן עם אינון עשר דבסטר דמינא כדן י"ד בחדוה לאתתקנא חיה דא (ס"א לאתקנא סיהרא חיה דא) בתקונהא:
רבי אלעזר אמר, ודאי כך הוא, ובא וראה, כתוב "משכו וקחו לכם צאן וגו'", משכו (בחבור הראשון), מהו "משכו", כמי שמושך ממקום אחר למקום זה, משכו ימים עליונים לגבי ימים תחתונים, ימים עליונים הם שס"ו	ר' אלעזר אמר ודאי הכי הוא ות"ח כתיב (שמות יב כא) משכו וקחו לכם צאן וגו' משכו ובחבורא קדמאהו מאי משכו כמאן דמשך מאתר אחרא לאתר דא משכו יומין עלאין לגבי יומין תתאין יומין עלאין אינון שס"ו
אמר הרועה הנאמן, דברים אלו נסתרים וצריך לפתוח אותם אצל החברים, שמי שמסתיר להם סתרי התורה, הוא מצער אותם, שלרשעים אורות של הסודות חוזרים להיות להם חשך, והוא משל לממון שהוא גנוז, מי שחופר אותו עד שמוצא אותו ואינו שלו חוזר בתבונתו לחשך וחושך, ולמי שהוא שלו מאיר לו.	רע"מ:
ומשום זה יש לאדם לגלות סודות נסתרים שבתורה. "בעשור", תשעה הם לכל צד כנגד תשעה חדשים של היולדת, כחשבון א"ח. מהי יולדת, ד' מאחד, א"ח היא ט', לארבעה צדדים של אות ד', והם ארבעים. א"ח זכור, ד' שמור, הרי ארבעים ושנים. נשאר כבוד שנאמר בו "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", והוא כבוד, ל"ב, ארבע פעמים לכל צד של אות ד', הרי ס"ד, לארבעה צדדים רנ"ו, ופרשוהו כבוד למעלה, ל"ב למטה, ומשום זה	אמר רעיא מהימנא מלין אלין סתימין וצריך למפתח לון לגבי חברייא דמאן דסתים לון גניזין דאורייתא איהו מצער לון דלרשיעין נהורין דרזין אתחורן לון חשוכין ואיהו מתלא לממונא דאיהו גניז מאן דחפר ליה עד דגלי ליה ולאן איהו דיליה אתהדר בסוכלתנותיה בחשוכא וקבלא ולמאן [דאיהו] דיליה נהיר ליה:
ובג"ד אית לב"ג לגלאה רזין סתימין דבאורייתא בעשור ט' אינון לכל סטר לקבל ט' ירחין דיולדה כחושבן א"ח מאן יולדה ⁴⁶⁹⁵ ד' מן אחד א"ח איהו ט' לד' סטרינ דאת ד' ואינון ארבעים ⁴⁶⁹⁶ א"ח זכור ד' שמור הא ארבעין ותרין ⁴⁶⁹⁷ אשתאר כבוד ⁴⁶⁹⁸ דאתמר ביה בשכמל"ו ואיהו כבוד ל"ב ד' זמנין ⁴⁶⁹⁹ לכל סטר דאת ד' הרי ס"ד לד' סטרינ רנ"ו ⁴⁷⁰⁰ ואוקמוה כבוד לעילא ⁴⁷⁰¹ ל"ב לתתא ⁴⁷⁰² ובג"ד	רנ"א
	זהר:

⁴⁶⁹⁵ יולדת (דפ"ו).

⁴⁶⁹⁶ כמ"ש בחיבורא קדמאה, ט' נקודות בכל צד, עם נקודה האמצעית המשלמת לעשר, ד"פ הם ארבעים. והם א"ח ד"פ בכל צד, עם ד' באמצעיתא הם ארבעין (יהל אור).

⁴⁶⁹⁷ ר"ל זכור ושמור הן שתיים, והן מ"ב עם הארבעים הנ"ל (יהל אור).

⁴⁶⁹⁸ ר"ל מן ע"ב, אחר שתקח ארבעים. וכן מן מ"ה, שהוא כב"ד אח"ד, אחר שתקח אחד, נשאר כבוד (יהל אור).

⁴⁶⁹⁹ ר"ל כבוד עם ל"ב, הוא ס"ד. שהוא כבוד לעילא, ל"ב לתתא כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁷⁰⁰ גדפי החיות, רנו ליעקב כו' (יהל אור).

⁴⁷⁰¹ בינה (יהל אור).

⁴⁷⁰² מלכות (יהל אור).

כחשבון משכו, ימים תחתונים פעמים שהם שנ"ה, ובזמן שמאירה הלבנה בשלמותה עולים להיות אלו הימים שס"ה כחשבון "משכו" חסר אחד. "משכו" ימים עליונים אצל ימים תחתונים, להיות כולם כאחד בחבור אחד. ומיהו שמושך אותם, אלו עשר שלצד ימין, שכתוב "בעשור".	כחשבון משכו, ימים תחתונים פעמים שהם שנ"ה, ובזמן שמאירה הלבנה בשלמותה עולים להיות אלו הימים שס"ה כחשבון "משכו" חסר אחד. "משכו" ימים עליונים אצל ימים תחתונים, להיות כולם כאחד בחבור אחד. ומיהו שמושך אותם, אלו עשר שלצד ימין, שכתוב "בעשור".
כחשבון משכו⁴⁷⁰³ יומין תתאין זמ(י)נין דאיןון [שנ"ה] (שס"ה) ובזמנא דאתנהרא סיהרא באשלמותא סליקו למהוי אינון יומין שס"ה כחשבון משכו חסר חד משכו יומין עלאין⁴⁷⁰⁴ לגבי יומין תתאין⁴⁷⁰⁵ למהוי כלהו כחדא בחבורא חדא ומאן משיך לון⁴⁷⁰⁶ אינון עשר דלסטר ימינא⁴⁷⁰⁷ דכתיב (שמות יב ג) בעשור⁴⁷⁰⁸:	בעשור, היה צריך לכתוב בעשרה, מהו "בעשור", אלא תשע הם לכל צד ונקודה אחת שהולכת באמצע, כדוגמא זה , ואותה נקודה משלימה לעשר, ועל זה "בעשור", כמו שנאמר "זכור ושמור" להשתמש בעשרה, אלו התשעה ימים באותה נקודה, "לחדש הזה" ימים שלצד ימין, כדי להתחבר זאת בזה להיות הכל

⁴⁷⁰³ משכו עולה שס"ה ואחד יותר שהוא בעצמו הבינה, ושס"ה היינו שס"ה ענפים שהם עשר ספירית שבת עד שלש ראשונות, ס ששת קצוות, ה' מלכות והם בעמקי הבינה (אור יקר). ולכן צריך קודם משכו יומין עלאין בתתאין, וכיון שאמר סתם משכו ולא פירש אם ממטה למעלה אם ממעלה למטה ודאי שהכוונה עלאין בתתאין ותתאין בעילאין, והטעם שאין האחדות שלם אם לא בהתאחז הדק בנגלה. והנגלה בדק כדי שימצאו זה בזה וזה בזה וזהו שאמר "למהוי כולהו כחדא" דהיינו ייחוד שנת החמה דהיינו תפארת שמבינה שימותיו שס"ה עם שנת הלבנה שיהיו ימיה גם כן שס"ה כחמה, וייחודם על ידי היסוד שהוא י' דהיינו אות ברית והוא בסוד הימין שכן נקרא חסד, שכן מייחסים אותו בשם חסד באדרא (אור יקר).

⁴⁷⁰⁴ פירוש ספירות של זעיר (מ"מ).

⁴⁷⁰⁵ שעל ידי זה ימצאו למטה, מפני שאינם למטה שס"ה אם לא ימשכו תחלה מלמעלה ואחר כך יצטיירו למטה, ואחר שתם למטה יחזור להמשיך אור מהתחתונים אל העליונים (אור יקר), פירוש ספירות המלכות, ומ"ש יומין עלאין אינון שס"ו, פירוש שימות החמה שהוא זעיר הם שס"ה ע"ה הם שס"ו, ומ"ש סליקו למהוי אינון יומין שס"ה, פירוש שמלכות מתגדל אורה כמו בעלה ונעשית שס"ה (מ"מ).

⁴⁷⁰⁶ פירוש ע"י מי שנמשכים ספיר' הזעיר למלכות (מ"מ).

⁴⁷⁰⁷ ר"ל ע"י עשרה שבצד ימין נמשכים של זעיר למלכות ע"ד והוכן בחסד כסא (מ"מ).

⁴⁷⁰⁸ פירוש כדמסיק לקמן שאמר בעשור לחודש הזה יומין דלסטר ימינא דהיינו ע"י עשרה שבצד ימין מתחבר חודש עם זה (מ"מ).

⁴⁷⁰⁹ תצוה קפ ע"א (הערת הזהר).

⁴⁷¹⁰ הענין שהתפארת כולל ארבעה אותיות י' ה' ו' ה' דהיינו י' לדרום ה' לצפון ו' למזרח ה' למערב, והם תשע לכל סטר שהם תשעת ספירות דהיינו כתר חכמה בינה שלש, חסד גבורה תפארת שלש, נצח הוד יסוד שלש, מלכות נקודה אחת משלמת עשר לכל סטר, מפני שאין הספירות כלולות מעשר שלימות מפני שחלק עשירי שבהם משכון ביד המלכות כדי שלא ישתלמו מעשר אלא על ידה (אור יקר).

⁴⁷¹¹ לכל סטר, וחלק העשירי המשלים, הוא הקושר ומייחד הזכר עם הנקבה, והיינו בחינת המלכות שבה אחדות וקשר היסוד ונעשים עשר בימין, ועל ידי אותם העשר שהם נקראים עשור' להורות שאינם עשר שלימות אלא תשע בימין מפני שמלת עשרה מורים עשרה שלימים, אמנם עשור ירצה המעשרת לאחרים והיינו בהצטרף אותה נקודה שהיא מעשרת ומשלמת עשר לכל תשע (אור יקר).

⁴⁷¹² רוצה לומר היות כל שבת שמור בשמירה, וכן זכור לשמושא שמורה על כל שמושא ושמושא עשות השבת זכור' בזכר בעשרה, היינו בעשור יומין תשע בההוא נקודה, ובאומרו לחדש סיים להם מקום (אור יקר).

אחד. יומין תשע בההוא נקודה (בעשור) לחדש הזה יומין דלסטר ימינא⁴⁷¹³ בגין לאתחברא זאת בזה למהוי כלא חד:	
[ובזמנא] (וביומא) דאינון ד⁴⁷¹⁴ (ד)אתקשרו לד' סטריין (מתחברין) בהדיהו כדין אולידת ההוא חיה⁴⁷¹⁵ וחויא אזיל ליה⁴⁷¹⁶ ובההוא זמנא מקדשין לעילא להאי חיה וקראן לה כבוד⁴⁷¹⁷ וכדין אתקדש מועדא⁴⁷¹⁸ מה דלא הוה (כבוד) עד השתא וכען קראן לה כבוד הדא הוא דכתיב (תהלים כט ט) ובהיכלו כלו אומר כבוד⁴⁷¹⁹:	ובזמן שאלו הארבעה נקשרים לארבעה צדדים (מתחברים) עמהם, אז יולדת אותה החיה, והנחש הולך לו. ובאותו זמן מקדשים למעלה לאותה חיה וקוראים לה "כבוד", ואז מתקדש המועד, מה שלא היה עד עתה. ועתה קוראים לה "כבוד", זהו שכתוב "ובהיכלו כלו אומר כבוד".
רע"מ	
מייחדין בכל יומא תריין זמנין דאמרן בהו תריין זמנין כבוד דאיהו ס"ד ותריין זמנין ד' ד' מן אח"ד הרי ע"ב הרי ד' דאח"ד שלימו דמ"ב שמהן ושלימו דע"ב שמהן ובג"ד אמריין⁴⁷²⁰ במזמור לדוד (תהלים כד ח) מי זה מלך הכבוד יי' עוזו וגבור ובזמנא תניינא מי הוא זה מלך הכבוד:	מייחדים בכל יום פעמיים, שואמרים בהם פעמיים כבוד, שהם ס"ד, ופעמיים ד' ד' מאחד הרי ע"ב, הרי ד' של אח"ד היא שלמות של מ"ב שמות ושלמות של ע"ב שמות, ומשום זה אומרים במזמור לדוד "מי זה מלך הכבוד ה' עוזו וגבור" ובפעם שניה אומרים "מי הוא זה מלך הכבוד".
זהר	
מאן היכלו⁴⁷²¹ דא (דא) היכל עלאה פנימאה דתמן מתקדשא כלא תמן (ת)קדשין למאן דחזי לאתקדשא היך מקדשין ליה בההוא היכלא בקדמיתא אתפתחו תרעין וחד מפתחא סתימא [אתקין] (אתתקן) ופתח תרעא חד לסטר דרום כדין עאל כהנא רבא בההוא פתחא ואזדרו בהימינו ותקונוי ואתער בעטרא דקדושה ולביש חושנא ואפודא ומעילא דשבעין זגין ורמונין (עלייהו) דאינון (שמות	מיהו היכלו, זה ההיכל העליון הפנימי ששם מתקדש הכל, שם מקדשים למי שראוי להתקדש. איך מקדשים אותו באותו היכל, בראשונה נפתחים שערים, ומפתח אחד סתום מתקן ופותח שער אחד לצד דרום, ואז נכנס הכהן הגדול באותו פתח ומזדרז לחגור אבנטו ומלבושיו, ומתעטר בעטרה של קדושה, ולובש חושן ואפוד ומעיל של שבעים פעמונים ורמונים, שהם פעמון זהב

⁴⁷¹³ דהיינו חדש ניסן דאיהו לימינא כדפירשנו לעיל (אור יקר).
⁴⁷¹⁴ היינו ד' של אחד כדמסיק לקמיה, והיינו בחינת הנקודה האמצעית המשלמת עשר לכל
סטר, שהיא מלכות שיש בה ארבעה בחינות להקשר עם ארבע בחינות שבזכר שהם ארבעה
אותיות יהו"ה כדפירשנו לעיל שהם לארבע סטריין, ובקשרה וייחודה בשלימות דהיינו ארבע
בארבע שם יהו"ה בשם אדנ"י כזה יאהדונה"י (אור יקר).
⁴⁷¹⁵ דהיינו מלכות יולדת המשיח ומצמחת הגאולה והקליפות מתבטלות (אור יקר).
⁴⁷¹⁶ וסוד הנחש הוא סוד האיילת שאינה יולדת אם לא יכשינה הנחש כדפירשו בפרשת בלק,
"מקדשין" מצד החכמה ומקבלת ממנה ל"ב נתיבות שבהם סוד חדוש כל הנמצאים (אור יקר).
⁴⁷¹⁷ שאורה כאור החמה שהיא נקראת כבוד מצד ל"ב נתיבות דהכי סליק כבוד ל"ב (אור יקר).
⁴⁷¹⁸ הענין כי ארבע סטריין דאינון תשע דאמרן לעיל דהיינו ארבע אותיות הם ארבעה מועדים,
דהיינו י' פסח, ו' שבועות, ה' סוכות, ה' שמיני חג עצרת, ומלכות נקשרת שם אדנ"י בארבעה
מועדים והיינו סוד אלה מועדי ה' וצריך שיהיו מקראי קדש דהיינו שיתקדשו ארבע סטריין אלן
מקדושת. החכמה ששם הקדש, ואחר כך אשר תקראו אותם במועדם במלכות שם אדנ"י, ועל ידי
זה נעשית היא כבוד (אור יקר).
⁴⁷¹⁹ אמר ר"מ מלין אלין שייך כאן (דרך אמת).
⁴⁷²⁰ ב"פ מלך בינה, וב"פ כבוד מל' כנ"ל (יהל אור).
⁴⁷²¹ שייך לעיל סוף רע"מ אחר מלך הכבוד (דרך אמת).

כח לד) פעמון זהב ורמון וציץ נזרא דקודשא על מצחיה דאתקרי ציץ נזר הקדש [ואתקשט] (ואתקשר) בד' בגדי זהב ובד' בגדי לבן ועל ההוא ציץ מ"ב אתון מלהטן ביה ומנצצן [עליה] (ביה) ונהיר כל ההוא היכלא בנהורין עלאין ור"מ אסתחר ההוא היכלא וכו':	ורמון וציץ נזר הקדש על מצחו, ונקרא ציץ נזר הקדש, ומתקשט בארבעה בגדי זהב ובארבעה בגדי לבן, ועל אותו ציץ יש מ"ב אותיות שלוהטות בו ונוצצות עליו, ומאיר כל אותו היכל באורות עליונים.
אסתחר⁴⁷²² ההוא מפתחא ופתח סטרא אחרא דבסטר צפון כדין עאל לוי מעשרא דיעקב דאפריש לקב"ה וכנור דעשר נימין עמיה ואתעטר בעטרוי וכדין אסתחר מפתחא ופתח בההוא היכלא חד תרעא ההוא תרעא דקיימא באמצעייתא עמודא דלסטר מזרח:	מסתובב אותו מפתח ופותח צד אחר שבצד צפון, ואז נכנס לוי, מעשר של יעקב שהפריש לקדוש ברוך הוא, וכנור של עשרה נימים עמו ומתעטר בעטרו, ואז סובב המפתח ופותח באותו היכל שער אחד, אותו שער שעומד באמצע עמוד שלצד מזרח
רע"מ:	
ואסתחרו (אסתתם) ההוא⁴⁷²³ היכלא ופתח תרעא אחרא דסטר (דרום) [צפון] בשבעין ותריין עטרין לבתר אפתח תרעא תליתאה לסטר מזרח בחמשיין (ותריין) נהורין דחמשיין תרעין דבינה לבתר אפתח תרעא אחרא דלסטר (צפון) [מערב] בע"ב עטרין וכלהו רמ"ח בחושבן תיבין דפרשיין דק"ש ומה דבקדמיתא ההיא [חיה] הות זעירא בההוא [זמנא] אתרביאת הדא הוא דכתיב (ישעיה ו ג) מלא כל הארץ כבודו דאיהו כבוד עלאה ותתאה:	מסתובב אותו היכל ופותח שער אחר של צד דרום (צפון) בשבעים ושתים עטרות, ואחר כך פותח שער שלישי לצד מזרח בחמשים (ושנים) אורות של חמשים שערי בינה, לבסוף פותח שער אחר של צד צפון (מערב) בשבעים ושתים עטרות, וכולם בחשבון רמ"ח תבות של פרשיות קריאת שמע. ומה שבהתחלה היתה אותה חיה קטנה, באותו זמן נגדלת, זהו שכתוב "מלא כל הארץ כבודו" שהוא כבוד עליון ותחתון.
כד מטי לחי⁴⁷²⁴ עלמין דביה חי⁴⁷²⁵ ברכאן דצלולתא ופתח ביה (תהלים נא יז) אדנ"י שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך כדין עמודא דאמצעייתא אתחבר בהדה בחביבו דנשיקין דשפון ואינון נצח והוד דלשון איהו צדיק בינייהו לשון למודים בההוא [זמנא] (בראשית כט יא) וישק יעקב לרחל כדין קראן לההיא חיה כבוד כבוד אבא ואימא מקודש מקודש⁴⁷²⁶ כדין ירחא אתקדשא כדקא יאות U כדין ובחדש	כאשר מגיע לח"י עולמות שבו ח"י ברכות התפלה, ופותח בו "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך" אז העמוד האמצעי מתחבר עמה בחביבות של נשיקות השפתיים, שהם נצח והוד, והלשון הוא צדיק ביניהם, לשון למודים, באותו זמן [אמר] "וישק יעקב לרחל" ואז קוראים לאותה חיה "כבוד", כבוד אבא ואמא מקודש מקודש, אז הירח מתקדש כמו שראוי, ואז נאמר "ובחדש הראשון" ראשון

⁴⁷²² שייך לעיל קודם אסתמן שברע"מ (דרך אמת).

⁴⁷²³ קאי על חיבורא קדמא' שאמר היכל הראשון כהנא רבא, חסד, במ"ב אתון, והוא פ' ראשונה דק"ש מ"ב תיבין. והיכל צפון, הוא גבורה, והיה אם שמוע בגבורה כידוע, עד ושמתם בכלל ע"ב תיבות. ושמתם עד ויאמר נ' תיבין, היכל השלישי, עד"א. ויאמר עם ג' תיבין, ע"ב תיבות, היכל הרביעי, מל', ציצית כידוע. ד' פרשיין ד' אותיות הו"ה (יהל אור).

⁴⁷²⁴ לח"י (דפ"ו).

⁴⁷²⁵ ח"י (דפ"ו).

⁴⁷²⁶ דשניהן נק' כבוד, ל"ב נתיבות דחכמה, ל"ב אלהים דבינה. ושניהם נק' קדש כידוע (יהל

אור).

ודאי. ואז "משכו", ועל זה "בעשור לחודש הזה", שמתחברת הלבנה הקדושה בשמש, שנאמר בו "כי שמש ומגן ה' אלהים (צבאות)", ומה שהיתה נקודה קטנה (כדוגמא זה) U מתמלאת בלבנה, ואז הוא חדש מלא	הראשון (במדבר כח טז) ראשון ודאי וכדין משכו (שמות יב כא) וע"ד בעשור לחדש הזה (שם ג) דאתחבר סיהרא קדישא בשמשא⁴⁷²⁷ דאתמר ביה (תהלים פד יב) כי שמש ומגן יי' צבאות⁴⁷²⁸ ומה דהות נקודה זעירא [כגוונא דא U אתמלאת] (אתמלאה) בסיהרא וכדין אייהי החדש מלא
רנ"ב	זהר:
עולה ומתעטר בשבעים עטורים, ומתקטט בארבע אותיות שהם שתיים עשרה, ומתעטר בחקיקות של מאתיים ושבעים אלף עולמות, ומתעטר בעטרות של סופי העולם עד סופי העולם בכמה מלבושי כבוד, בכמה עטרות קדושים. ומסתובב אותו מפתח ופותח לו כל השערים הגנוזים וכל השערים הקדושים הנסתרים ומתקדש בהם, ועומד שם כמלך, ומתברך בכמה ברכות ומתעטר בכמה עטרות, אז יוצאים כולם בחבור אחד, מתעטרים בעטרות כמו שראוי, כיון שיוצאים, מעורר אותו בקשטיו.	עאל ואתעטר בשבעין עטרין ואתעטר בארבע אתון דאינון תריסר ואתעטר בגלופין דמאתן וע' אלף עלמין ואתעטר בעטרין דסייפי עלמא עד סייפי עלמא בכמה לבושי יקר בכמה עטרין קדישין אסתחר ההוא מפתחא ופתח ליה כל תרעין גניזין וכל תרעין דקדושין טמירין ואתקדש בהו וקיימא תמן כמלכא מתברך בכמה ברכאן מתעטר בכמה עטרין כדין נפקי כליו בחבורא חדא מתעטרין בעטרייהו כדקא יאות כיון דנפקי אתער לוי⁴⁷²⁹ בקשטיו:
וחיה זו מתעוררת וממעטת עצמה מתוך אהבה של השירה. איך ממעטת עצמה מתוך אהבה של השירה, המעיטה עצמה מעט מעט, עד שנעשית נקודה אחת, כיון שהיא הקטינה עצמה (בשירה), אז כתוב "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי", "בת לוי" ודאי מצד השמאל, איך אוחז אותה, מושיט שמאלו תחת ראשה מתוך חיבה.	והאי חיה אתערא ואזעירת גרמה מגו רחימו דשירתא היך אזערת [גרמה⁴⁷³⁰] (גרמא) מגו רחימו דשירתא אזערת גרמה זעיר זעיר עד דאתעבדת נקודה חדא כיון דאיהי אזעירת גרמה (בשירתא) כדין כתיב (שמות ב א) וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי בת לוי ודאי מסטרא דשמאלא היך⁴⁷³¹ אחיד לה אושיט שמאלא תחות ריש(י)ה מגו חביבו:
ואם תאמר, כיון שהיא נקודה אחת, איך יכול לאחז בנקודה קטנה, אלא אצל העליון כל מה שהוא דבר קטן זה שבח, וזו מעלה וגדולה בגידול העליון, מיד הכהן הגדול מעורר אותה ואוחז בה ומחבק אותה, שאילו היתה גדולה לא יכולים להתאחד כלל, אבל כיון שמקטינה את עצמה והיא נקודה אחת, אז אוחזים בה ומעלים אותה	ואי תימא כיון דאיהי נקודה חדא איך יכיל לאחדא בנקודא⁴⁷³² זעירא אלא לגבי עילא כל מה דהוא מלה זעירא דא תושבחתא ודא עלוייא ורב ברבו עלאה מיד כהנא רבא אתער לה ואחיד לה וחביק לה דאלו הוות רברבא לא יכלין לאחדא כלל אבל כיון דאזעירת גרמה ואיהי נקוד' חדא כדין אחדין בה וסלקין לה לעילא כיון

⁴⁷²⁷ אחר שנשלם בעשרה ימים ע"ס דילה (יהל אור).

⁴⁷²⁸ אלהים (צבאות) (דפ"ו).

⁴⁷²⁹ ליה (דפ"ו).

⁴⁷³⁰ גרמיה (דפ"ו).

⁴⁷³¹ היאך (דפ"ו).

⁴⁷³² בנקודה (דפ"ו).

דסלקין לה ויתבא בין תרין סטריין אלין כדין ההוא עמודא דקיימא באמצעיתא אתחבר בהדה בחביבו דנשיקין ברחימו דחבורא חדא כדין (בראשית כט יא) וישק יעקב לרחל ברחימו דנשיקין מתדבקן דא בדא בלא פרודא עד דנקטא נפשא דענוגין כדקא יאות:	למעלה, וכיון שמעלים אותה ויושבת בין שני צדדים אלו, אז אותו עמוד שעומד באמצע מתחבר עמה בחיבה של נשיקות, באהבה של חבור אחד, אז "וישק יעקב לרחל" באהבה של הנשיקות, שמתחברים זה בזה בלי פירוד, עד שלוקחת את הנפש של הענוגים כראוי.
בשעתא דנקטא נפשא דענוגין כדקא יאות ובעיא לפקדא לחילהא מתכנשין כלהו וקריין לה מגו היכלא קדישא כבוד כבוד בהיכלא קדישא אבא ואמא פתחי ואמרי מקודש מקודש כדין ירחא אתקדש כדקא יאות וכדין כתיב (במדבר כח טז) ובחדש הראשון ראשון ודאי וע"ד משכו וגו' (שמות יב כא) וע"ד בעשור לחדש הזה (שם ג) דאתחבר סיהרא בשמשא ומה דהוה⁴⁷³³ (נקטא) נקודה חדא כד נחתא אתפשט זעיר וזעיר ואתמלייא ואתעבדת ה' מלייא מכל סטריין מתקדשא כדקא יאות:	בשעה שלוקחת את הנפש של הענוגים כראוי ורוצה לצוות לחילותיה, מתאספים כולם וקוראים לה מתוך ההיכל הקדוש, אבא ואמא פותחים ואומרים מקודש מקודש, ואז הלבנה מתקדשת כמו שראוי, ואז כתוב "ובחדש הראשון", ראשון ודאי, ועל זה נאמר "משכו וגו'", ועל זה נאמר "בעשור לחדש הזה", שמתחברת הלבנה בשמש, ומה שהיתה (לוקחת) נקודה אחת, כאשר יורדת מתפשטת מעט מעט ומתמלאת ונעשית ה' מלאה מכל הצדדים, מתקדשת כראוי.
רע"מ	
וסיהרא אתמלייא [כגוונא דא ס'⁴⁷³⁴] מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו ג) בקדמיתא חסר וכען בשלימו⁴⁷³⁵:	והלבנה מתמלאת כדוגמא זה ס' "מלא כל הארץ כבודו", בהתחלה חסרה, וכעת בשלמות.
זהר	
ר' חייא פתח בארבעה עשר יום לחדש פסח וגו' (במדבר כח טז) אימרא דאיהו פסחא אמאי אלא ודחלא דמצראי ואלהא דלהון הוה אמרא בגין דמצראי פלחין למזל טלה ובג"כ פלחין לאימרא ת"ח כתיבו (בגין דכתיב) (שמות ח כב) הן נזבח את תועבת מצרים מאי תועבת מצרים וכי על דשנאין ליה כתיב תועבת מצרים אלא דחלא דמצראי ואלהא דילהון אקרי תועבת מצרים וכמה דכתיבו (וע"ד כתיב) (דברים יח ט) כתועבות⁴⁷³⁶ הגוים דחלא דשאר עמין:	רבי חייא פתח, "בארבעה עשר יום לחדש פסח וגו'", שה שהוא פסח מדוע, אלא יראתם של המצרים ואלוה שלהם היה שה, משום שהמצרים עובדים למזל טלה, ומשום זה עובדים לשה. בא וראה, כתוב "הן נזבח את תועבת מצרים", מהי תועבת מצרים, וכי על ששונאים אותו כתוב "תועבת מצרים", אלא יראתם של המצרים והאלוה שלהם נקרא תועבת מצרים, כמו שכתוב "כתועבת הגוים" יראתם של שאר האומות.
ת"ח חכמתא דיוסף דכתיב (בראשית מז ב) ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ואולף	בא וראה חכמתו של יוסף, שכתוב "ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים" ומלמד אותם לומר "אנשי מקנה היו

⁴⁷³³ דהות (דפ"ו).

⁴⁷³⁴ פ (יהל אור).

⁴⁷³⁵ ר' חייא פתח (שהוא למטה) (דרך אמת).

⁴⁷³⁶ כתועבת (דפ"ו).

עבדיך, וכי היה מלך שהיה שולט על כל הארץ ואב למלכות עושה כן, ועשה לאחיו שישנאו	לון למימר [אנשי מקנה היו] (רועי צאן) עבדיך (שם מו לד) וכי מלכא דהוה שליט על כל ארעא ואבא למלכא עביר כדא ועביר לאחוי [דישנאון] (דישומון)
רע"מ	רע"מ:
אמר הרועה הנאמן, כמו לשון שהוא מקל לכל אנשי ביתו, והוא לשון של אות ו', והוא מטה, שבו עשר אותיות, ובו הכה הקדוש ברוך הוא על ידו עשר מכות, ומשום שכל	אמר רעיא מהימנא כגון לישנא ⁴⁷³⁷ דאיהו מקל ⁴⁷³⁸ לכל אנשי ביתיה ואיהו לישנא דאת ו' ⁴⁷³⁹ ואיהו מטה דביה ⁴⁷⁴⁰ עשר אותות ⁴⁷⁴¹ [וביה] (ובה ה') מחא קב"ה על ידוי י' מחאן ובגין ⁴⁷⁴² דכל מחאן ⁴⁷⁴³ הו

⁴⁷³⁷ מפרש דברי ר' חייא שנצנצה בו רוח הקדש (אור יקר), אמר כן משום דאין לומר מקל ממש, דאם כן יקנאו מצרים, לכן אמר שהרדיה היא בלשון שבה נכנעים בני הבית לבעל הבית, אבל העיקר של מקל זה ה"ס ו' שה"ס הדעת שהוא שורש הו"ק. וידוע שפרעה מלך מצרים אחוז בעורף שהוא אחורי הדעת, וכנגד חג"ת שה"ס הדעת, והוה ליה ג' שרים שר"ת שלהם טמ"א, ולכן הכנעתם במקל, שהוא ברית הלשון, וס"ת אברהם יצחק וישראל' שהם חג"ת, ובתחתונות שלהם יכנע שר של מצרים (רמ"ז), ר"ל מ"ש בחבורא קדמא ולרדא לון במקל, ר"ל במכות הוא לשון מקל (יהל אור).

⁴⁷³⁸ ראשונה לשון קלות שאין הנעת המטה לנסים להשפיעם אלא לקלות בהם, מלשון מקל לאנשי ביתו דהיינו לשון קלות ורדית שרודה עליהם והם קלים לפניו, וזה להראות שאין המטה להשפיעם ולכבדם, שנית מקל רמזו אל עשר מכות כאומרו רועי צאן שעתידים ללקות במקל על ידם כדמסיק ואזיל, וזה דרך רעיא מהימנא לפרש נסתר תוך דברי החברים להראות שנתגלה הסוד על ידם ונסתר ונתלבש ואיש תבונות ידלם (אור יקר).

⁴⁷³⁹ מקל ודאי צורת ו' (אור יקר, יהל אור).
⁴⁷⁴⁰ נראה שהם י' אותיות של י' מכות, אבל יותר נכון שה"ס ה' חסדים וה' גבורות, י' שמות אה"ה שעולים בגי' מק"ל, והם י' אצבעות שכל אצבע בגי' אה"ה ביודין. וזהו דיוק אומרו "וביה מחא קב"ה" וכו', ר"ל שהחור"ג שבדעת ירדו לשני הידות שבהם עשר אצבעות. ואם תאמר איך אפשר שבאו חמש מכות מה' חסדים, לזה נאמר שמובן במ"ש אחר כך שי' מיני דמים הם ה' דמי טוהר וה' דמי טומאה והטהורים הם אחורי החסדים, וכשנתערב טוב ברע בחטא אדה"ר אז נאחזו החיצונים בכל ה' דמים והיו דינים, ואז אדם מ"ת גי' י"פ ד"ם. וידוע שגלות מצרים היה תיקון לעוון אדה"ר, ולכן אמר הרב זלה"ה שישבו שם רד"ו שנה כמנין י"פ אה"ה, שבסיגופי הגלות חברו שם אה"ה לריבועו שהוא ד"ם ונמתקו הדינים להם והכניעו את הקליפה, כי אה"ה וד"ם גי' מכ"ה, והרי י' מכות (אור יקר).

⁴⁷⁴¹ אותיות (דפ"ו).

⁴⁷⁴² בגין - ור"ל כל השם. המטה הוא ו', וביה כתובים עשר אותיות, הרי י'. וביה לקה עשר מכות בה' ה', הרי יה"ה (יהל אור).

⁴⁷⁴³ ה"ס בינה ומלכות, ולכן תמצא שהעשר מכות נחלקו לחמש חמש, כי בחמש הראשונות כתוב (ז, יג) ויחזק לב פרעה, ובחמש אחרונות (ט, יב) ויחזק ה', כי דוקא מאי' ולמעלה יש שליטה על הבחירה, אבל כל העשר מכות היו ע"י המלכות כנזכר בסה"כ, וחמש ראשונות היו מצד גבורות שלה מצד בחינת עצמה, וחמש אחרונות בכח אי' שהשפיעה בה מה' שרשי גבורות מלכות שישנן בתוכה ואמנם כבר הזכרנו סוד מכ"ה משם אה"ה וריבועו, וגם שם אדנ"י גי' מכ"ה, וז"ש כל מכה ומכה. וגם שני ה' ה' הוא י', ושל אי' ביודין ושל ברתא בההין, הרי ה"י יר"ד ה"ה ה"ה הוא נ"ה, ועם ב' ה' ה' הרי מכ"ה. ולכן המכות התחילו במלת כ"ה (ז, טז) לא שמעת עד כה, וסיימו בכ"ה (יא, ד) כה אמר ה', הפ"ה הוא כ"ה. באופן שכל מכה היתה של חמש מכות, דהיינו כלולה מכל הה' גבורות להיותם מצד ה' ראשונה וה' אחרונה כאמור (רמ"ז).

המכות היו מצד של ה' ה'. אמר רבי עקיבא, מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של חמש מכות וכו', אמר מעתה וכו', ואות ה' עולה באות י' לחמשים מכות, חמש פעמים חמשים הם מאתים וחמשים, ומשום זה נאמר, ועל הים לקו מאתים וחמשים מכות.	מסטרא דה' ה' 4744 ר' עקיבא אומר מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של חמש מכות וכו' אמור מעתה [וכו'] ואת ה' סלקא באת י' לחמשים מחאן חמש זמנין חמשיין אינון ר"ן ובג"ד ועל הים 4745 לקו ר"ן מכות:
אמר יוסף, כל טוב ארץ מצרים היא רעמסס, ואותה ארץ הפרישו ליראתם לרעות ולהלך בכל תענוגות העולם, וכל המצרים החשיבו לאותם שרועים	[אמר יוסף] (ועוד אמר ר' יוסי) 4746 כל מיטב ארץ מצרים רעמסס היא והיא ארעא אפרישו לדחלן דלהון לרעיא ולמיהך בכל ענוגין דעלמא וכל מצראי חשיבו לאינון דרען
	רנא/א
	זהר:
אותם ולא יחשיבו אותם (שיעשו אותם רועי צאן), אלא ודאי תועבת מצרים יראה ואלוה שלהם נקרא כך, ועל זה כתוב "הן נזבח את תועבת מצרים".	להון (תועבה) ולא יחשבון להון [למעבד לון 4747 רועי צאן] אלא ודאי תועבת מצרים דחלא ואלהא דילהון אקרי הכי וע"ד כתיב (שמות ח כב) הן נזבח את תועבת מצרים:
אמר יוסף, כל מיטב מצרים היא ארץ רעמסס, ואותה ארץ הפרישו ליראתם לרעות וללכת בכל תענוגות העולם, וכל המצריים החשיבו לאלה שרועים ליראתם כיראתם, אעשה לאחי שיירשו אותה ארץ וישתחוו להם המצריים ויחשיבו אותם כראוי, וזהו שכתוב "כי תועבת מצרים כל רועה צאן" מחשיבים אותם כיראתם.	אמר יוסף כל מיטב מצרים היא רעמסס והיא ארעא אפרישו לדחלא דלהון לרעיא ולמיהך בכל ענוגין דעלמא וכל מצראי חשיבו לאינון דרעאן לדחליהון בדחליהון אעביד לאחי דירתון ההיא ארעא ויסגדון לון מצראי ויחשבון לון כדקא יאות והיינו דכתיב (בראשית מז לד) כי תועבת מצרים כל רועה צאן מחשביין לון בדחליהון:

4744 עשר מכות י"י ודרך הכאתם "בה" ה" בענין שהם סוד השם דהיינו שם הרמוז בתפארת, "מקל י", דהיינו אומרו במקל"י עברתי את הירדן הזה, ובהכלל י' על ידי המטה בה' הם חמשים מצד ה' אחרונה במצרים, ובהכלל ה' אחרונת בה' עליונה עם ה' הנזכרת מכח וא"ו יהיו מאתים וחמשים, ומטעם זה בארץ מצד המלכות חמשים, ועל הים מצד הבינה מאתים וחמשים, ואות וא"ו כולל רנ"ו ליעקב שמח"ה שהם סוד חיות ארבע י' אריה ה' שור ו' אדם ה' נשר, ובהכללם ראשונה מה' לו' הם י"ו, ובהכללם שנית מאות ו' לאות ה' יהיו ס"ד, ובהכללם מאות ה' לאות י' יהיו רג"ו דהיינו מאתים וחמשים מכות במקל, ולזה הם רועי צאן לרדותם במקל. הנה ר' חייא נתן טעם לדבריהם אמנם לא נתן טעם למעשיהם, ור' יוסי נתן טעם למעשיהם, והנה שנים היו שם באותה העצה פרעה ויוסף, ויוסף היה מכוון שיהיה מלת רועה מלשון רדיה והכנעה שיהיה הצאן שרו של מצרים כפוי תחת רשותם, שעם היות שהם נכנסים אל תחת רשות פרעה הגשמי הוא בתנאי שהם שולטים על השר, ופרעה חשב רועה שיהיו מפקחים על צרכיו והם כומרי עבודה זרה לזה נתן להם ההיא "ארעא דאפרישו" וכו' וכל כוונתם של יוסף ואחיו להשליט שם יהו"ה על כל המציאות ויהיו רשות החצונים נכנע אל תחת יד השם דהיינו שם המקל שפירש ר' חייא, ואם ישמעו לתת כבוד לשם יהו"ה הרי טוב ואם לאו "איהו הוא לאתפרעא" וכו' וממש השרים העליונים יקבלו עונשם מפני שהיה להם להזהירם שלא יטעו אחריהם וזהו שאמר כד טעיין וכו', והראו ממש רועה צאן לשון רוע התרועעה ארץ הם עשו בהם בגשמי שפטים כדפי' וכדמפרש ואזיל (אור יקר).

4745 שבו נ' תרעין כידוע, כמנין י"ם. וה' דהים, שכא"א של ה' מכות, הרי ר"נ (יהל אור).

4746 וקאי על חי' קדמאה, ת"ח חכמתא דיוסף כו' (יהל אור).

4747 להון (דפ"ו).

אמר רבי יוסי והא תנינן כמה דאתפרע קב"ה מאינן דפליחי לע"ז הכי אתפרע מע"ז ממש וכי יוסף עבד לאחיו ע"ז א"ל לא עבד יוסף לאחיו ע"ז אלא עבד לון לשלמא על ע"ז דילהון ולאכפיא ע"ז דילהון תחות ידיהו ולרדא לון במקל⁴⁷⁴⁸:	אמר רבי יוסי, והרי למדנו כמו שנפרע הקדוש ברוך הוא מאלו שעובדים לעבודה זרה, כך נפרע מעבודה זרה ממש. וכי יוסף עשה לאחיו עבודה זרה, אמר לו, לא עשה יוסף לאחיו עבודה זרה, אלא עשה להם שישלטו על העבודה זרה שלהם, ולכפות העבודה זרה שלהם תחת ידיהם ולרדותם במקל.
אמר יוסף אי ישלטון אחי על ע"ז דילהון כ"ש דישלטון על גרמיהו ובג"כ אותיב לון במיטב ארעא ואשליט לון על כל ארעא וע"ד אימרא דאיהו פסח אמאי אלא דחלא דמצראי ואלהא דילהון הוה אימרא אמר קב"ה מבעשור לחדש סיבו דחלא דילהון דמצראי ותפשו ליה ויהא אסור ותפיש בתפישא דילכון יומא חד ותרין וג' וביומא ד' אפיקו ליה לדינא ואתכנסו עליה:	אמר יוסף, אם ישלטו אחי על העבודה זרה שלהם, כל שכן שישלטו על עצמם, ומשום זה הושיב אותם במיטב הארץ והשליט אותם על כל הארץ. ועל זה שהיה פסח מדוע, אלא יראתם של המצרים ואלוה שלהם היה השה, אמר הקדוש ברוך הוא, מבעשור לחדש קחו את יראתם של המצרים, ותפשו אותו ויהיה קשור ותפוס בתפיסה שלכם יום אחד ושנים ושלשה, וביום הרביעי הוציאו אותו לדין והאספו עליו.
ובשעתא דמצראי הוו שמעין קל דחלא דילהון דתפיש בתפישא דישראל ולא יכלין לשובא ליה הוו בכאן והוה קשיא עליהו כאילו גרמיהו [את]עקידו לקטלא אמר קב"ה יהיה תפיש ברשותיכו יומא בטר יומא ארבעה יומין בגין דיחמון יתיה תפיש וביומא רביעאה אפיקו ליה לקטלא וייחמון ליה מצראי היך אתון עבדין ביה דינא ודא קשיא להו מן כל מכתשינ⁴⁷⁴⁹ דעבד לון קב"ה אינן דינן דיעבדון בדחליהון:	ובשעה שהמצריים היו שומעים קול יראתם שתפוס בתפיסה של ישראל ואינם יכולים להציל אותו, היו בוכים, והיה קשה עליהם כאלו את עצמם קשרו להריגה. ואמר הקדוש ברוך הוא, יהיה תפוס ברשותכם יום אחר יום ארבעה ימים כדי שיראו אותו תפוס, וביום הרביעי הוציאו אותו להריגה, ויראו אותו המצרים איך אתם עושים בו דין, וזה קשה להם מכל המכות שעשה להם הקדוש ברוך הוא, אלו הדינים שיעשו ביראתם.
לבתר דיינין ליה רע"מ:	לבסוף דנים אותו
לדחליהון כדחליהון ודא שאיל יוסף מפרעה לשלמא אחיו על דחלן דמצראי דאתכפיין תחות ידיה כעבדים בטר מלכיהון למהוי כלחו מתכפיין תחות שם יי' מסטריהון ולא שליט בעלמא אלא שם יהו"ה ואתכפיין כל ממנן תחות ידיה ולאחזאה לון דאיהו עתיד לאתפרעא מנהון הה"ד (שמות יב יב) ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני יהו"ה כד [מ]טעיין	ליראתם כיראתם, וזה מה ששאל יוסף מפרעה, שישלטו אחיו על יראתם של המצרים, שכפויים תחת ידיו כעבדים אחר מלכיהם, להיות כולם נכפים תחת שם יהו"ה מצדס ולא ישלוט בעולם אלא שם יהו"ה, ויכנעו כל ממונים תחת ידיו. ולהראות להם שהוא עתיד להפרע מהם, זהו שכתוב "ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני יהו"ה" כיון שהטעו לבריות ועשו עצמם אלוהות,

⁴⁷⁴⁸ אמר ר"מ כגון (דרך אמת), בסוף דף שקודם זה (נוסף בדפ"ק).
⁴⁷⁴⁹ מכתשי (דפ"ו).

לבריינ ועבדין גרמייהו אלוהות ובגין דמלה ממנא דיליה⁴⁷⁵⁰ איהו רב על כל ממנן דאלהים אחרים מני קב"ה לישראל⁴⁷⁵¹ (שם ג) ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית ואשליט לון⁴⁷⁵² עליה ותפשי ליה תפיש בתפישה דלהון יומא ותרינ ותלת ולבתר דא⁴⁷⁵³ אפיקו ליה לדינא לעיני כל מצראי לאחזאה דאלהא דלהון ברשו דישראל למעבד [ביה] דינא:	ומשום שטלה ממונה שלו הוא גדול על כל הממונים של אלהים אחרים, צוה הקדוש ברוך הוא לישראל "ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית", והשליט אותם עליו ותפסו אותו תפוס בתפיסה שלהם יום ושנים ושלוש, ולאחר זה הוציאו לו לדין לעיני כל מצרים, להראות שהאלוה שלהם ברשות ישראל לעשות בו דין.
בג"ד (שם ט) אל תאכלו⁴⁷⁵⁴ ממנו נא ובשל מבושל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו למהוי דן ובאש צלין (מבושל במים וצלי) ומני לזרקא לגרמיה דיליה בשוקא בבזיו ובג"ד (שם מו) ועצם לא תשברו בו ומני ליומא רביעאה⁴⁷⁵⁵ בתר דהוה תפיש תלת יומין קשור למעבד ביה דינא ודא קשיא לון מכל מכתשין דמחא לון קב"ה על ידא דרעיא מהימנא ולא עוד אלא דמני דלא למיכל ליה בתיאובתא ומיד דחמאן גרמוי בשוקא ולא יכלין לשזבא ליה דא קשיא לון מכלא ולא עוד אלא דאתמר בהו (שם יא) ומקלכם בידכם לאתכפייא כל	בגלל זה [נאמר] "אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו", להיות נדון באש צלי, וצוה לזרוק לעצמותיו בשוק בבזיון, ומשום זה [נאמר] "ועצם לא תשברו בו", וצוה ליום הרביעי אחר שהיה תפוס שלשה ימים קשור לעשות בו דין, וזה קשה להם מכל מכות שהכה להם הקדוש ברוך הוא על ידי הרועה הנאמן, ולא עוד אלא שצוה שלא לאכול אותו בתאוה, ומיד שראו עצמותיו בשוק ולא יכלו להצילו, זה קשה להם מהכל. ולא עוד אלא שנאמר בהם "ומקלכם בידכם", לכפות כל יראתם של המצריים תחת

⁴⁷⁵⁰ ידוע שארבע קליפות הן, ונוגה היא העליונה הקרובה אל הקדושה כי היא סוד עץ הדעת טוב ורע, והיא אשר גדלה בעוון אדם ולכן בה נפלו הנשמות, וגם שם נופלים נגעי בני אדם טפות קרי, ושם נמצאו שם היו כל אותן שהוליד אדם בק"ל שנים, והיא היתה קלי' מצרים שנקרא (בראשית מב, ט) ערות הארץ, יסוד הנוק' דנוגה, שהיתה סרה מכל אותם הניצוצות, ולכן קדם יוסף הצדיק להיות שם, וחזק בנסיון הערוע, והיא היתה עזר והכנה גדולה לישראל שגלו לשם להיות תיקון אדם וכל הניצוצות, ויעקב בא לשם בן (שם מז, ט) ק"ל שנים, ומשה נולד אחר ק"ל שנים, ולהיות שם כל אותו האור לכן גדל מאד מלך מצרים שהוא פרעה היונק מסיגי הדעת שנפגם בחטא אדם, והוא מבחינת העורף, שהיה פרוע ומגולה כי נסתלק החשמל המכסה אותו. וצריך אני לומר כי טלה השולט בניסן, שה"ס כתר רחל, היוצא במקום החזה ששם א' של וא"ו משם מ"ה, והוא בחינת רביעית דם שבלב דהיינו אה"ה מרובע, וטל"ה בגי' ד"ם. ואמנם הממונה שלו הוא רה"ב, היונק ממקום הגלוי והחזק הוא העורף, ועולה נוג"ה מלא נר"ן ו"ו גימ"ל ה"א גי' רה"ב (רמ"ז).

⁴⁷⁵¹ ולא אמר טלה אלא שה, לרמוז שהטלה גדל כחו ונעשה שה, וה"ס שם אה"ה מרובע העולה טל"ה כאמור, וזה בריבוע אפ"א הפ"ה יפ"ה הפ"ה סך הכל ש"ה (רמ"ז).

⁴⁷⁵² שנוגה ורהב נכנעו לישראל. ואפשר שלכן נלקח בשבת, שאז נוגה פונה לצד הקדושה ונכנעה. ותפשי ליה תפיש, ירצה אמת שבשבת נכנעה לקדושה, אבל אחר השבת מיד חוזרת לקליפה ומתחברת עם שלש חברותיה, אבל ישראל גברו עליה ותפסוה נגד רצונה. יומא ותרינ ותלת, פי' כי כל אחד משלשת ימי השבוע אב"ג היא הולכת ומתחזקת עם הטומאה, יום א' עם אש מתלקחת הקרובה, ויום ב' עם ענן גדול, ויום ג' עם היותר קשה שהיא רוח סערה שלכן שולט בו מאדים (רמ"ז).

⁴⁷⁵³ אחר שנתחברה עם כל כחותיה הוציאוה לדין לשחטה, דהיינו להוציא כל דמה לחוץ, דהיינו כל הכח שינקה מד"ם הנז"ל, ויראו כי גדל כח ישראל על נוגה ושנכנעה להם שיעשו בה דין, ולא מבעיא שנכנעה אלא שהכריחו אותה להדבק בקדושה עד שנהנו ממנה ואכלוה, ואפילו דמה נהפך להם לטובה, כי אותו נתנו (שמות יב, כג) על המשקוף ועל שתי המזוזות, להיות להם האות לשמירתם (רמ"ז).

⁴⁷⁵⁴ כמ"ש בפ' בא (מא ע"א) יעו"ש (יהל אור).

⁴⁷⁵⁵ מסט' דמל', דעושה בהן דינין. ותפסו ג' יומין, מסט' דג' אבהן, שבהן התירו קטירי ג' דרגין דקשרו את ישראל כמ"ש בזהר פ' בא (לח ע"א) (יהל אור).

ידיהם, ומשום שהם בכורות ממונים כתוב "וה' הכה כל בכור".	דחלן דמצראי תחות ידיהו ובגין דאינהו בכורות ממנן כתיב (שם כט) וי' הכה כל בכור:
אחר כל זה כתוב "לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני", וכתוב "כל מחמצת לא תאכלו". אמר הרועה הנאמן, מדוע צוה שלא לאכול חמץ שבעת ימים ולאכול בהם מצה, ומדוע לא יאכל, ומדוע נאמר לא תאכלו. אלא שבעה כוכבי לכת, והם שצ"ס חנכ"ל [שבתאי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה], והם מצד של טוב ורע, אור הפנימי מצה, קליפה שבחוץ חמץ, והם חמץ זכר, מחמצת נקבה. מצה שבפנים שמורה, והם שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך, ונאמר עליהם	בתר כל דא כתיב (דברים מז ג) לא יאכל חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני וכתוב (שמות יב כ) כל מחמצת לא תאכלו [אמר] רעיא מהימנא אמאי מני⁴⁷⁵⁶ דלא למיכל חמץ שבעת יומין ולמיכל בהון מצה ואמאי לא יאכל ואמאי לא תאכלו אלא ז' ככבי לכת אינון⁴⁷⁵⁷ שצ"ס חנכ"ל ואינון מסטרא דטוב ורע⁴⁷⁵⁸ נהורא דלנו מצה⁴⁷⁵⁹ קליפה דלבר⁴⁷⁶⁰ חמץ ואינון חמץ דכר מחמצת נוקבא מצה דלנו שמורה ואינון (אסתר ב ט) שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך [ונאמר עליהן]
רנא/ב	זהר:
בנורא דכתיב (דברים ז כה) פסילי אלהיהם תשרפון באש אמר קב"ה אל תאכלו ממנו נא דלא יימרון ברעותא ובתיאובתא דדחלנא (דדחלא) אכלין ליה הכי⁴⁷⁶¹ אלא אתקינו ליה צלי ולא מבושל דאלו מבושל יהא טמיר ולא יחמון ליה אלא תקונא דיליה דיחמון ליה הכי מוקדא בנורא	באש שכתוב "פסילי אלהיהם תשרפון באש". אמר הקדוש ברוך הוא "אל תאכלו ממנו נא", שלא יאמרו שברצון ובתאוה של יראתנו אכלו אותו כך, אלא תקנו אותו צלי ולא מבושל, שאם יהיה מבושל יהיה נסתר ולא יראו אותו, אלא תקונו שיראו אותו כך שרוף באש כדי שיהיה ריחו

⁴⁷⁵⁶ קשיא ליה תלת אחת טעם לאיסור החמץ, שנית טעם לעשות מצה, שלישית טעם לריבוי הלאוין לא יאכל לא תאכלו (אור יקר).

⁴⁷⁵⁷ ואינון (דפ"ו).

⁴⁷⁵⁸ שולט בהן הקדושה מטטרון דא טוב ורע סמאל, כשהעולם בשלום מתנהג על ידי הקדושה והם מתנוצצים באור הטוב, וכאשר אין שלום אז הם מלאים חמת ה' מסטרא דרע, ולזה הם מסטרא דטוב שבעה היכלות קדושים כדפירשו בזוהר בהיכלות פרשת תרומה שהם שבעה מקבלים משבעה היכלות וכדפירשו לעיל, והם מסטרא דרע סמאל ושבעה היכלות טמאים הם משפיעים בעת הרע, ולזה הם החצונים אמצעיים בין ההיכלות ושבעה ככבי לכת, אם יש זכות בעולם מתעברין החצונים ונכנסים בנוקבא דתהומא רבא ואין מחבת ברזל בין הקדושים להנהגת העולם, וחס ושלום כשאין זכות בעולם החצונים מתפשטים ושולטים בכל אשר למטה מפתח היכל לבנת הספיר שהוא נסגר כדי שלא ישלטו שם החצונים, ולזה הם שבעה ככבי לכת רע וטוב כדפירשו, ולזה אסור להשתמש בכחותיהם הנעשים על ידי תלסמאות בכתובה ומעשה שעל זו נאמר ומעץ הדעת טוב לא כל שכן על ידי הרע לבדו דהיינו ומכשף וחבירין, ובעץ החיים נאסר אחר שחטא וזהו שאמר ועתה פן ישלח ידו כדי שלא לטמא, ולזה אסור להשתמש עתה בשם הקדוש, והמשתמש בשמות קדושים מערב בחול וחול בקדש מפני האויר הטמא השולט, משתמשין בעץ החיים אלא בנשמה לעולם בגין מעשה המצות והתורה, והמשתמש בתורה לשם הגוף עליו נאמר דישתמש בתגא חלף כל שכן בשמות (אור יקר).

⁴⁷⁵⁹ דהיינו סוד נצוצות הקדושה המתפשטין ומתלבשין בחצונים לאכפייא לון כדפירשונו בספ"ר בשער אבי"ע (אור יקר).

⁴⁷⁶⁰ שהם החצונים השולטים בהם הם חמ"ץ ומחמצ"ת סמא"ל ונוקב"ה, והיינו "חמץ דכר" סמאל "מחמצת לילית", "מצה" דהיינו מלכות "איהי שמורה לבעלה" להתקשר בייחוד כענין שומרת יבם, וזו שומרת בעל שמורה וממתנת לבעלה דאיהר ו' משם יה"ה והיינו ו"ה, וכאשר תתייחד עמה הוא חוקק בה ונעשית מצוה (אור יקר).

⁴⁷⁶¹ פי' אם אוכלים אותו נא יאמרו מפני אהבתו נאכל נא (מ"מ).

נודף.	בגין דריחיה נודף:
ועוד, ראשו עליו כפוף על קרסוליו, שלא יאמרו שחיה או דבר אחר הוא, אלא שיכירו אותו שהוא יראתם. ועוד שלא יאכלו אותו בתאבון, אלא על השובע דרך קלון ובזיון. ועוד "עצם לא תשברו בו" אלא שיראו עצמותיו מושלכות בשוק ולא יכלו להציל אותו, ועל זה כתוב "ובאלהיהם עשה ה' שפטים" דינים רבים. ועוד "ומקלכם בידכם", ולא חרב ורומח ושאר כלי מלחמה.	ותו רישיה עליה כפוף על קרסוליו דלא יימרון דחיה או מלה אחרא הוא אלא דישתמודעון ליה דאיהו דחלא דלהון ותו דלא ייכלון ליה בתיאובתא אלא על שבעא ארס קלנא ובזיון ותו עצם לא תשברו בו אלא דיחמון גרמוי רמאן בשוקא ולא ייכלון לשזבא ליה וע"ד כתיב (במדבר לג ד) [ובאלהיהם עשה ה'] שפטים דינין סגיאין תו (שמות יב יא) ומקלכם בידכם ולא חרבא ורומחא ושאר מאני קרבא:
אמר רבי יהודה הרי פרשוהו שהמצריים עובדים למזל טלה, ולכן עובדים לשה. אמר רבי יוסי, אם כן יעבדו טלה ולא שה, אמר לו הכל עובדים, אלא שמזל טלה יורד ועולה בטלה ושה, ומשום זה עובדים לכולם. אמר לו כך שמעתי, שכל בהמה גדולה (של צאן) יראה שלהם היתה, ועל זה הרג הקדוש ברוך הוא כל בכור בהמה, והרי נתבאר שאלו הן מדרגות שלמעלה שנקראות כך.	אמר ר' יהודה הא אוקמוה דמצראי פלחי למזל טלה ובג"כ פלחין לאמרא ⁴⁷⁶² א"ר יוסי אי הכי טלה יפלחון ולא אימרא ⁴⁷⁶³ א"ל כלא פלחין אלא מזל טלה נחית וסליק בטלה ואמרא ⁴⁷⁶⁴ ובג"כ פלחין לכלא א"ל הכי שמענא דכל בעירא רבא ⁴⁷⁶⁵ (ס"א דצאן) דחלא דלהון הוא וע"ד אקטילו (אמר) קב"ה כל בכור בהמה והא אתמר דאלין אינון דרגין דלעילא דאקרון הכי:
אמר רבי אלעזר, כתוב "כל מחמצת לא תאכלו", וכתוב "לא יאכל חמץ", אלא זה זכר וזו נקבה. אמר רבי שמעון, אלעזר בני, בזה כתוב "לא תאכלו", ובזה כתוב "לא יאכל", מדוע לא כתוב "לא תאכלו", אלא נקבה שהיא נוטה מדרכה ודאי באזהרה, זכר שהוא אחוז בחוט של טהרה יותר, [אז הלשון הוא] בבקשה, ועל זה כתוב "לא יאכל" "לא תאכלו".	א"ר אלעזר כתיב (שמות יב כ) כל מחמצת ⁴⁷⁶⁶ לא תאכלו וכתיב (דברים מז ג) לא יאכל חמץ אלא דא דכר ודא נוקבא ⁴⁷⁶⁷ אר"ש ⁴⁷⁶⁸ אלעזר וברין בדא ⁴⁷⁶⁹ כתיב לא תאכלו ובדא כתיב לא יאכל ואמאי (אלא) לא כתיב לא תאכלו אלא נוקבא דאיהי אסטיאת ארחהא ⁴⁷⁷⁰ באזהרה ודאי דכר דאיהו אחיד בחוטא דדכיו יתיר בבקשה ועל דא כתיבו לא יאכל לא תאכלו ⁴⁷⁷¹ :

⁴⁷⁶² לאימרא (דפ"ו).

⁴⁷⁶³ שהוא כבש גדול (מ"מ).

⁴⁷⁶⁴ ואימרא (דפ"ו).

⁴⁷⁶⁵ פי' אפי' בהמה גסה הם אלוהות שלהם ולכן הכה הקב"ה כל בכור בהמה (מ"מ).

⁴⁷⁶⁶ פי' פעם קוריהו מחמצת ופעם קוריהו חמץ (מ"מ).

⁴⁷⁶⁷ דהיינו מחמצת כמ"ש הרב שמחמצת היא נוקבא דס"א אותיות חמץ מ"ת שהיא נוקבא דס"א הפך מ' דקדושה הנק' ת"ם והכא מת (מ"מ).

⁴⁷⁶⁸ פי' תירצת שינוי מחמצת וחמץ ועדיין לא תרצת למה בנוקבא כתיב תאכלו ובזכר יאכל (מ"מ).

⁴⁷⁶⁹ זה שייך בר"מ אחר קרבנה (נוסף בדפ"ק).

⁴⁷⁷⁰ שהיא קשה בטומאתה יותר מהזכר מפני שהיא מקלקלת למטה יותר לרמות בני אדם ולפיכך מיד באזהרה, אמנם הזכר אינו קשה כל כך בטומאתו שיש לו חלק בקדושה מפני שהיא קליפה קרובה לקדושה יותר בבקשה דרך בקשת לא יאכל עם היות שאינו נראה קשה לכם כל כך, לא אמר לא תאכלו דרך צווי (אור יקר).

⁴⁷⁷¹ פי' מפני שס"מ יש בו חוטא דרכיו יותר מנוקביה לכך כתיב לא יאכל שהוא לשון בקשה שלכאורה היה תולה על דעתו לאוכלו לכך מבקש ממנו לא יאכל, אבל בנוקבא הוא לא תאכלו באזהרה וז"ש לא יאכל, דהיינו לזכר. לא תאכלו לנוקבא דס"א (מ"מ).

א"ל (ר') אבא והא כתיב לא תאכל עליו חמץ⁴⁷⁷² א"ל אסני תבין יתירין [ליקרא]⁴⁷⁷³ (לקרבנא) אבל בקדמיתא בבקשה לא יאכל (אבל) [ו]לבתר באזהרה לא תאכלו ודהוא קשיא מתרווייהו מחמצת מ"ט⁴⁷⁷⁴ בגין דריחא דמותא אית תמן חמץ דכר מחמצת נוקבא (משלי ה ה) רגליה יורדות מות ברישא וסיפא דתיבה תשכח לה ובגין דא מאן דאכיל חמץ בפסח ואיהו אקדימת ליה מותא ולינדע דמית הוא בעלמא דין ובעלמא דאתי דכתיב (בראשית יז יד) ונכרתה הנפש ההיא⁴⁷⁷⁵:	אמר לו, אבא, והרי כתוב "לא תאכל עליו חמץ". אמר לו, הרבה תיבות יתרות לכבודו של הקרבן, אבל בתחלה בבקשה, "לא יאכל", אבל לבסוף באזהרה "לא תאכלו", שהוא קשה משניהם. "מחמצת" למה, משום שריח של מות יש שם, חמץ זכר, מחמצת נקבה, "רגליה יורדות מות", בראש ובסוף התיבה תמצא אותה, ומשום זה מי שאוכל חמץ בפסח הוא מקדים לעצמו המות, ושידע שהוא מת בעולם הזה ובעולם הבא, שכתוב "ונכרתה הנפש ההיא".
מצה אמאי⁴⁷⁷⁶ אלא הכי תנינן שדי בגין דאמר לעולמו די דיאמר לצרותינו די אופ הכי מצה בגין ודקא משדדו דמברחת לכל סטרינן בישין ועביר קטטה [בהו] כגוונא דשדי דמזוזה דמברית לשדים ומזיקים דתרעא אופ הכי איהי מברחת לון מכל משכני קדושה ועביר מריבה וקטטה בהו כד"א (שמות יז ז) מסה ומריבה ע"ד כתיב מצה והא מסה בסמך איהו אלא תרגומו [דמסה] (ד)איהו מצותא:	מצה מדוע (נקראת מצה), אלא כך שנינו, "שדי" משום שאמר לעולמו די, שיאמר לצרותינו די. כמו כן כאן, מצה משום שמשדדת ומברחה לכל צדדים רעים ועושה קטטה ביניהם כדוגמת שדי שבמזוזה שמברית לשדים ומזיקים שבשער, כמו כן כאן היא מברחה אותם מכל משכני הקדושה ועושה מריבה וקטטות בהם כמו שנאמר "מסה ומריבה", ועל זה כתוב מצה. והרי מסה נכתבת בסמ"ך, אלא תרגום של מסה הוא מצותא.
רע"מ	
ושמרתם את המצות (שמות יב יז) מצה איהי שמורה לבעלה דאיהו ו' וביה אתעביר [מצוה]⁴⁷⁷⁷ למאן (מצה ומאן) דנמיר לה לגבי יה [דגניזין] במ"ץ מן מצה ואינון י"ם ה"ץ ומני קב"ה לברך לה שבע ברכות ליל פסח דאינון שבע הנערות דילה שצ"ם חנכ"ל ומני [לבערא] (לאתעברא) מנהון חמץ ומחמצת דאינון [עננים] חשוכין דמכסיין על נהורין דשבעה ככבי לכת דאתמר בהון (בראשית מא כא) ותבאנה	"ושמרתם את המצות", מצה היא שמורה לבעלה, שהוא ו', ובו נעשית מצוה. ומי ששומר לה בשביל י"ה הגנוזים באותיות מ"ץ ממצה, והם י"ם ה"ץ, וצוה הקדוש ברוך הוא לברך אותה בשבע ברכות ליל פסח, שהן שבע הנערות שלה, שהן שצ"ם חנכ"ל, וצוה להעביר מהן חמץ ומחמצת, שהם עננים חשוכים שמכסים על אורות של שבעה כוכבי לכת, שנאמר בהם "ותבאנה אל קרבנה ולא נודע כי באו אל קרבנה", ומראיהן רע חשוך

⁴⁷⁷² פי' שגם בזכר אמר לא תאכל באזהרה (מ"מ).

⁴⁷⁷³ פי' מפני כבוד הזכר שיש בו חוט דק קדוש הוסיף בו לא יאכל לשון בקשה. ואח"כ אמר לא תאכל שהוא באזהרה. וז"ש אבל בקדמיתא לא יאכל וכו' (מ"מ).

⁴⁷⁷⁴ ור"ל שמחמצת היא קשה מחמץ ושאר (מ"מ).

⁴⁷⁷⁵ בח"י דף ט' כתב עליו וביארו חכמי האמת שר"ל שיכרת נפשו מעדת ישראל ע"כ לא תתגלגל בגלגול ישראל, רק בבהמה או בגוים ערלים ח"ו. ודורשי רשומות אמרו כי נושא עון עובר על פסח. כפשע בינו ובין מגי"פה גי' חמ"ץ (מ"מ).

⁴⁷⁷⁶ (ס"א אתקריאת מצה) (נוסף בדפ"ו).

⁴⁷⁷⁷ ושמירתה מן הוא על ידי י"ה אבא ואימא שאין חצונים נאחזים בהם והם שומרים אותה לכשיבא בעלה, לכך עם היות שהיא מצה עדיין אינה נקראת מפני שלא בא אליה בעלה עם כל זה היא נקראת מצוה מפני שלא בא אליה בעלה עם כל זה היא נקראת מצ"ה במ"ץ שהוא י"ה כדמפרש ואזיל (אור יקר).

כאשר בתחלה, שכל כך החושך של העננים שלהם שלא יכולים אורות להאיר להם, ומשום זה "ולא נודע כי באו אל קרבנה".	אל קרבנה ולא נודע כי באו אל קרבנה ומראיהן רע חשוך כאשר בתחלה דכל כך חשוכא דעננין דלהון דלא יכלין נהורין לאנהרא להון ובגין דא (שם) ולא נודע כי באו אל קרבנה:
	זהר
רבי שמעון פתח ואמר "גער חית קנה עדת אבירים בעגלי עמים", "גער חית" זו החיה שאחוז בה, "עשו קנה" למדנו שביום שנשא שלמה המלך את בת פרעה בא גבריאלי נעץ קנה בים הגדול ועליו נבנית עיר של רומי, מהו קנה, זה הזכר של זו החיה	רבי שמעון פתח ואמר (תהלים סח לא) גער חית קנה עדת אבירים בעגלי עמים גער חית דא חיה ⁴⁷⁷⁸ דאתאחד בה עשו ⁴⁷⁷⁹ קנה תנינן ודביומא דנסב שלמה מלכא בת פרעה בא גבריאלי (ד)נעץ קנה בימא רבא ⁴⁷⁸⁰ ועליה אתבני קרתא ודרומין מאי קנה ⁴⁷⁸¹ דא דכורא ⁴⁷⁸² דהאי חיה:
	רע"מ:
רבי שמעון פתח ואמר "גער חית קנה עדת אבירים בעגלי עמים", "גער חית קנה" זה קנה שאחוז בו עשו שהיא עיר רומי הגדולה שנעץ גבריאלי קנה בים הגדול ובנו עליה כרך גדול של רומי, קנה של חמץ. וכאשר תבא גאולתם של ישראל, ישברו אותו	רבי שמעון פתח ואמר גער חית קנה עדת אבירים בעגלי עמים גער חית קנה דא חיה ⁴⁷⁷⁸ דאתאחד ביה עשו דאיהי [קנה] (קינא) דאתאחד ביה עשו דאיהי [דרומי רבתא דנעץ גבריאלי קנה בימא רבא ובנו] (קרתא דנעץ מיכאל קינא בימא ובנה) עליה כרך גדול [דרומי] קנה דחמץ וכד ייתי פורקנא לישראל יתבר ליה
	רנב/א
	זהר:
רעה שיש לו צד קטן באחיזתו בקדושה, וזהו קנה שנעוץ בים הגדול.	בישא דאית ליה סמרא זעירא באחדותא דקדושה ודאי איהו קנה דנעץ בימא רבא

4778 פִּי' נֹקְבָא דֶס"א (מ"מ).

2779 נראה שה"ס מלכות דאצילות הקלי' שאין שם אלא בחינת זו"ן לבד ולא שאר הפרצופים וכמ"ש בספר אדם ישר בדרוש הקליפות, שאין שם אלא עשו ואשתו. ואפשר שזהו אומרו דאתאחד בה עשו, כלומר שהוא וחייטו אחדים בה. וזה סוד שם אדו"ם שבמ"ם רבתי דא"ק בכ"ר עולה ס"מ ליל"ת. ועוד ירמוז רמז אחר באומרו דאתאחד בה עשו, והוא כי חיה זו היא רומי כמ"ש ברעיא מהימנא, ומילוי רומ"י ר"ש וי"ו מ"ם יר"ד גי' עש"ו, כי הוא הזכר המשפיע בה וממלאה. ונקראת חיה שהיא מדרגת אצילות הקלי', וסתם אצילות הוא חיה כי ב"ע סוד נר"ן, וכל אצילות מבחינת י', ויר"ד עם ג' אותיות גי' ח"ה. וגם מילוי המילוי של שם ב"ן כזה יר"ד וי"ו דל"ת ה"ה ה"ה וא"ו וא"ו ה"ה ה"ה שיש בו כ"ג אותיות כמנין ח"ה וכמ"ש בליקוטי תורה פרשת שמייני בסוד חיה בכלל בהמ"ה, דהיינו ב"ן. וכן תמצא מילוי המילוי של שם אדנ"י כזה, אל"ף למ"ד פ"ה דל"ת למ"ד תא"ו נר"ן וא"ו נר"ן יר"ד וא"ו דל"ת, הסר ממנו אותיות המילוי אל"ף דל"ת נר"ן יר"ד ותמצא שבמילוי המילוי יש כ"ג אותיות. ומפני זה נגלו לדניאל (ח, כב) ד' מלכיות, בסוד ד' חיות שכח שלהן מן המלכות, והיינו ד' מלכיות, ור"ת ג' ראשונות שהן א'ריה ד'וב נ'מר הוא אד"נ, מה שאין כן הג' אחרונות שנודעו כל ימי עוון, אבל לזאת הרביעית היו (ז, ז) י' קרנין, לרמוז ל' דאדנ"י כאמור. ונולע"ד ש'י' זו יסודה ביסוד מלכות. ה"ס ימא רבא, שבה נעוץ הקנה, וי"ם סודו י'סוד מ'לכות (רמ"ז).

4780 פ' דכורא דקליפה יונק ממלכות דקדושה הנקרא ימא רבא ושיעור הכתוב גער חיה שאוחזת בקנה. א"נ כאלו אמר גער חיה וגער קנה שהם ז"ן דסטרא אחרא שיאבדו (מ"מ). הוא בקדושה עד"א בבניה, שכנגדו בסט"א עשו ברומי רבתא. [מצאתי כתוב על הגליון. וז"ש (שבת נה ע"ב) ובנה עליה כרך גדול כו', שהאם מתבנית ע"י הבנים, כמ"ש ואבנה ג"א ממנה] (יהל אור).

4781 פ' מהו עניינו ורמזו (רמ"ז).

4782 וזהו חית קנה, שחיות שלה היא מזה הקנה לעומת צדיק יסוד עולם. ונלע"ד שלזה כיוונו רז"ל בשמות רבה פרשה ל"ה (סי' ה) וז"ל, גער חיה קנה, שכולה חיה מן הקנה. ולפי הסוד הנזכר כאן הוא מבואר, שכן הזכר הוא הזן ומחיה את הנקבה (רמ"ז).

ומשום זה היא שולטת על העולם, ועל שלטון זה כתוב "קנה וסוף קמלו", "קנה" שלטון וראש לכל המלכות. עוד קנה שעתיד הקדוש ברוך הוא לשבור אותו כקנה זה.	ובג"כ איהי שלטא על עלמא ועל שולטנו דא כתיב (ישעיה יט ו) קנה וסוף⁴⁷⁸³ קמלו קנה שולטנותא וראש לכל מלכוון תו קנה דזמין קב"ה לתברא ליה כקנה דא:
בא וראה, במצרים היא שולטת וממנה יוצאים כמה שלטונים למיניהם, והכל בסוד של חמץ. כיון ששבר אותה הקדוש ברוך הוא, הוציא חמץ ומכניס מצה, במה, בחוט קטן מהכל. שבר ח' של חמץ, ונעשה מצה, אלו אותיות אלא ששבר ח' של חיה זו שנקרא חמץ, ועל זה נקרא "חית קנה", שנוח לשברו כמו קנה זה.	ת"ח במצרים איהו⁴⁷⁸⁴ שלטא ומנה נפקו כמה שלטנים לזנייהו וכלא ברזא דחמץ כיון דתבר לה קב"ה אפיק חמץ ואעיל מצה במה בחוטא זעירא מכלא תבר ח' חמץ ואתעביד מצה אינון אתוון אלא דתבר ח' דהאי חיה דאקרי חמץ וע"ד אקרי חית קנה דנוח לאתברא כקנה דא:
במה נשבר, בחוט קטן כמו שיערה שבר ח' ועבר מאיתנה והיה מצה, ועל זה כתוב "גער חית קנה", גער בה הקדוש ברוך הוא, ונשבר ח' של חמץ ונעשה ה' (ועובר ח' של חמץ ונעשה). ועתיד הקדוש ברוך הוא לשבור לו לאותו קנה, כדוגמא זה ישבר רגל ק' מקנה וישאר הנה, "הנה ה' אלהים בחוזק יבוא וזרועו מושלה לו הנה שכרו אתו ופעלתו לפניו". מהו "ופעלתו" זה פעל של אותה ק' (פעולה של אותו חמץ) שישבר אותה, והיא פעולה שלפניו, והוא יעביר רגלו ויהיה "הנה ראשון לציון הנה הנם וגו'".	במה אתבר בחוטא זעירא כנימא תבר ח' ואתעבר מאיתנה והיה מצה וע"ד כתיב (תהלים סח לא) גער חית קנה גער בה קב"ה ואתבר ח' חמץ⁴⁷⁸⁵ [ואתעביד ח'] (ס"א) ואתעבר ח' חמץ ואתאביד! (ואתאביד) וזמין קב"ה לתברא ליה לההוא קנה כגוונא דא יתבר רגליה דק' מקנה וישתאר הנה (ישעיה מ י) הנה יי' אלהים בחזק יבא וזרועו מושלה לו הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו מאי ופעולתו דא פעל [דההיא] ק' (ס"א פעולה דההוא חמץ) דיתבר לה [וההיא פעולה] (ואיהי פעולה) לפניו⁴⁷⁸⁶ איהו יעבר רגליוה ויהא הנה ראשון לציון הנה הנם וגו' (ישעיה מא כז):
רע"מ:	
זהו שכתוב "גער חית קנה עדת" ומיד עובר חמץ מהעולם, המחמצת שלו היא רומי, ותתגלה מצה בעולם שהוא בית המקדש של בית ראשון ובית שני. אמר הנר הקדוש (הרועה הנאמן) שהם כנגד בת עין ימין ובת	הה"ד (תהלים סח לא) גער חית קנה עדת ומתעבר מיד חמץ מעלמא מחמצת דיליה [רומי ויתגליא מצה] (וכו' ויתגליא) בעלמא דאיהי בי מקדשא דבית ראשון ובית שני אמר בוצינא קדישא (ס"א ר"מ) דאינון

⁴⁷⁸³ פי' מלכות דס"א נקרא סוף שהיא סוף הספי' דס"א (מ"מ).

⁴⁷⁸⁴ איהי (דפ"ו).

⁴⁷⁸⁵ סוד חמץ שנהפך ביציאת מצרים למצה, ובעוד שה' סתום היה הקליפה חמץ שולט, ובהפתח הה' נשבר חמץ ונעשה מצ"ה, כמ"ש בר"מ פרשת פנחס (דף רנב ע"א) ובג"ד ח' דאיהו חוטא זעירא תבר לה ויעול ה' באתרהא כו', וז"ש (לעיל טו ע"ב) בלישן סתים לאימא, הולך כסדר שאח"כ נתעברה ממנו וסתים לד' של אימא, וז"ש בלישן סתים לאימא, והוא יותר בגילוי, מתחלה שהיה במילוי היר"ד (בהגר"א על ספד"צ טז ע"ב). דנפיק ממעינא דמיא כו' - שהוא בין י"ה, שהוא הזרע שנותן אבא לאמא ומתמליא מיניה, ושם נתגדל ונתרבה ויוצא הולד. ומ"מ השורש נשאר שם כידוע, והוא הדעת נהר דנפיק כו', וז"ש ומיני' כו'. ועיין בפ' בא (מב ע"ב). ור"ל בכאן ז"ש כל משבריק וגליק כו', משבריק הוא ה"א שנשבר הרגל מינה, ונפתח בלידה ביציאת מצרים, ביציאת הבן מינה כמ"ש בפרשת פנחס (רנב ע"א) דתבר ח' מחמץ ונעשית מצה. וגליק הוא י', גל נעול מעין חתום (שיה"ש ד יב) והוא המעין, וצינוריק הוא הוא"ו, וז"ש כל צינורין כו' מן את ו' (בהגר"א על התיקו"ז לח ע"א).

⁴⁷⁸⁶ ור"ל שאותה הפעולה דהיינו שמשבר רגליה של קנה היא לפניו שמיד עושה אותה (מ"מ).

לקבל בת עין ימין ובת עין שמאל ואינון לקבל [לחם משנה⁴⁷⁸⁷ רומי רבתי רומין] (משנה בבל רבתי ובבל) זעירא⁴⁷⁸⁸ לקבל תרין עננין דמכסיין על בת עינא ימינא ושמאלא ואינון לקבל שאור וחמץ:	עין שמאל, והם כנגד (לחם משנה) רומי הגדולה ורומי הקטנה, כנגד שני עננים שמכסים על בת עין ימין ושמאל, והם כנגד שאור וחמץ.
וע(ו)ר דאלין יתבערון מעלמא [ב]בל יראה ובל ימצא⁴⁷⁸⁹ חד מנייהו בית ראשון ושני לא יתגליין בעלמא ואסוותא דענני עינ' דאחשיך לבת עינא ימין ושמאל מה יהא אסוותא דלהון [מרה] (מדה) דעגלא⁴⁷⁹⁰ והיינו (ישעיה כו י) שם ירעה עגל ושם ירבץ שם ירעה עגל דא משיח בן יוסף דאתמר [ביה] (דברים לג יז) בכר⁴⁷⁹¹ שורו הדר לו ושם ירבץ דא משיח בן דוד⁴⁷⁹² חד אעבר [רומי] רבתי וחד אעבר [רומי] זעירתא דמיכאל וגבריאל ל לקבליהו אינון:	ועד שאלו יתבערו מהעולם, בל יראה ובל ימצא, אחד מהם, בית ראשון ובית שני, לא יתגלו בעולם. והרפואה של ענני העין שהחשיכו לבת עין ימין ושמאל, מה תהיה רפואתם, המרירות של העגל, וזהו שכתוב "שם ירעה עגל ושם ירבץ" שם ירעה עגל זה משיח בן יוסף שנאמר בו "בכור שורו הדר לו", "ושם ירבץ" זה משיח בן דוד, אחד להעביר את רומי הגדולה, ואחד להעביר את רומי הקטנה, ומיכאל וגבריאל הם כנגדם.
ובגין דא [ח'] דאיהו [חומא] (חומר) זעירא תבר לה (ד') וייעול ה' באתרהא דבקדמיתא קנה וסוף קמלו קנה (ישעיה יט ו) שלטנותא⁴⁷⁹³ [דרומין] וסוף לכל מלכין דעתיד קב"ה לתברא ליה (תהלים סח לא) גער חית קנה גער חיה בישא ח' מן⁴⁷⁹⁴ חמין ואתבר רגליה⁴⁷⁹⁵ מן מחמצת דאתמר ב(י)ה (משלי ה ה) רגליה יורדות מות:	ומשום זה ח' שהוא חוט קטן, תשבר אותה, ותכנס ה' במקומה. שבתחלה קנה וסוף קמלו. קנה שלטון של רומי וסוף לכל המלכיות, שעתיד הקדוש ברוך הוא לשבור אותו. "גער חית קנה" גער חיה רעה, ח' מחמץ, ושבר רגליה מן המחמצת, שנאמר בה "רגליה יורדות מות".
ועוד גער חית קנה יתבר רגל קוף מן קנה וישתאר הנה מיד (ישעיה מ י) הנה יי' אלהים בחזק⁴⁷⁹⁶ יבא (ישעיה מא כז) ראשון לציון הנה הנם ולירושלם מבשר אתן הנה ס' בתר אלף ומאתן:	ועוד "גער חית קנה" ישבר רגל הקוף מקנה וישאר הנה, מיד "הנה אדנ' י'הו'ה בחוזק יבא" "ראשון לציון הנה הנם ולירושלם מבשר אתן". הנה ס' אחר אלף ומאתים.
ואמר⁴⁷⁹⁷ בוצינא קדישא (בראשית מו	ואמר הנר הקדוש, "כל הנפש

⁴⁷⁸⁷ ב' ההי"ן כידוע (יהל אור). לחם משנה מוסגר בדפ"ו.
⁴⁷⁸⁸ דיליה רומי זעירתא. כצ"ל. והוא מל' דס"א, נגד מל' דקדושה, ושניהם נגד בית ראשון ושני כמו שמפרש והולך (יהל אור).
⁴⁷⁸⁹ דחד באתגליא וחד באתכסיא. ונגד האתגליא בל יראה, ובל ימצא נגד האתכסיא (יהל אור).
⁴⁷⁹⁰ שהוא רפואה לתבלול המכסה העין, והיא מרה דזיק משיח בן יוסף עליהו, שהוא מסטרא דגבורה, שהוא ילחך אותם כלחוך השור, כמ"ש בפ' משפטים (קכ ע"א) (יהל אור).
⁴⁷⁹¹ בכור (דפ"ו).
⁴⁷⁹² יתגלי חסד עלאה דפומא דאמה, ואז יתחיל צמיחת מלכות בית דוד ע"י הפומא דאמה, והוא זמן משיח בן דוד, וע' רע"מ (פנחס רנב ע"א, ופ' תצא רעח ע"ב, ורעט ע"א, ופ' משפטים קכ ע"א) (הקדו"ש פט ע"א).
⁴⁷⁹³ ר"ל קנה הוא רומי רבתא. וסוף זעירתא, שהיא סוף לכל דרגין כידוע. וכן רומי היא סוף לכל מלכין כמו שמפרש והולך (יהל אור).
⁴⁷⁹⁴ וזהו גער חית, ל' חית, דיתבר לח' כמו שמפרש והולך (יהל אור).
⁴⁷⁹⁵ ר"ל ק' דקנה, דקוף רגליו יורדות מות כידוע, וכן מחמצת רגלי' יורדות מות, דאמצעיתא חמץ, וראש התיבה וסוף התיבה מת, כמו שכתוב בח"ק (יהל אור).
⁴⁷⁹⁶ בחוזק (דפ"ו).
⁴⁷⁹⁷ שמות ט (הערת הזהר).

הבאה ליעקב וכו' ששים ושש", ששים להתעוררות של משיח ראשון, ושש להתעוררות משיח שני, נשאר שש שנים לשבעים ושנים, לקיים בהם "שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך ואספת את תבואתה דאתמר קדש ישראל ליי ראשית תבואתה⁴⁷⁹⁹ אם כן [מה] [הא] כתיב לעיל (ירמיה לא ו) רנ"ו⁴⁸⁰⁰ ליעקב שמחה אלא ארבע [גאולות] [גלויות] עתידין למהוי לקבל ארבע כוסות דפסח בגין דישראל מפוזרין בארבע פנות עלמא ואינון דיהון [רחוקין] [רחוקין מאומין] אקדימו לרנו ותנינן לשתי תליתאין לשתי ושית ורביעאין לע"ב:	הבאה ליעקב וכו' ששים ושש", ששים להתעוררות של משיח ראשון, ושש להתעוררות משיח שני, נשאר שש שנים לשבעים ושנים, לקיים בהם "שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך ואספת את תבואתה", שנאמר "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה". אם כן מה כתוב למעלה "רנו ליעקב שמחה", אלא ארבע גאולות עתידות להיות כנגד ארבע כוסות של פסח, משום שישראל מפוזרים בארבע פנות העולם, ואלו שיהיו רחוקים מהאומות יקדימו לרנו, והשניים לששים, והשלישיים לששים ושש, והרביעיים לשבעים ושנים.
ופורקנין אלן יהון בארבע חיון בשם יהו"ה דרכיב עליהו הה"ד (חבקוק ג ח) כי תרכב על סוסך⁴⁸⁰¹ מרכבותיך ישועה [דל]קבליהו יתער לתתא ארבע דגלין ותרסר שבטין ברזא דיהו"ה מלך יהו"ה מלך יהו"ה ימלוך לעולם ועד תריסר [אתוון] (אנפין) אינון לקבל תריסר שבטין וי"ב אנפין דתלת אבהן דאתמר עליהו האבות הן הן המרכבה:	וגאולות אלו יהיו בארבע חיות בשם יהו"ה שרוכב עליהם, זהו שכתוב "כי תרכב על סוסך מרכבותיך ישועה", שכנגדם יעורר למטה ארבעה דגלים ושנים עשר שבטים, בסוד של יהו"ה מלך יהו"ה מלך יהו"ה ימלך לעלם ועד, שתים עשרה אותיות הן כנגד שנים עשר שבטים, ושנים עשר פנים של שלשת האבות שנאמר עליהם, האבות הן הן המרכבה.
ואינון עשר שבטין אלף שנין תרין שבטין מאתן שנין ו[מ]י"ב אתוון תליין ע"ב שמהן דאינון ע"ב שנין בתר אלף ומאתן ואינון כ"ד לכל חיה⁴⁸⁰² מתלת חיון כ"ד רזא דיליה (ישעיה ו ג) וקרא זה אל זה ואמר ואינון תלת כתות מן כ"ד⁴⁸⁰³ צורות כת אחת אומרת קדוש וכת תניינא אומרת קדוש [וכת תליתאה אומרת וקדוש] מיד אתער שמאלא במ"ב אתוון דעבד דינא בעמלק⁴⁸⁰⁴:	והם עשרה שבטים, אלף שנים, שני שבטים, מאתים שנה, ומי"ב אותיות תלויים ע"ב שמות, שהם ע"ב שנים אחר האלף ומאתים. והם כ"ד לכל חיה משלש חיות. כ"ד הסוד שלו "וקרא זה אל זה ואמר", והם שלש כתות מכ"ד צורות, כת אחת אומרת קדוש, וכת שניה אומרת קדוש, וכת שלישית אומרת קדוש, מיד מתעורר השמאל במ"ב אותיות ועושה דין בעמלק.
כי יקרא קן צפור⁴⁸⁰⁵ לפניך בדרך⁴⁸⁰⁶	"כי יקרא קן צפור לפניך בדרך",

⁴⁷⁹⁸ יעקב ויוסף, ו' ו' כידוע (יהל אור).

⁴⁷⁹⁹ לאסוף ישראל לירושלים כמ"ש בפ' משפטים (קכ ע"א) (יהל אור).

⁴⁸⁰⁰ רנו (דפ"ו).

⁴⁸⁰¹ סוסך (דפ"ו).

⁴⁸⁰² כ"ד עינין לכל הוי"ה כידוע (יהל אור).

⁴⁸⁰³ ר"ל דג' כתות הן, כמ"ש בגמ' (חולין צא ע"ב) נגד ג"פ קדוש, א' אומרת כו' כידוע, ובכ"א וקרא זה אל זה, הרי כ"ד, ב"פ זה כנ"ל, הרי ע"ב. [מצאתי כתוב על הגליון. והן הנזכרים בס' הבהיר ו' ע"א ששמותיו של הקב"ה ג' חיילים, וכל חיל אינו דומה לחבירו. ע"ש באורך] (יהל אור).

⁴⁸⁰⁴ מלחמה לה' בעמלק ר"ת ע"ב כידוע (עי' רע"מ לעיל ריט ע"ב ויהל אור) (יהל אור).

⁴⁸⁰⁵ והיינו השכינה שהיא שוכנת על ישראל והם תחתיה כבנים והיא מקננת עליהם כצפור, ושכינתא תתבון לפי מה שהם הבנים (אור יקר).

בעלי מקרא, "בכל עץ" בעלי משנה שהם כאפרוחים המקננים בענפי האילן, יש שאומרים "בכל עץ" אלו ישראל	(דברים כב ו) (ב) מארי מקרא⁴⁸⁰⁷ בכל עץ מארי משנה דאינון כאפרוחים דמקננין בענפי אילנא אית דאמרי⁴⁸⁰⁸ בכל עץ [אלין] ישראל
רנב/ב	
רע"מ:	
שנאמר בהם "כי כימי העץ ימי עמי", "או על הארץ" אלו בעלי תורה (משנה) שנאמר בהם, על הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל. "אפרחים" אלו פרחי כהונה או "ביצים" אלו שזן אותם הקדוש ברוך הוא מקרני ראמים ועד ביצי כנים. "והאם רובצת על האפרוחים", בזמן שהיו מקריבים קרבנות מה כתוב "לא תקח האם על הבנים".	דאתמר בהו (ישעיה סה כב) כי כימי העץ ימי עמי או על הארץ אלין מארי (תורה)⁴⁸⁰⁹ [משנה] דאתמר בהו על הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל אפרוחים אלין פרחי כהונה או ביצים אלין דזין⁴⁸¹⁰ לזן קב"ה מקרני ראמים⁴⁸¹¹ ועד ביצי כנים (דברים כב ו) והאם רובצת על האפרוחים בזמנא דהוו קרבין קרבנין מה כתיב (שם) לא תקח האם על הבנים⁴⁸¹²:
חרב בית המקדש ובטלו הקרבנות, מה כתוב "שלח תשלח את האם", וגלו הבנים, וזהו "ואת הבנים תקח לך", מצד זה של האות ו', שהוא עולם ארוך, שנאמר בו "למען ייטב לך והארכת ימים", לעולם שכולו ארוך. ובמקום הקרבנות תקנו תפלות, ומצפצפים בקולות של שירים, בקול של קריאת שמע כנגד העמוד האמצעי שהוא למעלה, שהרי אמא ובת בגלות,	חרב בי מקדשא ובטלו קרבנין מה כתיב (דברים כב ז) שלח תשלח את האם⁴⁸¹³ [ואת הבנים תקח לך וגלו הבנים⁴⁸¹⁴ והיינו] וגלו הבנים והיינו (דברים כב ז) ואת הבנים תקח לך מסטרא [ד'] דאת ו' [דאיהו] (דהיינו) עולם ארוך דאתמר ביה (שם) למען ייטב לך והארכת ימים לעולם שכלו ארוך ובאתר דקרבנין תקינו צלותין⁴⁸¹⁵ ומצפצפי

⁴⁸⁰⁶ שקן בדרך הוא דרך עראי מקום שיד כל אדם מגעת והיינו "בדרך" ביסוד ששם הדרך בין היסוד והתפארת כאומרו דר"ך ככב מיעקב (אור יקר).

⁴⁸⁰⁷ שאין מעלתם כל כך (אור יקר).

⁴⁸⁰⁸ ר"ל דקאי אבדרך, וכלהו בעלי מקרא (יהל אור).

⁴⁸⁰⁹ בכלל שהם נקראים ארץ על שם ועל הארץ תישן וכו', ובבחינה זו ימצאו מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב וכו' (אור יקר).

⁴⁸¹⁰ ר"ל שאר ישראל (יהל אור).

⁴⁸¹¹ דהיינו פרחי כהונה שהם עוסקים בתורה ובעבודה ועד קטנים שבכולם דהיינו ביצים שהם כביצי כנים שהם עתה מתחילין לרחוש בתורה ושכינה שורה על הכל כאומרו הזן מקרני ראמים וכו' (אור יקר).

⁴⁸¹² שלא תסתלק שכינה מעליהם (אור יקר).

⁴⁸¹³ בגלות עם ישראל (אור יקר).

⁴⁸¹⁴ שהם גולים עם השכינה שהיא בחינה אחרת דהיינו "מארי קבלה" שהם מצד התפארת שהוא וא"ו שנקרא "עולם ארוך" מצד הכתר, ובהם האם שהיא השכינה מארכת ימים מצד קבלתה על ידו מהתפארת סוד האריכות, והטוב מהיסוד והיינו "ייטב לך והארכת ימים", ולכך ואת הבנים תקח לך בגלות שהיא בגולה עמהם (אור יקר).

⁴⁸¹⁵ ובטוב כוונתם בתפלתם מאריכין ימיה ומטיבין אותה כנודע, והא כיצד "אימא וברתא" שהם תרי ה' ה' והם בגלות וזהו שאמר שלח תשלח תרין תרוכין אימא עילאה ואימא תתאה, וצריכים אנו לייחד י' עם ה' ו' עם ה', ואחר שהוא כן אנו אומרים שמע ישראל ובזה אנו מושכים ו' לגבי ה' תתאה, ואחר שאנו מושכין אותו בסוד שמע ישראל ורחם על בת זוגך בגלות אנו אומרים אח"ד כב"ד שעולה מ"ה דהיינו חכמ"ה כ"ח מ"ה, וזהו סוד קרית שמע בתפילין שהוא סוד קשר ארבעה אותיות, ומה שהיו בסוד י"ו ה' ה' יהיו יה"ה, כי סוד התפילין בקרית שמע הוא להעמיד הייחוד ולהתמיד אותו (אור יקר).

בקלין דשירין בקול דק"ש לגבי עמודא דאמצעיתא דאיהו לעילא⁴⁸¹⁶ דהא אימא וברתא בגלותא ומיד דנחית קשרין⁴⁸¹⁷ לה בברתא דאיהי יד כהה למהוי קשיר ו' עם ה' בשית ספיראן מיד מלחשין לגבי חכמה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אח"ד כבו"ד⁴⁸¹⁸ [גי'] מ"ה מן חכמה דנחית ל[ני]ה לגבי אמה⁴⁸¹⁹ ומיד דנחית קשרין ל[ני]ה עמה⁴⁸²⁰ בקשורא דתפלין דרישא ובג"ד בארבע פרשיין דתפלין (שמות יג א) קדש לי חכמה (שם יא) והיה [כי יביאך] בינה (דברים ו ד) שמע ישראל תפארת כליל ו' ספיר(א)ן בשית תיבין (דברים יא יג) והיה אם שמוע מלכות (ו)יד כהה צלותא כתר כ' על רישיה (שמואל א' ב ב) אין קדוש כיהו"ה⁴⁸²¹ דסנדלפון קושר כל צלותין ועביד לון כתר:	ומיד שיורד קושרים אותו בבת שהיא יד כהה, להיות קשורה ו' עם ה' בשש ספירות, מיד לוחשים לעומת החכמה, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. אחד וכבוד גימטריא מ"ה, מחכמה שמוריד אותו אצל אמא, ומיד שיורד קושרים אותו עמה בקשר של תפלין של ראש, ומשום זה בארבע פרשיות של התפלין "קדש לי" חכמה, "והיה כי יביאך" בינה, "שמע ישראל" תפארת שכוללת שש ספירות בשש תבות, "והיה אם שמוע" מלכות, יד כהה, תפלה כתר, כ' על ראשו, "אין קדוש כיהו"ה" שסנדלפון קושר כל התפלות ועושה מהן כתר.
בההוא זמנא צריך לסדרא⁴⁸²² מנורה (ס"א פתורא) לסעודתא דמלכא ומשכנא ומנרתא וארונא ומדבחא וכל מיני שמושא דביתא דמלכא ולא בתר פתורא⁴⁸²³ אזלינן דלא עובדא דקב"ה [דלא אזלינן] אלא בתר פתורא דאיהו עובדי ידוי דקב"ה דאיהו שכינתיה משכן דיליה פתורא דיליה מנרתא דיליה ארונא דיליה מדבחא דיליה איהי כלילא מכל מאני שמושא למלכא עלאה אנה אינון דמתקני חמרא ונהמא דמלכא עלאה דאתמר בהו (במדבר כח ב)	באותו זמן צריך לסדר מנורה (שלחן) לסעודה של המלך, ומשכן ומנורה וארון ומזבח וכל מיני שמוש של בית המלך, ואנו לא הולכים אחר שלחן, שאינו עבודת הקדוש ברוך הוא, שאין אנו הולכים אלא אחר שלחן שהוא מעשה ידיו של הקדוש ברוך הוא, שהוא השכינה, משכן שלו, שלחן שלו, מנורה שלו, ארון שלו, מזבח שלו, היא כלולה מכל כלי שמוש למלך העליון. הם אלו שמתקנים יין ולחם של המלך העליון, שנאמר בהם "את קרבני לחמי לאשי",

⁴⁸¹⁶ לאסתלק כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁸¹⁷ ולדעת היאך סגולת התפלין בקשירה זו הוא בסוד ארבעה פרשיות סדרן יהו"ה ואחר שיהו"ה דהיינו י' חכמה ה' בינה ו' תפארת כולל ששה ספירות ה' מלכות מתאחדות כסדרן ונקשרות כראוי בסוד קרית שמע בתפלין, מיד סוד התפלה מעומד בחשאי הוא בכתר, והיינו סוד כיהו"ה כ' על י' כתר על חכמה ובינה ושית ספירן ומלכות, והעד היות התפלה כתר ממה "דסנדלפון קושר וכו'" (אור יקר).

⁴⁸¹⁸ דועד בחילופי אתוון אחד כידוע (זהר ח"ב קלד ע"א), ומחלפין בלחישו כידוע (יהל אור).

⁴⁸¹⁹ לגבי אמא - ששניהם בגלותא כמ"ל ונחתין י' ו' לגביהו, כמו שמפרש והולך ו' בקשר כו' (יהל אור).

⁴⁸²⁰ עמא (דפ"ו).

⁴⁸²¹ ר"ל כ' על יהו"ה, כתר על ע"ס מחכמה ולמטה (יהל אור).

⁴⁸²² ר"ל במעלה (יהל אור).

⁴⁸²³ כלומר אין עסקנו עתה לפרש כלי המשכן רק בשכינה עצמה בחינות יכנו בשמות אלו, ולא שיהיה מה שנפרש כאן שולחן ממש שולחן שבמשכן וכן שאר כלים כדמפרש ואזיל, והטעם שהכלים שבמשכן היו בבחינות רבות מהם רומזים בספירות כך, מהם בכך, אמנם הכוונה הנה לפרש המציאות שבה (אור יקר), ר"ל בתפלה דשכינתא לאו תמן, לאו צלותא היא (יהל אור).

את קרבני לחמי לאשי דלית לקרבא ליה לגביה אלא אלין דאתקריאו⁴⁸²⁴ אשי יי' ובג"ד את קרבני לחמי לאשי דעליה אתמר (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי:	שאין להקריב לו אצלו אלא אלו שנקראים "אשי ה'", ומשום זה נאמר "את קרבני לחמי לאשי", שעליו נאמר "לכו לחמו בלחמי".
ואתקרי לחם הפנים דאינון י"ב אנפין יברכך יהו"ה (במדבר ו כד-כו) יאר יהו"ה ישא יהו"ה תריסר אנפין דתלת חיון מאי לחם דאלין פנים דא נהמא דאדם דאיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א ואית ליה נהמא בארבע אנפין דאינון ארבע אתוון יהו"ה האי נהמא דפתורא דמלכא איהו סלת נקיה:	ונקרא לחם הפנים שהם י"ב פנים, שנאמר "יברכך יהו"ה" "יאר יהו"ה" "ישא יהו"ה" שנים עשר פנים של שלש חיות. מהו הלחם של אלו הפנים, זה לחם של אדם, שהוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א, ויש לו לחם בארבעה פנים, שהם ארבע אותיות יהו"ה, זה הלחם של שלחן המלך הוא סלת נקיה.
כבשן דויליה דאופה ביה נהמא שכינתא תמן אתבשל⁴⁸²⁵ ואשתלים [ובג"ד] אין בוצעין אלא מאתר דגמר בשולא כגוונא דשלימו דפרי איהו גמר בישולו והאי איהו אדני גמר ושלימו דיהו"ה⁴⁸²⁶ דאיהו לחם הפנים אדני"י כבשן דיליה דאיהי כבושה⁴⁸²⁷ תחות בעלה ובגינה אתמר (שמות יט יח) והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו יי' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ולא ככבשן דאש דהדיוט אלא ככבשן [דביה כבש רחמיו לעמיה כד] (כבש רחמנו לעמיה ביה) מצלין ובעון בעותין כן יכבשו רחמך את כעסך [וביה] כבשי דרחמנא למה לך:	הכבשן שלו שאופה בו לחם היא השכינה, ששם מתבשל ונשלם, ומשום זה אין בוצעים אלא ממקום שנגמר בשולו, כדוגמת שלמות הפרי שהוא גמר בשולו, וזהו "אדני", גמר ושלמות שם יהו"ה שהוא לחם הפנים, "אדני" הוא הכבשן שלו, שהיא כבושה תחת בעלה, ובגללה נאמר "והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן" ולא כמו כבשן של אש הדיוט, אלא כמו כבשן שבו כובש רחמיו על עמו כאשר מתפללים ומבקשים בקשות, "כן יכבשו רחמך את כעסך", ובו כבושים של הקדוש ברוך הוא, למה לך.
ובנהמא דאורייתא אית סלת (דאורייתא) דיהב ליה מלכא לאינון דאתמר עליהו כל ישראל בני מלכים מיכלא דצדיקייא ואית נהמא דאורייתא דאיהו פסולת לאינון ועבדין (עבדים) ושפחות דבי מלכא ובג"ד במטרוניתא אתמר (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה דאינון מארי מתניתין ובג"ד אתמר במיכלא דמלכא (במדבר כח ה) ועשירית האיפה סולת ודאי ודא [י'] [יי'] מן אדני"י איהי עשירית ודאי סלת דהיכלא דמלכא ואשתבחת דמיכלא	ובלחם התורה יש סולת שנתן לו המלך לאותם שנאמר עליהם "כל ישראל בני מלכים", מאכל הצדיקים, ויש לחם של התורה שהוא פסולת לאותם עבדים ושפחות של בית המלך, ומשום זה במלכה נאמר "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה", שהם בעלי משנה, ומשום זה נאמר במאכל של המלך "ועשירית האיפה סולת" ודאי, וזו יו"ד מאדני, שהיא עשירית, וזה סלת של היכל המלך ומשתבחת (של מאכל המלך נמצאת).

⁴⁸²⁴ ר"ל הת"ח, שהן אשי ה', שבהן מתאחדת אש של גבוה כידוע. וז"ש לכו לחמו כו' בתורה (יהל אור).

⁴⁸²⁵ כמו הזרע באשה שנגמר שם (יהל אור).

⁴⁸²⁶ היה ראיית הקולות אשר נאמר וכל העם רואים את הקולות רק על המלאכים שנבראו מהם, וכן מה שנאמר "ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני" (שמות יט יא), הנה מה שהיה לעיני כל העם, הנה היה זה ג"כ רק באספקלריא שאינה מאירה (כללים ח"ב ח ע"ב).
⁴⁸²⁷ כמ"ש וכבושה האיש כובש כו' (יהל אור).

דמלכא אשתכחת]: קום בוצינא קדישא אנת ורבי אלעזר ברך [ורבי אבא] ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי חייא ורבי יודאי (ור' אלעאי) לתקנא דורונא למלכא ולקרבא כל אברין דאינון ישראל קרבונון לקב"ה (ב)ההוא דאתקרי נשמה לגבי אברים שכינתא קדישתא אש של גבוה דאחידן) בעצים דאתקריאו עצי העולה דאינון עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע⁴⁸²⁸ עצי הקדש אתקריאו אינון מארי תורה דאתאחידת בהון אורייתא דאתמר בה (ירמיה כג כט) הלא כה דברי כאש נאם י':	קום הנר הקדוש, אתה ורבי אלעזר בנך ורבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי חייא ורבי יודאי, לתקן מתנה למלך ולהקריב כל אברים, שהם ישראל, קרבנות לקדוש ברוך הוא, זה שנקרא נשמה של האברים שכינה הקדושה, אש של גבוה שאחוז בעצים שנקראים עצי העולה, שהם עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע, עצי הקדש נקראים, אלו בעלי תורה שמתאחדת בהם התורה שנאמר בה "הלא כה דברי כאש נאום ה'".
ואתמר [בשכינתא] ובהו עולה ליי' קרבן ליי' אשה ליי' ואתמר (במדבר כח ב) את קרבני לחמי לאשי והא כתיב דלית לקרבא קרבן אלא ליי' מאי ניהו (שם) את קרבני לחמי לאשי אלא ארחא [דמאן] (למאן) דקריב דורונא למקרב ליה למלכא ולבתר איהו פליג ליה למאן דבעי אופי הכי ישראל מקריבין אורייתא ולקב"הו (דקב"ה)	ונאמר בה "עולה לה'", "קרבן לה'", "אשה לה'", ונאמר "את קרבני לחמי לאשי", והרי כתוב שאין להקריב קרבן אלא לשם ה', מהו "את קרבני לחמי לאשי", אלא הדרך שמי שמקריב דורון, להקריב אותו למלך, ואחר כך הוא מחלק אותו למי שרוצה, כמו כן כאן ישראל מקריבים תורה לקדוש ברוך הוא
רנ/ג/א רע"מ:	
דאיהו לחמו ואיהו יינו [ואיהו בשר דיליה] ואתמר בה (בראשית ב כג) עצם מעצמי ובשר מבשרי בשר קדש דאוקמוה עלה מארי מתיבתאן בבשר היורד מן השמים עסקינן:	שהוא לחמו, והוא יינו, והוא בשרו, ונאמר בה "עצם מעצמי ובשר מבשרי", בשר קדש שפרשו עליה בעלי המשנה, בבשר היורד מן השמים אנו עסוקים.
(ו)קב"ה מאי עביד מההוא דורונא⁴⁸²⁹ למלכא דאכיל על פתורא דקרבינ על פתוריה מכל מין ומין סלת ובינוני ופסולת ואיהו פליג מפתוריה לכל מארי סעודתא לכל חד כדקא יאות על ידי ממנן דיליה ומההוא נהמא דאיהו סלת דמלכא אכיל (ד)איהו מני למיהב לאינון דרחימין גביה הה"ד (במדבר כח ב) את קרבני לחמי לאשי ריח נחוחי דהיינו (דברים יח א) אשי יי' ונחלתו יאכלון (ודא הוא ההוא דאתמר⁴⁸³⁰ ביה (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי) האי [איהו]	מה עושה הקדוש ברוך הוא מאותו דורון. [משל] למלך שאכל על שלחן, ומקריבים על שלחנו מכל מין ומין סולת ובינוני ופסולת, והוא מחלק משלחנו לכל בעלי הסעודה, לכל אחד כראוי על ידי הממונים שלו, ומאותו לחם שהוא סולת, שהמלך אוכל, הוא מצוה לתת לאלו שאהובים אצלו, זהו שכתוב "את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי", כלומר "אשי ה' ונחלתו יאכלון". (וזהו אותו שנאמר בו "לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי") זהו מצד של עץ החיים, אבל מצד של עץ

⁴⁸²⁸ ר"ל רזין ומשנה (יהל אור).

⁴⁸²⁹ דורנא (דפ"ו).

⁴⁸³⁰ ר"ל הת"ח הן לחמי לאשי, והקרבן (הוא) לה', ואח"כ בא אצלם משולחן גבוה קא זכו (יהל

אור).

הדעת טוב ורע, מצוה לתת בינוני למלאכים, ופסולת לשדים ומזיקים, שהם משמשים לסוסים ולפרשים של המלך.	מסטרא דאילנא דחיי אבל מסטרא דעין הדעת טוב ורע מני למיהב בינוני למלאכים ופסולת לשדין ומזיקין דאינון משמשיין לסוסון ולפרשיין דמלכא:
וכמו כן כאן, שפרשי המלך היו בעלי משנה שהם כמלאכים, משמשים להם שדים יהודים שהם רשומים באות שדי (באות י'), ויש שדים ומזיקים מצד הטומאה שנקראים שדים עובדי כוכבים ומזלות, וזה לעומת זה עשה האלהים. ומשום זה אמרו בעלי המשנה שהם ג' מינים, אחד מין שלהם כמלאכי השרת, ומין שני כבני אדם, ומין שלישי כבהמות, ויש בהם חכמים בתורה שבכתב ושבעל פה נקרא יוסף, השד על שם שהוליד אותו שד.	ואוף הכי [דפרשיין דמלכא הוון] מארי משנה דאינון כמלאכים (ד)משמשיין לון שדים (דאינון) יהודאי [דאינון] רשימין באות שדי (ס"א באת י') ואית שדין ומזיקין מסטרא דמסאבו דאתקריאו שדים עכו"ם (קהלת ז יד) וזה לעומת זה עשה האלהים ובגין דא אמרו מארי מתניתין דאינון ג' מינין מנייהו ⁴⁸³¹ חד מין דלהון כמלאכי השרת [ומין תניינא] (וחד) כבני אדם ומין תליתאי כבעירין ואית בהון חכימין באורייתא דבכתב ודבעל פה אתקרי יוסף ש[י]דא על שם דאוליף ⁴⁸³² ליה שד:
ולא לחנם אמרו בעלי המשנה, אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו, ואשמדאי המלך הוא וכל משפחתו כבר בארנו שהם שדים יהודיים שנכנעים בתורה ובשמות התורה. ובני אהרן משום שערכו קרבנותיהם, בגלל זה נענשו, שכל הקרבנות אף על גב שנקרבים אל המלך, הוא מחלק להם לכל אחד כמו שראוי, ונוטל לחלקו מה שראוי לו.	ולאו למגנא ⁴⁸³³ אמרו מארי מתניתין אם הרב דומה למלאך יי' צבאות תורה יבקשו מפיהו ואשמדאי מלכא [הוא] (הוה) וכל משפחתיה הא אוקימנא דאינון שדין יהודאין דאתכפיין באורייתא ובשמהן דאורייתא ובני אהרן ⁴⁸³⁴ בגין דעריכו קרבנהון בגין דא אתענשו דכלהו קרבנין אע"ג דאתקריבו לגבי מלכא איהו פליג לון לכל חד כדקא חזי ונטל לחולקיה מה דאתחזי ליה:
זהר:	
ובחבור הקדמון נאמר "וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה וגו'" (במדבר כח כו) אמר רבי אבא, יום הבכורים מאן יום דא נהר היוצא מעדן ⁴⁸³⁵ דאיהו יומא ⁴⁸³⁶ מאינון	

⁴⁸³¹ מינייהו (דפ"ו).

⁴⁸³² דאוליף (דפ"ו).

⁴⁸³³ פסחים קי ע"א, בעמק המלך דף פה ע"א הנוסח הוא ולא למגנא אתקרי יוסף שידא על שם דאוליף ליה שד ולאו למגנא כו' והוא יותר נכון (לש"ו).

⁴⁸³⁴ כמ"ש שהקריבו אש זרה אש הדיוט, שלא הקריבו לה' לבדו (יהל אור).

⁴⁸³⁵ פי' ז"א שהוא בן מחו"ב הנקראים בכורים (רח"ו). נראה שהוקשה לו שני דברים, האחד מהו יום הבכורים, וכי באותו יום היו מבכרים הפירות, ואם מפני שאז היו מביאים ביכורים הול"ל וביום הבאת הביכורים. והשני למה נקרא יום הביכורים, שאם כפי' רש"י שהוא על שם שתי הלחם הבאים מהחדש, כבר נאמר מנחה חדשה, ולמה קראו יום הול"ל ובחג הביכורים כמ"ש חג האסיף. לכן אמר מאן יום, וירצה מה נשתנה יום זה משאר כל ימי המועדים, ומה היא מעלתו מחביריו. והשיב דא נהר וכו', הוא יסוד של אי' עלאה הרמוזה ב'ד' של מילוי היר"ד, דהיינו ו' היא בינה עד ת"ת שלה, וד' היא התבונה וזהו כאשר אי' מתכללת עם התבונה, אבל בבחינת אי' לבד אז אותו הת"ת הוא יסוד אי' עלאה. וז"ש נהר היוצא מעדן, שהוא אבא המשפיע בו. והנה ידוע ששפע אבא ה"ס אור וכשמושפע באי' נקרא מים, ולכן השפע היוצא מיסודה יצדק בו בעצם שם נהר שמושך מים, וגם הוא לשון נהרה, לרמוז למשפיע בו, ולכן נקרא יום, וגם הוא י"ם עם ו' שבתוכו, שהוא השפע הנוהר בתוכו (רמ"ז).

יום מאותם בכורים עליונים, וזהו שהתורה תלויה בו, והוא מוציא כל סודות התורה, ומשום שהוא עץ החיים צריכים להביא פירות האילן.	ובכורין (בכורים) עלאין⁴⁸³⁷ ודא איהו דאורייתא תליא ביה⁴⁸³⁸ ואיהו אפיק כל רזין דאורייתא ובגין דאיהו אלנא⁴⁸³⁹ דחיי פרי אילנין אצטריכו לאייתאה:
רע"מ:	רע"מ:
"וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה וגו'", רבי אבא אמר יום הבכורים הם בכורים עליונים של התורה, זהו שכתוב "ראשית בכורי אדמתך תביא וגו'". אמר הרועה הנאמן, כדוגמת הבכורות לאמותיהם, כמו כן כאן נקראו הפירות בכורים של פירות האילנות, כבכורה בתאנה כך ישראל קדמונים ובכורים לקדוש ברוך הוא מכל אומות העולם, זהו שכתוב "קדש ישראל ליהו"ה וגו'", ומשום זה נאמר בהם "תביא בית ה' אלהיך", ומשום זה, אומות עובדי כוכבים ומזלות שנאמר בהם "ויאכלו את ישראל בכל פה" "יאשמו רעה תבא אליהם".	וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה וגו', רבי אבא אמר יום הבכורים הם בכורים עליונים של התורה, זהו שכתוב "ראשית בכורי אדמתך תביא וגו'". אמר הרועה הנאמן, כדוגמת הבכורות לאמותיהם, כמו כן כאן נקראו הפירות בכורים של פירות האילנות, כבכורה בתאנה כך ישראל קדמונים ובכורים לקדוש ברוך הוא מכל אומות העולם, זהו שכתוב "קדש ישראל ליהו"ה וגו'", ומשום זה נאמר בהם "תביא בית ה' אלהיך", ומשום זה, אומות עובדי כוכבים ומזלות שנאמר בהם "ויאכלו את ישראל בכל פה" "יאשמו רעה תבא אליהם".
כמו כן כאן, ו' שכלולה משש ספירות, והוא בן י"ה שנקרא בכ"ר, וכל ענפים שיוצאים ממנו שבהם ראשים, כדוגמא זה נקראים בכורים	אוף הכי [ו'] דכליל שית ספיראן ואיהו בן י"ה אתקרי בכ"ר וכל ענפין דנפקין מניה דבהון ראשין [כגוונא דא]⁴⁸⁴⁴ אתקריאו

⁴⁸³⁶ וכי תימא מה ענין יסוד אי' לכאן, לכן אמר דאיהו יומא וכו', ולהבינו היטב נקדים מ"ש בסה"כ, שאמת שבליל פסח נכנסו בזעיר כל המוחין דגדלות שני בין משל אבא ובין משל אי', אבל העיקר היו של אי', ואחר כך בסוד ספירת העומר אעפ"י שנכנסים גם של אי' העיקר הוא לשל אבא, ולכן בשבועות ניתנה תורה שהיא באבא ע"י יסוד אי' וכמו שנבאר בס"ד. ובזה נבין שבפסח הקריבו מנחת שעורים שה"ס אי', שאפילו חסדיה הם גבורות דאבא, ולכן נאסר השאור והחמץ, דכיון דדינים מתערין מינה יכולים להתעורר, אבל בשבועות שתי הלחם, שהם סוד חו"ג דאבא שכולו חסדים, ומשם התורה נקראת (משלי לא, כו) תורת חסד, ולכן הותר החמץ אפילו בבית המקדש, מפני שאפילו שהוא קלי' היונקת מדיני אבא מתבטלת, ולכן אמרו רז"ל שאז נעקר יצה"ר מישראל. ודע כי חט"ה מלבד שעולה כ"ב אותיות התורה, לפי שרשו היא חנט"ה שעולה ע"ב וחס"ד, וחכמה חית"ת כ"ף מ"ם ה"י גי' תרי"ג מצוות עשה ומצוות לא תעשה, שהרי כל היושב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה וכו' (רמ"ז).

⁴⁸³⁷ ר"ל אבהן, חג"ת, כמ"ש כבכורה כו' מצאתי אבותיכם (יהל אור).

⁴⁸³⁸ דייקא תלייא, שה"ס מה שאמרנו שכל האורות המושפעים ביסוד אי' קונים שם כשמה, וזה תלייא ביה, וכולם נחתמים בשם אהי"ה, ולכן ר"ת וס"ת עשרת הדברות א"נכי ולרעך עולים אהי"ה, וכן ר"ת כל חמשה חומשי תורה [ב'ראשית ו'אלה ו'יקרא ו'ידבר א'לה] עולים אהי"ה, שה"ס כתר זעיר, ואהי"ה בא"ת ב"ש שם קדוש תצמ"ץ, גי' כתר, וידוע ששם אהי"ה יש לו ד' מילואים שהם תרי"ו, וכן עולה יר"ם באי"ק בכ"ר, וגם נהר מלא נר"ן ה"ה ר"ש עולה כן, וז"ש יום דא נהר, ועם ד' כוללים ד' אהי"ה גי' כתר, וכנגדו כתר אותיות בדברות. ואיהו אפיק וכו', ה"ס כל היסודות העליונים דעתיק יומין וא"א ואבא, ולכן אמרו רז"ל שפתח להם כל הרקיעים, שהם בחינת יסודות, ונראה להם שהוא יחיד בעולמו, שבא"א סוד היחידה (רמ"ז).

⁴⁸³⁹ אילנא (דפ"ו).

⁴⁸⁴⁰ לאילן (יהל אור).

⁴⁸⁴¹ ר"ל דכתיב ראשית תבואתה, בכורים לתבואה (יהל אור).

⁴⁸⁴² ר"ל הבכורים. וכן ישראל לירושלים (יהל אור).

⁴⁸⁴³ כמ"ש באוכל קדש שחייב אשם (יהל אור).

⁴⁸⁴⁴ אמר משה זכותא, בכאן צריך לצייר צורת מנורה (דרך אמת).

בכורים ו' איהו נהר מאינן בכורים עלאין וההוא [נהר] נפיק מעדן ודא איהו דאורייתא תליא ביה וכד נפיק נפיק⁴⁸⁴⁵ כל רזין דאורייתא ובגין דאיהו אילנא דחיי אורייתא והדא הוא (חדא היא) דכתיב (משלי ג יח) עין חיים היא למחזיקים בה ופקודין דילה דמיין לאבא⁴⁸⁴⁶ פרי דאילנין אצטריכו לאייתאה:	אות ו', היא נהר מאלו בכורים עליונים, ואותו נהר יוצא מעדן, וזהו שהתורה תלויה בו, וכאשר יוצא יוצאים כל סודות התורה, ומשום שהוא עץ החיים, התורה, זהו (אחת היא) שכתוב "עץ חיים היא למחזיקים בה", והמצוות שלה דומות לפרי של האילנות, צריכים להביאן.
אמר רעיא מהימנא ואין תימרון אמאי בכורים דלהון אתקריאו מנחה חדשה משית ירחין לשית ירחין [ובר⁴⁸⁴⁷ נש דאתמר ביה (דברים כ יט) כי האדם עץ השדה לתשע ירחין] או לשבעה ובעירא אופ הכי⁴⁸⁴⁸ שבעת ימים יהיה (ויקרא כב כז) תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה ליהויה לקרבא קרבנא קדם יי ועוד ספיראן בהון שם יהויה וכל כנויין דיליה אמאי אתקריאו בשם חיון אלא מנחה חדשה (מנחה חדשה) בארח רזא דא שכינתא משית ירחין לשית ירחין אינון שית ספיראן⁴⁸⁴⁹ דאתקריאו שנים קדמוניות לבריאת עלמא דאינון שיתא אלפי שנין הוי עלמא מסטרא דאימא עלאה ומסטרא דאימא תתאה אתקריאו ירחין ובגין (דאת)קדמו לעלמא וכל בריין אתקריאו בכורים ושכינתא מנחה חדשה⁴⁸⁵⁰ מסטרא דחיה דאתמר⁴⁸⁵¹ בה (יחזקאל א י) ודמות פניהם פני אדם ואיהו תשע לחשבון זעיר דחנוך איהו בר נש	אמר הרועה הנאמן, ואם תאמרו מדוע הבכורים שלהם נקראים מנחה חדשה, מששה חדשים לששה חדשים, ומאדם שנאמר בו "כי האדם עץ השדה" לתשעה חדשים או לשבעה, ובהמות כמו כן כאן "שבעת ימים יהיה תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה' להקריב קרבן לפני ה'", ועוד הספירות בהן שם יהו"ה, וכל הכנויים שלו, מדוע נקראות בשם חיות. אלא מנחה חדשה בדרך סוד זו השכינה, מששה חדשים לששה חדשים, אלו שש ספירות שנקראות שנים קדמוניות, לבריאת העולם שהן שש אלף שנים שקיים העולם מצד של אמא עליונה, ומצד של אמא תחתונה נקראים חדשים, ומשום שקדמו לעולם ולכל הבריות נקראים בכורים. והשכינה מנחה חדשה מצד של חיה, שנאמר בה "ודמות פניהם פני אדם", והוא תשע לחשבון קטן של חנוך הוא אדם
רננ/ב	
רע"מ:	
דאתיליד לתשע ירחין דעוברא דאיהו עשיראה ובדא [כליל מכלהון] (כלי מכלהון) ואתקרי בן בוכרא על שם אות ברית דאיהו י' טפה קדמאה⁴⁸⁵² דאתמשך מניה זרע יורה	שנולד לתשעה חדשים של המעוברת שהיא עשירית, ובזה כלול מכלם ונקרא בן בוכור על שם, אות ברית שהיא י', טפה ראשונה שנמשך ממנה זרע, יורה כחץ שהיא ו', והיא י'

⁴⁸⁴⁵ נפקי (דפ"ו).

⁴⁸⁴⁶ לאיבא (דפ"ו).

⁴⁸⁴⁷ ומבר (דפ"ק).

⁴⁸⁴⁸ ר"ל ג"כ לשבעה כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁸⁴⁹ ו"ק (יהל אור).

⁴⁸⁵⁰ ג"כ בכורים בשבועות. והן ז' מינים שבאים בכורים, ושכינתא חטה, גי' כ"ב כידוע, סלת נקיה, והיא שתי הלחם (יהל אור).

⁴⁸⁵¹ ר"ל לכך אדם בט' ירחין, בכללותו מכל ע"ס כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁸⁵² ר"ל טפה קדמאה הוא כעין י', ושאר הזרע שיורה כחץ, הוא כעין ו', והוא י' על ו' כמו שמפרש והולך, והוא ז', ומצד זה הוא לשבעה (יהל אור).

עולה על ו', כפרי שעולה על ענף האילן.	כחץ דאיהו ו' ואיהו י' סליק על [ו'] (לו) כאיבא דסליק על ענפא דאילנא:
ואף על גב שכמה ענפים יש באילן, וכמה תאנים עליהם, אלו שהקדימו בראשונה נקראים בכורים, אלו הם ראשים של כולם. כדוגמא שלהם נאמר "שאו שערים ראשיכם", "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", "שאו את ראש כל עדת בני ישראל". "שאו שערים ראשיכם", שערים אלו הם חמשים שערים של בינה שהיא ישיבה של מעלה, "ושאו פתחי עולם" של ישיבה של מטה, שכל מי שעוסק בתורה לבסוף מתנשא, זהו שכתוב "אם נבלת בהתנשא", ובארוהו בעלי המשנה (ברכות סג ע"ב נדה כז ע"א) כל המנבל עצמו על דברי תורה לסוף מתנשא.	ואע"ג דכמה ענפין אית באילנא וכמה תאנים עלייהו אינון [דאקדימו] (דאתקריאו) בקדמיתא אתקריאו בכורים אלן אינון רישין דכלהו כגוונא דלהון אתמר (תהלים כד ז) שאו שערים ראשיכם (ישעיה מ כו) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה (במדבר א ב) שאו את ראש כל עדת בני ישראל שאו שערים ראשיכם שערים אלן אינון חמשין תרעין דבינה דאיהי מתיבתא דלעילא ושאו פתחי עולם דמתיבתא תתאה דכל מאן דאשתדל באורייתא לסוף מתנשא הה"ד (משלי ל לב) אם נבלת בהתנשא ואוקמוה מארי מתני' כל המנבל עצמו על דברי תורה לסוף מתנשא:
"ויבא מלך הכבוד" ואין כבוד אלא תורה. מכאן מי שלומד תורה שנקראת כבוד, נקרא מלך. ולא תאמר באותו עולם הבא ולא יותר, אלא מלך בשני עולמות, בדמות רבונו, ומשום זה כפול הפסוק פעמיים, אחת מי זה מלך הכבוד, שתים מי הוא זה מלך הכבוד. "שאו שערים ראשיכם", מהו ראשיכם פעמיים, אלו חיות המרכבה העליונה וחיות המרכבה התחתונה.	ויבא מלך הכבוד ולית כבוד אלא תורה מהבא מאן דיליף אורייתא דאתקריאת כבוד אתקריי ⁴⁸⁵³ מלך ולא תימא בההוא עלמא דאתי ולא יתיר אלא מלך בתרין עלמין בדיוקנא דמאריה ובגין דא כפל ⁴⁸⁵⁴ פסוקא תרין זמנין חד מי (הוא) זה מלך הכבוד תניינא מי (הוא) זה מלך הכבוד שאו שערים ראשיכם מאי ראשיכם תרין זמנין אינון חיון דמרכבתא עלאה וחיון דמרכבתא תתאה (דאינון ראשיכם):
רבי שמעון פתח פסוק ואמר "שאו שערים ראשיכם וגו'", פסוק זה בארוהו ונתבאר, אבל "שאו שערים ראשיכם", אלו הם שערים עליונים, ושאו שערים של תבונה עליונה, ואלו חמשים שערים. "ראשיכם" אלו	זהר:
רבי שמעון פתח פסוק ואמר "שאו שערים ראשיכם וגו'", פסוק זה בארוהו ונתבאר, אבל "שאו שערים ראשיכם", אלו הם שערים עליונים, ושאו שערים של תבונה עליונה, ואלו חמשים שערים. "ראשיכם" אלו	[ובחבורא קדמאה] רבי שמעון פתח קרא ואמר (תהלים כד ז) שאו שערים ראשיכם וגו' האי קרא אוקמוה ואתמר אבל שאו שערים ראשיכם אלן אינון תרעין עלאין ⁴⁸⁵⁵ תרעין דסכלתנו עלאה ⁴⁸⁵⁶ ואינון חמשין תרעין ראשיכם ⁴⁸⁵⁷ אינון ראשים מאן

⁴⁸⁵³ אקרי (דפ"ו).

⁴⁸⁵⁴ כפול (דפ"ו).

⁴⁸⁵⁵ חמשים שערי בינה, ואמר "עילאין" כי לפי האמת מלת שערים מורה שהם שער כניסה לענין אחר ולפי זה היה ראוי שיהיו למטה פתח כניסה לאצילות, לזה נשמר ואמר שהן אמת שהם שערים כניסה לענין אחר אמנם אינם למטה בשער כניסת האצילות אלא הם "עילאין", ואם תאמר למה נקראים שערים מפני שהם שערים לכניסת הבינה בבחינה עליונה שבה המתדבקת בחכמה (אור יקר).

⁴⁸⁵⁶ וכדי ליכנס בבחינה זו הם אלו שערים ופירש המציאות לזה ואמר ואינון חמשין תרעין כי מספר זה יורה היות בחינת חמשה ספירות כלולות כל אחד מעשר, ואין ספק שחמשה ספירות אלו הם חסד גבורה תפארת נצח הוד והם שערים ליכנס לכתר חכמה ובינה, אם כן בלי ספק יצדק אומרו "תרעין דסוכלתנו עילאה" (אור יקר).

⁴⁸⁵⁷ פי' כל א' יש לו ראש כדי להכלל בחבירו (מ"מ).

אינון⁴⁸⁵⁸ אלא כל חד וחד אית ליה רישא⁴⁸⁵⁹ לאתפשטא ולמיעל דא בדא ולאכללא דא בדא:	הראשים מי הם, אלא כל אחד ואחד יש לו ראש להתפשט ולעלות זה בזה ולהכלל זה בזה.
אשכחנא בספרא דחנוך שאו שערים (ראשיכם) אלין אינון תרעין דלתתא מאבהן ואינון תלתא בתראין⁴⁸⁶⁰ ראשיכם אלין אינון ראשי אלפי ישראל⁴⁸⁶¹ ואינון אבהן עלאין⁴⁸⁶² [ואינון] (דאינון) ראשין⁴⁸⁶³ דאינון תרעין ובגין אלין (ד)אינון אופנים⁴⁸⁶⁴ דסחרן ונטלין לון על כתפייהו⁴⁸⁶⁵ אמרי שאו שערים ראשיכם שאו למאן לראשיכם דאינון ראשין עלייכו ושלטנין עלייכו⁴⁸⁶⁶ והנשאו פתחי עולם אלין אמהן⁴⁸⁶⁷ וארבע אינון דלתתא⁴⁸⁶⁸:	מצאנו בספרו של חנוך "שאו שערים" אלו הם שערים שלמטה מהאבות, ואלו שלשה אחרונים. "ראשיכם", אלו הם ראשי אלפי ישראל, ואלו האבות העליונים, ואלו ראשים של אותם שערים, ומשום אלו שהם אופנים שסובבים ונוטלים אותם על כתפיהם אומרים "שאו שערים ראשיכם", שאו למי, לראשיכם, שהם ראשים עליכם ושולטים עליכם, "והנשאו פתחי עולם" אלו האמהות, וארבע הן שלמטה.
ויבא מלך הכבוד דא מלכא עלאה דכלא⁴⁸⁶⁹ דאיהו מלך מההוא כבוד⁴⁸⁷⁰	"ויבוא מלך הכבוד" זה המלך העליון של הכל, שהוא מלך מאותו

⁴⁸⁵⁸ כי עתה לפי פירוש זה אם הכוונה על עצם הבינה ראשכם הוה ליה למימר אם כן אינון ראשים רבים מאן אינון (אור יקר).

⁴⁸⁵⁹ דהיינו מציאות ושורש דק וגבוה ממציאיותו, ואותו המציאות עולה ונכלל למעלה בשער שעליו כדמיון העלול הקשור בעלתו במציאותו הנכלל בתוך עלתו, והיינו שאותו המציאות עולה מאותו השער ומתפשט למעלה ולמיעל נכנס בתוך עלתו בשער שעליו, בענין שכל אחד כולל בחברו תחתון בתוך העליון על הדרך שפירשנו בספירות עצמן וכדין בספ"ר בשער סדר עמידתן (אור יקר).

⁴⁸⁶⁰ נצח הוד יסוד שהם שערים לשלשה אבות שהם נעלמות מהן וזהו שאמר "תרעין דלתתא מאבהן" (אור יקר), נה"י דז"א נק' שערים (רח"ו).

⁴⁸⁶¹ הענין שישראל הוא התפארת, "אלפי ישראל" הם נצח הוד יסוד שהם אלופים לישראל שהתפארת הולידם והם אלופיו ואלפיו, ראשי אלפים אלו הם שלשה אבות ועליהם קאמר "ראשיכם" (אור יקר).

⁴⁸⁶² שהם אבות לאלו שלשה בנים, ששלשה אבות עיקר הדין והרחמים והחסד ושלשה בנים פועלים פעולתם, ופירש דלהכי נקט לישנא דשערים ולא נקט כנוי אחר לתת טעם למה ישאו אלו את אלו (אור יקר), פי' חג"ת דזעיר (מ"מ).

⁴⁸⁶³ דאינון תרעין שלשה אבות לנצח הוד יסוד (אור יקר).

⁴⁸⁶⁴ פי' נה"י הם בחי' האופנים (מ"מ).

⁴⁸⁶⁵ דהיינו שהנצח הוא אופן סובב גלגלים הרבה לכל בחינה ובחינה מהחסד, וכן ההוד לגבורה והיסוד לתפארת, והענין כי להיות היסוד בן לתפארת וכן השאר, לא יחזיק היסוד כל פעולות וכל בחינות התפארת, לכל גלגול שיתגלגל התפארת יגלגל היסוד כמה גלגולים להנהגה, ואם כן שלשה אלו הם אופנים שמגלגלים גלגולים הרבה לקבל משלשה אבות שהם חיות, וסוד זה גלה הכתוב כדנקט לישנא דשערים ונקט לישנא דראשים, וזהו שאמר שאו שערים הוא כנוי בודד לעצם המדות שהם שערים לאבות, ועדין לא משמע מהכא למאן ישאו עד דמהדר קרא ופירש ראשיכם דאינון ראשין עלייכו דהיינו כדפי' (אור יקר).

⁴⁸⁶⁶ שאותם מגלגלים כמה גלגולים לכל בחינה ובחינה מהם (אור יקר).

⁴⁸⁶⁷ פי' ד' פרצופים של מעלה דקדושה והם לאה ורחל בלהה וזלפה (מ"מ).

⁴⁸⁶⁸ הענין כי האמהות הם ארבע שרה רבקה רחל לאה, והם סוד ארבע בחינות שבמלכות שפי' בזוהר שיר השירים בפסוק והנה אופן אחד בארץ אצל החיות, והנה הארבעה בחינות הם שרה בחינה שהיא המלכות נקשרת עם החסד והוא חסד שבמלכות ופירש שם שנקרא א"ל, השנית רבקה בחינה שהמלכות נקשרת עם הגבורה והוא גבורה שבמלכות ופירש שם שנקראת אלהים, השלישית לאה בחינה שהמלכות נקשרת עם התפארת והיא בחינת תפארת שבמלכות ופירש שם שנקרא אדנ"י, והם א"ל אלהים יהו"ה מתייחדים בא"ל אלהים אדנ"י זכר בנקבה, ויש בחינה רביעית שהיא אופן אחד בארץ מקבלת משלשה והיא רחל המבכה על בניה, והם פתחי עולם ודאי ליכנס לעולם העליון שהם שש קצוות (אור יקר), פי' שהם למטה מזעיר (מ"מ).

⁴⁸⁶⁹ היינו בינה מלך ודאי לכל שבע ספירות (אור יקר), ז"א (מ"מ).

4871 דנהיר לסיהרא ומאן איהו יי' צבאות 4872 ויבא לאן אתר למיעל אורייתא בארונא בחבורא חדא כדקא יאות וכיון דהאי עאל לארתיה כדין אורייתא עאל בארונא ואתחבר חבורא חדא (ו)אורייתא עלאה באורייתא:	כבוד שמאיר ללבנה, ומי הוא "ה' צבאות". "ויבוא" לאיזה מקום, להכניס התורה בארון, בחבור אחד כראוי, וכיון שזה נכנס למקומו, אז התורה נכנסת בארון ומתחבר חבור אחד, תורה עליונה בתורה
רע"מ:	
אמר רעיא מהימנא אלין מלין⁴⁸⁷³ כמה סתימין אינון למאן דלא ידע וגליין למאן דידע בהו ודאי ההוא צפורה איהו שכינתא קן דילה [דא] בי מקדשא וישראל אינון אפרוחין דאימא יתבא עליהו הה"ד (דברים כב ו) והאם רובצת על האפרוחים ואינון מארי משנה דפרחין בפקודין דילה או ביצים אינון מארי מקרא:	אמר הרועה הנאמן דברים אלו כמה סתומים הם למי שלא יודע, ונגלים למי שידע בהם, ודאי אותה צפור היא השכינה, הקן שלה זה בית המקדש, וישראל הם האפרוחים שאמא יושבת עליהם, זהו שכתוב "והאם רובצת על האפרוחים", והם בעלי משנה שמעופפים במצוות שלה, "או ביצים" אלו בעלי מקרא.
ובזמנא דחבו ישראל ואתחריב בי מקדשא מה כתיב (דברים כב ז) שלח תשלח את האם הה"ד (ישעיה נ א) ובפשעיכם שלחה אמכם ואינון מארי ש[י]תא סדרי משנה כתיב בהו (דברים כב ז) ואת הבנים תקח לך [דאינון שית] (ד)מסמרא דשית בנין (אינון שית) דתחות אימא [עלאה] דאינון בשית תיבין דק"ש או בשית סדרי משנה אחד המרבה⁴⁸⁷⁴ ואחד הממעיט⁴⁸⁷⁵ ובלבד שיכוין לבו לשמים וקשרין לון בקשרין דתפלין על רישא ועל דרועא:	ובזמן שחטאו ישראל ונחרב בית המקדש, מה כתוב "שלח תשלח את האם", זהו שכתוב "ובפשעיכם שולחה אמכם", ואלו בעלי ששה סדרי משנה כתוב בהם, "ואת הבנים תקח לך", שהם ששה, מצד של ששה בנים שתחת האמא העליונה, שהם בשש תיבות של קריאת שמע או בששה סדרי משנה, אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים, וקושרים אותם בקשרי התפלין על הראש ועל הזרוע.
ובמאי נטלין בנין בכמה (צלותין) צפופין דקלין דק"ש ולבתר לחשין בלחישו בצלותא דחשאי לגבי אימא וברתא ואינון ה' ו' ונחתין לגביה ו' בקשר דיליה דאיהו יו"ד ושריא ה' עלאה על ו' תפלין על רישיה ה' זעירא נחת לגבי י' דאיהו קשר דה' עלאה על ראש ו' ואיהו ו' קשר עמה בה' דיד כהה ובנין [דא] אפרוחים מסמרא דאת ו' כליל ו' סדרי משנה [או] ביצים אלין מארי מקרא	ובמה לוקחים הבנים, בכמה צפופים של קולות של קריאת שמע, ובסוף לוחשים בלחישת בתפלה שבלחש אצל אמא ובתה, ואלו ה' ה', ויורדים אצל ו' בקשר שלו, שהיא יו"ד, ושורה ה' עליונה על ו', תפלין על ראשו, ה' קטנה יורדת אצל י' שהיא קשר של ה' עליונה על ראש ו', והיא ו' קשר עמה בה' של יד כהה. ומשום זה "אפרוחים" מצד של אות

⁴⁸⁷⁰ ודאי מלך על התפארת שהמלכות מאירה ממנו כנודע (אור יקר).
⁴⁸⁷¹ לכאורה קשה כי אין שם זה צודק לבינה אמנם בההוא עובדא דסבא פירשו שם זה בבינה
בסוד אלו"ה ה' צבאו"ת ושם הארכת (אור יקר), יסוד דז"א (רח"ו).
⁴⁸⁷² נקשרים ומתייחדים תפארת ומלכות דהיינו "אורייתא" תפארת "בארונא" מלכות, ומפני
שפעמים הרבה מתייחדים ואין הבינה באה ועתה חרד כל החרדה הזאת (אור יקר), ביסוד דנוק'
(רח"ו).
⁴⁸⁷³ מלין אלין (דפ"ו).
⁴⁸⁷⁴ ר"ל המרבה, שבקי בכל ו' סדרי משנה (יהל אור).
⁴⁸⁷⁵ אף שקרא ק"ש לבד, כמ"ש (מנחות צט:) כאלו מקיים והגית כו' (יהל אור).

דאתמר עלייהו [בן] (בין) ה' שנים למקרא ודא ה' בנין מסטרא [דבן] (דבין) י"ה⁴⁸⁷⁶ אלין	ו', כולל ששה סדרי משנה, "או ביצים" אלו בעלי מקרא שנאמר עליהם, בן חמש שנים למקרא, וזו ה' בנים, מצד של בן י"ה, אלו
רנד/א	
זהר:	
דבעל פה מתחברון] (א)פרשא מלין סתימין אימתי בשבועותיכם למניינא דאתון מונין דבכל שעתא דישראל עבדין חושבנין לירחיין וזמנין קב"ה אתקין תיבה גו אינון רקיעין ואעבר כרוזא הא בני לתתא קדשו ירחא [קדשו] (ו)זמנא אתקדשו כלכו לעילא ועביד לכל חילי דשמיא⁴⁸⁷⁷ דמתקדשין כחדא בעמא קדישא וכלהו נטריין) כחדא נטירא חדא ועל דא (במדבר כח כו) בשבועותיכם [למניינא] דאתון מונין [אינון] (ב)שבע שבתות (ויקרא כג טו) (אינון):	שבעל פה מתחברות לפרש דברים סתומים. מתי, "בשבועותיכם" למנין שאתם מונים, שבכל שעה שישראל עושים חשבון לחדשים וזמנים, הקדוש ברוך הוא מתקן תיבה תוך אותם רקיעים ומעביר כרוז, הנה בני למטה קדשו החדש, קדשו זמן, התקדשו כלכם למעלה ועושה לכל החיילות שבשמים שמתקדשים כאחד בעם הקדוש, וכולם שומרים כאחד שמירה אחת, ועל זה "בשבועותיכם" למנין שאתם מונים אותם שבע שבתות.
וכדין משיך קב"ה משיכו דשבע דרגין לתתא בההוא דרגא דאתאחד בהו באינון שבע שבתות (ס"א באינון שבע שבתות וכדין משיך קב"ה משיכו דשבע דרגין דלעילא בההוא דרגא לתתא דאתאחד באינון שבע שבתות) ואי תימא והא שיתא אינון ולא יתיר אלא כדין אימא⁴⁸⁷⁸ יתבא על אפרוחין ואשתכחת רביעא עלייהו ואנון [מ]פרחין לה ונטלין אינון שית בנין בהאי דרגא דלתתא לקיימא דכתיב (דברים כב ז) שלח תשלח את האם ואת הבנים וגו':	ואז מושך הקדוש ברוך הוא המשכה של שבע מדרגות למטה באותה מדרגה שמתאחדת בהן באלו שבע שבתות, (באותן שבע שבתות, ואז מושך הקדוש ברוך הוא המשכה של שבע מדרגות שלמעלה באותה מדרגה שלמטה שמתאחדת באלו שבע שבתות). ואם תאמר, והרי שש הן ולא יותר, אלא אז אמא יושבת על האפרוחים ונמצאת רובצת עליהם, ואנו משלחים אותה ולוקחים אלו הששה בנים בזו המדרגה שלמטה, לקיים שנאמר "שלח תשלח את האם ואת הבנים וגו'".
רב המנונא סבא אמר בהאי יומא לא נטלין ישראל אלא חמש בנין ואינון חמשי תורה ואי תימא שית אינון אלא שבע אינון⁴⁸⁷⁹ בחד צפרא דאשתכחת בין גדפהא דאימא וישראל ידעי למיצד צידה⁴⁸⁸⁰ טבא רבא ויקרא מה עבדי מפקי	רב המנונא סבא אמר ביום זה לא לוקחים ישראל אלא חמשה בנים, ואלו הם חמשה חומשי תורה. ואם תאמר ששה הם, אלא שבעה הם. בצפור אחת שנמצאת בין כנפיה של אמא וישראל יודעים לצוד ציד טוב גדול וחשוב, מה עושים מוציאים

⁴⁸⁷⁶ ר"ל בנים הן מסטרא די"ה כמו שמפרש והולך, ובבצים ואפרוחים ובנים הם כל השם (יהל אור).

⁴⁸⁷⁷ דבשמיא (דפ"ו).

⁴⁸⁷⁸ אימא (דפ"ו).

⁴⁸⁷⁹ עם המלכות המשלימתם וזה היפך מ"ש לעיל דשבע הם ו"ק עם הבינה ואנו משלחים את האם ואת הבנים תקח לך להאיר למלכות והכא אמר ו"ק עם המלכות (רח"ו).

⁴⁸⁸⁰ צידא (דפ"ו).

מתחת כנפיה של אמא אותה הצפור בלחישת הפה מלחשים לה לחישה אחר לחישה.	מתחת גדפהא דאמהא ההוא צפורה בלחישו דפומא מלחשי ⁴⁸⁸¹ לגבה לחישו בתר לחישו:
ואותה הצפור שחוששת (שאוהבת) לאותן הלחישות ולאותם קולות שמלחשים לה, ואף על גב שהיא תחת כנפי אמה, זוקפת ראשה ומסתכלת אצל אותה לחישת הקול ופורחת אליהם ויוצאת מתחת כנפיה של אמא. וכיון שישראל לוקחים אותה מחזיקים בה ולוחשים לה וקושרים אותה בקשר שלא תעוף ותלך, מיד לוקחים אותה ישראל באותו קשר, והיא מבקשת לעוף וללכת ואינה יכולה ללכת. ובעוד שהיא קשורה בידיהם, הם לוחשים בקולם והיא מצפצפת עמהם	וההוא צפורה דחייש (ס"א דרחים) לאינון לחישין ולאינון קלין דקא מלחשי לגבה ואע"ג דאיהי תחות גדפי אמהא זקיף רישה ⁴⁸⁸² ואסתכלת לגבי ההוא לחישו דקלא ופרחת לגבייהו ונפקת מתחות גדפהא דאימה ⁴⁸⁸³ כיון דישראל נטלי לה אתקיפו בה ולחשינ לה וקשרין לה בקשורא דלא תפרח ותזיל מיד נטלי ולהו ישראל בההוא קשורא ואיהי בעאת למפרח ולמיזל ולא יכולת למיזל ובעוד דהיא קשורא (לה בעוד דההוא קשורא) בידיהו אינון מלחשי בקליהון ואיהי מצפצפא בהדיהו:
בעלי קבלה, עליהם נאמר "לא תקח האם על הבנים". ובעלי קבלה, אלו בעלי תלמוד, ונאמר עליהם "ושננתם". ובארוהו בעלי המשנה, אל תקרי ושונתם אלא ושלשתם, שהם שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד, וסוד הדבר "כי יקרא קן צפור לפניך" בדרך בבעלי מקרא.	רע"מ:
מארי קבלה עליהו אתמר (דברים כב ו) לא תקח האם על הבנים ומארי קבלה אינון מארי תלמוד ואתמר עליהו (שם ו ז) ושונתם ואוקמוה מארי מתניתין אל תקרי ושונתם אלא ושלשתם דאינון שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד ורזא דמלה (דברים כב ו) כי ⁴⁸⁸⁴ יקרא קן צפור לפניך בדרך במארי מקרא:	ועשית מנורת זהב טהור ⁴⁸⁸⁵ (שמות כה לא) הא אוקמוה ועשית מנורת כלל זהב פרט מקשה כלל (ופרט) וכמה מקראין מארי מתניתין אינון מרבין וממעטין כגון רבה ומעט ⁴⁸⁸⁶ אוף הכי מרבין אל תקרי מה אלא מאה אוף הכי אל תקרי ושונתם אלא ושלשתם ודרשינן מניה שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד כדאיתא בקדושין אוף הכי (במדבר ז א) ביום כלת משה כלת דרשינן ביה [כלת]:

⁴⁸⁸¹ מלחשו (דפ"ו).

⁴⁸⁸² רישא (דפ"ו).

⁴⁸⁸³ דאימא (דפ"ו).

⁴⁸⁸⁴ כמ"ש לעיל (יהל אור).

⁴⁸⁸⁵ דל"ת דכתיב ושונתם משמע לשון שנים, ואינהו דרשי ושלשתם. ע"כ כ' ועשית כו', דקרא הקפיד על זהב דוקא, והם אמרו בכל מתכות, אלא שיש להם רשות ליגרע ולהוסיף כמו שמפרש והולך וכן כלת כו' (יהל אור).
⁴⁸⁸⁶ ריבה ומיעט (דפ"ו).

אינן) תימא דדרשינן⁴⁸⁸⁷ לון מנהון⁴⁸⁸⁸ כיצד מאלפא ביתא ולא מעצמן דאנון לית לון רשו ולאוספא ולא למגרע אות מניה דהיא וי⁴⁸⁸⁹ או לאחלפא את דא באת אחראו (למגרא ולא לאוספא) הא כתיב כלות מלא⁴⁸⁹⁰ באורייתא מאן יהיב לון רשות למגרע אות מניה דהיא⁴⁸⁹¹ וי (וי) הא לא אית והכא מלה⁴⁸⁹² דאתחליף באלפא ביתא אלא [על] אלין תיבין חסרין דאינון מלאים ומלאים דאינון חסרים ועל כל פירושין דיכלין למעבד לקשטא כלה בתכשיטין דילה קב"ה מני למעבד כמה דיימרון ולמהוי מאמין לון הה"ד (דברים יז יא) על פי התורה אשר יורוך:	אם תאמר שדורשים להם מהם, כיצד מאלף בית ולא מעצמם, שהם אין להם רשות להוסיף ולא לגרוע אות ממנו (שהיא ו') או להחליף אות זו באות אחרת, הרי כתוב "כלות" מלא בתורה, ומי נותן להם רשות לגרוע אות ממנה שהיא ו', הרי אין כאן דבר שמתחלף באלף בית אלא על אלו תבות חסרות שהן מלאות ומלאות שהן חסרות, ועל כל פירושים שיכולים לעשות לקשט כלה בתכשיטיה, הקדוש ברוך הוא מצוה לעשות כמו שיאמרו ולהיות מאמין להם, זהו שכתוב "על פי התורה אשר יורוך".
לאומן דחתך מאני לבושין דמלכותא ועבד מנהון חתיכן סגיא⁴⁸⁹³ אינון דידעין אתרין דחסרין אלין חתיכות או אלין דמשתארין אינון מתקנין [אינון] (לון) לבושין ושיוין אינון חתיכות דאתוספן באתר דמעוטיין וחתיכות דאינון מעטין מוסיפין עלייהו והאי איהו על פי התורה אשר יורוך:	[משל] לאומן שחתך כלי לבושים של המלכות, ועשה מהם חתיכות רבות, אלו שיודעים המקומות שחסרים אלו החתיכות או אלו שנשארים, אלו מתקנים אותם הלבושים ושמים אלו החתיכות שנוספות במקום החסרות, וחתיכות שהן מועטות מוסיפים עליהן, וזהו "על פי התורה אשר יורוך".

⁴⁸⁸⁷ כתב המד"ל דמכאן ראייה שאין לסמוך על המדרשים בענין חסר ומלא כשחולק על מציאות הספרים והמסרה, עכ"ל. ול"פ הרדב"ז בח"א מתשובותיו סי' ק"א, עיי"ש. אי תימא וכו', כל זה בתמיה עד אלא על אלין תיבין, ור"ל ואי תימא שאנו דורשים כן מהם שקבלנו שהם בחילופי א"ב ולא מעצמם אין זה במלת כלות, שאין פירושו מא"ב כגון מ"ה דאתב"ש הוא י"ץ העולה מאה. וכן ושננתם ה' הראשונה מתחלפת בל' באותיות דטלנ"ת, והנ' השניה מתחלפת בש' בא"ב דאח"ס בט"ע וכו' זנ"ש. וידוע שאפילו בדרך הפשט כך היא דרכה של תורה. מכל מקום נלע"ד שבכל מקום שדורשים בגי' או בחילופי א"ב יהיה זה הרגש בדרך הפשט, כגון (דברים י, יב) מה ה' אלקיך שואל מעמך, דמלת מה נראית מיותרת. וכגון (שם ו, ז) ושננתם, שלא אמר ולמדתם וכיוצא דרוש וקבל שכר. הא כתיב כלות וכו', הרי בפירוש דאין המדרש מכחיש הכתוב בספר תורה, שהרי אמר בהדיא שכתוב כלות מלא, ואם כן מ"ש לעיל דף ד' ב' (במדבר ז, א) כלת, כתיב חסר ו', אין הדבר כמשמעו, אלא לפי דעתי הוא ממש על דרך שאומרים דבר זה תיקון סופרים (רמ"ז).

⁴⁸⁸⁸ ר"ל של"ת ה"מ דיש להם רשות לדרוש מהפסוק עצמו חסירות ויתירות כמו שמפרש והולך, כיצד מאלפא ביתא מחסר ויתיר, אבל לא מעצמן, ותיירץ דהא כלות כתיב מלא, והן דרשו חסר, וע"כ צ"ל דיש להם רשות כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁸⁸⁹ דהיא ו' (מוסגר בדפ"ו).

⁴⁸⁹⁰ ועי' לעיל רג ע"ב במתיבתא עלאה כו' ועי' עוד לעיל קפד ע"א בניצוצי אורות שם (לש"ו).

⁴⁸⁹¹ דהוא (דפ"ו).

⁴⁸⁹² פי' אין במלת כלות שום אות שמתחלפת בא"ב, שבזה גם המדקדקים הפשטנים משתמשים, כגון (נחמיה יג, ה) לשכה (שם יג, ז) נשכה (יחזקאל א, יג) ברק (שם א, יד) בזק, וכגון א"ך ח"צ באח"ס בט"ע. וכמ"ש בא"ט ב"ח, ואמרינן בסוכה נ"ב ב' באטב"ח דרבי חייא, שנראה שהיה דרכו להשתמש בא"ב זו לחדש חידושי תורתו, ובלי ספק שעניינים אלו מיוסדים על שרש הנשמה, ואנן קיימא לן דא"ב דאטב"ח הוא על תיקון המלכות, ורבי חייא היה מושרש ביסוד כנ"ל בריש אדרא רבא, ולכן היה רגיל בו כי כל חפץ היסוד לתקן המלכות. באופן שגזרת המאמר הוא כך, אי תימא, שאנו דורשים כן מהם, [כיצד מאלפא ביתא] שהם למדונו כמה מיני א"ב, וכדאמרינן בפרק הבונה, אבל אינו מעצמם ומשכלם, אם כן קשה כלות שכתוב מלא, ואין שם ענין חלוף הא"ב, ומי הרשה אותם לגרוע (רמ"ז).

⁴⁸⁹³ סגיאין (דפ"ו).

ואי תימא אי כן⁴⁸⁹⁴ הוא מאי איהו דלזמנין טעי חד מנייהו ויימא הדרי בי אלא עד דיעבדי הוראה מההיא מלה [רחולקין עלה] יכיל ההוא דאקשי עלה למימר הדרי בי דלא כל מפרקי תכשיטין דכלה ידעין בחתיכות לאן אזלן עד דיהא פסק (עליהו)⁴⁸⁹⁵ [בורייה] פרוקין דהלכות על בורייהו מנורה שבע⁴⁸⁹⁶ בוצינן דילה (אסתר ב ט) את שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך לקבל	ואם תאמר אם כך הוא, מהו שלפעמים טועה אחד מהם, ויאמר חוזרני בי. אלא עד שיעשו הוראה מאותו דיבור שחולקים עליו, יכול אותו שהקשה עליו לומר חוזרני בי, שלא כל אלו שמפרקים תכשיטי הכלה יודעים בחתיכות לאן הולכות, עד שיהא הפסק על בוריו, תרוצי ההלכות על בוריים. המנורה שבעת נרותיה הוא "את שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך" כנגד
רנד/ב זהר:	
ופרחת לעילא ונחתת [וכל] (על כל) אינון בנין דתחות גדפי אמהון כיון דשמעי ההוא צפצפא [דאחתהון] ולחישו דההוא קלא מיד נפקי מתחות גדפהא דאמהון ופרחי לגבי ההוא צפורה וישראל נטלי לון ואחרי בהו(א) ואלמלא ההוא צפורה דקא אחרי בקדמיתא אינון לא פרחי לגבייהו לעלמין ולא יכלין⁴⁸⁹⁷ לאחדא בהו:	ומעופפת למעלה ויורדת, וכל אותם בנים שתחת כנפי אמותיהם, כיון ששומעים אותו הצפצוף של אחותם ולחישת אותו הקול, מיד יוצאים תחת כנפי אמותיהם ומעופפים אצל אותה הצפור, וישראל לוקחים אותם ואוחזים בהם, ואם לא אותה צפור שאוחזים [בה] בתחלה, אלו לא מעופפים אצלם לעולמים, ולא יכולים (לא) לאחוז בהם.
היך צדין צדה⁴⁸⁹⁸ דהאי צפרא קדישא מתקנין לקמא מיכלא יקרא בחדווה וכל ענוגין ועאלין לבי כנישתא ולבי מדרשא ומצפצפן לגבה בקל לחישו כדקא יאות ואיהי דמטמרא תחות גדפהא דאימא זקפת רישא וחמאת פתורין מתקנן וצפצופין לגבה כדקא יאות נפקת ופרחת לגבייהו כמה דאתמר ובה אחדין כל אינון בנין ומשלחין לההוא דרביעא עלייהו ואזלת בגין דהא מן רקיעא שביעאה ולעילא במכוסה	איך צדים צידה של צפור קדושה זו, מתקנים לפניה מאכל מוכבד בשמחה וכל תענוגים, ונכנסים לבית הכנסת ולבית המדרש ומצפצפים אליה בקול לחש כמו שראוי, והיא נסתרת תחת כנפיה של אמא וזוקפת ראשה ורואה שולחנות מתוקנים וצפצופים אליה כמו שראוי, [ואז] יוצאת ומעופפת אצלם כמו שנתבאר, ובה אחוזים כל אותם בנים. ומשלחים לאותה שרובצת עליהם והולכת, משום שהרי מהרקיע

⁴⁸⁹⁴ כל דבריהם ז"ל אשר בגזירות ותקנות אינם ע"פ שכל אנושי כלל (וע' רע"מ ח"ג רנד ע"א ואי תימא וכו'), אלא כולם הם ברוח ה' אשר דיבר בם מקול ה' בכח (תהלים כט ד), קול גדול ולא יסף (דברים ה יט) דמתן תורה, והקול הזה היה ממשמש והולך בכל מייסדי התורה שבע"פ, כה תדברו אל בני ישראל (שמות ג טו), וכה תאמרו לבני ישראל (שם יד). והם כולם גזירות העליון ב"ה אשר האיר ונתגלה לנו ע"י קדושת תורתם וחכמתם, והם רק כשלוחים בדבר זה לומר להם כזאת וכזאת עשו (דע"ה ח"ב פא ע"א).

⁴⁸⁹⁵ על (נוסף בדפ"ו).

⁴⁸⁹⁶ ר"ל מנורה ק"ש וברכותיה. טלית וציצית, הי' של תכלת, מעיל בפעמונים ורמונים. תפילין ציץ. תפלה עבודה דקטורת. [וז"ש תכון תפילת קטרת. מצאתי כתוב על הגליון]. וזהו שמן וקטרת כו', מנורה ק"ש, וקטרת תפלה בלחישו, וע"כ צריך לסמוך גאולה לתפלה, שמן וקטרת, כידוע שנעשין ביחד (יהל אור).

⁴⁸⁹⁷ לא (נוסף בדפ"ו).

⁴⁸⁹⁸ צידה (דפ"ו).

ממך אל תדרוש שלח ליה דלא תיכול לאדבקא⁴⁸⁹⁹ וע"ד כתיב (דברים כב ז) שלח תשלח וגו':	השביעי ולמעלה, במכוסה ממך אל תדרוש, שלח אותה, שלא תוכל להשיגה, ועל זה כתוב "שלח תשלח וגו'".
מקרא קדש [דא] קריאה⁴⁹⁰⁰ וצפופא דעבדין לההוא צפרא קדישא בקדמיתא וכיון דאחדין בה שאר יומין אקרין מקראי קדש האי צפרא אקרי קדש דכתיב (שמות לא יד) כי קדש [היא] (יהיה) לכם ובגין דאיהי קדש איהי קרא[ה] לכולהו ואתיין לגבה ובגין כך אקרין מקראי קדש⁴⁹⁰¹ איהי קרא(ת)⁴⁹⁰² וישראל מצפצפן בהדה וקראן אופ הכי ועל דא אינון אתיין לגבייהו ואחדרי בהו בגין כך (ויקרא כג ד) אלה מועדי יי' מקראי קדש אשר תקראו אותם מקראי קדש בצפופא דלהון⁴⁹⁰³ ובההוא צפרא קדישא קדש דקרא לון⁴⁹⁰⁴:	מקרא קדש זוהי הקריאה והצפצוף שעושים לאותה צפור קדושה בראשונה, וכיון שאחוזים בה, שאר הימים נקראים מקראי קודש, צפור זו נקראת קדש, שכתוב "כי קדש היא לכם", ומשום שהיא קודש, היא קוראת לכולם ובאים אצלה, ומשום זה נקראים מקראי קדש. היא קוראת וישראל מצפצפים עמה וקוראים גם כן, ועל זה הם באים אצלם ואוחזים בהם, ומשום זה "אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם", מקראי קדש בצפופים שלהם, ובאותה צפור קדושה קדש שקוראת להם.
רעיא מהימנא:	
שיין דתלת ראשיין⁴⁹⁰⁵ ש ושיין דארבע ראשיין⁴⁹⁰⁶ [דתפילין] ש ואינון לקבל ז' ברכאן דק"ש דאינון בשחר⁴⁹⁰⁷ מברך שתים לפניה ואחת לאחריה ובערב מברך שתים לפניה ושתים לאחריה לבתר כהנא רבא [בעבודה] דמשמש בכנפי מצוה פעמונים ורמונים⁴⁹⁰⁸ אינון קשרין וחולייין וציין תפילין מתמן ואילך (שמות ל א) ועשית מזבח מקמר קמרת⁴⁹⁰⁹:	שיין של שלשה ראשים ש, ואות שיין של ארבעה ראשים ש' שבתפלין, והם כנגד שבע ברכות של קריאת שמע, שהן בשחר מברך שתים לפניה ואחת לאחריה, ובערב מברך שתים לפניה ושתים לאחריה, ואחר כך כהן גדול בעבודה שמשמש בכנפי מצוה פעמונים ורמונים, אלו הקשרים והחוליות וציין תפלין, משם ואילך "ועשית מזבח מקמר קטורת".

⁴⁸⁹⁹ לאדבקה (דפ"ו).

⁴⁹⁰⁰ פירוש שאנו קוראים למ' הנקרא קודש ומביאים אותה אצלנו (מ"מ).

⁴⁹⁰¹ ור"ל שו"ק תעיר נקראים ע"י המ' הנקרא קודש אשר תקראו אותם מקרא קודש (מ"מ).

⁴⁹⁰² קראה (דפ"ו).

⁴⁹⁰³ פירוש כאלו אמר אשר תקראו אתם דהיינו שאנו קוראים ל"ק תעיר וכן קודש שהיא המלכות קוראה להם וזהו מקראי קודש (מ"מ)

⁴⁹⁰⁴ ר"מ רנג ב אמר וכו' (דרך אמת).

⁴⁹⁰⁵ חסד גבורה תפארת שלשת אבות (אור יקר).

⁴⁹⁰⁶ הם נצח הוד יסוד מלכות והיינו שהם נגד שבע הנערות וכן תיקון המנורה בדבור בסוד ברכות דקריית שמע שהם שבע ברכות לה, אמנם ברכותיה מפוזרות בסוד פיזור שני שינין לימין ולשמאל (אור יקר).

⁴⁹⁰⁷ דהיינו לימין שלשה אבות ש' שלשה ראשיין והיינו שתים לפניה חס"ד גבור"ה ואחת לאחריה תפאר"ת, ובערב לצד שמאל שתים לפניה נצח הוד ושתים לאחריה יסוד ומלכות, ואחר כך וקטורת קודמת לאברים ואברים קודמין דהיינו סוד כהן בעבודה, דהיינו כל אחד מתפלל תפלתו הוא כהן לעצמו לעבוד עבודתו, ולזה הוא לבוש בגדי העבודה ואין תפלה שלימה אלא תפילין וציצית דהיינו ציציות (אור יקר).

⁴⁹⁰⁸ פעמונים ורמונים על שולי המעיל דהיינו קשרים וחוליות של ציצית, קשרים יודין פעמונים חוליות רמונים, וציץ הזהב תפלה של ראש קדש ליהו"ה דהיינו י' קדש ה' והיה כי יביאך ו' שמע ה' והיה אם שמוע (אור יקר).

⁴⁹⁰⁹ בסוד קשר היחוד בתפלה (אור יקר).

פתח [ר"ש] (רעיא מהימנא) ואמר כתי' בפרשתא דא והקרבתם אשה עולה⁴⁹¹⁰ ליי' (במדבר כח יט) ואוקמוה דעולה לאשים ובג"כ סמך עולה לאשה ועוד אוקמוה דלית עולה אתיא אלא על הרהור הלב ודאי (והאי) כל קרבנין לא אתיין אלא לכפרא כל קרבנא וקרבנא על כל אברין דב"נ כפוס ההוא חטא דההוא אבר על טפין דמוחא⁴⁹¹¹ (שמות יב לט) עונות מצות כי לא חמץ אי זריק טפין קדמאין קדם דאחמיצו באתר דלאו דיליה⁴⁹¹² ועל אלין דאחמיצו וזריק לון באתר דלא אצטריך⁴⁹¹³ [צריך] לאייתאה עלייהו לחם חמץ⁴⁹¹⁴ ואינון לחמי תודה הכי הו מנהון חמץ ומנהון מצה:	פתח הרועה הנאמן (רבי שמעון) ואמר, כתוב בפרשה זו "והקרבתם אשה עולה לה", ופרשה שעולה לאשים, ולכן סמך עולה לאשה, ועוד פרשוהו שאין עולה באה אלא על הרהור הלב. ודאי כל הקרבנות לא באים אלא לכפרה, כל קרבן וקרבן על כל אברים של אדם כפי אותו חטא של אותו אבר, על טפות המח, "עוגות מצות כי לא חמץ", אם זורק טפות ראשונות קודם שהחמיצו במקום שלא שלו, ועל אלו שהחמיצו וזרק אותן במקום שלא צריך, צריך להביא עליהן לחם חמץ, ואותם לחמי תודה כך הם, מהם חמץ ומהם מצה.
פריים⁴⁹¹⁵ מסטרא דדינא כבשים⁴⁹¹⁶ ואילים ועתודים ועזים, משום שהם פני שור, כולם שחיטתן בצפון וקבול דמם בכלי שרת בצפון, שחיטה וקבלה וזריקה כולם בצפון לבסם מדת הדין, שבאה לבית דין מצד הגבורה, בית דין הגדול מצד הגבורה, ששם בינה. בית דין הקטן מצד המלכות. וכל אותם שופכי דמים למצוה הם מצד הגבורה. ומה שבארוה "עולת שבת בשבתו", ולא	פריים מצד הדין, וכן כבשים ואילים ועתודים ועזים, משום שהם פני שור, כולם שחיטתן בצפון וקבול דמם בכלי שרת בצפון, שחיטה וקבלה וזריקה כולם בצפון לבסם מדת הדין, שבאה לבית דין מצד הגבורה, בית דין הגדול מצד הגבורה, ששם בינה. בית דין הקטן מצד המלכות. וכל אותם שופכי דמים למצוה הם מצד הגבורה. ומה שבארוה "עולת שבת בשבתו", ולא

⁴⁹¹⁰ כוונת רעיא מהימנא בזה לפרש טעם לחם ביום זה, ומוכיח מעולה שהיא כולה כליל והיינו אומרו "אשה עולה" כי אשה רומז וכליל לאשים והיינו סוד העולה דאתיא על הרהור הלב שאין בו מעשה לכך בא הקרבן כולו מחשבי אין בו אכילה לכהנים ולא לבעלים דהיינו מעשה, וענין הרהור זה היינו הרהורי עבירה עד שמתוכם בא אדם לידי טומאה, וזה על שני דרכים או חס ושלוש לבטלה או ממש באשה פסולה, והיינו לחם חמץ או לחם [מצה] כי מצה הוא טפות שלא החמיצו אלא לבטלה הם מצה (אור יקר).

⁴⁹¹¹ שבאין מהרהור (יהל אור).

⁴⁹¹² ר"ל בנשג"ז (יהל אור).

⁴⁹¹³ וחלות לחם חמץ לכפר על עון טיפות שנזרקו "באתר דלא אצטריך" וחלות לחם מצה לכפר על טיפין שנזרקו לבטלה, והיינו הרהורי הלב הרעים הקשים מן העבירה לכך על הלחם "אשה עולה", ועם היות שאין בפסוק אלא או והקרבתם על הלחם שבעה כבשים וכו' בפרשת אמור או והקרבתם עולה לריח ניחוח וכו' עם כל זה כתיב בפרשתא דא דהיינו במוסף של פסח והקרבתם אשה עולה לה' למד על כל שאר עולות, והוא עולה על מצה וביום שבועות עולה על חמץ, ובתודה חמץ ומצה על שניהם יחד (אור יקר), ר"ל לבטלה (יהל אור).

⁴⁹¹⁴ בשבועות. וזהו והקרבתם עולה דלעיל בשבועות, על הרהורא, באשים זרים, וזהו דסמך עולה לאשה, שכ' לעיל (יהל אור).

⁴⁹¹⁵ המוספין באין מפרים וכבשים וכו' וראש לכולם פריים למד על כל הבהמות שהם מצד פני שור מהשמאל מצד הגבורה (אור יקר).

⁴⁹¹⁶ ר"ל וכן כבשים כו' כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁹¹⁷ שחיטתן שהיא פעולת הגבורה שפיכות דמים בצפון שהיא הגבורה, והם שלשה פעולות שחיטה קבלת זריקה, והיינו בסוד הדין שתחלת התעוררותו מבינה ונמשך לגבורה ומשם למלכות, והיינו אלה"ם בבינה ואלה"ם בגבורה ואלה"ם במלכות כדפירשו בשיר השירים חציו אל ה"ם הקדמוני בינה וחציו אל ה"ם האחרון מלכות, ולכך בצפון קבלה בגבורה ושחיטה התעוררות הדם מבינה וזריקה במזבח מלכות, והכל בסוד בית דין עליון ובית דין תחתון, מדת הדין הקשה ומדת הדין הרפה והתעוררות הדין מבינה כדפירשנו (אור יקר).

(דמצוה) אינון מסטרא דגבורה ומה דאוקמוה⁴⁹¹⁸ (במדבר כח י) עולת שבת בשבתו⁴⁹¹⁹ ולא בשבת אחרא בנין דעבר יומו בטל קרבנו⁴⁹²⁰ דקרנן דוחה שבת (ודוחה אש דשבת) ואדליק אש בשבת בנין [דאיהו] (דההוא) אשא קדושה דכל אש [ד]קרננין⁴⁹²¹ איהו קדש ושבת קדש אחידן דא בדא:	בשבת אחרת, משום שעבר יומו בטל קרבנו, שקרבן דוחה שבת. ומדליק אש בשבת משום שהוא אש של קדושה, שכל אש של קרבנות הוא קדש, ושבת קדש, אחוזים זה בזה.
אבל אש דחול אסיר לאחדא ליה בקדש ובג"ד מני לון לישראל (שמות לה ג) לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת דהאי איהו כלאים [דטוב ורע] ובשבת דשלטא [אילנא דחיי] דלית ביה תערובת (אסיר לאבערא ביה אש דחולין דהאי אש דחולין דטומאה⁴⁹²² ולא דחולין דטהרה⁴⁹²³) וחולין דטהרה אסיר לערבא באש דקדושה כל שכן חולין דטומאה דאסיר לערבא לון בקדושה אופ [הכין] כל קרבנין אתקריאו בשר קדש וכל קרבנין דכל מין אית בהון חולין דטהרה ואית בהון	אבל אש של חול אסור לאחוז אותו בקדש, ומשום זה צוה להם לישראל "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת", שזהו כלאים של טוב ורע. ובשבת ששולט עץ החיים, שאין בו תערובת (אסור להבעיר בו אש חולין, שזה האש של חולין של טומאה, ולא של חולין של טהרה), וחולין של טהרה אסור לערב באש של קדושה, כל שכן חולין של טומאה שאסור לערב אותם בקדושה. כמו כן כאן, כל קרבנות נקראים בשר קודש, וכל קרבנות שכל מין יש בהם חולין של טהרה ויש בהם
רנה/א	
רע"מ:	
קדש [ו]קדש הקדשים:	קדש וקדש הקדשים.
ורזא דאית הפרש בין קדש לקדש [הה"ד] (שמות כו לג) והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים אופ [הכין] והכא אשות דקרננין לאו אינון שוין דאש של גבוה [מקודש מאש דקדש דלתתא] (מקדש דאש דקדש) דאתקרי אש עצי	והסוד, שיש הפרש בין קדש לקדש, זהו שכתוב והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים, כמו כן כאן אשי הקרבנות אינם שוים, שאש של גבוה מקודש מאש של קודש שלמטה שנקרא אש עצי הקודש או אש בשר הקודש. ואש של קדושה יש בו

⁴⁹¹⁸ בלי ספק אינו נקשר עם הקודם והעד דקאמר לקמיה קום רעיא מהימנא ועד כאן הם דברי רעיא מהימנא (אור יקר).

⁴⁹¹⁹ תפארת עם המלכות בחינה שבזכר בבחינה ידוע שבנקבה ולא בבחינה אחרת (אור יקר).

⁴⁹²⁰ שהוא התפארת יום, ודאי בטל קרבנו וייחודו (אור יקר).

⁴⁹²¹ קדש שהם כחות קדושים כדפי' לעיל קרבני לחמי לאישי ומדרגות הקדושה נקשרים יחד ולכן מותר לבער אש הקרבן בשבת דהיינו לייחד קדש בקדש, אמנם אש של חול הוא חיצון אחד מששים בגיהנם ואדרבה צריך לשקעו בנוקבא דתהומא רבא ולכן לא "תבערו אש" (אור יקר).

⁴⁹²² סמאל וכחותיו (אור יקר).

⁴⁹²³ מטטרון וכחותיו, אש קדש הקדשים אש קדש אש הדיוט הם שלשה אשים שבמקדש, הדיוט היינו אש דחול המביאין מחוץ למקדש והוא סוד הקדושה שהיא מתלבשת בעשיה, והוא בהכנסו למקדש מתפשט ונקשר בשאר מדרגות הקדושה בשורשו, קדש היינו סוד היצירה, קדש הקדשים היינו אש הבריאה, ונודע כי סוד הפרגוד הוא בהיכל קדש הקדשים שעליו נאמר "והבדילה הפרוכת" וכו', ועם כל זה עיקר הכוונה לה' והוא מחלק לכל אש ואש כפי בחינתו, והיינו פרי החג שהיו שבעים שרים וחס ושלוש שיהיו ישראל הם מקריבים להם קרבן אלא היו שבעים פרים קרבן לה' וכו' [והוא] היה מחלק להם כראוי (אור יקר).

הקדש או אש בשר הקדש ואש⁴⁹²⁴ [אית] ביה הפרשא⁴⁹²⁴ [לבין] (איתא בין) אש הדיוט (ד)אף על גב דאוקמוה עליה דמצוה להביא מן ההדיוט אף על גב דאית אש דקודשא דכל חד צריך לאתריה ומתלא אמתילו ישראל קדמאי להאי רזא:	הבדלה בינו לבין אש של הדיוט, אף על גב שבארו עליו שמצוה להביא מן ההדיוט, אף על גב שיש אש של קודש, שכל אחד צריך למקומו, ומשל נמשלו ישראל הראשונים לסוד זה.
וישראל (נ"א ישראל אמתילו להאי דהא ישראל בכלל) אתקריאו מלכים כמה דאוקמוה כל ישראל בני מלכים (ישראל בכלל אתקריאו מלכים ובדיוטים) אבל כד הוו עאלין לבי מקדשא כל [חד] (כח) שרייא באתריה כדקא יאות ליה אופ הכי כל קרבנין לאו אינון שוין דאף על גב דבכולהו כתיב קרבן ליי⁴⁹²⁵ איהו פליג בלא לכל⁴⁹²⁶ חד וחד כדקא יאות⁴⁹²⁷ ורזא דא אשתמודע בפרי החג⁴⁹²⁸ דהוו קריבין לון ישראל קדם⁴⁹²⁹.	ישראל (ישראל נמשלו לזה שהרי ישראל בכלל) נקראים מלכים כמו שבארוהו, כל ישראל בני מלכים, אבל כאשר היו עולים לבית המקדש, כל אחד שורה במקומו כמו שראוי לו. כמו כן כאן כל הקרבנות אינם שוים, שאף על גב שבכולם כתוב קרבן לה', הוא מחלק הכל, כל אחד ואחד כמו שראוי, וסוד זה נודע בפרי החג שהיו מקריבים להם ישראל לפני ה'.
ואמר בוצינא קדישא קום רעיא מהימנא משנתך דאנת ואבהן ישני עפר [אתקרון] (תתקרון) דעד כען הויתון⁴⁹³⁰ משתדלין (באורייתא) [באינון ישנים] במשנה דאתמר בהון על הארץ תישן וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה ליהויה (במדבר כח כו) אתון [אינון] (בני) בכורים⁴⁹³¹ דשכינתא ובעובדין דלכון איהי אתחדשת⁴⁹³² בצלותין דאבהן (ו)בכל יומא ודאוקמוה מארי מתניתין תפלות כנגד אבות תקנום:	אמר הנר הקדוש, קום רועה נאמן משנתך, שאתה והאבות נקראים ישני עפר, שעד כאן הייתם עוסקים בתורה, באותם ישנים במשנה, שנאמר בהם, על הארץ תישן, "וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה'", אתם הם (בני) בכורים של השכינה, ובמעשים שלכם היא מתחדשת בתפלות של האבות בכל יום, שבארו בעלי המשנה תפלות כנגד אבות תקנום.
ואבך⁴⁹³³ דאמר רעיא מהימנא שמע ישראל (דברים ו ד) ואוקמוה כל הקורא ק"ש בכל יום כאלו הוא מקיים (יהושע א ח)	ובקריאת שמע שאמר הרועה הנאמן "שמע ישראל", ופרשוה כל הקורא קריאת שמע בכל יום, כאלו הוא מקיים "והגית בו יומם ולילה".

⁴⁹²⁴ הפרשה (דפ"ו).

⁴⁹²⁵ לעיל רכד סע"א (לש"ו).

⁴⁹²⁶ כל (דפ"ו).

⁴⁹²⁷ עי' רכד ע"א וכן רנט ע"א, וכן ח"א סד ע"א (דע"ה ח"ב קנו ע"ב).

⁴⁹²⁸ דפליג לאומין (יהל אור).

⁴⁹²⁹ לקמן רנו ע"א רנט ע"א (לש"ו).

⁴⁹³⁰ ר"ל הת"ח, שבהן מתלבשין אבהן ור"מ, אבל בפורקנא בתרייתא דעתידין למטעם כו' (יהל אור).

⁴⁹³¹ שהם פטר רחם שלה בסוד הנשמות מזווגא דקב"ה ושכינתיה, ועוד הם בכורים לה שהיא למטה משלשת אבות שהם חסד גבורה תפארת, ורעיא מהימנא שהוא הדעת שעל גביהן הכולל שלשתן דהיינו שלשה תפלות וקריית שמע, כי שלשה תפלות יונקות משלשה אבות ובקריית שמע היא נקשרת ומיוחדת בסוד א"ח ד' כדפירשנו דהיינו סוד הדעת, וע"י אור נגה עליה ונתחדשה בסוד חדושה של לבנה (אור יקר), כמש"ל מצד אורייתא (יהל אור).

⁴⁹³² ר"ל זהו מנחה חדשה כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁹³³ שהיא תורה כמו שמפרש והולך. והיא בכורים כנ"ל (יהל אור).

649 | Page

והגית בו יומם ולילה ודאי בצלותין דלכון בקריאת שמע דלכון (הא) שכינתא איהי אתחדשת קמיה דקב"ה ובג"ד (במדבר כח כו) והקרבתם מנחה חדשה ליהו"ה בצלותין דאינון באתר דקרבנין באן קרבנין דצלותין איהי מתחדשת:	ודאי בתפלות שלהם, בקריאת שמע שלכם, השכינה היא מתחדשת לפני הקדוש ברוך הוא, ומשום זה נאמר "והקרבתם מנחה חדשה לה'", בתפלות שהן במקום הקרבנות, באילו קרבנות של התפלות היא מתחדשת.
בשבועותיכם דהיינו שבועות דביה מתן תורה⁴⁹³⁴ ואתקרי חמשים יום לעמר⁴⁹³⁵ וביה⁴⁹³⁶ שבעה שבועות מסטרא דההוא דאיתמר ביה (תהלים קיט קסד) שבע ביום הללתיך [ואיהי] (דאיהי) מלכות [כלה] כלילא⁴⁹³⁷ משבע ספירן כלילא בבינה דאיהי אתפשטת בה' ספיראן לחמשיין יסוד כל כלול מאלין חמשיין כל"ה כ"ל ה' כלילא מחמשים כללו נבלעים⁴⁹³⁸ בגו חמשים:	"בשבועותיכם", כלומר שבועות שבו מתן תורה, ונקרא חמשים יום לעומר, ובו שבעה שבועות מצד אותו שנאמר בו "שבע ביום הללתיך", והיא מלכות, כלה כלולה משבע ספירות, כלולה בבינה שהיא מתפשטת בחמש ספירות לחמשים. יסוד, כל, כלול מאלו החמשים. כל"ה, כ"ל ה' כלולה מחמשים, כולם נבלעים בתוך חמשים.
חכמה דאיהי י' עלאה מובלעת בגו חמשיין ה' זמנין עשר ה' בינה י' חכמה עשר (עשר) זמנין ה' היינו חמשיין בחושבן⁴⁹³⁹ כ"ל ובחושבן י"ם ואיהו י"ם התורה מקורא דילויזה כתר דלית ליה סוף שאר ספיראן אתקריאו על שמה שבעת ימים (שביעי) ומלכות ים סוף⁴⁹⁴⁰ סוף דכל ימים [ובג"ד] (ובגין דאינון חמשיין) שבע שבועות:	חכמה שהיא י' עליונה מובלעת בתוך חמשים, ה' פעמים עשר, ה' בינה, י' חכמה, עשר פעמים ה', כלומר חמשים, ובחשבון כ"ל, ובחשבון י"ם. והוא ים התורה, המקור שלו כתר, שאין לו סוף. שאר הספירות נקראות על שמה, שבעת ימים, והמלכות ים סוף, סוף כל הימים. ומשום זה שהם חמשים, שבעה שבועות.
מנחתם שלשה עשרונים ושני עשרונים	"מנחתם שלשה עשרונים" ו"שני עשרונים", חמש, שהם חמש פעמים

⁴⁹³⁴ דהיינו תגבורת אור התפארת מצד הבינה, כי התפארת נקרא תורה ומתן התורה הוא מהבינה והיינו אומרו "חמשי"ם" מצד הבינה "י"ם" מצד התפארת "לעומר" מלכות, והיינו סוד מתן תורה כי מוהר ומתן הוא לנקבה (אור יקר), ר"ל כנ"ל דתורה בכורים (יהל אור).

⁴⁹³⁵ לעומר (דפ"ו).
⁴⁹³⁶ כלומר מה שאין אנו מונין אלא שבעה שבועות הוא "מסטרא דההוא דאתמר כיה שבע ביום הללתיך", כלומר המלכות נקראת "שבע" דהיינו בת שבע, "ביום" במדת יו"ם שהוא התפארת, "הללתיך" וקראתיך מלשון בהלו נרו עלי ראשי (אור יקר).

⁴⁹³⁷ שהיא בעצמה כלולה משבע ספירן דהיינו שבעה שבועות עד החסד, אמנם מצד הבינה איהי מלכות, נוסף על כללות שבעה ספירות הנהוגות בה היא כל"ה שפירושו כלולה בבינה, דהיינו בסוד התפשט אור הבינה בחמש ספירן דהיינו בינה עד הוד אתפשטת, דהיינו סוד ה' שהיא חמשה

ספירות חסד גבורה תפארת נצח הוד ●●● וכל ספירה כלולה מעשר, לא משבע בבחינת עצמם שהיו שבעה ספירות שבעה שבועות כדפירשנו דהיינו כל אחת מהן כלולה משבע, אלא הם חמשה מצד הבינה כל אחת כלולה מעשר, והיסוד מקבל החמשים המתפשטים עד ההוד דהיינו שנקרא כ"ל שעולה חמשים, והמלכות נקראת כל"ה שפירושו כ"ל ה' כלולה מחמשים כדפירשנו, בענין שהם בסוד חמשים הבינה בעצמה וחמש ספירות והיסוד והמלכות (אור יקר), ר"ל כל ה' כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁹³⁸ כל הע"ס כמו שמפרש והולך, חו"ב י"ה, י' פעמים ה' גי' י"ם. כתר מקור של הים. ז"ת שבע שבתות חמשים יום דילה (יהל אור).

⁴⁹³⁹ ובחושבן (דפ"ו).

⁴⁹⁴⁰ ר"ל דאיהי ג"כ נק' י"ם, שבה אתכלילו נ' כנ"ל (יהל אור).

650 | Page

חמש [דאינון] חמש זמנין עשר הה"ד (במדבר כח כ) ומנחתם⁴⁹⁴¹ סלת בלולה בשמן שלשה עשרונים לפר האחד ושני עשרונים לאיל האחד לשבעת הכבשים, ושבעת הכבשים כנגד שבע שבתות תמימות תהיינה, כל אחד עם ששה הימים שלו.	עשר, זהו שכתוב "ומנחתם סולת בלולה בשמן שלשה עשרונים לפר האחד ושני עשרונים לאיל האחד עשרון עשרון לכבש האחד לשבעת הכבשים", ושבעת הכבשים כנגד שבע שבתות תמימות תהיינה, כל אחד עם ששה הימים שלו.
ובעשור לחודש השביעי (במדבר כט ז) דאיהו תשרי מקרא קדש יהיה לכם דא יום הכפורים דאיהו עשירי י' כליל מעשרת ימי תשובה ותקינו ביהוה ה' צלותין לחברא⁴⁹⁴² עם ה' (מאי מקרא קדש יהיה לכם דא יום הכפורים דאיהו עשירי י' כליל מעשרת ימי תשובה ותקינו בו ה' צלותין לחברא עם ה') מאי מקרא קדש לאפרשא ליה משאר יומין דאית בהו פולחנא (דחול) [ובגין דא כל מלאכת עבודה לא תעשו (ויקרא כג ז)]:	"ובעשור לחדש השביעי" שהוא תשרי, "מקרא קדש יהיה לכם", זה יום הכפורים שהוא עשירי, י' כלול מעשרת ימי תשובה, ותקנו בו חמש תפלות לחבר (אותו) עם ה'. (מהו "מקרא קדש יהיה לכם", זה יום הכפורים שהוא עשירי, י' כלול מעשרת ימי תשובה, ותקנו בו חמש תפלות לחברו עם ה'). מהו "מקרא קדש", להבדילו משאר ימים שיש בהם עבודה של חול, ומשום זה "כל מלאכת עבודה לא תעשו".
[תעשה⁴⁹⁴⁴ דיומין דאית בהון מלאכת חול] אינון מסטרא דעין הדעת טוב ורע דאתהפך ממטה לנחש ומנחש למטה לכל חד כפום עובדוי ודא מטטרון מטה נחש סמאל אבל בהאי יומא דאיהו יום הכפורים (ר"ה) דאתקרי קדש שלטא אילנא דחיי דלא אשתתף⁴⁹⁴⁵ עמיה שטן ופגע רע [ומסטריה] (תהלים ה ה) (ו)לא יגורך רע ובגין דא ביה נייחין עבדין באילנא דחיי (ואשתתפן גביה) וביה נפקן לחירות וביה⁴⁹⁴⁶ נפקי משלשליהון אינון דאית עלייהו גזר דין בנדר ובשבועה ובגין דא תקינו למימר ביה כל נדרי ואיסרי כו' כולהון יהון שביתין [ו]שביקין לא שרירין ולא קיימין:	"תעשה" שימים שיש בהם מלאכה של חול הם מצד של עין הדעת טוב ורע, שהתהפך ממטה לנחש ומנחש למטה, לכל אחד כפי מעשיו, וזה מטטרון מטה נחש סמאל, אבל ביום זה שהוא יום הכפורים, שנקרא קודש, שולט עין החיים, שלא משתתף עמו שטן ופגע רע, ומצדו "לא יגורך רע", ומשום זה יש בו מנוחה לעבדים בעין החיים (ומשתתפים אצלו), ובו יוצאים לחירות, בו יוצאים משלשלותיהם, אלו שיש עליהם גזר דין בנדר ובשבועה, ומשום זה התקינו לומר בו, כל נדרים⁴⁹⁴³ ואיסורים וכו' כולם יהיו שובתים ועזובים בלי תקף ולא קיימים.
ובגין דא נדר דיהוה דאיהו תפארת ושבועה דאדני דאיהו מלכות דעבדו על גלותא דלהון בחכמה ובינה יהון שביקין ושביתין לא שרירין ולא קיימין (במדבר טו כו) ונסלח לכל עדת בני ישראל דחסד איהו	ומשום זה נדר של יהוה שהיא תפארת, ושבועה של אדני שהיא מלכות, שעשו על גלות שלהם, בחכמה ובינה, יהיו נעזבים ומושבתים ללא תוקף וללא קיום, "ונסלח לכל עדת בני ישראל" שחסד הוא מים,

⁴⁹⁴¹ ר"ל שלשה ושנים הן נ' דחו"ב כנ"ל, י' פעמים ה'. ושבעה עשרונים לשבעת הכבשים, לז"ת (יהל אור).

⁴⁹⁴² (לה) (נוסף בדפ"ו).

⁴⁹⁴³ צ"ע אם לתרגם את זה או לא

⁴⁹⁴⁴ נמחק בדפ"ק.

⁴⁹⁴⁵ כמ"ש (יומא כ ע"א) דביוה"כ ל"ל רשו לאסטוני כו' (יהל אור).

⁴⁹⁴⁶ ביה (דפ"ו).

מִים גְּבוּרָה אֵשׁ תִּפְאֶרֶת אוֹיֵר וּבְגִין דָּא [אוקמוה] (תקינ) מארי מתניתין התר נדרים פורחים באויר ובגין דשבועה ממלכות⁴⁹⁴⁷ ודאיהו (דאיהו) לתתא מניה⁴⁹⁴⁸ אוקמוה נדרים על גבי שבועות עולים ועוד אוקמוה כל הנשבע כאילו נשבע במלך עצמו וכל הנודר כאילו נודר בחיי המלך (דעצם) המלך ועצמו אדני חיי המלך יהו"ה ובגין דא (שם ל ג) כי ידור נדר ליהו"ה:	וגבורה אש, ותפארת אויר, ומשום זה בארו בעלי המשנה, התר נדרים פורחים באויר. ומשום ששבועה ממלכות שהיא למטה ממנו, פרשוהו נדרים עולים וחלים על גבי שבועות, ועוד פרשו, כל הנשבע כאלו נשבע במלך עצמו, וכל הנודר כאלו נודר בחיי המלך. המלך עצמו, אדני. חיי המלך יהו"ה. ומשום זה נאמר "כי ידר נדר ליהו"ה".
ואוף הכי⁴⁹⁴⁹ אית רזא אחרא חיי:	וכמו כן כאן יש סוד אחר חיי
רנה/ב	
רע"מ:	
המלך חכמה הה"ד (קהלת ז יב) החכמה תחיה בעליה כל הנודר ביהו"ה דאיהו תפארת כאילו נודר בחכמה דאיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א חיי המלך וכל הנשבע [באדני] (ביהו"ה) כאילו נשבע במלך עצמו עצמו דא אימא עלאה כאילו נשבע בה דאיהו (שמות כד י) עצם השמים⁴⁹⁵⁰ לטוהר מסטרא דחסד (בראשית ב כג) עצם מעצמי ובשר מבשרי מסטרא דגבורה דא מלכות ובחכמה דאיהו [חיי] תפארת איהו סליק לאתקרי אדם הה"ד (ישעיה מד יג) כתפארת אדם:	המלך חכמה זהו שכתוב "החכמה תחיה בעליה", כל הנודר ביהו"ה שהוא תפארת כאלו נודר בחכמה שהוא שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א חיי המלך. וכל הנשבע באדני כאלו נשבע במלך עצמו. עצמו זו אמא עליונה, כאלו נשבע בה שהיא "עצם השמים לטוהר" מצד החסד, "עצם מעצמי ובשר מבשרי" מצד הגבורה זו מלכות. ובחכמה שהיא חיי תפארת, הוא עולה לקראת אדם, זהו שכתוב "כתפארת אדם".
ואתמר ביום הכפורים (במדבר כט ז) ועניתם את נפשותיכם (הה"ד) (ויקרא טז כט) ובעשור לחדש השביעי הזה תענו את נפשותיכם תקינו ביה ה' ענויים בגין דתתלבן ה' זעירא בה' עלאה דאיהו⁴⁹⁵¹ ה' צלותין לקיים בישראל (ישעיה א יח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו והאי איהו רזא דלשון של זהורית בגין דכל חובין דישראל [מטאן]⁴⁹⁵² (ממנן) לגבי⁴⁹⁵³ מלכות ותשובה דאיהו בינה [מלבנת] (מלכות) לון	ונאמר ביום הכפורים "ועניתם את נפשותיכם", "בעשור לחודש תענו את נפשותיכם", תקנו בו חמשה ענויים כדי שתתלבן ה' קטנה בה' עליונה, שהיא חמש תפלות, לקיים בישראל "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו", וזהו סוד של לשון זהורית, משום שכל החובות של ישראל מגיעים אצל המלכות, ותשובה שהיא בינה מלבנת אותם, משום שנאמר בה השוכן איתם בתוך טומאותם, וארבעה בגדי לבן וארבעה בגדי זהב

⁴⁹⁴⁷ כל הדין דהז"ת הוא בהמלכות כמ"ש הרב בשער טנת"א (פרק ז שם), וזהו שאמרו ברע"מ (פנחס רנה ע"א, ומשפטים קטו ע"ב) כי שבועה הוא במלכות, כי בה הוא מציאות השבועה, שהוא הוראת על הסכם כל הז"ת (דע"ה ח"ב קלז ע"א).

⁴⁹⁴⁸ מיניה (דפ"ו).

⁴⁹⁴⁹ ר"ל בחו"ב כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁹⁵⁰ דעצם חיוור ובשר סומק כידוע (יהל אור).

⁴⁹⁵¹ דאיהו (דפ"ו).

⁴⁹⁵² מטון (דפ"ק).

⁴⁹⁵³ דגבי (דפ"ו).

להלביש יאהדונה"י. ותקנו לתקוע שופר ביום הכפורים להעלות קול, שהוא ו', לחירות, שנאמר בה "בכל צרתם לו צר" בא' ובו', קרי וכתב. ועבודת יום הכפורים היא באריכות, והיא כלולה משלש מדרגות במחשבה דיבור ומעשה.	בגין דאתמר בה (ויקרא מז מז) השוכן אתם בתוך טומאתם⁴⁹⁵⁴ וארבע⁴⁹⁵⁵ בגדי לבן וארבע בגדי זהב [למלבש] יאהדונהי ותקינו לתקוע שופר ביום הכפורים לסלקא קול דאיהו ו' לחרות דאתמר בה (ישעיה סג ט) בכל צרתם לו צר בא' ובו' קרי וכתב [ועבודת יום הכפורים] (הכא בעבודת) איהי באריכות ואיהי כלילא מתלת דרגין מחשבה⁴⁹⁵⁶ דיבור ומעשה:
"בחמשה עשר יום לחדש השביעי וגו'" שהוא תשרי, "מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים וגו'", בחמשה עשר מצד של "ה", "וחגותם אותו", זו אות ו' העמוד האמצעי (ח"ג חסד גבורה), "שבעת ימים" מצד של בת שבע, שהיא מלכות האבות והרועה הנאמן ואהרן דוד ושלמה, הרי הם שבעה כנגד שבע ספירות. אני רוצה לתקן לכם סוכה שהיא אמא עליונה, לסכך עליהם כאמא על בנים.	בחמשה עשר יום לחדש השביעי (הזה) וגו' (במדבר כג לד) דאיהו⁴⁹⁵⁷ תשרי מקרא קדש יהיה לכם וגו' (שם לו) כל מלאכת עבודה לא תעשו וחגותם אותו חג ליי' שבעת ימים וגו' [בחמשה עשר מסטרא דיי"ה] וחגותם אותו דא אות⁴⁹⁵⁸ ו' עמודא דאמצעיתא (ח"ג חסד גבורה) שבעת⁴⁹⁵⁹ ימים מסטרא דבת שבע דאיהי מלכות אבהן ורעיא מהימנא⁴⁹⁶⁰ [ואהרן] (ו)דוד ושלמה הא [אינון] (אתוון) שבע לקבל שבע ספיראן אנא בעינא לתקנא לכון סכה דאיהי אימא עלאה לסככא עלייהו כא(י)מא על בגין:
ומשום שבע ספירות אמר הפסוק "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בצאתם מארץ מצרים" בשבעה ענני כבוד. (יש [שכתובה] באות ו', בסוכות חסר ו', שנאמר בה "בסוכות תשבו שבעת ימים" היא אמא אבל סכה) באות ו' היא בסוד (התבות) של שני בנים יהו"ה אדנ"י, וכך עולה סוכ"ה בחשבון יאהדונה"י, שני כרובים שהם "סוככים בכנפיהם על הכפורת ופניהם איש אל אחיו".	ובגין ז' ספיראן אמר קרא (ויקרא כג מג) כי בסוכות הושבתי את בני ישראל במפקנותהון מארעא דמצרים בז' ענני כבוד (סוכה)⁴⁹⁶¹ אית באות ו' בסוכות חסר ו' דאתמר בה (שם מב) בסוכות תשבו שבעת ימים איהו⁴⁹⁶² אימא אבל סוכה) באת ו' איהי⁴⁹⁶³ ברוא (דתיבין) [דתרין] בגין יהו"ה אדנ"י והכי סליק סוכ"ה בחושבן⁴⁹⁶⁴ יאהדונהי תרין כרובים⁴⁹⁶⁵ דהם (שמות כה כ) סוככים⁴⁹⁶⁶ בכנפיהם על הכפורת⁴⁹⁶⁷

⁴⁹⁵⁴ ר"ל במלכות וקאי אדלעיל שכ' דכל חובין בישראל כו' (יהל אור).
⁴⁹⁵⁵ לבינה ומלכות לכך עבודת יוה"כ שהוא בבינה בבגדי לבן כמ"ש בינה מסט' דחסד עצם ומלכות בשר כנ"ל (יהל אור).
⁴⁹⁵⁶ במחשבה (דפ"ו).
⁴⁹⁵⁷ דאיהי (דפ"ו).
⁴⁹⁵⁸ ר"ל אותו, אותיות אות ו' (יהל אור).
⁴⁹⁵⁹ ה' בתראה ועמה נשלם השם (יהל אור).
⁴⁹⁶⁰ במלכות דאיהו סליק לה לעילא מ"ה דמשה ואבהן בחג"ת ואהרן דוד ושלמה בנה"י (יהל אור).
⁴⁹⁶¹ בדפ"ק "סוכה" בכלל עיקר הגרסא ואינו כלול במוסגר.
⁴⁹⁶² איהי (דפ"ו).
⁴⁹⁶³ איהו (דפ"ו).
⁴⁹⁶⁴ וה' בהיכל כו' היכ"ל גימ' אדנ"י, וה' מוסתר בתוכו, כן כתיב סוכה, כ"ו באמצע (יהל אור).
⁴⁹⁶⁵ תו"מ (יהל אור).
⁴⁹⁶⁶ ר"ל דשניהן נק' סוכה (יהל אור).

ופניהם איש אל אחיו:	
ואית עשרה טפחים בכרובים מתתא לעילא מרגליהון⁴⁹⁶⁸ עד רישיהון ומרישיהון ועד רגליהון ושריין על טפח⁴⁹⁶⁹ דאיהו י' ועשרה [עשרה] (טפחים) מעילא לתתא ומתתא לעילא היינו יו"ד⁴⁹⁷⁰ ובג"כ שיעורא דסכה אמרו רבנן לא פחות מעשר⁴⁹⁷¹ ולא למעלה מעשרים:	ויש עשרה טפחים בכרובים ממטה למעלה מרגליהם עד ראשיהם ומראשיהם עד רגליהם, ושורים על טפח שהוא י', ועשרה עשרה ממעלה למטה וממטה למעלה, כלומר יו"ד, ומשום זה שיעור סוכה אמרו חכמים, לא פחות מעשרה ולא למעלה מעשרים.
סכה העשויה ככבשן מסטרא דאימא עלה אתמר (שמות יט יח) וזה סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו י' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן (ואוקמוה מאי (יחזקאל א יד) והחיות רצוא ושוב באור⁴⁹⁷² היוצא מפי הכבשן) וכלא חד וסכה תהיה לצל יומם (ישעיה ד ו) [דסכך בעינן וסכך אתעביד לצל] דאתמר ביה (תהלים צא א) בצל שדי⁴⁹⁷³ יתלונן ולא בצל סכת הדיוט דאנין על גופא משמשא אלא צל לאנגא על נשמתא⁴⁹⁷⁴ (שיה"ש ב ג) בצלו חמדתי וישבתי (איכה ד כ) אשר אמרנו בצלו נחיה⁴⁹⁷⁵ בגוים צל עם ס' איהי צלם דאתמר ביה (תהלים לט ז) אך בצלם יתהלך איש ס' סתומה⁴⁹⁷⁶ אית לה ארבע דפנות:	סוכה העשויה ככבשן מצד של אמא עליה נאמר "וזה סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן" (ופרשוהו מהו "והחיות רצוא ושוב" כאור היוצא מפי הכבשן), והכל אחד. "וסכה תהיה לצל יומם" שצריך סכך, וסכך נעשה לצל, שנאמר בו "בצל שדי יתלונן", ולא בצל סכת הדיוט שמגן על הגוף משמש, אלא צל להגן על הנשמה "בצלו חמדתי וישבתי" "אשר אמרנו בצלו נחיה בגוים". צל עם ס' הוא צלם, שנאמר בו "אך בצלם יתהלך איש". ס' סתומה יש לה ארבע דפנות.
ומה⁴⁹⁷⁷ דאוקמוה⁴⁹⁷⁸ שתיים כהלכתן [ושלישית אפילו טפח ולמ"ד שלשה כהלכתן] ורביעית אפילו טפח ואינון בגין	ומה שפרשוהו שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפח, ולמי שאמר שלשה כהלכתן ורביעית אפילו טפח, והם בגלל זה שתיים שלש ארבע הרי

⁴⁹⁶⁷ יסוד כידוע ששניהן מסככין אותו, בזמן שפניהם איש אל אחיו, זהו ופניהם כו' (יהל אור).
⁴⁹⁶⁸ "לעילא מרגליהון" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "עד רגליהון ומרגליהון".
⁴⁹⁶⁹ ר"ל טפח דעוביה של כפרת. וטפח הוא י' כמ"ש, ועם קומתו עשרה, הרי עשרים, והן עשרה דכלילין במלכות, ועשרה ממלכות עד כתר, הרי כ' דכתר. הרי יו"ד במלואה יו"ד דכתר, לכך סוכה לא פחות מעשר במלכות דכלילא מעשר כנ"ל, ולא יותר על עשרים בכתר, ובמלכות הוא בטפחים, טפח דכפרת ובכתר באמות (יהל אור).
⁴⁹⁷⁰ ומרישיהון ועד רגליהון ושריין על טפח דאיהו י' ועשרה עשרה מעילא לתתא ומתתא לעילא היינו יו"ד – נמחק ביהל אור.
⁴⁹⁷¹ מעשרה (דפ"ו).
⁴⁹⁷² כאור (דפ"ו).
⁴⁹⁷³ בינה (יהל אור).
⁴⁹⁷⁴ שהיא מסט' דבינה (יהל אור).
⁴⁹⁷⁵ ואמר כאן ג"פ שנזכר בהם צל, נגד נר"ן. נגד נפש שהיא מלכות הנק' שדי, בצל שדי יתלונן. בצלו חמדתי הוא נגד רוח, שהוא מן ז"א, כמשמעת הפ', כן דודי כו', הוא ז"א בין הבנים, בצלו חמדתי. וכנגד בינה אמר בצלו נח' בגוים, והוא נגד נשמה ששם אין מגעת כידוע. ואמר צל שהוא סכך, עם ס' סתומה שהוא ד' דפנות, עם הסכך שעליו, צל איהו צלם כו' (יהל אור).
⁴⁹⁷⁶ בבינה (יהל אור).
⁴⁹⁷⁷ ומ' (יהל אור).
⁴⁹⁷⁸ הוא מ' פתוחה סוכה פתוחה (יהל אור).

דא תריין תלת ארבע הא תשע טפח איהי עשיראה לאשלמא כל חסרון⁴⁹⁷⁹ ובגין דא שיעור סכה לא פחות מעשר דאיהו⁴⁹⁸⁰ מלכות עשיראה⁴⁹⁸¹ דכל דרגין ולא למעלה מעשרין דאיהי כ' כתר עליון דלא שלמא ביה עינא כבוד עלאה:	תשע, וטפח הוא עשירי להשלים כל חסרון. ומשום זה שיעור סוכה לא פחות מעשר שהיא מלכות, עשירית של כל הדרגות, ולא למעלה מעשרים שהיא כ' כתר עליון, שלא שולטת בו עין, כבוד עליון.
עליה אמר משה (שמות לג יח) הראני נא את כבודך ואתיב ליה קב"ה לא תוכל לראות את פני ולית כבוד (אלא) בלא כ' [ובגין דא] שערז מארי מתניתין לקבליהו סכה העשויה כמבוי מסטרא דאת ב' כמין גא"ם⁴⁹⁸² מסטרא דאת ג' כמין צריף מסטרא דאת ד'⁴⁹⁸³:	עליו אמר משה "הראני נא את כבודך", והשיב לו הקדוש ברוך הוא "לא תוכל לראות את פני", ואין כבוד בלי כ'. ומשום זה שיערו בעלי המשנה כנגדם, סוכה העשויה כמבוי מצד אות ב', כמין גא"ם, מצד אות ג', כמין צריף, מצד אות ד'.
ושבע אתוון אינון בג"ד כפר"ת⁴⁹⁸⁴ כ' כבשן ב' בורגנין ושאר סכות⁴⁹⁸⁵ וכלהו רמיזי לגבי מארי מתניתין ולית לארכא בהון ואינון לקבליהו שבעה ככבי לכת ואינון דכר ונוקבא⁴⁹⁸⁶ ובגין דא אתקריאו ז' כפולות⁴⁹⁸⁷ כגון שבעה שרגין דמנרתא דאתמר בה (תהלים קיט קסד) [שבע ביום הללתיך הכי] (זכריה ד ב) שבעה ושבעה מוצקות הכי שבעה ספיראן כפולות ושבעה יומי בראשית לתתא שבעה לעילא⁴⁹⁸⁸ (קהלת א ט) אין כל חדש⁴⁹⁸⁹ תחת השמש:	ושבע אותיות הן בג"ד כפר"ת, כ' כבשן, ב' בורגנין, ושאר סכות, וכולם רמוזים אצל בעלי המשנה, ואין להאריך בהם. ואלו לעומתם שבעה כוכבי לכת, והם זכר ונקבה, ומשום זה נקראים שבע כפולות כמו שבעה קנים של המנורה שנאמר בה "שבע ביום הללתיך", כך "שבעה ושבעה מוצקות", כך שבע ספירות כפולות, ושבעה ימי בראשית למטה, שבעה למעלה, "אין כל חדש תחת השמש".
לולב דא צדיק דדמי לחוט השדרה דביה ח"י חוליין לקבל ח"י נענועין דלולב ואינון לקבל ח"י ברכאן דצלותא לקבל שמנה עשר אוזכרות דהבו ליי בני אלים (תהלים	לולב זה צדיק שדומה לחוט השדרה, שבו שמונה עשרה חוליות כנגד שמונה עשר נענועים של הלולב, והם כנגד שמונה עשרה ברכות התפלה, כנגד שמונה עשר שמות של

⁴⁹⁷⁹ פי' עשרה טפחים היה מן הקרקע עד רגלי כרובים, כמ"ש רז"ל (סוכה ד ע"ב) ארון ט' וכפורת טפח. ומרגליהון עד רשיהון ששם סוככים, שמזה נלמד לסכך (יהל אור).
⁴⁹⁸⁰ דאיהי (דפ"ו).

⁴⁹⁸¹ והיא כלולה מ'. וממנה ולמעלה י' עד הכתר וכמש"ל (יהל אור).

⁴⁹⁸² והא דסוכה תהיה לצל צ"ל אח"כ כמש"ל (יהל אור).

⁴⁹⁸³ פי' הצריף הוא שב' דפנות מגיעות זה לזה כמין ד' (יהל אור).

⁴⁹⁸⁴ שהם ז' סוכות שאמרו רז"ל (סוכה ח ע"ב) היינו ב'ורגנין, ג'אם, צריף שהוא ד', הם בג"ד כנ"ל. כבשן הוא כ' של כפר"ת. והפ' הוא פירות ר"ל סוכת של שומרי פירות. והר' רועים. והת' תאיני, והוא קייצין. וסימנך בגמ' רקב"ש (יהל אור).

⁴⁹⁸⁵ גנב"ך רקב"ש וחמש סוכות דחשיב לעיל וסוכה סתם ב' כהלכתן כו' הרי י"ד סוכות נגד בג"ד כפר"ת כפולות כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁴⁹⁸⁶ כמו שמש חמה לבנה ירח כו' (יהל אור).

⁴⁹⁸⁷ פי' ז' אותיות בג"ד כפר"ת הן כפולות בדגש ורפה. וכן יש עוד ז' סוכות גנב"ך נגד רקב"ש, וסוכה כמבוי וסוכת היוצרים וסוכה כשובך, נגד ג' הנשארים, המרומזים בבג"ד כו' (יהל אור).

⁴⁹⁸⁸ ז' לתתא הם מ"ש ויהי ערב ז"פ במ"ב, וז' לעילא הם ויהי בקר הנ"ל (יהל אור).

⁴⁹⁸⁹ ר"ל במלכות שהיא תחת השמש דכל הז' אינון ג"כ בשמש עד"א אלא דשם רפוינות ובמל' דגושות וזה בג"ד כפר"ת כפולות [עי' בהגר"א בס"י פ"ד מ"א] (יהל אור).

כט א) לקבל שמנה עשר אזכרות דק"ש ונענוע לשית סטריין⁴⁹⁹⁰ בחושבן ו' ותלת⁴⁹⁹¹ נענועין בכל סטרא אינון ח"י (ו') לולב בימין כליל ששה מינין⁴⁹⁹² [דאינון] ג'	"הבו לה' בני אלים", כנגד שמונה עשר שמות של קריאת שמע. ונענוע לששה צדדים בחשבון ו', ושלושה נענועים בכל צד הם שמונה עשר. לולב בימין כולל ששה מינים (שהם שלשה
רנו/א	
רע"מ:	
הדסין גדולה גבורה תפארת ודמיין לתלת גווי עינא [ב' בדי] (ב) ערבות נצח והוד [ודמיין] (רמיזין) לתריין שפון לולב [יסוד] דומה לשדרה [רביה] קיום דכל גרמין ועלה⁴⁹⁹³ אמר דוד (תהלים לה י) כל עצמותי תאמרנה יי' מי כמוך:	הדסים, גדולה גבורה תפארת, ודומים לשלשת גווי העין. שני בדי ערבות נצח והוד, ודומים לשתי שפתיים. לולב, יסוד, דומה לשדרה, שבו קיום של כל העצמות, ועליו אמר דוד "כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך".
אתרוג מלכות דומה ללבא דביה הרהורין ונענועין דהלל אינון משותפין [בנענועין] (לנענועין) דנשילת לולב ואינון ח"י באנא⁴⁹⁹⁴ ח"י ח"י בהודו תחלה וסוף ח"י דנשילת לולב הרי ע"ב ובגין דא לולב בחושבן ח"ס וד' מינין דלולב הא חסד דרועא ימינא ובגין דא תקינו לולב בימין לסטרא [דחסד אתרוג לסטרא] דגבורה לשמאלא לב:	אתרוג, מלכות, דומה ללב שבו ההרהורים. ונענועי ההלל הם משותפים בנענועים של נטילת לולב, והם שמונה עשר ב"אנא", שמונה עשר שמונה עשר בהודו תחלה וסוף, שמונה עשר של נטילת לולב, הרי ע"ב, ומפני זה לולב בחשבון ח"ס, וארבעה מיני הלולב, הרי חסד זרוע ימין, ומפני זה תקנו לולב בימין לצד החסד, אתרוג לצד הגבורה לשמאל הלב.
ובגין דא אתרוג הדומה ללב תקינו למהוי ביד שמאל כמה דאוקמוה לולב בימין ואתרוג בשמאלו ואינון⁴⁹⁹⁵ לקבל זכור ושמור ומאן נטיל תרוייהו עמודא דאמצעיתא לולב [בימיניה ואתרוג	ומפני זה אתרוג הדומה ללב, תקנו להיות ביד שמאל כמו שפרשוהו, לולב בימין ואתרוג בשמאלו. והם כנגד זכור ושמור, ומי נטל שניהם, העמוד האמצעי לולב בימינו ואתרוג בשמאלו.

⁴⁹⁹⁰ סיטריין (דפ"ו).

⁴⁹⁹¹ תלת (דפ"ו).

⁴⁹⁹² מינין (דפ"ו).

⁴⁹⁹³ ועליה (דפ"ו).

⁴⁹⁹⁴ במשנה פליגי ב"ש ואמרי אף בהצליחה נא, וליתן טעם מחלוקתם ויתבאר ג"כ טעם מנהג שלנו שהש"צ מנענע גם ביאמר נא. והוא כי המיזוג העיקרי הוא, ב' חלקים מים, שהוא חסד, וא' יין, שהוא גבורות. וסברי ב"ה שהן מצד החסד שמנענעים בהודו לה' תחלה וסוף, שהן חסדים, כי לעולם חסדו, ב' פעמים. ובאנא ה' הושיעא נא, שהוא גבורות, ישועות כידוע. לכן פעם א', והוא באמצע בין ב' החסדים של הודו, והוא מיתוק כפול א', שחסדי ה' יסובבנהו את הגבורות. [ואפילו היה שוה בשוה, בכה"ג היה חסד] ב' שהן ב' הודו, נגד חלק א' גבורה שהוא באנא ה' הושיעא נא. וב"ש שהם מצד הגבורה, ס"ל אף באנא ה' הצליחה נא, וא"כ הן ב' גבורות נגד ב' חסדים, רק המיתוק הוא א' שהב' חסדים של ב' הודו הן סובבין מהצדדים, והב' גבורות באמצע, אבל הן שוין בשוה. והנה הלכה כב"ה שצריך ב' מיתוקים, שיהיו ג"כ חלקי החסדים ב' נגד חלק הגבורה. אבל אנו שכופלים הפסוקים, וא"כ אנו מנענים ב"פ בפסוק אנא ה' הושיעא נא, ע"כ צריך לנענע בחלקי החסדים ד' פעמים לנגדם, והיינו שאנו כופלים פסוק הודו האחרון ב"פ, אבל בתחלה ליכא כי אם פעם א' הודו, ולא הוי ב' חלקים חסדים נגד הגבורות, לכן הנהיגו לנענע ג"כ בפסוק יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו. וא"כ נענועי החסדים ד"פ כפל הגבורות, וגם הן מב' הצדדין ב' קודם אנא וב' לאחר אנא וכבית הלל, דס"ל דצריך ב' מיתוקים (יהל אור).

⁴⁹⁹⁵ אינון (דפ"ו).

בשמאליה] (בימינא ואתרוג בשמאלא): אתו אבהן ורעיא מהימנא [ואהרן] ודוד ושלמה וברכו ליה ואמרו ליה אנת בוצינא קדישא וחברייא דילך דאינון שית [לקבל] אינון זי⁴⁹⁹⁶ ואנת בוצינא קדישא נר מערבי באמצע דכל שית [נרות] נהרין מנג בבל חד אתמר ביה (משלי כ כז) נר יי נשמת אדם ורעיא מהימנא נהיר בך ואנת (רק) [ב]חברייא דילך וכלא חד בלא פרודא כלל ומתמן ואילך מתפשטין ענפין לכל מארי חכמתא אשלים מלין ורחבורא קדמאהו דילך לאעטרא לון:	באו האבות והרועה הנאמן ואהרן ודוד ושלמה וברכו אותו ואמרו לו, אתה הנר הקדוש והחברים שלך, שהם ששה כנגד אלו שבעה, ואתה הנר הקדוש נר מערבי באמצע, שכל ששה נרות מאירים ממך, בכל אחד נאמר בו "נר ה' נשמת אדם". והרועה הנאמן מאיר בך ואתה בחברים שלך והכל אחד בלי פירוד כלל, ומשם ואילך מתפשטים ענפים לכל בעלי החכמה, השלם דברי החבורה הראשונה שלך לעטר אותם.
פתח ובוצינא קדישא ואמר בחבורא קדמאה אתמרו (ואמר) (שיה"ש ח ז) מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וגו' מאי בוז⁴⁹⁹⁷ יומא תניינא⁴⁹⁹⁸ ויומא שתיתאה ויומא שביעאה דסוכות דבהון הוו מנסכים מים ויין דשבע יומין דסוכות בהון והיו (היו) מקריבין ישראל שבעים פרים לכפרא על שבעין ממנן בגין דלא ישתאר עלמא חרוב מנייהו הה"ד (במדבר כח יז, יט) ובחמשה עשר יום והקרבתם עולה אשה לריח ניחח ליי פרים בני בקר שלשה עשר תמימים וביום השני פרים י"ב וביום השלישי י"א וביום הרביעי עשרה וביום החמישי פרים תשעה וביום הששי פרים שמנה וביום השביעי שבעה וכלהו שבעין [ובכל יומי הוו חסרים]:	פתח הנר הקדוש ואמר, בחבור הראשון נאמר "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וגו'", מהו "בוז". יום שני ויום ששי ויום שביעי של סכות שבהם היו מנסכים מים ויין של שבעה ימי סכות, בהם היו מקריבים ישראל שבעים פרים לכפר על שבעים ממונים כדי שלא ישאר העולם חרוב מהם, זהו שכתוב "ובחמשה עשר יום" "והקרבתם עולה אשה לריח ניחוח לה' פרים בני בוקר שלשה עשר תמימים", "וביום השני פרים שנים עשר", "וביום השלישי אחד עשר", "וביום הרביעי עשרה", "וביום החמישי פרים תשעה", "וביום הששי פרים שמונה", "וביום השביעי שבעה", וכולם שבעים, ובכל יום היו חסרים.
אמאי חסרים אלא הכא קא רמזי (בראשית ח ד) ותנח התיבה בחדש השביעי ומה התם במי⁴⁹⁹⁹ טופנא (שם ה) המים	מדוע חסרים. אלא כאן הוא רמז "ותנח התיבה בחודש השביעי", ומה שם בימי המבול "והמים היו הלך וחסור" כמו כן כאן בתשרי שהוא

⁴⁹⁹⁶ אבהן הן חג"ת. ור"מ הוא מל', דאתתריך אבתרה, ואיהי רביעאה. "ואהרן דוד ושלמה הא אינון ז". והנה הר"מ אין חושב הז"ס כמו שחושב בזוהר תמיד, אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף דוד, שהן נגד חג"ת נה"ם כסדרן. והר"ם חושב את משה ר"מ נגד מל', כי בחרבן בעו"ה אתתריך רוחי' אבתרה, כמ"ש בזוהר כ"פ, וחושבו לרביעי, כי המל' היא רביעאה ושביעאה, כי היא מתחלת נגד הת"ת מאחוריו כידוע, ומ"מ הוא ג' לכן חושב המל' לרביעאה. ואח"כ חושב אהרן הכהן בימין, נצח. ודוד בהוד, בסוד איהי בהוד (וכמ"ש הוד מלכות. דברי דוד). ושלמה ביסוד, שהוא שלום. ובכ"מ בר"מ (לעיל רמו ע"ב ובהשמטות ח"א סי' נ') חושב הז' אושפיזין ג"כ בזה הסדר. ורמז נפלא לזה הסדר, מה שבכל הימים כתוב ומנחתם בוא"ו, לבד ביום הד' כתוב מנחתם בלא וא"ו, מפני שהוא נגד המל', ר"מ. [ר"ל משום דנחית ר"מ מדרגי' דוא"ו, ואתתרי' אבתר' דאתקרי' מנחה. דברי דוד]. והוא פלאי (יהל אור).

⁴⁹⁹⁷ לקמן רנט ע"א (לש"ו).

⁴⁹⁹⁸ ר"ל אותיות בוז"ז (יהל אור).

⁴⁹⁹⁹ בימי (דפ"ו).

הלכו הלך וחסור אף הכי בתשרי דאיהו ירחא שביעאה דביה כמה פקודין⁵⁰⁰⁰ ראש השנה ויום הכפורים סכה ולולב אתרוג מינין דלולב שופר שכינתא עלאה שרייא על ישראל דאיהו תשובה סוכה אתרוג וקב"ה דאיהו⁵⁰⁰¹ לולב מיד והמים היו הלך וחסור מתמעטין חובין דישראל אף הכי מתמעטין ממנן דאינון מלאכי חבלה דממנן עליהו דדמין למי טופנא כמה דאוקמוה עשה עברה אחת קנה לו קטיגור אחד בההוא זמנא דמתמעטין חובין מתמעטין פרים דלהון מתמעטין ממנן דע' אומין מתמעטין ע' אומין מתמעטין טובא (טיבא) דלהון:	החודש השביעי שבו כמה מצוות ראש השנה ויום הכפורים סוכה ולולב אתרוג מינים של הלולב שופר השכינה העליונה שורה על ישראל שהיא תשובה סוכה אתרוג והקדוש ברוך הוא שהוא לולב מיד והמים היו הלך וחסור מתמעטים החטאים של ישראל כמו כן כאן מתמעטים הממונים שהם מלאכי החבלה שממונים עליהם שדומים למי המבול כמו שפרשוהו עשה עבירה אחת קנה לו קטגור אחד באותו זמן שמתמעטים החטאים מתמעטים הפרים שלהם מתמעטים הממונים של שבעים אומות מתמעטים שבעים אומות מתמעט הטוב שלהם.
תיבת נח מני קב"ה לאעלא עמיה שנים שנים (בראשית ז ט) שבעה שבעה (שם ב) [דכר ונוקבא] וזכר ונקבה לקרבנא לאגנא על נח ועל כל אינון דעאליון עמיה [לתיבה] אף הכי אליו דמנטרין חגין וזמנין דאינון ימים טובים שנים שנים שבעה שבעה שנים תרין יומין דר"ה ותרין יומין דשבועות ובגין דאינון תרין מנייהו בספק הא את⁵⁰⁰² שני ימי הפורים באתרייהו שבעה שבעה ז' יומין דפסח ז' יומין דסוכות נח לקבל⁵⁰⁰³ יום השבת והאי איהו (שם ו יט) מכל החי:	צוה הקדוש ברוך הוא להכניס [ב]תיבת נח עמו שנים שנים, שבעה שבעה זכר ונקבה לקרבן להגן על נח ועל כל אלו שנכנסים עמו לתיבה, כמו כן כאן אלו ששומרים חגים וזמנים שהם ימים טובים שנים שנים שבעה שבעה. שנים שנים שני ימי ראש השנה ושני ימים של שבועות, ומפני שאלו שנים מהם בספק, הרי יש שני ימי הפורים, במקומם שבעה שבעה, שבעת ימי הפסח שבעת ימי הסוכות, נח כנגד יום השבת, וזהו "מכל החי".
סכה קא אנינת עליהו דישראל הה"ד (ישעיה ד ו) וסכה תהיה לצל יומם מחרב סכה קא אנינת מה תיבת נח לאגנא אף הכי סכה לאגנא⁵⁰⁰⁴ ועוד מכל⁵⁰⁰⁵ החי ח"י ברכאן דצלולא ואינון⁵⁰⁰⁶ ט' (ט"ז)⁵⁰⁰⁷ ברכתא דמינין בה אשתלימו י' ספיראן מעילא לתתא ומתתא לעילא ואיהו לקבל נח:	הסוכה מגנה על ישראל, זהו שכתוב "וסוכה תהיה לצל יומם". הסוכה היא מגינה מחרב. מה תיבת נח להגן, כמו כן כאן סוכה להגן. ועוד "מכל החי", ח"י ברכות התפלה, מהן תשע תשע, ברכת המינים בה נשלמות עשר ספירות ממעלה למטה וממטה למעלה, והיא כנגד נח.
ועוד מכל החי שכינתא אנינת על אליו	ועוד "מכל החי", השכינה מגינה על אלו ששומרים י', אות שבת בתחום

⁵⁰⁰⁰ ר"ל כמ"ש לקמן דביה כל פקודין מים רבים לא כו' (יהל אור).

⁵⁰⁰¹ דאיהי (דפ"ו).

⁵⁰⁰² אית (דפ"ו).

⁵⁰⁰³ יסוד יום השביעי כידוע (יהל אור).

⁵⁰⁰⁴ תיקו"ז ב ע"א (הערת הזהר).

⁵⁰⁰⁵ מדכל (דפ"ו).

⁵⁰⁰⁶ מאינון (דפ"ו). ור"ל ברכת המינים נגד המלכות ששם סביב רשעים כו' משלמת לעשר שח"י

ברכות הן ט' ביסוד נח מעילא כו' כנ"ל (יהל אור).

⁵⁰⁰⁷ מעילא לתתא כו' עד נח ברכתא דמינין כו' עד ספיראן ועוד כו' (יהל אור)

שלו, שהוא שמונת אלפים, אלפיים לכל צד. ועוד "מכל החי", אלו ששומרים י' אות ברית שהוא בשמונה ימים שנאמר עליהם "וביום השמיני ימול בשר ערלתו". ועוד "מכל החי", אלו ששומרים אות י' תפלין בשמונה פרשיות.	דנטרין י' אות שבת בתחומא דיליה דאיה ⁵⁰⁰⁸ ח' אלפים ⁵⁰⁰⁹ ותרין אלפין לכל צד (לכל חד) ועוד מכל החי אלין דנטרין י' אות ברית דאיהו בח' יומין ⁵⁰¹⁰ דאתמר עליהו וביום השמיני ימל ⁵⁰¹¹ בשר ערלתו ועוד מכל החי אלין דנטרין אות י' תפלין בתמניא פרשיין:
השכינה שהיא סוכה מגינה עליהם ופורשת כנפיה עליהם, כאמא על בנים, ומפני זה תקנו לברך הפורס סוכת שלום עלינו, ומפני זה "בחדש השביעי", שבו כל מצוות אלו, "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", עם ישראל באביהם שבשמים, ואין "מים רבים" אלא כל האומות והממונים שלהם. "אם יתן איש" שהוא סמאל, "כל מה שיש לו" בעולם הזה כדי	שכינתא דאיהי סוכה ⁵⁰¹² אנינת עליהו ופרישת גרפהא ⁵⁰¹³ עליהו כאמא על בנין ובנין דא תקינו לברכא הפורס סוכת שלום עלינו ובנין דא בירחא שביעאה דביה כל פקודין אלין (שיה"ש ח ז) מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה עם ישראל באבוהון שבשמים ולית מים [רבים] אלא כל אומין וממנן דלהון אם יתן איש דאיהו סמאל כל מה דאית ליה בעלמא דין בגין
	רנו/ב
	רע"מ:
שיתתף באלו המצוות עם ישראל "בוז יבוז לו".	דשיתתף באלין פקודין עם ישראל בוז יבוז לו:
"ביום השמיני עצרת" "פר אחד איל אחד", הרי פרשוהו בעלי המשנה [משל] למלך שזימן אורחים, לאחר ששלח אותם אמר לאלו בני ביתו, אני ואתם נעשה סעודה קטנה. ומה עצרת, כמו שנאמר "זה יעצור בעמי", ואין עצר אלא מלכות. מצד השכינה העליונה עושה סעודה גדולה, ומצד המלכות סעודה קטנה, ונוהגין לעשות ישראל עמה שמחה ונקראת שמחת תורה, ומעטרים לספר תורה בכתר שלו, רמז ספר תורה לתפארת, השכינה "עטרת תפארת".	וביום השמיני עצרת (במדבר כט לה) פר אחד איל אחד (שם לו) הא אוקמוה מארי מתניתין למלכא דזמין אושפיזין לבתר דשלח לון אמר לאלין בני ביתא דיליה אנא ואתון נעביד סעודה קטנה ומאי עצרת [כמד"א] (שמואל א' ט יז) זה יעצור בעמי ולית עצר אלא מלכות מסטרא דשכינתא עלאה עביד סעודתא רברבא ומסטרא דמלכותא סעודתא זעירא ונוהגין למעבד ישראל עמה חדוה ואתקריאת שמחת תורה ומעטרין לס"ת בכתר דיליה רמז ס"ת לתפארת שכינתא עטרת תפארת (ישעיה סב ג):
אמר רבי אלעזר, אבא מדוע מצד האמא העליונה מזומן כל הממונים של כל האומות, ומצד השכינה	אמר ר' אלעזר אבא אמאי מסטרא דאמא עלאה זמין לכל ממנן דכל אומין

⁵⁰⁰⁸ דאיהו (דפ"ו).

⁵⁰⁰⁹ עי' בהגר"א בתיקו"ז ג ע"א: תחום שבת הוא ח' אלפים אמות, וכן מילה לח' ימים, ואינן ביסוד שהוא ח' לחכמה, שהיא ראשית, כמ"ש (תהלים יב א) על השמינית.

⁵⁰¹⁰ ר"ל ח' עם י' של אות הוא ח"י וכן כולם (יהל אור).

⁵⁰¹¹ ימול (דפ"ו).

⁵⁰¹² ר"ל תיבת נח כ"ל (יהל אור).

⁵⁰¹³ גרפהא (דפ"ו).

ומספרא דשכינתא תתאה לא זמין אלא לאומה⁵⁰¹⁴ יחידה לקבל פר יחידא אמר ליה ברי שפיר שאילת בגין דמלכות אייהי רמיזא לברתא דאיהי צנועה בבית אביה ואמה ואיהי ארוסה ולא נשואה לאו אורח ארעא למיכל עם [אושפיזין] (ארחין) אבל אימא דהיא נשואה אורח ארעא איהו (למיכל עם ארחי) בתר דמזמין בעלה אושפיזי למיכל על פתורא עם בעלה ואי אינון אושפיזין⁵⁰¹⁵ [נכראין לא אכלי עמהון] (שכיחין) לא אבא ולא אמא וכל שכן ברתא ובגין כך בסעודתא דשבעין ממנן לא אשתתף למיכל עמהון חד מן מארי מלכא בגין דאינון נוכראין:	התחתונה לא מזומן אלא אומה יחידה כנגד פר יחיד. אמר לו, בני טוב שאלת, מפני שמלכות היא רומזת לבת שהיא צנועה בבית אביה ואמה, והיא ארוסה ולא נשואה, אין דרך ארץ לאכול עם אורחים. אבל אמא שהיא נשואה, דרך ארץ הוא (לאכול עם האורחים) אחר שמזמין בעלה. אורחים לאכול על השלחן עם בעלה. ואם הם אורחים נכרים, לא אוכלים עמהם לא אבא ולא אמא וכל שכן הבת, ולכן בסעודה של שבעים הממונים, לא משתתף לאכול עמהם אחד מבעלי המלך מפני שהם נכרים.
אמר ליה ודאי כען אתיישבת מלה בלבאי על בורייה עולת תמיד דא שכינתא דסליקת לעילא בההוא דרגא⁵⁰¹⁶ דאתמר [בה] ערב ובוקר בכל יום תמיד [אומרת פעמים] (ואומרים) (דברים ו ד) שמע ישראל ואיהי סליקת בעמודא דאמצעיתא⁵⁰¹⁷ דאיהו תדיר עמה בלא פרודא וכלל[א] (סליקת) ולאן סליקת לאתר דאתגזרת מתמן דאיהו אין סוף ואיהו גבוה מכל ספירא⁵⁰¹⁸:	אמר לו ודאי, עתה יתיישב הדבר בלבי על בוריו. "עולת תמיד" זו השכינה שעולה למעלה באותה דרגה שנאמר בה ערב ובוקר בכל יום תמיד, אומרים פעמים שמע ישראל, והיא עולה בעמוד האמצעי שהוא תדיר עמה בלי פירוד כלל. ולאן עולה, למקום שנגזרה משם, שהוא אין סוף, והוא גבוה מכל הספירות.
ובג"ד [אוקמוה עולה] כלה לגבוה סלקא [וכד] (ובה) איהי סליקת אחידן בה כל ספירן ואינון סלקין עמה ומאי סליקו דילה לריח ניחה למיהב ריחא טבא קדם יי	ומפני זה פרשוה, עולה כלה לגבוה עולה, וכאשר היא עולה אוחזות בה כל הספירות והן עולות עמה, ומה העליה שלה, "לריח ניחוח", לתת ריח

⁵⁰¹⁴ לאומא (דפ"ו).

⁵⁰¹⁵ ר"ל אע"ג דאזמינת להון לא אכלה עמהון (יהל אור).

⁵⁰¹⁶ ר"ל בעד"א שמע ישראל (יהל אור).

⁵⁰¹⁷ נתייסד המלכות בב' בחי' אחד נעלם, ואחד נגלה. ובהנעלם הנה היא למעלה מהכל, ותלוי בה כל התיקונים דלעתיד, ואז תתגלה ברום מעלתה שהיא תכלית האחרון לכולם, כי תשוב לקדמותה לאתר דאתגזרת מתמן, דאיהו אין סוף כמ"ש ברע"מ (פינחס רנו ע"ב). אך הבחי' הב' שהוא גילוייה עתה אשר לצורך הנהגת דהעוה"ז, הנה היא למטה מכולם ובסוף כולם, סופא דכל דרגין (זוה"ק פקודי רכו סע"א), והיא יוצאת ונעשית רק מהם (כללים ח"ב נה ע"ב), בבחי' שהיא [הנוק'] כלל כל האצילות כולו וכולל את כולם, הנה אפשר לה עי"ז לעלות למעלה להיות שוה בשוה אליו, ומשתמשים שניהם בכתר אחד, כמ"ש הרב במיעוט הירח (פרק ב ושם סוף פרק א) בבחי' הז', וכן היא עולה ג"כ עוד למעלה למעלה, כמ"ש ברע"מ פ' תרומה (קנח ע"א), וע' פ' בראשית (כד ע"א) ופ' פינחס (רנו ע"ב) וכנודע כ"ז (כללים ח"א נג ע"ג), בפנימיותה שהוא עתה נעלם בה הנה היא באחדותה לעולם למעלה למעלה, ובסוד (ישעיה מד ו) אני ראשון ואני אחרון, והיא סליקת על כל דרגין דלעילא כמ"ש (משלי לא כט) ואת עלית על כולנה (זוה"ק ח"ג כח ע"א), כי בהעלם הנה היא שורש הכל, כי היא עולה עד המלכות דא"ס וכמ"ש ברע"מ פינחס (רנו ע"ב) וע' פ' תרומה (קנח ע"א) ופ' בראשית (כד ע"א ע"ב), ותלוי עלייתה למעלה וגילוי אחדותה בהמלכות דא"ס כאשר יושלם תיקונהא בכל הג' תיקונים שאמרנו לעיל, כי אז הנה תתקון היא בעצמה להתייחד בהמלכות דא"ס, ועל ידה הנה יתקון הכל, כי היא שורש כולם, ויתקונו כולם עמה (כללים ח"ב נ ע"ב).

⁵⁰¹⁸ ח"א כד ע"א וח"ב קנח ע"א (לש"ו). ועי' תיקו"ז קמח ע"ב (כללים ח"ב עב ע"ד).

ולבתר אתמר בה (ויקרא ט כב) וירד מעשות החטאת והעולה נחתת מליא כפרה מכל חובין דישראל:	טוב לפני ה', ואחר כך נאמר בה "וירד מעשות החטאת והעולה", ירדה מלאה כפרה מכל חטאי ישראל.
והא סליקו דילה איהו בעמודא דאמצעיתא אופ הכי נחיתו דילה איהו ביה וכל חיילין דילה ובגין דא אקרי סלם דביה כל הו(ו)יין (נ"א כנויין) סלקין ונחתין דאינון תליין מן יהו"ה ובג"ד כל קרבנין ועלוון אינון ליהו"ה ואתקריאת קרבן על שם דאתקריבו בה כל כנויין ליהו"ה ובגין דא אתמר (עלה) (במדבר ז) (עולה) קרבנו קערת כסף אחת⁵⁰¹⁹ לית דרגא דאתקריב לגבי יהו"ה פחות מנה ולית צלותא ופקודא מכל פקודין דאורייתא וכל קרבנין ועלוון דאינון לבר [מינה]⁵⁰²⁰ (מניה) בכל דרגין דספיראן לא מתקבלן קדם יהו"ה לבר [מינה]⁵⁰²¹ (מניה):	והרי העליה שלה היא בעמוד האמצעי, אף כך הירידה שלה היא בו, וכל הצבאות שלה. ומפני זה נקרא סולם שבו כל ההויות (הכנויים) עולות ויורדות, שהן תלויות מן יהו"ה. ומפני זה כל הקרבנות והעולות הם ליהו"ה, ונקראת קרבן על שם שמתקרבים בה כל הכנויים ליהו"ה. ומפני זה נאמר עליה "קרבנו קערת כסף אחת", אין דרגה שנקרבת לגבי יהו"ה פחותה ממנה, ואין תפלה ומצוה מכל מצוות התורה וכל קרבנות ועולות שהם לחוץ ממנה בכל דרגות הספירות, לא מתקבלות לפני יהו"ה חוץ ממנה.
ובגין דא אתמר עלה (ויקרא טז ג) בזאת יבא אהרן אל הקדש ובג"ד אמר נביא (ירמיה ט כג) כי אם בזאת יתהלל המתהלל ואיהו (איהו) שלמים שלימו דשמא דיהו"ה בכל דרגא [וודגא] (דרגא) איהו ה' [אדנ"י י' דיהו"ה]⁵⁰²² איהו [דיהו"ה י' ודא איהו] ה' מן אלהים איהו ה' מן אהיה י' מן שדי סוף דכל הויה וכנוי ובג"ד אתמר בה (קהלת יב יג) סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור איהו סוף מעשר ספיראן [ים סוף] שלימו דעלאין ותתאין ואיהו (איהו) תרעא⁵⁰²³ לאעלא⁵⁰²⁴ לכל חכמתא לכל כנוי והויה ולאעלא(ה) בכל ספירה וספירה ידיעה דכלא ופחות ומינהו (מניה) לית רשו לשום בריה לאשגחא לשום ידיעה בעולם עלה אתמר (תהלים קיח כ) זה השער	ומפני זה נאמר עליה "בזאת יבא אהרן אל הקדש", ומפני זה אמר הנביא "כי אם בזאת יתהלל המתהלל". היא שלמים, שלמות השם של יהו"ה בכל דרגה ודרגה, היא ה' אדני, י' של יהו"ה, היא ה' מאלהים, היא ה' מאהיה, י' משדי. סוף כל הויה וכנוי, ומפני זה נאמר בה "סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור", היא סוף מעשר ספירות, ים סוף, שלמות עליונים ותחתונים, היא שער להיכנס לכל חכמה, לכל כנוי והויה, ולהיכנס בכל ספירה וספירה ידיעה של הכל, ופחות ממנה אין רשות לשום בריה להשגיח לשום ידיעה בעולם, עליה נאמר "זה השער לה' צדיקים יבאו בו".

⁵⁰¹⁹ ר"ל מל' כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁵⁰²⁰ מנה (דפ"ק).

⁵⁰²¹ מנה (דפ"ק).

⁵⁰²² ה' דהו"ה י' דאדנ"י (יהל אור)

⁵⁰²³ מלוי אדנ"י (יהל אור).

⁵⁰²⁴ היא השער לה', אשר אי אפשר לכנוס זולתה בשום תפילה ועבודה, אלא דוקא רק ע"י קבלת עול מלכות שמים, וכמו שהאריכו בזה ברע"מ (פנחס רנו ע"ב) ובתיקונים (תיקון י"ט דף טל ע"ב) ובתז"ח (לב ע"ב) ובכמה מקומות, וכ"מ בז"ח. וכן על זה ביקש משרבע"ה ואמר (שמות לד ט) ילך נא אדני בקרבנו, ותרגום אונקלוס, תהך כען שכינתא דה' ביננא, וניתן לו בקשתו וכמ"ש ברכות (ז ע"א), והיא שוכן בקרב ישראל ממש וכמ"ש הגר"א בתיקונים (תיקון ל"ח פז ע"ג ד"ה ולקבל נעימו) כי כל קשוטי ומעשה ישראל וכל עניניהם הכל בה כו' (ושם ע"ד בד"ה מה) דכל התיקונין בדין הכל אליה דאנן איברים דילה (ושם נ' ע"ב בד"ה וכד) דהיא מתפשטת בכל א' וא' מישראל, וז"ש (שמות כה ח) ושכנתי בתוכם, ר"ל בתוך בני ישראל, והיא כנסת ישראל (הקדו"ש מה ע"ב).

ליי צדיקים יבאו בו:	היא שם של מ"ב אותיות, שבהן נבראו עליונים ותחתונים. (ואלו הן אותיות כנויים לאותיות ההוויות שבהן נבראו עליונים) היא נקראת עין מצד הימין, הנה עין יהו"ה אל יראיו, ונקראת און מצד השמאל, "הטה אלהי אונך ושמע", ונקראת ריח מצד העמוד האמצעי, ונקראת פה מעצמה, זהו שכתוב "פה אל פה אדבר בו".
אתקריאת פקודא קדמאה אנכי מסטרא דכתר דאיהו איין [מן] (כ)אלהינו ⁵⁰²⁵ אנכי ביה וכו' כתר ⁵⁰²⁶ וביה אין וכתר אתקרי מסטרא דאימא עלאה דאדכר לגבה חמשין זמנין יציאת מצרים באורייתא ואיהו ב"ת מן בראשית דכלילא עשר אמירן מסטרא דחכמה [בת יי] ⁵⁰²⁷ (כתיב) (משלי ג יט) בחכמה יסד ארץ באבא יסד ברתא ⁵⁰²⁸ ואיהו (איוב כח ז) נתיב לא ידעו עיט דכליל ל"ב נתיבות דאינון ל"ב אלהים מסטרא דאימא עלאה דאתקרי כבוד וכד אתכלולין בברתא אתקרי ל"ב ובגין דא כבוד לעילא ל"ב לתתא:	נקראת מצוה ראשונה "אנכי", מצד הכתר, שהוא איין מאלהינו. "אנכי" בו כ', כתר, ובו אין, וכתר נקרא מצד האמא העליונה, שהזכיר אצלה חמשים פעמים יציאת מצרים בתורה, והיא ב"ת מבראשית, שכוללת עשר אמירות מצד החכמה, בת י' "בחכמה יסד ארץ", באבא יסד הבת, והוא "נתיב לא ידעו עיט", שכולל ל"ב נתיבות, שהם ל"ב אלהים מצד האמא העליונה שנקראת כבוד, וכאשר נכללים בבת נקראת ל"ב, ומפני זה כבוד למעלה, ל"ב למטה.
וי' דברן אתייהיבו חמש בלוחא חדא וחמש בלוחא תניינא ואיהו כליל לון ה' מכתר עד גבורה וה' מעמודא דאמצעיתא עד	ועשרה דברות נתנו חמשה בלוח אחד וחמשה בלוח שני, היא כוללת אותו חמשה מכתר עד גבורה, וחמשה מהעמוד האמצעי עד
רנז/א	
רע"מ	
ברתא ואינון ה' ה' וכי אית [למלא] (לאכללא) בעשרה פיות אלא כליל ⁵⁰²⁹ לון	הבת, והם חמשה חמשה. וכי יש לדבר בעשרה פיות, אלא כולל אותם

⁵⁰²⁵ מאלהינו (דפ"ק).

⁵⁰²⁶ עי' ח"ב צא ע"א וגרסאות שם.

⁵⁰²⁷ בת של חכמה י' שבשם עשר אמירן בת עם י' ב"ת וזהו בחכמה יבנה בית (יהל אור).

⁵⁰²⁸ לקמן רנח ע"א תיקו"ז סח סע"א (לש"ו). כללות המלכות הנה היא ג"כ סוד יו"ד במילוי כמו החכמה אבא, כי אבא יסד ברתא (ע' ברע"מ פנחס רנו סע"ב ובכ"מ), ועצמותה הוא ה' פשוט והוא ה' דאדני שהוא מהי' דהויה, שהיא ג"כ כלל כל העשר ספי' כמו החכמה אבא (ע' רע"מ הנז' ובכ"מ). וכן היא נקרא חכמה זעירא, כמ"ש באד"ז (רצו ע"א) ובכ"מ. אך הו' דמילוי יו"ד שבה, הוא הארתה המתפשט בהו' היכלין דבריא (ע' דרושי מ"ן ומ"ד דרוש ח סמוך לסופו), והד' דמילוי יו"ד שבה הוא הארתה המתפשט ביצירה וכן ההארה דהארה המתפשט בעשיה (וע"ד שאמר הרב בשבירת הכלים פ"ז, כי העשיה הוא החיצוניות דחיצוניות) כי בהו' היכלין דבריא היא מתגלה בהארת כל הו"ק שבה, אבל ביצירה ועשיה אינה מתלבש אלא רק בהארת הנה"מ שבה, וכן הוא מבואר בדרושי מ"ן ומ"ד (דרוש ח סמוך לסופו), כי העולמות ב"ע הם סוד ו"ד דה' אחרונה דהמלכות דאצילות (דע"ה ח"ב נד ע"ד).

⁵⁰²⁹ לשון הבהיר (סי' ל), והכל במלת בראשית, בית ראש, חכמה שהיא ראשית (יהל אור).

בבת יחידה י' ונתעשו כולם אחד. כמו כן כאן, ו' נקראת קול, ולא מכירים בו עד שמתתף עד דיבור, ומפני זה "קול דברים אתם שומעים".	בבת יחידה י' ונתעשו כולם אחד. כמו כן כאן, ו' נקראת קול, ולא מכירים בו עד שמתתף עד דיבור, ומפני זה "קול דברים אתם שומעים".
איהי פקודא תנינא מסטרא דגבורה יראה בחושבן ורמיזא במלת בראשית ירא בשת ואוקמוה מאן דלית ליה בשת פנים ודאי דלא עמדו אבותיו על הר סיני.	המצוה השניה היא מצד הגבורה, בגימ' יראה, ורמוזה במלת בראשית, ירא בושת, ופרשוה מי שאין לו בושת פנים ודאי שלא עמדו אבותיו על הר סיני.
איהי פקודא תליתאה דאתקרי אהבת חסד [נה"ד (ירמיה לא ב) אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד] אהבה כלילא מאבהן דאתקרי בהון בכל מכל כל ורזא⁵⁰³¹ דמלה (ירמיה ב ב) זכרתי לך חסד נעוריק אהבת כלולתיך⁵⁰³²:	המצוה השלישית היא שנקראת אהבת חסד, זהו שכתוב "אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד", אהבה כלולה מהאבות שנקרא בהם "בכל מכל כל", וסוד הדבר "זכרתי לך חסד נעוריק אהבת כלולתיך".
ואיהי פקודא רביעאה [יחוד] (יסוד) מסטרא דעמודא דאמצעיתא ושמע ישראל (דברים ו ד) ואיהי כ"ה כ"ה אתון עמיה בשית תיבין דאינון שמע ישראל ובגינה אמר אברהם (בראשית כב ה) נלכה עד כ"ה ונשתחוה (שמות יט ג) כ"ה תאמר לבית יעקב איהו א"ה עמודא דאמצעיתא ואיהי ד' שלימו דיחודא דיליה לאשלמא ביה אחד א"ה כליל ט' ספיראן [דאינון] (דאיהי) א' אין סוף⁵⁰³³ ח' תמניא ספיראן מחכמה עד יסוד ד' מלכות קוצא דילה בה אשתלימו לעשרה⁵⁰³⁴ דאינון יו"ד ה"א וא"ו ה"א ד' כלילא מד' אתון יהו"ה:	והמצוה הרביעית היא יחוד מצד העמוד האמצעי, שמע ישראל, והיא כ"ה, כ"ה אותיות עמו בשש תיבות שהן שמע ישראל, ובגללה אמר אברהם, "נלכה עד כ"ה ונשתחוה" כ"ה תאמר לבית יעקב". הוא א"ה, עמוד האמצעי, והיא ד' שלמות היחוד שלו להשלים בו אחד. א"ה כולל תשע ספירות, שהן א', אין סוף, ח' שמונה ספירות מחכמה עד יסוד, ד' מלכות הקוץ שלה, בה נשלמות לעשר שהם יו"ד ה"א וא"ו ה"א, ד' כלולה מארבע אותיות יהו"ה.
פקודא חמשהא (יהושע א ח) והגית בו יומם ולילה איהי אורייתא⁵⁰³⁵ דבכתב מסטרא דחסד ואורייתא דבעל פה מסטרא דגבורה דבהון חכמה ובינה כמה דאוקמוה מארי מתניתין הרוצה להחכים ידרים להעשיר יצפין ועמודא דאמצעיתא כליל תרווייהו ובגין דא אתקרי שמים כליל אש ומים אש דגבורה ומים דחסד ובגין דא כתר⁵⁰³⁶ לבתר דאיהי⁵⁰³⁷ כף (במדבר ז פו)	מצוה חמישית היא "והגית בו יומם ולילה", היא תורה שבכתב מצד החסד, ותורה שבעל פה מצד הגבורה, שבהן חכמה ובינה. כמו שפרשוה בעלי המשנה, הרוצה להחכים ידרים, להעשיר יצפין, והעמוד האמצעי כולל את שניהם. ומפני זה נקרא שמים, כולל אש ומים, אש של גבורה ומים של חסד. ומפני זה כתר לכתר, שהיא כף, עשרה עשרה הכף בשקל הקודש,

⁵⁰³⁰ (ס"א עם) (נוסף בדפ"ו).

⁵⁰³¹ רזא (דפ"ו).

⁵⁰³² ר"ל בכל מכל כל, דכלילא מכלם (יהל אור).

⁵⁰³³ כתר (יהל אור).

⁵⁰³⁴ תבין כי קוץ הד' שבמלכות משלים ה"ס של יוד הא ואו הא נראה כי אלו הם י"ס מעילא לתתא וקוץ זה הוא מלכות האחרונה של הזכרים ולכן זה נרמז בקוץ הד' של אחד והבין זה היטב מאוד (זהר הרקיע), ר"ל קוצא דאות ד' משלמת לעשר, וד' עצמה כלילא מד' כו' (יהל אור).

⁵⁰³⁵ ר"ל זהו יומם ולילה, שבכתב ושבע"פ (יהל אור).

⁵⁰³⁶ תיקו"ז קלד (הערת הזהר).

שהם יה"ה שלש אותיות נעשות כפ על ו', וזהו כנגד כתר תורה, ו' זה ספר תורה כפ עטרה על ראשו והכל יהו"ה עשרים ושש בחשבון.	עשרה עשרה הכף בשקל הקדש דאינון יה"ה תלת אתוון אתעבידו כפ על ו' והיינו כנגד (כתר) תורה ו' היינו ס"ת אכף (כ) עטרה על רישיה וכלא יהו"ה כ"ו בחושבן:
מצוה ששית היא תפלה של יד בזרוע שמאל, ומצד הגבורה ה' של יד כהה מכתר ועד גבורה חמש ספירות, והן תפלין של ראש של העמוד האמצעי, והיא קשר, שלש רצועות שהן נצח הוד יסוד.	פקודא שתיתאה איהי תפלה של יד בדרועא שמאלא ומסמטרא דגבורה ה' דיד כהה מכתר ועד גבורה ה' ספיראן ואינון תפלין דרישא דעמודא דאמצעייתא ואיהי קשר תלת רצועות דאינון נצח הוד יסוד:
והיא מצוה שביעית, מצות ציצית כוללת תכלת ולבן, דין ורחמים, באש אש לבנה לא אוכלת, תכלת אוכלת ומכלה "ותאכל את העולה", לבן מימין תכלת משמאל, העמוד האמצעי יחוד בין שניהם ירוק, לכן פרשוהו בעלי המשנה, מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת ללבן, ומפני זה תקנו פרשת ציצית לקרא אותה ביחוד.	[ואיהי] (דאיהי) פקודא שביעאה מצות ציצית כליל תכלת ולבן דינא ורחמי בנורא אשא חוורא לא אכיל תכלא אכיל ושצי (מלכים א' יח לח) ותאכל [את] העולה חוור מימינא תכלת משמאלא עמודא דאמצעייתא יחוד בין תרווייהו ירוק (ו) בגין דא אוקמוה מארי מתניתין מאימתי קורין את שמע בשחרין משיכיר בין תכלת ללבן ⁵⁰³⁸ ובגין דא תקינו פרשת ציצית למקרי לה ביחודא:
והיא מצוה שמינית, מזוזה, השכינה נקראת מזוזה מצד העמוד האמצעי של אותיות יהו"ה, ומצד של צדיק סוד הברית נקראת שדי, שדי חותמת המלך, שהוא יהו"ה.	ואיהי פקודא תמינאה מזוזה שכינתא אתקריאת מזוזה מסמטרא דעמודא דאמצעייתא דאתוון דיהו"ה ⁵⁰³⁹ ומסמטרא דצדיק רוא דברית אתקרי שדי שדי חותמא דמלכא [דאיהו] יהו"ה:
מצוה תשיעית, השכינה נקראת אות ברית, מצד של צדיק יסוד עולם, "זאת אות הברית" בין העמוד האמצעי ובין בני ישראל, נצח והוד, "אות" זה צדיק, "היא" זו השכינה, "כי ששת ימים עשה ה' את השמים" מכתר עד העמוד האמצעי, שאין ששה בכל מקום אלא מצד האות ו', ואין	פקודא תשיעאה ⁵⁰⁴⁰ שכינתא אתקריאת אות ברית מסמטרא דצדיק יסוד עולם (משלי י כה) זאת אות הברית (בראשית ט יב) ביני עמודא דאמצעייתא ובין בני ישראל נצח הוד אות דא צדיק היא דא שכינתא כי ששת ימים עשה יי' את השמים (שמות כ יא) מכתר עד עמודא דאמצעייתא דלית

⁵⁰³⁷ ובג"ד כתר דאיהו כו'. ר"ל דחו"ג, שהן ב' תורות, דכלילין בעד"א, הן ב"פ עשר, שהן כ', שהן יה"ה שבשם, י' בחסד, ה' ה' בגבורה, ו' ת"ת כליל להון. ולכן נק' בכל השם. וכ' דיה"ה הן כתר על ס"ת, שהוא ו', כמו שמפרש והולך. וזהו עשרה עשרה, ב"פ הכף, ר"ל כ', ובשקל ו' כידוע (יהל אור).
⁵⁰³⁸ ע"י לעיל רכז ע"א.

⁵⁰³⁹ ר"ל והיה שבפנים מקבל לשד"י שבחוץ כידוע (יהל אור).

⁵⁰⁴⁰ בספד"צ (פרק א ד"ה מלך השמיני י ע"א) אמר שם הגר"א כי עטרת היסוד הוא חכמה של מלכות, ע' רע"מ פינחס (רנז ע"א) פקודא תשיעאה כו', ובהגר"א בתיקונים (דף לה רע"ב [דא נקודה דסיהרא כו' - באמצע כנ"ל, והיא חכמה דילה כמו שמפרש והולך, וכן בתיקון י"ט, והיא אות ברית דילה, שהוא עטרת היסוד, והוא חכמה דילה, רוחא דבגוה, דמשם שרשה. ועמש"ל תיקון מ"ם מזה בארוכה]. ופט סע"ב [ז"ל: והוא רוחא דשדי בגוה עם הגבורות אף שהטפה נולד הולד ממנו ומהוא רוחא נוטל הולד הלבוש כימי אלוה כו' מ"מ נשאר העיקר בקרבה והוא מביא לה מ"נ והוא נקודה בהיכליה כי היכל הוא בבינה דילה והוא פנימי לא בגופה. אמנם אולי זה טעות וצ"ל קו ע"ב ז"ל: חכמה דילה שנק' בת מלך פנימה (תהלים מה יד) נקודה בהיכליה פנימה דעלה נאמר כל כבודה דחכמה נקרא כבוד ל"ב נתיבות וכורסייא הוא כסא לכבוד והכל במלכות]). והענין הוא, כי מעצמות העיקרי שבה הוה העטרה בבחי' כתר שלה וכנז' (כללים ח"ב נז ע"ג).

שביעי אלא מצד האות י', עטרה על ראשו, חכמה עליונה [נקרא] "אות הוא", חכמה תחתונה [נקראת] "אות היא".	שית בכל אתר אלא מסטרא דאת ו' ולית שביעי אלא מסטרא דאת י' עטרה על רישיה חכמה עלאה אות הוא חכמה תתאה אות היא:
ותיקנו למול לשמונה שהם ח', מחכמה עד יסוד, לקבל בהם י' קטנה, להעלות אותה עד כתר, להיות עטרה על ראשם. ותקנו לשים הערלה בכלי עפר, לקיים "ונחש עפר לחמו".	ותקינו למגזר לתמניא [דאינון] (דאיהו) ח' מן חכמה עד יסוד לקבלא בהון י' זעירא לסלקא לה עד כתר למהוי עטרה על ראשיהון ותקינו לשווייה ⁵⁰⁴¹ [ל]ערלה במנא [ד]עפרא לקיים (ישעיה סה כה) ונחש עפר לחמו:
מצוה עשירית [היא] "ושמרו בני ישראל את השבת" השכינה נקראת שבת מצד שלש דרגות, שהן ש', שלשה כתרים כתר חכמה בינה, והיא בת, רביעית להם. ששה ימים מחסד עד יסוד, בהם תעשה מלאכה, מפני שהבנין מתחיל מחסד, זהו שכתוב "עולם חסד יבנה", אבל מבינה ולמעלה היא מנוחה ועונג ושבייתה לכל מעשה.	פקודא עשיראה (שמות לא טז) ושמרו בני ישראל את השבת שכינתא אתקריאת שבת ⁵⁰⁴² [מסטרא] דתלת דרגין דאינון ש' ג' כתרין כתר חכמה ובינה ואיהי בת רביעאה לון שית יומין מחסד עד יסוד בהון תעשה [מלאכה] בגין דבניינא מתחיל מחסד הה"ד (תהלים פט ג) עולם חסד יבנה ⁵⁰⁴³ אבל מבינה ⁵⁰⁴⁴ ולעילא ואיהו מנוחה ועונג ושבייתה ⁵⁰⁴⁵ לכל עובדא:
מצוה אחת עשרה, היא נקראת תפלה של שחרית מנוחה וערבית מצד שלשת האבות, והיא "תפלת כ"ל פ"ה". אין "כל" אלא צדיק, שכתוב "כי כל בשמים ובארץ", ותרגם יונתן בן	פקודא חד סר איהי אתקריאת צלותא דשחרית מנוחה ערבית מסטרא דתלת אבהן [ואיהי] (דאיהי) תפלת כ"ל פה ⁵⁰⁴⁶ לית כל אלא צדיק ⁵⁰⁴⁷ דכתיב (דברים א'

⁵⁰⁴¹ לשוויא (דפ"ו).

⁵⁰⁴² לעיל רמג ע"ב ועי' ח"ב צב רע"א (לש"ו). בהימים בהז' ימי שבוע הנה הששת ימי המעשה הם נגד הו"ק וכמ"ש בזוה"ק בראשית (ל"א סע"א), ויום שבת הוא נגד המלכות (ע' תיקונים תיקון ט' כה ע"א ותיקון מ"ח צה ע"ב ורע"מ פנחס רמג ע"ב ורנז ע"א) וכמ"ש הרב בשער המצוות (פ' בהר). וע' בהגר"א ספד"צ (פרק א יא ע"א ד"ה שביעאה עלייהו) החילוק שבין שבת ליוה"כ ע"ש. ועכ"פ הוא כי בהז' ימי השבוע הנה ישנו יום מיוחד להמלכות ג"כ והוא יום השבת, משא"כ במשך זמן המציאות אשר מן העולם ועד העולם, שהם עשר אלפים שנה אשר הם הזמן דשליטת הי' ספי' הנה אין אלף מיוחד להמלכות כלל, אלא הדעת משלים לעשר שהוא אלף הט' כנז' [ועי' שער מאמרי רשב"י ויקהל] (כללים ח"א פג ע"ד), הגם דהרב בטע"מ (פרשת בהר) אמר דשבת הוא מלכות, וכן הוא ג"כ בתיקונים (תיקון ט דף כה ע"א) שבת דאיהי שכינתא, אמנם הנה הוא רק ע"י הבינה שמאיר לה כמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק א בד"ה שביעאה עלייהו יא ע"א), כי עיקר שבת הוא בבינה, יום שכולו שבת (סנהדרין צז ע"א) (כללים ח"ב נב ע"ב).

⁵⁰⁴³ מה שאמרנו דהתחלתם הוא מחסד, הנה אין הכוונה על שורשם שבתחילה, כי הנה שורש כל המציאות אשר בתחילתה, הנה נעשה באמת עיקרו בבחי' הגבורה, אלא שהשתתף עמו אח"כ החסד ג"כ, וכמ"ש (רש"י בראשית א א) בתחילה עלה במחשבה לברוא במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדת הרחמים, וזהו שכתוב כי אמרתי עולם חסד יבנה, הכוונה הוא כי בנין העולם וקיומו והשלמתו הנה זה נעשה רק ע"י החסד, והוא ע"י שיתף אח"כ את החסד למדת הדין. וכן אמרו בזוה"ק (ויחי דף רל ע"ב) וכו' וכן הוא בפ' תרומה (דף קסו ע"ב), וכן אמרו ג"כ בהקדמת תיקונים (דף יז ע"א) (ביאורים ח"א נט ע"ב)

⁵⁰⁴⁴ שבת סלקא ברתא לג"ר. [מצאתי כתוב על הגליון כמ"ש במ"א (ליקוטי הגר"א ח"א שבת) ששבת הוא תר"ך עמודים, ל"ב נתיבות, ונ' שערי בינה] (יהל אור).

⁵⁰⁴⁵ ושבייתה (דפ"ו).

⁵⁰⁴⁶ פ"ה (דפ"ו).

⁵⁰⁴⁷ כ"ז נעשה בו בסוד תוספות, ומסוד היסוד דכתר עליון, ועי' ב' מזלות נוצר ונקה (כללים ח"ב לג ע"ד).

עזיאל, שאוחז בשמים ובארץ.	כט יא) כי כל בשמים ובארץ ותרגם יונתן בן עוזיאל דאחיד בשמיא ובארעא ⁵⁰⁴⁸ :
פ"ה כחשבון מיל"ה, ומה ברית, בה מתיחדים זכר ונקבה שלמטה, אף ביסוד מתייחד חתן וכלה שלמעלה, הוא חי העולמים כולל ח"י ברכות, זהו שכתוב "ברכות לראש צדיק". ומפני זה, כל הכורע כורע בברוך, וכל הזוקף זוקף בשם, זו השכינה בשם יהו"ה, בו צריך לזקוף השכינה ההיא, שנאמר בה "נפלה לא תוסיף	פ"ה כחושבן מילה [ומה] ברית ביה מ[ת]יחדין דכר ונקבא דלתתא אוף ביסוד מתייחד חתן וכלה דלעילא הוא חי עלמין כליל ח"י ברכאן הה"ד (משלי י ו) (ו) ברכות לראש צדיק ובג"ד כל הכורע כורע בברוך וכל הזוקף זוקף בשם דא שכינתא בשם דיהו"ה ⁵⁰⁴⁹ ביה צריך לזקפא שכינתא ההיא דאתמר בה (עמוס ה ב) נפלה לא תוסיף
רנז/ב:	רנז/ב:
רע"מ:	רע"מ:
קום בתולת ישראל", על ידי דרגה אחרת, ומפני זה "ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת" אותו שנאמר בו "יהו"ה זוקף כפופים".	קום בתולת ישראל ע"י דרגא אחרא ובג"ד (עמוס ט יא) ביום ההוא אקים את סכת דוד הנופלת ההוא דאתמר ביה (תהלים קמו ח) יהו"ה זוקף כפופים:
מצוה שתים עשרה, היא נקראת חג המצות וחג השבועות וחג הסוכות מצד שלשת האבות, וראש השנה מהצד שלה, דין המלכות הוא דין. ויש שיאמר פסח זרוע ימין, שבועות מתן תורה שנתנה במדבר שהוא ממונה עליו שור מצד הגבורה, סוכות "ויעקב נסע סוכתה".	פקודא תריסר איהי אתקריאת חג המצות ⁵⁰⁵⁰ וחג השבועות וחג הסוכות מסטרא דג' אבהן ⁵⁰⁵¹ ור"ה מסטרא דיל(י)ה דינא דמלכותא דינא ⁵⁰⁵² ואית דיימא פסח ⁵⁰⁵³ דרועא ימינא שבועות מתן תורה דאתייהיבת במדברא דאיהו ממנא עליה שור ⁵⁰⁵⁴ מסטרא דגבורה סכות (בראשית לג יז) ויעקב נסע סכותה:
מצוה שלש עשרה [היא] קריאת שמע, ויש לדעת שהוא נקרא חכם בכל מיני חכמות ומבין בכל מיני תבונות וחסיד בכל מיני חסדים וגבור בכל מיני גבורות ויועץ בכל מיני עצות וצדיק בכל מיני צדקות ומלך	פקודא תליסר ק"ש ואית למנדע ⁵⁰⁵⁵ דאיהו אתקרי חכם בכל מיני חכמות ומבין בכל מיני תבונות (עד אין סוף) וחסיד בכל מיני חסדים וגבור בכל מיני גבורות ויועץ בכל מיני עצות וצדיק בכל מיני צדקות

⁵⁰⁴⁸ ח"א לא סע"א (לש"ו).

⁵⁰⁴⁹ ר"ל בעד"א (יהל אור).

⁵⁰⁵⁰ כל הזמנים אשר יש בהם איזה תוספות קדושה הנה נעשה אז עילוי ותיקון לכולם לכל א' לפי ערכו, אלא שכל זמן וזמן המיוחד לאיזה ספי' ולאיזה פרצוף, [ע' פרשת אמור צו ע"א ובהגהות מהר"ו שם, וכן שם סע"ב, וע' עוד ברע"מ פינחס רנז רע"ב, וברע"מ ס"פ תצא רפג ע"א], הנה נמשך התיקונים אשר מכל העליות שבכולם לאותו הספי' והפרצוף המיוחס לאותו הזמן, ומאיר ומתגלה באורו ע"י כולם, כי משתתפים כולם להאיר עם אותו האור השולט באותו הזמן, וזהו שליטתו במה שכולם פונים אליו להאיר עמו (כללים ח"ב לה ע"ג).

⁵⁰⁵¹ ר"ל חסד ת"ת גבורה, ע' פ' אמור צו ע"א (כללים ח"א לז ע"ד).

⁵⁰⁵² סוף פ' תצא (רפג ע"א) ע"ש ובשער הכוונות (דף עז ע"א) (כללים ח"א לז ע"ד).

⁵⁰⁵³ עי' לעיל צו ע"א ולקמן רפג ע"א (לש"ו).

⁵⁰⁵⁴ שור המדבר, ורב תבואות בכח שור, שתי הלחם (יהל אור).

⁵⁰⁵⁵ כתר עלאה הוא בערך המאציל רק כערך השחרות לערך הלבנונית, וכערך הגוף לגבי הנשמה וכנ"ל, וכן הוא ידוע ג"כ מתפילת אליהו. וע' עוד ברע"מ (פ' בא מב ע"ב, ופ' פינחס רנז ע"ב ורנח ע"א) ובתז"ח (טו ע"ג ע"ד) וכן בכ"מ בזה"ק, כי אין ערך וחקר לרוממות המאציל על האצילות אלא שמתייחד עם האצילות ביחוד עצום עד שנעשה חד עמו, אבל אין ערך וחקר לרוממותו עליהם, וא"כ הרי אין מקום לתשובתו בענין החקירה הנז' כלל וכלל (כללים ח"א לג ע"ג), עי' ח" במב ע"ב (ביאורים ח"א א ע"א).

ומלך [בכל] (על כל) מיני מלכות עד אין סוף עד [אין] כתר⁵⁰⁵⁶ ובכל אליו דרגין בחד אקרי רחמן ובחד אקרי דיין והכי (אוקמוה) בכמה דרגין עד אין סוף אי הכי שנוי אית בין רחמן⁵⁰⁵⁷ לדיין:	בכל מיני מלכות עד אין סוף עד (כתר) אין חקר, ובכל אלו הדרגות, באחת נקרא רחמן, ובאחת נקרא דיין, וכך בכמה דרגות עד אין סוף. אם כך, יש שינוי בין רחמן לדיין.
אלא קודם דברא עלמא אתקרי הוא בכל אליו דרגין על שם בריין דהוו עתידין להבראות⁵⁰⁵⁸ דאי לאו (בכל) בריין דעלמא אמאי אתקרי רחום דיין אלא על שם בריין דעתידין⁵⁰⁵⁹:	אלא קודם שברא העולם נקרא הוא בכל אלו הדרגות על שם בריות שהיו עתידות להבראות, שאם לא בריות העולם, מדוע נקרא רחום דיין, אלא על שם הבריות העתידות.
ובג"ד כל שמהן אינון כנויין דיליה על שם עובדין דיליה⁵⁰⁶⁰ כגוונא דא ברא נשמתא בדיוקנא דיליה דאתקריאת [על] (של) שם פעולות דיליה בכל אבר ואבר דגופא [ד]אתקרי עלמא זעירא (ו)כגוונא דמארי עלמא אתנהיג בכל בריין ובכל דרא כפום עובדיו וכך נשמתא כפום עובדיו דכל אבר ואבר ההוא אבר דעביד ביה פקודא אתקרי נשמתא לגביה⁵⁰⁶¹ חמלה וחסדא חנא ורחמי ובההוא אבר דעביד ביה עבירה אתקרי נשמתא לגביה⁵⁰⁶² דינא וחימה וכעס אבל לבר מן גופא למאן תהא חמלה או אכזריות:	ומפני זה כל השמות הם כנויים שלו, על שם המעשים שלו, כדוגמא זה ברא הנשמה בדמות שלו שנקראת על שם פעולות שלה, בכל אבר ואבר של הגוף שנקרא עולם קטן. כדוגמא שאדון העולם נוהג בכל הבריות ובכל דור כפי מעשיו, כך הנשמה כפי מעשיו של כל אבר ואבר. אותו האבר שעושה בו מצוה נקראת הנשמה לגביו חמלה וחסד ורחמים. ובאותו אבר שעושה בו עבירה נקראת הנשמה לגביו דין וחמה וכעס. אבל לחוץ מן הגוף, למי תהיה חמלה או אכזריות.
אוף הכי מארי עלמא קדם דברא ועלמא וברא [עלמא ו] בריין דיליה למאן אתקרי רחום וחנן או דיין אלא כל שמהן דיליה אינון כנויין ולא אתקרי בהון אלא על שם בריין דעלמא ובג"ד כד מארי דרא [אינון טבין איהו אתקרי לגביהו יהו"ה במדת רחמים וכד [מארי דרא]] אינון חייבין אתקרי אדנ"י במדת הדין לכל דרא ולכל ב"נ כפום מדה דיליה אבל לאו דאית ליה מדה ולא שם ידיע:	כמו כן כאן, אדון העולם, קדם שברא את העולם וברא בריותיו, למי נקרא רחום וחנן או דיין, אלא כל השמות שלו הם כנויים, ולא נקרא בהם אלא על שם בריות העולם, ומפני זה כאשר בעלי הדור הם טובים, הוא נקרא אצלם יהו"ה במדת הרחמים, וכאשר בעלי הדור הם רשעים נקרא אדנ"י במדת הדין, לכל דור ולכל אדם כפי מדתו. אבל אין לו מדה ולא שם ידוע.

⁵⁰⁵⁶ אין חקר (נוסף בדפ"ו).

⁵⁰⁵⁷ רחמן (דפ"ו).

⁵⁰⁵⁸ והוא כל הגילויים שבאצילות שנתגלה בהם לפי הסדר שראה רצונו לייסד בהם את כל המציאות דב"ע (הקדו"ש ה ע"ג), כל גילוי שמותיו ית"ש הוא רק ע"י פעולותיו וכמ"ש בשמור"ר (פרק ג סימן ו') שאמר הקב"ה למשרבע"ה שמי אתה מבקש לידע לפי מעשי אני נקרא וע' זה"ק ויקרא דף י' ו"א ופ' פינחס דף רנ"ז ע"ב (כללים ח"ב קג ע"ד).

⁵⁰⁵⁹ דאילולא שהמציא את העולמות ב"ע, הרי היה כל גילויי שבאצילות ללא צורך (הקדו"ש ה ע"ג).

⁵⁰⁶⁰ כל השמות שבאצילות שהם גילויי הם רק בשביל הבי"ע וע"פ מה שראוי להם (הקדו"ש ה ע"ג).

⁵⁰⁶¹ לגבי (דפ"ו).

⁵⁰⁶² לגבי (דפ"ו).

כגוונא [דספיראן] (דספירה) דכל ספירה אית (ל)ה שם ידיע⁵⁰⁶³ ומדה וגבול ותחום ובאלין שמהן מארי עלמא⁵⁰⁶⁴ איהו אתפשט ואמליך בהון ואתקרי בהון ואתכסי בהון ודר בהון כנשמתא לגבי אברים דגופא ומה רבון עלמין לית ליה שם ידיע ולא אתר ידיע אלא בכל סטרא שולטנותיה אופ הכי לית לה לנשמתא שם ידיע ולא אתר ידיע בכל גופא אלא בכל סטר שולטנותיה⁵⁰⁶⁵ ולית אבר פנוי מנה:	כדוגמת הספירות, שכל ספירה יש לה שם ידוע ומדה וגבול ותחום, ובאלו השמות אדון העולם הוא מתפשט ומולך בהם ונקרא בהם ונתכסה בהם, וגר בהם כנשמה אצל אברי הגוף. ומה רבון העולמים אין לו שם ידוע ולא מקום ידוע, אלא בכל צד שלטונו, כמו כן כאן אין לה לנשמה שם ידוע ולא מקום ידוע בכל הגוף, אלא בכל צד שלטונה, ואין אבר פנוי ממנה.
ובג"ד לית (ליה) לרשמא לה בחד אתר [דאי לאו הא] (ואי לא) חסר שולטנותא בשאר אברים ולא לאתקרי לה בשמא חד [או] בתרין או בג' למימר [דאיהי חכמה ומכינה] [דאיהי חכמה מבינה] ואית לה דעת ולא יתיר דאי עביד הכי הא חסר לה משאר דרגין כ"ש למארי עלמא דלית לרשמא ליה באתר ידיע או לאתקרי [ליה] בשמהן או לשנאה ליה [בהון] או⁵⁰⁶⁶ לשלמא ליה כגון דרגא דמרכבתא דאתמר בה קדושה לך ישלשו דכל דרגין דכל מרכבות דיליה אינון משלשים כגון האבות הן הן המרכבה דאינון דמות אריה שור נשר דאינון מרכבה לאדם דאתמר עליה (יחזקאל א י) ודמות פניהם פני אדם ומסטרא דנוקבא אינון שלטין על אדם ונוקבא (ד)איהי מרכבה לגבייהו⁵⁰⁶⁷ ובג"ד אתמר [עלה] קדושה לך ישלשו:	ומפני זה אין לצייר אותה במקום אחד, שאם לא, הרי חסר השלטון בשאר האברים. ואין לקרא לה בשם אחד או בשנים או בשלשה לומר שהיא חכמה מבינה ויש לה דעת ולא יותר, שאם עושה כך הרי חסר לה משאר דרגות. כל שכן לאדון העולם, שאין לצייר אותו במקום ידוע או לקרא לו בשמות או לשנות ולהכפיל לו בהם או (לשלש) להשליט לו, כמו דרגת המרכבה, שנאמר בה "קדושה לך ישלשו", שכל הדרגות של כל המרכבות שלו הן משולשות, כמו האבות הן הן המרכבה, שהם דמות אריה שור נשר, שהם מרכבה לאדם שנאמר עליו "ודמות פניהם פני אדם". ומצד הנקבה הם שולטים על אדם, והנקבה היא מרכבה לגביהם, ומפני זה נאמר עליה "קדושה לך ישלשו".
ואופ הכי אתוון דאינון אנפין דחיון משולשין כגוונא דא יה"ו הו"י וה"י ה' רביעאה קדושה לך ישלשו איהי שלמים דכלהו לאשלמא [בכלהו] (בהו) שם יהו"ה	וכמו כן כאן האותיות שהן פני החיות משלשות, כזה יה"ו הו"י וה"י, ה' רביעית "קדושה לך ישלשו" היא שלמים של כולם, להשלים בכלם שם יהו"ה, אבל לאדון הכל אין לשלש בו

⁵⁰⁶³ עי' מלואים אות (טז).

⁵⁰⁶⁴ הרי לנו שעצמותו גופה שוכן באצילות (הקדו"ש ו ע"ב), האצילות כולו הנה הוא עצם כל השמות כולם גופה, והם שמו של המאציל, וכ"ז הוא מעת התיקון דיציאת השם מ"ה אשר מאז ולהלאה התייחד המאציל באצילות ונעשה חד עמהם ונקרא בשמם (דע"ה ח"א נה ע"ד), הם מעתה כולם אחד ע"י יחודו בהם, כי מתחילה היו בסוד רשות הרבים, ועתה הם בסוד רשות היחיד שהוא יחידו של עולם ברוך הוא כי אתפשט בהון ואתלבש בהון ודר בהון כנשמה בתוך הגוף, וכמ"ש ברע"מ (פינחס רנז ע"ב) ולא סר ולא יסור יחודו מהם לנצח, ועי"ז הוה כל האצילות אלהות גמור על ידו לעולם, אמנם מצד הנאצלים עצמן זולת יחודו בהם הם אינם אלהות כלל (דע"ה ח"ב ל ע"א).

⁵⁰⁶⁵ שולטנותה (דפ"ו).

⁵⁰⁶⁶ (ס"א לשלשא) (נוסף בדפ"ו).

⁵⁰⁶⁷ הם מ"ד ומ"ן, כמ"ש בב"ר (פי"ג סי' יג) המים העליונים זכרים והתחתונים נקבות, וכן הוא בזוה"ק (בראשית כט ע"ב) ובדברי הרב בדרושי מ"ן ומ"ד (דרוש יד) (ורע"מ פינחס רנז ע"ב) (כללים ח"א מ ע"ג).

אבל למאריה דכלא לית [לשלשא] (לשלמאה) ביה בשמהן ולא באתוון אלא איהו אתקרי בכל שמהן ולית ליה שם ידיע וכל שם ושם אסהיד עליה דאיהו אדון כל עלמין אסהיד עליה אדנ"י [ולית ידיעין] דאית ב"נ דירית ג' מאה ועשר עלמין הה"ד (משלי ח כא) להנחיל אוהבי יש כפום דרגא דיליה דאתקרי יש מאין ודא חכמה עלאה:	בשמות ולא באותיות, אלא הוא נקרא בכל השמות ואין לו שם ידוע, וכל שם ושם מעיד עליו שהוא אדון כל העולמות, "אדני" מעיד עליו. ואין יודעים שיש אדם שיוורש שלש מאות ועשרה עולמות, זהו שכתוב "להנחיל אוהבי יש", כפי הדרגה שלו שנקראת "יש מאין", וזו חכמה עליונה.
ואית ב"נ דלא ירית אלא עלמא חד כפום דרגא דיליה כמה דאוקמוה כל צדיק וצדיק יש לו עולם בפני עצמו והכי ירית עלמין כל ב"נ מישראל כפום דרגא דיליה [לעילא] אבל למארי עלמא לית (ליה) לרשמא ליה עלמין בחושבן אלא (אדני) אדון כל עלמין ואדנ"י קא סהיד עליה אוף הכי [יהו"ה] מניה תלי⁵⁰⁶⁸ כל הויין ואיהו וכל הויין דיליה סהדין על מארי עלמא דאיהו הוה קדם כל הויין ואיהו בתוך כל הויה [ואיהו לאחר כל הויה] ודא רוא דסהדין הויין עליה היה הוה ויהיה:	ויש אדם שלא יורש אלא עולם אחד כפי הדרגה שלו כמו שפרשוהו, כל צדיק וצדיק יש לו עולם בפני עצמו, וכך יורש עולמות, כל אדם מישראל כפי הדרגה שלו למעלה. אבל לאדון העולם, אין לצייר לו עולמות בחשבון, אלא אדון כל העולמות, ואדנ"י הוא מעיד עליו. כמו כן כאן יהו"ה, ממנו תלויות כל ההויות, והוא וכל ההויות שלו מעידים על אדון העולם, שהוא היה קודם כל ההויות, והוא בתוך כל הויה, והוא לאחר כל הויה, וזה סוד שמעידות ההויות עליו, היה הוה ויהיה.
[דינא בהפוך אתוון אדנ"י ובג"ד אמרו רז"ל דינא דמלכותא דינא] שם א"ל סהיד על מארי דכלא דלית יכולת לכל שם והויה ודרגא כל שכן לשאר בריין פחות מנה⁵⁰⁶⁹ הדא הוא דכתיב (דניאל ד לב) כלא	דינא בהפוך אותיות אדנ"י, ומפני זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה, דין המלכות דין. שם "א"ל" מעיד על אדון הכל, שאין יכולת לכל שם והויה ודרגה, כל שכן לשאר בריות פחות ממנו, זהו שכתוב "כלא
רנח/א:	
רע"מ:	
חשיבין וכמצבייה עביד בחיל שמיא [וגו'] אלהי"ם סעיד על אלהות דיליה [דאיהו] (דאית) אלהי"ם ואלה⁵⁰⁷⁰ האלהים ואיהו אלוה על כלא ולית אלוה עליה צבאו"ת סהיד עליה כדכתיב (דניאל ד לב) וכמצבייה עביד בחיל שמיא שד"י סהיד עליה דכר [איהו] אמר לעולם [די יעמוד] ודי עמד [דיעמוד] בתחומיה ולא [אתפשט] [יתפשט] יתיר ואוף למיא ורוחא ואשא:	חשיבין וכמצבייה עביד בחיל שמיא" [כלא נחשבים וכרצונו עושה בצבא השמים וגו']. אלהי"ם מעיד על אלהות שלו, שהוא אלהי"ם ואלהי האלהים, והוא אלוה על הכל, ואין אלוה עליו. צבאו"ת מעיד עליו כמו שכתוב "וכמצבייה עביד בחיל שמיא" [וכרצונו עושה בצבא השמים]. שד"י מעיד עליו שכאשר הוא אמר לעולם די, עמד בתחומי ולא התפשט יותר, וגם למים ורוח ואש.

⁵⁰⁶⁸ תלייא (דפ"ו).

⁵⁰⁶⁹ מיניה (יהל אור), מניה (דפ"ו).

⁵⁰⁷⁰ ואלה (דפ"ו).

ואוף הכי כל הויה ושם סהדין עליה דכד הוה איהו יחיד קודם דברא עלמא⁵⁰⁷¹ אמאי הוה איהו צריך לאתקרי בשמהן אלין או בשאר כנויין כגון רחום וחנן ארך אפים וגו' דיין אמיץ חזק וסגיאין בכל אינון שמהן [וכנויין] אתקרי על שם כל עלמין וברייך דלהון לאתחזאה שולטנותיה עלייהו:	וכמו כן כאן, כל הויה ושם מעידים עליו, שכאשר היה הוא יחיד קודם שברא העולם, מדוע היה הוא צריך להקרא בשמות אלו או בשאר כנויים כגון רחום וחנן ארך אפים וגו' דיין אמיץ חזק, ורבים בכל אלו שמות וכנויים נקראים על שם כל עולמות ובריות שלהם, להראות שלטונו עליהם.
אוף הכי נשמתא⁵⁰⁷² על שוולטנותא דכל אברים דגופא אמתיל לה לגביה לאו [ד]איהי (ד)אדמיא⁵⁰⁷³ לי' איהי בעצמה דהוא ברא ל(י)ה ולית ליה אלוה עליה דברא ליה ועוד נשמתא אית לה כמה שנויים ומקרים וסבות דאתקריאו לה מה דלאו הכי למארי כלא [ובג"ד היא] (ובגין דהיא) אדמיא (לגביה) בשלטנותא דיל(י)ה על כל אברי גופא אבל לא במלה אחרא:	כמו כן כאן הנשמה, המשיל אותה אצלו, על שלטון כל אברי הגוף, לא שהיא בעצמה דומה לו, שהוא ברא אותה ואין לו אלוה עליו, שברא אותו, ועוד הנשמה יש לה כמה שנויים ומקרים וסבות שקורים לה, מה שאין כך לאדון הכל, ומפני זה היא דומה בשלטון שלה על כל אברי הגוף, אבל לא בדבר אחר.
ועוד שמע ישראל (דברים ו ד) שם ע' רבתי ד' מן אח"ד [רבתי] היינו ע"ד בין ש"ם מן ש"מ"ע א"ח מן אח"ד (שמואל א' יב ה) עד י"י בכס ועל כל אחד [ואחד] דמיחד אותו בעולם ועל כן אמר דוד (תהלים קד לד) אנכי אשמה ביי⁵⁰⁷⁴ ש"מ מן שמע א"ח מן אח"ד הרי אשמה:	ועוד "שמע ישראל" שם ע' רבתי, ד' מן אח"ד רבתי, זהו ע"ד, בין ש"ם מן שמע, א"ח מן אח"ד, עד ה' בכס, ועל כל אחד ואחד שמייחד אותו בעולם, ועל כן אמר דוד "אנכי אשמה בה", ש"מ מן שמע, א"ח מן אח"ד, הרי "אשמה".
ועוד ד' רבתי ד' בתי דתפלין דמנח להון א"ח ואתער בהו [ואינון] (ואיהו) פאר על רישיה ואינון⁵⁰⁷⁵ יהה"ו י' עטרה] (ועטרה) על ה' דאיהי ברתא והיינו (משלי ג יט) יהו"ה בחכמה יסד ארץ אבא יסד ברתא ה' אמא עלאה עטרה על ו' [דאיהו ברא]⁵⁰⁷⁶ והיינו (שם) כונן שמים בתבונה באמא כונן ברא והאי איהו דעולם הבא אין בו לא	ועוד ד' רבתי, ארבעה בתי תפלין שמניח אותם א"ח, ומתעטר בהם, והם פאר על ראשו, והם יהו"ה (יהה"ו), י' עטרה על ה' שהיא בת, וזהו "יהו"ה בחכמה יסד ארץ", אבא יסד בת, ה' אמא עליונה, עטרה על ו' שהוא בן, וזהו "כונן שמים בתבונה" באמא כונן בן, וזהו שעולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם.

⁵⁰⁷¹ כתר עלאה הוא בערך המאציל רק כערך השחרות לערך הלבנונית, וכערך הגוף לגבי הנשמה וכו"ל, וכן הוא ידוע ג"כ מתפילת אליהו. וע' עוד ברע"מ (פ' בא מב ע"ב, ופ' פינחס רנז ע"ב ורנח ע"א) ובתז"ח (טו ע"ג ע"ד) (כללים ח"א לג ע"ג).

⁵⁰⁷² תיקו"ז כד ע"א (הערת הזהר).

⁵⁰⁷³ ר"ל לא שהנשמה דומה לעילת כל העילות, אלא כמו שהנשמה לגוף, כן עילת כל העילות לספי'. וז"ש ובג"ד היא כו' (יהל אור).

⁵⁰⁷⁴ ע"ל רלו ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁰⁷⁵ יהו"ה (דפוס אמסטדאם).

⁵⁰⁷⁶ הכח הזה להוציא דוגמתה להאציל הה' תתאה מה' עלאה הנה אין לה הכח הזה מעצמה, אלא הוא נתחדש ובא לה מאבא שהוא משפיע בה שפע וכח להוציא דוגמתה, וניתוסף ממנו בטיפת הזרע שבו שפע מיוחדת לזה. והרי נעשית מציאות הנוקבא רק משפעו, ולכן אמרו אבא יסד ברתא. ומ"ש ואימא ברא, כי ע"י תשוקתה אליו היא מעלה מ"ן לבחי' זכר כמו שיתבאר (כללים ח"ב כב ע"ג).

אכילה ולא שתיה אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם⁵⁰⁷⁷:	
וברתא איהי תפלה של יד כה"ה י' קשר דיליה ה' עלאה אימא תפלין דרישא על ראש תפארת תפלין דיליה כסדר יהו"ה דאיהו קדש לי [והיה כי יביאך] שמע והיה אם שמוע (והיה) אבל בעלמא דאתי הויות באמצע⁵⁰⁷⁸ דאינון ה' ה' ובג"ד אמר הנביא (ירמיה ט כג) בזאת י"תהלל ה"מתהלל ה"שכל ו"ידוע אותי כי אני יהו"ה:	ובת היא תפלה של יד, כה"ה, י' קשר שלה, ה' עליונה אמא, תפלין של ראש, על ראש תפארת, תפלין שלו כסדר יהו"ה, שהוא "קדש לי", "והיה כי יבאך", "שמע", "והיה אם שמוע". אבל בעולם הבא הויות באמצע, שהם ה' ה', ומפני זה אמר הנביא "בזאת י"תהלל ה"מתהלל ה"שכל ו"ידע אותי כי אני יהו"ה".
ובג"ד אוקמוה מארי מתניתין דאית ברישא אתר לאנחא תרי [זוגות של תפלין] וזוגי דתפלין⁵⁰⁷⁹ (תפלי) ודא זכי לתרין פקודין דאוקמוה עלייהו [לא] (אין) כל אדם זוכה לשתי שולחנות⁵⁰⁸⁰ דאינון י' חכמה ה' בינה ו' עמודא דאמצעיתא ה' מלכות קדישא רישא דאתעטר בארבע אתון דא כתר ריהטא⁵⁰⁸¹ דרישא דאסחר לון וכסי לון אהבה חסד ק"ש דשקילא לאורייתא דאתייהבת מימינא תפלין עז משמאלא דגבורה עמודא דאמצעיתא כליל כלא כנפי דמצוה נצח והוד תכלת ולבן מזוזה [רשים] (ושם) שדי צדיק ושכינתא תרעא דמזוזה (תהלים קיח כ) זה השער ליהו"ה:	ומפני זה פרשוהו בעלי המשנה, שיש בראש מקום להניח שני זוגות תפלין, וזה זוכה לשתי מצוות, שפרשו עליהן, לא כל אדם זוכה לשני שולחנות. שהם י' חכמה, ה' בינה, ו' העמוד האמצעי, ה' מלכות קדושה, הראש שמתעטר בארבע אותיות זה כתר ריצת הראש שמסבב אותם ומכסה אותם. אהבה, חסד, קריאת שמע ששקולה לתורה שנתנה מימין. תפלין עוז משמאל של גבורה, העמוד האמצעי כולל הכל, כנפי המצוה נצח והוד תכלת ולבן, [ב]מזוזה רשום שדי צדיק, והשכינה שער המזוזה "זה השער לה".
ועוד ש תלת רצועות ד' קשר של תפלין מאחורוי [י] קשר דתפילין דיד ובגין דא שד"י מלבר יהו"ה מלגו דאיהי ד' פרשיין ש' דד' ראשין רמו לארבע בתי דתפלין שדי אות דיליה [עולה] מטטרו:	ועוד ש', שלש רצועות ד' קשר של תפלין מאחורוי, י' קשר של תפלין של יד, ומפני זה שד"י מבחוץ יהו"ה מבפנים, שהיא ארבע פרשיות ש' של ארבעה ראשים, רמז לארבעה בתי התפלין, שד"י אות שלו עולה מטטרו"ן.
ועוד י' חכמה קדש לי (שמות יג א) ה' בינה והיה כי יביאך (שם יא) ו' שמע שית תיבין רמיזא לשית ספירן שית ענפין דאילנא דכלל לון תפארת ה' והיה אם שמע" מלכות, אלו הם של הראש	ועוד י' חכמה "קדש לי" ה' בינה "והיה כי יביאך", ו' "שמע" שש תבות רומז לשש ספירות, ששה ענפי האילן שתפארת כוללת אותם, ה' "והיה אם שמע" מלכות, אלו הם של הראש

⁵⁰⁷⁷ כנ"ל דעטרה על ו' אימא עילאה, עוה"ב (יהל אור).

⁵⁰⁷⁸ ר"ל ב' הה"ן באמצע סבר' ר"ת. והוא דווקא בעלמא דאתי, ששם ה' על ו', עטרותיהם בראשיהם, משא"כ בעוה"ז, שהיא שימושא כידוע (יהל אור).

⁵⁰⁷⁹ עי' בהקדמת תיקו"ז יא ע"א ובתז"ח יד ע"א (לש"ו).

⁵⁰⁸⁰ כסדר העוה"ז, והויות באמצע העוה"ב כנ"ל. והענין שבתפילין כסדר זוכה לשתייהן, בד' פרשיות כסדר העוה"ז, ובבתים וקשרים העוה"ב. ותש"י י' על ה', ותש"ר ה' על ו', הרי י"ה ה"ו כנ"ל. וראש הוא כתר וז"ש רישא כו'. ועכשיו חוזר כל הע"ס בפרטיות. ד' פרשיות חבת"ם. רישא כתר. ק"ש ותפילין חו"ג. תכלת ולבן נה"ה. מזוזה והשער יסוד ומל'. וכלם כלילין בק"ש (יהל אור).

⁵⁰⁸¹ משמע מתוך לשון זהר ויחי ריח ע"א שזהו לשון של מקור שפע, ועי' מים אדירים עמוד ריח, שזהו מלשון ריחה, דהיינו שדרך השכל להשיג במרוצה.

⁵⁰⁸² כולל כל הע"ס בתפילין (יהל אור).

שמוע (דברים יא יג) מלכות אלן אינן דרישא דאיהו כתר כ' (שמואל א' ב ב) אין קדוש כ"י כי אין בלתך:	שהוא כתר כ', "אין קדוש כה' כי אין בלתך".
שדי רמז רצועי ובתי וקשרי דתפלין מלבר אוף הכי במזוזה יהו"ה מלנו שדי"י מלבר שש דארבע ראשין עם ד' רמז לד' בתי ולקשר תפלין מאחור ד' כפולה [אוף הכי ש' כפולה] י' קשר דיד [כהה] (רבה ה') דאיהו ביתא [חמישאה י'] [חמישאה ד'] דשדי"י איהו מוחא⁵⁰⁸³ דאוקמוה עליה במקום שמוחו של תינוק רופס בו ודא תינוק יונק משדי אמו⁵⁰⁸⁴ שדי:	שדי"י רומז לרצועות ובתי וקשרי התפלין מבחוק, כמו כן כאן במזוזה יהו"ה מבפנים שדי"י מבחוק, שש של ארבעה ראשים עם ד' רמז לארבעה בתיים, ולקשר תפלין מאחור ד' כפולה, כמו כן כאן ש' כפולה, י' קשר של יד כהה, שהוא בית חמישי, ד' (י') של שדי"י הוא מח שפרשוהו עליו, במקום שמוחו של תינוק רופס בו, והוא תינוק יונק משדי אמו שדי"י.
תפלין דמארי עלמא כתר⁵⁰⁸⁵ ומאי ניהו [כתר] מארי⁵⁰⁸⁶ עלמא יהו"ה דאיהו י' חכמה ה' בינה ו' תפארת כליל שית ספירין⁵⁰⁸⁷ ה' מלכות ובג"ד (שמואל ב' ז כג) וואמי כעמך כישראל (ומאי) (דברים ד ז) [כי מין] (ומי) גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כ"י אלהינו בכל קראנו אליו ארבע קראי בלהו רשימין בכ' רזא דאת כ' י' י' דאיהו י' י' מן יאהדונהי (במדבר ז פו) עשרה עשרה הכף בשקל הקדש כ' מן כתר כלילא מעשר ספירין⁵⁰⁸⁸ (כלילין) מעילא לתתא ומעשר ספירין⁵⁰⁸⁹ מתתא לעילא ואלין אינן (תהלים קמח ד) והמים אשר מעל השמים מים עליונים זכרים מים תחתונים⁵⁰⁹⁰ נקבות ועליהו אמר ר' עקיבא [לתלמידיו] כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים, שמא תסתכנו בנפשכם שאינם מים כמשמעם, אלא הוא אור נובע ומפני זה נדמו למים נובעים, וזה האור אין לו הפסק ולא קצוץ ופרוד, ומפני שהם מכתר נקראו שאין להם סוף, שכתר נקרא אין סוף.	תפלין של אדון העולם כתר, ומהו הכתר של אדון העולם, יהו"ה, שהוא י' חכמה, ה' בינה, ו' תפארת כוללת שש ספירות, ה' מלכות. ומפני זה "ומי כעמך כישראל", "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו", ארבעה פסוקים כולם רשומים בכ', סוד האות כ', י' י', שהוא י' י' מן יאהדונהי, "עשרה עשרה הכף בשקל הקודש", כ' מן כתר כלולה מעשר ספירות כלולות ממעלה למטה, ומעשר ספירות ממטה למעלה. ואלו הם "והמים אשר מעל השמים" מים עליונים זכרים, מים תחתונים נקבות, ועליהם אמר רבי עקיבא לתלמידיו, כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים, שמא תסתכנו בנפשכם שאינם מים כמשמעם, אלא הוא אור נובע ומפני זה נדמו למים נובעים, וזה האור אין לו הפסק ולא קצוץ ופרוד, ומפני שהם מכתר נקראו שאין להם סוף, שכתר נקרא אין סוף.

⁵⁰⁸³ ר"ל כל השדי"י כפול. ב' שינ"ן. ד' בד' בתים, וד' דקשר. י' דמוח, י' דקשר (יהל אור).
⁵⁰⁸⁴ ר"ל שדי י', שבו יונק משדי אמו, תש"ר. דשם שדי"י, ש"ד עם י' דמוחא. וז"ש משדי אמו שדי"י (יהל אור).
⁵⁰⁸⁵ ר"ל דתפלין שלנו הוא שם הוי"ה בד' פרשיות, אבל תפלין דשם הוי"ה הוא כתר, שהוא ע"ג. וז"ש מארי' עלמא הוי"ה כו'. ר"ל שהוא הוי"ה. ותפלין כו'. דד' פסוקים כמו שמפרש והולך. כתר מים עליונים. ר"ל ע"ס מעילא לתתא באור ישר (יהל אור).
⁵⁰⁸⁶ דמארי (דפ"ו).
⁵⁰⁸⁷ ספירין (דפ"ו).
⁵⁰⁸⁸ ספיראן (דפ"ו).
⁵⁰⁸⁹ ספיראן (דפ"ו).
⁵⁰⁹⁰ מתתא לעילא באור חוזר (יהל אור).
⁵⁰⁹¹ אבא שכל גילוי הוא באימא, אבל הוא עצמו הוא מיוחד בא"א שהוא ג"כ מבחי' אור א"ס (הקדו"ש לו ע"ד), האותיות א' י' דאדנ"י הוא על קישורה ותלייתה למעלה, כי הא' שבה הוא

דב"ר אין סוף אתקרי ⁵⁰⁹³ :	
רנח/ב	
זהר:	
והקרבתם עולה לריח ניחוח ליי' (במדבר כח כז):	"והקרבתם עולה לריח ניחוח לה".
ת"ח בפסח כתיב (במדבר כח יט) והקרבתם אשה עולה ליי' והכא לא כתיב אשה ⁵⁰⁹⁴ (דהא ביומא דא אשה לא כתיב ביה) אלא והקרבתם עולה מ"ט יומא דא יומא דעילת כלה לחופה איהו וישראל מנו יומין דדכיו יומין ושבעין ואתכלילו ועאלו ביומין דדכיו והיא נפקת מכל אסמרא (סמרי) בישא ונטרת יומי דכיו בדקא חזי ורזא דא מלכא טעם בתולה טעים בג"כ לא כתיב ביה אשה ⁵⁰⁹⁵ דהא אחרא לא קריב למשכנא והא אתרחק מתמן וע"ד אישים לאו הכא ולאו אצטריכו להכא וישראל מרחקן אינון מן סמרא בישא ⁵⁰⁹⁶ (ומנו יומין דדכיו יומין ושבעין ואתכלילו ועאלו ביומין דדכיו):	בא וראה, בפסח כתוב "והקרבתם אשה עולה לה", וכאן לא כתוב "אשה" (שהרי ביום זה אשה לא כתוב בו), אלא "והקרבתם עולה", למה. יום זה [הוא] יום שנכנסת כלה לחופה הוא, וישראל מונים ימי טהרה ימים ושבעות, ונכללים ונכנסים בימי הטהרה, והיא יוצאת מכל צד רע ושומרת ימי טהרה כשראוי. וסוד זה, המלך טועם טעם בתולה, לכן לא כתוב בו "אשה", שהרי אחר לא קירב למשכן, והרי מתרחק משם, ועל כן אין כאן אישים, ולא צריכים לכאן, וישראל מרחקים הם מצד רע (ומונים ימי טהרה ימים ושבעות ונכללים ונכנסים בימי הטהרה).
א"ר אבא עדיין צריכין ⁵⁰⁹⁷ אנן לפתחא דא למפתח אר"ש ארימית ידי בצלו למאן דברא עלמא ורזא דא אשכחן בספרי קדמאי אישים אינון באמצעיתא ⁵⁰⁹⁸ ואתיין בסמרא דא ובסמרא דא אדבקו באילנא דדעת טוב ורע ⁵⁰⁹⁹ אדבקו ברע ואדבקו בטוב ובג"כ בשאר יומין ⁵¹⁰⁰ (כליל לאשי	אמר רבי אבא עדיין צריכים אנחנו לפתוח פתח בזה. אמר רבי שמעון הרמתי ידי בתפלה למי שברא העולם, וסוד זה מצאנו בספרי הראשונים, אישים הם באמצע ובאים בצד זה ובצד זה, נדבקים בעץ הדעת טוב ורע נדבקים ברע ונדבקים בטוב, ולכן בשאר הימים כתוב בהם "אשה

קישורה בהשם אה"ה שבכתר, ובאור דא"ס שבו, וכמ"ש ברע"מ פ' בא (מב ע"ב) ופ' פנחס (רנ"ח סע"א) כי המלכות דאצילות היא מגיעה באור א"ס ממש, שהוא בהמלכות דא"ס, כי סוף מעשה הוא במחשבה תחילה, ושם מלכות אחד הוא, וכל הגילוי דהמלכות דא"ס הוא רק בשבילה (הקד"ש מו ע"ד).

⁵⁰⁹² אתקריאן (דפ"ו).

⁵⁰⁹³ עי' מלואים אות (יז), עי' מב ע"ב (לש"ו).

⁵⁰⁹⁴ הוא סוד שנתן מהשפע הנמשך מהייחוד חלק לכל הכחות הנכללים במלת אשה כדפי' בזוהר שיר השירים בפסוק אשה ריח ניחוח לה' ואפילו החצונים, ועתה שהייחוד ביום זה בסוד הטהרה וסוד זוג ממש מה שאין כן בשאר המועדים לכך אין חלק לאחרים כלל שאין בחבת ביאה נהנה אלא חתן וכלתו ולקמיה יתבאר, ואם תאמר ישראל אם כן היאך נהנים מקדושה זו לזה תירץ דישראל "מרחקין אינון וכו'" כדמפרש ואזיל שהמלך והם הכל ענין א' והזוג ממש על ידם (אור יקר). פירוש בשבועות (מ"מ).

⁵⁰⁹⁵ שהוא לשון אשה וכפי האמת טעם בתולה טעים ומ"ש דהא אחרא לא קריב וכו' הוא כמו ד"א שמפרש אשה לשון אישים (מ"מ).

⁵⁰⁹⁶

⁵⁰⁹⁷ לפרש מה ענין זה אל האישים ולכך פירשו רשב"י (אור יקר).

⁵⁰⁹⁸ בבחינה שבין קליפות לקדושה והיינו קליפה דקה של אגוז שנאכלת והיא קליפה, והיינו שיש להם בחינת קדושה ובחינת חצונים, והיינו "טוב ורע" כדמסיק (אור יקר).

⁵⁰⁹⁹ פירוש המל' רגליה יורדות מות ולכ"א אינון באמצעיתא שהמ' תמיד בקו האמצעי (מ"מ).

⁵¹⁰⁰ ששולט עץ הדעת טוב ורע יש חלק לאישים (אור יקר).

וכתיב יומי) כתיב בהו אשה עולה אבל בהני יומא דאילנא דחיי⁵¹⁰¹ קיימא ולא אחרא לית אנן צריכין ולאשהו (לאשי) ולא אצטריך למהוי תמן וזיומא דא יומא דאילנא דחיי איהו ולא דדעת טוב ורע ובג"ד (במדבר כט יג) והקרבתם עולה ולריח ניחחו ליי' ולא אשה ליי' עולה ועולה ולשון (לשם) עולה⁵¹⁰² כמה דאתמר והא אתערנא מלי דפרים בני בקר וכל ההוא קרבן:	עולה", אבל באלו הימים שעץ החיים קיים ולא אחר, אין אנחנו צריכים לאשה ולא צריך להיות שם, ויום זה יום של עץ החיים הוא ולא של דעת טוב ורע, ומפני זה "והקרבתם עולה אשה ריח ניחוח לה" ולא "אשה לה" עולה". ועולה לשון (לשם) עולה, כמו שנתבאר, והרי הערנו דברים של פרים בני בקר וכל אותו קרבן.
ובחדש השביעי (שם א) כמה דאתמר יומא דר"ה דינא דכל עלמא דינא תקיפא⁵¹⁰³ ודינא רפיא⁵¹⁰⁴ ועשיתם עולה והקרבתם מבעי ליה כשאר כל יומין מאי ועשיתם אלא ביומא דא (בראשית כז ד) ועשה לי מטעמים כתיב כמה מטעמים ותבשילים ועבדו (עבדי) ישראל בהני יומי בעוד דמקטרגא אזיל לפשפשא⁵¹⁰⁵ בחובין דעלמא וע"ד לא כתיב והקרבתם⁵¹⁰⁶ אלא ועשיתם עולה ולא אשה עולה וכן בכל שאר יומין⁵¹⁰⁷ (ס"א קרבנין⁵¹⁰⁸) לא כתיב אשה⁵¹⁰⁹ דלית לון חולקא בכל הני יומי כ"ש בהאי יומא [דאנן] (דאינון) עבדין מטעמים ותבשילים בלא דעתא דסטרא אחרא דהא יצחק משדר ליה לצוד צידה דחובין דבני עלמא ולאיתא להגביה:	"ובחדש השביעי", כמו שנתבאר יום של ראש השנה, דין של כל העולם, דין חזק ודין רפה. "ועשיתם עולה" היה צריך לומר "והקרבתם", כשאר כל הימים, מהו "ועשיתם" אלא ביום זה כתוב "ועשה לי מטעמים", כתוב כמה מטעמים ותבשילים עושים ישראל באלו הימים בעוד שהמקטרג הולך לפשפש בחטאי העולם, ועל זה לא כתוב "והקרבתם", אלא "ועשיתם עולה" ולא "אשה עולה", וכן בכל שאר הימים (בקרבנות) לא כתוב "אשה", שאין להם חלק בכל אלו הימים, כל שכן בזה היום שאנחנו עושים מטעמים ותבשילים בלי ידיעת הצד האחר, שהרי יצחק שולח אותו לצוד צידה של חטאי בני העולם ולהביא אצלו.
ובעוד דאיהו אזיל ישראל נטלי עיטא ברבקה⁵¹¹⁰ ועבדין כל אינון פולחנין כל אינון צלותין מזמני שופר⁵¹¹¹ ותקעין ליה⁵¹¹²	ובעוד שהוא הולך, ישראל לוקחים עצה מרבקה ועושים כל אלו העבודות, כל אלו התפלות, מזמינים

⁵¹⁰¹ ואין חלק לרע, "אילנא דחיי" תפארת, "עץ הדעת טוב ורע" מלכות והארכת בההוא עובדא דסבא עיין שם (אור יקר).

⁵¹⁰² עולה לה' ודאי - דסלקא לתפארת (אור יקר), ובג"ד והקרבתם עולה לה' ולא אשה עולה לה' ועולה לשם עולה - פירוש המלכות עולה לשם שהוא זעיר הנקרא שם הוי"ה. וז"ש ועולה לשם שהוא זעיר עולה לשם ליינק ממנו (מ"מ).

⁵¹⁰³ פירוש לאה (מ"מ).

⁵¹⁰⁴ גבורה ומלכות שתי בתי דינים שני ימים של ראש השנה (אור יקר), רחל, והם ב' ימים של ר"ה (מ"מ).

⁵¹⁰⁵ כדפירשנו לעיל שמקבץ הכבד כל המעשים המכוערים ביום ראש השנה לעורר הדין על ישראל (אור יקר).

⁵¹⁰⁶ הענין כי והקרבתם אהדר למלכות שאנו מק'רבין אותה כדרכה לה' לתפארת, אמנם עתה שאמר ועשיתם היינו עשייתה ותיקונה שאנו עושים מטעמים וייחודים חדשים ותיקונים הרבה (אור יקר).

⁵¹⁰⁷ פי' מר"ה עד הסוכות וכדמפרש (מ"מ).

⁵¹⁰⁸ בקרבנין (דפ"ו).

⁵¹⁰⁹ פי' ביום הכפותם וביום שבועות שהזכיר לעיל אבל בסכות ובשמיני עצרת כתיב אשה (מ"מ).

⁵¹¹⁰ במלכות בהיותה לצד הגבורה כדפירשנו לעיל, והיינו סוד התפלות שהיא נקראת תפלה (אור יקר), פי' מלכות (מ"מ).

⁵¹¹¹ בתקיעות ראשונות ותקעי ליה בשניות על סדר הברכות כדפי' לעיל סימן י' (אור יקר).

בגין לאתערא רחמי והא אוקימנא (בראשית כז כה) ויבא לו יין וישת דאתי (ס"א דאכל) מרחוק מגו אתר⁵¹¹³ דחמרא עתיקא⁵¹¹⁴ ושת⁵¹¹⁵ ואטעים⁵¹¹⁶ ליה וחד⁵¹¹⁷ ואחר כך מברך ליה בכמה ברכאן ואעבר על חובוי מה כתיב (בראשית כז ל) ויהי אך יצא יצא יעקב [ועשו אחיו בא מצדו] (וכו') טעין מכמה [טעני⁵¹¹⁸] (טעמי) כמה דאתמר והא אוקימנא מלה ובג"כ איהו יומא דיבבא וקרנא איהו עולה איל אחד כמה דאתמר בגין אילו דיצחק ושעיר עזים אחד לחטאת שוחד לסמאל⁵¹¹⁹ ולכפרה (נ"א לתברא) (לכפרא) אנפוי בההוא בכיה דאיהו בכי בהאי יומא כיון דחמי דלא אתעביד רעותיה והא למגנא צד צידא⁵¹²⁰ כמה דאתמר כגונא דא יומא דכפורי והא כתיב בפ' אמור:	שופר ותוקעים בו כדי לעורר רחמים. והרי בארנו, "ויבא לו יין וישת" שבא (שאכל) מרחוק מתוך מקום היין העתיק, ושותה וטועם אותו ושמה, ואחר כך מברך אותו בכמה ברכות, ומעביר על חטאיו. מה כתוב "ויהי אך יצא יצא יעקב ועשו אחיו בא מצידו" טעון מכמה משאות כמו שנתבאר, והרי בארנו הדבר. ולכן הוא יום של יבבה, והקרבתו הוא "עולה איל אחד" כמו שנתבאר, מפני אילו של יצחק, ו"שעיר עזים אחד לחטאת" שוחד לסמאל לכפר (לשבור) פניו באותה בכיה שהוא בוכה בזה היום, כיון שרואה שלא נעשה רצונו, והרי לחינם צד צידה כמו שנתבאר, כדוגמא זה יום הכפורים, והרי כתוב בפרשת אמור.
ובחמשה עשר יום וגו' (במדבר כט יב) ר' אבא פתח (בראשית ח ד) ותנח התיבה בחדש השביעי וגו' ת"ח כל הני יומין אזלת אימא על בנייא בגין דלא ישלוט וסטרא אחרא עלייהו ובגין לשזבא לון כיון דאשתזיבו בנהא והא יתבין בסכות מתנטרין בנטורא יומא קדמא ויומא תניינא פקדת לון לישראל למעבד סעודתא לממנן דשאר עמין ואיהי לא שריא תמן⁵¹²¹ מיומא⁵¹²² תליתאה דאיהו י"ז לחדש שריאת למשרי עלייהו הה"ד ותנח התיבה	"ובחמשה עשר יום וגו'", רבי אבא פתח "ותנח התיבה בחדש השביעי וגו'", בא וראה, כל אלו הימים הולכת אמא על הבנים כדי שלא ישלוט הצד האחר עליהם ובכדי להציל אותם, כיון שנצלו בניה, והרי יושבים בסוכות שמורים בשמירה, יום ראשון ויום שני, צותה להם לישראל לעשות סעודה לממוני שאר העמים והיא לא שורה שם, ביום שלישי שהוא י"ז לחדש מתחילה לשרות עליהם, זהו שכתוב "ותנח התיבה בחדש השביעי

⁵¹¹² הענין כי הגבורה שורשה בבינה ומשם דינין מתערין, אמנם בהמשך השפע מרחיק דהיינו מבחינת הגבו' פנימה לבינה שהיא נדבקת בחכמת ובכתר, נמתק דינה ונהפך לשמחה, וזהו שאמר "מרחיק" דהיינו מקום ייחוד הבינה עם החכמה (אור יקר).

⁵¹¹³ פירוש כמ"ש הרב בפרשת תולדות ובפרשת בלק דארמי מייא בההוא יינא והם חסדים דאבא וגבורות דאימא. וכנגד אבא אמר דאתי מרחיק שאבא נקרא רחוק. וכנגד אימא אמר מגו אתר דחמרא עתיקא (מ"מ).

⁵¹¹⁴ בחינת הבינה הנקראת יין שבכתר הנקרא עתיק יומין (אור יקר).

⁵¹¹⁵ משפיעו ליצחק (אור יקר).

⁵¹¹⁶ בסוד החיך דהיינו חכמת (אור יקר).

⁵¹¹⁷ בסוד שמחת הבינה יין המשמח לא יין המשכר, ונמתקת אימא על בנהא שכינה על ישראל להגין עליהם (אור יקר).

⁵¹¹⁸ טועני (דפ"ו).

⁵¹¹⁹ עי' לקמן רנט ע"א ועם כל דא וכו' ואיהו כו' עמ"ש וכן הוא עוד לעיל רכד סע"א ע"ש וכן לעיל רנה ע"א ודאע"ג כו' איהו כו' ומ"ש בנ"א לתברא כן הוא ג"כ לעיל רמח רע"ב (לש"ו).

⁵¹²⁰ צידה (דפ"ו).

⁵¹²¹ פי' המלכות אינה שורה על הקליפות להכניעם לפי שעדין לא נתעוררו. אבל ביום ב' שהתחילו להתגלות כדמפרש בסמוך וגילויים ביותר ביום שלישי דאוסף וגרע עשתי עשרה אזי המלכות שורה עליהם להכניעם ושיעור הכתוב ותנח התיבה שהיא מלכות בחדש השביעי שהוא תשרי ב"ז לחודש הוא יום ג' בסוכות על הרי אררט שהם הקליפות (מ"מ).

⁵¹²² ביומא (דפ"ו).

בשבעה עשר יום לחדש על הרי אררט, הרים שכל קללות ויסורים שרויים בתוכם.	בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחדש על הרי אררט טורין דכל לוטין ומרדין שראן בגווייהו:
אמר רבי אלעזר יום ראשון של חג לא שורה עליהם ולא יום שני אלא יום שלישי, שמוסיף וגורע שורה עליהם, מוסיף אותיות וגורע קרבנות, שכתוב "עשתי עשר וגו'", וכך ראוי לרע עין, מפני שיום ראשון ויום שני שמחת בניה והם מחלקים להם שלל, מיום שלישי והלאה שהיא שורה עליהם מה כתוב, "והמים היו הלך וחסור עד החדש העשירי בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים".	אמר רבי אלעזר יומא קדמא דחג לא שריא עליהו ולא יומא תניינא [אלא] (ולא) יומא תליתא דאוסף וגרע [שריא] עליהו אוסיף אתון וגרע קרבנין דכתיב (במדבר ז עב) עשתי עשר וגו' והכי אתחזי לרע עין בגין דיומא קדמא ויומא תניינא חדוה דבנהא ואינון מפלגי עדאן לון מיומא תליתא ולהלאה דאיהי שריא עליהו מה כתיב (בראשית ח ה) והמים היו הלך וחסור עד החדש העשירי בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים:
	רנמ/א
"והמים היו הלך וחסור", אלו הקרבנות שהולכים ומתמעטים, וכמו שהם מתמעטים כך גם מתמעט הטוב שלהם.	והמים היו הלך וחסור אלן קרבנין דאזלין ⁵¹²³ ומתמעטין וכמה דאינון מתמעטין הכי נמי אתמעט טובא דלהון:
אמר רבי שמעון, אלעזר בא וראה, מיום שני התחילו המים להראות, כיון שהתחילו המים מיום שלישי, היא שורה עליהם, ואלו המים לא היו יודעים הבבלים (בכל) מדוע רשומים	אר"ש אלעזר ת"ה ⁵¹²⁴ מיומא תניינא שריאו מייא ⁵¹²⁵ לאתחזא כיון דשריאו מים מיומא תליתא איהי שרת עליהו ואינון מים לא הוו ידעי ⁵¹²⁶ בבלי (ס"א בכלא)

⁵¹²³ אינו מפרש המים על של ניסוך דחשב שאין להם משם הנאה כאמור, אלא מפרשו על גבורות מנצפ"ך שה"ס מים דיום שני דבראשית, וידעת מ"ש הרב בפסוק (תהלים צג ד) מ'קולות מ'ים ר'בים, שר"ת עולה פ"ר, ועוד נימא ביה מלתא לקמן בס"ד (רמ"ז).

⁵¹²⁴ נלע"ד שרבי שמעון בא להכריע גם כרבי אבא אבל לא כשיטתיה, וזה דסבר כוותיה דיש הנאה לאומות מניסוך המים, אבל לא כטעמיה, דאיהו סבר דמיומא תליתא ואילך הוא עיקר שריית אי' עליהם להשפיע בם, ורבי שמעון הוכיח שאינו כן, אלא כי מיום שני ניתן להם חלקם וכמ"ש רבי אבא בזה, אבל שמיום שלישי עד חמישי פוסק השפע מלהנתן להם ואחר כך ביום ששי ושביעי חוזר להשפיע להם איזה חלק וכדלקמן בסימן (שיה"ש ח, ז) בו"ז, ולכן הקדים ואמר לרבי אלעזר מיומא תניינא וכו', וירצה וכיון שבו נבראו המים וה"ס גבורות, ובו נברא הגהינם, לא נוכל לומר שאין להם כח בו, וגם מלת מים אין להוציאה מפשרה, שר"ל מים ממש, ולא דכוותך שפירשת אותה על הפרים. אבל מיומא תליתא, כלומר בהא סברנא כוותך ולא בשיטתך, דהיינו שהשראת אי' הוא לגרע כחם, וכמו שצדקת דברך בענין הפרים, אבל יש חילוק בין הפרים למי הניסוך, כי הפרים היו בכל הימים אבל מיום שלישי התחיל גרעונם כמו שיפה אמרת, אבל בענין ניסוך המים כשנתגלה יסוד אי', גם שניתן להם ביום השני הלא חסרו ב'ג'ד'ה', וטעמו כי שם דוקא בתנ"ה הוא עיקר גילוי אורות יסוד אי', אבל ביום ששי ושביעי שהם יסוד ומלכות שאין בהם חסדים פרטיים שהרי אי' עד הוד אתפשטת, וגם ששניהם נוטים לצד שמאל כידוע, גם בהם היה להם חלק (רמ"ז).

⁵¹²⁵ דכתיב ונסכיהם ביום ב' (מ"מ).

⁵¹²⁶ פי' שהם היו סוברים שניסוך המים הוא שפע כולו לישראל, והיו תמהים על שני דברים, האחד למה באה מצוה זו ברמז שלש מלות, ונסכיהם ונסכיה וכמשפטם כנודע, ועוד למה רמוזים דוקא הכא שהוא בשלשה ימי בו"ז. ועיקר טעם אל תמהיתם הוא שהיו אומרים מה שהוא אמת. דהא טובא דישראל וכו', ולכן המה ראו כן תמהו שכיון שהוא מצוה ושהיא נוהגת כל החג למה באה ברשימו, היינו ברמז, ולמה דוקא בשלשה הימים הנזכרים (רמ"ז).

אמאי רשימין הכא דהא טובא דישראל לא הוי באתר דמעוטא⁵¹²⁷ אלא באתר דרבוויא ובגין דאלין מיין⁵¹²⁸ דרשימין הכא אתמעטן אתא⁵¹²⁹ קרא לאשמעין דכתיב והמים אינון דידיעין⁵¹³⁰ ביומי דהג אינון דרשימין גו קרבינן דאינון טורי לוטין היו הלוך וחסור טובא דלהון ונגידו דאנגיד עליהו היו הלוך וחסור ובגין דאינון מים דלהון הוא לא אתחברן אתוון דלא יתחבר טובא דלהון אלא זעיר זעיר:	כאן, שהרי הטוב של ישראל אינו במקום המעוט אלא במקום הרבוי, ומפני שאלו המים שרשומים כאן מתמעטים, בא הפסוק להשמיענו שכתוב "והמים" אלו שידועים בימי החג, אלו שרשומים תוך הקרבנות, שהם הרי קללות, "היו הלוך וחסור" הטוב שלהם ומשיכה שנמשכת עליהם היו הלוך וחסור, ומפני שאלו המים שלהם הוא, לא מתחברות אותיות, שלא יתחבר הטוב שלהם אלא מעט מעט.
אבל לישראל דאינון מקב"ה מה כתיב (תהלים לד יא) ודורשי יי' לא יחסרו כל טוב רישיה דקרא כפירים רשו ורעבו אלין ממנן דשאר עמין ודורשי יי' אלין ישראל לא יחסרו כל טוב אלין אזלין ואסתלקו לעילא לעילא ובג"כ טובא דלהון דאינון מים היו הלוך וחסור עד החדש העשירי דא טבת דהא כדן ימי הרעה הוו ואתערת ההיא רעה ואתתקפת וכלה קדישא לא אנהירת מגו שמשא כדן נראו ראשי ההרים אלין אינון הרי חשוכא טורין דלווטין אתחזון ואתתקפו ועבדין בישין בעלמא:	אבל לישראל שהם מהקדוש ברוך הוא, מה כתוב "ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב", ובתחילת הפסוק "כפירים רשו ורעבו" אלו הממונים של שאר העמים. "ודורשי ה'", אלו ישראל, "לא יחסרו כל טוב", אלו הולכים ועולים למעלה למעלה, ולכן הטוב שלהם, שהם מים, היו "הלוך וחסור עד החדש העשירי", זה טבת, שהרי אז ימי הרעה הם, ומתעוררת אותה רעה ומתחזקת, והפלה הקדושה לא מאירה מתוך השמש, אז "נראו ראשי ההרים", אלו הם הרי החושך הרי הקללות נראים ומתחזקים ועושים רעות בעולם.
ביומין אלין אשה בהאי עולה דהא כדן והני אשים אכלי חולקהון שבעים פרים אלין אינון לקבל שבעין ממנן דשלטי⁵¹³¹ על שבעין עמין וסלקין ביומא קדמא ונחתי בכל יומא ויומא ואקרונ פרים מנגחים ביומין דלהון ואלים⁵¹³² (אלם חסר)⁵¹³³	בימים אלו, [ישכתוב] אשה בזו העולה, שהרי אז אלו האישים אוכלים חלקם, שבעים פרים אלו הם כנגד שבעים ממונים ששולטים על שבעים עמים, ועולים ביום ראשון ויורדים בכל יום ויום, ונקראים פרים מנגחים בימים שלהם. "אילם ארבעה

⁵¹²⁷ פי' ליכא למימר מים דרשימין הכא הם מים קדושים. דא"כ אמאי נרמזו כפרים אלו שהם הולכים ומתמעטים (מ"מ).

⁵¹²⁸ ובגין דאלין מיין וכו', ירצה שהכתוב בפרשת נח נותן ומגלה טעם לדבר הזה. ונודע בהקדים מה שנודע שמי המבול היו דינים גמורים, וכמ"ש הרב שבאו מאחוריים דעס"מ דהיינו שיש בפק"ד כ"ו אותיות, וכן בקס"ו וכן בק"ל, וג' פעמים כ"ו גי' מבו"ל. והוא הוא לדידי סוד מים שבמילואם מ"ם יר"ד מ"ם עולה ק"פ כמנין ע"ב ס"ג מ"ה, להורות שמהם יצאו אלה המים. וגם מנ"צ שהם ג' הגבורות הקשות גי' מ"ם מלאים, כי העיקר של מ"ם גי' מ"ן והמילוי גי' צ'. והנה ידוע שמאז נשחת העולם גזר ה' שלא יוסיף (ח, כא) עוד להכות את כל חי, ומינה שיגרע ברחמיו כח הדין שלא יתאנף כאשר עשה (רמ"ז).

⁵¹²⁹ אתי (דפ"ו).
⁵¹³⁰ ושיעור הכתוב והמים הזדונים היו הלוך וחסור עד החדש העשירי שהוא טבת ובעשירי בו נראו ראשי ההרים שאז סמך מלך בבל וכו' (מ"מ).

⁵¹³¹ דשלטו (דפ"ו).

⁵¹³² אילם (דפ"ו).

⁵¹³³ מ"וד שנית ככתוב בס"ת. והטעם לרמז על הקליפה שהיא בגרעו תדיר. א"נ בתורתו של רש"י כתיב אלם חסר ב' יר"דין (מ"מ).

ארביסר ותרין בכל יומא אינן וי"ד [סימן 5134 יד יהו"ה⁵¹³⁵] ידא דשליטא עליהו [תדיר] (תרין) בכל יומא ויומא אמרין בני שנה מניינא דלהון ח"ץ⁵¹³⁶:	עשר", שנים בכל יום, הם י"ד יהו"ה, יד ששולטת עליהם תדיר בכל יום ויום. "כבשים בני שנה" המנין שלהם ח"ץ.
ואי תימא אי הכי רע עין הוינן לגבייהו אין דהא כתיב (משלי כה כב) כי גחלים אתה חותה על ראשו אבל אנן לא יהינן אלא בחדוותא דלית ביומי שתא חדוותא כאלין יומין ובגין דאנן יהינן בטוב לבא ובחדוותא דרעותא אתהפך עליהו גחלים על רישיהון גומרין מלהטן דחדוותא דילן עבדי לון ביש י"ד (ה') וע"ז וח"ץ⁵¹³⁷ כך סלקין בחושבנא דילהון וכל דא איתמא מאן יהיב [לן⁵¹³⁸] (לון) לאקרבא עליהו דלמא אינן לא בעאן כל דא:	ואם תאמר אם כך אנחנו רע עין, אצלם כן, שהרי כתוב "כי גחלים אתה חותה על ראשו", אבל אנחנו לא נותנים אלא בשמחה, שאין בימי השנה שמחה כאלו הימים, ומפני שאנחנו נותנים בטוב לב ובשמחה של רצון, מתהפך עליהם גחלים על ראשיהם, גחלים לזהטות של השמחה שלנו עושות להם רע, י"ד (ה') ע' וח"ץ, כך עולים בחשבון שלהם. וכל זה, אם תאמר, מי נתן לך להקריב עליהם, אולי הם לא רוצים את כל זה.
אלא לית חדווה לכל אינן ממנן [בכל] (לכל) אינן תורים⁵¹³⁹ אילים ואמרין כהני בשעתא דישראל יהבי ל(ה)ון סעודתין (אינן) אלין ועם כל דא לא מתקרבו⁵¹⁴⁰ כלא אלא לקב"ה⁵¹⁴¹ בלחודוי ואינן [מתקרבי תמן ואיהו פליג לון] (מקרבי יתהון ואיהו פליג יתהון) ועל דא כתיב (משלי כה כא) אם רעב שונאך האכילהו לחם אלין אינן קרבינן דחג ואם צמא השקהו מים [אלין מים] דרשימין הכא ביומוי⁵¹⁴² דחג וביומא תניינא וביומא שתיתאה ושביעאה וסימן (שיה"ש ח ז) בו"ז יבוזו לו:	אלא אין שמחה לכל אלו הממונים בכל אלו התורים האילים והכבשים כאלו, בשעה שישראל נתנו להם סעודות אלו, ועם כל זה לא קרב הכל אלא לקדוש ברוך הוא בלבד, והם מתקרבים שם, והוא מחלק להם, ועל זה כתוב "אם רעב שונאך האכילהו לחם", אלו הם קרבנות החג, "ואם צמא השקהו מים", אלו מים שרשומים כאן בימי החג, וביום שני וביום ששי ושביעי וסימן "בו"ז יבוזו לו".
מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה (שם) אלין אינן מים די מנסכי ישראל בחג⁵¹⁴³ בחדוה וברחימו דקב"ה דכתיב	"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה" אלו הם מים אשר מנסכים ישראל בשמחה ובאהבת הקדוש ברוך הוא, שכתוב "ושאבתם מים בששון",

⁵¹³⁴ נמחק בדפ"ו.

⁵¹³⁵ פי' ב' אלים היו מקרבים בכל יום הם י"ד (מ"מ).

⁵¹³⁶ פי' י"ד כבשים היו מקריבים בכל יום הם חץ (מ"מ).

⁵¹³⁷ וחץ (דפ"ו).

⁵¹³⁸ לך (דפ"ו).

⁵¹³⁹ פי' אין להם הנאה בתורים של כל השנה כמו ע' פרים דחג (מ"מ).

⁵¹⁴⁰ מתקרבו (דפ"ו).

⁵¹⁴¹ לעיל רנה ע"א רכד סע"א נח סד ע"א (לש"ו).

⁵¹⁴² ביומי (דפ"ו).

⁵¹⁴³ נמחק בדפ"ו.

(ישעיה יב ג) ושאתם מים בששון ונהרות לא ישמפוה אליו אינון נהרי⁵¹⁴⁴ דאפרסמונא דכיא דכלהו דבקי ומתקשרי ברחימו דא:	"ונהרות לא ישטפוה", אלו הם נהרות אפרסמון טהור שכולם דבוקים ומתקשרים באהבה זו.
אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז⁵¹⁴⁵ דא סמאל באהבה דישראל למהוי ליה חולקא בהדיהו באינון מים דרשימין הכא [בפרשתא דכתיב (משלי א יג) כל הון יקר נמצא] ובפרשתא דכתיב אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו סימנא דאינון [מים] בוז יבוזו לו [ודאי] דהא כלהו אתחשיבו לגבן חרש נשבר דלית ליה תקנה לעלמין מים דלהון אתפלגו ביומין בוזי אשתארו שאר יומין דאינון ג' ד' ה' וסימן⁵¹⁴⁶ חר"ש את חרשי האדמה ולית לון תקונא בהדן ולא לעלמין ואיתימא בוז יבוזו לו כתיב התם (תהלים כב כה) כי לא בזה ולא שקץ ענות:	"אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו", זה סמאל, באהבת ישראל להיות לו חלק איתם באלו המים שרשומים כאן בפרשה, שכתוב "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו", סימן של אלו המים "בוז יבוזו לו" ודאי, שהרי כולם נחשבים אצלנו חרש נשבר שאין לו תקנה לעולמים. המים שלהם נחלקים בימי בוז, נשארו שאר ימים שהם ג' ד' ה', וסימן (נוטריקון חמישי רביעי שלישי) "חר"ש את חרשי האדמה", ואין להם תקון איתנו ולא לעולמים. ואם תאמר "בוז יבוזו לו", כתוב שם "כי לא בזה ולא שקץ ענות".
יומא קדמא מאי עביד ליה אלא לא אקרי ראשון ולא אקרי אחד אלא חמשה עשר סתם בלא רשומא כלל אבל שירותא דרשימו [דיומין] מיום שני והכי אתחזי בגין דלית טוב בשני ובג"כ לא רשים ראשון ולא אחד כלל והוי בסתם ושרי רשימו [דיומין] (ביומין) ביום שני ואתפלגו מים בבוזי ואשתארו ביומין חר"ש כמה דאתמר וכלא בדקא יאות זכאה חולקהון דישראל דידעי	יום ראשון מה עושה לו, אלא לא נקרא ראשון ולא נקרא אחד אלא חמשה עשר סתם בלי רישום כלל, אבל התחלת רישום המים מיום שני הוא, וכך ראוי, מפני שאין טוב בשני, ולכן לא רשום ראשון ולא אחד כלל, והוא בסתם, ומתחיל רישום הימים ביום שני, ונחלקו מים בבוזי, ונשארו בימי חר"ש כמו שנאמר והכל כראוי. אשרי חלקם של ישראל שיודעים
רנמ/ב	
לאעלאה לגו מוחא [דאגוזא ובגין למיעאל לגו מוחא] מתברין קליפין אליו ועאלין מה כתיב לבתר כל האי (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם ולבתר דתברו (עאלו) כל הני [גזיזין ותברו קליפין] (קליפין ותברו וכמה גזיזין) וכמה נחשים קמלו וכמה עקרבים⁵¹⁴⁷ דהוו לון	להיכנס לתוך מח האגוז, וכדי להיכנס לתוך המח משברים קליפות אלו ונכנסים. מה כתוב לאחר כל זה "ביום השמיני עצרת תהיה לכם", לאחר ששברו כל אלו הקליפות, ושברו כמה חתיכות, וכמה נחשים הרגו, וכמה עקרבים שהיו להם באלו

⁵¹⁴⁴ פי' הארות אימא ושיעור הכתוב מים רבים שמנסכים בחג ונהרות שהם נהרי דאפרסמונא דכיא לא יוכלו לכבות את האהבה שבין ישראל לאביהם שבשמים. דלא תימא כמו שאם מעין מושך וארובות השמים ירדו עליו לרוב הגשמים אינו ניכר המעיין. והכי נמי נימא מריבוי הארת נהרי דאפרסמונא דכיא המתגלים בחג לא תיראה האהבה של ישראל קמ"ל דלא יוכלו לכבות את האהבה (מ"מ).

⁵¹⁴⁵ יבוזו (נוסף בדפ"ו).

⁵¹⁴⁶ נוטריקון חמישי רביעי שלישי (נוסף בדפ"ו).

⁵¹⁴⁷ עי' זר"ח לא ע"ב: גוון חורר דעיינין דיליה, איהו נחש. גוון סומק שרף. גוון תליתאי, ירוק, כליל מתרווייהו, עקרב. גוון רביעאה אודם, צמאון אשר אין מים. ועי' בהגר"א על תקי"ז מב ע"א:

679 | Page

באינן טורי דחשוכא⁵¹⁴⁸ עד דאשכחו אתר דישובא וקרתא קדישא מקפא שורין סחור סחור כדין עאל⁵¹⁴⁹ לגבה למעבד נייחא תמן ולמחדי בה והא אוקימנא מלה ודא איהו עצרת וכנישו (כנישין) אתר דמתכנש כלא לגבה⁵¹⁵⁰ תהיה לכם ולא לאחרא למחדי אתון במאריכון ואיהו [בהדיכון] (בהדיהו) ועל דא כתיב (תהלים לב יא) שמחו ביי' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב:	הרי החושך, עד שמצאו מקום ישוב ועיר קדושה מוקפת חומות סביב סביב, אז נכנסים אצלה לעשות מנוחה שם, ולשמח בה, והרי בארנו הדבר. וזהו "עצרת" אסיפה, מקום שנאסף הכל אצלה, "תהיה לכם" ולא לאחר, לשמח אתם באדונכם, והוא אתכם, ועל כן כתוב "שמחו בה" וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב".
אמר רבי שמעון כל מאן דחדי וכו' עד שלא עשו חסד עם העניים נדפס בהקדמת בראשית דף י ע"ב:	
פרשת ראשי המטות:	
⁵¹⁵¹וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר (במדבר לא יח) תמן תנינן א"ר יהודה אין העולם מתנהג אלא בתרי גוונים דאתו מסטר אתתא דאשתכחת חכימת	"וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר" שם שנינו אמר רבי יהודה, אין העולם מתנהג אלא בשני צבעים שבאו מצד אשה שנמצאה חכמת לב, זהו שכתוב "וכל אשה

כ"ז שמאמין באחדותו ית', אפי' עובר כמה עבירות אינו מומר לכל התורה, ואעפ"י שחטא ישראל הוא (סנהדרין מד ע"א) ומצטרף למנין, כמ"ש עברין כו' ונכלל תפלתו בכלל ישראל, ותפלתו היא בקוץ הנ"ל. והענין, כי קוץ הנ"ל הוא מבועא דלא פריש מבירא לעלמין, כי זאת בחי' אחרונה, מלכות של ז"א, אות ברית של ישראל, דבוק תמיד בה, כיון שתמיד ישראל מאמינים באחדותו. וזה הקוץ מורה דלא ליחלף באל אחר, שלכן הד' והר' גדולים. אבל אשאר הבחי' שתולים בשאר מצות מסתלקין בעוונותינו הרבים מחמת עונות, כשרובם ח"ו כו', וזה הוא סט' דנחש בשאר עבירות. אבל עקרב הוא המודה בעבודת כוכבים, ומשתחוה לאל אחר, וכן בבת אל נכר, אז הקוץ ח"ו מסתלק מצדו וזהו פירוד הגמור. וז"ש ואיהו פוסק וברח כו', ר"ל יוסף במדרגתו, ומסתלק הקב"ה ממנו כלל וכלל, ואין תפלתו עולה כלל, דהעליה משכינה לז"א ע"י זיווג. וז"ס נחש ועקרב, דעקרב הוא הכופר בעקר, אותיות עקרב, ובמקום ד' עם עקב עושה ר' עם עק"ב. וז"ס יעקב שקוצו של ד' הוא יר"ד אות ברית, ולכן יעקב נוק' ור"ל של דכורא, ולכן תפלת יעקב רשות, שהיא בחי' אחרונה הנשארת בלילה, שיעקב תיקנה שאינה מסתלקת לעולם. ואמרו בניו (פסחים נו ע"א) שמע ישראל כו' אחד, וכן לעולם אנו אומרים שמע ישראל סבא כו', כמ"ש במ"ר, משא"כ של אברהם ויצחק. ועי' לקמן רעט ע"א: דעקרינ מלי כו' – ר"ל זהו כעקרב (יהל אור).

⁵¹⁴⁸ שם הוא המדור דשורש כולם [הקלי'], וכמ"ש בפ' משפטים (ק"ב ע"ב) בלק (רח ע"א ר"ב ע"א) פנחס (ר"ל ע"א) (דע"ה ח"ב דף ככה ע"ב).
⁵¹⁴⁹ עאלו (דפ"ו).

⁵¹⁵⁰ פירוש שהארות אר"א וזעיר נקבצים בה ולכן אנו שמחים בה לפי שיש לנו נשמה מצד אימא ורוח מזעיר ונפש מן המלכות ולפיכך כתיב שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב (מ"מ).

⁵¹⁵¹ עי' זו"ח נו ע"ב.

לבא⁵¹⁵² הה"ד (שמות לה כה) וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטוה את התכלת ואת הארגמן⁵¹⁵³ ומאי מתיין את התכלת ואת הארגמן גווינן דכלילן בגו גווינן הדא הוא דכתיב (משלי לא יג) דרשה צמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה וכתיב (שמות שם) בידיה טוו מאי טוו אמר רבי יהודה טוו בדינא טוו ברחמי א"ר יצחק אמאי אתקרי' אשה אמר ליה דכלילא בדינא וכלילא ברחמי ת"ח דא"ר אלעזר כל אתתא בדינא אתקריא עד דאטעמא טעמא דרחמי דתניא מסטרא דב"נ אתי חוורא ומסטרא דאתתא אתי סומקא⁵¹⁵⁴ טעמא (ס"א אתתא) דאתתא מחוורא וחורא עדיף:	חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטוה את התכלת ואת הארגמן, ומה "הביאו את התכלת ואת הארגמן" צבעים שכלולים בתוך צבעים. זהו שכתוב "דרשה צמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה", וכתוב "בידיה טוו". מה זה "טוו" אמר רבי יהודה "טוו" בדין, "טוו" ברחמים. אמר רבי יצחק, למה נקראה אשה, אמר לו שכלולה בדין וכלולה ברחמים. בא וראה שאמר רבי אלעזר, כל אשה נקראת בדין עד שטועמת טעם הרחמים, שלמדנו מצד האיש בא הלבן ומצד האשה בא האדום. טעם (אשה) של אשה מלבן, ולבן עדיף.
ות"ח אמאי אסירן נשי שאר עמין ידיעי משכבי דכורא משום דתנינן אית ימינא	ובא וראה למה נשות שאר עמים שידעו משכב זכר אסורות, משום ששינונו, יש ימין ויש שמאל, ישראל

⁵¹⁵² ע"י ר' בחיי (שמות לה לה): והנה מרוב העלמת החכמה אי אפשר להשיג שרשה כי אם ע"י הנתיבות (ס"י פ"א מ"א) כדמיון חוטי השלהביות שהם נתיבות לגחלים וע"י חוטי השלהביות אדם רואה את הגחלת וכן בדמיון החוט הנמשך מן הפקעת שע"י החוט ילך אדם למקום הפקעת וכן בדמיון הסעיפים שבאילן ששורש האילן מחופה תחת הקרקע ולא נודע מקומו וע"י הסעיפים והגידים הנמצאים מתחת מחילות הקרקע ילך האדם אחר השורש וימצאנו וכשהזכיר כאן חכמת לב הכל להגדיל ולהאדיר מעלת בצלאל ואהליאב כי הוא כאלו אמר מלא אותם חכמת השכינה כענין שכתוב (בראשית ו) ויתעצב אל לבו וכענין שאלת המלך שלמה (מלכים א ג) ונתתה לעבדך לב שומע וכן כתיב (שם א' ה כו) וה' נתן חכמה לשלמה ולפי שהיו שניהם גדולי האומנים וראשי החכמים העושים במלאכה לכן המשיל הכתוב חכמתם לחכמת השכינה. והזכיר מלת בהמה בתוספת ה"א והיה לו לומר בהם והענין מפני שהמשיל חכמתם כבר לחכמת השכינה והשכינה נרמזת באות ה"א כאשר הזכרתי לך הרבה פעמים וממנה תבא החכמה והתבונה בהם או אולי לא הזכיר הלשון בהם. לפי שאי אפשר לבשר ודם להשיג תכלית החכמה ונמשל כבהמות נדמו נבער כל אדם מדעת ומהשיג אפי' בקצות דרכי החכמה וכענין שכתוב (תהלים צב) איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת הזכיר איש שהוא לשון חשיבות ומעלה ולומר כי אף האיש שהוא גדול בחכמה בער הוא תרגום בהמה בעירה והנה הוא נחשב כבהמה אצל חכמת השכינה.

⁵¹⁵³ ע"י תיקו"ז קד ע"ב: גווינן דרשית ספירן ועלייהו אתמר ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים וכמה דאתכלילן כל גווינן מעילא לתתא בצדיק הכי אתכלילן כל גווינן מתתא לעילא בעמודא דאמצעיתא.

תכלת הוא במלכות וארגמן בגבורה (ב"ע קמב ע"ב).
⁵¹⁵⁴ ע"י נדה דף לא ע"א: תנו רבנן שלשה שותפין יש באדם הקדוש ברוך הוא ואביו ואמו אביו מזריע הלבן שממנו עצמות וגידים וצפרנים ומוח שבראשו ולבן שבעין אמו מזרעת אודם שממנו עור ובשר ושערות ושחור שבעין והקדוש ברוך הוא נותן בו רוח ונשמה וכו'.

ושאר העמים, וגן עדן וגיהנם, עולם הזה ועולם הבא, ישראל כנגד הרחמים ושאר העמים כנגד הדין. ושנינו אשה שטעמה טעם הרחמים, אשה שטעמה טעם הדין, דין בדין נדבק, ועליהם קראו "והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה". ועל זה למדנו, הנבעלת לעובדי כוכבים ומזלות קשורה בו ככלב, מה הכלב תקיף ברוחו חצוף, גם כאן דין בדין חצופה בכל.	ואית שמאלא ישראל ושאר עמין וג"ע וניהנם עלמא דא ועלמא דאתי ישראל לקבלי דרחמי ושאר עמין לקבלי דדינא ותנן אתתא דאטעמא טעמא דרחמי רחמי נצחא אתתא דטעמא טעמא דדינא דינא בדינא אתדבכת ועליהו אתקרי (ישעיה נז יא) והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה ועל דא תנינן הנבעלת לעכו"ם קשורה בו ככלב מה כלבא תקיפא ברוחיה חציפא אוף הכא דינא בדינא תקיפא חציפא בכלא:
הנבעלת לישראל תנינן כתיב (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום מ"ט משום דנשמתא דישראל אתיית מרוחא דאלהים חיים דכתיב (ישעיה נז מז)	הנבעלת לישראל שנינו, כתוב "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום", למה משום שנשמת ישראל באה מרוח אלהים חיים, משמע שכתוב "כי רוח מלפני יעטוף", משמע

שכתוב "מלפני", ומשום זה, אשה שהיא בתולה ולא נדבקה בדין הקשה של שאר העמים, ונדבקה בישראל, הרחמים מנצחים ונכשרת.	כי רוח מלפני יעטוף ⁵¹⁵⁵ משמע דכתיב מלפני ⁵¹⁵⁶ ובג"כ אתתא דהיא בתולתא ולא אתדבקה בדינא קשיא דשאר עמין ואתדבקה בישראל רחמי נצחא ואתכשרת:
בא וראה, כתוב "אמרתי עולם חסד יבנה", מה זה "חסד", הוא אחד	ות"ח כתיב (תהלים פט ג) אמרתי עולם חסד יבנה מאי חסד הוא חסד מכתרי עלאי

⁵¹⁵⁵ עי' ספר הליקוטים (ישעיה נז): הנה בס"ה פ' נח אמרו, דלית צדיק דלית ליה תרין רוחין. וזהו נח נח, משה משה וכו'. והענין הוא, הנה ידענו, כי הרוח אין לו רק בחינה א', כי הוא סוד ת"ת שהוא הזעיר. ואמנם הנשמה הבאה מבינה, יש לה ב' בחינות, א' בהיותה למעלה במקום הראש, במקום הסתום, ואחד ברדתה למטה, בגופא דז"א אחר החזה. שאז הוא מקום מגולה, ושם משתנית הנשמה ברדתה. ולזה אמר כי רוח מלפני יעטוף, פירוש, כי אינו רק רוח א', והוא עוטף ומלביש הנשמה, כי בינה מתלבשת תוך ז"א. ולזה לא אמר יעטוף, רק יעטוף לאחרים. והטעם הוא, כי ונשמות אני עשיתי, פירוש, כי שני מיני נשמות עשיתי, א' מה שנמשכת כנגד הסתום, וא' כנגד הגילוי. ושם במקום הגילוי, צריך שהרוח הבאה מבחינת הת"ת, יעטוף ויכסה אותה, כדי שלא תתגלה אורה, וזהו מ"ש ונשמות אני עשיתי. ומ"ש בזהר תרין רוחין, לא דק, ופירוש, תרין נשמתין:

והנה מזה תבין, סוד הרשעים שבחיייהם קרואים מתים. ומה ענין ונכרתה הנפש ההיא וכו'. ומה ענין מ"ש רז"ל כי נשמת הרשע יורדת למטה מרגליו, כמס"ה ותשכב מרגלותיו וכו'. אך הענין, כי כשהאדם חוטא, הוא מוריד נשמתו לגהינם בעודו בחיים, כי בעת יצירתו ניתנת בגופו, וכשהוא חוטא יורדת דרך מרגלותיו לגהינם, ונשקעת שם כפי גדר חטאתו, כמדריגת נשמתו יורדת לגהינם. ולכן בחיו קרוי מת, וכאשר הרשיע מאד, גרם להשליך כל נשמתו למטה בגהינם. ואמנם אנחנו רואים שהוא חי, אך הענין הוא, כי הלא ב' נשמות יש בו כנזכר, והתחתונה היא בגופו, והעליונה היא בסוד צלם מקיף על ראשו. וכפי הגדר שיורדת נשמתו תחת מרגלותיו, כפי הדרך ההוא נכנסה בו הנשמה העליונה, סוד הצלם שעל ראשו, וכאשר נגמרה נשמתו לרדת לגהינם, אז נגמר הצלם ליכנס בו. ואם עוד יחטא, גם הצלם הזה יורד תחת מרגלותיו, ויוצא תחת מרגלותיו. וכשנגמר גם הוא לצאת, אז עליו כתיב ונכרתה הנפש ההיא, כי כל בחינת נשמתו נכרתו וירדו למטה, ולא נשאר לו למעלה שורש ואחיזה. אבל הצדיקים, אינם מניחים נשמתם שתורד למטה בגהינם, ועי"ז נשארה הנשמה העליונה שלו, שהוא סוד הצלם, עומדת עליו ושואבת לו חיים מלמעלה. אך הרשעים, עליהם כתיב כי אם עונותיכם היו מבדילים וכו', כי נכרת אותו הקשר שלו. אמנם הצדיק, נשאר הצלם תמיד על ראשו כנזכר. נמצא, כי אפילו הרשעים יש להם שני נשמות, כי לעולם הנשמות הם שנים כנזכר ונשמות אני עשיתי, רק שהרשע מאבד אותם. אך הצדיקים מקיימים שניהם, ונשארים לו חד בעלמא דאתי, שהוא בסיתום למעלה מן החזה, וא' היא לתתא מן הסתום, והנגלה כנגד המלכות שהוא בעוה"ז, וזהו משה משה:

⁵¹⁵⁶ כי בינה נקרא מלפני ה' שהוא יותר פנימי מן הוי"ה, אבל המלכות נקרא לפני ה' שהוא לפניו של הת"ת (ע"ח שער טו פ"ג).

דמלכא דנשמתא דישראל קרא לזוה קב"ה חסד על תנאי דיתבני ולא ישתיצי חסד מעלמא משמע דכתיב יבנה בג"כ תנינן מאן דשצי חסד מעלמא אשתיצי הוא לעלמא דאתי ועל דא כתיב (דברים כה ה) לא תהיה אשת המת החוצה בגין למעבר חסד עם מיתא ואתעביד בניינא דכתיב עולם חסד יבנה:	מכתרים עליונים של המלך, שנשמת ישראל קרא לה הקדוש ברוך הוא חסד, על תנאי שיבנה ולא ישמד, חסד מהעולם משמע, שכתוב "יבנה", ולכן שנינו, מי שמשמיד חסד מהעולם ישמד הוא לעולם הבא, ועל זה כתוב "לא תהיה אשת המת החוצה", בשביל לעשות חסד עם המת, ויעשה הבנין, שכתוב "עולם חסד יבנה".
ספר אלה הדברים אמר המגיה מצאתי כאן בהעתק אחד מחוברת פרשת דברים כלה מהינוקא ויען כי בכל שאר ההעתקות ישנות וקדמוניות מצאתי ראיתי הינוקא הנזכר בפרשת בלק כי שם ביתו נמשכתי אחר הרוב והדפסתי אותו במקומו המתייחס אליו בפרשת בלק בדף קפו ע"א מאמר מתחיל רבי יצחק ורבי יהודה הוו אזלי בארחא וכו' ומשלים בדף קצב ע"א בזה הלשון לא תחמי צערא עליה וכן הוה:	
רס/א:	
פרשת ואתחנן:	
ואתחנן⁵¹⁵⁷ אל יי בעת ההיא לאמר אדנ"י יהו"ה אתה החלות להראות את עבדך וגו'⁵¹⁵⁸ (דברים ג כג-כד) ר' יוסי פתח (ישעיה לח ב) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל יי ת"ח כמה הוא חילא תקיפא דאורייתא⁵¹⁵⁹ וכמה הוא עלאה על כלא⁵¹⁶⁰ דכל מאן דאשתדל באורייתא לא דחיל מעלא⁵¹⁶¹ ותתאי⁵¹⁶² ולא דחיל מערעורין בישין⁵¹⁶³ דעלמא בגין דאיהו אחיד באילנא דחי⁵¹⁶⁴ ואכיל מניה בכל יומא⁵¹⁶⁵:	"ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר אדנ"י יהו"ה אתה החלות להראות את עבדך וגו'", רבי יוסי פתח, "ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה'". בא וראה, כמה הוא הכח החזק של התורה, וכמה הוא עליון על הכל, שכל מי שעוסק בתורה לא מפחד מעליונים ותחתונים, ולא מפחד ממקרים רעים של העולם, משום שהוא אחוז בעץ החיים ואוכל ממנו בכל יום.

⁵¹⁵⁷ עי' בפרשת בראשית יא ע"א יש כל זה בקצת שינוי (רמ"ז).

⁵¹⁵⁸ בראשית יא (הערת הזהר).

⁵¹⁵⁹ שהיא נוצחת כל הדברים (אור יקר). כפל לשון ירמוז לשתי תורות חילא תקיפא תשבע"פ מצד המלכות שנוטלת הגבורות עלאה על כלא תשב"כ בחי' ת"ת הנוטה כלפי חסדים הנקרא עלאה על כלא (רח"ו). חילא תקיפא - מיסוד אימא (רמ"ז).

⁵¹⁶⁰ שאין בשאר עסק המצות כח לעשות כמוה (אור יקר). עילאה - מיסוד אבא (רמ"ז).

⁵¹⁶¹ ממקטרגים העליונים (רח"ו).

⁵¹⁶² האומות (רח"ו). כחות המקטרגים ברוחניות וכחות הגשמיים ערעורין בישין ולפעמים לא יגזר על האדם הרע ויבא לו דרך מקרה אם יזדמן במקום הסכנה ואלו הם פגעים רעים שיבואו לאדם בפגע ובמקרה (אור יקר).

⁵¹⁶³ ממקרים (רח"ו).

⁵¹⁶⁴ בעל תורה ת"ת הנקרא עץ החיים (רח"ו).

היינו תפארת שהתורה ממנו (אור יקר).

⁵¹⁶⁵ כי הוא מחדש לו מוחין הנקרא חיי המלך [עי' זהר יתרו צא ע"ב] (רח"ו). שנשמתו בכל יום נהנה משפעו וכל מזונו יושפע משם (אור יקר).

דהא אורייתא אוליף ליה לב"נ ולמיהן בארה קשומ⁵¹⁶⁶ אוליף ליה עיטא היך יטיב⁵¹⁶⁷ קמי מאריה (לבטלה ההיא גזרה דאפילו) ואפי"ן יתגזר עליה מותא כלא יתבטל⁵¹⁶⁸ ויסתלק מניה⁵¹⁶⁹ ולא שריא עלוי⁵¹⁷⁰ (עיטא דב"נ בהאי עלמא דבעי) וע"ד בעי לאשתדלא באורייתא יממא⁵¹⁷¹ ולילי⁵¹⁷² ולא יתעדי מניה⁵¹⁷³ הה"ד (יהושע א ח) והגית בו יומם ולילה ואי אעדי מניה⁵¹⁷⁴ אורייתא או אתפרש מנה כאלו אתפרש מן חיי(א):	שהרי התורה מלמדת את האדם ללכת בדרך אמת, מלמדת אותו עצה איך ישוב לפני רבונו (לבטל אותה הגזרה), ואפילו שתגזר עליו מיתה, הכל יתבטל ויסתלק ממנו ולא ישרה עליו (עצה של אדם בעולם הזה). ועל כן צריך לעסוק בתורה יומם ולילה, ולא יזוז ממנה, זהו שכתוב "והגית בו יומם ולילה", ואם מסיר ממנו את התורה או פורש ממנה, כאילו נפרד מן החיים.
ת"ח עיטא דב"נ כד איהו סליק בליליא על ערסיה בעי לקבלא עליה עול מלכותא⁵¹⁷⁵ דלעילא בלבא שלים ולאקדמא⁵¹⁷⁶ למי[מ]סר גביה פקדונא דנפשיה⁵¹⁷⁷ והא אוקמוה בגין דכל עלמא טעמין טעמא דמותא⁵¹⁷⁸ דהא אילנא דמותא שריא בעלמא וכל רוחין⁵¹⁷⁹ דבני נשא נפקין וסלקין ואתטמרון (ואתמסרון) גביה⁵¹⁸⁰ ובגין דאינון בפקדונא⁵¹⁸¹ כלהו תייבין לאתרייהו:	בא וראה, עצה של האדם, כשהוא עולה בלילה על מטתו צריך לקבל עליו עול מלכות של מעלה בלב שלם, ולהקדים למסור אליו פקדון נפשו, והרי פרשוה, משום שכל העולם טועמים טעם המות, שהרי עץ המות שרוי בעולם, וכל רוחות בני אדם יוצאות ועולות ומתחבאות (ונמסרו) אצלו, ומשום שהן בפקדון כולן שבות למקומותיהן.

⁵¹⁶⁶ הוצרך לומר זה מפני שאם יעסוק האדם בתורה ולא יקיים מה שכתוב בה נח לו שלא נברא
לזה אמר שאין חשש שמתוך שלא לשמה בא לשמה וזהו שאמר דהא וכו' (אור יקר). ואפשר ג"כ
שהוצרך לזה לומר שאף אם יעסוק האדם במצות לא ישוה עם העסוק בתורה משום דהא אורייתא
וכו' משא"כ באחר שאין בור ירא חטא (אור יקר). כי תורה ת"ת נקרא אמת (רח"ו).
⁵¹⁶⁷ יתוב (דפ"ו), דרך ומבוא לפרוש מן האיסור ולהתפלל להקב"ה כענין חזקיהו דעלה קאי
שנשא אשה והתפלל על הגזירה (אור יקר).
⁵¹⁶⁸ לתרץ כפל לשון שיש ג' מינים שהתורה מגינה שיש שמבטלת גזירתו עכשיו אבל טרונייא
אית ליה וממרק ע"י יסורין וכנגד זה אמר דאילו אתגזר עליה מותא כלא אתבטל עוד בחי' ב'
שמסתלקת גזרתו מכל וכל ולעומת זה אמר ויסתלק מניה אך כ"ז שלא פייס למקטרג יש פחד ממנו
עד שיתנו לו תמורה לכן אמר ולא שרייא עליה (רח"ו). הגזרה למעלה (אור יקר).
⁵¹⁶⁹ אפילו שהתחיל הגזירה כגון חזקיה שחלה למות ונתרפא (אור יקר).
⁵¹⁷⁰ אפילו מכאן ואילך כענין הנני יוסיף על ימך שנבטח מהרעה ט"ו שנה (אור יקר).
⁵¹⁷¹ ת"ת (רח"ו).
⁵¹⁷² מלכות (רח"ו).
⁵¹⁷³ מנה (דפ"ו).
⁵¹⁷⁴ מיניה (דפ"ו).
⁵¹⁷⁵ ע"י ק"ש שעל המטה (רח"ו).
⁵¹⁷⁶ ולאקדמי (דפ"ו).
⁵¹⁷⁷ בפסוק בידך אפקיד רוחי (רח"ו).
⁵¹⁷⁸ כי בלילה אז יניקת הקלי' מהשכינה עה"ד טו"ר (רח"ו).
⁵¹⁷⁹ רוחא (דפ"ו).
⁵¹⁸⁰ בסוד חדשים לבקרים רבה (רח"ו).
⁵¹⁸¹ ולא בנפילת אפים שהוא נפשי אשא, ולכן לא יש נפילת אפים בלילה (רמ"ז).

ת"ה כד אתער רוח צפון⁵¹⁸² בפלגות ליליא וכרוזא⁵¹⁸³ נפיק וקב"ה אתי לגנתא (אתער קב"ה בנגתא) דעדן⁵¹⁸⁴ לאשתעשעא ברוחיהון דצדיקיא כדן מתכווני (נ"א מתערי) כל בני מטרוניתא⁵¹⁸⁵ וכל בני היכלא⁵¹⁸⁶ לשבחה ליה למלכא קדישא⁵¹⁸⁷ וכדן כל אינון פקדונין דרוחין דאתמסרן בידה כלהו אתיב למאריהון⁵¹⁸⁸ ורובא דבני עלמא מתערין בההיא שעתא והא פקדוניה ודכלהו אתיבו (כלהו) לגבייהו⁵¹⁸⁹.	בא וראה, כשמתעוררת רוח צפון בחצות הלילה וכרוז יוצא, והקדוש ברוך הוא בא לגן עדן להשתעשע ברוחות הצדיקים, אז מתכוונים (מתעוררים) כל בני המלכה וכל בני ההיכל לשבח את המלך הקדוש, ואז כל אותם פקדונות של הרוחות שנמסרו בידה, משיב את כולם לבעליהם, ורב בני העולם מתעוררים באותה שעה, והרי פקדון של כולם משיב אליהם.
אינון דבני היכלא עלאה קיימי בקיומיהו מתערי ומשתדלי⁵¹⁹⁰ בתושבחתא⁵¹⁹¹ דאורייתא⁵¹⁹² ומשתתפי בכנסת ישראל⁵¹⁹³ עד דנהיר יממא (כדין) כד אתי צפרא היא וכל בני היכלא⁵¹⁹⁴ (דמלכא) כלהו אתיין לגבי מלכא קדישא ואינון אקרון ובנין (בני היכלא) דמלכא ומטרוניתא (בנין דקב"ה) והא אוקמוה כד אתי צפרא בעי לנקאה גרמיה⁵¹⁹⁵ בכלא⁵¹⁹⁶	אותם שבני ההיכל העליון עומדים בעמדם מתעוררים עוסקים בתשבחות התורה ומשתתפים בכנסת ישראל עד שמאיר היום, כשמגיע הבוקר היא וכל בני ההיכל (המלך) כולם באים למלך הקדוש, והם נקראים בני המלך והמלכה והרי פרשוה. כשמגיע הבוקר, צריך לנקות עצמו בכל, ולחגור כלי מלחמתו לעסוק עם המלך הקדוש, שהרי

⁵¹⁸² פ' ה"ג דאימא שבחצות (רח"ו). ה"ס הגבורות כנזכר בזוהר הרקיע פרשת ויקרא, שה"ס רוחא דשדי בגוה, ובהתעוררותם אז נעשה הזווג דא"א, שבבחינת כללות האצילות ה"ס חו"ב, ולכן זוגם בסוד קול ודיבור. ולכן כרוזא נפיק, הוא אורם המתפשט, ונקרא כרוז, ועל כן כרו"ז גי' ע"ב קס"א כידוע. ואז אתער קב"ה, הוא זעיר שבאים לו מוחין דיליה, כי עד חצות הוא בבחינת שינה. ונלע"ד שגם אז מתעורר סוד ישראל שבקדש הקדשים דבריאה, שהוא הנקרא חיזו דאילנא דחיי כנזכר באדם ישר בדרוש הקליפות, ושם הוא גן עדן העליון. ובני מטרוניתא, הם הצדיקים, וקראה מטרוניתא בסוד כתר שלה שהוא היורד לבריאה עד עלות השחר. ואז בכח תורתם הוא עולה, וט' ספירות אחרונות שלה יורדות אז, והן העולות בכח התפילה (רמ"ז).

⁵¹⁸³ גבריא שכו"י המקבל מגבורות הבינה (רח"ו).

⁵¹⁸⁴ היינו זווג יעקב ולא שסוד לאה נק' ג"ע (רח"ו).

⁵¹⁸⁵ מי שיש להם נפש דאצילות בני השכינה (רח"ו).

⁵¹⁸⁶ מי שיש לו נשמה דבריאה מההיכלות אלו אינם אובדים מלקום בחצות (רח"ו). הם המלאכים עליונים הנקראים עומדים כמו שיתבאר בסמוך (רמ"ז).

⁵¹⁸⁷ הוא זעיר בהיות לו המוחין הנקראים קדש. ולכן קורא תחילה מלכא סתם כמ"ש אתער מלכא, שעדיין לא היו בו מוחין. ואז בהתפשט אותם האורות אחר שנעשה הזווג כנזכר, אז כל אינון פקדונין וכו', מפני שסוד השינה אל בני האדם הוא להתעלות ולהיות מ"ן לעורר הזווג. ומפני זה אחר שנשלם הזווג חוזרות למטה, שכבר עשו את שלהן והיה להן חלק האור באותו זווג שסודו מגבורות כנזכר בזוהר הרקיע הנזכר. ואז ברדתן יש להן להתעורר להכין תיקון לזווג היום בכח התורה. וזה סוד (איכה ג כג) חדשים לבקרים, שלא אמר חדשים בבקרים, כי אין החידוש בעת הבקר רק מחצות ואילך לצורך זווג הבקרים (רמ"ז).

⁵¹⁸⁸ ר"ל לבעליהון לגופות (רח"ו).

⁵¹⁸⁹ רמז למ"ש בפרשת ויקהל דף רטו ע"ב, שאין הנשמה מתיישבת במקומה עד אחר התפילה, ועל כן דייק לגביהו, ר"ל [למ"ש] אצלם, אבל לא בתוכם במקומם. עד דנהיר יממא וכו', דוק בכנסת ישראל, כי כשמאיר היום אז מתחיל תיקון ט' ספירות שלה, כי בחינת המטרוניתא כבר נתקנה, ר"ל עלתה, וה"ס תפלה של יד (רמ"ז).

⁵¹⁹⁰ משתדלי (דפ"ו).

⁵¹⁹¹ בסדר התיקון (רח"ו).

⁵¹⁹² אח"כ בעסק התורה (רח"ו).

⁵¹⁹³ היינו רחל העומדת חוץ להיכל לתת לה לנח"ר (רח"ו).

⁵¹⁹⁴ שאז היא העולה מבריאה לאצילות והם עמה (רח"ו).

⁵¹⁹⁵ היינו עשיה בעבודא (רח"ו).

ולמיון זייניה⁵¹⁹⁷ לאשתדלא עם מלכא קדישא דהא בליליא אשתדל במטרוניתא⁵¹⁹⁸ השתא אתיא עם מטרוניתא⁵¹⁹⁹ לזווגא לה עם מלכא⁵²⁰⁰:	בלילה עסק במלכה, כעת בא עם המלכה לזווג אותה עם המלך.
אתי לבי כנישתא מדכי גרמיה בקרבנין⁵²⁰¹ משבח בתושבתייהו דדוד⁵²⁰² מלכא אחיד תפילין ברישיה⁵²⁰³ וציצית בגדפיה⁵²⁰⁴ אומר תהלה לדוד והא אוקמוה צלי צלותא⁵²⁰⁵ קמיה⁵²⁰⁶ מאריה בצלותא בעי למיקם⁵²⁰⁷ (כנוונא) [בזווגא] דמלאכי עלאי לאתחברא בהדייהו דאינון אקרין העומדים כד"א (זכריה ג ז) ונתתי לך מהלכים בין העומדים ולכוונא רעותיה קמי מאריה ויתבע בעותיה:	בא לבית הכנסת, מטהר עצמו בקרבנות, משבח בתשבחות של דוד המלך, אוחז תפילין בראשו (בידו ובראשו) וציצית בכנפיו, אומר "תהלה לדוד", והרי פרשוה, מתפלל תפלה לפני רבונו, בתפלה צריך לעמוד כדוגמת (בזווג) מלאכים העליונים, להתחבר עמם, שהם נקראים העומדים, כמו שנאמר "ונתתי לך מהלכים בין העומדים", ולכוון רצונו לפני רבונו ויתבע בקשתו.
ת"ח בשעתא דב"נ קאים בפלגות ליליא מערסיה לאשתדלא באורייתא כרוזא וקארינ (קאים) עליה ואמר (תהלים קלד א) הנה ברכו את יי' כל עבדי יי' העומדים בבית יי' בלילות השתא כד איהו קאים בצלותא קמיה⁵²⁰⁸ מאריה ההוא כרוזא קארי עליה ואמר (זכריה ג ז) ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה:	בא וראה, בשעה שאדם קם בחצות הלילה ממטתו לעסוק בתורה, הכרוז קורא עליו ואומר "הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות", עכשיו כשהוא עומד בתפלה לפני רבונו, אותו כרוז קורא עליו ואומר, "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה".

⁵¹⁹⁶ לנקהא גרמיה בכלא, היינו בנטילת ידים ובהפנאת הגוף, והוא ניקוי פנימי וחיצוני, והכל כנגד העשיה דתמן מקננא מלכות, ושם גדול כח החיצונים ולכן צריך נקיון (רמ"ז).

⁵¹⁹⁷ טלית ותפילין (רח"ו). הוא ציצית ותפילין, שהכל תיקון אל שלשה עולמות אב"י, שהם בחינת זכרים לגבי עשיה. ואמרו עם מלכא קדישא, ירמוז למ"ש בסוד הנחת התפילין קודם התפילה, שהוא להמשיך אל זעיר הרשימו שהיה על ראשו בסוד (שיה"ש ח ו) שימני כחותם, כנזכר בשער התפילין, ובבחינת אותו הרשימו שחזר בו מן המוחין קוראו מלכא קדישא. דהא בליליא אשתדל וכו', ירצה שכל תיקון חצות הוא לתקן כתר [נוק'] רחל, עד שבעלות השחר עולה ונקבעת בזרוע שמאל ידיה בסוד תפילה של יד, שאז יוצא הרשימו שבתוך לבו ונעשה מוחין לנקודת כתר זו, ואז הוא מושך הרשימו שעל ראשו [לתוך ראשו] ולכן נקרא מלכא קדישא כאמור. השתא אתיא וכו', פ' שכשהוא אז צריך לעשות תיקון אחר, שהוא הגדיל את זעיר ולהוריד לו מוחין חדשים, ואז יש זווג גמור למטרוניתא, שהוא מעולה מאד מאותו האור שהיה לה בתחילה בהיותה בזרוע זעיר. ודוק שבכאן אמר עם מלכא, ולא הוסיף תואר קדישא, לפי שהמוחין שיש לו מיד בבקר שהם מן הרשימו, לא נחשבו לערך מה שעתידיהם להתחדש לו, וכנגד זה נקרא עתה מלכא סתם. עם מטרוניתא וכו', הכתר שלה שעלתה בשחר, לזרוע זעיר בעמידה, שעולות כל ה' ספירות אל האצילות, אז מתחבר אליהן הכתר שלהן להתקן בבחינת פרצוף שלם ואז הוא הזווג (רמ"ז).

⁵¹⁹⁸ להעלות רחל לאצילות (רח"ו).

⁵¹⁹⁹ רחל (רח"ו).

⁵²⁰⁰ יעקב (רח"ו).

⁵²⁰¹ תיקון עשיה במילולא (רח"ו). הן פסוקים והן המשניות, עי' ח"א רסו ע"ב.

⁵²⁰² יצירה במילולא (רח"ו). זהו בסוד היצירה כמבואר אצלנו, כי מן ברוך שאמר עד יוצר אנו

ביצירה (רמ"ז).

⁵²⁰³ (ס"א בידיה וברישיה) (נוסף בדפ"ו). תיקון בריאה ואצילות (רח"ו).

⁵²⁰⁴ תיקון יצירה בעובדא (רח"ו).

⁵²⁰⁵ תיקון בריאה במילולא (רח"ו).

⁵²⁰⁶ קמי (דפ"ו).

⁵²⁰⁷ תיקון אצילות במילולא (רח"ו).

⁵²⁰⁸ קמי (דפ"ו).

בחר דמסיים צלותא ברעו (ס"א וקאים בעיטא) קמי מאריה הא אוקמוה דבעי למי[מ]סר נפשיה ברעותא דלבא⁵²⁰⁹ לההוא אתר דאצטריך וכמה עיטין אית ליה לבר נש בכלא:	אחר שמיסיים תפלה ברצון (ועומד בעצה) לפני רבונו, הרי פרשוה שצריך למסור נפשו ברצון הלב לאותו מקום שצריך, וכמה עצות יש לאדם בכל.
רס/ב:	
ובשעתא דצלותא קיימא (ס"א סיימא) כל אינון מלין דאפיק בר נש מפומיה בההיא צלותא כלהו סלקן⁵²¹⁰ לעילא ובקעין ואוירין וורקיעין עד דמטו לההוא אתר⁵²¹¹ דמטו ומתעטרוו ברישא דמלכא ועביד מנייהו עטרה והא אוקמוה חברייא צלותא דבעי ב"נ לקב"ה לכוונא דיהא צלותיה⁵²¹² תחנונים מנלן ממשא דכתיב (דברים ג כג) ואתחנן אל יי' דא איהי⁵²¹³ צלותא מעליא:	ובשעה שהתפלה קיימת (הסתיימה), כל אותם דיבורים שמוציא אדם מפיו באותה תפלה, כולם עולים למעלה ובוקעים אוירים ורקיעים, עד שמגיעים לאותו מקום שמגיעים ומתעטרים בראש המלך ועושים מהם עטרה. והרי פרשוה החברים, תפלה שאדם מבקש מהקדוש ברוך הוא, [צריך] לכוון שתהיה תפלת תחנונים. מנין לנו. ממשא שכתוב "ואתחנן אל ה'", זוהי תפלה מעולה.
ת"ח מאן דקאים בצלותא בעי לכוונא רגלוי ואוקמוה ובעי לחפאי רישיה⁵²¹⁴ כמאן דקאים (דיתיב) קמי מלכא ובעי למכסיי⁵²¹⁵ (נ"א לאסתמא) עיניו בגין דלא יסתכל בשכינתא ובספרא דרב המנונא סבא אמר מאן דפקח עיניו בשעתא דצלותא או דלא מאיך עיניו בארעא אקדים עליה מלאך המות⁵²¹⁶ וכד תיפוק נפשיה לא יסתכל בנהירו דשכינתא⁵²¹⁷ ולא ימות בנשיקה:	בא וראה, מי שעומד בתפלה צריך לכוון רגליו, ופרשוה וצריך לכסות ראשו כמי שעומד לפני המלך, וצריך לכסות (לסתום) עיניו כדי שלא יסתכל בשכינה. ובספרו של רב המנונא סבא אמר, מי שפוקח עיניו בשעת התפלה או שלא מנמיך את עיניו לארץ, מקדים עליו מלאך המות, וכשתצא נפשו לא יסתכל באור השכינה, ולא ימות בנשיקה.
מאן דמזלזל בשכינתא מתזלזל (א) הוא בההוא שעתא דאצטריך ביה הה"ד (שמואל א' ב ל) כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו האי מאן דאסתכל בשכינתא בשעתא דאיהו מצלי והיך יכול לאסתכלא בשכינתא אלא לינדע דודאי שכינתא קיימא קמיה הה"ד (ישעיה לח ב) ויסב חזקיהו⁵²¹⁸ פניו אל הקיר⁵²¹⁹	מי שמזלזל בשכינה, הוא מזלזל באותה שעה שהוא צריך אותה, זהו שכתוב "כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו". מי שמסתכל בשכינה בשעה שהוא מתפלל, ואיך יכול להסתכל בשכינה, אלא לדעת שודאי השכינה עומדת לפניו, זהו שכתוב "ויסב חזקיהו פניו

⁵²⁰⁹ מ"נ לרחל (רח"ו).

⁵²¹⁰ סלקין (דפ"ו).

⁵²¹¹ סנד"ל הקושר כתרים לרבו (רח"ו).

⁵²¹² צלותא (דפ"ו).

⁵²¹³ איהו (דפ"ו).

⁵²¹⁴ לכסות ראשו ועיניו בטלית מלבד שסוגר עיניו (רח"ו).

⁵²¹⁵ למכסייה (דפ"ו).

⁵²¹⁶ כשם שהוא פותח עיניו בלי צורך כן יבואהו מ"ה מלא עינים ואע"פ שהוא מלא עינים נק' כסיל בחשך הולך (רח"ו).

⁵²¹⁷ כי זלזל בה עכשיו לראות בה שעומדת כנגדו והבל הציץ ונפגע וארז"ל בזכות כי ירא

מהביט ותמונת ה' יביט (רח"ו).

⁵²¹⁸ חזקיהו (דפ"ו).

אל הקיר", ששם שורה השכינה, לכן לא צריך להיות חוצץ בינו ובין הקיר, ופרשוה.	דתמן שארי שכינתא בג"כ לא בעיא למהוי חוצץ בינו ובין הקיר ואוקמוה:
מי שעומד בתפלה, צריך לסדר שבח רבונו בתחלה, ואחר כך יבקש בקשתו, שהרי משה כך אמר, בתחלה אתה "החלות וגו'", ולבסוף "אעברה וגו'". רבי יהודה אמר מה שונה כאן שכתוב אדנ"י בהתחלה באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, ולבסוף יהו"ה וקוראים אלה"ם, אלא הסדור כך הוא, מלמטה למעלה, ולהכליל מדת יום בלילה, ומדת לילה ביום, ולזווג הכל כאחד כראוי.	מאן דקאים בצלותא בעי לסדרא שבחא דמאריה בקדמיתא ולבתר יתבע בעותיה דהא משה הכי אמר בקדמיתא (דברים ג כד) אתה החלות וגו' ולבסוף ⁵²²⁰ אעברה וגו' ר' יהודה אמר מאי שנא הכא דכתיב אדנ"י בקדמיתא ⁵²²¹ באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד ולבסוף יהו"ה וקרינן אלה"ם אלא סדורא הכי הוא מתתא לעילא ולאכללא מדת יום בלילה ומדת לילה ביום ולזווגא כלא כחדא כדקא יאות:
"אתה החלות להראות את עבדך" איזו התחלה יש כאן. אלא ודאי משה תחלה היה בעולם להיות שלם בכל. ואם תאמר יעקב היה שלם, והאילן נשלם למטה כדוגמא למעלה. כך זה בודאי, אבל מה שהיה למשה לא היה לאדם אחר, שהרי התעטר בשלמות יתרה בכמה אלפים ורבבות מישראל, בתורה במשכן בכהנים בלויים בשנים עשר שבטים גדולים ממונים עליהם, בשבעים סנהדרין, הוא נשלם בגוף שלם, אהרן לימין, נחשון לשמאל, והוא ביניהם.	אתה החלות להראות את עבדך (דברים ג כד) מאי שירותא הכא אלא (ד) ודאי משה שירותא הוה בעלמא למהוי שלים בכלא ⁵²²² ואי תימא יעקב שלים ⁵²²³ הוה ואילנא אשתלים ⁵²²⁴ לתתא כגוונא דלעילא והכי הוא ודאי אבל מה דהוה למשה ⁵²²⁵ לא הוה לב"נ אחרא דהא אתעטר בשלימו יתיר בכמה אלף ורבבין ⁵²²⁶ מישראל באורייתא ⁵²²⁷ במשכנא בכהני ⁵²²⁸ בלויא ⁵²²⁹ ובתריסר שבטין ⁵²³⁰ רברבין ממנן עליהו בשבעין סנהדרין (בשבטין (ס"א בשבעין) ברברב ממנן עליהו) הוא אשתלים ⁵²³¹ בגופא שלים ⁵²³² אהרן לימינא נחשון לשמאלא הוא ביניהו:
לכן "את גדלך" מימין זה אהרן, ואת ירך החזקה" משמאל זה נחשון, והרי נתבאר. לכן משה היה ראשית בעולם. ואם תאמר מי היה הסיום (שהרי משה היה הראשית), הסיום	בגין כך את גדלך מימינא דא אהרן ואת ירך החזקה משמאלא דא נחשון והא אתמר בג"כ משה שירותא בעלמא הוה ואי תימא מאן הוה סיומא (דהא משה שירותא הוה)

⁵²¹⁹ כי שכינה נק' עליית קיר קטנה נמצא שהמתפלל פניו נגד השכינה וכמ"ש שפכי כמים לבך נכח פני ה' (רח"ו).
⁵²²⁰ ולסוף (דפ"ו).
⁵²²¹ קאי אמלכות ואח"כ הוי"ה בנקוד אלה"ם המלכות הנק' אלהים מתייחדת עם הת"ת ואע"פ ששם זה ניקודו בבינה הוא בת"ת בהתייחדו עם המלכות ובינה (רח"ו).
⁵²²² כי כל מכריע שלם משתי קצוות (רח"ו).
⁵²²³ שג"כ הוא בת"ת (רח"ו).
⁵²²⁴ ר"ל שיעקב שלם בסוד אילן שלם ב"ב גבולי אלכסון (רח"ו).
⁵²²⁵ שינוייה הוא (רח"ו).
⁵²²⁶ שנתפשטו הקצוות בששים רבוא בהדי"ו (רח"ו).
⁵²²⁷ שהיה זווג שלם בימין (רח"ו).
⁵²²⁸ בכהנין (דפ"ו). חסד (רח"ו).
⁵²²⁹ גבורה (רח"ו).
⁵²³⁰ ת"ת (רח"ו).
⁵²³¹ ת"ת (רח"ו).
⁵²³² מלכות (רח"ו).

סיומא מלכא משיחא והוא דהא כדין ישתכח שלימו בעלמא מה דלא הוה כן לדרי דרין בההוא זמנא ישתכח שלימו לעילא ותתא ויהון עלמין בלהו בזווגא חד כדין כתיב (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד:	הוא מלך המשיח, שהרי אז תמצא שלמות בעולם, מה שלא היה כן לדורי דורות. באותו זמן תמצא שלמות למעלה ולמטה, ויהיו העולמות כולם בזווג אחד, ואז כתוב "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".
ויאמר יי' אלי רב לך אל תוסף וגו' (דברים ג כו) אמר ר' חייא אל קב"ה למשה משה רב לך (אל תוסף) דאזדוגת בשכינתא⁵²³³ מכאן ולהלאה אל תוסף⁵²³⁴ רבי יצחק אמר⁵²³⁵ רב לך בנהירו דשמשא דהוה גבך אל תוסף דהא זמנא דסיהרא מטא וסיהרא לא יכיל לאנהרא עד דיתכניש שמשא אבל (שם כח) וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו אנת דהוא שמשא⁵²³⁶ בעי לאנהרא לסיהרא והא אתמר:	"ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף וגו'", אמר רבי חייא, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, משה רב לך שהזדוגת בשכינה, מכאן ואילך אל תוסף. רבי יצחק אמר, רב לך באור השמש שהיה לך, אל תוסף, שהרי זמן הלבנה הגיע, ולבנה לא יכולה להאיר עד שיתכנס השמש, אבל "וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו", אתה שהוא השמש צריך להאיר ללבנה והרי נתבאר.
ואתם הדבקים ביי' אלהיכם וגו' (דברים ד ד) ר' יוסי אמר⁵²³⁷ (תהלים קמד טו) אשרי	"ואתם הדבקים בה' אלהיכם וגו'", רבי יוסי אמר "אשרי העם שככה לו

⁵²³³ פרצוף לאה שיש בה מ"ט שערים (רח"ו).
⁵²³⁴ אם לא תמות א"א שתעלה לשער החמשים שהוא נתיב לא ידעו עיט (רח"ו).
⁵²³⁵ בא לחלוק על ר"ח שאין פי' רב לך אל תוסף גדולה מזו כי למה יאמר למרע"ה כך אלא ה"ק ליה כיון שאתה במדרגת השמש אל מתפלל כיון דזמנא דסיהרא מטא (רח"ו).
⁵²³⁶ פי' ויקשה למרע"ה לא די לי שאיני נכנס אלא שאמנה צרתי בידי לזה אמר שא"א להכחיש הדוגמא כי א"א אל הירח להאיר אל מהשמש (רח"ו).
⁵²³⁷ יש להבין מה נשתנה בכאן מכל ספר הזהר שדרכו הוא כשמתחיל בפסוק ממקום אחר לומר רבי פלוני פתח פתחו פסוק הוא הצעה למה שרוצה לדרוש באותו ענין, אבל כאן לא נאמר אלא רבי יוסי אמר. ונלע"ד שיובן עם מה שציין הרב זל"ה בכאן בראשית נ"א, שבהרבה מקומות פותח הוא ע"ה פתח רחב לביאור כמה עניינים ובכאן הוא אחד מהם, שהרי פסוק ואתם הדבקים הובא בזוהר בכמה מקומות ומכולם לא ציין כי אם אותו דבראשית, שבמה שאמר שם מבואר בעצמו פסוק אשרי העם.
ותמצית הענין הוא שהשכינה נקראת (ד, כד) אש אוכלה, מפני שאוכלת וקודחת בדיניה כל הסיגים, ואפילו הכי ישראל שאדוקים בה חיים וקיימים, והיא נקראת (שם) ה' אלקיך, ולא אלקינו, מפני שמשו מושרש למעלה ממנה דהיינו בא"א שבתוך זעיר, וכשהוא נכלל עם ישראל אומר ה' אלקינו, אבל כשמדבר עם ישראל לבדם אומר ה' אלקיך או אלקיכם. ואמר שם שהטעם הוא מפני שכשהשכינה בלי חיבור בבעלה היא נקראת ד', לשון דלות, אבל כשמקבלת מדכורא היא ה', שהו' שבתוך הד' הוא אור זעיר שאז היא מוכנת לקבל. וה"ס (כב, כג) נער ונערה. והענין שבתחילה היא בבחינת דינים חזקים, וה' פעמים די"ן הוא בגי' ש"ך ונע"ר. אבל בכח תורה ומעשים טובים של ישראל ממשיכים לה ה' אלפין של ה' שמות דאה"ה, ואז היא אדנ"י גוברת ושולטת בכל, וה"ס שם שכינה, ש"ך של נער, ינ"ה גי' אדנ"י. וידוע שז"ס שם יהוד"ה, יה"ו א"א שבזעיר, וד' שנעשית ה'. ולכן בזמן הגלות:
שהוא באחוריים נקראים ישראל יהו"ד, כמ"ש (דניאל ב, כה) בני גלותא די יהו"ד, מפני שאין זכות לעשותה ה' הכלל עולה שהשכינה אש אוכלת את הרשעים, ואפילו הכי ישראל מושרשים בה, והיא נקראת אלקיהם. וזה שאמר הפסוק (ד, ג) כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלקיך מקרבך, בכח גבורותיו הקשות, ובכל זאת ואתם הדבקים חיים. והתחיל בלשון יחיד כלפי שבט שמעון שממנו היו אותם החוטאים, ואתם הכוללות הדבקים ומושרשים בה שיש בכם כח למתק גבורותיה, שבזה היא מקבלת אתכם בתוכה, בתוך הה' שהמשכתם לה, שבעוונות החוטאים היתה באחור ובפרט בעוון פעור, והבן. אבל אתם גרמתם נסיר"ה גי' שכ"ה, ובאו לאור פני מלך, ולכן חיים כלכם. וכל סוד זה נרמז בפסוק אשרי העם שככה לו, פי' שגברה זכותם עד שמה שהיה ש"ך המשיכו לו ה', ואז הם ה' פעמים אדנ"י שיש בהם כ' [אותיות] והרי שככ"ה, ואז גורמים שמה שהיה אלהים נעשה הוי"ה, וזהו אשרי העם שה' אלקיו.

העם שככה לו וגו' זכאה עמא דקב"ה בחר בהו מכל עמין עכו"ם וסליק לון לעדביה ⁵²³⁸ וברוך לון בברכתא דיליה ⁵²³⁹ בברכתא דשמיא הדא הוא דכתיב (ישעיה סא ט) כי הם זרע ברך ה' ברך ה' ממש.	וגו", אשרי העם שהקדוש ברוך הוא בחר בהם מכל עמים עובדי כוכבים ומזלות, והעלה אותם לגורלו, וברכם בברכתו, בברכת שמו, זהו שכתוב כי הם זרע ברך ה' ברך ה' ממש.
תא חזי כל שאר עמין דעלמא יהב לון קב"ה לרברבי ממנן דשלטנין עלייהו וישראל אחיד לון קודשא בריך הוא לעדביה לחולקיה לאתאחדא ביה ממש ויהיב לון אורייתא קדישא בגין לאתאחדא בשמיה	בא וראה, את כל שאר עמי העולם נתן הקדוש ברוך הוא לממונים גדולים ששולטים עליהם, ואת ישראל אחז הקדוש ברוך הוא לגורלו ולחלקו להאחז בו ממש, ונתן להם תורה קדושה כדי להאחז בשמו,
רסא/א:	
וע"ד ואתם הדבקים ביי" (דברים ד ד) ולא בממנא אחרא כשאר עמין והא אוקמוה בכמה אתר:	ועל זה "ואתם הדבקים בה", ולא בממונה אחר, כשאר העמים, והרי פרשוה בכמה מקומות.
וידבר יי אליכם מתוך האש קול דברים אתם שומעים וגו' (שם יב) א"ר אלעזר האי קרא אית לאסתכלא ביה ⁵²⁴⁰ קול דברים מאי קול דברים אלא קול דאקרי דבור ⁵²⁴¹ דכל דבורא ביה תליא וע"ד כתיב וידבר ה' [אליכם] ⁵²⁴² דהא דבור באתר דא	"וידבר ה' אליכם מתוך האש קול דברים אתם שומעים וגו", אמר רבי אלעזר, בפסוק זה יש להתבונן, "קול דברים", מה זה "קול דברים", אלא קול שנקרא דיבור, שכל דיבור תלוי בו, ועל זה כתוב "וידבר ה' אליכם",

ולכן רבי יוסי שהתחיל בפסוק ואתם הדבקים, אמר אשרי וגו', כלומר הסוד הנרמז בפסוק ואתם הדבקים הוא הכמוס בפסוק אשרי העם:

ואחר כך נמשך לדבר בפרטות סגולת ישראל להוסיף כח בגבורה של מעלה ואמר זכאה עמא כו', ירצה שבדור הפלגה שהיה כל העולם עובדי עבודה זרה, ה' בחר בבית תרח הגם שאף הוא היה עובד ע"ז, היו בקלי' שלו טמונים הניצוצות של שרשי ישראל (רמ"ז).

⁵²³⁸ פי' שכל יתר ניצוצי הקדושה שהיו בקלי' האחרות לא לקחם לגורלו, ולכן גם שמתעלים ונכללים בקדושה ומתייחדים, אינם עולים ממדרגת גרי צדק שאין כחם אלא כמ"ש בפיקודין דבראשית י"ג א', וכלהו עאלין תחות גדפוי דשכינתא ולא יתיר, עיי"ש ועיין מה שכתבתי שם כא (רמ"ז).

⁵²³⁹ פי' שיש בהם כח וסגולת שייכות עם כל פנימיות קדושת העולמות העליונים שמעלים מ"ן, ונשמתם מורידים מ"ד אור ישר לברך את כל המדות, ומאותה הברכה מתברכים גם הם. והוסיף עוד ואמר בברכתא דשמיא, פי' ששמו הגדול מתברך בזכותם וכו'ל, שמד' נעשה ה' ואז השם שלם. וזהו זרע ברך ה', ברך ה' ממש, דאי הוה קאי אזרע הול"ל זרע ברכו ה', אבל זרע ברך ה' ר"ל שהוא מברך את ה' (רמ"ז).

⁵²⁴⁰ הוקשה לו למה לא אמר דברים אתם שומעים וגו'. ועוד שהיה לו לומר קול דבר או קולות דברים (רמ"ז).

⁵²⁴¹ נוק' דז"א נק' קול מצד הת"ת והיא בעצמה נק' דבור (רח"ו). ופשיטות כל הענין הוא שקול הוא בסוד הזכר ודיבור הנוק', שבכח ההכאה בחמש מוצאות שסודם מה' גבורות מתגלה ונודע הקול. ואמנם אי' בתוך ז"א היה קול מצידו ודיבור מצידה, והיינו דאיהו דיבור. וגם שבהיותה בתוך זעיר אז יוצאות לאה ורחל, ולכן נקרא דברים, דשני דברים יוצאים ממנו. וז"ש דכל דיבורא ביה תליא (רמ"ז). ר"ל מלכות קול השביעי מז' קולות, והיא נק' דבור ושמיעה כמו שמפרש והולך, שנאמר ורצע אדוני, אדון כל הארץ, כמ"ש בסבא פ' משפטים (יהל אור).

⁵²⁴² ר"ל ה' שהוא ז"א, בסוד דיבור דאיהו אי' שבתוכו. ואמנם ההפרש שהיה בין ישראל ומשה רבנו ע"ה, הוא שמשה זכה לפנימיות בינה בסודו בעצמה, וישראל זכו אליה ע"י ז"א, ולכן במתן תורה נאמר (שמות כ, א) וידבר אלהים (שם יט, ג) ומשה עלה אל האלהים, אבל כאן כתוב וידבר ה' אליכם, פי' לגבי מעלתכם הוא דיבור המתגלה ע"י ה', דהיינו אי' ע"י זעיר, ולכן אמר אתם שומעים, שכל שמיעה הוא באי', שלכן היה נרצע העבד שלא היה חפץ בחירות, שזה פגם באי' דכל חירות מצדה. ואומרו דברים בלשון רבים, בסוד חמישים שערי בינה המתפשטים בחג"ת נ"ה דז"א. ולפי שמת"ת יוצאה הנוק', לכן אמר (ד, יב) ותמונה אינכם רואים, ור"ל שלא היה מדרגתם ע"י

תליא להאי אקרי קול דברים אתם שומעים דשמיעה לא תליא אלא בהאי בגין דשמיעה בדבור תליא ובג"כ אתם שומעים (ס"א) אתם שומעים דשמיעה בדבור תליא) והא אוקמוה (שמות כא ו) ורצע אדוניו את אזנו במרצע בגין דפנים אתרא דאקרי שמיעה והוא דבור והוא שמיעה קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים מאי ותמונה כד"א (במדבר יב ח) ותמונת יי' יביט⁵²⁴³:	שהרי דיבור תלוי במקום זה, לזה נקרא קול דברים. "אתם שומעים", ששמיעה לא תלויה אלא בזה, משום ששמיעה תלויה בדיבור, ולכן "אתם שומעים" (אתם שומעים שהשמיעה תלויה בדיבור), והרי פרשוה. "ורצע אדוניו את אזנו במרצע", משום שפגם מקום שנקרא שמיעה, והוא דיבור, והוא שמיעה. "קול דברים אתם שומעים", ותמונה אינכם רואים, מה זה "ותמונה", כמו שנאמר "ותמונת ה' יביט".
ד"א ותמונה⁵²⁴⁴ דא קול פנימאה⁵²⁴⁵ דלא הוה מתחזי כלל זולתי קול דא קול אחרא⁵²⁴⁶ דקאמרן ותמונת אמאי אקרי הכי⁵²⁴⁷ בגין דכל תקונא דגופא⁵²⁴⁸ מניה⁵²⁴⁹ נפקא ואי תימא אחרא⁵²⁵⁰ אקרי הכי נמי אין דהאי אחרא תקונא דלתתא מניה⁵²⁵¹ נפקא ובג"כ ה' עלאה ה' תתא ה' עלאה קול גדול ולא יסף (דברים ה יט) דלא פסקי מבויעי⁵²⁵² לעלמין⁵²⁵³ וכל אינון קולות⁵²⁵⁴	דבר אחר "ותמונת" זה קול פנימי שלא היה נראה כלל, "זולתי קול" זה קול אחר שאמרנו. "ותמונה", למה נקרא כך, משום שכל תקון הגוף יוצא ממנה. ואם תאמר אחר נקרא גם כך, כן, שזה האחר התקון שלמטה יוצא ממנו, ולכן ה' עליונה ה' תחתונה, ה' עליונה "קול גדול ולא יסף", שלא פוסקים המבויעים לעולמים, וכל אותם קולות נמצאים שם כשנתנה

רחל אלא שנתעלו עד הז"א, ואז היו כעין מדרגת משה דכתיב בו (במדבר יב, ח) ותמונת ה' יביט, פי' מלמעלה למטה. ובזה תבין מאמר רז"ל משה זכה לאספקלריא המאירה, ומייתי לה מהאי קרא, והוא מבואר בדיוק מלת יביט:

ולחיות שזכו ישראל בסיני למעלת הזכר בסוד מעלת יעקב דאיהו מלבר, ר"ל בבחינת אור אי' שבתוך ז"א בבחינת עצמו, ומשה מלגאו דהיינו בינה בעצמה, לכן חזר ופירש דא קול פנימאה, דהיא היא מדרגת משה דכתיב ביה (שם ז, פט) וישמע את הקול מדבר אלי, שהוא מבנין התפעל, ופי' רש"י בינו לבין עצמו, והיינו בעצם קול פנים. והוא סוד פנימיות הבינה שבתוך הז"א מלגאו, כמו שנודע מסוד שם משה שהוא פק"ד קס"א דהיינו אחורי אבא שבתוך פני בינה. ואמר שנקרא תמונה, לפי שהיא תיקונא דגופא הוא זעיר. וגם מלכות נקראת כן שממנה תיקון עולמות ב"ע. והשתא יצדק קול דברים, שני דברים, דהיינו בחינת שפע מזעיר שהוא ממוצע בין שני התמונות שהם שני דברים, והן שני ההין עילאה ותתאה, והרי ה"ה אבל שרש הכל הוא מההוא קול פנימאה דכלא, הוא יסוד אבא שהוא מתעלם ביסוד שקראו קול פנים שהיא מדרגת משה, אבל דאבא הוא פנימאה דכלא. והרי בין הכל שם הוי"ה שלם וכולל או"א וזו"ן (רמ"ז).

⁵²⁴³ ר"ל תמונת הת"ת לא ראו אבל תמונת המלכות ראו (רח"ו). ר"ל ז"א דרגא דמשה, שע"ז נאמר ותמונת כו'. ואמר ד"א ותמונה דא קול כו'. ר"ל בינה, שז"א מ"מ ההשגה בו, משא"כ בבינה. וז"ש דלא הוה מתחזי כלל (יהל אור).

⁵²⁴⁴ ותמונת (דפ"ו).

⁵²⁴⁵ ר"ל תמונת הת"ת לא ראו אבל תמונת המלכות ראו (רח"ו).

⁵²⁴⁶ מלכות (רח"ו).

כנ"ל מלכות (יהל אור).

⁵²⁴⁷ בינה לשון תמונה (רח"ו).

⁵²⁴⁸ ששם נצטייר הז"א (רח"ו). שבגוה מציירת ז"א, שלכן נק' אמא (יהל אור).

⁵²⁴⁹ מיניה (דפ"ו).

⁵²⁵⁰ מלכות נק' תמונה (רח"ו).

⁵²⁵¹ מיניה (דפ"ו).

⁵²⁵² מבויעי (דפ"ו).

⁵²⁵³ הוא ההבל בגרון, דלא פסיק כלל לעלמין, כמ"ש בסוף ז"ח (תז"ח נ ע"ד). וז"ש ונהר יוצא מעדן תדיר כו', והוא נק' קול גדול כו'. ואמר ובג"כ ה' עילאה ה' כו'. ר"ל כמו ששניהם באות ה', כן נק' שניהם קול, זה קול גדול וזה קול דברים (יהל אור).

⁵²⁵⁴ בסוד ה' תפלות של יוה"כ ה' קולות פנימים מן הבינה (רח"ו). ר"ל ז' קולות (יהל אור).

תמן אשתכחו⁵²⁵⁵ כד אתייהבת אורייתא לישראל וכלא נפקא מההוא קול פנימאה דכלא בגין דביה תליא מלתא האי דאקרי משנה תורה משה מפי עצמו אמר:	תורה לישראל, והכל יוצא מאותו קול פנימי של הכל, משום שבו תלוי הדבר. זה שנקרא משנה תורה, משה מפי עצמו אמר אותם.
והא אוקימנא מלה אמאי הכי אלא חכמה עלאה⁵²⁵⁶ כללא דאורייתא⁵²⁵⁷ אתקרי ומנה נפקא כלא בההוא קול פנימאה⁵²⁵⁸ לבתר מתישבא כללא ואתאחד (ואתיחד) באתר דאקרי עין החיים⁵²⁵⁹ וביה תליא כלל ופרט תורה שבכתב ושבע"פ והוא אקרי תורה⁵²⁶⁰ וּמִשְׁנַת תורה⁵²⁶¹ בקדמיתא גבורה דלא פסק והשתא כלא כחדא בג"כ הכא באלין י' והודברות כלא רשים בוא"ו (דברים ה יז) ולא תנאף⁵²⁶² ולא תגנוב ולא תענה ולא תחמוד ולא תתאוה והא אוקמוה:	והרי בארנו את הדבר למה כך, אלא חכמה עליונה נקראת כלל התורה, וממנה הכל יוצא, באותו קול פנימי. אחר כך הכל מתישב ומתאחד במקום שנקרא עין החיים, ובו תלוי כלל ופרט, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, והוא נקרא תורה ומשנה תורה. בהתחלה גבורה שלא פוסקת, ועכשיו הכל כאחד, לכן כאן באותם עשרת הדברות, הכל רשום בוא"ו, "ולא תאנף", "ולא תגנוב", "ולא תענה", "ולא תחמד", "ולא תתאוה", והרי פרשוה.
אמר ר' יוסי מאי ולא תתאוה כיון דכתיב ולא תחמוד דהא בהאי סגי א"ל זכאין אינון מארי קשוט חמידה חד דרגא תאוה דרגא אחרא חמידה דאי יכיל אזיל למיסב דיליה בגין ההיא חמידה דנקט אזיל למעבד עובדא תאוה לאו הכי⁵²⁶³ דהא אפילו דלא ינקוט אורחא למהך אבתריה והא אוקמוה חברייא:	אמר רבי יוסי, מה זה "ולא תתאוה", כיון שכתוב "ולא תחמד" שהרי בזה מספיק. אמר לו אשרי אותם בעלי האמת, חמידה דרגה אחת, תאוה דרגה אחרת. חמידה שאם הולך לקחת את שלו משום אותה חמידה שלקח, הולך לעשות מעשה. תאוה לא כך, שהרי אפילו שלא יקח דרך ללכת אחרי זה, והרי פרשוה החברים.
א"ל רבי יוסי אמאי לא כתיב ולא תרצח כהני אחריני א"ל בגין דדרגא דדינא בגבורה תליא ולא באתר דרחמי בג"כ לא תרצח לא כתיב ביה וא"ו ובגין דבעיין ה' וויין⁵²⁶⁴ אתוסף וא"ו ולא תתאוה דהא בלא תרצח לא בעי למשרי וא"ו ואתוסף הכא:	אמר לו רבי יוסי, למה לא כתוב "ולא תרצח" כמו האחרים הללו. אמר לו משום שדרגת הדין תלויה בגבורה ולא במקום הרחמים, ולכן ב"לא תרצח", לא כתוב בו וא"ו. ומשום שצריכים חמש וו"ם, התוסף וא"ו "ולא תתאוה", שהרי בלא תרצח לא

⁵²⁵⁵ ר"ל בההוא קול דברים. וכלא נפקי מקול גדול (יהל אור).

⁵²⁵⁶ אבא (רח"ו)

⁵²⁵⁷ היסוד שלו סוד התורה (רח"ו).

⁵²⁵⁸ משה נכנס בבניה (רח"ו).

⁵²⁵⁹ ז"א (רח"ו).

ר"ל יסוד, שהוא כלל זו"נ שבו מתייחדים. וז"ש וביה תליא כלל ופרט כו'. וז"ש והוא אקרי תורה. כידוע. וכן משנה תורה, מרכבת המשנה. ואמר בקדמיתא גבורה דלא פסק. ר"ל בינה מקורא דחיי, וזהו דברות ראשונות, אבל האחרונות משנה תורה הוא באילנא דחיי. ועיקרה במלכות, ונכלל ז"א בואו"ן דולא תחמוד כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁵²⁶⁰ ז"א (רח"ו).

⁵²⁶¹ נוקביה (רח"ו).

⁵²⁶² לייחדה עם בעלה (רח"ו).

⁵²⁶³ בספר לבנת הספיר כתב וז"ל, תאוה לאו הכי, דהא אפילו לא יכיל ינקוט אחרא למיהך אבתריה. ואיהו ז"ל אזיל לשיטתיה דסבר דתאוה חמירא מחמדה שמחטיא אחרים עמו, עיי"ש כי האריך בזה (רמ"ז).

⁵²⁶⁴ לרמוז שנתקשר במלכות ה' סוד משנה תורה הו' שהוא ז"א ולכך צריך ה' וויין (רח"ו).

שמע ר' פנחס דיהיב אבתריה ונשקיה בכה וחייך אמר גור אריה לית מאן דקאים קמייהו מאן יכיל לקיימא קמיה ואבוה בעלמא זכאה חולקהון דצדיקייא וזכאה חולקי בהאי עלמא ובעלמא דאתי דוכינא להאי על דא כתיב (איוב כב יט) יראו צדיקים וישמחו:	צריך לשים וא"ו והתוסף כאן. שמע רבי פנחס שישב אחריו ונשקו, בכה וחייך, אמר גור אריה, אין מי שיעמוד לפניו, מי יכול לעמוד לפניו ואביו בעולם. אשרי חלקם של הצדיקים, ואשרי חלקי בעולם הזה ובעולם הבא, שזכיתי לזה, על זה כתוב "יראו צדיקים וישמחו".
ר' אלעזר פתח ואמר (דברים ה כד) קרב אתה ושמע וגו', בא וראה, בשעה שנתנה תורה לישראל כל הקולות נמצאו, והקדוש ברוך הוא ישב על הכסא, וזה מתוך זה נראה, ודיבור של זה יצא מתוך העליון שמעליו, וזהו סוד הכתוב "פנים בפנים דבר ה' עמכם בהר מתוך האש", שדיבור יצא ודיבר מתוך אש, ושלהבת שדחה אותו החוצה, בדופק של רוח ומים שנותנים כח, שאש ורוח ומים מתוך שופר שכולל את כולם יוצאים, וישראל התרחקו מפחד זה.	ר' אלעזר פתח ואמר "קרב אתה ושמע וגו'", בא וראה, בשעה שנתנה תורה לישראל כל הקולות נמצאו, והקדוש ברוך הוא ישב על הכסא, וזה מתוך זה נראה, ודיבור של זה יצא מתוך העליון שמעליו, וזהו סוד הכתוב "פנים בפנים דבר ה' עמכם בהר מתוך האש", שדיבור יצא ודיבר מתוך אש, ושלהבת שדחה אותו החוצה, בדופק של רוח ומים שנותנים כח, שאש ורוח ומים מתוך שופר שכולל את כולם יוצאים, וישראל התרחקו מפחד זה.
ובג"כ (דברים ה כד) ואת תדבר אלינו לא בעינן בתוקפא עלאה דלעילא⁵²⁶⁷ אלא מאתר דנוקבא ולא יתיר ואת תדבר אלינו וגו' אמר משה ודאי חלשתון חילא דילי חלשתון חילא אחרא דאלמלא לא אתרחקו ישראל [וישמעון] (ואשמעון) כל רסא/ב:	ולכן "ואת תדבר אלינו" לא רוצים בכח עליון שלמעלה אלא ממקום של הנקבה ולא יותר, "ואת תדבר אלינו וגו'", אמר משה ודאי החלשתם את כחי, החלשתם כח אחר, שאלמלא לא התרחקו ישראל וישמעו כל
ההיא מלה [כד] בקדמיתא⁵²⁶⁸ לא הוה יכיל עלמא למהוי חריב לבתר ואינון הוו קיימין לדרי דרין דהא בשעתא קדמיתא מיתו⁵²⁶⁹ מ"ט בגין דהכי אצטריך דהא	אותו דבר כמו בתחלה, לא היה יכול העולם להיות חרב אחר כך, והם היו קיימים לדורי דורות. שהרי בשעה ראשונה מתו. למה, משום שכך צריך,

⁵²⁶⁵ כללו קולות אשתכחו, הכונה שאז האירו כל האורות של קו האמצעי של כל האצילות, מה שלא היה כן מעולם ולא יהיה עד ביאת המשיח שאז יאיר אפילו פנימיות עתיק. והענין מובן במאי דקיל"ן שבמתן תורה נתעלה זעיר עד א"א, ונעשה כתרו מכל התפארות שעליו דהיינו ל"מ דאי', שזהו ההוה תמיד וכדאמרין עוטר ישראל בתפארה, אלא גם מת"ת דאבא ומת"ת דאריך שבו יסוד עתיק, ולכן נדמה כזקן. וידוע מכמה מקומות שמת"ת בכל מקום הוא נקרא קול מפני שכולל גם חו"ג עמו, וה"ס הקול הנעשה מא"שא מ"יאו ור'וחא כמו שיבוא, והוא ר"ת אמ"ר. וכבר אמרתי במקום אחר שה"ס ג' שמות, ע"ב בחסד מ"ב בגבורה כ"ב בת"ת, ה"ס קו"ל. ולפי שכל אלו הת"ת הם אורות רמים ונעלמים, אמר אשתכחו ולא אמר אשתמעו, כי אין עצמותם מתגלה אלא אורם מאיר ומזהיר (רמ"ז).

⁵²⁶⁶ כל הספירות הראו כחם (רח"ו).

⁵²⁶⁷ אין אנו יכולים לקבל השפע מבחי' הת"ת ודי לנו במדרגת המלכות (רח"ו).

⁵²⁶⁸ כד בקדמיתא (דפ"ק).

⁵²⁶⁹ ובאותו רגע נזדכך חומרם והעלו כל הניצוצות שנפלו בחטא האדם מתוך הקליפה, והם סוד כל הדורות שעמדו בהר סיני. אילנא דמותא גרים, הוא עץ הדעת טוב ורע היונק מרחל למטה מן החזה. ואילנא דחיי, סוד או"א ע"ץ החיים בגי' ע"ב קס"א, כי אין שם כח הס"מ כלל ועיקר. דחיו וקמו, פי' שעמדו על דעתם היטב והיו מתעלים במחשבתם ובכוונתם ועלו עד סמוך אילנא דחיי

אילנא דמותא גרים לבתר דחיי [וקמו] וקא סגו ובעא קב"ה לאעלא לון [ובעאן לאעלאה] לאילנא דחיי דקאים על ההוא אילנא דמותא בגין למהוי קיימין לעלמין אתרחקו⁵²⁷⁰ ולא בעון כדין אתחלש חילא דמשה עליהו ואתחלש חילא אחרא⁵²⁷¹:	שהרי עץ המות גרם אחר שחיו וקמו והתרבו ורצה הקדוש ברוך הוא להכניסם לעץ החיים שעומד על אותו עץ המות, כדי להיות קיימים לעולמים. התרחקו ולא רצו, ואז נחלש כח משה עליהם, ונחלש כח אחר.
אמר קב"ה אנא בעינא לקיימא לכו באתר עלאה ולא תדבקא בחיים אתון בעיתון אתר דנוקבא שריא [ובג"כ] לך אמור להם וגו' כל חד יהך לנוקביה⁵²⁷² ויתיחד בה ועם כל דא כיון דישראל לא עבדו אלא בדחילו עלאה דהוה עליהו לא אתמר עליהו אלא (דברים ה כו) מי יתן והיה לבבם זה להם⁵²⁷³ וגו' מכאן אוליפנא כל מאן דעביד מלה ולבא ורעותיה לא שוי לסטרא בישא אע"ג דאיהו ביש הואיל ולא עביד ברעותא עונשא [לא] שריא עליה ולא כב"ג אחרא וקב"ה לא דאין ליה לביש:	אמר הקדוש ברוך הוא, אני רציתי לקיים אתכם במקום עליון ולדבק בחיים, אתם רציתם מקום ששוריה הנקבה, ולכן "לך אמור להם וגו'" כל אחד ילך לנקבה שלו ויטייחד עמה. ועם כל זה, כיון שישראל לא עשו אלא בפחד עליון שהיה עליהם, לא נאמר עליהם אלא "מי יתן והיה לבבם זה להם וגו'", מכאן למדנו כל מי שעושה דבר ולבו ורצונו לא שם בצד הרע, אף על גב שהוא רע, הואיל ולא עשה ברצון, לא שורה עליו עונש, ולא כאדם אחר, והקדוש ברוך הוא לא דן אותו לרע.
ואתה פה עמוד עמדי⁵²⁷⁴ (דברים ה כח) מהבא אתפרש מכל וכל מאתתיה ואתדבק ואסתלק באתר אחרא דדכורא ולא	"ואתה פה עמוד עמדי", מכאן נפרד מכל וכל מאשתו, ונדבק ועלה במקום אחר של הזכר ולא בנקבה, אשרי חלקו של משה נביא האמת, שזכה

שהוא למעלה מן החזה, והוא ממש על עץ הדעת. נראה שכיון שהגיעו לאותו מקום ששם אחיזת החיצונים, חזרו וניעורו עליהם ונתחרטו מהיות רוחניים, חזרו ונתרחקו מעץ החיים וירדו למקום נה"י: ונראה שנתאוו לחומריות של העוה"ז, וכן מוכח מה שיראו מן המות (רמ"ז).
⁵²⁷⁰ אתרחק (דפ"ו).

⁵²⁷¹ בעת שהנוק' הוא במיעוט הירח שאינו שוה בשוה עם ז"א רק מחזה ולמטה חצי פרצוף והוא חצי עיגול הלבנה משא"כ כשהיא שוה בשוה עם ז"א אז היא ג"כ כלולה בחסדים בסוד הזיווג והיא כלולה בדכורא וז"ס א"ת עושה לי והם כ"ב אתון מבוצד"ק עט' דה"ג וה' של אתה הם ה"ח ה' דאברהם ולכן אתה הוא בחסד כמ"ש אתה כהן לעולם וכאשר ירד משה לסטרא דנוקבא אתר דמותא שריא ב' תשש כחו כנקבה וחסר ה' דאתה (ב"ע קיח ע"ב).

⁵²⁷² ואע"ג דאמרו בפ"ק דביצה (ה, ב), דהוצרך להתיר להם הזווג, משום דכל דבר שנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו, יש התם סברא דבא להזהירם על מצות העונה, ע"ע. והיה לבבם זה, כי בחרו במקום שתי הלבבות ששם מתחלת ראש רחל כנזכר בכמה מקומות (רמ"ז).

⁵²⁷³ עי' ספר הפליאה (עמוד יא): ים עולה חמשים הם נ' שערי בינה ואם תהפכהו הוא מי וזהו מי יתן והיה לבבם זה.

⁵²⁷⁴ עי' לעיל קפא ע"א ועיי"ש ברמ"ז. ועי' עבה"ק (חלק ג פרק ו): המעלה אשר עלה אליה אדון הנביאים לא עלה אליה שום נברא זולתו, והוא שהעידה התורה ומשה עלה אל האלהים, והכוונה אל מדרגת אלהים שהיא העליונה שבמדרגות, והוא שרמז עוד באמרו ויהי שם עם יי' וגו', וכתוב ואתה פה עמוד עמדי וגו', כלומר שוים כביכול. ועיי"ש (ח"ג פ"ד): ובבראשית רבה ר' ברכיה אמר בזכות משה שנאמר וירא ראשית לו כוון למה שכתבנו, ור' יהודה העלה זה הטוב והשלמות בשהוסיף שם יו"ד ה"א שהוא חצי השם ככולו, ואמר טוביה שמו, והכוונה כי הטוב ההוא לא יבחן היותו טוב גמור ושלם, כי אם בהיותו עולה כולו לגבוה, ולפי שמושה ע"ה היה עתיד להשלים זה בשלמות היותו נעלה שאיפשר אמר טוביה שמו, וזה אמנם ישתלם מצד דבקו בשם זה ולא אחד מן הנביאים שעלה אל זה הדבקות המופלג, וכענין ואתה פה עמוד עמדי בלי שום פרוד וחלוק מן הדבקות ההוא וזה הוא הטוב הגמור שאין למעלה ממנו. ועיי"ש (ח"ג פל"ד): ולפי שלא היה הפסק בזווג ההוא, לזה אמר של נעליך שנים בסוד ואתה פה עמוד עמדי, ועיי"ש (ח"ד פכ"ו): משה לא היה מדבר עמו אלא כשהוא עומד שנאמר ואתה פה עמוד עמדי וכו', כי משה ע"ה דמה הצורה ליצורה ועל הדרך שביארנו בתכלית מה שהיה איפשר לו כפי מעלתו, ולזה עלה למעלת עולם הזכר שהוא עולם העמידה בדמותו כצלמו והוא שנאמר לו ואתה פה עמוד עמדי.

בנוקבא זכאה חולקא דמשה נביאה מהימנא דזכה לדרגין עלאין מה דלא זכה ב"נ אחרא לעלמין על דא כתיב (קהלת ז כו) טוב לפני האלהים ימלט ממנה מאי טוב דא משה דכתיב (שמות ב ב) כי טוב הוא ובגין דהוה טב סליק לדרגא אחרא עלאה⁵²⁷⁵ וע"ד כתיב (שמות ג ה) כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא עומד עליו דייקא מ"ט בגין כי טוב הוא וטוב הוא דבורא:	לדרגות עליונות, מה שלא זכה אדם אחר לעולמים. ועל זה כתוב "טוב לפני האלהים ימלט ממנה", מהו "טוב", זה משה שכתוב "כי טוב הוא", ומשום שהיה טוב, עלה לדרגה אחרת עליונה, ועל זה כתוב "כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא", "עומד עליו" דווקא, למה, משום "כי טוב הוא", וטוב הוא זכר.
[ואי תימא] (ואתמר) דהא אמר רבי יהודה הא דוד דכתיב ביה (כי) טוב כד"א (שמואל א' טז יב) וטוב ראי אמאי לא הוה יתיר⁵²⁷⁶ וא"ל (אלא) וטוב ראי כתיב טוב ראי דא דאיהו חיוו לאסתכלא הכי הוה דוד טוב (מ)ראי הוה טוב⁵²⁷⁷ דאיהו חיוו ובמשה כתיב טוב הוא ממש והכא טוב ראי ועם כל דא בתרווייהו הוה⁵²⁷⁸ ואחידו דהא דא בדא אחיד ומשה לבתר דהוה טב סליק למהוי גופא⁵²⁷⁹ איש (דברים לג א) ואיש האלהים (במדבר יב ג) והאיש משה ענו מאד:	ואם תאמר, שהרי אמר רבי יהודה, הרי דוד שכתוב בו "טוב", כמו שנאמר "וטוב ראי", למה לא היה יותר. אמר לו כתוב "וטוב ראי", "טוב ראי" זה שהוא מראה להסתכל, כך היה דוד טוב, ראי היה טוב, שהוא [רק] מראה, ובמשה כתוב הוא ממש, וכאן "טוב ראי", ועם כל זה בשניהם היה אחוז, שהרי זה בזה אחוז. ומשה אחר שהיה טוב, עולה להיות גוף, איש, איש האלהים, "והאיש משה ענו מאד".
אמר רבי יהודה בכל עובדיו בעי ב"נ לשואה לקבליה לקב"ה והא אוקימנא מלה רבי יהודה לטעמיה דא"ר יהודה האי מאן דאזיל בארחא יכוין לתלת מלין ועילא מנהון צלותא ואע"ג דצלותא יתיר עלאה מכל⁵²⁸⁰ תרי חברי או תלתא [דלעאן באורייתא] (מלי דאורייתא) דהא לא מסתפי בגין דשכינתא (ס"א ועילא מנהון צלותא ועלאה מכלהו חברייא במלי דאורייתא דהא שכינתא) אשתתף⁵²⁸¹ בהדיהו:	אמר רבי יהודה בכל מעשיו צריך האדם לשים את הקדוש ברוך הוא כנגדו. והרי בארנו את הדבר, רבי יהודה לטעמו, שאמר רבי יהודה מי שהולך בדרך יכוון לשלשה דברים, ועליון מהם התפלה. ואף על גב שתפלה יותר עליונה מהכל, שני חברים או שלשה שעוסקים בדברי תורה, שהרי לא יפחדו כי השכינה (ולמעלה מהם תפלה, ועליונה מכלם חברים בדברי תורה שהרי השכינה) משתתפת עמם.
(כי הא ד) ר' אלעזר ור' חייא הוו אזלי בארחא א"ר אלעזר (ס"א חייא) כתיב (בראשית ג כא) ויעש יי' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וכי עד השתא פשימי	(כמו זה ש) רבי אלעזר ורבי חייא היו הולכים בדרך, אמר רבי אלעזר (חייא), כתוב "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור", וכי עד עכשיו היו מופשטים מאותו העור, כן, אלא

⁵²⁷⁵ משה זכה לבינה שהוא קול גדול ולא יסף גם כפי פשוטו שמרע"ה הוא סוד הת"ת (רח"ו).

⁵²⁷⁶ פי' שאינו אלא במ' (מ"מ).

⁵²⁷⁷ פי' טוב של דוד הוא מצד המ' הנק' רואי (מ"מ).

⁵²⁷⁸ פי' בזרין (מ"מ).

⁵²⁷⁹ פי' אחר שהשיג היסוד הנק' טוב סתם עלה לת"ת הנק' גופא (מ"מ).

⁵²⁸⁰ מכלא (דפ"ו).

⁵²⁸¹ אשתתף' (דפ"ו).

כלי לבושי כבוד היו. אמר לו רבי חייא, אם כך לא ראוי להם אפילו כתנות עור.	הו מההוא עור אין אלא מאני לבושי יקר הו א"ל ר' חייא אי הכי לא אתחזון להו ⁵²⁸² [אפי' כתנות עור] ⁵²⁸³ :
ואם תאמר שעד שלא חטאו הלבשו אותם, לא, אלא אחר שחטאו כתוב "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם וגו'". אמר לו כך זה בודאי, בהתחלה היו כדוגמא שלמעלה ומתפשטים מהגוונים שלמטה, והיה האור שלמעלה סובב עליהם, אחר שחטאו החזירם בצורות העולם הזה, והעביר מהם הצורות שלמעלה, מה כתוב "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם", מצורת העולם הזה.	וכי תימא דעד לא האבו אלבישו להו לא אלא לבתר דחבו כתיב ויעש יי' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם (וגו') א"ל הכי הוא ודאי בקדמיתא הו כגוונא דלעילא ⁵²⁸⁴ ומתפשטין מן גווני דלתתא והו נהורא דלעילא אסחר עלייהו ולבתר דחבו אהדר לון בגווי דהאי עלמא ⁵²⁸⁵ ואעבר מנייהו גווי דלעילא מה כתיב ויעש יי' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם מגוונא דהאי עלמא:
כתוב "ואת אהרן ואת בניו תקריב" והלבשתם כתנות", שם כדוגמא שלמעלה, כאן כדוגמא שלמטה. שם כתנות שש כאן כתנות עור, ואף על גב שהוא מחוץ, לכך היופי של אותם לבושים עלה על הכל.	כתיב (שמות כט ד) ואת אהרן ואת בניו תקריב (שם ח) והלבשתם כתנות התם כגוונא דלעילא הכא כגוונא דלתתא התם כתנות שש הכא כתנות עור ואע"ג דאיהו [בר] הכי שפירא דאינון לבושיין סליק על כלא ⁵²⁸⁶ :
"ותפקחנה עיני שניהם" בציור דפוס העולם הזה, מה שלא היה קודם שהיו משגיחים ופוקחים למעלה. לעתיד לבא כתוב "והולכתי עורים בדרך לא ידעו וגו'" עתיד הקדוש ברוך הוא לפקוח עינים שהן לא חכמות, ולהסתכל	ותפקחנה עיני שניהם (בראשית ג ז) [בעפושא] (בטיפשא) דהאי עלמא מה דלא הוה קודם דהו משגחין ופקחין לעילא ולזמנא דאתי כתיב (ישעיה מב טז) והולכתי עורים בדרך לא ידעו וגו' זמין קב"ה לאפקחא עיניין דלא חכימין ולאסתכלא
	רסב/א
בחכמה עליונה, ולהדבק במה שלא נדבקו בעולם הזה, כדי שידעו את רבונם. אשריהם הצדיקים שיזכו	בחכמתא עלאה ולא תדבקא במאי דלא אתדבקו בהאי עלמא בגין דינדעון

⁵²⁸² ר"ח הבין דמאני לבושי יקר קאי אכתנות עור ולזה שאל והלא אחר החטא לא היו ראויים לזה והכריחו לפי זה מ"ש ויעש ה' אלהים (רח"ו).

⁵²⁸³ נתקל מעתה בשתיים, שהוא הן בהסתכלות והן בהאכילה, ונתגשמו ע"ז מעתה העולמות עוד יותר, וכן אדם וחיה גופה, ונתהפכו כולם ממלבושי אור דאור הגנוז, שהוא כתנות אור באל"ף, לכתנות עור משכא דחיויא, וכמ"ש בתרגום יונתן בבראשית שם (ג כא), וכן בפדר"א (פרק כ) ובמדרש תהילים (פרשה צב), וע' בזה"ק (בראשית לו ע"ב, וכן בפ' ואתחנן רסא ע"ב). אמנם עיקר המשכא דחיויא שנעשה להם, הוא רק אח"כ שהוא אחר פגם הג' כמו שיתבאר לקמן (דע"ה ח"ב קמו ע"ג).

⁵²⁸⁴ כתב הרב בס' ח"י וז"ל ג' חשמלים דאדה"ר שהם בב"ע הם צפרנים העליונים שהיו על אדה"ר ולא נשאר מהם רק ראשי האצבעות ונקראים כתנות אור. ואחר החטא עשה לו השי"ת מלבוש מחשמ"ל הסובב ג"ע דעשייה. ואח"כ עשה לו מלבוש אחר מקליפת נוגה. והם כתנות עור. וכנגד הלבוש דכתנות אור דג"ע הארץ היה כתוב בספרו של ר"מ כתנות אור ע"ל. וכבר הארכנו בזה בפ' ויקהל דף ר"ח ע"ב. וז"ש כאן בקדמיתא הו כגוונא דלעילא דהיינו מג' חשמלי"ם דב"ע וזהו נהורא דלעילא דאסחר עלייהו. ומ"ש ולבתר דחבו אהדר לון בגווי דהאי עלמא. היינו לבוש שעשה להם מחשמ"ל שסובב ג"ע הארץ ומקליפת נוגה (מ"מ).

⁵²⁸⁵ עי' ח"ב טל ע"א ורכט ע"ב (לש"ו).

⁵²⁸⁶ לכן כתיב ה' אלהים (רח"ו). ור"ל כדי לתרץ ההכרח שגרם לר"ח לטעות ולכך אמר לפי שהיו שפירין ביותר לכך כתיב ה' אלהים בכתנות עור (מ"מ).

לאותה החכמה, שאין חכמה כאותה החכמה, ולא ידיעה כאותה הידיעה, ולא דבקות כאותה הדבקות.	למאריהון זכאין אינן צדיקא דיוכון לההיא חכמתא דלאו חכמתא כההיא חכמתא ולא ידיעה כההיא ידיעה [ולאו] (ו)דבקותא כההיא דבקותא:
בעוד שהיו הולכים, ראו אותם ליסטים שהולכים אחריהם לקפח אותם. רבי אלעזר הסתכל בהם, ובאו שתי חיות השדה והרגו אותם. אמר רבי אלעזר, ברוך הרחמן שהצילנו, קרא עליהם "בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל", ונאמר "כי בי חשק ואפלטתו".	עד דהוו אזלי וחזו (הוו) אינן לסטים אזלי ובתרייהו (בהדיהו) לאקפתא לון אסתכל בהו ר' אלעזר אתו תרי חיון ברא וקטלי לון אמר ר' אלעזר בריך רחמנא דשיזבן קרא עלייהו (משלי ד יב) בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל וכתוב (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך וגו' וכתוב (שם יד) כי בי חשק ואפלטתו:
למדנו בסוד עליון בספרא דצניעותא, שלשה חללים של אותיות רשומות התגלו בגולגולת של זעיר אנפין, ושנינו שלשה מוחות הם שנסתרים באותם החללים, ומראשית (וממשיכות) המח העליון הנסתר של העתיק הקדוש, שנמשך באותו זעיר אנפין, נמצאו ארבעה מוחות, וארבעה המוחות הללו (דין אין כתרים מכל כתרי המלך) נמצאים ומתפשטים (בכל	תאנא ברזא עלאה בספרא דצניעותא ג' חללין דאתוון רשימין ⁵²⁸⁷ אתגליין בה בגולגולתא דזעיר אנפין ותנינן ג' מוחי אינן ⁵²⁸⁸ ודסתמו (דסתמי) באינן חללין ומשירותא (ס"א וממשיכותא) דמוחא עלאה ⁵²⁸⁹ סתימאה דעתיקא קדישא ודאתמשיך בההוא ז"א אשתכחו ד' מוחי ⁵²⁹⁰ (בההוא ז"א) ואלין ד' מוחין (ס"א דינא לית כתראי מכל כתרי מלכא)

⁵²⁸⁷ יה"ו וסוד ג' אותיות יה"ו הם חב"ד דז"א (רח"ו).

⁵²⁸⁸ חב"ד (רח"ו).

⁵²⁸⁹ ע"י הכאת קוצא דשערי בעורף ז"א דביה בקוצא נגיד שפע מ"ם גרים בקיעת יסוד דאמא לשנים ונעשה מהג' ד' (רח"ו). נלע"ד שזהו הנזכר באדרת נשא ק"מ א', וחד מוחא שקיט על בורייה, שפירש בשער התפילין שהם קוצא דשערי דאריך המתפשט עד רישא דז"א, ובמקום סיום השערות שהם צנורות היוצאים ממוחא סתימאה דאריך, משם דרך פיות השערות יוצאת הארה עצומה ומכה ובוטשת בעורף ז"א דהיינו אחורי הדעת שלו, ועוברת ההארה דרך פנימי של מוחי ז"א ודוחה אור המוחין לצד פנים של זעיר במצח שלו ששם חו"ג שבחלל אחד מתלת חללי רישא. ושם באותו חדר הנקרא דעת היו נחשבים למוח אחד, ובצאתם לחוץ נעשים שנים. והרי הם ארבע פרשיות של תפילין. ונמצא שהארת חכמה סתימאה דאריך מאירה ומוציאה מוח הדעת, ובמקום שהיו תלת מוחין הפנימיות נעשים ארבע במצח. ועל שם אותה ההארה הנפלאה המאירה במוחין ושהוא העיקר ליציאתם, לכן אמר בכאן שבכחה אשתכחו ארבע מוחי בז"א. ונלע"ד שטעם התייחסות מוחא סתימאה לענין זה, הוא מפני שעיקר החידוש של התפילין הוא שיהיו חלוקים החו"ג לשנים, היכר חילוק זה אינו מתחדש כל כך בחסדים, מפני שגם בהיותם במוח הדעת בפנימיות היו גוברים החסדים והיו הגבורות טפלות להם, אבל בהתחלקם לארבע מוחין ממש דהיינו בתפילין, אז מתגלות ונחלקות הגבורות לעצמן ומתגלה ה' אחרונה שבשם, כי טרם צאתם לחוץ לא היו רק ג' אותיות יה"ו כנודע, אלא שהגבורות נכללות כטפלות אל אות הו' שה"ס החסדים, אבל בהאירם במצח שאז הם ד' אז אינן שמא קדישא עילאה באתווי רשימן, באתווי רשימן דייקא, דהיינו שרישומן ניכר. וזה ידוע שמוחא סתימאה מתתקן בגבורה דעתיק יומין, ולכן מקבל כח הארתו (נ"א מקביל כח האריך) להופיע ולהאיר את הגבורות שתתחזקנה לצאת ולהתחלק. וזה נראה לי שרמז באומרו ומשירותא דמוחא עילאה וכו', שכן גבורה דעתיק היא ראשית והתחלת מוחא סתימאה (רמ"ז).

⁵²⁹⁰ פי' כי שורש המוחין הם ג' חב"ד כי הדעת כלול מח"ו ודאינן בחד חללא לבד. אך ע"י הנימין דנפקי ממוחא סתימאה דעתיק כנזכר באד"ר דף קל"א ומכים בעורף זעיר אנפין ונכנס האור שם ונעשה ב' מוחין אלו מוחא דעתיקא ומוחא דז"א חד מוחא ע"י חיבור אותן הנימין וזהו (משלי א כ) חכמת בחוץ ר"ל כנגד העורף דז"א ואז מתרבה אור הפנימי ובוקע ויוצא כנגדו לצד המצח ואז יוצאין ב' עטרין של החלל הג' ונחלקין לחוץ כמבואר אצלינו בכוונת התפילין. ונמצא כי ע"י שירותא דמוחא סתימאה דעתיקא נעשה בזעיר אנפין ד' מוחין פירש בצאתו לחוץ בסוד התפילין אך בהיותן בפנים אינם אלא ג' מוחין כנזכר (זהר הרקיע).

משתכחין ומתפשטין (בכלל ואינן) ובכל גופא⁵²⁹¹ ואינן ד' ריהט⁵²⁹² דארבע בתי דתפלין דאנח קב"ה:	והם) בכל הגוף, והם ארבע מרוצות של ארבעה בתי התפלין, שמניח הקדוש ברוך הוא.
ובג"כ (ד) בעי בר נש לאנחא בכל יומא בגין דאינן שמא קדישא עלאה באתווי רשימן דכתיב (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם יי' נקרא עליך ותנן שם יי' ממש ואלין תפלין דרישא (מוחא עלאה דאתמשך במוחא תתאה אקרון תרי מוחי ואינן דכתיב חכמות ומתפרשן בחד):	ולכן צריך האדם להניח בכל יום, משום שהן שם קדוש עליון באותיותיו רשומות, שכתוב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" ושנינו "שם ה'" ממש ואלו תפלין של ראש (מוח עליון שנמשך במוח תחתון נקראו שני מוחין, והם שכתוב חכמות והתפרשו באחד).
ר' יצחק אמר הוא דכתיב (שמות יג ב) קדש לי כל בכור⁵²⁹³ ודא (דהיא) היא כתר⁵²⁹⁴ דכליל ואסתים כל אינן אחרנין (כל בכור כל בכור סתם לאעלאה) משיכותא (ס"א משריותא⁵²⁹⁵) דלעילא סתימא וביה (דכלא) ודא אקרי פטר כל רחם פתיחותא דכל משיכותא ודרחמי ויסודא (נ"א ונהירו) (ויסודא) דלעילא⁵²⁹⁶:	רבי יצחק אמר הוא שכתוב "קדש לי כל בכור", זהו כתר שכלול ומסתיר כל אותם האחרים, (כל בכור כל בכור סתם להעלות) משיכה (מחנה) שלמעלה נסתר בו (של הכל), וזה נקרא "פטר כל רחם" פתיחות של כל משיכות הרחמים ויסוד (ואור) עליון.
אמר ר"ש (שמעון) וסתים ביו"ד דשמא קדישא ודא (יו"ד) חד ביתא דתפלין דהוא (שמות יג ב) קדש לי כל בכור סתם מוחא (נ"א אבא) עלאה חכמה (עלאה חד) ביתא תניינא (שם ה) והיה כי יביאך יי' אלהיך א"ר יהודה מוחא דתרעין⁵²⁹⁷ נפקין לחמשיין תרעין תרעין סגיאין וואינן לקבל [זמנין] (תרעין) סגיאין דכתיב (שמות כ ב) אשר הוצאתיך מארץ מצרים (דברים טז א) הוציאך יי' ממצרים ואדכר זמנין סגיאין דוכרנא דמצרים ואינן חמשיין לקבל חמשיין:	אמר רבי שמעון ונסתר ביו"ד של השם הקדוש, וזה (יו"ד) בית אחד של תפלין שהוא "קדש לי כל בכור" סתם מוח (אבא) עליון חכמה. בית שני "והיה כי יביאך ה'", אמר רבי יהודה מוח ששערי יוצאים לחמשים שערים, שערים גדולים, והם כנגד פעמים רבות שכתוב "אשר הוצאתיך מארץ מצרים", "הוציאך ה' אלהיך ממצרים", ונזכר פעמים רבות זכרון מצרים, והם חמשים כנגד חמשים.
ותנינן בספרא דרב המנונא סבא דאמר תרעין סגיאין דלעילא ותתא (א) תבר קב"ה דהו סתימין ומתקטרין בשלשליהון בגין לאפקא להו לישראל (לבר) דהא מאלין תרעין דההוא מוחא מתפתחי ומשתרו (ומתקטרי) כל שאר תרעין ואלמלא	ושנינו בספרו של רב המנונא סבא שאמר, שערים רבים שלמעלה ושלמטה שבר הקדוש ברוך הוא, שהיו סתומים וקשורים בשלשלאותיהם כדי להוציא את ישראל (לחוץ), שהרי מהשערים הללו של אותו המוח נפתחים ומותרים כל שאר השערים,

⁵²⁹¹ שמתפשטים בכל הגוף (רח"ו).

⁵²⁹² עי' לעיל קעה ע"א.

⁵²⁹³ סוד טפת חכמה שנעשה מוח ז"א (רח"ו).

⁵²⁹⁴ חכמה (רח"ו).

⁵²⁹⁵ משרייתא (דפ"ו). יסוד דאבא (רח"ו).

⁵²⁹⁶ שנכנס ביסוד הבינה (רח"ו).

⁵²⁹⁷ מוח בינה דז"א שנמשך מטפת בינה דאימא שבה הם נ' שערי בינה (רח"ו).

ודאתערו (דאתברו) ואתפתחו אינון תרעין דהאי מוחא לא הוו מתפתחין אינון אחרנין למעבד דינא ולאפקא לון לישראל מן עבדותא:	ואלמלא שהתעוררו ונפתחו אותם שערים של המוח הזה, לא היו נפתחים אותם האחרים לעשות דין ולהוציא את ישראל מן העבדות.
וכלא סתים בהאי דאקרי אימא עלאה דמנה אתער חילא לאימא תתאה ומאי אידי דכתיב בה (ישעיה נא ד) ולאמי אלי האזינו אל תקרי לאמי⁵²⁹⁸ אלא לאמי דלא זז קב"ה מחבבה לכנסת ישראל עד דקראה אמי והאי נפקא מאימא עלאה דהיא ביתא תניינא דאקרי ה⁵²⁹⁹ דשמא קדישא דאתפתחא⁵³⁰⁰ לחמשיין תרעין ומהאי נפק⁵³⁰¹ רוחא לחד נוקבא דפרדשקא דחוטמא⁵³⁰²:	והכל נסתר בזה שנקראת אם העליונה, שממנה מתעורר כח לאם התחתונה. ומי היא שכתוב בה "ולאומי אלי האזינו", אל תקרי "לאומי" אלא "לאמי", שלא זו הקדוש ברוך הוא מלחבב את כנסת ישראל, עד שקרא לה אמי, והיא יוצאת מהאם העליונה, שהיא בית שני, שנקראת ה' של השם הקדוש שנפתחת לחמשים שערים, ומזה יוצא רוח לנקב אחד של נקב החוטם.
ותנינן יובלא דנפקין ביה עבדין לחירו⁵³⁰³ בהאי מוחא אתאחד⁵³⁰⁴ ואינון (דאינון) חמשיין שניין דיובלא⁵³⁰⁵ ואינון חמשיין יומין דחושבנא דענו⁵³⁰⁶מר וביה אתאחדו (ואתאחדו ביה) דבהו⁵³⁰⁶נייחין רוחי דעבדין ומפקי רוחיהון (נ"א ומפיק רוחיה) לנייחא כמה דכתיב (ישעיה יד ג) ביום⁵³⁰⁷ הניח יי' לך⁵³⁰⁸ מעצבך ומרגזך ומן העבודה וגו' ובגין כך ה' נייחא [דרוחא] (ברוחא) ולאפקא רוחא לחירו⁵³⁰⁹ והאי ביתא (ב) יציאת מצרים בה תלייא ובאת ה'	ושנינו, היובל שיוצאים בו העבדים לחרות, נאחז במוח הזה, והם חמשים שנות היובל, והם נאחזים בחמשים ימי חשבון העומר, שבהם נחות רוחות העבדים ומוציאים רוחם (ומוציא רוחו) למנוחה, כמו שכתוב "ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך ומן העבודה וגו'", ולכן, ה' מנוחת הרוח ולהוציא רוח לחרות, ובבית זה תלויה יציאת מצרים, ובאות ה' של השם הקדוש, כמו שנתבאר. עד כאן כלל של י"ה של השם הקדוש.

⁵²⁹⁸ לאומי (דפ"ו).

⁵²⁹⁹ ואות ה' הוא לפי שהיא מתפתחת לחמשיין כי י"ד ה"א פעמים יעלו חמשים (אור יקר).
⁵³⁰⁰ ואם כן גם המלכות שהיא ה' תהיה כלולה מחמשים והם החמשים תתאין דאמרינן לעיל "דתרעין סגיאון אתברר" (אור יקר).

⁵³⁰¹ פירוש מבינה שבה סוד חוטמא כדפירשנו באדרא (אור יקר).

⁵³⁰² הוא צנור שבו משפיע הבינה אל המלכות שהוא חקל תפוחין קדישין כדפירשנו שם, ואם כן יוכרח כי על ידי מציאות זה ישתנו שניהן בצנור זה ועל ידה יושפע החירות מן הבינה אל המלכות, ואמר "חד נוקבא דפרדשקא" משום דמחד נוקבא כתיב עלה עשן וכו' לזה אמר חד נוקבא כי מצד נקב אחד לבד דהיינו הימני הוא דנשיב רוחא לחקל תפוחין כדפירשנו באדרא, ותנינן וכו', הענין כי היובל הם מ"ט שנים ובסוף מ"ט שנים הוא אחד יובל שהוא שנת החמשים והוא על הכל, והנה המ"ט הם סתם בבינה במקומה, אמנם האחד הפרטי שבו יוצאים העבדים לחרות הוא אחיזת הבינה בחכמה שזה עיקר הכל וכלל הכל, ובשער זה מתייחדים חכמה ובינה, והטעם כי שער החמשים שהוא שנת החמשים הוא מציאות בינה שבחכמה או לפחות נתלה בה (אור יקר). סוד אות ה' הקבוע בחוטם (רח"ו).

⁵³⁰³ דהיינו שנת החמשים (אור יקר).

⁵³⁰⁴ דהיינו מוחא תניינא בחינת בינה שבחכמה כדפירשנו (אור יקר).

⁵³⁰⁵ ובודאי כי אחר שהם חמשים שנה בבינה בסוד יובל ואחד מן החמשים מתעלה על הכל הוא להיות בחינת החכמה מתאחדת בבינה בו דהיינו שהוא נאחז בשורשו הנעלם בחכמה כדפי' (אור יקר).

⁵³⁰⁶ דביה (אור יקר).

⁵³⁰⁷ אפשר כי העיקר להביא ראיה אל המנוחה דהיינו שממש משפיע מנוחה דהיינו רוחא דנשיב כדפירשנו (אור יקר).

⁵³⁰⁸ פירוש ישפע בך מנוחה (אור יקר).

⁵³⁰⁹ ז"א (רח"ו).

700 | Page

דשמא קדישא כמה דאתמר ע"כ כללא ודי"ה דשמא קדישא:	
תא חזי מסטרא דאבא ⁵³¹⁰ נפיק חסד מסטרא דאמא ⁵³¹¹ נפיק גבורה וכלא אחיד קודשא בריך הוא ⁵³¹² ומתעטר (א) בהו את וא"ו	בא וראה, מצד אבא יוצא חסד, מצד אמא יוצאת גבורה, והקדוש ברוך הוא אוחד הכל ומתעטר בהם. אות וא"ו
רסב/ב:	
וביתא תליתאה שמע ישראל (דברים ו ד) ישראל סבא ⁵³¹³ ואהבת את יי' אלהיך (שם ה) תאנא ר"ש דא הוא רוא עלאה דישראל ועלאהו אתעטר בסטרא דאבא ומאי איהו אברהם ⁵³¹⁴ ואתעטר בסטרא דאימא ומאי איהו יצחק;	בית שלישי, "שמע ישראל" ישראל סבא. "ואהבת את ה' אלהיך", שנה רבי שמעון, זהו סוד עליון, שישראל העליון התעטר בצד האבא, ומי הוא, אברהם והתעטר בצד האמא. ומי הוא, יצחק.
תנינן ואהבת אמא (בגין) דרחים ליה למלכא עבד ⁵³¹⁵ יתיר מיבו חסד עם כלל וחסד ויתירא (יקיר) ההוא דאקרי חסד דאמת דלא בעי אגר עליה אלא בגין רחמימותא דמלכא דרחים ליה יתיר וברחימותא דמלכא תליא חסד וע"ד אקרי (ישעיה מא ח) אברהם אוהבי ובגין דרחים ליה יתיר אסגי חסד בעלמא וע"ד והכא ואהבת וברחימותא תליא חסד ודא היא ביתא תליתאה ⁵³¹⁶ :	שנינו, "ואהבת", מי שאוהב את המלך, עושה יותר חסד טוב עם הכל, וחסד יתר, אותו שנקרא "חסד של אמת", שלא רוצה עליו שכר, אלא בשביל אהבת המלך שאוהב אותו יותר, ובאהבת המלך תלוי החסד, ועל זה נקרא "אברהם אוהבי", ומשום שאוהב אותו יותר מגדיל חסד בעולם, ועל זה כאן "ואהבת" ובאהבה תלוי החסד. וזהו הבית השלישי.
וביתא רביעאה (דברים כח א) והיה אם שמוע השמרו לכם וחרה אף יי' גבורה תקיפא ודינא קשיא היא ונפקת מסטרא דאימא עלאה ותנינן אע"ג דלית היא דינא	הבית הרביעי "והיה אם שמוע", "השמרו לכם", "וחרה אף ה'". גבורה חזקה ודין קשה היא, ויוצאת מצד האמא העליונה. ושנינו, אף על גב שהיא אינה דין מצידה יוצא דין,

⁵³¹⁰ ר"ל מפרק התחתון דחסד דא"א כי שם התלבשות אבא ונפקי עטרא דחסד א"נ מן היסוד שלו הנק' סטרא משם נמשך טפה זו כי החו"ג הם טפין ממש (רח"ו).

⁵³¹¹ ר"ל מפרק תחתון דגבורה דא"א ששם התלבשות אימא והיינו סטרא דקאמר א"נ מיסוד דילה הנק' סטרא (רח"ו).

⁵³¹² ת"ת (רח"ו).

⁵³¹³ פי' ישראל זוטא שהוא זעיר מקבל מיש"ס כמ"ש הרב (מ"מ). הפסוק שמע ישראל שיש בו כ"ה אתוון, ותלויים אלו הכ"ה אתוון בהכ"ה הנז', שהם בהתבונה דשם ס"ג, וכמ"ש בזוה"ק (פ' בא דף מג ע"א, תרומה דף קס ע"ב, ויקהל דף רטז ע"א, ואתחנן דף רסב ע"ב) שמע ישראל, ישראל סבא. והרי כי הוא תלוי בישסו"ת, וכמ"ש בפע"ח (שער הק"ש פרק י) (ביאורים ח"א מב ע"א).

⁵³¹⁴ גם זה יובן בהקדמה הנז' שהחסדים דאימא נעשי' גבורות דאבא, נמצא אבא כולו חסדים, וז"ש אתעטר בסטרא דאבא ומאי איהו אברהם. וכן גבורות דאבא נעשו חסדים דאימא נמצא שאימא כולה גבורות וז"ש דאתעטר בסטרא דאימא ומאי איהו יצחק (מ"מ).

⁵³¹⁵ פירוש האדם לאהבת קונו עושה חסד עם הבריות לרוב, כענין אברהם שלא היה מקוה שישלמו לו גמול אלא מאהבת הבורא היה עושה ובה נתבארו שלשה דברים אלו האחד שהוא "חסד יקירא" לא מדת חסד לבד כי מדת חסד סתם אפשר שיקוה לגמול, אמנם חסד של אמת שהוא חסד נעלמת חסד יקירא ומשתתפת באמת שהוא התפארת אינו אלא החסד שאינו מקוה אל הגמול, וכן פירשו רז"ל בפסוק ועשית עמדי חסד ואמת (אור יקר)

⁵³¹⁶ שהוא סוד התפשטות החסדים בגופא דז"א עטרא דחסד (רח"ו). ור"ל הארתם יורדת בואהבת. אבל עצמם ממש אינו יורד רק בעמידה כמ"ש הרב בשה"כ (מ"מ).

מסמרהא נפקא דינא (דנפק) גבורה עלאה ואי תימא והיה אם שמוע⁵³¹⁷ דלאו היא דינא לית כתר מכל כתרי מלכא דלא יתכליל ודינא ורחמי (טב וביש) כ"ש גבורה דאתכליל טב וביש:	(שיוצא) גבורה עליונה. ואם תאמר והיה אם שמוע שאיננו דין, אין כתר בכל כתרי המלך שלא יכללו בו דין ורחמים, כל שכן גבורה שכוללת טוב ורע.
ואלין ארבעה נטיל לון וא"ו ואתער בהו ואלין אינון תפילין דאנה קב"ה תנינן האי וא"ו סליק ואתער בעטרוי ואחיד להאי ולהאי ואתער בכלהו וע"ד וא"ו אמצעיתא דכלא⁵³¹⁸ דעילא ותתא לאחזאה חכמתא שלימתא מכל סטרוי:	וארבעה אלה, לוקח אותם וא"ו, ומתער בהם, ואלו הן תפלין שמניח הקדוש ברוך הוא. שנינו, הוא"ו הזה עולה ומתער בעטרותיו, ואוחז את זה ואת זה ומתער בכולם, ועל זה וא"ו אמצע הכל, של למעלה ושל למטה, להראות חכמה שלמה מכל צדדיו.
תאני⁵³¹⁹ ר' אבא כתיב (דברים י טו) רק באבותיך חשק יי' (מאד) מכאן אר"ש אבהתא אינון רתיכא קדישא עלאה וכתוב חשק יי' (מאד) ת"ה כמה דאית רתיכא קדישא לתתא⁵³²⁰ כך אית רתיכא קדישא לעילא⁵³²¹ ומאי ניהו הא דאמרן רתיכא קדישא כלא אקרי וכלא אתקשר דא בדא ואתעביד כלא חד:	רבי אבא שנה, נאמר "רק באבותיך חשק ה'", מכאן אמר רבי שמעון, האבות הם מרכבה קדושה עליונה. וכתוב "חשק ה'", בא וראה כמו שיש מרכבה קדושה למטה, כך יש מרכבה קדושה למעלה. ומה הוא זה שאמרנו, מרכבה קדושה הכל נקרא, והכל נקשר זה בזה ונעשה הכל אחד.
רק באבותיך תלתא ורתיכא ארבעה ד' מנלן דכתיב (שם) ויבחר בזרעם אחריהם מאי משמע לאכללא בהו דוד מלכא דאיהו רביעאה לאת[ת]קנא ברתיקא קדישא דתנינן אבהתא⁵³²² תקונא ושלימותא דכלא וגופא⁵³²³ בהו אשתכלל ואתבני ובהו אתאחיד אתא דוד מלכא ושכליל כלא ואתקין גופא ואשלמיה בהו וא"ר יצחק כמה דזכו אבהתא לאתערטרא ברתיקא קדישא כך זכה דוד לאתתקנא בסמכא רביעאה דרתיכא:	"רק באבותיך" שלשה, ומרכבה ארבעה, ארבעה מנין לנו" שכתוב "ויבחר בזרעם אחריהם", מה נשמע [מזה], להכליל בהם את דוד המלך, שהוא רביעי להתקן במרכבה הקדושה. ששנינו, האבות תקון שלמות הכל, והגוף משתכלל בהם ונבנה, ובהם נאחז. בא דוד המלך ושכלל הכל, והתקין הגוף והשלימו בהם. ואמר רבי יצחק, כמו שזכו האבות להתערט במרכבה הקדושה, כך זכה דוד להתקן בעמוד הרביעי של המרכבה.
א"ר יהודה כתיב ביה בדוד (שמואל א'	אמר רבי יהודה, נאמר בדוד "והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב רואי",

⁵³¹⁷ ר"ל דכתיב ונתתי מטר ארצכם דהיינו רחמים ותירץ לית כתר וכו' (מ"מ).
⁵³¹⁸ פי' מכריע בין חר"ג והוא אמצעי. ומ"ש "דלעילא ותתא" פי' שגם מכריע בין בינה ומ' שנק' עילא ותתא (מ"מ).
⁵³¹⁹ שייך לפרשת עקב (דפ"ק).
⁵³²⁰ פי' הם ארגמ"ן שהם כסא למ' (מ"מ).
⁵³²¹ פי' חגת"ם שהם כסא לבינה (מ"מ).
⁵³²² פי' חר"ג (מ"מ).
⁵³²³ פי' ת"ת (מ"מ).

למה "אדמוני". משום שחלק גורלו גרם לו אדמוני, דין ודאי. "עם יפה עינים", דין ברחמים, כמו שכתוב "חסדי דוד הנאמנים".	מזי (ב) והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי מאי טעמא אדמוני⁵³²⁴ משום דחולקא דעדביה גרמא ליה אדמוני דינא ודאי עם יפה עינים דינא ברחמי⁵³²⁵ כמה דכתיב (ישעיה נה ג) חסדי דוד הנאמנים:
אמר רבי יצחק "חסדי דוד" במקומו בארנו, אלא "והוא אדמוני" כמו שאמרנו, "עם יפה עינים" אלו האבות. בא וראה ירושלים וציון, דין ורחמים, ואף על פי כן נאמר "עיר דוד היא ציון", ונאמר "בקרוב קדוש ולא אבוא בעיר", נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יכנס בירושלים של מעלה וכו'. אימתי. אמר רבי יהודה כשתחזור מלכות בית דוד למקומה למטה.	א"ר יצחק חסדי דוד באתריה אוקימנא אלא והוא אדמוני כדאמרן עם יפה עינים אלן אבהתא⁵³²⁶ ת"ח ירושלם וציון⁵³²⁷ דינא ורחמי ואע"פ כן כתיב (מלכים א' ח א) עיר דוד היא ציון וכתיב (ישעיה יב ו) בקרבך קדוש ולא אבא בעיר נשבע קב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה וכו' אימתי א"ר יהודה כד אתהדר מלכו בית דוד לאתריה לתתא:
רבי יצחק אמר ש' דרשימא בתלת קשרי ש' דארבע קשרין רמיזא הוא⁵³²⁸ לתלתא⁵³²⁹ ורמיזא לארבעה⁵³³⁰ תלת [הא] דאמרן ארבעה למהוי רתיבא קדישא כחדא	רבי יצחק אמר ש' שמצוירת בשלשה קשרים, ש' של ארבעה קשרים, היא רומזת לשלשה ורומזת לארבעה. שלשה, זה שאמרנו, ארבעה, להיות מרכבה קדושה כאחד, שהרי

⁵³²⁴ פי' לפי שז"ן יורשים את א"ו ואח"כ חולקים בשוה הנוק' יורשת ה"ג והז"א יורש ה"ח ודוד הוא במלכות לזה אמר מ"ט אדמוני משום דחולקא דעדבי' גרמא ליה שהוא הגורל שיצא לו בירושה וז"ש אדמוני דינא ודאי ר"ל שהם גבו' עם יפה עינים הוקשה לו דהוי ליה למימר עם עינים פים מאי עם יפה עינים (זהר הרקיע).

⁵³²⁵ פי' כי המלכות אין לה עינים כמ"ש בסבא דמשפטים עולימת' שפירתא דלית לה עיינין כי הארת עינים הוא מן ה"ח. ובזה יתורץ מה שאנו אומרים בכל יום יוצר אור ובורא חושך כי בזכר יצירה שהוא ז"א אין בו דינים לכן אנו אומרים יוצר אור אבל באימא שהיא בריאה דינן מתערין מינה לזה אמר ובורא חושך. או ירצה שבז"א הראש שלו שהוא בריאה ה"ח שם מכוסים ובת"ת שלו שהוא היצירה ה"ח מגולים ולזה אנו אומרים יוצר אור. או ירצה שביצירה שהוא באצילות שהוא כנגד אור א"ס אנו אומרים יוצר אור ובבריאה למטה במקומה שאינה כנגד אור א"ס אנו אומרים ובורא חושך. ובזה יתורץ למה הקדימו יצירה לבריאה כי האור הוא מצד ה"ח והחושך מצד ה"ג. ולזה המלכות דלית לה עיינין שהיא ה"ג ואין לה אלא מה שלוקחת מיופי עינים של הזכר וזה שאמר דינא ברחמי שהיא דינא משותפת ברחמי הזכר ומשם נעשה לה עיינין. ולהודיענו מאיזה מדה של הזכר לוקחת הארת העינים לזה אמר דכתיב (ישעיה נה ג) חסדי דוד הנאמנים והוא כשהיא בנה"י שהיא בת שלש שנים והיא ראוי לזיווג ואז לוקחת הארת נה"י הנק' עיינין. ור' יצחק בא לחלוק ואמר חסדי דוד באתריה אוקימנא שהם נה"י אלא מ"ש כאן הוא בחי' אחרת ופי' ואמר והוא אדמוני כנז' שבזה אין מחלוקת שהיא במלכות כנז'. אבל מ"ש עם יפה עינים אלן אבהתנא חג"ת שהוא כשהיא למקום חג"ת שהוא ת"ת ולוקחת ה"ח מח"ו ומשם נעשה העינים (זהר הרקיע). הם ב' חסדים המגולים בנ"ה כי נה"ה מצד עצמם דין ושם החסדים שהם רחמים (רח"ו).

⁵³²⁶ סוד ההדס הדומה לעינים שהם חג"ת והמל' מתחברת עמהם (רח"ו).
⁵³²⁷ ואף על פי כן כתיב עיר דוד היא ציון וכתיב בקרבך קדוש לא אבא בעיר נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה עד שיכנס בירושלים של מטה אימתי א"ר יהודה כד יתהדר מלכות בית דוד לאתריה לתתא כו' (שער מאמרי רשב"י).

חדר החיצון דיסוד הנוקבא הוא נקרא ירושלים (הקדו"ש צב ע"ג), הוא בספר מאורי אור מערכת י' אות מ"ז ועי' בע"ח שער תיקון הירח פ"ג ובאד"ר קל"ז א' ואד"ז רצ"ג ב' (שם קו ע"ב).
⁵³²⁸ היא (דפ"ו).

⁵³²⁹ פי' חג"ת (מ"מ).

⁵³³⁰ פי' עם המ' א"נ יש לפרש רמיזא היא לתלתא הם חב"ד דזעיר קודם שנחלקו ע"י קוצא דשערי דאריך. ורמיזא לד' היינו אחר שנחלקו לד' ולפי' הראשון תלת האי דאמרן היינו מאי דסמך ליה שהם חג"ת וכו'. ולפי' הב' מ"ש האי דאמרן קאי אדלעיל שאמר ותנינן תלת מוחי אינון ומשירותא דמוחא עילאה וכו' אשתכחו ד' מוחין וכן מוכח מסה"כ שכתב שהשינין רומזים למוחין (מ"מ).

היא כלל התקון העליון, ומכאן נפרדים ונמשכים התחתונים בדרכיהם, ברצועותיהם שתלויים בשערות הללו של הראש, שתלויים בהם, ונמשכים מהם כל אותם אחרים עד שנקשרים במקומם.	דהא הוא כללא דתקונא עלאה ומהבא מתפרשן ואתמשכן תתאי בארחייהו ברצועיהון דתליין בהני שערי דרישא דתליין בהו ואתמשכן מנייהו כל אינון אחרנין עד דאתקשרן באתרייהו):
שנינו, ו' לוקח אותם עליונים שאמרנו, ואלו תפילין שמניח הקדוש ברוך הוא, לכן צריך אדם להתפאר בהם, עליהם נאמר "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך", שם ה' ממש. ואלו אותם תפילין של ראש. תפילין של זרוע היא שמאל שנקרא עז וירושה מעז זהו שנאמר "והיה לאות על ידכה" בה"א, והיא ה"א שבארנו. אשרי חלקם	תנינן ו' נטיל אינון עלאי דאמרן ואלין תפלין דאנח קודשא בריך הוא בגין כך בעי בר נש לאתפארא בהו עליה כתיב (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם יי' נקרא עליך שם יי' ממש ואלין אינון תפלין דרישא תפלין דדרועא היא שמאלא ⁵³³¹ דאקרי עז ⁵³³² וירתא מעז ⁵³³³ הה"ד (שמות יג טז) והיה לאות על ידכה בה"א והיא ה"א דאוקימנא זכאה חולקהון
רסג/א	
של ישראל. ועל זה ה"א אחרונה לקחה תפלין שהיא שמאל. מי הם ארבע אלה שהם גוף אחד, ועל זה כלולים באחד, ומי הם. תפארת נצח הוד יסוד, והיא ה"א של "ידכה", וכולם אחוזים בה, כדי להתברך מהם וכלולה מכולם.	דישראל וע"ד ה"א בתראה נטלא תפילין ⁵³³⁴ דהיא שמאלא מאן ⁵³³⁵ אינון אלין ארבעה דאינון חד גופא וע"ד כלילין בחד ומאן אינון תפארת ⁵³³⁶ נצח הוד יסוד והיא ה"א דידכה וכלהו אחידא [בה בגין לאתברכא מנייהו וכלילא] (היא בגין דאתברכא מנייהו וכלילין) מכלהו:
אמר רבי חייא, אם כן הרי כתוב "וראית את אחורי", ושנינו, זה קשר של תפלין. אמר לו, הרי פרשוה ויפה הוא, והכל בירור הדבר. ועל זה, מזה תלויה רצועה אחת למטה, שהרי	א"ר חייא אי הכי הא כתיב ⁵³³⁷ (שמות לג כג) וראית את אחורי ⁵³³⁸ ותנינן דא קשר של תפלין אמר ליה הא אוקמוה ⁵³³⁹ ושפיר הוא וכלא ברירא דמלה וע"ד מהאי תלייא רצועה חד לתתא דהא מנה תליין תתאי

⁵³³¹ פי' שהמלכות בניינה מהגבורות (מ"מ).

⁵³³² אדנ"י גימ' ס"ה עם י"ב אותיות המילוי גימ' ע"ז (רח"ו).

⁵³³³ פי' מהגבורות הנק' עוז (מ"מ).

⁵³³⁴ בזוה"ק (ס"פ בא מג ע"ב) אמרו בענין הד' קשר של ראש, על דא כתיב וראית את אחורי, ובפ' ואתחנן (רסג רע"א) מבואר שענין הקשר של תפילין אשר נאמר על זה וראית את אחורי, הנה הוא ענין אחד עם התפילין של יד שהוא בה' בתראה, ה' דידכה, יד כהה, דהיא שמאלא (כללים ח"ב ז ע"ד).

⁵³³⁵ למאן (דפ"ו).

⁵³³⁶ פי' שבניין המ' הוא מחזה דת"ת ולמטה ולכך אמר הזוהר תנה"י (מ"מ).

⁵³³⁷ ר' חייא הוקשה לו כי נוקבא בסטרוי דדכורא הוא בההוא קשרא דתפילין דרישא, ועליו אמרו רז"ל דא קשר של תפילין, אם כן איך אמרינן כי מציאות גולגולתא דנוקבא בסטרוי דדכורא היא תפלה של יד, ותירץ דהא (אתברר) [אוקימנא] וכו' והענין כי המלכות בהיותה אחורוי דדכורא קודם התפשטה היא מציאות יו"ד, מציאות בחינת הסלע שעדין אינה מתפשטת להיותה פרצוף, ואז היא קשר של תפילין י' קשורה אחריו כרוכה עמו בין ימינו ושמאלו שהם שתי רצועותיו והיא בעורפו שהיא בחינת הבינה מצד הדין, ושתי רצועות שחורות ממנו אליה שהוא בין ימין ושמאל שלה, אחר כך מתפשטת עוד בצורת הפרצוף והיא בזרוע שמאל נעתק מרישא דיליה דהיינו בינה אל הגבורה זרוע שמאלי, ובזה יובן מה שפירש הרשב"י ע"ה באדרא כי מדכורא אתפשט קוצא דשערי מאחורוי דזעיר אנפין ותלי על רישא דנוקבא ואתערו שערי ברישא (אור יקר).

⁵³³⁸ פי' והיא המלכות. כאן אמר תפלה של יד היא מלכות (מ"מ).

⁵³³⁹ פי' שקשר של תפילין היא לאה. ותפלה של יד היא רחל (מ"מ), עי' ח"ב מג ע"ב ור"א ע"א (לש"ו).

ממנה תלויים התחתונים וניזונים ממנה, ועל זה נקראת "אות", כמו שנאמר "זאת אות הברית", ונאמר "והיה לאות על ידכה" בה"א, והרי פרשוה.	ואתזנו מנה וע"ד איתקרי אות כד"א (בראשית ט יב) זאת אות הברית וכתוב (שמות יג טז) והיה לאות על ידכה בה' והא אוקמוה:
"שמע ישראל", אמר רבי ייסא, ישראל סבא. רבי יצחק אמר, ע' גדולה לכלול שבעים שמות, עדות הכל. שמע ישראל, כמו שנאמר "שמעו שמים" ונאמר "האזינו השמים", גם כאן "שמע ישראל", והכל דבר אחד הוא, יהו"ה ראש הכל, בהארת העתיק הקדוש, וזהו שנקרא א"ב. "אלהינו", עומק הנחלים והמבועים שיוצאים ונמשכים לכל.	שמע ישראל (דברים ו ד) א"ר ייסא ישראל סבא ר' יצחק אמר ע' רברבא לאכללא שבעין שמהין ⁵³⁴⁰ (ד)סהדותא דכלא שמע ישראל כמה דכתיב (ישעיה א ב) שמעו שמים וכתוב (דברים לב א) האזינו השמים ⁵³⁴¹ אוף הכא שמע ישראל ⁵³⁴² וכלא חד מלה הוא יהו"ה רישא דכלא בנהירו דעתיקא קדישא ⁵³⁴³ והאי הוא דאקרי א"ב אלהינו עמיקתא ⁵³⁴⁴ דנחלין ⁵³⁴⁵ ומבועין ⁵³⁴⁶ דנפקין ונגדין לכלא:
"יהו"ה", גוף האילן, שלמות השרשים. "אחד", כנסת ישראל. והכל שלמות אחת, ונקשר זה בזה, ולא נמצא פירוד, אלא הכל אחד. שנה רבי יצחק, מרכבה קדושה עליונה, ארבעה בתי תפלין שמניח ו' כמו שנאמר, מרכבה קדושה אחרת, ארבעה אחרים שכלולים באחד שמניחה ה' האחרונה כמו שבארוה.	יהו"ה גופא ⁵³⁴⁷ דאילנא שלימו דשרשין אחד כנסת ישראל ⁵³⁴⁸ וכלא חד שלימותא ואתקשר דא בדא ולא אשתכח פירודא אלא כלא חד תני ר' יצחק רתיבא קדישא עלאה ארבעה בתי דתפלין דאנח ו' ⁵³⁴⁹ כמה דאתמר רתיבא קדישא אחרא ארבע אחרנין ⁵³⁵⁰ דכלילין בחד דאנח ה' בתראה כמה דאוקמוה:
רע"מ	רע"מ:
"שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד", מצוה זו לייחד שם הקדוש ברוך הוא בכל יום, שהרי כמו שמייחדים שם הקדוש ברוך הוא למטה, כך מתייחד שמו למעלה, נמצא שהקדוש ברוך הוא יחיד, מעלה ומטה. מי שמייחד את שמו של הקדוש ברוך הוא, ישים לבו ורצונו באותו היחוד שאמרנו, ויחבר כל אבריו באותו היחוד, להיות	שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד פקודא דא [ד'] ליחדא שמיא דקב"ה בכל יומא דהא כמה דמייחדי שמא דקב"ה לתתא הכי אתייחד ⁵³⁵¹ שמיא לעילא אשתכח קב"ה יחידאי עילא ותתא מאן דמייחד שמיא דקב"ה ישוי לביה ורעותיה בההוא יחודא דקאמרן ויחבר כל שייפוי בההוא יחודא [בההוא רעותא למהי כלהו] (למהוי כל)

⁵³⁴⁰ סוד הבינה שיש בה ע' שמות (רח"ו), והכוונה כמ"ש הרב ז"ל. שם שהיא מלכות מקבלת מן ע'. ומ"ש שמע ישראל כמה דכתיב שמעו שמים הוא כמו דבר אחר א' (מ"מ).

⁵³⁴¹ ז"א (רח"ו).

⁵³⁴² ז"א (רח"ו).

⁵³⁴³ אבא מקבל מן יו"ד דאריך (רח"ו).

⁵³⁴⁴ אימא (רח"ו).

⁵³⁴⁵ הם ה' חסדים (מ"מ).

⁵³⁴⁶ הם ה' גבורות (מ"מ).

⁵³⁴⁷ ז"א (רח"ו).

⁵³⁴⁸ פי' א"ח הוא זעיר. ד' היא מלכות כמ"ש (מ"מ).

⁵³⁴⁹ שהם חו"ב וחו"ג והמניח ת"ת (רח"ו).

⁵³⁵⁰ תנה"י והמניח מלכות (רח"ו). ומ"ש בתיקונים דף כ"ג ע"ב דסליק לשתינ ואינן אתון הדבוקות בק"ש עיין סודם בס' נגיד ומצוה דף כ"ו והזכירם הרב צמח כמספרים (בספרו) ורמז על תוספות דברכות דף ט"ו (מ"מ).

⁵³⁵¹ במלאכים וכן למעלה (יהל אור).

אחד כמה דשוי כל שייפוי ברזא דחד הכי לעילא מחבר כל שייפין⁵³⁵² עלאין⁵³⁵³ בההוא יחודא למהוי כלהו חד:	כולם אחד, כמו ששם כל אבריו בסוד אחד, כך למעלה מחבר כל האברים העליונים באותו היחוד, להיות כולם אחד.
בשעתא דאתי [ב"נ] לייחדא שמא דקב"ה כל חילי שמיא כלהו קיימין שורין שורין בגין לאת[ת]קנא ולא תכללא כלהו בההוא יחודא למיקם ברזא דחד ביחודא חדא כלהו מתתקנן בתקוניהון כדקא יאות בהאי שעתא קיימא חד ממנא שמשא דקיימא תחות רמ"ח עלמין⁵³⁵⁴ וכלהו אקרין⁵³⁵⁵ שייפין [דגופא ודא אקרי הלני"ו קיימא מחכה] [גופא ודא אקרי אלניו⁵³⁵⁶ וקיימא מהכא] לההוא יחודא ודא איהו מלקט שושנים כד"א [שיה"ש ו ב] וללקוט שושנים דאינון שייפין דגופא:	בשעה שבא אדם לייחד את שם הקדוש ברוך הוא, כל חיילות השמים עומדים שורות שורות כדי להיתקן ולהיכלל כולם באותו היחוד, לעמוד בסוד אחד ביחוד אחד, כולם נתקנים בתקוניהם כראוי. באותה שעה עומד ממונה אחד, שמש שעומד תחת מאתים ארבעים ושמונה עולמות, וכולם נקראים אברי הגוף, וזה נקרא הלני"ו, עומד ומחכה לאותו יחוד, וזהו מלקט שושנים כמו שנאמר "וללקוט שושנים" שהם אברי הגוף.
שייפין עלאין לקיט לון שמא עלאה ברזא דיחודא דקא אתייחד ברזא דמ"ב⁵³⁵⁷ שמהן ולקיט כל אינון שושנים עלאין ושמשא ד(א)לקיט כל אינון תתאין די כלהו ממנן בכללא דע"ב⁵³⁵⁸ שמהן ואתלקיטו כלהו בההוא יחודא ואתעבידו כלהו גופא חדא ברזא חדא וההוא יחודא סלקא וקא מייחד כלא בתרין סטרין ביחודא חדא בההוא שעתא מתלקטין שייפין כלהו ומתחברן בחבורא חדא למהוי כלהו ברזא דחד עילא ותתא ברזא דיהו"ה א' ושמו א'⁵³⁵⁹ (זכריה יד ט):	האברים העליונים, לוקט אותם, השם העליון בסוד היחוד שהתייחד בסוד ארבעים ושנים שמות, ולוקט כל אותם שושנים עליונים, ושמש שלוקט כל אותם התחתונים, שכולם ממונים בכלל של שבעים ושנים שמות, ונלקטים כולם באותו היחוד, ונעשים כולם גוף אחד בסוד אחד, ואותו היחוד עולה ומייחד הכל בשני צדדים, ביחוד אחד. באותה שעה מתלקטים כל האברים ומתחברים בחבור אחד, להיות כולם בסוד אחד, מעלה ומטה, בסוד של "ה' אחד ושמו אחד".
וע"ד מאריכין באחד [בתרי] (בתשרי) אתוון⁵³⁶⁰ למלקט שושנים לאתייחדא [ברזא דאחד] (באחד) ביחודא שלים כיון דאתייחדן שייפין כלהו ברזא חדא דיחודא	ועל כן מאריכים באחד בשתי אותיות, ללקט שושנים, להתייחד בסוד של אחד ביחוד שלם, כיון שכל האברים מתייחדים בסוד אחד של יחוד אחד, אז נקרא הכל קרבן שלם.

⁵³⁵² בכל גופו כמ"ש בכל נפשך (יהל אור).

⁵³⁵³ כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁵³⁵⁴ ברמ"ח תיבות דק"ש (יהל אור).

⁵³⁵⁵ עקרון (דפ"ו).

⁵³⁵⁶ דאלהינו (דפ"א).

⁵³⁵⁷ בפ' הראשונה בדכורא (יהל אור).

⁵³⁵⁸ בפ' שניה בנוק' (יהל אור).

⁵³⁵⁹ ר"ל כמ"ש בזוהר (תרומה קלג ע"ב) דתחלה ה' אחד שייפין דעד"א, ושמו א' שייפין דשכינתא, ואח"כ מתייחדין יחד, דלכך לא כתיב ה' ושמו אחד (יהל אור).

⁵³⁶⁰ ח"ד, עד"א ושכינה, דא' טמיר וגניז לעיל ולא אתיידע. וצריך לחטוף כמ"ש בס"י (פ"א מ"ח) ואם רץ לבך כו' (יהל אור).

חדא כדין אתקרי כלא קרבן שלים ועל רזא דא אעיל ליה קב"ה⁵³⁶¹ בג"ע לאדם קדמאה כמה דכתיב (בראשית ב טו) לעבדה ולשמרה ותנינן דאלין אינון⁵³⁶² קרבנין תרין רזא דיהו"ה א' ושמו א' דאינון קרבנין כתיב וללקוט שושנים [דקב"ה איהו לקיט שושנים לקיט כל אינון שייפין דעילא ותתא לחברא לון ביחודא בההוא יחודא דקאמרן כדין אתער מאן דאתער ללקוט שושנים] אלין שייפין דתרין סטרין דאינון חד:	ועל סוד זה הכניס הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון לגן עדן, כמו שכתוב "לעבדה ולשמרה" ושינינו שאלה אותם שני קרבנות, סוד של "ה' אחד ושמו אחד", שבאלו הקרבנות כתוב "וללקוט שושנים". (שהקדוש ברוך הוא הוא לוקט שושנים, לוקט כל אותם אברים שלמעלה ומטה לחבר אותם ביחוד באותו שאמרנו, אז מתעורר מי שמתעורר ללקט שושנים) אלו האברים של שני צדדים שהם אחד.
שושנים רזא איהו דכר מתחברן כל (אינון) שייפין כחדא למהוי כלהו ביחודא חדא רזא דקרבן כדין מתעטר קב"ה בעטרה ברישא דכתם פז⁵³⁶³ למהוי ביקרוי מתעטרא ורזא דא הוי דכתיב שושנים⁵³⁶⁴ רזא דכל אינון שייפין דעילא ותתא ורזא דההוא פז עטורא דמתעטרא וסלקא מבינייהו וכלא איהו ביה:	"שושנים", סוד הוא שכשמתחברים כל (אותם) אברים כאחד להיות כולם ביחוד אחד, סוד הקרבן, אז מתעטר הקדוש ברוך הוא בעטרה בראש של כתם פז להיות מתעטר בכבודו, וסוד זה היה שכתוב "שושנים", סוד של כל אותם אברים שלמעלה ולמטה, וסוד של אותו פז עטור שמתעטר ועולה מביניהם והכל נמצא בו.
[בהני] (בהאי) שושנים⁵³⁶⁵ אית ביה⁵³⁶⁶ שית מאה ותליסר פקודין דאינון שייפין דתרין סטרין רזא דיהו"ה אחד ושמו אחד	בשושנים הללו יש שש מאות ושלוש עשרה מצוות שהם אברים של שני צדדים סוד של "יהו"ה אחד ושמו אחד"
רסג/ב	
רע"מ:	
ואית ביה סליקו דההוא פז דקא סליק מבינייהו ובכל אתר דאינון משתכחין ההוא סליקו עלאה אשתכח מבינייהו לאסתלקא ורזא דא (שיה"ש ב ג) תפוח⁵³⁶⁷ בעצי היער	ויש בו עלייה של אותו פז שעולה מביניהם, ובכל מקום שהם נמצאים אותה עליה עליונה נמצאת מביניהם לעלות, וסוד זה "תפוח בעצי היער"

⁵³⁶¹ התורה דאצילות היא כולה על סוד היחוד לייחד הנאצלים זה בזה, וכולם בא"ס ביחודא שלים (ע' זוה"ק מקץ קצ"ט ב' ותרומה קס"ה ב' ואתחנן רס"ג א' ברע"מ שם). וזהו ג"כ סוד עבודת הספי' שאמר הראב"ד בספר יצירה פ"ב משנה א' (הקדו"ש לב ע"ב).

⁵³⁶² ר"ל לעבדה ולשמרה. כמ"ש (תקו"ז תיקון נד קא ע"א) לעבדה במ"ע ולשמרה במל"ת. וז"ש רזא דה' כו' (יהל אור).

⁵³⁶³ בינה, עטרה על וא"ו כמש"ל (יהל אור). [ליקוט (מעצם כ"ק) ראשו כתם פז. פז הוא ג' אני ה'. ואני הוא ג' פנים ואחוריים של ה'. והפנים טדה"ד, הוא באור פני מלך חיים, שמאירין י"ג תיקונים דא"א בט' דז"א, והן כ"ב. וידוע (שהמ"ג) [שמה"ג] ד' לחודי אסתמכו, וט' לחוד (סד"צ רפ"ב), וזהו ט"ד. וט' תיקונים דז"א הן ה' מא"א וד' מחו"ג, כמ"ש בפ' משפטים קכ"ב ב' דיקנא דמלכא יקירותא כו', וזהו ה"ד. והן כ"ב אותיות התורה, כמ"ש בס"ד (פ"ג כה ע"א) ובפ' נשא (קמו ע"ב קמז ע"א). ואחוריים כוז"ו, הן בעמר נקי, זה בפנים וזה באחוריים. והוא סוד הטל כידוע (א"ר קכח ע"ב), שראשי נמלא טל, אורות טליך, ג' טל. והוא ג"כ חיים לע"ל, תחיית המתים לאחר זה העולם, והוא ג' ה' אחד. [והשם ה' ייהו"ה] הוא במוחא בג' חללי דגולגלתא [והכל הוא פז. וזמ"ש בפ' ואתחנן בר"מ רס"ג א' ששנים רזא איהו כו' בעטרה ברישא דכתם פז כו' ורזא דההוא פז כו'. ע"כ] (יהל אור).

⁵³⁶⁴ שושנים (דפ"ו).

⁵³⁶⁵ ר"ל תרי"ג עם פ"ז ג' ששנים. וז"ש לעיל ששנים רזא איהו כו' (ובששוניים) [ובשושנים] ג' דרגין, בינה עד"א מלכות (יהל אור).

⁵³⁶⁶ בה (דפ"ו).

⁵³⁶⁷ תפוח עד"א, וששונה שכינה, כמ"ש כתפוח בעצי היער כו', כשושנה כו' (יהל אור).

(שם ב) [ושושנה בין החוחים] (וששנים בין החחים) דא ודא אצטריך לאסתלקא כחדא ביחודא שלים זכא איהו מאן דקריב קרבנין אלין ודאי לרעוא ליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי:	ו"שושנה בין החוחים", זה וזה צריכים לעלות כאחד ביחוד שלם. אשרי מי שמקריב קרבנות אלו, ודאי לרצון לו בעולם הזה ובעולם הבא.
פקודא [ה'] ליראה בארח כלל ובארח פרט והא [יראה] אוקימנא בגין דאית עליה דב"נ לדחלא מקמי קב"ה תדיר וכד"א (דברים כח נח) ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את יי' אלהיך ובגין יראה ודא יסתמר בארחוי ויראה אתר הוא דאקרי יראה ובגין (כד"א) (דברים כח נח) ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את יי' אלהיך (ובגין) דתמן שריא דחלא דקב"ה ואיהו יראת יי' (ואיהו יראה ממש) לדחלא מניה ודא איהו רזא דכתיב (ויקרא יט ל) וממקדשי תיראו בהאי יראה שריא פולסא דנורא לאלקאה לון לחייביא דלא נטרין פקודי אורייתא וע"ד בארח כלל אית לדחלא ובתר בארח פרט כד ידע ב"נ מאן איהי יראת יי' ודא איהו דח(י)לא דחביבותא דאיהי עיקר [ויסודא] (או יסודא) למרחם ליה לקב"ה (בתר) האי יראה עביד לנטרא כל פקודי דאורייתא למהוי ב"נ עבד נאמן לגבי קב"ה כדקא יאות (יראה):	מצוה (ה) "ליראה", בדרך כלל ובדרך פרט. והרי יראה בארנו, משום שיש על האדם לפחד מלפני הקדוש ברוך הוא תמיד, כמו שנאמר "ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את ה' אלהיך", ובשביל יראה זו ישמר בדרכיו. ו"יראה" מקום הוא שנקרא "יראה", משום ששם נמצאת יראת הקדוש ברוך הוא, היא יראת ה' לירא ממנו, וזהו סוד הכתוב "ומקדשי תיראו". ביראה הזו שרויה מכת אש להלקות את הרשעים שלא שומרים מצוות התורה, ועל זה בדרך כלל יש לירא. ואחר כך בדרך פרט, כשיודע האדם מהי יראת ה' וזוהי יראה של חביבות, שהיא עיקר ויסוד לאהוב את הקדוש ברוך הוא, יראה זו עושה כדי לשמור כל מצוות התורה להיות אדם עבד נאמן לקדוש ברוך הוא כראוי (יראה).
פקודא [ו'] לאהבה והא אוקימנא רחימו דקב"ה דבעי ב"נ לרחמא ליה רחימו סגי כאברהם דרחים ליה לקב"ה בכמה רחימו ומסר גופיה ונפשיה לגביה מכאן אוליפנא מאן דרחים ליה לקב"ה איהו מקיים עשר אמירן עילא ותתא וע"ד כל אינון עשר נסיוני דאתנסא אברהם וקאים בכלהו (בכלהו) לקבל עשר אמירן כל נסיונא ואמירא (אמירה) היא ואתנסא בההוא אמירה⁵³⁶⁸ וקאים ביה:	מצוה (ו) "לאהבה", והרי בארנו אהבת הקדוש ברוך הוא שצריך האדם לאהוב אותו אהבה רבה, כמו אברהם שאהב את הקדוש ברוך הוא בכמה אהבות, ומסר אליו גופו ונפשו. מכאן למדנו מי שאוהב את הקדוש ברוך הוא מקיים עשר אמירות מעלה ומטה, ועל זה כל אותם עשרה נסיונות שהתנסה אברהם ועמד בכולם, כנגד עשר אמירות, כל נסיון היא אמירה, והתנסה באותה אמירה ועמד בה.
וע"ד אינון עשר נסיוני וכלהו קאים בהו אברהם בגין דאתקשר ואתדבק בימינא⁵³⁶⁹ דקב"ה דאיהי אהבה רבה [מ"ט איקרי אהבה רבה בגין⁵³⁷⁰ דקאים] האי⁵³⁷¹ אהבה	ועל זה אותם עשרה נסיונות, ובכולם עמד אברהם, משום שהתקשר ונדבק בימינו של הקדוש ברוך הוא שהיא "אהבה רבה". למה נקראת "אהבה רבה". משום מי שעומד

⁵³⁶⁸ אמירה (דפ"ו).

⁵³⁶⁹ ששם חכמה כידוע, יר"ד של השם, עשר אמירן כידוע (יהל אור).

⁵³⁷⁰ מאן (נוסף בדפ"ו).

⁵³⁷¹ בהאי (דפ"ו).

ואתקשרו (מתקשר) בעלמא עלאה אהבת עולם דא רוא דעלמא תתאה (בלא פרודא) דאתקשר ביה רחימו דיליה וכלא רוא חדא בלא פרודא והא אתמר רוא דאהבה רחימו דא סליק על כל פולחנין דעלמא בהאי אתייקר שמייה דקב"ה יתיר מכלא ואתברך ברוך הוא לעלם ולעלמי עלמין ורוא דאהבה אתמר ע"כ⁵³⁷²:	באהבה הזו מתקשר בעולם העליון. "אהבת עולם" זה סוד העולם התחתון שהתקשרה בו אהבתו, והכל סוד אחד בלי פירוד. והרי נתבאר סוד האהבה, אהבה זו עולה על כל עבודות העולם, בזה נכבד שם הקדוש ברוך הוא יותר מהכל ומתברך, ברוך הוא לעולם ולעולמי עולמים. וסוד האהבה נתבאר.
פקודא [י'] למקרי קריאת שמע ב' זמנין בכל יומא חד לקבל דרגא דיממא וחד לקבל דרגא דליליא ולאכללא ביממא דרגא דליליא ולאכללא בליליא דרגא דיממא והא אתמר וע"ד תרין זמנין בכל יומא חד ביממא וחד בליליא:	מצוה (ז) לקרא קריאת שמע פעמיים בכל יום, אחת כנגד דרגת יום, ואחת כנגד דרגת לילה. להכליל ביום דרגת הלילה ולהכליל בלילה דרגת יום, והרי נתבאר. ועל זה פעמיים בכל יום, אחת ביום ואחת בלילה.
פקודא למקבע ב"נ מזוזה לתרעיה למהוי כל ב"נ נטיר מעם קב"ה כד נפיק וכד עייל⁵³⁷³ ורוא (תהלים קבא ח) יי' ישמר צאתך ובאך מעתה ועד עולם בגין דרוא דמזוזה איהו קאים תדיר לפתחא ודא איהו פתחא דלעילא⁵³⁷⁴:	מצוה שיקבע אדם מזוזה לשערו, להיות כל אדם שמור מעם הקדוש ברוך הוא כשיוצא וכשנכנס, והסוד ה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם" משום שסוד המזוזה הוא עומד תמיד לפתח, וזהו פתח שלמעלה.
ודא איהו דרגא דאקרי שומר לאשתכחא [בנטיירו דב"נ לאו איהו נטיר בר] (דלא לבר נש) נטירו דקב"ה דאיהו נטיר תדיר וקאים לפתחא וב"נ לגו ותו דלא ינשי ב"נ⁵³⁷⁵ דוכרנא דקב"ה לעלמין ודא איהו כגוונא דציצית כד"א (במדבר טו למ) וראיתם אותו וזכרתם את וגו' כיון דחמי בר נש להאי דוכרנא⁵³⁷⁶ אדכר בגרמיה	וזוהי דרגה שנקראת "שומר" להמצא בשמירה, שאדם אינו שמור, רק משמירת הקדוש ברוך הוא, שהוא תמיד שומר ועומד לפתח והאדם בפנים. ועוד שלא ישכח אדם זכרון הקדוש ברוך הוא לעולמים, וזהו כדוגמת הציצית כמו שנאמר "וראיתם אותו וזכרתם את וגו'", כיון שרואה האדם את הזכרון הזה נזכר בעצמו

⁵³⁷² קעד ב ציצית וכו' (דפ"א).

⁵³⁷³ דבביאתו א"צ שמירה כמו ביציאתו, דלפתח חטאת רובץ, כמ"ש ולואי שתהא ביאה כיציאה
(יומא פו ע"ב פז ע"ב סנהדרין ז ע"ב) (יהל אור).

⁵³⁷⁴ זה השער כו', מל' אדנ"י (במלוי גי' תרע"א) גי' מזוזה (יהל אור).

⁵³⁷⁵ נוסף עוד טעם פשוט מובן מעצמו וגם בדרך הסוד, ירצה שאעפ"י שזווג קיום העולמות
הוא תדיר, מכל מקום רצה הקב"ה שגם האדם יזכה בו בתת לו מצוה תמידית, ויזכה לעשות
שישאר שיורי רשימו מאור הפנימיות תדיר, להאיר בשל זווג העולמות שהוא מסוד החיצוניות
מבחינת פק"ד ותקמ"ד שהם אחורי או"א שמשם [זווג] קיום העולמות והם גי' תשכ"ח וחשכ"ת,
ושל הפנימיות הוא מסוד ע"ב קס"א שעולים זכר"ר. ונמצא שבזכות מצות המזוזה שסודה מן
הפנימיות, לא ינשי בר נש דוכרנא וכו', שלא ישלוח כח השכחה להעביר זכרו של הקב"ה לעלמין
(רמ"ז). דג"ד באדם, גופו ולבושו ודירתו, ובכולם קבע הש"י שמו, בגופו במילה, ובלבושו בציצית,
ובדירתו במזוזה. ובכלם בפתח, מילה פתח הגוף וכן כולם (יהל אור).

⁵³⁷⁶ היא המזוזה שה"ס העמדת אור הפנימיות כאמור (רמ"ז).

למעבד⁵³⁷⁷ פקודא דמאריה ורזא דמהימנותא מזוזה כללא דכר ונוקבא כחדא⁵³⁷⁸;	לעשות מצות רבונו, וסוד האמונה "מזוזה", כלל של זכר ונקבה כאחד.
בספרא דשלמה סמך לפתחא לקבל⁵³⁷⁹ תרין דרגין⁵³⁸⁰ אודמן חד שידא⁵³⁸¹ ואיתא (ורא איהו אית) ליה רשו לחבלא ואיהו קאים לסטר שמאלא זקיף ב"נ עינוי חמי ליה לרזא דשמא דמאריה ואדכר ליה ולא יכיל ליה לאבאשא ואי תימא אי הכי כי נפיק ב"נ מתרעיה לבר הא ההוא שידא קאים לימיניה ומזוזה לשמאליה והיאך [את] נטיר ב"נ אי [איהו] [הוה] שארי לשמאליה אלא [כל מה] [כלא כמה] דעבד קודשא בריך הוא כל מלה ומלה אתמשך בתר זיניה בבר נש קיימין [תרין דרגין] (תדיר דרגין כגוונא דא⁵³⁸²) חד מימינא וחד משמאלא ההוא דימינא אקרי יצה"ט וההוא	בספרו של שלמה, סמוך לפתח כנגד שתי דרגות מזדמן שד אחד (וזהו) ויש לו רשות לחבל, והוא עומד לצד שמאל, מרים האדם את עינוי ורואה את סוד שם רבונו ונזכר בו ולא יכול להרע לו. ואם תאמר אם כך כשהאדם יוצא מהשער החוצה הרי אותו שד עומד לימינו ומזוזה לשמאלו ואיך נשמר האדם אם הוא שורה לשמאלו. אלא כל מה שעשה הקדוש ברוך הוא כל דבר ודבר נמשך אחר מינו, באדם יש שתי דרגות אחת מימין ואחת משמאל, אותה שמימין נקראת יצר הטוב ואותה של השמאל נקראת יצר הרע, כיון שיוצא אדם משער ביתו, אותו שד מרים עינוי ורואה את היצר הרע ששורה לשמאל

⁵³⁷⁷ יש לפרשו שבראותו סוד המזוזה שהוא אור המושרש בחזה זעיר, יזכר גם כן לעשות מצות הציצית שגם (נ"א והגבו') כל סודה הוא באור המאיר מן החזה אל הנוק' כנודע אצלנו, אלא שזו בבית וזו בלבוש. והענין מובן במ"ש בדרוש אב"ע שבסוף ספר אדם שר, שד' עולמות אב"ע בכללם עומדים בבחינת ד' דברים שיש לאדם, נשמה גוף לבוש ובית, נמצא הלבוש כנגד יצירה ושם ה"ס הציצית כנזכר בכונת ד' תיקוני המעשה שנעשה בשחרית, והבית הוא כנגד העשיה דתמן מקנא רחל, ולפי שהציצית הוא במלבוש הדבוק באדם אמר אדכר בגרמיה. אי נמי י"ל שהוא כעין נתינת טעם לסגולת המזוזה שאמרנו שקובעת קיום אותה ההארה שלא תתבטל, וזה במה שכשרואה האדם אותה מכין לעשות מצות בוראו, וזו הכונה והמחשבה מצטרפת ונחשבת למעשה כאילו היתה נתונה תמיד בכל עת ושעה, ובזה מאיר אותו השיור והרשימו העליון. ורזא דמהימנותא וכו', ככתוב בגליון הנכחי. וקראו רזא דמהימנותא, מפני שכל עצמה של מזוזה וסודה הוא במקום גילוי יסוד אבא שה"ס כל האצילות הנקרא מהימנותא, מפני שעיקר אמונתו ביוצר הכל שכולו סוד אלקות ככתוב אצלנו בכמה מקומות (רמ"ז).

⁵³⁷⁸ פ' שיש בה ב' פרשיות (דברים ו ד) פ' שמע (דברים יא יג) ופ' והיה אם שמוע שהם ב' עטרין ח"ג חסד דכר ואהבת והיה גבורה נוקבא הרי דכ"ו כחדא (זהר הרקיע). ו"ה שבו (יהל אור).

⁵³⁷⁹ "לפתחא לקבל" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "לקבל פתחא".

⁵³⁸⁰ זה יובן במ"ש שיש ב' דרגין יצר הרע ויצר טוב ימין ושמאל ולקבל ב' אלין אמר ב' דרגין אחרנין חד שידא לשמאל הפתח ומזוזה יש לימין וכ"א מקושר עם דוגמתו. ובעת אשר יכנס האדם בבית צריך להסתכל בשם שד"י שבמזוזה ולהזכיר בפיו ואז יכנע השד מלהזיק באותו הבית וגם יצ"ה נכנע ולא יקטרג בו ויתבטל ממנו ואמר דהאי שידא יש לו שס"ה שמשים כל אחד ביומו. וצריך לכוין כי שם שד"י הוא שומר ישראל בסוד מלכות העומדת בפתח עליון להט החרב שומר עץ החיים הנקרא ישראל. וכבר ידעת כי כוונת מזוזה היא רחל ואחוריה תיבת והיה שהוא א' מ"ב צירופי הויה ואם תמלאנה באלפין הוא שם מ"ה סוד ז"א שהוא ישראל וזהו שומר ישראל שד"י יה"ה וזהו שמו כשם רבו הויה מבפנים והויה מבחוץ ושניהם יחד מ"ה ושד"י גימ' שט"ן נגד שס"ה הנזכר שהוא הש"ד השר הגדול עליהן ונכנע בכח אלו הב' שמות שהם שד"י והי"ה וזהו הויה שומר ישראל וכן שד"י (זהר הרקיע).

⁵³⁸¹ ר"ל חד מתרין דרגין הוא ש"ד, ובשד"י דמזוזה אתכפי, די"ד מן שדי, הוא חוליא דשלשלאה על שד משד"י (יהל אור).

⁵³⁸² ר"ל כמו אצל מזוזה, שמימין מלאך, ומשמאל שד. וכן בפתחא דלעילא מל', עומדים משני הצדדים קדושה וסט"א (יהל אור).

נמשך לאותו צד, וסר מימין, ובאותו צד עומד שם של רבונו ולא יכול להתקרב ולהרע לו ויוצא האדם	דשמאלא אקרי יצר הרע כיון דנפק בר נש מתרעא ⁵³⁸³ דביתיה ההוא שידא זקיף עינוי וחמי ליצר הרע דשאר לישמאלא אתמשך [ל]ההוא סטרא ואתעדי מימינא ובההוא סטרא קאים שמא דמאריה ולא יכול לקרבה ליה ולאבאשא [ליה] ונפיק ב"נ
רסד/א	
רע"מ:	
ונצול ממנו. כשנכנס, הרי השם הקדוש עומד לימין ולא יכול לקטרג עמו.	ואשתזיב מניה ⁵³⁸⁴ כד עייל הא שמא קדישא לימינא קאים ולא יכול לקטרגא בהדיה:
ועל זה צריך האדם שלא יעשה (יעביר) טנוף ולכלוך בשער ביתו, ולא ישפוך מים עכורים, אחד, שלא יעשה קלון לשם רבונו, ואחד, שיש רשות לאותו המחבל לחבל, ולכן יזהר האדם מזה ויזהר האדם שלא ימנע משער ביתו שם רבונו.	וע"ד אצטריך ב"נ דלא (יעביד) ויעבירו טנופא ולכלוכא בתרעא [דביתיה] ולא יושיד מיין עכורין חד דלא יעביד קלנא לגבי שמא דמאריה וחד דאית ליה רשו לההוא מחבלא לחבלא ובג"כ יזדהר ב"נ מהאי ויזדהר ב"נ [ד]לא ימנע מתרעא דביתיה שמא דמאריה:
וכשאדם מתקין מזוזה לפתחו, כשנכנס אותו האדם, ואותו שד בעל כרחם שומרים אותו, ואומרים "זה השער לה' צדיקים יבואו בו", וכשלא עומדת מזוזה בפתח האיש, יצר הרע ואותו שד נתקנים כאחד, שמים ידיהם על ראשו בזמן שנכנס, פותחים ואומרים אוי לו לפלוני שיצא מרשות רבונו, מאותו זמן הוא עומד בלי שמירה, שאין מי שישמור עליו הרחמן יצילנו.	וכד בר נש אתקין מזוזה לפתחיה כד עייל ההוא [ב"נ] (יצר הרע) וההוא שידא בעל כרחייהו נטרי ליה ואמרי (תהלים קיח ב) זה השער ליי' צדיקים יבאו בו וכד לא קאים [מזוזה] לפתחיה דב"נ יצר הרע וההוא שידא מ[ת]תקנן ⁵³⁸⁵ כחדא שוו ידיהו על רישיה בזמנא דעייל פתחי ואמרי ווי ליה לפלניא דהא נפק מרשותא דמאריה מההוא זמנא קאים בלא נטירו דלית מאן דנטיר עליה רחמנא לישוב ⁵³⁸⁶ :
"שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" זהו יחוד אחד, "ברוך שם כבוד	שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד ⁵³⁸⁷ (דברים ו ד) דא איהו יחודא חד ⁵³⁸⁸ ברוך

⁵³⁸³ והענין כי עיקר השמירה מיצ"ה ביציאה, כמ"ש לפתח חטאת רובץ, ולכן נקבע המזוזה בשמאל היציאה, נגד היצ"ה. אבל בביאה אין היצ"ה שולט, ואין פחד רק מההוא שידא, ואתבר מנגד השמא דימינא (יהל אור).

⁵³⁸⁴ וגם ז"ס לקבוע מזוזה, שר"ל שכח המזוזה הוא קבוע ביד השמאל כשיצא האדם מפתחו. וז"ס (תהלים קכא, ה) ה' צלך על יד ימינך, כי סתם יד היא שמאלית ואיך יתבאר יד ימינך, וכל שכן כי מה היה חסר הפסוק אם יאמר צלך על (יד) ימינך, אלא ירמוז לענייננו, וימינך הוא המזוזה הקבועה בימין, ויאמר הפסוק שצל ה' שהוא אור המושפע מן המזוזה סוכך וצולל על השמאל (רמ"ז).

⁵³⁸⁵ מתתקנין (דפ"ו).

⁵³⁸⁶ צ"א ב' פקודא לאומאה וכו' (הערת הזהר).

⁵³⁸⁷ אחר התיקון העתידי יתאחדו כולם זב"ז ע"י הקו האמצעי העיקרי והפנימי, שהוא הדעת עלאה אשר מרזא דא"ס ית"ש, ויתאחדו ויוכללו כולם בו עצמו ית"ש, ואז יהיה כולו אחד, ויתקיים מ"ש (דברים ד לה) יהוה הוא האלהים, וכמ"ש בזה"ק ואתחנן (רסד ע"א) ובפ' תרומה (קסא ע"ב) (כללים ח"א סו ע"א).

⁵³⁸⁸ מאמר זה הובא בפרשת תרומה קס"א ב' בשינוי קצת מלות, אבל העיקר הוא מייסד ענין זה על פסוק ה' אחד ושמו אחד, ואומר כי יחוד שמע ה"ס ה' אחד, ויחוד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ה"ס ושמו אחד. ובזה מובן הענין [כפשוטו], יחודא חד ויחודא אחרא, ור"ל שיחוד

מלכותו לעולם ועד" זהו יחוד אחר, להיות שמו סוד אחד, וסוד זה "ה' הוא האלהים", זה כתוב כשהם ביחוד אחד.	שם כבוד מלכותו לעולם ועד הא יחודא אחרא למהוי שמיה רוא חד ורוא דא יי' הוא האלהים ⁵³⁸⁹ דא כתיב כד אינון ביחודא חד ⁵³⁹⁰ :
ואם תאמר, אם כך, כגון שכתוב "ה' אחד ושמו אחד" זה לא "ה' האלהים", שאם כתוב "ה' ושמו הוא אחד" הייתי אומר כך, לא כתוב אלא "ה' אחד ושמו אחד וצריך לומר כגון זה "ה' הוא האלהים" הוא ויִרְאֶה "ה' אחד ושמו אחד".	ואי תימא אי הכי כגוונא דכתיב (זכריה יד ט) יי' אחד ושמו אחד ⁵³⁹¹ לאו איהו יי' האלהים דאי כתיב יי' ושמו הוא אחד הוינא אמרי הכי לא כתיב אלא יי' אחד ושמו אחד ואצטריך לומר כגוונא דא יי' הוא האלהים הוא ויתחזי יי' אחד ושמו אחד:
אלא הכל אחד, כאשר מתאחדים שני השמות הללו זה ביחוד אחד וזה ביחוד אחד, אז שני השמות האלה	אלא כלא חד ⁵³⁹² דכד אתאחדן [תרין שמהן אלין דא ביחודא חד ודא ביחודא חד

שמע סודו ה' אחד, ויחוד בשכמל"ו סודו ושמו אחד. וענין הדרוש הוא מ"ש בסה"כ שיחוד קריאת שמע הוא לייחד או"א שיזדווגו לתת מוחין לזר"ן להגדילם, וייחוד תפילת שמונה עשרה הוא לזווג זר"ן שישפיעו אורם לעולמות, ושמור הקדמה זו. האמנם בתחילה אמר כי שמע הוא ייחוד הנרמז בה' אחד דהיינו לייחד זעיר באר"א שה"ס ה' אלקיננו ה', ובאחד מתייחד עם נקבותיו לאה ורחל וזהו ייחוד חד. אבל בשכמל"ו הוא תיקון לאה ורחל להמשך שפע לשתהיינה ראויות להתקן, ועיין בפרטות הדברים תמצאם מכוונים. ודע לך שיש לנו הקדמה אמיתית שכשזר"ן מתגדלים בגדלותם האמיתית אז זעיר מושפע מן או"א עלאין ונוק' מישסו"ת, וז"ס ה' אחד ושמו אחד, כלומר שכל אחד מהם יש להם ייחוד אחד בשיווי. וז"ש למהוי שמיה רוא חד, דהיינו מ"ש ושמו אחד, כי אז כל אחד ואחד בשיווי, וזוהי כי זעיר מושפע מנה"י דאר"א עילאין ולו י' ספירות הרי י"ג כמנין אח"ד, וכן נוק' בנה"י דישסו"ת הרי גם אח"ד, וב' פעמים אח"ד הם שם הוי"ה, הרי ששניהם נעשים הוי"ה אחת. וכמו כן אל"ף שהוא אחד ציורו יו"י גי' הוי"ה זאת ועוד ירמוז ענין גדול והוא דאיתא בזוהר ויקרא ז' ב', שלא נקרא אחד אלא דבר ונוק', והיינו חו"ג, כי אין שלימות החסדים לבדם אם לא יתייחדו עם הגבורות, וכמו דקיימא לן אברהם קדמא לא שלים בתראה שלים אחר העקידה. ועל כן נאמר (יחזקאל לג, כד) אחד היה אברהם. וכמ"ש שאין שלימות לגבורות אם לא תתייחדנה עם החסדים. והנה בזמן הגדלות האמיתי של זר"ן, שאז יש בו נה"י דאר"א עילאין, ובה נה"י דישסו"ת, אז יש לכל אחד יסוד בפני עצמו שבו חו"ג, ויתכן לקרוא אחד לכל אחד מהם. ודע כי שם הוי"ה סודו י"ה חסדים ו"ה גבורות, ואמנם גם י"ה פעמים י"ה רכ"ה, ו"ה פעמים ו"ה קכ"א, סך הכל עולה שמ"ו, וזהו יהיה ה' אחד ושמו אחד, והיינו דקאמר למהוי שמיה רוא חד, וכל רוא סודו יסוד, והבן (רמ"ז).

⁵³⁸⁹ וכלומר שזה היסוד הוא סוד ה' הוא האלהים חו"ג. האמנם אמר דא כתיב וכו', וכמו שיבואר בסמוך. אי הכי כגוונא וכו', פי' אם כן שאתה משה המדות שסוד שני הפסוקים הכל אחד, אני רואה שאין שניהם בסגנון אחד, כי ה' אחד ושמו אחד אינו כמו ה' הוא האלהים, שאם היה אומר ה' ושמו הוא אחד, היה דומה אל ה' הוא האלהים, אבל אינו כן שלא נאמר אלא ה' אחד ושמו אחד. ואצטריך לומר וכו', היל"ל (ב' פעמים) ה' הוא האלהים הוא, ופי' הוא (ה') שהש"ת הוא הוי"ה והוא האלהים. ויתחזי ה' אחד ושמו אחד, ר"ל אז היה נראה (ה') ממש דומה אל פסוק ה' אחד, ב' פעמים אחד וכמו כן ב' פעמים הוא (רמ"ז).

⁵³⁹⁰ ר"ל כשהב' יחודים הנזכרים נעשים אחד (ביאורים ח"א מב ע"ד).
⁵³⁹¹ נדפס בתרומה קעא ע"ב (הערת הזהר) צ"ל קסא ע"א (לש"ו). ע' זוה"ק בראשית (יב ע"א) ופ' תרומה (קלג סע"ב וקלד ע"א ושם קסא ע"ב) (דע"ה ח"א ח ע"א), היחוד דהויה אלהים הוא כולל הכל, והוא סוד הויה אחד ושמו אחד שיתגלה לעתיד, וכן הוא כולל הב' יחודים דמשמע ישראל וברוך שכמל"ו (דע"ה ח"ב מח ע"ב).

⁵³⁹² שני הפסוקים מיוחדים זה בזה לענין אחד. ופירש הדבר ואמר, וכד אתאחדן תרין שמהן אלין, הרמוזים בה' אחד ושמו אחד, והיינו חד, ביחודא, חד דשמע ישראל, וחד ביחודא דא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כנזכר, שכל אחד נבנה ביחודו הפרטי הנכון לו. אז תרין שמהן אלין, ה' אלהים, אתעבידו חד, והוא בסוד הזווג. ואתכליל דא בדא, מ"ד במ"ן ומ"ן במ"ד, ששניהם מתייחדים ביסוד הנוק', והיינו החו"ג. ועל זה אמר שמא שלים ביחודא חדא, הם שם ה' אלהים משולבים זה בזה אילההויה"ם, וכאמור בסה"כ, ואיתא תמן כי שם זה נקרא שם שלם העולה יב"ק וכולל כל העולמות (רמ"ז).

כדין] תרין שמהן אלין אתעבידו חד ואתכליל⁵³⁹³ דא בדא והוי כלא שמא שלים⁵³⁹⁴ ביחודא חדא וכדין (דברים ד לה) יי' הוא האלהים דהא כדין אתכליל כלא דא בדא למהוי חד ועד דאתיחדו כל חד דא בלחודוי ודא בלחודוי לא אתכלילו דא בדא למהוי כלא חד:	נעשים אחד, ונכללים זה בזה, ונהיה הכל שם שלם ביחוד אחד, ואז "ה' הוא האלהים" שהרי אז נכלל הכל זה בזה להיות אחד, ועד שיתייחדו, כל אחד זה בלבדו וזה בלבדו, לא נכללו זה בזה להיות הכל אחד.
כללא דכל אורייתא הכי הוא ודאי⁵³⁹⁵ דהא אורייתא איהי [תורה] (אורייתא) שבכתב ואיהי תורה שבעל פה תורה שבכתב דא הוא דכתיב יי' תורה שבעל פה דכתיב [ה]אלהים ובגין דאורייתא איהי רזא דשמא קדישא אקרי הכי:	כלל כל התורה כך הוא ודאי, שהרי התורה היא תורה שבכתב והיא תורה שבעל פה, תורה שבכתב זהו שכתוב "ה'", תורה שבעל פה שכתוב "האלהים", ומשום שהתורה היא סוד השם הקדוש נקראת כך.
תורה שבכתב ותורה שבעל פה⁵³⁹⁶ דא כלל ודא פרט כלל אצטריך לפרט ופרט אצטריך לכלל ואתיחדו דא בדא והוי כלא חד וע"ד כללא דאורייתא⁵³⁹⁷ איהו כללא דלעילא ותתא בגין דשמא דא לעילא ושמא דא לתתא דא רזא דעלמא עלאה ודא רזא דעלמא תתאה וע"ד כתיב אתה הראת לדעת כי יי' הוא האלהים דא כללא דכלא [וכל דא דאמרן אצטריך ב"נ למנדע בהאי עלמא ואי תימא פקודי אורייתא ואן אינון הכא בכללא דא אלא דא איהו זכור] ודא איהו שמור וכל פקודי אורייתא בהני כלילן ברזא דזכור וברזא דשמור וכלא איהו חד:	תורה שבכתב ותורה שבעל פה, זה כלל וזה פרט, הכלל צריך את הפרט והפרט צריך את הכלל. והתתיחדו זה בזה ונהיה הכל אחד, ועל זה כלל התורה הוא כלל של המעלה והמטה, משום ששם זה למעלה ושם זה למטה זה סוד העולם העליון וזה סוד העולם התחתון ועל זה כתוב אתה הראת לדעת כי "ה' הוא האלהים" זה הכלל של הכל. וכל זה שאמרנו צריך אדם לדעת בעולם הזה. ואם תאמר מצוות התורה איפה הן כאן בכלל הזה. אלא זהו "זכור" וזהו "שמור" וכל מצוות התורה כלולים באלה, בסוד של "זכור" ובסוד של "שמור" והכל הוא אחד.
פתח ר' יוסי ואמר הא דתנינן צלותא דערבית חובה איהו ודאי בגין דק"ש [דערבית] חובה וקב"ה אתיחד בליליא כמה דאתיחד ביממא ומדת לילה אתכליל ביממא ומדת יממא אתכליל בליליא [ואתעביד יחודא ומאן דאמר רשות בגין אימורין ופדרין דמתעכלי בליליא] והא אוקימנא דכתיב (דברים ו ה) ואהבת את יי' אלהיך האי קרא אוקימנא ואוקמוה חברייא	פתח רבי יוסי ואמר, זה ששינינו שתפלת ערבית היא חובה, ודאי משום שקריאת שמע של ערבית חובה והקדוש ברוך הוא מתייחד בלילה כמו שמתייחד ביום, ומדת לילה נכללת ביום ומדת יום נכללת בלילה, ונעשה יחוד. ומי שאמר רשות, משום אימורים ופדרים שמתעכלים בלילה. והרי בארנו, שכתוב "ואהבת את ה' אלהיך". פסוק זה בארנוהו ופרשוהו

⁵³⁹³ ואתכלילן (דפ"ו).

⁵³⁹⁴ היחוד דהויה אלהים, ור"ל שהאצילות עם הבי"ע יהיה כולם אחד, וכמ"ש בזוה"ק (תרומה קסא ע"ב ופ' ואתחנן רסד ע"א ע' שם ושם), כי העולמות בי"ע הם בהגילוי דשם אלהים כנז', וכשהם כולם קודש לה', הרי הוא היחוד דהויה אלהים, שהוא נקרא רזא דמהימנותא, כמ"ש בפ' תרומה (קסא ע"א וע"ב) (דע"ה ח"א פא ע"ב).

⁵³⁹⁵ כי הרי עד"ז הוא כל התורה כולה (ביאורים ח"א מג ע"א).

⁵³⁹⁶ שנקראו תורה שבכתב ותורה שבע"פ בהב' שמות הללו משום שאורייתא כולה היא שמא קדישא (ביאורים ח"א מג ע"א).

⁵³⁹⁷ שהיא הו"ה אלהים (ביאורים ח"א מג ע"א).

אבל אית לשאלא אי בהאי יחודא דשמע ישראל אתכליל כלא ימינא ושמאלא⁵³⁹⁸ אמאי כתיב לבתר ואהבת (שם כח א) והיה אם שמוע דהא ביחודא אתכלילו אלא התם בכלל הכא בפרט והכי אצטריך וברזא דיחודא:	החברים, אבל יש לשאול אם ביחוד הזה של שמע ישראל נכלל הכל ימין ושמאל, למה כתוב אחר כך "ואהבת" והיה אם שמוע", שהרי ביחוד נכללו. אלא שם בכלל, כאן בפרט, וכך צריך ובסוד היחוד.	
דהא אתערנא ביה יחודא איהו כגוונא דתפלין דרישא ותפלין דדרועא בתפלין דרישא ד' פרשיין והא⁵³⁹⁹ אתמר והכא⁵⁴⁰⁰ ג' שמהן אינון התם ארבע פרשיין וכל חד וחד בלחודוי והכא ג' שמהן מה בין האי להאי אלא אנון ארבע פרשיין הא אתערו בהו חד נקודה⁵⁴⁰¹ קדמא (עלאה) וחד רזא דעלמא דאתי וחד ימינא:	שהרי התעוררנו בו שהיחוד הוא כדוגמת תפלין של ראש ותפלין של זרוע, בתפלין של ראש [יש] ארבע פרשיות והרי נתבאר, וכאן שלשה שמות הם, שם ארבע פרשיות וכל אחת ואחת לבדה, וכאן שלשה שמות, מה בין זה לזה. אלא אותן ארבע פרשיות הרי התעוררו בהן, אחת נקודה קדומה (עליונה), ואחת סוד העולם הבא, ואחת ימין,	
<table><tr><td> (תפילין דרישא חכמה ובינה גדולה גבורה תפארת המניח ותפילין דדרועא תפארת נצח הוד יסוד מלכות המניח כדאיתא בפרשת בראשית) </td></tr></table>	(תפילין דרישא חכמה ובינה גדולה גבורה תפארת המניח ותפילין דדרועא תפארת נצח הוד יסוד מלכות המניח כדאיתא בפרשת בראשית)	
(תפילין דרישא חכמה ובינה גדולה גבורה תפארת המניח ותפילין דדרועא תפארת נצח הוד יסוד מלכות המניח כדאיתא בפרשת בראשית)		
רסד/ב		
וחד שמאלא אלין רזא דתפילין דרישא⁵⁴⁰² והכא ברזא דא יחודא דא תלת שמהן עלאין אינון [כגוונא] (בגין) דאינון	ואחת שמאל, אלה סוד תפלין של ראש. וכאן בסוד זה, יחוד זה שלשה שמות עליונים הם כדוגמת אותן	

⁵³⁹⁸ ושמאל (דפ"ו).

⁵³⁹⁹ והכא (דפ"ו).

⁵⁴⁰⁰ והא (דפ"ו).

⁵⁴⁰¹ (ס"א עלאה) נוסף בדפ"ו.

⁵⁴⁰² שה"ס חו"ב חו"ג כנודע. ואיתא בספר אדם ישר שתרי מוחין חו"ב יורדים ממוחי או"א אל שני יסודותיהם, וחו"ג נמשכין מתרין כתפין דא"א אל שני עטרות יסודות או"א, ולכן נקראים תרין עטרין. ולפי זה נמצאו שכל הד' מוחין נכנסים בב' (נ"א בד') יסודות דא"א, ולכן אמר רזא דתפילין, שכל רזא הוא יסוד. והכא ברזא דא, פי' באותו היסוד הנזכר, יחודא דא, של ד' המוחין. אבל הוא תלת שמהן עלאין, והטעם כי התפילין סודן אור מקיף היוצא ובולט לחוץ במצח ז"א, והם ד' מוחין ממש בארבעה בתים כנודע. אבל יחוד שמע הוא בג' מוחין דז"א בפנימיות. וקראן עלאין, לפי שהם אורות יותר מעולים, כי של תפילין היא בבחינה הששית והיותר טפלה כידוע, והם בחינת הארה, אבל של היחוד אור פנימי ממש, ולכן הוא בסוד שמות, ושל התפילין הוא בבחינת פרשיות (נ"א פרטיות) כגוונא דאינון ארבע פרשיין, ירצה שכמו שהתפילין ארבע פרשיות נפרשות ומובדלות, כן שלשה הפנימיים הם ארבעה, אלא שהאמצעי שהוא הדעת, בו מיוחדים חו"ג. נקודה עילאה ראשית דכלא, ולעיל בשל תפילין לא אמר ראשית דכלא, ומזל"ן שה"ס חכמה דאריך שאנו מכוונים אליה בהו"ה קדמא, והיינו ראשית דכלא. כללא דימינא ושמאלא כחדא, חו"ג נכללים יחד בדעת ונרמזים בהו"ה, י"ה חסדים ו"ה גבורות. ומ"ש כללא דימינא ושמאלא, הוא מפני שבין ה"ח (נ"א החסדים) ובין ה"ג (נ"א הגבורות) סודם בחגתנ"ה כנודע, וזה כשמתפשטים בגופא, אי נמי בחינת ה' אצבעות, אבל בדעת הם כלולים יחד במדה אחת. והוסיף עוד ואמר בכללא חדא, נראה שרומז למ"ש בכונת השופר, שיש בין החסדים והגבורות שבדעת בחינת ת"ת המייחדם, והיינו בכללא חדא, ששניהם נכללים בת"ת שסתמו שם הו"ה. ואלין אינון תפלה דרישא, כי מזה מתנוצצים ד' אורות שבד' הבתים, ולכן יש בהם ב' שיני"ן של ד' ושל ג' רישין, לרמוז לג' הפנימים שנעשים ד' חיצונים (רמ"ז).

ארבע פרשיות, "יהו"ה הראשון, זו נקודה עליונה ראשית הכל, "אלהינו", סוד העולם הבא, "יהו"ה האחרון, כלל של ימין ושמאל כאחד בכלל אחד, ואלה הם תפלה של ראש וזהו היחוד הראשון.	ארבע פרשיות יי' קדמא דא נקודה עלאה ראשית⁵⁴⁰³ דכלא אלהינו רוא דעלמא דאתי יי' בתראה כללא דימינא ושמאלא כחדא בכללא חדא ואלין אינון תפלה דרישא ודא איהו יחודא קדמא:
תפלין של זרוע, כלל (תוך תפלין של זרוע כלל) של כל האלה כאחד, וזהו סוד "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", כאן כלל של אותן תפלין של ראש שנכללו בתוך תפלין של זרוע.	(ד) תפלין דדרועא כללא⁵⁴⁰⁴ גו תפלין דדרועא כללא⁵⁴⁰⁵ כל⁵⁴⁰⁶ הני כחדא ודא איהו רוא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד⁵⁴⁰⁷ הכא כללא דאינון תפלין דרישא דאתכלילו גו תפלין דדרועא:
וסוד זה, "ברוך" זה סוד של נקודה עליונה שהוא ברוך שכל הברכות נובעות משם. ואם תאמר העולם הבא נקרא ברוך, לא כך, שהרי נקודה עליונה היא זכר, עולם הבא נקבה, הוא ברוך והיא ברכה, "ברוך" זכר, "ברכה" נקבה. ועל זה "ברוך", הוא נקודה עליונה, "שם", זה העולם הבא, שהוא שם גדול, כמו שנאמר "ומה תעשה לשמך הגדול", "כבוד", זה כבוד עליון שהוא ימין ושמאל, וכולם	ורוא דא ברוך דא רוא⁵⁴⁰⁸ דנקודה עלאה דאיהו ברוך דכל ברכאן נבעין מתמן⁵⁴⁰⁹ ואי תימא עלמא דאתי אקרי ברוך לאו הכי דהא נקודה עלאה איהו דכר⁵⁴¹⁰ עלמא דאתי נוקבא איהו ברוך ואיהי ברכה⁵⁴¹¹ ברוך דכר ברכה נוקבא ועד⁵⁴¹² ברוך איהו⁵⁴¹³ נקודה עלאה שם⁵⁴¹⁴ דא עלמא דאתי דאיהו שם גדול בד"א (יהושע ז ט) ומה תעשה לשמך הגדול כבוד דא כבוד עלאה דאיהו ימינא ושמאלא וכלהו כלילין

⁵⁴⁰³ ראשיתא (דפ"ו).

⁵⁴⁰⁴ זו הגרסה הנכונה כי הרב זל"ה לא שינה אותה, אבל גרסת א"י קשה לי לפרשה, דהכי גריס תפלין דרישא גו תפלין דדרועא, ואין הדבר כן דשאני טובא תפלין דרישא שהם חו"ב חו"ג הבולטים מחב"ד דזעיר, ושל הזרוע הם מחו"ב דאבא ומחו"ב דאי' המתפשטים עד נ"ה דזעיר, ובכח הכאת קוצא דשערי דזעיר יוצאת הארת שני החו"ב ונעשית תפלין של רחל. האמנם לפי גרסת הספר הכי פירושו, שתפלין של ראש הם ארבעה בתים אבל תפלין של יד נכללים בבית אחד, והטעם מפני שנה שמהם יוצאים תפלין לרחל הם תרי פלגי, ומצד האחור הם דבקים יחד והיו לאחד כנזכר בשער התפלין. כללא דכל הני, הם הארבע פרשיות (רמ"ז).

⁵⁴⁰⁵ גו תפלין דדרועא כללא (מוסגר בדפ"ו).

⁵⁴⁰⁶ דכל (דפ"ו).

⁵⁴⁰⁷ עי' הקדמה יג ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁴⁰⁸ היינו החכמה, והטעם שנקרא ברוך שהוא מקור הברכות, ועם היות שהכתר מקור אמתיו הוא נעלם ואינו משפיע אלא על ידי החכמה שהיא נקודה כדפירש', ואם תאמר אם אחר גילוי הברכות אתה, אם כן נייחס שם זה לבניה שממנה גילוי הברכות לספירות, ולזה אמר שאינו, שיש ברוך מקור, ויש ברכה כלי בית קבול לברכות, ולמעלה החכמה מקור, והבינה ברי(י)כה, ולמטה היסוד מקור והמלכות ברכה, בענין שי' נקו' ברוך מעלה ומטה, וה' נקבה ברכה מעלה ומטה, ומפני שזכר ונקבה לא יצדק בעצם למעלה מצד עצמם, זה לזה יצדק (אור יקר).

⁵⁴⁰⁹ הבינה גופה הנה היא הבריכה העליונה אשר כל ברכאן נפקין מתמן (כמ"ש בפ' נח סד ע"ב ופ' תרומה קס"ב ע"א ופ' אחרי ס"ה ע"א ופ' ואתחנן רס"ד ע"ב וע' פע"ח שער הברכות רפ"א) כי הוא בעצמה היא רחמים אלא מסטרה דינין מתערין (הקדו"ש כז ע"ד).

⁵⁴¹⁰ להוצאת ההויות והברכות, ובערכה הבינה נקבה (אור יקר).

⁵⁴¹¹ ולא יקשה כל מקום ששניהם באים כאחד, כגון הכא דכתיב ברוך שם, והמלות בעצמם "ברוך ברכה דכר ונוקבא" (אור יקר).

⁵⁴¹² עם היות שלא יצדק ענין זה בחכמה ובבינה, כיון שראינו שהבינה נקראת ברכה ודאי, אם כן החכמה נקרא ברוך (אור יקר).

⁵⁴¹³ עם היות שהיא נקודה עילאה נעלמת בערך הבינה ברכה יצדק בה "ברוך" (אור יקר).

⁵⁴¹⁴ הענין שהמלכות שם לתפארת, והבינה שם לחכמה, כענין יהו"ה אה"ה יהו"ה אדנ"י, אה"ה שבבינה לבוש לשם יהו"ה שבחכמה, אם כן שם יצדק במלכות אדנ"י שם לתפארת יהו"ה, ויצדק בבינה כדפירשנו, כיון שאמר שמך הגדול היינו בינה שהוא גדול ממלכות, ובתפארת לא יצדק שאינו שם (אור יקר).

בהאי תפלה של יד דאיהו מלכותו ונטייל בלא בגויה ובהאי אתכלילון (ביה) בהאי מלכות עלמין כללו למיזן לון ולספקא לון בכמה דאצטריכו:	כלולים בתפלה זו של יד שהיא "מלכותו" ולוקחת הכל לתוכה. ובה נכללים במלכות הזאת כל העולמות לזון אותם ולספק להם במה שהצטרכו.
ודא איהו יחודא דתפלין דרישא ותפלין דדרועא כגוונא דרזא דיהודא דתפלין הכי הוא יחודא דכלא ודא איהו ברירו דמלה והא סדרנא יחודא דא קמי בוצינא קדישא ואמר לי דהא בד' גוונין [אסתר] (דסדר)⁵⁴¹⁵ יחודא ודא ברירא דכללו והכי איהו ודאי וכללו רזא דיהודא אבל סדורא דתפלין דא הוא יחודא עלאה כדקא יאות ומגו דאתכלילו ימינא [ושמאלא] ברזא דשמא חד בארז כלל אצטריך לבתר לאפקא לון בארז [פרט אבל לאו בארז] יחודא דהא יחודא בקראי קדמאי איהו למחוי יי' אחד בתפלין דרישא ושמו אחד בתפלין דדרועא והוי כלל חד כיון דיהודא אתסדר כלל בכללא מרישא דנקודה עלאה אצטריך לבתר לאתערא מרישא דנהורא קדמא דאיהו רישא דכלא, ע"כ:	וזהו יחוד של תפלין של ראש ותפלין של זרוע. כדוגמת סוד היחוד של תפלין, כך הוא יחוד הכל, וזהו ביור הדבר. והרי סדרנו יחוד זה לפני הנר הקדוש, ואמר לי שהרי בארבעה גוונים הסתדר היחוד, וזה הביור של כולם, וכך הוא בודאי, וכולם סוד היחוד, אבל סדור התפלין זהו יחוד עליון כראוי. ומתוך שנכללו ימין ושמאל בסוד של שם אחד בדרך כלל, צריך אחר כך להוציא אותם בדרך פרט, אבל לא בדרך יחוד, שהרי היחוד הוא בפסוקים הראשונים להיות ה' אחד בתפלין של ראש ושמו אחד בתפלין של זרוע, ונהיה הכל אחד, כיון שהיחוד נסדר הכל בכלל מראש הנקודה העליונה, צריך אחר כך להתעורר מהראש של האור הראשון שהוא ראש הכל.
זהר:	
גליף [ואתקין] (ואתקיף) משה⁵⁴¹⁶ כ"ה אתון ברזא דפסוקא דיהודא דכתיב (דברים ו ד) שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד ואינון כ"ה אתון גליפין מחקקין ברזא דלעילא יעקב בעא לאתקנא לתתא ברזא דיהודא ואתקין בכ"ד אתון⁵⁴¹⁷ ואינון בשכמל"ו ולא אשלים לכ"ה אתון בגין דעד לא [אתתקן] (אתקין) משכנא כיון דאתתקן משכנא ואשתלים מלה דהוה נפיק מניה⁵⁴¹⁸ כד אשתלים לא מליל אלא בכ"ה אתון לאחזאה דהא אשתלים דא כגוונא דלעילא דכתיב (ויקרא א א) וידבר יי' אליו מאהל מועד לאמר [הא כ"ה אתון] וע"ד כ"ה זינין לאשלמא תקונא דמקדשא:	חקק והתקין משה כ"ה אותיות בסוד של הפסוק של היחוד שכתוב "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" והן כ"ה אותיות חקוקות החקוקות בסוד שלמעלה. יעקב רצה להתקין למטה בסוד היחוד והתקין בכ"ד אותיות והן "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", ולא השלים לכ"ה אותיות משום שעדיין לא נתקן המשכן. כיון שנתקן המשכן והושלם דיבור שהיה יוצא ממנו כשהושלם לא דיבר אלא בכ"ה אותיות להראות שזה הושלם כדוגמא שלמעלה שכתוב "וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר" הרי כ"ה אותיות. ועל זה כ"ה מינים להשלים תקון המקדש.
וכל הני אתון אוקימנא באינון אתון גליפין דאוליפנא ממר ובגין דמשכנא אשתלים ברזין אלין אקרי כ"ה ביחודא	וכל האותיות הללו בארנו באותן אותיות חקוקות שלמדנו ממר, ומשום שהמשכן הושלם בסודות הללו נקרא כ"ה ביחוד של שלמות המשכן, ועל זה

⁵⁴¹⁵ אתסדר (דפ"ו).

⁵⁴¹⁶ הלשון הזה נדפס בפרשת תרומה קלט ושם פירשנוהו (מ"מ), עי' תרומה קלט ע"ב (לש"ו).

⁵⁴¹⁷ עי' זוה"ק תרומה (דף קלט ע"ב) (ביאורים ח"א מב ע"ב)

⁵⁴¹⁸ ר"ל הדיבור הראשון שהוא המילות הראשונות הנאמר שם (ביאורים ח"א מב ע"ב).

דשלימו דמשכנא וע"ד (תהלים קמה י) וחסידיך יברכוכה כתיב רזא דשלימו דכל משכנא ותקונא דיליה כ"ה לקבל כ"ב אתון ותורה ונביאים וכתובים דאינון כללא חדא [רזא חדא] (ורזא דא) בשעתא דישראל קא מיחדי יחודא בהאי קרא ברזא דכ"ה אתון [דאינון] (ואינון) שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד [ו] בשכמל"ו דאינון כ"ד אתון ויכוון כל חד בהו כלהו אתון מתחברין כחדא וסלקין לחבורא חד תשע וארבעים תרעין ברזא דיובלא וכדין אצטריך לסלקא ועד לא יתיר וכדין אתפתחו תרעין וחשיב קב"ה להווא ב"נ כאילו קיים אורייתא כלה דאיהי אתיא במ"ט פנים בכלא:	כתוב "וחסידיך יברכוכה" סוד השלמות של כל המשכן ותקונו. כ"ה כנגד כ"ב אותיות ותורה ונביאים וכתובים שהם כלל אחד, סוד אחד. בשעה שישראל מיחדים יחוד בפסוק זה בסוד כ"ה אותיות שהם "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" ו"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" שהם כ"ד אותיות, ויכוון כל אחד בהם, האותיות כולן מתחברות כאחת ועולות לחיבור אחד ארבעים ותשעה שערים בסוד היובל, ואז צריך לעלות, ועד לא יתיר, ואז נפתחים השערים, ומחשיב הקדוש ברוך הוא לאותו אדם כאלו קיים את כל התורה שהיא באה במ"ט פנים בכל.
וע"ד אצטריך לכוונא רעותא בכ"ה ובארבע ועשרין לסלקא לון ברעותא דלבא בתשע וארבעין תרעין דקאמרין כיון דאתכוון בהאי יתכוון בהווא יחודא דאמר מר שמע ישראל וגו' (דברים ו ד) וברוך⁵⁴¹⁹ שם כבוד מלכותו לעולם ועד כללא דכל אורייתא כלא זכאה חולקיה מאן דיתכוון בהו ודאי כללא איהו דכל אורייתא דעילא ותתא ודא איהו רזא דאדם שלימו דדכר ונוקבא ורזא דכל מהימנותא ע"כ:	ועל זה צריך לכוון רצון בעשרים וחמש ובעשרים וארבע להעלותן ברצון הלב בארבעים ותשעה שערים שאמרנו. כיון שהתכוון בזה יתכוון באותו יחוד שאמר מר שמע ישראל וגו' ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד כלל של כל התורה כולה. אשרי חלקו של מי שיתכוון בהן, ודאי כלל הוא של כל התורה שלמעלה ומטה, וזהו סוד שלמות של זכר ונקבה וסוד כל האמונה.
רס/הא	
זהר	
רבי אבא שלח ליה⁵⁴²⁰ לר' שמעון ואמר ליה האי דאוקמיה [מר] בתפלין דמארי עלמא וד' פרשיין⁵⁴²¹ (ואינון) קודשא דקודשין⁵⁴²¹ ושפיר משכא דעל תפלין ואינון רצועין אקרו קדושה⁵⁴²² אסמכתא מנלן שלח ליה (בראשית ג כא) ויעש יי' אלהים לאדם ולאשתו [וגו']⁵⁴²³ דייקא⁵⁴²⁴	רבי אבא שלח לו לרבי שמעון ואמר לו, זה שבאר מר בתפלין של רבונו של עולם ארבע פרשיות הן קדש הקדשים יפה, עור שעל התפלין ואותן רצועות נקראות קדושה, אסמכתא מנין לנו. שלח לו "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו וגו'" דווקא, וכך בארו רב המנונא סבא, ואלה אותם של ראש וזרוע "ידכה" בה"א,

⁵⁴¹⁹ ברוך (דפ"ו).

⁵⁴²⁰ הענין כי הבינה קדושה אחת והחכמה קודשא דקודשין שהוא קדש והעלם גם בערך הבינה, והנה למעלה לפי הנדרש בענין התפלין וכפי מה שפירש ר' שמעון בפ' הורה היות תפלין הפרשיות בסוד מוחא דהיינו בחינות חכמה המתפשטות בגוף העליון, והעורות בסוד גולגולתא דהיינו בחינות הבינה כי היא גולגולתא כדפירשנו לעיל בענין י' מוחא אל"ף אורא (אור יקר).

⁵⁴²¹ דהיינו הפרשיות עצמם (אור יקר).

⁵⁴²² אלו מוחא ואלו גולגולתא (אור יקר).

⁵⁴²³ פ' ה' אלהים בינה, לאדם ולאשתו ת"ת ומלכות (אור יקר). פ' ה' אלהים הם אר"א לאדם ולאשתו הם זר"ן כתנות עור הוא העור של תפלין ורצועותיהם (מ"מ). עי' תיקר"ז קלג ע"ב.

⁵⁴²⁴ "כתנות עור" היינו גולגולתין, ואדם ואשתו דווקא הכוונה שהתפארת נקרא אדם מצד החכמה שהוא מ"ה אדם, ואשתו רוצה לומר נוקביה מסטרא דחכמה שהם סוד יו"ד במילואה סוד ד"ו פרצופין, וזהו שאמר "לאדם ולאשתו דייקא" (אור יקר).

והרי פרשוה.	והכי אוקמיה רב המנונא סבא ואלין אינון ⁵⁴²⁵ דרישא ודרועא ידכה בה"א והא אוקמוה:
אמר רבי שמעון יש מי ששונה בצורה זו, "והיה" זרוע שמאל של הקדוש ברוך הוא ונקראת גבורה, אם כך לא נשארו בראש אלא שלש והן ארבע, אבל שתי מרכבות קדושות הן, זה נקשר בלב וזה נקשר במוח, והלב והמוח נקשרו זה בזה, וזווג אחד להם, ויפה אמרו החברים "והיה לאות על ידכה" כמו שנאמר, ולא נקרא אלא אות.	אר"ש אית מאן דמתני בהאי [גוונא והיה] (ההוא) ⁵⁴²⁶ דרועא שמאלא דקב"ה ואקרי גבורה אי הכי לא אשתארן ברישא אלא תלת ואינון ארבע אבל תרין רתיכין קדישין אינון ⁵⁴²⁷ (ושפיר קאמרי חברייא ובג"כ) דא אתקשר בלבא ⁵⁴²⁸ ודא אתקשר במוחא ולבא ומוחא אתקשר דא בדא וזווגא חד להו וישפיר קאמרו חברייא (שמות יג טז) והיה לאות על ידכה כמה דאתמר ולא אקרי אלא ⁵⁴²⁹ אות:
אמר רבי שמעון בשעה שהאדם מקדים בחצות הלילה וקם ועוסק בתורה עד שמאיר הבוקר, בבוקר מניח תפלין בראשו ותפלין ברושם	אמר ר"ש בשעתא דב"נ אקדים ובפלגות ליליא וקם ואשתדל באורייתא עד דנהיר צפרא בצפרא ⁵⁴³⁰ (ו)אנח תפלין ברישיה ותפלין ברשימא קדישא בדרועיה ⁵⁴³¹

⁵⁴²⁵ פירוש אדם ואשתו כנודע, והכריח הענין מידכה יד ה' כמבואר לעיל (אור יקר).

⁵⁴²⁶ "מאן דמתני בהאי [גוונא והיה] (ההוא)" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא

"דמתקני כדאי". לפני הנראה כי גרסא זאת עם גרסא אחרת שכתב ר' מנחם ריקנטי שלא נמצא בספרים הכל ענין אחד, וזה לשונו: ידכה בה' והא אוקמוה וחברייא יתבי דרומא אוקמוה. ברזא דילהון בתי תפלין בהאי גוונא קדש לי כל בכור לקבל כתרא עילאת דכולא, והיה כי יביאך לקבל חכמה, שמע ואהבת לקבל בינה, והיה לקבל חסד, לבתר כלילן כולהו בדרועא שמאלא דאיכרי עז דכתיב ובזרוע עזו אין עז אלא תורה אין עז אלא תפלין, ומילין לא מתיישבן לגבן מאי טעמא בגין דכתר עליון הוא כליל כולא והוא לא בחושבנא, ועוד והיה כי יביאך ביציאת מצרים תליא ההוא אתר אשתכח ביה חירו לעבדין ועל דא לא מתתקן בארחייהו, ואנא מחכמת שריין והכי הוא, וקב"ה נטיל לון, וכן ארבע לעילא ארבע לתתא, ארבע באתר דמוחא ארבע באתר דלבא שרייא בגין דדא בדא אתקשר, ובעי ברנש לאתעטרא בהו בגין דאיהו שמא קדישא עילאה דכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, וכל מאן דאתעטר בעטרא קדישא דא איכרי מלך בארעא וקב"ה מלך ברקיעא הדא הוא דכתיב מלך אסור ברהטים, כמה דקב"ה מלך לעילא הוא מלך לתתא עכ"ל. וזה לא נמצא בספרינו, אמנם אית דמתקני דקאמר בגירסא שלנו הכוונה על חברייא דיתבי דרומא שרצו לפרש כי כתר חכמה ובינה וחסד הם ארבע פרשיות וגבורה בית להם, ולזה הקשה שאינם אלא שלשה פרשיות מפני שהכתר הוא אריק אנפין ואינו בכלל מוחא דזעיר ואין ראוי לכוללו בפרשה אחת מפרשיות זעיר ולכך אמר שהם שלשה, וענין זה נתבאר יותר בגירסת ר' מנחם, וביאר כי עיקר הפירוש הוא כמו שנתבאר שהם שתי מרכבות וכו' כדפירשו לעיל ור' יצחק וכמבואר בארוכה, ואפשר היות מחלוקת זה תלוי במחלוקת אחר שבין ר' שמעון וחבריו בענין הכתר באדרא עם דבריו בשעת פטירתו כמו שהארכתי בחלק שיעור קומה שער חמישי (אור יקר). פי' תפלין של יד הם מוח הגבורות ולכך הקשה א"כ אין בתפלין של ראש אלא חו"ב וחסדים כיון שמוח גבו' הוא בתפלין של יד ואנו עושים ד' בתפלין של ראש. וז"ש אי הכי לא אשתאר ברישא אלא תלת ואינון ד' (מ"מ).

⁵⁴²⁷ פי' האמת הוא שד' רתיכין ברישא ומהארתם נעשים ד' מוחים בתפלין של יד והם תרין רתיכין (מ"מ).

⁵⁴²⁸ פי' שהמ' היא כנגד הלב דזעיר כמ"ש הרב וזעיר נקרא מוחא (מ"מ).

⁵⁴²⁹ "ולא אקרי אלא" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "כולא אקרי".

⁵⁴³⁰ עי' לקמן שא ע"א.

⁵⁴³¹ היינו יו"ד של יד שהוא יו"ד של שד"י כעין יו"ד של ברית מילה (אור יקר). נלע"ד לפי שהמוחין דנוקבא הם מהמוחין דזעיר לכך קראם רשימא לפי שאינם מוחין ממש כמו של זעיר (מ"מ).

ואתעמף⁵⁴³² בעטופא דמצוה ואתי לנפקא מתרעא דביתיה אערע במזוזה רשימא דשמא קדישא בתרעא דביתיה ארבע מלאכין⁵⁴³³ קדישין מזדווגן עמיה ונפקין עמיה מתרעא דביתיה ואזופי ליה לבי כנישתא ומכריזי קמיה הבו יקרא לדיוקנא דמלכא קדישא הבו יקרא לבריה דמלכא לפרצופא יקרא דמלכא רוחא קדישא שריא עליה אכריזי ואמר (ישעיה מט ג) ישראל אשר בכ אתפאר⁵⁴³⁴:	קדוש בזרועו, ומתעטף בעטוף של מצוה, ובא לצאת משער ביתו, פוגש את המזוזה רושם הקדוש בשער ביתו, ארבעה מלאכים קדושים מזדווגים עמו, ויוצאים עמו משער ביתו, ומְלִיִּים אותו לבית הכנסת, ומכריזים לפניו, תנו כבוד לדמות המלך הקדוש, תנו כבוד לבן המלך, לפרצוף היקר של המלך הקדוש, רוח קדושה שורה עליו מכריזה ואומרת "ישראל אשר בכ אתפאר".
כדין ההוא רוחא קדישא סלקא לעילא ואסחיד עליה קמי מלכא קדישא כדין מלכא עלאה למכתב קמיה כל אינון בני היכליה כל אינון דאשתמודען קמיה הה"ד (מלאכי ג טז) ויכתב (ב) ספר זכרון לפניו ליראי יי' ולחושבי שמו מאי ולחושבי שמו כד"א (ס"א) (שמות כט ה) בחשב האפוד⁵⁴³⁵ (שם לה לה) [וחושבי מחשבות] אינון דעבדין לשמיה אומנותא בכלא אומנותא דתפילין בבתייהון ברצועיהון ו(ב) כתיבתייהון אומנותא דציצית בחוטייהון בחוטא דתכלתא אומנותא דמזוזה ואלין אינון חושבי שמו וכתוב וחושבי מחשבות:	אז אותה רוח קדושה עולה למעלה ומעידה עליו לפני המלך הקדוש, ואז מצוה המלך העליון לכתוב לפניו את כל אותם בני היכלו, כל אלו הנודעים לפניו, זהו שכתוב "וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זִכְרוֹן לִפְנֵי לַיהוָה לְיִרְאֵי ה' וְלַחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ", מה זה "ולחושבי שמו". כמו שנאמר (בחשב האפוד) "וחושבי מחשבות", אותם שעושים לשמו אומנות בכל אומנות התפלין בבתייהן ברצועותיהן וכתביבתן, אומנות הציצית בחוטייהן בחוט התכלת, אומנות המזוזה, ואלה הם "חושבי שמו" וכתוב "וחושבי מחשבות".
ולא עוד אלא דקב"ה משתבח ביה ומכריז(י) עליה בכלהו עלמין חמו מה בריה עבדית בעולמי ומאן דייעול קמיה לבי כנישתא כד נפיק⁵⁴³⁶ מתרעיה ולא תפילין ברישיה וציצית בלבושיה ואומר (תהלים ה ח) אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך קב"ה אמר אן הוא מוראי הא סחיד סהדותא דשקרא:	ולא עוד, אלא שהקדוש ברוך הוא משתבח בו ומכריז עליו בכל העולמות, ראו איזו בריה עשיתי בעולמי. ומי שיכנס לפניו לבית הכנסת כשיוצא מהשער שלו ואין תפלין בראשו וציצית בלבושו, ואומר "אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך", הקדוש ברוך הוא אומר איה הוא מוראי. הרי מעיד עדות שקר.
א"ר יוסי זכאה חולקיה דמשה דהכא אמר אלהינו⁵⁴³⁷ (נ"א אלהיך) דא"ר [שמעון] (יצחק) משה בדרגא עלאה יתיר אתאחד על שאר נביאי מהימני וא"ר שמעון אלמלא הוו ידעי בני נשא מלין דאורייתא לינדעון דהא לית שום מלה באורייתא או	אמר רבי יוסי, אשרי חלקו של משה, שכאן אמר "אלהינו" (אלהיך), שאמר רבי שמעון משה נאחז בדרגה יותר עליונה על שאר הנביאים הנאמנים, ואמר רבי שמעון אלמלא היו יודעים בני אדם דברי תורה, ידעו שהרי אין שום דבר בתורה או אות

⁵⁴³² עם היות שהקדים תפילין לציצית אין הכרח לסדר הנחתן כמו שכתב בפרשת במדבר (אור יקר).

⁵⁴³³ לא נתבאר שמם ואפשר שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל שהם מרכבת יצר הטוב כדפירשו ברעיא מהימנא (אור יקר), פי' כנגד תפלין של יד ושל ראש וציצית ומזוזה (מ"מ).

⁵⁴³⁴ (חסר ועיין בסוף הספר סי' י"ג דשייך כאן) (הערת הזהר).

⁵⁴³⁵ פי' שהוא לשון אומנות. כך ולחושבי שמו הוא לשון אומנות כדעת ר"ש (מ"מ).

⁵⁴³⁶ נפק (דפ"ו).

⁵⁴³⁷ שלא אמר אלהיך כמ"ש בואהבת, דהתם זר"ן והכא אר"א (רמ"ז). פי' זעיר וכדמפרש (מ"מ).

719 | Page

בתורה שאין בה סודות עליונים ונכבדים.	את באורייתא דלא אית בה רזין עלאין ויקירין:
בא וראה, כתוב "משה ידבר והאלהים יעננו בקול", ושנינו, מה זה "בקול". בקולו של משה, ויפה הוא. דווקא בקולו של משה, באותו קול (שהוא) אחוז בו על כל שאר הנביאים (ומשם משה ניזון על כלום), ומשום שהוא נאחז על כולם באותו קול דרגה עליונה, היה אומר לישראל "ה' אלהיך", היא דרגה שנקראת שכינה ששורה בתוכם, אשרי חלקו.	ת"ח כתיב (שמות יט יט) משה ידבר והאלהים יעננו בקול ותנינן מאי בקול בקולו של משה ושפיר הוא בקולו של משה דייקא ⁵⁴³⁸ בההוא קול (דאיהו) אחיד ביה על כל שאר נביאי ⁵⁴³⁹ (ומתמן משה אתון על כלם) ובגין דאיהו אתאחיד על כלם בההוא קול דרגא עלאה הוה אמר להו לישראל יי' אלהיך דאיהו ⁵⁴⁴⁰ דרגא דאקרי שכינתא דשרייא בגווייהו זכאה חולקיה:
ואמר רבי שמעון שנינו, קללות שבתורת כהנים משה מפי הגבורה אמרן ושבתמשה תורה משה מפי עצמו אמרן, מה זה מפי עצמו. וכי תעלה בדעתך שאפילו אות קטנה בתורה אמר אותה משה מעצמו. אלא יפה הוא, והרי התעוררנו, לא שנינו מעצמו, אלא מפי עצמו, ומהו. אותו קול שהוא אחוז בו, ועל זה הללו מפי הגבורה והללו מפי עצמו, מפי אותה דרגה שנקשר בה על שאר נביאים הנאמנים, ועל זה בכל מקום "אלהיך" וכאן "אלהינו".	ואר"ש תנינן קללות שבת"כ משה מפי הגבורה ⁵⁴⁴¹ אמרן ושבתמשה תורה משה מפי עצמו אמרן מאי מפי עצמו וכי ס"ד דאפי' את זעירא באורייתא משה אמר ליה מגרמיה אלא שפיר הוא והא אתערנא מעצמו לא תנינן אלא מפי עצמו ומאי איהו ההוא קול דאיהו אחיד ביה וע"ד הללו מפי הגבורה והללו מפי עצמו מפי ההוא דרגא דאתקשר ביה על שאר נביאי מהימני ועל דא בכל אתר אלהיך והכא אלהינו ⁵⁴⁴² :
בא וראה, כמה יש להם לבני אדם לשמור דרכיהם כדי שיעסקו בעבודת רבונם ויזכו לחיי העולמים. תחת כסא המלך הקדוש יש מדורים עליונים, ובאותו מקום של הכסא נקשרת מזוזה להנצל מכמה בעלי דינים	ת"ח כמה אית להו לבני נשא לאסתמרא ואורחיהו (אורחיו) בגין דישתדלון בפולחנא ⁵⁴⁴³ דמאריהו ויזכון לחיי עלמין תחות כורסיא דמלכא ⁵⁴⁴⁴ קדישא אית מדורין עלאין ⁵⁴⁴⁵ ובההוא אתר דכורסיא מזוזה אתקשר ⁵⁴⁴⁶ לאשתזבא מכמה מארי דינין
רסה/ב	
שעתידים להתעורר בהם בבני האדם באותו העולם, כדוגמת זה עשה הקדוש ברוך הוא לישראל ונתן להם מצוות התורה כדי שיעסקו בה	דזמינן לאתערא בהו בבני נשא בההוא עלמא כגוונא דא עביד קב"ה לישראל ויהב להו פקודי אורייתא בגין דישתדלון בה

⁵⁴³⁸ פי' זעיר ועיין בפ' ויקרא דף ז' ע"א (מ"מ).

⁵⁴³⁹ נביאין (דפ"ו).

⁵⁴⁴⁰ איהו (דפ"ו).

⁵⁴⁴¹ פי' מלכות (מ"מ).

⁵⁴⁴² פי' זעיר (מ"מ).

⁵⁴⁴³ בפולחנא (דפ"ו).

⁵⁴⁴⁴ פירוש מלכות דאצילות שהיא כסא לזעיר (מ"מ)

⁵⁴⁴⁵ הנה כבר ידעת כי ההיכלות הם בבריאה ובהיכל התחתון שהוא היכל לבנת הספיר שהוא פתח של ההיכלות שם נאמר (בראשית ד ז) לפתח חטאת רובץ ומשם ולמטה מתחילין המדורין של עולם היצירה ושם בפתח לבנת הספיר מלאך אחד ושמו טהריאל והוא שומר הפתח לבל יכנסו המקטריגים והמזיקים וז"ש ובההוא אתר דכורסיא וכו' (זהר הרקיע).
⁵⁴⁴⁶ פי' מזוזה גי' אדנ"י (מ"מ).

וישתזבון בהאי עלמא מכמה מארי דינין מכמה מקטרגי דאזדמנון בהו בבני נשא בכל יומא:	וינצלו בעולם הזה מכמה בעלי דינים מכמה מקטרגים שמזדמנים לבני אדם בכל יום.
ר' חייא אמר האי מאן דבעי דיסתמר אורחוי לא יעבר על מייא דאושדין קמי פתחא בגין דתמן שרי חר שידא והוא בין תרין ודשין (ראשין) דפתחא ואנפוי לקבליה דפתחא ואסתכי כל מה דעבדין בביתא ולא לבעי ליה לאנוש דישידי מייא בין תרי תרעי ר' יצחק אמר מייין צלילן לית לן בה והוא דלא יושיט לון ארח קלנא מאי טעמא בגין דאית ליה רשו לנזקא ולא עוד אלא דיהדר רישיה לקבלי ביתא ובכל מה דאסתכל אתלמיא תלת מאה ושתין וחמש כחושבן ימי שתא אית ליה שמשין דהוא שליט עליהו וכלהו נפקין עם ב"נ כד נפיק⁵⁴⁴⁷ מתרעא דביתיה א"ר אלעזר כל דא בעי קב"ה לנטרא לון לישראל ואתקין שמיה קדישא לעילא דאיהו אורייתא ואורייתא כלא [חד] שמא קדישא איהו ומאן דאשתדל באורייתא אשתדל בשמיה:	רבי חייא אמר, מי שרוצה שישמרו דרכיו לא יעבור על מים ששפכו לפני הפתח, כי שם שורה שד אחד, והוא בין שני משקופי הפתח כנגד הפתח, ומסתכל על כל מה שעושים בבית, ואדם צריך שלא לשפוך מים בין שני שערים. רבי יצחק אמר, אין לנו עסק במים צלולים, והוא שלא ישפוך אותם בדרך קלון, למה. משום שיש לו רשות להזיק. ולא עוד, אלא שיחזיר [השד] ראשו כנגד הבית ובכל מה שמסתכל מתקלל. שלש מאות ששים וחמשה שמשים כמנין ימות השנה יש לו שהוא שולט עליהם, וכולם יוצאים עם האדם כשיוצא משער ביתו. אמר רבי אלעזר כל זה רוצה הקדוש ברוך הוא לשמור את ישראל, והתקין שמו הקדוש למעלה שהיא התורה, והתורה כולה היא שם קדוש אחד, ומי שעוסק בתורה עוסק בשמו.
ת"ח בעי ב"נ בפתחא דביתא לרשמא שמא קדישא דאיהו מהימנותא דכלא דהא בכל אתר דשמא קדישא אשתכח זינין בישיין לא משתכחי תמן ולא יכלין לקטרגא ליה לב"נ כמה דכתיב (תהלים צא י) לא תאונה אליך רעה וגו' (מזוזה אקרי) אתר דפתחא דביתא שריא כגוונא דלעילא אתר דפתחא דביתא עלאה שריא מזוזה אקרי דהוא תקונא דביתא ופתחא דביתא מההיא מזוזה ערקין מארי נימוסין מארי דדינין קמיה לא משתכחיין וקביל⁵⁴⁴⁸ דא לתתא כד ב"נ אתקין מזוזה לפתחא דביתא וזהאין (דאיהו) שמא קדישא רשים באתווי האי ב"נ אתעטר בעטרוי דמאריה ולא קרביין לפתחא דביתיה זינין בישיין ולא משתכחי תמן:	בא וראה צריך אדם לרשום בפתח ביתו את השם הקדוש שהוא אמונת הכל, שהרי בכל מקום שהשם הקדוש נמצא לא נמצאים שם מינים רעים, ולא יכולים לקטרג לאדם, כמו שכתוב "לא תאונה אליך רעה וגו'" (מזוזה נקראת) מקום שפתח הבית שורה כדוגמא שלמעלה, מקום שפתח הבית העליון שורה נקרא מזוזה שהוא תקון הבית ופתח הבית, מאותה מזוזה בורחים בעלי שמירת החוקים, בעלי הדינים לא נמצאים לפניו. וכנגד זה למטה, כשאדם מתקין מזוזה לפתח הבית, והשם הקדוש הזה רשום באותיותיו, האדם הזה מתעטר בעטרות רבונו, ולא קרבים לפתח ביתו מינים רעים ולא נמצאים שם.
ר' אבא הוה אתי מלמחמי לר"ש פגע ביה ר' יצחק אמר [ליה] [לית] מאן אתי מאריה דנהורא גבר דאתרבק בגורא דאכלא כל יומא הא נהורא עמיה שרי אמר	רבי אבא היה בא מלראות את רבי שמעון, פגש בו רבי יצחק, אמר לו מאין באת בעל האור, איש שנדבק באש אוכלת כל יום, הרי האור שורה עמו. אמר לו, שנינו, שחיוב על האדם

⁵⁴⁴⁷ נפק (דפ"ו).

⁵⁴⁴⁸ וקבל (דפ"ו).

ליה תנינן דחיובא עליה דב"נ לקבלא אפי שכינתא בכל ריש ירחי ושבת⁵⁴⁴⁹ ומאן איהו רביה כ"ש בוצינא עלאה קדישא דכל בני עלמא בעאן לקבלא אנפוי א"ר יצחק אהדרנא עמך ואקבל אנפי שכינתא ואטעם מאינן מלין עלאין דאטעמת קמיה:	לקבל פני שכינה בכל ראש חדש ושבתות, ומיהו. רבו, כל שכן נר העליון הקדוש שכל בני העולם רוצים לקבל פניו. אמר רבי יצחק אחזור עמך ואקבל פני השכינה ואטעם מאותם דברים עליונים שטעמת לפניו.
פתח ר' אבא ואמר (תהלים קכג א) שיר המעלות אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים שיר דא לא כתיב מאן אמרו אלא בכל אתר דאיהו סתם⁵⁴⁵⁰ רוח הקדש אמרו עליהו דישראל בגלותא היושבי בשמים היושב מבעי ליה⁵⁴⁵¹ מאי היושבי אלא	פתח רבי אבא ואמר, "שיר המעלות אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים", שיר זה לא כתוב מי אמרו, אלא בכל מקום שהוא סתום רוח הקדש אמרה על כנסת ישראל בגלות. "היושבי בשמים", היה צריך

⁵⁴⁴⁹ כתב הרב זלה"ה כי אפילו בראש חדש יש הארת נפש יתירה, ואם יקבל פני רבו יושפע לו מכח רבו, ע"כ. פי' שיושפע אור נשמה יתירה משל רבו, וידוע שסתם כל רב בבחינת החכמה ולכן נקרא בשם אב. ובהו יכון הק"ו מאד, שהרי הרשב"י היה משרשו של משה רבנו ע"ה, שכל עצמו בעצם היה מאבא. והנה רבי אבא היה מסוד בינה כנזכר בריש אדרא רבא, ועל כן אמר רבי יצחק, גבר דאתדבק בנורא וכו', שה"ס בינה הנקראת (ויקרא ו, ו) אש תמיד, כמ"ש בפרשת צו כ"ז א', והוא בסוד שם י"א"י, כל אות מוכה בעצמה, ולהיות שזווגה תדירי כדכתיב (בראשית ב, י) ונהר יוצא מעדן, לכן היא א"ש תמיד תוקד, דתמיד יש בה כח התעוררות החיבור, ועל כן נהורא עמיה שריא, דהיינו אור החכמה דלא פסיק. ואמנם רבי יצחק היה מסוד גבורה ככתוב גם שם באדרא רבא, ומפני זה אמר לו אהדרנא עמך וכו', כי כן רבי אבא ראש הקו השמאלי ומשפיע בבחינת רבי יצחק, והיתה כונתו שעל ידו יועיל לו לקבל אור הרשב"י, וגם בלכתם בדרך ישפיע לו ממה שלמד קודם לפניו (נ"א לפני) הרשב"י שהיה בו ניצוץ משה רבנו ע"ה. ונראה לי שלכן פתח רבי אבא בסוד היושבי בשמים, שסודו באבא וכמו שנפרש בעז"ה. ורמז בזה שכשם שעיקר השפע בא מחכמה כך היה רשב"י מקור החכמה.

והקדים הקדמה גדולה, בכל אתר דאיהו סתם וכו', והיא מכוונת מאד לענין שיגלה מסוד י' יתירה, וזהו דקיל"ן שרוח הקדש סודו ברחל, היוצאה במקום גילוי יסוד אבא דאיהו קדש ודאי, ואז יש לה עינים בהארת האורות המתגלות שם בנ"ה שמהם סוד העינים, ואז אומרת אליך נשאתי את עיני, ולאביה תתחנן בלשון נגלה, כי כן שם מתגלה אור יסודו. וזה דוקא בגלותא, שאז היא באחור ולית לה עיינין, לאפוקי בזמן הגאולה במהרה בימינו שאז תשתווה (נ"א תשתוקק) אל בעלה ותפקחנה עיני עוורים (רמ"ז).

⁵⁴⁵⁰ סתים (דפ"ו).

⁵⁴⁵¹ נראה ששתי קושיות הן, האחת דמבעי ליה לקצר ולומר היושב, והשניה דכלל גדול בחכמת הדקדוק דמסתמא לא יתכן כנוי בה' הידיעה ואם נמצא איזה זר יחשב. וז"ש מאי היושבי, בשלמא אם יאמר יושבי לא הייתי מקשה אלא קושיה אחת, אבל יש עוד קושיה שניה מפני הה' של היושבי. אלא אוקימנא וכו', סוד זה נזכר בהרבה מקומות בזהר והזכירם הרב זלה"ה בפירוש ספרא דצניעותא, והעיקרי מ"ש בפרשת ויחי רכ"ט א' גם על פסוק היושבי. וסוד הדבר בקיצור הוא שידוע שד' אותיות הוי"ה מאירות באב"ע, ופנימיות האצילות הוא אבא שה"ס י' שה"ס העצמות המתפשט בתוכיות האצילות, ולכן תכלית הכונה הוא בפנימיות אבא שהוא עמיקתא דכלא, פי' היותר פנימי שבאצילות, והיינו דוקא בקו האמצעי שלו שדרך בו נמשך אור עצמי מסוד דעתו עד יסודו. ולעד"ן שה"ס שלש בחינות הרמוזות באות י' שהן רישא וגזעא ושבילא שהם ג' קוצות של י' ובסוד דת"י, כי כן אמר הרב שסוד שבילא ה"ס היסוד הנקרא שביל, והוא מתעלם בנקודת ציון העליונה הוא יסוד א"י. ושני היסודות ההם דא"א אמר בפירוש ספרא דצניעותא שנקראים מעמקים, שה"ס שני עמקים, עמיקא דבירא הוא יסוד א"י ועמיקא דכלא יסוד אבא. ואם תאמר תינח דאי' שהוא מקבל יתכן לה שם עומק, אבל דאבא איך שייך לו לשון עומק. וי"ל חדא כנז"ל שהוא היותר פנימי שבאצילות, ועוד נלע"ד במ"ש באדרא זוטא ר"צ א', האי עדן, פי' אבא, אתמשך מעדן עילאה סתימאה, שהוא חכמה סתימאה שהיא נוקבא דכתרא עילאה. ועוד י"ל שכלפי התחתונים נקרא עמיקא, שהרי הם עולים ממטה למעלה, ונמצא היותר עליון כיותר התחתון. אבל צריך שתדע שעיקר הכל הוא בסוד זווג אר"א עילאין, שמפנימיות יסודם צריך להמשיך הטפה בסוד זווג מוחין ונשמות, כי לשל קיום העולמות אין צורך לתפילות שזה נעשה תדיר מעצמו כנזכר אצלנו בכמה מקומות. ולכן אמר מאן דבעי לצללה, דוקא שרוצה להתפלל קמי מלכא קדישא, הוא הזעיר בסוד היותו כבר מלא ברכות אור ישס"ת, שמהם נמשך שפע קיום העולמות תמיד, ואז הוא מלכא קדישא בקדושת אבותיו. בעי למבעי מעמיקתא דכלא, ה"ס אבא

אוקימנא מאן דבעי לצלאה צלותיה קמי מלכא קדישא בעי למבעי מעמיקתא דכלא⁵⁴⁵² לארקא ברכאן לתתא כמה דכתיב (תהלים קל א) שיר המעלות ממעמקים קראתיך יי' והאי יו"ד יתיר עמיקתא דכלא היא ובהאי בעי למבעי בעותיהו (והאי בעי) לארקא ברכאן לההוא אתר דאקרי שמים לאתזנא מניה כלא וע"ד היושבי בשמים בשמים ממש דכד אינון ברכאן (ד)נגידו ואתמשכו מההוא אתר עומקא דכלא ואתישבן באתר דאקרי שמים כדן ברכאן משתכחי בעלאי ותתאי:	לכתוב "היושב" מה זה "היושב". אלא בארנו מי שרוצה להתפלל תפלתו לפני המלך הקדוש צריך לבקש מעומק של הכל להוריק ברכות למטה כמו שכתוב "שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'", ויו"ד זו היא יתרה, עומק הכל היא, ובה צריך לבקש בקשתו להוריק ברכות לאותו מקום שנקרא "שמים" לזון ממנו הכל, ועל זה "היושבי בשמים", בשמים ממש, שכשאותן ברכות שופעות ונמשכות מאותו מקום עומק של הכל ומתיישרות במקום שנקרא "שמים" אז ברכות נמצאות בעליונים ובתחתונים.
(הנה) כעיני עבדים אל יד אדוניהם (שם קבג ב) מאי כעיני עבדים אלין אינון שאר רברבי עמין דלא אתזנו אלא משויר⁵⁴⁵³ נופא דאילנא דישראל מתדבק ביה וכד ישראל נטלין ברכאן מההוא אתר כלהו מתברכן מישראל כעיני שפחה אל יד גבירתה דא היא שפחה דאוקימנא דקטיל קודשא בריך הוא חילא דילה במצרים דהא לית חילא דידה אלא כד אתנגיד מתמצית האי⁵⁴⁵⁴ ארץ ישראל וארץ ישראל	"כעיני עבדים אל יד אדוניהם", מה זה "כעיני עבדים". אלו אותם שאר גדולי העמים שלא נזונים אלא משיירי (גוף) נוף האילן שישראל נדבקים בו, וכשישראל לוקחים ברכות מאותו מקום כולם מתברכים מישראל. "כעיני שפחה אל יד גבירתה", זוהי השפחה שבארנו, שהקדוש ברוך הוא הרג את הכח שלה במצרים, שהרי אין כח שלה אלא רק כשנמשך מתמצית של ארץ ישראל, וארץ ישראל
רס/א:	
גברתה אקרי ועל האי כתיב (משלי ל כא) תחת שלש רגזה ארץ מאן ארץ דא ארץ ישראל כמה דאתמר (שם כב) תחת עבד כי ימלוך אלין אינון עבדים דקאמרן כד אתיהיב שלטנותא לחד מנייהו ודא הוא דכתיב (שמות כ ב) אשר הוצאתיך מארץ	נקראת "גבירתה". ועל זה כתוב "תחת שלוש רגזה ארץ", איזו ארץ. זו ארץ ישראל כמו שנתבאר. "תחת עבד כי ימלוך", אלו אותם עבדים שאמרנו כאשר נתן השלטון לאחד מהם, וזהו שכתוב "אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים". "שפחה כי תירש

עילאה, לארקא ברכאן לתתא, שהרי הוא ראש האצילות בכלל גדול שיש בידינו שתחילת הספירות להמנות בכל פרצוף הוא מחכמה ולמטה, כי הוא המח הראשון המשפיע למטה, אבל כל כתר נחשב לשל עולם העליון ממנו, ואם כן הרקת השפע העצמי הוא מאבא עילאה. ואומרו ברכאן, ירמוז לחו"ג שהם עצמות האור הנשפע, ועליהם כתוב (משלי י, ו) ברכות לראש צדיק, שה"ס התקבצותם בעטרת היסוד הנקרא ראש צדיק כדאיתא באדם ישר דף פ"ג ב'. ואומרו לתתא, הוא לז"א שלעולם הוא למטה מאבא עילאה, מה שאין כן בישסו"ת שדרכם להכנס בתוכו שלכן נקרא מלכא קדישא. וגם ירמוז באומרו ברכאן, לשני יסודות דא"א שנקראים ברוך וברכה. ועליהם נאמר ממעמקים קראתיך ה', פי' משני העמקים הזמנתיך או עוררתי שרשך, ה', שהוא מלכא קדישא. ובזה יכון מה שאנו אומרים תתקבל צלותהון וכו' קדם אבוהון דבשמייא, הוא יש"ס השוכן בשמים, והתפילה תתקבל (נ"א תתעלה) לפניו, ר"ל למעלה ממנו. ודוק אומרנו דכל ישראל, מפני שעיקר המשכת השפע הוא בהתעלות ז"א למעלה במ"ן לאבא, וגם אנו מדביקין עצמנו בו, והרי כל ישראל עליונים ותחתונים. ואז בהיותו שם למעלה במעמקי שני היסודות וכו' (רמ"ז).

⁵⁴⁵² ר"ל מהמחשבה, והוא חכמה. וזהו היר"ד דהיושבי, מעיקרא קוצא תחתון של יו"ד הנק' שבילא, שמשם כל ברכאן יוצאין (יהל אור).

⁵⁴⁵³ משוירא (ס"א גופא) (דפ"ו).

⁵⁴⁵⁴ דהאי (דפ"ו).

גבירתה", (מי היא) זוהי שפחה שאמרנו.	מצרים מבית עבדים שפחה כי תירש גבירתה (מאי) ודא היא שפחה דקאמרן:
בא וראה, מצד השפחה הזו יוצאים כמה שומרי חוק בעלי דינים מקטרגים כנגד ישראל כדי לקטרג עליהם, והקדוש ברוך הוא עושה לישראל שמירה כאב שרוצה לשמור את בנו מהכל. אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, כמה מקטרגים מזומנים כנגדכם, השתדלו בעבודתי, ואני אשמור אתכם מבחוס, ואתם תהיו מוכנים בבתיכם בפנים וישנים במטותיכם ואני אשמור אתכם מבחוס וסביב מטותיכם.	ת"ח מסטרא דהאי שפחה ⁵⁴⁵⁵ נפקי כמה גרדיני טהירין מקטרגין לקבלייהו דישראל ולקטרגא לון וקוב"ה עביר להו לישראל נטירו כאבא דבעי לנטרא לבריה מן כלא אמר קב"ה לישראל כמה מקטרגין זמינין לקבלייכו אשתדלו בפולחני ואנא אהא נטיר לכו לבר ואתון תהוון זמינין בבתיכון מלגו וניימי בערסיכון ואנא אהא נטיר לכו לבר וסוחרני ערסייכו:
ובא וראה בשעה שאותם מינים רעים קרבים לפתחו של האדם זוקפים ראש ומסתכלים בשם הקדוש שנראה בחוסן שהוא שד"י שמתעטר בעטרותיו, שם זה שולט על כולם, ממנו הם פוחדים ובורחים ולא קרבים לפתח האדם.	ות"ח בשעתא דאינון זינין בישינ קריבין לפתחא דב"נ זקפן רישא ומסתכלן בשמא קדישא דאתחזי לבר דאיהו שדי דמתעטר בעטריי שמא [דא שליט על כלא] [דאשלים על כלהו] מניה דחלין וערקין ולא קרבין לפתחא דב"נ:
אמר לו רבי יצחק, אם כך שירשום האדם שם זה בפתח הבית ולא יותר למה כל הפרשה. אמר לו יפה הוא, שהרי שם זה לא מתעטר אלא באותן	א"ל רבי יצחק אי הכי ירשום ב"נ ⁵⁴⁵⁶ שמא דא בפתחא דביתא ולא יתיר אמאי כל פרשתא אמר ליה שפיר הוא דהא שמא דא לא אתעטר אלא באינון אתוון כלהו

⁵⁴⁵⁵ מכאן נראה שהמזיקים המזומנים בשמאל הפתח כמ"ש לעיל ברעיא מהימנא רס"ג ב' וגם לקמן בעבר הדף, הם באים משפחה זו שהיא ממש כנגד רחל דקדושה שסודה סוד המזוזה כמו שנפרש היטב בס"ד. ונקדים תחילה דברי הרח"ו זלה"ה וז"ל, ענין המזוזה, הנה מזוזה עולה אדנ"י, והוא בחינת רחל שהיא בחי' דל"ת כנודע, כי היא מכסה על אחורי הזעיר שלא יתאחזו באחוריו החיצונים, כי הנה אין אחיזה לחיצונים לעולם אלא באחוריים, כי באור הפנים אינם יכולים להתאחז בו ודוחה אותם. ולכן יצאה רחל עמו אחור באחור כדי לכסות עליו כדלת הזאת שהוא כסות וסתימת הפתח. הרי שנקרא דלת על בחינה זו שהיא סותמת ומכסה כמו הדלת. ועוד נקרא דלת על שם שהיא כנגד ד' מדות תנה"י. והנה נ"ה שלו הם שתי מזוזות שהם עומדים ופתוחים בין זה לזה כשתי מזוזות הפתח, ולפי שרחל יוצאת בשליש העליון דת"ת אחר סיום יסוד א"י כנודע, לכן המזוזה גם כן מקומה בשליש העליון של הפתח. והנה הת"ת שלו הוי המשקוף, כי שם הו"ה הוא שם בת"ת שבו כנודע, [ויצאה מן האורות שיוצאים מן] שם הו"ה בסוד הכאה יפ"י הפ"ה ופ"ו הפ"ה עולה מקו"ם שהוא קו"ף [ומן הכאות האלו יוצאת היא במקום הזה וזהו משקוף, כי היא ש"ם, מ"ש ממשקוף, ויוצאת מקו"ף], הרי משקוף אותיות ש"ם קו"ף שהוא מקו"ם, עכ"ל. ודברים אלו צריכים ביאור כי סתומים המה עד שהר"ן ז"ל בעל מצת שמורים החליט המאמר לומר שאינם דברי הרח"ו אלא מאמר משאר התלמידים, והרבה להציב קושיות עליהם והולך לו בדברים אחרים לפרש המזוזה, ע"ע. ומזל"ן שהדברים חיים ונאמנים ובמה שאפרש בהם יסתלק כל קושי. ידוע שאחד מן השרשים שיש לרחל בז"א הוא בחזה שלו והיא בחינת רחל הנז"ל, שהרי באותו השרש יש בו בכח כל שיעור קומתה, שאחר כך כשיוצאת משם היא נבנית ומתפשטת עד כנגד תנה"י שלו מאחוריו, וכעין חוה שהיתה תחילה צלע נכללת עמו ואחר כך נבנית בקומתה. והנה אותה הבחינה נקראת אדנ"י, כי כן קיימא לן שיש בת"ת הו"ה אדנ"י, הו"ה לדידה או ליעקב ואדנ"י לדידה. והנה שם על המזוזה מאיר שם שד"י שהוא יסוד א"א, שבהם חו"ג. והם סוד שתי פרשיות שבמזוזה, ונראה ששתי פרשיות אלו נכתבות בכל"ב שורות, שהוא בסוד שם אה"י הכולל יחד חסדים וגבורות כנזכר בכונת שמע. ועל כן אמר לעיל רס"ג ב' כללא דכר ונוק' כחדא, דוק אומרו כחדא וכו' (רמ"ז).

⁵⁴⁵⁶ פ' לדידי שעיקרה של מזוזה הן הפרשיות נחא דצוה ה' לכתבן, אלא לדידך דאמרת כי כח השם של שד"י הוא השומר יהיה די בכתיבת שם שד"י ולא יותר. ועוד אמאי כל פרשתא, למה יכתוב כל השתי פרשיות לסגי ליה בפרשת שמע שיש בה יחוד ה' וכמה מצוות גדולות (רמ"ז).

רשימין ברשימא דמלכא וכד אכתב כל פרשתא כדין שמא דא מתעטר בעטרוי⁵⁴⁵⁷ ונפיק מלכא בכל חילוי וכלהו רשימין ברשימא דמלכא כדין דחלין מניה וערקין [מ]קמיה:	אותיות כולן, רשומות ברושם המלך, וכשנכתבת כל הפרשה, אז שם זה מתעטר בעטרוותיו ויוצא המלך עם כל חיילותיו כולם רשומים ברושם המלך, ואז פוחדים ממנו ובורחים מפניו.
ת"ה והיה שמא קדישא מתתא לעילא ועל דא שדי אתרשים מלבר לקבלי שמא דא והי"ה מלגו שדי" מלבר למחוי נטיר ב"נ מכל סטריין מלגאו ומלבר⁵⁴⁵⁸ א"ר אבא כמה חיילין קדישין זמינין בההיא שעתא דאנח ב"נ מזוזה לתרעיה כלהו מכרוי ואמרי (תהלים קיח ב) זה השער ליי וגו' זכאה חולקהון דישראל כדין אשתמודען ישראל דאינון בני מלכא קדישא דהא כלהו אתרשימו מניה אתרשימו בגופייהו וברשימא (ברשמא) קדישא אתרשימו בלבושייהו בעטופייהו דמצוה אתרשימו ברישייהו בבתי דתפילי בשמא דמאריהון אתרשימו בידייהו ברצועי דקדושא אתרשימו במסאנייהו במסאנא דמצוה אתרשימו לבר בזריעה בחצדא אתרשימו בבתייהון ובמזוזה דפתחא בכלא [דאינון רשימין] (באינון⁵⁴⁵⁹) ורשימין דאינון בני מלכא עלאה זכאה חולקהון:	בא וראה, "והיה" שם קדוש מלמטה למעלה, ועל זה "שדי" נרשם מבחוץ כנגד שם זה. "והי"ה" מבפנים, "שדי" מבחוץ, שיהיה האדם שמור מכל הצדדים מבפנים ומבחוץ. אמר רבי אבא, כמה חיילות קדושים מוכנים באותה שעה שמניח אדם מזוזה בשער שלו, כולם מכריזים ואומרים "זה השער לה' וגו'". אשרי חלקם של ישראל, אז נודעים ישראל שהם בני המלך הקדוש שהרי כולם נרשמו ממנו, נרשמו בגופם ברושם קדוש, נרשמו בלבושם בעטופם של מצוה, נרשמו בראשיהם בבתי התפלין בשם רבונם, נרשמו בידיהם ברצועות הקדושה, נרשמו בנעליהם בנעלי מצוה, נרשמו בחוץ בזריעה בקצירה, נרשמו בבתייהם במזוזת הפתח, רשומים בכל שהם בני המלך העליון, אשרי חלקם.
עד דהוו אזלי אמר רבי אבא מאי דכתיב (ירמיה ב יג) אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות וגו' אותי עזבו דא הוא מאן דמשקר באת רשימא קדישא ובמה משקר [ביה דעייל ליה] (בהו דעייל להו)	עד שהיו הולכים אמר רבי אבא, מה זה שכתוב "אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות וגו'". "אותי עזבו", זהו מי שמשקר באות הרושם הקדוש, ובמה משקר בו" שמכניסו ברשות אחרת כמו שנאמר "ובעל בת

⁵⁴⁵⁷ בעטרוי (דפ"ו).

⁵⁴⁵⁸ ענין זה יובן במ"ש הכתוב והיה שדי בצרך כו'. והענין הוא דע כי אימא עלאה נתפשטה תוך ז"א בסדר המוחין דז"א והנה לא נתפשטו בתוכו רק נצ"ח הוד יסוד בלבד והנצח שלה יש בו תלת פרקין ונתפשטו בשלשה ספירות קו ימין של ז"א שהם חכמה חסד נצח ושלשה פרקי ההוד שלה נתפשטו בקו שמאל דז"א שהם בינה גבורה הוד אבל היסוד שלה הוא קצר ובהיותו מתפשט בקו אמצעי דז"א אינו מגיע אלא עד החזה שבת"ת דז"א כמבואר אצלנו במקומו שיסוד אימא הוא בחינת אוריא ואינו דומה אל יסוד דכורא ולכן אין לו עיקר ונודע כי היסוד נקרא שדי ולעולם שם שדי הוא ביסוד. גם נודע כי ביסוד האשה יש שני צירי' ודלתות כמ"ש ז"ל. וציר בגמט' ש' ועם הד' הא' הרי שד וכן הציר והד' השנית שבצד שני הוא שד אחר ומהם נעשו שתי שדיים בחזה דז"א ובבחינה זו נקרא שליש העליון של הת"ת דז"א שדי. וזמ"ה והיה שדי בצרך כי מחמת הציירים הנז' נקרא שם שדי זמ"ש כאן תא חזי והיה שמא קדישא כו' והי"ה מלבר שדי מלגאו פירוש כי בצד הזה שהוא בחי' שדי דז"א שהוא בחזה שלו כנז' והוא מלגאו הנה כנגדו עומד' נוקביה מלבר מאחורוי בסוד שם והיה והוא תיבת והיה אם שמע כנודע והענין הוא כי אות ו' של שם זה הוא סוד ז"א הנקרא ו' וזאת ה' היא הכתר של נוקביה הנקראת ה' כנודע. ואח"כ הם תריין מוחין דילה שהם חכמה ובינה הנרמזין בשתי אותיות ו"ה של והי"ה והרי נמצא כי מצד זה הוא שם שדי ומצד האחר הוא שם והי"ה (ועי' שער ההקדמות דף קכ"ד ע"ב ליקוטי תנ"ך איוב ע"פ והיה שדי בצרך) (שער מאמרי רשב"י).

⁵⁴⁵⁹ נמחק בדפ"א.

ברשותא אחרא וכד"א (מלאכי ב יא) ובעל בת אל נכרו דאקרי בורות נשברים דהא עמין עובדי עכו"ם אקרו בורות נשברים ומקור מים חיים דא רשותא קדישא מהימנותא קדישא ואקרי באר מבועי דמיין (ודישאל אקרי באר מבועי דמיין) צלילן נפקין ונזלין מנה כד"א (שיה"ש ד טו) ונוזלים מן לבנון ונוזלים מתוך בארץ וכתוב (שם) מעין גנים באר מים חיים וספרא אחרא אקרי בורות נשברים אשר לא יכילו המים (מהו אלא ההוא⁵⁴⁶⁰):	אל נכר" שנקראת "בורות נשברים", שהרי עמים עובדי עובדי כוכבים ומזלות נקראו "בורות נשברים", ושל ישראל נקראת "באר מקור מים חיים", זו הרשות הקדושה, האמונה הקדושה, ונקראת "באר" נובעת, שמים צלולים יוצאים ונוזלים ממנה כמו שנאמר "ונוזלים מן לבנון" ו"נוזלים מתוך בארץ" וכתוב "מעין גנים באר מים חיים", הצד האחר נקרא "בורות נשברים אשר לא יכילו המים". (מהו אלא ההוא וכו').
ות"ח נהרא דנגיד ונפיק אשקי⁵⁴⁶¹ לכל גינתא ורוי לכל אתר⁵⁴⁶² ואתר כמה דאוקימנא עד דמלי (נ"א דמטי) לההוא אתר ובגנתא⁵⁴⁶³ דאקרי באר מים חיים ומתמן אתונו עלאין ותתאין (נ"א עלמין תתאין) כד"א (בראשית ב י) ומשם יפרד:	בא וראה, נהר ששופע ויוצא משקה לכל הגן (ומרוה לכל הגן) ומרוה לכל מקום ומקום כמו שבארנו, עד שממלא (שמגיע) לאותו מקום בגן שנקרא באר מים חיים, ומשם נזונים עליונים ותחתונים (עולמות תחתונים) כמו שנאמר "ומשם יפרד".
וכל אינון סטרין דסטר שמאלא לא משתקין מההוא נביעו דמיין נביעין בגין דאינון מספרא דשאר עמין ואקרו בורות נשברים ומאן דמשקר בשמא ונ"א ברשימא קדישא בההוא סטרא אתדבק [בבורות] (בבארות) נשברים אשר לא יכילו המים ולא עיילי לתמן וההוא דזכי לנטרא ליה זכי לאתשקיא מההוא נביעו דנחלא (בעלמא דין ו) בעלמא דאתי וזכי דאתמלי ההוא באר עלאה לנגדא ברכאן לעילא ותתא זכאה איהו בעלמא דין ובעלמא דאתי על דא כתיב (ישעיה נח יא) והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו (וזכי דאתמלי ההוא באר עלאה לנגדא ברכאן לעילא ותתא):	וכל אותם צדדים של צד שמאל לא מושקים מאותה נביעת המים הנובעים, משום שהם מצד שאר העמים ונקראו "בורות נשברים". ומי שמשקר בשם (ברושם) הקדוש, באותו צד נדבק, ב"בורות נשברים אשר לא יכילו המים" ולא נכנסים לשם. ומי שזוכה לשמור אותו, זוכה להיות מושקה מאותו מבוע של הנחל (בעולם הזה) בעולם הבא, וזוכה שתתמלא אותה באר עליונה להשפיע ברכות למעלה ולמטה. אשריו בעולם הזה ובעולם הבא. על זה כתוב "והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו".
ווי למאן דמשקר [ברשימא] (בשמא) קדישא דהא משקר	אוי למי שמשקר ברושם הקדוש, שהרי משקר
רס/ב	
בשמא עלאה⁵⁴⁶⁴ ולא עוד אלא דגרים	בשם העליון, ולא עוד אלא שגורם

⁵⁴⁶⁰ וכו' (נוסף בדפ"ו).

⁵⁴⁶¹ יסוד הבינה (רח"ו).

⁵⁴⁶² (ס"א גנתא) (נוסף בדפ"ו).

⁵⁴⁶³ רחל (רח"ו).

⁵⁴⁶⁴ ה"ס אימא הנקראת (מלכ"א יח, מב) שמך הגדול, כמ"ש באוצרות החיים (ע"ח שער לח פרק ז). והענין כי בסוד הפריעה מתעלה יסוד אי' למעלה ומתגדלים החסדים, אבל המטמא את בריתו מחזיר הערלה והסיתום וממעט אור אי' (רמ"ז).

להאי באר דלא אתברכא⁵⁴⁶⁵ וקרינן עליה (דברים כב יט) כי הוציא שם רע⁵⁴⁶⁶ על בתולת ישראל בתולת ישראל דייקא ואוקמיה רבי שמעון באתריה [מאן] (ס"א באתתיה) דשוי תסקופי מלין על אנתתיה קדמיתא⁵⁴⁶⁷ ואפיק עלה שום ביש כמה דאפיק לעילא דכתיב כי הוציא שם רע על בתולת ישראל סתם:	לבאר הזאת שלא תתברך, וקוראים עליו כי "הוציא שם רע על בתולת ישראל", "בתולת ישראל" דווקא. וביארו רבי שמעון במקומו, מי ששם עלילות דברים על אשתו הראשונה ומוציא עליה שם רע, כמו שהוציא למעלה שכתוב "כי הוציא שם רע על בתולת ישראל" סתם.
ואזלא הא כי הא דאמר רבי חייא אמר רבי יוסי בתולה ירתא שבע ברכות⁵⁴⁶⁸ דאתברכא בשבע⁵⁴⁶⁹ בנין דבתולת ישראל ירתא שבע ברכן ועל דא אתקרי⁵⁴⁷⁰ בת שבע ואנתתא אחרא⁵⁴⁷¹ מאן ברכאן דילה ברכתא דבעז ורות כד"א (רות ד יא) ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים יתן יי' את וגו' דודאי בתולה בז' אתברכ⁵⁴⁷² ולא [אתתא] אחרא ברזא דא כיון דמטו בחקל חד חמו אילנין יתבו תחותיהו אמר רבי אבא הא צחותא דמלי דאורייתא נתיב:	והולך זה כמו זה שאמר רבי חייא אמר רבי יוסי, בתולה ירשה שבע ברכות, שמתברכת בשבע משום שבתולת ישראל ירשה שבע ברכות, ועל זה נקראת בת שבע. ואשה אחרת מהן הברכות שלה. ברכת בעז ורות כמו שנאמר "ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים יתן ה' את וגו'" שודאי בתולה מתברכת בשבע ולא אשה אחרת בסוד זה. כיון שהגיעו לשדה אחד ראו אילנות וישבו תחתיהם, אמר רבי אבא הרי צחות של דברי תורה, נשב.
פתח ואמר (ישעיה כז יג) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדרחים בארץ מצרים וגו' והיה ביום ההוא מאן ביום ההוא אלא ההוא יומא דאתידע לקב"ה⁵⁴⁷³ כד"א (זכריה יד ז) והיה⁵⁴⁷⁴ יום אחד⁵⁴⁷⁵ הוא יודע ליי' תו ביום ההוא כד"א (יחזקאל לח יח) ביום בא גוג⁵⁴⁷⁶ על אדמת ישראל יתקע בשופר גדול מה לן ביה אי הוא רב או זעיר אלא ההוא שופר עלאה⁵⁴⁷⁷ דביה נפקין עבדין לחירו	פתח ואמר, "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדרחים בארץ מצרים וגו'", "והיה ביום ההוא", מה זה "ביום ההוא". אלא אותו יום הידוע לקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "והיה יום אחד הוא יודע לה", עוד "ביום ההוא", כמו שנאמר "ביום בא גוג על אדמת ישראל". "יתקע בשופר גדול", מה לנו בו אם הוא גדול או קטן. אלא אותו השופר העליון שבו יוצאים העבדים

⁵⁴⁶⁵ שבשוב הערלה להדבק שם נפגמים גם השבעים אורות שבת"ת נ"ה דזעיר הידועים בסוד כריתת הערלה (דברים כב, יט) כי הוציא וגו', דאיתא בספר אוצרות חיים הנ"ל (ע"ח שער לג פרק ג), שבינה דלאה ורחל נקרא שם טוב, אבל הקליפות נקראים שם רע, והיינו ערלה ר"ע ל"ה (רמ"ז).
⁵⁴⁶⁶ שעוזב בת קדושה והולך להדבק בבת זרים (אור יקר).
⁵⁴⁶⁷ בת זוגתו האמתית שהיא דומה לו כמלכות לתפארת (אור יקר).
⁵⁴⁶⁸ משבע ספירות עליונות (אור יקר).
⁵⁴⁶⁹ למטה (אור יקר).
⁵⁴⁷⁰ אקרי (דפ"ו).
⁵⁴⁷¹ שאינה בת זוגו כמו בועז ורות שהיה בסוד היבום, ר"ת בת זוג למחלון (אור יקר), פי' אלמנה (מ"מ).
⁵⁴⁷² אתברכא (דפ"ו).
⁵⁴⁷³ שאין השגה בו אלא לתפארת דהיינו הבינה (אור יקר).
⁵⁴⁷⁴ בינה (אור יקר).
⁵⁴⁷⁵ נעלם שאינו ידוע אלא לתפארת (אור יקר).
⁵⁴⁷⁶ ואז פועל היום הנזכר למטה בסוד הגאולה (אור יקר).
⁵⁴⁷⁷ להיותה מיוחדת עם החכמה שהוא התוקע כנודע והיינו עליית קשרה עם החכמה (אור יקר).

תדיר⁵⁴⁷⁸ והאי⁵⁴⁷⁹ איהו יובלא⁵⁴⁸⁰ דיובלא עלאה ורברבא הוא⁵⁴⁸¹ וכד האי אתער כל חירו דעלמין מתערין ביה⁵⁴⁸² והוא אקרי⁵⁴⁸³ שופר גדול:	לחירות תמיד, וזהו היובל, שהיובל עליון וגדול הוא, וכשזה מתעורר כל החירות של העולמות מתעוררים בו, והוא נקרא "שופר גדול".
ובאו האובדים בארץ אשור האבדים מבעי ליה או הנאבדים מאי האובדים האובדים ממש⁵⁴⁸⁴ בגין דאינון ובארעא אחרא ומאן דשאר בארעא (ברשותא⁵⁴⁸⁵ אחרא מכאן מאן דשאר ברשותא) אחרא יניק מרשותא אחרא וכאלו לא שריא במהימנותא בג"כ אובדים אקרון אובדים אינון בכל סטריין⁵⁴⁸⁶ דכד ישראל שריין בארעא קדישא וזכאין זכאין⁵⁴⁸⁷ תדיר⁵⁴⁸⁸ (זכאין תדיר זכאין) בכלא זכאין לעילא⁵⁴⁸⁹ ותתא⁵⁴⁹⁰:	"ובאו האובדים בארץ אשור", צריך היה לכתוב "האבדים" או "הנאבדים", מה זה "האובדים". "האובדים" ממש, משום שהם בארץ אחרת, ומי ששרוי בארץ אחרת יונק מרשות אחרת, וכאילו לא שרוי באמונה, לכן נקראים "אובדים" אובדים הם בכל הצדדים, שכאשר ישראל שרויים בארץ הקדושה הם צדיקים, צדיקים תמיד בכל, צדיקים למעלה ולמטה.
ד"א ובאו האובדים⁵⁴⁹¹ מאן אינון אלין צדיק וכנסת ישראל דאקרון אובדים מגלן כנסת ישראל דכתיב (ירמיה ט יא) על מה אבדה הארץ⁵⁴⁹² אבודה או נאבדת לא כתיב אלא אבדה הארץ דא כנסת ישראל⁵⁴⁹³ צדיק דכתיב (ישעיה נז א) הצדיק אבד אבוד או נאבד לא כתיב אלא	דבר אחר, ו"באו האובדים" מי הם אלו, הצדיק וכנסת ישראל שנקראים "אובדים". מנין לנו כנסת ישראל. שכתוב "על מה אבדה הארץ", לא כתוב "אבודה" או "נאבדת" אלא "אבדה הארץ", זו כנסת ישראל. הצדיק, שכתוב "הצדיק אבד" לא כתוב "אבוד" או "נאבד" אלא "אבד",

⁵⁴⁷⁸ במצרים, ועבד עברי יוצא ביובל וכן לעתיד החירות יתעורר משם (אור יקר).

⁵⁴⁷⁹ ומאי (אור יקר).

⁵⁴⁸⁰ הענין כי יש קרן ויש שופר, דהיינו בינה שופר מלכות קרן, ולכך בראש השנה שופר בעינין
ולא קרן, וקרן היא שמיטה ושופר הוא יובל (אור יקר). ואם תאמר כיון שהשופר סתם הוא יובל
והשמיטה נקראת קרן ולא שופר אם כן אמאי קאמר שופר גדול דמשמע דאיכא קטן ולא היא (אור
יקר).

⁵⁴⁸¹ ולא נקרא גדול על שם שיש קטן אלא מפני שהוא בעצמו גדול ועליונה, ולהורות על כללות
הנמצאים בה בענין שהחירות שבה נשפע לכל (אור יקר), סוד בינה ותבונה והבינה נקרא עילאה
ורברבא כי עתה שופר קטן סוד התבונה לבד כנודע (רח"ו).

⁵⁴⁸² להיותה אם לכל הנמצאים וכולם נשרשים בה וזה הורה שם גדול (אור יקר).

⁵⁴⁸³ מה שאין כן בשמיטה שהיא קרן שמעורר חירות פרטי מועט לעבד ולאמה דהיינו שש שנים
יעבוד ובשביעית וכו' ואינו נפקע לגמרי אם יאמר אהבתי וכו' עד שנת היובל שאז יוצא בכח מדה
זו על כרחו מרוב חירותה, וכן פירשו בזוהר פרשת בהר סיני (אור יקר).

⁵⁴⁸⁴ פי' אובדים השפע לפי שהם בח"ל (מ"מ).

⁵⁴⁸⁵ הכוונה כמו שפירשו רז"ל בפסוק כי גרשוני היום וכו' והגרסאות מבולבלות (אור יקר).

⁵⁴⁸⁶ פי' שבא"י זכאין בכלא זכאין לעילא ותתא שמקבלים הארת הבינה ומ' הנקר' עילא ותתא
ובח"ל אובדים הכל וז"ש אובדין אינון בכל סטריין (מ"מ).

⁵⁴⁸⁷ זכאין (דפ"ו).

⁵⁴⁸⁸ בריבוי המצות ומיעוט הגלות (אור יקר).

⁵⁴⁸⁹ תחת הקדושה (אור יקר).

⁵⁴⁹⁰ במעשה המצות (אור יקר).

⁵⁴⁹¹ כל אחד מהם אובד אבדה אחת, ואין רוצה לומר אבדים עצמם אלא אובדים אבדות
אחרות (אור יקר).

⁵⁴⁹² המלכות אבדה אחת [והיינו הצדיק] וכן הצדיק אבד אבדה, אחת [והיינו המלכות]
והיינו אובדים והטעם כי השכינה אבדה הצדיק והצדיק אבד השכינה, והטעם שהם בעצמם חס
ושלום אינם אבדים אלא שאבדו ייחודם ולזה לא אמר אבודה או אבוד (אור יקר).

⁵⁴⁹³ פי' אבדה הארץ שאבדה לבעלה או שאבדה השפע. וכן ג"כ הצדיק אבד אבד למטרוניתא או
אבד השפע (מ"מ).

אבד והא אוקמוה:	והרי פרשוה.
ואיתימא⁵⁴⁹⁴ ובאו⁵⁴⁹⁵ מאן אתר אתיין אלין אובדים אלא כנסת ישראל מן גלותא צדיק כמה דאוקמוה דכתיב (תהלים קכו א) בשוב יי את שיבת ציון בגין דייתוב לאתריה⁵⁴⁹⁶ וייתי לאתחברא בכנסת ישראל ועל דא ובאו האובדים בארץ אשור⁵⁴⁹⁷ (ואיתימא) והשתחו⁵⁴⁹⁸ ליי בהר הקדש ובירושלם⁵⁴⁹⁹ מאי קא מיירי אלא מלה דא דהנדחים בארץ מצרים כביכול ישראל לא יפקון⁵⁵⁰⁰ מן גלותא אלא בשכינתא כמה דאוקמוה ואינון נדחים השתחו ליי:	ואם תאמר, "ובאו", מאיזה מקום באים האובדים הללו. אלא כנסת ישראל מן הגלות, והצדיק כמו שבארוה, שכתוב "בשוב ה' את שיבת ציון" כדי שישבו למקומו ויבא להתחבר עם כנסת ישראל. ועל כן "ובאו האובדים בארץ אשור [והנדחים בארץ מצרים] והשתחו לה' בהר הקדש בירושלים", במה מדובר. אלא הדבר הזה ש"הנדחים בארץ מצרים", כביכול לא יצאו ישראל מן הגלות אלא עם השכינה כמו שבארוה, ואותם נדחים השתחו לה'.
תו אמר רבי אבא כתיב (תהלים קכא ח) יי ישמר צאתך ובאך מעתה ועד עולם ישמר צאתך תינח אלא ובאך מאי קא מיירי דהא מאן דעאל לביתיה לא מסתפי אלא האי ב"נ דשוי רשימא קדישא⁵⁵⁰¹ לביתיה במלין דשמא עלאה⁵⁵⁰² האי אתנמיר מכלא כד נפיק ההוא דמדוריה⁵⁵⁰³ לתרעא דביתיה זקיף וחמי רשימא קדישא⁵⁵⁰⁴ ועיין (ס"א נעייץ⁵⁵⁰⁵) בפתחיה⁵⁵⁰⁶ כד נפיק ב"נ הוא אוזיף ליה ונמיר ליה כד עייל לביתיה הוא אכריז קמיה אזדהרו ביקרא דדיוקנא דמלכא קדישא וכל דא	עוד אמר רבי אבא, כתוב "ה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם", "ישמור צאתך" מובן, אלא "ובואך" במה מדובר, שהרי מי שנכנס לביתו אינו פוחד. אלא האדם הזה ששם רושם קדוש לביתו בדברים של השם העליון זה נשמר מהכל, וכשיוצא ההוא שמדורו לשער ביתו, זוקף ורואה את השם הקדוש ומעיין (נעוץ) בפתחו, כשיוצא האדם הוא מלוה אותו ושומר אותו, כשנכנס לביתו הוא מכריז לפניו, הזהרו בכבוד דמות של המלך הקדוש, וכל זה משום אותו הרושם של השם הקדוש

⁵⁴⁹⁴ ואי תימא (דפ"ו).

⁵⁴⁹⁵ בשלמא לאידך פירושא דאהדר לישראל והם ממש אבודים היינו ובאו שימצאו ממקום אבידתם אלא להאי פירושא דאמרת שהם אבדו מאי ובאו שהרי הם בעצמם נמצאים, ותירץ כי על ידי גלות שכינה אבדה השכינה הצדיק ואבד הצדיק השכינה ועתה ובאו השכינה מהגלות והיסוד ממקום סילוקו להתייחד על ידי ביאת השכינה מארץ אשור שגלתה שכינה עם ישראל כדכתיב ובפשעכם שולחה אמכם (אור יקר).

⁵⁴⁹⁶ פי' שבחרבן עלה היסוד למעלה (מ"מ).

⁵⁴⁹⁷ נלע"ד בארץ אשור היא בינה בסוד באשרי וכו' ולכך אמר ובאו האובדים שהם יסוד ומלכות בכח הארת הבינה שמתגלית לעתיד (מ"מ).

⁵⁴⁹⁸ כלומר בשלמא לאידך פירושא כדפירשנו לעיל, ותירץ דאהדר לנדחים שהם ישראל ושייך בהו השתחו (אור יקר), "ואי תימא והשתחו וכו'" פי' כפי פי' ב' שאובדים הם יסוד ומ', "א"כ מאי והשתחו וכו'", ותירץ דקאי על והנדחים (מ"מ).

⁵⁴⁹⁹ בירושלם (דפ"ו).

⁵⁵⁰⁰ פי' בא לתרץ אמאי חבר הכתוב והנדחים שהם ישראל עם האובדים שהם יסוד ומ' ותירץ כביכול וכו' שישאל אינם יוצאים אלא עם השכינה. ולכך חבר נדחים שהם ישראל עם האובדים. אבל יסוד אינו בגלות רק סליק לעילא ולכך לא הזכירו הזוהר (מ"מ).

⁵⁵⁰¹ שם שדי (אור יקר).

⁵⁵⁰² שתי פרשיות שבמזוזה כדפירשנו לעיל (אור יקר).

⁵⁵⁰³ היינו ההוא שידא כדפירשנו לעיל (אור יקר).

⁵⁵⁰⁴ יסוד (אור יקר).

⁵⁵⁰⁵ היינו סוד הייחוד (אור יקר).

⁵⁵⁰⁶ מלכות (אור יקר).

שנרשם בשער שלו. ולא די לו לאדם שנשמר בביתו אלא הקדוש ברוך הוא שומר אותו כשנכנס וכשיוצא שכתוב "ה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם". אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.	בגין (ד)ההוא רשימא ודשמא קדישא דאתרשים בתרעיה ולא די ליה לב"נ⁵⁵⁰⁷ דאתנמר⁵⁵⁰⁸ ובביתיה אלא קב"ה נטיר ליה כד עייל וכד נפיק (אלא) דכתיב יי' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם (קב"ה נטיר ליה כד עייל ועד נפיק) זכאין אינון ישראל בהאי עלמא ובעלמא דאתי:
בא וראה, הרוח הרעה הזו ששרויה	ת"ח האי רוחא בישא דשארי רס/א
בין השערים, אוי לו לאדם שלא יודע להזהר ממנה, ולא רושם על פתח ביתו את השם העליון הקדוש שימצא עמו, שהרי יש [לו] שלש מאות ששים וחמשה שמשים רעים מקטרגים, כל אחד משמש ביומו, וכולם נמצאים עליו למעלה ולמטה, וכולם נמצאים בו ביום ובלילה, ביום לקטרג לו, בלילה לצער אותו בחלומו.	בין תרעי ווי ליה לב"נ⁵⁵⁰⁹ דלא ידע לאזהרא מניה ולא רשים לפתחא דביתיה שמא עלאה קדישא דישתכח עמיה דהא אית ליה תלת מאה ושתין וחמש שמשין בישינ מקטרגין כל חד משמש יומיה וכולהו משתכחי עמיה כל יומי שתא ומקטרגי ביה לעילא ותתא וכלהו משתכחי ביה ביממא ובליילא ביממא לקטרגא ליה בליילא לצערא ליה בחלמיה:
כשיוצא, לקטרג עליו, כשנכנס, שמים ידיהם על כתפיו ואומרים לו, אוי לו לפלוני שיצא מרשות אדונו, אוי לו לפלוני בעולם הזה ובעולם הבא. לכן צריכים בני האמונה להיות רשומים בכל, להיות רשומים ברושם של רבונם, שיזדעזעו מהם כל הצדדים המינים הרעים, שיהיו שמורים בעולם הזה ובעולם הבא אשרי חלקם של ישראל עליהם כתוב "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו'".	כד נפיק לקטרגא ליה כד עאל שווין ידיהו עליה דכתפ⁵⁵¹⁰ ואמרין ליה ווי ליה לפלניא דנפק מרשותא דמאריה ווי ליה לפלניא בהאי עלמא ובעלמא דאתי בג"כ בעאן בני מהימנותא למהוי רשימין בבלא למהוי רשימין ברשימא דמאריהו לאזדעזעא ומנייהו כל סטרינ זינין בישינ למהוי נטירין בהאי עלמא ובעלמא דאתי זכאין חולקהון דישראל עלייהו כתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו':
"ואהבת את ה' אלהיך", רבי יוסי פתח, "ועתה מה לי פה נאום ה' כי לקח עמי חנם וגו'", בא וראה אהבת	ואהבת את יי' אלהיך (דברים ו ה) רבי יוסי פתח (ישעיה נב ה) ועתה מה לי פה

⁵⁵⁰⁷ "ולא די ליה לבר" - הכי גרסינן והכוונה שהכתוב אמר ה' ישמרך וכו' היינו שמירתו בעת היותו חוצה (אור יקר), פי' מלבד שנשמר ע"י המלאך. עוד הקדוש ברוך הוא בעצמו שומרו (מ"מ).

⁵⁵⁰⁸ אלא אפילו בעת בניסתו ויציאתו בפתח ביתו ששם עומד החצוני הקב"ה שומרו, וצאתך ובואך אין הכוונה בתוך הבית או חוץ לבית אלא בעת צאתו ובעת בואו וזהו שאמר "כד נפיק וכד עייל" עם היות שאין דרך השומרים לשמור אלא רחוק מפתח הבית קצת כאשר מחזיקים בדרך (אור יקר).

⁵⁵⁰⁹ הוצרך לזה משום דקשיא ליה שהרי כמה הם שאינם זהירים במצוה ואינם נזוקים לזה פירש שאין הזיקם נכר כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁵⁵¹⁰ דכתפין (דפ"ו).

נאם יי' כי לקח עמי חנם וגו' ת"ח רחילותא דקב"ה בישראל אע"ג דחובייהו⁵⁵¹¹ גרמו לאסתלקא מבינייהו ואתברדו ביני עממיא הוא תבע עלבונא דלהון ות"ח בשעתא דישראל שארין⁵⁵¹² בארעהון קב"ה⁵⁵¹³ משתעשע בגנתיה⁵⁵¹⁴ וקריב לגבייהו דישראל ושמע קליהון ואשתבח בהו כיון דגרמו חובייהו ואתגלו⁵⁵¹⁵ ישראל מארעא קדישא קב"ה לא עאל בגנתיה⁵⁵¹⁶ ולא משתעשע ביה ולא עוד אלא דאיהו צווח ואמר ועתה מה לי פה נאם יי' וכתוב התם (תהלים קלב יד) פה⁵⁵¹⁷ אשב⁵⁵¹⁸ כי אויתיה כי לקח עמי חנם כמה דאת אמר (ישעיה נב ג) חנם נמכרתם ומההוא יומא דאתגליאו ישראל מארעהון לא אשתבח חדותא קמי קב"ה הה"ד (ישעיה נ ג) אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם וכל דא בגין רחילותא דלהון דרחים לון קב"ה כמה דאת אמר (מלאכי א ב) אהבתי אתכם אמר יי':	הקדוש ברוך הוא לישראל, אף על גב שחטאיהם גרמו להסתלק מביניהם והתפזרו בין העמים הוא תובע את עלבונם. ובא וראה, בשעה שישראל שרויים בארצם, הקדוש ברוך הוא משתעשע בגנו ומתקרב לישראל ושומע קולם ומשתבח בהם. כיון שגרמו חטאיהם וגלו ישראל מהארץ הקדושה, הקדוש ברוך הוא לא נכנס לגנו ולא משתעשע בו, ולא עוד אלא שהוא צווח ואומר "ועתה מה לי פה נאום ה'", וכתוב שם "פה אשב כי אויתיה כי לקח עמי חנם", כמו שנאמר "חנם נמכרתם". ומאותו יום שגלו ישראל מארצם לא נמצאת שמחה לפני הקדוש ברוך הוא, זהו שכתוב "אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם", וכל זה משום אהבתם שהקדוש ברוך הוא אוהב אותם כמו שנאמר "אהבתי אתכם אמר ה'".
(ועל דא) ואהבת⁵⁵¹⁹ את יי' אלהיך (דברים ו ה) ואהבת דבעי בר נש לאתקשרא ביה ברחילותא ועלאהו דכל פולחנא⁵⁵²⁰ (עלאה) דבעי ב"נ למפלח לקב"ה דיפלח ברחימו דלית לך פולחנא כמו רחילותא דקב"ה ר' אבא אמר הני מלי כללא דאורייתא אינון בגין דעשר אמירן דאורייתא הכא אתכלילו והא אוקמוה חברייא:	(ועל זה) "ואהבת את ה' אלהיך", "ואהבת" שצריך אדם להתקשר עמו באהבה עליונה, שכל עבודה שאדם צריך לעבוד את הקדוש ברוך הוא שיעבוד באהבה שאין לך עבודה כמו אהבת הקדוש ברוך הוא. רבי אבא אמר, הדברים הללו הם הכלל של התורה, משום שעשר האמירות של התורה כאן נכללו, והרי פרשוה החברים.

⁵⁵¹¹ ואין לדרוש מאת הסנטירא מפני שהרג מי שחייב מיתת ואם כן האומות אינם חייבים מיתה על שהרגו ישראל החייבים וכן אם גלו אותם ברצון קונם, ומרוב אהבת הקב"ה עם ישראל תובע עלבונם, ואם תאמר כיון שבגזירת הקב"ה ורשותו גלו ונענשו מה טעם תביעת עלבון זה ויש לומר במה שאמר הכתוב אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה, והענין כי מאחר שנתן רשות למשחית לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע, כל שכן ברשע עצמו שאינו מבחין בין רע מועט לרע מרובה וזהו שאמר הכתוב נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים, כי מאחר שקבלו מיתתם עבדי ה' הם וראויים לקבורה כצדיקים גמורים, וזהו שאמר הכתוב הוי אשור שבט אפי כי הוא מוסיף על גזירת אפי (אור יקר).

⁵⁵¹² שראן (דפ"ו).

⁵⁵¹³ פי' זעיר (מ"מ).

⁵⁵¹⁴ פי' רחל שזווג ז'ן היה קודם החרבן ובחרבן נפסק ח"ו (מ"מ).

⁵⁵¹⁵ ואתגלי (דפ"ו).

⁵⁵¹⁶ היינו שאין ייחוד לקודשא בריך הוא בשכינתיה שהוא על ידי כניסת הקב"ה בגן עדן כדפירשו בפרשת בלק בינוקא סימן ה' (אור יקר).

⁵⁵¹⁷ ציון דכתיב לעיל בקרא (אור יקר).

⁵⁵¹⁸ פי' מלכות נקרא פ"ה עם הכולל גי' אלה"ם. ולכך אמר הזעיר כיון שישראל בגלות ועתה מה לי פה שאיני מזדווג עם המ' הנק' פה ואין שמחה לפני (מ"מ).

⁵⁵¹⁹ כיון שהקב"ה חושק אותך כדכתיב אהבתי גם אתה ואהבת (אור יקר).

⁵⁵²⁰ כי מצות האהבה כוללת כל המצוות, עשר אמירן וכו' לקמן מפרש להו (אור יקר).

ות"ח⁵⁵²¹ לית לך מלה בחביבותא קמי קב"ה כמאן דרחים ליה כדקא יאות ומה הוא כמה דכתיב (שם) בכל לבבך בכל מאי קא מיירי בלבבך מבעי ליה בנפשך במאדך מהו בכל ולבבך אלא לאכללא תרין לבין⁵⁵²² חד טב וחד ביש⁵⁵²³ בכל נפשך חד טב וחד ביש⁵⁵²⁴ בכל מאדך⁵⁵²⁵ דא לא אתיא לדרשא א"ר אלעזר ואפילו האי לדרשא הוא מ"ט בין דנפל⁵⁵²⁶ ליה ממונא מירותא [או] (ו) מסטרא אחרא [או] בין דאיהו רווח ליה וע"ד כתיב (דברים ו ה) בכל מאדך:	בא וראה אין לך דבר בחביבות לפני הקדוש ברוך הוא כמי שאוהב אותו כראוי. ומה הוא ככתוב "בכל לבבך", "בכל" במה מדובר. היה צריך לו לכתוב "בלבבך בנפשך במאדך". מהו "בכל לבבך", אלא להכליל שני לבבות אחד טוב ואחד רע, "בכל נפשך", אחד טובה ואחד רעה, "בכל מאדך", זה לא בא לדרשה. אמר רבי אלעזר, ואפילו זה הוא לדרשה, למה בין שנפל לו ממון מירושה או מצד אחר או בין שהוא הרויח אותו, ועל זה כתוב "בכל מאדך".
אמר ר' אבא אהרנא לקרא ואהבת מאן דרחים לקב"ה אתעטר בחד מכל סטרי⁵⁵²⁷ ועביד חסד בכלא ולא חיים על גופיה ועל ממוניה מנלן מאברהם כמה דאתמר דהא לא חס ברחימותא דמאריה על לביה (דהוא יצריה) ועל נפשיה ועל ממוניה על לביה לא אשגח על רעותא דיליה בגין רחימותא דמאריה על נפשיה ודלא חסו (ו) על בריה ועל אתתיה בגין רחימותא דמאריה על ממוניה דהוה קאים	אמר רבי אבא, אחזור לפסוק של "ואהבת", מי שאוהב את הקדוש ברוך הוא מתעטר בחד מכל הצדדים ועושה חסד עם הכל, ולא חס על גופו ועל ממונו. מנין לנו. מאברהם, כמו שנאמר שהרי לא חס באהבת רבונו על לבו (שהוא יצרו) ועל נפשו ועל ממונו. על לבו, לא השגיח על רצונו משום אהבת רבונו, על נפשו, שלא חס על בנו ועל אשתו בשביל אהבת רבונו, על ממונו, שהיה עומד בפרשת

5521 ת"ח (דפ"ו).

5522 תרין לבין תרין נפשין - הענין בי בחומר עצמו יש בו הכנה טובה והכנה רעה כגון הלבנה והאדומה מעוררים דברים טובים, השחורה והירוקה הם מעוררים דברים רעים, והם "תרין לבין" שתי לבבות שתי טבעים בחומר עצמו שיש בו מדות טובות ומדות מגונות, והנפשות הם גם כן שתיים יצר הטוב ויצר הרע, או נפש הבהמית ונפש שכלית, או אפשר שתי לבבות יצר הרע ויצר הטוב שתי נפשות הבהמית והשכלית (אור יקר). עי' לעיל ח"ב קסג ע"א. ועי' ח"ב כו ע"ב: פתח רבי אלעזר ואמר (דברים ד לט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי יהו"ה הוא האלהים וכו' והשבות אל לבך מבעי ליה. אלא אמר משה אי את בעי למיקם על דא ולמנדע כי יהו"ה הוא האלהים והשבות אל לבבך וכדין תנדע ליה לבבך יצר טוב ויצר רע [הם משורש ה' חסדים וה' גבורות - רח"ו] דאתכליל דא בדא ואיהו חד כדין תשכח כי יהו"ה הוא האלהים דהא אתכליל דא בדא ואיהו חד [ת"ת ומלכות - רח"ו] ועל דא והשבות אל לבבך למנדע מלה. ועי' רמ"ז לעיל רעז ע"א: פי' שמיחוד ב' לבבך לאהוב את ה', מזה תדע כי (שם) ה' הוא האלהים, כולא חד. וזהו פשט (ו, ד) שמע ישראל וגו', שהכל אחדות שלם, ולכן תוכל לאהבו (ו, ה) בכל לבבך.

5523 יובן במ"ש הרב על מ"ש הזהר בפ' בראשית אית ס"מ ואית ס"מ ולאו כלהו שווין שר"ל שיש ס"מ של רוח סערה ויש של ענן גדול וכו' לכן אמר הכתוב בכל לבבך אפי' ביצה"ר הקשה שהוא של רוח סערה תהא אוהב להקב"ה ועיין בפרשת תרומה דף קס"ג ע"א (מ"מ).
5524 פי' נפש החיונית ונפש המשכלת. ובפ' תרומה דף הנז"ל תירץ לאכללא נפש ורוח ונשמה (מ"מ).

5525 עי' יהל אור ח"ג ט ע"ב (זהר ח"ג קיז ע"ב): מאן דמברך לקב"ה כו' עינא טבא ולבא טבא ורחימותא דלבא. הוא ג' מדרגות נר"נ. רחימותא הוא לשון תאוה, והתאוה בנפש כידוע. ולבא טבא הוא הרוח כידוע שנק' לב. ועינא טבא הוא הנשמה. לכן מסיים והולך בכל לבבך וגו' ובכל נפשך ובכל מאדך הוא הנשמה. ועי' ח"ב כז ע"א: ובכל מאדך לאכללא לון לעילא באתר דלית ביה שעורא. פי' אור יקר: שמשם עולה בא"ס, פי' הרמ"ז: פי' לאפוקי חטא אדה"ר שהפריש עץ הדעת מעץ החיים, ופי' הגרמ"מ: באתר דלית ב' שיעורא שהוא לשון מאד. ועי' שעה"כ ק"ש ח.
5526 שני מיני ממון או שבא לו בלי טורח או על ידי טורח והבא על ידי טורח חביב יותר (אור יקר).

5527 בכל בחינות חמדה הזאת, מצד חסד שבחסד "עביד חסד עם כולא" ומצד גבורה שבחסד "לא חיים" וכו' (אור יקר).

בפרשת ארחין ואתקין מזוני לכל עלמא בנ"ב אתעטר בעטרא דחסד כמה דכתיב (מיכה ז ב) חסד לאברהם ומאן דאתקשר ברחימותא דמאריה זכה להאי ולא עוד אלא דעלמין כלהו מתברכן בגיניה הה"ד (תהלים קמה י) וחסידיך יברוכה אל תקרי יברוכה אלא יברכו כ"ה⁵⁵²⁸ ונ"א דכתיב (בראשית יב ג) ונברכו בך כל משפחות האדמה:	דרכים ומתקן מזונות לכל העולם. לכן התעטר בעטרה של חסד ככתוב "חסד לאברהם". ומי שמתקשר באהבת רבונו זוכה לזה, ולא עוד אלא שכל העולמות מתברכים בגללו, זהו שכתוב "וחסידיך יברוכה", אל תקרי "יברוכה" אלא "יברכו כ"ה" (שכתוב ונברכו בך כל משפחות האדמה).
יומא חד הוה חלש רבי יוסי עאל לגביה ר' אבא ור' יהודה ור' יצחק חמו ליה דהוה נפיל על אנפוי ונאים יתבו כד אתער חמו ליה לאנפוי דחייבין א"ל ר' אבא מלה חדתא חמיתא	יום אחד רבי יוסי היה חלש, נכנסו אליו רבי אבא ורבי יהודה ורבי יצחק, ראו אותו שהיה נופל על פניו וישן. ישבו, כשהתעורר ראו שפניו מחייכות, אמר לו רבי אבא, דבר חדש ראית.
רס/ז ב	
א"ל ודאי דהשתא סלקא נפשי וחמית יקרא מאינן דמסרו גרמייהו על קדושה דמאריהון דהו עאלין בתליסר [נהרי] (טורי) דאפרסמונא דכ"ה⁵⁵²⁹ וקב"ה משתעשע בהו⁵⁵³⁰ וחמינא מה דלא יהבו לי רשותא למימר ושאלנא לון אמינא האי יקרא דמאן הוא אמרו לי מאינן דרחימו למאריהון בההוא עלמא וממה דחמית נפשי ולבאי אתנהיר ועל דא אנפאי חייבין:	אמר לו ודאי, שעכשיו עלתה נפשי וראיתי את הכבוד של אותם שמסרו עצמם על קדושת רבונם, שהיו נכנסים בשלשה עשר נהרות אפרסמון טהור, והקדוש ברוך הוא משתעשע עמם. וראיתי מה שלא נתנו לי רשות לומר. ושאלתי אותם, אמרתי של מי הכבוד הזה. אמרו לי של אותם שאהבו את רבונם באותו העולם, וממה שראיתי הוארו נפשי ולבי, ועל כן פני מחייכות.
א"ל ר' אבא זכאה חולקך אבל אורייתא אסחיד בהו דכתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו א"ל ר' יהודה הא שאילו חברייא דא דכתיב יעשה תעשה מבעי ליה⁵⁵³¹ א"ל הא אתמר אבל רזא דמלה היינו דכתיב (תהלים כז ד)	אמר לו רבי אבא, אשרי חלקך, אבל התורה מעידה עליהם שכתוב "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו". אמר לו רבי יהודה הרי שאלו החברים זה שכתוב "יעשה" היה צריך לו להיות "תעשה". אמר לו, הרי נתבאר, אבל סוד הדבר היינו שכתוב

⁵⁵²⁸ מדת המלכות שבה תלוי מזון כל התחתונים ממנה ולמטה (אור יקר).

⁵⁵²⁹ הענין כי בזוהר פרשת תרומה פירש כי הבינה נקראת אפרסמון בסוד כל(ו)לות עשר מדות בה כל אחת כלולה מעשר והיא משפעת לבנים והיינו מ' ס' שבמלת אפרסמון, עוד היא כלולה משלש עשרה מקורות בסוד שנים עשר גבולים והכח הכולל שהם שלשה עשר, ובהיות שלשה עשר אלו בסוד בחינתה הנקראת אפרסמון הם שלשה עשר טורין היינו עשר ספירות הנקראות הרים, ויש חילוק בין ה"ר לנה"ר, ובמקומות הרבה אומר י"ג נהרי אפרסמונא דכ"ה, והטעם כי נה"ר הוא סוד הזכ"ר וה"ר הוא סוד הנקבה, ולפיכך י"ג טורי אפרסמונא הם י"ב גבולים בבינה מצד המלכות שבה כדפירשנו, ונקראות דכ"ה להורות שאין אחיזה לחצונים בה כלל והיינו דכ"ה וכו' (אור יקר).

⁵⁵³⁰ הוא מתייחד עם המלכות על ידי התעוררות נשמת הצדיקים (אור יקר).

⁵⁵³¹ פי' וכן למחכה לך מבעי ליה. כמ"ש בפ' פנחס דף רל"ט ע"א (מ"מ).

לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו ואוקמוה נעם ⁵⁵³²הוא דאטיא מעתיקא קדישא ⁵⁵³³ דקב"ה משתעשע ביה ⁵⁵³⁴ דהא הוא נעם ⁵⁵³⁵ מעתיקא נפקא ולבקר בהיכלו בהיכלא עילאה על כלא אופ הכא עין לא ראתה אלהים זולתך ⁵⁵³⁶ יעשה ⁵⁵³⁷ מאן [ה]הוא עתיקא סתימא דכלא ⁵⁵³⁸ דהא ביה תליא ⁵⁵³⁹ א"ל ודאי הכי הוא זכאה חולקהון דאינון דרחימותא דמאריהון מתדבקן בהו לאלין לית שעורא לחולקהון בההוא עלמא:	"לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו" ופרשוה, "נועם ה'", אותו שבא מהעתיק הקדוש שהקדוש ברוך הוא משתעשע בו, שהרי אותו נועם יוצא מהעתיק. "ולבקר בהיכלו" בהיכל העליון על הכל. כמו כן כאן, "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה", מי. אותו העתיק הנסתר של הכל שהרי בו תלוי. אמר לו, ודאי כך הוא. אשרי חלקם של אותם שבאהבת רבונם נדבקים בהם, לאלה אין שיעור לחלקם בעולם ההוא.
אמר ר' יצחק כמה מדורין ⁵⁵⁴⁰ על מדורין אית להו לצדיקיא בההוא עלמא ומדורא עלאה דכלא אינון דרחימותא דמאריהון אתקשר בהו דהא מדוריהון אתקשר [בהיכלא דסליק] (בכלא וסליק) על כלא מ"ט בגין דקב"ה בהאי אתעטר ⁵⁵⁴¹ ת"ח	אמר רבי יצחק כמה מדורים על מדורים יש לצדיקים בעולם ההוא, והמדור העליון של הכל אותם שנקשרה בהם אהבת רבונם, שהרי מדורם נקשר להיכל שעולה על הכל. למה. משום שהקדוש ברוך הוא

⁵⁵³² כשתדקדק בלשונו תמצא שלש לשונות האחד נפק"א השני דאטיא השלישי ביה תליא, א עוד תמצא שלש לשונות אחרים האחד עתיקא קדישא השני עתיקא לבד השלישי עתיקא קדישא סתימא דכלא, והענין כי עתיקא סוד שלש ראשונות, והנה נועם ה' הוא סוד השפע והעדון הנשפע מאריך אנפין לתפארת והיינו ה' שהוא התפארת המשתעשע בו ומתעדן בו ועל ידו מתייחד עם כלתו והיינו שעשועו כנודע, והנה נועם זה יש לו בכתר דהיינו אריך אנפין שלשה בחינות, האחד מקום מציאותו והיינו בחכמה שבו, והשני מקום מוצאו לתפארת והוא הבינה, והשלישי תלייתו במקום גבוה והוא מקור נעלם והיינו הכתר בעצמו, והנה הכתר יתייחס לו שלשה שמות בסוד אריך אנפין ועתיק יומין יתיב, האחד במציאותו למעלה בכתר לעצמו (אור יקר).

⁵⁵³³ שהיינו בואו מהחכמה בעצמה ולכן אמר "מעתיקא קדישא" כדפירשנו ונקרא ה' לא להורות שמוצאו מהשם אלא נועם שהשם מתנעם ומשתעשע בו (אור יקר), הבינה נקרא נועם בקבלתה מן הכתר הנועם העליון (רח"ו).

⁵⁵³⁴ ואם תאמר ומה לתפארת עם מה שיוצא מחכמה שהיא למעלה ממנו (אור יקר), ז"א (מ"מ).

⁵⁵³⁵ עם היות דאטיא מעתיקא קדישא כדאמרן עם כל זה (משאו) [מוצאו] ממקום יותר גלוי דהיינו מהבינה וזהו שאמר מעתיקא שהיא הבינה נפקא אל התפארת, ואם כן אטיא מחכמה ונפקא מבינה (אור יקר).

⁵⁵³⁶ שאין השגת הנועם הזה הבא אל התפארת המחכה לו בעולם הבא שהיא הבינה, אלא אלהים שהיא הבינה ובאדרא נדרש פסוק זה על בינה שבחכמה (אור יקר).

⁵⁵³⁷ ולא אמר תעשה לנוכח, מפני היותו תלוי השפעתו בכתר הנעלם ואין ראוי לומר כנגדו תעשה לנוכח אלא יעשה לנסתר, וזהו שאמר יעשה מאן שאותה מלה נעלמת (אור יקר). פי' ולכך לא כתיב תעשה למחכה לך דמשמע שקאי על בינה שנק' אלה"ם, אבל כיון דכתיב יעשה להורות דקאי על אריך המשפיע לבינה. ועיין בפ' פנחס דף רל"ט ע"ב שתירץ תירוץ אחר (מ"מ).

⁵⁵³⁸ מורה העלמו אפילו משאר הספירות ובחינה זו היא בחינה נעלמת, השנית בהשתתף אל החכמה לבד ואז תקרא עתיקא קדישא לבד שאז מורה על החכמה הנקראת קדש, השלישי בהשתתפו אל הבינה ואז נקרא עתיקא סתם, והנה בזה יתבאר שינוי לשונו כי להורות על מקום מוצא הנועם בעצמו (אור יקר). ולהיותו סתום ונעלם אמר יעשה נסתר, ואם תאמר מה לך לכתר הנעלם בנועם דהא אמרת אטיא מחכמה ונפקא מבינה (אור יקר).

⁵⁵³⁹ דהיינו תלייתו שם, ותליא מורה היות התעוררות השפעתו מהכתר (אור יקר).

⁵⁵⁴⁰ הם שבעה היכלות לנשמות הצדיקים בגן עדן כדפירשו בזוהר פרשת תרומה, והיכל שביעי נגד החסד כנודע ובו בעלי האהבה (אור יקר).

⁵⁵⁴¹ פירוש על ידי האהבה שהצדיקים עושים למטה גורמין למעלה שיתעטר הקב"ה בסוד האהב"ה דהיינו קשור ארבעה אותיות, דהיינו ו"ה חתן וכלתו וכתוב צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה דהיינו תפארת, בעטרת שעטרה לו אמו דהיינו הוא"ו שמתעטרת ב"ה בסוד תרין עטרין כדפירשנו בספ"ר בשער השמות (אור יקר).

(כלא⁵⁵⁴²) והיכלא דא אהבה אתקרי⁵⁵⁴³ ובגין אהבה קיימא כלא כמה דכתיב (שיה"ש ח ז) מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וכלא ברחימותא קיימא דהא שמא קדישא הכי אשתכח דהא אוקמוה י' לא מתפרש קוצא דלעילא מן י' לעלמין⁵⁵⁴⁴ דהא ברחימותא שריא עליה ולא מתפרש מניה לעלמין ה' הא אוקמוה [דיוור לא] (דלא) מתפרש מנה ואשתכחו כחדא בחביבותא לא אתפרשן דא מן דא וכגוונא דא דא (י"ה) והא אתמר כמה דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן יוצא אתדירו לעלמין בחביבותא אתדבקן:	מתעטר בזה. בא וראה (הכל אהבה) ההיכל הזה נקרא אהבה, ובשביל האהבה הכל קיים, ככתוב "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", והכל קיים באהבה שהרי השם הקדוש כך נמצא, שהרי פרשוה, י', לא נפרד הקוץ שלמעלה מן י' לעולמים, שהרי באהבה שורה עליו ולא נפרדת ממנו לעולמים. ה', הרי פרשוה שי' לא נפרדת ממנה ונמצאות יחד בחביבות לא נפרדות זו מזו, כדוגמת זה ה'. והרי נתבאר כמו שכתוב "ונהר יוצא מעדן" יוצא תמיד, לעולמים נדבקים בחביבות.
וה כדאתדבקן⁵⁵⁴⁵ דא בדא אתדבקן בחביבותא כחדא (דא בדא ו' דא הוא תדיר) חתן בכלה דארחייהו תדיר בחביבותא ואשתכחו י' בה' ה' עם ו' עם ה' ודא בדא אתקשר בחביבותא וכלא אהבה אקרי (ובג"כ כלא אהבה אקרי ודא בדא אתקשר בחביבותא) וע"ד מאן דרחים למלכא הא אתקשר בההוא אהבה ובג"כ (דברים ו ה) ואהבת את יי' אלהיך:	ו"ה נדבקות זו בזו, נדבקות יחד בחביבות, חתן עם כלה שדרכן תמיד נמצאת בחביבות. י' עם ה', ה' עם ו', ו' עם ה', וזו עם זו נקשרות בחביבות, והכל נקרא אהבה. ועל כן מי שאוהב את המלך הרי הוא נקשר באותה האהבה, ולכן "ואהבת את ה' אלהיך".
והיו הדברים האלה [ונג'] (דברים ו ו) ר' יצחק פתח (תהלים לה י) כל עצמותי תאמרנה יי' מי כמוך מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגוולו האי קרא דוד אמריה ברוחא דקודשא כל עצמותי תאמרנה וכי מאן חמא גרמי דאמרו שירתא אלא האי קרא בזמנא דקב"ה זמין לאחייא מתייא וזמין קב"ה לאתקנא גרמי(ה) ולקרבא כל חד וחד לאתרייהו (כמה) דכתיב (ישעיה לו ז) ואתקרבו עצמות עצם אל עצמו וכתבו (שם נח יא) ועצמותיך יחליץ בדין זמינין אינון למימר שירתא:	"והיו הדברים האלה וגו'", רבי יצחק פתח "כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגוולו", פסוק זה אמר אותו דוד ברוח הקודש. "כל עצמותי תאמרנה", וכי מי ראה עצמות שאומרות שירה, אלא הפסוק הזה בזמן שהקדוש ברוך הוא עתיד להחיות את המתים, ועתיד הקדוש ברוך הוא לתקן את העצמות ולקרב כל אחת ואחת למקומן, שכתוב "ותקרבו עצמות עצם אל עצמו", וכתוב "ועצמותיך יחליץ", אז עתידות הן לומר שירה.
מאי שירתא אמרי יי' מי כמוך (מקדמי) ודא שירתא מעלייא ממה דאמרו ישראל על ימא דהא אינון לא אדכרו שמא קדישא	איזו שירה אומרות "ה' מי כמוך", (מקדמים) וזו השירה מעולה ממה שאמרו ישראל על הים, שהרי הם לא הזכירו את השם הקדוש אלא אחרי

⁵⁵⁴² ר"ל כל ד' אותיות השם אינן מתפרשין, קוצו של יו"ד עם ה"ד. יו"ד עם ה"א, שהוא חכם בבינה, בעוקץ שלאחריו. וה"א בוא"ו, בוא"ו שבתוך ה"א. וא"ו עם ה"א אחרונה ברגל ימין של ה"א, כמו יו"ד עם ה"א, כמ"ש בפרשת אחרי מות (סה ע"ב) (יהל אור).

⁵⁵⁴³ כל האצילות בכללות נקרא אהבה (רח"ו).

⁵⁵⁴⁴ ור"ל אריך שהוא קוץ ה"ד לא מתפרש מאבא הנק' יו"ד. ונהר בינה. יוצא מעדן אבא. וגן הוא זעיר (מ"מ).

⁵⁵⁴⁵ אתדבקן (דפ"ו).

אלא בתר תלת מלין דכתיב (שמות טו יא) מי כמוכה באלים יי' והכא אינון מקדמי לשמא קדישא דכתיב (תהלים לה י) יי' מי כמוך מציל עני מחזק ממנו דא יצר טוב מיצר רע בגין דיצה"ר תקיף הוא כאבנא כמה דכתיב (יחזקאל לו כו) והסירותי את לב האבן ויצ"ט הוא בשרא דכתיב (שם) ונתתי לכם לב בשר:	שלש מילים שכתוב "מי כמוכה באלים ה'", וכאן הם מקדימים את השם הקדוש, שכתוב "ה' מי כמוך". "מציל עני מחזק ממנו" זה יצר טוב מיצר הרע, משום שיצר הרע תקיף הוא כמו אבן, ככתוב "והסירותי את לב האבן", ויצר הטוב הוא בשר, שכתוב "ונתתי לכם לב בשר".
ת"ח יצר הרע למה הוא דומה בשעתא דאתי לאזדווגא בב"נ הוא כפרזלא עד דעאלין ליה בנורא בתר דיתחמם אתהדר כלא כנורא רבי חייא אמר יצר הרע כד אתי לאזדווגא ביה לב"נ דמי לב"נ דקריב לפתחא וחמי דלא אית מאן דמחי בידיה עאל לביתא ואתעביד ליה ארח חמא דלא אית מאן דמחי בידיה ווייזיל (ואזיל) ליה לארחיה כיון [דעייל לביתא] (דקריב ליה לפתחא) ולא אית דומחי בידיה [אתמנא] (אתענג) עליה ואתעביד מאריה דביתא	בא וראה, יצר הרע למה הוא דומה, בשעה שהוא בא להזדווג עם האדם הוא כמו ברזל עד שמכניסים אותו לאש. אחר שיתחמם, הכל חוזר כאש. רבי חייא אמר, כשבא יצר הרע להזדווג עם האדם דומה לאיש שקרב לפתח ורואה שאין מי שמוחה בידו, נכנס לבית ונעשה לו אורח, רואה שאין מי שמוחה בידו וילך לו לדרכו, כיון שנכנס לבית ואין מי שימחה בידו, מתמנה עליו ונעשה בעל הבית
רסח/א	
עד דישתכח דכל ביתא קאים ברשותיה:	עד שנמצא שכל הבית עומד ברשותו.
[מאן] (מאן) אוליפנא מפרשתא דדוד אוליפנא מה כתיב (שמואל ב' יב ד) ויבא הלך לאיש העשיר הלך דקרוי לפתחא ולא בעי לאתעכבא תמן אלא למהך לאורחיה⁵⁵⁴⁶ כך הוא יצר הרע כמה דמקרב לביתא מתקרב גבי דב"נ אתער עליה ובחובא זעיר דא הוא (זעיר בחובא הוי) אורח עראי⁵⁵⁴⁷ חמי דלית דמחי בידיה מה כתיב (שם) לעשות לאורח הבא אליו אתעביד ליה אורח אכסנאי בביתא אתער עליה בחובוי ויתיר יומא חד או (חמא) יומא חד) תרין יומין כהאי אורח דשראן ליה ובביתא יומא חדא או ב' יומין (בגין דאיהו אורח) כיון דחמי דלית מאן דמחי בידיה מה כתיב (שם) ויעש לאיש הבא אליו אתעביד מארי דביתא כד"א (בראשית מב ל) האיש אדוני הארץ (רות א ג) איש נעמי כך הוא יצר הרע אתעביד לקבליה דב"נ איש בעל הבית הא אתקשר	ממי למדנו, מפרשת דוד למדנו, מה כתוב "ויבא הלך לאיש העשיר", הלך שקרב לפתח ולא רוצה להתעכב שם אלא ללכת לדרכו, כך הוא יצר הרע, כמו שקרב לבית מתקרב לאדם מתעורר עליו בחטא קטן, זהו אורח עראי. רואה שאין מי שמוחה בידו, מה כתוב "לעשות לאורח הבא אליו" נעשה לו אורח אכסנאי בבית. מתעורר עליו בחטא יותר יום אחד או יומים כאורח הזה שמשחים אותו בבית יום אחד או יומיים (בגלל שהוא אורח). כיון שרואה שאין מי שמוחה בידו, מה כתוב "ויעשה לאיש הבא אליו". נעשה בעל הבית, כמו שנאמר "האיש אדוני הארץ", "איש נעמי", כך הוא יצר הרע נעשה כנגד האדם "איש", בעל הבית, והנה נקשר האדם לעבודתו והוא עושה בו כרצונו.

⁵⁵⁴⁶ לארחיה (דפ"ו).

⁵⁵⁴⁷ פי' כאורח שאין מתעכב אלא הולך לדרכו מיד והיינו הלך דקרא (מ"מ).

ב"נ בפולחניה והוא עבד ביה ורעותיהו (רעותא):	
וע"ד בעי ב"נ לשואה מלין דאורייתא עליה [תדיר] בגין דיהא וההוא יצה"ר/ תביר(א) בהו דלית ליה מקטרגא ליצר הרע בר מלי דאורייתא וע"ד כתיב (דברים ו ו) והיו הדברים האלה וגו' על לבבך על תרי יצרך⁵⁵⁴⁸ יצר הטוב אתעטר בהו ויצר הרע אתכנע בהו א"ר יהודה⁵⁵⁴⁹ יצר הטוב מה בעי מלי דאורייתא א"ל יצר הטוב אתעטר בהו ויצר הרע כיון דחמי ב"נ לא תב ולא בעי לאשתדלא באורייתא כדין הוא סליק לעילא ואוליף עליה חובה הה"ד (משלי ג לה) וכסילים מרים קלון:	ועל כן צריך אדם לשים דברי תורה עליו תמיד, כדי שיהיה אותו יצר הרע שבור מהם, שאין ליצר הרע מקטרג חוץ מדברי תורה, ועל כן כתוב "והיו הדברים האלה וגו' על לבבך", על שני יצריך, שיצר הטוב מתעטר בהם ויצר הרע נכנע בהם. אמר רבי יהודה, מה יצר הטוב צריך דברי תורה, אמר לו, יצר הטוב מתעטר בהם, ויצר הרע כיון שרואה שאדם לא שב ולא רוצה לעסוק בתורה, אז הוא עולה למעלה ומלמד עליו חובה, זהו שכתוב "וכסילים מרים קלון".
כד אתא ר"ש אמר הא ודאי פרשתא דק"ש רמזא ביה וי' אמירן כמה דאוקמוה וזהבי הוא ודאי (והכא) והיו הדברים האלה כללא דעשר אמירן אינון ובג"כ י' פקודין אית הכא לקבל י' פקודין⁵⁵⁵⁰ דאורייתא ומאן אינון (דברים ו ז-ט) ושננתם לבניך⁵⁵⁵¹ ודברת בם⁵⁵⁵² בשבתך בביתך⁵⁵⁵³ ובלכתך בדרך⁵⁵⁵⁴ ובשכבך⁵⁵⁵⁵ ובקומך⁵⁵⁵⁶ וקשרתם	כשבא רבי שמעון אמר, הרי ודאי פרשת קריאת שמע רמוזה בה עשר אמירות כמו שבארוה, וכך הוא ודאי. "והיו הדברים האלה" הם הכלל של עשר האמירות, ולכן יש כאן עשר מצוות כנגד עשר מצוות של התורה. ומי הן, "ושננתם לבניך", "ודברת בם", "בשבתך בביתך", "ובלכתך בדרך", "ובשכבך", "ובקומך", "וקשרתם לאות

⁵⁵⁴⁸ יצריך (דפ"ו).

⁵⁵⁴⁹ ה"ג על לבבך על תרי יצרך א"ר יהודה יצר הטוב וכו' - דאי כגירסא שלפנינו מאי קא מקשה ר' יהודה הרי כבר אמר יצה"ט אתעטר בהו (מ"מ).

⁵⁵⁵⁰ הם עשרת הדברות כדמפרש לקמיה (אור יקר).

⁵⁵⁵¹ הא', הוא כנגד אנכי ה' אלהיך כל המלמד את בן חבירו תורה כאלו קבלה מהר סיני כדכתיב והודעתם לבניך וסמך ליה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב, והיינו אנכי ה' אלהיך, והיינו קבלת אלהותו ותורתו לו ולבניו ולתלמידיו (אור יקר).

⁵⁵⁵² הב', פירשו רז"ל בם ולא בדברים בטלים והיינו לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, כי דברים בטלים היינו אלהים אחרים ודאי (אור יקר).

⁵⁵⁵³ הג', כנגד לא תשא את שם ה' אלהיך וכו' דהיינו שהאדם יוצא לחוץ לקליפות מביתו הקדוש, כי השכינה נקראת בית, והיינו בהיותו נושא שם ה' לשוא וגורם שיסתלק התפארת מהמלכות, והיינו בשבתך בביתך כי 'סילוק התפארת גורם גלות שכינה וישראל מתורכין מארץ ישראל וגולים לחוץ לקליפות (אור יקר).

⁵⁵⁵⁴ הד', כנגד זכור את יום השבת לקדשו וכו', דהיינו אם תשיב משבת רגלך שיהיה ניכר בהלוכו, והשכינה עולה אז דרך היסוד לתפארת, והיינו נמי ובלכתך בדרך כענין דרך ככב מיעקב (אור יקר).

⁵⁵⁵⁵ הה', כנגד כבד את אביך ואת אמך שהם גרמו לך על ידי משכב, ועוד כתיב ושכבתי עם אבותי ואין לך כבוד אב ואם אלא שיזכה האדם לשכב עמהם ולא יפרד מהם לרעתו, עוד אביך ואמך עילאין והיינו על ידי שיגרום הייחוד בין תפארת ומלכות שהם אביו ואמו כי נשמתין מזווגא דקב"ה ושכינתיה וכבודם בייחודם, ועוד כב"ד לשון כבוד חכמים כי כבוד מסטרא דחכמה והכי סליק כב"ד ל"ב נתיבות חכמה, ונודע כי הייחוד מצד החכמה כדפירשו בזוהר בפרשת אמור בפסוק וגם אמנה אחותי בת אבי היא וכו', והיינו ובשכבך, ודאי שכיבתך שאתה גורם למעלה (אור יקר).

⁵⁵⁵⁶ הו', כנגד ובקומך כדכתיב כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש יהיה הקימה לטוב לקדושה ולא לשפיכות דמים (אור יקר).

על ידך", "והיו לטוטפות בין עיניך", "וכתבתם על מזוזות ביתך", "ובשעריך", הרי עשר כנגד עשר אמירות. ועל כן הפרשיות הללו הן כלל גדול בתורה, אשרי חלקו של מי שמשלים אותו בכל יום פעמים, שהרי התקדש בפיו השם הקדוש כראוי.	לאות על ידיך⁵⁵⁵⁷ והיו לטוטפות בין עיניך⁵⁵⁵⁸ וכתבתם⁵⁵⁵⁹ על מזוזות ביתך ובשעריך⁵⁵⁶⁰ הא י לקבל י אמירן וע"ד פרשיין אלין כלל רב אינון באורייתא זכאה חולקיה מאן דאשלים ליה בכל יומא תרי זמני⁵⁵⁶¹ דהא אתקדש בפומיה שמא קדישא בדקא יאות:
רבי אחא היה עומד עם רבי אלעזר לילה אחד אחרי חצות הלילה והיו עוסקים בתורה. פתח רבי אלעזר (רבי אחא) ואמר, "כי הוא חייך ואורך ימך וגו", בא וראה, על כל התנאים (המצוות) שגזר הקדוש ברוך הוא כשנכנסו לארץ ישראל גזרת התורה היתה, למה, משום שהשכינה לא מתיישבת בארץ אלא בתורה, ולא מתיישבת למעלה אלא בתורה.	ר' אחא הוה קאים עמיה דר' אלעזר ליליא חד בתר פלגות ליליא והווי משתדלי באורייתא פתח ר' אלעזר (נ"א ר' אחא) ואמר (דברים ל ב) כי הוא חייך ואורך ימך וגו' ת"ח על כל תנאי⁵⁵⁶² (נ"א פקודין) דגזר קב"ה כד עאלו לארעא דישראל גזרה דאורייתא הוה מאי מעמא בגין דשכינתא לא מתיישבא בארעא⁵⁵⁶³ (בעלמא) אלא באורייתא ולא מתיישבא לעילא⁵⁵⁶⁴ אלא באורייתא:
שכך אמר (רבי שמעון) אבא, תורה שבעל פה לא נודעת אלא בשביל תורה שבכתב, השכינה לא מתיישבת למעלה ולמטה אלא עם התורה שלמטה, שכל זמן שהתורה נמצאת עם האדם יכול לעמוד בעולם (תורה) שבכתב לא נודעת אלא משום תורה שבעל פה, ותורה שבעל פה לא נודעת אלא מתורה שבכתב, ודאי כלל הצריך לפרט ופרט הצריך לכלל, השכינה לא מתיישבת למעלה אלא בתורה	דהכי אמר (ר' שמעון) אבא תורה [שבכתב] (שבע"פ) לא אשתמודעא⁵⁵⁶⁵ אלא בגין תורה [שבע"פ] [שבכתב] שכינתא לא מתיישבא לעילא ותתא אלא עם תורה [דלתתא] דכל זמנא דאורייתא אשתכח עמיה [דבר נש] יכלא למיקם בעלמא (נ"א שבכתב לא אשתמודע⁵⁵⁶⁶ אלא בגין תורה שבע"פ ותורה שבע"פ לא אשתמודעא אלא מתורה שבכתב ודאי כלל

⁵⁵⁵⁷ ידך (דפ"ו), הז', כנגד לא תנאף כי התפילין הם קשור לשמאל ששם יצר הרע כדי שלא ינאף, ומה גם הנואפים בידים וכיוצא (אור יקר).

⁵⁵⁵⁸ הח', כנגד לא תגנוב כי העינים חומדים ואחר כך גונב, ועוד וקשרתם תפלה של יד היינו לא תנאף שגורם ששכינה למעלה נכנסת לקליפות בסוד ער"ה רע ו"ה כנודע, ושכינה נבדלת מאלוף נעוריה, ובין ו' לה' מבדיל ר"ע וזהו שאמר "וקשרתם" שלעולם תהיה שכינה נקשרת בבעלה, "והיו לטוטפות" אזהרה שלא יפגום במוחא דמלכא ולעולם אימא עילאה רביעא על בנין, ולא תגנוב אזהרה לגנוב נפשות וגורם דאימא לא רביעא על בריה ודאי (אור יקר).

⁵⁵⁵⁹ הט' כנגד לא תענה ברעך עד וכו' כדפירשנו לעיל שמי שאין לו מזוזה בפתחו כמעיד עדות שקר, ועוד גורם שאותו עד שקר שהוא ההיא שידא דקאי בפתחא שיקלל אותו ויעלה למעלה לפני הקב"ה, להעיד עליו, ורעך היינו הקב"ה, "ולא תענה" לא תגרום שיעיד לפני הקב"ה שהוא רעך עד שקר שהוא המזיק, אף על פי שהוא מעיד על האמת סוף סוף מסטרא דשקר הוי (אור יקר).

⁵⁵⁶⁰ ה' כנגד לא תחמוד בית רעך וכו' ומי גורם זה שמא קדישא דלא רשים בתרע ביתיה לאסדהא עלוי בצאתו ובבואו לא תרצה יותר מריוח שלך, ועוד בהיות מזוזה בפתחו נח לו שלא יביא שאינו שלו לתוך ביתו וכיוצא (אור יקר).

⁵⁵⁶¹ זימני (דפ"ו).

⁵⁵⁶² כגון ולא תקיא אתכם הארץ וגומ', כמה מצוות שהם קיומם תנאי לשיבת הארץ, העולה על כולם עסק התורה (אור יקר).

⁵⁵⁶³ להתייחד עם התפארת, ועל ידי ישובה למטה מקבלת התעוררות להתייחד למעלה כדפירשנו בספ"ר בשער מהות והנהגה (אור יקר).

⁵⁵⁶⁴ להשפיע בתחתונים (אור יקר).

⁵⁵⁶⁵ אשתמודע (דפ"ו).

⁵⁵⁶⁶ שמ' הנק' תורה שבע"פ היא מגלה הארות זעיר הנק' תורה שבכתב (מ"מ).

הצריך לפרט ופרט הצריך לכלל שכינתא לא מתיישבא לעילא אלא באורייתא דלתתא דכל זמנא דאורייתא אשתכחא יכילא למיקם בעלמא הה"ד כי הוא חיך ואורך ימך לשבת על האדמה על האדמה סתם ואי לאו [דאפסיק מלי דאורייתא לא יכלא למיקם ד]כתיב (ירמיה ט יא) על מה אבדה הארץ וכתיב (שם יב) ויאמר יי' על עזבם את תורת:	שלמטה שכל זמן שהתורה נמצאת יכולה להתקיים בעולם, זהו שכתוב "כי הוא חיך ואורך ימך לשבת על האדמה", "על האדמה" סתם, ואם לא, שמפסיק דברי תורה לא יכולה לעמוד, שכתוב "על מה אבדה הארץ", וכתוב "ויאמר ה' על עזבם את תורת".
עד דהוו יתבי מאיך ר' שמעון רישיה אמר ודאי הכי הוא ודא הוא רזא דאשכחנא בספרא דרב המנונא סבא ואוקים קרא [דא] ברזא דכנסת ישראל דכתיב (שמות כא י) שארה כסותה ועונתה לא יגרע ואי אתמנעו מנה מה כתיב (שם יא) ויצאה חנם אין כסף⁵⁵⁶⁷ כד"א (ישעיה נ א) איזה⁵⁵⁶⁸ ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה וכתיב (שם נב ג) חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו ומאן דמנע אורייתא [מינה]⁵⁵⁶⁹ (מניה) כמאן דנסב מארי (ס"א שארה) דאתתא ומנע ליה מנה דהא⁵⁵⁷⁰ אשתארת כארמלתא ולא ארמלתא הה"ד (איכה א א) היתה כאלמנה ולא אלמנה:	בעודם יושבים הנמך רבי שמעון את ראשו ואמר, ודאי כך הוא, וזהו הסוד שמצאנו בספרו של רב המנונא סבא, וביאר הפסוק הזה בסוד של כנסת ישראל שכתוב "שארה כסותה ועונתה לא יגרע", ואם מונעים ממנה מה כתוב, "ויצאה חנם אין כסף", כמו שנאמר "אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה", וכתוב "חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו", ומי שמונע ממנה תורה כמי שלוקח בעל (שארה) של אשה ומונע אותו ממנה, שזו נשארית כאלמנה ולא אלמנה, זהו שכתוב "היתה כאלמנה" ולא אלמנה.
יתבו אתעסקו באורייתא עד דנהיר יומא בתר דנהיר יומא קמו ואזלו עד דהוו אזלי⁵⁵⁷¹ חמו חד גבר דהוה אזיל בארחא ורישיה עטיף קריבו גביה והוה רחיש	ישבו ועסקו בתורה עד שהאיר היום. אחר שהאיר היום קמו והלכו, בעוד שהיו הולכים, ראו איש אחד שהיה הולך בדרך וראשו עטוף. קרבו אליו, והיה נע
רסח/ב	
בשפוטתיה ולא אתיב לון מדי⁵⁵⁷² אמר רבי אלעזר ודאי האי אמלך במאריה יתיב רבי אלעזר ורבי אחא וצלו צלותא וההוא גבר קאים בקיומיה באתר אחרא בתר דסיימו צלותא אזלו בארחא וההוא גברא אשתמיט מנייהו אמר רבי אלעזר האי גברא או מפשא הוא או ארחוי לא מתישרן אמר נתעסק באורייתא דהא שעתא היא:	בשפוטתיו ולא השיב להם דבר. אמר רבי אלעזר ודאי זה נמלך ברבונא. ישבו רבי אלעזר ורבי אחא והתפללו תפלה, ואותו האיש עמד במקומו במקום אחר. אחר שסיימו את התפלה הלכו לדרך ואותו האיש נשטט מהם. אמר רבי אלעזר האיש הזה או שהוא טפש או שדרכיו לא ישרות. אמר, נעסוק בתורה שהרי השעה היא לזה.

⁵⁵⁶⁷ פי' ויצאה בגלות ונמכרו חנם. ומ"ש אין כסף היינו שנגאלים בלי כסף כמ"ש ולא בכסף תגאלו (מ"מ).

⁵⁵⁶⁸ אי זה (דפ"ו).

⁵⁵⁶⁹ מנה (דפ"ו). שאינו עוסק בתורה לתקן המלכות (מ"מ).

⁵⁵⁷⁰ דא (דפ"ו).

⁵⁵⁷¹ אזלו (דפ"ו).

⁵⁵⁷² שאירע לו כמו לאותו חכם הנזכר סוף פ' מקץ דאקדים שלם לחייבא וכו' וקיבל על עצמו שלא יקדים שלום אלא למי שמכירו ואפשר שהחכם הזה הוא הנז' שם (מ"מ).

739 | Page

פתח רבי אלעזר ואמר (משלי ג לה) כבוד חכמים ינחלו וכסילים מרים קלון כבוד חכמים ינחלו זכאין אינון דמתעסקי באורייתא עד לא פתח מלה קריב ההוא בר נש גביהו אמר ר' אלעזר לית לן למפסק מלי דאורייתא דכל מאן דאשתדל באורייתא זכי למירת ירותא דאחסנא דלעילא⁵⁵⁷³ ביקרא דמלכא עלאה⁵⁵⁷⁴ וקדישא (קדישה) וזכי למירת ירותא דאחסנא בהאי עלמא⁵⁵⁷⁵ ומאי איהו ההוא דאקרי כבוד⁵⁵⁷⁶ דלא פסק מנייהו לעלמא הה"ד כבוד חכמים ינחלו ההוא דאקרי כבוד ויין⁵⁵⁷⁷:	פתח רבי אלעזר ואמר, "כבוד חכמים ינחלו וכסילים מרים קלון", "כבוד חכמים ינחלו" אשרי אותם שעוסקים בתורה. וטרם שפתח בדבר, קרב אליהם אותו אדם, אמר רבי אלעזר אין לנו להפסיק בדברי תורה, שכל מי שעוסק בתורה זוכה לרשת ירושה של הנחלה שלמעלה בכבוד של המלך העליון הקדוש, וזוכה לרשת ירושה של נחלה בעולם הזה ומה היא, אותו שנקרא "כבוד ה'" שלא פוסק מהם לעולם, זהו שכתוב "כבוד חכמים ינחלו", אותו שנקרא "כבוד ה'".
וכסילים מרים קלון מאי הוא ת"ח כד בר נש אזל בארץ מישר קמי קודשא ב"ה ואשתדל באורייתא הא ההוא כבוד⁵⁵⁷⁸ וזריתו (ירים) לגרמיה וכמה אפטרופסין סניגורין משתכח⁵⁵⁷⁹ לעילא עליה ודב"נ וכלהו אולפין עליה זכו קמי מלכא קדישא ואי בר נש לא אשתדל באורייתא ולא אזל בארץ דמאריה הוא עביד קטיגורא עליה וההוא קטיגורא שאט באורא (ואזיל ליה) ולא סליק לעילא דלמא יתוב⁵⁵⁸⁰ אדם מחובוי כיון דחמי דבר נש לא תב⁵⁵⁸¹ ולא בעי לאשתדל באורייתא כדין הוא סליק לעילא ואולף עליה חובא הה"ד וכסילים מרים קלון⁵⁵⁸² וסליק לעילא ועבד אקטרוגא	"וכסילים מרים קלון", מה הוא, בא וראה, כשאדם הולך בדרך ישרה לפני הקדוש ברוך הוא ועוסק בתורה הרי אותו "כבוד ה'" הוא יורש לעצמו, וכמה אפטרופסים סניגורים נמצאים למעלה על האדם, וכולם מלמדים עליו זכות לפני המלך הקדוש. ואם אין האדם עוסק בתורה, ולא הולך בדרך רבוננו, הוא עושה עליו קטגור, ואותו קטגור משוטט באויר (והולך לו) ולא עולה למעלה אולי ישוב האדם מחטאו. כיון שרואה שאין האדם שב, ולא רוצה לעסוק בתורה, אז הוא עולה למעלה ומלמד עליו חובה, זהו שכתוב "וכסילים מרים קלון", ועולה למעלה ועושה קטרוג.

⁵⁵⁷³ בעולם הנשמות (אור יקר). פ' מלכות (מ"מ).

⁵⁵⁷⁴ סוד טפת הייחוד שהקב"ה משתעשע עם הצדיקים והוא נקרא כב"ד בסוד החכמה בעלת ל"ב נתיבות כחשבון כב"ד, ולכן יתייחס לחכמים וזהו שאמר כבוד חכמים ינחלו (אור יקר). פי' זעיר (מ"מ).

⁵⁵⁷⁵ בגוף ונפש (אור יקר).

⁵⁵⁷⁶ פירוש מלכות (מ"מ).

⁵⁵⁷⁷ עי' תיקון² ו ע"א: כבוד חכמים ינחלו (משלי ג לה) ואוקמוהו רבנן דמתניתין אין כבוד אלא תורה ואית כבוד נברא ואית כבוד נאצל מסטרא דאורייתא דבריא אתמר בישראל כי לי בני ישראל עבדים (ויקרא כה נה) ומסטרא דאצילות בנין אתם לה' וגו' (דברים יד א). הסדר שניתנה לנו הנה הוא רק ע"י יסוד מציאות הטבע אשר מאחר ששת ימי בראשית, ואחר החטא דעץ הדעת, והיא אשר ניתנה לנו בסידורה שלפנינו, כאשר לא זכינו להלוחות הראשונות, והיא אורייתא דבריא, עולם הכסא, ששם הוא הגילוי דשם אלהים, גימט' הטבע, וניתנה לנו כמו שהיא מסודר בעולם הבריא, ולכך נקראת תורת הבריא (הקדו"ש סד ע"ד). שאמרו בזוה"ק (פרשת בראשית כ"ג סע"א) ובתז"ח (דף מ"א ע"ב) שהתורה שלנו היא התורה דבריא, כי היא נשתלשל מהתורה דאצילות ונתלבשה בלבושין דב"ע, ונמשך אלינו כמו שהיא מסודרת בעולם הבריא (ביאורים ח"א פה ע"ג).

⁵⁵⁷⁸ פי' מלכות המתרוממת למעלה (מ"מ).

⁵⁵⁷⁹ אשתכחו (דפ"ו).

⁵⁵⁸⁰ יתיב (דפ"ו).

⁵⁵⁸¹ כי זה יקרא כסיל שחטא ושנה ולא שב (אור יקר).

⁵⁵⁸² המקטרג המודיע קלוננו, גורם שיהיה לו כח לעלות על ידי משובתו (אור יקר).

(מקטרגא):	
פתח ואמר (זכריה יד יח) ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה ולא עליהם תהיה המגפה וגו' מאי שנא מצרים הכא מכל שאר עמין דהא לכלהו כתיב (שם יז) ולא עליהם יהיה הגשם והכא לא אלא הא אוקמוה חברייא⁵⁵⁸³ דהא ארעא דמצרים לא אצטריך למטרא וע"ד לאו היא בכללא דאינון ארבעין (דיבדון) מטרא אבל אינון דינא אחרא אסתלק עליהו ושפיר קאמרו:	פתח ואמר, "ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה ולא עליהם תהיה המגפה וגו'", מה שונה מצרים כאן מכל שאר העמים, שהרי לכולם כתוב "ולא עליהם יהיה הגשם" וכאן לא, אלא הרי פרשוה החברים, שהרי ארץ מצרים אינה צריכה מטר, ועל כן אינה בכלל אותן שצריכות מטר, אבל הם דין אחר עולה עליהם ויפה אמרו.
ת"ח כתיב (דברים יא י) כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא אשר יצאתם משם וגו'⁵⁵⁸⁴ דהא נהרא סליק ומנויה⁵⁵⁸⁵ משתקייא ארעא אבל הכא למטר השמים תשתה מים דהא ארעא קדישא מן שמיא אתשקייא תדיר⁵⁵⁸⁶ וכד ישראל הו עסקין באורייתא הוה אתשקייא בדקא יאות ומאן דמנע אורייתא מנה כאילו מנע טב מן כל עלמא עאלו לנו מערתא חדא דהוה בארחא עאל ההוא גבר עמהון יתבו:	בא וראה, כתוב "כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא אשר יצאתם משם וגו'", שהרי הנהר העולה, ממנו מושקת הארץ, אבל כאן "למטר השמים תשתה מים", שהרי הארץ הקדושה מושקת תמיד מן השמים. וכשישראל היו עוסקים בתורה היתה מושקת כראוי, ומי שמונע ממנה תורה כאלו מונע טוב מכל העולם. נכנסו לתוך מערה אחת שהיתה בדרך. נכנס עמהם האיש ההוא, ישבו.
פתח ההוא גברא ואמר (שמות לג יא) ודבר יי אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר וגו' האי קרא לאו רישיה סיפיה ולא סיפיה רישיה ולא מלה דא כמלה דא בקדמיתא ודבר יי אל משה פנים אל פנים שפיר לבתר ושב אל המחנה לבתר ומשרתו יהושע בן נון נער מהו א"ר אלעזר	פתח האיש ההוא ואמר, "ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר וגו'", הפסוק הזה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו, ולא מלה זו כמלה זו. בתחלה, "ודבר ה' אל משה פנים אל פנים", יפה, אחר כך "ושב אל המחנה", אחר כך "ומשרתו יהושע בן נון נער" מהו. אמר רבי אלעזר, ודאי הקדוש ברוך הוא רוצה בכבודו,

⁵⁵⁸³ פשוטו כמ"ש רד"ק ולא עליהם ר"ל בלאו הכי הגשמים אינם יורדים במצרים לכך לא יתקללו בעצירת גשמים כשאר האומות. כי מצרים בלאו הכי "ולא עליהם". אלא הקללה שלהם תהיה המגפה אשר יגוף וכו' הצובאים על ירושלים וכו' (מ"מ).

⁵⁵⁸⁴ עי' ספר הליקוטים עקב יא: כבר ידעת, מ"ש מורי ז"ל בדרוש בני חת ע"ש, כי היסוד יש בו ב' צינורות. וצינור הזרע הוא בסוד ז', שביעי קדש, והצינור המוציא המותרות, בסוד בני חת, ומשם ניזונין בני חת, מקצת טיפות היוצאים עם מי הרגלים. והנה יניקת המצרים, היה ממותרות טיפות הללו, כמ"ש בס"ה פ' בא באורך, וז"ש כי ארץ ישראל אינו כארץ מצרים, שהשקאתו ברגליך. פירוש, מהמים הנקראים מי רגלים, וזהו כגן הירק, אותיות קרי. כלומר, טפות מותרות בבחינת קרי, אבל ארץ ישראל, שהוא אשת ישראל, נוקבא דז"א, יונק מצינור הז' עצמו. וזהו למטר השמים, שהוא רמ"ח עלמין דאתגלין בפום אמה, גימטריא מט"ר, ומשם תשתה, לא מצינור הח'.

⁵⁵⁸⁵ מניה (דפ"ו).

⁵⁵⁸⁶ כלומר מתפארת הנקרא שמים ומשם יונקת ארץ ישראל שהיא המלכות, ולפי זה קשה מצרים השותה מן הנהר מאי ניהו, ולפי מה שפירשו רבותינו ז"ל כי יוסף השליכוהו בנהר עד שהוציאו משם משה רבינו ע"ה נראה שהוא יסוד, וכן כל מצרים היתה נזונית על ידי הקדושה על ידי יוסף כנודע, והנה הנהר הזה הגשמי הוא פישול לשון פריה ורביה, וכן פרו ורבו מתרגמינן פושו וסגו, והנהר היה קדוש וכן הוא גבול לארץ ישראל שהיא עומדת בין פרת ובין פישון שהוא נילוס כנודע, וכשבא משה רבינו ע"ה סלק משם היסוד והיינו עלי שור ונשאר הנהר בלי קדושה (אור יקר).

ודאי קב"ה אתרעי ביקרא דילן דהשתא זוונא [דשכינתא] דילן⁵⁵⁸⁷ זוונא⁵⁵⁸⁸ ושכינתא לא אתערדי מנן מאן דפתח פתחא לימא מלה:	שכעת הזווג שלנו עם השכינה והשכינה לא סרה מעמנו, מי שפותח פתח יאמר דבר.
פתח ואמר ודבר יי' אל משה פנים אל פנים בכמה דרגין עלאין ויקירין אתפרש משה נביאה מהימנא על כל שאר נביאי דעלמא דהא כלהו לקבליה בקוף בפני בני נשא שאר נביאי הוו מסתכלי באספקלריא דלא נהיר⁵⁵⁸⁹ ועם כל דא לא הוו זקפן אנפין לעילא לאסתכלא אלא כמה דכתיב (דניאל י ט) ואני הייתי נרדם על פני ופני ארצה ולא עוד אלא דמלין לא הוו גבייהו באתגלייא:	פתח ואמר, "ודבר ה' אל משה פנים אל פנים", בכמה דרגות עליונות ונכבדות הופרש משה הנביא הנאמן על כל שאר נביאי העולם, שהרי כולם כנגדו כמו קוף בפני בני אדם, שאר הנביאים היו מסתכלים באספקלריה שאינה מאירה, ועם כל זה לא היו זוקפים פנים למעלה להסתכל, אלא כמו שכתוב "ואני הייתי נרדם על פני ופני ארצה", ולא עוד, אלא שהדברים לא היו אליהם בגלוי.
ומשה נביאה מהימנא לאו הכי דהוא הוה מסתכל באספקלריא [דנהרא]⁵⁵⁹⁰ (נהיר) וקאים בקיומיה ולא עוד אלא דהוה זקיף רישא לאסתכלא כמאן דאמר לחבריה זקוף רישך ויסתכלון אנפך באנפי בגין דתנדע מלי⁵⁵⁹¹ כך משה פנים אל פנים זקיף רישא בלא דחילו אנפוי זקפאן ומסתכל	ומשה הנביא הנאמן לא כך, שהוא היה מסתכל באספקלריה המאירה, ועומד בקיומו. ולא עוד, אלא שהיה זוקף ראש להסתכל, כמי שאומר לחברו זקוף ראשך ויסתכלו פניך בפני כדי שתדע הדברים שלי, כך משה פנים אל פנים, זוקף ראש בלי פחד, פנים זקופות ומסתכל
רסמ/א	
בזיו יקרא עלאה ולא אשתני דעתוי ואנפוי כשאר נביאין דכד הוו נבאן (ס"א בעאן) לאסתכלא נפקי⁵⁵⁹² מרשותיהו ומדעתייהו ואשתני זיו אנפיהו ולא הוו ידעי מהאי עלמא כלום ומשה לאו הכי דמשה	בזיו הכבוד העליון, ולא השתנתה דעתו ופניו כמו שאר הנביאים, שכשהיו מתנבאים (רוצים) להסתכל יצאו מיכולתם ומדעתם והשתנה זיו פניהם ולא היו יודעים מהעולם הזה כלום, ומשה לא כך, שמשה היה

⁵⁵⁸⁷ כדתנן שלשה שיושבין וכו' (אור יקר).

⁵⁵⁸⁸ בשכינתא (דפ"ק).

⁵⁵⁸⁹ היא המלכות (ו) כשהיא מתגלית בסוד כסא הכבוד למטה בהיכל נוגה או עצם השמים, והיינו ויראו את אלהי ישראל שהיא מלכות, ותחת רגליו שהיא כסא הכבוד כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר (אור יקר).

⁵⁵⁹⁰ התפארת המאיר דרך כסא הכבוד בהיכל הרצון וכבר הארכתני בנבואתו במקום אחר (אור יקר).

⁵⁵⁹¹ פי' לפי שאמר בשאר נביאים יש בהם ג' עניינים: א', דמתנבאי מאספקלריא דלא נהרא. ב', שנופלים על פניהם. ג', דמלין לא הוו גבייהו באתגלייא. אבל מרע"ה מתנבא מאספקלריא דנהרא. וכנגד הב' אמר זקוף רישך ויסתכלון אנפך באנפאי. וכנגד הג' אמר בגין דתנדע מלי ירצה מלין באתגלייא. ומ"ש לקמן נפקי מרשותיהו וכו' הם שנויים אחרים ביניהם מלבד אלה הנז' (מ"מ).

⁵⁵⁹² נפקא (דפ"ו).

בההוא דרגא עלאה ממש הוה מסתכל ולא נפק מרשותיה⁵⁵⁹³ ומן דעתיה דהא בשעתא דהוה מסתכל בזיו יקרא עלאה מיד (שמות לג יא) ושב אל המחנה למללא עמהון בכל מה דאצטריכאן ודעתוי מתישבא ביה כקדמיתא ויתיר ודא הוא ושב אל המחנה ומשרתו יהושע⁵⁵⁹⁴ בן נון נער ודאי⁵⁵⁹⁵ דהוה יניק מתוך האהל ואוליף⁵⁵⁹⁶ לאסתכלא ברוח קודשא כד"א (שמואל א' ג א) והנער שמואל משרת [את] (לפני) יי⁵⁵⁹⁷.	מסתכל ממש בדרגה העליונה ההיא ולא יצא מיכולתו ומדעתו, שהרי בשעה שהיה מסתכל בזיו הכבוד העליון מיד "ושב אל המחנה" לדבר עמהם בכל מה שהצטרכו ודעתו מתישבת בו כבראשונה ויותר, וזהו "ושב אל המחנה". "ומשרתו יהושע בן נון נער", ודאי שהיה יונק מתוך האהל ולמד להסתכל ברוח הקודש, כמו שנאמר "והנער שמואל משרת את ה'".
ת"ח כל זמנא דהוה יהושע לגבי [ד]משה הוה אוליף ואניק מתוך האוהל ולא דחיל בתר דאתפרש ממשה והוה בלחודוי מה כתיב (יהושע ה יד) ויפול יהושע על פניו ארצה וישתחו דלא הוה יכיל [לאסתכל] (למסבל) והאי מחד שליחא כ"ש מאתר אחרא לבר נש דאפקיד ומלכא גביהו (ביה מלכא) מאני דהב ואבני יקר כל זמנא דמשתכחין) גביה שמשא דביתיה אחיד בהו ואסתכל בהו כיון דסליק ההוא בר נש מעלמא לא שביק מלכא לגבי שמשא כלום ואחיד פקדונא דיליה אמר ההוא שמשא ווי דאבדית ביומוי דמארי כל אלין הוו בידי כך יהושע ביומוי דמשה הוה יניק בכל יומא מתוך האהל ולא דחיל בתר דשכיב ויפול	בא וראה, כל זמן שהיה יהושע אצל משה היה לומד ויונק מתוך האוהל ולא פוחד, אחר שנפרד ממשה והיה לבדו מה כתוב "ויפול יהושע אל פניו ארצה וישתחו", שלא היה יכול להסתכל וזה משליח אחד כל שכן ממקום אחר. [משל] לאדם אחד שהפקיד אצלו המלך כלי זהב ואבנים יקרות, כל זמן שנמצאים אצלו, השמש של ביתו אוחז בהם ומסתכל בהם, כיון שהסתלק אותו אדם מהעולם לא השאיר המלך אצל השמש כלום ואחז את פקדונו. אמר אותו שמש, אוי שאבדתי, בימי אדוני היו כל אלה בידי. כך יהושע, בימי משה היה יונק בכל יום מתוך האהל ולא מפחד, אחרי שנפטר "ויפול

⁵⁵⁹³ הענין שמרוב הכנתו גם בהיותו עוסק בענייני העולם התחתון היה דבק כענין שלא היה נפשט מן העולם מכל וכל והיה עולה ומתנבא ויורד ומשיב תשובה לישראל כענין עמדו ואשמעה וכיוצא (אור יקר). החילוק שבין נבואת משה רע"ה לשאר הנביאים דכולם בדמיון כמש"ל וביד הנביאים אדמה באדנ"י מסט' דנוק' אבל במשה במראה ולא בחידות מסט' דדכורא אספקלריא דלא נהרא וזהו ואתה תחזה במראה ושמת בדמיון (בהגר"א על תיקו"ז קמ ע"ד). נבואת משה רבינו עליו השלום מדכורא, רצה לומר מיסוד אבא שהוא תוך [בתוכו], ושאר נביאים נבואתם מנוקביה, פירוש מהיסוד של אמא שהוא בתוך ז"א (עמק המלך שי"ד פקל"ו). ומשה זכה לדעת שהוא אספקלריא דנהרא, והוא בסוד ה' עילאה כמ"ש, והוא מ"ש (דה"א א' יא כג) חמש באמה, וכל אמה הוא ו' טפחים והם שלשים טפחים ג' יוד"ן בסוד נה"י דאימא שהוא סוד למ"ד דלאה כמ"ש הרב ז"ל⁵⁵⁹³ וז"ש (במדבר יב ח) ומראָה וגו' בסגול ג' יוד"ן, וז"ס ההפרש שבין נבואת משה לשאר נביאים, שכולם היה נבואתם מנה"י דז"א ששם נוקבא תתאה רחל שהיא בסוד הנהגת עוה"ז הטבעיית, ולכן שם נבואתם במשלים וחידות הנמצאים בעוה"ז, משא"כ נבואת משה מסוד הדעת מלאה שלא על ידי לבושים, וז"ס מראָה ומראָה דר"נ, שלאה הוא דכורא דנוקבא ורחל נוקבא שבה כמש"ל (פתח א') (פת"ש יעקב ולאה ט').

⁵⁵⁹⁴ והנה עתה ספר הכתוב שלשה מעלות בנבואת מרע"ה האחד פנים אל פנים (אור יקר)

⁵⁵⁹⁵ מרכבתו במטטרון בסוד ההיכלות היונקים מהמלכות על ידי כסא הכבוד כנודע (אור יקר).

⁵⁵⁹⁶ אוליף (דפ"ו).

⁵⁵⁹⁷ חג"ת נקראין אנפי רברבי (זהר חקת רא ע"א), ונה"י נקראין אנפי זוטרי, שנ"ה נקראין כרובים ונערים, וכן יסוד נקרא נער כידוע, וכמ"ש בתז"ח (דף פג ע"ג) (לד ע"ג) ואינון אנפי רברבי ואנפי זוטרי ע"ש, ולכן כל מי שבדרגא דנה"י נקרא נער, שמואל הוא בנצח, ויהושע בהוד, ויוסף ביסוד, כמ"ש בפרשת בראשית (דף כא ע"ב) יהושע אתנבי מהודו של משה כו' עד בשירותא ובסופא, וכולם נקראו נער (שמות לג יא) יהושע בן נון נער כו' (שמואל א' ב כו) והנער שמואל, יוסף (בראשית לז ב) והוא נער כו', וכן מט"ט נקרא נער (זהר תרומה קסד ע"א) בדרגא דיסוד כידוע, ושני כרובים נקראים נערים בדרגא דנ"ה כידוע וכ"ז ביצירה (בהגר"א בספד"צ לג ע"ד).

יהושע על פניו ואנא בגין דאנא שכח בנוויכו אסתכל במלי דאורייתא ולא אהא דחיל בתר דאתפרש מניכו לא איכול לאסתכלא בלחודאי⁵⁵⁹⁸:	יהושע על פניו, ואני משום שאני מצוי בתוככם אסתכל בדברי התורה ולא אפחד, אחרי שאפרד מכם לא אוכל להסתכל לבדי.
תו פתח ואמר (דברים ו ז) ושננתם לבניך ודברת בם וגו' כד"א (תהלים מה ו) חציו שנונים דבעי ב"נ לחדדא מלי דאורייתא לבריה⁵⁵⁹⁹ כחרבא דאיהו שננא בתרי סמרי בגין דייעול [ליה חדודא וחדוה] (לחדדא) באורייתא ולא ישתכח לביה בטפשותא ודברת בם כל מלין דאורייתא⁵⁶⁰⁰ כל חד וחד אורחא ליה בלחודאי ודברת בם⁵⁶⁰¹ ותדבר מבעי ליה אלא בעי ב"נ לאנהגא גרמיה⁵⁶⁰² בה⁵⁶⁰³ ולא[ת]נהגא גרמיה דלא⁵⁶⁰⁴ יסמי לימינא ולשמאלא:	עוד פתח ואמר, "ושננתם לבניך ודברת בם וגו'" כמו שנאמר "חציו שנונים", שצריך אדם לחדד דברי תורה לבנו כחרב שהיא שנונה בשני הצדדים כדי שיכניס לו החדוד והשמחה בתורה ולא ימצא לבו בטפשות. "ודברת בם", כל דברי התורה לכל אחד ואחד [יש לו] דרך לבדו. "ודברת בם", היה צריך לכתוב "ותדבר", אלא צריך אדם להנהיג עצמו בהם ולהנהיג עצמו שלא יסטה לימין ולשמאל.
בשביתך בביתך לאנהגא גרמיה בביתיה בארה מישר ובאורה תקונא דילפון מניה בני ביתיה לאנהגא גרמיה עמהון בנחת ובחידו ולא יטיל דחילו בבני ביתיה יתיר וכל עובדוי בביתיה בארה תקונא ובלכתך בדרך לאנהגא במלי דאורייתא⁵⁶⁰⁵ ולתקנא גרמיה בהו כמה דאצטריך ולדברא גרמיה⁵⁶⁰⁶ באורחוי דאורייתא ומאי איהו כמה דיעקב לדורון לקרבא⁵⁶⁰⁷ לצלותא⁵⁶⁰⁸	"בשביתך בביתך", להנהיג עצמו בביתו בדרך ישרה ובדרך מתוקנת שילמדו ממנו בני ביתו להנהיג עצמו עמהם בנחת ובשמחה, ולא יטיל אימה יתירה בבני ביתו, וכל מעשיו בביתו בדרך מתוקנת. "ובלכתך בדרך", להנהיג בדברי תורה ולתקן את עצמו בהם כראוי, ולהנהיג עצמו בדרכי התורה. ומה הן, כמו שיעקב [הנהיג עצמו] לדורון, למלחמה ולתפלה.

⁵⁵⁹⁸ עי' לעיל עט ע"א.

⁵⁵⁹⁹ עי' שער הפסוקים (ספר תהילים): אמר עוד עדות ה' נאמנה וכו', ירצה, כי מציאות הידיעה
תקיים בשתי בחי', או על פי החקירה ע"י שכל האנושי, לחקור בענין אלהותו יתברך, ואחדותו,
וכיוצא. או על פי האמונה, בקבלה מפה אל פה. והנה כאשר הידיעה היא על פי החקירה, האדם
מחדד שכלו ומתפקח, ונעשה חריף. אבל כשהוא על פי האמונה, אין האדם מתפקח ומתחדד.
ואמר, כי תורתנו, הנקראת עדות ה', כי הקב"ה העיד בה היותה אמיתית, עם היות שאנו מאמינים
בה מצד האמונה, והיא נאמנת אצלנו, ולא מצד החקירה, עכ"ז היא מחכימת פתי. ועי' כתבי
הגרמ"מ משקלוב (ביאורי הזהר - דף פט): לבושי התורה הן סוד הנחש בהן קושיות עצמות [כ]ברזל
בסוד ברזל בברזל יחד (משלי כז), שני ת"ח מחדדן (תענית ז ע"א). ועי' אפיקי ים גיטין סח ע"א:
הפה בסט"א הוא של ברזל כמ"ש בדניאל בחי' הרביעית (דניאל ז ז) שני' די פרזל לה וכו', ובו נשיך
הנחש תנין הנ"ל. ונגדו בקדושה ג"כ פיו של ברזל כח תנין הגדול דקדושה שהוא מתלבש בת"ח
שנדמה לברזל אדם קשה כברזל באורייתא, וכמ"ש (דברים לג כה) ברזל ונחושת מנעליך שהוא
הפה והאצבעות בתורה בדיבור ובמעשה באצבעות וכמ"ש במ"א. וכן כתי' ברזל בברזל יחד שני
ת"ח המחדדים זה לזה בהלכה וכו' כמ"ש בפ"ק דתענית (ז ע"א).

⁵⁶⁰⁰ כגון מדרש דרך לעצמו תלמוד דרך לעצמו אגדה דרך לעצמו סו"ד דרך לעצמו, לא יאמר
אדם אני מתנהג בדרך זו ומניח דרך זו לזה (אור יקר).

⁵⁶⁰¹ תתנהג בהם בכל דרכיהם (אור יקר).

⁵⁶⁰² ומלת ודברת לפי זה ודבר עצמך, ודבר אתה הנהג עצמך בם (אור יקר). פי' אם הוא לשון
דיבור. וכיון דכתיב ודברת ש"מ שהוא לשון הנהגה כדמפרש (מ"מ).

⁵⁶⁰³ להתלמד בדרכי העבודה במצות עשה (אור יקר).

⁵⁶⁰⁴ שלא יטה ויעבור על לא תעשה (אור יקר).

⁵⁶⁰⁵ לעסוק בתורה בדרך כדרך שהיו עושים רבי שמעון וחביריו (אור יקר).

⁵⁶⁰⁶ מפני שהדרך מסוכן לבטל המצות צריך להנהיג במצות גם בדרך (אור יקר).

⁵⁶⁰⁷ נגד האויבים (אור יקר).

ועלותא בעי לצלחה למאריה ועילא מנהון⁵⁶⁰⁹ מלי דאורייתא ובשכבך לדברא גרמיה ברחילו דמאריה בקדושה בענוה⁵⁶¹⁰ דלא ישתכח חציף⁵⁶¹¹ לקבליה דמאריה ובקומך למיהב תושבחן למאריה דאתיב נשמתיה דהא בכמה חיובין אשתכח קמיה⁵⁶¹² מאריה וקב"ה עביר עמיה חסד ואתיב לה לגופיה:	והתפלה צריך להתפלל לרבוננו. ומעל כולם דברי תורה. "ובשכבך", להנהיג עצמו ביראת רבוננו בקדושה ובענוה, שלא ימצא חצוף כנגד רבוננו. "ובקומך", לתת תשבחות לרבוננו שהשיב נשמתו, שהרי בכמה חטאים הוא נמצא לפני רבוננו והקדוש ברוך הוא עושה עמו חסד ומשיב אותה לגופו
וקשרתם לאות על ידכה (דברים ו ח) הא אוקמוה על יד כהה⁵⁶¹³ ודא הוא שמאלא⁵⁶¹⁴ ובספרא דאגדתא אמר על יד כ"ה כד"א (בראשית טו ה) כ"ה יהיה זרעך וחברייא יתבי דרומא [אוקמוה] (אוקמי) ברזא דלהון ארבע בתי דתפלין כהאי גוונא [נ"א בגוונא אחרא] קדש לי כל בכור (שמות יג ב) סתם לקבל כתרעא עלאה דכלא (שמות יג ה) והיה כי יביאך לקבל חכמה (דברים ו ד) שמע ישראל ואהבת לקבל בינה והיה לקבל חסד לבתר כלילין בלהו בדורעא שמאלא⁵⁶¹⁵ דאקרי עז וכתוב (ישעיה סב ח) וזכור עזו ואין עז אלא תורה⁵⁶¹⁶ ואין עז אלא תפלין⁵⁶¹⁷ ומלין לא מתישבן לגבן מ"ט בגין דכתרא עלאה הוא כליל בלא [ולא⁵⁶¹⁸ הוא] (ולא) בחושבנא⁵⁶¹⁹ ועוד והיה	"וקשרתם לאות על ידך", הרי פרשוה על יד כהה וזוהי השמאל. ובספר האגדה אמר, על יד כ"ה כמו שנאמר כ"ה יהיה זרעך. וחברינו יושבי הדרום פרשוה בסוד שלהם, ארבע בתי התפלין בצורה כזאת (בצורה אחרת), "קדש לי כל בכור", סתם כנגד הכתר העליון של הכל. "והיה כי יביאך", כנגד חכמה. "שמע ישראל", "ואהבת" כנגד בינה. "והיה", כנגד חסד. אחר כך כלולים כולם בזרוע שמאל שנקראת "עוז" וכתוב "וזכור עוזו", ואין עוז אלא תורה ואין עוז אלא תפלין. והדברים לא מתישבים אצלנו. מה הטעם, משום שהכתר העליון כולל הכל ואינו בחשבון, ועוד, "והיה"
רס"ב	
כי יביאך ביציאת מצרים תלייא ההוא אתר דאשתכח ביה חירו לעבדין ועל דא לא מתתקנן בארחייהו ואנן מחכמה שריין	כי יביאך" תלוי ביציאת מצרים אותו מקום שנמצאת בו חירות לעבדים, ועל כן לא נתקנים בדרכיהם ואנו מתחילים מחכמה. וכך הוא,

⁵⁶⁰⁸ לקודשא בריך הוא (אור יקר).

⁵⁶⁰⁹ שחשוב יותר מן התפלה (אור יקר).

⁵⁶¹⁰ בשעת תשמיש (אור יקר).

⁵⁶¹¹ פי' כשיזדווג עם אשתו בלילה יקדש עצמו בהכנעה גדולה שלא יסתכל וכו' או שאר מלי דחציפותא (מ"מ).

⁵⁶¹² קמי (דפ"ו).

⁵⁶¹³ פי' כמ"ש הרב שתפלין של יד הם לגבי זעיר תפלין של יד. ולגבי רחל הם תפלין של ראש ידיה עכ"ל וכאלו אמר ע"י זעיר וכה דהיינו רישא דכה (מ"מ).

⁵⁶¹⁴ זרוע שמאל יד כהה גרוע מהימין (מ"מ).

⁵⁶¹⁵ פי' כח"ב וחסדים של הדעת שהם ד' בתים של ראש. נכללים בזרוע שמאל שהוא נגד מוח גבורה (מ"מ).

⁵⁶¹⁶ לרמוז שזעיר הנק' תורה הוא לובש תפלין שהם מוחין דידיה. ומהם ג"כ הם מוחין דנוקבא שהיא תפלה של יד. א"נ ואין עוז אלא תורה, תורה שבע"פ (מ"מ).

⁵⁶¹⁷ תפלין של יד (מ"מ).

⁵⁶¹⁸ דלאו (דפ"ו).

⁵⁶¹⁹ פי' שכתר אינו מן המנין ואין מתחילין חשבון הספירות אלא מחכמה. כמ"ש בתיקונים אין ראשית אלא חכמה (מ"מ).

והכי הוא וקב"ה נמיל לון (וכן) ארבע לעילא ⁵⁶²⁰ ארבע לתתא ⁵⁶²¹ ארבע באתר דמוהא ארבע באתר דלבא שרייא ⁵⁶²² בגין דדא בדא אתקשר ⁵⁶²³ :	והקדוש ברוך הוא נוטל אותם ארבע למעלה וארבע למטה, וארבע במקום המוח וארבע במקום ששרוי הלב, משום שזה נקשר בזה.
ובעי ב"נ לאתעטרא בהו בגין דאיהו שמא קדישא עלאה דכתיב (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם יי' וגו' וכל מאן דמתעטר בעטרא קדישא עלאה דא אקרי מלך בארעא וקב"ה מלך ברקיעא ⁵⁶²⁴ הה"ד (שיה"ש ז ו) מלך אסור ברהטים ⁵⁶²⁵ כמה דקב"ה מלך לעילא הכי נמי הוא מלך לתתא (ועם כל דא) וכתבתם על מזוזות ביתך (דברים ו ט) בגין דיהוי בר נש שלים בכלא וישתכח שלים בפקודי דמאריה רשים לעילא רשים לתתא זכאה חולקתון דישראל:	וצריך האדם להתעטר בהם, משום שהוא שם קדוש עליון, שכתוב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' וגו'". וכל מי שמתעטר בעטרה קדושה עליונה זו נקרא מלך בארץ והקדוש ברוך הוא מלך ברקיע, זהו שכתוב "מלך אסור ברהטים", כמו שהקדוש ברוך הוא מלך למעלה כך גם הוא מלך למטה. (ועכ"ז) "וכתבתם על מזוזות ביתך", כדי שיהיה אדם שלם בכל וימצא שלם במצוות של רבונו, רשום למעלה רשום למטה. אשרי חלקם של ישראל.
פתח ר' אלעזר ואמר תרי קראי אשכחנא דאע"ג דכלא בחד דרגא תליין ⁵⁶²⁷ לאו אינון מדרגא חד ⁵⁶²⁸ חד קרא כתיב (שמואל א' טו ב) כה אמר יי' צבאות וחד קרא כתיב (ישעיה ז ז) כה אמר יי' אלהים מה בין האי להאי ⁵⁶²⁹ אלא בזמנא דכתיב כה אמר יי' צבאות כדין מלה אתיא ברחמי ובזמנא דכתיב כה אמר יי' אלהים כדין מלה אתיא ⁵⁶³⁰ בדינא:	פתח רבי אלעזר ואמר, שני פסוקים מצאתי שאף על גב שהכל תלויים בדרגה אחת אינם מדרגה אחת. בפסוק אחד כתוב "כה אמר ה' צבאות", ובפסוק אחד כתוב "כה אמר אדני יְהוָה", מה בין זה לזה, אלא בזמן שכתוב "כה אמר ה' צבאות" אז הדבר בא ברחמים, ובזמן שכתוב "כה אמר אדני יְהוָה" אז הדבר בא בדין.
כה אמר יי' צבאות בגין דהאי כה אתברכא מצדיק ⁵⁶³¹ ומנצח והוד דאקרי יי' צבאות ⁵⁶³² וכדין מלה באתבסמותא ⁵⁶³³ אתיאי דהא מאתר דא קא אתיא כה אמר	"כה אמר ה' צבאות" משום שה"כה" הזו מתברכת מצדיק, ומנצח והוד שנקראו "ה' צבאות", ואז הדבר בא בהתבסמות, שהרי מהמקום הזה הוא בא. "כה אמר אדני יְהוָה" אז

⁵⁶²⁰ פי' ד' מוחי דזעיר שהם חו"ב וחו"ג (מ"מ).

⁵⁶²¹ פי' ד' מוחין דנוקבא (מ"מ).

⁵⁶²² פי' כמ"ש הרב שהמלכות נק' לב לפי שיוצאת נגד הלב דזעיר (מ"מ).

⁵⁶²³ פי' זעיר קשור במלכות (מ"מ).

⁵⁶²⁴ ברקיע (דפ"ו).

⁵⁶²⁵ פי' מלך שהוא זעיר קשור ברהטים שהם נה"י דאימא שנכנסים בו בסוד מוחין (מ"מ).

⁵⁶²⁶ פי' אע"פ שהאדם כשלוש תפלין הוא מלך לתתא ולכאורה אינו צריך שמירה ע"י המזוזה.

עכ"ז וכתבתם על מזוזות וכו' (מ"מ).

⁵⁶²⁷ כי הכל במדת כ"ה שהיא המלכות (אור יקר).

⁵⁶²⁸ כי מדת כ"ה האחד מצד אלהים והאחד מצד צבאות כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁵⁶²⁹ דזמנא קאמר הכי זמנא הכי (אור יקר).

⁵⁶³⁰ הנבואה היתה נשמעת (אור יקר).

⁵⁶³¹ פי' מיסוד הנק' הוי"ה, ומנ"ה הנקרא צבאות" (מ"מ).

⁵⁶³² נצח והוד נקראים צבאות כנודע וצדיק נקרא יהו"ה כדכתיב צדיק ה' שהוא דומה לתפארת

ואלה תולדות יעקב יוסף (אור יקר).

⁵⁶³³ שהרי שלשה מדות אלה בהם סוד הזווג, ועוד שהם כוללות הימין והשמאל והאמצע וזהו

שאמר "דהא מאתר דא" וכו' (אור יקר).

י"י אלהים כדין האי כה ינקא מסטרא דדינא⁵⁶³⁴ מאתר דגבורה עלאה ואוליפנא מאבא⁵⁶³⁵ דדינא הוא ברחמי⁵⁶³⁶ בגין דכתיב י"י אלהים⁵⁶³⁷ דהא אלהים גבורה הוא בכל אתר⁵⁶³⁸ אדני גבורה תתאה היא בכל אתר⁵⁶³⁹ ועל דא אשתמודען מלי מפומא דנביאה והוא הוה מתכוין למימר מלה מאתריה וכדין הוו ידעי אלן בני מהימנותא מאן אתר תלייא מלתא:	ה"כה" הזו יונקת מצד הדין ממקום הגבורה העליונה, ולמדנו מאבא, שהדין הוא ברחמים משום שכתוב "אדני יהוה", שהרי אלהים הוא גבורה בכל מקום, "אדני" גבורה תחתונה היא בכל מקום, ועל כן נודעים הדברים מפי הנביא, והוא היה מתכוון לומר דבר ממקומו, ואז היו יודעים בני האמונה הללו מאיזה מקום תלוי הדבר.
פתח רבי אחא ואמר (שופטים ה כג) אורו מרוז אמר מלאך ה' וגו' ת"ח האי קרא רזא הוא ברזין עלאין בשעתא דמלכא קדישא⁵⁶⁴⁰ מסר ביתיה בידא דמטרוניתא כל זיינין⁵⁶⁴¹ ורומחין ובליסטראות דיליה אפקיד בידהא וכל אינון מגיחי קרבא⁵⁶⁴² דיליה אפקיד עמה הה"ד (שיה"ש ג ז) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל⁵⁶⁴³ וגו' והא אוקמוה וכד(ין) אנה קב"ה קרבא⁵⁶⁴⁴ ובאינון גבורין מגיחי קרבא דקאמרן אנהו (ואינון גבורין דקאמרן מגיחי קרבא) ואינון אקרונ מלומדי מלחמה⁵⁶⁴⁵:	פתח רבי אחא ואמר, "אורו מרוז אמר מלאך ה' וגו'", בא וראה, הפסוק הזה הוא סוד בסודות העליונים, בשעה שהמלך הקדוש מסר את ביתו בידי המלכה, כל כלי הזיין והרומחים והאבני הקלע שלו הפקיד בידיה, וכל אותם עורכי מלחמה שלו הפקיד עמה, זהו שכתוב "הנה מטתו שלשלמה ששים גיבורים סביב לה מגבורי ישראל" והרי פרשוה, וכשנלחם הקדוש ברוך הוא במלחמה, עם אותם הגיבורים עורכי המלחמה שאמרנו הוא נלחם, והם נקראים "מלומדי מלחמה".
כתיב (שופטים ה כ) מן שמים⁵⁶⁴⁶ נלחמו	כתוב "מן שמים נלחמו הכוכבים ממסילותם נלחמו עם סיסרא וגו'",

⁵⁶³⁴ דהיינו מהבינה, ומפני שבשם יהו"ה יש האותיות שהם רחמים ויש הניקוד שיש בהם הדין לכך שם אדני המשתתף עמו מורה בדין (אור יקר). דהיינו צד הדין שבשם זה דהיינו מהדין שבבינה הנקראת גבורה עילאה (אור יקר).

⁵⁶³⁵ ששם זה שהוא יהו"ה בנקודת אלהים (אור יקר).

⁵⁶³⁶ פי' שה' הוא ת"ת, ואלה"ם הוא גבורה. נמצא שהגבורה נמתקה ע"י הת"ת. ומלכות הנק' בה' מקבלת מהם (מ"מ).

⁵⁶³⁷ דהיינו יהו"ה באותיות אלהים בנקודה, ועם היות בבינה שמורה שאין שם דין אין זה דוחק (אור יקר).

⁵⁶³⁸ אפילו בבינה, ושיתוף שם אדני מורה על המלכות שהיא דין (אור יקר).

⁵⁶³⁹ רוצה לומר מורה על בחינת הדין שבמלכות, ולא גבורה חזקה דין חזק אלא גבורה תתאה דין רפה דהיינו שיש בו אותיות רחמים א"י ואותיות דין ד"ן ולזה מורה דין רפה, ואם כן כיון שאני רואה שם אדני צריך אני לומר ששתופם מורה דין וינקא מדינא (אור יקר).

⁵⁶⁴⁰ אפשר [בשעת] (בעת) שהרבה חייליה להפיס דעתה, או אפשר בעת שהשלים בריאת העולם והפקיד הנהגתו ביד המלכות כנודע [בשעת] (בעת) האצילות והכל ענין אחד (אור יקר).

⁵⁶⁴¹ כלי המלחמה (אור יקר).

⁵⁶⁴² הם אנשי המלחמה והם בחינות הכלים כחות הדין, והלוחמים הגבורות העליונות שהם למעלה מהכלים, ונותנים כח באלו התחתונים שהם הכלים הפועלים הדינים למטה מגיעים עד החצונים להשביתם (אור יקר).

⁵⁶⁴³ מששה קצוות שבתפארת (אור יקר).

⁵⁶⁴⁴ היינו שמשפעת הגבורה דיניה למלכות, והמלכות למטה באותם שהם מהיצי' בגבורה (אור יקר).

⁵⁶⁴⁵ מושפעים הגבורה והדין מהגבורה על ידי צבאות שהם למודי ה' ואלו מלומדי מלחמה מושפעים מהלמודים גבורות, והם אחוזי חרב כח המלכות חרב לה', והיינו שיש להם כלי ממנה לעשות מלחמה למטה כענין שהם אחוזים בתפארת ופועלים למטה בחצונים (אור יקר).

⁵⁶⁴⁶ דהיינו מן התפארת הושפע הדין מפני שהיסוד רשימא קדישא היה סתום בערלה (אור יקר).

הכוכבים ממסלותם נלחמו עם סיסרא וגו' ותנן בההיא⁵⁶⁴⁷ שעתא דאתנדיבו ישראל לגלאה⁵⁶⁴⁸ רשימא קדישא בבשרהון כרין האי (ויקרא כו כה) חרב⁵⁶⁴⁹ נוקמת נקם ברית כנש כל חילא דיליה וכל זיינין וכל אינון מניחי קרבא לאנחא קרבא עמיה⁵⁶⁵⁰ דסיסרא וכוכבייא הוו אושדין נורא⁵⁶⁵¹ מלעילא ואמר רבי שמעון כל כוכב וכוכב יש לו שם וכוכב⁵⁶⁵² אית ליה שמה בלחודוי⁵⁶⁵³ וכלהו בשמהן אקרין⁵⁶⁵⁴:	ושנינו, בשעה הזו שהתנדבו ישראל לגלות את הרושם הקדוש בבשרם אז אותה "חרב נוקמת נקם ברית", כנסה את כל חיילותיה וכל כלי הזיין וכל אותם לוחמי הקרב להלחם בקרב עם (הלבנה) סיסרא, והכוכבים היו שופכים אש מלמעלה, ואמר רבי שמעון, כל כוכב וכוכב יש לו שם לבדו וכולם נקראים בשמות.
אמר לון קב"ה אתעתדו⁵⁶⁵⁵ לנקמא נוקמא דבני תרי נוקמי⁵⁶⁵⁶ אנא זמין לאתפרעא מנייהו חד נוקמא דשית מאה רתיבין דאוזיף⁵⁶⁵⁷ ליה לרברבא דמצראי בגין לאנחא קרבא בהו בישראל דכתיב (שמות יד ז) ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים וחד נוקמא דבני דעאקו להו עד השתא ובגין כך אתדנו בתרי⁵⁶⁵⁸ דינין חד במיאי⁵⁶⁵⁹ וחד באשא⁵⁶⁶⁰ במיאי דכתיב (שופטים ה כא) נחל קישון גרפם⁵⁶⁶¹ באשא דכתיב הכוכבים ממסילותם:	אמר להם הקדוש ברוך הוא, הזדמנו לנקום את נקמת בני, שתי נקמות אני עתיד להיפרע מהם, נקמה אחת של שש מאות מרכבות שהלוה לשר הגדול של המצרים כדי להלחם בקרב עם ישראל, שכתוב "ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים", ונקמה אחת של הבנים שלי שהצרו להם עד עכשיו. ולכן נדונו בשני דינים, אחד במים ואחד באש. במים, שכתוב "נחל קישון גרפם". באש, שכתוב "הכוכבים ממסילותם".
ובאינון ככבייא אית ככבא חד דלא אתא לההוא נוקמא ואתלטיא לעלמין דכד	ובאותם הכוכבים יש כוכב אחד שלא בא לאותה הנקמה והתקלל לעולמים, שכאשר מתחיל להאיר,

⁵⁶⁴⁷ בהאי (דפ"ו).
⁵⁶⁴⁸ דכתיב בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם (אור יקר).
⁵⁶⁴⁹ שהיא המלכות שהיתה עושה בהם הדין מפני שהיא נוקמת נקם ברית והם הפרו מצות ברית, עתה שתקנו הברית נתהפך החרב לדין על החצונים העושים בהם נקמות, ולהיות שאלו הכוכבים נגדיים לבחינות שביסוד והשמים תפארת דכתיב ויתן אותם אלהים ברקיע השמים דהיינו שהם ביסוד להאיר על הארץ מלכות (אור יקר).
⁵⁶⁵⁰ (נ"א דסיהרא) (נוסף בדפ"ו).
⁵⁶⁵¹ בגשמי מורה על הדין הנשפע מאותם הבחינות העליונות במלכות על הארץ לנקום, לפי המציאות ההוא העליון נעשה בתחתון למטה (אור יקר).
⁵⁶⁵² לאו דווקא ככב ממש אלא כגון כימה וכסיל ועש וכיוצא כדמסיק (אור יקר).
⁵⁶⁵³ מורה על פעולה והנהגה ידועה, ולפי השם והפעולה (אור יקר).
⁵⁶⁵⁴ לעת הצואה מלמעלה עליהם לפעול כדכתיב לכלם בשם יקרא (אור יקר).
⁵⁶⁵⁵ שהפעולה עתה תהיה מכולם יחד, עם היות שיש פעולות שלום או כיוצא עתה כולם יפעלו הנקמה ויקבלו דין מלמעלה להשפיע למטה, והיינו אתעתדו פירוש הכינו עצמכם לקבל דין להשפיע הדין למטה (אור יקר).
⁵⁶⁵⁶ האחד הוא כנקמת מצרים במים, השני כנקמת מה ששרפו לבם של ישראל בצרות באש (אור יקר).
⁵⁶⁵⁷ פי' ס"מ אוזיף אותם לשרו של מצרים ושיעור הכתוב ויקח שר של מצרים שש מאות רכב בחור שהוא ס"מ הנקרא בחור שווד, כי הקב"ה נקרא בחור כארזים, וס"מ נקרא בחור שווד, כמ"ש הזהר בפ' בשלח וכל רכב מצרים הם חיילות שרו של מצרים (מ"מ).
⁵⁶⁵⁸ בתרין (דפ"ו).
⁵⁶⁵⁹ פי' נגד הנקמה שעשה בהם הקב"ה לפי שאוזיף ו' מאה רתיבין למצרים ומצרים נידונו במים לכך גם כאן נידונו במים שהם תחת יד ס"מ (מ"מ).
⁵⁶⁶⁰ נגד הנקמה שעשה בהם שדחקו לישראל והצירו להם לכך גם כאן נידונו באש (מ"מ).
⁵⁶⁶¹ ושם ערבות מצרים דהיינו שש מאות וכל רכב מצרים שלישים דהיינו שלש מאות וכאן תשע מאות (אור יקר).

שאר י לאנהרא אתאן שאר ככביא ובלעין ליה ולכל סיעתא⁵⁶⁶² דיליה ואתאבדו כלהו כחדא כד"א אורו מרוז אמר מלאך יי וכי רשות אית למלאכא בהאי אלא ודא (ה)הוא מלאך דכתיב וביה⁵⁶⁶³ (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל ודא הוא דכל קרבין דיליה אינון:	באים שאר הכוכבים ובלעים אותו ואת כל סיעתו וכולם נאבדים יחד, כמו שנאמר "אורו מרוז אמר מלאך ה'", וכי יש רשות למלאך בזה, אלא זה הוא המלאך שכתוב בו "ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל" וזה הוא שכל הקרבות הן שלו.
ער/א	
כי לא באו לעזרת יי (שופטים ה כג) כד נפקו ישראל ממצרים⁵⁶⁶⁴ לעזרת יי בגבורים באינון ששים גבורים כד אודמנו קרבא עם סיסרא ודא מלאך [רזא דכל] (הוא וכל) דינין וכל קרבין דמלאכא ברשותיה ועל דא אמר מלאך יי ודא הוא דכתיב (בראשית מח טז) המלאך הגואל אותי וגו' והא אוקמוה חבריא ודא זמינא למהוי עלאה ויקרא לזמנא דאתי ובדא יתרבי שמא קדישא⁵⁶⁶⁵ ובדא זמין קב"ה לאתפרעא מעמין עכו"ם ועל דא כתיב (יחזקאל לח כג) והתגדלתי והתקדשתי וגו':	"כי לא באו לעזרת ה'", כשיצאו ישראל ממצרים, "לעזרת ה' בגבורים" עם אותם ששים גבורים שהזדמנו בקרב עם סיסרא. והמלאך הזה הסוד של כל הדינים והקרבות של המלך הם ברשותו, ועל זה אמר "מלאך ה'", וזהו שכתוב "המלאך הגואל אותי וגו'" והרי פרשוה החברים. וזה עתיד להיות עליון ונכבד לעתיד לבא, ובזה יתגדל השם הקדוש, ובזה עתיד הקדוש ברוך הוא להפרע מהעמים עובדי כוכבים ומזלות, ועל זה כתוב "והתגדלתי והתקדשתי וגו'".
אזלו עד דמטו לגביה דר"ש כיון דחמא לון אמר ר"ש הא שכינתא הכא ודאי צריכין אנן למחזק טיבו לאנפי שכינתא פתח ואמר (בראשית כט ז) הן עוד היום גדול וגו' האי קרא אוקמוה דכד ישראל יתערו תשובה לקמי קב"ה בזכו אורייתא יתובון לארעא קדישא ויתכנשון מן גלותא דהא ודאי יומא חד יהא גלותא לישראל ולא יתיר הה"ד (איכה א יג) נתנני שוממה כל היום דוה ואי לא יתובון קב"ה אמר הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה בלא זכו ובלא עובדין דכשרן אבל אסותא חד לכו השקו הצאן אשתדלו באורייתא דאתשקיו מימי אורייתא ולכו רעו לאתר דניחא לאתר טבא וכסופא דאחסנתיכון:	הלכו עד שהגיעו אל רבי שמעון. כיון שראה אותם אמר רבי שמעון, הנה השכינה כאן, ודאי צריכים אנו להחזיק טובה לפני השכינה. פתח ואמר, "הן עוד היום גדול וגו'", הפסוק הזה פרשוהו, שכאשר ישראל יתעוררו בתשובה לפני הקדוש ברוך הוא, בזכות התורה ישובו לארץ הקדושה ויתקבצו מן הגלות, שהרי ודאי יום אחד תהיה גלות לישראל ולא יותר, זהו שכתוב "נתנני שוממה כל היום דוה". ואם לא ישובו, אומר הקדוש ברוך הוא "הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה", בלי זכות ובלי מעשים ראויים, אבל רפואה אחת [יש] לכם, "השקו הצאן", השתדלו בתורה, שתשקו מהמים של התורה, "ולכו רעו", למקום של מנוחה, למקום טוב וחמדה של נחלתכם.

⁵⁶⁶² מורה שיש לה עוד כוכבים אחרים אלא שאלו הם הראשים הנראים למטה, ובהם כמה וכמה כוכבים נעלמים סתומים, והם נגד הכוכבים אשר הם באצילות ביסוד רקיע השמים כדפירשנו (אור יקר).

⁵⁶⁶³ פי' מלכות (מ"מ).

⁵⁶⁶⁴ פי' מרוז וחיילותיה לא בא לראות תשועת ישראל ממצרים ולא בא בימי סיסרא (מ"מ).

⁵⁶⁶⁵ פי' שהזעיר הוא יה"ו והמלכות היא ה' אחרונה של שם והיא משלמת הוי"ה והיום בגלות אין השם שלם ולעתיד בצאת השכינה מהגלות אז יהיה שם הוי"ה שלם ויתרבי שמא קדישא. וע' בפ' ויקרא דף ד' ע"ב שאמר כן בהדיא (מ"מ).

ד"א הן עוד היום גדול דא הוא יום דאקרי (ישעיה כב ה) יום מהומה⁵⁶⁶⁶ ומבוסה ומבוכה די בההוא יום אתהריב בי מקדשא ונפלו ישראל בגלות. ומשום המעשים הרעים היום ההוא נמשך והתגדל, זהו שכתוב "הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה" משום שהם מושכים את אותו היום. "השקו הצאן" כמו שנאמר בדברי תורה, שהרי בזכות התורה יצאו ישראל מן הגלות. ומה ישראל אומרים, "ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים", עד שיתכנסו כל שאר הימים העליונים, "וגללו את האבן", ויגללו אותו הדין הקשה של אותו היום ששולט על פי הבאר, ונמצאת אותה הבאר עמנו בגלות, וכשתתגלה הבאר הזו ואותה האבן לא שולטת עליה מיד "והשקינו הצאן".	ד"א הן עוד היום גדול דא הוא יום דאקרי (ישעיה כב ה) יום מהומה⁵⁶⁶⁶ ומבוסה ומבוכה די בההוא יום אתהריב בי מקדשא ונפלו ישראל בגלות. ומשום המעשים הרעים היום ההוא נמשך והתגדל, זהו שכתוב "הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה" משום שהם מושכים את אותו היום. "השקו הצאן" כמו שנאמר בדברי תורה, שהרי בזכות התורה יצאו ישראל מן הגלות. ומה ישראל אומרים, "ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים", עד שיתכנסו כל שאר הימים העליונים, "וגללו את האבן", ויגללו אותו הדין הקשה של אותו היום ששולט על פי הבאר, ונמצאת אותה הבאר עמנו בגלות, וכשתתגלה הבאר הזו ואותה האבן לא שולטת עליה מיד "והשקינו הצאן".
ועתיד הקדוש ברוך הוא בסוף הימים להחזיר את ישראל לארץ הקדושה, ולאסוף אותם מן הגלות. ומה הם סוף הימים, אותה שהיא אחרית הימים, באחרית הימים הזו ישראל סבלו את הגלות זהו שכתוב "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים", וכתוב "וקראת אתכם הרעה באחרית הימים", באחרית הימים דווקא. וזו היא כנסת ישראל בגלות, ועם אחרית הימים הזו קבלו עונש בגלות. ובזו יעשה הקדוש ברוך הוא נקמות לישראל תמיד, זהו שכתוב "אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים". ובכל מקום זאת היא, והקדוש ברוך הוא עתיד להשיבה למקומה, זהו שכתוב "והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' וגו'" וזהו "יום".	וזמין קב"ה בסוף יומי לאהדרא לישראל לארעא קדישא ולאכנשא לון מן גלותא⁵⁶⁶⁸ ומאן אינון סוף יומי ההוא דהיא אחרית הימים בהאי אחרית הימים ישראל סבלו גלותא הה"ד (דברים ד ל) ובצר לך ומצאוך (והיה כי יראו עליך) כל הדברים האלה באחרית הימים וכתוב (שם לא כט) וקראת אתכם הרעה באחרית הימים באחרית הימים דייקא ודא (ו) היא כנסת ישראל בגלותא ועם אחרית הימים דא קבילו עונשא בגלותא ובדא יעביד קב"ה נוקמין לישראל תדירא הה"ד (במדבר כד יד) אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים ובכל אתר דא היא וקב"ה זמין לאתבא לה לאתרהא הה"ד (ישעיה ב ב) והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' וגו' ודא הוא יום⁵⁶⁶⁹:

⁵⁶⁶⁶ פי' הקליפה שהחריבה בה"מ וז"ש דבההוא יום אתחרב בי מקדשא (מ"מ).
⁵⁶⁶⁷ פי' שע"י עונות ישראל הקליפה נשלמת ונגדלת כמ"ש הזהור פ' מקץ על פ' אל תאמר אשלמה רע (מ"מ).
⁵⁶⁶⁸ מגלותא (דפ"ו).
⁵⁶⁶⁹ פי' יעבור יום שלם (מ"מ).

ומדשאר צל למעבד בשירותא דיומא אחר⁵⁶⁷⁰ כמה בזמנא דאתחריב מקדשא הוה ונטה צל למיעל הה"ד (ירמיה ו ד) או לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב וצל הוא סוף גלותא ושיעורא דהאי צל שית קמציין ופלגא ובגודל דמשחא דבר נש גבר בין גוברנין ודוכרנא דהאי רזא דבין חברייא דכתיב (איוב ח ט) כי תמול אנחנו ולא נדע כי צל ימינו עלי ארץ כי תמול אנחנו בגלותא ולא הוינא ידעי כי צל ימינו עלי ארץ⁵⁶⁷¹ לאשראה לון קב"ה עלי ארץ זכאה חולקיה מאן דחמי ליה וזכאה חולקיה מאן דלא חמי ליה ווי למאן דיוזמן כד יתבע אריא רברבא לאתחברא לנוקביה כל	ומשהתחיל הצל להעשות בתחילת היום האחר, כמו בזמן שנחרב בית המקדש ונטה הצל להיכנס, זהו שכתוב "אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב", יום וצל הוא סוף הגלות, והשעור של הצל הזה ששה קמצים וחצי ובגודל של מדה של אדם גבר בין גברים. והזכרון של הסוד הזה שבין החברים, שכתוב "כי תמול אנחנו ולא נדע כי צל ימינו עלי ארץ", "כי תמול אנחנו" בגלות, ולא היינו יודעים "כי צל ימינו עלי ארץ", להשרות אותם הקדוש ברוך הוא עלי ארץ. אשרי חלקו מי שרואה אותו, ואשרי חלקו מי שלא רואה אותו. אוי למי שיזדמן כשיבקש האריה הגדול

⁵⁶⁷⁰ פי' שאחר שנשלם אלף ה' שהוא יומא דקב"ה ועובר מאלף הששי ת"ק שנה שהוא חצי יום ומתחיל חצי יום השני הצל לנטות שית קמציין וכו' אז זמן הגאולה. ורומז על הקץ הנז' סוף פ' וירא בשנת ת"ר יתפתחון מבויעי דחכמתא וכו' דהיינו התחלת ת"ר מאלף הששי ועיין מ"ש שם דף קי"ו (מ"מ).

⁵⁶⁷¹ ושיעור הכתוב שישראל יאמרו אחר הגאולה. כי תמול אנחנו בגלות ולא היינו יודעים שאחר שיהיה הצל ביום הששי אזי יתחדש ימינו עלי ארץ שהוא ארץ ישראל. ואם נדקדק בשיעורא דהאי צ"ל שית קמציין ופלגא יהיה ו' שעות וחצי ביום הששי שאז ניכר כי נטה הצל והוא בשנת תקמא לפ"ק כפי חשבון יומו של הקב"ה אלף שנה יעלה פ"ג שנים וד' חדשים לכל שעה והן היום ראיתי מ"ש בעל מ"ח בס' יושר לבב בדף ל"ז וז"ל עד כי יטה הצל של אחר חצי יום כמו שהיה חורבן הבית בעת ההוא ביום שלנו כדאיתא בש"ס דתענית שהיה בעת אשר נטו צללי ערב וזה העת הוא בשש שעות ומחצה כמבואר בפסחים פרק תמיד נשחט והוא כי מפני שכותלי בית המקדש לא מכווני לא היה צילם נוטה ממערב למזרח תיכף אחר חצי יום אלא אחר חצי שעה כדאיתא ביומא פרק אמר להם הממונה וכמו שפירשו התוס' בפ' תמיד נשחט הנז"ל. ויומו של הקב"ה י"ב שעות כי נהורא עמיה שרי וכל שעה היא פ"ג שנים וד' חדשים וכן מצאתי בפרקי ר"א פרק מ"ח בפירוש. א"כ שש שעות וחצי הם תקמ"א שנים ושמונה חדשים משנים וחדשים שלנו. ולכן לפי דברי הרשב"י בתקמ"א וח' חדשים יהיה כבר נכון הר בית ה' כי אז יהיו שקטים מהצרות ומלחמות שצריכים להתעורר בביאת המשיח. ובז"ח פ' וישב אלף תק"מ כימות עניתנו דסימני החרבן נראו במקדש מ' שנה קודם שנחרב כמ"ש ביומא דף ט"ל ובזוהר וירא דף קל"ז ע"א דבכל שתין מאלף הששי המלכות עולה מדרגה אחת מה"ס ובתק"מ עולה ט' מדרגות ומתחלת לעלות בעשירית שהוא הכתר. ומ"ש ובשית מאה שנין לשתיאה וכו'. פשוט הוא שזה אחר ביאת המשיח. ושית קמציין ופלגא שהם ו' טפחים וחצי יהיו שית רגעי ופלג עידן. ולרמז שאלו השעות שהם כנגד הטפחים הם שעות מיומו של הקב"ה אמר ובגודל וכו' שאין בהם אלא ד' בכל טפח ויהיה מספר האצבעות של ששה טפחים וחצי כ"ו גי' הוי"ה גבר בין גוברין כמ"ש ה' איש מלחמה מובלע בין האנשים שהם הפרצופים כי ג' למעלה ממנו וא' למטה ממנו והוא באמצעם כאדם בינוני. ובויקרא דף ט"ז כהאי ארז וכו'. יומא ושירותא דיומא אחרינא עד דעביד צל בנהורא דיממא ע"ש שהאריך והעתקתי לבד תמצית המכוון ויהיו דבריו אלה קרובים אל מה שפירשתי על הזוהר בפ' וירא דף קל"ז ע"ש. אלא שלדעתי רמז פסוק אם יתמהמה חכה לו הוא כך. אלף היא כמשמעה אלף שנים של אלף ה' שכנגד הוד דוה כל היום. ואות מ' עם תיבת יתמהמה ועם ח' של חכה הם תקמ"ח בדיוק. ובאה אות ח' מובדלת כי היא מהששים שנה העשיריים הרמוזים לעלייתה בספירת הכתר שאין הכתר נחשב עם התחתון כי הוא מדרגה תחתונה של עליון כמ"ש האר"י ז"ל (ובמ"ח דף א' פיסקא ג' וד') ובכן עינינו אל ה' אלקינו עד שיחנונו, היום אם בקולו תשמעו. גם ראיתי בספר יושר לבב הנז"ל בדף כ"ה מיישב ידיעה ובחירה שה' לא רצה לידע בטיפה זו אם צדיק או רשע. וחוש מצנים ופחים כי העלים עיניו אף מידיעה זו וכו' ע"ש שהאריך. והנה מקרא מלא כנגדו בטרם אצרך בבטן ידעתך וכמה מקראות אחרים המוכיחים שיודע ורוצה לידע. ודייק צדיק ורשע לא קאמר. ירצה באמירה לא קאמר שלא יהיה כגוזר מה תהי עליה גם לזכות וחובה. אבל הידיעה לא שללו אותה ח"ו כי הוא היודע ועד בכל מכל כל. ורוצה לידע שכן אמר לירבעם חזור בך וכו'. וקראי כתיבי לנסותך לדעת את אשר בלבבך התשמור מצותיו וכו' וכתב ה' צדיק יבחן ואין להאריך בקושיות כי זה פשוט וכו' (מ"מ).

להתחבר עם נקבתו, כל שכן בשעה שיזדווגו כאחד, על אותה שעה כתוב "אריה שאג מי לא ירא וגו'".	שכן בשעתא דזדווגון כחדא על ההיא שעתא כתיב (עמוס ג ח) אריה שאג מי לא ירא וגו'.
בא וראה, בתחלה כתוב "שאג ישאג על נוהו", ובאותו הזמן כשיצא לקבל את בת זוגו אז "אריה שאג מי לא ירא ה' אלהים דבר מי לא ינבא". באותה שעה כתוב "ושב ה' אליהך את שבותך וגו'", מה זה "ושב", אלא הקדוש ברוך הוא משיב את כנסת ישראל מהגלות ושב הצדיק להזדווג	ת"ח בקדמיתא כתיב (ירמיה כה ל) שאג ישאג על נוהו ובהוא זמנא כד יפוק לקבלא לבת זוגו כדין אריה שאג מי לא ירא יי' אלהים דבר מי לא ינבא בההיא שעתא כתיב (דברים ל ג) ושב יי' אליהך את שבותך וגו' ושב מאי הוא אלא קב"ה שב כ"י מגלותא ושב צדיק לאזדווגא
במקומו אזי כתוב "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך".	ע"ב באתריה כדין כתיב (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך.
רע"מ	רע"מ
משנתינו, לכם בני אדם, בעלי החכמה, בעלי התבונה, קול קורא מי מכם שהתחכם ויודע בשעה שהראש הלבן תיקן את ראשו, רשום ממעלה למטה וממטה למעלה, תיקן את צד הצפון בעטור של אגם מים. בו רשום העומק של התהום העליון שעולה ויורד בתוכו, ירד דרגה אחת חבויה באלף וחמש מאות רשומים של אלף	מתניתין לכוון בני נשא מארי דחכמתא מארי דסכלתנו ⁵⁶⁷² קלא קרי מאן מנכון דאתחכם וידע ⁵⁶⁷³ בשעתא דרישא חיוורא ⁵⁶⁷⁴ אתקין רישא ⁵⁶⁷⁵ רשימא ⁵⁶⁷⁶ מעילא ולתתא ⁵⁶⁷⁷ ומתתא לעילא ⁵⁶⁷⁸ אתקין סמר צפון ⁵⁶⁷⁹ בעמורא דקונאריתא ⁵⁶⁸⁰ ביה רשים עומקא דתהומא עלאה ⁵⁶⁸¹ דסליק ונחית בגוויה נחית ⁵⁶⁸² חד דרגא ⁵⁶⁸³ ממירא

⁵⁶⁷² בעלי חכמה בעלי בינה, והוא כמ"ש אליכם אישים אקרא כו' [משלי ח], ולכוון בני נשא הוא וקולי אל בני אדם [שם], והיינו שהחכמה קורא להחכמים בפרטות, אבל באמת הוא כולל בקולה כל בני אדם אפילו הפתאים והכסילים, כמ"ש מי פתי כו' [שם ט], וז"ש כאן לכוון בני נשא בכללות סתם, אך למארי דחכמתא כו' קלי קרא בפרטות (הגרמ"מ).

⁵⁶⁷³ הוא בסוד הדעת, והיינו מאן דידע בדעת ובחכמה ובבינה הענין של מעשי בראשית, והוא כלליות התורה, וכלליות כל העולם, עד הקץ שנוקב ויורד עד התהום (הגרמ"מ).

⁵⁶⁷⁴ הוא ע"ק כתר (יהל אור). סוד החסד העליון, שתרגום החסידה חיוורתא, ושורש החסד שהוא חסד עליון שהוא ראשית הבריאה למענו ית', שלא ראה עדיין טוב מן הבריאה ולא היה רק למענו ית' (הגרמ"מ).

⁵⁶⁷⁵ תיקון שרש הכל (הגרמ"מ).

⁵⁶⁷⁶ הוא חכמה שהוא ראשית לכל. והוא יו"ד בג' קוצין. וז"ש מעילא לתתא כו' (יהל אור).

⁵⁶⁷⁷ את השמים ואת הארץ (הגרמ"מ).

⁵⁶⁷⁸ ואח"כ והארץ מתתא לעילא (הגרמ"מ).

⁵⁶⁷⁹ הוא בינה. וז"ש ביה רשים עומקא כו'. שהיא נק' תהום רבה, ואף שהיא עיקרית מוח בינה, מ"מ מסתיימת בפה, שהוא תהום עילאה, ששם זיווג עליון. וברחם פה התתתון, תהום תתאה, זיווג תחתון. וז"ש דסליק ונחית. ר"ל ההבל תמיד, בסוד קול גדול ולא יסף, נהר יוצא תמיד כנ"ל רס"א א' (יהל אור). סוד תהו כו', כמ"ש נוטה צפון על תהו [איוב כו] (הגרמ"מ).

⁵⁶⁸⁰ בעיטורא דקרדוניתא, כצ"ל. כלומר בהיקף החשך (הגרמ"מ).

⁵⁶⁸¹ שבאלו הג' בחי' נרשם התהום, כי עומק התהום לא נתגלה, כמ"ש שלשה דברים נפלאים מבני אדם עומק הדין כו' [עי' פסחים נד ע"ב], אך נרשם בדרך רשימו, ומפרש היינו מפני דסליק ונחית בגויה, שבכלל הברואים עולים ויורדים בדרך זה, אלו התהומות, יעלו שמים ירדו תהומות [תהלים קז] (הגרמ"מ).

⁵⁶⁸² הוא ז"א. והוא שם הו"ה ית'. וכל אות נכלל בחבירו הרי אלף ות"ק. [א"ה ע' מ"ש הגר"א בפ' בראשית נה ע"ב בסוד אלף ות"ק מפתחאן] (יהל אור).

וחמש מאות עולמות. באלף וחמש מאה רשימין דאלף וחמש מאה עלמין⁵⁶⁸⁴:	
תחותיה תטלל חיות ברא" [תחתיו בצלו חוסה חית בר], "וקרנין עשר לה" [ולה עשר קרנים], "ואלו עינין כעיני אנשא" [ואלו עיניים כעיני אנוש] לחיות, "ופום ממלל רברבן" [ופה מדבר גדולות]. כשעולה, הולכת ביום נסתרת בלילה, כשיורדת, נסתרת ביום והולכת בלילה. כשנוסעת, מזדעזעים ארבע מגרפות שאחוזים בידיה ונוסעים עמה ששים שבטי אש כל אחד חרב שנונה על ירכו.	עלה ברצון להוציא אדם שליט למטה. תיקן בחיה הזו עפר דקיק אחד שכלול מהכל, נשב בו והתפשט בארבעת צדדי העולם, וארבע שבטים התגלגלו, אחד למעלה, אחד למטה, אחד לצפון, אחד לדרום. אילן אחד גדול וחזק התחבר והזדווג עמה בענף אחד יפה שמראהו שמחת הכל כמו שנאמר "יפה נוף משוש כל הארץ". עמו הזדווג. הוציאו רוח נסתרת אחת ומילא לאותה לישת העפר, ועומד על
סליק ברעותא [לאפקא] [לנפקא] בר נש שליטא לתתא אתקין בהאי חיותא⁵⁶⁸⁸ חד עפרא דקיקא כליל מכלא נשב ביה אתפשט בד' סטרי עלמא וד' פולסין אתגלגלו חד לעילא חד לתתא חד לצפון חד לדרום⁵⁶⁸⁹ אילנא חד⁵⁶⁹⁰ רברבא ותקיף אתחבר ואזדווג בה בחד⁵⁶⁹¹ [ענפא] [עופא] שפירא דחוז חדווא דכלא כד"א (תהלים מח ג) יפה נוף משוש כל הארץ ביה אזדווג	

⁵⁶⁸³ סוד נפש הצדיק שעלה במחשבה, ירדה הרשימו שלה בתחתית הארץ, בסוד החכמה שבה יסד ארץ [משלי ג], בסוד א"ת השמים וא"ת הארץ ג' נשמ"ת מש"ה מש"ח, ראשית ואחרית כלל הכל, ואמר חד שהוא כלל היחוד, שהצדיק הוא המייחד שמים בקיימו תורה מן השמים, מצות מן הארץ, גופו מן הארץ, ונשמתו מן השמים, אך בהחסר הא', שהא' הוא סוד האחד"ד כלל היחוד ה"ג, כלל ה"ב והצדיק נקרא חד דרגא כמ"ש בזוהר בשלח [נ ע"ב, וע"ע פה ע"ב], שבו כל המעלות שעולה בעולמ"ת, ע"ל מו"ת, והסלם הוא ב"ג מעלות כמ"ש בזוהר פ' אחרי מות (בסתרי תורה עד ע"א), אך שם בז"א וכאן בא"א (הגרמ"מ).

⁵⁶⁸⁴ הרשימין הן סוד חסד עליון גנוז בהעולמות, והצדיק צריך לעלות במעלות העולמות, לידע חסד עליון הגנוז בהם, עד שרשו, והן באלף ות"ק דרגין הנקראין רשימין, שהוא סוד שם הוי"ה, כלל השגחתו, בסוד י' פעמים ה', הוא נ', ו' פעמים נ' הוא ג' מאות, ה' פעמים ג' מאות הוא אלף וחמש מאות רשימין, והן גנוזין באלף וחמש מאות עלמין, סוד את השמים ואת הארץ [בראשית א], ג' אלף וחמש מאה עם חד דרגא דמייחד לון תחותיה. הוא כלל הרשימין של התהום, בסוד והארץ תניינא לאו בחושבנא ומהאי דאתלטיא נפקא [סד"צ פ"א], שהוא סוד האדמה אשר אררה ה' [בראשית ה, עיי"ש], שמשם אחיזת הרע, ונכלל בסוד הקליפה הנקראת חז"ר, כלל כל הקליפות, והוא שרש היראה, כלל כל היראות, כמ"ש וארו חויה רביעאה דחילא ואימתנא כו' [דניאל ז] (הגרמ"מ).

⁵⁶⁸⁵ הוא נוק'. וז"ש כד סלקא כו'. דביממא סליק לעילא, ונכללת בדכורא, ובלילא נחתא ותתן טרף לביתה, ממאי דנקטא ביממא. וע"ז אמרו (חגיגה יב:) וילון אינו כו' אלא נכנס כו' (יהל אור).
⁵⁶⁸⁶ בסוד אל תרבו תדברו גבהה יצא עתק מפיכם [שמו"א ב], כי תאלמנה שפתי שקר הדברות על צדיק עתק וגו' [תהלים לא], והוא מילין לצד עילאה ימלל [דניאל ז] (הגרמ"מ).
⁵⁶⁸⁷ הן ד' החיות (יהל אור).

⁵⁶⁸⁸ שבה ד' יסודות, ד' שבמרכבה, שנא"ן. והאדם נברא מעפר שהוא אדם כידוע. אבל כליל מכל ד' יסודות, שכולן פני אדם, והוא כלל ד' החיות (יהל אור).

⁵⁶⁸⁹ פי' הם ד' יסודות כי האש עולה למעלה ועפר יורד לתתא והמים והרוח הם אמצעים (זהר הרקיע).

⁵⁶⁹⁰ ז"א (יהל אור).

⁵⁶⁹¹ יסוד (יהל אור).

אפיקו חד רוחא טמירא ומליא לההוא גבילו דעפרא וקאים על רגלוי⁵⁶⁹² ואמלכיה על כל עלמא ושלמיה על כלא הה"ד (תהלים ח ז) תמשילוהו במעשי ידיך וגו':⁵⁶⁹³	רגליו, והמליך אותו על כל העולם, והשליט אותו על הכל, זהו שכתוב "תמשילוהו במעשי ידיך וגו'".
אתפקיד על ההוא אילנא לנטרא פקודא אתיב מלכא רוחיה לגביה וההוא חיותא נטלא ליה כדין זמינין מנא אחרא וקאים בינייהו בקומרא דגליפין בין מלאכין קדישין בטפסרא⁵⁶⁹⁴ (ס"א בטפסא) דעטורין אתאחדן דרין בתראין תפיסין בחובייהו אשתליף רוחיהון מההוא מאנא דלבושא לבתר אנניו בעפרא בין רגבי נחלא אתטמרו ואתגנוזו בחד גרמא תקיף דההוא מאנא יתבנון בקדמיתא ויקומון חילין חילין תניינות בארעא קדישא מתערין:	נצטווה על אותו האילן לשמור את המצוה. השיב המלך את רוחו אליו, ואותה החיה לקחה אותו. אז הזמינו כלי אחר ועומד ביניהם בקשר החקוקים בין מלאכים קדושים שנאחזו בציור (בדפוס) של העטורים. הדורות האחרונים תפוסים בחטאיהם, נשלפה רוחם מאותו הכלי של הלבוש, אחר כך נגנז בעפר בין רגבי הנחל, נטמנו ונגנזו בעצם קשה אחת של אותו הכלי. יִפְּנו תחילה, ויקומו שנית חיילות חיילות, מתעוררים בארץ הקדושה.
וזמין קב"ה למגבל ההוא עפרא קדמיתא דההוא מאנא ממש ולאעלא ביה גבילו דקיק כהאי חמירא דעסה⁵⁶⁹⁵ ומההוא גבילו דאיהו צחותא דלעילא יתתקן ויתישר מאנא דכשרא כגוונא [דאמר קרא] (יואל ד יח) ומעין יוצא מבית יי⁵⁶⁹⁶ והשקה את נחל השטים בגין דההוא נחל אסגי חביבותא (ס"א זכותא⁵⁶⁹⁷) בעלמא וכד ההוא מעיינא קדישא יפוק ויעול לגביה⁵⁶⁹⁸ כדין יתתקן ויתישר ולא יהא [בסורחניה] (בסורחניה) בקדמיתא:	ועתיד הקדוש ברוך הוא ללוש אותו העפר הראשון של אותו הכלי ממש, ולהכניס בו גיבול דק כמו השאור הזה של העיסה, ומאותו גיבול שהיא הצחות שלמעלה יתקן ויתישר כלי ראוי כעין שאמר הכתוב "ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים", משום שאותו הנחל מגדיל החביבות (הזנות) בעולם, וכשאותו המעין הקדוש יצא ויכנס אליו אזי יתקן ויתישר ולא יהיה בסורחונה כבראשונה.
ואינן דלא זכאן יקומון לאתדנא בדינא דמלכא עלאה הה"ד (דניאל יב ב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם וכדין כתיב (ישעיה סו כב) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה⁵⁶⁹⁹ אשר אני עושה עומדים לפני נאם יי' כן יעמוד זרעכם ושמכם בילא'ו ילא'ו:	ואותם שלא זוכים, יקומו לדון בדין של המלך העליון, זהו שכתוב "ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם", ואז כתוב "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאום ה' כן יעמוד זרעכם ושמכם".
פרשת עקב:	

⁵⁶⁹² מאמר זה נתבאר למעל' בפ' קדושים דף פג ע"א בתוספתא וע"ש (שער מאמרי רשב"י).

⁵⁶⁹³ במעשי (דפ"ו).

⁵⁶⁹⁴ בטופסרא (דפ"ו).

⁵⁶⁹⁵ דעיסה (דפ"ו).

⁵⁶⁹⁶ ומעין מבית ה' יצא (דפ"ו).

⁵⁶⁹⁷ זנותא (דפ"ו).

⁵⁶⁹⁸ והוא בינה שהיא מטהר כל טומאה ועי' תיקו"ז תיקון יד (ל ע"ב) (לש"ו).

⁵⁶⁹⁹ אז הנה יתוקן ג"כ כי יתבטל ויזדכך כל העביות, ויתוקן ויתעלה כל חומר לצורה וכל גוף לנשמה, והוא חידוש העולם דלעתיד, ע' זוה"ק ויקרא (טז סע"א), ובפדר"א (פרק נא) (כללים ח"ב נ ע"א).

רע"מ:	
והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה וגו' (דברים ז יב) [ואכלת] ושבעת וברכת את יי' אלהיך וגו' (שם ח י) פקודא [יח] דא ⁵⁷⁰⁰ לברכא ליה לקב"ה על כל מה דאכיל ושתי ואתהני בהאי עלמא ואי לא בריך אקרי גולן לגבי קב"ה דכתיב (משלי כח כד) גוול אביו ואמו והא אוקמוה חברייא בגין דברכאן דברייך ב"ג לקב"ה אתי לאמשכא חיינ ממקורא דחיי ⁵⁷⁰¹ לשמיה [דקב"ה] קדישא ⁵⁷⁰² ולארכא עליה מההוא משחא עלאה ואתי לאתמשכא מתמן לכל עלמא:	"והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה וגו'", "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך וגו'". מצוה זו לברך את הקדוש ברוך הוא על כל מה שאוכל ושותה ונהנה בעולם הזה, ואם לא ברך נקרא גולן לקדוש ברוך הוא שכתוב "גוול אביו ואמו". והרי פרשוה החברים, משום שהברכות שמברך אדם את הקדוש ברוך הוא באות להמשיך חיים ממקור החיים לשמו של הקדוש ברוך הוא הקדוש, ולהריק עליו מאותו השמן העליון, ובא להמשיך משם לכל העולם.
וכתיב ואכלת ושבעת וברכת את יי' אלהיך	וכתוב "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך",
דף רע"א:	
רע"מ	
ואינון ברכאן אריק ב"ג באינון מליין ⁵⁷⁰³ מההוא מקורא עלאה ואתברכאן כל אינון דרגין ומקורין ⁵⁷⁰⁴ ואתמליין לארכא ⁵⁷⁰⁵ על כל עלמין ואתברכאן כלהו כחדא:	ואותן הברכות מוריק אדם באותם הדיבורים מאותו המקור העליון, ומתברכים כל אותן הדרגות והמקורות ומתמלאים להריק על כל העולמות, וכולם מתברכים כאחד.
וע"ד אצטריך ב"ג לשואה רעותיה ברזא דברכאן ⁵⁷⁰⁶ בגין דיתברכון אבהן ובניין ⁵⁷⁰⁷	ועל זה צריך אדם לשים את רצונו בסוד הברכות, כדי שיתברכו אבות

⁵⁷⁰⁰ הכלל במלת ברוך נתברכו חג"ת בג' תיבות אתה ה' אלהינו, חוזרות למעלה לאתקדשה בבחינת קדושה שמתחלה היו מתברכות בסוד דאימא ואח"כ אסתלקו בסוד קדושה וזהו אשר קדשנו ונתוספו קדושה בנה"י וזהו תוספת קדושה שהן באין בתוספות במצותיו נ"ה וצונו יסוד וסיום מלכות ועניית אמן הוא ייחודא והוא יב"ק ונכלל באמן ג"כ יב"ק א' קדושה חכמה, מ"ם בינה, נ' ז"נ, והוא יחודא וכמ"ש בס"פ וילך מא' למ' וממ' לנ"ן (יהל אור).

⁵⁷⁰¹ פי' שאין לז"ן כח לעלות לקבל השפע אלא במה שאנו נקדים להמשיכו אליו, כי בלתו קצר כח חייהם (רמ"ז).

⁵⁷⁰² ה"ס חג"ת שבהם ג' אותיות יה"ו, וה' אחרונה היא בחזה. ואחרי עלותם לאמא אז מקבל השפע האמיתי. וכנגד זה אמר ולארכא עליה מההוא משחא, והוא מבואר (רמ"ז).

⁵⁷⁰³ ברית הלשון ה"ס הדעת המתווך (נ"א המתהווה) בין גרון וחיך שה"ס חו"ב, ושם הוא עיקר מושב שני יסודות דא"א, ולכן באותם הדברים מתעוררים שני היסודות שכללותם נקרא מקורא עלאה, דהיינו השביל והנתיב וכמ"ש למטה (רמ"ז). ר"ל בתיבות של הברכה (יהל אור).

⁵⁷⁰⁴ פי' דרגין הם הספירות בעצמן שיש בהם מעלות ומדרגות זו למעלה מזו, ומקורין ה"ס הפנימיות. אי נמי דרגין הם שני הקוים ימין ושמאל שאין להם התפשטות והמשכה שהרי אין הזרועות שופעות (נ"א שופכות) וממשיכות אל הירכים, אבל מקורין הוא בקו האמצעי ששם כל בחינת היסודות שהם ממש מקורין, והם מעיינות ונהרות נמשכים מזה לזה, וזה שופך ממש לזה (רמ"ז).

⁵⁷⁰⁵ אמר כן מפני שיש מיני שפע שאינם ממהרים להמשך למטה, שיש עיבור שמתעכב למעלה ששה חדשים ויש לבו ביום, ועל דרך זה של ברכת הנהנין יהיה לאותה שעה שמיד נמשך אותו על כל העולמות. ולא עוד אלא ואתברכאן כלהו כחדא, כי בענין התפילות מתקן הפנימיות, ואך בברכות מתתקן גם החיצוניות יחדיו. אבל אין ספק שכל זה הוא בבחינה פרטית לפי אותה המצוה שמברך עליה, או לפי אותה ההנאה שהיא תיקון איזו מדה פרטית וכמו שיתבאר בסמוך (רמ"ז).

⁵⁷⁰⁶ פי' שישם רצונו ומחשבתו בסוד הברכות הם שני היסודות דא"א המיוחדים כאחד, עד שנחשבים כאחד בסוד ברוך וברכה (רמ"ז).

כלא כחדא ומאן דמברך לקב"ה [אתברך] (יתברך) ונטיל חולקיה מאינון ברכאן בקדמיתא דכל עלמא לתתא כיון דשמא דקב"ה מתברך מתמן נחית ושרא על רישיה חולקא קדמאה⁵⁷⁰⁸ והא אוקימנא⁵⁷⁰⁹ דכתיב (שמות כ כא) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך (אזכיר כד"א (תהלים כ ד) יזכור כל מנחתך⁵⁷¹⁰) כיון דההיא ברכה אתיא ושריית על רישיה מתמן אתפשט בכל עלמא:	ובנים הכל כאחד. ומי שמברך את הקדוש ברוך הוא, מתברך ולוקח חלקו מאותן הברכות בראשונה, שכל העולם שלמטה. כיון ששמו של הקדוש ברוך הוא מתברך, משם יורד ושורה על ראשו החלק הראשון. והרי בארנו שכתוב "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך" ("אזכיר" כמו שנאמר "יזכור כל מנחותך"), כיון שאותה ברכה באה ושורה על ראשו, משם מתפשטת בכל העולם.
בשעתא דאינון ברכאן נחתין מתערטין גו חקל תפוחין קדישין ופגעי בהו⁵⁷¹¹ כמה דרגין דממנן בעלמא ונחתי בהו ואמרי ומכריזי דא איהו דורונא דשדר פלוני לקב"ה מאן אתר [נחתי לבתר דנחת⁵⁷¹² מאתר דרישא] (לבתר מרישא חדא) דצדיק תמן סלקין מתערי לנחתא אחרנין מלעילא ואתמלייא מלעילא ומתתא הה"ד (משלי י ו) ברכות לראש צדיק כיון דהאי דרגא אתמלייא⁵⁷¹³ אריק להאי כלה ומתמן נגדין ואתמשכן לתתא:	בשעה שאותן הברכות יורדות, מתערטות בתוך שדה התפוחים הקדושים, ופוגשות בהן כמה דרגות של ממונים בעולם, ויורדות עמן, ואומרות ומכריזות זהו הדורון ששלח פלוני לקדוש ברוך הוא. מאיזה מקום יורדות, לאחר שיורדות ממקום ראש הצדיק, שם עולות מתעוררות להוריד אחרות מלמעלה, ומתמלא מלמעלה ומלמטה, זהו שכתוב "ברכות לראש צדיק". כיון שדרגה זו מתמלאת מוריקה לכלה הזו, ומשם שופעות ונמשכות למטה.
כד סלקין אינון ברכאן⁵⁷¹⁴ מתתא לית פתחא ופתחא לעילא ולית ממנא לעילא דלא פתח כל אינון פתחין ומכריזי ואמרי בכל אינון רקיעין דא איהו דורונא דמלכא דשדר פלוני דא הוא דורונא בקיומא כדקא יאות ומאן איהו ברכה דאתיבו עליה אמן דכל ברכה דאתיבו עליה אמן דא איהו בקיומא כדקא יאות:	כשעולות אותן הברכות מלמטה, אין פתח ופתח למעלה ואין ממונה למעלה שלא פותח את כל אותם הפתחים ומכריזים ואומרים בכל אותם הרקיעים, זהו דורון של המלך ששלח פלוני, זהו דורון בקיום כראוי. ומי היא, הברכה שהשיבו עליה אמן, שכל ברכה שהשיבו עליה אמן זוהי בקיום כראוי.

⁵⁷⁰⁷ נראה שהוא במה שאנו מכוונים בברוך ג' מ"ב שהם בחג"ת, וג' מילואי עס"מ שהם בנה"י העולים ק"ב ועם ג' מ"ב קכ"ו הרי ברוך. ולפי שכל הששה חג"ת ונה"י הם נכללים במלת ברוך לכן אמר כחדא. והיינו דקאמר אבהן ובנין כחדא, שכולם מתברכים יחד מיסודות או"א אשר בדעת זעיר (רמ"ז).

⁵⁷⁰⁸ הוא בחינת הכתרים של אותו השפע היורד. ואולי זהו רמז מלת וברכתיך, שהוא צירוף ובכתיך (רמ"ז).

⁵⁷⁰⁹ רלט ע"א (רמ"ז).

⁵⁷¹⁰ מנחותיך (דפ"ו).

⁵⁷¹¹ אחרי צאתם ממלכות דאצילות (רמ"ז).

⁵⁷¹² כ"ז הוא קושיא ור"ל לבתר דנחית ממקור החיים לכל הספירות באיזה מקום ירדת השפע לכל העולמות ואמר בצדיק וז"ש מאתר דרישא דצדיק דתמן כו', ואמר דרישא כו' לשון הכתוב וברכות לראש צדיק כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁵⁷¹³ שהוא בהתעלות חג"ת במלות אתה ה' אלקינו, ושאי מושפע השפע האמיתי מהפנימיות כנזכר, ואז אריק להאי כלה ומתמן וכו', וזהו מ"ש בורא פרי העץ בורא פרי הגפן וכיוצא, שהוא השפע הניתן לכנסת ישראל ומשם לכל העולמות (רמ"ז).

⁵⁷¹⁴ הוא אותו הניצוץ הנעקר מקליפת נוגה ומתעלה בהבל הברכה. וכן הוא גם כן בעשיית איזו מצוה (רמ"ז).

וכיון דהאי ברכתא סלקא כל דרגין דלעילא כלהו זמינין לגבי ההוא [נהורא]⁵⁷¹⁵ דלא נהיר בגין ל[א]נהרא לגבה וכל שכן אי היא ברכתא דסגיאין מברכין לה ומעטין לה בעטין קדישין⁵⁷¹⁶ ברזא דאמן אמן והוא (הא) רזא דקשרין⁵⁷¹⁷ דכל יחודא וקדושה ברזא דמאריה ומעטר [להיא] (ליה) ברכתא בעטין עלאין בדקא יאות:	וכיון שהברכה הזו עולה, כל הדרגות שלמעלה כולם מזומנות לאותו האור שלא מאיר כדי להאיר לה, וכל שכן אם היא ברכה שרבים מברכים אותה ומעטרים אותה בעטירות קדושות בסוד של אמן. אמן, הוא סוד הקשרים של כל יחוד וקדושה בסוד של רבונן, ומעטר את אותה הברכה בעטירות עליונות כראוי.
וקב"ה אתרעי בהו באנון דמברכין ליה ותיאובתיה בברכתא דלתתא דההיא ברכתא סלקא ואנהיר בוצינא דלא נהיר ואתקיף לה בתוקפא תקיפא לסלקא לעילא ועל רזא דא כתיב (שמואל א' ב ל) כי מכבדי אכבד אלין אינון דמברכין ליה לקב"ה ובוזי יקלו אלין אינון דלא מברכין ליה לקב"ה ומנעין ברכתא מפומיהו:	והקדוש ברוך הוא רוצה בהם באותם שמברכים אותו, ותשוקתו בברכה שלמטה, שאותה ברכה עולה ומאירה את הנר שלא מאיר ומחזק אותה בתוקף חזק לעלות למעלה. ועל הסוד הזה כתוב "כי מכבדי אכבד", אלה אותם שמברכים את הקדוש ברוך הוא, "ובוזי יקלו", אלו אותם שלא מברכים את הקדוש ברוך הוא ומונעים ברכה מפיהם.
רזא דרוזין לאינון דידעי חכמתא דמאריהון למנדע רזא דברכאן בפקודי אורייתא ובכל הנאין וכסופין דהאי עלמא לארקא ברכאן מעילא לתתא כד (ס"א בר) ברכאן דצלותא דאינון תקונא דמאריהון מתתא לעילא ומעילא לתתא ברכאן דלאו אינון בצלותא סלקין מתתא לעילא עד דמטו נו נהורא דלא נהיר ומתערי ובתוקפא לההוא (לעילא בתוקפא דההוא) נהורא דלא נהיר בההיא ברכה⁵⁷¹⁸ וסלקא אתערעו לעילא עד דמטו לכרסיא עלאה מקורא דכל חיין כדן נפקי⁵⁷¹⁹ מההוא מקורא עלאה ברכאן אחרנין ואערעו אלין באלין ונשקי אלין לאלין [ואתאן] ושריין [ואתאן] לריש צדיק לארקא לתתא וכד נחתין אתברכין אבהן ובנין וכל [שרגין] (דרגין) דלהון:	סוד הסודות לאותם שיודעים חכמת רבונם, לדעת את סוד הברכות במצוות התורה, ובכל ההנאות והחמדות של העולם הזה להוריק ברכות מלמעלה למטה. כאשר (חוץ מ) ברכות התפלה שהן תקון של רבונם מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, הברכות שאינן בתפלה עולות מלמטה למעלה עד שמגיעות לתוך האור שלא מאיר, ומעוררות (למעלה) בתוקף לאותו האור שלא מאיר באותה הברכה, ועולה ההתעוררות למעלה עד שמגיעה לכסא העליון מקור כל החיים, ואז יוצאות מאותו המקור העליון ברכות אחרות ופוגשות אלה באלה, ונושקות אלה לאלה, ובאות ושורות על ראש הצדיק להריק למטה, וכשיורדות, מתברכים האבות והבנים וכל נרותיהם.
ורזא דאלין ברכאן לאתערא מעילא לתתא ברזא דא ברוך דא רזא דמקורא עלאה⁵⁷²⁰ מכלא לארקא ולאמשבא ולאנהרא כל בוצינין⁵⁷²¹ ואיהו וברוך (ברוך)	וסוד הברכות הללו לעורר מלמעלה למטה בסוד זה, "ברוך", זה הסוד של המקור העליון מהכל להריק ולהמשיך ולהאיר את כל המאורות, והוא תמיד

⁵⁷¹⁵ מלכות (יהל אור).

⁵⁷¹⁶ עי' לקמן סוד אמן רפה ע"א (הערת הזהר).

⁵⁷¹⁷ דקשרי (דפ"ו).

⁵⁷¹⁸ דברכה היא בינה כידוע וז"ש "לכורסיא" בינה (יהל אור).

⁵⁷¹⁹ נפקו (דפ"ו).

⁵⁷²⁰ ירמוז למ"ש בפרשת בלק (רד ע"א) שאות י' יש לה ג' בחינות רישא וגזעא ושבילא (רמ"ז).

⁵⁷²¹ עי' מלואים אות (יח).

תדיר דלא פסקין מימיו ומתמן שירותא⁵⁷²² דאקרי עלמא דאתי ואיהו קצה השמים [דהיא קצה] (דאיהו) קצה עלאה איהו בגין דאית קצה כגוונא דא לתתא ואיהו עלמא תתאה ואקרי אוף הכי ברוך לקבל תתאי לארקא לתתא ולאתערא מתתא לעילא בברכאן דצלותא וברוך (קדמאה)⁵⁷²³ דא אקרי והכא (הכי) ברזא דחכמתא עלאה דאמלי לההוא אתר בחד⁵⁷²⁴ שביל דקיק דאעיל ביה:	ברוך (מבורך) שלא פוסקים מימיו. ומשם הראשית שנקראת העולם הבא. והוא קצה השמים, שאותו קצה הוא קצה עליון משום שיש קצה כדוגמת זה למטה והוא העולם התחתון, וגם הוא נקרא "ברוך" כנגד התחתונים, להריק למטה, ולעורר מלמטה למעלה בברכות התפלה. וה"ברוך" (הראשון) הזה נקרא כאן בסוד החכמה העליונה שממלאה לאותו המקום דרך שביל אחד דקיק שנכנס בו.
אתה⁵⁷²⁵ לבתר שארי לאתגלייא דהא האי ברוך סתים איהו⁵⁷²⁶ ובג"כ אקרי בארז סתים⁵⁷²⁷ ברוך מקורא עלאה דלא אתגלייא⁵⁷²⁸ אתה שירותא לאתגלייא לבר ובג"כ אקרי אתה ומאן איהו דא רזא דימינא ואקרי כהן לגבי ההוא אתר⁵⁷²⁹ ורזא דא (תהלים קי ד) אתה כהן לעולם מאן כהן⁵⁷³⁰ לההוא עולם אתה ודא איהו ימינא עלאה⁵⁷³¹ דהא אשתכח לאתגלייא:	"אתה", אחר כך מתחיל להתגלות, שהרי ה"ברוך" הזה הוא נסתר, ולכן נקרא בדרך נסתר ברוך המקור העליון שלא התגלה. "אתה" תחילת ההתגלות לחוץ ולכן נקרא "אתה". ומיהו זה, סוד הימין, ונקרא "כהן" כלפי אותו מקום, וזה סוד "אתה כהן לעולם", מי הכהן לאותו עולם, "אתה". וזהו הימין העליון שהרי נמצא להתגלות.
יהו"ה דא רזא דאמצעיתא⁵⁷³² רזא דמהימנותא בכל סטריין	"יהו"ה", זה סוד האמצע, סוד האמונה בכל הצדדים.

⁵⁷²² ה"ס כללות הבינה בחכמה, עיין בשער התפילין פ"ג (רמ"ז).

⁵⁷²³ ר"ל דמקורא כנ"ל (יהל אור).

⁵⁷²⁴ בהדי (דפ"ו).

⁵⁷²⁵ שני מיני שפע הם: האחד, המשפיע כח בתחתון להתעלות אל העליון, ואחר שנתעלו שם מקבלים השפע האמיתי למזון העולמות. והנה בברוך שם היא כוונת קיבול השפע הראשון, ואח"כ אומרים אתה ה' אלקינו, שהם ת"ת וגבורה שעולים אל הבינה שהיא מלך העולם, ושם מקבלים השפע והוא גמר הברכה וכמ"ש לקמן בפרטות. ונמצא כי אתה, הוא חסד שמשם מתחיל הגילוי (רמ"ז). ר"ל חסד ונק' אתה לנוכח שכאן התחיל להתגלות עולם חסד יבנה משא"כ ברוך בל' נסתר (יהל אור).

⁵⁷²⁶ ירצה שהוא בהיותו למעלה בדעת ששם סתום לגמרי, לאפוקי כשמסתיים יסוד אמא שאז אינו סתום כל כך (רמ"ז).

⁵⁷²⁷ שאז (נ"א שלא) נאמר תתברך אתה (רמ"ז).

⁵⁷²⁸ ז"ס נפלא בעיני על שלא נאמר מברך אתה ה', והטעם שעיקר כוונתנו הוא באותו השביל שהוא ברוך, ונברך בנתיב העליון, וזה בלי ספק אפילו רגע, וכמו כן הלא תמיד מושפע בשפע הבא לו מלמעלה, וזהו ברוך, שתמיד הוא מושפע, אבל מה שמתפשט למטה הוא מברך, דהיינו אם יש כלי שיקבל להיות מברך (רמ"ז).

⁵⁷²⁹ שכן (נ"א שכהן) הוא משמש אל האור שביסוד אמא להגלות. ודייקא כה"ן משמש, כי התשמיש הוא ביסוד (רמ"ז).

⁵⁷³⁰ ר"ל דמשמש לבינה (יהל אור). עי' מלואים אות (ט).

⁵⁷³¹ פי' גם שבחינת חסד זה הוא באמצע, מכל מקום הוא ימין עליון, שכל חסד נקרא ימין. ולעד"ן שזה סוד אל עליון הנזכר שם, כשאברהם זכה לכהונה. אשתכח לאתגלייא, שהוא מתמחה להגלות ולכן נקרא אתה (רמ"ז).

⁵⁷³² היינו ת"ת שסתמו נקרא כן בשם הוי"ה, כי שם נקבצו ד' יסודות ושרשי ח"ג נ"ה כנזכר בזוהר הרקיע פרשת ויקרא בסוד ארבע חיות הקדש מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, שבהם מתחלקות ד' אותיות הוי"ה. וטעמו מפני שבת"ת מושב פתח יסוד אמא וגילוי דשל אבא, וזהו רזא דאמצעיתא, היסוד שהוא שם באמצע. ועוד רזא דמהימנותא וכו', הוא ממש ד' יסודות שיש בכאן, שהם כוללות כל האצילות, והם דא"א וישראל ולא, והרי הם ד' אותיות ממש וכולל כל סטריין (רמ"ז).

רע"מ	רע"ב:
אלהינו דא סטרא דשמאלא⁵⁷³³ דכליל בימינא⁵⁷³⁴ וימינא ביה ואתכלילו דא בדא⁵⁷³⁵ למהוי חד ועד הכא אתקשרו ברכא⁵⁷³⁶ דכיון דאלין אתברכאן [כלהו⁵⁷³⁷ דלתתא אתברכאן לבתר דאינון אתברכאן⁵⁷³⁸] ונטלי ברכאן לגרמייהו	"אלהינו", זה צד השמאל שכלול בימין והימין בו, ונכללים זה בזה להיות אחד. ועד כאן נקשרו הברכות, שכיון שאלה מתברכים כולם שלמטה מתברכים. לאחר שהם מתברכים ולוקחים ברכות לעצמם, חוזרים

⁵⁷³³ פשוט הוא דהיינו גבורה. אבל למדנו כלל גדול דמדלא קאמר ברוך אתה ה' אלהים אלא אלהינו, שמע מינה שכוונתנו להתכוללות גדול והוא הנזכר (ע"ח ש"ה פ"ו), שרוח החדש הוא בתוך כלי הגבורה ורוח הגבורה בתוך כלי החדש, וזה סוד התכוללות ימינא ושמאלא הנזכר בכל הזוהר. והנה שם אלהינו נגזר משני שמות, משם אלוה שהוא בחדש (ע"ח שער ט"ל פ"ח), ומשם אלהים שהוא בגבורה. ועוד אלה"י גי' מ"ו מילוי ע"ב דהיינו חס"ד. ונ"ו הוא שם הגבורה כי ה' פעמים נ"ו הוא פ"ר, והרי שני התכללות בשם זה ימינא בשמאלא ושמאלא בימינא (רמ"ז), ח"ב קנט ע"ב (לש"ו).

⁵⁷³⁴ באל מן אלקינו (יהל אור).

⁵⁷³⁵ עי' מלואים אות (כ).

⁵⁷³⁶ ה"ם השפע הנמשך מברוך שהוא יסוד אבא שביסוד אי', וכל יסוד סודו קשר, שכן הוא הקושר והמייחד, וגם בו נקשרו כל האורות. ולכן אתה, הוא התקשרות זרוע ימין בחדש העליון, וה', קשר כולל, ובאלהינו, התכוללות הנזכר. וכל זה הוא הכנה לשיתקשרו יחדיו ויעלו אחר כך כמ"ש. ואם תאמר כיון שחג"ת יעלו, ודאי גם נה"י יתעלו לחג"ת כי אין ריקות נמצא, ואם כן למה תאמר דעד הכא, דהיינו חג"ת, תבאנה הברכות. לכן אמר "דכיון וכו' כלהון דלתתא וכו'", פי' דאתברכאן אבהן ובנין, שבמלת ברוך אנו מכוונים לג' מ"ב ולג' מילואי עס"מ (רמ"ז).

⁵⁷³⁷ כלהון (דפ"ו).

⁵⁷³⁸ הוא האמור למעלה, שבתחילה נוטלים השפע לצורך עצמן והיינו "לגרמייהו", אז "אתהדרו כלילן כחד וכו'", הענין הוא כי בשלמא אם היתה העליה חג"ת לחב"ד, לא יצטרך ייחוד התכללותם כי ג' הקוים עולים לג' קוים, אבל כאן העליה ליסוד אי' שבדעת זעיר ששם יש בחינת חג"ת ביחוד גדול

אתהדרו כלילין כחד להחוא מקורא דאינון לא יכלין⁵⁷³⁹ לאתהדרא לגבי החוא אתר⁵⁷⁴⁰ עד דאתברכן כיון דאתברכן בקדמיתא⁵⁷⁴¹ אתהדרו ועאלין לגבי החוא אתר לנטלא ברכאן יתירן אחרנין לארקא לתתא ועד דאינון אתברכן⁵⁷⁴² לא עאלין⁵⁷⁴³ ולא תאבין⁵⁷⁴⁴ [לגביה] [לגביהו] ורזא דא (שמות כג טו) וולא יראו⁵⁷⁴⁵ פני ריקם:	כלולים כאחד לאותו המקור, שהם לא יכולים לחזור לאותו המקום עד שמתברכים. כיון שהתברכו בתחלה, חוזרים ונכנסים לאותו מקום לקחת ברכות יתרות אחרות להריק למטה. ועד שהם מתברכים לא נכנסים ולא תאבים אליו, וזה סוד "ולא יראו פני ריקם".

וכנזכר בסה"כ בסודות השופר, ולכן צריכים חג"ת העולים שם להתכלל באחד (רמ"ז).

⁵⁷³⁹ פ"י שאם כמו שהם חלוקים לג' קוים לא יוכלו לחזור שם אעפ"י שמשם יצאו, וזהו "לאתהדרא" (רמ"ז).

⁵⁷⁴⁰ משום דפשיטא שאינם נכנסים בפנימיות דשם יסוד או"א שביל ונתיב, אלא שעולים לדעת וליסוד אי' לעטרה שלו שהיא בו ואז הם אצלו (רמ"ז).

⁵⁷⁴¹ כפל אלו הדברים נראה שבא ליתן טעם למה לא יש איזה מלות לרמוז לנה"י, שהרי כשעולים חג"ת אל הדעת בודאי דגם נה"י יעלו לחג"ת, ואם כן למה לא יש רמז לזה. לכן אמר שאין לנו לכוין אלא בחג"ת, מפני שהם כיון שקודמים להתברך מיד "אתהדרו ועאלין וכו'", ומיד מתחילים לקבל השפע השני המושפע למטה, ולכן אין מקום להשפיע בנה"י השפע הראשון בפרטות אלא שמקבלים ממה שהושפע לחג"ת (רמ"ז).

⁵⁷⁴² זה טעם שני לקודם, שלא תחשוב כשהחסד מקבל שפעו מיד עולה, ואם כן כשיבוא השפע לאחרים יגיע לנה"י, דאינו כך אלא כל עוד שהם שלשתם מתברכין לא עולים עד שיתברכו שלשתם ואז עולים יחד (רמ"ז).

⁵⁷⁴³ ר"ל ליסוד אי' (רמ"ז).

⁵⁷⁴⁴ הוא חזרתם לדעת וזו אף זו קתני (רמ"ז).

⁵⁷⁴⁵ ג' רגלים נגד ג' אבהן חג"ת כידוע (יהל אור).

וכד תבין לגבי⁵⁷⁴⁶ ההוא אתר ועאלין תמן כדין אקרי ההוא אתר מלך ומלך לא אתקרי⁵⁷⁴⁷ בר כד אינון מתקרביין לגביה מתברכן ומלכא אימתי אקרי מלך כד רברבנוי אתיין לגביה עתירין מסתפקן בכל מה דאצטריכו בלא חסרונא כדין איהו מלך מלך לתתא כד⁵⁷⁴⁸ ואלין מעטרין (אלין) ליה בספוקא ובעטריין (בעטרוי) קדישין והכא אקרי מלך⁵⁷⁴⁹ ומאן איהו העולם אשר קדשנו וצונו ובגין דאיהו עלמא דלא אתגלייא לבר ואיהו סתים קרי ליה הכי בארס סתים ועל דא לא אקרי אלא בארס סתים:	וכששבים לאותו מקום ונכנסים שם אז אותו מקום נקרא "מלך", ומלך לא נקרא רק כשהם מתקרבים אליו ומתברכים. ו"מלך" מתי נקרא מלך, כששריו באים אליו עשירים ומקבלים את סיפוקם בכל מה שהצטרכו בלא חסרון, ואז הוא מלך. מלך למטה, כשאלו מעטרים אותו בספוק בעטרות קדושות, וכאן נקרא "מלך". ומיהו, "העולם אשר קדשנו וצונו", ומשום שהוא עולם שלא התגלה בחוץ והוא נסתר, קורא לו כך בדרך נסתר, ועל זה לא נקרא אלא בדרך נסתר.
ולעולם ימינא אתה כמה דאתמר ועל דא כהן כפיף לגבי ההוא אתר ברישא ובסופא ועלמא תתאה⁵⁷⁵⁰ כד אתקשר לימינא ואתדבק ביה⁵⁷⁵¹ קרי מתתא לעילא ברוך ולא אקרי ברוך בר ברוא דמקורא⁵⁷⁵² דאתדבק בהדיה⁵⁷⁵³ ועייל ביה ואמלי ליה ואתה (אתא) רוא דההוא כהן לאתדבקא בהדיה וע"ד בצלותא ב"נ כורע בברוך	ולעולם "אתה" זה ימין כמו שנתבאר, ועל זה כהן כפוף לאותו מקום בראש ובסוף. והעולם התחתון כשנקשר לימין ונדבק בו קורא מלמטה למעלה "ברוך", ולא נקרא "ברוך" רק בסוד המקור שדבק בו, ונכנס בו וממלא אותו. "אתה", הסוד של אותו הכהן להדבק איתו. ועל זה בתפלה האדם כורע ב"ברוך" שהוא העולם שכפוף כלפי מעלה. וזהו

⁵⁷⁴⁶ זהו מעם השלישי, כי מיד שחוזרים לדעת ונכנסים שם ביסוד, מיד נקראת אי' מלך, ולכן צריך להסמיך מיד חג"ת דהיינו אתה ה' אלהינו, אל מלך (רמ"ז).

⁵⁷⁴⁷ כיון שעלייתם הוא לעטרה דאי' היא מלכותה, וחג"ת עולים שם כל אחד כלול בחבירו, נמצא גפ"ג ובכללות עשר גי' מלך, וזו היא גדולתם ועשרם. ועוד י"ל במה שנז"ל כי בעלות חג"ת למעלה עולה גם מלכות שבחזה זעיר עמהם, ואז עולים שרי המרכבה חג"ת מיוחדים. ורמוזים בשם מלך מלמטה למעלה, כי כ' רומזת למלכות ות"ת, ול' לגבורה ות"ת ומלכות, ומ' לחג"ת, והיינו מלך, שכולם מיוחדים במלכות (רמ"ז).

⁵⁷⁴⁸ דלעילא בבינה שנקראת מלך כד חג"ת עאלין לגבה לאתברך ומלכות נק' מלך כד חג"ת באין לאעטרא כמו שמפרש והולך (יהל אור).
⁵⁷⁴⁹ ר"ל כאן איקרי מלך בינה (יהל אור).
⁵⁷⁵⁰ ר"ל בתפלה ברוך מלכות ואתה כהן וכו' לאתדבקא בהדי' כמו שמפרש והולך (יהל אור).
⁵⁷⁵¹ בהדיה (דפ"ו).
⁵⁷⁵² בינה (יהל אור).
⁵⁷⁵³ ביה (דפ"ו).

דאיהו עלמא וכפופא (כפיף) לגבי עילא ודא איהו שנויא⁵⁷⁵⁴ בין ברוך דצלותא ובין ברוך דשאר ברכאן וכלא ברזא עלאה איהו לארקא ברכאן לכל עלמין:	השנוי בין "ברוך" של התפלה ובין "ברוך" של שאר ברכות. והכל הוא בסוד עליון, להריק ברכות לכל העולמות.
ברוך דצלותא ב"נ כורע ביה בברכוי וגחין רישא באתה בגין דאתה אקרי ראש וע"ד כהן נטיל בראש ואיהו ראש תדיר ובג"כ כריעה בברוך וגחין דרישא באתה וכהן בכל אתר דאקרי אתה⁵⁷⁵⁵ גחין בצלותא מלך בתר דגחין תו לא זקיף מ"ט קב"ה אמר לה לסיהרא זילי אזעירי גרמיך ותו לא זקפא ובג"ד ברכתא דב"נ בריך לקב"ה אתער לארקא ברכאן מלעילא לעלמין כללו כמה דאתמר זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי:	ב"ברוך" של התפלה אדם כורע בברכיו, וגוחן ראשו ב"אתה", משום ש"אתה" נקרא "ראש", ועל זה כהן לוקח בראש, והוא תמיד ראש, ולכן כריעה ב"ברוך" וגחיתת הראש ב"אתה". והכהן בכל מקום שנקרא "אתה" גוחן בתפלה. המלך אחר שגוחן שוב לא זוקף, למה, הקדוש ברוך הוא אמר ללבנה לכי והקטיני את עצמך ושוב לא זקפה. ולכן הברכה של אדם שמברך לקדוש ברוך הוא מתעוררת להוריק ברכות מלמעלה לעולמות כולם כמו שנאמר. אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.
כתיב (ישעיה סג טז) כי אתה אבינו כי אברהם וגו' תנינן לזמנא דאתי אמרין ליה ליצחק וכו' בגין דשמאלא אתכליל בימינא אבל ימינא מנלן דאקרי אב דכתיב⁵⁷⁵⁶ וישמחו (והיה) לו לאב ולכהן ואע"ג דלעילא אקרי אב⁵⁷⁵⁷ ואפילו לנהורא דלא נהיר בשעתא דאתדבק בימינא אקרי אתה בד"א (ישעיה סג טז) אתה יי אבינו גואלנו וגו'.	כתוב "כי אתה אבינו כי אברהם וגו'". שנינו, לעתיד לבא אומרים ליצחק וכו', משום שהשמאל נכלל בימין, אבל הימין מנין לנו שנקרא "אב" שכתוב "וישמחו לו לאב ולכהן". ואף על גב שלמעלה נקרא "אב", ואפילו לאור שלא מאיר בשעה שנדבק בימין נקרא "אתה" כמו שנאמר "אתה ה' אבינו גואלנו וגו'".
אדהכי סבא אזדמן לגביה ואמר רעיא מהימנא תקין פתורא למארך ליה ולמטרוניתא מכל מיני עדונין לקיימא ביה⁵⁷⁵⁸ זה השלחן אשר לפני יי והא עד כען כללו מתענגי מפתורא דמלכא הה"ד (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי ודא נהמא דאורייתא דבכתב וינא דאורייתא דבעל פה ותמן כמה ומטעמים מיני טעמי תורה דמתיקין מכל (מאכלין) ועדונין⁵⁷⁵⁹ דעלמא ודמלכא:	בין כך הזדמן אליו זקן ואמר, רועה הנאמן תקן שולחן לרבונך לו ולמלכה מכל מיני עדונים לקיים בו "זה השלחן אשר לפני ה'", והרי עד עתה כולם מתענגים משולחן המלך זהו שכתוב "לכו לחמו בלחמי [ושתו ביין מסכתי]" וזה "לחם" התורה שבכתב, ו"יין" התורה שבעל פה, ושם כמה מטעמים, מיני טעמי תורה שמתוקים מכל המאכלים והעדונים של העולם ושל המלך.
קם רעיא מהימנא פתח ואמר אהרן כהנא קום משינתך למדבח תורין ועאנין	קם הרועה הנאמן פתח ואמר, אהרן הכהן קום משנתך לזבוח שורים וצאן וכבשים ועופות וכל המינים

⁵⁷⁵⁴ שנוי (דפ"ו).

⁵⁷⁵⁵ ר"ל בכל ברכה בסוף ברכה כורע כשמזכיר כידוע (יהל אור).

⁵⁷⁵⁶ צ"ע אנה מקום מקרא זה וגם לא נמצא מלת לאב ולכהן כי אם בפסל מיכה (שופטים יז

ושם יח) (הערת הזהר).

⁵⁷⁵⁷ ר"ל חכמה מ"מ ימינא נק' אתה ברזא דחכמה שהוא בימינא (יהל אור). רב (דפ"ו).

⁵⁷⁵⁸ ה (נוסף בדפ"ו).

⁵⁷⁵⁹ ועדונין (דפ"ו).

ואמרין ועופין וכל מינין דצריכין לסעודתא דמלכא ולחם הפנים דאינון לקבל תרין לוחי דאורייתא דמזה ומזה הם כתובים (שמות לב טו) זה תריסר אנפין דאינון (במדבר ו כד-כו) יברכך יי' יאר יי' ישא יי' זה תניינא⁵⁷⁶⁰ אדנ"י אדנ"י אדנ"י דאינון תריסר חיון דאתמר בהון (יחזקאל א י) ופני אריה אל הימין לארבעתן ופני שור מהשמאל לארבעתן ופני נשר לארבעתן⁵⁷⁶¹, ועליהם נאמר "ארבעה פנים לאחת" (להם), וזהו "וקרא זה אל זה ואמר", כנגד עשרים וארבעה ספרי תורה. וזהו "זה השלחן אשר לפני ה'", הכלים של שלחן המלך הם בעלי המשנה, בעלי התפלות שתקנום כנגד הקרבנות.	שצריכים לסעודת המלך, ולחם הפנים שהם כנגד שני לוחות התורה ש"מזה ומזה הם כתובים", זה שתיים עשרה פנים שהם יברכך ה' יאר ה' ישא ה', זה השני, אדנ"י אדנ"י אדנ"י שהם שתיים עשרה חיות, שבהן נאמר "ופני אריה אל הימין לארבעתן ופני שור מהשמאל לארבעתן ופני נשר לארבעתן", ועליהם נאמר "ארבעה פנים לאחת" (להם), וזהו "וקרא זה אל זה ואמר", כנגד עשרים וארבעה ספרי תורה. וזהו "זה השלחן אשר לפני ה'", הכלים של שלחן המלך הם בעלי המשנה, בעלי התפלות שתקנום כנגד הקרבנות.
פתח ואמר (שמות כה כג) ועשית שלחן עצי שטים וגו' תא חזי מנהגין טבין ושפירין הין⁵⁷⁶² נהגי מארי דסעודתא דמלכא לאחזאה דאינון מבני פתורא דמלכא חד רברבא מבני סעודתא נטיל וידיו בזמנא דייעלון לסעודתא להסב גדול מסב בראש תניינא תחותיה ותליתא⁵⁷⁶³ תחות תניינא ואלין אתקריאו ג' מטות לקבל תלת אבהן ולקבל	פתח ואמר, "ועשית שלחן עצי שטים וגו'". בא וראה מנהגים טובים ויפים היו נוהגים בעלי הסעודה של המלך להראות שהם מבני שלחן המלך, גדול אחד מבני הסעודה נוטל ידיו בזמן שיכנסו לסעודה להסב, הגדול מסב בראש, השני תחתיו, והשלישי תחת השני, ואלה נקראו שלשה מטות כנגד שלשה אבות, וכנגד
ערב/א:	
רע"מ	
כהנים לויים וישראלים מכאן ואילך לית לון סדר אלא כל הקודם זכה:	כהנים לויים וישראלים, מכאן ואילך אין להם סדר אלא כל הקודם זוכה.
תניינא בעל הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה ומשלים ברכתא ולבתר בוצע ואוקמוה רבנן דמתני' דאין המסובין רשאים לטעום עד שיטעום המברך ולית הבוצע [רשאי] (כדי) לטעום עד שיכלה אמן מפי המסובין ואם רעותיה [לחלק] ולחלק כבודו (נקר') הרשות בידיה ועוד אוקמוה דאורח מברך בגין דיברך לבעל הבית:	שנית, בעל הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה, ומשלים הברכה ואחר כך בוצע, ופרשוה חכמי המשנה שאין המסובים רשאים לטעום עד שיטעום המברך, ואין הבוצע רשאי לטעום עד שיכלה אמן מפי המסובים. ואם רצונו לחלוק כבוד הרשות בידו. ועוד פרשוה שהאורח מברך כדי שיברך את בעל הבית.
וארח רוא בעל הבית בוצע דא עמודא	ודרך סוד, בעל הבית בוצע, זה העמוד האמצעי שהוא קו האמצעי.

⁵⁷⁶⁰ ר"ל זהו מזה ומזה ב' לוחות ימינא ושמאלא הוי"ה ואדנ"י (יהל אור).

⁵⁷⁶¹ מוסגר בדפ"ו).

⁵⁷⁶² הוו (דפ"ו).

⁵⁷⁶³ ובגמ' אינו כן (יהל אור).

דאמצעיתא דאיהו קו האמצעי ובשבת צריך לבצוע משני ככרות⁵⁷⁶⁴ דאינון ה' ה' בעל הבית דא (ו') ו' דאמצעיתא⁵⁷⁶⁵ [ובגין דלא⁵⁷⁶⁶ לאתחזאה כרעבתנותא] (וכגוונא דא ובג"ד דלא⁵⁷⁶⁷ לאתחזאה ברעבתנותא) יכולול למבצע בה לכל חד וחד וכביצה מאי כביצה⁵⁷⁶⁸ י' ו' אינון נקודין דשמא קדישא אתקרו⁵⁷⁶⁹ פרורי בכזית ואלין לקבל טפין דזרע ומאן דמזלזל בהון וזריק לון באתר דלא אצטריך עניותא קא רדיף אבתריה ואזיל נע ונר דה"ד (איוב טו כג) נורד הוא ללחם איה ולית לחם אלא תורה והוא צווח איה מאן דרחים⁵⁷⁷⁰ עליה ולא ישכח ופרורים בכזית אינון בצדיק דאיהו כתיש כתישו מאינון זיתים ואורח מברך (משלי ד יח) וארח צדיקים⁵⁷⁷¹ כאור נגה (שם י ו) (ו) ברכות לראש צדיק חי עלמין ובג"ד אורח מברך:	ובשבת צריך לבצוע משתי ככרות שהן ה' ה', בעל הבית זה ו' של האמצע. (ובצורה זו ומשום זה) וכדי שלא יראה כרעבתנות יכול לבצוע בה לכל אחד ואחד כביצה. מה זה כביצה, י' ו'. אותם הנקודות של השם הקדוש, נקראות פרורים שבכזית. ואלו כנגד טפות הזרע, ומי שמזלזל בהן וזורקן במקום שלא צריך העניות רודפת אחריו, והולך נע ונד, זהו שכתוב "נורד הוא ללחם איה", ואין "לחם" אלא תורה, והוא צווח איפה מי שמרחם עליו ולא מוצא. ופרורים בכזית, הם בצדיק. והוא כותש כתישות מאותם הזיתים והאורח מברך "ואורח צדיקים כאור נגה", ברכות לראש צדיק חי העולמים, ולכן אורח מברך.
אדהכי הא בוצינא קדישא אתיא⁵⁷⁷² לגביה ואמר רעיא מהימנא יומא חד אזילנא אנא וחברייא לאכסניא חדא והוה תמן ינוקא חדא קם ותקין לן מנרתא ופתורא איהו מגרמיה כאילו הוה מעשרין שניין ולא הוה אלא מבן חמש שניין ותקין פתורא מכל מיני מאכל ומשתה אמר הא אוקמוה רבנן דבעל הבית בוצע ואורח מברך אבל (איוב לב ו) צעיר אני לימים ואתם ישישים על כן	בין כך הרי בא אליו הנר הקדוש ואמר, רועה הנאמן יום אחד הלכתי אני והחברים לאכסניה אחת, והיה שם תינוק אחד. קם ותיקן לנו מנורה ושולחן, הוא מעצמו כאלו היה בן עשרים שנה ולא היה אלא בן חמש שנים, ותיקן שולחן מכל מיני מאכל ומשתה. אמר, הרי פרשוה רבותינו שבעל הבית בוצע ואורח מברך אבל "צעיר אני לימים ואתם ישישים על כן

⁵⁷⁶⁴ אין זה חולק על מ"ש בתיקונים פז ע"א שמצוה הנבחרת היא לסדר י"ב ככרות וכנזכר אצלנו בכתבי מרן זלה"ה, כי גם כשהם י"ב לוקחים שנים מהם בידיהם ובוצעים עליהם וז"ש דאינון רמיזין, כי הלוחות ארכן ששה, וסודם נ"ה (שמות כז י) ווי העמודים, וידוע שהתורה נקראת לחם, ולכן הככרות רומזות לשני לוחות שהם נ"ה דאי' כמ"ש הרב זלה"ה. ונלע"ד שה"ס נ"ה דאי' הנמשכים ליסודה כאמור בספר אדם ישר, וידוע שבתוכם נ"ה דאבא, דהיינו התורה החקוקה בלוחות. ולכן אמר דאטייהיבו בשבת, רוצה לומר שלמשה שה"ס פק"ד קס"א, אר"א, ניתנו בשבת בהיותו למעלה. וזהו שאנו אומרים בתפילת שבת ושני לוחות אבנים הוריד בידו, מפני שאז ניתנו לו והיה מעותד להורידם לישראל. ואומרו זוגות, בלשון רבים והם לא היו אלא זוג אחד, נראה דסבירא ליה כרשב"י במסכת שקלים דירושלמי, שבכל לוח היו שני פעמים עשרת הדברות, כמ"ש (שמות לב טו) כתובים משני עבריהם, שבזה היו בסוד פנים בלי אחר, וכנגד זה היה משה (שמות כד יח) בהר ארבעים יום. דביומא תליתאה וכו', פי' שהיו זוגות על שם ב' פעמים טו"ב, שביום השלישי שבו ירדו הלוחות למטה, וב' פעמים אלו ה"ס ב' יסודות דאור"א שמתגלים בת"ת דזעיר, שהוא יום ג', וכבר אמרנו ששני הלוחות סודם בנ"ה דאור"א הנמשכים ליסודות שלהם (רמ"ז).

⁵⁷⁶⁵ בין ב' ההי"ן (יהל אור).

⁵⁷⁶⁶ ר"ל שלא לחלק חתיכות גדולות (יהל אור).

⁵⁷⁶⁷ ר"ל שלא לחלק חתיכות גדולות (יהל אור).

⁵⁷⁶⁸ צ"ל כזית וכביצה (יהל אור).

⁵⁷⁶⁹ אתקרי (דפ"ו).

⁵⁷⁷⁰ דמרחם (דפ"ו).

⁵⁷⁷¹ ראיא דצדיק נק' ארח, וברכות כו', זהו ארח מברך (יהל אור).

⁵⁷⁷² אתא (דפ"ו).

זחלתי ואירא מחות דעי אתכם" עד שאטול רשות מכם. אמרתי לו אמור בני מלאך ה'.	זחלתי ואירא מחות דעי אתכם" עד שאטול רשות מכם. אמרתי לו אמור בני מלאך ה'.
אמר [לן] (ליה) אתון בעיתון לחם תפנוקי בלא קרבא או לחם בקרבא דהכי אוקמוה רבנן דמתני' שעת אכילה שעת מלחמה ואי בעיתו למהוי קרבא עליה לית חד אכיל אלא מאן דנצח קרבא איהו אכיל ובוצע לכלהו א"ל חברייא ברי אנת זעיר ועדיין לא ידעת איך מגיחי גברין רברבין בחרבא בנענועא⁵⁷⁷⁴ דחרבא ברומחא בקשתא בגירין דקשתא בקירטא באבנין דקירטא⁵⁷⁷⁵:	אמר לנו, אתם רציתם לחם תפנוקים בלי מלחמה או לחם עם מלחמה, שכך פרשוה חכמי המשנה, שעת אכילה שעת מלחמה, ואם רציתם שיהיה עליו מלחמה אין אחד אוכל אלא מי שינצח במלחמה, הוא אוכל ובוצע לכולם. אמרו לו החברים, בני אתה קטן ועדיין לא ידעת איך נלחמים גברים גדולים בחרב, בנענוע החרב, ברומח, בקשת, בחיצי הקשת, במקלע ובאבני מקלע.
א"ל (מלכים א' כ יא) אל יתהלל חוגר כמפתח דהא ודאי בק"ש אוקמוה כל הקורא ק"ש על מטתו כאילו אוחו חרב פיפיות דכתיב (תהלים קמט ו) רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם ונענועא דחרבא צריך לנענועא⁵⁷⁷⁶ ליה לשית סטרינ כמה דאוקמוה כדי שתמליכוהו על השמים ועל הארץ ועל ד' רוחות העולם ודא ו' גוף החרב י' ראש החרב ה"ה תרי פיות נרתקא דחרבא אדנ⁵⁷⁷⁷:	אמר להם, "אל יתהלל חוגר כמפתח", שהרי ודאי בקריאת שמע פרשוה, כל הקורא קריאת שמע על מטתו כאלו אוחו חרב פיפיות שכתוב "רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם", ונענוע החרב צריך לנענוע לששה צדדים כמו שבארוה כדי שתמליכוהו על השמים ועל הארץ ועל ארבע רוחות העולם. וזו ו' גוף החרב, י' ראש החרב, ה"ה שתי פיפיות, נרתיק החרב אדנ⁵⁷⁷⁷.
רומחא רמ"ח בק"ש עם שית תיבין דיחודא הא רומ"ח מג"ן עם חרבא מיכאל גבריאל נוריאל שמשין דג' אבהן קשת דזריק חצים וכל זרע דאינו יורה כחץ אינו מוליד קירטא דא ק"ש ה' אבנין דקירטא (דברים ו ד) שמע ישראל יי' אלהינו יי' לקבליהו (שמואל א' יז מ) ויקח דוד חמשה חלוקי אבנים מן הנחל וכד שוי להון בקירטא דאיהי שפה⁵⁷⁷⁸ ואיהי שכינתא אתעבידו חד כלהו ה' וקטיל לפלשתא:	רומח, רמ"ח בקריאת שמע עם שש תבות היחוד הרי רומ"ח. מג"ן עם חרב, מיכאל גבריאל נוריאל השמשים של שלשת האבות. קשת, שיורה חצים, וכל זרע שאינו יורה כחץ אינו מוליד. מקלע, זה קריאת שמע. חמשה אבני מקלע, "שמע ישראל ה' אלהינו ה'", כנגדם "ויקח דוד חמשה חלוקי אבנים מן הנחל", וכששם אותם במקלע שהיא "שפה" והיא שכינה, נעשו אחד כל החמשה והרג את הפלשתי.
ועד כען זריקנא האי אבנא לסמאל	ועד עכשיו זרקתי אבן זו לסמאל שהוא "אבן מצור" והרסתי את המצור

⁵⁷⁷³ מלאכה (דפ"ו).

⁵⁷⁷⁴ בנענוע (דפ"ו).

⁵⁷⁷⁵ הנה קבוצ ה"ג ביסוד הנוקבא גורם סתימת האור שבחיצונים מליקח אורות המלכות להם להתלבש בהם ואלו האורות שהיו באים לה מלמעלה מבינה ה"ג סותמם שלא יכנסו במקדש לשיתגבר הדעת שלהם באורות שלקחו מן הקדושה ודוד לקח ה"ג מהנחל העליון שהיא הבינה וקבצם יחד והכה במצח של גולית ששם דעת שלו והוציא האורות שהיו בו שלקחם מן הקדושה ואז מת באבן שהכה בו (זהר הרקיע).

⁵⁷⁷⁶ לנענוע (דפ"ו).

⁵⁷⁷⁷ פי' שגילוי הדינים בהיכלות בלבושי המלך' ששם הנק' אדנ'י ושרשה באצילות הנקרא ה' של השם כנז' אצלינו בכוונת אדנ'י שפתי תפתח וגו' (זהר הרקיע).

⁵⁷⁷⁸ גי' שכינה (יהל אור).

דאיהו אבן מצור והרסנא מצור דיליה ואשפלנא ליה לתתא ובג"ד אמינא לכו (מלכים א' כ יא) אל יתהלל חוגר כמפתח כען יתברר לכו דאנא ידענא איך מגיחין גברין רברבין בסייפין ברומחא בקשתא בקירטא תוהנא ולא יכילנא למללא קמיה [א"ל] (ו)רבנן כען נחזי מאן יהא מרווח נהמא⁵⁷⁷⁹ דאיהו לחם המוציא:	שלו, והשפלתיו למטה, ולכן אמרתי לכם "אל יתהלל חוגר כמפתח", כעת יתברר לכם שאני יודע איך נלחמים גברים גדולים בחרבות, ברומח, בקשת, במקלע. תמהנו ולא יכלנו לדבר לפניו. אמרו לו חכמים, כעת נראה מי יהיה מרויח את הלחם שהוא לחם המוציא.
פתח ואמר (במדבר טו יט) והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה ליי' במאי אתרימת שכינתא דאיהי ה' דהמוציא דאוקימו עלה מארי מתני' כל הבוצע צריך לדקדק בה' אלא ודאי הא אוקמוה רבנן דמתני' מוץ ותבן⁵⁷⁸⁰ פטורין מן⁵⁷⁸¹ המעשר וכד היא [במוץ ותבן איהי] בבית אסורין ולית לה רשו לארמא לגבי מ⁵⁷⁸² למעבד עמה מ"ה והאי איהו⁵⁷⁸³ תרומה⁵⁷⁸⁴ תור"ה דאיהי ה' חומשי תורה דבה ויהי משה בהר ארבעים יום⁵⁷⁸⁵ וגו' (שמות כד יח):	פתח ואמר, "והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'", במה נתרמת שכינה שהיא ה' של המוציא, שבארו עליה בעלי המשנה כל הבוצע צריך לדקדק בה"א, אלא ודאי הרי פרשוה בעלי המשנה, מוץ ותבן פטורים מן המעשר, וכשהיא במוץ ותבן היא בבית האסורים, ואין לה רשות להרים למ' לעשות עמה מ"ה. וזוהי "תרומה", תור"ה שהיא חמשה חומשי תורה שבה "ויהי משה בהר ארבעים יום וגו'".
ובמוץ ותבן דחטה⁵⁷⁸⁶ עליה אוקמוה רבנן⁵⁷⁸⁷ אילן שאכל אדם הראשון חטה הוה קריב חט⁵⁷⁸⁸ דאיהו מוץ ותבן לאת ה' ואסתליק מניה י' דאיהו עשור דילה ובג"ד כד איהו⁵⁷⁸⁹ במוץ ותבן (שלה) דאינון לקבל	ובמוץ ותבן של חטה, עליה בארו רבותינו, אילן שאכל אדם הראשון חטה היה. קרב ח"ט שהוא מוץ ותבן לאות ה' והסתלקה ממנו י' שהוא עשור שלה. ולכן כשהיא במוץ ותבן

⁵⁷⁷⁹ היינו לעשות בירור ולהוציא לחם קדוש ראוי לאכילה (רמ"ז).
⁵⁷⁸⁰ הם קליפות יצירה ועשיה דכר ונוק' דקלי' נוגה שבעוה"ר יונקים מלבנת הספיר כנזכר באדם ישר. ואז מלכות האצילות גולה לבריאה וזנה את החיצונים ז"ן דנוגה. איהי בבית האסורים, כי גם אור אי' המקנן בבריאה, נסתר ואינו נותן חיות (נ"א חירות) למלכות להתעלות (רמ"ז).

⁵⁷⁸¹ נמחק בדפ"ו.
⁵⁷⁸² סוד תנה"י דזעיר מאירים בה [להאיר ו] להרים ראשה בחב"ד דילה ואז היא נבנית וגדלה, ובכח העלתה מ"ן נתקן גם יעקב שכנגד תנה"י הנזכר, ואז הוא מ"ה הפשוט, העיקר הוא הו"ה והמילוי גי' חו"ה, וזהו תרומה, תר"ו מ"ה. אי נמי על דרך תרי מ"ה, פי' שני אותיות מ"ה. אי נמי תרימו תרומה, שני תרומות, תרום ו' תרום ד' (רמ"ז).
⁵⁷⁸³ רוצה לרמוז הפרטות את הזכר, והוא ה' חומשי תורה, גגתנ"ה כנזכר בסה"כ בסוד משנה תורה דהושענא רבא (רמ"ז).

⁵⁷⁸⁴ ר"ל תורה מ"ם, בארבעים יום, תורה ה', הרי מ"ה כמש"ל (יהל אור).
⁵⁷⁸⁵ ה"ס מוחין דיליה חו"ב חו"ג. והרי שבמלת תרומה נרמזו ז"ן, שהרי כשהם בגלות נאמר עליו (ישעיה נב, יד) משחת מאיש מראהו, ובפרט יעקב שגם הוא יורד למטה כנזכר בסוד עוזר דלים (רמ"ז).

⁵⁷⁸⁶ השתא מפרש מ"ש שבמוץ ותבן היא בבית האסורים, שידוע שעיקר עץ הדעת טוב ורע הוא ביצירה ועשיה, וה"ס ח"ט, ח' רע ט' טוב כנזכר באותיות דרב המנוגא, ואדה"ר העלם עד הה' שה"ס לבנת הספיר, וינקו משם מאור המלכות שגלתה ונתפשטה בכל הבריאה (רמ"ז).
⁵⁷⁸⁷ קפח ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁷⁸⁸ חד (דפ"ו).

⁵⁷⁸⁹ איהו (דפ"ו).

ערלה ופריעה⁵⁷⁹⁰ פטור מן המעשר ולית רשו לאת י' לחברא באת ה'⁵⁷⁹¹ דאינון (מין) איש ואשה⁵⁷⁹² ובגין דא כל הבוצע צריך	(שלה) שהם כנגד ערלה ופריעה פטור מן המעשר, ואין יכולת לאות י' להתחבר באות ה' שהם איש ואשה. ולכן כל הבוצע צריך
רעב/ב:	
רע"מ	
לדקדק בה⁵⁷⁹³ וצריך למבצע מאתר דבשולו יפה בגין דבשול איהו גמר פרי⁵⁷⁹⁴ ודא ו':	לדקדק בה, וצריך לבצוע מהמקום שבשולו יפה, משום שבשול הוא גמר הפרי, וזה ו'.
ועשרה דברים צריך אדם למעבד בסעודתא חד נטילת ידים תניינא לתקנא שתי ככרות לשבת תליתאה למיכל תלת סעודתין ולאוספא מחול על הקדש רביעאה לאנהרא פתורא בשרגא כמה דאוקמוה (מנורה) שלחן בצפון ומנורה בדרום וצריך הסבה כמה דאוקמוה הסבוא אחד מברך לבלם:	ועשרה דברים צריך אדם לעשות בסעודה, אחד, נטילת ידים. שני, לתקן שתי ככרות לשבת. שלישי, לאכול שלש סעודות ולהוסיף מחול על הקודש. רביעי, להאיר את השלחן בנר, כמו שבארוה שלחן בצפון ומנורה בדרום, וצריך הסבה כמו שבארוה, הסבו אחד מברך לכלם.
ובשבת בכל מלוי צריך לאתוספא מחול על הקדש בין במאכליו ומשתיו בין בלבושיו בין בהסבתיה דצריך לתקנא ליה מסבה שפירא בכמה כרים וכסתות מרקמן מכל דאית בביתיה כמאן דתקין חופה לכלה דשבתא איהי מלכתא ואיהי כלה ובגין דא הוו נפקי מארי מתניתין ע"ש לאקדמותי לארחא והוו אמרי באי כלה באי כלה וצריכין לאתערא שירה וחדוה לפתורא⁵⁷⁹⁵ לגבה:	ובשבת, בכל דבריו צריך להוסיף מחול על קודש, בין במאכליו ומשקיו בין בלבושיו בין בהסבתו, שצריך להתקין לו הסיבה יפה בכמה כרים וכסתות מרוקמים מכל שיש בביתו כמו מי שמתקן חופה לכלה, ששבת היא מלכה והיא כלה. ולכן היו יוצאים בעלי המשנה ערב שבת לקדם את האורחת, והיו אומרים בואי כלה בואי כלה, וצריכים לעורר שירה ושמחה לשולחן אצלה.
ולא עוד אלא דאית רזא אחרא כגוונא דצריך לקבלא גבירתה בכמה נהורין דשרגין בשבת ובכמה ענוגין ולבושין שפירין וביתא מתקנא בכמה מאני דתקונא בהסבה יפה לכל חד וחד ובהאי חדוה ותקונא גרמין דאשתארת שפחה בישא בחשוכא ברעבון בבכיה בהספד בלבושין אוכמין כארמלתא דאי מלאה זו חרבה זו:	ולא עוד, אלא שיש סוד אחר כדוגמא שצריך לקבל את הגברת, בכמה אורות של נרות שבת, ובכמה ענוגים ולבושים יפים, ובית מתוקן בכמה כלים של תקון בהסיבה יפה לכל אחד ואחד. ובזאת השמחה והתקון גורמים שנשארת שפחה רעה בחושך, ברעבון, בבכיה, בהספד, בלבושים שחורים, כאלמנה, שאם

⁵⁷⁹⁰ סוד שתי קליפות דיצירה ועשיה היונקות מלבנת הספיר שהם ה' כנ"ל, ולבנת הספיר סוד ח"ש מ"ל ועיין בספר אדם ישר. וז"ש ח"ט, שהוא בשני צנורות היסוד כדאיתא באותיות דרב המנונא, ואלו נפגמו בערלה ופריעה. ולית רשו לאת י' לחברא (רמ"ז).

⁵⁷⁹¹ נראה שהוא אצילות עם בריאה, כי לכן פרחא זיהרא דאצילות (רמ"ז).

⁵⁷⁹² י"ה שבשם (יהל אור).

⁵⁷⁹³ כי בבטיית הה' בכח, מרים ה' אחרונה שהיא מלכות דאצילות שירדה למקום ראשונה דהיינו הבריאה, ולכן צריך שידקדק בביטוי ה' זו כאילו הן שני ההי"ן על דרך שכתוב בסה"כ. וצריך למבצע וכו', שבעל הבית הוא הזעיר כנז"ל (רמ"ז).

⁵⁷⁹⁴ הוא כחו שהשפיע בלחם שה"ס המלכות, כי נתחבר ה"א בוא"ו, וה"א פעמים וא"ו גי' לח"ם, ונפרד המוץ והתבן ונתקנו יצירה ועשיה (רמ"ז).

⁵⁷⁹⁵ לפתורה (דפ"ו).

מלאה זו חרבה זו. יצר טוב, מלכה קדושה, מלכות הקדש שיורדת בשבת כלולה מעשר ספירות, מעוטרת בשבעה שמות שאינם נחקקים, בכמה מרכבות של חיות, ובכמה חיילות ומחנות, והמלך יוצא לקבלה בכמה מחנות, ונשאר יצר הרע השפחה הרעה בחושך, כאלמנה בלי בעלה, בלי מרכבות.	יצר טוב מטרוניתא קדישא מלכות הקדש דנחתא בשבת כלילא מעשר ספירן מעטרא בשבע שמהן שאינן נחקקין בכמה מרכבות דחיוון ובכמה חיילין ומשריין ומלכא נפיק לקבלא בכמה משריין ואשתארת יצר הרע (בחשוכא) שפחה בישא ובחשוכא כארמלתא בלא בעלה בלא מרכבות:
ואלין דאתמר עליהו⁵⁷⁹⁶ למזבחין ולמקטרים למלאכת השמים ולמזלות אשר לא צויתי הוא פולחנא דשפחה בישא דשלמי בערבי שבתות וערבי לילי רביעיות מה הו אלין עבדין הו נטלין לבושין אוכמין וחשכאן נהורין ועבדין הספדא בלילי שבתות כרי לאשתתפא בהדה כמה דאיהי שריא כי (קהלת ז יד) גם זה לעומת זה עשה האלהים:	ואלה שנאמר עליהם "למזבחים ולמקטרים למלאכת השמים ולמזלות אשר לא צויתי" היא עבודה של השפחה הרעה ששולטת בערבי שבתות וערבי לילות רביעי. מה היו עושים אלה, היו לוקחים לבושים שחורים ומחשיכים את האורות ועושים הספד בלילי שבתות להשתתף עמה כמו שהיא שרויה, "כי גם זה לעומת זה עשה האלהים".
בתר דחאבו ישראל ואתחרב בי מקדשא אתמר בשכינתא אימא קדישא (איכה א א) איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה כאלמנה ומכבין בליל תשעה באב נהורין ושרגין ועבדין הספד ויתבין כאבלים לאשתתפא בדוחקא דשכינתא (בשכינתא בדוחקא) בגין דאינון גרמו לה כל ההוא תבירו:	אחר שחטאו ישראל ונחרב בית המקדש, נאמר בשכינה האם הקדושה, "איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה כאלמנה", ומכבים בליל תשעה באב אורות ונרות, ועושים הספד, ויושבים כמו אבלים להשתתף בצער השכינה משום שהם גרמו לה כל אותו השבר.
חמשאה כוס דויכלו שתיתאה למהוי על פתורא מלי דאורייתא שביעאה לארכאה על פתורא בגין דעניים ייתון על פתוריה תמינאה נטילת ידים במים אחרונים תשיעאה ברכת המזון עשיראה כוס דברכה וצריך לאחזרא עליהו ולתקנא לון ברזא קדישא דאיהי כלולה מעשר ספירן⁵⁷⁹⁷ ואיהו פתורא דקב"ה מסטרא דגבורה ובגין כך אוקמוה רבנן שלחן בצפון:	חמישי, כוס של ויכולו. ששי, להיות על השלחן דברי תורה. שביעי, להאריך על השלחן כדי שעניים יבאו על שלחנו. שמיני, נטילת ידים במים אחרונים. תשיעי, ברכת המזון. עשירי, כוס של ברכה. וצריך לחזר עליהם ולתקנם בסוד קדוש שהיא כלולה מעשר ספירות, והוא השלחן של הקדוש ברוך הוא מצד הגבורה, ולכן פרשוה רבותינו שלחן בצפון.
חד נטילת ידים⁵⁷⁹⁸ דהכי אוקמוה רבנן	אחד נטילת ידים, שבארוה חכמי

⁵⁷⁹⁶ אין זה מקרא בתנ"ך אבל הוא המכוון מכמה מקראות כמו (מלכים א' כב, ירמיה מד, מלכים ב' כג, ירמיה ז) (הערת הזהר).

⁵⁷⁹⁷ ספיראן (דפ"ו).

⁵⁷⁹⁸ עי' לעיל ברע"מ פ' פנחס רמה ע"א כוונת י' דברים של שלחן שבת (הערת הזהר).

המשנה כך, ידים מזהמות פסולות לברכה משום שהן שניות לטומאה, שהוא אב הטומאה שהוא ראשון כשהן טמאות. וכשהן טהורות, הן שניות לברכה שהברכה לא שורה אלא על טהרה. הכהן שהוא איש טהור, איש חסד, שורה עליו ברכה זהו שכתוב "כשמן הטוב על הראש וגו'", ולכן "דבר אל אהרן ואל בניו לאמר	דמתניתין ידים מזהמות פסולות לברכה בגין דאינון שניות לטומאה ⁵⁷⁹⁹ דאיהו אב הטומאה דאיהו ראשון ⁵⁸⁰⁰ כד אינון מסאבות וכד אינון טהורות אינון שניות לברכה דברכה לא שריא ⁵⁸⁰² אלא על טהרה כהנא דאיהו ⁵⁸⁰³ איש טהור איש חסד שריא עליה ברכתא הה"ד (תהלים קלג

⁵⁷⁹⁹ ידוע שהחיצונים נאחזים לא מבעיא ברגלים אלא אפילו בידים, וכמ"ש באוצרות חיים, שעיקר אחיזתם הוא בקצוות שהם האצבעות, וגם מפני שיש שם בקיעות שמהן יוצא הבל דק, והראיה מן (בראשית מט, כד) ויפוזו זרועי ידיו. ולכן יש שם הצפרנים שמה שעודף על בשר האצבעות, הוא כעין עדיפות הערלה. ומכאן מוסר גדול למגדלי הצפרנים, כי אם דוקא של גודל לחתוך הפריעה. והטעם שיש לקלי' אחיזה ושאותה הבקיעה שם, הוא מפני שהיצירה היא בסוד חג"ת כנודע, שה"ס הידים, ושם הוא סוד עץ הדעת טוב ורע, שהם ב' טט"ן של מט"ט ט"הור ט"מא, ושם ה"ס המשנה כמבואר אצלנו. ולכן בדבר זה אמרו רבנן דמתניתין וכו', מלבד שאוכ"ל גי' א"ל הוי"ה, דהיינו ביצירה, ועל כן כשהסיח דעתו מן הידים, הן בחזקת מזהמות ופסולות לברכה פן יוסיף חלילה בטומאה. ונתן הטעם למה דוקא הידים ולא שאר איברים, ואמר בגין דאינון שניות לטומאה, והוא כדאיתא בתחילת סה"כ שד' מדרגות הטומאה הן בבחינת ד' עולמות מלמטה למעלה. העשיה ראשון לטומאה והיצירה שני וכו', וידוע שביצירה כתוב (תהלים יב, ט) סביב רשעים יתהלכון, וגם ידוע שיש ג' כלים פת"ח, והטומאה נדבקת (נ"א נכנסת) בחיצון שה"ס העשיה, ואז היצירה שבחינתה כלי תיכון היא שניה לטומאה, והתיקון שלהם הוא המים סתם מ"ד ומ"ן חו"ג, כנזכר במ"א (נ"א בא"ח), שמלוי מ"ם הוא מ"ם, ולכן תמצא פעם מי ופעם מימי, כי מי לבחינת אחת (במדבר ה, יח) מי המרים (שם כ, יג) מי מריבה, דהיינו גבורות לבד. [בגליון. נלע"ד שז"ס שמים המרים או מים סרוחים או מים מלוחים הם פסולים לנטילת ידים, מפני שסוד מ"ם הוא ט' יודין של עסמ"ב שהם רחמים, ושהם צריכין להעביר הזוהמא שהם דינין כנ"ל, ומי המרים ומי הסרוחים ומי מלוחים הם מרמזים על הדין, וא"כ ימצא מין הדין את מינו וניעור, על כן הם פסולים לנטילת ידים, ודוק] וכו' (רמ"ז).

⁵⁸⁰⁰ הידים חג"ת סוד יצירה, וכשמתחבר לו העשיה (נ"א ה' עשיה) ששם אב הטומאה, ואז ה"ס [יד הא'] מילוי דמילוי ו"ה, אבל הפעם הב' סודה מילוי דמילוי ו"ה וסודה גי' ברכ"ה, דהיינו ו"ה פעמים ו"ה רכ"ה ועם כוללות יצירה ועשיה שנתקנים אז הוא ברכ"ה. דאיהו ראשון כד וכו', ירצה שכאשר יש אחיזה לטומאה שהיא מן העשיה ביצירה, אז הטומאה נקראת ראשון, שמורה שיש שני, אבל כשנפרדת למטה ואין לה כח להוליד ולד אז היא לבדה ואין לה הצטרפות עם אחר. יד דברכה, גם שלמטה, פי' ג' ידות בבחינת ההויות. גם יש לפרשו בסוד (דברים ו ד) ה' אלקינו ה', וחלופם (וכו') כידוע. רמיזין וכו', מזל"ן דצ"ל בא"ד א"ד א"ד וה"ס ג שמות אדנות שבפסוק (דניאל ט, יט) אדני שמעה וגו', שיש לדרשם בחב"ד דנוק', כנגד ג' הויות דברכת כהנים שהם בחב"ד זעיר. ואפשר נמי לומר שג' אדני"י הם של ג' הויות עצמן, שכל הוי"ה נשמרה בשם א"ד, וזהו ממש היכל ה' (רמ"ז).

⁵⁸⁰¹ ר"ל האב הטומאה הוא ראשון, שהוא טומאה ראשונה שחל על הידים, וידים המקבלות טומאה הן שניות. וכן בברכה המברך מתברך, שהוא מתברך קודם, ועליו שריא, הרי הוא שניות לברכה (יהל אור).

⁵⁸⁰² ירמוז שאין הברכה שורה על המים הראשונים אלא על השניים שכבר נתבררו הסיגים וירדו למטה. ומכאן נלע"ד לומר שמי שאין לו אלא שיעור רביעית ונוטל שני פעמים, שישפיל הידים בפעם הראשונה ויגביה אותם בשניה, אבל כשמשליך כל הרביעית דמן הדין דיו בפעם אחת, היינו משום דרביעית רומז לשם ע"ב שהוא שם הרביעי מלמטה למעלה ושיש בו ד' יודין והיינו רביעית. וזהו לפי הדין הפשוט אבל מדברי הרב זלה"ה נראה דאין חילוק בין מים רבים למעטים, שתמיד צריך לשפוך שני פעמים לכוין בב' י"ד (רמ"ז).

⁵⁸⁰³ ירצה שהכהן יש בו מעלה יתירה שאין בו שום אחיזה לקלי', שהרי נצטווה לקדש ידיו ורגליו דהיינו יצירה עשיה, ואם כן הוא איש טהור, בלי שום סיג, ואיש חסד, מבחינת מדתו, לכך בו ביחוד שורה הברכה הפנימית שעליה נאמר כשמן הטוב על הראש, שה"ס אור חכמה סתימאה באור כתרא עלאה וכמו שפירשתי בפרשת אמור פט ע"א, ועל השמן נאמר (תהלים קט, יח) וכשמן בעצמותיו, שהוא היותר פנימי שבאדם דהיינו המוח (רמ"ז).

כה תברכו את בני ישראל וגו', ופרשוה כל כהן המברך מתברך ושאינו מברך אין מתברך, ופרשוה בעלי המשנה כל ברכה שאין בה אזכרה ומלכות אין שמה ברכה, מלכות אדני.	(ב) כשמן הטוב על הראש וגו' ובגין דא (במדבר ו כג) דבר ⁵⁸⁰⁴ אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל וגו' ואוקמוה כל כהן המברך מתברך ושאינו מברך אין מתברך ואוקמוה מארי מתניתין כל ברכה שאין בה אזכרה ומלכות לאו שמיה ברכה מלכות אדני ⁵⁸⁰⁵ :
ועוד נטילת ידים צריך ליטול אותן עד הפרק, שגזרו עליו י"ד פרקים. באותה שעה שורה עליו יד ה', והיא יד של ברכה מצד החסד שבו, חכמה ביד ימינו, והיא יד של קדושה מצד הגבורה ושרויה בדין (ביד שמאל), והיא יד היחוד מצד התפארת ששורה בי"ד פרקי הגוף שהם שנים עשר פרקים בשתי זרועות ושני שוקים ושנים בגוף וברית.	ועוד נטילת ידים צריך ליטול לון עד פרקא דגזרו עליה י"ד פרקין בההיא ⁵⁸⁰⁶ שעתא שריא יד יי' עליה ואיהי יד דברכה מסטרא דחסד ⁵⁸⁰⁷ דביה חכמה ביד ימיניה ואיהי יד דקדושה מסטרא דגבורה ושריית בדינא (נ"א בידא דשמאלא) [ואיהי] (דאיהי) יד דיחודא מסטרא דת"ת ⁵⁸⁰⁸ דשריא בי"ד פרקין דגופא דאינון שנים עשר פרקין בתרין דרועין ותרין שוקין ותרין בגופא וברית:
ושלש פעמים ארבעה עשר הוא ארבעים ושנים יי"י מ"ד י"ד י"ד, רמוז "ברכך י"אר י"שא, מהו"ה הו"ה הו"ה. ד' ד' ד' מ"ד י"ד י"ד, הם רמוזים באדניי אדניי אדניי, ואמר הנביא עליהם "היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה", והנטילה הזו ביד שנתקנה.	ותלת זמנין י"ד איהו מ"ב יי"י מן י"ד י"ד י"ד רמוז יב"רכך י"אר יש"א מן יי"י יי"י [ד' ד' ד' מ"ד י"ד י"ד אינון רמיוזין לאדניי ⁵⁸⁰⁹ אדניי אדניי ואמר הנביא עליהו (ירמיה ז ד) היכל יי ⁵⁸¹⁰ היכל יי היכל יי המה והאי נטילא ביד דאתתקנת:
וכל צד משלשת פני החיות שהם יי יי, ומשלש כנפי החיות שהן ד' ד' ד' כולם צריכים להיות מכח	וכל סטר מג' אנפי חיון דאינון יי יי יי ומתלת גדפי חיון דאינון ד' ד' ד' כלהו צריך למהוי מכח
	רענ/א
	רע"מ
אדם, והוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א, הכח שלו יו"ד וא"ו דל"ת ה"א אל"ף וא"ו אל"ף וא"ו ה"א אל"ף, והמלכה לא שרויה בכח שלו בפרקי האצבעות	אדם ⁵⁸¹¹ ואיהו יו"ד ⁵⁸¹² ה"א וא"ו ה"א כח דיליה יו"ד וא"ו דל"ת ה"א אל"ף וא"ו אל"ף וא"ו ה"א אל"ף ומטרוניתא לא שריא בכח

⁵⁸⁰⁴ פי' לכך נבחר להיות אמצעי לשפע העליון בנשיאות (נ"א בפשיטות) ידיו, מעין נטילת ידים, ומגביהן כנגד ראשו, להמשיך האור מן הראש. ולסוד זה כתבו הקדמונים שמלת תברכ"ו בצירוף בכתר"ו, רמז שמוריד האור מן הכתר עד המלכות הנקראת כ"ה, שכשהברכה בה היא חלה על ישראל המושרשים שמה (רמ"ז).

⁵⁸⁰⁵ ר"ל עם השם הו"ה בחיבורא (יהל אור).

⁵⁸⁰⁶ בההוא (דפ"ו).

⁵⁸⁰⁷ וכן בפרשת משפטים קטז סע"א (לש"ו).

⁵⁸⁰⁸ סוד יב"ק, יחוד ברכה קדושה, שהם בדעת, כי הדעת שהוא הקו האמצעי שם הוא היחוד, והוא כולל ה'ב' קוין דימין ושמאל שהם ברכה וקדושה, וכמ"ש בפ' משפטים (דף קטז סע"א) ופ' עקב (דף רעב ע"ב) ובכ"מ בזהר ותיקונים, וע' רע"מ פנחס (דף ריז רע"א) (ביאורים ח"א נה ע"ג).

⁵⁸⁰⁹ באדניי (דפ"ו).

⁵⁸¹⁰ ר"ל ג"פ היכל, והיכל בגי' אדניי (יהל אור).

⁵⁸¹¹ שהוא החיה הד' דכליל כלהון (יהל אור).

⁵⁸¹² גי' אדם. ובו ג"פ י"ד בפשוטו ומלואו, ומלוי מלואו, כמו שמפרש והולך, כ"ח דמלוי המלוי בב' הידים, וי"ד דשמה מפרש עם פשוטו בגוף כידוע (יהל אור).

דיליה בפרקין דאצבען עד דאתעבר [מנייהו זוהמא] (מנוי) שפחה בישא פסולה אנתו דפסול ובגין דא אוקמוה מארי מתניתין ידים מזוהמות פסולות לברכה:	עד שעוברת מהם הזוהמא השפחה הרעה הפסולה אשת הפסול, ולכן פרשוה בעלי המשנה ידים מזוהמות פסולות לברכה.
ואינון [מים] לדכאה יד דשריא תמן יד יי יד יי דא מים דאורייתא דעמי הארץ אינון שרץ ומהו (מאן) מועיל לון טבילה והשרץ שפחה בישא בידיהון בגזל דבידיהון בגזל דברכאן דגזלין לקב"ה דלא ידעי לברכא ולא ידעי מאי איהי ברכה ומאי איהי זוהמא:	והם מים לטהר היד ששורה שם יד יי יד יי, זה מים של התורה, שעמי הארץ הם שרץ מה מועילה להם טבילה, והשרץ שפחה רעה בידם בגזל שבידיהם, בגזל של הברכות שגוזלים את הקדוש ברוך הוא, שלא יודעים לברך, ולא יודעים מהי ברכה ומהי זוהמא.
מיד כששמעו מלין אלין חברייא ואנא עמהון לא יכילנא למסבל דישלים עשרה מלין דברכה ואשתטחנא לגביה ובודאי לית⁵⁸¹³ בר נש דיימא מלין אלין אלא אנת דאנת הוא כגוונא דד' מחיצות דג"ע דב"נ [עאל]⁵⁸¹⁴ (נ"א דכר אנת) במחיצת ינוקין ואתעביד תינוק ובמחיצת נערים ואתעביד נער ובמחיצת בחורים ואתעביד בחור ובמחיצת זקנים ואתעביד זקן ובג"כ אתמר על(י)ך (תהלים לג יד) 'ממכון ש'בתו י'השגיה על⁵⁸¹⁶ כל יושבי הארץ⁵⁸¹⁷ ואנת הוא דאתמר עלך (בראשית ו ג) בשגם הוא בשר בדרא דדור הפלגה הוית(א) ובכל דרא ודרא בגלגולא כגלגול דמתהפך לכמה גוונים ולא נגלת אלא בדרא דאתייהב ביה אורייתא על ירך:	מיד כששמעו החברים דברים אלו ואני עמהם לא יכלנו לסבול שישלים עשרה דברים של ברכה, והשתטחתי אצלו, ובודאי אין איש שיאמר דברים אלו אלא אתה שאתה הוא כדוגמת ארבע מחיצות של גן עדן, שהאדם נכנס בהן (שכאשר אתה) במחיצת התינוקות ונעשה תינוק, ובמחיצת נערים ונעשה נער, ובמחיצת בחורים ונעשה בחור, ובמחצת זקנים ונעשה זקן, ולכך נאמר עליך "מ'מכון ש'בתו ה'שגיה אל כל יושבי הארץ", ואתה הוא שנאמר עליך "בשגם הוא בשר" בדור של דור הפלגה היית, ובכל דור ודור בגלגול כגלגל שמתהפך לכמה צבעים ולא נגלית אלא בדור שנתנה בו תורה על ירך.
מיד דאתכנישת מעלמא אנת הוא כשמשא דנהיר בכל דרא ודרא דכד אתכנש שמשא בליליא נהיר בסיהרא ובשתין רבוא ככביא הכי את דאנת נהיר בשתין רבוא בכל דרא ודרא והאי איהו דקא רמז קהלת (קהלת א ד) דור הולך ודור בא ואוקמוה רבנן אין דור פחות מששים רבוא ועוד אוקמוה הדור שהולך הוא שבא לקיים (קהלת א ט) מה שהיה הוא שיהיה⁵⁸¹⁸:	מיד שנאספת מהעולם אתה הוא כשמש שמאיר בכל דור ודור, שכשנאסף השמש בלילה הוא מאיר בלבנה ובשמים רבוא כוכבים, כך אתה שאתה מאיר בשמים רבוא בכל דור ודור. וזהו שרמז קהלת "דור הלך ודור בא" ופרשוה רבותינו אין דור פחות מששים רבוא, ועוד פרשוה, הדור שהולך הוא שבא לקיים "מה שהיה הוא שיהיה".

⁵⁸¹³ שהוא נהיר בכולם ומתעלם בהם כידוע (יהל אור).

⁵⁸¹⁴ בהון (נוסף בדפ"ו).

⁵⁸¹⁵ ר"ת משה. וכן בשגם גימ' משה (יהל אור).

⁵⁸¹⁶ אל (דפ"ו).

⁵⁸¹⁷ מ'מכון ש'בתו ה'שגיה, ר"ת מש"ה. ואעפ"י שניז"ל שזה הינוקא היה בנו של רב המנונא, כבר נודע דשופריה דרב המנונא משופריה דמשה רבנו ע"ה הוה (רמ"ז).

⁵⁸¹⁸ ר"ת משה. וזה שאמר הדור שהולך, רצה לומר בכולם מתפשט משה. וז"ש מה שהיה הוא שיהיה. שהכל הוא (יהל אור).

מכאן ואילך השלם עשרה דברים של השלחן בגלוי, אמר רועה הנאמן הנר הקדוש אשרי חלקך שהקדוש ברוך הוא גלה לך מה שלא גלה לכל נביא וחזוה ולא למי ולמי.	מכאן ואילך אשלים עשרה דברים דפתורא באתגלייא ⁵⁸¹⁹ אמר רעיא מהימנא בוצינא קדישא זכאה חולקך דקב"ה גלי לך מה דלא גלי ⁵⁸²⁰ לכל נביא וחזוה אלא למאן ולמאן:
שני לבצוע על שתי ככרות בשבת, שהן רמוזות בשני לוחות התורה שנתנו בשבת זוגות, שביום השלישי ירדו שבו פעמיים טוב, ובשבת נתנו שתי נקבות לשני טובים, ואף על גב שבארוה שהשדים ממונים על זוגות כמו שבארוה, שתי ביצים שני אגוזים הלכה למשה מסיני, שלוחי מצוה אינן נזוקין.	תניינא למבצע על שני ככרות בשבת דאינון רמיוזן בתרי לוחי אורייתא דאתייהיב ⁵⁸²¹ בשבת זוגות דביומא תליתאה ⁵⁸²² נחתו דביה תרי זמני טוב ובשבת אתייהיבת ⁵⁸²³ [תריין נוקבין לתריין טבין] ⁵⁸²⁴ ואע"ג דאוקמוה דשדים ממונין ⁵⁸²⁵ על זוגות ⁵⁸²⁶ כמה דאוקמוה שני ביצים שני אגוזים הלכה למשה מסיני שלוחי מצוה אינן נזוקין:
ואם תאמר והרי שנינו אין מתחילין בשני ואין מסיימין ברביעי דהיינו בב' ד', עם ערב רב, שלא היו שלוחי מצוה שלא התגייירו לשם שמים. ולאחר שעברו מן העולם צוה הקדוש ברוך הוא ליטול שני לוחות אבנים כראשונים ואמר "וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות וגו'".	ואי תימא והא תנינן אין מתחילין בשני ואין מסיימין בד' דהיינו בב"ד עם [ערב רב] (ישראל) דלא הוו שלוחי מצוה דלא אתגייירו לשם שמים ולבתר דאתעברו ⁵⁸²⁷ מעלמא מני קב"ה לנמלא (שמות לד א) שני לוחות אבנים כראשונים ואמר (שם) וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות וגו':
ושתי ככרות בשבת רומזות לשני יודי"ם, יאהדונה", שאדני היא יחידה מבעלה בששת ימות החול ובשבת יורד אליה, ומשום זה בשבת כל הנשמות והרוחות והנפשות יוצאות ויורדות זוגות, ואין שטן ואין מזיק שולט ביום השבת, ואפילו גיהנם לא	ותריין ככרות בשבת רמיוזן לתריין יודין יאהדונה דאדני איהי יחידה מבעלה בשית יומין דחול ובשבת נחית לגבה ובגין דא בשבת כל נשמתין ורוחין ונפשין נפקין [ונחתין] זוגות ואין שטן ואין מזיק שליט ביומא דשבתא ואפילו גיהנם לא שליט ולא

⁵⁸¹⁹ שהוא עצמו יפרש כאן בחיבורא דר"מ זה (יהל אור).

⁵⁸²⁰ גלו (דפ"ו).

⁵⁸²¹ דאתייהיבי (דפ"ו).

⁵⁸²² כמ"ש (שמות יט טז) ויהי ביום השלישי, שלישי לפרישה (יהל אור).

⁵⁸²³ נראה שרומז למ"ש בהקדמת התיקונים ד"ד ע"א ה' איהי רביעאה לכל תלת, שה"ס כתר רחל הכלול בת"ת זעיר שהוא יום השלישי, וזהו ענין שני מאמרות שביום השלישי. והנה בשבת אז מאירה מדה זו ובסוד ה' אחרונה דאה"ה כנזכר בענין המרגלא, ואם כן כשניתנו הלוחות למשה בשבת, אז היה כתר רחל מאיר בתוקפו, וכשהורידן ביום השלישי, שהמאמר השני שבו הוא כתר רחל הנזכר, חזר ונאור באור שבת ואז היו שני בחינות טוב, דהיינו תריין נוקבין לתריין טבין, תריין טבין הם שני יסודות דא"א כאמור, ותריין נוקבין הן לאה ורחל, כי שורש לאה הוא ביסוד דאי' ושורש רחל ביסוד אבא (רמ"ז).

⁵⁸²⁴ ר"ל נגד ב"פ כי טוב הנאמר ביום השלישי (יהל אור).

⁵⁸²⁵ ממנן (דפ"ו).

⁵⁸²⁶ ממנן על זוגות, שאין בקלי' אלא שני מוחים בלי הכרע, דהיינו מוחין דקטנות בלי דעת. שלוחי מצוה, בת"ת דזעיר, שני יסודות דא"א מ"צ, ות"ת וכתר מלכות ר"ה. אין מתחילין בשני וכו', המפרשים פירשו מפני שמזלם רע, ולא ידעתי למה לא נזכר גם ביום שלישי שמזלו מאדים. אבל לפי עניינינו הטעם מפני שהם זוגות. ולא מונה גם יום ששי, כי קדושת שבת מאירה בו. ואמנם לקמן רפ"א ב' איתא דחמה ומאדים סומקי דגהינם נבראו ביום שני, ולבנה ושבתאי ביום רביעי, ואם כן הרי הם זוגות, בב"ד (רמ"ז).

⁵⁸²⁷ כמ"ש ויפול כו' כידוע (יהל אור).

אוקיד בשבת ובגין דא (שמות לה ג) לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת ודא אש נוכראה אלא אש דקרנא אש דקדושה ולית לארכאה בבציעה⁵⁸²⁸ דלהון דהא אתמר לעיל:	שולט ולא בוער בשבת, ומשום זה "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת", וזו אש נכריה, אלא אש הקרבן, אש של קדושה, ואין [צורך] להאריך ב[הלכות] בציעה שלהן שהרי נתבאר למעלה.
תליתאה למיכל שלשה סעודות בשבת כמה דאוקמוה רבנן דמתניתין דאמר חד מינייהו יהא חלקי עם גומרי שלש סעודות בשבת⁵⁸²⁹ דאינון שלימו [דשבע] (די') ברכאן דצלותא לאשלמא בהון לעשר ורזא דענג⁵⁸³⁰ (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומאן דלא מקיים לון ואית ליה רשו לקיימן אתהפך ליה לנגע⁵⁸³¹ צרעת ובגין דלא ייתי להאי אמר קב"ה לון עלי ואני פורע (ישעיה נח יד) אז תתענג על	שלישי לאכול שלש סעודות בשבת, כפי שבארוה חכמי המשנה שאמר אחד מהם יהא חלקי עם גומרי שלש סעודות בשבת, שהן השלמות של שבע ברכות של התפלה להשלים בהן לעשר, והסוד של עונג, "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן". ומי שלא מקיים אותן ויש לו יכולת לקיימן הופך לו לנגע צרעת, וכדי שלא יבא לזה אמר הקדוש ברוך הוא לון עלי ואני פורע, "אז תתענג על ה".
רביעאה לאנהרא פתורא במנרתא כמה דאוקמוה קדמאין שלחן בצפון מנורה בדרום דפתורא דקב"ה הכי צריכא למהוי:	רביעי להאיר שלחן במנורה, כמו שבארוה הקדמונים, שלחן בצפון, מנורה בדרום, ששלחנו של הקדוש ברוך הוא כך צריך להיות.
חמישאה כוס מויכלו כו"ס בחשבון	חמישי כוס של ויכלו, כו"ס בחשבון אלהים, ויכלו ע"ב שכוללת

⁵⁸²⁸ בבציעא (דפ"ו).

⁵⁸²⁹ מכאן נראה דלא גרסינן ככתוב בגמרא דידן אוכלי, אלא גומרי. ודייק גומרי, דאינון שלימו וכו', ואתי כמ"ש בפרשת יתרו פ"ח ב', ששלש סעודות הן כנגד שלשת האבות, שה"ס חב"ד. דשבע ברכאן, הן בסוד ז' תחתונות כנודע, דהיינו ז' אותיות אה"ה יה"ו שהם בחינת שבת בעצם. וגם נתבאר אצלנו ששני שמות אלו במילוי דמ"ה גי' יעק"ב, ואה"ה ביודין ויה"ו במילוי ס"ג גי' יצח"ק, והכל ביודין כנגד אברהם. באופן ששלש סעודות שהן בסוד חב"ד בבחינת שני השמות, הן מכוונות לשבע ברכות דעמידה, והן שני השמות בפשיטות (רמ"ז).

⁵⁸³⁰ כוונת סוד זה הוא מ"ש באדרא זוטא רפ"ח ב', ששלש סעודות אחת היא דמטרוניתא, שניה דמלכא קדישא, שלישית סעודתא דעתיקא, ע"ע, ופירשתיו בסה"כ שלי שבליה מזדווגת המלכות מינה ובה בסוד ברית הלשון, ובשחרית זעיר, ובמנחה עתיקא. ואם תשכיל אלו הם שלשה פרצופים הנגלים באצילות, כי אר"א מכוסים בדיקנא דאריך כידוע. וה"ס ענ"ג, והם ממטה למעלה ג' נה"ר ע"ד. והנה עדן ה"ס הדיקנא היוצא מחכמה סתימאה, וסתם עדן הוא חכמה. והיא מגעת עד רישא דזעיר, ועליה נאמר (תהלים צג, ד) מקולות מים רבים. וממה שנוסף על ראש זעיר נעשה נהר. וגם ס"ת עדן נהר גן' הוא נר"ן, כי בליה כוללותו הוא נפש ובשחרית רוח ובמנחה נשמה. ואמנם בהיות שכל סעודה ה"ס זוג הפה כנזכר דהיינו חב"ד, נמצא שבכל סעודה נעשה שלימו דעשר (נ"א דעשיה), דהיינו ז' של כל תפילה וחב"ד עליהם, וכל בחי' י' ה"ס אצילות שהוא ענין שבת. ולכן מי שלא מקיימן בהיות לאל ידו לעשותו אתהפך ליה לנגע צרעת, הוא מ"ש בפרשת פקודי רס"ה ב' שבהיכל חובה המנגד להיכל זכות דקדושה יש רוח טמא הממונה על פתורי, דלא אתהדרו בענוגא דשבתא, ונקרא נגע ומקללין בר מינן. ותוכן ענין זה מובן במ"ש הרב בדרוש הצרעת שנמשך מחמת חסרון אור אבא ככתוב שם, ע"ע. ואם כן מדה כנגד מדה, שאם פגם ב', שיהיה בו נגע. ולפי שיש מיני נגעים הרבה לפיכך פירש שהוא נגע צרעת. ודוק ענין ההיפוך והוא כי הבלתי מקיים שלש סעודות ודאי שאוכל בליה ובשחרית שה"ס נה"ר וג"ן, אבל בהחסירו השלישית שהוא בזמן שאנו אומרים אתה אח"ד, שה"ס הדיקנא, שהוא הוא העדן הנזכר, אז החסרון הוא בע' של סוד ענ"ג, ומורידים אותו מקדושתו וכו' (רמ"ז). ר"ל ר"ת עדן נהר גן. שכנגדן ג' סעודות כידוע (יהל אור).

⁵⁸³¹ בהיפוך אתון (יהל אור).

⁵⁸³² מעדן כנ"ל (יהל אור).

אותם הכלה הקדושה, שהכוס הזאת המלאה יין של תורה צריכה להעיד על מעשה בראשית.	אלהים ויכלו ע"ב דכליל לון כלה קדישא דהאי כוס מלא יינא ⁵⁸³³ דאורייתא צריך לאסהדא על עובדא דבראשית:
ששי להיות על השלחן דברי תורה, שכן פרשוה בעלי המשנה, שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה וכו'. וסוד הדבר משום שהרי פרשוה שלחן בצפון, והתורה נתנה מימין, לחבר ימין שהוא רחמים עם שמאל שהוא דין, שהתורה היא יי מימין, שלחן אדני משמאל, וצריך לחבר אותם. משום שהשלחן משמאל פרשוה רבני המשנה קשים מזונותיו	שתיתאה למהוי על פתורא דברי תורה דהכי אוקמוה מארי מתניתין ג' שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה וכו' ורוא דמלה בגין דהא אוקמוה שלחן בצפון ואורייתא אתייהיבת מימינא לחברא ימינא דאיהו רחמי בשמאלא דאיהו דינא דאורייתא איהי יי מימינא פתורא אדני משמאלא וצריך לחברא לון דבגין דפתורא משמאלא אוקמוה רבנן דמתניתין קשין מזונותיו
רע"ב:	רע"ב:
רע"מ	רע"מ
של אדם כקריעת ים סוף, ולכן צריך תלמיד חכם לזמן עמו למי שיעסוק בדברי תורה.	של אדם כקריעת ים סוף ⁵⁸³⁴ ובגין כך צריך ת"ח לזמנא עמיה למאן דישתדל בפתגמי אורייתא:
שביעי להאריך על השלחן משום העניים, ומשום זה כל המאריך על שלחנו מאריכים לו ימיו ושנותיו, ולכן "וצדקה תציל ממות", שעני חשוב כמת והוא מחיה אותו, גם כך הקדוש ברוך הוא מחיה אותו.	שביעאה לארכאה על פתורא בגין עניים ובגין דא כל המאריך על שלחנו מאריכין לו ימיו ושנותיו ובג"כ (משלי י ב) וצדקה תציל ממות [דעני] (ועני) חשוב כמת ואיהו מחיה ליה אוף הכי קב"ה מחיה ליה:
ועוד בדרך סוד, שכל העניים מצד האות ד' שנאמר בה "דלותי ולי יהושיע", ואות ד' של אחד שצריך להאריך בה זהו שכתוב "למען יאריך ימים על ממלכתו", ולכן צריך להאריך על השלחן שהיא ד' כלולה מארבע רגלים של השלחן, בשביל כבוד האות ד' צריך להאריך על השלחן בשביל העניים.	ועוד באורח (מברך) רוא דכלהו עניים מסטרא דאת ד' דאתמר בה (תהלים קמ"ו) דלותי ולי יהושיע ואות ד' דאחד דצריך לארכאה בה הה"ד (דברים יז ב) להאריך ימים על ממלכתו ובג"ד צריך לארכאה על פתורא דאיהי ד' כלילא מד' רגלין דפתורא בגין יקרא דאת דלית' (דא) צריך לארכאה על פתורא בגין עניים:
ובגללו בארו רבותינו שבקש הקדוש ברוך הוא מדה יפה לישראל	ובגינה אוקמוה רבנן דבקש קב"ה מדה יפה לישראל ולא אשכח כמדה דדלות ⁵⁸³⁵

⁵⁸³³ גי' ע' עם זכור ושמור ע"ב (יהל אור).

⁵⁸³⁴ עי' יהל אור ח"ג לג ע"ב: ימינא ושמאלא דקדושה, ושניהם בישראל דו"ג כנ"ל. וז"ס קשה לזווגן כקריעת ים סוף שנאמר מוציא אסירים כו' כנ"ל. והענין כמ"ש בזוהר (ח"ב קע ע"ב) שקשיות הקריעת י"ס הוא לעשות דין וחסד כאחד בעת אחד, דבכל זמן מאזני צדק נוטין לימין או לשמאל, ואז היו שקולין כא', דין למצרים ורחמים לישראל, וכן הזיווג הוא להיות שקולין ב' המאזנים כא' כנ"ל.

⁵⁸³⁵ עי' תיקון"ז סא ע"א: דבר אחר (יונה ב א) וימן ה' דג גדול לבלוע את יונה דא עניותא דאיהו עצב ונוקבא דיליה עצבון.

בהגר"א: ד"א וימן כו' - ר"ל, עניות בגלותא, לישראל שנבלעו בעניות גדול, והוא העצב, והוא ג"כ הטחול, שהוא המרה שחורה. ויש בו דו"ג, עצב ועצבון, שנאמר (בראשית ג טז-יז) בעצב תלדי כו' בעצבון תאכלנה דכורא לנוק', ונוק' לדכורא, כמש"ל סוף תיקון כ"ב (עו ע"א):

עי' תז"ח לז ע"ב: מאן יכיל למנדע ההא עת ביניהו אלא עת דבכיה איהו ורוא דמלה בבכי יבאו בבכי דדלות דבך סליק חשבון בבכי כחשבון ד"ל וכיון דחזא משה האי דוחקא דדלות לישראל אתמר

[ואקשו עלה] בגין דאוקמוהו קדמאי כחושבן מיני מיתות דאינון כחושבן תוצאות וחסרון כים קשה מכולן ואיך אמרין אינון דלא אשכח ולישראל (לי) מדה יפה כעניותא:	ולא מצא כמו מדת הדלות, והקשו על זה משום שבארוה הראשונים כחשבון מיני מיתות שהם כחשבון תוצאות, וחסרון כים קשה מכולם, ואיך הם אומרים שלא נמצאה לישראל מדה יפה כמו עניות.
אלא בגין דכל עמא ולישנא (ישעיה ח כא) והיה כי ירעב ויתקצף⁵⁸³⁶ וקלל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה אבל ישראל אינון קיימא דקב"ה בהאי מדה ולא אכחישין ביה ובג"ד במדה דא יתפ[ר]קון הה"ד (שמואל ב' כב כח) ואת עם עני תושיע ועני לישנא דעני דאפילו אית ליה לב"נ עותרא ואיהו במרעין ובמכתשין עני אתקרי או דדחקין ליה בגיניה וצערין ליה כל יומא כל שכן מאן דאיהו ר(י)ש מניה ואיהו הולך מאתר לאתר:	אלא משום שכל עם ולשון "והיה כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה", אבל ישראל הם ברית של הקדוש ברוך הוא במדה הזו ולא מכחישים בו, ולכן במדה הזו הם יגאלו, זהו שכתוב "ואת עם עני תושיע", ו"עני" לשון של ענוי, שאפילו יש לאדם עושר והוא בחלאים ובמכות נקרא עני, או שמצעים אותו בגללו ומצעים אותו בכל יום, כל שכן מי שהוא רש ממנו והוא הולך ממקום למקום.
ועוד אית עני דאסתלק מניה דעתיה כגון איוב דאתמר ביה (איוב לד לה) איוב לא בדעת ידבר אוף הכי איהי ד' דאיהו⁵⁸³⁷ שכינתא כד אסתלק מנה א"ח דאיהי עמודא דאמצעיתא דאקרי דעת והאי לית ליה⁵⁸³⁸ חובין במלה דיימא ועוד א"ח איהו תורה כליל תרי"ג פקודין הה"ד (שמות ג טו) זה שמי לעולם וגו' שמי" עם י"ה שס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח ובגין דא אוקמוה אין עני אלא מן התורה ומן המצות דשאר עני לאו איהו אלא עני ואת ד' מן אדני אוף הכי איהי [עני] בלא יהו"ה:	ועוד יש עני שהסתלקה ממנו דעתו כמו איוב, שנאמר בו "איוב לא בדעת ידבר", גם כך היא ד' שהיא השכינה, כשמסתלק ממנה א"ח שהוא העמוד האמצעי שנקרא דעת, וזה אין לו חטאים בדבר שיאמר. ועוד א"ח הוא תורה כולל תרי"ג מצוות, זהו שכתוב "זה שמי לעולם וגו'", שמי" עם י"ה שס"ה, זכרי עם ו"ה רמ"ח, ומשום זה פרשוה אין עני אלא מן התורה ומן המצוות, ששאר עני אינו אלא ענוי. והאות ד' מן אדני, גם כך הוא עני בלי יהו"ה.
תמינאה מים אחרונים דתקינן לון [בגין] מלה סדומית המסמא את העינים [אמאי]	שמיני מים אחרונים, שתקנו להם משום מלח סדומית המסמא את

בה והנה נער בכה מיד מה כתיב בתר בכיה ותחמל עליו בפרקנא ורזא דמלה ויתמהמה ויחזיקו האנשים בידו וביד אשתו וביד ב' בנותיו בחמלת ה' עליו דהכי עתידין למהוי בדרא דגלותא בתראה כאנון אנשי סדום ועמורה ומיד ויוציאוהו ויניחוהו מחוץ לעיר ויוציאוהו מן גלותא ויניחוהו ממיא דטופנא.

תרגום: מי יכול לדעת העת ההיא ביניהם אלא עת של בכיה היא וסוד הדבר בבכי יבאו בבכי של דלות שכך עולה חשבון בבכי כחשבון ד"ל וכיון שראה משה הדחק הזה של דלות לישראל נאמר בו והנה נער בכה מיד מה כתוב אחר בכיה ותחמל עליו בפדות וסוד הדבר ויתמהמה ויחזיקו האנשים בידו וביד אשתו וביד שתי בנותיו בחמלת ה' עליו שכך עתידיים להיות בדור של הגלות האחרונה כמו אותם אנשי סדום ועמורה ומיד ויצאוהו ויניחוהו מחוץ לעיר ויצאוהו מן הגלות ויניחוהו ממי המבול.

בהגר"א: דבך - צ"ל דכך וזש"ל מיד דייתי בכיה כו' שאז יקויים עני ורוכב על החמור שיצאו מסט' דימינא ואז יהב עני כמש"ל ע"ב וזהו רוכב על החמור שהוא קליפה דסט' דימינא והכל בשביל שיתלבש בה' על ע"ב ק"ל שהוא רוכב כנ"ל וז"ש הלוך ילך ובכה בא יבא כו': והנה נער כו' - ישראל כמ"ש בזהר שמות ע"ש וכן ותחמול עליו כמו שמפרש והולך:

⁵⁸³⁶ והתקצף (דפ"ו).

⁵⁸³⁷ דאיהי (דפ"ו).

⁵⁸³⁸ לה (דפ"ו).

אקרון] (לא קראה) חובה אלא בארה רזא סם המות שריא על ידיו מזוהמין דעבדי בהו ברכה ועל כוס דמברכי עליה בלא טהרה אקרי טמא ומה כוס דשותין בו טמא לברכה עד דהוו מטהרי ליה בהדחה מלגו ומלבר כל שכן ידוי ובגין דא מים אחרונים חובה ורזא דמלה (ויקרא יא מד) והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים כי קדוש זה שמן ערב לקבל (ישעיה ו ג) קק"ק יי צבאות ובגין דא והתקדשתם וגו' לאשתמודעא דאתון בגין לקב"ה הה"ד (דברים יד א) בנים אתם ליי אלהיכם:	העיניים. למה נקראו חובה, אלא בדרך סוד, סם המות שורה על ידים מזוהמות שעושים בהם ברכה, ועל כוס שמברכים עליה בלי טהרה, נקראת טמאה. ומה כוס ששותים בה טמאה לברכה עד שהיו מטהרים אותה בהדחה מבפנים ומבחוץ, כל שכן ידיו, ומשום זה מים אחרונים חובה. וסוד הדבר "והתקדשתם" אלו מים ראשונים, "והייתם קדושים" אלו מים אחרונים, כי קדוש זה שמן ערב, כנגד "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות" ומשום זה "והתקדשתם וגו'", להודיע שאתם בנים לקדוש ברוך הוא זהו שכתוב "בנים אתם לה' אלהיכם".
תשיעאה כוס דברכה ואוקמוה מארי דמתניתין עשרה דברים⁵⁸³⁹ נאמרו בכוס דברכה ואלין אינון עטור עטורף הדח"ה שטיפ"ה ח"י מל"א ומקבלו בשתי ידיו ונותנו בימין ומסלקו מן הקרקע טפח ונותן עיניו בו ומשגרו במתנה לאנשי ביתו ועכשיו אין לנו אלא ארבעה שהן הדחה ושטיפה חי (ו)מלא ויש אומרים חי מן החבית ויש אומרים חי⁵⁸⁴⁰ הכוס שלם ששבירתו זו היא מיתתו:	תשיעי כוס של ברכה, ופרשוה בעלי המשנה עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה ואלו הם, עטור, עטורף, הדח"ה, שטיפ"ה, ח"י, מל"א, ומקבלו בשתי ידיו ונותנו בימין, ומסלקו מן הקרקע טפח, ונותן עיניו בו, ומשגרו במתנה לאנשי ביתו. ועכשיו אין לנו אלא ארבעה, שהם הדחה, ושטיפה, חי, מלא. ויש אומרים חי מן החבית, ויש אומרים חי הכוס שלם, ששבירתו זו היא מיתתו.
כוס על דרך החכמה הוא אלהים והוא (מלא בי"ה והם⁵⁸⁴¹) והכאן שלם כ"ס בלא ו' כמו כס שהוא פגום וחסר בלא אלף כן הוא חסר בלא וי"ו והוא פגום הכס"א כן עולה בגימ' כוס [כוס] היא (יו"ד) ה"א וצריך עשרה דברים כנגד יי⁵⁸⁴² והם עטור בסוד העטרה עטרת תפארת וזהו סוד עטור שאז"ל מעטרו בתלמידים והיא עטרת הברית עטורף (תהלים קב א) תפלה לעני כי יעטוף שכל הברכות והתפלות מתעטפים עד שתעלה תפלת העני:	כוס על דרך החכמה הוא אלהים והוא (מלא בי"ה והם) וכאן שלם. כ"ס בלי ו' כמו כס[א] שהוא פגום וחסר בלא אלף, כן הוא חסר בלי וי"ו והוא פגום. הכס"א כן עולה בגימטריא כוס. כוס היא ה"א וצריך עשרה דברים כנגד י', והם עטור בסוד העטרה, "עטרת תפארת", וזהו סוד עטור שאמרו זכרונם לברכה מעטרו בתלמידים, והיא עטרת הברית. עטורף, תפלה לעני כי יעטוף שכל הברכות והתפלות מתעטפים עד שתעלה תפלת העני.
הדח"ה ושטיפ"ה כמו (ויקרא טז יט) וטהרו וקדשו הטהרה מימין החסד והקדושה משמאל הגבורה. כוס של	הדח"ה ושטיפ"ה, כמו "וטהרו וקדשו", הטהרה מימין החסד, והקדושה משמאל הגבורה. כוס של

⁵⁸³⁹ כדעת י"א (ברכות נ ע"א). וקא חשיב ומקבלו בשתי ידיו ונותנו בימין לא' (יהל אור).

⁵⁸⁴⁰ הוא הגה"ה (יהל אור).

⁵⁸⁴¹ הם (דפ"ו).

⁵⁸⁴² עטור בכתר, ועטוף במלכות, חי ביסוד, מלא בת"ת, הדחה ושטיפה בחו"ג, ומקבלו כו' בנצח, כמ"ש נעימות בימינך נצח, שמקבל מחו"ג וחוזר לחסד, ונותן עיניו בו בהוד, ששם שילוב הב' שמות, כי בו נגמר פלגא דגופא, והן ברזא דעינים כידוע, ומסלקו כו' בחכמה יו"ד כמו שמפרש והולך, ומשגרו כו' בבינה (יהל אור).

והקדושה משמאל דגבורה כוס דברכה מלכות מצד בינה הנקרא⁵⁸⁴³ אלהים ונקרא עטרה מצד הכתר ח"י מצד יסוד הנקרא שלום שנאמר (ישעיה נד י) וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך יי' מלא מצד ת"ת מקבלו בשתי ידיו ה' ה' ונותנו בימין כי ה' עליונה לחדס ה' שניה לגבורה. ומסלקו מן הקרקע טפח, בסוד יו"ד, כי סלוק ה' הוא יו"ד. ונותן עיניו בו שהם בסוד יאהדונהי [יו"ד] (יי') מאיר בבת עין יהו"ה⁵⁸⁴⁴ בשלשה צבעי העין אדני מאירה בשני כרובי העין ואישוני⁵⁸⁴⁵ עפעפי העין ומשג"רו במתנה לאנשי לאנשי	ברכה מלכות, מצד בינה הנקראת אלהים, ונקראת עטרה מצד הכתר. ח"י, מצד יסוד הנקרא שלום, שנאמר "וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך ה'". מלא, מצד תפארת. מקבלו בשתי ידיו ה' ה', ונותנו בימין כי ה' עליונה לחדס ה' שניה לגבורה. ומסלקו מן הקרקע טפח, בסוד יו"ד, כי סלוק ה' הוא יו"ד. ונותן עיניו בו, שהם בסוד יאהדונהי יי' (יו"ד), מאיר בבת עין יהו"ה בשלשה צבעי העין, אדני מאירה בשני כרובי העין ואישוני עפעפי העין. ומשג"רו במתנה לאנשי
רעד/א	
רע"מ	
ביתו היא בינה שנאמר בה ישמח משה במתנת חלקו:	ביתו, היא בינה שנאמר בה (תפילת י"ח של שבת) ישמח משה במתנת חלקו.
עשיראה ברכת מזונא⁵⁸⁴⁶ אוקמוה רבנן בשלשה צריך כוס ורזא דמלה בגין דאיהי (ירמיה ב ב) אהבת כלולותיך דאינון אבהן בכ"ל מכ"ל כ"ל ולית לארכאה יתיר (ע"כ):	עשירי ברכת המזון, הרי פרשוה רבותינו בשלשה צריך כוס, וסוד הדבר משום שהיא "אהבת כלולותיך", שהם האבות בכ"ל מכ"ל כ"ל, ואין להאריך יותר.
ברכת המזון מן התורה מנין שנאמר (דברים ח י) ואכלת ושבעת וכו' ושנינו בברייתא וברכת זו ברכת הזן את ה' אלהיך זו ברכת המזון על הארץ זו ברכת הארץ הטובה זו בונה ירושלים וכן הוא אומר (דברים ג לה) ההר הטוב הזה והלבנון אין לי אלא לאחריו לפניו מנין שנאמר (דברים ח י) אשר נתן לך משעה שנתן לך חייב אתה לברכו:	ברכת המזון מן התורה מנין, שנאמר "ואכלת ושבעת וגו'", ושנינו בברייתא "וברכת" זו ברכת הזן, "את ה' אלהיך" זו ברכת המזון, "על הארץ" זו ברכת הארץ, "הטובה" זו בונה ירושלים, וכן הוא אומר "ההר הטוב הזה והלבנון". אין לי אלא לאחריו, לפניו מנין, שנאמר "אשר נתן לך", משעה שנתן לך חייב אתה לברכו.
ודרשו חכמים ז"ל משה תיקן להם לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם המן יהושע תיקן להם ברכת הארץ בשעה שהכניסן לארץ דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים עוד נמצא בפ' המן רמז לברכת מזון במן עצמו שנאמר (שמות טז יב) ובבקר תשבועו לחם וידעתם כי אני ה' אלהיכם ע"כ:	ודרשו חכמים זכרונם לברכה, משה תקן להם לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם המן, יהושע תקן להם ברכת הארץ בשעה שהכניסן לארץ, דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים. עוד נמצא בפרשת המן רמז לברכת מזון במן עצמו שנאמר "ובבוקר תשבועו לחם, וידעתם כי אני ה' אלהיכם".
אר"ש רזא דאינון שבע זיינין דרשימין	אמר רבי שמעון הסוד של אותן

⁵⁸⁴³ הנקראת (דפ"ו).

⁵⁸⁴⁴ הו"ה (יהל אור).

⁵⁸⁴⁵ נמחק ביהל אור.

⁵⁸⁴⁶ מזונא הא (דפ"ו).

בַּתְּפִלִּין דְּהוּא ז' שְׁבַעִין דְּרַמִּיזוֹן לִז' אוֹנִי דְּרִיאָה דְּב"נ דְּבַהוֹן שְׁאִיב רוּחָא וּמְנִיָּה מִפִּיק צוֹצִיָּתָא דְּנוֹרָאָא דְּרִלִּיק מִפּוֹמִיָּה וְעוֹד דְּאִינוֹן רִמְזוּ לִשְׁבַּעַה יוֹמֵי וּשְׁבֻעֵי דְּמַפְסַח לְעֶצְרָתָא וְעוֹד דְּאִינוֹן רִמְיִזוֹן לִשְׁבַּעַה הֵנִי מִנְרֵתָא דְּאִית עֲלֵיהּ שְׁבַע בּוֹצִינֵי קְדִישִׁין וְעוֹד דְּאִינוֹן רִמְיִזוֹן לִשְׁבַּעַה כִּכְבִּי לְכַת דְּאִינוֹן מִנְהֵרִי בְּרִקִּיעָא וְעוֹד דְּאִינוֹן רִמְיִזוֹן לִשְׁבַּעַה מִדְּרַגִּין דְּעֵלְמָא עֲלֵיהּ קִימָא וְאִינוֹן יִסּוּדָא וּשְׁרָשָׁא וְעִיקְרָא דְּכָלָא וְעֲלִיהוֹן אִמְרֵי חֲבֵרִיָּא כָּל מָאן דְּבַעֵי לְאַנְחָא תְּפִלִּין דְּרִישָׁא מְבַעֵי לִיה לְאַסְתַּכְלָא בְּאִינוֹן תְּרִי שִׁנִּין דְּאִינוֹן רִמְיִזוֹן לְאִינוֹן ז' זִינִין דְּאִית בַּהוֹן רִמְזוּ רִזִּין סְתִימִין עֲמִיקִין רִמְיִזוֹן ע"כ:	שְׁבַע זִינִים שְׁרֻמוֹת בַּתְּפִלִּין, שֶׁהוּא שְׁבַע שְׁבִיעִיּוֹת שְׁרֻמוֹת לִשְׁבַע אוֹנוֹת שֶׁל הַרְיָאָה שֶׁל הָאָדָם, שְׁבַח שׁוֹאֵב רוּחַ וּמְנִיָּה מוֹצִיא הַתְּנוּצוֹת אֲשֶׁר שְׂדוּלְקָת מִפּוֹ. וְעוֹד שֶׁהֵן רִמְזוּ לִשְׁבַּעַה יָמִים, וְהַשְׁבּוּעוֹת שֶׁמִּפְסַח לְעֶצְרָתָא. וְעוֹד שֶׁהֵן רֻמְזוֹת לִשְׁבַּעַה קְנֵי הַמְּנוֹרָה שִׁישׁ עֲלֵיהֶם שְׁבַעַה נְרוֹת קְדוּשִׁים. וְעוֹד שֶׁהֵן רֻמְזוֹת לִשְׁבַּעַה כּוֹכְבֵי לְכַת שֶׁהֵם מְאִירִים בְּרִקִּיעַ. וְעוֹד שֶׁהֵן רֻמְזוֹת לִשְׁבַעַה מִדְּרָגוֹת שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶן, וְהֵן יִסּוּד וּשְׁרֵשׁ וְעִיקֵר הַכֹּל, וְעֲלֵיהֶן אִמְרוּ הַחֲבֵרִים כָּל מִי שְׁרוּצָה לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, צָרִיךְ לְהַסְתַּכֵּל בְּאוֹתָן שְׁתֵּי שִׁנֵּי שֶׁהֵם רֻמְזוֹת לְאוֹתָן שְׁבַע זִינֵי שִׁישׁ בֵּהֶן רִמְזוּ סוּדוֹת נִסְתָּרִים עֲמוּקִים רְמוּזִים.
זהר:	
כִּי יי' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וְאֲדָנִי הָאֲדָנִים הָאֵל הַגָּדוֹל וְגו' (דְּבָרִים י יז) תְּנִינָן (יִחְזָקָא א י) וְדִמּוֹת [פְּנִיָּהם] פְּנֵי אָדָם [אֵלִין] לְאוֹ אִינוֹן⁵⁸⁴⁷ כְּאִינוֹן כְּרוּבִים אִינוֹן אֲנָפִי רְבֵרְבִין כְּרוּבִים אֲנָפִי זֹטְרִי כְּרִבִּיא פְּנֵי אָדָם כָּל דִּיִּקְנָא כְּלִילָן בְּהוּ⁵⁸⁴⁸ בְּגִין דְּאִינוֹן אֲנָפִי רְבֵרְבִין וּמִתְצִירִין בְּהוּ צִיּוּרִין גְּלִפִּין בְּגוֹלְפִי שְׁמָא דְּמִפְרֵשׁ בְּר' סְטֵרִין מִזְרַח מְעַר"ב צְפו"ן דְּרו"ם:	"כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וְאֲדָנִי הָאֲדָנִים הָאֵל הַגָּדוֹל וְגו'". שְׁנִינּוּ "וְדִמּוֹת פְּנִיָּהם פְּנֵי אָדָם", אֱלוֹ אֵינִים כְּאוֹתָם כְּרוּבִים, אֱלוֹ פְּנִים גְּדוּלוֹת, הַכְּרוּבִים פְּנִים קְטָנוֹת, כְּמוֹ תִינוּק. פְּנֵי אָדָם, כָּל דְּמוֹת כְּלוּלוֹת בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם פְּנִים גְּדוּלוֹת. וּמִצְטִיירִים בָּהֶם צִיּוּרִים חֲקוּקִים בְּחִיקוֹת הַשֵּׁם הַמְּפֹרֵשׁ בְּאַרְבַּעַה צְדָדִים מִזְרַח מְעַר"ב צְפו"ן דְּרו"ם.
מִיכָאֵל רִשִׁים בְּרִשִׁימוֹ לְסִטְרָא דְּרוּם וְכָל	מִיכָאֵל רִשׁוֹם בְּרוּשִׁם לְצַד דְּרוּם. וְכָל הַפְּנִים מִסְתַּכְלוֹת אֶל פְּנֵי אֲדָם,

⁵⁸⁴⁷ פִּי אִינוֹן כְּרוּבִים, הֵם אֲשֶׁר רָאָה בְּמִרְאָה הַשְּׁנִיָּה הַכְּתוּבָה שֶׁם בִּיחְזָקָא י', וְנֹאמַר בְּסוּפָה (י), (כ) וְאֲדַע כִּי כְרוּבִים הֵמָּה, שֶׁהֵם מִעוֹלָם הִיצִירָה. אֲבָל וְדִמּוֹת פְּנִיָּהם פְּנֵי אָדָם, אִינוֹן אֲנָפִי רְבֵרְבִין, מִסּוּד עוֹלָם הַבְּרִיאָה שֶׁשֵּׁם בַּחֲנִינָת הַזְּקֵנָה, כְּנוּדַע לָנוּ בְּפִסּוּק (תְּהִלִּים לז, כה) נֶעַר הֵייתִי גַם זְקֵנָתִי, שֶׁאִמְרוּ שֶׁר הָעוֹלָם הוּא מִט"ט, שְׁבִהִיּוֹתוֹ בִּיצִירָה אִזְ הוּא בְּסוּד אֲנָפִי זֹטְרִי כְּרִבִּיא (בְּרִאשִׁית לז, ב) וְהוּא נֶעַר, אֲבָל כְּשֶׁעוֹלָה לְבְרִיאָה הוּא זָקֵן כְּאָדָם שֶׁלֵּם, וְשֵׁם אֲנָפִי רְבֵרְבִין. וְאִמְרָא בְּפִרְשֵׁת בְּרִאשִׁית דָּף י"ח ב' שֶׁהֵם בְּדִיקָנָא חֲתִימָה, ר"ל חֲתוּמֵי זָקֵן, וְסוּד פְּנֵי אָדָם, כִּי הִדִּיקָנָא נִעֲשִׂית מֵאוּר חֲכֵמָה סְתִימָאָה כִּידוּעַ, וְבָה שֵׁם הו"ה דְּאַלְפִין, חֲכֵמָה כ"ח מ"ה, וְכִנְזָכֵר בְּדִרוּשׁ תִּלְת רִישִׁין. וְגַם בְּאוּר הַפְּנִים נֹאמַר (קֹהֶלֶת ח, א) חֲכֵמָתָא אָדָם תֵּאִיר פְּנֵי, וְאִתָּא בְּכוּוֹנוֹת י"ג מְדוֹת שְׁבִדִּיקָנָא יֵשׁ ב' פְּעָמִים א"ל מִשְׁנֵי צְדָדִים, וְא"ל מֵלָא גִ' פְּנִיָּהֶם, וְגִ' פְּנֵי אֲדָם, שֶׁהֵם ב' פְּעָמִים א"ל שְׁבִשְׁנֵי הַפְּנִים (רַמ"ז).

⁵⁸⁴⁸ עֵינִין מַה שְׁכַתְּבִיתִי בְּפִרְשֵׁת בְּמִדְבַר קִיח ע"ב. דְּאִינוֹן אֲנָפִי וְכו', שִׁישׁ בָּהֶם הִדְרָת פְּנִים זָקֵן, וְגָדוֹל כּוֹחַם לְהֵאִיר בְּכָל הַדִּיקוֹנָאוֹת. וּמִצְטִיירִין בְּהוּ צִיּוּרִין, הוּא צִיּוּרֵי כָּל הֵי"א פְּנִים (שְׁכוּלָם פְּנֵי) וְכִנְזָל בְּמִדְבַר, מַה שֶׁאֵין כֵּן בְּמִרְאָה הַשְּׁנִי דְּכְתִיב שֵׁם (י, יד) פְּנֵי הָאֶחָד פְּנֵי הַכְּרוּב וְגו', שֶׁר"ל שְׁכָל אֶחָד מֵהָאַרְבַּעַה הֵיָה שׁוֹמֵר תְּמוֹנָתוֹ בְּאַרְבַּע פְּנֵי. וּמ"ש אַחֵר כֵּךְ (י, כב) וְדִמּוֹת פְּנִיָּהם הֵמָּה הַפְּנִים אֲשֶׁר רִאִיתִי עַל נֶהַר כְּבֵר, נֹאמַר כֵּן לְלַמֵּד שֶׁאֵפ"י שִׁישׁ שֵׁם פְּנֵי כְרוּב מַה שֶׁלֹּא יֵשׁ בְּמִרְאָה הַרְאָשׁוֹן. דַּע שְׁבִין כָּאֵן וּבִין שֵׁם כָּל אֲפִיָּא שׁוֹיִן, אֵלָא שִׁיחְזָקָאֵל בְּעָא רַחֲמֵי וְהִפֵּךְ פְּנֵי שׁוֹר לְפָנֵי כְרוּב, וְצָרִיךְ לֹמַר שֶׁזֹּאת הַמִּרְאָה הַשְּׁנִיָּת הִיָּתָה בַּחֲנִינָת יִצִּירָה, שֶׁלְעוֹמָתָהּ בְּקִלִּי הִיָּה הָעֵגֶל שֶׁהִיָּה בַּחֲנִינָת זְעִיר דְּקִלִּי כְּמוֹ שְׁכַתְּבִיתִי בְּפִרְשֵׁת כִּי תִשָּׂא, וִידוּעַ דְּזְעִיר מִקְּנֵן בִּיצִירָה, וְלָכֵן נִתְאַמֵּץ יִחְזָקָאֵל בִּיחְדוּדוֹ וּתְפִילוֹתָיו וְהַמְתִּיק דִּינֵי הַגְּבוּרָה דִּהֵינּוּ פְּנֵי שׁוֹר, וְנִהְפֵּךְ לְפָנֵי נֶעַר עַל שֵׁם (הוֹשֵׁעַ יא, א) כִּי נֶעַר יִשְׂרָאֵל וְאוֹהֲבָהּ, וְזֶה הַגְּדִיל כֹּחַ מִט"ט נֶעַר לְהַנְצִל מִמֶּלֶךְ זָקֵן וְכִסִּיל. וְאִתָּא בְּסִפְרָא זֹהָר הַרְקִיעַ פִּרְשֵׁת וִיקְרָא שְׁאַרְבַּע חֵיווֹת הַקּוֹדֵשׁ הֵן בְּהִיכֵל הַרְצוֹן שֶׁה"ס הַדַּעַת. וְנִרְאָה לִי שֶׁלְסוּד זֶה רְמוּז בְּר"ת אֶלְקֵי ה' אֱלֹהִים וְאֲדוֹנֵי ה' אֲדוֹנִים, שֵׁם אֵהו"ה שֶׁהוּא בְּדַעַת (רַמ"ז).

אנפין מסתכלין לגבי פני אדם פני ארי"ה פני נש"ר פני שו"ר אדם ונוקבא ולא אתק' אדם בר הכי ומניה אתצייין ציורין (תהלים סח יח) [דרכב אלהים רבותים אלפי שנאן]⁵⁸⁴⁹:	פני ארי"ה, פני נש"ר, פני שו"ר. אדם הוא זכר ונקבה, ולא נקרא אדם רק כך, וממנו מצטיירים ציורים של "רכב אלהים רבותים אלפי שנאן".
שנאן כללא דכלהו ציורי שו"ר נש"ר ארי"ה ו' דא איהו אדם פשיטו דאתכליל כחדא ברזא דכר ונוקבא וכלהו אלפין ורבבן כלהו נפקין מהני רזא שנאן ומהני דיוקנין מתפרשן כל חד וחד בסטרייהו כמה דאתחזי לון:	"שנאן", הכלל של כל הציורים שו"ר, נש"ר, ארי"ה, ו' זהו אדם, פשיטות שנכללת כאחד בסוד של זכר ונקבה. וכולם אלפים ורבבות כולם יוצאים מאלה סוד שנאן, מהדמויות הללו נפרדים כל אחד ואחד בצדו כמו שראוי להם.
אלין אינון דקא משלבן חד בחד וכליל [חד] בחד למהוי כל חד כליל בחבריה שו"ר נש"ר ארי"ה אדם אתנהגן ברזא דארבע שמהן גליפן סלקין לאתנהגא ולאסתכלא [סליק לאתנהגא ולאסתכלא] שור לאנפי אדם סליק שמא אחרא מתעטרא מחקקא ברזא דתרין גוונים ואיהו אל כדין אתהדר [לאחורא] (לאחורא) כרסיא⁵⁸⁵⁰ חקיק וגליף ליה ואתרשים לאתנהגא ברזא דשמא דא:	אלה אותם המשולבים אחד באחד, וכלולים אחד באחד להיות הכל אחד, כלול בחבירו שו"ר נש"ר ארי"ה אדם, מתנהגים בסוד ארבעה שמות חקוקים, עולים להתנהג ולהסתכל. עולה להתנהג ולהסתכל שור לפני אדם, עולה שם אחר מתעטר חקוק בסוד שני צבעים, והוא "אל". אז חוזר לאחור והכסא חוקק ומפתח אותו ונרשם להתנהג בסוד השם הזה.
וסליק לאתנהגא ולאסתכלא נשר לאנפי אדם סליק שמא [חדא] (אחרא) מתעטרא מתנהגא ברזא דתרין אנפין בגוונים לאתנהגא [לאסתלקא בסליקו בעטורא] (לאסתכלא בסליקו לעטורא) ואיהו גדול כדין אתהדר [לאחורא וכרסיא] (לאחורא וכרסיא) חקיק וגליף ליה ואתרשים לאתנהגא ברזא דשמא דא:	ועולה להתנהג ולהסתכל נשר לפני אדם, עולה שם אחד, מתעטר מתנהג בסוד שני פנים בגוונים להתנהג לעלות בעלייה בעטור, והוא "גדול". אז חוזר לאחור, והכסא חוקק ומפתח אותו ונרשם להתנהג בסוד השם הזה.
סליק לאתנהגא ולאסתכלא אריה לאנפי אדם סליק שמא [חדא] (אחרא) מתעטרא מחקקא ברזא דתרין אנפין גוונים לאתקפא לאתקשרא בתוקפ(י)ה ואיהו גבור כדין אתהדר [לאחורא וכרסיא] (לאחורא וכרסיא) חקיק וגליף ליה ואתרשים לאתנהגא ברזא דשמא דא:	עולה להתנהג ולהסתכל אריה לפני אדם, עולה שם אחד, מתעטר חקוק בסוד שני פנים בגוונים להתחזק ולהתקשר בתוקפו, והוא "גבור". אז חוזר לאחור והכסא חוקק ומפתח אותו ונרשם להתנהג בסוד השם הזה.
אדם אסתכל בכלהו וכלהו סלקין ומסתכלין ביה כדין כלהו אצטיירן בגלופייהו בציורא דא ברזא דשמא חד	אדם מסתכל בכולם, וכולם עולים ומסתכלים בו, אז כולם מצטיירים בפיתוחיהם בציור זה, בסוד של שם אחד שנקרא "נורא", ואז כתוב עליהם

⁵⁸⁴⁹ הענין שכ' שנאן הוא בפניהם, שבהילוכם לפנים כסדר, כי פניהם ההולכין לצד ההוא שהולכין, בחיה הימנית הוא שור, ובאמצעית נשר, ובשמאלית אריה, וברביעית אדם. וכן בכל צד שהולכין. וכסידורן כאן נאמר האל הגדול הגבור והנורא, האל בשור ועל כחו, וכמ"ש ורב תבואות כו'. הגדול בנשר, וכמ"ש [יחזקאל יז] גדול הכנפים כו'. הגבור באריה, ידוע. והנורא באדם, כמ"ש ומוראכם וחתכם כו' (יהל אור).
⁵⁸⁵⁰ וכרסיא (דפ"ו).

דאקרי נורא וכדין כתיב עליהו (יחזקאל א י) ודמות פניהם פני אדם כלהו כלילן בהאי [דיוקנא] (ימינא) והאי דיוקנא כליל לון:	"ודמות פניהם פני אדם", כולם כלולים בדמות הזו והדמות הזו כוללת אותם.
ועל רזא דא אתקרי קב"ה האל הגדול הגבור והנורא דהא שמהן אלין גליפין אינון לעילא ברזא דרתיכא עלאה כלילא בארבע אתוון יהו"ה דאיהו שמה דכליל כל דיוקנין אלין (מחקקן גליפין⁵⁸⁵¹) בכרסיא וכרסיא גליפא מרקמא בהו חד לימינא וחד לשמאלא וחד לקמא וחד לאחורא רשימא בד' סטרין דעלמא:	ועל סוד זה נקרא הקדוש ברוך הוא "האל הגדול הגבור והנורא" שהרי שמות אלה חקוקים הם למעלה בסוד המרכבה העליונה, כלולה בארבע אותיות יהו"ה, שהוא שם שכולל כל הדמויות אלה, חקוקים ומפותחים בכסא, והכסא מפותח ומרוקם בהם, אחד לימין, ואחד לשמאל, ואחד לפני, ואחד לאחור, רשום בארבעת צדדי העולם.
כרסיא כד סלקא רשימא בארבע דיוקנין אלין [אלין] ארבע שמהן עלאין [גמלין] להאי כרסיא וכרסיא אתכליל⁵⁸⁵² בהו עד דנקטא וולקטא (ולקטא) אינון ענוגין וכסופין נחתא מלייא כאילנא דמלי ענפין לכל סטר ומלייא איבין כיון דנחתא נפקו אלין ד' דיוקנין מצוירין בצויריהו גליפין⁵⁸⁵³ מנהרין [נציצין מלהטין] (בוצינין מלהטין) ואינון זרעין זרעא עד עלמא:	הכסא כשעולה רשום בארבע דמויות אלו. ארבעה השמות העליונים הללו לוקחים את הכסא והכסא נכלל בהם, עד שלוקח ולוקט אותם ענוגים וכסופים. יורד מלא כעץ שמלא ענפים לכל צד ומלא פרות. כיון שיורד יוצאות ארבע הדמויות הללו מצוירות בצוירהן חקוקות ומאירות נוצצות ולוהטות, והן זורעות זרע על העולם.
דף רעד/ב:	
פרשת שופטים:	
רע"מ:	
שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר יי' אלהיך נותן לך וגו' (דברים טז יח)	"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלהיך נותן לך וגו'", במצוה זו למנות שופטים ושוטרים.

⁵⁸⁵¹ גליפין (דפ"ו).

⁵⁸⁵² אתכלל (דפ"ו).

⁵⁸⁵³ גליפין (דפ"ו).

ועוד "כי אלהים שופט", "כי", י' (מ' ממנו) יו"ד שחשבונו כ'. כתר כאן "כי אלהים שופט זה ישפיל" ה"א ה"א וזה ירים זה ו' ו'.	בפקודא דא מני שופטים ושופטים ועוד כי אלהים שופט ⁵⁸⁵⁴ (תהלים נ ו, עה ח) ⁵⁸⁵⁵ כי [י'] (מ') מניה ⁵⁸⁵⁶ יו"ד רחושבניה כ' (כתר) (בתר) הכא כי אלהים שופט זה ישפיל ה"א ה"א וזה ירים דא ו' ו':
מצוה אחר זו, לדון בסייף, לדון בחנק, לדון בדין סקילה, לדון בדין שרפה. לדון בסייף, למי לסמאל, זהו שכתוב "כי רותה בשמים חרבי הנה על אדום תרד".	פקודא בתר דא לדון בסייף לדון בחנק לדון בדין סקילה לדון בדין שרפה לדון בסייף למאן לסמאל הה"ד (ישעיה לד ה) כי רותה בשמים חרבי הנה על אדום ⁵⁸⁵⁷ [תרד] (תרד):
חרב של הקדוש ברוך הוא, י' ראש	חרב דקב"ה י' רישא דחרבא ⁵⁸⁵⁸ ו' גופא

⁵⁸⁵⁴ ביאור הענין כי בתחלה אמר שהמצוה הזאת היא כנגד השופטים והשופטים דהיינו הבינה השופטת בסוד המלך המשפט הנאמר בי' ימי תשובה ושופטים מצד המלכות כי היא כל קרבא דמלכא בידהא אתמסרו והיא בת שבע האם המייסרת את הבן שישוב. והרמז בזה שופטים מיעוט רבים שנים שהם בינה ותבונה ושופטים מיעוט רבים שנים שהם לאה ורחל. והנה נודע שבינה ומלכות נק' אלה"ם ועל זה הוא אומר אלה"ם שופט זה ישפיל דהיינו מסטרא דשופט בסוד כוכב שבתא"י שהוא כוכב ז' מז' כוכבי לכת כנגד בת שבע והוא מורה על השפלות וכתוב (ישעיה נז טו) אני אשכון את דכה ושפל רוח זה ירים מסטרא דשופט בסוד מרום וקדוש שהוא הבינה כנודע שאפי' לאה נק' כן מצד שיש לה שייכות עם מלכות בינה. עוד רצה לבאר הענין ואמר ועוד כמו ד"א שכל הד' אותיות של שם הם שופטים ושופטים דהיינו ב' שופטים הם הדכורים ז"א (משלי כט ד) מלך במשפט יעמיד ארץ ואבא עלאה דעליה אתמר (תהלים פא ה) חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב והב' נוקב' ב' הה"ן ב' שופטים כי השופט עושה מה שהשופט אומר (תהלים קד כד) כולם בחכמה עשית בבניה ביאר מוריניו זלה"ה כי החכמה אומר והבינה עושה וכן הז"א אומר והנוק' עוש' בסוד (איוב כ כז) יגלו השמים עוונו וארץ מתקוממה לו כנז' בתיקונים ורמז זה בפ' ואמר כ"י' מניה יוד דחושבניה כ'. ר"ל מלת כ"י עולה ל' והוא רומז על אבא יו"ד בשם שבפשוטו עולה עשר ובמילוי יו"ד עולה כ' הרי כ"י ואח"כ נרמזו אמא וברתא כחדא בסוד (רות א יט) ותלכנה שתיהן כי לעשות הדינים צריכה הנוק' לקבל ה"ג מאמא עלאה ולכן הולכות יחדיו אמא וברתא לכן אלה"ם שופט זה ישפיל זה גימ' ה"א ה"א היינו ב' הה"ן נוקבין זה ירים היינו ואו דאבא גימ' ז"ה ע"ה ואם הוא חסר א' פשוטה ו' בסוד י"ב גבולי שכינתא והבן מתיקות דבריהם דמ"ש שחכמה שופטת אינה אלא ע"י הבינה וז"ש כי שופט בינה כ"י דהיינו יו"ד אלה"ם שופט היינו בחי' הבינה הדבוק בו בסוד הבן בחכמה היא השופטת ואמר שהוכרח לזה שזה אמת (זהר הרקיע).

⁵⁸⁵⁵ נראה שכיון למה שאמר רז"ל שהמפשט לאלהים הוא, ומרוב אהבתו את עמו הפקיד ונתן הדין בידם, וז"ש בפקודא דא מני וכו' ירצה ראה פלא זה שבמצוה זו שצוה את ישראל בה מנה הקב"ה שופטים ושופטים שיהיו הם ממלאים מקומן ית' מה שלא עשה כן לכל גוי דא"פ שמצוים על הדינים מפשטים לא ידעום ואין דיניהם דין (רמ"ז).

⁵⁸⁵⁶ מניה (יהל אור). מניה (מוסגר בדפ"ו). ר"ל הפסוק כי אלהים שופט כו' ע"ש יהו"ה וכן מפרש לקמן הב"ד וד' מיתות הכל בשם הוי"ה ואמר שתיבת כי הוא יו"ד של השם יו"ד של כי הוא י' פשוטה וכ"ף של כי הוא יו"ד מליאה זה גימ' י"ב הן ב' הה"ן במילוי א' וזה ו' הוא ו' פשוטה ז"ה של וז"ה הוא ו' מלאיה והוא מלוי אלפין בלא אל"ף של וא"ו שהוא גי' דם כידוע בסוף דמים טהורים שאל"ף דאה"ה משלמת אדם מילוי מ"ה (יהל אור).

⁵⁸⁵⁷ שהוא ס"מ שרו של אדום (עי' זהר ח"א קע ע"א) (יהל אור).

⁵⁸⁵⁸ דע כי יש באבא שם ע"ב כזה במצחו יו"ד בב' צדדין הי' הי' והו"ו בגופו. והנה הז"א משיג השפע מאבא להרוג ולגרש הדינים מן הכלים שלו ואז גם הז"א מצטייר בשם והוא הנקרא אז חרב וזהו י' רישא דחרבא (זהר הרקיע). היינו ז"א הנקרא חרב רישא דילי' עיקר מוחין נעשה מסטרא דאבא כנזכר בביאור מוריניו זלה"ה על פ' תרומה דף רס"ו ע"ב כי אמאי איקרי נ"ר. והנה הז"א הוא הנקרא משפט ועיקר משפט שם בסוד (תהלים פט טו) צדק ומשפט מכון כסאך מאז דהיינו זעיר אנפין משפט ונוקבא צדק. והנה הב' הה"ן שהם בינה ומלכות תרין פיפיות דיליה כי על ידם נגמר ונעשה הדין כי בינה נקראת בי דינא עלאה ונוקבא נקראת בי דינא תתאה ומשם נחתך ונגמר הדין. ענין למה נקרא פיות יובן בענין ציור הה"ן כי כל ה' יש לה ג' ציורין ד"י ד"ו ג' וו"ן שהם גימ' מ"ב. והנה כל ה' מוציאה ה' אחרת וב' הה"ן בציור זה עולה פ"ד וע"ה פ"ה. והנה בכאן יש ב' הה"ן שהם בינה ומלכות הרי חרב פיפיות וז"ש (דברים טז כ) צדק צדק היינו ה' בינה ורחל ה' צדק תתאה וז"ש חתיכין ב' דינין עוד יש בזה פיפיות פי' נאה (זהר הרקיע).

דחרבא ה"א ה"א⁵⁸⁵⁹ תרין פיפיות דילה צדק צדק תרדוף חת(י) כין תרין דינין [דינא] מפי ב"ד דלעילא⁵⁸⁶⁰ ודינא מפי ב"ד דלתתא⁵⁸⁶¹ ומהכא אשתמודע אין אדם נוקף אצבעו מלמטה עד שנתן לו רשות מלמעלה⁵⁸⁶²:	החרב, ו' גוף החרב, ה"א ה"א שתי פיפיות שלה. "צדק צדק תרדוף", חותכים שני דינים, דין מפי בית דין שלמעלה ודין מפי בית דין של מטה. ומכאן נודע (חולין ז ע"ב) אין אדם נוקף אצבעו מלמטה עד שנתנת לו רשות מלמעלה.
נרתקא דחרבא אדני תמן אשתכח דינא⁵⁸⁶³ בק"ש⁵⁸⁶⁴ יהו"ה וחרבא (חרבה) דקב"ה עלה אתמר (תהלים קמט ו) רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם⁵⁸⁶⁵ בצדיק⁵⁸⁶⁶ חי עלמין כליל ח"י ברכאן דביה (תהלים נא יז) אדניי שפתי תפתח⁵⁸⁶⁷ ופי ביה עאל חרבא בנרתיקה (אסתר ז י) וחמת המלך שככה⁵⁸⁶⁸ ומתחברין תרין שמהן יאהדונה:	נרתיק של החרב אדניי, שם נמצא דין בקריאת שמע. יהו"ה, חרב של הקדוש ברוך הוא, עליה נאמר "רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם", בצדיק חי העולמים, כולל ח"י ברכות, שבו "אדני שפתי תפתח ופי", בו נכנסת החרב בנרתיקה, "וחמת המלך שככה" ומתחברים שני שמות יאהדונה".
לדון בחנק זרקא תמן קו⁵⁸⁶⁹ י' כריכא ביה וקו ו' דאתפשטא מניה ביה תפיס לסמאל (במדבר יג כג) וישאווה במוט⁵⁸⁷⁰ בשנים⁵⁸⁷¹ מאי [מוט]⁵⁸⁷² (טעמא) דההוא רשע אדם דאיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א מ"ה וד' אתוון יהו"ה הרי תשעה וארבעים כחושבן תשעה וארבעים אתוון דאינון בשית תיבין⁵⁸⁷³ דיהודא עלאה ובשית תיבין דיהודא תתאה דאינון ו' וי⁵⁸⁷⁴ והאי הוא	לדון בחנק. זרקא, שם קו י' כרוכה בו, וקו ו' שמתפשטת ממנה, בו תופס לסמאל. "וישאווה במוט בשנים", מהו מוט של אותו רשע, אדם שהוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א מ"ה, וארבע אותיות יהו"ה, הרי ארבעים ותשע כחשבון תשע וארבעים אותיות, שהן בשש תיבות של היחוד העליון ובשש תיבות של היחוד התחתון, שהן אותיות ו' ו', וזהו "וישאווה במוט", בשנים בנפרד

⁵⁸⁵⁹ ה"א ה"א "נמחק בגר"א, ובמקומו איתא "ה' ה".

⁵⁸⁶⁰ בינה (יהל אור).

⁵⁸⁶¹ מלכות כידוע, והן ב' ההי"ן ובשניהן פי כמ"ש מפי ב"ד כו' הרי פיפיות (יהל אור).

⁵⁸⁶² ר"ל מלמטה הוא נוק' ב"ד שלמטה שמכריזין מלמעלה הוא ב"ד שלמעלה ר"ל שאין ב"ד של מטה פוסקין עד שנגמר בב"ד שלמעלה וזהו צדק צדק ב' ב"ד הנ"ל (יהל אור).

⁵⁸⁶³ ר"ל דינא אותיות אדניי (יהל אור).

⁵⁸⁶⁴ ר"ל ק"ש הוא בת"ת שמע ישראל סבא ותפלה במלכות אדניי שפתי וכו' וחרבא הוא הו"ה ת"ת ונרתק אדניי כנ"ל (יהל אור).

⁵⁸⁶⁵ שאמרו בגמ' שקאי על ק"ש וכתוב וחרב וכו' ואמרו בגמרא כל הקורא ק"ש כו' כאלו אווז חרב של שתי פיות כו' (יהל אור).

⁵⁸⁶⁶ והוא כולל מלכות כידוע (יהל אור).

⁵⁸⁶⁷ מביא ראיה שהוא נרתק אדניי שמתחיל באדניי ונאמר ופי שהוא מלכות פי ב"ד שלמטה (יהל אור).

⁵⁸⁶⁸ שכבר נשחט בק"ש כמ"ש בהקדמת תיקו"ז שבק"ש של שחרית נשחט (יהל אור).

⁵⁸⁶⁹ ידוע שהטעמים הם מאני קרבא, והזרקא הוא חנק. קו של הזרקא הוא החוט, וי"ד שעל הקו בעיגול, כמין כריכה הוא הכרוך סביב הצואר כעין יו"ד, ושאר החבל היוצא ונשאר מהכריכה, הוא שקבוע בו הכריכה ותפיס בו. והן יו"ד וא"ו של השם כמו שמפרש והולך לקמן (יהל אור).

⁵⁸⁷⁰ שנשאווה לס"מ במוט, שהוא כעין חבל לחנק אותו (יהל אור).

⁵⁸⁷¹ כמ"ש בפירודא לס"מ ונוק' (יהל אור).

⁵⁸⁷² מט (יהל אור). וה"פ מ"ט דההוא רשע שהוא מט בו, שאצל צדיק נאמר (תהלים נה כג) לא יתן לעולם מוט לצדיק, אבל ההוא רשע מט. והן במ"ט שערים דבינה כמו שמפרש והולך, שהן מילוי הו"ה וד' אותיות הו"ה הפשוטה (יהל אור).

⁵⁸⁷³ שמע ישראל בשכמל"ו (יהל אור).

⁵⁸⁷⁴ בלא א' באמצע כמ"ל בפ' כי אלהים שופט, שהוא"ו הוא בלא א', כזה ו"ו, גי' דם, הריגה לו (יהל אור).

וישאוהו⁵⁸⁷⁵ במוט [בשנים] בפרודא מנייהו בלא א' באמצע ו'ו דלית יחודא לסטרא אחרא אלא וישאוהו במוט בשנים סמאל ובת זוגיה עולם הנפרדים:	מהם בלי א' באמצע, ו'ו שאין יחוד לצד האחר אלא וישאוהו במוט בשנים, סמאל'ל ובת זוגו עולם הנפרדים.
בחבל דיחנק בה אחידן ה"א ה"א בה' אצבעאן [דיד ימינא ובה' דיד שמאלא] (ובה' דשמאלא) ו' חבל⁵⁸⁷⁶ י' חניקא דלהון שמא דיהו"ה מיתה לסמאל'ל ונחש וחיים לישראל⁵⁸⁷⁷ ובג"ד (דברים לב לט) ראו עתה כי אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמית לאלהים אחרים בשמי ולכל דלא הימנו בי ואחיה לאינון דהימנון ונשרין פקודין דילי:	בחבל שיחנק בה, אחוזות ה"א ה"א חמש אצבעות של יד ימין ובחמש של יד שמאל, ו' החבל, י' החניקה שלהם, שם יהו"ה. מיתה לסמאל'ל והנחש וחיים לישראל, ומשום זה "ראו עתה כי אני הוא ואין אלהים עמדי, אני אמית" לאלהים אחרים בשמי ולכל שלא האמינו בו, "ואחיה" לאלו שמאמינים ושומרים מצוות שלי.
לדון בסקילה לסמאל באבן דאיהו יו"ד [זריק לה] צדיק⁵⁸⁷⁸ לגביה בחמש אצבעאן דאינון ה' ובקנה דדרועא דאיהו ו' ובכתף דתמן ה' וזריק לה לגביה מחשבה דאיהו שמא מפרש יו"ד ה"א וא"ו ה"א:	לדון בסקילה, לסמאל'ל. באבן שהיא י', זורק לה (צדיק) אצלה בחמש אצבעות שהם ה', ובקנה של הזרוע שהוא ו', ובכתף ששם ה', וזורק אותה אל המחשבה שהוא שם המפורש יו"ד ה"א וא"ו ה"א.
לדון בשרפה לסמאל עצים לאדלקא בהון נורא זכאה איהו גופא דאיהו עץ ואברים דיליה עצים לאוקרא בהון אשא דאיהו נר מצוה בכל [אבר] (אתר) לאוקרא לסמאל בשכינתא עלאה⁵⁸⁷⁹ בעץ דאיהו תפארת ובכל עצים דאחידן ביה⁵⁸⁸⁰ דבזמנא דאש של גבוה נחית הוה על גבי עצים דקרבנא (במדבר א נא) והזר הקרב יומת דאתוקד ביה הה"ד (ויקרא ו ה) והאש על המזבח תוקד בו (ויקרא ו ב) זכאה [איהו] מאן דאחיד באילנא דחיי בגופיה⁵⁸⁸¹ באברים דיליה נר כל ענפא וענפא נר מצוה ברמ"ח פקודין דיליה:	לדון בשרפה, לסמאל'ל. עצים להדליק בהם אש. אשרי הגוף שהוא עץ ואברים שלו עצים להדליק בהם אש, שהוא נר מצוה בכל אבר, להבעיר את סמאל'ל בשכינה העליונה, בעץ שהוא תפארת, ובכל עצים שאחוזים בו שבזמן שאש של גבוה היתה יורדת על גבי העצים של הקרבן. "והזר הקרב יומת" שנשרף בו, זהו שכתוב "והאש על המזבח תוקד בו", אשרי מי שאחוז באילן החיים, בגופו, באברים שלו, נר, כל ענף וענף נר מצוה, במאתים וארבעים ושמונה מצוות שלו.
כד אחידן ביה תרווייהו יתקיים (שמות ג ב) [וירא] והנה⁵⁸⁸² הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל,	כאשר אחוזים בו שניהם, יתקיים "וירא והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל", וסמאל'ל והנחש וכל

⁵⁸⁷⁵ וישאוהו (דפ"ו).

⁵⁸⁷⁶ מפרש והולך כל השם (יהל אור).

⁵⁸⁷⁷ עי' בראשית כב ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁸⁷⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁵⁸⁷⁹ שהיא אש שלגבוה (יהל אור).

⁵⁸⁸⁰ אחידין ביה - ר"ל בחבל אוחזין בו שני ידים (יהל אור).

הן ה' ספירות ח"ג נה"י (יהל אור).

⁵⁸⁸¹ ר"ל שהגוף הוא עץ החיים ת"ת, ואש של גבוה אוחזת בו שכינה עילאה, ואיברים שלו הן נרות, ואש שלמטה, שהן נרות של השכינה תתאה, שהיא נק' נר ה', שרמ"ח איברים עם קוב"ה ושכינתיה גימ' נ"ר (יהל אור).

⁵⁸⁸² שאין הגוף שלו נשרף (יהל אור).

הממונים שלו שהם קוצים נשרפו, והענפים של הסנה והפרי שלו והעלים שלו לא נשרפו, זה הראה לו הקדוש ברוך הוא.	איננו אוכל וסמאל ונחש וכל ממנן דיליה דאינון קוצין⁵⁸⁸³ אתוקדו [וענפין דסנה ואיבא דיליה ועלין דיליה לא אתוקדו] דא אחזי ליה קב"ה:
אמר הנר הקדוש, ודאי ישראל הם עצים יבשים בתורה, משום שאחוזים באש של הדיוט, אינם כמו שראוי לעשות להם נס, מיד שאתה יורד עליהם בתורה, בגללך ירד עליהם עץ החיים, ומצוה שהיא נר ה', ואוחזת בהם ויהיו חיים. ואומות העולם נשרפים באותו נר, וזהו שאמר הנביא "ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי אתך אני וגו'".	אמר בוצינא קדישא ודאי ישראל אינון עצים יבשים באורייתא בגין דאחידו באש דהדיוט לאו אינון כדקא חזי למעבד בהון ניסא מיד דאנת נח[ני]תת עליהו באורייתא בגינך נחתת⁵⁸⁸⁴ עליהו אילנא דחיי ומצוה דאיהו נר יי' ואחידת בהון [ויהו] (דיהון) חיינ ואומין⁵⁸⁸⁵ דעלמא אתוקדן בההוא נר והאי איהו דאמר נביא (ירמיה מו כז) ואתה אל תירא⁵⁸⁸⁶ עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי אתך אני וגו'⁵⁸⁸⁷:
ערה/א:	
לא יקום עד אחד באיש לכל עון וגו' על פי שני עדים או על פי שלשה⁵⁸⁸⁸ עדים יקום דבר פקודא דא⁵⁸⁸⁹ להעיד עדות בב"ד דלא יפסיד חבריה ממונא בגיניה אי אית ליה [עדות] בהדיה ולית סהדותא פחות מתריין⁵⁸⁹⁰ הה"ד על פי שנים עדים וגו' [יקום	"לא יקום עד אחד באיש לכל עון וגו', על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר". מצוה זו להעיד עדות בבית דין, שלא יפסיד חבריו ממון בגללו אם יש לו עדות עמו, ואין עדות פחות משנים, זהו שכתוב "על פי שנים עדים וגו' יקום דבר לא יקום

⁵⁸⁸³ ר"ל מ"ש הסנה איננו אוכל היינו העלין והפירות, שהן גוף ונשמתא של האדם, אבל הסנה עצמו שהוא ס"ם נשרף, והזר הקרב יומת (יהל אור).

⁵⁸⁸⁴ נחת (דפ"ו).

⁵⁸⁸⁵ עכו"ם (נוסף בדפ"ו).

⁵⁸⁸⁶ סיפא דקרא כי תלך במו אש לא תכוה (יהל אור).

⁵⁸⁸⁷ ארבעים יכנו וגו' רפ ע"ב (דרך אמת).

⁵⁸⁸⁸ ת"ת וצדיק ומל' כנ"ל (יהל אור).

⁵⁸⁸⁹ לא יקום עד וגו' פקודא דא וכו', נראה דדייק מדפתח באיסור דלא יקום, וחזר וסיים יקום דבר, משמע שהוא ציווי מאתו יתברך שיקום אותו הדבר, ומזה נשמע החיוב על העדים, שאם לא כן הול"ל לא יקום עד אחד וגו', שממנו נדע שעד אחד לא יקום אבל שנים יקומו, אלא ודאי מדאיכפל קרא למכתב על פי שני עדים יקום דבר, שמע מינה דלמצוה נכתב (רמ"ז).

⁵⁸⁹⁰ פי' שידוע שכל עצמות השפע המקיים העולם הוא המושפע מהדעת וה"ס חו"ג, ולכן בעדו"ת שהם אותיות דעו"ת צריכים שנים, ואנן קיימא לן דעת גניז בפומא דמלכא, באופן שייחוד החו"ג בפה ה"ס ההבלים, וידוע מסוד רוחא ברוחא שהם ד' הבלים, אחד של הזכר עצמו ושני מה שמשפיע בנקבה, וכן מן הנוק' אחד שלה ושני מה שמשפיעה בזכר. והנה חו"ג של הפה הם שורש ומציאות זו"ן כנודע, ולכן ע"ד גי' ב' פעמים הב"ל, ושני עדים הם הד' האמורים, אבל אם נאמר עד שר"ל שנים, סודו ב' ההבלים שהם העיקרים של הזכר ושל הנקבה, וכשנאמר עד אחד ר"ל הוא שני הבחינות של אחד מהם, פי' שלו ומה שמשפיע בחבירו, הא למדת ששני עדים רומזים לחו"ג, עדים צירוף דעים, וכמש"ה (איוב לז, טז) תמים דעים. ולפי ששניהם מתייחדים כנודע לכן כתוב שני עדים. פי' ולא אמר על פיות. וז"ש הה"ד על פי, אמנם מפני שהם שני מיני אורות לכן כתוב שני עדים. וגם במ"ש תבין מ"ש רז"ל כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים חוץ ממקום שפירט הכתוב עד אחד, וזה למדוהו מפסוק (יט, טו) לא יקום עד אחד, וכדפי' רש"י. והסוד שפעמים קוראים שנים על שום חילוק האורות, ופעמים קוראו עד וכמש"ה (במדבר ה, יג) ועד אין בה, וזה בבחינת יחודם, ולכן הזכיר בכאן בסוף פסוק לא יקום עד אחד. ומ"ש או על פי שלשה, מובן במ"ש בכוונת יום הכפורים שיש בחינה אמצעית בין חו"ג והוא בסוד ת"ת (רמ"ז).

דבר לא יקום] (יומת המת לא יומת) על פי עד אחד ובג"ד אוקמוה⁵⁸⁹¹ מארי מתני' מי מעיד על האדם קירות ביתו ולא עוד אלא אנשי ביתו מעידין עליו מאי קירות ביתו אינון קירות לבו (ישעיה לח ב) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ואוקמוה [רבנן] מלמד שהתפלל חזקיהו מקירות לבו:	על פי עד אחד". ומשום זה בארוהו בעלי המשנה מי מעיד על האדם קירות ביתו, ולא עוד אלא אנשי ביתו מעידין עליו, מהם קירות ביתו, אלו קירות לבו. "ויסב חזקיהו פניו אל הקיר", ובארוהו רבותינו, מלמד שהתפלל חזקיהו מקירות לבו.
אנשי ביתו אינון רמ"ח⁵⁸⁹² אברים דיליה דהכי אוקמוה מארי מתניתין רשע עונותיו חקוקים על עצמותיו והכי צדיק זכיותיו חקוקים לו על עצמותיו [ובג"כ אמר דוד (תהלים לה י) כל עצמותי תאמרנה ובגינה אתמר] ומי מעידין על האדם קורות ביתו (אינון) גרמין בנויין על מוחא דאיהו מיא ועלייהו קא רמיו (תהלים קד ג) המקרה במים עליותיו המקרה לשון קירות:	"אנשי ביתו", אלו מאתים ארבעים ושמונה אברים שלו, שכך בארו בעלי המשנה, רשע עונותיו חקוקים על עצמותיו, וכך צדיק זכיותיו חקוקים לו על עצמותיו, ומשום זה אמר דוד "כל עצמותי תאמרנה", ובגללו נאמר, ומי מעידין על האדם קורות ביתו, עצמות בנויות על המח שהוא מים, ועליהם הוא רומז "המקרה במים עליותיו", "המקרה" לשון קירות.
ואמאי בגרמין יתיר מבשרא וגידין ומשכא בגין דגרמין אינון חוורין וכתיבא אוכמא לא אשתמודעא אלא מגו חוורו כגוונא (דא) ודאורייתא (דא) [דאיהי חוורו מלגאו⁵⁸⁹³ אוכם מלבר [אוכם וחורר חשך ואור]⁵⁸⁹⁴ (חוורו מלגאו אור וחשך) ואית חשך תכלת ואתמר ביה (תהלים קלט יב) גם חשך לא יחשיך ממך ותכלת [אוכם] איהו נוקבא לגבי חוורו:	ומדוע בעצמות יותר מבשר וגידים ועור, משום שעצמות הן לבנות, וכתובה שחורה לא נודעת אלא מתוך לבן, כדוגמת התורה שהיא לבנה מבפנים ושחורה מבחוץ, שחור ולבן, חשך ואור, ויש חשך תכלת ונאמר בו "גם חושך לא יחשיך ממך", ותכלת שחור הוא נקבה לגבי הלבן.
ולא עוד אלא דגופא על גרמין עתיד למיקם ובג"ד זכווי וחובוי חקוקין על גרמין דיליה ואם יזכה יקום גופא על גרמין דיליה	ולא עוד, אלא שהגוף על העצמות עתיד לעמוד, ומשום זה זכויותיו וחובותיו חקוקות על העצמות שלו, ואם יזכה יקום הגוף על העצמות

⁵⁸⁹¹ ובג"ד אוקמוה וכו', ירצה מפני שאין העדות מתקיימת בפחות משנים לכך אוקמוה, שכן הוא בפני הדיין העליון שמעיין (נ"א שמעיד) קורות ביתו. ומפרש שהם קירות לבו, ומייתי ליה מדחזקיה דכתיב ביה אל הקיר, שפשוטו קיר הבית. ואוקמוה רבנן וכו', איתא בירושלמי, ורבנן אמרי בקירות לבו נשא עינו (ירמיה ד, יט) מעי מעי אוחילה קירות לבי הומה לי, אמר לפניו רבש"ע חזרתי על רמ"ח איברים [שנתת בי] ולא מצאתי שהכעסתיך באחד מהם, ע"כ. ונמצא שמפרש קיר הבית על קירות הלב. אבל איכא למידק שבפסוק אומר קיר אחד והם ז"ל מפרשים קירות שנים. ועוד מה ענין קירות הלב עם רמ"ח איברים. וכל שכן דאיק אמר שלא חטא באחד מאיבריו והלא לא קיים פריה ורביה, ופגם באיברי ההולדה אבל צריך להקדים מ"ש בזהר שיש ללב שני חללים, בימיני יש רוח ובשמאלי יש דם, ובהם מושב שני היצרים. ואלו הם שני בתין שבלבב וכו' (רמ"ז).

⁵⁸⁹² והוא על דרך מש"ה (קהלת ט, יד) עיר קטנה ואנשים בה מעט, שפי' על האיברים. ואל תתמה שיקראו בשם אנשים, מפני שיש כמה וכמה איברים שהם בסוד פרצוף, דהיינו ג' שלישים בסוד חב"ד חג"ת נה"י, דרך משל הזרועות והשוקיים וגם האצבעות. וענין חקיקה זו הוא, שברשעים נפגמו איבריהם ובצדיקים הם מתוקנים כל אחד כמו שצריך. וגם עדות זו נרמזה בפסוק (יז, ו) על פי שנים עדים, כי עדי"ם בגי' קכ"ד וב"פ קכ"ד היינו רמ"ח, והיינו שני עדים. וקשר אומר דהכי אוקמוה וכו', יבואר במאי דקיל"ן שכל אחד מרמ"ח איברים (רמ"ז).

⁵⁸⁹³ ר"ל ת"ת גוון חוורו דאש, מל' גוון אוכם דאש, כמ"ש בזהר שמות (כ ע"ב כא ע"ב), כמ"ש (דברים רבה פ"ג ס' יב) התורה כתובה לפניו באש שחורה כו' ע"ג אש לבנה (יהל אור).
⁵⁸⁹⁴ מל' ות"ת כידוע (יהל אור).

ואי לאו לא יקום ולא יהא ליה תחיית המתים ולא עוד אלא תרין סהדין [אינון] על ב"נ עין רואה ואוזן שומעת וב"ד סופר ודן חובי ולא עוד אלא שמשא וסיהרא סהדין על ב"נ כמה דאוקמוה (תהלים פא ד) תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו מאי בכסה ביומא דסיהרא מתכסת ואמאי מתכסת [בגין דכד] (דהא כד) מטי ראש השנה ייתי סמאל למתבע דינא לבנוי קמי קב"ה והוא יימא ליה דייתי סהדין והוא ייתי לשמשא עמיה אזל למייתי סיהרא והיא ומתכסתא (מתכסת) באן אתר מתכסת אלא סליקת לההוא אתר דאתמר ביה⁵⁸⁹⁵ במכוסה ממך אל תחקור לפייסא ליה על בנהא:	שלו, ואם לא, לא יקום ולא תהיה לו תחיית המתים. ולא עוד אלא שני עדים הם על האדם, עין רואה ואוזן שומעת, ובית דין סופר ודן חובותיו. ולא עוד, אלא שמש וירח מעידים על האדם כמו שבארוהו "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו", מהו "בכסה", ביום שהלבנה מתכסה, ומדוע מתכסית, משום שכאשר מגיע ראש השנה מגיע סמאל ל לתבוע דין לבנוי לפני הקדוש ברוך הוא, והוא אומר לו שיביא עדים והוא מביא לשמש עמו, הולך להביא הלבנה והיא מתכסה. באיזה מקום מתכסית, אלא עולה למקום ההוא שנאמר בו במכוסה ממך אל תחקור, לפייס לו על בניה.
והאי הוא דאמר [קרא] תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו [לאתר] (לבתר) דביה סליקת שכינתא דאתמר ביה ובמכוסה ממך אל תחקור וחובין באתכסיא תמן צריך למידן בינו לבין קונו וחובין דאתגלייא דעבר לון אתמר (משלי כח יג) מכסה פשעיו לא יצליח דשכינתא מסטרא דכתר איהי עלמא דאתכסיא ואוקמוה מארי מתני' דצריך ב"נ לחברא להו לההוא אתרא בההוא זמנא מטי זמנא דרחמי ואעבר דינא ובג"ד לחבריה אמר לזכאה ליה בעדותיה אבל לרשע אין מזכין לו:]	וזהו שאמר הפסוק "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו", למקום שבו עולה השכינה שנאמר בו ובמכוסה ממך אל תחקור, וחטאים בכסוי שם צריך לדון בינו לבין קונו, ועבירות בגלוי שעשה אותם נאמר "מכסה פשעיו לא יצליח" שהשכינה מצד הכתר היא עולם המכוסה, ובארוה בעלי המשנה שצריך אדם לחבר אותה למקום ההוא. בזמן ההוא מגיע זמן הרחמים ועובר הדין, ומשום זה לחברו אמר, לזכות אותו בעדותו אבל לרשע אין מזכין לו.
ועוד קב"ה ושכינתיה סהדין על ב"נ הה"ד (דברים ד כו) העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ את השמים [ה]הוא דאתמר ביה (מלכים א' ח לב) ואתה תשמע השמים ואת הארץ [ה]הוא דאתמר בה (ישעיה סו א) והארץ הדום רגלי ועוד תרין סהדין עמודא דאמצעיתא וצדיק ואינון ע"ד מן שמ"ע אחד עד מן ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת דא סמאל מת מעקרו (במדבר יג כג) וישאוהו במוט בשנים לא יומת על פי עד⁵⁸⁹⁶ אחד דלא יהא ליה חולקא באל אחד:	ועוד, הקדוש ברוך הוא ושכינתו מעידים על האדם, זהו שכתוב "העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ", "את השמים" אותו שנאמר בו "ואתה תשמע השמים", "ואת הארץ" אותו שנאמר בו "והארץ הדום רגלי". ועוד שני עדים, העמוד האמצעי וצדיק, והם אותיות ע"ד מ"שמע" "אחד", ע"ד מברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. "על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת", זה סמאל, מת מעקרו, "וישאוהו במוט בשנים". "לא יומת על פי עד אחד", שלא יהיה לו חלק באל אחד.

⁵⁸⁹⁵ חגיגה יג (הערת הזהר).

⁵⁸⁹⁶ שע' בת"ת, ע' אנפין, כמ"ש ע' שמות יש להקב"ה. וד' צדיק, כמ"ש (סוף תיקון מ"ז) תפלה לעני כו' כידוע (יהל אור).

כי יקום עד חמס באיש וגו' (דברים יט טז) ודרשו השופטים היטב וגו' (שם יח) ועשיתם לו כאשר זמם וגו' (שם יט) פקודא דא לדרוש ולחקור העדים [בז' חקירות] קודם דידין ליה בעונשא דמותא בשבע חקירות שבע לקבל (זכריה ד י) שבעה אלה עיני יי' המה משוטטים בכל הארץ בהון (ויקרא כו כח) ויסרתי אתכם⁵⁸⁹⁷ אף אני שבע:	"כי יקום עד חמס באיש וגו', ודרשו השופטים היטב וגו', ועשיתם לו כאשר זמם וגו'". מצוה זו לדרוש ולחקור העדים בשבע חקירות קודם שידון לו בעונש מיתה. "בשבע חקירות", שבע כנגד "שבעה אלה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ", בהם "ויסרתי אתכם אף אני שבע".
פקודא בתר דא לעשות לעד זומם כאשר זמם לעשות לאחיו תרין סהדי שקר⁵⁸⁹⁸ דאינון סמאל ונחש אי ייתון לאסחדא סהדותא דשקר [על] (ד)ישראל דטעו בין ו' לז'⁵⁸⁹⁹ [דאינון] (דאיהו) אתוון זו והאי איהו (ישעיה מג כא) עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו:	מצוה אחר זו, לעשות לעד זומם "כאשר זמם לעשות לאחיו". שני עדי שקר, שהם סמא"ל ונחש, אם יבואו להעיד עדות של שקר על ישראל, שטעו בין שש לשבע שהם אותיות ז"ו, וזהו "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו".
ולא יתייחד ו' עם ז' אלא בשרפת חמץ דבין ו' לז'⁵⁹⁰⁰ ואע"ג דמדאורייתא איהו עד סוף שית גזרו רבנן⁵⁹⁰¹ אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש ואולפין⁵⁹⁰² מארי⁵⁹⁰³ מתני' מסהדותא דשעתי דחמץ לסהדותא דבדיקות דסהדי דההוא דהרג את הנפש וכלא מפרש במתני' ויקיים בהון ארי בפתגמא דחשיבו מצראי למידן וכו' והאי איהו ועשיתם לו כאשר זמם:	ולא יתייחד ו' עם ז' אלא בשרפת חמץ שבין שעה ששית לשביעית, ואף על גב שמהתורה הוא עד סוף שש, גזרו רבותינו אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש, ולומדים בעלי המשנה מעדות של שעות החמץ לעדות של בדיקות העדים של אותו שהרג את הנפש, והכל מפורש במשנה, ויקיים בהם כי בדיבור שחשבו מצרים לדון וכו', וזהו "ועשיתם לו כאשר זמם".
ערה/ב	
פקודא בתר דא לקבל בית דין הגדול עליהו בינה מסטרא דגדולה⁵⁹⁰⁴ אקר⁵⁹⁰⁵ אלהים בית דין הגדול רב בדינוי ורב בזכווי	מצוה אחר זו לקבל בית דין הגדול עליהם. בינה מצד הגדולה נקראת אלהים, בית דין הגדול, גדול בדינוי וגדול בזכויותיו, כמו שנאמר "שום

⁵⁸⁹⁷ עי' רצג ע"ב ואולי צ"ל כאן משוטטות שהוא הפסוק אשר בד"ה (לש"ו).

⁵⁸⁹⁸ שקרא (דפ"ו).

⁵⁸⁹⁹ ר"ל שהפרישו בין ו' יסוד, לז' מל', בת שבע. והן ז"ו של זומ"ם (יהל אור).

⁵⁹⁰⁰ שיבערו החמץ המפסיק ביניהם. והוא בסוף אלף הששי, קודם אלף השביעי (יהל אור).

⁵⁹⁰¹ דתולין באלף החמישי, גלות הזה. ושורפין בתחילת שש, הוא בפורקנא בתרייתא שהתחיל הקץ מתחילת אלף הששי כידוע (יהל אור).

⁵⁹⁰² ואולפי (דפ"ו).

⁵⁹⁰³ פלוגתא דאביי ורבא בפ"ק דפסחים (יא ע"ב) (יהל אור).

⁵⁹⁰⁴ איתא בספר אדם ישר שאי' יוצאת בין דרועי דאבא שהם שב"א סגו"ל, עיי"ש. ואמנם ידוע שעיקר שורשה הוא בגבורה דאבא, ולכן נקראת אלהים. בית דין, ומצורף לזה תואר גדול, שמדת גדולתה ממתקתה וזהו בית דין הגדול. ועוד רב בדינוי ורב בזכווי, שכל הגבורות והחסדים מתייחסים לה, אפילו החו"ג דאבא נקראים על שמה, כי לא יתגלו אורות אבא בעצמותם באצילות כי אם בהתלבשותם באי' וכו' (רמ"ז).

⁵⁹⁰⁵ אקר (דפ"ו).

כגוונא דאתמר (דברים יז טו) שום תשים עליך מלך בפקודא⁵⁹⁰⁶ שום לעילא⁵⁹⁰⁷ תשים לתתא הכי לקבל עליה ב"ד רברבא אע"ג דקביל עליה ב"ד זעירא ובית דין⁵⁹⁰⁸ זעירא בית דין של שלשה מסטרא דשכינתא תתאה ב"ד רברבא מאלין סנהדרי גדולה⁵⁹⁰⁹:	תשים עליך מלך" במצוה, "שום" למעלה, "תשים" למטה, כך לקבל עליו בית דין הגדול אף על גב שקיבל עליו בית דין הקטן, בית דין הקטן בית דין של שלשה מצד השכינה התחתונה, בין דין הגדול מאלו סנהדרין גדולה.
אמר בוצינא קדישא שבעים סנהדרין (ן) גדולה הוו ואנת (בית דין) רברבא על כלהו (שמות יח כב) והיה כל הדבר הגדול יביאו אליך וכל הדבר הקטן ישפטו הם אלו הם סנהדרין גדולה סנהדרי קטנה סנהדרי גדולה מסטרא דשכינתא עלאה סנהדרי קטנה מסטרא דשכינתא תתאה:	אמר הנר הקדוש, שבעים היו סנהדרין גדולה ואתה הגדול על כולם, "והיה כל הדבר הגדול יביאו אליך וכל הדבר הקטן ישפטו הם" אלו הם סנהדרין גדולה סנהדרין קטנה סנהדרין גדולה מצד השכינה העליונה, סנהדרין קטנה מצד השכינה התחתונה.
משה שושבינא דמלכא אהרן שושבינא דמטרוניתא ועמהון שבעין ותריין סנהדרין כמנין חסד ומהכא סנהדרי גדולה סנהדרי קטנה מסטרא דשמאלא (בראשית א טו) את המאור הקטן לממשלת הלילה ובג"ד תפארת את המאור הגדול לממשלת היום דאתמר ביה (תהלים מב ט) יומם יצוה יי' חסדו את המאור הקטן לממשלת הלילה ובלילה שירה עמי שיר דלויים ודא יסוד (שמואל א' כ לא) בן ישי חי על האדמה דתקין עשר מיני תלים⁵⁹¹⁰ [בשירה] (בשירו)	משה שושבין המלך, אהרן שושבין המלכה, ועמהם שבעים ושנים סנהדרין כמנין חסד, ומכאן סנהדרין גדולה. סנהדרין קטנה מצד השמאל, את המאור הקטן לממשלת הלילה. ומשום זה, תפארת, "את המאור הגדול לממשלת היום", שנאמר בו "יומם יצוה ה' חסדו", "את המאור הקטן לממשלת הלילה", "ובלילה שירה עמי", שיר הלויים, וזה יסוד, "בן ישי חי על האדמה" שתיקן עשרה מיני תהלים בשירה, והוא צדיק

⁵⁹⁰⁶ נראה שאמר כן למעט סברת האומרים שהוא רשות, לכן אמר בפקודא ור"ל שהיא מצוה גמורה וכדברי רז"ל, שלש מצוות נצטוו ישראל בכניסתם לארץ, למנות עליהם מלך וכו' (רמ"ז).

⁵⁹⁰⁷ שאין סברא לומר שום תשים הרבה פעמים כדדרשין (כב, ז) שלח תשלח, ודוגמתו, והוא פשוט. והענין כי שני מלכיות הן, לאה המושרשת במלכות אי' ורחל מלכות עקרת הבית, ולפי שבחינת לאה אינה חסרה לעולם, שהיא סוד קשר של תפילין, וגם שהיא מעלמא דאתכסייא, לכן נאמר שום, מן המקור שהוא תמידי וסתום (נ"א ותדיר). הכי לקבל וכו', כנזכר במינוי המלך שיש שתי מדרגות עליונה ותחתונה, כן הוא בדבר המשפט. ונלע"ד ששרש המלך והבית דין הם חלוקים, כי בחינות המלך הן בשרשי לאה ורחל שמושרשים בזעיר, ועיקרם בת"ת זעיר מקום סיום רגלי לאה הנכנסים בראש רחל, וכמו שרמז בעל ההושענות, דוד איש ידיד חתום בכתר מלכותך, אבל הסנהדרין ה"ס אור אי' המתפשט בזעיר כנז"ל בע' רבתי דשמע, והיינו סנהדרי גדולה, ועל כן נקראים (במדבר טו, כד) עיני העדה, כי הם מסוד הע' (רמ"ז).

⁵⁹⁰⁸ נראה שהוא סוד תנ"ה דזעיר המאירים בכח"ב דמלכות מאור אי' שיש שם ע"י זעיר, ונקראים קטנים לעומת המלכות שהיא קטנה, וידוע מסוד החשבון שהאחדים הם במלכות והעשרות בזעיר, ולכן כחב"ד גג"ת שלו סודם ע' וכח"ב דמלכות הם ג'. ומ"ש אע"ג דקביל עליה בית דין זעירא, נראה לי שבא למעט שלא יעלה על דעת לומר שאין אנו צריכים להשתדל בתיקון זעיר הואיל שאין בו אחיזה לחיצונים, שגדול כח אורות אי' (בראשית ב, י) נהר יוצא מעדן, דלא פסיק, ואם כן מעצמו הוא יתוקן, מה שאין כן ברחל שהיא במקום אורות הנגלים ושם עיקר אחיזה לחיצונים, ולפי זה דיו לאדם שיפקח על תיקונה, לזה אמר שאינו כן, דאע"ג דקביל עליה בית דין זעירא מכל מקום צריך שיקבל בית דין רברבא (רמ"ז).

⁵⁹⁰⁹ שנראה מיותר אלא שבא ליישב מה שקשה מאד בדבריו והוא למה לא הזכיר כלום מסנהדי קטנה שהם עשרים ושלשה כנודע, לכן אמר שגם העשרים ושלשה נקראים רברבא לגבי הזעירא של שלשה, והם סוד שליש הת"ת ושני מדות שלימות של נ"ה שבהם מתפשט אור אי' ממש, וז"ש שיש בית דין רברבא וכו' (רמ"ז).

⁵⁹¹⁰ תהלים (דפ"ו).

לשמאל, "את המאור הקטן" וזו שכינה שנוטלת מהשמאל.	ואיהו צדיק לשמאל את המאור הקטן ודא שכינתא דאתנמילת משמאלא ע"כ ⁵⁹¹¹ :
	פרשת כי תצא:
	רע"מ:
"וענשו אותו מאה כסף וגו'", מצוה זו לדון בדין מוציא שם רע, זהו שכתוב "וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל" רבותינו, וזהו אחר נשואין, שאמר "לא מצאתי לבתך בתולים". ולא כל שם רע שקול, שמרגלים שהוציא שם רע על הארץ נענשו בגללה ומתו ולא זכו בה, ואשה היא קרקע בארץ כמו שבארוה, אסתר קרקע עולם היתה.	⁵⁹¹² וענשו אותו מאה כסף וגו' (דברים כב יט) פקודא דא לדון בדין מוציא שם רע הה"ד וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל [רבנן ו]האי איהו בתר נשואין דאמר לא מצאתי לבתך בתולים ולא כל שם רע שקול דמרגלים [ד]אפיקו שום ביש על ארעא אתענשו בנינה ומיתו ולא זכו לה ואתתא קרקע איהי ⁵⁹¹³ [בארעא] (דארעא) כמה דאוקמוה אסתר קרקע עולם היתה:
ואם תאמרו, שם רע עליה, שנטמאה באחשורוש וזכתה להתלבש בה רוח הקודש, זהו שכתוב "ותלבש אסתר מלכות", הרי אמר הקדוש ברוך הוא "אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים", ורוח הקודש שכינה היתה, שהיא שם שהתלבשה באסתר.	ואי תימרין שום ביש עלה דאסתאבת באחשורוש וזכתה לאתלבשא בה רוחא דקדשא הה"ד (אסתר ה א) ותלבש אסתר מלכות הא אמר קב"ה (ישעיה מב ח) אני ⁵⁹¹⁴ הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים ורוחא דקדשא שכינתא הות דאיהי שם ⁵⁹¹⁵ דאתלבשת באסתר:

⁵⁹¹¹ יתרו כג כבד את אביך וכו' (הערת הזהר). כי תצור אל עיר וכו' עד בהאי עלמא נדפס בפרשת בלק דף רב ע"א (הערת הזהר).

⁵⁹¹² כי יהיה לאיש בן וכו' ורישי ישיבות נפדס בפרשת בלק דף קצו ע"א. לא תלין נבלתו וכו' עד כבהמות נדמו, נדפס בפרשת נשא באדרא דף קמג ע"ב, כד ברא קב"ה עלמא וכו' עד ובעלמא דאתי נדפס בפרשת קדושים דף פו ע"א (הערת הזהר).

⁵⁹¹³ פי' היא בחינת [בית קיבול לפרטיות בעלה, כמו הארץ העליונה היא רחל שהיא] בית קיבול כולל לכל האצילות שכולם משפיעים בה, וכמו שהיא זכה וטהורה בבחינת עצמיותה, שהרי אין כח חלילה לשום חיצוני אלא בבחינת חיצוניות שבכל חיצוניותיה, ר"ל במדרגה היותר חיצונה, וכל יתר בחינותיה קדושות ומשומרות בסוד (כב, יט) בתולת ישראל, כן הוא בכל בת ישראל הצנועה וחסודה דומה לאמה הקדושה, והפוגם בכבוד הבת פוגם בשל אמה. וז"ש רז"ל אסתר קרקע עולם היתה, לפי שהיתה מרכבה מצד נשמתה אל השכינה בבחינת פנימיותה, ולכן קראוה קרקע עולם בדרך כוללות, מפני רוח הקדש שבקרבה. וידוע ששרשי כל השמות הם אה"ה הוי"ה העולים מ"ז, וי"פ מ"ז עולה קרק"ע, ורצו בזה שכיון שזכתה למדרגה זו בודאי לא משל בה אחשורוש. ולכן ואי תימרין וכו' הא אמר וכו' אני, ה"ס השכינה בפנימיות בסוד שם ב"ן וט' אותיות העולים אני. וזהו אומרו הוא שמי, שהוא שם הוי"ה ממש, וכבודי, ה"ס פרצופה וכל קומת עשר ספירותיה שהוא מלבוש אל הפנימיות, כמ"ש דרבי יוחנן קארי למאני מכובדותיה. ותהלתי לפסילים, תהלה לשון הארה, שרק היא הניתנת לצד החיצונים לחיותם, בסוד ההוא נהירו דקיק דכתיב (תהלים קג, יט) ומלכותו בכל משלה. דאיהי שם דאתלבשת באסתר, פי' בפנימיותה הנקרא שם ממש כאמור, הוא אשר התלבש בה בסוד הנקודה הפנימית המתלבשת בבריאה כנזכר בסה"כ, וכמ"ש לקמן (רמ"ז).

⁵⁹¹⁴ ר"ל אני מל' כמ"ש לקמן (יהל אור).

⁵⁹¹⁵ ר"ל דכתיב הוא שמי כו' (יהל אור).

אבל רבנן ווי⁵⁹¹⁶ לאינן דאכלין ותבן תבל דאורייתא (חמור דאורייתא⁵⁹¹⁷ דאיהו⁵⁹¹⁸ ח"כס מ"ופלא ו"רב ר"בנן) ולא ידע בסתרי דאורייתא אלא קליין⁵⁹¹⁹ וחמורין דאורייתא קלין תבן דאורייתא חומרא דאורייתא חטה חט ה' אילנא דטוב ורע⁵⁹²⁰:	אבל רבותינו, אוי לאותם שאוכלים תבן תבל של התורה (חמו"ר של התורה שנחשב ח"כס מ'פלא ו'רב ר'בנן) ולא יודע בסתרי תורה, אלא קלים וחמורים של התורה, קלים תבן של התורה, והחמור של התורה, "חטה", חט ה', עץ של טוב ורע.
לית דרכא דמלכא ומטרוניתא למרכב על חמרא אלא על סוסון⁵⁹²¹ הה"ד (חבוקק ג ח) כי תרכב על סוסך מרכבותיך ישועה דאין מזלזלין במלכותא למרכב מטרוניתא על חמרא כ"ש מלכא לית⁵⁹²² דין אתר הדיוט⁵⁹²³ עבד דארחיה למרכב על חמרא ובג"ד כתיב ביה במשיח (זכריה ט ט) עני	אין דרך של מלך ומלכה לרכוב על חמור אלא על סוסים, זהו שכתוב "כי תרכב על סוסך מרכבותיך ישועה", שאין מזלזלים במלכות להרכיב המלכה על חמור, כל שכן מלך, אין זה מקום הדיוט עבד שדרכו לרכוב על חמור. ולכן כתוב במשיח "עני
רע/א	
ורוכב על חמור⁵⁹²⁴ עני איהו תמן בסימן ערובין⁵⁹²⁵ נדה יבמות ושאר מתניתין בכלל ולא אתקרי⁵⁹²⁶ תמן מלך עד דרכיב בסוסיא	ורוכב על חמור", "עני" הוא שם בסימן ערובין נדה יבמות ושאר משניות בכלל, ולא נקרא שם מלך עד

⁵⁹¹⁶ שסוברים שאסתר ממש נבעלה ונמצא מתחלל השם שהיה בקרבה. ולא ידעי וכו', דון (נ"א דוק) מינה כי אינו ממעט העסק בפשטי תורה רק אותם שלא יודעים גם כן בסתרי תורה, כי העסק בפשט הוא נתינת כח בניצוצות להחיותם ולהתקן, אבל אין בהם כח גמור לעלות עד האצילות להברר ולהתקן כראוי, ולכן נקרא טבל דאורייתא, שהוא ערבוב קדש בחול, וממדרגת יצירה ולמטה ששם עיקר הערבוביא ורוב הרע כפי הנודע מכמה מקומות, וגם טבל הוא ט"ב ל"א, טוב ורע, כדאיתא באדם ישר במרכבת יחזקאל פ"א. ועל כן אותם שאינם חפצים אלא בפשט תמיד הם בערבוביא, כי אין להם כח לתקן ולברר הרע מן הטוב לגמרי. וז"ש שאינן יודעים אלא קלין וחמורין דאורייתא וכו', נלע"ד שר"ל שאלו הם צריכים תמיד לעסוק בסברות וחקירות מכל השכל ההיוליאני שהוא מעורב מאמת ומשקר, ומכח עיונם והיקשם הם מולידים סברות רעות (נ"א ודעות), על דרך החטה שמתגדלת עם התבן, וידוע שאין בדרכי החקירה דרך הנראה יותר מוכרח ומוכיח ממה שהוא הקל וחומר שהוא מסור לכל [ישראל] משכיל, והנה הוא מיוסד על מלמד ולמד, ונראה שממשיל את המלמד לתבן, קלין תבן, [להיות] שהוא המגדל החטה אבל אין ממנו הנאת סברה מחודשת, פי' בו בעצמו, כי אין הכוונה בהצעת טבע המלמד אלא להוציא ממנו הלמד, על דרך משל, ומה אם דבר פלוני שהוא קל יש לו חומרא זו, דבר פלוני שהוא חמור אינו דין שיהיה לו אותה החומרא, ואמנם גם אותו הלמד לפעמים אינו למד בבירור כל הנרצה בו, דאמרינן דיו, ונמצא שהיה בו בתחילה אמת ושקר. וז"ש חטה ח"ט ה' אילנא דטוב ורע, פי' ח"ט הוא צד השקר וה' הוא צד האמת, ונמצא שהוא מקלי' נוגה המעורבב, לאפוקי סודות התורה שהם ממש כמו שעתיד להיות, שעתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות, בלי תבן ובלא סובין, כמו שהוא בחטה, כי הח"ט הוא הסובין והה' הוא הדגן המנוקה, אבל לעולם יש בו קצת סובין דקים. ואם תשכיל מספר תב"ן וחט"ה תראה שעולים דע"ת, בסוד עץ הדעת. וז"ש חז"ל עץ שאכל ממנו אדה"ר חטה היה, ותנן כוותיה בפ"ק דראש השנה משנה ב' (רמ"ז).

⁵⁹¹⁷ כמו שמפרש והולך בפשוטי תורה (יהל אור).

⁵⁹¹⁸ דאתחשיב (דפ"ק).

⁵⁹¹⁹ ר"ל דקלין הוא תבן. וחומר הוא חטה, ובשניהם טו"ר, כמ"ש חט"ה ח"ט ר"ע, ה' טוב (יהל אור).

⁵⁹²⁰ התורה אשר שם [בעולם הבריאה] שהיא המשנה תהיה נקרא שפחה וקליפין דתורה דאצילות (הקדמת הרח"ו לשעה"ק).

⁵⁹²¹ מסט' דכ"י. כמו שמפרש והולך בסתרי קבלה (יהל אור).

⁵⁹²² נמחק ביהל אור.

⁵⁹²³ ר"ל מט"ט, שנק' הדיוט, והוא רוכב על חמור, דמסט' שית סדרי משנה (יהל אור).

⁵⁹²⁴ בזמן שאין זכאין כ"כ כמ"ש בגמ' (סנהדרין צח ע"א) (יהל אור).

⁵⁹²⁵ שהן חומרי ש"ס. וזהו חמור כנ"ל. והוא אוכל תבן קלין דאורייתא כנ"ל (יהל אור).

⁵⁹²⁶ הקדוש ברוך הוא (יהל אור).

שוכב בסוסה שלו כנסת ישראל.	דיליה כנסת ישראל:
כשהקדוש ברוך הוא מחוץ למקומו אינו מלך, וכשחוזר למקומו "והיה ה' למלך", וכך ישראל נאמר בהם כל ישראל בני מלכים, כדוגמת האב הם בניו, אינם בני מלכים עד שיחזרו לארץ ישראל. ואם תאמר שהדיוט זה, אף על גב שהוא הדיוט לגבי אדונו, ברכה, עליו נאמר אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך. והדיוט זה לגבי המלך, עבד מטטרון, ואדם הראשון שלא שמר את הכבוד שנתנו לו, הורידו אותו לאכול עם חמורים, ואמר אני וחמורי נאכל באבוס אחד, ויששכר זכה להקרא בחמור הזה "יששכר חמור גרם".	קב"ה כד איהו לבר מאתריה לאו איהו מלך וכד אתהדר לאתריה (זכריה יד ט) והיה יי' למלך והכי ישראל אתמר בהון כל ישראל בני מלכים כגוונא דאבא אינון בנוי לאו אינון בני מלכים עד דיהדרון ⁵⁹²⁷ לארעא דישראל ואי תימא ⁵⁹²⁸ דהדיוט דא אף ע"ג דאיהו הדיוט לגבי מאריה [ברכתא] (ברכתיה) עליה ⁵⁹²⁹ אתמר אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך והדיוט דא לגבי מלכא עבד מטטרון ואדם קדמא דלא נטר יקר דיהבו ליה נחתו ליה למיכל עם חמרים [ואמר] (הה"ד) אני וחמורי נאכל באבוס אחד ויששכר בהאי חמרא זכה לאתקרי (בראשית מט יד) יששכר חמור גרם:
ורבותינו בעלי המשנה, במלכה נאמר "ומלכותו בכל משלה", אחר שהתלבשה בה אסתר שלטה אסתר על אחשורוש ואומתו, ונאמר בהם "והרוג בשונאיהם". ואם תאמר שהתייחד עמה, אף על גב שהיו בבית אחד, חס ושלוש אלא כדוגמת יוסף שנאמר בו "ותנח בגדו אצלה" ולא לבושו אלא בגדו לשון "בוגדים בגדו".	ורבנן מארי מתניתין מטרוניתא אתמר בה (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה בתר דאתלבשא [באסתר שליטת] וביה אסתר שליטא (שליטא) אסתר על אחשורוש ואומתיה ואתמר בהו (אסתר ט טז) והרוג בשונאיהם ואי תימא דאתיחד עמה אף על גב דהווי בביתא חדא ח"ו אלא כגוונא דיוסף דאתמר ביה (בראשית לט טז) ותנח בגדו אצלה ולא לבושו אלא בגדו לישנא [ד]בוגדים בגדו:
וכאן סוד גדול, ומשום זה אסתר לשון הסתרה, "אתה סתר לי", השכינה הסתירה אותה מאחשורוש	והכא סתרא רברבא ובגין דא אסתר לישנא דסתראה ⁵⁹³⁰ (תהלים לב ז) אתה

⁵⁹²⁷ שא"י בדרגא דכ"י, וישראל בדרגא דעד"א (יהל אור).

⁵⁹²⁸ ר"ל אע"ג שכינה אותו הדיוט, מ"מ אל תהי כו', רק נגד בעלי קבלה קל (יהל אור).

⁵⁹²⁹ עלה (דפ"ו).

⁵⁹³⁰ היכל קודש הקדשים דהבריאה אשר שם מתלבש המלכות דאצילות בסוד (יחזקאל א כו) אדם היושב על הכסא, ונקראת בשם אסתר על שהיא מסתתרת בראש הבריאה, כי אסתר הוא לישנא דסתרא כמ"ש ברע"מ (פ' תצא רע"ו ע"א), וכמבואר כ"ז בדברי הרב בשער כסא הכבוד ע"ש (פ' ב' ה' ו') (הקדו"ש כה ע"ב).

סתר לי שכינתא אסתירת לה מאחשורוש ויהיב לניה שידה באתרה⁵⁹³¹ ואתהדרת איהי בדרועיה דמרדכי ומרדכי דהוה ידע שמא מפרש ושבעין (ותרין) לשון עבד כל דא בחכמתא ובגין דא אוקמוה מארי מתניתין דאפילו בלא דא אית ליה לב"ג (למלא) קודם דיתיחד⁵⁹³² עם אתתיה [למלא עמה] בגין דשמא שידה אתחלפא [באתתיה] (באתתא):	ונתנה לו שידה במקומה. והיא חזרה לזרועות מרדכי, ומרדכי שידע את שם המפורש ושבעים לשון עשה כל זה בחכמה. ולכן פרשוה בעלי המשנה, שאפילו בלי זה יש לאדם לפני שיתייחד עם אשתו לדבר עמה, משום ששמא התחלפה שידה באשתו.
ודא באתתא מאילנא דטוב ורע אבל אם היא משכינתא לית לה שנוי הה"ד (מלאכי ג ו) אני יי' לא שניתי אני דא שכינתא ולית לה דחילו מכל סטרין אחרנין [הה"ד] (ישעיה מ יז) כל הגוים כאין נגדו ובאתרא דשכינתא תמן כמה סגולות תמן [ובגין דאסתר שכינתא אתלבשת⁵⁹³³ בה חזיא הוה⁵⁹³⁴ למעבד עמה כמה סגולות] (ס"א צומות) כנונא דשרה קב"ה נטיר לה בגין שכינתא דהוה⁵⁹³⁵ עמה נטיר לה מפרעה ואפי' לבושה ותכשיטיה בכלהו שוי קב"ה סגולות בגין שכינתא ובגין דא אתא פרעה לסנדלה⁵⁹³⁶ מחא ליה עמיה והכי נמי בכל תכשיטין דילה בכל תכשיט ותכשיט דהוה נגע ביה מחי ליה עד דאתפרש מנה ההוא טמא [ואחזר לה לבעלה]:	וזה באשה מעץ טוב ורע, אבל אם היא משכינה, אין לה שנוי זהו שכתוב "אני ה' לא שניתי", "אני" זו השכינה ואין לה פחד מכל הצדדים האחרים, זהו שכתוב "כל הגוים כאין נגדו". ובמקום שיש שם שכינה, כמה סגולות יש שם. ומשום שאסתר התלבשה בה השכינה, ראויה היתה לעשות לה כמה סגולות (צומות), כדוגמת שרה שהקדוש ברוך הוא שמר אותה, משום השכינה שהיתה עמה שמר אותה מפרעה, ואפילו לבושה ותכשיטיה בכולם שם הקדוש ברוך הוא סגולות משום השכינה, ומשום זה [כש]בא פרעה לסנדלה הכה אותו בו, וכך גם בכל תכשיטיה, בכל תכשיט ותכשיט שהיה נוגע בו היה מכה אותו, עד שאותו הטמא נפרד ממנה והחזירה

⁵⁹³¹ דע כי ג' אינון אמה עבד שפחה אמה היא אמא מטטרין שבבריא דאמא מקננת בכורסיי עבד ז"א מטטרין שביצירה שפחה סנדלפ"ן שבעשייה פי' כל זה בנוקבא דז"א שאחר המיעוט נסתרה בכסא ולא נסתרה רק המלכות שבה וראש מלכות זו דהיינו כתר מלכות שבה הוא עתיק דבריא ואמא מקננא בה ואבא כלול בה דלא מתפרשין לעלמין ונשאר כתר שבה מגולה דכתיב (יחזקאל א כו) דמות כמראה אדם דהיינו יצירה דבריא וזהו שצפה יחזקאל בבריא דיצירה דהיינו דמות הכסא ולא הכסא וכן דמות כמראה אדם ולא מראה אדם דהיינו המלכות שבה. ואדם היינו ת"ת וז"ס אסתר שנסתרה בכסא וז' הנערות הראויות (אסתר ב ט) אינון ז' עלאין דהיינו ז' בחי' דמל' שבמלכות שבה שהם הנסתרים לגמרי דראש היינו ג"ר יש בהם קצת גילוי. והקליפה שנגד הבריא כדי שלא תתערב באצילות דלא יכיל לאתערבא ובחי' אחשורוש הוא דכורא דקליפה שהיה לו אחיזה כנגדו ועכ"ז לא היה משמש בה כמשארז"ל שנזדמן לו שידה היינו נוקבא דקליפות נוגה. ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא (דברים לא יח) בינה ולכן אין נסתר אלא מאמא וביום ההוא שייך נמי בבריא שהיא בעולמות נגד בינה ובתוך היום ההוא אסתיר ומצאוהו היינו הקליפה שכנגד' הוא בבריא וכוס של ברכה היינו בריאה כי כוס גימ' הכס"א והיין הה"ג שבה מתלבשין בבריא. וגם ה"ח הנשפעין מז"א הם שם רק הם (נ"א: נפרדין) שנבררין ובבינה שבבריא משפעת ה"ג לעשיה והת"ת דבריא משפיע ה"ח ליצירה, וז"ס ת"ת מקנן ביצירה במט"ט. ונ"ל ששמעתי ממורי זלה"ה כי לזה מקבלו הכוס בב' ידיו ומניחם בה' אצבען דימינא שהם הה"ח וזהו (תהילים קטז יג) כוס ישועות אשא (תהילים צח א) ותושיע לו ימינו למתק ה"ג עם ה"ח (זהר הרקיע).

⁵⁹³² וכ"ז רומז ליחוד עם הנשמה, כידוע בסוד היחודים, שסכנה גדולה שלא יתחלף ברע. וכ"ש בנשמתא דטו"ר כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁵⁹³³ "שכינתא אתלבשת" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "אתלבשת שכינתא".

⁵⁹³⁴ הות (דפ"ק).

⁵⁹³⁵ דהות (דפ"ו).

⁵⁹³⁶ לסנדלא (דפ"ו).

ואי בתכשיטין דילה כך כ"ש מאן דנגע בגופא ואפי' באצבע דילה לסטרא דיחודא (במדבר א נא) והזר הקרב יומת⁵⁹³⁷ דקב"ה לא יהיב ליה רשו למקרב גבה הה"ד (ישעיה מב ח) אני יי' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן⁵⁹³⁸:	לבעלה. ואם בתכשיטיה כך, כל שכן מי שנוגע בגופה, ואפילו באצבע שלה לצד היחוד, "והזר הקרב יומת", שהקדוש ברוך הוא לא נתן לו רשות להתקרב אליה, זהו שכתוב "אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן".
ובגין דא לא(ו) כל שם רע שקול מרגלים דאפיקו שום ביש על ארעא דישראל מיתו מאן דאפיק שום ביש על שכינתא כל שכן דלקיין בנשמתהון דאלין דאפיקו שום ביש על ארעא לקו בגופייהו⁵⁹³⁹ ומיתת גרמייהו מיתו אבל מאן דאפיק שום ביש על שכינתא נשמתא דלהון לקאה והאי למאן דידע רוא דא ועיניו פתחין אבל מאן דעיניו סתמיין לית ליה עונשא כל כך:	ומשום זה לא כל שם רע שקול, מרגלים שהוציאו שם רע על ארץ ישראל מתו, מי שמוציא שם רע על השכינה כל שכן שלוקים בנשמתם, שאלה שהוציאו שם רע על הארץ לקו בגופם ומיתת עצמם מתו, אבל מי שמוציא שם רע על השכינה נשמתם לוקה, וזה למי שיודע סוד זה ועיניו פתוחות, אבל מי שעיניו סתומות אין לו כל כך עונש.
ומה דרבנן דמתניתין שויין קמיייהו דאתתא אנוסה מותרת לבעלה ודאי איסור והיתר דמתני' לא ממלל אלא [במיליה] (במינאה) דב"נ ואתתא דאיהו⁵⁹⁴⁰ מאילנא דעץ הדעת טוב ורע אבל אתתא דאיהו מאילנא דחיי לאו לה דינא כאלין (דאינון) מאילנא דעץ הדעת טו"ר) דההוא דאילנא דחיי צדיק וטוב לו ובגיניה אתמר (משלי יב כא) לא יאונה לצדיק כל און ולא לבת זוגו צדקת ואוליפנא משרה בביתא דפרעה דלא הוה ליה רשו למקרב בהרה:	ומה שחכמי המשנה שמו לפנייהם, שאשה אנוסה מותרת לבעלה, ודאי אסור והיתר של המשנה לא מדבר אלא בדברים של האדם ואשה שהיא מעץ הדעת טוב ורע, אבל אשה שהיא מעץ החיים אין דינה כאלה (שהם מאילן עץ הדעת טוב ורע), שאותו עץ החיים צדיק וטוב לו ובשבילו נאמר "לא יאונה לצדיק כל און" ולא לבת זוגו הצדקת, ולמדנו משרה בבית פרעה שלא היתה לו רשות להתקרב אליה.
ומאן [דאיהו] (דאמר) צדיק ורע לו האי דאיהו מאילנא דטוב ורע דכיון דרע עמיה אין צדיק אשר לא יחטא בההוא רע בתר דאיהו עמיה רשע וטוב לו דאתגבר יצר הרע על יצר טוב אתמר וטוב לו טוב איהו תחות רשותיה ובגין דרע שליט על טוב רשע איהו דההוא דאתגבר נטיל שמא רשע ורע לו אל אחר סמאל ורע לו סם המות דיליה עכו"ם (תהלים לד כב) תמות רשע רעה ובג"ד אנוסה לאו איהי אלא אי אית	ומי שהוא צדיק ורע לו, זה שהוא מעץ של טוב ורע, שכיון שרע עמו אין צדיק אשר לא יחטא באותו רע, מאחר שהוא עמו. רשע וטוב לו, שהתגבר יצר הרע על יצר הטוב, נאמר וטוב לו, טוב הוא תחת רשותו, ומשום שהרע שולט על הטוב הוא רשע, שאותו שהתגבר לקח את השם. רשע ורע לו, אל אחר, סמאל ורע לו, סם המות שלו עובדי כוכבים ומזלות, "תמות רשע רעה". ומשום זה אינה

⁵⁹³⁷ אין פגם וחובה מגיע שם [בעולם האצילות] כלל, אך זהו רק שאין מגיע שם נגיעת ואחיזת הסטרא אחרא ח"ו, כי על זה נאמר (במדבר א נא) והזר הקרב יומת (הקדו"ש מו ע"ד).

⁵⁹³⁸ הנה כבר ידעת כי פסוק זה לא נאמר רק באצילות כי בבריאה יכול לאתערבא תמן קליפין. והענין כי אסתר היא נקודת מלכות דאצילות המסתתרת בראש הבריאה בסוד לכי ומעטי את עצמך לכן נק' אסתר לשון כי אתה אל מסתתר. מצאתי כתוב קליפה באצילות אינה מושגת כלל ובבריאה היא כנגדה וביצירה היא דבוקה ובעשיה היא מעורבת (זהר הרקיע).

⁵⁹³⁹ שדברו על א"י הגופנית (יהל אור).

⁵⁹⁴⁰ ר"ל נשמתא (יהל אור).

אנוסה אלא אם יש בה תערובת באותה נשמה של טוב ורע.	בה תערובת בה היא נשמתא דטוב ורע:
והתורה שנבראה (שנתנה), נשברו לוחותיה שמשולים לבתולים, והקדוש ברוך הוא חזר ונתן אותם לישראל לשמור אותה. תורה שבעל פה נקראת הלכה למשה מסיני, והחתן שלה שבר את בתוליה. ומי שמוציא עליה שם רע שיאמר שהתורה היא איננה זו, שהרי לוחותיה נשברו, הקדוש ברוך הוא שהוא "אבי הנערה" יאמר לו, בת שהיא בתיבת "בראשית" היא בת המלך, הקדוש ברוך הוא אומר "ופרשו השמלה", ונפתחת יריעה מספר תורה, ויראו שנאמר בה "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על	ואורייתא דאתבריא ⁵⁹⁴¹ דאתיהיבת ⁵⁹⁴² אתברו לוחין דילה דאינון משולים לבתולים וקב"ה והדרו יהיב לון לישראל [לנמרא] לה אורייתא דבע"פ אתקריאת הלכה למשה מסיני וחתן דידה תבר בתולים דילה ומאן דאפיק שום ביש עלה דיימא דהא ההיא אורייתא לאו איהי דא דהא לוחין דילה אתברו קב"ה יימא ליה דאיהו אבי הנערה בת דאיהו בתיבת בראשית איהי בריתא דמלכא קב"ה אמר (דברים כב יז) ופרשו השמלה ואתפתחת יריעה מס"ת [ויחזון דאתמר] (ביה ואתמר) ביה (שמות לד א) פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על
הלוחות הראשונים אשר שברת.	רעו/ב
מיד קם אליהו וכל בעלי הישיבה וברכו אותו ואמרו, סיני סיני כך ראוי לשמוע דברים שלך ולשתוק, אבל ברשות הקדוש ברוך הוא ושכינתו אני רוצה לדבר דְּבַר אליך לכבודך, אמר לו אמור.	הלוחות הראשונים אשר שברת:
פתח ואמר רועה הנאמן, הכלה הזו שלך, נתן אותה הקדוש ברוך הוא לאברהם לגדלה אליך, ומשום שהוא שמר אותה נקראה בתו, זהו שכתוב	מיד קם אליהו וכל מארי מתיבתא וברכו ליה ואמרו ⁵⁹⁴¹ סיני סיני ⁵⁹⁴² הכי אתחזיין למשמע מלין דילך ולשתוק אבל ברשותא דקב"ה ושכינתיה אנא בעי למללא מלה לגבך ליקרא דילך א"ל אימא:
	פתח ואמר רעיא מהימנא האי כלה דילך קב"ה יהב לה לאברהם לגדלא [לה לגבך] [לך לגבך] ובגין דאיהו נסיר לה אתקריאת

⁵⁹⁴¹ ואמרי (דפ"ו).

⁵⁹⁴² הוא רע"מ (בהגר"א על תיקו"ז ד ע"ב).

ברתיה הה"ד בת היתה לו לאברהם ובכל שמה⁵⁹⁴³ ובה קיים כל אורייתא כלה ואפילו עירובי תבשילין הה"ד (בראשית כו ה) וישמור משמרתו וגו' ואיהו הוה לגבה אומן כגון (אסתר ב ז) ויהי אומן את הדסה וקב"ה בריך ל[נ]ה בגינה⁵⁹⁴⁴ הה"ד (בראשית כד א) ויי' ברך את אברהם בכל וגדיל (ל)ה מכל מדות טבין וגמיל לה חסד וסליק לה בגדולה במדת חסד דאברהם והוה ביתיה בגינה פתוח לרוחה למגמל חסד עם כל באי העולם⁵⁹⁴⁵:	בת היתה לו לאברהם ובכל שמה, ובה קיים כל התורה כולה ואפילו עירובי תבשילין, זהו שכתוב "וישמור משמרתו וגו'", והוא היה אומן אליה כמו "ויהי אומן את הדסה", והקדוש ברוך הוא ברך אותו בגללה, זהו שכתוב "וה' ברך את אברהם בכל", וגידלה מכל מדות טובות, וגמל עמה חסד, והעלה אותה בגדולה במדת חסד של אברהם, והיה ביתו בגללה פתוח לרוחה לגמול חסד עם כל באי עולם.
ובגין דאיהו גמיל חסד עמה [כד] בנוי דאברהם הוה ממושכנים בכמה חובין במצרים אמר קב"ה לך רעיא מהימנא זיל וגמיל טיבו למאן דגמיל ליה עמך דדא כלה דילך יהיבת לה (ו)ליה לגדלא לה במדות טבין [ואיהו גדיל] (ואיהו דגדיל) לה בתליסר מכילן דרחמי דרמ[נ]ין בתלת תיבין וה"ו אנ"י וה"ו דאינון וא"ו דכליל בהון ע"ב שמהן כמנין חסד דבהון הוה אתגבר אברהם על ע"ב אומין ובכלה דילך הוה ליה סגולה בע"ב שמהן והוה נצח לכל אומה ולישן:	ומשום שהוא גמל עמה חסד, כשבני אברהם היו ממושכנים בכמה חטאים במצרים, אמר הקדוש ברוך הוא לך רועה הנאמן, לך וגמול טובות למי שגמל עמך, שהרי הכלה שלך נתתי לו אותה לגדלה במדות טובות, והוא גידלה בשלש עשרה מדות הרחמים שרמוזות בשלש תבות וה"ו אנ"י וה"ו, שהן וא"ו, שכלולים בהם שבעים ושנים שמות כמנין חסד, שבהם היה מתגבר אברהם על שבעים ושנים אומות, ובכלה שלך היה לו סגולה בשבעים ושנים שמות, והיה מנצח כל אומה ולשון. ומשום זה, "מוליק לימין משה זרוע תפארתו".

⁵⁹⁴³ שהרי ה' מדות גגתנ"ה הם בסוד כ"ל. ועכשיו היתה מתחלת להתפשט במה שהוא כ"ל. ומה גם דחסד אקרי (תהלים מב, ט) יומם, דכליל כולוהו יומי. וזהו בכל, פי' שמתפשט בכל, ושצריך שכל שפע הבא לעולמות התחתונים אינו בא אלא בצוות החסד שלה, ולכן חסדה נקרא בכל. ומה שנזכר למטה שיש שם ב"ן בחסד, נראה שגם שם ב"ן גי' ע"ב אם תמנה הד' ההין בצורת ד"ו. ועוד שגם שם ב"ן שהוא גי' בכ"ל ה"ס החסד דאתגלי בפום אמה, כמ"ש בסה"כ בדרוש אכילה ושתייה בסוד (שמות כ, ה) אל קנא. ואמנם אברהם היה מתגבר בכל כחו להחזיק אותו התפשטות של הגדולה שלה, בין בקיימו כל התורה, שיסודה מאבא, שורש החסדים, ובין במעשיו במעשי החסד עם כל באי עולם. ועוד הפליא להמשיך עליה אור י"ג מדות ששרשם מ"ג חיוורתי דהיינו י"ב ווין של ג' ע"ב שבחסד עילאה כנודע מיחוד היודין והוויין, וי"ב ווין הוא בגי' חס"ד. ולכן ג' השמות ו"ה"ו א"י ו"ה"ו ר"ת וא"ו, י"ג. וענין סוד שלהם הוא כי ו"ה"ו הראשון הוא השם הראשון, ושם אנ"י הוא שם ל"ו שהוא חצי ע"ב, ושם ו"ה"ו האחרון הוא שם מ"ח שהם שני שלישים ע"ב. הרי שבשלושתם נרמז ראשו וחציו ושלישו, ולכן אמר שבהם נכללים ע"ב שמות, וא' היתירה שבוא"ו ה"ס מזלא י"ג הכולל כולם כנודע שסודו אה"ה, וזה סוד הא'. באופן שבהיות הנוק' בתכלית הקטנות גדל כחו של אברהם אבינו ע"ה להרקיע רקיע חסדה בכח מעשיו וכוונותיו, והמשיך אור חסד העליון. וזה נשלם אחר שגבר חסדו בעקידת יצחק, ואז היה בן קל"ז שנה שהוא גימ' וא"ו אל"ף וא"ו, בסוד ג' שמות הנ"ל הכוללים שם ע"ב, ואז נאמר ו' ברך את אברהם בכל, שהיה (בראשית כד, א) זקן בא בימים, העליונים, שסודם מחסד ולמטה, והבן שאז נאמר בתורה שאברהם ישב (שם כג, ב) בקרית ארבע, שסודו יחוד ד' שמות הוי"ה אה"ה הוי"ה אדנ"י וכו' (רמ"ז). דכלילת מכל, ובה כל אורייתא. וז"ש ובה קיים כו' (יהל אור).

⁵⁹⁴⁴ בגינה כו'. צ"ל בגינה. ור"ל דבית הוא שכינה, והוי פתוח כו' במדת החסד, דסליק לה בגדולה כנ"ל (יהל אור).
⁵⁹⁴⁵ עולם (דפ"ו).

ובגין דא (ישעיה סג יב) מוליך לימין משה זרוע תפארתו⁵⁹⁴⁶ ובוקע מים דימא קרעת ליה קדם בנוי בתריסר קרעין בחושבן ו"ו ובזכות א' (ס"א ובגינה) עבדתו (עברת) ימא יבשתא ובה טובעו מצרים דלא מהימנין בוא"ו דאיהו אחד ולזמנא דאתו (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים ואראנו נפלאותו יתקיים בישראל (אראנו נפלאות) זרעא דאברהם ובך יתקיים (דאנת) מוליך לימין משה זרוע תפארתו (זרעא⁵⁹⁴⁷ דאברהם) ובוקע מים דאורייתא קדמהון למהוי לך שם עולם⁵⁹⁴⁸ ותמן [תרויח] (תנוח) כלה דילך:	ו"בוקע מים", שקרעת לו את הים לפני בניו לשנים עשר קרעים, בחשבון ו"ו, ובזכות א' (ובגללה) עשית את הים ליבשה, ובה טובעו המצרים שלא מאמינים בוא"ו שהוא אחד. ולעתיד לבא "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", יתקיים בישראל זרעו של אברהם, ובך יתקיים (שאתה) "מוליך לימין משה זרוע תפארתו", (זרע אברהם) ו"בוקע מים" של התורה לפניהם, להיות לך שם עולם, ושם תרויח את הכלה שלך.
ובגין דבת דא אתייהיבת לישראל דאיהי הלכה דילך מסטרא דשמאלא הלכה⁵⁹⁴⁹ למשה מסיני דהא מסטרא דימינא ה' הלכה דילך מסטרא דשמאלא דאברהם י' דיצחק וכלא ה"י מן אלהים ואנת וא"ו מלא דילה שלימות דילה כוס מלא בקדמיתא⁵⁹⁵⁰ כ"ס י"ה ולבסוף כוס מלא ברכת יי' (דברים לג כג):	ומשום שבת זו נתנה לישראל, שהיא הלכה שלך מצד השמאל, הלכה למשה מסיני, שהרי מצד הימין ה' הלכה שלך, מצד השם של אברהם, י' של יצחק, והכל ה"י מאלהים, ואתה וא"ו מלא שלה, שלמות שלה, כוס מלא בתחלה, כ"ס י"ה, ולבסוף כוס "מלא ברכת ה'".
ובגין דאתייהיבת לישראל על ירך דאינון מסטרא דעמודא דאמצעיתא אית לגלאה⁵⁹⁵¹ אמאי אתייהיבת לון דהא ודאי אברהם הא אתמר אמאי אתייהיבת ליה ואנת גמילת חסד עם בנוי כגוונא דגמיל הוא [עמך] ליצחק יחב לה⁵⁹⁵² קב"ה ליה [ולזרעיה] (ולזרעא) לנטרא ונ"א לעטרא לה [מאילנא] (דאילנא) דטוב ורע ועבדו (ל"ה) כמה גדרין וחתיכו לה כמה לבושין דאינון לבושי דהבא⁵⁹⁵³ בכמה פסקות והווי חולקין ומקשין עליהו על אלין פסקות לתקנא לה בכמה פרוקין לקשט לה בכמה [מיני] קשוטין לשבתות וי"ט למהוי מקשטא לגבך	ומשום שנתנה לישראל על ירך, שהם מצד העמוד האמצעי, יש לגלות למה נתנה להם, שהרי ודאי אברהם הרי נאמר למה נתנה לו, ואתה גמלת חסד עם בניו כדוגמא שהוא גמל לך. ליצחק נתן הקדוש ברוך הוא לו ולזרעו לשמור (לעטר) אותה מעץ טוב ורע, ועשו לה כמה גדרים, וחתיכו לה כמה לבושים שהם לבושי זהב בכמה פסקות, והיו חולקים ומקשים עליהם על הפסקות הללו, לתקנה בכמה פרוקים, לקשט אותה בכמה מיני קשוטים לשבתות וימים טובים, להיות מקושטת אליך, בזמן שתבא אליה בגאולה האחרונה, שנאמר בה

⁵⁹⁴⁶ ימין של ת"ת (יהל אור).

⁵⁹⁴⁷ זרע (דפ"ו).

⁵⁹⁴⁸ מל'. וז"ש תמן תרויח כו' (יהל אור).

⁵⁹⁴⁹ כמו שמפרש והולך דה' מן אברהם, וי"ד דיצחק, הוא ה"י מן אלהים, והוא ה' דהלכה, והוא מסט' דשמאלא, ה' על י"ד, ה' דאלהים (יהל אור).

⁵⁹⁵⁰ מסט' דאברהם ויצחק הוי כ"ס י"ה כנ"ל, ועכשיו נעשית כוס מסט' דמשה, דרגא דעד"א, וזהו כוס מלא בוא"ו, וכוס בגי' אלהים מסט' דשמאלא, וזהו ברכת ה' בבינה, וזהו שאמר לעיל מסטרא דשמאלא כו' (יהל אור).

⁵⁹⁵¹ כמו שמפרש והולך דאינון מסטרא דאברהם ויצחק ה"י, והוא וא"ו מתייחד עמה, כלה דיליה (יהל אור).

⁵⁹⁵² ליה (דפ"ו).

⁵⁹⁵³ מסט' דשמאלא ולכן שם המחלוקת לש"ש. וז"ש והוי חולקין כו' (יהל אור).

בזמנא דתיתי לגבה בפורקנא בתרייתא דאתמר [בה] [קהלת א ט] מ"ה ש"היה ה"וא⁵⁹⁵⁴ וחסר באן:	"מ'ה ש'היה ה'וא".
[ו] בגין דאינון גרמו לך ועבדו עמך טבין אנת סבילת⁵⁹⁵⁵ בגינייהו כמה מכתשין בגין דלא יתקטיל משיח בן יוסף⁵⁹⁵⁶ דאתמר ביה (יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל מזרעא דיוסף דאתמר ביה (דברים לג יז) בכור שורו הדר לו ובגין דלא יתחלל הוא וזרעיה בין עכו"ם ד[ב] חוביה דירבעם דעבד ע"ז הוה הוא לאתחללא בעכו"ם (הוא) וזרעיה [הוא] בגין דירבעם בן נבט מזרעיה איהו ובגיניה אתמר [בך] [ישעיה נג ה] והוא מחולל מפשעינו [וגו'] ובחבורתו נרפא לנו:	ומשום שהם גרמו לך ועשו עמך טובות, אתה סבלת בגללם כמה מכות כדי שלא יהרג משיח בן יוסף, שנאמר בו "ופני שור מהשמאל", מזרע יוסף, שנאמר בו "בכור שורו הדר לו", וכדי שלא יתחלל הוא וזרעו בין עובדי כוכבים ומזלות בחטא של ירבעם שעשה עבודה זרה, היה הוא להתחלל בעובדי כוכבים ומזלות הוא וזרעו, משום שירבעם בן נבט הוא מזרעו, ובגללו נאמר בך "והוא מחולל מפשעינו וגו' ובחבורתו נרפא לנו".
וישראל בגין דאינון כלילין ימינא ושמאלא תמן ה"י [דילך בשלימו הוה] (הוא) אית לך לאתיחדא עמה בינייהו ובגין דאתמר בך (דברים כב יט) כי הוציא שם רע על בתולת ישראל אתמר בך (דברים כב יט) ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו בגלותא לא יכיל למפרש ליה מנה כל יומיו:	וישראל משום שהם כלולים ימין ושמאל, שם ה"י שלך היתה בשלמות, יש לך להתייחד עמה ביניהם, ומשום שבך נאמר "כי הוציא שם רע על בתולת ישראל", נאמר בך "ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו" בגלות, לא יכול להפריש אותו ממנה כל ימיו.
ואיך הוא שם רע דאפיקת עלה [אלא] בתר דאתייהיבת איהי לישראל כל מאן דאפיק שום ביש על ישראל כאילו אפיק עלה ושום ביש [הוא] והוה דאמרת לקב"ה (שמות לב יא) למה י"י יחרה אפך בעמך וקב"ה אמר וכי אנת אפיק שום ביש על ישראל דעבדו ית עגל (שם ז) לך רד כי שחת עמך ערב רב ודאי דאנת גיירת לון עבדו ית עגלא ובגין דא כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולו תהיה לאשה (דברים כב יט):	ואיך הוא שם רע שהוצאת עליה, אלא אחר שהיא נתנה לישראל, כל מי שמוציא שם רע על ישראל כאלו הוציא עליה. והשם רע היה שאמרת לקדוש ברוך הוא "למה ה' יחרה אפך בעמך", והקדוש ברוך הוא אמר, וכי אתה הוצאת שם רע על ישראל שעשו את העגל, "לך רד כי שחת עמך", ודאי ערב רב שאתה גיירת אותם עשו את העגל, ומשום זה "כי הוציא שם רע על בתולת ישראל, ולו תהיה לאשה".
קם רעיא מהימנא נשיק ליה באנפוי ועל עינוי וברוך ליה [ו] אמר ליה תהא מברך מפומא דקב"ה ושכינתיה בכל מדה ומדה דיליה ובעשר ספירן דיליה ובכל שמהן	קם הרועה הנאמן, נשק לו בפניו ועל עינוי, וברך אותו ואמר לו, תהיה מבורך מפי הקדוש ברוך הוא ושכינתו בכל מדה ומדה שלו, ובעשר הספירות

⁵⁹⁵⁴ ר"ת משה. ור"ל גואל הראשון הוא גואל אחרון (יהל אור).

⁵⁹⁵⁵ בגלותא, הת"ח כידוע (יהל אור).

⁵⁹⁵⁶ טעם למיתת משיח בן יוסף ולא משיח בן דוד וגם בזה יתבאר ענין שינוי שנמצא במאמרי ס' הזוהר כי מהם נראה ששני המשיחים הם במלכות וממקצתם נראה ששניהם ביסוד והענין הוא כי שניהם הם ביסוד אלא שמשיח בן דוד הוא ביסוד לאה ומשיח בן יוסף הוא ביסוד רחל ובה צדקו כולם כי שניהם ביסוד ושניהם במלכות ולפי שרחל נאמר בה רגליה יורדות מות שהקליפות נאחזות בה לכן נהרג בן יוסף מה שאין כן בלאה שאינה במקום המיתה (שער מאמרי רשב"י). ועי' לעיל קנג ע"ב (הקדו"ש פט ע"א).

שלו, ובכל השמות שלו, ובכל בעלי הישיבות, ובכל המלאכים. וענו כולם ואמרו אמן, והקדוש ברוך הוא ושכינתו הודו בברכתו. אליהו, קום פתח פִּיךָ במצוות עמי שאתה הוא עוזר שלי מכל	דיליה ובכל מארי מתיבתאן ו(ב)כל מלאכין (ו)ענו כלהו ואמרו אמן וקב"ה ושכינתיה הודו ובברכתיה (כברכתו) אליהו קום אפתח פומך בפקודין עמי דאנת הוא עוזר ודילי מכל
צד, שהרי עליך נאמר בתחלה "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן", "בן אהרן", ודאי בן אח שלי הוא "ואח לצרה יולד".	רעז/א
"כי ימצא איש נערה בתולה אשר לא ארשה וגו'". מצוה זו לדון במפתה חמשים כסף זהו שכתוב "כי ימצא איש נערה בתולה אשר לא ארשה", אלו ישראל, מצד השכינה נקראו בת. "ותפשה ושכב עמה ונמצאו, ונתן לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה רבותינו וכל בעלי הישיבה, "איש",	כי ימצא איש נערה בתולה אשר לא ארשה וגו' (דברים כב כח) פקודא דא לדון במפתה ⁵⁹⁵⁸ חמשים כסף הה"ד כי ימצא איש נערה בתולה אשר לא ארשה אלן ישראל ⁵⁹⁵⁹ מסטרא דשכינתא אתקריאו בת ותפשה ושכב עמה ונמצאו ונתן לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה לא

⁵⁹⁵⁷ נשא קכד ע"א פקודא לדון בדיני סוטה [דרך אמת].

⁵⁹⁵⁸ נראה שכוונתו לפי הפשט לתרץ למה נאמר אשר לא ארשה, שהיה די שיאמר נערה בתולה, שממה שנזכר לעיל דין המאורסה שהיא בסקילה יהיה פשוט כאן שאינה ארוסה שהרי עונשו ממון, לכן אמר שכוונת ייתור זה הוא ללמד למפתה דכתוב בו (שמות כב, טו) מהר ימהרנה וגו', שהוא חמשים כסף, וכדאמר בפסוק. אי נמי דילפינן ליה מגזירה שוה, דכתיב התם והכא אשר לא ארשה לגזרה שוה. וז"ש הה"ד כי ימצא וגו', כלומר בזה ניחא מ"ש אשר לא ארשה ללמד למפתה. וכוונת הצעה זו דנראה קשה שהרי עיקר הפסוק הוא לאנוסה, אלא שרוצה לדרוש מאי דלקמן בדרך אחר, שמדבר דוקא בפיתוי, כמ"ש (הושע ב, טז) הנה אנכי, ולכן אמר שפסוק זה מדבר גם כן במפתה (רמ"ז).

⁵⁹⁵⁹ נראה שמכוין ליתן טעם למה יתן הקנס לאביה ולא יהיה שלה, ואמר שהטעם הוא מפני שהאב הוא הנקלה. והענין הוא דידוע דאבא יסד ברתא, ושם י"ה הוא בחכמה, וי' פעמים ה' הוא נ' כסף. ונודע סוד ב"ת שהוא ה' פעמים י"ה אדנ"י עם ב' הכוללים, כי היא מדילה, ונקראת נערה ה' פעמים אדנ"י, ואבא ה' פעמים י"ה, שכן מאיר בה בה' מקומות תנה"ם דז"א, וה"ס ב"ת כאמור. ועניינו שנבחנת כבת שיש לה אב, ולכן פיוסו בשמו י"ה נ' כסף. אמנם פיוס שלה ולו תהיה לאשה וגו' (רמ"ז).

יוכל לשלחה כל ימיו (שם יט) (ו)רבנן וכל מארי מתיבתא⁵⁹⁶⁰ איש אלן ישראל מסטרא דקב"ה ותפשה⁵⁹⁶¹ בקשורא דתפלין ותפשה בכנפי מצוה אשר לא אורשה בת יחידה [דא] נשמה ושכב עמה בצלותא דשכיבא בהשכיבנו ונתן לאבי הנערה חמשים כסף כ"ה כ"ה אתון דיהודא:	אלה ישראל, מצד הקדוש ברוך הוא. "ותפשה" בקשר של תפלין, "ותפשה" בכנפי מצוה. "אשר לא אורשה", בת יחידה זו הנשמה. "ושכב עמה" בתפלת שכיבה בהשכיבנו. "ונתן לאבי הנערה חמשים כסף", כ"ה כ"ה אותיות היחוד.
קום רעיא מהימנא דודאי מאן דאשתדל בהלכה שלא לשמה ורווח הלכה ודאי בתפיסה⁵⁹⁶² [איהי לגביה] (איהו לגביה) ועם כל דא אוקמוה לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה והאי הלכה מסטרא דנער טוב דאתפרש מאילנא דטוב ורע דאיהו איסור והיתר טומאה וטהרה כשר ופסול ועל שם נער אתקריאת איהי נערה דעתיד לקיים בה (איוב לח יג) וינערו רשעים ממנה דאינון איסור טמא ופסול סמאל ומשרייתיה:	קום רועה נאמן, שודאי מי שעסק בהלכה שלא לשמה והרויח הלכה, ודאי היא בתפיסה אצלו, ועם כל זה פרשוה, לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. והלכה זו מצד של נער טוב שנפרד מעץ של טוב ורע, שהוא אסור והיתר, טומאה וטהרה, כשר ופסול. ועל שם "נער" נקראת היא "נערה", שעתיד להתקיים בה "וינערו רשעים ממנה" שהם איסור טמא ופסול, סמאל ומרכבותיו.
ד"א כי ימצא איש נערה בתולה אלן ישראל דכתיב (הושע יא א) כי נער ישראל ואוהבהו נער מסטר דמטטרו"ן ואין איש	דבר אחר, "כי ימצא איש נערה בתולה", אלו ישראל, שכתוב "כי נער ישראל ואוהבהו", "נער" מצד

⁵⁹⁶⁰ ירצה זה שאמרנו ה"ס פשט הדבר כאן למטה בעוה"ז, אבל רבנן שהם כל נשמות הצדיקים שהיו תמיד עם רעיא מהימנא אצל רשב"י ע"ה, והם בעולם העליון לומדים התורה בסודות נעלמים וסתרי תורה, הלא הם דורשים סוד זה באופן זה, איש, אלן ישראל וכו'. אי נמי אפשר לומר שרעיא מהימנא מעורר לרבנן ומארי מתיבתא שיבינו אותו הסוד, והראשון עיקר מדקאמר בתר הכי קום רעיא מהימנא, דמשמע דעד השתא לא מדבר הוא. האמנם יש לדקדק במאמר זה כי מסמיך אחר איש, ותפסה, ואחר כך מזכיר אשר לא אורסה. ועוד שמפרש ושכב על השכיבנו, ואחר כך מפרש ייחוד קריאת שמע, כ"ה כ"ה. ונלע"ד שעד עתה פירש הפסוק בסוד פשוטו ונתן טעם לקנס חמשים כסף, מפני שסתם עם ישראל בכללו נקרא בת מצד השכינה וכאמור, אבל עכשיו ר"ל בסדר עומק הסוד שהוא על תיקונו של עולם, כי אין למעלה במתיבתא דקב"ה [שהיא בבריאה, ששם גן עדן העליון ושם הנשמות], לא איסור ולא דבר רע כאונס ופיתוי וזולתם. והנה כבר הקדים שישראל נקראים בת מצד השכינה, ושמהו למה שיבוא. ועתה הוסיף איש אלן ישראל, שגם יש להם בחינת איש להשפיע ולתקן השכינה, אבל בכאן לא נקראים אדם שה"ס הגדלות דזעיר, דהשתא לא קיימין במדרגה זו אלא במדרגת איש שה"ס היניקה דהיינו הו"ק, והיא מדרגת עולמות ב"ע שכולם במדרגת ז' היכלות, ובהם ג' שמות אל ש"ד"י אל הו"ה ואל א'דנ"י שהם ר"ת א"ש ממטה למעלה. והנה כל ענין זה מפורש בכללות תיקון השכינה, כי ידוע הוא שהיא יורדת לעולמות התחתונים ולהיות לעזר לבניה בדבר הבירורים, כי שלה הם והיא חוזרת על אבידתה, וכביכול הוא האיש אובד חוץ ממקומו, ועל זה נאמר כי ימצא איש, זה ישראל, נערה בתולה, היא השכינה שסוגרת פתחה ברדתה למטה לבל יהנה זר מאור הקדושה (רמ"ז).

⁵⁹⁶¹ מה יעשה זה האיש, ותפשה, בקשורא דתפלין, מתחיל מהתיקונים הנעשים לה בבוקר שהם הראשון ענין התפלין, שידוע שבזכות הזריזים לקום אחר חצות ולומדים בתורה נותנים כח לכתר שלה, שבעלות השחר תעלה לאצילות ותתקשר בזרוע בעלה בסוד תפלין של יד, ובסוד (שיה"ש ח, ו) כחותם על זרועך. ועכשיו בתפלין של ראש שהיא מאליה על זעיר בסוד (שם) כי עזה כמות אהבה. אבל עיקר הדבר הוא בקישורא דתפלין שהוא תפילה של יד שנקשרת בזרועו, ויש שם ז' כריכות שה"ס אור מקיף, ושממש יורד האור לז' היכלותיה שבבריאה, ומעתה מתחלת היא להתקן ולהיות דבוקה בבעלה ומוקפת אור מקיף. וגם יש לה בחינת הקידושין, שה"ס אותן הכריכות שבאצבע שהן הן אור מקיף לה לעצמה וכןזכר בשער התפלין, ובמצת שימורים, עיי"ש (רמ"ז).

⁵⁹⁶² בתפוסה (דפ"ק), בתפישה (דפ"ו).

אלא קב"ה שנאמר (שמות טו ג) יי' איש מלחמה כי ימצא איש נערה בתולה בתולת ישראל [דאיתמר בה (עמוס ה ב) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל] (הושע ב טז) הנה אנכי מפתיה⁵⁹⁶³ והולכתיה המדברה⁵⁹⁶⁴ ולבתר אפתח לון חמשיין תרעין דחירו [דאינון] (דחדוה) חמשיין תרעין דרחמי מסטרא דאברהם אבוהון והאי איהו (דברים כב כט) ונתן⁵⁹⁶⁵ לאבי הנערה חמשים כסף וכסף מדרגא דחסד דרגא דאברהם:	מטטרו"ן. ואין "איש" אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר "ה' איש מלחמה". "כי ימצא איש נערה בתולה", בתולת ישראל, שנאמר בה "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל", "הנה אנכי מפתיה והולכתיה המדבר", ואחר כך פתח להם חמשים שערי חרות שהם חמשים שערי רחמים מצד אברהם אביהם, וזהו "ונתן [האיש השכב עמה] לאבי הנערה חמשים כסף", ו"כסף" מדרגת החסד דרגת אברהם.
דבמפקנו דמצרים חמשיין תרעין [דחירו אפתח] (דחדוה אתפתח) לון מסטרא דדינא דשמאלא דאיהו אדני דתמן דין⁵⁹⁶⁶ אנכי קדם דינא (בראשית טו יד) דין⁵⁹⁶⁷ אנכי [ולבתר נפקו אבל בפורקנא בתרייתא (ישעיה נד ז) וברחמים גדולים מסטרא דאברהם וגאולה דרגא דאברהם (דבינה) (מבינה) תמן איהו יד הגדולה⁵⁹⁶⁸ תמן איהו נ' כסף ולבתר לא יוכל לשלחה ובגלותא כל ימיו [בגלותא] בגין דלו תהיה לאשה כמה דאיתמר (הושע ב כא) וארשתיך לי לעולם וקרא אחרינא⁵⁹⁶⁹ (ישעיה נד ה) כי בועליך עושיך יי' צבאות שמו (שם סב ד) לא יאמר לך⁵⁹⁷⁰ עוד עזובה דאע"ג דשכינתא⁵⁹⁷¹ איהו בגלותא קב"ה לא זז מנה:	שביציאת מצרים פתח להם חמשים שערי חרות מצד דין השמאל שהוא אדני, ששם "דן אנכי", קודם דין, "דן אנכי", ואחר כך יצאו, אבל בגאולה האחרונה "וברחמים גדולים", מצד אברהם, וגאולה דרגה של אברהם, שבינה שם, היא היד הגדולה, שם היא נ' כסף, ואחר כך "לא יוכל לשלחה" בגלות "כל ימיו", משום ש"לו תהיה לאשה", כמו שנאמר "וארשתיך לי לעולם", וכתוב אחר "כי בועליך עושיך ה' צבאות שמו", "לא יאמר לך עוד עזובה", שאף על גב ששכינה בגלות הקדוש ברוך הוא לא זז ממנה.
פקודא בתר דא לישא אנוסתו דודאי אנוסה אית מתרין סטריין אנוסה ברחימו דיליה לגבה ואיהי לא רחימת ליה ואית אנוסה דרחימת איהי ליה ורחילת לאזדווגא עמיה בלא קדושיין וברכה ואיהי לא בעאת⁵⁹⁷² אם היא הדיוטא⁵⁹⁷³ לגביה ולו	מצוה אחר זו, לישא אנוסתו, שודאי אנוסה יש משני צדדים, אנוסה באהבתו אליה והיא לא אוהבת אותו, ויש אנוסה שהיא אוהבת אותו ופוחדת להזדווג עמו בלי קדושיין וברכה, והיא לא רוצה אם היא

⁵⁹⁶³ דגם מפותה נותן לה חמשים שקלים (יהל אור).

⁵⁹⁶⁴ המדבר (דפ"ו).

⁵⁹⁶⁵ ור"ל לאבי הנערה, אברהם, בת היה לאברהם כו', דפתח נ' תרעין דבינה לה ומשם לישראל (יהל אור).

⁵⁹⁶⁶ ר"ל בשם אדני אותיות אמצעיות דן, וזהו דן אנכי, אני דאדני, כ' דכתר, בינה נ"ן תרעין (יהל אור).

⁵⁹⁶⁷ קדם דינא דא. צ"ל דן. ר"ל קודם דן ואח"כ יפקון (יהל אור).

⁵⁹⁶⁸ ר"ל זהו וברחמים גדולים (יהל אור).

⁵⁹⁶⁹ ר"ל ג"כ ראה שהוא ית' בעלינו (יהל אור).

⁵⁹⁷⁰ ר"ל סיפא דקרא ולא כו' בעולה (יהל אור).

⁵⁹⁷¹ ר"ל דעכשיו היא ארוסה כמ"ש ברע"מ לקמן דעדיין היא ארוסה לגבך רע"מ, דהוא בדרגא דעד"א, כמ"ש (סנהדרין נט ע"א) תורה צוה לנו משה מורשה א"ת מורשה אלא מאורסה. ולע"ל תנשא ותהא בעולה (יהל אור).

⁵⁹⁷² בלא קדושיין (יהל אור).

⁵⁹⁷³ כמ"ש (כתובות לט ע"א) שותה בעציצו. משא"כ אם היא אינה רוצה כגון ראשון (יהל אור).

800 | Page

הדיוטית כלפיו "ולו תהיה לאשה".	תהיה לאשה:
בסתרי תורה יש לנו להמשיך משל, יש נשמה שהיא מלכה, ויש נשמה שהיא אמה כמו "וכי ימכור איש את בתו לאמה", ויש נשמה שהיא שפחה פשוטה של האדם. גם כך יש שהוא עבד, שפחה אל הנשמה. ולפעמים הנשמה הולכת בסוד הגלגול, זהו שכתוב "ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה", ויצר הרע רודף אחריה להיכנס בגוף שהיא שפחה, לגבי היצר הרע שהוא שד יהודי, ונשמה י' אמה העבריה, ובה אותו השד חוזר [להיות] שדי ששומר את אותה הנשמה, ושב בה בתשובה, ומברך בה את הקדוש ברוך הוא בכל יום בברוך, ומקדש בה את הקדוש ברוך הוא בקדוש קדוש קדוש, ומייחד עמה את הקדוש ברוך הוא בקריאת שמע.	בסתרי תורה אית לן להמשיך משל נשמתא אית דאיהי מטרוניתא ונשמתא אית דאיהי אמה [כגון] (שמות כא ז) וכי ימכור איש את בתו לאמה ונשמתא אית דאיהי שפחה הדיוט ⁵⁹⁷⁴ דב"נ אוף הכי אית ⁵⁹⁷⁵ דאיהו עבד שפחה לגבי נשמתא ולומנין נשמתא ⁵⁹⁷⁶ אזלא ברזא דגלגולא הה"ד (בראשית ח ט) ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה ויצר הרע רדיף אבתרהא לאעלא בגופא דאיהו שפחה לגבי [דיצר הרע איהו] (יצר הרע אית) שד יהודי ונשמתא י' אמה העבריה ובה ההוא שד אתהדר שדי דנמיר לה בההיא ⁵⁹⁷⁷ נשמתא ותב בה בתיובתא ומברך ⁵⁹⁷⁸ בה לקב"ה בכל יומא בברוך ומקדש בה לקב"ה בקק"ק ומיחד עמה לקב"ה בק"ש:
מה שהיה אותו שד חוזר [להיות] מלאך שלו מטטרון (רוח ממנו) וחוזר [להיות] שדי, שכך עולה מטטרון בחשבון "שדי", ומיד יתקיים בו "ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו". ואם לא חזר בתשובה, היא משתעבדת אליו בחטאים שעשתה, ויתקיים בה "האשה וילדיה תהיה לאדניה", ונאמר באותו שד בעל חובו "והוא יצא בגפו". והשד הזה הוא כמו המטה של משה שהתהפך ממטה לנחש ומנחש למטה, כך השד הזה מתהפך משד למלאך וממלאך לשד, כפי מעשי האדם. ומכאן נודע יוסף השד למה נקרא כך.	מה דהוה איהו שד אתהדר מלאך ⁵⁹⁷⁹ ידיה מטטרון (רוחא מניה) ואתהדר שדי דהכי סליק מטטרון ⁵⁹⁸⁰ בחושבן [שדי] ומיד יתקיים ביה ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו ואי לא חזר בתיובתא איהי לגביה משתעבדא בחובין דעבדת ויתקיים [ביה] (בה) האשה וילדיה תהיה לאדניה ואתמר בההוא שד בעל חוביה והוא יצא בגפו והאי שד איהו כמטה דמשה דאתהפך ממטה לנחש ומנחש למטה הכי האי שד אתהפך משד למלאך וממלאך לשד כפום עובדוי דבר נש ומחכא אשתמודע יוסף [שידא] (שדא) אמאי אתקרי [הכי]:
ועל שם שדים שבאו מזה, פרשוה בעלי המשנה שיש מהם כמו מלאכי השרת והם תלמידי חכמים שיודעים מה שהיה ומה שעתיד להיות, והם בדמויותיהם בארץ, אלו בעלי פילוסופיה, אצטגניני ישראל שיודעים מה שהיה ומה שעתיד להיות מאותות	וע"ש שדים דאתו מהאי אוקמוה מארי מתניתין דאית מנהון כמלאכי השרת ואינן תלמידי חכמים [ד]ידעין מאי דהוה ומאי ⁵⁹⁸¹ דעתיד למהוי ואינן בדיוקנייהו ⁵⁹⁸² בארעא אינן מארי פילוסופיא אצטגניני ישראל דידעין מאי דהוה ומאי דעתיד למהוי

⁵⁹⁷⁴ הדיוטא (דפ"ו).

⁵⁹⁷⁵ ר"ל כ"ה בגוף, שאית הדיוט לגבי נשמתא, והן תלין גוונין הנ"ל (יהל אור).

⁵⁹⁷⁶ זהו שגוף הדיוט לנשמתא (יהל אור).

⁵⁹⁷⁷ לההיא (דפ"ו).

⁵⁹⁷⁸ יב"ק (יהל אור).

⁵⁹⁷⁹ דתמן מטה הנהפך מנחש למטה וממטה לנחש כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁵⁹⁸⁰ במטטרון (דפ"ו).

⁵⁹⁸¹ ומה (דפ"ו).

⁵⁹⁸² ר"ל ב"א בדיוקנייהו (יהל אור).

[מאותות] (דאותות) דחמה וסיהרא לקותא דלהון וכל ככב ומזל ומה [אחזי] (אחדיו) בעלמא:	החמה והלבנה, מלקוי שלהם, וכל כוכב ומזל, ומה הוא מראה בעולם.
ואית מנהון	ויש מהם
רעז/ב	
כבהמה פריין ורביין כבהמה דיוקנא דלהון לתתא אינון עמי הארץ ואוקמוה מארי מתניתין דאינון שקץ ובנתייהון שרץ ועל בנותיהן נאמר (דברים כז כא) ארור שוכב עם כל בהמה ואינון שונאים לת"ח מארי משנה דאינון מלאכי השרת ממשי ⁵⁹⁸³ ובגין דא אוקמוה מארי מתניתין על ב"נ אי יהא כמלאך יי' צבאות תורה יבקשו מפייהו ואי לאו לא יבקשו תורה מפייהו:	כמו בהמה, פרים ורבים כבהמה, דמותם למטה הם עמי הארץ, ופרשוה בעלי המשנה שהם שקץ ובנותיהם שרץ, ועל בנותיהם נאמר "ארור שוכב עם כל בהמה", והם שונאים את תלמידי החכמים בעלי המשנה שהם ממש מלאכי השרת, ומשום זה פרשוה בעלי המשנה על אדם, אם יהיה כמו מלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפייהו, ואם לא, לא יבקשו תורה מפייהו.
ואית אחרנין ⁵⁹⁸⁴ מארי סתרי תורה [מארי מדות] דאינון ירתין נשמתין מסטרא דמלכותא קדישא דאיהי ⁵⁹⁸⁵ כלילא מעשר ספירן דמאן דירית לה וזכי לה זכי לעשר ספירן בלא פרודא עשר ולא תשע דאי הוו ירתין למלכותא יחידאה הוו תשע בפרודא מנה בגין דלית תמן פרודא אמר בעל ספר יצירה עשר ולא תשע:	ויש אחרים בעלי סתרי תורה, בעלי מדות, שהם יורשים נשמות מצד המלכות הקדושה, שהיא כלולה מעשר ספירות, שמי שיורש אותה וזוכה בה, זוכה לעשר ספירות בלי פירוד, עשר ולא תשע, שאם היו יורשים את המלכות היחידה, היו תשע בפרוד ממנה. משום שאין שם פירוד, אמר בעל ספר יצירה עשר ולא תשע.
ואי תימא דסליקת ⁵⁹⁸⁶ לעילא מעשר שמא מפרש יו"ד ה"א וא"ו ה"א [הא עשר] (יו"ד) דמתייחד בה לא ⁵⁹⁸⁷ סליק לעילא מעשר ובגין דא י' ולא י"א אבל מאן דמחבר יו"ד דאיהי אות ברית ובשפחה ומטרוניתא (שפחה דמטרוניתא) כלילא ⁵⁹⁸⁸ מי' בשד דע"ז סמא"ל אתדן בגיהנם דמאן דירית ⁵⁹⁸⁹ בריתא דמלכא מלכות לא זכי לה אלא ברא דמלכא דאתקרי (שמות ד כב) בני בכורי ישראל [ד]מסטרא דא אתקריאו ישראל בגין לקב"ה ה"ה"ד (דברים יד א) בנים אתם ליי' אלהיכם ומלכות דא	ואם תאמר שעולה למעלה מעשר, שם המפורש יו"ד ה"א וא"ו ה"א הרי עשר, יו"ד שמתייחד עמה, ולא עולה למעלה מעשר, ומשום זה י' ולא י"א. אבל מי שמחבר יו"ד שהיא אות ברית בשפחה, והמלכה כלולה מי' בשד של עבודה זרה סמא"ל נדון בגיהנם. שמי שיורש בת המלך מלכות, לא זוכה בה אלא בן המלך שנקרא "בני בכורי ישראל", שמצד זה נקראו ישראל בנים לקדוש ברוך הוא, זהו שכתוב "בנים אתם לה' אלהיכם", ומלכות זו של אצילות.

⁵⁹⁸³ ר"ל אבל השדים אינון רק דומים למ"ה, ובג"ד בלבד (יהל אור).

⁵⁹⁸⁴ דלמעלה מ"ה הן מסט' דמט"ט, עולם המלאכים העוסקים בש"ס כנ"ל (יהל אור).

⁵⁹⁸⁵ דאיהו (דפ"ו).

⁵⁹⁸⁶ ר"ל שיש עוד דרגא שהיא למעלה מעשר, ובה אינה רק עשר, א"כ אינה מתייחדת בכלם. אמר יו"ד שמא מפרש כו' עשר. ר"ל עשר אותיות בשמא מפרש, והוא שם היחוד, והוא ראיא שאין יותר מעשר. וז"ש דמתייחד בה לא סליק כו' (יהל אור).

⁵⁹⁸⁷ ולא (דפ"ו).

⁵⁹⁸⁸ במט"ט, דשם טו"ר, מט"ט וס"ם. אלא בשדין יהודאין כנ"ל דאתהדר למלאך כנ"ל (יהל אור).

⁵⁹⁸⁹ ר"ל אבל בריתא דמלכא א"א להתחלל כמו שמפרש והולך (יהל אור).

דאציילות:	
וואו אית לקבלה מלכות דבריאה ואיהי מלכות למלאכים דבריאה ואיהי נערה דמטרוניתא משמשא דיל(י)ה ואיהי דיוקנא דגבירתא דילה כלולה מי' האי בחובין דישראל יכילת⁵⁹⁹⁰ לאתחללא בין אומין דעלמא אבל מלכות דאציילות דקב"ה עלה אתמר (ישעיה מב ח) אני יי' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים לא יהיב [לה] למאן דמחלל שבתות וימים טובים⁵⁹⁹¹ אלא למאן דאיהו ברא דמלכא וקיים⁵⁹⁹² אורייתא [ופקודין ברחימו ובדחילו] (בדחילו ורחימו) דמאריה ולא על מנת לקבל פרס אלא כבן דאיהו מחויב למעבד צווייה דאבוי דעליה אתמר (שמות כ יב) כבד את אביך ואת אמך את אביך דא קב"ה ואת אמך דא שכינתא ועם כל דא⁵⁹⁹³ מאן דמחלל נערה דמלכא אתחשיב ליה באלו מחלל מטרוניתא דיליה:	ויש כנגדה מלכות של בריאה, והיא מלכות למלאכים של הבריאה, והיא נערת המלכה משמשת שלה, והיא דמות המלכה שלה כלולה מי'. זו בחטאי ישראל יכולה להתחלל בין אומות העולם, אבל מלכות של אציילות של הקדוש ברוך הוא עליה נאמר "אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים", לא נותן אותה למי שמחלל שבתות וימים טובים, אלא למי שהוא בן המלך, ושומר תורה ומצוות ביראת ואהבת רבונו, ולא על מנת לקבל פרס, אלא כבן שהוא מחייב לעשות צווי אביו, שעליו נאמר "כבד את אביך ואת אמך", "את אביך" זה הקדוש ברוך הוא, "ואת אמך" זו שכינה. ועם כל זה, מי שמחלל נערת המלך, נחשב לו כאלו חלל את המלכה שלו.
ורבנן כל שדין לאו אינון שקולין ולא כל עבדין דשכינתא דכתיב [בה] [ביה] (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה אית לה כמה נערות [עבריות ופשחות עבריות] ואית לה עבדים ופשחות נכריות בגין דלא ישתכח מלכותא אחרא בעלמא בזמנא דאיהי שלטא ואלין שפחות נכריות מסטרא [נכריות] דסם המות נוקבא דסמאל [שפחה הות למטרוניתא]⁵⁹⁹⁴ נוקבא וסמאל (דסמאל) אל אחר עבד הוה ליה לקב"ה ולבתר דעבידו גרמייהו אל[ו]הות וקב"ה עתיד לאעברא⁵⁹⁹⁵ לון מעלמא ולממחי לון⁵⁹⁹⁶:	ורבותינו, כל השדים אינם שקולים, ולא כל העבדים של השכינה שכתוב בה "ומלכותו בכל משלה", יש לה כמה נערות עבריות ושפחות עבריות, ויש לה עבדים ושפחות נכריות, כדי שלא תמצא מלכות אחרת בעולם בזמן שהיא שולטת. והשפחות הנכריות הללו מצד של סם המות, נקבה של סמאל, ששפחה היתה למלכה נקבה, וסמאל אל אחר היה עבד לקדוש ברוך הוא, לאחר שעשו עצמם אלוהות, והקדוש ברוך הוא עתיד להעבירם מהעולם ולמחות אותם.

⁵⁹⁹⁰ וע' לעיל בהקד"ת (דף ב' ע"א ד' ע"א י' ע"א) וכן בתיקון ו' (דף כ"ג ע"א ע"ב) וברע"מ תצא (רע"ח ע"א ושם רע"ז ב') אמר כי גם המלכות דבריאה, הנה בחובין דישראל יכילת לאתחללא בין אומין דעלמא, אך מלכות דאציילות עליה נאמר (ישעיה מב ח) אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן (דע"ה ח"א ע"ז ע"ד), עי' לעיל רכה ע"א (דע"ב ח"ב נד ע"ד).

⁵⁹⁹¹ שהיא נק' שבת המלכה וי"ט (יהל אור).

⁵⁹⁹² ונטיר (דפ"ו).

⁵⁹⁹³ קאי אדלעיל ואיהי דיוקנא כו' (יהל אור).

⁵⁹⁹⁴ כ"ז הוא בפרעה, ומכש"כ הסמ' הרשע עצמו, אחרי שראה שעושה בעולם הזה כל חפצו ואין מוחה בידו גם בכל מה שעושה נגד רצונו ית"ש, הנה הוא מורד בקונו, שהוא בהשם הויה ב"ה, ואומר כי ניתן לו השליטה מאור א"ס ח"ו לעשות בעוה"ז כל מה שלבו חפץ, ועושה עצמו אלוה (דע"ה ח"א ע"ג), ע' סוכה (נב ע"א) ומכות (יב ע"א) ג' טעות עתיד שרו של אדום לטעות כו' ע"ש, ובהגר"א בתיקונים (סוף תי' ל"ב דף פ"ה רע"ב) ע"ש [ז"ל, והכל יתוקן לבד הנחש, וזהו שחיטתו לע"ל וישאר חלק דקדושה לבד וד"ל] (דע"ה ח"א עט ע"א).

⁵⁹⁹⁵ לאעבר (דפ"ו).

⁵⁹⁹⁶ עי' לעיל רעד ע"ב ולקמן רפ ע"ב (לש"ו).

ואינן) תימרון אי בני נשא עבדין לון אלהות ולא ברעותא דלהון אמאי אתענשו אלא כד הוו דור המבול ודור הפלגה ידעי בהון והוו מקטריין⁵⁹⁹⁷ לון וסגדין לון ובההיא חילא דהוו מקטריין⁵⁹⁹⁸ לון וסגדין לון הוו נחתי לגבייהו ועבדי רעותיהו וממללן בהון באינן [צולמין] (צלמן) הא אתעבידו אלן]הות ועבודות זכות⁵⁹⁹⁹ בגין דא קב"ה עתיד לאעברא לון⁶⁰⁰⁰ וימחי לון מעלמא צולמין דלהון דהוו פלחין בהון ואשתאבו מנהון רוחין וצולמין:	ואם תאמרו אם בני אדם עושים להם אלוהות ולא ברצונם למה נענשו, אלא כשהיו דור המבול ודור הפלגה יודעים בהם והיו מקטרגים (מקטרים) להם ומשתחוים להם, ובאותו כח שהיו מקטרגים (מקטרים) להם ומשתחוים להם היו יורדים אליהם ועושים רצונם, ומדברים עמם באותם צלמים, הרי נעשו אלוהות ועבודת כוכבים ומזלות, משום זה הקדוש ברוך הוא עתיד להעבירם וימחה אותם מהעולם, צלמים שלהם שהיו עובדים בהם, ונשאבו מהם רוחות וצלמים.
וכד אית בעלמא ערב רב⁶⁰⁰¹ נחתין לאתגשמא בהון⁶⁰⁰² וקב"ה יעבר לון מן עלמא הה"ד (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ ואינן) תימרון⁶⁰⁰³ בזמנא דגלותא בתראה לית עכו"ם בגין דלא ידעין בני עלמא בהון ואינן דידעין בערב רב תמן אשתכח לון⁶⁰⁰⁴ דמכעיסין לקב"ה ושכינתיה וישראל ביניהו⁶⁰⁰⁵ וערב רב מצליחין בהון לקיים מאי דכתיב (דברים ז י) ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו⁶⁰⁰⁶:	וכשיש בעולם ערב רב, יורדים להתגשם בהם, והקדוש ברוך הוא יעבירם מהעולם, זהו שכתוב "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ". ואם תאמרו בזמן של הגלות האחרונה אין עבודת כוכבים ומזלות, משום שבני העולם לא יודעים בהם, ואלו שיודעים בערב רב שם נמצא להם, שמכעיסים את הקדוש ברוך הוא ושכינתו וישראל ביניהם, וערב רב מצליחים בהם, לקיים מה שכתוב "ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו".
קמו כללו תנאין ואמוראין וברכו לרעיא מהימנא ואמרו ליה סיני סיני⁶⁰⁰⁷ מאן יכיל למללא קדמך דאנת בדיוקנא דמארך דבזמנא דמליל בטורא דסיני כל חיון דמלאכין וחיון דכרסייא ועלאין ותתאין	קמו כל התנאים והאמוראים וברכו את הרועה הנאמן, ואמרו לו סיני סיני, מי יכול לדבר לפניך שאתה בדמות רבונך, שבזמן שדיבר בהר סיני כל חיות המלאכים וחיות הכסא ועליונים ותחתונים שתקו, ולא נמצא

⁵⁹⁹⁷ מקטרגין (נ"א מקטריין) (דפ"ו).

⁵⁹⁹⁸ מקטרגין (נ"א מקטריין) (דפ"ו).

⁵⁹⁹⁹ ועבודת כו"ם (דפ"ו).

⁶⁰⁰⁰ זה נראה תימא גדול איך ס"מ ונוקביה יהיו כל כך פתאים למרוד בקונם ולחשוב בלבבם שהם אלוהות והנה הם שלוחיו יתברך ומכירים הם אותו ית'. אך הענין הזה יובן בסוד ומלכותו בכל משלה שאמרו בתקונין דהקב"ה אתלבש גו קליפין והוא בזמן שישאל חוטאין כי אז השכינה גולה בגלו' ומתלבש' בתוך הקליפו' כנודע ובראותם כי הם נעשים גוף וכלי אל ניצוץ האלהות המתלבש בתוכם אז הם חושבים כי הם עצמם גוף האלהו' ח"ו וע"י כן עבדי גרמיהו אלוהות (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁰⁰¹ ע' בזוה"ק בראשית כ"ה א' כ"ז ב' כ"ח ב' כ"ט רע"א משפטים ק"כ ע"ב פנחס רל"ז א' ב' תצא רע"ז רפ"ב בהעלותך קנ"ג רע"ב תשא קצ"א וכל הענין שם, ובדברי הרב בשער הפסוקים פ' שמות בארוכה הרבה (הקדו"ש כג ע"ד).

⁶⁰⁰² ר"ל שמשם נשמתין לע"ר (יהל אור).

⁶⁰⁰³ מקשה הא בגלות אין ע"ז, שאין מכירין להוריד אותם, והיאך אמר ואת רוח הטומאה כו', הא אינן יורדין להם. ותי' אינן דידעין בע"ר כו'. ר"ל אותם הע"ר היודעים הטומאה, ומכעיסין, והטומאה נשמה לע"ר, ומכעיסין בע"ר, לכן יעביר אותם עמהם (יהל אור).

⁶⁰⁰⁴ ר"ל שם בע"ר מכעיס הס"א את הקב"ה ושכינה וישראל שבין הע"ר (יהל אור).

⁶⁰⁰⁵ ר"ל בסט"א שבהם (יהל אור).

⁶⁰⁰⁶ עי' הקדו"ש כג ע"ד.

⁶⁰⁰⁷ הוא רע"מ (בהגר"א על תיקו"ז ד ע"ב).

[שתקין] ושתקו ולא [אשתכח] (אשכחו) דבור אחרא אלא דיליה ובגין דאת בריה בדיוקנא דיליה צריך למשמע כלהו מארי מתיבתא מלין מפומך אל תתן שתיקה למלוך⁶⁰⁰⁸:	דיבור אחר אלא שלו, ובגלל שאתה בְּנֵי בדמותו, צריכים כל בעלי הישיבה לשמוע דברים מפיד, אל תתן שתיקה לדברך.
כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא וגו' ושמח את אשתו אשר לקח (דברים כד ה) פקודא [טו] דא חתן למחדי באתתיה⁶⁰⁰⁹ שתא חד דכתיב (שם) נקי יהיה לביתו שנה אחת ואינון י"ב ירחין אינון מדיל(י)ה דהא שנה איחי כלה ולית כלה בר ב"ב ירחין דכתיב (מלכים א' ז כה) עומד על שנים עשר בקר והואיל ולית תקונ' דכלה בר ב"ב אצטריך חתן למחדי לה ולבית(י)ה לה ולתקונהא כגוונא דלעילא וע"ד יעקב כתיב ביה (בראשית כח יא) ויקח מאבני המקום אבני המקום י"ב הוו⁶⁰¹⁰ ומאן דחדי לבלה חדי לעולמימיהא	"כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא וגו', ושמח את אשתו אשר לקח". מצוה זו שחתן ישמח באשתו שנה אחת שכתוב "נקי יהיה לביתו שנה אחת", ואותם שנים עשר חדשים הם משלה שהרי שנה היא כלה, ואין כלה אלא בשנים עשר חדשים, שכתוב "עומד על שנים עשר בקר" והואיל ואין תקון הכלה אלא בשנים עשר צריך החתן לשמחה ולביתה, לה ולתקוניה, כדוגמא שלמעלה. ועל זה כתוב ביעקב "ויקח מאבני המקום", אבני המקום היו שתים עשרה ומי שמשמח כלה משמח את נערוותיה,
רעח/א	
ועולימתן י"ב הוו וכלא איחו רזא דשנה בגין כך אצטריך לחתן למחדי באתתיה שנה אחת:	ונערוותיה היו שתים עשרה, והכל הוא סוד של שנה לכן צריך חתן לשמח באשתו שנה אחת.
והא אוקימנא דחדוה דא לאו דיליה היא אלא דילה דכתיב (דברים כד ה) ושמח את אשתו [וישמח] (וישמח) את אשתו לא כתיב אלא ושמח [יחדין] (יחדין) לבלה כגוונא דא לאו חדו לבלה בר בגופא ותקונהא⁶⁰¹¹ ומאן חדי לון צדיק:	והרי בארו ששמחה זו אינה שלו אלא שלה, שכתוב "ושמח את אשתו" לא כתוב "וישמח את אשתו" אלא "ושמח", ישמח את הכלה כדוגמת זה, אין שמחה לכלה אלא בגופה ותקוניה, ומי משמח אותם, צדיק.
ועל דא נקי יהיה לביתו נקי דלא יעמול במלי דעלמא דיהא ביה רעוא למחדי לה נקי מכלא נקי למסין ולארגונין וגולגלתין נקי דלא יפוק לחילא לאנחא קרבא לאשתכחא חדוה עילא ותתא ולא תערא חדוה לעילא זכאין עמא קדישא דמאריהון	ועל זה "נקי יהיה לביתו", נקי שלא יעמול בדברי העולם, שיהיה בו רצון לשמח אותה, נקי מהכל, נקי ממסים, ומארגוניות [וממס] גולגולת, נקי שלא יצא לצבא להילחם בקרבות, להמצא שמחה מעלה ומטה, ולעורר שמחה למעלה. אשרי העם הקדוש שרבונם

⁶⁰⁰⁸ קרח קעח ע"ב כל פטר רחם (הערת הזהר).

⁶⁰⁰⁹ עי' ח"ב צג ע"ב, שלולא פיסוק טעמי בלא תנאף היה אסור.

⁶⁰¹⁰ דע כי הי"ב אבנים הם על לב אהרן שהם כנגד י"ב אבנין קדישין והם סוד ו'ו הת"ת ששם יסוד דבינה ושם סוד אבנים שהם שורש השבטים דאצי' שיוצאים מאמא עלאה בסוד לאה ורחל ששתיהם בת"ת ז"א ולזה הם על לב אהרן. והיו ד' סדרין ששם ד' דיהוד"ה שרומז לד' דגלים ד' אותיות הויה ולזה הד' סוד ד' דגלים תוך הויה ושם נשמת המל' בסוד כלת משה. ואלו האבנים שם יעקב מראשותיו שראשו בת"ת דז"א והיו האבנים מריבות זו עם זו בסוד לאה ורחל מי ינשא עם יעקב ונעשה שלום ונעשה כולם א' שהזיווג נעשה לעולם ע"י שתיהן כשנעשה בשלימות. ולכן בבקר (בראשית כח יח) וישם אותה מצבה שהיתה בסוד נשמתא ולא בסוד גופא לזיווג והעלה נקודתה שלמטה מן היסוד בסוד גופא העלה אותה בין חדוי והגדילה לעשותה פרצוף כנודע (זהר הרקיע).

⁶⁰¹¹ י"ב הנ"ל (יהל אור).

805 | Page

שמח בהם, אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא.	חדי בהון זכאין אינגון בהאי עלמא וזכאין אינגון בעלמא דאתי⁶⁰¹²:
"ביומו תתן שכרו וגו'". פתח רועה הנאמן ואמר, מצוה אחר זו לתת שכר שכיר בזמנו, זהו שכתוב "ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש". בעלי הישיבות עליונים ותחתונים שמעו, מטטרון הוא שכר שכיר מח"י העולמים, שליח שלו לקבל ח"י ברכות התפלה בכל יום שלש פעמים, ולכן "ביומו תתן שכרו" זו תפלת שחרית, "ולא תבא עליו השמש" זו תפלת מנחה, שאם עבר יומו בטל קרבנו. "כי עני הוא", (של צדיק) ודאי עני הוא בגלות, אין לו משלו אלא מה שנותנים לו בתפלה, משום זה תפלה	ביומו תתן שכרו וגו' (דברים כד טו) פתח רעיא מהימנא [ואמר פקודא בתר] (פקודא) דא לתת שכר שכיר בזמנו הדא הוא דכתיב ביומו תתן שכרו⁶⁰¹³ ולא תבא עליו השמש מארי מתיבתא⁶⁰¹⁴ עלאי ותתאי שמעו מטטרון איהו שכר שכיר⁶⁰¹⁵ מח"י עלמין שליח דיליה לקבלא ח"י ברכאן דצלולתא בכל יומא תלת זמנין ובגין דא ביומו תתן שכרו דא צלולתא דשחרית⁶⁰¹⁶ ולא תבא עליו השמש דא צלולתא דמנחה⁶⁰¹⁷ דאי עבר יומו בטל קרבנו כי עני הוא (דצדיק) ודאי [עני] הוא בגלותא לית

⁶⁰¹² פקודא יו למיהך ב"נ באורחוי דקב"ה פקודא יז לאוכחא וכו' פה ב (הערת הזהר).
⁶⁰¹³ ו' דביומו דייק, משום דלפי הפשט הפסוק מדבר בשכיר לילה כדאיתא בפרק המקבל, ואם כן הול"ל ביום תתן. אלא רומז למ"ש בפרשת קדושים פ"ה א' לית לך יומא ויומא דלא שלטא ביה יומא עילאה אחרא וכו', והיינו ביומו, פי' ביום שלו שהשפיע עליו כח לפעול. ובזה יכון סודו על עבודה שבלב זו תפילה, שבכל יום בא השפע חדש מאחד מו"ק, וה' מזהיר לא תעשוק וגו', הוא מ"ש כדבסמוך (רמ"ז).

⁶⁰¹⁴ ידוע שיש שתי ישיבות למעלה כנזכר בפרשת בלק ר"ג ב', והן מתיבתא דקב"ה והיא בבריאה ששם גן עדן העליון, ומתיבתא דרקיעא שהיא ביצירה. וגם נודע שמט"ט נקרא שר הפנים, שיש לו שני פנים, אנפי רברבי בריאה ואנפי זוטרי יצירה, וש"ד, ת"ק מילוי שד", והפנים גי' א"ל מלא, ונקרא נער וזקן וכמש"ה (תהלים לז, כה) נער הייתי גם זקנתי, ואמרו רז"ל זה הפסוק שר העולם אמרו. ולכן להיות שעכשיו מדבר על מט"ט לכן קרא לראשי שתי הישיבות. ויתר על כן גם משה רבנו ע"ה בתחילתו היה בחינת (שמות ב, ו) נער, שהוא מט"ט שר הפנים, אבל אחר כך זכה לבניה ה"ס בריאה בגי' א"ל שד"י השולט בה (רמ"ז).

⁶⁰¹⁵ צריך להקדים מ"ש בסה"כ בסוד ישמח משה, שהוא זעיר, במתנת חלקו, שהם המוחין שקונה בשבת, ואמנם בחול אינם כך אלא בסוד עבד מט"ט כי על ידו מזדווגים בחול, וזהו כי עבד נאמן קראת לו, ע"כ. ור"ל עתה ישמח באורותיו בשבת קדש ולא ביום אחר, מפני שבשאר הימים קראתו עבד נאמן. וגם במקום אחר אמר בסה"כ בסוד רצה והחליצנו, שבשבת ה"ס בריאה, פי' שהשפע הנשפע בשבת ה"ס אור הבריאה כי משם תוספת הנשמה. ואמנם ידוע ליודעים שששת ימי החול נקראים ימי המעשה וכנזכר בדרוש שביעית, שהוא לסוד בירור הרפ"ח ניצוצין שבעשיה, ולכן נקרא מט"ט עבד, שעובד עבודה ובכחו מתבררים ד' ע"ב, וזהו עבד ע"ב ד' שהם הרפ"ח. וכל זה עושה בקבלו כח מו"ק דמקנני ביצירה, וכנגד ו' אותיותיו. והנה עיקר פועל זה הוא או בקרבנות הנקראים עבודה או בתפילה הנקראת עבודה שבלב, ולזה כיוון באומרו מח"י עלמין, שכנגדו מיוסדת תפילותינו על ח"י ברכות בשחרית וח"י הויות בפסוקי יהי כבוד, וכן בשירת הים, וח"י ברכות העמידה, והם ד' פעמים ח"י גי' ע"ב. וגם זה סוד עבד ע"ב ד', פי' ע"ב הנעשה מד' בחינות ח"י בכל הד' עולמות אבי"ע, ובכל ח"י הויות יש ע"ב אותיות. אבל בודאי שהעיקר הן ח"י של העמידה שאז נעשה הזווג ומתקבצים אורות של כל הו"ק ביסוד חי עולמים, והוא שם שד"י, רבו של מט"ט. וזה סוד (בראשית לז, ב) יוסף בן שבע עשרה שנה. יוסף גי' ו' הויות בסוד ו"ק, אבל אז היה בן י"ז גי' הו"ה במ"ק, וזהו (שם) והוא נער, ר"ל שבחינה זו של י"ז הוא בחינת נער שהוא מקבל מחי העולמים (רמ"ז).

⁶⁰¹⁶ וזהו ביומו כו' תיכף כשמתחיל היום (פ' בסה"ת ליקוט לזה) (יהל אור).
⁶⁰¹⁷ הענין כי מט"ט הוא נתקן ומתבנה מתפלתו. ועל תפלת ערבית אמר כי עני הוא שהוא כמו לקט, אימורין ופדרים, שיורי קרבנות. ובזה יובן פסוק הענק תעניק לו, כי הוא עבד עולם, וצריך להעניק לו ענקים לגרורותך שהוא התפלה. מצאנך נגד קרבנות. מגרנך הוא פסוקי דזמרא, שהוא מגרון, זמרא, וכמ"ש א"ת מהונך אלא מגרונך. ואח"כ יוצר יקביך ר"ת ייחוד קדושה ברכה. ברכה הוא ברכו, קדוש קדושה, יחוד הוא ק"ש (יהל אור ח"ג לז ע"ד).

ליה מדיליה אלא מאי דיהבינן ליה בצלותא (ו) בגין דא צלותא תפלה דיליה⁶⁰¹⁸ (תהלים קב א) תפלה לעני כי יעטוף בעטיפת ציצית תפלה דיד איה⁶⁰¹⁹:	היא תפלה שלו, "תפלה לעני כי יעטוף", בעטיפת ציצית תפלה של יד היא.
ואליו הוא נושא את נפשו (דברים כד טו) דא תפלת ערבית⁶⁰²⁰ דאיהי אמורים [ופדרים] (ופדרים) שירין דקרבינן דיומא ואינון כגון פרט⁶⁰²¹ הכרם ופאת שדך דעליהו אתמר שירי מצוה מעכבין את הפורענות (ויקרא יט י) לעני ולגר תעזוב אותם דעמודא דאמצעיתא בר מאתריה גר אתקרי ובגין דא אנא דדרגא דילי עמודא⁶⁰²² דאמצעיתא קרינא גרמאי גר בגלותא קדמאי הה"ד (שמות ב כב) גר הייתי בארץ נכריה דאיהו בגלותא⁶⁰²³ רביעאה⁶⁰²⁴ בגינייהו:	"ואליו הוא נושא את נפשו" זו תפלת ערבית, שהיא אמורים ופדרים, שירי קרבנות היום, והם כמו פרט הכרם ופאת שדך שעליהם נאמר שירי מצוה מעכבים את הפורענות. "לעני ולגר תעזוב אותם", שהעמוד האמצעי מחוץ למקומו נקרא גר, ומשום זה אני שהדרגה שלי עמוד האמצעי, קורא לעצמי גר בגלות הראשונים, זהו שכתוב "גר הייתי בארץ נכריה", שהוא בגלות רביעית בגללם.
שאליו [ליה] מארי מתניתין רעיא מהימנא הא פקודא דא הוו מקיימין ישראל בארעא דישראל (או לא) (אמר לון) בגין לאתערא רחמי על אלין דמתרכי מאתריהו דבר נש כד איהו לבר מאתריה גיורא אתקרי כ"ש על נשמתין⁶⁰²⁵ דאזלין ערטילאין מההוא עלמא ואתיין לעלמא דין בגינייהו והאי איהו דאמר קרא (משלי כו ח) כצפור נודדת מן קנה דא נשמתא דשכינתא לא זזה מנה כן איש⁶⁰²⁶ דאתמר ביה (שמות טו ג) יי איש מלחמה נודד ממקומו⁶⁰²⁷ דאיהו [נע] אנע ונד ונע [נע] ונד מאתריה דאיהו עלמא דאתי בינה ונד אבתרה בעלמא דין עד דתשלים יומין דאתחייבת למיזל [לבר מאתרהא]⁶⁰²⁸ (בתר אתרהא) ואיהו נטיר ל(י)ה⁶⁰²⁹ עד דיחזיר לה לאתרהא [ואומי דלא יחזור איהו לאתריה	שאלו אותו בעלי המשנה, רועה הנאמן הרי מצוה זו היו מקיימים ישראל בארץ ישראל (או לא), אמר להם כדי לעורר רחמים על אלו שגורשו ממקומם, שהאדם כשהוא מחוץ למקומו נקרא גר, כל שכן על נשמות שהולכות ערומות מאותו עולם, ובאות לעולם הזה בגללם. זהו מה שאמר הכתוב "כצפור נודדת מן קנה" זו הנשמה ששכינה לא זזה ממנה, "כן איש" שנאמר בו "ה' איש מלחמה", "נודד ממקומו", שהוא נע ונד ממקומו שהוא עולם הבא, בינה, ונד אחריה בעולם הזה עד שתשלים ימים שהתחייבה ללכת מחוץ למקומה, והוא שומר אותה עד שיחזירנה למקומה, ונשבע שהוא לא יחזור למקומו עד שיחזירנה למקומה. ומי שחוזר בתשובה, כמי שהחזיר את

⁶⁰¹⁸ ר"ל שהתפלה היא בדרגא דיליה, ח"י ברכות, וברכות לראש צדיק. ומביא ראה מפסוק תפלה לעני שהוא צדיק כנ"ל (יהל אור).

⁶⁰¹⁹ ר"ל וזהו תפלה לעני תפילין ש"י, כי יעטוף בציצית (יהל אור).

⁶⁰²⁰ במל', נפש דצדיק (יהל אור).

⁶⁰²¹ שהן שירין דשדה כמו שמפרש והולך, ובאין לעני, כן תפלת ערבית ג"כ לעני (יהל אור).

⁶⁰²² עמוד (דפ"ו).

⁶⁰²³ ר"ל בארץ נכריה (יהל אור).

⁶⁰²⁴ רביעא (דפ"ו).

⁶⁰²⁵ דאתיין בגלגולא (יהל אור).

⁶⁰²⁶ בשביל השכינה שהיא בנשמתא (יהל אור).

⁶⁰²⁷ עי' לעיל רעז ע"ב הערה בשם הדע"ה.

⁶⁰²⁸ תיקו"ז תיקון ו' כג ע"א וע"ב, וכן שם בהקדמה דף ב ע"א (לש"ו).

⁶⁰²⁹ לשכינתא (יהל אור).

עד ד'חזיר לה לאתרהא] ומאן דחזר בתשובתא כמאן דאחזר לקב"ה ושכינתיה⁶⁰³⁰ לאתרהא ודא רזא דפ[רקנא דאמר (תהלים צה ז) היום אם בקולו תשמעו:	הקדוש ברוך הוא והשכינה למקומה, וזה סוד הגאולה שאמר "היום אם בקולו תשמעו".
אמרו מארי מתניתין דמתיבתא עלאה ותתאה רעיא מהימנא אנן שליחין⁶⁰³¹ דמארי עלמא לגבך זכאה חולקך דאנת בעל תשובה שקול לשתיין רבוון דישראל ואנת הדרת לקב"ה ושכינתיה לאתריה עילא ותתא ובגינך י[ת]פרקון וישראל ויחזרון (ישראל) לאתרייהו ולית חילא למשיחין] למפרק לישראל בר מנך ובגינך אינון מתעכבין אשלים מלין יקרין אלין דעלייהו אתמר (תהלים יט יא) הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים:	אמרו בעלי המשנה של הישיבה העליונה והתחתונה, רועה הנאמן אנו שלוחי רבון העולם אליך, אשרי חלקך שאתה בעל תשובה שקול לששים רבוא ישראל, ואתה החזרת את הקדוש ברוך הוא ושכינתו למקומו, מעלה ומטה, ובגללך יגאלו ישראל ויחזרו למקומם, ואין כח למשיחים לגאול את ישראל חוץ ממך, ובגללך הם מתעכבים. השלם דברים נכבדים הללו, שעליהם נאמר "הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים".
אמר לון מארי מתיבתאן בגין האי שכיר דאיהו עבד דאתי לקבלא תלת צלותין תקינו מארי מתניתין⁶⁰³² דלכון למהוי בר נש בתלת ברכאן קדמאין כעבד דמסדר שבחוי קמי מאריה ובאמצעות כעבד [דמקבל] (דבעי) פרס ממאריה ובבתראי [כעבד] (כמאן) דנטל פרס ממאריה ואזיל ליה:	אמר להם, בעלי הישיבה, בגלל השכיר הזה שהוא עבד שבא לקבל שלש תפילות, תיקנו בעלי המשנה שלכם להיות האדם בשלש ברכות ראשונות כעבד שמסדר שבחים לפני רבונו, ובאמצעות כמו עבד שמקבל פרס מרבונו, ובאחרונות כמו עבד שנוטל פרס מרבונו והולך לו.
ובגין דא עבד אברהם ורבקה איהו [אמתלא] (רתלא) להאי כד קודשא בריך הוא ישלח למטטרון דאיהו עבדא דיליה בגין צלותא⁶⁰³³ איהו יימר לגביה (בראשית כד ה) אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי כלומר אולי צלותא לא בעיא למיזל אבתראי אמר ל[י]ה קודשא ב"ה ונקית משבועתי זאת דחכמה איהו אבא⁶⁰³⁴ דנחית [בצדיק] (לצדיק) לנטרא שכינתא בגלותא ומתמן⁶⁰³⁵ שלח בגיני[ה]:	ומשום זה עבד אברהם ורבקה הוא משל לזה שכאשר הקדוש ברוך הוא ישלח את מטטרון שהוא עבדו, בגלל תפלה, הוא יאמר אליו "אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי", כלומר, אולי התפלה לא רוצה ללכת אחרי. אמר לו הקדוש ברוך הוא "ונקית משבועתי זאת", שחכמה היא אבא, שיורדת בצדיק לשמור את השכינה בגלות, ומשם שלח בגללה.
אמר ליה ההוא שליח הב לי סימנין לאשתמודעא בצלותא דתמן ברתא אמר	אמר לו אותו שליח, תן לי סימנים להיות ניכר בתפלה ששם הבת. אמר הקדוש ברוך הוא, "והיה הנערה אשר

⁶⁰³⁰ ושכינתא (דפ"ו).

⁶⁰³¹ שיחזור אותן בתשובה, ויפרוק אותם רל"ו בדרגא דמט"ט, שכר שכיר, שליח דח"י עלמין כנ"ל (יהל אור).

⁶⁰³² ר"ל ג"פ עבד נגד ג' תפלות (יהל אור).

⁶⁰³³ שהיא רבקה כמש"ל כברק חצו (יהל אור).

⁶⁰³⁴ ר"ל ז"ש השמר לך פן תשיב את בני שמה, כמ"ש לקמן (יהל אור).

⁶⁰³⁵ מן צדיק (יהל אור).

אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה".	קב"ה (בראשית כד יד) והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה
	רעח/ב
ואם לא, אלא שאמצא כל אברי הגוף מלאים חטאים, ולא נמצא בו אבר (בפני אברהם) לשרות בו תורה, שהיא בדמות העמוד האמצעי, ולא מצוה שהיא דמות של רבקה שהיתה שושנה בין החוחים שהם רשעים גמורים, צוה למטטרון עבדו "השמר לך פן תשיב את בני שמה", שהיא רוח הקודש, שהרי מצוה היא נפש, רוח היא תורה.	ואם לאו אלא דאשכח כל אברין דגופא מליין חובין ולא אשכח ⁶⁰³⁶ ביה אבר ונ"א באפי אברהם) לשריית ביה תורה דאיהו בדיוקנא דעמודא דאמצעייתא ולא מצוה דאיהו דיוקנא דרבקה דהות ⁶⁰³⁷ שושנה ⁶⁰³⁸ בין החוחים (שיה"ש ב ב) דאינון רשעים גמורים מני לעבדיה מטטרון (בראשית כד ו) השמר לך פן תשיב את בני שמה דאיהו רוחא דקודשא דהא מצוה איהו נפשא רוחא [איהו] תורה:
ולכן פרשוה בעלי המשנה, לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, ובמקום אחר אמרו, כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכו'. "יראת חטאו", האם העליונה, תשובה. "חכמה", האב העליון. כשמקדים ה' קטנה שהיא מצוה, שורה עליו תורה שהיא ו', וכשמקדים יראה לחכמה שהיא ה' העליונה שורה עליו חכמה שהיא י', ונקרא בן, ומכאן "בנים אתם לה' אלהיכם".	ובג"ד אוקמוה ⁶⁰³⁹ מארי מתיבתא לא המדרש הוא העקר אלא המעשה ובאתר אחרא ⁶⁰⁴⁰ אמרו כל [שיראת חטאו קודמת] (הקודם חטאו) לחכמתו חכמתו מתקיימת [וכו'] יראת חטאו אימא עלאה תשובה חכמה אבא עלאה כד אקדים ה' ועירא דאיהי מצוה שריא עליה תורה דאיהי ⁶⁰⁴¹ ו' וכד אקדים יראה לחכמה דאיהי ה' עלאה שרייא עליה חכמה דאיהי י' ואקרי בן ומכאן (דברים יד א) בנים אתם ליי' אלהיכם:
וזהו זה שמי "י"ה לעולם וזה זכרי", ו"ה שמי עם י"ה שס"ה, זכרי עם ו"ה רמ"ח, וכולם תרי"ג, דהיינו תרי"ג מצוות שנתנו לבנים קדושים להיות להם חלק בשמו, זהו שכתוב "כי חלק ה' עמו". וכשמקדים תורה למצוה או חכמה ליראה, מתהפך שמו עליו לנקבה, מדת הדין, כדוגמת זה הוה"י, שמתהפך לו הכל לדין, וקשים מזונותיו בתורה כמו קריעת ים סוף. וכדוגמת זה הגאולה, אם זכו יצאו ברחמים, זהו שכתוב "בטרם יבוא חבל לה והמליטה זכר", ויצאו ברחמים, ואם לא מקדים ברחמים,	והאי איהו (שמות ג טו) זה שמי י"ה לעולם וזה זכרי ו"ה שמי עם י"ה שס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח וכלהו תרי"ג דהיינו תרי"ג פקודין דאתייהבו לבנין קדישין למהוי לון חולקא בשמיה הה"ד (דברים לב ט) כי חלק יי' עמו וכד אקדים ⁶⁰⁴² תורה למצוה או חכמה ליראה אתהפך שמיה עליה לנוקבא מדת הדין [כגוונא דא] (כגוונא) הוה"י דאתהפך ליה כלא לדינא וקשין מזונותיו (של אדם) באורייתא כקריעת ים סוף וכגוונא דא פורקנא אם זכו יפקון ברחמי הה"ד (ישעיה סו ז) בטרם יבא חבל לה

⁶⁰³⁶ אשכחת (דפ"ו).

⁶⁰³⁷ דהוה (דפ"ו).

⁶⁰³⁸ דוגמת השכינה כידוע (יהל אור).

⁶⁰³⁹ ר"ל במקום שאין מצוה אין תורה. דרוח א"א להיות בלא נפש (יהל אור).

⁶⁰⁴⁰ ר"ל כן אבא בלא אמא כמו שמפרש והולך, דנוק' צריך קודם (יהל אור).

⁶⁰⁴¹ דאיהו (דפ"ו).

⁶⁰⁴² כמ"ש איש מזריע תחלה כו' (יהל אור).

והמליטה זכר ויפקון ברחמי ואי לאו אקדים רחמי ויפקון בצערא ושפיר דאקדים⁶⁰⁴³ צערא ודינא לרחמי ובג"ד אוקמוה רז"ל [מ"מ] לפום צערא אנרא:	ויצאו בצער, ויפה שהקדים צער ודין לרחמים, ולכן פרשוה רבותינו זכרונם לברכה בעלי המשנה, לפום צערא אנרא.
ומפקנו דנפשא מקודם דנפקת אית לה צערא לבתר ודנפיקתו (דאפיקת) ברחמי ורוא דמלה (ירמיה לא ח) בבכי יבאו [לבתר] ובתחנונים אובילים (לבתר דא) ובג"ד (שם ל ז) (ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע ויפקון ברחמי וכנוונא דשלח קב"ה ליונה ולא אשכח אתר לשריא הכי שלח לך רעיא מהימנא בקדמיתא:	ויציאת הנפש, מקודם שיוצאת יש לה צער, לאחר שיוצאת ברחמים. וסוד הדבר "בבכי יבאו", אחר כך "ובתחנונים אובילים", ולכן "ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע", ויצאו ברחמים. וכדוגמת שהקדוש ברוך הוא שלח את היונה ולא מצאה מקום לשרות, כך שלח אותך רועה הנאמן בהתחלה.
ומה כתיב בהון (שמות ב יב) ויפן כה וכה וירא כי אין איש דכלהון חייבין ולא אש(ת)כחת בהון איש זוכה לא(נ)פקא מן גלותא ובג"ד סרבת למיזל תמן ואמרת (שמות ד יג) שלח נא ביד תשלח והא אנת [כגון] (כען) בההוא זמנא בכ יתקיים עם ישראל (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות ובגלותא בתראה תרין משיחין⁶⁰⁴⁴ ישלח עמך לקבל תרין גרפין דיונה דאנת כגופא בגלותא רביעאה לית לך גרפין ולא עוד אלא בקדמיתא הוו ישראל כגופא ואנת ואהרן [כ]תרין גרפין דיונה ובהון פרחו ישראל⁶⁰⁴⁵:	ומה כתוב בהם, "ויפן כה וכה וירא כי אין איש", שכולם רשעים, ולא מצאת בהם איש זוכה להוציאם מהגלות, ולכן סרבת ללכת לשם, ואמרת "שלח נא ביד תשלח". והרי אתה כמו באותו זמן, בכ יתקיים עם ישראל, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". ובגלות האחרונה ישלח עמך שני משיחים, כנגד שתי כנפי יונה, שאתה כמו גוף בגלות הרביעית אין לך כנפים, ולא עוד אלא בהתחלה היו ישראל כמו גוף, ואתה ואהרן כשתי כנפי יונה, ובהן פרחו ישראל.
לית פקודא דלא אתכלילו תמן עשר ספירות⁶⁰⁴⁶ בתיבה⁶⁰⁴⁷ (בראשית ו טז) תחתיים שניים ושלישים תעשה לאכללא [בה]⁶⁰⁴⁸ כהנים⁶⁰⁴⁹ לויים וישראלים תיבה	אין מצוה שלא נכללו שם עשר ספירות. בתיבה "תחתיים שניים ושלישים תעשה", להכליל בה כהנים לויים וישראלים. תיבה, שכינה

⁶⁰⁴³ שטוב יותר כן (נ"א בן) (יהל אור).

⁶⁰⁴⁴ בתחילת זמן שליטת העטרה שהוא בגובה דהעטרה, אבל כשיגיע לשיפולו, אז יתגלי חסד עלאה דפומא דאמה, ואז יתחיל צמיחת מלכות בית דוד ע"י הפומא דאמה, והוא זמן משיח בן דוד, וע' רע"מ (פנחס רנב ע"א, ופ' תצא רעח ע"ב, ורעט ע"א, ופ' משפטים קכ ע"א) (הקדו"ש פט ע"א).

⁶⁰⁴⁵ (מה שחסר כאן ע' בסוף הספר) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁰⁴⁶ כלומר עם היות שנאמר מצוה פלונית בספירה פלונית אל יעלה בלב המעיין לשלול מהמצוה שאר ספירות שאין הכוונה אלא לומר עיקר רמז המצות אמנם "לית פקודא דלא אתכלילן בה שאר ספירן" באותה הבחינה שנפרש רמיזתה (אור יקר).

⁶⁰⁴⁷ "בתיבה" שהיא מלכות כדמסיק "תחתיים ושנים ושלישים", הענין שהאצילות מתחלק לשלושה חלקים והם שלושה שלושה דהיינו שלש ראשונות ושלש אמצעיות ושלש אחרונות, והם שלש תחתיים נצח הוד יסוד, שלש שניים חסד גבורה תפארת שלש שלישים כתר חכמה בינה, אמנם אומרו תחתיים לשון רבים הכוונה "לאכללא וכו'" (אור יקר).

⁶⁰⁴⁸ דקאמר שתהיה היא בעצמת נכללת מכהנים לויים וישראל, דהיינו שהיא כוללת שלושת יוד"ן מימין חסד חכמה נצח, ושלושה ההין משמאל בינה גבורה הוד ושלושת ווין מאמצע דעת דהיינו בכתר תפארת יסוד, ומלכות משולשת מהם, והיינו סוד קריאת התורה בתיבה כה"ן לויי ישראל כדפירשנו ובה משתלם יהו"ה בכל מקום שאותיות יהו"ש שם (אור יקר).

⁶⁰⁴⁹ שהם כהן גדול חכמה כהן סתם חס"ד כהן הדיוט נצ"ח, וכן לויים דהיינו לוי בבינה לויי בגבורה לוי בהוד, וכן ישראל כתר בסוד הדעת ישראל וכן בתפארת וכן ביסוד (אור יקר).

שבינה⁶⁰⁵⁰ עמה⁶⁰⁵¹ תורת⁶⁰⁵² יי' איהי רביעית ההין⁶⁰⁵³ ה' רביעאה ומשולשת ביה⁶⁰⁵⁴ לאשלמא ביה⁶⁰⁵⁵ דרגין דאתכלילן ביה דאינון יו"ד ה"א וא"ו ה"א לאתקיימא בהו בישראל (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביי' אלהיכם וגו' (דברים יד א) בנים אתם ליי' אלהיכם האי שמא שלטנותיה [בצולמא] (על שמא) דבר נש ועל כל אבר ואבר דיליה:	עמהם. תורת ה', היא "רביעית ההין", ה' רביעית ומשולשת ביה"ו, להשלים בו יהו"ה, ועשר דרגות שנכללו בו, שהן יו"ד ה"א וא"ו ה"א, להתקיים בהם בישראל "ואתם הדבקים בה' אלהיכם וגו'", "בנים אתם לה' אלהיכם", שם זה שלטונו בצלם האדם, ועל כל אבר ואבר שלו.
פקודא [בתר דא] (אבתרא) לדון בדיני חגבים דאתמר דגים וחגבים אינון טעונין שחיטה אלא אסיפתם היא המתרת אותם הכי מארי ומתניתין אינון צריכים (מתיבתא אין צריך) שחיטה אלא דאתמר בהון (בראשית מט לג) ויגוע ויאסף אל עמיו מה נוני ימא חיותן בימא אופ תלמידי חכמים מארי מתניתין חיותיהו באורייתא ואי אתפרשן מנה מיד מתים תנינא [נ"א תנאין] דמתניתין דבה אתרבו [תניני] (כנוני) ימא ואי אינון ביבשתא יפלו⁶⁰⁵⁶ למיא ולא ידעין לשטטא אינון מייתין אבל אדם ודאינון מארי קבלה אינון לעילא מכלהו בהו אתמרו (דאיהו לעילא מכלהו אתמר ביה) (בראשית א כו) וירדו ברגת הים ובעוף השמים דאינון מארי מתניתין (בתיבה) תנינא⁶⁰⁵⁷ התנין הגדול נחש בריח לקבל (שמות כו כח) הבריה התיכון בתוך הקרשים:	מצוה אחרי זו לדון בדיני חגבים, שנאמר דגים וחגבים אינם טעונים שחיטה, אלא אסיפתם היא המתרת אותם. כך בעלי המשנה אינם צריכים שחיטה, אלא שנאמר בהם "ויגוע ויאסף אל עמיו". מה דגי הים חיותם בים, אף תלמידי חכמים בעלי המשנה חיותם בתורה, ואם נפרדים ממנה מיד מתים, התנין (התנאים) של המשנה שבה התרבו תניני הים, ואם אלו שביבשה יפלו למים ולא יודעים לשחות הם מתים. אבל אדם, שהם בעלי קבלה, הם למעלה מכולם, בהם נאמר "וירדו בדגת הים ובעוף השמים", שהם בעלי המשנה, תנינים, התנין הגדול, נחש בריח כנגד "והבריה התיכון בתוך הקרשים".
בזמנא דתנינן מארי משנה אית בהון	בזמן שתנינים בעלי המשנה יש

⁶⁰⁵⁰ כלומר תיבת בית הכנסת שבת קוראין התורה (אור יקר).

⁶⁰⁵¹ כלומר עם כהנים לויים ישראל (אור יקר).

⁶⁰⁵² שהיא התפארת ולה שלש מציאות בדעת ובתפארת וביסוד ונקראת "תורת ה" להורות על סוד יהו", כהנים י' לויים ה' ישראל ו' ה' תיבה (אור יקר).

⁶⁰⁵³ כלומר חכמה י', בינה ה', דעת ו', מלכות ה', והיינו סוד אומרו והי"ה בינה, יהו"ה חכמה למלך על כל הארץ מלכות ביום ההוא יהיה ה' אחד כתר כדפירשו בתיקונים, וכן לך ה' הממלכה מלכות והמתנשא לכל לראש כתר והעושר והכבוד חכמה ובינה, ויש כיוצא בזה הרבה, והיינו מלכות ה' רביעית. עוד י' חסד ה' גבורה ו' תפארת ה' רביעית, והיינו סוד ארבע רגלי המרכבה אברהם יצחק יעקב ודוד דאתחבר עמהון. עוד י' נצח ה' הוד ו' יסוד ה' מלכות כנודע והרי היא רביעית לכל שלושה אותיות יהו"ה יהו"ה יהו"ה, וזהו רביעית ההין אל תיקרי ההין אלא ההין שהיא ה' רביעית בההין הרבה (אור יקר).

⁶⁰⁵⁴ בשלושה פעמים יהו"ה היא משולשת כדפירשנו. או אפשר לפרש שבזולת שהיא משלמת שם יהו"ה בכל מקום ששם יהו"ה כדפי' היינו ה' רביעאה לשלושה אותיות כדפיר', בזולת זה היא בעצמה משולשת ביה"ו, דהיינו שהיא כלולה משלושה אותיות הנזכרות (אור יקר).

⁶⁰⁵⁵ ר"ל דבשם הוי"ה שמרומז בתיבה שכינת' עשרה דרגין דשמא מפרש, שהן ע"ס, והוא חוזר למעלה שאמר לית פקודא כו' (יהל אור).

⁶⁰⁵⁶ יעלון (נ"א יפלו) (דפ"ו).

⁶⁰⁵⁷ תנינא (דפ"ו).

מחלוקת ומקשים דא לדא בלע לחבריה והאי איהו [תלמיד זעיר] [זעיר תלמיד] שלא הגיע להוראה ומורה חייב מיתה ואי אינון שוין דא לדא ואית בהון מחלוקת וקושיא אתמר בהון ולסוף (במדבר כא יד) את והב בסופה אוקמוה⁶⁰⁵⁸ אהבה בסופה:	בהם מחלוקת, ומקשים זה על זה, בולע את חבריו, וזהו תלמיד קטן שלא הגיע להוראה ומורה חייב מיתה, ואם הם שוים זה לזה ויש בהם מחלוקת וקושיא, נאמר בהם בסוף "ואת והב בסופה", ופרשוה אהבה בסופה.
אדהכי הא נונא רבא אודמן לגביה ואמר רעיא מהימנא (במדבר כד כא) איתן מושבך ושים בסלע קנך תניא דמסייע [לך] דהא נונין בסלע קנא דלהון איתן בהפוכא תניא איתנים בהפוך אתוון תנאים אסתמר מנייהו דהא אנת⁶⁰⁵⁹ כבד פה וכבד לשון ומאן⁶⁰⁶⁰ דבעי לאתקפא בסלע דנוני ימא דמארי מתניתין דאינון תנאים בעי למחוי תקיף לישנא חדיא חריפא לינקוב עד דמטי לתהומא רבא דתמן:	בין כך, הרי דג גדול הזדמן אליו ואמר, רועה הנאמן "איתן מושבך ושים בסלע קנך", תניא שמסייע לך, שהרי דגים בסלע הקן שלהם, "איתן" בהפוך "תניא", "איתנים" בהפוך אותיות "תנאים". השמר מהם, שהרי אתה כבד פה וכבד לשון, ומי שרוצה להחזיק בסלע של דגי הים של בעלי המשנה שהם תנאים, צריך להיות תקיף, לשון מחודדת חריפה לנקוב עד שמגיעה לתהום הגדולה ששם.
כי עוד	"כי עוד
רעמ/א	
חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב (חבקוק ב ג) ואוקמוה דהאי קרא נוקב ויורד עד תהומא רבא⁶⁰⁶¹ מאן הוא דנחית לתהום רבא לאשכחא [זמנא דא] [דא זמנא] אלא אנת דאתמר בכ (תהלים לו ז) צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה כמה מארי מתניתין דבעו לנחתא לעומקה⁶⁰⁶² דהלכה (דא) לאשכחא תמן קין דפרקנא ונחתו תמן ולא סליקו ואע"ג דלישנהון חות כפטיש יפוצץ סלע (ירמיה כג כט) חליש(ת) פטיש דלהון לנקבא בההוא סלע ומאן דנקיבו דיליה בההוא סלע בלא רשו אתא חויא לנשכא ליה ואית אחרנין דנקיבו ל(י)ה עד דמטו לתהומא רבא ולא סליקו מתמן:	חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב", ופרשוה שפסוק זה נוקב ויורד עד תהום רבה, מיהו שיורד לתהום רבה למצא את זמן זה, אלא אתה שנאמר בך "צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה". כמה בעלי משנה שרצו לרדת לעומק ההלכה, למצא שם את קץ הגאולה, וירדו שם ולא עלו, ואף על גב שלשונם היתה "כפטיש יפוצץ סלע", חלש הפטיש שלהם לנקוב באותו סלע, ומי שהנקב שלו באותו סלע בלא רשות בא נחש לנשוק אותו, ויש אחרים שנקבו אותו עד שהגיעו לתהום רבה ולא עלו משם.
ובזמנא דנוקבא⁶⁰⁶³ פתיחא כל מאן דהוה נפיל [תמן לא הוה] (לא) סליק ומשיח בן דוד⁶⁰⁶⁴ נפל תמן [עם] (ו)משיח בן יוסף	ובזמן שהנקב פתוח, כל מי שהיה נופל שם לא היה עולה. ומשיח בן דוד נפל שם עם משיח בן יוסף, שאחד הוא "עני ורוכב על חמור", ואחד הוא

⁶⁰⁵⁸ ואוקמוה (דפ"ו).

⁶⁰⁵⁹ בגלותא דפה ולשון כנ"י וקב"ה בגלותא. ואיהו כבד פה וכבד לשון בין הת"ח, באורייתא דבע"פ ובאורייתא דבכתב. וע"כ צריך הת"ח בזמן הזה להשתמר מן התנאים כנ"ל. וז"ש ומאן דבעי כו' (יהל אור).

⁶⁰⁶⁰ לחשוב הקץ והרשיעו רבים כו' (יהל אור).

⁶⁰⁶¹ ע"י אפיקי ים (סנהדרין צו ע"ב).

⁶⁰⁶² לעומקא (דפ"ו).

⁶⁰⁶³ בגלותא (יהל אור).

⁶⁰⁶⁴ ע"י לעיל רעח ע"ב הערה בשם הקדו"ש.

דחד איהו (זכריה ט ז) עני ורוב על חמור וחד איהו (דברים לג יז) בכור שורו [איהו] ודא משיח בן יוסף והאי הוא⁶⁰⁶⁵ (שמות כא לג) כי יכרה איש בור ולא יכסנו ונפל שמה שור או חמור ובג"ד אקרי משיח בר נפלי ואיהי נפלת⁶⁰⁶⁶ [א] בתרייהו ואתמר עלה (עמוס ה ב) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל ואנת הוא בעל חמור ישרם כסף ישיב לבעליו והמת יהיה לו (שמות כא לד) דא משיח בן יוסף דעתיד לאתקטלא⁶⁰⁶⁷:	"בכור שור" זה משיח בן יוסף. וזהו "כי יכרה איש בור ולא יכסנו ונפל שמה שור או חמור". ולכן נקרא המשיח בר נפלי, והיא נפלה אחריהם, ונאמר עליה "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל". ואתה הוא "בעל חמור ישרם כסף ישיב לבעליו והמת יהיה לו", זה משיח בן יוסף שעתידי להרג.
נחית⁶⁰⁶⁸ בגיניה דודאי ארבע גליות הוו תלת לקבל תלת קליפין דאנווא דאינון (קו) תהו קו ירוק קליפה ירוקא דאנווא תניינא בהו אבנין מפולמיין⁶⁰⁶⁹ דאינון סלעים תקיפין דמ"מ פסקו מינייהו כמה פסקות ונקיש לון לאפקא מיא דאורייתא ובג"ד אתקריאו אבנים מפולמות דמנייהו מיין נפקין קליפה תליתאה דקיקא⁶⁰⁷⁰ גלותא תליתאה דהוה זעיר⁶⁰⁷¹ והאי איהו וחשך גלותא רביעאה⁶⁰⁷² תהום רבה חלל דאנווא והאי איהו (בראשית א ב) וחשך על פני תהום:	ירד בגללו, שודאי ארבע גליות היו, שלש כנגד שלש קליפות האגוז, שהם "תהו" קו ירוק קליפה ירוקה של האגוז. שני, "בהו", אבנים מפולמות, שהם סלעים חזקים, שבעלי המשנה פסקו מהם כמה פסקות, ולקחו אותם להוציא מים של התורה, ולכן נקראו אבנים מפולמות שמהם יוצאים מים. קליפה שלישית דקיקה, גלות שלישית שהיתה קטנה, וזהו "וחושך". גלות רביעית תהום רבה, חלל האגוז, וזהו "וחושך על פני תהום".
ואתקרי בור ודנפלו (ונפל) שמה שור דא [דכתיב ב] יוסף (דברים לג יז) בכור שורו הדר לו דאתמר ביה (בראשית לו כד) וישליכו אותו הבורה נוקבא בישא והבור רק [דכורא] (דבורא) רק בלא תורה אבל נחשים ועקרבים יש בו ודא גלותא רביעאה דור דרשעים מלא נחשים ועקרבים רמאים כנחשים⁶⁰⁷³ ועקרבים דעקריין מלי⁶⁰⁷⁴ דרבנן ודיינין לשקרא עלייהו אתמר (איכה א ה) היו צריה לראש:	ונקרא "בור" שנפל שמה "שור", זה שכתוב ביוסף "בכור שורו הדר לו", שנאמר בו "וישליכו אותו הבורה", נקבה רעה. "והבור רק", זכר (דבור), רק בלי תורה, אבל נחשים ועקרבים יש בו. וזו הגלות הרביעית, דור של רשעים, מלא נחשים ועקרבים, רמאים כנחשים ועקרבים, שעוקרים דברי רבותינו ודנים לשקר, עליהם נאמר "היו צריה לראש".
ויפן כה וכה וירא כי אין איש (שמות ב	"ויפן כה וכה וירא כי אין איש", של ישראל באותם רשעי הערב רב. וזה

⁶⁰⁶⁵ איהו (דפ"ו).

⁶⁰⁶⁶ שכינה (יהל אור).

⁶⁰⁶⁷ מצאתי כאן חלק כמו ד' שורות ונראה שחסר (דפ"ק).

⁶⁰⁶⁸ נחת (דפ"ו).

⁶⁰⁶⁹ קליפה של אגוז הקשה כמו אבן (יהל אור).

⁶⁰⁷⁰ אותה קליפה הדקה שבאגוז בפנים (יהל אור).

⁶⁰⁷¹ גלות יון, שלא האריך, ולא שליט אלא בזמן בהמ"ק (יהל אור).

⁶⁰⁷² וז"ש לעיל דהאי קרא כו' צדקתך כו' (יהל אור).

⁶⁰⁷³ רמאים כנחשים. כצ"ל. ר"ל דפתי לחוה, כן רמאים בדור הזה לפתות (יהל אור).

⁶⁰⁷⁴ ר"ל זהו כעקרב (יהל אור).

(יב) דישראל באלין רשיעיא ערב רב ודא [ב]סוף גלותא ובגין דא קץ⁶⁰⁷⁵ דפורקנא נוקב עד התהום [רבה] ורעיא מהימנא תהום הוא המות בהיפוך אתון ולית מות אלא עניותא אנת נחיתת תמן והא קא אתברירו) לעילא קמי(ה) תנאים ואמוראים וכלהו נחתין בגינך בתהומא לסייעא⁶⁰⁷⁶ לך:	בסוף הגלות, ולכן קץ הגלות נוקב עד תהום רבה, ורועה הנאמן, "תהום" הוא "המות" בהפוך אותיות, ואין מות אלא עניות, אתה ירדת שם, והרי זה התברר למעלה לפני התנאים והאמוראים, וכולם יורדים בגללך לתהום לסייע לך.
ואנת תניא דמסייע לך יתיר מכלהו בגין דאנת לויתן (נחש בריח⁶⁰⁷⁷) דימא דאורייתא מאריה דכל נוגין לויתן [זה] ואתקרי' על שם אורייתא דאתמר ביה (משלי א ט) כי לוית חן הם לראשך [ובך] (וכן) (תהלים לו ז) אדם ובהמה תושיע יי' אדם דאתמר ביה (במדבר יט יד) אדם כי ימות באהל ואוקמוה מארי מתניתין אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה ולית מיתה אלא עניותא⁶⁰⁷⁸ ובהמה אלין עמי הארץ דאינון מתכפיין כסוס כפרד תחות מארי מתניתין:	ואתה תניא שמסייע לך יותר מכולם, משום שאתה לויתן (נחש בריח) של ים התורה, בעל כל הדגים, נקרא לויתן על שם התורה, שנאמר בה "כי לוית חן הם לראשך". ובך "אדם ובהמה תושיע ה'", "אדם" שנאמר בו "אדם כי ימות באהל", ובארו בעלי המשנה, אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ואין מיתה אלא עניות, ו"בהמה" אלו עמי הארץ, שהם נכפים כמו סוס ופרד תחת בעלי המשנה.
אדהכי הא בוצינא קדישא⁶⁰⁷⁹ פתח (ואמר) רעיא מהימנא ואמרו (ב)מארי מתניתין מאי⁶⁰⁸⁰ [איהו] (ניהו) לויתן⁶⁰⁸¹ אמר ליה בוצינא קדישא [האי איהו דדרגיה] (מאי דאיהו דרגיה) עמודא דאמצעיתא וצדיק⁶⁰⁸² דאתמר [ביה] גוף וברית חשבינן חד⁶⁰⁸³ ואתרבי בימא⁶⁰⁸⁴ דא דאיהי אימא	בין כך הרי הנר הקדוש. פתח הרועה הנאמן ואמר, בעלי המשנה מהו לויתן, אמר לו הנר הקדוש, זהו שדרגתו עמוד האמצעי וצדיק, שנאמר בו גוף וברית נחשבים לאחד. והתגדל בים, זה שהיא האם העליונה, "ים" שבה מייחדים את הקדוש ברוך הוא

⁶⁰⁷⁵ ר"ל עד הדור שיהא בו תהום בור רק כו' (יהל אור).

⁶⁰⁷⁶ לסייע (דפ"ו).

⁶⁰⁷⁷ משה רבינו ע"ה היה שורשו בהנחש דקדושה עצמו, וכמ"ש ברע"מ (פ' תצא רעט ע"א) דאנת לויתן נחש בריח כו' ולכן היה שולט הוא על התנין דקליפה לכובשו תחת ידו (דע"ה ח"ב פב ע"ג), מאותו הדעת עלאה משם הוא כל התורה, וכן משם הוא נשמת משה רבינו ע"ה, ע"פ יתרו (פט רע"א) דנשמתו אתטמר ברדל"א, ולכן נקרא משה רבינו ע"ה ג"כ בשם לויתן נחש בריח כמ"ש פ' תצא (רעט ע"א) (דע"ה ח"ב צ ע"א).

⁶⁰⁷⁸ דמארי מתניתין בדור האחרון (יהל אור).

⁶⁰⁷⁹ (אתא) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁰⁸⁰ מאן (דפ"ו).

⁶⁰⁸¹ ר"ל מאי הוא לויתן ע"פ הסוד (יהל אור).

⁶⁰⁸² כלומר שזכה במעשיו אל שתי מדות אלו, בתורה זכה אל עמודא דאמצעיתא ובהיותו כובש את יצרו זכה למדת הצדיק וייחד שתי מדות אלו יחד דהיינו מלת לויתן כלשון כי לוית חן הם לראשך וכענין הפעם ילוה אישי אלי (אור יקר).

⁶⁰⁸³ והיינו שיתייחד התפארת והיסוד באחדות עד שישתוו היסוד אל התפארת עד שלא יהיה ביניהם מה שבין עילה ועלול אלא שניהם עלה אחת ומדה אחת, ועוד זוכה בתורה וכבישת יצרו להיות זהיר בקרית שמע בכוונה לקבל עול מלכות שמים שלימה (אור יקר), ועי' תיקו"ז מ ע"ב, ועי' בהגר"א בתיקו"ז מב ע"ב: הדעת דהוא בת"ת ויסוד.

⁶⁰⁸⁴ בימה רבא - שהיא בינה כדמסיק (אור יקר).

עלאה ים דבה מייחדין⁶⁰⁸⁵ לקב"ה כ"ה כ"ה אתוון דאינון ים בחושבן ואיהו [בה] ובה אמר ר"מ ודאין (דא) לויתן⁶⁰⁸⁶ [ד]קאים על שפת הים⁶⁰⁸⁷ ועלמא קאי על סנפיריו⁶⁰⁸⁸ דא צדיק יסוד עולם דכל עלמא קאים עלוי אמר בוצינא קדישא זכאה חולקך ר"מ ו[כאן חסר] בת קול בגלותא עד דתיתי אנת לגבה [ד]אנת קול דילה דכל [ה]אשה בת בעלה וכמה דאת אמר ותהי לו לבת (אסתר ב ז) מאורשה איהי [לך]⁶⁰⁸⁹ עדיין לא [עאלת עמיה לחופה] (עבדת עמיה חופה):	כ"ה כ"ה אותיות שהם "ים" בחשבון, והוא בה. אמר רועה הנאמן, ודאי שלזיתן שעומד על שפת הים, והעולם עומד על סנפיריו, זה צדיק יסוד עולם, שכל העולם עומד עליו. אמר הנר הקדוש, אשרי חלקך רועה הנאמן. בת קול בגלות, עד שתבא אתה אליה, שאתה קול שלה, שכל אשה בת בעלה, כמו שנאמר "ותהי לו לבת", מאורשת היא לך, ועדיין לא נכנסת עמה לחופה.
אתמר צעקה הנערה המאורשה ואין מושיע לה והכי שכינתא [אימה⁶⁰⁹⁰ דילה] (אמר מלה) ו[נ"א עלאה] צועקת על בנה ואין מושיע לה עד דייתי עמודא דאמצעיתא בגינה דאיהו מושיע דבגינה אתמר (זכירה ט ט) (עני ורוכב על חמור) הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא מושיע לעילא ואנת לתת⁶⁰⁹¹ ובגין דאנת בדיוקניה אתמר וכן (דברים ה כח) ואתה פה עמוד עמדי⁶⁰⁹² דכלהו ישראל אהדרו⁶⁰⁹³ לאהליהון ואנת לאו (וקב"ה) עד פורקנא בתרייתא ומאן גרם דא ערב רב [דבגיניהו] (ובגיניהו) (שמות לב יט) וישלך מידו את הלוחות⁶⁰⁹⁴ ומהזיא שעתא נפלת⁶⁰⁹⁵ ולא אתפרקת מערב רב דאתמר [בהון] (שמות יב לח) וגם	נאמר "צעקה הנערה המאורשה ואין מושיע לה", וכך השכינה, האם שלה (העליונה) צועקת על בנה ואין מושיע לה, עד שיבא העמוד האמצעי בשבילה שהוא מושיע, שבגללה נאמר "הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא", מושיע למעלה ואתה למטה. ומשום שאתה בדמותו, נאמר בך "ואתה פה עמוד עמדי", שכל ישראל חזרו לאהליהם ואתה לא עד הגאולה האחרונה. ומי גרם את זה, ערב רב שבגללם "וישלך מידו את הלוחות". ומאותה שעה נפלה ולא נגאלה מערב רב, שבהם נאמר "וגם ערב רב עלה אתם", בכל זה לא נפרדו מישראל, ושפחה מגברתה, עד הגאולה האחרונה.

⁶⁰⁸⁵ כי סוד אותיות שמע וברוך שם הם סוד קשר ו' עילאה שית תבין דשמע ו' תתאה שית
תבין דברוך שם דהיינו גוף וברית, ומייחדין לקב"ה דהיינו להיות גוף וברית חשבינן חד כ"ה וכ"ה
רמזם בבינה דהיינו דאתרבי בימא, מה שהם ש"ת נכללים בכ"ה כה בימא רבה (אור יקר).

⁶⁰⁸⁶ קשר גוף וברית בבינה כדפירשנו (אור יקר).

⁶⁰⁸⁷ היינו מלכות שפה ל"ם עילאה דבה סוד היסוד בשפה ודאי, והיא נקראת שפ"ה בסוד
קשרה בנצח והוד שהם שפתיים והנה הם מתרבים ב"ם עצמה אמנם הם מקננים סוד הבנים
בשפת הים שהיא מלכות שבה סוד הבנים לתפארת ע"י היסוד, והא כיצד יבמה שתהיה המלכות
נקשרת עמהם על נצח והוד שהם סנפירי לויתן, כי תרי קשקשוי חסד גבורה, תרי סנפירו נצח
והוד ועלמא שהיא הארץ מלכות (אור יקר).

⁶⁰⁸⁸ והסוד קשר ארבע שמות אה"ה בבינה יה"ה בתפארת, צבאו"ת ביסוד אדנ"י במלכות
כדפירש הרשב"י ע"ה בשיר השירים בפסוק א' ומי שזוכה בסוד מעשיו לענין זה ונעשה מרכבה
למדות אלו הוא לויתן (אור יקר), אין לומר שהסנפיר עצמו הוא היסוד, שהרי מבואר הוא בגמרא
בכורות (דף ח ע"א) שבדגים זכרותם מבפנים ע"ש, והסנפירין הרי הם מבחוץ, אלא הכוונה הוא
שהיסוד נקרא ג"כ בשם סנפיר, כי הסנפירין הם תולדות. ונקרא היסוד ג"כ בשם סנפיר ע"ש
תולדותיו, כי הם מהחו"ג שבו. וכן הוא מבואר בתיקונים (תיקון כא דף מד ע"ב) כי הסנפירין הם
חו"ג ע"ש ובהגר"א שם (ד"ה תרין סמכי קשוט) (דע"ה ח"ב מה ע"ב).

⁶⁰⁸⁹ כמ"ש תורה צוה לנו משה מורשה ואמרו (ברכות נז ע"א) א"ת מורשה כו' (יהל אור).

⁶⁰⁹⁰ אימא (דפ"ו).

⁶⁰⁹¹ את ישראל למטה (יהל אור).

⁶⁰⁹² בגלותא (יהל אור).

⁶⁰⁹³ שכ"א יושב במקומו, ור"מ בגלותא (יהל אור).

⁶⁰⁹⁴ כלה, כלת משה (יהל אור).

⁶⁰⁹⁵ נפלה (דפ"ו).

ערב רב עלה אתם בכל דא לא אתפרשו מישראל ושפחה מגברתה עד פורקנא בתרייתא:	
אתה בן המלך, כדוגמא שלך נאמר בעמוד האמצעי.	ואנתו ברא דמלכא כגוונא דילך אתמר בעמודא דאמצעיתא
רעט/ב	
בכל שמחה שלך כשמחה שלו תהיה כשיבא לגאול את כלתו, "והוא כחתן יצא מחופתו וגו'". שהרי לבושיה בגלות חשוכים, ובזמן שהיא מתלבשת בהם, היא אומרת אל "תראוני שאני שחרחרת". והקליפות הללו, הם עון משחית אף וחמה, נקבה רעה, שפחה רעה. שבתאי, "ושפחה כי תירש גבירתה" שהיא שבת המלכה. משחית אף וחמה, סובבים את שלשת האבות.	בכלא חרוה דילך בחדוה דיליה יהא כד ייתי למפרק לכלתיה (תהלים יט ו) והוא כחתן יוצא מחופתו וגו' דהא לבושין דילה בגלותא חשוכין ובזמנא דאיהי מתלבשת בהון [איהי] אמרה (שיה"ש א ו) אל תראוני שאני שחרחרת ואלין קליפין אינון [עון] משחית אף וחמה [נוקבא בישא] ⁶⁰⁹⁶ (נוקבין בישין) שפחה בישא שבתאי ⁶⁰⁹⁷ (משלי ל כג) וושפחה כי תירש גבירתה [דאיהי] (דא היא) שבת ⁶⁰⁹⁸ מלכתא משחית אף וחמה סחרין לתלתא אבהן:
ולא עוד, אלא מה שהיתה בת המלך י' על הו"ה שכלולים באבות, ה' ראשונה באברהם, ה' שניה ביצחק, ו' ביעקב, והיתה י' ראש עליהם, נאמר "נפלה עטרת ראשנו". והמשילו רבותינו, משל למלך שהיתה לו עטרה על ראשו, ואילן יפה לפניו. באה לו שמועה רעה, הרים העטרה מעל ראשו. ומה שהיה י' על הו"ה, י' למעלה, חזר הוה"י, י' למטה. ולכן אמר דוד "אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה, מאת ה' היתה זאת".	ולא עוד אלא מה דהות בריתא דמלכא ⁶⁰⁹⁹ י' על הו"ה דכלילין באבהן ה' קדמאה באברהם ה' תניינא ביצחק ו' ביעקב והות י' [רישא] עלייהו אתמר (איכה ה טז) נפלה עטרת ראשנו ואמתילו רבנן מתלא למלכא דהוה ליה עטרה על רישיה ואילן יאה קדמיה אתיא ליה שמועה בישא ארמי (ליה) עטרה מעל רישיה ומה דהות י' על הו"ה י' לעילא אתהדר הוה"י י' לתתא ובגין דא אמר דוד (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה מאת יי' היתה זאת:
קום רועה הנאמן, קח אבן זו בידך, שנאמר בה "על אבן אחת שבעה	קום ור"מ טול אבנא דא בידך ⁶¹⁰⁰

⁶⁰⁹⁶ ע"ר (נ"א עון) [מ"כ הגהת הרמ"ש. כמו נוק' דקדושה נק' חכמה, בשם אבי', כי אבא יסד ברתא (ובשבת היא העולה לשם, בסוד ושמרתם את השבת כי קדש היא, לכן נקראת שבת, כי הנוק' הנקראת בת עולה עד אבא, י"ה, יר"ד ה"י במילוי ובהכאה, יר"ד פ' ה"י גי' ש', הרי שבת) כן נוק' דקליפה, נק' עון, בשם חכמה דקליפה כידוע. ונק' שבתאי, בסוד כל המוסיף גורע, ובסוד שגגת תלמוד, גי' לילית, ששם השוגג עולה זדון, שהוא עון. גם אחוריים דאדנ"י גי' עון. ע"כ] (יהל אור).

⁶⁰⁹⁷ דשליטת ביום השבת (יהל אור).

⁶⁰⁹⁸ דלכן אין אומרים והוא רחום בשבת (יהל אור).

⁶⁰⁹⁹ אשת חיל עטרת בעלה (יהל אור).

⁶¹⁰⁰ הסבא הזה לא חלק בין אבנא לאבנא ובין סלע לסלע רק חלק בין אבנא לסלע ולזה אמר "טול אבנא דילך" כי בערך אבנא אתמר בה "על אבן אחת שבעה עינים" דהיינו עיני"ם ספירות ויתיחסו לשלושה כוונות או לשון גוונין כאומרו ועינו כעין הבדולח והיינו שכל ספירה וספירה לה גוון בפני עצמה ופעולה בפני עצמה, והיינו שבעה פעולות לשבעה ספירות דהיינו לובן לחסד אודם לדין ירוק לרחמים אודם נוטה ללובן בנצח, דהיינו דין נוטה לחסד שרובו חסד לובן נוטה לאודם בהוד דהיינו חסד נוטה לדין שרובו דין, אודם [ולובן וירוק] מעורבין יחד יסוד חסד ודין ורחמים קרוב לירוק, מלכות כלולה מהכל (אור יקר).

דאתמר ב(י)ה (זכריה ג ט) על אבן אחת שבעה עינים⁶¹⁰¹ לתברא קליפין⁶¹⁰² דאנוזא דהא כמה רועים פרנסי דרא אתכנשו על האי אבנא⁶¹⁰³ [דאיהי] (ואיהי) סלע דילך לאפקא מיא⁶¹⁰⁴ מתמן דכלה דילך מעין [החכמה⁶¹⁰⁵ בהאי] (חכמה האי) סלע דנביעא דילה באורייתא ברזין סתימין⁶¹⁰⁶ לית סוף [ו]עלה אתמר (איוב כח יב) והחכמה מאין תמצא⁶¹⁰⁷:	עינים" לשבור קליפת האגוז, שהרי כמה רועים, פרנסי הדור, התכנסו על האבן הזאת שהיא סלע שלך, להוציא מים משם, שכולה שלך, מעיין החכמה בסלע הזה, שנביעתו בתורה בסודות נסתרים אין סוף, ועליה נאמר "והחכמה מאין תמצא".
וכל תוקפא דלהון לאעברא קליפה דלעילא⁶¹⁰⁸ וכד מטן לקליפה תניינא דאיהי תקיפא איהי קשיא לון ומחאן [בה כל יומיהון] (לה) כללו בלישנהון דאינון תקיפין כפטישין ולית לון רשו לאפקא מינה מיא אלא [אלין] טפין דנפקין על ירך בזמנא דאתמר בה (במדבר כ יא) ויך את הסלע במטהו פעמים ובמחאה תניינא ונפקי אלין [נפקו] טפין ואלין אינון רמין⁶¹⁰⁹ [בחגיגה] (בחגיגה) ושאר מתניתין והאי אבן לית מאן דאפיק מניה חכמה דאיהי מלגאו דלית לה סוף (דאיהו מוחא מלגאו) ובר אנת דאתמר בך הלכה למשה מסיני:	וכל החוזק שלהם להעביר את הקליפה שלמעלה, וכשמגיעים לקליפה השניה שהיא חזקה, היא קשה להם ומכים בה כל ימיהם, כולם בלשונם, שהיא חזקה כמו פטישים, ואין להם רשות להוציא ממנה מים, אלא הטיפות הללו שיצאו על ירך בזמן שנאמר בה "ויך את הסלע במטהו פעמיים", ובמכה השניה יצאו הטיפות הללו. ואלו הם רמזים של חכמה, רמזים של קבלה, שהם בחגיגה ושאר המשניות. ומהאבן הזאת אין מי שיוציא חכמה, שהיא מבפנים שאין לה סוף (שהוא המח מבפנים), חוץ ממך, שנאמר בך "הלכה למשה מסיני".
פתח רעיא מהימנא ואמר סבא סבא אית סלע ואית סלע אית אבן ואית אבן⁶¹¹⁰ אית אבן דשמא⁶¹¹¹ דיהו"ה (ואיהי) עלה	פתח רועה הנאמן ואמר, סבא סבא, יש סלע ויש סלע, יש אבן ויש אבן, יש אבן של שם של יהו"ה, ועליה נאמר "ואבנא די מחת לצלמא הות

⁶¹⁰¹ אשת חיל עטרת בעלה (יהל אור).

⁶¹⁰² והנה בבחינת אב"ן אין בה מבוע מים שאין מים באבן הנפרדת מן ההר דהיינו היסוד כדפירשנו (אור יקר).

⁶¹⁰³ ולא בבחינתה אבן שבדאי אין בה מים אלא "דאיהי סלע דילך לאפקא מיא מתמן" דהיינו מימי התורה, והנה בבחינת מקור היסוד לבדו יש בה מים דהיינו מימי השפע להנהיג העולם ולפרנסו, אמנם מצד התפארת שהיא אצילות התורה כדפי' מימיה הוא אור התורה ולזה אמר דכלה דילך דהיינו כל"ת משה מלכות עם התפארת, בענין שהם שני בחינות כל"ה כסל"ע (אור יקר).

⁶¹⁰⁴ סתרין דקבלה (יהל אור).

⁶¹⁰⁵ מפני שבחינתה מחכמה כאומרו ה' בחכמה יסד ארץ (אור יקר).

⁶¹⁰⁶ כי בבחינתה במשנה וכיוצא יש לה סוף כדפירשנו, אמנם מצדה בסוד הנעלם אין לה סוף (אור יקר).

⁶¹⁰⁷ שהוא אין סוף. אין כתר, והחכמה מכתר, לכן לית סוף (יהל אור).

⁶¹⁰⁸ קליפא דוקא (נ"א ירוקא) (יהל אור).

⁶¹⁰⁹ דאינון (בחגיגה) בחגי' כו'. דמתני' הוא סלע, אבנא הנ"ל (יהל אור).

⁶¹¹⁰ הצור והסלע שניהם הם על סוד היסוד דהנוק', כי בקטנות נקרא היסוד שלה בשם צור, שאז הוא בגילוי אור דאלהים דהה"ן גימ' רצ"ה, ועם הכללות דשם אלהים הוא גימ' צור. אבל בגדלות נקרא לפעמים היסוד שלה בשם סלע (ע' פנחס רכט ע"ב, תצא רעט ע"ב) ע"ש אהיה דיודי"ן עם הכולל שלה (דע"ה ח"ב קכח ע"א).

⁶¹¹¹ ר"ל מל' דאצילות (יהל אור).

אתמר (דניאל ב לה) ואבנא די מחת לצלמא הות לטור רב ואית אבן דאיה⁶¹¹² (ויקרא כו א) אבן משכית דלית תמן נביעו דמיא דחכמתא ולא דבור:	לטור רב" [והאבן שהכתה את הצלם נעשית להר גדול], ויש אבן שהיא "אבן משכית", שאין שם נביעת מי החכמה ולא דבור.
אלא אבן דאיהי (חסר) סלע דמשה עלה אתמר (במדבר כ ח) ודברתם אל הסלע ולעיניהם ונתן מימיו דאיהי ב(י)ת קול ולא תליא בה אלא דבור ופיוסא אבל ושפחה⁶¹¹³ (אשכחת) סלע אחרא⁶¹¹⁴ דאתקריאת (קליפה) משנה נוקבא⁶¹¹⁵ דעבד נער עלה אתמר (משלי כט יט) בדברים לא יוסר עבד⁶¹¹⁶ אלא דמחאן ומתברין מינה כמה פסקות [לקוטות ולקטין לון לבן] ולקטין לון ואתקרון לקוטות ועל דמלקטי לון⁶¹¹⁷ (ולקוטות ועל דמלקטי לבון) ועל דמלקטי לון אתקריאו לקוטות בלא נביעו דחכמה וקבלה:	אלא אבן שהיא סלע של משה, עליה נאמר "ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו", שהיא בת קול, ולא תלוי בה אלא דיבור ופיוס, אבל שפחה סלע אחר שנקראת (קליפה) "משנה", נקבה של עבד נער, עליה נאמר "בדברים לא יוסר עבד", אלא שמכים ומשברים ממנה כמה פסקות ומלקטים אותם, ונקראו לקוטות, ועל שמלקטים אותם נקראו לקוטות, בלי נביעת חכמה וקבלה.
אבל סלע דילי איהי ברתא דמלכא בגינה אתמר ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו בדבור ופיוס כברתא דמלכא ובגין דמחינא בה לקינא עלה ואתגזר עלנא⁶¹¹⁸ מותא דמאן דמסרב למטרוניתא חייב מיתה כל שכן מאן דמחי לברתיה דמלכא ובגין דא אתגזר עלי דלא איעול לארעא דישראל⁶¹¹⁹ ואנא קבור בארעא נוכראה ואתעברתא (ואתעברו) מ[י]ני⁶¹²⁰ ואתמר (שמואל ב' כג כא) וירד אליו⁶¹²¹	אבל סלע שלי היא בת המלך, בשבילה נאמר "ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו", בדיבור ופיוס כמו בת המלך. ומשום שהכיתי בה לקיתי עליה, ונגזר עלי מות, שמי שמסרב למלכה חייב מיתה, כל שכן למי שמכה את בת המלך, ולכן נגזר עלי שלא אכנס לארץ ישראל, ואני קבור בארץ נכריה, ועברה ממני. ונאמר "וירד אליו בשבט", והשבט הזה הוא אחד מן השבטים שלי, שאני

⁶¹¹² מל' דבריא (יהל אור).

⁶¹¹³ שכחתי ונקטתי (בהגר"א בתיקו"ז מו ע"ד). וכן הוא ביהל אור ח"ב לה ע"א (לש"ו).

⁶¹¹⁴ מטה סתם הוא מטה ה' מסטרא דעד"א עץ החיים, אבל מטה משה הוא דינא בדינא, נחש עלי צור וכמ"ש בזה"ק (ח"ב מח ע"א, ושם בסופו רעא ע"ב ורעב ע"א, ע' שם ושם) (דע"ה ח"ב קלג ע"א).

⁶¹¹⁵ ר"ל מל' דיצירה שבה מתני' (יהל אור).

⁶¹¹⁶ היאור הנה הוא מסוד נהר דינור שבעולם הבריאה, והוא מסיטרא דמט"ט ובסוד עץ הדעת, ע' תיקונים (תיקון נד דף קא ע"א) ובזהר שמות (דף יב ע"א בהגהות מהרח"ו שם), ולכן היה שם הכאה דוקא, כי בדברים לא יוסר עבד (משלי כט יט) וכמ"ש ברע"מ (תצא דף רעט ע"ב) (דע"ה ח"ב קכט ע"ב), היה הסלע ג"כ מהאור דהעץ החיים (דע"ה ח"ב קלב ע"א).

⁶¹¹⁷ עלמא דפרודא. כל דין הוא בפ"ע, אבל סתרי תורה כל א' בחבירו כמים שאין להם סוף, דלית פקודא דלא כלילא מכל פקודין כמט"ל (יהל אור).

⁶¹¹⁸ על משה ואהרן (יהל אור).

⁶¹¹⁹ נסתלק משה רבינו ע"ה ולא נכנס לארץ ישראל, כי אלולא אותו החטא היה נכנס משה לארץ ישראל והיה חוזר העולם לתיקונו מאז ולהלאה כמו בתיקון העתיד (וכמבואר בתיקונים מדף מב עד דף מז בארוכה, וכן בתז"ח דף ז ע"ד ח ע"א י ע"ד, וברע"מ משפטים קטו ע"א, ופ' תצא רעט ע"ב, וע' עוד בהגר"א ביהל אור פקודי דף לד ודף לה) (דע"ה ח"ב קל ע"א).

⁶¹²⁰ ברתא ארעא קדישא (יהל אור).

⁶¹²¹ שקודם כתיב איש מצרי, זהו משרע"ה, כמ"ש (שמות ב יט) איש מצרי הצילנו (וע' הקדמת הזהר. ד"ל) (יהל אור).

בשבת⁶¹²² (האי שבט) והאי שבט איהו [חד משבטיא] (משבטים) דילי דאנא עתיד לנחתא תמן למהוי עם ישראל בגלותא וכלא אתרמיז ובאתר אוחרא אוקמוה מארי מתניתין (חסר):	עתיד לרדת לשם, להיות עם ישראל בגלות, והכל נרמז, ובמקום אחר פרשוה חכמי המשנה.
דבי מקדשא ושמא דמשיח אתקריאו בשם יהו"ה ודא ארבע אנפי אדם ואינון דשבטא דלוי אינון נפקין⁶¹²³ מחיון דאינון שאר שבטין ועאלו בחולקא דאדם דאינון ארבע אנפין דיליה ומשה איהו אדם בדיוקנא דההוא אדם [קדמאה] דלעילא (משלי ל ד) מה שמו ומה⁶¹²⁴ שם בנו ובגין דא (אוקמוה) כהנייא וליואי מזוניהון על ידא דמלכא אכיל [ב]פתוריה ושאר חיילין דמלכא כל חד יהבין ליה למיכל בבית [מושב] דיליה ורעיא מהימנא [איהו] כברא דמלכא קריב למלכא יתיר מאלין דאכלין לפתוריה דלית מאן דקריב למלכא מכל בני מלכותא כבריה:	שבית המקדש ושם המשיח נקראו בשם יהו"ה, וזה ארבע פני אדם, והם שבט לוי. הם יצאו מחיות, שהם שאר השבטים, ונכנסו בחלקו של אדם, שהם ארבע פנים שלו. ומשה הוא אדם, בדמות של אותו אדם הראשון שלמעלה, "מה שמו ומה שם בנו". ומשום זה כהנים ולוים, מזונם על ידי שהמלך אוכל בשלחן ושאר חיילות המלך לכל אחד נותנים לו לאכול בבית מושבו. ורועה הנאמן הוא כמו בן המלך, קרוב למלך יותר מאלו שאוכלים על שלחנו, שאין מי שמתקרב למלך מכל בני המלכות כמו בנו.
קם בוצינא קדישא ואמר סבא סבא במלין דילך אשתמודע מאן אנת אנת הוא אדם קדמאה מה שמו אתמר עלך מה שם בנו אתמר על רעיא מהימנא ובגין דאיהו חדש כמה⁶¹²⁵ חדושין באורייתא חדוה זמינא לגבך דבן חכם ישמח אב (משלי י א) (חסר):	קם הנר הקדוש ואמר, סבא סבא, בדברים שלך ניכר מי אתה. אתה הוא אדם הראשון, "מה שמו" נאמר עליך, "מה שם בנו" נאמר על רועה הנאמן, ומשום שהוא חידש כמה חדושים בתורה מוכנה לך שמחה ש"בן חכם ישמח אב".
רעיא מהימנא בפרשתא דא⁶¹²⁶ הוה אדכר כנישו דילך לההוא עלמא דכתיב עלה⁶¹²⁷	רועה הנאמן בפרשה זו נזכרה ההאספות שלך לאותו העולם, שכתוב
רפ/א	
אל הר העברים הזה הר נבו וגו' (דברים לב מט) וראית אותה ונאספת אל עמך וגו' כאשר נאסף אהרן אחיך וגו' ובהא⁶¹²⁸ פרשתא אית לך לאהדרא לעלמא ולהחיות ולאעלא לארעא דישראל ולאתחברא ולהתחבר בפרשה זו בכלה שלך,	"אל הר העברים הזה הר נבו וגו', וראית אותה ונאספת אל עמך וגו', כאשר נאסף אהרן אחיך וגו'". ובפרשה זו יש לך לחזור לעולם ולחיות ולהכנס לארץ ישראל, ולהתחבר בפרשה זו בכלה שלך,

⁶¹²² בדינא בגלותא כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁶¹²³ נפקן (דפ"ו).

⁶¹²⁴ אדם ומרע"ה, שניהם מ"ה, שמא מפרש, ג' אדם, שהוא אדם שעל הכסא (יהל אור), חכמה

ועד"א (יהל אור).

⁶¹²⁵ בחבור הזה בא ג"כ אדה"ר (יהל אור).

⁶¹²⁶ בפנחס (יהל אור).

⁶¹²⁷ נמחק בדפ"ו.

⁶¹²⁸ ג"כ בפ' פנחס (יהל אור).

שכתוב בה "הנני נותן לו את בריתי שלום". ולכן לא אמר לך הקדוש ברוך הוא כאן "רד", אלא "עלה", שממנו אתה תכנס לארץ ישראל.	בפרשתא דא בכלה דילך דכתיב בה (במדבר כה יב) הנני נותן⁶¹²⁹ לו את בריתי שלום ובג"ד לא אמר לך קב"ה [הכא] רד אלא עלה דמניה אנת תהא עאל לארעא דישראל:
ומה שאמר בכך "ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה", אוי לאותם אטומי לב סתומי עיניים שלא יודעים קבורתך, שהיית אתה מבקש רחמים מהקדוש ברוך הוא שלא יכניס אותך לאותה קבורה שבה אתה נקרא מת, זהו שכתוב "משה עבדי מת", ואותם טפשים אומרים, וכי משה היה מפחד ממיתה לצאת מהעולם הזה לעולם הבא כשאר הבריות, והם לא יודעים שקבורתך ומיתתך איך היא.	ומה דא(ת)מר בכך (דברים לד ו) ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה ווי לאינון אטימין לבא סתימן עיינין דלא ידעי קבורה דילך [דהוית] (דהא) אנת בעי רחמי מקב"ה דלא ייעול לך בההוא קבורא⁶¹³⁰ [דבה אנת מתקרי מת הה"ד (יהושע א ב) משה עבדי מת] (דאנת תקרי מת) ואינון טפשי אמרין וכי משה הוה מפחד ממיתה לנפקא מהאי עלמא לעלמא דאתי כשאר ברין ואינון לא ידעין דקבורה דילך ומותא דילך איך היא:
שכך פרשוה בעלי המשנה, שמתי חוץ לארץ אינם חיים, לא אמרו שאינם עתידים לחיות, שאלמלא כך היו כופרים בתחית המתים, אלא כאן סוד גדול, קבורתו בצלם שאינו הגון לו, שהיא "ארץ ציה ועיף בלי מים", ואין מים אלא תורה, "ובה לא תאר לו ולא הדר", ומי שרואה אותו באותו צלם "ונראהו ולא מראה ונחמדהו", ולכן נבואת ישעיה "הנה ישכיל עבדי", רומז עליו.	דהכי אוקמוה מארי מתניתין דמתי חוצה לארץ [אינם] חיים⁶¹³¹ לא אמרי דאינם עתידים להחיות דאלמלא⁶¹³² כך הוו כפרין בתחיית המתים אלא הכא רזא רברבא קבורה דיליה בצולמא דלאו הגונה ליה⁶¹³³ דאיהי (תהלים סג ב) ארץ ציה ועיף בלי מים ולית מים אלא תורה ובה (ישעיה נג ב) לא תאר [לו] ולא הדר ומאן דחזי ליה בההוא צולמא ונראהו ולא מראה ונחמדהו ובג"ד נבואת [ישעיה] (ישעיה נב יג) הנה ישכיל עבדי קא רמיז עליה:
ומשום אותה קבורה, היה מבקש רחמים שלא ימות שם בחוץ לארץ, לפי שהיה בארץ ציה רעב ועיף, וצמא בלי מים שהיא התורה. ולכן נאמר עליו "עלה אל הר העברים הזה", משפלותו הראה לו את מעלתו, אף	ובגין ההוא קבורא⁶¹³⁴ הוה בעי רחמי דלא ימות תמן [בח"ל לפום] דהוה בארץ ציה רעב ועיף וצמא בלי מים דאיהי אורייתא ובג"ד אתמר עליה (דברים לב מט) עלה אל הר העברים הזה משפלותא דיליה

⁶¹²⁹ וע"י פנחס אליהו הנני שולח כו' (יהל אור).

⁶¹³⁰ קבורה (דפ"ו). בח"ל, שפחה, נוק' דעבד (יהל אור).

⁶¹³¹ כנ"ל דבה מתקרי מת (יהל אור).

⁶¹³² דאלמלי (דפ"ו).

⁶¹³³ יסוד האש הוא בהד' חלקי פרד"ס חלק הרמז, והם האגדות שהן בש"ס, אשר הם מכוסים ונסתרים ובהם גנוז כל הסודות. והם מכוסים משום שאותן הסודות הרמוזים בהם הם מאורות הגבורות, וכדי שלא יתקרב הרע אליהם לכן הם מכוסים. ויש בהם אשר מתגבר הרע לינק מהם גם אחר שנעלמו, ועי"ז הם מלובשים בסיפורים ודברים אשר נפשו של אדם משתוממת עליהם, וכמו המעשה דסנחריב (סנהדרין צד ע"ב), ומעשה דששון ושמחה (סוכה מח ע"ב), וכן כל ספורי דרבב"ח (ב"ב עג ע"ב) וכיוצא. ועד"ז גם בתורה שבכתב, וכמו שאמרו (חולין ס ע"ב) הרבה מקראות שראויין לשרוף והן הן גופי תורה. וע' ברע"מ (תצא רפ ע"א) שזה סוד מה שנאמר במשה רבינו ע"ה (דברים לד ו) ויקבור אותו בגי בארץ מואב מול בית פעור, כי סוד משה הוא התורה, תורת משה, הלכה למשה מסיני, ונקבר ונתלבש בצולמא דלאו הגונה ליה, ארץ ציה לא תואר לו ולא הדר ונראהו ולא מראה כו' נבזה ולא חשבנוהו (ישעיה נג ג) (דע"ה ח"ב פט ע"ב).

⁶¹³⁴ קבורה (דפ"ו).

אחזי [ליה] מעלתיה אע"ג דאנת קבור באתר דלאו הגון [לך] ערום בלא לבושי [דילך] דאינון (איוב י יא) עור ובשר⁶¹³⁵ (תלבישני) נע ונד מאתר דילך ומטלטל וגלי הא פנחס דעבדת טיבו עמיה דאתמר עלך⁶¹³⁶ (במדבר כה יב) הנני נותן לו את בריתי שלום הא(י) איהו [י]עביד טיבו עמך וביה תסתלק בפרשה⁶¹³⁷ (דיליה⁶¹³⁸ דבה כלה) דילך תמן תתייחד עמה כחתן עם כלתיה:	על גב שאתה קבור במקום שלא הגון לך, ערום בלי לבושים שלך, שהם "עור ובשר" (תלבישני), נע ונד ממקומך, ומטלטל וגולה, הרי פנחס שעשית עמו טוב שעליך נאמר "הנני נותן לו את בריתי שלום", הרי הוא יעשה עמך טובה, ובו תסתלק בפרשה שלו, שבה הכלה שלך, שם תתייחד עמה כחתן עם כלתו.
דהא אנת [תועלת גדול לישראל בקבורתך] אי לא הוית קבור לבר מארעא קדישא לבר מכלה דילך לא הווי ישראל נפקין מגלותא ובגינך אתמר (ישעיה נג ה) והוא מחולל מפשעינו אתעבידת חול בגין חובה ופשע דישראל בקבורה דילך [דאתמר כך] (דברים לד ו) ויקבור אותו ובניא (בגאי) ומה כתיב בקבורה דילך (ישעיה מ ד) כל גיא ינשא כל שפל ונמוך ינשא בגינך דאינון ישראל דאינון שפלים מכל אומה ולישן וכל הר וגבעה ישפלו [דאינון] (ואינון) רשיעייא וגסי הרוח:	שהרי אתה (תועלת גדולה לישראל בקבורתך) אם לא היית קבור מחוץ לארץ הקדושה, מחוץ לכלה שלך, לא היו ישראל יוצאים מהגלות, ובגללך נאמר "והוא מחולל מפשעינו", נעשית חול משום חטא ופשע של ישראל. בקבורה שלך שנאמר כך "ויקבור אותו בג", ומה כתוב בקבורתך, "וכל גיא ינשא", כל שפל ונמוך ינשא בגללך, שהם ישראל שהם שפלים מכל אומה ולשון. "וכל הר וגבעה ישפלו", שהם הרשעים וגסי הרוח.
והאי איהו (ישעיה נג ה) ובחבורתו⁶¹³⁹ נרפא לנו בחבורה דאתחבר עמנא בגלותא נרפא לנו דאנת הוא כשמשא דנהיר דאע"ג דאתכנש בליליא נהיר הוא [בסיהרא] בכל⁶¹⁴⁰ ככביא ומזלי הכי אנת נהיר בכל מארי הלכות וקבלות⁶¹⁴¹ וממך⁶¹⁴² אשתקיין	וזוהו "ובחבורתו נרפא לנו", בחבור שהתחבר עמנו בגלות נרפא לנו, שאתה הוא כשמש שמאיר, שאף על גב שנאסף בלילה, מאיר הוא ללבנה ולכל הכוכבים והמזלות, כך אתה מאיר בכל בעלי הלכות וקבלות, וממך מושקים בנסתר, כמו מבוע שמשקה

⁶¹³⁵ כמו מת, עצמות בלא עור ובשר (יהל אור).

⁶¹³⁶ כמ"ש בחיבורא קדמאה (עי' זוהר פנחס רכ ע"א) הנני נותן, דמרע"ה נותן לפנחס האי ברית (יהל אור).

⁶¹³⁷ בפרשתא (דפ"ק).

⁶¹³⁸ שמרע"ה גוף, ופנחס ברית (יהל אור).

⁶¹³⁹ בחבורתו לשון חיבורא (יהל אור).

⁶¹⁴⁰ ובכל (דפ"ו).

⁶¹⁴¹ משה רבינו ע"ה הוא לכל החכמים הבאים אחריו כאור השמש המאיר בלבנה וכוכבים, שכל אורם הוא רק ממנו, ואורו הוא בבחי' אור השמש נגד כל הדורות הבאים אחריו, ואורם נגדו הוא רק בבחי' אור הלבנה וכוכבים (דע"ה ח"ב פו ע"ב), כל חידושי תורה המתחדש בכל עת הוא לעולם רק על ידו וכו', וכן על ידו שורה השכינה בישראל, והוא ממה שכתוב (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו, שככה גימ' משה, וכן ממכון שבתו השגיא (שם לג יד) הוא ר"ת משה, כמ"ש בתיקונים (תיקון סט דף קלא ע"א) [אמר רבי שמעון חבריא בוודאי קודשא בריך הוא אסתכם עמנא עלאין ותתאין למהוי בהאי חבורא זכאה דרא דהאי אתגליא ביה דעתיד כולי האי לאתחדשא על ידא דמשה בסוף יומיא בדרא בתראה לקיימא קרא "מ"ה ש"היה ה"ה" ויהי "מ"מכון ש'בתו ה'שגיא" "אשרי העם שככה לו" בגימטריא משה] בהגר"א [לקיימא כו' - דהוא בר"ת ור"ל דהוא שהיה נתנה התורה על ידו והוא שיהיה. וביה ממכון כו' - ג"כ בר"ת ור"ל דעל ידו השי"ת ירד והשגיח לישראל כמ"ש אנכי עומד בין ה' וביניכם. שככה כו' - בחושבן ואשרינו שהוא פנו ועל ידו השי"ת הוא אלקינו בסיני בחר בנו] (דע"ה ח"ב קכח ע"ג).

⁶¹⁴² ולך (דפ"ו).

ובאלין חמש דאתמר דאינון חמש אור דיומא קדמא דאינון לקבל חמש אצבעאן דימינא אתחזיא לך בסנה בגין דעתיד אנת לאפקא זרעא דאברהם מן גלותא דאיהו דרגא (דאברהם) ימינא ומתמן בינה איהו רחמים גמורים יד הגדולה (אבל) מסטרא דגבורה יד החזקה חמש רקיע ביום שני לקבל חמש אצבען דשמאלא אבל מסטרא דרגא דילך (שמות יד ח) ובני ישראל יוצאים ביד רמה דגוף ותרין דרועין ותרין שוקין לקבל חמש אצבעאן (ה"ה ה"ה) וה' ה' (ו)ה' 6152 אצבען דיד ימין וה' דיד שמאל ותרין דרועין ותרין	ובחמשה אלה נאמר, שהם חמשה "אור" של יום הראשון, שהם כנגד חמש אצבעות של הימין, נראו לך בסנה, משום שאתה עתיד להוציא את זרע אברהם מהגלות, שהוא דרגת (שאברהם) ימין, ומשם בינה היא רחמים גמורים, "היד הגדולה". (אבל) מצד הגבורה "היד החזקה", חמשה "רקיע" ביום שני, כנגד חמש אצבעות השמאל. אבל מצד דרגתך "ובני ישראל יוצאים ביד רמה", שגוף ושתי זרועות ושתי שוקים כנגד חמש אצבעות ה' ה' ה', חמש אצבעות של יד ימין וחמש של יד שמאל ושתי זרועות ושתי
רפ/ב	
שוקין וגוף דאינון חמש דסלקין י"ה 6153:	שוקים וגוף שהם חמש, שעולים י"ה.
א"ל רעיא מהימנא בריך אנת [לאמא] [לאדון] עלאה אבל האי י"ה שויא 6154 [לי"ה ה'] [לי ה"י] בגין מטה האלהים דאיהו ו' [ואמר] ודאי הכי הוא אמר ליה רעיא מהימנא בוצינא קדישא לאתתקפא מלין דילך 6155 דמראה איהי לימינא 6156 חשוב במראה 6157 דאתמר (ביה) (במדבר יב ו) במראה אליו אתודע [ותשכח רמ"ח ודסליק] בחשבן אברהם 6158 אמר בוצינא קדישא בקדמיתא אתחזי לך בהאי 6159 חזיו דאתמר ביה [במראה אליו אתודע ולבתר דאמרת (שמות ג ג) אסורה נא ואראה אתה המראה הגדול הזה] (בסנה) דאדכיר ביה ה' זמנין הסנה כען אתגלייא לך חזו 6160 ד(ה)א ברמ"ח פקודין אלין דאינון בחמשה חומשי תורה קם ר"מ ונשיק ליה וברוך ליה:	אמר לו רועה הנאמן, ברוך אתה לאם העליונה, אבל י"ה הזה עשה לי"ה ה' משום מטה האלהים שהוא ו'. ואמר, ודאי כך הוא. אמר לו רועה הנאמן, הנר הקדוש, לחזק את דברך שמראה הוא לימין, חשוב במראה, שנאמר בו "במראה אליו אתודע", ותמצא מאתים ארבעים ושמונה, שעולה בחשבון אברהם. אמר הנר הקדוש, בהתחלה נראה לך מראה זה שנאמר בו "במראה אליו אתודע", ולאחר שאמרת, "אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה", שהזכיר בו חמש פעמים "הסנה", כעת התגלה לך המראה הזה במאתים ארבעים ושמונה מצוות אלו שהם בחמשה חמשי תורה. קם רועה הנאמן ונשקו וברכו.

6152 עכשיו חוזר ומפרש ג' הה"ן, ה' אצבעאין כו' (יהל אור).

6153 שכולל עד"א, בן י"ה (יהל אור).

6154 פירוש כי י"ה באבא וה"י באמא וב"פ וכו' וזמ"ש דנפיק מן ה' דאיהו אלהי"ם של אמא (זהר הרקיע).

6155 כלומר להחזיק את דברך שפירשנו לעיל מראה מצד החסד וכן במראה שהיא נבואת
מרע"ה (אור יקר). ר"ל לסייע לדברך (יהל אור).

6156 ר"ל אני אתן ראייה לדברך דמראה איהי בימינא (יהל אור).

6157 ר"ל תחשוב גי' של במראה (יהל אור).

6158 דהיינו חסד, וענין אומרו רמ"ח ולא אמר דאינון אתוון אברהם דעדיף ודאי הוא להיות סוד
מראה פעמים מימין רמ"ח איברין דגופא דכלילי בתרין דרועין חס"ד וגבור"ה ותרין שוקין נצ"ח
והר"ד וגופ"א תפארת וכן משמאלא רמ"ח דהיינו חמש אצבען אלין דקאמר וכן מגופא יד רמה
ומכל צד רמ"ח לזה אמר "ותשכח רמ"ח בחושבן אברהם" (אור יקר).

6159 האי (דפ"ק).

6160 חזו (דפ"ו).

אמר ליה בוצינא קדישא האי מראה לזמנין איהו באות ה' המראה הגדול ולזמנין איהו באות ב' (במדבר יב ו) במראה אליו אתודע ולזמנין במ"ם (יחזקאל א כו) ממראה מתניו ולמטה ולזמנין בכ' (שם כו) כמראה אדם עליו ולזמנין בו' (שמות כד יז) ומראה כבוד יי' ולזמנין למראה לא הו"ל למהוי⁶¹⁶¹ תוספת את כלל בר ב' מן במראה אלא ודאי האי מראה כלילא איהו מעשר ספירן וכל את אחזי ספירה דילה כגון כמראה [באת] כ' אחזי על כתר והכי שאר אתון כל חד אחזי על ספירה דילה ולא צריך לארכא הכא ולחכימא ברמיזא:	אמר לו הנר הקדוש, המראה הזה לפעמים הוא באות ה', "המראה הגדול", ולפעמים הוא באות ב', "במראה אליו אתודע" ולפעמים במ"ם, "ממראה מתניו ולמטה", ולפעמים בכ', "כמראה אדם עליו", ולפעמים בו', "ומראה כבוד ה'", ולפעמים למראה לא היה לו להיות תוספת אות כלל, חוץ מב', מ"במראה". אלא ודאי המראה הזה כלול הוא מעשר ספירות, וכל אות מראה ספירה שלה, כמו "כמראה" באות כ', מראה על כתר, וכך שאר האותיות, כל אחת מראה על ספירה שלה, ולא צריך כאן להאריך, ולחכם ברמיזה.
וכמה חזיונות [אית לה] ודמיונות ומראות ואית להו וכלא אשתמודע בעין השכל דלבא⁶¹⁶² דאתמר בה הלב יודע הלב מבין ומה דאמר (הושע יב יא) וביד הנביאים אדמה דמיון לאו איהו אלא בשכל דלבא ולא דמיון דעניא הדא הוא דכתיב (ישעיה מ כה) ואל מי תדמיוני ואישה (שם יח) ואל מי תדמיון אל ואית חזיונות כגון החושים בכוכבים אבל חזיון דנבואה איהו כחזיון לילה:	וכמה חזיונות יש לה, ודמיונות ומראות יש לה, והכל נודע בעין השכל של הלב, שנאמר בה, הלב יודע, הלב מבין. ומה שאמר "וביד הנביאים אדמה", הדמיון אינו אלא בשכל הלב ולא בדמיון העין, זהו שכתוב "ואל מי תדמיוני ואישה", "ואל מי תדמיון אל", ויש חזיונות כמו החושים בכוכבים, אבל חזיון הנבואה הוא כחזיון לילה.
דמיונות וחזיונות כגון המבין דבר מתוך דבר והמדמה דבר לדבר אבל מראה דאיהו בעין השכל איהו כאור דנהיר [בבת עינא ודבת עינא איהו אוכמא (שיה"ש א ה) שחורה אני ונאור אור דנהיר] בה ההוא	דמיונות וחזיונות, כמו המבין דבר מתוך דבר, והמדמה דבר לדבר, אבל "מראה" שהוא בעין השכל, הוא כאור שמאיר בבת עין, ש"בת" היא עין שחורה, "שחורה אני ונאור", אור שמאיר בה אותו לבן שלפנים, ובת

⁶¹⁶¹ ר"ל שלא היה להיות רק בב' באברהם כנ"ל (יהל אור).

⁶¹⁶² כל המראות והדמיונות דהנביאים הוא רק בעין השכל ולא בעין ממש ע"ש, וכן כתב הגר"א בתחילת תיקונים (א ע"א ד"ה באתכסיא) (הקדו"ש פו ע"ג), זהו שאמר משרבע"ה בפ' ואתחנן (דברים ד טו) כי לא ראיתם כל תמונה ביום דיבר ה' אליכם בחורב וגו'. והרי לכאורה קשה, כי הרי נאמר במתן תורה (שמות כ טו) וכל העם רואים את הקולות, ואמרו בתיקונים (תיקון ל פב ע"ב) את דא שכינתא תתאה דאתמר, בה ותמונת ה' יביט ע"ש [וכד נחתת לגביהו נחתת למפרק לון בכמה קלין וברקין הה"ד (שמות י"ט) ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים וגו' ועליהו אתמר וכל העם רואים את הקולות את דא שכינתא תתאה דהות סלקא בכל קלא וקלא מאינן שבע קלין ואיהו הות בת קול דכל חד וחד קול דברים את שמעים דא קלא עלאה כלילא מתלת קלין עלאין דאינן תלת ספירן עלאין ועל אימא עלאה אתמר ותמונה אינכם רואים זולתי קול אבל בת קול עלה אתמר וכל העם רואים את הקולות ואת ודאי דאתמר בה ותמונת ה' יביט קולות אינן מסטרא דעמודא דאמצעיתא איהו קול השופר שביעאה באימא עלאה ולתתא שית קלין], ובספר הבהיר (סי' כז) [ומאי ותמונה אינכם רואים זולתי קול (דברים ד' יב) ההוא כדאמר להם משה לישראל (שם ט"ו) כי לא ראיתם כל תמונה, תמונה ולא כל תמונה. משל למה"ד למלך שעומד על עבדיו מעוטף כסות לבנה לא די לאימת מלכות שיסתכלו במלבושיו, ועוד רחוק היה המלך ושמעו את קולו, יכולים לראות גרונו, אמרת לא, הא למדת שראו תמונה ולא כל תמונה. והיינו דכתיב (שם) ותמונה אינכם רואים זולתי קול, וכתיב (שם) קול דברים אתם שומעים]]. עיי"ש אריכות (כללים ח"ב ח ע"ב).

עין זו היא "נר מצוה", אור שמאיר לה מבפנים, ו"תורה אור".	חורו דלגו והאי בת עינא איחי (משלי ו כג) נר מצוה נהורא דנהיר בה מלגו (שם) ותורה אור:
אמר הנר הקדוש, היינו מה שאמרתי שכעת בתורה התגלה לך הקדוש ברוך הוא ושכינתו. וזהו "יהו"ה במראה אליו אתודע", "במראה", אמא העליונה נודעת לך בדעת, "בן י"ה". "בחלום אדבר בו" אות ה"א אחרונה. "חלום" בסתום עיניים, ומשום זה נקראת אספקלריה שאינה מאירה. נבואה, היא מראה בפתיחת עיניים, ושלושה צבעים בעין כנגד שלשת האבות, שבהם מאירה בת יחידה. שני כנפי העין, נצח והוד, המראה לא נראה אלא בהם, כשהם פתוחים הוא מראה בהקיץ, וכשהם סגורים הוא מראה בחלום.	אמר בוצינא קדישא היינו ומאין (האי) דאמינא⁶¹⁶³ דכען באורייתא אתגליא לך קב"ה ושכינתיה והאי איהו יהו"ה במראה אליו אתודע (במדבר יב ו) במראה אימא⁶¹⁶⁴ עלאה אתידע לך בדעת בן י"ה בחלום אדבר בו (במדבר יב ו) ה"א בתראה חלמא בסתימו דעינין ובג"ד אתקריאת אספקלריא שאינה מאירה נבואה איחי מראה בפתיחו דעינין ושלושה גוונים בעינא לקבל תלת אבהן דבהון נהירא בת יחידה תרין כנפי עינא נצח והוד מראה לא אתחזיא⁶¹⁶⁵ (ו) אלא בהון כד אינון פתחין ואיחי מראה בהקיץ וכד אינון סגירין איחי מראה בחלום:
אמר לו רועה הנאמן, ברוך אתה לקדוש ברוך הוא, קום השלם מצוות להאיר מראה שהוא עליון בהם לקדוש ברוך הוא. אמר לו הנר הקדוש, י' היא בת עין, כי "נר מצוה ותורה אור", ה"ו שמאיר בה, ה' שלשת גווני העין ושתי כנפי העין, חמשה אור מאירים בה מבחוץ, ה' עליונה שהיא אור המראה.	א"ל רעיא מהימנא בריך אנת לקב"ה קום אשלים פקודין לאנהרא מראה [איחי]⁶¹⁶⁶ עלאה בהון לקב"ה אמר ליה בוצינא קדישא י' איחי בת עינא (משלי ו כג) כי נר מצוה ותורה אור ו' דנהירא (ה' ו' מנהיר) בה ה' ג' גוונים (עינין) דעינא ותרין כנפי עינא חמש אור נהירין בה מלגאו ה' עלאה דאיחי אורה מראה⁶¹⁶⁷ ע"כ⁶¹⁶⁸:
"ארבעים יכנו לא יוסיף וגו'", מצוה זו להלקות הרשע שהוא סמאל, שעתיד הקדוש ברוך הוא להכותו חמשים מכות משום שעשה עצמו אלוה. יבוא היחוד שמיחדים בו ישראל בכל יום בכ"ה כ"ה אותיות, ויכה בהם את מי ששם עצמו אלוה,	ארבעים⁶¹⁶⁹ יכנו לא יוסיף וגו' (דברים כה ג) פקודא דא להלקות לרשע דאיחי סמאל דעתיד קב"ה למחאה ליה חמשין מחאן בגין דעבד גרמיה אלוה ייתי יחודא דמייחדן [ביה ישראל] (ליה) בכל יומא בכ"ה כ"ה אתוון וימחי בהון למאן דשוי גרמיה אלוה ולא איהו אלא עבד מטונף⁶¹⁷⁰

⁶¹⁶³ ר"ל בתחלה נתגלה לו המראה בת עין, ואח"כ אור של בת עין (יהל אור).
⁶¹⁶⁴ ר"ל דכל ד' דרגין כאן, יהו"ה חכמה, במראה בינה, אתוודע דעת, עד"א, בחלום מל' (נעה"ג וזהו שמסיים ברע"מ בן י"ה, ר"ל הן ג' דרגין ראשונים, ובחלום דרגא ד') (יהל אור).
⁶¹⁶⁵ דנר"ה מהן הנבואה, כשהן פתוחין הנבואה, ובזמנה"ז שהן סגורים, בחלום אדבר בו, כמ"ש בגמ' (חגיגה ה ע"ב) (יהל אור).
⁶¹⁶⁶ איהו (דפ"ו).
⁶¹⁶⁷ דאיחי אור המראה. כצ"ל. ור"ל ו' אור בת עין, וחמש אור ה' עילאה הוא אור המראה (יהל אור).
⁶¹⁶⁸ צו כז א פקודא לעשות העולה (דרך אמת).
⁶¹⁶⁹ מה שחסר כאן עיין בסוף הספר סימן טז (הערת הזהר).
⁶¹⁷⁰ האור דא"ס המתלבש באצילות הנה הוה ההתלבשות שם בדרך יחוד להעשות חד עמו, וממלא אותה בכל מלואה, ע"ד הנשמה שמתייחד עם הגוף וממלא אותו בכל מלואו, עד שנעשה כל הגוף ג"כ כולו ח"י, אבל התפשטות אור דקב"ה ושכינתיה המתלבש בהם [ס"מ ונוקביה] רח"ל,

ואלין דסרחו בה' תקין [למחאה] לון קב"ה למחאה ביו"ד ה"א וא"ו דאינון ארבעים חסר חד ובהאי שמא מחא קב"ה עשרה מכתשין לאדם ועשרה לחוה ועשרה לנחש ותשעה לארעא בגין דכלהו סרחו באת ה' ⁶¹⁷¹ ובג"ד (בראשית ג יד) כי עשית זאת ע"כ ⁶¹⁷²:	ואינו אלא עבד מטונף. ואלו שסרחו בה' תקן להם הקדוש ברוך הוא להכות ביו"ד ה"א וא"ו שהם ארבעים חסר אחת (להכות), ובשם זה הכה הקדוש ברוך הוא, עשר מכות את האדם, ועשר לחוה, עשר לנחש, ותשע לארץ משום שכולם סרחו באות ה', ולכן "כי עשית זאת".
כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו וגו' יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה (דברים כה ה) פקודא דא ליבם אשת אח דאשת אח [איהי] ד' ועם א"ח איהי אחד ואם ח"ו לביה לאו איהו למייתי אחוהי) על ד' דאיהי אתתיה בת זוגיה דא"ח עביד פרודא ועאל סמאל אל אחר באמצעיתא ואתמר ביה (בראשית לח ט) ושחת ארצה לבלתי וגו' דאסתלק קוצא ⁶¹⁷³ דאת ד' מן אחד ובגין דא (שם) והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה לבלתי נתן זרע לאחיו והשחתת זרעא מנע מניה כמה ברכאן ופרודא דייחודא ובג"ד (שם ז) ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' וימיתוהו [ה']:	"כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו וגו', יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה". מצוה זו ליבם אשת אח, שאשת אח היא ד', ועם א"ח היא אחד. ואם חס ושלום לבו אינו להביא א"ח על ד', שהיא אשתו ובת זוגו של א"ח, הוא עושה פירוד, ונכנס סמאל אל אחר באמצע, ונאמר בו "ושחת ארצה לבלתי וגו'", שהסתלק קוץ של אות ד' מן אחד, ומשום זה "והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה לבלתי נתן זרע לאחיו", והשחתת הזרע מנעה ממנו כמה ברכות, ופרוד היחוד, ולכן "ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' וימיתוהו ה'".
וייחודא דאח עם ד' בצדיק ובעז בגין דאתתקף על יצריה אקרי צדיק והאי איהו בוע"ז ב"ו ע"ז תקיף ביצריה ⁶¹⁷⁴ (איוב לג כט) (ו)הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר ודא יה"ו	ויחוד של אח עם ד' בצדיק, ובוועז משום שהתגבר על יצרו נקרא צדיק, וזהו בוע"ז, ב"ו ע"ז, תקיף ביצרו. "הן כל אלה יפעל אל, פעמים שלוש עם גבר" וזה יה"ו
רפא/א	
דכלילן תלת ׀אתוון׀ (ס"א אבהן) (ספירן) בצדיק ליבם ה' ⁶¹⁷⁵:	שכלולות שלש אותיות (אבות) בצדיק ליבם ה'.
ובינה ⁶¹⁷⁶ בן י"ה בגינך אתמר (רות ד ז) וזאת לפניך בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר הכא קא רמיז ⁶¹⁷⁷ שנוי השם ודא מצפ"ן הכא וזאת לפניך בישראל ודא שנוי מקום אהי"ה ⁶¹⁷⁸ איה	ובינה, בן י"ה, בגללה נאמר "וזאת לפניך בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר", כאן רומז שנוי השם, וזה מצפ"ן. כאן וזאת לפניך בישראל וזה שנוי מקום,

הנה הוא אינו בדרך יחוד ח"ו וח"ו, אלא בדרך כניסה לבד שנכנס ושורה שם לפי שעה, ע"ד ישראל שהם שרוים בין האומות בעת הגלות, כן הוא באור שכינתו ית"ש (דע"ה ח"א עט ע"ב).

⁶¹⁷¹ ולכן נלקין ביה"ו כנ"ל (יהל אור). באת ה' – בתראה (יהל אור).

⁶¹⁷² משפטים קיז במדבר שקר תרחק (דרך אמת).

⁶¹⁷³ הוא יסוד המחבר בין א"ח לד', וכשמסתלק הקוץ, ונעשה כעין רי"ש, נק' אחר כנ"ל (יהל אור).

⁶¹⁷⁴ ביצירה (דפ"ו).

⁶¹⁷⁵ ר"ל היבמ"ה, יבם ה' (יהל אור).

⁶¹⁷⁶ ר"ל בו ג' אותיות יה"ו (יהל אור).

⁶¹⁷⁷ ר"ל התמורה, דאתחלף הוי"ה בא"ת ב"ש (יהל אור).

⁶¹⁷⁸ כמ"ש אי"ה מקום כו' דסליק לכח"ב, שהן אי"ה. דשם הוי"ה בת"ת, שהוי"ה נק' שם. ומעשה באדני, מל', שנק' מעשה (יהל אור).

מקום⁶¹⁷⁹ כבודו להעריצו יה"ו איהו אהי"ה ודא שנוי מקום שנוי מעשה אדנ"י א' אהי"ה י' יהו"ה⁶¹⁸⁰ תרווייהו משתנים באדנ"י:	אהי"ה. איה מקום כבודו להעריצו, יה"ו הוא אהי"ה, וזה שנוי מקום. שנוי מעשה, אדנ"י, א' אהי"ה, י' יהו"ה, שניהם משתנים באדנ"י.
וזאת התעודה (רות ד ז) בישראל על התעודה אימא עלאה (ישעיה ח טז) צור תעודה חתום תורה בלמודי⁶¹⁸¹ איהו חותם דעלמא חותם דשמיא וארעא⁶¹⁸² על התמורה שכינתא⁶¹⁸³ תתאה באן אתר א[ת]טמרת בעולימא דילה מטטרו"ן וישנה⁶¹⁸⁴ תמן [איהי] משנה ואדם⁶¹⁸⁵ דאתמר ביה (ישעיה מד יג) כתפארת אדם לשבת בית (איוב יד כ) משנה פניו ותשלחהו ובג"ד אוקמוה מארי מתניתין לא כשאני נכתב אני נקרא בעולם הזה (בעולם הזה) אני⁶¹⁸⁶ נכתב יהו"ה ונקרא אדנ"י [וכו'] והא כתיב (מלאכי ג ו) אני יי' לא שניתי בכתיבה לא אשתני [אבל] בקריאה אשתני דכתיבה דאיהו אתריה⁶¹⁸⁷ לא אשתני בקריאה דאיהי לבר מאתריה אשתני (שמות כג כא) השמר מפניו ושמע בקולו אל תמר בו בגין דשפחה דיליה אדנ"י שמה כשם מטרוניתא וקב"ה ביה אשתני בגין דאיהו נער ביה [רוא] [רוחא] (איוב לג כה) (ו) ישוב לימי עלומי⁶¹⁸⁸:	"וזאת התעודה בישראל", על התעודה אם העליונה, "צור תעודה חתום תורה בלמודי", הוא חותם העולם, חותם השמים והארץ. "על התמורה", שכינה תחתונה. באיזה מקום התחבאה, בנער שלה, מטטרו"ן. "וְיִשְׁנָה", שם היא משתנה. ואדם שנאמר בו "כתפארת אדם לשבת בית", "משנה פניו ותשלחהו". ולכן פרשוה בעלי המשנה, לא כשאני נכתב אני נקרא, בעולם הזה נכתב יהו"ה ונקרא אדנ"י. והרי כתוב "אני ה' לא שניתי", בכתיבה לא משתנה, אבל בקריאה משתנה, שכתיבה שהוא מקומו לא משתנה, בקריאה שהיא מחוץ למקומו משתנה. "השמר מפניו ושמע בקולו אל תמר בו", משום ששפחה שלו אדנ"י שמה כשם המלכה, והקדוש ברוך הוא בו משתנה, משום שהוא "נער", בו סוד (רוח) "ישוב לימי עלומי". אבל שכינה אצל הקדוש ברוך הוא לא משתנה, והקדוש ברוך הוא לא משתנה כלפיה, זהו שכתוב "אני ה' לא שניתי", "אני", השכינה, "ה", העמוד האמצעי.
אבל שכינתא אצל קב"ה לא משתנית וקב"ה לגבה לא אשתני הה"ד (מלאכי ג ו)	"שלף איש נעלו", זה סנדלפון, סנדל הוא כלפי קדוש ברוך הוא ונעל כלפי שכינה. אבל תפארת שכולל שש

⁶¹⁷⁹ ר"ל ראיה דאהי"ה שנוי מקום, איה"ה מן אהי"ה, כמו שמפרש והולך דיה"ו גי' אהי"ה רק דו' נתחלף לא"ה [נכתב על הגליון]. כמו המשנה מקומו, הוא לא נשתנה, רק מקומו. כן כאן המספר לא נשתנה, רק ו' דיה"ו שינה מקומו למקום א"ה [יהל אור].

⁶¹⁸⁰ כל בניינו [של שם אדנ"י] הוא רק מהשמות דאהיה והויה, וכמ"ש ברע"מ (פ' תצא רעא ע"א) אדני א' אהיה י' הויה, וכן הוא בהקדמת תיקונים (ז' ע"א וכן שם ג' ע"א) (דע"ה ח"א נה ע"ג, דע"ה ח"ב ק ע"ב).

⁶¹⁸¹ נר"ה, דאתפשט' עד שם (יהל אור).

⁶¹⁸² הנה נודע כי שם אהי"ה באמא וג' אהי"ה בנה"י שלה והם קס"א קמ"ג קנ"א ס"ה תנ"ה כמנין חותם ע"ה (זהר הרקיע).

⁶¹⁸³ ע' בפרדס שער אבי"ע (פרק ד) ובשער הצירוף (פרק ה) (כללים ח"א עא ע"ג).

⁶¹⁸⁴ ר"ל שכתוב באסתר (אסתר ב ט) וישנה ואת נערותיה כו', במט"ט, ששם ש"ס משנה כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁶¹⁸⁵ ר"ל גם ת"ת נשתנה שם, שינוי השם (יהל אור).

⁶¹⁸⁶ נמחק בדפ"ו).

⁶¹⁸⁷ תיקונים (ק"ז ע"ב (וע"ש בהגר"א ד"ה שינוי השם) ושם צ"ח ע"א) (דע"ה ח"א נג ע"ד). ז"ל הגר"א: שינוי השם דא כו' - דהוא במט"ט דביה כל התמורות והשינויים וזהו שינוי השם דהשם הו"ה עצמו נשתנה בו ומ"מ קב"ה דאיהו מלגאו לא נשתנה כמט"ל וז"ש אל תמירני בו.

⁶¹⁸⁸ רזא דגלגול בנער (יהל אור).

אני יי' לא שניתני אני שכינתא יי' עמודא דאמצעיתא (רות ד ז) שלף איש נעלו⁶¹⁸⁹ דא סנדלפון סנדל איהו לגבי קב"ה [ונעל] (ועאל) לגבי שכינתא אבל תפארת דכליל שית ספירן איהו גופא ליהו"ה ומלכות גופא לשכינתא דאיהו אדני:	ספירות, הוא גוף ליהו"ה, ומלכות גוף לשכינה, שהוא אדני.
ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים נעלו מעל רגלו וגו' (דברים כה ט) פקודא דא לחלוץ והאי איהו חליצת רוחא מההוא גופא⁶¹⁹⁰ דבעי לאנהגא עמיה כאח וההוא קשורא [ד]אחיה⁶¹⁹¹ [ד]עם אחיה מתיר מניה וההוא רוחא אזיל נע ונד עד דאשכח פרוקא⁶¹⁹² הה"ד (ויקרא כה מט) או דודו או בן דודו יגאלנו או משאר בשרו וגו' ואי לא אשכח והשיגה ידו ונגאל כאורח⁶¹⁹³ דאזיל מאתר לאתר או כעבד [דאזיל אסור] בשלשלת על צואריה עד דאשכח [פדיון] מאדון דיליה על חוביהו (חובי יצר הרע) ווי למאן דלא אנח⁶¹⁹⁴ בן למפרק יתיה:	"ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וגו'". מצוה זו לחלוץ, וזוהי חליצת רוח מאותו גוף, שצריך לנהוג עמו כאח, ואותו קשר האחיה שעם אחיו מתיר ממנו, ואותה רוח הולכת נע ונד עד שמוצאת גואל, זהו שכתוב "או דודו או בן דודו יגאלנו או משאר בשרו וגו', ואם לא מצא והשיגה ידו ונגאל". כאורח שהולך ממקום למקום, או כעבד שהולך בשלשלת על צוארו, עד שמוצא פדיון מאדונו על חטאו. אוי למי שלא הניח בן לגאול אותו.
ואליהו ורבנן (ו)מארי מתיבתאן הכא רמיו אין חבוש⁶¹⁹⁵ מתיר עצמו מבית האסורים דאיהו קשור בקשורא דתפלין דיד ואסור בתפלין דרישא כד לית (ליה) בן למפרק ליה מסטרא דבן יי' בההוא [קשירו איהו אח] חבוש ואסור דלית ליה רשו למפרק ית גרמיה דאיהו ד' עצמו דאח	ואליהו וחכמי בעלי הישיבות, כאן רמוז אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, שהוא קשור בקשר של תפלין של יד ואסור בתפלין של ראש, כשאין (לו) בן לגאול אותו, מצד של בן יי', באותו קשר הוא אח חבוש ואסור, שאין לו רשות לגאול את עצמו שהוא ד' עצמו של אח, "עצם מעצמי" קרא לה כלפיו בקרקפת של

⁶¹⁸⁹ בחליצה רזא דגלגולא בהאי נער דמס"ט אקרי נעל כמו שמפרש והולך שעליו אמרו תופר מנעלים היה, ובכל תפירה ותפירה היה מכוון לשכינה (יהל אור).

⁶¹⁹⁰ הענין כי נפשות האחין דבוקין זו בזו כענפי האילן המסתעפין אלו באלו, ובהיות שנפל האחד, שני לו להקימו הוא אחיו האוחז בו, ואותו הרוה כריך עם אחיו לפדותו, והוא כריך באשתו מפני שעל ידי שניהם פדיונו, והוא רודף אחר הפדיון, וקשרו עם אשתו פירוש בההיא עובדא דסבא שהוא בסוד רוח שמכניס האדם באשתו כיון שנתייחד עמה, וקשרו עם אחיו הוא מחמת אחיה שם ענפי אילן אחד (אור יקר).

⁶¹⁹¹ וכל זמן שהוא כרוך באחיו כרוך באשתו ואינה יכולה להנשא, אמנם בהסיר אחיו קשר האחיה ממנו יותר ג"כ קשרו עם אשתו, ולכך היא זקוקה לו עד חליצת נעלו מעל רגליו שאז בזה מתיר קשר האחיה ומתרת היא קשרו עמה. ומה שהיה אותו הרוח שקיט ובוטח על הגאולה עתה נחלץ מקשריו ואזיל נע ונד עד הקב"ה בחכמתו יגלגליו לפי מעשיו בהכנה שיוכן זיווג איש באשתו אליו כפי מעשיו (אור יקר).

⁶¹⁹² שיגזור הקב"ה עליה טפח זו כך וכך לפי מעשה הנשמה הנשלפת מלמעלה בה, וכפי הכנת האב והאם (אור יקר).

⁶¹⁹³ הענין כי האיש הזה יהיה על אחד משני דרכים, או היה צדיק או היה רשע, אם הוא צדיק הוא כאורח בלי עונש אלא שהוא רודף עד שימצא [די בער?] כדי גאולתו ויתגלגל בו. ואם היה רשע הוא אז נענש עונש אחר עונש עד יתגלגל (אור יקר).

⁶¹⁹⁴ אנת (יהל אור).

⁶¹⁹⁵ ר"ל שהקב"ה שחבוש בתפלין ש"ר וש"י אין יכול להתיר כנ"י, שנק' עצמו כמו שמפרש והולך, משום שהוא קשור עמה ג"כ, ואין חבוש כו' עד שיעשו ישראל תשובה, ויתער אימא עילאה, תשובה, בנ' תרעין דחירו (יהל אור).

(בראשית ב כג) עצם מעצמי קרא ל(י)ה לגביה⁶¹⁹⁶ [ב]קרקפתא דתפלין דרישא ובשר מבשרי קרא ל(י)ה מסטרא דלבא:	תפלין של ראש, ו"בשר מבשרי" קרא לה מצד הלב.
ולא למגנא⁶¹⁹⁷ אמר קב"ה [כל] העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבור מעלה אני עליו כאלו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם⁶¹⁹⁸ וכמה בני נשא דקא משתדלי באורייתא ועבדי גמילות חסדים [ומצללין] ולא אתפרק קב"ה ושכינתיה [וישראל] אלא [דישתדל] (דאשתדל) באורייתא לחבר יתה בקב"ה וגמילות חסד הא אוקמוה דהא אין חסיד אלא המתחסד עם קונו דכל פקודין דעביד למפרק בהו שכינתיה ובהא עביד חסד עם קב"ה:	ולא לחנם אמר הקדוש ברוך הוא, כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבור מעלה אני עליו כאלו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם. וכמה בני אדם שעוסקים בתורה ועושים גמילות חסדים ומתפללים ולא נגאל הקדוש ברוך הוא ושכינתו וישראל, אלא שיעסוק בתורה לחבר אותה עם הקדוש ברוך הוא, וגמילות חסד, הרי פרשוה שהרי אין חסיד אלא המתחסד עם קונו, שכל המצוות שעשה לגאול בו שכינתו, ובזה עושה חסד עם הקדוש ברוך הוא.
מאן דגמיל חסד [בשכינתיה] עם קב"ה (בשכינתיה) גמיל בגין דכד חבו ישראל וקב"ה הוה בעי ליסרא לון אימא הות רביעא עלייהו עד דנפקו לתרבות רעה קב"ה מה עביד תריך בני מלכא ומטרוניתא ואיהו אומי דלא יהדר לאתריה עד דמטרוניתא אתהדרת לאתרהא ומאן דהדר בתשובה וגמיל חסד בשכינתא ובכל אורייתא ובפקודין דילה ולאו איהי אלא למפרק שכינתא דא עביד חסד עם קונו וכאילו פריק ליה ולשכינתיה ולבנו:	מי שגומל חסד עם שכינתו, הוא גומל עם הקדוש ברוך הוא, משום שכשחטאו ישראל והקדוש ברוך הוא היה רוצה ליסרם, האם היתה רובצת עליהם עד שיצאו לתרבות רעה. מה עשה הקדוש ברוך הוא מגרש את בני המלך והמלכה, והוא נשבע שלא יחזור למקומו עד שהמלכה תחזור למקומה. ומי שחוזר בתשובה וגומל חסד עם השכינה, ובכל התורה ובמצוותיה, וכל זה אלא לגאול את השכינה, זה עושה חסד עם קונו, וכאילו גואל אותו ואת שכינתו ואת בניו.
אמר אליהו וכל ראשי מתיבתאן רעיא מהימנא אנת הוא האי ב"נ אנת הוא בר מן מלכא ומטרוניתא דאשתדלותא דילך לגבי קב"ה לאו כמאן דעביד חסד עם קונו אלא כברא דמחוייב לשווייה גרמיה ותוקפיה למפרק אבא ואימא ומסר גרמיה למיתה [עלייהו] (עלוי) דמאן דלאו איהו ברא דמלכא ועבד טיבו עם מלכא ועם מטרוניתא ודאי האי אתחשיב דעביד חסד עם קונו:	אמר אליהו וכל ראשי הישיבות, רועה הנאמן, אתה הוא האיש הזה, אתה הוא בן מהמלך והמלכה, שהשתדלותך לקדוש ברוך הוא לא כמי שעושה חסד עם קונו, אלא כמו בן שמחויב לשים עצמו וכוחו לפדות את אבא ואמא, ומוסר עצמו למיתה עליהם, שמי שאינו בן המלך, ועושה טובה עם המלך והמלכה, ודאי זה נחשב שעושה חסד עם קונו.
קם רעיא מהימנא ואשתמח קמי קב"ה ובכה ואמר כן יהא רעוא דיליה דיחשיב לי	קם רועה הנאמן והשתטח לפני הקדוש ברוך הוא ובכה ואמר, כן יהי רצון שלו שיחשיב אותי כבן,

⁶¹⁹⁶ ר"ל בתפלין ש"ר שעל עצם הגולגולת, קרא עצם, ובתפלין ש"י שנגד בשר הלב, קורא בשר. ומסט' דתפלין ש"י שחבוש עמה שם אין מתיר כו' (יהל אור).
⁶¹⁹⁷ דבידיהו הגאולה (יהל אור).
⁶¹⁹⁸ העכו"ם (דפ"ו).

שהמעשים שלי לקדוש ברוך הוא ושכינתו יהיו אליו, כמו בן שעוסק בהם אחר אביו ואמו שאוהב אותם, יותר מעצמו ונפשו רוחו ונשמתו, וכל מה שהיה לו היה מחשיב אותם לאין	כבר דעובדין דילי לגבי קב"ה ושכינתה יהון לגביה כ(ג)ברא דאשתדל בהון בתר אבוי ואמיה דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה רוחיה ונשמתיה וכל [מה] (עלמא) דהוה ליה הוה חשיב לון לאין
רפא/ב	רע"מ:
לעשות בהם רצון של אבא ואמא, ולפדות אותם בהם, ואף על גב שידעתי שהכל ברשותו, הרחמן רוצה את הלב. באותו זמן בא הקדוש ברוך הוא ונשק אותו ואמר, רועה הנאמן, ודאי שאתה הוא בן שלי ושל השכינה. רבנן ומלאכים נשקו בן, קמו כולם ונשקו לו, וקיבלו אותו לרב ומלך עליהם.	למעבד בהון רעותיה דאבא ואמא ולמפרק לון בהון ואע"ג דידענא דכלא ברשותיה רחמנא לבא בעי בהווא זמנא אתא קב"ה ונשיק ליה ואמר רעיא מהימנא ודאי אנת הוא ברא דילי [ודשכינתא רבנן] (ושכינתא דבני) ומלאכין נשקו בר ⁶¹⁹⁹ קמו כלהו ונש(י)קו [ליה] וקבילו ליה לרב ומלכא עלייהו ⁶²⁰⁰ :
"והיה בהניח ה' אלהיך וגו' תמחה את זכר עמלק וגו'". מצוה זו להכרית את זרעו של עמלק, שהרי הקדוש ברוך הוא נשבע שלא יחזור לכסאו עד שיקח נקמה ממנו. פתח רועה הנאמן ואמר, ודאי משום זה היו הולכים במדבר ועל הים, ולא יכנסו בארץ ישראל, עד שיטול נקמה מעמלק.	והיה ביום הניח ⁶²⁰¹ יי' אלהיך וגו' תמחה את זכר עמלק וגו' (דברים כה יט) פקודא דא להכרית זרעו של עמלק דהא קב"ה אומי דלא יחזור על כרסיה עד דיטול נוקמא מניה פתח רעיא מהימנא ואמר [ודאי] בג"ד (ודאי) הווי אזלי ⁶²⁰² במדברא [ולא ייעלון] (ועל ימא ולא ייעול) בארעא דישראל עד דיטול נוקמא מניה דעמלק:
עמלק, מהו למעלה. שהרי ראינו שבלעם ובלק היו נשמותיהם משם, ומשום זה שנאו את ישראל יותר מכל אומה ולשון, ולכן עמלק רשום בשם, ע"ם מבלעם, ל"ק מבלק. וזכר ונקבה הם עמלקים, ועליהם נאמר "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל"	עמלק מאן הוא לעילא ⁶²⁰³ דהא חוינן דבלעם ובלק מתמן הווי נשמתין דלהון ובגין דא הווי שנאין לישראל יתיר מכל אומה ולישן ובג"ד עמלק רשים בשמהון ע"ם מן בלעם ל"ק מן בלק ודכר ונוקבא ⁶²⁰⁴ אינון עמלקים ועלייהו אתמר (במדבר כג כא) לא

⁶¹⁹⁹ ר"ל בר של הקב"ה ושכינתה (יהל אור).

⁶²⁰⁰ נשא קמז ע"ב יברכך יי' (דרך אמת).

⁶²⁰¹ "ביום הניח" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "בהניח".

⁶²⁰² הרי מפרש קרא ולא נחם אלהים דרך ארץ פלישתים כי קרוב הוא ליכנס לארץ ישראל, כי אמר אלהים פן ינחם העם בראותם מלחמת יצר הרע, ושבנו מצריימה אל הקליפות כשהיו ולזה רצה שיבטלו כח הקליפות ויעכלו אותה, ולכן ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף, והיינו אומרו "הווי אזלא במדברא ועל ימא וכו'" (אור יקר).

⁶²⁰³ כלומר אי זה חלק מהקליפה הוא, והטעם שצריכים אנו לזה הוא כי שבעים אומות משבעים שרים חיצונים ועם כל זה חזינא דבלעם ובלק שהיו פרטים מהשר הגדול עמלק לא מצד המשפחה אלא מצד הנשמה וזהו שאמר "מתמן הווי נשמתין דלהון ובגין דא הווי שנאין לישראל יתיר מכל אומה וכו'" א"כ מוכרחים אנו לומר שאם היות שיש חיצונים שונאים לקדושי' יש חלק אחד שונא ביותר והוא חלק הנקרא עמלק וצריך לחקור מאן איהו אמנם נחלק שם עמלק לשני חלקים מפני שהם שני כוחות עמלקים דהיינו דכר ונוקבא (אור יקר).

⁶²⁰⁴ בלעם ובלק. וכן העמלקים הן לשון רבים (יהל אור).

בישראל".	הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ⁶²⁰⁵ :
כדוגמת שיש בישראל ארבע פנים, יעקב, ישראל, רחל, לאה, ישראל עם לאה, יעקב עם רחל, כנגד "ופני נשר לארבעתן", כך יש ארבע פנים לעמלק, קסם, ונחש, עמל, ואון. עמל רשום בעמלק, והמן שהיה מצד עמלק "ישוב עמלו בראשו". וכל אלופי עשו מעמלק היו. ולמעלה, עמלק, סמאל, עמל, נחש, און, ומרמה שמפתה את האדם לחטוא לקדוש ברוך הוא. קס"ם, ק' מעמלק ס"ם מסמאל. נח"ש א"ל מסמאל (כאן חסר).	כנוונא דאית בישראל ארבע אנפין יעקב ישראל רחל לאה ⁶²⁰⁶ ישראל עם יעקב עם רחל לקבל (יחזקאל א י) ופני נשר לארבעתם ⁶²⁰⁷ הכי אית ארבע אנפין לעמלק קסם ונחש עמל ואון עמל רשים בעמלק והמן דהוה מסטרא דעמלק (תהלים ז יז) ישוב עמלו בראשו וכל אלופי עשו מעמלק הו ו לעילא (מ)עמלק סמאל עמל נחש און ⁶²⁰⁸ ומרמה דמפתי ליה לב"נ למחטי לקב"ה [עמל] קס"ם ק' מן עמלק ס"ם מן סמאל נח"ש א"ל מסמאל (כאן חסר):
עליו נאמר לאברהם "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך", בית מולד שלך מבתי הלבנה הללו, או בתי שבתאי או בתי מאדים. שעל בתי מאדים ובתי שבתאי ולבנה נאמר אין מתחילים בשני ורביעי, (ואין מתחילין בשני ואין מסיימים ברביעי) שמאדים הוא אדמומית החמה, גיהנם, אמו של עשו שנולדה ביום השני, והלבנה היא טוב ורע, טוב במלואה, ורע בחסרונה.	עליה אתמר לאברהם (בראשית יב א) לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך בית מולד דילך [מאלין] (דאלין) בתי סיהרא או [בתי] שבתאי או [בתי] מאדים דבתי ומאדים ובתי שבתאי ולבנה (ובתי מאדים) עליהו אתמר אין ⁶²⁰⁹ מתחילין בב"ד אין מתחילין בב' ואין מסיימין בד' דמאדים ⁶²¹⁰ סומקו דחמה גיהנם אימא דעשו [ד]אתיילידת ביומא תניינא וסיהרא איהו טוב ורע טוב במילואה ורע בחסרונה:
ומשום שהיא כלולה מטוב ורע, מונים בה ישראל ומונים בה בני ישמעאל. וכשלוקה במלואה סימן לא טוב לישראל, וכשלוקה בחסרונה סימן רע לישמעאלים. ובזה "ואבדה חכמת חכמיו", חכמה של ישמעאלים,	ובגין דאיהי כלילא מטוב ורע [מונין] (מונין) בה ישראל ומונין בה בני ישמעאל וכד לקת במלואה סימנא לא טב לישראל וכד לקת בחסרונה סימן רע לישמעאלים ובהאי (ישעיה כט יד) ואבדה חכמת חכמיו

⁶²⁰⁵ הם עמל ועון נגדיים ליעקב ולישראל והיינו ששני כוחות שאמרו שהם זכר ונקבה מתחלקים לשני נקבות ושני זכרים, והשני זכרים שהם נגדיים לישראל ויעקב הם עמל ואון ויש שנים אחרים שהם שתי נקבות, והענין יתבאר מתוך אומרו לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל במה שנדע מה ענין ישראל ומה ענין יעקב (אור יקר).

⁶²⁰⁶ והיינו שהנקבה בסוד ה' ראשונה לימין נקראת לא"ה וה' אחרונה לשמאל נקראת רח"ל ואות י' בתפארת נקראת ישראל ו' ב' ו' ביסוד נקראת יעקב והיינו סוד ארבע [פנים] פני נשר שעל הנשר נאמר דרך הנשר בשמים, כי אד"ם וח"ה פני אדם, אברהם ושרה פני אריה, יצחק ורבקה פני שור ישראל ויעקב לאה רחל והיינו ופני נשר לארבעתם, וכבר פירשו בזוהר היאך כ"א שימש בארבעה נשים (אור יקר).

⁶²⁰⁷ כי הנה ידוע כי אדם וחווה הם פני אדם ואברהם ושרה הם פני אריה ויצחק ורבקה הם פני שור ויעקב וארבעת נשיו הם פני נשר וזהו ופני נשר לארבעתן (זהר הרקיע).

⁶²⁰⁸ דנחש הוא יצה"ר מסט' דנוק', שהוא מפתה לאדם כידוע, דפתי לחוה (יהל אור).

⁶²⁰⁹ מאדים נברא ביום ב', ושבתאי ולבנה ביום ד', דע"כ קשין הזוגות (פסחים קט ע"ב), דב' ד' הן זוגות (יהל אור).

⁶²¹⁰ דמאדים וחמה אינן גיהנם, אימא דע"ר וסט"א, ושבתאי ולבנה הן לילית, נוק' תחתונה, סוף ד' דרגין, והן ד' נוק' כידוע [עי' ע"ח שמ"ט פ"ט], והן ד' כוכבים רעים, והכל מצד חצוניותם, עננין דמכסין להון, כמ"ש בפ' פנחס (רנא ע"ב). וחמה נבראת ביום ב', וסומקא דחמה הוא מאדים, גיהנם. וכן לבנה ביום ד', מארת חסר, מארת ה' בבית רשע, הוא בית הסהר דילה, בור רק, עניות, רק מכלום, מים אין בו כו' (שבת כב ע"א), מדור הראשון דגיהנם (יהל אור).

[חכמה] דישמעאלים ובינת נבונים תסתתרו דאינון לא ידעין בבריאתן אלא בשמושא דילהון כפי שנוי עלמא בהליכתן [ושימושן] (ושמשא) וסיהרא אתבריא [ת] ביומא רביעאה ובחסרונה דילה עניות אתבריא לילית שבתאי דאיהו רעב וצמאון ולקותא דנהורין עלה אתמר (בראשית א יד) [יהי] מארת חסר (משלי ג לג) מארת יי' בבית רשע (קהלת ז כו) וחוטא ילכד בה בבית הסהר דילה וצדיק ימלט ממנה:	"ובינת נבונים תסתתרו", שהם לא יודעים בבריאתם אלא בשמושם כפי שנוי העולם בהליכתם ושמושם. והלבנה נבראה ביום הרביעי, ובחסרונה עניות, נבראה לילית. שבתאי, שהוא רעב וצמאון ולקוי המאורות, עליו נאמר "יהי מארת" חסר. "מארת ה' בבית רשע", "וחוטא ילכד בה", בבית הסוהר שלה, וצדיק ימלט ממנה".
ואית ככבא אחרא [נקודא זעירא נקוד על שפחה] 6211 (נקודה אחרא נקוד על סיהרא) דאיהו מארת ודא חולם בת מלך 6212 שבת מלכתא דשלטנותא דתרווייהו 6213 ביום שביעי דאתמר ביה (דברים ה יד) למען ינוח עבדך ואמתך דסדר בריאתן לאו כסדר שמושן ובג"ד חמ"ה ומ"אדים סומקי דגיהנם אתבריא ביומא תניינא לבנה שבתאי אתבריא ביומא רביעאה [כפנא וחשוכא ואוקמוה רבנן אין תחילין בב' ואין מסיימין בד' 6214 בגין דגיהנם אתברי ביומא תניינא ולקותא דנהורין ביומא רביעאה]:	ויש כוכב אחר, נקודה קטנה, נקוד על שפחה, שהוא מארת, וזה חולם, בת מלך, שבת המלכה, ששלטון שניהם ביום השביעי, שנאמר בו "למען ינוח עבדך ואמתך". שסדר בריאתם לא כסדר שמושם, ולכן חמ"ה ומאדי"ם אדומים של הגיהנם נבראו ביום שני, לבנה שבתאי נבראו ביום רביעי רעב וחושך, ולכן אין מתחילים בשני ורביעי, משום שגיהנם נברא ביום שני, ולקוי מאורות ביום רביעי.
ככ"ב עליה אתמר (במדבר כד יז) דרך ככב מיעקב דדרגיה ביומא תליתאה וביה (שמות יט טז) ויהי ביום השלישי בהיות הבקר 6215 דביה נחית קב"ה למיהב אורייתא לישראל בת יחידה למהוי עמיה שבת מלכתא דאיהו יום שלישי כליל תלת ענפי אבהן ש בת (מלכתא) יחידאה דשולטנותא דילה 6216 כליל שבת ביה אתעבדת שבת:	ככ"ב עליו נאמר "דרך כוכב מיעקב" שדרגתו ביום שלישי, ובו "ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר", שבו ירד הקדוש ברוך הוא לתת את התורה לישראל. בת יחידה להיות עמו, שבת המלכה, שהוא יום שלישי כולל שלשת ענפי האבות, ש' הבת (המלכה) היחידה, ששלטונה כליל שבת, בו נעשית שבת.
ובג"ד חולקין מארי מתניתין על מתן תורה בת יחידה דא אמר בשלישי נתנה [תורה] ודא אמר בשביעי נתנה [תורה] ואיהי בת יחידה דאחידת בעמודא דאמצעיתא תליתאה לאבהן ובצדיק	ולכן חולקים בעלי המשנה על מתן תורה, בת יחידה, זה אמר בשלישי נתנה תורה, וזה אמר בשביעי נתנה תורה, והיא בת יחידה, שאוחזת בעמוד האמצעי, שלישי לאבות,

6211 טוב שבה, חולם דמאורות (יהל אור).

6212 לכן הוא בחולם, מלך ע"ג אתוון, מן ה' מלכים דנקודות (יהל אור).

6213 ר"ל מאדים ושבתאי, שהן דחמה ולבנה, מאדים כלילה, ושבתאי ביום, כידוע מסדר
שימושן. וז"ש דסדר בריאתן כו' (יהל אור).

6214 "ואוקמוה רבנן אין תחילין בב' ואין מסיימין בד'", נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "ובג"ד אין
מתחילין בב"ד".

6215 כליל תלת (נוסף ביהל אור).

6216 בת בשבת, וש' בשבת (יהל אור).

ובצדיק, שביעית לו בת יחידה, וכשהיא עטרה על ראשו נקרא בו שביעי, שהוא היה ששי, שכוכבו צדק, ובת יחידה שבת המלכה נקראת צדק, ומשום זה תורה אחוזה בין יום ו' וז'.	שביעית ליה בת יחידה וכד איהי עטרה ⁶²¹⁷ על רישיה אתקרי ביה שביעי דהוא [ששי הוה] (ששים הנה) דכוכב דיליה צדק ובת יחידה שבת מלכתא אתקרי צד(י)ק ובגין דא תורה אחידא [בין יום ו'] וז' [ג' וד']:
והוא כ"ב מן כוכ"ב כ"ו, כי שמש ומגן יהו"ה צבאות, שכינה מלכות הקדש. "בך יברך ישראל", כ"ב אותיות התורה. כ"ב כלול משלש דרגות, כ' כתר, ב' בינה, יהו"ה כולל שניהם חכמה, וכוכ"ב כולל הכל דרגת העמוד האמצעי.	ואיהו כ"ב מן כוכ"ב כ"ו (תהלים פד יב) כי שמש ומגן יהו"ה צבאות שכינתא מלכות הקדש (בראשית מח כ) בך יברך ישראל כ"ב אתוון דאורייתא כ"ב כלילא מתלת דרגין כ' כתר ב' בינה יהו"ה כליל תרווייהו חכמה וכלא כליל כ(ו)כ"ב ⁶²¹⁸ דרגא [דעמודא] דאמצעיתא:
והשכינה היא לבנה, לבון ההלכה, רחמים בצד החסד. ונקראת חמה, "ברה כחמה", מצד הגבורה. פני משה כפני חמה, הלבנה אפילה, מעוט הלבנה, שפחה שלה. גיהנם, חמה רעה שפחה שלה. שבתאי לקוי המאורות, חלול שבת שפחתה, שמחזירה עורף לגבירתה בכל יום	ושכינתא איהי לבנה לבון ההלכה רחמי סטרא ⁶²¹⁹ דחסד ואתקריאת חמה ברה כחמה מסטרא דגבורה פני משה כפני חמה סיהרא אפילא ⁶²²⁰ מעוט דסיהרא שפחה דיל(י)ה גיהנם ⁶²²¹ חמה בישא שפחה דיליה ⁶²²² שבתאי לקותא דנהורין חילול שבת ⁶²²³ שפחה דילה דאהדרת עורף לגבירתה בכל יומא
	רפב/א
	רע"מ:
ויום ומתגברת עליה בחטאי ישראל בניה. זהו שכתוב "ושפחה כי תירש גבירתה", ששלטון השפחה לא היה אלא ביום השני בגיהנם, וברביעי בלקוי המאורות, וחזרה לשלוט בכל יום ויום.	ויומא ואתגברת ⁶²²⁴ עלה בחובין דישראל בנה[הה"ד] (משלי ל כג) ושפחה כי תירש גבירתה דשולטנותא דשפחה לא הוי אלא ביומא תניינא בגיהנם וברביעי בלקותא דנהורין [ו]אתהדרת לשלטאה בכל יומא ויומא:
ובת מלך אסורה בחבלים בבית	ובת מלך ⁶²²⁵ אסירא ⁶²²⁶ בסרכות בבית

⁶²¹⁷ עטרה בראש צדיק נק' שביעי. ר"ל דבת"ת היא אות רביעי' שבשם, והיא נק' רביעית ההין, שהוא שלישי. ובצדיק שהוא ששי, נק' שביעי (יהל אור).

⁶²¹⁸ ר"ל בכח"ב (נ"א בכוכ"ב). כ"ב (ר"ת כתר ובינה) כ"ב, וחכמה כ"ו, הרי כוכ"ב. ולמטה, עד"א כ"ו, ושכינה כ"ב וכלא כליל עד"א, כוכ"ב (יהל אור).

⁶²¹⁹ בסטרא (דפ"ו).

⁶²²⁰ אפילה (דפ"ו).

⁶²²¹ "סיהרא אפילא מעוט דסיהרא שפחה דילה גיהנם" נמחק יהל אור.

⁶²²² דילה גיהנם סיהרא אפילה מעוט דסיהרא שפחה דילה (יהל אור).

⁶²²³ שבתאי, ושליט ביום שבת (יהל אור).

⁶²²⁴ בגלותא (יהל אור).

⁶²²⁵ חולם דמאורות, נקוד' זעירא, לבנה בריאה. אחידא בסרכות במרה לבנה (יהל אור).

⁶²²⁶ הענין כי השכינה אינה מנהגת העולם ע"י הככבים אלא דוקא השרים, כי השכינה היא מחלקת שפעה לישראל ותמצית השפע והשארית לשרי האומות והם מתנהגים לאומותם ע"י הככבים והמזלות, וישראל אינם לא תחת מזל ולא תחת כוכב, והשכינה אינה מתלבשת בככבים התחתונים שהם מקום העשיה ושליטת החיצונים, וכאשר גרמו עוונות ישראל שהם בנים לשכינה עלו החיצונים לשלוט ואחזו בככבים ושכינה ע"י סרכות ירצה אל בית הסוהר דהיינו בית שבתאי להנהיג משם כל התחתונים כענין שמני נוטרה את הכרמים והיינו סוד גלות שכינה (אור יקר).

הסוהר בגלותה, והיא קן של סמאל בין הכוכבים, והקדוש ברוך הוא נשבע "אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאום ה'". והשכינה נגה, "ונגה לאש", ומכאן קראו לבית הכנסת "אש נוגה".	הסוהר בגלותה, והיא קן של סמאל בין הכוכבים, והקדוש ברוך הוא נשבע "אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאום ה'". והשכינה נגה, "ונגה לאש", ומכאן קראו לבית הכנסת "אש נוגה".
אש מאדים לשון של אודם, "טור אודם פטדה", "נוגה" אש לבנה, ושניהם פני חמה ופני לבנה, נצח והוד. אלו שלקחו לבן מחסד ואדום מגבורה, אהרן ודוד, משם היו, אחד לקח רחמים ואחד לקח דין. דוד מצד השמאל "והוא אדמוני", אהרן איש חסד, ושניהם נביאי אמת. משם פני משה היו מאירים, בנבואה של בינה היא חמה (אמא) עליונה, משם נבואתו.	אש מאדים לשון של אודם, "טור אודם פטדה", "נוגה" אש לבנה, ושניהם פני חמה ופני לבנה, נצח והוד. אלו שלקחו לבן מחסד ואדום מגבורה, אהרן ודוד, משם היו, אחד לקח רחמים ואחד לקח דין. דוד מצד השמאל "והוא אדמוני", אהרן איש חסד, ושניהם נביאי אמת. משם פני משה היו מאירים, בנבואה של בינה היא חמה (אמא) עליונה, משם נבואתו.
בהם עשו הרשע עבד אדום, ונקבה שלו מאדים, היא שפיכות דמים של ישראל, וגרמה שבמלכה התקיים "נתנני אדני בידי לא אוכל קום", "נתנני שוממה כל היום דוה". "הוד"	בהם עשו הרשע עבד אדום, ונקבה שלו מאדים, היא שפיכות דמים של ישראל, וגרמה שבמלכה התקיים "נתנני אדני בידי לא אוכל קום", "נתנני שוממה כל היום דוה". "הוד"

6227 קרי (אור יקר).

6228 ר"ל מעמלק כמו שמפרש והולך (יהל אור).

6229 כי מה שדרשו פני משה כפני חמה אינה חמה זאת אלא חמה אחרת דהיינו סוד ברה כחמה שפירשנו לעיל דהיינו בסוד הבינה הנמשך לגבורה, וזהו שאמר מהמן משני ההיכלות יחד (אור יקר).

6230 שמשם הנבואה שהם תרי נביאי קשוט, והיינו שני היכלות היכל עצם השמים והיכל נוגה, נוגה היכל הנצח עצם השמים היכל הוד, וכבר פירשנו לעיל כי לבנה בחסד וחמה בגבורה, וכן כוכב חמה יונק מהיכל זכות כדפירש הרשב"י בהיכלות בפרשת תרומה, ולפי הדרך ההוא כוכב מאדים הוא סוד פני חמה הוא בהיכל עצם השמים ופני לבנה בהיכל הנוגה דהיינו היכל הנצח, אמנם לזה יקשה כי האודם לעולם בהוד והלובן בנצח, ואספקלריא המאירה בנצח שאינה מאירה בהוד, א"כ פני חמה בנצח ופני לבנה בהוד דהיינו פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה, והיינו שמרע"ה נתנבא באספקלריא המאירה ויהושע בשאינה מאירה ולפום סוגיין נקט בהיפך כי בנצח הוא פני לבנה ובהוד פני חמה, לזה פירש ואמר כי מרע"ה אין נבואתו מכאן אלא מסוד נבואת אהרן איש החסד פני לבנה בלובן הרחמים ודוד אדמוני מצד מדת הוד (אור יקר).

6231 פני חמה בהוד כנ"ל, ונתן ההוד למשה (יהל אור).

6232 ואם כן לא יקשה עתה אומרנו לבנה בנצח חמה מאדים בהוד כדמסיים ואזיל. ונגדית לכוכבים אלה הקדושים הם מאדים אדום כדמפרש ואזיל, ולפי זה מאדים הוא יונק מהיכל הוד, והרשב"י ע"ה שם פירש כי מאדים יונק מהיכל נוגה שהוא היכל הנצח וצדק מהיכל עצם השמים שהוא היכל הוד והוא היפך לזה וזה דוחק והדין עמו, כי ממטה למעלה היכל ראשון לבנת הספיר ומשם יונק שבתאי כדפירשנו שם, ובהיכל שני עצם השמים כוכב צדק והיינו מהוד, אמנם רעיא מהימנא לעיל פירש צד"ק בצדיק ימצא צדק בהיכל לבנת הספיר ושבתאי משתתף עמו כענין המלכות המשותפת עם היסוד בהיכל לבנת הספיר כדפירשנו בספ"ר בשער ההיכלות, ולפי זה מאדים בהיכל הוד, וחמה כבר פירשנו לעיל בגבורה נשאר נוגה בהיכל נוגה דהיינו היכל הנצח, ורשב"י פירש נוגה יונק מהיכל אהבה ולפי דבריו לבנה מהיכל קדש הקדשים ואין כן דעת רעיא מהימנא אלא לבנה בחסד וחמה בגבורה ונשאר נוגה יתר להיכל נוגה כמשמעו, ועם היות שאינם כסדר אין לחוש (אור יקר).

6233 באלף הרביעי וחמישי נגד נ"ה כידוע (יהל אור).

6234 אתקיים (דפ"ו).

6235 ברגליו, נ"ה, אלף הד' והה' (יהל אור).

שוממה כל היום דוה הוד דוה אתה⁶²³⁶דרנצה והוד לקבליהו יכין ובועז שתייהן אשר הבית נשען עליו⁶²³⁷ דבי כנשתא אתקריאת על שמייהו אש נוגה⁶²³⁸ כדקא אמינא:	הפך ל"דוה", שנצח והוד כנגדם, "יכין" ו"בועז", שניהם אשר הבית נשען עליהם, שבית הכנסת נקרא על שמם "אש נוגה", כמו שאמרנו.
ושפחה רעה איהי קבורה ובה אסירא [לגבירתא ואיהי] [לגבירתה דאיהי] שבתאי קרה ויבשה בקבורתא דעפרא ואיהי מות דעניותא דאורייתא⁶²³⁹ ואיהי קבורת עני מכוסה בה בשבע מיני מדורות דאיהי כלילא משבע ככביא כמה דשבת מלכתא [כלילא] משבע ואינון שבע [ככביא] מסטרא דגבורה [ס"א דגבירתא] (בראשית מא נג) שבע שני השבע⁶²⁴⁰ מסטרא דשפחה שבע שני הרעב דעלייהו אמר נביא (עמוד ח יא) לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר⁶²⁴¹ יי:	ושפחה רעה היא קבורה, ובה קשורה לגבירתה והיא שבתאי, קרה ויבשה בקבורת העפר, והיא מות של עניות של התורה, והיא קבורת עני מכוסה בה בשבע מיני מדורות, שהיא כלולה משבעה כוכבים, כמו ששבת המלכה כלולה משבע. והם שבעה כוכבים מצד של הגבורה (המלכה) "שבע שני השבע", מצד של שפחה "שבע שני הרעב", שעליהם אמר הנביא "לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'".
גבירתה גן שפחה אשפה מטונפת מסטרא דערב רב [אשפה] מעורבת בגן לגדלא זרעים מסטרא דעץ הדעת טוב ורע מסטרא דע"ז אתקריאת שבתאי לילית אשפה מטונפת בגין דצואה מעורבת מכל מיני טנוף ושרץ דזרקין בה כלבים מתים וחמורים [מתים בני עשו וישמעאל קבורים בה יש"ו ומחמד⁶²⁴²] דאינון כלבים מתים [קבורים בהו איהי קבר דע"ז דקברין⁶²⁴³ בה ערלים] שקץ וריח רע מטונף מסורח משפחה בישא איהי סרכא דאחידא בערב רב מעורבים בישראל ואחידת בעצם ובשר⁶²⁴⁴ דאינון [בני עשו וישמעאל] עצם	גבירתה גן, שפחה אשפה מטונפת, מצד של ערב רב אשפה מעורבת בגן לגדל זרעים מצד של עץ הדעת טוב ורע. מצד של עבודה זרה נקראת שבתאי, לילית אשפה מטונפת, משום שצואה מעורבת מכל מיני טנוף ושרץ שזורקים בה כלבים מתים וחמורים מתים בני עשו וישמעאל יש"ו ומוחמד שהם כלבים מתים קבורים בה, והיא קבר של עבודה זרה שקבורים בה ערלים, שקץ וריח רע מטונף מסריח משפחה רעה, היא סרכא שאחוזה בערב רב מעורבים בישראל, ואחוזה בעצם ובשר שהם בני עשו וישמעאל. עצם מת ובשר

⁶²³⁶ ר"ל נתהפך תיבת הו"ד דוה. והן גלות בג' הימים, באלף הרביעי, וחמשי, וששי עד הקץ (יהל אור).

⁶²³⁷ עליהם (דפ"ו). ולכן בנפלים נפל הבית, בהמ"ק (יהל אור).

⁶²³⁸ בנצח (יהל אור).

⁶²³⁹ כי מצדה העלם התורה ועל זה נאמר עני מן התורה חשוב כמת, והיינו שהמיתה והקליפה שולטים עליו ועל זה נאמר אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד, ולכן מזומנים אליו שבעה מדורין דגיהנם, והיינו "קבורת עני בשבעה מיני מדורות" כדפירש, וישראל בגלות לא רעב ללחם כי אם לשמוע, שהשכינה בתוך מאסרה שהיא התורה והיא הקליפה מכסה התורה וישראל רעבים וצמאים אליה עד שישברו קליפותיה לשנות מימי התורה שהיא שכינה המלוכשת בה וקבורה בה (אור יקר).

⁶²⁴⁰ שהם מצד הקדושה השכינה כלולה משבע היא מתלבשת בשבע שני הרעב והם שבע כוכביא קדושים מתלבשים בשבעה חצונים בסוד הגלות וקבורים בסוד שבתאי שחור שחורה קרה ויבשה עפר קר ויבש כדפירשנו, והיינו "קבורה כעפר" (אור יקר).

⁶²⁴¹ דברי (דפ"ו).

⁶²⁴² "יש"ו ומחמד" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "עכו"ם".

⁶²⁴³ נמחק בדפ"ק.

⁶²⁴⁴ נגד עצם מעצמי ובשר מבשרי (יהל אור).

טמא, "בשר בשדה טרפה" שעליה נאמר "לכלב תשליכון אותו".	מת ובשר טמא בשר בשדה טרפה [ד]עלה אתמר (שמות כב ל) לכלב תשליכון אותו:
וכדוגמת שיש שנים עשר מזלות מהצד הטוב כך יש שנים עשר מזלות מהצד הרע. זהו שכתוב "שנים עשר נשיאים לאמתם" ש"זה לעומת זה עשה האלהים". והרשעים הם אבי אבות הטומאה, שהם טמא מת ושרץ שמטמא את האדם מאוירו ומתוכו ומגבו, ואפילו תוך תוכו של הכהן נטמא בהם, ולכן "על כל נפשות מת לא יבא", שרשע קרוי מת, והנר הקדוש "לאביו ולאמו לא יטמא".	וכנוונא דאית תריסר מזלות מסטרא דטוב הכי אית תריסר מזלות מסטרא דרע הדא הוא דכתיב (בראשית כה טז) שנים עשר נשיאים לאמותם דזה לעמת זה עשה האלהים (קהלת ז יד) ורשיעיא אינון אבי אבות הטומאה דאינון טמא מת ושרץ דמטמא לב"נ מאוירו ומתוכו ומגבו ואפי' תוך תוכו דכהנא מסתאב בהון ובגין דא (ויקרא כא יא) על כל נפשות מת לא יבא דרשע קרוי מת ובוצינא קדישא לאביו ולאמו לא יטמא⁶²⁴⁵:
כאן מצאנו רפואה לגבי מה שנאמר בי "ויתן את רשעים קברו", אחר שקבורה זו משום אבא ואמא שהם בגלות עם ישראל, התקיים בי הכתוב "לא יטמא". אליהו, לא תתעכב מלרדת, שאף על גב שאתה כהן לאביו ולאמו (לא) יטמא, שהרי הקדוש ברוך הוא ושכינתו בגלות, שהיא קבורה להם, ואני קבור ביניהם, בשבועה עליך בשם ה' חי וקיים, אל תתעכב מלרדת. מלאכים קדושים, בעלי כנפים, בשבועה עליכם, קחו שבועה זו והעלוה על כנפיכם, שבועת ה' בח"י צדיק וקיים, עמוד האמצעי. קחו שבועה זו, והעלו אותה על כנפיכם במלכה, בכבוד שלה, לקדוש ברוך הוא.	הכא אשכחנא אסוותא לגבי דאתמר בי(ה) (ישעיה נג ט) ויתן את רשעים קברו בתר קבורה⁶²⁴⁶ דא בגין אבא ואימא דאינון בגלותא עם ישראל אתקיים בי(ה) קרא (ויקרא כא א) ולא יטמא אליהו לא תתעכב מלנחתא דאע"ג דאננות כהנא לאביו ולאמו (לא) יטמא דהא קב"ה ושכינתיה בגלותא [דאיהי] (דהיא) קבורה לון ואנא קבר⁶²⁴⁷ בינייהו באומאה עלך בשם יי' חי וקיים לא תתעכב [מלנחתא מלאכין קדישין] (לנחתא) מארי דגדפין (קדישין) באומאה⁶²⁴⁸ עלייכו [טולו] (כלהו) אומאה דא וסליקו להו על גדפייכו שבועת יי' בח"י צדיק וקיים עמודא דאמצעיטא (טולו) אומאה דא) וסליקו לה על גדפייכו (ב) מטרוניתא ביקרא דילה לגבי קב"ה:
מלאכים עליונים, שליחי הקדוש ברוך הוא מימין, ומלאכים שלוחיו משמאל, ומלאכים של אבא ואמא יהיו מסתירים לה למעלה ולמטה, ומכסים אותה באות ו', בשש כנפיו, שבו נאמר "שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים וגו'", ששבועה שלו שהיא ה' רביעית, ובשתים יכסה רגליה, ובשתים מעופפים אותה.	מלאכין [עילאין] (שליחן) דקב"ה מימינא ומלאכין שליחן דיליה [משמאלא] (בשמאלא) ומלאכים דאבא ואמא⁶²⁴⁹ יהון סתרין [לה] עילא ותתא ומכסין לה⁶²⁵⁰ באת ו' בשית גדפין דיליה דאתמר ביה (ישעיה ו ב) שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים דשבועה דיליה⁶²⁵¹ דאיהי ה' רביעאה ובשתים יכסה רגליו דיל(י)ה ובשתים

⁶²⁴⁵ ר"ל אע"ג דקוב"ה ושכינה בגלות, מ"מ כבודי לאחר לא אתן, ואינון מטמאין, זהו לאביו ולאמו כו' (יהל אור).

⁶²⁴⁶ דקבורה (דפ"ו).

⁶²⁴⁷ קבור (דפ"ו).

⁶²⁴⁸ ר"ל באומאה היא מל' כמו שמפרש והולך, חי יסוד, וקיים ת"ת (יהל אור).

⁶²⁴⁹ דאינהו בעלמא דאתכסייא, בסתר עליון בצל שדי כו' (יהל אור).

⁶²⁵⁰ ומכסין לה. כצ"ל (יהל אור).

⁶²⁵¹ דמלאכים דאור"א י"ה, ומכסין באות ו', והיא ה' רביעאה (יהל אור).

מְעוּפָפִים לָהּ:	
ואנת אליהו דסליקת [לעילא לעילת העילות] והוא טעין לך מכל טוב נחות לגבה ותהוי כרוב תחותה ⁶²⁵² לנחתא בך מלאה כל טוב ומלאכין דאבא ואימא דאינון י"ה [אסתרו לה] (אסחרו לך) בנחיתו דילה ומלאכין דבעלה ברא דאבא ואמא ו' כסיוא לה ומעפפין לה בשית ⁶²⁵³ גרפין	ואתה אליהו שעלית למעלה לעילת העילות, והוא טוען אותך מכל טוב, רד אליה, ותהיה כרוב תחתיה, להורידה בך מלאה כל טוב, ומלאכים של אבא ואמא שהם י"ה יסתירו אותה אותך בירידתה, ומלאכים של בעלה בן אבא ואמא, ו', כיסו אותה, ומעופפים אותה בשש כנפים.
רפב/ב	
רע"מ:	
אב"ג ית"ץ ובל"ו (יבל"ו) ⁶²⁵⁴ דתליין מנייהו ⁶²⁵⁵ כחשבון ל"ו ודאי איהו שרפים עומדים ממעל לו ונחיתת ה' [נ"א י"ה] (דילה ⁶²⁵⁶) טמירא מכוסה בהון ומלאכין [דאינון דצדיק ח"י ⁶²⁵⁷ עלמין אסמיכו לה עלייכו כחיון דסמכין ⁶²⁵⁸ לכרסיא:	אב"ג ית"ץ ובל"ו שתלויים מהם כחשבון ל"ו, ודאי הוא "שרפים עומדים ממעל לו", ויורדת ה' (י"ה) שלו טמירה מכוסה בהם, ומלאכים שהם של צדיק ח"י העולמים סומכים אותה עליכם כמו החיות שסומכות את הכסא.
[דע"ג ⁶²⁵⁹ ה"ד דה"א] ודאע"ג ⁶²⁶⁰ דה"א [דאע"ג] דאצילות דשמא [דיהו"ה] (י' יהו"ה) איהי סמיכת לכלהו לית לכון לפרחא לעילא ולנחתא לתתא בר מו'ונה [כאברין] (באברין) דגופא דלית להון תנועה בר מנשמתא דאברין דאית לה (ד)אתפשטו עלייכו לסמכא לכון בהון דהכי איהי ה' כימא אי אית לה ומאנין מתמליין (מאני דמתמליין) מנה ומתפשטין [בהון כנחלים דמתפשטין] מן ימא על ארעא ואי לאו איהי ה' בגרמא יחידאה בלא אתפשטו[תא] דנחלין:	שאף על גב שה"א של אצילות של שם של יהו"ה היא תומכת לכולם, אין לכם לפרוח למעלה ולרדת למטה חוץ ממנה, כאברי הגוף שאין להם תנועה חוץ מהנשמה, שהאברים שיש לה התפשטו עליכם לתמוך אתכם בהם, שכן היא ה' כמו ים, אם יש לה כלים, מתמלאים ממנה ומתפשטים בהם, כמו נחלים שמתפשטים מהים על הארץ, ואם לא היא ה' יחידה בעצמה בלי התפשטות הנחלים.
הכי מאנין דשכינתא אינון מלאכין קדישין לעילא וישראל לתתא אי אית בהון מארי מדות מארי חסד חסידים ⁶²⁶¹ גבורים	כך כלי השכינה הם מלאכים קדושים למעלה וישראל למטה, אם יש בהם בעלי מדות, בעלי חסד, חסידים, גבורים, בעלי תורה נביאים

⁶²⁵² תחותא (דפ"ו).

⁶²⁵³ משית (דפ"ו).

⁶²⁵⁴ וכו' (יהל אור).

⁶²⁵⁵ שהשם הראשון ו' אותיות, בחושבן ו', נשאר ל"ו אותיות, שכל א' משש, וזהו ממעל ל"ו כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁶²⁵⁶ דילה (דפ"ו).

⁶²⁵⁷ דסמיכה בצדיק כו' כידוע (יהל אור).

⁶²⁵⁸ דסמכי (דפ"ו).

⁶²⁵⁹ דעל גביהון (יהל אור).

⁶²⁶⁰ כמו חיות דסומכות לכסא, והן באמת סמוכות לכסא, כמ"ש הפייט נראות נושאות והן נישאות עם הכסא. וז"ש דה"א דאצילות כו' (יהל אור).

⁶²⁶¹ קא חשיב עשר מדות, ומתחיל מחדש. נביאים וכתובים נו"ה כידוע, אח"כ חכמים ונבונים חו"ב, ראשי ישראל כ"ע (יהל אור).

מארי תורה (מארי) נביאים וכתובים צדיקים אנשי מלכות דאתמר⁶²⁶² בהו (דניאל א ד) ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך [בעמידה דצלותא] (בעמודא דאמצעיתא) בהיכלא דמלכא אדנ"י⁶²⁶³ מלכא דילה יהו"ה ויהס (ואם) חכמים ונבונים ראשי ישראל ולא ראשי ערב רב⁶²⁶⁴ דאתמר בהון (איכה א ה) היו צריה לראש איהי אתפשטת עליהו בעשר ספירן דילה בההוא זמנא נחית עלת העלות ביו"ד ה"א וא"ו ה"א לנחתא עליהו לאקמא שכינתא עליהו:	וכתובים, צדיקים, אנשי מלכות, שנאמר בהם "ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך" בעמידת התפלה, בהיכל המלך אדנ"י, המלך שלה, יהו"ה, והם חכמים ונבונים, ראשי ישראל, ולא ראשי ערב רב שנאמר בהם "היו צריה לראש", היא התפשטה עליהם בעשר ספירות שלה. באותו זמן ירד עילת העילות ביו"ד ה"א וא"ו ה"א לרדת עליהם להקים את השכינה עליהם.
ובזמנא דויפן כה וכה וירא כי אין איש (שמות ב יב) איהי אמר⁶²⁶⁵ (שיה"ש א ז) שלמה אהיה כעוטיה מעוטפת בגרמא דלא אתפשטת עליהו וקב"ה צווח עלה [ואמר] (איכה א א) איכה ישבה בדד⁶²⁶⁶:	ובזמן של "ויפן כה וכה וירא כי אין איש", היא אומרת "שלמה אהיה כעוטיה", מעוטפת בעצמה שלא התפשטה עליהם, והקדוש ברוך הוא צווח עליה ואומר "איכה ישבה בדד".
אדהכי קם בוצינא קדישא ואמר רבון עלמא הא והכא רעיא מהימנא דאתמר ביה (במדבר יב ג) והאיש משה⁶²⁶⁷ ענו מאד [עד כען]⁶²⁶⁸ (שמות ב יב) וירא⁶²⁶⁹ כי אין איש והא הכא⁶²⁷⁰ והאיש משה] דשקיל לשתין רבוא⁶²⁷¹ דישראל וביה (תהלים לג יד) ממכון שבתו השגיח דביה אתמר לגבי דרא	בין כך קם הנר הקדוש ואמר, רבון העולם הרי כאן רועה הנאמן שבו נאמר "והאיש משה ענו מאד", עד כעת "וירא כי אין איש", הרי כאן "והאיש משה", ששקול לששים רבוא של ישראל, ובו "ממכון שבתו השגיח", שבו נאמר על דור הגלות האחרונה "וה' הפגיע בו את עוון כולנו", והוא כלול בעשר מדות

⁶²⁶² ר"ל בעל מדה דידה, הוא מארי דצלותא (יהל אור).
⁶²⁶³ אדנ"י ג' היכל, והיא היכל של מלך הו"ה, שבו מתעלם, לעלם כתיב, לא כשאני נכתב כו' (פסחים נ ע"ב קידושין עב ע"א), וה' בהיכל קדשו, וזהו לעמוד בעמידה כמו שמפרש והולך (יהל אור).
⁶²⁶⁴ ר"ל ודאי בכל דור אית ראשים, רק שיהיו בני ישראל (יהל אור). עי' בראשית כה ע"ב (הקדו"ש כז ע"ד).
⁶²⁶⁵ אמרת (דפ"ו).
⁶²⁶⁶ איך ה' ישבה בדד, כנ"ל בגרמ' יחדאה (יהל אור).
⁶²⁶⁷ פירשו באדרא כי כל מקום שנאמר והאיש סודו היות בו תיקונין דגופא, וכבר פירשנו לעיל כי להשכין סוד שכינה בתחתונים צריך שיהיה למטה תיקונין דגופא דהיינו מארי מדות, והשתא קאמר כי רעיא מהימנא הוא בעל מדות, מדאתקרי איש מורה דאיהו בתיקוני גופא (אור יקר).
⁶²⁶⁸ לא היתה שכינה מתפשטת למטה והיתה כעוטיה משום וירא כי אין איש, עתה כבר נמצא מרע"ה והאיש משה, ואם תאמר שצריך שיהיו מתתקנים בתיקון איש רבים ולא יחיד (אור יקר).
⁶²⁶⁹ ר"ל עד עכשיו אין איש, משה שנק' איש (יהל אור).
⁶²⁷⁰ בשבילו עשה, שעליו השגיח, שבו ממכון שבתו כו' ר"ת משה, וכתוב השגיח (יהל אור).
⁶²⁷¹ והוא שקול כנגד הכל להשגחה בתחתונים והעד מ'מכון ש'בתו ה'שגיח ראשי תיבות משה, והוא נמצא בתחתונים בסוד גלות שכינה, והוא מכפר על הרבים [הבנים] וזהו וה' הפגיע בו את עדן כולנו, ומשום דאי ייתי משיחא יהיה נקמה רבה בשונאיהם של ישראל כאומרו הנני שולח להם את אליה וכו' פן אבא והכתי את הארץ חרם מפני רוע מעללינו שבידינו (אור יקר).

שבגללן אמרת "לא אשחית בעבור העשרה", רד עליו להשיג על העולם, וקיים דברך שאתה אמת וכל דברך אמת.	דגלותא בתראה (ישעיה נג ו) ויי' הפגיע בו את עון כלנו ואיהו כליל בעשר מדות⁶²⁷² [ד]בנינייהו אמרה⁶²⁷³ (בראשית יח לב) לא אשחית בעבור העשרה נחית עליה לאשגחא על עלמא [וקיים מלך] וקיים מילך [וקיים מלך] דאנת קשומ וכל מ[י]לך קשומ:
דאיהו גמל⁶²⁷⁴ חסד עם שכינתא⁶²⁷⁵ וקטיר שפחה דילה בגבורה⁶²⁷⁶ למהוי שפחה אסירא תחות גבירתה בקשורא דתפלין ואשתדל בגינה בתורת אמת (מלאכי ב ו) תורת אמת היתה בפיהו ואשתדל בה בנביאים⁶²⁷⁷ וכתובים בנביאי' (') בכמה נחמות בכתובים בעשרה מיני תהלים בצדיק ב"ח ברכאן דצלותא:	שהוא גמל חסד עם השכינה, וקשר שפחתה בגבורה, להיות שפחה אסורה תחת גבירתה בקשר של תפלין, והשתדל בגללה בתורת אמת, "תורת אמת היתה בפיהו", והשתדל בה בנביאים ובכתובים, בנביאים בכמה נחמות, בכתובים בעשרה מיני תהלים, בצדיק בשמונה עשרה ברכות התפלה.
ומארי' (דמארי) מתניתין לא אשתמודען [ב]רעיא מהימנא⁶²⁷⁸ באומאה עלך בשמא דיהו"ה⁶²⁷⁹ ובשמיה מפרש גלי ליה לכל רישי מארי מתניתין [דישתמודעון] (דאשתמודעון) ליה ולא יתחלל יתיר דאתמר ביה (לגבי עלמא⁶²⁸⁰) (ישעיה נג ה) והוא מחולל מפשעינו לית לך צורך למיטל רשו דהא אנא שליחא דמארי עלמא [וידענא דאי אנת] (וידעת דאי את) עביד דא דיודי לך קב"ה עליה ויסתלקון [בנך] (מןך) בגיניה (ב)עילא ותתא ולא תתעכב למעבר⁶²⁸¹ לא שבוע ולא חדש ולא שנה אלא מיד [כאן חסר]:	ובעלי המשנה לא הכירו את הרועה הנאמן, אליהו בשבועה עליך בשם יהו"ה ובשמו המפורש, גלה אותו לכל ראשי בעלי המשנה שידעו אותו ולא יתחלל יותר, שבו נאמר (לגבי העולם) "והוא מחולל מפשעינו". אין לך צורך לקחת רשות, שהרי אני שליח של רבון העולם, וידעתי שאם אתה עושה כן שיודה לך הקדוש ברוך הוא עליו, ויעלו בנך בגללו מעלה ומטה, ולא תתעכב לעשות, לא שבוע, ולא חודש, ולא שנה, אלא מיד.
רעיא מהימנא [מארי] (מאני) דפסחא בזמנא דשליט עלייהו ליל שמורים⁶²⁸² כלוה	רועה הנאמן, בעלי הפסח, בזמן ששולט עליהם ליל שמורים כולם צריכים להיות שמורים ומשמורים

⁶²⁷² שקול כנגד עשר צדיקים שתלה הקב"ה ההצלה בהם כאומרו לא אשחית בעבור העשרה, דהיינו כדי שיהיו מרכבה לעשר ספירות כענין צדיקים נביאים מארי תורה וכו', והיינו מצד השכינה, וגם כן מצד הזכר יש בו כח להמשיך הזכר אל הייחוד דהיינו ראשונה שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני (אור יקר).

⁶²⁷³ אמרת (דפ"ו).

⁶²⁷⁴ שש מדות דו"ק, דרגיה דר"מ, ובהן כלילין כל המדות כידוע (יהל אור).

⁶²⁷⁵ מצד ימין חסד עילאה שבזכר עם שכינתא (אור יקר).

⁶²⁷⁶ דהיינו הכנעת החצונים ושעבודם אל הקדושה מצד השמאל, והיינו על ידי קשר התפילין בשמאל ששם החצונים ואחר כך מתייחדים עמה, כי אחר שהיא בין תרין דרועין היא מתייחדת והיינו אומרו "ואשתדל בגינה בתורת אמת" (אור יקר).

⁶²⁷⁷ ואחר כך סוד הזווג בסוד תרין ביעין דדכורא ואמה וזהו שאמר "ואשתדל בה בנביאים" דהיינו נבואה מצד הנצח ובכתובים היינו רוח הקדש מצד ההוד, ולהיות שהזכר בנצח והנקבה בהוד מצד הזכר משבח הנקבה ומנחם אותה (אור יקר).

⁶²⁷⁸ "רעיא מהימנא" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "ליה לרעיא מהימנא אליהו".

⁶²⁷⁹ ב"ש בפשוטו ומלואו, שכלילין כל המדות (יהל אור).

⁶²⁸⁰ שהת"ח, שבהן נהירו דשמא דר"מ, מבוזין בעלמא (יהל אור).

⁶²⁸¹ למעבד (דפ"ו).

⁶²⁸² מלכותא קדישא (יהל אור).

וצריכין (צריכין) למהוי שמורים ונמורים מחמץ ושאר בכל שהוא וכל מאכלים ומשקים⁶²⁸³ בלהו נטורין ומאן דנטיר לון מחמץ ושאר גופיה איהו נטיר ומיצה"ר לתתא [ונשמתי] ⁶²⁸⁴ ולעילא ⁶²⁸⁵ ואתמר ביה (תהלים ה ה) לא יגורך רע בגין ד[ה]א אתעביד גופיה קדש ונשמתי קדש קדשים ואתמר ביצר הרע (ויקרא כב י) וכל זר לא יאכל קדש (במדבר א נא) והזר הקרב יומת:	מחמץ ושאר בכל שהוא, וכל המאכלים והמשקים (כלי הפסח) כולם שמורים, ומי ששומר מחמץ ושאר, גופו שמור מיצר הרע למטה, ונשמתי למעלה, ובו נאמר "לא יגורך רע", משום שהרי גופו נעשה קודש ונשמתי קודש קדשים, ונאמר ביצר הרע "וכל זר לא יאכל קדש", "והזר הקרב יומת".
פסח דרועא ימינא דאברהם כסף מזוקק מאן דערב ביה עופרת משקר ליה הכי מאן דערב חמץ או שאור כל שהוא במצה כאילו משקר [חותמא] (במוניט"ה) דמלכא והכי מאן דערב במפה ⁶²⁸⁶ דיליה שום תערובת כאילו משקר חותמא דמלכא דא בדא תליא:	פסח, זרוע ימין, של אברהם, כסף מזוקק, מי שמערב בו עופרת, מרמה בו, כך מי שמערב חמץ או שאור כל שהוא במצה, כאלו משקר בחותם המלך, וכך מי שמערב בטפה שלו שום תערובת, כאילו משקר את חותם המלך, זה בזה תלוי.
ראש השנה דרועא שמאלא דיצחק תמן דיני נפשות ועקדה דיצחק תמן הוה דעקיד ליה אברהם קשורא דתפלה דיד דומיא דעקדה דיצחק זכאה איהו ברא דאתעקד באבוי ואתקשר ביה למעבד [עובדוהי באורייתא ולבמצוה וזכאה עבד דאתקשר תחות רביה למעבד] רעותיה איהו באתר דברא דמלכא:	ראש השנה, זרוע שמאל, של יצחק, שם דיני נפשות, ועקדת יצחק שם היתה, שעקדו אברהם. קשר של תפלה של יד, כמו עקידת יצחק. אשרי הבן שנעקד באביו, ונקשר בו לעשות מעשיו בתורה ובמצוה, ואשרי העבד שנקשר תחת רבו לעשות רצונו, הוא במקום של בן המלך.
מטטרו"ן זכאה אנת וזכאין בנג דאינון קשירין ועקדין בתפלין תחות רשותא דמאריך ובג"ד אע"ג דאנת עבד למאריך מלכא אנת על כל ממנן דשאר עמין מלכא על כל מלאכין מלכא דשדים וכל ⁶²⁸⁷ משרייתיה דחלין מנך מאן גרים דא בגין דאנת שרפרף למאריך ואנת משמש למאריך שדי דמוזזה לבר שומר הפתח יהו"ה דאיהו מאריך מלגא:	מטטרו"ן, אשריך ואשרי בריך, שהם קשורים ועקודים בתפלין תחת רשות רבונך, ולכן אף על גב שאתה עבד לרבונך, מלך אתה על כל הממונים של שאר העמים, מלך על כל המלאכים, מלך השדים, וכל מחנותיהם פוחדים ממך, מי גרם את זה משום שאתה שרפרף לרבונך, ואתה משמש את רבונך, שדי של המזוזה מבחוץ, שומר הפתח, יהו"ה שהוא רבונך, מבפנים.
והכי איהו כד קודשא בריך הוא נחית לשלטאה על עץ הדעת טוב ורע דאיהו טוב מטטרו"ן רע סמאל שד מלכא דשדים	וכך הוא כשהקדוש ברוך הוא יורד לשלוט על עץ הדעת טוב ורע, שהוא טוב מטטרו"ן, רע סמאל, שד מלך השדים,
רפנ/א	
רע"מ:	

⁶²⁸³ (ס"א מאני דפסחא) (נוסף בדפ"ו).

⁶²⁸⁴ ונשמתי (דפ"ק).

⁶²⁸⁵ לעילא (דפ"ו).

⁶²⁸⁶ ר"ל שאין מקדש עצמו שלא ישלוט בו יצה"ר כל שהוא (יהל אור).

⁶²⁸⁷ שהוא יסוד שד"י כידוע, וכל הקליפות מתייראין משם זה (וז"ש להעביר גלולים כו', לתקן עולם במלכות שדי. ד"ל) (יהל אור).

840 | Page

מטטרון מלאך מלכא דמלאכים אבל מסטרא דאילנא דחיי שדי איהו יסוד⁶²⁸⁸ ובג"ד למטה שנים⁶²⁸⁹ עבד ורבו⁶²⁹⁰ דלאו אינון יחודא חדא ולמעלה אחד תפארת יסוד דגוף וברית חשבינן חד⁶²⁹¹ דאיהו⁶²⁹² עמודא דאמצעיתא וצדיק;	מטטרון מלאך מלך המלאכים, אבל מצד עץ החיים שדי הוא יסוד, ולכן למטה שנים, עבד ורבו, שאינם יחוד אחד. ולמעלה אחד, תפארת יסוד, שגוף וברית נחשבים לאחד, שהוא עמוד האמצעי וצדיק.
כנוונא דתפלין⁶²⁹³ דראש דאיהו בינה על תפארת מסטרא דאילנא דחיי דאצילות ומלכות תפלה דיד הכי לתתא באילנא דחיי דבריא מסטרא דכרסיא עלאה⁶²⁹⁴ תפלין דראש מטטרון תפלין דיד דיליה כסא תחתון⁶²⁹⁵ והאי איהו דאמר נביא עליה (ירמיה יז יב) כסא כבוד מרום מראשון;	כדוגמת תפלין של ראש, שהוא בינה על תפארת, מצד של עץ החיים של אצילות, ומלכות, תפלה של יד, כך למטה בעץ החיים של בריאה, מצד הכסא העליון, תפלין של ראש, מטטרון, תפלין של יד שלו כסא תחתון, וזהו מה שאמר עליו הנביא "כסא כבוד מרום מראשון".
אבל מסטרא דעץ הדעת⁶²⁹⁶ טוב ורע בקשורא דתפלין אתקשר יצה"ר תחות יצר הטוב כעבדא תחות מאריה בקלא דאורייתא⁶²⁹⁷ בקלא דצלוחא בקול דשופר קלא איהו ר"ן מ"ח לגביה⁶²⁹⁸ ודא קול	אבל מצד עץ הדעת טוב ורע, בקשר התפלין נקשר יצר הרע תחת יצר הטוב, כמו עבד תחת רבו, בקול התורה, בקול התפלה, בקול השופר, "קול" שהוא רומ"ח אליו, וזה קול השופר, קול העמוד האמצעי, שהוא

⁶²⁸⁸ ושם נשמות הצדיקים בנים לא עבדים כימות החול, ולכן ביום שבת בנים דבקים בתפארת מפני שהנשמות דאצילות ביסוד כדכתיב ויתן אותם אלהים ברקיע השמים (אור יקר).
⁶²⁸⁹ שהוא יסוד שד"י ומלכא הו"ה מתלבש בו אבל באצילות גוף וברית כו' (יהל אור).

⁶²⁹⁰ שאין קשר מטטרון כאצילות בעצם לכך יה"ה ושד"י אינם חד כגוף וברית באצילות דחשבינן חד, והיינו מה שבין עבד לבן כדפירשנו. ומצד העבד הרע דהיינו מי שאין לו נשמה מצד מטטרון אלא בסוד עמי הארץ שיש להם נפש כענין קין וכיוצא, הנחת תפלין כדפירשו בתיקונים כעול לשור ומתג לחמור דהיינו שיצר הרע החצוני נקשר ומשתעבד תחת יצר הטוב, שהוא לשעבד סמאל תחת מטטרון כדמפרש ואזיל "אבל מסטרא דעץ הדעת וכו'" (אור יקר).

⁶²⁹¹ ונשמות בנים דבקות באביהם, והם סוד נשמה בינה ורוח תפארת ונפש מלכות, והבן שמניח תפלין משם סוד תפיליו לייחד תפלה של יד שהיא מלכות עם של ראש שהיא בינה, אימא חופפת בכנפיה שהם תרין רצועין על בן שהוא תפארת המניח הנקשר בה' דהיינו תפלה של יד, וזהו שאמר כנוונא דתפלין וכו' אמנם העבד הוא למטה כימות החול סוד נשמה רוח נפש, היינו נשמה מבריא כסא הכבוד, ורוח ממטטרון, ונפש מעשיה, ולכן תפלה של ראש כסא הכבוד והמניח מטטרון, תפלה דיד כסא תחתון דהיינו עשיה בסוד אופן אחד בארץ אצל החיות כדפירשנו בספ"ר בשער אבי"ע. כסא כבוד שהוא התחתון מרום ונקשר עם מטטרון שהם חיות הקדש מכח כסא עליון שהוא ראשון, ואם כן אין תפלה של יד ושל ראש והמניח אחד בעצם (אור יקר).
⁶²⁹² דאיהו (דפ"ו).

⁶²⁹³ זהו ענין בפ"ע (יהל אור).
⁶²⁹⁴ הכסא עליון, בינה דבריא, הוא תפלין של ראש על מט"ט, שהוא ת"ת דבריא, שש מעלות לכסא, שש אותיות שבשמו כידוע (יהל אור).

⁶²⁹⁵ ר"ל סנדל, והוא שרפרף הכסא. והן שני כסאות, כסא עליון וכסא תחתון. מרום מראשון, כסא עליון, שנק' מרום כידוע (יהל אור).
⁶²⁹⁶ ר"ל ביצירה (יהל אור).

⁶²⁹⁷ הענין כי הוא פירש היות סוד התפלין לפי בחינת המניח, אם בן רחמים בסוד האצילות, ואם עבד טוב לשעבדו לעבודה, ואם עבד רע להכניע החצוני תחת הקדושה, וכל זה הביאו לענין ראש השנה דהיינו עקידה לבן ולעבד טוב ולעבד רע כדפירשנו, ועתה פירש כי קול יש בו בחינות "קול דצלוחא" דהיינו קול דמלכות, ו"קול דאורייתא" דהיינו קול דתפארת, "קול דשופר" דהיינו קול דבינה (אור יקר).

⁶²⁹⁸ כמו שמפרש והולך דכליל מרום ומים ואש. וזהו אותיות רוח שברומ"ח, ומ"ם שבו, הוא מים שנכלל בו, לכן הוא בר"ת. ושמאלא נכלל בימין לעולם, וכן נכלל ג"כ כאן במ"ם דמים, והוא בכולל א' (יהל אור).

השופר קול [ד]עמודא דאמצעיתא דאיהו כליל⁶²⁹⁹ אשא [מיא] ורוחא (ומיא) דאינון תלת אבהן דבהון⁶³⁰⁰ הי"ו ה' באברהם י' ביצחק בכל אתר ה' דשליט על י' דינא הוא והאי איהו ה"י [מן אלהים] ובג"ד (תהלים מז ו) עלה אלהים בתרועה⁶³⁰¹ ו' מן ואלהי יעקב ודא רוח השופר שכינתא מנא דכלהו תלת⁶³⁰² ואיהו ה' מן [ה]שופר:	כולל אש מים ורוח, שהם שלשה אבות שבהם הי"ו. ה' באברהם. י' ביצחק, בכל מקום ה' ששולטת על י' דין הוא, וזהו ה"י מאלהים, ולכן "עלה אלהים בתרועה". ו' מן "ואלהי יעקב", וזה רוח השופר. שכינה, כלי של כל השלש, והוא ה' מן השופר.
דאינון י' שופרות דאינון קשר"ק קשר"ק קר"ק מתלבשין בהון ה"א⁶³⁰³ יו"ד וא"ו ה"א כל⁶³⁰⁴ אתוין אלין [אינון ודינון] לסטריין אחרנין ולחייביא [חסר ועיין בסוף הספר סימן יז]:	שהם עשרה שופרות שהם קשר"ק קשר"ק קר"ק, מתלבשים בהם ה"א יו"ד וא"ו ה"א, שכל האותיות הללו (הן) דינים לצדדים אחרים ולרשעים. הם כמו שלשלאות ורומחים וחרבות.
(אינון בשלשלאין) [כשלשלאין] ורומחין וסייפין תרועה שלשלת⁶³⁰⁵ איהי ותרי תרועות [אית] (אינון) בעשרה שופרות ואינון חד [חסר] דאתמר בה (דברים כב ו) והאם רובצת על האפרוחים (או על הביצים ואינון) ישראל (ד)מצפצפין לה בכמה צפצופין דצלותין ואיהו⁶³⁰⁶ לא⁶³⁰⁷ בעיא לנחתא לגבייהו ישראל מה עבדין נטלין אימא דאיהי שכינתא בהדיהו וקשרין לה בקשורא דתפלין כד מטאן לק"ש קראן בנין דילה בשית תיבין דייחודא דאינון (דברים ו	תרועה היא שלשלת, ושתי תרועות יש בעשרה שופרות והן אחת (חסר). שנאמר בה "והאם רובצת על האפרוחים", (או על הביצים והם) ישראל מצפצפים לה בכמה צפצופי תפלה, והיא לא רוצה לרדת אליהם. מה עושים ישראל, לוקחים את האמא שהיא שכינה איתם, וקושרים אותה בקשר של תפלין, וכשמגיעים לקריאת שמע קוראים בניה בשש תיבות היחוד, שהן "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", הרי הם יורדים לאמם וקושרים אותם עמה, וזוהי "אשר

⁶²⁹⁹ דהיינו מציאות התפארת במציאותו מבינה ששם הוא כולל בעצמותו שלש אבות דהיינו אש מים ורוח, והם בו בדקות דהיינו שהקול ההוא בעת יציאה הוא מתלהב בחומו ולכך אש תחלה, ואחר כן מתלחלח במים, וסופו רוח ולמטה הם שלשה אבות (אור יקר).

⁶³⁰⁰ היינו מצד הבינה מצד נקביותה ודינה משלטת ה' ראשונה על י' ולכך מהפכת המדות ממטה למעלה, והיינו בסוד גבורה שבחסד וחסד שבגבורה קשורות בשורשם, חסד שבגבורה קשורה בי' דהיינו מים קו החסד, וגבורה שבחסד קשורה בה' דהיינו אש קו הדין בענין דהיינו "ה"י מן אלהים" דהיינו מצד אלהים שבגבורה מצד הבינה שהיא נקראת אלהי אברהם אלהי יצחק דבתריווייהו. שליט ה' על י' אמנם ו' אינה מתהפכת לעולם בתפארת (אור יקר).

⁶³⁰¹ אלהים בתרועה ה' על י' י' שופרות כו' - ר"ל שופר ג' אותיות הי"ו, ה' דהשופר ה', הרי השם בו במילואו ופשוטו, שהן ע"ס, ועילת העילות דמתייחד בהן, שצריך להיות כן בכל פקודא ופקודא (יהל אור).

⁶³⁰² והיינו ה' דהשופר שאינה זזה ממקומה, לכך שם זה הוי"ה, ועם כל זה שופר סתם בינה בכל מקום, וסדר זה פרטיות הספירות בבניה, וכבר פירשנו פעמים הרבה כי הספירות מצד הבינה נכללות בשם יהו"ה ומצד החכמה בשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א, ומטעם זה עתה שהם בסוד דשליט ה' על י' בכלל בקול השופר הם הי"ה, ובפרט מצד החכמה הם ה"א יו"ד וא"ו ה"א והיינו עשרה אותיות (אור יקר).

⁶³⁰³ שכאן ה"א על יו"ד (יהל אור).

⁶³⁰⁴ דכל (דפ"ו).

⁶³⁰⁵ ורומח נתבאר לעיל. וסייף הוא חרבא דקוב"ה, י' ברישא, וא"ו בגופא דחרבא, ה' ה', ב' פיות כידוע (יהל אור).

⁶³⁰⁶ ואיהי (דפ"ו).

⁶³⁰⁷ ר"ל עד"א (יהל אור).

(ד) שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד הא קא נחתין לגבי אמהון [ג'] [ג"]⁶³⁰⁸ קשרין לון⁶³⁰⁹ עמה והאי איהו⁶³¹⁰ (ויקרא כג ב) אשר תקראו אותם דאיהו עונתה⁶³¹¹ כמו מועדה:	תקראו אותם", שהוא עונתה, כמו מועדה.
הכי בגוונא דא מצה בה מזמנין לשבעה יומין דפסח מזמנין לשבעה יומין דסכות בשבעה מיני דאינון לולב ואתרוג וג' הדסים וב' בדי ערבה שבועות קראן [לון] (ליה) באורייתא ר"ה יומא דדינא כל חד במיניה כל מאן דקרא כל דרגא במיניה יתקיים ביה⁶³¹² (ישעיה נח ט) אז תקרא⁶³¹³ ויי' יענה א"ז ו' יומין [דסכות] וחג שמיני עצרת א"ז מצה וז' יומין דפסח א"ז סוכה וז' מינין דלולב דאינון שלש הדסים ושני ערבות לולב ואתרוג וכלילן בד⁶³¹⁴ הא חד סרי כחושבן ה"ו וצריך לומר הלל עליהו הללויה לאשלמא שם יהו"ה:	כך כדוגמת זה, מצה, בה מזמנים לשבעת ימי הפסח, מזמנים את שבעת ימי סוכות בשבעה מינים שהם לולב ואתרוג ושלשה הדסים ושני בדי ערבה, שבועות קוראים להם בתורה, ראש השנה יום הדין, כל אחד במינו. כל מי שקרא כל דרגה במינה, יתקיים בו "אז תקרא וה' יענה". א"ז, שבעה ימי סוכות וחג שמיני עצרת. א"ז, מצה ושבעה ימי הפסח. א"ז, סוכה ושבעה מיני הלולב, שהם שלשה הדסים ושתי ערבות לולב ואתרוג, וכלולים בארבעה, הרי אחד עשר, כחשבון ה"ו, וצריך לומר הלל עליהם, הללויה, להשלים שם ה'.
וצריך לסלקא לה במחשבה בארבע מינין הה"ד (שיה"ש ז ט) אמרתי אעלה⁶³¹⁵ בתמר (ו) אעלה סימן אתרוג ערב"ה לולב"ב הד"ס ומחשבה שמא מפרש [בה אשתלים י"ד] (אשתלים בה) יו"ד⁶³¹⁶ בגוונא דיו"ד פרקין דידא דימינא דביה צריך לנטלא לולב והרי מתן תורה שבעות⁶³¹⁷ שבעה בשבעה י"ד בר"ה י"ד בקול השופר⁶³¹⁸	וצריך להעלותה במחשבה בארבעה מינים, זהו שכתוב "אמרתי אעלה בתמר", אעלה, סימן אתרוג ערב"ה לולב"ב הד"ס, ומחשבה שם המפורש, נשלם בה י"ד, כדוגמת י"ד פרקי יד ימין שבה צריך ליטול הלולב. הרי מתן תורה, שבועות שבעה בשבעה, י"ד. בראש השנה, י"ד בקול השופר ובעשר שופרות, כמו שבארנו למעלה.

⁶³⁰⁸ נמחק בדפ"ק.

⁶³⁰⁹ ד' קשרין לון" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "קשרין לון בג' קשרין". ר"ל ג' קשרין שעל האצבע, ג"פ קדוש (יהל אור).

⁶³¹⁰ איהי (דפ"ו).

⁶³¹¹ ר"ל ק"ש בעונתה, כמו אשר תקראו אותם שית בנין, במועדס ר"ל בק"ש. וכן ברגלים. וז"ש הכי בג"ד כו' (יהל אור).

⁶³¹² עי' שער הכוונות (ר"ה א) שתשרי היא עטרא דחסדים (כללים ח"א לז ע"ד), כל הזמנים אשר יש בהם איזה תוספות קדושה הנה נעשה אז עילוי ותיקון לכולם לכל א' לפי ערכו, אלא שכל זמן זמן המיוחד לאיזה ספי' ולאיזה פרצוף, [ע' פרשת אמור צו ע"א ובהגהות מהר"ח ו' שם, וכן שם סע"ב, וע' עוד ברע"מ פינחס רנז רע"ב, וברע"מ ס"פ תצא רפג ע"א] (כללים ח"ב לה ע"ג).

⁶³¹³ ר"ל בכל מועד הוא "אז", כמו שמפרש והולך, והן ז"ת, ואימא עילאה עליהו, זהו אז תקרא, כמו אשר תקראו כו', וה' יענה השם שנשלם בכל מועד כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁶³¹⁴ ר"ל בד' מינים שבלולב (יהל אור).

⁶³¹⁵ ר"ל אעלה במחשבה, דמחשבה צריך לסלקא לעילת העילות דטמיר וגניז, זהו אעלה. ובתיבת אעלה רומז ארבע מינים כמו שמפרש והולך. וז"ש לעיל וצריך לסלקא לה במחשבה בד' מינים (יהל אור).

⁶³¹⁶ בה אשתלים י' י"ד (יהל אורי). ר"ל דד' מינים הן הו"ה פשוטה כנ"ל, שהן עצמן ה"ו, והלל י"ה, הרי הו"ה, ולכן צריך ליטול לולב בהלל. ומחשבה בה י' אותיות דשמא מפרש, הרי י"ד, דע"ס הו"ה פשוטה מחכמה ולמטה, ושמא מפרש מכ"ע (יהל אור).

⁶³¹⁷ ר"ל ז' שבתות דספי', ושבועות עצמה שבעה ימים דתשלומין, שנק' שבועות. והן נגד ז' וז' דעד"א וכו', הרי י"ד (יהל אור).

⁶³¹⁸ כנ"ל דשופר יה"ו, והשופר ה'. וי' שופרות י' דשמא מפרש (יהל אור).

ובעשר שופרות [כ] דאוקימנא לעילא:	
בפסח היא שכינה, י"ד הגדולה מצד החסד. בראש השנה, היא י"ד החזקה מצד הגבורה. במתן תורה, י"ד רמה מצד העמוד האמצעי. ושלוש פעמים י"ד מ"ב, ושלושה אבות שתלויים מהם, עולים ארבעים וחמשה, כחשבון יו"ד ה"א וא"ו ה"א	בפסח היא שכינה, י"ד הגדולה מצד החסד. בראש השנה, היא י"ד החזקה מצד הגבורה. במתן תורה, י"ד רמה מצד העמוד האמצעי. ושלוש פעמים י"ד מ"ב, ושלושה אבות שתלויים מהם, עולים ארבעים וחמשה, כחשבון יו"ד ה"א וא"ו ה"א
פרשת וילך	פרשת וילך
זהר	זהר
וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל (דברים לא א) ר' חזקיה פתח (ישעיה סג יב) מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים מפניהם וגו' זכאין אינון ישראל דקב"ה אתרעי בהו ובגין דאתרעי בהו קרא לון בנין	"וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל". רבי חזקיה פתח "מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים מפניהם וגו'". אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם, ומשום שרוצה בהם קרא להם בני
רפג/ב	
בוכרין קדישין ⁶³²¹ אחין (כביכול) נחת לדיירא עמהון ⁶³²² הה"ד (שמות כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ובעא לאתקנא להו ⁶³²³ כנוונא דלעילא ושאר עיליהו שבעה ענני יקר ⁶³²⁴ שכינתיה אזלא	בכורים קדושים, אחים. (כביכול) ירד לדור עמהם, זהו שכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". ורצה לתקנם כדוגמת למעלה, והשרה עליהם שבעה ענני כבוד. שכינה הלכה לפניהם, זהו

⁶³¹⁹ עי' לעיל צו ע"א ורנז רע"ב (לש"ו).

⁶³²⁰ כי תשא קפז ע"ב פקודא ליתן מחצית השקל (דרך אמת).

⁶³²¹ על ידי הנשמות הקדושות שהם בני כבוד ישראל התפארת מצד החכמה, והנשמה מזווגא דקב"ה ושכינתיה נמשכת מחכמה ובינה כדפירשונו בכמה מקומות, והנה קרא אותם "בנים בכורים" בהיותם במצרים כדכתיב בני בכורי ישראל, ואחר כך בשעת קבלת התורה שזכו יותר קראם "אחים" (אור יקר), מפני שיוצאים מיסודו (נ"א מסודו), ובנין, רמז אל שם ב"ן שבו סוד חו"ג, דהיינו ד' אותיות שרש השם הו"ה הם החסדים, יה"ו חג"ת, וה' אחרונה נ"ה שעיקרם לחו"ב דנוק', ולכן נחשבים לתרי פלגי גופא, ואינון חד, וה' אותיות המילוי הם ה' גבורות, כי לעולם מל"י בגי' אלק"ם, והיינו בנין בוכרין, שיש לבכור פי שנים חו"ג. וגם איתא בסה"כ בברכת הנהיגין ששם ב"ן מצטייר בציורין שסודו ברו"ך, והוא בכ"ר, והיינו בנין בוכרין. וכנגד בחינת נוצר קראם קדישין, כי שם בנוצר הוא התחלת גילוי המוחין. וכנגד רצון אמר אחין כביכול, מפני ששם (נ"א שהם) שורש המוחין המושפעים לז"א. וגם דוקא שבחו"ג היא האחוה, אבל אינה באחדות וייחוד מופלא כמו שהוא בעתיק, כי משם ולמטה אפילו באריך הדכורא מימין והנוק' מן השמאל כידוע מדברי הרב זלה"ה, ולכן נקראים אחים בסוד הרצון. ונראה לי שטעם נוצ"ר הוא למפרע רצו"ן לסוד הנזכר בסה"כ בכוונת י"ג מדות, שסודם מכתר חכמה דאריך. אבל הם ממטה למעלה בשתי בחינות, האחת כי א"ל הוא במלכות רחום ביסוד וכו', והשני כי של חכמה הוא מלמעלה עד נוצר שהם סוד בינה דחכמה זו, ושם מתחיל גם יסוד דכתר עד שמדת ונקא הוא יסוד דכתר אריך, ואם כן נמצא שבבוא השפע מן הרצון ושמתגלה בנוצר, הוא שם ממטה למעלה וה"ס למפרע. וגם לפי זה תמצא שמן הרצון עד נוצר הם ח' מדות, ולכן יכון לייחס לו שם א"ח, א' על ח' (רמ"ז), פי' מצד נפש ורוח שיש לישראל מזו"ן ולכן נק' בניהם. ומ"ש אחין היינו מצד חיה ונשמה שיש להם מאו"א. ולכן נקראו ישראל אחים לזו"ן כמ"ש הרב ז"ל (מ"מ).

⁶³²² דהיינו בסוד המשכן, ועניינו המשכן השכינה על כל העליון הנודע וכו' (אור יקר).

⁶³²³ ולהכין אותנו לזה "בעי לתקנא לנו וכו'" דהיינו סוד הדגלים כדרך ארבע מחנות שכינה (אור יקר).

⁶³²⁴ הם שבעה ספירות כנודע וכדפירשו בפרשת אמור (אור יקר), ז' מקיפים דאימא (מ"מ).

שכתוב "וה' הולך לפניו יומם".	קמיהו ⁶³²⁵ הה"ד (שמות יג כא) וי' הולך לפניו יומם:
שלשה אחים קדושים הלכו ביניהם, ומי הם, משה אהרן ומרים. ובזכותם נתן להם הקדוש ברוך הוא מתנות עליונות. (והרי נתבאר) כל ימי אהרן לא זזו ענני הכבוד מישראל, והרי פרשה (משום) שאהרן היה זרוע ימין של ישראל. והיינו שכתוב "וישמע הכנעני מלך ערד וגו' כי בא ישראל דרך האתרים וגו'", כאדם שהולך ללא זרוע וסומך עצמו לכל מקום, ואז "וילחם בישראל וישב ממנו שבי", משום שהיו בלי זרוע ימין (ועל זה הצטרפו ישראל לנדר נדר עליו זהו שכתוב "וידר ישראל נדר לה' ויאמר אם נתן תתן וגו'"). בא וראה, אהרן היה זרוע ימין של הגוף, ועל זה כתוב מוליך לימין משה זרוע תפארתו, ומי הוא אהרן.	תלת אחין קדישין ⁶³²⁶ אולין ביניהו ומאן אינון משה אהרן ומרים ובזכותהו יתב לון קב"ה מתנן עלאין ⁶³²⁷ (והא אתמר) כל יומיו דאהרן לא אעדו ענני יקר מישראל והא אוקמוה (בגין) דאהרן דרועא ימינא דישראל הוה והיינו דכתיב (במדבר כא א) וישמע הכנעני מלך ערד וגו' כי בא ישראל דרך האתרים ⁶³²⁸ וגו' כב"נ דאזיל בלא דרועא וסמך גרמיה לכל אתר ⁶³²⁹ וכדין (שם) וילחם בישראל וישב ממנו שבי בגין דהו בלא דרועא ימינא (ועל דא אצטריכו ישראל למדר ⁶³³⁰ נדר עליה הה"ד (שם ב) וידר ישראל נדר לאמר ⁶³³¹ אם נתן תתן וגו') ת"ה אהרן דרועא ימינא דגופא הוה ועל דא כתיב (ישעיה סג יב) מוליך לימין משה ⁶³³² זרוע תפארתו ומאן איהו אהרן:
"וילך משה", מה הוא "וילך", לאן הלך, אלא וילך כגוף בלי זרוע, כמו שנאמר "וילכו בלא כח לפני רודף",	וילך משה (דברים לא א) מאי וילך לאן הלך אלא וילך כגופא בלא דרועא כד"א

⁶³²⁵ בעת הילוכם היתה שכינה בסוד עמוד הענן [יומם] ועמוד האש לילה והיא בחי' אחרת כי ענן שכינה ממש היה על המשכן, ובסוד הנה מלאכי ילך לפניך היתה מציאותה לפניו לנחותם הדרך (אור יקר).

⁶³²⁶ שהזמנים הקדוש ברוך הוא לטעת אותם באותו הדור לצורך ישראל (אור יקר).
⁶³²⁷ כי לא היו ענייני הבאר והמן סתם מזון וענני יקר לצל אלא היו בסוד הדקות, הבאר ממש מים מן המלכות ושפע קדושתה המקדש הגוף ומכין הנפש לעסק מצות התורה, וכן המן לחם מן השמים תפארת שהוא מדקדק הגוף ומכינו ומטהר הרוח לשכון בחדרי התורה ועסקה יומם ולילה, וכן העננים מצד החסד מצד הבינה שכן חסידה בראשי האבות ביתה לנקות הגוף ולהלבישו רוח קדושה לטהר הנשמה ולהכינה לסודות התורה הנעלמים, בענין שהם שלשה בחינות האחד נפש וכנגדו הבאר וכנגדם המצות המעשיות, השנית רוח וכנגדו המן וכנגדם התורה והתפלה, השלישית נשמה וכנגדה העננים וכנגדם סודות התורה, וזהו סוד ויענך וירעיבך ויאכילך את המן וכו' בענין שהם מתנן עילאין דקים לרוחניות וקדושים, דרועא ימינא וענן מצד החסד כנודע (אור יקר).
⁶³²⁸ פ' כי מלת אתרים הוא כצאן אשר אין להם רועה רק נעים ונדים ממקום למקום במקומות הרבה כי כשיש להם רועה מוליכם למקום המיוחד להם. וכן ישראל נדמו למי שאין לו זרוע ימין שסומך עצמו בכל מקום וז"ש האתרים שלא היו חונים במקום א' פרטי וזהו במיתת אהרן. והנה במיתת אהרן נסתלקו ענני הכבוד הרועים אותם כנודע כי א' מ' ענני כבוד היה הולך לפניו ומראה להם הדרך בסוד (שמות יג כא) וה' הולך לפניו יומם שהיא השכינה ענן הז' וכשמת משה נסתלק המן הבא בזכותו כי העננים בזכות אהרן שהוא ראש העננים בסוד (שמות יג כב) ענן יומם שהוא בחסד וכל הז' נק' עננים מצד החסד. אך המ"ן יורד מן השמים ת"ת מדת משה הנקרא שמש וז"ש כל יומי דמשה שמשא נהיר בעלמא כי המ"ן יורד מן השמים ת"ת הנקרא שמש ובמותו נסתלק (זהר הרקיע).

⁶³²⁹ משמע לכאורה דמפרש אתרים לשון אתר, ועמלק יושב הנגב שהוא בקליפה שמצד הימין והמגין שם אהרן לכך כשהוסרו ענני כבוד בא לנגד ישראל, וישראל אצטריכו למנדר נדר שהוא סוד הבינה ששם החסד ומשם ביטול הקליפות, ואם תאמר והרי היה שם אלעזר שהיה כהן במקום אביו והיה דרועא ימינא, ויש לומר שהיה זרוע ימין של יהושע דהוה סיהרא כדפירשו בזוהר פרשת חקת (אור יקר).

⁶³³⁰ למנדר (דפ"ו).

⁶³³¹ לה' ויאמר (דפ"ו).

⁶³³² פ' אהרן הוא זרוע ימין של משה והוא תפארת דמשה וזה זרוע תפארתו שמשו מתפאר בימין שלו (מ"מ).

(איכה א ו) וילכו בלא כח לפני רודף דהא מית אהרן דרועא ימינא ובעא לאסתלקא גופא (כל יומי דמשה שמשא נהיר בעלמא):	שהרי מת אהרן זרוע ימין ורצה להסתלק הגוף (כל ימיו של משה השמש האיר בעולם).
כל יומי דמשה אכלו ישראל לחם מן השמים כיון דאתא יהושע מה כתיב (יהושע ה יב) וישבות המן ממחרת וגו' ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח. מה בין זה לזה, אלא זה מלמעלה וזה למטה. (מכאן למדנו) כל זמן שמשא נמצא, גוף השמש שולט ומאיר לעולם, כיון שהסתלק משה, נאסף גוף השמש ויצא גוף הלבנה.	כל ימי משה אכלו ישראל לחם מן השמים, כיון שבא יהושע מה כתוב "וישבות המן ממחרת וגו' ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח". מה בין זה לזה, אלא זה מלמעלה וזה למטה. (מכאן למדנו) כל זמן שמשא נמצא, גוף השמש שולט ומאיר לעולם, כיון שהסתלק משה, נאסף גוף השמש ויצא גוף הלבנה.
כתיב (שמות לג טו) אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ובמה יודע אפוא וגו' הכי אוליפנא כיון דאמר קב"ה למשה (שם לב לד) הנה מלאכי ילך לפניך⁶³³³ אמר משה ומה קסטיפא דשמשא דיתכניש וידבר סיהרא גופא דסיהרא לא בעינא אם אין פניך הולכים גופא דשמשא בעינא ולא דסיהרא כדין גופא דשמשא אתנהיר ואתעביד משה כגוונא דגופא דשמשא קמיהו דישראל כיון דאתכניש משה אתכניש שמשא ואתנהיר סיהרא והוה יהושע משתמש לנהורא דסיהרא ווי להווא כסופא:	כתוב "אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ובמה יודע אפוא וגו'". כך למדנו, כיון שאמר הקדוש ברוך הוא למשה "הנה מלאכי ילך לפניך", אמר משה, ומה זוהר השמש שיאסף ותנהיג הלבנה, גוף הלבנה איני רוצה, "אם אין פניך הולכים", אני רוצה את גוף השמש ולא את של הלבנה. ואז גוף השמש הוא, ונעשה משה כדוגמת גוף השמש לפני ישראל. כיון שנאסף משה, נאספה השמש והוארה הלבנה, והיה יהושע משתמש לאור הלבנה, אוי לאותה בושה.
ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה וגו' (דברים לא ב) היינו דא"ר אלעזר ארבעין שנין נהיר שמשא לון לישראל ואתכניש לסוף ארבעין שנין ונהיר סיהרא אר"ש ודאי הכי הוא היינו דכתיב (משלי יג כג) ויש נספה בלא משפט⁶³³⁴ (ודאי הכי הוא) והא אתערו חברייא⁶³³⁵ ואנן נוקים ליה לקרא⁶³³⁶ אבל על מה דאתערו חברייא בלא הוא אצטריך לעלמא לגלאה⁶³³⁷ (ס"א לתועלתא דבר אנש) לב"נ דיתכנש עד לא מטון יומי:	"ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה וגו'", היינו שאמר רבי אלעזר, ארבעים שנה האירה השמש לישראל ונאספה לסוף ארבעים שנה והאירה הלבנה. אמר רבי שמעון, ודאי כך הוא, היינו שכתוב "ויש נספה בלא משפט", והרי התעוררו החברים, ואנו נבאר את הפסוק, אבל על מה שהתעוררו החברים, הכל הוא צריך לעולם לגלות (לתועלת האדם), לאדם שנאסף עד שלא יגיעו ימיו.

⁶³³³ פי' מלכות (מ"מ).

⁶³³⁴ פי' ישראל שלקו לפי שנסתלק מרע"ה ולא היה מי שיגין עליהם. כי משה הוא ת"ת הנק' משפט (מ"מ).

⁶³³⁵ פי' במסכת חגיגה פירשו הכתוב על מי שמת בלא זמנו כגון מרים מגדלא וכו' (מ"מ).

⁶³³⁶ פי' שנפרשהו על הסתלקות מרע"ה (מ"מ).

⁶³³⁷ פירוש כפי פי' החברים שפירשוהו על מי שמת בלא זמנו. צריך לגלות הענין דהיינו כגון שנשא אשה שאינה בת זוגו. וכשהגיע זמן בן זוגה אזי מת הראשון בלא זמנו ועליה כתיב ויש נספה בלא משפט. וז"ש ת"ח והא אתמר וכו' (מ"מ).

ת"ח והא אתמר דכל רוחין דנפקין מלעילא דכר ונוקבא נפקי ומתפרשין ולזמנין תפוק נשמתא דנוקבא עד לא נפקת (ר)דכר דהוא בר זוגה וכל זמנין דדכורא לא מטא זמניה לאזדווגא בהדי נוקביה ואיתי אחרא ואתנסיב בהדה כיון דמטא זמנא דהאי לאזדווגא (זמניה דהאי זווגא) כד אתער צדק בעלמא למפקד על חובי עלמא כניש ליה להאי אחרא דהוה נסיב בהדה ואיתי אחרא ונטיל לה ועל דא קשין זווגין קמי קב"ה:	בא וראה, והרי נתבאר שכל הרוחות שיוצאות מלמעלה, יוצאות זכר ונקבה ונפרדות. ולפעמים תצא נשמת הנקבה עד שלא יוצאת הזכר שהוא בן זוגה. וכל הפעמים שזכר לא הגיע זמנו להזדווג עם הנקבת שלו, ובא אחר ונשא אותה, כיון שמגיע זמן של זה להזדווג, כשמתעורר צדק בעולם לפקוד על חטאי העולם, אוסף את האחר הזה שנשא אותה, ובא האחר ולוקח אותה. ועל זה קשים זווגים לפני הקדוש ברוך הוא.
וכל דא בגין דסרח דכורא עובדוי ואע"ג דלא סרח כ"כ עובדוי בחטאיה אתכניש בההוא זמנא עד לא מטון יומוי דלא עביד הכי במשפט ועליה כתיב (משלי יג כג) ויש נספה בלא משפט ואערע ביה דינא ודצדקן (בצדק) בחובוי בגין דמטא זמניה דאחרא ונסיב לה דהא ידידה היא א"ל ר"א ואמאי ויפריש לון קודשא בריך הוא⁶³³⁸ וייתי אחרא ויהב⁶³³⁹ ליה אמר ליה דא הוא תועלתא דבר נש וטיבו דעביד עמיה דלא ימטי (ס"א יחמי) אתתיה בידא אחרא:	וכל זה, משום שהזכר סרח במעשיו, ואף על גב שלא סרח כל כך מעשיו בחטאו, נאסף באותו זמן עד שלא הגיעו ימיו, שלא עשה כן במשפט, ועליו כתוב "ויש נספה בלא משפט". ופוגש בית דין של צדק בחטאו, משום שהגיע זמנו של האחר, ולוקח אותה, שהרי היא שלו. אמר לו רבי אלעזר, ולמה יפריד אותם הקדוש ברוך הוא ויביא אחרת ויתן לו. אמר לו, זוהי תועלתו של האדם וטוב שעושה עמו, שלא תגיע (ויראה) אשתו ביד אחר.
ות"ח אי האי	ובא וראה, אם זה
רפד/א	
לא כשרן עובדוי⁶³⁴⁰ אע"ג דדיליה היא ההיא אתתא לא אתדחי האי אחרא מקמיה:	מעשיו אינם כשרים, אף על גב שהאשה הזו היא שלו, לא ידחה אחר מלפניו.
ת"ח שאול מלכא נטל מלכו (אמאי) בגין דעד לא מטא זמניה דדוד להאי דהא מלכו הוה ודאי דדוד ואתא שאול ונטיל ליה כיון דמטא זמניה דדוד למירת דליה כדן אתער צדק (מלכותא דלעילא) וכניש ליה לשאול בחובוי ואתדחי מקמי דוד ואתא דוד ונטיל⁶³⁴¹ דיליה ואמאי לא ואעדן (יעדי) קב"ה לשאול ממלכו ולא ימות אלא טיבו	בא וראה, שאול המלך נטל מלכות, (למה) משום שעדיין לא הגיע זמנו של דוד לזה, שהרי מלכות היתה ודאי של דוד, ובא שאול ולקח אותה. כיון שהגיע זמנו של דוד לרשת את שלו, אז התעורר צדק (מלכות שלמעלה) ואסף את שאול בחטאו ונדחה מלפני דוד ובא דוד ולקח את שלו. ולמה לא הסיר הקדוש ברוך הוא את שאול מהמלכות ולא ימות, אלא טובה עשה

⁶³³⁸ ומקשה למה מת זה קודם זמנו הוה ליה להקב"ה להפרישם שיגרשנה בגט (מ"מ).

⁶³³⁹ ויהיב (דפ"ו).

⁶³⁴⁰ פי' זה שהוא בן זוגה לא יקחנה אלא אם יהיה צדיק והראשון שאינו בן זוגה שלקחה סר"ח עובדוי כדלעיל. אבל אם שניהם רשעים או שניהם צדיקים וכ"ש אם הראשון צדיק ובן זוגה רשע לא ימות הראשון אף על פי שאינה בת זוגו (מ"מ).

⁶³⁴¹ ונטל (דפ"ו).

עבד קב"ה עמיה דכניש ליה במלכותא ולא יחמי עבדיה⁶³⁴² שליט עליה ונטיל [מה דהוה] (ההוא) דיליה בקדמיתא כך האי בג"כ בעי ב"נ למבעי רחמי קמי קוב"ה כד אודווג דלא יתדחי מקמי אחרא:	עמו הקדוש ברוך הוא, שאסף אותו במלכות, ולא יראה עבדו שולט עליו ולוקח מה שהיה שלו בתחלה. כך זה, לכן צריך האדם לבקש רחמים לפני הקדוש ברוך הוא כשמזדווג, שלא ידחה מלפני אחר.
כתיב (דברים ג כו) ויאמר יי' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי וגו' והא אוקימנא אמר ליה קב"ה למשה משה תבעי לאחדשא (ס"א לאכחשא) עלמא⁶³⁴³ חמית מן יומך שמשא פלח לסיהרא⁶³⁴⁴ חמית מן יומך דישלוט סיהרא⁶³⁴⁵ בעוד דשמשא קיימא אלא (דברים לא יד) הן קרבו ימך למות קרא את יהושע יתכניש שמשא וישלוט סיהרא ולא עוד⁶³⁴⁶ אלא אי אנת תיעול⁶³⁴⁷ לארעא יתכניש סיהרא מקמך ולא ישלוט⁶³⁴⁸ ודאי שולטנותא דסיהרא מטא ולא תשלוט בעוד [דאנת] (דאת) קיימא בעלמא:	כתוב "ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי וגו'". והרי בארנו, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, משה, התרצה לחדש (להחליש) עולם, ראית מימך שמש עובד ללבנה, ראית מימך שתשלוט הלבנה בעוד שהשמש עומדת, אלא "הן קרבו ימך למות קרא את יהושע", תאסף השמש ותשלוט הלבנה. ולא עוד, אלא אם אתה תכנס לארץ תאסף הלבנה מלפניך ולא תשלוט, ודאי ששלטון הלבנה הגיע ולא תשלוט בעוד שאתה קיים בעולם.
קרא את יהושע וגו' (שם) ומאי קאמר (שם מז) הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וגו' ולא אשכחנא דפקיד קב"ה ליהושע אלא למשה דא"ל למשה כל האי דכתיב (שם) ועזבני והפר את בריתי וחרה אפי בו ביום ההוא ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם אי הכי מהו ואצונו:	"קרא את יהושע וגו'", ומה אמר, "הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וגו'", ולא מצאנו שצוה הקדוש ברוך הוא את יהושע אלא את משה, שאמר לו למשה כל זה, שכתוב "ועזבני והפר את בריתי, וחרה אפי בו ביום ההוא, ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם", אם כן, מהו "ואצונו".
אלא קרא אמר הנך שוכב עם אבותיך אמר ליה קב"ה למשה אע"ג דאנת תשכוב עם אבהתך הא אנת קיימא ותדירו לאנהרא⁶³⁴⁹ (תדיר) לסיהרא⁶³⁵⁰ כמה	אלא הכתוב אמר "הנך שוכב עם אבותיך", אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, אף על גב שתשכב עם אבותיך, הרי אתה תמיד קיים להאיר

⁶³⁴² חמית מן יומך שמשא פלח לסיהרא לפי שמרע"ה אמר להקב"ה ימלוך יהושע ואני אהיה תלמידו כמו שהיה הוא תלמידי בזמן מלכותי כמרז"ל והשיב לו חמית מן יומך שמשא פלח לסיהרא (מ"מ).

⁶³⁴³ תיבעי לך לארעשא עלמא - שתגבר המלכות בפני התפארת, והוא סוד נוקבא שלטא על דכורא דאיהו דינא ומחריב העולם ברעש הדין (אור יקר).

⁶³⁴⁴ שאם יהיה יהושע גובר ומולך ומשה רבינו ע"ה אחד ממשמשיו נמצא "שמשא פלח לסיהרא" הפך המציאות האמת, ואם תאמר לא יהיה משה רבינו ע"ה תחת יהושע אלא יהיה לעצמו לבד (אור יקר).

⁶³⁴⁵ אם כן אין דרך אלא להסתלק משה רבינו ע"ה (אור יקר), הוא לשמא יאמר מרע"ה נהיה אני והוא שנינו מלכים על ישראל לכך א"ל שגם אופן זה א"א להיות שאין הלבנה שולטת בעוד שהשמש במרומים (מ"מ).

⁶³⁴⁶ כלומר ואם תאמר אכנס לארץ ואמות שם (אור יקר).

⁶³⁴⁷ אפילו בכניסה סתם יתעלם אור השכינה בפניך כשרגא בטיהרא מאי מהניא, ואם תאמר יותר טוב שיאיר אור השמש שהוא אור התפארת זה אי אפשר משום (אור יקר).

⁶³⁴⁸ והיא תשובה על האופן השני (מ"מ).

⁶³⁴⁹ לאתנהרא (דפ"ו).

דשמשא [ד]אע"ג דאתכניש לא אתכניש אלא לאנהרא לסיהרא וכדין אנהיר לסיהרא⁶³⁵¹ כד אתכניש ועל דא הנך שוכב לאנהרא ודא הוא ואצונו⁶³⁵² וכדין⁶³⁵³ ואתבשרו (אתקשר) יהושע לאנהרא ועל דא כתיב הנך שוכב עם אבותיך ולאנהרא ליהושע ודא הוא (דברים ג כח) וויצו את יהושע⁶³⁵⁴ וחזקהו וצו את יהושע כלהו לאנהרא:	ללבנה, כמו השמש, שאף על גב שנאספת, לא נאספת אלא להאיר ללבנה, ואז מאירה ללבנה כשנאספת, ועל זה "הנך שוכב להאיר", וזהו "ואצונו". ואז (נקשר) התבשר יהושע להיות מואר, ועל זה כתוב "הנך שוכב עם אבותיך" להאיר ליהושע, וזהו "וצו את יהושע וחזקהו", "וצו את יהושע" הכל כדי להאיר.
(ויצא את יהושע וגו') כי אתה תבא⁶³⁵⁵ (שם לא ז) ולבתר (שם כג) תביא⁶³⁵⁶ מה בין האי להאי אלא חד תבא לבשרא ליה דייעול לארעא ויותקיים בה וחד תביא לבשרא ליה שלמנותא על ישראל ואתבשר על קיומא⁶³⁵⁷ דגרמיה ואתבשר על שלמנו דישראל:	"כי אתה תבוא", ואחר כך "תביא", מה בין זה לזה, אלא אחד "תבוא", לבשר לו שיכנס לארץ ויתקיים בה, ואחד "תביא", לבשר לו את השלטון על ישראל, והתבשר על קיום של עצמו והתבשר על שלטון של ישראל.
ר' שמעון פתח (ישעיה כד טז) מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק וגו' ווי לון לבני נשא לאינון דלא משגחין ולא משתדלין ביקרא דמאריהון ולא מסתכלין ובקדושא (בקדושה) עלאה לאתקדשא	רבי שמעון פתח, "מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק וגו'", אוי להם לבני אדם, לאותם שלא משגיחים ולא עוסקים בכבוד רבונם, ולא מסתכלים בקדושה העליונה להתקדש בעולם הזה, להיות קדושים

⁶³⁵⁰ שאור השמש הוא אור הלבנה, ובהיות אור השמש מאיר בלבנה, בעצם הוא בהיות הניגוד
שזה שוקע וזה זורח ולפיכך שקיעת החמת גורם אור הלבנה, וכן הענין בספירות כי בהיות
המלכות ממש אצל התפארת כענין יהושע בחיי משה אין המלכות מאירה דלא נטלא שמא ולא
אדכרת בשמא קדם שמשא, לזה להאיר בלבנה צריך שיתעלם התפארת, ואז הלבנה היא מאירה
מאורו ממש ואורו הוא הנשפע למטה, וכן מרע"ה בסוד אורו ושפע נשמתו בעולם הנעלם הוא
שופע בכל הנביאים ועל דא רבן של נביאים קרינן ליה, וכל שכן בנשמת יהושע והיינו הנך שממש
בכל דור ודור ובכל חכם וחכם בסוד הנשמה מאיר נשמת משה רבינו ע"ה כדפירשנו בספ"ר
בארוכה בשער נשמה (אור יקר).

⁶³⁵¹ כי אור נשמת משה רבינו ע"ה מאיר בנשמת יהושע כדפירשנו, דאי לא תימא הכי מאי
קשיא ליה מהו ואצונו הא כתיב ויצו את יהושע, והיכי קאמר ולא אשכחנא דפקיד אלא ודאי
כדפירשנו, אמנם קשה מאי קאמר אל הארץ אשר נשבעתי וכדפירש רש"י בפרשה, לכך נראה
דדבור אחר הוי ובדבור ראשון לא צוה ועל דא קשיא ליה כי ויכתוב משה הפסיק הענין, והיינו
שדקדק הרשב"י ע"ה להביא כל הפסוקים לעיל (אור יקר).

⁶³⁵² ואמר הכתוב ויאמר אליו כמה דאת אמר ויאמר ה' אלי וכו' (אור יקר). שאין שפע ליהושע
אלא ממש, ובאמור למשה רבינו ע"ה דברים אלו מפיו היינו ואצונו כי מעולם לא דבר הקדוש
ברוך הוא ביהושע אלא על ידי משה רבינו ע"ה בסוד אור הנשמה, ועתה שמשה רבינו ע"ה בחיים
ממש על ידי מרע"ה בגוף ונשמה (אור יקר), ושיעור הכתוב הנך שוכב אבל וקם שעדיין אתה מאיר
לסיהרא ולכך ואצונו ליהושע שיכין עצמו לקבל הארה ממך וז"ש וכדין אתקשר יהושע לאנהרא
דהיינו לקבל הארה (מ"מ).

⁶³⁵³ (ס"א אתכשר) (נוסף בדפ"ו).

⁶³⁵⁴ משה רבינו ע"ה דהיינו אור התפארת ליהושע דהיינו אור הלבנה מאור החמה (אור יקר).

⁶³⁵⁵ בודד (אור יקר).

⁶³⁵⁶ יוצא כשר המביא צאנו, ויתקיים בה אריכות ימים וזה לא היה נשמע במלת תביא אלא
הכניסה, ואם תאמר אם כן לימא תביא ואחר כך תבא דעדיפא (אור יקר).

⁶³⁵⁷ וזה טעם הסדר, ולפי דברי רבי שמעון צריך לומר ויצו את יהושע היינו משה רבינו ע"ה ולא
הקדוש ברוך הוא, ומה שאמר ואנכי אהיה עמך (אור יקר).

בהאי עלמא למחוי קדישין בעלמא דאתי מכנף הארץ דא⁶³⁵⁸ כסותא עלאה קדישא⁶³⁵⁹ זמירות שמענו כד"א (איוב לה י) נותן זמירות בלילה⁶³⁶⁰ זמירות תושבחן דכנסת ישראל קמי קב"ה בלילה בלילה בזמנא דאיהי אזדמנא וקב"ה⁶³⁶¹ (ס"א אזדווגא דשכיחא) ושכיחא לשבחה ליה לקב"ה⁶³⁶² (בלילה בזמנא דאיהי אזדווגא⁶³⁶³) ומשתעשע עם צדיקיא ובגנתא דעדן⁶³⁶⁴ (בגן עדן):	בעולם הבא. "מכנף הארץ" זו כסות עליונה קדושה, "זמירות שמענו" כמו שנאמר "נותן זמירות בלילה", זמירות תשבחות של כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא בלילה. "בלילה", בזמן שהיא הזדמנה (שהקדוש ברוך הוא) (מזדווגת שמצויה) ומצויה לשבח את הקדוש ברוך הוא, (בלילה בזמן שהיא מזדווגת) ומשתעשע עם הצדיקים בגן עדן.
ואימתי מפלגות ליליא ואילך וכדין זמירות ושמענו (בלילה) תושבחן⁶³⁶⁵ וזמירות כד"א (ויקרא כה ד) לא תזמור⁶³⁶⁶ וכתוב "זמיר עריצים יענה", עקירה ממקומם של כל אותם תקיפים. שהרי כשנכנס הלילה כמה עריצים שומרי החוקים מצויים בעולם, הולכים ומשוטטים בעולם לקטרג, מחצות הלילה ואילך, מתעוררת רוח אחת ועוקרת את כולם ממקומותיהם, ומעבירה אותם כדי שלא ישלטו. "זמירות שמענו", תשבחות של כנסת ישראל בלילה, וכל זה למה, "צבי לצדיק" להזדווג בזווג אחד (לקדוש) של הקדוש ברוך הוא,	ומתי, מחצות הלילה ואילך. ואז, "זמירות שמענו" (בלילה), תשבחות וזמירות, כמו שנאמר "לא תזמור", וכתוב "זמיר עריצים יענה", עקירה ממקומם של כל אותם תקיפים. שהרי כשנכנס הלילה כמה עריצים שומרי החוקים מצויים בעולם, הולכים ומשוטטים בעולם לקטרג, מחצות הלילה ואילך, מתעוררת רוח אחת ועוקרת את כולם ממקומותיהם, ומעבירה אותם כדי שלא ישלטו. "זמירות שמענו", תשבחות של כנסת ישראל בלילה, וכל זה למה, "צבי לצדיק" להזדווג בזווג אחד (לקדוש) של הקדוש ברוך הוא,
רפד/ב ולאתקדשא בקדושה חדא:	ולהתקדש בקדושה אחת.

⁶³⁵⁸ רצו ע"א קמב (הערת הזהר).

⁶³⁵⁹ פי' הוא יסוד דנוק' והוא כסות ליסוד הזכר בסוד (ירמיה לא כא) נקבה תשובב גבר ומשם יוצא לבוש לכל צדיק וצדיק שם אלו"ה כנז' בסבא דמשפטים (רמ"ז), פי' שהחשמ"ל שהוא כסות המ' הוא מאה"ה דהה"ן כמ"ש הרב ז"ל בדרוש המעקה ואה"ה דהה"ן גי' כנ"ף ואומר הנביא אני שומע זמירות ושבח שמשכחת המלכות מתוך החשמ"ל שהוא הכנף. ודומה לזה פי' הזוהר בפ' בלק על פ' ה' מסיני בא שהקול שהיו שומעים הנביאים היה בא ע"י המ' הנק' סיני (מ"מ).

⁶³⁶⁰ פי' שהמ' נותנת זמירות בגלות. או בלילה כפשטיה כדמפרש (מ"מ).

⁶³⁶¹ דקב"ה (דפ"ו)

⁶³⁶² פי' שרחל משבחת לזעיר בלילה ואין זווג רק ללאה כמ"ש הרב (מ"מ).

⁶³⁶³ פי' השירים שאומרת בלילה הם הכנה אל הזווג שבשחרית שהוא זווג יעקב ורחל אבל בלילה אין זווג לרחל (מ"מ).

⁶³⁶⁴ פי' שרחל יורדת לבריאה הנק' גן עדן להשתעשע בתורת הצדיקים (מ"מ).

⁶³⁶⁵ חוזר לפי' הראשון שזמירות לשון שבח (מ"מ).

⁶³⁶⁶ פי' אחר הוא זה במלת זמירות (מ"מ).

⁶³⁶⁷ ושייטן (דפ"ו).

⁶³⁶⁸ הוא גבריאל המקבל מיתוק אמא עלאה הנקראת צפון (תהילים לא כ) מ"ה רב טוב"ך אשר צפנ"ת והם אותיות מנצפ"ך הממותקים הנק' משרים כנז' בשיר השירים וז"ס משארז"ל שכחום וחזרו ויסדום פ' ששכחו אופן מיתוקם וחזרום ליסוד והשיבו ע"י ההארה מאמא שהיא נקראת צופים נופת צוף ודבש וז"ס מה שארז"ל מנצפ"ך צופים אמרו (רמ"ז).

⁶³⁶⁹ ור"ל השירים הללו שמשבחת המלכות לזעיר הם כדי להזדווג עמו. וזהו צבי צדיק שהיסוד דזעיר נקרא צדיק (מ"מ).

ואומר רזי לי רזי לי (ישעיה כד טז) דא הוא רזא עלאה⁶³⁷⁰ דא הוא [רזא] (רוח) קדישא אבל אוי לי⁶³⁷¹ על [דרא] (דא) ועל עלמא⁶³⁷² בוגדים בגדו דכלהו משקרן ביה משקרן בהו בגרמייהו ולא די דמשקרן בגרמייהו⁶³⁷³ (ממש) אלא אינון בנין דאולידו מתשקרן בההוא שקרא דלהון ואשתכחו פנימין⁶³⁷⁴ לעילא ותתא כיון דאסתכל ישעיהו בהאי בניש לאינון דחלין חטאה ואוליף לון ארח קדישא לאתקדשא בקדושה דמלכא ולאשתכחא בנייהו קדישין כיון דאתקדשו אלין אינון בנין דאולידו אקרונ על שמיה הה"ד (ישעיה ח יח) הנה אנכי והילדים אשר נתן לי יי לאותות ולמופתים בישראל דפרישן משאר עמין:	ואומר "רזי לי רזי לי", זהו סוד עליון, זהו רוח קדושה. אבל אוי לי על הדור ועל העולם, "בוגדים בגדו", שכולם משקרים בו, משקרים בהם בעצמם, ולא די שמשקרים בעצמם (ממש), אלא אותם בנין שילדו, משוקרים באותו שקר שלהם, ונמצאים פגומים למעלה ומטה. כיון שישעיהו הסתכל בזה, אסף את אותם יראי חטא ולימד אותם דרך קדושה, להתקדש בקדושת המלך, ולהמצא בניהם קדושים. כיון שאלה התקדשו, אותם בנין שילדו נקראו על שמו, זהו שכתוב "הנה אנכי והילדים אשר נתן לי ה' לאותות ולמופתים בישראל", שפרושים משאר העמים.
[ד"א] מכנף הארץ זמירות שמענו (ישעיה כד טז) בשעתא דעאלו ישראל לארעא וארון קיימא קדישא קמיהו שמעו ישראל דמסטרסא חד דארעא תושבחן וחדו וקל מזמרי עלאי דמזמרי בארעא כדין צבי לצדיק תושבחא דמשה הוה בההיא שעתא דבכל אתר דארון הוה שארי בארעא הוו שמעי קלא דאמרי (דברים ד מד) וזוזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל אבל אוי לי דבוגדים בגדו דזמינין ישראל לשקרא בקב"ה ולא תעקרא מארעא זמנא חדא ובגין דאתאחדו בינייהו שקרא דלהון יתעקרון זמנא תניינא עד דישתלים חובייהו בארעא אחרא⁶³⁷⁵:	דבר אחר, "מכנף הארץ זמירות שמענו", בשעה שנכנסו ישראל לארץ, וארון הברית הקדוש לפנייהם, שמעו ישראל שמצד אחד של הארץ תשבחות ושמחה, וקול מזמרים עליונים שמזמרים בארץ, ואז "צבי לצדיק", שבחו של משה היה באותה שעה, שבכל מקום שבו הארון היה שרוי בארץ, היו שומעים קול שאומר "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל" אבל אוי לי ש"בוגדים בגדו", שעתידים ישראל לשקר בקדוש ברוך הוא, ולהעקר מהארץ פעם אחת, ומשום שנאחז ביניהם השקר שלהם יעקרו פעם שניה עד שיושלם חובם בארץ אחרת.
לקוח את ספר התורה הזה וגו' (דברים לא כו) הא אוקימנא מלי אלהיכם אלהיך⁶³⁷⁶ אלהינו⁶³⁷⁷ דאמר ר' אבא	"לקוח את ספר התורה הזה וגו'". הרי בארנו הדברים, אלהיכם, אלהיך, אל, אלהינו. שאמר רבי אבא אמר רבי

⁶³⁷⁰ מצד התפארת, שעליו "רזא קדישא", מצד הבינה (אור יקר).

⁶³⁷¹ שהם גורמין שלא יהיה הייחוד במעשיהם המקולקלים (אור יקר).

⁶³⁷² פ' שאינם מקדשים עצמם בשעת תשמיש כדי להוליד בנים צדיקים ואזי עושים תיקון לז"ן. והם לא השגיוחו בזה. ולכך כנגד האבות אמר בוגדים בגדו. ונגד הבנים אמר ובגד בוגדים בגדו (מ"מ).

⁶³⁷³ שפוגמין גם כן עצמן והיינו כפל הכתוב ובגד בוגדים בגדו, ירצה הבגד עצמו אינו לי לבד אלא בבוגדים עצמן בגדו והיינו דמשקרן בגופייהו, ופגם זה הוא קלקול ייחודם וזווגם עם נשותיהן שלא בקדושת כדמסיק שזה פוגם בהב"ה ופגם בחוטא עצמו, ולא זו בלבד אלא גם הבנים אינם קדושים שאינם מושכים נשמות קדושות מלמעלה אלא מעץ הדעת טוב ורע או כולו רע, אמנם נשמות עץ החיים צריך הכנה גדולה ביותר כנודע ועל זה אינון בגין וכו' (מ"מ).

⁶³⁷⁴ פנימין (דפ"ו).

⁶³⁷⁵ פ' הקהל דא אתמר בוהיה אם שמוע (דרך אמת).

⁶³⁷⁶ פ' מלכות (מ"מ).

אמר ר' יהודה מאי דכתיב (שמות ג ה) כי המקום אשר אתה עומד עליו⁶³⁷⁹ אדמת קדש הוא אדמת קדש ודאי דהיינו ארץ החיים אשר אתה עומד עליו עליו ודאי⁶³⁸⁰ היינו בקדמיתא וכ"ש לבתר:	יהודה, מהו שכתוב "כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא", "אדמת קודש" ודאי, שהיינו ארץ החיים, ארץ "אשר אתה עומד עליו", "עליו" ודאי, היינו בתחלה, וכל שכן לאחר כך.
תאנא אמר ר' יוסי כתיב (דברים לא כו) והיה שם כך לעד לעד ודאי דיסהיד סהדותא תלתא אינון דקיימו בסהדותא לאסהדא ואלין אינון באר דיצחק גורל ואבנא דשוי יהושע ודא שירתא (ד)סהדותא יתיר מכלא אמר ר' יצחק אי הכי ארבע אינון אמר ליה ודאי אבל גורל לא כתיב ביה סהדותא⁶³⁸¹:	למדנו, אמר רבי יוסי, כתוב "והיה שם כך לעד", "לעד" ודאי שיעיד עדות. שלשה הם שעומדים בעדות להעיד, ואלה הם, באר יצחק, גורל, והאבן ששם יהושע, ושירה זו עדות יותר מהכל. אמר רבי יצחק אם כך ארבעה הם, אמר לו, ודאי, אבל בגורל לא כתוב עדות.
באר דיצחק מנלן דכתיב (בראשית כא ל) בעבור תהיה לי לעדה וגו' גורל דכתיב (במדבר כו נו) על פי הגורל תחלק נחלתו דהוה אמר דא ליהודה ודא לבנימין וכן לכלהו אבנא דיהושע דכתיב (יהושע כד כו) הנה האבן הזאת תהיה בנו לעדה והכא והיה שם כך לעד וכתיב (דברים לא כא) וענתה השירה הזאת לפנינו לעד היא ודאי אסהידת בהו בישראל⁶³⁸²:	באר של יצחק מנין לנו, שכתוב "בעבור תהיה לי לעדה וגו'". גורל, שכתוב "על פי הגורל תחלק נחלתו", שהיה אומר זה ליהודה וזה לבנימין וכן לכולם. האבן של יהושע שכתוב "הנה האבן הזאת תהיה בנו לעדה". וכאן "והיה שם כך לעד", וכתוב "וענתה השירה הזאת לפנינו לעד", היא ודאי העידה בהם בישראל.
תאנא א"ר אלעזר מאי דכתיב (דברים לא ל) וידבר משה וגו' את דברי השירה הזאת עד תומם הכא אית לאסתכלא מהו	למדנו, אמר רבי אלעזר, מה זה שכתוב "וידבר משה וגו' את דברי השירה הזאת עד תומם", כאן יש להסתכל מהו "את דברי את השירה

⁶³⁷⁷ פי' חסד (מ"מ).

⁶³⁷⁸ הענין כי בפרשה הזאת שהיא פרשת הקהל, פרשת השמיטה דהיינו מלכות שהיא למטה מתפארת ולא היה חלק למשה רבינו ע"ה לכך לא אמר אלהינו, כדקאמר שמע ישראל ה' אלהינו דהיינו הבינה שהיא חלק למשה רבינו ע"ה בה ולכך כלל עצמו עם ישראל, אמנם בפרשה זו שעניינה למטה לא אמר אלא אלהיך אלהיכם, ופירש הטעם להיות המלכות למטה ממדרגת משה רבינו ע"ה (אור יקר). פי' בינה. אי נמי זעיר (מ"מ).

⁶³⁷⁹ דהיינו התפארת שהוא מדרגת משה רבינו ע"ה והוא עומד על המלכות, והמלכות מקום ודאי למטה מתפארת, וזהו שאמר המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש דהיינו להודיעו שהיתה מקבלת מחכמה דהיינו אדמת קדש, והיא נקראת אז "ארץ החיים" שהיא מקבלת החיים מהחכמה והבינה כדכתיב והחכמה תחיה בעליה, והודיעו של נעלך זכר שאין ראוי להיות שם בנע"ל שהוא סוד סנדלפון ומטטרון עולם הבריאה והיצירה, מפני שהמלכות למטה ממדרגת משה רבינו ע"ה ואפילו בהיותה יונקת מחכמה, וזה לבד "בקדמיתא" בתחלת נבואתו כל שכן "לבתר" בעת פטירתו, ולזה לא אמר לנגד השמיטה שהיא מלכות אלהינו אלא אלהיך אלהיכם לנגד ישראל, "יתיר מכולא" שכפל הכתוב בה העדות דכתיב והיה שם כך לעד וכתיב וענתה השירה, ועוד מפני התמידות וקיום העדות שהתורה קיימת לעולם (אור יקר).

⁶³⁸⁰ פי' כי מרע"ה הוא במדריגת זעיר והוא ע"ג המלכות הנק' מקום (מ"מ).

⁶³⁸¹ פי' ולפ"ז שלש הם באר דיצחק ואבן דיהושע והשירה הזאת דכתיב בה עדות. אבל הגורל אעפ"י שהוא ג"כ מעיד מ"מ לא כתיב ביה עדות בהדיא (מ"מ).

⁶³⁸² בא"ר גור"ל אב"ן שיר"ה - בלי ספק ארבעתם רמז שלהם במלכות, וענין העדות הוא להיותם עם התפארת שבו העדות, ושניהם עדים דכתיב העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ, והם ארבעה בחינות בת האחד באר דיצחק שהוא מצד הגבורה, השנית גור"ל שהוא בימין דהיינו בחסד בנודע, השלישית אבן שהוא מצד יעקב דכתיב והאבן הזאת אשר שמתי מצבה וכו' השירה נקבה מצד עצמה כנודע וכולם יש בהם סהדותא כדפי' (אור יקר).

את דברי את השירה הזאת מבעי ליה ומהו עד תומם אלא הכי תאנא ברזא ודמתניתין (דמלי) כל אינון מלי דאמר משה בלהו מתגלפי בשמא דקב⁶³⁸³ וכל אינון מלין הוו אתיין וסלקין ונחתין ומתגלפין תמן וכל מלה ומלה הוה אתיין⁶³⁸⁴ וקמי⁶³⁸⁵ משה (קמיה) לאתגלפא⁶³⁸⁶ על ידי וקיימא קמיה והיינו דכתיב עד תומם⁶³⁸⁷:	הזאת" צריך להיות, ומה זה "עד תומם". אלא כך למדנו בסוד משנתינו, כל אותם דברים שאמר משה, כולם נחקקו בשם הקדוש ברוך הוא, וכל אותם דברים היו באים ועולים ויורדים ונחקקים שם, וכל דבר ודבר היה בא לפני משה להחקק על ידו ועומד לפניו, והיינו מה שכתוב "עד תומם".
(אמר) ר' אבא ואמר את דברי השירה הזאת (דברים לא ל) שירה הזאת מבעי ליה מאי קא רמיזא⁶³⁸⁸ אלא שירתא דקב⁶³⁸⁹ אמר בד"א (שיה"ש א א) שיר השירים אשר לשלמה ומלכא דשלמא בלא דיליה והא אוקימנא מלי (דתניא כתיב) (תהלים צב א) מזמור שיר ליום השבת (ותנינן) ליום השבת ממשי שיר דקב⁶³⁹⁰ אמר (שיר השירים) אשר לשלמה שיר דקב⁶³⁹¹ אמר והכא את דברי השירה הזאת שירה דקב⁶³⁹² אמר:	רבי אבא אמר את "דברי השירה הזאת", היה צריך לומר "שירה הזאת", מה זה רומז, אלא שירה שאמר הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "שיר השירים אשר לשלמה", מלך שהשלום כולו שלו, והרי בארנו הדברים (ששנינו שכתוב), "מזמור שיר ליום השבת", ליום השבת ממש, שיר שהקדוש ברוך הוא אמר (שיר השירים) אשר לשלמה שיר שהקדוש ברוך הוא אמר וכאן את דברי השירה הזאת שיר שהקדוש ברוך הוא אמר.
אלא הכא אית לאסתכלא התם שיר והכא שירה⁶³⁹³ דא דכר ודא נוקבא⁶³⁹⁴ (וכי) והא תנינן כל נביאי בלהו לגבי משה	אלא כאן יש להסתכל, שם "שיר" וכאן "שירה", זה זכר וזו נקבה. והרי שנינו כל הנביאים כולם לגבי משה כמו קוף בעיני בני אדם, והם אמרו

⁶³⁸³ הענין כי האותיות הם היות מתהוות מהספירות העליונות כדפירשו בפרשת ואתחנן במלת אנכי, והנה היו אותם ההיות הרוחניות מתהוות להיותם אותיות לשירה הזאת, כאלו תאמר שיהיה השירה פרשה אחת רוחנית כוללת ענפים הרבה, ואותם הענפים הם היות ידועות דקות יורדות מעילה לעלול עד למטה לפני משה להיותם נשמה ורוחניות לאותיות הנכתבות על ידי משה, ובהיות מרע"ה כותב בתורה האזינו היו רוחניות אותיות אלו מתלבשות באותיות הגשמיות בסוד כת"ב לשון מחשב"ה שהם זה לבוש לזה, כי הכתב גשמי, והלשון גשמי ולא ככתב, והלשון יותר גשמי מהמחשבה, ומתלבש על כל זה אותם ההיות שאמרנו והיינו האותיות האצולות מהספירות העליונות (אור יקר), אצבעות היד ה' קולמוס ו' דיו י' נייר ה' (רח"ו).

⁶³⁸⁴ פי' ובזה מתרץ למה כתב את דברי לומר שכל דבור ודיבור היה נחקק בכח שם ההו"ה ונשלם. ובזה תירץ קושיא שנית (מ"מ).
⁶³⁸⁵ הרוחניות (אור יקר).
⁶³⁸⁶ בסוד התלבשותה באותיות כת"ב כדפירשנו, והם מתנועעות ופועלות בשרשים העליונים בסוד לשון ומחשבה כדפירשנו, וכבר הארכתי הענין בחלק ראשון בפירוש ספר יצירה בס"ד (אור יקר).

⁶³⁸⁷ כלומר את כל דבר שהיו לפניו עד תום לכותבם ולהלבישם בספר כדפירשנו, מפני שהיו לפניו מסודרות ובהיותו כותב היתה כל אחת ואחת מתלבשת בסוד כוונת מרע"ה בכתבתו (אור יקר).
⁶³⁸⁸ פי' ה' דהשירה שירה מבעי ליה (מ"מ).
⁶³⁸⁹ פי' שירה שאומרת מ' לזעיר היה אומרה מרע"ה (מ"מ).
⁶³⁹⁰ פי' יום השבת שהוא זעיר היה משבח למלכות וז"ש שיר דקב"ה אמר שהוא זעיר (מ"מ).
⁶³⁹¹ פי' זעיר משבח למ'. שיר שאומר זעיר הנק' שלמה מלך שהשלום שלו (מ"מ).
⁶³⁹² פי' מלכות כמ"ש ובזה תירץ שלכך הוסיף ה' של השירה לרמז שמלכות הנק' ה' היא המשוררת (מ"מ).
⁶³⁹³ פי' אעפ"י שקושייא זאת ידוע תירוצה עכ"ז הקדימה כדי להקשות אחריה קושיא אחרת שאמר והא תנינן וכו' (מ"מ).
⁶³⁹⁴ כמ"ש שמזכיר שיר ליום השבת. ושיר השירים אשר לשלמה. היינו שהזעיר משבח למלכות ולכן כתיב שיר לשון זכר. והכא שהמ' משבחת לזעיר לכך כתיב שירה לשון נקבה (מ"מ).

שיר ומשה אמר שירה, (ומנין לנו שזו היא נקבה שכתוב וענתה השירה וגו') משה היה לו לומר שיר והם שירה,	כקוף בעינייהו דבני נשא ואינון אמרו שיר ומשה אמר שירה (ומנלן דהאי נוקבא הוא דכתיב (דברים לא כא) וענתה השירה וגו') משה הוה ליה למימר שיר ואינון שירה
אלא זהו סוד הדבר, משה לא אמר את זה לעצמו אלא לישראל.	רפה/א
אמר לו רבי שמעון, לא כך, אלא משה ודאי נודע מכאן שהוא בדרגה יותר עליונה מהכל, משה עלה מלמטה למעלה, והם ירדו מלמעלה למטה. הוא עלה מלמטה למעלה, כמו ששינו מעלין בקודש ואין מורידין. משה עלה מלמטה למעלה, שאמר שירה, שבח המלכה שהיא משבחת למלך, ומשה נאחז בכל (במלך). והם ירדו מלמעלה למטה, שאמרו שיר, שהוא שבח שמשבח המלך את המלכה, והם נאחזו במלכה. ועל זה, בזה נודע שבחו של משה יותר מכולם, והיינו מה שכתוב "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה", שיר המלכה, למי, לה'. ולכן "ויכתוב משה את דברי השירה הזאת", "וענתה השירה הזאת".	אלא דא היא רזא דמלה משה לגרמיה לא קאמר ⁶³⁹⁵ דא אלא לישראל ⁶³⁹⁶ :
	א"ל ר"ש לאו הכי ⁶³⁹⁷ אלא משה ודאי מהבא אשתמודע דאיהו בדרגא עלאה יתיר מכלא משה סליק מתתא לעילא ⁶³⁹⁸ ואינון נחתי מעילא לתתא הוא סליק מתתא לעילא כמה דתנינן מעלין בקדש ואין מורידין משה סליק מתתא לעילא דאמר שירה תושבחתא דמטרוניתא דאיהי משבחת למלכא ⁶³⁹⁹ ומשה בכלא (ס"א במלכא) אתאחד ⁶⁴⁰⁰ ואינון נחתי מעילא לתתא דאמרו שיר דהוא שבחא דמשבחת מלכא למטרוניתא ⁶⁴⁰¹ ואינון במטרוניתא אתאחדו ⁶⁴⁰² ועל דא בהאי אשתמודע שבחא דמשה יתיר מכלהו והיינו דכתיב (שמות טו א) אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליי' שירתא דמטרוניתא למאן ליי' ובג"כ (דברים לא כב) ויכתוב משה את דברי השירה הזאת (שם כא) וענתה השירה הזאת:

⁶³⁹⁵ כדפירשנו לעיל דלא קאמר אלהינו אלא אלהיך אלהיכם (אור יקר).
⁶³⁹⁶ פירוש שהם תחתונים לכך אמרו שירה, שאומרת המלכות לזעיר, אבל מרע"ה שהוא גדול על הנביאים בודאי שיאמר שיר כמותם. ולכן בא ר"ש לחלוק שאינו כן (מ"מ)
⁶³⁹⁷ שאין טענה זו מספקת לענין שיר או שירה, ומה גם שירת הים דלא מתרצא בהכי והיינו דקאמר בשמעתיה (אור יקר).
⁶³⁹⁸ הן אמת הדבר הזה קשה למאד שבכמה מקומות מהזוהר מצאנו הפך זה ממש מעלת ממעלה למטה משובחת מאד על מציאות ממטה למעלה, האמנם לתקן ענין זה נאמר כי הנקבה שבחה עולה ממטה למעלה, ושבחה היא בסוד הזכר מפני שתיקוני שבחה תיקוני הזכר, ושבח שיר השירים יוכיח שהזכר משבח הנקבה והם תיקוני נוקבא, והנקבה משבחת הזכר והם תיקוני דכורא והא כיצד, אלא שהיא מתקנת תיקוניה ועולה אותו התיקון מהנקבה אל הזכר ונמצאו בסוד הזכר, ושבח זה נקרא שירה מפני שהאומרת אותה היא הנקבה אמנם השבח בעצמו זכר, ונקרא שירה בשם נקבה להורות על האומרת שהיא נקבה, ותיקוני השבח הם תיקוני דכורא ועולה ממטה למעלה אל עולם הזכר (אור יקר), דהיינו שכל א' ואחד אומר שבח ספירה שהוא אחוז בה ומשה אחוז בת"ת והיא מדתו. ולכן אמר שבח שמשבחת מלכות לזעיר, אבל שאר נביאים שהם אחוזים במ' לכך אומרים שבח שמשבח זעיר למ' נמצא שכל א' אומר שבח הנאמר למדתו (מ"מ)
⁶³⁹⁹ ועולה השיר ונדבק בזכר בסוד תיקוניה (אור יקר).
⁶⁴⁰⁰ אמנם הזכר משבח הנקבה והוא מתקן תיקוניה ויורד אותו התיקון מהזכר אל הנקבה ונמצא בסוד הנקבה, ושבח זה נקרא שיר מפני שהאומר אותו זכר אמנם השבח בעצמו מסודר בסדר תיקוני הנקבה, והוא נקבה ויורד ממעלה למטה אל עולם הנקבה (אור יקר).
⁶⁴⁰¹ ואין ספק שתיקוני השבח הם בסוד תיקוני הנקבה ולכן יורד ונדבק בנקבה, וכן ראוי אליהם (אור יקר).
⁶⁴⁰² כדפירשנו, ובזה נתקנו כל דברי הזוהר בכל מקום שהם, ומה גם תיקוני נוקבא דאינון מתתא לעילא ותיקוני דכורא מעילא לתתא כדפירשו בתיקונים בסוד תיקוני דכורא ונוקבא שבשיר השירים (אור יקר).

[וענתה השירה הזאת] וענו הדברים האלה מבעי ליה⁶⁴⁰³ אלא רוא דמלה כמה דאוקימנא דכתיב (איוב כ כז) וארץ מתקוממה לו ומשה בכלא אסתכל ועל דא אמר שירה בגין לאתאחדא מלין באתר דא⁶⁴⁰⁴ למהוי עלייהו דינא דכתיב וענתה השירה הזאת לפניו ולמה דכתיב (דברים לא כא) כי אני ידעתי את יצרו וכתיב (שם כט) כי ידעתי אחרי מותי וגו' וכד תעבדו דא [מיד] וענתה השירה הזאת לפניו לעד:	"וענתה השירה הזאת", היה צריך לומר "וענו הדברים האלה", אלא סוד הדבר כפי שבארנו, שכתוב "וארץ מתקוממה לו", ומשה הסתכל בכל, ועל זה אמר שירה כדי לאחוז דברים במקום הזה, להיות עליהם דין, שכתוב "וענתה השירה הזאת לפניו", ולמה שכתוב "כי ידעתי את יצרו", וכתוב "כי ידעתי אחרי מותי וגו'", וכשתעשו את זה, מיד "וענתה השירה הזאת לפניו לעד".
ת"ח כתיב (איוב כ כז) יגלו שמים עונו ולא יתיר אבל וארץ מתקוממה⁶⁴⁰⁵ לו בהאי דינא אתעביד למאן דאתעביד כתיב (שמואל ב' כב א) וידבר דוד⁶⁴⁰⁶ ליי' את דברי השירה הזאת השתא תושבתא דדוד הוא בגין דאמר שירה מתתא לעילא וזכה להאי [דרנא] ולא אמר האי [שירה] אלא בסוף יומי דהוה בשלימו יתיר מהאי [שירה]⁶⁴⁰⁷ כמה דתנינן אל תאמן בעצמך עד יום מותך והבא אמאי זכה דוד למימר שירתא מתתא לעילא בסוף יומי דהוה בנייהא מכל סטרוי דכתיב (שם) ביום הציל יי' אותו מכף כל אויביו:	בא וראה, כתוב "יגלו שמים עונו" ולא יותר, אבל "וארץ מתקוממה לו", בזה נעשה דין למי שנעשה. כתוב "וידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת" כאן השבח של דוד הוא, משום שאמר שירה מלמטה למעלה, וזכה לדרגה הזו. ולא אמר שירה זו אלא בסוף ימיו, שהיה יותר בשלמות מהשירה הזו, כמו ששנינו, אל תאמן בעצמך עד יום מותך. וכאן למה זכה דוד לומר שירה מלמטה למעלה בסוף ימיו, שהיה במנוחה מכל צדדיו, שכתוב "ביום הציל ה' אותו מכף כל אויביו".
אר"ש שירתא מעליא מכלא מאי היא כמה דתנינן ברוא דמתניתין במלין ובעובדא והבא נמיו (הכי הוא) מתתא לעילא ומעילא לתתא⁶⁴⁰⁸ ולבתר לכוונא⁶⁴⁰⁹ בלבא ולקשרא כלא בחד קשרא מנלן ממשא בקדמיתא ומתתא לעילא (כתיב) (דברים לב ג) כי שם יי' אקרא מאי אקרא	אמר רבי שמעון, שירה מעולה מהכל מהי, כמו ששנינו בסוד המשנה בדבורים ובמעשה, כך (הוא) גם מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, ואחר כך לכוון את הלב ולקשר הכל בקשר אחד. מנין לנו, ממשא. בהתחלה מלמטה למעלה, "כי שם ה' אקרא", מה זה "אקרא", כמו שכתוב

⁶⁴⁰³ שכבר נאמר שהוא השירה ופעם אחרת שירה למה, ועוד כי העדות אינו סתם כלל השירה אלא הדברים הפרטיים ולכך היה לו לומר הדברים, אלו דברי הרשב"י ע"ה ולא פליג אדברי אבא אלא במאי דקאמר בסוף דבריו (אור יקר).

⁶⁴⁰⁴ מלכות שהיא המשוררת ומצדה יש בה דין כדמסיק, יגלו לבד אבל לא לינקום, וארץ שהיא מלכות (אור יקר), פי' במלכות שהיה עושה דין באדם (מ"מ).

⁶⁴⁰⁵ לינקם שהיא דין (אור יקר).

⁶⁴⁰⁶ קשיא ליה לפי דבריו דקאמר את השירה הזאת לה' מורה שהיא מעלה יותר מהשירה שהיא נקראת שיר כדפירשנו לעיל, אם כן דוד שהיה ודאי בנוקבא הכי קאמר את השירה הזאת לה' דהיינו מדכורא וסליק מתתא לעילא כדפירשנו לעיל באז ישיר משה את השירה הזאת לה', דהיינו מנוקבא לדכורא ואתדבק (בנוקבא) [בדכורא] ובדוד לא שייך הכי שהיא בנקבה (אור יקר).

⁶⁴⁰⁷ פי' שהיה דהע"ה שלם כמו מרע"ה ומהיכן למדנו זה מהאי שירה שראינו שאמר כמו מרע"ה דהיינו מתתא לעילא (מ"מ)

⁶⁴⁰⁸ פי' שתחלה יעלה האדם מ"ן מהמ' לזעיר. ואח"כ עולים שניהם לבניה וזהו "מתתא לעילא". ומ"ש "ומעילא לתתא" היינו שבאים מוחין מאר"א לזעיר ומשם למ' (מ"מ).

⁶⁴⁰⁹ ר"ל שיקשר הכל באריך שהוא קשר כל האצילות שנתפשט תוך פנימיותם כדמפרש כי שם ה' אקרא דא שכינתא דהיינו כמ"ש שמעלה מ"ן מהמ' לזעיר ואח"כ ז"ן שניהם עולים ליסוד הבינה ומזדווגים אר"א (מ"מ).

כמה דכתיב (ויקרא א א) ויקרא אל משה דא שכינתא לבתר (דברים לב ג) הבו ג(ו)ל לאלהינו דא מלכא עלאה⁶⁴¹⁰ לבתר נחית בדרגוי⁶⁴¹¹ ומעילא (עד הכא) לתתא דכתיב (דברים לב ד) צדיק וישר לבתר קשיר קשרא דמהימנותא ואמר הוא⁶⁴¹² ודא הוא קשרא לכלא:	"ויקרא אל משה", זו השכינה. אחר כך "הבו גודל לאלהינו", זה מלך העליון. אחר כך ירד בדרגותיו מלמעלה למטה, שכתוב "צדיק וישר" אחר כך קושר את קשר האמונה ואומר "הוא", וזהו קשר לכל.
בג"כ בעי בר נש לסדרא שבחא דמאריה כהאי גוונא ובקדמיתא מתתא לעילא לסלקא יקרא דמאריה לאתר דשקיו דעמיקא⁶⁴¹³ דבירא נגיד ונפיק ולבתי⁶⁴¹⁴ (נגיד) לאמשכא מעילא לתתא מההוא שקיו דנחלא⁶⁴¹⁵ לכל דרגא ודרגא עד דרגא בתראה לאמשכא ברכאן לכלא מעילא לתתא לבתר בעי לקשרא קשרא בכלא⁶⁴¹⁶ קשרא דמהימנותא ודא הוא ב"ג דאוקיר לשמא דמאריה וליחדא שמא קדישא ועל דא כתיב (שמואל א' ב ל) כי מכבדי אכבד כי מכבדי לעלמא דא אכבד בעלמא דאתי ובזוי יקלו (שמואל א' ב ל) מאי ובזוי יקלו דא הוא מאן דלא ידע ליחדא שמא קדישא ולקשרא קשרא דמהימנותא ולאמשכא ברכאן לאתר דאצטריך ולאוקיר שמא דמאריה וכל מאן דלא ידע לאוקיר שמא דמאריה טב ליה דלא אברי:	לכן צריך אדם לסדר שבח רבונו כדוגמת זה. בהתחלה מלמטה למעלה, להעלות כבוד רבונו למקום ההשקאה, שהבאר העמוקה נמשכת ויוצאת. אחר כך (נמשך) להמשיך מלמעלה למטה, מאותה השקאת הנחל, לכל דרגה ודרגה עד הדרגה האחרונה, להמשיך ברכות לכל, מלמעלה למטה. אחר כך צריך לקשור קשר בכל, קשר האמונה, וזהו האדם, שמכבד שם רבונו ליחד את השם הקדוש, ועל זה כתוב "כי מכבדי אכבד", כי "מכבדי" לעולם הזה, "אכבד" לעולם הבא. "ובזוי יקלו", מה זה "ובזוי יקלו", זהו מי שלא יודע ליחד את השם הקדוש ולקשור את קשר האמונה, ולהמשיך ברכות למקום שצריך, ולכבד שם רבונו. וכל מי שלא יודע לכבד את שם רבונו טוב לו שלא נברא.
א"ר יהודה ובזוי יקלו מאן דלא ידע לאוקיר למאריה ולא אתכוון באמן דתנינן גדול העונה אמן יותר מן המברך והא אוקימנא קמיה דר"ש דאמן משיך ברכאן ממבועא למלכא⁶⁴¹⁷ וממלכא למטרוניתא (דא כ"י) ובאתוון גליפן⁶⁴¹⁸ דרבי אלעזר	אמר רבי יהודה "ובזוי יקלו", מי שלא יודע לכבד את רבונו ולא מתכוון באמן, ששינו גדול העונה אמן יותר מן המברך, והרי בארנו לפני רבי שמעון, שאמן מושך ברכות מהמעין למלך, ומהמלך למלכה (זו כנסת

⁶⁴¹⁰ פי' שממשיכים מוחין מאר"א לזעיר הנק' מלכא עילאה "דא מלכא" וכו' היא בינה שעולים לה ז"ן בסוד מ"ן וז"ש לבתר נחית וכו' שאז יורד השפע מבינה וכו' (מ"מ).

⁶⁴¹¹ פירוש שיורד השפע בכל ספי' זעיר עד יסוד דזעיר ומלכות נוקביה דזעיר הנקרא צדיק וישר שהם יסוד ומ' וז"ש הכתוב צדיק וישר (מ"מ).

⁶⁴¹² פירוש הוא אריך כמ"ש הזוהר על פ' ראו עתה כי אני אני הוא וז"ש ודא הוא קשרא לכולא שאריך הוא מתפשט תוך כל הספירות (מ"מ).

⁶⁴¹³ ע ע"א (הערת הזהר). פירוש כמ"ש שמעלה ז"ן ליסוד דאימא וגורם זווג אר"א (מ"מ).

⁶⁴¹⁴ לבתר (דפ"ו).

⁶⁴¹⁵ להמשיך המוחין מאר"א לכל ספי' הזעיר עד שמגיעים למלכות וז"ש לכל דרגא ודרגא עד דרגא בתרייתא (מ"מ).

⁶⁴¹⁶ היינו אריך כמ"ש (מ"מ).

⁶⁴¹⁷ פי' מאר"א לזעיר ומזעיר למ' (מ"מ).

⁶⁴¹⁸ גליפן (דפ"ו).

מאלף למ"ם וממ"ם לנו"ן כיון דמטו ⁶⁴¹⁹ ברכאן לנון מתמן נגדין	ישראל). ובאותיות חקוקות של רבי אלעזר, מאל"ף למ"ם, וממ"ם לנו"ן, כיון שמגיעות הברכות לנו"ן, משם נמשכות
רפה/ב	
ונפקין ברכאן לעלא ⁶⁴²⁰ ותתאי ⁶⁴²¹ ומתפשטי בכלא ⁶⁴²² וקלא ⁶⁴²³ נפיק ⁶⁴²³ אתשקיון) משקיותא דברכן דאפיק פלניא עבדא דמלכא קדישא:	ויוצאות ברכות לעליונים ולתחתונים, ומתפשטות בכל, וקול יוצא תושקו מהשקאת הברכות, שהוציא פלוני עבד המלך הקדוש.
וכד ישראל לתתא משמרין לאתבא אמן ולכוונא ⁶⁴²⁴ לבייהו כמה דאצטריך כמה פתחין [דברכאן ⁶⁴²⁵ דארכין ⁶⁴²⁶] (רברבין) פתיחן ליה לעיל ⁶⁴²⁷ כמה טבאן משתכחין בכלהו עלמין ⁶⁴²⁸ כמה חדו ⁶⁴²⁹ בכלא מאי אנר להו לישראל דגרמין האי אנר להו בעלמא דין ובעלמא דאתי בעלמא דין בשעתא דעאקין להו (לישראל) ומצלן צלותא קמי מאריהון קלא מכרוא בכלהו עלמין (ישעיה כו ב) פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים אל תקרי אמונים אלא אמונים ⁶⁴³⁰ פתחו שערים כמה דישראל פתחין להו תרעין ודברכאן ⁶⁴³¹] (רברבאן) כך השתא פתחו שערים ותקבל צלותהון מאינן דעאקין להו:	וכשישראל למטה משמרים להשיב אמן, לכוון לבם כראוי, כמה פתחי ברכות פתוחים לו למעלה, כמה טובות נמצאות בכל העולמות, כמה שמחה בכל. מה השכר לישראל שגרמו את זה, שכר להם בעולם הזה ובעולם הבא. בעולם הזה, בשעה שמצערין להם (לישראל) ומתפללים תפלה לפני רבונם, קול מכריז בכל העולמות "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים", אל תקרי "אמונים" אלא "אמונים", "פתחו שערים", כמו שישראל פותחים שערי הברכות, כך כעת פתחו שערים ותתקבל תפלתם מאותם שמצערין להם.
האי בעלמא דין בעלמא דאתי מאי	זה בעולם הזה, בעולם הבא מה

⁶⁴¹⁹ א"מ דאמן הם חו"ב שהם כנגד אותיות י"ה כי אלף הוא יו"ד מ"ם היא אימא ונו"ן פשוטה הם הבנים כי התפשטות ו' הוא זעיר והאריכות שמתפשטות הנו"ן יותר היא הננוק' בסוד פסיעא לבר (רח"ו). ובזה מובן לשון זה מ"ש מאל"ף למ"ם היינו מאבא לאימא ומ"ש ממ"ם לנו"ן היינו מבינה לזו"ן (מ"מ).

⁶⁴²⁰ פי' בי"ע (מ"מ).

⁶⁴²¹ פי' הארץ הלזו (מ"מ).

⁶⁴²² והיינו הנון שהיא מתפשטת למטה לתחתונים, ומציאות התפשטותה בסוד ו' להורות "קלא נפיק" (אור יקר).

⁶⁴²³ שהוא מציאות התפארת וא"ו, ועוד יורה על חמשים שערים נפתחים ומתפשטים ממדרגה [למדרגת] למטה (אור יקר).

⁶⁴²⁴ לכוונא (דפ"ו).

⁶⁴²⁵ מהמלכות שהיא ברכה, כמה טבוון מהיסוד והתפארת הנקראים טוב דכתיב טוב ה' וכתוב אמרו צדיק כי טוב (אור יקר).

⁶⁴²⁶ נמקח בדפ"ק.

⁶⁴²⁷ מהת"ת (אור יקר). לעילא (דפ"ו).

⁶⁴²⁸ דהיינו שמתפשטין יותר מהבינה "בכולא" אפילו פרטי פרטים, ואפשר להפך "ברכאן" בינה "טבוון" תפארת חדר מלכות והתפשטותם לפי דרכם "ברכאן" לעילא בעליונים דווקא "טבוון" בעולמות כולם אמנם חדו שהיא מלכות הנקראת שמחה מתפשטת אפילו בפרטים בכולא (אור יקר).

⁶⁴²⁹ מהבינה שמשם השמחה, ולפי בחינת השפע כן מתפשט יותר מהמלכות (אור יקר).

⁶⁴³⁰ והיינו התורה שהיא התפארת שהיתה נעלמת בבינה שהוא סוד שש קצוות והיינו שורשם שם בבינה (אור יקר).

⁶⁴³¹ פירוש כשם שישראל ע"י אמן פותחים למלאכים שערי שפע כך הם פותחים להם השערים בעת צרתם (מ"מ).

אגרייהו דכד יפוק ב"נ מהאי עלמא דהוה שומר לאתבא אמן מאי שומר כלומר נטיר ההיא ברכה דאמר ההוא דמברך ומחכה ליה לאתבא אמן כמה דאצטריך נשמתיה סלקא ומכרזי קמיה פתחו שערים קמיה כמה דאיהו הוה פתח תרעין כל יומא כד הוה שומר אמונים:	שכרם, שכשיצא אדם מהעולם הזה שהיה שומר להשיב אמן, מה זה שומר, כלומר שומר אותה ברכה שאמר אותו המברך ומחכה לו להשיב אמן כראוי, נשמתו עולה ומכריזים לפניו, פתחו שערים לפניו כמו שהוא היה פותח שערים כל יום כשהיה שומר אמונים.
א"ר יוסי א"ר יהודה מאי אמן א"ר אבא הא אוקמוה כלא אמן אקרי⁶⁴³² מבוטא⁶⁴³³ דההוא נחלא⁶⁴³⁴ דנגיד אמן אקרי דכתיב (משלי ח ל) ואהיה אצלו אמן אל תקרי אמן אלא ואמן קיומא דכלהו⁶⁴³⁵ ההוא נחלא (ס"א טלא) דנגיד⁶⁴³⁶ ונפיק⁶⁴³⁷ אמן אקרי דתניא (תהלים קו מח) מן העולם ועד העולם עולם דלעילא⁶⁴³⁸ עולם דלתתא⁶⁴³⁹ אוקימנא אמן הכא אמן ואמן אמן דלעילא אמן דלתתא אמן קיומא דכלהו והא אוקימנא אמן באינון אתוון:	אמר רבי יוסי אמר רבי יהודה, מה זה אמן. אמר רבי אבא, הרי פרשוה הכל, אמן נקרא מעין של אותו הנחל שנמשך, נקרא אמן, שכתוב "ואהיה אצלו אמן", אל תקרי "אמן" אלא "אמן". הקיום של הכל, אותו הנחל (הטל) שנמשך ויוצא, אמן נקרא, שלמדנו "מן העולם ועד העולם", עולם שלמעלה, עולם שלמטה, גם כך "אמן ואמן", אמן שלמעלה, אמן שלמטה, אמן קיום של כולם. והרי בארנו אמן באותן אותיות.
ר"ש אמר אלף עמיקא דבירא⁶⁴⁴⁰ דכל ברכאן מתמן נבעין ונפקין ומשתכחין מ"ם פתוחה נהרא דנגיד ונפיק⁶⁴⁴¹ ואקרי מ"ם	רבי שמעון אמר, אל"ף, עומק הבאר שכל הברכות משם נובעות ויוצאות ונמצאות. מ"ם פתוחה, נהר

⁶⁴³² פי' שפע אימא הנקרא נחלא (מ"מ).

⁶⁴³³ הבינה בעצמה, ולא מצד עצמה אלא מצד התפארת הנעלם בה בענין שימצא עתה לפי זה הבינה נקראת אמן והתפארת נקרא אמן (אור יקר)

⁶⁴³⁴ הוא סוד ו' התפארת (אור יקר).

⁶⁴³⁵ והיינו מלת אמ"ן לשון קי"ם אמן גם כן לשון קיום כאשר ישא האומן את היונק, ולהורות שגם אחר המשכו למטה נקרא אמן (אור יקר).

⁶⁴³⁶ בעצם הבינה (אור יקר).

⁶⁴³⁷ ממנה למטה להמשך להשקות שאר הספירות (אור יקר).

⁶⁴³⁸ פירוש בינה (מ"מ).

⁶⁴³⁹ פירוש מלכות (מ"מ).

⁶⁴⁴⁰ יובן בהקדים מ"ש הר"ב ז"ל בסה"כ ז"ל בפי' וילך אמר הזהיר על סוד אמן אל"ף עמיקא דבירא והוא פי' היסוד דאימא עילאה שנפתח בחצי ת"ת דזעיר ולכן אות אל"ף היא נגד אלף דאה"ה שהוא אור הבינה הנקרא אה"ה הנפתח מפי היסוד שלה בת"ת דזעיר וז"ס אל"ף שבתוך וא"ו דמ"ה כי האל"ף הוא שליש האמצעי ששם פתיחת פה היסוד דאימא הנקרא אה"ה (מ"מ).

⁶⁴⁴¹ הוא יסוד דזעיר, וכנגדו מאחוריו מ"ם סתומה שהוא דעת דרחל נר"ן פשוטה וכפופה פשוטה נגד הבל היוצא מיסוד דזעיר שהוא פשוט וישר ובו נכלל נר"ן כפופה דא גופא דנוקבא מאחוריו הנקראת נר"ן כפופה הרי ביארנו ענין כוונת אמן עכ"ל, ובזה מובן לשון זה ומ"ש נר"ן כפופה כללא דאת ו' כללא דנר"ן כפופה אין לו הבנה, ונלע"ד שצ"ל כללא דנר"ן פשוטה, ור"ל נר"ן במילואה יש בה ו' ונר"ן פשוטה לרמז שמלכות הנק' נר"ן כפופה מקבלת מת"ת הנק' ו' ומקבלת מהבל היוצא מהיסוד הנק' נר"ן פשוטה נר"ן כפופה בכללא דפשוטה, הוא כמ"ש בשם הרב שאמר נר"ן כפופה היא גופא דנוקבא והיא יונקת מן נר"ן פשוטה שהיא הארה היוצאת מהיסוד הנק' נר"ן פשוטה ונכללת וז"ש נר"ן כפופה בכללא דפשוטה וז"ש לעיל נמי נר"ן פשוטה כללא דתריין נוניין שר"ל נר"ן פשוטה כוללת נר"ן כפופה שהוא גופא דנוקבא (מ"מ). עי' ע"ח טנת"א ו: מ' פתוחה ביסוד בכללות ג' תחתונות, כי בטן נברא ממים כו', ועיי"ש בביאורים: ומ"ש "בכללות ג' תחתונות" הוא ע"ד שכתוב בזווגים (פרקים ד ה) בענין ס' ע' דבינה ותבונה, כי על שם הד' תחתונות נה"מ נקרא ע', אלא ששם הוא ע' סתומה מהטעם שאמר שם. אבל היסוד שהוא פתוח, הנה נקרא בכללות כל הנה"מ בשם מ' פתוחה, והוא המ' דאמ"ש. ומ"ש שהוא בטן, כתוב בספר קהלת יעקב, שכן הוא בתיקונים תיקון ל (דף פב סע"א) בטן כו' דא צדיק, וכן שם בריש תיקון ט"ל (דף פח ע"א)

והוא רוא דתנינן מ"ם פתוחה מ"ם סתומה כמה דאוקימנא (ישעיה טו) לסרבה המשרה נון פשוטה כללא דתרינ נונין נון כפופה כללא דאת וא"ו כללא דנון כפופה⁶⁴⁴² (ס"א מם פתוחה כללא דתרינ נונין נון פשוטה נון כפופה נון פשוטה כללא דאת וא"ו) בג"כ כללא אקרי נון ואו נון וברזא דמתניתא הכי תאנא ו' דכר ו' פשוטה כללא דדכר ונוקבא נון כפופה בכללא דפשוטה היא ובספרא דרב המנונא סבא מם דהכא היא נוטריקון מל"ך והיינו אמן אמ"ן נוטריקון א"ל מ"לך נ"אמן⁶⁴⁴³ כללא דכלא ושפיר הוא והא אתמר:	שנמשך ויוצא ונקרא מ"ם, והוא סוד ששינו מ"ם פתוחה. מ"ם סתומה כמו שבארנו "לסרבה המשרה". נ"ן פשוטה, כלל של שתי נונין. נ"ן כפופה כלל של האות וא"ו, כלל של נון כפופה. (מ"ם פתוחה כלל של שתי נונין נון פשוטה נון כפופה נון פשוטה כלל של האות וא"ו) לכן הכל נקרא נ"ן וא"ו נ"ן. ובסוד המשנה כך שנינו, ו' זכר, ו' פשוטה כלל של זכר ונקבה, נון כפופה בכלל של פשוטה היא. ובספרו של רב המנונא סבא, מ"ם שכאן, היא נוטריקון מל"ך, והיינו אמן, אמ"ן נוטריקון א"ל מ"לך נ"אמן, כלל של הכל ויפה הוא והרי נתבאר.
תאנא כל מאן דשמע ברכה מההוא דמברך ולא אתכוון באמן עליה נאמר (שמואל א' ב' ל) ובוזי יקלו כד"א (מלאכי א' ו) לכם הכהנים בוזי שמי (ובשעתא דאצטריך) מאי עונשיה כמה דלא פתח ברכאן לעילא כך לא פתחין ליה ולא עוד אלא כד נפיק מהאי עלמא מכרזי⁶⁴⁴⁴ קמיה ואמרי טרוקו גלי קמיה דפלנייא ולא ליעול ולא תקבלון ליה ווי ליה ווי לנשמתיה:	למדנו, כל מי ששומע ברכה מאותו מברך ולא מכוון באמן, עליו נאמר "ובוזי יקלו" כמו שנאמר "לכם הכהנים בוזי שמי". מה ענשו, כמו שלא פתח ברכות למעלה כך לא פותחים לו, ולא עוד, אלא כשיוצא מהעולם הזה מכריזים לפניו ואומרים סגרו הדלתות לפני פלוני ולא יכנס ואל תקבלו אותו, אוי לו אוי לנשמתו.
תאנא חייבין⁶⁴⁴⁵ דגיהנם כללו סלקי במדורין ידיען וכמה פתחין אית ליה לגיהנם וכללו פתחין לקבל פתחין דגן עדן ובשעתא דאפקי לאינן חייביא דקבילו עונשיהו אינן פתחי פתחין ושוין (ס"א ושאיבין) לון לבר וכללו פתחין בשמהן אקרון⁶⁴⁴⁶ לקבליהון דפתחין דגן עדן וכל פתחא ופתחא⁶⁴⁴⁷ אקרי שמא לקבלי ההוא פתחא דגיהנם ואשתמודען פתחין⁶⁴⁴⁸ לקבליהון פתחין אינן פתחין דג"ע:	למדנו, כל רשעי הגיהנם נכנסים למדורים ידועים, וכמה פתחים יש לגיהנם, וכל הפתחים כנגד פתחי גן עדן. ובשעה שמוציאים את אותם רשעים שקבלו עונשם, הם פותחים פתחים ושמים (ושואבים) אותם לחוץ, וכל הפתחים נקראו בשם כנגדם של פתחי גן עדן, וכל פתח ופתח נקרא שם כנגד אותו פתח הגיהנם, והפתחים ניכרים כנגד הפתחים אותם פתחי הגן עדן.
בגיהנם אית מדורא בתראה תתאה כולם, ואותו מדור, הוא מדור על	בגיהנם יש מדור אחרון תחתון של כולם, ואותו מדור, הוא מדור על

בצדיק דאיהו קדש ידיד מבטן. והוא ע"פ מ"ש הגר"א ז"ל בתיקונים (שם נ סע"ד) כי התחלת היסוד הוא מהטבור.

⁶⁴⁴² (ס"א פשוטה) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁴⁴³ א"ל בינה שעיקר שם ס"ג הוא אל [פי' ייא"י] כנודע, ומלך זעיר, ונאמן היא מלכות הנק'

אמונה (מ"מ).

⁶⁴⁴⁴ מכריזי (דפ"ו).

⁶⁴⁴⁵ חייבי (דפ"ו).

⁶⁴⁴⁶ פי' פתחים של גיהנם (מ"מ).

⁶⁴⁴⁷ פי' של ג"ע (מ"מ).

⁶⁴⁴⁸ פי' של גיהנם ולכך אמר לקבליהון פתחין אינן פתחין דג"ע (מ"מ).

דכלהו וההוא מדורא הוי מדורא על מדורא ואקרי (איוב י כב) ארץ עיפתה מהו⁶⁴⁴⁹ עיפתה כד"א (שמות כח מז) רבוע יהיה כפול ומתרגמין מרובע יהיה עיף אף הכא עיפתה כלומר כפולה וההוא אקרי שאול תחתית (דברים לב כב) שאול הוא מדורא חד תחתית הוא מדורא תתאה ובג"כ אקרי ארץ עיפתה תחתית ואקרי אבדון⁶⁴⁵⁰ וע"ד כתיב (משלי מז יא) שאול ואבדון וכלהו מדורין לא אכפלו וכלהו לא עייפין בר מהאי ותאנא מאן דנחית לאבדון	מדור, ונקרא "ארץ עיפתה". מה זה "עיפתה", כמו שנאמר "רבוע יהיה כפול", ומתרגמים "מרובע יהיה עיף", גם כאן "עיפתה", כלומר כפולה. ואותו נקרא "שאול תחתית", "שאול" הוא מדור אחד, "תחתית" הוא מדור תחתון, ולכן נקראת "ארץ עיפתה", "תחתית", ונקראת "אבדון", ועל זה כתוב "שאול ואבדון". וכל המדורים לא נכפלו, וכולם לא נכפלים חוץ מזה. ולמדנו, מי שירד לאבדון
רפ"א	
דאקרי תחתית לא סליק לעלמין וההוא אקרי גבר דאשתצי ואתאביד מכלהו עלמין ותאנא לההוא אתר נחתין להנהו גברי דמבוי לאתבא אמן [ועל] אמן סגיאין דאתאבידו מניה דלא חשיב להו דיינין ליה בגיהנם ונחתין ליה בההוא מדורא תתאה דלית בה פתחא ואתאביד ולא סליק מניה לעלמין וע"ד כתיב (איוב ז ט) כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה ולא והא כתיב (יונה ב ג) מבטן שאול שועתי שמעת וגו' וכתיב (שמואל א' ב ו) מוריד שאול ויעל אלא הכא שאול התם תחתית ואוקימנא הא דאהדר ביה הא דלא אהדר ביה:	שנקרא תחתית, לא עולה לעולמים, והוא נקרא איש שנשמד ונאבד מכל העולמות. ולמדנו, לאותו מקום מורידים את אותם אנשים שמבזים להשיב אמן, ועל אמן הרבה שנאבדו ממנו שלא החשיב אותם, דנים אותו בגיהנם, ומורידים אותו לאותו מדור תחתון שאין בו פתח ונאבד, ולא עולה ממנו לעולמים, ועל זה כתוב "כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה". ולא, והרי כתוב "מבטן שאול שועתי שמעת וגו'", וכתוב "מוריד שאול ויעל", אלא כאן שאול, שם תחתית, ובארנו, זה כשחזר בו וזה כשלא חזר בו.
א"ר יוסי מאי דכתיב (ירמיה ב יג) כי שתים רעות עשה עמי אותי עזבו מים חיים לחצוב להם בארות וגו' אותי עזבו מקור מים חיים דא הוא דלא בעי לקדשא שמא דקב"ה באמן מאי עונשיה כתיב (שם) לחצוב להם בארות בארות נשברים דנחתין לגיהנם דרגא בתר דרגא עד דנחתין לאבדון דאקרי תחתית ואי איהו קדיש שמא דקב"ה לכוונא ובאמן (ביה) כדקא יאות סליק דרגא בתר דרגא לאתעדנא מההוא עלמא דאתי דנגיד תדיר ולא פסיק הה"ד (תהלים לא כד) אמונים נוצר יי	אמר רבי יוסי, מהו שכתוב "כי שתים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות וגו'", "אותי עזבו מקור מים חיים", זהו [מי] שלא רוצה לקדש שמו של הקדוש ברוך הוא באמן. מה ענשו, כתוב "לחצוב להם בארות בארות נשברים", שיורדים לגיהנם דרגה אחר דרגה, עד שיורדים לאבדון שנקרא תחתית. ואם הוא קידש את שם הקדוש ברוך הוא לכוון באמן כראוי, עולה דרגה אחר דרגה להתעדן מאותו עולם הבא שנמשך תמיד ולא פוסק, זהו שכתוב "אמונים נוצר ה' ומשלם

⁶⁴⁴⁹ מה (דפ"ו).

⁶⁴⁵⁰ פי' ג' שמות נק' אבדון תחתית ארץ עיפתה, וז"ל הרב בסה"כ מדורין בגיהנם ותחתון שבכולם שהוא שאול הוא כפול ונק' ארץ עיפתה נמצא שהם שמנה. והשנה י"ב חדשים הרי שמונה מדורי גיהנם כל א' נגד חדש וחצי, ובמדור תחתון יורדים אותם שאינם חוששים לענות אמן עכ"ל, וז"ש לעיל אית מדורא בתראה שהוא שאול והוא כפול דהיינו שאול הוא מדור ה' ותחתית הוא מדור הח' ולכך אמר שאול הוא מדורא חדא, תחתית מדורא תתאה הנק' אבדון, וכן בסמוך אמר בההוא אתר נחתי דמבזי לאתבא אמן דהיינו אבדון (מ"מ).

על יתר עושה גאווה".	ומשלם על יתר עושה גאווה:
למדנו, שירה מושכת ברכות מלמעלה למטה, עד שימצאו ברכות בכל העולמות. (אמר רבי יוסי, עתידים הם ישראל לומר שירה שלימה, שירה שכוללת כל שאר השירים, זהו שכתוב "ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו"). אמר רבי אלעזר, עתידים ישראל לומר שירה מלמטה למעלה ומלמעלה למטה ולקשור את קשר האמונה, שכתוב "אז ישיר ישראל את השירה הזאת" "אז שר" לא נאמר אלא "אז ישיר" וכן כולם כמו זה. "את השירה הזאת", מלמטה למעלה. "עלי באר ענו לה", "עלי באר", כלומר, עלי למקומך להתאחד בבעלך, זהו מלמטה למעלה.	תאנא שירה משיך ברכאן מעילא לתתא עד דישתכחון ברכאן בכלהו עלמין (א"ר יוסי זמנין אינון ישראל למימר שירתא שלימתא שירה דכליל כל שאר שירין הה"ד (ישעיה יב ד) ואמרתם ביום ההוא הודו ליי' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו) א"ר אלעזר זמנין אינון ישראל למימר שירתא מתתא לעילא ומעילא לתתא ולקשרא קשרא דמהימנותא דכתיב (במדבר כא יז) אז ישיר (משנה ובני) ישראל את השירה הזאת (לה' ויאמרו לאמר) אז שר לא נאמר אלא אז ישיר וכן כללהו כהאי גוונא את השירה הזאת מתתא לעילא עלי באר ענו לה (שם) עלי באר כלומר סק לאתריך ולאתאחדא בבעליך ⁶⁴⁵¹ דא הוא מתתא לעילא (לאתחברא):
ואחר כך מלמעלה למטה (שהרי עד עכשיו בגלות נמצאת עמנו), "באר חפרוה שרים", שילדו אותה אבא ואמא (למעלה), "כרוה נדיבי העם",	ולבתר מעילא לתתא (דהא עד השתא בגלותא אשתכחת עמנא) באר חפרוה ⁶⁴⁵² שרים ⁶⁴⁵³ (שם יח) דאולידו לה אבא ואימא (לעילא) כרוה ⁶⁴⁵⁴ נדיבי העם אלין אבהן ⁶⁴⁵⁵

⁶⁴⁵¹ שעלתה עמו פב"פ בכל קומתו (דע"ה ח"ב קכט ע"ד).

⁶⁴⁵² ר"ל על פתיחת החותמות, כי ע"ז נתגלה היסוד שבה, כי חפירה הוא לשון גילוי שנתגלה היסוד (דע"ה ח"ב קכט ע"ד).

⁶⁴⁵³ לעיל קנ סע"א (לש"ו).

⁶⁴⁵⁴ הוא על מיעוץ הבתולים, כי ע"י אור החג"ת הנה נתמעכו ונמתקו (דע"ה ח"ב קכט ע"ד)

⁶⁴⁵⁵ החג"ת דאו"א, כי החג"ת נקראים אבות (דע"ה ח"ב קכט ע"ד)

דאקרון (תהלים מז י) נדיבי עמים⁶⁴⁵⁶ כרוה אתר לאזדווגא בה מלכא בברכין ובמה הוא זווגא במחוקק דא יסוד במשענותם דא נצח והוד⁶⁴⁵⁷ הא מעילא לתתא וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות הא קשורא שלימא קשורא דמהימנותא קשורא קיימא דכלא ביה⁶⁴⁵⁸;	אלו האבות שנקראו "נדיבי עמים". "כרוה", מקום להזדווג בה המלך בברכות. ובמה הוא הזווג, "במחוקק" זה יסוד, "במשענותם" זה נצח והוד, מלמעלה למטה. "וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות", זהו קשר שלם, קשר האמונה, קשר קיים שבו הכל.
וא"ר יוסי זמינין ישראל למימר שירתא שלימתא שירתא דכליל כל שאר שירין הה"ד (ישעיה יב ד) ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו בההוא זמנא כתיב (זכריה יד ט) והיה יי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד וכתוב (תהלים קכו ב) אז ימלא שחוק פינו ולשונינו רנה אז יאמרו	אמר רבי יוסי, עתידים ישראל לומר שירה שלימה, שירה שכוללת כל שאר השירים, זהו שכתוב "ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו". באותו זמן כתוב "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", וכתוב "אז ימלא שחוק פינו ולשונינו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל ה'".

⁶⁴⁵⁶ דע כי בהיותם ז"א ונוק' אחור באחור ראש הנקבה מתחלת מחצי הת"ת דז"א ולמטה ונמצא כי סיום הת"ת דז"א שהוא מקום פי האמה שהוא היסוד ממש נעשה כנגדו באחור בחינת הפה של הנקבה כי שם הוא סיום ראשה ואח"ך אר"א נסרוה והחזירוה פב"פ בסוד ויבן ה' אלהים את הצלע והעלוה ממש פנים בפנים כשיעור קומת ז"א ונמצא כי מה שהיה בתחי' ראשה אחור באחור הנה עתה בהגדלתה בחזרתה פנים בפנים ונעשה סיום גופה כולו ונמצא שמקום הרחם שלה הוא ממש כנגד פי היסוד שלו בשיווי אחד ומה שהיה תחילה בחי' הפה שלה חזר עתה להיות פי היסוד שלה ולכן תמצא כי נזכר בתורה התשמי' בלשון אכילה. בסוד אכלו ריעים כו' וכן כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה כו' והנה הפסוק הזה מדבר בענין נחש שבא על חוה והוא במה שביארנו בריש אדרת נשא דקכ"ח ע"ב וז"ל יתיב על כורסיא דשביבין לאכפייא לון שהוא סוד שם האור ההוא הנק' אלהים אשר מתפשט עד הקלי' והקלי' נכללין זה בזה עד. למעלה עד אשר נכנס שם אלהים ביסוד של הנקבה בסוד הגבורות אשר בה ולבחי' אותו הכללות שנכללו הקלי' באותו שם של אלהים כנז' ולבחי' ההיא היא שרמזו רז"ל ואמרו כי הנחש בא על חוה ולא כפשוטו ומשמעותו ממש ח"ו ונמצא כי מה שהיה בתחילה משמש היסוד עמה בסוד הנתיב העליון הנקרא פלא הנה עתה יונקת מן הנתיב החיצון של אלהים אשר גם הוא נקרא פלא וזהו ר"ת לא פעלתי און כי היא אומרת שלא פעלה און עם הנתיב החיצון רק מן הנתיב העליון הנקרא פלא גם כן ונחזור לענין כי הנה גם במשנה מצינו שקרא אל התשמיש דיבור כנז' בפ"ק דמס' כתובות וז"ל ראוה מדברת עם אחד מה טיבו של איש זה כו' ואמרו שגמרא ר' פלוני אמר מדברת ממש. ר' פלוני אמר מתייחדת כו' והוא לטעם הנז' כי מה שהיה תחילה בחי' פה הוא עתה בחי' יסוד שבה ואותה החפירה העמוקה שהיה בה תחי' בבחי' פה שבה ואח"ך על ידי אר"א שהחזירוה אפין באפין כנז' נעשית חפירה הזו בה בבחינת היסוד שבה וזמ"ש באר חפרוה שרים דאולידו לה אר"א לעילא והוא בסוד ויבן ה' אלהים את הצלע כו' שאמרו בפ' בראשית רמ"ט ע"א. וביארנוהו בפ' פקודי דף רנ"ד ע"ב והרי זה ענין החפירה בעצמה שהוא היסוד שבה. ועוד צריך בחינה אחרת והיא המיין נוקבין אשר ביסוד הנקבה שצריך להעלותם לגבי בעלה וענין הזה נקרא כריה ואמר כי כריה זו נעשית ע"י נדיבי העם הם אבהן דאיקרון נדיבי עמים והם חסד וגבורה אשר הם שתי הידים של אימא עלאה אשר בהם חמש חמש אצבעאן והם סוד חמשה אותיות מנצפ"ך שהם כפולות אשר הם ירדו למטה ונעשו בבחי' מיין נוקבין ביסוד שלה כמבואר אצלנו בפסוק ונתתם חמשת לפרעה וארבע הידות כו' (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁴⁵⁷ הענין הוא כי אחר אשר נעשה בה זה התיקון אז נכנסו נה"י דז"א בסוד מוחין שבה ובזה יובן הפסוק הראשון האומר עלי באר ענו לה כו' ר"ל אתה הנקרא באר ראוי לך שתעלי מיין נוק' מתתא לעילא וזהו עלי באר והטעם הוא כי הרי כבר את מתוקנת לדבר זה כי הרי באר חפרוה שרים כו' א"כ ענו לה עלי באר מיין נוק' לגבי עילא ובזה תבין כי נרמז בר"ת באר חפרוה שרים לריה בחשך ירצה כי ענין כרית הבאר שהיא המלכות הנה הוא בסוד היסוד שבה אשר שם מקום קיבוץ חמש הגבורות מנצפ"ך ונודע כי הגבו' היא נק' חשך והחסד נקרא אור (שער מאמרי רשב"י). ר"ל תרין ביעין שהם המריקים שפע להיסוד (דע"ה ח"ב קכט ע"ד).

⁶⁴⁵⁸ פי' מדבר הוא נוקבא דלית לה מגרמא כלום או לשון דבור בסוד (במדבר כז ג) אבינו מת במדבר וקול ודבור ידוע. מתנה הוא ת"ת בסוד ישמח משה במתנת חלקו נחליאל בסוד ו"ק כשהם כלולים ביסוד אמא אז הם נק' נחליאל עליון במו"ת הוא סוד ע"ק (זהר הרקיע).

לעשות עם אלה	בגוים הגדיל יי' לעשות עם אלה:
	בילא"ו יילא"ו:
	פרשת האזינו השמים:
"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי". רבי יהודה פתח, "פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר וגו', בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני". מה כתוב למעלה "אני ישנה ולבי ער וגו'", "אני ישנה", אמרה כנסת ישראל, "אני ישנה" ממצוות התורה בזמן שהלכתי במדבר, "ולבי ער" לעלות לארץ לעשות אותם (חוקים) שהרי כל מצוות התורה נמצאות בארץ.	האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי (דברים לב א) רבי יהודה פתח ⁶⁴⁵⁹ (שיה"ש ה ו) פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר וגו' בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני מה כתיב לעילא (שיה"ש ה ב) אני ישנה ולבי ער וגו' אני ישנה אמרה כנסת ישראל אני ישנה מפקודי אורייתא בזמנא דאזלינא ⁶⁴⁶⁰ במדברא ⁶⁴⁶¹ ולבי ער לאעלא לארעא ⁶⁴⁶² למעבר להו (נימוסין) דהא כל פקודי אורייתא בארעא משתכחי ⁶⁴⁶³ :
"קול דודי דופק", זה משה שהוכיח להם לישראל בכמה ויכוחים	קול דודי ⁶⁴⁶⁴ דופק ⁶⁴⁶⁵ דא משה ⁶⁴⁶⁶ דאוכח להו לישראל בכמה ויכוחין רפ/ב

⁶⁴⁵⁹ כוונתו ליישב מה שאמר משה רבנו ע"ה לשמים בלשון האזנה ולא רצו בשמיעה, ולשמים בלשון צווי לנוכח ולא רצו בדרך נסתר, ולכן פתח בפסוקים דשיר השירים לתרץ הכל. אבל עיקר התירוץ הוא מפסוק פתחתי אני לדודי, וכמו שיבוא. ומפני זה פתח בו, אך להיותו צריך לביאור הענין לפסוק הקודם לכך אמר מה כתיב לעילא. ודוק היטב טעם למה לא פתח בפסוק אני ישנה, דכמו שיתבאר בפירושוני אני ישנה, אמרה כנסת ישראל וכו', ידוע מכמה דרושים מה היא מדרגת דור המדבר ושאו היתה רחל באחורי זעיר וכמד"א (ירמיה ב ב) לכתך אחרי במדבר, ואמנם אני, היא רחל, שהיא בעלמא דאתגלייא ונמצאת, והיינו אני. וגם כי היא נקודה עצמית מעשר נקודות הראשונות, שלעולם יש לה מציאות גם שישתנו אופני מציאותה פעם גדולה ופעם קטנה תמיד תוכל לומר אני [היא], מה שאין כן שאר הנקבות שהן פרצופי הארה (נ"א המדה) ויש זמן שמתבטלות (רמ"ז).

⁶⁴⁶⁰ דהוינא אזלי (אור יקר).

⁶⁴⁶¹ מדת אני שאר גופא המתפשט באבריו השולטות בחוץ, אמנם בחי' זו ישנה מפני שהיא מתהלכת במדבר השמש מקום הקלי' שאין תיקון מצות כדכתיב נחש שרף ועקרב וצמאון אמנם הנקודה האמצעית שהיא לבי ער (אור יקר). סוד השינה הוא הסתלקות המוחין שה"ס הנשמה למעלה, וכך היתה רחל במדבר, שחסרו ממנה אורות אבא שהם פקודי אורייתא, ושהם מכוונים אותה כמד"א בפסוק (משלי ג יט) ה' בחכמה יסד ארץ, אבא יסד ברתא (רמ"ז).

⁶⁴⁶² שהיא בחי' השולטת בארץ שהי אמתתקנת בארץ ישראל (אור יקר). פי' שמה רבנו ע"ה העלה אותה מן הקלי' וסלקה עד אחורי זעיר וכנזכר בדרוש תיקון הנוק', והיתה מוכנת לשאם יזכו ישראל ליכנס לארץ מיד שתבנה ותכונן, וכמו שהיתה בעת פטירת משה רבנו ע"ה, וזהו לבי ער, הוא שרשה שבלב זעיר, שאז היה מושפע במוחין ידיה ומוכן להכינה, וזהו התעוררותו לשיכנס לארץ ישראל שהיא רחל הקדושה, ושאו היא תבוא לפני זעיר בעלה ותשתלם בכל אורותיה בשלימות (רמ"ז).

⁶⁴⁶³ דוקא בארעא דישראל היא רחל, שהרי רק זווגה עם דודה בשלימות הוא השלם שמקבלת חו"ג בשלימות (רמ"ז).

⁶⁴⁶⁴ ת"ת (אור יקר).

⁶⁴⁶⁵ משפיע דינים מצד הגבורה שבו והדין בכללות הימין (אור יקר).

⁶⁴⁶⁶ פי' שבהגיע זמן כניסתם לארץ אז היה התחלת הבאת (נ"א הכאת) אור דעת זעיר היוצא מפי הגבורה היא אמא, שיסודה נפתח בחזה דזעיר, ויוצא לחוץ יסוד אבא המאיר ברחל בסוד הדפיקה, הוא ענין אחורי ע"ב שה"ס בחינת דין לגבי הפנים, והוא ממש סוד דפ"ק, והוא מש"ה שסודו פק"ד קס"א (רמ"ז).

בכמה קטטין⁶⁴⁶⁷ דכתיב (דברים א א) אלה הדברים וגו' (שם ט ז) ממרים הייתם וגו' (שם ח) ובחורב הקצפתם⁶⁴⁶⁸ וגו' הה"ד דופק⁶⁴⁶⁹ ועכ"ד דמשה אוכח להו לישראל ברחימותא הו כל מלוי⁶⁴⁷⁰ דכתיב (שם ז ו) כי עם קדוש אתה ליי' אלהיך⁶⁴⁷¹ (שם יד ב) ובך בחר יי' אלהיך להיות לו לעם וגו' (שם א) בנים אתם ליי' אלהיכם⁶⁴⁷² (שם ד ד) ואתם הדבקים ביי⁶⁴⁷³ ועל דא (שם כז י) ושמעת בקול יי' אלהיך (שם ז ח) כי מאהבת יי' אלהיכם⁶⁴⁷⁴ אתכם הה"ד (שיה"ש ה ב) פתחי לי אחותי רעיתי:	בכמה מריבות, שכתוב "אלה הדברים וגו'", "ממרים הייתם וגו'", "ובחורב הקצפתם וגו'" זהו שכתוב "דופק". ועם כל זה שמשה הוכיח להם לישראל, באהבה היו כל דבריו, שכתוב "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ובך בחר ה' אלהיך להיות לו לעם וגו'", "בנים אתם לה' אלהיכם", "ואתם הדבקים בה'", ועל זה "ושמעת בקול ה' אלהיך", "כי מאהבת ה' אתכם", זהו שכתוב "פתחי לי אחותי רעיתי".
מאי⁶⁴⁷⁵ (ד) כתיב (שיה"ש ה ה) קמתי אני לפתוח לדודי [אמרו] ישראל⁶⁴⁷⁶ (אמרו) בעוד דהוינן זמינין למיעל לארעא ולקבלא	מה כתוב, "קמתי אני לפתוח לדודי", אמרו ישראל, בעוד שהיינו מוכנים לעלות לארץ ולקבל מצוות התורה האלו על ידי משה, מה כתוב

⁶⁴⁶⁷ היינו דפיקת אור דפ"ק והארת גבורות אמא, כי כל בחינת גבורות ודינין נקראים תוכחה, וכל מי שמוכיח לשם שמים עושה תיקון גדול אל הגבורות הקדושות, שהרי מעורר לב מקבל התוכחה (נ"א הנוכח) לתשובה היא אמא עלאה, וסותם פה המקטרג שלא יוכל לקטרג, ובזה מגרשו מלהתאחז בגבורות, והעיקר שהשכינה מתתקנת יפה, וזו היתה כוונת דפק קול משה, לכוון צד"ק שהוא דפ"ק וי' אותיותיו (נ"א תיבותיו) וכו' (רמ"ז).

⁶⁴⁶⁸ הוא עוון העגל שפגמו בזעיר כנזכר בספר אוצרות חיים. ולפי זה נקט להו ממטה למעלה לפי סדר הפגם, כי בודאי פגם המרגלים שברחל בא מאוחר בכתוב, והכא נקט להו ממטה למעלה. אי נמי אפשר שאיחר מעשה העגל מפני שחזר וניעור אחר מעשה המרגלים, וכמ"ש רש"י [בפרשת שלח] על פסוק (במדבר יד, לג) ובניכם יהיו רועים במדבר ארבעים שנה (רמ"ז) ⁶⁴⁶⁹ פי' בזה תבין בעצם מלת דופק כי לפי הפשט אין הקול דופק, אבל בדין אתי שפיר, שהיה מכה על לב השומעים, וגם לרמוז לסוד דפ"ק הנזכר (רמ"ז).

⁶⁴⁷⁰ כדרך קו האמצעי שדיניו מזוגים מימין ומשמאל, שהרי אותו התוכחת אינו אלא לקשרם בימין (אור יקר). ולכן קראו בשם דודי, להורות שכוונת תוכחותיו היו לבסם הגבורות להכין תיקון גדול לבנין רחל. ולכן אמר בכל משנה תורה ה' אלקיך ה' אלקיכם ולא אמר אלקינו, וכמ"ש הרב באוצרות חיים, שהיה מדבר כן לבאי הארץ שהיו מושרשים בז"ן ולא בדור המדבר, ובזה הורה להם שהם יזכו להכנס לארץ ישראל ולתקנה (רמ"ז).

⁶⁴⁷¹ נוכל לדרוש ד' פסוקים שנכתבו כאן על ד' מקומות שבהם מושרשת רחל בזעיר. דהיינו בכתר, ולנגדו אמר כי עם קדוש אתה, שכתב הוא מקור הקדושה (רמ"ז).

⁶⁴⁷² בנים אתם, כנגד הדעת שממנו מקור טיפת הולדת הבנים וכדכתיב (בראשית ד, כה) וידע אדם, ושם ב"ן שהוא ב' הויות ה"ס חו"ג שבדעת (רמ"ז).

⁶⁴⁷³ ואתם הדבקים, בת"ת ששם עיקר הצלע שהיתה דבוקה בגוף האדם, ועל דרך (ל, ח) ושמעת בקול, כי שם סוד פי הגבורה כי מאהבת ה' בסוד היסוד ששם עיקר אהבת הזווג, וי"ג בריתות בגי' אהב"ה, ואורכיה דיסוד רח"ם עלמין, מלשון (תהלים יח, ב) ארחמך. ולעומתם יש לכוין ד' תוארי אחותי רעיתי יונתי תמתי. ולזה כיוון באומרו הה"ד פתחי לי וכו', כלומר כנגד ד' הפסוקים. וגם כי משם נשמע שהדפיקה היתה ברחימותא (רמ"ז).

⁶⁴⁷⁴ נמחק בדפ"ו.

⁶⁴⁷⁵ מה (דפ"ו).

⁶⁴⁷⁶ הם חשבו שהשי"ת יתרצה לתפילת משה רבנו ע"ה ושירשהו ליכנס לארץ, ואז יושפע שפע חדש לתיקון רחל, וזהו ענין ולקבלא אינון פקודי אורייתא על ידי דמשה. אבל דודי חמק עבר, ונתבטלה הארתו, וגם שנתקנה רחל שהרי נכנסו לארץ (רמ"ז).

אינון פקודי אורייתא על ידי דמשה מה כתיב (שה"ש ה ו) ודודי חמק עבר⁶⁴⁷⁷ דכתיב (דברים לד ה) וימת שם משה עבר יי (שה"ש ה ו) בקשתיהו ולא מצאתיהו ודכתיב (דברים לד י) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה קראתיו ולא ענני דלא הוה דרא⁶⁴⁷⁸ כדרא דמשה דקב"ה ושמע לקליהון ועברו (עבר) להו נסין [ונימוסין]⁶⁴⁷⁹ כמה דעבר על ידי:	"ודודי חמק עבר", שכתוב "וימת שם משה עבר ה'". "בקשתיהו ולא מצאתיהו", שכתוב "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה". "קראתיו ולא ענני", שלא היה דור כדורו של משה שהקדוש ברוך הוא שמע לקולם, ועשה להם ניסים וחוקים כמו שעשה על ידיו.
ר' יצחק אמר קמתי אני לפתוח לדודי דא קב"ה וביומוי דמשהו דכל יומוי (דמשה) לא בעא ודומלאכא ושלחא לדברא עמיה ודכתיב (שמות לג טו) אם אין פניך הולכים וגו' זכאה חולקיה [דמשה] דקב"ה אסתכם ולרעותיה ודודי חמק עבר ביומוי דיהושע דכתיב (יהושע ה יד) לא כי אני שר צבא יי' (לרעותא דמשה בתר דשכיב מה כתיב ויאמר לא כי אני וגו' ויפול יהושע על פניו ארצה וישתחו וגו'):	רבי יצחק אמר, "קמתי אני לפתוח לדודי", זה הקדוש ברוך הוא בימיו של משה, שכל ימיו לא רצה שמלאך או שליח להנהיג עמו, שכתוב "אם אין פניך הולכים וגו'". אשרי חלקו של משה שהקדוש ברוך הוא מסכים לרצונו. "ודודי חמק עבר" בימיו של יהושע, שכתוב "לא כי אני שר צבא ה'".
ות"ח משה הוה שמע קלא קדישא דמלאכא עלאה ולא ואזדעזעו (יזדעזע) וכ"ש מלאכא דלא ובעא בתר דשכיב מה כתיב (לחשבא ליה בלביה בעי ולא קבלי ת"ח) (שם) ויאמר לא כי אני שר צבא יי' ודכתיב (שם) ויפול יהושע על פניו ארצה עתה באתי ביומוי דמשה רבך אתינא ולא קבלני ביה שעתא ידעו ישראל שבחא דמשה בההוא זמנא בעו ישראל לקב"ה ולא אזדמן להו הכי כיומוי דמשה הה"ד (שה"ש ה ו) בקשתיהו ולא מצאתיהו וגו':	בא וראה, משה היה שומע קול קדוש של המלך העליון ולא נזדעזע, וכל שכן מלאך שלא רצה (ולא קבלו), אחר שמת משה מה כתוב "ויאמר לא כי אני שר צבא ה'", וכתוב "ויפול יהושע אל פניו ארצה". "עתה באתי", בימיו של משה רבך באתי ולא קבלני. באותה השעה ידעו ישראל שבחו של משה. באותו זמן בקשו ישראל לקדוש ברוך הוא ולא נזדמן להם כך כבימי משה, זהו שכתוב "בקשתיהו ולא מצאתיהו וגו'".

⁶⁴⁷⁷ והטעם שכל המצוות התלויות בארץ קבלום ממשה רע"ה בעל פה, לא במעשה כשאר המצוות שממש עשו אותם בפניו וזהו שאמר בעוד שלא נעשה הזווג בימין, ולזה פירשו בתיקו"ז שעדיין לא נבעלה מפני שהיחודים שנעשו לא נעשו על הסוד הגמור שהוא הייחוד הגמור אלא כלת משה מאורסת לו ואינה מיוחדת לו כדפי' והנה הניסים גם הם על דרך זה שהרי ניסי מרע"ה מאספקלריא המאירה להפך הטבע דהטב"ע שם אלהים ומשה מהפכו מדין לרחמים ופקיד ליה כרעותיה אמנם יהושע ושאר נביאים הם מאספקלריא שאינה מאירה והטב"ע שם אלהים שולט אינם יכולים לשנותו לרצונם כמרע"ה (אור יקר).

⁶⁴⁷⁸ כי אם היה משה נכנס היה מתקנה בתיקון העתיד ע"י המשיח כידוע אצלנו, וממילא שמענו שכוונת משה לתקן השכינה בסוד הנז"ל בקול דודי דופק, כי אמרנו שקול רומז לאו"א שבתוך דעת זעיר, ולכן דיבר לשמים בלשון האזנה, כלומר שיכולים הם להתקרב לתיקון רחל בזכות וכח דיבורו בדפיקה, וממילא תשמע הארץ שהיתה באחור שזהו ריחוקה, והבן (רמ"ז).

⁶⁴⁷⁹ מטעם זה לא היו לישראל מצות אלא על ידי משה ואפילו הלכות לא חדש יהושע ואפילו אותם שנשתכחו בימי אבלו של משה לא נתן לו הקב"ה מפני שאין חדוש תורה מהמלכות ומרע"ה היה שואב מן הת"ת היה מתפשט האור ומוציא האורות העליונים שהם המצות, אמנם כשגמר נסתם ונעלם ושוב לא נפתח ואין לישראל אלא להסתפק בתורה הנמסרת למרע"ה לבד שאין נביא יכול לחדש דבר או לשנות ח"ו שאותה המדה קבעה נמוסיה ומצותיה ודיניה ונסתמה ונעלמה ואין לנו אלא מה שהאירה הת"ת ע"י מרע"ה (אור יקר).

האזינו השמים ואדברה (דברים לב א) רבי חייא אמר זכאה חולקיה דמשה יתיר מכל אנביאי (בני) עלמא ת"ח כתיב (ישעיה א ב) שמעו שמים והאזינו ארץ כי יי' דבר שמעו שמים ישעיה דהוה יתיר רחיקא ממלכא כתיב שמעו שמים משה דהוה יתיר קריב למלכא כתיב האזינו השמים:	"האזינו השמים ואדברה", רבי חייא אמר, אשרי חלקו של משה יותר מכל נביאי העולם. בא וראה, כתוב "שמעו שמים והאזינו ארץ כי ה' דבר", "שמעו שמים", ישעיה שהיה רחוק יותר מהמלך כתוב "שמעו שמים", משה שהיה קרוב יותר למלך כתוב "האזינו השמים".
תאנא בההוא זמנא דאמר ישעיהו שמעו שמים והאזינו ארץ כמה גרדיני טהירין אזדמנו לתברא רישיה נפקא קלא ואמר מאן הוא דין דבעי לארעשא עלמין עד דפתח ואמר לאו אנא ולא ידידי אלא כי יי' דבר ולא אנא במשה מה כתיב (דברים לב א) האזינו השמים ואדברה אנא ולא אחרא ואדברה בלא דחילו ותשמע הארץ אמרי פי ולא [מ]אחרא זכאה חולקיה א"ר אבא באתון גליפן דר' אלעזר האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ הכא אתרמיז שמא קדישא עלאה:	למדנו, באותו זמן שאמר ישעיהו "שמעו שמים והאזינו ארץ" כמה בעלי דינים טהורים הזדמנו לשבור את ראשו. יצא קול ואמר, מי הוא זה שרוצה להרעיש עולמות, עד שפתח ואמר, לא אני ולא שלי, אלא "כי ה' דיבר" ולא אני. במשה מה כתוב "האזינו השמים ואדברה", אני ולא אחר, "ואדברה", בלא פחד, "ותשמע הארץ אמרי פי" ולא מאחר, אשרי חלקו. אמר רבי אבא, באותיות חקוקות של רבי אלעזר "האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ", כאן נרמז שם הקדוש העליון.
ר' יוסי אמר [תו] מה בין משה לישעיהו משה אמר (דברים לב א) האזינו השמים השמים ושמים עלאין אינון דאשתמודען דאקרון שמא דקב"ה ותשמע הארץ וארץ עלאהו ההיא דאשתמודעא ואיהי ארץ החיים בישעיה כתיב שמעו שמים ולא השמים האזינו ארץ ולא הארץ ואינון שמים וארץ תתאין ועם כל דא בעו לאענשא ליה עד דאמר כי יי' דבר ולא אנא ומשה אמר כולי האי דכתיב האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי:	רבי יוסי אמר, עוד מה בין משה לישעיהו, משה אמר "האזינו השמים", "השמים", שמים העליונים, אלו הנודעים שנקראים שמו של הקדוש ברוך הוא. "ותשמע הארץ", הארץ העליונה, אותה הנודעת והיא "ארץ החיים". בישעיה כתוב "שמעו שמים" ולא "השמים", "האזינו ארץ" ולא "הארץ" ואלו שמים וארץ תחתונים, ועם כל זה רצו להעניש אותו עד שאמר "כי ה' דבר" ולא אני, ומשה אמר כל זה שכתוב "האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי".
רבי יצחק פתח (שיה"ש ב ג) כתפוח בעצי היער וגו' זכאה חולקהו דישראל מכל עמין עכו"ם דהא כל שאר עמין אתיהבו לרברבן ממנן בשלטנותא עליהו וישראל קדישין זכאה חולקהו בעלמא דין ובעלמא דאתי דלא יהב לון קב"ה לא למלאכא ולא לשליטא אחרא אלא הוא אחיד לון לחולקיה הה"ד (דברים לב ט) כי חלק יי' עמו וכתיב (שם קלה ד) כי יעקב בחר לו יה כתפוח בעצי היער מה תפוח מתפרשא בגוונא על כל שאר אילני חקלא כך קב"ה מתפרש ואתרשים על כל חילין עלאין ותתאין בג"כ יי' צבאות שמו אות הוא בכל	רבי יצחק פתח, "כתפוח בעצי היער וגו'", אשרי חלקם של ישראל מכל אומות עובדי כוכבים ומזלות, שהרי כל שאר האומות נתנו לשרים ממונים בשלטון עליהם, וישראל קדושים אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא, שלא נתן אותם הקדוש ברוך הוא, לא למלאך ולא לשליט אחר, אלא הוא יחד אותם לחלקו, זהו שכתוב "כי חלק ה' עמו", וכתוב "כי יעקב בחר לו יה". "כתפוח בעצי היער", מה תפוח מתחלק בגוונא על כל שאר עצי השדה, כך הקדוש ברוך הוא מתחלק ונרשם על כל חילות עליונים ותחתונים, משום זה "ה'

צבאות שמו", אות הוא בכל צבא של מעלה.	חילא דלעילא:
בא וראה, הקדוש ברוך הוא כתפוח שיש בו שלשה צבעים, כנסת ישראל כמו שושנה. איזו שושנה, אמר רבי אבא, שושנה מוקפת, סתם שושנה שנכללת בששה עלים, שושנה זו גווינה לבן ואדום, והכל הוא שני צבעים אדום ולבן, כך כנסת ישראל. הקדוש ברוך הוא כמו תפוח, כנסת ישראל כמו שושנה, שכך אמרה כנסת ישראל "תחת התפוח עוררתיך", "תחת התפוח",	ת"ח קב"ה כתפוח דאית ביה תלת גווינין כ"י כשושנה מאן שושנה א"ר אבא שושנה [סוגה] סתם שושנה דאתכלילת בשית מרפי שושנה דא [גווינה] חוור וסומק וכלא הוא תרין גוויני סומק וחוור הכי כ"י קב"ה כתפוח כ"י כשושנה [ד]הכי אמרה כ"י (שיה"ש ח ה) תחת התפוח עוררתיך תחת התפוח
רפז/א	
באיזה מקום זה, אלא אלו האבות שאמרנו. רבי יוסי אמר, זה יובל. רבי	באן אתר ⁶⁴⁸⁰ היא אלא אלין אבהות ⁶⁴⁸¹ דאמרן ר' יוסי אמר דא יובלא ⁶⁴⁸² ר' אבא

⁶⁴⁸⁰ וירצה כיון שאמרת עד עתה שהתפוח הוא זעיר, אם כן איזה מקום הוא שיקרא תחת התפוח שהרי הוא עצמו נקרא תפוח, ואם כן הול"ל תחת מקומך או תחתך עוררתיך, אבל התפוח באיזה מקום הוא (רמ"ז).

⁶⁴⁸¹ פ' האבות נק' תפוח ותחת התפוח הם נה"י דדכורא תרין ביעין ואמה (זהר הרקיע). פ' כי עיקר המקום שקרוי תפוח הוא בגג"ת שהם שרשי הג' גווינים [דלעיל] שעל שמם נקרא כל פרצוף זעיר בשם תפוח וכנזכר והשתא אתי שפיר גם שם שושנה שתפוח שלה הוא מתחת ג' אבות. וגם בזה יכון מאד מה שאמר לעיל שה' צבאות שמו, שידוע שבגדלותו דז"א חב"ד נעשים מחג"ת וחג"ת מנה"י, ואז כשהיא תחת חג"ת זה שנעשה מנה"י אז אומרת תחת התפוח עוררתיך, התפוח ג' צבאות שהם נה"י הנזכרים. והענין מובן בהבנת ראש הפסוק (ח, ה) מי זאת עולה מן המדבר, שהפסוק מדבר בעליית רחל באצילות, שידוע כוונתנו בברוך אתה, שבכח שם אה"ה עולה עד נה"י שלו, דהיינו תחילה עולה ליסודו בהאר"ה מאה"ה, וגם במלת ברוך, ואחר כך עולה אל נ"ה שלו בהאר"ה מאה"ה. וזהו מי זאת עולה, פ' שזאת עולה בחיבור הארות מ"י שהוא בינה, שבה שם אה"ה שבצירו עולה מ"י, דהיינו א' יר"ד, וב' ההין הם ד"ו ד"ו, ועם י' הרי נ' כמספר מ"י. וגם שזאת עולה מן הבריאה דתמן מקננא אי'. ואמר מן המדבר, שהיא עולה דרך אחוריו שה"ס מדבר כמ"ש בפסוק (ירמיה ב, ב) לכתך אחרי במדבר. ועוד יש לפרש מי זאת עולה, על נקודת רחל העולה מלמטה באור הבקר מן הבריאה, שודאי היא מדבר לגבי אצילות. מתרפקת על דודה, שכוונתה להתחבר אליו. והיא אומרת תחת התפוח וגו', דהיינו שהיא מושכת אליו אותו הרשימו שלה שנכנס בלילה בלבן, ואז הוא מתעורר ומושך רשימו שלו שהיה מקיף על ראשו ומושכו למוחין שלו, וה"ס (שיה"ש ח, ו) שימני כחותם על לבך, וכמבואר אצלנו בכוונת התפילין. ועוד מתרפקת על דודה, וזהו בזקיפה שאז מתחברת אל ת"ת שלו שהוא דודה האמיתי. ואז היא משיבה תחת התפוח עוררתיך, שכן אחרי היותה שם בין חדוהי מיד באים לו מוחין דראשו שה"ס אלקי אברהם וכו' (רמ"ז).

⁶⁴⁸² פ' ר"י דקדק מלשון יחיד דאמר תפוח בלשון יחיד ופ' יובלא בסוד על יובל ישלח שרשיו וידוע שמוחי ז"א הצריכין להולדה הם מנה"י דאמא וז"ש (ש"ה ש ח ה) תחת התפוח עוררתיך פ' שהתעוררת הנוק' הביאה לו מוחין מן התפוח העליון שהוא היובל ומשם באים לו ג' שרשים (זהר הרקיע). נוחא ליה לרבי יוסי לפרש כן משום דאם נפרש תחת גג"ת אינו כן שהרי השרש שלה הוא בת"ת באמצעיתו ולא תחתיו, וגם אינו מכון תחת גג"ת ממש, אבל הוא מפרשו על יסוד אי' שהוא ממש על ראש שרשה, ויובל זה הוא מלשון (ירמיה יז, ח) ועל יובל ישלח שורשיו, סוד יסוד אי' שבו מימי השפע קבוצים וצבורים, כתפוח שהיה על גבי המזבח, וגם יסוד הנוק' נקרא בשם תפוח (רמ"ז).

אמר כלל שפיר⁶⁴⁸³ אלא אלין אבהן דקאמרן אלין אינון ג' גווי דמתחברן בתפוח ר' יצחק אמר באן אתר אתכלילת כ"י בשושנה באינון נשיקין דרחימותא דאתרבקת במלכא עלאה נטלא⁶⁴⁸⁴ תרי שושנים כד"א (שיה"ש ה יג) שפתותיו שושנים ובג"כ אמרה כ"א (שם א ב) ישקני מנשיקות פיהו (כד"א (בראשית מא מ) ועל פיך ישק כל עמי) בגין דאתכלילת בשושנים ובתרי שפון דיליה:	אבא אמר, הכל יפה, אלא אלו האבות, שאנו אומרים אלו הם שלשה צבעים שמתחברים בתפוח. רבי יצחק אמר, באיזה מקום נכללת כנסת ישראל בשושנה, באלו הנשיקות של אהבה שנדבקת במלך העליון, לוקחת שתי שושנים, כמו שנאמר "שפתותיו שושנים", ומשום זה אמרה כנסת ישראל "ישקני מנשיקות פיהו", (כמו שנאמר ועל פיך ישק כל עמי) משום שנכללת בשושנים, בשתי שפתים שלו.
ר' יהודה אמר קב"ה שמים אקרי ובגין דאקרי שמים כל אינון רקיעין דאתכלילן בשמא דא (שבעה אינון ד) כד מתחברן כחדא אקרו שמים ואקרו שמא דקב"ה מאן אינון רקיעין ושבעה אינון:	רבי יהודה אמר, הקדוש ברוך הוא נקרא שמים, ומשום שנקרא שמים, כל אלו הרקיעים שנכללים בשם זה (שבעה הם שכאשר מתחברים וכו') כאשר מתחברים כאחד נקראים שמים, ונקראים שם של הקדוש ברוך הוא. מה אלו הרקיעים, שבעה הם
כמה דתנינן וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות ובאגדות דבי רבי המנונא סבא הכי תנינן ר' יצחק אמר הני אבריתין (ברייטא) דבי רב המנונא סבא הכי וסגיאין אינון בכל הני גווי כמה דתנינן אר"ש תנינן [באינון] ברייתי (דלבר) [דלגבי] דכל הני שבעה⁶⁴⁸⁵ כתרין דמלכא לקבליהון שוויין ז' רקיעין וז' ככביא דרהטין ואזלין וקרין⁶⁴⁸⁶ לון שמיהן בשמהן ואע"ג דשוויין כללהו כסאי דרקיעין דשבעה ככביא שבתאי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה ושון אלין לקביל אלין ובכסויא דמלין (ככסויא דמלי) לגבי אינון דכתיב (ישעיה מז יג) יעמדו נא וישיעוך הוברי שמים החוזים בככבים כללהו מלין מתכסיין ואע"ג דלאו אורחי	כמו שלמדנו, וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון, ערבות, ובאגדות של ישיבת רב המנונא סבא כך למדנו. רבי יצחק אמר, אלו הברייתות של ישיבת רב המנונא סבא כן, ורבים הם, בכל אלו האופנים כמו שלמדנו. אמר רבי שמעון, שנינו באלו הברייתות (החיצוניות) שאצל כל אלו שבעים הכתרים של המלך כנגדם עשויים שבעה רקיעים, ושבעה כוכבים שרצים והולכים, וקוראים להם שמות כשמותם. ואף על גב שעשויים כולם כסאות הרקיעים של שבעת הכוכבים, שבתאי, צדק, מאדים, חמה, נוגה, כוכב, לבנה, ושום אלו כנגד אלו. בכסוי הדברים, אצל אלו שכתוב "יעמדו נא וישיעוך הוברי שמים

⁶⁴⁸³ פי' הוא סוד אחר כי נה"י דאמא (נ"א: דאבא) הם ג' אבהן שבאין למטה בגילוי חג"ת דז"א ור' יצחק אמר שרומז לסוד הנשיקין שהוא סוד יחוד עליון שהשפתים והלשון הם נה"י והפ"ה היא הנוק' כי פ"ה ע"ה גימ' אלה"ם סוד פתחא דלעילא. מצאתי כתוב דע כי יש לבנה וחרס וסתר סהר נקראת בתחלת חדושה והוא שם אדנ"י גימט' ס"ה מסהר ועומדס באחורי ז"א שהוא אלה"ם ברבוע גמטריה ר' ועם ס"ה הרי סהר ואחר כך נשפעים אחוריים של אלה"ם שהם ט"ו אותיות בט"ו ימים אז נק' אלה"ם מלא י"ה שהם ט"ו חסד עליון באבא וחסד עולם בז"א ו"ק הנק' עולם וחסדי דוד הם נ"ה וכנגדם כ"ג אבא סגן בחסד כהן הדיוט בנצח וכן נחלקים הלויים במדרגותם המשורר בפה שהוא בג"ר נק' בינה והמנגנים ביד נגד גבורה והשוערים נגד הוד עכ"מ (זהר הרקיע). מזכי לבי תרי, שהרי דעת זעיר הוא בתוך יסוד אי' ויש שם חו"ג ובחינה אחת המתווכת ביניהם וה"ס חג"ת כנזכר בכוונת השופר. וזה שאמר שאלו האבות האמורים אינון גג"ת דפרצוף זעיר זרועיו וגופו, אלא הם הג' גוונים שסודם חסד דין רחמים, דהיינו חג"ת שבדעת המחברים בתפוח שה"ס יסוד אי' (רמ"ז).

⁶⁴⁸⁴ נטלה (דפ"ו).

⁶⁴⁸⁵ שבעין (דפ"ו).

⁶⁴⁸⁶ וקרי (דפ"ו).

דאורייתא [קא אזלי ואנן אורחי דאורייתא קא אזלינן] ואנן בתר אורחין דאורייתא (קא אזלי) כמה דכתיב (בראשית כו יח) ויקרא ולהן (להם) שמות כשמות אשר קרא להן אביו כמה דמליל קב"ה אזלינן ובהדיה אזלינן כמה דכתיב (דברים כח ט) והלכת בדרכיו:	החוזים בכוכבים", כל הדברים נעלמים, ואף על גב שאינם דרכי התורה, ואנו אחר דרכי התורה אנו הולכים, כמו שכתוב "ויקרא להן שמות כשמות אשר קרא להן אביו", כמו שדיבר הקדוש ברוך הוא אנו הולכים, ועמו אנחנו הולכים כמו שכתוב "והלכת בדרכיו".
אמר רבי יוסי פשיטין מלין [אלין] לגבי חברייא ואשתמודען מלי בהו ואע"ג דאתכסיין א"ל והכי [תנן] (קרינן) כמה דא"ר יהודה א"ר חייא לקמן והכי אוליפנא מאינן ברייתי דתנא ביומוי דשלמה מלכא קיימא סיהרא באשלמותא ובאתרין סגיין אשתמודעאן מלי דאינן ברייתי:	אמר רבי יוסי, פשוטים דברים אלו אצל החברים, ונודעים הדברים בהם, ואף על גב שמכוסים. אמר לו, וכך שנינו, כמו שאמר רבי יהודה אמר רבי חייא לפנינו, וכך למדנו מאלו הברייתות ששנינו, בימיו של שלמה המלך עמדה הלבנה בשלמותה, ובמקומות רבים נודעים דברים שהם ברייתות.
אר"ש ארימית ידי בצלו לקדישא עלאה דמלין אלין אתגליאו על ידי בההוא עלמא כמה דאתכסיאו בלבאי ולית אנן באינן ארחין דאינן ברייתי אורחי דאורייתא נקטינן תאנא א"ר יהודה מאן לך רב בחכמתא כדוד מלכא⁶⁴⁸⁷ ושלמה מלכא בריה בהאי וכתראו (אתרא) דאשתמודע בברייתי אלין וסיהרא קרייה דוד מלכא צדק דהא דיליה הוא דכתיב (תהלים קיח יט) פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה שלמה מלכא הכי נמי ואיהו⁶⁴⁸⁸ אתקרי צדק ושמשא [דאתקרי בברייתי] (דאקרי) ברית איהו אקרי משפט ואינן כרסי יקרא דמלכא⁶⁴⁸⁹ דכתיב (תהלים פט טו) צדק ומשפט מכון כסאך צדיק וצדק הכי נמי בחד דרגא הוו תאנא ז' כתרין אוקמוה תשעה אקרו⁶⁴⁹⁰ ואפי' באינן ברייתי שבעה רקיעין אינן תשעה הוו:	אמר רבי שמעון, הרמתי ידי בתפלה לקדוש העליון שדברים אלו התגלו על ידי בעולם ההוא כמו שהיו מכוסים בלבי, ואין אנו באותם דרכים שהם הברייתות, דרכי התורה אנו אווזים. שנינו אמר רבי יהודה מי לך גדול בחכמה כדוד המלך ושלמה המלך בנו בכתר הזה שנודע בברייתות אלו, והלבנה קרא אותה דוד המלך צדק שהרי שלו היא, שכתוב "פתחו לי שערי צדק אבוא בם אודה יה". שלמה המלך כך גם. והיא נקראת צדק והשמש שנקרא בברייתות ברית הוא נקרא משפט. ואלו כסאות הכבוד של המלך שכתוב "צדק ומשפט מכון כסאך", צדיק וצדק כך גם במדרגה אחת היו. למדנו שבעה כתרים, בארזה תשעה נקראים, ואפילו באלו הברייתות שבעה רקיעים אלו תשעה היו.
אר"ש עד אימתי יקרון חברייא בהני מלין הא אנן בתר קב"ה אזלינן ואנן ידעי מלין והא אתגלי על ידן מלה דא מה דלא אתגלי לקדמאי מכאן ולהלאה כל אינן מלין וכל אינן ברייתי סליקו להו לאינן דלא עאלו ונפקו ובגיניהון [בניהון] אתיין לשאלא וכד ישאלון יימרון חברייא ווי	אמר רבי שמעון, עד מתי יקראו החברים באלו הדברים הרי אנו אחר הקדוש ברוך הוא הולכים ואנו יודעים דברים, והנה מתגלה על ידינו דבר זה מה שלא נגלה לקדמונים, מכאן והלאה כל אלו הדברים וכל אלו הברייתות סלקו אותם לאותם שלא נכנסו ויצאו, ובגללם בניהם באים

⁶⁴⁸⁷ פי' ואפ"ה כסה הספירות שקרא למלכות צדק וכו' כדמפרש (מ"מ).

⁶⁴⁸⁸ ואיהי (מ"מ).

⁶⁴⁸⁹ פי' ז' שהם כסא לבינה (מ"מ).

⁶⁴⁹⁰ כשנתחיל מחכמה כי כתר אינו מהמנין וז' הם מחסד ולמטה שהם ז"ת (מ"מ).

לשאול, וכאשר ישאלו יאמרו החברים אוי לדור שרבי שמעון בן יוחאי הסתלק ממנו, אבל בא וראה מכאן והלאה לא יהיה דור כדור זה ולא תתגלה תורה על החברים.	לדרא דר"ש בן יוחאי אסתליק מניה אבל ת"ח מכאן ולהלאה לא יהא דרא כדרא דא ולא אורייתא אתגלי על חברייה:
בא וראה, דור אחרון שיצאו ממצרים ידעו הכל, שהרי משה גלה להם כל אותן ארבעים שנה שהיו במדבר כמו שאמרנו. למדנו, אמר רבי יצחק, ואף משה לא גילה זה אלא באותו יום שהיה מסתלק מן העולם, שכתוב "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום" באותו יום ממש, ועם כל זה לא אמר עד שנתנו לו רשות, שכתוב "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת", וכאשר גילה לא אמר האזינו ישראל אלא "האזינו השמים". אמר רבי יוסי, כתוב "את השירה" וכי שירה נקראת, אמר רבי יצחק שירה ודאי, מה	ת"ח דרא בתראה דנפקו ממצרים ידעו כלא דהא משה גלי לון כל אינון מ' שנין דהוו במדברא כמה דאמינא תאנא א"ר יצחק ואף משה לא גלי דא אלא בההוא יומא דהוה סליק מן עלמא דכתיב (דברים לא ב) בן מאה ועשרים שנה אנכי היום בההוא יומא ממש ועכ"ד לא אמר עד דיהבו ליה רשותא דכתיב (דברים לא יט) ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וכד גלי לא אמר האזינו ישראל אלא האזינו השמים א"ר יוסי כתיב את השירה וכי שירה אקרי א"ר יצחק שירה ודאי מה
	רפז/ב
שירה נמשכה ברוח הקודש ממעלה למטה כמו כן כאן דברים אלו נמשכים ברוח הקודש ממעלה למטה ולכן אמר משה שירה.	שירה אתמשכא ⁶⁴⁹¹ ברוח הקדש מעילא לתתא אוף הכי מלין אלין אתמשכן ברוח הקדש מעילא לתתא ובג"כ אמר משה שירה:
בא וראה, כל זה אמר משה וקרא לעליונים טרם יאמר דבר שכתוב "האזינו השמים", "יערוף כמטר וגו'", וכל כך למה משום "כי שם ה' אקרא", עד שיאמר דבר הרעיש כל העולמות. למדנו, באותה שעה שאמר משה "האזינו השמים ואדברה" התרגשו העולמות. יצא קול ואמר, משה משה מדוע אתה מרעיש את כל העולם, אתה בנו של בן אנוש ובגללך נרגש העולם. פתח ואמר "כי שם ה' אקרא", באותה שעה נשתתקו והקשיבו לדבריו.	ת"ח כל ⁶⁴⁹² האי אמר משה וקרא לעלאין עד לא יימא מלה דכתיב (דברים לב א) האזינו השמים ⁶⁴⁹³ (שם ב) יערוף כמטר וגו' וכל כך למה משום (שם ג) כי שם ה' אקרא עד דיימא מלה ארעיש כלהו עלמין תאנא בההיא שעתא דאמר משה האזינו השמים ואדברה אתרנישו עלמין נפק קלא ואמר משה משה אמאי את מרעיש עלמא כלא את בריה דבר נש [ובגינך] (ובגין כך) אתרניש עלמא פתח ואמר כי שם ה' אקרא בההיא שעתא אשתתקו ואציתו מלוי ⁶⁴⁹⁴ [חסר]:
	האדרא זוטא קדישא:

⁶⁴⁹¹ צריך לומר שסוד התורה היה נמשך מלמעלה על מרע"ה לגלות לישראל (אור יקר).

⁶⁴⁹² כולי (דפ"ו).

⁶⁴⁹³ "האזינו השמים" שלא יעשו פעולתם, ולא ימצא דבר הוה פעולתו בעולם בעוד שהיה משה רבינו ע"ה מגלה סוד השם לישראל, והיינו "האזינו השמים ותשמע הארץ" שעליונים ותחתונים יעמדו ולא יפעלו כלל, וזה סבת ביטול ההויות אם לא בדרך נס, שאם יצויר שיעמדו סדר ההויות על העמדת מציאותם בלתי גלגול כלל יתבטלו כרגע לזה ארעיש כולהו עלמין ונתן טעם ואמר כי שם ה' אקרא ולכבוד השם ראוי שיהיה הדבר כן (אור יקר).

⁶⁴⁹⁴ כאן שייך ת"ר כשחלה רשב"י וכו' עיין בסוף הספר סי' ח"י (הערת הזהר).

תאנא בההוא יומא ודר"ש בעא לאסתלקא מן עלמא⁶⁴⁹⁵ והוה מסדר מלוי אתכנשו חבריא לבי ר"ש (דאתכנשו חבריא לבי ר"ש והוה מסדר מלוי לאסתלקא מן עלמא) והוה קמיה ר' אלעזר בריה ור' אבא ושאר חבריא והוה מליא ביתא:	למדנו, באותו היום שרבי שמעון היה צריך להסתלק מן העולם, והיה מסדר דבריו, נתאספו החברים לביתו של רבי שמעון, והיו לפניו רבי אלעזר בנו ורבי אבא ושאר החברים, והיה הבית מלא.
זקיף עיניו ר"ש וחמא דאתמלי ביתא בכה ר"ש ואמר בזמנא אחרא כד הוינא בבי מרעי הוה רבי פנחס בן יאיר קמאי ועד דברירנא דוכתאי⁶⁴⁹⁶ אורכו לי עד השתא וכד תבנא אסחר אשא מקמאי ומעלמין לא אתפסק ולא הוה עאל בר נש אלא ברשותא והשתא חמינא דאתפסק והא אתמלי ביתא:	הרים רבי שמעון את עיניו, וראה שנתמלא הבית. בכה רבי שמעון ואמר, בזמן אחר כשהייתי חולה, אז היה רבי פנחס בן יאיר לפני, ועד שביררתי מקומי, המתינו לי עד עתה. וכשחזרתי, היתה אש השכינה מסבבת אותי ומעולם לא נפסקה, ולא היה אדם נכנס אלא ברשות, ועתה אני רואה שנפסקה, והרי נתמלא הבית.
עד דהוה יתבי פתח עיניו ר"ש וחמא מה דחמא ואסחר אשא בביתא נפקו כולוהו ואשתארו רבי אלעזר בריה ורבי אבא ושאר חבריא יתבו אבראי:	בעוד שהיו יושבים, פתח רבי שמעון את עיניו וראה מה שראה, וסבבה אש בבית. יצאו כולם, ונשארו רבי אלעזר בנו ורבי אבא, ושאר החברים ישבו בחוץ.
אר"ש לרבי אלעזר בריה פוק חזי אי הכא רבי יצחק דאנא מערבנא ליה אימא ליה דיסדר מלוי ויתיב לגבאי זכאה חולקיה:	אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, צא וראה אם ישנו כאן רבי יצחק, שאני ערבתי בעדו. אמור לו שיסדר דבריו, וישב אצלי, אשרי חלקו.
קם ר"ש ויתיב וחיך וחדי אמר אן אינון חבריא קם רבי אלעזר ואעיל לון יתבו קמיה זקיף ידי ר"ש ומצלי צלותא והוה חדי ואמר אינון חבריא דאשתכחו בבי אדרא⁶⁴⁹⁷ יודמנון הכא נפקו כולוהו ואשתארו רבי אלעזר בריה⁶⁴⁹⁸ ורבי אבא⁶⁴⁹⁹ ורבי יהודה⁶⁵⁰⁰ ורבי יוסי⁶⁵⁰¹ (בר' 6501)	קם רבי שמעון וישב ושחק ושמח. שאל, איפוא הם החברים. קם רבי אלעזר, והכניס אותם, ישבו לפניו הרים רבי שמעון את ידיו, והתפלל תפלה והיה שמח. ואמר, (רק) אותם החברים שהיו נמצאים בבית האדרא יתוועדו כאן. יצאו כולם ונשארו רבי

⁶⁴⁹⁵ עי' עניין זה באריכות במדרש הנעלם וירא צח ע"א, וכן ויחי ריח ע"ב.
⁶⁴⁹⁶ כיון שכבר בירר מקומו שם נחשב מאז כבני עליה שכבר נפטרו ולא פסקה אש השכינה מלפניו. ובדרך רמז א'חיה ש'לוני ר"ת א"ש, וכן ש' נשמות וא'דם עליהן היינו א"ש, וכל שכן שרשב"י הוא שופריה דמשה, שזכה לבינה, דאיהי אשא דכיא, ושם ייא"י שבה סוד א"ש בהכאת כל אות ואות בעצמה, וה"ס שם א"ל שעולה הק"ף במילואו, ובו אסחר אשא מקמאי [ע"כ מהמד"ל]. אבל בחדא פליגנא עליה דהמד"ל שפירש אורכו לי, על רבי פנחס ורבי חייא ורבי אלעזר שהיו שם במותו (נ"א בחלותו), ור"ל שהמתינו לו עד שעלה למרום ובירר מקומו וחזר לעוה"ז. ולפי זה קשה לו מ"ש עד השתא, שאין לו הבנה, ואמר דנראה לו שהוא יתיר. ולא נראה שהרי בהגהות האר"י ישנו. אכן הפשוט במאמר הוא שהגם שאז חלה ועלה למעלה ובירר מקומו שנראה שאז היתה עתו עת דודים להתעלות למנוחתו, מכל מקום המתינו לו מן השמים עד השתא כדי שיתקן חברי ישיבתו וכל המסתופפים בצל קדשו, שכן היה צריך לו לזכות את נשמתו. וזה שאמר ועד דברירנא דוכתאי, כלומר שהוצאתי לכף (נ"א לכח) זכותי לזכות אל מקום ההוא. אי נמי האי ועד, הוא כמו במקום, וכמ"ש עד שאתה שואלני כך וכו', ור"ל ובמקום שכבר ביררתי חלקי והיה לי להשאר שם מכל מקום אורכו לי עד השתא, וכן אמרוהו לי מאז שאשוב לעולם לזכות את אחרים (רמ"ז).

⁶⁴⁹⁷ פי' אד"ר.

⁶⁴⁹⁸ חכמה (רמ"ז).

⁶⁴⁹⁹ בינה (רמ"ז).

אלעזר בריה ורבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי חייא. בתוך כך נכנס רבי יצחק.	יעקב) ורבי חייא ⁶⁵⁰² אדהכי עאל רבי יצחק ⁶⁵⁰³ :
אמר לו רבי שמעון, כמה יפה חלקך, כמה שמחה צריכה להתווסף לך ביום הזה. ישב רבי אבא אחורי כתפיו, ורבי אלעזר לפניו.	א"ל ר"ש כמה יאות חולקך כמה חידו בעי לאתוספא לך בהאי יומא יתיב רבי אבא בתר כתפוי ורבי אלעזר קמיה:
אמר רבי שמעון, הנה עתה היא שעת רצון, ואני רוצה ליכנס בלי (שום) בושה לעולם הבא. הנה הדברים הקדושים שלא גיליתי עד עתה, אני רוצה עתה לגלותם לפני השכינה, שלא יאמרו כי בחסרון נסתלקתי מן העולם, ועד עתה היו נעלמים בלבי, ליכנס על ידם לעולם הבא.	אר"ש הא השתא שעתא דרעותא הוא ואנא בעינא למיעל בלא כסופא לעלמא דאת ⁶⁵⁰⁴ והא מלין קדישין דלא גליאן עד השתא בעינא לגלאה קמי שכינתא ודלא (עד לא) יימרון דהא בגריעותא אסתלקנא מעלמא ועד כען טמירין הוו בלבאי למיעל בהו לעלמא דאתי:
וכך אני מסדר לכם, רבי אבא יכתוב, ורבי אלעזר בני יעסוק, ושאר החברים יהרהרו בלבם.	וכך אסדרנא לכו רבי אבא יכתוב ⁶⁵⁰⁵ ורבי אלעזר ברי ילעי ושאר חברייא ירחשון בלבייהו:

⁶⁵⁰⁰ חסד (רמ"ז).

⁶⁵⁰¹ מלכות (רמ"ז).

⁶⁵⁰² יסוד (רמ"ז).

⁶⁵⁰³ גבורה (רמ"ז).

⁶⁵⁰⁴ עי' מבר"ש (ש"ב ח"ב פ"א): באדרא רבא לא רצה לגלות פרצופי או"א היטב להיותם נעלמים תחות דיקנא דא"א כמ"ש בע"ה בש"ד ח"א ואמנם באדרת האזינו כי היכא דלא ייעול רשב"י בכסופא לעלמא דאתי הוכרח לגלותם אז וכל עיקר אדרא זוטא לא היתה אלא לגלות זה והבן זה. ועי' זו"ח סתרי אותיות ב ע"ג: וכל הני רזין וכל רזין עילאין כלהו אשתמודען בהני אתון ואתרשימו בההוא את ממש לאתייחדא שמא קדישא כדקא יאות וכלא רזא עילאה בשמא קדישא עד הכא איתרמיזת חכמה עילאה ברזא דאת ה"א בתראה דאתון ארבע זכאה חולקיה מאן דעאל ונפק וידע אורחוי דקב"ה למיעל בלא כיסופא לעלמא דאתי. ועי' הקדמה לעמק המלך: פירוש הרשב"י ע"ה היה מגלה לתלמידיו כל האדרא זוטא בשעת פטירתו, שלא יבוא לראות פני השכינה ריקם. דאמרי התם "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו", כאמרם ז"ל, "עד דנהדור תלמודא" (כתובות עז ע"ב), שאותה שעה היא עת פטירת האדם להעלות מיין נוקבין עד קצה גמר תיקונו, ולא יסלק בגריעו ובפגמו. כי אלו הסודות של הקבלה ממשיכים ומדביקים הנשמה בשכינה, בסוד, כי לא יראני האדם וחי' [שמות ל"ג כ'], ומפני זה נקראת השכינה קץ הימין, שבאה אחר [צאת] הנשמה. וצריך לדבק נשמתו בשכינה על ידי אלו הסודות, ותכף יסלק עצמו עם השכינה, היא ארון ברית ה', נוסע לפניו דרך שלשת ימים, לתור לו מקום מנוחה [במדבר י' ל"ג] בגן עדן. ואם אפכא חס ושלוש, מתדבקא ביה סיהרא בישא, הנקראת קץ הימים, שבאה אחרי הגוף בסוד 'קץ שם לחושך' [איוב כ"ח ג'], ולוקחת חס ושלוש הנפש החוטאת גם כן, רחמנא ליצלן או זה או זה, ודי בזה. ועי' עמק המלך (שי"א פ"י): עד כמה מעלות טובות מגיע מי שזוכה אל רזין דאורייתא, דלא להוי בכיסופא לעלמא דאתי, ולא יצטרך אל גלגול לחזור לזה העולם.

⁶⁵⁰⁵ הקדימו רבי שמעון לרבי אבא מה שאין כן בכל הזוהר, מפני שצוהו לכתוב הדברים וזה היה יותר צריך לפי שעה שלא תשכח התורה (רמ"ז). עי' לעיל ח"ב קכג ע"ב: אמר ליה רבי אבא ההוא דאנא כתבנא מבוצינא קדישא אמינא (כתבוהו) לגבי חבריא, ועיי"ש בב"י: הוא לא גילה אותם אלא לחברייה שהם ידעין מלין על בורין וידוע כי מצוה גדולה לגלות סתרי תורה לצדיקים שבזה גורמים תוספת הארה למעלה ועושים יחודים וזווג בזו"ג, ואז מתגלה טיפה דמוחין, ועי' ליקוטי תורה פרשת נח פסוק א וז"ל, וכשאדם מגלה סוד לחיבים, גורם שהוא מזדווג עם ה' בגילוי, והם נוטלים החיצונים, וז"ס מ"ש (משלי כ"ה ט') וסוד אחר אל תגל. ועי' הקדמה לעמק המלך על כתיבת ר' אבא: בקיצור מופלג שכתבתי, מפי ניצוץ קדוש, יצאו הסודות ההם, ומטעם זה אני לא טעיתי, כי העתקתי מפיו מלה במלה, ולא שניתי הדברים וכו' כתבתי הכללים הללו לגבי חברייא לבדם, לזכרון אחד מני אלף, שלא ישכחו הסודות, ומתוך הכללים יזכרו ולא ישכחו הפרטים. ולא לשאר תלמידי חכמים שבדורם, ומכל שכן קל וחומר, בנו של קל וחומר, דורות אחרונים הבאים אחריהם, בכל דור ודור, לא יהיה להם לא לזכרון ולא ליתרון.

קם רבי אבא מאחורי כתפיו, ורבי אלעזר יושב לפניו. אמר לו קום בני, כי אחר ישב במקום הזה. קם רבי אלעזר.	קם רבי אבא מאחורי כתפיו, ורבי אלעזר יושב לפניו. אמר לו קום בני, כי אחר ישב במקום הזה. קם רבי אלעזר.
נתעטף רבי שמעון וישב. פתח ואמר "לא המתים יהללו י"ה ולא כל יורדי דומה", "לא המתים יהללו י"ה" כך הוא ודאי, (על) אותם הנקראים מתים. כי הקב"ה נקרא חי, והוא שורה בין אלה הנקראים חיים, ולא עם אותם הנקראים מתים. וסוף הפסוק שנאמר "ולא כל יורדי דומה", וכל אותם שיורדים לדומה הם ישארו בגהינם. שונים אלו הנקראים חיים, שכן הקב"ה רוצה בכבודם.	נתעטף רבי שמעון וישב. פתח ואמר "לא המתים יהללו י"ה ולא כל יורדי דומה", "לא המתים יהללו י"ה" כך הוא ודאי, (על) אותם הנקראים מתים. כי הקב"ה נקרא חי, והוא שורה בין אלה הנקראים חיים, ולא עם אותם הנקראים מתים. וסוף הפסוק שנאמר "ולא כל יורדי דומה", וכל אותם שיורדים לדומה הם ישארו בגהינם. שונים אלו הנקראים חיים, שכן הקב"ה רוצה בכבודם.
אמר רבי שמעון כמה משונה שעה	אמר רבי שמעון כמה משונה שעה
רפח/א:	רפח/א:
דא מאדרא דבאדרא אזדמן קב"ה ורתיכו והשתא הא קב"ה הכא ⁶⁵⁰⁶ ואתי עם אינון צדיקיא דבגנתא דעדן מה דלא אערעו באדרא וקב"ה בעי ביקריהון דצדיקיא יתיר מיקרא דיליה כמה דכתיב בירבעם דהוה מקטר ומפלח לע"ז וקב"ה אוריך ליה וכיון דאשיט ידיה לקבלי דעדו נביאה אתייבש ידיה דכתיב (מלכים א' יג ד) ותיבש ידו וגו' ועל דפלח לע"ז לא כתיב אלא על דאשיט ידיה לעדו נביאה והשתא קב"ה בעי ביקרא [דילן] (דילהון) וכלהו אתאן עמיה:	זו מהאדרא, כי באדרא נזדמן הקב"ה ומרכבותיו, ועתה הרי הקב"ה (כבר) כאן ובא עם אלה הצדיקים שבגן עדן, שלא נזדמנו באדרא. והקב"ה רוצה בכבודם של הצדיקים יותר מכבוד עצמו, כמו שנאמר בירבעם, שהיה מקטר ועובד לעבודה זרה, והקב"ה המתין לו, וכיון שהושיט ידו כנגד עידו הנביא, מיד יבשה ידו, שנאמר "ותיבש ידו וגו'", ועל שעבד עבודה זרה לא נאמר, אלא על מה שהושיט ידו לעידו הנביא. ועתה רוצה הקב"ה בכבוד שלנו, וכולם באו עמו.
אמר הרי רב המנונא סבא נמצא כאן, וסביבו שבעים צדיקים חקוקים בעטרות מאירות, כל אחד ואחד מאיר מזוהר זיו העתיק הקדוש, סתום מכל סתומים, והוא בא לשמוע מתוך שמחה את אלה הדברים שאני אומר. בעוד שהיה יושב, אמר, הרי רבי פנחס בן יאיר כאן, הכינו מקום. נזדעזעו החברים שהיו שם, קמו וישבו בירכתי הבית, ורבי אלעזר ורבי אבא נשארו לפני (עמו) רבי שמעון. אמר רבי שמעון, באדרא מצינו שכל החברים היו מדברים, וגם אני עמהם. עתה אני אומר לבדי, וכולם מקשיבים לדברי, העליונים והתחתונים. אשרי חלקי ביום הזה.	אמר הרי רב המנונא סבא נמצא כאן, וסביבו שבעים צדיקים חקוקים בעטרות מאירות, כל אחד ואחד מאיר מזוהר זיו העתיק הקדוש, סתום מכל סתומים, והוא בא לשמוע מתוך שמחה את אלה הדברים שאני אומר. בעוד שהיה יושב, אמר, הרי רבי פנחס בן יאיר כאן, הכינו מקום. נזדעזעו החברים שהיו שם, קמו וישבו בירכתי הבית, ורבי אלעזר ורבי אבא נשארו לפני (עמו) רבי שמעון. אמר רבי שמעון, באדרא מצינו שכל החברים היו מדברים, וגם אני עמהם. עתה אני אומר לבדי, וכולם מקשיבים לדברי, העליונים והתחתונים. אשרי חלקי ביום הזה.
פתח רבי שמעון, ואמר "אני לדודי	פתח רבי שמעון, ואמר "אני לדודי

⁶⁵⁰⁶ הכי (דפ"ו).

ועלי תשוקתו כל יומין דאתקטרינא בהאי עלמא בחד קטירא אתקטרינא ביה בקב"ה ובג"כ השתא ועלי תשוקתו דהוא וכל סיעתא קדישא דיליה (ד)אתו למשמע בחדוה מלין סתימין ושבתא דעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין פריש ואתפרש (יתיר) מכלא ולא פריש דהא כלא ביה מתדבקן והוא מתדבק בכלא הוא כלא:	ועלי תשוקתו כל הימים שהייתי מקושר בזה העולם, בקשר אחד נתקשרתי בקב"ה, ולכך עתה "ועלי תשוקתו", שהוא וכל המחנה הקדוש שלו, באו לשמוע בשמחת דברים סתומים ואת השבח של העתיק הקדוש הסתום מכל הסתומים, פרוש ומובדל מכל, ואינו נבדל, שהרי הכל מידבקים בו, והוא מתדבק בכולם, (והרי) הוא הכל.
עתיקא (קדישא) דכל עתיקין⁶⁵⁰⁷ סתימא דכל סתימין אתתקן ולא אתתקן אתתקן בגין לקיימא כלא ולא אתתקן בגין דלא שכיח⁶⁵⁰⁸ כד אתתקן אפיק ט' נהורין⁶⁵⁰⁹ דלהטין מניה מתקונוי ואינון נהורין [מניה מתנהרין ומתלהטין ואוליין] (מתלהטין אוליין) ומתפשטין לכל עיבר כבוצינא (עלאה) דאתפשטין מניה נהורין לכל עיבר ואינון נהורין דמתפשטין כד יקרבו לנדרע לון לא שכיח אלא בוצינא (חדא) בלחודי⁶⁵¹⁰:	העתיק של כל העתיקים, הסתום מכל סתומים, נתקן ולא נתקן נתקן כדי לקיים הכל, ולא נתקן לפי שאינו נמצא. כאשר נתקן, הוציא תשעה אורות, שלוהטים ממנו (דהיינו) מתקוניו, ואלו האורות מאירים ומתלהטים ממנו והולכים ומתפשטים לכל צד, כנר שמתפשטים ממנו האורות לכל צד. ואותם האורות המתפשטים, כאשר יתקרבו להכירם, לא נמצא כי אם הנר לבדו.
כך הוא עתיקא קדישא (הוא) בוצינא	כך הוא העתיק הקדוש, הנר העליון, הסתום מכל הסתומים ולא

⁶⁵⁰⁷ האין סוף האציל את העשר ספירות ואמנם הוא גניז וטמיר בספירת הכתר כנז' בתיקונין.
והטעם הוא כי בהיותו טמיר וגניז בכתר אפשר שיתגלה אצלנו קצת הארה ממנו. מש"כ בהיותו
מסתלק ח"ו מתוכו והנה בחי' הכתר הזה הנה הוא מתחלק ונכלל בתלת רישין הנז' למטה וז"ל ג'
רישין אתגלפן דא לגו מן דא כו' והא"ן סוף מתעלם ונמצא בתוכם ובהיות האין סוף נמצא
ומתעלם בתוכם אז הוא האין סוף נקרא בשם עתיק' דכל עתיקין (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁵⁰⁸ הכוונה הוא, כי הרי עיקר ההנהגה של עתה הוא הנהגת זו"ן, אבל הנהגת א"א הוא רק לעתיד, אמנם
לפעמים מתגלה גם עתה הנהגת א"א ג"כ, וכמ"ש הגר"א (תיקון"ז מב סע"ב) דכל דבר שיהיה לעתיד הוא
עתה לפרקים, ע"ש. וזהו מ"ש דלא שכיח, ופי' שאינו מצוי כי לפרקים הוא עכ"פ אלא דלא שכיח (גליונות
הלש"ו בסוף הספר עמוד לב).

⁶⁵⁰⁹ תחילת וראשית כל מה שהאציל הא"ס הם עשרה ספירות השרשיות ומקוריות אשר הם
שרש ומקור וחיות אל כל האצילות כולו והם עשרה חלקי הכתר של האצילות ונקרא א"א ואלו
העשר ספירות הם נרמזים כאן באומרו כד אתתקן אפיק תשעה נהורין דלהטין מיניה מתקוניו כו'
והם הם אותם הנז' בפ' נח דף סה ע"א ובפרשת פקודי דף רכז ע"א ודף רסט ע"א וכו' אלו התשעה
נהורין הנז' אינן יכולין להתגלות למטה מחמת רוב הארתם כלל (שער מאמרי רשב"י). יש בחינה
עליונה מכולן. והיא הנקראת רישא עלאה דלא אתידע כלל כנז' לקמן והיא רישא הראשונה
שבחינת רישין הנז' לקמן דאתגלפן דא לגו מן דא כו' והרי עמה נשלמו לעשר ספירות שהם
השרשיות ומקוריות והם חיות לכל העולמות ולכל האצילות כולו (שער מאמרי רשב"י). הנה
בחינת המלכות לא נזכרה ולא נתגלית באלו התשעה ספי' השרשיות אמנם אח"ך נגלית המלכות
מסוד האי רישא עלאה דלא אתידע העומדת למעלה מן התשעה ספירו' שרשיות הנז'. ובזה תבין
מעלת וגדולת המלכות כי היא עטרה בראש צדיק היתה לראש פינה אשר לעתיד תהיה גדולה מן
השמש והבן זה (שער מאמרי רשב"י). ועי' ע"ח שער אצילות א. עי' בהגר"א על תז"ח יח ע"ג: ט"ס
דא"א שמן חכמה ולמטה שגלגלתא ובו גנוז אורא הוא כתר של א"א ומ"ס חכמה ומן מ"ס הוא
שירותא דא"א שכתר לעולם אינו מן החשבון אלא הוא בחי' [מלכות] של פרצוף שלמעלה ממנו
וכן בא"א שירותא ממ"ס והן ט' היכלין [מ"ס הוא ג"כ בחשבון של הט' כמו שמפרש והולך
במחשבה דאיהי חד מינייהו בחושבנא ועיין בא"ז (רפח ע"א) אפיק ט' נהורין כו'].

⁶⁵¹⁰ זה יובן במ"ש לעיל בהקדמת ביאור אדרת האזינו כי א"א הוא מתפשט עד סוף נוקבא דז"א
דאצילות ונמצא כי אר"א וז"א ונוקביה כל נהורין אילין אינון תקונין ולבושין דיליה ואיהו אחד
ואתפשט גו כולהון (שער מאמרי רשב"י).

עלאה סתימא דכל סתימין ולא שכיח בר אינון נהורין דמתפשטין דמתגליין וטמירין ואינון אקרון שמא קדישא ובג"כ כלא חד ומה דאמרי חברנא בספרי קדמאי דאינון דרגין דאתבריו [ועתיקא קדישא אתגלי בהו בכל] (דעתיקא קדישא ואתגלי בה ובכל) חד וחד משום דאינון תקונין דעתיקא קדישא לאו השתא עידנא להני מלין דהא אמינא לון באדרא קדישא וחמינא מה דלא ידענא הכי וועד השתא (ו)אסתים בלבאי מלה והשתא אנא בלחודאי אסהידנא קמי מלכא קדישא וכל הני זכאי קשוט דאתו למשמע מלין אלין:	נמצא אלא אלו האורות שמתפשטים שמתגלים ונסתרים, ואלו נקראים "השם הקדוש" ולכן הכל אחד. ומה שאמרו חברינו בספרים הקדמונים, שאותם המדרגות שנבראו, והעתיק הקדוש נתגלה בהם בכל אחד ואחד, לפי שהם תיקונים של העתיק הקדוש, אבל אין עתה הזמן לאלו הדברים, כי כבר אמרתי אותם באדרא הקדוש, וראיתי את מה שלא ידעתי כך, ועד עתה היו הדברים סתומים בלבי, ועתה אני לבדי אעיד לפני המלך הקדוש ו(לפני) כל אלו צדיקי האמת שבאו לשמוע את דברי אלה.
גולגלתא [דרישא] חוורא (דרישא) לאו ביה שירותא וסיומא קולטרא דקטפוי (ד)אתפשט ואתנהיר ומניה ירתון צדיקייא ד' מאה עלמין דכסופין⁶⁵¹¹ לעלמא דאתי מהאי קולטרא דקטפא [דהיא] (דהאי) גולגלתא חוורא נטיף טלא כל יומא לההוא זעיר אנפין לאתר דאתקרי שמים וביה זמינן מיתייא לאחייא לזמנא דאתי דכתיב (בראשית כז כח) ויתן לך האלהים מטל השמים ואתמלייא רישיה ומההוא זעיר אנפין נטיף לחקל תפוחין וכל חקל תפוחין ונהירין (נטיפין) מההוא טלא האי עתיקא קדישא⁶⁵¹² טמיר וגניז וחכמתא עלאה סתימא בההוא גולגלתא משתכח⁶⁵¹³ (ולא משתכח) ודאי בהאי עתיקא לא אתגלייא אלא רישא בלחודאי⁶⁵¹⁴ בגין דאיהו רישא לכל רישא (ראשיתא דהיא) חכמתא עלאה [דאיהי רישא] ביה סתים ואקרי מוחא עלאה מוחא סתימא מוחא [דשכיך ושקיט] (דשקיט ושכיך) ולית ידיע ליה בר איהו:	הגולגולת של הראש הלבן, אין בה התחלה וסיום. קשר בדיבוק התפשט והאיר, וממנו יורשים הצדיקים ארבע מאות עולמות של כיסופין לעוה"ב. מזה הקשר של הדיבוק, שהיא הגולגולת הלבנה, נוטף טל בכל יום לאותו זעיר אנפין (דהיינו) למקום הנקרא שמים, ובו עתידים המתים לחיות לעתיד לבא, שנאמר "ויתן לך האלקים מטל השמים", ומתמלא ראשו. ומאותו ז"א נוטף לשדה התפוחים, וכל שדה התפוחים מאיר מאותו הטל. זה העתיק הקדוש נסתר וגנוז, והחכמה העליונה סתומה ודאי נמצאת בזו הגולגולת. בזה העתיק לא התגלה כי אם הראש בלבד, בגלל שהוא ראש לכל הראשים, החכמה העליונה שהיא ראש, ובו היא סתומה, ונקרא המוח העליון, המוח הסתום, ונקרא המוח הנח והשקט, ואין שמכיר אותו חוץ ממנו.

⁶⁵¹¹ אד"ר קכח ע"ב (לש"ו). עי' לעיל קעח ע"א, וח"א קכד ע"ב (כללים ח"א כח ע"ג)
⁶⁵¹² עיקר שם הזה דעתיקא קדישא הוא הא"ס אלא שגם התלתא רישין הנז' נקראים גם הם בשם עתיקא דכל עתיקין בחינת התעלמות הא"ס בתוכם (שער מאמרי רשב"י).
⁶⁵¹³ עי' בהגר"א בתיקו"ז מו ע"ג ד"ה קרקפתא: סוף תיקון כ"ב (עו ע"ב) כתר עילאה כו' א"ס אתקרי מלגאו, כתר עילאה מלבר כו', והוא אוירא עילאה שבתוכו, כמ"ש (אד"ז רפח ע"א) גלגלתא דרישא כו' וחכמתא עילאה סתימא בהאי גלגלתא אשתכח, והוא אוירא עילאה, וכמ"ש האר"י זללה"ה (מבו"ש כג ע"ג וכן הוא בשער מאמרי רשב"י מא ע"ד). ונק' א"ס כמ"ש בפרשת בראשית (טו ע"א) ועמש"ש. וגלגלתא הנ"ל היא נוק' דכתר דא"א, ואוירא דכורא, אלא ששם אין דכורא ונוק' כלל וכלל, דשורש ז"נ מתחיל ממ"ס, כמ"ש בא"ז (רצ ע"א), אבל שם (דברים לב לט) אין אלהים עמדי.
⁶⁵¹⁴ כל מה שלמטה מרישיה הנה הוא מתלבש בהאורות היוצא ממנו, ואינו מתגלה רק בהם ועל ידיהם (כללים ח"ב ב ע"ב, ועי' שם קיז ע"ד), עי' שער א"א פרק ז (ביאורים ח"א פו ע"א).

שלשה ראשים נחקקו זה לפני זה מזה וזה למעלה מזה. ראש אחד, החכמה הסתומה שנתכסתה ואינה נפתחת. וחכמה זו הסתומה, היא הראש לכל הראשים של שאר החכמות. הראש העליון, העתיק הקדוש הסתום מכל הסתומים, הראש של כל הראשים.	תלת רישין אתגלפן דא לגו מן דא ודא לעילא מן דא⁶⁵¹⁵ רישא חדא חכמתא סתימאה⁶⁵¹⁶ דאתכסיי ולאו מן[ת]פתחא⁶⁵¹⁷ וחכמתא (וחכמה) דא סתימאה רישא [לכל רישיה דשאר] (דכל רישא לשאר) חכמות⁶⁵¹⁸ רישא⁶⁵¹⁹ עלאה עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין רישא דכל רישא⁶⁵²⁰
רפח/ב	
רישא דלאו רישא ולא ידע ולא אתידע מה דהוי ברישא דא דלא אתדבק בחכמתא ולא בסוכלתנו ועל והאין (דא) אקרי (במדבר כד יא) ברה לך אל מקומך⁶⁵²¹ (יחזקאל א יד) והחיות רצוא ושוב⁶⁵²² ובגין	הראש שאינו ראש, לא ידוע ולא נודע מה שיש בראש הזה, שהוא לא מתדבק בחכמה ולא בבינה. ועל זה נקרא "ברח לך אל מקומך", "והחיות רצוא ושוב", ובשביל זה העתיק הקדוש נקרא "אין", לפי שבו תלוי

⁶⁵¹⁵ לא אמר דא לעילא מן דא ודא לעילא מן דא. והטעם הוא כפי מה שאמרנו כי רישא עלאה איננה דומה לתרין הרישין תתאין דמינה לפי שבתוכה מתעלם הא"ס. אמנם אינה דומה להם לפי שהשתי רישין תתאין הם מבחינת כלי אחד ובתוכו בחינת האור העצמי הפנימי ולכן אלו השנים נתלבשו דא לגו מן דא ונעשית זו בתוך זו ממש. אבל רישא עלאה לרוב רוחניות' אינה נתפסת להתעלם תוך רישא תנינא ממש על דרך השניה שנתעלמה תוך השלישית אמנם נשארה למעלה ממנו ולא נתלבשה בתוכה לרוב מעלתה וזמ"ש דא לגו מן דא ודא לעילא מן דא וסדר הזה הוא ממטה למעלה (שער מאמרי רשב"י), שאר השבעה ספירות דא"א מבינה שלו ולמטה אינם נקראים ראשים לפי שהם תחת הראש דיליה מן הגרון ולמטה (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁵¹⁶ התרין רישין תתאין הנקראין כתר וחכמה הם הם כתר דאריך אפין ומוחא סתימאה דיליה הנקר' חכמה ושניהם נקראים גלגלתא ומוחא דא"א אבל הבינה דא"א ירדה למטה בגרון דא"א ולכן לא נזכרה בכלל הרישין דא"א כי אינה ראש אלא גרון (שער מאמרי רשב"י). העתיקא קדישא שאמר כאן כוונתו על א"א, שהוא הכתר הכללי דאצילות. והאין' שאמר, הוא על הארת המלכות דא"ק המתלבש בו, ואותו ההארה הנה הוא הרדל'א, שהוא הרישא קדמאה מהג' רישין שאמר באד"ז (דף רפח סע"א), וזהו שאמר כי נקרא עתיקא קדישא, שהוא א"א, ג"כ בשם א"ן, משום התלבשות הרדל'א שמתלבש בו. ועיקר האין' הוא באמת רק האוירא עלאה, אוירא דלא אתפיס (ז"ח דף ע"א וס"י פ"ב מ"ו) אשר בהגלגלתא, רישא חיוורתא, שהוא הרישא תניינא דא"א, והוא נמשך מרדל'א, דאחזי נהוריה בהאי גלגלתא (ע"ח א"א פרק ו) (ביאורים ח"א כח ע"א).

⁶⁵¹⁷ המוחא סתימאה דא"ק, שהוא סתים וגניז, וכמ"ש באד"ז (דע"ה ח"א כד ע"ב).
⁶⁵¹⁸ המ"ס הוא מוחא חדא דכליל תלת (אד"ר קמ ע"א), ולכן הנה משמשת היא ע"ש החכמה, ונקרא בשם חכמתא סתימאה, והיא רישא לכל רישיה דשאר חכמות כמ"ש באד"ז (רפ"ח סע"א), כי היא נקרא ע"ש מוח החכמה הכלולה בו. והעיקר הוא כי משום שהרישא הא' שהוא רדל'א הוא נעלם מאד, לכן נחשב הרישא תניינא שהוא הגלגלתא לכתר, והרישא תליתאה מ"ס לחכמה (ביאורים ח"ב פז ע"א).

⁶⁵¹⁹ בראשית קמז ע"א (הערת הזהר).
⁶⁵²⁰ הוא נמשך לעיל, כי הרישא תניינא היא נקרא רישא דכל רישא וכן כתב הגר"א בספד"צ פ"א ד"ה עד דרישא דכיסופא כו', אבל הרישא הג' העליונה על כולם שהוא רדל'א היא נקראת רישא דלאו רישא כו' אמנם הרח"ו בע"ח שער א"א פרק ב' לא כתב כן אלא רישא דכל רישא קאי על רדל'א ע"ש וכן במב"ש שער א"א פרק ד', אמנם לקמן ע"ב כללא דעתיקא בתרין כו' מבואר כהגר"א ע"ש (לש"ו).

⁶⁵²¹ ר"ל לפי שהפריסה מעכב והכל שהמחשבה אין יכול להשיג רדל'א ומ"מ אתנהיר מחשבה עילאה מרדל'א (בהגר"א בתז"ח יח ע"ד).

⁶⁵²² ע"י בהגר"א בתז"ח יח ע"ד: ר"ל מ"ס שנקרא חיות בסוד והחכמה תחיה בעליה ונקרא חיה כידוע והן ג' חיות וכ"א ד"פ שהן י"ב בסוד ג' הויות שם של י"ב כידוע והכולל הוא האדם וכו' וז"ש והחיות רצוא ושוב ר"ל למרדף אבתרי' דהאי רדל'א.

אין. כך עתיקא קדישא אקרי אין דביה תלייא אין⁶⁵²³ [כל] וכלו [דכל] אינון שערי:	
וכל אינון נימין ממוחא סתימאה ונפקין (תליין) וכלהו שעיעין (ס"א יתבין) בשקולא ולא אתחזי קדלא כלא הוא בגין דהאי עתיקא קדישא בחד הוי כלא בחידו ולא שניא מרחמי לעלמין:	וכל אותן השערות, וכל אותם הנימין יוצאים [תלויים] ממוחא סתימאה, וכולם חלקים (יושבים) במשקל אחד, ואין העורף נראה. הכל הוא לפי שזה העתיק הקדוש באחד הוא, כולו בשמחה, ואינו משתנה מרחמים לעולם.
בתלת עשר מכילן דרחמין אשתכח בגין דהאי חכמתא סתימאה [ד]ביה מתפרש תלת זמנין לארבע ארבע⁶⁵²⁴ והוא עתיקא כליל לון⁶⁵²⁵ ושליט (לון) על כלא⁶⁵²⁶ חד ארחא דנהיר בפלגותא דשערי דנפקי ממוחא הוא ארחא דנה[ני]רין ביה צדיקיא	בשלוש עשרה מדות הרחמים נמצא, לפי שזו החכמה הסתומה שבו מתחלקת שלש פעמים לארבע ארבע, והוא העתיק כולל אותם ושולט על הכל. שביל אחד שמאיר באמצע השערות שיוצאים מהמוח הוא השביל שמאירים בו הצדיקים לעתיד

⁶⁵²³ שבו במ"ס נהירו דרדל"א ואותו נהירו אקרי אין כנ"ל ולכן ע"ק נקרא ג"כ אין לפעמים אבל עיקר שמו א"ס וההוא נהירו אין ומאותו נהירו נמצאו כל הנמצאות (בהגר"א בתז"ח יח ע"ד). יחידה כתר, והוא נקרא אין, כמ"ש בזוה"ק (בשלח סד ע"ב) ובאדר"ז (דף רפח ע"ב) (הקדו"ש יג ע"א), הרישא תניינא מהג' רישין, וכמו שמבואר בדבריו שם במאמרי רשב"י (פ' תרומה דף ז' ע"א) והרישא תניינא הנה הוא הגלגלתא והקד"א המכונה בשם אין, וכמ"ש באד"ז (רפח ריש ע"ב), והוא החכמה שברישא דא"א, והוא רחמים פשוטים, והוא שורש האבא שבא"ק. אבל המ"ס הרישא תליתאה היא הבינה שברישא דא"א, והיא הבוצד"ק שורש הדינין, והוא שורש האימא שבא"ק (דע"ה ח"א יב ע"א), והוא אוריא (דע"ה ח"ב ל ע"ג), אמר על הרדל"א, רעותא דלא אתיידע, וקורא אותו ג"כ בשם רעותא שהוא רצון, והוא במה שנודע כי הרדל"א הוא למעלה מהכתר כמ"ש בא"א (פרק ב), והוא ג"כ מכלל האור דא"ס, ולכן הוא מכונה ג"כ בשם רצון, כי הוא רק בבחי' הרצון דא"ס, ועל הרישא תניינא שהוא כללות הגלגלתא ואוריא, הנה אמר ולא אתפס כלל לעלמין, כי האוריא הגנוז בגלגלתא הוא נקרא (ז"ח דף ע' ע"א, וס"י פ"ב מ"ו) אוריא דלא אתפס, כי אין שום תפיסה בו כי אינו מתלבש כלל, והוא אור בלתי כלי, ונקרא בשם אין לגודל העלמו, כמ"ש באד"ז (רפח רע"ב) וכן באד"ר (קלה ע"ב) אמר, והאי אוריא טמיר דטמירין כו', ולכן נקרא המ"ש בשם אוריא דלא אתפס, והוא הרישא תניינא שהוא כללות הגלגלתא רישא חוורא (כללים ח"א סא ע"ב), העתיקא קדישא שאמר כאן כוונתו על א"א, שהוא הכתר הכללי דאצילות. והאין שאמר, הוא על הארת המלכות דא"ק המתלבש בו, ואותו ההארה הנה הוא הרדל"א, שהוא הרישא קדמאה מהג' רישין שאמר באד"ז (דף רפח סע"א), וזהו שאמר כי נקרא עתיקא קדישא, שהוא א"א, ג"כ בשם אין, משום התלבשות הרדל"א שמתלבש בו. ועיקר האין הוא באמת רק האוריא עלאה, אוריא דלא אתפס (ז"ח דף ע' ע"א וס"י פ"ב מ"ו) אשר בהגלגלתא, רישא חוורתא, שהוא הרישא תניינא דא"א, והוא נמשך מרדל"א, דאחזי נהוריה בהאי גלגלתא (ע"ח א"א פרק ו) (ביאורים ח"א כח ע"א). ⁶⁵²⁴ הנה התחלנו לדבר מהרישא תליתאה דהא"ק, שהוא המ"ס שבו, כי המ"ס הוא הס"ג הכללי כמ"ש בתיקונים (קמא ע"ב) מוחא סתימא אתקרי אין סוף דאתפליג לתלת מוחין דאינון י' י' י', דאתרמיזו בהאי שמא יו"ד ה"י וא"ו ה"י. והנה הוא הס"ג הכללי דהא"ק אשר יש לנו רשות לדבר בו, והנה הוא מוחא חדא דכליל תלת (ע' אד"ר קמ ע"א) שהוא חב"ד רזא דמתקלא. והוא מ"ש התיקונים הנז' דאתפליג לתלת מוחין, ור"ל שהוא כולל תלת מוחין, ואלין תלת הם מתפרשין לד' וכמו שאמרו באד"ז (רפח ע"ב) בגין דהאי חכמתא סתימאה דביה מתפרש תלת זמנין לארבע ארבע, והן ג' הוי"ת, ע' הגר"א בספד"צ בתחילתו (א ע"ד) (כללים ח"ב ב ע"ב).

⁶⁵²⁵ ר"ל שעמו הוא י"ג וכנז', ובאותן ה"ב מערכות הנה שם הוא הג' בחי' אשר הן בעקודים והן בהנקודות והן באצילות (כללים ח"א יח ע"ג). והוא המו"ס עצמה, והי"ב הם מתפשטים ממנו (כללים ח"א סא ע"ג).

⁶⁵²⁶ הנה התיקון י"ג שהוא המזל תחתון, הנה הוא בסוד כתר מלכות כמ"ש הגר"א בספד"צ פ"א בתחילתו (א ע"א) בענין סוד המתקלא עש"ה, כי הוא כתר משום שהוא עתיקא דכליל לון, וכמ"ש באד"ר (קלד ע"ב) והאי דתליסר כליל להון כו' דהאי תקונא כליל כלא, ר"ל שהוא כולל כל ה"ג תקונין דנפקין ממ"ס שהוא א"א, והוא הכתר הכללי, ונקרא מלכות משום שהוא כליל כלא ושליט על כלא, ר"ל שכל הנהגת האצילות הוא ממנו כמ"ש באד"ז (דף רפט ושם רפח ע"ב) והתיקון הזה הנה הוא שורש המלכות הנשאר בז"א בעטרה שבו, והוא שייך להמלכות כי הוא שורשה העומד בז"א (כללים ח"ב ל"ב ע"ד).

לעלמא דאתי דכתיב (משלי ד יח) וארח צדיקים כאור נוגה וגו' וע"ד כתיב (ישעיה נח יד) אז תתענג על יי' ומהאי ארחא מתנהרין כל שאר ארחין דתליין בזעיר אנפין:	לבא, שנאמר "וארח צדיקים כאור נוגה וגו'". ועל זה נאמר "אז תתענג על ה'" ומזה השביל מאירים כל שאר השבילין התלויים בז"א.
האי עתיקא סבא דסבין כתרא עלאה לעילא דמתעטרין ביה כל עטרין וכתרין מתנהרין וכלו בוצינין מניה ומתלהטין (מתלהטין ומתנהרין) והוא הוא בוצינא עלאה טמירא דלא אתידע (וכל שאר בוצינין מניה מתלהטין ומתנהרין)⁶⁵²⁷ האי עתיקא (קדישא) אשתבח בתלת רישין וכלילין בחד רישא והוא (נ"א והוא) רישא עלאה לעילא לעילא:	עתיק זה הוא זקן הזקנים, הכתר העליון למעלה שמתעטרים בו כל העטרות והכתרים, מאירים ממנו כל הנרות ומתלהטים (ומאירים), והוא הוא הנר העליון הנסתר שאינו נודע, (וכל שאר הנרות ממנו מתלהטים ומאירים). העתיק הקדוש הזה נמצא בשלושה ראשים, וכלולים בראש אחד. ואותו (והוא) הראש העליון למעלה למעלה.
ובגין דעתיקא קדישא אתרשים בתלת ואוף הכין כל שאר בוצינין דנהרין ומיניה כלילין בתלת עוד עתיקא (קדישא) אתרשים בתרין כללא דעתיקא בתרין הוא כתרא עלאה דכל עלאין רישא דכל רישא והוא דהוי לעילא מן דא דלא אתידע כך כל שאר בוצינין סתימין בתרין עוד עתיקא קדישא אתרשים ואסתים בחד והוא חד וכלא הוא חד [כך כל שאר בוצינין מתקשרין ומתהדרין בחד ואינן חד] (דכל שאר בוצינין מתקדשין מתקשרין ומתדבקין בחד ואינן חדא וכלא הוא):	ולפי שהעתיק הקדוש נרשם בשלושה, כמו כן כל שאר הנרות המאירים ממנו כלולים בשלושה. עוד העתיק (הקדוש) נרשם בשנים, (כי) הכלל של העתיקא בשנים, הוא כתר עליון של כל העליונים, ראש של כל הראשים. ואותו שהוא למעלה ממנו, שלא נודע, כך כל שאר הנרות סתומים בשנים. עוד העתיק הקדוש נרשם ונסתם באחד, והוא אחד והכל הוא אחד, כך כל שאר הנרות מתקדשים ומתקשרים וחוזרים לאחד, והם אחד.
מצחא דאתגלי בעתיקא קדישא רצון אקרי דהא רישא עלאה (דא סתים) לעילא דלא אתידע פשיט חד טורנא [כסימא יאה] ובסימא יאהו (נאה בסימא) דאתכליל במצחא ובגין דאיהו (נ"א דהוא) רעוא דכל רעוין⁶⁵²⁸ אתתקן במצחא דאתגלייא⁶⁵²⁹ (בבוצינא) [בבוסמא] (ס"א) אתגליף בפסימא) והאי מצחא אקרי רצון וכד רצון (וכד) דא אתגלייא רעוא דרעוין אשתבח בכלהו עלמין וכל צלותין דלתתא מתקבלין ומתנהרין אנפוי דזעיר אנפין	המצח שמתגלה בעתיק הקדוש נקרא רצון, כי הראש העליון (הסתום) למעלה שלא נודע פשט שר מבוסס כראוי, שנכלל במצח, ומפני שהוא [שאותו] הרצון של כל הרצונות נתקן במצח ונתגלה בתואר הפנים (מתגלף בפסימא). זה המצח נקרא רצון, וכשרצון זה מתגלה אז הרצון של הרצונות נמצא בכל העולמות, וכל התפלות של מטה מתקבלות, ומאירים פניו של ז"א, ונמצאים כולם ברחמים, וכל הדינים נחבאים ונכפים.

⁶⁵²⁷ רצב ע"ב (הערת הזהר).

⁶⁵²⁸ נגנז האור הראשון ביום הראשון עצמו, כי חזר ונגנז בתוך הקד"א שמקיפו בכל סביבו, והוא גנוז וטמיר בתוכו, והרי הוא נסתר ונעלם על ידו. והנה אינו מאיר מאז ולהלאה אלא רק דרך הקד"א, ונמשך הארתו ג"כ תמיד רק דרך המצח, והוא רעוא דרעוין הנזכר בכל מקום (בספד"צ פרק א ו ע"א, ובאד"ר קכט ע"א, ובאד"ז רפח ע"ב, ובדברי הרב בשער הכוונות דף עה ע"א בכוונת מנחת שבת) (כללים ח"א קב ע"א).

⁶⁵²⁹ ואתגלייא (דפ"ק).

וכלא ברחמי אשתכח וכלא (ובגין דכל) דינין אתטמרן ואתכפיין:	
בשבתא בשעתא דצלוחא דמנחה דהוא עידן דכל דינין מתערין אתגלייא האי מצחא ואתכפיין כל דינין ואשתכחו רחמין וכללהו עלמין ובג"כ אשתכח שבת בלא דינא לא לעילא ולא לתתא ואפילו אשא דגיהנם אשתקע (ס"א אשתכך) באתריה ונייחין חייביא ועל דא אתוסף נשמתא דחדו בשבתא ובעי בר נש למחדי בתלת סעודתי דשבתא דהא כל מהימנותא וכל כללא דמהימנותא ביה אשתכח ובעי בר נש לסדרא פתורא ולמיכל תלת סעודתי דמהימנותא ולמחדי בהו:	בשבת, בשעת תפילת המנחה, הרי הוא הזמן שכל הדינים מתעוררים, התגלה זה המצח ונכפים הדינים, ונמצאו רחמים בכל העולמות. ולכך נמצאת השבת בלא דין לא למעלה ולא למטה ואפילו אש הגיהנם שוקע (נשקט) במקומו, ונחים הרשעים. על זה נוספה נשמה של שמחה בשבת, וצריך האדם לשמוח בשלושת הסעודות של שבת, לפי שכל האמונה וכל כלל האמונה נמצאים בו, וצריך האדם לסדר את השלחן ולאכול את שלושת סעודות האמונה ולשמוח בהם.
אמר רבי שמעון אסחדנא עלי לכל אלין דהכא דהא מן יומאי לא בטילנא אלין ג' סעודתי ובגניהון לא אצטריכנא לתעניתא בשבתא ואפילו ביומי אחריני לא אצטריכנא כ"ש בשבתא דמאן דזכי בהו זכי למהימנותא שלימתא חד סעודתא דמטרוניתא וחד סעודתא דמלכא [קדישא] וחד סעודתא דעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין ובההוא עלמא יזכי בהו לאלין:	אמר רבי שמעון, אני מעיד על עצמי לכל אלה שכאן, שמימי לא ביטלתי את שלושת הסעודות האלו, ובגללם לא הייתי צריך לתענית בשבת, ואפילו בימים אחרים לא הייתי צריך, כל שכן בשבת, כי מי שזוכה בו, הוא זוכה לאמונה שלימה. אחת, סעודת המלכה, ואחת, סעודת המלך הקדוש, ואחת, סעודת העתיק הקדוש, סתום של כל הסתומים, ובאותו העולם יזכה בהם לאלו.
האי רצון כד אתגלייא (נהרין) כל דינין (ו)אתכפיין משולשליהון תקונא דעתיקא קדישא אתתקן בתקונא חד כללא דכל תקונין והיא חכמה עלאה סתימאה כללא דכל שאר והאי אקרי עדן עלאה סתימא (דכל סתימין) והוא מוחא דעתיקא קדישא והאי מוחא אתפשט לכל עיבר מניה אתפשט (ל)עדן אחרא ומהאי עדן אתגלף וההוא	כשמתגלה הרצון הזה כל הדינים נכפים מ(כח) שלשלאותיהן. התיקון של העתיק הקדוש, נתקן בתיקון אחד, הכלל של כל התיקונים היא החכמה העליונה הסתומה, הכלל של כל השאר, והוא נקרא העדן העליון הסתום, והוא המוח של הזקן הקדוש, ומוח זה מתפשט לכל הצדדים, וממנו מתפשט עדן אחר, ומעדן זה נחקקו. ואותו
רפ"א	
רישא סתימא דברישא דעתיקא דלא אתידע כד פשיט חד טורנא (ס"א גוונא) דהוה [מתתקן לאתנהרא] (לאנהרא) בטש בהאי מוחא (נ"א מצחא) ואתגלף ואתנהיר בכמה נהירין ואפיק וארשים [כבוסיטא] (כבוסינייא (ס"א כבוסיטא)) דא בהאי מצחא [ואתרשים] (דאתרשים) ביה חד נהורא דאקרי רצון:	הראש הסתום שבראש של העתיק שאינו נודע, כשפשט שר אחד שהיה מתוקן להאיר, הכה במח (במצח) זה ונחלק, והאיר בכמה הארות, והוציא ורשם כתואר [אופן] זה במצח זה ונרשם בו אור אחד הנקרא רצון.
והאי רצון אתפשט לתתא בדיקנא עד ההוא אתר דמתישבא בדיקנא ואקרי חסד	וזה הרצון התפשט למטה בזקן עד המקום ההוא שנתישב בזקן, ונקרא

החסד העליון, וזהו "נוצר חסד". ובה הרצון, כשמתגלה, מסתכלים בו בעלי הדינים ונכפיים.	עלאה ודא איהו נוצר חסד ובהאי רצון כד אתגליא מסתכלין מארי דדינא ומתכפייין:
העינים של ראש העתיק הקדוש, הינן שתיים השקולות כאחת, והן משגיחות תמיד ואינו ישן, שנאמר "לא ינום ולא יישן שומר ישראל" ישראל הקדוש, לכן אין לו גבות עינים ולא עפעפיים.	עיני דרישא דעתיקא קדישא תרין בחד שקילין דאשגחין תדירא ולא נאים דכתיב (תהלים קכא ד) לא ינום ולא יישן שומר ישראל ישראל קדישא בגין כך לא [אית ליה] גבינין על עינא ולא כסותא:
זה המוח נחקק ומאיר בשלושת גווני הלובן העליון [של העין]. בלובן אחד רוחצות העינים של ז"א, שנאמר "רוחצות בחלב" שהוא (באותו) הלבן הראשון, ושאר גווני הלובן רוחצים ומאירים לשאר הנרות.	ההוא מוחא אתגליף ו(את)גהיר בתלת חוורין ד(ל)עילא ו(נ"א דעינא) בחוורא וחוורא מסתחין עינין דזעיר אנפין דכתיב (שיר ה יב) רוחצות בחלב (יושבות על מלאת) ד(ה)הוא ו(נ"א בההוא) חוורא קדמאה ושאר חוורין אסתחין ונהרין לשאר בוצינין:
המוח נקרא מעיין הברכות, המעיין שכל הברכות נמצאות ממנו. ולפי שהמוח הזה לוהט בשלושת גווני הלובן של העין, בעין תלה (הכתוב) את הברכה שנאמר "טוב עין הוא יבורך", שהרי במוח תלויים גווני הלובן של העין.	מוחא אקרי נביעא דברכתא נביעא דכל ברכאן מניה אשתכחו ובגין דהאי מוחא להיט בג' חוורין דעינא ובעינא תלא ביה ברכתא דכתיב (אקרי) (משלי כב ט) טוב עין הוא יב(ו)רך תליא ביה ברכתא ⁶⁵³⁰ דהא במוחא [תליין] (אתגליין) חוורו דעינא:
עין זו כאשר היא משגיחה בז"א, (העולמות) [הפנים] (אז) כולם מאירים בשמחה. עין זו היא כולה ימין ואין בה שמאל. העינים של מטה (יש בהם) ימין ושמאל, שתיים בשני אופנים.	(ו)האי עינא כד אשגח בזעיר אנפין [אנפין] (עלמין) ⁶⁵³¹ ואתנהרן כלהו בחדו עינא דא הוא וכלא ימינא ולית בה ⁶⁵³² שמאלא עינין דתתא ימינא ושמאלא תרי בתרי גוונין:
למדנו בספרא דצניעותא, כי יש י' עליונה י' תחתונה, ה' עליונה ה' תחתונה, ו' עליונה ו' תחתונה. כל אלה העליונות תלויות בעתיק, התחתונות בז"א הן אינן תלויות, אלא הן ממש, ובעתיק הקדוש הן תלויות, שכן שמו של העתיק מכוסה מהכל ואינו נמצא.	בצניעותא דספרא אוליפנא דהא י' עלאה י' תתאה ה' עלאה ה' תתאה ו' עלאה ו' תתאה כל אינון ⁶⁵³³ עלאין בעתיקא תליין תתאין בזעיר אנפין אינון לאו תליין אלא אינון ממש ובעתיקא קדישא תליין דהא שמא דעתיקא אתכסיא מכלא ולא אשתכח:
אבל אלו האותיות תלויות בעתיק כדי שתתקיימנה אלה שלמטה, שאם לא כן לא היו מתקיימות. לכן השם הקדוש הוא סתום וגלוי. זה שסתום,	אבל אלין אתוון דתליין בעתיקא בגין דיתקיימון [אינון] (כלהון) דלתתא דאי לאו הכי לא יתקיימון ובגין כך שמא קדישא סתים וגליא ⁶⁵³⁴ (ו)ההוא דסתים לקבליה

⁶⁵³⁰ תליא ביה ברכתא (נמחק בדפ"ק).

⁶⁵³¹ (ס"א אתנהרן אנפין כלהו בחדו) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁵³² ביה (דפ"ו).

⁶⁵³³ אלין (דפ"ו).

⁶⁵³⁴ עיקר האור [המ"ה] הנה הוא נשאר מבפנים והוא המ"ה שהוא יותר עיקרי מהב"ן, וכל גילוי הנה הוא רק ע"י הב"ן, אבל הוא עצמו הוא מתעלם. סתים וגליא, ר"ל ע"י הב"ן וכמ"ש בספד"צ רפ"ד (כט ע"ב) ובזוה"ק פ' נשא (קמו ע"ב ושם [ח"ג] עג ע"א קנט ע"א רפט ע"א) (כללים ח"ב יט ע"ב), אותן המ"ה והב"ן בסוד הוי"ה אדנ"י, שגילוי דהוי"ה ב"ה הוא ע"י אדנ"י, והוא סתים וגליא (כמ"ש בספד"צ רפ"ד (כט ע"ב) ובזוה"ק ח"ג עג ע"א, קמו ע"ב, קנט ע"א, רפט ע"א), כי הוא

[ד]עתיקא קדישא סתימא דכלא וההוא (אתגליא בגיניה דתליא) (ס"א דאתגלי בגיני ודההוא (דאתגליא) דתליא) בזעיר אפיין:	הוא כנגד עתיק הקדוש הסתום של הכל וזה [מתגלה בגללו שכן תלוי הוא] [שמתגלה בגלל שאותו [שהתגלה] שתלוי] בז"א.
ובגין כך כל ברכאן [בעיין] סתים וגליא אלין אתוון סתימן דתליין (בעתיקא קדישא תליין אמאי ותליין י' (תליא) לקיימא י' דלתתא) (ס"א ודאי בגולגולתא במצחא בעינין ותליא י' 6535 אמא תליא לקיימא (תליין י' אמא תליא) לי' דלתתא):	לכן כל הברכות צריכות להיות נסתרות ונגלות, הרי אלו האותיות הסתומות שתלויות [בעתיק הקדוש תלויות, למה תלויות, י' לקיים י' שלמטה] [ודאי בגולגולת במצח בעיניים תלויה י' [למה] אימא תלויה לקיים לי' שלמטה].
חוטמא בהאי חוטמא בנוקבא דפרדשקא דביה נשיב רוחא דחיי לזעיר אפיין ובהאי (נוקבא ד)חוטמא בנוקבא דפרדשקא 6536 תליא [ה'] (א') לקיימא ה' אחרא דלתתא:	החוטם. בזה החוטם, בנקב החוטם בו נושב רוח החיים לז"א, ובזה החוטם, בנקב החוטם, תלויה [האות] ה' כדי לקיים ה' אחרת של מטה.
ודא רוחא 6537 נפיק ממוחא סתימא ואקרי רוחא דחיי [ובהאי] (דבהאי) רוחא זמינין למנדע חכמתא [בזמנא] (לזמנא) דמלכא משיחא דכתיב (ישעיה יא ב) ונחה עליו רוח יי' רוח חכמה ובינה וגו':	וזו הרוח יוצאת ממוחא סתימא, ונקראת רוח החיים. ועל ידי זו הרוח עתידים ישראל לדעת חכמה בזמן המלך המשיח. שנאמר "ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה וגו'".
האי חוטמא חייין מכל סטריין חדו שלימא נחת רוח אסוותא ובוחוטמא דזעיר אנפין	זה החוטם, חיים מכל הצדדים, שמחה שלימה, נחת רוח, רפואה. בחוטם של ז"א, [כמו שלמדנו] נאמר

בעצמו סתים ומתגלה ע"י אדנ"י, וה' בהיכל קדשו (חבקוק ב כ) כנודע (תיקו"ז לג ע"ב). ולכן הנה הוה השם מ"ה הגם שהוא מלגו וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקו"ז יט ע"א) מלגו איהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו ארח אצילות, ר"ל שהוא פנימיות כל האצילות וכל האצילות מתנהג עלי, והרי הוא רק בפנימיותו, ועכ"ז הנה נקרא הוא שם המפורש כנודע (תיקו"ז ח ע"א), והוא משום כי הרי הוא מתגלה ע"י אדנ"י וכמ"ש הגר"א באד"א (דפוח"ח פ' תשא בסוד מסוה משה שמות לד לג) (כללים ח"ב לא ע"ג), הוא סתים מצד המשכתו והתפשטותו מבחי' א"ס והוא גליא מצד התפשטותו בהגילוי דשם אלה"ם והוא ג"כ מה שאמרו כי הוא סתים מצד עצמו כי עצמותו ית"ש הוא בבחי' א"ס שהוא נעלם וגליא מצד פעולתו (כללים ח"ב כז ע"ד), השם הו"ה ב"ה הוא שמו של א"ס עצמו, וכמו שאמרנו, שנתגלה להקרא בהשם הזה ע"י התלבשו באצילות, ולכן הוא נעלם ג"כ, ואי אפשר להזכירו אלא רק באתוון אחרנין, שהוא השם אדנ"י, משום שכל גילוי הוא רק ע"י המלכות, שהיא השם אדנ"י כנודע (ביאורים ח"א כו ע"ב).

6535 (ס"א אמאי) (נוסף בדפ"ו).

6536 פרדשקא הוא עמוד חלול כמ"ש הר"ש ספ"ו דאהלות (מהגר"א ספד"צ פ"א דף ז ע"א ד"ה תריין נוקבין), ושם יש סוד ה', והוא רוח החיים שבו, וכמ"ש בספד"צ פ"ב (דף כא ע"א) ובאד"ז (דף רפט ע"א) (ביאורים ח"א לט ע"ב).

6537 החוטם הנה שם הוא המלכות דרדל"א, ושם תליא ה' לקיימא ה' דלתתא, שהיא המלכות דאצילות, כמ"ש באדרא זוטא קדישא (דף רפט ע"א), וע' שער א"א (פרק יב). והמלכות היא עטרה דגבורה, ועיקר הדינין בה מתגלין, והשורש לזה הוא בחוטם דא"א, וכמ"ש הרב במב"ש (שער א"א ספ"ז), ולכן אינו מתפשט החוורתא שם בכוון כדי שלא יתבטל שורש הדינין אשר שם (הקדו"ש צז ע"ב), והבל החוטם שאמר הרב הנה הוא מת"ת שהוא רוח, והוא יוצא מהחוטם ומתחבר עם רוח הכללי שהוא האויר, ושואב וממשיך אותו תמיד בתוכו. והרי הוה פעולת ההבל היוצא מכל א', כי על ידו הנה הוא מתחבר עם זולתו שהוא כלל העולם. וכן הוא למעלה למעלה, כי הנה הם ה' ספי' דאור האזנים והי' ספי' דאור החוטם אשר בעולם העקודים, וכן בא"א דאצילות הנה הם ה' ספי' תיקוני דיקנא אשר הם יוצאים ג"כ מהאזניים וכמ"ש בספד"צ (ריש פרק ב יח ע"א) מאודנין נפקא. והבל החוטם הנה הוא מהז' תיקוני דגלגלתא, תרי נוקבין דפרדשקא ואתער רוחא לכלא כמ"ש בספד"צ פ"א (ז ע"א) בא"א וספ"ב (כג ע"ב) בז"א, וכן באד"ר (קל רע"ב וקלז ע"ב ובא"ז רפט ע"א ורצד ע"א) (ביאורים ח"ב פ ע"א).

(כמה דאוקימנא ד)כתיב (שמואל ב' כב ט) עלה עשן באפו וגו' והכא כתיב (ישעיה מח ט) ותהלתי אחטם לך⁶⁵³⁸:	"עלה עשן באפו וגו'" וכאן נאמר "ותהלתי אחטם לך".
ובספרא דאגדתא דבי רב ייבא סבא אוקים ה' בפומא והכא (וה' הכא) לא מתקיימא הכי ולא אצטרפא (ס"א אצטריכנא) אע"ג דבחד סלקא אלא בה' דינא תליא ודינא בחוטמא תליא דכתיב עלה עשן באפו:	ובספר האגדה שבבית מדרשו של רבי ייבא סבא העמיד ה' בפה, וכאן אינו מתקיים כך ואינו מצטרף (מצטרף), אף על פי שבאחת עולה, אלא באות ה' הדין תלוי, והדין תלוי בחוטם, שנאמר "עלה עשן באפו". ואם תאמר, הרי נאמר "ואש מפיו תאכל". עיקר הרוגז תלוי בחוטם.
ואי תימא הא כתיב (שמואל ב' כב ט) ואש מפיו תאכל⁶⁵³⁹ עקרא דרוגזא בחוטמא תליא כל תקונין דעתיקא קדישא במוחא שקיט וסתים מתתקנן וכל תקונין דזעיר אנפין בחכמה תתאה מתתקנן דכתיב (תהלים קד כד) כלם בחכמה עשית⁶⁵⁴⁰ [וה'] (והוא) כללא דכלא ודאי מה בין ה' לה' [ה'] דהכא דינא אתער מנה ונ[ד]הכא רחמי גו רחמי:	כל התיקונים של העתיק הקדוש, במוח השקט והסתום נתקנים, וכל התיקונים של ז"א בחכמה התחתונה נתקנים. שנאמר "כולם בחכמה עשית" (אות) ה' כלל הכל ודאי. מה בין ה' לה'. ה' של כאן, דין מתעורר ממנה, ושל כאן רחמים תוך רחמים.
בדיקנא דעתיקא קדישא תליא⁶⁵⁴¹ כל יקירו דכלא מזלא דכלא אקרי [מהאי] (מההוא) דיקנא מזלא יקירותא ונ"א מהאי מזלא יקירא) דכל יקירין מזלי עלאי ותתאי כלהו משגיחין לההוא מזלא בהאי מזלא תליא חיי דכלא ומזוני דכלא בהאי מזלא תליין שמיא וארעא גשמיין דרעוא (מזוני דכלא) בהאי מזלא אשגחותא דכלא בהאי מזלא תליין כל חיילין עלאין ותתאין:	בזקן של העתיק הקדוש תלוי כל הכבוד של הכל, מזל של הכל נקרא. מזה הזקן, מזל הכבוד (מזה המזל המכובד) של כל המכובדים, מזלות עליונים ותחתונים, כולם משגיחים על אותו המזל. בזה המזל תלויים החיים של הכל והמזונות של הכל. בזה המזל תלויים שמים וארץ, גשמי רצון. בזה המזל (תלויה) ההשגחה של הכל, בזה המזל תלויים כל הצבאות העליונים והתחתונים.
רפ"ט/ב	

⁶⁵³⁸ כבר נתבאר בהקדמת ביאור אדרת האזינו כי מלכות דעת"י הנקרא' תהלה מתלבשת בחוטמא דא"א וע"ש (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁵³⁹ הפה הוא ג"כ לטב ולביש, וכמ"ש (ישעיה מה כג) יצא מפי צדקה, וכתיב (שמואל ב' כב ט), תהלים יח ט) ואש מפיו תאכל, וע' אד"ר (קלז ע"ב) ואד"ז (רפט ע"א). והרי לנו כי גם כל הז' נקבי הראש הם כולם משמשים ג"כ בטובה ובתמורה, והוא משום כי הם ג"כ מהאותיות בג"ד כפ"ת שהם בדגש ורפה, דינא ורחמי (ביאורים ח"א פא ע"א).

⁶⁵⁴⁰ שם הו"ה אינו מתחיל אלא מחכמה ולמטה - הוא בזוה"ק ויקרא (דף י ודף יא) ע"ש כל הענין, ובפ' בראשית (דף ל"א רע"ב) כי חכמה אקרי ראשית בגין דהאי כתרעא עלאה טמירא היא כו', ועל דלא עייל בחושבנא תניינא הוה ראשית. וכן בפ' ויצא (קנ"ד רע"ב) דחכמה עלאה הוא שירותא דכלא, וכן באד"ז (רפט ור"צ) שהתחלת הגילוי הוא מחכמה, והוא ה' דהשם הו"ה ב"ה (ביאורים ח"ב נג ע"ב).

⁶⁵⁴¹ התיקון י"ג שהוא המזל תחתון, הנה הוא בסוד כתר מלכות כמ"ש הגר"א בספד"צ פ"א בתחילתו (א ע"א) בענין סוד המתקלא עש"ה, כי הוא כתר משום שהוא עתיקא דכליל לון, וכמ"ש באד"ר (קלד ע"ב) והאי דתליסר כליל להון כו' דהאי תקונא כליל כלל, ר"ל שהוא כולל כל הי"ג תקונין דנפקין ממ"ס שהוא א"א, והוא הכתר הכללי, ונקרא מלכות משום דהוא כליל כלל ושליט על כלל, ר"ל שכל הנהגת האצילות הוא ממנו כמ"ש באד"ז (דף רפט ושם רפח ע"ב) והתיקון הזה הנה הוא שורש המלכות הנשאר בז"א בעטרה שבו, והוא שייך להמלכות כי הוא שורשה העומד בז"א (כללים ח"ב לב ע"ד).

תלת עשר נביעין דמשחא דרבותא טבא תליין בדיקנא דמזלא יקירא דא⁶⁵⁴² וכלהו נפקין לזעיר אנפין לא תימא כלהו אלא תשעה מנייהו משתכח(א)⁶⁵⁴³ ל(ת)אכפייא דינין:	שלש עשרה מעיינות של שמן המשחה הטוב תלויות בזקן של המזל המכובד הזה, וכולן יוצאות לז"א. אל תאמר שכולם, אלא תשעה מהם נמצאים לכפות את הדינים.
(וכר) האי מזלא תלייא בשקולא⁶⁵⁴⁴ עד טבורא כל קדושי קדושי קדושי דקדושיא ביה תליין בהאי מזלא פשיט פשיטותא דקוטרא עלאה⁶⁵⁴⁵ ההוא רישא דכל רישין דלא אתידע ולא אשתמודע ולא ידעין עלאין ותתאין בגין כך כלא בהאי מזלא תלייא בדיקנא דא ג' רישין דאמינא מתפשטן וכלהו מתחברן בהאי מזלא ומשתכחין ביה:	המזל הזה תלוי במשקל עד הטבור. כל קדושי הקדושים של הקדושה בו הם תלויים, בזה המזל פשטה התפשטות של הקשר העליון, אותו הראש של כל הראשים, שלא ידוע ולא נודע, ולא מושג לעליונים ולתחתונים, ולכן כולם תלויים במזל הזה. בזה הזקן, שלשה ראשים שאמרתי מתפשטים, וכולם מתחברים בזה המזל ונמצאים בו.
ובגין כך כל יקירו דיקירותא בהאי מזלא תלייא וכלא אלין אתוון דתליין בהאי עתיקא כלהו תליין בהאי דיקנא ומתחברן בהאי מזלא ותליין ביה לקיימא אתוון אחרנין דאלמלא⁶⁵⁴⁶ לא סליק אלין אתוון בעתיקא לא קיימין אלין אחרונין:	לכן כל הכבוד של הכבוד תלוי במזל הזה. כל אלו האותיות התלויות בזה העתיק, כולם תלויות בזה הזקן ומתחברות בזה המזל, ותלויות בו לקיים אותיות אחרות שכן אלמלא האותיות לא היו עולות בעתיק, לא היו מתקיימות אלה האחרות.
ובגין כך אמר משה כד אצטריך יי' יי' תרי זמני⁶⁵⁴⁷ ופסיק טעמא בגווייהו דהא במזלא תלייא כלא מהאי מזלא מתכספי עלאי ותתאי ומתכפיין קמיה זכאה חולקיה מאן דזכי להאי:	לכן אמר משה כשהיה צריך, "יי' יי' ב' פעמים, ויש טעם מפסיק ביניהם, כי הכל תלוי במזל, מזה המזל מתביישים העליונים והתחתונים, ונכנעים לפניו. אשרי חלקו מי שזכה לזה.
האי עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין לא אדכר ולא אשתכח ובגין דאיהו רישא עלאה לכל עלאין לא אדכר (אלא) בר רישא חדא בלא גופא לקיימא כלא⁶⁵⁴⁸ והאי (נ"א) דכל סתימין⁶⁵⁴⁹ רישא עלאין לכל עלאין לא אדכר אלא רישא חדא בלא גופא לקיימא כלא (והוא) טמיר וסתים וגניז מכלא:	זה העתיק הקדוש, הסתום של כל הסתומים, אינו נזכר ואינו נמצא. ולפי שהוא הראש העליון לכל העליונים, אינו נזכר רק ראש אחד בלי הגוף כדי לקיים את הכל. וזה [נ"א] שכל הסתומים (לפי שהוא) ראש עליונים לכל העליונים לא נזכר אלא ראש אחד ללא גוף לקיים הכל והוא נסתר וסתום וגנוז מהכל.

⁶⁵⁴² תשעה הם עיקרן בו, והשאר הם מאירין בו רק בעת רצון וכמ"ש באד"ר (קלט רע"א), וע' שעה"כ (דף מג ע"ב ד"ה ועתה) (כללים ח"ב לה ע"ד).

⁶⁵⁴³ בז"א (נוסף בדפ"ו).

⁶⁵⁴⁴ עי' שער מאמרי רשב"י נב ע"א (לש"ו). כאשר יורד ומתפשט עד הטבור (דע"ה ח"ב קי ע"ד).

⁶⁵⁴⁵ קוטרא הוא לשון קשר וכללות והכוונה הוא על הקד"א שבו נתלבש הכללות דרדל"א, עי' בהגר"א בספד"צ פרק א' (ג ע"ד) בד"ה מתקלא קאים (לש"ו).

⁶⁵⁴⁶ דאלמלי (דפ"ו).

⁶⁵⁴⁷ זימנא (דפ"ו).

⁶⁵⁴⁸ גם זה נתבאר בהקדמת ביאור אדרת האזינו כי א"א הוא פרצוף שלם אבל לא אדכר אלא רישא בלא גופא כי גופא אתלבש בכל פרצופי האצילות בגין לקיימא יתהון זמ"ש בגין לקיימא כולא ולא נשאר בגילוי בלי התלבשות אלא ראשו לבד שהם שלשה ראשונות שבו זמ"ש לא אדכר ולא אמר לא הוי (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁵⁴⁹ (ס"א בגין דאיהו) (נוסף בדפ"ו).

883 | Page

תקוני (ד) אתתקן בהוא מוחא סתימאה דכלא דאתפשט [ואתתקן] ואתתקן כלא (ואתקין) ונפיק חסד עלאה [ותתאה] וחסד עלאה אתפשט ואתק(י)ן ואתכליל כלא במוחא סתימאה דא (ד) כד אתתקן חוורא דא בנהירו דא בטש מאן דבטש בהאי מוחא ואתנהיר ותליא ממזלא יקירא (ד) מוחא אחרא דאתפשט ונהיר לתלתין ותריין (לתריין ותלתין) שבילין כד אתנהיר נהיר ממזלא יקירא:	תקוני נתקנו באותו מוח הסתום של הכל שנתפשט ונתקן הכל, ויצא חסד עליון ותחתון, והחסד העליון נתפשט ונתקן, ונכלל הכל במוח הסתום הזה. וכאשר נתקן הלבן הזה באור הזה, הכה מי שהכה במוח הזה, והאיר ונתלה מהמזל המכובד מוח אחר, שהתפשט והאיר ל"ב שבילין, וכשמאיר מאיר מהמזל המכובד.
אתנהירו ג' רישין עלאין תריין רישין⁶⁵⁵⁰ וחד דכליל לון⁶⁵⁵¹ ובמזלא תליין ואתכלילן ביה⁶⁵⁵² מכאן שארי לאתגלייא יקירו דדיקנא דאיהו מזלא סתימאה ואינון מתתקנן כמה דעתיקא קדישא תלת רישין מתעטרין ביה הכי כלא בתלת רישין וכד אתנהרן תליין כלחו דא בדא בתלת רישין תריין מתריין סטריין וחד דכליל לון:	האירו שלשה ראשים עליונים, שני ראשים וראש אחד הכולל אותם. והם תלויים במזל ונכללים בו. מכאן מתחיל להתגלות כבודו של ה'קן, שהוא המזל הסתום. והם נתקנים כמו שהעתיק הקדוש שלשה ראשים מתעטרים בו, כך הכל בשלשה ראשים. וכשהם מאירים תלויים כולם זה בזה, בשלשה ראשים, שנים משני צדדים ואחד הכולל אותם.
ואי תימא מאן עתיקא קדישא ת"ח ולעילא לעילא אית דלא אתידע ולא אשתמודע ולא אתרשים והוא כליל כלא ותריין רישין ביה כלילן (ס"א תליין) וכדין כלא [חדא] [אחרא] הכי ואתתקן (מתתקן) והוא לאו במנינא ולא בכללא ולא בחושבן אלא ברעותא דלבא:	ואם תאמר, מי הוא העתיק הקדוש. בא וראה למעלה למעלה יש מי שאינו נודע ואינו מושג ואינו נרשם והוא כולל את הכל, ושני ראשים נכללים (תלויים) בו. ואז כולם [אחד] נתקנים כך, והוא אינו במנין ואינו בכללות ואינו בחשבון אלא ברצון הלב.
על דא אתמר (תהלים לט ב) אמרתי	על זה נאמר "אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני". מקום שהתחלה

⁶⁵⁵⁰ או"א (כללים ח"א כח ע"ג).

⁶⁵⁵¹ דעת וכו' הלשון הזה הוא מורה כי הדעת שביניהם הכולל אותם הוא זולת המזלא, ומזה הוא סברת האריז"ל שבתחילה, כי ישנו בחי' דעת בין או"א זולת המזלין. אמנם אח"כ הנה הכריע האריז"ל ואמר שם כי יותר נראה שמה שאמר ובמזלא תליין הנה הוא עצמו החד דכליל לון ע"ש במאמרי רשב"י (דף כג סע"ג) (כללים ח"א כח ע"ג).

⁶⁵⁵² ענין זה יובן במ"ש לקמן דף רצ"א ע"א בענין כי אל דעות ה' וביאור הענין הוא כי שני דעות הם הא' היא הדעת שבא"א שהוא למעלה מאבא ואימא. והשנית היא הדעת אשר למטה מאבא ואימא וכבר הודעתך בביאור הקדמת אדרת האזינו כי אבא ואימא נעשו מן הבינה הראשונה השורשית והמקורית מעשר ספירות השרשיית ובא"א לא יש בו רק ספירת הכתר והחכמה שהם גלגלתא ומוחא סתימאה די ביה ונמצא כי בין אותה החכמה לזו הבינה צריך שיהיה ביניהם בחינת הדעת והנה הוא מזל ה"ג דדיקנא דא"א זמ"ש כאן שהם תלת רישין באופן זה תריין רישין שהם אבא ואימא וחד דכליל לון הוא זה המזל ה"ג דדיקנא הנקר' דעת והוא עליהן וגבוה מהם. וזמ"ש ובמזלא תליין ואתכלילן ביה כי להיותו גבוה ועליון מהם לכן הם נכללים בו. וזהו הטעם שנמצא בספרי המקובלים שקוראים אל הדיקנא בינה והבן זה והוא לפי שאבא ואימא הם סוד הבינה השרשית כנז' והנה היא נכללת במזלא כנז' וביאור הקדמת אדרת האזינו נתבאר לשון זה היטב יע"ש ושם תראה ג"כ איך אבא ואימא התחלתם הוא מן הגרון דא"א עד טיבורא דלבא דא"א והאי מזלא דדיקנא מתפשט ונמשך וחופה ומכסה עליהם ואורכו גם כן הוא בשיעור ארכה ממש (שער מאמרי רשב"י). עי' מלואים אות (כא).

נמצאת, מהעתיק הקדוש המאיר על ידי המזל, הוא אור החכמה המתפשט לל"ב צדדים, ויוצא מאותו המוח הסתום, מהאור שבו.	אשמרה דרכי מחמא בלשוני אתר דשירותואו אשתכח ⁶⁵⁵³ מעתיקא [קדישא] דאתנהיר ממזלא הוא נהירו דחכמתא דמתפשט ⁶⁵⁵⁴ לתלתין ותרין עיבר ונפקא מההוא מוחא סתימאה מנהירו דביה:
מה שהעתיק הקדוש מאיר בתחילה, (בחכמה) זוהי ההתחלה ממה שמתגלה ונעשה לשלשה ראשים, וראש אחד הכולל אותם. ואלו השלשה מתפשטים לז"א, ומאלו מאירים הכל.	ומה דעתיקא קדישא נהיר בקדמיתא (ס"א בחכמתא) דא היא ושירותא ממה דאתגלייא (הוי) ואתעביד לתלת רישין ורישא חדא כליל לון ואלין תלת מתפשטין לזעיר אנפין ומאלין נהרין כלא:
נחקה חכמה זו והוציאה נהר אחד, הנמשך ויוצא להשקות את הגן, ונכנס [ונכנסים] בראש ז"א ונעשה מוח אחד ומשם נמשך ויוצא בכל הגוף, ומשקה את כל אלו הנטיעות. זהו שנאמר "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וכו'". ועוד נחקקת חכמה זו ונמשכת ונכנסת בראש ז"א, ונעשית למוח אחר.	אתגליף האי חכמתא ואפיק חד נהרא דנגיד ונפיק לאשקאה גנתא ⁶⁵⁵⁵ ועייל ונ"א ועיילין ברישא דזעיר אנפין ואתעביד חד מוחא (אחרא) ומתמן אתמשיך ונגיד בכל גופא ואשקי כל אינון נטיעאן הה"ד (בראשית ב' י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו' ותו אתגליף (אתגליף) האי חכמתא ואתמשך ועייל ברישא דזעיר אנפין

⁶⁵⁵³ המלכות שהיא עתה סוף האצילות והיא קץ הימין, משום שהוא הסוף והקץ למדרגת האצילות, היא היתה אז לראש וראשון כי היתה במדרגת אבא שהוא ההתחלה, וכמ"ש באדר"ז (רפט ע"ב) אתר דשירותא אשתכח כו' הוא נהירו דחכמתא, וכן שם (רצ ע"א) האי חכמתא כו' מיניה הוי שירותא ואקרי אב כו', והוא משום כי הכתר הוא נעלם לכך הוה החכמה הראשית, וכמ"ש בזה"ק (בראשית לא רע"ב) (דע"א ח"ב נא ע"ג).

⁶⁵⁵⁴ דאתפשט (דפ"ו).

⁶⁵⁵⁵ מאמר זה נתבאר היטב בביאור הקדמת אדרת האזינו בענין נה"י דאבא ואימא הנעשין בסוד תלת מוחין ברישא דז"א וע"ש היטב. ועוד נבאר לשון זה בענין מציאות אר"א עצמה אשר יש להם שלשה בחי' האחת היא בסוד אות ה"ד של ההו"ה כי ה"ד רומזת אל אבא ובקוץ התחתון של ה"ד שם היתה אימא נכללת בו ושתי אותיות ו"ד שבמילוי י"ד הם ברא וברתא ז"א ונוקביה הרי כי כולם רמזים באות ה"ד במילואה והרי זו בחי' אחת אל אר"א באות ה"ד כי שם נכללו שניהם. הבחינה השנית היא באות הה"א ראשונה של ההו"ה כי אז נאצלה אימא במקומה ואז נעשה בנין גופא משתי אותיות ו"ד שבמילוי ה"ד אשר נרמזו בהם ברא וברתא כנז' ונעשו שתיהן צורת ה' אחת הראשונה הכוללת שתי אותיות ו"ד. ובזה תבין מ"ש בפ' אחרי מות (דף סה ע"ב) וז"ל דבקדמיתא ינקא להו ולבתר אתעברת מינייהו והוא דבר שלכאורה אין השכל סובלו והכי הול"ל בקדמיתא אתעברת ולבתר ינקא להו. אבל סוד הענין הוא כי בהיות אימא בקוץ התחתון של ה"ד כנז' אז הוה ינקא אימא להו לברא וברתא הרמזים בשתי אותיות ו"ד של המילוי כנז' ולבתר רוצה לומר כשנאצלה אימא ונתישבה במקומה הראוי לה שהוא באות ה' ראשונה של הו"ה כנז' אז אתעברת מינייהו כי מאותם שתי אותיות ו"ד דמילוי ה"ד שהם ברא וברתא אתעברת מינייהו ממש ונעשית צורת ה' כנז' ולכן נקרא' בינה ר"ל בן י"ה כי הבינה היא עצמה מציאות הבן האמנם להיותה בחי' נקבה לכן גבר בה כח הבת שהיא ד' ומה שהיה בתחי' ו"ד נעשו עתה ד"ו ד' על ו' כי הברתא שהיא ד' עלתה על הבן הנק' ו' ונעשית ד"ו שהוא הה"א עצמה שצורתה ד"ו אבל בתחי' בהיותה בסוד אבא היה להפך דכורא על נוקבא וזהו סוד מ"ש בפ' ויקרא (דף י ע"ב) ו"ד מעילא לתתא ד"ו מתתא לעילא והנה גם שם כשנאצלה אימא במקומה בסוד ה' ראשונה גם אבא אתגליף תמן עמה בסוד צורת ה"ד העומדת בעוקץ הה"א שלאחוריה כמו שביארנו בפ' ויקרא (דף יא ע"ב) בסוד כתיבת שם ההו"ה כי בכותבו אות ה' ראשונה יכתבנה כצורה י"ה כנז' שם והרי איך גם בסוד הה"א נכללו שניהם אר"א והנה בעת שנתפשט ונאצל גם כן הבן אז יצאה אותה הוא"ו שבתוך הה"א ראשונה הנק' אימא ונשארה אימא בסוד ד' לבד לפי שעיקר' היא מן ברתא שהיא נקבה והיא ד' כנ"ל ובסוף סיום המשך ו' זו של שם ההו"ה יצתה שם ברתא כלילא בברא באברא בסוד אושיט פסיעה לבר שביארנו בפ' בלק (דף יג ע"ב). הרי נתבארו שלשה בחינות שהיו לאבא ואימא האחת בסוד ה"ד כי שם נכללו שניהם ושנית בסוד הה"א ראשונה כי גם שם נכללו שניהם ואח"כ אתגליפו ואתקריאו אבא ואימא (שער מאמרי רשב"י).

ואתעביד מוחא אחרא (ההוא אחרא):	אותו האור הנמשך ממנו, אלו שני המשכות נחקקים ומתחברים בראש אחד של עומק הבאר, שנאמר "בדעתו תהומות נבקעו", ונכנס בראש ז"א ונעשה מוח אחר (אותו אחר), ומשם נמשך ונכנס לתוכו, וממלא את כל אותם החדרים ואכסדראות הגוף. וזהו שנאמר "בדעת חדרים ימלא".
הוא נהירו דאתמשכא מניה אלין תרין משיכן אתגליפו ומתחברין ⁶⁵⁵⁶ בחד רישא דעמיקא דבירא דכתיב (משלי ג כ) בדעתו תהומות נבקעו ועייל ברישא דזעיר אנפין ואתעביד מוחא אחרא ומתמן אתמשיך ועייל לגו (בנו דגופא) ⁶⁵⁵⁷ ומלייא כל אינון אדרין ואכסדרין דגופא הה"ד (משלי כד ד) ובדעת חדרים ימלא:	ואלו מאירים מההארה של אותו מוח עליון סתום שמאיר במזל [עתיק הקדוש], וכולם תלויים זה בזה ומתקשרים זה בזה וזה בזה, עד שנודע שכולם אחד, וכולם הם העתיק
ואלן נהרין מנהירו דההוא מוחא עלאה סתימאה דנהיר במזלא (עתיקא קדישא) וכלא דא בדא תליין ואתקשר דא בדא ודא בדא עד דישתמודע דכלא חד וכלא הוא עתיקא	רצ/א ⁶⁵⁵⁸ :
ולא אתפרש מניה כלום ⁶⁵⁵⁹ :	ואין שום דבר נפרד ממנו.
אלין תלת נהורין נהרין לתלת אחרונין דאקרון אבהן ואלין (אבהן) נהרין לבנין וכלא נהיר מאתר חד כד אתגלייא האי עתיקא רעווא דרעוון כלא [נהיר] (בנהירו) וכלא אשתכח בחדו שלימתא והאי חכמתא אקרי עדן והאי עדן אתמשך מעדן עלאה סתימאה ⁶⁵⁶⁰ דכל סתימין ומהאי עדן אקרי שירותא:	אלו ג' האורות מאירים לשלשה אחרים הנקראים אבות, ואלו מאירים לבנים, והכל מאיר ממקום אחד כשמתגלה העתיק הזה, רצון הרצונות, הכל מאיר והכל נמצא בשמחה שלימה. חכמה זו נקראת עדן, והעדן הזה נמשך מהעדן העליון הסתום מכל הסתומים, ומהעדן הזה נקרא תחילה.
ודבעתיקא (ו)לא אקרי ולא הוי שירותא וסיומא ובגין דלא הוי ביה שירותא וסיומא לא אקרי אתה בגין דאתכסיא ולא אתגלייא ואקרי הוא ומאתר דשירותא אשתכח אקרי אתה ואקרי אב דכתיב (ישעיה סג טז) כי אתה אבינו:	בעתיק אינו נקרא, אין בו התחלה וסוף. ולפי שאין בו התחלה וסוף, לכן אינו נקרא "אתה", בגלל שהוא מכוסה ואינו מתגלה ונקרא "הוא". וממקום שנמצאת התחלה נקרא אתה, ונקרא אב, שנאמר "כי אתה אבינו".
באגדתא דבי רב ייבא סבא כללא דכלא זעיר אנפין אקרי אתה עתיקא קדישא דאתכסייא אקרי הוא ושפיר ⁶⁵⁶¹	בספר האגדה של רב ייבא סבא כלל הכל, ז"א נקרא "אתה", העתיק הקדוש שהוא מכוסה, נקרא "הוא",

⁶⁵⁵⁶ מתחברין (דפ"ו).

⁶⁵⁵⁷ גופא (דפ"ו).

⁶⁵⁵⁸ עי' לעיל רפט ע"ב הערה בשם דע"ה ח"א יא ע"א.

⁶⁵⁵⁹ גם זה יובן ממ"ש לעיל דרפ"ח ע"א. במ"ש ואינון נהורין דמתפשטין כו' לא שכיח אלא בוצינא חדא בלחודוי כו' וע"ש (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁵⁶⁰ הע"ב דהמ"ס, הנה הוא שורש העיקרי דהאבא, וכמ"ש באדר"ז (רצ ע"א) האי חכמתא (ר"ל אבא) אקרי עדן (דע"ה ח"א ט ע"א), או"א שבא"ק אשר עיקרם הם בו ג"כ מהגרון עד הטבור, אבא עד החזה, ואימא מהחזה עד הטבור, והנה הם נמשכים ויוצאים מהמ"ס כמ"ש באדר"ז (רצ ע"א) האי עדן אתמשך מעדן עלאה סתימאה ע"ש. והנה הגם ששרשם הנעלם דהאור"א הנה הוא בהב' רישין אוירא ומ"ס, אך גילויים הנה הם שניהם רק מהמ"ס ומהמ"ה וב"ן שבו (כללים ח"ב טל ע"ג).

⁶⁵⁶¹ יש מאמרים מורים כי חכמה נקרא ז"א כאשר כתבו קצת מקובלי' אבל הענין הוא זה דע כי ז"א אינו רק ז"א הנק' ת"ת וגם המלכות לבדם אבל חכמה ובינה הם בחינת א"א כי הנה מקומם הקדום הוא בעתיקא קדיש' שהוא הכתר הנק' א"א אבל אחר אשר עלה ברצון הכתר להאציל את

והשתא קרינן באתר ודא דשירותא אשתכח ואתהו אע"ג דאתכסיי מניה הוי שירותא ואקרי אב⁶⁵⁶² והוא אב לאבהן והאי אבו (אתה) נפיק מעתיקא קדישא דכתיב (איוב כח יב) והחכמה מאין תמצא ובג"כ לא אשתמודע:	ויפה. ועתה אנו קוראים במקום שההתחלה נמצאת "אתה", אף על פי שמכוסה, ממנו היא ההתחלה ונקראת אב, והוא האב לאבות. וזה האב יוצא מעתיק הקדוש שנאמר "והחכמה מאין תמצא", לכן אינו נודע.
ת"ח כתיב (איוב כח כג) אלהים הבין דרכה דרכה ממש אבל והוא ידע את מקומה [מקומה ממש ולא דרכה] מקומה ממש וכ"ש דרכה וכ"ש ההוא חכמה דסתימא ביה בעתיקא קדישא:	בא וראה, נאמר "אלוקים הבין דרכה", "דרכה" ממש, אבל "והוא ידע את מקומה" [מקומה ממש ולא דרכה] "מקומה" ממש, וכל שכן אותה חכמה הסתומה בו בעתיק הקדוש.
האי חכמה שירותא דכלא⁶⁵⁶³ מניה מתפשטן תלתין ותרין שבילין⁶⁵⁶⁴ (שבילין ולא ארחין) ואורייתא בהוון אתכלילת בעשרין ותרין אתוון ועשר אמירן האי חכמה אב לאבהן ובהאי חכמה שירותא וסיומא אשתכח ובג"כ חכמה עלאה חכמה תתאה כד אתפשט חכמה אקרי אב לאבהן כלא לא אתכליל אלא בהאי (ס"א כד [מתפשטא חכמות אתקרי] [מתפשטאן אקרון חכמות ואקרון] אב לאבהן כלא לא אשתכלל אלא בהאי) דכתיב (תהלים קד כד) כלם בחכמה עשית:	חכמה זו היא ההתחלה לכל, ממנה מתפשטים ל"ב שבילים [שבילים ולא דרכים]. והתורה בהן נכללת בכ"ב אותיות ועשרה מאמרות. חכמה זו, שהיא אב לאבות, ובחכמה זו נמצא תחילה וסוף, ולכך (יש) חכמה עליונה וחכמה תחתונה, וכשנתפשטה החכמה נקראת אב לאבות, הכל אינו נכללם אלא בזה. [ס"א כאשר מתפשט חכמות נקרא אב לאבות הכל לא השתכלל אלא בזה] שנאמר "כולם בחכמה עשית".
זקף ר"ש ידוי וחדוי אמר ודאי ועידן הוא לגלאהו (עדן הוא) וכלא אצטריך בשעתא דא ותאנא (ת"ח) בשעתא דעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין בעא [לאתקנא כלא אתקין] [לאתקנא אתקין כלא] כעין דכר ונוקבא⁶⁵⁶⁵ באתר דאתכלילו דכר ונוקבא לא אתקיימו [אלא] בקיומא אחרא [כעין דדכר] ודדכר [אלא בדכר] ונוקבא:	זקף רבי שמעון את ידיו ושמח. אמר, ודאי עתה הוא זמן לגלות, והכל צריכים בשעה זו. למדנו בשעה שהעתיק הקדוש, הסתום של כל הסתומים, רצה לתקן, הכל נתקן כעין זכר ונקבה. במקום שנכללו זכר ונקבה, לא נתקיימו, אלא במקום אחר, [כעין זכר] שזכר ונקבה.

ז"א שהוא הת"ת רצה להשלים תיקונו ולכן האציל ממנו עצמו תרין כתרין קדישין אלין שהם חכמה ובינה ואיתגליפו ברישיה דז"א הנקרא ת"ת כדי להדריכו כאב את בן ירצה כנז' סוף דף רפט ע"ב ובהיו' שירדו ונתלבשו בז"א לכן אזדעיר ונתמעט נהוריהו ואיקרון אוף אינון ז"א כמוהו. וזמ"ש והשתא קרינן באתר דשירותא כו' כלומר עתה אשר נתלבשו בז"א ואשתכח ביה בז"א שירותא שהיא חכמה הנקראת ראשית השתא אקרי אתה לנוכח וגם אקרי ז"א אבל בהיותם למעלה בא"א במקומם לא אקרי אתה ולא אקרי ז"א (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁵⁶² הוא משום כי הכתר הוא נעלם לכך הוה החכמה הראשית, וכמ"ש בזוה"ק (בראשית לא רע"ב) (דע"ה ח"ב נא ע"ג).

⁶⁵⁶³ עי' לעיל דף רפט הערה בשם הביאורים.

⁶⁵⁶⁴ המ"ס הנה היא רק העדן עלאה, החכמתא סתימא דכל סתימין. אבל החכמה אבא הרי הוא מתפשט לל"ב שבילין וממנו הוא התחלת הגילוי דאצילות והמוחין דז"א (וע' לקמן ורצ"ב ע"א) (דע"ה ח"א ט ע"ד).

⁶⁵⁶⁵ רדל"א, והכוונה הוא על אור א"ס ית"ש המתלבש ומיוחד ברדל"א, וכאשר עלה ברצונו להתגלה באורו בהמציאות כולו אשר הוא נעשה רק ע"י האורות דחור"ג, ורצה לתקנם שהוא לעשות כלים להם, כדי להוציאם מההעלם אל הגילוי, ומהכח אל הפועל וכו' (דע"ה ח"א ו ע"ג).

והאי חכמה כללא דכלא בד נפקא ואתנהיר מעתיקא קדישא לא אתנהיר אלא בדכר ונוקבא ודוהאי חכמה אתפשט ואפיק מיניה בינה ואשתכח (ד)דכר ונוקבא הוא חכמה אב בינה אם:	וחכמה זו היא כלל הכל, כאשר יצאה וקבלה הארה מעתיק הקדוש לא קבלה הארה אלא בזכר ונקבה. זו החכמה התפשטה [ויצאה ממנה בינה], ונמצא שהם זכר ונקבה. חכמה הוא אב, ובינה היא אם.
חכמה ובינה בחד מתקלא אתקלו דכר ונוקבא⁶⁵⁶⁶ ובגיניהו כלל אתקיים בדכר ונוקבא דאלמלא האי לא מתקיימין שירותא דא אב לכלא אב לכלהו אבהו אתחברו דא בדא ונהירו דא בדא (חכמה אב בינה אם וכתב⁶⁵⁶⁷ (משלי ב ג) כי אם לבינה תקרא) כד אתחברו אולידו ואתפשט(ו)⁶⁵⁶⁸ מהימנותא:	חכמה ובינה במשקל אחד נשקלו זכר ונקבה, ובגללם הכל התקיים (בחינת) זכר ונקבה, שאם לא זה לא היו יכולים להתקיים. זו ההתחלה, אב לכל, אב לכל האבות, נתחברו זה בזה והאירו זה בזה (חכמה אב, בינה אם שנאמר "כי אם לבינה תקרא"), וכאשר התחברו הולידו, ונתפשטה האמונה.
באגדתא דבי רב יבא סבא הכי תאני מהו בינה אלא כד אתחבר דא בדא יו"ד בה"א אתעברת ואפיקת בן ואולידת ובג"ב בינה אקרי בן י"ה שלימותא דכלא אשתכחו תרווייהו דמתחברן ובן בגווייהו כללא דכלא בתקונייהו אשתכחו(ו) שלימותא (נ"א בן י"ה תרווייהו דמתחברן ובן בגווייהו בתקונייהו אשתכחו שלימותא דכלא כללא) דכלא אב ואם בן ובת:	בספר האגדתא של רב יבא סבא למדנו כך מהו בינה. אלא כשנתחברו זה בזה יו"ד בה"א התעברה, והוציאה בן והולידה, ולכך נקראת בינה בן י"ה, שלימות הכל. נמצאו שניהם מחוברים ובן בתוכם. כלל הכל, בתיקונים נמצא שלימות [בן י"ה שניהם שמתחברים ובן בתוכם, בתיקונים נמצא שלימות של הכל, כלל הכל, אב ואם, בן ובת.
מלין אלין לא אתייהבו ולגלאהו בר לקדישי עליונין דעאלו ונפקו וידעין ארחוי דקב"ה⁶⁵⁶⁹ דלא סטאן בהו לימינא ולשמאלא דכתיב (הושע יד י) כי ישרים דרכי יי' וצדיקים ילכו בם וגו' זכאה חולקיה דמאן דזכי למנדע אוורחוי ולא סמי ולא יטעי בהו:	הדברים האלו לא ניתן לגלותם רק לקדושים העליונים שנכנסים ויוצאים ויודעים דרכי הקב"ה, שאינם נוטים בהם לימין או לשמאל, שנאמר "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם וגו'", אשרי חלקו של מי שזוכה לדעת את דרכיו ולא סטה ולא טעה בהם.
דמלין אלין סתימין אינון וקדישי עליונין נהירין בהו [כמאן] (במה) דנהיר מנהירו דבוצינא לא אתמסרו מלין אלין אלא למאן דעאל ונפק⁶⁵⁷⁰ דמאן דלא עאל ונפק טב ליה דלא אברי דהא גליא קמי(ה) עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין דמלין אלין נהירין בלבאי באשלמותא דרחימותא	כי אלו הדברים הם סתומים, וקדושי עליון מאירים בהם כמי שמאיר מאור הנר, לא נמסרו אלו הדברים אלא למי שנכנס ויצא. כי מי שלא נכנס ויצא, טוב לו שלא נברא. שכן גלוי לפני העתיק הקדוש, הסתום מכל הסתומים, כי הדברים האלו מאירים בלבי, בשלימות אהבת ויראת הקב"ה. ואלו בני שכאן ידעתי בהם

⁶⁵⁶⁶ כי אין חכמה ובינה כז"א ונוקבא. כי הנקבה דז"א ירדה ממנו שלשה מדרגות כי מקומה בזרועותיו מאחורוי כמבואר באדרא דנשא. אבל חכמה ובינה שוין בחד מתקלא אתקלו. ומכל מקום זה זכר וזו נקבה כי היא צריכה לקבל שפע ואור מהזכר. וזהו שחזר ואמר דכר ונוקבא כלומר כדרך זכר ונוקב' (שער מאמרי רשב"י כא ע"א).

⁶⁵⁶⁷ דכתיב (דפ"ו).

⁶⁵⁶⁸ ואתפשט (דפ"ו).

⁶⁵⁶⁹ ר"ל שיודעין שהם מהדברים הנעלמים מעיני כל בריה (ביאורים ח"א ה ע"ד).

⁶⁵⁷⁰ ונפיק (דפ"ו).

שנכנסו ויצאו ומאירים באלו הדברים ולא בכולם, ועתה הם מאירים בשלימות כראוי. אשרי חלקי עמהם לעולם ההוא.	ודחילו דקב"ה ואלין בני דהכא ידענא בהו דהא עאלו ונפקו ואתנהירן באלין מלין ולא בכלהו והשתא אתנהירו בשלימותא כמה דאצטריך זכאה חולקי עמהון בההוא עלמא:
אמר רבי שמעון, כל מה שאמרתי בעתיק הקדוש וכל מה שאמרתי בז"א, כולם אחד, הכל הוא דבר אחד לא	אמר ר' שמעון כל מה דאמינא דעתיקא קדישא וכל מה דאמינא דזעיר אנפין כלא חד כלא הוא (כלא) חד מלה ⁶⁵⁷¹ לא
תלוי בו פירוד, ברוך הוא ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.	רצ/ב:
בא וראה התחלה זו שנקראת אב נכללת ב' התלויה מהמזל הקדוש, ולכן (האות) י' כוללת אותיות אחרות, י' סתומה של כל אותיות אחרות, י' ראש וסוף הכל. והנהר ההוא הנמשך והיוצא נקרא "עולם הבא", שבא תמיד בלי הפסק, וזה הוא עדן הצדיקים, לזכות לאותו עולם הבא שמשקה תמיד את הגינה ואינו נפסק. עליו נאמר "וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו". ואותו ולם הבא נברא ב', זהו שנאמר "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן".	תליא ביה פירודא בריך הוא בריך שמיא לעלם ולעלמי עלמין ⁶⁵⁷² :
י"ד כוללת ב' אותיות ו' ד'. בספר האגדה של בית רב ייבא סבא למדנו מפני מה ו' ד' כלולות ביו"ד. אלא	ת"ח שירותא דא דאקרי אב אתכליל ביו"ד דתליא ממזלא קדישא ⁶⁵⁷³ ובג"כ יו"ד [כליל אתון אחרנין י'] סתימא דכל אתון אחרן י' רישא וסיפא דכלא ⁶⁵⁷⁴ וההוא נהר דנגיד ונפיק אקרי עלמא [דאתי] דאתי תדיר ולא פסיק והאי הוא עדונא דצדיקא לזכאה להאי עלמא דאתי דאשקי תדיר לגנתא (דעדן) ולא פסיק עליה [כתיב (ישעיה נח יא) וכמוצא] (בתיכו כמוצא) מים אשר לא יכזבו מימיו וההוא עלמא דאתי אברי [ביו"ד] (בי') הה"ד (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן:
י"ד כוללת ב' אותיות ו' ד'. בספר האגדה של בית רב ייבא סבא למדנו מפני מה ו' ד' כלולות ביו"ד. אלא	י' כליל תרין אתון ו' ד' באגדתא דבי רב ייבא סבא תנינן אמאי ו' ד' כליל ביו"ד אלא נטיעה דגנתא (ודאי) ודא ⁶⁵⁷⁵ אקרי ו' ⁶⁵⁷⁶

⁶⁵⁷¹ באד"ר קמא סע"א ורע"ב וע"ש קמג סע"א ולקמן רצא ע"ב (לש"ו). גם באצילות גופה הנה אנו מחויבים ג"כ ליתן הבדל בגילויי ית"ש, בין הקודש לקודש הקדשים וכו' אלא שזה הוא בהעלם וזה הוא בגלוי (דע"ה ח"א נד ע"א), כמה אמצעיים הם בין א"א ובין ז"א, אלא שהם כלילין זה בזה, ומתלבשים זב"ז בבחי' פנימי ופנימי לפנימי, ותלויים זב"ז לעולם, והם כולם אחד (דע"ה ח"ב קלח ע"א), העצמות הוא אחד בכולם, מהמלכות דא"ס עד המלכות דאצילות, וכל החילוקים הוא רק בבחי' הגילויים, כי התפשט בה מגילוי לגילוי, אבל כולם הוא רק אור המלכות (כללים ח"א כ ע"א), לכן כאשר עולה פעולת המצוה בז"א, הנה ע"י יחודו בז"א מעורר ז"א בא"א, ונמשך מא"א לז"א ומתגלה אותו הזיו והנועם בז"א ג"כ, וממנו נמשך למטה (כללים ח"ב כב ע"א), ועי' ביאורים ח"א סג ע"ב.

⁶⁵⁷² עי' לעיל רפט ע"ב הערה בשם דע"ה ח"א יא ע"א.

⁶⁵⁷³ זה יובן במה שהודעתך בביאור הקדמת אדר' האזינו כי המזל השמיני דדיקנא דעתיקא הוא צורת א' דיו"ד וי"ו יר"ד וי"י ומההיא יר"ד תתאה נמשך אבא ואתכליל ביה אבל אימא נכללה במזל ה"ג שהוא צורת א' של יר"ד וי"ו דל"ת כזה יר"ד ומן אותה הדלת נכללת אימא כנלע"ד (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁵⁷⁴ ר"ל חכמה שהיא כלל כולם הוא רישא שירותא וסיפא מלכות שנק' ג"כ חכמה וההוא נהר דנגיד ונפיק אקרי עלמא דאתי כו' והכל נכלל ב' עצמו כו' היא כלולה בקוצא תתאה דיו"ד כמ"ש בפ' ויקרא (בהגר"א בתז"ח כד ע"א ד"ה ובסתר).

⁶⁵⁷⁵ (ס"א ודאי) דא (נמחק בבהגר"א על תז"ח).

⁶⁵⁷⁶

הנטיעה של הגן [ודאי] הזו נקראת ו', ויש גן אחר, שהיא האות ד'. ומזו ה' מושקת הד' [שהיא ארבעה] וזהו סוד (מה) שנאמר "ונהר יוצא מעדן וכו'" מי הוא זה העדן. החכמה העליונה, וזהו יו"ד.	אית גנתא אחרא דאיהי ד' ומהאי ו' אשתקייא ד' (דאיהי ארבעה)⁶⁵⁷⁷ והיינו רזא דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן [וגו'] מאן הוא⁶⁵⁷⁸ עדן דא חכמה עלאה ודא י':
"להשקות את הגן" זו היא האות ו', ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים" זו היא אות ד', וכולם נכללים באות יו"ד. ולפי זה נקרא אב לכל, אב לאבות, התחלת הכל, [נקרא] הבית של הכל, שנאמר בחכמה יבנה בית [ומזה היו"ד התחלת וסיום הכל], ונאמר "כולם בחכמה עשית". במקומו לא מתגלה ולא נודע. משהתחבר עם אימא, נרמז באמא. ולכן, שאימא כלל הכל, בה נודע ובה נרמז ההתחלה וסיום הכל. [נקרא חכמה] שבה סתום הכל, כלל של כל השם הקדוש.	להשקות את הגן (בראשית ב י) דא הוא ו' ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים (שם) דא הוא ד' וכלא כליל ביו"ד ובגין כך ואקרינן אב (אקרי) לכלא אב לאבהן שירותא דכלא (אקרי) ביתא דכלא ודכתיב (משלי כד ג) בחכמה יבנה בית וכתבו (מהאי יו"ד) שירותא וסיומא דכלא דכתיב (תהלים קד כד) כלם בחכמה עשית באתריה לא אתגלייא ולא אתידע מדאתחבר באמא ואתרמיו (אכריו) (ס"א ארמיו) באימא ובג"כ אימא כללא דכלא ובה אתידע ובה אתרמיו (אתידע ואתרמיו) שירותא וסיומא דכלא (חכמה אקרי) דבהו (חכמה אקרי וביה) סתים כללא כללא דכלא שמא קדישא:
עד עתה רמזתי ולא אמרתי כל אלה הימים, ועתה נחקקים הצדדים (האות) י' כלולה בחכמה זו. ה' היא אימא, ואנו קוראים (לה) בינה ו"ה אלו הם שני בנים שמתעטרים מאימא. והרי למדנו, שבינה נכללת מהכל (על ידי) יו"ד שמתחברת באימא (וביחד) מוציאים ב"ן זו היא בינה, אב ואם, שהם י"ה, בן בתוכם.	עד השתא רמיונא ולא אמינא כל אלין יומין והאידנא מתגלפין סטרין י' כליל בהאי חכמה ה' דא אימא וקרינן בינה ו"ה אלין תרין בנין דמתעטרין מאימא והא תנינן דבינה אתכליל מכלא יו"ד דמתחברא באימא ומפקין ב"ן והיינו בינה א"ב וא"ס דאינון י"ה בן בגווייהו:
עתה יש להתבונן, בינה ונקראת תבונה. מדוע היא נקראת תבונה ולא בינה. אלא נקראת תבונה בשעה שהיא מניקה ב' בנים, ב"ן וב"ת שהם ו"ה. ובשעה ההיא, נקראת תבונה, כי הכל נכלל באלו האותיות ב"ן וב"ת, הם ו"ה, וכולם כלל אחד, והיינו תבונה.	השתא ואית לאסתכלא בינה ואקרי תבונה אמאי אקרי תבונה ולא בינה אלא תבונה אקרי בשעתא ודינקא (דינקין) לתרין בנין ב"ן וב"ת⁶⁵⁷⁹ דאינון ו"ה וההיא שעתא אקרי תבונה דכלא כליל באלין אתוון ב"ן וב"ת אינון ו"ה וכלא חד כללא והיינו תבונה:
בספרו של רב המנונא סבא אמר, כי שלמה המלך, תיקון הראשון שגלה	בספרא דרב המנונא סבא אמר דשלמה מלכא תקונא קדמא דגלי ואמר (שיר א

⁶⁵⁷⁶ ור"ל עד"א כמ"ש בפ' בראשית ואינון נטיען דנטען כו' אית גנתא אחרא דאיהי ד' ומהאי ו' אתשקייא ד' דאיהי ארבעה והיינו רזא דכתיב ונהר יוצא מעדן מאן הוא עדן דא חכמה עלאה ודאי י' להשקות את הגן כו' לארבעה ראשים דא הוא ד' וזהו אלין קשרין חיך וגרון חו"ב כלילן ב' לישן כו' גנתא רתיכא שהוא בארבעה מגדלא דשינין ד' והכל יו"ד עלאה ו"ד הן סמכין ורתיכא של י' והן מילואו וכאן נכלל כל השם ביו"ד כי ב' נכלל ג"כ ה"א עלאה כנ"ל בשביל שבו קוץ התחתון וכמ"ש בפ' ויקרא שם ו"ד ז' ד"ו פרצופים והן סוד מחשבה וקול ודיבור (בהגר"א על תז"ח).

⁶⁵⁷⁷ (ס"א ראשים) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁵⁷⁸ נמחק בדפ"ו.

⁶⁵⁷⁹ ע' שער הזווגים (סוף פרק ד) (ביאורים ח"א מג ע"ג).

ואמר "הנך יפה רעיתי" מזה הוא. והתיקון השני נקרא "כלה" שהיא הנקבה של מטה. ואותם שאמרו ששניהם (מכוונים) לאותה נקבה של מטה, אינו כן, כי ה' הראשונה לא נקראת כלה וה' אחרונה נקראת כלה בעתים ידועים, כי הרבה פעמים יש שהזכר אינו מתחבר עמה ומסתלק ממנה.	ואמר "הנך יפה רעיתי" מזה הוא. והתיקון השני נקרא "כלה" שהיא הנקבה של מטה. ואותם שאמרו ששניהם (מכוונים) לאותה נקבה של מטה, אינו כן, כי ה' הראשונה לא נקראת כלה וה' אחרונה נקראת כלה בעתים ידועים, כי הרבה פעמים יש שהזכר אינו מתחבר עמה ומסתלק ממנה.

⁶⁵⁸⁰ הנה הזווג נמצא בארבעה ספירות לבד והם חכמה ובינה ת"ת ומלכות ונמצא לרשב"י ע"ה הפרש גדול בין זווג לזווג כי חכמה ובינה לא מתפרשן לעלמין משא"כ בת"ת ומל' וצריכין אנו לדע' מפני מה זווג חכמה ובינה תדירי ואין כן בזווג ת"ת ומלכות. ועוד לעיקר הענין מה הוא הזווג של חכמ' ובינה ומה הויה היא מתחדשת ממנו כי בשלמא זווג ת"ת ומלכות נותן נשמה לעם בני ישראל כדכתיב ונשמות אני עשיתי. אבל זווג חכמה ובינה מה יתן ומה יוסיף שמא תאמר להעמיד ההויה"ת שהם הספי' על זירוזם. וכדי שיתעטרו ת"ת ומלכות באותם עטרות המשובחות ויתייחדו וכמו שכת' מורינו נר"ו שער מהות והנהגה פרק ז' ליתא. שאם כן לא היה ראוי להיות זווגם אלא בשעת זווג ת"ת ומלכות כדי לעטרם באותם עטרות כי כן נראה מדברי הזוהר בפ' שעטרות אלו לצורך זווג ת"ת ומלכות הם שהרי אמר בפ' אחרי מות דס"א ע"ב שורה ל"ה וז"ל ותאנא בשעתא דמלכא עלאה בתפנוקי מלכין יתיב בעטריי כדין כתיב עד שהמלך במסיבו נרדי נתן ריחו דא יסוד דאפיק ברכאן לאזדווגא מלכא קדישא במטרוניתא כהאי דרגא כו'. הרי בפירוש שעטרות אלו הם לצורך זווג ת"ת במלכות והיה אם כן מן הראוי שלא יהיה זווגם אלא בשעת זווג ת"ת ומלכות לא שיהיה לעולם וכבר הרגיש בקושיא זו מורינו נר"ו וכתב וז"ל ובהיו' ייחודם תמיד יהיה העטרה אל הבנים בעת הצורך. ואין תירוץ זה כלום. והנראה אלינו בזה הוא כי שני מיני זווגים אלו צריכים להוות מלאכים ורוחין קדישין ולהיות נשמות לעליונים ולתחתונים ועל ידי זווג חכמה ובינה מתהוין מלאכים ורוחין קדישין. ומתהוין נשמות המלאכים העליונים ואין כונתנו נשמות ממש כי אם חיותם והוא האור השופע בהם להחיותם וכמו שאמרו ואתה מחיה את כולם מחיה לכולם וזה תמיד כמ"ש בזוהר בפ' בלק וז"ל ת"ח כל אינון מלאכים דלעילא לא קיימין ולא יכלי למיקם כד בנהורא עלאה דנהיר לון וקיים לון ואי אפסיק מנייהו ההוא נהורא דלעילא לא יכלי למיקם כו'. ולפיכך לא מתפרשן לעלמין כי הם צריכי' לתת מחיה ומזון לעליונים לעולם ועד ולהיות מלאכים חדשים לבקרים. האמנם זווג ת"ת ומלכות להיות נשמות לתחתונים וזה לפרקים ולעתים מזומנים ובה הרוחנו שאין פירוש דלא מתפרשן לעלמין בשעת שלום לבד כמו שפירש מורינו נר"ו כי זה דוחק ועוד שבפירו' נרא' מדברי הרשב"י ז"ל באדרת האזינו כנ"ל שגם בעת הגלות לא מתפרשן וז"ל בספרא דרב המנונא סבא אמר דשלמה מלכא תיקונא קדמא כו'. אבל האי אימא לא אפסיק רעותא דתרוייהו לעלמין כו'. אלא לעולם ועד אין זווג זה חסר אפי' רגע כי הוא חיי המלאכים העליונים ואין להם חיות כי אם על ידי זווג זה. ודע כי אין כונתנו באומרנו שזווג חכמה ובינה לצורך המלאכים העליונים לשלול שאין בו צורך לתחתונים כי מבואר בזוהר בכמה מקומות כי מזוג חכמה ובינה נעשים עטרות לבנים ועל ידי כן מזדווגים ומתייחדים ת"ת ומלכות. אבל כונתנו לו' כי זווג חכמה ובינה הוא צריך לעליונים ולתחתונים משא"כ בת"ת ומלכות שאינו כי אם להוות נשמו' לתחתו' ועם זה נעלה לנו תירוץ למה שנמצא בתקונין שנשבע הש"ת שלא יכנס בירושלים של מעלה עד שיכנס בירושלים של מטה ובכמה מקומות נזכר שם דאתתרכ' אימא עלאה וכיוצא בדברים אלו. והענין הוא כי להנחיל עטרות לבנים לייחדם לשיתייחדו חסר בעו"ה בזמן הגלות וזמ"ש אימא עלאה כי בערך שהיא אימא להנחיל לבניה אתתרכת כי אינה מזדווגת להנחיל עטרות אל הבנים לייחדם וזהו ענין קרבן עולה ויורד כי אינה מתחברת יר"ד בה"א עד שתתחבר וא"ו בה"א כי ענין יר"ד בה"א מורה שהזווג לצורך הבנים. כי יר"ד מילואו ו"ד שהם ד"ו פרצופים וה"א צורתם גם כן ד"ו ונמצינו למדים שהזווג חכמה ובינה לא יחסר תמיד אלא שבזמן הגלות אינו זווג שלם כי אינו צורך הבנים ואינו כל כך משובח כדי שיגיע ממנו עטרות אל הבנים כדי שיוכלו להזדווג ולהתייחד אבל יש זווג לצורך העליונים להחיותם וזה לא יפסק. ובהו יובן מ"ש בזוהר בפ' אחרי מות דס"א ע"ב שו' כ"ח וז"ל ת"ח כתיב ונהר יוצא מעדן כו', וראוי לעורר בו קצת הערות ומתוכן נבא אל מבוקשינו. ראשונה מאי אתפשט בסטריי דקאמר ומהו אתפשטותיה. שנית מאי קאמר בזווגא שלים מכלל דאיכא זווגא דלא הוי שלים ועוד שאמר אח"ך זווגא בההוא נתיב כו' למה לו להזכיר שם זווגא פעם שנית. ועוד מהו דלא אתידע לעילא ולתתא. ואם לא אתידע לעילא כ"ש דלא אתידע לתתא. עכ"מ ולא נמצא עוד במאמר הזה (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁵⁸¹ לעיל עד ע"א, עט ע"א קצז ע"א בשלח ס סע"ב (לש"ו).

בההוא זמנא כתיב (ויקרא יח יט) ואל אשה⁶⁵⁸² בנדת טומאתה לא תקרב בשעתא דאתדכאת נוקבא ודכורא בעי לאתחברא עמה כדין אקרי כל"ה וכול"ה ממש [אתיאי] (אבל) האי אימא לא אפסיק רעותא דתרווייהו לעלמין בחד נפקין בחד שריין⁶⁵⁸³:	ועל הזמן ההוא נאמר "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב" בשעה שנטהרת הנקבה והזכר רוצה להתחבר עמה, אז היא נקראת כלה, היא באה ככלה ממש. [אבל] אימא זו, לא נפסק הרצון של שניהם לעולם, באחד יוצאים ובאחד הם שרויים.
לא אפסיק דא מן דא⁶⁵⁸⁴ ולא אסתלק דא מן דא ובג"כ כתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן יוצא ותדירו (ודאי) ולא אפסיק⁶⁵⁸⁵ הה"ד (ישעיה נח יא) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו ובג"כ כתיב רעיתי ברעותא דאחיה שריין באחדותא שלימותא אבל הכא אקרי כלה דכד אתא דכורא לאתחברא עמה היא כלה וכללה (דכלה) אייה [אתיאי] ממש ובג"כ תרי⁶⁵⁸⁶ תקונין [דנוקביה] ודנוקבין (דנוקבא):	אין נפסקים זה מזו, ואינם מסתלקים זה מזו. ולכך נאמר "ונהר יוצא מעדן" יוצא תדיר ואינו נפסק. וזהו שנאמר "וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו". ולכך נאמר "רעיתי" שרויים ברצון של אחיה ובאחדות שלימה. אבל כאן היא נקראת כלה, שכן כאשר בא הזכר להתחבר עמה היא "כלה", "כלה" ממש באה, ולכן (יש) שני תיקונים של נקבות.
פריש שלמה תקונא דקדמיתא סתימא בגין דאיהי סתימא ותקונא תניינא פריש יתיר ולא סתים כוולי האי ולבתר תליא כל שבחא בההיא דלעילא דכתיב (שיר ו ט) אחת היא לאמה ברה היא ליולדתה ובגין [דאיהי] (דהאי) אימא מתעטרא בעטרא דכלה ורעותא דיו"ד לא אפסיק מנה לעלמין אתיהיב (בה) ברשותה כל חירו דעבדין כל חירו דכלא:	שלמה פירש את התיקון הראשון הסתום, לפי שהיא סתומה, ואת התיקון השני פירש יותר ולא סתם כל כך. ואחר כך תלה את כל השבח באותה שלמעלה, שנאמר "אחת היא לאמה ברה היא ליולדתה". ולפי שהיא אימא, מתעטרת בעטרה של כלה, והרצון של י' אינו נפסק ממנה לעולם, ניתן בידה כל החירות של העבדים, (וגם) כל החירות של הכל.
כל חירו דחייביא לדכאה לכלא דכתיב (ויקרא מז ל) כי ביום הזה יכפר עליכם וכתיב (שם כה י) וקדשתם את שנת החמישים שנה יובל היא מאי יובל כמד"א (ירמיה יז ח) ועל יובל ישלח שרשיו משום ההוא נהר דאתי ונגיד ונפיק ואתי תדיר ולא פסיק:	כל החירות של הרשעים לטהר את הכל, שנאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם" ונאמר "וקדשתם את שנת החמישים שנה יובל היא". מהי (פירושה של מלת) "יובל". כמו שנאמר "ועל יובל ישלח שרשיו", משום אותו הנהר שבא ונמשך ויוצא, ובא תמיד ואינו נפסק.
כתיב	נאמר
רצא/א:	
(משלי ב ג) כי אם לבינה תקרא לתבונה	"כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן

⁶⁵⁸² ע' עוד שם [ח"ג] (עט ע"א) ופ' נח (סד ע"א) ופ' בשלח (ס סע"ב) ופ' תשא (קצד ע"ב) ויקהל (דף קצה רע"ב ודף רג ע"ב) בלק (קצז ע"א) אד"ז (רצ ע"ב) (דע"ה ח"ב קנה ע"א).

⁶⁵⁸³ שקילין (שעה"ק סז ע"ב). עי' בספד"צ פ"א (יד ע"א), ופ' ויקרא דף ד' ע"א, וע' בשער אר"א (סוף פרק ז') ה' חילוקים בין אר"א לזר"ן (הקדו"ש נו ע"ד), עכ"ז הוה אימא למטה מאבא עכ"פ וכל"ל סי' ט', וכן הוא נודע, כי שורש אבא הוא במזל עליון ואימא במזל תחתון (דע"ה ח"ב קנח ע"ד), עי' בפ' בשלח נ' ע"ב נ"ה ע"א ופ' ויקרא ד' ע"א ס"א ע"ב (כללים ח"ב קכב ע"א).

⁶⁵⁸⁴ לעיל סא ע"ב ועי' בשלח נה ע"א (לש"ו).

⁶⁵⁸⁵ עי' אריכות בשער מאמרי רשב"י, ועי' עוד שם כא ע"א.

⁶⁵⁸⁶ ויחי רמב (הערת הזהר).

תתן קולך כיון דאמר כי אם לבינה תקרא אמאי לתבונה אלא כלא כמה דאמינא:	קולך" כיון דאמר "כי אם לבינה תקרא", למה "לתבונה". אלא הכל הוא כמו שאמרתי.
הי מנייהו עלאה בינה עלאה מתבונה בינה אב ואם ובן י"ה אב ואם ובן בגווייהו⁶⁵⁸⁷ תבונה כלא כללא דבנין בן ובת⁶⁵⁸⁸ ו"ה ולא אשתכח אב ואם אלא באימא דאימא ודאי (ס"א אלא בבינה ובתבונה ודאי אימא) רביעא עליהו ולא אתגלייא:	איזו מהן עליונה. בינה עליונה מתבונה. בינה אב ואם ובן, י"ה אב ואם, וב"ן בתוכם. תבונה כל כלל הבנים, ב"ן וב"ת, ו"ה. ולא נמצאים אב ואם אלא באימא, שאימא ודאי [ס"א אלא בבינה ובתבונה ודאי אמא] היא רובצת עליהם ולא מתגלה.
אשתכח דכללא דתרין בנין אקרי תבונה וכללא דאב ואם ובן אקרי בינה וכד בעי לאכללא כלא בהאי אתכליל והאי אב ואם ובן אקרין חכמה בינה ודעת בנין דהאי בן נטיל סימנין דאבוי ואמיה (ו)אקרי דעת דהוא סהדותא דתרווייהו והאי בן אקרי בוכרא דכתיב (שמות ד כב) בני בכורי ישראל:	נמצא, שכללות שני הבנים נקראת תבונה, וכללות אב ואם ובן נקראת בינה, וכשרוצה לכולל הכל, בזה נכללים. ואלו האב והאם והבן, הם נקראים חכמה בינה ודעת, בגלל שהבן הזה לוקח את הסימנים של אב ואם, ונקרא דעת ש הוא עדות על שניהם, וזה הבן נקרא בכור, שנאמר "בני בכורי ישראל".
ובנין דאקרי בוכרא נטיל תרין חולקין וכד אתרבי בעטרוי נטיל תלת חולקין ובין כך ובין כך תרין חולקין ותלת חולקין כלא חד מלה והאי והאי הכי (ס"א חד) והוי (הני) ירותא דאבוי ואמיה ירית מאי ירותא דא [תרין] ואחסנתא דאבוי ואמיה ותרין עטרין דהו גניזין בגווייהו⁶⁵⁸⁹ ואחסינו לבן דא מסטרא דאבוי הוה גניז בגווייה חד עטרא דאקרי חסד ומסטרא דאימא חד עטרא דאקרי גבורה וכלהו מתעטרין ברישיה ואחיד לון:	ובגלל שנקרא בכור, הוא לוקח שני חלקים, וכשנגדל בעטרויותיו הוא לוקח שלשה חלקים. ובין כך ובין כך, שני חלקים ושלשה חלקים הכל הוא דבר אחד, זה וזה כך (אחד) הוא ירושת אביו ואמו יורש. מהי ירושה. זהו נחלת אביו ואמו ושתי עטרות שהיו גנוזות בתוכם והנחילו אותם לבן הזה, מצד אביו היתה גנוזה בתוכו עטרה אחת הנקראת חסד, ומצד אמו עטרה אחת הנקראת גבורה, וכולם מתעטרים בראשו ואוחז אותם.
וכד נהרין אלין אב ואם ועליהו (עליהו) כלהו אקרין תפילין דרישא וכלא נטיל בן דא וירית כלא וואתפשט בכל גופא והאי בן יהיב (והאי ירית (ס"א יהיב)) לברתא וברתא מניה אתון ועכ"פ מכאן ברא ירית ולא ברתא ברא ירית לאבוי ולאמיה ולא ברתא ומניה אתון ברתא כמה דכתיב (דניאל ד ט) ומזון לכלא ביה:	וכשמאירים אלו אב ואם עליו, כולם נקראים תפלין של ראש. והבן הזה לוקח את הכל ויורש את הכל, והתפשט בכל הגוף. ובן זה הוא נותן לבת, והבת ממנו נזונית. ועל כל פנים (נשמע) מכאן שהבן יורש ולא הבת, הבן יורש את אביו ואמו ולא הבת, וממנו נזונית הבת כמו שנאמר "ומזון לכלא ביה".
(ואי תימא כל האי והאי אקרין צדיק וצדק בחד אינון וחד כלא הכי) והניו אב ואם	(ואם תאמר כל זה וזה נקרא צדיק וצדק, באחד הם ואחד הכל כך) אלו

⁶⁵⁸⁷ ה"ד דמילוי י"ד שבאבא הם שורש הזו"ן שבאבא, והה' ראשונה דהאימא שהוא צורת ד"ו הם שורש הזו"ן שבאימא, וכמ"ש בספד"צ (פרק ד כט ע"ב), ובזוה"ק ויקרא (דף י ע"ב) (כללים ח"ב נ ע"ד).

⁶⁵⁸⁸ עי' בע"ח בשער הזווגים (סוף פרק ד) (כללים ח"א יט ע"ב), בנין האימא ותיקונה הוא להיות שורש לזו"ן (כללים ח"ב פ ע"ג).

⁶⁵⁸⁹ אלו השני עטרין נתבארו היטב בביאור ההקדמה אדרת האזינו וע"ש (שער מאמרי רשב"י).

האב והאם כלולים ומתחברים זה בזה, והאב נעלם יותר, והכל אחוז מהעתיק הקדוש, ותלוי מהמזל הקדוש המכובד מכל המכובדים.	כלילן ומתחברין דא בדא ואב ממיר יתיר וכלא אחיד מעתיקא קדישא ותליא וממזלא (במזלא) קדישא יקירו דכל יקירין:
ואלו האב והאם מתקנים את הבית כמו שאמרתי, שנאמר "בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים וכתוב (שם כב יח) כי נעים כי תשמרם בבטןך (הני כללא דכלא כמה דאמינא ותליין ממזלא קדישא יקירא):	ואלין אב ואם מתקנין ביתא כמה דאמינא דכתיב (משלי כד ג) בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים וכתוב (שם כב יח) כי נעים כי תשמרם בבטןך (הני כללא דכלא כמה דאמינא ותליין ממזלא קדישא יקירא):
אמר רבי שמעון באדרא לא גיליתי הכל, וכל אלו הדברים היו נסתרים בלבי עד עתה, ורציתי להסתירם לעולם הבא לפי ששם ישאלו אותי, כמו שנאמר "והיה אמונת עתך חוסן ישועות חכמת ודעת וגו'", החכמה יבקשו ממני.	אר"ש באדרא לא גלינא כללא וכל הני מלין ממירין ובלבאין הוו עד השתא ובעינא לאטמרא לון לעלמא דאתי משום דתמן שאלתא [שאל לנא] (שאלנא) כמה דכתיב (ישעיה לג ו) והיה אמונת עתך חוסן ישועות חכמת ודעת וגו' וחכמה בעיין מיניא (והחכמה בעיין מניה):
אבל עתה שרצון הקב"ה בזה בלא בושה אכנס לפני הארמון שלו. נאמר "כי אל דעות ה'" "דעות" ודאי הוא הדעת, בדעת כל הארמונות	והשתא רעותא דקב"ה בהאי הא בלא כסופא איעול קמי פלטרוי כתיב (שמואל א' ב ג) כי אל דעות יי ⁶⁵⁹⁰ דעות ודאי הוא הדעת ⁶⁵⁹¹ (ירית) בדעת כל פלטרוי ⁶⁵⁹²

⁶⁵⁹⁰ תואר הקב"ה הוא מכונה ע"פ רוב על ז"א, שהוא הדעת הכללי דאצילות (דע"ה ח"ב נו ע"א).

⁶⁵⁹¹ ענין זה נתבאר לעיל בדף רפ"ט ע"ב במ"ש אתנהירו תלת רישין עלאין תרין רישין וחד דכליל לון כו' וע"ש ביאור ענין שתי דעות אלו. עוד יש לפרש לשון בענין דעות דז"א (ע"ח שכ"ה פ"ב כלל י"ז) והענין יובן במה שהודעתך בהקדמת ביאור אדרת האזינו ענין ארבע' המוחין דז"א כי הם חכמה ובינה שבו ועוד דע' שבו המתחלק לתרין עטרין הנקראים חסד וגבורה וצריך שתדע כי בשני המוחין הראשונים חכמה ובינה הנק' אחסנתא דאבוי ואימיה יש בהם בינתים בחינת דעת המזוגם וגם למטה בין תרין עטרין הנז' יש בחינת דעת שני המכריע בין שני העטרין ההם. וכנגד שתי דעות אלו נאמר כי אל דעות ה' בלשון רבים. אבל יש הפרש ביניהם כי הדעת הראשון נשאר למעל' ואינו יורד ומתפשט כמו הדעת השני המתפשט לכמה אדרין ואכסדראין כנז' באדרת נשא דקב"ו ע"א ולכן ולו נתכנו עלילות כתיב באלף וקרינן בואו כי כנגד הדעת הראשון שאינו מתפשט כתיב באלף ולא נתכנו עלילות שאינו מתפשט בעלילות תוך ז"א. וכנגד הדעת השני המתפשט ויורד בעקמימות ובארחות עקלקלות לכמה אדרין ואכסדראין מכאן ומכאן בחסד וגבורה והוא סוד יעקב דכתיב ביה עם חסיד תתחסד כו' דנקיט לתרין סטרין ואחיד לון לכן כתיב ביה ולו נתכנו עלילות שהם אלו העלילות והערמומיות שנתכנו לו. ונחזור לבאר ענין אלו השתי דעות מה ענינם דע כי הדעת הראשון מקורו הוא למעלה בתרין תפוחין קדישין שהם תרין אנפין דא"א שהם התיקון השביעי מ"ג תקוני דיקנא דא"א כנז' באדרת נשא דקל"ג ע"ב. תיקונא שביעאה פסיק שערא וכו' הה"ד ישוב ירחמנו כו' ובהאי דלתת' הוא אמת כו' פירוש כי אלו ה"ג תיקונין נרמזו בפסוקים מי אל כמוך כו' והמידה השביעית הוא ישוב ירחמנו וגם נרמזו בה' ה' אל רחום וחנון כו'. והמדה הז' היא ואמת כמבואר אצלנו בסוד ויעבור וה"ג מידות הוא כי להיותו שביעי הוא כולל כל שית תיקונין הראשונים והוא השביעי להם ולכן יש בזה התיקון השביעי שבעה הויות דס"ג כזה יר"ד ה"י וא"ו ה"י. והם בגמטריא אמת. ואח"כ מאלו שבעה הויות דס"ג אשר בזה התיקון נמשכין מהם שבעה מילויים שבהם באימא עלאה. פירוש כי כשתסיר ארבעה אותיות הפשוטות של ההויה שהם ששה ועשרים ישאר חשבון שאר אותי' המילוי בגמט' שלשים ושבעה. ונמצא כי שבעה פעמים שלשים ושבעה הם בגמטריא שבעה פעמים הב"ל והם שבעה הבלים שאמר קהלת והטעם הוא לפי שנמשכי' באימא עלאה ומתגל' בפה שלה וזהו סוד תורת אמת היתה בפיהו כי אלו ההבלי' נמשכים מתיקון אמת בפיהו של אימא ומלת בפיהו נחלק לשנים בפי הו רוצה לומר כי ה"ו במילויים הם ה"י וי"ו ובגמטריא הב"ל להורות כי כל אלו ההבלים הם בסוד מילוי הויות ס"ג העולה בגמטריא הב"ל והם שרש השבעה הבלים שאמר קהלת. ואח"כ אלו השבעה הבלים יוצאין מפי אימא עלאה ומתלבשין בהם שבעה ספירות תחתונות דאימא כנודע. בסוד ההבל שהוא

מתמלאים, שנאמר "ובדעת חדרים ימלאו" (ולכן) דעת אחרת לא נתגלתה אלא שהנחבאת הולכת בתוכו ונכללת בו. דעת מאיר במוחות ומתפשט בכל המוח (במח ובכל הגוף כי אל דעות ה').	אתמליין דכתיב (משלי כד ד) ובדעת חדרים ימלאו (ובג"כ) דעת אחרת לא אתגליא דהא טמירא ⁶⁵⁹³ אזיל בגוויא ⁶⁵⁹⁴ ואתכליל ביה ודעת נהיר במוחין ואתפשט במוחא כלאו (במוחא בגופא כלא כי אל דעות יי):
ובספר אגדה למדנו "כי אל דעות ה'" אל תקרי דעו"ת אלא עדו"ת, שהוא עדות על הכל, עדות של שני חלקים, כמו שנאמר "ויקם עדות ביעקב". ואף על פי שדבר זה פרשו בספרא דצניעותא באופן אחר, שם במקומו הוא שלם, כאן הכל יפה והכל היה כאשר נסתם הדבר.	בספרא דאגדתא תנינן כי אל דעות יי' אל תקרי דעות אלא עדות דהוא סהדותא דכלא סהדותא דתריין חולקין כד"א (תהלים עה ה) ויקם עדות ביעקב ואע"ג דהאי מלה אוקמוה בספרא דצניעותא ובגוונא (סמר) אחרא (ו)התם באתריה שלים הכי ⁶⁵⁹⁵ כלא שפיר וכלא הוי כד אסתים מלה:
ואלו האב והאם הכל בהם [כולים, הכל בהם] סתומים. והם	האי אב ואם כלוהו בהו [כלילין כלא בהו]

אור מקי' ומליש ואח"כ כאשר בא אימא לעשות מוחין בז"א כבר ביארנו בביאור הקדמת אדר' האזינו כי שש בחינות יש בהם ושם אמרנו כי הנה הארבעה מוחין מתלבשין בתחילה תוך נה"י דאימא ואח"כ נכנסין תוך רישא דז"א והנה כשנכנסין בחינת תרין מוחין חכמה ובינה דז"א הנקראים אחסנתא דאבוי ואימיה בתוך נצח והוד דאימא זה בנצח וזה בהוד. הנה אז גם כן נכנסין שם אלו השבעה הבלים הנזכרים שם שהם שבעה מילויים דהוי"ת ס"ג ונעשין שם בסוד דעת מכריע ביניהם וזהו סוד הדעת העליון הנ"ל אשר מקורו למעלה בתיקון שביעי דדיקנא דא"א הנקרא ואמת. ודע כי מרע"ה זכה אל הדעת הזה העליון וזמ"ש וירא ה' כי סר לראות שהם שבעה הבלים האלו אשר כולם הם בגמטריא כמנין ס"ר. ומכאן נמשך המן לישראל שנאמר בו הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ונאמר עליו ונפשנו קצה בלחם הקלקל. וקלקל בגמטריא ס"ר והנה מרע"ה לבדו הוא אשר זכה להוריד הדעת הזה אל נוקבא דז"א ונעשה בה בחינת דעת ק"ל בסוד דעתן של נשים קלה כי ר"ס הוא בגמטריא קלק"ל שהם שני פעמים ק"ל וק"ל האח' נשאר למעלה בדעת הז"א וק"ל השני יורד למטה בנוקביה ונעשה לה דעת קל. והנה כאשר מחצית אלו ההבלים ניתנין בדעת הנקבה בסוד דעת ק"ל אז נאמר וירא מלאך ה' אליו בלבית אש וסמך ליה וירא ה' כי סר לראות כי נעשית היא לבת אש שהם אותי' הב"ל ולה"ב אש הכל דבר אחד ונמשכין מאותם השבע' ההבלים שהם בגמטריא ס"ר כנז'. ואמנם הדעת התחתון הוא למטה בין תרין עטרין קדישין הנודעים והוא מכריע בין אותם תרין עטרין והם סוד חמש חסדים וחמש גבורות שהם עשרה הוי"ת שהם גם כן בגמטריא ר"ס וכאשר חציו של הדעת התחתון הזה ממלא אדרין ואכסדראין אז החמש חסדים מתפשטין בזכר לפי שהוא מטה כלפי חסד כנודע והה' גבורות הם יורדין ומתפשטין בנקבה ואז נאמר כי דעתן של נשים קלה שהם חמש הוי"ת דחמש גבורות שהם בגמטריא ק"ל ועם החמשה הוי"ת עצמן הרי קלה (ש' הכונות ד' ס"א ע"ב) וזהו סוד חמשה פסוקי' שיש בפרשת שמע וכל אחד מהם ר"ת וס"ת שלו הוא בגמטריא כ"ו כמנין הוי"ה אחת וסך החמשה הם ק"ל (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁵⁹² פלטרי (דפ"ו).

⁶⁵⁹³ ר"ל שהדעת הוא לעולם נעלם בכל פרצוף והעיקר הוא כי הוא הטמיר דטמירין דעתיק יומין שאמר באד"ר לעיל קלה ע"ב והוא אורא עלאה אורא דלא אתפיס (לש"ו).

⁶⁵⁹⁴ אור הדעת הפנימי השורה עתה בין כתפיו דא"א, והוא הדעת השני שאמר הרב במב"ש (שע"ג ח"ב ספ"א), והוא הדעת המתפשט בהו"ק שבו בפנימיותם וכמ"ש בשער א"א (פרק ח), הנה הוא יתאחד עם אור הדעת עלאה שברישא, והוא הדעת הא' שאמר במב"ש שם, ועליו אמרו באדרא זוטא (רצא ע"א) כי אותו הדעת לא איתגלייא דהא טמירא אזיל בגוויא ואתכליל ביה, ור"ל על אורא עלאה אורא דלא אתפיס, אשר הוא מכללות רדל"א דאחזי נהוריה בגולגלתא דא"א כמ"ש הרב בא"א (פרק ד ופרק ו) וכו' הדעת שבראש הוא גניז וסתים, כי הנה הוא מנהירו דרדל"א כנז' והוא לא אתגלייא כלל (כללים ח"ב עה ע"א).

⁶⁵⁹⁵ הכא (דפ"ו).

סתומים במזל הקדוש, העתיק של כל העתיקין, בו הם סתומים ובו הם כלולים, הוא הכל, הכל ברוך הוא ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.	סתומים ואינן סתימן ובמזלא (למזלא) קדישא עתיקא דכל עתיקין⁶⁵⁹⁶ ביה סתימן ביה כלילין בלא הוא⁶⁵⁹⁷ בלא הוי בריך הוא בריך שמה לעלם ולעלמי עלמין:
וכל דברי האדרא ראויים וכולם הם דברים קדושים, דברים שאינם נוטים לימין ולשמאל, כולם הם דברים סתומים והם מתגלים לאלו שנכנסו ויצאו והכל כך הוא. ועד עתה היו מכוסים דברים אלו כי יראתי לגלותם, אבל עתה נתגלו, וגלוי לפני (מלך) העתיק הקדוש כי לא לכבודי ובית אבי עשיתי, אלא עשיתי כדי שלא אכנס בבושה לפני הארמון שלו.	כל מלין דאדרא יאות וכלהו מלין קדישין מלין דלא סמאן לימינא ולשמאלא כלהו מלין דסתימן וואתגליין לאינן דעאלו ונפקו וכלא הכי הוא ועד השתא הוו מתכסיין אלין מלין דדחילנא לגלאה והשתא אתגליין וגלי קמי (מלכא) עתיקא קדישא דהא לא ליקרא דילי ודבית אבא עבידנא אלא בגין דלא איעול בכסופא קמי פלטריו עבידנא:
ועוד, כי ראיתי שהקב"ה וכל אלו צדיקי האמת שנמצאים כאן, כולם מסכימים לדברי, כי אני רואה שכולם שמחים בשמחה שלי וכולם מזומנים	ועוד דהא⁶⁵⁹⁸ חמינא דקב"ה וכל הני זכאי קשוט דהכא משתכחן כלהו מסתכמין על ידי דהא חמינא דכלהו חדאן בהאי הלולא דילי וכלהו זמינן
לעולם ההוא בשמחתי, אשרי חלקי.	רצא/ב
אמר רבי אבא, כשסיים דבר זה הנר הקדוש, הנר העליון, הרים את ידיו ובכה ושמח, רצה לגלות דבר אחד. אמר בדבר זה הצטערתי כל ימי, ועתה לא נותנים לי רשות. נתחזק, וישב, ורחש בשפתותיו, והשתחוה שלש פעמים, ולא היה יכול אדם להסתכל במקומו, וכל שכן בו.	בההוא עלמא בהילולא דילי זכאה חולקי:
אמר, פה פה, שזכית לכל זה, לא יבשו מעיינך, מעיינך יצא ולא נפסק, עליך אני קורא "ונהר יוצא מעדן". ונאמר "וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו".	א"ר אבא כד סיים מלה דא [בוצינא קדישא] בוצינא עלאה ארים ידיו ובכה וחייך בעא לגלאה מלה חדא אמר במלה דא אצטערנא כל יומאי והשתא לא יהבין לי רשותא אתתקף ויתיב ורחיש בשפוותיה וסגיד תלת זמנין ולא הוה יכול ב"ג לאסתכלא באתריה כ"ש ב"י:
ועתה אני מעיד עלי, כי כל ימי שעמדתי, הייתי משתוקק לראות את היום הזה (רצון לגלות סוד זה), ולא עלה ברצוני (בידי) רק כעת, כי בעטרה זו מתעטר היום הזה, ועתה אני רוצה	אמר פומא פומא דזכית לכל האני לא אנגיבו מבעדך מבעדך נפיק ולא פסק עלך קרינן (בראשית ב' י) ונהר יוצא מעדן וכתוב (ישעיה נח יא) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו:
האידנא אני מעיד עלי, כי כל ימי דקאימנא תאיבנא למחמי יומא דא (נ"א רעותא לגלאה רזא דא) ולא סליק ברעותי (נ"א בירי) בר האידנא דהא בעטרא דא	האידנא אסהדנא עלי דכל יומין דקאימנא תאיבנא למחמי יומא דא (נ"א רעותא לגלאה רזא דא) ולא סליק ברעותי (נ"א בירי) בר האידנא דהא בעטרא דא

⁶⁵⁹⁶ זה יובן במ"ש לעיל דרפ"ח ע"א במ"ש ואינן נהורין דמתפשטין כד יקרבון למנדע לון לא שכיח אלא בוצינא חד בלחודוי כו'. וכמו שנתבאר בביאור אדר' האזינו כי אבא ואימא מתלבשין תוך ז"א ונוקביה ונמצאין סתימן ומכוסין בתוכן. וזמ"ש כולהו בהו סתימן ואח"כ אבא ואימא סתימן ומסתרין ומלבישין לעתיקא קדישא א"א המתלבש בתוכם ונמצא כי עתיקא הוא כולל כולא (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁵⁹⁷ היא (דפ"ו).

⁶⁵⁹⁸ הא (דפ"ו).

מתעטר האי יומא והשתא בעינא לגלאה מלין קמיה דקב"ה דהא כלהו מתעטראן⁶⁵⁹⁹ ברישי והאי יומא לא יתרחק למיעל לדוכתיה ביומא⁶⁶⁰⁰ אחרא דהא כל יומא⁶⁶⁰¹ ברשותי קיימא והשתא שרינא לגלאה מלין בגין דלא איעול בכסופא לעלמא דאתי:	לגלות דברים לפני הקב"ה, כי כולם מתעטרים בראשי, והיום הזה לא יתרחק להכנס למקומו ביום אחר, שהרי כל יום זה עומד ברשותי, ועתה אני מתחיל לגלות דברים כדי שלא אכנס בבושה לעולם הבא.
והא שרינא אימא כתיב (תהלים פט טו) צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת יקדמו פניך מאן חכימא יסתכל בהאי למחמי אורחוי (ס"א דינוי) דקדישא עלאה (דינין דקדישא עלאה) דינין דקשוט דינין דמתעטרין בכתרי עלאין דהא⁶⁶⁰² אמינא דכלהו בוצינין (ד) נהריין⁶⁶⁰³ מבוצינא עלאה טמירא דכל טמירין כלהו דרגין לאתנהרא (נ"א וכלהו אינון דרגין לאתנהרא) ובההוא⁶⁶⁰⁴ נהורא דבכל דרגא ודרגא אתגלייא מה דאתגלייא וכלהו⁶⁶⁰⁵ נהורין אחידין⁶⁶⁰⁶ נהורא דא בנהורא דא ונהורא דא בנהורא⁶⁶⁰⁷ דא ונהריין⁶⁶⁰⁸ דא בדא ולא מתפרשין דא מן דא⁶⁶⁰⁹:	והנה אני מתחיל ואומר נאמר "צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת יקדמו פניך" מי הוא החכם שיסתכל בזה, לראות דרכיו (דיניו) של הקדוש העליון, דינים של אמת, דינים שמתעטרים בכתרים עליונים. שהרי ראיתי שכל הנרות מאירים מהנר העליון הנסתר של הכל, נסתרים כל המדרגות הללו להיות מאירים (וכולם הם מדרגות להאיר), ובזה האור שבכל מדרגה ומדרגה, מתגלה בו מה שמתגלה, וכל האורות אחוזים אור זה באור זה ואור זה באור זה, מאירים זה בזה ואינם נפרדים זה מזה.

⁶⁵⁹⁹ מתעטריין (דפ"ו).

⁶⁶⁰⁰ כיומא (דפ"ו).

⁶⁶⁰¹ דא (נוסף בדפ"ו).

⁶⁶⁰² עכשיו מפרש שכל הנרות כולם אחוזים זה בזה עד שבעת קני המנורה וכולן יאירו אל מול פני המנורה כל' נר מערבי שהיא כלל המנורה והוא סוד הפנים שהיא נק' בוצינא עילאה טמירא סוד הפנימית העליון הוא פני המנורה והיא תיקון הז' נר מערבי ובה שמן כמדת חברותיה וממנה ה' מדליק בהתחלה כי כל האור ממנה והיא עדות על אמונתנו ששכינה שורה בישראל כי סהדותא דמלכא באנפוי ששם נהירו דא"א כמ"ש בפ' משפטים קכ"ג ע"ב ע"ש לכן נק' הפנים דע"ק בוצינא עילאה טמירא שהיא כלל המנורה כליל ו' גוויין ו' קני המנורה והיא שער הנ' שלא נתגלה גם למשה וכו' (מ"א).

⁶⁶⁰³ ר"ל כל הפרצופים נהרין מבוצינא עלאה טמירא דכל טמירין, ר"ל מא"א, כל חד וחד נהיר ואחיד בההוא נהורא דלגו לגו, ר"ל הקו דא"ס אשר בפנימיות א"ק (כללים ח"ב כב ע"א).
⁶⁶⁰⁴ בזה האור שמאיר בשם ההיא שהוא ממנה על המצוה ההיא ע"י האור שבו יתגלה סוד וטעם המצוה בבחי' מעלת המקיים את המצוה ההיא במדה שמדד בעשיית המצוה מודדין לו בשמן הטוב ושם צוה ה' את הברכה להיות אורו רב ובלי הפסק (מ"א).
⁶⁶⁰⁵ כל האורות של המצות נאחזין באור המדות שהן מתנהרין מהמדות ובהן נתעלו המצות כנ"ל (מ"א).

⁶⁶⁰⁶ כל תיקוני א"א הוא נוגע לזו"ן, וכן כל תיקוני זו"ן הוא נוגע לא"א וכו' אלא שהחילוק הוא, כי תיקוני דזו"ן מעורר את השפע רק ממדרגת זו"ן, אבל גם אותה השפע מקבל זו"ן ג"כ רק מלמעלה למעלה. ותיקוני א"א מעורר את השפע ממדרגת א"א, ונמשך אותה השפע להזו"ן, ומשם נמשך להתחתונים (דע"ה ח"ב קלח ע"ב).

⁶⁶⁰⁷ ואור המדות נאחזין באור התורה (מ"א).

⁶⁶⁰⁸ וחוזר אור התורה ומאיר באור המדות וכן אור המדות באור המצות (מ"א).

⁶⁶⁰⁹ האור מן הנר שהוא סוד הנפש הנ"ל כי אור התורה עיקר אחיזתה בפתילה סוד התפלה שורש ועיקר הבוצינא כמס"ל (מ"א). קמג סע"א (לש"ו).

נהורא⁶⁶¹⁰ דכל בוצינא ובוצינא דאקרון⁶⁶¹¹ תקוני מלכא כתר מלכא כל חד וחד⁶⁶¹² נהיר ואחיד⁶⁶¹³ בההוא נהורא דלגו לגו ולא מתפרש לבר⁶⁶¹⁴ ובג"כ⁶⁶¹⁵ כלא בחד דרגא אסתלק וכלא בחד מלה אתעטר ולא מתפרש דא מן דא (ד)איהו ושמיה חד הוא:	האור שבכל נר ונר שנקראים תקוני המלך, כתר המלך, כל אחד ואחד מאיר ואחוז באותו האור שהוא לפני ולפנים, ואין פורש לחוץ, לכן הכל עולים למדרגה אחת וכולם בדבר אחד מתעטרים ואינם נפרדים זה מזה, הוא ושמו אחד הוא.
נהורא דאתגלייא אקרי לבושא דמלכא נהורא דלגו לגו (בההוא נהורא הוא מה) ונהורא סתים וביה שריא ההוא דלא אתפרש ולא אתגלייא וכלהו בוציני וכלהו נהורין נהרין מעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין בוצינא עלאה:	האור שנתגלה נקרא לבושו של המלך, האור לפני ולפנים (באותו אור הוא מה) הוא אור סתום, ובו שורה אותו שלא התפרש ואינו מתגלה, וכל הנרות וכל האורות מאירים מהעתיק הקדוש הסתום מכל הסתומים, הנר העליון.
וכד מסתכלן כלהו נהורין דאתפשטן לא אשתבח בר בוצינא עלאה דאטמר ולא אתגלייא באינון לבושין דיקר לבושי קשוט תקוני קשוט בוציני קשוט אשתכחו תרין בוצינין תקונא דכורסיא דמלכא ואקרון צדק ומשפט:	וכאשר מסתכלים, כל האורות המתפשטים לא ימצאו אלא הנר העליון שטמון ואינו מתגלה. באלו לבושי הכבוד, לבושי אמת ותיקוני אמת, נרות אמת נמצאים שני נרות והם התיקון של כסא המלך, ונקראו צדק ומשפט.
ואינון שירותא ושלימותא ובכל מהימנותא ובהני מתעטרין כל דינין דלעילא ותתא וכלא סתים במשפט וצדק מהאי משפט אתון ולזמנין קרינן לה (בראשית יד יח) וואמלכי צדק מלך שלם כד מתערין דינין ממשפט כלהו רחמי כלהו בשלימו דהאי מבסם להאי צדק ודינין מתתקנין וכלהו נחתין לעלמא בשלימו ברחמי וכדין [אקרי] (אקדיש) שעתא דמתחברן דבר ונוקבא וכל עלמין כלהו	והם התחלה ושלימות בכל האמונה, ובאלה מתעטרים כל הדינים של מעלה ושל מטה, והכל סתום במשפט, וצדק מהמשפט הזה ניזון. ולפעמים אנו קוראים לה "ומלכי צדק מלך שלם" כשמתעוררים דינים מהמשפט, כולם רחמים, כולם בשלימות, שזה ממתק לצדק זה, והדינים נתקנים, וכולם יורדים לעולם בשלימות ברחמים. אז (נקרא) היא השעה שמתחברים זכר ונקבה, וכל

⁶⁶¹⁰ פי' לא מתפרש זה מזה הנהורא מהבוצינא והן האור מהנר וכל מה שנגלה לו הוא נר להדבר הפנימי אך עיקר האור היא אור החכמה והבינה ודעת ובינה דעת ג' ישראל כשהן כלי החכמה שרש הכל ועם ע"ב של החכמה ג' תר"ג כי א' של החכמה נעלם מאד וכל מצוה היא בוצינא וכל דיבור של התורה ותפלה הוא בוצינא בסוד נ"ר נפש רוח והמצוה עצמה והדיבור עצמה הוא הנר והשמן הן המדות והוא תיקון הבוצינא למען יאריך ימים על ממלכתו כי ע"י השמן אריכת האור (מ"א).

⁶⁶¹¹ פי' שהבוצינא היא תיקוני מלכא וכתרי מלכא כי ג' כתר' הן תורה וכהונה היא תפלה במקום עבודה ומלכות מצות המלך והתיקוני הוא מדות כתר שם טוב על גביהן שהוא משמן הטוב שהוא עולה על גביהן כל' שהן נתעלין ע"י המדות (מ"א).

⁶⁶¹² כל מדה ומדה מאיר בהמצוה והדיבור (מ"א).

⁶⁶¹³ ויש לו אחיזה באור העליון (מ"א).

⁶⁶¹⁴ ולא מתפרש מהחיצוני ואף על פי שאחיזתה באור העליון שבעליונים אשר עין לא ראתה אעפ"כ לא מתפרש מהחיצונים (מ"א).

⁶⁶¹⁵ ולכן כיון שהתיקונים אחוזין באור העליון ומאירין למטה בהחיצונית והחיצוני' דבוק ואינו נפרש מאור העליון כל מצוה עולה למעלה מאוד וכל דיבור מתעטר למעלה כי כולם אחוזים באור העליון רצונו הא"ס הדיבור והמעש' תורה ותפלה ומצות והמצות עולין למעלה בסוד אר"פ ודיבור מתעטר בסוד אר"מ אבל כאן גבי האדם התור' פנימי והמצות מקיפין כי כאן למוד גדול שמביא לידי מעשה אבל באמת נקבה תסובב גבר כי לא הלמוד עיקר כו' (מ"א).

העולמות כולם הם ברחמים ובשמחה. וכשמתרבים עוונות העולם, ונטמא המקדש, והזכר מתרחק מן הנקבה, והנחש החזק מתחיל להתעורר. או לעולם שניזון באותו הזמן מצדק זה, כמה חבורות משחיתים מתעוררים בעולם, כמה צדיקים מסתלקים מן העולם. וכל כך למה. לפי שנתרחק הזכר מן הנקבה, והמשפט אינו קרוב לצדק זה.	ברחמי ובחדוותא: וכד אסניאו חובי עלמא ואסתאבת מקדשא ודכורא אתרחק מן נוקבא וחויא תקיפא שריא לאתערא ווי לעלמא דמתון בההוא זמנא מהאי צדק כמה חבילי טריקין ומתערין בעלמא כמה זכאין מסתלקין מעלמא וכל כך למה בגין דאתרחק דכורא מן נוקבא ומשפט לא קרב בצדק דא:
ועל זה נאמר "ויש נספה בלא משפט", לפי שהמשפט נתרחק מצדק זה ואינה נמתקת וצדק יונק ממקום אחר. ועל זה אמר שלמה המלך, "את הכל ראיתי בימי הבלי. יש צדיק אובד בצדקו וכו'" הבל זה [הבל זה הבל אחד] מההבלים של מעלה, שהם נקראים "פני המלך". זו היא המלכות הקדושה, כי כשהיא מתעוררת בדיניה, נאמר "יש צדיק אובד בצדקו" מהו הטעם. לפי שהמשפט נתרחק מהצדק, ולכך קוראים "ויש נספה בלא משפט".	ועל האי כתיב (משלי יג כג) ויש נספה בלא משפט דמשפט אתרחק מהאי צדק ולא אתבסמא וצדק ינקא מאתר אחרא וע"ד אמר שלמה מלכא (קהלת ז טו) את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו וגו' הבל דא והבל דא הבל חדא (הבל) מהבלים דלעילא דאקרון אפי מלכא ודא איהו (ומה דאמר הבלי דא צדק) מלכותא קדישא דכד היא מתערא בדינוי כתיב (קהלת שם) יש צדיק אובד בצדקו מ"ט משום דמשפט אתרחק מצדק ובג"כ אקרי ויש נספה בלא משפט:
ת"ח כד אשתכח זכאה עלאה בעלמא רחימא דקב"ה אפי" כד אתער צדק בלחודוי יכיל עלמא לאשתזבא בגיניה וקודשא בריך הוא בעי ביקריה ולא מסתפי	בא וראה כשנמצא הצדיק העליון בעולם, שהוא אוהבו של הקב"ה, אפילו כשנתעורר הצדק בלבד, יכול העולם להנצל בגללו, והקב"ה רוצה בכבודו, ואינו מתיירא
רצב/א	
מן דינא וכד ההוא זכאה לא קיימא בקיומיה מסתפי אפילו ממשפט ולא יכיל למיקם ביה כ"ש בצדק:	מן הדין. וכאשר אותו צדיק אינו עומד בקיומו אז הוא מתיירא אפילו ממשפט, ואינו יכול לעמוד בו, וכל שכן בצדק.
דוד מלכא בקדמיתא אמר (תהלים כו ב) בחנני יי' ונסני דהא אנא לא מסתפינא מכל דינין אפילו מהאי צדק וכ"ש דאחידנא ביה⁶⁶¹⁶ מה כתיב (שם יז טו) אני בצדק אחזה פניך בצדק ודאי לא מסתפינא למיקם בדינוי בתר דחב אפילו ממשפט מסתפי דכתיב (שם קמג ב) ואל תבא במשפט את עבדך:	דוד המלך בתחילה אמר "בחנני ה' ונסני" כי אני לא מתיירא משום דינים, אפילו מהצדק הזה, וכל שכן לפי שאני אחוז בו. מה נאמר. "אני בצדק אחזה פניך", בצדק ודאי אני מתיירא לעמוד בדיניה. אחר שחטא, אפילו ממשפט היה מתיירא, שנאמר ואל תבוא במשפט את עבדך.
ת"ח כד מתבסמא האי צדק ממשפט כדין אקרי צדקה ועלמא מתבסמא בחסד ואתמליא מניה דכתיב (שם לג ה) אוהב צדקה ומשפט חסד יי' מלאה הארץ	בא וראה כשהצדק הזה מתמתק מהמשפט, אז הוא נקרא צדקה, ואז העולם נמתק בחסד ומתמלא ממנו, שנאמר "אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ". אני מעיד על עצמי,

⁶⁶¹⁶ לעיל מ ע"ב וח"א רמח ע"ב רנט ע"א וכן פרשת פנחס ריג ע"ב (לש"ו).

אסדהנא עלי דכל יומאי הוינא מצטער על עלמא דלא [יערע] (אערע) בדינוי דצדק ולא יוקיד עלמא בשלהובוי כמה דכתיב (משלי ל כ) אכלה ומחתה פיה:	שכל ימי הייתי מצטער על העולם שלא יפגע בדיני הצדק, שלא ישרוף את העולם בשלהבתו כמו שנאמר "אכלה ומחתה פיה".
מכאן ולהלאה [כפום] כל חד כפום בירא (ד)עמקא והא בדרא דא אית ביה זכאין ועירין אינון דיקומון לאגנא ועל עלמא ועל (ל)עאנא מארבעה זיוין (זוין) (ס"א על עלמא ועלנא בעיין) ע"כ אחידן מלי דא בדא ומתפרשן מלין דסתימן⁶⁶¹⁷ בעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין והיך אחידן אלין באלין מכאן ולהלאה מלין דזעיר אנפין אינון דלא אתגליין באדרא אינון דהוו סתימן⁶⁶¹⁸ בלבאי ותמן לא אתקנו (עד כאן סתימין מלין) והשתא אתתקנו ואתגליין וכלהו מלין סתימין וברירין כלהו זכאה חולקי ואינון דירתו ירותא דא דכתיב (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו וגו':	מכאן ולהלאה, כפי כל אחד, כפי הבאר העמוקה. והנה בדור הזה יש צדיקים ומעטים הם, שיקומו להגן על העולם, ועל הצאן מארבע פינות (על העולם ועלינו צריכים). ועד כאן אחוזים דברי זה בזה, ונתבארו הדברים הסתומים שבעתיק הקדוש, הסתום מכל הסתומים ואיך אחוזים אלו באלו. מכאן והלאה דברי ז"א, אותם שלא נתגלו באדרא, אלו שהיו סתומים בלבי ושם לא נתקנו (ע"כ דברים סתומים), עתה נתקנו ונתגלו. וכל הדברים הם סתומים, וכולם ברורים. אשרי חלקי, ואלו שירשו את הירושה הזו, שנאמר "אשרי העם שככה לו וגו'".
האי דאוקימנא אב ואם בעתיקא אחידן בתין⁶⁶¹⁹ קוני הכי הוא דהא ממוחא סתימא דכל סתימין תליין (נ"א נפקין) ומתאחדן ביה (ואע"ג דעתיקא קדישא אתתקן בלחודי) וואכד יסתכלון (בכל) מלי כלא הוא עתיקא בלחודי הוא הוי והוא יהא:	זה שהעמדנו שאב ואם אחוזים בעתיק, בתקוניו כן הוא, כי מהמוח הסתום מכל סתומים הם תלויים (יוצאים) ונאחזים בו (ואע"ג שהעתיק הקדוש נתקן לבדו). וכאשר יסתכלו (בכל) בדברים, הכל הוא העתיק לבדו, הוא היה, והוא יהיה.
וכל הני תקונין ביה⁶⁶²⁰ (אחידן ביה סתימן לא מתפרשן מניה מוחא סתימא לא אתגליא ולא תליא ביה) א"ב וא"ס⁶⁶²¹ מהאי מוחא נפק⁶⁶²² אתכלילו במזלא וביה	וכל אלו התיקונים בו (אחוזים בו סתומים ולא נפרדים ממנו, המוח הסתום לא מתגלה ולא תלוי בו). אב ואם ממוח זה יצאו, נכללו במזל, ובו

⁶⁶¹⁷ דסתימין (דפ"ו).

⁶⁶¹⁸ סתימין (דפ"ו).

⁶⁶¹⁹ בתיקוני (דפ"ו).

⁶⁶²⁰ זה יובן במ"ש לעיל בדף רפ"ח ע"א במ"ש ואינון נהורין דמתפשטין כד יקרבו לון למנדע לון לא
שכיח אלא בוצינא חד בלחודי כו' כי א"א מתפשט ומתלבש בתוך פנימיות כל האצילות כולו
כמבואר בהקדמת ביאור אדרת האזינו ושם גם כן נתבאר היטב מה שאמר אב ואם מהאי מוחא
נפקו וביה תליין וביה אחידן ז"א בע"ק תליין ואחיד והא אוקימנא מלי באדרא (שער מאמרי
רשב"י).

⁶⁶²¹ המ"ס רישא תליתאה הוא הא"א העיקרי, והוא בחי' המוחין שאמר, והע"ב הוא במוחין
דיליה, כי הרי הוא המוחא סתימא. והע"ב שבו, ר"ל הע"ב דהמ"ס, הנה הוא שורש העיקרי
דהאבא וכו' האבא הוא נמשך ויוצא מהע"ב שבו, והאימא היא מהס"ג שבו (דע"ה ח"א ט ע"א).

⁶⁶²² שורש האימא הנה הוא בהמ"ס הרישא תליתאה, שהיא בוצד"ק וכו' ובוצד"ק הוא המ"ס
כמ"ש הגר"א בתיקונים ריש תיקון ה' (כ ע"ג ד"ה בוצינא) ובריש ספר יצירה (ב ע"א ד"ה והם
בשמות) ובכ"מ. אמנם כל המציאות דאימא הנה הוא ג"כ רק ע"י אבא, וכמו שמבואר באדר"ז (רפט
ע"ב, ורצ ע"א וע"ב) ע"ש היטיב (וע' עוד בתיקונים בתי' י"ח סמוך לסופו, ובזוהר בראשית טו ע"א
לח ע"א קע"ב ע"א ורנ"א ע"א סי' ב' שם) (דע"ה ח"א יא ע"א).

הם תלויים, ובו הם נאחזים. ז"א תלוי ואחוז בעתיק הקדוש, וכבר ביארתי דברי אלה באדרא.	תליין וביה אחידין ⁶⁶²³ זעיר אנפין בעתיקא קדישא תלייא ואחיד ⁶⁶²⁴ והא אוקימנא מלי באדרא:
אשרי חלקו של מי שנכנס ויוצא ויודע דרכיו, שלא יטה לימין ולשמאל, ומי שלא נכנס ויוצא, טוב היה לו שלא היה נברא, ונאמר "כי ישרים דרכי ה'".	זכאה חולקיה דמאן דעאל [ונפיק וינדע] (ונפק וידע) אורחין דלא יסטי לימינא ולשמאלא ומאן דלא עאל ונפק טב ליה דלא אברי וכתיב (הושע יד י) כי ישרים דרכי יי:
אמר רבי שמעון, הייתי מסתכל כל ימי בפסוק זה שנאמר "בה' תתהלל נפשי ישמעו ענוים וישמחו" ועתה נתקיים כל הכתוב. "בה' תתהלל נפשי" ודאי, כי נשמתי אחוזה בו, בו לוהטת, ובו מתדבקת ומשתדלת. ובהשתדלות זו תעלה (נשמתי) למקומה, "ישמעו ענוים וישמחו".	אמר רבי שמעון מסתכל הוינא כל יומא בהאי קרא דכתיב (תהלים לד ג) ביי' תתהלל נפשי ישמעו ענוים וישמחו והאידינא אתקיים קרא כלא ביי' תתהלל נפשי ודאי דהא נשמתי ביה אחידא ביה להטא ביה אתדבקת ואשתדלת ובאשתדלותא דא ותסתלקן (יסתלקן) לאתרהא ישמעו ענוים וישמחו ⁶⁶²⁵ :
כל אלו הצדיקים וכל בני הישיבה הקדושה והצדיקים שבאו עתה עם הקב"ה, כולם שומעים את דברי והם שמחים, ולכן "גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדיו".	כל הני צדיקייא וכל בני מתיבתא קדישא וזכאין דאטיין והשתאן עם קודשא בריך הוא כלהו שמעין ומליין וחדאן (השתא מתיבתא קדישא) בגין כך (שם ד) גדלו ליי' אתי ונרוממה שמו יחדיו:
פתח ואמר, נאמר "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום" זהו שנאמר "כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו". "נועדו" באיזה מקום. בארץ אדום, במקום שהדינים מתאחדים שם. "עברו יחדיו כולם יחדיו", שנאמר	אפתח ואמר כתיבו (הה"ד) (בראשית לו לא) ואלה המלכים ⁶⁶²⁶ אשר מלכו בארץ אדום הה"ד (תהלים מח ה) כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו ונועדו באן אתרא בארץ אדום באתר דדינין מתאחדין תמן עברו

⁶⁶²³ המ"ס הנה היא רק העדן עלאה, החכמתא סתימאה דכל סתימין. אבל החכמה אבא הרי הוא מתפשט ל"ב שבילין וממנו הוא התחלת הגילוי דאצילות והמוחין דז"א (וע' באד"ז רצ ע"א ורצ"ב ע"א) (דע"ה ח"א ט ע"ד), הס"ג הכללי דאצילות הנה הם אר"א, הם שניהם, כי שניהם לקחו בינה דמ"ה, והוא אבא ע"ב דס"ג ואימא ס"ג דס"ג, והם שניהם כלילן במזלא, וביה תליין וביה אחידין וכמ"ש באד"ז (רצב ע"א ורפט ע"ב) (כללים ח"א כא ע"א), כל קבלת הזו"ן מהמזלין הנה הוא לעולם רק דרך אר"א, וכמ"ש באד"ז (רצב ע"א) אר"א כו' אתכלילו במזלא וביה תליין וביה אחידין, והרי לנו כי שפעת המזלין הוא באר"א, וכל קבלת הז"א מהמזלין הוא רק ע"י אר"א, וכמ"ש בנסירה (פרק ו) ובא"א (פרק ז) ובמאמרי רשב"י (דף נה סע"ב ורע"ג) (כללים ח"א כז ע"ג), התפשטות הי"ג ת"ד והמזלין המתפשטים בזו"ן כנז', הנה הוא לעולם רק הארתם לבד, אבל אין בז"א עצמו לעולם אלא רק ט' תיקונים, כמ"ש באד"ר (קלט ע"א) וכמו שכתב הרב הכלל בזה בשעה"כ (דף מג ע"ב סמוך לסופו). וכן כ"ז הוא ג"כ לעולם רק ע"י אר"א וכנ"ל ענ"א, כי הרי גם החוורתא והנימין אשר עליהם אמרו באד"ז (רצב ע"א) זעיר אנפין בעתיקא קדישא תלייא ואחיד, עכ"ז הנה אמר הרב ג"כ בשער א"א (פרק ז) וכן במאמרי רשב"י (דף נה רע"ג) כי אין ז"א מקבל אותם אלא רק דרך אר"א (כללים ח"א כז ע"ד), אר"א הם במזלא תליין ואתכלילן ביה, וכן שם (רצא ע"א) כי אר"א אינן סתימין במזלא קדישא, וכן הוא ג"כ שם (רצב ע"א) (כללים ח"א עט ע"ד).

⁶⁶²⁴ עי' מלואים אות (כב).

⁶⁶²⁵ עי' עמק המלך (שער יד - פרק נה): ביי' תתהלל נפשי, ישמעו ענוים וישמחו (תהלים לד ג), כי אפילו הקדוש ברוך הוא ושכינתיה, יוצאים לקראת כל צדיק וצדיק שיודע רזי התורה, כמו שתראה באדרא זוטא (רצב ע"א).

⁶⁶²⁶ עיקר סבת מיתת המלכים וביטולן ושבירת הכלים אשר היה הן בהמלכי עגולים והן בהמלכי יושר, הנה היה משום שהיו כולם רק דינים גדולים וגבורות חזקים (דע"ה ח"א טז ע"ג, ועיי"ש ע ע"ג).

יחדיו דכתיב וימת וימלוך תחתיו המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו דלא אתקיימו באתרייהו בגין דתקונין דמלכא לא אתקנו⁶⁶²⁷ וקרתא קדישא ושורוי לא אזדמנו:	"וימת וימלוך תחתיו". "המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו" שלא נתקיימו במקומם, לפי שהתיקונים של המלך לא נתקנו, והעיר הקדושה וחומותיה לא היו מזומנות.
הה"ד (שם ט) כאשר שמענו כן ראינו [וגו'] דהא כלהו לא אתקיימו והיא אתקיימת השתא בסטרא דדכורא דשריא עמ(י)ה הה"ד (בראשית לו לט) וימלוך תחתיו הדר ושם עירו פשו ושם אשתו מהטבאל⁶⁶²⁸ בת מטרד בת מי זהב [מי זהב] ודאי כמה דאוקימנא באדרא:	זהו שנאמר "כאשר שמענו כן ראינו וכו'" שכלם לא נתקיימו. והיא מתקיימת עכשיו בצד הזכר ששרוי עמה, זהו שנאמר "וימלוך תחתיו הדר, ושם עירו פשו ושם אשתו מהטבאל בת מטרד בת מי זהב", "מי זהב" ודאי, כמו שביארנו באדרא.
(והא) בספרא דאגדתא דרב המנונא סבא אתמר (בראשית לו לט) וימלוך תחתיו הדר הדר ודאי כד"א (ויקרא כג &) פרי עץ הדר⁶⁶²⁹ ושם אשתו מהטבאל (&) כד"א (&) כפות תמרים וכתיב (תהלים צב &) צדיק כתמר יפרח⁶⁶³⁰ דאיהי דכר ונוקבא⁶⁶³¹ האי אתקריאתו בת מטרד בת מההוא אתר ד(א)מרדין כלא לאתדבקא ואקרי אב וכתיב (איוב כח &) לא ידע אנוש ערכה ולא תמצא בארץ החיים ד"א בת מאימא דמסטרהא מתאחדין דינין דטרדין	[והרי] בספר האגדה של רב המנונא סבא למדנו "וימלוך תחתיו הדר" הדר ודאי, כמו שנאמר "פרי עץ הדר". "ושם אשתו מהטבאל" כמו שנאמר "כפות תמרים" ונאמר, "צדיק כתמר יפרח" כי היא זכר ונקבה. זו נקראת "בת מטרד", בת מאותו המקום שכולם טרודים לידבק. ונקרא אב, ונאמר "לא ידע אנוש ערכה ולא תמצא בארץ החיים". דבר אחר, בת מאימא, שמצדה נאחזים בעלי הדינים המטרידים
רצב/ב	
לכלא⁶⁶³² בת מי זהב דינקא ובתריין (מתריין) אנפין דנהירא⁶⁶³³ בתריין גווינין	את כולם. "בת מי זהב" והיא יונקת בשתי פנים, שמאירים בשני אופנים,

⁶⁶²⁷ אמר הרב בנקודות (פרק ג') דהחסרון של המלכין קדמאין היה משום שלא היה נתקן עדיין בחי' דו"ן ויצאו בלא זוג, אלא רק בסוד טיפת קרי, הנה הוא מדברי האד"ר (קלה ע"ב וקמב ע"א) ובאדר"ז (רצב ע"א) ע"ש, וכן הוא ג"כ בספרא דצניעותא (פרק א' ב ע"ב) דעד דלא הוה מתקלא לא הוו משגיחין אפין באפין ומלכין קדמאין מיתו (דע"ה ח"א ה ע"ב).

⁶⁶²⁸ מהטבאל (דפ"ו). מתחילה היו רק בסטרא דנוק' לבד ולכן לא אתקיימו וכו' ואח"כ בעת התיקון יצא הט"ר דב"ן עם השם מ"ה כולו, שהם הדר ומהטבאל, ועי"ז נשלמו ונתקנו גם כל המלכים הראשונים (דע"ה ח"א ה ע"ב).

⁶⁶²⁹ נקראה המלכות בשם הדר כי היא שורש מלכות בית דוד הנאמר בו (שמואל א' טז יב) יפה עינים וטוב רואי, והוא פרי עץ הדר (הקדו"ש פו ע"ג).

⁶⁶³⁰ הזו"ן הם מלבישים על הנה"י דא"א, איהו בנצח ואיהי בהוד, ע' תקונים תיקון י"ח (ל"ד א') כי ז"א הוא מהחסדים דהנה"י והנוק' היא מהגבורות דהנה"י, וכן הוא שורשן ג"כ ביסוד ועטרה כנודע, ובסוד, צדיק כתמר יפרח (תהלים צב יג), כמ"ש באד"ז (רצב ע"א) (כללים ח"ב לב ע"ג), היסוד הוא כלול מדו"ן, ובסוד (תהלים צב יג) צדיק כתמר יפרח, כמ"ש בזוה"ק פ' לך לך (פב ע"א), ובאד"ר (קלה ע"ב), ואד"ז (רצב ע"א), והוא יסוד ועטרה, שהעטרה הוא נוק' כמ"ש הרב בכסא הכבוד (פרק ג) (ביאורים ח"ב סה ע"ב).

⁶⁶³¹ לעיל קלה ע"ב וח"א פב ע"א (לש"ו).

⁶⁶³² ור"ל שהיא ג"כ מבחי' הב"ן דהנקודות אשר יצא מהס"ג אשר נהרסו אז כולם ומשום שיצאו בסטרא דגבורות לבד, אבל היא, ר"ל המהטבאל, היא יצאה ביחד עם הדר, והיה יציאתה מבוסם ומתוקן בחסדים ג"כ (דע"ה ח"ב ה ע"א).

⁶⁶³³ דנהירו (דפ"ו).

בחסד ובדין.	בחסד [ו] בדינא ⁶⁶³⁴ :
טרם שנברא העולם, לא היו משגיחים פנים בפנים, ולכך העולמות הקדומים נחרבו ועולמות הקדומים נעשו בלא תיקון. ואותם שלא היו בתיקון, נקראים זיקים נצוצות, כאומן זה המרדד [מרזפתא], כאשר מכה בפטיש של ברזל, מוציא ניצוצות לכל צד, ואותם הניצוצות שיוצאים, יוצאים לזהטים ומאירים, ומיד דועכים.	עד לא אברי עלמא לא הוו משגוהין אנפין באנפין ⁶⁶³⁵ ובגין כך עלמין קדמאי אתחרבו ⁶⁶³⁶ ועלמין קדמאי בלא תקונא אתעבידו וההוא דלא הוה בתיקונא אקרי זיקין נצוצין ⁶⁶³⁷ כהאי אומנא מרצפא (ס"א מרזפתא) כד אכתש [במנא] ⁶⁶³⁸ (אומנא) דפרזלא אפיק זיקין ⁶⁶³⁹ לכל עיבר ואינון זיקין דנפקין [נפקין] להוואיין ונהירין ודעכין לאלתר ⁶⁶⁴⁰ :
ואלו נקראים העולמות הקדומים, ולכך נחרבו ולא נתקיימו עד שנתקן העתיק הקדוש, ויצא כלי לאומנותו. ועל זה למדנו בברייתא שלנו שהניצוץ (שהמאור) הוציא את הניצוצות נוצצים [נ"א דנר הוציא זיקים וניצוצין] לש"ך צדדים, ואותם ניצוצות נקראים עולמות קדומים, ומתו מיד.	ואלין אקרון עלמין קדמאי ובגין כך אתחרבו ולא אתקיימו עד דאתתקן עתיקא קדישא ונפיק (אומנא) [מאנא] לאומנותיה ועל [הא] והאי (דא) תנינא במתניתא דילן דניצוצא אפיק זיקין ⁶⁶⁴¹ בזיקין [נ"א דבוצינא אפיק זיקין ניצוצין] לתלת מאה ועשרין עיבר ⁶⁶⁴² ואינון זיקין עלמין קדמאי אקרון ומיתו לאלתר:
ואחר כך יצא האומן (כלי) לאומנותו, ונתקנו בזכר ונקבה, ואלו הנצוצות שדעכו ומתו, עתה נתקיימו כולם. מהנר הקשה יצא ניצוץ, פטיש חזק, שהכה והוציא את הניצוצות של העולמות הראשונים, ומתערבים [ונטהרים] באויר הטהור ונתמתקו זה	לבתר נפיק אומנא ⁶⁶⁴³ לאומנותיה ואתתקן בדכר ונוקבא והני זיקין ודאדתעכו ומיתו (והשתא אתקיים כלל) מבוצינא דקרדינותא נפק ניצוצא פטישא (חזקא) תקיפא דבטש ואפיק זיקין (ל)עלמין קדמאי (ומתערבי) [ומתדכי] באוירא דכי ⁶⁶⁴⁴

⁶⁶³⁴ ר"ל כי הנה כאשר ייצאו הגבורות מבוסס ומתוקן בחסדים הטיב, אז מאירין הגבורות ג"כ והם מעולים אז יותר מהחסדים, וכנודע מסוד זהב וכסף, כי הם דינין דקודשא אשר מהם הוא כל הנועם והזיו והזוהר וחמודות כל החמודות, וכמ"ש הגר"א בתיקונים (דף מז ע"א ד"ה על אלין) (דע"ה ח"ב ה ע"א).

⁶⁶³⁵ הם האו"א העיקריים שבעלמא דא"ק, ובאם שהיו מזדווגים זב"ז קודם שהוציאו את אורותיהם לחוץ היו ניתנין כל אלו האורות אשר יצאו עתה דרך העור והטבור והיסוד וצפרני רגליים אשר הם מהע"ב דס"ג שהוא בחי' אבא, היה נותן כ"ז אבא לאמא שהיא הס"ג דס"ג בבחי' טפת הזווג, שהוא טפת המ"ד, וכן אמא ג"כ היתה נותנת את כל האורות אשר יצאו עתה מהעינים, היו ניתנים כל אלו האורות בהזווג לבחי' טפת מ"ן שבה, והיו מתחברים זב"ז בבחי' עיבור באמא, והיתה יולדת אותם אח"כ מתוקנים ומושלמים (דע"ה ח"א פב ע"א, ועיי"ש ע"ג).

⁶⁶³⁶ הש"ך הם נזרקו מגו מחשבה וכמ"ש הרב במאמרי רשב"י (דף ס"ב ע"א מדפוח"ח תרנ"ח), והגר"א ביהל אור (פ' פקודי דף ל'). ואלו הש"ך דאזדריקו מגו מחשבה (זהר ח"ב רנד סע"ב) אקרי זיקין נצוצין ונפקין להיטין ונהירין ודעכין לאלתר, והם העלמין קדמאין דאתחרבו (דע"ה ח"א א ע"ד).

⁶⁶³⁷ ועי' בשער רפ"ח (פרק ה) ועוד בדרושי מ"ן (דרוש א) (ביאורים ח"א סו ע"א).

⁶⁶³⁸ בראשית קנו ע"א (הערת הזהר).

⁶⁶³⁹ עי' מבר"ש לו ע"ד שזה הש"ך ניצוצין.

⁶⁶⁴⁰ מחמת שהיו בסוד הדין הקשה נתחרבו ונתדעכו לניצוצין שאין בהם ממש (דע"ה ח"א נט ע"ד).

⁶⁶⁴¹ שמות רנד ע"ב בראשית קז ע"ב ס"ח (הערת הזהר).

⁶⁶⁴² כל זה נתבאר היטב בפ' בא דל"ח ע"ב בענין נער ונערה וע"ש היטב (שער מאמרי רשב"י).

עי' בהגר"א בהיכלות פקודי רנד ע"ב.

⁶⁶⁴³ (ס"א מאנא) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁶⁴⁴ נתבאר בפ' בשלח דף נ ע"א בתוספתא עד לא אשתקע אוירא דכייא כו' ופ' נשא דף קל"ה ע"ב ובהקדמת ביאור אדרת האזינו וע"ש היטב מאד (שער מאמרי רשב"י).

בזה.	ואתבסמו דא בדא:
כשנתחברו אב ואם, ואותו האב הוא מהרוח הגנוז בעתיק יומין. בו נגנז אויר זה, וכלל את הנר שיצא מהנר הקשה שנגנז במעי אימא. וכשנתחברו שניהם ונכללו זה בזה, יצאה גולגולת אחת חזקה ונתפשטה בצדדיו, זה בצד זה וזה בצד זה. כמו שבעתיק הקדוש שלשת הראשים נמצאו באחד, כך הכל נזדמן בשלשה ראשים, כמו שאמרתי.	כד אתחבר אב"א ואימ"א וההוא אב הוא [מ]רוחא דגניז בעתיק יומין (ו) ביה אתגניז האי אוירא⁶⁶⁴⁵ [ואכליל לניצוצא] (ואתכליל לבוצינא (ס"א ואכליל לניצוצא)) דנפיק⁶⁶⁴⁶ מבוצינא דקרדינותא דגניז במעוי דאימא וכד אתחברו תרווייהו ואתכלילו דא בדא נפיק גולגלתא חד תקיפא ואתפשט בסטרוי דא בסטרא דא ודא בסטרא דא כמה דעתיקא קדישא תלת רישין אשתכחו בחד כך כלא אודמן בתלת רישין כמה דאמינא⁶⁶⁴⁷:
בגולגולת זו דז"א נוטף טל מהראש הלבן (ואוחז בו). והטל הזה נראה בשני צבעים, וממנו ניזון שדה התפוחים הקדושים, ומהטל הזה שבגולגולת זו טוחנים מן לצדיקים לעולם הבא, ועל ידיו עתידים המתים לחיות.	בהאי גולגלתא ודז"א נטיף טלא מרישא חוורא (ואחיד ליה) וההוא טלא אתחזי בתרי גווני ומניה מתזן חקלא דתפוחין קדישין ומהאי טלא דגולגלתא דא טחנין מנא⁶⁶⁴⁸ לצדיקייא לעלמא דאתי וביה זמינין מתייא לאחייא:
ולא אירע שיפול מן מהטל הזה חוץ מאותו הזמן, בעת שהלכו ישראל במדבר, וזן אותם העתיק מכל ממקום זה, מה שלא נמצא לאחר מכן. וזה שאמר "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", כמו שנאמר "ויתן לך האלוקים מטל השמים וגו'".	ולא אודמן מנא דנפל מהאי טלא בר ההוא זמנא⁶⁶⁴⁹ בזמנא דאזלו ישראל במדברא וזן להו עתיקא דכלא מהאי אתר מה דלא אשתכח לבתר הה"ד (שמות טז &) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים כד"א (בראשית כז &) ויתן לך האלהים מטל השמים וגו':
זה היה באותו הזמן, ובכל זמן אחר למדנו קשים מזונותיו של אדם לפני הקב"ה. והא תלויים במזלא, בזמן ודאי, ולכן בניס חיים ומזון, לא בזכות תלוי הדבר, אלא במזל תלוי הדבר. והכל תלויים במזל ההוא, כמו שבארנו.	האי בההוא זמנא לזמנא אחרא תנינן קשים מזונותיו של אדם קמי קב"ה [והא] (וההוא) במזלא תלייא במזלא⁶⁶⁵⁰ ודאי וע"כ בני חיי ומזוני לאו בזכותא תלייא מלתא אלא במזלא תלייא מלתא וכלא תליין בהאי מזלא כמה דאוקימנא:
תשעת אלפים רבוא עולמות נוסעים וסומכים על הגולגולת הזו, והאויר הטהור הזה נכלל בכל. מכיון שהוא כלול מכל, והכל נכלל בו, נתפשטו פניו לשני צדדים, בשני	תשעה אלפין רבוא עלמין נטלין וסמכין על האי גולגלתא והאי אוירא דביא אתכליל בכלא [כיון] (כמה) דהוא כליל מכלא וכלא אתכליל ביה אתפשטו אנפוי לתרין סטרין בתרי נהורין כלילן מכלא וכד

⁶⁶⁴⁵ עיקר שורש האבא הנה עולה עוד יותר למעלה, היינו בהרישא תניינא עצמו שהוא הקד"א, וכמ"ש באד"ז (רצב ע"ב) וההוא אב הוא מרוחא דגניז בעתיק יומין ביה אתגניז האי אוירא כו'. ור"ל על אוירא עלאה, אוירא דלא אתפיס, השורה על הקד"א ומתייחד בו, הנה משם הוא שורש אבא (דע"ה ח"א יא ע"א).

⁶⁶⁴⁶ דנפק (דפ"ו).

⁶⁶⁴⁷ רפח ע"ב (הערת הזהר).

⁶⁶⁴⁸ עי' אריכות בדע"ה ח"ב קלג ע"ד.

⁶⁶⁴⁹ ח"ב סא ע"ב (לש"ו).

⁶⁶⁵⁰ בזמנא (דפ"ו).

אסתרכלו אנפוי באנפין דעתיקא קדישא כלא ארך אפים אקרי:	אורות הכלולים מהכל. וכשמסתכלים פניו בפנים דהעתיק הקדוש, הכל נקרא ארך אפים.
[מאי] ארך אפים (אריך אפים מבעי ליה) אלא הכי תנינן בגין דאריך ואפיהו (אנפוי) לחייביא אבל ארך אפים אסוותא דאנפין דהא לא אשתכח אסוותא בעלמא אלא בזמנא דאשגחין אנפין באנפין:	מהו ארך אפים [היה צריך לומר ארוך אפים]. אלא כך למדנו משום שמאריך אפו לרשעים. אבל ארך אפים (פירושו) רפואה של הפנים, כי לא נמצאת רפואה בעולם אלא בזמן שמשגיחים פנים בפנים.
בחללא דגולגלתא נהירין תלת נהורין ואי תימא תלת ארבע אינון ⁶⁶⁵¹ כמה דאמינא אחסנתא ⁶⁶⁵² דאבוי ואמיה ותרין גניזין דלהון) דמותאעטרן כלהו ברישיה ואינון תפלין דרישא לבתר מתחברן בסטריו ונהרין ועאלין בתלת חללי דגולגלתא נפקין כל חד בסטריו ומתפשטין בכל גופא:	בחלל הגולגולת מאירים שלשה אורות. ואם תאמר, שלשה, הרי ארבעה הם, כמו שאמרתי, שהם ירשת אביו ואמו ושנים הגנוזים שלהם שמתעטרים כולם בראשו, והיינו תפלין של ראש. ואח"כ מתחברים בצדדיו, ומאירים ונכנסים בשלושת החללים שבגולגולת, ויוצאים כל אחד בצד שלו, ומתפשטים בכל הגוף.
ואלין מתחברן בתרי מוחי ומוחא תליתאה כליל לון ואחיד (נ"א ואינון תפלין דרישא ואלין מתחברן בתרי מוחי ומוחא תליתאה כליל לון ונהרין ועאלין בתלת חללי דגולגלתא לבתר נפקין כל חד בסטריו ומתפשטין בכל גופא והאי מוחא תליתאה אחיד) בהאי סטרא ובהאי סטרא ומתפשט בכל גופא ואתעביד מניה תרי גוני כלילן כחדא ומהאי (ו) נהיר אנפוי ואסחיד באבא ואימא גוני דאנפוי והוא אקרי דעת ברעת:	ואלו מתחברים בשני המוחין ובמוח השלישי הכוללם ואחוז [נ"א אלו תפלין שבראש ואלו מתחברים בשני המוחות ומוח שלישי כוללם ומאירים ועולים בשלושת חללי הגולגולת, אחר כך יוצאים כל אחד בצדו ומתפשטים בכל הגוף והמוח השלישי הזה אוחז] בצד זה ובצד זה, ומתפשט בכל הגוף, ונעשה ממנו שני גוונים הכלולים כאחד ומזה מאירים פניו, ומעיד על אבא ואמא בגווי הפנים שלו, והוא נקרא "דעת" בדעת.
(ס"א בדא) (ו) כתיב (שמואל א' ב ג) כי אל דעות ה' ⁶⁶⁵³ וגו' בגין דאיהו בתרי גווי לו נתכנו עלילות אבל לעתיקא קדישא סתימא לא נתכנו מ"ט נתכנו להאי בגין דירית תרין חולקי וכתיב (שמואל ב' כב כו) עם חסיד תתחסד וגו' והא בקשום אוקימו חברייא דכתיב (בראשית כט יב) ויגד יעקב	[בזה] נאמר "כי אל דעות ה' וגו'" ומשום שהוא בשני גוונים "לו נתכנו עלילות". אבל לעתיק הקדוש הסתום "לא נתכנו" באל"ף. למה "נתכנו" לזה. משום שירש שני חלקים, ונאמר "עם חסיד תתחסד". והרי באמת בארוהו החברים, שנאמר, "ויגד יעקב

⁶⁶⁵¹ כל לשונות מאמר זה עד סוף הדף נתבארו היטב בהקדמת ביאור אדרת האזינו מפוזר ומפורד שם. ושם נתבאר כי המוחין דז"א כשהם בבחי' אור המקיף עליון אז הם נחלקים לארבע מוחין אחסנתא דאבוי ואימיה ותרין עטרין וכן כשהם בסוד אור המקיף תחתון הנקרא תפלין דרישא דז"א הם בסוד ארבע פרשיות אבל בהיותם בבחינת מוחין פנימים גו תלת חללי גלגלתא אז מתחברין תרין עטרין והוו חד מוחא הנקרא דעת בחלל השלישי ונמצאים אז תלת מוחין בלבד וזמ"ש ואי תימא תלת ארבע אינון כי באור המקיף הם ארבעה ובאור פנימי הם שלשה לבד כנ"ו ושאר כל מלות לשונות אלו נתבארו שם היטב וע"ש גם ביארתי קצת מאמר זה באדרת נשא בדף קלה ע"ב (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁶⁵² אחסנתיה (דפ"ו).

⁶⁶⁵³ תואר הקב"ה הוא מכונה ע"פ רוב על ז"א, שהוא הדעת הכללי דאצילות, וכמו שנאמר (שמואל א' ב ג) כי אל דעות ה', וכמ"ש באד"ז (רצא ע"א ורצב ע"ב) (דע"ה ח"ב נו ע"א).

רצנ/א	
לרחל כי אחי אביה הוא [וע"ד הוא ⁶⁶⁵⁴] אוקמוה דכלא רוא דחכמתא:	לרחל כי אחי אביה הוא, "ויגד" הרי בארנו שהכל סוד החכמה.
וכי בן רבקה הוא ⁶⁶⁵⁵ בן רבקה ולא כתיב בן יצחק [רמז] וכלא רמיוז בחכמתא ועל האי אקרי שלים בכלא וביה אתחזי מהימנותא ⁶⁶⁵⁶ ובג"כ כתיב (בראשית כט יב) ויגד יעקב ולא כתיב ויאמר ⁶⁶⁵⁷ הני גוונים וכמה דנהרין בעטרא דרישא ועאלין בחללי דגולגלתא הכין מתפשטין בכל גופא וגופא אתאחיד בהו לעתיקא קדישא סתימא (דכל סתימין) לא נתכנו ולא ייאן ליה דהא כלא ובחד אשתכח חידו לכלא (אשתכח בחד) חיים לכלא לא תלייא ביה דינא אבל בהאי לו נתכנו [עלילות] ודאי:	כי בן רבקה הוא, "בן רבקה" ולא כתוב בן יצחק, רמז, והכל רמז בחכמה. ועל זה נקרא (יעקב) שלם בכל, ובו נראית האמונה, ולכן כתוב "ויגד יעקב" ולא כתוב "ויאמר". אלו הגוונים, כמו שמאירים בעטרה של הראש, ונכנסים בחללי הגולגולת, כך מתפשטים בכל הגוף, והגוף מתאחד עמם. לעתיק הקדוש הסתום "לא נתכנו" ואינן יפות לו. נמצא שהכל באחדות שמחה לכל, חיים לכל, ולא תלוי בו דין. אבל בזה, "לו נתכנו עלילות" ודאי.

⁶⁶⁵⁴ "וע"ד הוא" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "ויגד הא".

⁶⁶⁵⁵ ע' בזהר פ' תולדות ושם מבואר שרש ענין של רבקה בסוד נעלם והענין שרבקה סוד הברק ויצא כברק חצו כמ"ש בר"מ פרשת אמור ופ' פינחס כי זו הרבקה הנגה לאש ומן האש יצא ברק ומראה הנגה הוא כמראה הקשת סביב והוא מראה דמות כבוד ה' ואלו הג' בחי' אש נגה ברק סוד אב"ן והן גי' שושנה סוד אסתר ירקרקת היתה וחוט של חסד משוך עלי' ונק' הדסה סוד הדס מעשה עבות מג' עלין ג"פ הד"ס גי' אור שגנוז בה האור והריח סוד אור"ר ור"ח גי' ה' צבאות משיכא עילאה הי' גנוז בה וזה ירשה ממה שהיתה מפדן אר"ם ואחות לבן הארמ"י ובת בתואל הארמ"י כי סוד אר"ם הוא שורש אש ורוח ומים שורש הג' גוונים והיא היתה מפדן אר"ם מצמד אר"ם משרשן ממקום חבורן סוד ארם נהרים גי' שומ"ר ע"י עלילות הבל וברמאות ואוחז בכל הקצוות לבל ח"ו יעשה דבר אסור בתחבולות גדולות ותמיד מהפך בתחבולות בסוד הדעת המתהפך לפי דעתו מעבר לעתיד ומעתיד לעבר כפי ארות עיניו ולפי הזמן כפי הצורך רק יראה בתחבולותיו לשמור הברית והחסד ובתואל ולבן הם היו באמת רעים וכן אנשי המקום סוד אר"ם הי' קמואל אביהם סוד הידוע הממונה על י"ב מחנות סוד י"ב של נח"ר סוד החרן עיר נח"ר והוא היפך ג'ן עד"ן ובו נאחז בלעם הנקרא קמואל ורצה להזדווג במשה וגער בו כי הוא הרע של הדעת ורבקה סוד הבקר שהוא מבקר בין טוב לרע בקר וידע ה' את אשר לו והקריב אליו ומראם עצמן לדון בעיניהם וכדי לבקר ובאמת טובה גנוז בה בהסתר היפוכן ממש בסוד להט החרב שמתהפך מנחש למטה וזו הרבקה מלשון הכניסה לרבקה שהיא המנקת ליעקב ואוהבת את יעקב ומלמדת לו דעת בסוד התבונה איך להתנהג בערמה האמיתי בכדי שיבואו הברכות ליעקב ואצלה הבגדים החמודות של עשו שלקח מנמרוד שלקח מאדה"ר סוד כתנות עור ב"פ חלק ד"פ הדס תרין חולקין כי ע"י מארת ה' בבית רשע ואמרת ה' צרופה כי צרפ"ה גי' פדן ארם כי כמו שהם יונקין מקליפת נגה כן התורה היא מבררת בעצמה כל המעורב טוב ורע אם מתחזק בה האדם ויגדור א"ע עד שנשתייר בבית רשע ויתהפך מן מארת יהי' מארת ולהצדיק יתהפך לאמרת ה' צרפה ויירש ב' חולקין וז"ס שרבקה דינא רפיא דינין דעה"ז אימא המייסרת ומצרף את הצדיק על מעט רע שבו בכדי להורישו ב' חלקין וזה הסוד אשר הגיד יעקב לרחל כי בן רבקה הוא (מ"א).

⁶⁶⁵⁶ כי תרגום של איש תם גבר שלים כלו' בתם יש ב' פי', א' שלם תם בלי מום, והב' הוא לשון גמר תמו דברי איוב וכן הוא בשלים והיינו שהוא בתכלית השלימות וכל הכחות יש בו לטוב ויש לו כח להפך ויודע אותן עד הקצה האחרון סוד הכנפים בסוד הנורא שבכל דבר עומד ונעשה כאש בוער"ת לבל יגע בערבו"ת מוא"ב סוד גחלי סוד אדום שהוא גחלי אש בוערת ואלו הגחל"י אש הן בינות לכרובים שהן כרובים ותמרות ששם צריך שמירה גדולה אל תמר בו ואל תמרני בו וצריך גדרים גדולים שם ולכן נקבר משרע"ה בערבו"ת מוא"ב אך מראה הלפידים סוד ב"פ לפי"ד גי' רמ"ח מ"ע שהן ג"כ מן האדמה והן לבושי התורה וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים לכן בי' אתחזי מהימנותא כלו' ביעקב שהי' גבר שלם בכלא בי' אתגלי האמונה בתכלית השלימות בחסד וגבורה וע' כחות (מ"א).

⁶⁶⁵⁷ מפני שהוא סוד גדול ורזא דחכמתא ומסרה לרחל בסוד הסימנים הציבי לך ציונים סוד ציון שימי לך תמרורים ב' בחי' תמר הטוב והרע ב' תמרות יש בגי' בן הנם כו' כשני תמרים דבוקים זה בזה ולולא התמרים אין לנו ליגע בהם כלל וכלל רק ע"פ התורה וציונה סוד תורה שבע"פ וגדריה המה ממילא נתבררו (מ"א).

בגולגולת הראש, תלויים כל אלו הרבבות והאלפים קוצי השערות שהן שחורות ומסתבכים זה בזה, ואחוזים זה בזה, שאחוזים באור העליון המעטר את ראשו מאבא, וממוח שהאיר מאבא, ואח"כ יוצאים נימין על גבי נימין מהאור המתעטר בראשו מאמא ומשאר המוחות, וכולן אחוזות ומסתבכות באלו השערות האחוזות מאבא, משום שהן מתערבות זו בזו, ומסתבכות זו בזו.	בגולגולת הראש, תלויים כל אלו הרבבות והאלפים קוצי השערות שהן שחורות ומסתבכים זה בזה, ואחוזים זה בזה, שאחוזים באור העליון המעטר את ראשו מאבא, וממוח שהאיר מאבא, ואח"כ יוצאים נימין על גבי נימין מהאור המתעטר בראשו מאמא ומשאר המוחות, וכולן אחוזות ומסתבכות באלו השערות האחוזות מאבא, משום שהן מתערבות זו בזו, ומסתבכות זו בזו.
וכל המוחות אחוזים בגולגולת, במוח העליון. וכל ההמשכות נמשכות משלושת חללי המוח, אחוזים במוחות ומתערבות זו בזו, בטהרה ובטומאה, בכל אלו הטעמים והסודות הסתומים והגלויים. לכן כל המוחות מרומזים ב"אנכי ה' אלקיך" וכו'. כמו שמאירים בעטרת הראש ונכנסים בחללי הגולגולת, כל אלו הקוצין השחורים מכסים ותלויים לצד האזנים. והרי למדנו, שלכן נאמר "הטה ה' אזנך ושמע". מכאן בארנו, שמי שרוצה שהמלך יטה אזנו אליו, יסלסל בראש המלך ויפנה את השערות מעל אזניו, ואז ישמע לו המלך בכל מה שצריך.	וככלהו מוחי אחידן ובגולגולתא במוחא עלאה וכלהו משיכן (ד)אתמשכן מתלת חללי דמוחא ואחידן במוחי מתערבן (ומתערבין) דא בדא בדכיא במסאבא בכל אינון טעמין ורוין סתימן⁶⁶⁵⁸ ומתגליין ובג"כ כלהו מוחי ורמיוז (ורמיוז) באנכי יי' ואלהיך וכו' (שמות כ ב) כמה דנהרין בעטרא דרישא ועאלין בחללי דגולגולתא כל אינון וקוצין אוכמין חפיין ותליין לסטרא דאודנין והא אוקימנא דבג"כ כתיב (מלכים ב' יט טז) הטה יי' אזנך ושמע מכאן אוקימנא מאן דבעי דירכין מלכא אודני⁶⁶⁵⁹ לקבלה יסלסל ברישיה דמלכא ויפנה שערי מעל אודנוי וישמע ליה מלכא בכל מה דבעי:
בהתחלקות השערות נאחז דרך אחד, בדרך של עתיק יומין, וממנו מתחלקים כל הדרכים של מצוות התורה (ונמנים עליהם). כל בעלי היבבה והיללה תלויים בכל קוץ וקוץ, והם פורשים רשת לרשעים שאינם מכירים את אלו הדרכים, זה שנאמר "דרך רשעים כאפלה". וכל אלו תלויים בקוצים תקיפים, ולכן כולם תקיפים.	בפלגותא דשערי מתאחדא חד אורחא בארחה דעתיק יומין ומתפרשן מניה כל אורחוי דפקודי אורייתא (ואתמנן עליהו) כל מאריהון דיבבא וייללא תליין (וייללה ותליין) בכל קוצא וקוצא ואינון מפרשין רשתא לחייביא דלא ידעין אינון ארחין הה"ד (משלי ד יט) דרך רשעים כאפלה וכל אלין תליין בקוצין תקיפין ובג"כ כלהו תקיפין:
ובארנו, שבאלו החלקים נאחזים בעלי המשקל [האהבה], שנאמר "כל אורחות ה' חסד ואמת". וכל כך הוא, משום שהם נמשכים מהמוחות הסתומים של חריצי המוח, ולכן נמצא כל אחד כפי דרכו ממוח אחד בקוצים החלקים הללו, (שב) נמשכים בעלי המשקל, שנאמר "כל אורחות ה' חסד ואמת".	ואוקימנא באינון שעיען אתאחדן מאריהון דמתקלא (ס"א דרחימותא) דכתיב (תהלים כה י) כל ארחות יי' חסד ואמת וכל כך בגין דמשכין ממוחין סתימין דרהיטי דמוחא ובג"כ משתכחי כל חד כפום אורחוי (בר) מחד מוחא באינון קוצין שעיען אתמשכן מאריהון דמתקלא דכתיב כל ארחות יי' חסד ואמת:

⁶⁶⁵⁸ סתימין (דפ"ו).

⁶⁶⁵⁹ אודניה (דפ"ו).

מהמוח השני, באלו הקוצים התקפים נמשכים ותלויים בעלי יבבה ויללה, שנאמר בהם, "דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו". מה פירוש. אלא "לא ידעו", כלומר, אינם יודעים ואינם רוצים לדעת במה יכשלו. אל תקרי "במה" אלא "באימא יכשלו", באלו הנאחזים בצד אימא. מהו צד אימא. (היינו) הגבורה הקשה שממנה נאחזים בעלי היבבה והיללה.	מהמוח השלישי, באותם הקוצים שהם באמצע, נמשכים ותלויים בעלי הדין [הבעלים], ונקראים פנים מאירים ואינם מאירים. ובאלו נאמר "פלס מעגל רגלך". והכל נמצא באלו הקוצים ושערות הראש.
מהמוח תליתאה באינן קוצין דאינן באמצעיתא אתמשכן ותליין מאריהון [דמדיין] (דמאריין) ואקרון אפין נהירין ולא נהירין ובהני כתיב (משלי ד כו) פלס מעגל רגלך וכלא אשתכח באינן קוצין ושערי דרישא:	המצח של הגולגולת הוא מצח לפקוד (לעקור) הרשעים על מעשיהם. וכשהמצח הזה מתגלה, מתעוררים בעלי הדין לאלו שאינם בושים ממעשיהם. המצח הזה הוא אדום כשושנה. ובשעה שמתגלה המצח של העתיק, במצח הזה, הוא חוזר להיות לבן כשלג, ואותה שעה נקראת עת רצון לכל.
מצחא דגולגולתא מצחא לאתפקדא (ס"א לאתעקרא) חייביא ועל עובדיהון וכד האי מצחא אתגלייא מתערין מאריהון דדינן לאינן דלא מתכספין בעובדיהון האי מצחא סומקא כוורדא ובשעתא דאתגלייא מצחא דעתיקא בהאי מצחא [אתהדרת] (אתחזרת) חוורא כתלנא וההיא שעתא עת רצון אקרי לבלא:	בספר האגדה של בית רב ייבא סבא אמר מצח. אם זכו מצח, מצח של עתיק. ואם לא, מטילים ח' בין ב' אותיות כמו שנאמר "ומחץ פאתי מואב". ובארנו שנקרא נצח באותיות רצופים, ויש כמה נצחים. ואע"פ שנצח אחר (במקום) הוא עולה בנצח אחר, ויש נצחים אחרים המתפשטים בכל הגוף. משום שבשבת בשעת תפילת המנחה, כדי שלא יתעוררו דינים, מגלה העתיק הקדוש את המצח שלו, וכל הדינים נכנעים ונחים ואינם נעשים.
בספרא דאגדתא דבי רב ייבא סבא אמר מצח [זכי מצח] מצחא דעתיקא ואי לאו אשדי ח' בין תריין אתוון כד"א (במדבר כד יז) ומחץ פאתי מואב ואוקימנא דאקרי נצח באתוון רצופין וכמה נצחים הוו ואע"ג דנצח אחרא (באתרא) [בנצח] אחרא אסתלק ואית נצחים ואחרניין (אחרי) דמתפשטין בכל גופא ובגין [דבשעתא] דשבתא (בשעתא) דצלותא דמנחה בגין דלא יתער דינן גליא עתיקא קדישא מצחא דיליה וכל דינן אתכפיין ואשתככו (ואשתכחו) ולא אתעבידו:	במצח הזה תלויים כ"ד בתי דינים לכל אלו המחוּצפים במעשיהם, כמ"ש "ואמרו איכה ידע א"ל ויש דעה בעליון". והרי עשרים הם, ארבעה'
בהאי מצחא תליין כ"ד בתי דינן לכל אינן דחציפין בעובדיהון כמה דכתיב (תהלים עג יא) ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון והא עשרים אינן ד'	רצונ/ב

למה לקבליהון דד' מיתות⁶⁶⁶⁰ [בית] (בתי) דינא דלתתא⁶⁶⁶¹ דתליין מלעילא ואשתארו עשרין ובג"כ לא מענישין [בי דינא עלאה עד השלים] (בדינא עד השלים⁶⁶⁶²) (נ"א עשרין) וסלקא לכ' שניין לקבליהון דכ' בתי דינא במתניתא סתימאה דילן תנינן לקבליהון דכ"ד ספרים דאתכלילן באורייתא⁶⁶⁶³:	למה. כנגד ארבע מיתות בית דין התחתון התלויות למעלה. ונשארו רק עשרים, ולכן בית דין של מעלה אינם מענישים עד שישלים (עשרים) ועולה לעשרים שנה כנגד עשרים של בית דין. בברייתא הסתומה שלנו למדנו, שהם כנגד כ"ד ספרים הכלולים בתורה.
עיינין דרישא⁶⁶⁶⁴ אינון עיינין דלא מסתמין מנייהו חייביא⁶⁶⁶⁵ עיינין דניימין ולא ניימין ובג"כ אקרו (שיה"ש ה יב) עיניו כיונים מאי יונים כד"א (ויקרא כה יז) ואלא תונו איש את עמיתו וע"ד כתיב (תהלים צד ז) ויאמרו לא יראה י"ה וגו' וכתיב (שם ט) הנוטע און הלא ישמע וגו':	העינים שבראש הם העינים שהרשעים אינם נשמרים מהם. הם עינים שישנות ואינן ישנות. ולכן נקראות "עיניו כיונים". מהו יונים. כמו שנאמר, "ולא תונו איש את עמיתו", ועל זה נאמר, "ויאמרו לא יראה י"ה וגו'" וכתוב, "הנוטע און הלא ישמע וגו'".
תקונא דעל עינא שערי דמיתאשערין (ס"א דמשלכין) בשעורא ושלום מאינון שערין תליין אלף וז' מאה מארי דאשגחותא לאנחא קרבא וכדין קיימי בלהו משולשליהון ומתפקחין עיינין כסותא דעל עיינין גבינין מתאחדן בהו:	התיקון שעל העין, הוא השערות המשוערות בשיעור שלם. מאלו השערות תלויים אלף ושבע מאות בעלי השגחה (כדי) לעשות מלחמה, ואז עומדים כולם מכבליהם והעינים נפתחות. הכיסוי שעל העינים נאחזים בהן הגבות.
ואלף (ו) רבוון מארי תריסין אתאחדן בהו ואינון אקרון כסותא דעיינין וכל אינון דאקרון עיני י" לא פקחין ולא אתערון בר בזמנא דאלין כסותי דגבינין מתפרש(ין) אינון תתאי מעלאי:	ואלף רבבות בעלי מגן נאחזים בהם, והם נקראים כסות העינים. וכל אלו הנקראים "עיני ה'" אינם נפתחים ואינם מתעוררים, חוץ מהזמן שאותם כסותי הגבות מתחלקים אותם התחתונים מהעליונים.
ובשעתא דאתפרשן גביני תתאי מעלאי ויהבין אתר לאשגחא מתפקחין עיינין	ובשעה שנחלקו הגבות התחתונות מן העליונות, ונותנות מקום להשגח, מן העליונות,

⁶⁶⁶⁰ כאן בסוד המצח נאחזין ד' מאות איש הרוכבים על גמלים גמול ידי אדם ישוב לו והן סוד הק"ש לכן גלית ושריון קשקשים הוא לבוש והן סוד ד' מאות נערים כי כאן הכל בסוד נער שאוחז בהקצות סוד הכנפים כל כח וכח על הקצה וצריך חינוך כי בהקצה מיתה נאחז שם לכן הם ד' מיתות נגד ד' אותיות אדנ"י (מ"א).

⁶⁶⁶¹ לתתא (דפ"ו).

⁶⁶⁶² דישראלים (דפ"ו).

⁶⁶⁶³ הד' מיתות הם נאחזין מן המיתות דלעילא וב"ד שלמטה מכוון נגד בי דינא דלעילא והם נגד ד' כנפות ד' פעמים למינהו ועשרים עופות טמאים וכן עשרים אצבעות הם וד' הם יתירים כללי הכל נגד ד' מיתות והם נגד ד' הנ"ל מואב ואדום ומדין ועמון ואדום ומדין הם נגד ג' מוחין תאוה וכעס וגאווה וחוצפא כללן ועזות הוא גבול בני עמון וזה העזות והחוצפא נצרכים לעבודת ה' וכעס בו נאחז הד' מיתות ונגדן אצלינו ד' פעמים עת רצון ג' תפלות וחצות לילה (מ"א).

⁶⁶⁶⁴ הם סוד ההשגחה מכונה באר בשם עין (מ"א).

⁶⁶⁶⁵ שהעינים דע"ק המה פקוחות תמיד לטב ועיינין דז"א הרשעים אינן משמרין את עצמן מן השגחתו ית' כי מחמת אלו העיינין המה אינן משמרין את עצמן כי אלו העיינין המה עיינין דניימין ולא ניימין. המה מראין בהשקפה ראשונה שהמה ניימין ובאמת המה אינם ניימין והיינו שהשינה והתנומה הוא הסרת ההשגחה ובהשקפה ראשונה נראית שהקב"ה אינו משגיח בראותם שמשפיע טוב לעוברי רצונו ובאמת הכל בהשגחה פרטיות וכן הם ניימין ולא ניימין פעמים ניימין ופעמים לא ניימין כד מחפין כסותא על עיינין הם סוד ניימין וכשהן פקוחות הן לא ניימין (מ"א).

נפתחות העינים, והוא נראה כמי שנעור משנתו. מסתובבות העינים, ורואות את העין הפקוחה ורוחצות בלובן שלה. וכשמתרצות, נכנעים בעלי הדין של ישראל, ולכן נאמר "עורה למה תישן ה' הקיצה וגו'".	ואתחזי כמאן דאתער משינתיה אסתחרו עיינין וחמא לעינא פקיא ואסתחן בחוורא דיליה וכד אסתחין אתכפיין מאריהון דדינין לישראל ובג"כ כתיב (שם מד כד) עורה למה תישן יי' הקיצה וגו'.
ארבעה גוונים נראים באלו העינים. מאלו מאירים ד' הבתים של התפלין המאירים בחריצי המוח. שבעה שנקראים "עיני ה'", וההשגחה יוצאת מהצבע השחור שבעין, כמו שלמדנו באדרא, שנאמר "על אבן אחת שבעה עינים", וצבעים אלו לוחטים מצדם.	ארבע גוונים אתחזין באינן עיינין ⁶⁶⁶⁶ מאינן נהירין ד' בתי דתפלין דנהרין ברהיטי מוחא ז' דאקרון עיני [ה'] ואשגחותא נפקי מגוון אוכמא דעינא כמה דאוקימנא ובאדרא דכתיב (זכריה ג ט) על אבן אחת שבעה עינים ואינן גוונים מתלהטין [בסמרייהו] (בסמרהא):
מאדום יוצאים אחרים, בעלי ההשגחה על הדין. והם נקראים "עיני ה' משוטטות בכל הארץ". "משוטטות" ולא משוטטים, מפני שהם כולם דין.	מסומקא נפקין אוחרנין מארי דאשגחותא לדינא ואינן אקרון (ד"ה ב' טז) עיני יי' משוטטות בכל הארץ ⁶⁶⁶⁷ משוטטות ולא משוטטים בגין דכלהו דינא:
מירוק יוצאים אחרים, העומדים לגלות את המעשים בין טוב ובין רע, שנאמר, "כי עינו על דרכי איש". ואלו נקראים "עיני ה' המה משוטטים", "משוטטים" ולא משוטטות, משום שהם לשני צדדים לטוב ולרע.	מירוקא נפקין אוחרנין דקיימין לגלאה עובדין בין טב ובין ביש דכתיב (איוב לד כא) כי עיני על דרכי איש ואלין אקרון (זכריה ד י) עיני יי' משוטטים משוטטים ולא משוטטות בגין דאינן לתרין סטרין לטב לביש:
מלבן, יוצאים כל אלו הרחמים, וכל אלו הטובות הנמצאות בעולם להטיב לישראל, שאז מתרחצים (מסבבים) כל אלו שלשת הצבעים, לרחם עליהם.	מהוורא נפקין כל אינן רחמי כל אינן טבאן דמשתכחי בעלמא לאוטבא להו לישראל וכדין אסתחין (נ"א אסתחרן) כל אינן תלת גווני לרחמא עלייהו:
אלו הצבעים מתערבים זה בזה,	אלין גוונים מתערבין דא בדא ואתרבקן

⁶⁶⁶⁶ יש בעין ג' גוונים, והם סומק אוכם ירוק וכמ"ש באד"ר (קלו ע"ב וקלז ע"א), ועיקר הראיה הוא מתוך האוכם וכמ"ש במדרש בהעלותך (פט"ו סי' ז). והוא הנקרא בת עין, כי סוד הראייה הנה היא יוצאת ממוחא עלאה, חכמתא עלאה, והוא משורש המ"ס, משורש הראשון שבו הנמשך בו מאורא עלאה, אור דנפיק מאור, והיא בעצמה היא חוורא דלעילא קדמאה, כמ"ש באד"ר (קלו ע"ב), והוא גוון ד' דעיינין, שהיא גוון חוור, כמ"ש באד"ר (רצג ע"ב) ארבע גוונים בעיינין חוור סומק אוכם ירוק ע"ש. ואותו החוור הוא האור הראשון שנגנז, ואי אפשר שיתגלה למטה אלא אחר שנצטמצם בצמצום אחר צמצום, ובהסתר אחר הסתר, ומשם נמשך תמצית הארה ממנו, והוא אור הראייה דהעינים. וכל צמצום הוא בחי' הסתר והעלם ומסך, והם מבחי' הגבורות ודינין, והם הג' גוונים שבעין: סומק ירוק אוכם, שבהם מתלבש אור הראייה דהמוח ומתגלה על ידיהם. והעיקר ע"י האוכם שהוא השחור שבעין, כי בו נעשה האפשרות להתגלה כח הראייה על ידו, משום שהוא הצמצום היותר אחרון והיותר חזק. ונשלם בו להוציא התמצית הארה דכח הראייה שבמוח על ידו, ולהשתמש בו בכל הראייה הראוי להאדם וכו' והנה אותן הג' גוונים שבעיינין הם ענין אחד עם ג' גוונים שבקשת, והגם כי בקשת הוא חוור ובעיינין הוא אוכם והם הפכים זה לזה מקצה לקצה, אך כבר אמרנו שעיקר אור הראייה שהוא מהשחור שבעין הוא ג"כ רק מהחוורא דלעילא קדמאה, אלא שאותו אור החוורא אין לו תפיסה למטה, כי הוא מאור שנגנז כנ"ל ואי אפשר להיות לו גילוי למטה כלל, ורק ע"י השחור שבעין, שהוא גוון אוכם והוא הפכו, נעשה בו האפשרות להוציא על ידו תמצית הארה ממנו. והוא כל אור הראייה שמשמשים בו בני אדם וכו"ל, והרי הוה כל אור הראייה רק גוון חוור מעיקרו אלא שמתלבש באוכם ועל ידו מתגלה וכו' (דע"ה ח"ב פח ע"ב).

⁶⁶⁶⁷ הם כולם בעלי דינים (דע"ה ח"ב נב ע"ב, ועיי"ש סג ע"ב).

דא בדא כל חד אוזיף לחבריה מגווי דיליה בר מחוורא דכלהו כלילין ביה כד אצטריך והוא חפי על כלא כל גוויין דלתתא לא יכלין כל בני עלמא לאסחרא לון חוורא לאוכמא לסומקא ולירוקא והכא באשגחותא חד כלהו [אתאחדן] (אסתחרן) ואסתחיין בחוורא:	ונדבקים זה בזה. כל אחד מלוה לחברו מהצבע שלו, חוץ מהלבן שהכל כלולים בו. כשצריך, והוא מכסה על הכל, כל הצבעים שלמטה. כל בני העולם אינם יכולים לסבב את הלבן לשחור לאדום ולירוק, וכאן בהשגחה אחת כולם מתאחדים ומתרחצים בלבן.
גבינו לא משתכבין וברו כד בעיין [גוויין דחוורא] (גבינין) לאשגחא בגין דגבינין יהבין אתר לאשגחא לכלהו גוויי ואי אינון לא יהבין אתר לא יכלין לאשגחא ולאסתכלא גבינין לא קיימיין ולא משתכבין שעתא חדא שלימתא אלא פקחין וסתמין סתמין ופתחין⁶⁶⁶⁸ משום עינא פקחא דקאי עליהו וע"ד כתיב (יחזקאל א יד) והחיות רצוא ושוב:	עפעפיו אינם נחים, חוץ מכאשר צבעי הלבן רוצים להשגיח, משום שהעפעפים נותנים מקום לכל הצבעים להשגיח. ואם הן אינן נותנים מקום, אינם יכולים להשגיח ולהסתכל. העפעפים אינם עומדים ואינם נחים שעה אחת שלמה, אלא פותחים וסוגרים, סוגרים ופותחים, משום העין המפקחת העומדת עליהן, ועל זה נאמר "והחיות רצוא ושוב".
והוא אוקימנא ובתיבא (ישעיה לג כ) עיניך תראינה ירושלם נוה שאנן וכתיב (דברים יא יב) תמיד עיני יי' אלהיך בה מרשית השנה וגו' דהא ירושלם בעיא כן דכתיב (ישעיה א כא) צדק ילין בה ובג"כ ירושלם ולא ציון⁶⁶⁶⁹:	נתבאר נאמר "עיניך תראנה ירושלים נוה שאנן", ונאמר "תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה וגו'", כי ירושלים צריכה כן, שנאמר "צדק ילין בה", ולכן נאמר ירושלים ולא ציון.
דכתיב (שם כז) ציון במשפט תפדה וגו' דכלא רחמי עיניך עינך כתיב [עינא] דעתיקא קדישא סתימא דכלא השתא עיני יי' אלהיך בה לטב ולביש כמה דאתחזי (לסומקא ולירוקא והכא באשגחותא חדא כלהו אסתחרן ואסתחיין בחוורא גבינו לא משתכחי כד בעיין גוויין לאשגחא):	(כעניין) שנאמר "ציון במשפט תפדה וגו'" שהכל הוא רחמים. [קרי] "עיניך" וכתוב "עינך", דהיינו עין של העתיק הקדוש הסתום מכל, אבל עתה, "עיני ה' אלקיך בה" לטוב ולרע, כמו שראוי להיות (לאדם ולירוק. וכאן בהשגחה אחד הכל ומסבבים ומרחיצים בלבן שבגבינים, ולא נמצא כשצריכים צבעים להשגחה).
ובג"כ לא אתקיימו בקיומא תדירו והתם עיניך תראינה ירושלם כלא לטב כלא ברחמי דכתיב (שם נד ז) וברחמים גדולים אקבצך תמיד עיני יי' אלהיך בה מרשית השנה [מרשית] חסר א' כתיב ולא ראשית באלף (בג"כ לא אתקיימו בקיומא תדיר) מאן היא ה"א דלתתא:	לכן אינן מתקיימות, כך בקיום תמיד כי שם עיניך תראנה ירושלים, שהיא כולה לטוב, כולה ברחמים שנאמר "וברחמים גדולים אקבצך". "תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה", "מרשית" כתוב חסר א', ולא כתוב ראשית בא'. מי הוא. ה"א של מטה.
ולעילא כתיב (איכה ב א) השליך משמים ארץ תפארת ישראל מאי וטעמא השליך משמים ארץ משום דכתיב (ישעיה נ ג) אלביש	ולמעלה נאמר "השליך משמים ארץ תפארת ישראל". למה השליך משמים ארץ. משום שנאמר "אלביש

⁶⁶⁶⁸ ופקחין (דפ"ו).

⁶⁶⁶⁹ עי' ע"ח שער תיקון הירח פ"ג ובאד"ר קלז ע"א ואתחנן רסב ע"ב (הקדו"ש קו ע"ב).

רצד/א	
שמים קדרות ועיינין בקדרותא בגוונא אוכמא אתחפו מרשית השנה מאן אתר מסתכלין בירושלם אלין עיניי ⁶⁶⁷⁰ :	שמים קדרות, שכן העינים הן בקדרות, שכן נתכסו בגוון שחור. "מרשית השנה" (דרך) איזה מקום מתסכלים. בירושלים, אלה "עיני ה".
חזר ופירש מרשית השנה ודוהוא דינא בלא אלף ודינא אתאחד בסמרהא ⁶⁶⁷¹ אע"ג דלאו הוא דינא ממש ⁶⁶⁷² ועד אחרית שנה [אחרית שנה] ודאי דינא אשתכח דהא כתיב (ישעיה א כא) צדק ילין בה דהיא אחרית השנה ⁶⁶⁷³ :	חזר ופירש "מרשית השנה" שהוא דין ללא אל"ף, ודין נאחז בצידה אע"ג שהוא אינו דין ממש. "ועד אחרית השנה" אחרית השנה ודאי נמצא דין, שכן נאמר "צדק ילין בה" הרי היא "אחרית השנה".
ת"ח א' בלחודי אקרי ראשון דכר באלף סתים וגניז ומהו (מלה ⁶⁶⁷⁴) דלא אתידע ⁶⁶⁷⁵ כד אתחבר האי אלף באתר אחרא אקרי ראשית ⁶⁶⁷⁶ :	בוא וראה א' לבדה נקראת ראשון. [והיא] זכר, כי באל"ף סתום וגנוז מה שלא נודע. כשמתחברת א' זו במקום אחר, נקרא "ראשית".
ואי תימא דאתחברא לא אלא אתגליא ביה ונהיר ליה וכדין אקרי ראשית ואפילו בהאי ראשית לא [אשנה בירושלם] (אשתכח ירושלים) דאלמלא והותו (הוה) בהאי אתקיימת תדירא ⁶⁶⁷⁷ אבל מרשית כתיב ⁶⁶⁷⁸ ולעלמא דאתי כתיב (שם מא כז)	ואם תאמר שנתחברה. לא, אלא שנתגלית בו ומאירה בו, ואז נקרא "ראשית". ואפילו על ידי הראשית ההוא אינו משגיח בירושלים, כי אם מתקיימת בזה תמיד, אבל "מרשית" נאמר. ולעולם הבא נאמר "ראשון

⁶⁶⁷⁰ כלומר כיון שאומר תמיד עיני ה' אלהיך והיאך אפשר להיות תמיד הלא עכשיו עיינין בקדרותא ומאן אתר מסתכלין אינון שיהא יכול להיות תמיד בשלותה וחורבנה (מ"א).

⁶⁶⁷¹ זה הראשית הוא סוד שורש יראת ה' הנקראת ראשית אך [בלא א'] רק סוד יראת ה' ראשית דעת והוא הבינה ובלא א' היא ודאי דינא הגם שהיא ראשית כמ"ש למעלה בארוכה (מ"א).

⁶⁶⁷² כלומר שבינה הוא שרש הבריאה ובה אין שייך דין שכל אשר בה הוא טוב מאד מ"מ מינה מתאחדין דינא בסמרהא והיינו באחרית שנה סוד (י') המשטרו אשר בארץ והוא סוד בעשות נגד רצון הבורא מתעורר גם בהברואים בראשית הבריאה כח לעשות נגד רצון הבורא בסוד רע היפוך רצון הטוב כי פועל אדם ישלם לו והיא הבחי' הנקרא צדק סוד פועל ג' מקו"ם וארץ ממתקוממה לו פק"ו פליליה וכן פועל צד"ק הוא מלביש בגדי יש"ע והוא סוד האחרית שנה נקודת המרכז מקו"ם שבו אחרית שנה (מ"א).

⁶⁶⁷³ אדנ"י אדון כל הארץ אר"ן הברית לפי שהמקום צריך להיות פועל צד"ק [זאת ראשית שורש השגחת משה מ"ם ש"ן ה"י ב' פעמים ג' רש"י"ת עם א' וכמ"ש וירא ראשית לו דא משה וכן ישראל נקראו ראשית כלל ז"א ז' פעמים אדנ"י ג' פעמים אק"ק קמ"ג קנ"א קס"א] (מ"א).

⁶⁶⁷⁴ נמחק בדרך אמת.

⁶⁶⁷⁵ עכשיו מפרש שעיני שיהיה אם ירצה ה' במהרה בימינו לעתיד לבוא יהיה בסוד הא' כנ"ל והיינו שא' בלחודי נקרא ראשון שהוא ראש והתחלה לכל סתום ונעלם שהגילוי בתורה הוא באות ב' וא' הוא סוד רצונו ית' הנעלם במחשבתו והוא נקרא ראשון כלומר קודם כמו הראשון אדם תולד והוא שהוא תכלית הבריאה סוף המעשה לעת"ל והבריאה עצמה הוא סוד הדין וצמצום רצונו ית' סוד הבריאה ובו גנוז הא' הנעלם באות א' (מ"א).

⁶⁶⁷⁶ שהוא רצונו ית' ברש"י"ת נעשה ראשית (מ"א).

⁶⁶⁷⁷ כלומר לכן נכתב רשית בלא א' להודיע לנו שלא נתחבר עדיין בא' מעולם רק שרצונו המעט שנשתייר הוא מסוד הא' שנהיר ביה מרחוק בסוד הקרי ולא כתיב כי אין בה הא' באמת ועדיין לא נתגלה בחבור גמור והיתה ראוי בימי שלמה אם לא היה חוטא בסוד אלף נשים דחול שהטו את לבבו סוד ל"ב עובדא דבראשית הכבוד העליון אך לא היה עדיין רק בסוד ראשית וגם זה בלא הא' שהוא לשון רשות ועניות ובחירה אבל אם רצונו ית' בה כפי מחשבתו וכמר שרצונו אשר במחשבתו נצחית כן היה השגחת ירושלים בנצחיות והיתה מתקיימת תדירא (מ"א).

⁶⁶⁷⁸ כלומר לכן לא נתקיים (מ"א).

לציון הנה הנם".	ראשון לציון הנה הנם וגו' 6679:
החוטם דז"א הוא תיקון הפרצוף שכל הפרצוף ניכר בו. חוטם זה אינו כחוטם של העתיק הקדוש הסתום מכל הסתומים, כי החוטם של העתיק הוא חיים דחיים (לכל), כי מב' הנקבים יוצאים רוחות החיים לכל.	חוטמא דזעיר אנפין תקונא דפרצופא כל פרצופא ביה אשתמודע 6680 חוטמא דא לא כחוטמא דעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין דחוטמא דעתיקא חיים דחיים (לכלא) ודהא מתרין נוקבין נפקין רוחין דחיין לכלא 6681:
בז"א הזה נאמר "עלה עשן באפו וגו'". בעשן הזה מאוחדים כל הגוונים (ב' הגוונים), ובכל גוון וגוון אחוזה כמה בעלי דין קשה, המאוחדים בעשן ההוא. (ולכן) וכולם אינם מתמתקים אלא בעשן המזבח של מטה, ועל זה נאמר "וירח ה' את ריח הניחוח". מהו "הניחוח". הוא התמתקות של בעלי הדין. דהיינו נחת רוח.	בהאי זעיר אנפין כתיב (שמואל ב' כב ט) עלה עשן באפו וגו' בהאי תנא כל גווני (נ"א תרי גווני) אחידן ביה בכל גוונא וגוונא אחידן כמה מאריהון דדינא קשיא דאחידן בההוא תנא (ובג"כ) וולא מתבסמין כללו אלא בתנא דמדבחה דלתתא וע"ד כתיב (בראשית ח כא) וירח יי את ריח הניחוח (את ריח הקרן לא כתיב) מהו הניחוח אתבסמותא דמארי דינא נחת רוח:
"וירח ה' את ריח הניחוח". לא נאמר "את ריח הקרבן", אלא "את ריח הניחוח", משום שכל הגבורות מאוחדות בחוטם. וכל שמתאחדים בו כולם מתמתקים, וכמה גבורות מתאחדות יחד, שנאמר "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו".	וירח יי את ריח הניחוח את ריח הקרבן לא כתיב אלא את ריח הניחוח דכלהו גבוראן דאחידן בחוטמא וכל דאתאחדן בהו כללו מתבסמין וכמה גבוראן מתאחדן כחדא דכתיב (תהלים קו ב) מי ימלל גבורות יי וישמיע כל תהלתו:
ובחוטם הזה, מנקב אחד יוצא אש שאוכלת את כל יתר האישים, ומנקב אחד יוצא עשן. וזה וזה נמצאים באש והעשן של המזבח. ומתגלה ההעתיק הקדישא הזה, ונשקטו כלם. זהו שנאמר, "ותהלתי אחטם לך".	והאי חוטמא אחד נוקבא (מתרין נוקבין) נפק אשא דאכלא כל שאר אשין אחד נוקבא תנא (ומחד נוקבע אשא) והאי והאי אשתכח ובאשא ותנא דמדבחה (במדבחה אשא ותנא) 6682 ואתגלייא האי עתיקא קדישא ואשתכח (ואשתכח) כלא היינו

6679 כלומר רצונו ית' הנעלם אשר היה במחשבתו יהיה בציון ולא בנעלם רק הנה קאי על רצונו ית' יהי בגלוי שיהי אפשר לומר הנה אלהינו הנם קאי על תפארת ישראל יהי ג"כ בציון בסוד ציון ויוסף אור חד"ש כמ"ש למעלה וג"כ בגלוי הנם ולירושלים מבשר אתן היינו שבעוה"ר השמים כעת בלבוש קדרות ושק שהם בסוד מלך נער וכסיל. נער סוד קדרות הילדות והשחרות שחורות כעורב וגם כסיל שלא נתוסף שכל בסוד הסריס דאסתרס כמ"ש אדמ"ו ז"ל ולכן הנבואה לילדים ולשוטים ובבהמ"ק היה בסוד נער ונער"ה שתמיד היה מתחדש כנשר נעורייכי אבל לעת"ל א"ה יתגלה עתיק דעתיקין א' סוד ראשון לציון ולירושלים יתגלה תמיד כמעין הנובע בסוד מבשר"ר ישראל"ל א' שיהיו בסוד אחדות והיו לאחדים בידך ויתחברו הב' א' בציון וירושלים עץ יהודה ועץ יוסף עץ החיים ועץ הדעת ויהיו הב' אורות בסוד שח"ק ואז ימלא שחוק פינו והבן (מ"א).

6680 כי חוטמא הוא סוד גילוי ההבל ובי' גילוי כח כעסו בסוד ויחר אפו, ובי' אשתמודע כל פרצופא כי בשלשה דברים אדם ניכר בכעסו כו' ולכן נקרא כעס בשם א' ו"ף והוא סוד כס"א דין דרגא דאישים שהם סוד אישי ה' וז"ס תבערה כו' (מ"א).

6681 דהיינו מחד נוקב' חיי ומחד חיי דחיי והיינו שבחוטמא תמיד נשמת רוח חיים וכן כאן בז"א מ"מ החיים הוא מסוד החוטם אך זה הרוח חיים שבז"א הוא מע"ק שהוא חיים רחיים אבל מצד עצמו בו אחיזת האף והכעס (מ"א). עי' לעיל קל רע"ב וקלז ע"ב ובא"ז רפט ע"א (ביאורים ח"ב פ ע"א).

6682 כן הוא בדרך אמת.

דא[ת]מר (ישעיה מח ט) ותהלתי אחטם לך: חוטמא דעתיקא קדישא אריך ומתפשט ואקרי ארך אפים והאי חוטמא זעיר וכד תננא שרי נפיק בבהילו ואתעביד דינא ומאן מעכב להאי חוטמא דעתיקא וכלא כמה דאמינא באדרא ואתערו חברייא:	החוטם של העתיק הקדוש הוא ארוך ומתפשט, ונקרא "ארך אפים". וחוטם זה הוא קצר. וכשהעשן מתחיל לצאת בחפזון, נעשה הדין, ומי מעכב את זה. חוטם דהעתיק. והכל הוא כמו שאמרתי באדרא, והעירו שם החברים.
ובספרא דרבו (בספרא דאגדתא רב) המנונא סבא אוקים הני תרי נוקבי מחד תננא ואשא⁶⁶⁸³ ומחד נייחא ורוחא טבא דאית ביה ימינא ושמאלא וכתביב (דכתיב) (הושע יד ז) וריח לו כלבנון:	ובספרו של רב המנונא סבא מעמיד את אלו ב' הנקבים מאחד עשן ואש. ומאחד נחת ורוח טוב. כי יש בו ימין ושמאל. ונאמר (שנאמר) "ורח לו כלבנון".
ובנוקב(ת)א כתיב (שיר ז ט) וריח אפך כתפוחים ומה בנוקבא הכי כל שכן ביה ושפיר קאמר ומה דאמר(ן) וירח יי את ריח הניחח הניחח בתרי סטרי חד [נייחא] (גופא (ס"א נייחא)) דאתגלייא עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין דהאי הוא נייחא ואתבסמותא לכלא וחד אתבסמותא דלתתא בההוא תננא ואשא דמדבחא ובגין דאיהו מתרין סטרינן כתיב ניחח וכלא בזעיר אנפין אתמר:	ובנקבה נאמר "ורח אפך כתפוחים". ואם בנקבה כך, כל שכן בו, ויפה אמר. ומה שאמר, "ורח ה' את ריח הניחוח". הניחוח מב' צדדים האחד הוא נחת המתגלה, העתיק הקדוש הסתום מכל סתומים, שזהו נחת ומיתוק לכל. והאחד, הוא ההתמתקות של מטה, בעשן הזה והאש שעל המזבח. ומשום שהוא מב' הצדדים, נאמר ניחח. והכל נאמר בזעיר אנפין.
תרי אודנין למשמע טב וביש ותריוויהו סלקין לחד דכתיב (מ"ב יט טז) הטה יי' אונך ושמע אודנא לגו ובגו דיליהו תלייא ברשימין עקימין בגין [דיתעכב (ס"א דיתעבה)] (דאתעבא (ס"א דאתערב)) קלא לאעלא במוחא ויבחין ביה מוחא ולא בבהילו דכל מלה דהוי בבהילו לא הוה בחכמותא שלימתא:	ב' אזנים לשמוע טוב ורע. ושתייהן עולות לאחת. שנאמר "הטה ה' אונך ושמע". אונך, לפני ולפנים שלו תלוי ברשימות עקומות, כדי שיתעכב הקול מליכנס במוח, והמוח יבחין בו ולא (יכנס) במהירות, שכל דבר שהוא במהירות, אינו בחכמה שלמה.
מאודנין אלין תליין כל מאריהון דגדפיין דנטליין קלא מעלמא וכלהו הכי אקרון אזני יי' דכתיב בהו (קהלת י כ) כי עוף השמים יוליך את הקול וגו':	ממאזנים האלו תלויים כל בעלי הכנפים המקבילים את הקול מן העולם. וכולם נקראים כך, "אזני ה'", שנאמר בהם "כי עוף השמים יוליך את הקול וגו'".
כי עוף השמים יוליך את הקול האי קרא קשיא השתא ומאי קול איכא הכא (מאן קול) דהא רישא דקרא כתיב (קהלת י כ) גם במדעך מלך אל תקלל במדעך כתיב ובחדרי משכבך וגו' מאי טעמא כי עוף השמים יוליך את הקול והא ליכא והכא קלא אלא ודאי כל מה דחשיב ב"נ וכל מה	"כי עוף השמים יוליך את הקול" פסוק זה קשה, כי עתה איזה קול יש כאן. שהרי בתחלת הפסוק נאמר "גם במדעך, מלך אל תקלל". כתוב במדעך, "ובחדרי משכבך וגו'". למה. "כי עוף השמים יוליך את הקול", הרי אין כאן קול. אלא ודאי כל מה שחושב האדם, וכל מה שיתבונן בלבו, אינו עושה

⁶⁶⁸³ בו הוא התעוררת הרוח לכל, הן לרוגז והן לרצון (ביאורים ח"א פב ע"ג).

דיסתכל בלבוי לא עביד מלה עד דאפיק ליה בשפוותיה והוא לא אתכוון ביה וההיא מלה דאפיק מתבקעא ⁶⁶⁸⁴ באורא	בזה דבר, עד שמוציא בשפתיו, והוא לא נתכוון בו. ואותה המלה שהוציא מתבקעת באויר
רצד/ב:	
ואזלא וסלקא וטסא בעלמא ואתעביד מניה קלא וההוא קלא נטלין ליה מארי [דגדפיין וסלקין ליה למלכא ועייל באודנוי הה"ד (דברים ה כה) וישמע יי' את קול דבריכם:	והולכת ועולה ועפה בעולם, ונעשה ממנה קול. ואותו הקול לוקחים אותו בעלי הכנפים ומעלים אותו אל המלך ונכנס באזניו. ז"ש "וישמע ה' את קול דבריכם".
וישמע יי' ויחר אפו (במדבר יא א) ובג"כ כל צלותא ובעותא דבעי ב"נ מקמי קב"ה בעי לאפקא מלין בשפוותיה דאי לא אפיק לון לאו צלותיה צלותא ולא בעותיה בעותא וכיון דמלין נפקין מתבקעין באורא וסלקין וטסין ואתעבידו (ביה) קלא ונטיל לון מאן דנטיל ואחיד לון לאתר' (נ"א לכתרא) קדישא (ס"א לתת' בכתר') ברישא דמלכא ⁶⁶⁸⁵ :	"וישמע ה' ויחר אפו". ולכן, כל תפלה ובקשה שמבקש האדם לפני הקב"ה, צריך להוציא המלים בשפתיו, שכן אם אינו מוציא אותן, אין תפלתו תפלה, ואין בקשתו בקשה. וכיון שהמילים יוצאות, מתבקעות באויר, ועולות ועפות ונעשו קול, ולוקח אותן מי שלוקח, ומאחד אותן למקום (לכתר) קדוש בראש המלך.
מתלת חללי ודמוחין נטיף נטיפא לאודנין וההוא אקרי נחל ובריתא כד"א (מלכים א' יז ג) נחל ברית כלומר כרותא דאודנין וקלא עייל בההוא עקימא ואשתאב(ת) בההוא	מג' חללי המוח, נוטפת נטיפה לאזנים. והיא נקראת "נחל כרית". כמ"ש "נחל כרית". כלומר כריתה של האזנים. והקול נכנס במקום ההוא העקום ונקלט באותו הנהר של

⁶⁶⁸⁴ מתבקעא (דפ"ו).

⁶⁶⁸⁵ כלומר כל מה דחשב בר נש הוא מאויר ושם שליטת העוף השמים כי עו"ף שמ"ם גי' שומ"ר וכן השמים במילוי גי' שומ"ר והוא סוד אור המקיף שאינו נכנס בכלי ושומר מלמעלה וזהו מחשבה בעצה תכון עצ"ת ה' ב' פעמים פ"ר סנדלפון שהוא מעצי הלבנון שבו מתלבש רום השמים סוד הקס"ת הסופר במתניו וע' כחות שלו כפי אשר הוכן כאשר מתלבשין פועלין כן בלתי כוונתו כלל וכן כאן אם במדעו מלך יקלל אז עוף השמים שמתלבש בו יוליך את הקול שלו להוציא מפיו בלתי כוונתו כלל וכלל בסוד יגלו שמים עונו ואח"ב כאשר יוציא מפיו אז בעלי כנפים העופות טמאים מקטרגים עליו ויגידו דבר שהוציא ולכן הפה קולמוס הלב כי שם קסת הסופר והיינו כי הטמאים אינם יודעים בסתר אך המלה שיוציא מפומא מתבקע באורא כו' וכן בתפלה צריך להוציא בשפתיו וכן קריאת שמע צריך להוציא בשפתיו וזה העוף עצמו נוטל התפלה וקושר כלומר מייחדן ועושה כתר ועטרה שמקבלין עלינו עול מלכות שמים ולפי מדתו במדה שאדם מודד מודדין לו ומוריד טוב משמ"ן טו"ב שמן המשחה והוא סוד זאת עם הכלל כלל הטוב בסוד כ"ד פעמים טוב ונכלל בסוד ו' שבתוך האלף כמ"ש בזוהר פ' תצוה וז"ס וזא"ת סוד ב' או"ר וז"ס וית"ד תהיה לך על אונך והן סוד האצבעות סוד שם הטוב וכאשר יסתום האזנים לבל ישמע דבר רע אז יהיה בשבתו חוץ לכסות ולא ישמע דבר כי במדה שאדם מודד כו' ויסתתמו בעלי המקטרגים מלקטג עליו כי הית"ד סוד האורות יהיו מכסין לבל יגיע דברי המקטרגים ואז והיה מחניך קדו"ש סוד שמ"ע ולכן צריך האדם לכוון רגליו וידיו להיות בסוד ו' פשוטה בכריעה (מ"א).

נהרא דההוא נטיפא וכדין אתעכב(ת) תמן ואתבחין בין טב לביש⁶⁶⁸⁶ הה"ד (איוב לד ג) כי און מלין תבחן ונחיד יטעם לאכול (איוב לד ג) מ"ט יטעם לאכול בגין דאתעכב תמן ולא עייל ובהילולו לגופא וע"ד יטעם] (וגו') ומ"ט און מלין תבחן משום דאתעכב קלא בההוא נהרא דנטיפא בעקימותא (ד)אודנין ולא עייל בבהילולו (בגופא) ובג"כ אתבחין בין טב לביש:	הנטיפה ההיא. ואז מתעכב שם ונבחן, אם הוא טוב או רע. ז"ש, "כי און מלין תבחן", מהו הטעם שאון תבחן מילים. משום שהקול מתעכב באותו הנהר של הנטיפה, בהעיקום שבאזנים, ואינו נכנס במהירות. ועל כך נבחן אם הוא טוב, אם הוא רע.
ווחיד יטעם לאכול (איוב לד ג) מ"ט חיד יטעם לאכול בגין דיתעכב תמן ולא עייל בבהילולו בגופא וע"ד יטעם ויתבחן בין	"וחיד יטעם לאכול", מהו הטעם שחיד יטעם לאכול. הוא משום שנתעכב שם ואינו נכנס במהירות לגוף, וע"כ יטעום ויבחן בין מתוק

⁶⁶⁸⁶ כבר ידעת שהמ"ח ג' פעמים סוד קד"ם ובתוכם החלל והיינו להסיר הדמיון ממלכי קד"ם ונעשה חל"ל סוד חיי"ם ד' פעמים טו"ב וג' חללים הרי י"ב פעמים טו"ב סוד צדי"ק סוד ז"ה כלומר שבאים בנגלה בכללות וזה השער לרצון הבורא העצמות הנקרא ה' ונתחבר ז"ה בג' מ"ח סוד קד"ם ונעשה ציר"ן ועי"ז בא תמיד אור חדש על ציון ציון אמתי דמיון שבחר בו ה' ויוסיף לו שכל הפועל סוד יוסף הצדיק ויבינו שה' אלהינו בפנימיות שרצונו מתלבש בדבור התורה ובעלי כנפים מכסין בסוד ב' פעמי' הוי"ה אלהינו סוד רנ"ו תורה ותפלה בפנימיות וחיצוניות בדבור ה' אחד בחיצוניות סוד ט"ל מלאכות בגוף ובעולם, והבן מאד דברים אלו ויהיו חיים לנפשך ושקוי לעצמותיך שהם המצות גי' תר"ו מצות כמנין עצמו"ת ששה פעמים ויה"י כ"ן והוא מחסד הבורא שגילה לנו תורתו ומצותיו שרצונו בהם ובשבילם נבראו כל העולמות מראשית הכסא עד הארץ הדו"ם רגל"ו סוד רפ"ח ניצוצין חו"ג לעשות החסד ומשפט אשר בראש שבזה יכון כסאו כי רישא דמלכא בחסד ומשפט יכון כסאו וידוע שמט"ט נוגע עד עולם הבריאה ראשית הכסא ואין אנו משיגין בעוה"ז רק בסוד שמתחדש כנשר נעורכי סוד הנער"ר בסוד שס"ה שנים ימי חייו ע"י אור השמש שס"ה ימים ותמיד מחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית והם בכללות ג' שנקראו ראשית כידוע והוא עבד נאמן המושל בכל אשר"ר לו בסוד ונער קטן נה"ג ב"ם השגת האמונה קבלת ע"ל מלכות שמים מאה ברכות ואז בא בסוד ברכו"ת תוך"ך וב"ר פנימיות וחיצוניות לראש צדיק ח"י עלמין בסוד וז"ה כי רישא בשל"ת שש פעמים טו"ב כי זהו סוד האמונה אלהי השמים ואלהי הארץ וכשמתפשט בהבלי השמים אשר מגשימים המה משלו לו כי הוא מושל בהם ברצון הבורא בסוד כי שמ"י בקרבו ה' פעמים ע' כחות ועוד יש ה' להכניע דמיון השקר ולהסיר אולתו ע"י העלי בתוך הריפ"ת פ"י תור"ה ועל"י סוד מלכות שמים שגבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם ואנחנו עובדין בזה שגילה לנו שכן הוא רצונו ולא מרצונו ח"ו ולא מרצון שום נברא רק ברצון אלהינו המושל בכל ומלכותו בכל משלה והמשל השקרי הוא סוד בלע"ם בן בעו"ר כמ"ש למעלה ועיקר המשל הוא בכדי שיהא אפשר לשמוע ולכן יש בו נטיפו המוחין אשר המתקו קדמונינו לילך בעקב"י הצאן וצריך לזה כרי"ת דאודנין להכרית כל רשעי ארץ וז"ס אזנים כרי"ת לי והוא סוד תקון אזנים לתורה וצריך לזה יראה גדולה בסוד י"ם ר'קיע כ"סא תכלת בסוד אל תמר בו כי שם כל הטעות זכה נעשה לו סם חיים וכו' וסוד שמ"י בקרבו ג' שמות נעלמים בסוד זה שמי לעלם ותכליתן לשמוע ולגונזן בסוד הצורות רמו"ן דמט"ט בכדי שיכול להשיג כל מצוה טעמי' ושרשי' והג' בסוד ואלה"י לצור מחסי"י ס"ם ח"י בסוד ב"ן בסוד אליה"ו וז"ס ונסתרת בנחל כרי"ת והוא על פני הירד"ן נהר דינור הנעשה מזיעתן של חיות וטרחם הוא מחמת מעשה התחתונים ומשם השערות שחורות כעורב ממותרי מוחא ובהתברר נעשו גם הם טובים ומשם בא צרפתה לצרוף כצרוף את הכסף סוד ואת האלף ושבע [המאות] וחמשה ושבעים ומהם עשיית הווין לעמודים והוא אצל צידו"ן סוד קי"ן לחוף ימים ושם צריך לשקול הקודש כי אפי' משה אינשי לון ושם דבוקים ב' תמרות וביניהן יוצא עש"ן ושם החש"ך ואפל"ה היפוך האלף רק צדקת ה' עשה בהיותו בעוה"ז במצות לחור"ף ימ"ם ובכל ביתו נאמן הוא להכין בצדק ביתו אין חטא בא לידו וזה האפל הם אלף ומאה דרגין בסוד (מ"א).

למר. בנקב הזה שבאזנים, תלויים נקבים אחרים שהם, נקבי העינים, נקב הפה, נקב החוטם.	מתיקא למרירו בהאי נוקבא דאודנין תליין נוקבין אוחרנין ⁶⁶⁸⁷ נוקבא דעיינין נוקבא דפומא נוקבא דחוטמא:
כי מהקול ההוא שנכנס בנקב האזנים, אם צריך, נכנס לנקבי העינים, (והעינים) מוציאות דמעות מהקול ההוא אם צריך נכנס לנחיריים שבחוטם, ומוציאים עשן ואש מהקול ההוא. ז"ש "וישמע ה' ויחר אפו ותבער במ אש ה'".	מההוא קלא דעיל בנקבא דאודנין אי אצטריך עיל לנקבי דעיינין ונבעין דמעין מההוא קלא אי אצטריך עיל לנקבא דחוטמא דפרדשקא ומפקי תננא ואשא מההוא קלא דה"ד (במדבר יא א) וישמע יי' ויחר אפו ותבער במ אש יי':
ואם צריך, נכנס הקול לנקב הפה, ומדבר, וגוזר דיבורים (גזירות) מהקול ההוא. הכל הוא מהקול ההוא של האזניים ונכנס (משם) לכל הגוף, והכל נרעשים על ידו. (כמה תלוי) תלוי באזן הזו. אשרי מי ששומר דבריו.	ואי אצטריך עיל ההוא קלא לנקבא דפומא ומליל וגזר מלין ונ"א גזריין ⁶⁶⁸⁸ מההוא קלא כלא מההוא קלא דאודנין עיל בכל גופא ואתרגיש מניה [כלא כמה במה] וכולא (במה) תלייא בהאי אודנא זכאה מאן דנטיר מלוי:
ע"כ כתוב, נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה. אזן זו קרא בה שמיעה, ובשמיעה נכללים אלו המוחות. חכמה נכללת בה, שנאמר "ונתת לעבדך לב שומע", בינה, כמ"ש "דבר כי שומע עבדך", "כי שומעים אנחנו" [ובאלה תלויים הכל].	ע"ד כתיב (תהלים לד יד) נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה האי אודנא קרי ביה שמיעה ובשמיעה אתכלילן אינון מוחי חכמה אתכליל ביה דכתיב (מלכים א' ג ט) ונתת לעבדך לב שומע בינה כמה דאת אמר (שמואל א' ג י) דבר כי שומע עבדך (מלכים ב' יח כו) כי שומעים אנחנו (ובהני תליין כלא):
דעת, כמ"ש, "שמע בני וקח אמרי", "ומצותי תצפון אתך". הרי שהכל תלוי באזנים. ובאזן זה תלויים התפילות, הבקשות, ופקיחת העינים. ז"ש "הטה ה' אזנך ושמע פקח עיניך וראה", הרי שהכל תלוי בו.	דעת כד"א (משלי ד י) שמע בני וקח אמרי (שם ב א) ומצותי תצפון אתך הא כלא ותליין (תלייא) באודנין בהאי אודנא תליין צלותין ובעותין ופקיחת דעיינין הדא הוא דכתיב (מ"ב יט טז) הטה יי' אזנך ושמע פקח עיניך וראה הא כלא ביה תלייא:
באזן זו תלויים הסודות העליונים שאינם יוצאים לחוץ. ולכן היא עקומה מבפנים, וסוד הסודות סתומים בה. אוי לאותו שמגלה סודות. ומשום שאזן זו אוסף לתוכו את הסודות, והעיקום שמבפנים לוקח אותם, אינו מגלה סודות לאותם	בהאי אודנא תליין רזין עלאין דלא נפקין לבר בג"כ היא עקימא לגו ורזא דרזין סתימין ביה ווי לההוא מגלה רזין ובגין דהאי אודנא וכנישא (בטיש) רזין ועקימותא דלגו נטיל לון לא גלי רזין לאינון דועקימין בארחייהו אלא לאינון דלא עקימין דה"ד

⁶⁶⁸⁷ בטנת"א (פרק ו') בענין ז' נקבי הראש אמר שם כי האזניים הם חו"ב והעינים הם נצח הוד, וע' עוד בא"א (פרק ו') ובשער הכוונות (דף צ' ע"ד) וכן משמע ג"כ באד"ז (רצד ע"ב) וכו' האזניים למעלה מכולם, וע' בזה במאמרי רשב"י (דף כד ע"ב ודף כה ע"ד מדפוח"ח תרנ"ח) ומשמע מכ"ז שהאזניים הם למעלה מהעינים (דע"ה ח"א ד ע"ב), האצילות, שהוא מקבל כל תיקונו מא"ק, והוא ע"י אורות האח"פ שהם בא"ק כבחי' ה"ג ת"ד שבא"א, והם נפקין מאודנין כמ"ש בספד"צ (רפ"ב יח ע"א), וכן הוא ג"כ בא"ק בהאורות דהאח"פ שבו כי עיקרן הוא האורות דהאזניים, וכמ"ש באד"ז (כללים ח"ב כב ע"ב), ועי' ביאורים ח"ב פ ע"ב.

⁶⁶⁸⁸ עי' פע"ח (לה ע"ג) [מהחברים]: אמא דאיהי פומא ממלל רברבן (דניאל ז ח ספד"צ לג ע"א), דגזיר גזירין, פי' חותך השפע מלמעלה לצורך הז"א.

(תהלים כה יד) סוד יי' ליראיו ובריתו להודיעם [דנטלי ארחוי ונטילין] (דנטיר ארחוי ונטיר) מלין:	שעקומים בדרכם, אלא לאלו שאינם עקומים. שנאמר "סוד ה' ליראיו וגו' ובריתו להודיעם" שלוקחים דרכיו ולוקחים דבריו.
ואינון דעקימין בארחהו [נטילין] (נטיל) מלין ועיילין לון בבהילו ולית בהו אתר לאתעכבא וכל נוקבין אחרנין מתפתחין ביה עד דנפקין מלין בנוקבא דפומא ואלין אקרו חייבי דרא שנואי דקב"ה:	ואלו שדרכם הוא עקום, הם לוקחים דברים ומכניסים אותם במהירות, כך שאין בהם מקום להתעכב. וכל הנקבים האחרים, נפתחים בה עד שיוצאים הדברים בנקב הפה. ואלו נקראים רשעי הדור שנואי הקב"ה.
במתניתא דילן תנן כאילו קטיל גוברין וכאלו פלח לע"ז וכלא בחד קרא דכתיב (ויקרא יט טז) לא תלך רכיל בעמך ולא⁶⁶⁸⁹ תעמוד על דם רעוין אני יי' מאן דעבר על האי רישא דקרא כאילו עבר על כלא:	בברייתא שלנו למדנו הוא כאלו הרג אנשים, וכאלו עבד עבודה זרה. והכל בפסוק אחד, שנאמר, "לא תלך רכיל בעמך לא תעמוד על דם רעך אני ה'". מי שעבר על ראש הכתוב, כאילו עבר על הכל.
זכאה חולקיהון דצדיקיא דעלייהו כתיב (משלי יא יג) ונאמן רוח מכסה דבר נאמן רוח ודאי דהא רוחא דלהון מאתר עלאה קדישא אשתליף ובג"כ נאמן רוח אקרון וסימן דא אוקימנא (כל) ההוא אדומגלה רזין בידוע דנשמתי לאו איהו מגופא דמלכא קדישא ובג"כ לית וביהו (ליה) רזא ולא מאתר דרזא הוא:	אשרי חלקם של הצדיקים שעליהם נאמר "ונאמן רוח מכסה דבר". "נאמן רוח" ודאי, כי הרוח שלהם נשלף מהמקום העליון הקדוש, ולכן נקראים "נאמן רוח". והעמדנו סימן זה מי שמגלה סודות, ידוע שנשמתו אינה מגוף המלך הקדוש, ולכן אין בו סוד, ואינו ממקום הסוד.
וכד יפוק⁶⁶⁹⁰ נשמתי אלא (ל)אתדבקא בגופא דמלכא דהא לא אתריה הוא ווי לההוא בר נש ווי ליה ווי לנשמתי זכאה חולקיהון דצדיקיא אדומכסין רזין כל שכן רזין עלאין דקודשא בריך הוא (רזין עלאין דמלכא קדישא) עלייהו כתיב (ישעיה ס בא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ	וכשנשמתו יוצאת אינה מידבקת בגוף המלך, כי אינו מקומה. אוי לאותו האדם אוי לו אוי לנשמתו, אשרי חלקם של הצדיקים המכסים את הסודות. כל שכן הסודות העליונים של הקב"ה [של המלך הקדוש], עליהם נאמר "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ".
רצה/א	
אנפוי כתרין תקרובין דבוסמא⁶⁶⁹¹ (כלהו) סהדותא על מה דאמינא⁶⁶⁹² דהא	הפנים הם כשתי מנחות של בשמים. [כולם] עדות על מה שאמרתי, שהרי העדות תלויה בהם,

⁶⁶⁸⁹ לא (דפ"ו).

⁶⁶⁹⁰ תיפוק (דפ"ו).

⁶⁶⁹¹ כמ"ש לחיו כערוגת הבושם ולשון ערוגת הוא מלשון כאיל תערוג נפשי לך תערוג ומחמת שהפנים הוא סוד הפנימיות הוא דוגמת ערוגת וחמודת הבשמים רק הריח הטוב שהוא הפנימיות שבהן ומה שאמר לחיו וכאן אמר אנפוי מפורש באד"ר שכלל הדיקנא נכלל בלחיו ועיקר הדיקנא הוא להדרת פנים ולכן תלוי יופי וחמדת הדיקנא בהפנים וזהו כערוגת הבושם שהוא הפנים ועוד ענין ערוגת כי בפנים הם האתון תמיד ולכן מתלהטין ר"ע עלמין כ"ז אותיות עשרה פעמים והאותיות נחצבו כמין ערוגה כמ"ש בס"י לכן אמר כערוגת הבושם (מ"א).
⁶⁶⁹² כלומר על כל מה שאמר למעלה על השמיעה וראיה וריח וכל מעשיו הכל נכרין באנפין ונרשמין בסוד עדות שעיקר העדות הוא בפנים כמ"ש בזוהר פ' יתרו (מ"א).

סהדותא בהו תליא ובכלא תליא סהדותא⁶⁶⁹³ אבל הני תקרובי דבוסמא חוורא וסומקא סהדותא לאבא ואימא⁶⁶⁹⁴ סהדותא לאחסנא דירית ואחיד לון⁶⁶⁹⁵:	והעדות תלוי בכל. אבל אלו מנחות הבשמים, לבן ואדום, הן עדות על אבא ואמא. הם עדות על הירושה שירש ואוחז בהם.
והא במתניתא דילן אוקימנא כמה פרסי בין חוורא לסומקא ואתכלילון ביה כחדא בסטרא דחורא כד אתנהיר מן נהירו⁶⁶⁹⁶ דחוורא דעתיקא חפייא ההוא חוורא על סומקא וכלא⁶⁶⁹⁷ בנהירו אשתכח ווכדין כתיב (במדבר ו כה) יאר יי פניו אליך:	והנה בברייתא שלנו בארנו כמה פרסאות בין לבן לאדום, הם נכללים כאחד בצד הלבן. כאשר מאיר מהאור הלבן דהעתיק, אז מכסה הלבן על האדום, והכל נמצא בהארה, ואז נאמר "יאר ה' פניו אליך".
וכד [תליין] וחייבין סגיאין תליין [סלקין] (ס"א תליין) דינין בעלמא (וחייבין סגיאין) אשתכחת סגירותא בכלא (ס"א בעלמא) וסומקא אתפשט באנפין וחפייא כל [נ"א על] חוורא ווכדין כלא אשתכח בדינא ווכדין וכתוב (תהלים לד יז) פני יי בעושי רעו (בגדי קנאה כתיב [ישעיה נט יז] בגדי נקם) וכלא בהאי תלייא ובגין [דא] סהדותא הוא בכלא:	וכשהרשעים מרובים, ודינים תלויים בעולם, נמצא סגירה בכל (בעולם), והאדום מתפשט בפנים, ומכסה כל [על] הלבן ואז הכל נמצא בדין. ואז נאמר, "פני ה' בעושי רע". (בגדי קנאה נאמר בגדי נקם) והכל תלוי בזה, ולכן הוא עדות על הכל.
כמה וכמה מארי תריסין מחפאן להני גווי מצפאן להני גווי כד נהירין גווי כל עלמין כלהו בחדו בזמנא דנהיר חוורא כלא אתחזו בההוא גוונא וכד אתחזי בסומקא כלא הכי אתחזו [בההוא] (בהנהו) גווי⁶⁶⁹⁸ באלין תקרובין (ס"א תקונין) דב(ב)וסמא שארי דיקנא לאתחזא מרישא דאודנין ונחית וסליק בתקרובא דבוסמא:	כמה וכמה בעלי מגינים מכסים על אלו הגוונים ומצפים לאלו הגוונים. וכשהגוונים מאירים, כל העולמות הם בשמחה. בזמן שמאיר הלבן, הכל נראים בגוון הזה, וכשנראה באדום, נראים הכל בגוון ההוא. באלו מנחות הבשמים, מתחיל הזקן להיראות מתחילת האזנים, ויורד ועולה במנחת הבשמים.
שערין אוכמין דדיקנא בתקונא ואהו שפיר כגיבר תקיף ושפיר משחא דרבות [ד]דיקנא עלאה דעתיקא בהאי דיקנא דזעיר אנפין ואתחזי ונהירו שפירו דהאי דיקנא בט' תקונין אשתכח:	השערות השחורות של הזקן, בתיקון נאה ויפה, כגבור תקיף ונאה. שמן המשחה של הזקן העליון דהעתיק נראה ומאיר בזקן זה של ז"א. היופי של הזקן הזה, נמצא בתשעה תיקונים.

⁶⁶⁹³ כלומר הגם שבכולא סהדותא באזן בשערות ובעינים ובמצח ובפה ביותר (מ"א).

⁶⁶⁹⁴ יש בו ב' גוויין ביחד בסוד צח ואדום וצ"ח הם ב' פעמים מ"ט כחות בסוד הצחות ואדום הוא סוד הדמיון הבא מחו"ב או"א הם עדות על מקום מחצבו ושרשו אשר מקבל תמיד בסוד חלק כמ"ש למעלה והם העטרין שנתוסף לו תמיד חו"ב הבינה ע"י דמיון הבא מציורי הגוף וכחותיו הבא מאימא והארץ והלב והחכמה הבא מהרוחני השמים ואורה ומתפשט במוח ואלו הב' המה מעידים לו בסוד העידותי בכם את השמים ואת הארץ בפנים בגווי בסוד צח ואדום שחלקו שנתעלה תמיד בחו"ב ומחדש בכל יום ישמח את אביו ותגל יולדתו כמ"ש אביו זה הקב"ה ואמו זה כנסת ישראל תורה שבכתב ושבע"פ (מ"א).

⁶⁶⁹⁵ גם הוא עדות בפנים על הירושה שהיא התורה והמצות הנגלות ממש החכמה עדות להן והם לו שהם מתוקים מדבש (ונופת צופים) וטוב טעם ודעת ועוד מעיד שאחיד לון ומקיים התורה והמצות הרי כלל העדות בפנים וז"ס הכרת פניהם ענתה בס (מ"א).

⁶⁶⁹⁶ "מן נהירו" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "מנהירו".

⁶⁶⁹⁷ וכלהו (דפ"ו).

⁶⁶⁹⁸ גוונא (דפ"ו).

919 | Page

וכד משחא דרבות ודתלת עשר נביעין (קודש') דדיקנא דעתיקא קדישא נהיר בהאי דיקנא אשתכחו כ"ב תקונין וכדין מתברכין כלהו וישראל סבא מתברכא בהאי וסימן (בראשית מה כ) כך יברך ישראל וכל תקונין דדיקנא ודא אוקימנא באדרא וקדישא דכלהו מתיקונין דעתיקא קדישא אתקנו:	וכאשר שמן המשחה של י"ג מעיינות הזקן דהעתיק הקדוש מאירות בזקן זה, נמצאים כ"ב תיקונים, ואז כולם מתברכים. וישראל סבא מתברך בזה, והסימן, כך יברך ישראל, כל התיקונים של הזקן זה בארנו באדרא הקדוש, שכולם נתקנו מהתיקונים דהעתיק הקדוש.
והכא בעינא ולגלאה מה דלא אתגלי תמן בגין למיעל בלא כסופא (הא כל תקונין דדיקנא אוקימנא דכלהו מתקונין דדיקנא עתיקא קדישא אוקימנא באדרא קדישא) שיתא אינון מ' אקרון:	וכאן אני רוצה לגלות מה שלא נגלה שם, כדי ליכנס בלי בושה. [הרי שביארנו את כל התיקונים של הזקן, שכולם מהתיקונים של הזקן דע"ק (ש)ביארנו באדרא הקדוש]. ששה הם, ונקראים תשעה.
(ד)תקונא קדמאה⁶⁶⁹ נפק [ההוא] (בהו) ניצוצא בוצינא דקרדינותא ובטש בתחות שער דרישא מתחות קוצין דעל אודנין ונחית מקמי פתחא דאודנין עד רישא דפומא הא תקונא דא [מ]עתיקא קדישא לא אשתכח אלא כד נגיד (מ)מזלא דעתיקא קדישא ותלייא מניה ההוא מבועא דחכמתא (חסר) כד אימא אתמשכא ואתכלילת [ב]אורא דביא:	התיקון הראשון הוא שהניצוץ הזה של הנר הקשה יצא והכה תחת לשער ראשו מתחת לקוצין שעל האזנים, וירד לפני פתח האזנים עד לראש הפה. הרי תיקון זה שמע"ק לא נמצא אלא כאשר נמשך מזל של זקן הקדוש תלויים ממנו אותו מעיין החכמה כאשר אמא נמשכת ונכללת באויר הטהור.
ההוא חוורא נקיט אימא (חסר) וניצוצא עאלת ונפקת ואתאחד דא בדא ואתעבדת חד תקונא וכד אצטריך סלקא דא על דא ואתכסיא חד מקמי [חדא] (חבריה) ובג"כ כלא אצטריך חד למעבד נוקמין וחד לרחמא ועל האי תאיב להאי דיקנא דוד מלכא כמה דאוקימנא:	אמא לוקחת אותו לבן, והניצוץ העליון יצא. התאחדו זה בזה, ונעשה התיקון הא'. וכשצריך, עולה זה על זה, ומתכסה אחד מלפני השני. ולכן הכל נצרך האחד לעשות נקמות, והאחד לרחם. ובזה חשק דוד המלך לזקן זו, וכמו שלמדנו.

⁶⁶⁹ ענין זה נתבאר בסוף הקדמת ביאור אדרת האזינו וע"ש. גם נתבאר בפ' נשא (דף קמו ע"ב ברע"מ) איך דיקנא דז"א נשלמת לי"ג תקונין. עוד דע כי אלו תיקוני דביקנא דז"א נזכרים בפרשת שלח לך והם באופן זה: ארץ א'. אפים ב'. ורב חסד ג'. נושא עון ד'. ופשע ה'. ונקה ו'. נמצא ששיתא אינון. אבל תשעה אקרון עם שלשה אחרים שהם לא ינקה, פוקד כו', על שלשים. הרי שלשה אחרים נמצאו כולם תשעה ואלו הם התשעה ראשונים שבדיקנא דז"א ומאירים מלמעלה אל רחום וחנון שהם מן הי"ג דרישא שהם יה"ו של העליון דא"א בארץ אפים ורב חסד שהם שלשה כנודע נמצאו שלשה עלאין מאירין באלו השלשה גם השלשה אחרים שהם ואמת נוצר חסד לאלפים הם מאירים בשנים תחתונים דז"א שהם נושא עון ופשע ולפי שהשלשה עלאין הם אותיות יה"ו של ההו"ה דבתר כתפוי דא"א ואין שם כל כך הארה גדולה לכן אין בהם כח להאיר זולתי בשנים תחתונים ולא בשלשה כמספרם נשאר עתה ה' אחרונה שבהו"ה עליונה דא"א וה' תתאה שבהו"ה תתאה דבתר כתפוי דא"א ואלו הם מאירין כאן בז"א במדת ונקה. והטעם למה נצטרכו שתי ההו"ה הנז' להאיר כאן הוא מפני להאיר בג' אחרונים שהם פוקד עון אבות כו' כנ"ל. והנה הם דינין וצריכין מיתוק והארה גדולה להמתיקם. והנה עם אלו השלשה הם ששה עשר אלא שאלו נדחי' מפני שהם דינים כנז'. והנה ההו"ה העליונה דא"א שמאיר בז"א בשנים מהם אעפ"י שמקבלים הארה מהם אין הארתם שוה לעליונים ולכן למטה בשמותם אין בהם אותיות וא"ו ה"א אבל אותיות י"ה יש כאן למטה וכמו שיש למעלה בתיקון ראשון דא"א מי אל כמוך גם כן פה בז"א יש בו אל גם כן בתיקון ראשון ממש ותיקון השני דא"א שהוא נושא עון הוא התיקון העשירי בז"א (שער מאמרי רשב"י).

בהאי דיקנא ט' תקונין אשתכחו שיתא רבוון דתליין בהו ומתפשטין בכל גופא ואלין שיתא דתליין תליין בשערי דתחות תקרובא דבוסמין תלת מהאי סטרא ותלת מהאי סטרא [וביקירותא] (ובקיעתא ס"א) (וביקירותא) דדיקנא תליין תלת אחרנין חד לעילא בשפון ותרין באינון שערין דתליין עד טבורא:	בזקן זה נמצאים ט' תיקונים, שש רבוא התלויים בהם ומתפשטים בכל הגוף, ואלו הששה התלויים, תלויים בשערות שמתחת למנחת הבשמים, שלשה מצד זה ושלשה מצד זה. ובכבוד של הזקן, תלויים ג' אחרים, אחד למעלה שעל השפתים, ושנים, באלו השערות התלויות עד הטבור.
וכל הני שיתא ג' מכאן וג' מכאן אתמשכן ותליין כלהון באינון שערי דתליין ומתפשטין בכל גופא ובגין דהני תלתא (ר)אינון ביקירו דדיקנא יתיר מכלהו כתיב בהו שמא קדישא דכתיב (תהלים קיח ה) מן המצר קראתי יה (שם ו) יי לי לא אירא:	וכל אלו הששה, ג' מכאן וג' מכאן, כולם נמשכים וכולם תלויים בשערות האלו התלויות, ומתפשטים בכל הגוף. ומשום שאלו השלשה הם בכבוד של הזקן יותר מכולם, כתוב בהם השם הקדוש. שנאמר "מן המצר קראתי יי", "הו"ה לי לא אירא".
והא דאוקימנא באדרא מן המצר קראתי יה מאתר דשרי דיקנא לאתפשטא דהוא אתר⁶⁷⁰⁰ רחיק מקמי אודנין שפיר הוא ובספרא דאגדתא דבי רב ייבא סבא הכי אמר ואוקים דשירותא דדיקנא מחסד עלאה דכתיב (ד"ה א' כט יא) לך יי הגדולה וזה הגבורה והתפארת וגו' וכלא [הוא] (הו) והכי שארי ותשעה אתמשכן ותליין בדיקנא ומקמי אודנין הכי שארי וקיומא לא מתקיימין אלא באתר אחרא כמה דאוקימנא:	ומה שלמדנו באדרא "מן המצר קראתי יי", ממקום שהזקן מתחיל להתפשט, שהוא מקום (דחוק) רחוק מלפני האזנים, ויפה הוא. שכן בספר האגדה של בית מדרשו של רבי ייבא סבא כך אמר וביאר, שתחילת הזקן הוא מהחסד העליון. שנאמר "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת וגו'". והכל הוא וכך מתחיל וט' נמשכים ותלויים בזקן, ומלפני האזנים, שכן כך מתחיל הקיום ואינם מתקיימים, אלא במקום אחר, כמו שבארנו.
וכד אצטריך עלמא לרחמי אתגלייא מזלא וקדישא (עתיקא) וכל הני תקונין דבדיקנא יקרא דזעיר אנפין כלהו רחמי משתכחי ווכד אצטריך לדינא מתחזיין דינא וכדין עבדין (בגין דעבדין) נוקמין לשנאיהון דישאל לאינון דעקין להו	וכשהעולם צריך לרחמים, מתגלה המזל הקדוש. כל אלו הם התיקונים שבזקן המכובד של ז"א. כולם נמצאים ברחמים, וכשצריך לדין, אזי נראה הדין, ואז עושים נקמות בשונאי ישראל, באותם שמצערים אותם.
רצה/ב	
כל יקירו דדיקנא באינון שערי דתליין אינהו משום דכלא בהאי תליין כל הני שערי דדיקנא דזעיר אנפין כלהו קשישין תקיפין משום דכלהו א(ת)כפיין לדינין בשעתא דמזלא קדישא אתגליי וכד בעא לאגחא קרבא ובהאי דיקנא אתחזי כגבר תקיף מארי נצחון קרביא וכדין מריט מאן דמריט ואגליש מאן דאגליש:	כל כבוד הזקן הוא באותם השערות, והם התלויות משום שהכל תלוי בהם. כל אלו השערות של הזקן דז"א, כולן קשות וחזקות, משום שכולן כופות את הדינים בשעה שנגלה המזל הקדוש. וכשרוצה לעשות מלחמה, נראה בזקן זה, כגבור אמיץ בעל נצחון מלחמה. ואז מורט מי שמורט, ומגבח מי שמגבח.
הני תשעה תקונין אמרן משה זמנא תניינא בשעתא דאצטריך לאהדרא לון	אלו ט' התיקונים אמרם משה פעם שניה בשעת שהיה צריך להחזיר

⁶⁷⁰⁰ (ס"א דחיק) (נוסף בדפ"ו).

כלהו רחמי דאע"ג דתליסר תקונין לא אמר(ינן) השתא בכוונא תלייא מלתא דהא [לא] ייעול בהני תקונין לאדכרא [אלא] במזלא אתכוון ואדכר ליה הה"ד (במדבר יד יז) ועתה יגדל נא כח יי:	אותם כולם לרחמים. שכן אע"פ שלא אמר עתה י"ג תיקונים, הדבר תלוי בכוונה, שהרי לא יכנס להזכיר אלו התיקונים אלא היה מתכוון במזלא. והזכירו, כמו שנאמר, "ועתה יגדל נא כח ה".
[מאן כח אדנ"י] דההוא⁶⁷⁰¹ ודאקרי מזלא קדישא סתימא דכל סתימין דחילא דא ונהירו דא ממזלא תלי וכיון דאמר משה דא ואדכר דא ואתכוון [ביה אמר הני] (בה אמר) תשעה תקונין דתליין בזעיר אנפין בגין דוונהירו כללו ולא ישתכח דינא וע"ד כלא במזלא תלי:	מיהו "כח ה". זהו אותו הנקרא המזל הקדוש, הסתום מכל הסתום. היראה הזו והאור הזה תלוי מהמזל. וכיון שאמר משה את זה והזכיר את זה, ונתכוון בו, אמר אז את אלו ט' התיקונים התלויים בז"א כדי שיאירו כולם ולא ימצא דין, ועל כן הכל תלוי במזל.
האי [דיקנא] (דינא ס"א דיקנא) כד שראון (שריין) שערי [לאתערא] ולאתערבא (נ"א לאתארכא) אתחזיו [לאתעכבא] כגיבר תקיף [כגיבר] (רגיל) מארי נצח קרבין ובהאי (דהאי) דיקנא נגיד משח דרבות מעתיקא סתימא כד"א (תהלים קלג ב) כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן:	הזקן הזה, כשהשערות מתחילות להתעורר [נ"א התערב נ"א להאריך], נראה הוא כגבור אמיץ, כגבור בעל נצחון מלחמות. בזקן זה נמשך שמן המשחה מהעתיק הסתום. כמ"ש "כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן".
אלין שערי לא חפיין על שפון ושפון כללו סומקין כוורדא דכתיב (שיר ה יג) שפתותיו שושנים שפון מרחשן גבורה מרחשן חכמתא באינון שפון תליין טב וביש חיי ומותא:	שערות אלו אינן מכסות על השפתים. והשפתים כולן אדומות כשושנה. שנאמר, "שפתותיו שושנים", השפתים דובבות גבורה, ודובבות חכמה. בשפתים אלו תלויים הטוב והרע. החיים והמוח.
מאלין שפון תליין מאריהון דאתערותא דכד מרחשין אלין שפון מתערין כלא [למגזר] (ומארי⁶⁷⁰²) דינא בכל בתי דינין (דמדוריהון בהון ובג"כ ואקרון) ודאקרון עירין דכתיב (דניאל ד יד) בגזרת עירין פתגמא ובמימר⁶⁷⁰³ וגו' מאי עיר בספרא דאגדתא כד"א (שמואל א' כח טז) ויהי ער(י)ך⁶⁷⁰⁴ דמתערין דינין לאינון דלא אתרחימו לעילא בג"כ מתערין אלין דאינון מארי [דבבו להון] ודבבו דכלהון (דכלהון) ועכ"ד בתרי גווי דרחמי⁶⁷⁰⁵ [ודינא] וע"ד אקרון עיר וקדיש דינא ורחמי:	משפתים אלו תלויים בעלי ההתעוררות, כי כאשר שפתים אלו דובבות, מתעוררים כולם לגזור (בעלי) דין בכל בתי הדין (שגרים בהם ולכן) הנקראים, "עירין". שנאמר "בגזירת עירין פתגמא ובמאמר וכו'". מהו "עיר". בספר אגדה כמו שנאמר "ויהי ערך". כי הדינים מתעוררים לאלו שאינם אהובים למעלה, לכן מתעוררים אלו שהם בעלי ריב (להם) (שכולם). ועם כל זה, (הם) בב' צבעים, ברחמים ובדין. וע"כ נקראים "עיר וקדיש". [דהיינו] דין ורחמים.
ובאלין שפון אתחזי פומא כד אתפתח	ובשפתים אלו, כשנפתחות, נראה הפה. הרוח היוצאת מן הפה,

⁶⁷⁰¹ ההוא (דפ"ו).

⁶⁷⁰² מארי (דפ"ו).

⁶⁷⁰³ ובמאמר (דפ"ו).

⁶⁷⁰⁴ זה תבין ממה שביארנו בפ' פקודי דף רנז ע"א (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁷⁰⁵ ברחמי (דפ"ק).

מתלבשים בו כמה אלפים ורבבות. וכשהוא מתפשט, מתלבשים בו הנביאים הנאמנים, וכולם נקראים "פה ה".	רוחא דנפיק מן פומא ביה מתלבשין כמה אלף ורבבין וכד אתפשט מתלבשין ביה נביאן מהימני וכלהו פה יי אקרון ⁶⁷⁰⁶ :
כשהדיבורים יוצאים מן הפה, ומדובבות בשפתים, המה מאירים לכל ח"י אלף העולמות, עד שנקשרים כולם יחד בח"י דרכים ושבילים הנודעים. והכל מחכים לפה הזה (בזה), בלשון המדברת גדולות בקשר של אור שבכתר.	כד מלין נפקין מן פומא ומתרחשין (בשפון) [מתנהרין] לכלהו תמני סרי אלפין [עלמין] עד דמתקטרין כלהו כחדא [בתמניסר אורחין] (בתריסר אורחין) ושבילין דאשתמודען וכלא מחכאן ולפומא דא בדא ⁶⁷⁰⁷ בלישן ממלל רברבן [בקטרא דטיהרא בעוטרא] (בקטרא דטיהרא בעטורא):
ועל זה נאמר "חכו ממתקים", ממתקים ודאי, מהו חכו. כמ"ש "וחיך יטעם לאכול". "וכלו מחמדים" אש ומים. האש והמים, נתקנים (ומידבקים) ויפים בציורים, כי הגוונים מתחברים יחד.	וע"ד כתיב (שיר ה טז) חכו ממתקים [ממתקים ודאי מאי חכו] (ודאי) כד"א (איוב לד ג) וחיך יטעם לאכול וכלו מחמדים אש ומים אשא ומיאי [מתתקנן] (מעתיקין) ⁶⁷⁰⁸ ויאן [בציורוי ⁶⁷⁰⁹] (בסטרוי) דהא גווני מתחברין כחדא:
"חיכו" באותיות הרשומות שהן נחקקות בו בכתריהם אחה"ע נקפאים בגרון א', מגרש מלכים "ומהעדא מלכין ומהקם מלכין [תרגום מסיר מלכים. מקים מלכים]".	חכו באתוון רשימן דמתגלפן בעטרוי גלידין [אחה"ע בגרון] א' [למארי עדן] דטריד מלכין (דניאל ב כא) ומהעדא מלכין (דטריד מלכין) ומהקם מלכין:
ח' מגרש ויורד, עולה ומכתיר. כובש באש ונקפא ברוח ה'. יונק מאמא, מכה לנקבה המתפשטת לנקבה גדולה. בתאוות העיר הקדושה שהמקומות נקשרים זה בזה. כמ"ש, "הר המור גבעת הלבונה".	ח' דטריד ונחית וסליק ועטיר [כביש באשא] (ברישא ואשא) גליד ברוחא ה' [ינוקא] (ירוקא יניקא) דאימא סטיר לנוקבא אתפשט לנוקבא רבא בתיאובתא דקרתא קדישא דמתקטרי [אתרין] (תדיר) דא בדא כד"א (שיר ד ו) הר המור גבעת הלבונה:
ע' ציור האורות החקוק בשפתיים, שהענפים הרצים מתאחדים בציידם עם רוחות החקוקים. הנה בסוד האותיות של שלמה המלך נכתרו אלו האותיות ד' בד' גיכ"ך בחיך כמ"ש	ע' טיהרא דטיפסא גליפא [בשיפסא] (בשפוטא) רהיטין דענפין מתאחדן לסטרוי לרוחין גליפין והא ברזי דאתוון דשלמה מלכא אתעטרו אלין אתוון ד' בד' גיכ"ך

⁶⁷⁰⁶ האור הנמשך להם להתתקן הוא רק מהפה, לכך ממונים הם רק על שירה, וכמ"ש באד"ר שם וכלהון אקרון פה, וכן הוא באד"ז (רצה ע"ב) (דע"ה ח"ב סא ע"ב).

⁶⁷⁰⁷ מוסגר בדפ"ו.

⁶⁷⁰⁸ (ס"א ומתדבקין) נוסף בדפ"ו.

⁶⁷⁰⁹ בציורוי (דפ"ו).

[בחיך] ובחיך כד"א (איוב לד ג) וחייך יטעם לאכול (איוב ו ו) היאכל תפל מבלי מלח⁶⁷¹⁰ וגו' וכתוב (ישעיה לב יז) והיה מעשה הצדקה שלום (תהלים יט יא) הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים וגו' שהם מתוקים ודאי:	ו"חייך יטעם לאכול", "היאכל תפל מבלי מלח וכו'". ונאמר, "והיה מעשה הצדקה שלום", "הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים וגו' שהם מתוקים ודאי.
דוד מלכא אמר (תהלים יט יב) גם עבדך נזהר בהם וגו' אסדהנא עלי דכל יומא אזדהנא בהו דלא לאטעאה בהו בר יומא	דוד המלך אמר "גם עבדך נזהר בהם וגו'". אני מעיד על עצמי שכל ימי נזהרתי בהם שלא לטעות בהם, חוץ מיום אחד שהכתרתי כתרי המלך

⁶⁷¹⁰ נתבאר היטב בהקדמת ביאור אדרת האזינו וגם עתה נבאר ענין זה באופן אחר. הנה נודע כי אבא ואימא הם ברישא דז"א ובחינתם נקרא ראש ואינה נקרא גוף כי גוף הוא בחינת ששה הקצוות לבד וכמו שביארנו לעיל דר"ץ ע"א במ"ש באגדתא דרב יובא סבא כו' וע"ש והנה החיך הוא חכמה בסוד כח מה והגרון היא בינה מעלמא דאתי והלשון המזווג שניהם את החיך ואת הגרון הוא הדעת המזווג לאבא ואימא והנה כמו שביארתי לך כי יש חמש חסדים ביסוד הזכר וחמש גבורות בנקודת ציון שבה ומתבסמים אלו באלו כן על דרך זה הדעת שבחכמה הוא המושך חמש חסדים שבחכמה שהם אותיות גיכ"ק הבאים מן החיך שהוא החכמה ומתחברים עם חמש גבורות שבבינ' שהם אותיות אחה"ע הבאים מן הגרון שהיא הבינה וזמ"ש אשא ומייא מתתקנן ויאן בסטרוי והם החסדי' וגבו' דגיכ"ק ואחה"ע כנז' וזמ"ש אחה"ע בגרון א' דטריד מלכין כו' לפי שהם בחינות הגבורות והדינין אבל גיכ"ק בחי"ך עליהם נאמר הנחמדים כו' ומתוקים מדבש כו' כי הם החסדים וגם עליהם נאמר והיה מעשה הצדקה שלום כנודע סוד הצדקה והשלום. ולהיות כי חיבור שתי בחינות אלו הוא על ידי הלשון המזוג החיך והחכמה לז"א (צ"ל לזה אמר) כולא מחכאן דא דלא בלישן ממלל רברבן כו' כי הלשון הוא בחינת הדעת המזווג והוא כדמיון היסוד התחתון וזמ"ש בס' יצירה ברית הלשון וברית המעור. ודע כי לסיבה הנז' שזווג דאבא ואימא הוא בסוד הפה שהם חיי"ך וגרון ולשון כנז' לכן הזווג דאבא ואימא נקרא תמיד בלשון אכילה כמ"ש אכלו רעים כו' הנדרש בס' הזהר על זווג אבא ואימא כנז' בפ' ויקרא. עוד ירצה כי הנה נודע כי חמשה מוצאות אלו יוצאות מן הפה העליון וכבר הודעתך כי החמש חסדים יורדין מן הדעת ונכנסין דרך הגרון תוך גופא דז"א בבחינת אור פנימי אבל החמשה גבורות ברדתם מן הדעת כשמגיעות אל מקום הפה היוצאות משם לחוץ בבחינת אור מקיף ושבעה תחתונות שבו. ואלו הם שבעה הבליים הנזכרים בס' קהלת וכנגדם עומדים השבעה חסדים בפנים בבחינת אור פנימי כנז' ובלי ספק כי החסדי' הם גדולים ומעולים מן הגבורות אלא שלהיות החסדים בתוך ז"א. אבל הגבורות מקיפות בחוץ בגילוי ולכן אורן גדול' ובבחי' זו מעלתן גדולה על החסדים. והנה ביסוד של ז"א הוא כח הארת הגבורה שנתפשטו בפנים מתקבצו' שם בבחינת אור פנימי. ואמנם הבל יוצא דרך פה היסוד דרך העטרה לחוץ וחוזר ועולה להקיף את היסוד מבחוץ וזה ההבל הוא מן החסדים. והפנימי הוא בחינת גבורה' ונמצא כי החמשה גבורה' הם מקיפין מבחוץ את חג"ת נצ"ח והו"ד והבל החסדים מקיפות את היסוד. ונחזור עתה לבאר ענין החמשה מוצאות הפה שהם החמשה גבורות כנז'. והנה גם שהמדקדקים סידרום כסדר האלפא ביתא אחה"ע בומ"ף כו'. הסדר שלהם האמתי הוא כסדר מוצאם כי הנה ההברה והקול נעשים במקום הגרון ומשם יוצאות כולן לחוץ ונחלקות לחמשה מוצאות. הראשון הוא אותיות הגרון הקודמות לכולם כי שם מקור המוצא והם אחה"ע. אח"כ מתפשט הקול יותר לחוץ ויוצא עד החיך ושם נעשים אותיות גיכ"ק. אח"כ יוצא הקול עד הלשון ונעשים אותיות דטלנ"ת. אח"כ יוצא לחוץ עד השיניים ונעשים זססר"ץ. אח"כ יוצא הקול יותר לחוץ עד השפתים ונעשים אותיות בומ"ף. נמצא סדרן אחה"ע גיכ"ק דטלנ"ת זססר"ץ בומ"ף. וזה סדר שמות הגבורות כנז'. כי חמשה מוצאות אלו הם בחינת החמשה גבורות הנק' מנצפ"ך שיוצאות דרך הפה לחוץ ומהם נעשים הכ"ב אותיות כנז'. וכבר נודע כי אלו החמשה גבורות נקראים חסד גבורה ת"ת נצח הוד. ואמנם סדר מוצאן הם ממטה למעלה לפי כי ברדתם אל הגרון עומדות כסדרן זו למעלה מזו כסדר חגתנ"ה. ואם כן היותר סמוכה אל הגרון היא גבו' הוד התחתונה מכולן וממנה נעשו שם בראשו' אותיות אחה"ע בגרון. וכמו שידעת כי אימא עד הוד התפשטת לפי שהוד היא נקבה. והנה אחה"ע היא בחינת אימא. אח"כ יצאת גבורת הנצח דכורא עד החי"ך שהוא אבא ושם נעשו אותיות גיכ"ק כנודע כי הזכר בנצח והנקבה בהוד. אח"כ גבורת ת"ת והיא בלשון ושם אותיות דטלנ"ת. אח"כ גבורת הגבורה והיא בשיניים כנודע כי השיניים בחינת הגבורה בסוד שי"ן שורקת וכמ"ש בס' הזהר פרש' שמות ממעונות אריות דא אינון שיניים. וארי"ה בגמטריא גבורה ושם אותיות זססר"ץ. אח"כ יצאת גבורת החסד עד השפתים בסוד מ"ם דוממת שהיא חסד ונעשו אותיות בומ"ף. והואיל ואתא לידן נבאר ענין אלו החמשה גבורות הנקראים מנצפ"ך כי מצינו כמה מקומות שבהם נרשמי' פעולתן. כי הנה מצאנו היותם בסוד חמשה מוצאות הפה כנז' כאן באדרת האזינו (שער מאמרי רשב"י).

במערה של מרון, וראיתי נר של אש לוהט ברוחב של מירון (המערה), ונזדעזעתי.	חד דעטירנא עטרי מלכא במערתא (דמרנא ⁶⁷¹¹ וחמינא בוצינא) דאשא מ[ת]להטא אפותיא ודמירונייא (נ"א דמערתא) (דטרונא) ואזדעזענא:
מהיום ההוא נזהרתי בדעתי בהם. ולא עזבתי אותם כל ימי. אשרי חלקו של מי שנזהר במיתוק של המלך, וטועם אותם כראוי. על זה נאמר "טעמו וראו כי טוב ה' וכו'", ונאמר "לכו לחמו בלחמי וגו'".	מההוא יומא אזדהרנא בדעתאי בהו ולא שביקנא לון כל יומאי זכאה חולקיה מאן דאז[ד]הר [במתיקא] (דעתיקא) (ס"א במתיקא)) דמלכא [וטעים] (דטעים) בהו כד[נ]חזי על דא כתיב (שם לד ט) טעמו וראו כי טוב יי' וגו' וכתיב (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי וגו':
הזכר נתפשט בדעת, ונתמלאו אכסדראות וחדרים, מתחיל מתחילת הגולגולת ומתפשט בכל הגוף בחזה שלו ובזרועותיו ובכולו. מאחוריו נדבק ניצוץ של הנר הקשה ולוהט, והוציא	אתפשט דכורא בדעת ואתמליין אכסדרין ואדרין מרישא דגולגולתא שרי ואתפשט בכל גופא מחדוי [ודרועוי] (מדרועוי) ובכלא מאחורוי אתדבק ניצוצא ודבוצינא דקרדינותא ולהטא ואפיק
רצו/א	
גולגולת אחד סתומה מכל צדדיו, והארת (וירידת) ב' מוחין חקוקים בו, ונדבק בצד הזכר. לכן נקראת "יונתי תמתי". אל תקרי "תמתי" אלא "תאומתי" ודאי.	גולגולתא חדא סתימא מכל סטרוי ⁶⁷¹² ונהירו (ס"א ונחיתאו) דתרי מוחי גליפן [בה] ⁶⁷¹³ (הכי) ואתדבקת בסטרוי דדכורא בגין כך א[ת]קרי (שיר ה ב) יונתי תמתי אל תקרי תמתי אלא תאומתי ודאי ⁶⁷¹⁴ :
השערות של הנקבה, כלולים בהם הגוונים (גוונים תוך גוונים). כמ"ש, ודלת ראשך כארגמן. הגבורה, נקשרה בחמש גבורות. ומצידה נתפשטה	שערוי דנוקבא כלילן [בי גוונא] וביה גווני (ביני גרוני) (ס"א גווי ובגו גווי) כדכתיב (שם ז ו) ודלת ראשך כארגמן

⁶⁷¹¹ דמרוניא (דפ"ו).

⁶⁷¹² הוא סוד ה' מתחלה להטא בסוד הדיני' כאש בוערת סוד ה' מכות וכן אברהם בסוד י' נסיונות ויצא גלגלתא בסוד ג"ל גל"ת כנ"ל גילוי שיש בורא בעולם וחפץ ומשיג בעולם אך מ"מ סתימא מכל סטרוי כי לא נתגלה עדיין מהו רצונו ית' האמתי וממה להתיירא וזה גלגלתא סתימא וז"ס שנתגלה בסוד עקידה ויקרא למקום ההוא ה' יראה כו' והוא נסיון העשירי (מ"א).

⁶⁷¹³ נתבאר היטב בהקדמת ביאור האזינו ובפרט בענין תפלה של יד גם נתבאר בברכת אבות של תפלת שמנה עשרה דשחרית (שער מאמרי רשב"י). הם חו"ב אלפים שנה אברהם ויצחק עוקד ונעקד (מ"א).

⁶⁷¹⁴ כי דינין דדכורא סוד אחוריו הם רק בהתחלתן הם מראים לדין אבל באמת הם רחמים אך הגבורות הם לאכפייא דינין והם תכלית גמול ידי אדם לכן שם בחיצוניות סביבם רשעים יתהלכון פועל ידי אדם ונאחזים מן השערים סוד השערות משם אחיזת הקליפות ודנוקבא נייחין ברישא אבל קשין בסופא וכאשר נדבקין אחוריים זה בזה אין אחיזה לחיצונים כלל רק כאשר השלים עונם ארובות השמים נפתחו ומעינות תהום רבה ובא מבול וכן בסודם וה' המטיר כו' ויהפוך ויעל קיטור הארץ הגם שהי' להם שמות היה בסוד לבושי אדה"ר וכן חנוך נטל זיהרא דאדה"ר והיה בסוד עולם התהו וכן בערך זה קודם בריאת האדם וחיה שהכל בחי' א' בסוד אדה"ר ד"ו פרצופים נבראו וכן לא היה מקום לכבודו בארץ ועתה אחר ביאת אברהם שנתגלה בעולם שיש בורא בארץ אך לא נתגלה רק בכלליות ע"י הטבע וגם לישראל לא נתגלה רק בסוד כלליות ואז נתגלה עמו באחוריו בסוד יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה ואף גם בנתינת התורה עדיין היתה היא דבוקה בסט' דדכורא וא"י ובית הבחירה לא היתה עדיין לישראל ובחי' המקדש היה ושכנתי בתוכם לפי ערך השגתם בתוך כל א' וא' וזהו בסוד יונתי תמתי ואמרו תאומתי, הגם שתמיד הדבר כן אך אז לא היה רק בדרך זה ולא נזדווג במקום כי לא נמצא מקום למנוחתו רק במחנה ישראל היתה הולכת והיתה מתגדלת עמו באהל ובמשכן (מ"א).

אתקטר גבורה בחמש גבוראן ואתפשטת נוקבא בסטרהא ואתדבקת⁶⁷¹⁵ בסטרוי דכורא עד דאתפרשא מסטרוי ואתיאת לאתחברא עמה⁶⁷¹⁶ אפין באפין וכד מתחברן מתחזיין חד גופא ממש:	הנקבה ונדבקה בצד הדכר, עד שנפרדה מצידי ובאה להתחבר עמו פנים בפנים. וכשמתחברים, נראים כגוף אחד ממש.
מהכא אוליפנא דכר בלחודוי אתחזי פלג גופא⁶⁷¹⁷ וכלהו רחמי (דאתפליג) וכך נוקבא וכד מתחברן כחדא אתחזי כלא (ב)חד גופא ממש והכי הוא אוף הכא כד דכר אתחבר בנוקבא כלא הוא חד גופא ועלמין כלהו בחדו דהא כלהו מגופא שלים מתברכן והיינו רזא (שמות כ יא) על כן ברך יי' את יום השבת ויקדשהו:	מכאן למדנו הזכר כשהוא לעצמו, נראה כחצי גוף, וכולו רחמים, וכן הנקבה. וכשמתחברים יחד, נראה הכל גוף אחד ממש. וכך הוא אף כאן, כשהזכר מתחבר בנקבה, הכל הוא גוף אחד, ואז העולמות כולם הם בשמחה, כי כולם מגוף שלם מתברכים. והיינו סוד "על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו".
דהא אשתכח כלא בחד גופא שלים דהא מטרוניתא אתדבקת במלכא ואשתכח גופא חד ועל כן ברכאן משתכחין בהאי יומא ומהכא מאן דלא אשתכח דכר ונוקבא אקרי פלג גופא ולית ברכתא שריא במלה פגימא [וחסירה⁶⁷¹⁸] אלא באתר שלים במלה שלים ולא בפלגות מלה ופלגות מלה לא אתקיים לעלמין ולא אתברכן לעלמין נוי דנוקבא כלא מנוי דכורא הוא⁶⁷¹⁹:	כי אז נמצא הכל בגוף אחד שלם, כי המלכה נדבקה במלך ונמצא שהם גוף אחד. וע"כ נמצאות ברכות ביום הזה. ומכאן, שמי שאינו נמצא (בבחינת) זכר ונקבה, נקרא חצי גוף, ואין ברכה שורה בדבר פגום וחסר, אלא במקום שלם, בדבר שלם ולא בחצי דבר, וחצי דבר אינו מתקיים לעולם, ואינו מתברך לעולם. היופי של הנקבה כולה הוא מהיופי של הזכר.
והא אוקימנא מלי ואשתמודען ביני חברייא מהאי נוקבא מתאחדן כל אינון דלתתא⁶⁷²⁰ מנה ינקין ובה [תבין]⁶⁷²¹ מתברכן⁶⁷²² והיא אתקריאת אם לכלהו⁶⁷²³	ביארנו את הדברים והם נודעים בין החברים. מהנקבה זו, מתאחדים כל אלו של מטה, ממנה יונקים, ואליה הם חוזרים. והיא נקראת אם לכולם.

⁶⁷¹⁵ ואתדקבת (דפ"ו).

⁶⁷¹⁶ עמיה (דפ"ו).

⁶⁷¹⁷ עי' לעיל ז ע"ב, וזו"ח מג ע"ב.

⁶⁷¹⁸ וחסירה (דפ"ו).

⁶⁷¹⁹ מתנהגים העולמות בי"ע על ידי המלכות ע"פ קבלתם מז"א (ע' פ' בשלח נא ע"א) יתרו ס"ח ב' אחרי ע"ד סע"א אד"ז רצ"ו א' וע' פ' בראשית כ"ב א' כ"ט ב' (כללים ח"ב קל ע"א).

⁶⁷²⁰ קבלת הבריאה הוא מהבינה, הנה הוא ג"כ רק ע"י כלילותה וגילויה בהנוק', ע' זוה"ק (בשלח נא ע"א, יתרו סח ע"ב, אחרי עד סע"א, אד"ז רצו ע"א) (דע"ה ח"ב קכ ע"א).

⁶⁷²¹ נ"א אתברין (לש"ו).

⁶⁷²² נמחק בדפ"ק.

כמה דאחרת היא אם לגוף, וכל הגוף יונק ממנה [לגינה וכל גינה ממנה], היא אם לכל האחרים של מטה.	כמה דאחרת אם לגופא וכל גופא מנה (ס"א) לגנתא וכל גנתא מנה) ינקא כך האי ואם לבלהו אחרנין דלתתא:
נאמר "אמור לחכמה אחותי את". יש חכמה, ויש חכמה. ונקבה זו, נקראת חכמה קטנה כלפי האחרת, וע"ז נאמר "אחות לנו קטנה ושדים אין לה וגו'". כי זו נמשכה בגלות. "אחות לנו קטנה", ודאי שהיא נראית כקטנה, אבל גדולה היא ורבה היא, כי היא השלמות המקבלת מכולם כמו שנאמר "אני חומה ושדי כמגדלות".	כתיב (משלי ז ד) אמור לחכמה אחותי את אית חכמה ואית חכמה והאי נוקבא [אתקרי] חכמה (אתקרי) זעירא⁶⁷²⁴ לגבי אחרא⁶⁷²⁵ וע"ד ובתיבא (אתקרי) (שיר ח ח) אחות לנו קטנה ושדים אין לה וגו' דהא דא בגלותא אתמשך אחות לנו קטנה ודאי קטנה אתחזי ואבל רברבא היא וסניאה היא דהא היא שלימו דנטיל [מכלא] (מלכא) כמה דכתיב (שם י) אני חומה ושדי כמגדלות:
"ושדי" היינו שהם מלאים להניק את כולם. "כמגדלות" שהם נהרות גדולים היוצאים מהאמא העליונה. עוד נתפשט הזכר בימין ושמאל, בירושה של הנחלה. וכשהגוונים מתחברים נקרא תפארת. ונתקן כל הגוף ונעשה אילן גדול וחזק ויפה ונאה.	ושדי דהא מליין אינון לינקא לכלא כמגדלות דאינון נהרין רברבין דנפקי מאימא עלאה ותו אתפשט דכורא בימינא ושמאלא בירותא דאחסנא וכד גווי אתחברו אקרי תפארת ואתתקן כל גופא ואתעבדו אילנא רברבא ותקיף שפיר ויאה:
תחותיה תטלל חיות ברא ובענפיה ידורון עופי שמיא [תחתיו יטיילו חיות השדה, ובין ענפיו ידורו עופות השמים], מזון לכל בו. זרועותיו הן ימין ושמאל. בימין חיים וחסד,	(דניאל ד ט) תחותיה תטלל חיות ברא ובענפיה ידורון עופי שמיא לכלא ביה דרועי ימינא ושמאלא בימינא חיים וחסד בשמאלא מיתה וגבורה מעוי אתתקן בדעת

⁶⁷²³ והנה הנהגת העולמות ב"ע הוא לעולם רק ע"י המלכות וכפי קבלתה מז"א, ע"י שהיא תמיד מיוחד עמו (ע' פ' בשלח נא ע"א, ופ' אחרי מות עד סע"א, ובפרט באד"ז רצו ע"א ע"ש וכן בכ"מ) (דע"ה ח"ב נד ע"ד), נקרא בשם מלכות על שם ההמלכה ועצה על ההנהגה, כי בה, ר"ל בהמלכות דאצילות, הוא ההנהגה דכל העולמות ב"ע (כללים ח"א יט ע"ג), המאציל א"ס ית"ש מתייחד בז"א ומלכות והוא חד עמהם יחיד ומיוחד, וע"י יחודו בז"א נתגלה בשם הו"ה ב"ה, וביחודו בהמלכות נתגלה בה בשאר כל השמות כולם המסתעפים מהשם הו"ה. ונעשית המלכות ע"ז, ר"ל ע"י יחודו בה וגילוייו בה לאלה"י כל הארץ המנהגת את כל העולמות כולם (וכמ"ש בזוה"ק פ' תצוה קפו ע"א ע"ב, ופ' בשלח נא ע"א, יתרו סח ע"ב, פ' אחרי דף עד סע"א ובאד"ז רצו ע"א ועוד בכ"מ), והם כל השמות כולם שהם הכחות דכל ההנהגה וכמ"ש לפי מעשי אני נקרא (כללים ח"א לא ע"ב), בעולמות ב"ע הוה עיקר השליטה מהמלכות שהיא הב"ן, כי היא אדון כל הארץ (יהושע ג יא) ואלה"י כל הארץ (ישעיה נד ה) יקרא (וכמ"ש בפ' משפטים קו ע"א תרומה קע"ב תצוה קפו ע"א ע"ב וע' פ' בשלח נא ע"א ויקרא כ ע"א אחרי מות עד סע"א ובאד"ז רצו ע"א ופ' בראשית כט ע"ב). ובעולם האצילות שניהם שולטים והמ"ה הוא העיקר שם והב"ן טפלה לו (ביאורים ח"ב כז ע"ג).

⁶⁷²⁴ ע"י דע"ה ח"ב טל ע"ב, ושם קא ע"ג, הם מכונים שניהם (ר"ל החכמה והארץ) בתואר אחד, כי על החכמה נאמר (איוב כח יב) והחכמה מאין תמצא, ששרשה הוא נעלם (ע' אדר"ז רצ ע"א) וכנודע. וכן בהארץ, הנה נאמר (איוב כו ז) תולה ארץ על בלימה, שהוא בלי מהות מושג, כי יסודה הוא נעלם והוא בהחכמה מ"ס. וכן כל התהוות דעולם התחתון שהוא מהמלכות דאצילות, הנה היא נקרא ג"כ חכמה, שהוא חכמה תתאה, חכמה זעירא, כמ"ש בזוה"ק (בראשית לא רע"ב ובאד"ז רצו ע"א). והוה הארץ אחד עם החכמה, כי גילוייה הוא מחכמה תתאה ויסודה הנעלם הוא בחכמתא סתימאה, ושם היא שבה ללכת בגמר צירופה וליבונה (כללים ח"א א ע"ב), יסוד ושורש המלכות הוא מחכמה אבא, דלכך נקראת חכמה זעירא (זהר ח"ג סא ע"א), אחות לנו קטנה (שיה"ש ח ח), אמור לחכמה אחותי את (משלי ז ד), וכמ"ש באד"ז (רצו ע"א) משום דהיא אתנטלת מחכמה אבא, והוא ה' דאדנ"י שהיא מהי' דהו"ה (ביאורים ח"ב יב ע"ג).

⁶⁷²⁵ לעיל סא ע"א רכג ע"א ופקודי רלה ע"ב (לש"ו).

בשמאל מיתה וגבורה. מעיים נתקנים בדעת, וממלא את כל האכסדראות וכל החדרים. כמו שאמרתי שנאמר, "ובדעת חדרים ימלאו".	ואתמליין כל אכסדרין ואדרין כמה דאמינא דכתיב (משלי כד ד) ובדעת חדרים ימלאו:
תו אתפשט גופא בתרין שוקין ומתאחדן ביניהו תרין כולין וחתרין ביעי דדכורא דכל משחא ורבות וחילא (דדכורא) דכל גופא בהו אתכנש דכל חיילין דנפיק מנהון נפקין ושריין כלא בפום אמה ובג"כ אקרין צבאות (ס"א) דכל גופא בהו אתכנש ושריין כלא בפום אמה ובג"כ אקרין צבאות דכל חיילין דנפיק מנהון נפקין ואינן נצח והוד:	עוד נתפשט הגוף בשני שוקיים, ומתאחדים ביניהם שתי כליות ושתי ביצים של הזכר, שכל השמן והגדלות והכח (של הזכר) של כל הגוף מתקבץ בהם, שכן כל הצבאות היוצאים יוצאים מהם. וכולם שרויים בפי היסוד. ולכן, נקראים "צבאות" (שכל גוף נכנס בו ושורה הכל בפה האמה ולכן נקראו "צבאות" שכל הצבאות שיוצאים יוצאים מהם), והם נצח והוד.
(ו) תפארת יהו"ה נצח והוד צבאות ובג"כ יהו"ה צבאות אמה דדכורא סיומא (נ"א כסותא) דכל גופא ואקרי יסוד ודא הוא דרגא דמבסס לנוקבא וכל תיאובתא דדכורא לגבי נוקבא בהאי יסוד עייל לנוקבא לאתר דאקרי ציון (וירושלים) דהתם הוא אתר כסותא דנוקבא כבית רחם לאתתא ובג"כ י" צבאות (ו) אקרי יסוד:	תפארת הו"ה. נצח והוד צבאות, ולכן הו"ה צבאות. היסוד של הזכר הוא סיום [כסות] של כל הגוף, ונקרא יסוד. וזהו המדרגה הממתקת את הנקבה וכל תאות הזכר לנקבה ביסוד הזה הנכנס לנוק', להמקום שנקרא ציון, כי שם הוא מקום הכסות של הנקבה כבית רחם לאשה. ולכן נקרא היסוד הו"ה צבאות.
כתיב (תהלים קלב יג) כי בחר יי בציון אוה למושב לו כד אתפרשת מטרוניתא ואתחברת במלכא אנפין באנפין במעלי שבתא אתעביד כלא חד גופא וכדין יתיב קודשא בריך הוא בכורסיה ואקרי כלא שמא שלים שמא קדישא בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמין כל אלין מלין סליקנא עד יומא [דא] דאתעטר (א) בהו לעלמא דאתי והשתא אתגליין הכא זכאה חולקי:	נאמר "כי בחר ה' בציון אוה למושב לו", אחר שהמלכה נפרדה ונתחברה למלך פנים בפנים בליל שבת, נעשה הכל לגוף אחד, ואז יושב הקב"ה בכסאו. והכל נקרא שם שלם, שם קדוש. ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים. כל אלו הדברים העליתי עד היום הזה, בכדי שיתעטר בהם לעולם הבא. ועתה הם נתגלו כאן. אשרי חלקי.
האי מטרוניתא כד אתחברת עם מלכא כל עלמין מתברכן ואשתכחו בחדוותא דכלא	מלכה זו, כשמתחברת עם המלך, כל העולמות מתברכים, ונמצאים בשמחה של הכל,
רצו/ב:	
כמה דדכורא כליל בתלתא⁶⁷²⁶ ושרותא בתלתא⁶⁷²⁷ כך כלא הכי⁶⁷²⁸ וסיומא דכל	כמו שהזכר כלול מג' וההתחלה היא מג'. כמו כן הכל כהוא, וסיום

⁶⁷²⁶ סוד ז"א דאצילות רצונו ית' המתפשט בחד"ו סוד חד"ר ג' עניני השגחה כידוע ג' עניני אור שמכולן נגלה רצונו ית' בסוד תר"ך (מ"א).

⁶⁷²⁷ הם סוד חב"ד רצונו ית' המתגלה בהעלם ע"י חכמה ובינה והוא ראשית הגילוי (מ"א).
⁶⁷²⁸ כלומר כל העולמות כולם הם מתנהגים בחו"ב ודעת בהתלבשות בהנהגה בחד"ר אך שם לא נתחלקו רגליהן בסוד ורגליהן רגל ישרה מחמת שאינם צריכים מיזוג לכן הם בסוד ו' עילאה כי הם סוד עומדים שרפים עומדים והם סוד עצי שטים עומדים ונתתי לך מהלכים בין העומדים כו' לכן לא נחשב להן נה"י (מ"א).

כל הגוף כך הוא, והמלכה אינה מתברכת אלא בכלל ג' אלו, שהם נצח	גופא הכי ⁶⁷²⁹ ומטרוניתא לא מתברכא אלא

⁶⁷²⁹ סוד הברית צדיק ח"י עלמין הוא ג"כ באמת למעלה מנ"ה כידוע והוא משכיל לאיתן האזרחי כי הוא מוריד החו"ב והדעת כאשר הצדיק בקיום הברית ומתחזק בתוקף קיום המצות לכן נכלל גם בו הנצח וההוד והוא כליל לון באחדות גמור לכן אמר שסימא דכל גופא הכי כלומר ג"כ רק בתלתא (מ"א).

בכללא דלתתא אלין דאינון נצח הוד יסוד⁶⁷³⁰ ומתבסמא ומתברכא באתר דאקרי קדש הקדשים דלתתא דכתיב (תהלים קלג ג) כי שם צוה יי' את הברכה:	הוד יסוד, ומתבשמת ומתברכת במקום שנקרא קדש הקדשים של מטה. שנאמר, כי שם צוה ה' את הברכה.

6730 כלומר אבל מטרוניתא לא מתברכא רק בנה"י בסוד נה"י בכי תמרורים והענין כי נצח והוד הם עצמם סוד השרפים העומדים וכן בהם ג"כ סוד החב"ד רק בסוד מועד"ם ועומד"ם ועמוד"ם החב"ד הם סוד מועד"ם לשון קיבוץ ויחוד שהם באחדות שהם רק במשכיל ומושכל ושכל דע"ה בינה שכל גי' לוית"ן ובעוה"ר אין לנו דבר זה בתמידות בסוד לוית"ן רק במוע"ד ובזמן מקרא קודש בדרך מקרה ואף בזה דרכי ציון אבילות מבלי באי מועד כי ציר"ן הוא סוד אה"ל מוע"ד בהלו נרו עלי ראשי והוא סוד שלש פעמים בשנה וגו', והם עצמם שלש רגלים רק המוחין בסוד המוע"ד וי"ט שנתגלה הסילוק שנסתלק בסוד ס"ג ויראה כל זכור זכר עשה לנפלאותיו שהיה בזמן ההוא, אך הכל בבחי' אחרונה כפי כח קבלתנו בעוה"ז בסוד מה יפו פעמך בנעלים ואין פעמים אלא רגלים בהתלבשות בציון דמות כבוד ה' בסוד בינה להבין דבר מתוך דבר אך הבינה עצמה והחסד דבוקים זה בזה בסוד כי חפץ חסד הוא בסוד מטי ולא מטי ובהתגלות פעמך בנעלים הם סוד השרפים עומדים כי אותן סוד השרפים הם סוד רמז"ן של הפעמ"ן סוד צו"ר המצייר ומגביל רוח ה' לפעמו ע"י דבר והיפוכו נשמע קולו, וז"ס בצורות יאורים בקע והם שע"רי צדק העליון דמות כבוד ה' בסוד אוי לי כי נדמתי והם סוד המלבר"ש ב"ר וצריך שמירה גדולה מאד כי שם מבחוש לחומי רש"ף כי לא שלום ידברון ודברי מ"ר מו"ת יחשובון אשר מ"ר ממל"ת אשה רעה צרעת לבעלה אין למטה מנגע כי הוא סגירו דכולא כל באיה לא ישובון כו' ולכן נגנזו הקרשים עצי שטים עומדים ואעפ"כ שמא תאמרו ח"ו בטלו סכוין הם עומדים וקיימים לעולמי עד רק וימנע מרשעים אורם וגנזם לצדיקים כי באלו הקרשים סוד הקשרים וייחודים והיו הקשורים ליעקב וכשנסתלקו ונגנזו לא נשתייר רק בבחי' חיצונית שלהם סוד עמודים נר"ה סוד צבאות בסוד עמודים ווי העמודים וחשוקיהם כי הווין והקרשים בבחי' א' רק זה בכלליות וזה בפרטיות וז"ס קרש מין חיה הוא כי כל מה שראה יחזקאל ראה ישעי' רק קרן אחת במצחו סוד ו' לכן הוא סוד קרסים רק הש"ן נתחלף בסמ"ך כי מחמת שהם בלולאות ונראים קרסים בלולאות כככים ברקיע בסוד נ' שערי בינה והוא בבחי' חיצונית ונעלם מאד לכן נתחלף והם הם עצמם הווין ונשתנה בשמותם וענינם בתמונתם כפי מקומותם הנצרך להם והמשכיל יבין כל דבר על בוריו אך בנצח והוד הם עמודין אשר הבית נשען עליהם בסוד יכין ובעז והיינו שהצדיק מעונה ומדוכא להיות לו הטוב לנצח והרשע יכין וצדיק ילבש ובעת שהרשע יכין הצדיק צריך להיות בעז בו ע"ז ותוקף בגבורתו להיות מתחזק בעבודתו והוד שבו אחוז הרשע הוא לפי שעה ויכין לצדיק וצפון לו חיל חוטא ואח"כ כאשר יצא הצדיק כשמש בגבורתו אז כירח יכון לעולם ועד ולנצח נצחים והם עצמם סוד שחקים ששוחקין מ"ן לצדיקים לעת"ל והוא שחוק ששחק הקב"ה עם הרשעים וכן הם סוד המצות חיצוניות שהם סוד ברייתות שוקיו עמודי שש אשר שם המקלות אשר פצל ברהטים כו' הוא בכדי ליחמנה שיתחמם הצדיק לעשות המצות הגם שיש לו מניעות ועומדים נגדו כמקל וכאשר בעצו ישאל מקלו יגיד לו ואעפ"כ מתגבר עוד יותר ומתחמם מחמת זה כדרך הדבר עם ההפכו וכאשר מתחזק בזה אח"כ כאשר יצג המקלות לפניו בסוד חקירת השגחתו ופועל ה' והציג אותם בשקתות המים בבואו לשתות מן ים החכמה והמים הולכים מימינם ומשמאלם נגד חיצוניות התורה ומראים לו פנים להיפוך כי הם צינורי החכמה היפוך הרצון בסוד נוצר חסד אך מחמת הרגלותו לעמוד נגד המקלות ויודע שהאלהים עשה המקלות רק שייראו מלפניו וצריך להתחזק ולהתחמם להיות עובד ה' ביראה ואז גבותם אשר הם מלאים עינים עיני ה' משוטטות בכל הארץ גם הם יחמנה ורואים גבורתו אשר הוא מתגבר נגדם ובאמת הם טובים כי עז"י ומק"ל ועב"ן בכלם יש עשרה פעמים טוב והרשעים מהפכים לחט"א הט"ב כן נהפכים להם השערים ונעשים לו ר'וחין ש'דים ע'לעולין עד שנעשה רש"ע ועושה מעשה רש"ע אבל הצדיקים יודעין נפש בהמתן ושוברים כפי הצורך בהם והאדם הוא עולם קטן בערך זה צריך להיות ג"כ בעולם ויתגלה להם עמודי הבית אשר הבית נשען עליהם שכל מה שברא לכבודו ברא וכולם מחוייבים לעשות רצון קונם אשר ברא להם להיות תחת השמש אשר משמש ועובד את קונו והוא הצדיק אשר הוא למעלה מהשמש אך בעשותו רצונו ית' כפי התורה אשר יורוך ובסוד הנבואה כאשר היה ציון על מכונה ובה הבית מקדש ה' בנוי והארון בתוכה וכל השמות הנכללין בסוד צבאות נר"ה היה שם אז ה' מטרוניתא מתברכת אבל כאשר בעוה"ר התחיל בשנת מות המלך עוזי' להתדמות בסוד דמות כבוד ה' עד שהי' צריך שמירה מאד ולא שמרו עד שמנשה העמיד צלם בהיכל של ד' פנים והוא סמל הקנאה המקנא וראה יאשיהו הצדיק גודל הצרה אשר התחיל להתנוצץ כי טמאו מקדש ד' עד שאמון בער כל התורה ע"י דמיונות כוזבות והרבה אשמה אמר אין לכם משא בכת"ף סוד צבאות"ת סוד צ"ת ונגנז הארון והתחילה נבואה שקר גם בירשלים עיר הקודש אשר צדק ה' ילין בה ונתהוה החורבן הגדול, אח"כ כאשר בנו בית שני ראו שחסרו ה' דברים העקרים דמות כבוד ה' האמתי ורחוק ועמוק עמוק מי ימצאנו עמדו ועקרו משם היצה"ר של ע"ז ובטל גם הנבואה מכל וכל ועדיין היו משתמשים בב"ת קו"ל סוד חלק"ת השדה אשר קנה מאת שכם במאה קשיטה ואח"כ הלכו ונתלדלו עד שנעשה חרבן בית שני ג"כ וירדה קרן עד עפר עד שלא נותר בנו מאומה ואפילו בשמות אסור לנו להשתמש ולא בכוונות כי גברו השקר והזנות והעזות והמינות עד שכל המראות נהפכו למארות ואין לנו שיוור רק אמר"ת ה' צרופה מגן הוא לכל החוסים בו ומה שבכתב ושבע"פ ואין אתנו יודע עד מה עד יערה עלינו רוח ממרום ויבנה ירושלים עיר קדשנו וציון בית חיינו וישלח לנו גואל צדק במהרה בימינו ואז יחזיר העטרה אשת חיל עטרת בעלה ליושנה המצות

דהא תרין דרגין אינזן לעילא ותתא ובג"כ לית רשותא למיעל תמן בר כהנא רבא דאתי מן סטרא דחסד בגין דלא עייל לההוא אתר דלעילא אלא ההוא דאקרי חסד ועייל בקדש הקדשים ומתבסמת נוקבא ומתברכא האי קדש הקדשים בגו ולגו:	כי ב' מדרגות הן למעלה ולמטה. ולכן אין רשות ליכנס שם, כי אם הכהן הגדול הבא מצד החסד, משום שאינו נכנס למקום ההוא של מעלה אלא אותו שנקרא חסד הנכנס בקדש הקדשים, והנקבה מתמתקת. וקדש הקדשים הזה מתברך לפני ולפנים.
אתר דא(ת)קרי ציון ציון וירושלם תרין דרגין אינזן חד רחמי וחד דינא ציון דכתיב (ישעיה א כז) ציון במשפט תפדה ירושלם דכתיב (שם כא) צדק ילין בה כמה דאוקימנא:	(הרי הוא) המקום הנקרא ציון. ציון וירושלים הם ב' מדרגות. אחד הוא רחמים ואחד הוא דין. ציון שנאמר "ציון במשפט תפדה", ירושלים שנאמר "צדק ילין בה", כמו שבארנו.
וכל תיאובתא דדכורא לגבי נוקבא והכא הוא וקרינן להו ברכהו (הכי קרינן להו) דמתמן נפקי ברכן לכלהו עלמין וכלהו מתברכן האי אתר אקרי קדש וכל קדשים דדכורא עיילין תמן בההוא דרגא דאמינא וכלהו אתיין מרישא עלאה דגולגולתא דדכורא מסטרא דמוחי עלאי דשריין ביה ונגיד ההיא ברכה בכל שייפי גופא עד אינזן דאקרון צבאות וכל ההוא נגידו דאתנגיד מכל גופא מתכנשי תמן:	כל תשוקת הזכר אל הנקבה הוא כאן, וקוראים אותו ברכה, משום שמשם יוצאים ברכות לכל העולמות, וכולם מתברכים. המקום הזה נקרא קדוש. וכל הקדשים של הזכר נכנסים שם במדרגה זו שאמרתי, וכולם באים מהראש העליון של הגולגולת של הזכר מצד המוחין העליונים השרויים בו, והברכה ההיא נמשכת לכל אברי הגוף עד לאלו הנקראים צבאות, שכל אותו השפע הנמשך מכל הגוף מתקבץ שם.
וע"ד אקרון צבאות דכל צבאות דעלאין ותתאין תמן נפקין וההוא נגידו (בא)תר דאתכניש תמן שריין ליה בההוא יסוד קדישא כלא חזורא בג"כ אקרי חסד ווההוא (מההוא) חסד עייל לקדש הקדשים דכתיב (תהלים קלג ג) כי שם צוה יי את הברכה חיים עד העולם⁶⁷³¹:	וע"כ הם נקראים צבאות, משום שכל צבאות העליונים והתחתונים יוצאים מהם. והשפע ההוא האחר במתקבץ שם המה מניחים אותו באותו יסוד קדוש. כולו לבן, שע"כ נקרא חסד. ואותו חסד נמשך לקדש הקדשים, שנאמר "כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד עולם".
א"ר אבא לא סיים בוצינא קדישא למימר חיים עד דאשתככו מלוי ואנא כתבנא סברנא למכתב טפי ולא שמענא וולא זקיפנא רישא(י) דנהורא הוה סגי ולא	א"ר, לא גמר הנר הקדוש לומר חיים, עד שנשקטו דבריו. ואני כתבתי, וחשבתי לכתוב עוד, ולא שמעתי. ולא הרימותי ראשי כי האור היה גדול, ולא הייתי יכול להסתכל.

והתורה הפשוטה וטעמיהן בשרשיהן הכל באחדות גמור ואז יתבסמא מטרוניתא סוד שם ה' צבאות כלל כל השמות ע"י אלין תלתא סוד נר"ה מצות חיצוניות כפשוטן בסוד ההלכות ובסוד טעמיהן ושרשיהן בסוד עטרה ובר"ת ביחד בסוד וצדיק באמונתו יחיה ובזה יתגלה פנימיות התורה ומתבסמת כל הצבאות וכל הגבורות ה' בהתגלות סודיהן ועניניהן ושרשיהן על מכונן (מ"א).

⁶⁷³¹ שיגיע זמן כריתות הסיטרא אחרא שהוא עור הערלה, ויתחלף מכתנות עור לאור ויתגלה אז החסד עלאה בפומא דאמה כמ"ש באד"ר (קמב ע"א), ומשם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם כמ"ש באד"ר (רצו ע"ב), ויתוקן אז העולם בהמלכות שדי, ובסוד והוא [שהוא אברהם אבר מ"ה חסד עלאה אור הגנוז בהקדמת זוהר בראשית (ד ע"א)] יושב פתח האהל [רזא דתרעא דצדק] כחום היום שלהובין דרחימו דצדיק, כמ"ש בסתרי תורה (וירא צח ע"ב). ונעשה כ"ז ע"י הגילוי דאור הדעת עלאה שהוא הלוייתן (דע"ה ח"ב נג ע"ג).

הוה יכילנא לאסתכלא אדהבי אזדעזענא שמענא קלא דאקר⁶⁷³² ואמר (משלי ג ב) ארך ימים ושנות חיים וגו' שמענא קלא אחרא (תהלים כא ה) חיים שאל ממך וגו'.	עד אז נזדעזעתי, שמעתי קול הקורא ואומר "אורך ימים ושנות חיים וגו'" שמעתי קול אחר "חיים שאל ממך וגו'".
כל ההוא יומא לא אפסיק אשא מן ביתא ולא הוה מאן דמטי לגביה דלא יכילו דנהורא ואשא הוה בסוחרניה כל ההוא יומא נפילנא על ארעא ונענינא בתר דאזיל אשא חמינא לבוצינא קדישא קדש הקדשים דאסתלק מן עלמא אתעטף שכיב על ימיניה ואנפוי חייכין:	כל אותו היום, לא נפסק האש מן הבית, ולא היה מי שיגיע אליו, כי לא יכלו, (מחמת) שהאור והאש היו מסבבים אותו. כל אותו היום נפלתי על הארץ וגעיתי (בבכיה). אחר שהלכה האש, ראיתי את הנר הקדוש, קדש הקדשים, שנסתלק מן העולם, שנתעטף ושוכב על ימינו, ופניו צוחקות.
קם רבי אלעזר בריה ונטיל ידיו ונשיק לון ואנא לחיכנא עפרא דתחות רגלוי בעו חברייא למבכי ולא יכילו למללא שארו וחברייא בבכיהו (בכיה חברייא) ורבי אלעזר בריה נפיל תלת זמנין ולא יכיל למפתח פומיה לבתר פתח ואמר אבא אבא תלת הוו חד אתחזרו השתא תנוד חיו(ו)תא צפראן טאסין משתקען בנוקבאן דימא רבא וחברייא כלהו שתיין דמא:	קם ר"א בנו, ולקח ידיו ונשק אותן. ואני לחכתי את העפר שתחת רגליו. רצו החברים לבכות, ולא יכלו לדבר. התחילו החברים בבכיה, ור' אלעזר בנו נפל ג' פעמים, ולא יכול לפתוח את פיו. אח"כ פתח ואמר, אבי אבי, ג' היו, וחזרו אחד. עתה שהחיות תנודדנה, ועוף השמים עפים, ישתקעו בנקבי הים הגדול. החברים ישתו דם.
קם רבי חייא על רגלוי ואמר עד השתא בוצינא קדישא מסתכל (ס"א משתדל) עלן השתא לאו הוא עדן אלא לאשתדלא ביקריה קם רבי אלעזר ור' אבא נטלו [ליה] בטירקא דסילקא מאן חמא ערעורא וערבוביא דחברייא וכל ביתא סליק ריחין] וביה בטירקא דסיקלא מאן חמא ערבוביא דחברייא וכל ביתא הוה סליק ריחין:	קם רבי חייא על רגליו ואמר, עד עתה היה הנר הקדוש משגיח (עוסק) עלינו. עכשיו אין העת אלא לעסוק בכבודו. רבי אלעזר ור' אבא קמו, ונטלוהו במטתו שעלה מי ראה (רוח וערבוביא) ערבוביא של החברים, וכל הבית היה מעלה ריחות.
[סליקו ביה בפורייה] (ביה) ולא אשתמש ביה אלא ר' אלעזר ור' אבא אתו טריקין ומארי תריסין דכפר וטרדא (וטררא) בהו (ס"א דצפרי וטרדיא) (וטרריא) והוו בני מרוניא צווחין בקטירין דחשיבו דלא יתקבר תמן:	העלוהו למיטה ולא השתמש בו אלא ר' אלעזר ור' אבא. באו משחיתים ובעלי תריסים מהכפר, ודחקו אותם (של ציפורי ודחקו והיו) בני מרון, צועקים באגודה, שכן חשבו שלא יקבר שם.
בתר דנפק פורייה הוה סליק באורא ואשא הוה להיט קמיה שמעו קלא עולו ואתו ואתכנשו להילולא דרבי שמעון (ישעיה נז ב) יבא שלום ינוחו על משכבותם כד עאל למערתא שמעו קלא במערתא זה	אחר שיצאה המטה היה עולה באור, ואש היתה לוהטת לפניה. ושמעו קול עולה, בואו וכנסו להילולא דר"ש. יבא שלום ינוחו על משכבותם. כשנכנסו למערה, שמעו קול במערה "זה האיש מרעיש הארץ

⁶⁷³² דקארי (דפ"ו).

מרגיז ממלכות", כמה פתחון פה ברקיע נשקטים (ולא נמצאים) ביום זה בגללך.	האיש מרעיש הארץ מרגיז ממלכות כמה פטרין ברקיעא משתכבין (ס"א ⁶⁷³³ משתכבין) ביומא דין בגינך:
זהו רשב"י שהאדון משתבח בו בכל יום, אשרי חלקו למעלה ולמטה, כמה גנזים עליונים שמורים לו. עליו נאמר "ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין".	דנא רשב"י דמאריה משתבח ביה בכל יומא זכאה חולקיה לעילא ותתא כמה גניזין עלאין מסתמרן ליה עליה אתמר (דניאל יב יג) ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין:
אמר רבי יוסי כמה חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, בראשונה קרא להם "גוי קדוש" שכתוב "כי עם קדוש אתה וגו'" ולבסוף קרא להם "קודש" שכתוב "קודש ישראל לה' ראשית	עד כאן האדרא קדישא זוטא:
אמר ר' יוסי כמה חביבין ישראל קמי קב"ה בקדמיתא קרא לון גוי קדוש דכתיב (דברים ז ו) כי עם קדוש אתה וגו' לבתר קרא לון קדש דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליי' ראשית	רצ/זא
תבואתה". מה בין זה לזה, אמר רבי אבא "קודש" עליון מכלם, שכן למדנו כאשר מתחברים כל הקדושים כאחד נקראים קדוש, וכולם עולים ומתכנסים לאותו מקום עליון שנקרא קדוש.	תבואתה מה בין האי להאי א"ר אבא קדש עלאה מכלא ⁶⁷³⁴ דהכי תנינן כד אתחברין ⁶⁷³⁵ כלהו וקדושי ⁶⁷³⁶ (קדש) כחדא אקרין קדו(ש) וכלהו סלקין ומתכנסין לההוא אתר עלאה ⁶⁷³⁷ דאקרי קדו(ש) ⁶⁷³⁸ :
ולכן קדוש קדוש קדוש "קודש" ישראל נעשה מהם, ומשום שישראל מתעטרים בשלש דרגות כאשר	ובג"כ ק' ק' ק' קדש ישראל אתעביד מנייהו ⁶⁷³⁹ ובגין דישראל בתלת דרגין ⁶⁷⁴⁰

⁶⁷³³ ולא (נוסף בדפ"ו).

⁶⁷³⁴ הענין כי מלת קדוש רוצה לומר מקודש על ידי הקדש שקדשו ונעשה קדוש, אמנם קדש הוא המקור אל הקדושה המקדש הקדוש אם כן ראוי שיהיה עילאה מכולא (אור יקר).

⁶⁷³⁵ הענין כי הם שלשה פעמים קדוש בשלשה אבות, והם נקראים מקרא קדש שהם קרואים אל החכמה הנקראת קדש (אור יקר).

⁶⁷³⁶ דהיינו ג' אבות מיוחדים במציאות אצילותם מבינה אז הם מתאחדים ועולים דרך הבינה בתוך החכמה ואז אקרו קדש הם בעצמם למטה, מפני שמציאותם מתאחד במציאותם למעלה (אור יקר). ור"ל כשמתחברים חג"ת הנקרא קדוש ועולים לבינה נק' קדש כמוה וז"ש כולהו סלקין ומתכנסין לההוא אתר עלאה דאקרי קדש (מ"מ).

⁶⁷³⁷ חכמה (אור יקר).

⁶⁷³⁸ ועל שם מציאות זה נקראים הם למטה גם כן קד"ש, ומפני שבהיות שלשה אבות למעלה באחדות נקראים קד"ש בהפרדם אל מקום אצילותם כל אחד בפני עצמו נקרא קדו"ש דהיינו קד"ש ו', כי החסד ו'יסע, והגבורה ו'יבא, והתפארת ו'ט, והיינו שלשה ווין שלשה פעמים קד"ש, ועם וא"ו שלשה פעמים אתעביד קדו"ש קדו"ש קדו"ש (אור יקר).

⁶⁷³⁹ ואם היו ישראל סתם אין הכי נמי שהם מצד אחד מהאבות אינם נקראים אלא קדוש לבד כי כל אחד מהם מהאבות אינו נקרא לבדו אלא קדוש (אור יקר), בישראל הנאמר עליהם (דברים לב ט) כי חלק ה' עמו, הנה הם גורמים במעשיהם למעלה למעלה, וכמ"ש בזה"ק (ויקרא שם ח ע"א, ופ' בלק קפה ע"ב, ובפ' האזינו רצז ע"א וע"ב, ובכ"מ בזה"ק רבו מלספר) (דע"ה ח"ב ב ע"ד).

⁶⁷⁴⁰ שהם כהנים מצד החסד לויים מצד הגבורה ישראל מצד התפארת (אור יקר ומ"מ), לכך בבחינת כלם יחד נקראים קדש, כמו שבחינת שלשה האבות יחד נקרא קדש שמציאות ייחודם יחד הוא בחכמה כדפירשנו (אור יקר).

מתעטרין כד אתחברין כחדא אקרון קדש ישראל ליי' (ירמיה ב ג) דאיהי ראשית⁶⁷⁴¹ והא אוקימנא תבואתה בה"א כל אוכליו יאשמו מאי כל אוכליו יאשמו א"ר אבא (ו)הא אתמר דכתיב (ויקרא כב יד) ואיש כי יאכל קדש⁶⁷⁴² בשגגה וכתוב (ויקרא כב י) וכל זר לא יאכל קדש וישראל אקרון קדש בג"כ כל אוכליו יאשמו (ירמיה ב ג):	מתחברים כאחד נקראים "קודש" ישראל לה" שהיא "ראשית", והרי בארנו "תבואתה" בה"א. "כל אוכליו יאשמו", מהו "כל אוכליו יאשמו", אמר רבי אבא הרי נאמר שכתוב "ואיש כי יאכל קודש בשגגה", וכתוב "וכל זר לא יאכל קודש", וישראל נקראו "קודש" לכן "כל אוכליו יאשמו".
א"ר"א שירותא וסיומא⁶⁷⁴³ דכלא אתכליל בקד(ו)ש⁶⁷⁴⁴ (ס"א א') וחכמה עלאה קדש אקרי⁶⁷⁴⁵ וכד נהיר דא חכמה [עלאה חכמה] דשלמה נהיר כמה דכתיב (מלכים א' ה י) ותרב חכמה שלמה⁶⁷⁴⁶ דקיימא סיהרא באשלמותא והא אוקימנא וכד אתברכא מיסוד הכי קרינן ל(י)ה קדש⁶⁷⁴⁷ דאיהו אנהיר בשלימו⁶⁷⁴⁸ וכד לא אתנהרא ומתעטרא⁶⁷⁴⁹ באשלמותא קרינן לה רוח הקדש⁶⁷⁵⁰ ולא אתקרי קדש כההוא דלעילא וכד מתברכא מהאי יסוד וינקא לכל אינון דלתתא⁶⁷⁵¹ אתקרי אס⁶⁷⁵²	אמר רבי אלעזר התחלה וסיום של הכל נכלל בקודש (א'), וחכמה עליונה נקראת קודש, וכאשר מאירה החכמה העליונה הזו מאירה "חכמת שלמה" כמו שכתוב "ותרב חכמת שלמה" שעומדת הלבנה בשלמותה, והרי בארנו. וכאשר מתברכת מהיסוד כך קוראים לה קודש שהיא מאירה בשלמות וכאשר לא מאירה (ו)מתעטרת בשלמותה אנו קוראים לה רוח הקודש ולא נקראת קודש כאותו של מעלה. וכאשר מתברכת מהיסוד הזה ומיניקה לכל אלו

⁶⁷⁴¹ והיינו דאמרן לעיל כי קודם שקבלו התורה לא היו ישראל נחלקים לכהנים לויים ישראלים אלא סתם ישראל לכך נקראים קדוש לבד אמנם כשקבלו התורה שהיא מצד החכמה כדאמרין נובלות חכמה של מעלה תורה נקראו קדש שהיו מתעטרים בתלת כהנים לויים וישראלים ומפני שאין דרך האבות אל החכמה אלא על ידי הבינה כנודע לכך אמר ראשית תבואתה בה"א, דהיינו הבינה ודאי תבואת ה' שתבואת ה' וראשית הכל אחד (אור יקר).

⁶⁷⁴² כי אחר שהם בסוד החכמה והבינה שאין משם יניקת החצונים האוכל מהם יאשם ויאבד ודאי (אור יקר).

⁶⁷⁴³ חכמה ומלכות, והוסיף על דברי ר' אבא דמלכות נמי אתקריאת קדש ואמר "שרותא וסיומא אתכלל בקדש", ירצה כי אין החכמה קדש לעצמה והמלכות קדש לעצמה אלא הכל קדש אחד (אור יקר).

⁶⁷⁴⁴ במלת קדש אחד נכלל הכל, והטעם כדמסיק כי החכמה בעצם תקרא קדש (אור יקר).
⁶⁷⁴⁵ האמנם בהתפשט אותו הקדש שבחכמה למטה במלכות נקראת היא קדש מפני שהקדש העליון נתפשט עד למטה במלכות (אור יקר). פי' כשמאיר אבא הנק' חכמה. אזי חכמת שלמה שהיא מ' מאירה גם היא (מ"מ).

⁶⁷⁴⁶ מלכות שהיא חכמה תתאה, והיא של יסוד הנקרא שלמה שלום ודאי, או חכמת התפארת שהוא נקרא שלמה מלך שהשלום שלו, וחכמה עליונה נקראת "חכמת כל בני קדם" כי "קד"ם" הוא הכתר "בני קדם" הספירות הנעלמות בו, ומלת ותרב מורה על הגידול וזהו שאמר "דקיימא סיהרא באשלמותא". והנה מתוך מתניתא זו נפקא לן שהמלכות יונקת מיסוד שפע החכמה והיינו דקאמר "ותרב חכמת" מלכות "שלמה" יסוד "מחכמת וכו'" חכמה עילאה (אור יקר).

⁶⁷⁴⁷ כדפירשנו על שם קדש החכמה המתפשטת למטה, ומשום דבמתניתא לא כתיב קדש (אור יקר), ר"ל לפי שיסוד דאבא בתוך יסוד זעיר וכשמתברכת מיסודו מתברכת גם מיסוד אבא שבתוכו (מ"מ).

⁶⁷⁴⁸ ואין שלימות לה אלא בהיותה מאירה מחכמה עליונה ונקראת קדש כמוה, וכיון שהכתוב אמר ותרב דהיינו שהיא שלימה מוכרחים אנו לומר שהיא נקראת קדש, ואם תאמר ונימא שתקרא המלכות אז שם משותף על שם קדש החכמת ולא קדש ממש כגון רוח הקדש וכיוצא, לזה אמר כי אחר שהכתוב אמר ותרב ירצה שלימות, והשם המשותף לקדש ולא קדש ממש אינו מורה שלמות (אור יקר).

⁶⁷⁴⁹ מתעטרא (דפ"ו).

⁶⁷⁵⁰ ר"ל רוח שיש בה קצת אור מקודש של מעלה (מ"מ).

⁶⁷⁵¹ פי' ב"ע (מ"מ).

⁶⁷⁵² פי' שנק' אם לבי"ע כמו הבינה שנק' אם לז"ן וז"ש כההיא דלעילא (מ"מ).

כההיא דלעילא וקרינן ליה קדשים וכדין קרינן ליה (קדשים) קדש הקדשים דביה כלה⁶⁷⁵³ דכתיב (ש"ה"ש ד ח) אתי מלבנון כלה וגו' מאי לבנון דא עדן⁶⁷⁵⁴ דאתלבן מכל סטרינ ועדן הא ידוע לגבי חברייא:	שלמטה נקראת אם כאותה שלמעלה, ואנו קוראים לה "קדשים" ואז אנו קוראים לה "קודש הקדשים" שבו כלה שכתוב "אתי מלבנון כלה וגו'". מהו "לבנון", זה עדן שהלבין מכל הצדדים, ועדן הרי ידוע אצל החברים.
תנא כתיב (דברים לב ג) כי שם יי' אקרא מאי כי שם יי' אקרא⁶⁷⁵⁵ אר"ש [הא כתיב] (מאי דכתיב) הבו גודל לאלהינו א"ר אבא הבו גודל דא גדולה הצור תמים פעלו (שם ד) דא גבורה כי כל דרכיו משפט דא תפארת אל אמונה דא נצח ואין עול דא הוד צדיק דא יסוד וישר דא צדק הוא כלא שמא קדישא דקב"ה ובג"כ כי שם יי' אקרא א"ר יוסי שם יי' ממש ומשה בההיא שעתא גלי להו לישראל דכתיב (דברים לא ב) בן מאה ועשרים שנה אנכי היום וגו' מכאן אוליפנא ההוא זכאה דחכמתא עלאה ביה כד מטי יומא לאסתלקא מעלמא בעי לגלאה ההיא חכמתא לאינון די רוח קדישא בינייהו מנלן ממשה דכתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום וכתיב (דברים לא יט) ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וגו' ואם לאו עליה כתיב (משלי ג כז) אל תמנע טוב מבעליו כד"א (משלי ד כ) כי לקח טוב נתתי לכם וגו' בהיות לאל ידך לעשות עד לא תסתלק מן עלמא ולא אתייהב לך רשותא לגלאה:	למדנו, כתוב "כי שם ה' אקרא", מהו "כי שם ה' אקרא", אמר רבי שמעון הרי כתוב "הבו גודל לאלהינו". אמר רבי אבא "הבו גודל" זו גדולה, "הצור תמים פעלו" זו גבורה, "כי כל דרכיו משפט" זו תפארת, "אל אמונה" זה נצח, "ואין עול" זה הוד, "צדיק" זה יסוד, "וישר" זה צדק, הרי הכל שם קדוש של הקדוש ברוך הוא, ולכן "כי שם ה' אקרא". אמר רבי יוסי שם ה' ממש, ומשה באותה שעה גלה להם לישראל, שכתוב "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום וגו'" מכאן למדנו אותו צדיק שחכמה עליונה בו, כאשר מגיע יומו להסתלק מהעולם צריך לגלות אותה החכמה לאלו שרוח קדושה ביניהם, מנין לנו, ממשה שכתוב "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", וכתוב "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וגו'". ואם לא, עליו כתוב "אל תמנע טוב מבעליו" כמו שנאמר "כי לקח טוב נתתי לכם וגו'", "בהיות לאל ידך לעשות", טרם תסתלק מן העולם ולא נתנה לך רשות לגלות.
א"ר חייא והואי קרא אוליפנא מניה חכמתא עלאה והכי הוא אבל סיפיה דקרא מקשר קשרא דמהימנותא במאי דכתיב הוא כד"א (דברים לב ד) צדיק וישר הוא כלומר הוא כלא הוא חד בלא פרודא דאי תימא כל הני סגיאין אינון חזר ואמר הוא כלהו סלקן⁶⁷⁵⁶ ומתקשרן ומתאחדן בחד⁶⁷⁵⁷ וכלא הוא [היה] והוא הוי⁶⁷⁵⁸ והוא יהא והוא חד בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמין ע"כ מתקשרין מלין ומתאחדי מלין קדישין	אמר רבי חייא פסוק זה למדנו ממנו חכמה עליונה וכך הוא, אבל סוף הפסוק מקשר קשר של האמונה, במה שכתוב "הוא" כמו שנאמר "צדיק וישר הוא", כלומר הוא הכל, הוא אחד בלא פירוד, שאם תאמר שכל אלו רבים הם חזר ואמר "הוא", כולם עולים ומתקשרים ומתאחדים באחד, והכל הוא היה והוא הוה והוא יהיה והוא אחד ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים. עד כאן מתקשרים דברים

⁶⁷⁵³ פי' שבזה השם נק' כלה (מ"מ).

⁶⁷⁵⁴ פי' אבא (מ"מ).

⁶⁷⁵⁵ פי' דמשמע שהזכיר מרע"ה שם הוי"ה. ותירץ הא כתיב הבו גודל וכדמפרש ר' אבא הבו גודל דא גדולה וכו' שהם ו"ק דזעיר ומ' וה"ס שם הוי"ה כי יה"ו הוא זעיר ה' אחרונה מ'. וז"ש הא כולא שמא קדישא דקב"ה (מ"מ).

⁶⁷⁵⁶ סלקין (דפ"ו).

⁶⁷⁵⁷ פי' בא"ס המיוחדם (מ"מ).

⁶⁷⁵⁸ הוה (דפ"ו).

ומתאחדים דברים קדושים של שמו של הקדוש ברוך הוא.	דשמא דקב"ה:
אשרי חלקו של מי שקורא למלך ויודע לקרא כראוי, ואם הוא קורא ולא יודע למי קורא מתרחק הקדוש ברוך הוא ממנו שכתוב "קרוב ה' לכל קוראיו וגו'", "קרוב ה' לכל קוראיו" למי קרוב, חזר ואמר "לכל אשר יקראוהו באמת". וכי יש מי שיקרא לו בשקר, אמר רבי אבא כן, אותו מי שקורא ולא יודע למי קורא, מנין לנו, שכתוב "לכל אשר יקראוהו באמת", מהו "באמת", בחתימה של חותמת המלך שהוא שלמות הכל, זהו שכתוב "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם", ולכן "לכל אשר יקראוהו באמת" כתוב. אשרי חלקו של מי שנכנס ויצא לדעת דרכיו של הקדוש ברוך הוא, ועל זה כתוב "ואורח צדיקים כאור נוגה וגו'" וכתוב "ועמך כולם צדיקים וגו'".	זכאה חולקיה מאן דקרי למלכא וינדע למקרי בדקא יאות ואי איהו קרי ולא ידע [למאן דקרי ⁶⁷⁵⁹ אתרחיק קב"ה מניה דכתיב (תהלים קמה יח) קרוב ה' לכל קוראיו וגו' קרוב יי' לכל קוראיו למאן קרוב חזר ואמר לכל אשר יקראוהו באמת וכי אית מאן דיקרי ליה בשקרא א"ר אבא אין ההוא מאן דקרי ולא ידע למאן דקרי מנלן דכתיב (תהלים קמה יח) לכל אשר יקראוהו באמת מאי באמת בחותמא דגושפנקא דמלכא ⁶⁷⁶⁰ דהוא שלימו דכלא הה"ד (מיכה ז ב) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם ובג"כ לכל אשר יקראוהו באמת כתיב זכאה חולקיה דמאן דעאל ונפק למנדע ארחוי דקב"ה וע"ד כתיב (משלי ד יח) וארח צדיקים כאור נוגה וגו' וכתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים וגו'.
למדנו, אמר רבי יצחק כל אלו התקונים וכל אלו הדברים נמסרו לקוצרי השדה, ולמדנו, רשעים כביכול עושים פגם למעלה איזה פגם כמו שכתוב "שחת לו לא בניו	תניא א"ר יצחק כל הני תקונין וכל הני מלי למחצדי חקלא אתמסרן ותנינן חייבין כביכול עבדין פגימותא לעילא מאי פגימותא כמה דכתיב (דברים לב ה) שחת לו לא בניו
מומם" שהרי כל אלו התקונים לא נמצאים כראוי. כתוב אחד אומר "וילבש צדקה כשרין" וכתוב אחד אומר "וילבש בגדי נקם תלבושת", אלא אמר רבי יצחק "וילבש צדקה" בזמן שישראל זכאים, לא זכו "וילבש בגדי נקם וגו'".	רצז/ב
אמר רבי יוסי מה הפגם כמו שלמדנו שהאבות לא מסתפקים להתברך מאותה ההשקאה של הנחל כל שכן הבנים, כמו שנאמר "שחת לו	מומם דהא כל הני תקונין לא משתבחי בדקא יאות כתוב אחד אומר (ישעיה נט יז) וילבש צדקה ⁶⁷⁶¹ כשרין וכתוב אחד אומר (שם) וילבש בגדי נקם תלבושת אלא א"ר יצחק וילבש צדקה בזמנא דישראל זכאן לא זכו וילבש בגדי נקם ⁶⁷⁶² וגו'.
	א"ר יוסי מאי פגימותא כמה דתנינן דאבהן ⁶⁷⁶³ לא מסתפקין ⁶⁷⁶⁴ (ס"א ומסתפקין (מתפסקין)) לאתברא מההוא שקיו דנחלא ⁶⁷⁶⁵ כ"ש בנין ⁶⁷⁶⁶ בד"א (דברים לב

⁶⁷⁵⁹ קרי (דפ"ו).

⁶⁷⁶⁰ פי' זעיר הנק' אמת ויכוין האדם להמשיך לו המוחין דא"א וממנו נבנית המ' וזהו עיקר עבודתנו ותפילתנו (מ"מ).

⁶⁷⁶¹ הספירות משפיעות במלכות והיא נקראת צדקה (אור יקר).

⁶⁷⁶² בהיותה מתגוללת בדמי הדינים (אור יקר).

⁶⁷⁶³ חסד גבורה תפארת (אור יקר).

⁶⁷⁶⁴ פי' חג"ת שאינם ניזונים משפע הבינה הנק' שקיו דנחלא (מ"מ).

⁶⁷⁶⁵ שפע הבינה (אור יקר).

⁶⁷⁶⁶ נה"י והם תיקונין דאמרון לעיל (אור יקר). פי' נה"י. א"נ דאבהן וכו' הם חב"ד דזעיר בנין הם חג"ת דזעיר וכמ"ש הרב בכמה דוכתי (מ"מ).

(ה) שחת לו לא בניו מומם מאי לו לא⁶⁷⁶⁷ תרי זמני אלא חד לעילא וחד לתתא⁶⁷⁶⁸:	לא בניו מומם", מהו "לו לא" שתי פעמים, אלא אחד למעלה ואחד למטה.
והיינו דא"ר"ש כל זמנא דחייביא סניאו בעלמא כביכול שמא קדישא⁶⁷⁶⁹ לא מתברך⁶⁷⁷⁰ בעלמא וכל זמנא דחייביא לא סניאו בעלמא שמא קדישא מתברך בעלמא הה"ד (תהלים קד לה) יתמו חטאים וגו' ברכי נפשי את יי' הללויה א"ר אבא⁶⁷⁷¹ מקרא זה ממש הוא דכתיב שחת לו לא בניו מומם מאן גרים לחבלותא דא דור עקש ופתלתול בגין דאינון חייביא ודרא אשתכח הכי:	וזהו שאמר רבי שמעון, כל זמן שהרשעים מתרבים בעולם כביכול שם הקדוש לא מתברך בעולם, וכל זמן שהרשעים לא מתרבים בעולם שם הקדוש מתברך בעולם, זהו שכתוב "יתמו חטאים וגו' ברכי נפשי את ה' הללויה". אמר רבי אבא מקרא זה ממש הוא שכתוב "שחת לו לא בניו מומם", מי גורם למום זה "דור עקש ופתלתול" משום שאלו הרשעים והדור נמצא כך.
בג"כ בתר דאמר משה כל הני מלין ואדכר שמא קדישא כדקא יאות אמר ודאי צדיק וישר הוא מלה בתקוניה⁶⁷⁷² אבל (דברים לב ה) שחת לו לא בניו מומם מ"מ הכי משום דאינון דור עקש ופתלתול (שם) א"ר יהודה לו לא כלומר לגרמייהו עבדין⁶⁷⁷³ דא חייבין דגרמין לאסתלקא ברכאן מעלמא א"ר אבא לו לא הא אוקימנא⁶⁷⁷⁴ והכי הוא מה כתיב בתריה (שם ו) הליי' תגמלו זאת לשלמא גמול דא לקב"ה על כל אינון טבאן דגרים לך ועביד	לכן אחר שאמר משה כל אלו הדברים והזכיר השם הקדוש כראוי אמר ודאי "צדיק וישר" הוא דבר כתקונו, אבל "שחת לו לא בניו מומם" למה כך, משום שהם "דור עקש ופתלתול". אמר רבי יהודה "לו לא", כלומר לעצמם עושים כך הרשעים שגורמים לברכות להסתלק מהעולם. אמר רבי אבא "לו לא" הרי בארנו וכך הוא. מה כתוב אחריו "הלה' תגמלו זאת" לשלם גמול זה להקדוש ברוך הוא על כל אלו

⁶⁷⁶⁷ אי אפשר לי לפרש הכתוב לפי דעתו אלא בדרך זה "שחת לו" למעלה. דהיינו "פגימותא דלעילא", "לא בניו" כלומר גם אינם במדרגת בנים שאינם מושפעים ממנו והיינו "פגימותא דלתתא" וזה בסבת מומם דהיינו בסבת הפגם שגרמו (אור יקר).

⁶⁷⁶⁸ פי' לו בו' הוא לתתא שהוא פגם גמור, לא באל"ף הוא לעילא שהוא פגם קצת (מ"מ). בישראל הנאמר עליהם (דברים לב ט) כי חלק ה' עמו, הנה הם גורמים במעשיהם למעלה למעלה, וכמ"ש בזה"ק (ויקרא שם ח ע"א, ופ' בלק קפה ע"ב, ובפ' האזינו רצז ע"א וע"ב, ובכ"מ בזה"ק רבו מלספר) (דע"ה ח"ב ב ע"ד).

⁶⁷⁶⁹ עילאה (אור יקר).

⁶⁷⁷⁰ היינו פגימותא דלעילא שהשם בעצמו אינו מושפע, ואומרו בעלמא מורה שהוא בבחינת התחתונים מורה עלי פגימותא דלתתא, ולא אמר שמא עילאה לא מברך לעלמא (אור יקר). להורות על הפגם העליון, והענין כי הספירות נפגמות מה שהוא בבחינת התחתונות כנודע, כי בערך עצמם אפילו המלכות אינה נפגמת והיינו שאמר בתיקונים בפסוק אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן דהיינו שאין השכינה נפגמת כלל בערך העליונים כאומרו אני ה' הוא שמי והפגם אל התחתונים (אור יקר).

⁶⁷⁷¹ וראיה שהרשעים גורמים הפגם הוא ממה "דאמר ר' שמעון" וכו', "ור' אבא אמר" לא אצטריכין להאי קרא "דמקרא" גופיה נפיק דמסיק "דור עקש" וכו' (אור יקר).

⁶⁷⁷² כלומר בקשר וייחוד הראוי, אמנם הרשעים גורמין פגם ופירוד במדרגות העליונות והיינו דקאמר בתר הכי "שחת וכו'" כדדרש לעיל, אמר ר' [יהודה] וכו' פליג אדלעיל דקאמר דעבדין פגימותא לעילא ותתא לזה אמר שכל הפגם למטה לבד וזהו שאמר הכתוב שחת אינו לו לקדוש ברוך הוא אלא לתחתונים וזהו שאמר "לגרמייהו עבדין וכו'" (אור יקר).

⁶⁷⁷³ פי' רבי יהודה פליג וס"ל שלמעלה אין פגם כלל ועיין בפ' וארא דף כ"ו ע"ב שאמר הזהר ב' פירושי' אלו וגם אני שמעתי וכו'. פי' מי גרם ששמעתי את נאקת בני ישראל לפי שכבר ואזכור את בריתי שהיא מלכות (מ"מ).

⁶⁷⁷⁴ ר' חייא פליג כדלעיל ואמר לו "לא הא אוקימנא" כי אדרבה פירוש הכתוב שגורמין פגם למעלה ולמטה והכרח מן הפסוק אומרו "הלה' תגמלו" כלומר אתם גומלים רעה תחת טובה (אור יקר).

הטובות שגרם לך ועשה כנגדך.	לקבלך:
רבי אלעזר פתח "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'", זכאים הם ישראל על כל אומות עובדי כוכבים ומזלות שאף על גב שהרגיזו לפני אדונם הקדוש ברוך הוא לא רוצה לעזוב אותם, שבכל מקום שגלו בין העמים הקדוש ברוך הוא עמהם בגלות, זהו שכתוב "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'".	ר"א ⁶⁷⁷⁵ פתח (ויקרא כו מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו' זכאין אינון ישראל על כל עמין עכו"ם דאע"ג דארגיזו קמי מאריהון קב"ה לא בעי לשבקא לון דבכל אתר דגלו ביני עממיא קב"ה ⁶⁷⁷⁶ עמהון בגלותא ⁶⁷⁷⁷ הה"ד ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו':
רבי אבא אמר "ואף גם זאת בהיותם", בא וראה כמה החביבות של הקדוש ברוך הוא כלפי ישראל שאף על גב שגורמים לגלות בין העמים השכינה לא סרה מהם לעולמים, שלא תאמר שהם לבדם בגלות נמצאים אלא "ואף גם זאת" עמהם נמצאים, זהו שכתוב "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'".	ר' אבא ⁶⁷⁷⁸ אמר ואף גם זאת בהיותם ת"ה כמה חביבותא דקב"ה לגביהון דישאל דאע"ג דגרמין למגלי ביני עממיא שכינתא לא אתעדיאת מנהון לעלמין דלא תימא דאינון בלחודייהו בגלותא משתכחין אלא ואף גם זאת עמהון משתכחא ⁶⁷⁷⁹ הה"ד ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו':
(משל) למלך שהתרגז על בנו וגזר עליו עונש להתרחק ממנו וללכת לארץ רחוקה. שמעה המלכה ואמרה, הואיל ובני הולך לארץ רחוקה ומשליך אותו המלך מהיכלו אני לא אעזוב אותו, או שנינו כאחד נשוב להיכל המלך או שנינו כאחד נשב בארץ אחרת. לעתים פוקד המלך על המלכה ולא מוצאה שהיתה הולכת עם בנו, אמר הואיל והמלכה שם שניהם ישובו.	למלכא דארגיז על בריה וגזר עליה עונשא לאתרחקא מניה ולמיזל לארעא רחיקא שמעה מטרוניתא ואמרה הואיל וברי אזיל לארעא רחיקא ושדי ליה מלכא מהיכליה אנא לא אשבוק ליה או תרוונא כחדא ניתוב להיכלא דמלכא או תרוונא כחדא ניתיב ובארעא (לארעא) אחרא לזמנין פקיד מלכא על מטרוניתא לא אשכחא דהוות אזלת עם בריה אמר הואיל ומטרוניתא תמן תרווייהו יתובון:
ובזמן שיפקוד הקדוש ברוך הוא למלכה, פוקד אותה בתחילה ובגללה פוקד את בניו, זהו שכתוב "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וגו'", מי גורם שאני שומע צרתם כביכול המלכה שאני זוכר אותה, זהו שכתוב "ואזכור את בריתי" וכתוב "ויזכור אלהים את בריתי". וכאשר הקדוש ברוך הוא יחזיר את ישראל מן הגלות	ובזמנא דפקיד קב"ה למטרוניתא פקיד ולחן בקדמיתא ובגינה פקיד לבנוי הה"ד (שמות ו ה) וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וגו' מאן גרים דאנא שמענא עקתהון כביכול מטרוניתא ודודכרנא ל(י)ה הה"ד (שם) ואזכור את בריתי וכתוב (שם ב כד) ויזכור אלהים את בריתו וכד קב"ה יהדר לישראל מן גלותא מה כתיב (דברים ל ג)

⁶⁷⁷⁵ לא דייק דשכינתא עמהון ממש בגלותא אלא "דקב"ה לא בעי לשבקא לון" דהיינו שלעולם השגחתו עליהם (אור יקר).

⁶⁷⁷⁶ היינו תפארת שלא יכחיש ר' אלעזר ששכינה בגלית אלא משמעות דורשים בלבד איכא בינייהו דמקרא דא לא נפקא ליה שכינה בגלות (אור יקר).

⁶⁷⁷⁷ לא שיהיה גלות לקדוש ברוך הוא ממש אלא שהוא עמהם לעוזרם, ודייק הכי מסופיה דקרא דקאמר לא מאסתם ולא געלתם (אור יקר).

⁶⁷⁷⁸ דריש דממש שכינה בגלות גולה וסורה ודייק רישא דקרא דקאמר "גם זאת" שהיא שכינה היא בגלות עמהם בהיותם בארץ אויביהם וכדמפרש ואזיל, והנה בגלות שכינה יש שתי בחינות האחד הוא הקל דהיינו דמפרש הכא ר' אבא שממש שכינה מנפשה אזלת דהיינו בגלית בבל (אור יקר).

⁶⁷⁷⁹ משתכחין (דפ"ו).

מה כתוב "ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך" זו המלכה, ועוד כתוב "רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב".	ושב יי' אלהיך את שבותך ורחמך דא מטרוניתא ⁶⁷⁸⁰ ועוד כתיב (תהלים פה ב) רצית יי' ארצך ⁶⁷⁸¹ שבת שבות יעקב:
אמר רבי יהודה "הלה" תגמלו זאת", משום שאתם "דור עקש ופתלתול" אתם הייתם גורמים שתגלה "זאת" בגלות. "הלה" תגמלו זאת", זהו הגמול שעשה עמכם בכל אותם חוקים של מצרים, בכל אותם אותות שעשה לכם, הזהו הגמול שאתם משלמים ל"זאת" הזו, מי גרם לכם זה משום שאתם "עם נבל ולא חכם ולא מסתכלים בכל אותן טובות שעשה לכם עד עתה.	א"ר יהודה הליי' תגמלו זאת בגין דאתון דור עקש ופתלתול (דברים לב ו) אתון הויתון גרמין דתגלי זאת בגלותא הליי' תגמלו זאת דא הוא גמול ⁶⁷⁸² דעביד עמכון בכל אינון נימוסין דמצרים בכל אינון אתון דעבד לכו דא הוא גמול דאתון שלמין להאי וזאתו מאן גרם לכו דא בגין דאתון עם נבל ולא חכם ולא מסתכליון בכל אינון טבן דעבד לכו עד השתא:
"הלה" תגמלו זאת" זו השכינה. והרי בארנו הדברים שלמדנו אות ה"א של "בהבראם" קטנה, ה"א שב"הלה" גדולה, והרי נאמר שלמדנו אמר רבי יהודה ה"א שבכל מקום הקדוש ברוך הוא, ונקראת אם, ושני עולמות הם שכתוב "מן העולם ועד העולם" והרי למדנו בסוד הפסוק "בשמן כתית רביעית ההין".	הליי' תגמלו זאת דא שכינתא והא אוקימנא מלי דתנינן ה"א דבהבראם (בראשית ב ד) זעירא ה"א דבהליי' רברבא והא אתמר דתניא א"ר יהודה ה"א דבכל אתר קב"ה ואקרי אם ותרי עלמין נינהו דכתיב (תהלים קו מח) מן העולם ועד העולם והא תנינן ברזא דקרא (במדבר כח ה) בשמן כתית רביעית ההין ⁶⁷⁸³ :
למדנו, רבי יהודה אומר בכמה מקומות התבוננתי שהקדוש ברוך הוא לא הסיר	תניא ר' יהודה אומר בכמה [אתרי] אסתכלנא דקב"ה לא אעדי
	רחצ/א
אהבתו מהם, שישראל בכל מקום שהם היו הקדוש ברוך הוא ביניהם, שכתוב "לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי איתם", "איתם" דווקא, ביניהם עמהם, לא סר מהם לעולמים.	רחימותא מנייהו דישראל דבכל אתר דאינון הוו קב"ה בינייהו דכתיב (ויקרא כו מד) לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם דייקא אתם בינייהו עמהון לא אעדי מנייהו לעלמין:
רבי יצחק היה מהלך בדרך ופגע בו רבי חייא, אמר לו רואה אני (אותם) בפניך שהרי במדור של השכינה מקומך. מהו שכתוב "וארד להצילו מיד מצרים", "וארד", היה צריך לומר "ארד", "וארד" בראשונה. מתי, כאשר	ר' יצחק הוה אזיל בארחא ופגע ביה ר' חייא א"ל חמינא (להו) באנפך דהא במדורא דשכינתא מדורך ⁶⁷⁸⁴ מאי כתיב (שמות ג ח) וארד להצילו מיד מצרים וארד ארד מבעי ליה וארד בקדמיתא ⁶⁷⁸⁵ אימתי

⁶⁷⁸⁰ פי' מ' היא שבותך לפי שנשבית בשבילנו (מ"מ).

⁶⁷⁸¹ פי' מ' הנק' ארץ תחלה ואח"כ שבת שבות יעקב (מ"מ).

⁶⁷⁸² פי' ה' של הלה' רברבא כדמפרש והבינה היא עשתה לנו אותות במצרים דמנה נפקין עבדין לחירו ולכך אמר הכתוב הלה' תגמלו זאת זהו תשלום גמול שאתם עושים לבינה שעשתה לכם נימוסין במצרים וגרמתם בעוונותיכם להגלות זאת. ה"א דבכל אתר קב"ה ואיקרי אם פי' בינה היא אם זרין והיא ה' ראשונה של שם ומלכות היא אם לבי"ע והיא ה' אחרונה של שם וזה שכתוב ותרינן עלמין נינהו (מ"מ).

⁶⁷⁸³ פי' מלכות שהיא רגל רביעי (מ"מ).

⁶⁷⁸⁴ פי' ר"ח אמר לר' יצחק שאתה תמיד עם רשב"י שהשכינה מתלבשת בו (מ"מ).

⁶⁷⁸⁵ פי' משיירד יעקב למצרים ירדה עמו שכינה לכבודו וזו הכנה כדי להצילו מיד מצרים וזש"ה וארד מתחלה כדי להצילו וכו' (מ"מ).

כד נחת יעקב למצרים ולמה להצילו מיד מצרים דאלמלא לא הוה⁶⁷⁸⁶ בינייהו לא יכלין למסבל גלותא וכד"א (כלומר) (תהלים צא טו) עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו:	ירד יעקב למצרים. ולמה "להצילו מיד מצרים", שאם לא היה ביניהם לא יכולים לסבול, כמו שנאמר "עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו".
א"ל ודאי בכל אתר דישאל שריין קב"ה בינייהו וכל אתר דחכימי דרא⁶⁷⁸⁷ אזלין קב"ה אזיל עמהון דכתיב (שם יא) כי מלאכיו יצוה לך וגו' מגלן דכתיב (בראשית לב א-ב) ויעקב הלך לדרכו וגו' ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה השתא נשתתף בחדא וניזיל בארחא דהא ידענא דלאחר חד אזלינן⁶⁷⁸⁸ לקבלא אנפוי דשכינתא א"ל ודאי א"ר יצחק תנינן שלוחי מצוה אינן נזוקין לא בהליכתן ולא בחזרתן ואנן לאתחזאה קמי קב"ה אזלינן ולא דחילנא:	אמר לו, ודאי בכל מקום שישאל נמצאים הקדוש ברוך הוא ביניהם, וכל מקום שחכמי הדור הולכים הקדוש ברוך הוא הולך עמהם שכתוב "כי מלאכיו יצוה לך וגו', מנין לנו, שכתוב "ויעקב הלך לדרכו וגו', ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה". עתה נשתתף כאחד ונלך בדרך, שהרי ידעתי שלמקום אחד אנו הולכים לקבל פני שכינה. אמר לו, בודאי. אמר רבי יצחק, למדנו שלוחי מצוה אינן נזוקין לא בהליכתן ולא בחזרתן, ואנחנו להראות לפני הקדוש ברוך הוא אנו הולכים ולא יראים.
עד דהוו אזלי א"ר חייא כתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ השמים⁶⁷⁸⁹ לאכללא קב"ה⁶⁷⁹⁰ והארץ לאכללא קב"ה⁶⁷⁹¹ וכל מה דלתתא⁶⁷⁹² אינן אקרון תולדות השמים מנייהו⁶⁷⁹³:	עד שהיו הולכים, אמר רבי חייא כתוב "אלה תולדות השמים והארץ", "השמים" לכלול את הקדוש ברוך הוא, "והארץ" לכלול את הקדוש ברוך הוא, וכל מה שלמטה אלו נקראים "תולדות השמים" מהם.
א"ל אי הכי מהו בהבראם⁶⁷⁹⁴ וכתבי⁶⁷⁹⁵ בה' בראם א"ל כלא חד מלה כד שמים אתהברו⁶⁷⁹⁶ האי ה'י⁶⁷⁹⁷ אפיקת תולדות⁶⁷⁹⁸	אמר לו, אם כן מהו "בהבראם" ונאמר בה' בראם, אמר לו, הכל דבר אחד, כאשר השמים התחברו, ה' הזו

⁶⁷⁸⁶ "לא הוה" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "דא דהוה". שכינה בגלות נותנת כח לסבול הגלות או מקל עול האויבים בהם כענין גדול הרועה וכו' (אור יקר).

⁶⁷⁸⁷ הם שתי בחינות, האחד כוללת לכל ישראל והוא דווקא מקום עמידתן בקבע (אור יקר).

⁶⁷⁸⁸ שמא היו הולכים להקביל פני בוצינא קדישא איש ממקומו (אור יקר).

⁶⁷⁸⁹ פי' זעיר ולכך אמר ה' הידיעה (מ"מ).

⁶⁷⁹⁰ וכל מה דלעילא (נוסף באור יקר). הם ששה קצוות נכללים בו שכולם נכללים במלת שמי"ם שהם ששה רקיעים (אור יקר). אפשר היה לפרש אלה תולדות השמים והארץ זה אצילות תפארת ומלכות (אור יקר), פי' מלכות (מ"מ).

⁶⁷⁹¹ מלכות (אור יקר).

⁶⁷⁹² כל המשתלשלים ממנה כי מלת ארץ מורה על כללות התחתונים, ואלו התחתונים הם התולדות שהם תולדות מתפארת ומלכות (אור יקר), פי' ב"ע שהם תולדות זר"ן ולכך הקשה לו ר' יצחק מהו בהבראם וכתבי בה' בראם. דכיון שב"ע הם תולדות זר"ן למה לא הזכיר הכתוב רק בה' בראם ולא הזכיר זעיר (מ"מ).

⁶⁷⁹³ כל אותם המשתלשלים למטה, ואפשר שששה קצוות הם תולדות לתפארת והקצוות [למטה] תולדות' למלכות (אור יקר).

⁶⁷⁹⁴ דהיינו בה' שהיא בינה בראם על ידי חסד שהיא למטה מהבינה שעליה אמר הכתוב אמרתי עולם חסד יבנה והיינו באברהם (אור יקר). בשלמא למאי דסלקא דעתין נחא אומרו בהבראם בה' בראם כדפי' לעיל, אלא להאי פירושא מאי בהבראם בה' בראם שהרי הם תולדות שמים וארץ כחדא ולא מאות ה' ועוד כפל אומרו בה' בראם עם אומ' השמי' והארץ (אור יקר).

⁶⁷⁹⁵ ואתמר (דפ"ו).

⁶⁷⁹⁶ ר"ל שהזעיר נתן הטיפה במ' והמ' שהיא ה' מוציאה ב"ע ולכך לא אמר רק בה' בראם (מ"מ).

⁶⁷⁹⁷ דהיינו ייחוד שמים וארץ (אור יקר).

⁶⁷⁹⁸

ואינון אקרון תולדות השמים והארץ א"ל אי הכי במאי אוקימנא בה' בראם באברהם א"ל כלא חד מלה הוא מלה⁶⁷⁹⁹ באברהם היינו השמים⁶⁸⁰⁰ דמתמן שריין לאתפשטא בה' בראם היינו והארץ וכלא חד מלה:	הוציאה תולדות והם נקראו "תולדות השמים והארץ". אמר לו, אם כן במה בארנו בה' בראם באברהם, אמר לו, הכל דבר אחד הוא, באברהם אלו "השמים" שמשם מתחילים להתפשט, בה' בראם וזהו "והארץ", והכל דבר אחד.
א"ל ודאי הכי הוא⁶⁸⁰¹ והא אוליפנא דכתיב אלה תולדות השמים והארץ ותנינן העולם הזה נברא בה' דכתיב בהבראם והעולם הבא נברא ב' דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן לאכללא השמים⁶⁸⁰² את הגן לאכללא את הארץ:	אמר לו, ודאי כך הוא, והרי למדנו שכתוב "אלה תולדות השמים והארץ", ולמדנו העולם הזה נברא בה' שכתוב "בהבראם", והעולם הבא נברא ב' שכתוב "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן" לכלול השמים, "את הגן" לכלול את הארץ.
והא אוקימנא דכתיב (שיה"ש ד טו) מעין גנים דא היא השמים באר מים חיים דכתיב (בראשית כו כה) ויכרו שם עבדי יצחק באר דכתיב (שם כב) ויעתק משם ויחפור באר אחרת וגו' ונוזלים מן לבנון דאינון מתעטרין לעילא⁶⁸⁰³ וסלקין ברישא דמלכא⁶⁸⁰⁴ דכתיב (תהלים קח ה) כי גדול מעל שמים חסדך:	והרי בארנו שכתוב "מעין גנים" זהו השמים, "באר מים חיים" שכתוב "ויכרו שם עבדי יצחק באר" שכתוב "ויעתק משם ויחפור באר אחרת וגו'", "ונוזלים מן לבנון" שאלו מתעטרים למעלה ועולים בראשו של המלך שכתוב "כי גדול מעל שמים חסדך".
מן לבנון מתמן נפקין [לבינה] (לכלא) ונגיד ואתמשך לכל זווין עד דנגדין אינון מבויעין ונחתין לאתכנשא לאתר דאקרי ימא רבא דכתיב (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים וגו' וכתיב (ישעיה נא א) הביטו אל צור חוצבתם וגו'⁶⁸⁰⁵ לבתר כתיב (שיה"ש ד יב) גן נעול⁶⁸⁰⁶ אחותי כלה וגו'	"מן לבנון" משם יוצאים לבינה ונמשך ומתפשט לכל הפינות, עד שנמשכים אלו המקורות ויורדים להתכנס למקום שנקרא הים הגדול שכתוב "כל הנחלים הולכים אל הים וגו'", וכתוב הביטו אל צור חוצבתם וגו', ואחר כך כתוב "גן נעול אחותי

⁶⁷⁹⁸ ולא שיהיו שמים מוציאים בפני עצמם וארץ בפני עצמה, וגם לא ששתיהם יחד מוציאים התולדות אלא אתחברו (אור יקר).

⁶⁷⁹⁹ נמחק בדפ"ו.

⁶⁸⁰⁰ פי' זעיר שבניינו מהחסדים הנק' אברהם (מ"מ).

⁶⁸⁰¹ כפי המשך הענין משמע שר' יצחק הוא דאמר ודאי הכי הוא, והוא שדיבר ג"כ פעם שנית ושלישית שאמר בסמוך א"ר יצחק ואפי' ביעקב וכו' א"ר יצחק בר חנן וכו' ותנינן העוה"ז וכו'. פי' עוה"ז שלנו נבראת ע"י המ' הנק' ה' בה' בראם כמ"ש לעיל וכן אמר לקמן ג"כ בה' בראם ממש ועוה"ב נברא ב', פי' בינה מאבא ומביא ראייה מפסוק ונהר שהוא בינה יוצא מאבא (מ"מ).

⁶⁸⁰² התפארת (אור יקר), פי' דריש ה' של הגן שהוא הידוע דהיינו זעיר דאצילות וז"ש לאכללא השמים דהיינו השמים הידוע שהוא זעיר דאצילות והאי דנקט את תחלה לישנא דקרא נקט. אבל דרשא דאת היא בסמוך שאמר את הגן לאכללא את הארץ (מ"מ).

⁶⁸⁰³ פי' המוחין נעשים בסוד מקיף לרישא דזעיר תחלה ואח"כ סלקין ברישא דמלכא דהיינו שנכנסים בראשו כמ"ש הרב ז"ל. וז"ש לקמן כי גדול מעל שמים שהמוחין שהם חסדך למעלה מת"ת הנקרא שמים שהמוחין הם בראשו (מ"מ).

⁶⁸⁰⁴ פי' שהמוחין הם ברישא דמלכא והם באים מאבא לאימא לפי שנה"י דאבא תוך נה"י דאימא ונה"י דאימא בתוך ו' קצוות דזעיר ומשם באים למלכות, וז"ש מן לבנון וכו' (מ"מ).

⁶⁸⁰⁵ פי' זעיר. ומקבת בור היא המ' (מ"מ).

⁶⁸⁰⁶ פי' יסוד דנוקבא (מ"מ).

942 | Page

ומכאן נפיקו תולדות לכלא⁶⁸⁰⁷ דכתיב בהבראם בה' בראם ממש באברהם⁶⁸⁰⁸ א"ר יצחק⁶⁸⁰⁹ ואפי' ביעקב ממש וכלא חד מלה:	כלה וגו', ומכאן יצאו תולדות לכל שכתוב "בהבראם" בה' בראם ממש באברהם. אמר רבי יצחק ואפילו ביעקב ממש, והכל דבר אחד.
א"ר יצחק כד אנן יתבין לקמיה דר"ש כלא אתמר קמיה באתגליא ולא אצטריכנא לכל האי א"ל לאו ר"ש כשאר בני נשא דכלהו קמיה כשאר נביאי לקמי משה עד דהוו אזלי א"ר חייא כתיב (ישעיה מט טו) התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה וגו' האי קרא אוקמוה והכא מאי קא מיירי א"ר יצחק אי בקטורא דחברייא סמיכא לא אסמכנא אנן מה נימא:	אמר רבי יצחק, כאשר אנו יושבים לפני רבי שמעון הכל נאמר לפניו בגלוי ולא הוצרכנו לכל זה. אמר לו, אין רבי שמעון כשאר בני אדם, שכולם לפניו כמו שאר הנביאים כלפי משה. עד שהיו הולכים אמר רבי חייא, כתוב "התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה וגו'", פסוק זה בארוהו וכאן במה הוא עוסק, אמר רבי יצחק, אם בקשר של החברים סמיכה לא נסמכתי אנו מה נאמר.
א"ל דהא קלא דרמיזאה⁶⁸¹⁰ חד שמענא יומא חד כד הוה אזילנא בארחא ולא ידענא מאן אמר ולא ידענא מלה ות"ח ז' יומין הוו דחלישנא ע"ד ולא טעימנא מדי והשתא אזילנא לגביה דבוצינא קדישא דלימא לי דילמא אדכר א"ל דילמא ההוא יומא דהוה אזיל ר' אלעזר לגביה דחמוי וההוא יומא אזילנא עמיה והא אדכרנא מלה:	אמר לו, שהרי קול של רמז אחד שמעתי יום אחד כאשר הייתי הולך בדרך ולא ידעתי מי אמר ולא ידעתי דבר. ובא וראה שבעה ימים היו שנחלשתי על זה ולא טעמתי דבר, ועתה אני הולך אצל הנר הקדוש שיאמר לי שמא אזכר. אמר לו, שמא אותו היום שהיה הולך רבי אלעזר אצל חמיו ואותו היום הלכתי עמו והנה נזכרתי בדבר.
ת"ח הכי א"ר אלעזר משמיה דאבוי אמרו ישראל קמי קודשא בריך הוא מיומא דנפלנא בגלותא קב"ה שביק [לן] [לון] בגלותא ואנשי לן הדא הוא דכתיב (ישעיה מט יד) ותאמר ציון עזבני יי' ויי' שכחני אמרה שכינתא התשכח אשה עולה וכי ישראל דאקרון בנין⁶⁸¹¹ כמה דאת אמר (דברים יד א) בנים אתם ליי' אלהיכם מרחם בן	בא וראה, כך אמר רבי אלעזר משמו של אביו, אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא מיום שנפלנו בגלות הקדוש ברוך הוא עזב אותנו בגלות ושכח אותנו, זהו שכתוב "ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני". אמרה השכינה, "התשכח אשה עולה", וכי ישראל שנקראים בנים כמו שנאמר "בנים אתם לה' אלהיכם", "מרחם בן
רחצ/ב	

⁶⁸⁰⁷ עי' בפ' תזריע (דף מג ע"א), ועיי"ש בענין מנחות העוה"ב נברא בי' והעולם הזה נברא בה' (הקדו"ש נא ע"ב).

⁶⁸⁰⁸ פי' במ' הנק' ה' ובחסד הנק' אברהם (מ"מ).

⁶⁸⁰⁹ פי' בא להוסיף על הא דתנינן העוה"ז נברא בה' שהוא לשון המשנה עד בה' בראם ממש באברהם. ובא ר' יצחק להוסיף שאף ביעקב שהוא ת"ת מתקיימת העולם (מ"מ).

⁶⁸¹⁰ דרמיזא (דפ"ו).

⁶⁸¹¹ פירוש שיש להם נפש ורוח מזו"ן ונקראים בנים שלהם (מ"מ).

בטנה כד"א (ירמיה ב כא) ואנכי נטעתיך שורק⁶⁸¹² כלה זרע אמת גם אלה תשכחנה דכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ ואנכי לא אשכחך⁶⁸¹³ מכאן דקב"ה לא שביק לון לישראל לעלמין:	בטנה", כמו שנאמר "ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת", "גם אלה תשכחנה", שכתוב "אלה תולדות השמים והארץ", "ואנכי לא אשכחך", מכאן שהקדוש ברוך הוא לא עוזב אותם את ישראל לעולמים.
תו אמר (ישעיה מט טו) התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה דא הוא רזא עלאה דאמר קב"ה דהא⁶⁸¹⁴ מלין אלין בשמיה אחידן⁶⁸¹⁵ כמה דקב"ה לא אנשי שמיה דהא הוא כלא כך קב"ה לא אנשי לון לישראל דאינון אחידן בשמיה ממש אתרגיש (בשמיה) ר' חייא אמר ודאי דא היא מלה בריך ויהא קב"ה (קודש) דערענא⁶⁸¹⁶ לך וידענא מלה וידענא מאן ההוא דשמענא מניה:	עוד אמר "התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה" זהו סוד עליון שאמר הקדוש ברוך הוא, הנה דברים אלו בשמו אחוזים, כמו שהקדוש ברוך הוא לא שוכח שמו שהרי הוא הכל, כך הקדוש ברוך הוא לא שוכח אותם את ישראל שהם אחוזים בשמו ממש. התרגש רבי חייא, אמר ודאי זהו דבר חדוש. ברוך יהיה הקדוש ברוך הוא שנפגשתי בך, וידעתי דבר, וידעתי מי אותו ששמעתי ממנו.
ות"ח ודוההוא יומא דרהיטנא ד' מילי ולא אשכחנא מאן הוה א"ל בנין דעאלנא בחד מערתא דר' אלעזר נפיש שעתא חדא קרי עליה רבי חייא הנזיר קראי אז יבקע כשחר אורח וגו' (ישעיה נח ח) אז תקרא וי' יענה וגו' (שם ט) אז תתענג על יי וגו' (שם יד):	ובא וראה, שאותו יום שרצתי ארבעה מילין ולא מצאתי מי היה. אמר לו, משום שנכנסתי במערה אחת שרבי אלעזר נח שעה אחת. קרא עליו רבי חייא אלו הפסוקים "אז יבקע כשחר אורח וגו', אז תקרא וה' יענה וגו', אז תתענג על ה' וגו'".
זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור וגו' (דברים לב ז) זכור ימות עולם ר' אבא אמר מאן ימות עולם אינון שיתא יומין⁶⁸¹⁷ דעבד קב"ה עלמא בהו⁶⁸¹⁸ דכתיב (שמות כ יא) כי ששת ימים עשה יי וגו' כי⁶⁸¹⁹ ששת ימים ולא בששת ימים⁶⁸²⁰ והא אוקימנא בינו שנות דור ודור כלומר אינון ימות עולם ידעו	"זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור וגו'", "זכור ימות עולם", רבי אבא אמר, מי אלו "ימות עולם", אלו ששה ימים שעשה הקדוש ברוך הוא העולם בהם שכתוב "כי ששת ימים עשה ה' וגו'", "ששת ימים" ולא בששת ימים והרי בארנו. "בינו שנות דור ודור" כלומר אלו "ימות עולם", ידעו ויתודעו כל אלו השנים והימים

⁶⁸¹² פי' שהטיפה באה מיסוד שהוא בניקוד שור"ק ומת"ת הנק' אמת וזהו זרע אמת והכל מתקבץ בבטן הנוקבא. ולכך אומרת השכינה וכי אפשר מלררם על ישראל שהם מיסוד ות"ת שנק' בן בטנה. שהם משפיעים הטיפה בבטן המלכות. עוד יכוין למ"ש הר"ב ז"ל ששם ב"ן שנותן היסוד למ' ביסוד דידה לוקחים ממנו נשמות ישראל כל נשמה ונשמה חלק אחד והוא שורשו מן הדכורא כנודע ולכך אמרה המ' וכי אפשר מלררם על ישראל שהם משם ב"ן שבבטנה ועל סודות אלו שאמרנו לכך אמר לו ר' חייא בסמוך בריך יהא קב"ה דערענא לך וכו' (מ"מ).

⁶⁸¹³ עי' ח"א רכח ע"א, ח"ב רלו ע"ב

⁶⁸¹⁴ הא (דפ"ו).

⁶⁸¹⁵ פי' זר"ן הם שמו ית' כמ"ש יה"ו הוא זעיר, ה' אחרונה מלכות. וכשם שאי אפשר לשכוח שמו ית' כך אי אפשר לשכוח ישראל שאוחזים בזר"ן (מ"מ).

⁶⁸¹⁶ דאערענא (דפ"ו).

⁶⁸¹⁷ פי' ר"ק דזעיר (מ"מ).

⁶⁸¹⁸ פי' בינה על ידם תקנה ב"ע כמ"ש הרב שחסד דאצילות נתלבש בחסד דבריא. וחסד דבריא בחסד היצירה. וחסד דיצירה בחסד דעשייה וכן על הר"ק (מ"מ).

⁶⁸¹⁹ נמחק בדפ"ו.

⁶⁸²⁰ ושיעור הכתוב ה' שהיא בינה ע"י ששת ימים עשה שמים וארץ שהם ב"ע (מ"מ). ח"א לא סע"א (לש"ו).

וכל דור ודור עד דור זה שאתם עומדים בו.	וישתמודעו כל אינון שנין ויומין וכל דרא ודרא עד דרא דא דאתון קיימין ⁶⁸²¹ :
"שאל אביך ויגדך" זה הקדוש ברוך הוא, זהו שכתוב "הלא הוא אביך קנך". "ויגדך" והוא יגלה עומק החכמה. ומה היא, אלא כאשר ששה ימים אלו תקנו את העולם לא תקנו אותו אלא בגללך, שתבא אתה ותקיים את התורה, שלמדנו כל מה שעשה הקדוש ברוך הוא על תנאי עשה, שכאשר יבואו ישראל אם יקבלו את התורה מוטב ואם לא שיחזירוהו לתוהו ובוהו, ולכן אלו "ימות עולם" יודעים ומבינים הכל.	שאל אביך ויגדך (דברים לב ז) דא קב"ה הה"ד (שם ו) הלא הוא אביך קנך ויגדך והוא יגלה עומקא דחכמתא ומאי היא אלא כד אינון שיתא יומין שכלילו עלמא לא שכלילו ליה אלא בגינך דתיתי אנת ותקיים אורייתא ⁶⁸²² דתנינן כל מה דעבד קב"ה על תנאי עבד דכד ייתון ישראל אי יקבלון אורייתא יאות ואי לא דיהדר [ליה] לתהו ובהו ובג"כ אינון ימות עולם ידעו [ואשתמודען כלא] (ואשתמודעא מלה):
והרי למדנו, אלו ענפי האילן איך נאחזים בתוך האילן, והרי בארנו שכאשר הקדוש ברוך הוא ברר להם לממוני המגינים על שאר האומות, ואתם מה כתוב "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו" שלא נתן אותם לשר ולא למלאך ולא לממונה אחר, וזה העם שהקדוש ברוך הוא נטל לחלקו.	[והא] (וההוא) תנינן הנהו ענפי דאילנא ⁶⁸²³ היך מתאחדן בגו אילנא ⁶⁸²⁴ והא אוקימנא כדין קב"ה ברר לון לממנן תריסין (ו) על שאר עמין ואתון מה כתיב (דברים לב ט) כי חלק יי' עמו יעקב חבל נחלתו דלא יחב להו לרברבא ולא למלאכא ולא לממנא אחרא והאי עמא דקב"ה נסב לחולקיה:
באיזה מקום מצא אותו, "ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישמן וגו'", שכתוב "תרח אבי אברהם וגו', ואקח את אביכם את אברהם וגו'". ומכאן מנהיג אותם את ישראל בכל דור ודור	באן אתר אשכח ליה (דכתיב) (שם י) ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישמון וגו' ⁶⁸²⁵ דכתיב (יהושע כד ב) תרח אבי אברהם וגו' ואקח את אביכם את אברהם

⁶⁸²¹ אחר כך בא להפריד זה הכלל הנפלא ואמר. זכר ימות עולם שהם הספירות הנאצלות מחכמה שהם קיום העולם והכל נהיה בהם. בינו שנות דור ודור שנות לשון שנוי ותמורה, והרמז על הדברים שנבראו בצד החול שמהם כל השנויים והתמורות עם שיסוד הכל היה בחכמה, ולפי שהוא דבר סתר אמר בינו. וגם הוא רמז על מדת ב"נה שקבלה כל הדברים מחכמה (עבה"ק ח"א פ"כ).

⁶⁸²² עי' תז"ח ט ע"ג: שכינתא איהי שאלה דבה חכם שואל כענין ומשיב כהלכה ובה (שמות ג) ושאלה אשה משכנתה וגו' ובה (דברים לב) שאל אביך ויגדך דאיהי הגדה דבה (שם כו) הגדתי היום לה' אלהיך, בהגר"א: דשאלה אשה - מסטרא דשכינה שנקראת אשה: ובה שאל כו' - ר"ל שעל ידה ישאל וראיה שנאמר ויגדך והיא הגדה שעל ידה יגיד לך כמו שמפרש והולך.

⁶⁸²³ ע' שרים (מ"מ).

⁶⁸²⁴ פ' ת"ת (מ"מ).

⁶⁸²⁵ "ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישמון יסבבנהו יבננהו יצרנהו כאישון עינו", ור"ל שמתנה יקרה וכל יקר וגדולה הזאת נמצא לישראל בארץ מדבר, שזהו היה בכוונתו יתברך להוליכם במדבר שם הזה מ' שנה, להרחיקם מבני אדם שיהיו נזירים מתבודדים, להתרחק מכל תאות העולם הזה המדומה, להיות מחשבתם דבוק בתורה ובחכמה עליונה, כדרכי הפרושים והחסידים המתבודדים במדבר להיות רחוק מחברת בני אדם ומתאוות המדומות, עד שהשיגו שם כל הקדושה והכבוד הזה, אשר ענן ה' היה מסבב אותם, והוא השראת שכינתו יתברך עליהם, עד שהם עצמם היו היכל ה' ומרכבה עליונה, וכמו שהיה המשכן וענן ה' יומם על המשכן וכו' (שיח יצחק דרוש לסיום הש"ס). הליכת ישראל במדבר הנה היה שהכניסם הקב"ה בהנסיון הנורא הזה, שהכניס אותם בתוך משכן הס"מ וחיילותיו וכל הרשעה כולה, ונתנסו בכל פיתוייו ותחבולותיו, וראו אותו וידעו אותו מכל וכל ועכ"ז הנה שם גופה קבלו את כל התורה כולו ונעשו לחלק ה' עמו, וכמ"ש (דברים לב י) ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישמון, וכן כתוב עוד (ירמיה ב ב) לכתך אחרי במדבר כו' קודש ישראל לה' כו', ולא נכשלו אלא רק בהעשרה נסיונות, כי המקום היה גורם להם כנ"ל (דע"ה ח"ב פג ע"א).

ולא נפרד מהם, ומנהיג אותם ברחמים זהו שכתוב "כנשר יעיר קנו וגו'".	וגו' ומהכא דבר להו לישראל בכל דרא ודרא ולא [אתפרש] (יתפרש) מנייהו ודבר להו ברחמי הה"ד (דברים לב יא) כנשר יעיר קנו וגו' 6826:
כנשר יעיר קנו א"ר יוסי לא אשכחנא מאן דחיים על בנוי כהאי נשרא וע"ד תנינן כתיב (יחזקאל א י) ופני אריה אל הימין ופני שור מהשמאל נשר באן דוכתיה באתר דיעקב קאים הה"ד (משלי ל יט) (ו) דרך הנשר בשמים בההוא אתר ממש מ"ט בגין דאיהו רחמי על בנוי ודינא לגבי אחרנין כך קב"ה דבר לבנוי כנשר דא:	"כנשר יעיר קנו", אמר רבי יוסי לא מצאנו מי שמרחם על בנוי כנשר הזה. ועל זה למדנו, כתוב "ופני אריה אל הימין ופני שור מהשמאל", הנשר היכן מקומו, במקום שיעקב עומד, זהו שכתוב "דרך הנשר בשמים", באותו מקום ממש. מה הטעם, משום שהוא מרחם על בנוי ובדין עם אחרים, כך הקדוש ברוך הוא מנהיג את בניו כנשר זה.
מה כתוב "ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר", הוא בלבדו שכתוב "וה' הולך לפניו וגו'". "ואין עמו אל נכר" שלא הנהיג להם לישראל לא מלאך ולא ממונה אחר שהם נקראים "אל נכר". וזהו שאמר משה "אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה", "זהו שכתוב ה' בדד ינחנו" הוא בלבדו, "ואין עמו אל נכר".	מה כתוב "ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר", הוא בלבדו שכתוב "וה' הולך לפניו וגו'". "ואין עמו אל נכר" שלא הנהיג להם לישראל לא מלאך ולא ממונה אחר שהם נקראים "אל נכר". וזהו שאמר משה "אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה", "זהו שכתוב ה' בדד ינחנו" הוא בלבדו, "ואין עמו אל נכר".
זכאה חולקהון דישראל דקודשא בריך הוא דבר עמהון בישראל 6827 הכי עלייהו כתיב (תהלים קלה ד) כי יעקב בחר לו ישראל לסגולתו וכתוב (שמואל א' יב כב) כי לא יטוש יי את עמו וגו' מ"ט לא יטוש [וגו'] וה' את עמו בעבור שמו הגדול בגין דהאי בהאי אתדבק וע"ד לא ישבוק לון קב"ה דבכל אתר דאינון שריין קב"ה עמהון כמה דאוקימנא:	אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא מנהיג אותם (בישראל) כך. עליהם כתוב "כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו", וכתוב "כי לא יטוש ה' את עמו וגו'", למה "לא יטוש ה' את עמו" "בעבור שמו הגדול", משום שזה בזה נדבק, ועל זה לא יעזוב אותם הקדוש ברוך הוא שבכל מקום שהם נמצאים הקדוש ברוך הוא עמהם כמו שבארנו.
לו חכמו ישכילו זאת (דברים לב כט) א"ר יוסי כל הני קראי דהכא אוכחי אינון דאוכח להו משה לישראל בר ההוא שמא קדישא דגלי בשירותא דמלוי א"ר אבא ואפילו מה דאוכח לישראל בכללא דשמא קדישא הוא דלית מלה באורייתא דנפיק מכללא דשמא קדישא דאורייתא כלא	"לו חכמו ישכילו זאת", אמר רבי יוסי, כל אלו הפסוקים שכאן תוכחות הם שהוכיח אותם משה לישראל חוץ מאותו שם קדוש שגילה בתחלת דבריו. אמר רבי אבא, ואפילו מה שהוכיח לישראל הוא בכלל השם הקדוש, שאין דבר בתורה שיוצא מכלל השם הקדוש, שהתורה כולה שם של הקדוש ברוך הוא הם.

6826 עי' תיקר'ז כד ע"א: שכינתא עלאה כנשר יעיר קנו. ועי' עמק המלך (שי"ד פקמ"ה): עם כל זאת, אינו יוצא ממנו אור מקיף אל הז' תחתונות, אבל הבינה היא 'אם הבנים' מרחמת עליהם, כאם על בניה, ונותנת להם אור מקיף סוד 'אל', להקיפם ולשמרם מאחיזת הקליפות. בסוד 'כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף יפרוש כנפיו' [דברים ל"ב י"א].

6827 נמחק במ"מ, ומוסגר בדפ"ו.

6828 כי יעקב בחר לו יה. פי' יה בחר ליעקב (מ"מ).

שמה דקודשא בריך הוא אינון:	והפסוקים האלו ידועים הם אבל משום ששמו
והני קראי ידיעאן אינון אבל בגין דשמה	
רצט/א:	
דקב"ה רשים בהאי פרשתא אצטריכנא עד השתא והכא הא כתיב לו חכמו ישכילו זאת ⁶⁸²⁹ זאת ודאי והא בכמה אתר אוקימנא האי דאי ישראל ינדעון האי ואיך (היך) זאת אחידא בדינוי לאתפרעא מן חייביא יבינו לאחריתם ויסתמרו למהוי בה כמה דכתיב (איוב כ כז) וארץ מתקוממה לו:	של הקדוש ברוך הוא רשום בפרשה זו הייתי צריך עד עתה, וכאן הרי כתוב "לו חכמו ישכילו זאת", "זאת" ודאי, והרי בכמה מקומות בארנו "זאת" שאם ישראל ידעו את זה איך "זאת" אחוזה בדיניה להיפרע מן הרשעים, "יבינו לאחריתם" וישמרו להיות בה כמו שכתוב "וארץ מתקוממה לו".

⁶⁸²⁹ עי' מבוא שערם (סוכות ט): נחזור לעניינינו שלא יש אלא ה"ח לבד לפי

שבהם נעשים המלאכות בגלוי כל אבר א' חסד א' אמנם יסוד ומלכות שכל פעולתם בהעלם לא נתייחד להם חסדים בפני עצמם אלא כללותם כדפירשנו לזה הברכה היא על הלולב שכל הארתם בו וכאלו מברך על כולם ועל ידו מקבלים הארה כולם שהוא הוא העולה למעלה ומעורר הכל כדפירשנו. ולולב גי' חיים רמז ליסוד כדפירשנו. וע"י לולב שהטיפה יורדת מן המוח שהיא חכמה ונכנסת תוך חוט השדרה ויורדת תוך היסוד והיא כלולה מח' הויות בח' ספירות דעת חג"ת נהי"מ הרי ל"ב. ועיקר טיפת הזרע היא מציאות חסד וחסד עולה ע"ב ובזמן שהיה בה"מ קיים והיה הזיווג ע"י כל פרצוף ז"א היה חסד שלם ובזמן שאין זיווג בשלמות שישראל בגלות שנגנז החצי ולא נשאר אלא ל"ו ואפילו אותו החצי אינו יורד אלא מהנתיב הגנוז תוך הבינה שלעולם נובעת ביחד לקיום העולמות ונקרא זיווג חיצוני כי הוא בתוך בינה והפנימי הוא בתוך החכמה. ואלו השני זיווגים דוגמתם למטה ביסוד דזו"ן יש זיווג שאינו שלם ונקרא זיווג חיצון בסוד בנימין וזיווג פנימי בסוד יוסף וזה אינו נעשה בזמן הגלות וזהו פי' לו חכמו ישכילו זאת פי' אלו היו עושים הכנה להמשיך ל"ו הגנוז בחכמה ישכילו זאת שהיא המלכות ולא תהיה דלה לומר עליה אשרי משכיל אל דל אלא היא תהיה במדריגות משכיל למה שלמטה הימנה ויהיה אור הלבנה כאור החמה.

ד"א לו חכמו ישכילו זאת דאיהי מתקשרא בהו בישראל כד נטרין פקודי אורייתא⁶⁸³⁰ ויתבין עמה בשלם ינדעון דסייעתא דהאי זאת עמהון לאתפרעא משנאיהון וישראל דאינון זעירין ביני עממיא ינדעון איכה ירדוף אחד אלף⁶⁸³¹ ושנים יניסו רבבה ומאן גרים להו האי זאת דהוה בהו בשלם כד עבדין פקודי אורייתא ולעלמין לא אתעדי מנייהו למעבד להו נוקמין:	דבר אחר, "לו חכמו ישכילו זאת" שהיא קשורה בהם בישראל, כאשר שומרים מצוות התורה ויושבים עמה בשלום ידעו שעזרה של "זאת" הזו עמהם להיפרע משונאיהם, וישראל שהם מעטים בין האומות ידעו "איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה", ומי גרם להם, אותה "זאת" שהיתה בהם בשלום כאשר עושים מצוות התורה, ולעולמים לא זזה מהם לעשות להם נקמות.
אם לא כי צורם מכרם ויי' הסגירם (דברים לב ל) מ"ט כי צורם מכרם בגין צור ילדך תשי (שם יח) דתקונין לא שראן כדוקיאות⁶⁸³² באתריהו אם לא כי צורם מכרם א"ר יהודה דא אברהם כמה דאוקימנא דאמר אברהם יתחייבון ישראל בגלותא ולא ייעלון בגיהנם דתרין אלין גלותא וגיהנם לא יסבלון ישראל וקב"ה אסתכס על ידיו דכל זמנא די יחובון ישראל יפלון בגלותא וישתעבדון בהו שנאיהון ובג"כ צורם מכרם ודאי ויי' הסגירם ואסתכס על ידיו⁶⁸³³:	"אם לא כי צורם מכרם וה' הסגירם", למה "כי צורם מכרם", משום ש"צור ילדך תשי" שהתקונים לא נמצאים כראוי במקומם. "אם לא כי צורם מכרם", אמר רבי יהודה, זה אברהם, כמו שבארנו שאמר אברהם יתחייבו ישראל בגלות ולא יכנסו בגיהנם, ששני אלו גלות וגיהנם לא יסבלו ישראל. והקדוש ברוך הוא הסכים על ידו שכל זמן שיתחייבו ישראל יפלו לגלות וישתעבדו בהם שונאיהם ולכן "צורם מכרם" ודאי, "וה' הסגירם", והסכים על ידיו.
תניא א"ר יהודה מ"ט אוכח להו משה בהאי שירה הכי בגין דאינהו זמינין למיעל לארעא ולאשרי בינייהו שכינתא ובג"כ אוכח להו על האי ר' יצחק אמר בתרי אתרי	למדנו, אמר רבי יהודה, למה שהוכיח להם משה בשירה הזו כך משום שהם מזומנים להיכנס לארץ ולהשרות עליהם שכינה ולכן הוכיח אותם על כך. רבי יצחק אמר, בשני

⁶⁸³⁰ עי' ח"א קסב ע"א.

⁶⁸³¹ כאן משמע שירדוף א' אלף היינו א' מישראל ירדוף אל"ף מאו"ה ושיעור הכתוב אמר להם משה כשהייתם צדיקים א' מכם היה רודף אלף של או"ה. ועכשיו אם לא כי צורם מכרם, הפך פי' רש"י ז"ל בחומש שפי' איכה ירדוף א' מאומות העולם אלף של ישראל. ומדברי רז"ל מוכח כדברי הזהור שאמרו שהיה דוד מצטער על מקרא זה איכה ירדוף א' וכו'. כי דוד היה מעורר חניתו על שמונה מאות חלל וכו' והיה מצטער על מאתים להשלים פסוק זה וא"ל הקב"ה רק בדבר אוריה החתי ש"מ שאחד מישראל ירדוף אלף מאומות העולם (מ"מ).

⁶⁸³² כדקא יאות (דפ"ו).

⁶⁸³³ אמרו רבותינו ז"ל (בבא בתרא טז ע"ב), מרגלית טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו וכל חולה שרואה אותה מיד נתרפא, וכשמת תלאו הקדוש ברוך הוא בגלגל חמה, כמו שאמרנו שאברהם אבינו פרסם גדלתו יתברך והשגחתו בעולם, וזכה שנתגלה לו אור הפנימי הזה, ועל ידי זה היה עושה נפשות בחרן והכניסם תחת כנפי השכינה, ונמצא שכל חולה נתרפא בצוארו קול ודבור שיצא ממנו רפא בזה כל חולי נפשות דורו כיון שזכה לאור הפנימי הזה. אבל כשמת נתעלם האור ונגזז בנרתק של חמה, ונשאר לזרעו אחריו זרע ישראל שהם תלויים באור הזה, ובבקר שאז זמן שחסד מתגבר בעולם, ואז מאיר בו אור הפנימי כמו שאמרנו, אדלי יומא אדלי קצירא. וכן בזמן גדלתם של ישראל שנמשל לבקר שאז, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך (דברים כח י), והכירו גבורתו של יוצר בראשית וגדלתם ומעלתם של ישראל. ובגלות שאז הסתיר פניו הוא יתברך, אז הסטרא אחרא מתגבר והוא נדמה ללילה, עד שבעוונותינו הרבים כמה נפשות ניצודו בחסרון אמונה ונמשכו אחר אשה זונה בת אל נכר, לתלות הכל על הטבע, והוא, להט החרב המתהפכת (בראשית ג כד) אשר עומד בשערי גן עדן, ולכן עקר זכותם של ישראל בגלות הוא בחזק אמונה, שעל ידי זה אברהם אבינו יושב בפתחה של גיהנם ומוציאם משם והוא יושב פתח האהל כו' (שם יח א) (ספר אור תורה - אות לח).

קב"ה זמין לאוכחא להו לישראל וחדאן אומות העולם חד דכתיב (הושע יב ג) וריב ליי⁶⁸³⁴ עם יהודה ולפקוד על יעקב כדרכיו וגו' שמעין אומות העולם חדאן אמרי השתא ישתצון מעלמא כד חמי קב"ה דאינון חדאן מה כתיב בתריה (הושע יב ד) בבטן עקב את אחיו וגו' כד שמעין אמרין דא הוא תשובה לאתתא דהוה לה קטטה בבריה⁶⁸³⁵ אזלת למקביל עליה דינא חמאת לדיינא דאין נפש⁶⁸³⁶ מנייהו לאלקאה לצלבא לאוקרא אמרה וויי מה אעביד מן ברא כד סיים דינא אמר לההוא אינתו אימא מה אעביד לך ברויך אמרה קובלני ע"כ:	מקומות הקדוש ברוך הוא היה מזומן להוכיח את ישראל ושמחו אומות העולם, אחד, שכתוב "ורב לה' עם יהודה ולפקוד על יעקב כדרכיו וגו'", שמעו אומות העולם שמחו אמרו עתה יכרתו מהעולם. כאשר ראה הקדוש ברוך הוא שהם שמחים מה כתוב אחריו "בבטן עקב את אחיו וגו'", כאשר שומעים אומרים זו היא תשובה. (משל) לאשה שהיתה לה קטטה עם בנה, הלכה לתבוע עליו דין. ראתה לדיין שדן דיני נפשות, חלקם למלקות לתליה לשרפה. אמרה, אוי מה יעשה מהבן, כאשר סיים הדין אמר לאותה אשה אמא מה עשה לך בנך, אמרה מתלוננת.
ימצאהו בארץ מדבר ובתהו (דברים לב י) ודאי לבתר עבד לכל אינון קליפין דיהון בלהו משתעבדין ליה עד הכא הוה כתיב בההוא ספרא דקרטנא אסיא⁶⁸³⁷ לבתר הוה רשים בהאי קרא כל נטורא דאצטריך אסיא חכים למעבד למרע דשכיב בבי מרעיה ובין אסירי דמלכא למפלח למאריה עלמא:	"ימצאהו בארץ מדבר ובתהו", ודאי לבסוף עשה לכל אותן קליפות שיהיו כולן משתעבדות לו. עד כאן היה כתוב באותו ספר של קרטנא הרופא, לבסוף היה רשום בפסוק הזה, כל שמירה שנצרך רופא חכם לעשות לחולה ששוכב בבית חוליו בית אסירי המלך לעבוד לאדון העולם.
דכד אזיל אסיא חכים לגביה ימצאהו בארץ מדבר ובתהו יליל ישימון מרעין דשריין עליה אשכח ליה באסירו דמלכא איתימא הואיל וקב"ה⁶⁸³⁸ יפקוד לתפשא ליה דלא ישתדל בר נש אבתריה לאו הכי דהא דוד אמר (תהלים מא ב) אשרי משכיל אל דל וגו' דל וההוא דשכיב בבי מרעיה ואי אסיא חכים⁶⁸³⁹ והוא (הוה) קודשא בריך הוא יהיב ליה ברכאן לההוא דישתדל ביה:	שכאשר הולך רופא חכם אצלו "ימצאהו בארץ מדבר ובתהו יליל ישימון", מחלות השורות עליו מוצא אותו במאסר המלך. אם תאמר הואיל והקדוש ברוך הוא (פוקד) יפקד לתפוס אותו שלא ישתדל אדם אחריו, לא כך, שהרי אמר דוד "אשרי משכיל אל דל וגו'", "דל" הוא אותו ששוכב בבית חוליו, ואם רופא חכם הוא, הקדוש ברוך הוא נותן לו ברכות לאותו שיעסוק בו.
וההוא אסיא ימצאהו בארץ מדבר בבי מרעיה שכיב ובתהו יליל ישימון דאינון מרעין דחקין ליה מאי אצטריך ליה למעבד יסובבנהו יסובב סבות וייתי עלות בגין דימנע מניה אינון מלין דנוקין ליה יקיו ליה ויפיק מניה דמא בישא יבוננהו יסתכל ויבין ההוא מרעא ממה הוי ויסתכל בגין דלא	ואותו רופא "ימצאהו בארץ מדבר" בבית חוליו שוכב, "ובתהו יליל ישימון" שאותן מחלות מצירות לו, מה צריך לו לעשות, "יסובבנהו" יסובב סבות ויביא עילות כדי שימנע ממנו אותם דברים שמזיקים לו, יקיו לו ויוציא ממנו דם רע, "יבוננהו" יסתכל ויבין אותו חולי ממה היה

⁶⁸³⁴ והשני הוא פסוק לכו נא ונוכח כמרז"ל (מ"מ).

⁶⁸³⁵ בברה (דפ"ו).

⁶⁸³⁶ נפשין (דפ"ו).

⁶⁸³⁷ עי' תיקר"ז קכג ע"א.

⁶⁸³⁸ (ס"א פקיד) (דפ"ו).

⁶⁸³⁹ עי' לעיל קצג ע"א, ועי' לקמן שה ע"ב.

ויסתכל כדי שלא יכבד עליו וימעט אותו.	יתרבי עליו וימאך ליה:
לבסוף, "יצרנהו כאישון עינו" כדי שיהיה שמור כראוי באותם משקים באותן רפואות שצריכות לו ולא יטעה (מהם) ביניהן, שאם יטעה אפילו בדבר אחד הקדוש ברוך הוא חושב על אותו רופא כאלו שפך דמים והרגו, משום שהקדוש ברוך הוא רוצה שאף על גב שאותו אדם הוא בבית אסירי המלך והוא אסור בבית האסורים שיעסוק אדם בו ויעזור לו להוציא מבית האסורים, והיה אומר כך הקדוש ברוך הוא דן דינים של בני העולם למעלה, הן למות, הן	לבתר יצרנהו כאישון עינו בגין דיהא נטיר כדקא יאות באינון משקי באינון אסוותא דאצטריכו ליה ולא יטעי מנייהו ⁶⁸⁴⁰ דאלמלא יטעי אפי' במלה חד קב"ה חשיב על ההוא אסיא כאלו שפך דמא וקטליה בגין דקב"ה בעי דאע"ג דההוא בר נש איהו בבי אסירי דמלכא ואיהו אסיר בבי אסירי דישתדל בר נש עליה ויסייע ליה לאפקא ליה מבי אסירי והוה אמר הכי קודשא בריך הוא דן דינין דבני עלמא לעילא הן למות הן
לשרש, הן לעקור, הן לעונש בנכסיו ולאסור אותו. מי שראוי לעונש נכסים נופל בבית חוליו ולא יתרפא עד שיתן כל מה שנגזר עליו. כיון שנענש בממונו ונותן כל מה שנגזר עליו יתרפא ויוצא מבית האסורים, ועל זה צריך להתעסק עמו שיתן עונשו ויצא.	רצט/ב
מי שראוי לשרש, יתפסו אותו ויתנו אותו בבית האסורים עד שישתרש מהכל, ולפעמים שמשתרש מאבריו או מאחד מהם ולבסוף יוציאו אותו מבית האסורים. מי שראוי למות כך הוא שאילו יתן כל הכופר וכל ממון שבעולם לא ינצל.	לשרוש ⁶⁸⁴¹ הן לעקור הן לענוש נכסי ⁶⁸⁴² [ולאסורין] מאן דאתחזי לענוש נכסין נפל בבי מרעיה ולא יתסי עד דית(ד)ן כל מה דאתגזר עליה כיון דאתענש בממוניה ויהיב (ליה) כל מה דאתגזר עליה אתסי ונפק מבי אסירי וע"ד אצטריך לאשתדלא עליה דיתן ועונשיהו (עונשא) ויפוק;
ועל זה צריך לרופא חכם שיעסוק עליו אם יכול לתת לו רפואה מן הגוף מוטב, ואם לא, יתן לו רפואה לנשמתו וישתדל ברפואת נשמתו, וזהו רופא שהקדוש ברוך הוא יתעסק בו בעולם הזה ובעולם הבא.	מאן דיתחזי לשרושי יתפסון ליה ויהבי ליה בבי אסירי עד דישתרש מכלא ⁶⁸⁴³ ולזמנין דישתרש ⁶⁸⁴⁴ משייפי או מחד מנייהו ולבתר יפקון ליה מבי אסירי מאן דיתחזי למות הכי הוא דאילו יתן כל כופרא וכל ממונא דעלמא לא ישתזיב;
אמר רבי אלעזר עד עתה לא שמעתי מרופא זה ומספר זה, חוץ	ועל דא אצטריך לאסיא חכים לאשתדלא עליה אי יכיל למיהב ליה אסוותא מן גופא יאות ואי לאו יתן ליה אסוותא לנשמתיה וישתדל על אסוותא דנשמתא ודא הוא אסיא דקב"ה ישתדל עליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי;
	א"ר אלעזר עד השתא לא שמענא

⁶⁸⁴⁰ מנייהו (ס"א בינייהו) (דפ"ו).

⁶⁸⁴¹ לשרושי (דפ"ו).

⁶⁸⁴² פי' שיפסיד בחוליו סך מה שגזרו עליו ולא יהיה עני לגמרי. וז"ש ויהיב כל מה דאתגזר עליה (מ"מ), נכסין (דפ"ו).

⁶⁸⁴³ פי' עד שיהיה עני לגמרי מכל ממונו (מ"מ).

⁶⁸⁴⁴ פי' שנעקרים שני איברים כגון רגליו ימותו או ידיו או א' מהם וז"ש או מחד מנייהו. ולפ"ז מ"ש תחלה הן למות הוא כפשטיה הן לשרוש היינו שישתרש מכל ממונו ויהיה עני חשוב כמת ומ"ש הן לעקור פי' שיעקור מאבריו או מא' מהם (מ"מ).

מאסיא דא ומספרא דא בר מזמנא חדא דאמר לי טייעא חדא⁶⁸⁴⁵ דשמע לאבוי דאסיא חד הוה ביומוי דכר הוה מסתכל בב"נ כד איהו בבי מרעיה הוה אמר דא חי ודא מת והוו אמרין עליה דהוא זכאה קשוט דחיל חטאה וכל מה דלא יכיל למדבק מה דאצטריך איהו הוה קני ויהיב מדיליה והוו⁶⁸⁴⁶ אמרין דלית חכים בעלמא כגיניה ובצלותיה הוה עביד יתיר ממה דהוה עביד בידי וכו' דמי לן דא הוה ההוא אסיא:	מפעם אחת שאמר לי סוחר אחד ששמע מאביו, שרופא אחד היה בימיו שכאשר היה מסתכל בבן אדם כאשר הוא בבית חוליו היה אומר זה חי וזה מת, והיו אומרים עליו שהוא צדיק אמיתי ירא חטא, וכל מה שלא יכול להשיג מה שנצרך הוא היה קונה ונותן משלו, והיו אומרים שאין חכם בעולם כמוהו, ובתפלתו היה עושה יותר ממה שהיה עושה בידי, וכדומה לנו זה היה אותו רופא.
אמר ההוא טייעא ודאי ספרא דיליה בידי איהו⁶⁸⁴⁷ דקא יריתנא מאבי אבא וכל מלוי דההוא ספרא כללו אטייסדון על רזין דאורייתא ורזין סתימין אשכחנא ביה ומלין דאסוותא סניאין דאיהו אמר דלא יאות למפעל לון בר⁶⁸⁴⁸ איהו דחיל חטאה:	אמר אותו סוחר, ודאי ספרו בידי הוא, שירשתי אותו מאבי אבא, וכל דבריו של אותו ספר כולם מיוסדים על סודות התורה, וסודות נסתרים מצאתי בו, ודברים של רפואה רבים שהוא אמר שלא ראוי לעשות אותם חוץ (אם) הוא ירא חטא.
ואינון ממה דהוה עביד בלעם דהוה לחיש לחישין על מרע והוה אמר בפומי ואתסי מיד וכלהו בריר לון בההוא ספרא ואמר דא אסור ודא מותר למאן דדחיל חטאה בגין דמרעין סניאין אמר דתלייא	והם ממה שהיה עושה בלעם שהיה לוחש לחשים על חולה והיה אומר בפיו ומתרפא מיד. וכולם מברר אותם באותו ספר, ואמר זה אסור וזה מותר למי שירא חטא, משום שחלאים רבים אמר שתלויה רפואתם בלחישת הפה

⁶⁸⁴⁵ אינון סוד הצדיקים שבגן עדן שנראים בעולם הזה כדמות טייעא, והיו נראים להם חמורים, והיינו נושאים משאות סודותם, נרמזים ונמשלים בדמות ההוא וז"ש "בטוענין דטמיר" (אור יקר ח"ב קמה ע"ב). דע כי כאשר האדם עוסק בתורה כראוי לשמה, זוכה להשיג שיתגלה אליו איזה צדיק מאותם שהם משורש נשמתו, ויבא ויתלבש דוגמת מלאכי אברהם אבינו, ומגלה לו רזי תורה, בהיותו מתלבש בההוא חלוקא דרבנן אשר לו כנודע וכו' (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁸⁴⁶ והוה (דפ"ו).

⁶⁸⁴⁷ מהכא משמע שהטייעא היה שם עם ר"א והחבירים, ולעיל אמר ר"א בר מזמנא חדא דאמר לי טייעא חדא דשמע מאבוי וכו'. משמע שלא היה שם הטייעא כשאמר ר"א זה. ואפשר שתחלה אמר ההוא טייעא לר' אלעזר דבר זה. ועכשיו אעפ"י שהיה אצלו לא הכירו ר"א. וכששמע ההוא טייעא מה שסיפר ר' אלעזר לחבירים אמר ליה הא ספרא דיליה בידי הוא. ואעפ"י דלעיל אמר דשמע לאבוי דאסיא וכו' וכאן אמר מאבי אבא. אפשר דאסיא זה היה בימי אבי אביו ובימי אביו ויש לאסיא ספר הנז' ונתנו לאבי אביו וירש אותו טייעא זה. נמצא שהכל אמת מה שאמר לעיל דאסיא היה בימי אביו אמת ומ"ש הכא שהספר ירש אותו מאבי אביו אמת דהא והא איתנהו א"נ יש לפרש במה שחזר בזוהר ממעשה זה היה כתוב שחד טייעא היה עם ר' אלעזר וכשסיפר ר"א על טייעא אחר שאמר לו דשמע מאבוי וכו' אמר אותו הטייעא שהיה עם ר"א הוא ספרא דיליה בידי וכו' (מ"מ).

⁶⁸⁴⁸ (אי) (נוסף בדפ"ו).

והם מצד הנחש ומהם מצד של קסם, וכל אותם שאסור לומר בפה ואסור לעשות במעשה היה אומר, עד שמצאתי על חלאים ידועים שצריך לומר כך ולנדות בנדוי ובשמתא על אותו חולי והוא תמיהה גדולה אצלי.	אסוותא דלהון בלחישו דפומא ואינון מסטרא דנחש ומנהון מסטרא דקסם⁶⁸⁴⁹ וכל אינון דאסור לומר בפומא ואסור למעבד בעובדא הוה⁶⁸⁵⁰ אמר עד דאשכחנא על מרעין ידיעאן דאצטריך לומר כך ולנדויי בנדוי ובשמתא על ההוא מרע ואיהו תוהא סגי לגבן:
שמח רבי אלעזר ושמחו החברים אמר רבי אלעזר אם אותו ספר היה אצלנו היינו רואים מה הוא אומר, אני אמסר במסירה על מנת להראות לנר הקדוש. ולמדנו, אמר רבי אלעזר אותו הספר היה בידי שנים עשר חודש, ומצאתי בו אורות עליונים וחשובים כאשר הגעתי לאותם סודות שהיו מבלעם תמהתי.	חדי ר' אלעזר וחדו חברייה א"ר אלעזר אי ההוא ספרא הוה לגבן⁶⁸⁵¹ נחמי מה איהו אמר אנא אמסר במסירא על מנת לאחזאה לבוצינא קדישא ותנינן א"ר אלעזר ההוא ספרא הוה בידי תריסר ירחי ואשכחנא ביה נהורין עלאין ויקירין כד מטינא לאינון רזין דהו⁶⁸⁵² מבלעם תוהנא:
יום אחד לחשתי במקום אחד והיו האותיות עולות ויורדות, עד שראיתי בחלום ואמר לי, מה לך להיכנס בתחום שאינו שלך ושאינו נצרך לך. התעוררתי ורע לפני על סודות הנסתרים שהיו שם. שלחתי לאותו יהודי ורבי יוסי ברבי יהודה שמו ונתתי לו את הספר.	יומא חד לחישנא באתר חד והוה אתונון סלקן ונחתן עד דחמינא בחלמא ואמר לי מה לך למיעל בתחומא דלא דילך ולא אצטריך לך אתערנא ואבאיש קמאי על רזין סתימין דהוה תמן שדרנא לההוא יודאי ור' יוסי בר' יהודה שמיה ויהיבנא ליה ספרא:
ובסודות של בלעם מצאתי מאותם שמות של מלאכים ששלח לו בלק ולא היו מסתדרים על תקונם כראוי, אבל כמה מיני רפואה מצאתי בו שהם נתקנים על תקוני התורה וסודות נסתרים שלה, וראיתי שהם בחסידות ותפלות ובקשות להקדוש ברוך הוא. ואם תאמר שהיה עושה רפואה בפסוקי התורה או בסודות התורה, חס ושלום, אלא היה אומר סודות	וברזין דבלעם אשכחנא מאינון שמהן דמלאכין דשרר ליה בלק ולא הוה מסתדרן על תקונייהו כדקא יאות אבל כמה זיני אסוותא אשכחנא ביה דקא מתתקני על תקוני אורייתא ורזין סתימין דילה וחמינא דאינון בחסידותא וצלותין ובעותין לקב"ה ואי תימא דהוה עביד אסוותא בפסוקי אורייתא או ברזין דאורייתא ח"ו אלא הוה

⁶⁸⁴⁹ עי' לעיל קיב ע"ב: קסם ונחש תרין דרגין אינון קסם תליא בעובדא נחש לא תליא בעובדא אלא באסתכלותא ובמלה דפומא. ועי' ספר הליקוט (פרשת וישב - פרק מח): וזה היה סיבה שתכף נדבקו עמו, ויפתוהו בפיהם, ואדם נדבק בלילית, ומשם הוליד רוחין ומזיקין, והם הם האומות, שנפשות האומות הן הן המזיקין, וכן הרשעים. ומשם, ומזהמת סמא"ל שהטיל בחוה, בא מקין כל צד הערב רב, מנפשות האומות. וכמנין סמ"ל מסמא"ל, שמש ק"ל שנה ברוחין ולילין. ואלו השנים נחש ורוכבו, ס"מ א' נק' קס"ם, וא' נח"ש. ובתיקון יעקב לאדם לא יכלו לשלוט בו, וז"ש בלעם (במדבר כ"ז כ"ג) כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל. והקסם הוא גדול מנחש, ולכן היה בלק גדול בקסם יותר מבלעם, שהוא נחש מצד לבן אביו, הנקרא לבן מצד בהרת לבנה, והצרעת בנחש, בחברבורותיו מצורע, ולבן מאלו השני טיפות של קדושה שבאו בזוהמא היו רחל ולאה, ונמצאו בלבן מצד הנחש, ולכן בא יעקב מעין שופרי דאדם, ותיקן, ולקחה והביאם לקדושה, וזמ"ה (הושע י"ב י"ג) ויברח יעקב בשדה ארם ויעבוד באשה ובאשה שמר.

⁶⁸⁵⁰ הוא (דפ"ו).
⁶⁸⁵¹ פי' אעפ"י שאמר לעיל ספרא דיליה בידי הוא היינו שמצוי אצלו בביתו אבל לא הביאו בידו עכשיו. ולכן אמר ר' אלעזר אי ההוא ספרא הוה לגבן וכו'. ואמר ליה הטייעא אני מוסרו לך אדעתא להראותו להרשב"י (מ"מ).
⁶⁸⁵² דהוה (דפ"ו).

התורה ועל אותו סוד הוציא סודות של רפואה שלא ראיתי כאופן זה לעולם. אמרתי, ברוך הרחמן שהחכים לבני אדם מחכמה של מעלה.	אמר רזין דאורייתא ועל ההוא רזא אפיק רזין דאסוותא ⁶⁸⁵³ דלא חמינא כההוא גוונא לעלמין אמינא בריך רחמנא דאחכים לבני נשא מחכמתא דלעילא:
ומאלו הדברים של בלעם לקחתי וראיתי בהם שלא היה בעולם חכם בכשופים כדוגמתו. אמרתי, ברוך הרחמן שבטל מהעולם הכשופים שלא יטעו בני אדם מאחר, יראתו של הקדוש ברוך הוא יתברך ויתעלה שמו אמן.	ומאינון מלין דבלעם נסיבנא וחמינא בהו דלא הוה בעלמא חכים בחרשין כגיניה אמינא בריך רחמנא דבטל מעלמא חרשין ⁶⁸⁵⁴ דלא יטעון בני נשא מבתר דחלתא דקב"ה ית' וית' שמו אמן ע"כ [מכאן חזור לפ' בלק א"ר אלעזר בלעם חייבא מאן קטיל ליה וכו' דף קצג ע"ב] בילא"ו יילא"ו:

תוספות

ש/א	
ואלה מוסיף על הראשונים אשר כבר היו לעולמים כי מקומות מקומות יש ששייכים להם איזה מאמרים כמו מספר הבהיר ותוספתא ומדרש רות וכיוצא באלו שלא נדפסו בדפוס מנטובה ואולי יאמר האומר שלא נאמר בו כי טוב הואיל ואינו בשלמותו והכל הולך אחר החתום לכן הדפסנו בסוף הספר כדי שכל אחד ימצא מבוקשו:	
שייך לדף ד' ע"ב בשורה אחרונה אחר תיבות ראנין על בלא – סימן א':	

⁶⁸⁵³ פי' כגון אזוב הוא ביסוד ומי שפגם ביסוד, רפואתו באזוב שהוא יסוד וכן כיוצא בזה (מ"מ).
⁶⁸⁵⁴ עי' רמב"ם (ע"ז פ"א ה"ז): ודברים האלו כולן דברי שקר וכזב הן והם שהטעו בהן עובדי כוכבים הקדמונים לגויי הארצות כדי שינהגו אחריהן, ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים אלו ולא להעלות על לב שיש תועלת בהן, שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, ונאמר כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן וגו', כל המאמין בדברים האלו וכיוצא בהן ומחשב בלבם שהן אמת ודבר חכמה אבל התורה אסרתן אינן אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת ובכלל הנשים והקטנים שאין דעתן שלימה, אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן, ומפני זה אמרה תורה כשהזירה על כל אלו ההבלים תמים תהיה עם ה' אלהיך. ועי' ביאור הגר"א יורה דעה סימן קעט ס"ק יג: ואף על פי כו'. הרמב"ם וכ"כ בפ' המשנה לפ"ד דעבודת כוכבים אבל כל הבאים אחריו חלקו עליו שהרי הרבה לחשים נאמרו בגמרא והוא נמשך אחר הפלוסופיא הארורה ולכן כ' שכשפים ושמות ולחשים ושדים וקמיעות הכל הוא שקר אבל כבר הכו אותן על קדקדו שהרי מצינו הרבה מעשיות בגמ' ע"פ שמות וכשפים אמרה איהי מלתא ואסרתה לארבא אמרו כו' (שבת פא ע"ב חולין קה ע"ב) ובסוף פרק ד' מיתות ובירושלמי שם עובדא דר"א ור"י ובן בתירה וכן ר"ח ור"א דאיברו עיגלא תילתא ור' יהושע דאמר שם ואוקמיה בין שמיא לארעא (בכורות ח' ב') וכן אבישי בן צרויה (סנהדרין צ"ה א') והרבה כיוצא ואמרו (בספ"ד מיתות חולין ז' ב') למה נקרא שמן כשפים כו' והתורה העידה ויהיו תנינים וע' זוהר שם וכן קמיעין בהרבה מקומות ולחשים רבו מלספר. והפלוסופיא הטתו ברוב לקחה לפרש הגמרא הכל בדרך הלציי ולעקור אותם מפשטן וח"ו איני מאמין בהם ולא מהם ולא מהמונם אלא כל הדברים הם כפשטן אלא שיש בהם פנימיות לא פנימיות של בעלי הפלוסופיא שזרקין אותו לאשפה שהם חצוניות אלא של בעלי האמת.

רבי יהודה ורבי יצחק היו הולכים בדרך, בעוד שהיו הולכים פגשו באותו תינוק שהיה הולך והיה עייף. אמר להם אני עייף שלא אכלתי היום הזה. הוציאו לחם ונתנו לו. התרחש להם נס ומצאו מעיין אחד דק של מים (תחת האילן) תחתיהם ושתו ממנו וישבו.	רבי יהודה ורבי יצחק היו הולכים בדרך, בעוד שהיו הולכים פגשו באותו תינוק שהיה הולך והיה עייף. אמר להם אני עייף שלא אכלתי היום הזה. הוציאו לחם ונתנו לו. התרחש להם נס ומצאו מעיין אחד דק של מים (תחת האילן) תחתיהם ושתו ממנו וישבו.
פתח אותו תינוק ואמר, "ויקרא אל משה", למך כאן א' קטנה, משום שהקריאה הזו לא היתה בשלמות. מה הטעם, שלא היה אלא במשכן ובארץ אחרת, משום שאין שלמות נמצאת אלא בארץ הקדושה. עוד כאן שכינה שם שלמות של זכר ונקבה. אדם שת אנוש. אדם שלמות של זכר ונקבה, כאן נקבה. עוד סוף הכתוב "וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר" משום כך א' קטנה. ועוד א' קטנה, משל למלך שהיה יושב בכסא וכתר מלכות עליו ונקרא מלך עליון, כשירוד והולך לבית עבדו נקרא מלך קטן, כך הקדוש ברוך הוא כל זמן שהוא למעלה על הכל נקרא מלך עליון, כיון שהוריד את מדורו למטה, הוא מלך אבל לא עליון כמו בתחלה, משום כך א' קטנה.	פתח אותו תינוק ואמר, "ויקרא אל משה", למך כאן א' קטנה, משום שהקריאה הזו לא היתה בשלמות. מה הטעם, שלא היה אלא במשכן ובארץ אחרת, משום שאין שלמות נמצאת אלא בארץ הקדושה. עוד כאן שכינה שם שלמות של זכר ונקבה. אדם שת אנוש. אדם שלמות של זכר ונקבה, כאן נקבה. עוד סוף הכתוב "וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר" משום כך א' קטנה. ועוד א' קטנה, משל למלך שהיה יושב בכסא וכתר מלכות עליו ונקרא מלך עליון, כשירוד והולך לבית עבדו נקרא מלך קטן, כך הקדוש ברוך הוא כל זמן שהוא למעלה על הכל נקרא מלך עליון, כיון שהוריד את מדורו למטה, הוא מלך אבל לא עליון כמו בתחלה, משום כך א' קטנה.
ויקרא הכי תנינן זמין ליה להיכליה מאהל מועד מאן הוא אהל מועד אהל דביה תליין מועדא וחגא ושבתא לממני כד"א (בראשית א יד) והיו לאותות ולמועדים וביה שריא חושבנא לממני ומאן איהו סיהרא כד"א (ישעיה לג ב) אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח:	"ויקרא", כך שנינו הזמין אותו להיכלו. "מאהל מועד", מיהו "אהל מועד", אהל שבו תלויים מועד וחג ושבת למנות כמו שנאמר "והיו לאותות ולמועדים", ובו מתחילים למנות את החשבון, ומיהו, הלבנה כמו שנאמר "אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח".
לאמר מאי לאמר בגין לגלאה אבל בלא חר ושפיר הוא בגין דשלימו הוא אתר לגלאה מה דהוה סתים לגו ובכל אתר לאמר כד"א וידבר יי' אל משה לאמר וידבר יי' אליו מאהל מועד לאמר דאיתייהב רשו לגלאה דהא אתמני לסיהרא ההוא מלה מאתר דמשה קיימא וידבר יי' לעילא אל משה באמצעייתא לאמר בברייתא (ס"א בבבירייתא) אתר דאית רשו לגלאה:	"לאמר", מה זה "לאמר", כדי לגלות. אבל הכל אחד ויפה הוא, משום ששלמות הוא מקום לגלות מה שהיה נסתר בפנים, ובכל מקום "לאמר" כמו שנאמר "וידבר ה' אל משה לאמר", "וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר", שנתנה רשות לגלות, שהרי היה צווי ללבנה אותו הדבר מהמקום שעמד משה. "וידבר ה'", למעלה, "אל משה", באמצע, "לאמר" בחוץ (בסוף), מקום שיש רשות לגלות.
תו ויקרא אל משה מה כתיב לעילא	עוד "ויקרא אל משה", מה כתוב

(שמות לט לג) ויביאו את המשכן אל משה וגו' אמאי אל משה הכי אמרו בגין דמשה חמא ליה בטורא וקב"ה אחמי ליה בחיזו דעינא כד"א (שמות כז ח) כאשר הראה אותך בהר כמראה אשר הראה ה' את משה וגו' וכתוב (שמות כה מ) וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר השתא דאייתא ליה בגין דיחמי אי איהו כההוא משכנא דחמא (ס"א בגין דיחמי איהו ההוא משכנא דחמא):	למעלה, "ויביאו את המשכן אל משה וגו'", למה "אל משה", כך אמרו, משום שמשה ראה אותו בהר והקדוש ברוך הוא הראה לו במראה העין כמו שנאמר "כאשר הראה אותך בהר", "כמראה אשר הראה ה' את משה וגו'", וכתוב "וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר", עכשיו הביאו לו כדי שיראה אם הוא כמו אותו המשכן שראה (כדי שיראה הוא אותו משכן שראה).
אבל אמאי ויביאו את המשכן אל משה אלא למלכא דבעא למבני פלטרין למטרוניתא פקיד לאומנין היכלא דא בדוך פלן והיכלא דא בדוך פלן הכא אתר לערסיה הכא אתר לנייחא כיון דעבידו לון אומנין אחמיו למלכא כך ויביאו את המשכן אל משה מארי דביתא איש האלהים (דברים לג א) כיון דאשתכלל היכלא למטרוניתא זמינת למלכא למיכלא זמינת לבעלה עמה בג"כ (ויקרא א א) ויקרא אל משה ובגין דמשה מארי דביתא איהו מה כתיב (שמות לג ז) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה משה דאיהו מאריה דביתא עבד הכי מה דלית רשו לב"נ אחרא למעבד הכי:	אבל למה "ויביאו את המשכן אל משה", אלא (משל) למלך שרצה לבנות פלטרין למלכה. צוה לאומנים, ההיכל הזה במקום פלוני וההיכל הזה במקום פלוני, כאן המקום למטתה, וכאן המקום למנוחה. כיון שעשו אותם האומנים הראו למלך. כך "ויביאו את המשכן אל משה", בעל הבית "איש האלהים", כיון שנתקן ההיכל למלכה הזמינה את המלך לאכול, הזמינה את בעלה עמה, משום כך "ויקרא אל משה". ומשום שמשה הוא בעל הבית מה כתוב "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה", משה שהוא בעל הבית עשה כך מה שאין רשות לאדם אחר לעשות כך.
וידבר ה' אליו (ויקרא א א) דרגא אחרא עלאה וכדין בשעתא דאודמן משה למיעל כדין פתח ואמר (שם ב) אדם כי יקריב מכם מאי אדם הכא אלא כד אתחברן שמשא וסיהרא כחדא פתח ואמר אדם כדכתיב (חבקוק ג יא) שמש ירח עמד זבולה עמד ולא עמדו:	"וידבר ה' אליו" דרגה אחרת עליונה. ואז בשעה שהזדמן משה להכנס אז פתח ואמר "אדם כי יקריב מכם", מה "אדם" כאן, אלא כשמתחברים השמש והלבנה כאחד פתח ואמר "אדם" כמו שכתוב "שמש ירח עמד זבולה", "עמד" ולא עמדו.
כי יקריב מכם (ויקרא א ב) [הכא] (הא) אתרמיז מאן דיעביד פולחנא דקרבנא שלים דישתכח דכר ונוקבא משמע מכם דישתכח בחיזו דלכון קרבן ליי' דיקריב כלא לאתאחדא כחדא עילא ותתא מן הבהמה לאחזאה אדם ובהמה וכלא כחדא מן הבקר ומן הצאן אלין (רתיבין) דאינון דכיינ כיון דאמר מן הבהמה יכול מכלא בין דכיינ בין מסאבן הדר ואמר (שם) מן הבקר ומן הצאן וגו':	"כי יקריב מכם", כאן נרמז מי שיעשה את עבודת הקרבן שלם שימצאו זכר ונקבה משמע "מכם" שנמצא כמו המראה שלכם. "קרבן לה", שיקריב הכל להתאחד כאחד מעלה ומטה. "מן הבהמה" להראות אדם ובהמה והכל כאחד. "מן הבקר ומן הצאן", אלו (המרכבות) שהן טהורות, כיון שאמר "מן הבהמה" יכול מהכל בין טהורים בין טמאים חזר ואמר "מן הבקר ומן הצאן וגו'".
קרבנכם קרבני מבעי ליה מאי קרבנכם אלא בקדמיתא קרבן ליי' השתא קרבנכם	"קרבנכם", היה צריך לכתוב קרבני, מה זה "קרבנכם", אלא בראשונה "קרבן

קרבן ליי' אדם קרבנכם מן הבקר ומן הצאן לאחזאה יחודא מעילא לתתא ומתתא לעילא מתתא:	לה" וּעֲכָשְׁיוּ "קרבנכם", "קרבן לה" - "אדם", "קרבנכם" - "מן הבקר ומן הצאן", להראות יחוד ממעלה למטה ממטה למעלה. מלמטה
ש/ב	
לעילא היינו קרבן ליי' מעילא לתתא היינו קרבנכם מתל למלכא דאיהו יתיב בטורסקא עלאה לעילא וכרסייא דיליה אתתקן על ההוא טורסקא ומלכא עלאה על כלא ב"נ דקריב קרבנא (ס"א דורונא) למלכא בעא לסלקא מדרגא לדרגא עד דסליק מתתא לעילא לאתר דמלכא יתיב עלאה על כלא וכדין ידעין דהא סלקין דורונא למלכא וההוא דורונא (ס"א דמלכא) מן מלכא איהו נחית דורונא מעילא לתתא הא ידעין דההוא דורונא (ס"א דמלכא) נחית מעילא לרחימא דמלכא דאיהו לתתא כך בקדמיתא אדם סליק בדרגוי מתתא לעילא וכדין קרבן ליי' מן הבהמה מן הבקר נחית בדרגוי מעילא לתתא וכדין קרבנכם:	למעלה היינו "קרבן לה", ממעלה למטה היינו "קרבנכם". משל למלך שהוא יושב בגג עליון למעלה וכסאו מתוקן על אותו הגג והמלך עליון על הכל. אדם שמקריב קרבן (דורון) למלך צריך לעלות מדרגה לדרגה עד שעולה ממטה למעלה למקום שהמלך יושב עליון על הכל ואז יודעים שמעלים דורון למלך, ואותו דורון (של המלך) מן המלך הוא יורד, דורון ממעלה למטה, הרי יודעים שאותו דורון (של המלך) יורד מלמעלה לאהוב המלך שהוא למטה. כך בתחלה "אדם" עולה בדרגותיו ממטה למעלה וזה "קרבן לה", "מן הבהמה מן הבקר" יורד בדרגותיו ממעלה למטה ואז "קרבנכם".
בג"כ (שיה"ש ה א) אכלתי יערי עם דבשי וגו' היינו אדם קרבן ליי' (שם) אכלו רעים היינו מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן וכדין תקריבו את קרבנכם אתו ר' יהודה ור' יצחק ונשקוהו אמרו בריך רחמנא דזכינא למשמע דא:	משום כך "אכלתי יערי עם דבשי וגו'" היינו "אדם" - "קרבן לה", "אכלו רעים" היינו "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן" ואז "תקריבו את קרבנכם". באו רבי יהודה ורבי יצחק ונשקוהו, אמרו ברוך הרחמן שזכינו לשמע את זה.
⁶⁸⁵⁶א"ר יהודה יאות הוה לההוא ינוקא דלא ינדע כלא האי ואנא מסתפינא עליה אי יתקיים בעלמא בגיני האי א"ר יצחק ולמה א"ל דהא יכיל לאסתכלא באתר דלית רשו לב"נ לאסתכלא ביה ומסתפינא עלוי דעד לא ימטי לפרקוי יסתכל וישגח ויענשון ליה שמע ההוא ינוקא אמר לא מסתפינא מעונשא לעלמין דהא בשעתא דאסתלק אבא מעלמא בריך לי וצלי עלי וידענא דזכותא דאבא יגין עלי א"ל מאן הוא אבוך אמר בריה דרב המנונא סבא נטלו ליה וארכבו ליה על כתפייהו תלת מלין:	אמר רבי יהודה נאה הוא לאותו תינוק שלא ידע את כל זה ואני מפחד עליו אם יתקיים בעולם בגלל זה. אמר רבי יצחק ולמה, אמר לו, שהרי יכול להסתכל במקום שאין רשות לאדם להסתכל בו, ואני מפחד עליו שטרם יגיע לפרקו יתבונן וישגיח ויענישו אותו. שמע אותו התינוק אמר איני מפחד מעונש לעולמים, שהרי בשעה שהסתלק אבי מן העולם ברך אותי והתפלל עלי, ויודע אני שזכות אבי תגן עלי. אמרו לו, מי הוא אביך, אמר, בנו של רב המנונא סבא. לקחו אותו והרכיבו אותו על כתפיהם שלשה מילין.

הלכו וסדרו את הדברים לפני רבי שמעון. אמר להם, ודאי ירושת התורה הוא ירש, ואלמלא זכות אביו היה נענש מלמעלה, אבל הקדוש ברוך הוא לאותם שהולכים אחר התורה מוריש אותה להם ולבניהם לעולמים.	⁶⁸⁵⁷אזלו וסדרו מלין קמיה דר"ש אמר לון ודאי ירותא אורייתא אחסין ואלמלא זכותא דאבוי אתענש מלעילא אבל קב"ה לאינן דאזילו בתרא דאורייתא אחסינו לה אינן ובנייהו לעלמין:
ספר הבהיר קדושים פב ע"א אחר תיבות ואת שבתותי תשמרו סימן ב:	
⁶⁸⁵⁸שמור את יום השבת ההוא במדה שביעית נאמר, שכתוב "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו", מה זו מדה שביעית, היה אומר זו מדת טובו של הקדוש ברוך הוא.	⁶⁸⁵⁸שמור את יום השבת ההוא במדה שביעית נאמר, שכתוב "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו", מה זו מדה שביעית, היה אומר זו מדת טובו של הקדוש ברוך הוא.
ולמה אמר "שבתותי" ולא אמר שבת, משל למה הדבר דומה, למלך שהיתה לו אשה נאה וכל שבוע ושבוע מזמינה יום אחד להיות עמו, והמלך יש לו בנים נאים ואוהבים, ואמר להם, הואיל וכן הוא שמחו גם אתם ביום שמחתי, כי אני בשלכם אני עוסק, וגם אתם הדרו אותי. ומה הטעם של "זכור ושמור", "זכור" לזכר ו"שמור" לכלה. ולמה "ומקדשי תיראו", שמרו עצמכם מן ההרהור כי מקדשי קדוש הוא למה "כי אני ה'" בכל צד.	ומאי טעמא אמר שבתותי ולא אמר שבת, מלה"ד למלך שהיה לו אשה נאה וכל שבוע ושבוע מזמינה יום אחד להיות עמו והמלך יש לו בנים נאים ואוהבים, ואמר להם, הואיל וכן הוא שמחו גם אתם ביום שמחתי כי אני בשלכם אני משתדל וגם אתם הדרו אותי ומאי טעמא זכור ושמור זכור לזכר ושמור לכלה ומאי טעמא ומקדשי תיראו שמרו עצמכם מן ההרהור כי מקדשי קדוש הוא למה כי אני יי בכל צד ⁶⁸⁶⁰.

⁶⁸⁵⁷ ח"א רמ ע"ב.

⁶⁸⁵⁸ ספר הבהיר אות נז. ונכפל בזהר ח"א רסה ע"א. וז"ל ספר הבהיר במלואו: שלשה גלגלים יש לו לעוה"ז והאיך, העולם הזה נוטה לצד צפון ולדרום, היאך, צפונית מערבית דרומית, צפונית מערבית הוא גלגל הראשון הסובב עלינו, צפונית מערבית סלקא דעתך, אלא אימא כחו צפונית, והיינו שוק שמאל, ועליו גלגל שני והוא כולו מערבית. מערבית ס"ד, אלא אימא כחו הוה מערב, אלו הן נצחי עולם, ועליו גלגל שלישי וכחו מערבית דרומית, ומאי ניהו כחא קמא דאמרת שני, הוי אומר שוק של ימין, והדין כחא דמערבית דרומית הוא יסודו של עולם שנאמר בו (משלי י כו) וצדיק יסוד עולם, וכח שני עומד מאחורי המרכבה וכחו הראשון מלפניו, וצדיק יסוד עולם באמצע, הוא יוצא מדרומו של עולם, והוא שר על אלה השנים, גם בידו נפש כל חי כי הוא חי העולמים, וכל לשון בריאה בדידיה עבידא, ועליו כתיב (שמות לא יז) שבת וינפש, והוא מדת יום השבת, ועליו נאמר (שם כ ח) זכור את יום השבת לקדשו, והא ג"כ כתיב וכו'.

⁶⁸⁵⁹ עי' ספר הפליאה (עמוד שסא): אין כל חדש תחת השמש רק שפע הברכות הבא מן מקור חיים ומן המעיין המברך את כל הספירות בכל זמן ובכל רגע, שאלו היה פוסק לא היה העולם מתקיים זהו ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית וטובו הוא משך הברכות שהוא מדת טובו הבא מאין סוף באין הפסק. ועי' עבה"ק ח"א פכ"ג: מדת טובו של הקב"ה שהיא הכלה כנסת ישראל שהיא אוצר הכל.

⁶⁸⁶⁰ עי' רבינו בחיי שמות כ ח: זכור את יום השבת דע כי השבת היא הספירה האחרונה כי כן יום השבת אחרון תשלום כל מלאכת בראשית ונקראת כנסת ישראל ועל דרך זה רמזו רז"ל ואמרו כנסת ישראל בת זוגו של שבת ומזה קראו ליום השבת מטרונא הוא שדרשו בענין קרבן בהמה עד שתראה פני מטרונא תחלה ונקראת השבת ברית כשם שהזכיר באות המילה (בראשית יז) זאת בריתי וכן באות הקשת (שם ט) זאת אות הברית ומה שהזכיר הכתוב בכאן זכור הכונה על השבת הגדול הוא מדת יסוד שמשם נמשכים רמ"ח מצות רמז בו זכר"ר י"ה והוא יום השבת וכשהזכיר במשנה תורה שמור על הכונה בשבת הנקראת מקדש והוא הכבוד שמשם נמשכים שס"ה מצות לא תעשה שהנשים חייבות בכולם וזהו סוד (ויקרא כו) את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו ומזה תמצא בירמיה (ירמיה יז) לבלתי עשות בו כל מלאכה בה כתיב בו קרי ומה שאמר ויום השביעי שבת לה' אלהיך באורו כי השבת ביום השביעי כי יום הז' הוא יסוד עולם שהיא הספירה השביעית

ספר הבהיר אמור צב ע"ב אחר תיבות בעובדא דיליה – סימן ג:	
⁶⁸⁶¹א"ר רחומאי מ"ד (ויקרא ט כב) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד והא כבר ירד אלא וירד מעשות החטאת והעולה ואח"כ וישא אהרן את ידיו אל העם נשיאות זו למה לפי שהקריב קרבן ונתרצה לפני אביהם שבשמים כדאמר צריך אותו שמקרבן לעליונים ומייחד לייחד בכללן אלו ומה אל העם בעבור העם ומ"ט בנשיאות לברך להון בברכה אלא משום דיש באדם עשר אצבעות⁶⁸⁶² רמז לע"ס שנחתמו בהן שמים וארץ⁶⁸⁶³.	אמר רבי רחומאי, מהו שכתוב "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד", והרי כבר ירד, אלא "וירד מעשות החטאת והעולה" ואחר כך "וישא אהרן את ידיו אל העם". נשיאות זו למה, לפי שהקריב קרבן ונתרצה לפני אביהם שבשמים כמו שאמר צריך אותו שמקרבם לעליונים ומייחדם לייחד בכללם אלו. ומהו "אל העם", בעבור העם, ולמה בנשיאות, לברך אותם בברכה, אלא משום שיש באדם עשר אצבעות רמז לעשר ספירות שנחתמו בהן שמים וארץ.
ספר הבהיר פרי עין אילנא דאתרונא וכו' מדרש רות שלח לך קעה ע"א אחר שורה אחרונה סימן ד:	
⁶⁸⁶⁴פתח ר' נהוראי בפרשת ציצית ואמר (במדבר טו לח) ועשו להם ציצית וגו' הכא כתיב לדורותם וגבי שבת לדורותם דכתיב (שמות לא טז) לעשות את השבת לדורתם כתיב חסר⁶⁸⁶⁵ דתנינן תקנו פרשת ציצית בק"ש ובדירתו של אדם נמצא ק"ש חוץ מפרשת ציצית שחסר משם במה נשלם אלא כשהאדם מתעטף בציצית ויוצא בו לפתח דירתו שלם:	פתח רבי נהוראי בפרשת ציצית ודרש "ועשו להם ציצית וגו'", כאן כתוב לדורתם וגבי שבת לדורתם שכתוב "לעשות את השבת לדורתם" כתוב חסר, ששינוי תקנו פרשת ציצית בקריאת שמע ובדירתו של אדם, נמצא קריאת שמע חוץ מפרשת ציצית שחסרה משם, במה נשלם, אלא כשהאדם מתעטף בציצית ויוצא בו לפתח דירתו שלם.
והקב"ה שמח ומלאך המשחית זו משם	והקדוש ברוך הוא שמח, ומלאך המשחית זו משם, וניצול האדם מכל

והשבת בו כי הכל בכל וכן מצינו בפרשת כי תשא (שמות לא) וביום השביעי שבת שבתון קודש לה' וכתוב אחר כן לעשות את יום השבת ברית עולם קרא ליום הזה שהוא יסוד עולם שבת שבתון קדש לה' וקרא אל השבת המקבלת ממנו ברית ואחר שתבין כל זה אין לך לתמוה מדוע קראו חכמים ז"ל לקדוש היום קדושה רבא משא"כ בלילה כי היום כנגד זכור והלילה כנגד שמור וזה מבואר.

⁶⁸⁶¹ ספר הבהיר אות מח.

⁶⁸⁶² עי' ס"י (פ"א מ"ג) עשר ספירות בלי מה במספר עשר אצבעות חמש כנגד חמש וברית יחיד מכוון באמצע במילת לשון ובמילת המעור. בהגר"א: כי אצב"ע בגימ' שם אה"ה במלוי יוד"ן, והוא חותם שנבראו בו שמים וארץ, כדכתיב (בראשית א א) "את השמים" ואת "הארץ".

⁶⁸⁶³ א"א להוריד ברכה עליונה למטה כי אם שיהי' מברכים בתחי' למעלה, כמ"ש בפ"ק דברכות (ז ע"א) שאמר הקב"ה לר' ישמעאל כ"ג ישמעאל בני ברכיני וכו', וברכות אלו נתנו לכהן בעבודתו שהוא מעורר מקורא דברכאן למעלה ואח"כ מוריד הברכות על ישראל וכמ"ש (ויקרא ט כב) וירד מעשות החטאת וכו' וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וכו', ואמרו רז"ל (מגילה יח ע"א) אחר עבודה והודאה ברכה המסורה לכהנים, וברכה זו הוא סוד המ"ן שצריך להעלות תחי' למעלה ואח"כ מוריד מ"ד וכמ"ש (בראשית ב) וא"ד יעלה מן הארץ ואח"כ והשקה וכו' כי לא המטיר ה' וכו' ואדם אין וכו' (אפיקי ים נדרים דף לב ע"ב).

⁶⁸⁶⁴ ז"ח פד ע"ד.

⁶⁸⁶⁵ עי' לעיל רלח ע"ב ותיקו"ז עז ע"ב.

נזק ומכל משחית, והיינו "לדרתם", בשביל דירתם ש(י)היה שם שלם, ויצא מפתח ביתו במצוות, מלאך המשחית זו משם, וניצול האדם מכל נזק ומכל משחית. מנין לנו, ממה שכתוב "מזוזות", מאותיותיו משמע "ז"ז מו"ת", שלא נתן רשות למשחית לחבל וזו מפתחו.	ונצול האדם מכל נזק ומכל משחית והיינו לדרתם בשביל דירתם ⁶⁸⁶⁶ שהיה שם שלם ויצא מפתח ביתו במצוות מלאך המשחית זו משם וניצול האדם מכל נזק ומכל משחית מנלן ממה דכתיב (דברים ו ט) מזוזות מאותיותיו משמע ז"ז מו"ת ⁶⁸⁶⁷ שלא נתן רשות למשחית לחבל וזו מפתחו:
בשבת שכתוב "לדרתם" למה, כיון שקדש היום דירתם של ישראל צריכה להיות	בשבת כתיב לדרתם מאי טעמא כיון שקדש היום דירתם של ישראל צריך להיות
ש"א/א	
בנר דולק ושלחן ערוך, ודירתו מתוקנת כדירת חתן לקבל בו הכלה. ומי היא השבת, היא כלה, ולעולם אין מכניסין אותה אלא בדירה מתוקנת לכבודה כפי הראוי לה, ועל זה כתוב "לעשות את השבת", וכתוב "לדרתם" להכניס בה כלה קדושה לדירתם להיות בתוכם בשעה שקדש היום.	בנר דולק ושלחן ערוך ודירתו מתוקנת כדירת חתן לקבל בו הכלה. ומאי ניהי שבת כלה לעולם אין מכניסין אותה אלא בדירה מתוקנת לכבודה כפי הראוי לה וע"ד כתיב (שמות לא טז) לעשות את השבת ולמה לדרתם להכניס בה כלה קדושה לדירתם להיות בתוכם בשעה שקדש היום:
ואם כלה זו באה ואינה מוצאה דירה מתוקנת ושלחן ערוך ונר דולק, כלה זו אומרת, אין דירה זו מישראל. כתוב "ביני וביני בני ישראל", אין זה מישראל, אין דירתו לקדושה, ועל כן צריך כאן קדושה לדירת ישראל, ועל זה כתוב "לדרתם" בשבת ובציצית.	ואם כלה זו באה ואינה מוצאה דירה מתוקנת ושלחן ערוך ונר דולק כלה זו אומרת אין דירה זו מישראל ביני וביני בני ישראל (שם יז) כתיב אין זה מישראל אין דירתו לקדושה ועל כן צריך הכא קדושה לדירת ישראל וע"ד כתיב לדרתם בשבת ובציצית:
אמר רבי נהוראי, מעיד אני עלי, מי שיוצא משער ביתו בעטוף של מצוה ותפלין בראשו, בשעה שיוצא מבין שני	אמר רבי נהוראי אסהדנא על מאן דנפיק מתרע ביתיה בעטופא דמצוה

⁶⁸⁶⁶ עי' בהגר"א בתיקו"ז עז ע"ד ד"ה דתהא.

⁶⁸⁶⁷ עי' תיקו"ז כו ע"א.

⁶⁸⁶⁸ עי' תיקו"ז צד ע"ב: ושבת צריך לתקנא ביה פתורא בארבע רגלין כגוונא דפתורא דלעילא דאתמר ביה זה השלחן אשר לפני ה' ועלה אתמר תערוך לפני שלחן פתורא דקדושא בריך הוא דא שכינתא איהי מסטרא דצפון דאיהו גבורה ובגין דא תקינו מארי מתניתין שלחן בצפון ונר דליק לימינא כגוונא דלעילא דאתמר ביה מנורה בדרום מטה באמצעיתא מסטרא דעמודא דאמצעיתא. בהגר"א: ושבת צריך כו' - מפרש והולך כל עניני שבת וכן בתמ"ט עונג שבת ונהר יוצא כו' ארבעים מלאכות יציאות השבת כו': כגוונא דפתורא כו' - דהוא שכינתא כמ"ש למטה פתורא דקב"ה דא שכינתא ואיהי כו' רגלין שהן ד' רגלין דכורסייא וכמ"ש למטה פתורא איהי סמכא כו' והן ד' רגלי המרכבה באבהן ודוד וכן כו' דגלים כמ"ש ל צ"א א' ובפרשת בראשית כו' ב' ונהר יוצא כו' ועמיה מטה יהודה כו' וזהו אשר לפני ה' דהוא שכינתא שהיא לפני ה' ואמר זה שהוא י"ב פרקין דכו' סמכין כמ"ש למטה: ועלה אתמר תערוך כו' - ר"ל, בפתורא דלעילא דזכי בעוה"ב בשכינתא והוא בהיכל הראשון מז' היכלות כמ"ש במזמור ונגד שם קיימא ס"א וממתין אם נדחה נשמה מהיכל הראשון כמ"ש בפ' פקודי רמ"ה ב' וזהו נגד צוררי ועי' בפרשת בראשית לח ע"א ב' היכלא קדמא כו' כתיב אשת חיל כו' ועתה מפרש והולך פתורא דקב"ה כו' דא שכינתא איהי כו' - ר"ל, כמ"ש בריש פרשת בראשית דחשך אפיק לילה והיא דינא ומנור' אימא עילאה ומטה עמודא דאמצעיתא וכמ"ש ל בסוף תיקון כ"ד וז"ש ובג"ד כו' ואח"כ מפרש הכל בשכינתא תתאה דכלילא מג' אבהן וז"ש ת"ח שכינתא כו'.

שערים, מזדמנת עליו השכינה, ושני מלאכים שעומדים עליו אחד מימנו ואחד משמאלו, כולם מלווים אותו עד בית הכנסת ומברכים אותו, מקטרג אחד שעומד לפני הפתח של האדם הולך אחריהם, ועל כרחו משיב ואומר אמן.	ותפילין ברישיה בשעתא דנפק בין תרין תרעין אודמנת שכינתא עליה ותרין מלאכין דקיימין עליה חד מימיניה וחד משמאליה כלהו מלווין ליה עד בי כנשתא ומברכין ליה חד מקטרגא דאיהו קאים קמי פתחא דבר נש אזיל מבתריהו ועל כרחיה אתיב ואמר אמן ⁶⁸⁶⁹ :
למה אנו מטילים תכלת בציצית, ולמה שלשים ושנים, משל למה הדבר דומה, למלך שהיה לו גן נאה ולו שלשים ושתיים נתיבות, ושם שומר עליהן והודיעו לבדו אותן הנתיבות. אמר לו, שומרם ולך בהם בכל יום, ובכל זמן שתדרכם שלום לך.	ספר הבהיר סימן ה:
מה עשה השומר, אמר אם אני אהיה לבדי באלה הנתיבות אי אפשר לשומר אחד לקיים אלו הנתיבות, ועוד כי יאמרו העולם, כילי הוא מלך זה ושומר זה, לכך שם שומר זה שומרים אחרים על הנתיבות, אלה הן שלשים ושתיים נתיבות.	⁶⁸⁷⁰ מאי טעמא אנו מטילין תכלת בציצית ומאי טעמא שלשים ושתיים מלה"ד למלך שהיה לו גן נאה ולו ל"ב נתיבות ושם שומר עליהן והודיעו לבדו אותן הנתיבות אמר לו שומרם ולך בהם בכל יום וכל זמן שתדרכם שלום לך:
ולמה של התכלת, אמר השומר שמא יאמרו השומרים הגן שלי הוא, נתן להם סימן ואמר, ראו הסימן למלך שהוא שלו, שהוא הזה, שהגן הזה ואלה הנתיבות הוא תקנם ואינם שלי, והנה חותמו.	מה עשה השומר אמר אם אני אהיה לבדי באלה הנתיבות אי אפשר לשומר אחד לקיים אלו הנתיבות ועוד כי יאמרו העולם כילי הוא מלך זה ושומר זה שם שומר זה שומרים אחרים על הנתיבות: אלה הן ל"ב נתיבות:
	ומאי טעמא דתכלת אמר השומר שמא יאמרו השומרים הגן שלי הוא ⁶⁸⁷¹ נתן להם סימן ואמר ראו הסימן למלך שהוא שלו שהגן הזה ואלה הנתיבות הוא תקנם ואינם שלי והנה חותמו ⁶⁸⁷² :

⁶⁸⁶⁹ עי' לעיל רסה ע"א.

ועי' תז"ח מה ע"א: ועוד אי זכה בר נש איהו עזר אימתי בליל שבת דאזפין תקין מלאכין לבר נש דא יצר הטוב ודא יצר הרע אי זכה יצר הטוב מברך לבעל הבית ולאנתתה וכל דילה ויצר הרע איהו עוזר לה בעל כרחיה ועונה אמן ואי לאו איהו כנגדו ולייט לה ולכל דילה ובגין דא אתקרי לוט דאיתי לוטין על ההוא בר נש ועל ביתה ואיהו אעיל קטטה בביתה הדא הוא דכתיב ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט, ע"כ.

בהגר"א: אימתי בליל שבת - זמן הזיווג איש ואשה לכן אזפין תרין מלאכין זז"נ כמו שמפרש והולך ולכן הוא מברך לבע"ה ולאנתתיה נגד שני דרגין דילהון וז"ש מברך לבע"ה כו' והוא שנאמר ויעל כו' [אברם ממצרים] הוא ואשתו וכל אשר לו [ולוט עמו הנגבה].

⁶⁸⁷⁰ ספר הבהיר אות מ.

⁶⁸⁷¹ עי' רכו ע"ב: סימנא חדא דיהא רשים בצלותיה בתכלת בכנפי מצוה ציצית דאיהו דמי לרקיע דאיהו מטטור"ן דיוקנא דילה תכלת שבציצית.

ועיי"ש ברמ"ז: דיוקנא דילה תכלת, וידוע מכוונות שבת בסוד בואי כלה, שאז עולה יצירה לבריאה. שצריך לכוין בז' שמות המרגלא הנודעים, שעולים תכל"ת. ואיתא בפ"ז דמרכבת יחזקאל וז"ל, ציצית ביצירה וכו' עד היצירה סוד גופא, ולכן הציצית מכסה את כל הגוף וגם הראש, להורות כי יצירה מלביש לבריאה, ע"כ. ולעומת זה אמר טלית שהקטן מתכסי בה ראשו ורובו, קטן זה הוא מט"ט הנקרא אדם הקטן, והוא מתכסה ראשו ורובו כנזכר.

⁶⁸⁷² עי' שעה"כ ו ע"ב: האמנם באלו הציציות של התכלת שבזמן בית המקדש אשר אינם אלא ממוח חכמה דאימא, ומוח חסדים אשר למטה מהם בדעת הם נכללים בציציות התכלת (והלבו), והנה הם ל"ב חוטים אחרים שהם כנגד ל"ב אותיות שיש בד' שמות אהו"ה שבמוח החסד דאימא, שהיה נק' תחילה גבורה דאבא כנ"ל. ואלו הל"ב דחסדים נכללים עם הל"ב דחכמה דאימא, ונעשים ל"ב חוטים שזורין יחד, והבן זה. והנה ע"י היות ל"ב חוטין באלו החסדים, היה בנו כח להשלים גם

מלך"ד למלך ובתו שהיו להם עבדים בקשו לילך מרחוק פחדו מן אימת המלך נתן להם המלך סימנו פחדו מן הבת ונתנה להם סימן אמרו מעתה בשני סימנין (תהלים קכא ז) יי' ישמרך מכל רע ישמור את נפשך:	משל למה הדבר דומה, למלך ובתו שהיו להם עבדים. בקשו לילך מרחוק. פחדו מן אימת המלך, נתן להם המלך סימנו. פחדו מן הבת, ונתנה להם סימן. אמרו, מעתה בשני סימנים "ה' ישמרך מכל רע ישמור את נפשך".
(עוד שם) ⁶⁸⁷³ומאי ניהי ארץ דנחצבה ממנה שמים והיא כסאו של הקב"ה והיא אבן יקרה והיא ים החכמה וכנגדה תכלת בטלית ציצית דאמר ר' מאיר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני שתכלת דומה לים והים דומה לרקיע הרקיע דומה לכסא הכבוד שנאמר (שמות כד י) ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר וכתוב (יחזקאל א כו) כמראה אבן ספיר דמות כסא ע"כ:	ומה היא ארץ שנחצבה ממנה שמים, והיא כסאו של הקדוש ברוך הוא, והיא אבן יקרה, והיא ים החכמה וכנגדה תכלת בטלית ציצית, שאמר רבי מאיר, מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין, מפני שתכלת דומה לים, והים דומה לרקיע, והרקיע דומה לכסא הכבוד, שנאמר "ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר", וכתוב "כמראה אבן ספיר דמות כסא".
מדרש רות השייך לתחלת פ' כי תצא תמצא בזהר חדש דפוס אמשטרדם דף סט ע"ד במאמר המתחיל ר' פרחיה מאמר כי יקרא קן צפור בזהר חדש דף ס ע"ג וע"ד במאמר המתחיל ויהי בימי ר' בון כל יומא הוה בקסרין וכו':	
אמר המגיה בהיות שבזוהרים שהגהנו מתוכם אחד מהם הוא מהרב ר' ישראל בנימין ז"ל שם נמצאו תשלומי החסרונות באיזהו מקומן ובאיזה מקום תוספת השייך למקומו אינם נמצאו בזוהרים הנדפסים עד כען וכדי שלא למנוע בר שמנו אותם כאן ולא במקומם כדי שיבא דף על דף כזוהר מנוסח מאחר שכל כתבי האריא"ל זלה"ה על אדני דפי הזוהר הנזכר הוטבעו:	
זה שייך לפ' תזריע דף מו ע"ב והוא נ"א מן ת"ח בכל זמנא עד דקאתי לידיה סימן ו:	
⁶⁸⁷⁴דכתיב (בראשית א כד) תוצא הארץ נפש חיה נפש דההיא חיה עלאה ובגין דהאי נפש חיה איהי קדישא עלאה כד ארעא קדישא משכא לה בגווה	שכתוב "תוצא הארץ נפש חיה", נפש של אותה חיה עליונה. ומשום שהנפש חיה הזו היא קדושה עליונה, כשהארץ הקדושה מושכת אותה לתוכה ונכללת

את הציציות דחכמה דאימא לל"ב חוטין עם התכלת, שאם לא כן לא היה בנו כח להוסיף החוט ההוא החסר למעלה.

⁶⁸⁷³ ספר הבהיר אות מב.

⁶⁸⁷⁴ לעיל מו ע"ב.

בה, אז קוראים לה נשמה.	ובא וראה, בכל זמן שאדם הולך בדרך אמת, ופיו ולשונו מדברים דברים קדושים בתפלה ובתורה, הנשמה הזו נדבקת בו, הוא אהוב של אדונו, כמה שומרים שומרים עליו מכל הצדדים, רשום הוא לטוב למעלה ולמטה, והשכינה הקדושה שורה עליו, וזוהי שעולה למעלה ומדברת לפני
ות"ח בכל זמנא דבר נש אזיל באורח קשום ופומיה ולישניה ממללן מלין קדישין בצלותא באורייתא האי נשמתא אתדבקת ביה רחימא הוא דמאריה כמה נטורין נטורין ליה מכל סטורין רשימא הוא למב לעילא ותתא ושכינתא קדישא שריא עלוי ודא היא דסלקא לעילא וממללא קמי:	מלכא קדישא ועיילא בכל תרעין ולית דימחי בידהא וע"ד אתקרי רוח ממללא ⁶⁸⁷⁵ דהא כל שאר נפשתאן לית לון רשו למללא קמי מלכא בר הא ⁶⁸⁷⁶ :
ובזמן שהוא סוטה בדרכיו, ושפתותיו ולשונו מדברים דבורים רעים, השכינה מסתלקת ממנו, והנשמה הקדושה עוברת ממנו ולא נדבקת בו, ומצד של הנחש הרע הקשה מתעוררת רוח אחת שמשוטטת ואוכלת בעולם, שאין שורה אלא במקום שקדושה עליונה הסתלקה משם. ואותם דיבורים עולים למקום הנחש הרע שהכל חוזר למקומו, ובשעה שמעלים הכל, מכריזים ואומרים, הסתלקו מסביבו של הדיבור הרע של פלוני, פנו מקום לדרכו של הנחש הקשה.	ובזמנא דאיהו אסמי אורחוי ושפוותיה ולישניה ממללן מלין בישין שכינתא אסתלקת מניה ונשמתא קדישא אתעברת מניה ולא אתדבקת ביה ומסטרא דחויא בישא תקיפא אתער רוחא חדא דשט ואכיל בעלמא דלא שריא אלא באתר דקדושה עלאה אסתלק מתמן ואינן מלין סלקין לאתר דחויא בישא דכלא לאתריה אתהדר ובשעתא דסלקין כלא מכריזין ואמריין אסתלקו סוחרניה דמלה בישא דפלניא פנון אתר לארחיה דחויא תקיפא:
ואותה נשמה עולה בבושה ובצרת הכל, ולא נותנים לה מקום לדבר כמקדם, ואז מזדמן הנחש, וכשאותו הדבור הרע עולה בדרכים ידועות ושורה לפני הנחש הקשה, כמה רוחות	וההיא נשמה סלקא בכסופא בעקו דכלא ולא יהבין לה אתר למללא כמלקדמין וכדין חויא אזדמן וכד ההיא מלה בישא סלקא באורחין ידיעאן ושארי קמי דחויא תקיפא כמה רוחין מתערין

⁶⁸⁷⁵ עי' זהר חדש (מדרש הנעלם דף י ע"ב): א"ר יוסי מאי חזא אונקלוס דאמר ויהי האדם לנפש חיה ותרגם לרוח ממללא אי נפשא דבעירתא היא למה לא ממללן וכו'. ועי' עבודת הקודש (חלק ב פרק כ): בכל נפש חיה הנזכרת במעשה בראשית תרגם נפשא חיתא ובאדם תרגמה לרוח ממללא, והטעם להבדיל בין דבור הרוח לדבור הנשמה כי זה דבור חיצוני וזה דבור פנימי, שהוא ההתבוננות וההשגה בדברים העליונים שבאה הנשמה מהם, ולזה תרגם והות באדם כלומר הנשמה נשמת חיים הנזכרת לרוח ממללא שהיא הנפש המדברת באמת כי היא אשר כח בה לדבר לפני המלך יי' צבאות. ועי' פ"ח הקדמה לשער השבת פרק ח: התפלות הם מזון הנפש בעצמות והאורות, כמ"ש לנפש חיה, לרוח ממללא.

⁶⁸⁷⁶ עי' עבודת הקודש (חלק ב פרק כד): ושנים אלה החלקים הם כלל התורה כלה, חלק ממנה צריך אל הדבור, וחלק ממנה אל המעשה. הנה כי התורה והנפש שתיהן נכללות בדבור ומעשה דוגמת המקום ההוא מקום מוצאן, כי מוצא אחד להן וכשהנפש נשלמת ונכללת בהם למטה, הנה הם ישיבוה למקומה בתוספת מעלה וכבוד להשלים המקום ההוא אשר באה ממנו לזה התכלית, ובה תזכה למעלה יותר עליונה ממה שהיתה בה טרם בואה אל הגוף בהיותה כלולה ושלמה מכל הצדדין, וכמו שהתבאר למעלה פרק כ"ב, ולזה רמז דוד המלך ע"ה באמרו תורת יי' תמימה משיבת נפש, בהיותה שלמה ביד עוסקיה.

בעלמא ורוחא נחתא מההוא סטרא ואשכח דההוא בר נש אתער ליה במלה בישא והא רוחא ממללא קדישא אתעברת מניה כדין שריא עלוי וסאיב ליה וכדין הוא סגיר ואתפגים בבשריה בחיזו דאנפוי בכלא וע"ד כתיב (משלי כא כג) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו נפשו ודאי ההיא דהות ממללא אתעבדת משתוקא בגין מלולא בישא וכמה דעונשא דבר נש בהאי בגין מלה בישא כך עונשיה בגין מלה טבא:	מתעוררות בעולם, ורוח יורדת מאותו הצד ומוצאת שאותו אדם עורר אותה בדבור רע, והרי הרוח המדברת הקדושה עברה ממנו, אז שורה עליו ומטמאת אותו, ואז הוא מצטרע ונפגם בבשרו במראה פניו בכל. ועל זה כתוב "שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו", "נפשו" ודאי, אותה שהיתה מדברת נעשתה אילמת משום דיבור רע, וכמו שענשו של אדם בזה בגלל דיבור רע כך עונשו בגלל דיבור טוב.
בז"ח ע"ט ע"ב סימן ז דף קיא ע"א:	
⁶⁸⁷⁷ וכי בכל עת יכיל ב"נ למעבד צדקה אי הכי תריסר שעות ביומא מאן יכיל אלא הכי אוליפנא מאן דעביד צדקה בכל עת מאי בכל עת כד"א (ויקרא טז ב) ואל יבא בכל עת אל הקודש ואוקמוה ולא תימא בכנסת ישראל בלחודוי דאיהי עת רעוא קדישא בצדיק אלא אפי" בכל עת דלתתא אסגי צדקה עלייהו ואתער צדקה בכלהו עלאי ותתאי בגין כך ישוי לביה ורעותיה בר נש וידבק ביה בקב"ה⁶⁸⁷⁸:	וכי בכל עת יכול אדם לעשות צדקה, אם כן שתים עשרה שעות ביום מי יכול, אלא כך למדנו מי ש"עושה צדקה בכל עת". מהו "בכל עת" כמו שנאמר "ואל יבא בכל עת אל הקודש", ובארוה. ולא תאמר בכנסת ישראל לבדה שהיא עת רצון קדוש בצדיק, אלא אפילו בכל עת שלמטה מרבה צדקה עליהם, ומתעוררת צדקה בכולם עליונים ותחתונים, מפני כן ישים אדם לבו ורצונו וידבק בו בקדוש ברוך הוא.
כיון דמטו קמי דרבי שמעון סחו ליה עובדא אמר ומה דא בלחודוי אפילו כל מאן דאחיד לאילנא דחיי אשתויב בהאי עלמא ואפילו מן מותא דעלמא משאר בני נשא כ"ש מאחרא:	כיון שהגיעו לפני רבי שמעון, ספרו לו המעשה. אמר ומה זה לבדו, אפילו כל מי שמחזיק לאילן החיים נצול בעולם הזה, ואפילו מן מיתת העולם משאר בני אדם כל שכן מאחר.
א"ר שמעון בכלהו אתער צדקה אילנא דחיי והאי אתר איהו דמוזנא לכלא לתלמידי חכמים מאי עבידתייהו דהא כל בני עלמא לא יכלי לאתערא צדקה עלייהו דהא אינון בצדקה אחידין וכל בני עלמא בזכותיהו נזונין בהו ממש ואינון לא יכלין לאתזנא בהו ממש בגין דכל מאן	אמר רבי שמעון, בכולם מעוררת הצדקה את אילן החיים. ומקום זה הוא המזון לכל לתלמידי החכמים. מה מעשיהם, שהרי כל בני העולם לא יכולים לעורר צדקה עליהם, שהרי הם אחוזים בצדקה, וכל בני העולם נזונים בזכותם בהם ממש, והם לא יכולים להתפרנס מהם ממש, מפני שכל מי

⁶⁸⁷⁷ ז"ח מט ע"ד. גם בז"ח חסר בלשון, והוא כהמשך דף קיא ע"א.

⁶⁸⁷⁸ עי' שערי אורה כט ע"ב: וכבר הודענוך כי על ידי שם אדנ"י, היא נקראת עת רצון, והיא עתו של אדנ"י, שהוא צדק, שהוא טוב הנמשך מצד"ק. ולפי שעל ידיה מקבלים כל היצורים פרנסה ומזון, לפיכך נאמר עיני כל אליך ישברו, ואתה נותן להם את אכלם בעתו (תהלים קמה טז), בסוד את הכל עשה יפה בעתו (קהלת ג יא), והיודע לחבר מידת זכור אצל שמור, עליו נאמר אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת (תהלים קו ג), כלומר המקרב מידת שמור אצל משפט, אזי הוא משפיע הברכות בכל הדברים שבעולם, בין בספירות הפנימיות בין בדברים החיצונים שהם חוץ לספירות. כי כשהספירות הפנימיות נשפעות ונסדרות, אזי כל הדברים שבעולם מקבלים כח שפע ואצילות, וזהו סוד עושה צדקה בכל עת, כי היאך אפשר לו לאדם לעשות צדקה בכל עת ועת מכל עתות היום. אלא סוד הדבר כך הוא, כשהאדם מחבר מידת שמור אצל משפט, אזי הוא עושה צדקה בכל הדברים שבעולם, ואפילו בדברים החיצוניות, כל שכן בפנימיות, שכלל הכל נקרא כ"ל ע"ת.

דאשתדל באורייתא אשתדל באילנא דחיי דכל בני עלמא נזונין מניה:	שעוסק בתורה עוסק באילן החיים שכל בני העולם מתפרנסים ממנו.
אשתכח דת"ח מתערי מזונא לעלמא ושלמא אי לכל בני עלמא מתערי מזונא לון אמאי לא מתערי אלא ת"ח הוא אילנא דחיי ממש ואילנא דחיי לא מתזן אלא מן העוה"ב והעוה"ב לא אשתכח בהאי עלמא אלא לבתר דעאל לההוא עלמא כדין אתזן ביה ואתנשעו שרשוי עליה השתא אכלי מאיבא דאילנא דחיי ומאן איהו ההוא אתר דאשתכח לגבי מסכניא ואיהי איקרי (בראשית ג ג) פרי העץ אשר בתוך הגן וע"ד אכלי מההוא פרי בהאי עלמא:	נמצא שהתלמידי חכמים מעוררים מזון לעולם ושלוש, אם לכל בני העולם מתעורר מזון מדוע להם לא מתעורר, אלא תלמיד חכם הוא אילן החיים ממש, ואילן החיים לא נזון אלא מן העולם הבא, והעולם הבא לא נמצא בעולם הזה, אלא לאחר שעולה לעולם ההוא אז נזון ממנו, ונשרש שרשיו עליו, עכשיו אוכלים מפרי עץ החיים ומה הוא אותו מקום, שנמצא אצל העניים. והוא נקרא "פרי העץ אשר בתוך הגן", ועל זה אוכלים מאותו הפרי בעולם הזה.
וע"ד תנינן הם נזונין בזרוע מאי בזרוע דא גבורה ואינן זמינין לעולם הבא דמזונא דעוה"ב לאו איהו בהאי עלמא אלא צמצומא זעירא דחילא דיליה דאשתכח במתיקו דאורייתא ודא טעמי על ההוא איבא דאילנא תתאה ודא חדו דתלמידי חכמים ומזונא עלאה דלהון כיון דיעברון מהאי עלמא כמה נחלין עלאין דעוה"ב סחרין לדוכתייהו וישתרשון ביה ויסתלקון לעילא לעילא כדין (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו:	ועל זה שנינו הם נזונים בזרוע, מהי הזרוע, זו גבורה. והם מזומנים לעולם הבא, שמזון העולם הבא אינו בעולם הזה, אלא צמצום קטן של הכח שלו שנמצא במתיקות התורה, וזה טעמו על הפרי ההוא של העץ התחתון, וזו שמחה של תלמידי חכמים. ומזון העליון שלהם, כיון שיעברו מהעולם הזה, כמה נחלים עליונים של עולם הבא מקיפים למקומם, וישתרשו בו ויעלו למעלה למעלה, אז "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו".
מאי יעשה דא יובלא ההוא דאקרי העוה"ב למחכה לו ודאי דלא בעיין מזונא בעלמא דא עד דאתאן (ס"א דאתקן) למזונא דלהון ומאי מזונא דלהון העוה"ב ועל דא זכאן בכלא דעלייהו כתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים וגו':	מהו "יעשה" זה היובל ההוא שנקרא עולם הבא. "למחכה לו" ודאי, שלא רוצים מזון לעולם הזה עד שיגיעו (שיתקן) למזון שלהם, ומהו המזון שלהם, העולם הבא. ועל זה זכאים בכל, שעליהם כתוב "עין לא ראתה אלהים וגו'".
סימן ח דף קנא ע"א:	
גרסינן ⁶⁸⁷⁹שבעה יומין עלאין ⁶⁸⁸⁰ברא קב"ה בעלמא ועלייהו שתיל ובני עלמין הה"ד (שמות כ יא) כי ששת ימים עשה יי' ולא כתיב בששת ולקבל אינן שבעה יומין עלאין ברא קב"ה בארעא שבעה זכאי קשוט לקיימא לון ולאנהרא לון כל חד וחד לקבל יומיה ושתיל להו כל חד וחד בדרא דאתחזי ואינן אבהן דעלמא אברהם יצחק יעקב יוסף משה אהרן:	שבעה ימים עליונים ברא הקדוש ברוך הוא בעולם ועליהם שתל ובנה עולמות, זהו שכתוב "כי ששת ימים עשה ה'" ולא כתוב בששת. וכנגד אותם שבעה ימים עליונים ברא הקדוש ברוך הוא בארץ שבעה צדיקי אמת להעמידם ולהאיר להם כל אחד ואחד כנגד יומו, ושתל אותם כל אחד ואחד בדור שראוי, והם אבות העולם אברהם יצחק ויעקב יוסף משה אהרן

⁶⁸⁷⁹ ז"ח כו ע"ג.

⁶⁸⁸⁰ עי' אריכות בהקדו"ש מח סע"ד.

שב/א	
דוד ואינן אקרון הררי קדם דאינן תליין מאינן שבעה יומין עלאין ושביעאה דקיימא קמיהו הה"ד (זכירה יב ח) ובית דוד כאלהים:	דוד. והם נקראים "הררי קדם" שהם תלויים מאותם שבעה ימים עליונים, ושביעי שעומד לפניהם, זהו שכתוב "ובית דוד כאלהים".
ואע"ג דאיהו שביעאה וכד אתכליל ביה ביוסף ויהיב ליה תפנוקא מבי מלכא אקרי אף הוא שביעאה וכולהו אחידו בשכינתא ברוזא דשבעה בגין ושכינתא אתקריאת בת שבע בת מאמא עלאה דאיהי כללא דשבע דרגין דעמיה ואיהי דרגא דצדק עשיראה דאינן ספירן דאיקרי בהון קב"ה ואקרי שביעאה בקרא דכתיב (ד"ה א' כט יא) לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל וכו". ולמה והרי היא רביעית, אלא בגלל נטיעה אחרונה ונכללת בשביעי לכן לקחה שמו, והכל אחד.	ואף על גב שהוא שביעי, כשנכלל בו ביוסף ונותן לו תפנוק מביית המלך נקרא גם הוא שביעי. וכולם אחוזים בשכינה בסוד של שבעה, משום והשכינה נקראת בת שבע, בת מאם העליונה שהיא כלל שבע דרגות שעמו, והיא דרגה של צדק העשירי, שהן ספירות שנקרא בהן הקדוש ברוך הוא. ונקרא שביעי בכתוב שכתוב "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל וכו". ולמה והרי היא רביעית, אלא בגלל נטיעה אחרונה ונכללת בשביעי לכן לקחה שמו, והכל אחד.
וכל חד וחד מאבהן ידע ליה לקב"ה מגו דרגא דיליה ואחיד ביה בההוא דרגא אברהם ידע ליה לקב"ה מגו אספקלריא דיליה דאיהי מדרת הגדולה מדרת החסד ימינא דמלכא וע"ד אחיד בה ולא שביק לה לעלמין ועביד טיבו עם כל בני עלמא ואוקמוה דהא עובדיו סליקו ליה (להאי דרגא):	וכל אחד ואחד מהאבות ידע את הקדוש ברוך הוא מתוך דרגתו ואחז בו באותה דרגה אברהם ידע את הקדוש ברוך הוא מתוך אספקלריה שלו שהיא מדרת הגדולה מדרת החסד שהיא ימין המלך ועל כך הוא אחז בה ולא עזב אותה לעולמים ועשה טוב עם כל בני העולם ופרשוה שהרי מעשיו העלוהו (לדרגה הזאת).
יצחק ידע ליה בדרגא דגבורה דאקרי פחד יצחק ודחיל ליה לעלמין יעקב ידע ליה מגו דרגא דתפארת דאיהו כליל מחסד ופחד ואקרי אמת ואחיד בה הה"ד (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב ⁶⁸⁸¹ :	יצחק ידע אותו בדרגת הגבורה שנקראת "פחד יצחק", ופחד ממנו לעולמים. יעקב ידע אותו מתוך דרגת התפארת שהוא כלול מחסד ומפחד ונקרא אמת ואחז בה זהו שכתוב "תתן אמת ליעקב".
יוסף ידע ליה לקב"ה מגו ההיא אספקלריא דאקרי כל ואקרי יסוד ואקרי צדיק וע"ד איקרי יוסף כלכל" דכתיב (בראשית מז יב) ויכלכל יוסף וכתוב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם:	יוסף ידע את הקדוש ברוך הוא מתוך אותה אספקלריה שנקראת כל, ונקרא יסוד, ונקרא צדיק, ועל זה נקרא יוסף כלכל" שכתוב "ויכלכל יוסף", וכתוב "וצדיק יסוד עולם".
משה ואהרן אינן תרין כרובים דאשתמע קלא מביניהו וע"ד אתיהיבת אורייתא על ידיהו הה"ד (שמות כה כב) ונועדתי לך שם ודברתי אתך ואינן תרין	משה ואהרן הם שני כרובים שנשמע קול מביניהם, ועל זה נתנה תורה על ידם. זהו שכתוב "ונועדתי לך שם ודברתי אתך", והם שני כרובים שלמעלה, והם נצח והוד, והם שני

⁶⁸⁸¹ כל המציאות העיקרי והאמיתי הוא רק באצילות, ושם הוא חותמו של הקב"ה אמת, וכמ"ש בזוה"ק (שלח קס"ג ע"ב, ושם ח"ג ש"ב ע"א, וכן בפ' יתרו פ"ט ע"ב) אמת דא קב"ה וכן הוא בכ"מ, וכנודע שמדת אמת הוא בת"ת שהוא ז"א, תתן אמת ליעקב (מיכה ז כ) (דע"ה ח"א נז ע"ד).

העמודים של הגוף.	כרובין לעילא ואינן נצ"ח והו"ד ואינן תרין סמכי דגופא:
כמו זה יש למלכה למטה שני כרובים תחתיה, והם ודאי עליונים שכתוב "על ארון העדות" שנקרא צדיק. ארון העדות, ומי עדות, זה יוסף. זהו שכתוב "עדות ביהוסף שמו", ונקרא תורה שבכתב, וארון זה תורה שבעל פה.	כגוונא דא אית לה למטרוניתא לתתא תרין כרובין תחותה ואינן עלאין ודאי דכתיב (שמות כה כב) על ארון העדות דאקרי צדיק ארונא דסהדותא מאן עדות דא יוסף הה"ד (תהלים פא ו) עדות ביהוסף שמו ואקרי תורה שבכתב וארונא תורה שבע"פ:
בא וראה, כל אותם בנים עליונים שאחוזים למעלה כולם רמוזים בתורה שבכתב, ודוד שאחוז באחרונה שהיא תורה שבעל פה, רמוזה בדברי קבלה שמקבלת אור מתורה שבכתב. ואותם שני כרובים עליונים עומדים על אותו עדות וארון, זהו שכתוב "והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ", וזהו סיום השמים ומזווג את הארץ הזו, מבורך מן העולם.	ת"ח כל אינן בנין עלאין דאחידן לעילא רמיוזן כלהו בתורה שבכתב ודוד דאחיד בבתייתא דאיהי תורה שבע"פ רמיוזא בדברי קבלה דמקבלת נהירו מתורה שבכתב ואינן תרין כרובין קיימין על ההוא סהדותא וארונא הה"ד (דבה"י א' כט יא) והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ ודא איהו סיומא דשמים ומזווג להאי ארץ מברך מן עלמא:
וכך הוא שכל מה שברא הקדוש ברוך הוא ברא כנגדו למטה, ויוסף נקרא "עדות" זהו שכתוב "עדות ביהוסף שמו", ועל זה שמו של יוסף שלם בכל למעלה ולמטה. ועל זה שנינו שיוסף והארון והשכינה היו הולכים במדבר ביחד, וכל העולם היו אומרים מה טיבן של שני ארונות הללו, ומשיבים להם קיים זה מה שכתוב בזה, קיים בודאי, זהו שכתוב "וצדיק יסוד עולם" הוא קיום העולם.	והכי הוא דכל מה שברא קב"ה ברא לקבליה לתתא ויוסף אקרי עדות הה"ד (תהלים פא ו) עדות ביהוסף שמו וע"ד שמא דיוסף שלים בכלא לעילא ותתא ועל דא תנינן ארון דיוסף וארון דשכינתא בהדי הדדי הוו אזלין במדברא והוו כולי עלמא אמרי מה טיבן של שני ארונות הללו ומתיבין לון קיים זה מה שכתוב בזה קיים ודאי הה"ד (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם איהו קיומא דעלמא:
בא דוד שהוא שביעי של האבות, אחז בה בבת שבע הזאת שהיא ממלכה ולא עזבה לעולמים. זהו שכתוב "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", וכתוב "וכסאו	אתא דוד דאיהו שביעאה דאבהן אחיד בה בהאי בת שבע דאיהי ממלכא ולא שביק לה לעלמין הה"ד (יחזקאל לו כה) ודוד עבדי נשיא להם לעולם ⁶⁸⁸² וכתבי

⁶⁸⁸² יתגלה אז אור היחוד דשכינתא עלאה בתתאה, ולא יהיה אז לשנים כלל, ויתעלה אז השכינתא תתאה למעלה ויאר ויתגלה כל אור המלכות הכללי כולו למטה, והיה ה' למלך על כל הארץ (זכריה יד ט), וזהו שאמר שם הכתוב עוד (יחזקאל לו כב) ולא יחצו עוד לשתי ממלכות, שהוא שכינתא עלאה ותתאה, שהם סוד שורש מלכות בית דוד, ומלכות בית אפרים, אבל אחר שיתייחדו ויתעלה השכינתא תתאה עד למעלה למעלה, אז תאיר השכינתא תתאה עצמה למטה בהאור דשכינתא עלאה, וזהו שאמר שם הכתוב עוד (שם כד) ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכולם, כי יעשו שניהם לאחד, ואמר שם הכתוב עוד (שם כה) ודוד עבדי נשיא להם לעולם, ואמרו רז"ל (סנהדרין צח ע"ב) כגון קיסר ופלגי קיסר, כי עיקר המלכות יהיה אז רק מלכות שמים, והיה ה' למלך על כל הארץ, ויהיה מלך המשיח רק בתורת נשיא. והוא ע"ד שהיה במשה רבינו ע"ה, שהיה כל הנהגת ישראל בכל עניניהם רק מהקב"ה לבד, על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו (במדבר ט יח), וכן בכל צרכם ועניניהם, הרי היה הכל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו (במדבר כג כא), והיה רק בהנהגתו ית"ש ממש, וכמ"ש (דברים לג ה) ויהי בישראל מלך, והיה משרבע"ה רק בתורת נשיא על כולם. כן יהיה לעתיד במלך המשיח שיהיה רק בתורת נשיא לבד, ויתגלה הקב"ה הוא עצמו במלכותו למעלה ולמטה, וכמ"ש (ישעיה כד כג) כי מלך ה' צבאות בהר ציון ובירושלים, שיתגלה

(תהלים פט לז) וכסאו כשמש נגדי וכל דא אוליף לון אורייתא דכולהו אחידן בה בשכינתא ברזא דשבע:	כשמש נגדי", וכל זה למדתנו התורה שכולם אחוזים בשכינה בסוד של שבע.
ת"ח אברהם בוצינא קדמא קדישא דעלמא כד בעא לאתקרבא בשכינתא לא יכיל עד דסליק ואשתמודע באינון תלת דרגין עלאין דעליה דההוא חולקא דיליה כיון דסליק ואשתמודע ליה לקב"ה מגו אינון תלת דרגין דעם אינון שבעה וג' דרגין הם כ"ע חכמ"ה בינ"ה ואינון שלימו דעשר ספירן דאיכרי בהו קב"ה וכיון דסליק באינון תלתא כדין אחיד לחולקיה ההוא דרגא דתחתיהו דאינון תלתא דאיכרי חסד דכולהו אדביק לון מגו ההוא אספקלרי"א דשלמא בליליא דבהו ודאי לא הוה בר נש דידע כלום וע"ד תנינן בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו בן שלש דייקא:	בא וראה, אברהם נר ראשון, קדוש העולם, כשרצה להתקרב בשכינה לא יכל עד שעלה ונודע באותן שלש דרגות עליונות שעליו שהוא החלק שלו. כיון שעלה והכיר לו לקדוש ברוך הוא מתוך אותן שלש דרגות שעם אותן שבע, ושלש דרגות הן כתר עליון, חכמה, בינה, והן שלמות עשר ספירות שנקרא בהן הקדוש ברוך הוא, וכיון שעלה באותן שלש, אז אחז לחלקו אותה דרגה שתחת אותן שלש שנקרא חסד. שאת כולן הוא הדביק בהם מתוך אותה אספקלריה ששולטת בלילה, שבהן ודאי לא היה אדם שידע כלום, ועל זה שנינו בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו, דווקא בן שלש.
ות"ח רזא דהני שלש שנים ולא חסר בגין דשכינתא אתקריאת בת שבע ולא יכיל לאתקרבא בהדה עד דסליק לאשתמודעא מגוה ולאנתהרא ולאנתהרא לכלא מאי דאיהו לתתא באינון דרגין עלאין עם אינון ז' ושלשה הרי י' דרגין עלאין רזא דשמא דקב"ה:	ובא וראה, סוד של שלש שנים אלו ולא חסר, משום ששכינה נקראת בת שבע, ולא יכל להתקרב אליה עד שעלה להכיר מתוכה ולהיות מואר ולהאיר לכל מה שהוא למטה באותן דרגות עליונות, עם אותן שבע ושלש, הרי עשר דרגות עליונות, סוד של שם הקדוש ברוך הוא.
וכיון דהוה מתנהיר באינון תלתא בעא לסלקא באינון שבע ברזא דכתיב (בראשית כא כח) ויצב אברהם את שבע כבשות ורזא דא רמז לאבימלך דלא יתפרעון מנהון עד דישתלמו אינון שבעה זכאי קשומ בישראל לקבל אינון שבע דרגין דלעילא כיון דאשתלמו יהא עלמא תתאה כגוונא דעלמא עלאה בקיומא שלים וייתי דוד דאיהו שביעאה ויתער לההיא בת שבע דלעילא דאיהו נקמא נוקמיהון דישראל ויתפרע מנהון:	וכיון שהיה מואר באותן שלש, רצה להעלות באותן שבע, בסוד הכתוב "ויצב אברהם את שבע כבשות". וסוד זה רמז לאבימלך, שלא יפרעו מהם עד שישתלמו אותם שבעה צדיקי אמת בישראל כנגד אותן שבע דרגות שלמעלה. כיון שהשתלמו, יהיה העולם התחתון כדוגמת העולם העליון בקיום שלם, ויבא דוד שהוא שביעי, ויעורר את אותה בת שבע שלמעלה, שהיא נוקמת נקמות ישראל ותפרע מהם.
הה"ד (שמואל ב' ח א) ויהי אחרי כן ויך דוד את פלשתים ויכניעם ויקח דוד את	זהו שכתוב "ויהי אחרי כן ויך דוד את פלשתים ויכניעם ויקח דוד את מתג האמה מיד פלשתים", מה זה "ויהי

אור מלכותו ית"ש למטה ממש, וע' בזה"ק (סוף ח"ג דף ש"א סע"ב ושם ש"ב ע"א) ע"ש כל הענין,
וכן בפ' וירא (דף קיב ע"ב) אתר שביעאה דדרגין וסימנך ואת דוד מלכם אשר אקים להם, וכן בפ'
נח (דף עב ע"ב) ופ' קדושים (דף פד ע"א ושם פו ע"א). ומזה תבין סוד מאמרם ז"ל (סנהדרין צח
ע"ב) עתיד הקב"ה להעמיד להם דוד אחר שנאמר ועבדו את ה' א-להיהם ואת דוד מלכם אשר
אקים להם, הקים לא נאמר אלא אקים, כי הוא בסוד אקים את סוכת דוד הנופלת, שהיא בתולת
ישראל סוכת שלום (הקדו"ש מח ע"ד).

אחרי כן", אחר שנשתלמו ישראל והיו כדוגמא למעלה אז "ויך דוד את פלשתים וגו'" שהרי עד עכשיו לא יכלו ישראל	מתג האמה מיד פלשתים מאי ויהי אחרי כן בתר דאשתלימו ישראל והווי כגוונא דלעילא כדין ויך דוד את פלשתים וגו' דהא עד השתא לא יכילו ישראל:
לשבור את כחם, שהרי התעוררו החברים באותו מתג האמה ופרשוה.	שב/ב למתבר תוקפיהון דהא אתערו חבריא בההוא מתג האמה ואוקמוה:
ובא וראה, זה שרמז לו אברהם בכבשות הצאן ולא בעזים ולא בדבר אחר, משום שהם מצד החסד, מאותם ממונים שיונקים מצד החסד יונקים למטה אותם כבשים שתחת שלטונם, ואברהם אחז לחלקו מדת החסד, והכל בסוד החכמה.	ות"ח האי דרמז ליה אברהם בכבשות הצאן ולא בעזים ולא במידי אחרינא בגין דאינון מסטרא דחסד מאינון ממנן דינקין מסטרא דחסד ינקין לתתא אינון כבשים תחות שלטניהון ואברהם אחיד לחולקיה מדת החסד וכלא ברזא דחכמתא:
ועל זה שנינו, מי ששרוי בתוך צאן לא מסתכן לעולמים, ואם הוא שרוי בתוך עזים ורועה אותם, כמה שומרי החוקים יושבים כנגדו להסיטו בגלל שהם מצד הדין הקשה. אבל כשבא יצחק לכרות איתו ברית כרת איתו בשבעה שנגלתה מתוך אותו באר שכתוב "ויקרא אותה שבעה".	וע"ד תנינן מאן דשרי גו ענא לא מסתכן לעלמין ואי איהו שארי גו עזיא ורעי לון כמה גרדיני נימוסין יתבין לקבליה לאסטאא בגין דאינון מסטרא דדינא קשיא אבל כד אתא יצחק למגזר עמיה קיים גזר עמיה בשבעה דאתגליא מגו ההוא בירא דכתיב (בראשית כו לג) ויקרא אותה שבעה:
בא וראה, אברהם קרא לאותה באר של מים נובעים "באר שבע", ויצחק קרא לה "שבעה". מה בין זה לזה, אלא משום שיצחק אחז לחלקו דרגה של פחד שהוא דין, ועל זה הוסיף בה ה' וה' בכל מקום היא מדת הדין. זהו שכתוב "ויקרא אותה שבעה" שלא עשה בכבשים כמו שעשה אביו. והכל בסוד החכמה, והוסיף בה ה' להראות שהיא חלקו.	ת"ח אברהם קרא לההיא בירא דמיין נבעין באר שבע יצחק קרא ליה שבעה מה בין האי להאי אלא בגין דיצחק אחיד לחולקיה דרגא דפחד דאיהו דינא וע"ד אוסיף בה ה' וה' בכל אתר היא מדת הדין הה"ד ויקרא אותה שבעה דלא עבד בחורפן כמה דעבד אבוה וכלא ברזא דחכמתא ואוסיף בה ה' לאחזאה דאיהי חולקיה:
בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם ברא אותו בדין, כיון שראה שלא מתקיים שיתף בו חסד, זהו שכתוב "ביום עשות ה' אלהים", ופרשוה, באברהם התקיים העולם. בגלל כך הבאר הזאת בית העולם על שמו נקראת, זהו שכתוב "על כן קרא שם העיר באר שבע". אף על גב שהבאר הזו נדבקה ביצחק, שכתוב "ויקרא אתה שבעה", שמה "באר שבע" צד של אברהם, ולא "באר שבעה", זהו שכתוב "וימינו תחבקני".	ת"ח כד ברא קב"ה עלמא ברא ליה בדינא כיון דחזא דלא אתקיים שיתף ביה חסד הה"ד (בראשית כ ד) ביום עשות ה' אלהים ואוקמוה באברהם אתקיים עלמא בגיני כך האי בירא ביתא דעלמא על שמיא אתקרי הה"ד (בראשית כא לא) על כן קרא שם העיר באר שבע אע"ג דהאי בירא אתדבק ביצחק דכתיב ויקרא אותה שבעה שמיא באר שבע סטרא דאברהם ולא באר שבעה הה"ד (ש"ה"ש ב ו) וימינו תחבקני:
ובא וראה, ארבעה מאותם שבעה צדיקי אמת כשרצו להתקרב לשכינה בסוד של שבע, כולם פגשו בבאר הזו	ות"ח ארבעה מאינון שבעה זכאי קשוט כד בעו לאתקרבא בשכינתא (בהא)

[ברזא] דשבע כולחו ערעו בהאי באר דלא פסקו מימיו לעלמין אברהם כרי ליה להאי בירא בגין דאיהו אולף לכל בני עלמא דיפלחון לקב"ה וכיון דכרי ליה אפיק מיין נבעין דלא פסקין לעלמין:	שלא פסקו מימיה לעולמים. אברהם כרה את הבאר הזאת משום שהוא למד את כל בני העולם לעבוד את הקדוש ברוך הוא, וכיון שכרה אותה, הוציא מים נובעים שלא פוסקים לעולמים.
וכיון דמית אברהם מה כתיב (בראשית כו טו) וכל הבארות אשר חפרו עבדי אברהם אביו⁶⁸⁸³ וגו' בארת⁶⁸⁸⁴ כתיב וחד הוה דכתיב באר שבע וקרין בארות משמע דסניאין הוו בגין דהאי בירא מתחזי לון לאבהן בכל דוכתא דהוו אזלין הוה מתחזי לון סניאין וכבירין:	וכיון שמת אברהם מה כתוב "וכל הבארות אשר חפרו עבדי אברהם אביו", כתוב "בארת" ואחת היתה שכתוב "באר שבע", וקוראים בארות משמע שרבים היו, משום שהבאר הזאת נראית להם לאבות בכל מקום שהיו הולכים, היתה נראית להם גדולים וכבירים.
כיון [דמלוה] (דמלוה) פלשתים עפרא רזא דא(ה)דרו בני עלמא לע"ז והוה עלמא שמם דלית דידע ליה לקב"ה כיון דאתא יצחק מה כתיב (בראשית כו יח) וישב יצחק ויחפור את בארות המים אשר חפרו בימי אברהם אביו מאי וישב אלא דאתיב עלמא לתיקוניה ואולף לון לבני עלמא דידעין ליה לקב"ה הה"ד (בראשית כה יא) ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו האי בירא ממאן הוה ממיין דכל חיין דעלאין ותתאין תליין ביה וחזי כלא הה"ד (דניאל ב כב) ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שריה:	כיון שמלאוה הפלשתים עפר, סוד שחזרו בני העולם לעבודה זרה, והעולם היה שמם שאין מי שידע את הקדוש ברוך הוא. כיון שבא יצחק, מה כתוב "וישב יצחק ויחפור את בארות המים אשר חפרו בימי אברהם אביו", מה זה "וישב" אלא שהשיב את העולם לתקונו ולימד את בני העולם שידעו את הקדוש ברוך הוא. זהו שכתוב "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו". באר זו ממי היתה, ממי שכל חיי העליונים והתחתונים תלויים בו ורואה הכל, זהו שכתוב "ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא" [יודע מה שבחשך ואור שרוי עמו].
ות"ח אינון עבדי יצחק בגין דאינון מסטרא דדינא קשיא כד חפרו ליה מה כתיב ביה שטנה והא אוקמוה עד דאתא איהו (בראשית כו כב) ויחפור באר אחרת ויקרא שמה רחובות ודאי אבל עבדי אביו בגין דכלהו מסטרא דימינא אתיין ולא הוה שטנה בעלמא ולא נפיק דינא⁶⁸⁸⁵	ובא וראה, אותם עבדי יצחק משום שהם מצד הדין הקשה, כשחפרו אותה מה כתוב "שטנה" והרי פרשוה. עד שהוא בא "ויחפור באר אחרת וכו' ויקרא שמה רחובות" ודאי. אבל עבדי אביו משום שכולם באים מצד הימין ולא היתה שטנה בעולם ולא יצא דין מהבאר הזאת להסטין עליהם

⁶⁸⁸³ עי' פת"ש א"א יג.

⁶⁸⁸⁴ עי' לעיל לב ע"א ורמ"ז שם.

⁶⁸⁸⁵ עי' רמב"ן (בראשית כו כ): יספר הכתוב ויארץ בענין הבארות ואין בפשוטי הספור תועלת ולא כבוד גדול ליצחק והוא ואביו עשו אותם בשוה אבל יש בדבר ענין נסתר בתוכו כי בא להודיע דבר עתיד כי באר מים חיים ירמוז לבית אלהים [עי' זהר ח"א קלה ע"ב] אשר יעשו בניו של יצחק ולכן הזכיר באר מים חיים כמו שאמר (ירמיה יז יג) מקור מים חיים את ה' וקרא הראשון עשק ירמוז לבית הראשון אשר התעשקו עמנו ועשו אותנו כמה מחלוקות וכמה מלחמות עד שהחריבוהו והשני קרא שמה שטנה שם קשה מן הראשון והוא הבית השני שקרא אותו כשמו שכתוב בו (עזרא ד ו) ובמלכות אחשורוש בתחילת מלכותו כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלם וכל ימיו היו לנו לשטנה עד שהחריבוהו וגלו ממנו גלות רעה והשלישי קרא רחובות [עי' תיקו"ז קעא ע"ב] הוא הבית העתיד שיבנה במהרה בימינו והוא יעשה בלא ריב ומצה והאל ירחיב את גבולנו כמו שנאמר (דברים יט ח) ואם ירחיב את גבולך כאשר דבר וגו' שהוא לעתיד וכתוב בבית השלישי (יחזקאל מא ז) ורחבה ונסבה למעלה למעלה ופרינו בארץ שכל העמים יעבדוהו שכם אחד [עי' זהר ח"ב רלד ע"א].

כשמעשיהם לא היו כשרים.	מהאי בירא לאשמנא לון כד לא כשרין עובדיהון:
מהבאר הזאת הוא הפתח לדעת את הקדוש ברוך הוא, זהו שכתוב "פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה". ועד שלא הסתלק מהעולם בידך את יעקב ושלחו לפדן להזדווג. וכשהלך לחרון מה כתוב "וירא והנה באר בשדה" כיון שראה יעקב את כבוד הקדוש ברוך הוא מתוך אותה באר שנקראת באר שבע, אז אמר ללבן "אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה" דווקא.	מהאי בירא איהו פתחא למידע ליה לקב"ה הה"ד (תהלים קיה יט) פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה ועד דלא סליק מעלמא בריך ליה ליעקב ושלחיה לפדן לאזדווגא וכד אזיל לחרון מה כתיב (בראשית כט ב) וירא והנה באר בשדה כיון דחזא יעקב יקרא דקב"ה מנו [ה]הוא בירא דאיכרי באר שבע כדין אמר ללבן (בראשית כט יח) אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה הקטנה דייקא:
בא וראה, כנגד אותם שבעה צדיקים צוה הקדוש ברוך הוא בתורתו להקריב קרבן מוסף בשבע פעמים בשנה כדי להוסיף להם תפנוקים ועדונים מבית המלך, האבות ישבעו בתחלה ואחר כך הבנים. והם שבע פעמים ולא יותר.	ת"ח לקבל אינון שבעה זכאין פקיד קב"ה באורייתיה לקרבא קרבן מוסף בשבעה זמנין בשתא בנין לאוספא להו תפנוקין ועדונין מבי מלכא אבהן ישבעון בקדמיתא ובתר כן בנין והם שבעה זמנין ולא יתיר:
בשבת כנגד צדיק יסוד עולם שנקרא כ"ל, ונקרא מוסף שבת להוסיף לו עדונים מהמח הנסתר. ובראש חדש כנגד כנסת ישראל שנקראת לבנה, והוא דוד.	בשבתא לקבל צדיק יסוד עולם דאיכרי כ"ל ואיכרי מוסף שבת לאוספא ליה עדונין ממוחא סתימא ובריש ירחא לקבל כנסת ישראל דאתקריאת סיהרא והוא דוד:
ומחמשה עשר יום לחדש ראשון כנגד אברהם אביהם שאחוז במדת החסד ונקרא ראשון. בחדש השלישי בעצרת שנתנה בו תורה בשבעה קולות כנגד יעקב שהוא שלישי לאבות ואחוז בקול יעקב. ובראש השנה כנגד יצחק שנולד בו, ואנו מזכירים בו עקידת יצחק, והוא יום הדין כנגד מדת הדין האחוזה בו.	ומחמיסר יומא לירחא קדמאה לקבל אברהם אבוהון דאחיד במדת החסד ואקרי ראשון בירחא תליתאה בעצרת דאתיהיבת ביה אורייתא בשבעה קולות לקבל יעקב דאיהו תליתאי לאבהן ואחיד בקול קול יעקב ובריש שתא לקבל יצחק דאתיליד ביה ואנו מדכרינן ביה עקידת יצחק ואיהו יומא דדינא לקבל מדת הדין דאחיד בה:
יום הכפורים כנגד משה שבו קבל הקדוש ברוך הוא את תפלתו וחס על ישראל והחזיר לו את התורה. בחג הסוכות כנגד אהרן שבזכותו הלכו אותם שבעה עננים שכסו על ישראל כמו סוכה, ולכן עושים סוכה. ובכל התורה יש כמה סודות עליונים נסתרים, וכששבעת אלה מתוספים בברכות כל העולם בשלמות רבה.	יום הכפורים לקבל משה דקביל ביה קב"ה צלותיה וחס על ישראל ואהדר ליה אורייתא בחג הסוכות לקבל אהרן דבזכותיה אזלין אינון שבעה עננים דחפאן על ישראל כסוכה ובג"כ עבדין סוכה וכל אורייתא אית בה כמה רזין עלאין סתימין בה וכד אלזין שבעה מתוספין בברכאן כל עלמא בשלימו סגיא:
	שג/א
	סימן ט דף קנא ע"ב:

⁶⁸⁸⁶והניף אהרן את הלויים תנופה לפני ה' (במדבר ח יא) ר' יהודה שאיל לר' אבא למה היה הכהן מניף את הלויים אמר לו מלה"ד לתינוק כשהוא בוכה וכועס מה עושין כדי לפייסו א"ל רבי יהודה מניפין אותו ומנענעים אותו כדי לשתקו:	"והניף אהרן את הלויים תנופה לפני ה'", רבי יהודה שאל את רבי אבא, למה היה הכהן מניף את הלויים, אמר לו, משל למה הדבר דומה, לתינוק כשהוא בוכה וכועס, מה עושין כדי לפייסו, אמר לו רבי יהודה מניפין אותו ומנענעים אותו כדי לשתקו.
א"ל ר' אבא יהודה יהודה מלה זאת באה לידך ולא חקרת בה והלא ישמעו אזניך מה שפיך מדבר כך היא מדת הגבורה כועסת ורוגזת דכתיב (בראשית מט ה) שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרותיהם וכתיב (שם ז) ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה לפי שהם מתגברים ומתקשים באפם ועברתם לצאת לעשות דין לכלות ולהכרית בני העולם אזי הכהן שהוא החסד העליון מניף אותו הצד של הלויים שהיא מדת הגבורה כדי לשכך ולשקט רוגזה וכעסה כדי שישתברו השערות מכל שוליהן ולא יתגברו ולא יתחזקו כעין דוגמא זו הכהן שמניף את הלויים תנופה, כדי שישקוט הצד של הגבורה שלהן כדי שלא יתעורר הדין בעולם. בא רבי יהודה ונשק את ידיו.	אמר לו רבי אבא, יהודה יהודה, מלה זאת באה לידך ולא חקרת בה, והלא ישמעו אזניך מה שפיך מדבר, כך היא מדת הגבורה כועסת ורוגזת, שכתוב "שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרותיהם", וכתוב "ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה", לפי שהם מתגברים ומתקשים באפם ועברתם לצאת לעשות דין לכלות ולהכרית בני העולם, אז הכהן שהוא החסד העליון מניף אותו הצד של הלויים שהיא מדת הגבורה, כדי לשכך ולהשקיט רוגזה וכעסה, כדי שישתברו השערות מכל שוליהן ולא יתגברו ולא יתחזקו, כעין דוגמא זו הכהן שמניף את הלויים תנופה, כדי שישקוט הצד של הגבורה שלהן כדי שלא יתעורר הדין בעולם. בא רבי יהודה ונשק את ידיו.
וכשיתעוררו הדינים בעולם כל הדינים הנמצאים בכל יום ויום אברהם אבינו ע"ה הוא דוחה אותם לחוץ ואינם עומדים לפניו הה"ד (תהלים ז יב) ואל זועם בכל יום:	וכשיתעוררו הדינים בעולם, כל הדינים הנמצאים בכל יום ויום, אברהם אבינו עליו השלום הוא דוחה אותם לחוץ ואינם עומדים לפניו, זהו שכתוב "ואל זועם בכל יום".
מז"ח דף מ"ב ע"ד שורה ל"ד סימן י דף קצג ע"ב:	
⁶⁸⁸⁷דאינון חד נהר וגן נהר דנפיק מעדן וגן דאשתקי מניה הכא כל רוא סתימא דמהימנותא ואוליפנא האי מאן דאתער בליליא בההוא שעתא דעאל קב"ה בהדי צדיקיא בנינתא אצטריך לומר קרא דא ברעותא דלבא ולכוונא דעתיה ביה⁶⁸⁸⁸ ובתר (תהלים קלט יד) אודך על כי	שהם אחד, נהר וגן, נהר שיוצא מעדן וגן שמושקה ממנו. כאן כל הסוד הנסתר של האמונה. ולמדנו שמי שמתעורר בלילה באותה שעה שנכנס הקדוש ברוך הוא יחד עם הצדיקים בגן, צריך לומר פסוק זה ברצון הלב ולכוון דעתו בו, ואחר כך "אודך על כי נוראות נפלאותי נפלאים מעשיך ונפשי יודעת

⁶⁸⁸⁶ צ"ע מקור לדברים אלו.

⁶⁸⁸⁷ ז"ח נג ע"ב ריש פרשת בלק. וזה התחלת לשונו: אמונה אומן תרי דאינון חד.

⁶⁸⁸⁸ ה' אלקי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחוק אמינה אומן (ישעיה כה) (נוסף בז"ח מונקאטש). עי' שעה"כ עב ע"ד: וענין אותם הפסוקים שנכתבו בס"ה בפרשת בלק ב"י שיאמר אותם האדם בקומו בחצות ליל שבת קודם שישמש מיטתו והם ה' אלהי אתה ארוממך אודה שמך כו' אודך על כי נוראו' נפלאותי. כו' לא הניחני מוז"ל לנהוג לאומרם וכמעט שהוא מגמגם שאינם מדברי הזוהר עצמו.

נוראות נפליתי נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד והיינו שבחא דחסידי קדמאי כד אתערו בפלגות ליליא ובתר מסדרי שבחיהו ולעאן באורייתא:	מאד". וזהו שבח החסידים הראשונים כשהתעוררו בחצות הלילה, ואחר כך מסדרים השבח שלהם ועוסקים בתורה.
שעשועא דקב"ה מאי היא אלא כל צדיקיא דקיימן בדיוקניהו מתלבשן בגנתא בכל יומא ויומא כיון דאיתסחאן בטלא דזמין קב"ה לאחייא ביה מתייא עאלין כלהו לגבי משיח ושאלין מה דשאלין והא אתערו חברייה:	מהו שעשועו של הקדוש ברוך הוא, אלא כל הצדיקים שעומדים בדמויותיהם ומתלבשים בגן בכל יום ויום, כיון שרוחצים בטל שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות בו מתים, נכנסים כולם למשיח ושואלים מה ששואלים, והרי התעוררו החברים.
לבתר מתכנשין ומשתדלין כלהו בדעתא עלאה דכלהו מתיבתי דתמן ועלייהו כמה ממנן ומתחדשי תמן כמה חדושין באורייתא לבתר נפקי כלהו וחמאן כד אתי אליהו לגבי אבהן איהו נפיק ואינהו עאלין וקיימן קמי אבהן וחדו בהו בכמה בנין קדישין דבסחרנייהו וחדאן כלהו:	אחר כך מתכנסים ועוסקים כולם בדעת עליונה של כל הישיבות ששם, ועליהם כמה ממונים, ומתחדשים שם כמה חדושים בתורה. אחר כך יוצאים כולם ורואים כשבא אליהו לאבות, הוא יוצא והם נכנסים ועומדים לפני האבות, ושמחים בהם בכמה בנין קדושים שסביבם, ושמחים כלם.
כד עייל קב"ה בפלגות ליליא כלהו קיימי מתקנן כדקא יאות וכל אשתדלותא דאשתדלי כל ההוא יומא בחדושי דאורייתא קב"ה תיאובתיה באינן צדיקיא דחדשו בה מלין ואשתעשע בהו ובאינן מלין:	כשנכנס הקדוש ברוך הוא בחצות הלילה כולם עומדים מתוקנים כראוי, וכל ההשתדלות שהשתדלו כל אותו היום בחדושי תורה, תשוקת הקדוש ברוך הוא באותם צדיקים שחדשו בה דברים ומשתעשע בהם ובאותם הדברים.
לבתר כלהון מתקנן דכר ונוקבא וקב"ה בתר דארה ואשתעשע בהו בכל אינן מלין רזין דחכמתא דלהון אתגלי עלייהו ואינן חמאן בההוא נועם ה' כדן כלהו חדאן בחדוה סגי עד דמתפשטי זיוא ונהורא דלהון ומההוא משיכו זיוא ונהורא דחדוה דלהון עבדין פירין ואיבין לעלמא דא וההוא פרי ואיבא עאל תחות גדפיה דשכינתא עד זמנא דאצטריך וכן משתעשעא בכל צדיק וצדיק ואמרין זכאה איהו מלכא דבנין אלין אתברירו לחולקיה ועדביה:	אחר כך כולם נתקנים זכר ונקבה, ואחר שהקדוש ברוך הוא הריח והשתעשע בהם בכל אותם דברים סודות החכמה שלהם, מתגלה עליהם, והם רואים באותו נועם ה'. אז כולם שמחים בשמחה רבה עד שמתפשט הזיו והאור שלהם, ומאותו המשכת זיו ואור של שמחה שלהם עושים פירות לעולם הזה, ואותו פרי נכנס תחת כנפי השכינה עד זמן שצריך. וכך משתעשע בכל צדיק וצדיק, ואומרים אשרי המלך שבנים הללו נבררו לחלקו וגורלו.
קלא אתער מאמצעיתא דרקיעא וקרא בקל תקיף ואמר (תהלים קלז ז) זכור ה' לבני אדום את יום ירושלם האומרים ערו ערו עד היסוד בה כדן ערשירו דיליה וקרקורא דיליה וכל צדיקא דתמן אשתמע בתלת מאה ותשעין רקיעין ובגין דלא אית חדוה ושעשועא לקב"ה אלא	קול מתעורר מאמצע הרקיע, וקורא בקול חזק ואומר "זכור ה' לבני אדום את יום ירושלם האומרים ערו ערו עד היסוד בה", ואז רעש השמחה שלו והקרקור שלו ומכל הצדיקים ששם נשמע בשלש מאות ותשעים רקיעים, משום שאין שמחה ושעשוע לקדוש ברוך הוא אלא בשעה שעומדים בהם

בשעתא דקיימי בהו צדיקאי דתמן ובג"ד אומי ואמר (שם ה) אם אשכחך ירושלם תשכח ימיני תדבק לשוני לחכי אם לא אעלה את ירושלם על ראש שמחתי בכל אתר דאית חדוה לקב"ה קלא דא נפיק וקארי:	הצדיקים ששם, ולכן נשבע ואמר "אם אשכחך ירושלם תשכח ימיני, תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי, אם לא אעלה את ירושלם על ראש שמחתי". בכל מקום שיש שמחה לקדוש ברוך הוא קול זה יוצא וקורא.
כדין נפיק מתמן וסליק ובטש רקיעין ושאיג שאיגין עד דכל חילי שמיא כלהו בערטורא כדין נשבא רוחא ובטש במרפין דההוא אילנא רברבא וכל ענפין דיליה בטשין דא בדא וקלא אתער מגו נופא דאילנא וקרי ואמר (תהלים קה ח) זכר לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק כיון דקלא דא אתער שמע אברהם סבא ואיתער כד איהו רעוא למלכא ואתנחם בהדיה:	אז יוצא משם ועולה ומכה רקיעים ושואג שאגות עד שכל חיילות השמים כולם ברעש השמחה, ואז נושבת רוח ומכה בעלים של אותו האילן הגדול, וכל הענפים שלו מכים זה בזה, וקול מתעורר מתוך נוף האילן וקורא ואומר "זכר לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור, אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק". כיון שקול זה מתעורר, שומע אברהם סבא ומתעורר כאשר הוא רצון למלך ומתנחם איתו.
בההוא שעתא אתערא רוחא חדא מסטרא דדרום וכל רעו וחדוה ואסותא אתער על עלמא וכדין סליק צפרא ורעוא אשתכח ונייחא לכל אסירי מלכא דאינון בבי מרעייהו זכאה עמא דיכלון למנרע מרוין טמירין סתימין דמלכא קדישא:	באותה שעה מתעוררת רוח אחת מצד דרום, וכל רצון ושמחה ורפואה מתעוררים על העולם, ואז עולה הבוקר ונמצא רצון ומנוחה לכל אסירי המלך שהם בבית חוליים. אשרי העם שיכולים לדעת מהסודות הטמירים והנסתרים של המלך הקדוש.
אמר רבי אבא יומא	אמר רבי אבא יום
שג/ב	
חד הוינא אנא ור' יהודה דמן עכו במדברא ואעלנא במערתא חדא ואשכחנא תמן ספרא חדא עתיקא⁶⁸⁸⁹ דמן יומין קדמאין פתחנא ליה ואשכחנא דהוה כתוב ביה בריש מלוי (ישעיה מב ט) הראשונות הנה באו וחדשות אני מגיד ואוקים קרא בנשמתהון דצדיקייא מן יומא דסליק במחשבה למברי עלמא⁶⁸⁹⁰	אחד הייתי אני ורבי יהודה שמן עכו במדבר, ונכנסנו במערה אחת, ומצאנו שם ספר עתיק אחד מימים ראשונים. פתחנו אותו, ומצאנו שהיה כתוב בו בראש דבריו "הראשונות הנה באו וחדשות אני מגיד", ובאר הפסוק בנשמות הצדיקים, מיום שעלה במחשבה לברא את העולם ועד שלא נברא העולם, כל רוחות הצדיקים היו

⁶⁸⁸⁹ עי' הקדמת עמק המלך: וגם ספרים אחרים נעשו באותו זמן, שנגנזו במערות, ולפעמים נתגלו לבני אדם הולכי מדברות, וכשרצו לעיין בהם פרחו מידם, כנזכר בזהר כמה פעמים. אבל כלל העולה מן הספרים, שחשו לכבוד 'מלכו של עולם', והסתירו החכמה במלות זרים ושונים, ולשון מועט מחזיק את המרובה, עד שכמעט כמה קונטריסים צריך פירוש על ענין אחד. ובכל ספר כנויים אחרים, לא ראי זה כראי זה, ואין להקורא נחת רוח להשיגם.

⁶⁸⁹⁰ עי' עמק המלך (שער ה - פרק עב): "אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף" (יבמות), והאוצר הזה אינו מלא לעולם, וכמו שהגיהנם אינו מלא, ותמיד צועק "הב תן לי הנפשות של הרשעים לגיהנם" (עי' זהר ח"ג קפו ע"א), והקב"ה ברא תאותו וחשקו, לכך שנאמר "לעלוקה שתי בנות הב הב". כן האוצר הזה, תאותו וחשקו לקבל נשמות, מההוא נהר דנגיד ונפיק, שנאמר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, שהוא אוצר החמדה הזה, שיש שם נפשות המתים, ונפשות הצדיקים, אשר עדיין לא היו בזה העולם, ותמיד קורא וצועק, "הראשונות הנה באו וחדשות אני מגיד" (ישעיה מב ט). פירוש הנשמות הראשונות שהיו בזה העולם, הנה באות ושבו כבר מהעולם הזה אליו, למקומם הראשון, ונשמות חדשות "אני מגיד" רצה לומר, שאני מגיד וקורא, שיתנו לי

ועד לא אתברי עלמא כל רוחין דצדיקיא הוו גניזין במחשבה קמיה כל חד וחד בדיוקניה כיון דצייר עלמא אתגליין כלהו וקיימו בדיוקנייהו קמיה ברומי מרומים:	גנוזות במחשבה לפניו וכל אחד ואחד בדמותו. כיון שצייר את העולם התגלו כולם ועמדו בדמותם לפניו ברומי מרומים.
לבתר יהב לון באוצר חד בגנתא דעדן לעילא וההוא אוצר לא מליא לעלמין ותדיר קרי הראשונות הנה באו וחדשות אני מגיד מאן אינון אני מגיד כלהו בשמהן ולית תיאובתא וכסופא להאי אוצר אלא לארקא ביה נשמתין תדיר כמה דניהנם לית ליה תיאובתא וכסופא אלא לקבלא נשמתין לאתדכאה תמן וכל יומא קארי הב הב מאי הב הב אוקיד אוקיד:	אחר כך נתן אותם באוצר אחד בגן עדן שלמעלה, ואותו אוצר לא מלא לעולמים, ותמיד קורא "הראשונות הנה באו וחדשות אני מגיד", מה הם "אני מגיד", כולם בשמות. ואין תשוקה וכיסוף לאוצר הזה אלא רק להוריק בו נשמות תמיד, כמו שלגיהנם אין תשוקה וכיסוף אלא רק לקבל נשמות לטהר שם, וכל יום קורא "הב הב". מה זה "הב הב", אשרוף אשרוף.
וההוא אוצר נטיל כל נשמתין אינון עד זמנא דאלביש לון ונחתה להאי עלמא ומנא חובא דאדם קדמאה דאמשיך סטרא בישא לעלמא אצטריכו לאלבשא אינון נשמתין בלבושא דא דהא לבושא אחרא בעא קב"ה לאלבשא לאינון נשמתין (ס"א) ואמר בההוא ספרא) וההוא אמר ההוא ספרא עד הכא שתיקו ועוד חמינא מכאן ולהלאה אתוון מחיקן דלא אשתמודען:	ואותו אוצר לוקח את כל אותן הנשמות עד זמן שמלבישם ויורדות לעולם הזה. ומתוך חטא אדם הראשון שהמשיך צד הרע לעולם הוצרכו להלביש אותן נשמות בלבוש זה, שהרי לבוש אחר רצה הקדוש ברוך הוא להלביש לאותן הנשמות (ואמר באותו ספר) וההוא אמר אותו סופר עד כאן שתקו ועוד ראיתי מכאן והלאה אותיות מחוקות שלא ידועות.
ובתר חמינא לון בחלמא ואמרו שתוק ולא תגלי אלא לטינרא תקיפא⁶⁸⁹¹ וכך עבידנא ואשכחנא ביה מאנין דלבושא אחרא זמין קב"ה לאלבשא לאינון נשמתין [לזמנין] (לזמנא) דאתי מתים דחיו על ידא דיחזקאל מ"ט לא עבד לון ההוא לבושא אלא בגין דלא מטא זמנא לאעברא בעלמא ההוא אוירא דביא דעביד לבושיין ובג"כ לא אלביש לון אלא כמה דהוו וכך יהא לתחיית המתים בר דההוא זוהמא דקדמיתא לא אשתכח תמן:	ואחר כך ראיתי אותן בחלום ואמרו שתוק ואל תגלה אלא לסלע התקיף וכך עשיתי. ומצאתי בו כלים של לבוש אחר, עתיד הקדוש ברוך הוא להלביש את אותן נשמות לעתידים לבא. מתים שחיו על ידי יחזקאל למה לא עשה להם את אותו הלבוש. אלא משום שלא הגיע זמן להעביר בעולם אותו אויר טהור שעושה לבושים, ולכן לא הלבישם אלא כמו שהם היו, וכך יהיה לתחיית המתים חוץ מאותה זוהמא של ההתחלה שלא נמצאת שם.
כד נפק בר נש מהאי עלמא כלהו בין צדיקי בין חסידי ותמימי וחייבי ורשיעי כלהו עברי באוירא למחמי אדם קדמאה לבני עלמא ומתמן נטיל אורחא הן לגנתא דעדן הן לגיהנם:	כשיוצא אדם מהעולם הזה, כולם בין צדיקים בין חסידים ותמימים ורשעים וחייבים כולם עוברים באויר לראות את אדם הראשון לבני העולם, ומשם לוקחים דרך הן לגן עדן הן לגיהנם.

נשמות להתגנז בי. כי אין לו חמדה ותאוה אחרת אלא לקבל נשמות, וכל יום יום קורא הב הב, רצה לומר כבד אותי בנשמות העליונות שנופלים למטה, על ידי הגרזן החוצבת נשמות להסל הזה.
⁶⁸⁹¹ עי' לעיל קפח ע"א דהוא רב המנונא סבא.

כל אינון דאורחיהו לגנתא דעדן מתקרבין לגבי חומה דלבר מאינון תלת חומות דתמן כדין נפיק חד ממנא ואתער קמייהו וקארי ואמר זכאין אתון צדיקייא בעלמא וההוא ממונא יעזרא⁶⁸⁹² שמה אולף לון אורחא ואולין קמיה עד תרעא חדא דגיהנם ההוא ממונא קארי בחילא ואמר צנון תננא צנון יקידתא⁶⁸⁹³ בההוא שעתא בבהילו מצנני לה ועאלין כלהו וטבלין ועברין וכל אינון חייבין אתמסרין בידא דדומ"ה ועאלין בגהנם וכל אינון זכאין לא אתמסרין בידוי אלא בהאי ממונא⁶⁸⁹⁴:	כל אותם שדרכם לגן עדן, מתקרבים לחומה החיצונית מאותן שלש חומות ששם, ואז יוצא ממונה אחד ומתעורר לפניו, וקורא ואומר אשריכם הצדיקים בעולם, ואותו ממונה שמו יעזרא"ל, מלמד אותם את הדרך, והולכים לפניו עד שער אחד של הגיהנם. ואותו ממונה קורא בכח ואומר, צנונו העשן צנונו השרפה. באותה שעה מצננים אותה בבהילות, ונכנסים כולם וטובלים ועוברים. וכל אותם רשעים נמסרים ביד דומה ונכנסים בגיהנם, וכל אותם צדיקים לא נמסרים בידיו אלא לממונה הזה.
ובתר דטבלין ועברין ההוא ממונא אזל קמייהו עד דמטן לשור דגנתא דעדן וההוא ממונא קארי לפיתחא ואומר פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים (ישעיה כו ב) כדין פתחין פיתחא ואעיל לון וכן בכל פתחא ופתחא⁶⁸⁹⁵:	ואחר שטובלים ועוברים, הממונה הזה הולך לפניו עד שמגיעים לחומת גן עדן. ואותו ממונה קורא לפתח ואומר "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים", אז פותחים פתח ומכניסים אותם, וכך בכל פתח ופתח.
כיון דעאלו לגו אתר דצדיקייא צדיקייא אוחרנין קיימין כמה חדוה על חדוה על צדיקייא וכל בני מתיבתא חראן לסוף תלתא יומין דאתטמון בהיכלין ידיען נפקי ואוירן נשבי ומתציירן כולהו בדיוקנייהו מכאן ולהלאה ירתין אחסנת ירותא כדקא חזי לכל חד וחד:	כיון שנכנסו לתוך המקום של צדיקים, צדיקים אחרים עומדים, כמה שמחה על שמחה על הצדיקים וכל בני הישיבה שמחים. לסוף שלשה ימים שמתחבאים בהיכלות ידועים יוצאים ואוירים נושבים ומצטיירים כולם בדמויותיהם. מכאן והלאה יורשים נחלה ירושה כראוי לכל אחד ואחד.
חזווא דאתחזי בגנתא דעדן מחזיו יקרא דיוקנא דכל דיוקנין וגוון דכל גוויין דמלכא קדישא לא אתגלי בהיכלא ולא באתר חד אלא אתפ(ש)ת' רקיעא מרקמא על גבי גנתא לארבע סטרין ואתמליא מזווא יקרא קדישא ואתחזי תמן ואתהגן כולהו צדיקייא מאן חמא חדוה וכסופא	מראה שנראה בגן עדן ממראה נכבד, דמות כל הדמויות וצבע של כל הצבעים, שהמלך הקדוש לא מתגלה בהיכל ולא במקום אחד, אלא מתפשט הרקיע, מתרקם על גבי הגן לארבעה צדדים, ומתמלא מזיו כבוד הקדוש ונראה שם, ונהנים כל הצדיקים. מי ראה שמחה וכיסוף של אותו נועם ה'.

⁶⁸⁹² יעזרא"ל (עמק המלך שי"ד פקל"ד).

⁶⁸⁹³ בסוד כל הנותן רוח בין הדביקים מצננים לו גיהנם, כשעולה אחר פטירתו (עמק המלך שם). והוא אולף לון ארחא שלא יבואו לידי הכלב שהוא קליפת עמלק. ועל זה נאמר, 'כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בס' [הושע י"ד י'], בסוד שם מ"ב המעלה הראוי לעלות, 'ופושעים יכשלו בס' באינון מ"ב מדורי גיהנם, וצדיקים יבואו למ"ב מדורין דגן עדן. ואומרים למלאך, 'משכני אחריך נרוצה, הביאני המלך חדרינו נגילה ונשמחה בך' [שיר א' ד'], כי אין מניחין ללמוד בכל הישיבות אלא תורתו של הנפטר, ונאמר 'בוא שלום הולך נכחו ינוחו על משכבותם' [ישעיהו נ"ז ב'] (עמק המלך שם).

⁶⁸⁹⁴ רצה לומר אינם נמסרים ביד דומה להיותם נידונים שם, וישארו שם חס ושלום, אלא על כל פנים הולכים דרך גיהנם להעלות הזולת, שנאמר, 'קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדוניו' [איוב ג' ט]. וכל זה בזכות שנתן בעולם הזה רווח בין הדבקים, מצננים לו גיהנם (עמק המלך שם).

⁶⁸⁹⁵ כי ז' פתחים שם בז' היכלות (עמק המלך שם).

דעהוא נועם ה':	
ע"כ הוה לי רשו למחמי בההוא ספרא אדמקיפנא למחמי יתיר ביה פרח מן ידי ולא חמינא ליה אשתארנא עציב ובכינא דמיכנא תמן בההוא מערתא וחמינא ליה (לההוא) דהוה לביש מנא אמר לי למה לך למבכי ולא תתעצב (ס"א ממאן) ממה דהוה בההוא ספרא פרח לגביה ונטליה ועד לא יפוק מהאי עלמא גניז בההוא מערתא דמדברא דא והשתא דהוה מתגלי לחייא הכא פרח באוירא ונטליה:	עד כאן היה לי רשות לראות באותו ספר. כשהקפנו לראות בו יותר פרח מידי ולא ראיתי אותו. נשארתי עצוב ובכיתי. ישנתי שם באותה מערה וראיתי אותו (את אותו) שהיה לבוש בגד. אמר לי, למה לך לבכות, ואל תתעצב (ממי) ממה שהיה באותו ספר. פרח אליו ולקחו, ועד שלא יצא מהעולם הזה גנז באותה מערה שבמדבר הזה, וכעת שהיה מתגלה לחיים כאן פרח באויר ולקחו.
מכאן ולהלאה זיל לך לאורחך ומההוא יומא ועד השתא לא אתגלי לי ולא זכינא למשמע ממאן הוה ובכל זמנא דאנא דכירנא אשתארנא עציב אמר רבי אלעזר דלמא קב"ה בעי ביקריה דלא בעי דיתגלי בעלמא:	מכאן והלאה לך לדרכך, ומאותו יום ועד עכשיו לא התגלה לי, ולא זכיתי לשמוע ממי היה, ובכל זמן שאני נזכר אני נשאר עצוב. אמר רבי אלעזר, אולי הקדוש ברוך הוא רוצה בכבודו שלא רוצה שיתגלה בעולם.
עד דהוו יתבי ולעאן במלין אחרנין עלאין ויקירין נהר יממא קמו ואזלו א"ר אלעזר השתא עדן רעוא מקמי מלכא קדישא נימא מילי דאורייתא ונתעסק בה ונשתתף בשכינתא פתח ואמר יהו"ה בוקר תשמע קולי בוקר אערך לך ואצפה (תהלים ה ד) ע"כ אמר רבי אלעזר בלעם חייבא מאן קטיל ליה והיך אקטיל א"ר יצחק וכו':	עד שישבו ועסקו בדברים אחרים עליונים ונכבדים האיר היום, קמו והלכו. אמר רבי אלעזר, כעת עת רצון מלפני המלך הקדוש, נאמר דברי תורה ונתעסק בה ונשתתף בשכינה. פתח ואמר "ה' בוקר תשמע קולי בוקר אערך לך ואצפה". אמר רבי אלעזר, בלעם הרשע מי הרג אותו ואיך נהרג אמר רבי יצחק וכו'.
דש/א	
סימן יא דף קצט א' ודף רג ע"ב ודף רו ע"ב:	
⁶⁸⁹⁶לאמר הנה עם יצא ממצרים (במדבר כב ה) אי תימא דהא צריך לנטלא פיפוסין⁶⁸⁹⁷ ויוחסין דלהון לא אצטריך אלא אורח כלל דכתיב הנה עם יצא מ"ט משום דהכי קרא לון פטרונא דלהון כמה זמנין וע"ד לא תטעי דכתיב (שמות ה א) שלח את עמי⁶⁸⁹⁸ בכל זמן:	"לאמר הנה עם יצא ממצרים", אם תאמר שהרי צריך לקחת שמות ויוחסין שלהם, לא צריך, אלא דרך כלל שכתוב "הנה עם יצא" למה משום שכך קרא להם הפטרון שלהם כמה פעמים, ועל זה אל תטעה שכתוב "שלח את עמי" בכל זמן.

⁶⁸⁹⁶ ז"ח נג ע"ד.

⁶⁸⁹⁷ איפופסין - דרך לוחשי לחשים להזכיר פלוני בן פלונית וכיוצא, ואם יצטרך לפרט ישראל דרך כך לא ידע כלל (אור יקר)

⁶⁸⁹⁸ וזהו שאמר עם יצא ממצרים בשם זה הוציאם הקב"ה ממצרים, ואמור כך על העם היוצא ממצרים ולא תטעה ותצלח בלחשיך (אור יקר).

ועוד כד נמלת⁶⁸⁹⁹ עימא עליהו עם פרעה בלישנא דא יכלת להו דכתיב (שמות א ט) הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו אוף השתא דכתיב הנה עם יצא ממצרים ולא אפיק לון אחרא אלא איהו מגרמיה נפק ובג"כ תיכול לאבאשא לון:	ועוד, כשלקחת עצה עליהם עם פרעה בלשון זה יכולת להם שכתוב "הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו", גם כאן שכתוב "הנה עם יצא ממצרים" ולא הוציא אותם אחר אלא הוא מעצמו יצא, ולכן תוכל להרע להם.
הנה כסה את עין הארץ (במדבר כב ה) אית דאמרי סיחון ועוג דקטלי לון ישראל דהוו עינא דארעא אלא כד אייתי קב"ה ארבה על ארעא דמצרים כתיב (שמות י טו) ויכס את עין כל הארץ ותחשך הארץ אמאי בגין דכל חרשין וקסמין דעלמא לא יכלין למעבד חרשין אלא מלה חדא בדרגא חדא בזמנא חדא ועמא דא אייתי ערוב מבולבל מכמה זינן מבולבלין אלין באלין עד דלא יכלי כל חרשין וקסמין למיקם קמיייהו ודא הוא ויכס את עין כל הארץ והכא כתיב ויכס את עין הארץ והכי הוא ודא⁶⁹⁰⁰:	"הנה כסה את עין הארץ", יש אומרים סיחון ועוג שישאל הרגו אותם שהיו "עין הארץ", אלא כשהביא הקדוש ברוך הוא ארבה על ארץ מצרים כתוב "ויכס את עין כל הארץ ותחשך הארץ" למה משום שכל מכשפי וקוסמי העולם לא יכלו לעשות כשפים, אלא דבר אחד בדרגה אחת בזמן אחד, ועם זה הביא ערוב מבולבל מכמה מינים, מבולבלים אלו באלו עד שלא יכלו כל מכשפים וקוסמים לעמוד, וזהו "ויכס את עין כל הארץ", וכאן כתוב "ויכס את עין הארץ" וכך הוא ודאי.
א"ר אבא בלק ובלעם לא הוה בעלמא חרשין וקסמין כוותיייהו (בלעם) חיליה ותוקפיה הוה בפומיה ועיניה בלק חיליה ותוקפיה הוה בעובדא ידין ודא אצטריך לדא דהא כל זיני חרשין דעלמא בפומא ועובדא הוא ובהו תליין בלעם הוה ליה לישן ולא ידין בלק ידין ולא לישן הוה ליה⁶⁹⁰¹:	אמר רבי אבא בלק ובלעם לא היו בעולם מכשפים וקוסמים כמותם. (בלעם) כחו ותקפו היה בפיו ועינו. בלק כחו ותקפו היה במעשה ידים. וזה צריך את זה, שהרי כל סוגי הכשפים של העולם בפה ובמעשה הוא, ובהם תלויים, לבלעם היה לשון ולא ידים, לבלק היו ידים ולא לשון.

⁶⁸⁹⁹ פירוש אחר על מלת עם יצא ממצרים בהיותו מדקדק מלת הנה עם רומז על דבריו, הנה עם בני ישראל וזה יחסו ללחוש עליו, עוד פירוש אחר בהיותו מדקדק מלת "יצא" שלא יצא אלא מעצמו אין להם פטרון, אית דאמרי סיחון וכו' וקשה שהיה ראוי שיאמר עור את עין הארץ או סמא, אלא העיקר הוא "כד אייתי" וכו' ועין הארץ היא חלון הכשוף וחכמת צפיית המכשף באומרו בעד החלון נשקפה ותיבב, וכתוב וישקף אבימלך, והיינו עין הארץ סוד הרוחניות החצוני המשגיח על הדברים הגשמיים, ואלו כסו אותו לכך צריך להעבירם לתת כח לאותו העין לראות לפדות החצונים מיד אלו הנוטלים כחם (אור יקר).

⁶⁹⁰⁰ עי' זהר ח"ב ל ע"ב: ותא חזי כתיב (שם יט ב) וסכסכתי מצרים במצרים מצרים לעילא במצרים לתתא בגין דאינון חילין לעילא ממנן על חילין דלתתא ואתערבו כלהו אתערבו לעילא דלא הוו מצראי יכלי לאתקשרא בחרשייהו באינון דוכתי דהוו מתקשרי בקדמיתא דהא אתבלבלו ועל דא אייתי עלייהו ערוב חיוון דהוו מתערבי דא בדא.

⁶⁹⁰¹ עי' שער הפסוקים - פרשת בלק: הענין הוא, כי ב' בחי' היו בישראל, אחד, הם ישראל עצמם, אשר בדור ההוא, כי שרשם הוא ניצוצות משה, הבא מן הבל, כמבואר אצלנו בענין דור המדבר, בפסוק ויקם מלד הדש על מצרים. הבחי' הב', הם הערב רב, הנקראים עם סתם, והם מן הרע אשר בקין כנז"ל. וכנגדם אמר, ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא, שהם הערב רב, הנקראים רב. ואמר ויקץ מפני בני ישראל עצמם שהם מן הבל וכו' הנה בלעם, כחו בנחש, כי הוא מן הבל המקיף, ואין כחו אלא בפיו. אבל בלק מן קין, בחי' המעשה, שהוא הקסם, כי הוא מן גבורות דרועין וידים ואצבעות, ולכן כתיב וקסמים בידם. ובלק היה רוצה, שבלעם שהוא בחינת ההבל, שהוא אור מקיף, שנקרא אה"ה, שיקללם מבחי' שרשו הנאחז שם. ולכן נרמזו ב"פ שם אה"ה הנזכר האחד, בר"ת 'השור' את 'ירק דהשדה, שהוא הא"ה. והשני, בס"ת ולכ"ה נ"א קב"ה ל"י, שהוא האה"י. ושניהם בהפוך צרופי שם אה"ה, המשתנה ל"ב צירופים כנודע. ובלעם היה

אזלו חברייה עד דמטו חד בי חקל ושמשא הוה תקיף לחדא חמו ההוא בי חקל בשפירו דעשבין ומיין נפקין לכל סטר ואילני חקלא סגיאין יתבו תמן א"ר אלעזר כמה יאות אתר דא לנייחא ביה:	הלכו החברים עד שהגיעו לשדה אחת, והשמש היתה חזקה מאד. ראו את אותו בית השדה ביופי העשבים, ומים יוצאים לכל צד, ועצי השדה רבים. ישבו שם. אמר רבי אלעזר כמה נאה מקום זה לנוח בו.
אדהו יתבי הא חויה רברבא אתי בתוקפא דשמשא ואעבר קמיייהו א"ל ר"א חויה חויה סמי לך מאורחך דהא תב ההוא גברא ואתנחם על מה דעבד ולא יוסיף למעבד ההוא מלה תוהו חברייה א"ר אבא מאי הוא אמר לון שתוקן:	עד שישבו הרי נחש גדול בא בחוזק השמש ועבר לפנייהם. אמר לו רבי אלעזר, נחש נחש סטה לך מדרכך, שהרי שב אותו האיש והתנחם על מה שעשה ולא יוסיף לעשות אותו הדבר. תמהו החברים. אמר רבי אבא מהו, אמר להם שתקו.
א"ר אלעזר חויה חויה לבתר דלחישו לך מן שמיא אתנחם ההוא גברא ושוי ברעותיה דלא יתיב בי לעלמין סמי לך מאורחך קם חויה בקיומיה ולא נטיל הכא והכא תב כמלקדמין א"ל חויה חויה ידענא מה דאת בעי טוב מאורחך דהא עכו"ם חייבא אתי דעביד ביש לחד יודאי והא הוא נאים שכיב במערתא דילך זיל וקטליה מיד אהדר ההוא חויה ודלג דלוגין קמיייהו:	אמר רבי אלעזר, נחש נחש, לאחר שלחשו לך מהשמים התנחם אותו האיש ושם ברצונו שלא ישוב בו לעולמים, סטה לך מדרכך. עמד הנחש על עמדו ולא נסע לכאן ולכאן שב כמו מקדם. אמר לו, נחש נחש, ידעתי מה שאתה רוצה, שוב מדרכך, שהרי גוי רשע בא שעשה רע ליהודי אחד והרי הוא ישן שוכב במערה שלך לך והרגהו. מיד חזר אותו הנחש ודלג דלוגים לפנייהם.
א"ר אלעזר אי לא הוינא הכא כמה בישין הוה עביד האי חויה דהא חד ב"נ יודאי עבד עובדא דחובא ועד לא תב בתיובתא לחישו לי להאי חויה לקטלא ליה ואימלך ההוא ב"נ בין כך ובין כך ואתנחם מחוביה ואמר דלא יתוב לעלמין להאי חטאה וע"ד אשתזיב מן דינא:	אמר רבי אלעזר, אם לא הייתי פה כמה רעות היה עושה הנחש הזה, שהרי אדם יהודי אחד עשה מעשה של חטא, ועד שלא שב בתשובה לחשו לנחש הזה להרוג אותו. ונמלך אותו האיש, בין כך ובין כך והתנחם מחטאו, ואמר שלא ישוב לעולמים לאותו החטא, ועל כך נצול מן הדין.
אמרו חברייה לר' אלעזר במה ידעת אמר להו סימנא יתב לי אבא ואנא אשתמודענא ביה אמרו ליה תינח חויה דאשתמודעת ביה ההוא דאתנחם ותב מחוביה במה ידעת אמר להו כד הוה אזיל ההוא חויה קשקשו הו סלקין וזנבו זקוף ואיהו דאזיל בבהילו רוחא חדא⁶⁹⁰² הוה	אמרו החברים לרבי אלעזר, במה ידעת. אמר להם, סימן נתן לי אבא ואני יודע אותו. אמרו לו, מילא הנחש שידעת בו, אותו שהתנחם ושב מחטאו במה ידעת. אמר להם, כשהיה הולך אותו הנחש, הקשקשים שלו היו עולים וזנבו זקוף, והוא שהולך בבהילות, רוח

רוצה לקללם מבחי' בלק, הנאחז באור הפנימי, והוא שם הוי"ה. ולכן נרמז בדברי בלעם, ג' צרופי שם הוי"ה, וכלם בהפוך, האחד, בס"ת לינ"ו פ"ה הלילה והשיבות", שהוא והה"י. הב', בס"ת לכה קב"ה ל"י אות"ו שהוא ההי"ו. השלישי, בס"ת טוב"ה א"ו רע"ה מלב"י, שהם הוה"י. והענין הוא, במה שהודעתך בדרושי שמות הספירה איך בעולם הבריאה, שם הם בחי' אה"י והוי"ה כדרך צרופיהם, ולהיות כי שליטת החיצונים מתחיל מן הבריאה ולמטה כנודע, לכן משם היה רוצה לקללם.

⁶⁹⁰² רוחא אחרא אזיל לקבליה וכו' - תחלה לא ראה ר' אלעזר אלא הנחש הגשמי בסימניו הידועים לו להכיר שהיה שליח לענין ידוע, וכשנתן לבו ר' אלעזר להסתכל בנחש שהיה הולך ומתעכב הבין והשכיל על הרוח המעכב, ואחר כך צפה והבין בחסידותו דברי הרוח אל הנחש, והטעם אל המציאות כמעשהו למעלה ברוחני כמעשהו בגשמי, הנחש הוא כח החצוני, הרוח הוא

אזיל לקבליה והוה קארי קמיה תוב מארחך דהא תב מחוביה ואתנחם ההוא ב"נ וההוא חויה בישא לא הוה ציית עד דיתנון ליה כופר בהדיה באתריה דההוא ב"נ דאתחייב קטולא ותב דכך אורחוי דחויא עילא ותתא כיון דאתייהב ליה רשו לא תב עד דאשלים ההוא דינא בישא דאתייהב ליה רשו למעבד או דיתנון ליה באתריה חייבא אחרא בכופרא דהא בריקנייא לא יפוק כיון דאתייהב ליה רשו:	אחת היתה הולכת כנגדו וקוראת לפניו שוב מדרכך שהרי שב מחטאו והתנחם אותו הבן אדם. ואותו הנחש הרע לא היה מציית עד שיתנו לו כופר איתו במקום אותו אדם שהתחייב מיתה ושב, שכך דרך הנחש למעלה ולמטה, כיון שנתנה לו רשות לא שב עד שהשלים אותו הדין הרע שנתנה לו רשות לעשות או שיתנו לו במקומו רשע אחר בכופר, שהרי בריקנות הוא לא יצא כיון שנתנה לו רשות.
אמרו ליה תינח כל דא ההוא עכו"ם דאמרת דיהבת ליה כופר במאי ידעת אמר לון כיון דמלילת לחויא ההוא רוחא דהוה אזיל לקבליה ולחיש ליה דיתוב לאורחיה דהא אתנחם ההוא ב"נ דליג ההוא רוחא על אודניה:	אמרו לו, מילא כל זה, אותו גוי שאמרת שנתת לו כופר במה ידעת. אמר להם, כיון שדברתי לנחש, אותו רוח שהיתה הולך כנגדו ולוחשת לו שישב לדרכו שהרי אותו אדם התנחם, דלגה אותה רוח על אזנו.
תווחו חברייא אר"א ניהך ונחמי דהא חויא עבד מה דעבד קמו וקריבו גבי חד מינרא בההוא בי חקל אשכחו לההוא עכו"ם דמית וההוא נחש כריך על עקביה ולא הוה אבדיל מניה ובתר אתפרש מעקביה וסליק על גרונה ואכריך תמן ומתמן נחית על עקביה דלא הוה מתפרש מניה:	תמהו החברים. אמר רבי אלעזר נלך ונראה, שהרי הנחש עשה מה שעשה. קמו והתקרבו לסלע אחד באותו שדה, ומצאו אותו הגוי מת, ואותו נחש כרוך על עקבו, ולא היה נבדל ממנו. ואחר כך נפרד מעקבו, ועלה על גרונו ונכרך שם, ומשם היה יורד על עקבו, שלא היה נפרד ממנו.
אשכחו ליה ארנקי חד מליא דינרין דגזיל לחד יודאי בארחא ומחא ליה נטל ר"א ית ארנקי אמר בריך רחמנא דבכלא עביד שליחותא תבו לההוא אתר דהוו (אזלי):	מצאו לו ארנק אחד מלא דינרים שגזל מיהודי אחד בדרך והכה אותו. לקח רבי אלעזר את הארנק, אמר ברוך הרחמן שבכל הוא עושה שליחות, שבו לאותו מקום שהיו (הולכים).
פתח ר"א ואמר (ישעיה מג ד) מאשר יקרת בעיני נכבדת ואני אהבתיך ואתן אדם תחתיו ולאומים תחת נפשך מאשר יקרת יקר מבעי ליה והכי אצטריך מאשר אתה יקר בעיני מהו יקרת מכלל דאיהו מגרמיה אתייקר הכי הוא ודאי דכל ב"נ דאיהו בחיובא	פתח רבי אלעזר ואמר "מאשר יקרת בעיני נכבדת ואני אהבתיך, ואתן אדם תחתיו ולאומים תחת נפשך". "מאשר יקרת" יקר צריך לומר, וכך צריך מאשר אתה יקר בעיני, מהו "יקרת" מכלל שהוא מעצמו התכבד. כך הוא בודאי שכל בן אדם שהוא בחובה
שד/ב	
קמי קב"ה בקדמיתא הוא מזוללא ותועבה איהו קמי קב"ה ובתר דאימלך	לפני הקדוש ברוך הוא, בתחלה הוא מזולל ותועבה הוא לפני הקדוש ברוך הוא, ואחר שנמלך ושב מחטאו, עכשיו

סוד העשיה הרוחנית הטהורה שהיה כח ממטטרון שלוח מלמעלה באה אל החצונית לאמר פדעוה מרדת שחת מצאתי כופר תשובה, והחצוני אינו מתרצת בלי כופר כדפי' לעיל כך ממש הגשמי רוצה כופר גשמי והיינו ואתן אדום תחתיו (אור יקר).

ותב מחוביה השתא איהו אתייקר מגרמיה וקב"ה קארי עליה ואמר (ישעיה מג ד) מאשר יקרת בעיני נכבדת את מגרמך יקרת:	הוא התכבד מעצמו, והקדוש ברוך הוא קורא עליו ואומר "מאשר יקרת בעיני נכבדת" אתה מעצמך נכבדת.
בעיני נכבדת ואני אהבתיך דהא לית רחימו לקב"ה בהדי ב"נ בהאי עלמא⁶⁹⁰³ אלא במאן דתב מחוביה וע"ד אני אהבתיך אבל מה אעביד דהא יהבית רשו לחויא לנזקא דא הוא עיטא ואתן אדם תחתך מאי איהו אדם דיהב קב"ה תחותיה ההוא אדם דאתי מעמא אחרא דההוא חויא מדיליה ייכול דכתיב (ישעיה מג ד) ואתן אדם אל תקרי אדם אלא אדם ולאומים דא הוא (בראשית כה כג) לאום מלאום יאמץ ודא זרעא דעשו דיהיב תחות נפשיה:	"בעיני נכבדת ואני אהבתיך", שהרי אין אהבה לקדוש ברוך הוא עם בן אדם בעולם הזה אלא במי ששב מחטאו, ועל זה "אני אהבתיך", אבל מה אעשה שהרי נתתי רשות לנחש להזיק, זוהי העצה "ואתן אדם תחתך". מהו "אדם", שנתן הקדוש ברוך הוא תחתיו אותו אדם שבא מעם אחר, שאותו נחש יאכל משלו, שכתוב "ואתן אדם" אל תקרי "אדם" אלא אדם, ו"לאומים" זהו "לאום מלאום יאמץ", וזה זרע עשו שנתן תחת נפשו.
אדהו יתבי הא האי יודאי דגול ההוא עכו"ם דקטל חויא אתי באורחא לאי ועיף ומנו תקיפו דשמשא עאל בההוא חקל	עד שישבו, הרי היהודי הזה שאותו הגוי גזל והנחש הרגו, בא בדרך עיף, ומתוך חוזק השמש נכנס באותו שדה,

⁶⁹⁰³ היינו ממש כמאמרם ז"ל במקום שבעלי תשובה וכו' וכבר פירשו בזה כמה פירושי', וכן אומרים זדונות נעשו לו כזכיות דהיינו השב מאהבה, אמנם מצות התשובה היא עולה על כל המצוות מפני שכל תרי"ג מצוות הם בסוד שש קצוות דהיינו ת"ר י"ב, ת"ר כל אחת כלולה מעשר מעשר ועשר מעשר עולות ת"ר, מהם עשה ממדות החסד מהם לא תעשה ממדות הדין השמאליות, י"ב הם ששה ושה ממעלה למטה וממטה למעלה והאחד נקודה הכוללת כולם המתקנת כולם הנקו' האמצעית היא מצות התשובה שיש לה זמן והיא בכל זמן, יש לה זמן מראש השנה עד יום הכפורים דהיינו עשרת ימי תשובה נקודה אחת שהיא י' בתוך כל ימי שנה, ועם העשרה עולים שס"ה, והיא בכל זמן שהנקודה האמצעית מאירת בכל הימים ונמצאת עם כולם, אמנם בהמצאו דהיינו גילוי עצם הנקודה ומראה כוחותיה הוא דווקא ביום הכפורים הקדוש, וימי חול אשר לו שבעה ימים מראש השנה עד יום הכפורים כולם חולו של מועד התשובה, והנה הצדיקים פעלו המצוות העשירה בקום עשה ומאירים אותם מתקרבים אליהם ומתקנים אותם, ומצות לא תעשה בהתרחקם מהם בענין שאינם מאירים אותם הכוחות אלא מכבים אותם ומשברים דינם בהתרחקם מהם ודועכים אורם, אבל מי שבא מעשה לידו ועמד בניסיון הרי כבש הדין ההוא וכללו בכלל הימין והגביר הימין והעשיה על לא תעשה, ויש יותר ויותר חשוב ממנו החוטא השב מאהבה, שהרי תשובתו מחזרת על עונותיו ומתודה ומתחרט ובוכה ושב בכל לבו, הרי מעלה תמיד עונותיו על לבו ובוכה ומגביר התשובה הנקודה הנובעת על כל אותם הענפים, הרי העונות נעשו לו כזכיות מפני שבהיותו מגביר אור התשובה על אותו מקום הפגום ומאירו ומזכך אותו, אינו משבית אותו וכובשו אלא מתקנו ומאירו מהתשובה, ולזה זדונות נעשו לו כזכיות שממש מזכך אור נקודת התשובה באותם המאורות השמאליות שחטא בהם, ולזה אין לך אור חשוב בספירות מאור הנקודה האמצעי' שהיא תופסת מסוד ראש השנה, בית דין המלכות בגבורה, ועולה ונקשרת עד יום הכפורים דהיינו סוד הבינה העולה ונקשרת עד הכתר יום הכיפורים יום המאיר מצד הכפורים העליונים חכמה וכתר, והיינו ממש תיקון השב בתשובה תולה ויוהכ"פ הוא עיקר התשובה, ובהיות מאהבה ייסורים הם ממרקים, ויש שב בתשובה שתחלת תשובתו מהתשובה התחתונה היא המלכות יום תשובתו, וכל ימיו בתשובה עד יום האסיפה שהיא סוד יום הכפורים מיתה ממרקה והיינו סוד יום האסיפה אל התשובה העליונה עולם הבא, ולכלהו עיקר האהבה העליונה דהיינו סוד החסד אהבת חסד דהיינו אהבה י"ג, הם י"ג מדות של רחמים שתחלתם מן החסד ויעב"ר ע"ב רי"ו וסופם י"ג מדות, כך הוא סוד תשובתו הוא מתחיל מן התשובה התחתונה ועולה ביום המיתה בסוד עולם הבא עד סוד י"ג מדות, ולזה במקום שבעלי תשובה כזו סוד הנקודה האמצעית סוד האהבה הקושרת תשובה תחתונה בתשובה עליונה המקיפין כל עשר ספירות בנקודה אמצעית, מקום שאלו עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד כדפירשנו, ולזה אמר לית רחימו דבר נש וכו' מפני שאינם זוכים אל האהבה הזאת אלא בעלי תשובה וכו' יזכינו אליה למען שמו אמן (אור יקר).

ויתב תחות אילנא חד והוה מתרעם לקב"ה ומצדיק עליה דינא ואמר מארי דעלמא גלוי וידוע קמך דאנא לא חיישנא עלאי ועל גופי ועל ממוני כלום דהא בדינא אתעביד כל דאתעביד אבל אבא ואמא סבין אית לי דלית לי במה אפרנס לון וע"ד חיישנא ותו על כל דא צרורא חדא דדינרין דהוה בהווא ארנקי דחד מסכנא למעבד חופה לברתיה ענייא מה אעביד מארי דעלמא ע"ד כאיבנא בלבאי יתיר:	וישב תחת עץ אחד, והיה מתרעם לקדוש ברוך הוא ומצדיק עליו את הדין ואומר, רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שאיני חושש עלי ועל גופי ועל ממוני כלום, שהרי בדין נעשה כל שנעשה, אבל אב ואם זקנים יש לי שאין לי במה אפרנס אותם, ועל זה חששתי. ועוד על כל זה, צרור אחד של דינרים שהיה באותו הארנק של עני אחד לעשות חופה לבתו העניה, מה אעשה רבונו של עולם, על זה אני כואב בלבי יותר.
בכה ואמר (תהלים יט י) משפטי ה' אמת צדקו יחדיו דינין דמארי עלמא קשוט אינון אמאי אינון קשוט בגין דצדקו יחדיו דהא בשעתא דדינא בעי קב"ה למעבד כמה מארי תריסין קיימין מהאי סטר ומהאי סטר ומצדיקין אלין באלין ומגיחין אלין באלין כיון דצדקו אלין באלין ואסתכמו כחדא כדן משפטי ה' אמת אימתי צדקו יחדיו כד מצדיקי כל בני דינא לעילא וע"ד מארי דעלמא ע"ד בכינא ולא על ידי:	בכה ואמר "משפטי ה' אמת צדקו יחדיו", דיניו של רבון העולם הם אמת, למה הם אמת, משום שצדקו יחדיו, שהרי בשעת הדין, כשהקדוש ברוך הוא רוצה לעשות, כמה בעלי מגינים עומדים מצד זה ומצד זה, ומצדיקים אלו באלו ונלחמים אלו באלו, כיון שצדקו אלו באלו והסכימו כאחד אז "משפטי ה' אמת", אימתי "צדקו יחדיו" כשמצדיקים כל בני הדין שלמעלה, ועל זה רבונו של עולם על זה אני בוכה ולא על שלי.
שמע ר' אלעזר וחברייא וקמו לגביה חמו יתיה דהוה יתיב תחות ההוא אילנא ואתקיפו ביה ונטלו יתיה לגביהון א"ר אלעזר זכאה קשוט דאי לא זכאה אנת לא ירחיש לך קב"ה ניסא רברבא כמה דעבד בקדמיתא טול ארנקי דילך ותיזיל ותחמי מה דעביד קב"ה בגינך:	שמע רבי אלעזר והחברים וקמו אליו. ראו אותו שהיה יושב תחת אותו העץ, והחזיקו בו ונטלו אותו אליהם. אמר רבי אלעזר, צדיק אמת, שאם אינך צדיק לא יעשה לך הקדוש ברוך הוא נס גדול כמו שעשה. בראשונה, טול ארנקך ותלך ותראה מה שעשה הקדוש ברוך הוא בגללך.
אזל בהדיהו וחמא ההוא עכו"ם מית וחויא הוה עביד ביה נוקמין והוה כריך על קדליה אשתטח ההוא יודאי בעפרא ואודי ושבח למארי עלמא וקם ונשיק ידוי דרבי אלעזר וחברייא אמר לון השתא ידענא דקב"ה ארחיש ניסא דא בגיניכו אבל רבנן על אבא ואמא סבין דאית לי בכינא ועל מסכנא דיהיב לי צרורא פתח הארנקי ואחמי לון צרורא וכן אחמי לון מהא דעבד ליה ההוא עכו"ם צלי ר"א עליה ואתסי:	הלך עמם, וראה אותו הגוי מת והנחש היה עושה בו נקמות, והיה כרוך על צוארו. השתטח אותו היהודי בעפר והודה ושבח את רבון העולם, וקם ונשיק ידי רבי אלעזר והחברים. אמר להם, כעת ידעתי שהקדוש ברוך הוא עשה נס זה בגללכם, אבל חכמים על האב והאם הזקנים שיש לי אני בוכה, ועל העני שנתן לי את הצרור. פתח את הארנק והראה להם את הצרור, וכן הראה להם המכה שעשה לו אותו הגוי. התפלל עליו רבי אלעזר ונרפא.
קריבו לגביה דההוא עכו"ם כמלקדמין וחמו ההוא חויא דהוה עביד כדבקדמיתא א"ר אלעזר חויא חויא כל מה דעבדת יאות עבדת ותו דאחמית חילך וגבורתך	קרבו לאותו הגוי כמקדם, וראו אותו הנחש שהיה עושה בו כבראשונה. אמר רבי אלעזר, נחש נחש, כל מה שעשית נאה עשית, ועוד שהראית כחך וגבורתך

בן, ועשית בו נקמות רבות, והרי ראינו שלש פעמים והראית כל מה שעשית, מכאן והלאה לך והתחבא במערתך, וגוזרני עליך שלא תזיק לבריה בעולם. נפרד אותו הנחש וכפף ראשו והלך לו.	בנה ועבדת ביה נוקמין סגיאין והא חמינן תלת זמנין ואחמית כל מה דעבדת מכאן ולהלאה זיל ואתטמר במערתך וגזרנא עלך דלא תנזיק לברייא דעלמא אתפרש ההוא חויא וכפף רישיה ואזל ליה:
אמר ר' אלעזר לההוא יודאי טול עדאה דשנאך דהא כ(י)סא דדהבא אית ליה לגביה דשבק ליה ברי' דההוא עכו"ם לאבוי ולא תיטול מדיליה כלום וזיל לגבי גברא דדוך פלן ותשכח דמיתא אתתיה זיל לגביה והב ליה כיסא דדינרין דא בגין דההוא גברא אית ליה ברא חד ושמעון שמיה והוא אזיל בסחורתא על ימא ואינון בארבא בריה דהאי עכו"ם גנב ליה האי כיסא ויהב ליה לההוא רשע ואימא לההוא יודאי דיסלק כיסא דא לבריה דלעגל ייתי לגביה ויודי לקב"ה דאחזר אבידתא למארה וכך עביד נטל כיסא וסגיד קמיה דר"א ונשיק יד(ו)וי:	אמר רבי אלעזר לאותו היהודי, טול את תכשיט שונאך, שהרי כיס של זהב יש לו אצלו שהשאיר לו בנו של אותו גוי לאביו, ואל תטול משלו כלום. ולך לאיש שבמקום פלוני, ותמצא שמתה אשתו. לך אליו ותן לו כיס הדינרים הזה, משום שלאותו האיש יש בן אחד ושמו שמעון, והיה הולך עם סחורה בים והם בספינה, ובנו של הגוי הזה גנב לו את אותו הכיס ונתן אותו לאותו רשע. ואמר לאותו היהודי שיעלה כיס זה לבנו, שבמהירות ילך אליו, ויודה לקדוש ברוך הוא שהחזיר אבדה לבעליו. וכך עשה, נטל הכיס. והשתחוה לפני רבי אלעזר ונשק את ידו.
תווחו חברייא אמר ר' אבא בכל אורחא דא איהו תווחא בכל מה דחמינן בך והשתא איהו תווחא על תווחא מהו דין אמר להו מלה דא לאו בסימנא איהי ולאן בחכמתא אלא רוחא דילי אסתכל ואנא חמינא כאלו בעינא חמינא תווחו בלהו חברייא אזלו בלהו חברייא וההוא יודאי בהדיהו עד דמטו לגבי חמוי כיון דמטו לתמן אשכחוהו לחמוי דהוה יתיב על גבי ערסוי ולעי באורייתא בריך ברכתא ר' אלעזר (על חולה ונתרפא) וברכו חברייא ואיהו חדי בהדיהו:	תמהו החברים, אמר רבי אבא בכל הדרך הזו יש תמיהה בכל מה שראינו בך, וכעת היא תמיהה על תמיהה, מה זה. אמר להם, דבר זה אינו בסימן הוא ולא בחכמה, אלא שרוחי מסתכל ואני ראיתי כאלו בעין ראיתי. תמהו כל החברים. הלכו כל החברים ואותו היהודי עמהם עד שהגיעו לחמיו. כיון שהגיעו לשם, מצאו את חמיו שהיה יושב על גבי מטתו ועוסק בתורה. בריך רבי אלעזר, וברכו החברים, והוא שמח עמם.
פתח ר' אלעזר ואמר (ירמיה יז יד) רפאני יי' וארפא הושיעני ואושעה כיון דאמר רפאני יי' מהו וארפא כיון דאמר הושיעני מהו ואושעה כיון דאסיא מסי מאן הוא דמחי:	פתח רבי אלעזר ואמר "רפאני ה' וארפא" הושיעני ואושעה", כיון שאמר "רפאני ה'" מהו "וארפא", כיון שאמר "הושיעני" מהו "ואושעה", כיון שהרופא מרפא מי הוא שִׁינָה.
אלא (נ"א אר"י חמוי) כל אסוותא דעלמא בידא דקב"ה אבל אית מנהון על ידא דשליחא ואית מנהון דלא אתמסרו בידא דשליחא ואינון דאתמסרו בידא	אלא (אמר רבי יוסי חמיו) כל רפואה שבעולם ביד הקדוש ברוך הוא, אבל יש מהם על ידי שליח ויש מהם שלא נמסרו ביד שליח. ואותם שנמסרו ביד
שה/א	
דשליחא אסוותא אינון אבל לזמנין מתהדרן אבל אינון דקב"ה מסי לא	שליח הם רפואה, אבל לפעמים חוזרים, אבל אותם שהקדוש ברוך הוא מרפא, לא חוזרים לעולמים, ועל זה

רפואתו היא רפואה שאין בה חולי כלל, ולכן "רפאני ה' וארפא" וזה בלי קטרוג כלל. וכעת חברים הקדוש ברוך הוא נתן לי רפואה, ועשק אותי וערב לי.	מתהדרין לעלמין וע"ד אסוותא דיליה איהי אסוותא דלית בה מרעא כלל ובג"כ (ירמיה יז יד) רפאני ה' 6904 וארפא ודאי בלא קטרוגא כלל והשתא חברייא קב"ה ירב לי אסוותא ועשק לי וערב לי:
ספרו לו כל אותו המעשה, תמה ובכה ושמת. אמר, חברים, נדרתי שאלך אליו ואתחבר עמו ונודה ונשבח לרבון העולם. שמח עמם.	סחו ליה כל ההוא עובדא תווה ובכה וחדי אמר חברייא נדרנא דאיהך לגביה ואתחבר בהדיה ונודי ונשבח למארי עלמא חדי בהדיהו:
אמרו לו, במה היית מתעסק. אמר להם, הייתי מתעסק בפרשת בלק, וראיתי שחכמתו היתה חזקה ויתירה מחכמתו של בלעם. חכמת בלעם פעם אחת, וחכמת בלק בכל זמן. אבל כל המפתחות היו בידי בלעם, משום שהוא היה שלם בפה, בלק היה יודע לעשות כשפיו ולא ידע להשלים בפה.	אמרו ליה במאי הויתא מתעסק אמר לון בפ' בלק הוינא מתעסק והמינא דחכמתא דיליה הוא תקיף ויתיר מחכמתא דבלעם חכמתא דבלעם רגעא חדא חכמתא דבלק בכל זימנא אבל מפתחן כללו בידוי דבלעם הוי דאיהי הוו שלים בפומא בלק הוה ידע למעבד חרשוי ולא הוה ידע לאשלמא בפומא:
פתח ואמר "ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו'", הפסוק הזה (יש להתבונן בו) פרשוהו, אבל "אל תירא עבדי יעקב" מהכשפים של בלעם, "ואל תחת" מהקסמים של בלק.	פתח ואמר (ירמיה מו כז) ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו' האי קרא (אית לאסתכלא ביה) אוקמוה אבל אל תירא עבדי יעקב מחרשוי דבלעם ואל תחת מקסמוי דבלק:
בא וראה, איך היו שניהם זה עם זה בעצה רעה כנגד ישראל. אמר בלעם, יעקב היה בבית לבן אבא ונחש נחשים כנגדו ויכל לו, אני אסדר נחשים כנגדו. אמר בלק, ואני אסדר קסמים לשם שנקרא ישראל.	ת"ח היך הוו תרווייהו דא בדא בעימא בישא לקבל ישראל אמר בלעם יעקב בביתא דלבן אבא הוה ונחש נחשין לקבליה ויכל ליה אנא אסדר נחשין לקבליה אמר בלק ואנא אסדר קסמין לשמא דאקרי ישראל:
באותה שעה יצאה רוח אחת מצדו של יוסף מתוך ענפי האילן ונשבה באותם נחשים ובטלתם, והיינו שאמר יוסף "כי נחש ינחש איש אשר כמוני", מה זה "איש אשר כמוני", בגללי יש איש שיבטל הנחשים לבניכם, בגללי הוא למעלה, והיינו "איש אשר כמוני", יש איש למעלה שמוציא רוח אחרת	בההוא שעתא נפק רוחא חדא 6905 מסטרא דיוסף מגו ענפי אילנא ונשיב באינון נחשים ובטיל לון והיינו דאמר יוסף (בראשית מד טו) כי נחש ינחש איש אשר כמוני מאי איש אשר כמוני בגיני אית איש דנחשים יבטל לבנייכו בגיני איהו לעילא והיינו איש אשר כמוני אית איש

6904 שם האצילות ומיד "וארפא" לעולם רפואה שאין שליטה עליה אל הרע כלל (אור יקר).
6905 הענין כי נחש וקסם הם שתי כחות האחד על ידי סמאל נחש הקדמוני והוא רק בדבור על ידי בלעם, וקסם על ידי לילית וכחותיה במעשה למטה על ידי בלק, וישראל יש להם שני שמות האחד ישראל מהזכר למעלה המתעלה במחשבה, השנית יעקב למטה במלכות, ולזה קסם נקבה ילך לידבק בזכר, ונחש זכר יתדבק בנקבה, ולזה היו פועלים קסם לנכוח ישראל ונחש לנכוח יעקב, ולזה הם שתי מדרגות קדושות למעלה, הזכר שסיומא דגופא יוסף מוציא כח ומבטל כל כחות הנחשים ומבטלם מעל המלכות, והיינו נחש ינחש איש אשר כמוני ירצה היסוד סיומא דגופא, "איש" מרכבתו של יוסף והיינו כמוני, נחש ינחש יהיה ביטול כל הנחשים, נחש לנחשים ביטול והכנעה והשבתה אליהם, ומהמלכות יוצא רוח לבטל כחות הקסמים דהיינו שהיא מגינה להשבת לילית שלא תדבק למעלה בעולם הזכר, והיינו קסם בטולו או קיומו (אור יקר).

מתוך העץ שלמטה ונשב באותו הקסם ובטל אותם.	לעילא דנפק רוחא אחרא מגו אילנא דלתתא ונשיב בההוא קסם ובטיל לון:
והיינו "קסם על שפתי מלך", מי המלך, זה העץ שלמטה. אז השיב בלעם ואמר "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל", ושניהם היו משני הצדדים הללו.	והיינו (משלי טו י) קסם על שפתי מלך ⁶⁹⁰⁶ מאן מלך דא אילנא דלתתא כדין אתיב בלעם ואמר (במדבר כג כג) כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל ותרוייהו הוו בתרין סטריין אליין:
"כי אתך אני", לא היו ימים מיום שנברא העולם שהוצרך כך להיות הקדוש ברוך הוא עם ישראל כאותו הזמן שרצה בלעם לכלות את שונאי ישראל מן העולם, ועל זה אמר הקדוש ברוך הוא, בלעם רצה להשמיד אתכם מן העולם אבל אני לא אעשה כך "כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הדחתך שמה ואותך לא אעשה כלה", שאלו יבאו כל עמי העולם לא יכולים להשמידכם מן העולם.	כי אתך אני (ירמיה ל יא, מו כח) לא הוו יומין מן יומא דאתברי עלמא דאצטריך הכי למהוי קב"ה בהדייהו דישראל כההוא זמנא דבעא בלעם לשיצאה לשנאיהון דישראל מעלמא וע"ד אמר קב"ה בלעם בעא לשיצאה לכו מעלמא אבל אנא לא אעביד הכי (ירמיה ל יא) כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הדחתך שמה ואותך לא אעשה כלה דאלו ייתון כל בני עלמא לא ייכלון לשיצאה לכו מעלמא:
בא לבן בראשונה ורצה לעקור את יעקב לבדו מן העולם, בא הקדוש ברוך הוא והגן עליו שכתוב "השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע". בא פרעה ורצה להשמידם מן העולם, בא הקדוש ברוך הוא והגן עליהם שכתוב "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ". בא המן ורצה להשמידם, בא הקדוש ברוך הוא והגן עליהם והשיב הכל על ראשו. וכן בכל דור ודור הקדוש ברוך הוא הגין על ישראל תמיד.	אתא לבן ⁶⁹⁰⁷ בקדמיתא ובעא לאעקרא ליה ליעקב בלחודוי מעלמא אתא קב"ה ואגין עליה[ו] דכתיב (בראשית לא כד) השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע אתא פרעה ⁶⁹⁰⁸ ובעא לשיצאה לון מעלמא אתא קב"ה ואגין עליהו דכתיב (שמות א יב) וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ אתא המן ובעא לשיצאה לון אתא קב"ה ואגין עליהו ואתיב בלא על רישיה וכן בכל דרא ודרא קב"ה אגין עלייהו דישראל תדיר:
וישראל אומרים "חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו", היה צריך לכתוב "כי לא תמו", אלא "חסדי ה'" בכל דור ודור היו בעזרנו "כי לא תמנו" ולא כלינו, למה, שלא נמנעו רחמיו מעמנו שכתוב "כי לא כלו רחמיו".	וישראל אמרי (איכה ג כב) חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו כי לא תמו מבעי ליה אלא חסדי ה' בכל דרא ודרא הוו בסעדן כי לא תמנו ולא אשתצינא מ"ט דלא אתמנעו רחמיו מינן דכתיב (שם) כי לא כלו רחמיו:
בא וראה, מה כתוב בראשונה "וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור", ואחר כך "וילכו זקני מואב וזקני מדין", היה לו לומר ויבאו המלאכים, למה שינה הדבר ממה שאמר בראשונה.	ת"ח מה כתיב בקדמיתא (במדבר כב ה) וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור ולבתר כתיב (במדבר כב ז) וילכו זקני מואב וזקני מדין הוה ליה למימר ויבאו

⁶⁹⁰⁶ מאותם השפתים נשיב רוחא לבטלם למטה שלא ישלטו (אור יקר).

⁶⁹⁰⁷ מכח הקליפה העליונה לבן הארמי רמאי בלבנינותו (אור יקר).

⁶⁹⁰⁸ בכל עשר כחות מצד השלשה קליפות עליונות, לכך אמר לא ידעתי את ה' שהיה מכח שלשה עליונות, ולכך אמר כל הבן הילוד רצה לעקור עולם הזכר, אחר כך בא המן מצד הזכר והנקבה (אור יקר).

המלאכים מ"ט דקא שני מלה ממאי דקאמר בקדמיתא:	
אלא ההוא רשע דבלק חכים הוה בכל דרגין דלעילא אינון דקשרין קשרין ⁶⁹⁰⁹ למעבד בהו חרשין וקסמין וכל אינון דרגין עלאין מלייהו דבהו כפיין לדרגין תתאין:	אלא אותו בלק הרשע היה חכם בכל הדרגות שלמעלה, אותם שקושרים קשרים לעשות בהם כשפים וקסמים, וכל אותן דרגות יותר עליונות דברים שבהן כופים את הדרגות התחתונות.
א"ל בכל זמנא דאנן חרשין וקסמין ונחשין אית לון דרגין ידיעאן ומלאכין ידיעאן דאשתמודעאן לגבי חרשין וקסמין אבל מכאן ולהלאה אית לך לעיינא באתר אחרא עלאה כתב ליה שמהן אחרנין באינון דרגין קדישין והכי אורחיהו דקסמין וחרשין ידעי אינון דרגין דההוא קסם שריא עליהו ועבדין חרשייהו ואומאן לון בדרגין אחרנין עלאין מנייהו ועבדי מה דעבדי:	אמר לו, בכל פעם שאנו מכשפים וקוסמים ומנחשים יש לנו דרגות ידועות ומלאכים ידועים שנודעים למכשפים ולקוסמים, אבל מכאן והלאה יש לך לעיין במקום אחר עליון. כתב לו שמות אחרים באותן דרגות קדושות. וכך דרכי הקוסמים והמכשפים שידועים אותן דרגות שאותו קסם שורה בהם ועושים כשפיהם ומשביעים אותם בדרגות אחרות עליונות מהם ועושים מה שעושים.
שלח ליה הכי עמא דא לאו ⁶⁹¹⁰ קשרא דלהון כשאר עמין דעלמא אבל קשרא דלהון באתר אחרא עלאה מתקשרן לעילא מכל דרגין:	שלח לו, כך העם הזה אין הקשר שלהם כשאר עמי העולם, אבל הקשר שלהם במקום אחר עליון נקשרים מעל לכל הדרגות.
כתב ושלח ליה פופיסא ופטרונא דתריסר נשיבין דסחרן גלגלי רתיכא דכרסייא קדישא א"ל אי תסתכל בהני תסתכל בגין דהני תריסר דמתקשרין ב"ב שבטין ואי בהני תעביד חרשין בדיוקנא דלהון לתתא דאינון י"ב שבטין וי"ב דגלין פרישין ניכול להו ונגיח בהו קרבא ונעקר להו מעלמא:	כתב ושלח לו שמות ופטרון של שנים עשר רוחות שנושבות שסובבים את גלגלי המרכבה של הכסא הקדוש. אמר לו, אם תסתכל, באלו תסתכל, משום שהשנים עשר הללו שנקשרים בשנים עשר שבטים, ואם באלה תעשה כשפים, בדמות שלהם למטה שהם שנים עשר שבטים ושנים עשר דגלים פרושים, נוכל להם ונלחם בהם בקרב ונעקור אותם מן העולם.
והיינו (במדבר כב ה) וישלח מלאכים ודאי הה"ד (שם ז) וקסמים בידם פיפוסין דמלאכין קדישין הוו אתיאן בידיהו ואיהו לא ידע דכל דרגין עלאין בידא	והיינו "וישלח מלאכים" ודאי, זהו שכתוב "וקסמים בידם" שמות מלאכים קדושים היו מביאים בידיהם, והוא לא ידע שכל הדרגות העליונות הם בידי הקדוש ברוך הוא. מה חשב בלק, חשב

⁶⁹⁰⁹ ירצה קוסמין ומנחשים משתמשין בשמות הקדושים להכריח הכחות בהם, וכאשר הם פועלים דברים קלים משביעים בשמות קטנים תחתונים גרועים מהם ובהם, אמנם כאשר רוצים לפעול דברים גדולים צריכים לעלות למעלה אל מקום אחיזת הכחות התחתונים החצונים בקדושים כדי להבריחם בשמות הקדושים העליונים והנה התחתונים אין משביעים אלא התחתונים הגרועים מהם, אמנם בקדושים העליונים משביעים אותם הראשי ראשים שעליהם, ואלו המלאכים הקדושים הם אותם שיונקים מהם החצונים מבחוץ להיכלות, ומצד יניקתם משם הם משועבדים להשבעתם (אור יקר).

⁶⁹¹⁰ הענין ששבעים שרים אשר לאומות הם ענפי לילית למטה ממנה לכך הם משועבדים אל שרי הקליפות, וכאשר ירצו לעשות דבר עליהם די אם ישביעום השרים על ידי הכחות החצונים, אמנם ישראל אינם תחת יד השרים החצונים לכך צריך לעלות אל תוקף הקליפות העליונות ולהשביע אותם בשרים הקדושים, אותם שהם סובבים הקדושה מבחוץ שהם יונקים מפנימה בקדש דהיינו תריסין [נסיכין] [גיבין] (אור יקר).

שעם ישראל נמסרו למלאכים כשאר עמי העולם ועל כן כתב שמות של שנים עשר המלאכים הללו ושלח לו, והיינו "וישלח מלאכים".	דקב"ה אינו מה חשיב בלק חשיב דעמא ישראל אתמסרו למלאכין כשאר עמין דעלמא וע"ד כתב שמהן דאלין מלאכין תריסר ושלח ליה והיינו וישלח מלאכים:
אמר לו, בא וראה כל הדרגות שהם מתקשרות	א"ל ת"ח כל דרגין דאינון מתקשראן
בקשרים לשבור את העם הזה הן מצד צפון, מצד צפון עתידים ליפול ושלטון המכשפים שלנו הם מצד הצפון, עכשיו נוכל להלחם בהם שהרי שנים עשר הללו קשורים בהם ומצד הצפון מתחילים למנות.	קשרין לתברא עמא דא מסטרא דצפון אינון [ו]מסטרא דצפון זמנין למנפל ושולטנו דחרשין דילן במסטרא דצפון אינון השתא ניכול לאגחא בהון קרבא דהא תריסר אלין מתקשרין בהו ומסטרא דצפון שריין לממני:
והואיל ומשמאל מתחיל, החוזק שלהם נחלש ונשבר, משום שכל תקפם הוא לאותו הצד. מהו שאמר שכתוב "עומד על שנים עשר בקר, שלשה פונים צפונה", מצפון מתחיל למנות, אמר הנה התוקף שלנו הוא מצפון, ואותן ארבעים חסר אחת דרגות חזקות מברזל ונחושת ושתחתיהן אין להן חשבון, ועל כן נוכל ללחום ולהתגרות בהם.	והואיל ומשמאל שריין תוקפא דילהון אתחלש ואתבר בגין דכל תוקפא דילהון לההוא סטר איהו מהו דקאמר דכתיב (מלכים א' ז כה) עומד על שנים עשר בקר שלשה פונים צפונה מצפון שארי לממני אמר הא תוקפא דילן מצפון איהו ואינון ארבעים חסר חד דרגין תקיפין מפרזלא ונחשא ותחתיהו לית לון חושבנא ועל דא ניכול לאגחא קרבא ולאיתגראה בהו:
והקדוש ברוך הוא לא עשה כך, שלא השאיר אותם למלאכים ולא לצבאות השמים אלא לקדוש ברוך הוא לבדו. וכל המלאכים הגדולים והשליטים חלק על כל שאר העמים, וכשבאו ישראל נטל אותם הוא לבדו והנחיל אותם בתוקף בגוף האילן, ולא עזב אותם ביד המלאכים ולא ביד ממונים וגדולים של העולם שכתוב "בהנחל עליון גוים וגו'".	וקב"ה לא עביד הכי דלא שביק לון למלאכים ולא לחילי שמיא אלא לקב"ה בלחודוי וכל מלאכים ⁶⁹¹¹ רברבין ושלטונין ⁶⁹¹² פלג ⁶⁹¹³ על כל שאר עמין וכד אתו ישראל נטיל לון איהו בלחודוי ⁶⁹¹⁴ ואחסין לון ⁶⁹¹⁵ בתוקפא בגופא דאילנא ולא שבק לון בידא ⁶⁹¹⁶ דמלאכין ולא בידא דממנן ורברבין דעלמא דכתיב

⁶⁹¹¹ אילנין (אור יקר).

⁶⁹¹² היינו סוד שבעים פרי החג שהם נגשים עד המזבח, שנצוצות קדושות מתפשטות למטה עד השרים החצונים שמשם הם חיים וזהו סוד קורבתם למזבח אלו הם שלטונין (אור יקר).

⁶⁹¹³ מתפשטין מן הקדש ונחלקים לשאר עמין וזהו סוד המתנות שקבל מרע"ה בשעה שנתנה תורה כאומרו לקחת מתנות כדפירש' לעיל בענין שהם לשרים, אמנם אינם חיים אלא ביום הדין עליהם. נאמר איזו לחרב איזו לרעב איזו לשובע (אור יקר).

⁶⁹¹⁴ ירצה לא לבד שיהיו תחת שר ותחת יד הקב"ה מה שהאומות מיוחסות לשר ולא להקב"ה, אלא הוסיף עוד איהו בלחודוי בלי אמצעות שר כלל, וכבר היה אפשר שאחזתם בספירות אמנם לא יוכלו אלא עד המלכות ושם יהיה שורשם בספירה העשירית (אור יקר).

⁶⁹¹⁵ דהיינו כאומר והייתם לי סגולה שלא יוכלו במדה אחרונה אלא "באילנא", גם יזכו אל הרוחות מצד התפארת ולא באילנא אלא "בתוקפא" דהיינו הבינה שמשם הנשמות בענין שהם נאחזים בכל עשר ספירות, בשלש ראשונות מצד נשמה מהבינה, בשש קצוות מצד רוח, במלכות מצד נפש, דהיינו תוקפא דגופא דאילנא, ואפילו שישראל חוטאים ויורדים אל תחת האומות בגלות (אור יקר).

⁶⁹¹⁶ אלא לעולם היא מרחפת עליהם והיינו טעם סוד גלות שכינה באמצעות הספירות נאחזות ממש בישראל אפילו בשעת זכייתם לבין האומות (אור יקר).

(דברים לב ח) בהנחל עליון גוים וגו' ואלין י"ב תחומין מתחמן בד' סטרי עלמא לבתר דבדר ענפין וטרפין נטל לישראל ואחסין לון⁶⁹¹⁷ בתוקפא דגופא דאילנא דכתיב (שם ט) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו:	ואלו שנים עשר תחומים נתחמים בארבעת צדדי העולם. לאחר שפירז ענפים ועלים לקח את ישראל והנחיל אותם בתוקף גוף האילן שכתוב "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".
א"ר אלעזר כמה יאות ושפיר האי זכאה אורחא דילן וכמה מלין עלאין קדישין רווחנא לון וחמינא ההוא יודאי הוה תמן לקמייהו אמר לון רבנן כל מילין אלין כמה טבאן ומילין עלאין קדישין נינהו מאי דכתיב בתריה (דברים לב י) ימצאהו בארץ מדבר ובתוהו ילל ישימון וגו':	אמר רבי אלעזר כמה יפה ונאה זה, אשרי דרכנו, וכמה דברים עליונים קדושים הרווחנו לנו וראיתי. ואותו יהודי היה שם לפניו. אמר להם, חכמים כל הדברים הללו כמה טובים ודברים עליונים קדושים הם, מה זה שכתוב אחריו "ימצאהו בארץ מדבר ובתוהו ילל ישימון וגו'".
אמרו ליה אי ידעת ביה מלה אימא דהא אוקמוה באברהם דאשכח ליה קב"ה בארעא דפלחי עכו"ם ולא הוו ידעי במהימנותא דקב"ה אלא כלחו הוו טעאן בתר עכו"ם וקם אברהם ופרח בינייהו ענפא חדא שלים קדם מארי דעלמא ואשכח ליה תמן:	אמרו לו, אם ידעת בו דבר אמור, שהרי פרשוהו באברהם שמצא אותו הקדוש ברוך הוא בארץ שעובדים עבודה זרה ואין יודעים את אמונת הקדוש ברוך הוא, אלא כולם היו טועים אחר עבודה זרה, וקם אברהם וצמח ביניהם ענף אחד שלם לפני רבון העולם, ומצא אותו שם.
מה עבד קב"ה נטל ליה לההוא ענפא ואעקר ליה מתמן ואשרי ליה ואשתדל ושתל ליה בארעא אחרא דכתיב (בראשית יב א) לך לך מארצך וגו' ועבד מניה עמא קדישא ודא היא מציאה דאשכח קב"ה בעלמא בארעא דלא מהימני ביה בקב"ה ולא ידעי מאן איהו:	מה עשה הקדוש ברוך הוא, נטל את אותו הענף ועקר אותו משם ושכן אותו והשתדל ושתל אותו בארץ אחרת, שכתוב "לך לך מארצך וגו'", ועשה ממנו עם קדוש. וזוהי המציאה שמצא הקדוש ברוך הוא בעולם, בארץ שלא מאמינים בקדוש ברוך הוא ולא יודעים מי הוא.
אמר ההוא יודאי שפיר הוא ויאות מלה דא אבל אית לשאלה אי אברהם הוה דיוקנא דאצטריך ותו דהא קרא לא אוכח על אברהם כלל ולא אדכר לאברהם כלל ולא ליצחק אלא ליעקב בלחודוי דכתיב כי חלק ה' עמו יעקב וגו' ובתריה כתיב ימצאהו וגו':	אמר אותו יהודי, יפה זה ונאה דבר זה, אבל יש לשאול, אם אברהם היה דמות שהוצרך, ועוד, שהרי הכתוב לא מוכח על אברהם כלל, ולא הזכיר את אברהם כלל ולא את יצחק אלא את יעקב לבדו שכתוב "כי חלק ה' עמו יעקב וגו'" ואחר כך כתוב "ימצאהו וגו'".
א"ר אלעזר עכ"ז לא קשיא הכא דהא אברהם אשכחן דנפק מגו פלחי ע"ז והכא אע"ג דיעקב אדכר הוא על אברהם ולית פירוכא כלל במלה דא אבל אי ידעת מלה או חדושה אימא:	אמר רבי אלעזר, עם כל זה לא קשה כאן, שהרי מצאנו שאברהם יצא מתוך עובדי עבודה זרה, וכאן אף על גב שיעקב נזכר הוא על אברהם ואין כלל פירכה בדבר זה אבל אם ידעת דבר או חדוש אמור.
סימן יב:	

פתח אותו יהודי ואמר "והארץ היתה תוהו ובוהו וגו'", מי "הארץ" אותה הנודעת למעלה ומטה. "היתה תוהו", מה זה "תוהו", זה קו ירוק שמקיף את כל העולם ונקרא קו תהו, שכתוב ונטה עליה "קו תוהו ואבני בוהו. "בוהו" כמו ששנינו אבנים מפולמות ששקועות בתוך התהומות ומהן יוצאים מים.	פתח אותו יהודי ואמר "והארץ היתה תוהו ובוהו וגו'", מי "הארץ" אותה הנודעת למעלה ומטה. "היתה תוהו", מה זה "תוהו", זה קו ירוק שמקיף את כל העולם ונקרא קו תהו, שכתוב ונטה עליה "קו תוהו ואבני בוהו. "בוהו" כמו ששנינו אבנים מפולמות ששקועות בתוך התהומות ומהן יוצאים מים.
השתא אית למנדע תהו דאיהו קו ירוק מאן הוה קו ירוק אלא אשכחן בספרא דאסיא דקרטינאה ויודאן דקסרי שמיה וקראן שמיה אסיא קרטינאה בגין דהוה רב על כל אסיין ויקרא בחכמתא והכי אמר בלשון פרסי לבר נש יקרא והוה אמר והארץ היתה תהו מאי תהו [הו] קו ירוק דאסחר עלמא⁶⁹²⁰ ומאן איהו קליפא דאנוזא ודא איהו קליפה דלבר דאיהו ירוק:	עכשיו יש לדעת תוהו שהוא קו ירוק, מהו קו ירוק. אלא מצאנו בספר הרופא מקרטינאה, ויודן של קסרי שמו, וקוראים את שמו הרופא הקרטינאי משום שהוא גדול על כל הרופאים ונכבד בחכמה, וכך אומרים בלשון פרסי לאדם נכבד, והוא היה אומר "והארץ היתה תוהו", מה זה "תוהו", הוא קו ירוק שמקיף כל העולם. ומי הוא, קליפת האגוז, וזוהי הקליפה החיצונה שהיא ירוקה.
לגו מניה בהו ואינון אבנין מפולמות דמנהון נפקי מיין מן תהו אתמשכאן עור ובשר מן בהו אתמשכו גרמיה לגו מניה וחשך דא משיכו דאתמשך מניה עמא דעשו ואי תימא מאן תהו הרי הוא ודאי דהא חשך מניה תליא אלא אינון אבנין מפולמות עאלו באמצעיתא דמניה אתמשכאן גרמי כמה דאתמר וחשך משיכו דקיק דמניה אתמשך עשו:	לפנים ממנו "בוהו", והן אבנים מפולמות שמהן יוצאים מים. מתוהו נמשך עור ובשר. מבוהו נמשכות העצמות. לפנים ממנו "וחשך", זו ההמשכה שנמשך ממנה העם של עשו. ואם תאמר מה זה תוהו, הרי הוא בודאי שהרי החושך תלוי ממנו, אלא אותן אבנים מפולמות נכנסו באמצע שממנו נמשכות העצמות כמו שנאמר, "וחשך" משיכה דקה שממנה נמשך עשו.
ורוח אלהים דא מוחא דאנוזא דמתמן אתמשך יעקב שלימא כנונא דאנוזא דא	"ורוח אלהים" זה מוח האגוז, שמשם נמשך יעקב השלם כדוגמת

⁶⁹¹⁸ ז"ח נה ע"א.

⁶⁹¹⁹ היא המלכות שהיא "עילאה" על כל נברא ונוצר ונעשה "ותתאה" היא תחתונה למטה מכל הספירות, ולכך נקראת ארץ למטה מהשמים (אור יקר).

⁶⁹²⁰ מסיק לקמיה דאיהו קליפה דלבר דאיהו ירוק, וירצה כי הדבר הקודם אל התהו אין דבר אמנם תחלת הדבר הוא התהו והקודם אל התהו אפס, והיינו "קו ירוק דאסחר עלמא" הנה האין לא יגביל דבר, אחר שיצא מאין אל יש התחיל קו ירוק דהיינו כעין תחלת צמח המציאות הירקות כך תחילת צמיחת הויות נמצא קו ירוק, וזה "אסחר עלמא" יגביל הנמצאות ותחלת הישות, והיינו קו שהנקודה הקודמת אל הקו הוא יסוד צוריי אל הגוף והתפשטותו קו, והיינו "ירוק דאסחר" כדפירשנו כאשר תדמה צאת מן הנמצאות כולם סופם וראשיתם תהו הקו הזה, והנה משלשה שהם יסודי הנמצאות בנשמות הזה הנמשל אל החצונים, מפני שמה שחוש מגבולו הוא הרוחניות הטהור והקדוש, אמנם הלבוש הגשמי הזה יהיה במציאותם ששם נתלבשו הנמצאות בחטא אדם הראשון, ומי שידע להפשיט הנמצאות מהלבוש הזה ידע מה היה העולם קודם חטא אדם הראשון, ומהו הגן הנרמז בתורה, ואדם היה בו שלא היה לבושו כתנות עור ובשר ועצמות מתהו ובהו וחשך, אלא היה לבוש האור הידוע העליון הרוחני, והוא נתלבש בתהו בהו חשך והלביש העולם, אם כן האדם והעולם הכל דבר אחד למציאות התלבשם בשלשה אלה, ועתה כמו שיש לעולם תחילת כניסתו לגבול ישותו בנשמות ההויה הזאת, גם האדם יש לו קו ירוק דאסחר עלמא עולם קטן והיינו עור ובשר סוף קצה גבולו ודאי, שהעור קו הסובב עצם הויתו הגשמית שהרוחניות באין למעלה מישות עור ובשר שבו (אור יקר).

האגוז הזה, סוד הכתוב "והנה רוח סערה באה מן הצפון" כנגד התווה, לפניו ממנו "ענן גדול" כנגד הבהוה, לפניו ממנו "ואש מתלקחת" כנגד החשך, לפניו ממנו "ונוגה לו סביב" כנגד של ורוח אלהים.	רוא דכתיב (יחזקאל א ד) והנה רוח סערה באה מן הצפון לקבליה דתהו לגו מניה ענן גדול לקבליה דבהו לגו מניה ואש מתלקחת לקבליה דחשך לגו מניה ונוגה לו סביב לקבליה דרוח אלהים:
"ומתוכה כעין החשמל" לפניו מהכל, כנגדו "מרחפת על פני המים", זו רוח האם העליונה שמרחפת על הכל, ויעקב השלם הוא, וזה מוח האגוז. והקדוש ברוך הוא "ימצאהו בארץ מדבר" ודאי, אחר כך עשה הקדוש ברוך הוא את כל אותן הקליפות שכולן יהיו משעבדות לו.	ומתוכה כעין החשמל (שם) לגו מכלא לקבליה מרחפת על פני המים (בראשית א ב) דא רוחא דאמא עלאה דקא מרחפא על כלא ויעקב שלימא איהו ודא מוחא דאגוזא וקב"ה ימצאהו בארץ מדבר ודאי לבתר עבר קב"ה דכל אינון קליפין יהון כולהון משתעבדן ליה:
עד כאן היה כתוב באותו ספר של הרופא הקרטינאי. אחר כך היה רשום בכתוב הזה כל שמירה שצריך רופא חכם לעשות לחולה ששוכב בבית חוליו אסירי המלך לעבוד לרבון העולם, שכשהולך רופא חכם אליו, "ימצאהו בארץ מדבר ובתוהו ילל ישימון" מחלות ששורות עליו מוצא אותו	עד הכא הוה כתיב בההוא ספרא דקרטינאיה אסיא לבתר הוה רשים בהאי קרא כל נטורא דאצטריך אסיא חכים למעבד למרע דשכיב בבי מרעיה אסירי דמלכא למפלח למארי עלמא דכד אזיל אסיא חכים לגביה ימצאהו בארץ מדבר ובתוהו ילל ישימון מרעין דשריין עליה אשכח ליה
באסירי המלך.	ש/א
אם תאמר, הואיל והקדוש ברוך הוא יצוה לתפוס אותו, שלא ישתדל אדם אחריו, לא כך, שהרי דוד אמר "אשרי משכיל אל דל וגו'", "דל" הוא ששוכב בבית חוליו. ואם הרופא חכם, הקדוש ברוך הוא יתן ברכות לאותו שעוסק בו.	באסירי דמלכא:
ואותו רופא "ימצאהו בארץ מדבר" שוכב בבית חוליו. "ובתוהו ילל ישימון", שאותם חלאים דוחקים אותו. מה צריך לו לעשות, "יסובבנהו", יסובב סבות ויביא עילות כדי שימנע ממנו אותם דברים שמזיקים לו, יקזי לו ויוציא ממנו דם רע.	אי תימא הואיל וקב"ה יפקוד ⁶⁹²¹ לתפשא ליה דלא ישתדל בר נש אבתריה לאו הכי דהא דוד אמר (תהלים מא ב) אשרי משכיל אל דל וגו' דל הוא דשכיב בבי מרעיה ואי אסיא חכים הוא קב"ה יחב ליה ברכאן לההוא דישתדל ביה:
"יבוננהו", יסתכל ויבין אותו החולי ממה היה, ויסתכל כדי שלא ירבה עליו	וההוא אסיא ימצאהו בארץ מדבר בבי מרעיה שכיב ובתוהו ילל ישימון דאינון מרעין דחקין ליה מאי אצטריך ליה למעבד יסובבנהו יסובב סיבות וייתי עילות בגין דימנע מניה אינון מלין דנזקין ליה יקזי ליה ויפוק מניה דמא בישא:
	יבוננהו יסתכל ויבין ההוא מרעא ממה

⁶⁹²¹ כבר הארכתי בזה, אמנם סוד הענין הזה בקצרה כי המדוכאים בייסורים בין על חטא בין מאהבה כולם מצד המלכות כדפירשו במתניתין כשהאיש לוקה שכינה מה היא אומרת קלני מראשי קלני מזרועי אם על מיתת הרשעים כך על מיתת הצדיקים וכו' והטעם שחמדה הזאת המייסרת והיא המתייסרת עם הנענש מפני שהמיעוט ושליטת החצונים שמצדה גרמו ההנהגה הזאת, וכמו שהשכינה למטה במיעוט ועם כל זה התפארת העשיר הבריא הרופא מסתכל בה כך צריך שכל שלם ישתדל בצריך ויהיה הוא בערך אותה בחינה במדרגת התפארת, וזוהי כוונת ביקור חולים וגמילות חסדים כולו על דרך זה, והיינו משכיל עליון אל דל תחתון, ולא תאמר כיון שהעונש מלמעלה מכחיש דין עליון הדוחה אותו חס ושלוש אלא ממש מיוחד חמדות על דרך הנרמז (אור יקר).

הוי ויסתכל בגין דלא יתרבי עלוי וימאך ליה לבתר יצרנהו כאישון עינו בגין דיהא נטיר כדקא יאות באינון משקין באינון אסוותא דאצטריכו ליה ולא יטעי מנייהו דאלמלא יטעי אפילו במלה חדא קב"ה חשיב על אסיא כאלו שפיך דמא וקטליה בגין דקב"ה בעי דאע"ג דההוא ב"נ [אינה] (איהו) בבי אסירי דמלכא דישתדל ב"נ עליה ויסייע ליה לאפקא ליה מבי אסירי:	וימעט אותו. אחר כך "יצרנהו כאישון עינו", כדי שיהיה שמור כראוי באותם משקים ובאותן רפואות שצריך לו. ולא יטעה בהם, שאלמלא יטעה אפילו בדבר אחד הקדוש ברוך הוא מחשיב על הרופא כאלו שפך דם והרגו, כי הקדוש ברוך הוא רוצה שאף על גב שאותו אדם הוא בבית אסירי המלך, שיעסוק בו בן אדם ויסייע לו להוציאו מבית האסורים.
והוה אמר הכי קב"ה דן דיני בני עלמא לעילא הן למות הן לשרושי הן לעקור הן לענש נכסין מאן דאיתחזי לענוש נכסין נפיל בבי מרעיה ולא יתסי עד דעבר כל מה דאתגזר עליה כיון דאתענש בממוניה ויהיב ליה כל מה דאתגזר עליה⁶⁹²² איתסי ונפק מבי אסירי ועל דא אצטריך לאשתדלא עליה דיתן ענשא ויפוק:	והיה אומר כך, הקדוש ברוך הוא דן דיני בני העולם למעלה, הן למות, הן לשרש, הן לעקור, הן לענוש נכסים. מי שראוי לענוש נכסים, נופל בבית חוליו ולא יתרפא עד שעושה כל מה שנגזר עליו. כיון שנענש בממונו ונתן כל מה שנגזר עליו, מתרפא ויוצא מבית האסורים, ועל זה צריך לעסוק עליו שיתן עונש ויצא.
מאן דאתחזי לשרושי⁶⁹²³ יתפסון ליה ויהיב ליה בבי אסירי עד דישתרש מכלא ולזמנין דישתרש משייפוי או מחד מנייהו ולביתר יפקון ליה מבי אסירי:	מי שראוי לשרש, יתפסו אותו ויתנו אותו בבית האסורים עד שישתרש מהכל, ולפעמים שישתרש מאבריו או מאחד מהם, ואחר כך יוציאוהו מבית האסורים.
מאן דאתחזי למות⁶⁹²⁴ הכי הוא דאלו יתן כל כופרא וכל ממונא דעלמא לא ישתזיב וע"ד אצטריך לאסיא חכים לאשתדלא עליה אי יכיל למיהב ליה אסוותא מן גופא יאות ואם לאו יתן ליה אסוותא לנשמתיה וישתדל על אסוותא דנשמתא ודא הוא אסיא⁶⁹²⁵ דקב"ה⁶⁹²⁶ ישתדל עליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי:	מי שראוי למות, כך זה שאלו יתן כל כופר וכל ממון שבעולם לא ינצל, ועל זה צריך רופא חכם לעסוק עליו, אם יכול לתת לו רפואה מן הגוף יפה, ואם לא יתן לו רפואה לנשמתו וישתדל על רפואת הנשמה, וזהו רופא שהקדוש ברוך הוא ישתדל עליו בעולם הזה ובעולם הבא.
אר"א עד השתא לא שמענא מאסיא דא ומספרא דא בר מזמנא חדא דאמר לי טייעא חדא דשמע לאבוי דאסיא חד הוה ביומוי דכד הוה מסתכל בב"נ כד איהו בבי מרעיה הוה אמר דא חי ודא מית והווי	אמר רבי אלעזר, עד עכשיו לא שמעתי מהרופא הזה ומהספר הזה, חוץ מפעם אחת שאמר לי סוחר אחד ששמע מאביו, שרופא אחד היה בימיו שכשהיה מסתכל באדם כשהוא בבית חוליו היה אומר זה יחיה וזה ימות.

⁶⁹²² היינו שיוציא בחוליו ממון כך, ואם בעל שכל הוא מקדים לצדקה ואז מנכין לו זה בזה כדפירשו בגמרא והיינו אומרו עד דיתן כל מאי דאתגזר וכו' (אור יקר).

⁶⁹²³ לבטל אחד מאבריו או כולם ולכך יש חולים שמתרפאין אמנם בטלים מאחד מאבריהם או מכולם יחד ואז יקל בחוליו ועומד על מטתו בטל אבר או כל הגוף בלי חולי (אור יקר).

⁶⁹²⁴ אז צריך לומר לו התודה ושוב דהיינו "אסוותא דנפשיה" כדמסיק והיינו "משכיל אל דל" וכו' (אור יקר).

⁶⁹²⁵ חכים (נוסף באור יקר).

⁶⁹²⁶ דהיינו ביום רעה בכניסתו. אל העולם הבא, ובזהו פרשת פקודי נראה שתמיד צריך להחזירו בתשובה בכל מיני חולי (אור יקר).

אמרין עליה (דהוא הוה זכאה) דחיל חטאה וכל מאן דלא יכיל למדבק⁶⁹²⁷ מה דאצטריך איהו הוה קני ליה ויהיב מדיליה והוה אמרין דלית חכים בעלמא כגיניה ובצללותיה הוה עביד יתיר ממה דהוה עביד בידי וכו' וכו' לן דא הוה ההוא אסיא אמר ההוא טייעא ודאי ספרא דיליה בידי איהו דקא יריתנא מאבי אבא וכל מילוי דההוא ספרא כולהו אתיסדן על רזין דאורייתא ורזין סתימין אשכחנא ביה:	והיו אומרים עליו (שהוא היה צדיק) ירא חטא, וכל מי שלא יכול היה להשיג מה שצריך הוא היה קונה לו ונותן משלו. והיו אומרים שאין חכם בעולם כמותו, ובתפלתו היה עושה יותר ממה שהיה עושה בידיו. וכדומה לנו זה היה אותו רופא. אמר אותו סוחר, ודאי ספרו בידי הוא שירשתיו מסבי, וכל דברי אותו הספר התיסדו כולם על סודות התורה וסודות נסתרים מצאתי בו.
ומלין דאסוותא דאיהו אמר דלא יאות למפעל לון בר מאן דאיהו דחיל חטאה ואינן ממה דהוה עביד בלעם⁶⁹²⁸ דהוה לחיש לחישין על מרע והוה אמר בפומיה ואיתסי מיד וכולהו בריר לון בההוא ספרא:	ודברי רפואה שהוא אמר שלא ראוי לעשותם חוץ ממי שהוא ירא חטא, והם ממה שהיה עושה בלעם שהיה לוחש לחשים על חולה, והיה אומר בפיו ומיד מתרפא, וכולם ברורים לנו באותו הספר.
ואמר דא אסור ודא מותר למאן דחיל חטאה⁶⁹²⁹ בגין דמרעין סניאין אמר דתליא אסוותא דילהון בלחישו דפומא ואינן מסטרא דנחש ומנהון מסטרא דקסם וכל אינן דאסור לומר בפומא ואסור למעבד בעובדא הוה אמר עד דאשכחנא על מרעין ידיעאן דאצטריך לומר כך ולנרדיי בנדיי ובשמתא על ההוא מרע ואיהו תוואה סניא לגבן חדי רבי אלעזר⁶⁹³⁰ וחדו חברייה:	ואמר זה אסור וזה מותר למי שירא חטא, משום שחטאים רבים אמר שרפואתם תלויה בלחש הפה, והם מצד הנחש ומהם מצד הקסם, וכל אותם שאסור לומר בפה ואסור לעשות במעשה היה אומר, עד שמצאתי במחלות ידועות שצריך לומר כך ולנדות בנדיי ושמתא על אותו חולי, והוא תמיהה גדולה לנו. שמחו רבי אלעזר ושמחו החברים.
א"ר אלעזר אי האי ספרא הוה לגבן נחמי מאי איהו אמר אנא אמסר במסירה על מנת לאחואה לבוצינא קדישא ותנינן אמר ר"א ההוא ספרא הוה בידי תריסר ירחי ואשכחנא ביה נהורין עלאין כד	אמר רבי אלעזר אם היה לנו ספר זה נראה מהו, אמר אני אמסר במסירה על מנת להראות לנר הקדוש. ושנינו, אמר רבי אלעזר אותו ספר היה בידי שנים עשר חדשים, ומצאתי בו אורות עליונים. כשהגעתי לאותם סודות שהיו

⁶⁹²⁷ אולי צ"ל למזבן (הערת הזהר).

⁶⁹²⁸ והענין כי החולאים עם היותם טבעיים בליחות הגוף עיקרם מהחצונית שהיא שולטת מצד העין על הליחה ומגברת זו על זו עד ירצה עונו, ולזה יש כח בשמות להעביר החצונית ולהחזיר הליחות אל משקלם והמזגתם, ולפעמים שהחצונית עושה משכנה בליחות הגוף ושולטת שם ואינה עוברת וצריך לנדות ולהחרים הכח ההוא שילך משם כדי שתשובנה הליחות אל מתכונתם (אור יקר).

⁶⁹²⁹ מפני שהוא בשמות קדושים וצרופי אותיות וצריך קדושה, ובלעם היה יודע מכח המודיעים אותו והיה מערב קדש בחול שזה דרכם לאותם המתעסקים בחכמת הכישוף שמתוך החשך רואים אור קצת, ומודיעים אליהם עזא ועזאל קצת מסגולות השם הקדוש (אור יקר).

⁶⁹³⁰ על סוד הענין עם היות שהאומר לא הבין הסוד כפי הנראה מדבריו, ואם תקשה כיון שתלוי מלמעלה מה צורך אל הרופא או אל הרפואות יש לומר שהדברים התעוררו מלמטה אפילו בתפלות והמצות לצורך ייחודי הספירות שהם צורך גבוה כל שכן הדברים התחתונים, ולזה כבר הסכימו מלמעלה על רפואת האיש ההוא אמנם צריך לעשות מלמטה. איזה מעשה נאות לענין וישתלם התחתון בעליון ויתקשר כאחד (אור יקר).

מבלעם תמהתי.	ממינא לאינן רזין דהוו מבלעם תוהנא:
יום אחד לחשתי במקום אחד, והיו האותיות עולות ויורדות, עד שראיתי בחלום, ואמר לי מה לך להיכנס בתחום שאינו שלך. התעוררתי והרע לפני על סודות נסתרים שהיו שם. שלחתי לאותו יהודי ונתתי לו הספר. ובסודות של בלעם מצאתי מאותם שמות המלאכים ששלח לו בלק ולא היו מסתדרים על תקוניהם.	יומא חד לחישנא באתר חד והוו אתון סלקן ונחתן עד דחמית בחלמא ואמר לי מה לך למיעל בתחומא דלא דילך איתערנא ואיבאיש קמאי על רזין סתימין דהוו תמן שדרנא להווא יודאי ויהיבנא ליה ספרא וברזין דבלעם אשכחנא מאינן שמחן דמלאכים דשדר ליה בלק ולא הוו מסתדרן על תיקונייהו:
אבל כמה מיני רפואה מצאתי בו שמתקנים על תקוני התורה וסודות נסתרים שלה, וראיתי שהם בחסידות ותפלות לקדוש ברוך הוא.	אבל כמה זייני אסוותא אשכחנא ביה דקא מתתקני על תיקוני אורייתא ורזין סתימין דילה וחמינא דאינן בחסידותא וצלתינן לקב"ה:
ואם תאמר שהיה עושה רפואה בפסוקי התורה, חס ושלוש, אלא היה אומר סודות התורה ועל אותו סוד מוציא סודות רפואה שלא ראיתי כאלה לעולמים. אמרתי ברוך הרחמן שהחכים בני אדם מחכמה עליונה, ומאותם דברים של בלעם לקחתי וראיתי בהם שלא היה בעולם חכם בכשפים כמוהו. אמרתי, ברוך הרחמן שבטל מהעולם כשפים שלא יטעו בני אדם מאחרי יראת ה'.	ואי תימא דהוה עביד אסוותא בפסוקי דאורייתא ⁶⁹³¹ ח"ו אלא הוה אמר רזין דאורייתא ועל ההוא רזא אפיק רזין דאסוותא ⁶⁹³² דלא חמינא כהווא גוונא לעלמין אמינא בריך רחמנא דאחכים לבני נשא מחכמתא דלעילא ומאינן מלין דבלעם נסיבנא וחמינא בהו דלא הוה בעלמא חכים בחרשין כגיניה אמינא בריך רחמנא דבטיל מעלמא חרשין דלא יטעון בני נשא מבתר דחלתא דיהו"ה עד כאן:
	ש/ב
	סימן יג דף רמו ע"ב * רעיא מהימנא:
"ויחלום והנה סולם", זו תפלה. "מוצב ארצה", שמתפללים בני אדם אותה בארץ שהיא השכינה, ומגיעה לשמים שהוא הקדוש ברוך הוא, שנאמר "ואתה תשמע השמים", וסוד הדבר "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל	⁶⁹³³ ויחלום והנה סולם (בראשית כח יב) דא צלותא מוצב ארצה דמצלין בני נשא לה בארעא דאיהי שכינתא ומטת לשמיא דאיהו קב"ה ⁶⁹³⁴ דאתמר (מלכים א' ח לב) ואתה תשמע השמים רזא דמלה ⁶⁹³⁵ (תהלים ח ב) ה' אדונינו מה

⁶⁹³¹ הרי שאסור להשתמש בשמות, אמנם הענין היה שהיה מצרף השמות ומפרש סודם ואחר כך היה מוציא מטעם אלו השמות שכחם לחולי זה כך וכך אנו נוטלים סמים אלו שהם כך וכך לנוכח סם פלוני שם פלוני וצרוף פלוני ולנוכח סם פלוני שם פלוני ובהצטרפם יחד יהיה סוד צירוף פסוק פלוני, ובהתפלל הרופא בעשותו הרפואה יכוון לספירה כך וכך שבה תלויה הרפואה הזאת והשם הזה ויתרפא, וזה היה הכוונה תמיד בכל הספר (אור יקר).

⁶⁹³² עוד היה אומר חולי פלוני מהליחה הירוקה מצד עון פלוני פגם כך וכך במקום כך, וכך צריך לתקן המדה בתשובה כך וכך, ויטול סם פלוני שהוא תלוי בספירה כך וכך, ויתוקן מלמעלה על ידי כך בתשובה ומלמטה על ידי תרופה כך וכך (אור יקר).

⁶⁹³³ כ"ז לעיל ח"א רסו ע"ב (לש"ו).

⁶⁹³⁴ ח"א רסב ע"ב ח"ב קטז ע"א רעא ע"א מ ע"א סא ע"ב לעיל צה ע"ב (לש"ו).

⁶⁹³⁵ ז"א אקרי שמים (כמ"ש בזה"ק ח"א בהשמטות סי' כח דף רסב ע"ב, ופ' משפטים קטז ע"א, ובח"ג בסופו סי' יב דף שו רע"ב), ומשם היה המן, וכמ"ש בח"א (קנז ע"ב רמו ע"א) ובח"ב (מ ע"א) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים לא מן סיהרא (שהיא מצה לחם עוני) אלא מן השמים ממש

הארץ אשר תנה הודך על השמים".	אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים:
ובזמן שמודיע להם הקדוש ברוך הוא, השכינה שעולה באותה תפלה מיד "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו", באותו אדם, כולם פותחים כנפיהם לעומת השכינה באותה תפלה, זהו שכתוב "ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה" וזהו "עולים" שכינה על כנפיהם, "ויורדים בו", מהו "בו" בהקדוש ברוך הוא.	ובזמן דמודע לון קב"ה שכינתא דסלקא בההיא צלותא מיד (בראשית כח יב) והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו בההוא בר נש כולו פתחין גרפייהו לקבל שכינתא בההוא צלותא הה"ד (יחזקאל א יא) ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה והאי איהו עולים שכינתא על גרפייהו ויורדים בו מאי בו בקב"ה:
והקדוש ברוך הוא יורד עליהם לעומת השכינה, ומתייחד הקדוש ברוך הוא בו באותה תפלה, שהשכינה היא מצוה כלולה משם הוי"ה, יהו"ה היא חיה שלו. ומצוה בלא מחשבה אין לה עלייה.	וקב"ה נחית עלייהו לקבלא שכינתא ומתייחד קב"ה בו בההוא צלותא דשכינתא איהי מצוה כלילא משם הוי"ה יהו"ה איהי חיה דיליה ומצוה בלא מחשבה לית לה סליקו:
ומחשבה היא אדם, שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א תפארת. מצוה היא מלכות, כלולה מארבע חיות של המרכבה, כלולה מארבע אותיות. היא נקבה שלו. פנים שלו פנים של רחמים, בגללה נאמר א"ם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה".	ומחשבה איהו אדם יו"ד ה"א וא"ו ה"א תפארת מצוה מלכות כלילא מארבע חיון דמרכבתא כלילא מארבע אתון איהי נוקבא דיליה אנפין דיליה אנפוי רחמי בגינה אמינא (שמות לג טו) אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה:
ומצד הצדיק נקרא אחוריו חיה, כלולה שמונה עשרה חוליות שהן מאחוריו של האדם, כנגד שמונה עשר נענועים של הלולב, שדומה לשדרה שבו שמונה עשרה חוליות, שהוא אחור למעשה בראשית, וקדם למחשבה שנאמר בה ישראל עלו במחשבה, מה שאין כן באדם של עץ הדעת טוב ורע, שהוא אחור למעשה וקדם לפרענות.	ומסטר דצדיק אתקרי אחורוי חיה כלילא ח"י חוליין דאינון מאחור דב"נ לקבל ח"י נענועין דלולב דדומה לשדרה דביה ח"י חוליין איהו אחור לעובדא דבראשית וקדם למחשבה דאתמר בה ישראל עלו במחשבה מה דלאו הכי באדם דעץ הדעת טוב ורע דאיהו אחור למעשה וקדם לפרענות:
קמו תנאים ואמוראים ואמרו, רועה נאמן יתקיים בך זה הפסוק "אל תתנו דמי לו" שהרי עליונים ותחתונים מקננים בצלם שלך, מחנות של הקדוש ברוך הוא שהם משיבה של מעלה, ומחנות של המלכה שהם משיבה של מטה. עליך נאמר "והנה מלאכי אלהים וגו'", בך עולים מחנות של השכינה בתפלה שלך, ויורדים מחנות של הקדוש ברוך הוא לקדוש ברוך הוא אצל השכינה בכמה שירים ונגונים בתפלה, ואתה הוא הקרוב של הקדוש ברוך הוא בתפלה שלך, שהיא קרבן של הקדוש	קמו תנאים ואמוראים ואמרו רעיא מהימנא יתקיים בך האי קרא (ישעיה סב ז) אל תתנו דמי לו דהא עלאין ותתאין מקננין בצולמא דידך משריין דקב"ה דאינון ממתיבתא עלאה ומשריין דמטרוניתא דאינון ממתיבתא תתאה עלך אתמר (בראשית כח יב) והנה מלאכי אלהים וגו' בך סלקין משריין דשכינתא בצלותא דילך ונחתין משריין דקב"ה לקב"ה לגבי שכינתא בכמה שירין וניגונין בצלותא ואנת הוא קריבו דקב"ה בצלותא דילך דאיהו קרבנא דקב"ה ושכינתא:

שהוא לחם פנג, כמ"ש בפ' ויחי (רמו ע"א) (וכן הוא בפ' בשלח סא ע"ב, ופ' תצוה קפג ע"א, וכן הוא בפ' אמור צה רע"ב, קג רע"א, ובהעלותך קנו ע"א) ובאד"ז (רצב ע"ב) (דע"ה ח"ב קלג ע"ד).

ברוך הוא ושכינתו. ב"צו את בני ישראל", "את קרבני לחמי" שתקנו בעלי המשנה קרבנות בתפלה מצד הימין, ששם איש חסד כהן, ותקנו זמירות, שהם שיר הלויים אחריהם מצד הגבורה. והוד דרגה של דוד המלך נקשר בשמאל, ואהרן שדרגתו נצח נקשר בחסד, זהו שכתוב "נעימות בימין נצח".	בצו את בני ישראל את קרבני לחמי (במדבר כח ב) דתקינו מארי מתני' קרבנין בצלותא מסטרא דימינא דתמן איש חסד כהן ותקינו זמירות דאינון שיר דלויים אבתריהו מסטרא דגבורה והוד דרגא דדוד מלכא אתקשר בשמאלא ואהרן דדרגא דיליה נצ"ח אתקשר בחסד הה"ד (תהלים מז יא) נעימות בימין נצח:
לבתר שמע ישראל דיחודא כליל ברכו וקדושה איהו קדוש קדוש קדוש וברכה מסטרא דימינא הה"ד (במדבר ו כג) דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל וקדושה מסטרא דלויים:	אחר כך יחוד שמע ישראל, וכולל ברכה וקדושה, שהוא קדוש קדוש קדוש. וברכה מצד הימין, זהו שכתוב "דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל", וקדושה מצד הלויים.
עמודא דאמצעיתא קשור ימינא ושמאלא ואיהו קשורא דתפלין דרישא דאיהי אימא עלאה תפלין על רישיה כמה דאוקמוה מ"מ בתפלין דמארי עלמא מה כתיב בהו ואיהו קשורא דתפלין דיד דאיהי שכינתא תתאה והאי איהו דאוקמוה מ"מ הראהו למשה קשר של תפלין ש של תפלין משה כליל תלת ענפין דאבהן לעילא דתקינו תלת צלותין דאינון סימן שמ"ע דאיהי שחרי"ת מנח"ה ערבי"ת מ"ה דילך צלותא דשבת דאתמר ביה (בראשית א כח) ורדו בדגת הים ובעוף השמים וגו':	העמוד האמצעי קשור ימין ושמאל. והוא קשר של תפלין של ראש, שהיא אמא עליונה, תפלין על ראשו, כמו שפרשוה בעלי המשנה, בתפלין של אדון העולם מה כתוב בהן. והוא קשר של תפלין של יד, שהיא שכינה תחתונה, וזהו שפרשוה בעלי המשנה הראהו למשה קשר של תפלין. "ש" של תפלין, משה כולל שלשה ענפים של האבות למעלה, שתקנו שלש תפלות, שהן סימן שמ"ע שהיא שחרית מנחה ערבית, מ"ה שלך תפלת השבת שנאמר בה "ורדו בדגת הים ובעוף השמים וגו'".
ואנת כליל (ב)מרכבה תתאה דאהרן דוד ושלמה ואדם קדמאה לעילא ובת זוגיה לתתא אם כל ח"י דאיהו צדיק חי עלמין ובג"ד אהרן אע"ג דאיהו ימינא אוקמוה רבנן ביה אהרן שושבינא דמטרוניתא יעקב איהו כליל תלת אבהן דביה רכיב אדם קדמאה דלא למגנא אוקמוה מ"מ שופריה דיעקב כשופריה דאדם קדמאה:	ואתה כלול במרכבה תחתונה של אהרן דוד ושלמה, ואדם הראשון למעלה ובת זוגו למטה, אם כל ח"י, שהוא צדיק חי העולמים, ולכן אהרן אף על גב שהוא ימין, פרשוהו חכמים בו אהרן שושבין של המלכה. יעקב הוא כולל שלשה אבות, שבו רוכב אדם הראשון, שלא לחנם פרשוהו בעלי המשנה יופיו של יעקב כיופיו של אדם הראשון.
אמר בוצינא קדישא רעיא מהימנא חזינן דכפל קב"ה שמך ואמר משה משה לאכללא לך במרכבתא עלאה ובמרכבתא תתאה לאכללא בך אדם קדמאה מסטרא דאבהן ולאכללא בך חוה מסטרא דאהרן דוד ושלמה למה לא כפל שם יעקב הכי:	אמר הנר הקדוש, רועה נאמן, רואה אני שכפל הקדוש ברוך הוא את שמך, ואמר משה משה, לכלול אותך במרכבה העליונה ובמרכבה התחתונה, לכלול בך את אדם הראשון מצד האבות, ולכלול בך את חוה מצד אהרן דוד ושלמה, למה לא כפל שם יעקב כך.

אמר ליה בוצינא קדישא בגין דקרא ליה יעקב וישראל יעקב לישנא דעקב דהיינו נוקבא דאתמר עקיבו של אדם הראשון היה מכהה גלגל חמה ואתקרי ישראל דתמן ראש דכורא רישא לנוקבא דהיינו עקב והאי איהו דאמר קודשא בריך הוא לחויא (שם ג טו) הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב ודא גרם שכינתא בגלותא דאתמר בה (משלי כב ד) עקב ענוה יראת ה':	אמר לו הנר הקדוש, משום שקרא לו יעקב וישראל, יעקב לשון עקב, כלומר נקבה, שנאמר עקבו של אדם הראשון היה מכהה גלגל חמה. ונקרא ישראל, ששם ראש הזכר, ראש לנקבה כלומר העקב. וזהו שאמר הקדוש ברוך הוא לנחש "הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב", וזה גרם שכינה בגלות, שנאמר בה "עקב ענוה יראת ה'".
חדי ר"ש וחדו מ"מ ואמרו פומא דשכינתא סיני⁶⁹³⁶ מאן יכיל למיקם (קמי) פומך דקב"ה ושכינתיה ממללין ביה ושתין ריבוא דמתיבתא עילאה ושתין ריבוא דמתיבתא תתאה ממללין ביה על פומך ועלך אתמר (בראשית כח יב) והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו:	שמח רבי שמעון ושמחו בעלי המשנה ואמרו, פה של השכינה, סיני, מי יכול לעמוד (לפני) פיק, שהקדוש ברוך הוא ושכינתו מדברים בו וששים רבוא של ישיבה של מעלה וששים רבוא של ישיבה של מטה מדברים בו על פיק, ועליך נאמר "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו".
ד"א והנה סולם פתח ר"ש ואמר סיני דא סולם ואיהו ק"ל ורוא דמלה (ישעיה יט א) הנה ה' רוכב על ע"ב ק"ל⁶⁹³⁷ ע"ב יו"ד ה"י וי"ו ה"י ועוד ע"ב י"י ה"ו יהו"ה קל	דבר אחר, "והנה סולם", פתח רבי שמעון ואמר סיני זה "סולם", והוא "קל", וסוד הדבר "הנה ה' רוכב על עב קל", "עב" יו"ד ה"י וי"ו ה"י, ועוד "עב" י"י ה"ו יהו"ה, "קל" יו"ד ה"א

⁶⁹³⁶ הוא רע"מ (בהגר"א על תיקו"ז ד ע"ב).

⁶⁹³⁷ הענין כי מילוי האותיות בכל מקום מרכבה לאותיות בעצמם מפני שאותיות מילואם הם ענפים מסתעפים מהאותיות ונודע שכל ענף מרכבה לשורש ולכך יהו"ה רוכב על ע"ב שהם ענפיו ומרכבתו וכן רוכב על ק"ל שהוא מרכבה אחרא, והענין שיהו"ה שורש למילוי, והענפים האלו מסתעפים בענפים אחרים והם מילוי למילוי, ואין ספק שכל מקום שהשם מתמלא השם בעצמו פנימי יותר, ואם מילואו יתמלא יותר מילוי המילוי מרכבה למילוי בענין שמה שנמצא במקומות רבים השם פשוט ארבעה אותיות ומלא עשר אותיות ומילוי המילוי כ"ח, והיינו שהשם הוא בכתר יתמלא בחכמה ויתמלא המילוי בבינה והיינו כ"ח מ"ה שהיא מה עשר אותיות בחכמה וכ"ח אותיות מילוי המילוי העשר בבינה, ואם תאמר והא אשכחן איפכא בכמה דוכתי שהשם פשוט בבינה ומלא בחכמה ויש לומר כי השם שיתמלא מורה על השם הרוכב על המילוי ועולה על מילואו ולכך פשוט המתמלא הוא בכתר מילואו בחכמה מפני שמורה על שם שיש באותיותיו אור מתגבר ארבע עד עשר ועד כ"ח, אמנם השם הפשוט שאינו מתמלא לעולם שם זה מורה על שאין בו תוספת אור כלל ולכך הוא למטה ממילוי השם המתמלא, ולכך פשוט בבינה ומלא בחכמה, ולעולם השם המלא ארבע אותיותיו כנקודת המרכז לעשר המתמלאים ממנו, ולכך ע"ב ק"ל הם שתי מרכבות ליהו"ה מרכבתו ע"ב שהם ענפיו בשתי דרכים כדמסיק, ולע"ב עצמו ק"ל הוא מרכבתו שהוא ענף לענפים כדפירשנו דהיינו מרכבה למרכבה וא"כ סיני שעולה ק"ל הוא סוד מרכבה לשם והוא סולם שכן עולה מדרגה אחר מדרגה, ע"ב הוא סוד יהו"ה כזה י"י ה"ו יהו"ה והיינו י' כתר שבו הוא נקודה דקה, י"ה כתר וחכמה שכן דרכם י' קו החסד ה' קו הדין, יהו"ו י' חסד ממש דתמן חכמ' ונודע כי כל קו החסד יתייחס באות י' וה' בגבו' דתמן בינה כענין הרוצה להחכים ידרים להעשיר יצפין וקו הדין יתייחס באות ה' ו' תפארת ק"ו הרחמים כדרכו, יהו"ה י' נצח ה' הוד מן הטעם שפירשנו, ו' יסוד שכן הוא וא"ו זעירא, ה' כמשמעה במלכות וסולם זה בהיותו מסתעף בענפיו שהם מרכבתו כזה יוד, יוד הא, יוד הא ואו, יוד הא יעלה קל דהיינו עשר ספירות שהם מסתעפות בסוד המלכות דהיינו שהוא סיני שעולה ק"ל, והנה בסוד שם זה שני דרכים לע"ב האחד זה שפירשנו שהשם בעצמו עולה ע"ב י' י"ה, יהו"ה ומרכבתו קל במילוי אלפים, אמנם בסוד שם זה במילוי יודין יו"ד ה"י וי"ו ה"י הוא ע"ב לדרך אחרת ויתמלא יותר כזה דהיינו סוד יו"ד, יו"ד ה"י, יו"ד ה"י וי"ו, יו"ד ה"י וי"ו ה"י, ושם זה מילואו עולה יותר ונעלם יותר שהיא מילוי יודין ומילואו עולה קפ"ד ועם שורשו שהוא שם ע"ב פעם אחרת יעלה רנ"ו, וכאשר נחלק שם רנ"ו לשלושה חלקים דהיינו ר"ב שכן עולה שם מ"ה שהוא שורש למילוי השם הקודם ע"ב ק"ל שמתמלא באלפים העולה מ"ה והיינו רב [ע"ב ק"ל היינו רב] (אור יקר).

6939 כי משם יתכפר העון ויתרבה החיות לאין תכלית, ומאותו תוספת יהיה סוד מ"ג ביצים ותוספת חומש השם דהיינו ו"א כדפירשנו שסודו ג"כ בסוד הייחוד חומש השם היא המלכות ודאי דהיינו ה' חמישית ובהקשרה שם בנעלם בסוד החלה שהיא טיפה מן המח העליון הוא סוד מ"ג ביצים ותוספת חומש, דהיינו הזכר גם שהיא ה' יוסיף עליו ע"י היסוד שהוא המוסף לקושרה עם הזכר, והא כיצד ר"ב שהוא שם ע"ב ק"ל הוא סוד הזכר רעיא מהימנא כדפירשנו (אור יקר).

6942 רוכב על ע"ב ק"ל דהיינו ר"ב (אור יקר).

6944 שהוא ר"ב וב'ר כדפירשנו א"כ ראוי שיהיה שם כללות כל הנשמות וכל הכחות כיון שהוא כדמות מעמד ר"ב סיני, וזה בסוד היות מרע"ה דפוס כל הנשמות הקדושות (אור יקר).

מחנות שלו למעלה ומטה, בתורתך ובתפלתך.	דמחשבתא דילך ליחדא לקב"ה ושכינתיה בכל משריין דיליה עילא ותתא באורייתך ובצלוחך:
הקדוש ברוך הוא מחשבה טובה מצרפה למעשה, וכדוגמא שהוא אמר "אנכי" וכולם אמרו "נעשה ונשמע", כך הקדוש ברוך הוא עשה לכל המחנות שלו, שכולם שתקו ושמעו לדבורך, משום שרצונך בהם לייחד לקדוש ברוך הוא ושכינתו בכל המחנות שלו.	קב"ה מחשבה טובה מצרפה למעשה וכגוונא דאיהו אמר אנכי וכולהו אמרו (שמות כד ז) נעשה ונשמע הכי קב"ה עבד לכל משריין דיליה דכלהו שתקין ושמעין למלולך בגין דרעותך בהון לייחדא לקב"ה ושכינתיה בכל משריין דיליה:
וכל מה שהקדוש ברוך הוא הבטיח לעשות לך, כמה טובות שאין להן סוף כולם אמרו נעשה ונשמע. ולכן נאמר "ברכו ה' מלאכיו גיבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו". והתחזק בך, שהרי הקדוש ברוך הוא ושכינתו וכל המחנות שלו הסכימו לעשות כל רצונך. ויותר מה שהוא כתוב על ידך, ולא נפל דבר קטן מכתובת ידך שלא התקיים.	וכל מה דקב"ה אבטח למעבד לך כמה מבין דלית לון סוף כולהו אמרו נעשה ונשמע ובג"ד (תהלים קג ב) ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו ואתתקף בך דהא קב"ה ושכינתיה וכל משריין דיליה אסתכמו למעבד כל רעותך ויתיר מה דאיהו כתוב על ידך ולא נפיל מלה זעירא מכתובת ידך דלא אתקיים:
אשרי האדם שאדונו חושב אותו כגופו, ועושה לו כבוד כצורתו להיות לוקח דברים של פיו בתורה ותפלה כדבריו בהר סיני, ואין אחד שפתח פיו לקטרג לו, אלא כולם עליונים ותחתונים בהסכמה אחת וברצון אחד.	זכאה בר נש דמאריה חשיב ליה כגופיה ועבד ליה יקרא כדיוקניה למהוי שקיל מלולין דפומוי באורייתא וצלוחא כמלוי בטורא דסיני ולית חד דפתח פומוי לקטרגא ליה אלא כולהו עלאין ותתאין באסכמותא חדא וברעותא חדא:
	סימן יד דף רסה ע"א:
אחר כך יש לו לקרא פרשת בראשית עד ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, שהיא מעלה ושבח של הכל. אחר כך יתעסק בפרשת הקרבנות לכפר עליו ויאמר צו את אהרן עד תוקד בו, כדי שכל הרהורים ומחשבות של הלילה יתכפרו. אחר כך ישבח בתשבחות של דוד. ולכן יכנס אדם בשערים שבהם הכל והוא מתקן המדרגות.	6945 בתר הכי אית ליה למקרי פ' בראשית עד ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד דאיהי עלויא ותושבחתא דכולא לבתר יתעסק בפ' הקרבנות לכפרא עלוי ויימא צו את אהרן עד תוקד בו בגין דכל הרהורין ומחשבין דליליא יתכפרו לבתר ישבח תושבחתא דדוד ובגין כך ייעול בר נש בתרעין דבהון כולא ואיהי אתתקנת דרגין:
כיון שהגיע ליוצר אור שהוא תחילת התפלה דמיושב, אז כל אותן המדרגות פותחות שערים, ואז "כתימרות עשן" כתוב, מה תימרות עשן של קטורת עולה ומתחברים מדרגות אלו באלו כמו כן כאן תפלה שתימרות עשן שמתחברים ומתקשרים אלו באלו שהרי הוא קושר להם ואומר כולם	כיון דמטי ליוצר אור דאיהו שירותא דצלוחא דמיושב כדין כל אינון דרגין פתחין תרעין וכדין (שיר ג ו) כתימרות עשן כתיב מה תמרות עשן דקטורת סלקא ומתחבראן דרגין אלין באלין אוף הכא איהי צלוחא דתמרות עשן איהי מתחבראן ומתקשראן אלין באלין דהא

אהו מקשר לון ואו' כלם אהובים כלם קדושים וכו':	אהובים כולם קדושים וכו'.
לבתר אהבה רבה לסלקא ולאתקשרא בימינא ויחודא דשמע ע' רברבא ד' רברבא וסימנא ע"ד היינו דכתיב (שמואל א' יב ה) ע"ד ה' בכם אשתארו אתון ש"מ במ' פתוחה לפי שמ' פתוחה מלך תתאה מם סתומה מלך עלאה אשתארו אתון ש"מ א"ח מהאי סטרא ש"מ ומהאי סטרא א"ח:	אחר כך אהבה רבה לעלות ולהתקשר בימין. ויחוד של שמע ע' גדולה ד' גדולה, והסימן ע"ד, זה שכתוב "ע"ד ה' בכם". נשארו אותיות ש"מ במ' פתוחה, לפי שמ' פתוחה מלך תחתון, מ"ם סתומה מלך עליון, נשארו אותיות ש"מ א"ח, מהצד הזה ש"מ ומהצד הזה א"ח.
אמר רב המנונא סבא כל מאן דמיחד יחודא דא בכל יומא חדוא זמין ליה מלעילא מאתון אלין ש"מ מהאי סטרא א"ח מהאי סטרא ומצרף אתון אלין למפרע שרי ובמישר סיים וסי' אשמח דכתיב (תהלים קד לד) אנכי אשמח בה' בה' ממש והכי אית בספרא דחנוך:	אמר רב המנונא סבא כל מי שמייחד יחוד זה בכל יום שמחה מזומנת לו מלמעלה מאותיות אלו, ש"מ מצד זה א"ח מצד זה, ומצרף אותיות אלו, למפרע מתחיל וביושר סיים, וסימנך "אשמח", שכתוב, אנכי אשמח בה", "בה" ממש, וכך נמצא בספרו של חנוך.
תו אית ביה עיי"ן רברבא רמז לאלין שבעין שמהן רזא דאבהן קדישין ישראל ה' אלהינו ה' אלין ד' בתי דתפילין דאחיד לון (א"ח) ד' רברבא דא קשר של תפילין דאיהי אחידת בהו והוא רזא לחכימין ולא אתמסר לגלגל ותרין רצועין נפקין מסטרא דא ומסטרא דא רזא תרין ירכין דהאי א"ח דנביאי קשוט אחידן ביה ועוד א"ח רמז לפסוק דאמר (שיה"ש ה ב) פתחי לי אחותי ולבית אמת ויציב ואמאי ויציב דא תרגומו אלא דא יעקב ודא יוסף ואצטריך לאתדבקא בתרוייהו:	עוד יש בו ע' גדולה, רמז לאלו שבעים שמות, סוד של האבות הקדושים. "ישראל ה' אלהינו ה'" אלו ארבעה בתים של התפילין שאוחז אותם. (א"ח) ד' גדולה זה קשר של תפילין שהיא אחוזה בהם, והוא סוד לחכמים ולא נמסר לגלות. ושתי רצועות יוצאות מצד זה ומצד זה, סוד של שתי ירכים של זה א"ח שנביאי אמת אחוזים בו. ועוד א"ח רמז לפסוק שאמר "פתחי לי אחותי". ואחר כך אמת ויציב, ומדוע ויציב זה תרגומו, אלא זה יעקב וזה יוסף וצריך להתדבק בשניהם.
ולבית צלותא מעומד תלת קדמאין דאינון מגן ומחיה והאל הקדוש מגן אית ביה מ"ב תיבין רזא דשמא קדישא דמ"ב אתון ואית לאכללא ליה בלבא ולאתקשרא כשלהובא בגחלתא ברחימו ודא איהו ברכתא דימינא:	ואחר כך תפלה של עמידה, שלשה ראשונות שהן מגן ומחיה והאל הקדוש. מגן יש בה ארבעים ושתיים תיבות, סוד של שם הקדוש של ארבעים ושתיים אותיות, ויש לכלול אותו בלב ולאתקשר כשלהבת בגחלת באהבה, וזו היא ברכה של הימין.
מחיה אית ביה מ"ט תיבין ברזא דחמשין תרעין חסר חד ואית שמא בגבורה ה' ואיהו את"ה גבור לעולם אדנ"י ורזא דיליה אגל"א וברזא אחרא יגל"א וכולא רזא חדא מגבורתא דברכאן דיהודה (בראשית מט ח-יא) אתה יודוך אחיך גו"ר אריה יהודה ל"א יסור שבט מיהודה אוסר"י לגפן עירה בדא אתער	מחיה יש בה מ"ט תיבות, בסוד של חמשים שערים חסר אחד, ויש שם בגבורה ה', והוא אתה גבור לעולם אדנ"י, וסוד שלו אגל"א, ובסוד אחד יגל"א, והכל סוד אחד מגבורות של הברכות של יהודה, "אתה יודוך אחיך", "גור אריה יהודה", "לא יסור שבט מיהודה", "אוסרי לגפן עירה" בזה מתעורר יהודה בגבורה קדושה, וזו היא

ברכת השמאל.	יהודה בנבורתא קדישא ודא איהו ברכתא דשמאלא:
בקדושה יש ארבע עשרה תיבות, עשר אמירות וארבע אותיות, וזה כולל לכל הצדדים ואחוז מסוף העולם ועד סוף העולם. שלש אחרונות אינן בחשבון זה של התיבות, והן רצה ומודים, שני עמודים תומכי התורה. שים שלום עץ החיים שהוא שלום הבית שלום של הכל.	קדושה אית בה ארביסר תיבין עשר אמירן וד' אתון ודא כליל לכל סטרין ואחיד מסייפי עלמא עד סייפי עלמא תלת בתראי לאו אינון בחשבון דא בתיבין ואינון רצה ומודים תרין עמודים תומכי דאורייתא שים שלום אילנא דחיי דאיהו שלמא דביתא שלמא דכלא:
וביניהם באמצע אלו הברכות שתקנו הקדמונים, וכך בארוה.	שז/ב
לאחר שסיים תפלתו והודה על חטאיו נפילת אפים, שכך בארוה שיעשה כל מה שעשה משה רבינו עליו השלום תפלות ותחנונים ובקשות ונפילת אפים, שכתוב "ואתנפל לפני ה'", וכיון שנכנס בכל אלו המדרגות העליונות ונקשר הכל בכולם יש לרדת למטה, הואיל וירד למטה צריך נפילת אפים באלף בית.	ובין כך באמצעיתא אינון ברכאן דתקינן קדמאי והכי אוקמוה:
למה, כיון שהתפלל תפלתו והודה על חטאיו, מכאן ולהלאה מראה עצמו שמוסר נפשו לאדונו באהבה, שכתוב "אליך ה' נפשי אשא", ונוח לו לאותו	לבתר דסיים צלותיה ואודי על חוביה נפילת [אנפין] הכי אוקמוה (אנפין) דיעביד ⁶⁹⁴⁶ כל מה דעבד משה רבינו עליו השלום צלותא ותחנונין ובעותין ונפילת אנפין דכתיב (דברים ט יח) ואתנפל לפני ה' וכיון דעאל בכל אינון דרגין עלאין ואתקשר כולא בכולהו אית לנחתא לתתא הואיל ונחית לתתא אצטריך נפילת אנפין באלפא ביתא:
ממה כיון דצלי צלותיה ואודי על חוביה ⁶⁹⁴⁷ מכאן ולהלאה אחזי גרמיה דמסר נפשיה למאריה ברחימו דכתיב (תהלים כה א) אליך ה' נפשי אשא ⁶⁹⁴⁸	מ"ט כיון דצלי צלותיה ואודי על חוביה ⁶⁹⁴⁷ מכאן ולהלאה אחזי גרמיה דמסר נפשיה למאריה ברחימו דכתיב (תהלים כה א) אליך ה' נפשי אשא ⁶⁹⁴⁸

⁶⁹⁴⁶ "נפילת הכי אוקמוה אנפין דיעביד" נמחק בזהר חדש, ובמקומו איתא "נפילת אפים נפילת אנפין מה היא הא אוקמוה דקא עביד".

⁶⁹⁴⁷ נהג מורי זלה"ה לומר ולפרט הוידוי כולו אפילו שלא היה בו חטא והיה אומר כי כל האדם אעפ"י שלא ימצא בו צריך להתוודות עליהם בפרטות ולזה נתקן בלשון רבים וכן צ"ל בלשון רבים חטאנו וכו' ולא חטאתי והטעם כי כל ישראל הם גוף אחד וכל אחד מישראל הוא אבר אחד פרטי כי זהו הערבות שאדם ערב בעד חבריו אם יחטא לכן אעפ"י שאין בו אותו עון עכ"ז ראוי הוא להתוודות עליו כי כשעשוהו חבריו הרי כאלו הוא עשהו בעצמו לכן נאמר בלשון רבים אפילו אם האדם מתוודה בביתו ביחיד לומר כי מה שחטא נחשב כאלו עשינו אני והוא חטאנו אותו ביחד מצד ערבות הנשמות וכו' אמנם סוד הוידוי בסוד ונשא השעיר עליו את כל עונותם והוא נפרש מן הקדושה ע"י אותו החלק שלוקח בעת הוידוי וכו' כשתאמר הוידוי אז על כל מלה ומלה שתאמר אשמנו בגדנו תכה באגרופך על הלב וסוד הדבר כי לעולם הלא האדם ע"י חטאיו הוא גורם שיסתלק המוחין ויחזרו למעלה במקום הסתום ואמנם כבר בארנו סוד הלב של אדם שהוא בחזה ונעשה כשיוצאין הארת חו"ג היוצאין מיסוד אמא הנפסק בחזה אשר שם הוא בחינת הלב כי בתחלת יציאת המאורות נעשה שם האורות גדולות והוא בחינת הלב לכן צריך אדם להכות בלבו להורות כי הוא גורם להעלות החסדים למקום הסתום ומנען מן המקום מגולה מן הלב לכן יכוין כי ע"י הוידוי שאומר מתכפרין עונותיו ועם זה החסדים יורדין ומתגלגלן בחזה כי שם מקום גלויין ואז הם מתגלגלן שם במקום הלב (פע"ח סליחות ד).

⁶⁹⁴⁸ הנה בתפלה ב' מיני מסירות למיתה עם מה שאנו מוסרים עצמינו על קדוש השם בק"ש ועם מסירה למיתה בנ"א כנודע והענין כי יש ב' מיני זיווגים באצילות העליון אחד זיווג חו"ב ואחד זיווג ת"ת ומלכות ואי אפשר לשניהם בלי מ"ן אמנם מ"ן דמלכות הם נשמות הצדיקים וכאשר ימסור עצמו למיתה וכאלו נפטר מן העולם ותדבק נשמתו למעלה ביסוד שלה בסוד באר ויעשה באר מים חיים ואז יוצא מ"ד מת"ת וזווג זה הקדוש נעשה כתיקונו וז"ס אליך י"י נפשי אשא להעלות נשמתו למעלה ויעשה בירא דמיין נבעין מתתא ונבעין מלעילא נביע מתתא מנשמותיהן דצדיקייא ונביע מלעילא מן דוכרא ומ"ן דבינה המשובחים הם הצדיקים המוסרין עצמו על ק"ה

וניחא ליה לההוא סטרא דשריא ביה מותא עביד ליה נייחא וע"ד באלפא ביתא דא לית בה לא וא"ו ולא קו"ף ולא ביי"ת ואית ביה פ' באתריה (ס"א בסופיה) מ"ט בגין דנפילת דא דמסר בר נש נפשיה למותא ואצטריך לכוונא רעותיה ולמעבד נחת רוחא לההוא סטרא דשרא ביה מותא כמה דעביד קוף בחרבה בהרים אחזי גרמיה כמית קמי חיות בגין דרחיל מנהון וכד קריבין לגביה וחשיבו למיכל ולקטלא יתיה חמו יתיה דנפיל ומית וחשבי דאיהו מית וכדין תבן לאחורא וע"ד אסתלקו תלת אתוון אלין דלא ידעי בהו אלא קב"ה בלחודוי:	צד ששורה בו מיתה, עושה לו נחת. ועל זה באלפא ביתא זו אין בה לא וא"ו ולא קו"ף ולא ביי"ת, ויש בה פ' במקומה (בסופה), למה, משום שנפילה זו שמוסר בן אדם נפשו למיתה, וצריך לכוון רצונו ולעשות נחת רוח לצד ההוא ששורה בו מיתה, כמו שעושה הקוף בחרבה בהרים, מראה עצמו כמו מת בפני החיות משום שמפחד מהם, וכאשר מתקרבים אליו וחושבים לאכול ולהרוג אותו, רואים אותו שנופל ומת, וחושבים שהוא מת, ואז חוזרים לאחוריהם, ועל זה הסתלקו שלש אותיות אלו שלא ידעו בהם אלא הקדוש ברוך הוא לבדו.
ועכ"ד ברעותא דלבא שוי גרמיה ומסר ליה נפשיה ברחימו וקב"ה חשיב עלוי כאלו נמיל נשמתיה מניה בגין דאית חובין דעביד בר נש דלא מתכפראן אלא בשעתא דנפקת נשמתיה מניה מהאי עלמא הה"ד (ישעיה כב יד) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותו:	ועם כל זה, ברצון הלב משים עצמו ומוסר לו נפשו באהבה, והקדוש ברוך הוא חושב עליו כאילו נוטל נשמתו ממנו, משום שיש חטאים שעושה אדם שלא מתכפרים אלא בשעה שיוצאת נשמתו ממנו מזה העולם, זהו שכתוב "אם יכופר העוון הזה לכם עד תמותו".
והשתא דאתחשיב ליה דנמיל קב"ה נשמתיה ואיהו יהיב ליה ברעותא וההיא שעתא קיימא לכפרא על כל חובוי ואשלים לכל סטריין ולההוא סטרא דאתמר ועל כל דא עולה ואסתלקת בין תריין דרועין בחבוקא דרחימו כדקא יאות ואיהו (שיה"ש ג ו) מקושרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל:	ועתה שנחשב לו שנטל הקדוש ברוך הוא את נשמתו, והוא נתן לו ברצונו, ואותה שעה עומדת לכפר על כל חטאיו, והשלים לכל הצדדים ולאותו צד שנתבאר. ועל כל זה עולה ונכנסת בין שתי זרועות בחבוק של אהבה כראוי, והיא "מקושרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל".
אמר ר"ש אסור ליה לבר נש לטעום כלום עד דיכול מלכא עלאה ומאי איהו צלותא וצלותא דבר נש כגוונא דא בקדמיתא מזמין לדיוקנין דחקיקין בכרסייא על אינון בריין דמתפשטי רוחין דלהון (ס"א יסודא) יחודא בהאי עלמא מנייהו והיינו דכתיב (תהלים קד כד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה וגו' דאיברין דאתחזון לקרבנא רוחא דילהון מתפשטי	אמר רבי שמעון אסור לו לאדם לטעום כלום עד שיאכל המלך העליון, ומה הוא תפלה. ותפלה של אדם כדוגמת זה, בראשונה מזמין לצורות שחקוקות בכסא על אלו הבריות שמתפשטות הרוחות שלהם (יסוד) (ב) יחוד בזה העולם מהם, וזה שכתוב "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה וגו'", שאברים שראויים לקרבן הרוח שלהם, מתפשטים עליהם ארבע צורות ומזומנת על בריות אלו, וזה שאנו

שהיא הבינה הנקראת שם גדול וקדוש הוא לעלות ממטה למעלה בסוד הקדוש שהוא חכמה אבל מסירות עצמו למיתה הוא בסוד מלכות שהוא אתר דמותא וקדוש השם למעלה וז"ס כי עליך הורגנו כל היום עליך ממש כי הם למעלה ממלכות ובמוסר עצמו למיתה כתיב אליך י"י נפשי אשא אליך ולא עליך כי הם למטה במלכות וז"ס אפילו הוא נוטל נפשך הוא דייקא בסוד ועבד הלוי הוא דהיינו בינה המעלה נשמות הצדיקים לעלות בהם למחשבה עליונה וז"ש למשה שתוק כך עלה במחשבה על ר"ע כשנהרג על קדוש השם (פע"ח נפילת אפים ד').

עליהו ארבע דיוקנין ומזמנן על בריין אלין והיינו דקאמרינן והאופנים וחיות הקודש וכל אינון חיילין אחרנין דקא מתפשטי מנייהו:	אומרים והאופנים וחיות הקודש, וכל אותם חיילות אחרים שמתפשטים מהם.
ולבתר כהנא רבא קאמר חד שמא קדישא היינו אהבת עולם אהבתנו וגו' ויחודא רבא מיחדי דהיינו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד (דברים ו ד) ולבתר ליואי קא מתערי לנגונא דהיינו (שם יא יג) והיה אם שמוע תשמעו וגו' דא נגונא דלואי בגין לאתערא סטרא חד ולבתר ישראל דא אמת ויציב ישראל סבא דקיימא על קרבנא דא היא דרגין עלאין פנימאן וכלא קיימא על פתורא:	ואחר כך כהן גדול אומר שם אחד קדוש, וזה אהבת עולם אהבתנו וגו', ויחוד גדול מייחדים דהיינו "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד". ואחר כך הלויים הם מעוררים לנגון דהיינו "והיה אם שמוע תשמעו וגו'", זה נגון הלויים כדי לעורר צד אחד. ואחר כך ישראל זה אמת ויציב, ישראל סבא, שעומד על הקרבן. זו היא מדרגות עליונות פנימיות, והכל עומד על השלחן.
אבל לית רשו לחד מנייהו לאושטא ידא ולמיכל מן קרבנא עד דמלכא עילאה אכיל והם שלש ראשונות ושלש אחרונות כיון דאיהו אכיל יהיב רשו לארבע דיוקנין (ולכן) [ולכל] אינון סטרין דמתפרשן מנייהו למיכל:	אבל אין רשות לאחד מהם להושיט ידו ולאכול מן הקרבן עד שהמלך העליון יאכל, והם שלש ראשונות ושלש אחרונות. כיון שהוא אוכל, נותן רשות לארבע צורות ולכל אלו הצדדים שמתפשטים מהם לאכול.
כדין אדם דאיהו דיוקנא דכליל כל שאר מאיך ואנפיל על אנפוי ומסר רוחיה וגרמיה לגבי אדם דחקיק על אינון דיוקנין ולאיתערא ליה עליה כדקא חזי והיינו (תהלים כה א) אליך ה' נפשי אשא תלת דיוקנין אחרנין וכל אינון דמתפשטי מנייהו תהלה לדוד והיינו יביעו ירננו יאמרו ידברו בלהו אכלי ואתהנון כל חד וחד כדחזי ליה:	אז אדם שהוא דמות שכוללת כל השאר, יורד ונופל על פניו, ומוסר רוחו ועצמו לגבי אדם שחקוק על אותם הדמויות, ולעורר לו עליו כראוי, וזה "אליך ה' נפשי אשא", שלש צורות אחרות וכל אלו שמתפשטים מהם. "תהלה לדוד" והיינו "יביעו", "ירננו", "יאמרו", "ידברו", כולם אוכלים ונהנים כל אחד ואחד כראוי לו.
מכאן ולהלאה לימא בר נש עאקו דלביה (תהלים כ ב) יענך ה' ביום צרה עאקו דעוברתא דיתבא בעאקו ואתהפכו בלהו סניגורין עליה דבר נש ושלש פסיעות שעושה הכוונה בהם למיכא"ל וגבריא"ל רפא"ל שיצא משלש מחנות שכינה ועל זה כתוב "אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו".	מכאן ואילך יאמר אדם צרת לבו "יענך ה' ביום צרה", צרה של המעוברת שיושבת בצרה, ומתהפכים כל הסניגורים על האדם. ושלש פסיעות שעושה הכוונה בהן למיכא"ל וגבריא"ל רפא"ל, שיצא משלש מחנות שכינה. ועל זה כתוב "אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו".
סימן טו דף רעח ע"ב:	
⁶⁹⁵⁰צולמא דעל בר נש כרסייא מרובעת בארבע חיון ואדם לשבת על	הצלם שעל אדם, כסא מרובע בארבע חיות, ואדם לשבת על הכסא. כל אבר ואבר של הצלם הזה הוא

⁶⁹⁴⁹ רסה ע"א (הערת הזהר).

⁶⁹⁵⁰ צ"ע מקור לדברים אלו.

הכסא כל אבר ואבר דהאי צולמא איהו מלאך דאיהו ממנא על כל פקודא ופקודא כמה דאוקמוה מארי מתניתין עשה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד:	מלאך שהוא ממונה על כל מצוה ומצוה, כמו שבארוהו בעלי המשנה עשה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד.
צולמא ברשיעיא ע"ז ד' חיון דיליה עון משחית אף וחימה ד' אנפין דע"ז נשג"ז ובגין דא (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו דא מטטרו"ן מאן אלהים דברא ליה דא אלהים חיים ומלך עולם בצלם אלהים ברא אותו סמא"ל דמניה אלהים אחרים דאתמר ביה (שמות כ ג) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני אם זכה ברא ליה אלהים בצולמא דמטטרו"ן עבד תחות רביה והאי איהו ויברא אלהים את האדם בצלמו בהאי דיוקנא ואם לא זכה צלם דסמא"ל:	צלם ברשעים עבודה זרה. ארבע חיות שלו עוון, משחית, אף וחמה. ארבע פנים של עבודה זרה נדה, שפחה, גויה, זונה. ולכן "ויברא אלהים את האדם בצלמו" זה מטטרו"ן. מי האלהים שברא אותו, זה אלהים חיים ומלך עולם. "בצלם אלהים ברא אותו", סמא"ל שממנו אלהים אחרים, שנאמר בו "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני". אם זכה "ברא אותו אלהים" בצלם של מטטרו"ן, עבד תחת רבו, וזהו "ויברא אלהים את האדם בצלמו" בזו הצורה, ואם לא זכה, צלם של סמא"ל.
תנינא מלאך המות דאיהו תחות רשותא דקב"ה למידן ביה בר נש בגיהנם	למדנו, מלאך המות שהוא תחת רשות של הקדוש ברוך הוא לדון בו אדם בגיהנם
שח/א	
אם לאו הוא צדיק ובג"ד (בראשית ב ז) וייצר יצירה לטב מטטרו"ן למעבד (למהוי) ליה עזר באורייתא בפקודין והאי איהו (בראשית ב יח) אעשה לו עזר ואם לא זכה יצירה לבייש סמא"ל⁶⁹⁵¹ דאיהו כנגדו למחטי ליה למדן ליה בגיהנם ותרוייהו אזלין עם ב"נ בתרין צולמין:	אם לא שהוא צדיק, ולכן "ויצר" יצירה לטוב, מטטרו"ן, להעשות (להיות) לו עוזר בתורה במצוות, וזהו "אעשה לו עזר" ואם לא זכה יצירה לרע סמא"ל שהוא כנגדו להחטיא אותו לדון אותו בגיהנם ושניהם הולכים עם האדם בשני צלמים.
ויפח באפיו נשמת חיים (שם ז) דא צולמא דקב"ה שכינתא דאתמר בה (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה וקב"ה הוא בהאי צולמא שליט על תרווייהו והאי צולמא תיבת נח עורב ובת זוגו לקבל קב"ה ושכינתיה בגלותא ארמיו רזא דא וישלח את העורב בקדמיתא דא יצר הרע דשלח ליה עם ב"נ בהאי עלמא דאקדים כגוונא דאקדים ליעקב וכגוונא דתבן דאקדים לחיטה אי אשכח ההוא גוף מחויב בכמה חובין מלוכלך בטנופין דעבירות אתמר ביה ולא חזר עורב	"ויפח באפיו נשמת חיים" זה צלם של הקב"ה, שכינה שנאמר בה ומלכותו בכל משלה, והקב"ה שולט על שניהם בצלם זה. וצלם זה הוא תיבת נח, עורב ובת זוגו, כנגד הקב"ה ושכינתו בגלות רמז סוד זה. "וישלח את העורב" בתחילה, זה יצר הרע ששלח לו עם אדם בעולם הזה, שהקדים כעין שהקדים ליעקב וכעין שתבן הקדים לחטה. ואם נמצא אותו גוף מחויב בכמה חטאים, מלוכלך בטינופת של עבירות, נאמר עליו ולא חזר עורב בשליחות אדונו. ואחר כך "וישלח את

⁶⁹⁵¹ עי' לעיל רפב ע"ב: עץ הדעת טוב ורע דאיהו טוב מטטרו"ן רע סמא"ל, וכן הוא בח"ב קטו ע"א, ותיקו"ז ק ע"א. ועי' בהגר"א על תז"ח מא ע"ד: חנוך בן ירד מט"ט ובנוי דקין הוא ס"מ כידוע. ועי' תז"ח כה ע"א: לקבל מ"ט מן מטטרו"ן אנון מ"ט פנים טהור ומסטרא דסמא"ל מ"ט פנים טמא ומאן דזכי לחברא ה' למ"ט פנים דטהור דאיהו חמשה חמשי תורה אתעביד מטה למחאה בה ליצרה באת י' דאיהי עשר מחאן והינו ה"י מן אלהים ובגין דא אתקרי מטה האלהים ובעל האי מטה איהו ר'.

בשליחותא דמאריה לבתר (בראשית ח ח) וישלח את היונה מאתו דא יצר הטוב :	היונה מאתו" דא יצר הטוב.
דף רפ ע"ב – סימן טז:	
⁶⁹⁵²פקודא ליבם אשת האח ורזא דא הא אוקימנא דאיהו עביד טיבו וקשוט עם אחוהי מיתא דלא לשתצי מההוא עלמא בגין דההוא ב"נ דמית בלא בגין לא אעבר כותלא דפרזלא למיעל גו פלטרין דמלכא⁶⁹⁵³ בגין דכותלא דפרזלא קיימא בין האי עלמא לעלמא אחרא⁶⁹⁵⁴ ובתר ההוא כותלא קיימן אלף שתין ריבוא מלאכי חבלה וכלהו אקרין מארי תריסין מארי דבבו סייפי שננן דנורא מלהטן בידיהו וגו ההוא כתלא אית (ביה) שתין אלפי היכלין דחשוכא וכל היכלא והיכלא אית ביה כוין פתיחן לגיהנם:	מצוה ליבם אשת האח וסוד זה הרי העמדנו שהוא עושה טוב ואמת עם אחיו המת, שלא יכלה מאותו עולם, לפי שאותו אדם שמת ללא בנים, לא יעבור הכותל של ברזל להיכנס תוך הפלטרין של המלך, לפי שכותל של ברזל עומד בין העולם הזה לעולם האחר, ואחרי אותו הכותל עומדים אלף ששים ריבוא מלאכי חבלה, וכולם נקראים בעלי מגנים, בעלי שנאה, חרבות שנונים של אש לוהטים בידיהם, ותוך אותו כותל יש ששים אלף היכלות של חושך, וכל היכל והיכל יש בו חלונות פתוחים לגיהנם.
וכל אינון דלא זכו בבנין בהאי עלמא כד נפקין מיניה אזלין לאעלא לההוא עלמא אחרא ופגעין גו ההוא כותלא ונפקין כל אינון מארי תריסין וטרדין לון ועאלין לון גו אינון היכלין ויתבין תמן עד דיתפרקון ובכל יומא ויומא טעמין טעמא דגיהנם אע"ג דאיהו זכאה בר אי זכותיה סגי וזכותא דאבהן והני אינון דאשתדלו בהו ולא יכלי בגין דכל אינון דלא אתפשט מנהון דיוקנא דלעילא בהאי עלמא לא עאלין גו ההוא עלמא:	וכל אלה שלא זכו בבנים בעולם הזה, כאשר יוצאים ממנו הולכים להיכנס לאותו עולם אחר, ופוגעים בתוך אותו כותל, ויוצאים כל אלה בעלי מגנים וטורדים אותם, ומכניסים אותם בתוך אותם היכלות ויושבים שם עד שיגאלו. ובכל יום ויום טועמים טעם גיהנם, אע"פ שהוא זכאי חוץ מאם יש לו זכות גדולה וזכות אבות. ואלו הם אותם שהשתדלו בהם ולא יכלו, לפי שכל אלה שלא התפשט מהם צורה שלמעלה בעולם הזה לא נכנסים תוך אותו עולם.
וכל אינון דלא אשתדלו בהאי עלמא בבנין כד נפקי מהאי עלמא קריבו גו האי כותלא ונפקין הנהו מארי תריסין וטרדין לון בנורא מלהטא וגו אינון היכלין אית היכלא חדא וההוא היכל אקרי היכל פועלי און ונטלין ליה ועאלין ליה בההוא היכלא ותמן אתטריד בכל יומא ודא קשה מגיהנם אי אית ליה פרוקא יאות ואי לאו לא נפיק מתמן לעלמין:	וכל אלה שלא השתדלו בעולם הזה בבנים, כאשר יוצאים מהעולם הזה מתקרבים לתוך אותו כותל, ויוצאים אלה בעלי מגנים וטורדים אותם באש לוהטת. ותוך אלה היכלות יש היכל אחד ואותו היכל נקרא היכל פועלי און, ולוקחים אותו ומכניסים אותו באותו ההיכל ושם נטרד בכל יום, וזה קשה מגיהנם. אם יש לו גאולה, יפה, ואם לא, לא יצא משם לעולמים.

⁶⁹⁵² צ"ע מקור לדברים אלו.

⁶⁹⁵³ ע"י ח"א קפו ע"ב.

⁶⁹⁵⁴ סוד הערלה החופה על הברית, כי הברית הוא מקום ירידת השפע משמים לארץ שהולך ע"י מחיצות הכוכבים והמזלות שהם ז' כוכבים סוד ז' מלכים שכל א' מושל בעולם, וכאשר יש הסתרת פנים אז הם בסוד בורות נשברים אשר לא יכילו המים, והוא הערלה המכסה על מקום ירידת השפע בסוד מ"ש (ברכות ל"ב ע"ב) מיום שחרב בהמ"ק נפסקה מחיצה של ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים, ולכן אז ניטלה המלוכה מישראל, כי אין להם מציאות במזל ובטבע כלל כי (שבת קנ"ו ע"א) אין מזל לישראל, ונתנה המלוכה לאדום והם ז' מלכים וגו' (פת"ש תיקון ג).

וע"ד כתיב (תהלים קכז ה) אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם וגו' כד אית לון פרוקא לאינון דלא זכו אצטריך לההוא אתתא ממש דהוא שבק תמן באתר דנפשיה ורעותיה הוה שוי תדיר ואידבק ברעותא ותיאובתא וכד אשתמש בההוא אתר אחוה דמיתא ההוא דביקו דתיאובתא דנפשא דשבק בההוא אתר איתער באתערותא דאתתיה דאתערת לגביה ואחוה דשוי רעותיה באחוה בההוא אתר:	ועל זה נאמר "אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם וגו'", כאשר יש להם גאולה לאותם שלא זכו, יצטרך לאותה אשה ממש שהוא עזב שם במקום שנפשו ורצונו היה נמצא תמיד, ונדבק ברצון ותשוקה, וכאשר השתמש באותו מקום אחיו של המת, אותו דביקות של תשוקת הנפש שעזב באותו מקום מתעוררת בהתעוררות של אשה שמתעוררת אליו, ואחיו ששם רצונו באחיו באותו מקום.
כדין אתער דא מתער לההוא מיתא באינון היכלין ונפק מתמן וחד ממנא מאינון מארי תריסין אתי עמיה ואתהדר ב"נ לההוא אתר (איוב לג כה) וישוב לימי עלומיו ההוא ממנא קרי עליה ווי דנפיק אנריה בטיקוליה מאן דהוה סיב אתהדר רביא לחייכא ביה ועכ"ד קב"ה רעותיה למעבד עמיה טיבו לאיתקנא בהאי עלמא ודא איהו דמאריה אתרעי ביה רביא מתריסר שנין דלא אשלים לעשרין או דאיהו רביא דלא נסיב קב"ה אעקר ליה ושתיל ליה לבתר בסטרא דאבוי בקשוי ודא לא אויל לההוא כותלא:	אז כשהתעוררו זה מתעורר לאותה מיתה באותם היכלות ויצא משם, וממונה אחד מאלה בעלי מגינים באים עמו, וחוזר אדם לאותו מקום, "וישוב לימי עלומיו", אותו ממונה קורא עליו אוי שיוצא שכרו במאזנים, מי שהיה זקן חוזר להיות נער לשמוח בו. ועכ"ז הקב"ה רצונו לעשות עמו טוב, להיתקן בעולם הזה, וזהו שאדונו רוצה בו, נער מ"ב שנה שלא השלים לעשרים או שהוא נער שלא נשא, הקב"ה עוקר אותו ושותל אותו אחר כך בצד של אביו בקושי, וזה לא הולך לאותו כותל.
בין גן עדן וגיהנם איכא חד טינרא ודא הוא טינרא דמחלוקת אמאי אקרי הכי בגין דכל בני עלמא עבדין פליגא במאריהון על ההוא רביא וקב"ה חמי ביה דלא יצלה דאי אתקשי לא אתנטע בנטיעא שפיר והשתא דאיהו רכיכא ויאות לאתעקרא אתעקר ושתיל ליה קב"ה כד אתעקר עאל לגבי ההוא טינרא ותמן היכלין ידיעאן לאילין וחילין ומשריין סגיאין קיימין תמן דממונה עליהו וכלהו בחשבנא קיימי וקיימי תמן עד דאתפריקו בסטרא דאבוי ואם לא אבוי זמנין דקיימי לחמשין שנין ועביד ביה קב"ה טיבו ואיפרק בקריבא דקריב ליה או אחוה וכמה פרוקא אומין קב"ה לההוא ב"נ:	בין גן עדן וגיהנם יש אבן אחת וזהו אבן של מחלוקת. למה נקראת כך, לפי שכל בני עולם עושים מחלוקת באדונם על אותו נער, והקב"ה רואה אותו שלא יצליח שאם יתקשה לא ינטע בנטיעה טובה, ועכשיו שהוא רך וראוי להעקר, נעקר ושותל אותו הקב"ה. כאשר נעקר נכנס לתוך אותה אבן, ושם היכלות ידועים לאלה וחיילות ומחנות רבים עומדים שם שממונה עליהם וכולם עומדים בחשבון, ועומדים שם עד שיגאלו בצד אביו, ואם לא אביו, לפעמים עומדים לחמשים שנה, ועשה בו הקב"ה טוב ונגאל בקרוב שקרוב לו או אחיו. כמה גאולה הזמין הקב"ה לאותו אדם.
גופא קדמאה מה תהא מניה שאלתא שאילו קמיה חברייא אי יתקיים ההוא גופא אי לאו אי תימא דלא יתקיים וכי ייבדון עובדי ידוי דקב"ה אי חייבא הוה סגי ולא אתחזי לאתקיימא לא שאילנא	הגוף הראשון מה יהיה ממנו, שאלה נשאלה לפני החברים אם יתקיים אותו גוף אם לא. ואם תאמר שלא יתקיים, וכי יאבדו מעשי ידיו של הקב"ה. אם היה רשע הרבה ולא ראוי להתקיים לא

שאלתי, שודאי נאבד ולא התקיים, אבל כמה הם שחזרו לאותו עולם ונתקנו, הגוף מה יהיה ממנו. אותו גוף לא נאבד שהרי הקב"ה לא יאבד מעשי ידיו, ובריותיו עתידים לעשות מהם, והם היו גופים שחזרו	דודאי אתאביד ולא אתקיים אבל כמה אינן דאתהדרו להאי עלמא ואתתקנו גופא מה תהא מניה ההוא גופא לא אתאביד דהא קב"ה לא יאבד עובדי ידיו ובריין זמינין למעבד מנייהו ואינן הוו גופין דאתהדרן
שח/ב:	
בלא רוחא כד זמין קב"ה לאחאה מתייא אלן יתבנון ויקומון ארבעין יומין בלא רוחא וקב"ה חס עלייהו ומשדר עלייהו רוחא דנשיב בגנתא דעדן ויקומון בקיזמיהון ויהון שמשין לצדיקייא דאתעסקין באורייתא ואלין ימותון כמלקדמין ולבתר יקיימון לון וע"ד כתיב (קהלת ד ב) ושבח אני את המתים שכבר מתו מקדמת דנא:	ללא רוח. כאשר עתיד הקב"ה להחיות מתים, אלה יבנו ויקומו ארבעים יום ללא רוח, והקב"ה חס עליהם ושולח עליהם רוח שנושבת בגן עדן ויקומו בקיומם, ויהיו שמשים לצדיקים שיתעסקו בתורה, ואלו ימותו כמקודם, ואחר כך יקיימו אותם, ועל זה נאמר "ושבח אני את המתים שכבר מתו" מלפני כן.
כד יקומון ינדעון למאריהון ידיעא דלא ברירא כשאר בני נשא ואלין שמשין דעמא קדישא בספרא דשלמה על אלן גופין כתיב (דניאל יב ב) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה וגו' ואלה וגו' בין זכאין בין חייבין יקומון וע"ד כתיב בהו באורח סתים ורבים ולא כתיב מאן אינן ובגין כל דא אע"ג דאמרינן דאתבארו לאו הכי דהא לית לן גופא מאלין דלא יקומון דור המבול ודור הפלגה ויתברון כמלקדמין דור המבול מה כתיב בהו (בראשית ו יב) כי השחית כל בשר את דרכו מחבלין ההוא שייפא בג"כ אתענשו אוף הכא כל אינן דלא זכו לבנין לית לון חולקא בההוא עלמא עד דמתתקנו ואפילו לחמשיין דרין אהדר לון קב"ה כמה דאתמר:	כאשר יקומו יכירו את אדוניהם ידיעה לא ברורה כשאר בני אדם, ואלה משמשים של העם הקדוש, בספרו של שלמה על גופים אלו נאמר "ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה, וגו' ואלה וגו'". בין צדיקים בין רשעים יקומו ועל זה נאמר בו באורח סתום "ורבים" ולא נאמר מי הם. ולפי כל זה אע"ג שאמרנו שהם נשברו, לא כך, שהרי אין לנו גוף מאלו שלא יקומו, דור המבול ודור הפלגה ויבראו כמקודם. דור המבול מה נאמר בו, "כי השחית כל בשר את דרכו", מחבלים אותו אבר, לכן נענשו. כמו כן כאן, כל אלה שלא זכו לבנים אין להם חלק בעולם ההוא, עד שיתקנו, ואפילו לחמישים דורות מחזיר אותם הקב"ה כמו שנאמר.
פקודא לחלוץ את יבמתו הא אתמר הואיל ולית רעותא דהאי או דהאי ולא אתתקנו בחביבו אית לחלוץ ואי תימא באתר דשריין חיים אית סנדל בשפירו דתיקונא דרגלין דכתיב (שיה"ש ז ב) מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב וגו' בגין דדא איהו אתר דשריין ביה חיים ובאתר דשריא ביה מותא לית סנדל כלל בגין דאיהו סטרא דלית ביה תיקונא דרגלין דב"ע ובג"כ לית ביה סנדל וכל אינן סטריין דמתפשטין מניה כולוהו משניין	מצוה לחלוץ את יבמתו. הרי נאמר הואיל ואין רצון של זה או זה ולא נתקנו באהבה, יש לחלוץ. ואם תאמר, במקום ששורה חיים יש סנדל ביופי של תיקון הרגלים, שנאמר "מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב וגו'", לפי שזה הוא מקום שורה בו חיים, ובמקום ששורה בו מות אין סנדל כלל, לפי שהוא צד שאין בו תיקון ברגלים של אדם ולכן אין בו סנדל. וכל אלו צדדים שמתפשטים ממנו כולם רגלים משונים עד שנשתנה כרגל תרנגול. מלכת שבא

רגלין עד דאשתני כרגלא דתרנגולא מלכת שבא כתיב (מ"א י א) ותבא לנסותו בחידות חדא דעביד לרגלוי סנדלא דסטרא אחרא מה כתיב (שם ב-ג) ויגד לה המלך את כל לבבה⁶⁹⁵⁵ ולא כתיב ויעש לה גלי לה רזא ולא אצטריך למעבד לה סנדלא דלאו אורחא להאי סטרא בהאי ובג"כ מאן דחמי בחלמיה דיהבין ליה סנדלין לרגלוי ודאי חיינ אתמסרן ליה ומאן דחמי דאעדן מניה סנדלא בדינא דסטרא אחרא יתמסר אי לא ייתוב וע"ד אית לאשלפא להאי ולמיהב ליה גו עפרא:	נאמר "ותבא לנסותו בחידות". אחת, שעשתה לרגליה סנדל של הצד אחר. מה נאמר "ויגד לה המלך את כל לבבה" ולא נאמר ויעש לה, גילה לה סוד ולא היה צריך לעשות לה סנדל שאין דרכו של הצד זה בזה. ולכן מי שרואה בחלומו שנותנים לו סנדלים לרגליו ודאי החיים נמסרים לו, ומי שרואה שמשירים ממנו סנדל ימסר בדין של הצד האחר אם לא ישוב, ועל זה יש לשלוח לזה ולתת אותו בתוך עפר.
רזא דא סנדלא דאיהו רגיל ביה לא תשלוח בגין דלא לאעדא מניה אבל אצטריך סנדלא אחרא למשלף מניה וכמה אינון אלין מארי תריסין בההוא סטרא דמתכנפי תמן לאנעלא ההוא סנדלא לההוא סטרא ולא יכלין אהדר לגביה ההוא מיתא וקא טעין עליה קמיה דקב"ה למיחס עליה וקב"ה חס עליה ובגין ההוא סנדלא אהדר לההוא אתר ארבעין יומין ואתעדי מההוא מיתא וכל אינון מארי תריסין דילה וקב"ה יהיב ליה ענשא ופריק ליה אבל לא עאל גו מקדשא ואתר מתתקנא להו לבר מגנתא דעדן ותמן קיימין ואודן ומשבחן לקב"ה וחמן ליה מרחיק וההוא נהירו דעדונא דצדיקייא בגנתא דעדן ואכסיפו בעובדין זכאין אינון צדיקייא בעלמא דין ובעלמא דאתי:	סוד זה, סנדל שהוא רגיל בו, לא תשלוח, כדי שלא להסיר ממנו, אבל צריך סנדל אחר לשלוח ממנו. וכמה הם אלה בעלי מגינים באותו צד שמתאספים שם להנעיל אותו סנדל לאותו צד ולא יכולים. חוזר לגבי אותו מת, וטוען עליו לפני הקב"ה לחוס עליו והקב"ה חס עליו. ובגלל אותו סנדל חוזר לאותו מקום מ' יום והוסר מאותו מת וכל אלה בעלי מגינים שלה. והקב"ה נותן לו עונש וגואל אותו אבל לא נכנס תוך המקדש. ומקום מתוקן להם מחוץ מגן עדן ושם עומדים ומודים ומשבחים לקב"ה, ורואים אותו מרחוק, ואותה הארה של עידון הצדיקים בגן עדן ומתביישים במעשיהם. אשריהם צדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.
דף רפג ע"א – סימן יז:	
⁶⁹⁵⁶וכל אתוון אלין אינון (ס"א דינין) לסטריין אחרנין ולחייבא אינון כשלשלאין ורומחין לשייפין תרועה שלשלת ותרין תרועות בעשרה שופרות ואינון חד מן קשר"ק ותניינא מן קר"ק ואינון עמודא דאמצעיתא ותניא צדיק כל חד עמודא דאמצעיתא:	וכל אותיות אלה הם לצדדים אחרים, ולרשעים הם כשלשלאות ורומחים לאברים. תרועה שלשלת, ושתי תרועות בעשרה שופרות והם אחת מתקיעה שברים תרועה תקיעה, ושניה מתקיעה תרועה תקיעה, והם עמוד האמצעי, ולמדנו צדיק כל אחד עמוד האמצעי.
ישראל שלישיה לתקיעה דאברהם רחמים פשוטים ולשברים דיצחק דינין	ישראל שלישיה לתקיעה. שאברהם רחמים פשוטים, ולשברים של יצחק,

⁶⁹⁵⁵ ז"ל הפסוק: ותבא ירושלמה בחיל כבד מאד גמלים נשאים בשמים וזהב רב מאד ואבן יקרה ותבא אל שלמה ותדבר אליו את כל אשר היה עם לבבה. ויגד לה שלמה את כל דבריה לא היה דבר נעלם מן המלך אשר לא הגיד לה.

⁶⁹⁵⁶ צ"ע מקור לדברים אלו.

תברין דלבא דשברים לשון תבירו אינון הה"ד (שמות כג כד) שבר תשבר מצבותיהם צדיק איהו שלשלת תליתאה ממוצע בין צבאות דיליה תרין שפון תקיעה לפניה ותקיעה לאחריה שתי חצוצרות כסף אתקריאו:	דינים שברי הלב, ששברים לשון שבירה, הם שנאמר "שבר תשבר מצבותיהם". צדיק הוא שלשלת שלישית, ממוצע בין צבאות שלו, שתי שפתיים. תקיעה לפניה ותקיעה לאחריה שתי חצוצרות כסף נקראו.
כד נטלי מרחמי דאיהו ימינא שנים כרובים זהב אתקריאו מסטרא דגבורה דתמן כרובים (יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל וכולהו עשר אתקשרו בקשר אחד דאיהו סימן קש"ר תקיע"ה שברי"ם תרוע"ה לקבליה קשר של תפילין ואוקמוה רבנן הראה הקב"ה למשה קשר של תפילין ודא עמודא דאמצעיתא קשורא דתלת אבהן לעילא וצדיק קשורא דנצ"ח הו"ד יסו"ד והאי איהו קשר בתוך קשר חותם בתוך חותם למהוי חמרא דאורייתא נטיר מלגאו והכי חוליא לית פחות מתלת כריכין ודא שכינתא דאיהי בת יחידא קשורא בשין דשבת איהי אות דתפילין קשורא בשין דתפילין דאיהי תלת ענפי דאבהן ודא י"ש דשד"י אשתאר דלי"ת למהוי ארבע בתי דתפילין בהאי קשורא אתקשר ש"ד בשלשלת בקשורא דתפילין בזמנא דאיהו קשיר אם יצילהו אלוה יפטור גרמיה משלשלאה דמלכא:	כשנטלו מרחמים שהוא ימין, שני כרובי זהב נקראו מצד הגבורה ששם כרובים "ופני שור מהשמאל". וכל העשר נקשרו בקשר אחד שהוא סימן קש"ר תקיעה שבירה תרועה. כנגדו קשר של תפילין, ובארו חכמים, הראה הקב"ה למשה קשר של תפילין, וזהו עמוד האמצעי, קשר של שלשת האבות למעלה. וצדיק קשור של נצח הוד יסוד, וזהו קשר בתוך קשר, חותם בתוך חותם, להיות יין התורה, שמור מבפנים. וכך חוליה אין פחותה משלש כריכות, וזהו שכינה שהיא בת יחידה קשורה בש' של שבת, היא אות של תפילין קשורה בשין של תפילין, שהיא שלשת ענפי אבות, וזה י"ש של שד"י. נשאר דל"ת להיות ארבעת בתי תפילין בקשר זה נתקשר ש"ד בשלשלת בקשר תפילין. בזמן שהוא קשור, אם יצילו אלוה יפטור עצמו משלשלת של מלך.
בגין דתרועה איהי בדעת ואיהי עמודא דאמצעיתא קשר דתלת אבהן אשרי העם יודעי תרועה (תהלים פט טז) ולא אמר שומעי ומיד דאתקשר שמאל בימינא אתכפייא	לפי שתרועה היא בדעת והיא עמוד האמצעי קשר של שלשה אבות, "אשרי העם יודעי תרועה" ולא אמר שומעי. ומיד שהתקשר שמאל בימינא נכפה
שט"א	
דינא ואתגבר רחמי וקשורא דתרווייהו דעת שלשלת קשור בתקיעה ושברים וע"ד פסח ימינא ר"ה שמאלא עמודא דאמצעיתא מתן תורה ואינון (זכריה ד ב) שבעה בשבעה מוצקות ואינון שכינה עלאה כלילא משבע ספירן שכינה תתאה בת שבע ואינון ארביסר עמודא דאמצעיתא כליל תרווייהו ביד יהו"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א וכל שבע מסטרא דשכינתא הה"ד (תהלים קיט קסד) שבע ביום הללתיך לקבלהא עבדין שבע הקפות:	דין ומתגבר רחמים וקשר של שניהם דעת שלשלת קשר בתקיעה ושברים. ועל זה פסח ימין, ראש השנה שמאל, עמוד האמצעי מתן תורה. והם "שבעה ושבעה מוצקות", והם שכינה עליונה כלולה מז' ספירות, שכינה תחתונה בת שבע, והם י"ד. עמוד האמצעי כלול משניהם, ביד יהו"ה, יו"ד ה"א וא"ו ה"א. וכל שבע מצד השכינה "שבע ביום הללתיך" כנגדה עושים שבע הקפות.
סוכ"ה יאהדו"נהי כ"ו ה"ם וקב"ה לולב	סוכה, יאהדונה"י, כ"ו ה"ס. והקב"ה

וללב, ושכינה אתרוג. לולב דומה לגוף, ואתרוג ללב. ובגוף יש ח"י חוליות, לולב ח"י נענועין של הלולב. ובנטילת לולב ח"י נענועין, באנא ה' ח"י נענועין, בהודו לה' ח"י נענועין תחלה וסוף. ע"ב להבריה בהם ע"ב ממונים שממונים על רוחות רעות וטללים רעים. שבעת ימי הסוכה, שבע ספירות. סוכה, אימא עלאה שמסככת עליהם. ניסוך המים וניסוך היין מצד ימין ושמאל. וחג השמיני חג העצרת שכינה תחתונה בת המלך והמלכה. "אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם".	ושכינתא אתרוג לולב דומה לגופא ואתרוג ללבא ובגופא אית ח"י חולין לולב ח"י נענועין דלולב ובנטילת לולב ח"י נענועין באנא ה' ח"י נענועין בהודו לה' ח"י נענועין תחלה וסוף ע"ב למברח בהון ע"ב ממנן דממנן על רוחין בישינ וטללין בישינ שבעת יומי דסוכה שבע ספירן סוכה אימא עלאה דמסככא עליהו ניסוך המים וניסוך היין מסטרא דימינא ושמאלא וחג שמיני חג עצרת שכינתא תתאה ברתא דמלכא ומטרוניתא (ויקרא כג ד) אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם⁶⁹⁵⁷:
לציפרא⁶⁹⁵⁸ דמצפצפין לה בנהא בכל יומא בכמה צפצופין⁶⁹⁵⁹ ואיהי רביעת עליהו בתר דאתרביאו גרפייהו⁶⁹⁶⁰ דבנהא פרחו כלהו בתר אימא⁶⁹⁶¹ צייד חד הוה חכים בעא לציידא לון מה עביד צייד נטל לאמא דלהון וקשיר לה ואיהי צווחא בגין בנהא שמעו בנין קלא ונחתו לגבה וקשירו לון כנוונא דא אמא עלאה דאתמר בה (דברים כב ו) והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים ואינן ישראל מצפצפין לה בכמה צפצופין דצלותין וכו':	משל לצפור שמצפצפים לה בניה בכל יום בכמה צפצופים והיא רובצת עליהם. אחר שגדלו כנפיהם של בניה פרחו כולם אחרי אמא. צייד אחד היה חכם רצה לצוד אותם. מה עשה הצייד, לקח את האמא שלהם וקשר אותה, והיא צווחת בגלל בניה. שמעו הבנים קול וירדו אליה וקשרו אותם. כעין זה אמא עליונה שנאמר בה "והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים" והם ישראל מצפצפים לה בכמה צפצופים של תפילות וכו'.

⁶⁹⁵⁷ ואין הספירות באות על ישראל מסטרא דאצילות אם לא על ידי נשמה דאצילות ושכינה דאצילות על נשמות דאצילות, וזהו סוד ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם פירוש לדירתם ודאי, שיהיה לשכינה בבחינת שבת דהיינו מסטרא דאצילות דירה על ישראל, וכיצד ישמרו שיהיה לה דירה שיזכו לנשמה דאצילות והיא דירה נאה לשכינה (אור יקר).
⁶⁹⁵⁸ המלכות היא צפרא ובעת שבית המקדש קיים בהיות סדר העבודה על מכונתה וכמה מאיר מתניתין בדור שהיו בעלי שית סדרי משנה דהיינו שש קצוות תחת הבינה, ובסוד צפצופם בתורה בכל עת קננה עליהם וזהו שאמר לצפרא שהיא השכינה (אור יקר).

⁶⁹⁵⁹ והם היו ביצים מאירי מקרא ואפרוחים מאירי משנה והאם שהיא שכינה רובצת על הביצים או על האפרוחים, והיא גדלה אותם ועשאם מאירי קבלה בסוד רוח הקדש שהחכימתם, עד שכאשר נחרב הבית גלתה שכינה והיא מנדדה מדוך לדוך ומאתר לאתר, מאירי משנה ומאירי מקרא אינם יכולים להיות נודדים אחריה, אמנם מאירי קבלה נודדים עמה ונסתלקו בסלוקה, ובזמן שבית המקדש קיים היו יחד כל הבנים והאפרוחים והביצים שהם בנים מאירי קבלה, ואפרוחים מאירי משנה, וביצים מאירי מקרא כדפירשו בתיקונים (אור יקר).

⁶⁹⁶⁰ דהיינו מאירי קבלה (אור יקר). דהיינו כנפיהם מצותם העשויות על דרך האמת, לאותם הנשמות כנפים לפרוח "בכל אתר דאיהי פרכת", אמנם מאירי משנה ומקרא שהם ביצים ואפרוחים לא נתגדלו כנפיהם לפרוח, אמנם להם תיקון גדול שנעשו "ציידא" לצוד השכינה דאצילות שתשרה עליהם בגלותם, שהם מאירי משנה מטטרין דהיינו מלאך דמתמן רוחין, וביצים מאופן דהיינו סנדלפרין דמתמן נפשין, ועל ידי צידה שהם צדים השכינה עם הבנים שהם נשמות דאצילות שישירו עליהם, שכל נשמת דבריא יצירה ועשיה, יש נשמה דאצילות נגדית אליה, דהיינו סוד נשמת כל חי דהיינו תוספת נשמה כדפירשנו בהוא עובדא דסבא, והיינו נשמה דאצילות דיום טוב ומועדים (אור יקר).

⁶⁹⁶¹ ואינם נפרדים מהשכינה לעולם, אמנם אפרוחים וביצים נשארים לבדם שאין שכינה שורה עליהם מפני הגלות, והטעם כי בנים מאירי קבלה הם בסוד האצילות ושם אין גלות לכך אין אותם הנשמות נפרדות מהשכינה כלל (אור יקר).

דף רפז ע"ב תחילת האדרא זוטא – סימן ח"י:	
6962 ת"ר כשחלה רשב"י עאלו לקמיה ר' פנחס ור' חייא ור' אבא א"ל מאן (דהוא) קיימא דעלמא שכיב⁶⁹⁶³ אמר לון לא בי דינא דלעילא מעיינין בדינאי דהא אנא חזי דלית אנא מתייהב למלאכא ולדיינא דלעילא דאנא לאו כשאר בני נשא אלא האי דינא דילי קב"ה דייניה ולאן בדיניה והיינו דאמר דוד בבעותיה קמיה (תהלים מג א) שפמני אלהים וריבה ריבי וכן שלמה אמר (מ"א ח נט) לעשות משפט עבדו הוא בלחודוי ולא אחרא:	שנו רבותינו, כשחלה רבי שמעון בן יוחאי נכנסו לפניו רבי פנחס ורבי חייא ורבי אבהו. אמרו לו, מי שהוא עמוד העולם ימות. אמר להם, אין בית הדין שלמעלה מעינים בדיני שהרי אני ראיתי שאיני ניתן למלאך ולדיין שלמעלה, שאיני כשאר בני אדם, אלא הדין הזה שלי הקדוש ברוך הוא דן אותו ולא בית דינו, והיינו מה שאמר דוד בבקשתו לפניו "שפטני אלהים וריבה ריבי", וכן שלמה אמר "לעשות משפט עבדו", הוא לבדו ולא אחרים.
דהא תנן כשאדם שכיב בי דינא דלעילא מסתכלין בדיניו אית מנהון נוטין לכף זכות דאחזיין זכותיה דבר נש ואית מנהון דנוטין לכף חובה דאחזיין חוביה דב"נ ולא נפיק איניש מדינא כמה דהוה בעי אבל מאן דדאין מלכא עלאה דשליט על כלא הוא טב ולא יכיל איניש למהוי בהווא דינא בר טב מ"ט דהא תנן מכליו דמלכא עלאה נטו לזכותא תדיר והוא כוליה צד דמהימנותא ובידוי לשבקא חטאין וחובין הה"ד (תהלים קל ד) כי עמך הסליחה [למאן] (למען) תורא עמך הסליחה ולא עם אחר ובג"כ בעינא קמיה דהוא דאין דינאי ואנא איעול תליסר אבבי לעלמא דאתי ועוד דלא אעברו לון בר אבהתא ולא יהא מאן דימחי בידי דלא אתבע רשותא מנהון:	שהרי שנינו, כשהאדם שוכב, בית דין שלמעלה מסתכלים בדינו, יש מהם שנוטים לכף זכות שמראים זכותו של אדם, ויש מהם שנוטים לכף חובה שמראים חובה של אדם, ולא יוצא האיש מן הדין כמו שהוא רוצה, אבל מי שדן אותו המלך העליון ששולט על הכל, הוא טוב, ולא יכול איש להיות באותו דין פרט לטוב. מה הטעם, שהרי שנינו מדות המלך העליון נוטות לזכות תדיר, והוא כולו צד של האמונה, ובידו לעזב החטאים והעוונות זהו שנאמר "כי עמך הסליחה למען תורא", "עמך הסליחה" ולא עם אחר. ולכן בקשתי לפניו שהוא ידין דיני, ואני אכנס לשלשה עשר פתחים לעולם הבא, ועוד שלא עברו אותם רק האבות, ולא יהיה מי שימחה בידי שלא אבקש מהם רשות.
אר"ש מלה וחמו ביה מרעיה דלא הוה תמן תווחו ולא יכיל חד מנהון למללא מפומיה מדחילו רבה דהות עליהון עד דהוו יתבין סליק לון ריחי דבוסמין סגיאין וכל חד אתיישב עד דחמו לר"ש והוה ממלל מלין ולא הוו חמאן אחרא בר מניה:	אמר רבי שמעון דבר, וראו את בית חליו שלא היה שם. תמהו, ולא יכול אחד מהם לדבר בפיו מהיראה הגדולה שהיתה עליהם. בעוד שהיו יושבים עלו להם ריחות של בשמים רבים, וכל אחד ואחד מהם התיישב עד שראו את רבי שמעון, והיה מדבר דברים, ולא היו ראו אחרים חוץ ממנו.
לבתר עידן אמר לון ר"ש חמיתון מידי א"ל ר' פנחס לא אלא כולנא תווחין על דלא חמינא לך בבי מרעיד זמן רב וכד	אחר זמן אמר להם רבי שמעון הראיתם דבר, אמר לו רבי פנחס, לא, אלא כולנו תמהים על שלא ראינו אותך בבית חליך זמן רב, וכשראינו אותך עלו

6962 ז"ח יח ע"ד.

6963 פירוש ממה עמוד העולם רבי שמעון צדיק יסוד עולם שכיב מרע, והשיב שאינם ייסורים של דין אלא מאהבת ה' שהוא המשגיח ברחמיו כדמפרש ואזיל (אור יקר).

לנו ריחות הבשמים של גן עדן, ושמענו קולך מדבר ולא ידענו מי מדבר איתך.	חמינא לך סליק לן ריחי דבוסמין דגנתא דעדן ושמענא קלא ממלל ולא ידענא מאן ממליל עמך:
אמר להם, ולא שמעתם דבר אחר חוץ משלי. אמרו, לא. אמר להם, אינכם ראויים לראות את סבר פניו של עתיק הימים.	אמר להו ולא שמעתון מלה אחרא בר מדידי אמרו לא אמר לון לית אתון חוון למחמי סבר אפיין דעתיק יומין:
אמר להם. אומר לכם דבר, תמה אני על רבי פנחס שלא ראה, שאני ראיתי אותו כעת בעולם הבא למטה מרבי אלעזר בני.	אמר לון אימא לכו מלה תוהנא על ר' פנחס דלא חמא דאנא חמית ליה כען בעלמא דאתי לתתא מניה דר"א ברי:
וכעת שלחו בשבילי מלמעלה, והראו לי את מקום הצדיקים לעולם הבא, ולא התיישר בלבי מקומי רק עם אחיה השילוני, ובחרתי מקומי, ובאתי ובאו עמי נשמות של צדיקים, ולמעלה מהם אדם הראשון שהיה יושב אצלי, והיה מדבר עמי, ובקש שלא יתגלה חטאו לכל העולם, חוץ מאותו שאמרה התורה עליו והתכסה בעץ ההוא של גן עדן.	וכען שדרו בדילי מלעילא ואחזון לי אתר צדיקייא לעלמא דאתי ולא אתיישר בלבאי דוכתאי בר עם אחיה השילוני וברירנא דוכתאי ואתינא ואתו עמי נשמי דצדיקייא ועילא מנהון דנשמי דצדיקייא אדם הראשון דהוה יתיב גבאי והוה ממלל עמי ובעא דלא אתגלי חוביה לכל עלמא בר ההוא דאמר אורייתא בגיניה ואתכסי בההוא אילנא דגנתא דעדן:
ואמרתי לו אני, שהרי החברים גלו. אמר, אותו שגלו החברים ביניהם טוב ויפה, אבל לשאר בני העולם לא, מה הטעם, שחס הקדוש ברוך הוא על כבודו ולא רצה לפרסם חטאו, אלא באותו עץ שאכל ממנו.	ואנא אמינא ליה דהא חברייא (ס"א כבר גלו) גלו אמר ההוא דגליין בחברייא בינייהו שפיר אבל שאר בני עלמא לא מ"ט דחס קב"ה על יקריה ולא בעא לפרסומי חוביה אלא בההוא אילנא דאכיל מניה:
והקדוש ברוך הוא גלה לי בסוד קדוש לחברינו, חברים שלא יתעסקו יחד ביניהם ולא לרכים שבחברים ולאותם שיבואו לעולם. והוא דבר שלא צריך (לדעת) כל איש וטועה בו, לא משום החטא שחטא אלא משום כבוד השם העליון שבני אדם אין זהירים בו וכתוב "זה שמי לעלם" ויבאו לשאול מה שלא צריך להם. והיינו שנאמר "פן יהרסו אל	וקב"ה גלי ליה ברזא קודשא לחבירנא חברייא דלא ישתעו אינון בהדיהו בינייהו ולא לרווקי חברייא ולאינון דייתון לעלמא והוא מלה דלא בעי כל איניש וטעי ביה לאו משום חובתא דחב אלא משום יקרא דשמא עלאה דב"נ לא זהירין ביה וכתוב (שמות ג טו) זה שמי לעולם וייתון למשאל מה דלא צריך לון והיינו דכתיב (שם יט כא) פן יהרסו אל
	שט/ב
ה' לראות ונפל ממנו רב, מהו "ונפל ממנו רב", כך פסקנו, חבר זה שמורה את השם הקדוש לכל, הוא נופל ונתפס באותו חטא יותר מהם. נאמר "ונפל ממנו רב", הרב נופל ונתפס באותו העון.	ה' לראות ונפל ממנו רב הרב נופל ונתפס באותו עון הכי גזרנא האי (ס"א חברא) חברייא דאורי שמא קדישא הוא נפל ואיתא בההוא חובא יתיר מנייהו דכתיב ונפל ממנו רב הרב נופל ונתפס באותו עון:
התקרב אליו רבי אלעזר בנו, אמר לו, אבא מה אני שם, אמר לו, (אשרי חלקך בני, זמן רב שלא תקבר אצלי,	קריב לגביה ר"א בריה א"ל אבא מה אנא התם א"ל (ס"א זכאה חולקך ברי זמן

אבל) שלא תזכר כאן אבל באותו העולם את המקום שלי ושליך בחרתי. אשריהם הצדיקים שהם עתידים לשבח את רבון העולם שהם המלאכים המשמשים לפניו זהו שנאמר "אך צדיקים יודו לשמך". שנינו וכו'.	סגי יהא דלא תתקבר גבאי אבל) ברי דלא תתדכר הכא אבל בההוא עלמא דוכתא ידי ודיך ברירנא זכאין אנן עם אינון צדיקייא דזמינן לשבחה למארי עלמא דאינון מלאכים דמשתמשיין קמיה הה"ד (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך תאנא וכו'.
	תם ונשלם שבה לאל בורא עולם:

קנז ע"א

(א) כמש"ל (קנה ע"ב) ת"ח דהכא ידע משה דאיהו כו' עש"ב. ואע"ג דכתיב יען אשר לא האמנתם כו', וכתיב כן בד' מקומות, ושמה לא תבא על כו', הענין כי ברצונו של השי"ת היה להגדיל פני סיהרא, שיהא אור הלבנה כאור החמה, ויכולין שניהם להאיר, וזה היתה כוונת משה ובקשתו שיכנס לארץ, להאיר לארץ שהיא סיהרא, שתהיה בשלמותה כמו שתהיה, וזה היתה כוונתו בסלע, שאמר השי"ת ודברתם, שהוא הנערה בדיבור ובפיוסא, שהיא בת מלך, ארוסתו דמשה, שעדיין לא זכה משה אליה, והיא סיהרא דל"ל פסק, כמ"ש בר"מ פ' פנחס (רמח ע"ב), ועמ"ש בתיקונים ריש תיקון כ"א בארוכה, וכיון שהכה ירד לסלע מט"ט, ושים בסלע קנז, ששם בדברים לא יוסר עבד, משנה דנער, והיא היתה בימות יהושע, עתה באתי, דל"ל מדילה אלא ההוא חוט דנהיר לה בלילה ואתעבר מינה ביממא, כמ"ש בר"מ פ' פנחס רמ"ח ב' דאיהי גלותא ואתעבר מינה ביממא דאיהו עלמא דאתי, ר"ל כ"ה ג"כ בגלותא, דאנהגא סיהרא דע"ה, אבל ביממא, דאז אנהיג שמשא, כי יבא שילה, אז לא תנהיג ולא נהרא סיהרא דע"ה כלל. ואמר שם אבל סיהרא דען החיים כו' דל"ל פסק והיא אנהיר גם ביממא ועליה אתמר והיה אור הלבנה כו'. ורצון השי"ת שיתוקן ע"י משה, ולא היה גלות כלל, והוא הנהגת שמשא, ומ"מ ישראל היו גרמתי, כיון שחטאו במי מריבה, לא היו ראויים להנהגה זאת, אצא שם"מ משה יתקנם, ובא ע"י לכלל כעס וטעות, וע"ר דבהו גרמו ליה, שהיו שותפותא דע"ה טו"ר, עד דיתמחון מעלמא, ואז וישכון ישראל בטת בדד כו'. והנה גם דור המדבר היו ראויים לכנוס עם משה, אלא כיון דנחיתו לדרגא דנוק' ושאלו בשרא, ידע משה דלא יכול להנהיגם עוד, לכך אמר משה הרגני כו' כמש"ש ס"פ בהעלותך (קנו ע"א), וזהו גרמתם, וגרמו ליה ללטי' גרמי' כמש"ש. וכן בסלע כיון שמתו דור המדבר היו ראויים, ונתקלקלו במריבה. וז"ש ויקציפו כו', וירע למשה בעבורם, ויתעבר ה' בי למענכם. וע"ר גרמו ליה וכמ"ש בתיקונים (יהל אור).

(ב) ואת הגלעד, מלמד שהראהו בית המקדש מיושב על שלוותו וחזר והראהו המחריבים לו ואין גלעד אלא בית המקדש שנא' גלעד אתה לי ראש הלבנון. עד דן, מלמד שהראהו ארץ דן מיושבת על שלותה וחזר והראהו מציקים המחזיקים לה. ד"א עד דן מלמד שהראהו זרעו של דן שהוא עובד ע"ז כענין שנא' ויקימו להם בני דן את הפסל וחזר והראהו גואל ישראל שעתידי לעמוד הימנו ואיזה זה שמשון. ואת כל נפתלי, מלמד שהראהו ארץ נפתלי מיושבת על שלותה וחזר והראהו מציקי' לה. ד"א מלמד שהראהו ברוך בן אבינועם עוש' מלחמה עם סיסרא וחיילותיו שעמו. נאמר כאן את כל נפתלי ונא' להלן ותשבח ותקרא לברק בן אבינועם מקדש נפתלי וכו'.

(ג) דארץ בכללו הוא מלכות ובה ע"ס כוללת הכל והנה ג' נקודין בה כמ"ש בפרשת תצוה קפד ע"ב בסוד חולם שורק חירק ג' נקודין דכוללין כל אורייתא כמש"ש והוא הפה והטבור ונקודת ציון שבה כסדר ג' נקודין הנ"ל ובמקום אלו הג' הנקבה מתגלת כידוע בסוד שם של י"ב, והכל בקו האמצעי שכולל ב' הקצוות חו"ג, ולכן נכלל שם ז' ונ' והן בדעת בג"ר בת"ת בג' אמצעים ביסוד בג' אחרונות והנה ציון נקודת חירק כנ"ל וכל א"י סובב אותה ונק' שם אדנ"י י' נקודת ציון בת עין הר הבית וכל בית המקדש נ' גופא דשכינתא ירושלים ד' צדק ילין בה א"י כולה א' וג"ע הוא טבורא, נקודת שורק, דשם הוא ו' ונקודה בתוכו, והיא שוה, ושם עלמין שקילין כחדא, ולכן עץ החיים נטוע בתוכה, שאין שם שטן, ולא פגע רע, והוא נהירו דאמא לבא שם כו' (יהל אור)

קס ע"א:

(ד) ר"ל ת"ת, ששם סוד רזין והגדה, ונק' מהימנותא, כידוע בסוד ארץ חטה כו', שגפן ת"ת, תאינה ורימון נ"ה. וז"ש כד"א אל יתן למוט רגלך ומן הרמונים ומן התאנים כלא כו'. ושם שליטת הס"א. ושם ענפין פרודות, משא"כ בת"ת. ואינהו שוויין ת"ת בפרודא (חו"ג) שבו מחוברים,

שעל שמם נקרא מהימנותא כידוע, וכל המחלוקת מצד החו"ג, שהן סותרין, וז"ס שמאי והלל, וב"ש וב"ה, אבל (ת"ת) עושה שלום, ואלו ואלו דברי כו', והכל א' כמ"ש (חגיגה דף ג ע"ב) אל אחד אמרן כו', והכל הולך אל מקום אחד (יהל אור).

(ה) דריש בב' אנפין, שחפץ הי' בלבנו, שנעבוד בלב שלם ובנפש חפצה וכמ"ש (דבה"א' כח ט) ואתה שלמה בני [דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם] ובנפש חפצה כי כל לבבות דורש [ה' וכל יצר מחשבות מבין אם תדרשנו ימצא לך ואם תעזבנו יזניחך לעד]. ועתה מה כו'. ועוד הברית כמ"ש ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים כו', והן ב' יהושע וכלב, ב' הבריתות שהן עיקר הכל, והן הצליחו. ולכן הכל תליא בב' השבטים אלו, ב' משיחין, ב' מלכים. וכן יהושע ושלמה, יוסף ברית, יהודה מלכות, פה. ולכן בזה יה"ו, ובזה ה', ש"ע ש"ע. וז"ש למעלה דכלב בא עד חברון, קארי ושנה כו', במדתו. ואמר בלבא ורעותא, שהוא ברית יחיד מכוון כו' (יהל אור).

קסא ע"א:

(ו) והנה כל האצילות בג' שמהן. וכן ב"ע. וכן השם, כי י"ה דלא מתפרשין. וכן נר"ן, שמים וארץ ואויר. וכן האדם, ראש בטן גויה. וכן במשכן, ק"ק והיכל ופתח אהל מועד. וכ"א בג"ג [בג' ג]. וכן בדירת האדם. וכבר כ' במ"א בארוכה (להגרא"א ח"א אות ב' סי' ט, וח"ב קסו ע"ב). וכן בגוף האדם. העור דוגמת ים האוקיינוס המקיף הכל. ואיברים החיצונים ואיברים הפנימים, כמו שמפרש והולך שהאברים החיצונים הן שבעין עמין, שהן ע"ב אומין, ששים גבורים סביב לה, ועשרה שהן י"ב בתוכה, יצב גבולות עמים למספר, הכנעני ובניו. וכן שם ע"ב, הוא משם י"ב שבתוכו, וששים סביב לה. וע' בפ' שמות (ד ע"א). וירושלים באמצע נגד האיברים הפנימים, וצדק ילין בה, בה שם אדני. והנה שם הזה ג"כ מתחלק בג' [ר"ל אל"ף דל"ת נר"ן יו"ד], שהוא י"ב בד' תקופין, כ"א בג' חדשים, כמ"ש בתיקון ק"ז תיקון כא (סו ע"א). וירושלים נגד אותיות הפשוטים [ר"ל אדני]. ושם עיקרא דכל האומין, כמ"ש שלכן שלמה נטע בה הכל כו'. ואותיות שניות ר"ל ל' ו' בישובא דע"ב, וכן חושבנם. וידוע שראשי שמהן א"י ו"ו, ל"ו ו"ו, ושרשן י"ב ו' ו', ו"ק דיליה ודילה, שכ"א נכלל בוא"ו, כידוע בסוד שם מ"ב, ופ"ו. וזהו ל"ו ו"ו אותיות הנ"ל. וס' הן מבחוץ לה לכן הן אותיות ראשונות, והשניות הן ו' ו'. ואותיות אחרונות הן פ' ת' נ' ד', והוא ים התלמוד, שידוע שד' אחרונה מן ה"ב אותיות, הוא בגלות ד', ונעשית ה', והוא י"ם תלמוד' ה'. וכן כ"א נחלק לג'. ירושלים ג' מחנות, א' ירושלים, ד' מחנה לוי' הר הבית, נ"י דלא מתפרשין, שהן י"ה, בהמ"ק וק"ק, בהמ"ק בינה כידוע, וק"ק שם י', אבן שתי

קע ע"א:

(ז) ז"ל: ענין פקודת הקברות הנז' נזכירהו בפ' שלח כי רוחות שבגן עדן הארץ כד רמש לילה אזלין ופקדין לנפשיהו בבי קיברי עד חצות לילה ואז שבים אל הג"ע להשתעשע עם הש"י ונודע כי פקודא דא אינו ללא צורך כאיש ההולך לבית חבירו לראותו. אמנם הענין כי לפי שהנפש אשתארת לעולם על קברא עם הגוף בחד לבושא ובהכרח היה צריכה גם כן להשתעשע כמו הרוח ולכן אותן הרוחין הדכורים דנקטו שפע ביממא כמ"ש לעיל הנה הם הולכים כד רמש לילה לתת חלק שפע ההוא אל הנפש, ע"כ. בתחילת כל לילה הנה פוקד תמיד הרוח לההוא הבל דגרמי ע"ש, והוא משום כי בתחילת הלילה הוא התגברות הסטרא אחרא, לכן פוקד הרוח אותה ומשפיע בה הארה וכח שלא תשלוט בה הסט"א ח"ו, ותשאיר קיים לעת התחייה (ביאורים ח"א סח ע"ב).

(ח) הסוד הוא כי הנה נודע כי כל אחת מאלו הב' נשים אינה לוקחת רק עטרא דגבורה שבדעת ולא כל הדעת רק הה"ג שהם ה' הויות העולים ק"ל ועם ה' כללות הרי קל"ה. וזהו בלאה הלוקחת מן הדעת ורחל נודע שהיא לוקחת ג"כ עטרא דגבורה לבד מדעת ז"א והם ה' גבורות ג"כ כמו שלוקחת לאה והם ג"כ כמנין קל"ה וזהו נשים דעתן קל"ה. ומ"ש דעתייהו קל"ה. ולא אמר קל"ה תטעם כי הנה רחל אינה לוקחת רק הה"ג דהיינו עטרא דגבורה אשר בדעת הז"א והם ה' הויות והם כוללים הרי קל"ה וכל א' היא בחי' בפ"ע לכן אמר קל"ה ר"ל נשין מ"ט דעתייהו קל"ה ר"ל של כל אחד ואחד הוא מספיק לה' והה"ג עולים ק"ל ולא היא מבחי' ה' עלאה הרי קל"ה ורחל היא מבחי' ה' תתאה הרי ג"כ קל"ה ולזה אמר קל"ה ולא קל"ה. פי' אחר כי הנה נודע כי ב' נשים המה הנכללין בפרצוף ז"א לאה מן החזה ולמעלה אחורי ז"א ורחל מן החזה ולמטה והיא ג"כ מאחוריו. והנה לאה היא מלכות דאימא אשר בה שם ס"ג ורחל יש בה הויה בבחי' אחוריים כזה י' יה"ו יה"ה שהם גימ' ע"ב ס"ג וע"ב גימ' קל"ה וז"ש נשין בלשון רבים שהם לאה ורחל דעתייהו קל"ה. ומ"ש קל"ה ולא קלות הענין הוא כי בב' נשים אלו יש אותן ב' בחי' שהם ס"ג וע"ב אשר שניהם בהצטרפות אחד עולה גימט' קל"ה לכן אמר בלשון יחיד קל"ה. והנה רחל היא למטה מהחזה דז"א הנקרא מ"ה והיא באחור שלו העולה ק"ל והיא בחי' ה' אחרונה שבשם ותחבר הכל יהיה קל"ה. ומ"כ בלשון אחר קצת וז"ל והנה מהראוי היה לומר דעתייהו קלות אך דע שורש הדבר כי מן הז"א יוצאת מאחוריו ב' נשים לאה ורחל והנה כל א' נקראת ה' זו ה' רבתי וזו ה' זעירתה. והנה הדעת יש בו הה"ח והה"ג והה"ח מתפשטין בגופא דז"א והה"ג בגופא

דנוקבא. והנה הה"ג הם ה' הויות כל הויה גימ' כ"ו וה"פ כ"ו עולה ק"ל ועם הה' הנק' נוק' הרי קל"ה הרי דעתייהו קל"ה כי בין ב' הדעת שלהן אין להם רק קל"ה. גם דע כי לאה יוצאת מאחורי הז"א ותופסת ממנו בחי' ס"ג כי כבר בארנו איך מלכות דתבונה שבמוח ז"א היא המוציאה את לאה וא"כ כשם שהבינה בה שם ס"ג כך לאה יש בה שם ס"ג אך המל' רחל לוקחת ממנו שם הויה בריבוע העולה ע"ב כזה י' י"ה יה"ו יה"ה והנה אם תצרף ע"ב וס"ג יעלה ק"ל והנוקבא נקראת ה' הרי קל"ה. וצ"ע שהרי ע"ב וס"ג עצמם עולה קל"ה (זהר הרקיע).

קצה ע"א

(ט) וסוד הענין יובן במ"ש הרב בסה"כ דרוש הציצית שציצית בזמן ב"ה קיים היא מחכמה דאימא שהיא בינה דאבא והם ד' יה"ו ולפי שיה"ו דב"ן אין בו רק ז' אותיות במילואו לכך היו עושים חוט של תכלת. וד' יה"ו הנזכרים נגד ד' ציציות. וציצית שבזמן הזה היא מבינה דאימא שהיא ד' א"הי במלוי ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן וכל א' יש בו ח' אותיות ולכך בזמן הזה אין תכלת. ובזה תבין דברי הרח"ו וכוונת הזוהר שאמר ד' מלכין נפקי וכו' ר"ל אע"פ שבזמן הזה הם ד' אה"י עכ"ז מאירים להם ד' יה"ו כמ"ש הרב שם. וז"ש ד' מלכין בהם ד' יה"ו נפקין וכו'. ר"ל מאירים לאה"י (מ"מ). הם ז' כריכות שמפרש הזוהר שהם ז' חוליות כל חולייא היא ג' ג' כ"א נגד שם אה"ה סהדין סהדותא פ' הם נגד המוחין שהם ד' שמות עסמ"ב ולבושם הוא ג' אה"ה כנודע הם ז' שמות וכנגדם הם ז' עינים המעידים על האדם (מ"מ).

קצו ע"א:

(י) ע"י בתיקו"ז ה' ע"ב: ואית אורייתא דבריאה ואורייתא דאצילות, אורייתא דבריאה ה' קנני ראשית דרכו ואורייתא דאצילות תורת ה' תמימה, ובה (דברים יח יג) תמים תהיה עם ה' אלהי"ך ומסטרא דילה אתמר על ישראל בנים אתם לה', ע"כ. וע"י בהגר"א על תז"ח מט ע"ב ד"ה ואורייתא - שאורייתא הוא בבריאה שלכן בה שכר ועונש ע"ה טו"ר, וכן ע"י בליקוטים הנדפסים בסוף בהגר"א על ספד"צ סוף לז ע"ד ודברינו שם, והם נסתר ונגלה (ע"י שעה"ק א ע"ב). אמנם ע"י ח"ב רה ע"ב: חדוה דאורייתא עלאה דלעילא תורה שבכתב, דחדי באורייתא דלתתא תורה שבעל פה. וז"ל הגר"א באד"ר קכח ע"ב: תורה דלעילא דאיהי כו' ר"ל אורייתא טמירא הנ"ל שהן סוד חו"ב, ב' אלפים שנה שקדמו לעולם (מדרש תהלים צ'), וע"כ צריך לתקן לה' שהוא עתיק יומין, ושם זה הוא עתיק יומין, ואמר תורה דלעילא, לאו לאפוקי זו"נ, אדרבה עיקר תיקון הוא בשביל זו"נ, אלא לאפוקי תורה שבבריאה הניתנה למשה בסיני.

קצו ע"ב

(יא) ע"י ע"ח שער הכללים פרק א: מ"ן של רחל הוא שאנו מוסרין נפשותינו למיתה ע"י נפילת אפים ועם אותה העלאה של נפשותינו אנו מעלין שם מן ניצוצי הקדושה שבתוך הקליפות אל רחל. וכן הצדיקים במיתתן עולין ומעלין ניצוצי הקדושה עמהן לצורך מ"ן של רחל להזדווג ז"א בנוק'. וע"י פ"ח (שער נפילת אפים פרק ד): בתפלה ב' מיני מסירות למיתה, עם מה שאנו מוסרים עצמינו על קדוש השם בק"ש, ועם מסירה למיתה בנ"א כנודע. והענין, כי יש ב' מיני זיווגים באצילות העליון - אחד זיווג חו"ב. ואחד זיווג ת"ת ומלכות. ואי אפשר לשניהם בלי מ"ן. אמנם מ"ן דמלכות, הם נשמות הצדיקים, וכאשר ימסור עצמו למיתה, וכאלו נפטר מן העולם ותדבק נשמתו למעלה ביסוד שלה בסוד באר, ויעשה באר מים חיים, ואז יוצא מ"ד מת"ת, וזווג זה הקדוש נעשה כתיקונו, וז"ס אליך י"י נפשי אשא, להעלות נשמתו למעלה, ויעשה בירא דמיין נבעין מתתא ונבעין מלעילא. נביע מתתא - מנשמותיהן דצדיקייא, ונביע מלעילא - מן דוכרא. ומ"ן דבינה המשובחים, הם הצדיקים המוסרין עצמו על ק"ה, שהיא הבינה הנקראת שם גדול, וקדוש הוא לעלות ממטה למעלה בסוד הקדוש שהוא חכמה, אבל מסירות עצמו למיתה, הוא בסוד מלכות, שהוא אתר דמותא. וקדוש השם, למעלה.

רכט ע"א

(יב) זקיפות וכריעות ד' ובעושה שלום במרומיו ד' כו' תריסר בין כריעות וזקיפות ובכל כריעה זקיפה מוליך ומביא למי כו' ותלת בתראין סלקין ע"ב ד' (כתעל) [צ"ל כריעות] ובכל כריעה ח"י נענועין ג' בכל סטרא ראש וגוף וזנב וכן צריך למכרע בח"י חולין ד' כריעות ע"ב גדפין וד' זקיפות ע"ב עיינין ד' כריעות באדנ"י וד' זקיפות ביה"ה קודשא בריך הוא ושכינתא באלין ע"ב עיינין דקוב"ה נהרין ע"ב גדפין דשכינתא וקמת עלייהו דבקדמייתא כו' וצריך לאוקמא לה בשם יה"ה בד' זקיפות בשית כו' ח"י ברכאין דצלותא ח"י זמנין הו"ה אינון ע"ב עיינין כו' זמנין אדני עד"א ושכינתא ח"י עלמין קשיר כו' מח"י ברכאין וכלא קשוט ע' אנפין לאורי' ורזא דמילה וגביהן כו' כלהן מרובעות גדפין אדני כו' וסלקין יב"ק בחושבן כו' שעור גודל בינוני ודא ו"ו ב' פרקין גודל אינון לקבל ב' עיינין י"י והכי חוטמא ו"ו ב' נוקבין דחוטמא י' י' וסלקין הו"ה וייצר שיעור

דכל מדה ומדה יהו"ה כו' ואבר הה"ד יפרוש כו' לית אבר בכל מרכבה דלאו איהו בדיוקנא ובכל כו' פתיחין דתפילין לקבלא הו"ה אדנ"י ולתתא לקבל פרשין סתימין דתפילין לקבלא יאהדנוה"י באנפין וגדפין כו' למכרע בכל גופייהו ולברך ח"י ברכאן דצלותא ולא תבא אמן לאמלא עלייהו בכל כו' (ואנפיהו) [ואנפיהו] וכל מאן דמצלי באדני ומכוון להו"ה אנפין וגדפין דמלאכים ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה לקבלא מילין דצלותא דנפקין מן פומא דב"נ כו' מן המברך דלגבי מברך בצלותא יהו"ה אדני ופניהם וכנפיהם פרודות לקבל כו' מתחברין תרין שמהן בקדמייתא מקבילות הלולאות אחת אל אחת אבל באמן כו' (יהל אור). רלו ע"ב.

(יג) ישראל ה' כו' ד' תיבין ד' בתים. א"ח הוא ת"ת, הרצועה, דאחיד בבתים, דבתים הן ג"ר, מוחין, והרצועה מקום התפילין הוא ת"ת דאחיד כל הד' עטרין. וב' רצועין שסובב הראש חו"ג. ומקום הקשר ג"כ בת"ת שהוא מברח כו', הצואר למעלה מהם והגוף, ושם הדלת, בחי' לאה. ומשם נמשכין נו"ה. ורצועה ש"י יסוד, קרן א' ה"ל במצחו (תקו"ז יא ע"א ע"ז ח ע"א), ושם יר"ד של שם, והוא קוצו של ד' של אחד, והוא עיקר הייחוד, דבי' נעשה שדי ואחד. וד' של אחד ד' של ראש. ושמע הוא ש"ן כנ"ל. ובשכמל"ו הוא תש"י עצמן, כמ"ש בפ' תרומה (קסד ע"א) ברוך שם כבוד מלכותו ד' פרשיות. ואף דשם אמר דבש"כ הן ד', מ"מ אמר שם דמלכותו כוללם, והוא הבית. לעולם ועד התפשטותה ונהירו דילה בג' עלמין, כמ"ש בת"א (שמות טו יח) לעלם ולעלמי עלמא. והראשון לעלם, דשם עולם הייחוד כמ"ש בפ' שלח (קנט ע"א). ויר"ד הקשר, הוא הייחוד, דכל הבחינות של ראש מאירין בה ומתייחדין בה, אלא דיסוד דבוק ונכלל בה, לכן הרצועה של יד נאחז בה

(יד) ע"י שער מאמרי רשב"י נז ע"ב: והענין הוא זה דע כי מצינו בענין קוצא דשערי דז"א יתרון גדול על קוצא דשערי דא"א כי ההוא קוצא לא האיר הארות גדולות רק בחינת הארת תפלה אחת במצחו דז"א בסוד אור ישר והארת קשר דתפלה של ראש בסוד אור חוזר אבל האי קוצא דשערי דז"א האיר הארות עצומות והם תפלה של ראש בראש יעקב וקשר תפלה שלו בסוד דור המדבר ותפלה של ראש ברחל נוקבא דז"א וקשר תפלה שלה הם ארבעה הארות. אבל התשובה היא כי האמת הוא שלא הוציא רק שלשה הארות אבל ההארה הרביעית שהוציא קשר תפלה של יד לא הוציא כמו שנבאר ענינה למטה ועכ"ז עדין קצת קושיא במקומה עומדת שהרי הם שתי הארות וכאן הם ג' הארות והטעם הוא לפי שבהיו' המוחין למעלה ברישא דז"א הם סתומין ומלוכשין בנה"י דאימא כנודע. ולכן אין כח בקוצא דשערי דאריך להכו' שם ולהוציא משם הארו' יתירו' אבל במקו' שמכה קוצא דשערי דז"א שהוא למטה בת"ת שבו כנ"ל ששם מתגלים החסדים דאימא בגילוי גדול כי כבר נפסק ונסתיים היסוד שלה שהיתה מלבישתם בחזה דז"א. ואותם החס' המגולי' אשר שם הם מאירי' אל הצדדי' בנצח והוד דאבא ובנצח והוד דאימא המתפשטים בקו ימין ושמאל' דז"א ולא עוד אלא שגם באותם הקוים יש התפשטות ממש של חס' דאימ' כנודע ונוסף ע"ז כי היסוד דאבא המתפשט תוך הת"ת דז"א הנה הוא מגולה. ואין היסוד דאימא מכסה עליו כי נפסק בחזה הנז' ואור היסוד דאבא הוא גדול במאד מאד והוא מאיר גם כן בנצח והוד דאבא ואימא שבשני הקוים כנז'. ונמצא כי כמעט יותר הארות יש כאן למטה ממה שיש למעל' ברישא דז"א לסיב' הנז' שהם בגילוי גמור ולכן היה כח בקוצא דשערי דז"א להאיר שם להוציא הארה שלישית יתירה על מה שהוציא קוצא דאריך ברישא דז"א וגם בטענות האלו יובן איך ממקו' הזה התחתון שאינו בחינת מוחין נעשו מוחין ברישא דיעקב ודרחל אבל הטעם הוא כי אעפ"י שבערך ז"א אינם שם בבחינת מוחין הנה בערך יעקב ורחל הם מוחין גמורים לסיבות הנז' שהם אורות מגולי' וגדולי' ועוד טענה אחרת והיא כי הנה כל דרך הליכה אחת היא וכל דרך חזרה אחת היא. נמצא כי בהיו' האור יוצא מקוצא דשערי דז"א ונמשך דרך יושר כלפי פנים האיר בכל המקומו' במצח בדרך הליכתו עד צאתו במצח דיעקב וכן בחזרתו האיר כל הבחינות שמצא דרך חזרתו עד צאתו במצח דרחל נוקבא דז"א ואם קוצא דשערי דא"א היה מוצא גם כן שם למעל' פרצופים אחרים גם היה מאיר בהם ומוציא בהם אורות דתפילין אלא שלא היו שם רק בחינת ז"א ולא כנ"ל. ובזה הטעם האחרון יתורץ איך לא הוציא קוצא דשערי דז"א קשר תפלה דיד בראש רחל כיון שאמרנו שהאורו' האלו הם גדולי' מאד ומגולי' אבל הטעם הוא כי טבע האור היוצא על ידי הכא' ובטישה בכח גדול הנה יהיה בו כח לרוץ דרך ישרה בהליכה ולחזור אח"ך בסוד אור חוזר פעם שנית כדרך הזורק אבן בכח שהולכת במרוצה דרך יושר ואח"כ חוזרת לאחור אל מקו' שזרקו אותה אבל שתחזור עוד פעם שלישית דרך ישר אין בה כח לחזור. ולכן לא חזר האור ממצח דרחל למקום העורף שבה לעשו' לה קשר תפילין והנה עתה צריך לבאר אם כן אין אנו מוצאים שיש קשר בצורת יוד בתפ"י ש"י כנ"ל בשם ס' הזוהר בפ' פנחס דרל"ו ע"ב והענין הוא כי אין (דף נ"ז ע"א) קשר הזה דומה אל קשר תפלה של ראש ז"א כי אותו הקשר היה יוצא על ידי הכאת קוצא דשערי דאריך אפין ועוד כי היה בסוד אור חוזר בעורף דז"א להוציא ד' דאחד שהיא לאה אשת ז"א העליונה. ועוד כי היו בחי' הארת האורות דרך חזרה כנ"ל אבל אינו כאן בשו' אופן מאלו כי אין צורך ברחל להוצי'

קשר מאחורי שהיא נקבה ואינה מוציאה נקבה אחר' ולכן הקשר שבה איננו אלא בסוד אור ישר דרך פני' שלא כדמיון התפילין שלה שהם במצח אבל זה הקשר הוא יותר למטה {ע"ג} במקום פנים כנגד מקום הדע' שבה אשר ביארנו לעיל בסוד הרצועות דתפלה של ראש כי מקום דעת של הנוקבא הוא למטה בגופא בין תרין כתפין דילה בשליש העליון דת"ת שבה ואינו בדעת דדכורא שהוא למעלה בראשו ממש. וגם נתבאר שם כי הדעת שבה הוא קל ואין בו רק בחינת עיטר' דגבורה בלבד. וכמו שהמוחין שבה בלטה כלפי פנים במצח שלה גם הדעת שבה היושב בין תרין כתפין בלטה שם במקומו בסוד אור מקי' גם כן לחוץ כלפי פנים. וזהו בחינת קשר תפלה של יד שהוא אור המקיף עצמו של הדעת שלה ואינו אור מועט חוזר ממנו אח"כ דרך אחור בעורף שלה בקשר תפלה של ראש והבן זה מאד. וזהו יתרון איך אין בתפילין שלה חמשה פרשיות שהם הארבעה מוחין הנ"ל ועוד בחינת הדעת הזה של עיטרא דגבורה וזהו נתרצה קושיא זו כי הארבעה מוחין יצאו למעלה במקומם במצח והדעת שלה יצא למטה במקומו בין הכתפים גם כן כלפי פנים והוא שם גם כן בבחינת מוח מקיף אלא שהוא למטה ולהורות הדבר הזה כי גם הקשר הזה הוא מכלל המוחין שלה עם היותו למטה בגופא. לכן אצטריך דיו"ד דא לא יעדי כלל מגו תפלה דיד ויחברוהו תמיד עמו בגין דלא יעבי' פרודא כלומר שלא יעשה פירוד בין המוחין שלה ולא יאמרו שזה המוח דדעת שבה איננו ח"ו בחי' מוח והוא נפרד מהם כיון שהוא למט' בגופא כנז' כי אם נפריד ח"ו ביניהם נמצא שתהיה הנקבה בלתי דעת כלל ואין פגם גדול מזה. משא"כ בקשר דתפלה של ראש כי הוא פרצוף אחד נפרד הנק' לאה אשת ז"א וצריך להפרידה ממנו להורות כי הוא פרצוף בפני עצמו. ומ"ש בזוהר שם כי יו"ד זו בדכורא איהו ולא בנוקבא כו' מפורש עם הנ"ל כי אלו החמשה גבו' דדעת שבה באו אליה בהיותם מלובשים בתוך היסוד דז"א והיסוד ההוא הוא צורת יו"ד והוא דכורא וכל חדוה דנוק' בהאי יסוד הוא ואין להפרידו ממנה כנז' שם בזוהר והרי נתבא' היטיב ענין הקשר הזה איננו בחינת מוח הדעת ברישא דנוק'. ולכן איננו ג"כ בבחינת פרשה חמישית בתפלה של יד אבל הוא בבחינת קשר וגם שהוא בבחינת עור ולא בבחינת פרשה בכתיבה לפי שאינו בבחינת פרשה אלא מה שהוא מוח גמור בראש אבל המוח הזה כיון שהוא למטה בגופא איננו מכלל מוח ולכן ג"כ הוא בחי' עור בלבד ולכן גם כן הוא למטה נפרד מהתפנה שג יד עצמו אבל להורות כי גם הוא בחי' מוח אלא שירד למט' לכן אצטריך דלא יעדי האי יו"ד מגו תפלה ויתחברו {ע"ב} יחד תמיד כנ"ל. גם יתבאר כי איננו בסוד קשר מאחורי העורף דרחל אלא כלפי פנים כנ"ל בסוד מוח ממש ועדין צריך לחקור למה לא היתה פרשה חמישית מבחינת דעת ממש דחסדים למעלה בראש נוקבא דז"א מאותם השני חסדים המתפשטים בשני קוים ימין ושמאל דז"א המגולים כנ"ל וכאשר מכה קוצא דשערי בנצח והוד דאבא ואימא להוציא אורם לחוץ בסוד תפילין למה אינו מוציא גם הארת שני החסדים האצו לחוץ ויעשו פרשה חמישית בסוד דעת דחסדים בראשה דנוקבא דז"א. ואם תאמר כי עטר' דחסד אין בה חלק אל הנקבה זה אינו כי הרי נתבאר אצלנו כי כל בנין הנקבה הוא על ידי אותם שני החסדים המגולים דנצח והוד דז"א. אבל התשו' היא כי הלואי שיספיקו אלו החסדים לבנות פרצוף הנקבה בעצמה ועוד כי אלו השני חסדים צריכין גם כן להאיר באלו המוחין שבנצח והוד דז"א הארות רבות להוציא תפלה דיעקב דרחל וקשר דיעקב וקשר דרחל כנ"ל כי לא היה אפשר במוחין ההם להוציא מהם כל כך הארות לולי ע"י הארת אלו החסדים המגולים בהם וצכן אין בהם כח להוציא גם כן בחי' מוח דעת דחסדי' ועתה צריך לבאר כי מאחר שאלו הם תפילין של ראש דרחל איך נקראת תפלה של יד אבל הענין הוא כמה שנודע כי ראש רחל מתחלת מן החזה ולמטה דז"א ונמצא כי התפילין דראש רחל שם הם מקומם בחזה דז"א ושם היה ראוי לינתן אבל להי"י כי הנקבה ליקחת עיטר' דגבו' וזהו עיקר מה שהיא לוקחת כי שאר המוחין שיש לה אינם רק הארה בלבד כי עיקרם לקחם ז"א לעצמו ולא נשאר לה רק הארתם בלבד אבל עיטר' דגבו' לא לקח הז"א כי אם האר' מועט ורובה נשאר לנוקב' כנ"ל והנה זו העיטר' דגבו' כבר נתבאר צעי' כי היא בחי' פרק התחתון של הזרוע השמאלי דא"א שהוא הדבוק עם הכתף שלו ולכן נקשר' זו התפלה דראש דרחל בפרק התחתון דזרוע שמאלי של ז"א הסמוך אל הכתף, ע"כ. והוא גם בשעה"כ תפילין ז' אמנם יתכן שזה מהחברים, עי' פנ"ח שם.

רמ ע"ב

(טו) בהמות בהררי אלף וכו' הוא מהגבורות שבדעת אשר עיקר אחיזת החיצונים הוא בהגבורות ושם הוא שורשם ומשם הוא יניקתם. וכו' אפי' גם קודם החטא דעץ הדעת ולפי מדרגות העולמות שהיו אז, עכ"ז הנה לא היה נתברר אז ג"כ הבהמות בהררי אלף בשלימותו כלל, והיה תיקונו עדיין תלוי ועומד בהעלייה שלישית דהעולמות בשבת בראשית, שהיה עומד העולמות להתעלות אז עוד אילולא החטא {עי' ע"ח שער קליפת נוגה פרק ג' - ודע כי באדה"ר הוברו כל הביורין של כל העולמות וכל הנשמות כו' והוברו כל הבהמות זולת הבהמות בהררי אלף והדומם והצומח לא נגמרו להתברר, לכן היה אוכלם לבררם {ע' דרושי מ"ן ומ"ד דרוש ג'},

וכאשר חטאו חזרו הנשמות והבהמות לעמקי הקליפות, ועתה עולין הנשמות בסוד מ"ן והבהמות הטהורות לבד מתבררין ע"י אכילתנו, וכן דומם וצומח, ולעתיד יתבררו הבהמות בהררי אלף וגם הטמאים). וכו' סוד הבהמות בהררי אלף המבררים באכילתן בעולם העשיה, ושם בעשיה יש בחי' ניצוצין ראויין אל אצילות ג"כ לבחי' כלי החיצון דאצילות, ואוכלם הנוק' דעשיה, ומשם ניתנין בסוד מ"ן להאימא דעשיה וכן משם מתבררים יותר עד שעולין להמלכות דהיצירה, וחוזרת מלכות דהיצירה לברר מהמלכים דהיצירה כו', ומשם עולים לאימא דיצירה, וכן עולים עד מלכות דהבריאה כו', והחלקים השייכים לבי"ע נשארים במקומם, ומה ששייך לאצילות עולים להנוק' דאצילות כו', ודע כי ענין הבהמות בהררי אלף הוא סוד עמוק מאד, ועניינה ופעולתה הנה הוא נעשית והולכת מעת ששת ימי בראשית עד ימות המשיח בלי הפסק אפי' רגע אחת. והיא כוללת בפעולתה את כל העולמות ב"ע וכל מקריהם ומאורעותיהם מתחתית העשיה עד רום עולם הבריאה. ופעולתה היא פעולת המלכות דאצילות אחר שנתפשטה ונתלבשה בהעולמות ב"ע וירדה בה' ספירן דבי"ע. וכו' וענין אלף טורין שאוכלת בכל יום הוא מ"ש בזה"ק (בראשית יח ע"ב) וכו' וכן בפ' פינחס (ריז ע"א) [עיי"ש בהגהות הר"ן] ובפ' בלק (קפט ע"א). וכו' גילוי ית"ש בכל המציאות כולו ובכל הנהגתה הנה הוא בהשם הויה ב"ה, ובהד' שמות עסמ"ב היוצאים ממנו, והם כלל כל גילוייו. והנה השם ע"ב ס"ג הם נסתרות, וכו', אך השם מ"ה וב"ן הם מאירים בהד' עולמות אבי"ע, כי השם מ"ה הוא מאיר באצילות שהוא פנימיותו ונשמתו, וכו' והשם ב"ן הוא מתפשט בבי"ע, כי הוא הנשמה לנשמה דבי"ע, והוא סוד בהמה, כי הוא בגימ' בהמה. דכל העולמות ב"ע הם רק בבחי' בהמה, נפש הבהמית להאדם דאצילות שהוא הרוח. והנה קודם החטא דאדם הראשון, היו נכללין העולמות ב"ע באצילות, והיה הבהמה בכללה דאדם וכמ"ש בספד"צ (פ"ד כח ע"ב), ולא היה נקרא בשמה כלל, וכמו שהוא נפש הבהמית באדם התחתון שהיא בטלה למדרגת האדם. אך אחר החטא שנפרדו הבי"ע מהאצילות, הנה נקראו העולמות ב"ע בשם בהמה, וניכרו מעתה שהם בהמה (דע"ה ח"ב נג ע"ג).

רנז ע"ב

(טז) המאציל ית"ש עם הנאצלים, הנה אין קץ לרוממותו עליהם, כי הם בערכו בבחי' גבול ומדה ושיעור בכל עניניהם וכמ"ש ברע"מ (פינחס רנז ע"ב), וא"כ הרי הוא אינו מסוגם כלל, ולכן אמרו בתיקונים (תיקון ע דף קנט ע"ב) כתר עלאה אע"ג דאיהו אור קדמון אור צח ואור מצוחצח, איהו אוכם קדם עלת העלות. וכן בתיקון ס"ט (קלג ע"ב) (כללים ח"א לג ע"ב), אצילת ה"ס הנה היה כדי להתגלה על ידיהם בבחי' גבול ומדה, וכמ"ש הרב בעיגולים ויושר (ענף ב) מזה"ק פנחס (רנז ע"ב), דכל ספי' אית לה שם ידוע ומדה וגבול ותחום כו' ע"ש, וכן אמר עוד הרב בדרושי אבי"ע (ריש פרק ב) כי ה"ס הם עשר מדות, כי יש בהם גבול ומדה כו'. [והכוונה בכ"ז הוא כי יש בהם הכח דגבול ומדה להוציא על ידיהם כל מציאות הגבוליים אשר בהבי"ע, וע' בזה בדברי רבינו עזריאל בספר דרך אמונה בתחילתו בס' ג'.] וכ"ז הנה היה ע"י שהיה יציאתם זה למטה מזה, ויצא כל ספי' מחברתה למטה ממנה ומתחתיה. והרי מפסיק העליונה בינה לבין המאציל ית"ש שהוא האור דא"ס, ועי"ז יש אפשרות שיצא כל תחתון בכח גבול ומדה ובמדרגתה הראויה לה לכל א' בפנ"ע (כללים ח"א עד ע"ב), כל ההתהוות דהעולמות ב"ע הרי הם בגבול ומדה ועל זה התגלה באצילות כדי לפעול בגבול ומדה כי כל הספי' דאציל' הנה הם השרשים לכל תוצאות דגבול ומדה (כללים ח"ב צט ע"א), האצילות שהוא השורש לגילוי ית"ש אשר בגבול ומדה (כללים ח"ב כקב ע"ג), א"ק ואצילות הנה היה להם ראש וסוף (ביאורים ח"א ב ע"ד), אינם ח"ו כבחי' גבול ומדה שאנו תופסים ומשיגים, כי אין שום השגה לשום נברא בהספי' מאומה, ומשום שהרי הם למעלה מכל הבריאה כולה, וכמו שהארכנו בזה בספר הדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ז' ובכ"מ, אך עכ"ז הנה הם עכ"פ השורש דהגבול ומדה אשר בהבריאה, ומצדם אנו מכנים כל בחי' הפרצופים וכל עניניהם, והוא משום כי הם השרשים לזה אשר בהבריאה (ביאורים ח"א ל ע"ב), מאחר הצמצום ולמטה, הנה גילה המאציל ית"ש כח מסתיר לאורו הפשוט והאציל את בחי' הגבול, וכן האציל שם את כל ה"ס בבחי' גבול ומדה בערכם, וכמ"ש ברע"מ (פנחס רנז ע"ב) דכל ספירה אית לה שם ידוע ומדה וגבול ותחום (והכל בערכם כנז') (דע"ה ח"א נז ע"א), התלבש בהם ביחוד עצום עד שנתגלה הוא עצמו על ידיהם בשם, שהוא השם המיוחד שם יהוה ב"ה, ובכל השמות והכינויים המסתעפים ממנו, דכל ספירה אית לה שם ידוע, וע"י שהוא חד עמהם נעשו הם גופה לשמותיו, והם מעתה כולם שמותיו של עצמותו ממש ית"ש (דע"ה ח"א עז ע"ג).

רנח ע"א

(יז) המ"ס דא"א, הוא העיקרי דא"א הרישא תליתאה שבו, שהוא התחלת א"ס שממטה למעלה, וכמ"ש בתיקונים (תיקון ע קמא ע"ב) כי המ"ס אתקרי א"ס (דע"ה ח"ב כה ע"א), הכתר שהוא נמשך כאחד עם אור א"ס המקיף ונקרא על שמו (כללים ח"א לד ע"ב), החכמה נקרא ראשית משום שהוא הראשון להנאצלים, כי הוא נאצל מהמ"ס כנז'. אבל המ"ס עצמו שהוא הכתר, הנה הוא נקרא ג"כ בשם א"ס, וכמ"ש בתיקונים (תיקון ע דף קמא ע"ב) מוחא סתימא אתקרי אין סוף, וכן אמרו ברע"מ (פרשת בא מב ע"ב) (כללים ח"א מט ע"א), [א"א] אין לו גילוי בשום שם כלל

(כללים ח"א צג ע"ד), אור המקיף הישר מסוד היחידה שבכל פרוץ ושכל עולם, שהוא הכתר המיוחד בא"ס (ביאורים ח"א כג ע"א), הכתר עצמו, שהוא למעלה מהח"ב, ובו שורה האור דא"ס (ביאורים ח"א פז ע"ב), הכתר שנקרא לפעמים ג"כ בשם א"ס כמ"ש בפ' פינחס (רנח סע"א), והוא ע"פ מ"ש הרב בדורשי אבי"ע (פרק ב) שהוא בבחי' ממוצע (ביאורים ח"ב מד ע"ד), הכתר קרוב למדרגת אור א"ס, ונקרא לפעמים בשם א"ס (ביאורים ח"ב נא ע"ב), א"א כל מציאותו ומדרגתו הוא לצורך הגילוי דאור א"ס באצילות (ביאורים ח"ב צ ע"ג).

רעא ע"א

(יח) דע כי אין ברוך שבתפלה דומה לברוך שבברכת הנהנין והמצות כי ברוך שבתפלה הוא מלמטה למעלה ויהיה ביאורו כך. ברוך מלכות בסוד יסוד הדבוק בה אתה חסד כי אין זוג אלא ע"י החסד ה' בסוד הת"ת. הרי ממטה למעלה עד החסד. ואח"כ עולים לקבל מבינה וחכמה בסוד אלהינו בינה ואלהי אבותינו חכמה ומקבלין משם תרין עטרין דגניזין בחכמה ובינה ואחר שנתקנו מלמטה למעלה עד חכמה יורד השפע מלמעלה למטה מחכמה לאבות העולם וזהו אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ואמנם שפע זה הוא בהיותם בתוך החכמה כד עאלו אבהן במחשבה ובעלמא דאתי וכשיוצאין לחוץ לירד למטה יוצאין באותו השפע לכן אנו חוזרין ואומרים האל הגדול הגבור והנורא שהם חסד גבורה ת"ת. אמנם בברוך שבברכת הנהנין ובברכת המצות הוא מלמעלה למטה כי תכף בעלות ברכת האדם בכונה למקום המלכות ירד שפע מעולם הנעלם למטה. והוא זה כי ברוך ירמוז לבינה בסוד נקודה אמצעית שבה בהתחבר בזו הנקודה דעת עליון והוא נתיב לא ידעו עיט והוא סוד ושבילך במים רבים ועקבותיך לא נודעו. ואל יקשה בעיניך באומרנו שברוך ירמוז לבינה ממ"ש בזהר ואי תימא עלמא דאתי אקרי ברוך לאו הכי אלא איהו ברוך ואיהי ברכה שכבר נתרצה קושיא זו באומרנו שאין נקראת ברוך אלה בסוד דעת עליון המתחבר עמה בסוד שביל דקיק דנחית מן י"ד שהוא החכמה ונמצא שברוך הוא סוד מלכות ובינה הנרמז' בב"ת וסוד חכמה הנרמזת בריש דהיינו ראשית חכמה וסוד דעת הנרמז בוא"ו וא"ו עלאה וסוד כתר הנרמז בכ' פשוטה כי נתיב לא ידעו עיט הוא שער החמשים והוא כתר עליון כנז' בתיקונין (פא ע"א) לפי שממנו מושך הטיפה העליונה הנעלמה והכל נכלל בברוך והוא דוגמ' ברוך שבתפלה שפירשו בתיקונין ב' תרין שכינתא עלאה ותתאה כו' אתה הוא חסד כי אחר שהתחיל השפע מבינה על ידי חכמה ועדין היה נעלם במקום גבוה נתגלה יותר בחסד כי שם תחילת מקום הגילוי ולפי' נקרא אתה כד"א אתה כהן לעולם כנז' בזהר ומשם יורד השפע לת"ת הנקרא ה' ואח"כ אלהינו שהוא סוד השמאל הנקרא גבורה הכלול בימין והימין בו דכד אשתלים מרז"א דתרין סטרין אתקרי אלהינו כי אל בסוד הימין וה"י בסוד השמאל הרי הימין בשמאל והשמאל בימין ואין זה דומה לאלהים כי אלהים יש בו שתי אותיות מהימין ושלשה מהשמאל א"ל מהימין וה"י מהשמאל ולפיכך הוא דין אבל כאן יש שתי אותיות מכל אחד לבד. ואמנם נז"ל הוא מצד הדין רזא דסיהרא וא"ו מצד ת"ת שהוא רחמים ונמצא שמתחילת שם זה א"ל שהוא רחמים ימין נכלל בסוד ה"י שהוא דין שמאל וסוד נון שהוא דין שמאל נכלל בסוד ו' שהוא רחמים ימין הרי סטרא דשמאל' דכליל בימינא וסטרא דימינא ביה כנז' בר"מ. והנה עד כאן סוד השפע היורד מלמעלה להתברך המדות הנז' לצורך עצמן לא להשפיע לאחרים ולפיכך אין מגיע השפע הזה רק עד הזרועות וכאשר יתברכו מדות אלו הנז' לצורך עצמן אז יחזרו למקומן לבינה לקבל שפע להוריד למטה ואז תקרא הבינה מלך להיות שריה נשפעים ומלוכשין לבוש מלכות ועשירים ואם זה השפע לא היה להם מתחי' לא יוכלו לחזור לשרשן לקבל שפע להריק למטה כד"א ולא יראו פני ריקם כי מדות אלו הם סוד הפנים פני משה אמנם נצח והוד אינם עולים למקור העליון שהוא בינה בזרועות כי אין דקותם כל כך לשיוכלו להכלל בעולם הנעלם ולעלות שם ולקבל שפע ולפיכך הם לבר מן גופא והבן זה. ומלך זה הוא העולם הנעלם. ולפיכך אנו אומרים אשר קדשנו באורח נסתר באורח סתים ועולם זה הוא נקודה אמצעית שבבינה דוגמת ציון שבמלכות ואין המידות האלו עולים רק עד מקום זה בלבד ולא למעלה ממנו ומקום זה שעולים בו הוא בסוד התדבקות השביל העליון בתוכו ונקרא אש"ר כמו שיסוד נקרא למטה אשר כד"א מאשר שמנה לחמו כן עלמא דאתי נקרא אשר בסוד דעת עליון הדבוק בו וזהו מלך העולם אשר ועם זה יתישבו שני מאמרים סותרים זה את זה בפירוש אשר ואשר זה הוא אשר אה"ה. ושני בחינות אלו שהם סוד נקודה אמצעית שבבינה הנקרא' עלמא דאתי וסוד דעת עליון שבתוכה הם קדושה ומצוה כי דעת עליון קדושה בסוד קדש עליון הנמש' מהחכמה ועלמא דאתי הוא מצוה עליונה כמו שמלכו' נקראת מצות המלך וזהו אשר קדשנו במצותיו וציונו וימשך קדושה ומצוה זו עד למטה בקדש תחתון ומצוה תחתונה וזהו במצותיו תרי מצוה עליונה ותחתונה וכל זה בברכת המצות כי המצוה תמשיך השפע מעולם הנעלם אבל בברכת הנהנין אין אנו אומרים לא קדושה ולא מצוה כי אחרי שנתברכו האבות וחזרו ועלו להוריד שפע מבינה למטה לא יורידו שפע רק בסוד בינה עצמה מחצוניותה. ולפיכך אנו אומרים בורא פרי כו' שהוא סוד בינה דמקנא בתלת ספירן דבריאה וזהו סוד בורא ומשם יורד לעולם היצירה שהוא סוד פרי שהוא סוד ת"ת הנקרא ב"ן י"ה דמקנן בשית ספירן דיצירה והגפן או העץ או האדמה בסוד עשיה שהמלכות הנקראת ע"ן או גפן או אדמה מקננת בעשיה (שער מאמרי רשב"י).

(יט) הוא וב"ד - כמ"ש (ב"ר פנ"א סי' ב) כל מקום שנאמר וה' כו', ומפרש ודא שכינתא עלאה ותתאה, ור"ל הוא שכינה עילאה, ועבד הלוי הוא, דג' דרגין הן, הוא ואתה ואני, נסתר ונמצא ומדבר בעדו, והן ג' דרגין דכללין כלהו, דאתה הוא מחסד עולם יבנה (תהלים פט ג), אתה כהן לעולם כמ"ש בפ' עקב (ער ע"ב). ואף שאמר בא"ז (רצ ע"א) דמחכמה מתחיל אתה, היינו ע"י דנחית בימינא דכהנא. ואני, מדבר בעדו, בשכינה, דהיא מדברת בעדנו, דהיא כלל ישראל, והיא נק' ב"ד וכמ"ש בפ' שופטים (רעד ע"ד). ור"ל דהן ח' אותיות בשילוב הנ"ל, דהו"ה אדנ"י הן חיות קטנות עם גדולות (תהלים קד כה) כמ"ש ל (נב ע"ב מג ע"ב). והנה בינה עם חג"ת הן חיות גדולות הו"ה, ובינה היא נשר הגדול, וחז"ג אריה ושור, ות"ת אדם. ונה"ם חיות קטנות, אדנ"י כידוע דהן בניינה, והיא אדם. והוא שילוב הנ"ל, מים עליונים ומים תחתונים, ח' אותיות מבינה עד מלכות. והוא חשמ"ל, ח"ש בצלותא, מ"ל בק"ש. ואלו ח' אותיות עם ב' אל מלא דהן ביצירה ועשיה, ב' עלמין דמקנן בהון, הוא חושבן חשמ"ל, ועמ"ש בליקוטים (בהגר"א על תיקר"ז מח ע"ד).

(כ) מתבסמין הגבורות בחסדים ונמתקין ונעשים לרשפי אש שלהבת י"ה, שלהובין דרחימו, ובסוד (שיה"ש ב ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני, וכמ"ש בזוה"ק ויחי (רמה ע"א) ופ' קדושים (פד ע"א), ואז הוה מציאות הגבורות וגילויים בטובה שאין למעלה מהם, כי אז הוד התכללות שמאלא בימינא וימינא בשמאלא (כללים ח"א עז ע"ג). בראשית (טז ע"ב) ובפ' וארא (כו סע"ב) ע"ש, ובפ' ויקרא (כד ע"א), ופ' קרח (קעח ע"א), וברע"מ עקב (רעא ע"ב). ועיקר הדברים בזה הוא בפ' תרומה (קנט ע"ב) וכו' וענין ההתכללות הנה הוא נעשה בכל יחוד וזווג ז'ן, ונעשה בהם התכללות כפול: אחד, כי הרי הזו"ן עצמן הם כללות ימין ושמאל, חסדים וגבורות כנודע, וכשמתייחדים זב"ז הרי נכלל ימינא בשמאלא ושמאלא בימינא. ב', כי הרי נכלל בהזווג ימין שלו בשמאל שלה ושמאל שלו בימין שלה. והרי נעשה בכל יחוד התכללות כפול, שהוא הן בכללות והן בפרטות, כי מתחילה הם נצטמצמו להיות כל א' בפנ"ע, כללות החסדים בז"א וכללות הגבורות בנוק', כדי שייצאו ויתגלו החז"ג כל א' על מדרגתו, ע"י שעומדים כל א' לבדו ובפנ"ע. וכן בפרטות הנה עומדים החז"ג שבז"א עצמו, וכן החז"ג שבהנוק' עצמו, החסד שבכל א' בימין שלו, והגבורה שבכל א' בשמאל שלו. והכל הוא כדי שיתגלה כל א' על מדרגתו הראויה לו, והוא ע"י שעומד כל א' בצד מיוחד בפנ"ע, ואח"כ הנה מתייחדים ונכללו כולם בחד, הן בכללות והן בפרטות וכנ"ז (ביאורים ח"א עז ע"ד).

(כא) ע"י רצב ע"א (כללים ח"א כא ע"א), המזלין שהם הדעת עלאה הדעת הכללי, והם הדעת בין אר"א המייחדם, כי הם החד דכליל לון וכנודע. והקשינו בזה, כי הרי הדעת הוא לעולם למטה מהחז"ב ובפנימיותם, אבל המזלין הרי הם למעלה מהם ומקיפים עליהם, אך לפי מה שאמרנו עתה הנה שניהם אמת ושניהם ישנם והם שניהם אחד, כי מה שנקראו המזלין בשם דעת עלאה דעת הכללי, הוא משום כי הם נמשכים מדעת דרדל"א, והם עטרין דחז"ג הכלליים לכל האצילות כולו, ובזה הנה הם למעלה מאר"א ומקיף עליהם. אך מה שהם הדעת בין אר"א ומייחדם, הנה הוא משום שהם נמשך תמיד בהאר"א עצמן בפנימיותם, והוא אשר נעשה בהם לדעת המייחדם תמיד. ומשום שכ"ז הוא באמת הכל רק אור אחד אלא שהוא בבחי' ב' פעולות וכו', וזהו מה שחלקם האד"ז (רפט ע"ב) בתרי בבי ואמר וחד דכליל לון (ור"ל על הדעת המייחדם שבפנימיותם) ובמזלא תליין ואתכלילן ביה, ור"ל על הדעת הכללי המקיפה הגם שהם שניהם אחד, עכ"ז הנה חלקם לתרי בבי משום השני פעולות שבו (כללים ח"א כח ע"ד), ע"י אנ"כ ט (ביאורים ח"א כו ע"ד), אר"א הגם שהם החז"ב אשר הם השורש דקוי הקצוות, אך עכ"ז הנה הם לא נגלו כלל כי הם אתכלילן במזלא (אד"ז רפט ע"ב) שהדיקנא מכסה את כל גופם ובו נכללין, וכמ"ש הגר"א בס"ד (פרק א בדף כא ע"ב ע"ג ד"ה בעמר עד אתון) דלכך אין להם שם מיוחד בהתגלות משום דנכללין במזלא וכו' וידוע הוא כי המזלין הם בחי' דעת עלאין (וכמ"ש בהולדת אר"א פרק ו', דעת עלאה שהוא מזל ה"ג כו', ובנסירה ספ"ג הדעת שהוא מזל ח' כו', וכן הוא בדרושי מ"ן דרוש י, ובכללי חז"ג ריש כלל ט"ו במזל הראשון דעתיקא דעת העליון כו', ובספר זוהר הרקיע דף קט ע"א, וכן בשער מאמרי רשב"י פ' תרומה דף ט' ע"ב (ביאורים ח"ב קו ע"ג).

רצב ע"א

(כב) מ"ש "תלייא" הוא על שפעו שמלמעלה למטה, ומ"ש "ואחיד" הוא ע"י הנה"י דא"א המתלבשין בו כמ"ש בשער א"א (פרק ז) ובמאמרי רשב"י (נ"ה סע"ב ורע"ג). וכן הוא לעולם כי כל תחתון הנה הוא קשור בהעליון בב' בחי', אחד מלמעלה למטה, ואחד מפנימיות לחיצוניות (כללים ח"ב יד ע"ב), מ"ש ואחיד, הוא ע"י נה"י דא"א המתלבש בו כמ"ש הרב בשער א"א (פרק ז), כי עי"ז הנה יושלם כל שלימותו האחרון להתעלה לעתיד למדרגת א"א גם בחיצוניות דהכלים, והוא יותר גדול הרבה מכל עליוניו של עתה, כי עתה הנה אין להחיצוניות דהכלים דז"א שום עלייה ממש כלל, והם לעולם בבחי' ז"א. אבל שלימותו האחרון הוא שיתעלו ויזדככו גם החיצוניות דהכלים דז"א, ויתעלו במקומן גופא למדרגת א"א. וכ"ז הוא ע"י הנה"י דא"א אשר ז"א מלביש עליהם, והרי נאחז בא"א לעולם (כללים ח"ב יט ע"ד), מתפשט א"א למטה מאר"א ג"כ ומתלבש בו בכולו, כי בזה הנה הוא מתקנו תמיד להכוונה התכליתית אשר

לתיקון העתיד, שהוא להעלותו ולהחזירו אליו, והוא בסוד תלייא ואחיד (כללים ח"ב כ ע"ג), במה שהתפשטות הב' הוא נולד ויצא מהעצמות והמוחין דהמ"ה וב"ן הכלליים, הנה בזה הוא מ"ש "תלייא", ובמה שהמ"ה וב"ן הכלליים הם עומדים בתוכו ובפנימיותו בכל שיעורו כולו, הנה בזה הוא מ"ש "ואחיד" (כללים ח"ב כג ע"ב), במה שכל אור ומוחין אשר מהם נולד ההתפשטות הב' הנה הוא מהשורש והעצמות דהמ"ה וב"ן הכלליים אשר למעלה, הנה בזה הוא מ"ש "תלייא", ובמה שהמ"ה וב"ן הכלליים הנה עומד תמיד בפנימיות כל ההתפשטות הב' בכל המשך שיעורו כנז', הנה בזה הוא מ"ש "ואחיד", כי הרי ההתפשטות הב' הרי הוא אחד ואחוז בו תמיד (כללים ח"ב ל ע"ג), הנהגת הנסיי אשר בנסים נגלים הם מא"א, והנהגת הטבעי ונסים נסתרים הם מז"א. אמנם גם כל הנהגת הטבעי, הנה הוא סובב והולך באמת ג"כ רק להכוונה התכליתית, לתקן ולהעלות את הגבול עצמו לבלתי גבול, ולתקן ולזכך כל גוף לנשמה וכל חומר לצורה כנודע בדברינו. וזהו ענין "תלייא", כי ז"א תולה כולו בעתי"ק, ועי"ז הנה יתוקן לעתיד כל הנהגת ז"א אשר עתה למדרגת א"א, וסובב והולך כוונת כל הנהגת ז"א אשר עתה ג"כ רק להעלות אותו גופה לעתיד להנהגת א"א. וכן הוא עולה ומתקן באמת בהעלם תמיד שמתקנים ועולים למדרגת א"א. והנה כ"ז נעשה ע"י שא"א הוא מתלבש בו גם עתה בכולו, ובהיות הכל הוא בכל (שיר היחוד יום ג'), והוא ענין "ואחיד" כי עי"ז הנה מתנהג ז"א גם עתה בהעלם תמיד רק ע"י א"א, כי הוא בפנימיותו ומנהיג אותו בהעלם תמיד להכוונה התכליתית. נמצא כי ענין "ואחיד" הנה הוא לצורך ההנהגה הנעלמה של עתה, וענין "תלייא" הוא לצורך העילוי והגילוי אשר לעתיד, כי ע"י שא"א מתלבש בו ומסתתר בו, הנה מתנהג גם עתה הכל בהעלם ע"פ כוונת מדרגת א"א, וע"י אשר למעלה, הנה הוא קשור ומיוחד ותלוי הוא בא"א עצמו, הנה עי"ז יתעלה ויתגלה לעתיד יחודם זב"ז, ויאר אז הכל באור דא"א (כללים ח"ב לב ע"ב).